F
II

266

99702

Suarez, Francisco, S. J., 1548-1617.

Disputatio in Tertiam Partem D. Thomae.

(v. V)

SOLD BY
THOMAS BAKER.
Bookseller,
72 NEWMAN STREET.
LONDON W.

BT701

DISPVTATIONVM
DE CENSVRIS
IN COMMVNI,

EXCOMMVNICATIONE, SVSPENSIONE, & Interdicto, itemque de Irregularitate,

Tomus Quintus,

ADDITVS AD TERTIAM Partem D. Thomæ.

Authore P. D. FRANCISCO SVAREZ Granatenſi, è Societate IESV, Sacræ Theologiæ, in celebri Conimbricenſi Academia, Primario Profeſſore.

EDITIO POSTREMA.

A multis mendis, quæ irrepſerant, terſior facta, & triplici INDICE *illuſtrata.*

LVGDVNI,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. DCXV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

BOSTON COLLEGE LIBRARY,
CHESTNUT HILL, MASS.

BX
1749
.T6
S83
1615
JESUITICA
OVERSIZE

81627

9/13/15 DL2

IVDICIVM DOCTORVM,

QVI PRIMVM IN LVSITANIA HOC OPVS RECOGNOVERVNT.

OPVS hoc de Cenſuris Eccleſiaſticis, & Irregularitate, Præclariſſimi Theologi P. Franciſci Suarez, annexum Commentariis eiuſdem de Pœnitentia, in hoc ſupremo inquiſitionis Senatu nuper approbatis & expeditis, continuata poſt illos diligẽtia, inoffenſo decurri pede, pariq́ue laudis præconio digniſſimum iudicaui: quin etiam eò maiori, quò vaſtus huius argumenti campus per regnum iuris Pontificij latè patens, in tota ſua amplitudine ab aliis ferè autoribus præſertim Theologis, minùs ſtudioſè videbatur excultus. In hoc autem opere nihil erit, quod ad vniuerſam eius culturam, hoc eſt ad diſtinctam, & accuratam rerum, difficultatumq́ue omnium tractationem, facilem expeditionem, abſolutam illuſtrationẽ deſideretur. Nec ſolùm Theologis, ſed æquè Iurisprudentibus, tum pro foro ſacramentali, tum etiã pro contentioſo, & omninò pro Eccleſiaſtica gubernatione, magno erit vſui, peculiariq́ue gratia acceptum. Quare publicæ vtilitatis intererit multum, vt typis excuſum per manus circumferatur. Olyſippone in Domo D. Rochi Societatis IESV. 1. Martij 1601.

D. Franciſcus Pereira.

Recognoui hos Commentarios de cenſuris, & irregularitate Præſtantiſſimi Theologi Patris Franciſci Suarez è Societate IESV. In quibus præter doctrinæ ſanitatem, ac pietatem Autori propriam, tam eruditè, accuratè, ſubtiliter, nec minùs ad Iuriſconſultorum, quàm ad Theologorum vſum accommodatè, omnia diſcutiuntur, ac terminantur, vt nihil amplius in hoc argumento deſiderari poſſe videatur. Itaque expedire iudico hoc opus quam-primum excudi, & in publicam lucem prodire: vt cum multa vtilitate, omnium manibus verſetur. Olyſippone ex Æde D. Rochi 14. die Martij 1601.

D. Petrus Paulus Ferret.

Summa priuilegij à Chriſtianiſsimo Galliarum Rege obtenti.

HENRICI IV. Galliæ, & Nauarræ Regis Diplomate cautum eſt, ne quis in ſuo regno, aliíſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſsionis primæ inchoandos excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, ac ratione conetur librum qui inſcribitur, *Diſputationes in tertiam partem D. Thomæ, in quinque Tomos digeſtæ ac diſtributæ*, à R. Patre Franciſco Suarez Societatis IESV, præter Horatium Cardon Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſe conceſſerit: ſub pœnis Originali Diplomate contra delinquentes expreſsis: Datum Pariſijs, 30. Iulij, anno 1607.

De mandato Regis.

Signatum DE LA FON.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS SOCIETATIS IESV in Prouincia Lugdunenſi.

ANTONIVS SVFFREN Prouincialis Societatis IESV, in prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante 14. Februarij 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque eorundem permiſſione imprimant; permittit Horatio Cardon Lugdunenſi Bibliopolæ vt librum qui inſcribitur, *Diſputationes in tertiam partem D. Thomæ, in quinque Tomos digeſtæ ac diſtributæ*, à R. Patre Franciſco Suarez Theologo Societatis IESV, ad ſex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni, 6. Nouemb. 1613.

SVFFREN.

Facultas Prouincialis.

EGo Chriſtophorus de Gouuea Societatis IESV, in Prouincia Luſitana Prouincialis, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Claudio Aqua-viua Præpoſito noſtro Generali facultatem concedo, vt Tomus quintus de Cenſuris, & Irregularitate à Patre Franciſco Suarez noſtræ Societatis, ſacræque Theologiæ Primario in Conimbricenſi Academia profeſſore compoſitus, & eiuſdem Societatis grauium doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, ſigillóque noſtro munitas dedimus, Conimbricæ, die Sexta Menſis Februarij, anno 1699.

Chriſtophorus de Gouuea.

FACVLTAS ILLVSTRISSIMI DOMINI D. ALPHONSI de Caſtelbranco, Epiſcopi Conimbricenſis.

POTEST mandari typis, Tomus hic quintus, additus ad tertiam partem D. Thomę. Conimbricæ, 13. die Iunij, anno 1605.

D. Alphonſus Epiſcopus Comes.

INDEX

INDEX
DISPVTATIONVM, AC SECTIONVM.

Prior numerus paginam, poſterior columnam deſignat.

DISPVTATIO I.

De cenſura in communi.

Sectio.

1 Quid Cenſura ſit. 1. 1
2 De poteſtate ferendi Cenſuras. 3. 1
3 Quotuplex ſit Cenſura. 6 2.

DISPVTATIO II.

De cauſa efficiente Cenſuræ.

Sectio.

1 An Cenſura ſit de Iure humano. 8. 1
2 Quis poſſit eſſe author Cenſuræ. 11. 1
3 De poteſtate delegata ad Cenſuras. 14. 1
4 De conditionibus neceſſariis ad Cenſuram. 17. 1
5 De Cenſura per metum illata. 19. 1
6 De conditionibus neceſſariis vt cenſura ſit iuſta. 20. 1

DISPVTATIO III.

De modo ferendi Cenſuram.

Sectio.

1 De Cenſura à iure, & ab homine. 21. 1
2 De forma ferendi Cenſuram. 23. 1
3 Quibus verbis indicetur Cenſura latæ ſententiæ. 26. 1
4 An cenſura ferri poſſit ſub conditione cauſam eius continente. 27. 2
5 An cenſura ſub conditione comprehendat eum, qui mutauit domicilium. 31. 1
6 Quomodo ſuſpendatur hæc Cenſura. 32. 1
7 An Cenſura ferri poſſit ſub conditione ad cauſam non pertinente. 34. 1
8 An debeat monitio præcedere. 34. 2
9 Quotuplex ſit admonitio. 36. 2
10 An poſſit omitti admonitio. 37. 2
11 A quo, & cui ſit facienda monitio 41. 2
12 An valeat cenſura ſine monitione. 43. 1
13 Quæ circunſtantiæ ſeruandæ ſint in ferenda Cenſura. 44. 1
14 An neceſſaria ſit denunciatio. 46. 1
15 An interdum ſit omittenda. 47. 2
16 An per appellationem ſuſpendatur Cenſ. 51. 1

DISPVTATIO IIII.

De cauſa ob quam ferri poteſt Cenſura.

Sectio.

1 An propter ſolam culpam. 52. 2
2 An propter peccatum internum. 53. 2
3 Vtrum Actus exterior, qui eſt cauſa Cenſuræ, debeat eſſe conſummatus. 59. 1
4 An poſſit eſſe veniale peccatum. 63. 1
5 An requiratur contumacia. 64. 2
6 An ex defectu cauſæ Cenſura à iure ſit nulla, vel iniuſta. 70. 1
7 Vtrum Cenſura ab homine nulla ſit, vel iniuſta ex defectu cauſæ. 73. 1
8 An ignorantia inuincibilis præcepti excuſet Cenſuram à iure. 81. 2
9 An ignorantia Cenſuræ. 86. 1
10 An ignorantia vincibilis. 89. 2
11 Vtrum ignorantia excuſet Cenſuram ab homine latã. 92. 2

DISPVTATIO V.

De ſubiecto Cenſuræ.

Sectio.

1 Quis ſit capax Cenſuræ. 95. 1
2 An debeat eſſe perſona certa. 101. 1
3 Quando iterentur Cenſuræ à iure. 103. 2
4 Qui ligentur Cenſura per legem lata. 106. 2
5 An cenſura lata per ſententiam generalem liget extra territorium. 108. 2

DISPVTATIO VI.

De effectibus Cenſuræ.

Sectio.

1 Qui ſunt, & quot. 112. 1
2 Quibus modis impediri poſsint. 113. 2
3 Vtrùm per metum. 115. 2
4 Quomodo ſuſpendatur effectus Cenſuræ. 119. 2

DISPVTATIO VII.

De modo tollendi Cenſuram.

Sectio.

1 An per ſolam abſolutionem tollatur. 121. 2
2 Quis poſsit à Cenſura lata ab homine abſoluere. 124. 2
3 Quis poſsit abſoluere à Cenſura iuris. 130. 1
4 Cur inferior abſoluat à Cenſura non reſeruata. 135. 2
5 Quis abſoluat à Cenſura reſeruata. 139. 2
6 De conditionibus abſoluentis, vt abſolutio ſit iuſta. 148. 1
7 De conditionibus eius qui abſoluitur. 151. 1
8 Quotuplex ſit abſolutio. 153. 1
9 De forma abſolutionis. 157. 2
10 De ſolennitate abſolutionis. 160. 1

DISPVTATIO VIII.

De excommunicatione ſecundùm ſe.

Sectio.

1 Quid ſit excommunicatio. 161. 2
2 De diuiſione in maiorem, & minorem. 163. 2
3 Qualis ſit hæc diuiſio. 166. 1

DISPVTATIO IX.

De excomm. vt priuat ſuffragiis.

Sectio.

1 Quale peccatum ſit ſuffragia communia pro excommunicato offerre. 168. 1
2 Qui excommunicati priuentur ſuffragiis. 169. 2.
3 An pro excommunicatis contritis, & nondum abſolutis poſsint offerri. 174. 2
4 Vtrum Suffragia oblata pro excom. illis proſint. 176. 1

5 *An priuatim liceat orare, & ſatisfacere pro excommunicato.178.1*

DISPVTATIO X.

De ſecundo effectu,qui eſt priuatio paſſiuæ communicationis ſacramentorum.

SECTIO.

1 *De culpa & pœna excommunicati ſuſcipientis ſacramentum.179.2*
2 *De culpa & pœna miniſtri dantis ſacramentum Excommunicato.181.1*
3 *Qualia ſint ſacramenta ab excomm.recepta.183.2*

DISPVTATIO XI.

De tertio effectu, qui eſt priuatio actiuæ adminiſtrationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Excommunicatus vitandus peccet mortaliter miniſtrando.187.1*
2 *An talia ſacramenta valida ſint.192.2*
3 *De pœna excommunicati miniſtrantis ſacramenta, vel recipientis ab illo.195.2*
4 *An excommunicatus non vitandus poſſit ſacramentum miniſtrare.202.1*

DISPVTATIO XII.

De quarto effectu, qui eſt priuatio diuinorum officiorum,& rerum ſacrarum.

SECTIO.

1 *De priuatione ſacrificij Miſſæ.206.1*
2 *De priuatione diuinorum officiorum,209.2*
3 *An priuet vſu Eccleſiæ,& ſacramentalium.217.1*
4 *An priuet ſepultura Eccleſiaſtica.218.1*

DISPVTATIO XIII.

De quinto effectu,qui eſt inhabilitas ad Eccleſiaſtica beneficia,vel eorum fructus.

SECTIO.

1 *An excomm.ſit incapax beneficij Eccleſiaſtici. 222.2*
2 *An ipſo iure ſit priuatus Eccleſiaſt.fructibus.231.2*

DISPVTATIO XIIII.

De ſexto effectu, qui eſt priuatio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

SECTIO.

1 *Quomodo excommunicatus ſit priuatus ſpirituali iuriſdictione fori contentioſi.237.1*
2 *An ſit priuatus collatione beneficij.241.1*

DISPVTATIO XV.

De ſeptimo effectu, qui eſt priuatio ciuilis communicationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Excomm.priuet ciuili communicatione. 249.2*
2 *De culpa communicantis ciuiliter cum excomm.252.1*
3 *Quibus modis excuſetur à culpa hac comm.255.2.*
4 *Quæ communicatio liceat inter coniuges excom.258.2*
5 *Quæ liceat ſubditis cum ſuperioribus excomm. 262. 1*
6 *Quæ liceat ſubiectis domino temporali cum illo excommunicato.268.2*
7 *De communicatione cum ſuperiori ſpirituali excommunicato.271.1*
8 *An ratione contractus liceat communicatio externarum excommunicato.272.1*
9 *An liceat excommunicato teſtamentum condere.275.2*

DISPVTATIO XVI.

De octauo effectu, qui eſt priuatio forenſis communicationis.

SECTIO.

1 *Vtrũ Excõmunicatus poſſit eſſe iudex ſecularis.277.1*
2 *Vtrum Poſſit in iudicem eligi.279.2*
3 *Vtrum Poſſit eſſe actor in iudicio.280.2.*
4 *Vtrum Poſſit ad iudicium cogi vt reus.282.2*
5 *Vtrum Poſſit tabellionis munus exercere.285.1*
6 *Vtrum Poſſit eſſe teſtis.286.2*
7 *Vtrum Poſſit eſſe aduocatus.288.2*
8 *Vtrum Poſſit eſſe tutor.291.2*

DISPVTATIO XVII.

De remotis effectibus excommunicationis

SECTIO.

1 *Vtrum Alium effectum operetur excommunicatio in excommunicatum.292.2*
2 *Quid operetur excommunicatio in participantibus cũ excommunicato.295.1*

DISPVTATIO XVIII.

De cauſis maioris excommunicationis.

SECTIO.

1 *Quis Poſſit illam ferre.297.2*
2 *Quis poſſit excommunicari.299.2*
3 *Propter quam cauſam ferri poſſit.301.1*
4 *Quæ forma in ea ſeruanda ſit.308.1*

DISPVTATIO XIX.

De abſolutione ab excommunicatione.

SECTIO.

1 *Vtrum Per ſolam abſolutionem poſſit auferri.310.2*
2 *De cauſis neceſſariis ad abſolutionem.312.2*

DISPVTATIO XX.

De nonnullis excommunicationibus in particulari ab homine.

SECTIO.

1 *Vtrum Pro cauſis tẽporalibus ferri poſſit excom.315.2*
2 *Vtrum lata ad finem ſoluendi debitum liget. 319.1*
3 *An lata pro reuelanda veritate,vel prodenda ſcriptura liget.323.2*

DISPVTATIO XXI.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis in bulla Cœnæ Domini.

SECTIO.

1 *Quales ſint cenſuræ Bullæ Cœnæ.327.1*
2 *Ob quæ delicta ferantur.328.1*
3 *Quis poſſit ab eis abſoluere.351.1*

DISPVTATIO XXII.

De Excommunicationibus iuris reſeruatis.

SECTIO.

1 *Quæ & quot ſint excõmunicationes Papæ reſeruatæ. 352.2*
2 *De reſeruatis in Decretalibus.372.2*
3 *De reſeruatis in Sexto.377.1*
4 *De reſeruatis in Clementinis.380.1*
5 *De reſeruatis in Extrauagantibus.388.1*
6 *De reſeruatis extra corpus iuris.395.1*

DISPV

DISPVTATIO XXIII.

De excommunicationibus non reſeruatis.

Sectio.

1 *Vtrum ſint excommunicationes iuris reſeruatæ Epiſcopo.*399.2
2 *De excõmunicationib. nõ reſeruatis in Decreto.*400.2
3 *De non reſeruatis in Decretalibus.*401.2
4 *De non reſeruatis in Sexto.*406.2
5 *De non reſeruatis in Clementinis.*416.2
6 *De non reſeruatis in Extrauagantibus.*423.2
7 *De non reſeruatis extra corpus iuris.*424.1

DISPVTATIO XXIV.

De excommunicatione minori.

Sectio.

1 *An vna ſit tantum, & quæ eius ratio.*426.2
2 *Quos effectus habeat.*428.1
3 *Quibus modis & cauſis incurratur.*433.1
4 *Quis poſſit ab ea abſoluere.*435.1

DISPVTATIO XXV.

De Suſpenſione.

Sectio.

1 *Quæ ſit propria ratio huius cenſuræ.*481.1
2 *Quotuplex ſit ſuſpenſio.*483.1

DISPVTATIO XXVI.

De Suſpenſione ab officio.

Sectio.

1 *Vtrum ſimpliciter lata priuet vſu ordinis, & iuriſdictionis.*437.1
2 *De culpa violantis ſuſpenſionem ab officio.* 439.1
3 *Vtrum Suſpendat etiam à beneficio, vel aliquo actu ſacro vel profano.*448.2
4 *De effectibus ſuſpenſ. partialis ab officio.*151.2

DISPVTATIO XXVII.

De effectibus ſuſpenſionis à beneficio.

Sectio.

1 *Quos effectus habeat ſimpliciter lata.*456.2
2 *De ſuſpenſione partiali.*464.2

DISPVTATIO XXVIII.

De cauſis ſuſpenſionis.

Sectio.

1 *Quis poſſit illam ferre.*466.1
2 *In quas ſingulares perſonas cadat.*467.1
3 *An cadat in communitatem.*469.1
4 *Ob quam culpam ferri poſſit.*471.1
5 *Quis modus ſeruandus in illa ferenda.*473.1

DISPVTATIO XXIX.

De abſolutione ſuſpenſionis.

Sectio.

1 *Quomodo & à quo auferatur ſuſpenſio quæ eſt pura pœna.*474.2
2 *Quomodo & à quo tollatur ob cõtumaciã lata.*480.2
3 *De forma abſoluendi à ſuſpenſione.*484.1

DISPVTATIO XXX.

De differentia ſuſpenſionis à depoſitione & degradatione.

Sectio.

1 *Quomodo ſuſp. à depoſitione differat.*485.2
2 *Quomodo degradatio à ſuſpenſione & à depoſitione differat.*490.2

DISPVTATIO XXXI.

De ſuſpenſionibus in particulari ipſo iure latis.

Sectio.

1 *De ſuſpenſionibus in ordinatione contractis.*493.1
2 *De ſuſpenſionibus ob vſum ordinis cum violatione cenſuræ.*512 1
3 *De ſuſpenſionibus propter peccata contra obligationes clericorum proprias.*514.1
4 *De ſuſpenſionib. propter peccata laicis cõmunia.* 519.1
5 *De ſuſpenſionibus in Epiſcopos, & Capitula.*529.2
6 *Quas incurrant Religioſi.*535.1

DISPVTATIO XXXII.

De Interdicto in communi.

Sectio.

1 *Quid ſit.*538.2
2 *Quotuplex ſit.*539.2

DISPVTATIO XXXIII.

De primo effectu interdicti, qui eſt ſacramentorum priuatio.

Sectio.

1 *Quorum ſacramentorum vſu priuet.*548.1
2 *De culpa violantis hoc interdictum.*558.2
3 *De pœna eiuſdem violationis.*560.1

DISPVTATIO XXXIIII.

De ſecundo effectu interdicti, qui eſt diuinorum officiorum prohibitio.

Sectio.

1 *De prohibitione ſacrificij Miſſæ per interdictum generale loci.*564.2
2 *De prohibitione Miſſæ per alia interdicta.*572.1
3 *Quæ alia diuina officia prohibeat.*574.1
4 *De culpa & pœna clerici ſic violantis interdictum.* 580.1.
5 *De culpa & pœna laici violantis interdictum.*586.1

DISPVTATIO XXXV.

De tertio effectu interdicti, qui eſt Eccleſiaſticæ ſepulturæ vel ingreſſus Eccleſiæ priuatio.

Sectio.

1 *Vtrum Interdictum generale loci priuet ibi Eccleſiaſtica ſepultura.*588.2
2 *An etiam interdictum ſpeciale loci.*592.2
3 *An perſonale interdictum eadem priuet.*593.2
4 *An interdictum priuet ingreſſu Eccleſiæ.*594.2

DISPVTATIO XXXVI.

De cauſis interdicti.

Sectio.

1 *Quis poſſit ferre interdictum.*599.1
2 *Quis poſſit interdici.*600.1
3 *Quam ob cauſam ferri poſſit.*602.2
4 *Quæ forma ſeruanda ſit in interdicto ferendo.*605.1

DISPVTATIO XXXVII.

De interdictis ipſo iure latis.

Sectio.

1 *Quæ & quot ſint ipſo iure lata.*606.1
2 *An iure latum obliget ante ſententiam.*610.2

DISPV

Index Diſputationum.

DISPVTATIO XXXVIII.

De Relaxatione interdicti.

SECTIO.

1 *Vtrum per ſolam relaxationem ceſſet.*611.2
2 *Quis poſſit illud relaxare.*616.1
3 *De forma in relaxatione ſeruanda.*618.1

DISPVTATIO XXXIX.

De ceſſatione à Diuinis.

SECTIO.

1 *Quid & quotuplex ſit.*620.2
2 *Quos effectus habeat.*624.1
3 *Quomodo ferenda ſit.*631.1
4 *A quo & quomodo tollenda ſit.*634.1

DISPVTATIO XL.

De Irregularitate in generali.

SECTIO.

1 *Quid ſit, & qua poteſtate introducta.*635.2
2 *Quos habeat effectus.*638.2
3 *Quotuplex ſit, & ob quam cauſam incurratur.*649.1
4 *Vtrum Solo Eccleſiaſtico iure imponatur.*656.1
5 *Vtrum ferri debeat per ius expreſſum.*660.2
6 *An dubium facti excuſet illam.*665.2
7 *Qui poſſint illam contrahere.*668.1
8 *Quæ ſit forma illam ferendi.*670 1.

DISPVTATIO XLI.

De modis quibus tollitur Irregularitas.

SECTIO.

1 *Vtrum Sola diſpenſatione tollatur.*674.2
2 *Quis poſſit in ea diſpenſare.*676.2
3 *Quæ ſit forma diſpenſationis illius.*681.1

DISPVTATIO XLII.

De Irregularitate contracta ex delicto circa vſum ſacramentorum.

SECTIO.

1 *Vtrum Contrahatur per indebitam ſuſceptionem Baptiſmi.*683.1
2 *Vtrum per indebitam ſuſceptionem alterius ſacramenti extra ordines.*686.2
3 *Vtrum per indebitam ſuſceptionem ordinum.*687.2
4 *Vtrum Per indignam ordinis vſurpationem.*691.1
5 *Vtrum per indignā ordinis adminiſtrationem.*695.2

DISPVTATIO XLIII.

De Irregul. quæ ex aliis delictis contrahuntur.

SECTIO.

1 *Vtrum per hæreſim incurratur.*698.2
2 *Ad quas perſonas extendatur ob crimē hæreſis.*700 2
3 *Vtrum ad hæreticorum filios, & neophytos extendatur.*703.1
4 *Vtrum Propter Simoniam, vel aliud vitium religioni contrarium incurratur.*706.1
5 *Vtrum propter alia crimina.*708.1

DISPVTATIO XLIIII.

De Irregularitate ex homicidio voluntario.

SECTIO.

1 *Quæ voluntas requiratur ad illud.*710.1
2 *Vtrum ad hanc irregul. effectus requiratur.*711.2
3 *Quis incurrat irregul. homicidij huius.*715.1
4 *Qualis ſit irregularitas hæc.*723.2

DISPVTATIO XLV.

De Irregularitate homicidij caſualis.

SECTIO.

1 *Vtrum per homicidium indirectè voluntarium irregularitas contrahatur.*724.2
2 *Quibus modis, & à quibus incurratur.*725.2.
3 *Quando illam incurrant cooperantes.*727 2.
4 *Vtrum Incurratur per omiſſionē obuiandi illi.*730.2
5 *Vtrum Ex homicidio caſuali ſecuto ex opere licito contrahatur.*732.2
6 *Vtrum Contrahatur ex homic. ex opere illicito.* 735.1

DISPVTATIO XLVI.

De Irregularitate ex homicidio neceſſario ſeu in defenſionem facto.

SECTIO.

1 *Vtrum Incurratur ex homicidio in defenſionem propriæ perſonæ.*740.1
2 *Vtrum Incurratur ex homicidio in defenſionem bonorum temporalium.*743.1
3 *Vtrum Ex homicidio in defenſionem proximi.* 746.1

DISPVTATIO XLVII.

De Irregul. ex homic. ob defectum lenitatis.

SECTIO.

1 *Vtrum Iudex ferens ſententiam in cauſa ſanguinis fiat irregularis.*747.2
2 *Vtrum accuſator in eadem cauſa.*751.1
3 *Vtrum teſtis in cauſa eadem.*756.1
4 *Vtrum curiales, & miniſtri iuſtitiæ* 757.2
5 *Vtrum Militantes in bello iniuſto* 759.2
6 *Vtrum militantes in bello iuſto.*761.1
7 *Vtrum per alias actiones contrahatur irreg.*763.2

DISPVTATIO XLVIII.

De Irregularitate ex infamia.

SECTIO.

1 *Quid ſit infamia, & quotuplex.*764.1
2 *Vtrum infamia ex crimine inferat irregul.*769.1
3 *Vtrum infamia ex alieno delicto.*771.2

DISPVTATIO XLIX.

De Irregularitate ex bigamia.

SECTIO.

1 *Vtrum Ex propria bigamia contrahatur.*773.1
2 *Vtrum Ex duplici matrimonio non valido.*774.1
3 *Vtrum Ex vnico matrimonio vero.*777.2
4 *Vtrum Ex vnico matrimonio nullo.*780.2
5 *Quo iure introducta ſit, & quos habeat effectus irregularitas bigamiæ.*781.2
6 *Quis poſſit in illa diſpenſare.*783.1

DISPVTATIO L.

De Irregularitate ex defectu natalium.

SECTIO.

1 *Quot modis fiant filij legitimi.*786.1
2 *Quot ſint ſpecies illigitimorum.*788.2
3 *Vtrum Omnes illigitimi ſint irregulares.*790.1
4 *Vtrum Omnes, quorum origo incerta eſt.*791.1
5 *Quibus modis auferatur hæc irregul.*793.2

DISPVTATIO VLTIMA.

De Irregular. ex defectu perſonali inculpabili.

SECTIO.

1 *Vtrum Incurratur ex defectu animæ.*797.2
2 *Vtrum ex defectu corporis.*800.2
3 *Vtrum Ex defectu bonorum temporalium.*804.2

FINIS.

DISPVTATIONES

P. D. FRANCISCI SVAREZ, È SOCIETATE IESV.

De Cenſuris in communi, & in particulari, de Excommunicatione, Suſpenſione, & Interdicto: ac prætereà de Irregularitate.

PRÆFATIO.

TRACTATVS hic de Cenſuris Eccleſiaſticis magnam cónexionem habet cum Pœnitentiæ ſacramento; ideóque poſt illius doctrinam, & aliarum rerum, quæ cum illo cõnexæ ſunt, optime cadit cenſurarum cognitio: tum quia ferre Eccleſiaſticam cenſuram actus eſt clauium, quarum poteſtatem ſuperiùs declarare cœpimus, quoniam ab illa pendet vis ſacramenti Pœnitentiæ, eámque doctrinam perficere, & conſummare neceſſe eſt. Tum etiam, quia cenſurarum cognitio maximè eſt Confeſſariis neceſſaria, vt conuenienter poſſint iudicium animarum ferre. Atque ita Theologi agentes de ſacramento Pœnitentiæ ſimul de Clauibus, & Cenſuris diſputârunt in 4. d. 18. & 19. ac 20. Alios auctores omitto, quoniam & vulgaria ſunt loca, & in ſequentibus frequens eorum mentio fiet. Sunt autem in Eccleſia variæ ſpecies cenſurarum, quibus proinde multa communia ſunt, quæ ad communem rationem cenſuræ conſequuntur, & ideò, vt debitum doctrinæ ordinẽ ſeruemus; & clariùs, ac diſtinctiùs procedamus, dicemus priùs de Cenſuris in communi, poſteà verò de ſingulis ſpeciebus. In quibus omnibus tractandis eum ordinem, quem in ſacramentis tenuimus, obſeruabimus, vniuſcuiuſque rei originem, & naturam, cauſas, effectus, & proprietates ordinatè inquirendo.

DISPVTATIO I.

De Cenſura in communi, an ſit, & quid ſit.

QVoniam Cenſura res eſt ab Eccleſia inſtituta, non poſſumus præſentem diſputationem definire, niſi de poteſtate inſtituendi cenſuras ſimul dicamus: & ideò priùs ſignificationem vocis explicabimus, deinde poteſtatem cenſuras inſtituendi oſtendemus: ac tandem tam definitionem, quàm generalem cenſuræ diuiſionem concludemus.

A

SECTIO PRIMA.

Quid cenſura Eccleſiaſtica ſit, ſeu quid hac voce ſignificetur.

NOn poſſumus oſtendere cenſuram eſſe, niſi priùs, quid hac voce ſignificetur, exactè intelligatur: Ad hoc autem neceſſe eſt etiam cognoſcere quid res ipſa ſignificata ſit: quoniam hæc duo in præſenti materia valde ſunt cõiuncta: & ideò vtrumque ſimul explicandum eſt. Nihil autem ferè de hac quæſtione ita in communi propoſita inuenio ab auctoribus dictum, cùm tamen à vera illius intelligentia multæ, & graues controuerſiæ pendere poſſint. Imò & Innocentius III. in cap. *Quærenti*, de verborum ſignificatione, interrogatus quid nomine cenſuræ 1
B intelligi debeat, ſola partitione reſpondet intelligi ſcilicet excommunicationem, ſuſpenſionem, aut interdictum, communem autem deſcriptionem, ſeu interpretationem nullam adhibet.

Cenſura igitur iuxta Latinam quandam, & propriam ſignificationem, idem eſt quod Cenſoris dignitas: Cenſor autem dictus eſt à verbo, *cenſeo*, quod eſt conſtituere, vel præcipere, vt dicitur in Legem, *Cenſere*, III. digeſt. de verbor. ſignificatione: pertinebat autem ad dignitatem Cenſoris de ciuium moribus indagare, & indignos honoribus repellere. Ex quo vlteriùs deriuata eſt vox, *Cenſuræ*, vt idem ſit, quod ſeuera correctio; vel potiùs mulcta aliqua, quæ loco pœnæ imponitur, & cenſio etiam Latinè dicitur. Hinc ergo tranſlata eſt, & accommodata hæc 2 *Vocis cenſuræ ſignificatio.*
C vox ad ſignificandum Eccleſiaſticam pœnam, & mulctam, quæ ſeueritatem contineat, & rigorem aliquem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & poteſtatis coërciuæ exerceat. Per hæc autem verba nondum ſatis explicatur propria ratio cenſuræ, prout eſt in vſu Eccleſiæ, & prout de illa nunc agere intendimus, alioqui omnis grauis pœna Eccleſiaſtica, quæ per modum mulctæ, ſeu priuationis, & inhabilitatis imponitur, eſſet cenſura: quod falſum eſt. Nam Eccleſia imponit hæretico, verbi gratia, ratione ſui criminis mulctam, omnium temporalium bonorum, cap. *Vergentis*, de Hæreticis, & cap. *Cùm ſecundùm leges*, eodem titulo in ſexto: quæ ſine dubio eſt ſatis ſeuera pœna, quam nomine cenſuræ nullus appellabit. Ad hoc verò facilè dici

dici poteſt, priuationem temporalium bonorum non eſſe pœnam propriam Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed communem poteſtati ciuili: & ideò non comprehendi nomine Cenſuræ Eccleſiaſticæ, quæ eſt ſpiritualis pœna.

3. *Genus cenſuræ.*

Sed, licèt hoc verum ſit, ad ſummum hinc habetur genus Cenſuræ, ſcilicet eſſe ſpiritualem pœnam, quod verum eſt, & infrà magis explicabitur; adhuc tamen inquirendum ſupereſt, quid contrahat ſpiritualem pœnam ad rationem cenſuræ: neque enim ſatis eſt, addere grauem pœnam, quæ ſeueritatem indicet: non enim omnis pœna ſpiritualis, etiamſi in illo ordine grauis ſit, poteſt cenſura appellari: nam irregularitas ſæpe eſt grauis pœna; & eſt ſpiritualis, & tamen non eſt cenſura, vt ex dicto cap. *Quærenti*, colligitur, & infrà oſtendetur. Dici verò poteſt, cenſuram ſignificare talem pœnam ſpiritualem, quæ per ſe, & ex primaria inſtitutione ſua habeat rationem pœnæ, quæ ſolùm propter crimen imponatur; irregularitatem autem non eſſe huiuſmodi, quia, loquendo præcisè de ratione irregularitatis vt ſic, non eſt introducta in pœnam, ſeu ratione criminis, ſed vt inhabilitas quædam ob indecentiam aliquam, quæ proinde ſæpe contrahi poteſt abſque delicto. Quòd ſi aliquando pœna eſt, non propterea tunc induit rationē cenſuræ (quidquid aliqui moderni ſentiant cum Soto in quarto, diſtinct. vigeſima ſecunda, quæſtione tertia, articulo primo, contra quos agemus infrà ſectione tertia,) quia illa ratio pœnæ eſt quaſi ſecundaria in illa mulcta, ſeu inhabilitate: primaria verò eſt ratio indecentiæ, quæ ſemper interuenit. Vnde talis irregularitas, quæ eſt pœna, eiuſdem rationis eſt cum illa, quæ non eſt pœna: & eandem inhabilitatem quoad eoſdem effectus importat.

Lege Sylues verb. Pœnitentia, n. 2.

Irregularitas cur cenſura non ſit.

Soto.

4. *Depoſitio, & Degradatio cur non ſint cenſuræ.*

Nondum verò eſt plenè & adæquatè explicata ratio cenſuræ: nam depoſitio, & degradatio per ſe, & ex primaria inſtitutione ſua ſunt pœnæ ſpirituales, & grauiſſimæ, quæ nunquam poſſunt niſi propter delictum imponi, etiam grauiſſimum, vt colligitur ex cap. *Tuæ*, De pœnis; & cap. 2. eodem, in Sexto. Vbi Interpretes id notant, & tamen non ſunt cenſuræ, vt infrà oſtendemus. Deinde ſæpe aliquis priuatur propter delictum Eccleſiaſtico beneficio, vel iuriſdictione, quæ ſunt res ſpirituales, eſt ergo illa grauis & ſpiritualis pœna; & tamen cenſura non eſt. Deinde ceſſatio à diuinis etiam non eſt cenſura, & tamen eſt ſpiritualis pœna.

Cenſuræ Definitio.

5. Dicendum verò eſt, cenſuram, prout eſt in vſu Eccleſiæ, ita poſſe definiri. Cenſura eſt, Pœna ſpiritualis, & medicinalis, priuans vſu aliquorum ſpiritualium bonorum, per Eccleſiaſticam poteſtatem, ita impoſita, vt per eandem ordinariè abſolui poſſit. Hæc deſcriptio ſumpta eſt ex iis, quæ iura, & Doctores communiter de cenſuris tradunt: ab his enim ſumenda eſt definitio & eſſentia talium rerum moralium; quæ ex arbitrio hominum plurimùm pendent. Et ſpecialiter eam inſinuat Ioannes de Lignano, Tractatu de Cenſura Eccleſiaſtica, cap. primo, quamuis ille aliquid omittat, quod nobis viſum eſt neceſſarium, & aliqua addat, quæ pertinent potiùs ad ſpeciales cenſuras, quàm ad rationem communem. In primis ergo cenſura per ſpiritualem pœnam tanquam per genus definitur, quia non omnis pœna ſpiritualis, cenſura eſt, vt rectè eſt probatum: omnis autem cenſura eſt pœna ſpiritualis, quia eſt actus iuriſdictionis, & poteſtatis coërciuæ, & nunquam, vel imponitur, vel incurritur, niſi ratione criminis. Vnde ſi cenſura ſumatur actiuè, ſic actionem iudicis ſignificat, quæ eſt punitio actiua, ſi verò ſumatur paſſiuè, A ſignificat ipſam ſpiritualem pœnam, quæ pro culpa infligitur. Eſt autem ſemper hæc pœna priuatiua aliquorum ſpiritualium bonorum ſaltem quoad vſum, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex ipſa ratione ſpiritualis pœnæ, nam hoc ipſo quòd ſpiritualis eſt, non poteſt conſiſtere in inflictione alicuius rei poſitiuæ, quæ pœnam inferat, nulla enim talis res poſitiua cogitari poteſt: nec per legem, aut ſententiam iudicis fieri, ſeu imprimi: nec ſi illa fingeretur, poſſet pœnæ rationem habere: conſiſtit ergo in aliqua morali priuatione, & neceſſe eſt vt priuet ſpiritualibus commodis, nam inde habet quòd ſpiritualis ſit.

Lignanus.

Dixi autem, primariò eſſe priuationem ſpiritualium actionum, tum quia ſecundariò etiam priuat vſu corporalium, ſeu externarum actionum, nimirum B communicatione humana, honore, vel ſalutatione, & cætera, quod tamen ſemper eſt quaſi indirectè, & in ordine ad ſpiritualia. Tum etiam, quia hæc cenſura non priuat hominem ſpiritualibus bonis habitualibus, ſeu permanentibus, & internis, vt ſunt in primis Character, quia indelebilis eſt, & ideò non poteſt cenſura priuare poteſtate ordinis. Item eiuſmodi ſunt, gratia habitualis, & virtutes infuſæ, quia his non poteſt homo inuitus priuari: neque ſunt immediatè in poteſtate Eccleſiæ, ſed eius iuriſdictio proxime circa actiones verſatur: & ideò pœna hæc, quæ cenſura dicitur, immediatè priuat actionibus, ſeu vſu ſpiritualium rerum. Vnde, licèt interdum Eccleſia priuet aliquem Eccleſiaſtico beneficio, illa pœna non eſt propriè cenſura, niſi habeat adiunctam ſuſpenſionem C aliquam ſpiritualium actionum: nam hac ſecluſa, priuatio beneficij, magis eſt temporalis, quàm ſpiritualis pœna. Quia licèt in beneficio principalius ſit ſpirituale officium, quàm temporale commodum, tamen in illa pœna, vt præciſa à ſuſpenſione, magis intenditur inflictio temporalis incommodi, quàm ſpiritualis nocumenti. Deniq; ſub hoc vſu ſpiritualium bonorum comprehendimus, non ſolùm proprias, & rigoroſas actiones, ſed etiam effectus earum, & paſſiones, ſeu quaſi paſſiones, vt ſunt receptio ſacramenti, participatio ſuffragiorum Eccleſiæ, &c. 6.

Cenſura primariò priuat vſu actionum ſpiritualium, in ordine tamen ad illam etiam temporalium.

Hinc autem facilè intelligitur, huiuſmodi cenſuram requirere Eccleſiaſticam poteſtatem, per quam poſſit imponi: quoniam legitima pœna non niſi ab D habente iuriſdictionem, & poteſtatem infligi poteſt: cenſura autem eſt pœna iuſta, & legitima: & ideò requirit in Eccleſia poteſtatem, de qua in ſequenti ſectione dicemus. Addidi verò, talem eſſe vſum huius poteſtatis in cenſura ferenda: vt iuxta communem vſum Eccleſiæ, per eandem Eccleſiæ poteſtatem tolli, & abſolui ſoleat. Vnde, ſi quæ eſt pœna in Eccleſia, quæ vt perpetua imponitur abſque ſpe remiſſionis, vel hoc ſolo titulo excludi debet à genere cenſuræ, & huiuſmodi eſt depoſitio, & degradatio, vt inferiùs videbimus. Ratio autem huius non eſt alia, niſi quia iuxta Eccleſiæ conſuetudinem & inſtitutionem, cenſura eſt vinculum, ſeu ligamen quoddam diſſolubile moraliter, quantum eſt ex inſtitutione E ſua. Citatur capitul. *Nemo*, primo, vndecima, quæſtione tertia, vbi cenſuræ vincula appellantur, ibi verò nihil de diſſolubilitate agitur: eſt tamen hæc conſentanea materiæ talis pœnæ, quia non conſiſtit propriè in aliqua inhabilitate ipſius perſonæ, nec in priuatione habitus, ſeu radicalis poteſtatis, vt ſic dicam, ſed ſolùm in priuatione actionum, ſeu in quodam vinculo ſpirituali, quo aliquis ita ligatur, vt tales actiones iure & legitimè exercere non valeat: tale autem vinculum poſtulat, vt diſſolubile ſit, & ſub hac ratione per cenſuram imponitur. Vnde includit conditionem, *donec reſipiſcas*, capitul. prim. de Iudici cum ſimilibus, de qua latiùs infrà. 7.

Cenſura requirit Eccleſiaſticam poteſtatem.

Qua poteſtate fertur, eadem tollitur.

Ac

8. *Cenſura cũ nũquam trãſeat in rem iudicatam.* Ac proptereà, licèt aliæ ſententiæ poſt decem dies, ex quo latæ ſunt, ita tranſeant in rem iudicatam, vt tolli non poſſint (vt dicitur in Capit. *Quod ad conſultationem*, de Sententia, & re iudicata) nihilominùs cenſura, per quamcunque ſententiam impoſita, poſt quodcunque tempus auferenda eſt, ſi homo reſipiſcat, vt colligitur ex capit. *Ex literis*, de Conſtitutionibus. In quo textu fundari poteſt prædicta pars definitionis, & in aliis, quos ibi Panormitanus refert numero decimo, & Felinus numero trigeſimo quarto. Ratio autem eſſe videtur, quia licèt cenſura ſit pœna, ſimul tamen eſt medicina, vt in ipſa definitione indicauimus: & in ſequentibus latiùs explicaturi ſumus: & Theologi frequenter aduertunt in quarto, diſtinctione decima octaua de Excommunicatione tractantes: eſt autem eadem ratio de cæteris cenſuris vt ſic, non enim imponuntur ſolùm vt hominem puniant, ſed vt eum reſipiſcere faciant à culpa, & contumacia, vt notauit Bonauentura in dicta diſtinctione decima octaua, articulo primo, quæſtione ſecunda, & ſumitur ex dict. capit. *Ex literis*, & ex capitulo primo de Iudic. & ex capitulo primo de Exceptionibus in ſexto, & expreſſiùs in capitulo primo de ſententia excommunicationis in ſexto. Non autem eſſet talis pœna medicina, & ſi eſſet perpetua, & abſque ſpe remiſſionis. Maximè cùm bona illa, quibus priuat, ſpiritualia ſint: & ideò per ſe, & directè magnum quoddam nocumentum inferat eorum priuatio, ideóque morti comparetur in cap. *Per venerabilem*, circa finem, Qui filij ſint legitimi: ergo ea ſolùm ratione medicinalis eſſe poteſt, quia propter vitandum tale nocumentum, peccator ad reſipiſcendum inducitur: vt rectè docuit Auguſtinus libro de correctione & gratia, capit. 15. & habetur in capit. *Corripiantur*, 24. quæſtion. tertia, quod non faceret ſi veniam, ſeu remiſſionem deſperaret: quare de ratione cenſuræ eſt, vt ſit ligamen diſſolubile.

Bonauent.

Atque ex his ſatis conſtat quid ſit cenſura in communi ſumpta, & quæ ſit eius deſcriptio, quæ partim ex citatis iuribus à nobis ſumpta eſt, partim ex aliis, in quibus Eccleſiaſtica cenſura, pœna vocatur, non ſolùm ſecundùm communem rationem nocumenti, ſed etiam ſecundùm proprium reſpectum pœnæ ad culpam: quia non niſi propter culpam iuſtè imponi poteſt vt ſumitur ex cap. *Nullus*, 11. quæſt. 2. & cap. *Sacro*, de ſententia excommunicat. Partim ex dicto capit. *Quærenti*, vbi tres tantùm cenſuræ Eccleſiaſticæ recenſentur: quæ diuiſio non niſi iuxta prædictam deſcriptionem conſtare poteſt, vt ex dicendis in ſect. 3. manifeſtum fiet.

SECTIO II.

Vtrùm ſit in Eccleſia poteſtas ad ferendas cenſuras, & qualis illa ſit.

1. *Ratio dubitandi.* Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia Eccleſia non habet poteſtatem ad priuandum hominem ſpiritualibus bonis; nam ſi quæ poteſtas illi data eſt, illa eſt ad ædificationem, non ad deſtructionem: priuare autem fideles bonis ſpiritualibus, non eſt ædificatio eorum, ſed deſtructio. Neque Eccleſia eſt domina horum bonorum, vt eis poſſit ſuo arbitrio vti, ſed ad ſummum eſt diſpenſatrix eorum in commodum & in vtilitatem fidelium. In contrariũ verò eſt vſus Eccleſiæ, qui non potuit niſi legitima poteſtate fundari: alioqui fuiſſet intolerabilis error, ac violenta tyrannis.

2. Lutherani cum multis aliis hæreticis cenſuras Eccleſiaſticas ideò contemnunt, quia omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Chriſto manantem Eccleſiæ Paſtoribus eripiunt, de quorum opinionibus, ea retuliſſe nobis ſufficit, quæ in ſuperioribus, agentes de clauibus, & de miniſtro Pœnitentiæ, tetigimus. Nunc breuiter Catholica veritas ſtatuenda, & confirmanda eſt. Dicendumque eſt primò, eſſe in Eccleſia poteſtatem iuriſdictionis in foro exteriori, ſeu contentioſo à Chriſto Domino conceſſam. Hæc aſſertio de fide eſt. Vt autem intelligatur, & probetur, repetenda eſt diſtinctio in ſuperioribus tacta, de duplici poteſtate ordinis, & iuriſdictionis. Hîc ergo non eſt ſermo de poteſtate ordinis, quia ad cenſuram ferendam, neque illa poteſtas ſufficit, nec neceſſaria eſt, vt infrà videbimus. Ruſus poteſtas iuriſdictionis diſtingui ſolet in interiorem, & exteriorẽ; quæ ita appellãtur, non quia vtraque non exerceatur per actus ſẽſibiles, & externos: nã, cùm vtraque ſit in hominibus reſpectu aliorum hominum; neceſſe eſt, vt per actus exteriores exerceatur: ſed ita appellantur, quia vna ordinatur ad forum ſacramentale, quod pertinet ſolùm ad conſcientiam, & internum bonum animarum: & ideò interior iuriſdictio appellatur: de qua diximus agentes de miniſtro ſacramenti Pœnitentiæ. Altera verò poteſtas ordinata eſt ad gubernandam Eccleſiam in exteriori foro per iudicia, pœnas, & cætera, quæ ad bene conſtituendam & regendam hominum rempublicam neceſſaria ſunt: & hæc vocatur poteſtas iuriſdictionis exterioris. Ad quã pertinet vis directiua ad ferendas leges obligãtes in cõſcientia, quam eſſe in Eccleſia in materia de Legibus probandum eſt. Pertinet etiam vis coërciua, & proptereà etiam vocatur poteſtas fori contentioſi. *Poteſtas iuriſdictionis duplex.*

3. *Matth. loca ex cap. 16. & 18. expẽduntur.* Hanc ergo poteſtatem fuiſſe à Chriſto ſuæ Eccleſiæ datam conſtat primò ex illis generalibus verbis Matthæi decimo ſexto, & decimo octauo, *Quodcunque ligaueris* (ſeu *ligaueritis*) *ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis*, &c. In quibus primùm conſideranda eſt generalis locutio, *Quæcunque alligaueritis*: nam meritò extenditur ad omnia illa, quæ ad conueniens Eccleſiæ regimen neceſſaria, vel vtilia eſſe poſſunt. Neque eſſe poteſt vlla ratio excludendi aliquid, vel limitandi verba, quæ Chriſtus non limitauit, vt ponderauit Innocentius III. in capit. *Solitæ*, de Maior. & obedient. Item expendenda eſt metaphora verbi *ligandi*: optimè enim accommodatur ad Eccleſiaſticam cenſuram, quæ, vt ſuprà diximus, vinculum quoddam, ſeu ligamẽ eſt. Quod verò additur, *Erit ligatum, & in cœlo*, ſatis declarat, poteſtatem hanc non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalem, & ligamen illud eſſe ſpirituale, & ſuperioris ordinis. Denique quòd ſermo ſit de poteſtate fori contentioſi, in loco Matthæi 18. ſatis declarant antecedentia verba: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*: id eſt, ſeparetur, vt indignus Eccleſiaſtica communicatione & fructu. Vt enim oſtenderet Chriſtus futurum eſſe, vt hoc iuſtè, & validè fieret in ſua Eccleſia, ſtatim ſubiungit, *Amen dico vobis, Quæcunque ligaueritis.* Atque hanc poteſtatem in ſe agnoſcebat Paulus, cùm diceret ſecundæ ad Corinth. decimo, *Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.* Quam etiam non multò antè comprehenderat ſub armis militiæ noſtræ, quæ *non carnalia*, ſed *potentia Deo* appellat. etiam *ad vlciſcendam omnem inobedientiam.* Vnde capit. 13. ſubdit, *Quoniam ſi venero iterum non parcam*: & infrà. *Ideò abſens ſcribo, vt non præſens duriùs agam ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi.* Et hanc eãdem poteſtatem coërciuam nomine virgæ optimè ſignificauit primæ ad Corinth 4. dicens. *Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* *Ex Pauli locis idem colligitur.* 2. Cor. 13. 1. Cor. 4.

4. *1. Cor. 5.* Prætereà hac poteſtate vſus eſt Paulus primæ Corinth. quinto dicens, *Ego autem abſens corpore: præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens eum, qui ſic operatus*

1. ad Timoth 1. *ratus eſt*: & primæ ad Timothæum primo, actum eiuſdem poteſtatis indicat, cùm ait, *Ex quibus eſt Hymænæus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, vt diſcant non blaſphemare*. Et eâdem poteſtate creditur vſus Actor. 8. Petrus, cùm Actor. octauo, dixit Simoni Mago, *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto*. Nam quòd illis verbis Simonem excommunicauerit, & ab Eccleſia eiecerit, ſatis ſignificatur in canone trigeſimo Canon 30. Apoſt. Apoſtolorum, vbi Simoniaci excommunicantur, & in exemplum adducitur factum Petri, qui Simonem ab Eccleſia eiecit. Itaque intellexit Tharaſius in epiſtol. ad Adrianum Papam, quæ habetur in primo tomo Bibliothecæ Sanctor. Traditione, & vſu Eccleſiæ confirmabitur ampliùs hæc veritas in ſequenti ſectione.

5. *Ratio aſſertionis.* Ratio verò eius eſt, quia omnis Reſpublica bene inſtituta indiget poteſtate iuriſdictionis tam directiua, quàm coërciua, vt conuenienter regi poſſit, vt per ſe manifeſtum eſt, etiam in naturæ lumine: ſed Chriſtus ſuam Eccleſiam inſtituit tanquam vnum corpus politicum per homines regendum, & gubernandum, vt ex Euangelio, & traditione Eccleſiæ manifeſtum eſt; & in materia de fide latiùs tractari ſolet: *Variis textibus vtriuſque iuris probatur aſſertio.* ergo. Vtraque item antecedentis præmiſſa ex vtroque iure, ciuili ſcilicet, & canonico confirmari poteſt. Nam in l. 2. ff. de Iuriſd. omn. iud. dicitur, *Cui iuriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa eſſe videntur, ſine quibus iuriſdictio expleri non potuit*. & in l. vlt. ff. de Eo cui mand. eſt iuriſdict. dicitur, *Iuriſdictio ſine modica coërcitione nulla eſt*. Similia ferè verba habentur in capit. *Paſtoralis*, in principio, de Offic. Delegati. *Iuriſdictio nullius videretur eſſe momenti, ſi coërcitionem aliquam non haberet*. Et in cap. *Ex literis*, eod. tit. *Iuriſdictio deluſoria videretur, ſi coërcitionem aliquam non haberet*. Idémque habetur in c. *Præterea*. eod. tit. vbi etiam illa generalis regula traditur, *Cui cauſa committitur ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam pertinere noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.*

Quo loco Euangelij dederit Chriſtus Eccleſiæ iuriſdictionem fori contentioſi.

6. POteſt verò circa hanc aſſertionem quæri, quo tempore, ſeu Euangelij loco dederit Chriſtus Dominus hanc poteſtatem Eccleſiæ ſuæ. Aliqui exiMatth. 18. ſtimant dediſſe illam Matth. 18. cùm Apoſtolis dixit, *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, &c.* nam eo loco ſermonem habebat Chriſtus de actibus externæ iuriſdictionis, vt ſuperiùs declaratum eſt, & exponunt ibi Hieronymus, & Chryſoſtomus homil. 61. Indicat etiam Aug. lib. 1. cont. aduerſ. leg. & Proph. cap. 17. Atque ita ſentiunt Caietan. tom. 1. Opuſ. tract. 3. c. 5. & Victor. relect. 2. de Poteſt. Eccleſ. num. 9. Sed quanquam ex illo loco rectè colligatur, aliquando dandam fuiſſe à Chriſto Eccleſiæ, & Apoſtolis hanc poteſtatem, non tamen ſatis colligitur ibi eſſe datam, ſed veriſimilius eſt ibi ſolùm fuiſſe promiſſam. Quod primò oſtendi poteſt à ſiMatth. 16. mili ex Matth. 16. vbi Chriſtus dixit Petro, *Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.* & tamen omnes intelligunt ſolùm fuiſſe promiſſionem factam: quod ſatis oſtendunt præcedentia verba de futuro, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum.* Quamuis autem in alio loco Matth. 18. ſimilia verba de futuro adiuncta non fuerint, tamen ex ipſo contextu ſatis conſtat, verba illa, *Quæcunque alligaueritis*; omninò referri ad tempus futurum, & continere prædictionem, ac promiſſionem poteſtatis in Eccleſia futuræ. Neque enim ibi Chriſtus Sacerdotes, Apoſtolos, aut iudices creauit, neque de inſtituenda ex tunc Eccleſia, aut Magiſtratibus eius tractauit, ſed ſolùm docebat ordinem correctionis in ſua Eccleſia ſeruandum, vtique poſtquàm Eccleſia eſſet ab ipſo fundata: totus ergo ille ſermo refertur ad tempus, in quo, & pro quo Eccleſia fundanda erat, non ad illud ipſum, in quo Chriſtus loquebatur.

Hieron. Chryſoſt. Auguſt. Caietan. Victor.

Eſt ergo aliorum ſententia hanc poteſtatem datam eſſe Ioannis 21. cùm Petro dixit Chriſtus, *Paſce oues meas*: nam illis verbis conſtituit Petrum ſupremum Eccleſiæ Paſtorem: & conſequenter poteſtatem illi tribuit non ſolùm ad tradendum ouibus pabulum doctrinæ, vt hæretici volunt, ſed etiam ad regendas illas, & coërcendas, ſi neceſſe ſit: vtrumque enim eſt ad paſtorale munus neceſſarium: vt ex rationibus, & iuribus adductis ſatis conſtat; & eruditè demonſtrat Bellarminus lib. 1 de Rom. Pontif c. 15. Atque hanc ſententiam tenuit Turrecremata lib. 2. ſumm. Eccleſ. c. 77. Vnde concludit ſoli Petro datam eſſe à Chriſto immediatè hanc poteſtatem: cæteris verò Apoſtolis per Petrum; quod ſuperiùs etiam docuerat cap. 54. vt inde etiam concluderet neminem in Eccleſia habere hanc poteſtatem immediatè à Chriſto præter Romanum Pontificem: & ab eo cæteros Paſtores, & Epiſcopos illam participare. Ad quam ſententiam confirmandam plura affert decreta, præſertim capit. *Ita Dominus*, d. 19. ex Leone Pap. epiſt. 87. & eundem Leonem ſerm. 3. Ordinationis ſuæ, vbi, loquens de Petro, inter alia ait, *Non niſi per ipſum dedit id, quod alijs non negauit*. Et eandem ſententiam tenet Iacobatius lib. 10. de Conciliis, art. 7. 7. *Locus Ioannis 21. expenditur.* Bellarm. Turrecr. Leo. Iacobatius.

8. *Petro datam eſſe poteſtatē immediatè.* Sed in hac ſententia verum quidem, & indubitatum eſt, dediſſe Chriſtum Petro immediatè hanc poteſtatem iuriſdictionis coërciuè, & Ioann. 21. impleuiſſe quod illi ſpecialiter promiſerat Matth. 16. Nam, licet Auguſt. tract. 50. in Ioann. docere videatur illam promiſſionem factam eſſe Petro, non vt ſingulari perſonæ, ſed vt repræſentanti Eccleſiam, ſenſus tamen eius eſt, illam promiſſionem non ita fuiſſe factam ſoli perſonæ Petri, vt cum illo eſſet extinguenda talis poteſtas, ac ſi propter ipſum præcipuè, & non propter Eccleſiam perpetuò duraturam promitteretur. Nam, quòd ipſi Petro verè, ac propriè talis promiſſio facta fuerit, & verba ipſa Chriſti ſatis declarant, & Anacletus Papa in epiſt. 2. decretali: refertur in c. *In nouo*, 21. d. docuit, & ipſe etiam Auguſtinus ita intellexit, lib. 2. cont Gaudent. cap. 23. Dicitur ergo Petrus accepiſſe hanc poteſtatem in perſona Eccleſiæ, id eſt, pro Eccleſia, quæ eam accepit in Petro tanquam in ſuo capite, & principe; & è conuerſo Petrus accepit illam, vt caput Eccleſiæ, perpetuò duraturam cum ipſa Eccleſia, non in ſua perſona ſola, ſed in ſucceſſoribus ſuis. Itaque quoad hanc primam partem certa eſt dicta ſententia. Auguſt. Anaclet.

Quoad aliam verò partem de cæteris Apoſtolis probabilius exiſtimo, etiam ipſos accepiſſe immediatè à Chriſto hanc poteſtatem, ſicut iiſdem illam Chriſtus immediatè pollicetur. Quæ eſt communior Scholaſticorum ſententia in 4. d. 18. & ſequent. quam etiam tenet Gab. in canonem lect. 3. Heru. tract. de Poteſtat. Pap. Caiet. & Victor. ſuprà, & Caſtro lib 2. de Iuſta hæret. punit. c. 24. Et ſumitur ex Anacleto ſuprà. Nam hæc poteſtas cum aliis, quæ in Apoſtolis fuerunt, erat de intrinſeca ratione Apoſtolici muneris, quod eſt ſupremum in Eccleſia iuxta illud, 1. ad Corinth. 12. *Et quoſdam quidem poſuit in Eccleſia, primùm Apoſtolos, &c.* vbi D. Thom. *Maiores*, inquit, *miniſtri in Eccleſia ſunt Apoſtoli, ad quorum officium tria pertinent, quorum primum eſt auctoritas gubernandi fidelem populum, &c.* Pertinet ergo hæc poteſtas intrinſecè ad munus Apoſtolicum: Chriſtus autem immediatè contulit omnibus Apoſtolis dignitatem, & munus Apoſtolicum, vt ſumitur ex Lucæ 6. & Ioan. 6. 9. Gabr. Heru. Caiet. Victor. Caſtr. 1. Cor. 12 D. Th. Luc. 6. Ioan. 6

Vnde

Vnde, cùm poſt Chriſti mortem loco Iudæ ſufficiendus eſſet vnus Apoſtolus, cæteri non auſi ſunt creare illum, ſed deſignare perſonas, & à Chriſto petierunt, vt quam ipſe eligeret, & inſtitueret, declararet. Fuit ergo illa dignitas immediatè à Chriſto data, ergo & iuriſdictio illi intrinſecè annexa: iuxta illud, qui dat formam, dat conſequentiam. Quamobrem Paulus ſicut ab ipſo Chriſto Apoſtolus factus
Galat. 1. eſt (iuxta illud ad Galat. 1. *Non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum*) ita ab eodem po-
2 Cor. 13. teſtatem accepit, iuxta illud ad Corinth. 13. *Quam*
Galat. 2. *Dominus dedit mihi*, Et ad Galat. 2. *Mihi enim, qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.*

10\. *Vbi data poteſtas Apoſtolis.* Si ergo inquiratur, quando cæteris Apoſtolis data ſit hæc poteſtas immediatè à Chriſto, dicendum eſt datam eſſe, Ioannis 20. cùm illis dixit, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: tunc enim illos conſtituit
Chryſ. legatos ſuos, & *Vicarios*, vt Chryſoſtomus loquitur,
Toletus. vbi rectè Toletus ita exponit, *Qua auctoritate Pater miſit me, eàdem vos ego mitto, vt prædicetis, gubernetis, & dirigatis mundum in viam ſalutis, & veritatis.* Quod ita intellige, vt particula *ſicut*, non dicat æqualitatem, ſed ſimilitudinem cum proportione. Nam, ſicut Chriſtus miſſus eſt à Patre cum omni poteſtate conueniente tali perſonæ, & muneri Redemptoris, ita ipſe miſit Apoſtolos cum omni poteſtate Apoſtolico
Cyrillus. muneri conuenienti, vt diſertè expoſuit Cyrillus lib.
Cyprian. 12. in Ioan. c. 55. & Cyprian. lib. de vnit. Eccleſiæ, prope initium, & epiſt. 73. ad Iubaianum.

11\. *Quid de Petro.* Dices, Ergo etiam tunc dedit Petro poteſtatem prædictam, & non Ioan. 21. vt diximus. Reſpondetur tunc dediſſe Petro poteſtatem, quaſi delegatam, & æqualem cum cæteris Apoſtolis: poſteà verò dediſſe illi poteſtatem ordinariam ſupremi Paſtoris, cui alij ſuccederent in Eccleſia, vt in ea poteſtas illa perpetuò duraret, quod alij Apoſtoli non habuerunt, neque ipſe Petrus ex vi prioris conceſſionis. Vnde in poſteriori loco factus etiam eſt ipſis Apoſtolis ſuperior, & eorum Paſtor, quod per priorem conceſſionem non habuit. Neque propterea neceſſe eſt dicere habuiſſe Petrum duas poteſtates iuriſdictionis, ſed vnam integram priùs minùs perfectam, poſteà per ſectiori modo conceſſam.

12\. *Quid de Thoma.* Sed quid dicendum eſt de Apoſtolo Thoma, qui tunc aberat, quando Chriſtus illa verba protulit, *Sicut miſit Pater, & ego mitto vos*, Reſpondetur idem hîc eſſe dicendum, quod ſuprà diximus de poteſtate ordinis, & iuriſdictionis in foro pœnitentiæ. Itaque potuit Chriſtus per ſuam poteſtatem excellentiæ eam conceſſionem extendere etiam ad perſonam abſentem: vel, ſi ſolùm ad præſentes loquutus eſt (vt magis indicat pronomen illud *vos*) poſt octo dies, quando iterum apparuit, & Thomam ad fidem reduxit, & in Apoſtolorum collegio confirmauit, tunc ei ſimilem poteſtatem tribuit, vel aliquibus verbis ſimilibus, vel etiam ſine illis: ſicut etiam Matthiæ inuiſibiliter dedit ſimilem poteſtatem, quando illum elegit, & poſteà ſimiliter eandem donauit Paulo.

13\. *Epiſcopi non recipiunt immediatè à Chriſto iuriſdictionem.* Nec verò ex hoc neceſſariò ſequitur, quod Victoria, & Caſtro locis ſupracitatis inferunt, & affirmat etiam Soto in q. d. 22. q. 2. art. 1. nempe Epiſcopos omnes recipere immediatè à Chriſto poteſtatem iuriſdictionis coërciuæ, nam poteſtas illa data Apoſto-
Victor. lis in communi non fuit ordinaria, ſed delegata: &
Caſtro. ideò illa vt ſic non deriuatur ad Epiſcopos. Sicut
Soto. etiam ſuprà diximus dediſſe Chriſtum Apoſtolis immediatè iuriſdictionem in foro pœnitentiæ per illa verba, *Sicut miſit me viuens Pater, & ego mitto vos*: & nihilominùs non dediſſe illam, neque ſemper dare immediatè omnibus Epiſcopis. Vnde quoad hanc partem eodem modo philoſophandum eſt de hac poteſtate iuriſdictionis externæ, ſicut de interna, vt facilè conſtabit conſiderando & applicando omnia, quæ de priori poteſtate diximus: quæ hic repetere neceſſarium non eſt. Atque iuxta hanc veritatem explicanda ſunt ea, quæ Turrecremata pro ſuæ ſententiæ confirmatione afferebat. Cùm enim Pontifices aiunt omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Chriſto per Petrum ad cæteros dimanaſſe, loquuntur de omni poteſtate ordinaria, quæ in Eccleſia durat, ſeu exercetur, non de peculiari, & delegata Apoſtolorum poteſtate.

Eſſe in Eccleſia poteſtatem ad Cenſuras ferendas.

Dico ſecundò eſſe in Eccleſia poteſtatem ad Cenſuras inſtituendas, atque ferendas. Hæc veritas etiam eſt de fide, quæ magna ex parte oſtendi poteſt ex teſtimoniis adductis, nam ex eis intelligimus, Apoſtolos fuiſſe vſos hac poteſtate. Cùm enim Paulus ait 1. ad Timot. 1. ſe tradidiſſe Satanæ Alexandrum, & Hymœnæum per excommunicationem, id feciſſe communiter exponitur, & ſimiliter 1. ad Corinth. 5. cùm ait, *Iudicaui tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, &c.* Eodémque modo exponitur, (vt ſuprà notaui) factum Petri, Actor. 8. & ſimiliter in Canone Apoſtol. ſuperiùs citato, habemus vſum cenſuræ ex Apoſtolorum tempore: quem vſum tenuiſſe poſteà ſequentes Pontifices conſtat ferè ex omnibus epiſtolis decretalibus, præcipuè videndæ ſunt epiſtola 1. & 2. Alexandri, & 2. Cæleſtini 1. in qua tractans in ſpecie de excommunicatione dicit eſſe ex Apoſtolorum inſtituto. Vrbanus etiam I. in ſua epiſtola decretali ex locis Euangelij ſuprà adductis colligit Chriſtum dediſſe Eccleſiæ hanc poteſtatem. Idem ferè Fabianus Pap. epiſt. 1. & 2. & eodem modo cæteri Pontifices, & Concilia omnia hanc poteſtatem ſupponunt, & exercent, vt ſuperuacaneum ſit ea in particulari recenſere. Idémque dici poteſt de ſanctis Patribus: quanquam illi frequentiùs loquuntur de excommunicatione: quod nobis ſatis nunc eſt. Videatur Auguſtinus lib. 2. retract. capit. 17. vbi hanc poteſtatem colligit ex verbis illis 1. Corinth. 5. *Auferte malum ex vobis ipſis*: ita exponens, *Hominem malum, & pernicioſum à vobis ſeparate per excommunicationem.* Quam eſſe maximam pœnam dicit idem Auguſt. lib. de Correct. & grat. capit. 15. & habetur in capit. *Corripiantur.* 34. q. 3. Vnde eleganter Chryſoſt. homil. 4. ad Hebr. *Nemo* (inquit) *contemnat Eccleſiaſtica vincula: non enim homo eſt qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit.* Et habetur in cap. *Nemo*, 11. q. 3. Vnde etiam Anther. P. in epiſt. decretali dicit hanc pœnam habere in Eccleſia eum locum, quem pœna mortis habebat in Synagoga. Quod etiam ſignificauit Innocent. III. in cap. *Per venerabilem.* circa finem. Qui filij ſint legitimi, in illis verbis, *Mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam veluti mortuus à communione fidelium ſeparari.* Notanda etiam ſunt verba Tertulliani, in Apolog. c. 39. *Summumq́; futuri iudicij præiudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis ſancti commercij relegetur*, & priùs hanc pœnam vocauerat *Cenſuram diuinam*: circa quæ verba videndus eſt Pamelius, & latiùs in epiſt. 38. & 62. Cypriani, vbi multa alia ex ſanctis Patribus congerit.

Ratione demonſtrari poteſt hæc aſſertio ex præcedenti, nam in Eccleſia eſt ſpiritualis poteſtas coërciua, quæ ex Chriſti inſtitutione non eſt limitata ad vnum, vel alterum modum pœnæ, ſed generatim conceſſa ad omnem modum, qui ſecundùm rectam rationem poſſit inſtitui. Vnde & ipſa verba Chriſti generalia fuere, quantum ex forma verborum eſſe

14\. (right margin, beside "Dico ſecundò")
1. Tim. 1. — 1. Cor. 5. — Act. 8. Can. 30. Apoſtol. — Alexand. Pap. Cæleſt. 1. Vrban. 1. — Fabian. — Auguſt. — Chryſ. — Anther. — Innocent. 3. — Tertull. — Pamel.
15\. *Ratione probatur.*

poterant ſcilicet, *Quæcunque ligaueritis.* Sed hic modus ligandi & puniendi per Cenſuras eſt poſſibilis, vt conſtat, & eſt proportionatus ſpirituali poteſtati, tum quia ſpirituali poteſtati magis congruit ſpiritualis gladius, quàm materialis: tum etiam, quia vnaquæque reſpublica, vt puniat, vel coërceat ſubditos, priuare poteſt illos propriis bonis, vel priuilegiis illius reipublicæ: hoc autem facit Eccleſia per Cenſuras.

16. *Obiectio.* Dices non eſſe parem rationem de ſpiritualibus, & de materialibus bonis: videtur enim contra debitum vſum poteſtatis ſpiritualis, vt Eccleſia priuet ſubditos ſpiritualibus bonis, vt in ratione dubitandi propoſitum eſt. Quæ non parum augetur argumento Chryſoſtomi, homilia de anathemate, vbi ſic inquit, *Chryſ.* *Aut anathematizas viuētem, aut mortuum? Si mortuum, impiè agis, quia iam ſub iure humano non exiſtit, ſed Domino ſuo ſtat, vel cadit. Si viuum, impiè etiam agis, nam eum, qui ad bonum conuerti poteſt, abſcindis.* *Reſponſio.* Reſpondetur, pœnam hanc non eſſe abuſum, ſed iuſtum vſum Eccleſiaſticæ poteſtatis, neque eſſe nimiùm rigoroſam, aut acerbam, ſed proportionatam, & conuenientem, claue (vt inquiunt) non errante, id eſt, ſi Paſtores Eccleſiæ prudenter illa vtantur. Primò quidem, quia hæc ſpiritualia bona, quibus homines per Cenſuras priuantur, non ſunt ipſamet bona interna, in quibus vita ſpiritualis conſiſtit, aut à quibus eſſentialiter pendet (his enim non poteſt homo priuari per humanam poteſtatē abſque proprio conſenſu) ſed pertinent vel ad vſum alicuius Eccleſiaſtici miniſterij, vel Sacramentorum, vel ad communicationem in aliquo fructu ſacrificiorum, orationum, & aliorum bonorum operum Eccleſiæ. Et, quamuis communicatio in his bonis poſſit multùm conferre ad internum bonum animæ: nihilominùs aliquando magis confert ad excitandum & commouendum hominem contumacem ipſa priuatio talis communicationis; nam pudore afficitur, quando videt ſe à conſortio Sanctorum ſegregari, vel timore mouetur, cùm ſe conſpicit in tanto periculo conſtitutum. Prætereà talis pœna non eſt pura, ſed medicinalis, vt dicitur in capit. 1. de ſent. excomm. in 6. & ſumitur ex illo Pauli 2. ad Corinth. 5. *2. Cor. 5.* *Tradidi eum Satanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fieret.* Neque verò poteſt ſemper tam ſuauis eſſe medicina, vt nihil noceat, quod in corporalibus etiam videre licet. Hoc autem nocumentum in huiuſmodi cenſura non erit admodum graue, ſi ipſa Cenſura breui tempore duret: eſt autem ferè poſitum in voluntate eius, qui ſic punitur, vt breuiſſima ſit talis pœna, ſeu priuatio, præſertim, quoad ea bona, quæ ad proprium ſpiritualem profectum conferre poſſunt. Vnde, ſi ille qui ſic punitur, nolit reſipiſcere, & productà diù tantis bonis priuetur, ſibi imputet. Eò vel maximè, quòd ad commune bonum Eccleſiæ expedit; vt, qui huiuſmodi eſt, ab aliorum conſortio ſegregetur. Eccleſia autem in his Cenſuris inſtituendis, & ferendis, magis proſpicit communi bono, quàm priuato: nam, *Peſtilente flagellato, ſtultus etiam ſapientior erit*, vt dicitur Prouerb. 19. & 20. *Prou. 19. & 20.*

17. *Loco Chryſoſtomi ſatisfit.* Ad argumentum autem Chryſoſtomi reſpondetur in primis, de ſententia ipſius Chryſoſtomi, tum aliis locis, tum in illamet homilia ſatis conſtare, eſſe in Eccleſia poteſtatem, de qua agimus, & licitum vſum anathematis. Solùm ergo reprehendit vel nimiam facilitatem, & abuſum, vel temeritatem etiam anathematizandi vltra conceſſam poteſtatem. Et hùc videtur ratio eius tendere: reprehendit enim eos, qui fortaſsè nimio zelo ducti, non ſolùm doctrinam aliquotum anathematizabant, ſed etiam in ipſas perſonas inuehebantur ſine fructu, & vtilitate. Item videtur ſpecialiter reprehendere aliquos, qui ita ferebant anathema, vt nullam relinquerent ſpem redeundi,

A contra quos, rectè procedit ratio eius. Alioqui nullam vim habet: nam iuſte & piè poteſt abſcindi viuus, etiamſi conuerti poſſit: imò ad hoc abſcinditur, vt conuertatur, & *ſpiritus eius ſaluus fiat*, vt dicitur 1. ad Cor. 5. An verò poſſit Cenſura, ſeu excommunicatio in mortuum ferri, dicemus poſteà ſuo loco. Nunc ſatis ſit dicere, ſi quomodo fertur, vel eſſe potiùs declarationem excommunicationis priùs contractæ, vel directè ſolùm eſſe quoad ea, quæ poteſt defunctus à viuentibus participare, vt ſumitur ex quinta Synodo, Act. 1. & habetur in c. vlt. 24. q. 1.

Supererat autem hoc loco tractandum, in quibus perſonis, ſeu miniſtris Eccleſiæ hæc poteſtas reſideat; 18.
Sed hoc ſpectat ad cauſas, ſeu miniſtros cenſurarum ferendarum, de quibus propriam inferiùs diſputatio-
B nem inſtituemus.

SECTIO III.

Quotuplex ſit Cenſura.

HÆc quæſtio definita videtur ab Innocent. III. in cap. *Quærenti*, de verb. ſignific. vbi ſub Cenſura tres ſpecies cōprehendi docet: excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Ex qua definitione eſt in primis certum, & extra controuerſiam, has tres eſſe veras Cenſuras, quia hoc verbis expreſſis docet Pontifex: & ita in hoc nullus Catholicus dubitat. Et poteſt facilè oſtendi ex dictis de communi ratione Cenſuræ: nam hæ omnes ſunt quædam pœnæ ſpirituales, quibus priuantur fideles vſu, vel communicatione aliquorum ſpiritualium bonorum. Vnde etiam facilè conſtat, id quod ſecundo loco eſt certum, has tres eſſe diſtinctas in ratione Cenſuræ: nam diuerſo modo, & diuerſis bonis ſpiritualibus priuant, vt, de ſingulis differentes, latè videbimus. 1. *Excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum ſūt Cenſura.*

Tertiò colligitur ex eadem definitione, nullam aliam eſſe Cenſuram præter has tres. Hoc non eſt tam euidens, quia Pontifex non expreſsè adhibuit hanc partem negatiuam, ſeu excluſiuam. Mihi tamen ſatis certa videtur: quia illa reſponſio Pontificis, eſt doctrinalis, & ideò, licèt in verbis indefinita videatur, æquiualet vniuerſali, ac ſi diceret, omnem Cenſuram in illis tribus membris comprehendi. Item, quia aliàs inſufficienter Pontifex reſpondiſſet; & quæſtioni ſibi propoſitę nō plenè ſatisfeciſſet. Fuerat enim ab illo interrogatum, quid eſſet nomine Cenſuræ intelligendum in Pontificis reſcriptis; & reſpondet, non ſolùm interdictum, ſed etiam ſuſpenſionem, & excommunicationem: ergo intelligit nihil aliud illa voce comprehendi iuxta Eccleſiaſticam conſuetudinem, & ſignificationem. Aliàs regula illa inſufficiens eſſet ad intelligenda reſcripta Pontificum, & conceſſiones, quæ in eis fiunt: nam interdum poſſemus nomine Cenſuræ quidquam aliud explicare. Atque ita vana & ferè nullius momenti eſſet illa reſponſio: ſi quidem ea non obſtante, quando Pontifex concedit facultatem tollendi Cenſuras Eccleſiæ, vel ferendi illas, poſſet quis interpretari, ibi dari facultatem tollendi, vel imponendi etiam irregularitatem, depoſitionem, aut alia ſimilia. Nec dici poteſt, ibi tantùm exponi nomen cenſuræ, quatenùs in reſcriptis Pontificiis vſurpatur: nōn verò ſecundùm ſe, & abſolutè ſumptum: hæc enim duo inter ſe pugnant: nam cenſuræ nomen rem quandam moralem, ſeu pœnam ab Eccleſia introductam ſignificat; & primò, ac per ſe nititur Pontificia authoritate, & inde ad inferiores deriuatur. Vnde non poteſt aliter Cenſura ſumi, nec plures ſpecies ſub ſe continere, quàm in vſu ſummorum Pontificum habeat. Et ita quoties in iure numerantur Cenſuræ harum trium tātùm fit mentio, vt videre licet in cap. 1. & in c. *Statutum*, de ſent. exc. in 6. 2. *Præter has tres non eſt alia Cenſuræ ſpecies.*

Idemque

Idémq; ſumitur ex c. *Is cui*, vbi Gloſſ. alia iura refert. Eſt etiam optimus textus in c.1. de iis, quæ vi metúſve cauſ. in 6. Sit ergo certum tantùm eſſe in Eccleſia illas tres ſpecies cenſuræ. Atq; ita illum textum intelligunt cõmuniter expoſitores ibi, & Summiſtæ verb. Cenſuræ. Nauarr. c. 27. in princ. & n. 152. & n. 194. & num. 254. & recentiores omnes communiter.

Nauarr.

3.
Soti opinio refellitur.

Contra hanc verò reſolutionem opinatus eſt ex parte Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 1. vbi his tribus membris addit duo alia, Vnum eſt ceſſationis à diuinis, de quo, quia prolixam poſtulat declarationem, infrà ſuo loco tradẽdam: hîc ſolùm dicam vel claudi ſub interdicto, vel cenſuram non eſſe, & ideò non augere hãc partitionem. Aliud membrũ eſt cuiuſdam irregularitatis, diſtinguit enim duplicem irregularitatem, vnam, quæ ſine crimine contrahitur. Et hanc poſteriorem fatetur non eſſe cenſuram, ſed inhabilitatem quandam: priorem verò ait proprie dici cenſuram irregularitatis. Ex quo infert, cùm in bulla Cruciatæ datur facultas abſoluendi à cenſuris, ſub ea comprehendi priorem irregularitatem, non verò poſteriorẽ. Hanc doctrinam ſequuti ſunt poſteriores Thomiſtæ, vt videre licet in Bañes 2.2. q. 64. art. 8. Veruntamen illam nullo textu, ratione, vel autoritate probant: & ideò admittenda non eſt, præſertim cùm repugnet reſponſioni Innocent. III. in dicto cap. *Quærenti*, vt ex dictis conſtat. Mirúmque eſt cur Soto nullam illius textus mentionem fecerit, neque aliquid reſponderit.

Bañes.

4.
Omne impedimentum vſus officij interdũ ſuſpenſio latè dicitur.

Poſſet enim aliquis apparenter reſpõdere, irregularitatem illã comprehendi ſub ſuſpenſione; eſt enim irregularitas ſuſpenſio quædã, vt tradit Inno. in c. vlt. de exceſſibus Prælatorum. Sed in primis, iuxta hanc interpretationem non augetur numerus cenſurarum vltra dictas tres generales ſpecies. Deinde iuxta eandem expoſitionem, non ſola irregularitas, quæ ob crimen imponitur, ſed etiam quæcunque alia erit cenſura: quia omnis irregularitas vocari poteſt ſuſpenſio, iuxta illum modum loquendi aliquorum canoniſtarum. Vnde veritas eſt interpretationem illam eſſe confictam, & fundatam in æquiuocatione illius nominis *ſuſpenſio*. Nam, vt infrà ſuo loco videbimus, interdum ſumitur ſtricte pro quadam cenſura Eccleſiaſtica. Et hoc modo irregularitas nunquam in iure vocatur ſuſpenſio, ſed diſtinguitur tanquam pœnæ, vel priuationes diuerſarum rationum. Alio verò modo ſumitur latè vox, *ſuſpenſio*, pro quocunque impedimento, aut prohibitione vſus, officij, vel facultatis Eccleſiaſticæ: & in hac ſignificatione ſumitur, quando irregularitas vocatur ſuſpenſio; quomodo etiam depoſitio, vel degradatio poteſt ſuſpenſio vocari: imò & peccatũ mortale interdũ ita appellatur, vt patet ex c. vlt. de coha. cler & mul. Impropriè tamẽ & latè. Põtifex autem in dicto c. *Quærenti*, ſtrictè & propriè de ſuſpenſione loquitur, vt per ſe notum eſt. Nullã ergo irregularitatem ſub illa trimembri diuiſione comprehendit, quia reuera nulla irregularitas cenſura eſt, vt ex dictis etiam in ſectione 1. conſtare poteſt.

5.
Per bullam Cruciatæ non poteſt tolli irregularitas.

Vnde etiam falſum eſt, quod de facultate abſoluendi per bullam Cruciatæ Soto intulit: quanquam nonnulli Theologi illam ſententiam amplexi ſint, & multi confeſſarij minùs docti eorum auctoritate nixi, illa facultate vtantur. Ducti etiam illo principio, quòd priuilegia amplificanda ſunt, quoad poſſunt, iuxta cap. *Olim*, de verb. ſignific. & l. *Beneficium*, de Conſtit. Princip. vbi dicitur, beneficia Principis largiſſimè eſſe interpretanda. Veruntamen intelligendum, hoc eſt, quantum cum probabili ratione, aut fundamento poſſunt: hîc autem nullum inuenitur: quia, ſi irregularitas cenſura non eſt, vt reuera non eſt, poteſtas quæ ex vi verborum priuilegij limitata eſt ad cenſuras, non poteſt rationabiliter ad aliquam

A irregularitatem extendi. Apparentiùs poſſet illa extenſio fundari, quia in bulla dicitur, *A cenſuris & pœnis*: irregularitas autem illa, quamuis cenſura non ſit, eſt tamen pœna. Veruntamen neque hac ratione vera eſt illa extenſio, vt rectè Nauarrus notauit, qui refert, iuxta conſuetudinem & ſtilum Romanæ Curiæ, in ea generali facultate abſoluendi à cenſuris, & pœnis non comprehendi irregularitatem, iuxta regulam textus in c. vlt. de offic. Vicar. in 6. vbi dicitur, *In generali conceſſione nequaquam illa veniunt, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie cõceſſurus*. Cuius ſignũ etiam eſt, nam interdum in priuilegiis, ſeu bullis Pontificiis poſt illa generalia verba additur facultas diſpenſandi in irregularitate, quando Pontifex vult illam concedere, vt ex Bulla Iubilæi conceſſi à Clemente 8. anno 1593. notauit Vgolinus libro de Cenſuris, tabula 1. cap. 26. num. 2.

Nauarr.

Vgolin.

6.

Adde, quòd etiam cùm hæc facultas expreſsè conceditur, excipitur irregularitas contracta ob voluntarium homicidium, quæ etiam poteſt eſſe pœnalis: vt in ſimili etiam fecit Trident. ſeſſ. 4. cap. 6. de reformat. nullo ergo modo cenſenda eſt comprehendi ſub illa generali facultate abſoluendi à pœnis. Quòd ſi dicatur, illam irregularitatem ita eſſe pœnam, vt etiam abſque culpa, & conſequenter abſque ratione pœnæ contrahi poſſit, propter indecentiam, vel ſignificationem; idem dicendum erit de quacunque irregularitate, quæ licet in pœnam imponatur, non amittit perpetuam, & ſpecialem rationem inhabilitatis, ratione cuius ſub illa generali clauſula non comprehenditur. Eò vel maxime, quòd ſub illa generali conceſſione non poteſt omnis pœna comprehendi: aliàs etiam poſſet per huiuſmodi Iubilæum liberari pœnitens à pœna pœnitentiaria ſibi impoſita: quod eſt alienum ab vſu Eccleſiæ. Probabile ergo eſt ibi ſolùm intelligi pœnas illas, quæ ſacramentorum vſum, ſeu receptionem impedire poſſunt, vt Nauarrus ſuperiùs attigit: quia huiuſmodi priuilegia in eum finem præcipuè concedi ſolent: & ideò concedunt ea, quæ ſunt veluti præparatoria ad illum finem, vt in ſimili notant Iuriſperiti in l. *Ad rem mobilem*, 56. ff. de Procuratorib. Irregularitas autem non eſt talis pœna, quæ prædictum vſum impediat, vt ſuo loco videbimus. Vel certè ſolùm ibi eſt ſermo de illa pœna, in quam propriè poſſit abſolutio cadere: nam ibi ſolùm datur facultas abſoluendi: irregularitas autem non abſoluitur, ſed diſpenſatur. Quo argumento vtitur ipſe Soto ad probandum, ibi non concedi poteſtatem tollendi irregularitatem, quæ abſque crimine contrahitur, quia ſcilicet illa non abſoluitur, ſed diſpenſatur: hoc autem verum eſt de omni irregularitate, vt ſuprà tactum eſt, & infrà oſtendetur in propria materia, ex modo loquendi omnium decretorum, à quibus hæc res tota potiſſimè pendet. Quòd ſi obiicias, iuxta hãc interpretationem, pœnam nihil differre à cenſura; reſpondetur primò, etiamſi id verum eſſet, non fore magnum inconueniens: quia interdum in priuilegiis adiungi poſſunt duæ voces ſynonymæ ad maiorem explicationem. Secundò addit Nauarrus, nomen pœnæ in rigore plus comprehendere, etiamſi iuxta prædictas expoſitiones limitetur; quia poteſt aliquis eſſe priuatus ad tempus vſu alicuius ſacramenti in pœnam, quæ propriæ cenſura non ſit: & ab illa pœna poterit abſolui pœnitens ex vi illius vocis.

Conc. Trid.

Quid per poteſtatem abſoluendi à pœnis in reſcriptis Pontificiis intelligatur.

7.
Ratio ſufficientiæ, prædictæ diuiſionis oſtenditur.

Sed quæret aliquis rationem ſufficientię, ob quam tot ſunt ſpecies cenſuræ, & non plures, neque pauciores. Quod dubium tractat latè Vgolinus ſuprà, & duas affert rationes, quas prætermitto: tum quia ſupponunt exactam cognitionem ſingularum cenſurarum, & propriarum differentiarum, quibus inter ſe

A 4 diſtin

diſtinguuntur:tum etiam,quia ſi in ſpeculatiuo rigore rationes illæ expendantur,non inuenientur efficaces. Ait enim in prima ratione quandam eſſe cenſuram, quæ priuat totaliter vſu bonorum Eccleſiæ tam actiuo,quam paſſiuo , ſcilicet excommunicationem: aliam,quæ ſolùm priuat ex parte;hanc verò ſubdiuidit,nam alia eſt,quę priuat actiuè ſimul & paſſiuè,vt interdictum:alia,quæ ſolùm actiuè , vt ſuſpenſio. At verò ſtatim interrogabo, cur non ſit alia cenſura,quę priuet etiam ex parte , ſed paſſiuè tantùm : item cur non ſit alia , quæ priuet omnium bonorum communicatione,actiuè tantùm,& alia,quæ tantùm paſſiuè. Quòd ſi fortaſsè excommunicatio minor huiuſmodi eſt,iuxta cap.vlt.de clerico excom. miniſtrante,vel non rectè prima ſpecies aſſignata eſt,cùm ſub illa excommunicatio minor comprehendatur, vel hæc erit quarta ſpecies cenſuræ à prædictis diſtincta. Oritur etiam ſtatim difficultas , quomodo iuxta illam diſtinguendi rationem hæ cenſuræ ſint quaſi ſpecies totales diuerſæ , & non potiùs vna ſit quaſi pars alterius: quod infrà in propriis locis videndum eſt. Ratio igitur ſufficientiæ ſola eſt , quia Eccleſia plures cenſuras non inſtituit , vt conſtat ex Pontificis declaratione : ideò autem Eccleſia non inſtituit plures , quia illæ ſufficiunt ad effectum , ſeu finem cenſurarum,qui eſt inobedientes & contumaces , aut corrigere , aut, ſi duriores ſint , ab Eccleſia præſcindere. Item in illis tribus generibus cenſurarum continentur omnia ſpiritualia bona , quibus Eccleſia poteſt ſibi ſubditos priuare , vt eos coërceat , & varij modi quibus id facere poteſt , qui extenduntur vel ad diuerſos ordines perſonarum, vt ſunt clerici , vel laici : vel non ſolùm ad perſonas , ſed etiam ad loca ſacra , quanquam in ordine ad perſonas , prout expedit ad corrigenda diuerſa peccatorum genera,vel clericorum propria,vel communia etiam laicis,& ſecreta,aut publica, quæve cum maiori ſcandalo fiunt : ad quæ omnia ſufficit illa varietas cenſurarum;præſertim,cùm Eccleſia habeat alias pœnas,quæ cenſuræ non ſunt, vt ſuprà viſum eſt.

8. *In quibus cēſuræ ſpecies conueniūt, & differant.* Syluest. Nauarr.

Tandem interrogabit aliquis , quæ ſint ea in quibus prædictæ cenſuræ conueniunt,aut differūt:quam rem tractat latè Syluester verb. *Interdictum*,num. 4. & Nauarr. c. 27.n.164.ſed non eſt quod in hac quæſtione explicanda hìc immoremur , ne oporteat hìc inuoluere multa,quæ inferiùs in propriis locis declaranda ſunt. Satis ergo nunc ſit reſpondere , illa tria in primis conuenire in communi ratione cenſuræ : & conſequenter conuenire etiam aliquo modo in cauſis , effectibus,accidentibus,& modo ferendi,vel tollendi cenſuram.De quibus omnibus,quatenus communia ſunt , in proximis diſputationibus dicturi ſumus:differunt autem in propriis rationibus , ſeu proprietatibus dictarum cenſurarum , quæ pro huius loci opportunitate ſatis inſinuatæ ſunt : inferiùs autem in propriis locis ſunt ex profeſſo tractandæ. Hìc etiam inquiri poſſet,an rectè diuidatur cenſura in eam, quæ eſt à iure diuino,vel humano,vel in eam,quæ eſt à iure , aut ab homine : ſed hæc tractabuntur meliùs diſp.ſequ.

DISPVTATIO II.

De cauſa efficiente cenſuræ, & variis modis efficiendi,ſeu imponendi illam.

EXPLICATA communi ratione cenſuræ, & ſpeciebus eius,tractandum ſequitur de cauſis eius : quæ potiſſimè ſunt cauſa efficiens , & materialis, ſeu ſubiectiua , & finalis , formalis verò hìc nulla eſt propria , nam ipſa cenſura ſe habet vt forma,ſeu priuatio quædam : quia tamen in ferenda cenſura aliqua debita forma ſeruanda eſt , quæ aliquo modo pertinet ad efficientem cauſam , ſeu ad modum ſeruandum in imponenda cenſura : illam in ſequ. Diſp.explicabimus.Vnde ob hanc rationem huic cauſæ primum locum in hac materia damus , vel etiam,quia hæ res morales , quæ ſolùm ſunt ex inſtitutione,maximè pendent ex efficiente cauſa. De hac ergo videndum eſt an ſit diuina , vel tantùm humana,& hæc quæ ſit , & quotuplex , & quot modis poſſit, aut ſoleat cenſuram imponere.

SECTIO I.

Vtrùm,Sit aliqua cenſura de iure diuino,vel omnis ſit immediatè ex poteſtate humana.

NOnnulli Doctores,præſertim Iuriſperiti ita loquuntur , vt dicant , vel omnes cenſuras, vel aliquas ſaltem eſſe de iure diuino. Alij verò ſimpliciter negant eſſe vllam cenſuram de iure diuino Quod ſimpliciter,& abſolutè verum eſt. Ne tamen ob verborum ambiguitatem ſit diuerſitas in modo loquendi , quatuor diſtinguere oportet. Primum eſt poteſtas ferendi cenſuras : ſecundum eſt inſtitutio cenſuræ:tertium impoſitio , & quaſi applicatio cenſuræ ad hanc,vel illam perſonam:quartum eſt obligatio , quæ ex vi cenſuræ impoſitæ manet in tali perſona, vt contra cenſuram non operetur : quæ ſunt attentè diſtinguenda, & notanda pro his , quæ in diſcurſu materiæ dicemus. 1. *Poteſtatem ferendi cenſuras , & vſum eius eſſe de iure diuino.*

Quod ergo ad poteſtatem attinet , dici quidem poteſt eſſe de iure diuino : quia illa poteſtas immediatam originem à Deo traxit , vt vidimus : & quia diuino iure ſancitum eſt , vt in Eccleſia ſit huiuſmodi poteſtas. Vnde , quia poteſtas eſt propter vſum, ideò dici etiam poteſt , vſum huius poteſtatis eſſe ex diuino iure , vel ſaltem illi conformem : quia Chriſtus dando Eccleſiæ hanc poteſtatem , voluit vt eſſet in Eccleſia vſus eius , ſi neceſſarius , vel vtilis exiſtimaretur. Et hac ratione dixit Chryſoſt. hom.4. ad Hebr.& refertur 11.quæſt.3.cap.31.*Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica,nō enim homo eſt qui ligat,ſed Chriſtus , qui nobis hanc poteſtatem dedit* , *&c.* Quin potiùs in Extrauag. *Vnam ſanctam* , de Maiorit.& obed.hæc poteſtas, *diuina*,appellatur , *quia ore diuino Petro fuit data , ſibi , ſuiſq́, ſucceſſoribus in ipſo.* Vocatur autem *diuina*, ſolùm vt ſignificetur,poteſtatem hanc,vt fuit in Petro , & vt reſidet in Summo Pontifice , immediatè à Chriſto , & non mediante aliquo homine datam eſſe. In quo multùm differt à poteſtate regia, quæ immediatè ab ipſis hominibus duxit originem; quanquam poteſtas etiam temporalis , ſumpta , non prout eſt in hoc , vel illo homine , ſed prout abſolutè eſt in omnibus , diuina quodammodo dici poſſit: *Quia non eſt poteſtas niſi à Deo*, vt dicitur ad Rom. 13. & Prouerb. 8. *Per me Reges regnant.* Nihilominùs tamen prædicta poteſtas humana eſt, & creata,eo modo quo huiuſmodi res morales creari poſſunt : eſt enim ſubiectiuè in homine ſuo modo, & eſt limitata, & finita,& ab alio pendēs:& ideò ſimpliciter eſt poteſtas creata , & hoc modo humana : ſicut etiam poteſtas intelligendi , quæ eſt in homine , immediatam origi 2. Chryſ. *Differentia inter poteſtatem Regiam, & Pontificiā.* Rom. 13. Prou. 8.

originem traxit à Deo, & nihilominùs in ſe humana eſt. Quo fit, vt vſus huius poteſtatis propter hanc cauſam non poſſit dici ſimpliciter, aut diuinus, aut de iure diuino: tum quia actus, in quo talis vſus conſiſtit, non eſt à poteſtate diuina immediatè, ſed ab humana, tum quia fit arbitrio & modo humano, & ab hominibus inuento, vt dicetur: tum etiam quia non eſt abſoluta lex, aut præceptum diuinum de tali vſu in particulari, ſed ſolùm in communi; quatenus de iure diuino eſt, vt inobedientes corrigantur. Sicut etiam de iure naturali eſt, vt puniantur malefactores, & tamen pœna, quæ ab humano iudice imponitur, ſimpliciter humana eſt, aut ex humano iure, non ex diuino.

Inſtitutionem cenſuræ eſſe de iure humano.
Aſſertio 2.

3. SEcundò dicendum eſt, inſtitutionem cenſuræ eſſe de iure humano. nullámque eſſe cenſuram iure diuino inſtitutam. Hæc eſt communior ſententia Doctorum, vt conſtat ex Soto loco citato, & ex aliis, quos inferiùs referemus. Ratio autem eſt, quia inſtitutio cenſuræ non fit, niſi quando in particulari præſcribitur modus talis pœnæ, ſeu priuationis talium actuum, aut ſpiritualium bonorum: at verò Chriſtus Dominus nunquam per ſeipſum immediatè inſtituit, vt Eccleſia vteretur tali pœna determinando modum eius: ſed Eccleſia per poteſtatem ab ipſo acceptam hæc omnia in particulari definiit: ergo inſtitutio cenſuræ ſimpliciter non eſt diuina, ſed humana, etiam ſecundùm immediatam cauſam, à qua trahit originem. Confirmatur, & explicatur à ſimili: nam inſtitutio ſacramentorum ſimpliciter eſt de iure diuino, quia Chriſtus immediatè tradidit eſſentiales ritus in conficiendis ſacramentis ſeruandos: at verò in ſacramentalibus, licèt poteſtas ad illa inſtituenda à Chriſto data ſit, eorúmq; vſus etiam ſit fortaſsè præceptus, ſaltem ſub ea communi intentione, vt ſacramenta decenter, & ordinatè adminiſtrarentur; nihilominùs eorum inſtitutio ſimpliciter eſt de iure humano: quia eorum determinatio in particulari non eſt tradita immediatè ab ipſo Chriſto, ſed prudenti iudicio, & arbitrio hominum facta per acceptam poteſtatem: ergo eodem modo de inſtitutione Cenſurarum ſentiendum eſt. Et confirmatur, nam in huiuſmodi cenſuris nihil eſt, quod per Eccleſiaſticam poteſtatem mutari non poſſit: & in diſcurſu Eccleſiæ multa ſunt mutata, & alia temporum ſucceſſione aucta: hæc autem ſunt ſigna certa humanæ inſtitutionis: nam diuina inſtitutio vel ſimpliciter immutabilis eſt, vel ſi eſt diſpenſabilis, illud eſt in aliquo caſu valdè ſingulari: & ex grauiſſima cauſa; & fortaſsè non ſine interpretatione manante ab ipſo iure diuino, vt in ſuperiori tomo tetigimus, diſputantes de miniſtro ſacramenti Confirmationis.

Soto.

4. Contra hanc doctrinam ſenſerunt aliqui, quos ſtatim referam. Potuerúntque fundari in verbis illis Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus*: nam illis verbis videtur Chriſtus ſatis indicaſſe & inſtituiſſe cenſuram excommunicationis; & virtualiter præcipitur ibi Paſtoribus Eccleſiæ, vt illâ feriant inobedientes, & contumaces: quia non poſſunt alia ratione teneri cæteri fideles ad vitandos huiuſmodi homines Sed ex hoc loco nihil colligi poteſt: alias etiam poſſet quis inde colligere, omnem hominem inobedientem Eccleſiæ præceptis, eſſe diuino iure excommunicatum: quod quàm ſit abſurdum, per ſe notum eſt. Item aliàs Eccleſia neminem excommunicat, ſed declarat ipſo diuino iure excommunicatum eſſe, quia Eccleſiæ non obedit. Et quando leges Eccleſiaſticæ ferunt cenſuram, ſeu excommunicationem ipſo iure contrahendam, non eſſet id intelligendum de iure humano, ſed diuino: & ita non eſſet alia differentia inter has leges, & alias, quæ talem pœnam illo modo non imponunt, niſi quòd illæ priores expreſsè continent declarationem pœnæ impoſitæ iure diuino: aliæ verò minimè, quamuis in re ipſa eadem pœna interueniat; quæ omnia ſunt falſa, & abſurda. Sequela verò patet, quia Chriſtus generaliter & abſolutè dicit, *Qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus*: ergo vel non poteſt ibi eſſe ſermo in particulari de cenſura excommunicationis, vel illam contrahent omnes, qui Eccleſiæ non obediunt.

Contraria ſententia improbatur. Matth. 18.

5. Quòd ſi quis dicat, hoc non ſequi generaliter de omnibus tranſgreſſoribus præceptorum Eccleſiæ, ſed de contumacibus, & pertinaciter reſiſtentibus Eccleſiæ præceptis Neque hoc etiam ſenſu probabile eſt illud conſequens, nimirum, quòd homo contumax, ſtatim ex diuino iure excommunicationem, vel aliquam cenſuram incurrat: tum quia, ſi lex diuina imponeret hanc pœnam, deberet modum & gradum illius contumaciæ declarare: quia lex imponens tam ſeueram pœnam, debet etiam definire modum peccati, propter quod imponitur: aliàs ſumma eſſet perplexitas, tum etiam, quia talis lex non determinat modum illius pœnæ, nec materiam, aut circunſtantias eius, vt conſtat ex ipſis verbis, quæ generaliſſima ſunt. Quocirca in illis verbis in primis ſignificatur hoc generale dogma, grauiter delinquere eos, qui Eccleſiam non audiunt, & maximè ſi contumaces ſint: ideóque habendos eſſe, & cauendos, vt graues peccatores, quales ſunt Ethnici, & Publicani Deinde ſignificatum eſt à Chriſto Domino ſe daturum ſuæ Eccleſiæ poteſtatem ligandi, & ſoluendi. Atque ita in illis verbis continetur poteſtas ferendi cenſuram excommunicationis, non verò ipſius cenſuræ inſtitutionem, aut præceptum in particulari, ſed ſolùm in generali vitandi peccatores inobedientes Eccleſię, ſub qua generali lege comprehenditur diſtributio accommoda (vt ita dicam) vitandi vnumquemque inobedientem Eccleſiæ iuxta gradum, & modum prohibitionis, ſeu ſeparationis factæ ab ipſa Eccleſia. Et hæc eſt communis expoſitio Interpretum ibi, & Theologorum in hac materia.

Euaſio. *Præcluditur.*

Nulli peccato eſſe annexam cenſuram ex ſolo diuino iure.
Aſſertio 3.

TErtiò dicendum eſt, ex ſolo iure diuino nulli peccato eſſe annexam aliquam cenſuram, atque ita 6.
omnem cenſuram eſſe de iure humano, etiam quoad illud tertium, quod ſuprà poſuimus, ſcilicet applicationis cenſuræ ad tale delictum. Hoc ſequitur neceſſariò ex præcedenti, quia non poteſt cenſura imponi propter delictum, niſi priùs ipſa inſtituta ſit, vel ſaltem per ipſammet impoſitionem inſtitui intelligatur, quia non poteſt imponi pœna, niſi quæ habeat, vel habere poſſit eſſe ſibi proportionatum: hoc autem conuenit cenſuræ ratione inſtitutionis, ſicut aliis rebus moralibus: ſi ergo nulla cenſura eſt diuino iure inſtituta, vt oſtenſum eſt, multò minus poteſt eſſe ex diuino iure alicui peccato annexa.

Contra hanc concluſionem ſentiunt Almain in 7.
4. d. 18. q. 1. & Echius in euch. cap. 27. Clichtouæus in aſſertione veritatis Concilij Senonenſ. Driedo lib. 2. de libertate Chriſtiana, c. 8. dum docent ſaltem peccato hæreſis, ſi adiunctam habeat contumaciam, annexam eſſe cenſuram aliquam ex diuino iure. Fundantúrque in verbis Pauli ad Titum 3. *Hæreticum*

Opinio aſſerens peccato hæreſis annexam

ꝟam eſſe excommunicationem. *Impugnatur.* Almain. E.hius Clichtoueus Driedo. D. Paul. ad Tit. 3. 2. Cor. 2. 1. Cor. 5. Galat. 5. Fabian. Pap.

cum hominem poſt primam, & ſecundam admonitionem, deuita. Sed hæc verba non cogunt. Primò quidem quia intelligi poſſunt de naturali obligatione, quam vnuſquiſque habet vitandi periculum nocumenti, & conſequenter perſonam, quæ ſit illi occaſio peccandi: huiuſmodi autem eſt hæreticus, *cuius ſermo vt cancer ſerpit*, vt dicitur 2. ad Corinth. 2. Sic etiam dicitur 1. ad Corinth. 5. & ad Galat. 5. *Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Deinde licèt daremus ibi eſſe ſermonem de propria cenſura, non ſequitur illam eſſe inſtitutionem diuinam, ſed ad ſummum Apoſtolicam, quia illud præceptum Pauli eſt, & ſimile præceptum Apoſtolicum refert Fabianus Epiſt. 1. & habetur in c. *Sicut Apoſtoli*, 11. quæſt. 3. & in Canonibus Apoſtolorum multa ſimilia continentur. Eo vel maximè, quòd poteſt exponi, *Deuita*, id eſt, excommunica: loquitur enim cum Tito, qui erat Epiſcopus: & poteſtatem habebat excommunicandi.

8. *Verba ſecunda Ioan. exponuntur.* Atque iuxta ſuperiorem ſenſum intelligi poſſunt verba illa 2. Ioan. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, neque, Aue, ei dixeritis.* Quanquam hæc verba potiùs videantur intelligenda de præcepto quodam naturali, non cooperandi huiuſmodi hominibus, neque exhibendi eis aliqua ſigna, quibus vel nos ipſis conſentire videamur, vel ipſi in ſuo errore confirmari poſſint. Et hoc ſignificauit Ioannes verbis ſequentibus: *Qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis.*

2. Theſſ. 2. Quomodo dixit etiam Paul. 2. ad Theſſ. 2. *Si quis non obedit verbo noſtro, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, vt confundatur.* In quo vltimo verbo etiam indicat, non ſolùm ad cauendam communicationem in delicto, ſed etiam ad corripiendum proximum ex charitate interdum conſultum eſſe, vel etiam præceptum abſtinere à communicatione illius, *vt confundatur.*

1. Cor. 5. Cuiuſmodi etiam eſt illud 1. ad Corinth. 5. *Si is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſumere.* Quæ verba omnes ferè prędictas admittunt interpretationes; &, ſi extendantur ad propriam cenſuram, intelligenda ſunt, quando & quomodo Eccleſiæ Paſtores iudicauerint huiuſmodi peccatores cauendos eſſe. Atque ita ex his omnibus teſtimoniis inter ſe collatis euidenter colligitur, nullum eſſe in Scriptura fundamentum, vt dicamus cenſuram aliquam eſſe annexam iure diuino peccato hæreſis, potiùs quàm aliis peccatis. Et ideò contraria ſententia longè probabilior eſt, & communis aliorum Doctorum, vt latiùs traditur in materia de hæreſi 2. 2. qu. 11.

Obligationem ſeruandi cenſurā ſimpliciter eſſe de iure humano, licèt remotè à iure diuino, vel naturali, originem trahat. Aſſertio 4.

9. QVartò dicendum eſt, obligationem ſeruandi cenſuram impoſitam, ſeu non operandi contra illam, ſimpliciter eſſe de iure humano, quanquam remotè trahat originem à diuino, imò & à naturali iure, quale eſt illud, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, ad Rom. 13. Contra hanc aſſertionem videtur ſenſiſſe Couarr. in capit. *Alma mater*, p. 1. §. 1. à principio, vbi tractat quæſtionem, an communicare cum excommunicatis ſit prohibitum, iure diuino: & priùs ſimpliciter affirmat, & poſteà hoc limitat, diſtinguens de communicatione in rebus diuinis, vel in humanis: & priorem affirmat eſſe prohibitam, lege Euangelica: poſteriorem, lege humana. De qua re poſteà latiùs in particulari dicemus, agentes de excommunicatione. Nunc probatur concluſio apertè ex dictis, nam immediata ratio, & cauſa illius obligationis, quæ ex cenſura oritur, eſt Eccleſiæ prohibitio, qua ſecluſa, nulla eſſet obligatio, neque abſolutum præceptum de tali actu, vel de priuatione illius, ſed ſolùm quaſi conditionatum, ſcilicet, *ſi Eccleſia per cenſuram præceperit abſtinere à tali actu, parendum eſt illi:* quod præceptum, & diuinum eſt, ac latum in lege Euangelica, vt ſumitur ex Matth. 18. & dici etiam poteſt de lege naturæ, ſaltem in ordine ad rectam rationem, vt fide illuſtratam. Nam hoc ipſo quòd fides docet Eccleſiæ Paſtores eſſe verè ſuperiores, habentes veram poteſtatem, naturaliter conſequitur, vt dictet, parendum illis eſſe in his, quæ iuſtè præcipiunt, aut vetant. Hoc tamen ſatis non eſt, vt obligatio orta ex particularibus præceptis eorum ſit iuris diuini, vel naturalis: alioqui etiam abſtinere à carnibus in feria ſexta eſſet de iure diuino: quia ius diuinum præcipit, vt obediamus Eccleſiæ hoc præcipienti. Quod tamen apertè falſum eſt, vt per ſe conſtat.

Rom. 13. Couar.

Quòd ſi in illo præcepto, & omnibus ſimilibus obligatio menſuratur ex proxima regula à qua naſcitur, & ideò eſt humana, idem erit in cenſuris; quia obligatio ſeruandi illas immediatè oritur ex præcepto humano. Imò, ſi res attentè conſideretur, ipſa cenſura nihil aliud eſt, quàm priuatio quædam moralis, & moraliter neceſſaria neceſſitate humani præcepti. Vt v. g. in dicto exemplo de excommunicatione per eam non fit, vt excommunicatus habeat aliquam prauam, vel indecentem conditionem, ob quam iure naturæ malum ſit illi communicare in ſacris, ad eum modum, quo iure naturæ, & diuino malum eſt dare ſanctum canibus, aut communionem notorio peccatori: nihil enim huiuſmodi excogitari, aut fingi poteſt, quod per cenſuram fiat: nam cenſura ſupponit in homine prauitatem, & indignitatem, ratione cuius addit prohibitionem in communicatione, vel alio vſu ſpiritualium rerum. Et confirmatur ad hominem: cur enim communicare cum excommunicato in humanis, prohibitum eſt iure humano, vt Couarruuias docet? An quia materia illius prohibitionis humana eſt? Non quidem, quia diuinum præceptum etiam poteſt cadere in actiones humanas: ergo ratio ſolùm eſt, quia illa prohibitio immediatè orta eſt ex hominis præcepto: ergo eàdem ratione communicatio in diuinis cum excommunicato prohibita eſt iure humano, non diuino. Patet conſequentia, quia generatim loquendo, etiam actiones ſacræ poſſunt eſſe materia iuris humani, vt patet in præcepto audiendi Miſſam, & ſimilibus: & ita eſt in præſenti, quia vtraque communicatio eodem præcepto prohibita eſt: &, ſi ius diuinum præcisè attendamus, de neutra communicatione quidquam ſtatuit, quandoquidem, vt ſuprà vidimus, nihil de tali cenſura, vt eſt in vſu Eccleſiæ, in particulari inſtituit. Vnde Diuus Thomas in quarto, diſtinctione 18. quæſtione ſecunda, artic. 4. quæſtiunc. 2. ad 3. ſeu in addit. q. 23. art. 3. ad 2. apertè ſentit hanc obligationem oriri ex præcepto Eccleſiæ, dicens, *Præceptum Eccleſiæ directè reſpicit ſpiritualia: & ideò, qui communicat excommunicato in diuinis, facit contra præceptum*, qui à fortiori idem diceret de quacunque cenſura. 10.

D. Tho.

Atque hinc infertur, poſſe Eccleſiam diſpenſare in prohibitione iſtorum actuum. Quod conſequenter Couarruuias loco ſuperiùs citato, negat ſpecialiter de illo actu communicandi in ſacris, quia Eccleſia non poteſt diſpenſare in iis, quæ iuris diuini ſunt. Sed ex contrario fundamento nos oppoſitum rectè inferimus. Quia Eccleſia, vel Summus Pontifex poteſtatem habet diſpenſandi ſupra ius canonicum, vt dicitur in cap. *Propoſuit*, de Conceſ. præbendæ, & 11. *Eccleſia poteſt diſpenſare in actibus ex cenſura vetitis.*

vtrumque confirmamus ex vſu, & ratione:nam,ſicut modus cenſuræ inſtitutione Eccleſiæ definitus eſt, ita poteſt mutari, & augeri,vel minui prohibitio,ex iuſta voluntate eiuſdem Eccleſiæ. Quod optime confirmat decretum Conſilij Conſtantienſis, quo illa prohibitio communicandi cum excommunicatis coarctata eſt ad denunciatos, & alios quoſdam:ergo eadē ratione poteſt Eccleſia ex iuſta cauſa diſpenſare cum aliquo in particulari, & quoad aliquas particulares actiones. Et confirmatur;nam Pontifex poteſt omninò auferre excommunicationem, etiam ſine mutatione, vel diſpoſitione peccatoris, ſua voluntate abſque alia cauſa,& rata erit,ita,vt factum teneat,etiamſi fortaſse ipſe peccet malè vtēdo ſua poteſtate:quia totum illud eſt ſimpliciter quid humanum:ergo eadem ratione poteſt coarctare prohibitionem cenſuræ ad quoſdam actus,& non ad alios:vel excipere hanc,aut illam perſonam ab illa prohibitione,etiamſi omninò cenſuram non tollat. Eſt enim ferè eadem ratio,neq; in hoc apparet ſpecialis aliqua repugnantia,neq; aliquid inde ſequitur contra ius diuinum, aut naturale;quia ſecluſa prohibitione Eccleſiæ, non eſt per ſe malum communicare cum illa perſona,quæ excommunicata eſt, vel aliquid ſimile operari.

Concil. Conſtan.

Et quidem per ſe apparet incredibile, non poſſe Pontificem mihi concedere facultatem recitandi,verb. grat. horas canonicas cum excommunicato, non abſoluendo illum ſimpliciter ab excommunicatione, ſed ſolùm ſuſpendendo prohibitionem quoad húc actum: cùm in rebus longè difficilioribus, & iuri diuino propinquioribus diſpenſare poſſit,vt in voto matrimonio rato, & quodam modo in obligatione ſatisfaciendi, applicando indulgentias. Eſt ergo hæc diſpenſatio in poteſtate Eccleſiæ, quantum eſt ex vi obligationis per cenſuram inductæ. Quod ideò addo,quia fieri poteſt, vt ille homo, cui cenſura eſt impoſita, aliquam prauam conditionem habeat, ratione cuius talis actio, vel communicatio cum illo,ſit intrinſecè mala, vt abſoluere illum, vel quòd ipſe ſacrificet, aut communicet in tali ſtatu, & quoad hoc non poteſt diſpenſare Pontifex,quia non oritur ex cenſura,neque ex iure humano, ſed ex naturali: nos autem loquimur præciſè de obligatione orta ex cenſura. Hîc autem oriebantur quædam peculiares difficultates de excommunicatione, quas in propria materia commodiùs tractabimus.

SECTIO II.

Qui homines poſſint inſtituere,aut ferre cenſuras.

1. *Immediata cauſa cenſuræ eſt homo.*

EX dictis in præcedenti ſectione colligere licet propriam, & immediatam, ac per ſe cauſam efficientem cenſuræ eſſe hominem, tam quoad inſtitutionem, quàm quoad applicationem & obligationem. Per hominem autem intelligimus etiam Collegium hominum; nam illud etiam eſt capax huius poteſtatis, ſi cætera requiſita adſint, vt de Concilio generali manifeſtum eſt. Et conſtat ex vſu Eccleſiæ. Et idem mos eſt de Prouinciali. Et expreſsè aſſeritur in c. *Graue nimis*, de Præbendis. Et de Capitulo Eccleſiæ, ſede vacante, idem infrà oſtendetur. Itaque ſub homine,etiam hominum congregatio comprehenditur. Et ſic facile probatur illatio, quia ſecluſo iure diuino, non ſupereſt alia cauſa. Neque enim Angeli cenſuras ferre poſſunt: quia poteſtas ſuperiùs dicta non illis, ſed hominibus data eſt, vt per ſe conſtat, & in ſimili dictum eſt in ſuperiori tomo, cùm de miniſtro ſacramentorum ageremus. Certum eſt autem non omnem hominem habere hoc ius ferendi cenſuras, ſed peculiares condi- A tiones requirere,quas in ſequentibus explicare neceſſarium eſt.Oportet autem ex dictis aduertere,aliud eſſe cenſuras inſtituere,aliud eas imponere,ſeu applicare;ſicut in ſacramentis,aliud eſt ea inſtituere, aliud ea miniſtrare:vnde,licèt Chriſtus ſolus ea inſtituerit, homines miniſtrant. Hîc ergo ſolùm ferè ſupereſt inquirendum, qui homines cenſuras applicare poſſint, & imponere;id enim eſt propriè cenſuras inferre,& quaſi miniſtrare:nam de autore cenſurarum, quoad inſtitutionem,pauca ſuperſunt addenda iis, quæ in ſuperiori diſp.& ſectione dicta ſunt.

2. *Poteſtas inſtituendi cenſuras propriè ſolùm eſt penes Summum Pontificem.*

Quanquam verò de hac re nihil ferè ſcriptum legerim, videtur neceſſariò dicendum, poteſtatem inſtituendi cenſuras propriè apud ſolum Pontificem B Summum reſidere.Ratio eſt, quia cenſuræ ſunt veluti quidam ritus generales vniuerſæ Eccleſiæ, quibus vti debent particulares eius Paſtores ad coërcendos ſubditos inobedientes. Nam,licèt vſus,ſeu applicatio cenſurarum diuerſus eſſe poſſit in diuerſis Epiſcopatibus, quoad particulares eorum leges, vel mandata, iuxta varia hominum iudicia, & arbitria; tamen forma (vt ita dicam) cenſuræ, quæ imponitur, in vniuerſa Eccleſia eadem eſt. Neque enim aliis cenſuris vtitur, aut vti debet, vel poteſt Eccleſia Hiſpanica, aliis Gallica, & ſic de aliis: ſed omnibus eadem regula, & forma eſſentialis in cenſuris ferendis ſeruanda eſt, alioqui, & magna eſſet confuſio in Eccleſia, & nihil firmum,& certum poſſent iura canonica de cen- C ſuris ſtatuere. Signum ergo eſt hanc cenſurarum inſtitutionem ſoli vniuerſalis Eccleſiæ Paſtori reſeruatam eſſe. Aliud item ſignum indicauit Scot. 4. d. 19. artic. 5. ſumptum ex cenſura excommunicationis maioris,quæ lata à particulari Epiſcopo obligat ſuo modo omnes fideles, quod eſſe non poteſt, niſi in virtute inſtitutionis Pontificis. De quo ſigno plura inferiùs; ſub Pontifice autem generale Concilium comprehendimus;quia,vt illius leges vniuerſalem Eccleſiam obligent, autoritatem Pontificis illud congregantis, & confirmantis requirunt. Et ita, ſimpliciter loquendo, in ſolo Pontifice Summo eſt poteſtas inſtituendi ritus vniuerſales toti Eccleſiæ,præter ſacramenta, vt in ſuperiori tomo attigi, diſputando de ſacramentalibus in D genere.

3. Ratio verò primaria non eſt alia, niſi quia hæc poteſtas, vt perpetuò in Eccleſia duratura, ſoli Petro, & ſucceſſoribus eius immediatè eſt à Chriſto conceſſa: ipſi autem illam aliis non communicârunt: quia ad conueniens Eccleſiæ regimen nec neceſſarium erat, neque expediebat. Denique hoc ſatis confirmat vſus Eccleſiæ: nullibi enim ſunt aliæ cenſuræ præter illas tres,quas Pontifices in Eccleſia eſſe decreuerunt: ergo ſignum eſt in nullo alio eſſe poteſtatem inſtituendi illas.nam, ſi fuiſſet poteſtas, non defuiſſet ſaltem aliquis actus,vel vſus eius.An verò poſſit Pontifex hanc poteſtatem aliis communicare, quæſtio eſt paruæ vtilitatis:non dubito tamen quin poſſit, ſi præ- E ciſè, & abſolutè poteſtatem conſideremus: quia nihil eſt ſingulare in hac poteſtate, ob quod delegari, ſeu committi non poſſit, cùm ſolùm ſit quædam poteſtas, iuriſdictionis. Conſiderando autem non ſolùm id quod ſimpliciter fieri poteſt,ſed quod expedit,fortaſsè non poteſt, propter ea quæ diximus,& propter Eccleſiæ vſum.

Poſſitne poteſtas hæc delegari.

Apud quem ſit poteſtas ordinaria ferendi cenſuras.

4. *Primariò ac per ſe eſt in Summo Pontifice.*

OMiſſa ergo poteſtate inſtituendi cenſuras, de poteſtate ferendi illas, vt certum, ſumimus ex ſuperioribus, eam primariò ac per ſe eſſe in Summo Pontifice. Vnde, vt in eo ſit, omnes illas conditiones requirit, quæ ad dignitatem Pontificis Summi haben

habendam neceſſariæ ſunt: quia eſt in illo tanquam conſequens, ſeu complens dignitatem Pontificiam, quoad paſtorale munus, & ſupremam poteſtatem iuriſdictionis: quæ autem ſint illæ conditiones, non ſpectat ad hunc locum exponere, ſed in materia de fide tractari ſolet, 2.2.q.1.art.10.

5. *In aliis etiam poteſt eſſe hæc poteſtas.* Deinde eſt certum hanc poteſtatem eſſe poſſe in aliis, idque duobus modis, ſcilicet, vel vt ordinariam, id eſt, ex proprio officio, & munere, iure ordinario alicui conuenienter, qua propterea vti dicitur nomine proprio is, qui illam habet, vt Iuriſperiti tradũt: vel vt delegatam, ſeu ex ſpeciali commiſſione conceſſam. Quos duos modos iuriſdictionis ſuprà declarauimus, tractando de interiori iuriſdictione fori pœnitentiæ: & eadem ratione & proportione hîc locum habent. Vt ſumitur ex c. *Graue*, de Officio, & poteſt. iudicis ordinarij: & in ſimili tradit Couarr. d. c. *Alma mater*. p. 1. §. 2. Ratio verò eſt, quia nec Pontifex per ſe ipſum poteſt hanc poteſtatem, vt ordinarius iudex ſemper exercere, ſed indiget aliis ordinariis Paſtoribus vt coadiutoribus, & ſæpè etiam neceſſarium eſt, vt tam ipſe, quàm alij inferiores Paſtores hanc poteſtatem aliis committant. Et vtrumque confirmat ſatis vſus Eccleſiæ, & patebit magis ex dicendis. *Couarr.*

6. *In Epiſcopis eſt hæc poteſtas in ordine ad ſuos ſubditos.* Tertiò certum eſt, Epiſcopos omnes habentes proprios Epiſcopatus habere iure ordinario hanc poteſtatem Dico autem, *habentes Epiſcopatum*, quia hæc poteſtas non comitatur neceſſariò poteſtatem ordinis, ſeu conſecrationis Epiſcopalis, vt apertè ſupponitur in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Offic. ordin ſed comitatur paſtorale munus, cùm ad poteſtatem iuriſdictionis ſpectet. Et hæc eſt tota ratio huius aſſertionis: quia hæc poteſtas neceſſaria eſt ad paſtorale munus exercendum, quod Epiſcopis ex vi ſui muneris competit: & ideò ex proprio iure, & officio hanc poteſtatem habent, ſicut & poteſtatem iudicandi, ac puniendi, &c. Atque hoc tradit Conc. Trident. ſeſſ. 6. de Reform. cap. 3. & ſeſſ. 14. cap. 4. de Reform. & per ſe notum eſt ex vſu totius Eccleſiæ, & ex iure Canonico, cap. *Qualiter*, 2. de Accuſat. & cap. *Tranſmiſſam*, de Elect. & cap. 1. ac ferè ex toto titulo de Officio ordinarij, præſertim cap *Ad reprimendam*, & ſumitur etiam ex cap. *Cùm Epiſcopus*, eodem titulo in 6. & ex multis aliis, quæ Gratianus congerit 11. quæſt. 3. Ex quibus ſequitur, hanc poteſtatem, prout eſt in inferioribus Epiſcopis, ſolùm extendi ad eorum ſubditos, ſeu ad vniuſcuiuſque diœceſim, vt ex ipſa ratione & neceſſitate iuriſdictionis ſatis conſtat, & ſumitur etiam ex capitul. ſecundo de Cõſtitutionib. in Sexto. Quomodo autem hoc intelligendum ſit, & quinam ſint ſubditi, vel quibus modis ſubditi efficiantur quoad hunc actum, explicabimus inferiùs, diſputantes de iis, in quos poteſt ferri cenſura. *Conc. Trident.*

7. *Competátne hæc poteſtas Epiſcopis iure humano, aut diuino.* Sed quæres, an hoc ius ordinarium, quod Epiſcopi habent hanc poteſtatem, ſit ius diuinum, aut merè humanum; nam ex dictis ſuperiùs videtur ſequi eſſe omninò humanum: quia hæc poteſtas per hominem, id eſt, per ſummum Pontificem datur Epiſcopis. At hoc videtur inconueniens: aliàs poſſet Pontifex omnes Epiſcopos hac poteſtate priuare. Reſpondetur idem dicendum eſſe quoad hoc de iuriſdictione hac in foro contentioſo, quod ſuperiùs dictum eſt de iuriſdictione in foro pœnitentiali, nimirum, hanc poteſtatem, licèt mediante Pontifice detur, nihilominùs eſſe aliquo modo de iure diuino, ſaltem in genere, & radicaliter: quia Chriſtus ipſe ſtatuit, vt eſſent in Eccleſia Epiſcopi, qui eſſent ordinarij Paſtores, ad Epheſ. 4. & Act. 20. Vnde conſequenter etiam voluit, vt haberent hanc poteſtatem ordinariam, ſuo muneri conuenientem: ſub qua continetur poteſtas coërciua, etiam per cenſuras, vt in ſuperioribus ex- *Epheſ. 4. Act. 20.*

A plicatum eſt. Atque hoc videtur ſupponere Chriſtus in illis verbis Matth. 18. *Dic Eccleſiæ*, id eſt, Eccleſiæ Paſtoribus: vt omnes exponant, & neceſſariò intelligendum eſt. Vnde cùm ſubdit, *Quæcumque alligaueritis*, ſupponit futuros fore in Eccleſia Paſtores, qui eam poteſtatem ex proprio munere haberent, quanquam neceſſe non ſit, vt eam habeant immediatè ab ipſo Chriſto, ſed mediante eius Vicario, ac dependenter ab illo, & iuxta menſuram ab illo præſcriptam, vt de alia iuriſdictione latiùs declaratum eſt in ſuperiori tomo. *Matth. 18.*

8. *Competátne hæc iuriſdictio aliis præter Epiſcopos. Ratio dubitandi.* Quæri verò vlteriùs poteſt; an hæc poteſtas ordinaria aliis conueniat, præterquam Epiſcopis. Nec dubitamus de Archiepiſcopis, Patriarchis, & aliis in or- B dine Hierarchico ſuperioribus: nam illi etiam Epiſcopi ſunt: ſed dubitamus de quibuſdam aliis. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſoli Epiſcopi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, quibus hæc poteſtas excommunicandi data eſt, c. *In nouo*. 21. d. &c. *Quorum vices*, 68. d. Vnde in decretis ſæpe ſignificatur, hoc munus eſſe proprium Epiſcoporum, & ideò *Epiſcopale iudicium*, appellatur in c. *Corripiantur*, 24. q. 3. & *mucro Epiſcopi*, dicitur in c. *Viſis*, 16. q 3. & 11. q. 3. multi habentur canones, in quibus ſolis Epiſcopis ea iuriſdictio tribuitur. Dicendum verò nihilominùs eſt, iuriſdictionem hanc, licèt primariò ac per ſe conueniat Epiſcopis, & ideò ipſi ſoli poſſint regulariter illa ſpeciali ſolemnitate excommunicare, quæ requiritur in c. *Debent*, 11. C q. 3. interdum tamen poſſe participari ab inferioribus clericis, quod manifeſtè conſtat ex c. *Nemo Epiſcopus*, 11. q. 3. vbi ſupponitur, Presbyterum poſſe excommunicare, & idem dicitur de Plebano in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Officio ordin. & de Priore, in cap. *Cùm in Eccleſiis*, de Maior. & obed. quibus locis id notãt Gloſſa; & Doctores, & Couarr. c. *Alma*, 1. par. §. 8. num. 6. *Reſolutio. Gloſſa. Couar.*

9. *Quibus præter Epiſcopos competat hæc poteſtas.* Et in particulari certum in primis eſt, Legatum à latere Pontificis habere hanc poteſtatem ordinariam, ex c. *Legatus*, de Officio Legati in 6. & ex communi ſententia Doctorum. Deinde Vicarius Epiſcopi etiam cenſetur habere poteſtatem hanc iure ordinario, ex communi ſententia Doctorum cum Gloſſ. D in cap. *Licèt*, de Officio Vicarij, quia idem tribunal cenſetur eſſe Vicarij, & Epiſcopi, vt dicitur in c. 2. de Conſuetudin. in 6. & in cap. *Romana*, de Appellat. in 6. Vnde idem eſt ſeruata proportione de Vicario Archiepiſcopi, cuius tamen poteſtas limitata eſt per cap. primum, de Officio ordinar. §. vltimo, ne extendatur ad Epiſcopum ſuffraganeum, ſaltem dum Archiepiſcopus in ſua diœceſi adeſt, vel non longè abeſt. Rurſus idem iudicium eſt de Vicario electo à Capitulo, Sede vacante, iuxta decretum Concilij Tridentini, ſeſſione vigeſima quinta, de Reformation. capite decimoſexto. Quò fit, vt Capitulum ipſum à fortiori eandem poteſtatem habeat, ex capitulo *Cùm olim*, de Maioritate, & obedientia, vbi Abbas, & alij notant Capitulum ſuccedere in iuriſdi- E ctione Epiſcopali competente iure proprio. Et ſpecialiùs colligitur ex capitulo vnico de Maioritate & obedientia in Sexto. Denique omnes, qui ex aliquo ordinario munere, & ſtatuto Eccleſiæ hanc iuriſdictionem habent, dici poſſunt illam vt ordinariam habere, vt Cardinales in propriis Eccleſiis, in quibus ſuos titulos habent, ex capitulo *His quæ*, de Maioritate & obedientia, vbi Abbas, & alij id notant. Item ſuperiores religionum, vt colligitur ex capitulo *Cùm in Eccleſiis*, de maioritate & obedientia; capitulo *Sicut*, de Simon. & notauit Gloſſa in capitulo *De perſona*, verb. *Aut monachum*, in fine: vndecima, quæſtione prima, & in capitulo *Quanto*. verb. *Si Prælati*, de Offic. ordin. Idémque conſtat ex vſu religionum, iuxta *Conc. Trid.*

Apoſto

Apoſtolica indulta vnicuique conceſſa. Denique multi ſunt in Eccleſia Abbates, Archidiaconi, & Archipresbyteri, quibus quoad hanc partem Epiſcopalis iuriſdictio communicata eſt, qui proinde illam vt ordinariam habebunt, ex cap. *Veniens*, cum Gloſſa, de eo qui ordinem furtiuè ſuſcepit, & Gloſſa in Extrauag. *Execrabilis*, inter communes, de Præbendis, & dignitatibus, verb. *Prioratus*, in fin. & ſumitur etiam ex vtroque tit. de Officiis Archipresbyterorum, & Archidiaconorum. Nam licèt in cap. 5. huius tituli dicatur Archidiaconos ex inſtitutione ſua non habere vt ſententiam proferant, id tamen intelligendum eſt de primæua inſtitutione Diaconorum, qui ſunt quaſi oculi Epiſcopi, & illius cuſtodes, iuxta cap. *Diaconi*, 93. diſt. At verò poſteà per Eccleſiam illis conceſſa eſt aliqua iuriſdictio: quod tamen non eſt generale in omnibus, ſed inſtitutio ſpecialis, vel conſuetudo attendenda eſt. His etiam annumerandæ ſunt Eccleſiaſticæ congregationes, quæ hanc etiam poteſtatem, vt ordinariam habere poſſunt, vt ſunt Concilia generalia, Prouincialia, vel Synodalia, & Capitulum Eccleſiæ, & regularium congregationes, quæ legitimę ſint, & ab Eccleſia approbatæ. Alioqui non poterunt vnum verum corpus politicum efficere, in quo hæc poteſtas reſideat.

10. *Quid interſit inter ordinariã & delegatam poteſtatem.*

Sed inquiret fortaſsè aliquis, cur dicantur hi omnes hanc poteſtatem vt ordinariam habere, cùm multi ex iis, quos numerauimus, ſolùm ex ſpeciali commiſſione illam habeant: & quid interſit talem iuriſdictionem ordinariam, vel ſolùm commiſſam vocare. Reſpondetur in primis, multùm intereſſe, nam qui habet iuriſdictionem ordinariam, poteſt illam ipſe committere, & delegare, vt habetur in l. *More*, ff. de Iuriſdictione omnium iudicum, & patet in exemplis poſitis. Nam Legatus Papæ poteſt iuriſdictionem ſuam delegare, vt tractat Panormitan. in cap. vlt. de Officio Legati, & idem eſt de aliis numeratis. Qui autem ſolùm habet iuriſdictionem hanc vt commiſſam, ſeu delegatam, non poteſt ex vi illius modi habendi iuriſdictionem eam ſubdelegare, vt conſtat ex toto titulo de Offic. deleg. Dixi, *ex vi, modi habendi*, quia interdum Delegatis hoc etiam conceditur, vel ex peculiari conceſſione, vel ex generali priuilegio talis Delegati. Vt de Pontificis Deleg. Canon. tradunt in dict. tit. & videri poteſt Iaſon in l. *A iudice*. C. de iudiciis. Tunc autem etiam erit differentia, inter habentem hanc poteſtatem delegatam, & ordinariam quòd in illo talis poteſtas ſemper pendet à concedente, & ceſſat illo defuncto, ſi cauſa inchoata non ſit ca. *Gratum*, & cap. *Licet*, de Offic. deleg. & cap. *Si à ſubdelegato*. eod. in 6. quæ dependentia non eſt in alio, qui ordinariam poteſtatem habet. Addere etiam poſſumus hãc poteſtatem in omnibus illis perſonis vocari ordinariam, quia ex vi propriæ dignitatis, & officij, eis conuenit; iuxta ſui muneris neceſſitatem, vel congruitatem, & iuxta ordinariam legem ab Eccleſia ſtatutam. Vnde poteſt differentia aſſignari inter has poſteriores perſonas, & Epiſcopos, nam quòd Epiſcopi habeant hanc iuriſdictionem ordinariam, trahit originem, vt diximus, à iure diuino: cæteri verò illam habent merè de iure humano: quia de cæteris pręter Epiſcopos nihil ſpeciale Chriſtus Dominus ſtatuit. Vnde fit, vt Parochi non numerentur inter eos, qui hanc poteſtatem ordinariam habent, quia ex neutro iure, diuino, aut humano illam participant: neque etiam eorum muneri eſt, per ſe loquendo, neceſſaria: quia ipſi non ſunt ordinarij iudices in foro exteriori: quod ſecùs eſt in foro interiori pœnitentiæ: quia in eo ſunt ordinarij Paſtores.

Abbas. Iaſon. *Differentia inter poteſtatem ordinariam Epiſcopi, & aliorum.*

11. *Ordinaria iuriſdictio confertur per collationem Eccleſiaſtici muneris.*

Ex quo vlteriùs colligi poteſt, hanc ordinariam iuriſdictionem ſemper conferri his perſonis per collationem alicuius Eccleſiaſtici muneris, abſque alia A ſpeciali commiſſione, quia iam tali muneri annexa eſt talis poteſtas. Vnde ab eo cenſendus eſt quis habere iuriſdictionem hanc proximè, & immediatè, à quo tale munus immediatè recipit. Vnde Summus Pontifex immediatè habet illam à Chriſto, reliqui omnes mediante Pontifice. Et ab illo quidam immediatè, vt Vicarius, & Legatus eius, & Epiſcopi, & religiones, &c. alij mediatè, vt Vicarius Epiſcopi mediante Epiſcopo, & ſic de aliis, vt Prouincialis alicuius religionis medio Generali, qui illum eligit, & Generalis medio Capitulo, quod illum eligit. Eſt autem vlteriùs aduertendum, variis modis accidere poſſe, B vt talis poteſtas coniuncta ſit tali muneri, ſeu dignitati, qui ad duos reducuntur. Vnus eſt priuilegij, vel conceſſionis factæ à Pontifice, vel alio poteſtatem habente, ex cap. *Cùm contingat*, de Foro competenti, vbi id Doctores notant: & alij, quos refert Vgolinus ſuprà, §. vigeſimo primo, numero ſeptimo. Hoc autem priuilegium interdum eſt ob muneris neceſſitatem, vt conſtat in Prælatis religionum. Aliquando verò ob decentiam alicuius dignitatis, vel ſpecialem prærogatiuam, vt conſtat in aliis exemplis adductis.

12. *Interdum conſuetudine, aut præſcriptione habetur poteſtas hæc.*

Nonnunquam verò iuriſdictio hæc conſuetudine, vel præſcriptione obtinetur, vt conſtat ex cap. *Dudum*, ſecundo verſic. *Sed cùm in iure*, de elect. In quo notandum eſt, ex eo, quòd quidam Archidiaconus C conſuetudinem habebat ferendi cenſuras, inferre Pontificem, illum habere curam animarum annexã: idque meritò, quia hoc eſt munus Paſtoris, & ſuperioris. Vnde non poteſt quis hanc conſuetudinem habere, niſi ſupponatur habere ſubditos, in quos poſſit tales actus exercere. De quo videri poteſt Abbas cap. 2. de ijs, quæ fiunt à maiori parte capituli, vbi Innocentius, & alij. Prætereà in cap. *Romana*, de Senten. excomm. in 6. idem dicitur de poteſtate abſoluendi ab excommunicatione lata ab alio, ex quo optimum ſumitur argumentum à ſimilitudine rationis. Alia verò iura idem dicunt de præſcriptione, vt patet in cap. *Cùm olim*, & cap. *Auditis*, de Præſcriptionibus. Ratio verò eſt, quia iuriſdictio conſuetudine poteſt acquiri, D vt ſumitur ex cap. *Cùm contingat*, de Foro compet. & cap. 1. §. *Neque ſuffraganeorum*, eod. tit. in 6. Vbi Doctores id notant. Quia, ſicut conſuetudine poteſt obligatio, quæ vim legis habeat, introduci, & abrogari, & præſcriptione poſſunt iura, & dominia mutari, ita etiam iuriſdictionis poteſtas; ad quam ſpectat hæc, de qua nunc agimus. Quanquam autem hæc iuriſdictio dicatur conſuetudine, vel præſcriptione acquiri, tamen, qui illam concedit, reuera eſt Summus Pontifex: qui meritò hoc voluit, & ſtatuit, vt iuriſdictiones Eccleſiaſticæ firmæ eſſent, & certæ, vt latiùs in materia de conſuetudine, & de præſcriptione tractatur.

Abbas. Innocen.

13. *An conſuetudo ferendi vnam cenſuram ſufficiat ad ferendas omnes.*

Solet autem hoc loco inquiri, an poteſtas hæc poſ-E ſit præſcribi, vel conſuetudine acquiri in vna ferenda cenſura, & non in aliis: vel potiùs hoc ipſo quòd quis habet conſuetudinem ferendi vnam cenſuram, v. g. excommunicationem, obtineat etiam poteſtatem ferendi alias cenſuras. Sed, quia hæc Iuriſperitorum ſunt magis propria, ideò breuiter dicendum eſt, iuxta communem eorum ſententiam non ſufficere conſuetudinem vnius cenſuræ ferendæ, vt circa omnes acquiratur poteſtas. Quod fundari ſolet in capitul. *Cùm olim*, de Præſcriptionibus. Vbi quidam Abbas, qui præſcriptione probauerat vſum excommunicandi, & interdicendi, in poteſtate ferendi has cenſuras defenditur; de ſuſpenſione autem nihil ibi dicitur, ſed generaliter cætera Epiſcopalia munia, quæ ibi ſpecialiter non numerantur, ei denegantur. Qui textus probabiliter

liter ſuadet, non tamen conuincit niſi rationem adiungamus. Ea verò eſſe videtur, quia nec poteſtas hæc eſt omninò indiuiſibilis, vt acquiſita circa vnum actũ, neceſſariò debeat acquiri circa alium ſpecie diuerſum: nec inter ipſos actus eſt aliqua neceſſaria connexio, vt neceſſe ſit, eum, qui vnum efficit, poſſe alios efficere: nec etiam ob ſimilitudinem, acquiſito iure circa vnũ, acquiritur circa alios, quia hoc non habet locum in præſcriptionibus & conſuetudinibus, vt eſt certa, & communis doctrina. Vide Vgolinum d. §. 21. n. 3. & 4. Atque hæc nobis ſufficiant de modo habendi hanc poteſtatem iure ordinario. *Vgolin.*

SECTIO III.

Cui poſſit delegari poteſtas ferendi cenſuras, & quomodo hæc delegatio facienda ſit.

1. *Poteſtas ferendi cenſuras eſt communicabilis.* ALius modus habendi hanc iuriſdictionem eſt per delegationem, ſeu commiſſionem ſuperiorum. Quod etiam eſt certum, cùm ex generali lege, & quaſi natura poteſtatis iuriſdictionis, quæ hoc modo communicabilis eſt. Vnde etiam in foro interno pœnitentiæ hoc modo committi poteſt, vt ſuprà vidimus. Tum etiam ex vſu, & traditione Eccleſiæ, & ex variis decretis, quæ habentur in titulo de Officio delegati à principio, & videri poteſt Couarru. in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 11. Cùm autem hic modus habendi hanc poteſtatem, extraordinarius ſit, id eſt, ex nulla certa lege, aut munere originem habẽs, ſed ſolùm ex arbitrio, & voluntate concedentis, ideò non poſſumus certas aſſignare perſonas, quibus hoc modo poteſtas hæc conueniat, ſed ſolùm dicere poſſumus, oportere eum, qui talem iuriſdictionem eſt habiturus, eſſe capacem illius, & in alio eſſe poteſtatem delegandi, vel ſubdelegandi illam, & in vtroque eſſe voluntatem, in altero dandi, & in altero acceptandi: quæ ſigillatim explicare oportet.

2. *Aliquæ cõditiones requiruntur ad hanc poteſtatem recipiendam.* Primum igitur, ſcilicet, capacitatem eſſe neceſſariam, per ſe notum eſt, & ad omnem poteſtatẽ neceſſarium. Vnde etiam priori modo non poteſt eſſe hęc poteſtas vt ordinaria in aliquo, niſi ſuppoſita eius capacitate: tamen, quia illo modo ſemper eſt annexa hæc iuriſdictio alicui muneri, vel officio, ideò nihil in particulari diximus de prerequiſitis ad illam ex parte dantis, vel recipientis, ſed tantùm in communi, eum eſſe capacem talis iuriſdictionis, qui fuerit capax eius muneris, ratione cuius confertur. At verò in præſenti oportet in particulari deſignare conditiones neceſſarias ex parte hominis, vt ſit capax talis iuriſdictionis. quamuis multæ ex illis communes ſint etiam iuriſdictionem ordinariam habentibus.

3. *Solus homo viator hanc poteſtatẽ habere poteſt.* Primò ergo neceſſe eſt, vt ſit homo viator, quia neque Angelus, neque homo beatus, aut extra viam eſt capax Eccleſiaſticę iuriſdictionis: nam Eccleſia militans, & viſibilis, per miniſtros in ea militantes, ac viſibiles, gubernari debet. De qua re diximus aliqua, quę ad præſens accommodari poſſunt ſuperiori tomo, tractantes de miniſtro ſacramenti. Eſt autem aduertendum, aliud eſſe loqui de habente hanc poteſtatem, aliud de effectu, ſeu efficacia eius: nam vt homo recipiat, vel retineat hanc poteſtatem, neceſſe vt viuat: at verò, vt efficiat, fieri poteſt, vt id non ſit neceſſarium. Nam interdum cauſa conſequitur effectum, quando iam actu non eſt, vt in naturalibus conſtat, & in præſenti etiam eſt certum in cenſuris, quæ tranſgreſſione alicuius legis ipſo iure incurrũtur: nam cauſa inferens illam cenſuram, reuera eſt autor legis, etiamſi mortuus ſit, qui per legem tanquam per virtutem à ſe relictam operatur, vt infrà latiùs explicabimus. An verò in cenſura lata ab homine id etiam contingere poſſit, dice- A mus commodiùs ſeq. diſp.

Deinde neceſſarium eſt, vt qui hanc iuriſdictionem eſt recepturus, ſit rationis compos, nam qui ratione vti non poteſt, nec ferre poteſt iudicium, & conſequenter nec punire, neque aliquem alium actum iuriſdictionis exercere. Vnde neque puer ante vſum rationis, neque perpetuò amens, aut ſtolidus, capax eſſe poteſt huius poteſtatis. Sed hîc etiam diſtinguere oportet inter vſum, & poteſtatem ipſam: nam quoad vſum, manifeſtum eſt, eum qui caret vſu rationis, pro illo tempore, quo illo caret, non poſſe exercere hanc poteſtatem, quia quidquid faciat; aut facere videatur, humanum non eſt: & ideò homines ligare non poteſt. Ad quam rem multa congerit Vgolinus tabul. prim. de Cenſuris, cap. 2. §. 3. Sed res per ſe eſt ſatis clara. At verò quoad poteſtatem, non eſt dubium, quin permanere in eo poſſit, etiam eo tempore, in quo vſum rationis non habet, vt non ſolùm in dormiente, ſed etiam in furioſo, aut ebrio manifeſtum eſt. Vnde dubitari poſſet, an ſicut hæc poteſtas conſeruari poteſt, ita etiam poſſit dari illi, qui non poteſt ratione vti, nimirum, vt ea vtatur, quando rationis vſum habuerit. Nam qui non eſt incapax ad retinendum, non videtur eſſe incapax ad recipiendum. Dicendum verò eſt non poſſe id fieri, quia, vt in principio dicebam, ad recipiendum hanc poteſtatem, requiritur voluntas, & conſenſus recipientis, quem præbere non poteſt aliquis, quando vſum rationis C non habet: quia conſenſus dicit actum humanum, & rationalem: & ideò nec infans, nec perpetuò amens, nec denique furioſus, aut ebrius, eo tempore, quo ſic diſpoſitus eſt, hanc poteſt recipere poteſtatem. Quæ omnia rectè confirmari poſſunt ex l. *Cùm Prætor*, verſ. *Non autem*, ff. de Iudiciis. 4. *Debet etiam eſſe rationis compos.* B *Non poteſt hæc poteſtas committi carenti vſu rationis, vt illam exerceat cùm ratione vtetur.*

Alia conditio requiſita eſt, vt is, qui hanc poteſtatem accepturus eſt, vir ſit, & non fœmina. Nam fœmina incapax eſt iuriſdictionis ſpiritualis ad claues pertinentis, præſertim quæ ad iudicium, vel ſententiam ferendam valeat, vt de interiori foro ſuprà dictum eſt; & de exteriori docent D. Thom in 4. d. 25. q. 2. ar. 1. & ibi Thom. de Argent. art. 3. ad 2. cont. 2. concl. Anton. 3. p. tit. 16. c. 7. §. 2. & Nauar. in Summ. ca. 27. num. 6. & D Couarr. in c. *Alma mater*, p. 1. §. 11. nu. 2. quod probari poteſt ex c. *Mulierem*, cum aliis multis, quæ referuntur 33. q. 5. vbi dicitur, mulierem nec docere poſſe, nec iudicare. Sed illi textus non multùm probant, quia nec Pontificia decreta ſunt, ſed ſententiæ Auguſtini. Nec videntur agere de abſoluta capacitate, ſed de decentia. Vnde etiam ibidem dicitur, mulierem non poſſe eſſe teſtem, neque fidẽ dare. Meliùs probari poteſt ex cap. *De Monialibus*, de Sent. excomm. vbi dicitur, Abbatiſſas non poſſe ſibi ſubditas à cenſura, ſi quam contraxerint, abſoluere: ergo multò minùs poterunt ligare, ſi non poſſunt ſoluere. Probari item ſolet ex c. *Noua*, de Pœnit. & remiſ. vbi ſermo eſt de quibuſdam actibus ſacramẽtalibus, & de prædicatione Euangelij. E Poteſt tamen ſumi argumentum vel à ſimili, vel quia in fine Põtifex concludit, claues regni non eſſe datas fœminis, etiam B. Virgini. Et hæc eſt ratio à priori huius concluſionis. Congruentia verò eſt, quia ſexus fœmineus non eſt per ſe proportionatus ad ſpiritualia munera obeunda. Vnde nec docere, nec dominari in viros permittitur. 1. ad Tim. 2. Vnde, quamuis in religionibus eis committatur quædam poteſtas gubernandi, quæ moraliter neceſſaria eſt in religionibus Monialium, quia nõ poterat honeſtè, & decenter per viros id fieri; illa tamẽ poteſtas non extenditur ad proprios actus clauium, ſed ad actus præcipiẽdi, corripiẽdi, & inſtruendi, quantum conueniens eſt ad paternum, & quaſi domeſticum regimen, vt omnes auctores citati notant, & latè Victoria, relect. 2. de Poteſt. 5. *Vir, & non fœmina eſt illius capax.* D. Thom. Argent. Anton. Nauar. Couarr.

Eccleſ.

Eccleſ.quæſt.2.num. 3. & Summiſtæ omnes, verbo, *Abbatiſſa*. Et confirmatur, nam fœmina eſt incapax ordinis, vt infrà tractando de ſacramento Ordinis oſtendemus: poteſtas autem hæc ferendi cenſuras prærequirit ordines, vel ſaltem diſpoſitionem ad illos quæ fit per primam tonſuram, vt ſtatim dicemus. Denique hoc conſentaneum etiam eſt iuri ciuili in l. 2.ff.de regul.iuris, vbi dicitur, fœminas remotas eſſe ab officiis publicis:& ideò iudices eſſe non poſſe,&c.

6. *Obiectio.*

Contra hoc verò obiici poteſt c. *Dilecta*, de Maiorit.& obed.vbi dicitur, Abbatiſſam quandam ſolitam eſſe ſuſpẽdere ab officio,& beneficio canonicas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, quamuis excommunicationem in eos ferre non poſſet, & Pontifex iubet, vt illi obediatur: vnde ſuſpenſionem illam validam eſſe ſupponit: at ſuſpenſio quædam cenſura eſt. Item in cap. *Dilecti filij*, de Arbitris, Pontifex approbat, quòd quædam nobiliores fœminæ ex conſuetudine habeant iuriſdictionem ordinariam in ſubditos ſuos Et in cap. *Dilecta*, de Exceſſib.Prælat. quædam Abbatiſſa vocatur caput, & patrona cuiuſdam congregationis clericorum.

Exponit. c. Dilecta de Maior. & obed. & cap. Dilecti filij, de Arbitris.

Ad primum reſpondetur ex Abbate,& aliis, illam ſuſpẽſionem non fuiſſe cenſuram, ſed prohibitionem quandam, vel priuationem, quæ, latè loquendo, ſuſpenſio appellari poteſt: tantum ergo erat illud quoddam mandatum, quod per mulierem interdum ferri poteſt. Vnde (quod notandum eſt) Pontifex ibi non reſpondet ſeruari debere cenſuram ab Abbatiſſa latam, ſed præceptum,& mãdatum eius: & cuidam Abbati iniungit, vt, ſi ſubditi illius Abbatiſſæ obedire noluerint, eos per cenſuras obedire compellat: indicans, ſuſpenſionem Abbatiſſæ non fuiſſe cenſuram, ſed ſimplicem prohibitionem, ſeu mandatum. Vnde ad alias partes, non negamus mulierem habere poſſe iuriſdictionem, præſertim temporalem, de qua nonnulli decreta illa interpretantur: Sed non ſufficienter, quia iuriſdictio in clericos, non eſt omninò temporalis. Et ideò Abbas ibi aduertit de iure ſpeciali poſſe fœminam habere iuriſdictionem in clericos. Non tamen inde fit, poſſe habere tantam iuriſdictionem, vt etiam ad cenſuras ferendas extendatur. Aliqui autem nolunt illam vocare iuriſdictionem, ſed ſolùm ius quoddam, & quaſi dominium: vel poteſtatem, quæ ad ius conſtituendum, vel iudicium ferendum non ſufficit. Sed hoc ſpectat ad modum loquendi, de qua re nonnulla etiam diximus ſuprà, tractando de iuriſdictione pœnitentiali.

7. *Pōtifex poteſt hanc poteſtatem concedere fœminæ, de pote[n]tia abſoluta, non tamē ordinaria.*

Addo prætereà, aliud eſſe loqui de poteſtate (vt ſic dicam) abſoluta Summi Pontificis, aliud de ordinaria lege Eccleſiaſtica. Nam priori modo fortaſſe non repugnat Summum Pontificem concedere hanc poteſtatem alicui fœminæ. Quod tenet Paludanus in quarto, diſtinctione decimanona, quæſtione ſecunda, articulo primo:& non diſſentit Soto, diſtinctione vigeſima, quæſtione prima, articulo quarto, verſus finem. Nauarrus Conſilio ſeptuageſimo tertio, de Sententia Excommunicationis, & Vgolinus dicto capite ſecundo, paragrapho ſeptimo, numero quinto. Quoniam hoc non eſt contra ius diuinum:& ideò nihil eſt cur Pontifex ex abſoluta poteſtate id facere non poſſit, ſicut etiam poteſt hanc iuriſdictionem laico cõferre. At ſecundùm communem legem,& vſum Eccleſiæ hoc nunquam fit: & ideò nec conſuetudine introduci poteſt, neque ab Epiſcopis concedi; neque à Pontifice Summo aliquando factum eſſe legimus: quia non decet; & licet non ſit ſimpliciter contra ius diuinum, aut naturæ, eſt tamen minus conſentaneum illis.

8. Quarta,& vltima conditio eſt, vt hæc poteſtas clerico committatur: nam ſolus ille ſecundùm ordinarium vſum Eccleſiæ capax illius cenſetur. Omitto, debere etiam huiuſmodi hominem baptizatum eſſe, tum quia hæc conditio ad præcedentem neceſſariò ſupponitur, vt conſtat ex materia de baptiſmo, & de ordine: & ſumitur ex cap. 1.& 3. de Presbytero non baptiz.miniſtrante: tum etiam, quia hæc conditio generalis eſt ad omnia Eccleſ. munia, eò quòd baptiſmus ianua ſit Eccleſiæ. Vnde multò magis neceſſarium eſt miniſtrum cenſuræ ferendæ eſſe baptizatum, quàm eſſe clericum: quia hoc poſterius eſt neceſſarium ordinariè ex congruentia quadam; vt dicemus: illud verò prius eſt ſemper, & abſolute neceſſarium: nam, qui re ipſa nondum eſt membrum Eccleſiæ viſibilis, non poteſt ſpiritualem iuriſdictionem in eam exercere: de quo plura inferiùs dicam.

Non baptizatus nō poteſt habere poteſtatem Eccleſiaſt.

B

Probatur ergo poſita conditio ex Symmacho Papa in cap. 1. 69. d. vbi ſpecialiter loquitur de cenſura excommunicationis:& ex cap. 2. de Iudiciis, vbi generaliter dicitur non poſſe laicum Eccleſiaſtica tractare negotia, aut iudicia, maximè ſpiritualia. Idem ſumi ſolet ex cap. *Eccleſ.* de Conſtit, ex quibus decretis concluſionem hanc eliciunt communiter ſcribentes ibi: verùm hæc iura, ſi attentè legantur, non loquuntur de re, in qua nunc verſamur, quia non tractatur, quid iuriſdictionis Paſtores Eccleſiæ poſſint, aut debeant committere laicis, ſed quid ipſi laici ex ſe, vel ex ſuis dominis habeant. Et hoc ſenſu dicitur, laicos nullam habere iuriſdictionem in Eccleſia. De qua re loquuntur etiam decreta, quæ citantur in d. 96. Magis fauere poſſunt verba Gregorij libro 7. Epiſtolarum in 66. quæ referuntur in cap. *Indicatum*, 89. d. *Cauendũ eſt, ne ſecularibus viris, atque non ſub regula noſtra degentibus res Eccleſiaſticæ cõmittantur, ſed probatis de veſtro officio clericis.* Quę generalis admonitio habetur ex multis decretis 16. quæſt.7. In particulari autem de commiſſione huius iuriſdictionis nihil expreſſum inuenio. Sunt verò notanda verba, quæ ibi referuntur in cap. *In noua*, ex Conc. Hiſpal.2.cap.9. *Indecorum eſt Vicarium Epiſcopi laicũ eſſe: & ſeculares in Eccleſia iudicare.* Et infrà vocatur *contemptor canonum* Epiſcopus, qui Eccleſiaſticam adminiſtrationem laico crediderit. Cenſetur etiam hæc communis ſententia Theologorum, D.Tho.in 4.d.19.q.1.art.2 quæſtiunc. 1.Soto d.20.quæſtione 1.art. 3. & aliorum eiſdem locis, qui tamen non loquuntur ſpecialiter de iuriſdictione ad ferendas cenſuras, ſed de poteſtate clauium. De qua in ſua proprietate ſumpta alia eſt ratio; quoniam vſus eius poteſtatem ordinis includit: & ideò nõ ſolùm non poteſt eſſe in laicis, ſed neque in omnibus clericis, ſed in ſolis Epiſcopis, & ſacerdotibus, vt definit Concilium Tridentinum ſeſſ.14. cap. ſexto, & can.10.

9. *Symmac. Papa.* — *Gregor.* — *Conc. Hiſpal.* — *D. Thom. Soto* — *Conc. Trid.*

C D

Quare idem Diuus Thomas in 4. d 18. quæſt. 2. art.2.ait, quamuis non Sacerdos non poſſit ligare, & ſoluere in foro interiori, poſſe tamen habere iuriſdictionem in foro contentioſo, & ideò poſſe cenſuras ferre. Et ad 1. ait, licèt non habeat clauem ordinis, habere poſſe clauem iuriſdictionis. Et eodem modo loquitur Richard. eadem d.art. 4. quæſt.3.& Soto d.20.quæſt.1.art. 4. Et ſine dubio verum eſt, ad recipiendam hanc iuriſdictionem non eſſe neceſſarium ſacerdotalem ordinem, vt Diuus Thomas, & alij Theologi tradunt, & Abbas in cap. *Tranſmiſſam*, numero 2.de Electione; & alij communiter. Et colligitur ſatis clarè ex dicto cap. *Tranſmiſſam.* Quamuis Gloſſa in cap.1. verſic. *Præter*, 96. d. oppoſitum ſentiat ex cap. *Canonica*. de Sent. excommunicationis ibi, *Qui (ſicut audiuimus) Presbiter eſſe debet.* Quam Gloſſam explicat Vgolin. dict. cap. 2. §.9.num.5. vt intelligatur, quando excommunicatio ſolemni ritu, & cæremoniis ferenda eſt: nam tunc

10 — E — *Richard.* — *Abbas.* — *Gloſſa.* — *Vgolin.*

tunc (inquit) ferri poteſt à ſolo Sacerdote. Sed de hoc infrà videbimus, nam Gloſſa illa generatim loquitur. in cap. autem, quod citat, non eſt ſermo de cenſura ferenda, ſed de abſolutione à cenſura, de qua infrà ſuo loco.

11. *Sola prima cenſura ſufficit, vt hæc poteſtas alicui committatur.*

Addendum prætereà, non ſolùm ſacerdotium, verùm neque vllum ordinem ſacrum, aut ſacramentalem, requiri, ſaltem verò primam tonſuram neceſſariam eſſe in eo, cui ea iuriſdictio committenda eſt. Ita ſentiunt Doctores citati: & Couarruuias in dicta relectione p. ſecunda, num. 3. & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, & Iuriſtæ omnes. Ratio eſt, quia hæc iuriſdictio per ſe, & natura ſua non ſupponit characterem, cùm ad forum contentioſum pertineat. Vnde id non eſt iure diuino neceſſarium, ſed neque iure humano id ſtatutum eſt, ſed ſolùm quòd non ſit laicus, vel (quod perinde eſt) quòd ſit clericus. At verò per primam tonſuram conſtituitur quis in clericorum ordine, vt probatur ex cap. *Cùm contingat*. de Ætate, & qualit. ordinandor. ergo illa ſufficit ad hanc poteſtatem recipiendam. Atque ita iuxta communem ſententiam poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi, & cenſuras ferre, qui primam habet tonſuram, non verò ſine illa,
Couarr. vt ex Abbate, & aliis notant Couarr. & Vgolinus ſuprà. Qui etiam aduertunt, huiuſmodi inferiorem clericum, ſi coniugatus ſit, incapacem fieri huius poteſtatis, iuxta ſententiam Abbatis, & aliorum in cap. *Sanè*, 1. de Clerico coniug. Ex quo textu id ſumi
Victor. poteſt. Addit prætereà Victor. relect. 2. de Poteſt. Eccleſ. quæſt. 2. num. 4 Etiam virum religioſum, ſi non ſit clericus, non eſſe capacem iuriſdictionis ſpiritualis, dicitque eſſe communem ſententiam Doctorum, & ſequitur Ledeſ. in 4. 2. p. q. 20. art. 4. circa medium mihique verum videtur, & conſentaneum ſacris Canonibus, licèt Gloſſ. in ca. *Mulier*, 23. d. contrarium iudicare videatur.

12. *De abſoluta poteſtate Pōtific. poteſt hæc iuriſdictio laico cōmitti.*

Tandem addunt ferè omnes dicti Doctores, & Nauarr. dicto cap. 27 num. 6. hæc eſſe intelligenda ſecundùm ordinariam legem Eccleſiæ, non verò de abſoluta Summi Pontificis poteſtate: nam cùm hoc ſtatutum tantùm ſit de iure poſitiuo, Pontifex in eo diſpenſare poteſt. Quod notauit Gloſſa in cap. *Præter*.
Gloſſa. verb. *Duci*. 32. d. Alij verò inferiores Epiſcopi id facere non poſſunt, quia eſt contra legem ſuperioris: vnde etiamſi id facere tentent, irritum erit, & inane: quia lex illa non ſolùm prohibet, ſed etiam laicum facit incapacem talis iuriſdictionis. Ex quo fit, vt ex diuturna etiam conſuetudine non poſſit hæc poteſtas acquiri, ſeu præſcribi à laico: vt notauit Abbas in cap. *Cùm tanto*. num. 15. de Conſuet. vbi nonnullis iuribus, & rationibus id confirmat: quia non poteſt conſuetudo facere capacem ſpiritualium eum, qui incapax eſt. Secùs autem eſſe exiſtimo, vt ſuprà dicere cœperam, de homine non baptizato, etiamſi contrarium Vgolinus ſentiat dict. cap. 2. §. 9. quia non baptizatus, non tantùm Eccleſiaſtico iure, ſed diuino, & quaſi naturali eſt incapax iuriſdictionis ſpiritualis. Vnde nullum de hac re extat Eccleſiaſticum ſtatutum; nec decreta, quæ Vgolinus adducit, quidquam ad rem præſentem faciunt, ſed ex perpetuo vſu, & traditione Eccleſiæ, quæ ius diuinum declarat, id habetur. Atque hæ tantùm conditiones videntur ſimpliciter neceſſariæ nam aliæ, quæ poni ſolent, magis ſunt neceſſariæ ad actionem, ſeu vſum, quàm ad poteſtatem, vt ſect. ſeq. declarabimus. vnde etiam cōſtat, has conditiones communes eſſe habentibus hanc iuriſdictionem ordinariam: nam omnia, quæ adduximus ad probandam dictam neceſſitatem, non procedunt ſpecialiter de iuriſdictione delegata, ſed abſolutè de iuriſdictione: & ideò à fortiori procedunt de habente ordinariam iuriſdictionem. Vnde non mihi probatur,

A quod Soto ſuprà indicat, laicum electum in Epiſcopū Soto
habere iuriſdictionem ad ferendas cenſuras, antequam ordinetur. Niſi fortè nomine laici comprehendat eum, qui ſolam primam tonſuram habet.

13. *Poteſtas hæc concedi poteſt congregationi, cuius ſingulæ perſonæ prædictas habeant conditiones.*

Secundò principaliter dicendum eſt, iuriſdictionē hanc non ſolùm ſingulari homini, ſed etiā hominum congregationi delegari poſſe. Quamuis enim auctores nihil de hoc expreſsè loquantur, & frequenter non ſit in vſu, quia non tam commodè hęc mandata committuntur communitatibus, ſicut determinatis perſonis: tamen à fortiori conuinci poteſt, communitatem ex ſe capacem eſſe iuriſdictionis, etiam hoc modo. Quia ex hac parte non eſt cur ampliùs requiratur ad iuriſdictionem delegatam, quàm ad ordinariam. Imò addendum eſt poſſe hanc iuriſdictionem interdum delegari multis perſonis, quæ alioqui non
B conſtituebant vnum collegium, ſed per ipſam delegationem conſurgit vnum tribunal, cui iuriſdictio illa delegatur. Quo modo tribunal, ſeu conſilium ſanctæ Inquiſitionis dici poteſt habere iuriſdictionem delegatam à Papa: quamuis ſingulari, & permanentiori modo, quàm alij iudices delegati: de quo aliàs. Atque hinc vlteriùs ſequitur ad hanc congregationem, ſeu collectionem hominum, vt ei poſſit concedi talis poteſtas, accommodandas eſſe conditiones ſuperiùs poſitas. Nam talis congregatio conſtare debet ex hominibus ratione vtētibus; qui viri ſint baptizati, & in aliquo gradu clericorum conſtituti: quia aliàs Collegiū Eccleſiaſticum non conſtituerent, & ideò non magis eſſet capax Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, quàm quilibet
C homo laicus. Quid autem dicendum ſit, ſi Collegium conſtaret ex laicis, & clericis, regula Iuriſperitorum eſt, tunc collegium cenſeri Eccleſiaſticum, quando plures ſunt clerici, vel etiam ſi ſint æquales, quia pars dignior trahit ad ſe minùs dignam, vt tradit Abbas in c. *Ex literis*, de conſt. n. 3. vbi tam ab ipſo, quàm in Additione alia referuntur. Videri etiam poteſt idē Abbas in c. *Cùm ſuper*, de Offic. Deleg. n. 11. Vbi ait generaliter, actiones Capituli, ſeu Collegij, in quo ſunt aliquæ perſonæ inhabiles, tenere ratione habilium, quia tunc reuera illæ ſunt, quæ conſtituunt Collegium: quod intellige, per ſe, & ex ratione generali, nam in caſu ſpeciali poteſt aliud accidere, vt infrà ſect. dicam.

Quid ſi collegium cōſtet laicis & clericis. Abbas.

14. *In delegante debet eſſe poteſtas delegādi non impedita.*

Tertiò dico, Præter capacitatem ex parte recipien-
D tis eſſe neceſſariam in concedente poteſtatem delegandi, vel ſubdelegandi. quod eſt manifeſtum. Quia nihil fit ab eo, qui non habet poteſtatem faciendi: & ſimiliter nemo dat, qui non habet dandi poteſtatem. Itaque non ſufficit habere iuriſdictionem, ſed neceſſe eſt ita habere, vt alteri eam communicare quis poſſit. Imò neceſſe eſt etiam habere eam poteſtatem non ita impeditam, quin ſuum actum exercere valeat, ita ſaltem vt factum teneat. Et hac ratione, ſi is, qui hanc iuriſdictionem delegat, excommunicatus, aut ſuſpenſus ſit, alter nullam inde accipiet iuriſdictionem: quia per cenſuram erat principalis poteſtas
E in altero ita ligata, vt effectum ſuum conſequi non poſſet. Quibus autem modis illa poteſtas impediri poſſit explicabimus ſect. ſeq. in ipſamet poteſtate ferendi cenſuram, nam eadem eſt vtriuſque ratio.

15. *Ceſſante iuriſdictione in delegāte, ceſſat etiam in delegato cauſa integra exiſtente.*

Et quoniā is, qui poteſtatē hanc habet tantū delegatam, eam habet quodāmodo depēdētem in conſeruari à delegāte, quamdiu per illam operari nō cœpit, ideò neceſſe eſt, vt principalis iuriſdictio duret in cōcedente, ſeu delegante: nam, ſi, nondum cauſa inchoata ille moriatur, aut iuriſdictionem amittat, in altero etiam iuriſdictio ceſſabit, vt conſtat ex cap. *Licet*, & c. *Gratum*, & c. *Relatū*, & c. vlt. de Offic. deleg. Quod eſt generaliter verum in hac iuriſdictione fori contentioſi: nam in foro pœnitentiæ aliud fortaſſe eſt, vt ſuprà notaui. Intelligo autem, neceſſarium eſſe, vt hæc iuriſdictio

iuriſdictio firmiter (vt ita dicam) adhæreat, & independenter à poteſtate concedentis, negotium eſſe inchoatum in eadem cauſa, vel in aliqua earum, quæ inter ſe connexionem habent. Nam ſi hæc poteſtas generaliter concedatur ad plures cauſas inter ſe non connexas, & in vna earum inchoatus ſit vſus eius, & non in aliis reſpectu illius prioris, tantùm firmatur iuriſdictio, ita vt, mortuo concedente, in illa poſſit cenſuras ferre delegatus, & non in aliis, vt latiùs tra-
Felinus. ctant Iuriſperiti, præſertim Felinus in ca. *Paſtoralis*, §. *Quorum*, de Reſcript.

16. Excipiuntur autem ex ſingulari fauore fidei Inquiſitores, vt patet ex cap. *Ne aliquid*, de Hæretic. in 6. Quamuis eorum iuriſdictio delegata vocetur in cap. *Per hoc*, eodem tit. ac ſæpe aliàs. Illa autem ſingularis exceptio confirmat regulam in contrarium in cęteris cauſis. Tandem quis habeat poteſtatem concedendi hanc delegatam iuriſdictionem, iam in ſuperioribus tactum eſt: is enim, qui vt iudex ordinarius illam habet, per ſe loquendo, illam delegare poteſt: nam hoc ipſum munus delegandi eſt quidam vſus & actus iuriſdictionis ordinariæ, vt tradunt Iuriſtæ in l. *More*. Digeſt. de iuriſdict. omn. iudic. & Abbas in cap. *Cùm Bertoldus*, n. 5. de Sent. & re iudicata. Qui verò iudex ordinarius non eſt, talem iuriſdictionem concedere non poteſt, niſi ex ſingulari aliqua ratione talis poteſtas ei concedatur, vt de Delegato Papæ idem auctores notant ex c. *Paſtoralis*, de Offic. Deleg.

Quiſnam delegare poſſit.

17. Vltimò requirebamus voluntatem vtriuſque, ſcilicet dantis, & recipientis hanc iuriſdictionem: quod etiā eſt per ſe ſatis clarum, & ab omnibus aſſertum, quia hîc eſt veluti quidam contractus humanus, qui ſine mutuo conſenſu non perficitur: & ideò aiunt Iuriſtæ, mandatum in initio eſſe voluntarium, poſteà verò quàm acceptatum eſt, eſſe neceſſarium: nó quia reuocari, aut dimitti non poſſit, ſed quia ſine iuſta cauſa, aut ſine conſenſu alterius id fieri non poterit: ſed de hoc aliàs.

Tam dantis quàm accipientis voluntas requiritur ad poteſtatem hanc.

SECTIO IIII.

Quæ conditiones neceſſariæ ſint, vt qui poteſtatem habet ferendi cenſuram, validè illam ferat.

1. SIcut Philoſophi naturales dicunt, vt cauſa efficiens ſuum producat effectum, pręter virtutem agendi, requirere conditiones aliquas, ſine quibus non efficit; ita intelligendum eſt, proportione ſeruata in hac cauſa efficiente morali: & ideò poſtquàm dictum eſt de poteſtate efficiendi cenſuras, cóſequens eſt, vt explicemus conditiones, quas huiuſmodi cauſa ad illas efficiēdas requirit. Quę conditiones duplices diſtingui poſſunt, quædam neceſſariæ ad valorem actus, ſeu vt reuera cenſura inferatur, ac teneat: aliæ requiſitæ, ſolùm, vt actio iuſtè ac rectè fiat. Has poſteriores explicabimus ſect. ſeq. nunc de prioribus dicendum eſt.

2. Prima igitur códitio neceſſaria eſt, vt poteſtas hęc non ſit ad agēdum impedita ab eo, qui eius vſum efficaciter impedire poteſt: nam hæc conditio in omni cauſa agente neceſſaria eſt. Hîc autem multiplex impedimentum morale interuenire poteſt. Vnum eſt, ſi ipſemet, qui cenſuram laturus eſt, affectus ſit cenſura excommunicationis maioris, aut ſuſpēſionis: nam hæ cenſuræ impediunt vſum omnis ſpiritualis iuriſdictionis, vt latiùs infrà dicemus agentes in particulari de effectu harum cenſurarum. Oportet autem huiuſmodi impedimentum notorium eſſe, aut publice denunciatum: nam, ſi cenſura ſit occulta Eccleſiæ etiāſi ſit nota ei, qui illa affectus eſt, peccabit quidem ipſe, vtendo in eo ſtatu ſuā iuriſdictione, vt infra dicemus,

Excommunicatus, aut ſuſpenſus non poteſt cenſuram ferre.

A non tamen erit inualidus actus. Quia propter bonum Eccleſię regimen ipſamet Eccleſia non vult tūc omninò impedire talem vſum, actum irritando; quæ omnia latiùs ſunt inferiùs tractanda.

Quin potiùs addendum hîc eſt, etiamſi contingeret aliquem in re ipſa falſo titulo profiteri huiuſmodi iuriſdictionem, ſi hoc impedimentum ſit occultum, & in foro, ſeu publica exiſtimatione Eccleſiæ auctoritate ſuperioris introductus ſit in illud munus, & exiſtimetur reuera habere talem iuriſdictionem, illud impedimentum non inualidare actum, quia ipſamet Eccleſia ſupplet defectum illum, eò quòd ita expedit ad bonum regimen. Quæ eſt communis doctrina in cap. *Nihil*, de Electione: & in l. *Barbarius*, ff de officio
B Prætor. ex quibus iuribus colligitur, & ex ca. *Ad probandum*, de Sent. & re iudicata, in illo verbo, *Publicè innodatus*: Eamque ſuprà tetigimus agētes de iuriſdictione in foro interiori: eſt enim communis ad omnia iudicia: & ideò ſatis fuerit illam attigiſſe. Hinc verò colligi videtur, limitandam eſſe doctrinam datam in ſuperiori ſectione, nam in eo caſu fit actio valida ſine vera poteſtate agendi, cum ſola exiſtimatione. Sed dicendum eſt, quamuis tunc actio fiat ſine illa poteſtate ſimpliciter, quam quis exiſtimatur habere, non tamen ſine aliqua poteſtate, quam pro tūc, & ad illum actum Pontifex concedit, ne publica iudicia Eccleſiæ dubia maneant, & incerta: nam actionem eſſe ſine aliqua poteſtate agendi fieri non poteſt.

3. Impedimentum occultum non tollit hāc poteſtatem.

C Aliud impedimentum ſimile præcedenti erit, ſi quis habeat hanc iuriſdictionem ita dependētem ab alio, vt ceſſante in ſuperiori, ceſſet in alio ſubordinato; & ipſe ſuperior publicè excommunicatus ſit, vel ſuſpenſus: tunc enim, ſicut ipſe per ſe non poteſt cenſuras ferre, ita neque per alium. Ac propterea ſi delegans excommunicatus ſit, impeditur vſus iuriſdictionis etiam in delegato: & ſi ſit excommunicatus Epiſcopus, impeditur vſus iuriſdictionis in eius Vicario, vt conſtat ex cap. primo de Officio Vicarij, in ſexto, vbi Gloſſa, & Doctores id notant: idemque erit in aliis ſimilibus impedimentis; Vt ſi iudex Eccleſiaſticus recuſetur, nam per recuſationem impeditur, ne excommunicare poſſit recuſantem, donec recuſatio
D legitimè examinetur. Item per legitimam appellationem interpoſitam, antequam cenſuram ferat, ex cap. *Quoties*, 2. quęſt. 6. vbi Gloſſa. & in ca. *Cùm contingat*, de Officio Delegati, vbi Abbas. Item ſi ſuperior prohibeat actum inferioris poteſtatis, etiam irritādo ipſum actum; quod interdum facere poteſt abſque cēſura: & aliis ſimilibus, de quibus videri poteſt Vgolin. dicto cap. 2. §. 22. & 23. poſſet autem aliquis non improbabiliter dicere, in his caſibus non ſolùm impediri, ſed etiam auferri iuriſdictionem ad talem actum: quia hæc poteſtas tantùm eſt moralis, quæ per voluntatem, ſeu cōceſſionem, aut denegationem ſuperioris, datur, & aufertur. Sed hoc ad modum loquendi ſpectat.

4. Secundum impedimentum. Gloſſa. Abbas. Vgolin.

E Secunda conditio eſt, vt, qui hanc poteſtatem habet, non in ſeipſum, ſed in alium eam exerceat, ſeu cenſuram ferat: itaque, ſicut Philoſophi dicunt, naturale agens non agere in ſeipſum, ita de hoc morali agente exiſtimandum eſt. Quæ eſt communis ſententia Doctorum, cum Gloſſa in cap. *Quoties*, prima quæſtione ſeptima. Ratio verò eſt, quia hæc poteſtas non operatur niſi in ſubditum; vt infrà dicetur, idem autem non eſt ſibi ipſi ſubditus, propriè loquendo. Vnde, ſi Epiſcopus ferat legem ſub pœna excōmunicationis, quamuis alia ratione teneri poſſit ad ſeruandam illam legem, ſi ſit de re ad omnes æquè pertinente; tamen quoad cenſuram impoſitam, non poteſt ſeipſum ligare: quia non eſt ſibi ſuperior, aut iudex. Quod bene docuit Abbas in cap. 1.

5. Nemo hanc poteſtatem in ſeipſum exercere poteſt. Gloſſa. Abbas.

de Raptoribus, num. 12. & in cap. *Vniuerſitatis*, de Sentent. excomm num. 13. Syluest. & alij Summiſtæ, verb. *Excommunicatio*. Verumtamen aduertere oportet, quamuis nemo in cenſuram à ſe latam incidere poſſit: occaſione tamen cenſuræ à ſe latæ, poſſe in aliam cenſuram incurrere, quia iam nõ ipſe in ſe fert cenſuram, ſed ab alio, ſcilicet à iure latam incurrit. Vt ſi Epiſcopus communicet cum excommunicato, ab ipſo contrahet excommunicationem minorem, quã non ipſe, ſed ius tulit. Sicut etiam, ſi rem ſacram faciat in Eccleſia à ſe interdicta, irregularis fit: quod bene notauit Vgolin. dicto cap. 2. §. 8. plures Doctores referens.

Syluest.

6. Quoniam verò ſuperiùs diximus hanc poteſtatem excommunicandi eſſe poſſe in hominum congregatione, addendum hîc eſt, poſitam conditionem non obſtare quominùs tale collegium poſſit cenſuram ferre in aliquem eiuſdem collegij: ſed ſolùm quòd nõ poſſit in totum ipſum Collegium. Reſpectu enim totius procedit ratio facta, quòd Collegium non poteſt eſſe ſibi ipſi ſubiectum tanquam ſuperiori habenti iuriſdictionem in ſe: nam hæc omnia dicunt reſpèctum ad alium. At verò reſpectu ſingularum perſonarum Collegij nõ procedit hæc ratio, quia totum poteſt reſpicere partem, vt ſibi ſubiectam: eſt enim inter ea ſufficiens diſtinctio ad hunc reſpectum. Vnde Cõcilium, vel Capitulum ferre poteſt præcepta, quę ſingulos ex congregatione obligent: eâdem ergo ratione poteſt in ſingulos cenſuras ferre. Quod etiam cõſuetudo totius Eccleſiæ ſatis confirmat: & ſumi etiã poteſt ex cap. *Irrefragibili*, de Officio Ordinarij: vbi Doctores idem aduertunt.

7. *Iudex non poteſt in propria cauſa cẽſuram ferre.* Tertia conditio eſt, vt non ſolùm, qui hanc poteſtatem habet, non vtatur illa in propria perſona, ſed etiam neque in propria cauſa, vt expreſsè Gregorius tradit in c. *Inter querelas*, 23. quæſt. 4. Vbi Gloſſa optimam rationem affert, quia nemo permittitur eſſe iudex in propria cauſa, vt docet Fabianus Papa in ca. 1. 4. quæſt. 4. Et fundatur in eodem principio ſuprà poſito, quia nemo poteſt iudicare niſi ſibi ſubiectum, vt rectè oſtendit D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. nemo autem eſt ſibi ipſi ſubiectus, & ideò in propria cauſa nõ poteſt ferre iudicium, commune eſt vtrique parti, inter quas cauſa agitur. Accedit, quod etiam eſt contra ius naturæ, vt aliquis ſit ſimul actor & iudex: eſſet enim magna inæqualitas, & alteri parti iniuria fieret.

Gregor. Gloſſa. Fabian. Pap. D. Thom.

8. Ex hac verò ratione intelligimus, hanc conditionem tunc eſſe neceſſariam, quando cenſura imponitur per modum iudicij; ſecus verò eſſe, ſi Epiſcopus, vel alia Eccleſiaſtica perſona ſolùm per modum defenſionis cenſuram ferat in eum, qui ipſi violentiam infert. Id enim, & validum, & licitum eſſe tradit Innocent. 4. in cap. *Dilecto*, de Sent. excom. in ſexto, ex illo principio naturali, quòd vim vi repellere licet, ad quam defenſionẽ poteſt vti armis ſibi propriis, qualis eſt poteſtas Eccleſiaſtica in Eccleſia Principe. Quapropter ille tunc non gerit perſonam iudicis, ſed defendentis ſe, vel Eccleſiam. Dices, Non videtur poſſe ſeparari illa ratio iudicis ab vſu huius poteſtatis: nam dictum eſt hanc eſſe poteſtatem iuriſdictionis: ipſam verò cenſuram eſſe quandam pœnam. Vnde fit, hanc iuriſdictionem eſſe ad vindicanda, ſeu punienda delicta: nullus autem hoc rectè facit circa alium, niſi exercendo in illum iudicium. Reſpondetur primò, licèt pœna ſit ad vlciſcendam culpam, non tamen ſemper primariò ac per ſe infligi propter hũc finem: ſed interdum ad præcauenda maiora mala, vel impediendum aliquod nocumentum, quod aliquis iure poteſt impedire: & hoc poſtremo modo imponi cenſuram, quando id fit in defenſionem: & ideò non

Niſi per modum defenſionis. Innoc. 4. *Obiectioni occurritur.*

oportere tũc exercere iudiciũ formaliter, ac propriè. Concedo tamen in eo actu ita ſe gerere latorem cenſuræ, tanquam ſui defenſorem, vt etiam ſe gerat tanquam ſuperior & paſtor, non tam iudicando, quàm imperando ſub tali cenſura: In quo præcepto virtuale includitur iudicium, quo tranſgreſſor talis pręcepti cenſetur dignus tali pœna, quæ illi imponitur. Quod iudicium nõ repugnat fieri in propria cauſa, eò quòd ſit per modum defenſionis. Addunt etiam Iuriſperiti, non ſolùm per modum defenſionis, ſed etiam proprium iudicium exercendo id fieri poſſe, quãdo cauſa eſt tam publica, & manifeſta, vt nec negari poſſit, neque vlla examinatione indigeat, vt notat Abbas in ca. *Cùm veniſſent*, numero decimo de iudiciis: vbi plura de hac re tradit, n. 6. 10. & 11. & in cap. 1. de officio Delegat. num. 6.

Quartò eſt maximè neceſſarium, vt is, qui poteſtatem hanc habet, libera voluntate illa vtatur, volens, & intendens inferre cenſuram. Ratio eſt, quia hæc eſt poteſtas moralis, cuius actus, & vſus etiam debet eſſe moralis, & humanus: non eſt autem vſus moralis ſine vſu liberæ voluntatis. Vnde in primis neceſſarius eſt actualis vſus rationis, ſine quo non poteſt eſſe liber vſus voluntatis: & ideò licèt prædicta poteſtas manere poſſit, vt ſuprà dicebam, in furioſo, ſicut in dormiẽte (manere, inquam, habitualiter, & quaſi in actu primo) non tamen poteſt pro eo tempore exire in actũ, ſeu ferre cenſuram: tranſacto autem illo tempore, ſi homo ad ſanam mentem redeat, vti poterit ſua poteſtate. Quę omnia, & communia ſunt inter Doctores, & per ſe nota videntur. 9. *Cenſura per liberam voluntatem debet inferri.*

Deinde neceſſe eſt vt accedat voluntas, & intentio ferendi cenſuram: nam voluntas, & intentio operandi eſt, quæ dat efficaciam, & valorem negotiis, & actionibus humanis, Capitul. *Cùm voluntate*, de Sententia excommunicationis. Propter quod etiam in ſacramentis conficiendis, quæ multò magis ſupernaturalia ſunt, voluntas, & intentio miniſtri requiritur. Quapropter, quoties Prælatus ſub cenſura aliqua præcipit, non ea intentione, vt à tranſgreſſoribus pręcepti cõtrahatur, ſed ſolùm ad inferendũ metum, ſeu exaggerandam rem, quæ præcipitur; tunc reuera non incurritur cenſura: & hæc ſolet comminatoria appellari. In qua tamen obſeruandum eſt, quãdo verba ſuperioris per ſe ferunt ſatis expreſsè impoſitionẽ cenſuræ, ſemper eſſe timendam, niſi vel ex materia ipſa, vel ex aliis ſufficientibus coniecturis prudenter iudicetur, ſuperioris voluntatem non eſſe ferre cenſuram, ſed tantùm comminari: quia, his ſeclusis circunſtantiis, non poteſt magis de voluntate ſuperioris cõſtare, quàm verbis eius expreſſis. Quam ob rem admonendos exiſtimo Eccleſiæ Prælatos, ne iis comminatoriis cenſuris vtantur: tum quia eo ipſo quòd ex vera intentione non procedunt, fictionem quandam continere videntur: tum etiam quia fieri facilè poteſt, vt ea occaſione nonnulli ſimpliciores ex conſcientia erronea grauiter peccent: alij verò, qui perſpicatiores ſibi videntur, interdum veras cenſuras contemnant. 10. *Vt cenſura inferatur debet haberi intentio illam ferendi.*

Atque ex his fit vlteriùs, hanc voluntatem ferendi cenſuras debere eſſe liberam. Quod ſi intelligatur de libertate à neceſſitate abſoluta, ſatis conſtat ex dictis, quia hæc ſaltem libertas ad humanam actionem neceſſaria eſt. Imò naturaliter loquendo, non poteſt eſſe talis voluntas, quæ ex vſu rationis procedat, quæ non ſit hoc modo libera, ſoluſque Deus poteſt huiuſmodi voluntati neceſſitatem inferre: quod miraculum nihil ad præſentem rem moralem pertinet: nam ſi Deus id faceret, potiùs ipſe dicendus eſſet ferre talem cenſuram, quàm homo; qui ad id volendum ex neceſſitate à Deo moueretur. Quin potiùs addo non ſolùm 11.

lùm neceſſarium, eſſe talem volũtatem eſſe hoc modo liberam, ſed etiam ſufficienter, & humano modo deliberatam: ea ſaltẽ deliberatione, & libertate, quæ ad peccandum mortaliter ſufficeret: quia aliàs nõ eſt actio ſimpliciter humana, & rationalis, qualis in re tam graui meritò requiritur. Et ideò, ſi repentino motu, & abſque vlla deliberatione cenſura feratur, non eſt quod valida exiſtimetur.

SECTIO V.

An cenſura per metum illata valida ſit.

1. Libertas interdum opponitur neceſſitati ſimpliciter, ſeu determinationi ad vnum, de qua iam dictum eſt: aliquando verò coactioni, quæ grauem metum inferat, & de hac eſt controuerſia, an tanta libertas, quæ hanc vim, ſeu coactionem excludat, ad valorem cenſuræ requiratur: quæ ſub generali quæſtione comprehenditur, an facta per metum valorem habeant, quæ in vniuerſali tractari ſolet 1.2.quæ. 6. in particulari verò in variis locis, præſertim de voto, & de matrimonio: vbi à nobis etiam, Deo dante, tractabitur.

2. *Prima opinio.* Glossa. In præſenti ergo quidam exiſtimant tantam libertatem non eſſe neceſſariam, ſed cenſuram latam ex metu etiam cadente in conſtantem virum validam eſſe. Ita aſſeruit Gloſſa in capitulo vnico, De iis, quæ vi, metúſve cauſa fiunt, in 6. verb. *Vacuamus*, & Gloſſ. in cap. *Iniuſtum*, verb. *Non valet*, & Gloſſ. c. *Quatuor*, verb. *Timore*. 10. quæſt. 3. Abbas in cap. 2 De iis, quæ vi, num. 11. cum aliis, quos refert Vgolin. d. cap. 2. §. 4. (Abbas. Vgolin.) Non affert autem aliud eorum fundamentum, niſi hoc generale, quòd voluntas coacta, voluntas eſt. Et ideò facta per metum valida ſunt, niſi iure impediãtur. Vt egregiè probatur in l. *Si mulier*, §. *Si metu*, 2. ff. de Eo, quod metus cauſa. Hoc autem non eſt iure impeditum: quia, licèt in illo cap. vnico ſtabilitum ſit, vt abſolutio à cẽſura metu extorta, nullius valoris ſit, tamen id non decernitur de ipſa cẽſura ex ſimili metu lata. Neque argumentum à ſimili in iis, quæ à iure poſitiuo pendent, eſt efficax; præſertim, quia ſunt multa, quæ Pontificem mouere potuerunt ad irritandam abſolutionem metu extortam, & non cenſuram: maximè quòd, moraliter loquendo, nunquam cenſura extorquetur per vim: abſolutio autem ſæpe.

3. *Secunda opinio.* Nihilominùs alij contrariam defendunt ſententiã: & fundantur in dicto cap. vnico. Putant enim poteſtatem ligandi ſemper coniunctam eſſe cum poteſtate abſoluendi, cap. *Verbum*, de Pœnit. d. 1. vbi dicitur, *Dominus par ius, & ſoluẽdi, & ligãdi eſſe voluit, nã vtrumque pari conditione commiſit: ergo, qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi habet*. Vnde colligunt hos actus cenſeri in iure æquales: & ideò, quod de vno ſtatutũ eſt, ad alterum iure extendi. Imò à fortiori ſumitur argumentum: nam iura in fauoribus amplianda ſunt, & in rebus odioſis reſtringenda. Si ergo abſolutio, quæ fauorabilis eſt, iure irrita cenſetur ratione metus, & violentiæ, multò magis idem cenſendum erit de ipſa cenſura, quæ odioſa eſt. Veruntamen, neque hoc argumentum eſt admodum vrgens, ſi in ſolo iure poſitiuo ſiſtamus.

4. *Cenſura aut abſolutio metu extorta nõ ſunt irritæ iure naturæ.* Et ideò, tam de abſolutione, quàm de cenſura, prius videre oportet quid ſit dicendum, perſiſtendo in ſolo iure naturæ. Et mihi quidem videtur, talem actum non eſſe irritum ipſo iure naturæ. Ad quod oſtendendum primùm expendo in illo capit. vnico verbum illud *Euacuamus*, quo Pontifex ſignificat, ſe irritare factũ illud, non verò illud ex ſe fuiſſe irritum. Deinde accedit illa ratio, quòd voluntarium ex metu, eſt voluntarium ſimpliciter, teſte Philoſopho, tertio Ethicor. & D. Thom, 1.2. quæſt. 6. (Ariſtot. D. Thom.) Et ideò niſi ob aliquam ſingularem rationem, & cauſam, non ſufficit

A ad irritandum omnem contractum, vel negotium ex metu factum, vt conſtat de voto facto ex metu mortis, naturaliter, aut ſine iniuria illato. Hîc autem non interuenit ſingularis aliqua ratio, ob quam talis metus natura ſua irritet cenſuram, ſi alioqui cenſura ipſa non ſit ita iniuſta, vt ea ratione nulla ſit: tunc enim non erit irrita ob metum, ſed ex alio cap. Sicut, ſi iudex in alio negotio cogatur per grauem metum ad ſententiam ferendam, ſi alioqui ſententia ipſa iuſta ſit, non propterea erit irrita: idem ergo erit in cenſura. In quo etiam poteſt ſpecialis ratio conſiderari, nã cenſura non poteſt eſſe valida ſine intentione ferentis, vt ſuprà dictum eſt: per metum autem non poteſt aliquis cogi ad habendam intentionem, ſed ad ſummum ad exteriùs proferendam cenſuram: ergo, ſi iudex, B non obſtante metu, non habeat intentionẽ inferendi cenſuram, tunc quidem erit cenſura irrita, non ob metum, ſed ob defectum intentionis; ſi verò habeat veram intentionem, illa non fuit propriè extorta per metum: ergo non poteſt metus obſtare quominùs habeat effectum.

Dices, Quamuis metus non poſſit directè extorquere actum interiorem, indirectè tamen, & ex conſequenti cogit ad illum, quando actus exterior non poteſt honeſtè fieri ſine interiori. Ita verò eſt in præſenti, quia homo ſtudioſus nihil vult fictè operari: proferre autem exteriùs ſententiam ſine intentione, eſt fictio quædam. Sed contrà, quia non omnis fictio eſt contra honeſtatem morum; ſed illa tantùm, quæ mendacium includit: poteſt autem exteriùs proferri C ſententia excommunicationis ſine intentione ligandi, & abſque mendacio: ſicut fit in ſententiis comminatoriis: quia iudex non affirmat ſe velle vt alter ligatus maneat, ſed per modum imperij id profert: non eſt autem neceſſe, vt qui imperat, velit vt imperium habeat effectum. Nam & Deus ſæpe imperat, quod non vult abſolutè fieri. Dices, quid ſi per metum cogatur iudex affirmare, vel etiam iurare ſe habere intentionem ligandi per talem cenſuram. Reſpondeo, ſi tanta malitia, & reflectione id fiat, vt non poſſit niſi aut mentiri, aut habere intentionem, tunc potiùs debet habere intentionem, ſi iuſta eſſe poſſit, quàm mentiri (nam ſi iuſta eſſe non poſſit, neutrum debet facere propter illum metum) tunc autem intentio illa D verè dicetur extorta per metum: quia reſpectu hominis recta ratione vtentis perinde eſt non poſſe vitare actũ ſine culpa, ac ſimpliciter non poſſe vitare. Nihilominùs tamen propter priorem rationem opinor talem actum non priuari ſua efficacia, & effectu propter ſolum metum. Sicut, ſi ſuperior per metum cogatur aliquid præcipere cum vera voluntate obligandi ſatis manifeſtata, reuera obligabit: neque eſt cur illa voluntas inefficax reddatur: nam hoc potiùs eſſet in nocumentum ipſius ſuperioris, maximè cùm, tranſacto metu, poſſit ſuperior reuocare præceptum. Idem ergo erit in cenſura ferenda: eſt enim eadem, ſeu proportionalis ratio.

5. *Obiectio.* *Soluitur.* *Quid ſi iudex reflexione cogatur affirmare ſe habere intentionẽ ligandi.*

6. *Cenſura metu illata non eſt iure poſitiuo irrita.* E Quocirca cùm iure poſitiuo nihil expreſsè ſtatutum ſit de cenſura ex metu illata, probabilius cenſeo etiam ex hac parte talem cenſuram non eſſe irritam, ſed habere facile remedium, ſi iudex, qui illam tulit, eam velit reuocare. Imò, ſi non detur locus conſulẽdi ipſummet latorem cenſuræ, vt illam reuocet, vel declaret non fuiſſe ſuæ intentionis per talem cenſuram ligare, probabile eſt, præſumi poſſe rationabiliter talem iudicem non habuiſſe intentionem ligandi, ſed ſolùm exteriùs ſentetiam protuliſſe: niſi alioqui expreſſis verbis eius, quæ non poſſint alium ſenſum cõtinere abſque mendacio, conſtet, illum habuiſſe talẽ intentionem, quamuis ſemper ſecurius ſit, abſolutionem à tali cenſura procurare, aut ab ipſomet iudice

intentionem eius agnoſcere. Quòd ſi conſultus ipſe A dicat,ſe habuiſſe intentionem ligandi , & in ea velit perſiſtere,ita vt licet priùs illá ex metu tulerit,poſteà eam auferre nolit;ſine dubio cenſeo illam , & valuiſſe , & validam permanere , donec ab eodem,vel ab alio ſuperiori poteſtatem habẽte tollatur. Neque ex dict.c.vnico,de iis,quæ vi. in 6. ſufficiens argumentum ſumitur ad oſtendendum , iure poſitiuo talem cenſuram eſſe irritam , vt ratione ſuperiùs facta in prima ſententia rectè declaratur.

7. Quin potiùs Abbas in c.2.de iis,quæ vi.num. 17. inde colligit argumentum in contrarium , quia cùm ſpecialiter Papa id prouiderit circa abſolutionem, argumentum eſt,in reliquis nullam eſſe factam mutationem.Et ex ſuperiùs dictis eſt optima ratio differentię,nam,quòd abſolutio metu extorta ſit irrita,eſt B fauor Eccleſiaſticæ poteſtatis , & fuit moraliter neceſſarium , vt pactores Eccleſiæ ab his vexationibus eſſent immunes.At verò quòd cenſura metu illata ſit irrita,non eſt fauor poteſtatis Eccleſiaſticæ,ſed eius, in quem fertur talis cẽſura,nam Eccleſiæ nihil intereſt,quòd talis cenſura irrita ſit,ſed melius eſt vt eius poteſtas ſuum habeat effectum,cùm integra maneat ad reuocandum illum,ſi oportuerit.Neque etiam fuit id moraliter neceſſarium,quia huiuſmodi vexationes vel nullæ,vel rariſſimæ ſunt. Accedit etiam,quòd ad extorquendam abſolutionem ſæpe poteſt vis inferri ab eo homine , qui abſoluendus eſt:ad ferendam autem cenſuram minimè. Metus autem , quando per iniuriam infertur ab eodem , circa quem exercetur actus,meritò poteſt , aut debet irritare talem actum, C non ſolùm in iure poſitiuo,ſed etiam interdum in naturali.De qua re latiùs in locis ſuprà citatis.Itaque in præſenti,ſi conſenſus ſit voluntarius;& liber , quantum ſufficit ad actum ſimpliciter humanum,& moralem,ſatis erit,etiamſi metus interueniat. Quod ex eo tandem cõfirmari poteſt,quòd ſi metus ſit iuſtus, vt ſi Rex compellat Epiſcopum ad ferendam ſententiam contra aliquem,iuſtam , & neceſſariam Reipublicæ:compellat autem grauibus comminationibus iuſtis , & intra latitudinem ſuæ poteſtatis : tunc ſine dubio ſententia illa valida eſt : & ſæpè ad commune bonum Eccleſiæ expediens : ergo idem erit , etiamſi metus ſit iniuſtè illatus : nam inuoluntarium ſecundum quid æquale interuenit in vtroque caſu:iniuria D verò , quæ admiſcetur,parum refert ad irritandam cenſuram.

8. Semper tamen ſupponimus , talem voluntatem eſſe iuſtam,id eſt,habentem iuſtam , & ſufficientem cauſam ad inferẽdam cenſuram. Nam ex defectu talis cauſæ poteſt & voluntas reddi impotens , & cenſura nulla.Quæ autẽ ſit hæc cauſa,& quando ex defectu eius cẽſura nulla ſit,explicabimus meliùs infià diſputat.4. Denique voluntas hæc etiam eſſe debet efficax,ſeu operatiua ad extra:nam cenſura non poteſt induci per ſolum interiorem actum voluntatis poteſtatem habentis : ſed neceſſe eſt , vt in aliquem E actum exteriorem prodeat,quo ſuum exequatur effectum:nam hæc efficientia moralis eſt inter homines, qui de interioribus non iudicant. Quis autem ſit hic actus externus,& quomodo fieri debeat vt effectum conſequatur,in ſequente diſputatione dicemus.

SECTIO VI.

Quid neceſſarium ſit in inferente cenſuram,vt rectè & conuenienter illam inferat.

1. *Quid neceſſarium ſit vt cenſura rectè moraliter feratur.*

QVæſtio hæc intelligi poteſt,vel abſolutè de rectitudine morali , vel ſpecialiter de rectitudine iuſtitiæ. Si priori ſenſu intelligatur,ſatis eſt reſpondere,ſeruanda eſſe generalia principia morum , & ad præſentem actionem applicanda,nimirum , neceſſarium eſſe , vt talis actio habeat obiectum iuſtum , & bonũ,vt ſtatim in ſecundo ſenſu declarabimus : nam tale obiectum ad materiá iuſtitiæ pertinet,& quòd nulla praua extrinſeca circunſtantia violetur. Hoc enim ad abſolutam rectitudinem moralem in quolibet actu humano neceſſarium eſt.Primum ergo oportet,vt iudex non ferat talem ſententiam ex prauo affectu odij , aut vindictæ , vel alterius ſimilis affectus:eiuſmodi enim intentio vitiat actum moralem , vt per ſe notum eſt,& præſertim actum iudicandi , vt eleganter docet Ambroſ.in ca.*Iudices*,3.quæſt.7.& Greg.in c.*Iudicare*,11. quæſt.3.vbi multa alia de hac materia referuntur , & optimè in cap.1.de Sent.& re iudicata,in 6. Tamen, quia huiuſmodi intentio per ſe non pertinet ad materiam iuſtitiæ ; ideò , ſi aliunde actio iniqua non ſit, non propterea erit inualida ad cenſuram inferendã. Hęc ergo conditio ad bonos mores requiſita eſt, non ad valorem cenſurę,per ſe loquendo.Quod ideò addo,quia interdum talis intentio poteſt ita præcipitem agere iudicem in cenſura ferenda,vt ſubſtantialem defectum committat:tunc verò cenſura erit nulla ex alio defectu,non ex ſola intentione.

Non debet ferri ex prauo affectu.

Ambroſ. Gregor.

Non eſt tamen defectus ſubſtantialis.

Rurſus neceſſarium eſt , vt iudex alioqui prohibitus non ſit,vel eo tempore,vel loco , vel ſimpliciter, ne cẽſuram ferat:ita tamen , vt prohibitio neque poteſtatem auferat,neque vſum eius omninò irritet,ſed prohibeat tantùm: hoc enim ſępè accidere poteſt. Vt v.g.ſi prohibitum ſit die feſto cenſuram ferre , aut in tali loco.Sic etiam,qui cenſuris excommunicationis, vel ſuſpenſionis eſt affectus in re ipſa , denunciatus autem non eſt,prohibitus eſt ferre cenſuram , tamen ſi illam ferat,non propterea inualida erit,vt tractando de excommunicatione,& de ſuſpẽſione dicemus. Denique , interdum poteſt ſuperior prohibere inferiorem,ne confeſſiones audiat , non auferendo iuriſdictionem,ſed ſolùm vetando vſum:& tunc,licèt inferior peccet,tranſgrediendo tale præceptum : actio verò ipſa,ſeu abſolutio valida eſt : ita ergo in hac poteſtate iuriſdictionis accidere poteſt. His ergo modis poteſt eſſe iniqua actio ferendi cenſuram cõtra charitatem,vel obedientiam,aut aliam virtutem,etiamſi non ſit contra iuſtitiam,quamuis interdum ſoleat talis cenſura vocari iniuſta , quatenus opponitur iuſtitiæ vniuerſali , quæ omnem virtutem includit : talis autem iniuſtitia non obſtat,quominùs cenſura ſit valida,quia illa rectitudo,quam aufert,eſt accidentalis, & extrinſeca ad rationem cenſuræ.

2. *Non debet ferri à Iudice prohibito.*

Quid neceſſarium ſit in ferente cenſuram, vt illa ex iuſtitia feratur.

CIrca alium ſenſum,qui eſt magis proprius,oportet aduertere triplicem eſſe iuſtitiam , ad quam ſpectare poteſt hęc actio ferendi cenſuram.Prima eſt iuſtitia legalis , quam maximè ſeruare tenetur iudex in ſententiis ferendis , & ſuperior in condendis legibus:nam eſt perſona publica,quæ maximè curare debet commune bonum.Et ad hoc pertinet,vt in cẽſura ferenda iudex ſeruet ordinem à iure præſcriptum: hoc ergo etiam requiſitum eſt,vt cenſura rectè feratur,vt per ſe manifeſtum eſt,& apertè traditur in cap. 1.& cap.*Sacro*,de Senten.excomm.in 6.An verò hoc requiſitum pertineat tantùm ad rectitudinem,& honeſtatem actionis:vel etiam ad valorem cenſurę,cõſtabit meliùs ex dicendis diſp.ſeq. Nam interdum tale requiſitum ſolet eſſet ſubſtantiale,ideoq; ad valorem actus neceſſarium:interdũ verò accidentale tantùm,& tunc pertinebit ſolùm ad honeſtũ,ac debitum operandi modum. Quando autẽ ſit ſubſtantiale,vel accidẽtale requiſitũ,diximus prædicta diſputatione.

3. *Iuſtitia legalis ad cenſuram neceſſaria.*

Rurſus

4. *Iuſtitia diſtributiua & commutatiua requiruntur ad cenſuram.*

Rurſus poteſt hæc actio pertinere ad iuſtitiam diſtributiuam: nam ex ſententia D. Thomæ 2. 2. quæſt. 63. art. 4. in iudicio, vel ſententia ferenda, ſeruanda eſt diſtributiua iuſtitia: ferre autem cenſuram actus quidam iudicij eſt, vel formaliter, vel virtute. Hæc verò iuſtitia diſtributiua talis eſt, vt habeat adiũctam commutatiuam: nam: licèt hîc interueniat forma iuſtitiæ diſtributiuæ, quatenùs in cenſura ferenda non debet reſpici perſona, ſed cauſa, nec debet excludi à participatione communium bonorum, niſi qui indignus eſt illis; tamen ad ipſum tenetur iudex ex commutatiua iuſtitia, ad quam ſpectat, vt nemo vltra condignum puniatur. Et ideò hæc actio etiam habere debet rectitudinem iuſtitiæ commutatiuæ: imò hæc eſt veluti ſubſtantialis rectitudo talis actus: aliæ verò ſecundùm quaſdam communes rationes, ſeu conuenientias, aut participationes aliarum virtutum, illi conueniunt. Requirit ergo hæc actio æqualitatem quandam rei ad rem (quantum in hac materia inueniri poteſt) vt iuſta ſit. Hæc autem æqualitas potiſſimè æſtimanda eſt ex cauſa ferendi cenſuram: & ideò illa maximè conſideranda eſt, & obſeruanda: & è conuerſo illa cenſura maximè propriè iniuſtitiam continet, quæ ſine legitima, aut condigna cauſa fertur. Quę autem ſit hæc cauſa, & quando ex illius defectu cenſura ſit nulla, dicemus ex profeſſo in diſp. 4. quare de his conditionibus hæc ſufficiant.

DISPVTATIO III.

De variis modis ferendi cenſuras, & de diſtinctione cenſuræ à iure, vel ab homine.

IN hac diſputatione explicanda à nobis eſt forma ferendi cenſuram: quæ non tam eſt forma ipſius cenſuræ, quàm illius actionis, per quam cenſura fertur: & ideò ad perfectè cognoſcendam efficientem cauſam cenſuræ, modum etiam cauſandi cognoſcere neceſſe eſt. Modus autem hic in duo principalia membra diuidi ſolet, ſcilicet per legem, aut per hominem: quamobrem ab hac diuiſione incipiendum nobis eſt, & deinde in ſingulis membris quid in eis obſeruandum ſit, exponendum.

SECTIO I.

Vtrùm, Rectè diuidatur cenſura in eam, quæ à iure, & quæ ab homine fertur.

1. *Ratio dubitandi pro vtraque parte.*

RAtio dubitandi eſt, quia nulla cenſura fertur, niſi per humanam poteſtatem, vt ſuprà diximus: poteſtas autem humana in homine eſt, quæ non operatur, niſi ipſo homine per ipſam operante: ergo nulla eſt, neque eſſe poteſt cenſura niſi ab homine, id eſt, per hominem illata. Rurſus è conuerſo nulla eſſe poſſe videtur, quæ non ſit à iure: hoc enim ius, vt ſuprà oſtendimus, non eſt diuinum, ſed tantùm humanum, quod non eſt niſi lex, vel præceptum hominis: nulla eſt autem cenſura, quæ feratur niſi vt coniuncta, vel annexa alicui præcepto humano: nam cenſura, vt infrà dicemus, non infertur propter peccatum præteritum, vt præteritum eſt, ſed vt aliquo modo reſpicit futurum; videlicet medio aliquo præcepto, quod de peccato vitando, aut reparando imponitur: ergo omnis cenſura medio aliquo iure imponitur.

A

2. *Quid per has voces cẽſura ab homine, & à iure ſignificetur.*

Hæc dubitatio ſoluetur facilè explicando ſignificationes harum vocum. Præcipua verò difficultas eſt in declarando altero membro diuiſionis, ſcilicet quãdo, & quo modo eſſe poſſit cenſura à iure. Itaque dubium non eſt, quin omnis cenſura proximè fundetur in alicuius hominis voluntate, ac poteſtate; quo ſenſu omnis cenſura poteſt dici lata ab homine, vt propoſita dubitandi ratio concludit. At verò duobus modis poteſt homo ferre cenſuram. Vno modo, ferendo legem ſtabilem ac permanentem, obligãtem ſub hac pœna, quam ipſo facto incurrant eius tranſgreſſores. Alio modo poteſt homo ferre cenſuram proferendo ſententiam, aut pręcipiendo aliquid in ſingulari actione, vel negotio, in quo non ſtabilitur ius, aut ſtatutum permanens, ſed tranſitorium mandatum. Quando ergo cenſura fertur primo modo, dicitur eſſe à iure; quia licèt ius ab homine proceſſerit, iam verò talis cenſura in ipſo iure continetur. Quando verò cenſura fertur poſteriori modo retinet veluti commune nomen, & quaſi per antonomaſiam, vel accommodationem vocatur cenſura ab homine. Atque hoc ſenſu diuiſio illa communis eſt omnium Theologorum, & Canoniſtarum; qui frequentiùs illam tradunt de excommunicatione: eſt autem eadem ratio de ſuſpenſione, vt notauit Abbas in cap. vlt. de Cler. excomm. miniſt. num. 4. Caiet. Syueſtr. & alij Summiſtæ verb. *Suſpenſio:* & idem etiam eſt de interdicto, vt notauit Calderinus in tractatu de interdict. 1. p. eius, quamuis hæc cenſura rariùs videatur ipſo iure ferri, vt ſuo loco dicemus. Eſt itaque hoc ſenſu clara diuiſio, & ſufficiens: nam omnis cenſura, quæ non fertur media aliqua conſtitutione, quæ propriam rationem iuris habeat, vocatur *ab homine:* per hominem intelligendo, vel ſingularem perſonam, vel Collegium hominum, vt ſuprà notauimus.

B

C

Abbas. Caiet. Sylueſt. Calder.

3. *Quis cenſurã à iure ferre poſſit.*

Quocirca omnia, quæ de cauſa efficiente cenſuræ diſputatione præcedente diximus, in vtramque cenſuram conueniunt in eam quidem, quæ eſt ab homine, propriiſſimè, & immediatè; in eam verò, quæ eſt à iure, quatenùs ipſum ius ab homine procedit. Ideóque circa illam ſolùm addere oportet, illum tantùm hominem poſſe hoc modo cenſuram ferre, qui poteſt ius condere, aut legem ſtatuere. Qui neceſſariò habiturus eſt poteſtatem iuriſdictionis, & omnes conditiones, quas ſuprà diximus eſſe neceſſarias ad cenſuram ferẽdam: & prætereà oportebit, vt ſuperiorem quandam iuriſdictionem habeat. Quam in Eccleſia habet Summus Pontifex ſupremam, vniuerſalem, & à ſolo Chriſto proximè pendentem. Sub illo verò, & dependenter ab ipſo eam habent Concilia Generalia; & Legatus Pontificis eam poſſet recipere vniuerſalem, ordinariè verò ſolùm eam recipit pro aliquo regno, vel prouincia ad quam mittitur. At verò ſolùm ex parte, & circa ſubditos ſuos, & in ſuis diœceſibus, & territoriis eam habent Epiſcopi, & alij qui Epiſcopalem iuriſdictionem participant: qui ferè ſunt omnes ſuperiùs numerati diſput. præcedente, ſect. 2. quos etiam recenſet Sylueſt. verb. *Excommunicatio,* 1. num. 5. & 6.

D

E

Sylueſt.

4. *Plus requiritur ad rectitudinem cenſuræ à iure, quàm legis abſque cenſura.*

Ex quo etiam fit, vt in hac cenſura ferenda concurrere debeant omnes conditiones, quæ ad iuſtam legem ferendam neceſſariæ ſunt: nam ſi lex non eſſet valida, vel iuſta, nec cenſura talis eſſe poſſet. Quin potiùs plus requiritur ad rectitudinem, vel iuſtitiam talis cenſuræ, quàm ad rectitudinem eiuſdem legis per ſe, & nudè ſumptæ, abſque cenſura. Fieri enim poteſt, vt lex ſimpliciter prohibens, vel præcipiens aliquid, iuſta ſit, & honeſta: & tamen quòd iniuſtum ſit ipſam ſancire pœna cenſurę, ipſo facto incurrẽdę:

vtpotè ſi

vtpotè ſi non ſit adeò grauis illius legis materia, vt tanta pœna condigna ſit. Lex enim pœnalis non ſolùm debet ſeruare æquitatem in re, quam præcipit, ſed etiam in commenſuranda pœna delicto. Quando verò ex hoc capite poſſit cenſura eſſe nulla, videbimus diſp. ſequente.

5. *Cenſura à iure de ſe perpetua eſt ſicut lex.*

Prætereà, ſicut de ratione legis eſt, vt de ſe perpetua ſit, quandiu non abrogatur à ſuperiori, vel ab æquali, ſcilicet ſucceſſore, vel per contrariam conſuetudinem; ita hæc cenſura, ſeu potiùs efficacia ad inferendam illam, perpetua eſt, quando aliquo ex dictis modis lex non reuocatur, vel ſimpliciter, vel ſaltem quantum ad hoc, vt non habeat talem cenſuram adiunctam. Nihil enim vetat, quominùs vnum poſſit ab alio ſeparari. Quandiu autem alterum horum non fit, efficacitas ad inferendam cenſuram in ipſa lege manet: nam hoc ipſum eſt veluti pars ipſius legis: & ideò tam eſt firmum ac ſtabile, ſicut ipſa lex. Denique ob eandem cauſam in aliis proprietatibus, ſeu cõditionibus hęc cenſura imitatur ius ipſum, ſeu legem, ſcilicet vt feratur in ſubditos, vt non excedat poteſtatem ferentis, quæ nunc à nobis exponendæ non ſunt, ſed ex materia de legibus ſupponendæ.

Qua ratione cenſura à iure ferri poſſit.

6. *Ratio dubitandi.*

MEritò autem interrogabit aliquis, quî fieri poſſit, vt cenſura per ius ipſum inferatur, cùm cenſura ſit quædam pœna, vt ſuprà diximus, & lex per ſe ipſam nõ poſſit, nec debeat inferre, ſeu infligere pœnam, ſed ſolùm taxare illam, vt per iudicem inferatur. Tum quia nemo obligari poteſt, vt in ſeipſo pœnam exequatur extra forum pœnitentiæ, ſed ſolùm vt ſuſtineat à ſuperiore, ſeu iudice inflictam. Si autem lex per ſeſe pœnam infligeret, obligaret ipſum reum ad eius executionem, quia non interuenit ibi alia perſona, à qua poſſit executioni mandari. Tum etiam, quia nemo poteſt iuſtè puniri, niſi audiatur priùs eius accuſatio, & excuſatio, vt non niſi iuxta leuitatem, vel grauitatem delicti puniatur: hoc autem non poteſt facere nuda lex per ſeipſam: ergo nec poteſt ipſa punire, ſed ſolùm deſignare pœnam, quam alter exequatur.

7. Hæc difficultas tractari ſolet in materia de legibus, in qua omnes pro certo habent, poſſe hanc pœnam, quæ eſt cenſura, ita imponi per legem, vt ſtatim per tranſgreſſionem legis contrahatur, ante ſententiam iudicis, tam condemnatoriam, quàm declaratoriam. Ipſe enim vſus Eccleſiæ ſufficienter docet, & eſſe in Eccleſia hanc poteſtatem, & illum modum puniendi iuſtum eſſe: quod præcipuè tangitur in difficultate poſita.

8. *Prima ſententia.*

Putant autem aliqui hoc eſſe: peculiare, & proprium in cenſuris Eccleſiaſticis, nam Eccleſia per cenſuram priuat hominem bonis ipſius Eccleſię, quorum diſtributio, & communicatio ad ipſam Eccleſiam pertinet: & ideò per legem poteſt illos priuare, quos voluerit, ex iuſta cauſa, qualis eſt tranſgreſſio talis legis. Ita ferè Soto lib. 1. de iuſtitia, quæſt. 6. art. 3. qui, conſequenter loquendo, ſub cenſuris includit irregularitatem: quæ etiam ipſo iure ſolet imponi, vt infrà videbimus: quoad illum modum priuationis imitatur cenſuras.

Soto.

Reijcitur.

Tamen neque videtur verum hoc eſſe ita peculiare in cenſuris, vt non poſſit etiam in aliis pœnis locum habere, neque etiam per illam rationem ſufficienter declaratur. Quia per cenſuram non ſolùm priuatur homo bonis propriis Eccleſiæ, ſed etiam aliquibus bonis communibus omnibus hominibus, vt eſt communicatio ciuilis, ſeu participatio humani conuictus: priuat etiam aliquando bonis propriis, ſeu appropriatis homini, quorum diſtributio iam non pertinet ad Eccleſiam, quia iam ſunt facta propria talis perſonæ. Vt v.g. priuat hominem libertate ad communicandum cum aliis, & quadam habilitate (vt ita dicam) vt alij cum ipſo communicent, quæ tamẽ ſunt bona quædam humana, quorum homo eſt dominus. Deinde priuat interdum beneficio Eccleſiaſtico, & iuriſdictione, & fructibus, quæ omnia, & ſimilia erant propria illius hominis, qui per cenſuram illis priuatur. Denique leges ciuiles interdum imponunt pœnas ipſo iure, vt ſumitur ex l. *Non poteſt*, ff. de Furt. & indicat Gloſſ. in l. *Si quis maior*, C. de Tranſa. de quarum intelligentia alibi latiùs.

9. *Secunda ſententia.* Caiet.

Alij ergo extendunt hoc ad omnes pœnas priuatiuas, & putant eſſe illarum proprium, quòd poſſint per legem ipſam ferri. Ita ſentit Caiet. 2. 2. quæſt. 62. art. 3. Et ratio eſſe poteſt, quia, cùm hæc pœna conſiſtat in pura priuatione, vt actu infligatur, non requirit actionem rei ſe ipſum punietis, quia mera priuatio cauſari poteſt ſine propria actione, per cauſalitatem quandam moralem ipſius legis: & ita ceſſat prima ratio iniuſtitiæ, quæ in hoc modo puniendi ineſſe videbatur. Altera verò ratio facilè ceſſare poteſt, quia quantum ad grauitatem delicti, ipſe legiſlator poteſt iuſtam æſtimationem illius facere, & iudicare eſſe dignum tali priuatione, ſi verè, & in re ipſa ſit contra legem, prout ab ipſo fertur. Iudicium autem de veritate, ſeu reali tranſgreſſione ipſius legis committit ipſi delinquenti, quantum ad ipſum ſpectat, & ad cõſcientiam eius, id eſt, vt ſeipſum agnoſcat tali pœna affectum, ſeu talibus bonis priuatum; in quo nulla illi fit iniuria, vt per ſe notum eſt. Quantum verò ſpectat ad alios, ad iudicem ſemper pertinebit ferre ſententiam in huiuſmodi reũ, non iam condemnatoriam, quia neceſſaria non eſt, ſed declaratoriam, tum criminis, tum etiam pœnę ex tunc contractę, ex quo delictum commiſſum eſt.

10. *Lex poteſt pœnam imponere per ipſũ delinquentem in ſe exequendam.*

Quæ quidem reſponſio, quoad hanc poſteriorem partem optima eſt, & vniuerſalis: nam in omnibus pœnis optimè ſatisfacit. Quoad priorem verò partem exiſtimo eſſe nimis contractam, & limitatam: quia non ſolùm pœnæ purè priuatiuæ, ſed etiam illæ, quæ effectum, ſeu actionem poſitiuam per ipſum delinquentem exercendam requirunt, poſſunt aliquando iuſtè inferri per ſolam legem ipſo facto, vt latiùs in materia de legibus probandum eſt. Et nunc breuiter declaratur, quia, quòd is, qui deliquit, circa ſeipſum, vel circa res ſuas exerceat actionem pœnalem non eſt per ſe malum, imò ex ſe potiùs eſt honeſtum: ergo quòd ad talem actionem exercendam per legem obligetur, neque eſt per ſe iniuſtum, neque eſt cur exiſtimetur ſupra humanam poteſtatem legiſlatiuam; præſertim, quando talis pœna delicti grauitatem non excedit, neque eſt adeò acerba, & difficilis, vt præter humanam conditionem videri poſſit, obligare hominem ad illam in ſe exequendam. Et confirmatur, nam hæc res magis eſt moraliter, quàm phyſicè penſanda; at, moraliter loquendo, perinde eſt obligare hominem ad aliquid non agendum, & ad aliquid pœnale agendum: imò interdum illud difficilius eſt; vt v.g. obligari vt per diem taceat, aut quòd cum amicis non communicet, difficilius alicui erit, quam dare eleemoſynam, vel aliquid ſimile facere.

11. *Non eſt de ratione pœnæ vt per ſententiam, & non per legem inferatur.*

Reſpondendum ergo abſolutè eſt, non eſſe de ratione iuſtæ pœnæ, vt per ſolam ſententiam, & non per legem inferatur: neque etiam excedere poteſtatem legis humanæ, vt obliget reum ad exequendam in ſe pœnam ipſa lege latam, ſiue talis executio requirat phyſicam actionem, ſiue carentiam actionis, dummodò talis modus ferendi pœnam prudenter iudicetur expediens ad commune bonum, & non excedens grauitatem delicti; neque ſit in re adeò difficili, vt vel naturæ repugnet, ſicut eſt ſe occidere, vel mutilare,

tilare, vel moraliter ſupra humanas vires eſſe videatur, vt ſe publice flagellare, vel aliquid ſimile. In præſenti ergo materia prudenti arbitrio Eccleſiæ iudicatum eſt, hunc modum imponendi cenſuram aliquando expedire ad commune bonum Eccleſiæ ad præcauenda, vel vlciſcenda nonnulla grauiora crimina, quorum modum, & grauitatem talis pœna non excedit. Neque in eius executione aliquid interuenit, quod ſupra humanas vires moraliter ſit, quódve alia ratione iniuſtitiam contineat, & ideò etiam hic modus ferendi cenſuram, legitimus eſt.

SECTIO II.

Vtrùm, in ferenda cenſura ſit aliqua certa forma ſeruanda; & quænam illa ſit.

1\. Conſtat ex dictis præcedente Diſputatione neceſſariam eſſe aliquam exteriorem actionem hominis habentis poteſtatem, & voluntatem inferendi cenſuram, vt actu illam inferat, ſeu efficiat: talemque debere eſſe actionem illam, vt per eam aliis ſufficienter explicet voluntatem, quam habet inferendi cenſuram, ſeu obligandi ſub tali cenſura. Quia voluntas humana nil poteſt in alios operari per ſeipſam, neque phyſice, neque moraliter, ſed media aliqua actione externa proportionata effectui: ideoque nec lex humana obligare poteſt niſi exteriùs ſit ſufficienter propoſita; nec voluntas ſuperioris obligat, niſi exteriori præcepto intimetur; nec inter homines contractus ſolis voluntatibus fiunt ſine ſenſibilibus actionibus, vel ſignis, quæ internas voluntates ſatis manifeſtent. Hoc ergo etiam in præſenti neceſſarium eſt neque de hoc eſſe poteſt vlla controuerſia, vt patet ex communi conſenſu Doctorum, quos referam. Et videri poteſt Syluest. ver. *Excommunicatio.* 1. n. 13. & 15. Armil. n. 17. Tabien. excomm. 2. n. 4. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 12. & 161.

Ad cenſuram ferendam neceſſaria eſt ſufficiens manifeſtatio externa.

Syluest.
Armill.
Nauarr.

2\. *Prima opinio.* Difficultas verò eſt, qualem eſſe oporteat hanc exteriorem actionem, ſeu ſenſibilem ſignificationem. Quidam enim exiſtimant neceſſarium eſſe, vt talis expreſſio fiat per verba clara, & in omni proprietate ſumpta. Ita tenet Vgolinus de Cenſ. Eccleſ. tab. 1. cap. 2. §. 5. & cap. 20. Vnde infert mutum, etiamſi aliàs iuriſdictionem, & liberum vſum voluntatis habeat, non poſſe ferre cenſuram: nam ſi verba deſint, nutus, & ſigna non ſufficiunt: nunquam enim cenſura hoc modo ferri conſueuit. Neceſſe eſt autem, vt ſub nutibus & ſignis etiam ſcripturam comprehendat: alioqui nō ſatis concluderet mutum non poſſe ferre cenſuram. Affert autem ad hoc confirmandum quædam iura, ſcilicet cap. *Sacro,* & cap. *A nobis,* 1. de Sententia excomm. & cap. 1. eod tit. in 6. & c vlt. de Conſtit. in 6. Ex quibus iuribus nihil probatur: quia nullam mentionem faciunt verborum, ſed ſolùm requirunt ſufficientem intimationem cenſuræ, vt non ignoretur: quam intimationem *promulgationem*, vel *pronunciationem* appellant. Quòd autem verbis pronunciari debeat non aſſerunt, ſed potiùs in illlo cap. 1. de Sent. excom. in 6. dicitur, *vt in ſcriptis proferatur.* Rationem prætereà adducit, quia hæc pronunciatio cenſuræ, cùm aut lege, aut ſententia fiat, debet eſſe ſatis expreſſa & certa: ergo debet fieri per verba: nam illa tantùm ſunt per ſe primò ad exprimendam mentem inſtituta, reliqua verò ſigna ſunt ambigua, & incerta. Et confirmatur, nam hac de cauſa Epiſcopus, vel Summus etiam Pontifex, licèt facto, vel vſu aliquem vitet, non propterea illum excommunicare cenſetur, quia illud factum ambiguum eſt, & multis de cauſis fieri poteſt. Vnde non ſatis indicat excommunicandi voluntatem.

Vgolin.

Sed hæc omnia, quamuis rectè probent neceſſaria eſſe ſigna ſatis expreſſa, & certa, non tamen quòd illa neceſſariò futura ſint verba propriè dicta. Non enim dubito, quin ſcriptura poſſit ſufficere, etiamſi iudex nihil ore proferat, quia ſcriptura etiam eſt per ſe primò inſtituta ad exprimendam mentem, & ſatis expreſſe, & certò id præſtat, neque eſt vllum ius, quod ſtatuat, hanc ſententiam verbis eſſe proferendam. Et in hoc eſt latum diſcrimen inter hoc forum contentioſum, & internum pœnitentiæ, in quo neceſſe eſt ſententiã propriis verbis proferri, vt valida ſit. Quanquam non defuere autores graues, qui etiam in illo ſacramento negauerint eſſe de eſſentia eius, vt ſententia ore proferatur, affirmantes, in aliquo raro caſu, & neceſſitate extrema poſſe, aut ſcripto pronunciari, aut nutibus indicari: quorum ſententia ſi vera eſſet, magnum ex illa ſumeretur argumentum ad rẽ, de qua agimus, confirmandam. Verumtamen, etiãſi falſa ſit, tamen generale principium, in quo fundari poteſt, verum eſt: & licèt ad illam materiam malè applicetur: in præſenti autem optimè. Nimirum, non eſſe de ratione validæ ſententiæ, vt ore proferatur, niſi vbi aliquod ſpeciale ius id ſtatuit, ſicut nos credimus feciſſe Chriſtum in ſententia ſacramentali. At in præſenti nullo iure ſtatutum eſt, vt ſententia, qua fertur cenſura ore proferatur; deberet enim tale ius eſſe humanum, & Eccleſiaſticum (nam hoc ſolo introductæ ſunt cenſuræ) nullum verò extat tale ius, vt oſtendimus: ergo ad cenſuram ferendam non eſt neceſſaria propria verborum forma.

3\. *Scriptura eſt ſufficiens ſignum ad cēſuram ferendam.*

4\. *Nutibus poteſt ferri cēſura, ſi ſufficienter ſignificent effectũ.*

Ex quo fit, vt quacunque ratione fingatur mutus habens reliqua neceſſaria, nempe iuriſdictionem, & rationis vſum, ac ſufficientem intelligentiam cauſæ, ille poſſit ſententiam validam proferre, quæ cenſuram contineat, ſi ſcribere ſciat: vel etiam ſi neſciat, ſi nutibus poſſit alteri ſufficienter exprimere voluntatem ſuam, eiuſque miniſterio ſententiam de cenſura inferenda expreſsè, & diſtinctè præſcribere. Quod fieri poſſet, altero interrogante, an vellet alium cenſuram ligare, & in qua ſpecie, & reliqua neceſſaria, & ipſo iudice annuente: & nutibus mandante ita ſcribi & intimari: hic enim modus eſt ſufficiens ad exprimendam iudicis voluntatem; & ad imponendum præceptum: vnde ex ſe etiam ſufficit ad ſententiam ferendam, & nullo iure poſitiuo inualidus factus eſt. Non eſt autem hic caſus moralis, qui aliquando euenire poſſit ſi de muto perpetuò, & à natiuitate ſermo ſit: nam ille ineptus eſt ad Eccleſiaſticum regimen ſuſcipiendum, præſertim cùm neceſſariò ſit etiam ſurdus. Poſſet autem hic caſus accidere, ſi ex ægritudine, vel alia occaſione, Eccleſiaſticus iudex loqui non poſſit: tunc enim non ſtatim priuatur ſua poteſtate, vt per ſe conſtat: ergo neque etiam priuatur vſu eius, ſi aliquo ſufficienti modo poſſit illum exercere: ſunt autem ſufficientes modi à nobis propoſiti, vt ſatis declaratum videtur. Fateor tamen, niſi intercedant verba, aut ſcripta, aut vocalia, aut ſcripta, vel propria manu, vel alterius ope exhibita, nullam aliam actionem videri ſufficientem ad exhibenda ſigna ſatis certa, & expreſſa, quibus mediantibus cenſura inferatur, quia reliqua omnia ſunt valdè æquiuoca, & imperfectè ſignificantia. Quamobrem ſi verbum ſenſibile in hac amplitudine ſumatur, rectè dicere poſſumus ad inferendam cenſuram neceſſaria eſſe ſenſibilia verba: & breuitatis cauſa ita ſemper loquemur.

5\. *Nulla certa verba eſſe præſcripta ad cenſuram inferendam.*

Addendum verò eſt ſecundò, non eſſe præſcripta certa aliqua verba, quibus cenſura ferenda ſit, ſed tantùm neceſſarium eſſe, vt ſufficientia ſint ad præceptum, ſeu voluntatem ſuperioris de cenſura ferenda ita declarandam, vt nullam repugnantiam, vel indeterminationem, aut confuſionem contineant. Qualia ſunt

lia ſunt hæc. *Excommunico Petrum, Qui hoc fecerit, ſit ſuſpenſus:* vel ſimilia. Dixi autẽ oportere, vt talia verba habeant determinationem in actione inferendi cenſuram: nam ſi diceret Iudex, *Ego te excommunico: vel abſoluo:* inepta eſſet forma, & nihil determinatè ſignificat. Si autem dicat, *Ego excommunico. & abſoluo:* aliquid putant validam eſſe formam, quæ per priorem partem habet ſuum effectum, poſteriorem verò (quæ reuera eſt noua forma) tollit illum. Ita Vgolin. cum aliis, quos citat d. cap. 20. §. 3. Refert tamen Gloſſam in ca. *Si is, qui,* 11. quæſt. 3. dicentem contrarium: & ſanè non ſine probabilitate: nam illa verba videntur proferri per modum vnius formæ: & ſic continent repugnantiam.

Vgolin.

6. Dico tamen, hoc pendere ex intentione operantis: nam ſi intendat duas ſententias proferre, priùs condemnatiuam, & poſteà abſolutiuam, non ſe impedient propter immediatam, & propinquam conſecutionem vnius poſt aliam. Quoniam, ſi cætera neceſſaria concurrant, hæc non eſt ſufficiens cauſa annullandi cenſuram: etiamſi Iudex, quando illa priora verba profert, iam habeat intentionem immediatè pòſt tollendi talem cenſuram: nam hæc intentio non repugnat abſolutæ voluntati inferendi cenſuram pro illo tempore: neque eſt de ratione cenſuræ, quòd eo tempore duret, aut quòd ea intentione feratur. Denique, ſi ex quocumque euentu contingat, vt iudex non poſſit proferre poſterius abſolutionis verbum, etiamſi habuiſſet intentionem illud proferendi, cenſura permanebit. At verò, ſi iudex vnicam intentionem habeat inferendi cenſuram per omnia illa verba per modum vnius formæ, aut ſimul efficiendi vtrumque effectum per illa ſignificatum, nihil efficiet: quia vel in verbis, vel in intentione includit repugnantiam. Quia verò hic poſterior modus operandi videtur eſſe hominis amentis, aut ſtolidi, ideò priori modo videtur interpretandum tale factum, ſi accideret: quamuis etiam in illo ſenſu vix poſſit excuſari ab ignorantia, & à culpa: nam ille modus ferendi cenſuram, moraliter loquendo nullius poteſt eſſe vtilitatis, & præ ſe fert quendam contemptum, ſeu paruipenſionem cenſuræ.

7. *Cenſura debet ferri per verba definita quoad ſpeciem cenſuræ.*

Tertiò neceſſarium eſt, vt verba ſint definita quoad ſpeciem cenſuræ. Et hoc ſenſu dixi non debere eſſe confuſa ſeu generica: qualia eſſent, *Qui hoc fecerit, manebit cenſura ligatus;* vel ſimilia. Oportet ergo vti verbo exprimente ſpeciem cenſuræ, vt *excommunico, ſuſpendo, interdico.* Ratio eſt, quia hæc verba ſuo modo efficiunt quod ſignificant; non poſſunt autem efficere effectum in genere, ſed in aliqua ſpecie: ergo oportet vt determinatam ſpeciem ſignificent, aliàs nihil efficere valebunt. Sicut præceptum ad nihil poteſt obligare, niſi in particulari determinet actum quem præcipit; nec iudex aliquid efficiet, ſi condemnet ad pœnam, & ſpeciem pœnæ non exprimat. Et in vniuerſum cauſa indeterminata non poteſt determinatum effectum producere, niſi vel ab alia determinetur, vel ipſa habeat vim ſe determinandi, quod eſt proprium cauſæ liberæ, & ad ſola verba exteriùs prolata accommodari non poteſt. Nec ſufficit intentio proferentis talia verba generica, vt ab illa determinentur ad inducendam definitam ſpeciem cenſuræ: quia interior intentio, niſi exteriùs exprimatur, non ſufficit ad hunc effectum, vt ſuperiùs dictum eſt: per illa autem verba non exprimitur talis intentio. Secùs autem eſſet, ſi in verbo eſſet multiplex ſignificatio, & æquiuoca: & in aliqua earum ſignificaret determinatam ſpeciem cenſuræ: tunc enim intentio prodeſt ad determinandam verbi ſignificationem. Nam hoc etiam in ſacramentis conficiendis verum eſt, cùm tamen verba ſacramentorum maximè debeant eſſe certa ac definita: ergo multò magis id ſufficiet in cenſuris ferendis.

A Valebit ergo cenſura ſic lata: tamen vt non ignoretur, oportet vt ex adiunctis, & ex antecedentibus, & ſubſequentibus ſatis conſtet illa intentio, & in qua ſignificatione Iudex vtatur verbo *ſuſpendo*, aut alio ſimili, quod multiplicem ſignificationem habeat.

Atque hinc proportionali ratione ſequitur, quando ſub aliqua ſpecie illarum trium, quas numerauimus, aliæ ſpecies infimæ continentur, neceſſarium eſſe vt determinatio fiat vſque ad vltimam ſpeciem: nam effectus in aliqua ſpecie infima fieri debet: & ideò eodem modo debet verbis exprimi: nam verba hæc non poſſunt plus efficere, quam ſignificent. Diſtinguuntur autem ſpecies, vt infrà dicemus, per effe- B ctus: vnde alia eſt ſuſpenſio ab officio, alia à beneficio, alia ab vtroque: his ergo, vel ſimilibus verbis neceſſe eſt eam exprimi. Dices, Etiam ſub excommunicatione dantur duæ ſpecies, ſcilicet maior, & minor: & tamen non oportet hoc exprimere, ſed ſi abſolutè verbum excommunicandi proferatur, valida eſt ſententia, & maior excommunicatio infertur: vt declaratur in cap. *Si quem*, de Sententia excomm. Reſpondeo, vel illas non eſſe ſpecies illius cenſurę, ſed analogata quędam: & ideò verbum *excommunico*, ſimpliciter dictum accipi pro principaliori ſignificato, vel certè (vt abſtineamus à quæſtione dialectica) ſecundùm communem vſum Eccleſiæ iam illud verbum ita eſſe accommodatum, vt ſimpliciter prolatum quaſi per antonomaſiam intelligatur accipi pro maiori excommunica- C tione. Et ideò, cùm infertur excommunicatio minor, oportet illud additum adiungi, vel per effectum explicari, ſcilicet, *Priuo te perceptione ſacramentorum.* Idemque obſeruandum eſt in aliis cenſuris, ſi in eis ſit ſimilis vſus alicuius verbi, vt ſi ſuſpenſio abſolutè dicta accipi ſoleat in iure pro ſuſpenſione ab officio, & beneficio ſimul: vel aliquid ſimile, vt in propriis tractatibus videbimus.

8. *Verba cenſuræ debent eſſe determinata ad infimam ſpeciem cenſuræ.*

Verbũ excõmunico ſimpliciter prolatũ, de maiori excommunicatione intelligitur.

Quid ſi cenſura ſub forma diſiunctiua feratur.

Hic verò curioſè inquirunt Doctores, quid, ſi ſpecies cenſuræ ſub diſiunctione feratur, vel ſub D communi genere, vt, *Maneat excommunicatus, vel ſuſpenſus:* vel ſub determinata ſpecie, vt *Suſpendo te ab officio, vel beneficio.* In qua quæſtione aliqui ſimpliciter negant per talia verba quidpiam effici: quia nihil determinatè ſignificant: ergo nihil determinatè poſſunt efficere: effectus autem non poteſt fieri niſi determinatus: ergo nullus effectus poteſt ſequi ex vi talium verborum. Ita tenet Vgolin. dict. tab. 1. cap. 20. §. 3. num. 4. & citat Nauar. cap. 27. num. 161. vbi citat Panor. Alij verò, & illam ſententiam validam eſſe exiſtimant, & vtrumque inferre effectum. Ita ſenſit Gloſſa in c. *Latores*, verb. *Ab officio*, de Clerico excomm. miniſtr. quamuis ſolùm dicat, tunc rem eſſe dubiam, & ideò ab vtroque effectu abſtinere debere illum, in E quem hoc modo cenſura lata eſt. Sed qui oppoſitam ſententiam tenent, facilè negabunt rem eſſe dubiam. Et ſanè vix poteſt eſſe dubium, quin per talem modum proferendi ſententiam, vterque effectus ſimul non inferatur, ſi verba illa diſiunctiua in ea proprietate ſumantur, vt in quæſtione ſupponendum eſt. 9.

Quorundam opinio. Vgolin. *Opinio aliorum.* Gloſſa.

Aduertendum eſt ergo particulam illam, *vel*, interdum ſumi poſſe diſtributiuè, & æquiualet dictioni copulatiuæ, vt conſtat ex vſu Latinorum, & ex l. *Cùm quidam*. C. de Verbor. ſignificat. Quod maximè accidere ſolet in propoſitionibus negatiuis, vt ſi quis dicat, *Nemo legat, vel doceat, vel ſcribat:* ſenſum reddit copulatiuum. Vnde, quia verbum *ſuſpendo*, v. g. virtualem includit negationem, ideò, cùm quis profert, *Suſpendo ab officio, vel beneficio:* non ineptè intelligi poteſt 10.

Particula vel interdum diſtributiuè ſumitur.

teſt copulatiuè vti illa dictione, *vel*: Quòd ſi hæc fuerit eius intentio, verba quidem erunt ſufficientia, iuxta doctrinam ſuprà datam: quia, licèt tale verbum ſit æquiuocum, tamen reuera habet vtramque ſignificationem, & per intentionem operantis ad alteram determinatur. Oportebit tamen, vt ex adiunctis, vel alia via ſufficienter conſtet hanc fuiſſe iudicis intentionem, & hoc ſenſu verba protuliſſe. Alioqui nemo obligabitur ita illa intelligere, ſed in mitiori ſenſu erunt interpretanda.

11. *Cenſura ſub disiunctione lata obligat ad alterutrã partem, quam reus elegerit.*

Difficultas verò eſt, an verba illa diſiunctiuè ſumpta aliquid poſſint operari: quia vtrumque ſimul non poſſunt: & non eſt maior ratio de vno quàm de alio: ergo nihil efficient. Nihilominùs oppoſitum videtur fieri valdè probabile hac ratione: quia diſiunctiua licèt non ſit definita ad vnam partem determinatè: confuſè tamen eſt determinata ad vnam earum: nihil ergo impedit quominùs ſententia ita ſub diſiunctione prolata valida ſit. Nam intentio iudicis eſſe poteſt, vt altera illarum partium executioni mandetur: relinquit autem arbitrio ipſius rei, vt quam maluerit partem illius pœnæ eligat, & acceptet. Ergo cenſura ſub hac forma illata erit valida, ſaltem quoad alterutram partem: erit autem in arbitrio eius, in quem fertur, eligere alteram partem earum, & ad illam determinatè obligabitur. Et poteſt hoc confirmari, & declarari variis exemplis: nam in indulgentia concedenda valida eſt hæc forma, *Concedo tibi indulgẽtiam, ſi tali die ieiunaueris, aut eleemoſynam feceris*: & ex vi talis formæ relinquitur in arbitrio alterius, vt, quod maluerit, ex illis operibus eligat. In foro etiam pœnitentiæ poteſt ſatisfactio imponi ſub diſiunctione ſimili, ſcilicet, *Vel vno die ieiuna, vel teipſum ſemel flagella*. Et ſine dubio eſt ſententia valida, & in arbitrio pœnitentis manet eligere, quod maluerit ex illis operibus. Imò etiam in externo, & criminali foro ita ferri ſolet pœnalis ſententia, *Vel ſoluat centum, vel publicè flagelletur*. Et in præceptis ferendis ſæpè ſeruatur eadem forma. Vt eſt ad rem præſentem accommodatum exemplum in capite, *A crapula*, de Vita & honeſtate clericorum, vbi ſic concluditur, *Si quis autem in his ſe culpabilem exhibuerit, & à ſuperiore commonitus non ſatisfecerit, ab officio, vel beneficio ſuſpendatur*. Quibus verbis non fertur cenſura, ſed, vt feratur, præcipitur ſub illa diſiunctione: per quam relinquitur in arbitrio Epiſcopi, vt, quam partem voluerit, eligat: ergo poterit etiam Epiſcopus ſub eadem diſiunctione cenſuram ferre, & in arbitrio delinquentis relinquere, vt quam voluerit, partem eligat.

12. Denique hæc forma ferendi cenſuras approbari videtur in cap. *Prætereà*, 2. de Appellat. ſcilicet, *Niſi Sempronio intra viginti dies ſatisfeceris, te excõmunicatum, vel ſuſpenſum, vel interdictum eſſe cognoſcas*. Nam Pontifex ſupponit illam formam cenſuræ validam eſſe, quamuis ab illa appellari poſſit. Hic verò textus nihil probat, nam ibi non agit Pontifex de tali forma cenſuræ, ſed de quacunque cenſura lata ſub illa conditione, *niſi ſatisfeceris*: & quæritur, an ab illa poſſit appellari. Et reſpondet affirmando. Vt verò, & quæſtionem, & reſponſionem extendat ad omnes cenſuras, illas omnes ſupradicta diſiunctione numerat: non quia in vna & eadem ſententia ita ferri ſoleant, ſed quia in diuerſis ſententiis nunc vna, nunc alia fertur. Quamuis autem ex prædicto textu hæc pars non probetur, tamen ex ratione adducta, & ex aliis exemplis ſimilibus videtur fieri valdè probabilis: & ideò in eo caſu conſulerem talem ſententiam timendam eſſe, & quoad alteram ſaltem partem eſſe ſeruandam: electionem tamen relinqui arbitrio delinquentis.

Poſſet autem interdum habere alium ſenſum illa diſiunctiua, vt ſingulæ partes eius ad diuerſas perſonas accommodarentur ſecundùm diuerſas conditiones earum. Vt, v.g. ſi prohibitio pertineret ad laicos, & clericos, & adderetur ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, intelligi poſſet ſecundùm diſtributionem accommodam, vt excommunicatio pro laicis, ſuſpenſio pro clericis eſſet impoſita. Vel ſi prohibitio pertineret tantùm ad clericos, quorum alij haberent officium tantùm, alij etiam beneficium: & in ſententia diceretur *ab officio, vel beneficio*, intelligi poſſet, qui beneficium habet, ab illo ſuſpendi, reliquos ab officio. Et quidem, ſi de hoc ſenſu ſatis conſtare poſſit ex materia præcepti, circunſtantiis, vel aliunde, non eſt dubium quin valida ſit talis ſententia: quæ non eſt propriè diſiunctiua reſpectu eiuſdem, ſed diuerſorum; ad ſingulos verò determinata quoad alteram partem vnicuique accommodatam. Perſiſtendo autem in proprio ſenſu diſiunctiuo, reſpectu eiuſdem non inuenio alium ſenſum probabilem præter ſuperiùs poſitum: & in eo veriſimile eſt talem ſententiam valituram. 13. *Quomodo ad varias perſonas ſententia diſiunctiua accommodari poſſit.*

14. *Quomodo peccet reus qui neutram partẽ diſiunctiuæ ſeruare vult.*

Dices, Quid ſi pœnitens neutrã partem in ſententia contentam velit eligere; & conſequenter neutram etiam velit ſeruare, quale peccatum committet, aut contra quam cenſuram delinquet. Neutra enim videtur tunc obligare: quia neutra obligat determinatè, donec fiat electio. Vnde non eſt maior ratio de vna, quàm de alia. Neque ambæ ſimul obligare poſſunt, quia non coniunctim, ſed ſub diſiunctione tantùm latæ ſunt. Quòd ſi in eo caſu non peccat delinquens violando aliquam cenſurã, nihil etiam peccabit ex eo ſolùm, quòd neutram eligit: nullo enim præcepto ad hoc tenetur: neq; apparet vlla virtus, contra quã id fit. Si verò neutram cenſurã eligendo, & conſequenter neutram cuſtodiendo, nihil peccat, apertè cõcluditur illam ſententiã inualidam, & inefficacem eſſe: quandoquidem in voluntate rei poſitum eſt, vt per illam ad nihil obligetur. Ex quo vlteriùs poteſt concludi, etiamſi ipſe velit, aut eligat, non propterea obligari cenſura: quia, ſicut nemo poteſt in ſeipſum cenſuram ferre, vt ſuprà dicebamus: ita non poteſt ex arbitrio ſuo, & voluntate illam contrahere. Ad hoc verò dici poteſt, huiuſmodi reum obligari ex vi talis ſententiæ, & ex præcepto iudicis ad ſubeundam, vel ſeruandam alterutram cenſuram: &, quandiu neutram eligit, vtraque ligari: quia hæc eſt intentio ferentis; quam ſatis exprimit per illa verba, cùm alio modo nequeant efficaciam habere. Vel certè, hoc ipſo, quòd talis reus incipit non obſeruare vnam ex illis cenſuris, manet ex vi diſiunctiuæ obnoxius alteri: ita vt illa ſit quædam virtualis electio: nam, ſi in diſiunctiua deſtruatur vna pars, neceſſe eſt alteram verificari, vt tota diſiunctio poſſit eſſe vera. Non eſt ergo illa forma cenſuræ ita in ſe perplexa, aut indeterminata, vt ea de cauſa cenſeri debeat prorſus inefficax, & nulla. Nihilominùs tamen omninò cauenda eſt talis forma: grauitérque peccaret iudex, qui illa vteretur: tum propter dubiũ, & difficultatem, tum quia non eſt in vſu Eccleſiæ: tum etiam, quia eſt parum accommodata, & conſentanea naturæ, & modo huius pœnæ, quæ per cenſuram imponitur: eſt enim omninò inuoluntaria: & non pendet, nec pendere debet ex arbitrio, vel acceptatione eius, cui imponitur: quod in aliis pœnis ſecùs eſt.

15. *Cenſuram debere ferri in determinatam perſonã.*

Quartò, neceſſe eſt, verba quibus cenſura fertur, eſſe determinata quoad perſonam, in quam cenſura fertur: ad eum modum, quo de formis ſacramentorum dici ſolet. Eſt enim hîc proportionalis ratio: nam ſicut formæ ſacramentorum efficiunt quod ſignificant, ita etiam ſuo modo verba cenſuræ. Vnde, quia

quia effectus non fit niſi in determinata perſona, aut A ſubiecto, ideò neceſſe eſt, vt per ipſa verba ſignificetur determinatè perſona, in quam fertur. Aliàs, ſi verba ſuſpenſa ſint, vt, *Ego excommunico*, etiã effectus manebit ſuſpenſus, & ita nihil fiet. Hæc autem determinatio perſonæ non eodem modo ſemper fit, ſed iuxta exigentiam ſententiæ, aut legis ferentis cenſuram. Interdum enim fertur cenſura contra ſingularem perſonam diſtinctè propoſitam, & cognitam. Et tunc etiam ſingulariter, & diſtinctè determinari debet, ſiue per proprium nomen, ſiue per aliquod pronomen, aut per quælibet alia ſigna ſufficienter deſignetur. Aliquando verò feratur cenſura contra ſingularem perſonam, quamuis occultam: & tunc deſignari debet ſub aliqua conditione, vel per habitudinem ad delictum: vt verb. grat. *Excommunico eum, qui hoc fecit, niſi ſatisfaciat*. Aliquando deniq; fertur cenſura in generali: & tunc etiam generaliter deſignantur perſonæ ſub habitudine, ſeu denominatione talis delicti, vt *Omnes hæretici*, aut *percuſſores clericorum*, &c.

16. *Formam cenſuræ debere ſignificare de præſenti, & practicè effectum.*

Quintò neceſſarium eſt formam ferendi cenſuram ita eſſe determinatã, vt de præſenti & practicè ſignificet ipſam cenſurã, vt actu effectam per talem ſententiam, aut legem, ſeu per talia verba. Quod maximè obſeruatur ab autoribus in his cenſuris, quæ iure feruntur & in generalibus, quæ feruntur ab homine: nam in iis, quæ abſolutè feruntur ab homine contra certam perſonam, res eſt clara: oportet enim, vt per verbum de præſenti, quod indicet voluntatem iudicis, cẽſura feratur, vt notârunt autores omnes in principio citati. Vnde ſi vtatur verbo de futuro, vt *Excõmunicabo*, aut *excõmunicandus erit*, non feret cẽſuram, vt conſtat: idémq; cenſeo de his verbis, *Præcipio excõmunicari*, quia non continent executionẽ, ſed præceptionem. Et ex vi ſua ſuſpendunt actum in futurum.

17. *Quid ſi forma per hoc verbum excommunicetur, &c. feratur.*

Sed quid, ſi in actu exercito dicat, *Excommunicetur*, videtur enim illa forma inualida, quia etiam dicit habitudinem ad tempus futurum, non executionem de præſenti. Aliunde verò apparet ſufficiens, nã in forma baptiſmi ſufficit verbum illud *Baptizetur Petrus, &c.* quamuis illa etiã ſignificare debeant actum præſentem: ergo idem erit in illa excõmunicandi forma, *Excommunicetur*. Quocirca illud verbum æquiuocum videtur: nam, ſi ſit practicè imperatiuum, ita vt ſit ſenſus, *Excommunicetur mea poteſtate*: æquiualet huic formæ, *Excommunicatus ſit, aut maneat*. Et in hoc ſenſu erit ſufficiẽs: nam etiam in ſacramentali iudicio cenſetur in eo ſenſu ſufficiens ea forma, *Abſoluatur Petrus*, quamuis peccatum ſit ea vti, vt ſuprà dixi: ergo à fortiori ſimilis locutio in eodem ſenſu ſufficiet in præſenti. Tamen ſi verbum illud, *Excommunicetur*, ſit quaſi præceptum datum alteri, vt illud exequatur, clarum eſt nihil per ſe efficere: & quia communi vſu omnium in hoc ſenſu proferri ſolet: ideò moraliter cenſetur inſufficiens ad hunc effectum. Atque hoc maximè obſeruandum eſt in præceptis, ſeu legibus ferentibus cenſuram: nam quoties vtuntur ſimili verbo, *Excommunicetur, ſuſpendatur, &c.* non inferũt cenſuras ipſo iure, ſed præcipiunt iudicibus, vt eas imponant, vt notauit Gloſſ. in cap. 2. §. 1. verb. *Innodetur*, de Hæret. in 6. & eſt communis ſententia Canoniſtarum. Qui conſequenter aſſerunt, verbum optatiui, & ſubiunctiui non ſufficere: quod eſt per ſe manifeſtum; neque ea verba ſunt in vſu.

SECTIO III.

Quibus verbis indicetur cenſura latæ ſententiæ, vel ferendæ.

1. *Quoties in ferenda cenſura ponitur particula ipſo*

AD maiorem declarationem formæ ferendi cenſuram neceſſaria præſens quæſtio eſt, quia variæ ſunt formulæ, quibus iura, & Prelati præcipientes vtuntur ad cenſuram ferendam, & non ſemper conſtat, an ipſi imponant, vel imponi iubeant. Et ideò aduertendum eſt, cenſuram, quæ per ius ipſum fertur, interdum appellari cenſuram *ipſo iure*: quia ipſum ius fert illam ſub ea conditione, ſi ipſi non obediatur; aliquando dici cenſuram *ipſo facto*, quia poſito facto, ſeu inobedientia talis legis, ſtatim nulla alia ſpectata ſententia, vel declaratione incurritur: & ideò etiam dici ſolet, *latæ ſententiæ*: quia per ipſam legem lata eſt ſententia de illa, etiam ante commiſſum delictum. Illa ergo tria, *ipſo iure*, *ipſo facto*, & *latæ ſententiæ*, eandem rem ſignificant, quamuis diuerſa conſideratione ad eam ſignificandam ſint impoſita. Quocirca, quotieſcunque in lege aliquod horum verborum ponitur, ſatis clarum eſt illam eſſe ſufficientem formam, B vt lex per ſe ipſam cenſuram inferat. Et quidem, ſi talia verba adhibeantur (vt ita dicam) in actu ſignato, res eſt manifeſta, adeò vt, licèt contingat aliquam ex illis dictionibus coniungi verbo de futuro, nihilominùs limitent illud, & trahant ad ſignificandam actualem effectionem cenſuræ. Eſt accommodatum exemplum in cap. *Si religioſus*, de Elect. in 6. *In pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omninò*, vbi verbum *vacuetur* per ſe ſumptum ſolùm ſignificaret electionem fore irritandam: tamen propter adiectionem particulæ *ipſo facto*, ſine dubio per talem legem fit irrita electio: & verbum *vacuetur*, aut non habet vim futuri, ſed vim efficacis imperij ex tunc operantis; vel, ſi ſumatur vt futurum, intelligatur reſpectu illius temporis, C quo lex lata eſt, non reſpectu illius, quo poſteà delictum committitur. Similia ſunt, & eodem modo interpretanda verba illa, *Decernimus ipſo iure fore ſuſpenſos* in cap. *Prouida*, de elect. in Sexto. *Vel volumus eo ipſo fore ſuſpenſos*: in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, eod. tit. Nam illud, *eo ipſo*, perinde eſt ac *ipſo facto*. Idem habetur in Clementina 1. §. *Verum*, de Hæreticis.

facto, &c. etiamſi verbum ſit de futuro ſignificat effectum præſentem.

2. *Quid ſi particulæ illæ non in actu ſignato, ſed exercito ponantur.*

At verò, quando ſimiles particulæ formaliter non adhibentur, ſed in actu exercito, tunc attendenda eſt vis, & ſignificatio verborum, maximè prout ſunt in frequenti vſu iuris, vt nimirum virtute contineant aliquam ex dictis particulis. Vt, quando lex fertur per verba, quæ per ſe ferunt prolationem ſenD tentiæ actu inferentis pœnam, tunc planè continet cenſuram latæ ſententiæ: vt ſi lex dicat, *Excommunicationis ſententia duximus innodandum*, vel *excommunicationis ſententia innodantes*. His enim verborum formis vtitur Bonifacius VIII. ad inferendam ipſo iure excommunicationem: c. vnico de Schimat. in Sexto. Similem vim habent verba illa, *Sententiam excommunicationis incurrat*, vel *Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto*: Quibus vtitur Gregorius X. in capite vnico de iniuriis in Sexto. Item illa, *Excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere*: quibus vtitur Alexander IIII. in capite ſecundo de Hæreticis, in Sexto. Idem indicari ſolet aliis verbis, quæ ſignificant, ipſo facto, ſine interuentu alterius rei cenſuram contrahi, ſiue id fiat per verba de præſenti, vt anteà dicebamus, ſiue per verba de præterito, vt in Clementina 1. de Pœnis, E *Sit huius noſtræ conſtitutionis authoritate anathematis mucrone percuſſus*. Vel, vt in capite *Prætereà*, 2. de Appellat. *Si hoc feceris, te excommunicatum eſſe cognoſcas*. Similia exempla ſunt frequentia in iure, vt videre licet in capite vltimo de rebus Eccleſ. non alien. in Sexto, & in capite vltimo de Pœnis, in Sexto. Ex quibus colligi poteſt ferè generalis regula, quando lex imponit hanc pœnam per verbum præſentis, aut præteriti, ipſo iure imponi. De qua videri poſſunt iuris interpretes cum Gloſſa in verbo. *Sub anathemate*, in capite vnico de Sagittar. & Gloſſa

Bonif. Greg. X. Alex. IIII.

& Gloſſa cum textu in l. *Si quis in tantam*, C. vnde vi, & in l. *Si quis maior*, C. de Tranſactionibus.

3 *De forma, excommunicationem noueris te incurſurum.* Felin.

Solet autem dubitari de his verbis, *Excommunicatione, aut ſuſpenſione noueris te incurſurum*. Aliqui enim putant continere cenſuram ipſo facto ex Clementina vltima de Pœnis. Ibi tamen additur expreſsè verbum, *Ipſo facto*: ſicut etiam in cap. 1. de Vſur. in 6. & ideò Felinus in cap. *Rodulphus*, de Reſer. num. 28. negat illa verba præciſè ſumpta ſufficere: & reuera eſt probabile: quia in rigore illa verba ſunt tantùm de futuro. Nihilominùs tamen timenda ſunt: quia non ſignificant cenſuram eſſe ferendam, ſed contrahendam ex vi talis legis, atque adeò ipſo facto. Vnde illud futurum ſolùm videtur reſpicere tempus, quo talis lex fertur: & ideò probabilius videtur illa verba ſufficienter indicare cenſuram ipſo facto.

4. *De forma, Anathema ſit.* Gloſſa.

Item quæri ſolet de his verbis, *Anathema ſit*. Nam Gloſſa in cap. final. de Foro compet. negat per ea ferri, ſed ſolùm comminari anathema. Sed eſt omninò falſa ſententia, nam grauiora ſunt illa verba, quàm hæc *Excommunicatus ſit*: at hæc continent ſententiam latam: ergo & illa: ſunt enim executiua, ſicut hæc, *Excommunicatus maneat*: & ſimilia. Eſtq; illa forma anathematizandi frequens in Conciliis aduerſus hæreticos; & præſertim in Concilio Trident. & ex Cõcilio Gangrenſi referuntur multa in Decreto dict. 30. vbi in cap. 16. ſatis declaratur per illam formam abſcindi hæreticos ab Eccleſia.

5. *De aliis particulis.*

Rurſus quæri poteſt, an hæ particulæ, *Ex tunc, mox, ſtatim, omninò, prorſus*, & ſimiles declarent ſatis cenſuram ipſo iure latam. Aliqui enim affirmant abſolutè, ex Panormitano in cap. *Si diligenti*, num. 18. de foro compet. Sed ibi ſolùm meminit horum verborũ, *ipſo facto*, vel *eo ipſo*: de quib. iã diximus. Quapropter de illis particulis iudicandum exiſtimo iuxta exigentiam verborum, quibus adiunguntur. Nam ſi dicatur, *ſtatim excommunicetur*, non ſufficiet: ſecùs ſi dicatur, *Statim, aut ex tunc excommunicatus ſit*: vt in cap. *Quàm ſit*, de Elect. in 6. dicitur, *Ex tunc ſe noverit eo ipſo priuatum*.

6. *De forma ſub pœna talis cenſuræ.*

Tandem dubium eſt de hac forma, *Sub pœna talis cenſuræ*. Et ratio dubitandi eſſe poteſt: quia hæc forma eſt eiuſdẽ rationis, *Sub interminatione anathematis*: quæ vſitata eſt in iure, vt patet in cap. *Clericis*: Ne Cleric. vel monac. & in c. *Relatum*. §. *Ad hoc*, de Iure patronatus in 6. Et tamen illa verba continent cenſurã ipſo iure latam: vt colligitur ex cap. 1. de Eo qui fur. ord. ſuſc. nam abſolutione cenſetur indigere ſic excommunicatus. Idémq; colligitur ex cap. *Salonitanæ*, diſt. 63. in verbis illis, *Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandamus*. Vbi Gloſſa refert varias opiniones, nam quidam cenſent his verbis contineri cenſuram ipſo iure latam: alij variis diſtinctionibus vtuntur. Veritas autem eſt, illis verbis præciſè ſumptis non ferri, ſed comminari cenſuram: quod verum eſt tam in cenſura lata ab homine, quàm à iure, quia non plus ſignificant illa verba ab vno, quàm ab alio prolata. Ratio autem eſt, quia in illis verbis nullum eſt, quod latam ſententiam indicet: ſed vt minimum ſunt indifferentia, & abſtrahunt à cenſura, tam lata, quàm ferenda: & hoc ipſo, de ferenda potiùs, quàm de lata interpretanda ſunt. Tum quia odia reſtringenda ſunt, & in mitiorem partem interpretanda. Quod principium non ſolùm in iure interpretando, ſed etiam in ſententiis, vel præceptis ab homine latis ſeruandum eſt: quidquid nonnulli Iuriſtæ dicant. Tum maximè, quia hoc ipſo, quòd ſuperior, vel legiſlator ſiſtit in illis verbis, & non vltra progreditur, non profert ſententiam, neque in actu exercito infert cenſuram, etiam ſub conditione. Solùm ergo cenſuram comminatur, vel præcipit, vt inferatur, ſi

A ſubditus contumax fuerit. Et hæc eſt communis ſententia Theologorum, Iuriſperitorum, & Summiſtarum, quos ſuprà citaui.

Dixi autem hoc eſſe intelligendum de illis verbis præciſè ſumptis: nam, ſi addatur aliquod determinans ſignificationem, continere poterit ſententiam cenſuræ ipſo iure latæ, vt ſi dicatur: *Sub pœna excommunicationis, ſtatim incurrendæ*, vel, *cui mox ſubiaceat*, vel alio ſimili modo. Idémque cenſeo, ſi iudex, vel ante, vel poſt, declaret intentionis ſuæ eſſe ipſo iure ferre cenſuram. Quod aliqui verum eſſe dicũt in iure Pontificio propter ſupremã Papæ poteſtatem: non verò in aliis inferioribus iudicibus. Sed certè, ſi verba, etiam adhibita illa interpretatione Legiſlatoris, non ſatis declarant cenſuram ipſo iure ferri, neque in iure Pontificio ſufficient: quia etiam Pontifex non B poteſt cenſuram inferre ſine ſufficiente ſignificatione exteriori: ſi verò in illis verbis cum adiuncta interpretatione eſt ſufficiens ſignificatio externa, etiam in ſententiis, vel præceptis inferioribus ſufficiet: quia ſignificatio verborum pro omnibus eadem eſt: neque Põtifex nouam ſignificationem verbis adhibet, vt iura ſua efficaciam habeãt. Veritas ergo eſt, quamuis illa verba præciſè ſumpta non ſignificent ſententiam latam, adiuncto aliquo alio, poſſe illam ſignificare: quæ additio ſufficienter fit, cùm iudex ſuam intentionẽ declarat eſſe de cenſura ſtatim lata. Nam hæc eſt determinatio quædam illorum verborum: & C ideò neceſſe eſt, vt hæc declaratio tam authẽticè, ſeu iuridicè fiat, ſicut ipſa lex, vel ſententia: alioqui non ſufficiet, quia non determinabit ſignificationem verborum in eodem foro, ſeu prout in tali lege, vel ſententia continentur. 7.

8. *Vnde verba illa ipſo iure, &c. in forma cenſuræ tantam vim habeant.*

Hîc autem occurrebat grauis & difficilis quæſtio, cur videlicet in cenſuris ferendis illa verba, *ipſo iure*, vel, *ipſo facto*, tantam vim habeant, vt, poſito crimine, ſtatim inducant effectum, nulla omninò alia ſententia expectata: cùm tamen in aliis legibus pœnalibus hanc vim non habeant, ſed ſemper expectãda ſit ſententia ſaltem declaratoria criminis, vt pœna incurratur, iuxta communem ſententiam. In qua rẽ, & in differentia aſſignanda multùm laborant authores, & variè reſpondent iuxta varias ſententias ſuprà D relatas, ſed non ſatisfaciunt, quia ſupponunt, humanas leges non poſſe alias pœnas ipſo facto imponere, cuius oppoſitum nos docuimus. Et ideò dicendum exiſtimo omnes leges, quæ pœnam ſub illa forma imponunt aliquid proprium, & peculiare operari, quod non operarentur, ſi ſimpliciter, & abſque tali forma pœnam comminarentur. Et hoc probat ratio facta, & quia tales particulæ non fruſtrà, neque ſine fructu adhibẽtur. Quid autem in vnaquaque lege operentur, ex qualitate materiæ, & pœnæ, & ex communi vſu, & conſuetudine, & (ſi fieri poteſt) ex aliarum legum interpretatione accipiendum eſt. Hæc enim omnia non eodem modo concurrunt E in omnibus legibus pœnalibus. & ideò non oportet, vt omnes eundem modum operandi, vel obligandi habeant, quamuis in aliqua verborum forma ſimiles exteriùs videantur. In præſenti ergo, illa forma ferendi cenſuram per legem efficax eſt illius, quia & materia legis, & pœna ipſa id patitur, & communis Eccleſiæ vſus & ipſarum legum conſenſio, & communis ac neceſſaria interpretatio id requirit, vt oſtenſum eſt.

SECTIO IIII.

Vtrùm Forma ferendi cenſuram poſſit eſſe ſub conditione ad cauſam cenſuræ pertinente.

1. *Conditio formæ cenſuræ duplex.*

DVobus modis intelligi poteſt, cenſuram ferri ſub conditione. Primò ſub conditione pertinente ad cauſam cenſuræ ferendæ,

id eſt,

id eſt, ſine qua non eſt completa cauſa ad ferendam cenſuram; & completa conditione, cauſa etiam cenſuræ cōpletur. Secundò ſub conditione impertinente ad cauſam, vel rationē cenſuræ: quæ poteſt eſſe, aut conditio de re præterita, vel præſente, aut futura, vt ſi quis ita ferat ſententiam, *Excommunico, qui tale delictum fecerit, ſi eſt ignobilis,* aut *ſi res talis euenerit.*

2. *Cenſura poteſt ferri ſub conditione ad cauſam eius pertinente.*

Priori modo non eſt dubium, quin forma ferendi cenſuram poſſit eſſe conditionalis, ſiue ab homine, ſiue à iure feratur: imò rarò cenſura fertur, niſi ſub hac forma conditionata. Et ratio eſt, quia cenſura non fertur niſi ratione delicti, nec purè fertur propter delictum iam commiſſum vt ſic, regulariter loquendo, & vtrumque oſtendemus diſp. ſequente, ſed fertur ſemper in ordine ad futurum. Vt v.g. ſi peccatum iam commiſſum ſit, fertur in ordine ad ſatisfactionem, vel emendationē illius, quia hæc pœna medicinalis eſt, vel, ſi non ſit commiſſum, fertur in ordine ad obſeruationem alicuius mādati: tum quia hæc pœna, etiam eſt medicina præſeruatiua: tum etiam quia eſt medium ad conſtringendos ſubditos, vt pręceptis obediant. Ergo in cenſura ferenda ſemper includitur aliqua conditio, ſcilicet, niſi ſatisfeceris, vel niſi mandatū impleueris, aut ſi tale peccatū commiſeris, hāc vel eliam cenſuram incurres. Atque hic modus ferendi cenſuram vniuerſalis eſt in omnibus cenſuris, quæ ipſo facto feruntur, vt facilè conſtare poteſt ex omnibus decretis, quæ in ſect. præcedente adducta ſunt: ſuntque innumera ſimilia in iure, quæ ſuperuacaneum eſſet nunc referre. Idémque eſt in generalibus ſententiis, ſeu mandatis cenſuram ipſo facto incurrendam continentibus, nam hæc ferè ſimilia ſunt legibus ipſo iure ferentibus cenſuras, vt mox dicemus.

3. *Etiam cenſura ab homine ſub illa conditione ferri poteſt.*

De cenſuris autem, quæ ab homine feruntur in particulares perſonas propter peculiare delictū, res eſt magis dubia, quia tunc abſolutè, & ſine vlla conditione videtur talis pœna imponi. Quæ difficultas in primis videtur habere locum in ſuſpenſione, & interdicto, quæ ſemper abſolutè feruntur, propter delictum commiſſum. Sed de hoc infrà ex profeſſo eſt diſputādum, nunc dicitur, vel nullum eſſe inconueniens id admittere, vel tunc illas non ferri ſub ratione propriæ cenſuræ, ſed ſub ratione puræ pœnæ vindicatiuæ. Deinde eſſe poterat difficultas de quacunque cenſura, etiam excommunicationis, quando poſt conſummatā contumaciam, ſeu elapſum terminum intra quem fuerat ſub conditione poſita, iam abſolutè fertur, quia tunc non videtur includere cōditionem vllam, ſed illam iam ſupponere. Eadem verò eſt reſponſio. Fortè enim nullum eſt inconueniēs id admittere, quia licèt poſſit cenſura ſub prædicta conditione ferri, non oportet, vt hoc ſit de intrinſeca ratione eius. Tangitur verò in illa difficultate quæſtio, an poſt expletum terminum contumaciæ, ſeu conditionem ſub qua ab homine poſita eſt in particulari neceſſaria ſit noua ſententia, vt ipſa incurratur, vel ſolùm vt declaretur, ſeu denuncietur. Sed hoc infrà tractandum eſt, & ibi hoc punctum commodiùs expedietur.

Poſſitne cenſura ferri ab homine ſub conditione peccati in futurum committendi.

4. *Iuri diuino, aut naturali non repugnat ita ferri.*

Hic verò dubitari ſolet primò, an cenſura poſſit ab homine ferri in generali ſub cōditione peccati in futuro committendi, id eſt, *Si quis commiſerit tale peccatum, excommunicatus ſit.* In qua quæſtione nullam rationē dubitandi video, ſi ſolum diuinū ius, aut (illo ſuppoſito) puram rationem naturalem ſpectemus: qui ia hic modus ferendi cenſuram per ſe ni-

A hil habet contra rationem. Item, quia, ſi per legem id fieri non eſt contra rationem naturalem, cur erit, fieri per hominem? Dicunt aliqui, quia homo fert cēſuram vt iudex, iudex autem non poteſt ferre ſententiam niſi de iis, quæ nouit: & ideò ſolùm poteſt eam ferre in particulari, de facto ſibi iuridicè noto. Sed hoc ad ſummum probat de ſententia declaratoriæ cenſuræ iam cōtractæ, non verò de illatiua ipſius cenſuræ: alioqui etiam per legem inferri non poſſet: nam lex ab homine fit & virtute continet huiuſmodi ſententiam. Item, etiam ſententia, cùm in particulari fertur ſub conditione, vt explicuimus, non ſupponit notitiam illius peccati, & inobedientiæ, ratione cuius proxime cenſura contrahitur. Vnde dicendum eſt, quando iudex per ſentētiam abſolutè infert

B pœnam, tunc neceſſariò debere ſupponi notitiā delicti: quando verò infert illam ſolùm ſub conditione pendente à tempore futuro, non oportere, vt ſupponatur notitia delicti iam facti, nam id repugnat; ſed ſatis eſſe, vt cognoſcatur delictum eſſe dignum tali pœna, & quòd illa imponatur vt contrahenda, quando in re fuerit commiſſum delictum. Itaque ſi in ſolo iure diuino, & naturali ſiſtamus, hoc non eſt per ſe, & intrinſecè malum.

Dubitari ergo ſolùm poteſt, an iure poſitiuo prohibitum id ſit. Ita enim apparet ex c. *Romana*, §. *Caueant*, de Sent. excommun. in 6. vbi ſpecialiter ſermo eſt de ſententia excōmunicationis, quamuis illa particula *Excommunicationis*, deſit in antiquioribus codicibus, vt ibi notatur in margine. Igitur ibi prohiben- *Communis Canoniſtarum opinio.*

5. *An repugnet iuri poſitiuo.*

C tur iudices, ne cenſuras ferant per ſententias conditionatas pro futuris culpis; ſub hac forma, *Si tale, vel tale fecerint, excommunicati ſint.* Neque etiam pro culpis iam commiſſis ſub illa forma, *Si de illis intra tale tempus non ſatisfecerint.* Propter quem textum Canoniſtæ communiter concedunt hunc modum ferendi cenſuram eſſe prohibitum, vt videre licet in Abbate in c. *Licet*, n.9. de elect. Couar. & citatis ab ipſo in c. *Alma mater*, 1.p. §. 18. Abbas. Couar.

6.

Addunt verò in primis, etiamſi Iudex malefaciat ferendo ſententiam contra illam prohibitionem, non tamen propterea cenſuram eius eſſe irritam, ſed validam, & timendam. Quod quidem verum eſt, quia in illo textu nullum eſt verbum irritans factum,

D neque aliquid præcipiens, quod ſit de ſubſtantia, & valore cenſuræ. Deinde tot adhibent limitationes, & exceptiones ab hac prohibitione, vt nullam vim ferè habeat textus ille, nam in ſumma dicunt prohiberi iudices ne hoc faciant, niſi vbi rationabilis cauſa ſubſit in ipſa ſententia exprimenda: ipſe enim Pontifex hanc ipſam declarationem in fine illius textus adhibuit. Hoc autem naturali iure cautum videtur: ergo ibi nulla prohibitio facta eſt, quæ propriè ſit de iure poſitiuo. Accedit, quòd in capit. *A nobis* I. extrà, de Sent. excommunic. interrogatus Clemens III. de hac forma excommunicandi, *Quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit*: dicit comprehendere omnes ſubditos, & ſimpliciter illam appro-

E bare videtur. Verum eſt hoc ius eſſe antiquius: ſed cùm per aliud ius non expreſsè reuocetur, neque aliquid ſtatutum ſit, quod abſolutè illi repugnet, non eſt cur dicamus eſſe abrogatum. Eò vel maximè, quòd videmus illud antiquum ius communi Eccleſiæ conſuetudine retentum eſſe: modus enim ille ferendi cenſuram adeò eſt vſitatus ab Eccleſiaſticis iudicibus, tàm inferioribus, quàm ſuperioribus, vidente etiam, & tacente ipſo Summo Pontifice, vt nulla ratione affirmare poſſimus illud eſſe contra Eccleſiæ prohibitionem.

7. *Cap. Romana de*

Vnde, ſi in illo c. *Romana*, talis prohibitio contineretur, per contrariam conſuetudinem videretur abro-

Sent.excõ 6. exponitur. abrogata. Re tamen vera exiſtimo ibi non contineri abſolutam prohibitionem, ſed admonitionem quandam, per quam iudices Eccleſiaſtici ſui officij admonentur, ne facilè huiuſmodi ſententias proferant, ſed magna circumſpectione & cautione. Hanc enim vim in omni proprietate & rigore habet verbum illud, *Caueant*, Et hoc etiam indicant omnes illæ moderationes, quæ in illo textu adhibétur; ſcilicet, *Niſi mora vel culpa præceſſerit, aut alia rationabilis cauſa ſubſit*. Solùm videtur illo iure poſitiuo additum, vt hæc cauſa in ipſa ſententia exprimatur. Quod fortaſsè ideò factum eſt, vt iudices prudétiores ſint in hoc modo ferendi cenſuram. Illa verò circunſtantia non eſt adeò neceſſaria, vt pertineat ad ſubſtantiam talis actionis: imò nec tam grauis, vt obliget ſub peccato mortali. Vnde in vſu ſæpe omitti exiſtimo.

8. *Prior opin.* Quæret verò aliquis conſequenter, quid diſcriminis ſit inter cenſuram ipſo iure latam, & eam, quæ fertur per generalem ſententiam hominis ſub prædicta conditione de futuro. Videntur enim nihil omninò differre, quia etiã illa hominis ſententia eſt quoddam præceptum: præceptum autem, & ius idem eſſe videntur: & per tranſgreſſionem talis præcepti ipſo facto incurritur cenſura: ergo nulla eſt differentia. Hanc quæſtionem tractat Couar. dict. cap. *Alma mater*, 1. p. §. 10. nu. 2. vbi ex ſententia aliorum Canoniſtarum ait, cenſuram generaliter ab homine latã pro futuris culpis ſimilem eſſe illi, quæ fertur per ſtatutum, vel legem. Vnde quædam ex illis vocibus, quibus cenſura ab ipſo iure lata explicari ſolet, poſſunt ſatis propriè conuenire in cenſuram latam ab homine per generalem ſententiam pro culpis futuris: nam etiam illa dici poteſt cenſura latæ ſententiæ, & ipſo facto, nam & de illa lata eſt ſententia conditionata ante factum, & per factum ſtatim contrahitur, nulla alia ſententia, vel actione intercedente. Atque ita Vgolinus dicto lib. de Cenſ. tab. 1. c. 9. §. 6. definiens cenſuram latæ ſententiæ, dicit eſſe illam, quæ à iure, vel ab homine generaliter fertur ſub prædicta forma. Veruntamen prædicta ratione etiam cenſura in ſpecie, & in particulari lata illo modo pro futura culpa dici poteſt latæ ſententiæ, & ipſo facto, vt per ſe conſtat.

9. *Poſterior & verior opinio.* Nihilominùs alij exiſtimãt, illas cenſuras, ſeu modos ferendi cenſuras eſſe diuerſos, dum à iure, vel ab homine per generalem ſententiam feruntur. Refértque Couarruuias ſuprà Henricum, & alios conſtituentes octo differentias inter illas, & ipſe nonnullas ibidem tradit. Quod verò ad nos ſpectat, duæ videntur eſſe præcipuæ. Prior, eſt quia cenſura lata per ſtatutum reſpicit territorium, ſeu diœceſim ferentis illam, & intra illam obligat, & non extra: ſententia verò reſpicit perſonas, & conſequenter obligat illas, vbicunque ſint. Quæ differentia latiùs à nobis explicabitur infrà, dum agemus de iis, qui ab altero excommunicari poſſunt: attingit enim propriam materiam illius diſputationis. Altera differentia eſt, quia cenſura per legem lata ex ſe eſt perpetua, ſicut & ipſa lex: & ideò durat, & efficaciam habet etiam poſt mortem legiſlatoris. At verò cenſura, quæ fertur per ſententiam, non eſt de ſe perpetua, ſed pendet (vt ita dicam) in fieri, & in eſſe à iudice. Ideóq; ſi iudex moriatur, aut amittat iuriſdictionem, antequã talis ſententia effectum habeat, amittit ſuam vim, vt in ſequenti §. oſtendemus.

Poſsítne cenſura ab eo, qui non viuit, fieri.

10. *In cenſura à iure fieri poteſt.* EX dictis enim definitur quęſtio, quam ſuprà huc remiſimus, an cenſura poſſit fieri ab eo, qui iam non viuit. Diſtinguendum eſt enim: quia vel cenſura eſt à iure, vel ab homine. In cenſuris à iure contingere poteſt, vt cenſura fiat, quando præcipua cauſa cenſuræ iam non exiſtit: alia enim cauſa fuit legiſlator, à cuius voluntate & poteſtate lex vim habet, qui poſt mortem cenſuram operatur, per legem, tanquam per inſtrumentum ſeparatum, quod permanet, & in virtute retinet voluntatem & efficaciam legiſlatoris. At verò in cenſuris, quæ feruntur ab homine, numquam fieri poteſt, vt poſt mortem inferentis, cenſura ipſa eſſe, aut ligare incipiat, etiamſi per generalem ſententiam pro futuris culpis lata ſit. Hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum cum Gloſſa in cap. *A nobis*, 1. verb. *Nonniſi*, de Sentent. excommunicationis, vbi Abbas num. 11. & in cap. *Ad hoc*, num. 9. de Clericis non reſidentibus, Tabiena verb. *Excommunic.* 2. num. 10. & Nauarr. in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. n. 35. & 161. & latè Vgolin. dict. tab. 1. c. 2. §. 2. & cap. 9. §. 4. Qui omnes nec textum, nec firmam aliquam rationem afferunt ad hanc poſteriorem partem confirmandam. Solùm aiunt ſententiam reſpicere ſtatum præſentem iudicis; vnde, cùm Iudex in eo tempore quo impletur cõditio, iam non ſit iudex, eò quòd iam non ſit, nec ſententia eius iam habet vim ſententiæ, & ideò ligare non poteſt. Prima propoſitio, quæ eſt fundamentum totius rationis, ita declaratur, nã ſententia lata ſub conditione, ideò, impleta conditione, incipit habere effectum, quia moraliter exiſtimatur, ac ſi tunc ferretur; quod Iuriſtæ aiunt fictione iuris tunc ferri, ac ſi eſſet abſoluta; ergo, vt talis ſententia effectum habeat, neceſſe eſt, vt qui eam tulit, adhuc ſit habilis ad ferendam illam: ergo ſi tunc iam non viuat, aut iuriſdictionem, vel iuriſdictionis vſum non habeat, ſententia prout tunc lata, nulla eſt, & conſequenter nullum poteſt habere effectum.

Non autem in cẽſura ab homine.

Gloſſa. *Abbas.* *Tabien.* *Nauarr.* *Vgolin.*

Ratio poſterioris partis.

Hæc autem ratio videtur poſſe applicari ad cenſuram iure latam: nam tunc etiam moraliter exiſtimatur legiſlator, vt actu prohibens, & ferens cenſuram, quando impletur conditio: ergo etiam oportebit, vt pro eo tempore ſit habilis: ergo vt viuat, & iuriſdictionem habeat. Quòd ſi reſpondeatur, ſatis eſſe quòd mandatum eius viuat, & firmum maneat, idem dici poterit de ſententia: nam hoc eſt, quod quærimus, cur etiam ſententia non viuat, & firma maneat, vel cur magis dependeat à præſente ſtatu ſuperioris, vel cur potiùs in ſententia, quàm in lege, fingatur ſuperior, vt actu ferens illam. Eò vel maximè, quòd & in tali lege includitur virtute ſententia, vt ſuprà dixi, & illa generalis ſententia etiam eſt quoddam mandatum prohibens actum ſub tali cenſura. Accedit, quia, quòd talis ſententia vires amittat per mortem eius, qui illam tulit, vel eſt ex natura rei, vel ex iure poſitiuo; hoc poſterius non oſtenditur: prius autem dici non poteſt. Aliàs, licèt ſuperior expreſsè declaret, vt illa ſententia vim habeat, etiam poſt mortem ſuam, donec à ſucceſſore reuocetur, id non conſequetur, quia illa voluntas excedit iuriſdictionem eius: hac enim ſola ratione exiſtimari poteſt hoc eſſe contra ius naturæ. Conſequens autem eſt falſum, nam Romanus Pontifex interdum adhibet illam clauſulam in huiuſmodi ſententiis, vt fecerunt Gregor. XIII. & Pius, ac Sixtus V. in Bulla Cœnæ Domini, vt notauit Nauarr. num. 27. cap. 73. Neque enim dici poteſt hoc eſſe peculiare in Summo Pontifice: nam ſi hoc eſt contra ius naturæ, & excedit limites humanæ iuriſdictionis, etiam illi repugnabit. 11.

Impugnatur ratio.

Gre. XIII. Pius V. Sixtus V. Nauarr.

Dicendum nihilominùs eſt, prædictam communem doctrinam veram eſſe, & moraliter certam, vtpote communi vſu receptam, qui pro lege valet. Et quamuis non contineatur expreſsè in iure poſitiuo, fundari tamen poteſt in nonnullis principiis eius. 12.

Ex aliis principiis idẽ ſuadetur.

Primum, quòd odia reſtringenda ſunt iuxta vulgarem iuris regulam. Aliud quòd mandatum expiret morte mandantis, quando res eſt integra in cap. *Relatum*, & cap. *Licet*, & cap. *Gratum*, de Officio deleg. & l. *Mandatum*, C. Mandati, & §. *Rectè*, Inſtitut. eod. Hìc autem res cenſetur eſſe integra tempore mortis ipſius mandantis, quia nondum erat impleta conditio: & ideò ex tunc ceſſauit mandatum. Prætereà eſt hoc valdè conſentaneum rationi naturali: nam ad bonam gubernationem pertinet, vt leges quidem ſtabiles ſint, vt aliquid ſit certum & firmum in Reipublicæ gubernatione: mandata verò, quæ per modum actualis gubernationis ab hominibus dantur, non maneant perpetuò; eſſet enim intolerabile onus: & ideò, vt cum illis moriantur, ſeu ceſſent, vſu omnium receptum eſt. Denique, ſicut homo non poteſt ferre cenſuram, quando iuriſdictionem non habet, ita videtur non poſſe eam ferre pro eo tempore, pro quo jam non eſt iuriſdictionem habiturus. Quòd autem hoc fiat per legem peculiare eſt, propter naturam & conditionem legis, vt explicatum eſt. Ex quo etiam fieri videtur, vt, cùm lex ſuo modo pendeat à conſenſu, & acceptatione communitatis, quando aliqua lex ferens cenſuram acceptatur per modum ſtatuti, & legis, eo ipſo acceptetur, vt permanens quoad effectum etiam poſt mortem legiſlatoris; quod ſecùs eſt in ſententia ab homine lata. Summus autem Pontifex, cùm illam clauſulam adhibet, extrahit talem ſententiã ab hac generali ratione ſententiæ, & quoad hoc condit illam per modum legis, vel ſtatuti: quod pro ſua ſuprema poteſtate, quam ab hominibus non habet, neque ab eis in illius vſu pendet, facere poteſt, operando præter commune ius: & ideò videtur hoc eſſe ſingulare in ipſo, & ad inferiores non eſſe extendendum.

13. *Si ante impletam conditionem iudex iuriſdictionẽ, aut vſum eius amittat, ſentẽt. ab illo lata non ligat.*

Duo tamen hìc aduertẽnda ſuperſunt. Primum eſt, doctrinam hanc communem procedere, non ſolùm quando ante impletam ſententiæ conditionem iudex moritur, ſed etiam quandocunque ante prædictum tempus deſinit eſſe iudex, aut amittit iuriſdictionem, vel ſi eo tempore, quo impletur conditio, ſit impeditus ab vſu iuriſdictionis, vt ſi ſit excommunicatus, vel alia ſimili ratione ſuſpenſus: in his enim omnibus euentibus eadem ratio militat, nimirum, quòd efficacia talis ſententiæ ſemper pendet à poteſtate, & iuriſdictione ferentis: neque enim ob aliam cauſam pendet à vita illius, niſi quia pendet à poteſtate, quæ vitam ſupponit: ergo quacunque ratione poteſtatem, vel vſum poteſtatis amiſerit, ſententia vim ſuam amittit. Prætereà, huiuſmodi ſententia conditionata effectum habet eo tempore, quo impletur conditio, ac ſi tunc eſſet pronunciata; & non retrotrahitur; vt eſt communis ſententia, quam rectè declarat, & confirmat Couarr. in cap. *Alma mater*, p. 1. §. 10. num. 6. ergo vt valida ſit, & effectum habeat, ſemper neceſſe eſt, eo tempore, quo impletur conditio, qui illam tulit, habere poteſtatem legitimam, & expeditam ad ligandum alium.

14. *Si cùm impletur conditio iudex habeat iuriſdict. etiã ſi interrupta fuerit ſentent. ligat. Non autem ſi illam omninò amittat, licèt iterum eligatur.*

Dico tamen hoc eſſe neceſſarium pro eo tempore, pro quo impletur cõditio, quia non eſt neceſſe, vt toto tempore, quo expectabatur conditio, iudex continuè habuerit eundem vſum poteſtatis: nam licèt interim fuerit excommunicatus, v. g. ſi poſteà abſoluatur, ac tandem, cùm impletur conditio, inuenitur habilis ad ferendam cenſuram, id ſatis eſt. Quanquam in hoc aliud eſſe videatur, ſi in eo medio tẽpore iudex fuit tantùm ſuſpenſus ab vſu iuriſdictionis, vel ſi fuit omninò ſuo munere, & iuriſdictione priuatus: & poſteà reſtitutus, vel iterum electus: nam in priori caſu procedit quod dictum eſt, non verò in poſteriori. Et ratio diſcriminis eſt, quia quando iudex non priuatur officio, & poteſtate, ſed ſuſpenditur ab vſu eius, non annullatur omninò ſententia conditionalis ab illo lata, ſed ſuſpẽditur etiam: quare ablato impedimento ab ipſo iudice, tollitur etiam reſpectu talis ſententiæ, & eadẽ perſeuerat vſque ad tẽpus conditionis implendæ. At verò, quando iudex omninò amittit officium, vel iuriſdictionem, quodlibet mandatum, & ſententia, pendens à futura conditione, prorſus extinguitur, extincta poteſtate, à qua pendebat: & ideò, etiamſi illa eadem perſona iterum ad idem munus aſſumatur, niſi iterum ferat ſimilem ſententiam, nullum ſortietur effectum prior ſententia, etiamſi conditio impleatur. Vnde, ita cenſendum eſt de illo iudice, ac ſi habuiſſet alium ſucceſſorem à ſe diſtinctum: quia reuera quoad mutationem poteſtatis perinde ſe habet, ac ſi facta fuiſſet in perſona diſtincta: quòd autem perſona ſit eadem, materiale quid eſt reſpectu actionum, & effectuum talis poteſtatis.

15. *Corollarium ex dictis.*

Ex quo etiam mihi obiter colligo, quando priori modo contingit, tempore, quo expletur conditio, iudicem habere ſuſpenſum vſum poteſtatis, & ideò pro tunc etiam impediri cenſuram; ſi poſt illud tempus tollatur ſuſpenſio illa à iudice, poſſe etiam ſentẽtiam recuperare vim ſuam, ſi talis ſit conditio, vt toto illo tempore durare poſſit, & per totum etiam illud compleatur. Exemplis declaratur: nam ſi iudex tulit ſententiam excommunicationis, *Si homicidium, vel periurium commiſeris*: & quis falsò iurauerit eo tempore, quo ipſe iudex ſuſpẽſus eſt, vel excommunicatus, neque tunc contrahet cenſuram, quia tunc ipſe iudex inhabilis eſt ad ferendam illam: neque poſteà, etiamſi ablata ſit iudicis ſuſpenſio, quia conditio ſolùm pendebat ex illo actu, & ex illo puncto temporis, in quo delictum commiſſum fuit; & poſteà nulla fuit noua contumacia: At verò ſi forma cenſuræ fuiſſet hæc, *Niſi intra mẽſem reſtitueris, vel ſatisfeceris, excommunicatus ſis*, & cùm completur illud tempus, iudex ſit ſuſpenſus, qui tunc non reſtituit, non ſtatim contrahet cenſuram, propter rationem dictam: poſteà tamen ablata à iudice ſuſpenſione, ſi ſubditus perſeueret in non reſtituendo, ligabitur prædicta cenſura; quia, vt diximus, ſententia illa non fuit extincta, ſed ſuſpenſa: & conditio eius talis fuit, vt non ſolùm pro illo puncto, vel momento, in quo tempus menſis expletum fuit, ſed etiam pro toto tempore ſequenti poſſit compleri, quia ille terminus non eſt præfixus ad finiendam obligationem, ſed potiùs ad inchoandam, & ad dilatandam ſolutionem vſque ad illum, & non vltrà: & ideò illa conditio meliùs per negationem explicatur, ſcilicet, *Dummodò vltra menſem non differas ſolutionem*. Ac propterea quò magis ac magis differtur ſolutio, eò magis expletur cõditio: & conſequenter noua contumacia committitur in prædicto caſu, atque adeò cenſura incurritur, quandoquidem & iudex iam habet vſum ſuæ poteſtatis, & per ſententiam latam, expleta conditione, ſatis illam exequitur. Idémque eſt, quoties terminus præfixus conditioni talis fuerit, vt per lapſum ipſius non finiatur obligatio, ſed potiùs maior, ſeu vegetior fiat, vt dixit Nauarrus in Summa, cap. 21. ex cap. *Cùm dilecti*, & Abbas ibi n. 12. de Dolo, & contumacia. Nauarr. Abbas.

15. *Contracta ſemel cenſura non aufertur per mortem iudicis.*

Alterum aduertendum erat, quamuis cenſura nondum contracta, & lata per ſententiam conditionatam, impediatur, vt diximus, per mortem, vel depoſitionem iudicis; eam verò, quæ iam contracta eſt ex vi talis ſententiæ, vtpote conuenienti tẽpore expleta conditione, non tolli, etiamſi poſteà iudex moriatur, aut deficiat, vt conſtat ex c. *Paſtoralis*, §. 1. de Officio ordinarij, & ex cap. vnico de Maior. & obed. in 6. Et ratio eſt, quia cenſura ſemel contracta iam non pendet quaſi

det quaſi in conſeruari à iudice, qui illam tulit: & ideò non aufertur per ablationem cauſæ, neque aliter, quàm per propriam abſolutionem, vt notauit Abbas in c. *A nobis*, 1. nu.12. de Sent. excommun. & inferiùs latiùs dicturi ſumus.

Abbas.

SECTIO V.

An Cenſura ſub conditione lata, comprehendat eum, qui domicilium mutauit.

1. *Difficultatis ratio.*

HÆc difficultas ex reſolutione præcedentis puncti oritur. Nam, ſi in prædicto caſu Cenſura impeditur, eò quòd iudex deſinit eſſe iudex ante expletam conditionem, eâdem ratione impedietur Cenſura, ſi ſubditus deſinat eſſe ſubditus ante impletam conditioné, vtpote ſi domicilium mutet. Côſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur, quia ratio, cur Cenſura ceſſet, quando iudex deſinit eſſe iudex, ideò eſt, quia iuriſdictionem amittit: ſed, quando fit mutatio ex parte alterius extremi, vt pote quia ipſe ſubditus domicilium mutat, etiam deſinit iuriſdictio in illam perſonam, quia deſinit eſſe ſubdita, iuriſdictio enim eſt veluti relatio quædam, quæ per mutationem cuiuſuis extremi amittitur: ergo, cùm inferre Cenſuram ſit actus iuriſdictionis, etiam ceſſabit. Minor probatur, quia aliàs, ſi Epiſcopus ſub excommunicatione præciperet alicui alienum reſtituere intra certum tempus, ille poſſet vim excommunicationis effugere mutando domicilium, quod videtur abſurdum in fraudem Cêſuræ, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

2. Vgolin.

Hæc difficultas controuerſa eſt inter Canoniſtas, quos, & varias eorum opiniones latè refert Vgolinus dicto lib. de Cenſur. tab.1. c.20. §. vltim. num.4. Sed eas omitto, quia vel non formaliter, vel non adæquatè ad difficultatem reſpondent: quanquam opinio, quam ipſe Vgolinus præter alios indicat, mihi vera eſſe videatur. Dico ergo, formaliter ad difficultatem reſpondendo, admittendam eſſe ſequelam, videlicet, ſi ex aliqua mutatione ſubditi contingat ante impletam conditionem, illum fieri non ſubditum: reſpectu illius, vt ſic, ceſſare, & vires amittere Cenſuram latam ſub tali conditione. Hoc conuincit ratio facta, & quia Cenſura ferri non poteſt niſi in ſubditum, vt infrà latè dicturi ſumus, & conſtat ex capit. *Romana*, de ſententia excommunication in 6. Quod ergo in controuerſiam afferri poteſt, ſolùm eſt, quando aliquis ſubditus per mutationem fiat non ſubditus. Et quia poteſt aliquis non eſſe ſubditus ſimpliciter, & nihilominùs eſſe ſubditus quoad aliquid, ſeu in aliqua cauſa, ideò, licèt per mutationem domicilij certum ſit, fieri non ſubditum ſimpliciter eum, qui anteà erat ſubditus, adhuc ſub quæſtione reſtat, an poſſit manere ſubditus reſpectu illius cauſæ, vel actionis, propter quam lata eſt cenſura, vel an etiam reſpectu illius ſubiectionem amittat.

Si quis ante conditionem impletam fiat non ſubditus, non tenetur Cenſura.

3. *Si quis ante impletã conditionem mutet domicilium, non eſt ſubditus, quoad cenſuram latam per generale ſtatutum.*

In qua re dicendum cenſeo in primis, quandocunque Cenſura eſt lata per ſtatutum generale propter futuram actionem, ſi quis mutet domicilium ante completam conditionem, etiamſi poſteà agat contra ſtatutum, non incurrere cenſuram. Hoc eſt euidés, quia ille iam non obligatur illo ſtatuto, cùm iam ſit extra territorium, & extra iuriſdictionem alterius Prælati. Et hoc à fortiori conuincitur ex capitulo fin. de Conſtit. in 6. vt legenti patebit.

4. Ex quo vlteriùs infero, quandocunque Cenſura lata eſt per generalem ſententiam ab homine, vel per ſpeciale præceptum, quibus purè prohibetur, vel præcipitur aliquid in futurum ſub tali Cenſura, ſine vllo ordine, vel habitudine ad præteritum factum: tunc etiam amittere vim ad inferendam Cenſuram, reſpectu illius, qui mutauit domicilium. Probatur, quia, licet hæ ſententiæ dicantur eſſe ab homine, re tamen vera ſolùm ſunt quædam præcepta vnde ſolùm poſſunt obligare ſubditos. In eo autem caſu ille, qui mutat domicilium, deſinit eſſe ſubditus, quare non obligatur præceptis alterius Prælati, hæc autem præcepta quoad hoc non habent maius robur, aut maiorem durationem, propterea quòd Cenſura munita fuerint. Et confirmatur, ac declaratur, nam ceſſante cauſa Cenſuræ ſub conditione latæ, ceſſat Cenſura, vt, ſi lata eſt excommunicatio, niſi reſtituas intra tale tempus: & intra illud creditor donet debitum, iam poſteà non teneberis Cenſura, quia ablatum eſt Cenſuræ fundamentum: at verò in præſenti caſu, de quo agimus, ceſſat etiam fundamentum, & cauſa Cenſuræ: nam fundamentum eſt obligatio ſeruandi tale præceptum: cauſa verò eſt inobedientia, & contumacia: hæc autem ceſſant mutato domicilio, vt oſtenſum eſt. Denique ibi nullus interuenit titulus, ratione cuius ille, qui ſubiectionem ſimpliciter mutauit per translationem domicilij maneat ſubditus quoad talem actionem, cùm neq; ipſa actio, nec iudicium aliquod circa illam fuerit inchoatum tempore prioris domicilij.

Quapropter addendum eſt tertiò, ſecùs eſſe, quando Cenſura fertur ſub conditione, quæ reſpicit factum præteritum, & commiſſum tempore prioris domicilij & ſubiectionis. Tunc enim ratione iuris acquiſiti ex priori facto, fit, vt, licèt mutetur ſubiectio ſimpliciter cum domicilio, maneat ſecundum quid quoad talem cauſam, & conſequenter quoad talem cenſuram. Duobus autem modis videtur hoc poſſe accidere. Primò, ſi quis priùs commiſit delictum, vel nocumentum fecit, ad cuius reſtitutionem, vel ſatisfactionem intra tantum tempus obligatus eſt à priori iudice ſub Cenſura ipſo facto incurrenda: tunc enim, licèt intra illud tempus mutet domicilium, obligatus manet priori præcepto, &, ſi conditionem non impleat, cenſuram contrahet. Cuius duplex ratio reddi poteſt, prima, quia per prius delictum manſit ſubditus ſpeciali titulo præter titulum domicilij: quod per ſe ſufficit ad conſtituendum ſubditum in tali cauſa, vt infrà oſtendemus: & ideò quamuis mutetur domicilium, manet ſubiectio quoad hanc cauſam ratione delicti. c. fin. de Foro côpetente, & côſequenter manet obligatio ſub eadem Cenſura. Quod optimè confirmat textus in capite primo, de Raptoribus, & c.1. in princip. de Priuileg. in 6. Altera ratio eſt, quia illa ſententia excommunicationis non eſt purum præceptũ rei futuræ, ſed eſt veluti iudicium quoddam inchoatum in tali cauſa, in qua ille conſtitutus eſt reus, & vel formaliter, vel virtute coram tali ſuperiore citatus eſt, vt cauſam agat, & in eo iudicio condemnatus eſt, & ita per ſententiam præuentus, vt in eodem iudicio rem abſoluat: & ideò ſemper manet ſubditus quoad hanc cauſam, iuxta ea, quæ in ſequenti puncto adiiciemus.

5. *Cenſura lata ſub conditione reſpiciente præteritũ factum tempore domicilij cõmiſſum, mutato domicilio non vitatur.*

Prior modus, quo id contingere poteſt.

6. *Poſterior modus quo id accidere poteſt.*

Alio modo poteſt hoc contingere, quando non præceſſit delictum, præceſſit tamen aliqua cauſa, quæ in iudiciũ trahi cœpta eſt; vt ſi præceſſit aliquis contractus, vel debitum, cuius executio coram ſuperiori poſtulata fuerat per citationem partis, & alia, quæ ad litem inchoandam requiruntur: tunc enim ſi ex tali cauſa, vel in ordine ad progreſſum eius orta eſt impoſitio cenſuræ ſub conditione intra certum tempus, quamuis eo tempore mutetur domicilium, ſemper manet ſubiectio in ordine ad talem cauſam: quæ eſt expreſſa deciſio Gregorij IX. in cap. *Propoſuiſti*, de Foro competent. Similéque habetur in l. *Si quis*, ff. de Iudiciis. Et in hoc caſu vera eſt ſententia Gloſſ. Innoc. Abbat. & aliorum in capite *Præterea*, 2. de Appellationibus, quatenùs aiunt, per mutationem domicilij,

Greg. IX. Gloſſa. Innoc. Abbas.

micilij, non tolli vim Cenſuræ ſub prædicta conditione propoſitæ:id enim procedit ſolùm, quando tale præceſſit delictum,aut cauſæ inchoatio, vt ratione illius maneat aliquis ſubditus quoad talem cauſam, etiamſi alioqui iuriſdictionem mutet, vt declaratum eſt. Videtur tamen in eo caſu moderatio adhibenda, nimirum ſi huiuſmodi perſona in fraudem, vel proprio motu domicilium mutet. Nam, ſi ex præcepto ſuperioris propter commune bonum,vel aliam ſimilem cauſam cogatur domicilium mutare, tunc omninò deſinit eſſe ſubditus priori iudici,etiam in cauſa coram illo inchoata, iuxta doctrinam Barr. in l. 1. ff. de Pœn.& inſinuatam à Gloſſ. in dict. l. *Si quis*, 7.ff. de Iudiciis ex l. *Qui autem*,ff. Si quis cautionib. Si ergo in eo caſu omninò mutatur ſubiectio, ceſſat obligatio omninò parendi priori ſuperiori,& conſequenter in materia ceſſabit contumacia, vt propterea etiamſi adueniente tempore impleatur conditio,non incurratur Cenſura.

Bartol. Gloſſa.

Limitatur doctrina.

SECTIO VI.

Quomodo ſuſpendatur Cenſura ſub conditione lata.

1. *Per appellationem ſuſpẽditur cenſura.*

HÆc quæſtio neceſſaria eſt ad huius materiæ complementum. In qua primò dicendum eſt, huiuſmodi ſententiam ſuſpendi per interpoſitam appellationem, vt expreſsè definitur in c. *Præterea*, 2. de Appellationib. Quia per appellationẽ transfertur cauſa ad alium iudicem. Cùm ergo prior ſententia conditionalis nihil operata eſſet ante conditionem expletam, & tempore, quo impletur conditio, iam ſit iuriſdictio ſuſpenſa per appellationem, ſuam vim amittit: vt ſumitur etiam ex c. *Cùm contingat*,de Offic.deleg.c.*Per tuas*,de Sẽt.excomm. & cap. *Solet*,eod.tit.in 6. vbi duo ſunt aduertenda. Vnum eſt per hanc appellationem non ſolùm ſuſpendi Cenſuram, ſed etiam præceptum, ſeu obligationem exequendi id, quod ſub Cenſura præcipitur; ita vt expleto termino præſcripto in tali ſententia, non ſolùm non incurratur Cenſura,ſed etiam non peccetur, non exequendo mandatum. Quia in totum hoc appellatio fertur:imò ideò appellatur à Cenſura, quia appellatur à præcepto:quod ibi eſt principaliter intentum: Cenſura verò eſt quaſi acceſſorium:parumque vtilis eſſet appellatio, ſi excuſaret à pœna, & non à culpa. Atque hæc eſt ſententia communis Canoniſtarum in dict. c. *Præterea*,qui limitationem adhibent,quando appellans ſatis declararet ſe appellare à ſola Cenſura,& non à mandato. Quod per ſe manifeſtum eſt, rarò tamen continget. Neque eſt ita interpretanda appellatio,niſi ex verbis ſatis conſtet.

Per appellationem non ſolùm ſuſpenditur cẽſura,ſed etiam præceptum.

2. Aliud obſeruandum eſt, oportere appellationem eſſe legitimam, vt iura tradunt,& ratio ipſa naturalis docet. Vt autem legitima ſit, duo potiſſimùm requiruntur. Primum,vt ſit ex cauſa probabili,& ſufficiente:& (quantum attinet ad externum forum) ſeruandæ ſunt Iuriſperitorum regulæ,& ad præſentem materiam applicandæ,nimirum, vt ſi ſententia ſit interlocutoria,appellatio eſſe debeat ex cauſa rationabili, & coram Iudice probanda,iuxta c. *Vt debitus*, de appel.& c.*Romana*,§.vlt.eod. tit. in 6. At verò,cùm appellatio eſt à ſententia definitiua, vt admittatur, & valeat in illo foro, non eſt neceſſarium cauſam exprimere, ſed ſimpliciter appellare, vt eſt communis doctrina in l.2.ff.de Appell.Cenſebitur autem in præſenti materia ſententia interlocutoria, quando vel non fertur ſeruata ordine, & ſtrepitu iudicij,vel non fertur in tota cauſa, ſed circa aliquem eius articulum interponitur; iuxta doctrinam Abb. communem in cap. *Auditis*, de Procur. num. 5. & Robr. vt lite non conteſt. num. 4. & tunc oportebit, cauſam appellationis proponere coram iudice æquo, & illam

A probare coram iudice ad quem appellatur. Quando verò reſpectu totius cauſæ iuridicè tractatæ fuerit impoſita Cenſura, cenſebitur definitiua, & tunc ſufficiet ſimpliciter appellare, quantum ad externum forum ſpectat. Quod verò attinet ad forum conſcientiæ, ſi quis bona fide appellet intelligens ſe habere cauſam ſufficientem, & probabilem, id ſatis erit: ſi autem mala fide id faceret ſolùm ad dilationem litis, ſciens appellationem eſſe iniuſtam,& ſine cauſa,grauiter peccaret,& (vt opinor) non ſuſpẽderet vim præcepti, & Cenſuræ,quia fraus & dolus nemini debent patrocinari; neque illa eſt vera defenſio,ſed offenſio: nihilominùs tamen in foro exteriori, quandiu non probatur talis defectus, ſemper habet appellatio prædictum effectum. Niſi eſſet in
B cauſa,in qua ſecundùm iura non habet locum appellatio,vt in cauſa fidei,vel in cauſa religioſi, quando ſecundùm regulam corrigitur, vt habetur in cap. *Ad noſtram*, & cap.*Reprehenſibilis*, de Appell.& notat Paludan.4. diſt.18.q.1. art.4.concluſ.2.& alij.

Secundò requiritur,vt talis appellatio debito tempore fiat. Quærunt autem circa hoc Canoniſtæ, an huiuſmodi appellatio interponenda ſit tempore à iure præſcripto ad legitimè appellandum ab aliis ſententiis,quod eſt tempus decem dierum, iuxta textum in cap. *Quod ad conſultationem*, de re iudicata: an verò fieri poſſit toto tempore, quo conditio impleta non eſt.In qua re Abbas in dicto cap. *Præterea*, docet etiam ad hanc appellationem ſeruandum eſſe tempus lege præſcriptum,quia illud ius eſt generale,
C & nulla eſt in iure facta exceptio de hac ſententia:& ideò in illa etiam ſeruandum eſt.Vnde, cùm ille numerus dierum computandus ſit à die latæ ſententiæ iuxta l. 1. §. *Biduum*.ff.Quando appell.ſit,quæ habetur etiam in c.*Biduum*, 2.q.6.fit, vt intra primos decem dies à die ſententiæ Cenſuræ latæ appellandum ab ea ſit, vt per appellationem ſuſpendatur, etiamſi terminus implendæ conditionis diuturnior ſit.

3. *Quod ſit tẽpus legitimum appellationis à cenſura.*

Abbatis opinio.

Quæ opinio ſecurior quidem eſt, & ad tollendas lites aptior: tamen in rigore & in conſcientiæ foro contrariam ſententiam exiſtimo eſſe ſatis tutam, & in foro etiam exteriori ſecurè poſſe iudices iuxta illam pronunciare, nimirum, quocunque tempore interponatur appellatio, dummodò ſit ante exple-
D tum conditionis tempus, legitimam eſſe, & ſuſpendere Cenſuram. Quæ eſt opinio Gloſſæ, & aliorum in dicto cap. *Præterea*, quam referunt, & ſequuntur Couarruuias dicto §.decimo, num.4. & Nauarrus in cap. *Cùm contingat*,de Reſcript.cauſa decima quarta. Quorum autoritas reddit hanc opinionem ſatis probabilem,& tutam:quæ etiam fauorabilior eſt, & mitior; ideóque (cæteris paribus) magis probanda. Fauetque illi non parùm dictum cap. *Præterea*, ibi, *Medio tempore*:illa enim particula indefinita æquiualet vniuerſali: cùm ſit quaſi doctrinalis, ſeu deciſiua: ergo totum illud intermedium tempus eſt legitimum ad appellationem interponendam: atq; in illo iure ſatis eſt hæc exceptio inſinuata. Accedit, quòd hæc ſententia conditionata pro eo tempore, in quo nondum eſt impleta conditio, non ſimpliciter eſt
E ſententia, ſed ſecundùm quid:quia conditionalis nihil ponit in eſſe: & ideò,quando conditio impletur, tunc fieri cenſetur: ergo mirum non eſt,quòd toto priori tempore ab ea appellari poſſit, & quòd ea ratione non comprehendatur ſub communi iure præfiniente tempus ad appellandum à ſententia, vtique abſoluta,& perfecta.

4. *Vera opinio.*

Gloſſa.

Couarr. Nauarr.

In quo etiam aliquid ſingulare in Cenſura,& præſertim in excommunicatione inuenitur, nam ab illa, quãdo purè,& abſolutè lata eſt,appellari non poteſt, ſaltem quantum ad effectum ſuſpendendi cenſuram,

5. *Diſcrimen inter cenſuram latam abſolutè, & ſub conditione.*

vt

vt habetur in capite *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellationibus, & in capite *Is cui*, §. vltimo, de Sentent. excommun. in Sexto. Vbi hoc etiam ad ſuſpenſionem, & interdictum extenditur. Et optima ratio in priori textu redditur: quia huiuſmodi ſententia Cenſuræ ſecum affert executionem: à ſententia autem iam executioni mandata nemo poteſt appellare: ſed quærendum eſt aliud remedium, nempe abſolutionis.

6. *A Cēſura conditionata, impleta cōditione non poteſt appellari.*

Ex quo obiter colligitur, grauiter illos erraſſe, qui putarunt, etiam in ſententia excommunicationis latæ ſub conditione: intra certum terminum, habere locum appellationem, poſt expletam conditionem, dummodò intra decendium fiat. Quæ videntur in eo fundari, quòd talis ſententia tum cenſetur ſimpliciter lata, quando conditio impletur: non tamen aduerterunt conditionalem, impleta conditione, tranſire in abſolutam: & ideò in præſenti materia ſecum ferre executionem: quapropter non poteſt ab illa appellari. Aduertit autem Nauarrus dicto capite *Cum contingat*, cauſa decima quinta, quòd, licèt ſententia excommunicationis abſolutè lata non poſſit per appellationem ſuſpendi, ſententia tamen declaratoria, qua ſcilicet aliquis declararur incurriſſe, & denunciari, & vitari præcipitur, per legitimam appellationem ſuſpenditur. Quod ipſe ibi latè probat, eamque doctrinam approbat Couarruu. dicto numero quarto, ſed de hoc modo ſuſpendendi Cenſuram per appellationem hæc nobis ſufficiant.

Poteſt tamen à ſentētia declaratoria. Nauarr. Couarr.

7. Paludan.

Ad hanc verò cauſam ſuſpenſionis reuocantur aliæ, quæ, licèt non ſint propriè appellationes, illi æquiualent, vt notauit Paludan. in quarto, diſtinctione decima octaua, quæſtione prima, articulo 4. concluſione 2. Vna cauſa eſt, quando aliquis non potens, aut neſciens appellare, ſeſe protectioni Apoſtolicæ Sedis committit, vt expreſsè traditur in capite *Ad audientiam*, de Appellationibus. Atque idem eſt, quando iter ad Sedem Apoſtolicam arripitur, ſeu inchoatur, vt in eodem titulo dicitur, capit. *Dilecti filij*. ſecundò, *Quia plus eſt* (dicitur) *ad ſedem Apoſtolicam facto prouocare, quàm verbo.* Idemque à fortiori erit, ſi totum negotium Papa, vel ſuperior ad ſe auocauerit, tunc enim ablata eſt iuriſdictio inferiori. Denique, quacunque ratione ille, cui Cenſura imponitur, recurrat ad ſuperiorem, prouocando, ſeu petendo iudicium eius, cenſetur virtute appellare: & ideò id ſatis eſt, vt ſententia ſuſpendatur.

Per recurſum ad Papam, ſeu ſuperiorē ſententia ſuſpenditur.

8. *Per conſenſum eius in cuius fauorem lata eſt cenſura, ſuſpēditur.*

Alia cauſa ſufficiens ad ſuſpendendam Cenſuram vltra terminum in ſententia præfixum eſſe poteſt voluntas, & conſenſus eius, in cuius fauorem lata eſt: vt v. g. ſi in fauorem creditoris præcipitur debitori ſub Cenſura, vt intra tres menſes ſoluat; & poſteà creditor concedat maiorem terminum, ita vt per quatuor aut plures menſes expectare contentus ſit, tunc non incurret debitor excommunicationem, etiamſi conditio videatur impleri in termino per ſententiam præſcripto. Quia licèt videatur facere contra verba præcepti ſuperioris, non tamen contra mentem, & voluntatem eius, quæ eſt vt ſatisfiat creditori: quando autem ipſe conſentit, iam pro eo tempore ei ſatisfactum eſt. Quæ ratio explicatur aliter: nam ceſſante cauſa excommunicationis, ceſſat excommunicatio: ergo ſuſpenſa (vt ita dicam) cauſa excommunicationis pro aliquo tempore, pro eodem ſuſpenditur excommunicatio: nam eſt eadem ratio & proportio: quia pro eo tēpore verè tollitur cauſa excommunicationis, & materia præcepti. Quando autem mihi præcipitur, vt ſoluam debitum hodie, ſupponitur me teneri ad ſoluendum pro die hodierno: at verò, quando creditor contentus fuit, vt differatur ſolutio in craſtinum, iam non ſum debitor pro hodierna die: nec iudex vult me plus obligare, quàm ipſe creditor velit.

A Et ideò etiam iam non ſum contumax, eo tempore non ſoluendo, nec rationabiliter talis præſumi poſſum, cùm conſtet materiam præcepti eſſe ablatam pro eo tempore. Ceſſat ergo pro tunc cauſa incurrendæ Cenſuræ; & ideò tunc non incurritur. Quæ fuit ſententia Abbatis, Decij. & aliorum in dicto ca. *Præterea*, quam etiam tenet Ang. qui alios refert, ver. *Excommunicatio*, 2. num. 20.

Abbas. Decius. Angel.

Cōtraria ſententia improbatur. Syluest. Nauarr. Vgolin.

Et mihi videtur tam ſpeculatiuè, quàm practicè vera, & ſecura: quamuis alij contrarium ſentiant, vt Syluest. ver. *Excommunicatio*, 2. num. 1. caſu 13. Nauarr. c. 27. n. 25. Vgolin. qui alios refert ſuprà, c. 20. §. vlt. num. 5. Hac ſolùm ducti ratione, quòd, ſicut proferre talem ſententiam eſt actus iuriſdictionis, ita etiam differre, vel ſuſpendere illam: ergo ſine conſenſu
B iudicis habentis iuriſdictionem non ſufficit alterius partis conſenſus ad prædictum effectum. Hæc tamen ratio facilè diſſoluitur ex fundamento à nobis adducto: nam ſuſpendere ſententiam directè, & quaſi poteſtatiuè, ſtante cauſa, & materia eius in eodem vigore, eſt actus iuriſdictionis: ſuſpendere tamen, vel dilatare ſententiam per ſubtractionem materiæ non eſt actus iuriſdictionis, ſed dominij circa talem materiam. Sicut etiam reuocare ſententiam ſemel latam, ſi directè, & ex poteſtate agentis id fiat, eſt actus iuriſdictionis, omninò verò auferre vim ſententiæ conditionalis per ſubtractionem cauſæ, & materiæ, vt v g. condonando debitum, non eſt actus iuriſdictionis, ſed dominij.

10. *Notandum pro data reſolutione.*

Et ideò in huiuſmodi ſententiis diligenter obſer-
C uandum eſt, vt talis ſententia omninò, & (vt ita dicam) adæquatè data ſit in fauorem talis perſonæ, quæ dominium habet, ſeu poteſtatem ad remittendum, vel differendum debitum, ſeu ſatisfactionem. Nam, ſi illa non ſit cauſa totalis, ſed partialis, & iudex intendat aliquod commune bonum in executione talis ſententiæ, tunc non ſufficiet conſenſus partis ad differendum terminum eius, vt ex contraria ratione ſatis notum eſt. Tamen in ſimili caſu, & ſeruata proportione, non ſufficiet conſenſus eiuſdem partis ad tollendam omninò obligationem talis præcepti, & Cenſuræ, etiamſi omninò cedat iuri ſuo; quia etiam tunc maneret ius boni communis, quod iudicem præcipuè intendere ſupponimus. At verò, ſeruata
D proportione, quotieſcunque per conſenſum partis remittentis debitum tollitur Cenſura, per conſenſum eiuſdem differentis debitum, Cenſura differtur. Et hoc probat ratio facta, nec diſcrimen ſufficiens aſſignari poteſt.

11. *Incurratúrne cenſura non impleta conditione poſt terminum lōgiorem à parte indultum.*

An verò, non expleta conditione, etiam poſt terminum longiorem præfixum ex conſenſu partis, tunc incurratur excommunicatio, nonnullum dubium habere poteſt. Nam iudex ſolùm præfixit terminum trium menſium, v. g. & pro tunc impeditus eſt effectus ex conſenſu creditoris: ergo, vt poſteà incurratur, nulla eſt cauſa ſufficiens: nam voluntas creditoris non ſufficit: voluntas autem ſuperioris non adeſt, quia iam elapſum eſt tempus per eam præſcriptum. Propter quam rationem ita ſentiunt Angelus verb.
E *Excommunicatio*, primo, numero vigeſimo primo, & Syluest. verb. *Excommunicatio*, 2. n. 1. caſu 13. Nauarr. vbi ſuprà: Quamplures alios refert Henricus libro 13. ſummæ, capite vigeſimo, litera H. Dicendum nihilominùs eſt, poſteà incurri Cenſuram, quia verè expletur conditio, ſub qua lata eſt. Quod duobus modis explicari poteſt. Prior, & facilis eſt, quia, vt ſuprà dicebamus, ille terminus non eſt ad finiendam, ſed ad differendam ſolutionem: & ideò non tam poſitiuè, quàm negatiuè explicandus eſt, ſcilicet vt vltra tres menſes non differatur ſolutio: habet autem ſubintellectam conditionem, nempe *inuito creditore*, quia

Quorundam ſententia. Angel. Syluest. Nauarr. *Vera ſententia.*

in

in eius gratiam talis ſententia fertur: & ideò, cùm primùm ipſe incipit eſſe inuitus, impletur conditio: quia iam vltra tres menſes differtur ſolutio, inuito creditore. Alter modus explicandi erit, etiamſi poſitiuè terminum illum, verb. gr. trium menſium declaremus: quia tempus illud, nec materialiter, nec continuè oportet intelligi, ſed de tribus menſibus, pro quibus vrgeat obligatio ſoluendi debitum. Totum autem illud tempus, quod adiectum eſt ex voluntate creditoris, ex eadem conſtitutum eſt extra obligationem pro tunc ſoluendi debitum: quare ſtatim ac illa voluntas ceſſat, iterum clauditur illa obligatio ſub priori tempore trium menſium, quo tunc moraliter ac formaliter cenſetur terminari: quamobrem, ſi tunc non ſoluatur debitum, impletur conditio, ſub qua excõmunicatio lata eſt. Quo fortaſsè ſenſu rectè dicunt Iuriſtæ, prorogatione termini facta, eundem terminum eſſe cenſeri: quia ſub ea conditione prorogatio fieri exiſtimatur, vt ſumitur ex l. *Sed etſi*, ff. de Precario, & l. *Si cum die*, ff. de Arbitris. Qui etiam rectè diſtinguunt inter innouationem & prorogationem termini ex l. 4. ff. de Damno infecto: nam innouare eſt nouum terminum concedere: prorogare verò eſt eum, qui erat aſſignatus, extendere. Atque ita in præſenti licèt creditor non poſſit nouum terminum autoritate ſua ſtatuere, potuit tamen prorogare priorem, & ita idem ipſe eſt, qui poſteà expletur ſuſpenſione ablata. Et ita ſoluitur facilè fundamentum oppoſitæ opinionis, nam tunc excommunicatio non incurritur niſi ex vi prioris ſententiæ: & ideò non eſt neceſſarius nouus conſenſus iudicis, quem Angelus, & Syluester requirunt.

SECTIO VII.

Vtrùm, Cenſura ferri poſſit ſub conditione ad cauſam pertinente.

1. *Malè fertur ſentẽtiæ cenſuræ ſub conditione impertinente.*

SVpereſt, vt de alio genere conditionalis cenſuræ dicamus, quãdo ſcilicet conditio talis eſt, vt ad complendam cauſam Cenſuræ nihil referat, vt v.g. ſi hac forma feratur, *Excommunico te, ſi nauis ex India venerit, aut venit.* Poteſt enim hæc conditio eſſe, aut de re præſente, ſeu iam facta, aut de re futura cõtingenti, nam, ſi ſit omninò neceſſaria, eſt ſuperuacanea. Dico ergo, quotieſcunq; talis conditio additur huic ſententiæ, quæ ad cauſam, vel rationem ferendi cenſuram nihil ſpectat, imprudẽter addi, & malè fieri. Probatur, tum quia tunc maximè procedunt leges, quæ hoc vetant, vt l. 1. §. *Biduum*, ff Quando appell. ſit; tum etiam quia, ſi illa conditio nihil refert ad cauſam Cenſuræ, ſine ratione fertur Cenſura dependenter ab illa: tum denique, quia in re tam graui & ſpirituali non debet aliquid impertinens adiungi.

2. *Conditio non augens culpã poteſt eſſe cauſa rationabilis limitandi cenſuram.*

Dixi autem conditionem debere eſſe talem, vt ad rationem ferendi Cenſuram nihil referat: nam interdum dari poteſt conditio, quæ licèt non augeat, vel minuat culpam: nihilominùs tamen poſſit eſſe rationabilis cauſa limitandi, vel ſuſpendendi Cenſuram. Et hæc forma, *Excommunico Clericum hoc facientem, niſi ſit in tali dignitate conſtitutus*, conditionalis eſt: & illa conditio non minuit culpam, imò fortaſsè interdũ auget: nihilominùs tamen propter honorẽ, & æſtimationem dignitatis Eccleſiaſticæ expedire poteſt ita limitare Cenſuram. Quod attentè obſeruandum eſt in omnibus ſimilibus conditionibus: aliquando enim poſſunt rationabiliter addi, vt explicatum eſt: aliquando verò continere poſſunt acceptionem perſonarum, vt ſi generali Cenſuræ addatur conditio, ſolùm ad excludendas aliquas perſonas ſine rationabili cauſa propter ſingularem affectum, vel cognationem ad illas.

3. *Sententia cenſuræ ſub conditione impertinenti de præſenti, aut præterito tenet.*

Secundò dicendum eſt, quoties talis conditio eſt de præſenti, aut de præterito, ſi iam extat, validam eſſe Cenſuram, quantumuis conditio ſit impertinens: ſicut è contrario ſi non extat, Cenſura eſt nulla. Ratio eſt, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, ſi conditio non ſit appoſita: ſi autem ſit appoſita, æquiualet abſolutæ, vnde non impedit effectum, ex hoc præcisè, quòd conditio ſit impertinens, aut nihil ad cauſam referat. Confirmatur, nam etiam in Sacramentis miniſtrandis talis conditio, aut concepta in mente, & intentione, aut verbis expreſſa, non impedit valorem Sacramenti, ſi reuera conditio extet, vt diximus ſuperiori tomo diſputatione decima tertia, ſectione tertia.

4. *Niſi contineat intolerabilem errorem.*

Dico autem, *ex eo præcisè quòd ſit impertinens*, nam ſi ex tali additione vlteriùs eueniat, vt ſententia contineat intolerabilem errorem: iam ex eo capite poterit Cenſura impediri; vel etiam ſi talis ſit conditio, vt perplexitatem inducat. Vt eſt in illo vulgato exemplo de duobus habentibus æqualem poteſtatem, ſimúlque proferentibus ſententiam ſub hac conditione, *ſi alter te non excommunicat* Nam talis conditio, vel intelligi debet de ſola prolatione ſententiæ, & ſic neutra ex parte impletur conditio, & conſequenter neutra ex parte tenet ſententia. Vel, ſi conditio intelligatur de valore Cenſuræ, id eſt, ſi alter non te validè excommunicat, ſic includit perplexitatem, nam ſi demus, vnius ſententiam non eſſe validam; hoc ipſo videtur apponi conditio neceſſaria, vt altera ſit valida, quòd ſi vna valida eſt, etiam erit altera, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: & ideò talis modus ferendi ſententiam meritò continetur ſub illis, qui continent intolerabilem errorem. De quo in ſimili diximus de Sacramentis, diſputatione citata.

5. *Cenſura lata ſub conditione impertinente de futuro contingente, eſt nulla.*

Tandem addendum eſt, quoties conditio poſita eſt de futuro contingente, & eſt omninò impertinens ad cauſam & rationem ferendi Cenſuram, probabilius videri, talem ſententiam ſtatim eſſe nullam, neque oportere expectare euentum conditionis appoſitæ ad iudicandum de valore Cenſuræ. Ita ſentit Vgolinus dicto capite vigeſimo, §. vltimo, in vltimis verbis; & idem non loco citato cenſuimus de ſimili modo miniſtrandi Sacramenta. Et ratio in præſenti eſt, quia talis ſententia continet intolerabilem errorem: actus enim ſpiritualis poteſtatis non debet eſſe ita pendens à caſuali conditione, quę ad talem actum omninò impertinens ſit. Aliàs etiam poſſet Petrus ſub hac forma excommunicare Paulum, *Si Ioannes conſenſerit:* quanquàm voluntas Ioannis nihil vel ad poteſtatem, vel ad cauſam, ſeu rationem excommunicandi pertineat. Hoc autem eſt valdè abſurdum, & intolerabilis abuſus ſpiritualis poteſtatis. Et ideò cenſeo talem ſententiam à principio continere intolerabilem errorem, ac propterea nullam eſſe iuxta deciſionem cap. *Per tuas*, de Sentent. excommun. & cap. *Solet*, eodem titulo, in ſexto.

Vgolin.

SECTIO VIII.

Vtrum, Debeat admonitio præcedere antequam cenſura feratur.

EXplicuimus ea, quæ videntur eſſe ſubſtantialia in forma Cenſuræ ferendæ: nunc ſolennitas accidentalis explicanda eſt. Hæc autem ſolennitas eſſe poteſt, aut antecedens, aut concomitans, aut ſubſequens; de quibus ſigillatim dicendum eſt, quoniam fuſiorem declarationem requirunt. In hac ergo de admonitione, quæ Cenſuram antecedit, inquirimus. 1.

2. *Admonitio ſufficiens debet antecedere cenſuram.*

Principiò ergo certum eſt, iuxta Canonum diſpoſitionem ſufficientem admonitionem ante Cenſuram debere antecedere. Quod frequentiùs traditur

de

de excommunicatione, vt patet ex cap. *Sacro*, de Sent. A excomm. & in cap. *Romana*, eod. tit. in 6. & cap. *Cùm ſpeciali*, de Appellation. & alibi frequenter: tamen etiam extenditur ad alias ſpecies Cenſuræ, vt patet ex cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat. Vbi de ſola ſuſpenſione & excommunicatione ſermo eſt. In cap. verò *Statutum*, de ſententia excomm. in 6. ad interdictum hæc regula extenditur. Et in cap. *Indignè* 12. q. 2. generatim dicitur, *Debet eſſe prouiſum, vt vindictam admonitio præcedat.* Solùm circa interdictum oportet aduertere: quia interdum propter vnius culpam toti vniuerſitati imponitur, iuxta cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. tunc admonitionem non omnibus, ſed illi, ob cuius culpam Cenſura fertur B faciendam eſſe. Quod per ſe notum eſt, quia alij non ſunt contumaces, aut inobedientes. Sic ergo in omnibus Cenſuris ferendis admonitio ſufficiens præcedere debet. In quo Doctores eiſdem locis, & moderni ſcribentes de Cenſuris conſentiunt.

3. *Admonitio antecedit cenſuram ab homine non à iure.*

Obſeruare autem oportet hæc omnia iura loqui de Cenſuris, quæ ab homine feruntur: quia in iis quæ per legem ipſo iure imponuntur, nec neceſſaria eſt admonitio alia, nec ferè locum habet. Primum patet, quia, ipſa lex ſufficienter admonet, non ſemel, aut iterum, ſed quaſi continuè. Vnde omninò ceſſet ibi ratio, vel neceſſitas alterius monitionis. Ratio enim præcipua, propter quam iura admonitionem requirunt, eſt, tum propter pœnæ grauitatem, tum maximè, quia iuxta Eccleſiæ morem, vt infrà dicemus, non fertur niſi in contumacem: C non cenſetur autem contumax; niſi qui priùs admonitus, non obedit: at verò qui non obedit legi prohibenti ſub Cenſura ipſo facto incurrenda, ſatis eſt contumax: non indiget ergo alia admonitione. Secundum patet, quia, ſi alia admonitio præter legem ipſam neceſſaria eſſet, non poſſet Cenſura ipſo facto incurri, contra intentionem legum, quam ſuprà oſtendimus. Sequela patet, quia ſi poſt violatam legem, alia admonitio neceſſaria eſſet, & admonitus reſipiſceret, iam non contraheret cenſuram: ergo non contrahebatur ipſo iure. Quòd ſi admonitus non reſipiſceret, & contraheret Cenſuram, non tam propter legem violatam, quàm propter cõtumaciam in non reſipiſcendo, D ſeu non ſatisfaciendo, illam contraheret. Ipſa ergo lex ſatis admonet: & ideò iura ſolùm requirunt, vt non ignoretur: quia ignorantia impedit admonitionem, & excuſat contumaciam, c. 2. de Conſtit. in 6. de quo plura inferiùs. Limitandum verò hoc eſt, quando ipſum ius monitionem requirit, vt in Clementina vltima, §. fin. de Stat. monach. ibi. *Niſi moniti reſipiſcant; ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros.* Et ſimile quid habetur in Clem. 1. de Decimis. Hoc autem ſpeciale eſt: & inde ampliùs firmatur generalis regula tradita, quod, vbi ius eſt abſolutum, & Cenſuram ipſo facto fert, aliam admonitionem non requirit. E

4. *Cenſura lata ab homine per generalem legem pro peccatis futuris non indiget monitione.*

Ex quo infero, idem dicendum eſſe de Cenſuris latis per ſententias generales pro peccatis futuris, etiamſi tales ſententiæ non attingant ſtatum & perpetuitatem legum: & ideò ab homine vocentur. Nam in modo, quo feruntur, ſunt ſimillimæ Cenſuris à iure latis. Vnde ratio facta æquè de illis procedit: nam etiam huiuſmodi ſententiæ continent Cenſuram latæ ſententiæ, & præceptum, quod, dum permanet, per ſeſe admonet ſubditos, non tantùm ſemel, aut iterum, ſed continuè: ergo in tali modo ferendi Cenſuram non requiritur alia admonitio, verùm potiùs repugnare videtur cum tali modo Cenſuræ latæ ſententiæ. Vnde iura eodem modo loquuntur de Cenſuris latis per has ſententias generales, ſicut de iis, quæ iure feruntur, vt patet ex cap. *A nobis*, de Sent. excommun. Quod aliqui de ſtatuto, ſeu lege interpretantur. Sed neque in textu eſt aliquod verbum, quo id ſignificetur, ſed potiùs oppoſitum, vt patet ex illis verbis, quibus quæſtio proponitur. *Si quis ita pronunciauerit*, &c. & ex verbis quibus Pontifex reſpondet, *Quod hac ſententia non niſi ſubditi obligantur.* Neque hæc deciſio poſſet commodè in concordiam redigi cum deciſione textus in cap. 2. de Conſtitut. ſi in vtroque eſſet ſermo de ſtatutis, vt latè tractat Couarr. dict. relect. p. 1. c. 10. & infrà dicemus. Expreſſiùs verò in cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excomm. in 6. diſtinguitur excommunicatio, quæ ipſo facto incurritur, in eam, quæ per ſententiam generalem, & per ſtatutum infertur, & declaratur illa non comprehendi Epiſcopos, & ſuperiores Prælatos, niſi de eis expreſſa fiat mentio. Vnde conſtat ſermonem eſſe de Cenſura generatim lata, ſiue per ſententiam, ſiue per ſtatutum: & tamen de vtraque ſupponitur incurri ipſo facto: ergo etiam ſupponitur non requiri aliam admonitionem, ſiue per ſententiam, ſiue per legem feratur.

5. *Cap. Romana obiicitur & exponitur.*

Contrà hoc verò obiici poteſt textus in cap. *Romana*, de Sent. excommun. in 6. vbi excommunicatio prohibetur ferri abſque monitione præmiſſa, tam *in ſpecie*, quàm *in genere*. Propter quæ verba id etiam indiſtinctè aſſerit Abbas in cap. 2 num. 11. de Officio ordinarij. Abbas. Veruntamen textus ille non loquitur de Cenſuris generalibus, quæ feruntur propter peccata futura, ſed *pro culpis, & offenſis præteritis, vel præſentibus:* hæc enim ſunt verba textus. Quæ quidem ſententiæ ſemper ſunt ſpeciales quoad delicta, quia delictum ſemper eſt in ſpecie, ſeu in particulari commiſſum: poſſunt autem eſſe ſpeciales, vel generales quoad perſonas. Et in his eſt longè diuerſa ratio, quia, quando delictum commiſſum eſt, non præceſſit contumacia, quia nec lex, nec ſententia prohibens ſub Cenſura præceſſit: quòd ſecùs eſt in ſententiis, quæ propter peccata futura feruntur. Quamobrem idem verum cenſeo de Cenſuris pro futuris delictis, etiamſi in ſpecie ferantur per præceptum tali perſonæ impoſitum, vt hoc vel illud faciat, aut vitet ſub tali Cenſura ipſo facto incurrenda: quia tunc reuera illam incurret abſque alia admonitione præuia propter eandem rationem. Et ex ipſo vſu id ſatis probari videtur. An verò tunc ad denunciationem faciendam ſit neceſſaria admonitio, poſteà dicemus.

6. *Solùm in ſententiis pro præteritis culpis, eſt neceſſaria admonitio.*

Igitur neceſſitas admonitionis ſolùm inuenitur in ſententiis latis ab homine propter præteritas, ſeu iam commiſſas culpas, vt conſtat ex dicto cap. *Romana*. Et planè alia iura, quamuis non ſemper id exprimant illis verbis, ſemper tamen loquuntur de ſententiis ab homine latis ſuppoſito delicto: & ideò vtuntur hoc verbo *promulgandi ſententiam in aliquem*, vt patet ex dict. cap. *Sacro*, & ex c. *Cùm ſpeciali*, de Appellationibus. Sic autem explicata hæc lex Eccleſiaſtica generalis eſt, & omnes homines ferentes Cenſuram, ſeu omnes Cenſuras à quocunq; homine latas comprehendit: quia iura indiſtinctè, & generatim loquuntur, & quia rationes ſuprà factæ in omnibus locum habent. Vnde ſicut in ſuperioribus dictum eſt, ſub homine ferente Cenſuras comprehendi collegia, ſeu communitates, quę hanc poteſtatem habere poſſunt; ita hìc dicendum eſt, conditionem hanc non minùs in eis eſſe requiſitam, quàm in aliis. Quod latè declarat Vgol. lib. de Cenſ. tab. 1. c. 18. in princ. Sed id omitto, quia res eſt clara. Vgolin. Neque eſt dubiũ, quin hæ leges ex genere ſuo grauiter obligent, vt conſtat ex tenore canon. quos attulimus, vt in c. *Sacro*, & aliis, & ex materia earum, quæ grauis eſt, & bono animarũ neceſſaria. Quapropter ex ſuo genere graue peccatum erit, illã prætermittere, vt notauit Ledeſ. 2. p. 4. q. 23. ar. 3. Ledeſma.

7.
Teneatúrne Summus Pontifex in cenſuris ferendis monitionem præmittere.

Solùm poteſt de Summo Pontifice, dubitari, an A teneatur hanc circunſtantiam ſeruare in ferendis Cenſuris. Et breuiter reſpondeo, aliquid eſſe poſſe pertinens ad ius naturale, nimirum, vt ſine ſufficiente cauſa nemo puniatur, & quòd contra inauditam partem ſententia non feratur, in quibus principiis etiam hæc admonitio fundatur: & quoad hæc tenebitur Pontifex hunc ordinem ſeruare. Aliquid verò in hoc eſt pertinés ad ius poſitiuum, vt v.g. quòd admonitio fiat tali modo, & quòd non ſufficiat euidentia, & grauitas delicti abſque illa, & ſimilia: & quantum ad hæc, ita tenebitur Pontifex hoc iure, ſicut in vniuerſum legiſlator ſuis legibus obligari poteſt. Non quidem ex vi poteſtatis directiuæ, ſed ex naturali obligatione ad commune bonum tuendum, & ad conformitatem, ſeu proportionem debitam capi- B tis cum corpore: de quo aliàs. Itaque non rectè faceret Pontifex, ſi abſolutè & ſine vlla cauſa hunc ordinem ferendi Cenſuram inuerteret. Ex cauſa tamen, ſicut poſſet in hoc diſpenſare cum alio, ita poſſet interdum iuſtè agere ferendo cenſuram abſque alia admonitione, ſuppoſita grauitate delicti, & publica euidentia facti, & aliqua vrgente neceſſitate. Non eſt enim tam intrinſecum cenſuræ, vt propter contumaciam ad Eccleſiam feratur, quin poſſit etiam propter ſimplex delictum ferri de abſoluta Pontificis poteſtate. Quæ doctrina tota confirmari poteſt ex cap. *In cauſis*, de Sent. & re iudicata.

8.
Debeátne cenſuram latam in defenſionem propriam præcedere admonitio.

Quoniam verò dictum eſt hanc admonitionem ſolùm requiri in cenſuris ab homine latis per ſententiam ob culpam cómiſſam, dubitare quis poteſt, an, C quando Cenſura non fertur per modum iudicij, ſed per modum defenſionis iuxta ſuperiùs dicta in ſect. 2. teneatur monitionem præmittere. Multi enim Canoniſtæ negant tunc eſſe neceſſariam monitionem, quos refert Couarr. in dicto §. 9. n. 6. & alios refert Vgolin. dict. c. 18. lib. 2, quos ipſe ſequitur ex fundamento iam inſinuato. Quia tunc excomm. non eſt à iudice, vt iudex eſt, ſed à perſona priuata defendente ius ſuum: præmittere autem monitionem ſolùm eſt præceptum iudici, vt ex citatis iuribus ſumitur, præſertim ex c. *Sacro*. Addi etiã poteſt, tũc eſſe notoriam contumaciã, & ideò nó eſſe neceſſariã admonitioné.

Quorundam opinio.
Couarr.
Vgolin.

9.
Secunda opinio.
Couarr.
Abb.
Innocent.

Contrariam ſententiam defendit Couarr. citato loco, & eam tenet expreſsè Abbas (quamuis ſoleat in D contrarium citari) in cap. *Venerabili*, de Cenſib. num. 3. Imò refert Hoſtienſem tenentem contrarium, & dicit hanc partem eſſe tutiorem: & idem tenet Innocent. ibi, cuius doctrinam Abbas exponit. Fundamentũ eſſe poteſt, quia iura non limitant hoc præceptum de præmittenda monitione ad ſolos iudices, cum ea formalitate iudicandi, ſed abſolutè prohibent, *ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti monitione præmiſſa, promulgare præſumat*: quæ ſunt verba c. *Sacro*, ille autem, qui in defenſionem ſui iuris alium excommunicat, veriſſimè dicitur in eum promulgare excommunicationis ſententiam: nam illa vox *ſententiam* non neceſſariò ſumitur in eo rigore, quo eſt actus iudicij propriè ſumpti, ſed prout communiter dici ſolet de Cenſura excommunicationis, etiamſi per præceptum feratur. Adde, eum qui Cen- E ſura vtitur in ſui defenſionem, nunquam poſſe ita exuere poteſtatem, vel actum iudicis, quin eis vtatur: quia Cenſura neceſſariò eſt actus iuriſdictionis, & pœna, quæ ſupponit condignam culpam. Neque eſt verum ibi intercedere aliquam contumaciam ante admonitionem, etiamſi delictum aliquod præcedere poſſit: quia nondum ille fuit inobediens formaliter præcepto Eccleſiæ, licèt fortaſsè in re aliqua ius ſuum Prælato denegauerit: quod interdum ſine peccato poſſet contingere, vt iam explicabo.

10.
Poſterior ſententia præfertur, & explicatur.

Hæc itaque poſterior ſententia mihi verior videtur: imò addo, ſi res ad praxim reducatur, vix poſſe aliter talem Cenſuram prudenter ferri. Conſtituamus ergo communem caſum de Epiſcopo, qui viſitans ſuam diœceſim, ab aliquo Parocho, vel Abbate non admittitur ad viſitandum, eò quòd ſe aſſerat exemptum: in quo caſu aiunt omnes dicti auctores, ſi huiuſmodi Epiſcopus anteà erat in poſſeſſione viſitandi illam Eccleſiam, poſſe excommunicationis ſententiam ferre in talem Parochum, etiamſi appellationem interpoſuerit, iuxta ſuperiùs dicta in ſect. 2. Interrogo ergo, an ille Parochus denegans locum viſitandi titulo tuendi ius ſuum, grauiter peccauerit ante admonitionem Epiſcopi, nécne? Nam, ſi non peccauit; nec cenſura fertur quaſi in punitionem commiſſi delicti, ergo non poteſt ferri niſi per modum præcepti, & pro peccato futuro, id eſt, ſi contradicendo, & reſiſtendo perſeuerauerit; & tunc iam non ſumus in caſu, in quo decreta ſtatuunt, vt admonitio præcedat, vt ex dictis conſtat. Vnde in eo caſu veriſſimum cenſeo non eſſe neceſſariam aliam admonitionem præter præceptum, quia ipſum præceptum ſatis admonet. Quoniam verò huiuſmodi præcepta ſemper imponuntur ſub aliquo termino peremptorio, vt ſi intra illum conditio impleatur, ſtatim ipſo facto cenſura incurratur, oportebit terminum illum, ſeu tempus tantum eſſe, quantum ad deliberandum, & humano modo agendum moraliter ſufficiat: quod iuxta cauſæ & negotij qualitatem prudentiæ Prælati committendum eſt. Præceptum autem toto tempore illo vrgens, ſufficienter æquiualet etiam trinæ monitioni. Si autem Parochus cenſeatur, vel præſumatur grauiter peccâſſe, hoc ipſo quòd ſuum Prælatum à ſua poſſeſſione perturbare tentauit, tunc rurſus interrogo, an Prælatus illum excommunicet propter delictum commiſſum, nimirum, vt puniat illud, vel vt cogat deſiſtere à vi inchoata. Sub priori ratione non ſe gerit Prælatus tanquam ſe defendens, ſed tanquam verus iudex, quia punire delictum commiſſum nil refert ad defenſionem, ſed ſolùm quòd delinquens ab incœpto deſiſtat: vnde ille eſt propriiſſimus actus iudicis, vt ſic: ergo tunc habent locum omnia iura, quæ admonitionem præmittendam ſtatuunt: debet ergo illam præmittere, ſi ea intentione, & ratione cenſuram ferre velit. Si autem ad hoc ferat excommunicationem, vt ille ab incœpto deſiſtat, non poteſt aliter hoc facere, quàm hoc ipſum præcipiendo ſub Cenſura ipſo facto incurrenda: atque ita iam illa eſt Cenſura ſub conditione futuræ culpæ, & admonitionem continet in ipſomet præcepto: ergo, moraliter loquendo, nullus hîc videtur relinqui quæſtioni locus. Neque in hoc modo ferendi Cenſuram aliquid nouum, aut peculiare fit; nam ſeruantur illæ duæ regulæ, quòd pro peccato præterito non fertur Cenſura, niſi monitione præmiſſa; ſub conditione autem de futuro fertur cum ſola monitione in præcepto incluſa. An verò hæc debeat eſſe triplex, vel ſufficiat vna, & circa hoc aliquid ſingulare in eo caſu inueniatur, iam explicabo.

SECTIO IX.

Quotuplex debeat præcedere admonitio.

1.
Trina monitio debet antecedere cenſuram.

NOn ſolùm ſtatuunt iura, admonitionem præmittendam eſſe, ſed etiam modum, quo facienda eſt, præſcribunt. Et primò quidem in dicto cap. *Sacro*, ſtatuitur, vt *hæc admonitio competẽs ſit*. Vbi Gloſſa competentem monitionem declarat, id eſt, trinã, quæ aliàs ſolet in iure dici *canonica*. Tanta enim, & tam ſuaui prouidentia voluerunt Eccleſiaſtici Canones huiuſmodi Cenſuras ferri, vt priùs triplicem monitionem præmitti voluerint, vt patet ex

cap.

cap. *Contingit*, 2. de Sent. excommunic. quanquam ibi non videatur generalis lex tradi, ſed in quodam peculiari caſu, & negotio præcipi. At verò in cap. *Constitutionem*, de Sẽt. excomm. in ſexto, §. *Statuimus*, ſatis declaratur, ſtatutum eſſe per iura, vt trina monitio præmittatur. Vnde videtur hoc ius eſſe antiquiſſimum: nam iura, quæ de illo loquuntur, non ſignificant illud de nouo ſtatuere, ſed illud ſupponere, vt perpetuò in Eccleſia obſeruatum, vt patet ex cap. *De illicita*, 24. quæſt. 3. & c. *Prebyterorum*. 17. quæſt. 4. vbi iudicatur, hanc formam trinæ admonitionis ſumptã eſſe ex ordine correctionis fraternæ, quem Chriſtus docuit. Vnde in cap. *Omnes decimæ*, 16. quæſt. 7. dicitur, *Secundùm Domini noſtri præceptum admoneantur ſemel, & ſecundò, & tertiò.* Non quòd hoc ſit præceptũ B iuris diuini: tum quia oſtenſum ſit totam hanc cenſurarum inſtitutionem Eccleſiaſticam eſſe: tum etiam quia ad forum contentioſum pertinet, non ad fraternam correctionem. Solùm ergo id dicitur, quia ad inſtar, & imitationem ordinis à Chriſto propoſiti hęc inſtitutio facta eſt. Vnde in cap. *præſenti*, 5. quæſt. 2. alius admonendi ordo à Syluestro Papa olim ſeruatus commemoratur: in quo quinque monitiones fiebant, antequam anathema proferretur: poſt ſingulas verò monitiones paulatim etiam indicebatur cenſura, & creſcente contumacia augebatur, priuãdo priùs ingreſſu Eccleſiæ, poſteà communione, ſeu communicatione fidelium, poſteà anathema pronunciando. Veruntamen ritus trinæ monitionis in Eccleſia retentus eſt. Quem obſeruare tenentur omnes Eccleſiaſtici iudices, cuiuſcunque ordinis, vel conditionis ſint, infrà Summum Pontificem: nam ius, quod hoc ſtatuit, generale eſt, & commune omnibus, & ſuper omnes. De ipſo verò Pontifice Summo ita cenſendum eſt, ſicut ſuprà de admonitione diximus.

2. *Vnam monitionem pro pluribus fieri poſſe.*

In ſeruanda verò hac forma trinæ admonitionis ea moderatio adhibenda eſt, quæ in dict. cap. *Constitutionem*, ponitur: nimirum non ſemper neceſſarium eſſe, vt hæ tres monitiones tribus temporibus diſtinctis fiant, ſed vnam pro tribus fieri poſſe, *dummodò aliquorũ dierum competentia interualla concedantur.* Vt, ſi ſub hac forma fiat, *Admoneo te, vt intra tres dies ſatisfacias, ſingulos dies, pro ſingulis admonitionibus tibi concedendo.* Et (quod aduertendum eſt) in illo textu nulla cauſa poſtulatur, vt hoc modo poſſit fieri admonitio vna pro trina, ſed generatim, & abſolutè conceditur: & ita indiſtinctè fieri poteſt vtroque modo. Ideóque fortaſsè poſterior modus vnius admonitionis pro trina magis eſt vſu receptus, quia facilior. Et in his Doctores conueniunt.

3. *Quantum temporis neceſſe ſit pro vnaquaque monitione cõcedere.* Nauarr.

Dubitant tamen quantum temporis neceſſe ſit pro vnaquaque admonitione concedere. Aliqui enim putant, vt minimum, oportere, vt pro vnaquaque admonitione duorum dierum ſpatium concedatur: quia textus ille ait, *Aliquorum dierum competẽtia interualla.* Quod indicauit Nauarrus cap. 27. num. 11. ſub hac limitatione, *Quando non eſt periculum in mora.* Ex illo E autem textu non ſatis colligi videtur, hoc eſſe neceſſarium: quia ibi non dicitur, quòd pro ſingulis admonitionibus detur aliquorum dierum ſpatium: ſed quòd iudices inter monitiones ſeruent aliquorum dierum conuenientia interualla. Hoc autem propriiſſimè, & iuxta literam ſeruabitur, etiamſi tres, vel duos dies tãtùm pro omnibus admonitionibus iudex concedat, ex illis diebus conueniens interuallum ſingulis admonitionibus deſignando: tunc enim verè, ac propriè aliquorum dierum interualla pro omnibus, vel pro vna omnibus admonitionibus æquiualente, tribuuntur. Nihilominùs tamen, quia prior ſenſus planior videtur, tutius erit id obſeruare, vbi nulla rationabilis cauſa cogit ad tempus illud coarctandum: ex

A illa verò id facere licebit, quod prudenti arbitrio iudicis relinquendum eſt, pro negotij qualitate, vt Gloſſa circa eundem textum annotauit. Si quis autem rectè conſideret, iam tunc iudex non ſeruabit formam admonitionis præſcriptam ſimpliciter in illa parte illius canonis, ſed vtetur facultate conceſſa in eodem textu in vltima parte illius, quæ ſupereſt explicanda.

4. *Ex rationabili cauſa poteſt tempus monitionum coarctari, non autem admonitio prætermitti.*

Additur ergo ibi, *Niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda:* vbi illud relatiuum *ea*, interualla dierum refert: igitur ex rationabili cauſa poteſt illa dierum pluralitas coarctari, vel etiam ad diem vnum, aut breuius tempus, ſi neceſſe fuerit, redigi. Ponderari autem poteſt vis illius vocis, *moderanda*: nam ex vi illius non videtur permitti, vt propter vllam neceſſitatem admonitio omninò prætermittatur, nullúmve tempus ad reſipiſcendum cõcedatur, ſed ſolùm vt terminus coarctetur, & limitetur: hanc enim vim habet verbum, *moderandi*. Et ſanè ſi quis cõſideret propriam materiam, in qua verſatur hæc admonitio, vix poteſt cogitari caſus, in quo admonitionem omninò prætermittere oporteat, iuxta Eccleſiæ intentionem in his cenſuris ferẽdis. Nam, aut agitur de delicto commiſſo, aut de videndo damno, aut opere aliquo, quod timetur. Quando cenſura eſt huius poſterioris generis, iam diximus, non eſſe neceſſariam aliam admonitionem præter illam quæ in præcepto ipſo, vel lege continetur; & iura, quę de hac admonitione tractant, C non loqui de huiuſmodi cenſura: ideoque certum eſt, Prælatum, qui hoc modo fert cenſuram in ordine ad futurum, poſſe terminos eius coarctare, quantum iudicauerit expedire, iuxta negotij qualitatem, & periculum, quod imminere poteſt. Si autem cenſura reſpicit delictum iam factum, non fertur abſolutè ad puniendum illud, eò quòd factum ſit, vt ſupponimus, ſed vt ab illo reſipiſcat, vel pro illo ſatisfiat, & ex hac parte iam reſpicit futurum: & ideò ferri nõ poteſt ſine aliquo genere admonitionis, quia non poteſt abſolutè ferri, ſed conditionali modo, vt ſuprà tactum eſt, ſcilicet, *Niſi intra tale tempus reſipueris, vel ſatisfeceris, talem cenſuram incurres.* In hac autem forma ferendi cenſuram, intrinſecè includitur admonitio. D Voluerunt autem iura, vt hæc admonitio ſit trina, vel formaliter, vel virtute, id eſt, vna pro trina, cum eo tẽporis interuallo, quod & ad moralem interruptionem, & ad humanam conſultationem, & deliberationem ſufficeret. Quia verò negotiorum qualitas, vel inſtantia non ſemper permittit tantum tempus concedere ſine graui periculo maioris damni; ideò ipſamet lex humana prudenter addidit ex neceſſitate poſſe iudicem tempus illud moderari, in quo includitur, vt poſſit etiam, ſi neceſſe ſit, nullam aliam admonitionem præmittere, præter eam, quæ in ipſo præcepto, ſeu ſententia conditionata includitur.

SECTIO X.

Vtrùm, Admonitio adeò neceſſaria ſit, vt nullam exceptionem patiatur.

Varij ſolent à prædicta neceſſitate caſus excipi, quos hoc loco examinare neceſſe eſt. 1.
Primus eſt, quando cenſura abſolutè fertur pro delicto commiſſo, ſine ordine ad futurum. Tunc enim admonitio non habet locum, tum quia admonitio non eſt de rẽ facta, ſed facienda, tum etiam quia admonitio fit, vt expectetur contumacia, quando autem cenſura illo modo fertur, non expectatur contumacia noua, ſed pro delicto facto imponitur. Vnde, licèt reus corrigatur non effugiet talem pœnam.

Atque hæc eſt communis doctrina Canoniſtarum, quos ſtatim referam.

2. Supponit autem hæc exceptio cenſuram poſſe ferri illo modo pro delicto commiſſo, ſine noua contumacia quod difficile eſt. Et ideò diſtinguunt dupliciter poſſe ferri Cenſuram, ſcilicet, vel formaliter in ratione cenſuræ, & tunc aiunt nec exceptionem, nec modum illum imponendi cenſuram locum habere: quia cenſura vt ſic ſignificat medicinalem pœnam, vt infrà videbimus, poteſt autem etiam imponi per modum puræ pœnæ vindicatiuæ, & tunc aiunt procedere dictam exceptionem. Ita Innocentius in cap. 1. de Exceſſ. Prælat. Panormit. in cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat. nu. 4. & ibidem alij. Qui prætereà limitant hanc ſententiam, vt in excommunicatione locum non habeat, quia hæc nunquam eſt pura pœna, ſed ſemper medicinalis, vt infrà ſuo loco videbimus. Et nunc breuiter ſumitur ex cap. *Qua fronte*, de Appellat. vbi dicitur Eccleſiam ſemper eſſe paratam ad dandam abſolutionem excommunicato cum debita ſubiectione, & diſpoſitione illam petenti: ergo multò magis parata eſt ad non excommunicandum, ſi peccator reſipiſcere velit, vel obedire: ergo de hoc ſemper admonendus eſt.

Cenſura impoſita per modum pœnæ non indiget monitione.
Innocen.

3. De ſuſpenſione autem videtur certa prædicta doctrina, & diſtinctio. Probari autem ſolet ex cap. *Eos*, & cap. vlt. de Temp. ordin. in 6. & cap. *Tam literis*, de Teſtibus; in quibus iuribus eſt ſermo de ſuſpenſione, & propterea ſpecialiter de illa hoc affirmat Abbas ſequens Innocētium in cap. *Si quis Presbiter.* de Clerico excommunic. min. num. 2. & in dicto cap. *Reprehenſibilis*, nu. 3. vbi etiam adducit cap. *In loco.* 5. quæſt. 4. in quo textu potiùs de excommunicatione quadam ſermo eſt. Et reſponſio clara ad illum eſt, ibi ferri excommunicationem quandam pro delicto futuro, & ideò non eſſe neceſſariā aliam admonitionem: idem autem reſponderi poteſt ad cap. *Eos*, & cap. vltimum de Temp. ordin. in ſexto. Nam eodem modo ibi feruntur ſuſpenſiones ipſo facto pro futuris delictis. Solùm in dicto cap. *Tam literis*, videtur Summus Pōtifex quoſdam ſuſpendere ob præcedens quoddam delictum abſque vlla monitione præuia, nullâve ſatisfactione, aut reſipiſcentia eorum expectata. Vnde non eſt dubium, quin hæc cenſura poſſit per modum pœnæ imponi, ſine vllo ordine ad futurum. Iura ergo quæ vetant ſuſpenſionem ferri niſi admonitione præmiſſa, vt dictum cap. *Reprehenſibilis.*, & cap. *Sicut*, de Cohabitatione clericorum, & mulierum, intelliguntur de ſuſpenſione, quæ fertur per modum cenſuræ, non verò quando imponitur per modum ſimplicis pœnæ.

Abbas.

4. De interdicto verò maior eſt difficultas. Nam licèt Abbas ſuprà idem affirmet, non affert tamen poſitiuum (vt ſic dicam) teſtimonium iuris, quod id probet, ſed ſolùm negatiuum ex cap. *Romana*, de Sent. excommunic. in ſexto, vbi ſola excommunicatio promulgari prohibetur abſque monitione præmiſſa, cùm tamen priùs de interdicto, ſuſpenſione, & excommunicatione, ſermo quantum ad alia fuiſſet. Et poſſumus hoc confirmare ex dicto cap. *Reprehēſibilis*, vbi eadem prohibitio extenditur ad ſuſpenſionem, & tacetur de interdicto. Quod ſi, ea non obſtāte, adhuc probabile eſt ſuſpenſionem ſub ratione pœnæ poſſe aliter ferri, à fortiori idem erit de interdicto. Nam, licèt in cap. *Statutum*, de Sentēt. excommunic. in ſexto, illa prohibitio ad interdictum extendi videatur; non tamen videtur ibi ſtatui generale ius, ſed in quadam particulari materia, vt infrà, textum illum circa aliud punctum pertractando, amplius declarabimus. Vel dici etiam poſſet ibi eſſe ſermonem de Interdicto: quod vt propria cenſura, non de illo,

Probabile eſſe interdictum ferri poſſe per modum puræ pœnæ.
Abbas.

A quod eſt pura pœna. Atque ita hæc pars probabilis eſt, ſed incerta, quam infrà in propria materia commodiùs decidemus.

5. Denique idem ſentiunt Innocentius, & Abbas de excommunicatione minori, ſolumque maiorem excipiunt. Sed licet de aliquo genere excommunicationis imperfectæ prout dicitur de temporali priuatione vſus Euchariſtiæ, vel alterius ſacramenti hoc verum habeat, & nonnullis iuribus probari poſſit, vt infrà videbimus; in excommunicatione tamen minori, prout nunc eſt in vſu, contrarium ſeruari puto, ac ſeruandum eſſe: quod non poteſt hîc ampliùs explicari, donec propria ratio illius cenſuræ intelligatur: & ideò in proprium locum id remitto.

B 6. Secunda exceptio aſſignari ſolet, quando aliquis fert cenſurā, non vt iudex, ſed vt executor, ex cap. vlt. §. vlt. de off. Del. Ibi tamen nulla de hac re mentio eſt, ſed ſolùm dicitur, huiuſmodi executori non committi iuriſdictionem, ſed certum miniſterium: ex quo non licet inferre poſſe illum miniſterium ſuum exequi contra ius. Debet, ergo, aut ſupponere admonitionem factam à iudice, vel præmittere. Quod ſi illi præceptum ſit, vt abſolutè, & ſine admonitione, vel conditione cenſuram proferat, & alioqui ſit certum, & publicum, admonitionē non eſſe factam, non video quomodo poſſit licitè exequi tale mandatum: nam eſt cooperari ad ſententiam manifeſte iniuſtam. Itaque, ad ſummum poterit ſtatim cenſuram C ferre ſub illa conditione, *Niſi compareris*, vel ſimili ſupponendo (vt in rebus dubijs faciendum eſt) iudicem habere iuſtam cauſam omittendi trinam admonitionem: omninò autem prætermittere monitionem, etiam incluſam in illa conditionali, & ſtatim abſolutam, & ineuitabilem cenſuram ferre, iuſtè non poterit.

An verus executor omninò admonitionem prætermittere poſſit.

7. Tertia exceptio eſt, quando eſt periculum in mora, quæ eſt frequens apud Canoniſtas, vt notat Nauarrus in capitul. *Cùm contingat*, cauſ. 5. de Reſcriptis. Veruntamen, vt ex ijs, quæ ibidem ſubiungit, apertè ſumitur, hæc exceptio ſolùm eſt reſpectu trinæ monitionis, non verò reſpectu illius; quæ in præcepto conditionato includitur, ſine quo nunquam D poſſe ferri talem cenſuram ipſe Nauarrus ibidem docet.

Cùm eſt periculum in mora, an poſſit omitti admonitio.

8. Quarta exceptio eſt, quando iam eſt cognita & manifeſta contumacia, vt quia reus antea prædixit, & publicauit ſe non pariturum. Quæ exceptio, vt aliquam probabilitatem habeat explicari debet per illam, quam Theologi adhibere ſolent ad præceptum de correctione fraterna: tunc enim dicunt omittendam eſſe, quando non eſt ſpes fructus: quia tunc actio eſſet otioſa; ita ergo in præſenti, ſi tanta ſit cognita contumacia, vt moraliter nulla ſit ſpes fructus admonitionis, meritò videbitur omittenda. Quæ quidem cauſa videtur mihi ſufficiens, quantum ad forum conſcientiæ ſpectat, ad omittendam trinam admonitionem, ſeu præuiam, & vt ſtatim E ferri poſſit cenſura, quæ ipſo facto incurratur perſeuerante contumacia; non tamen videtur hæc cauſa poſſe aliquando ſufficere, vt iuſtè omittatur hæc conditio, & admonitio in illa incluſa. Quia, quantacunque appareat in præſenti contumacia peccatoris, poteſt, quando contra illum profertur cenſuræ ſententia mutari, & ſemper manet in illo hoc ius, vt, ſi prauam voluntatem mutet, & parere velit, poſſit cenſuram euitare. Neque refert, quòd ſit parua, vel moraliter nulla ſpes talis mutationis: quia hoc non tollit, quin illi ſeruandum ſit ius ſuum. Deinde, quia intentio etiam Eccleſiæ in his cenſuris ferendis eſt, vt non ita ferantur propter peccata commiſſa, vt exiſtimentur ineuitabiles ex parte ipſius

An propter nimiam contumaciam rei poſſit omitti admonitio.

ipſius Eccleſiæ,ſi peccator illam audire velit,& obedire.Vnde talis admonitio non fundatut ſolùm in ſpe fructus, ſed etiam in debito, & iuridico vſu ipſius cenſuræ.Verum eſt,quia hæ pœnæ medicinales ſunt, interdum eſſe omittendas, quando non eſt ſpes fructus,vt inferius dicemus:tamen,quia per eas non ſolùm intenditur bonum eius contra quem feruntur, ſed etiam aliorum, & præſertim communitatis,ideò interdum iuſte feruntur abſq; morali ſpe priuati fructus ipſius peccatotis: Et tunc dicimus, ſeruandam eſſe formam talem in ferenda cenſura, quæ admonitionem contineat.

9. Quod verò ſpectat ad forum contentioſum proprium eſt Iuriſperitorum id definire. Mihi tamen videtur, idem eſſe iudicandum in illo foro: nam quantumuis aliquis affirmet, vel etiam iuret ſe non comparitutum,licèt citetur: vel non obediturum,licèt ipſi aliquid præcipiatur,nihilominùs, donec actu citetut,vel præceptum ei imponatur, & ipſe non pareat,vel compareat, nõ poterit iuſte excommunicari, aut excommunicatus declarari. Quia propter prius delictum vt ſic excommunicari non poteſt ſine ordine ad futurum, & prior contumacia non tam fuit in effectu, quàm in affectu, nec tam in re, quàm in ſignis,ſeu verbis: cenſura autem directè cadit in contumaciam externam, ſeu actu ipſo, vel omiſſione conſummatam.

10. *Præſumpta contumacia non ſufficit ad cenſuram ferendam.*

Quod verò quidam aiunt propter præſumptam cõtumaciam poſſe fieri cenſuram ex cap.*Venerabilibus*,§ *Porrò*.de Sentent.excomm. in ſexto, non rectè ad præſens adducitur,iuxta veram illius textus intelligentiam.Non enim præſumpta contumacia in futuro actu ad cenſuram ſufficit, ſed in actu præterito: quia Eccleſia non iudicat de futuris, quantumuis in præſenti affectu, & determinatione cauſæ contineri videantur: quia mutari homo poteſt, & de facto illa non commiſit. Imò nec Deus ipſe illa punit etiamſi euidenter ſciat, an futura ſint: ſed punit præſentem affectum. De quo Eccleſia non iudicat. Vnde talis præſumpta contumacia ſemper ſupponit aliquod præceptum Eccleſiæ,re ipſa impoſitum ſub tali conditione, cui peccator non obedit in re: quia tamen dubitari poteſt,an id fecerit ex impotentia, vel rationabili cauſa, an verò ex rebelli voluntate,ideò quandiu non probatur illa excuſatio,præſumi contumacia dicitur.Et hic eſt proprius caſus illius §.*Porrò*, qui nõ caret ſua difficultate,infrà ſuo loco tractanda: eſt tamen longè diuerſus ab illo,in quo nunc verſamur: in quo non ſupponitur præceptum latum, ſed ſolùm timetur, vel moraliter certò creditur futura contumacia,ſi præceptum feratur: & propterea dicitur omitti poſſe præceptum,& fieri tranſitum ad cenſuram immediatè, & abſolutè ferendam: quod credibile non eſt.Quin potiùs (quod etiam eſt notatu dignum) in illo §.*Porrò*, non fertur cenſura propter præſumptam contumaciam, ſed ſupponitur lata ipſo facto incurrenda, & præſumitur incurſa. Quia præſumitur contumacia, quando oppoſitum non probatur in ordine ad abſolutionem præmittendam,quia id ſecurius eſt: nunc autem agimus non de præſumptione cenſuræ, ſed de impoſitione illius: quæ fortaſſe ferri de nouo non poteſt propter contumaciam tantùm præſumptam etiam in præterito actu,ne dum in futuro. Sed de illo puncto in ſequenti diſputatione dicendum eſt.

11. *An in delicto prædicto publico cum eius auctore, prætermitti poſſit monitio.* Abbas. Couarr.

Quinta exceptio fieri poteſt, quando delictum publicum eſt, & notorium,ſimul cum auctore eius. Sed hæc exceptio per ſe improbabilis eſt, & à nemine fortaſſe aſſeritur in eo ſenſu,quamuis Couarr.dict. §. 9. num. 6. referat Felin. & Anton.de Butrio aliter loquentes,& eodem modo loquitur Abb.in c. *Illud*,

de Cleric.excomm.miniſt.dicens, in notorijs monitionem non requiri. Addit tamen, id eſſe intelligendum iuxta doctrinam alijs locis quæ ibi citat,ab ipſo traditam. Aliqui verò id exponunt, quando non ſolùm delictum, ſed etiam contumacia notoria eſt.Et ita loquuntur Couarr. Vgolin.& alij. Sed certè, ſi contumacia præceſſit, neceſſe eſt monitionem præceſſiſſe:ſi autem futura creditur, non ſufficit, vt iam dixi.Vnde in dict.cap.*Illud*,quod ipſi citant,non fertur abſoluta excommunicatio pro peccato notorio, ſed ſub conditione, *niſi intra viginti dies hoc fecerit.* Hæc autem conditio admonitionem continet, vt ſatis conſtat ex dictis. Quare ad propriam cenſuram ferendam ſemper eſt neceſſaria monitio, ſecus aliquando eſt ad declarationem cenſuræ latæ in notorijs criminibus; vt infrà dicam. Vgolin.

Addit verò Gratianus 2.quæſt.1.ſuo §.vltimo, qui incipit *Quòd autem*,in eo caſu omitti poſſe ſecundam & tertiam monitionem, ſi ad primam peccator incorrigibilis appareat.Vnde Gloſſa ibi potiùs aduertit admonitionẽ debere præcedere etiam in notorijs, & alia iura citat. Idemque docet Abbas in cap. *Cum ſit Romana*,de Appellationibus,num.3.& Couarr.dict. §.9.num.6.Et ratio eſt clara ex dictis,quia cenſura talis non fertur propter delictum præciſè, vt præteritum,ſed cum ordine ad futuram contumaciam:ergo quòd delictum ſit publicum, nécne, parum refert, donec per admonitionem conſtet, an ſic delinquens etiam incorrigibilis ſit.Vnde etiam illud, quod Gratianus ait, hanc cauſam publicitatis delicti eſſe ſufficientem ad excuſandam trinam admonitionem, & vt vna ſufficiat,mihi nõ videtur vniuerſaliter verum: ſed ſolùm, quando occurrens neceſſitas hoc poſtulauerit,iuxta deciſionem textus, quem nunc declaramus:in cap.*Conſtitutionem*, de Sentent excommunicationis, in Sexto.Veriſimile autem eſt, in huiuſmodi publicis criminibus ſæpe huiuſmodi neceſſitatem occurrere ad ſcandala, vel alia damna vitanda. 12. Gratian. Gloſſa. Abbas. Couarr.

Poſſitne cenſura ab homine ſine præuia monitione ferri ob delictum cui in iure eſt annexa.

SExta,apparentior exceptio eſt, quando delictum tale eſt,vt propter illud ſit in iure impoſita cenſura,v.g. excommunicatio ipſo facto incurrenda. Nam tunc poteſt reus iterum ab homine excommunicari, abſque vlla alia monitione præmiſſa.Ita tenet Additio ad Abbatem in dict.cap *Reprehenſibilis*,num.6.& probant ex illo textu,qui ſic habet,*Prælati non proferant ſententias ſuſpenſionis, vel excommunicationis in ſubditos,niſi fortè talis ſit culpa,quæ ipſo ſuo genere ſuſpẽſionis, vel excommunicationis pœnam inducat.* Sed hic textus apud me nullam vim habet:nam proprijſſimè, & ſatis ad literam intelligitur de ſententia declaratoria,qua aliquis publicè denũciatur excommunicatus, cúmque materia ſit odioſa,non eſt amplianda,ſed reſtringenda potiùs.Vnde Gloſſ.ibi ſolùm ait,tunc poſſe delinquentem puniri ſine admonitione. Eſtque hoc conſentaneum rationi,quia iam ille excommunicatus eſt per ius,& ideò mirum non eſt,quod poſſit denunciari per ſententiam, nam talis denunciatio purè reſpicit præteritum abſque noua contumacia:& ideò poteſt abſolutè ferri ſine admonitione in futurũ. 13. *Additio ad Abbat.* Gloſſa

At verò quòd homo ferat in illum nouam cenſuram, quod re vera eſt nouum vinculum, & nouum nocumentum infert(vt declarat Gloſſ.in cap.*Ita quorundam*, de Iudæis) idq; faciat ſine vlla admonitione præuia; neque in illo textu habetur, neque in vllo alio.Eſtque contra commune ius, & ideò non eſt facilè aſſerẽdum.Maximè, quia ille,qui deliquit contra ius 14. *Pars negatiua probatur.* Gloſſa.

ius, licèt in eo fuerit cõtumax reſpectu Legiſlatoris, tamen non fuit cõtumax reſpectu alterius hominis, à quo iterum excommunicatur. Quin potiùs, ſi ab illo admoneatur, fortaſsè reſipiſcet: ergo præter rationem eſt, vt abſolutè, & ſine vllo reſpectu ad futurum nouo vinculo ligetur. Neque ſatisfaciet, qui dixerit illum iam fuiſſe admonitum per legem: & ideò opus non eſſe, vt iterum admoneatur. Nam illud verum eſt reſpectu cenſuræ latæ per legem, vel ad ſummum etiá ad denunciationem eius. Vt verò noua cenſura imponatur, noua contumacia neceſſaria videtur: ideóq; noua etiam admonitio. Atque ita ſenſit Hoſtien. citatus ab Abbate ſuprà: & in eandem ſententiam inclinat Couarr. d. §. 9. num. 5. Et hæc ſententia eſt ſanè magis pia, magiſque probabilis, preſertim quoad hoc vt non poſſit talis cenſura abſolutè ferri ab homine ſine vllo reſpectu ad futuram contumaciam, vel reſipiſcentiam: in quo reſpectu admonitio quædam includit, vt ſepè dixi. Trina verò monitio faciliùs omitti poſſet; quanquam ſine aliqua neceſſitate, vel cauſa probabili non video cur fieri debeat.

Hoſtien.

Couarr.

15. *Declaratio de cenſura ipſo iure cõtracta ſine citatione, & probatione fieri non debet.*

Imò addit Couarr. etiam denunciationem, ſeu declarationẽ iuridicam de cenſura ipſo iure contracta non eſſe faciendam, niſi priùs, citata parte, iuridicè de crimine conſtet: & aliter factam declarationem nullã eſſe ipſo iure, ex illo generali principio iuris, quod contra inauditam partem, nihil poteſt in iudicio definiri, cap. 1. de Cauſa poſſ. & propriet. & alijs Gloſſis, & Doctoribus, quos ibi citat. Et à ſimili probari poteſt ex cap. *Cùm ſecundùm leges*, de Hæret. in ſexto, vbi dicitur, licèt hæreticus ipſo facto amittat dominium ſuorum bonorum, non tamen eſſe illis priuandum, donec per ſententiam declaratoriam de crimine cõſtet: ergo à fortiori idem dicendum eſt de bonis ſpiritualibus, quibus per cenſuram aliquis priuatur. Quãquam in hoc ſit diuerſitas, quod hæreticus non tenetur ſe ſuis bonis, ſeu illorum vſu priuare ante ſententiam: Excommunicatus autem ipſo iure ſtatim tenetur ſeſe abſtinere, & non communicare cum alijs: quia pœna hæc eſt diuerſæ rationis, & diuerſo etiam modo fertur ipſo iure, vt ſuprà tactũ eſt, & latiùs dicendum eſt in materia de hæreſi. In eo verò eſt ſimilitudo, quòd publica executio pœnæ per legem impoſitæ, quatenùs ab humano iudice fit: ſemper ſupponit proportionatam ſcientiam criminis, publicam, & iuridicam: ad quam, per ſe loquendo, requiritur citatio partis, niſi fortaſſe in delictis publicis, & notorijs. Quod latiùs proſequi ad Iuriſtas pertinet.

16. *An recognoſcente parte ſuum crimen, declaratio poſſit fieri pars affirmans.*

Non declarant autem Couarruuias, & alij, an ſi in prædicto caſu, quando pars citatur ad denunciationem faciendam, illa ſtatim compareat, & ſuum crimen recognoſcat, & paratam ſe ad ſatisfaciendum oſtendat, nihilominùs iuſtè denunciari valeat. Videtur autem poſſe, quia aliàs illa citatio etiam eſſet admonitio, quandoquidem denunciationem impedire poteſt, ſi alter velit reſipiſcere: ergo, ſi denunciatio fieri non poteſt ſine citatione præuia, fieri etiam non poterit abſque admonitione, etiam in criminibus, propter quę ipſo iure incurritur cenſura. Conſequens eſt cõtra dictum cap. *Reprehẽſibilis*, & interpretationem eius, quam tradidimus. Et contra rationem: nam denunciatio non eſt noua cenſura, neque ampliùs ligat, vt dicitur in cap. *Paſtoralis*, §. *Verũ*, de Appellat. Ergo per ſe non pendet ex eo, quòd reus ſatisfactionem, vel emẽdationem offerat, ſed abſolutè ferri poteſt propter delictum commiſſum, ſtatim, ac iuridicè de illo conſtat.

17. *Pars negans vera.*

In contrarium verò eſt, quia ſtatim, ac reus ſe ſubdit Eccleſiæ, & ſatisfactionem offert, abſoluendus eſt à cenſura, quæ medicinalis pœna eſt, cap. *Qua fronte*, de Appellation. ergo iniuſtè faceret iudex in eo caſu procedendo ad denunciationem cenſuræ: nam, licèt denunciatio non liget ampliùs, retinet tamen prius vinculum, & aliquo modo illud auget, ſaltem reſpectu aliorum, qui ante denunciationem non tenebantur vitare reum. præſertim poſt Concilium Conſtantienſe. Vnde etiam augetur infamia ipſius delinquentis, quæ omnia videntur eſſe contra Eccleſiæ intentionem, quæ eſt ſalus delinquentis, & condigna ſatisfactio, qua obtenta, non vult maius nocumentum illi inferre. Cuius ſufficiens argumentum eſt, quòd vult illum abſoluere. Hæc igitur pars vera videtur. Neque obſtat cap. *Reprehenſibilis*: nam in eo ſermo eſt de canonica monitione: & hæc dicitur non eſſe neceſſaria in his criminibus: non verò ideò excludit admonitionem iuridicam, vt ita dicam, quæ in citatione ipſa includitur: & nõ tam propter emẽdationem, vel contumaciam nouã expectandam, quàm propter iuridicum ordinem ſeruandum neceſſaria eſt. Cuius argumentum eſt, quia, vbi in aliquo caſu citatio prætermitti poteſt; talis etiam admonitio neceſſaria non eſt ad denunciationem faciendam.

18. *Ad declarationem in delictis notorijs habentibus ipſo iure cenſuram, non requiritur citatio.*

Et iuxta hanc limitationem, & declarationem intelligi poteſt, quòd ſententia excommunicationis, vel alterius cenſurę in criminibus notorijs abſque pręuia monitione ferri poſſit. Id enim verum erit in ſententia denunciatiua cenſuræ, non inflictiua, & conſequenter non in omnibus criminibus, ſed in eis, quæ ipſo iure habent cenſuram annexam: tunc enim, cùm ob facti notorietatẽ noua citatio neceſſaria non ſit, & cenſura iam ſit contracta, ſtatim poteſt ad denunciationem procedi. Ad quod facit text. in cap. *De manifeſta*, 2. quæſt. 1. & cap. *Euidentia*, de accuſ. & cap. *Illud*, de Cler. excomm. miniſt. Et melius cap. *Bonæ memoriæ*, 1. de Electione.

An in dictis, propter quæ iubetur ferri ab homine cenſura, poſſit monitio prætermitti.

19. *Pars affirmans.*

Poteſt autem hîc inquiri, an hæc exceptio ad illa crimina, quæ ſub aliqua cẽſura in iure prohibentur, non ipſo facto incurrenda, ſed ferenda, ita vt poſſit iudex, ſtatim abſque vlla monitione præuia illam inferre. Videtur enim poſſe, quia iam per legem facta erat ſufficiens admonitio: ergo iam ille eſt contumax Eccleſiæ: ergo ſtatim poteſt cenſura ligari. Item, quia aliàs nullius efficaciæ, aut momenti eſſet illa comminatio cenſuræ, quæ per talem legem fit: quandoquidem ob tranſgreſſionem eius nunquam poteſt excommunicatio imponi, ſed propter contumaciam, quæ poſteà ſubſequitur.

20. *Pars negatiua vera.* Caietan. Couarr.

Nihilominùs dicendum eſt etiam in hoc caſu prętermittendã eſſe admonitionem. Imò, per ſe loquendo, requiri trinam. Quod apertè ſentit Caietan. in Summa, verb. *Clericorum peccata*, & verb. *Præceptum*. Couarruuias ſuprà nu. 5. vbi alios refert. Quin potiùs inde probat, prohibitionem legis non ſufficere loco admonitionis, vt cenſura ab homine feratur. Et videtur hoc ſatis colligi ex dicto cap. *Reprehenſibilis*, vbi ſolùm excipitur cenſura, quæ ipſo iure lata eſt propter culpã: exceptio autẽ firmat regulam in contrarium. Cuius præcipua ratio eſt, quia de neceſſitate cenſuræ eſt, vt præcedat admonitio, & ideò ſemper debet cum proportione procedere. Vnde, cùm à lege fertur, admonitio legis ſufficit; cùm verò fertur ab homine, eius monitio præcedere debet, vt ita etiam contumacia ſit reſpectu eius, à quo cenſura manat. Quod etiam iura diſpoſuerunt propter maiorem ſuauitatem in cenſuris ferendis: & ideò ſeruanda ſunt cum moderatione, quæ ab ipſis adhibetur, ſcilicet, ſi neceſſitas aliquid moderari coëgerit: hæc autem nulla in præſenti occurrit,

currit, ex eo ſolùm quòd peccatū ſit ſub cenſura ferenda prohibitum,

21. *Rationi in contrarium ſatisfit.* Nec ſequitur, hanc legem imponentem talem cēſuram carere effectu, nam in illis primis poteſt, & interdum debet Prælatus, præſertim quando imminet periculum agendi contra tale præceptum, aut quando abuſus contra illud paulatim introducitur, poteſt (inquam) admonere ſubditos, vt ſeruent legem; quia alioqui exequetur in eos pœnam legis: & tunc ſine alia admonitione poterit abſolutè ferre cenſuram in tranſgreſſores legis: quia iam præceſſit ſufficiens admonitio ante violatam legem. Deinde, ſi delictū iam eſt patratum, poteſt exigere condignam ſatisfactionem, quam ſi reus nolit exhibere, tunc poterit in eum ferre cenſuram lege præſcriptam; quam fortaſse ſine tali lege ferre nō poſſet. *Corollarium.* Ex quo infero, ſi delictum tale ſit, vt nullo modo extendatur in futurum, ſed ſimul, ac conſummatur, omninò tranſeat, nulla relicta obligatione reſtituendi, vel ſatisfaciendi reſpectu hominum, ſed tantùm reſpectu Dei, tale delictum non poſſe prohiberi per legem ſub comminatione cenſuræ ferendæ, ſed vel ipſo iure imponi debere, aut nullo modo. Et hoc apud me conuincit ratio facta.

Septima exceptio plures continens.

22. *Quando abſolutio ſub cōditione data, non impleta conditione, ipſo iure incurritur cenſura.* Solent prætereà à prædicta generali regula excipi caſus illi, de quibus ſtatuitur in cap. *Eos*, de Sententia excommunicationis, in Sexto, nimirum de illis, qui abſoluuntur à cenſuris ſub conditione ſatisfaciendi, vel ſe præſentandi ſuis ordinarijs, aut coram Summo Pontifice, vel alia ſimilia: illi enim ſi conditionem non impleant debito tempore, in eandem cenſuram incidunt ſine alia admonitione; in eandem (inquam) ſpeciē, non numero, vt per ſe conſtat. Hæc verò exceptio nulla eſt, quia illa cenſura poſterior ipſo iure incurritur: eſt enim in eodem capitulo lata. Adde, cùm abſolutio illa conditionalis ſit formaliter, vel virtute, ipſammet æquiualere admonitioni de actu futuro præſtando ſub pœna ſimilis cenſuræ ipſo facto incurrendæ. Quocirca potiùs ex principijs poſitis ſtatuenda hîc eſt generalis regula, quotieſcunque abſolutio à priori cenſura non eſt conditionata, ſed abſoluta, vt ſimilis cenſura iterum imponatur, neceſſariam eſſe nouam monitionem, neque ſufficere admonitionem, quæ ante priorem cenſuram præceſſit, etiamſi de reuocanda data abſolutione tractetur, eò quòd malè data fuerit. *Couarr.* Ita docet Couarr. dict. 9. num. 4. ex Rota, & Felino, quos refert. Et ratio eſt, quia re vera illa eſt noua cenſura: & ideò ius generaliter ſtatutum pro cenſuris ferendis in illa etiam ſeruandum eſt. Quo fit, vt neceſſariò id debeat intelligi, quando abſolutio fuit valida, licèt probetur malè conceſſa. Nam, ſi nulla fuiſſet, prior cenſura ſemper manſiſſet: & ita non eſſet noua monitio neceſſaria.

23. *Cur in cenſura lata in mortuum non requiratur monitio.* Vltimò excipiunt aliqui eam cenſuram, quæ ferri interdum ſolet in hominem iam defunctum, iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sent. excomm. & cap. fin. 24. quæſt. 2. Quia qui defunctus eſt, iam non eſt capax admonitionis, vt per ſe conſtat. Veruntamen neque hæc exceptio neceſſaria eſt. Primò, quia regulariter, tunc quando profertur ſententia cenſuræ circa mortuum, non fertur, ſeu efficitur cenſura, ſed declaratur, eum cùm viueret, cenſuram incurriſſe, & iam dictum à nobis eſt ad declarationem non requiri ſemper monitionem. Secundò, quia, ſi fortaſsè aliquando nouus aliquis effectus fit ex vi illius ſententiæ, non eſt propriè cenſura aliqua circa ipſum defunctum, ſed eſt prohibitio, quæ alijs viuentibus fit, ne pro tali defuncto orent, aut ſuffragia pro illo offerant, vel etiam vt corpus eius è loco ſacro expellant, aut aliquid

A ſimile: quæ pœna iam non eſt medicinalis reſpectu defuncti, ſed ad terrorem, & correctionem aliorum, & ſupponit in defuncto non ſolùm contumaciam, ſed etiam extremam perditionem, moraliter certam in foro Eccleſiæ. Et ita etiam illa ſententia eſt ad declarandum illum eſſe indignum, & incapacem talium beneficiorum.

Igitur, loquendo de propria cenſura; quæ eſt medicinalis pœna, nunquam fertur ſine admonitione præuia. Nec ferri debet ſine trina, niſi neceſſitate vrgente. 24. *Summa totius ſectionis.* Eſt enim præ oculis habenda differentia inter admonitionem abſolutè, vel trina. Nam hæc ex iuſta cauſa omitti poteſt, & ad vnam reduci, & talis eſſe poſſet caſus, tantaque neceſſitas, vt poſſit terminus B ita coarctari, vt nec vna pro trina poſſit moraliter, ac virtualiter reputari: de quo nullam regulam, præter iudicis prudentiam aſſignare poſſumus. At verò admonitio ſimpliciter ſeu ſaltem vna, ita neceſſaria eſt, vt nulla ſit adhibenda exceptio: quia intimè includitur in ratione pœnæ medicinalis: & ad minimum neceſſarium eſt ferri ſub ea conditione, *Niſi ſatisfeceris, reſipueris, hoc vel illud feceris, aut omiſeris*, quæ forma intrinſecè, admonitionem includit.

SECTIO XI.

A quo, & cui facienda ſit admonitio.

C Prior pars præsētis quæſtionis facilè ex dictis definitur: Nam ex his, quæ dicta ſunt de hac admonitione, ſequitur fieri debere auctoritate, & nomine ipſius iudicis, qui cenſuram laturus eſt. 1. *Admonitio debet fieri auctoritate iudicis à quo ferenda eſt cenſura.* Ratio eſt manifeſta, quia admonitio talis eſſe debet, vt, ſi quis non pareat, contumax, & inobediens exiſtat, quod eſſe non poteſt, niſi admonitio auctoritate ſuperioris facta ſit. Canoniſtæ addunt aliam rationem, nimirum, quòd hæc admonitio habet vim citationis: citatio autem, vt ſit alicuius momenti, iudicis auctoritatē requirit. De quo latè Abbas in ca. 1. de iudicijs, n. 33. *Abbas.* Qui etiam addunt, quando cenſura ferenda eſt in commodum alicuius priuatæ perſonæ, tunc oportere admonitionem fieri ad inſtantiam eius, quia habent vim citationis: & citatio vt valida ſit, ad inſtantiam partis fieri debet: quia propter priuatam vtilitatem non debet Iudex proprio motu ſuum officium interponere. *Debet fieri ad inſtantiam partis ſi priuata eſt vtilitas.* D Quod latè tractat Abbas ſuprà num. 4. & in cap. *Prout*, de dolo, & contumacia, num. 19. At verò ſi cenſura feratur propter commune bonum, in quo caſu poteſt iudex ex officio procedere, tunc etiam poteſt ex officio admonere, ſicut etiam poteſt ex officio citare, vt notauit idem Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia, numero quinto; & ſumitur ex cap. *Venerabilibus*, §. *Porrò*, de Sent. excōm. in 6.

2. *Admonitio coram teſtibus fieri debet, & in ſcriptis.* Additur prætereà in cap. *Sacro*, de Sententia excommunicat. admonitionem hanc fieri debere, *præſentibus idoneis perſonis, per quas poſſit probari monitio, ſi neceſſe fuerit*. E Vnde infert Abbas ibidem n. 3. neceſſariū non eſſe, vt hæc admonitio in ſcripto fiat: *nam ideò* (inquit) *requiritur præſentia perſonarū.* *Abbas.* Vnde inſinuare videtur, quando admonito in ſcriptis fit, non eſſe neceſſariam præſentiam teſtium. Quod affirmauit expreſſiùs Tabiena in verb. *Excommunicatio*, 2. in principio, quia tunc ceſſat ratio illius textus, ſcilicet, vt *Tabien.* poſſit probari admonitio, ſi neceſſe ſit: nam, ſi admonitio in ſcripto facta eſt, per ſcripturam poterit ſufficienter probari. Quia verò admonitio nō habet vim, & rationem admonitionis ex eo ſolùm quòd ſcripta ſit, niſi notificetur alio audiente, vel legēte, ideò neceſſarium ſemper erit, vt hoc fiat coram teſtibus, quia alia via probari non poteſt, & ideò præſentia teſtium, quam

quam illa lex generaliter, & ſine exceptione præſcribit, neceſſaria ſemper eſt: ſcriptura autem ideò neceſſaria non eſt, quia lege non requiritur.

3. *In admonitione non eſt neceſſe inſeri eius cauſam.*

Addit pręterea Gloſſ. in cap. *Conſtitutionem*, de Sẽt. excomm. in 6. verſ. *Seruatis*, in huiuſmodi admonitionem inſerendam eſſe cauſam ſuper qua fit monitio. Quod in nullo textu ſcriptum reperio; & meritò, quia ſi ſit ſermo de cauſa, quæ eſt ipſa materia admonitionis per ſe notum erat; quomodo enim poterat aliter fieri admonitio? Si verò ſit ſermo de cauſa, quæ mouet iudicem ad illam monitionẽ faciendam, eam explicare non ſemper neceſſarium eſt, ſed ſolùm quantùm neceſſarium fuerit, vt conſtet admonitionem iuridicè, & ritè fieri.

An admonitio in præſentia delinquentis fieri debeat.

4. Addunt pręterea Doctores admonitionem hanc faciendam eſſe perſonaliter ei, qui mouetur, id eſt, non ſatis eſſe, vt in eius domo, aut in Eccleſia, aut alio loco publico admonitio legatur: ſed in eius præſentia proferri debere, ita vt ab ipſo audiri poſſit. Ita docet Couarr. num. 4. cum multis Canoniſtis, quos refert. Quãquam hoc etiam nullo decreto expreſſum ſit: & in alijs citationibus ſufficere ſoleat, vt in domo eius, qui citatur, fiant. Et ratio hîc ſpecialis eſſe videtur, quia admonitio hæc tendit ad correctionẽ: quam, ſi quis audire nolit, eius contumacia conſummetur, & ſic iuſta cenſura locum habeat: ad hoc autem neceſſarium, vt ipſamet perſona moneatur.

Couarr.

5. *Quando cenſura contra incertam perſonã fertur, ſufficit fieri in loco publico.*

Hoc verò in primis intelligendum eſt in his cenſuris, quæ contra ſingulares, & determinatas perſonas feruntur: nam in ijs, quæ generales ſunt contra perſonas, quæ hoc, vel illud delictum commiſerunt, cùm perſonæ delinquentes ignorentur, non poteſt eis admonitio perſonaliter fieri: ſatis ergo erit, quòd fiat in aliquo loco publico, & vſitato more, vt in Eccleſia coram populo, nam id ſatis erit, vt ad notitiam delinquentium perueniat admonitio. Et in foro quidem exteriori ita ſemper præſumetur, quandiù oppoſitum probatum non fuerit: in conſcientia verò neceſſarium ſemper eſt, vt ad notitiam perſonæ deueniat. Alioqui excuſabitur, vt latiùs ſequenti Diſput. videbimus.

6. *Si admonitio domi facta ad reí notitiam deueniat, ſufficit in vtroque foro.*

Ob contrariam verò rationem, ſi admonitio domi facta pro particulari perſona, poſteà ad eius notitiam ſufficienter deueniat, non ſolùm in conſcientia ſufficiet ad obligandum, ſed etiam in foro exteriori, ſi probari poſſit ad eius notitiam deueniſſe, vt Couarr. ſuprà affirmat, cum multis alijs. Qui argumẽtum ſumunt ex Clementin. 3. de Elect. in illis vlt. verbis, *Niſi ad appellatum eius plena, & certa notitia tempus prædictum aliter perueniſſet*, Et ſubditur ibidem, *Idem quoque in alijs caſibus obſeruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.* Qui textus, videtur expreſſus. Et ratio etiam eſt per ſe ſatis clara. Rurſus addendum eſt, ſi ſit ſententia ſpecialis contra certam perſonam, & ipſam per vim, aut fraudem impediat, ne ſibi talis monitio fiat, tunc ſufficere admonitionem in domo fieri, aut ſi domum, vel certum domicilium non habeat, in Eccleſia matrice, vel principali illius loci; quia tunc ipſe eſt in cauſa, vt ei non poſſit admonitio fieri perſonaliter: vis autem, & dolus non debent ei prodeſſe: & ideò ille iam meritò contumax cenſetur, vt expreſsè habetur in cap. *Quoniam frequenter*, §. 1. de Dolo, & contumacia. Alios præterea caſus ponit Couarr. in quibus ſatis eſt admonitionem fieri ad domũ: qui ad forum externum fortaſsè prodeſſe poſſunt: ad forum autem conſcientiæ non multùm referunt: nam regula propoſita ſeruanda eſt.

Si autem ipſe ob dolum impediat, ſufficit fieri in loco publico.

7. Non declarant autem dicti auctores, an oporteat

A hanc admonitionem expreſsè fieri ſub tali cenſura ferenda, ſi non pareant, vel ſatis ſit admonere, præcipiendo ſimpliciter, vt hoc fiat. Neque etiam declarant, vt quando admonitio fit tantùm vna pro trina, oporteat etiã hoc expreſsè dicere, vel ſufficiat in re ipſa talem terminum aſſignare, qui triplici admonitioni æquiualere poſſit. Et, quoniam de his circunſtantijs nihil expreſsè iura ſtatuunt, neq́ue ex ſola rei natura poſſumus ſufficiens argumentum ſumere, ideò id ſeruandum erit, quod conſuetudine receptum fuerit, quæ eſt optima legum interpres. Conſuetudo autem eſſe videtur, vt admonitiones fiant ſub expreſſa cõminatione talis cenſuræ: quoniam ex ſola tranſgreſſione ſimplicis præcepti Eccleſiaſtici abſque cõminatione cenſuræ non cenſetur homo ſufficienter

Admonitio debet fieri ſub comminatione talis cenſuræ.

B contumax, vt abſolutè ſtatim cenſura feriatur. Alioqui pro tranſgreſſione cuiuſcunque legis Eccleſiaſticæ, præſertim ſæpiùs repetita, poſſet quis ſtatim excommunicari, vel interdici: quod non eſt in vſu Eccleſiæ, nec iure ordinario fieri poteſt. Ex quo etiam videtur in poſteriori puncto dicendum, quando fit vna monitio pro trina, oportere ita hoc explicari ei, qui admonetur, vt intelligat terminum ſibi tunc pręfixum ad parendum eſſe vltimum, poſt quem ſtatim ſit cenſura feriendus; ſiue expreſsè ille intelligat illud æquiualere trinæ monitioni, ſiue non: hoc enim parum videtur referre: multoq́ue minùs refert, vt tempus illud in tres partes expreſsè diuidatur, vnicuique

C monitioni ſingulas partes accõmodando. Quamuis enim bonum ſit, vſitatam formam, & ſolennitatem, præſertim pro exteriori foro, ſeruare; tamen ſi tempus in tali monitione conceſſum re vera ſufficiat pro trina monitione; & iudex declarat ſe illud concedere pro vltimo termino, & monitione completa, vbi virtute continentur reliqua, & ad ſubſtantiam actus non ſpectant. Quòd autem illud ſaltem neceſſarium ſit, patet, tum quia, dum nihil aliud explicatur, bona fide poterit admonitus credere illam eſſe primam monitionem tantùm: non ergo erit ſufficienter contumax, vt ſtatim cenſura feriatur. Tum etiam, quia ius diſponit, vt ſit trina admonitio, vel vna pro trina: ergo cùm ius diſponit, vt vna non ſufficiat niſi pro trina, intel-

D ligitur exteriùs conſtare debere illam monitionem, licèt vna formaliter ſit, pro trina fieri, quia ius maximè diſponit de ipſa exteriori forma. Non poteſt autem exteriùs id conſtare, niſi ſaltem illo modo declaretur illum deſignari, vt poſtremum terminum: nullus enim modus poteſt eſſe magis implicitus: ergo. Ex quo poteſt prior pars cõfirmari: ideò enim neceſſarium eſt declarare ei qui monetur, illum eſſe vltimum terminum, vt cenſuram timeat, vel inexcuſabilis ſit, ſi adhuc reſiſtat, ergo multò magis neceſſarium erit, vt intelligat præceptum imponi in ordine ad cenſuram ferendam, niſi obediat.

Poteſt verò obijci factum Pauli 1. ad Corinth. 5. 8.

Obiicitur locus Pauli 1. Cor. 5. & Matth. 18.

qui fornicarium abſentem excommunicauit, nulla

E monitione præmiſſa. Quòd ſi quis fortè reſpondeat, credendum eſſe priùs Paulum admonuiſſe; dici poterit, illud eſſe voluntariè aſſertum, cùm ipſe ſolùm dicat, *Omninò auditur inter vos talis fornicatio, &c.* ſtatimq́ue, *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens, eũ, qui ſic operatus eſt*, & infrà, *Tradere huiuſmodi hominem Satanæ.* Vbi ſolùm fit mẽtio de peccato commiſſo, & ſtatim fit iudicium, & fertur ſententia. Et, quamuis daremus aliquam monitionem præceſſiſſe, tamen veriſimile non eſt præceſſiſſe ſub comminatione cenſuræ. Et certè, cùm Chriſtus dixit Matt. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, &c.* non intellexit, *Si non audierit Eccleſiam præcipientem ſub comminatione cenſuræ.*

Reſpondetur primò, nos non affirmare hoc eſſe de 9.

neceſſi-

Prædictis locis respondetur. neceſſitate ſimpliciter, ita vt nulla ratione poſſit Eccleſia aliter vti ſua abſoluta poteſtate. Vnde concedi poteſt, & Chriſtum illam dediſſe, & Paulum illa vſum eſſe: quia fortè tunc fuit expediens illo rigore vti. Nihilominùs tamen potuit ipſa Eccleſia aliud ius ordinarium ſtatuere, quod eſſet ſuauius, & fragilitati hominum magis accomodatum. Propria verò reſponſio eſt, Chriſtum in illo loco non tractâſſe de modo ferendi cenſuram in particulari, ſed de ordine correctionis fraternæ. Vnde, quod ait, *Si Eccleſiam non audierit*, abſolutum quid eſt, & indefinitum, cuius determinatio quoad modum, & ordinem, Eccleſiæ inſtitutioni relicta eſt. Quod verò ſpectat ad factum Pauli, veriſimilius eſt, eum priùs monuiſſe, & fortaſſe ſæpius, fornicarium illum. Et iuxta interpretatio- B nem D. Thomæ, & aliquorum id colligi poteſt ex verbis, quæ paulò inferiùs ſubiungit, *Scripſi vobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicariis*. Et infra, *Cum huiuſmodi nec cibum ſumere.* Vbi D. Thomas intelligit, Paulum mentionem facere alterius epiſtolæ prioris, quæ non extat, in qua ſcripſerat huiuſmodi peccatores eſſe ſeparandos, & excommunicandos. Quod certè, ſi ita eſt, videtur ſcriptum fuiſſe à Paulo occaſione huius fornicarij. Per illam ergo epiſtolam ſatis fuerat admonitus etiam ſub comminatione cenſuræ. Imò addo, mihi non ſatis conſtare illam excommunicationem Pauli fuiſſe omninò abſolutam, & non potiùs ſub ea conditione: *niſi ſtatim ſeparetur, & prauum ſtatum relinquat*: nam peccatum illud non omninò præ- C terierat, ſed perdurabat continuè, vt patet ex illis verbis, *Ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat*: ergo veriſimile ſatis eſt illam cenſuram fuiſſe latam ſub hac conditione, *niſi ſtatim illam relinquat*; Nam intentio Pauli ſolùm erat, vt ille reſipiſceret, vt declarant ſequentia verba, *Vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini*: ergo ſi ille ſtatim à peccato reſurgeret, & ſcandalum tolleret, iuxta Pauli intentionem, non incurreret excommunicationem latam: ergo veriſimile eſt fuiſſe latam ſub ea conditione. Quòd ſi hoc ita eſt, non erat neceſſaria alia admonitio, præſertim in delicto adeò publico, & ſcandaloſo: vt ſatis ex dictis conſtat.

D. Thom.

SECTIO XII.

Vtrùm Cenſura ſit valida, quando admonitio non præceſſit.

1. *Cenſurã ſine monitione latam eſſe quidem iniuſtã, non autẽ nullam communis reſolutio.* VLTIMO dubitari poteſt circa hanc admonitionem, an ita ſit de neceſſitate cenſuræ, vt, ſi prætermittatur, cenſura ſit nulla. Communiter Canoniſtæ abſolutè reſpondent, eſſe quidem iniuſtam, nõ tamen nullam. Iniuſtã (inquam) id eſt, iniquè datam, & contra legem; ſeu contra iuſtitiam legalem, licèt non contra commutatiuam. Non tamen nullam, quia lex, quæ præcipit ſeruari hunc ordinem in cenſura ferenda, non præſcribit illum vt ſubſtantialem, nec irritat ſententiam aliter latam: er- E go, ſi aliàs iudex habet iuriſdictionem, & ſufficientem cauſam, erit ſententia valida, etiamſi monitio non præcedat. Aſſumptum probatur ex dict. ca. *Sacro*, vbi poſt latum illud præceptũ ſubditur, *Si contra præſumpſerit* (ſcilicet Iudex) *etiamſi iuſta fuerit excommunicationis ſentẽtia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem ſibi nouerit interdictum.* Si ergo iuſta eſſe poteſt ſententia, etiamſi monitio non præcedat, non poteſt eſſe nulla. Verum eſt in cap. *Romana*, de Sent. excomm. in 6. de huiuſmodi ſententiis à contrario dici, *Si contra præſumpſerint, iniuſtas nouerint eſſe illas.* Sed in hoc poſteriori loco *iniuſtum*, ſumitur priori ſenſu à nobis declarato: in priori verò, *iuſta ſententia*, dicitur intra rationẽ commutatiuæ, vel diſtributiuæ iuſtitiæ, quia nimirum

A pœna eſt æqualis, ſeu proportionata cauſæ. Et licèt in dicto cap. *Romana*, tales ſententiæ iniuſtæ dicantur, non tamen dicuntur nullæ, vt Gloſſa notat: atque ita nullum eſt verbum irritans huiuſmodi ſententias.

Propter quod hæc ſententia communis eſt. Tenet eam Abbas in dicto cap. *Sacro*, & in cap. *Reprehenſibilis*, de Appellation. num. 13. & alij, quos referunt, & ſequuntur Couarr. dict. §. 9. num. 7. & Nauarr. in cap. *Cum contingat*, de Reſcriptis, cauſa 5. Qui omnes etiã addunt, hoc verum eſſe, non ſolùm in ſententiis latis à iudicibus ordinariis, ſed etiam à delegatis, contra quoſdam, qui de ſententiis delegatorum oppoſitum ſenſerunt. Sed ſine fundamento, quia nullum eſt ius, quod circa hoc ſtatuat peculiare aliquid de iudicibus delegatis: ſed virtute eiuſdem legis generalis tenentur ipſi admonitionem præmittere, cuius & iudices ordinarij: ergo non eſt cur illa lex potiùs annullet ſententias illorum, quàm iſtorum. Generaliter ergò de ſententiis quorumcunque iudicum aſſerendum eſt ex hoc ſolo capite, quòd canonica admonitio in iure præcepta non præceſſerit; non reddi nullas. 2. Panorm. Couarr. Nauarr.

3. *Præcedens reſolutio limitatur primò.* Hanc autem communem ſententiam intelligendam in primis exiſtimo de trina admonitione, hæc enim *canonica*, & *competens*, propriè appellatur, vt declaratum eſt, & de illa ſolùm loquuntur iura allata. At verò ſi loquamur abſolutè de admonitione, etiam de illa, quæ includitur in omni lege, vel mandato, quod reſpicit futurum, & non cadit in præteritum, niſi ſub aliquo ordine ad futurum, ſic cenſeo monitionem adeò eſſe neceſſariam ad valorem cenſuræ, vt ſi omninò excludatur, cenſura nulla ſit. Quod rectè notauit Victoria in Sum. tract. de Excomm. num. 6. Tamen pendet ex illa quæſtione, an cenſura poſſit purè, & abſolutè ferri pro peccato præterito: quam in Diſp. ſequenti ex profeſſo tractaturi ſumus. Victoria.

4. *Excommunicatio lata in participantes cũ excommunicatis, niſi trina monitio præcedat, eſt nulla.* Deinde ab illa generali regula excipiendi ſunt caſus in iure expreſſi, irritantes cenſuram aliquam ob defectum canonicæ admonitionis omiſſæ. Huiuſmodi eſt caſus in cap. *Statuimus*, de Sent. excomm. in 6. vbi excommunicatio maior lata ab eodem iudice contra participantes cum excommunicatis in locutione, & aliis abſque canonica monitione præmiſſa, D irrita decernitur illis verbis, *Aliter excommunicatio in participantes prolata non teneat*. Et inferiùs in cap. *Statutum*, eadem lex extenditur ad ſuſpenſionem, & interdictum in eoſdem participantes lata. Vbi expreſsè etiam dicitur, *Decernentes eaſdem ſententias non tenere aliter promulgatas*, & in cap. *Conſtitutionem*, eod. tit. declaratur in hoc caſu, præter alia, etiam requiri, vt hi, qui monentur, nominatim exprimantur. In hoc ergo caſu, qui ſingularis videtur eſſe in iure, cenſura ſit nulla ob prætermiſſam canonicam admonitionem; nec ex illo licet argumentum ſumere ad alios, quia ius ſpeciale eſt: imò potiùs ſumitur argumentum, generale ius eſſe in contrarium. Et ratio huius ſpecialitatis eſſe poterit, vt coërceretur facilitas, vel nimia licentia, quam in hoc iudices ſumere poſſent cum magno animarum periculo. Etenim cùm iudices nimium ſtudeant, & procurent, vt cenſuræ à ſe latæ ſeruentur, excedere facilè in hoc poſſent, idem genus cenſuræ ferentes in participantes, & primò in excommunicatos.

5. *Debet tamen excõmunicatio eſſe lata ab eodem à quo prima cẽſura lata eſt.* Ex quo veriſimile ſit, quod nonnulli Canoniſtæ annotarunt, etiam hanc exceptionem non eſſe generalem de omni cenſura lata in participantes, ſed de lata ab eodem iudice in participantes cum ligato à ſeipſo. Itaque, ſi vnus Epiſcopus excommunicatione maiori liget participantes cum excommunicato ab alio Epiſcopo, etiamſi id faciat ſine admonitione canonica præmiſſa, non erit irrita cenſura: quia exceptio ſolùm fit de participantibus cum excommunicato

cato ab eodem iudice. Hæc enim ſunt verba legis, *Statuimus, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo, &c.* Et ratio eſſe poteſt, quia iudices non ſunt ita ſoliciti in tuendis alienis cenſuris,ac propriis. Verum eſt,in concluſione illius decreti abſolutè colligi. *Aliter autem excommunicatio in participantes prolata non teneat.* Et in cap. *Conſtitutionem*, ita ſimpliciter refertur hæc lex, *quæ prohibet participantes excommunicatis, &c.* Et idem fit in cap. *Statutum.* Vnde videtur fieri probabilis etiam hæc pars; maximè cùm ſit fauorabilis,& ideò extendenda. Nihilominùs prior videtur magis iuridica. Quia & concluſio primi capitis, & narrationes aliorum accommodandæ neceſſariò ſunt ad verba expreſſa, quæ in prima lege prohibente habentur: prohibitio autem expreſsè facta eſt cum illa limitatione,*ab eo.*

6. *Cenſura lata à delegato ſub conditione, vt canonicã monitionem præmittat, illa omiſſa, eſt nulla.*

Atque hinc vlteriùs ſequitur, ſimilem exceptionem eſſe faciendam in cenſuris latis à iudice, qui iuriſdictionem accepit ſub hac expreſſa conditione, vt canonicam monitionem præmittat: quod ſolùm poteſt accidere in iudice delegato: nam ordinarij, per ſe loquendo, abſolutam habent poteſtatem, vt ea vtantur iuxta commune ius. Delegatus autem illam recipit iuxta arbitrium delegantis. Vnde quidam generaliter dixerunt, cenſuras latas à iudice delegato abſque canonica monitione præuia nullas eſſe. Sed id non eſt probabile ita generatim ſumptum, quia iura abſolute loquuntur,& delegatus abſolutè etiam recipit iuriſdictionem, vt ea vtatur iuxta commune ius, niſi à concedente limitetur, ſecùs verò eſt, ſi limitetur dicto modo,quia delegatus non poteſt excedere formam,& conceſſionem ſibi factam:aliàs nihil facit,cùm nullam poteſtatem habeat, niſi conceſſam à delegante, cap. *Cùm dilecta*, de Reſcriptis: & cap. *Piſſanis*, de Reſtit. ſpoliator. Talis autem limitatio ſatis exprimi cenſetur, quoties in ipſa forma mandati, ſeu delegationis expreſsè habetur, vt non ferat cenſuram, niſi monitione præmiſſa. Quia tunc cenſetur addi ad aliquid ſtatuendum, & cauendum vltra commune ius, vt ex communi ſententia Canoniſtarum docet Couarr. dicto §. 9. num. 8. vbi hoc latiùs declarat. Nec obſtat iuris axioma, quo aſſeritur ea, quæ tacitè inſunt,ſi exprimantur, non inducere nouam diſpoſitionem in forma l.3.ff.de Legat 1.& in l. *Conditiones*, 98. ff. de Conditionibus, & demonſtrat. Illud enim principium intelligendum eſt, niſi illud, quod tacitè ineſt, aliter exprimatur, id eſt, vt ſpecialem habeat effectum quem implicitè tantùm contentum non haberet, vt notant Iuriſperiti in l. *Si ita*, *68.* §. *Illi*, ff. de Legatis 1. & quoties conditio expreſſa aliquid operari poteſt, quod tacita non operaretur, ne ſit otioſa expreſſio, in eum finem explicatam eſſe intelligendum eſt, niſi aliunde conſtet ſolùm ad inſtructionem additam eſſe huiuſmodi expreſſionem. De qua re Abbas latiùs dict.cap. *Cùm dilecta*, num.12.

Couarr.

SECTIO XIII.

Quæ circunſtantiæ ſeruandæ ſint in cenſura ferenda.

1. *In hac ſect. ſermo eſt de cenſura ab homine.*

HACTENVS explicuimus ſolennitatem, quæ antecedere debet cenſuram ferendam, nunc declaranda eſt forma & ſolennitas ſeruanda in ipſamet ſententia, qua fertur cenſura. Ex quo ſtatim intelligitur ſermonem eſſe de cenſuris latis ab homine,nam in his,quæ ſunt à iure,vel ſtatuto humano, ſolùm ea ſolennitas neceſſaria eſt, quæ ad legem ferendam requiritur. Vnde quæ de hac forma ferendi cenſuram ſpecialiter ſtatuuntur in cap.1. de Sent.excomm.in 6.de cenſuris ab homine latis intelligenda ſunt,vt ibi expoſitores ſentiunt,& ſpecia-

A liter annotat Socinus in cap. *Peruenit*, num.69.& in c. *Sacro*,num.110.de Sentent.excomm.& non obſcurè colligitur ex illis verbis eiuſdem cap.1. *Cautè prouideat Iudex Eccleſiaſticus,vt in ea ferenda,&c.*& ſubditur poſteà, *Quiſquis igitur excommunicat, &c.* Loquitur ergo illud cap.ſolùm de iudice Eccleſiaſtico, à quo fertur cenſura,quæ ab homine dicitur.

Socin.

Vide Henriquez lib. 12. de excomm. cap.16.num.1

2. *Cenſura debet ex ſcripto proferri.*

De hac ergo cenſura primò ſtatuitur in dicto cap. 1. vt iudex in ſcriptis eam proferat. Et vt hoc ſemel adnotemus, quamuis in principio illius textus ſermo ſit in particulari de excommunicatione:tamen poſteà expreſsè ſubditur,omnia quæ ibi ſtatuuntur,etiam in ſuſpenſione, & interdicto eſſe obſeruanda: & ideò nos ſemper de cenſura in communi loquemur.In illa B ergo prima clauſula in primis ſtatuitur; vt cenſuræ ſententia,priuſquam proferatur, ſcribatur:non enim poſſet ex ſcripto proferri, niſi priùs ſcriberetur. Secundò, vt ex ſcripto ipſo proferatur: ita vt non ſatis ſit eam priùs pronunciare,& poſteà ſcribere, ſeu dictare,ſed neceſſe ſit,dum profertur,legendo per ſcriptum eam proferre. Hanc enim vim habet prædictum verbum illius legis, vt expoſitores ibi notant. Et ratio eiuſdem legis id requirit: ideò enim ſtatuitur,vt hæc ſcriptura intercedat, vt de modo,& cauſa cenſuræ,& reo,& aliis certò conſtet, vt ſtatim dicetur:ergo oportet, vt ipſa ſententiæ promulgatio ex ſcripto fiat, alioqui poſſet iudex aliter illam priùs deC ſcribere,aliter verò poſteà proferre. Idque confirmat ſatis apertè capitulum vltimum de Sent.& re iudicata in 6.

3. *Debeatne talis ſcriptura, eſſe authentica.*

Quæri verò poteſt, an oporteat talem ſcripturam eſſe authenticam,id eſt,fide publici notarij,vel etiam teſtibus munitam. Et communiter reſpondent Doctores cum Innocentio ibi non eſſe neceſſarium:quia in dicto decreto hoc non exprimitur, neque eſt cur à nobis addatur. Quæ ratio conuincit quoad eam ſcripturæ auctoritatem, quæ ad finem illius legis neceſſaria non eſt:quia verò finis illius, vt ſtatim dicemus, eſt,vt & reo, & ſuperiori iudici, ſi oportuerit, de tenore talis ſententiæ conſtare poſſit,ideò neceſſarium erit, vt ſcriptura eam auctoritatem habeat, quæ ad hanc fidem faciendam ſufficiat, alioqui lex illa ſuo D effectu fruſtraretur. Oportebit igitur, vt ſaltem ab ipſo iudice ſubſcripta ſit, vel vt ſufficientibus teſtimoniis probari poſſit,per illam ſcripturam prolatam fuiſſe ſententiam.

Innocen.

4. *Quis debeat ſententiã promulgare.*

Denique colligunt aliqui ex illis verbis oportere, vt Iudex per ſeipſum, non per alium talem ſententiam promulget,& ex ſcripto publicè legat. Ita Vgolinus cap. 21.§.1.citans Philipp. Francum, Geminianum, & Socinum. Et fundari videtur in capit. fin.de Sentent.& re iudicata,in 6.Vbi præcipitur iudicibus, vt per ſe ipſos ſententias ferant: excipiuntur autem Epiſcopi ob ſuam dignitatem. Sed ſi ea generalis lex cenſuras etiam comprehendit, fiet vt omnis cenſura E aliter lata ſit nulla: quod ipſi non admittunt. Si verò ſententia cenſuræ ſub illa generali lege non comprehenditur,quantum ad omnia, quæ in illa ſtatuuntur, ſed habet ſuum peculiarem ritum & formam, vt infrà videbimus, etiam quoad dictam circunſtantiam non comprehendetur ſub illa lege. Quare probabile eſt neceſſarium non eſſe, vt iudex Eccleſiaſticus per ſe ipſum proferat cenſuram, quia & conſuetudine magis receptum eſſe videtur, & ad finem intentum in illo cap.1.hoc non eſt neceſſarium.Nec verba eius in omni proprietate ſumpta id continent:dicitur enim iudex proferre, ſiue per ſe, ſiue per miniſtrum proferat:aliàs oporteret etiam per ſeipſum talem ſententiam ſcribere, quod nemo dicet. Et hoc certius eſt in Epiſcopis,quos etiam dicti auctores excipiunt, propter eorum dignitatem.

5. *In ſcriptura cenſuræ debet contineri eius cauſa.*

Secundò præſcribitur in illa lege, vt in tali ſcriptura, in qua cenſura fertur, ſimul conſcribatur cauſa propter quam profertur. Quod quidem in aliis ſententiis proferendis neceſſarium non eſt, vt ſumitur ex cap. *Sicut*, de Sent. & re iudicata, & ideò vt in hac ſententia neceſſarium ſit, hoc ſpeciali iure ſtatui oportuit. Et meritò, intercedit enim ſpecialis ratio; tum propter ipſum reum, vt cauſam ſciat, quam tollere & emendare debet, qui eſt finis præcipuus cenſuræ; tum propter alios, vt ſcientes crimen, propter quod alter ligatur, poſſint vitare illum in cooperatione talis criminis; tum propter ipſum iudicem, vt cautior ſit in cenſura ferenda, cùm eius rationem in ſcripto ſit redditurus; tum propter iudicem ſuperiorem, quem reus adire poteſt, vt perſpecta cauſa cenſuræ de illius iuſtitia poſſit meliùs iudicare. Quæ autem, & qualis eſſe debeat hæc cauſa, explicandum à nobis eſt latè Diſputatione ſequente: nunc ſatis ſit dicere (quod in cap. *Sacro*, extra. de Sent. excomm. admonetur) huiuſmodi cauſam debere eſſe rationabilem & manifeſtam, erit autem rationabilis, ſi ſit tali pœnæ, & cenſuræ proportionata, manifeſta autem, ſi ſit non ſolùm ipſi iudici priuatim nota, ſed etiam iuridicè probata, iuxta varia decreta, quæ habentur 6. quæſt. 2. & in cap. *Nemo*, 2. quæſt. 1.

6. *Cùm cenſura fertur pro præterito delicto in incertam perſonam ſatis eſt delictũ eſſe publicum, vel ſufficienter probatum.*

Hoc autem intelligendum eſt, quando cenſura fertur in ſpeciali contra determinatam perſonam: nam, ſi ſententia feratur in generali, vel contra perſonam ignoratam in particulari, ſcilicet contra eum, qui tale ſcelus patrauit, tunc ſatis eſt quod delictum ſit publicum, vel ſufficienter probatum, etiamſi de perſona non conſtet, nam hoc repugnat cum tali modo ferendi cenſuram. Imò conſiderandum eſt ex ſuperiùs dictis, cenſuram dupliciter ferri; primò omninò abſolutè poſt ſufficientem admonitionem: ſecundò in ordine ad futurum, ſiue ordinetur ſolùm, vt caueatur crimen, ſiue ad exigendam ſatisfactionem pro crimine commiſſo. Quando ergo hoc ſecundo modo fertur, propriè non requiritur, vt cauſa proxima cenſuræ ſit nota, vel probata; quia illa eſt contumacia, quæ nondum completa eſt: poſteà verò, ſtatim ac conſummatur contumacia, poterit cenſura ipſo facto incurri, ſi ita ſit impoſita; etiamſi talis contumacia aliis nota non ſit, ſed tantum ipſi reo, quamuis ad declarandum, vel denunciandum, illum incurriſſe talem cenſuram, neceſſaria ſit legitima probatio, vt ſtatim dicetur: quia ille eſt actus iudicialis, & proprius iudicis, vt perſona publica eſt, & ideò requirit publicam ſcientiam. Quæ ratio à fortiori procedit, quando ipſa cenſura non incurritur ipſo facto, ſed abſolutè ferenda eſt poſt ſufficientem monitionem. Et iuxta hæc intelligendum eſt, & explicandum nouum ius Concilij Tridentini ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformatione.

Si autem feratur in ordine ad futurũ, hoc non eſt neceſſarium.

Conc. Trid.

7. *Iudex debet ſcripturã reo tradere.*

Tertiò præcipitur in dicto cap. 1. de Sentent. excommunicationis, vt iudex exemplum ſcripturę continentis ſententiam cenſuræ reo tradat; quod tamen non abſolutè præcipitur, ſed ſub conditione, *ſi intra menſem fuerit requiſitus, &c.* Vbi Ioan. Andr. in Gloſſ. aduertit, tale exemplum debere eſſe integrum, & de verbo ad verbum vſque ad annotationem diei, & anni: quod variis iuribus confirmat, ſed nobis ſatis eſt vis, & proprietas ipſius nominis *exemplum:* & quòd alio modo non ſatisfieret intentioni legis. Imò, vna ex præcipuis cauſis, ob quas ſtatutum eſt, vt cenſura ex ſcripto feratur, videtur fuiſſe, vt poſſit fidele, & authenticum exemplum illius dari reo ad ſui defenſionem, vel emendationem. Vnde etiam conſtat (quod Gloſſa ibi notauit) hoc habere locum in cenſuris, quæ contra determinatas, & nominatas perſonas feruntur. Addit verò Ioan. Andr. ibi ex Hoſtienſi.

Ioan. Andr.

A Quòd ſi in ſententia lata in generali, vel contra innominatam perſonam, aliquis, qui ſub illa comprehendi poterat, exemplum petat, illi tribuendum eſt. Quod verum cenſeo: quia verba illius legis generalia ſunt, tam ex parte iudicum, quàm ex parte ſententiarum, ſeu cenſurarum: & ideò omnes comprehendunt, ſiue in ſpeciali, ſiue in generali ferantur; diſtributione tamen accommoda, ita vt in ſingulis, iuxta vniuſcuiuſque capacitatem, dicta forma, eiúſque circunſtantiæ ſeruentur.

8. *Iudex ferens cenſuram non ſeruata forma c. 1. de Sent. excomm. ipſo iure ſuſpenditur. Sententia tamen non eſt nulla.*

Vltimò imponitur pœna ſuſpenſionis iudicibus, qui dictam formam in cenſuris ferendis non ſeruauerint: & declaratur, eam ſuſpenſionem eſſe propriam & rigoroſam cenſuram, ita incurrendam ipſo B facto, vt ſi, ea durante, id eſt, *intra menſem*, iudex, qui illam incurrit, diuina officia exequatur, irregularis fiat; & cum eo ſolus Papa poſſit diſpenſare. Nihilominùs tamen ſignificatur ibidem, cenſuram latam à tali iudice, prætermiſſa dicta forma, ex vi huius defectus non eſſe nullam. Ratio autem non eſt alia, niſi quia Pontifex noluit eam formam præſcribere, vt eſſentialem, ſed ſolùm, vt neceſſariam, ex præcepto, ipſi iudici. Hoc autem ita eſſe colligitur ex illis verbis textus, *Superior verò, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans:* relaxare enim propriè eſt ſoluere quod ligatum erat: ſupponit ergo illam ſententiam verè ligâſſe: illum tamen defectum eſſe ſufficientem cauſam, vt ſtatim ſine C difficultate abſolutio detur: id eſt, ſine vllo grauamine ipſius rei. Et ita exponunt Gloſſ. & expoſitores ibi, & Abbas in cap. *Sicut*, de Sentent. & re iudicata, numero decimo ſecundo.

Gloſſa. Abbas.

9. *Obiectioni reſpondetur.* Rip.

Sed obiici poteſt, quia omnis ſententia lata abſque ſcriptura nulla eſt, iuxta cap fin. de Sentent. & re iudicata, propter quem textum oppoſitum tenuit Ripa in Rubr. de Conſtit. num. 48. Reſpondetur, illud eſſe generale in aliis ſententiis definitiuis: hîc verò ſpecialiter excipi eas, quibus cenſuræ proferuntur, fortè, vt cenſuræ magis timeantur.

10. *Replica.*

Sed inſtabis, nam talis exceptio in hoc cap. expreſsè non fit, & non eſt abſolutè neceſſaria ad verba illius textus explicanda: ergo non eſt facienda. Explicatur minor, nam tria in illa lege præcipiuntur, vt D vidimus. Et de tertio quidem manifeſtum eſt non eſſe de ſubſtantia, & valore ſententiæ: nam eſt quid poſterius, ſcilicet dare exemplum ſententiæ reo cenſura irretito. Ex aliis verò duabus conditionibus prima, ſcilicet, quòd ſententia ex ſcripto recitetur, non eſt peculiariter inſtituta in eo capite, ſed eſt generalis ad omnes ſententias: & in hoc textu fuit applicata ad ſententiam, qua fertur cenſura. Altera verò conditio non erat de neceſſitate ſententiæ, vt ſic, ſed in hoc capite fuit ſpecialiter propoſita pro tali genere ſententiæ, ſcilicet continentis cenſuram. Dici ergo poteſt eam formam cenſuræ, quantum ad id quod peculiariter additum eſt in eo capite, non eſſe de ſub- E ſtantia, & ſi id tantùm deſit, non eſſe nullam, ſed facilè relaxandam; & hoc voluiſſe Pontificem, id eſt, ſi cauſa cenſuræ in ſententia non ſcribatur. Et, ſi attentè legatur, hoc tantùm docuit Abbas citato loco. At verò quantum ad alia, quæ generalia ſunt omni ſententiæ, & de ſubſtantia, ac valore eius, non videtur voluiſſe Pontifex aliquid innouare, vel aliquem valorem addere ſententiæ cenſuræ aliàs nullæ ex vi aliorum iurium.

Abbas.

11. *Cenſura lata contra omnes conditiones, c. 1. de Sent. excomm. non eſt nulla.*

Hic diſcurſus reddet probabilem ſententiam Ripę, ſi de cenſuris, tanquam de propriis, & rigoroſis ſententiis iudicandum eſſet. Reſpondetur tamen potius eſſe de illis cenſendum, tanquam de quibuſdam mandatis Eccleſiaſticis, & medicinis quibuſdam, quæ magis ad emendationem, quàm ad punitionem applicantur:

plicantur: ideóque non ex communi modo, & forma ferendi ſententiam, ſed ex proprio iure, ac modo in talibus ſententiis ſtatuto, de valore earum iudicandum eſſe. Quapropter, cùm verba illius legis generalia ſint, ſcilicet cenſuram latam contra tenorem illius decreti relaxandam eſſe, abſolutè, & ſimpliciter ſunt intelligenda de quacunque ſententiâ continente cenſuram, etiamſi illi deſint omnia, quæ in illo capite ſpecialiter ſtatuuntur, vt habet communis ſententia.

SECTIO XIV.

An neceſſe ſit, poſt latam ſententiam cenſuræ, denunciationem ſubſequi.

1. *Poſt latam cenſuram debet ſequi denunciatio.*

AD perfectam, & conſummatam ſolennitatem, in forma cenſuræ ſeruandam, eſt hæc denunciatio, quæ eſt veluti cæremonia conſequens ipſam cenſuram. Poſt cenſuram enim illatam debere ſubſequi hanc denunciationem ſtatutum eſt in iure. De excommunicatione quidem in capite *Curæ*, 11. quæſtione tertia, vbi dicitur, debere Epiſcopos nomina excommunicatorum mittere ad conuicinos Epiſcopos, & ad parochos: ac denique in celebri loco poſita; pro foribus Eccleſiæ *cunctis conuenientibus inculcare*. Dupléxque ratio redditur huius publicationis. Prima, *vt ipſis excommunicatis vbique occludatur aditus Eccleſiaſticus*. Secunda, *vt excuſationis cauſa omnibus auferatur*. Idémque colligitur ex capite *Peruenit*, primo, & capite *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellation. & ex Clement. vlt. de Cenſibus, vbi de ſententia interdicti idem præſcribitur. Et de ſuſpenſione idem ſignificatur in Clementin. ſecunda de Pœnis. Atque ita denunciationem hanc communem eſſe omnibus cenſuris docent Felicianus in Enchirid. de Cenſuris, capit. 5. de interdicto, & Vgolinus dicto capit. 21. §. 2.

Felician.

Vgolin.

2. *Magis neceſſaria eſt denunciatio in excommunicatione, quàm in aliis cenſuris.*

Verùm eſt in iure magis expreſſum eſſe hoc quoad excommunicationem, quàm quoad alias cenſuras. Eſtque ſine dubio in illa maior ratio, & neceſſitas: quia eius effectus magna ex parte pendet ex aliorum notitia, præſertim nunc poſt Concilium Conſtantienſe, in quo non obligamur ad vitandum excommunicatum, donec ſit nominatim denunciatus, aut declaratus, excepto manifeſto clerici percuſſore. Quocirca nullum video ſufficiens præceptum, quo teneantur iudices Eccleſiaſtici denunciare, aut peculiari diligentia procurare, vt cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti in aliquem lata publicetur. Poterunt tamen id facere, quando & quo modo expedire cenſuerint; & interdum poterunt obligari, vel in caſibus à iure expreſſis, vel quando iuxta delicti grauitatem, & contumaciam id fuerit neceſſarium, vel etiam quatenùs ad executionem cenſuræ talis publicatio, & notitia neceſſaria eſſe poteſt. In cenſura verò excommunicationis magis per ſe requiritur hæc denunciatio, ideóque eſt, per ſe loquendo, neceſſaria, & interdum repeti poteſt, & debet ad maiorem peccatoris confuſionem, quando & delicti grauitas, & obſtinatio peccatoris id exigere videtur, & maximè quando id eſt in iure expreſſum, vt in Clementina prima de Pœnis, & in Extrauagant. vnic. de Furtis.

3. Vt verò diſtinctiùs intelligatur, quando Epiſcopus, aut iudex teneatur ad hanc denunciationem faciendam: quando verò licitè poſſit, non verò teneatur; & denique quando nec teneatur, nec poſſit, ſed ab illa debeat abſtinere, diſtinguamus oportet inter excommunicationem ab homine, & à iure. Et rurſus excommunicationem ab homine in eam, quæ contra determinatam, & nominatam perſonam, & quæ fertur per ſententiam generalem, vel contra indefinitam, & incognitam perſonam. Denique, excommunicatio ab homine lata contra determinatam perſonam duobus modis ferri, & contrahi poteſt. Primò ipſo facto, ſi non impleat præceptum impoſitum tali perſonæ in particulari ſub cenſura ipſo facto incurrenda. Secundò quando poſt trinam admonitionem, & perfectam contumaciam abſoluta ſententia excommunicationis in aliquem nominatim fertur.

Cenſuram ab homine contra certam perſonam latam, trina monitione præmiſſa, neceſſariò ſequitur denunciatio.

AB hac ergo vltima incipiendo, in eo maximè verum habet ad officium iudicis pertinere poſt latam ſententiam huiuſmodi excommunicationis eam ſufficienter publicare, vt & ab aliis ſeruari poſſit, & ipſe etiam excommunicatus ad eam ſeruandam compellatur. Et de huiuſmodi cenſura videtur maximè ſermo eſſe in dicto cap. *Curæ ſit*, vndecima, quæſt. 3. An verò teneantur Epiſcopi ſtatim ſeruare omnia, quæ in illo capite præcipiuntur, difficile eſt definire: non enim videtur eſſe in vſu, vt Epiſcopi ſtatim admoneant alios vicinos Epiſcopos de omnibus, qui à ſe excommunicantur: imò neque omnes parochos ſibi ſubditos, ſed ſolùm in propria Parochia eius qui excommunicatur, vel in Eccleſia matrice faciant publicari. vel ad ſummum in foribus Eccleſiæ, aut aliis locis publicis cenſuræ ſententiam ſcriptam defigi. Item, ſi ſolum ex natura rei conſideremus Epiſcopi officium, non videtur ex vi illius obligari, vt ſummam diligentiam adhibeat, vt ſententia excommunicationis ad omnium notitiam deueniat. Cur enim non ſatis erit eam publicè pronunciare, & promulgare, cùm in præceptis etiam & ſtatutis hoc ſufficiat: Quamuis enim canones ſtatuant, vt excommunicatus vitetur ab omnibus, & Epiſcopus curare debeat, vt canones ſeruentur non tamen tenetur adeò ſolicitè procurare, vt ignorantia facti circa alicuius excommunicationem, ab omnibus aliis tollatur: quia id directè & per ſe non ſpectat ad iuris obſeruationem. Si autem loquamur de iure poſitiuo, nullum eſt, quod hanc formam denunciationis ſtrictè inſtituere, ac præcipere videatur. Maximè enim caput illud *Curæ ſit*. At verò illud neque continet verbum aliquod, quod rigoroſum præceptum indicet: ſolum enim habet verbum hoc, *Curæ ſit*: & nullam pœnam poſteà imponit: & non videtur vſu receptum quoad omnes illas circunſtantias. 4.

Quæ denunciatio ſit ſufficiens.

Quocirca dicendum mihi videtur, publicationem ſeu denunciationem moraliter ſufficientem eſſe in præcepto Epiſcopo, vel iudici, ex vi ſui muneris, tum quia decreta illã requirunt, vel ſupponunt ferè ſemper, tum etiam quia conſiderata natura talis cenſuræ eſt moraliter neceſſaria vt habeat effectum, & vt dignè tractetur. Vtrumque autem procurare pertinet ad munus iudicis ferentis illam. Modum autem huius denũciationis, vel qui ponitur in illo cap. *Curæ ſit*, vel alium, qui excogitari facilè poſſit, non arbitror eſſe nunc determinatè in præcepto vniuerſali, ſed magna ex parte relinquendum eſſe arbitrio iudicis, vt iuxta grauitatem delicti, & contumaciam delinquentis, magis, vel minùs faciat publicari excommunicatum; cuius contumacia tanta eſſe poteſt, & tam graue delictum, præſertim ſi ſit aliis nociuum, vt teneatur iudex denunciationem facere iuxta formam præſcriptam in illo capitul. *Curæ ſit*. Semper verò excipiuntur peculiares caſus in iure expreſſi, in quibus denunciationis modus præſcribitur: vt videre licet in capitul. primo de Treuga, & pace, & in capitul. *Parochianos*, de Sentent. excommunic. Et in Clement. 1. de Furtis, 5.

Furtis,& in Clement. I. de Priuileg. & in Clement. vlt.de Cenſib.

6\.
Cenſuram iure incurſam non debet ſequi denunciatio, niſi poſt ſententiam declaratoriam.

Ex quo intelligimus minorem eſſe hanc obligationem, quotieſcunque cenſura ipſo iure, ſeu per violationem præcepti contrahitur ante propriam ſententiam declaratoriam. Tunc enim, cùm cenſura nondum ſit iuridicè publicata per ſententiam,non ita vrget neceſſitas ducendi illam in aliorum notitiam: præſertim nunc, quando alij non tenentur vitare excommunicatum, donec declaratus, vel denunciatus ſit. Adde, ante denunciationem huiuſmodi cenſuræ neceſſarium eſſe, vt antecedat ſententia declaratoria criminis etiamſi alioqui notorium ſit. Nam hæc denunciatio eſt quædam executio pœnæ impoſitæ:executio autem pœnæ requirit iuridicam declarationem culpæ,etiamſi alioqui notoria ſit. Et ita ſumitur ex c. *Peruenit*,1.& ex cap.*Conſuluit*,de Appellat.& latè docet Couarr.cum aliis,quos refert in cap.*Alma*.1.part. §.2.num.9. Ad hanc autem ſentētiam declaratoriam ferendam non ſemper tenetur iudex,niſi, vel ad petitionem partis, vel quando ad commune bonum eſt ita neceſſarium, vt ratione ſui publici muneris ad id obligetur. Poſt ſententiam autem declaratoriam criminis eodem modo tenebitur iudex ad denunciationem cenſuræ faciendam,quod dictum eſt in cenſura ab homine lata: eſt enim eadem ratio. Et iuxta hæc intelligenda ſunt iura,quæ iubent hanc denunciationem fieri etiam in cenſuris iure ipſo latis:niſi quando modus denunciationis in eiſdem perſcribitur, vt ſuprà dictum eſt. De quo vide Abbatem in cap. *Parochianos*,de Sent.excommunicationis.

Couarr.

Abbas.

A quo poſſit licitè hæc denunciatio fieri.

7\. EX quo præterea intelligitur à quo poſſit licitè hæc denunciatio fieri. Nam in primis neceſſe eſt vt habeat iuriſdictionem, vel legitimam poteſtatem delegatam,quia,vt dixi,hæc denunciatio eſt quædam executio cenſuræ; & ſine dubio eſt actus poteſtatis coërciuæ. Quocirca in excommunicatione ab homine primò & per ſe fieri poteſt ab eo,qui cenſuram intulit:nam ad illum pertinet exequi ſententiam ſuam. Colligiturque ex ca.*Paſtoralis* §.*Verùm*.de Appellat. Deinde verò ab aliis Paſtoribus,& Epiſcopis fieri poterit,& debebit,qui fuerint ab excommunicante requiſiti Idemque erit (proportione ſeruata) in cenſuris ipſo facto contractis per violationem ſtatuti proprij Epiſcopi:nam eſt eadem proportionalis ratio. At verò in cenſuris latis iure communi denunciatio fieri poteſt, vel à proprio Epiſcopo ipſius delinquentis, vel,ſi in alterius diœceſi deliquit,& conſequenter ibi cenſuram contraxit, ab Ordinario illius loci poterit denunciari: nam ratione delicti quoad hoc factus eſt ſubditus Et ſumitur ex Clem.2.verſ.*Locorum*,de Pœnis,& ex aliis ſuprà citatis,& ex cap. *De illis*,6.quæſt. 3.quòd ferè idem eſt cum cap.1.de Raptorib.

8\.
Etiam in publicis, quibus eſt cēſura annexa denunciatio fieri non poteſt niſi à legitimo iudice, præcedēte ſententia declaratoria.

Quidam verò addunt, quando crimen eſt notorium,& illi eſt ipſo iure cenſura annexa,à quocunque denunciari poſſit. Ita refert ex Geminiano Vgolinus dicto §.2. circa initium,& approbare videtur ſub hac limitatione, ſcilicet, dummodo crimen non tantùm quoad factum ipſum, ſed etiam quoad rationem criminis ita ſit notorium, vt ſit etiam inexcuſabile, ita vt hoc etiam ipſum notorium ſit. Sæpè enim contingit factum eſſe notorium, vt v. g. Petrum occidiſſe clericum, non eſt tamen ita notum illud fuiſſe crimen,nam poterit Petrus excuſari, quòd in ſuam defenſionem fecerit,aut aliquid ſimile.Sed, vtcumque crimen ſit notorium,ſemper ad denunciandum reum eſt neceſſaria iuriſdictio,vel poteſtas ad exequendam pœnam;& ideò nunquam exiſtimo poſſe fieri à quo- A cunque, ſed cum debito ordine ſuperiùs explicato, alioqui magna eſſet confuſio,& occaſio ſcandali. Eò vel maxime, quòd ſententia declaratoria ſemper antecedere debet, quantumuis factum ſit notorium: nam quòd ſit etiam prorſus inexcuſabile,vix eſt moraliter poſſibile. Et ideò id non venit in moralem cōſiderationem,nec impedit,quominùs debitus iuſtitiæ ordo ſeruandus ſit, vt nemo non auditus damnetur. Manifeſtum eſt autem non poſſe a quocunque ferri ſententiam declaratoriam, ſed à legitimo iudice, ab eodem ergo fiet denunciatio.

9\.
Aliquando poteſt iudex iuſtè denunciare, etiamſi ad id non tenetur.

Igitur vt denunciatio iuſtè fiat,primò ſupponi debet poteſtas.Deinde, ſi cum poteſtate ſit etiam obligatio denunciandi iuxta ſuperius dicta, clarum eſt B tunc iuſtiſſimè fieri denunciationem. Si verò non ſit talis obligatio, quamuis iudex poſſit abſque peccato illam vel omittere, vel differre, & ideò videri poſſit debere etiam id facere,vt minùs infamet proximum, minuſque nocumentum illi inferat: præſertim quia denunciatio interdum reddit difficiliorem abſolutionem,vt patet ex cap. *Tua*,de Sent. excomm.nihilominùs dici generaliter non poteſt, quoties iudex non tenetur denunciare, malè facere denunciando, aut teneri etiam non denunciare. Quia ſæpe interuenire poteſt prudens arbitrium, & eſſe poſſunt cauſæ probabiles, ob quas, vel commune bonum, vel alterius tertij, vel ipſiuſmet excommunicati,iudicetur C expediens illum denunciare. Quapropter in huiuſmodi euentibus,ſi iudex id faciat, quod probabiliter exiſtimat magis expedire, & alioqui ſeruet ordinem iuris,non peccabit, ſed ſua poteſtate legitimè vtetur.

SECTIO XV.

Vtrùm, Aliquando teneatur iudex non denunciare cenſuram.

1\. QVÆSTIO hæc grauis eſt,& annexa præcedentibus, & ideò non poteſt hoc loco prætermitti. Poteſt autem tractari de duplici iudice, aut perſona, ſcilicet de principali iudice cognoſcente de D cauſa, aut de mero executore ab ipſo requiſito, ſeu miſſo. Item procedit dubium tam de cenſura ab homine lata per ſententiam,quàm à iure ſubſecuta ſententia ſaltem declaratoria pœnæ. Et quidem ſi ſententia iuſta fuit, non eſt dubium quin denunciatio ſubſequi poſſit,per ſe loquendo. Difficultas ergo ſolùm eſt,quando ſententia fuit iniuſta.Et de ipſo principali iudice, regulariter loquendo, non eſt dubium quin, ſi iniuſtam ſententiam tulit,non debeat ad denunciandum progredi,quia illud nihil aliud eſt,quàm in iniuſtitia inchoata progreſſum facere, & iniuſtam ſententiam executioni mandare.Solùm poteſt hoc limitari, quando iniuſtitia, quæ præceſſit, fuit omninò tranſiens, & non habet (vt ſic dicam) tractum E ſucceſſiuum,quod in fine magis explicabitur.

2\.
An executor poſſit, vel debeat, exequi ſent.quam ſcit eſſe iniuſtam.
Ratio dubitandi.
Inno.III.

At verò de iudice merè executore difficultas eſt,an poſſit, vel debeat exequi,vel denūciare hanc perſonam,etiamſi illi conſtet ſententiam ipſam excommunicationis iniuſtam eſſe. Et ratio dubitandi eſt, quia iuris Pontificij interpretes communiter ita affirmant, & videtur expreſsè definitum ab Inno. III.in c.*Paſtoralis* §.*Quia verò*,de Off.del.vbi ad ſimilem quæſtionem propoſitā ita reſpondet. *Attendentes itaque,quòd non cognitio,ſed executio tantùm demandatur eidem, reſpōdemus, quòd cùm ordinarius obſequi teneatur delegato,etſi ſciat ſententiam illā iniuſtam, exequi nihilominùs tenetur eandem,niſi apud eū efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat.*Ratione item, quæ ex hoc textu ſumitur, confirmatur hæc pars:quia mero executori non committi

committitur cauſæ cognitio, ſed mera executio, ac A propterea neque exceptionem, neque appellationem admittere cogitur, l. *Ab executione*, Codice, Quor. appell. non recip. quia nimirum ad ipſum non ſpectat diſcernere an iuſtè, vel iniuſtè iudicatum ſit. Et confirmatur, quia executor, in eo munere gerit perſonam publicam: ergo operari debet ex ſcientia publica, & non ex ſcientia priuata: ſcientia autem publica, reſpectu illius eſt illa, quæ ex publica ſententia reſultat: ergo ſecundùm illam operari debet, etiamſi alioqui per ſcientiam priuatam cognoſcat illam eſſe iniuſtam. Secundò ſpecialiter confirmatur in præſenti materia, quia denunciatio non tam eſt executio, quàm denunciatio executionis: ipſa enim ſententia excommunicationis ſecum affert executionem: & B denunciatio non addit vinculum, ſed declarat impoſitum, cap. *Paſtoralis*, §. vlt. de appellat. & maximè ad hoc ordinatur, vt excommunicatus ab aliis vitetur: quod ipſi facere debent, etiamſi ſententia iniuſta ſit: ergo non eſt cur tunc impediatur.

3. *Ratio in contrarium.* In contrarium verò eſt in primis naturalis ratio, quia executio talis ſententiæ eſt intrinſecè mala: ergo nulla ratione fieri poteſt, quantumuis à ſuperiori præcipiatur. Conſequentia per ſe euidens eſt, & probatur ex cap. *Inquiſitioni*, de Sent. excomm. vbi idem Innocent. III. propter hanc cauſam ait, coniugem, cui certò conſtat matrimonium fuiſſe nullum, non debere cum altero coniungi, etiamſi per excommunicationem compellatur: quia accedere ad talem perſonam eſt intrinſecè malum, cùm ſit fornicatio. Antecedens autem probatur, quia exequi ſententiam iniuſtam eſt ad iniuſtitiam cooperari, vel potiùs iniuriam ipſam efficere. Nec ſatis eſt reſpondere denunciationem hanc excommunicationis non eſſe propriè executionem ſententiæ, eò quòd ipſa ſententia cenſuræ ſecum illam afferat, quia ſi denunciatio talis ſententiæ ſumatur reſpectu ipſius excommunicati, eſt ſaltem conditio neceſſaria, vt ipſe poſſit tali ſententia ligari: vnde eſt quaſi applicatio cauſæ inferentis iniuſtum nocumentum, quod in moralibus perinde eſt, ac ipſummet nocumentum inferre: ſi verò ſumatur reſpectu aliorum; quamuis talis denũciatio non plus liget denunciatum quoad ipſum: ligat tamen ampliùs quodãmodo quoad alios: quia tenentur illum vitare, cùm anteà non tenerentur, preſertim poſt Extrauagãtem, *Ad euitanda*: & præterea addit nouã infamationem publicã, atq; adeò graue nocumentũ quod cùm iniuſtum ſit, ad illud cooperari intrinſecè malum eſt.

4. Neque etiam ſatisfacit reſponſio, quod executor tunc operatur ex ſcientia publica tanquam publica perſona: nam cùm hæc ſcientia publica non habeatur niſi per ſententiam, ſi de illa conſtat eſſe iniuſtam, non poteſt veram publicam ſcientiam conferre, quæ ſufficiat ad formandum dictamen conſcientiæ rectum, quod liceat talem ſententiam exequi, aut ſecundùm illam operari. Et confirmatur primò, quia milites etiam ſubditi principi eos vocanti ad bellum, ſi conſtet eis bellum eſſe iniuſtum, non poſſunt licitè illi obedire, nec bellum agere iuxta ſententiam receptam Theologorum omniũ, quæ ſumitur ex Auguſt. 22. cont. Fauſt. cap. 74. & 75. & habetur in cap. *Quid culpatur*, 23. quæſt. 1. vbi ait licere ſub rege ſacrilego militare, ſi quod iubetur, aut non eſſe contra Dei preceptum certum eſt, vel vtrum ſit, certum non eſt: vbi ergo eſt certum, quod iubetur eſſe contra Dei præceptum illud, exequi militando non licet. Eſt autem eadem ratio & proportio, quæ in illo caſu, in præſenti: nam princeps indicens bellum auctoritate publica id facit tanquam gerẽs ſententiam in alium principem, vel regnum, cui bellum indicit tanquam reo criminis, vel auctore nocumenti, cuius vindicta, vel repa- August.

ratio ad ipſum pertinet: milites autem ſunt veluti executores huius ſententię, qui etiam operantur vt organa & inſtrumenta huius poteſtatis, & ſub ea ratione vt perſonæ publicæ: eſt ergo eadem proportio. Similiſque eſt in criminali iudicio, quando lictori conſtat ſententiam mortis in alium probatam eſſe euidenter iniuſtam: tunc enim non poteſt iuſtè illam exequi: aliàs excuſare poſſemus à culpa omnes martyrum carnifices, imò & milites gentiles Chriſti crucifixores: quia licèt aliàs eis conſtaret de martyrum, vel Chriſti innocentia, tamen excuſari poſſent, dicendo illos operare vt perſonas publicas, ex publica ſcientia per ſent. comparata.

Quæſtionis reſolutio.

HÆc quæſtio latè diſputatur à Doctoribus tam Theologis in 2. 2. q. 67. art. 2. quàm Iuriſperitis in dicto, §. *Quia verò*, vbi Panormit. varias refert opiniones, & in cap. *Ad aures*, de Temp. ord. vbi latè Innoc. & in ca. *Quia plerique*, de Immun. Eccleſ. Eſtque ampliſſima hæc quæſtio, quia non ſolùm in ſententia cenſuræ, ſed in qualibet alia locum habet, & tam de executore, quàm de ipſo iudice tractari poteſt, an poſſit ſecundum allegata, & probata contra propriam ſcientiam iuſtè iudicare. Sed prætermiſſis aliis, quę ad præſentem locum non ſpectant, ſolùm hîc agimus de executore merè deputato ad denunciandam ſententiam excommunicationis, ſeu cenſurę, de qua videtur C eſſe ſpecialis ratio. Diſtinguendum ergo in primis eſt de ſententia ita iniuſta, vt ſit etiã nulla, & de illa, quæ, non obſtante iniuſtitia, valida eſt. Et hæc poſterior ſubdiſtingui poteſt, nam quædam eſt non ſolùm valida, ſed etiam iuſta ſecũdũ allegata & probata, quamuis re ipſa iniuſta ſit: alia verò eſt iniuſta etiam ſecundum allegata, & probata, ita vt de ipſius iniuſtitia ex ipſo proceſſu, ſeu actis litis conſtare poſſit. Vnde dupliciter etiam poteſt executori conſtare de iniuſtitia ſententię. Primò per priuatam notitiam facti, aut aliarum circunſtantiarum, ex quibus certò ſibi perſuadet ſententiam eſſe in re ipſa iniuſtam, ſimul tamen ignorans, an ſecundum allegata, & probata iuſta ſit. Secundò poteſt eſſe certus de iniuſtitia ſententiæ, per D acta, ſeu proceſſum ipſiuſmet litis: quia nimirum ex ipſo conſtat iniuſtitiam eſſe commiſſam in ſententia. Hęc verò iniuſtitia duplex etiam eſſe poteſt, vna contra accidentalem formam iudicij, alia contra ſubſtantiam & eſſentiam ipſius iudicij. Denique iniuſta ſententia duplicem poteſt habere ſtatum, vnus eſt ante elapſum tempus ad appellandum conceſſum, in quo vel nondum appellatum eſt, vel licèt fuerit iuſtè appellatum, iudex tamen noluit appellationem admittere. Alius ſtatus eſt poſt elapſum tempus ad appellandum conceſſum, in quo appellatum non fuit, ſed ſententia tranſiuit in rem iudicatam. 5. Panorm. Innocen. *Variæ diuiſiones pro dubij reſolutione proponuntur.*

Primo ergo dicendum eſt, quoties executori certò conſtat ſententiam cenſuræ eſſe nullam, quacunque ratione illi hoc conſtet, non poteſt licitè illam E denunciare. In hoc conueniunt omnes auctores citati, & ſumitur ex cap. 2. de Crim. falſi, vbi laudatur executor, quòd ſententiam auctoritate falſarum literarum latam, noluerit executioni mandare, quia nimirum talis ſententia nulla erat. Eadem autem ratio eſt de omni ſententia nulla. Idem probatur ex ca. *Ex literis*, de Offic. deleg. vbi id notat Gloſſa verb. *Denuncietis*, & Abbas num. 2. & 3. Probaturque generaliter, quia talis denunciatio eſſet falſa, ſimpliciter loquendo, & in omni ſenſu; quia ſi excommunicatio fuit nulla: ergo neq; in re ipſa, neque in exteriori foro ille eſt excommunicatus: ergo ſi excommunicatus eſſe denuncietur, falſum eſt quod de illo refertur. 6. Gloſſa. Abbas.

fertur. Eſt autem illud mendacium graue, quia perniciofum & iniurioſum: ergo nemini poteſt eſſe licitum illud proferre, etiamſi ab alio requiratur.

7. *Secunda Concl.* Secundò dicendum eſt, ſi excommunicatio ſit iuſta ſecundùm allegata, & probata, licèt executori conſtet in re eſſe iniuſtam, & contra veritatem cauſæ, poteſt, & debet, ſi ſuperior ei præcipiat, eam denunciare. Probatur ex dicto c. *Paſtoralis*. §. *Quia*, quod vt minimum probat hanc partem, vt paulò inferiùs magis expedemus. Ratio etiã ſuperiùs inſinuata id conuincit, quia illud præceptum ſuperioris eſt iuſtum: ergo publicus miniſter tenetur ei obedire, alioqui eſſet bellum iuſtum ex vtraque parte inter illos, nam vnus poſſet alium iuſtè cogere, & alter, ſi obedire non tenetur, iuſtè ſe defendere. Nec ſatis eſt reſpondere, hoc interdum contingere intercedente ignorantia (vt videre licet in caſu c. *Inquiſitioni*, de Sent. excomm.) Quia hic reuera non intercedit ignorantia proportionata, nec ſufficiens ad excuſandum à præcepto: ſicut contingit in caſu illius textus, ſcilicet, quando ſuperior præcipit alicui viro, vt matrimonium conſummet cum ea fœmina, quæ in foro Eccleſiæ ſufficienter probatur eſſe eius vxor, tamen ei euidenter conſtat non eſſe, vel quia habet aliam priorem, quam probare non poteſt, vel propter aliud ſimile impedimentum, nam in eo caſu nullo modo debet obedire ſuperiori præcipienti, quamuis ille iuſtè præcipiat; quia actio illa, quæ præcipitur, in re ipſa ſemper manet intrinſecè mala, ſcilicet, ſimplex fornicatio, & alioqui eſt actio merè priuata, & a tali coniuge vt priuata perſona exercenda, & ideò nunquam eſt licita: ſcientia verò, & ignorantia, quæ ibi interueniunt, efficiant vt ex parte iudicis poſſit præceptum eſſe iuſtum ob iuris præſumptionem, ſeu probationem: & ex parte ſubditi ſimul ſit iuſtum non obedire: quia nimirum talis ſcientia proportionata eſt ad illum actum. At verò in in præſenti non ita eſt, quia tam ſuperior præcipiens, quam inferior, operantur vt perſonæ publicæ, & ideò debent ſcientia publica informari, & ſecundùm illam operari: cùm ergo ſcientia veritatis, quam inferior habet, ſit merè priuata, non excuſat quominùs obedire debeat in publico miniſterio ſuperiori iuſtè præcipienti. Et confirmatur, quia iudex tenetur iudicare ſecundùm allegata, & probata, etiamſi neceſſe ſit eum condemnare, quem ſcit reuera eſſe innocentem, vt eſt verior, & communior ſententia Theologorum cum D. Tho. 2. 2. q. 67. art. 2. & Iuriſperitorum cũ *Gloſſa* Gloſſa in dict. c. *Paſtoralis*, §. *Quia*: ergo, & miniſter publicus, cui ipſe executionem mandat, tenetur ei obedire; alias fruſtrà eſſet talis ſententia, taliſque poteſtas, cùm nec debet, nec poſſit iudex per ſeipſum ſententiam exequi, neque ad hoc cogendus ſit. Quòd ſi hoc verum eſt in ſententiis criminalibus, quæ ſæpe ingerunt detrimentum irreparabile, multò magis habebit locum in ſententia excommunicationis, cuius damnum reparari facile poteſt.

8. *Tertia Concluſio.* Tertiò addo, quando executor nouit ſententiam quidem eſſe iniuſtam per comparationem ad rem ipſam, ſcientia omninò priuata: ignorat autem an ſit iuſta ſecundùm allegata, & probata, tunc etiam poteſt, & debet ſententiam exequi, denũciando excommunicatum, ſi ab eo, qui poteſtatem habet, præcipiatur, ſi non poſſit commodè ſe excuſare, vel ſuperiorem à priori ſententia mutare. Rectè enim faciet in hoc caſu ſubditus recurrendo ad ſuperiorem, iuxta c. *Si quando*, de Reſcriptis, ibi, *Quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum*. Poteſt ergo huiuſmodi ſubditus coram ſuperiore ſe excuſare, & legitimam excuſationis cauſam allegare. Si tamen ſuperior id non admittat,

A quia iuridicè non probatur, nec velit eum à tali munere liberare, iam tunc dicitur executor, non ſolùm poſſe, ſed etiam debere obedire. Probatur primò, ex d. cap. *Paſtoralis*, §. *Quia verò*, in illis vltimis verbis, *Et ſi ſciat ſententiam illam iniuſtam exequi nihilominus tenetur eandem, niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere eum abſoluat*. Vbi abſolutè ponit illam conditionem, *& ſi cognouerit eſſe iniuſtam*, ſcilicet priuata cognitione. Non requirit autem, vt poſitiuè cognoſcat eſſe ſententiam iuſtam ſecundùm allegata, & probata, ſed ſignificat ſatis eſſe, vt illi oppoſitum non conſtet: hãc enim vim habet illa ratio, *Attendentes autem, quòd non cognitio, ſed executio tantum demandatur eidem*: ergo non tenetur executor iuſtitiam ſententiæ iuridicè
B inquirere, aut examinare: ergo, ſi non conſtet ei eſſe iniuſtam iuridicè: id eſt, ſecundùm allegata, & probata, poteſt, & debet illam exequi. Et confirmatur, nam inferior quoties ei nõ cõſtat præceptũ ſuperioris eſſe iniuſtum debet præſumere eſſe iuſtum, & conſequẽter illi obedire: in eo autẽ caſu non conſtat ſententiã eſſe iniuſtam, nam licet ſcientia priuata conſtet in re ipſa non habere æquitatem, cum hoc tamen ſtare poteſt, vt illa ſit iuſta iuridicè, & conſequenter ſimpliciter non cõſtat eſſe iniuſtam: ergo præſumi debet iuſta: ergo executor, cui committitur eius denunciatio, ſeu executio, cùm non teneatur ampliùs cognoſcere, vel inquirere de iuſtitia cauſæ, poteſt, & debet tali mandato ſui ſuperioris parere.

C *Executor ſciens ſententiam ſecundùm allegata, & probata eſſe iniuſtam, non debet, nec poteſt illam denunciare 4. Concluſ.*

9. QVartò verò dicendum eſt, ſi puro executori conſtet ſufficienter, ſententiam eſſe iniuſtam ſecundùm allegata, & probata, quia condemnatur vt nocens, qui reuera in proceſſu litis non probatur nocens tunc non debet, nec poteſt licitè talem ſententiam exequi. Hæc eſt communior ſententia Doctorum in illo §. *Quia verò*. Et probatur ex dictis à contraria ratione: nam tota ratio obediendi iudici præcipienti executionem ſententiæ, quæ in re eſt contra innocentiam partis, eſt, quia talis ſententia vel cognoſcitur, vel præſumitur eſſe iuſta ſecundùm alle-
D gata, & probata: ergo quando cognoſcitur etiam ſecundùm hanc rationem eſſe iniuſta, nulla ratione poteſt ei obediri, nam tunc nullus relinquitur locus præſumptioni. Prætereà, illa ſententia omni ratione iniuſta eſt, præſertim ſub ratione ſententiæ, quæ fundari debet iuridica notitia: ergo non poteſt executor illam denunciare, niſi cooperando iniuſtitiæ, quia iam nulla illi relinquitur iuſtitiæ ratio, ſub qua poſſit ab iniuſta cooperatione excuſari: præſertim cùm in eo negotio ſe gerat vt perſona publica, quæ maximè formari debet notitia, & ſcientia publica, quæ ex probationibus ſumitur.

10. *Obiectio.* Sed dicunt aliqui notitiam publicam à iudice ſumi ex probationibus, ab executore verò non inde
E eſſe ſumendam, quia ad illum non pertinet acta proceſſus examinare: quia non eſt illi cognitio cauſæ demandata, vt dicitur in prædicto textu, ſed ſumendam eſſe ex ipſa publica ſententia, quæ per ſe ſumpta iuſta præſumenda eſt. Vnde aiunt, etiamſi ex ipſis actis, & proceſſu executori conſtet ſententiam fuiſſe prolatam contra merita cauſæ, & ſine ſufficienti probatione, nihilominùs debere illam exequi; quia text. in dict. §. *Quia verò*, indiſtinctè ait, *Et ſi iniuſtam eſſe cognouerit*, *vel ſciat*: ergo ſiue ſciat priuatè, ſiue ex actis, illa deciſio procedit, tũ quia lex illa nihil in hoc diſtinguit; tum etiam, quia ratio eius æquè procedit in omni caſu, ſcilicet, quia executori non demandatur cauſæ cognitio, ſed executio.

11. *Solutio.* Hæc verò ſententia nullo modo probanda eſt, aliàs

aliàs quoties ipſa ſententia in ſeipſa non expreſsè continet iniuſtitiam, ita vt per ſe conferat notitiam iniuſtitiæ, quam continet, ſemper erit licitum executori illam exequi, licèt euidentiſſimè & publicè aliàs conſtet eſſe iniuſtam, etiam ſecundum acta & iuridicas probationes. Conſequens eſt valde abſurdum, alias datur occaſio exequendi innumeras iniuſtitias, & actiones iniquas, licebit enim cuilibet inferiori, vel famulo obedire ſuperiori præcipienti rem iniquã, quoties in ipſis verbis, ſeu externa ſpecie actus non apparet iniquitas, etiamſi aliàs de illa euidenter conſtet. Præterea argumentum ſuprà factum de bello iuſto videtur eſſe manifeſtum, quia etiam Princeps indicens bellum, gerit perſonam publicam, & ſe habet quaſi proferens ſentẽtiam in alium, contra quem bellum indicit. Præterea, quando ſententia eſt nulla, non oportet vt de nullitate eius conſtet ex ipſa ſententia per ſe ac nudè ſumpta, ſed quacunque ratione aliàs id ſufficienter conſtet, ſatis eſt, ſecundùm ſententiam ab omnibus receptam, & ſuprà probatam: ergo pari ratione idem erit de ſententia iniuſta ſecũdùm ius. Quia vel illa etiam eſt nulla frequentiùs, aut ſemper, vt multi volunt, vel certè continet publicam iniuſtitiam: quam, licet in ſola forma, ſeu verbis ſententiæ iudex non exprimat, ex actis tamen, & proceſſu publice de illa conſtat, ſicut conſtat de nullitate. Et quod attinet ad rationem iniuriæ, perinde eſt exequi ſententiam iniuſtam, ac nullam. Nec poteſt reddi vlla ratio, ob quam notitia, quam executor habet de nullitate ſententiæ, etiamſi aliunde, quàm ex illa ſententia habeatur ſatis ſit publica, vt propterea non ſit executioni mandanda, & tamen ſimilis & æqualis notitia de iniuſtitia legali non ſufficiat ad impediendam executionem in conſcientia.

12. Quocirca quamuis executor ſit perſona publica, & vt ſic regi debeat per ſcientiam publicam: hæc tamen ſcientia publica non eſt ſumenda ex ſolis verbis ſententiæ: aliàs tota niteretur auctoritate ipſius iudicis proferentis ſententiam, & hæc ſola præualere ſemper deberet apud executorem contra omnem aliam notitiam quantumuis euidentem & publicam tam ex facto, quàm ex proceſſu; quod eſt planè abſurdum, & expoſitum multis moralibus periculis, abſque aliqua publica vtilitate, & ſufficienti ratione. Quæ eſt enim neceſſitas, vt tanta fides adhibeatur ſolius iudicis auctoritati, aut verbis ſententiæ eius, quando contrarium conſtat ex actis, ex quibus poteſt publicè conſtare an executor iuſtè reclamet, vel iudici reſiſtat? Quod enim iudex contra ſcientiam priuatam poſſit, & debeat iudicare ſecundùm allegata & probata, ideò eſt, quia cùm de priuata eius notitia non poſſit conſtare Reipublicæ, eſſet magna eius perturbatio, & multorum malorum occaſio, ſi illa licentia iudici concederetur. At verò in præſenti, cùm de iniuſtitia ſententiæ poſſit ex actis, atque adeò publicè conſtare, nulla ſequitur perturbatio, aut malorum occaſio, quod executor allegando talem iniuſtitiam ſententiæ, nolit eam executioni mandare, aut denunciare. Nec refert, quòd ei non ſit demandata cauſæ cognitio: ſenſus enim horum verborum in prædicto textu ſolùm eſt, executori non eſſe demandatam iuridicam cauſæ inquiſitionem, & examinationem: propterea tamen non eſt illi denegatum id, quod naturale eſt, atque etiam morale, ac politicum, vt regi debeat in actione ſua per cognitionem, quam de cauſa habet proportionatam Reipublicæ, & muneri ſuo: hæc autem eſt notitia, quæ reſultat non ex nuda ſententia præcisè ſumpta, ſed vt coniuncta actibus & proceſſui, vt oſtenſum eſt. Textus autem in dicto §. *Quia verò*, cùm ait, *licèt iniuſtam eſſe cognouerit*, apertè loquitur de priuata, & particulari ſcientia, & ita omnes interpretantur: hanc enim vim habet verbum illud *cognouerit*, vel *ſciat*, ſcilicet ipſe ſua priuata ſcientia.

Vltimò dicendum eſt, quando ſententia Cenſuræ, & in re ipſa, & ſecundùm allegata & probata valida eſt, & iuſta ſecundùm iuſtitiam commutatiuam, & cauſæ æquitatem, licèt ſit iniuſta quoad modum, vel quoad ordinem iuris non conſeruatum, vel quoad alium ſimilem defectum à iudice commiſſum, poteſt, & debet (regulariter loquendo) merus executor illam exequi, etiamſi illi conſtet de tali iniuſtitia. Hoc fortaſſe habet nonnullam maiorem difficultatem in alijs ſententijs, præſertim criminalibus, de quibus nunc non agimus, in præſenti tamen ferè nullam habere videtur. Nam in primis ille executor denuncians talem ſententiam, verum dicit, quia cùm ſupponatur ſententia valida, verum eſt eam ligare, & conſequenter conſtituere excommunicatum, vel ſuſpenſum, &c. ſed executor nihil aliud, quàm hoc affirmat: verum ergo profert: ergo ex hac parte non peccat. Rurſus, ſi aliqua ibi interuenit iniuſtitia, ille non cooperatur illi, cùm commiſſa fuerit in modo procedendi non ſeruato iuris ordine, & illa non obſtante, ſententia valida fuit, quam ipſa exequitur ſub ea ratione: nam ex vi ſententiæ iam alter ligatus erat, & ipſe ſolum denunciat quod factum eſt non tamen modum (& ideò hæc executio minor eſt in hac ſententia Cenſuræ, quàm in alijs, vt ſumitur ex cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat.) ergo ex nullo capite denunciatio talis ſententiæ illicita eſt ex parte executoris. Quapropter, non ſolùm hoc procedit, quando per ſcientiam priuatam nota eſt illi iniuſtitia ſententiæ, quod clarum eſt ex dictis, ſed etiam quando ex ipſis actis, ſeu proceſſu illam notitiam comparauit. quia, cùm actio illa, prout ab executore manat non contineat ſpecialem deformitatem, non impeditur, quacunque ratione conſtet de iniuſto modo procedendi iudicis. 13. *Quãdo ſent. & in ſe & ſecundùm allegata & probata iuſta eſt, licèt quoad modum ſit iniuſta, teneri executorẽ illam exequi.*

Dices, Iudex ipſe etiam poſt latam talem ſententiam iniuſtè facit illam denunciando, cùm teneatur potiùs illam reuocare, & reſarcire iniuriam factam. Cuius ſignum eſt, quia id præſtabit, ſeu ad id coget iudex ſuperior, ſi ad eum recurſus detur: ergo inerat hæc obligatio ipſi iudici, qui talem ſententiam tulit, ex intrinſeca ratione iuſtitiæ: ergo, dum proſequitur talem ſententiam vſque ad denunciationem, iniuſtè operatur: ergo iniuſtè præcipit executori, vt talem denunciationem faciat: ergo ipſe executor non poteſt iuſtè illam facere, quia aliàs cooperabitur iniuſtitiæ, maximè quando ex ipſis actis & proceſſu illi conſtat de iniuſtitia. Et confirmatur, nam licèt denunciatio non inferat nouum vinculum: infert tamen nouum detrimentum, tum ob maiorem infamiam, quam ex ſe affert; tum etiam, quia plures effectus habet excommunicatio denunciata, quam non denunciata, maximè poſt Extrauagant. *Ad euitanda*, & aliquando Cenſura poſt denunciationem reſeruata eſt, cùm anteà non eſſet, vt colligitur ex capit. *Tua nos*, de Sent. excommunicat. ergo ſi talis denunciatio re ipſa ſit iniuſta, & hoc conſtet executori per ſcientiam publicam, id eſt, per acta, & proceſſum cauſæ, non poteſt iuſtè talem denunciationem facere. 14. *Obiectio.* *Confirmatio obiectionis.*

Reſpondeo ad priorem partem, non ſemper teneri iudicem ad ſuſpendendam denunciationem, etiamſi in progreſſu, & ordine Cenſuræ aliquem defectum contra iuſtitiam legalem commiſerit, ſi alioqui ei conſtet ſententiam eſſe iuſtam ſecundùm æquitatem cauſæ, ſufficienter in proceſſu probatam: quia ille defectus non eſt ſubſtantialis, & magis eſt contra obedientiam legis reſpicientis commune bonum, 15. *Obiectio.* *Solutio.* *Iudex aliquãdo poteſt denunciare ſẽt. à ſe latam, & iniuſtã quoad modum.*

bonum, quam contra ius debitum huic particulari perſonæ: & ideò ex illo defectu præciſe ſumpto non oritur obligatio reſtitutionis reſpectu talis perſonæ. Et eadem ratione non ſemper obligat ad ſuſpendendam executionem, vel denunciationem ſententiæ. Quod maximè verum habet in cenſura, ſeu excommunicatione, quæ ſecum affert ſubſtantialem executionem: & ſicut non impeditur ex illa iniuſtitia accidentali, vt ſic dicam, quominùs valida ſit, ita vt nec ſubſtantialem executionem ſecum afferat, ergo, per ſe loquendo, & ob eam ſolam cauſam non impedietur iudex, quominùs, non obſtante illo defectu præterito, poſſit ſine noua iniuria ſententiam validam denunciare. Sic enim propter ſimilem, vel proportionalem rationem ſtatuitur in cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellation. vt, non obſtante appellatione à ſententia, Cenſura denunciari poſſit.

16. *Quod à fortiori locũ habet in executore.*

Deinde dicitur, licèt aliquando defectus in Cenſuræ ſententia commiſſus talis ſit, vt iuxta iuris ordinem legibus præſcriptum non poſſit iudex, qui ſententiam tulit, ad denunciationem progredi, etiamſi ſententia valida fuerit, ideóque iudex ipſe peccet præcipiendo talem denunciationem; nihilominùs executor non tenetur, vel iniuſtitiam illam examinare, vel exceptionem ſibi propoſitam admittere, ſed ſimpliciter poteſt munus ſuum exequi. Quia ad ipſum non ſpectat alium iuris ordinem ſeruare, neque de cauſa cognoſcere; aut appellatione admittere, ſed ſimpliciter exequi quod ſibi mandatum eſt, vt dicitur in dicto cap. *Paſtoralis*, §. *Quia verò*, de Offic. Deleg. & ſumitur ex l. *Ab executione*. C. Quando appell. non recip. Quod maximè verum habet, quando is, in quem talis ſententia lata eſt, vel non appellauit, vel conuenienti tempore appellationem proſecutus non eſt: nam tunc ſententia tranſiuit in rem iudicatam, & ideò meritò volunt iura, vt quamuis fuerit iniuſta, executioni mandetur, ne lites in infinitum extendantur. In quo caſu intelligunt Panormitanus, & alij reſponſionem Pontificis in dict. §. *Verùm*, de Appell.

Abb.

17. *Quæ iniuſtitia quoad modum neceſſaria ſit, vt executor ſẽt. exequi non poſſit.*

Nihilominùs verò addo, ſi talis fuerit iniuſtitia ſententiæ, vt conſiderata cauſa, & negotij ſtatu, adiungere denunciationem noua ſit iniuſtitia, quæ ita ſit notoria, vt ſine alia cauſæ inquiſitione, ſeu cognitione, per ſe nota ſit ei, cui executio mandatur, & ex actis ipſis conſtare poſſit, in eo caſu non debere, nec poſſe licitè talem executorem mandanti parere. Et ideò addidi in aſſertione, *regulariter loquendo*, quia hæc exceptio contingit raró. Nihilominùs tamen, ſi illa omnia concurrant, veram eſſe exiſtimo, & ſufficienter probari obiectione facta, eiúſque confirmatione. Eamque inſinuat Gloſſ. in Clem. vnica de Foro compet. ibi, *Nec iuſtam haberet cauſam non parendi, vt quia notoriè ſunt iniuſti*: vbi etiam Cardinalis Zabarella §. *Eorundem*, idem ſentit. Ac denique hoc etiam ſuadent rationes factæ in principio ſecundo loco: quibus per hanc partem, & per ſuperiorem aſſertionem ſatisfactum eſt. Priores verò rationes probant aſſertiones cæteras, & ideò ad illas ampliùs reſpondere neceſſe non eſt.

Gloſſa.

Zabarel.

An per interpoſitam appellationem denunciatio Cenſuræ iuſtè latæ ſuſpendatur.

18. *Interpoſita appellatio non impedit quominus cenſura ab homine lata denunciari p ſſit.*

DE Cenſura verò iuſtè lata adhuc ſupereſt dubium, an ſaltem per interpoſitam appellationem eius denunciatio ſuſpendatur. Nonnulli enim ſimpliciter id affirmant. Sed hoc duobus modis poteſt intelligi. Primò vt appellatio ſit à Cenſura ab homine lata, & quod impediat, ne iudex poſſit ad denunciationem progredi. Et hoc ſenſu illa ſententia generatim ſumpta falſa eſt, & contra expreſſas deciſiones iuris in cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. & cap. *Cùm contingat*, de Offic. delegat. & cap. *Is qui*, de Sentent. excommun. in 6. quibus cauetur, appellationem interpoſitam poſt latam, & contractam excommunicationem non impedire eius effectum, nec denunciationem. Poterit ergo iudex non obſtante appellatione, ad denunciationem progredi, etiamſi alioqui appellationem admiſerit, ſi tamen iudex ordinarius ſit: nam ſi ſit delegatus, & velit denunciare, oportet vt id faciat antequam appellationem admittat: nam, ſi priùs admittat, non poterit poſteà denunciare, quia iam deſiit eſſe iudex in illa cauſa, iuxta cap. *Paſtoralis*, §. *Prætereà*, & §. *Cùm autem*, de Officio deleg. vbi videri poteſt Abbas num. 23. Aliqui verò excipiunt caſum, in quo ſententia excommunicationis fuit nulla. Sed non videtur neceſſaria exceptio, quia, ſi loquamur de re ipſa, illa ſententia, hoc ipſo quòd nulla eſt, nihil valet ad denunciationem faciendam. Vnde in foro conſcientiæ, neque ipſa, neque denunciatio ſubſecuta ligabit, vt dicemus diſputatione ſequenti. Quare, quod ad hoc forum ſpectat, nihil refert talis appellatio. At verò in ordine ad exterius forum, licèt is, qui appellat, alleget excommunicationem eſſe nullam, ſeu in ea fuiſſe intolerabilem errorem, denunciari poteſt, quamuis poſteà admittendus ſit ad probandum iuxta cap. *Cùm contingat*, de Offic. deleg. Et, ſi ſufficienter probauerit, tunc tam excommunicatio, quàm denunciatio declarabitur fuiſſe nulla.

19. *Appellatio à Cenſura contra ignorantẽ lata non impedit denunciationem, niſi ignorãtia poſſet à Cenſura excuſare.*

Vltimò addit Vgolin. ſuprà, num. 4. cum aliis doctoribus, quos refert, ſaltem poſſe impediri denunciationem per appellationem interpoſitam, quando Cenſura contra ignorantem lata eſt: citátque capit. *Dilectus*, de Appell. Sed fortaſsè legendum eſt, *Dilectis*, nam ſub eo titulo nullum eſt capitulum, quod, *Dilectus*, incipiat: & alia, quæ incipiunt *Dilecto*, vel *Dilecti*, nihil ad rem præſentem faciunt. Et illud etiam cap. *Dilectis*, parum vel nihil probat: quia ibi appellatio interpoſita fuit non ſolùm ante denunciationem, ſed etiam ante ſententiam latam, vel ſaltem eo tẽpore, quo eius effectus ſuſpenſus erat, quo tempore, legitimè poterat appellari. Quocirca, ſi ignorantia non fuit talis, vt excuſare poſſet ab excommunicatione, non video quo iure talis appellatio impediat denunciationem, quia cùm illa excommunicatio liget, ſecum affert executionem; habet ergo locum etiam in eo caſu deciſio textus in dict. cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*. At, ſi ignorantia ſit talis, vt excuſet à Cenſura, impediet quidem denunciationem, vel in interiori foro, vel etiam in exteriori, ſi de tali ignorantia in illo ſufficienter conſtiterit: tunc autem non tam impediet ratione appellationis, quàm ipſiuſmet ignorantiæ impedientis effectum Cenſuræ, vt ſuppono.

Vgolin.

20. *Denunciatio Cenſuræ à iure latæ poteſt per appellationem impediri.*

Hæc verò omnia procedunt in Cenſura lata ab homine per ſententiam, vt ita dicam, executiuam: in cenſura verò lata à iure, & in vniuerſum in omni illa, quæ ipſo facto contrahitur, ante denunciationem iuridicam Cenſuræ præcedere debet ſententia declaratoria criminis, per quam non infert iudex Cenſuram, ſed ſolùm iuridicè declarat hunc eſſe reum talis criminis: ex quo fit conſequenter, vt ille contraxerit Cenſuram iure latam ex eo tempore, quo crimen commiſit. Et ideò poſt talem ſententiam faciliùs poteſt denunciatio impediri per appellationem, quia talis ſententia nec excommunicat hominem, nec directè declarat illum excommunicatum, ſed reum criminis: & ideò nec omninò reddit hominem inhabilem ad appellandũ, nec ſufficienter & iuridicè oſtendit illum excommunicatum, donec circa ipſam declarationem criminis ſit definitiua, vel ita efficax, vt non ſit quaſi ſuſpenſa per appellationem. Et ita ſenſit Gloſſ.

Gloſſa. Gloſſ.in c.*Cupientes*,de Elect.in 6.verb.*Priuatos*,dicit enim appellationem huiuſmodi eſſe admittendam, quando non conſtat aliàs reum verè incidiſſe & deliquiſſe, ſed dubium eſt: nam, ſi conſtaret,non eſſet talis appellatio admittenda:quod intelligo,ſi ita conſtaret vt nulla tergiuerſatione celari poſſet: quia iam tũc eſſet virtualiter appellare ab ipſa pœna canonis, aut velle illam eludere. Et eandem ſententiam tenet Innocentius in dicto cap.*Paſtoralis*,§.*Verùm*, de Appellat.Sumitúrque à fortiori ex iis, quæ tradunt Nauarr.in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. cauſ. 15. & Couarr. cap.*Alma*,1. p.§. 10.num.4.

Innoc. *Nauarr.* *Couarr.*

21. *A ſententia declaratoria cenſuræ ab homine latæ ipſo facto incurrendæ poteſt appellari.*

Qui non ſolùm ab hac ſententia declaratoria docent poſſe appellari,ſed etiam à ſentẽtia declaratoria Cenſuræ incurſæ,ſeu contractæ excommunicationis, etiam ab homine latæ, ſaltem ad hunc effectum, vt poſt talem appellationem excommunicatus vitandus non ſit, donec prior ſententia confirmetur. Quam doctrinam opinor intelligendam de ſententia, qua declaratur quis incidiſſe ipſo facto in excommunicationem ab homine latam:nam hæc reuera ſemper eſt directè de delicto potiùs quàm de Cenſura. Et ita in illa procedit eadem ratio, quę in Cenſura lata à iure, vt iam ſuprà inſinuaui. At verò à ſententia declaratoria excommunicationis ab homine latæ, id eſt, qua præcipitur aliquis denunciari excommunicatus, directè & abſolutè ab eodem iudice, non exiſtimo poſſe appellari quoad illum effectum, ſed potiùs talem excommunicatum vitandum eſſe,non obſtante tali appellatione. Quod non obſcurè colligitur ex illo c. *Paſtoralis*,§.*Verùm*,in illis verbis, *Vt ab aliis euitetur:* & ex c.*Is cui*,de Sent. excõm.in 6.in illis verbis,*Ipſius effectus per appellationem ſequẽtem minimè ſuſpẽduntur.* Imò exiſtimo huiuſmodi appellationem non eſſe admittendam, niſi priùs talis excommunicatus abſoluatur, vel per legitimas probationes conſtet ſententiam excommunicationis contra illum latam, fuiſſe nullam iuxta cap.*Cùm contingat*, de Officio delegati.

22. *Quando poſt denunciationem Cenſura fortior redditur, per appellationem ſuſpenditur.*

Tandem addit Nauarrus in c. *Cùm contingat*, de Reſcript.remed.6.nu. 7. appellationem poſt excommunicationem latam impedire denũciationem eius, quando per denunciationem fortior redditur, vt, ſi poſt reſeruationem lata ſit, & non anteà, vt in cap. *Tua*, de Sent. excomm. Et in hanc ſententiam refert Peruſinũ,Immolam,& Antoninum. Qui in hoc fundantur, quòd tunc non procedit ratio deciſionis textus in dict.§. *Verùm*,ſcilicet, quòd excommunicatus per denunciationem ampliùs non ligatur. Quam doctrinam ipſe Nauarr. adeò amplificat, vt dicat,nunc poſt Extrauag. *Ad euitanda*, nunquam poſſe fieri denunciationem poſt appellationem interpoſitam:quia nunc, ait, maximas vires accipit excommunicatio, ſeu Cenſura per denunciationem. Sed,vt verum fatear, doctrina hæc non ſufficienter fundatur: nam in rigore Cenſura, vel excommunicatio nunquam magis ligat propter denunciationem:nam, eſſe reſeruatam, non eſt magis ligare, quia non habet plures effectus; ſed ſolùm eſt coarctari iuriſdictionem ad tollendum illud vinculum,quod in ſe idem eſt.Ratio autem dicti §. *Verùm*,in hoc ſolùm fundatur, quòd excommunicatio denunciata non ampliùs ligat. Nihilominùs tamen prior doctrina probabilis eſt, & admitti poteſt propter auctoritatem tot Doctorum: ampliationem autem Nauarri probandam non cenſeo, quia re vera nunc non ligatur ampliùs excommunicatus propter denunciationem: nam ei nullum conceditur priuilegium per Extrauag. *Ad euitanda*: ſolùm ergo fit denunciatio, vt alij eum vitare teneantur. Expreſsè autem in dicto §. *Verùm*, dicitur, denunciationem debere fieri, nõn obſtante appellatione interpoſita, *vt ab aliis euitetur*: ergo, cùm etiam

Nauar.

A nunc ſolùm Cenſura accipiat maiores vires per denunciationem quoad hunc effectum,vt alij vitare teneantur,non obſtante Extrauag.*Ad euitanda*, locum habet deciſio textus in dict.§.*Verùm*.

DISPVTATIO IIII.

De cauſa propter quam ferri poteſt cenſura.Vbi de diuiſione cenſuræ in iuſtam, & in iniuſtam, ac nullam.

EXPLICATA cauſa efficienti, & modo quo Cenſura fit:agẽdum eſt de cauſa quodammodò finali,quę B etiam obiectiua dici poteſt,& quaſi materia circa quam cẽſura verſatur. Supponimus autem,vt manifeſtũ,ad ferendam cẽſuram requiri aliquam cauſam ex parte eius, in quem fertur, quia, cùm cenſura ſit valdè oneroſa, & grauis pœna,ratio ipſa poſtulat, vt ſine proportionata cauſa non inferatur. Quod etiam in iure expreſſum eſt,cap.*Sacro*, de Sentent.excomm. & c. 1.eodem titul. in 6. & ſæpè aliàs. Quo fit,vt ex defectu huius cauſæ maximè poſſit cenſura eſſe, aut iniuſta, aut nulla: & ideò explicando hanc C cauſam, & qualitatem, ac varietatem eius, ſimul explicabimus differentiam inter cenſuram iniuſtam, & nullam, vt etiam intelligatur quando, & quo modo ſententia Paſtoris, tametſi iniuſta, timenda ſit.

SECTIO I.

Vtrùm Cenſura ſolùm poſſit ferri propter culpam.

PRincipio certum eſt Cenſuram ſolùm poſſe iuſtè ferri propter culpã:oſtẽdimus enim Cenſuram eſſe quandam pœnam; D pœna autem dicit habitudinem ad culpam: vnde non poteſt iuſtè, niſi propter culpam imponi: ergo neque Cenſura.Maximè, cùm pœna hæc ſpiritualis ſit,cui potiſſimùm conuenit,vt non niſi propter culpam infligatur;& ſit etiam medicinalis, quæ morbum ſupponit. Quo fit,vt culpa ſeu peccatum ſubditi ſit veluti occaſio, & cauſa impulſiua mouens iudicem ad ferendam Cenſurã.Et hæc eſt rationabilis cauſa ferẽdi Cenſuram,quam requirit ius in cap. *Sacro*,de Sent. excomm. Emendatio autem, ſeu correctio peccatoris eſt finis proximus Cenſuræ ferendæ:finis(inquam) proximus ipſius operis ſecundùm ſe:nam finis operantis eſt accidentarius,& infinitè variari poteſt:vnde nec cadit ſub ſcien-E tiam, nec ad iuſtitiam, vel valorem Cenſuræ quidquam refert: quamuis ad honeſtam actionem ipſius iudicis multùm intereſſe poſſit.

1. *Cenſura ſolùm propter culpam ferri poteſt.*

Solùm eſt in hac aſſertione conſiderandum,in excommunicatione, hoc verũ habere quoad peccatum propriũ eius in quem directè fertur cenſura:quia nemo poteſt excõmunicari niſi propter proprium peccatum,c.*Si habes*,24.q.3.ex Aug.Epiſt. 75. quem textum cum aliis notat Couarr. 1.variat.c.8. & in c. *Alma*.p.1.§.9.n.3. Eſt enim hæc Cenſura grauiſſima, & in hunc tantùm modum, & finem inſtituta, vt ſtatim videbimus.Et hac etiam ratione iure ſtatutum eſt, vt non feratur niſi in perſonas ſingulares, & non in cõmunitatem,vt infrà etiam videbimus:quia nullus niſi propter propriam,& perſonalem culpam excõmunicari

2. *Non omnis Cenſura requirit culpam propriam eius in quem fertur.* *Auguſt.* *Couarr.*

cari poteſt. Suſpenſio item propriè ferri non poteſt niſi propter propriam culpam:quamuis in hoc differat ab excommunicatione, quod ferri poteſt in communitatem, cap. *Quia ſæpe*: de elect.in 6.& cap.*Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. Fieri autem poteſt, vt in cõmunitate ſit aliqua,vel aliquæ perſonæ innocentes,etiamſi culpa fuerit ipſius communitatis ſatis verò nunc eſt, quòd ſaltem in ipſa communitate debet ſupponi culpa, nam in eam fertur directè talis Cenſura. Loquor autem formaliter de Cenſura nam in ſuſpẽſione,quæ ſit pura pœna, habet hoc aliquam difficultatem, quam infrà,in propria materia tractabimus. At verò interdictum non ſolùm habet hoc ipſum quod ſuſpenſio,quia in communitatem ferri poteſt,vt ex eiſdem iuribus conſtat, ſed etiam hoc habet peculiare, vt in aliquem directè ferri poſſit abſque culpa eius propria, vt habetur ex eodem cap. *Si ſententia*. Semper tamen fertur propter culpam, ſaltem alterius. Nec verò id fit iniuſtè, quia tunc non propriè fertur vt pœna eius,qui non deliquit, (nemo enim propriè punitur propter culpam alienam) ſed vel vnus in alio punitur, quatenùs ad ipſum aliquo modo pertinet,quo modo in corpore quædam membra patiantur propter alia:vel Eccleſia propter commune bonum, & propter terrorem eius,qui deliquit, hoc grauamen interdicti aliquãdo imponit etiam iis, qui non deliquerunt. Sicut etiam ob eandem cauſam aliquãdo interdicitur locus,vt & ipſe reus magis horreat adeò grauare ciuitatem,aut populum,& reliqui etiam magis excitentur ad procurandum,vt reus pareat,& Eccleſiæ obediat.

3. Matth 18. Semper igitur ſupponi debet peccatum aliquod, ſeu inobedientia ad Eccleſiam, vt Cenſura ferri poſſit. Et hoc inſinuatum eſt in ordine præſcripto Matthæi 18. *Si peccauerit in te frater tuus*; & deinde, *ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Satis etiam idem colligitur ex eo, quòd ferre Cenſuram eſt actus poteſtatis ligandi atque ſoluendi à Chriſto datæ, vt ſuprà dictum eſt: ſicut autem actus poteſtatis ſoluendi ſupponit peccatum, quod ſoluendum,vel remittendum ſit, ita actus poteſtatis ligandi per Cenſuram; ſupponit culpam propter quam aliquis ligandus ſit.

4. *Delictum debet eſſe cognitum ab eo qui cenſuram laturus eſt.* Atque ex hoc principio ſequitur Cenſuram non poſſe ferri, niſi ſupponatur culpa cognita ab eo, qui Cenſuram fert: quia non poteſt illum impellere niſi media cognitione. Item, quia nullus poteſt de cauſa ſibi incognita iudicare. Et hoc etiam traditur in dict. cap. *Sacro*, §. *Caueant*, de Sent. excomm. Quanquam in hoc diſtinguere oporteat de cenſura ab homine lata per ſententiam abſolutam,&(vt ita dicam) executiuam, & de Cenſura lata à iure, vel etiam ab homine per ſententiam generalem, aut per præceptum,quo aliquid prohibetur ſub Cenſura ipſo facto incurrenda. Nam,quando Cenſura fertur hoc poſteriori modo, quia non denuò fertur à iudice poſt commiſſam culpam, ſed ſtatim, ac factum ipſum committitur, per ipſum ius,ſeu præceptum infertur; ideò neceſſaria non eſt iudici noua notitia, ſed ſatis eſt quòd in re ipſa peccatum committatur, quod ignorare non poteſt ipſe,qui deliquit:quod illi ſufficit,vt poſſit ſe agnoſcere Cenſura irretitum. Vt verò ab aliis hoc ipſum cognoſcatur, neceſſaria erit proportionata notitia culpæ: & ideò,vt à Iudice publicè denuncietur,neceſſaria eſt publica, & iuridica notitia eiuſdem culpæ, vt in ſuperioribus dictum eſt. At verò,quando Cenſura fertur priori modo, tunc maximè indiget iudex notitia culpæ ſuo munere proportionata,id eſt,publica,& iuridica, ſicut ſententia ipſa publica,& iuridica eſſe debet. Et hoc modo ſtatuitur in iure, vt feratur Cenſura, cauſam probatam

A eſſe debere in cap. *De illicita*, 24.quæſt. 3. Supponitúrque in cap. de Sent.excomm. in 6. vbi hæc cauſa inſeri mandatur in ſententia, quæ ſcripto proferenda eſt. Quæ autem probatio ſit ad hanc notitiam ſufficiens, nihil habet in hoc negotio peculiare, ſed idem,quod in aliis iuſtis ſententiis,dicendum eſt.

SECTIO II.

Vtrùm, Cenſura ferri poſſit propter peccatum merè internum.

HÆc quæſtio de poteſtate Eccleſiaſtica generaliter tractari ſolet, habet tamen ſpecialem difficultatem in Cenſuris,eſtque annexa præcedenti,& ideò præter mittenda non eſt. Communis igitur reſolutio eſt, Cenſuram ferri non poſſe propter peccatũ ſolum interiùs mente conſummatum, niſi in actum externum prodeat. Quæ ſententia ſumitur ex D.Thom. 1.2.q.91.art.4. vbi generatim docet,humanam legem,vel iudicium ferri non poſſe de interioribus motibus. Idem Paludan.4.diſt.17. quæſt. 2. art.2.& q.7.art.5.& diſt.15.q.5.art.2.Gab.ibi quæſt. 2.dub. 5.& lect. 64. in Canon.lit. N. Dur. d.17. q.8. Almain de poteſt.Eccleſ.cap.3. Antonin.3.p.tit. 13. c.4.§.7.& tit.24 c.4 Caiet.2.2. quæſt. 11. art. 3. & in Sum.verb.*Hæreſis*,& verb.*Horæ Canonicæ*, Sylu. eod. verb.q.1.& verb.*Excomm*.7.q 2.Angel.verb. *Hæreticus*, Tabien.*Excomm*.5.caſu 4 n 4.Caſt.lib. 2. de Iuſt. hær pun.cap.18.Dried. lib. 3. de Libert. Chriſt. c. 4. ſub fin.Nauarr.in Sum.cap.23.n.38 & cap 27.n.56.& in cap.*Cogitationes*,de Pœnit.d.1.Simancas in Catholic.inſt.cap.42.Couarr.reg.*Peccatum*,p.2.num.7.Hoſtienſis in cap.*Mulieres*, de Sent excommun.

1. *Propter actũ merè internum non poteſt ferri cenſura.*

D. Th. — Paludan. — Anton. — Caiet. — Driedo. — Caſtr.

Sumitúrque ex c.*Tua nos*,& c.*Sicut tuis*, de Simonia. Vbi tanquam certum principium ſumitur Eccleſiam iudicare de ſibi manifeſtis, non verò de occultis. Et idem ferè habetur in cap *Erubeſcant*, 32 d.Habétque hoc fundamentum in Scriptura, dicente Paulo 1. ad Corinth. 4. *Nolite ante tempus iudicare, quoad vſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcõdita tenebrarũ,& manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo*:ſignificans hoc iudicium eſſe proprium ſolius Dei:*quoniam homo videt ea,quæ apparent,Dominus autem intuetur cor*. Vnde eſt etiam axioma iuris, *Non habent latentia peccata vindictam* c. *Chriſtiana*,32.q.5.& in l.*Confratrem*,C. de iis, qui vt indignè,&c.Item *Cogitationis pœnam nemo patitur*,de Pœnit.d.1.cap.14.& ff.de Pœn.l. 18. Vbi rectè Gloſſ. aduertit, id intelligi, ſi in finibus cogitationis ſiſtitur.Interdum enim ponitur in iure non ſolùm qui facit:ſed etiam qui vult facere, vt patet ex l. *Quiſquis*, C.ad l. Iuliam Maieſtat. & l. *Is qui cum telo*, C.ad l. Corneliam de Siccar. Intelligunt autem talia iura, non eum,qui in pura voluntate ſiſtit, ſed qui quãtum in ipſo eſt,delictum perficere voluit, & tentauit, ſed perficere non potuit,vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex l.*Si quis*, 5. C. de Epiſc.& Cleric. quam cum aliis refert Gratianus in cap.*Si quis*,de Pœn.d. 1. Et ita etiam intelligendum ex c.*Nulli*,diſt.19.vbi excommucatur, *Qui Apoſtolicis voluerit contraire decretis.* Ex quibus etiam concluditur ratio,quia ad ferẽdam ſententiam cenſuræ, neceſſaria eſt ſufficiens probatio cauſæ; ſed de interiori actu non poteſt eſſe inter homines ſufficiens probatio:ergo nec poteſt eſſe materia, ſeu ſufficiens cauſa Cenſuræ.

2. — 1. Cor. 4. — Gloſſa.

Veruntamen ſtatim inſurgit difficultas, quia hæc omnia rectè procedunt de illa Cenſura, quæ fertur per propriam ſententiam, non verò de illa, quæ fertur ipſo facto incurrenda per tranſgreſſionem alicuius iuris,ſeu præcepti: nam, vt illa incurratur,ſatis eſt, vt delictum ipſum committatur, etiamſi ſoli committenti ſit cognitum, vt ſuperiùs dictum, & 3. *Ratio difficultatis.*

probatum eſt. Ergo ſaltem hoc modo poſſet cenſura aliquo iure imponi incurrenda ipſo facto per peccatum ſola voluntate conceptum: nam defectus probationis hoc non impedit, & nihil aliud obſtare videtur. Et confirmatur, nam interdum fertur cenſura Canonico iure propter malam intentionem, qua fit actus, vt in c. *Si quis*, d. 30. ex Conc. Gangrenſ. c. 18. vbi anathema dicitur in eum, qui die Dominico ieiunauerit in eiuſdem diei contemptum: & Clem. 1. de Hæreticis, §. *Verùm*. Vbi excommunicantur Iudices, qui in cauſa fidei ex odio, vel amore aliquid omittunt, ſeu faciunt. Aliquando etiam præcipitur bona intentio in actu, quamuis ſine additione Cenſuræ, vt in c. vlt. verſ. *Cæterum*, de Hæreticis in 6. Aliquando præcipitur, vt actus exterior deuotè fiat, vt in c. *Dolentes*, de Celebratione Miſſ. deuotio autem actus interior eſt.

4. Quòd ſi quis dicat in his omnibus nunquam prohiberi, vel præcipi internum actum, niſi vt coniunctum exteriori, vel in ordine ad illum. Ex hoc ſumimus argumentum, poſſe etiam præcipi ipſum factum interiorem ſecundùm ſe: & conſequenter per Cenſuram puniri poſſe ipſo iure tranſgreſſorem talis præcepti. Sequela probatur, quia quod attinet ad rationem occulti, & carentis probatione apud Eccleſiam, interdum æquales ſunt actus, interior ſecundùm ſe, vel vt reſpiciens exteriorem ſolùm per modum intentionis extrinſeci finis, aut attentionis ad Deum, vel aliquid ſimile, nam ex vi exterioris actus ſolùm manifeſtatur interior voluntas mouens, ſeu imperans talem actum: finis autem operantis non oſtenditur ex vi talis actus. Et idem eſt de attentione in orando, v. g. Quòd ſi ex coniecturis, vel ex confeſſione operantis coniectari, aut cognoſci poteſt ille actus interior, quatenùs reſpicit exteriorem, eiſdem modis poteſt actus interior ſecundùm ſe manifeſtari: ergo par eſt vtriuſque ratio.

Habeátne Eccleſia directam iuriſdictionem in actus internos.

5. *Prima opinio.* Propter hæc, & ſimiliter argumenta non defuerunt Doctores, qui generatim docerent habere Eccleſiam iuriſdictionem directam in actus purè internos, & conſequenter poſſe illos præcipere, vel prohibere, etiam ſub Cenſura. Ita ſenſit Gloſſa in ca. *Cogitationis*, de Pœnit. d. 1. & in Clement. 1. de Hæreticis, §. *Verùm*, verb. *Eo ipſo incurrāt*, quæ plura iura cōgerit. Sed non admodum vrgentia. Illam ſequitur Antonin. 3. p tit. 24. cap. 7. Panorm. in cap. *Extirpandæ*. §. *Qui vero*, in eius repetitione, num. 21. Maior. 4. d. 12. q. 7. §. *Contra primam*, Roſella verb. *Abſolutio*, 1. num. 28. & verb. *Hæreſis*. Hi verò auctores non loquuntur expreſsè de actu interiori, ſed generatim de actu occultiſſimo: vnde poſſunt exponi de occulto per accidens. Adrian. verò quodlib. 8. & in 4. q. 2. de Confeſſione, de actu interiori eos exponit, & ſequitur. Idem Albertus Pighius libr. 6. de Eccleſ. Hierarch. cap. 16. Cordub. lib. 4. Quæſt. Theolog. q. 13. & idem tandem tenet Medina C. de Pœnit. tractat. de Oratione, q. de Poteſt. Eccl reſpectu actuum cordis, licèt priùs ſoluat argumenta Adriani, duo præſertim, quæ ille peculiariter addidit.

(Gloſſa. Anton. Abbas. Maior. Roſel. Adrian. Albertus Pig. Cordub Medin.)

6. *Prius argumentum proxima ſententia ſoluitur.* Vnum eſt, quia, qui in die feſto peccat, etiam ſola voluntate, in quacunque materia, committit peculiare peccatum violando præceptum Eccleſiæ de obſeruatione feſti: ergo præceptum Eccleſiæ prohibet etiam interiores actus malos. In hoc verò argumento & antecedens eſt falſum: quia non omne peccatum, præſertim internum, eſt opus ſeruile, prohibitum tertio præcepto Decalogi. Et conſequentia etiā non eſt bona, nam licèt daremus omne peccatum commiſſum in die feſto aggrauari aliquo modo ex illa circunſtantia contra virtutem religionis, vt indicat D. Thom. 2. 2. quæſt. 122. artic. 4. non inde fit Eccleſiam prohibere illum actum interiorem, ſed quaſi conſecrare tempus aliquod diuino cultui, ex quo ex natura rei ſequitur, vt omnis reuerentia illi tempori facta iure naturæ prohibita ſit. Sicut conſecrato loco, vel calice, vel alia quacunque re ad cultum Dei, quanquam conſecratio ſit de iure poſitiuo humano: irreuerentia tali rei facta eſt contra ius naturæ. Quòd ſi ex hoc cap. non creſcit malitia peccati, v. g. praui deſiderij habiti in die feſto: quia illa non eſt peculiaris iniuria temporis ſacri, reuera peccatum illud ex illa circunſtantia grauius non eſt

Aliud argumentum Adrian. erat, quia Eccleſia diſpenſat in voto purè interiori, & ſola mente facto: ergo ſignum eſt habere Eccleſiam poteſtatem directam in huiuſmodi actus: ergo eâdem ratione habebit poteſtatem prohibendi illos, atque etiam puniendi modo accommodato: id eſt, vel per legem, vel per ſententiam, ſaltem quando per confeſſionem rei de delicto conſtiterit, cùm aliàs ſufficienter probari non poſſit. Vnde non ſatis eſt reſpondere, votum mentale non diſpenſari, niſi petente vouente, & per eam petitionem iam manifeſtari Eccleſiæ: quia illa manifeſtatio ſolùm eſt conditio neceſſaria ad talem vſum iuriſdictionis: ipſa verò iuriſdictio immediatè cadit in actum internum; quod eâdem proportione dicetur de iuriſdictione quoad punitionem actus, quæ fit per hominem. Quoad legem verò prohibentem, & per ſeipſam punientem non eſt neceſſaria illa conditio, quia lex non requirit in legiſlatore cognitionem delicti facti, vel futuri, ſicut ſupponit ſententia in iudice. Vnde poteſt roborari argumentum, & amplificari ſimilitudo ex voto ſūpta; nam Eccleſia non ſolùm poteſt diſpenſare in voto mentali iam facto, & ſibi manifeſtato, ſed etiam poteſt irritare huiuſmodi votum vel antequam fiat, vel cùm fit, etiamſi nullo modo ſibi manifeſtetur. Nec reſponderi poteſt, huiuſmodi irritationem habere locum ratione materiæ, quæ eſt ſub poteſtate, vel dominio Eccleſiæ. Conſtituo enim etiam materiam voti eſſe merè internam, vt de eliciendo actu fidei, vel amoris Dei toties in die: nam hoc etiam votum poteſt Eccleſia non ſolùm diſpenſare, ſed etiam irritare. 7. *Secundum argumentum.*

Hoc verò argumentum, etiamſi nonnilhil apparentiæ habere videatur, euidenter inſtatur in parente, qui poteſtatem habet irritandi votum filij. Et in Prælato, qui etiam poteſt irritare votum religioſi. Et tamen hi nec præcipere, nec punire poſſunt actus purè internos. Quod ergo ad irritationem attinet, eſt apertum diſcrimen, quia in parente, vel Prælato ille non eſt propriè actus iuriſdictionis, ſed dominij cuiuſdam. Propter quod aiunt Theologi non requiri cauſam vt irritatio valida ſit, & iuſta, ſed ſolùm, quòd talis perſona ita ſit ſub poteſtate alterius conſtituta, vt voluntatem ſuam dependentem habeat à voluntate alterius, quoad vim ſe obligandi. Vnde quia hæc obligatio quamuis ex actu interiori manet, cadit in hanc perſonam ita ſubordinatam alteri, ideò poteſt alia perſona abſolutè tollere talem obligationem; quod eſt votum irritare. Non ergo inde rectè infertur iuriſdictio in actum interiorem ſecundùm ſe: ſed infertur quoddam dominij genus in illam perſonam, quæ talem actum exercuit, vel exercere poteſt. At de irritatione quæ fit à Papa antecedenter potiùs quàm conſequenter, alia ratio eſt, quia Papa poteſt inhabilitare perſonam ad aliquam obligationem, etiamſi talis obligatio ortum habeat ab actu interiori: ſic enim irritauit Eccleſia matrimonium contractum ſine Parocho & teſtibus, quamuis obligatio matrimonij ex interiori conſenſu ducat originem. 8. *Soluitur quoad priorem partem.*

Atque

9. *Soluitur quoad poſteriorē partem.*

Atque ex hoc etiam capite reſpondendum eſt ad aliam partem de diſpenſatione: nam diſpenſatio voti non cadit propriè in actum interiorem, qui præceſſit, ſed in effectum eius, qui moraliter manet, id eſt, in obligationem, quæ iam non eſt actus internus, ſed morale quoddam vinculum, quod manet in homine, & auferri poteſt ex iuſta cauſa à ſuperiori habente poteſtatem. Cuius ſignum eſt, quia obligatio voti eadem eſt apud Deum, ſiue votum ſit purè mentale, ſiue externum: & ideò æquè poteſt in vtroque per Eccleſiam diſpenſari. Eò vel maximè, quòd hoc vinculum non aufertur diſpenſando propriè in aliqua lege, nam lex de implendo voto, cùm ſit naturalis & diuina, indiſpenſabilis eſt: includit enim ſenſum compoſitum, ſcilicet, vt votum manens ſeruetur. Quòd autem votum factum ſemper maneat, hoc non eſt de lege naturæ: imò nec ad ius proprie pertinet, ſed ad factum. In hoc ergo diſpenſat Pontifex, ſeu ſuperior vice Dei, cedens iuri, quod ſuo modo acquiſitum fuerat Deo ratione promiſſionis. Quod autem hoc ius emanauerit ex actu purè interno, vel voce manifeſtato, eſt impertinens: quia hæc poteſtas directè non reſpicit originem (vt ſic dicam) aut modum cauſæ à qua ius hoc vel obligatio orta eſt, ſed ius ipſum Dei, cui vicarius eius tanquam diſpenſator prudens cedere poteſt: quod eſt in voto diſpenſare. Denique aliam differentiam non contemnendam aduertit Medina, quia aliud eſt obligationem tollere, aliud imponere. Minus enim requiritur ad illud prius, quàm ad hoc poſterius. Vnde, quia diſpenſare votum, eſt tollere obligationem, & vinculum, ideò datum eſt Eccleſiæ, vt paterna prouidentia poſſit rationabili modo hoc vinculum tollere, etiamſi ex ſolo mentali actu originem ducat: ferre autem legem eſt imponere obligationem, & onus: & multò magis puniri, eſt odioſum & inuoluntarium, & ideò non oportuit iuriſdictionem ad hos actus ita amplificari. Vt hîc etiam locum habeat illa regula iuris, *Odia reſtringi, fauores conuenit ampliari.*

10. *Soluuntur argumenta Medinæ pro eadem ſententia.*

Nihilominùs idem Medina in eandem ſententiam inclinat, & propria affert fundamenta, præter rationem dubitandi ſuprà à nobis propoſitam. Vnum ac præcipuum congerit ex variis Conciliis cenſuram ferentibus in delinquentes per ſolos actus interiores, vt in eos, qui non rectè credunt de Spiritu ſancto, vel de oblationibus, aut ieiuniis Eccleſiæ, aut de aliis veritatibus fidei: citátque Concilium Romanum, Gangrenſe, Toletanum primum, Bracharenſe, Conſtantienſe, & Baſilienſe. In quibus tres vel quatuor loquendi modi habent nonnullam difficultatem.

Quomodo intelligatur excommunicari credentes talē errorem, aut non credentes talem veritatem.

Nam illa generalis locutio, quòd damnantur, vel anathematizantur credentes talem errorem, aut non credentes talem veritatem, difficultatem non habet, & frequentiſſima eſt in iure canonico in titulo de Hæreticis, vt patet in c. *Excommunicamus*, 1. §. *Credentes præterea*, & cap. *Excommunicamus*, 2. §. *Si qui autem*, & aliis multis, in quibus ſermo eſt de credentibus in E foro Eccleſiæ, id eſt, de quorum credulitate per verba, vel facta, quantum eſt ex parte eorum conſtare poſſit. Dico autem, *Quantum eſt ex parte eorum*, quia poteſt contingere, vt verbum ipſum, vel factum ita ſit occultum, vt probari non poſſit: hoc verò per accidens eſt: nam ex ſe probabile eſt hoc ipſo, quòd verbo, vel facto exteriùs manifeſtatur. Diſtingui autem ſolent in iure duplices credentes hæreticorum: quidam qui eorum erroribus fidem adhibent, & ij ſunt æquè hæretici: vt expreſsè dicitur in cap. penult. §. vlt. de Hæretic. videntur autem condiſtingui ab hæreticis dogmatizantibus; & de his procedit præcipuè, quod diximus. Et de eiſdem loquitur ſecundum caput *Excommunicamus*, ſuprà citatum. Alij verò dicun-A tur credentes perſonæ: quia reuera non credunt eius errores, tamen conſeruant quandam confidentiam, & familiaritatem cum tali perſona: cum ea communicando, vel ei ſubueniendo, aut etiam ſermones audiendo. Et de hoc genere credentium certius eſſe in exterioribus actibus eſſe, non poſſe. De qua diſtinctione legi poſſunt, quæ traduntur in Directorio Inquiſit. 2. p. in Gloſſa Ioann. Andr. ad titulum de Hæreticis, circa dictum cap. *Excommunicamus*, 2. & in quæſtione quinquageſima Eymerici, & annotationibus Pennæ, & infrà exponendo Bullam Cœnæ aliquid dicemus.

Directorium Inquiſitorum. Ioann. Andr. Eymeric. Penna.

12. Specialem ergo difficultatem habent illa verba Concilij Gangrenſis, quæ ſic refert Medina, ex B Gratiano: *Si quis ieiunia Eccleſiæ putauerit eſſe contemnenda, perfectam in ſua conſcientia iudicans rationem, anathema ſit.* Sed refert ea diminutè: & iuxta verſionem minùs probatam Nam in can. 19. illius Concilij ſic legitur: *Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.* Quod ergo in alia verſione dicitur: *Putauerit contemnenda:* nō accipitur pro ſola exiſtimatione interiori, ſed prout prodit in actum exteriorem: quod & phraſis Latina cum elegantia ſignificat, & ad literam ita etiam habent verba Græca, vt notatum eſt in Decreto in Gregoriano, diſt. 30. cap. *Si quis eorum.* Illa autem vltima verba, C quæ obſcuriſſima ſunt in textu Gratiani, clara ſunt iuxta aliam verſionem citatam. Et in eis notantur Euſtachiani hæretici, qui aſſerebant contemni poſſe ieiunia Eccleſiæ, poſtquam quis peruenit ad quendam gradum perfectionis, & illis præferri quædam ieiunia, quæ ipſi inſtituebant, vt in Codice Gregoriano etiam aduertitur. Vnde in illo capite directè non fertur anathema in habentes talem errorem, ſed in contemnentes ieiunia ex tali errore: error autem ipſe ſupponitur damnatus, ſeu anathematizatus, eo modo quo alij errores damnati ſunt.

Verba canonis 19. Concilij Gangrenſis exponuntur.

13. Aliud teſtimonium expoſitione indigens ſumptum ex Concilio Toletano I. in confeſſ. Fidei: *Si quis di-D xerit, vel crediderit Chriſtum innaſcibilem eſſe, anathema ſit:* & multa ſimilia ibi feruntur, in quibus expreſsè diſtinguitur actus exterior ab interiori, & ſub diſiunctione proponitur: ergo quilibet eorum per ſe ſufficit ad incurrendam talem excommunicationem. Poſſumus autem reſpondere primò, illam particulam *vel*, ſumi pro coniunctiua, & indicare potiùs illa duo verba eſſe æquiualentia: quia, vt quis feriatur illo anathemate, non ſatis eſt dicere, niſi credendo dicat, vt nunc ſuppono ex materia de Hæreſi. Ita ergo non ſatis eſt interiùs credere, niſi aliquo modo dicat, ſeu credulitatem oſtendat. Vnde ibidem etiam ſic legitur: *Si quis dixerit, atque crediderit Deum Patrem eundem eſſe Paracletum, anathema ſit.* Non eſt autem veriſimile in alio ſenſu conſtitui hunc anathematiſmum, quàm cæteros. Fortaſsè etiam illud duplex verbum additum eſt, vt ſignificaretur, illud anathema non ſolùm incurri verbis docendo illam doctrinam, ſed etiam factis, vel ritibus, aut quocunque alio modo illa operando: nam illud eſt credere in foro, & facie Eccleſiæ. Et iuxta hæc etiam exponendus eſt alius anathematiſmus, qui ibidem habetur: *Si quis Aſtrologiæ, vel Matheſi exiſtimat eſſe credendum, anathema ſit.* Non enim pura exiſtimatio interior ſufficiet, ſed quæ aut verbo, aut opere exercetur, &c.

Teſtimonium Concilij Toletani I. à Medina adductū exponitur.

14. Præterea affert Medina Concilium Conſtantienſe, vbi ſeſſ. 45. traditur forma examinandi hæreticos, an credant hoc, vel illud, vt ſi id fateantur, puniatur. Vnde infert, ſupponi in illo Concilio, Eccleſiam punire etiam

Locus Concilij Conſtantienſis ſeſſ. 45. explicatur.

etiam hæreſim purè internam. Sed non rectè infert: A
nam dum Eccleſia ita interrogat, non ſolùm fidem
internam, ſed etiam confeſſionem Fidei requirit. Vnde, ſi hæreticus ſic interrogatus, fateatur ſe credere talem errorem, iam non ſolùm corde credit, ſed etiam ore confitetur ad ſuam damnationem. Neque obſtat, quod Medina obiicit, quia ille tunc non errat, nec peccat confitendo ore, quod mente tenet, quia verum dicit, & obedit iuſto præcepto. Nam aſſumptum ſimpliciter eſt falſum: aliud eſt enim non mentiri, aliud non errare: quatenùs ergo per illam confeſſionem profert ore, quod mente tenet, non mentitur; quatenùs verò per eam confeſſionem ſuum errorem profitetur, errat in Fide, & hæreticus eſt: iam non tantùm interiùs, ſed etiam exteriùs. Vnde, licèt non pec- B
cet contra obedientiam, peccat tamen contra Fidem. Neque eam ob cauſam malè facit Iudex interrogans, quaſi occaſionem præbens peccandi: quia ille non præbet occaſionem, ſed permittit vtendo iure ſuo. Petit enim rem, quæ ſimpliciter poſſet ſine peccato fieri, ſcilicet, confitendo peccatum præteritum, & in præſenti iam non diſcredendo. Quòd autem ille reus ex malitia ſua in eodem errore perſeueraturus ſit, eúmque profeſſurus, alteri non imputatur, ſicut poteſt licitè petere iuramentum ab infideli, etiamſi per falſos deos iuraturus ſit. Vnde, ſi quis ita interrogatus diceret ſe non credere, tamen aliquando interiùs crediciſſe illum errorem, idque diceret C
non animo confitendi errorem, nec complacendi in priori delicto, ſed ex quadam ignorantia, vel timore, animo ſe accuſandi: fortaſsè in exteriori foro aliqualiter puniretur, ſi in illo talem confeſſionem faceret, propter ſuſpicionem, vel præſumptionem: tamen ille reuerà, ſi priùs tantùm mente deliquit, non contraxit cenſuram, nec ratione illius confeſſionis tantùm illam incurrere poteſt, quia in illa non peccat, nec ibi operatur ex errore concepto: vnde non magis eſt ille hæreticus exterior, quàm is qui ſuam hæreſim internam in ſacramentali iudicio confitetur.

15. *Ad Conciliũ Baſilienſe reſpondetur.* Tandem affert Medina Concilium Baſilienſe, ſeſſ. 38. vbi ſub pœna excommunicationis prohibetur, ne aliquis quendam libellum legat, aut eidem quouis D
modo aſſentire, crederéve audeat. Quòd ſi quis reſpondeat, Concilium illud in illo articulo ſchiſmaticum fuiſſe; hoc non refert ad præſentem cauſam, nam ſaltem ibi ſupponebatur, poſſe Eccleſiam cenſuram ferre pro interiori actu. Quapropter hîc eadem reſponſio ſuprà data applicanda eſt: ſemper enim in his decretis eſt ſermo de aſſenſu, ac credulitate publica, ſeu in foro Eccleſiæ. Nullum ergo eſt in toto poſitiuo iure decretum, quo cenſura feratur contra tranſgredientes præceptum per ſolum actum internum. Ex quo ſumi poteſt, non infirmum argumentum, ad veram, & communem ſententiam confirmandam. Nam, quod in tanta varietate legum, & in tanta mul- E
titudine errorum, vel delictorum contra præcepta Eccleſiæ, nunquam factum eſt, ſignum eſt non poſſe ab Eccleſia fieri.

Satisfit rationi difficultatis in principio poſitæ, oſtenditúrque non poſſe cenſuram ipſo iure ferri pro peccato interno.

16. SVpereſt verò, vt ad priorem difficultatem à nobis poſitam reſpondeamus. Dicendum eſt ergo, etiam cenſuram ipſo iure latam non poſſe cadere in peccatum purè internum, quia omninò eſt extra forum Eccleſiæ. Eſt enim Eccleſia viſibilis, ac ſenſibilis; & ideò, ſicut directè non habet poteſtatem niſi in homines ſenſibiles, & in animas nonniſi vt corporibus vnitas; ita non habet directam poteſtatem in actus purè internos, ſed in eos, qui ex internis & externis componuntur. In internos autem, nonniſi vt informant externos. Vnde orta eſt duplex diſtinctio, qua hîc vtuntur Theologi. Prima eſt de actu per ſe, vel per accidens occulto. Actus enim purè interior eſt per ſe occultus Eccleſiæ: & ideò omninò eſt extra iuriſdictionem & poteſtatem vindicatiuam eius, quia eſt (vt ſic dicam) extra obiectum talis potentiæ. Actus verò exterior, licèt interdum ſit occultus, eſt per accidens: quia ipſe ſecundùm ſe non eſt extra obiectum talis potentiæ: & ideò ille ſæpe punitur per legem, ideóque eſſe poteſt materia cenſuræ.

Altera diſtinctio eſt de actu interiori, vel ſecundùm ſe, & abſolutè ſumpto, vel vt vnito, & informante moraliter actum exteriorem: nam priori modo inuiſibilis eſt, ideóque nec præcipi, nec puniri poteſt per Eccleſiam. Poſteriori autem modo eſt aliqualiter ſenſibilis per exteriorem actum, ſicut anima per corpus, vel ſicut contritio per confeſſionem: ideóque ſub hac ratione, & præcipi, & prohiberi, & puniri poteſt. Atque in hunc modum facilè exponuntur reliqua iura, quæ in confirmatione illius difficultatis adducuntur. In omnibus enim illis eſt ſermo de actibus internis, non ſecundùm ſe, ſed prout informant externos: ſeu (quod idem eſt) de externis vt procedentibus à talibus internis. Sic enim excommunicantur frangentes ex contemptu ieiunia Eccleſiæ: nam, licèt ille contemptus in ſe interior ſit, imperat tamen, & informat illam omiſſionem externam: & eodem modo odium, vel amor in Iudice imperat prauum vſum ſui muneris. Et hac ratione ei præcipitur interdum, vt eam intentionem non habeat, ſcilicet, quatenùs influit in exteriorem actum. Ac denique eodem modo præcipitur attentio, vel deuotio inter orandum exteriùs: nam illa attentio eſt quaſi forma conſtituens exteriorem actum in ratione orationis. 17.

An poſſit cenſura imponi pro actu externo prout manante ab aliquo interno illi accidentario.

STatim verò occurrit replica in eadem difficultate facta, quæ optimam petit difficultatem, ſcilicet quando intentio, vel contemptus, aut alius ſimilis actus interior ita imperat exteriori, vt in ipſo exteriori nullo modo appareat inde imperari, quia poſſet idem actus exterior ab alio interiori imperari, & præſertim, quia ſæpè talis intentio eſt merè extrinſeca, & per accidens ad talem exteriorem actum: an tunc poſſit cenſura imponi propter peccatum externum ex tali intentione factum, ita vt, ſi ex illa intentione fiat, incurratur cenſura, non verò ſi ex alia. Quidam abſolutè cenſent hoc fieri non poſſe ab Eccleſia. Quod apertè docet Nauarrus cap. *Mandato*, de Simonia, num. 20. Citátque Almainum, tit. de Poteſtate Eccleſiæ, cap. 3. Sed ibi ſolùm ait, hæreticum non incurrere pœnas Eccleſiæ, donec incipiat ſuam hæreſim manifeſtare: quod longè diuerſum eſt. Fundatúrque opinio Nauarri in eodem capite *Mandato:* nam ibi Pontifex declarat, Simoniacos ex ſolo affectu animi abſque exteriore pacto non incurrere pœnas iuris, etiamſi intercedat exterior datio, & acceptio ſpiritualis pro temporali ex illo affectu animi. Et ſignificat non poſſe Eccleſiam tale peccatum punire in illis verbis: *In quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam pœnitentiã ſuo ſatisfacere creatori.* Quod expreſſiùs ſignificatur in capite, *Tua nos*, eodem titulo, vbi dantes & accipientes tali intentione dicuntur *culpabiles apud diſtrictum Iudicem, qui ſcrutator eſt cordium*, non verò apud Eccleſiam, vt clarè ibidem ſupponitur: nam

18.

Prima opinio. Nauarr.

tur:nam ad hoc propoſitum ibidem dicitur: *nobis datum eſſe de manifeſtis tantummodo iudicare:* Et hinc etiam ſumitur ratio pro hac ſententia, quia quoad rationem occulti, tam eſt per ſe occultum, hunc actum exteriorem manare à tali intentione, ac ipſemet actus interior: vnde illa emanatio actus exterioris a tali interiori dici poteſt merè interna, tum quia nullo externo ſigno manifeſtatur, tum etiam quia ſolùm eſt in ipſomet actu interiori, & in exteriori nihil ponit, neque illi propriè aliquid addit.

19. *Secunda opinio.* Medina.

At verò Medina ſuprà pro certo habet, poſſe Eccleſiam id facere, & ſæpe feciſſe in decretis ſuperiùs citatis. Et hoc putat eſſe validiſſimum argumentum, quòd poſſit Eccleſia actum merè internum prohibere, & punire: quia punit actum externum imperatum ab interiori, etiam quando tale imperium non poteſt eſſe Eccleſiæ notum. Caietan. Caietanus etiam, & ferè alij authores, præſertim moderni, indiſtinctè affirmant, poſſe Eccleſiam prohibere, & punire actum externum, vt procedentem à tali interno: nec diſtinguunt de illo influxu, vel emanatione, quando eſt talis, vt poſſit de illa Eccleſiæ conſtare, vel non poſſit.

20. *In actum externum eſſentialiter bonum non poteſt cadere cenſura. Prima concluſio.*

Mihi tamen videtur ſub diſiunctione eſſe reſpondendum, & dicendum primò: Quando actus exterior ſecundùm ſe non eſt malus, nec abſolutè prohibitus, non poſſe Eccleſiam prohibere, ne ex praua intentione fiat; & conſequenter, nec poſſe cenſuram ferre in eum, qui praua intentione talem actum effecerit. In hoc ſenſu locutus fuit ſine dubio Nauarrus, vt conſtabit legenti. Et ſufficienter probatur ex ratione facta, quæ quoad hoc eſt efficax. Et ampliùs explicatur in hunc modum, nam ille actus exterior in foro Eccleſiæ eſt bonus, etiamſi ab operante ex praua intentione interiori fiat: ergo non poteſt Eccleſia illum punire, nec iudicare, & conſequenter nec prohibere, ſed ad ſummum poterit naturalem prohibitionem proponere. Antecedens patet, quia vel illud opus eſt ex obiecto bonum, & habet omnes exteriores circunſtantias ad bonitatem neceſſarias: & tunc nonniſi temerè poteſt ille actus iudicari malus ob prauam intentionem operantis; vel actus eſt indifferens ex obiecto, & circunſtantiis externis: & tunc etiam in foro Eccleſiæ præſumitur bonus: qui enim malus non probatur, bonus præſumitur, vt eſt commune axioma iuris: ergo non poteſt Eccleſia talem actum punire propter ſolam intentionem internam: nam hoc reuera eſſet directè punire, vel prohibere intentionem.

21. Et hoc videtur etiam rectè probari ex illis capitulis, *Tua nos*, & finali, de Simonia. Nam in caſibus illorum textuum actiones externæ non erant malæ, ſed aut bonæ, aut indifferentes: & ideò ſi ex pura intentione interna habuere malitiam, Eccleſia abſtinet ab earum iudicio; & in diuinum eas remittit. Et eadem ratione exiſtimo, ſi iudex in re ipſa ſeruet æqualitatem, & iuſtitiam ad reum tam in æquitate pœnæ, quàm in ordine iuris ſeruando, etiamſi ex odio illius illi velit eam pœnam, imò, licèt ea de cauſa totum rigorem iuſtitiæ cum eo ſeruet ſine vlla iniuria, non incurſurum cenſuras latas in eos, qui ex odio, vel ſimili affectu procedunt. Nam talia iura ſemper loquuntur de his, qui ducti tali affectu iuſtitiam in ſuo munere non ſeruant, vt apertè conſtat in dicta Clementina prima. § *Verùm*, de Hæret. ibi: *Graue eſt quoque, & damnatione digniſſimum malitioſè inſontibus eandem imponere prauitatem.* Et infrà: *Quòd malitioſè, aut fraudulenter tantam labem, aut quòd ipſos in executione officij Inquiſitionis impediat, falsò alicui non imponat.* Item: *Quòd ſi odij gratia, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iuſtitiã, & conſcientiam ſuam omiſerint*, &c. Et ſimiliter in capite vltimo de

A Hæreticis, in ſexto, poſtquam præcipitur pura, & prouida intentio, ſtatim ſubditur: *Ne ad accuſatorum, vel teſtium nomina ſupprimenda, vbi eſt ſecuritas, periculum eſſe dicant*, &c. Itaque ſemper prohibetur per ſe primò in actione exteriori aliqua iniuſtitia, præter prauitatē intentionis. Actio ergo exterior ex ſe bona, vel indifferens nunquam prohibetur, vel punitur iure humano propter ſolam malitiã ex praua intentione.

Nihilominus tamen addo ſecundò, poſſe Eccleſiam prohibere, & per cenſuram ipſo iure punire actionem externam alioqui in ſe malam, vt procedentem ex tali intentione, vel affectu, aut diſpoſitione interiori, & non aliàs. Hoc probant iura adducta in propoſita difficultate. Imò hac regula vti ſo- B lent Doctores ad explicandos canones cenſuram ipſo iure ferentes: nam ſi habeant verba aliqua indicantia peculiarem modum operandi ex parte intellectus, aut voluntatis; tunc, licèt exteriùs idem peccatum committatur, ſi modus ille deſiit, non iudicant incurri cenſuram. Vt ſi lex dicat: *Qui præſumpſerit hoc facere, excommunicatus ſit.* Vel. *Qui ſcienter hoc fecerit*, aut, *ex contemptu*, aut quid ſimile: qui id facit ex negligentia quadam, vel inaduertentia culpabili, licèt peccet, non incurrit cenſuram. Et ſimiliter, qui ex timore humano hæreſim exteriùs profitetur, interiùs non deſerens fidem, non incurrit pœnas contra hæreticos latas. Et tamen illi actui externo ſolùm deeſt malitia, quæ ex coniunctione ad interiorem hæreſim illi poſ- C ſet adiungi: ergo poteſt Eccleſia malum exteriorem actum punire, vt coniunctum, vel manantem à tali interiori, & non aliàs. Ratio verò eſt, quia in tali actu exteriori liberè facto eſt ſufficiens ratio prohibitionis, & pœnæ. Quòd ergo Eccleſia limitet ſuam peculiarem prohibitionem, & cenſuram ad illũ actum, vt manantem à tali intentione, vel diſpoſitione interna, non eſt rigor, ſed potiùs benignitas Eccleſiæ, & quidam limitatus vſus ſuæ poteſtatis: ergo nihil eſt, cur hoc ſit extra poteſtatem Eccleſiæ, cùm ſimpliciter, & ſine limitatione poſſit talem actum, vel omiſſionem externam, vtpote iniquam, prohibere, etiam ſub cenſura. Vnde hic non obſtat, quòd illa limitatio, quam Eccleſia adhibet ſuæ legi, interdum talis D eſt, vt ſub humanam probationem cadere non poſſit: nam illa non eſt ratio per ſe talis cenſuræ, ſed potiùs adhibetur ad coarctandam cenſuram: & alioqui pœna impoſita talis eſt, vt ſine ſtrepitu exterioris iudicij poſſit in conſcientia incurri ex vi ipſius legis, ideóque ſatis eſt, quòd ille peculiaris reſpectus ad actum interiorem poſſit eſſe in conſcientia notus ipſi delinquenti. Neque verò hinc ſumendum eſt argumentum ad quemlibet actum interiorem ſecundùm ſe, vt Medina putauit: quia oportet ſemper ſupponere materiam per ſe capacem directæ prohibitionis, & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. 22.

In actionem ex ſe malam poteſt cadere cenſura, vt procedentē ex tali intentione. Secunda concluſio.

Tandem dicendum eſt, quando actus interior eſt veluti de ſubſtantia exterioris actus, vt moralis eſt, tunc rectè poſſe ab Eccleſia præcipi, vel prohiberi il- E lo eodem præcepto quo prohibetur, vel præcipitur actus externus, vt talis actus moralis eſt. Quoad hoc eſt vera & vniuerſalis regula Caietani, & aliorum. Et ratio eſt, quia tunc exterior & interior, non ſunt duo, ſed vnus actus veluti cōpoſitus ex ſpirituali forma, & materia ſenſibili: & ideò totus ſenſibilis eſt, & ſub obiecto Eccleſiaſticę poteſtatis contentus. Atque hoc modo præcepto ieiunij præcipitur voluntas ieiunandi, & præcepto confeſſionis exterioris fidei præcipitur interior: quia ſine hac illa verè non fieret: & ſic de aliis. Et è conuerſo, prohibitio eſu carniũ, prohibetur voluntas interior: ita vt illa etiam ſola peccatum ſit merè internum. Nam, licèt dici poſſit, illud peccatum eſſe contra ius naturale, quia ex ſuppoſitione 23.

Eodem præcepto quo actus exterior præcipitur, iubetur etiam interior de eius ſubſtantia. Tertia concluſio.

ſitione præcepti Eccleſiaſtici, obiectum eius prauum eſt: proxime tamen, & immediatè peccatum illud eſt contra Eccleſiæ prohibitionem: nam prohibendo actum, prohibet illam voluntatem: quod prædicto modo facere poteſt, vt dixi. Et ideò, licèt illa voluntas ſeparetur ab exercitio actus externi, in ſe prohibita manet. Imò in omni præcepto includitur prohibitio voluntatis agendi contra ipſum præceptum.

24. *Qua ratione Eccleſia præcipiat attentionem in recitãdis Horis. Primus dicendi modus Medinæ reiicitur.*

Denique iuxta hanc aſſertionem optimè explicatur id, quod Eccleſia præcipit de attentione, ſeu deuotione in recitandis Horis: quod latè declarat Medina ſuprà, & varios modos proponit. Primus eſt, illud non eſſe per modum præcepti, ſed cuiuſdam pacti impliciti, quo Eccleſia confert beneficia ſua clericis ſub hac conditione, vt ipſi ſe obligent ad deuotè orandum. At hoc non placet; primò, quia illo modo etiam poteſt homo ſe obligare ad puram orationem mentalem: quia tunc homo non obligatur ab alio, ſed ipſe ſe obligat ſua voluntate & pacto: at verò Eccleſia ita præcipit deuotè recitare, vt non poſſet præcipere orationem purè mentalem. Item illud pactum ſine vllo fundamento eſt excogitatum. Præſertim quia hæc obligatio non ſolùm eſt annexa beneficiis Eccleſiaſticis, ſed etiam ſuſceptioni ſacri ordinis, & profeſſioni ferè omnium religionum. Quòd ſi in his omnibus dicatur interuenire hoc pactum, oportet aliquod eius ſignum oſtendere: nullum eſt enim. Quia, quantumuis is, qui ſacrum ordinem ſuſcipit, nolit conſentire tali pacto, nec ſe obligare ad recitandum deuotè, obligatus manet: ergo ſignum eſt hanc obligationem non oriri ex propria voluntate, ſed Superioris, qui poteſt illam imponere. Vnde etiam poſſet Eccleſia aliquid ſimile abſolutè præcipere abſque conditione, in qua tale pactum fingi poſſit: vt præcipit audire Miſſam attentè. Et eadem ratione poſſet precipere omnibus fidelibus aliquo die recitare Roſarium, vel Litanias, vel aliquid ſimile.

25. *Secundus modus improbatur.*

Vnde etiam non placet alia interpretatio illius præcepti, ſcilicet Eccleſiam non præcipere attentionem & deuotionem interiorem, ſed ſolùm exteriorem, id eſt, vt exteriùs nihil fiat, quod poſſit interiorem attentionem impedire; neque etiam aliquid omittatur, quod ad eandem attentionem neceſſarium ſit: v. g. vigilare, &c. Hoc enim ſatis non eſt, quia ſtante tota illa exteriori diſpoſitione accidere poteſt, vt mens attenta non ſit. Quòd ſi voluntariè ita ſe habeat, id ſatis eſt, vt non impleat præceptum Eccleſiæ, ſiue recitandi Horas, ſiue audiendi Miſſam, iuxta veram & ſanam doctrinam. Non ſolùm ergo præcipitur ille modus exterioris deuotionis, ſed etiam ipſa interior attentio in ſeipſa.

26. *Vera ratio illius obligationis.*

Ratio ergo illius præcepti, & interpretatio vera ſumenda eſt ex propoſita aſſertione. Illa enim lex præcipit orationem veram: eſt autem de ratione orationis, etiam vocalis, vt cum aliqua attentione interiori fiat: & ideò illud præceptum de externo actu continet etiam præceptum attentionis, ſine qua exterior actus non erit oratio, ſed quædam materialis prolatio illorum verborum. Quocirca cùm in illo præcepto ſpecialiter petitur deuotio, ſi per eam vocem attentionem tantùm intelligamus, præceptum quidem continet, non tamen diſtinctum ab ipſomet præcepto recitandi officium, ſed eſt ipſummet magis declaratum. Si verò intelligatur perfectior attentio, & deuotio cordis; ſic non eſt abſolutè præceptum, ſed conſilium. Potuerunt tamen in illo cap. *Dolentes*, ſub præcepto prohiberi illi exteriores abuſus, quibus impediri poterat hæc deuotio; & quoad hoc poteſt admitti poſterior expoſitio Medinæ, dummodo non excludat obligationem alicuius interioris attentionis.

27. *Si propter omiſſionem actus exterioris imponatur cẽſura illo facto ſine attentione, non vitatur.*

Atque hinc infero, poſſe aliquem tranſgredi præceptum Eccleſiæ, & cenſuram incurrere, ſi abſolutè contra tranſgreſſorem ſit impoſita, etiamſi in actu exteriori nihil deſit exteriùs requiſitum, ex vi talis præcepti, ſed ſola interior attentio. Vt ſi quis corporaliter ſit præſens in Miſſa, & nihil exteriùs faciat attentionem impediens, neque ſignum aliquod exhibeat, quo poſſit coniectari, an ſit ibi corpore, & animo, vel tantùm corpore: & tamen voluntariè diuagetur omninò mente, reuera non implet præceptum. Et idem eſt de recitatione Horarum: nam illud reuera non eſt orare, aut ſacrificio adeſſe. Quòd ſi contra hoc applicetur argumentum ſuperiùs factum, quia illud peccatum ita eſt per ſe occultum, vt non ſit in foro Eccleſiæ probabile. Reſpondetur, eſto hoc ita ſit in illo modo tranſgreſſionis, tamen illud eſſe per accidens reſpectu talis præcepti, quod directe datur de actu exteriori, non materialiter ſumpto, ſed vt eſt actus religionis. Quòd autem ſeparetur hoc formale, manente illo materiali accidentarium eſt: abſolutè autem materia illius præcepti externa eſt, & natura ſua probabilis inter homines, ita vt etiam ille modus tranſgreſſionis vix poſſit, moraliter loquendo, fieri ſine aliqua cauſa, vel demonſtratione exteriori; quod ſatis eſt ad rem moralem, de qua tractamus. Quando ergo dicimus, peccatum externum eſſe materiam cenſuræ, ſi illud commiſſionis ſit, ſemper requirit aliquam actionem externam, vel propriam, vel moraliter imputatam tanquam conſulenti, aut imperanti, vel ſaltem vt non impedienti, cùm poſſet, & deberet: ſi autem peccatum ſit omiſſionis, non ſemper requirit (metaphyſicè loquendo) carentiam exterioris actionis, ſed poteſt interdum ſufficere, vt exterior actio non ita fiat, ſicut neceſſe eſt ad implendum præceptum, etiamſi ille defectus præciſè proueniat ex carentia alicuius actus interioris.

28. *Eccleſia poteſt præcipere actũ internum præcipiẽdo externum, quod ab illo ſubſtãtialiter pendet.*

Ex quibus obiter intelligitur, an, & quomodo poſſit Eccleſia præcipere operari aliquid ex definita, & honeſta intentione alicuius finis. Nam, ſi illa intentio ſit prima & ſubſtantialis, à qua pendet humanus actus exterior, vt eſt materia talis præcepti, ſic poterit præcipi eodem præcepto. Talis eſt in proximo exemplo voluntas orandi: nam ſi quis tantùm haberet voluntatem legendi hunc librum gratia ſtudij, ex vi illius non faceret actum præceptum, quia non oraret. Neceſſaria ergo eſt voluntas orandi, & illa eſt quædam intentio reſpectu illius proximi finis, ſeu obiecti. At verò, quando intentio eſt merè extrinſeca, non videtur poſſe cadere ſub præceptum Eccleſiaſticum: quia tunc per ſe & directè purus internus actus præcipi videretur. Quamquam oppoſitum non ſit improbabile. Ad præſens tamen non multum refert: quia, vt opinor, nulla inuenietur cenſura, vel pœna Eccleſiaſtica, quæ ob ſolum defectum huius intentionis incurratur.

Nõ poteſt autem præcipiendo externum, cui eſt accidentarius.

29. Et explicatur in hunc modum: nam, ſi intentio talis ſit, vt etiam ſine illa actus ex natura rei maneat ſtudioſus, & verè humanus, ac virtutis; etiamſi fingatur præceptum Eccleſiæ de addendo alio motiuo, ſeu fine extrinſeco illi actui, nihilominùs actus ille factus ſine tali intentione extrinſeca, manebit bonus: quia neque obiectum bonum, nec circunſtantiæ propriæ illi deſunt: alia verò circunſtantia extrinſeci finis non erat neceſſaria ad bonitatem eius; ſed ſi neceſſaria fingatur ex præcepto poſitiuo, ſolùm eſt propter bonitatem talis intentionis ſecundùm ſe: vel ad ſummum, vt ex illa intentione addatur accidentaria bonitas alteri actui. Qua ſuppoſitione facta, peccabit ille

ille homo omittendo illam intentionem, non tamen actum illum faciendo: ergo propter illum actum non poteſt incurri cenſura, cùm bonus ſit. Nec verò propter omiſſionem: nam illa purè interna videtur: & ideò etiam eſt valdè probabile illam non eſſe materiam Eccleſiaſtici præcepti. Secùs verò eſt de priori intentione, nam ſine illa non remanet actus bonus, etiam ſecundùm ſubſtantiam præcepti, imò interdum, neque humanus, vt patet de oratione vocali ſine vlla attentione facta: & ideò ibi non tantùm eſt interna omiſſio, ſed etiam externa, quamuis non ex defectu materiæ, ſed formæ: ſicut homo mortuus ſimpliciter non eſt homo.

30. Et in hoc etiam cernitur differentia inter actus exteriores, bonum, & malum, comparatos ad fines extrinſecos: nam actus malus poteſt peculiariter prohiberi, & cenſura affici, vt factus ex intentione extrinſeca: bonus autem non poteſt præcipi fieri ex intentione extrinſeca, neque ob contrarium defectum poteſt cenſura ferri: vtrumque enim diximus. Eſt autem ratio differentiæ, quia per prohibitionem priorem per ſe, ac directè prohibetur actus exterior malus in quem fertur cenſura, & illa additio talis intentionis non auget, ſed potiùs reſtringit præceptum: at verò per aliud præceptum directè iuberetur interior intentio. Item in bonis actibus, ſecluſa ſola extrinſeca intentione, non manet exterior materia cenſuræ, vt declaratum eſt: in malis autem additio prauæ intentionis ſupponit in actu externo ſufficientem materiam præcepti, & non tollit illam deformitatem: & ideò rectè poteſt ille actus cum illa limitatione ſub cenſura prohiberi.

SECTIO III.

Vtrum actus exterior, per quem cenſura incurritur, debeat eſſe in ſua ſpecie perfectus, & conſummatus.

1. *Senſus quæſtionis.*

SVPEREST autem explicandum, qualis actus exterior requiratur, vel ſufficiat ad materiam cenſuræ. In quo non inquirimus de grauitate malitiæ: nam de hoc in ſectione ſequenti dicemus, ſed de perfectione, vel imperfectione ipſius actus moralis, vel quoad integritatem eius, ſeu conſummationem, vel quoad rationem voluntarij, aut aliam ſimilem conditionem, vt in diſcurſu explicabimus. Poteſt autem hæc quæſtio tractari, vel in ordine ad poteſtatem Eccleſiaſticam, vel in ordine ad vſum.

2. *Propter externum peccatum nõ conſummatum in ſua ſpecie poſſe ferri cenſuram.*

Prior ſenſus parum difficultatis, & vtilitatis habet: quia, ſi peccatum eſt externum, & ſufficientem grauitatem habet, ex ſe poteſt eſſe materia cenſuræ, ſiue in ſua ſpecie ſit inchoatus, ſiue perfectus, & ſiue hoc, ſiue illo modo fiat: id eſt, per directam voluntatem, aut per indirectam, vel per ignorantiam, &c. Prudentiæ autem iudicis habentis poteſtatem erit diſcernere, an expediat, necne prohibere ſub cenſura tale peccatum quouis modo fiat, vel tantùm ſub tali, aut tali conditione. Poſterior autem ſenſus difficilis eſt propter legum varietatem, & propter eandem cauſam eſt vtilior ad diſcernendum, quando ita fiat contra præceptum, vt cenſura incurratur. Vnde intelligitur, quæſtionem hanc propriè locum habere in cenſuris à iure impoſitis, vel ab homine per generales ſententias, vel mandata: nam aliæ, quæ verſantur circa particularia, iam ſatis ſibi determinant materiam, ſeu culpam, propter quam feruntur.

3. *Varij modi actuum imperfectorum.*

Vt ergo de hac re nonnullas generales regulas tradamus, aduertendum eſt pluribus modis poſſe actum interiorem eſſe imperfectum. Primò quoad ſolum terminum, ſeu effectum actionis phyſicæ, vt ſic dicam; ita vt actio ex parte peccantis, perfecta ſit, tantúmque deſit vltimus effectus eius. Vt, ſi quis alterum percuſſit lethali vulnere, etiamſi iam tunc peccatum ſuum, quatenùs in eius actione conſiſtit, conſummauerit, nondum tamen dicitur perfectus homicida, donec alter moriatur. Secundò, poteſt actio eſſe imperfecta, quia licèt exteriùs attentata, ſeu inchoata fuerit, tamen in re ipſa non ſolùm non perficit vltimum effectum à peccatore intentum, verùm etiam neque aliquid operata eſt, quod ad talem effectum ſufficeret. Vt cùm in prædicto exemplo, vel vulnus non eſt lethale, vel certè nullum, quia manus percutientis aberrauit. Tertiò, poteſt actio exterior eſſe perfecta, etiam quoad vltimum effectum, eſſe tamen imperfecta quoad voluntatem, vel ſcientiam, qua fit. Vt ſi quis occidat hominem caſu, & ignorans eſſe hominem ex negligentia culpabili: vel putans eſſe hominem, & ignorans eſſe clericum: Vel ex parte voluntatis, ſi nollet occidere, ſed terrere, vel ad ſummum vulnerare, aut mutilare. Quartò, poteſt effectus intentus eſſe perfectus: modus tamen exterior eſſe imperfectus in illo genere peccati, vt contingit in illo caſu capit. vlt. de Simonia: vbi interuenit mutua datio, & receptio rei ſpiritualis pro temporali: qui eſt vltimus effectus ab vtroque operante intentus, obtinetur autem ſine vllo exteriori pacto; & ex hac parte actio eſt imperfecta. Denique, poteſt peccatum externum eſſe imperfectum ex fictione animi, quia operans reuera non intendit tale vitium committere, ſed ſimulare, aut fingere quod committit; quod tunc etiam erit peccatum, quando ipſa ſimulatio prohibita eſt; vt cùm aliquis verbo, aut factis ſe profitetur hæreticum, aut infidelem, cùm interiùs talis non ſit. Poſsúntque fortaſſe alij modi huiuſmodi peccatorum imperfectorum excogitari. Sed omnes ſufficienter ad hæc capita reducuntur, vel ex eis expediuntur.

Prima concluſio.

DIco ergo primò: Quandocunque lex abſolutè profert cenſuram ratione alicuius delicti ſub verbis includentibus aliquem effectum vltimum, donec talis effectus conſummetur, non incurritur cenſura. 4. Vnde, quantumuis perfecta ſit actio ex parte delinquentis, ſi effectus impediatur etiam miraculoſè, cenſura etiam impeditur: vt, ſi excommunicatio ſit lata contra homicidam: quamuis ad mortem ſufficienter aliquis vulneret, ita vt naturaliter deſperetur vulnerati vita, donec hic moriatur, non manet alter excommunicatus. Et, ſi miraculoſè viuat, conſequenter impedietur cenſura. Hæc eſt communis ſententia, & fundari poteſt à ſimili in cap. *Perpetuò*, de Elect. in 6. vbi dicitur, ferentem ſuffragium pro indigno, ſi non ſortitur effectum, non incurrere pœnas. Ratio autem eſt, quia verba legis propriè intelligenda ſunt, & ſtrictè, præſertim in materia odioſa; quæ reſtringenda eſt, iuxta regulam iuris. Vnde à fortiori ſequitur, eum, qui omninò aberrauit ab effectu intento, & intentato, non contrahere cenſuram ſimilis legis prohibentis tale peccatum, ſub nomine includente effectum. Vt, ſi quis volens percutere clericum, caſu illum non attingit, etiamſi ſagittam emittat, vel ictum in eum dirigat, non incurrit in canonem, *Si quis ſuadente*: nam in effectu, & re ipſa manus violentas illi non impoſuit, prout verba legis præ ſe ferunt. Quam rem latè tractat, & ad eam plures auctores citat Vgolinus tab. 1. de Cenſur. Vgolin. capit. 9. §. vlt. & in ſimili videri poſſunt Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 10. num. 15. & Nauarrus Couarr. Nauarr. de Datis, & promiſſ. num. 13. verſ. *Octauò noto*. Itaque in hac

in hac materia hæc regula potiſſimùm ſeruanda eſt: A eſſetque ſufficiens, rectè applicata, ad omnes caſus: ſcilicet, vt verba legis in toto rigore & proprietate teneantur, & ſtrictiſſime limitentur, quantum proprietas verborum permiſerit.

5.
Varij caſus ex prædicta aſſertione definiuntur.
Nauarr.

Et hinc definientur varij caſus; vt de ſimonia etiam conuentionali, quæ non peruenit ad effectum, ſeu traditionem rei ex vtraque parte, tunc enim propter imperfectionem actus non incurri irregularitatem, docuit Nauarrus in Sum. cap 23. num. 104. vbi alios refert. Item de eo, qui electionem inchoat, non tamen perficit, contra legem ſub cenſura prohibentem eligere: illum enim non incurrere cenſuram cum multis Canoniſtis, & contra alios docuit Vgolinus de Cenſ. tab. 1. cap. 20. §. vlt. num. 7. Ex hoc principio, quòd actus ille eſt imperfectus. Addit tamen ipſe limitationem quandam ad hanc regulam: nimirum ſi actus conſiſtat in quadam ſucceſſione continua, vt eſt ædificare in alieno ſolo, retinere alienum, aut concubinam in domo: nam tunc ait ſufficere actum inchoatum, & nondum perfectum ad incurrendam excommunicationem. Sed non eſt neceſſaria limitatio, quia in his, & ſimilibus exemplis actus perfectus eſt, quantum lex requirit: nam, dum ædificatio abſolutè prohibetur, in ea actione non includitur terminus conſummatus: & ideò ipſa actio, vt eſt in fieri, eſt conſummata tranſgreſſio talis præcepti, dummodo talis ſit, vt ad peccatum mortale ſufficiat, iuxta ea, quæ dicemus ſectione ſequenti. Lex autem prohibens retinere alienum, aut concubinam, ex parte eſt poſitiua, præcipiens actum reſtituendi alienum, vel eiiciendi concubinam: & cùm id præcipit ſub cenſura, ſemper deſignat tempus, intra quod faciendum id eſt; & conſummato illo tempore, cenſetur tranſgreſſio conſummata, & perfecta. Quòd ſi lex non deſignaret tempus, ſed præciperet, quàm primùm fieri, ipſa omiſſio actus eſſet perfecta, tranſgreſſio præcepti ſtatim ac intelligeretur conſummata. Denique ex hoc principio definitur illa quæſtio, an lex, quæ ſolùm profert cenſuram contra committentes aliquod delictum, comprehendat etiam conſulentes. Pars enim negans ex hoc principio concludenda eſt, niſi oppoſitum expreſſum ſit in lege, vt latè docet Nauarrus in Sum. capit. 27. numer 51. cum Caietano, verbo *Excommunicatio*, in principio, vbi hanc regulam ex profeſſo tractat generaliter, & ſpecialiter in capit. 47. De qua etiam videri poteſt Soto in 4. diſtin. 22. quæſt. 1. Nauarrus etiam de Datis, & promiſſ. numer. 13. verſ. *Octauò noto.* Couarruuias cap. *Alma*, 1. part. §. 10. numer. 15. Vgolinus tab. 1. cap. 9. §. vlt.

Vgolin. B C D Caietan. Soto. Nauarr. Vgolin.

6.
Secunda concluſio.

Dico ſecundò: Quando exterior actio eſt de ſe imperfecta, & inſufficiens ad effectum lege prohibitum, tunc, licèt effectus aliunde ſequatur per accidens, aut præter illum modum, quem lex peculiariter prohibet, tunc non incurritur cenſura, quantumuis intentio operantis mala ſit. Ratio eſt, quia lex per ſe primò potiùs prohibet actionem, quàm effectum: quia lex eſt de actionibus humanis, de effectibus autem quatenùs per actiones fiunt: Si ergo actio talis non eſt, qualis ipſa lege humana prohibetur ſub cenſura, quamuis contingat ſequi effectum, quem lex humana vitare cupit, imò quamuis ab ipſo delinquente interiùs intendatur, non incurret cenſuram. Exemplo hoc patet in caſu illo de ſimoniacis mentalibus, qui exteriùs conſummant mutuam dationem, & acceptionem, ſine vlla conuentione externa, nec tacita, nec expreſſa: in eis enim perficitur vltimus effectus ſimoniacæ intentionis, à qua etiam illa actio exterior maculatur, & aliquo modo ſimoniaca eſt, per relationem ad illam intentionem, à qua imperatur: nihilominùs tamen in illo genere eſt imperfecta actio: quia in ea non interuenit pactum externum: & ideò ratione illius non incurritur cenſura: quia lex Eccleſiaſtica, quæ talem cenſuram imponit, non vetat illum effectum dandi, & accipiendi, niſi vt prouenientem ex pacto tacito, vel expreſſo.

7.
Corollarium ex præcedente aſſertione.

Hinc etiam videtur ſequi, ſi quis vulneret alium tali vulnere, quod de ſe non ſit ſufficiens ad cauſandam mortem, quamuis contingat illum mori ex aliqua ſuperueniente cauſa accidentali, cui vel ipſemet vulneratus occaſionem dedit, vel aliunde contingenter occurrit, in eo caſu non incurſurum vulnerantem cenſuram, etiamſi contra homicidas impoſita ſit: nam ille reuera non eſt homicida, cùm mors non ſit ex actione eius ſequuta. Nec ſufficit, quòd aliquid ad mortem cooperetur, tum quia illamet imperfecta reſpectu legis prohibentis homicidium; tum etiam quia eſt valdè per accidens, & propriè non eſt ab actione ipſius vulnerantis, ſed à ſuperueniente cauſa, quæ in tali ſubiecto vulnere affecto magis operatur; & ita vulnus illud quaſi materialiter & diſpoſitiuè concurrit, valdè tamen remotè reſpectu vulnerantis. Nec etiam ſufficiet, quòd ſic vulnerans intentionem habuerit fortiùs vulnerandi, vel etiam occidendi: quia, vt dixi, intentio non ſufficit ad cenſuram, niſi quatenùs ex illa ſequitur actio exterior prohibita.

8.
Obiectioni occurritur.

Hîc verò inſtabit aliquis de irregularitate, quæ in illo caſu contraheretur propter homicidium ſubſequutum. Sed quia de antecedente aſſumpto ex profeſſo infrà dicendum eſt, indiget enim multa explicatione; ideò illo ſuppoſito, dicendum eſt, irregularitatem non ſolùm in homicidam, ſed etiam in dantem cauſam, vel occaſionem homicidio eſſe impoſitam, ſi tamen homicidium ſubſequatur. Et eſt differentia inter illam, & cenſuram, quòd illa non imponitur principaliter per modum pœnæ, ſed per modum inhabilitatis, ob ſignificationem, & indecentiam, ratione homicidij ſubſequuti. Sed de hoc, vt dixi, plura ſuo loco. Hîc verò obſeruare oportet, quamuis hoc ſit verum, & tutum in foro conſcientiæ, quando eſt moralis certitudo, quòd talis effectus, v. g. mors non poterat prouenire ex tali vulnere, vel actione; nihilominùs tamen, quando non eſt certitudo, ſed res dubia, tunc potiùs ſeruandam eſſe cenſuram, & abſolutionem petendam, ſaltem ſub conditione ad dubium tollendum. Tum quia hæc pars eſt tuta, & in contemnenda illa cenſura poſſet eſſe periculum: tum etiam, quia ſi cauſa talis fuit, vt probabile generet dubium: & alioqui effectus ſit ſubſequutus, meritò in humano iudicio præſumitur, illum effectum inde duxiſſe originem. Quapropter multò magis in foro contentioſo neceſſarium erit, vt manifeſtis probationibus conſtet, illam actionem non potuiſſe eſſe cauſam talis effectus. Sed de hac generali materia, ſcilicet, quomodo quis ſe gerere debeat circa cenſuram in caſu dubij, inferiùs latiùs dicemus. E

Notandum pro ſecunda aſſertione.

9.
Tertia concluſio.

Dico tertiò: Quando peccatum fuit imperfectum ex defectu perfecti voluntarij, tunc perpendenda ſunt verba legis, & natura cenſuræ: nam, ſi verba legis talia ſunt, quæ poſtulent perfectum, & directum voluntarium, tunc imperfectio actus excludens tale voluntarium, excuſabit etiam à cenſura. Ratio huius partis clara eſt, quia lex non operatur vltra id, quod propriis verbis ſuis continet ac declarat. Exempla autem ſunt, ſi lex dicat, *Qui præſumpſerit hoc facere, Qui temerè hoc fecerit, Qui temerario auſu:* & ſimilibus modis, quos inferiùs explicando particulares cenſuras annotabimus. Nam per illas dicendi formulas ſignificatur,

ficatur, talem cenſuram ſolùm ferri in eum, qui directa, & deliberata voluntate talem legem tranſgreditur. Aduertendum eſt autem, non quamcunque imperfectionem voluntarij excuſare, ſed illam tantùm, quæ excludit voluntarium directum, & ex certa ſciētia: nam, ſi quis ex paſſione, vel ex amore humano, aut ex timore ſimili tale actum faciat, actus quidem aliquo modo eſt imperfectè voluntarius: quia eſt ſecundùm quid inuoluntarius: Et nihilominùs cenſuram incurrit, quia verè præſumit, ſeu temerè agit quod lex prohibet. Quanquam aliquando talia poſſent eſſe verba legis, vt ſic peccantem non comprehenderent; vt lex, quæ dicit, *qui ex contemptu ieiunia fregerit, anathema ſit*, non comprehendet eum, qui ex paſſione ieiunium frangit. Itaque in hoc etiam ſeruandum eſt illud, quod diximus, vt attentè penſentur verba legis, & qualem modum operandi poſtulent.

10. At verò, ſi lex nullum ſpeciale verbum addat, ſed abſolutè præcipiat, & cenſuram ferat contra tranſgreſſores, tunc voluntarium, quod ſufficit ad peccandum deliberatè & humano modo contra illã legem, & ad contumaciã ad cenſuram, ſatis eſt ad talem pœnam ipſo iure impoſitam incurrendam. Hæc regula videtur manifeſta ex terminis: quia, ſicut illa lex abſolutè prohibet tale delictum ita abſolutè profert cēſuram: ergo ex vi talis legis non plus, nec alius modus voluntarij requiritur ad incurrendã cenſuram, quàm ad peccandum contra ipſam legem. Quocirca in huiuſmodi caſu, licèt quis peccet ex libidine, aut ex amore humano, & cum aliquo inuoluntario ſecundùm quid, ſi tamen ille modus voluntarij ſatis eſt ad peccandum contra illam legem: & alioqui materia eſt proportionata, vt ſupponimus, ſatis etiam erit ad incurrendam cenſuram.

11. *Obiectio.* Sed contra, nam, ſi ſit lex prohibens ſub cenſura ipſo facto incurrenda ne aliquis hæreticus domi recipiatur, & conſanguineus, vel amicus illum domi recipiat, non incurrit cenſuram, vt communiter Doctores tradunt, quos refert, & ſequitur Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 55. (*Nauarr.*) Id autem ſolùm eſſe videtur, quia id non fit ex affectu violandi legem, ſed ex quadam neceſſitate, & affectu naturali: ergo idem erit quoties ex ſimili affectu, vel paſſione peccatur. *Solutio.* Reſpondetur, aſſumptum quidem illud verum eſſe, non tamen propter illam rationem, ſed quia tunc non peccatur contra illam legem: Neque (formaliter loquendo) fit actio, tali lege prohibita. Quando enim lex prohibet recipere hæreticum, formaliter intelligenda eſt de hæretico, quatenus hæreticus eſt: tunc verò non recipitur vt hæreticus, ſed vt amicus, vel conſanguineus, vel etiam vt homo, ſi fortaſſe indigeat. Quando verò cenſendus ſit recipiens, ſub vna, vel altera ratione recipere in foro interiori, ex intentione eius facilè iudicabitur, in exteriori verò ex circunſtantiis diſcernendum erit, vt Nauarrus notauit. Intentio etiam præcipientis attentè penſanda eſt, nam, ſi ſolum generalibus verbis fertur in receptatores hæreticorum, rectè & iuridicè illo modo exponitur: ſi tamen ex aliis verbis particularibus legis conſtet, etiam prohibere recipere ipſam perſonam, aut ei benefacere, vt reſipiſcat, tunc aliter iudicandum erit de actione recipiendi. Quia, etiamſi non recipiatur hæreticus, vt hæreticus eſt, ſeu in fauorem hæreſis, fauor, vel receptio ipſius perſonæ mala erit, niſi intercedat grauis cauſa, quæ ad excuſandum ſufficiat: qualis erit, aut extrema neceſſitas talis perſonæ, aut tanta coniunctio cum alia, vt quaſi vna moraliter cenſeantur: vt eſt inter parentem, & filium, vel etiam inter fratres, vel alia minor iuxta materiæ qualitatem: non enim poteſt vniformis regula pro omnibus tradi. Quando verò non intercedit cauſa ſufficiens ad excuſandam culpam, nec cēſura excuſabitur propter modum voluntarij, vt declaratum eſt.

Num metus excuſet ab incurrenda cenſura.

Hic verò ſtatim occurrebat quæſtio, ſi actus inuoluntarius ſimpliciter, inuoluntarius verò ſecundùm quid ratione metus, an hoc ſatis ſit, vt non contrahatur cenſura. 12. Sed hoc non habet hîc peculiarem difficultatem, ſed communem de lege humana, an metus excuſet ab illius tranſgreſſione. Non eſt autem dubium quin interdum excuſet. Si ergo talis eſt metus, vt excuſet à culpa, excuſabit etiam à cenſura: tum quia cenſura ſupponit culpam, vt dictum eſt; tum etiam quia adiectio cenſuræ non impedit, quominùs metus, qui excuſaret à culpa tranſgreſſorem talis legis, præcisè impoſita ſine cenſura, ſimiliter excuſet, etiamſi cenſuræ pœna addita ſit, ſuppoſito quod materia eſt eadem, & obligatio in conſcientia per ſe ſufficiens, ſemper tamen humana, quæ non obligat cum tanto diſpendio, & rigore. At verò, ſi metus non excuſat à culpa, non excuſabit etiam à cenſura: nec fingi poteſt caſus, in quo metus ſufficiat ad excuſandam talem pœnam, ſcilicet cenſuram, etiamſi non excuſet à graui culpa: quandoquidem lex, vt ſupponimus, abſolutè imponit cēſuram aduerſus tranſgreſſores talis legis. Secus verò eſſet, quando adderet aliquod verbum indicans, & poſtulans liberiorem modum operandi, de quo iam dictum eſt.

Quis autem metus ſufficiat ad excuſandum ab obligatione obſeruantiæ legis humanæ, in propria materia tractandum eſt. 13. *Quis metus excuſet ab obſeruatione legis humanæ.* Nunc breuiter dicimus, regulariter loquendo, metum mortis, vel alterius grauis nocumenti, quando eſt vrgens, & cadens in conſtantem virum, ſufficere ad hanc excuſationem: quia præcepta Eccleſiaſtica ordinariè non obligant cum maiori rigore. Vnde propter minora incommoda vitanda excuſamur obligatione ieiunij, aut Miſſæ audiendæ. Dixi autem *regulariter*, quia, ſi talis metus incutiatur directè in contemptum religionis, aut Eccleſiaſticæ poteſtatis, tunc potiùs ſuſtinenda eſſet mors, quàm lex Eccleſiaſtica violanda: quia iam non agitur de ſola obſeruatione legis, ſed de vitando graui damno noſtræ religionis: cuius bonum commune tenetur homo præferre propriæ vitæ. Et Eccleſia poteſtatem habet obligandi in eo, vel ſimili caſu, cum dicto rigore: Et ita expedit facere: Igitur ita obligat. Et, ſi cenſuram imponit, maximè pro illo caſu eam imponere cenſenda eſt. Tunc ergo metus non excuſabit à cenſura, ſicut non excuſat à culpa.

Oportet tamen aduertere, aliquando per legem Eccleſiaſticam ſub cenſura prohiberi id, quod iure naturæ prohibitum eſt, vt v. g. inceſtum cum conſanguinea: 14. *Si lex Eccleſiaſticè prohibeat ſub cenſura id, quod iure naturæ eſt prohibitũ, poteſt metus excuſare à cenſura, licèt non à culpa.* Contingere ergo poteſt, vt metus excuſet illum actum, vt prohibitum ab Eccleſia, etiamſi non excuſet libidinoſum acceſſum, qui intrinſecè malus eſt, & tunc, quamuis non omni culpa excuſetur ratione metus, excuſabitur cenſura: quia illa non contrahitur niſi ob violationem præcepti Eccleſiaſtici, vt ſic. Quomodo excuſari poſſunt à cenſura (ſi lata ſit contra adiuuantes Turcas dimicantes contra Chriſtianos) Chriſtiani, qui metus mortis remigant, etiam quando Turcæ Chriſtianos perſequuntur. Quanquam fortè non excuſentur à peccato contra naturalem legem: quia cooperantur poſitiuè ad actionem intrinſecè malam: quamuis hoc poſterius minùs certum ſit: quod pertinet ad

materiam de voluntario. Et hanc ob cauſam etiam dixi, voluntarium huiuſmodi debere eſſe ſufficiens ad contumaciam, quia cenſura propter cõtumaciam ponitur,& per illam incurritur. Vnde ſi modus tranſgrediendi præceptum talis ſit, vt ad peccandum ſufficiat, non verò ad contumaciam, poterit à cenſura excuſare, licèt non excuſet à culpa etiam graui,& ita contingit in prædicto caſu. Poterat autem inquiri, an ratione ignorantiæ etiam hæc duo ſint ſeparabilia, occurrebátque grauis quæſtio de ignorantia iuris, vel facti, an excuſet à cenſura, quando non excuſat à culpa. Sed de hac re dicemus commodiùs infrà ſect.6.

15. *Quarta concluſio.* Dico quartò, Quando externum peccatum procedit ex animo ficto, ita vt eam ob cauſam actus exterior non ſit ſimpliciter in ſpecie completa, moralis actus, cui eſt annexa cenſura ex vi,& proprietate verborum legis, tale peccatum non eſt ſufficiens materia talis cenſuræ: ſecus verò erit, ſi, non obſtante ſimulatione, aut fictione, peccatum externum reuera ſit in ſua ſpecie conſummatum. Prior pars eſt contra Caiet. 22. qu. 12. artic. 1. circa ad 2.& qu.94.art.1. Eſt tamen noſtra ſententia communis, quam tenet Nauarr. in Sum. cap.11. nu. 25. & cap. 27. num. 56. vbi refert alios. *Nauarr.* Et ratio eſt, quæ tangitur in cap. *Cum voluntate*, de Sent. excom. quia *voluntas & intentio eſt, quæ diſtinguit maleficia*:& ideò, ſi illa deſit, deeſt etiam delictum, pro quo cenſura impoſita eſt. *Probatur prior pars aſſertionis.* Exemplum vulgare eſt de ficto hæretico exteriori, qui ſimpliciter non eſt hæreticus, cùm veram fidem retineat: ſed apparet hæreticus, quia talem ſe fingit. Si ergo lex excommunicat ipſo facto, vel aliam cenſuram fert contra hæreticos, vel contra profitentes talem hæreſim: ille non incurret talem cenſuram: quia perfectè, ac ſimpliciter non agit contra talem legem. Illa enim verba in rigore non ſignificant apparentiam, ſed veritatem, & proprietatem;& alioqui ſunt reſtringenda, cùm in materia odioſa verſentur: loquimur autem ſemper iuxta proprietatem verborum legis: quia, ſi lex ipſa extendat prohibitionem, & cenſuram, etiam ad eos qui ficto animo talia profitentur, vel aliquid ſimile operantur, non eſt dubium quin incurratur cenſura: quia illa eſt materia ſufficiens, cùm ſit graue peccatum externum. Secus verò eſt, quando lex ſimpliciter loquitur de tali peccato.

16. Neq; obſtat quòd exteriùs diſcerni non poſſit, an illa actio exterior procedat ex interna credulitate, nec ne: hoc enim pertinebit ad externum forum, vt poſſit ille puniri tanquam hæreticus, quamuis cum illo mitiùs agendum ſit, tum propter catholicum animum, quem nunc præ ſe fert, tum propter probabiles coniecturas, quæ moraliter deeſſe non poſſunt, quia talis ficta profeſſio erroris nunquam fit ſine aliqua magna occaſione timoris, vel amoris humani. At quoad forum conſcientiæ, in quo cenſura contrahitur ex vi legis, ſatis eſt, quòd verè & in re peccatum tale nõ fuerit, quale per legem prohibitum eſt. Nam, vt ſuprà dixi, interdũ actus exterior requirit aliquem interiorem, vt verè, ac ſubſtantialiter ſit in illa ſpecie virtutis, vel vitij, quam lex præcipit, vel prohibet: qui proinde ſimul præcipitur, aut prohibetur, cum actu exteriori, etiamſi fortaſſe de illo exteriùs conſtare non poſſit.

17. *Exemplo dilucidatur poſterior aſſertionis pars.* Secus verò erit, ſi è contrario (quod in vltima parte aſſertionis tangitur) ſimulatio & fictio ſolùm ſit ad occultandum delictum, non verò ad illud, ſeu animum eius minuendum, vel tollendum: tunc enim, quamuis delictum occultetur, nihilominùs incurretur cenſura: quia delictum reuera opere conſummatur,& animo: quòd verò occultetur, accidentarium eſt. Vt ſi quis animo hæretico verbis profiteatur errorem ſuum, ita tamen verba componat, vel amphibologicè eis vtatur, vt poſſit ſubterfugere, & in alio ſenſu explicare, nihilominùs excommunicationem incurret contra hæreticos latam: quia eſt verus hæreticus interior, & exterior: & illa fictio non minuit culpam, ſed per accidens occultat. *Obiectio.* Quod ſi dicas, illum actum videri imperfectum, quia non ſatis exprimit interiorem animum, nec omninò eſt illi conformis: quia minùs exteriùs apparet, quàm interiùs ſit. *Soluitur.* Reſpondetur, hunc defectum non minuere culpam, ſed potiùs augere, ſi fieri poteſt, quia illa actio exterior ex ſe ſatis exprimit interiorem animum. Quòd autem ab aliis non ita percipiatur, prouenit, non ex defectu ipſius actus, ſed ex coniunctione alterius ſignificationis, vel cenſus, per quam non minuitur prior malitia, ſed additur noua ſimulati animi, ſeu hypocriſi affecti.

18. *An qui exterius facit actum ſub cenſura præceptũ ſine interiori attentione, cẽſuram euitet.* Sed quæres, an eodem modo ſentiendum ſit, quando aliquis è conuerſo exterius tantum ſeruat præceptum Eccleſiæ, ficto tamen animo, aut ſine ſufficiente actu interiori, an (inquam) id ſatis ſit, ad euitandam cenſuram impoſitam contra tranſgreſſorem talis præcepti, vt v. g. ſi excommunicetur, qui Miſſam omittit die feſto, vel non recitat horas, cum tenetur, an, qui eſt præſens, vel profert verba, voluntariè omninò diſtractus, vel nolens actum religionis exercere, ſed tantum apparenter, incurrat nihilominùs cenſuram. Quidam abſolutè negant in eo caſu incurri cenſuram, *Henr. libr. 13. de Excomm. c. 21. §. 1. in fine.* quia iam impletur præceptum Eccleſiæ quoad ſubſtantiam actus exterioris, quod ſatis eſt ad euitandam cenſuram: quia illa trangreſſio præcepti non eſt perfecta, & completa. Affirúntque exemplum de eo, qui confitetur tempore præſcripto ab Eccleſia: fictè tamen, aut non integrè: nam id ſatis eſt ad non incurrendam cenſuram Eccleſiæ, licèt non ſit ſatis ad non peccandum. Similéque adduci poſſet de communicante in Paſchate in peccato mortali.

19. *Dubij reſolutio.* Sed hoc abſolutè, & in vniuerſum mihi non probatur. Conſiderandum ergo cenſeo, an ille defectus interior, ſiue ſit intentionis quod propriè ſpectat ad fictionem, ſiue attentionis, qui ſolùm eſt diſtractio quædam: an (inquam) talis defectus ſit contra ſubſtantiam actus præcepti, vt præceptũ eſt: nam, ſi non ſit contra ſubſtantiam, excuſabit cenſuram, imò etiam excuſabit culpam contra præceptum Eccleſiæ, licèt non excuſet culpam contra aliud ius diuinum, vel naturale. Exemplum eſt in illo caſu de communicante in Paſchate in peccato mortali. Idémque erit de confitente validè, non tamen fructuosè (ſi ſupponamus dari ſacramentum confeſſionis validum & informe) At verò ſi defectus ille ſit contra ſubſtantiam actus præcepti, vt præceptum eſt, etiamſi exterius quaſi materialiter fiat quod præceptum eſt, non ſatis erit ad excuſandam cenſuram abſolutè impoſitã contra tranſgreſſores talis præcepti: quia ille verè tranſgreditur illud præceptum, & nulla ex parte illud implet. Taliſque, vt opinor, eſſet ille, qui in Paſchate communicaret, non ſolùm in peccato mortali, ſed etiam ſine vera fide, animo irridendi, vel occultandi ſuum errorem: quia nimis eſt directè contra ſubſtantiam talis præcepti. Idem cenſeo de illo, qui exterius confitetur, etiam integrè, tamen ſine dolore, vel propoſito ſufficiente ad ſubſtantiam ſacramenti, vt ſuprà ſuo loco dixi: quia ille defectus eſt etiam contra ſubſtantiam actus præcepti.

20. *Efficiens actum ſub cenſura præceptum, integrè* Vnde oportet attentè conſiderare, aliud eſſe implere præceptum quoad ſubſtantiam, aliud verò materialiter efficere exteriorem actum, quem lex præcipit. Nam de primo eſt vera, & communis ſententia,

quoad ſubſtā-tiam licèt ex alio cap. pec-cet, cenſuram non incurrit.

tentia, id ſufficere ad vitandam cenſuram poſitam in transgreſſorem talis præcepti, quia ille re vera non eſſet tranſgreſſor illius præcepti, etiamſi fortaſsè alio titulo peccet. Hoc autem ſenſu diſtinguitur ſubſtantia præcepti à modo extrinſeco, vt v. g. quod fiat propter Deum, vel meritoriè, aut fructuosè, vel in ſtatu gratiæ. Quo etiam ſenſu habet locū recepta doctrina D.Th. & omnium, præceptum per ſe obligare ad ſubſtātiam actus non ad modum. In hac verò ſubſtantia actus præcepti, vt præceptus eſt, includitur voluntas, intentio, aut attentio neceſſaria, vt talis actus ſit humanus, & illius moralis rationis, ſecundùm quam præcipitur. Vnde, ſi hoc deſit, quamuis exterius videatur exerceri actio præcepta, illud eſt omninò materialiter, & non ſecundùm ſubſtantiam præcepti. Quod in his rebus moralibus valde aduertendum eſt: quia præcepta etiam Eccleſiaſtica dantur de actibus humanis, vt humani ſunt. Et iuxta hæc iudicandum eſt etiam in alio caſu de audiente Miſſam, vel recitante ſine vlla attentione: nam iuxta veriorem doctrinam attentio aliqua eſt de ſubſtātia talis actus, vt cadit ſub præceptum, & ideò qui nullam habet, verè omittit interiùs, & exteriùs formaliter loquendo de actu præcepti, etiamſi materialiter videatur idem externum opus facere: ideóque incurret cenſuram, ſi abſolutè contra omittentes poſita ſit. Quod ſemper addo, quia, ſi in lege ſit aliquod verbum magis limitans, ſeu coarctans cenſuram, iuxta proprietatem eius iudicandum erit: quia cenſura non extenditur vltra voluntatem legiſlatoris, prout expreſſam in lege.

SECTIO IIII.

Vtrùm Cenſura ferri poſſit propter ſolum peccatum mortale, vel etiam propter veniale.

1.
Culpam debere eſſe proportionatam cenſuræ.

EX dictis in præcedentibus ſectionibus poſſumus hîc ſtatuere generale principiū certum, nempe, Culpam, pro qua imponenda cenſura eſt, debere eſſe proportionatam tali cenſuræ. Probatur naturali ratione, quia pœna debet eſſe commenſurata culpæ, & è contrario: nam contra iuſtitiam commutatiuam eſt grauem pœnam pro leui culpa imponere: ſed cenſura habet rationem pœnæ, & ob hanc rationem culpam ſupponit: ergo ratio iuſtitiæ poſtulat, vt talis culpa ſit commenſurata grauitati talis pœnæ.

2.
Cenſuram grauem ſupponere mortale peccatum, vt iuſtè feratur, ad leuiorem verò veniale ſufficere.

Et ex hoc principio inferuntur duæ concluſiones, quæ generatim ſumptæ, eandem videntur habere certitudinem. Prior eſt, cenſuram grauem, id eſt, quæ priuat bonis maioris momenti, & ex ſe magnum infert nocumentum, & ideò poſſet non incongruè *cenſura maior* appellari, ad minimum ſupponere peccatum mortale, vt iuſtè ferri poſſit. Poſterior eſt, minorem, ſeu leuiorem cenſuram pro veniali etiā peccato imponi poſſe. Ratio vtriuſque ex propoſito principio per ſe ſtatim patet: quia eſſet contra æquitatem iuſtitiæ pro leui culpa grauiſſimam pœnam imponere, ſed quælibet maior cenſura, grauiſſima pœna eſt; venialis autem culpa eſt leuis: ergo non poteſt eſſe illa pœna commenſurata huic culpæ. Secus verò eſt de minori cenſura: illa enim leuis eſt pœna: & ideò etiam propter leue peccatum imponitur. Nec refert, ſi quis dicat, culpam venialem eſſe maius malum quacunque cenſura, etiam grauiſſima, vt propterea ob illam ſolam imponi poſſit: nam pœna non eſt commēſuranda culpæ ſecundùm æqualitatem: ſic enim nunquam poterunt adæquari; cùm ſint ordinū diuerſorum: propter quod non rectè hoc modo comparantur, ſed ſecundùm proportionem, vt

A ſcilicet illi culpæ, quæ in ſuo ordine grauis eſt, pœna reſpondeat in ſuo etiam ordine grauis. Quod, cùm in omni pœna neceſſarium ſit, maximè tamen in medicinali: qualis eſt cenſura, vt de excommunicatione dicitur in c. *Multis*, 2. q. 1. in c. 1. de Sent. excomm. in 6. in principio: & ad ſuſpenſionem, & interdictum idem extenditur: & inferiùs agendo de cenſuris in particulari, & præſertim de excōmunicatione vtraq; pars euidentiùs probabitur. Intelligenda autem hæc ſunt iuxta dicta ſect. præcedent. de actu, qui in ipſo opere externo ſit ſufficiens ad peccatum mortale, nā ſi quis ex voluntate, quæ ſit peccatum mortale, leuem actum exteriorem faciat (vt v. g. leuiter percutiat clericum, vel quid ſimile) non incurret maiorem excommunicationem, iuxta principia poſita in
B dicta ſectione.

3.
Non omne peccatū mortale eſſe dignū cenſura graui.

Ex quo vlteriùs intelligitur, quamuis cenſura maior ferri non poſſit, niſi pro peccato mortali, non tamen è conuerſo quodlibet peccatum mortale, etiam externum (iam enim de hoc ſemper loquimur) eſſe dignum tali cenſura. Sicut etiam in minori cenſura reſpectu venialium id notiſſimum eſt; quis enim dicat, pro quolibet leui mendacio poſſe hominem excommunicari maiori excōmunicatione? Idem ergo cum proportione intelligendum eſt de maiori reſpectu mortalis peccati. Et ideò dixi in priori aſſertione, ad minimum requiri peccatum mortale, vt indicarem, non quodlibet ſufficere, ſed ſpecialem quandam grauitatem poſtulari, aut quod ſcandalum generet in Eccleſia, aut pacem perturbet, aut aliquod graue
C nocumentum afferat, quod alia via non poſſit commodè impediri. Hæc autem peccatorum diſcretio, vel mortalium inter ſe, vel venialium inter ſe, vt pro his poſſit proportionata ferri cenſura, & non pro illis, non poteſt vna generali regula præſcribi: nulla enim ſufficiens excogitari poteſt, ſed neceſſariò id committendum eſt prudentiæ legiſlatoris, & iudicis, vt conſiderato fine principali imponendi cenſuram, & qualitate delicti, & neceſſitate, vel magna vtilitate vrgente, eam imponat. Et ideò Auguſt. lib. de Correp. & grat. c. 15. & refertur in c. *Corripiantur*, 24. q. 3. de excommunicatione agens, ait *ex paſtorali neceſſitate*, & non aliter ferendam eſſe. Et in Concil. Aurel. 5. c. 2. præcipitur, vt pro patuis, & leuibus culpis nemo
D excommunicetur: *nec præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres arceri ab Eccleſia iuſſerunt committentes.* Et habetur in c. *Nullus*, 11. q. 3. vbi ſunt plura alia decreta de hac re.

Auguſt.

Concil. Aurelat.

4.
Quanta cum moderatione debeat iudex vti cenſuris.

Atq; hinc fit, vt ſi aliis pœnis poſſit curari, aut impediri peccatū, aut contumacia corrigi, eis priùs vtendum ſit, vt ſtatuit Concilium Trident. ſeſſ. 25. c. 3. de Reformat. quod decretum valde eſt notandū in confirmationem huius doctrinæ. Et in Concil. Meldenſi, c. 56. quod refertur in c. *Nemo Epiſcoporum*, 11. qu. 3. valde notanda ſunt verba illa, *Et illi, qui aliter non potuerit corrigi*: agit enim de excommunicatione maiori, quam negat debere imponi, niſi pro crimine mortali: & cum dicta limitatione, ſcilicet, quando neceſſaria cenſetur ad correctionem. Ex quo etiam valde
E conſentaneum rationi eſt & intentioni prædictorum canonum, vt (cùm inter cenſuras ſpecie diuerſas vna ſit minùs grauis, quàm alia, & omnes ad hunc finem tendant corripiendi cōtumaciam, & reprimendi peccata) quando ille poteſt obtineri per cenſuram minùs grauem, illa tantùm imponenda ſit, & non ſtatim eſſe inchoandum à ſuprema cenſura, vt eſt excommunicatio maior, quia pœna nulla in Eccleſia maior eſt, vt dicitur in cap. *Corripiantur*, 24. qu. 3.

5.
Iudices debere incipere correctionem à

Atque hanc fuiſſe antiquæ Eccleſiæ conſuetudinem, & hunc, vel ſimilem ordinem in his pœnis imponendis iuxta ſacros canones ſeruari debere, ſatis

leuioris. cenſura Gloſſa. colligitur ex cap. *Præſenti*, 5. quæſt. 2. & ex cap. *Veritatis*, de Dolo & contumac. & ex cap. 2. de Teſtibus cogendis, & hoc etiam notauit Gloſſ. in cap. *Cùm tu*, verb. *Per pœnam*, de Vſuris: & Gloſſ. in cap. *Honoratus*, verb. *Adhuc*, 54. d. Notántque ſuſpenſionem debere antecedere excommunicationem, ſcilicet, in ſacerdotibus, qui ſuſpendi poſſunt. In laicis verò antecedet interdictum, vt notant Doctores in citatis iuribus: & Panorm. Abbas in cap. vlt. de Cohab. Cleric. & mulier. Non quod hic ordo ſẽper neceſſarius ſit, ſed quòd ad prudentiam iudicis pertineat illum ſeruare, niſi negotij grauitas aliud requirat, aut niſi probabiliter iudicet nullam eſſe ſpem fructus in præmittenda cenſura minori: tunc enim inutile eſſet illam ferre. Sicut etiam Felin. Graffis. inutile eſſet ferre maximam cenſuram ſi nullus ex ea fructus ſperaretur: vt ex communi ſentẽtia Iuriſtarum docuit Felinus in cap. *Apoſtolicæ*, de Excep. circa init. & Iacob. de Graff. lib. 4. ſuar. deciſ. c. 1. nu. 18. Quod tamen intelligendum eſt de fructu non tantùm priuatæ perſonæ, ſed etiam totius Eccleſiæ; quia non ſolùm ad ſalutem eius, in quem fertur, ſed etiam ad aliorum exemplum, & diſciplinam ordinatur cenſura.

Ad ſingulas cenſuræ ſpecies in particulari applicatur ſuprà poſita doctrina.

6\. VT verò hæc, quæ in communi, & indiſtinctè diximus, intelligantur magis, & probentur, oportebit ea ad ſingulas cenſurarum ſpecies breuiter applicare. Et primùm in excommunicatione diſtingunt Theologi duplicem excommunicationem, ſcilicet maiorem, & minorem: quarum diſtinctio non eſt nunc à nobis ex profeſſo explicanda: ſed ſatis eſt ſupponere diſtingui in effectibus, & conſequenter in grauitate pœnæ. *De excommunicatione.* De excommunicatione igitur maiori certum eſt ſolùm poſſe imponi propter mortale peccatum: id enim expreſsè habetur in iuribus citatis, præſertim 11. quæſt. 3. cap. *Nemo* Leo Pap. *Epiſcoporum*, & docet Leo Pap. epiſt. 89. & ſuo loco dicemus latiùs. Excommunicatio autem minor etiam pro peccato veniali ferri poteſt, vt de facto incurritur propter communicationem in rebus humanis cum excommunicato, vt conſtat ex Concil. Carthag. Concil. Carthag. 4. cap. 24. & dicemus inferiùs. Quo fit, vt poſſit etiam talis excommunicatio minor pro aliquo peccato mortali ferri: id enim à fortiori ſequitur, quia mortale grauius eſt, quàm veniale, & interdum non ſufficit, vt ratione illius maior excommunicatio feratur, vt dictum eſt: aliquando ergo poterit expedire, vt ſaltem feratur minor: vt infrà etiam dicetur.

7\. *De ſuſpenſione, & interdicto.* At verò de ſuſpenſione, & interdicto aliqui ſimpliciter aſſerunt, poſſe imponi pro mortali, & pro veniali peccato; & in hoc conſtituunt differentiam inter illas cenſuras, & excommunicationem. Ita loquitur Caietan. Caietan. Nauarr. in Summ. verb. *Præceptum*, & Nauarr. in Summ. cap. 27. nu. 165. & alij. Sed non video, cur non ſit eâdem proportione loquendum, & diſtinguendum de ſuſpenſione graui, & leui, quæ maior & minor appellatur ab aliquibus, ſed non eſt in vſu. Quidquid verò ſit de nominibus, pro mortali peccato grauis ſuſpenſio imponitur, quæ quidem non poterit imponi pro veniali; eſſet enim magna improportio, & inæqualitas. Si ergo aliqua ſuſpenſio propter veniale poteſt imponi, erit illa leuis, & quoad reſeruans proportionem cum excommunicatione minori, quidquid ſit de vſu vocum. Idémque eſt proportione ſeruata de interdicto: nam licèt illi hoc proprium ſit, vt pro peccato alieno imponi poſſit, tamen, cùm ferri non poſſit niſi propter peccatum, vel proprium, vel alienum,

A vt ſuprà dictum eſt: & docet etiam Nauarr. c. 27. nu. Nauarr. *Vide Summ. Confeſſ. lib. 3. tract. 13. qu. 227.* 168. cum illo peccato, propter quod fertur, comparandum eſt. Atque hoc modo certè non poteſt ferri interdictum graue, & quod alicuius momenti cenſeatur, niſi propter grauem, & mortalem culpam, propter rationem ſuperiùs factam. Si ergo propter veniale peccatum nonnunquam fertur aliquod interdictum, illud eſſe non poterit, niſi valde leue, putà ſingularis perſonæ, ad aliquem particularem actum, & per breue tempus: quod proinde leue dici poterit. Et hac ratione ſuperiùs inſinuaui, ſicut diuiditur excommunicatio in maiorem, & minorem, ita poſſe diuiſionem eandem cenſuræ in communi accommodari, & generatim definiri, Cenſuram maiorem non B poſſe imponi, niſi propter peccatum mortale, & proportionatum; Cenſuram autem minorem poſſe pro aliquo peccato veniali ferri. Sed hæc explicabuntur meliùs, diſputando de ſingulis Cenſuris in particulari.

SECTIO V.

Vtrùm ad ferendam cenſuram requiratur contumacia, vel ſufficiat peccatum commiſſum, & præteritum.

DVplex eſt modus ferendi Cenſuram, vt ex ſuperioribus conſtat, ſcilicet per legem, aut quodlibet præceptum ſuperioris prohibentis, vel præcipientis aliquid ſub Cenſura ipſo facto C incurrenda; vel per ſententiam iudicis condemnantis reum ad talem pœnam ob commiſſum delictũ. Circa priorem modum ferè non habet locum quæſtio præſens: quia talis Cenſura ex vi ipſius pręcepti, & modi, quo fertur, includit conditionem requirentem contumaciam, & inobedientiam ad Eccleſiam, vt incurratur. Vnde, vt ſuprà etiam dicebamus, talis lex includit monitionem ſufficientem, vt illius tranſgreſſor ſit inobediens, & contumax ad contrahendam Cenſuram. Solùm ergo poteſt circa hoc relinqui quæſtio, an & quo modo poſſit hæc Cenſura per ignorantiam impediri, vel (quod idem eſt) quando ignorantia impediat contumaciam, & conſequenter cenſuram. Sed D de hac re, quia ſpecialem difficultatem habet, ſect. 7. inſtituemus. 1.

Supereſt ergo difficultas de cenſura, quæ in particulari fertur per ſententiam à iudice, an ſcilicet poſſit ferri propter peccatum præteritum abſque alia contumacia præter eam, quæ eſt in tranſgreſſione præcepti, quæ ſaltem eſt materialis inobedientia, vt videre licet apud D. Thom. 2. 2. qu. 104. art. 2. & qu. D. Tho. 105. art. 1. Dixerunt ergo aliqui poſſe cenſuram, etiam *Prima opinio.* excommunicationem, ferri pro peccato commiſſo, etiamſi tantùm contra ius diuinum, vel naturale ſit. Ita ſenſit Caietanus 2. 2. qu. 69. art. 2. Almain. de Caiet. Poteſt. Eccleſ. c. 10. Corduba in lib. 2. qu. 27. §. *Sed ad* Almain. *exaltationem*, qui refert Gloſſam expreſsè hanc ſen- Cordub. tentiam tenentem in c. *Romana*, de Sent. excom. in 6. Gloſſa. E & Couarruuiam eam inſinuantem in cap. *Alma ma-* Couarr. *ter*, p. 1. §. 10. n. 5. & Syluest. verb. *Excommunicatio*, 1. Syluest. notab. 3. & 4. & verb. *Excommunicatio*, 2. notab. 2. & 4. & qu. 11. Sed hi auctores non fauent huic ſententiæ, licèt in modo loquendi interdum dicant excommunicationes ferri pro præteritis culpis, & ſub ea forma nonnulla exempla proponant: tamen hoc modo poſſet pro hac ſententia citari dictum cap. *Romana*: nam in eodem fit mentio de cenſura, quæ fertur pro præterita culpa. 2.

Oportet ergo aduertere, in iure, & apud auctores diſtingui cenſuram pro præterita, vel futura culpa, quia ea, quæ eſt pro culpa futura nullam culpam ſupponit, ſed ſolùm præceptum cauendi culpam. 5. *Quo ſenſu dicatur cenſuram ferri pro præterita culpa.*

Cenſura

Cenſura verò, quæ ſupponit culpam commiſſam, dicitur ferri pro præterita culpa, non tamen quia in ea, vt iam præterita, abſolutè ſiſtatur, ſemper enim includitur conditio, *niſi à tali peccato deſiſtatur*, aut, *pro illo* Nauarr. *ſatisfiat*, vt rectè notauit Nauarr. in cap. *Cùm contingat*, de Reſcriptis in 5. nullitatis cauſa. Et ſumitur ex cap. *Ex parte*, 1. de Verbor. ſignificat. vbi duplex diſtinguitur cenſura. Vna pro contumacia tantùm, quia *ſcilicet citatus ſtare noluit iuri*: altera pro offenſa, *quia videlicet iuſſus noluit maleficium emendare*. Prior pertinet ad cenſuram pro peccato futuro: poſterior ad cenſuram pro præterito, & apertè exponitur modo iam dicto. Igitur neque ex dictis Doctoribus, neque in vniuerſum ex Iuribus, vel Doctoribus loquentibus de cenſuris pro præteritis culpis, poteſt in præſenti efficax argumentum ſumi.

4. *Adducuntur iura pro prima opinione.* Greg.

Nihilominùs ad confirmandam hanc ſententiam afferuntur multa iura, in quibus videtur dicto modo ferri cenſura. Primum eſt cap. *Quidam*, 5. qu. 1. vbi Gregorius excommunicat quendam, qui occultè libellum contra alium poſuerat, *niſi ſe proderet, &c.* Nec dici poteſt (ait Caietanus) illum fuiſſe excommunicatum, eò quòd non impleuerit præceptũ, vt ſe proderet: quia hoc præcepto non poterat obligari, neq; nouum delictum committebat nõ ſe prodendo, cùm contra ius naturæ ſit aliquem obligari, vt ſe prodat, vel accuſet in delictis omninò occultis. Excommunicatio ergo illa pro delicto commiſſo purè lata eſt; at illa conditio fuit addita ex Pontificis benignitate, vt, ſi ille vellet ſe prodere, poſſet excommunicationem vitare. Secundò affertur textus eiuſdem Greg. in cap. *Inter querelas*, 23. q. 4. vbi reprehendens quendam Epiſcopum, eò quòd alium excommunicauerat propter iniuriam ſibi factam, non corripit illum, eò quòd cenſuram tulerit pro peccato commiſſo: imò ſupponit talem cenſuram validam fuiſſe, ſed reprehendit, quia pro vindicta propriæ iniuriæ maledictionem anathematis inuexerit. Tertiò in eâdem cauſa, & quæſt. in cap. *Guilliſarius* refert Siluerius Papa ſe anathematizaſſe eos, qui dolo, & vi ipſum comprehenderant, & in exilium miſerant. Quartò in c. *In primis*, 2. qu. 1. ſimiliter excommunicantur, qui legitimum quendam Epiſcopum depoſuerant, & alium in eius locum contra ius ſubſtituerant. Quintò ſæpè in iure imponitur cenſura pro raptu, vel alio crimine, ſeu iniuria iam facta, vt patet in cap. *Raptores*, & cap. *Eos, qui rapiunt*, 36. quæſt. 2. & cap. *Si quis Epiſcopus*, 27. quæſt. 1. & in cap. *Tanta*, 86. diſt. & in cap. *Duo ſunt*, 96. d. vbi referuntur facta Innocentij excommunicantis Arcadium Imperatorem: & Ambroſij excommunicantis Theodoſium pro culpis præteritis. Et ſimilis caſus habetur in cap. 1. de Iudiciis. Et difficilior in cap. fin. 2. quæſt. 1. Item in cap. *In loco*, 5. qu. 4. Nec refert, ait Corduba, ſi dicatur, has cenſuras ferri pro præterito ſub ea conditione, *Si non ſatisfecerit*, vel ſimili, quia cenſura non infligitur propter omiſſam ſatisfactionem, ſed propter ipſum delictum præteritum, vt conſtat ex ipſis iuribus, in quibus potiùs additur illa conditio, vt ante exhibitam ſatisfactionem non detur abſolutio, quàm vt ſub ea conditione imponatur cenſura. Et ad hoc confirmandum ſextò affert factum Pauli 1. ad Corinthios 5. vbi excommunicauit quendam propter commiſſam fornicationem. Sed de hoc iam ſatis ſuprà dictum eſt.

Siluerius Pap.

1. Cor 5.

5. *Ratio pro eadem opinione.*

Vltimò additur ratio, quia Eccleſia poteſt punire delictum commiſſum contra ius diuinum, & naturale, vt furtum, vel homicidium aliis pœnis: ergo & cenſuris: quæ ſunt etiam quædam pœnæ, & poſſunt habere proportionem cum illis culpis, non minùs, quàm aliæ pœnæ, vel non minorem, quàm habeant

A cum culpa contumaciæ, vel inobedientiæ Eccleſiæ. Simile argumentum eſt, quia, vt cenſura feratur, non requiritur formalis inobedientia, vel contemptus Eccleſiaſtici præcepti, ſed ſufficit materialiter non obedire, ſeu re ipſa tranſgredi Eccleſiæ præceptum: aliàs rariſſimè incurreretur cenſura; ergo poteſt Eccleſia cenſuram ferre propter delictum commiſſum contra præceptum eiuſdem Eccleſiæ, etiamſi nulla comminatio talis cenſuræ præceſſerit: vt, v. g. excommunicando eum, qui in quadrageſima non ieiunauit: nam ille fuit ſatis inobediens Eccleſiæ: ergo eâdem ratione poterit Eccleſia cenſuram ferre propter delictum commiſſum contra ius diuinum: nam ibi interuenit inobedientia ad Deum, quæ per ſe maior eſt, & grauiori pœna digna. Tandem ſaltem ſuſpenſio, & B interdictum ferri poſſunt pro delicto preterito, vt in ſuperioribus tactum eſt: ergo non eſt de ratione cenſuræ, vt ſic quòd non feratur purè, & abſolutè propter delictum commiſſum: ergo neque etiam eſt de ratione alicuius cenſuræ, quatenùs talis eſt: quia nulla ſpecialis ratio in aliqua cenſura, etiam in excommunicatione aſſignari poterit.

Secunda opinio.

Contrariam Sententiam docent communiter Doctores, de Excommunicatione diſputantes: nam in communi de cenſura pauca dicunt. 6.
Eorum verò ſententiam non ad omnes cenſuras prout in illis habuerit locum, accommodabimus. C Itaque docent, cenſuram non ferri purè, & abſolutè pro peccato commiſſo, niſi intercedat priùs contumacia in tali peccato contra Eccleſiæ præceptum: nec poſſe cenſuram validam eſſe, ſi aliter feratur. Hæc eſt ſententia D. Thomæ in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & habetur in Addit. quæſt. 21. art. 3. Gerſon. 3. part. tract. de Vita ſpirituali, lect. 4. corol. 7. Soto (qui Caietani opinionem inauditam eſſe dicit) in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 2. & lib. 5. de inſtit. quæſt. 6. art. 2. & in Relect. de tegendo ſecreto, membr. 2. quæſt. 8. ad 2. principale. Idem tenet Victoria in Summ. tract. de Excommunic. num. 6. & Petrus Soto, lect. 3. de Excommun. & Caſtro libr. 2. de Leg. pœn. cap. vlt. concluſ. 2. Et ita etiam D ſentiunt reliqui Scholaſtici in 4. diſt. 18. & Canoniſtæ, vt patet ex Abbate in cap. P. & G. num. 7. de Officio Deleg. & Nauarr in dict. capit. *Cùm contingat*, de Reſcript. cauſ. nullit. 5. Et in Summ. capit. 27. numero nono, & 11. Couarruuias in capit. *Alma mater*, part. 1. §. nono, numero quarto, & ſequentibus, & §. 10. à numero primo, vſque ad quintum, & Vgolinus de Cenſibus, tab. prima, capite nono §. 5.

D.Tho. Gerſon. Soto. Victor. Petr. Soto. Caſtro. Abbas. Nauarr. Vgolin. Couarr.

Hæc ſententia fundari poteſt primò in diuino iure Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.* Hæc enim verba intelliguntur de poteſtate excommunicandi data Eccleſiæ, vt ſuprà vidimus: & tamen ea poteſtas non datur, niſi ad coërcendos inobedientes, & contumaces E Eccleſiæ poſt eius monitionem, ſeu præceptum. Secundò ad hoc confirmandum afferuntur omnia decreta, in quibus dicitur, ante cenſuram præmittendam eſſe monitionem, quæ ſuprà latè adduximus diſput. præced. ſect. 4. Ratio enim præmittendæ admonitionis non eſt; niſi quia ante illam nondum peccator eſt contumax: ergo ſupponunt iura, contumaciam neceſſariam eſſe, priùs quàm cenſura incurratur. 7. *Suadetur hæc opinio prim.* Matth. 18. *Suadetur ſecundò.*

Ad hæc verò reſponderi poteſt, monitionem eſſe neceſſariam ad debitum ordinem, & vt cenſura iuſtè feratur, non tamen eſſe de ſubſtantia actus, idcóque 8. *Euaſio.*

de abſoluta poteſtate loquendo, poſſe cenſuram validè ferri abſque vlla monitione,& conſequenter poſſe purè,& abſolutè ferri pro culpa præterita. Ita enim declarant neceſſitatem præuiæ admonitionis ferè omnes iuris interpretes, vt ſuprà viſum eſt. Neque in hoc diſtingunt inter monitionem trinam,& monitionem ſimpliciter.

9. *Eluditur.* Sed contra hoc obſtat, quia illa verba Chriſti non ſolùm videntur continere neceſſarium ordinem ad iuſtè excommunicãdum, ſed etiam ad validè excommunicandum: nam conditionalis illa, *Si Eccleſiã non audierit*, indicat adæquatam cauſam talis pœnæ,ſeu cenſuræ: ita vt rectè poſſimus ex illa inferre, nunquam nos poſſe obligari ad habendum aliquem tanquam ethnicum, & publicanum, donec Eccleſiam non audierit; quia Chriſtus ſolùm ſub ea conditione id præcepit, ſed permiſit. Eſt ergo illa eſſentialis conditio, ſaltem quoad communem rationem Eccleſiaſticæ contumaciæ, quamuis quoad ordinem triplicis monitionis non ſit tanta neceſſitas. Cuius etiam argumentum eſt, quia nunquam Eccleſia aliter exercuit hanc poteſtatem, vt conſtat ex iuribus in dicta ſectione quarta allatis, & conſtabit ampliùs reſpondendo ad ea, quæ in contrarium adducta ſunt.

10. *Probatur tertiò.* Tertiò argumentor pro hac ſententia, quia excõmunicatio eſt medicinalis pœna, cap. 1. de Sent. excom. in 6. vbi ſtatim idem dicitur de ſuſpenſione, & interdicto: at ſi pro delicto præterito purè ferretur, non eſſet medicina, ſed pura vindicta. *Solutio.* Reſpondet Corduba, etiamſi pro præterito peccato purè feratur, eſſe medicinam, vel reſpectu aliorum per exemplum, vel reſpectu ipſiuſmet peccatoris, vt timeat ſimilia committere. *Improbatur.* Sed hoc modo eſſe medicinam commune eſt omni pœnæ: at iura aliquid ſingulare intendunt attribuere cenſuræ,, nimirum, quòd aliæ pœnæ ita ſunt medicinæ ad præcauenda futura peccata, vel eiuſdem hominis,vel aliorum,vt tamen per ſe non intendant educere hominem peccatorem ab ſtatu peccati, in quo permanet,ex quo peccauit. Neque etiam in eis conſideratur præſens ſtatus, ſeu voluntas peccatoris,vt infligatur pœna,ſed ſolum quòd peccauerit: hæc enim eſt ratio ſufficiens pœnæ, etiãſi peccator ex parte ſuæ voluntatis correctus, vel emẽdatus ſit. At verò cenſura longè alio modo eſt medicinalis pœna: nam per ſe intendit, non ſolùm præcauere futura peccata, ſed potiùs per ſe primò curare peccatorem à peccato commiſſo, & liberare illum ab ſtatu in quo permanet, ratione talis peccati. *Propter peccata, quæ moralem continuationem nõ habent, Eccleſia non fert cenſuram.* Cuius ſignum eſt: quia, ſi peccatum ſemel commiſſum tale eſt,vt omninò tranſeat, nec relinquat, vel obligationem aliquam ſatisfaciendi, vel quaſi continuationem moralem ipſius peccati (qualis eſt in concubinatu, vel furto non reſtituto, &c.) nunquam Eccleſia ratione illius fert cenſuram: quia peccatum illud per ſolam pœnitentiam curatur, quam Eccleſia non aliter exigit per cenſuras, niſi præcipiendo ſuo tempore debitam confeſſionem peccatorum. Et huc etiam ſpectat, quòd in peccatis, quorum obligatio, vel moralis continuatio durare poteſt,ſi ex parte peccatoris iam eſt facta ſufficiens ſatisfactio, vel ablata continuitas,ſeu ſtatus peccati; Eccleſia non conſueuit huiuſmodi peccatorem propria cenſura ligare, præſertim excommunicatione: ſignum eſt ergo nunquam ferri cenſuram in puram vindictam peccati commiſſi.

11. *Suadetur quartò.* Et hoc etiam confirmat ratio facta diſputatione præcedente, quia poſtquam Eccleſia aliquem excommunicauit pro peccato commiſſo, ſi ille reſipiſcat, & exhibeat ſatisfactionem, vel emendationem, quam Eccleſia ab illo exigit, ſtatim, ac neceſſariò eſt ab Eccleſia recipiendus, & abſoluendus: ergo ſi à principio talem ſatisfactionem, vel emendationem peccati commiſſi exhibuiſſet, non poſſet propter peccatum commiſſum, vt ſic cenſura ligari. Antecedens conſtat ex cap. *Qua fronte*, de Appell. & tractabitur latiùs infrà diſputatione octaua. Conſequentia verò probatur à paritate rationis. *Obiectio.* Dices hinc ſolùm colligi, in eo caſu non poſſe iuſtè cenſuram ferri, non verò quòd lata non teneat: ſicut in caſu ſimili, qui adducitur, non poteſt iuſtè negari abſolutio; tamen ſi negetur, cenſura ſemper manebit. *Solutio.* Reſpondetur, immediatè concludi argumento facto, poſt exhibitam ſatisfactionem, vel emendationem peccatoris debitam, iam non relinqui materiam cenſuræ; & conſequenter peccatum commiſſum ex eo præcisè quòd commiſſum ſit, non eſſe ſufficientem materiam cenſuræ. Infrà verò probabimus, cenſuram iniuſtam ex totali defectu cauſæ, ſeu materiæ circa quam, eſſe etiam nullam. Vnde etiam in alio caſu denegatio abſolutionis prorſus iniuſta eſt, & nihil per ſe operari poteſt; tamen quia re ipſa non datur abſolutio, & alioqui cenſura ſemel illata non tollitur quaſi ſua ſponte, ſeu ipſo iure, per ablationem materiæ: ideò quoad hoc non poteſt eſſe omnimoda ſimilitudo in exemplo adducto. Cur autem cenſura non ceſſet ceſſante cauſa, niſi per abſolutionem tollatur, infrà dicemus.

Atque hæc ratio eſt ſanè ſatis vrgens, quantum in materia morali eſſe poteſt, conſiderato fine inſtituendi cenſuras, & vſu illarum, qui eſt in Eccleſia. 12. *Suadetur quintò.* Et poteſt ampliùs explicari ex quadam proprietate neceſſaria ad veritatem cenſuræ, nimirum, vt non ſit perpetua: neque auferat ſpem obtinendi abſolutionem illius: nam hoc ipſo, quòd aliqua pœna infertur ab Eccleſia, vt perpetua,& ſine ſpe remiſſionis, non poteſt eſſe cenſura. Et hac ratione degradatio, & depoſitio non ſunt cenſuræ, vt ſuprà dicebam, tradendo definitionem cenſuræ: & eſt communis ſententia Doctorum in hac materia: ergo ſignum eſt cenſuram non imponi præcisè propter delictum commiſſum, vt ſic: quia ſub hoc reſpectu nihil vetat, quominùs poſſit perpetuò imponi, ſi delicti grauitas hoc admittat, quod etiam non repugnat. Neque etiam eſſet vlla ratio, ob quam de ratione cenſuræ ſit, vt relinquat ſpem abſolutionis, ſi homo ipſe non ponat obicem. Ratio enim huius ſpei tota eſt, quia cenſura ſemper reſpicit, & procurat emendationem, vel ſatisfactionem hominis: & ideò oportet, vt relinquat illam ſpem, quòd exhibita emendatione tolletur. At verò ſi pro peccato commiſſo purè ferretur, nulla eſſet ratio, vel neceſſitas talis ſpei: nam tunc, ſi homo peccauit, quidquid faciat, poterit cenſura ligari: & eâdem ratione poſſet ſemper ligatus permanere, quantumuis emendaretur.

13. *Poſterior ſententia præfertur.* Hæc poſterior ſententia; in rigore, & proprietate loquendo de Eccleſiaſtica cenſura, vt talis eſt, & præſertim de excommunicatione, mihi vera videtur, magíſque declarabitur, & confirmabitur, ſatisfaciendo fundamentis contrariæ ſententiæ: & ſimul etiam cõſtabit, quibus in caſibus, vel quibus modis poſſit locum habere prima ſententia, ſaltem ex parte: non eſt enim dubium, quin aliquid illi concedere neceſſe ſit, vt patebit.

Satisfit fundamentis prioris ſententiæ.

14. *Exponitur caput Quidam, 5. quæſt. 1.* Igitur ad cap. *Quidam*, primùm non exiſtimo ſuſtineri poſſe interpretationem Caietani; nimirum, quòd excommunicatio feratur pro peccato præterito ſub conditione de futuro, etiamſi talis conditio non contineat actum, qui ſit in præcepto, ſed

ſed tantùm in conſilio: alioqui poſſet quis ſub hac forma excommunicari: *Quis hoc fecit*, v.g. infamauit Petrũ, *aut Religionem ingrediatur, aut excommunicatus maneat*, vel alio ſimili modo: quod tamen inuſitatum eſt in Eccleſia. Item poſſet excommunicari ſub conditione impoſſibili, vel ſimpliciter, vel ipſi peccatori: vt ſi excommunicetur homicida, niſi reſtituat vitam: vel qui incendit ciuitatem, niſi damnum integrè reparet. Patet ſequela, quia ſi non oportet cõditionem eſſe talem, vt peccator illam non implendo de nouo peccet, neque etiam oportebit conditionem illam eſſe de re illi poſſibili. At verò illa forma excommunicandi abſurdiſſima eſſet, & manifeſtum cenſeretur continere errorem, vt conſtat ex dictis diſputationis præcedentis.

15. Præterea in dicto capite non ſtatim fertur excommunicatio in authorem libelli ſub ea conditione, *niſi ſe prodat*; ſed ei præcipitur, vt à communione corporis & ſanguinis Domini abſtineat: quòd ſi non abſtinuerit, ipſo facto excommunicatur: atque ita excommunicatio illa reuera non eſt lata pro peccato preterito, ſed pro futuro. Præceptum autem illud abſtinendi à communione corporis & ſanguinis (vt mihi quidem videtur) aliquando poteſt imponi à Superiori pro delicto iam commiſſo purè & abſolutè, etiam abſque vlla conditione in futurum: quia illa eſt iuſta quædam pœna, & non eſt excommunicatio, neque aliqua Cenſura propriè dicta. Vnde etiam Confeſſarius interdum poteſt hoc precipere. Quare, ſi nomen excommunicationis extendatur ad quamcunque priuationem communionis ſacramentalis, ego facilè hoc darem primæ ſententiæ; quòd nimirum poſſit per modum pœnæ propter peccatum commiſſum imponi, ſicut etiam de aliis priuationibus humanæ, vel ſpiritualis communicationis infrà dicam. Quæ tamen non habeant veram rationem Cenſuræ. Quoniam verò in dicto capite illud præceptum non imponitur pro tempore definito, ſed ſimpliciter, & indefinitè, ideò intelligi non poteſt, quòd fuerit impoſitum in pœnam delicti commiſſi purè & nudè ſumpti: quia propter nullum delictum poteſt homo in hac vita perpetuò priuari, ſacra cõmunione, vt conſtat ex dictis in tertio tomo, diſputando de vſu Euchariſtiæ: ergo, quando ita indefinitè priuatur, eſt ratione mali ſtatus, in quo permanet poſt commiſſum peccatum; & conſequenter ſub expreſſa, vel ſubintellecta conditione, *ſi ab illo ſtatu non receſſerit*, ſatisfaciendo, prout debet, vel ex natura rei, vel ex aliquo Eccleſiaſtico præcepto.

16. Atque ita dicendum tandem eſt, factum eſſe à B. Gregorio in illo caſu. Cenſuit enim eos, qui libellum illum publicè poſuerant, non potuiſſe debitam ſatisfactionem facere, niſi ſe prodendo, &, aut quod obiecerant probando, aut falſitatem, vel deceptionem ſuam confitendo: & ideò donec illud implerent, eos teneri ad abſtinendum à communione declarauit, atque etiã præcepit, quia erant in ſtatu peccati. Quamuis enim nemo teneatur prodere delictum ſuum occultum, aut ſe infamare, per ſe loquendo: tamen, quando id eſt neceſſarium ad tollendam grauiſſimam infamiam, vel aliud graue nocumentum, quod alteri imminet ex iniuria occultè in illum facta, obligari poteſt homo ad illo modo ſatisfaciendum, vel vitandum alterius nocumentum, vt nunc ſupponimus ex propria materia, & latè tractat Adrianus quodlibet. 11. Ita verò accidiſſe in caſu illius capituli rectè declarat Soto in dicta Relect. de Tegẽd. ſecret. membr. 2. quæſt. 6. in fine.

Adrian.

Soto.

17. Qui conſequenter addit: quamuis Pontifex illud præceptum poſuerit, ſi tamen in re ipſa infamatio illa impediri, vel reſtitui potuit ſine tali prodictione, vel confeſſione proprij delicti occulti, eos, qui ſic deliquerunt, aliter ſatisfaciendo, manſiſſe liberos ab obligatione illius præcepti, & potuiſſe ſine culpa, & ſine timore vlterioris Cenſuræ communicare. Nam illud præceptum poſitum fuit ex præſumptione, vel ſuppoſitione, quòd illud eſſet medium neceſſarium ad ſatisfaciendum: neque in alio ſenſu poſſet eſſe iuſtum: & ideò, ſi quacunque ratione in re ipſa factum eſt, vt illud non fuerit medium neceſſarium, ſed quòd alia via ſatisfieri potuerit, ceſſat quaſi materialis obligatio illius legis, impletur autem (vt ita dicam) formalis, ſcilicet, vt alterius infamia tollatur. Et fortaſsè ideò Gregorius præceptum illud in ſpecie quidem rigoroſum ſub ea forma tulit, vt, quo facilior proponebatur via ad veritatem probandam, ſi verum erat delictum, eò etiam faciliùs alter liberaretur infamia, ſi delictum erat falſum. Et ob hanc cauſam in fine illius capitis additur, vt ſi author libelli, *egreſſus in publicum potuerit docere, quod dixit, vel certè ſciens ſe non poſſe oſtendere, quod ſcripſit, errorem ſuum fuerit apertè confeſſus, nec communione priuetur, nec extra Eccleſiam fiat.* Vbi nullam vult imponi pœnam pro priori delicto, dummodò alterius famæ ſatisfiat, vt hoc modo alter poſſet faciliùs obligari ad ſatisfaciẽdum, ſe prodendo, cùm inde nullum ei damnum, vel periculum immineret; vel, ſi hoc non obſtante, adhuc ſe prodere recuſaret, hoc ipſo ferè euidenter conſtaret, falſam fuiſſe calumniam.

18. Breuiùs reſpondere poſſumus ad capitulum, *Inter querelas*: cùm enim ibi dicitur, excommunicationem latam eſſe propter iniuriam factam, non eſt intelligendum, niſi ſecundùm ordinarium Eccleſiæ vſum: ſicut ſolet ferri excõmunicatio pro furto commiſſo, non quidem præcisè, quia commiſſum fuit; ſed quia ſemper durat, & non eſt reſtitutum, quod per furtum fuit ablatum: & ad hoc tendit excommunicatio, vt tale peccatum, quod tractu temporis ſuo modo durat, auferatur. In quo eadem ratio eſt de quacunque iniuria facta, quæ per reſtitutionem, vel ſatisfactionem reſarcienda eſt: & quandiu non reparatur, moraliter durare cenſetur. Quotieſcunque ergo in iure legimus, Cenſuram latam ob iniuriam factam, rectè intelligimus latam eſſe ob iniuriam ita factam, vt non ſit per ſatisfactionem reſarcita: atque adeò non omninò tranſactam, ſed perſeuerantem. Et ſimiliter intelligimus, latam eſſe conuenienti modo, id eſt, præmiſſa ſufficiente monitione, vel ſub ea conditione, *Niſi ſatisfeceris*. Nam, dum oppoſitum expreſsè non conſtat ex verbis, præſumendum eſt ſententiam ritè fuiſſe latam. Neque obſtat replica Cordubæ, ſcilicet, tunc non ferri Cenſuram propter omiſſam ſatisfactionem, ſed propter delictum præteritum. Reſpõdemus enim, eſſe quidem propter delictum commiſſum, non vtcunque, ſed vt habens adiunctam contumaciam in non ſatisfaciendo, vel reſipiſcendo; quæ contumacia quaſi formaliter cõſummat cauſam Cenſuræ. Hîc enim non negamus, Cenſuram ferri propter peccatum cõmiſſum, ſed purè ferri propter illud ſine ordine ad reſipiſcentiam, qua exiſtente, & deficiente contumacia, non ferretur excommunicatio. Ita ergo fieri potuit in caſu illius capituli.

Cap. Inter querelas 4. qu. 4. explicatur.

19. Dices: Cur ergo Gregorius reprehendit illum Epiſcopum, ſi debitum modum in excommunicando ſeruauit? nam, quòd id fecerit ad ſui defenſionem, vel ad extorquendam debitam ſatisfactionem pro iniuria ſibi facta, non videtur per ſe malum. Reſpondetur, iure reprehendi: quia in propria cauſa iudicium vſurpauit: quod eſt contra rationem iuſtitiæ. Et ideò diximus ſuprà hoc non licere, quoties Cenſura fertur per modum ſententiæ, aut iudicij: quanquam per modum defenſionis interdum permittatur.

Et vt intelligeretur non ita factum eſſe in eo caſu, expreſsè dixit Gregorius: *Pro vindicta propriæ iniuriæ, quod ſacris canonibus prohibetur, maledictionem anathematis inflixiſti.*

20. *Reſpondetur ad c. 1.* Guilliſarius 23. qu. 4.

Ad tertium ex cap. *Guilliſarius*, eadem reſponſio eſt. Meritò enim excommunicantur illi, qui Pontificem comprehenderant, & in exilium miſerant, & in ſuo peccato perſeuerabant: quod manifeſtè conſtat ex illis verbis, *Me in exilium miſerunt, in quo ſuſtentor pane tribulationis, & aqua anguſtiæ.* Et infrà: *Habeto ergo cum iis, qui tibi conſentiunt, plenæ damnationis ſententiam,* &c. Non erat ergo illud peccatũ præteritum omninò, ſed moraliter continuabatur. Addi etiam poteſt, illam non tam fuiſſe nouæ excommunicationis ſententiam, quàm declarationem Cenſuræ ipſo facto contractæ ab iis, qui violentas manus in Pontificem iniecerant.

21. *Satisfit iuribus pro quarto & quinto argum. allatis.*

Et ferè eadem reſponſio applicari poteſt ad omnia iura, quæ in quarto argumento afferuntur. Nam in primis, nunquam reperietur in iure lata excommunicatio pro peccato commiſſo ita præterito omninò, vt in futurum non pendeat, vel quoad reſtitutionem, vel quoad ſatisfactionem, vel quoad tollendum ſcandalum, vel occaſionem peccati, vel aliquid ſimile. Deinde in illis capitulis, *Raptores*: & *Eos qui rapiunt*: & in cap. *Si quis Epiſcopus*, non fertur excommunicatio propter commiſſa delicta, ſed ferri præcipitur in eos, qui deliquerint: atque ita magis fertur pro peccato futuro, vt cõſtat ex ipſis textibus: imò non fertur ipſo facto incurrenda, ſed inferenda, quod facillimum eſt.

22. *Cap.* Tanta, *86. d. exponitur.*

Difficilior eſt caſus dict. cap. *Tanta*, vbi Gregorius excommunicat eos, qui prauum quoddam conſilium dederunt: & dubitari non poteſt, quin illa pœna lata ſit purè, & abſolutè propter peccatum præteritum, ſine reſpectu ad futurum. Cuius ſignum manifeſtum eſt, tum quia abſolutè ibi fertur excommunicatio duorum menſium; tum etiam, quia ſolùm additur limitatio, vt ſi intra illud tempus articulus mortis acciderit, non priuentur communione. Quæ exceptio declarat in nullo alio caſu admittendos fuiſſe, etiamſi reſipiſcerent, vel pœnitentiam agerent. Propter hæc ergo non videtur poſſe negari, quin illa pœna lata fuerit purè propter peccatum commiſſum. Sed nihilominùs eiſdem indiciis colligo, illam non fuiſſe propriam Cenſuram excommunicationis, ſed ſolùm priuationem quandam, ſeu ſeparationem ab altari, & à communione Corporis & Sanguinis Domini. De qua iam ſuprà diximus, poſſe interdum præcipi propter delictum præteritum, præſertim pro definito tempore, prout ibi fit. Et inde ſumitur coniectura, illam non fuiſſe plenam excommunicationis Cenſuram, quia hæc nunquam ſolet imponi pro tempore definito, ſed ſimpliciter, vſque ad reſipiſcentiam. Item, vt tolleretur illa excommunicatio duorum menſium, non erat neceſſaria abſolutio, ſed ſolùm illius tẽporis tranſactio: ergo non erat vera Cenſura, nam hæc non tollitur, niſi per abſolutionem. Denique ſimile argumentum eſt, quòd inſtante mortis periculo, poterat Euchariſtia dari non obſtante tali excommunicatione, abſq; alia illius abſolutione: ergo ſignum eſt illam non fuiſſe veram Cenſuram, ſed ſolùm prohibitionem quandam communicandi, quæ pro illo articulo non obligabat.

23. *Explicatur caput,* Duo ſunt, *96. d.*

Ad facta Innocentij, & Ambroſij, quæ referuntur in cap. *Duo ſunt*, reſpondetur, illa peccata commiſſa talia fuiſſe, vt per aliquam publicam ſatisfactionem damnum, vel ſcandalum ex illis generatum, auferri oporteret. Et ideò illæ Cenſuræ, vel excommunicationes non fuerunt latæ propter ſolum peccatum commiſſum in pœnam eius, ſed ad extorquendam

A condignam pœnitentiam, vel ſatisfactionem pro tali delicto. Vnde in facto Theodoſij, cùm ipſe allegaret, etiam Dauidem Regem peccaſſe, & obtinuiſſe veniam; legimus reſpondiſſe Ambroſium: *Qui ſequutus es errantem, ſequere pœnitentem*: & ita peracta condigna pœnitentia, ſtatim eum abſoluit. In facto autem Innocentij clarius eſt, potuiſſe Arcadium excommunicari, donec factum de exilio, ſeu expulſione Chryſoſtomi retractaret.

Ad cap. 1. de Iudiciis, eadem eſt reſponſio, imò ex verbis illius textus ſumi poteſt ſenſus aliorum ſimilium. Sic enim habent: *Placuit vt nullus eidem communicet, donec, ſatisfactione præmiſſa, fuerit abſolutus.* 24.

25. *Cap. fina. 2. quæſt. 1.*

In cap. autem finali 2. quæſt. 1. non habet locum hæc interpretatio, nam ibi apertè imponitur pœna,
B non ad extorquendam ſatisfactionem aliquam, ſed purè ad punitionem delicti commiſſi. Vnde dicendum eſt, illam pœnam non fuiſſe Cenſuram. Quamuis enim in ea ferenda vtatur Põtifex verbo excommunicandi; non tamen fuit propria excommunicatio, ſed depoſitio, & perpetua priuatio Sacerdotalis muneris. Sic enim habent verba illius ſententiæ: *Igitur decernente nobiſcum ſancta Synodo in præſentia depoſiti, & ab officio Sacerdotali excommunicati, atque à regimine Epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.* Vbi vox illa, *depoſiti*, perpetuitatem pœnæ indicat. Cùm verò non dicuntur ſimpliciter excommunicati, ſed excommunicati ab officio Sacerdotali; apertè indicatur non eſſe ſermonẽ de propria Cenſura excommunicationis, ſed de perpetua ſuſpenſione à Sacer-
C dotali munere; quæ vel eſt idem, quod depoſitio, vel in illa includitur, & non eſt propriè Cenſura, vt ſuprà tactum eſt, & infrà etiam videbimus.

26. *Cap.* In loco. *5. qu. 4.*

Ad cap. *In loco*, quantum ad rem præſentem ſpectat, facilis eſt reſponſio: nam in eo Cenſura fertur pro peccatis futuris per generalem legem, cõtra eos, qui eam violauerint. Tamen, quia ibi dicitur: vt *violator illius legis trium dierum excommunicationis ſententiam perferat*: rectè ex illo textu colligitur, illũ excommunicationis modum fuiſſe pœnam purè latam in punitionem peccati commiſſi, ita vt pro tempore illorum trium dierum omninò ſuſtinẽda eſſet, quantumuis delinquens reſipiſceret. Ex quo (vt opinor) optimum argumentum ſumetur, ſimilem pœnam
D potuiſſe imponi à ſuperiori pro delicto commiſſo, etiamſi admonitio illius legis non præceſſiſſet: eſt enim eadem ratio, vt ex dictis patet. Quocirca illa excommunicatio trium dierum non erat verè Cenſura, imò neque erat priuatio à participatione Sacramentorum; ſed ſolùm à conſortio, ſeu communicatione fratrum, vt ibi indicat Gloſſa, & ſignificatur in Gloſſa. illis verbis textus: *cum omni dedecore de confeſſione abſtractus, à communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationem ſuſtineat.* Et magis explicat Archidiaconus, tum ibi, tum etiam in cap. *Præſenti*, 5. qu. 2. Archidiac. Ex quo textu etiam conſtat, antiquitùs interdum ſolitos fuiſſe fideles peccatores ſeparari à communione, ſeu communicatione fideliũm, abſque anathema-
E te: id eſt, abſque perfecta Cenſura maioris excommunicationis. Et hîc etiam habet locum argumentum ſuprà factum, quòd tranſacto illo triduo, ceſſabat illa excommunicatio, abſque alia abſolutione: quod eſt ſignum non fuiſſe veram Cenſuram. Vnde, loquendo de excõmunicatione pro quacunque priuatione communionis, vel communicationis cum aliis fidelibus, non dubito, quin poſſit ferri pro peccato commiſſo. Cùm enim poſſit fidelis priuari propter peccatum commiſſum cibo, & potu, vel in tali qualitate, vel in tanta quantitate, & priuari patria per exilium: cur non poterit etiam priuari communicatione humana aliorum fidelium ad certum tempus,

iuxta

iuxta qualitatem delicti. Nulla certè ratio reddi poteſt, quia in illa pœna nulla eſt improportio, nihilve intrinſecè repugnans rectæ rationi, aut excedens legitimam puniendi facultatem. Eſtque optimum exemplum in cap. *Neminem*, diſtinct. 45. vbi dicitur, Clericum non eſſe cædendum, ſed, ſi ita exigit eius culpa, triduo eſſe priuandum honore: quod eſt genus quoddam ſuſpenſionis, vt ibi notat Gloſſa, æquiparans illi aliam excommunicationem, de qua ſermo eſt in dicto capite, *In loco*. Et in Religionibus fuerunt olim vſitatæ huiuſmodi excommunicationes, vt ex regula ſancti Benedicti intelligi poteſt. Neque eſt eadem ratio de excommunicatione, quæ eſt Cenſura, tum quia alia eſt ratio, & finis inſtitutionis eius, tum etiam quia eſt longè acerbior pœna, vt magis ſtatim declarabimus.

27.
Satisfit vltimæ rationi.
Ad vltimam rationem, & omnes coniecturas, quæ in illa fiunt, reſponderi poteſt concedendo, poſſe Eccleſiam punire peccata commiſſa contra legem diuinam naturalem, vel poſitiuam, vel contra eiuſdem Eccleſiæ præceptum, etiamſi comminatio Cenſuræ non præceſſerit, quando punitio talium delictorum ad bonum Eccleſiæ regimen expedit, & prout expedit: negamus tamen poſſe vti ad hunc finem puniendi tantùm propria Cenſura, vt Cenſura eſt, quia ſpecialiter repugnat rationi & inſtitutioni eius, quę eſt, vt ſit pœna medicinalis, ex primario fine ſuo inſtituta ad comprimendam contumaciam, & extorquendam, vt ſic dicam, ab homine obedientiam Eccleſiæ debitam, & mediante illa reſipiſcentiam à peccato commiſſo, ſeu ſatisfactionem, aut aliquid ſimile: hunc enim eſſe Cenſuram finem, conſtat ferè ex toto titulo de Sententia excommunicationis, in lib. 5. & 6. Decretalium. Vnde in præſenti orta eſt diſtinctio ſuprà tacta, de Cenſura, vt Cenſura eſt, vel, vt quædam pœna eſt: & Cenſura, vt Cenſura, dicitur non poſſe imponi pro peccato præterito in puram vindictam, & pœnam eius; illa verò eadem priuatio, quæ aliàs habet rationem Cenſuræ, poſſe imponi ſub ratione pœnæ pro tali delicto. Quæ diſtinctio ampliùs explicanda eſt, ne cum priori ſententia de verbis contendere videamur.

28.
Cenſuram, vt priuat bonis ſpiritualibus nunquam ferri in puram vindictam.
Aduertendum ergo eſt, in his Cenſuris quædam eſſe, quæ per ſe ſumpta afferunt ſpirituale detrimentum: quod maximè videre licet in excommunicatione, quatenùs priuat ſuffragiis, & communibus Eccleſiæ orationibus, & omni vſu communi ſacrarum rerum, vel officiorum. Et in interdicto videtur eſſe eiuſdem rationis prohibitio dicendi, vel audiendi rem ſacram, aut diuina officia. Alia verò ſunt, quæ pertinent ad priuationem temporalium commodorum, vt eſt priuatio honoris alicuius, vel ſuſpenſio ab officio, aut beneficio, quatenùs affert temporale commodum, vel honorem. Item huc ſpectat priuatio humanæ communicationis, & ſimilia, quæ certè ex ſuo genere non afferunt incommodum animæ, ſed ſunt homini moleſta. Dico igitur, Cenſuram quatenùs infert prius nocumentum, nunquam ferri in puram pœnam delicti commiſſi, ſed ſemper cum ordine, & reſpectu ad reſipiſcentiam, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. *Vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die Domini.* Et ideò, ſecluſo hoc fine & reſpectu, non poteſt Cenſura integra: & quoad totum hunc effectum ferri in puram pœnam delicti commiſſi: eſſet enim irrationabilis pœna, quæ imponeretur cum detrimento ſpiritualium bonorum homini non indigenti tali pœna ad reſipiſcendum, & vitandum maius incommodum. Et hanc cenſeo eſſe rationem, ob quam excommunicatio ſimpliciter dicta non poteſt purè ferri in pœnam prioris delicti: includit enim magnum ſpirituale nocumentum, quod, per ſe loquendo, non eſſet homini imponendum in pœnam, niſi ſimul eſſet remedium ad liberandum hominem à contumacia, & maiori ſpirituali periculo.

1. Cor. 5.

Dices: Si hæc ratio eſſet efficax, probaret, etiam poſt trinam monitionem non poſſe excommunicationem abſolutè ferri in pœnam contumaciæ, ſed ſemper cum habitudine ad futuram reſipiſcentiam. 29. *Obiectio.*

Reſpondeo, verum eſſe ſemper excommunicationem includere tacitè hunc reſpectum. *Soluitur.* Cuius ſignum eſt, quia ſi homo reſipiſcat, & integrè obediat Eccleſiæ, ſtatim abſoluendus eſt ab excommunicatione, etiamſi aliis pœnis afficiendus ſit propter delictum commiſſum. Eſt tamen diſcrimen: nam quando præceſſit purum delictum abſque vlla contumacia, non videtur eſſe ſatis conſtans Eccleſiæ, an peccator ſit in eo ſtatu, in quo indigeat ad reſipiſcendum tam acerbo remedio. Et ideò abſolutè excommunicari non poteſt, ſed ad ſummum ſub ea conditione, *niſi reſipiſcat*, vel *ſatisfaciat*. At verò poſtquã monitio iam ſufficienter facta eſt, & peccator non reſipuit, ſed contumax permanet, iam meritò iudicatur indigens tali remedio, & dignus tali pœna: & ideò abſolutè excommunicari poteſt, non tamen pro certo & definito tempore: ſed ſolùm quoad vſque reſipiſcat.

Atque eadem ferè ratio eſſe videtur de interdicto, 30. præſertim, vt redundat in communitatem, ſiue directè feratur in locum, ſiue in perſonas: eſt enim magnum ſpirituale grauamen, quod interdum etiam innocentibus imponitur propter alienum peccatum, & occaſio eſſe poteſt ſpiritualis nocumenti, vel ſaltem impedire ſpiritualem profectum, & ideò ſine magna occaſione, & neceſſitate ſpirituali ferri non poteſt. Quæ neceſſitas non interuenit, quando delictum iam commiſſum ſolùm puniendum eſt, cùm aliæ pœnæ ſufficientes, & proportionatæ non deſint, abſque huiuſmodi Eccleſiæ incommodis. Igitur ſub ea tantùm ratione imponendum non eſt, ſed ſolùm ad comprimendam contumaciam, ſeu ad defendendum innocentem, vel tuendam Eccleſiaſticam dignitatem contra inobedientem & rebellem Iudicem, vel in ſimilibus caſibus, vt etiam vſus Eccleſiæ declarat. Denique idem eſt de ſuſpenſione, proportione ſeruata, quatenùs interdum etiam priuat his bonis, quæ ad bonum animæ conferunt. Eſt enim tunc eadem ratio, & ita quoad hoc æquiparantur hæ Cenſuræ in cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat. & cap. 1. de Sententia excommunicat. in 6. & ſæpe aliàs.

At verò quantùm ad priuationem temporalium commodorum, vel etiam quantùm ad aliquam ſpiritualem priuationem, quæ per ſe non afferat ſpirituale detrimentum, vel obſtaculum, ferri poſſunt huiuſmodi pœnæ in puram vindictam commiſſi delicti, non ſpectata quacũque reſipiſcentia, vel ſatisfactione pro peccatis. Et hoc probant, tum illa ratio vltima, ad quam reſpondemus, tum etiam multa iura, quæ paulò antea interpretati ſumus, tum etiam nonnulla alia, quibus diſputatione præcedenti probauimus ſuſpenſionem interdum ferri in puram pœnam delicti commiſſi, tum denique vſus Eccleſiæ. Sæpe enim videmus Clericos, qui deliquerunt, quantũuis reſipiſcant, vel pœnitentiam agant, ſuſpendi ab officio, vel beneficio pro aliquo tempore, quia illa priuatio ſolùm cẽſetur eſſe cuiuſdam temporalis commodi, vel honoris; & quamuis ex ea parte, qua priuat ſpirituali miniſterio, præſertim ſacrificij Miſſæ, videatur impedire aliquem ſpiritualem fructum, tamen & id eſt per accidens, quia non ſub ea ratione fertur, & non eſt neceſſarium: nam ille fructus poteſt aliunde ſuppleri, tum per obedientiam & humilitatem ſuſtinendi illam pœnam, tum etiam per alios ſpirituales actus, qui interim exerceri poſſunt.

31.
Cenſura, vt affert priuationẽ quæ non inducit ſpirituale detrimentum, poteſt ferri in puram vindictam.

Sicut

31. Sicut etiam in exemplo ſuprà poſito,quo aliquis in pœnam delicti arcetur ab vſu Euchariſtiæ pro aliquo tempore,talis pœna non cenſetur afferre ſecum ſpirituale detrimentum, quia illamet abſtinentia diuini alimenti,cum reuerentia & humilitate ſuſcepta, ſolet eſſe valde vtilis peccatori, præſertim ad breue tempus, quale ſemper eſt illud,quod canon, vel Superior præſcribit, quando abſolutè fert hanc pœnam pro delicto commiſſo. Atque ad hunc modum iudicandum eſt de aliis priuationibus, ſeu incommodis, quaſi partialibus, quæ in Cenſuris includuntur. Et, quando hoc modo, ſeu quaſi ex parte tantùm imponũtur, non habent propriam & abſolutam rationem Cenſuræ,& ideò abſolutè negamus Cenſuras ferri in puram pœnam delicti commiſſi,quamuis non negemus aliquid cẽſuræ, ſeu quod alioqui ferri poſſet per modum cenſuræ,illo modo imponi poſſe. Et quoad hoc, priorem ſententiam probamus, limitando, ſeu explicando poſteriorem.

SECTIO VI.

Vtrum Cenſura per legem,vel ſententiam generalem lata ob defectum iuſtæ cauſæ nulla ſit, vel tantùm iniuſta, & quomodo inter ſe hæc differant.

1. QVod,deficiente cauſa iuſta, cenſura quoque iniuſta ſit,per ſe notum videtur:quia iniuſtum eſt,quenquam ſine cauſa damnare: ergo & ſine cauſa iuſta, ac ſufficiente,cùm ratio iuſtitiæ in æquitate poſita ſit. Difficultas verò eſt, an huiuſmodi Cenſura lata per iniuſtam ſententiam, vel legem, valida ſit aliquo modo, ita vt ad aliquid in conſcientia obliget. In qua re communiter exiſtimantur Canoniſtæ, & Theologi, omninò contrarias habere ſententias, Canoniſtis aſſerentibus talem Cenſuram eſſe validam, ideóque timendam,& obſeruãdam, donec per abſolutionem tollatur: Theologis verò contrà aſſerentibus talem Cenſurã nullam eſſe: ideoq; per ſe loquendo,in conſcientia ad nihil obligare, ſed ſolùm ex accidente quantum ad vitandum ſcandalum neceſſarium fuerit. Verumtamen, ſi rectè omnia diſtinguantur, & authorum dicta expendantur diligenter, non opinor eſſe inter eos magnam diuerſitatem opinionum. Vt ergo rem explicemus, dicamus priùs de Cenſura lata per legem ſiue ſtatutum, aut præceptum Superioris tam generale, quàm ſpeciale: de his enim omnibus eadem eſt ratio,poſtea verò dicemus de Cenſura lata per ſententiam, ſeu condemnationem Iudicis. Et, quamuis hoc loco præcipuè agamus de iniuſtitia,vel nullitate cenſuræ ex parte cauſæ propter quam fertur; conſequenter verò explicabimus omnes cauſas nullitatis; & omnes modos iniuſtitiæ, qui in præſenti interuenire poſſunt: nam hæc connexa ſunt, neque vnum ſine aliis exactè poteſt explicari.

Regula generalis pro obligatione Cenſuræ.

2. QVod ergo attinet ad Cenſuram latam per legem,ſit hæc prima regula certa, & indubitata. Quotieſcunque lex, vel propter iniquitatem nulla eſt,vel propter aliam cauſam actu non obligat, Cenſura per talem legem lata nulla eſt,ſeu de facto non incurritur. In hac regula,formaliter ſumpta,nulla eſt diuerſitas opinionum, licèt fortaſſe in explicandis cauſis nullitatis legis eſſe poſſit. Sed hoc poſterius non propriè ad hunc locum,ſed ad materiam de Legibus ſpectat. Probatur ergo aſſertio poſita, tum quia acceſſorium ſequitur naturam principalis: hæc autem Cenſura eſt quid acceſſorium, & ſecũdarium in tali lege: ergo, ſi lex quoad ſuum principalem actum præcipiendi, vel prohibendi nulla eſt, multò

A magis quoad ſecundarium, quod eſt Cenſura. Tum etiam,quia vbi non eſt vis directiua, non poteſt eſſe coërciua,reſpectu eiuſdem actus: quia finis adæquatus virtutis coërciuæ,& actus eius, eſt executio, ſeu actus virtutis directiuæ. Sed præceptum, quod eſt nullum,non habet vim directiuam; vel ſi non obligat,non exercet illam: ergo nec exercere poteſt vim coërciuam,ad quam pertinet Cenſuram inferre. Denique, quia ſi lex nulla eſt, vel non obligat, prorſus aufertur materia Cenſuræ,& omnis coactionis: quia ſi lex non obligat,nec contumacia,nec inobedientia, vel peccatum in eius tranſgreſſione interuenire poteſt: ablata autem materia Cenſuræ,nulla poteſt eſſe Cenſura: ſicut, ablata cauſa adæquata, non poteſt manere effectus: & ablato obiecto, non poteſt manere actus: ergo Cenſura per talem legem lata nul-
B lius momenti eſt.

Dices interdum, poſſe eſſe purè pœnalem legem, quæ habet vim coactiuam, non tamen propriè directiuam, cùm in conſcientia non obliget. Reſpondetur primò, fortaſſe nullam eſſe huiuſmodi legem. Nam ſi quæ ſunt alicubi ſtatuta, vel conſtitutiones, quæ ſolùm pœnam inducant, non ſunt propriè leges, ſed veluti pacta quædam, vel conuentiones, vt qui hoc fecerit,talem pœnam ſubeat. Vel certè,ſi illæ ſunt appellãdæ leges,aut ſeipſis, & ipſo iure obligant ad pœnam ſoluendam, & illæ iam habent vim directiuam, quæ obligant in conſcientia, non qui-
C dem definitiuè & abſolutè ad vnũ actum, ſed vel ad hoc diſiunctum: *Aut hoc non facias, aut ſolue hoc*; vel (quod idem eſt) ad conditionatum actum: *Si hoc feceris, ſolues illud.* Aut certè, ſi talis lex non obligat ad pœnam ipſo iure magis obligat Iudicem ad inferendam talem pœnam, quàm alium ſubditũ obliget ad ſui obſeruationem; vel ad ſummum, obligat illum ad ſuſtinendam,& exequendam talem pœnam,poſtquam illi iniuncta fuerit. Et, quoad hoc tantùm habebit rationem legis reſpectu illius, quæ ideò iuſta eſſe poteſt, quia non imponit illam pœnam propriè vt pœnam: cùm pœna in rigore, culpæ reſpondeat, ſed vel vt ſatisfactionem, aut reſtitutionem alicuius damni,vel vt moralem quandam coactionem ad ali-
D quid agendum, vel non agendum: aliquando enim poteſt Superior propter bonum commune cogere ad actum, cuius omiſſio per ſe ſumpta peccatum non eſſet. Sed de hoc aliàs. 3. *Obiectioni occurritur.*

Quod ergo ad præſens attinet,manifeſtum eſt,legem præcipientem, vel prohibentem ſub Cenſura, non poſſe eſſe purè pœnalem: quia hæc pœna ſpiritualis eſt,& grauiſſima, quæ neceſſariò ſupponit culpam,& non quamcunque,ſed mortalem,& cum aliqua contumacia: in tranſgreſſione autem legis purè pœnalis per ſe non eſt culpa, nec contumacia, dum quis paratus eſt ſuſtinere & ſoluere pœnam; imò neque eſt ibi propriè & rigoroſè inobedietia, cùm non intercedat voluntas Superioris abſolutè obligans. 4.
E Dico autem, *propriè & rigoroſè*:quia interdum lex talis,vel conſtitutio habet vim directiuam per modum conſilij tantùm: & tunc interuenit in eius tranſgreſſione quidam inobedientiæ modus, non vt dicit culpam, ſed vt dicit carentiam cuiuſdam perfectionis obedientiæ,quæ tamen ad propriam Cenſuram non ſufficit, vt per ſe notum eſt,& ex ſuperioribus conſtat. Eſt ergo certa, & conſtans dicta regula, quòd ſi lex nulla eſt,vel actu non obligato Cẽſuram validam non inducit: neque in hoc occurrit difficultas alicuius momenti.

Quibus ex capitibus lex poſſit eſſe nulla.

TOta verò difficultas eſt in explicando, quando lex adeò ſit iniqua,vt ſit nulla; vel,ſi iniqua non ſit, 5.

ſit vnde fieri poſſit vt non obliget: ſed quia hoc, vt dixi per ſe ſpectat ad materiam de legibus, breuiter dicendum eſt, ex duplici capite principali poſſe legem eſſe nullam. Primò ex defectu iuriſdictionis, ſeu poteſtatis: nam lex eſt actus Superioris; non eſt autem Superior, qui poteſtatem, aut iuriſdictionem ad præcipiendum non habet: actus autem ſine potentia eſſe non poteſt. Et hæc etiam lex dici poteſt iniqua, etiamſi in materia æquiſſima appareat, ratione abuſus poteſtatis, vel potiùs ratione vſurpatæ poteſtatis. Aliud caput eſt ex parte rei præceptæ, ſi vel turpis ſit, vel communi bono contraria, vel certè prorſus inutilis: tunc enim obligare non poteſt in conſcientia, & maximè ſub Cenſura.

Lex aut eſt nulla ex defectu iuriſdictionis.

Aut ex iniquitate rei præceptæ.

6. *Quæ iniuſtitia requiratur ad legis nullitatem.*

Solùm oportet obſeruare, quando prior defectus non interuenit: quia conſtat eum, qui præcipit, ſuperiorem eſſe, & iuriſdictionem habere, vt propter poſteriorem defectum lex, & Cenſura nulla exiſtimetur, oportere errorem, & iniquitatem eius eſſe indubitatam, ac moraliter certam; ita vt res dubia non ſit: nam in dubiis parendum eſt Superiori, qui ius præcipiendi habet, ac poſſidet; & ideò conditio eius melior eſt: & præterea, quia ad commune bonum hoc omninò expedit. Propter quod idem ego cenſeo, licèt de legis iniuſtitia probabilis ſit opinio, aut veriſimile iudicium ſine temeritate formari poſſit: quia, dummodo iuſtitia legis probabilioribus rationibus, vel certè æquè probabilibus nitatur, id mihi ſatis eſſe videtur, vt valida ſit: & conſequenter, vt obliget & Cenſuram inducat: alioqui cogendi eſſent Superiores ad nunquam præcipiendum, niſi ex certa, & euidente cognitione: quod eſt ſupra humanam facultatem. Si enim ſubditis licet ex probabilibus rationibus formare iudicium prudens, & practicè certum ad operandũ: cur non etiam hoc licebit Superiori ad ferendam legem & præceptum? Sicut enim cęteri homines non poſſunt ſemper habere euidẽtiam ſpeculatiuam; & ideò, ne perplexi ſint, & humano modo operari valeant, licitè applicant ad opus iudicium probabile, cum certitudine practica: ita idem modus operandi neceſſarius eſt Superiori, qui homo etiam eſt, alioqui ſæpe eſſet perplexus, & multa incommoda communi bono ex eius regimine ſequerentur. Quòd ſi ipſe iuſtè & rectè ita præcipit, alij certè obedire tenentur: alioqui eſſet bellum iuſtum ex vtraq; parte, & Reſpublica gubernari non poſſet.

6. *Obiectioni ſatisfit.*

Quòd ſi quis obiiciat commune dogma Theologorum, vnumquemq; operari poſſe iuxta ſuam opinionem probabilem. Dicendum eſt, illud eſſe intelligendum de opinione practicè probabili, id eſt, in ordine ad opus, & non in ſola ſpeculatione: in præſenti autem, licèt poſſit eſſe vtrinque controuerſia probabilis, an hoc, quod præcipitur, iuſtum ſit, necne; tamen poſita lege, iam non eſt probabile, quin oppoſitum malum ſit, quia non eſt probabile, quin hæc lex ſic lata valida ſit, & iuſta. Vel certè dici etiam poteſt, illud axioma intelligi in cauſa pari: hìc autem in hoc eſt imparitas, quòd ius, & poteſtas Superioris præeminet, ſemperque præferri debet. Dixi autem: *Dummodo iuſtitia legis ſaltem æquè probabilibus rationibus nitatur*: nam, ſi oppoſitum ſit manifeſtè probabilius, etiam eſt valde probabile ſubditos poſſe ſe excuſare ab obſeruantia talis legis. Sed non poſſumus hìc latiùs hoc proſequi: ſatis ergo nunc ſit definire, ita eſſe de valore Cenſuræ, ſicut de valore legis, iudicandum.

7. *Quibus ex capitibus lex iuſta poſſit non obligare.*

Suppoſita tamen iuſtitia legis ex dictis duobus capitibus, ex duobus aliis poteſt cõtingere, quòd lex non obliget, ſcilicet, quia non eſt ſufficienter promulgata, vel quia non eſt acceptata, ſeu vſu recepta, ſeu (quod perinde eſt) quia iam eſt abrogata tacitè, vel expreſsè Superiore conſentiente: quæ omnia longam poſtulant explicationem, ſcilicet, qualis promulgatio neceſſaria ſit; quæ item acceptatio ſufficiat, vel requiratur; vel quæ reſiſtentia, aut conſuetudo contraria ſufficiat ad impediendam, vel tollendam obligationem legis: hæc autem omnia in propriam materiam remittere neceſſarium eſt, ne, ordinem peruertendo, omnia confundamus, & in infinitum abeamus.

8. *Quæ ignorantia, aut impedimentũ excuſet à Cenſura.*

Statim verò inſurgebat difficultas: nam concurrentibus his omnibus conditionibus generalibus, neceſſariis ad valorem, & obligationem legis, fieri poteſt vt in particulari ignoretur, & tunc lex nihilominùs obligabit, & tamen Cenſura non incurretur. Sed, quia de ignorantia dicturi ſumus ſectione ſequenti, nunc breuiter dicitur, ſi ignorantia ſit inuincibilis totius legis, tunc ita reputari, ac ſi reſpectu talis hominis non fuiſſet promulgata, quantum ad hũc effectum impediendi Cenſuram: quia omninò excuſat à culpa, ſiue in rigore dicatur non obligari, ſiue tantùm excuſari; quod parum nunc refert. Idemque dicendum eſt de quocunque alio iuſto impedimento, quod excuſet hominem ab obligatione talis præcepti: nam, quoties excuſat à culpa, excuſat etiam à Cenſura legis. In quo etiam non poteſt eſſe controuerſia, præſertim quandiu ſententia iudicis, etiam declaratoria non interceſſit: quia tunc neque in interno foro quiſpiam ſubiacet Cenſuræ, cùm reuera culpam non commiſerit, nec quoad Deum ligatus ſit: neque in foro exteriori, cùm etiam in eo non ſit condemnatus. Vnde neque quoad ſe, neque quoad alios abſtinere tenetur, quamuis ſcandalum ſemper vitandum ſit. At, ſi ignorantia ſit culpabilis, vel non de tota lege, ſed tantùm de Cenſura, inſurgunt aliæ difficultates inferiùs tractandæ.

Vt cenſura valida ſit debere legem eſſe iuſtam quoad proportionem Cenſuræ cum legis materia.

9. Secundò dicendum eſt, vt Cenſura lata per legem valida ſit, non ſatis eſſe legem eſſe honeſtam & iuſtam quoad id quod præcipit, vel prohibet, ſed etiam quoad proportionem Cenſuræ cum materia talis præcepti. Declaratur, & probatur primò ratione generali: quia huiuſmodi lex, & in vniuerſum lex omnis, quæ præcipit, & imponit pœnam tranſgreſſori, duo facit: ergo, vt ſit ſimpliciter iuſta, in vtroque debet ſeruare æquitatem, nam bonum ex integra cauſa; ergo non tantùm debet ſeruare æquitatem in eo quod præcipit, ſed etiam in pœna, quam imponit, ſcilicèt, vt ſit proportionata delicto, nam ſi pro re leui grauem pœnam imponat, quoad eam partem iniuſta erit, etiamſi quoad alteram, rem iuſtam præcipiat. Atque ita in præſenti, ſi materia præcepti leuis ſit, ita vt eius trangreſſio non excedat culpam venialem, & illi adiungatur Cenſura maior, ſeu grauis, valida non erit, quia non habet materiam ſufficientem, in qua fundetur. Et ideò dicunt communiter doctores, ſi aliquando adiungantur huiuſmodi Cenſuræ his leuioribus præceptis, illas non eſſe veras, ſed comminatorias, & ad terrorem. Et in ſuperioribus diximus earum vſum nobis non probari, quia ſynceram non continent veritatem, & poſſunt occaſionem præbere indoctis ad peccandum grauiter ex conſcientia erronea.

10. *Lex ob hanc improportionem iniuſta non obligat ad minorem, & proportionatam Cenſuram.*

Dices, Eſto in eo caſu talis pœna non teneat in totum, tenebit ſaltem ex parte proportionata culpæ: vel ſi culpa non eſt ſufficiens ad excommunicationem maiorem, incurretur ſaltem minor. Reſpondetur, per ſe loquendo, hanc pœnam Cenſuræ imponi per modum vnius, & quaſi indiuiſibilis iuxta

inten

intentionem ferentis, & ideò vel tota eſt valida, vel nihil, niſi fortè per accidens, & propter aliquas extrinſecas rationes quoad aliquam partem interdum ſeruanda ſit, ſicut infrà dicemus de Cenſura per ſententiam illata. Eò vel maximè, quòd, cùm talis lex quoad hanc partem nulla ſit, nemo ratione illius ad aliquid obligatur, ſed ita ſe habet ac ſi non eſſet condita. Et ideò non habet locum illa commutatio excommunicationis maioris in minorem: quia hæ ſunt Cenſuræ ſpecie differentes, & tam verba legis, quàm intentio legiſlatoris in altera tantùm terminata eſt, vt ſupponimus. De qua re plura inferiùs, agendo de Cenſura per ſententiam lata.

11. *Materia ex ſe indifferens relata ad cõmune bonum poteſt eſſe grauis.* Obſeruare autem oportet in huiuſmodi humanis præceptis, ſæpe materiam eorum eſſe ex ſe indifferentem, aut leuem videri, & tamen relatam ad aliquod commune bonum, quod reſpicit præceptum humanum, eſſe grauem, & ideò, ſi præcipiatur ſub Cenſura validam eſſe talem Cenſuram, vt quando Iudex præcipit ſub excommunicatione aliquem comparere in iudicio, aut cùm Inquiſitores vocant ad edictum audiendum, vel aliquid ſimile. Et ideò non facilè ſunt contemnendæ huiuſmodi Cenſuræ, vel putandum comminatorias eſſe, aut ſolùm ad terrorem. Quia ſæpe ignoratur grauis ratio, vel neceſſitas talis præcepti, quod materialiter (vt ita dicam) conſideratum apparet leue, formaliter autem, & in ordine ad talem finem eſt ſatis graue: & ideò oportet (ſicut dicebam in ſuperiori aſſertione) ſatis certò & indubitanter conſtare leuem eſſe culpam, & improportionatam eſſe Cenſuram.

12. *Exemplo res declaratur.* Accommodatum exemplum eſſe poteſt de his excommunicationibus, quæ communiter feruntur, vt reſtituantur ea, quæ per furtum ablata ſunt: nam ſi res furto ſublata ſit leuis, ita vt furtum peccatum mortale non fuerit; omnes docent, talem cenſuram non eſſe validam, ſed comminatoriè interpretandam eſſe, vt in ſpecie docuit Victoria in Summa, tract. de excommunicat. numer. 5. Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 9. num. 2. & 3. Caſtro lib. 1. de Lege pœnali, cap. 6. ſub finem: qui grauiter reprehendunt abuſum eorum Epiſcoporum, qui pro leuibus furtis Cenſuram excommunicationis ferunt. (*Victor. Couarr. Caſtr.*) Additque Victoria: *Ego credo, quod iſtæ excommunicationes non obligant, niſi præſumatur eſſe mortale id, de quo feruntur: non enim de hoc dubito.* Nihilominùs tamen, quando res tota per furtum ſublata, eſt grauis, & ad peccatum mortale ſufficiens, quamuis contingat à multis eſſe per leues partes ſublatum (quod contingere poteſt abſque peccato mortali alicuius) ſi feratur excommunicatio, (vt ferri ſolet) vt reſtituatur tale damnum, vel talis res, cenſetur valida excommunicatio, & obligans ſingulos damnificatores ad ſuam partem reſtituendam. Quia, licet in ſe appareat leuis, tamen in ordine ad reparandum graue damnum eſt grauis: & ideò, licèt ablatio fortaſſe fuerit veniale peccatum, quia graue damnum non fuit præuiſum, neque intentum, tamen obligatio ad reſtituendum, quando iam conſtat de graui damno, & præſertim poſt præceptum Eccleſiaſticum impoſitum, poteſt eſſe grauis: atque adeò tranſgreſſio eius erit ſufficiens materia Cenſuræ. Quod notauit Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 2. poſt med. verſic. *Arguitur*, quanquam oppoſitum teneat Nauarr. libr. 3. de Præſtit. cap. 1. dub. 8. & eam tribuit Nauarro, poteſtque ex illo colligi in Summa cap. 17. num. 3. & 130. & cap. 27. nu. 9. & in cap. *Inter verba*, 1. part. quæſt. 3. num. 180. Sed hoc nunc exempli cauſa dictum ſit: nam agentes de excommunicatione hoc pleniùs examinabimus.

Vide illum li. 4. de Iuſt. qu. 7. a. 2. Coua. l. 1. variar. c. 3. n. 10. Med. C. de reſtit. q. 8. & 10. Hẽric. in Sum. li. 13. c. 17. nu. 4. lit. F. G.

Num pro qualibet culpa mortali poſſit Cenſura grauis ferri.

13. Igitur quoties conſtiterit grauem Cenſuram ferri pro veniali culpa, pro conſtanti habendum eſt illam inualidam eſſe. Dubitari autem poteſt, an è conuerſo ſit etiam generalis regula, quoties conſtiterit culpam eſſe mortalem, validam eſſe Cẽſuram. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſæpè talis Cenſura eſt immoderata pœna, etiam reſpectu culpæ mortalis: quia, vt ſupra diximus, non pro quocunque mortali poteſt tam grauis pœna ferri. Neque etiam videtur ſufficere quælibet contumacia, quia inter contumacias eſt magna varietas, vt notant Gerſon, Caſtro, & Couarruuias locis citatis: & licèt illa, quæ peruenit ad malitiam mortalem, ſub ea ratione grauis ſit, in ordine tamen ad talem Cenſuram poteſt eſſe leuis; nec poteſt Eccleſia tam acerbo remedio vti ad exigendam obedientiam in quacunque materia, etiamſi alioqui ad mortale peccatum ſufficiat. Vnde Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. prohibet ferri excommunicationes, niſi pro cauſis grauiſſimis: & auctores communiter reprehendunt Eccleſiæ miniſtros, qui propter leue aliquod furtum etiamſi mortale peccatum ſit, eiuſmodi Cenſuras ferunt.

Ratio dubitandi. *Gerſon. Caſtro. Couar.* *Conc. Trident.*

14. *Concluſio.* Sed nihilominùs de nulla Cenſura, vel excommunicatione lata per legem, aut præceptum obligans ſub mortali peccato, auderem dicere nullam eſſe. Quia, quamuis ad prudentiam iudicis pertineat non ferre huiuſmodi Cenſuram pro quouis peccato mortali, tamen vbicunque interuenit peccatum mortale cum contumacia, eſt proportio ſufficiens, ſaltem vt Cenſura valida ſit: quia, cùm omne peccatum mortale tollat vitam animæ, vtendo rigore non prorſus iniuſto poteſt Eccleſiaſticus iudex per Cenſuras coërcere ſubditum, vt pareat in quacunque re ſub mortali culpa obligante. Vnde Victoria ſuprà dicens Cenſuram eſſe inualidam, quæ pro furto leui fertur, ſtatim addit, *Niſi tale ſit, vt præſumatur eſſe peccatum mortale.* Et ad eundem modum loquuntur reliqui auctores. Ac denique quamuis interdum eſſet res dubia, ſemper eſt pro valore legis præſumendum, iuxta ea, quæ diximus.

15. *Duplex poteſt eſſe iniuſtitia in huiuſmodi lege.* Quocirca duplicem iniuſtitiam in huiuſmodi lege diſtinguere poſſumus, vnam legalem, alteram quaſi commutatiuam: hæc poſterior interuenit, quando lex imponit pœnam, quam reuera non meretur eius tranſgreſſor, quia eſt omninò improportionata: prior autem erit, quando, licèt reſpectu tranſgreſſoris pœna non ſit omninò indebita, aut excedens: tamen reſpectu boni communis, quod reſpicit iuſtitia legalis, eſt inordinatum medium, & fortaſſe etiam nociuum cogere per talem Cenſuram ad obſeruationem talis legis. Quando ergo Cenſura eſt poſteriori modo iniuſta, & inæqualis culpæ, meritò cenſetur nulla: quia non tam eſt pœna, quàm iniuria: actio autem iniurioſa quatenus talis eſt, non poteſt habere vim obligandi. At verò quando Cenſura ſolum eſt iniuſta priori ratione communi, & legali, id non ſatis eſt vt ſit nulla, quia reſpectu eius, cui imponitur, non continet iniuſtitiam propriam, aut inæqualitatem ſimpliciter: ſolus autem defectus contra iuſtitiam legalem per ſe non ſufficit ad inualidum reddendum actum: niſi intercedat ius aliquod poſitiuum irritãs illum, vt in ſequenti puncto iterum dicemus. Sicut etiam iniuſtitia legalis per ſe ſumpta non obligat ad reſtitutionem, niſi admiſceatur iniuria contra commutatiuam, vt nunc ſuppono.

16. *Quorundam limitatio.* Quidam tamen limitant hanc poſteriorem partem, dicentes, ſi Prælatus ita abutatur poteſtate, vt paſſim præcepta obligantia ipſo facto ſub Cenſura,

ſeu excõmunicatione multiplicet, idq; cedat in contemptum Eccleſiaſticæ poteſtatis,tunc cenſurã inualidam eſſe,quia repugnat præcipuo fini ſuo,qui eſt,vt Eccleſiæ auctoritas & obediẽtia conſeruetur. *Reijcitur.* Veruntamen,quantumuis hæc præcepta multiplicentur, ſi in nullo illorum in particulari reperitur prædicta iniuſtitia quaſi commutatiua, ſed in quolibet per ſe ſumpto eſt ſufficiens cauſa ſaltem moralis inobediẽtiæ,& contumaciæ,dici non poteſt tales cenſuras eſſe nullas,quia nec de omnibus id affirmari poteſt, tum quia multùm derogaret Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & poteſtati,tum etiam,quia plures illarum poſſunt eſſe non ſolum iuſtæ,ſed etiam conuenientes: neq; etiam id poteſt de quibuſdam affirmari,& non de aliis,quia nulla eſt diſparitatis ratio. Niſi quis fortaſſe dicat, priores eſſe validas:poſtquam autem nimium multiplicari incipiunt illas poſteriores inualidas eſſe.Quod ſanè eſſet improbabile,quia nullus hominum diſcernere poteſt,quando incipiat ille numerus excommunicationum eſſe tantus,vt cenſuras inualidet:niſi fortè, quando iam præceptum cenſeatur eſſe de re impoſſibili,ſeu repugnante ſuperioribus præceptis, aut quòd ſimul cum illis impleri non poſſit: tunc autem defectus non ſolum erit contra iuſtitiam legalem,ſed etiam contra commutatiuam, quia præcipit res incompoſſibiles: tunc autem ita erit inualida cenſura, ſicut & præceptum ipſum. Non eſt autem cur in eo caſu præceptum poſteriùs datum magis dicatur eſſe nullum,quam priùs,imò potius ſi illa incompoſſibilia ſunt,iudicandum eſt poſterius reuocare illud, quod priùs fuit datum:quanquam interrogandus,& conſulendus ſit ipſe Prelatus,ne fortè per inaduertẽtiam id fecerit. Quod ſi ſciens velit omnia illa præcepta, & cenſuras ſimul imponere , tunc ſubditus ſatisfaciet ſi id,quod moraliter ſibi poſſibile eſt fecerit:eritq; in arbitrio eius inter ea mandata eligere quod ſibi placuerit ſiue priùs,ſiue poſteriùs datum ſit: tunc enim ordo temporis nihil præſtat,cùm poteſtas, & voluntas præcipientis eadem ſit.

SECTIO VII.

Vtrùm,Cenſura lata ab homine per ſpecialem ſententiã, nulla ſit ex defectu cauſæ,vel tantùm iniuſta.

1. *Cenſura lata per ſententiã nullam ex defectu iuriſdictionis eſt nulla.*

SVpereſt dicendum de cenſura lata ab homine per propriam ſententiam condemnatoriam,vel declaratoriam Et primum ſuppono quotieſcunque ſententia eſt iniuſta ex defectu iuriſdictionis,cenſuram non ſolùm iniuſtam eſſe,ſed etiam nullam: quia etiam ipſa ſententia nulla eſt.Et quoad hoc eadem eſt ratio de ſententia,quæ de lege: ſententia eſt etiam actus iuriſdictionis: & ita in hoc omnes conueniunt.Et hac ratione cenſura lata iure poſt interpoſitam appellationem eſt nulla,vt infinita ferè iura diſponunt:quia per appellationem interpoſita videtur iuriſdictio iudicis dormitare,vt dicitur in c.*Paſtoralis*,§. *Verum*,de Appellat.Item ex eadem radice cenſura lata ab excommunicato nulla eſt, quia per excommunicationem tollitur,vel ſuſpenditur iuriſdictio.Et ſic de aliis.

De ſententia iniuſta contra iuſtitiam legalem.

2. *Cenſura lata per ſent. habentem defectũ ſubſtantialem legalem. eſt nulla.*

SEcundò ſuppono,duobus modis(ſicut de lege dixi)ſententiam poſſe eſſe iniuſtam, primò contra ſolam iuſtitiam legalem, vt putà quia in ea ferenda ſeruatus non fuit debitus ordo iuris abſque alia iniuſtitia. De quo ordine iuris vlteriùs ſubdiſtinguendum eſt:nam quidam eſt accidentalis tantùm, vt eſt in præſenti,quòd ſententia ſcripto feratur,quòd præcedat canonica monitio, &c. Alius eſt ſubſtantialis,

A vtpote neceſſarius, vt ſententia valida ſit, vt erit in præſenti,quòd legitima citatio partis præcedat:quòd cauſa cenſuræ legitime & iuridice probata ſit:ac denique huiuſmodi eſt omnis illa conditio,quę vel iure naturę, vel ex ſpeciali iure poſitiuo ita preſcripta eſt: Quando ergo in ſententia eſt defectus ſubſtantialis ordinis iuris,certum eſt cenſuram non ſolùm eſſe vtcunque iniuſtam,ſed prorſus inualidam:quia ſententia ipſa nulla eſt:& ſententia nulla nullum poteſt inducere effectum iuxta l.4.§.*Condemnatum*,ff.de Re iudicata.Et de huiuſmodi defectu loquuntur multa iura,quando aiunt,ſentẽtiam eſſe nullam contra leges, aut canones prolatam,vt in cap. 1.& cap. *Cùm inter*, B de Re iudic in l.*Præſes*,& l. *Cum prolatis*,ff. eod.tit.& in l.prima,ff. Quæ ſententia ſin.appell. reſcindenda, & in l.2.Cod.quando prouoc. non eſt neceſ. & optimè in l.*Prolatam*,C.de Sent.& inter. Et huiuſmodi ſententia dici ſolet in iure eſſe contra ius conſtitutionis,quod cenſetur eſſe aliud ac eſſe cõtra ius litigatoris,vt patet ex d.c *Cùm inter*.de Re iud.& ca.*Venerabilibus*,§.*Sane*,de Sent.excomm. in 6. Quod tamen intelligo,quaſi directè,& immediatè, nam ex conſequenti,& quaſi remotè, etiam prior redundat in iniuriam litigatoris.Nam ſi quis rectè conſideret, talis ſententia non ſolùm eſt contra iuſtitiam legalem,ſed etiam contra commutatiuam,vt in exemplis poſitis, ſi quis damnetur non citatus, ei fit manifeſta iniuria, idemque eſt ſi damnetur non legitimè, & iuridicè C conuictus:& in vniuerſum,ſi per ſententiam nullam condemnetur,ex quocunq; capite nulla ſit:quare mirum non eſt quòd talis cenſura ſit prorſus nulla.

Quando verò in ſententia ſolùm deeſt ordo iuridicus accidentalis,tunc dici poteſt aliquo modo iniuſta reſpectu iuſtitię legalis non tamen reſpectu commutatiuæ: eſtque ſententia valida, & conſequenter etiam cenſura per illam lata,valida eſt:licèt ſecũdum eandem rationem iniuſta ſit: quia hæc iniuſtitia non eſt propriè reſpectu eius,in quem fertur cenſura, ſed ſolùm reſpectu iuris,& boni communis. Vnde in iure interdum talis ſentẽtia abſolutè iuſta appellari ſolet,vt patet ex cap.*Sacro*.de Sent.excom.Quod etiam in ſuperioribus annotauimus,cùm de forma ferendi D cenſuras ageremus. Atque in hoc etiam nullum diſcrimen inuenio inter Iuriſperitos.& Theologos. Eſtque diſtinctio data conformis doctrinæ D. Thomæ ſecunda ſecundæ,q.65.art.5.ad tertium. D.Thom.

3. *Si autem defectus accidentalis ſit, eſt valida.*

De ſententia iniuſta contra iuſtitiam commutatiuam.

4.

ALio ergo modo poteſt eſſe iniuſta ſententia contra iuſtitiam commutatiuam ex defectu legitimæ cauſæ, quod nunc præcipuè agimus. Poteſt autem hoc etiam variis modis accidere : duo tamen ſunt præcipui. Vnus quando cenſura fertur ſub titulo ſufficientis cauſę,non tamen veræ,ſed tantum præſumptæ. Alter eſt quando fertur etiam ſine titulo cauſæ ſufficientis: ſed abſolutè ex cauſa iniqua, ſeu leui, & improportionata. Rurſus in priori E membro poſſunt varij modi diſtingui, ſcilicet quòd ſufficiens cauſa excommunicandi neque in re ipſa exiſtat , neque ſatis probata ſit in iudicio : vel ſolùm quòd cauſa reuera non exiſtit, in iudicio verò probata ſit, ita vt iudex ſecundùm allegata, & probata legitimè pronunciauerit : Quæ ſententia in exteriori foro, & in interiori, quantum ſpectat ad conſcientiam Iudicis,iuſta eſt : iuſtè enim facit ſic pronunciando : comparatione autem facta ad eum: qui condemnatur, non habet æqualitatem rei ad rem : & hoc modo dici poteſt in re ipſa iniuſta, cùm per illam condemnetur innocens: ergo in re

non habet medium iuſtitiæ, quod eſt per æqualitatem rei ad rem. Tertius item modus addi poſſet, quãdo iuſta cauſa in re verè ſubeſt: tamen in iudicio non eſt legitimè probata. De hoc tamen vltimo modo iam dixi, hanc ſententiam eſſe nullam ex defectu ſubſtantialis ordinis iudiciarij: nec enim ſatis eſt, quòd cãuſa in re ſubſit, ſi ſit occulta: quia iudex humanus non poteſt de ſibi occultis iudicare: Eſt autem oc culta quoad effectum ferendi ſententiam, quandiu iuridicè probata nõ eſt, etiamſi alioqui priuatim nota ſit illi homini, qui iudex eſt, vt colligitur ex cap. 1. *Cum aliis*, 6. quæ. 2. Et ſumitur ex Gloſſa. Innocent. Abbate, & aliis in cap. *Sacro*, de Sent. excomm. Et multa ad hoc confirmandum ſumi poſſunt ex Nauarr. in cap. *Cùm contingat*, de Reſcriptis, in cauſis nullitatis, præſertim in octaua: & in Sum. cap. 27. num. 11. Vnde, ſicut de naturalibus cauſis dicunt Philoſophi, non ſatis eſſe ad actus cauſandum, quòd habeant virtutem, niſi etiam ſufficienter ſint applicatæ iuxta modum ſuum: ita in præſenti dicere poſſumus, delictum in re ipſa commiſſũ, etiamſi ex ſe ſufficienté præbere poſſit cauſam cenſuræ; tamen niſi ſit conuenienter applicatum in iudicio per ſufficientem probationem, non poſſe illam cauſare, ideoque talem cenſuram inualidam eſſe.

Cenſuræ ſententia lata ex cauſa quæ verè exiſtit non tamen in iudicio probata eſt nulla.

Gloſſa. Innocen. Abbas. Nauarr.

5. *C. Nemo, 2. q. 1. & c. Audiuimus, 24. q. 1. obiiciũtur & exponuntur.*

Sed obiici poteſt ca. *Nemo*, 2. quæſt. 1. & ca. *De illicita*, 24. queſt. 3. vbique prohibetur ferri cenſura antequam cauſa probetur. Et tamen, ſi ita ferri contingat ad ibidem. *Qui ſi excõmunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat.* Reſpondetur primùm, illa verba nõ ſemper indicare priorem ſententiam fuiſſe validam: vt patet ex c. *Audiuimus*, 24. qu. 1. ibi. *Quia excommunicatus te excommunicare non potuit: Apoſtolica auctoritate te, tuoſq; abſoluendo, mandamus exinde nunquã curare.* Quę verba duriora ſunt, quia interponunt verbũ *abſoluendi*, quòd in alio textu non habetur: & tamen conſtat illam excommunicationem fuiſſe nullã. Vnde Gloſſa ibi declarat. *Abſoluẽdo, id eſt, nõ ligatos eſſe declarãdo.* Affertque ſimilia iura, in c. *Excellentiſſimus*, 11. quæſt. 3. & c. *Auctoritatem*, 15. quæ. 6. Quæ expoſitio nobis non eſt neceſſaria, quia, vt dixi, in dictis decretis nõ interponitur verbum abſoluendi. Addit verò Gloſſa aliam expoſitionem, ſcilicet abſoluendo de facto, id eſt, faciendo, vt ad communionem redeant, qui de facto ab illa ſeparati fuerant: ſicut è conuerſo, hęretici quidã qui verè ſacerdotes non erant, deponi dicuntur in ca. *Si quis confugerit*, 1. qu. 1. id eſt, depelli ab eo munere, quod de facto exercebãt. Quę expoſitio optimè quadrat ad ſuperiora iura, in quibus ſolùm dicitur, *Vt ad gratiam ſanctæ communionis redeat*: qua erant de facto priuati. Volunt autem iura hoc fieri autoritate ſuperioris: quia ipſa diſponunt, vt omnia ordinatè & iuridicè fiant: & eodem modo quo publicè, & coram tota Eccleſia fieri oportet: Et ideò ex illis decretis non poteſt colligi, talem ſententiam fuiſſe validam, ſed potiùs oppoſitum inſinuatur, dum nulla mentio fit abſolutionis, quæ neceſſaria ſit.

6. *Si cauſa in re & in probatione deficiat, ſententia & cenſura ſunt nullæ.* Nicon.

Atque hinc à fortiori ſequitur, quando ſententia eſt in priori modo iniuſta, ſcilicet quia cauſa neque in re exiſtit, neque eſt ſufficiẽter probata, talem ſententiam, & conſequenter cenſuram omninò inualidam eſſe: quia ſi defectus probationis ſufficit ad nullitatem etiam exiſtente re, multò magis ſi res non exiſtat. Atque de ſententia ſic iniuſta videtur potiſſimè loqui Sanctus Nicon. in epiſt. ad Encliſtium, cuius fragmentum refertur in 1. tomo Biblioth. Sanct. vbi ſic ait, *Scias, Pater, quòd diuinæ Scripturæ cũ diuinis canonibus definiunt, quod iniuſtæ, quæ imponũtur, punitiones apud Deum non ligant, etiamſi Pontifex eas impoſuerit: quantò magis ſi inferior, vt dicit Sãctus Dionyſius? Qui*

A *itaque inconſiderata ſen entia, & intẽperante animo aliquem à fidelibus ſeparauit, non ſolùm eũ non attingit, ſed in eius etiã caput recurrit, ſicut ſanctę quoque Synodi pronunciant.* Et inferiùs refert B. Petrum dicentem ad Clementem, *Tu quidẽ ea ligabis, oportet, & ſolues quæ ſoluẽda ſunt.* Et S. Nicolaum dicentem, *Si antiſtes præter Dei ſcopũ punierit, Deus eum nõ ſequitur, & ecce inuenitur pœna, quæ ab eo infligitur, iniuſta, & propterea inualida.* Hæc enim omnia maximè locum habent in hac ſententia, vndique, vt ita dicam, iniuſta, id eſt, ex re ipſa, & ex defectu probationis. Quãquam extendi etiam poſſint ad omnem ſententiam iniuſtam ſubſtantialiter, vt ſic dicam ſeu cõtra iuſtitiam commutatiuam, quæ ſententia in eadem epiſtola meritò di-
B citur lata non ſecundùm ſacros canones, ſed ſecundùm propriam voluntatem.

Ex quo etiam obiter conſtat, verum eſſe, quod in ſuperioribus dicebamus, omnem Cenſuram latam abſque omni præuia monitione nullã eſſe: nam talis modus ſolum habere poteſt locum in cenſura lata per huiuſmodi ſententiam: nam ea quę fertur per legem, vel præceptum, repugnantiam inuoluit, quòd feratur ſine monitione præuia: quia ipſum præceptum monitionem includit. Sententia autem, qua cenſura fertur, aut eſt tantùm declaratoria criminis, aut illatiua cenſurę: prior non imponit cenſuram, ſed ſolùm declãrat contractam ex tranſgreſſione legis imponentis illam, & conſequenter etiam declarat
C præceſſiſſe monitionem ſufficienté per ipſam legem. Ex quo etiã fit (vt hoc obiter notemus) iuſtitiam, vel iniuſtitiam talis ſententiæ nihil referre ad valorem ipſius cenſuræ in ſe: quia hæc ſolùm pendet ex lege, & ex vera, & ſufficiente tranſgreſſione eius: refert tamen ad valorem ipſius declarationis, & ad effectus, qui ab illa pendent vt poſteà videbimus: & quoad hoc proportionaliter locum habent in huiuſmodi ſententia omnia, quæ diximus, de ſentẽtia, per quam fertur cenſura. Quando verò ſententia eſt condemnatiua, & illatiua cenſuræ, ſi nulla monitio prẽmiſſa ſit, nec contumacia præcedere poteſt. Et conſequenter neque vera ac ſufficiens cauſa cenſuræ, iuxta dicta in ſectione præcedente: & ideò talis cenſura ſem-
D per eſt nulla ex defectu cauſæ, tam in re ipſa exiſtentis, quàm in iudicio probatę. Quia, cùm monitio eſſe debeat actus ipſiuſmet iudicis, ſi in re non præceſſit, non poteſt iuridice prẽſumi, ſeu probari. Quanquam accidere poteſt, vt ex parte Iudicis præcedat, nimirum, quia ipſe fieri mandauerit; & tamen quòd in re ipſa facta non ſit, & nihilominùs in iudicio ſufficienter, quamuis falsò, probetur factam eſſe: & tunc eadem erit ratio de tali cauſa, & de omni alia, quæ cùm in re non exiſtat, in iudicio probatur.

7. *Omnem cenſuram abſque præuia monitione nullam eſſe.*

Num cenſura lata ex cauſa in re falſa, iuridicè tamen probata, valida ſit.

E

8. *Rationes dubitandi pro vtraque parte.*

TOta ergo difficultas, & controuerſia ſi qua eſt, reuocatur ad eam cenſuram, quæ fertur ex cauſa in re ipſa falſa, & nulla, vel inſufficiente, tamen iuridicè probata, & conſequenter per ſententiam legitimam impoſita. Hinc enim apparet talem cenſuram validam eſſe debere, primò, quia ſententia eſt valida: ergo habet ſuum effectum. Secundò, quia iudex iuſtè per illam præcipit: ergo alter tenetur etiam in conſcientia obedire. Tertiò, quia ſi quis innocens ſecundùm allegata, & probata, condemnetur ad mortem, tenetur obedire & ſuſtinere illam, nec poteſt licitè per vim reſiſtere, etiamſi valeat: ergo ſimiliter in præſenti. &c. In contrarium verò eſt, quia ille cùm in re ſit innocens, apud Deum

non eſt ligatus: ergo neque ab Eccleſia ligari poteſt per talem ſententiam. Secundò, quia quotieſcunque pœna imponitur ex ſola præſumptione abſque veritate, quæ in re ipſa ſit, poteſt licitè qui ſic condemnatus eſt, effugere talem pœnam, quantum in ipſo eſt, niſi per vim compellatur: ergo idem dicendum eſt de hac pœna, quæ maxima eſt. Tertiò, quia ſi cenſura eſt per legem impoſita, & quis reuera non eſt tranſgreſſus legem, non incurrit cẽſuram quantumuis ab aliis exiſtimetur tranſgreſſor legis, imò quamuis per ſententiam declaratoriam in exteriori foro iuſtam, ſit declaratus: ergo idem erit de cenſura lata per ſententiam condemnatoriam, ex ſola externa probatione, ſine veritate in re.

9. *Prima opinio.* D.Thom. In hac igitur re videtur eſſe diuerſitas opinionum: nam quidam cenſent illam cenſuram validam eſſe. Ita videtur docere D. Thom. in 4.d. 18.quæſt. 2.a.1. quæſtiunc. 4. vbi primùm generaliter ait omnem ſententiam, quę nulla non eſt, habere ſuum effectum, & obligare excommunicatum, vt ei obediat: hæc autem ſententia, de qua nunc agimus, non eſt nulla, cùm in ſuo foro iuſta, & legitima ſit. Vnde inferiùs de hac in ſpecie loquens, vocat eam cẽſuram ex debita cauſa ex parte cenſurę, non verò ex parte eius cui imponitur. *Sicut* (inquit) *cùm aliquis pro falſo crimine in iudicio probato excõmunicatur: Et tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excõmunicationis damnum.* Et in ſolutionibus argumentorum ait, non eſſe inconueniens vt innocens, & inuitus aliquando priuetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Eccleſiam iuuari poteſt ad ſalutem. Sequuntur eandem ſententiam Rich. ibi art.3. quæſt.5. Palud. q. 1. qui apertiùs declarat, talem cenſuram obligare in conſcientia. Durand. quæſt.4 num.6. in fine. D. Antoninus 3. p. tit.24. cap.73. Guillelm. Pariſienſ. in 2. p. tit. de ſacramen. ordin. §. *Poſt hæc autem proſequimur*, Cordub. libr. 1. Quæſtionarij, quæſt.43. & Gloſſ. in cap. 1 de Sentent. excomm. in 6. verb. *Propter quam*, vbi ait, ſententiam excommunicationis ex falſa cauſa latam, eſſe validam: quam opinionem communem eſſe, & veram exiſtimauit Couarruuias dict. cap. *Alma*, 1. p §. 11. num.14. & Corduba ſuprà plures Canoniſtas, & Summiſtas pro eadem ſententia refert: & late illam probat. Summa verò rationum omnium eſt, quam in principio tetigimus. Et poteſt reuocari ad hoc principium, quòd actus clauium validus eſt, quotieſcunque clauis non errat: ſed in caſu, quem tractamus, clauis non errat: ergo eius actus, qui eſt cenſura, validus eſt.

Richard. Palud. Durand. Anton. Guilel. Cordub. Gloſſa. Couar.

10. Dices, Principium illud eſt verum de claue non errante in re ipſa, ſecus verò eſt de claue non errante ſolùm ſecũdùm exiſtimationem hominum, vt in prędicto caſu contingit: nam probatio exterior ſolùm eſt hominum exiſtimatio. Sed contrà, quia clauis per metaphoram ſignificat poteſtatem: ergo tunc verè dicitur non errare, quando operatur ſecundùm ſcientiam ſibi proportionatam. Vnde, cùm hæc poteſtas quoad hanc partem data ſit ad punienda delicta, debuit eſſe efficax ad operandum validè, ita vt ſortiatur effectum, quotieſcunque legitimè in ſuo ordine, & ſecundùm ſcientiam ſibi accommodatam operatur. Vt, v.g. ſi ſuperior ex ſufficiente probatione præciperet alicui in pœnã, vt ieiunaret, obligaret illum, etiãſi in re nõ deliquiſſet: quia præceptum eſt iuſtum. Item, ſi confeſſor abſoluat à peccato, quod ſecundùm informationem pœnitentis rectè iudicat eſſe veniale, abſolutio eſt valida, etiamſi in re ipſa mortale fuerit. Et è contrario, ſi iudicauit eſſe mortale, quod erat veniale, & ideò grauem pœnitentiam impoſuit, tenetur pœnitens illam exequi. Similiter, indulgentia conceſſa ex cauſa legitima ſecundùm prudentem exiſtimationem concedentis, eſt valida, quamuis in re cauſa non ſubſit. Ac denique, ſi quis priuetur beneficio per ſententiã iuſtam ſolum ſecundùm allegata, & probata, re vera manet illo priuatus: ergo illud principium vniuerſale eſt, etiam in illo ſenſu; ergo in propoſito etiam verum habet.

11 *Secunda opinio.* Aliorum verò ſententia eſt talem cenſuram in foro conſcientiæ ad nihil obligare, quod eſt dicere in re ipſa non eſſe validam, in foro tamen exteriori ſeruandam eſſe ratione ſcandali, quia ſaltem in illo foro ſentẽtia illa ritè prolata eſt Ita ſentit Alex. Alenſ. (quanquam ſoleat in contrarium citari) 4. p. q. 22. membr. 2. art. 1. & 2. ſi inter ſe atentè conferantur, quamuis generatim & confuse de excommunicatione iniuſta loquatur: quo modo etiam loquuntur, & in eadem ſententiam inclinant, Maior. in 4. d. 18. quæſt. 2. concluſ. 3. corol. 4. Gab. q. 2. concluſ. 8. expreſſiùs Adrian. quodlibet. 6. quæſt. 1. Caiet. latè 2. 2. quæſt. 70. art. 4. ad 2. & tom. 1. Opuſc. tract. 19. ad 2. Soto in 4. d 22. q. 1. art. 3. corol. 3. & Relect. de tegend. ſecr. q. 1. membr. 3. concl. 4. Et in re idem videntur ſentire Couar. cap. *Alma mater*, p. 1. §. 7. nu. 5. vbi alios refert: & Nauarr. in Summ. cap. 9 n. 4. & cap. 27. n. 3. Quamuis in modo loquendi aliquantulum differat, dicens huiuſmodi ſententiam aliquo modo obligare in conſcientia, de quo poſteà videbimus. Et huic etiam ſententiæ fauent autores omnes, qui tenent cenſuram ex falſa cauſa latam nullam eſſe, nam huiuſmodi eſt hæc, de qua nunc agimus. Tenent autem id Cardinal. Panormitan. & Felin. quos refert Couarr. d. §. 11. n. 4.

Alenſ. Maior. Gabr. Adrian. Caiet. Soto. Couarr. Nauar. Cardin. Abbas. Felin.

12 Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia ſententia in tantum eſt vera & valida, in quantum eſt iuſta, nam intrinſecè eſt actus iuſtitiæ, & eſt quædam lex particularis: de ratione autem omnis legis eſt ęquitas. Item eſt concluſio iudicij: iudicium autem, ſi non ſit iuſtum, non eſt iudicium, vt dixit D. Thom. & latè explicuit & confirmauit Caiet. in citato loco 2. 2. & ſumitur ex Iſidoro 18. Etymolog. c. 15. & refertur in c. 1. 23. quæſt. 2. ergo valor, & efficacitas ſententię debent commenſurari iuſtitiæ eius: at verò ſententia, de qua agimus, ſecundùm veritatem, & conformitatem rei ad rem eſt planè iniqua & iniuſta: ſecũdùm forum autem externum, & per conformitatem ad ſcientiam & probationem publicam habet æquitatem: ergo eadem proportione, in re ipſa, & in veritate non habebit effectum, ſed ſolùm quantum ad exteriorem obſeruantiam. Et confirmatur, nam efficacia ſententiæ non excedit iuſtam intentionem ferentis, ſed veriſimile non eſt Eccleſiam velle in conſcientia, & coram Deo innocentem ligare, imò nec talis intentio eſſet iuſta, cùm ſit contra æquitatem rei, quam vnuſquiſq; debet intendere, quantum poteſt. Et præterea, quia aliàs excederet Eccleſia limites poteſtatis ligandi, quam ſolùm accepit ad coërcendos inobediẽtes: non ad ligandum innocentes. Vnde confirmatur tandem, quia ſi aliter ferretur illa ſententia, erraret clauis: at verò dum clauis errat, non operatur, quia non eſt data in deſtructionem, ſed in ædificationem, vt dicitur 1. ad Corinth. 10. & ideò *æterni tribunal iudicis illum reũ non habet, quem iniuſtè iudex condemnat*, vt dicitur in c. 1. de Sent. & re iud. in 6 & ſumitur ex c. *A nobis*, 2 de Sent. excomm Quòd ſi apud Deum, & in cœlo talis ſententia non obligat, nec in terris in conſcientia obligabit, iuxta multa decreta 11. q. 3. & 24. quæſt. 1. & 4.

D.Thom. Caiet. Iſidor.

Quæſtio reſoluitur, & inter relatas ſententias iudicium fertur.

13. *Si ligatus non priuatur com. munione Ec-* Inter has opiniones media via incedẽdum cenſeo, & aliquid vtique concedendum. Primum enim certum exiſtimo, huiuſmodi cenſuram non eſſe validam quoad omnes effectus cenſuræ, ſeu quoad omnia

cleſiæ in ſuffragiis & orationibus, &c.

omnia detrimenta, & damna, quæ infert. Et in hoc habet verum ſecunda ſententia; ſatiſque conuincitur, vt opinor, fundamento eius: conſtabitq; euidentiùs, ſi in particulari explicetur. Damna enim quę cenſura infert, duplicia ſunt: quædam dici poſſunt ſpiritualia, alia temporalia, ſeu diuina, & humana. Rurſus, ſpiritualia damna dupliciter inferuntur ab Eccleſia per cenſuram, quædam poteſtatiuè (vt ſic dicam) id eſt, per immediatam efficaciam Eccleſiaſticæ poteſtatis: quo modo priuatur excommunicatus participatione communium ſuffragiorum, & orationum: & quoad hoc ab Eccleſia præſcinditur efficaciter per ipſammet cenſuram. Quoad hunc ergo effectum incredibile eſt eſſe validam, & efficacem prædictam cenſuram Neque id aperte affirmat vllus autorum, qui pro opinione prima citantur, quia neque eſt veriſimile, Deum dediſſe hanc poteſtatem Eccleſiæ: cùm eſſe non poſſit in ædificationem, ſed ſolùm in deſtructionem. Neque etiam eſt credibile, Eccleſiam intendere vti ſua poteſtate, vel cenſuram ferre in dicto ſenſu, tum propter rationem ſuperiùs factam, tum etiam quia cùm Deus non excludat iuſtum à conſortio, & participatione iuſtorum, etiamſi ab hominibus iniuſtus habeatur, non eſt veriſimile velle Eccleſiam in hoc diſcrepare à diuino iudicio, cùm neque ad bonum commune, neque ad bonum illius, qui ſic condemnatur, vtile ſit.

14. *Alia ſpiritualia nocumenta quæ præceptiuè infert cenſura, per ſe non obligant ſic ligatum.*

Alio præterea modo infert cenſura ſpirituale nocumentum præceptiuè, vt ſic dicam: quia nimirum prohibet, ne quis ſacra audiat, vel recipiat, vel efficiat & ſimilia, quæ ex vi ſolius cenſuræ non ſtatim auferuntur quātum ad executionem: poteſt enim excommunicatus nō obſtante cenſura re ipſa Euchariſtiam accipere, &c. ſed prohibentur per cenſuram, & ideò dico præceptiuè auferri, quia ſub præcepto prohibetur harum rerum ſpiritualium vſus. Et de his etiam detrimentis exiſtimo, per ſe loquendo, non auferri per huiuſmodi cenſuram, ſed ſolùm quantum neceſſe fuerit ad obediendum Eccleſiæ pręcepto in publico, ſeu in exteriori foro. Itaque licèt aliquis hoc modo interdictus ſit, poteſt audire Miſſam in conſcientia, vel ſecretò, vel vbi ignoratur eius interdictio. Et ſacerdos ſic ſuſpenſus poterit ſacrum facere cum eadem circunſpectione: & ſimili modo excommunicatus Euchariſtiam ſumere, &c. Hoc etiam omnes docēt; & rationes, quibus probauimus præcedēs membrum, hoc etiam demonſtrant, quantum ad eam partem, quæ, huiuſmodi excommunicato, vel ſuſpenſo ſecretum vſum talium rerum concedit. Quantum ad aliam verò partem de abſtinēdo in publico, ratio eſt quia oppoſitum cederet in cōtemptum clauium Eccleſiæ, cùm in publico eius præceptum ſit iuſtum, & excuſatio ſit occulta. Vnde etiam manifeſtum eſt oriri in conſcientia obligationem ad ſeruandam cenſuram hoc modo, & quoad hanc partem: quia ſic excommunicatus v.g. peccaret, ſi publicè Miſſam audiret, aut Euchariſtiam ſumeret, vt omnes docent, & ſtatim ratione explicabitur: ergo lata tali excommunicatione, orta eſt obligatio in conſcientia ad ſeruandam illam, ſaltem quoad hanc partem.

Vnde proueniat ſic ligato obligatio abſtinendi in publico ab actionibus cenſura prohibitis.

15. *1. Sententia.*

Dubitari tamen poteſt, qualis ſit hæc obligatio, an ſolum per accidens ratione ſcandali vitandi, an etiam per ſe ratione iuſti pręcepti. Nam Doctores valde confusè loquuntur: interdum enim dicunt huiuſmodi ſententiam ligare quoad publicas actiones, quia eſt valida ſaltem in foro exteriori, vt Caietanus & alij loquuntur, vel etiam quia ſimpliciter eſt vera

A cenſura, vt cōtendit Nauarrus cum aliis quos refert: ergo non tantum obligat ratione ſcandali, ſed per ſe ratione ſuæ virtutis. Et confirmatur, quia aliàs nulla eſſet differentia inter hanc cenſuram, & illam quæ abſolutè eſt inualida: nam hæc etiam obligare poteſt ad ſui obſeruationem ratione ſcandali vitandi: vt ſi alij ignorarent illam eſſe nullam, & ſolùm ſcirent eſſe latam: ſolúmque poſſet eſſe diſcrimen, quòd rariùs accidet, hæc occaſio ſcandali in ſententia omninò nulla, quàm in ea, quæ in exteriori foro iuſta, & valida eſt.

In contrarium verò eſt, quia iidem autores explicant hanc obligationem ſolùm per ordinem ad ſcandalum vitādum, adeò vt Nauarrus, qui apertiùs contendit hanc cenſuram eſſe ſimpliciter cenſuram, & obligare, dicat, valere *parum plus nihilo, niſi in foro exteriori propter ſcandalum, poſt declarationem.* Et ratione probatur, quia ſi ſcādalum quacūque ratione ceſſet, & innoteſcat aliis qualitas ſententiæ, & hominis innocentia, ceſſabit obligatio: ergo ſignum eſt totam hanc obligationem eſſe ratione ſcandali vitādi. Item, ſi duo, vel tres ſciant rei veritatem, coram illis licebit communicare, aut rem ſacram facere, vt omnes docent: nam illam actionem cenſent eſſe ſatis ſecretam: neque enim neceſſe eſt, vt ſolus omninò ſit, qui illam exercet: ergo tota ratio eſt, quia reſpectu illorum paucorum ceſſat ſcandalum: ergo reſpectiuè idem eſſet, ſi ceſſaret reſpectu plurium. Sicut etiam, ſi ſic excommunicatus publicè ſacra faceret in eo loco, vbi ignoratur eum eſſe excommunicatum, nihil peccaret, ſolùm quia nullum eſt ſcandalum, nec ſcandali periculum, vt in caſu ſupponimus: ergo, &c. 16. *Secunda ſententia.*

B

C

Dicendum ergo videtur, obligationem hanc proximè eſſe propter ſcandalum vitandum, nomen ſcandali ampliando, vt non ſolùm ſumatur, quatenùs eſt contra charitatem, & vt ex illius obligatione vitandum eſt, ſed vt eſt contra obedientiam Eccleſiæ, cui multùm derogaretur, ſi talis cēſura publicè contemneretur. Et ideò verum eſt etiam, hanc obligationem vitandi hoc ſcandalum oriri ex vi præcepti incluſi in tali ſententia iuſta in foro exteriori, quod etiam habet vim obligādi in interiori foro, quamuis eam vim habeat in ordine ad vitandum tale ſcandalum, dicto modo declaratum: propter quod authores hæc duo ſimul coniungunt. Atque hæc eſt differētia inter hāc ſententiam, & omninò nullam, quòd ex ſentētia omninò nulla per ſe nulla naſcitur obligatio, etiam in exteriori foro, & in ordine ad publicas actiones; quòd ſi interdum oriatur, eſt valde per accidēs, & ex generali obligatione charitatis: ſecus verò eſt in pręſenti, vt dixi. 17. *Reſolutio.* *Prima differentia inter hanc cenſurā & omninò nullam.*

D

Et hinc naſcitur aliud diſcrimen, quòd ſuperior nō poteſt iuſtè punire tranſgreſſorem cēſuræ, quæ nulla fuit, quia illa ſimpliciter nullam vim habet, niſi per accidens, ſcilicet, quia de nullitate iuridicè non conſtat; vel quia antequam conſtaret, contemptui habita eſt; vel ſi cum ſcandalo id fiat, quatenùs ſuperior autoritatem habet ad puniendum eum, qui alios ſcandalizat. At verò per ſe, & ex ſua poteſtate directa poteſt iudex punire illum, qui cenſuram in foro exteriori iuſtam tranſgreditur: adeò, vt quamuis occultè, & licitè in foro conſcientiæ illam tranſgreſſus ſit, ſi de hoc ipſo actu denuncietur, & iuridicè cōuincatur, nihilominùs iuſtè poſſit à iudice puniri. Et hoc eſt propriè, illam ſententiam eſſe validam in foro exteriori: nam, cùm in illo talis ſentētia ſit iuſta, ius habet ſuperior cogēdi ad illius obſeruationē in eodem foro, & ad puniēdum quemlibet trāſgreſſorem in eodē foro: huiuſmodi autem eſt omnis ille, qui in eodem foro cōuincitur egiſſe contra tenorem cēſuræ: tenor autem 18. *Secunda differentia.*

E

cenſuræ

cenſuræ non fuit tãtum prohibere actum publicum, vel cum ſcãdalo,ſed ſimpliciter actũ illum.Quamuis enim abſolutè non potuerit obligare in conſcientia ad non exercendum illum actum,etiam occultè, & ſine ſcandalo,nihilominùs tamen reſpectu fori exterioris ius confert,vt ſi talis actus in iudicio probetur, vt delictum habeatur,& puniatur.Et ita videtur quodãmodo eſſe bellũ iuſtum ex vtraque parte:cùm verò id ſit interueniente ignorantia, non eſt inconueniens:pręſertim,quia non eſt propriè ex vtraque parte bellum, cùm ſubditus ſemper teneatur parere in exteriori foro,licèt in interiori nihil peccauerit.

An publicè,& cum ſcandalo huiuſmodi cenſuram violans incurrat pœnas iure impoſitas contra violantes cenſuram.

19. HInc verò naſcitur in hoc eodem pũcto dubium aliud,quod non eſt parui momenti;ſcilicet, an tranſgreſſor huius cenſuræ iuſtæ in foro exteriori,& in ſe iniuſtę,ſi publicè,& cum ſcandalo illam cõtemnat,incurrat pœnas in iure impoſitas contra violantes talem cenſuram,vt v.g.ſi illa cenſura erat excommunicatio,an ille celebrans in publico,maneat irregularis. Vel etiam dubitari poteſt, an illa excommunicatio, quæ ſolùm erat valida in foro exteriori, fiat valida etiam in interiori, ratione ſubſequentis contemptus. In priori puncto nihil inuenio expreſsè dictum ab authoribus.Caietanus verò,qui cõtendit illam non eſſe cenſuram,magis quàm homo pictus ſit homo, planè negaret incurri illam pœnam:quia;ille non eſt tranſgreſſor cenſurę.Nauarrus verò,qui contendit illam eſſe veram cenſuram,fortaſsè diceret oppoſitum.

20. *Concluſio.* Mihi tamen videtur dicendum,illum abſolutè,& in re non manere irregularem; & ſic de aliis pœnis. Probo,quia ille verè, & in re non eſt excommunicatus.vel certè(ne hęreamus in modo loquẽdi) illa excommunicatio eſt valdè diminuta, & imperfecta;& ideò illius tranſgreſſio eſt etiam imperfecta,& diminuta violatio cenſuræ.Diximus autem ſuprà,pœnam ipſo iure impoſitam non incurri per actum imperfectum:ergo in pręſenti illa imperfecta trãſgreſſio non ſatis eſt ad incurrẽdam irregularitatem,vel alias pœnas ipſo iure latas.Dico autẽ,*verè,& in re*:quia in foro exteriori, ſeu exiſtimatione ille habebitur irregularis in eo caſu,& vt talis in iudicio condemnabitur: ideoque ſimili proportione tenebitur propter vitandum ſcandalum publicè ſe gerere vt irregularem, & conſequenter ad hoc vitandum diſpenſationem procurare:tamen in re verè non eſt irregularis. Neque etiam per illam ſententiam fiet irregularis in re ipſa, quia illa ſententia non eſt illatiua irregularitatis,ſed declaratiua;& ideò non poteſt facere,vt ſit irregularis,qui non erat,ſed vt exiſtimetur.

21. *An cenſura nulla fiat valida ratione contemptus.* Contra hanc ſententiam videtur tenere Couarr. ſuprà d.§.7.num.7. concluſ. 4 vbi generaliter docet, eum qui non ſeruat cẽſuram iniuſtam,incurrere omnes pœnas iure latas contra violantes cenſuram. Aſſertque in eam ſentẽtiam plures alios inter quos Paludanus expreſſiùs in illa generalitate loquitur. Ipſe verò Couarruuias etiam in particulari loquitur de irregularitate,quam dicit incurri.Verumtamen confuſè admodum loqui videtur Couarruuias ibi: nam in concluſione prima dixerat,excommunicationem iniuſtam non obligare in conſcientia: & in ſecunda, non priuare ſuffragiis Eccleſiæ: quæ duo non ſunt vera de excommunicatione ita iniuſta, vt tamen ſit valida;ſed tantùm de ea,quæ eſt nulla:nam illa prior ſimpliciter obligat in conſcientia,& priuat ſuffragiis. In tertia verò,& quarta concluſione ſubdit,ſententiam iniuſtam nihilominùs timendam eſſe,& ita ſeruandam, vt ſi violetur,incurratur pœna.Hoc autem vltimum non eſt verum de ſententia iniuſta,quæ eſt nulla,vt ipſe ibidem fatetur. Confusè ergo,& æquiuocè loquitur.Vnde in rigore nobis non contradicit: neque omnia,quę adducit,nobis obſtant:quia procedunt de iniuſta ſententia, ſimpliciter valida:hæc autem,de qua nos loquimur,eſt in re nulla,& ſolùm ſecundùm quid valida.

In alio autem puncto Nauarrus indicat huiuſmodi cẽſuram quaſi firmari,& omninò veram effici per 22. Nauarr.
contemptum. Cùm enim dixiſſet,illam cenſuram, ſeu excommunicationem iniuſtam non adimere interiorem communionem,neque ſuffragia generalia: addit,*niſi aliqua neglĩgẽtia,vel cõtumacia mortali roboretur*:citatque Felinum,& Caietanum.Et alij authores eodem ferè modo loquuntur. D. Thomas autem ſolùm dicit: *Si contemneret,eo ipſo mortaliter peccaret*: quod quidem verum eſt.Quia verò propter hoc peccatum mortale nõ eſt lata in iure aliqua cenſura,neque etiam illa prior,quæ per ſententiam lata fuit,cadit in culpam, quæ in eius tranſgreſſione committitur:ideò veriſſimùm cenſeo,ex vi illius culpę non roborari neque augeri priorem cenſuram,neq; nouum effectum habere:quod ſenſit Couarruuias in dicto §. 7.num.3.in fine,& num.7. in fine. Quamuis poſſit Prælatus ſub noua cenſura prohibere, ne illa prior contemnatur; & tunc qui illam contemneret, cùm veram,& grauem culpam committat, nouam illam incurreret cenſuram: iam non in ſola præſumptione fundatam,ſed in vera præcepti tranſgreſſione,nouaque contumacia.

Num cenſura iuſta ſolùm in exteriori foro priuet iuriſdictione.

VLtimò dubitari poteſt circa hanc partem, an huiuſmodi cenſura, iuſta in ſolo exteriori foro, 23. *Ratio dubij.*
ſit valida quoad effectum priuandi iuriſdictione ſpirituali.Nam hunc effectum habent cenſurę,& eſt ex iis,quos per ſeipſas immediatè,&(vt dicebam)poteſtatiuè operantur,& non tantùm pręcipiendo.Aliunde verò hæc iuriſdictio non videtur numeranda inter bona ſpiritualia,quæ pertinent ad bonum animæ: quia per ſe non ordinatur ad bonum habentis, ſed aliorum, ad modum gratiæ gratis datæ, vel potiùs tanquam miniſterium quoddam Eccleſiaſticum. Et ex hoc capite videtur non eſſe inconueniens, vt hæc iuriſdictio auferatur per hanc cenſuram. Nec refert, quòd talis iuriſdictio poſſit eſſe fructuoſa habenti in ordine ad bonum animæ, ſi bene illa vtatur: nam hoc etiam de quibuſcunque bonis temporalibus dici poteſt.

Dicendum nihilominùs cenſeo, hanc iuriſdictio- 24. *Reſolutio.*
nem non auferri, ſeu ſuſpendi ex vi talis cenſuræ: quantum ad forum internum, ſeu in re ipſa. Itaque abſolutio ſacramentalis data ab huiuſmodi excommunicato,vel ſuſpenſo,eſt valida,quantũ eſt ex hoc capite:& idem eſt de abſolutione à cenſura,& de diſpenſatione in voto,& ſimilibus.Ratio eſt eadem ferè quæ in præcedentibus facta eſt:quia,licèt huiuſmodi iuriſdictio non ſit abſolutè ex bonis ſpiritualibus animæ, tamen ſimpliciter eſt res magnæ æſtimationis apud ipſum habentem,& reſpectu Eccleſiæ pertinet ad commune bonum eius: ergo non eſt cur Eccleſia abſoluta poteſtate velit efficaciter illam auferre ab homine innocente.Et explico à ſimili: nam cùm Iudex ſecundùm allegata,& probata condemnat innocentem ad mortem,ſi in poteſtate eius eſſet non exequi ſententiam, ſeruando alioqui in exterioribus totum ordinem iuris, ſuumque munus implendo;

illam ſine dubio ſuſpenderet ex charitate,& ex iuſtitiæ æquitate : ergo ſimiliter , cum ſententia cenſuræ non habeat executorem diſtinctum , ſed ſecum afferat executionem,vt iura aiunt : Iudex,in cuius poteſtate eſt ferre ſententiam,& nolle executionem niſi quantum vel ordo iuris,vel cauſa vera , & in re exiſtens poſtulat ; debet ſecundùm iuſtitiæ æquitatem hoc modo intendere talem cenſuram:ergo non operabitur vltra hanc intentionem.Imò addo,quòd licet Iudex priuatus plus intenderet,nō haberet effectum: tum quia talis intentio eſt cōtra intentionem Eccleſiæ , & Chriſti dantis hanc poteſtatem; vnde excedit limites poteſtatis. Tum etiam , quia illa actio vt ſic eſſet contra iuſtitiam commutatiuam:& ideò quantum eſt ex vi ſententię eſt nulla quoad hūc effectum. Quod maximè verum cenſeo de iuriſdictione interna in foro pœnitentiæ.quia eius actus & magis ſpectat ad ſalutem animæ,& magis occultè,ac ſpiritualiter exercetur. Idem tamen opinor de iuriſdictione in foro exteriori.quantum attinet ad permanentiam eius,& ad eum vſum,qui ſine ſtrepitu iudicij,vel ſine ſcandalo,& publicitate exerceri poteſt : nam quoad reliquos vſus publicos ſeruanda eſt moderatio ſuperiùs poſita;abſtinendumq; eſt ab huiuſmodi actibus, propter eandem rationem.

25. *Nam priuet humana communicatione.* Hinc verò conſequenter oritur dubitatio de altera parte ſuperiùs poſita,ſcilicet,de nocumentis temporalibus ſeu humanis,quæ cenſura infert,an reuera inferantur per huiuſmodi cenſuram. Poſſumuſque etiam in eis diſtinguere duos modos ſuprà poſitos inferendi illos,ſcilicet efficaciter , vel tantùm præceptiuè : nam priori modo cenſura per ſeipſam reddit, v.g.inhabilem hominem ad dignitatem , aut beneficium,vel aliquid ſimile , ſeu irritat collationem eius. Poſteriori autem modo tollit communicationē humanam,quam potius vetat,quàm tollat.Vnde in hoc poſteriori modo operandi circa hæc humana cōmoda,etiam ſeruādam cēſeo regulam ſuperiùs poſitam; nimirum,talem cenſuram non obligare in conſcientia,vel ipſum excommunicatum v. g. vt ſe priuet his bonis,quādo illis vti poteſt ſecretò,& ſine ſcandalo; vel etiam alios,vt ſeſe abſtinéant,quando illis certò conſtat de alterius innocentia,& cōſequenter de tali iniuſtitia ſentētiæ.At verò in publico,& vbi poteſt oriri ſcandalum,vtrique tenentur abſtinere,propter obedientiā iuſti & publici pręcepti incluſi in illa ſententia,& propter obſeruātiam debitam Eccleſiaſticę poteſtati.Et hæc eſt tota ratio huius poſterioris partis.Prior verò eodem modo probanda eſt,quo cætera,quę diximus. Nā,licèt hęc bona ſint minoris momenti,quàm præcedentia,ſunt tamen alicuius:& oppoſita priuatio moraliter exiſtimatur graue onus , & ideò non eſt cur innocens ad illud ſuſtinendum obligetur , quando ſine vllo detrimento communis boni illud vitare poteſt.

An cēſura iuſta ſolū in exteriori foro reddat inhabilē ad beneficia,dignitates,& reliquos Eccleſiaſticos honores.

26. CIrca alios verò effectus,quos cenſura poteſt ſeipſa efficere,& exequi , eſt nōnulla maior difficultas:quia in eis non ita commodè videtur poſſe applicari diſtinctio de actu publico , vel ſecreto. Nam collatio v. g. beneficij facta huiuſmodi excommunicato,aut erit ſemper irrita,aut ſemper valida,ſiue fiat publicè ſiue ſecretò:nam , ſi ſecretò facta irrita eſt à fortiori ſi ſit publica:ſi verò ſecretò facta eſt , valida etiam erit,licèt publicè fiat:nam hæc circunſtantia, licèt reddat actum culpabilem & peccaminoſum,tamen iam ſuprà dixi , propter hanc culpam non incurri nouam cenſuram,nec roborari , aut augeri A priorem:ergo ratione illius nō habebit hunc nouum effectum irritandi talem actum. Accedit , quòd talis actus ex ſe eſt ſatis publicus,cùm fiat publica,& Superioris poteſtate : & de illo cōſtare debeat publico inſtrumento.Solum poteſt in præſenti dici ſecretò fieri,quando Superior qui beneficium confert,ignorat talem cenſuram.Quæ circunſtantia videtur valde accidentaria ad irritandum , vel non irritandum actum :atque ita videtur huiuſmodi cenſura ſemper inualidare hunc actum : quia ſicut in aliis effectibus publicis operatur quantum poteſt,ſcilicet prohibendo;ita in hoc operabitur quantum poteſt,ſcilicet irritando. Et confirmatur : nam in his actibus videtur omninò neceſſarium ad commune bonum Eccleſiæ, vt talis ſententia ſuum effectum cōſequatur inhabi- B litando perſonam,ſeu irritando actum,quia hæc bona,v.g.beneficium Eccleſiaſticum , & ſimilia ordinantur ad publicum vſum Eccleſiæ,per ſe loquendo; & ideò eſt valdè conueniens , vt publicè conſtare poſſit,an talis actio , vel collatio beneficij valida ſit, nécne. At verò ſi collatio facta huiuſmodi excommunicato eſſet valida,non poſſet id Eccleſiæ conſtare publica ſcientia , cùm excommunicatio ſit publica,& innocentia occulta. Igitur ne confuſio oriatur, & incertitudo in aliis actibus,vel effectibus , qui ex valore illius prioris pendere poſſunt,neceſſarium videtur,vt hæc ſententia quoad hunc effectum efficaciter operetur,etiam circa innocentem,quia bonum commune præferendum eſt priuato commodo eius: quæ ratio boni communis non ita interuenit in aliis C effectibus , & ideò ab eis non licet argumentum ſumere.

Sed non obſtantibus his apparētibus coniecturis, diſtinctione hîc etiam vtendum cenſeo. Nam abſolutè , & in re ipſa non opinor huiuſmodi perſonam manere inhabilem ad hæc bona ex vi talis cenſuræ, neque talem actionem,ſeu collationem beneficij ex ſe , atque in re ipſa inualidam eſſe;ſed cum limitatione ſæpe poſita,perſonā eſſe inhabilem in foro exteriori,& in eodem poſſe actionē declarari irritam,vel efficaciter irritari. Fundamentum totius aſſertionis idem eſt,quod ad reliquas probādas adduximus:nam in omnibus cum eadē proportione loquimur. Quia hæc bona,quamuis non omnia ſint æqualia , tamen D omnia exiſtimamus grauia,& nō efficaciùs auferēda, quàm vel cauſa,vel ratio communis boni exigere videatur:hîc autem nec cauſa ineſt,vt ſupponimus;nec ratio communis boni plus requirit,vt rem ipſam declarando conſtabit.Itaque non cenſeo talē perſonam manere inhabilem,quia reuera nō eſt digna tali pœna.Et quia nullum eſt communis boni detrimētum; quòd,ſi , antequam abſolui poſſit , beneficium obtineat,collatio valeat:nam tunc iam habet publicū titulum beneficij;& alioqui poteſt illud apparens impedimentum , quod ex illa cenſura oriri poterat , ita eſſe occultum,vt nihil obſtet,quominùs illa beneficij collatio etiam in communi,& publica ſciētia valida ſit : ſic enim ſunt validæ infinitæ aliæ actiones , quæ E habent impedimenta ſecreta , de quibus ſi in iudicio conſtaret,irritæ redderentur. Dixi autem *: antequam abſolutionem obtinere potuerit* : nā ſi poſſet priùs abſolutionem petere,teneretur ſine dubio illam procurare ad tollenda dubia,& pericula in re tam graui.Si tamen non poſſet,vel non aduerteret,probabiliſſimam eſſe cenſeo ſententiam poſitam,& ſatis ſecuram. 27. *Enodatio.*

Imò addo,quòd licèt ex graui culpa negligentiæ, aut contemptus , prætermiſſa abſolutione acciperet beneficium,non propterea actio eſſet omninò irrita. Quod mihi ſatis probat ratio ſuperiùs facta , ſcilicet quòd hæc cenſura non reflectitur(vt ſic dicā)in culpam cōtra ipſam commiſſam:ſi ergo abſque tali culpa collatio 28.

pa collatio non eſt irrita, neque propter illam erit. Talis verò actio, vt v. g. collatio beneficij ſi in iudicium externum adduceretur, & homini ſic excommunicato facta probaretur, irrita ſine dubio declararetur, & quidem iuſtè, quia in illo foro talis homo excommunicatus eſt, vnde in eodem etiam eſt incapax talis collationis.

29. *Si collatio beneficij ſic ligati irrita declaretur, ſententia ſine dubio tenet.*

Addo verò, huiuſmodi ſententiam declaratoriam, quamuis in ſola præſumptione, vel potiùs exteriori probatione fundetur, & reuera non ſupponat, illud factum, quod declarat, tale eſſe, quale per ipſam declaratur, nihilominùs verè efficere, quod declarat, irritando ſcilicet illud factum, ſeu collationem, non iam ſolum, in præſumptione, ſeu exteriori foro, ſed abſolutè, & in re. Ratio eſt, quia hoc ſaltem expedit communi bono, ne res illa, ſeu actio & aliæ, quæ ex illa pendent, vel ſubſequuntur; ſemper fundentur in ſola opinione abſque rei ſubſiſtentia: nam ſtatim beneficium illud conferetur alteri: vel ergo hæc collatio valida eſt, vel non; ſi eſt valida, oportet vt prior iam ſit irrita, quia beneficium non poteſt eſſe duorum: ſi verò illa in re non eſt valida, & in opinione tenet, ſequitur illud incommodum, quod certè quantum fieri poſſit, vitandum eſt. Vnde non eſt dubium, quin poteſtas Superioris ad hoc extendatur, quodq́; meritò, & rationabiliter in hoc ſenſu illam ſententiam proferat, ac ſimul efficiat, vt in re ipſa verum ſit id, quod per illam declaratur.

30. *Satisfit fundamentis contrariæ ſententiæ in principio huius puncti poſitius.*

Et hoc etiam confirmant coniecturæ priori loco poſitæ, & ampliùs non probant. Imò hinc etiam magna ex parte ſatisfit fundamentis primę opinionis recitatę, aſſerentis hanc cenſuram eſſe validã. Eſt enim efficax quantum ad omnes effectus, qui ad commune bonum, & conuenientem vſum poteſtatis ligandi, ac ſoluendi, videri poſſunt neceſſarij, non tamen quoad omnes ſimpliciter. Denique declarari poteſt ex alia communi doctrina, quòd actus facti ex iuriſdictione nó vera, ſed communiter exiſtimata, ſunt validi, iuxta legem, *Barbarius*, ff. de Offic Præt Nam Reipublicæ, vel Superioris authoritas confert illis valorẽ, vel potiùs confert iuriſdictionem quoad hunc effectum propter commune bonũ: ita ergo è contrario in præſenti publica authoritas aufert beneficium, vel ſimile ius propter publicam exiſtimationem, contra rei veritatem, ratione communis boni: quod præferendum eſt priuatæ perſonæ detrimento.

De ſententia cenſuræ iniuſta, & ex defectu cauſæ, & probationis.

31. VLtimo loco dicendum ſupereſt de ſententia iniuſta, tum ex defectu iuſtę cauſæ, tum in re ipſa, tum etiam in titulo & ratione ferendi ſententiam; ſcilicet quia iudex non ſolùm nõ habet, verùm etiam neque prætendit, aut cauſatur legitimam rationem ferendi cenſuram, ſed ſolùm quaſi ex abſoluta poteſtate, & libera volũtate illam fert. Et huiuſmodi ſententia videtur mihi propriiſſimè eſſe illa, quam iura dicunt continere intolerabilẽ errorem, ac propterea nullam eſſe: de quo ſunt innumeri textus in titulis de ſententia excommunicationis, & in decret. 11. q. 3. quod etiam notauit Angelus, *Excommunicatio*, 3. n. 13. Et omnes, qui de hac materia ſcribunt, hoc conſtituunt tanquam primum principium, vt patet in authoribus citatis ſuperiori puncto, qui alios citant, præſertim Couarr. & Cordub.

Angel.

Couarr.
Cordub.

32. *Quomodo debeat cõſtare de errore huius cenſuræ, vt ſit nulla.*

Addunt verò ferè omnes Doctores, vt hęc ſententia nulla ſit, oportere hunc intolerabilem errorem in ipſa ſententia contineri. Duobus enim modis poteſt Iudex proferre huiuſmodi ſentẽtiam. Primò, excommunicando v. g. Petrum, explicando in ipſa ſententia cauſam, vel prorſus iniquam, & irrationabilem, vt ſi excommunicet illum, quia Miſſam non audit quotidie; vel ſaltem inſufficientem manifeſtè, vt ſi excommunicet, quia non audit concionem omnibus diebus feſtis. Et tunc dicitur error intolerabilis in ipſa ſententia contineri: idemq́ue erit, ſi ſolùm exprimat Iudex in ſententia ſe ſuſpendere v. g. Petrum abſque vlla cauſa, ſed tantùm voluntate ſua; ſcilicet, quia ſibi nõ eſt gratus, vel quia eum odio habet. Et in his omnibus, & ſimilibus caſibus eſt res indubitata, talem ſentẽtiam eſſe nullam, tam in interiori foro, vt per ſe clarũ eſt, quàm in exteriori: quia ius ipſum ita diſponit, vt in ſequẽtibus videbimus. Et meritò, quia iniuſtitia talis ſententiæ ſatis publicè, & iuridicè conſtat, cùm in ipſamet ſententia contineatur: atque ita fit, vt talis ſententia nullum omninò habeat effectum.

33. *Abſque cauſa poteſt quis priuari priuilegio, iuriſdictione, &c.*

Solùm eſt obſeruandum tam hîc, quàm in omnibus ſuprà dictis, pręſertim propter cenſuram ſuſpenſionis, hîc eſſe ſermonem de propria pœna, & cenſura: nam ſecùs erit de reuocatione priuilegij, facultatis, vel iuriſdictionis, quæ ſuo modo poteſt ſuſpenſio appellari, & valida erit ex ſola voluntate concedẽtis, etiamſi ipſe ex ſolo odio, vel ex alia iniqua cauſa, vel inſufficiente moueatur, Quia illa, per ſe loquendo, non eſt pœna, ſed eſt ceſſatio cuiuſdam gratiæ, & liberalitatis, aut delegationis, dependentis à voluntate donantis: & ideò mutatio eiuſdem voluntatis ſufficit, vt auferatur, etiãſi nulla cauſa, vel culpa ex parte alterius interueniat. Quod ſecùs eſt de propria cenſura ſuſpẽſionis, quę intrinſecè pœna eſt. Et ita etiam facilè ceſſat obiectio, de abſolutione à cenſura, quæ valida eſt, etiamſi ſola voluntate fiat ab habente poteſtatem abſque rationabili cauſa. Et de indulgentia etiam, quæ poteſt eſſe valida, ſaltem ex parte, abſque proportionata cauſa. Et quòd diſpenſatio in lege ſaltem poſitiua ſine cauſa lata, eſt valida. Nam, quidquid nunc ſit de veritate exemplorum, in eis eſt diuerſa ratio, eo quòd ſint gratiæ, quæ licèt interdum fiant indebito modo reſpectu iuſtitiæ legalis, ſeu communis boni, non continent actionem iniurioſam ſimpliciter reſpectu eius, cui conceduntur: & ideò validæ eſſe poſſunt ad aliquid operandum in illo: nam in hoc etiam fundatur, quòd gratiæ ampliandæ ſunt, & odia reſtringenda.

34. *Quid ſi in ſententia cauſa non exprimitur.*

Alio modo contingit, Iudicem proferentem ſententiã non exprimere in illa poſitiuè hunc defectum, ſed quaſi præciſiuè ſe habere, proferendo cenſuram, & nullam declarando cauſam eius, neque illam excludendo. Qui defectus, licèt contra ius ſit, per ſe tamen non ſufficit, vt ſententia nulla ſit; ſcilicet ex eo ſolùm, quòd in illa ſcripta non fuit cauſa cenſurę, vt ſuprà dictum eſt ex c. 1. de Sent. excomm. in 6. Et ideò talis ſententia ex hoc ſolo capite dici nõ poteſt continere intolerabilem errorem. Ac propterea cenſura per illam lata non videtur eſſe nulla: quandoquidem non eſt lata per ſententiam nullam. Atque ita ſentiũt authores communiter: quia iura ſolùm appellant hanc ſententiam nullam, quando continet intolerabilem errorẽ. c. 2. & c. *Venerabilibus*, §. *Poteſt*, de Sent. excomm. in 6. Non dicitur autem ſententia continere, niſi quod in ea ſcriptum eſt. Imò in c. *Per tuas*, de Sent. excom. neceſſarium dicitur, vt in forma excommunicationis intolerabilis error ſit *patenter expreſſus*, & in c. *Soles*, eodem titulo, in 6. apertiùs dicitur: *Intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum.*

35. Quamuis autem verum ſit, talem ſentẽtiam ex vi ſuæ formæ non eſſe nullam: & ideò in exteriori foro per ſeipſam non poſſe talem iudicari; tamen, ſi in re deſit, & probata etiam nõ ſit vera, & ſufficiens cauſa cenſuræ, & propterea in ſententia taceatur, etiam in re erit talis ſentẽtia nulla. Vnde, ſi ab illa appelletur, & coram ſuperiori Iudice talis defectus probetur,

ſine dubio declarabitur nulla: & is, in quem lata eſt, non indigebit abſolutione: ergo ſignum eſt à principio fuiſſe nullam. Item hoc probat textus Gelaſij Papæ in cap. *Cui eſt*, 11. quæſt. 3. in quo ponderanda ſunt illa verba: *Ita ergo ea ſe nõ abſolui deſideret, qua ſe nullatenùs perſpicit obligatum*: Et ibidem in c. *Irritam*, ex Concilio Carthaginenſi quarto dicitur: *Irritam eſſe iniuſtam Epiſcoporum damnationem: & idcircò à Synodo retractandam*. Et ſimilia habentur ex variis locis Auguſtini in cap. *Cæpiſti*, cap. *Quid obeſt*, cap. *Non debet*, & c. *Illud planè*, eadem cauſa, & queſt. Et ex Origene, in c. *Si quis non rectè*, 24. queſt. 3. In quibus iuribus dicitur talis ſententia iniuſta, irrita, & nullã obligationẽ inducens: & in illis nulla mentio fit, quòd oporteat hunc errorem eſſe in ſententia expreſſum: igitur, quãuis in illa expreſſus non ſit, erit ſententia nulla in ſe.

Gelaſius papa. Concilium Carthaginẽſe quartum. Auguſt. Origen.

36. Præterea hoc confirmant illa iura, quę ſimpliciter aiunt ſententiam latam contra leges, vel canones, ipſo iure non ſubſiſtere, vt dicitur in c. 1. de Re iudic. & in aliis ſuprà citatis: & non requirunt, vt talis defectus in ipſa ſententia exprimatur, ſeu quòd ex ea formaliter cõſtet, eſſe contra leges, vel canones: ergo id neceſſe non eſt, vt ſententia ſit nulla. Etenim contractus à priuatis perſonis facti contra leges ſtatuentes ſubſtantiales conditiones eorum, nulli ſunt, etiamſi defectus in ipſis contractibus non exprimantur, iuxta regulam iuris 64. in 6. *Quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi*: vbi non requiritur, vt hoc exprimatur. Imò, licèt occultetur, & verbis apparẽtibus diſſimuletur, non propterea validior erit contractus, vt expreſsè dicitur in l. *Non dubium*, C. de leg. ergo multò magis ſentẽtia lata cõtra iura, erit per ſe nulla, etiamſi in ipſa defectus non exprimatur: quia Iudex multò magis tenetur iuxta leges operari, quàm priuata perſona: eſt enim cuſtos, & executor legis.

37. Obiectio. Dicetur fortaſsè, hoc verum eſſe de ſententia, quæ eſt nulla, quia eſt contra ius conſtitutionis, non verò de illa, quæ eſt cõtra ius litigatoris: plus enim requiritur, vt hæc poſterior ſit nulla, quàm prior, vt ſumitur ex cap. *Venerabilibus*, §. *Sanè*, de Sent. Excomm. in 6. & ex cap. *Cùm inter*, de Re iudic. Et ideò, quando ſentẽtia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, citationis, aut alterius rei ſimilis, pertinentis ſecundùm iura ad ſubſtantialem ſolennitatem ſententię: tũc verum eſt ſententiam eſſe nullam, etiamſi talis defectus in ipſa non exprimatur. At verò quando ſentẽtia eſt iniuſta tantùm ex defectu cauſæ, tunc propriè dicitur eſſe contra ius litigatoris; ac proinde neceſſarium erit, vt talis error in ipſa ſententia exprimatur, vt inſinuatur in iuribus ſuprà citatis. Verumtamen contra hoc inſtari poteſt, quia etiam ipſa ſententia cenſuræ, quæ abſque vlla cauſa legitima fertur, dici meritò poteſt contra canones, & iura: nam hæc etiam prohibent, ne in aliquem feratur cenſura ſine cauſa legitima, vt conſtat ex ſuprà citatis, & multis, quæ habentur 11. quæſt. 3. Extatque optima Epiſtola Leonis Papæ ad Epiſcopos Viennenſes, eſtque 89. cap. 6. vbi grauiter reprehendit Prælatos, qui ob leues cauſas huiuſmodi ſententias proferunt. Hæc autem prohibitio videtur eſſe de re maximè ſubſtantiali ad validitatem ſententiæ pertinente: ergo huiuſmodi error ſententiæ reddet illam nullam, etiamſi in ipſa non exprimatur. Quod ſaltem verum exiſtimo, ſtando in interiori foro, quidquid ſit de exteriori. Quapropter, ſi de tali defectu ſatis conſtet ei, contra quem lata eſt, in conſcientia non tenetur ei parere, iuxta ſuperiùs tradita ex communi ſententia: ſed ſolùm tenebitur vitare ſcandalum: ac propterea in publico parere ſentẽtiæ, donec illam fuiſſe nullam publicè etiam cõſtet. Præter hanc verò obligationem nullum alium effectum habet illa ſententia, vt ex dictis in ſuperiori puncto conſtat a fortiori.

Solutio. Leo pap.

Corollaria ex ſuperiori doctrina.

Atque ex his omnibus, quæ in hac dubitatione diximus, colligitur primò, quot modis poſſit ſentẽtia cẽſurę nulla eſſe: plures námque, & ſine methodo numerant Summiſtæ, vt videre licet in Angelo, *Excommunicatio*, 3. & Syluestro, *Excommunicatio*, 2. & Antonino 3. part. titul. 24. ca. 73. §. 1. vbi nouem numerat cauſas nullitatis. Paludanus in 4. diſt. 18. quæſt. 1. articul. 4. quinque numerat: plures etiam ſumi poſſunt ex Nauarro in cap. *Cum contingat*, de Reſcriptis. Alij autem communiter ad tres reuocãt; ſcilicet ad defectum iuriſdictionis, vel quòd appellatio fuerit ante ſententiam interpoſita, vel quòd ſentẽtia contineat intolerabilem errorem. Sed ex his defectibus ſecundus ſub primo cõtinetur, vt ſuprà declaratum eſt; vnde vel diſtinguendi non ſunt, vel diſtinguendi eſſent plures alij, vt quòd cenſura fuerit lata ab excommunicato, vel ſuſpenſo, vel quando eſt lata ab intruſo, vel non ritè electo, vel ſecundùm alios modos vſurpandi iuriſdictionem, quam quis nõ habet. Quod notauit D. Antoninus ſuprà, reducẽs quatuor modos vltimos, quos ibi numerat, ad illum primum. Quod eadem proportione facere poſſet in ſecundo. Et eadem ratione poſſet quintum reuocare ad tertium: nam tertius eſt de intolerabili errore, & in quinto ſpecificat quendam errorem, ſcilicet, ſi quis excommunicetur, eò quòd ſuo Superiori declaret ſtatum communitatis ad illum pertinẽtis, ex c. *Quia plerique*. de Offic. ordi. in 6. Quartus item caſus quem ibi ponit, diminutus eſt, vt ſtatim declarabo. Et ſimiliter in alia diuiſione trimembri tertium membrum generalius eſt, quàm illis verbis ſignificetur, & aliud membrum deeſſe videtur, vt iam dicam.

38. Quot modis poſſit cenſura eſſe nulla. Angel. Syluest. Anton. Palud.

39. Et ideò poſſumus aliter hos defectus colligere ſub triplici etiam capite. Primum eſt, defectus iuriſdictionis, ſub quo varij modi continentur, vt declaratum eſt. Secundum eſt, defectus ordinis iuridici ſubſtantialis, vt ſuprà etiam declaratum eſt. Et huc ſpectat, quòd ex iure poſitiuo excommunicatio maior lata contra participãtes abſque trina monitione nulla eſt ex cap. *Statutum*. de Sent excomm. & cap. *Conſtitutionem*, eodem titulo, in 6. qui eſt quartus caſus poſitus ab Antonino, & aliis: tamen manifeſtè continetur ſub hoc membro; quia ille ordo poſitus eſt, vt ſubſtantialis in tali ſententia. Tertium membrum eſt, ex defectu cauſæ legitimę, vt ſatis declaratum eſt. Poſſet tamen ſecundum membrum ad tertium reuocari: quia cùm deficit ſubſtantialis ordo, etiam deficit vera cauſa, id eſt, vera, & ſufficiens cõtumacia ad talem cenſuram requiſita. Deficit (inquam) vel in re, vel ſaltem in iudicio: quia nimirum in illo probata non eſt, vt in ſuperioribus dixi. Atque ita, generatim loquendo, omnis cenſura erit nulla, aut ex defectu iuriſdictionis, aut ex defectu cauſæ legitimæ. Vtraque verò ſubdiſtingui poteſt, nam aliquando eſt nulla tam in re, quàm in publica ſcientia, & exiſtimatione aliorum: aliquando verò eſt nulla tantùm in re, non tamen in aliorum exiſtimatione: quod variis modis accidit, vt ex ſuperioribus patet. E contrario verò non videtur dari ſententia cenſuræ, quæ in ſe valida ſit, & in exiſtimatione, ſeu ſcientia publica habeatur nulla: nam licèt contingere poſſit talem ſententiam apud multos errantes, aut prauè affectos non haberi validam, cùm tamen iuridicè lata eſſe debeat ex ſe, ac per ſe loquendo, ſecum affert ſufficientem ſcientiam publicam ſui valoris, & efficacitatis.

Secundò

40. *Quot modis poſſit ſententia valida eſſe iniuſta.* Secundò colligitur ex dictis, quot modis eſſe poſſit ſententia iniuſta, quamuis nulla non ſit: ſuppono enim id, quod certum, & clarum eſt, omnem ſententiam cenſuræ nullam eſſe, etiam iniuſtam: ſed ab hac diſtingui ſolet ſententia purè iniuſta, id eſt, non nulla: & ſolent etiam diſtingui varij modi eius: ego tamen vix inuenio niſi vnum. Primus enim modus aſſignari ſolet de ſententia lata à iudice iniqua intentione ex odio, vel alia ſimili cauſa. Verumtamen, ſi ex illa intentione non oriatur alia iniuria, talis ſententia non erit propriè iniuſta, prout nunc loquimur; ſed ſolùm prout iuſtitia generaliter dicitur de omni virtute: & iniuſta dicitur omnis actio, quę moraliter bona non eſt: quod quidem ad rem præſentem parum refert, vt per ſe conſtat. Secundus modus eſt, quando ſententia eſt lata nō ſeruato accidentali ordine iuris: & hic eſt proprius, & ferè vnicus modus talis ſententiæ iniuſtæ: quæ ſic vocabitur, quatenùs iuſtitiæ legali opponitur, non propter iniuriam contra commutatiuam, vt ſuprà declaratum eſt. Et hæc eſt ratio à priori, ob quam talis ſententia neque ex natura rei inualida eſt, neque etiam ex iure poſitiuo, quia in illo non petitur talis conditio, vt ſubſtantialis. Tertius modus huius ſententię addi poteſt, quando in re quidem continet inæqualitatem, & iniuriam: tamen ſecundùm allegata, & probata iuſta eſt; ſed illa ſententia, vt dixi, non eſt ſimpliciter valida, ſed tantùm ſecundùm quid. Vnde videtur eſſe tanquam medium quoddam inter ſententiam ſimpliciter validam, vel ſimpliciter nullam. Et meritò, quia etiam eſt quodammodo media inter ſimpliciter iuſtam, & ſimpliciter iniuſtam, etiam reſpectu commutatiuæ iuſtitiæ: vtrũq; enim participat ſecundùm habitudinem ad diuerſum forum. Et dicere poſſumus, eſſe iuſtam ex parte actionis, iniuſtam verò ex parte rei.

41. *Quomodo intelligendũ ſit Gregorij axioma.* Sententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt. Tertiò intelligitur ex dictis, quo ſenſu accipienda ſit celebris illa ſententia Gregorij Homil. 26. in Euangel. quæ refertur à Gratiano 11. quæſt. 3. cap. 1. *Sententia Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt*: in qua fundãtur, qui abſolutè, & ſine diſtinctione affirmant, quamcunque cenſuram, quantũuis iniuſtam, validam eſſe. Hanc verò propoſitionem ita abſolutè prolatam, vt erroneam, damnat Gerſon 1. tom. Opuſcul. peculiari de hac re. *Quomodo locum habeat in ſententia iniuſta, & valida.* Et meritò, quia ex aliis multis iuribus, & ratione naturali eſt euidens, non omnem ſententiam iniuſtam poſſe eſſe validam. Eſtque textus expreſſus in cap. *Cùm contingat*, de Offic. deleg. Vnde nullus Doctorũ oppoſitum affirmauit, ſed ſolùm indefinitè non omnem ſententiam iniuſtam, inualidam eſſe. Et hoc ad ſummum colligitur ex illa ſententia Gregorij. Quocirca, primùm omnium verum habet in ſententia iniuſta, quæ valida eſt. Ita vt ſenſus ſit, etiamſi Superior iniquè ferat ſententiam, vel ex praua intentione, vel ex temerario ordine procedendi; nihilominùs eius ſententiam, ſi vera ſententia ſit, timendam eſſe, & ſic eſt clariſſima veritas, quia talis ſententia verè ligat. Iuxta quam interpretationem non oportebit dictum illud extendere ad ſententiam ſic iniuſtam, vt ſit etiam nulla: quia illa non eſt ſententia. D. Thom. Sicut Diuus Thomas dixit, iudicium iniuſtum non eſſe iudicium. Et ideò de eadem ſententia rectè intelligitur, quod dixit Vrbanus Papa in ſua epiſtola decretali, cap. 5. *Valde timenda eſt ſententia Epiſcopi, licèt iniuſtè liget aliquẽ.* Rectè enim exponitur de ſententia, quæ non obſtante iniuſtitia, retinet veritatem ſententiæ, & conſequenter vim ligandi.

42. *Quomodo habeat locum in ſententia nulla occultè.* Addo verò vlteriùs, dictum illud etiam habere locum in ſententia ita iniuſta, vt in re ſit nulla, quando certò non conſtat de eius nullitate: nam in dubiis obediẽdum eſt ſuperiori, vt ſuprà dicebamus de lege dubia. Quamuis nonnulla differentia intercedere videatur inter legem præcipientem, & ſententiam punientem: nam lex, per ſe loquendo, dirigit ad bonum: vnde fit, vt, quando non conſtat, id, quod præcipit, eſſe malum, præſumatur bonum, eiq; obediatur; cùm etiam in hoc nullum morale periculum, aut nocumẽtum ſubdito immineat. At verò ſentẽtia puniens, ſi executioni mandetur infert malum; & ideò videtur ſubditus quoad hoc habere maius ius, vt in dubio ſe indemnẽ tueatur. Sed nihilominùs verum eſt, ſententiam ſic dubiam timendam eſſe, & ſeruãdam, quia ius commune præferendum eſt priuato: hoc autem ad commune bonum, & conueniens regimen Eccleſiæ neceſſarium eſt.

Denique addo, etiamſi ſententia ſit iniuſta, & nulla, idque euidenter conſtet ſubdito, adhuc timendam eſſe, vel vt eam non contemnat in exteriori foro, ſi fortè in illo ſit valida; vel vt non cum aliorum ſcandalo, ſi fortè alij ignorent illius defectum; vel certè, vt licèt omnia publica ſint & nota non propterea ita ſententiam, vel præceptum Superioris deſpiciat, vt ipſum etiam ſuperiorem, & poteſtatem eius contemnere videatur; ſed cum debito moderamine, ac reuerentia quadã iure ſuo vtatur. Atque ita in omni ſententia iniuſta Paſtoris verum habebit, quòd ſit timenda; non tamen in omnibus ęqualiter, ſed accommodatè in ſingulis. 43. *Qua ratione comprehendat ſententiam euidenter nullam.*

SECTIO VIII.

Vtrùm ignorantia inuincibilis præcepti impediat cenſuram per illud impoſitam.

HAnc quæſtionem ſuprà remiſimus in hunc locum, quoniam neceſſaria eſt ad complementum huius diſputationis, & cognitionis cauſæ, quæ ad cenſuram ſufficit, vel excuſationis eius quæ frequenter interuenire poteſt. Vbi aduertẽdum eſt aliud eſſe agere de ignorantia, quæ antecedit cenſuram; aliud verò de ignorantia, quæ ſubſequitur, & excuſare poteſt violationem ipſius cenſurę. De hac dicturi ſumus infrà diſputatione ſeptima, hîc verò agendũ eſt de priori; & ſimul obiter explicabimus an vis, metus, aut aliquid aliud huiuſmodi poſſit ſimilem excuſationem afferre: in illis enim ferè nulla eſt difficultas: & ideò neceſſe non eſt proprias de illis quæſtiones inſtituere: nam ex ſimilitudine rationis facilè poſſunt curſim expediri. 1.

Igitur diſtinguere in primis oportet inter cenſuram latam ipſo facto, ſiue à iure, ſiue ſub conditione de obſeruando quocunque pręcepto (nam in his omnibus eadem eſt ratio, vt ſæpè in ſuperioribus dixi, & in præſenti etiam ex dicendis erit euidens) & inter cenſuram abſolutè latam per ſententiam Iudicis: nã de hac eſt ſpecialis ratio, ac propterea de illa in fine dicemus. Rurſus aduertendum eſt, præceptum, cui coniungitur cenſura, aliquando eſſe purè humanum; vt v.g. ſi detur præceptum ieiunandi ſub excommunicatione, aliquãdo verò eſſe etiam diuinum, ſeu naturale, vt cùm percuſſio clerici, vel ſimonia, aut vſura ſub cenſura prohibetur; inter quæ hoc differt, quòd in priori ignorantia inuincibilis Eccleſiaſtici præcepti omninò excuſat culpã, in poſteriori verò minimè; quia, licèt ignoretur ſpecialis prohibitio Eccleſię, relinquitur culpa contra ius naturale, vel diuinum. 2.

Diuiſiones ignorantiæ.

PRæterea præmittendę ſunt diſtinctiones de ignorantia. Vna eſt ex parte obiecti, ſeu materiæ, quomodo 3. *Ignorãtia alia iuris, alia facti.*

quomodo diſtingui ſolet ignorantia in facti,& iuris. Facti appellatur,quando ex actione hominis aliquod factum ſequitur,quod nec præuiſum,nec cogitatum fuit;vt cùm quis occidit hominem:putans ſe occidere feram.Ignorantia iuris appellatur,quando lex,vel prohibitio ad hominis notitiam non peruenit.Et hęc rurſus ſubdiſtingui poteſt in pręſenti:nam aliquando poteſt ignorari totum præceptum quoad prohibitionem,ſeu obligationem actus,& quoad cenſuram,aliquando verò cognito præcepto , poteſt ignorari, quod ſub cenſura latum ſit.

4 *De diuiſione ignorantiæ in vincibilem, & inuincibilem.*

Alia diſtinctio eſt ex parte ipſius ignorantiæ:nam quædam eſt inculpabilis,quæ inuincibilis, & probabilis etiam dicitur , quæ omninò eſt inuoluntaria : & propterea neque ipſa poteſt eſſe culpa,nec cauſa culpæ:quia moraliter vinci , ſeu expelli non poteſt. Alia verò eſt vincibilis,ſeu culpabilis,quæ voluntaria eſt: quia per hominem ſtat , quominùs oppoſitam ſcientiam habeat. Et hæc viteriùs ſubdiſtingui ſolet:nam alia eſt affectata,& eſt illa,quæ directe eſt volũtaria: alia verò eſt voluntaria tantùm indirectè,& generali vocabulo dici poteſt negligens.In ea verò etiam ſunt gradus;duo verò ſunt præcipui: Vnus eſt,quando eſt negligentia grauis,& quæ ad mortale peccatum ſufficiat , & hæc generali nomine vocatur ignorantia vincibilis , quæ diſtinguitur in craſſam , & ſupinam, magis propter metaphoram vocum , quàm propter diſtinctionem in ſubſtantia rei,vt infrà videbimus:& examinabimus,an in hoc ordine aliud membrũ ignorantię vincibilis addendum ſit.Alius verò gradus huius ignorantiæ eſt , quando aliquo modo negligens, & voluntaria exiſtit;tamen ita leuis , vt ſolùm ad venialem culpam ſufficiat,quę,quod ad præſens attinet quaſi inculpabilis reputatur reſpectu grauiorum cenſurarum,quia non incurruntur niſi per culpam mortalem , vt dictum eſt. Et generaliter talis ignorantia conſtituit actum non plenè humanum , ſed quaſi indeliberatum,pro quo nulla cenſura,etiam minor ferri ſolet.

5. *Ignorantia alia antecedẽs, alia concomitans,alia ſubſequens.*

Diſtinguunt præterea Theologi ignorantiam ; in antecedentem,concomitantem , & conſequentem. Antecedens appellatur illa,quę inuincibilis,& ita eſt cauſa actus,quòd ſi illa non adeſſet,actus non fieret: conſequens vocatur omnis illa , quæ eſt voluntaria quouis modo:cõcomitans autem appellatur illa,quæ ita eſt coniuncta cum actu , quòd non minùs fieret actus,ſi illa nõ adeſſet,vt,quãdo aliquis caſu,& ignorans occidit inimicum,quem tamen meliùs occideret,ſi nouiſſet.

Ignorantia alia habitualis,alia actualis.

Denique poteſt diſtingui ignorantia in habitualem & actualem:illa eſt quãdo quis omninò nihil audiuit de pręcepto:hęc verò,quando quis iam nouit præceptum:& eius memoriam habitu retinet: tamen hîc & nunc ad illud non aduertit,quæ propriè dicitur inconſideratio,ſeu actualis obliuio,de qua dari poſſunt ferè omnes ſuperiores diuiſiones : nam & poteſt eſſe inuoluntaria , & voluntaria,ſaltem indirectè,& poteſt eſſe antecedens,& concomitans , de quibus omnibus latiùs tractant Theologi 1.2.quæſt. 6.art.8.& quæſt. 76. Hîc verò ſolum rationes nominum notauimus,quoniam ex eis plura dubia oriuntur,in quorum reſolutione integra ſectionis præſentis reſolutio poſita eſt.

Num ignorantia inculpabilis pręcepti,quo lata eſt cenſura,ab illa excuſet.

6. PRimum ergo dubium eſt,an ignorantia inculpabilis Eccleſiaſtici pręcepti,cui eſt annexa cenſura excuſet,ne cenſura contrahatur.In quo certa eſt , & communis reſolutio , affirmans talem ignorantiam excuſare cenſuram.Ita docent omnes,qui de hac ma-

A teria ſcribunt:quos infrà referemus:hic enim neceſſarij non ſunt in re clara,& in iure expreſſa,vt in cap. 2.de Conſtit. in 6. vbi declaratur , ſtatuta Epiſcoporum non ligare ignorantes, quorum ignorantia craſſa non eſt,nec ſupina:& in cap. *Si vero,*2. de Sent.excomm.& in cap. *Excellentiſſimus,*11.q.3. Ratio item eſt manifeſta : quia talis ignorantia excuſat culpam: ergo & cenſuram. Antecedens eſt certiſſimum in Theologia : quia talis ignorantia tollit omninò voluntarium,ſine quo non eſt peccatum.Conſequentia verò probatur : quia cenſura ſolùm poteſt ferri propter culpam, vt ſuprà oſtenſum eſt : & ideò hîc optimè quadrat, quod in cap. 2. de Conſtitutionibus dicitur, *Rem, quæ culpa caret,in damnum vocari non con-*
B *uenit.* Quòd paulò inferiùs applicatur ad rem , quæ ob ignorantiam culpa caret. Et maximè illud locum habet in damno , quod eſt propriè pœna , vt ſemper eſt cenſura : quod ideò addo, quia aliquod damnum, quod non eſt pœna , aliquando ſentitur abſque culpa,vt irregularitas aliqua.

Hanc verò generalem aſſertionem aliqui limitare volunt ad ignorantiam antecedentem:nam ignorantia concomitãs(inquiunt)non poteſt excuſare cenſuram : quia talis ignorantia non excludit voluntatem faciendi contra præceptum:nam qui illam habet , ita eſt diſpoſitus,vt æquè faceret actum, licèt non ignoraret:ergo , ſi cum tali voluntate coniungatur etiam operatio contraria præcepto,non excuſabitur cenſu- 7.
C ra. Ita Couar.§.10.num.15.Illat. 10. vbi id tribuit D. Thomæ,ſed immeritò.Idem tenet Iacobus de Graffis lib.4.ſuarum dec.cap.9.num. 42. & ſequitur Vgolin. tab.1.de Cenſ.cap.9.§.8.num.8. *Couarr.cap. Alma,p.1.*

Sed hæc limitatio immeritò adhibetur,imò potiùs ampliãda eſt aſſertio poſita, vt verum habeat in omni ignorantia inuincibili , ſiue antecedens, ſiue concomitans dicatur. Hæc enim diſtinctio ad præſens impertinens eſt , & ideò iura abſolutè , & indiſtinctè ſunt loquuta,& ita ſunt intelligenda.Ratio eſt , quia ſi ignorantia inuincibilis eſt, ſemper excuſat à culpa actionem illam,quæ ex ignorantia fieri dicitur, etiãſi alioqui talis ignorantia concomitans dicatur : ergo etiã excuſat à cenſura. Conſequẽtia patet ex dictis,&
D antecedens probatur,quia etiã illa actio inuoluntaria eſt,cùm ex ignorantia inuolũtaria naſcatur. Quocirca talis ignorantia (quod dicti auctores non aduertunt)formaliter conſiderata reſpectu talis actionis,& reſpectu volũtatis ſemper eſt antecedẽs:& ideò ſemper excuſat illam actionem à culpa , etiamſi alio reſpectu dicatur concomitans : quæ denominatio , vel reſpectus eſt impertinens ad contrahendam , vel excuſandam cenſuram. Declaro ſingula.nam ignorãtia illa,quatenùs voluntaria non eſt,rectè dicitur antecedere illam voluntatem, quia præuenit,& quaſi occupat hominem ante conſenſum eius directè , vel indirectè. Reſpectu autem ipſius actionis eſt etiam antecedens,quia hîc & nunc eſt cauſa talis actionis, cau-
E ſa autem antecedit effectum. Quòd autem eadem, vel ſimilis actio futura eſſet , etiamſi ignorantia non eſſet, non obſtat quominùs hîc & nunc illa ignorantia ſit cauſa illius actionis : quia conditionalis nihil ponit in eſſe. Vnde poſita illa conditione , actio illa haberet aliam cauſam , ſcilicet voluntatem,nunc tamen eam non habet,ſed aliam, ſcilicet ignorantiam: idem enim effectus poteſt à diuerſis cauſis procedere:& ideò optimè poteſt nunc ab vna earum emanare,etiamſi hac deficiente,futura eſſet alia,à qua fieret.

8. *Limitatio ſuperioris reſolutionis.*

At verò concomitans appellatur illa ignorantia, quia ſupponitur voluntas ita diſpoſita , quòd eſſet volitura illum effectum , etiamſi nulla eſſet ignorantia. Hæc autem diſpoſitio voluntatis duplex cogitari poteſt , vna eſt habitualis tantùm vel in cauſa , ſeu radice 9.

Ignorantia concomitans, nihil ad cenſuram refert.

radice, vt in exemplo ſuprà poſito de odio inimici, quod in animo & volũtate eſt radicatum: actu tamen non exercetur: idemq; erit, ſi quis ex vehementi concupiſcentia, vel affectu accedat ad non ſuam, quam exiſtimat eſſe ſuam, vel comedat carnes die prohibito, id ignorans. Et huiuſmodi concomitantia nihil facit ad culpam, quia per habitualem diſpoſitionem non peccamus formaliter, donec in actum prodeamus. Imò in hoc ſenſu illa conditionalis ſoli Deo nota eſt: & fortaſſe ipſe nouit eſſe falſam: tamen licèt cognoſcat eſſe veram, non imputat ad culpam id, quod fieret, poſita tali conditione, ſi de facto conditio non ponitur: vt habet certa doctrina, de qua aliàs. Alio modo poteſt illa diſpoſitio volũtatis eſſe actualis, vt ſi quis in venatione poſt ſufficientem diligentiam caſu occidat clericum inimicum: actu tamen de illo cogitans, & habens in voluntate hunc actum, *Vtinam poſſem configere clericum.* Et tunc quidem ille actus voluntatis peccatum mortale eſt, tamen merè internum, & nihil influens in illam actionem exteriorem, & ideò neque illam reddit peccaminoſam, neque confert aliquid ad cenſuram contrahendam, cùm hæc non propter actum merè internum, ſed per externum incurratur. Ergo nullo modo poteſt ignorantia concomitans eſſe cauſa cenſuræ, ſi alioqui inuincibilis ſit. At, ſi ſit vincibilis, poterit quidem eſſe cauſa cenſuræ, non tamen quia concomitans eſt, ſed quia eſt voluntaria; & ita conſequẽs reſpectu voluntatis: & ſimul antecedens reſpectu actionis quatenus eſt cauſa eius: nam inde habet illa actio quòd peccaminoſa ſit, quia eſt voluntaria in tali cauſa: quòd autem ſit concomitans, ſemper eſt impertinens ad hos effectus morales propter rationem factam.

10 Niſi quis fortaſſe fingat alium tertium concomitantiæ modum, nimirum, vt quis ſimul cum ignorantia habeat actualem voluntatẽ actualiter influentem in actionem externam veluti ſub conditione propoſitam, vt ſi quis in dicto exemplo haberet hũc actum, *Volo emittere ſagittam, ſi fortè ibi ſit inimicũ.* Et hoc in primis eſt moraliter impoſſibile, ſi ignorantia erat inuincibilis, quia hæc requirit practicum, & prudens iudicium moraliter certum, nullum eſſe hic, & nunc periculum occidendi hominem: quo modo ergo cum hoc iudicio poteſt eſſe illa voluntas: quæ apertè ſupponit dubium, & moralem contingentiam talis effectus: Deinde, admiſſo per impoſſibile illo caſu, concedo talem hominem occidentem inimicum, incidere in excommunicationem, non tamen ob ignorantiam, ſed ob actionem procedentem ex tali voluntate, quæ vt ſic non proceſſit ex ignorantia, ſed ex hac generali ſcientia, quòd ea, quæ humano modo videntur certa, interdum deficiunt; & quæ videntur impoſſibilia, aliquando eueniunt. Atque ita illa cenſura non eſt ex his, quæ propter ignorantiã incurruntur. Ignorantia ergo concomitans omittenda prorſus eſt in præſenti materia: quia nihil omninò refert ad excuſandam, vel incurrendam culpam, aut cenſuram: quia per ſe, nec voluntariam, nec inuoluntariam reddit actionem. Ignorantia ergo inuincibilis ſemper cenſuram excuſat.

Naturalem inconſiderationem excuſare à cenſura.

11. Ex quo infertur primò non ſolùm de ignorantia propriè dicta, ſed etiam de inconſideratione hoc verum habere: nam, ſi illa ſit merè naturalis obliuio abſque graui negligentia, excuſat à culpa: ergo etiam à cenſura. Conſequẽtia patet ex dictis, & antecedens probatur: quia reddit actionem inuoluntariam, tam directè, quàm indirectè. Directè quidem, quia volũtas nihil poteſt actu directo velle; niſi quòd intellectus A actu cogitat: inconſideratio autem tollit actualem cogitationem obiecti, & ideò tollit directum voluntarium. Indirectè autem, quia ibi nullum poteſt eſſe voluntarium indirectum, niſi ratione cauſæ, quæ eſt ipſamet inconſideratio: Sed ipſamet inconſideratio inuoluntaria eſt, vt ſupponitur: ergo non poteſt ratione illius actio eſſe indirectè voluntaria, ſeu in cauſa: Loquor autem de actione, vel ſecundùm ſe, vel quatenus eſt mala, ſeu contraria pręcepto: quia etiam naturalis obliuio Eccleſiaſticæ legis (quæ ſæpe interuenire poteſt, cùm non ſit intrinſeca actioni) excuſat à trãſgreſſione talis legis; ſicut etiam naturalis obliuio legis ferentis cẽſuram excuſat à culpa actionem alioqui prohibitam ex vi talis cenſuræ, vt rectè notauit Iacobus de Graff. lib. 4. Dec. ca. n. 29. Itaque, quod ad Graf. B rem attinet, æquiparantur in hoc inconſideratio, & ignorantia, quamuis in ordine ad forum externum faciliùs poſſit ignorantia, quàm inconſideratio probari.

Tam ignorantiam inuincibilem iuris, quàm facti excuſare à cenſura.

Tertiò addimus, poſitam regulam procedere tam in ignorantia facti, quàm iuris, ſi vtraque inuincibilis ſit: quia vtraque excuſat à culpa: nam ignorantia facti reddit actum inuoluntarium; ignorantia verò iuris reddit inuoluntarium actum vt malum, ſeu vt prohibitum: atque ita tollit inobedientiam & contumaciam, quæ eſt fundamentum cenſuræ. Vnde ex iuribus ſuprà adductis c. *Si verò*, loquitur de ignorantia C facti: capitulum autem 2. de Conſtit. in 6. loquitur de ignorantia iuris. Et quidem de ignorantia facti nulli dubiũ eſt, quin poſſit eſſe inuincibilis. Quando autem huiuſmodi exiſtimanda ſit, non poteſt alia generali regula definiri, niſi, quòd iuxta negotij qualitatem & occurrentes circunſtantias adhibenda eſt ſufficiẽs diligentia, ſeu prudens operandi modus: & ſi quid poſteà præter intentionem, & cognitionẽ ſuccedit, cenſetur inuincibiliter ignoratum: & conſequenter inculpabiliter factum. Vnde fit, vt hæc ignorantia tantum excuſet, quantum de ipſo effectu ignoratum eſt prædicto modo. Aliquando enim ignorari poteſt iſto modo circunſtantia actus, non verò ſubſtantia, vt ſi quis peccet cum conſanguinea, ignorans eſſe conſan- D guineam, non tamen ignorans eſſe alienam, ſeu non ſuam vxorem: & tunc ſi eſſet cenſura lata contra inceſtuoſos, talis ignorãtia excuſaret illam: ſi verò eſſet lata contra fornicarios, nõ excuſaret: quia in illo actu inuenitur malitia fornicationis. Aliquando verò poteſt ignorari vtrumque, ſcilicet, actus, & circunſtãtia: & reſpectu vnius eſſe vincibilis, reſpectu verò alterius eſſe inuincibilis ignorantia: & tunc excuſabit à cenſura, ſi lata ſit, propter circunſtantiam inuincibiliter ignoratam, an verò excuſet amplius, expendendũ erit iuxta regulas infrà tradendas de ignorantia vincibili. Vt, ſi quis iacturus ſagittam, ſufficientem diligẽtiam adhibeat, ne ibi lateat Petrus qui eſt ſacerdos, nõ verò ne ibi lateat quiuis homo, etiamſi caſu Petrum in- E terficiat, non incurret in canonem, *Si quis ſuadente*, quia excuſatur à malitia ſacrilegij, licèt non excuſaretur à malitia homicidij. 12.

Ex quo obiter intelligitur non habere hìc locum diſtinctionem illam de dante operam rei licitę, vel illicitæ; quæ in materia de irregularitate tractari ſolet. Quidquid enim ſit, an ibi locum habeat, quod infrà videbimus, hìc certè nullum habet. Nam, ſi ignorantia inuincibilis ſit reſpectu illius culpæ, ſeu malitię in quam fertur cenſura, licèt alioqui actus ſit peccaminoſus, non incurritur: ergo dare operam rei illicitæ nihil in præſenti obeſt. Et hic eſt caſus expreſſus in d. c. *Si verò*. Et faciunt etiam tres vltimi textus. 34. q. 2. notantque 13.

Diſtinctio de dante operã rei licitæ, vel illicitæ nõ habet locum in hac ignorantia facti.

notantque auctores ſuprà citati, præſertim Victoria & latius Couar.n.16. Qui addit, diſtinctionem illam poſſe habere locum in ignorantia vincibili, de quo infrà dicam. Addit etiam ibidem Couar. illatione 12. ſi quis ex ignorantia perſonæ occidat laicum, exiſtimans, & deſiderans occidere clericum, non propterea incurrere cenſuram, contra quoſdam Canoniſtas, qui oppoſitum opinati ſunt. Sed res eſt clara ex ſuprà dictis, quia interior affectus, ſine effectu ſubſecuto, non ſufficit ad cẽſuram: & ideò illa ignorantia non eſt ita efficax ad accuſandum, ſicut ad excuſandum. Et hæc ſufficiunt de ignorantia facti pro huius loci neceſſitate.

14. *Quorundam regula ad iudicandũ quãdo ignorantia iuris ſit inuincibilis.*

De ignorantia verò iuris, ad diſcernendum quando inuincibilis ſit, ſolet à multis hæc regula tradi. Quando præceptum, quod ignoratur, non ſpectat ad proprium alicuius officium, vel miniſterium, tunc ignorantia illius eſt inuincibilis, & excuſat à cenſura: quando verò pertinet ad proprium officium, non eſt inuincibilis, nec excuſat: quia ignorantia eius, quod quis ſcire debet, inculpabilis non eſt: non enim poteſt non eſſe voluntaria ſaltem indirectè. Tunc enim omiſſio dicitur indirectè voluntaria, quando homo poteſt, & debet facere, & non facit: ergo ſimili modo eſt voluntaria omiſſio ſcientiæ, quæ eſt ignorantia: at in illo caſu concurrunt illa duo: nã ille qui ſic ignorat, tenebatur ex officio ſcire, vt ſupponimus: ergo etiam poterat: quia nemo tenetur niſi ad id quod poteſt: ergo talis ignorantia ſemper eſt voluntaria ſaltem indirectè. Vnde in cap. *Si culpa*, de Iniuriis, abſolutè dicitur. *Nec ignorãtia te excuſat, ſi ſcire debuiſti*: & in iure ciuil. Inſtit. de lege Aquilia. §. *Præterea*, dicitur imperitiam in re ad proprium officium pertinentem non excuſare. Vgol. ca. 9. §. 8. nu. 6. cum Angelo, verb. *Excommunicatio*, 7. caſu vlt. n. 3. & Iacobo de Graff. li. 4. Dec. c. 9 n. 31. & Nau. in Sum. c. 23. n. 47. & prælud. 1. n. 17. ex prælud. 6. n. 8.

Vgolin. Angelus. Graf. Nauarr.

15. *Non rectè ſumi regulam ignorãtiæ iuris ex obligatione ſciendi ex officio præceptum.*

Veruntamen hæc regula magna explicatione indiget, nam in ea generalitate ſumpta eſt valde incerta, & videri poteſt quandam repugnantiam inuoluere. Nam, cùm loquitur de ignorantia iuris neceſſe eſt reſpectiuè, ſeu accommodatè id intelligi, id eſt, de ignorantia illius præcepti, quo aliquis obligatur, nã ſi eum non obligaret, impertinens eſſet illius ſcientia, vel ignorantia ad excuſandum peccatum. Igitur iuris, vel præcepti ex ſe obligantis aliquem poteſt habere quis ignorantiam inuincibilem, aliàs nunquam ignorantia iuris excuſabit à culpa. Quilibet autem homo ſcire tenetur illa præcepta, quibus obligatur, ſiue illa obligatio naſcatur ex generali conditione hominis Chriſtiani, aut religioſi, ſiue ex peculiari officio quod profitetur, vt medici, parochi, &c ſiue ex quocunque alio capite: quia nullus poteſt ſuas obligationes implere, niſi ipſas agnoſcat: vnde, in debito faciendi intrinſecè includitur debitum ſciendi: ergo præcepti, quod quis ſcire tenetur, & abſolutè poteſt, aliquãdo habere poteſt ignorantiam inuincibilẽ: ergo non eſt in vniuerſum verum, hanc ignorantiam eſſe indirectè voluntariam. Ergo neque etiam eſt hoc ſemper verum in ignoratione pręcepti ad proprium officiũ pertinẽtis, tum quia parum refert, quòd obligatio ex hoc, vel illo capite naſcatur, ſi ad eandem diligentiam, & (quod caput eſt) ad eandem diligentiam obligat: tum etiam, quia ſicut in aliis rebus, vel præcepti manere poteſt ignorantia aliqua poſt ſufficientem diligentiam, ita in his, quæ ad proprium officium pertinent: nã etiam illa modo humano vel fallibili, & imperfecto, cognoſcuntur.

16. *Sed ex diligentia adhibita ad illa ſciendum.*

Certa ergo, & moralis regula in hoc negotio ſumenda eſt ex diligẽtia adhibita, vel omiſſa, ad cognoſcendum præceptum, & ius ad vnumquemque pertinens. Nam, ſi iuxta præcepti, officij, & perſonæ qualitatem, quis adhibeat ſufficiẽtem diligentiam, vt ſciat leges ad ſe, ſuumque officium pertinentes, accidere poteſt, vt aliquam inuincibiliter ignoret, & conſequenter, vt excuſetur à cenſura per eam lata. Si autem negligens ſit in ſciendis ſuis obligationibus, ignorãtia erit vincibilis. ſiue obligatio naſcatur ex officio, ſiue aliunde, dummodo negligentia proportionalis ſit. Et hæc regula ſumitur ex dicto capitulo, *Si culpa*, ibi, *Et quam debueras, non curaſti diligentiam adhibere*: quamuis in illo textu potiùs ſit ſermo de ignorantia facti, quàm iuris. Et de eadẽ loquitur §. *Præterea*, nam quòd medicus ignoret (de hoc ibi ſermo eſt) talem medicinam poſſe grauiter nocere, non eſt ignorantia iuris, ſed facti: nam ius, quod ibi obligat, tam clarum & naturale eſt, vt à nemine ignoretur, ſcilicet vt nemo artis medicinæ imperitus, temerè tale munus exerceat, & ſeſe manifeſto periculo exponat. Vnde illa imperitia, quæ in iure dicitur non excuſare, non eſt propriè ignorantia iuris, ſed ignorantia artis, vel modi efficiendi actionem, quam quis exercendam ſuſcipit: nam eſt contra manifeſtum & naturale ius cum tali imperitia artem exercere. Aliquando verò illa imperitia erit ignorantia alicuius iuris, ſi talis actio, vel miniſterium per illud ius regulanda ſunt, vt patet in aduocato, iudice, & ſuo modo in parocho, Epiſcopo, & ſimilibus.

Hinc verò concludimus, quòd ſicut ignorantia facti poteſt eſſe inuincibilis, etiã in rebus ad proprium officium pertinẽtibus, quia peritia hominis curta eſt, & diligentia limitata, & ars fallax, ac prouidentia incerta; ita pari ratione poteſt ignorantia iuris eſſe inuincibilis, etiamſi ſit de aliquo pręcepto ad proprium officium pertinente. Ac tandem, ſicut in ignorantia facti regula ſumenda eſt ex diligentia adhibita tali facto proportionata, ita in ignorantia iuris eadem regula cum proportione vtendum eſt. Et confirmatur, quia ignorantia actualis per inconſiderationem aliquando eſt inuincibilis, etiamſi ſit iuris, & præcepti, quod ex obligatione officij ſcire, conſiderare teneor, vt eſt certiſſimũ apud omnes: nam ego ex officio teneor hodie recitare horas canonicas, aut facere, vel audire ſacrum, & tamen contingere poteſt, vt ex naturali obliuione ſine culpa omittã: ergo pari ratione idem contingere poterit in ignorantia propria & habituali. Et regula vtriuſq; erit diligentia ſufficiens. De qua diligẽtia, vt dixi, vix aliquid poteſt generaliter dici, ſed prudẽti arbitrio relinquenda eſt, pẽſatis omnibus, quę ad tale pręceptum, vel miniſterium pertinẽt. 17.

18. *Primum documentum ad diiudicandum an diligentia adhibita fuerit ſufficiens.*

Ad hoc autem iudicium ferendum duo ſunt præcipuè præ oculis habenda. Primum eſt, conſiderare, an aliquando venerit in mentem tale pręceptum, vel dubitatio aliqua de huiuſmodi obligatione, vel aliquid aliud ſimile, quo poſſet homo excitari ad inquirendam ſcientiam talis pręcepti: nam ſi nihil eiuſmodi aliquando menti occurrit, ſignum ſufficiens eſt inuincibilis ignorantiæ. Hoc enim ſigno etiam intelligimus, obliuionem, ſeu inconſiderationem aliquam naturalem eſſe, & inculpabilem. Ratio autem naturalis eſt, quia non poteſt homo ſeſe applicare ad aliquid conſiderandum, vel addiſcendum, niſi præcedat cogitatio aliqua, qua poſſit voluntas moueri, quia homo non ſe applicat niſi per voluntatem: & voluntas non poteſt ſe mouere niſi præuia cogitatione. Propter quod, ante primam voluntatem præcedere debet cogitatio, quæ propterea non poterit eſſe voluntaria, ſed naturalis, ſeu ab extrinſeco proueniens: ergo quando nulla talis cogitatio in mentem ſubiit, qua poſſit voluntas excitari ad appetendam, vel quęrendam ſcientiam, vel conſiderationem, non eſt in poteſtate hominis, ſe ad illam mouere, & conſequenter

ter non poteſt talis ignorantia homini imputari, ſed eſt inuoluntaria, ac propterea inculpabilis, & inuincibilis. *Soluitur ratio contraria.* Atque ita quoad hanc partem facile ſoluitur ratio in contrarium, ſcilicet talem ignorantiam eſſe indirecte voluntariam, quia homo poteſt, & tenetur illam vitare. Negamus enim poſſe, potentia proxima, quæ requirit conſenſum omnium, quæ ad volendum prærequiruntur. Cùm verò inſtatur, quia, ſi tenetur, poteſt, cùm obligatio ſupponat potentiam. Reſpondetur, per ſe quidem teneri, ſeu obligari talem hominem ad talem ſcientiam; ad quod ſatis eſt, quòd, per ſe loquẽdo, ſit in homine poteſtas, & quòd tale munus ſecum afferat talem obligationem: Nihilominùs tamen hîc, & nunc illam obligationem dicimus ſuſpendi, vel potiùs hominem ab illa excuſari, propter impotentiam proximam, ac moralem, quæ ex naturali, ac neceſſaria obliuione, vel inconſideratione orta eſt.

19. *Secundum documentum.* Secundum documentum eſt, vt conſideretur, an is, qui ſcire aliquid tenetur, habuitq; ſufficiens principium cogitandi, vel dubitandi de tali obligatione, fecerit moralem diligentiam, iuxta qualitatem operis, vel miniſterij accommodatam, & probabili iudicio ſufficientem, vt talem cognitionem acquireret: nam, ſi hoc fecit ignorantia, quæ poſteà relinquitur, inculpabilis eſt. Vt, v. g. ſi homo ſit indoctus conſuluit doctos viros, vel peritos in tali arte, & carentes morali ſuſpicione, quod ex malitia, aut etiam ex ſua negligentia poſſint decipere: ſi verò ſit homo doctus, aut per ſe ſufficiens ad talem cognitionem obtinendam; an doctores aliquos euoluerit, aut leges ipſas, vel ſtatuta mediocri diligentia, vel labore inquiſierit: nam, ſi ita ſe geſſit, ſi quæ manſerit ignorantia, meritò inculpabilis exiſtimabitur. Quæ omnia ſunt nobis certa in foro conſcientiæ: in foro autem exteriori ſæpe præſumetur ignorantia culpabilis, quæ non eſt: nam prior excuſatio non admittetur in exteriori foro, quia tota poſita eſt in interiori actu, vel inaduertentia naturali, quæ probari non poteſt, niſi probando vel iuſtè fuiſſe abſentem, quando lex promulgata eſt, vel iuſtè fuiſſe impeditum, aut non habuiſſe à quo interrogaret, vel quid ſimile. Et fortaſſe auctores citati, qui priorem regulam conſtituebant, magis in exteriori, quàm in interiori foro loquuti ſunt; nam in illo foro vix vnquam admittetur excuſatio Cenſuræ, propter ignorantiam iuris in legibus pertinentibus ad proprium munus, vel officium: niſi fortaſſe aliquis occaſionem ſatis probabilem oſtendat, ob quam poſt adhibitam diligentiam ſuo muneri conuenientem, talem legem potuit inuoluntariè ignorare. De hac re plura videri poſſunt in Cordub. lib. 2. Quæſtion. q. 2. & 4. Cordub.

Qui Eccleſiaſticum præceptum inuincibiliter ignorat, etiamſi contra ius diuinum, aut naturale agat, non incurrere Cenſuram.

20. QVartò principaliter addendum eſt in hoc dubio, ignorantiam inuincibilem Eccleſiaſtici præcepti ita excuſare à Cenſura, vt quamuis actus ſit contra ius diuinum & naturale, & homo contra illud peccet, nihilominùs Cenſuram non incurrat. Vt, verbi gratia, ſi ignoret aliquis inuincibiliter prohibitum eſſe ab Eccleſia ſub excommunicatione, ne quis Clericum violenter lædat, non incurret excommunicationem, etiamſi contra ius naturale & diuinum iniuriam intulerit Clerico. Ratio eſt, quia ille non eſt contumax præcepto Eccleſiæ, cùm enim illud inuincibiliter ignoret, non poteſt contra illud peccare: ceſſante autẽ contumacia reſpectu Eccleſię, ceſſat etiam Cenſura: quia eſt veluti fundamentum, & in eo ge-

A nere adæquata cauſa eius: iuxta illud, *Si Eccleſiam non audierit*, &c. vt ſuprà latè declaratum eſt. Propter quod etiam diximus, aliquam monitionem præuiam ab Eccleſia factam eſſe de ſubſtantia, ſeu eſſentia Cenſuræ.

At verò in hoc caſu, de quo agimus, nulla monitio Eccleſiæ in tali homine præceſſit, quia ſolùm per præceptum admoneri potuit: præceptum autem ſine culpa eius, ad ipſius aures non peruenit, vt ſupponimus: & ita non potuit illud admonere. Atque hæc ſententia à nobis breuiter expoſita latiùs tractatur à Couarruuia cap. *Alma*, parte prima, §. decimo, num. octauo, & ſequentib. vbi ipſe contrariam defendit ſententiam, quamuis fateatur hanc eſſe communem Canoniſtarum, Abbatis, Felini, Antonin. in c. *A nobis*, B primo de Sent. excomm. Ioannis Andr. & Dominici in cap. ſecundo de Conſtitution. in ſexto. Quam magis etiam probant Angel. verb. *Excommunic.* ſeptimo, caſu vltimo, Syluest. verbo, *Ignorantia*, §. 8. & in verb. *Excommunicatio*, 2. num. ſexto. Idem tenet Nauarrus in Sum. cap. 27. numero decimo ſexto, & numero 274. & Iacob. de Graffis, lib. 4. Deciſion. cap. 9. num. 13. 21.

Couarr. Abb. Felin. Anton. Ioan. An. Domin. Angel. Syluest. Nauar. Graf.

Nec Couarruuias aliquod affert fundamentum in contrarium, niſi ignorantia ſolius pœnæ non excuſat à pœna, cùm à culpa non excuſet. Quod ibi latè ipſe proſequitur. Sed immeritò confundit has quæſtiones, nam, eſto illud verum ſit, quod ſtatim examinabimus, nihilominùs vera eſt aſſertio poſita, quia hîc non tantùm interuenit ignorantia pœnæ, ſed ignorantia totius Eccleſiaſtici præcepti, vt ſupponimus. Hæc autem ignorantia, licèt non excuſet culpam, vt contrariam iuri diuino, vel naturali excuſat tamen illam vt contrariam legi Eccleſiaſticæ. Quando enim Eccleſiaſtica lex prohibet ſub Cẽſura actionem alioqui intrinſecè malam, non tantùm pœnam, ſed etiam nouam prohibitionem adiungit: & ita ex illo capite, ſecluſa ignorantia, augetur illud delictum & inobedientia, in qua conſummatur cauſa Cenſurę: ideoque illa ignorantia non tantùm occultat pœnam, ſed etiam excuſat culpam, quatenus ex illo capite naſcitur, impedit etiam præmonitionem neceſſariam ante Cenſuram, & ideò Cenſuram etiam excuſat. Vnde in cap ſecundo, de Conſtitutionibus in ſexto, generaliter, & ſine limitatione dicitur, ſtatuta Ordinariorum non ligare ignorantes: conſtat autem huiuſmodi ſtatuta ſæpiùs ferri de rebus iure naturæ prohibitis, vt eſt furtum, de quo eſt ſermo ſtatim in eodem capite, & in c. *A nobis*, de Sent. excomm. & ſimilibus. Ex hoc verò textu aliqui putant eſſe in hoc diſtinguendum inter ſtatuta ordinariorum, vel Summi Pontificis: immeritò tamen, vt opinor: quod oſtendam commodiùs in dubio ſequenti. 22. *Couuarruuiæ ratio in contrarium ſoluitur.*

Vltimò ex dictis in hoc dubio infero, non tantùm ignorantiam, ſed omnem etiam aliam cauſam, vel rationem excuſantem à culpa mortali tranſgreſſionem legis Eccleſiaſticæ; cui eſt annexa Cenſura grauis, excuſare etiam à Cenſura: ex illo principio, quòd Cenſura nunquam incurritur ſine proportionata culpa. Itaque etiam vis, & metus, ſi talis, & tam grauis ſit, vt rationabiliter excuſet ab obſeruatione legis humanæ, excuſare poterit, etiamſi illi legi Cenſura annexa ſit, vt in ſuperioribus dixi. Idémque eſt in quacunque alia ſimili neceſſitate, quod etiam ſumitur ex dict. cap. *Excellentiſſimus*, 11. quæſt. tertia, ibi, *Qui ex neceſſitate, vel ignorantia delinquunt, authoritate noſtra per te abſoluantur*, id eſt, abſoluti iudicentur, quia non incurrerunt, vt rectè Gloſſa exponit. 23.

H *An*

SECTIO IX.

An ignorantia ipſius Cenſuræ eam excuſet.

1. *Dubiũ proponitur.* IAm verò occurrit ſecunda & maior dubitatio, an ignorantia inuincibilis, non Eccleſiaſtici præcepti, ſed ſolius excommunicationis excuſet, ne incurratur Cẽſura. Vt, verbi gratia, præcipit Epiſcopus ſub Cenſura, vt omnes tali die Miſſam audiant, ſcitque aliquis ſubditorum, Prælatum impoſuiſſe præceptum audiendi Miſſam, ignorat autem inuincibiliter, vel etiam errore inculpabili exiſtimat, nullam Cenſuram impoſitam eſſe tranſgreſſoribus talis præcepti: ideóque audet illius obſeruationem omittere, dubiũ eſt an ille tũc incurrat cẽſurã. De qua re variæ ſunt, vel eſſe poſſunt opiniones.

2. *Prima opinio.* *Couarr.* Prima abſolutè affirmat, huiuſmodi ignorantiam ſufficere ad excuſandam Cenſuram. Hanc eſſe communem Canoniſtarum teſtatur Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 10. num. 9. & refert eos, quos in præcedenti dubio inſinuaui. Poteſtque fundari in hoc, quòd Cenſura eſt talis pœna, quæ peculiarem modum contumaciæ, & inobedientiæ requirit, qui non inuenitur in eo, qui ignorauit Cenſuram, quamuis legem nouerit. Quod ita declaro, nam ad Cenſuram incurrendam, neceſſarium eſt, vt præcedat monitio, non qualiſcunque, ſed ſub comminatione Cenſuræ, vt in ſuperioribus declaratum eſt: ille autem, qui ſola lege admonetur, ſi inuincibiliter ignoret, Cenſuram legi annexam eſſe, re ipſa non admonetur ſub comminatione Cenſuræ: ergo non ſatis admonetur, vt poſſit Cenſuram incurrere. Et hoc videtur eſſe ſufficiens ſignum maioris, ſeu ſpecialis contumaciæ inuentæ in illo, qui rebellis eſt, etiam poſt comminationem Cenſuræ, quæ non inuenitur in eo, qui ſine tali comminatione admonitionem, vel præceptum ſuſcipit: & ideò non videtur ita contumax, vt poſſit, & debeat Cenſuram incurrere. Quod tandem declaratur, quia ob hanc cauſam ferri non poteſt Cenſura purè propter peccatum pręteritum, licèt commiſſum fuerit contra Eccleſiaſticam legem: & conſequenter habuerit rationem generalem inobedientię reſpectu Eccleſiæ: quia non habuit illam ſpecialem, quæ inuenitur poſt admonitionem, & iuſſionem ſub comminatione Cenſuræ: ſed, qui peccat ignorans inuincibiliter pœnam Cenſuræ, ita ſe gerit, ac ſi illa lex non eſſet Cenſura munita: ergo non magis poteſt propter eam cauſam excommunicari, quàm propter ſimplex peccatum commiſſum contra obedientiam Eccleſiæ: cui non erat annexa Cenſura.

3. *Suadetur hæc opinio ex ca. 2. de Conſtit. in 6.* Tandem confirmari hoc poteſt ex cap. ſecundo de Conſtit. in Sexto. Vbi Papa dicit ſe nolle, vt ſtatutis ordinariorum ligentur, qui ea inuincibiliter ignorârunt: ergo illa lex extendi debet etiam ad eos, qui ignorant tantùm ſtatuta quoad Cenſuras in eis poſitas. Hanc conſequentiam probo primò ex generali regula, quòd fauores ampliandi ſunt, quantum vis verborum patitur: hanc autem interpretationem admittunt verba illa optimè, & ſine vlla violentia: imò rigor verborum videtur illam exigere, nam qui ignorat Cenſuram latam per ſtatutum ignorat ſtatutum, quoad præcipuam grauitatem, & rigorem eius: ergo comprehenditur ſub illa lege. Secundò, quia lex illa formaliter loquitur de ſtatuto vt vim habet ligandi, & illius efficaciam limitare, intendit propter vitandum animarum periculum: ergo etiam loquitur de ignorante ſtatutum ſub eadem ratione, ſcilicet quatenùs habet vim ligandi. Tertiò, quia illa lex aliquid nouum diſponit, peculiari voluntate Pontificis introductum, vt patet ex illo exordio, *Vt animarum periculis obuietur, nolumus, &c.* at verò, ſi tãtùm ſtatueret, vt ignorantes inuincibiliter totum ſtatutum, quoad

A præceptum, & Cenſuram, eam non incurrerẽt, nihil non afferret: quia illud non eſt ius poſitiuum, ſed diuinum, & naturale: vnde in nulla re ſubueniret animarum periculis: nam in eo iam ſatis ſubuentum erat iure naturæ: ergo intentio Põtificis fuit, vt qui ignorauerit ſtatutum etiam quoad ſolam Cenſuram, illam non incurrat. Nec verò exiſtimandum eſt, illam legem non eſſe generalem, aut non comprehendere ſtatuta Papæ, eò quòd dicat, *ſtatuta Ordinariorum*, nã (vt ad hoc propoſitum notauit Syluester verbo *Excommunicatio*, ſecundo, §. tertio, & verbo *Excommunicatio* vltimo, §. tertio) etiam ipſe Papa eſt quidam Ordinarius, non tantùm in ſua particulari diœceſi, Sylueſt

B quod clarum eſt, ſed etiam in tota Eccleſia: quia in ea habet iuriſdictionem, non delegatã: ſed ordinariam.

Secunda opinio eſt omninò contraria, ſcilicet, ignorantiam inuincibilem ſolius Cenſuræ non eſſe ſatis, vt excuſet hominem quominùs Cenſuram incurrat. Ita tenet Couarruuias ſuprà, & contrariam ſententiam dicit eſſe *maximam, vel pudendam oſcitantiam*: & hoc modo exponit opinionem Gloſſæ in capite *A nobis*: ſecundo, de Sẽtentia excommunicationis, dicitque, eſſe ſententiam Bartholi, Baldi, & aliorum Doctorum, qui vel generaliter, vel in communi loquuntur de pœna, dicentes ignorãtiam pœnæ non impedire, quominùs tranſgreſſor legis pœna eiuſdem legis puniatur: alij verò in ſpecie loquuntur, etiam 4. *Secunda opinio.* *Couarr.*

C de pœnis canonicis, quales ſunt Cenſuræ, vt Ancharanus, Albericus, & alij.

Nullum autem pro hac ſententia affertur fundamentum, niſi hoc generale, quod ad incurrendam pœnam non eſt neceſſaria ſcientia pœnæ: ſed tanquam certum ſupponitur nullam poſſe aſſignari in Cenſuris ſpecialem rationem, ob quam ab hac generali regula excipiendæ ſint. Illud autem principium probatur à Couarruuia primò inductione, nam blaſphemus, homicida, fur, & omnes ſimiles, incurrunt, & de facto puniũtur legalibus pœnis talium delictorum, ſiue eas ignorauerint, ſiue non. 5.

Secundò ratione, quia vel ſcientia pœnæ eſſet neceſſaria ad peccandum contra legem, vel ad conſentiendum in pœna. Primum dici non poteſt, quia ſi- 6.

D cut præceptum ſuperioris obligat ad culpam, etiamſi pœna non ſit ſancitum, ita ad delinquendum contra legẽ ſatis eſt noſſe legẽ, & illam tranſgredi, etiamſi pœna ignoretur. Secundum autem non eſt neceſſarium, vt quis iuſtè puniatur pro delicto; quia de ratione pœnæ non eſt quòd reus illam acceptet, vel in illam conſentiat, nam potiùs de ratione pœnæ eſt, quòd ſit inuoluntaria: vt Theologi docent, vel ſaltem non eſt de ratione eius, vt ſit voluntaria, niſi ſolùm in foro pœnitentiæ, vel ſatis eſt, vt radicaliter, & remotè dicatur voluntaria, in ipſo delicto: nam quì vult delinquere, velit, nolit, virtute vult puniri, vel potiùs vult ſe conſtituere reum, & dignum pœna, quam voluntatem habet, qui tranſgreditur legem,

E etiamſi ignoret pœnam, per talem legem impoſitam. Præter hanc autem nulla alia voluntas requiritur, vt tranſgreſſor legis iuſtè pœna legis puniatur: ergo neque ad incurrendas Cenſuras maior ſcientia, vel voluntas neceſſaria eſt.

Tertiò addere poſſumus, quòd irregularitas iure annexa alicui delicto incurritur, non obſtante ignorantia talis pœnæ; vt colligitur ex cap. *Cùm illorum*, de Sent. excomm. Imò ex hoc textu colligunt alij, etiam incurri excommunicationem iure latam, quamuis ignoretur. Nam illa verba textus, *Iuris ignari neſciũt exinde ſe teneri*, videntur poſſe referri ad ignorantiam excommunicationis iure impoſitæ, in violentum Clerici percuſſorem. Addi poteſt pro hac ſententia tex. in c. 1. & vltim. de Sent. excomm. in quibus ſupponitur, 7.

ponitur, impuberes incidere in Canonem, *Si quis ſuadente*, cùm tamen veriſimile ſit, eos ignorare pœnam talis Canonis ob defectu ætatis: ita enim ſolent iura præſumere de tali ætate, vt patet ex lege prima §. *Impuberes*, Codice, de falſa moneta.

8. *Tertia opinio.* Tertia ſententia eſt, diſtinctione vtens inter leges: nam quædam ſunt ſtatuta Epiſcoporum, ſeu ordinariorum, ſub quibus comprehenduntur omnia ſtatuta particularia Prouinciarum, diœceſum, religionum, & quælibet alia particularia, & conſequenter etiam ſtatuta ipſius Pontificis pro ſolo Romano Epiſcopatu lata: nam ſecundùm illum reſpectum optimè comprehenditur Papa ſub nomine *Ordinarij*. Aliæ verò ſunt leges latę à Papa, vt eſt Paſtor vniuerſalis Eccleſiæ; ſub quibus comprehenduntur leges Concilij Generalis, quas oportet eſſe à Papa confirmatas, vt vim habeant obligandi. Ait ergo hæc ſententia ignorantiam Cenſuræ in prioribus legibus excuſare ne incurratur Cenſura, in poſterioribus verò minimè excuſare. Hæc diſtinctio videtur placere Abbati, & aliis in dicto cap. *A nobis*, de Sent. excomm. & pro ea citantur Scotus in 4. d. q. 8. Adrian. in 4. q. 3. de Clauib. & Maior. in 4. diſt. 18. q. 4. verſic. *Præterea nullus*, & Antonin. 3. part. ſumm. tract. 24. c. 75. §. 2. Et Thomas de Chaues in ſumm. Victoriæ de Sacram. tractat. de Sacram. num. 8. refert, Victoriam in neutram partem inclinâſſe, licèt hanc diſtinctionem crediderit tutiorem, quam ipſe probat. (Panorm. Scotus. Adrian. Maior. Anton. Chaues.)

9. *Fundamentum.* Fundamentum huius ſententiæ eſſe debet; quia hæc excuſatio non eſt ex ſola rei naturæ, id eſt, quia iniuſtum ſit ita ferre Cenſuram per legem, vt non obſtante ignorantia incurratur: nam hoc videntur probare efficaciter fundamenta ſecundæ ſententiæ: iure tamen poſitiuo, & humano potuit hæc indulgentia fieri, propter periculum animarum, quod imminet in Cenſuris, ſi incurrantur. Habemus autem in iure poſitiuo hanc moderationem adhibitam in ſtatutis ordinariorum, in dicto capite ſecundo de Conſtit. in 6. quæ ex vi illius textus non extenditur (quidquid Syluester dicat) ad leges Pontificias, tum quia iuxta vſum iuris nomine *Ordinarij*, non comprehenditur Summus Pontifex, vt eſt vniuerſalis Paſtor, vt conſtat ex toto titulo de officio ordinar. & ex aliis iuribus paſſim: & præcipuè ex variis locis Tridentini. Tum etiam, quia ſuperfluè addita fuiſſet in illo textu illa particula, *Ordinariorum*; quandoquidem deciſio illius textus in omne ſtatutum abſolutè cadere dicitur. Addita eſt ergo illa particula vt reſtrictiua: & re vera hic eſt frequens, & proprius vſus illius vocis: Paſtor enim particularis; & proximus reſpectiuè vocatur ordinarius, vt parochus in ſua parochia, & Epiſcopus in ſua diœceſi: & iuxta qualitatem materiæ, de qua agitur, accipi ſolet: ſemper tamen additur ad diſtinguendum eum ab vniuerſali Paſtore. Vnde, quia condere ſtatuta non pertinet ad parochos, ſed ad Epiſcopos, vel alios Prælatos, qui iuriſdictionem Epiſcopalem aliquo modo participant, ideò rectè intelligimus, in illo cap. 2. nomen ordinariorum additum eſſe ad reſtringendam illam legem ad ſtatuta Epiſcoporum, & excludendas leges Pontificis. Et ideò (quod etiam confirmat hanc ſententiam) in iure communi, quod Pontificium eſt, interdum legimus ignorantes Cenſuram Canonis, illam nihilominùs incurrere.

Quædam prænotanda pro quæſtionis deciſione.

10. HÆ ſunt opiniones, quæ in hoc puncto occurrunt, & non ſine probabilitatis ſpecie. Antequam verò iudicium meum proferam, aduerto, ferè omnes auctores citatos, & plures alios de hac materia ſcribentes (quos ſæpè omitto ne lectorem confundam, & diſtineam, præſertim quando ad indagandam, vel confirmandam veritatem nihil noui conferunt) illos (inquam) indiſtinctè loqui de ignorantia ſtatuti Eccleſiaſtici Cenſuram ferentis, & de ignorantia ſolius Cenſuræ, cùm tamen & re ipſa diſtinguantur, & effectus morales longe diuerſos habere poſſint. Nam ignorantia ſtatuti (de inuincibili ſemper agimus) excuſat culpam, & inobedientiam Eccleſiæ: ignorantia autem ſolius Cenſuræ non excuſat culpam, vt euidenter probatum eſt inter confirmandam ſecundam ſententiam. 4. Niſi fortaſsè contingat, ex ignoratione Cenſuræ oriri probabilem exiſtimationem, quod talis prohibitio Eccleſiæ non obliget ſub mortali, ſed ſub veniali tantùm, vt de lege Pontificia prohibente Clericos adeſſe taurorum agitationibus, ſuperioribus annis multi Theologi in Hiſpania opinati ſunt: tunc enim ignorantia Cenſuræ iam redundat in ignorationem ipſius legis, id eſt, vt ſimpliciter, & abſolutè meretur nomen legis: excuſatque à culpa mortali: & conſequenter tollit materiam Cenſuræ: nos autem loquimur de præciſa ignorantia Cenſuræ, quæ ſimul ſit cum ſcientia præcepti Eccleſiaſtici obligantis ſub mortali.

11. *Diſtinctio tertiæ opinionis reiicitur.* Ex quo infero primò diſtinctionem illam, qua vtitur tertia opinio, intellectam de ignorantia totius ſtatuti Eccleſiaſtici, vt planè ab illis authoribus intelligitur, non rectè conſtitui. Quòd autem hic ſit eorum ſenſus, licèt interdum vocent ignorantiam cenſuræ, interdùm ſtatuti; ex eo patet, quòd propter hanc cauſam reſtringunt diſtinctionem ad illa ſtatuta, quæ prohibent actiones alias per ſe malas, & iure naturæ, vel diuino prohibitas: nam ſi ſtatutum ſit de re alioqui non mala, ſiue illud ſit ordinarij, ſiue Summi Pontificis, certiſſimum, & indubitatum eſt impedire Cenſuram, quia excuſat omnem culpam: & ita de hoc nulla eſt opinionum diuerſitas, vt patet ex Couarruuia, ſuprà, & Caſtro, lib. 2. de Lege pœnali, cap. 14. & aliis. Quando verò ſtatutum prohibet actionem, aliàs per ſe malam, non obſtante ignorantia ſtatuti, adhuc manet ratio culpæ: & ideò in illo maior fuit ratio dubitandi, & opinandi ſub illa diſtinctione: indiſtinctè autem loquuntur, quia reſpectu talis actionis pro eodem reputant ignorare Cenſuram, & ignorare prohibitionem Eccleſiæ.

12. In quo nobis eorum ſententia non probatur: nam ſicut in aliis ſtatutis circa res non per ſe malas diſtinguitur planè ignorantia ſolius Cenſuræ ab ignorantia totius ſtatuti, vt probatum eſt: ita in ſtatutis de actionibus per ſe malis ſimiliter diſtingui poteſt. Eſt enim eadem ratio: quia ex parte obiectorum re ipſa diſtinguntur, & habent etiam effectus morales longè diuerſos: nam ignorantia ſtatuti tollit inobedientiam reſpectu Eccleſiæ: ignorantia verò ſolius Cenſuræ non omninò illam tollit. Et propter hanc eandem cauſam improbandam cenſeo illam diſtinctionem in hoc ſenſu intellectam: quia quòd tunc non incurratur Cenſura propter talem ignorantiam, non oritur ex ſpeciali iure poſitiuo id diſponente in ſtatutis ordinariorum, ſed oritur ex ipſa rei natura, ſeu ex ipſa inſtitutione, & conditione Cenſuræ, vt explicatum eſt in præcedente ſectione; ſcilicet, quia per talem ignorantiam tollitur contumacia, & inobedientia Eccleſiæ: quæ eſt proxima ratio Cenſuræ. Reſpondent aliqui, quòd, licèt ad Cenſuram latam ab homine requiratur contumacia, non verò ad latam à iure. Hanc enim diſtinctionem probauit Gloſſa cap. *Epiſcopi*, verbo *Minimis*, 11. quæſt. 3. (Gloſſa.) Sed gratis confecta eſt, & contra rationem, & primariam inſtitutionem Cenſuræ, quæ non eſt alterius rationis dum fertur à iure, quàm dum ab homine fertur. Si enim ius poteſt per Cenſuram punire

delictum ſimpliciter, & ſine cõtumacia commiſſum: cur non idem poterit homo per ſententiam? Denique ſupra oſtendimus, ideò Cenſuram iure ferri, quia ius ipſum monitionem includit: ſine qua Cenſura ferri non poteſt. Hæc igitur ratio æquè procedit in legibus Pontificiis, vt manifeſtum eſt.

13. Atque ita ceſſat quoad hoc punctum totum fundamentum tertiæ ſententiæ. Ceſſant etiam rationes ſecundæ ſententiæ; quia in hoc caſu, de quo agimus, non ignoratur ſola pœna, ſed tota lex, vt explicui in ſuperiori ſectione. Iura verò, quæ in confirmationem ſecundæ & tertiæ ſententiæ afferuntur, efficacia non ſunt, vt ſtatim oſtendam. Igitur quando abſolutè interuenit ignorantia inuincibilis ſtatuti, vel legis Eccleſiaſticæ præcipientis aliquid ſub Cenſura, ſiue ſit lex Pontificis, ſiue aliorum inferiorum, ſiue de materia iure naturæ prohibita, ſiue de quacunque alia re, excuſat à cenſura: Solùm poterit aſſignari diſcrimen, quòd in iure communi, & Pontificio difficiliùs admittetur ignorantia inuincibilis, quàm in aliis; illa verò propoſita nulla eſt differentia. Atque ita indiſtinctè tenuit Soto in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. versùs finem, Nauarr. cap. 27. num. 274. & in Comment. cap. *Fraternitas*, 11. q. 2. Vbi id confirmat ex cap. *Si verò*, 2. de Sententia excommunicat. Sed ille textus non eſt vrgens, quia ibi eſt ſermo de ignorantia facti, quamuis à paritate rationis poſſit inde argumentum ſumi. Et ita ſentit ibidem Innocentius, & eandem opinionem tenet Syluester, Angelus, & alij Summiſtæ.

Soto. Nauar. Innocent. ſylueſt. Angelus.

Aſſertio prima.

14. SVpereſt vt dicamus, quod propriè ad hoc dubium ſpectat, de ignorantia ſolius Cenſuræ. De qua quæſtione in primis opinor, nihil eſſe iure poſitiuo expreſsè ſtatutum: ſed ſola ratione definiendam eſſe. Hoc probo, quia nullus textus ex iis, quæ afferuntur, de hac ignorantia loquuntur. Probatur primò de illo capite 2. de Conſtitut. in quo abſolutè dicitur, *ligari nolumus ignorãtes.* Quæ verba licèt extẽdi poſſint ad eos, qui ignorant ſolam Cenſuram, vt probabiliter ſuadendo primam opinionem, argumentabamur: tamen ſimpliciter, & in proprietate ſumpta id non ſignificant: non enim dicitur aliquis ſimpliciter ignorare legem, eò quòd tantùm ignoret pœnam eius, ſi præceptum ipſum, vel prohibitionem non ignoret. At verò textus ille loquitur abſolutè de ignorantibus legem: ergo ibi nihil diſponit de iis, qui ſolam Cenſuram ignorant. Vnde fit, vt ex illo textu colligi non poſſit aliquid ſpeciale conceſſum in hoc eſſe circa ſtatuta ordinariorum: an verò aliquid aliud ſpeciale ibi ſit conceſſum de eiſdem ſtatutis infrà dicemus.

Nihil circa hoc ex iure definiri poſſit.

Ex cap. 2. de Conſtit. nihil probari oſtẽditur.

15. Rurſus alia iura, quæ afferuntur ad oſtendendum in legibus Pontificiis hanc ignorantiam non excuſare, nihil probant. Nam in cap. *Cùm illorum*, de Sentẽtia excommunicat. non eſt ſermo de ignorantia cenſuræ, ſed de ignorantia irregularitatis, ſeu præcepti prohibentis ſub irregularitate, ne quis excõmunicatus Eccleſiaſticos ordines ſuſcipiat, aut in eis miniſtret. Quod patet ex illis verbis: *Vel factũ quidem ſciẽtes, iuris ignari neſciũt exinde ſe teneri*, id eſt, neſciunt exinde ſe teneri ad non ſuſcipiendos ordines: quod quidem eſſe poteſt, vel abſolutè ignorando excommunicationem, vel ignorando hunc particularem effectum, ſeu obligationem non ſuſcipiendi ordines. Et licèt verba poſſint ad vtrumque ſenſum referri: tamen ſatis commodè poſſunt poſteriori modo exponi; præſertim, quia facilior eſt ignorantia huius particularis effectus, & prohibitionis, præcipuè ſub pœna irregularitatis, quàm ignorantia totius Cenſuræ. Si ergo verum eſt ibi eſſe ſermonem de ſola irregularitate contracta nòn obſtante ignorantia, non

Cap. Cùm illorum, de Sent. excommun. nihil probare.

A ſumitur inde efficax argumentum ad Cenſuram: quia irregularitas non ſemper requirit eam cõtumaciam, quam requirit Cenſura: & poteſt imponi pro peccato præterito. imò interdum cõtrahitur abſque peccato.

Secundò verò dicitur, in illo textu non eſſe ſermonem de ignorantia inuincibili, ſed de culpabili: quod patet, quia Pontifex ibi, eodem modo loquitur de ignorante factum per obliuionem, & de ignorante ius, quo ex tali facto ligatur: & de vtroque ſupponit contraxiſſe irregularitatem ſuſcipiendo ordines, ideoque indigere diſpenſatione: ergo ſupponit talem ignorantiam inuincibilem non fuiſſe. Nam, ſi ignorantia facti fuiſſet inuincibilis, ſine dubio excuſaſſet omne peccatum in ordinibus ſuſcipiendis; ergo excuſaſſet irregularitatem: nam licèt aliæ irregularitates B contrahantur ſine culpa, non tamen hæc, quę ſpecialiter in pœnam impoſita eſt: ergo idem fuiſſet de ignorantia iuris, ſi illa fuiſſet inuincibilis. Loquitur ergo Pontifex de ignorantia, quam ius non præſumit inculpabilem, cùm ſit vel de proprio facto, vel de iure notiſſimo. 16.

Neque obſtant verba, quæ inferiùs habentur in §. *Si autem. Niſi is, qui fecit, adultus fuerit, & diſcretus, vt violẽter contra obliuionem, & ignorantiam præſumatur.* Neque item obſtat, quòd propter hanc talem ignorantiam ibi conceditur aliqua indulgentia, ſeu facilior diſpenſatio. Reſpondetur, enim ad hoc ſecundum, ignorantiam illam, quamuis vincibilem aliquo C modo minuere culpam, dum minuit contemptum: & hoc ſatis eſt, vt faciliùs diſpenſatio concedatur. Vnde quod priùs dicitur, violenter præſumi contra ignorantiam, vel obliuionem hominis diſcreti, non eſt ſenſus præſumi illam fuiſſe culpabilem: ſed potiùs eſt ſenſus præſumi nullam fuiſſe, id eſt, talem hominem non peccâſſe ex ignorantia, ſed ſcientem, vel videntem. Et reuera hoc in rigore ſignificat præſumptio contra ignorantiam. Ex illo ergo textu nullum argumentum efficax ſumi poteſt. 17.

Minùs autem probant cap. 1. & vltim. de Sententia excommunicat. nam in primo non ſupponitur, illos pueros impuberes indigere abſolutione; ſed ſolùm dicitur, non eſſe mittendos ad ſedem Apoſtolicam, D quia eos ætas excuſat: quod optimè poteſt intelligi, excuſari à culpa, & conſequenter ideò non eſſe mittendos ad ſedem Apoſtolicam, quia abſolutione non indigent. Sicut ſtatim in eodem textu ponuntur alij caſus, in quibus non eſt neceſſarius aditus ad Sedem Apoſtolicam, quia in eis illa excommunicatio non contrahitur. Imò multi putant illam rixam inter clericos impuberes non ſufficere ad peccatum mortale. Quod tamen abſolutè dici non poteſt, de quo infrà ſuo loco. At verò in capite vltimo eiuſdẽ tituli nõ eſt ſermo de impuberibus, ſed *de pueris, qui in Canonẽ inciderunt ſentẽtiæ promulgatæ; ſiue ante, ſiue poſt pubertatem, poſtulántque ſe abſolui.* Ex quibus verbis non poteſt præſumi, ſermonem eſſe de pueris, qui habent E ignorantiam Cenſuræ: nihil ergo textus illi ad rem præſentem faciunt. 18.

Cap. 2. & vlt. de Sent. excomm. expenduntur.

Henric. li. 3. cap. 17. n. 6. litt. N.

Aſſertio ſecunda.

ATque hinc ſatis improbata manet tertia ſentẽtia, quæ prædictam diſtinctionem ſolùm in poſitiuo iure fundabat. cùm oſtenſum ſit poſitiuum ius nihil expreſsè circa hoc diſponere. Quo fit, vt abſolutè illa diſtinctio locum non habeat: quia, ſecluſo poſitiuo iure, ex natura rei nulla eſt maior ratio quoad hoc de legibus Pontificiis, quàm de ſtatutis ordinariorum, aut è conuerſo. De omnibus autem vniuersè loquendo, mihi magis abſolutè probatur prima opinio. Et ita in vniuerſum aſſero, ignorantiam inuincibilem Cenſuræ ſolius ſufficere, vt aliquis ab incurrenda Cenſura excuſetur, etiamſi aliàs ſimpli- 19.

Præciſam ignorantiam Cenſuræ ab illa incurrenda excuſare.

ſimplicem Eccleſiæ prohibitionem nõ ignoret. Quã A ſententiam tenent Syluester, Nauarrus, Soto, & omnes alij, qui indifferenter loquuntur de ignorantia Cenſuræ, & de ignorantia ſtatuti. Verum eſt, eos loqui ſpecialiter de excommunicatione; tamen ego ſuppono ex ſuperiùs dictis, commune eſſe omni cenſuræ, quatenùs Cenſura eſt, vt requirat præuiam monitionem ſub comminatione eiuſdem cenſuræ. Et ideò extendendam cenſeo hanc doctrinam ad Cenſuram quatenùs talis eſt: quanquam non negauerim in excommunicatione rem eſſe magis certam, ſicut etiam in eadem magis eſt neceſſaria.

20. *Soluuntur fundamenta ſecundæ opinionis.* Nec fundamenta ſecundæ opinionis difficilem habent ſolutionem. Nam ad decreta, quæ ex iure Canonico afferuntur, iam reſponſum eſt. Ad rationem autem, & inductionem, quam Couarruuias facit, concedo non eſſe fundandam hanc doctrinam in illo generali principio, vt nemo incurrat pœnam legis, ſi ignoret pœnam, cùm delinquit contra legem (licèt nonnulli Canoniſtæ illud principium admittant) exiſtimo enim ſatis improbari prædictis rationibus. Fundatur ergo hæc noſtra ſententia in peculiari natura, & conditione huius pœnæ, quæ eſt Cenſura; quia requirit peculiarem modum contumaciæ, & inobedientiæ: eò quòd non ordinetur per ſe primò ad puniendum delictum commiſſum, eò tantùm, quòd commiſſum eſt; ſed ad emendationem eius, vel ad cogendum peculiari modo ne committatur, ſcilicet, ſub illo peculiari, & rigoroſo modo præcipiendi ſub comminatione Cenſuræ.

21. *Ratio Nauarri ad ſecundam aſſertionem poſitam ſuadẽdam.* Addit Nauarrus, quoties pœna eſt exorbitãs, & extraordinaria, cuiuſcunq; generis ſit, ſi illa ignoretur, etiãſi delictum committatur, non incurri talem pœnam, ſeu reatum eius: ſecùs verò eſſe in mediocri pœna ordinaria, & ſecundùm prudenté rationem accõmodata delicto. Excommunicatio autem (& idem eſt de quacũque maiori Cenſura) eſt grauiſſima pœna; & ideò ſi probabiliter ignoretur, non incurritur. Reddit autem apparentem rationem: nam licèt pœna, vt ſic, non poſtulet, vt ſit voluntaria, & ideò non requirat conſenſum delinquentis in ipſam; requirit tamen, vt ſit debita ex voluntate delinquẽtis: & ideò ſaltem requirit conſenſum in cauſam eius. Vt autem aliquis D dicatur conſentire in cauſam, non ſatis eſt, vt conſentiat in rem, quę eſt cauſa: nam ſi ignoret inuincibiliter ex tali re ſequi talem effectum, reuera non vult talem effectum in tali cauſa: quia non conſentit in cauſam, vt cauſa eſt. Sic ergo in præſenti, vt aliquis incurrat pœnam, debet conſentire in culpam, vt eſt cauſa talis pœnæ: hoc autem ipſo, quòd quis cõſentit in culpam, moraliter conſentit in illam etiam vt eſt cauſa pœnæ proportionatæ, & ordinariæ, ſeu quaſi connaturalis, etiamſi in particulari nihil ſciat de modo talis pœnæ: nam quoad hoc ſatis eſt in generali ſcire, omnem culpam eſſe dignam huiuſmodi pœna, quod nemo poteſt ignorare: ad conſentiendum autem in culpam, vt eſt cauſa extraordinariæ, & grauioris pœnæ, non ſatis eſt illa generalis cognitio: & ideò ſi in particulari omninò ignoretur, non poteſt dici delinquens conſentire in culpam, vt eſt cauſa eius: & ideò meritò excuſabitur, ne illam, vel reatum eius incurrat.

22. *Nauarri diſcurſus enucleatur.* Qui diſcurſus eſt quidem probabilis, præſertim in iudicio humano, & humanis pœnis: nam in diuino, & in pœnis, quæ noſtris peccatis apud Deum debentur, habet difficultaté: nam oportebit dicere, omnes, qui inuincibiliter ignorant æternitatem pœnæ, eius reatum peccando non contrahere. Imò etiam in iudicio humano non facilè admittetur huiuſmodi excuſatio. Neque illa propoſitio, quòd ad iuſtam pœnam requiritur conſenſus in culpam formaliter, vt eſt cauſa talis pœnæ, id eſt, vt pœna præuiſa fuerit expreſsè, vel implicitè: vel ſaltem quòd potuerit, & debuerit præuideri. Hoc (inquam) principium, nec per ſe notum eſt, neque vlla ſufficiente ratione demonſtratur: ſatis enim probabiliter dici poterit, ſufficere conſenſum in culpam: nam ex vi culpæ, ita homo ſubiicitur poteſtati Iudicis, vt poſſit ab illo puniri iuſta pœna, vel iuxta leges, ſi in illis contineatur, vel eius arbitrio, ſi ei ſit commiſſum: ſiue pœna ſit huius generis; ſiue alterius, & ſiue ſit moderata, ſiue rigoroſa, dummodo non excedat proportionem delicti: hoc enim ſolùm requirit æquitas iuſtitiæ ex parte delinquentis, optio autem pœnæ, legiſlatoris iudicio commiſſa eſt. Quocirca principium illud ita in vniuerſali B ſumptum ſemper mihi ſuſpectum eſt. Tunc autem illud exiſtimo eſſe verum, quando ob interuenientem ignorantiam pœnæ, moraliter ita mutatur qualitas delicti, vt iam cenſeatur pœna excedens modum, & proportionem delicti: & huiuſmodi exiſtimo eſſe Cenſuram, cõparatam ad trãſgreſſionem legis, commiſſam, cum inuincibili ignorãtia eiuſdem Cenſuræ.

SECTIO X.

An vincibilis ignorantia excuſet, ne Cenſura incurratur.

Qvæſtio procedit tam de ignorantia iuris, quàm facti: nam quoad hoc eadem videtur vtriuſque ratio. Videri autem poteſt ex dictis ſequi, etiam hanc ignorantiam C debere Cenſuram, ſeu excommunicationem impedire: nam tollit propriã rationem cõtumaciæ. Qui enim ex ignorãtia peccat, non poteſt propriè contumax dici: ſicut qui ex ignorãtia vincibili errat in fide, non eſt verè hæreticus, quia non eſt pertinax: videtur autem eſſe eadem proportio. Item, qui ignorat legẽ, vel factum, etiamſi culpabiliter id ignoret: tamen re ipſa non admonetur per legem, ne hoc factum cõmittat: ergo deeſt illi aliquid eſſentiale ad Cenſuram incurrẽdam. In contrarium verò eſt, quia ignorantia vincibilis non excuſat culpam, etiam quatenùs eſt contra obedientiã Eccleſiæ ſub tali modo, & comminatione propoſitam: quia licet hæc ignorantia interdum minuat culpam ex parte voluntarij, non tamen ex parte obiecti, vel legis, quæ per talem culpam violatur. 1. *Ratio dubitandi pro vtraque parte.*

Hoc dubium procedit ſolùm in legibus ſimpliciter, & abſolutè præcipientibus, vel punientibus aliquid ſub Cenſura: nam ſi lex adhibeat aliquam particulam, quæ ex proprietate ſuæ ſignificationis requirat ſcientiam; tunc, etiamſi ex ignorantia vincibili id fiat, non incurretur Cenſura: non quia hoc ſit generale omnibus Cenſuris, ſed quia talis lex noluit Cenſuram ferre, niſi contra ſic peccantes: Quę autem ſint particulæ habentes hanc vim, cùm his legibus adiunguntur, iam ſuprà tactum eſt, & ex proprietate Latini ſermonis, & ſignificationis pendet: communiter autẽ eſſe ſolẽt hæ *ſciẽter, cõſultò, Qui præſumpſerit, qui cõtẽpſerit, qui temerè, vel qui temerarius violator extiterit.* 2. *De quibus legibus procedat dubiũ.*

E Quamuis in his, & præſertim in vltima, dubitari poſſit, an qui ex ignorantia affectata talem legem tranſgreditur, Cenſuram incurrat: nam reuera videtur ſatis temerarius violator legis: & ideò probabiliter poteſt timere Cenſuram. Aliunde tamen non videtur eam incurrere: nam licèt ſic operari quædam temeritas ſit; non eſt tamen directa temeritas contra legem, de qua ipſa loquitur. Nihilominùs tamen prior pars videtur ſecurior: imò vt aliquis dicatur non temerè tranſgredi legem, neceſſe eſt vt, ſi ſuſpicionem, vel dubitationem habet talis legis, aliqualem diligentiam adhibeat, vt ſciat, an ſit talis lex: alioqui temerè ſe exponet periculo tranſgrediendi illam. Et ſi in re illam violare contingat, meritò dicetur temerarius violator illius. Qui autem habet affectum 3. *Ignorantiã affectatã non excuſare Cenſuram in temerè, aut ex præſumptione agentes latam.*

ignorantiam legis, neceſſariò ſupponitur habuiſſe cogitationem aliquam, & ſuſpicionem legis, & noluiſſe veritatem agnoſcere: meritò igitur dicetur temerarius transgreſſor. Propter quod etiam exiſtimo huiuſmodi hominem non excuſari, etiamſi lex vtatur verbo, *præſumpſerit*: quia ſatis propria, & magna præſumptio eſt, ex directa volũtate ſic operari cum mortali periculo agendi contra legem, per quam Cenſura infertur. Et ideò, ſi cum tali voluntate in re ipſa committatur actus contrarius legi, meritò dicetur ille ex præſumptione egiſſe contra legem, & incurriſſe cenſuram. Quod ſecùs eſt in ignorantia tantùm indirectè voluntaria, etiamſi craſſa ſit, vel ſupina: nam illud peccatum ſemper eſt ex negligentia potiùs, quàm ex præſumptione, vel malitia. Et per hæc iudicandum eſt de ſimilibus verbis legum, vt diſtinctiùs infrà dicemus agentes in particulari, & in indiuiduo de ſingulis Cenſuris.

Ignorantiam craſſam, & ſupinam non excuſare Cenſuram etiam Pontificiam.

4. Deinde, vt certum, ſtatuendum eſt, poſſe Cenſuram incurri cum aliqua ignorantia culpabili legis abſolutè prohibentis actum ſub tali Cenſura. Hoc primò certiſſimum eſt de ignorantia affectata: quia hæc ferè æquiualet ſcientiæ, & vel nihil, vel parum minuit culpam, & contemptum. Item diximus, hanc ignorantiam non excuſare etiam in illis legibus quæ habent particulas exaggerantes culpam, aut modum peccandi: ergo multò minùs excuſabit in legibus abſolutè prohibentibus. Deinde, hoc etiam conſtat de ignorantia craſſa, & ſupina (quæ minùs voluntaria eſt) ex dicto cap. 2. de Conſtitutionib. vbi dicitur, Statutis ordinariorum excuſari ignorantes, niſi eorum ignorantia fuerit craſſa, & ſupina: vbi, licèt non loquatur in particulari de Cenſuris, ſed de pœnis in genere (vt ex verbis conſtat, & communi interpretatione) non tamen eſt dubium, quin Cenſuras comprehendat in regula generali, vt diximus: ergo & in exceptione. Et hæc eſt etiam communis expoſitio.

5. Ex qua à fortiori ſequitur, etiam in legibus Pontificiis non excuſare hanc ignorantiam craſſam, quominùs incurratur Cenſura: quia non minùs, ſed plus ex ſuo genere obligant Pontificiæ leges, quam ſtatuta ordinariorum. Imò, ſi quis rectè conſideret in illo cap. 2. quoad illam exceptionem non conditur nouum ius, ſed relinquitur antiquum intactum (vt ſic dicam) à nouo iure ibi condito. Ex qua interpretatione colligitur, communi, & ordinario iure ferendi Cenſuram, illa ligari ignorantes, craſſà, vel ſupina ignorantia: hocque commune eſſe omnibus ſtatutis, & legibus Eccleſiaſticis. Vnde quoad hanc partem neceſſe eſt ſoluere rationem dubitandi in principio poſitam. Negandum eſt ergo, in actu ex tali ignorantia facto deeſſe contumaciam, & inobedientiam ſufficientem ad contrahendam Cenſuram: nam, licèt non tam expreſsè & directè, virtute tamen, & indirectè idem genus inobedientiæ eſt, ita negligere legem aliàs ſatis publicam, & omnibus notam, vt tam craſſa ignorantia illius habeatur. Ac propterea ſatis etiam eſt, quod lex, quantum eſt ex ſe, illum admoneat: quamuis admonitio ad eius aures non perueniat, ex ſupina eius negligentia.

Soluitur prior ratio dubitãdi quoad hãc ignorantiam.

Num vincibilis ignorantia, quæ affectata, craſſa, aut ſupina non ſit, cenſuram excuſet.

6. Solùm ergo relinquitur quæſtio de ignorantia vincibili, quæ nec directè volita ſit, neque tam craſſa & ſupina, vt illi ferè æquiualeat; ita vt dolus in ea eſſe præſumatur, vt iura dicunt, l. 2. §. *Et generaliter*, ff. de Dol. except. ſed quadam communi & ordinaria negligentia humana culpabilis ſit. Nam de hac etiam eſſe poſſunt eædem opiniones ſuprà recitatæ. Prima eſt generaliter affirmans, hanc etiam ignorantiam impedire Cenſuram tam in legibus Pontificiis, quàm in omnibus aliis ſtatutis. Ita tenent aliqui moderni, tribuuntque Sylueſtro, qui hoc indicat, licèt obſcurè, verbo *Excommunicatio*, 2. & vlt. §. 3. & verbo *Ignorantia*, §. 8 Et poteſt hoc fundari in dicto cap. 2. de Conſtitutionib. in 6. applicando quandam rationem ſuperiùs factam: quia textus ille aliquid nouum, & iure poſitiuo introductum concedit: ſi autem, cùm ait non ligari ignorantes, intelligeret tantùm inuincibiliter ignorantes, nihil nouum afferret, quo periculis animarum peculiariter ſubueniret: nam iam erat ex natura rei introductum, vt dictum à nobis eſt, loquitur ergo de ignorantibus etiam vincibiliter. Et confirmatur: nam exceptio firmat regulam in contrarium: ibi autem ſolùm excipit peccantes ex ignorantia craſſa, vel ſupina: ergo omnes alij, qui ex ignorantia minùs culpabili peccant, non ligantur. Quòd verò illa lex extendatur etiam ad ius Pontificium, & Cenſuras eius, conatur defendere Sylueſter: tamen, vt ſuprà dixi, id non poteſt eſſe verum ex vi verborum illius ſtatuti, niſi aliunde probetur illud, quod ibi ſtatuitur, ex ipſa rei natura eſſe neceſſarium, & in illa fundari, cuius oppoſitum ſumitur ex inductione facta eiuſdem textus. Affert tamen Sylueſter D. Thomam, quolibet. 1. artic. 19. dicentem, tunc aliquem per ignorantiam non excuſari tranſgrediendo legem Papæ, quando ex negligentia eam ignorat. Sed hoc dictum nihil etiam ad rem præſentem facit: nam idem dici poteſt de quacunque lege.

Prima opinio.

Syluest.

Ludouic. Lopez p. 2. tract. de clau. b. cap. 15.

7. Propter hoc ergo eſt ſententia ſecunda, quæ hîc applicat diſtinctionem ſuperiùs poſitam, & in ſtatutis inferiorum Papa admittit priorem ſententiam; nimirum, talem ignorantiam excuſare propter textum illum, vt à nobis inductus eſt: at verò de legibus Pontificiis id negat, propter contrariam rationem; ſcilicet, quia hæc excuſatio illo tantùm iure introducta eſt, & illud non extenditur ad Pontificias leges. Quam opinionem attingit Soto in 4. diſt. 28. quæſt. 1. artic. 2. vbi ait, quòd licèt ignorantia vincibilis à cenſura iuris communis, & Summi Pontificis non excuſat: *forſan tamen excuſat, vt nobiles authores docent, à Cenſuris particularium Prælatorum: dum tamen ignorantia craſſa non fuerit, & ſupina.* Non tamen refert, qui ſint illi authores: imò diſtinct. 22. quæſt. 1. artic. 2. vbi ex profeſſo tractat materiam, nullam mentionem facit huius opinionis: nec quidquam diſtinguit inter ignorantiam craſſam, & culpabilem; nec ego reperio alio authores, qui priorem partem huius opinionis affirment.

Secũda opinio.

Soto.

8. Eſt ergo tertia ſententia generaliter docens, ignorantiam facti, vel iuris nunquam excuſare à Cenſura, niſi excuſet etiam à culpa mortali. Id planè ſupponunt omnes authores ſuprà citati, vt videre licet in Nauarro, Couarruuia, Vgolino, & aliis, quos ipſi citant: imò & Sylueſter, qui in contrarium adducitur: quoniam dicit ignorantiam, quæ non eſt craſſa, vel ſupina, licèt ſit ex negligentia, excuſare; in probationem affert, quòd excommunicatio iuris non incurritur, niſi peccando mortaliter: ergo ſignum eſt loqui de tali ignorantia, quæ ad excuſandum peccatum mortale ſufficiat: & potiùs ſupponere aliam, quæ non excuſat à culpa, neque excuſare à Cenſura. Intelligitur autem hæc ſententia reſpectiuè, ſeu comparatione facta ad ipſam legem, iuxta ſuperiùs dicta. Poteſt enim ignorantia non excuſare actum ab omni culpa mortali, & nihilominùs excuſare à Cenſura, ſi comparatione talis legis excuſet mortalem culpam. Vt v. g. ſi per aliquam ignorantiam obiecti, aut circunſtantia

Tertia opinio.

Nauarr. Couar. Vgolin. syluest.

Explicatur.

ſtantiarum eius excuſet factum ab illa malitia, propter quam imponitur cenſura, vt in caſu cap. *Si verò*, de Sententia excommunicat. de percutiente clericum, ignorando illum eſſe clericum, qui licèt non excuſetur à culpa homicidij, excuſatur à cenſura, quia excuſatur à culpa ſacrilegij. Et ſimiles caſus ſunt in cap. *Si quis cum duabus*, & cap. *Si quis cum matre*, & cap. *Quidam*, 34. quæſt. 2. Idem proportionaliter eſt de ignorantia iuris: nam fieri poteſt, vt actus ſimpliciter non excuſetur à culpa propter aliam legem naturalem, aut diuinam, excuſetur tamen reſpectu legis Eccleſiaſticæ, & tunc etiam ſufficit talis ignorantia ad excuſandam cenſuram, iuxta ſuperiùs dicta. Si tamen neque ex parte facti, neque ex parte iuris Eccleſiaſtici, vt prohibentis aliquid ſub cenſura, ignorantia ſufficiat ad impediendam culpam mortalem, ſi non erit ſufficiens ad impediendam cenſuram.

9. Dixi autem: *Ex parte iuris Eccleſiaſtici, vt prohibentis aliquid ſub cenſura:* quia ſi contingeret (quod moraliter vix poteſt) præceptum vincibiliter ignorari, adiectionem verò cenſuræ inuincibiliter, talis ignorantia non excuſaret culpam mortalem contrariam Eccleſiaſtico præcepto: excuſaret tamen cenſuram, iuxta ſuperiùs dicta. Nam etiamſi quis ſciret præceptum non incurreret cenſuram, vt in præcedente dubio dictum eſt: ergo multò minùs incurret, ſi ex ignorantia vincibili peccet. Illud tamen peccatum non eſt contra illud præceptum, vt comminans cenſuram, ſed vt ſimpliciter prohibens: & ideò non ſatis eſt ad incurrendam cenſuram. Imò, ſi quis rectè conſideret, quæ ibi excuſat cenſuram, non eſt ignorantia vincibilis præcepti, ſed inuincibilis cenſuræ: illa verò prior de ſe, neque excuſat, neque ſufficienter accuſat ad cenſuram contrahendam, niſi iuxta modum, & qualitatem ignorantiæ ipſius cenſuræ.

Tertia opinio præfertur, & roboratur.

10. HAnc ergo opinionem ſic expoſitam omninò veram exiſtimo, neque auderem dicere, oppoſitam eſſe practicè, aut moraliter probabilem. Quia nullum habet authorem, præter vnum, vel alium recentiorem: qui non ex graui, aut vrgente fundamento mouetur; ſed ſolùm ex quadam pietate, ad euitanda animarum pericula: quæ fuit ratio Pontificis in illo cap. 2. de Conſtitut. tamen ipſemet Pontifex noluit ita ſubuenire animarum periculis, vt diſciplinam Eccleſiaſticam relaxaret. Ratio autem, quæ me potiſſimùm mouet, eſt, quia in iure non inuenio ignorantiam vincibilem, quæ ad mortalem culpam ſufficiat, quæ non comprehendatur ſub illis duobus membris, craſſa, vel ſupina, niſi ſit maior illis, vt eſt affectata: quæ fortaſsè in iure potiùs cenſetur apertus dolus, & malitia, quàm ignorantia. Illa ergo omiſſa, omnis alia ignorantia, quæ indirectè voluntaria eſt, ex duplici capite naſcitur; ſcilicet, vel ex pura negligentia, & deſidia, vel ex nimia ſolicitudine, & affectione ad res alias, vel alia negotia, quæ impediunt debitam curam addiſcendi, & ſciendi ea, quæ quis ſcire tenetur. Et quando naſcitur ex priori capite, vocatur craſſa: quando ex poſteriore, dicitur ſupina, vt rectè notauit Cordubenſis lib. 2. qu. 1. non admittens aliam ignorantiam vincibilem, & indirectè voluntariam, præter has duas: quia reuera nulla alia excogitari poteſt, quæ ab his differat formaliter, vt ſic dicam, ſeu in principio, & radice ipſius ignorantiæ.

Cordub.

11. In his autem dubium non eſt, quin poſſint gradus conſiderari ſecundùm magis, & minùs: ſecundum quos optimè diſtinguetur ignorantia ex leuiſſima negligentia, vel ita leui, vt ad perfectum voluntarium, quod eſt ad peccatum mortale neceſſarium,

In vincibili ignorãtia varij gradus diſtinguuntur.

A non ſufficiat; & illa, quæ grauis eſt, & ad mortalem, quam alij vocant latam culpam, eſt ſatis. Et in hoc ſenſu verè diceretur, ignorantiam culpabilem, ſi leuis ſit; & ideò non craſſa, neque ſupina, excuſare à cenſura: quia tantùm eſt cauſa venialis culpæ. Tamen illi nobiles authores, quos Soto commemorat, non potuerunt in hoc ſenſu loqui: aliàs immeritò diſtinxiſſet inter leges inferiorum, & Pontificis: cùm in omnibus verum ſit, ignorantiam excuſantem à culpa mortali, licèt non excuſet à veniali, excuſare à cenſura. Vnde neque ipſe Soto audet illam ſententiam affirmare, ſed addit particulam *forſan:* quod eſt ſignum, ipſum non loqui de culpa veniali, ſed de mortali: quanquam ſolùm obiter id attingat, & ma-
B gis recitando, quàm aſſerendo. Meliùs poſſent authores primæ ſententiæ in hoc ſenſu opinionem ſuam interpretari: & non eſſent nobis contrarij. Et quidem, vt ex verbis eius ponderaui, Sylueſter in eo ſenſu locutus eſt. Et explicando locum D. Thomæ, eam vocauit latam negligentiam, quæ ad peccatum mortale ſufficit, nam D. Thomas abſolutè dixit, leges Pontificis ligare ignorantes, ſi ex negligentia ignorent: ſatis autem magna negligentia eſt, quæ ad peccatum mortale ſufficit.

Alij verò moderni authores non videntur locuti in hoc ſenſu: nam referendo ſententiam Soti, approbant priorem partem eius, & illam extendunt ad omnes leges Eccleſiaſticas: & ideò in ipſamet ignoran- 12.
C tia, quæ ad mortale peccatum ſufficit, videntur diſtinguere gradus; vt infra certum gradum non ſit craſſa, nec ſupina, ſed vincibilis tantùm, licèt mortalis: & ideò excuſet; vltra illum autem gradum iam ſit craſſa, vel ſupina & non excuſet. At certè talium graduum diſtinctio, & nullo iure fundata eſt, & nulla ratione explicari poteſt. Quis enim dicat, negligentiam ad mortaliter peccandum ſufficientem, in tali gradu eſſe craſſam; non verò in tali, aut qua ratione poterunt diſcerni hi gradus? Hoc ergo modo magis implicantur conſcientiæ, & leges, quàm explicentur. Item in ordine ad reſtitutionem, vel ad alias ſimiles obligationes in conſcientia, illa ignorantia, quæ eſt ita negligens, vt ſufficiat ad peccatum mortale iniu-
D ſtitiæ, cenſetur craſſa, & ſupina: vt colligitur ex l. 15. §. vlt. ff. de Contrahenda empt. & in l. 6. ff. de Iur. & fact. ignor. ergo etiam in præſenti materia, omnis ignorantia, quæ ad mortalem tranſgreſſionem, vel inobedientiam ſufficit, craſſa, vel ſupina dicenda eſt.

Ignorantiam facti, quæ non excuſat à mortali, non excuſare cenſuram. Aſſertio 1.

DIcendum ergo in primis eſt, ignorantiam facti, quæ illud non excuſat à culpa mortali, non excuſare cenſuram, quæ propter talem culpam formaliter lata eſt, ſiue per Pontificiam legem, ſiue per quamcunque aliam. Probatur ex omnibus dictis: nec 13.
E in hac parte inuenio grauem aliquem authorem diſſentientem. Couarruuias verò dicto §. 10. licèt formaliter idem ſentiat, quandam tamẽ adhibet diſtinctionem: qua in re hanc generalem aſſertionem limitat. Nam ſi huiuſmodi ignorans vincibiliter det operam rei illicitæ (ait) generaliter procedere concluſionem poſitam. Si verò dabat operam rei licitæ, dicit excuſari à cenſura, quia excuſatur à culpa, pro qua lata eſt cenſura: quia licèt peccet mortaliter ita incautè operando, non tamen ſecundùm illam ſpeciem peccati, in qua fuiſſet, ſi ex ſcientia fieret. Quia malum illud (inquit) non eſt per ſe voluntarium, ſed tantùm per accidens, cùm malum nunquam ex natura ſua oriatur à bono, ſed per accidens. Quæ doctrina formaliter non eſt contraria aſſertioni poſitæ, vt conſtat.

Couarr.
Limitatio, & diſtinctio.

Reiicitur. Castro. Nihilominùs tamen noua mihi viſa eſt, quanquam eam teneat Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, cap. 14. Authores verò, quos Couarruuias adducit ad probandam priorem partem ex illo principio morali, quòd actus peccaminoſus factus ex ignorantia vincibili reducitur ad eam ſpeciem, in qua eſſet, ſi ex ſcientia fieret, generaliter id aſſerunt, nihil diſtinguentes inter eum, qui dabat operam rei licitæ, vel illicitæ, vt
D.Thom. patet ex D. Thoma, 1. 2. quæſt. 6. art 6. & quæſt. 76.
Adrian. art. 4. Adriano quodlib. 4. art. 1. Almaino tract. 1.
Almain. Moral. cap. 4. & aliis Theologis in 2. diſt. 22. &
Cordub. Summiſtis, verbo *Ignorantia*, & Cordubenſi, lib. 2. quæſt. 21. Potéſtque euidenti ratione (vt opinor) illa diſtinctio refelli: quia quis ex ignorantia vincibili tranſgreditur legem, etiamſi aliàs det operam rei li- B
citæ, voluntariè tranſgreditur illam legem: ergo peccat eadem ſpecie peccati, ac ſi directa voluntate peccaret. Patet conſequentia: quia voluntarium directum, vel indirectum non mutat ſpeciem peccati. Aliàs etiamſi quis daret operam rei illicitæ, mutaretur ſpecies peccati, quia etiam tunc eſt actus indirectè voluntarius. Declaratur exemplo: nam ſi quis animo accedendi ad ſuam vxorem, accedat ad non ſuam ex ignorantia vincibili, peccat, & non alia malitia, niſi fornicationis: ſi ergo ex eadem ignorantia accederet ad vxorem alterius, vel ad conſanguineam, contraheret malitiam adulterij, vel inceſtus: quia eodem modo eſſet ibi voluntarium. Idémque eſſet, ſi C
ex intentione ſimplicis fornicationis, & ignorantia culpabili accederet ad alienam vxorem, quia idem modus voluntarij in vtroque reperitur; neque intentio alterius obiecti praui, aut boni quidquam refert ad talem ſpeciem peccati, quia non inde ſumitur; ſed ex alia materia, ſeu actu indirectè voluntario, in quo paria ſunt illa peccata.

14. Neque verò in eo, qui dat operam rei illicitæ, & nihilominùs ex ignorantia peccat, actus bonus, quatenùs talis eſt, eſt cauſa illius peccati; ſed imprudens modus operandi talem actum. Vnde qui ex tali ignorantia vincibili operatur, licèt videatur bonum operari, aut bona intentione, non tamen bene, neque prudenter: & ideò non excuſatur à malitia tranſgreſſionis talis præcepti, quæ ex ignorantia inuincibili D
ſubſecuta eſt: quapropter neque à cenſura excuſari poteſt. Aliàs, ſi quis laicus in venatione ſibi licita interficeret hominem ex incauta iaculatione, & ignorantia vincibili facti, non incurreret cenſuram. ſi lata contra homicidam eſſet. Sacerdos verò ſimilem venationem exercens ſibi prohibitam, & cum ſimili ignorantia, illam incurreret. Quod contra rationem eſt, nam illa culpa venationis valdè extrinſeca eſt ad
Replica. talem cenſuram. Vnde nihil refert differentia, quam dicti authores conſiderant; ſcilicet, quòd qui dat operam rei illicitæ, directè vult malum: quia non vult
Eluditur. directè illud malum, pro quo eſt cenſura lata. Et hoc eſt, quod pertinet ad præſentem cauſam: ſed aiunt, E
vnum malum eſſe per ſe coniunctum cum alio, & ideò ſatis eſſe vnum eſſe in ſe volitum, vt & aliud cenſeatur: malum autem non ita eſſe coniunctum cum bono. Sed hæc etiam differentia, neque vniuerſalis, neque formalis eſt; quia non quodlibet malum eſt per ſe coniunctum cum alio malo, nec homicidium caſuale magis ſequitur ex venatione illicita, quàm licita ob differentiam perſonarum, ſi cætera ſint paria. Item, licèt ex bono morali, vt ſic non ſequatur morale malum per ſe, tamen cum actione bona poteſt eſſe coniunctum periculum alicuius detrimenti, vel alterius mali, quod niſi prudenter caueatur, reddet totam actionem malam ex ignorantia vincibili. Denique quòd effectus, aut malum per ſe, aut per accidens ſequatur ex actione, poteſt conferre ad hoc, vt ignorantia ſit magis, vel minùs culpabilis; & ita debet conſiderari illa diuerſitas in dante operam rei illicitæ, ſicut licitæ. Igitur illa differentia non poteſt eſſe formalis. Neque etiam variat ſpeciem peccati, quod per ſe, vel per accidens ſequatur ex actione, ſi alioqui ſupponatur, in vtroque caſu culpabiliter ſequi, & ex ignorantia vincibili. Nec poteſt fingi alia ſpecies, in qua talis culpa ſit, vt patet in exemplis ſuprà adductis. Quanquam non nego, vnum peccatum eſſe grauius alio, & ſecundùm illam grauitatem magis interdum puniri in iure: tamen quod ad cenſuram contrahendam pertinet, nihil puto referre illud diſcrimen, ſi culpa mortalis maneat contra eandem legem ſimpliciter prohibentem.

Ignorantiam iuris, quæ non excuſat à mortali, non excuſare cenſuram. Aſſertio 2.

VLtimò idem cenſeo dicendum de ignorantia vincibili iuris ſine diſtinctione vlla, nam hoc 15.
procedit de ſtatutis inferiorum: ergo multò magis de toto iure communi, & Pontificio. Antecedens patet, quia Pontifex in illo cap. 2. de Conſtitution. in 6. excipit omnem ignorantiam craſſam, vel ſupinam: ergo ex mente eius nulla ignorantia ſtatuti excuſat à cenſura, quæ non excuſat à mortali culpa: quia omnis illa craſſa eſt, vel ſupina, vt declaratum eſt. Ad argumentum autem ſæpè factum: quia iuxta hanc doctrinam nihil nouum, aut peculiare ſtatuitur in illo textu. Soto diſtinct. 22. quæſt. 1. artic. 2. Soto.
reſpondet, concedendo Pontificem ibi nullum priuilegium, ſeu indulgentiam dediſſe ignorantibus; ſed declaraſſe tantùm id, quod ex natura rei iuſtum erat, & communi iure neceſſarium. Et licèt verum ſit id, quod de ſtatutis ordinariorum ibi dicitur, æquè habere locum in legibus Pontificiis, & in iure communi: ſpecialiter verò hoc fuiſſe ibi declaratum de ſtatutis ordinariorum, quia fortaſsè maiorem aliquam coactionem ſuis ſubditis inferebant: & in ſuis ſtatutis ignorantiæ excuſationem admittere nolebant.

Addo etiam, in illo textu non eſſe ſermonem de 16.
ſolis cenſuris, ſed abſolutè de quibuſcunque pœnis, & obligationibus per ſtatuta ordinariorum impoſitis: non eſt autem ex ſola rei natura neceſſarium, vt ſubditus excuſetur ab omni pœna legis humanæ propter ignorantiam etiam inuincibilem talis legis, ſi actus alioqui per ſe malus eſt, & prohibitus. Voluit autem Pontifex in eo textu, vt in vniuerſum omnes ignorantes ſtatuta ordinariorum inuincibiliter, vel tantùm ex leui, ſeu veniali negligentia, excuſarentur ab omni pœna illorum. Atque ita, quoad hanc generalem conceſſionem aliquid nouum ſtatuit Pontifex, & quoad eam aliquid etiam ſpeciale admitti poteſt in ſtatutis ordinariorum, quod non eſt commune omnibus decretis iuris communis, quamuis in excommunicatione, ſeu cenſura propriè ſumpta, propter peculiarem rationem, & conditionem eius, neceſſarium non eſſet illud ſpeciale ius, tanquam aliquid nouum decernens, ſed ſolùm, vt declarans id, quod de ſe neceſſarium erat.

SECTIO XI.

Vtrùm Ignorantia excuſet cenſuram ab homine latam.

VLTIMO loco dicendum ſupereſt de cenſura ab homine lata, an, ſi feratur in ignorantem, illum comprehendat. Ad quã dubitatio 1. *Cenſuram ab homine poſſe ferri in abſen.*

tem, & ignorantem. bitationem reſpondent Doctores omnes huiuſmodi cenſuram ferri poſſe in abſentem, & in ignorantem,
Gloſſa. vt latè tractat Gloſſa in cap. *Apoſtolicæ*, verb. *Probabili*, de clerico excommunicat. miniſtrante, quam omnes
Couarr. ſequuntur, vt videre licet in Couarruuia in cap. *Al-*
Vgolin. *ma*, 1.p.§.10.num.7. & Vgolin dicto cap. 9. §. 8. & aliis, quos ipſi citant. Sumique poteſt ex verbis Pau-
1. Cor. 5. li 1. ad Corinth. 5. *Ego præſens ſpiritu, abſens autem corpore iam iudicaui, &c* Vbi ſignificat ſe excommuni-
Ambr. caſſe abſentem, vt ibi notauit Ambroſius, & ex illo
Steph. P. Stephanus Papa in cap. *De manifeſta*. 2. quæſt. 1. Et idem habetur in cap. *Cùm ſit Romana*. §. *Præterea*, de Appellationibus, vbi additur, Paulum excommunicaſſe abſentem & *irrequiſitum*, id eſt, non iudicialiter citatum, iam verò paternaliter admonitum, vt in ſuperioribus diximus: & ibi notat Gloſſa.

2. *Non ſatis colligitur ex Paulo cenſurã ferri in ignorantem.* Non verò conſtat ſatis ex illo facto Apoſtoli, eum excommunicaſſe ignorantem: potuit enim ita excommunicare abſentem, vt noluerit illum ligari, donec illi intimaretur cenſura: imò veriſimiliùs apparet ita factum eſſe: quia in hunc finem illum excommunicabat, *vt ſpiritus eius ſaluus fieret*. Quandiù autem ab illo excommunicatio ignoraretur non poterat illi eſſe fructuoſa; ergo non eſt veriſimile ita voluiſſe Paulum ligare abſentem, vt ſtatim, antequam ad eius notitiam cenſura perueniret, ligatus maneret. Item eo tempore nullum moralem effectum potuiſſet habere talis excommunicatio: quia neque ipſe excommunicatus obligaretur ad vitandum alios, neque alij ad vitandum ipſum: vtróſque enim ignorantia excuſaret: vt quid ergo Paulus ſic abſentem excommunicaret? Vnde neque ex facto Pauli, neque ex iuribus citatis (quæ nihil de ignorante, ſed de abſente tantùm loquuntur) prædicta ſententia ſatis probari videtur.

3. *Suadetur ratione concluſio.* Poteſt tamen ex illo principio ita compleri ratio, nam ſententia excommunicationis legitimè profertur in abſentem, vt ex dictis teſtimoniis conſtat: eadémque ratio eſt de qualibet cenſura, vt per ſe notum eſt: ſed ſententia cenſuræ ſecum affert executionem, vt dicitur in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. ergo ſtatim habet effectum: ergo etiam ignorantem ligat, cùm non poſſit ad eius notitiam ſtatim peruenire.

4. Sed neque hæc ratio videtur omninò conuincere, quia cenſura affert ſecum executionem iuxta legitimam intentionem ferentis; quamuis ergo iudex ferat ſententiam in abſentem, intendere poteſt eum non obligare, donec illi intimetur, ſicut de Paulo dicebamus; & tunc certum eſt ſententiam non afferre executionem vſque ad tempus ex intentione iudicis præfinitum. Videtur autem neceſſarium eſſe, vt talis ſit intentio iudicis: quia de ratione ſententiæ eſt, vt non obliget donec ſciatur, vt ſumitur ex cap. *Biduum*, verſ. *Si aduerſus abſentem*, 2. quæſt. 6. ergo iuſta intentio ferentis ſententiam cenſuræ eſſe debet, vt non liget, donec intimetur.

5. Sed nihilominùs dicendum eſt, quamuis ſententia cenſuræ poſſit hoc modo ferri, ídque ad benignitatem iudicis pertinere poſſit: ſimpliciter tamen id non eſſe de ſubſtantia, imò nec de iuſtitia talis ſententiæ. Omnis enim ſententia, ex quo iuridicè pronunciatur, valida eſt, ſtatímque ſuum robur, ſuámque efficaciam habere incipit, etiamſi nondum ſit reo intimata: quamuis quoad illas actiones, quæ requirunt eius ſcientiam, non obliget, vel non operetur, donec intimata ſit. Vnde, ſi talis ſit ſententia, vt per interpoſitam appellationem poſſit ſuſpendi eius effectus; tunc ſi ſententia ſit lata in abſentem, tempus ad appellandum conceſſum, non incipit compu- A tari, donec ad eius notitiam ſententia peruenerit: quia illa actio omninò pendet ex tali notitia; & hoc eſt, quod ſtatuitur in dicto cap. *Biduum*, At verò hoc non habet locum in ſententia excommunicationis, quæ non ſuſpenditur per ſubſequentem appellationem: & ideò ita ferri poteſt, vt ſtatim operetur, quantum valet, etiam contra ignorantem, ſaltem quoad illos effectus, qui eius notitiam non requirunt. Non eſt ergo hoc contra ſubſtantiam talis ſententiæ. Quòd verò fieri etiam poſſit, vt non ſit contra iuſtitiam, patet, quia tanta poteſt eſſe iniquitas, & contumacia delinquentis, vt hoc genus pœnæ, & condemnationis iuſtè mereatur. Quod magis patebit explicando ampliùs hanc communem ſententiam, quæ B vera quidem eſt, oportet tamen circa illam nonnulla obſeruare.

Quædam notanda pro concluſionis explicatione.

PRimum eſt, vt hæc ſententia feratur in ignorantem, ſupponi debere illum fuiſſe ſufficienter admonitum, vt expreſsè aduertit Couarruuias ſuprà, & conſtat ex dictis ſuperiùs de modo ferendi hanc ſententiam. Vnde intelligitur ratio à priori, ob quam ignorantia non impedit cenſuram ſic latam, ſcilicet, quia talis ignorantia non tollit contumaciam, ſed potiùs illam ſupponit: & ideò ex parte delinquentis ſupponit ſufficientem cauſam cenſuræ: ex parte verò C iudicis eſt ſufficiens poteſtas ad ligandum, quæ vt operetur, non requirit præſentiam, vel ſcientiam alterius, ſed cauſam, & ſubordinationem, id eſt, quòd ſit illi ſubiectus: ergo hæc ignorantia impedire non poteſt cenſuram. 6. *Vt cenſura in ignorantẽ feratur, debet præceſſiſſe admonitio.* Couarr.

Solum poſſet quis dubitare, ſi contingeret, eo tempore, quo fertur cenſura alium iam reſipuiſſe, & ſatisfeciſſe, ſeu paruiſſe Eccleſiæ: ita tamen vt ad notitiam iudicis peruenire non potuerit, an cenſura in eum lata valida ſit, vel impediatur. Videtur enim impediri, quia iam non ſubeſt vera cauſa eius, & ablata cauſa neceſſaria, impeditur effectus. Item, ſi alterius obedientia, & ſatisfactio ad notitiam iudicis perueniſſet, non poſſet in illum ferre talem ſententiam: D fuiſſet enim iniuſta, & nulla, vtpotè ex falſa cauſa: quod autem iudex ignoret ſtatum alterius abſentis, extrinſecum valde eſt, & accidentarium: non ergo debet alteri nocere, ſed in tali ſententia ſubintelligi debet ſaltem tacita conditio, *ſi in ſua contumacia perſeueret*: ſicut etiam ſubintelligitur alia conditio, *donec reſipiſcat*. Etenim ſi iuxta intentionem Eccleſiæ cenſura permanere non debet in eo, qui iam eſt Eccleſiæ obediens, nam ſtatim abſoluendus eſt: multò magis inferri non debet ei, qui iam eſt obediens: ſi ergo per errorem, vel falſam præſumptionem feratur, non valebit. 7. *An ſi tempore quo cenſura fertur, reus iam reſipuit, illa ligetur.* *Ratio pro parte negatiua.*

In contrarium verò eſt, quia illa cenſura non fertur propter perſeuerantiam in contumacia vſque ad illud tempus, in quo ſententia fertur, ſed pro contu- E macia conſummata in tempore per admonitionem præſcripto: quæ contumacia vera fuit, & in re: ergo talis ſententia fundatur in vera, & legitima cauſa. Nam talis cenſura, quæ per ſententiam fertur poſt ſufficientem monitionem, iam non fertur ſub conditione in futurum, ſed purè & abſolutè in pœnam contumaciæ: ergo ex parte cauſæ, & ex modo, quo fertur, talis ſententia valida eſt, nec poteſt impediri ob mutationem, vel reſipiſcentiam peccatoris, quia non eſt lata ſub oppoſita conditione, nec dependenter ab illa. Adde, quòd, licèt ille peccator reſipiſcat apud Deum, tamen coram Eccleſia non obedit, donec ſe ſuperiori præſentet, & priorem contumaciam corrigat, ac paratum ſe ad ſatisfaciendum oſtendat: ergo, 8. *Ratio pro parte affirmatiua.*

ergo, ſi priùs, quàm hoc faciat, à ſuperiori ligetur, ligatus manebit donec abſoluatur, etiamſi occultè reſipuerit. Atque ita ſcientia ſuperioris de reſipiſcentia alterius non concurrit omninò per accidens, ſed per ſe, pertinet enim, moraliter loquendo, ad ipſam

Reſolutio.

cauſam cenſuræ. Et ita facile ſoluuntur priores rationes dubitandi. Vnde hæc poſterior pars ſequenda eſt in praxi: quamuis ſpeculatiuè res dubia eſſe videatur.

9.

Quandiu ligatus cenſurā ignoret, excuſari ab eius trāſgreſſione.

Secundò obſeruandum eſt, quandiu is, contra quem fertur cenſura, illam ignorat, excuſari à transgreſſione eius, etiamſi efficiat actus per illam prohibitos: quia reſpectu illorum cenſura habet vim cuiuſdam præcepti. Et ideò, ſicut ignorantia præcepti excuſat à culpa, ita etiam ignorantia cenſuræ. Quo B fit, vt oporteat talem ignorantiam inuincibilem eſſe:

Quid ſi probabiliter timeat cenſurā iā eſſe latam.

quia alia non excuſat. Vnde interrogare aliquis poteſt, quando peccator iam ſufficienter fuit admonitus, & vehementer ſuſpicatur fuiſſe in illum ſententiam excommunicationis latam, quia ſcit ſufficiens tempus iam elapſum eſſe, & ſuperiori de ſua contumacia conſtitiſſe, an tunc teneatur abſtinere, eò quòd iam eius ignorantia non videatur inuincibilis, ſed conſtituens illum in dubio probabili. Reſpondeo primùm, ſi huiuſmodi peccator loco diſtet à ſuperiori, cuius cenſuram expectat, vel potius timet, quamuis fuerit elapſum ſufficiens tempus, vt potuerit ligari, ſi tamen non fuit ſufficiens tempus elapſum, vt etiam potuerit illi intimari ſententia, non tenetur ob C prædictam ſuſpicionem abſtinere, tum quia præceptum non obligat, donec poſſit à ſubdito ſciri, vel ſaltem non ita obligat, quin eius ignorantia ſufficienter excuſet: tum etiam; quia illa ſuſpicio non eſt ſufficiens ad obligandum: quia fieri potuit, vt ſuperior mutauerit voluntatem, vel diſtulerit executionem, propter rationes, vel impedimenta, quæ frequenter occurrunt.

10.

At verò, ſi tantum temporis elapſum eſt, vt potuerit non ſolùm ſententia ferri, ſed ad notitiam eius deferri, vlteriùs ſubdiſtinguendum videtur: nam, aut ille conſultò ſeſe occultat, aut fugit, vt notitia ſententiæ ad illum non perueniat. Et tunc non excuſatur, quia illa ignorantia non ſolùm inuincibilis D non eſt, verùm potiùs videtur affectata. Quod etiam confirmari poteſt à ſimili ex ſuprà dictis de illo, qui per vim, vel fraudem impedit, ne admoneatur: eſt enim hìc eadem, vel maior ratio. At verò, ſi ille nullo modo ſe occultauit, ſed bona fide ſe geſſit: & nihilominùs nullam notitiam latæ ſententiæ habet, non tenetur illam præſumere, neque illam ita formidare, vt abſtinere cogatur. Tum propter dicta, quia illa ſuſpicio eſt inſufficiens, cùm multis de cauſis potuerit pronunciatio ſententiæ ſuſpendi: tum etiam, quia illamet temporis dilatio infert iam contrariam ſuſpicionem, nimirum ſententiam prolatam non eſſe, nam ſi fuiſſet, vel per iudicis diligentiam, vel per famam, quæ in his rebus facilè diffunditur, ad noti- E tiam partis perueniſſet. Oportet ergo, vt vel per iudicem notificetur, vel ſaltem vt probabilibus, & fide dignis teſtimoniis conſtet ſententiam fuiſſe latam. Non enim opinor neceſſarium eſſe, vt ſemper hæc notitia per notificationem iuridicam habeatur, diſtinctam à ſententiæ promulgatione, ſed ſatis eſſe, vt ſententia ſufficienter promulgata, quacunque via in ſufficientem notitiam deueniat: ſicut in promulgatione legis, vel ſtatuti manifeſtum eſt. An verò teneatur huiuſmodi reus inquirere, & diligentiam facere ad hanc notitiam habendam, reſpondeo, per ſe loquendo, non teneri, quia in his, quæ pœnalia ſunt, & coactiua, ſatis eſt paſſiuè ſe habere ad inflictionem pœnæ: hęc autem notificatio cenſuræ eſt veluti pars exe- A cutionis eius: & ideò ad iudicis munus ſpectat illam procurare, non ad ipſum reum. Solùm ergo tenetur per vim, vel fraudem illam non impedire.

Rurſus inquiri hic poteſt, an ſufficiat notitia cenſuræ per ſolam famam, vt aliquis abſtinere, ſeu cenſuram ſeruare teneatur. Nonnulli enim Canoniſtæ ita ſimpliciter affirmant, quia talis fama, vel confert ſufficientem notitiam cenſuræ, vel conſtituit hominem in eo ſtatu, vt meritò dubitare poſſit: qui autem dubitat de cenſura, vt tutiorem partem ſequatur abſtinere debet, iuxta cap. *Illud*, de Cleric. excommunicato miniſtrante: vbi Abbas id notat, & in cap. *Apoſtolicæ*, eodem titulo cum Gloſſa, ibi Idémque colligitur ex cap. *Cùm deſideres*, de Sentent. excommunic. vbi dicitur, *Si publica fama eſt*, quemquam verberaſſe aliquem clericum, non eſſe cum illo communicandum. Quod procedebat iuxta antiquum ius: nunc enim iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, ſolùm tenemur euitare hunc percuſſorem, quando eſt ita manifeſtus, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. Illud verò ius antiquum multò magis obligabat ipſum excommunicatum, quandocunque illi per famam de ſua excommunicatione conſtabat: hoc autem ius reſpectu ipſius excommunicati integrum manet. Atque hæc ſententia, præſertim propter hæc iura poſitiua vera videtur, dummodò fama ſit talis, vt prudenter conſiderata cum aliis circunſtantiis probabilem ſaltem fidem facere poſſit. Præſertim, cùm facile ſit, remedium abſolutionis ad cautelam adhibere. Quod ſi hoc locum non habeat, ſaltem eſt diligentia adhibenda ad veritatem indagandam, vt vel certitudo de re ipſa habeatur, vel certè, ſi dubium adhuc maneat, ſpeculatiuum tantùm, & non practicum ſit, vt eo non obſtante poſſit quis ſuo iure, & libertate vti, iuxta regulas conſcientiæ.

11.

Num ſufficiat cēſura per famam vt quis abſtinere teneatur.

Tertiò obſeruandum eſt quod ſuprà diximus, cenſuram duplices habere effectus, quoſdam præcipiendo tantùm; de quibus procedunt, quæ in proxima animaduerſione notauimus: alios per ſeipſam efficiendo, & exequendo, qui non pendent ex notitia, vel ignorantia eius, qui per ſententiam ligatur, vt quòd reddatur incapax beneficij, vel aliquid ſimile. Et de his eſt nonnulla dubitatio, an talis ſententia ſtatim habeat hos effectus circa ignorantem. Quam tractat Gloſſa in dicto cap. *Apoſtolicæ* verb. *Probabili*, de Clerico excommunicat. miniſt. & licèt in vtramque partem dubia proponat. Tandem definit, quoad hos effectus non pendere executionem ſententiæ ex ſcientia, vel ignorantia eius in quem fertur. Quæ eſt vera, & recepta ſententia, vt patet ex Couarruuia ſuprà, & §.7. numer. 2. & Vgolino dicto §.8. numer. 5. Et ratio eſt, quia quoad hunc effectum non pendet ſententia ex actione, vel obligatione rei, ſed in illum efficaciter operatur, ipſo etiam non conſentiente: ergo neque etiam pendet ex ignorantia, vel ſcientia eius. Patet conſequentia, quia ignorantia in aliis effectibus ſolùm excuſabat propter obligationem, vel conſenſum neceſſarium ex parte alterius. Et explicatur à ſimili ex communi doctrina de legibus poſitiuis, quæ etiam proportionaliter habere poſſunt illos duos effectus obligandi, & irritandi: &, licèt prior excuſetur per ignorantiam, non tamen poſterior, per ſe loquendo: quia ille fit ab ipſa lege, & non expectat conſenſum, vel operationem alterius.

12.

An cenſura ignorata cauſet effectus, qui ex notitia rei non pendent.

Gloſſa.

Couar.

Vgolin.

Et hinc colligitur, ſi talis cenſura excommunicatio ſit, irritam reddere collationem beneficij, & iuriſdictionem tollere, & ſimilia, de quibus infrà, tractando de cenſuris in particulari, dicemus. Statim verò occurrebat inconueniens, quia ſequitur abſolutionem datam ab huiuſmodi excommunicato

13.

Quid ſi excōmunicatus occultus abſoluat.

etiam

etiam in foro conſcientiæ eſſe nullam, quia priuatus eſt iuriſdictione: Quod tamen cederet in periculum animarum, cùm illa excommunicatio tunc inuincibiliter etiam ignorari poſſit. Sed ad hoc iam ſuprà ſignificatum eſt, & infrà latiùs dicetur, eum qui communi exiſtimatione toleratus eſt, non priuari iuriſdictione quoad hos actus; non quia ſententia ad hoc etiam non eſſet efficax, *de ſe*, ac *per ſe*: (hanc enim particulam propterea ſuperiùs addidi) ſed quia propter commune bonum Eccleſia ex benigna prouidentia talem iuriſdictionem concedit. Vnde etiamſi ipſe reus non ignoraret ſuam cenſuram, ſi in communi Eccleſiæ exiſtimatione ignoraretur, & reputaretur miniſter idoneus, idem dicendum eſſet. Non ergo id prouenit ex ignorantia, ſed ex alio capite.

DISPVTATIO V.

De iis, in quos poteſt ferri cenſura.

HÆc eſt vltima cauſa cenſuræ, quæ rationem materialis participat: & magna ex parte in ſuperioribus explicata eſt, tum, quia is, in quem fertur cenſura, delinquens, & peccator eſſe debet: tum etiam, quia oportet vt ſit ſubditus eius, qui fert cenſuram: & ideò ex iis, quæ diximus de cauſa cenſuræ, & de iuriſdictione ad illam ferendam neceſſaria, facilè poſſunt intelligi conditiones requiſitæ in ſubiecto cenſuræ: pauca verò addenda ſunt ad materiæ complementum.

SECTIO I.

Quæ conditiones in aliquo requirantur, vt capax ſit cenſuræ.

1. *Solus homo viator ligari poteſt cēſura.* PRIMVM ſuppono, hominem tantùm viatorem, & conſequenter viuentem in hac vita mortali, poſſe cenſura ligari propriè, & in rigore loquendo. Ita ſupponunt omnes, qui de hac materia ſcribunt. Et patet facilè ex dictis, nam ſolus homo viator eſt capax delicti, & emendationis eius: vtrumque autem requiritur in ſubiecto capaci cenſuræ: nam fertur propter delictum, & contumaciam, vt dictum eſt ex Matth. decimo octauo, & fertur ob emendationem eius, & ſalutem animæ, vt dictum etiam eſt ex primo ad Corinth. 5. Bruta ergo animantia excluduntur, quia non ſiunt capacia delicti; & eadem ratione beati omnes excludi poſſunt. Damnati verò, quia iam non poſſunt emendare delictum: præterquam quòd omnes illi ſunt extra forum Eccleſiæ, vel natura ſua, vt Angeli, vel ratione ſtatus, vt animæ ſeparatæ. Adde, effectus cenſurarum quales ſunt priuatio communicationis ciuilis, aut ſacræ, vſus ſacramentorum, vel ſacrificij, &c. non habere locum in his omnibus, ſed in ſolo homine viatore: quia nemo priuatur niſi iis, quæ habet, vel habere poteſt.

2. *Obiectio.* Hîc verò obiici poteſt, quia interdum quædam animantia bruta, vt locuſtæ, & ſimilia, quæ fructus terræ deuaſtant, excommunicari dicuntur. Item quòd Paulus anathema dicit in eum, qui contra Euangelium docet, etiamſi Angelus ſit, ad Galat. 1. [Galat. 1.] Et inter exorcizandum, dæmones excommunicari, & anathematizari dicuntur: Item, quia interdum mortui etiam excommunicari poſſunt, cùm poſſint abſolui,

A vt ſumitur ex multis decretis vigeſima quarta, quæſtione tertia. Sed hæc facile expediuntur, ſi aduertamus in primis, verbum anathematizandi, & excommunicandi interdum accipi pro verbo execrandi, & deteſtandi, & ſeparandi à nobis aliquid tanquam nociuum, & execrabile. *[Quo ſenſu anathematizantur res inſenſibiles, ac dæmones.]* Et hoc ſenſu non tantum perſonæ, ſed interdum etiam res aliæ, verba, ſeu ſententiæ, aut hæreſes anathematizari dicuntur. Sic enim hæretici, cùm abiurant errores, eos anathematizant, cùm tamē nec ipſi cenſuras ferre poſſint, neque ipſe hæreſes capaces ſint cenſuræ: ſignificant ergo ſe execrare, & à ſe omninò ſeparare tales errores. Atque hic eſt vſus antiquiſſimus à Conciliis, & ſummis Pontificibus obſeruatus, vt patet ex cap. *Ego Berengarius*, B de Conſecr. diſtinct. 2. & cap. *Donatum*, cum aliis 1. quæſt. 7. ex Leone Papa Epiſtola 3. & 87. [Leo Pap.] Imo & Ioſue ſexto, & ſeptimo hoc ſenſu dicitur, [Ioſue 6. & 7.] *Sit ciuitas hæc* (ſcilicet Hierico) *anathema, & omnia, quæ in ea ſunt Domino*: id eſt, execrabilis, & prorſus deſtruenda, ac ſuccendenda. Vnde additur, *Sola Rahab meretrix viuat*. Et frequens eſt illa ſignificatio. Cùm ergo exorcizantur animalia bruta, & ſimilia, verba quæ in illa dicuntur, ſolùm ſunt imprecationes quædam, quibus Chriſtianus populus à Deo poſtulat, vt illa auertat, ac deſtruat. Dicere autem ſimilia verba intentione ferendi cenſuram ſuperſtitioſum eſſet; Vt rectè dixit Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 13. [Nauarr.] Atque in eo- C dem ſenſu dixit Paulus anathema in eum, qui aliud euangelizauerit, quàm quod ipſe euangelizauerat, etiamſi eſſet Angelus: quòd per exaggerationem dixit Paulus, ad oſtendendam firmitatem fidei, & quàm ſit execrabilis, & fide indignus, qui contrarium prædicat. Vnde Baſilius in regulis breuiùs diſputatis, in [Baſilius.] 114. ita ferè exponit, *Talis fugiendus eſt, atque execrationi habendus*. Et eodem ſenſu accipienda ſunt ſimilia verba, quoties in dæmones dicuntur.

Quomodò mortui excommunicari dicantur.

3. *Non poteſt mortuus directè cenſura ligari.* DE vltima verò parte obiectionis nonnulla maior controuerſia eſt, nam quidam contendunt hominem mortuum poſſe cenſura ligari: quia inter- D dum iura hoc modo loqui videntur. Tamen res eſt facilis, ſi rectè attendatur. Nam directè, ac (vt ita dicam) in ſeipſo, non poteſt homo mortuus cenſura ligari, & conſequenter, nec in eum poteſt directè cenſura ferri. Ita docet Ioann. de Lignano in titul. de Cenſuris §. 9. num. 2. & 3. [Lignan.] Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 13. [Nauarr.] Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 8. [Couarr.] Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 19. & 20. [Caſtro.] Et poteſt facilè probari rationibus, quibus ſuprà oſtendimus, ſolum hominem viatorem cenſura ligari poſſe, nam homo iam mortuus, nec ſimpliciter homo neque viator eſt. Et explicatur in hunc modum: *[Anima ſeparata eſt incapax cenſuræ.]* nam vel cenſura talis ferretur in animam ſeparatam, E vel in corpus mortuum: non in animam, tum quia iam eſt extra forum Eccleſiæ militantis: nemo autem ligatur à non ſuo iudice, vt ad rem præſentem dicitur in cap. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. Tum etiam quia, ſi eſt in inferno, iam habet vltimam pœnam, & eſt incapax omnis ſpiritualis beneficij, & eſt extra omne conſortium hominum mortalium, vnde nullis bonis priuari poteſt per Eccleſiam. Si autem eſt in purgatorio (nam de beatis nulla eſt dubitandi ratio) iam non eſt, neque eſſe poteſt digna tali pœna; propter quod, licèt Eccleſia haberet directam poteſtatem in animam in eo ſtatu exiſtentem, non haberet illam quoad hunc actum ferendi cenſuram. *[Corpus exanime non eſt cenſuræ ligabile.]* Vnde, vt ſtatim dicam, neque indirectè poteſt illam exercere reſpectu animarum purgatorij. Neque etiam corpus exanime per ſe, & directè eſt capax cenſuræ: cùm

cùm nec rationis vſum habeat, neque obligari per cenſuras poſſit, vt emendetur: qui eſt proprius cenſuræ finis, vt in ſuperioribus dictum eſt.

4. Ex quo ſumitur noua ratio, nam cenſura vel fertur à iure, vel ab homine: illa prior, vel in hac vita contracta eſt: & ſic, quamuis fortaſſe fuerit occulta, & poſt mortem declaretur, non tunc cenſura fertur in mortuum, ſed publicatur cenſura, quam viuus occultè incurreret. Si autem ante mortem non fuit contracta, neque poſteà poteſt. Quia iam tunc non alligatur homo Eccleſiaſticis iuribus, neque illa tranſgredi poteſt. At verò cenſura, cùm ab homine fertur, requirit præuiam monitionem, quæ mortuo fieri non poteſt. Dices, Contingere poteſt, vt admonitio tempore vitæ facta ſit, & ille moriatur, priuſquam ſententia feratur: ergo poterit in illum ferri, poſtquam mortuus eſt. Reſpondetur, ſi tantùm eſſet ſententia declaratoria, eſſet quidem id verum, in condemnatoria autem non poteſt habere locum. Et eſt aperta differentia, quia illa prior reſpicit tempus præteritum, & ſolum declarat delictum commiſſum, & pœnam iure ipſo illatam, quam propterea exequi poteſt iudex, etiam poſt mortem delinquentis iuxta capacitatem illius. At verò poſterior ſententia condemnatoria in præſenti; & de nouo pœnam imponit: & ideò requirit tunc actualem iuriſdictionem in ipſum quam habere non poteſt in hominem iam mortuum. Et præterea, cùm hæc pœna medicinalis ſit, ſemper requirit, vt is, in quem de nouo fertur, ſit in ſtatu, in quo poſſit ſalus, vel fructus aliquis ſperari.

Obiectio.

Solutio.

5. *Aliqua iura contra reſolutionem datam obiiciuntur.*

Atque hinc facilè intelliguntur aliqua iura, propter quæ nonnulli Doctores aliter loquuntur abſolutè dicentes hominem mortuum poſſe excommunicari, vel alia cenſura affici. Ita Richardus in quarto, diſt. decima octaua, artic. quinto, quæſt. 4. Et Gabriel, ibi, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, Corollar. quarto, poſt concluſ. 2. Et aliqui etiam Canoniſtæ ita ſentiunt: quoniam in cap. *Sanè*, 24. quæſtion. 2. de Hæreticis dicitur poſt mortem eſſe anathematizandos, & condemnandos: vbi ex Conciliis, & ex Diuo Auguſtino multa referuntur. Cyprianus etiam lib. 1. Epiſtola 9. propter ſpeciale crimen quendam mortuum excommunicauit: vt refertur in cap. *Neque*, 88. diſt. & in cap. *Si quis Epiſcopus*, de Hæreticis, præcipitur, vt propter quædam delicta Epiſcopi, *ſaltem poſt mortem eius anathema dicatur: atque eius nomen inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur.* Vbi Gloſſa dicit hoc eſſe ſpeciale in crimine hæreſeos: tamen malè exponi textum: nam apertè extendit illam pœnam, ad alia crimina. Et patet etiam ex Concilio Africano ſub Bonifacio, cap. 48. Accedit, quòd poſt mortem durat excommunicatio, ſi quis fuit in vita ligatus, & ante mortem non fuit abſolutus: & ideò etiam poſt mortem interdum datur, & neceſſaria eſt abſolutio, vt conſtat ex cap. *A nobis*, 2. & cap. *Sacris*, de Sentent. excomm. Ergo etiam poteſt de nouo cenſura poſt mortem inferri: patet conſequentia, tum quia eiuſdem rationis eſt ligatum teneri, vel de nouo ligari: tum etiam, quia eadem ratio eſt poteſtatis ligandi, atque ſoluendi quia vtraque iuriſdictionem requirit: Quod ſumitur etiam ex cap. *Verbum*, de Pœnitent. diſtinct. prima, imò in dicto cap. *A nobis*: dicitur, in certis caſibus à canonibus denotatis legi, Eccleſiam ligaſſe mortuos, & ſoluiſſe.

Richard.

Gabr.

Cyprian.

Gloſſa.

6. *Obiecta iura exponuntur.*

In mortuum poteſt ferri ſent. declaratoria.

Sed hæc, ſi rectè expendantur contraria non ſunt, nam in primis ferè in omnibus iuribus priori loco adductis, ſermo eſt de ſententia declaratoria: nam hæretici, vel fautores hæreticorum, & ſimiles, ipſo iure excommunicati ſunt: & ideò, ſi poſt mortem

A de eorum delicto conſtet, meritò anathematizantur, & ſuffragiis, ac Eccleſiaſtica ſepultura priuantur: tunc enim non fertur cenſura in mortuum, ſed promulgatur, & obſeruari mandatur illa, quæ iam lata fuerat in hominem, dum viuebat. Quanquam enim per mortem hominis excommunicati videatur deſtrui cenſuræ ſubiectum, & conſequenter ipſa cenſura, iuxta illud, *Deſtructis nobis deſtruũtur ea, quæ ſunt in nobis*, nihilominùs tamen, quia per cenſuras redundat obligatio in alios, præter eum, in quem directè fertur: & ius aliquod acquiritur ipſi Eccleſiæ, vt hæc ſeruentur, quatenus poſt mortem alterius poſſunt, ideò Eccleſia meritò præcipit, vt obſeruentur: & ad hoc ordinatur ſententia declaratoria criminis, & hæretici

B anathematizatio. Nam ex vi excommunicationis, quam in hac vita hæreticus incurrit, & durat vſque ad mortem, habet ius Eccleſia priuandi illum ſuffragiis, & ſepultura ſacra: & hoc præcipit à fidelibus obſeruari: quod non tam eſt cenſuram mortuo imponere, quàm viuis imperare. Tunc autem illa promulgatio, & executio prioris cenſuræ non ordinatur ad emendationem defuncti, imò ille ſupponitur iam omninò damnatus, ſed ordinatur ad terrorem viuentium, & ad condignam punitionem delicti propter commune bonum. Et quoad hoc deficit etiam in illa pœna propria, & peculiaris ratio cenſuræ, & tranſit in rationem puræ, & iuſtæ vindictæ.

C Addo præterea, per huiuſmodi ſententiam iuridicè, & humana fide proponi Eccleſiæ, illum hominem eſſe in ſtatu damnationis: ex quo fit conſequenter, vt ipſo iure & anima eius ſit incapax ſuffragiorum, & corpus eius indignum Eccleſiaſtica ſepultura, non ſolùm propter cenſuram, ſed etiam propter ſtatum. Vnde omnis, qui publicè in Eccleſia decedit in ſtatu peccati mortalis, & cum ſufficientibus ſignis impœnitentiæ finalis, etiamſi nulla cenſura affectus ſit, Eccleſiaſtica ſepultura priuatur, vt conſtat ex cap. *Placuit*, 23. qu. 5. & cap. *Ex parte*, 2. de Sepult. vbi Gloſſ. verb. *Communicabatur*, plura ad hoc refert. Nam corpus afficitur honore ratione animæ, & ideò ſi publicè, & in foro Eccleſiæ anima creditur fuiſſe damnata, meritò corpus eius Eccleſiaſtico ho-

D nore priuatur.

7. *Quare excõmunicatus poſt mortem declaretur.*

Præter hæc verò, quæ fieri poſſunt per ſententiam tantùm declaratoriam, & executionem cenſuræ in vita contractæ, exiſtimo poſſe Eccleſiam propter delicta in vita commiſſa, etiamſi non habuerint cenſuram annexam, poſt mortem priuare ſuffragiis ſuis, & honore ſepulturæ, in loco ſacro, etiamſi non iudicet, nec declaret talem defunctum fuiſſe damnatum: nam ſi hoc iudicet, res eſt prorſus indubitata, vt patet ex paulò antea dictis: quia iam tunc adiungitur prioribus culpis peccatum finalis impœnitentiæ, quod dignum eſt illa pœna; & ratione illius fortaſſe dictum eſt primæ Ioann. 5. *Qui viderit fratrem ſuum peccare peccatum ad mortem, non pro illo dico vt oret quis.* Quod verò, etiam ſine illa circunſtantia finalis impœnitentiæ cognita, interdum hoc poſſit iuſtè facere Eccleſia; probatur, quia interdum poteſt Reſpublica punire poſt mortem aliqua delicta in vita commiſſa, quando propter eorum atrocitatem ita expedit ad commune bonum: ergo etiam hoc poteſt Eccleſia per pœnas ſuæ poteſtati proportionatas, & quæ conferre poſſunt ad exemplum, & terrorem aliorum fidelium.

E

8. *Poteſt Eccleſia mortuum priuare ſuffragiis licèt non iudicet eſſe damnatũ, neque in vita incurriſſe cenſuram.*

9. Sicque legimus de D. Gregorio, priuaſſe quendam religioſum defunctum ſuffragiis, & communi ſepultura, propter inuentam apud eum pecuniam, cùm tamen non conſtaret illum fuiſſe damnatum. Et ad idem induci poſſunt textus in cap. 2. & 4. de Statu monachor. Et ſimiliter intelligi poteſt factum

Gregor.

Cypria

Cyprian.

Cypriani in dict.cap. *Neque*, vbi prohibet fieri oblationem, & deprecationem in Eccleſia pro quodã Victore defuncto, eò quòd in vita Eccleſiaſticum quoddam decretum tranſgreſſus fuerat, cui tamen decreto nulla excommunicatio ipſo facto erat annexa, quantum ex illo loco colligitur: ſed ipſe propter commune bonum illam pœnã impoſuit, vt ſatis indicant illa vltima verba textus, *vt decretum ſacerdotum religioſè, & neceſſariè actum ſeruetur à nobis*. Et eodem modo intelligo textum in dicto ca. *Si quis Epiſcopus*, non enim videtur ibi impoſita excommunicatio, quæ ipſo iure in vita incurratur, & nihilominùs dicitur, vt *ſaltem poſt mortem dicatur ei anathema, & nomẽ eius inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur.* Quanquam etiam dici poſſit illam cenſuram ipſo iure imponi, ita tamen, vt non incurratur, vel ſaltem non promulgetur publicè, donec peccatum, de quo ibi eſt ſermo, plenè conſummetur. Eſt autem talis generis illud peccatum, vt non conſummetur, niſi in morte, ad ſimilitudinem finalis impœnitentiæ: nam illud erat peccatum inſtituendi hæreticos, vel alios ſimiles in hæredes: quæ inſtitutio fit per teſtamentum, quod tantùm per mortem firmatur iuxta libro quarto, & ſimiles ff. de Adimen. legat. Et ita peccatum illud tunc plenè conſummatur. Qui ſenſus probabilis eſt. Tamen, quia ibi nullum eſt verbum, quo indicetur, talem cenſuram ipſo facto incurri, addo, poſſe Eccleſiam talem pœnam poſt mortem imponere, vt declaratum eſt.

10. *Tunc autem non fertur cẽſura in mortuos, ſed imponitur præceptum viuis.* *Cur mortui propter vindictam ſuffragiis priuentur, non autem viui.*

Neque hoc repugnat ſuperiùs dictis, quia tunc non ligatur mortuus directè, & in ſeipſo, ſed præcipitur viuis, ne hoc, vel illud faciant circa ipſum. Et præterea illa pœna non habet propriam rationem cenſuræ, quia medicinalis non eſt, ſed tantùm ad aliorum terrorem ordinatur. Dices, Viuentes nunquam priuantur ſuffragiis propter ſolam vindictam delicti, niſi in ordine ad emendationem, cur ergo priuantur mortui? Reſpondeo, propter diuerſitatem ſtatus, & periculi. Nam, ſi mortuus extra gratiam deceſſit, nihil illi ampliùs nocebit ſuffragiorum carentia, ſi verò deceſſit in gratia, nullum ruinæ periculum poteſt illi imminere ob defectum ſuffragiorum, ſed ſolùm poteſt inde fieri, vt eius pœna in purgatorio diuturnior ſit. Et hoc non reputatur ab Eccleſia inconueniens, ſed iuſta pœna delicti, & neceſſaria, ad obſeruationem Eccleſiaſticæ diſciplinæ. At verò, quandiu homo in hac vita viuit, ſemper imminet periculum maioris ruinæ, quoad culpam, & condẽnationem. Et idcò Eccleſia nullum priuat ſuo ſubſidio, valde vtili ad cauendum hoc periculum in ſolam culpæ vindictam: ſed in ordine ad emendationem, & cum aliqua illius ſpe.

11. *Quid dicendum de abſolutione à cenſura poſt mortem.* Palud.

Tandem hinc conſtat quid dicendum ſit ad vltimam difficultatem de perſeuerantia cenſuræ, & neceſſitate abſolutionis poſt mortem: eadem enim proportione videtur loquendum. Quod ſignificauit Paludanus in 4. diſt. 18. quæſt. 1. num. 7. dicens, *Si excommunicati ſunt mortui, licèt non ſit pro eis orandum publicè propter ſcandalum, ſi non fuerint abſoluti, ab illo tamen, qui credit quòd ſunt mortui in charitate, poteſt intendi, quòd ſint participes ſuorum bonorum, quia iam non ſunt ligati.* Sentit ergo cenſuram per mortem re ipſa tolli, & diſſolui: in foro autem Eccleſiæ aliquo modo manere, & ea ratione eſſe neceſſariam abſolutionem. Et Couarruuias dicto §. 11. num. 8. eadem proportione loquendum cenſet de cenſura & abſolutione: & deciſionem cap. *A nobis*, ita intelligendam putat, *vt conſtet Eccleſiam militantem, nec ligare, nec ſoluere mortuos, ſed potiùs declarare eos deceſſiſſe ligatos, vel abſolutos*; vel certè (vt ſtatim addit) vt intelligamus Eccleſiam ſoluere mortuos, vel ligare,

Couarr.

A non quoad ipſos, ſed quoad actus, vel effectus per viuos erga mortuos agendos. Solum eſt aduertendum diſcrimen, nam, quando cenſura lata eſt viuente peccatore, licèt directè in eum feratur, ex ea tamen redundat in alios quædam obligatio, quæ permanet mortuo excommunicato ſine abſolutione à cenſura, etiamſi contritus, & in gratia diſcedat; & quoad hanc partem non tantùm durat obligatio in foro exteriori, ſeu in exiſtimatione, ſed verè permanet in re, & in conſcientia: quia Eccleſia ita declarauit vim huius præcepti. Fuitque ita conueniens, vt cenſura in maiori eſſet timore, ac reuerentia, & vt fideles magis eſſent ſoliciti de obtinenda abſolutione propter periculum mortis. At verò
B poſtquam iam homo defunctus eſt ſine cenſura, non poteſt in eum directè ferri, vt inde in alios redundet, ſed ſolùm poteſt declarari, ſi contracta fuit, vel ad ſummum poteſt aliqua prohibitio ſimilis viuentibus fieri circa actus exercendos erga defunctum: quod certè raro fit, ſi cenſura non præceſſit in vita: & omninò nunquam fiet, ſi defunctus, quantumuis peccator, ante mortem exhibuit ſufficientia ſigna fidei, & pœnitentiæ, ac obedientiæ ad Eccleſiam.

Ex quo obiter intelligitur, quotieſcunque homo moritur, antequam cenſuram contrahat ſub conditione impoſitam, poſteà non poſſe illam incurrere, neque indigere abſolutione, vel quoad ſe, vel quoad alios. Probatur ex fundamento poſito, quia ille iam in 12.
C ſe eſt incapax cenſuræ. Et obligatio reſpectu aliorum non redundat, niſi ſuppoſito valore cenſuræ reſpectu eius, in quem directè fertur. Declaratúrque exemplis, nam, ſi alicui præceptum ſit, vt reſtituat, vel ſatisfaciat intra mẽſem ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & ante expletum menſem moriatur, ille in cenſuram non incidit viuens, quia neque fuit in mora, nec contumax, nec impleta fuit conditio. Quando autem illa impletur, iam ille non eſt capax cenſuræ, neque obligationis prouenientis ex præcepto Eccleſiaſtico, maximè cùm illam iam implere non poſſit. Dices, debuiſſe præuenire tempus ſolutionis, ſeu obſeruationis talis præcepti, ſi potuit,
D & periculum mortis præuidit. Reſpondetur fortaſsè debuiſſe ex iuſtitia, aut ex alia naturali obligatione, ad quam ille actus pertinebat: tamen ex vi illius Eccleſiaſtici præcepti non fuiſſe ad id obligatum, quia lex non plus obligat, quàm verbis exprimat, illa autem lex ſolùm voluit obligare infra certum terminum, quem ipſa, quantum in ipſa erat, vt ſic dicam, conceſſit ad differendam ſolutionem vſque ad illum, & ante illum noluit per cenſuram obligare: nihilque excepit, vt ſupponimus, de articulo mortis: ergo ex vi illius legis non tenetur ad illam anticipationem. Quare licèt daremus illum peccaſſe mortaliter, non ſoluendo ante mortem, nihilominùs non incurrit illam cenſuram. Fieri autem poteſt, vt neque alia ratione peccet.
E

Si homo moriatur ante cenſuram contractam ſub conditione impoſitam, poſt mortem non poteſt illam contrahere.

An qui præcepit clericum interfici, & ante executionem moritur, poſteà ſequuta morte ligetur cenſura.

HInc etiam ſumenda eſt deciſio alterius quæſtionis, quam de eo, qui mandauit, dum viueret, interficere clericum, & mortuus eſt, antequam imperium fuerit executioni mandatum: poſteà verò ſubſequitur executio, an ille mandator incipiat tunc ligari excommunicatione lata in cap. *Si quis ſuadente*. Illam enim incurrit non tantùm, qui per ſe ipſum, ſed etiam qui ſua authoritate, vel mandato violentas manus in clericum iniicit, c. *Mulieres* §. *Illi* 13.

verò, de Sent.excom. non incurrit autem talem cenſuram ſtatim ac mandatum dat, donec effectus ſit ſubſequutus, quia, ſi non ſequeretur effectus, nec cenſura contraheretur, in ſuperioribus diximus: hac ergo ratione meritò dubitatur, an, ſi tempore executionis effectus, ſit mandator mortuus, incipiat cenſura ligari. Quam quæſtioné latè tractat Vgolin.tab.1. de Cenſ.cap. 17.§.2.num.5. Et quatuor refert opiniones: ipſe verò tandem reſoluit mandatorem illum non incurrere cenſuram; ex quodam fundamento legali, quod mandatum morte mãdantis extinguitur; ergo quidquid poſteà mãdatarius operatur, iam non facit authoritate mandantis, ſed ſua voluntate: ergo iam non debet mandanti imputari, & conſequenter ad eum iam non pertinebit cenſura, quæ in mandantem lata eſt.

Vgolini ratio.

14. Quæ ratio mihi quidem non ſatisfacit: nam quòd leges diſponunt mandatum ſolui morte mandantis, §. *Rectè*, Inſtit. de Mandato, intelligitur quoad obligationem mandatarij de exequendo mandato: & conſequenter, quantum ad valorem ciuilem actionis, prout pendebat ex authoritate mandantis. Quæ duo in propoſito locum non habent: quia illud mandatum de ſe tale erat, vt obligationem non induceret, vt per ſe conſtat: ergo quantum ad hoc non ſoluitur per mortem, nam ſemper ſolutum erat. Neque etiam, quantum ad valorem actionis, quæ ex illo mandato fuit ſubſequuta: nam ita valuit, vt fuerit vera clerici percuſſio, vel occiſio, vt ſupponimus: ibi enim non ſpectatur aliquis valor ciuilis, ſed realis, & phyſica percuſſio. Denique peccatum illud per ſolam mortem non intelligitur retractatum: & ideò inter homines multùm mouet ad operandum, etiam poſt mortem mandantis. Vnde obediens filius, aut ſubditus retinet, & obſeruat præceptum patris, vel Principis, etiam mortui. Et iniquus famulus ex vi mandati domini defuncti, etiamſi iniuſtum ſit, prauam actionem exequitur. Nec leges ciuiles potuerunt hanc vim auferre mandato, cùm dicunt per mortem extingui, ſed ſolùm ciuilem actionem, obligationem, aut valorem. Ratio autem, ob quam mandans excommunicatur, non eſt propter ciuiles reſpectus, ſed propter vim motiuam, quæ eſt in mandato. Hac enim ratione is cenſetur committere, qui mandat, vt dicitur in dicto §. *Illi verò*.

Impugnatur.

15. Addo quæſtionem hanc vniuerſaliorẽ eſſe, quàm vt poſſit ex illo principio definiri. Quid enim ſi quiſpiam ſacerdoti dedit venenum, quod eius mortem non operetur vſque ad certum diẽ, v. g. trigeſimum, ipſe verò, qui dedit, moriatur ante illud tempus. Nonne de hoc eadem quæſtio manet, an poſt mortem ſuam, quo tempore alius moritur, cenſuram incurrat? Et ſimiles caſus poſſunt facilè excogitari. Quos omnes definiendos cenſeo ex illo principio, quòd homo iam mortuus incapax eſt cenſuræ, quæ primò, & directè in ipſum feratur: nam hinc fit, vt in eis caſibus non incurratur cenſura. Quod in illo exemplo de mandante docuerunt Gloſſa, Innocent. Abbas, & alij in dicto §. *Illi verò*, quamuis nõ omnes nitantur dicto fundamento: illud tamen exiſtimo eſſe ſolidum, & vniuerſale quantum ſpectat ad proprietatem, & rigorem cenſuræ. Vt enim incurratur cenſura neceſſe eſt, vt ſubiectum ſit habile, & capax eius, non ſolùm in eo tempore, in quo dedit cauſam delicti, ob quod cenſura incurritur, ſed maximè in eo, in quo effectus conſummatur. Nam tunc cenſura quaſi inhærere incipit: non tamen poteſt inhærere, niſi in ſubiecto apto: & ideò non poteſt tunc propria cenſura contrahi, vel imponi: loquor autẽ ſemper de propria cenſura, quia, ſi ille mãdator in morte

Quæſtionis reſolutio, & germana eius ratio.

Gloſſa. Innocent. Abbas.

A nullum dediſſet pœnitentiæ ſignum, nec retractaſſet mandatum: & poſteà Eccleſiæ conſtaret publicè de illo delicto, poſſet illum priuare ſepultura, & ſuffragiis non propter priorem cenſuram, ſed vt publicum & impœnitentem peccatorem.

Quando incurratur cenſura propter peccatum impoſita, quod nonniſi in morte conſummatur.

Tandem poteſt aliquis curioſè inquirere, quum quis cenſuram incurrit propter peccatum, quod nonniſi in ipſa morte conſummatur, quando incurrat illam: non enim in inſtanti mortis iuxta dicta, quia tunc iam non eſt homo, neque in aliquo inſtanti, quod ſignari poſſit ante mortem, quia in nullo ſignabili tale peccatum eſt conſummatum, neque in tempore immediato ante inſtans mortis, quia in illo nihil incipere poteſt, vt Philoſophi docent. Reſpondeo tamen, ad rem moralem parum hoc referre. Et contendere quis poſſet, huiuſmodi rem moralem poſſe incipere in tempore immediato ante inſtans mortis; vel etiam dici poſſet, poſſe ſignari inſtans aliquod ante mortem, in quo iam vita naturaliter eſt deſperata, & in illo contrahi cenſuram, præſertim, quia ſignari poteſt inſtans, in quo iam homo non poteſt ratione vti, vt reſipiſcat, aut obediens ſit Eccleſiæ: & ideò meritò dici poteſt contumacia iam conſummata in illo inſtanti; quid ergo mirum quòd tunc incurratur cenſura? Sed licèt hoc poſterius ſpeculatiuè defendi poſſit, mihi tamen videtur huiuſmodi pœnam infligi pro actu, quamdiu vita durat, ſed in primo inſtanti mortis incipere vim ſuam, & obligationem habere: atque adeò neque eſſe propriè cẽſuram, ſed meram pœnam, quæ ad publicam vindictam, & terrorem aliorum ordinatur, neque directè ferri in ipſum delinquentem eum ligando, ſed in alios ratione illius, prohibendo actiones, quibus illi ſuccurrere poſſent. Quod facilè conſtabit conſideranti iura ſuprà citata, quæ in hac ſpecie loquuntur. Et ita clariùs expeditur difficultas tacta, nam reliquæ euaſiones non difficilè impugnari poſſunt: ſed res eſt leuioris momenti. 16.

Solùm adultum, & Baptizatum viatorem qui ſuperiorem habeat in terris poſſe cenſura ligari.

Secundò dicendum eſt. Non omnis homo viator capax eſt cenſuræ, ſed adultus tantum baptizatus, qui ſuperiorem habeat in terris quoad ſpiritualem poteſtatem. Sententia eſt communis & clara. Nam in primis ante ætatem adultam nemo poteſt cenſura ligari, quia nec capax eſt delicti, quod ſit proxima cauſa cenſuræ, neque etiam eſt capax alicuius obligationis, vel effectus, qui per cenſuram inferatur. Primum patet, quia omnis obligatio requirit rationis vſum. Secundum etiam conſtat, quia huiuſmodi infantes non ſunt capaces proprio vſu, vel communicatione ſpiritualium bonorum, vt facilè per illa diſcurrendo conſtabit: imò nec ciuilis, & humanæ communicationis ſunt capaces, vt per ſe conſtat. Solùm Sacramentum Confirmationis poteſt eis communicari, & olim dabatur eis Euchariſtia. Sed priori ſacramento non poſſunt priuari per modum cenſuræ: eſſet enim iniuſtus, & intolerabilis error. Poſteriori verò ſacramento priuantur nunc, non per modum cenſuræ, ſed propter reuerentiam debitam tanto ſacramento, quæ in tanta multitudine paruulorum, & amplitudine populi Chriſtiani moraliter loquendo, ſeruari non poſſet. Ex quo fit, idem iudicium ferendum eſſe de omnibus perpetuò amentibus, quia cùm nunquam habuerint rationis vſum, 17.

Perpetuò amentes non ſunt cenſuræ capaces.

eædem

eædem rationes in illis procedunt. Et in hoc omnes Doctores conueniunt.

18. Hinc verò aliqui inferunt, quoties ius aliquid prohibet ſub cenſura ipſo facto incurrenda, non ligare huiuſmodi carentes vſu rationis, etiamſi factum illud prohibitum efficiant, vt ſi clericum percutiant, vel quid ſimile. Quanquam hoc illatum non ſolùm verum habet in perpetuò amentibus, ſed in omnibus, qui tunc carent vſu rationis, cùm tale factum efficiunt, etiamſi & anteà habuerint, & poſteà ad illum redeant: imò licèt ſit ſolùm quædam actualis ineptitudo, qualis eſt in dormiente, in ebrio, & ſimilibus, dummodò talis actio non fuerit voluntaria in cauſa: tunc enim alia eſt ratio, vt dicemus. Præcisè autem ex vi illius actionis in ea diſpoſitione factæ, non poteſt incurri cenſura, quia cùm non ſit libera, non eſt contra legem. Et ideò vniuerſaliter dici poteſt, carentem vſu rationis, quatenùs ſic affectus eſt, eſſe incapacem cenſuræ.

Neque illi qui dum actū efficiunt, ratione carent.

19. Ex quo vlteriùs inferunt doctores, quoties iura loquuntur de cenſuris impuberum, vt in cap. 1. & vltimo de Sententia excommunicationis, ſermonem eſſe de impuberibus doli capacibus, id eſt, habentibus eum vſum rationis, qui ad peccandum mortaliter ſufficiat: nam, cùm huiuſmodi peccatum ſit veluti proximum cenſuræ fundamentum, neceſſariò ſupponit radicè eius, id eſt, vſum rationis, & libertatem ſufficientem ad illud committendum. Quin etiam addunt iuriſperiti, licèt ad incurrendam cenſuram ipſo iure latam ſufficiat ætas impuberis doli capacis, de quo ſermo eſt in l. *Pupillus*, 112. ff. de Reg. iur. & ferè declaratur in ſenſu à nobis expoſito: vt tamen ab homine inferatur, id non ſatis eſſe, ſed neceſſariam eſſe puberem ætatem. Ita docet ex Abbate, Socino, & aliis Vgolin. dict. cap. 17. §. 3. nu. 5. Et ratio eſt, quia huiuſmodi ætas non cenſetur ſufficiens ad intelligẽdum ordinem iudiciarium. Propter quod, nec de iure citari poteſt, nec ad agendum, vel defendendum ſe in iudicio admitti, iuxta cap. vlt. de Iudiciis in 6. Et quanquam in aliis cauſis poſſit per procuratorem, vel tutorem agere: tamen in huiuſmodi cauſa, quæ valde ad animum ſpectat, non poteſt ad hoc obligari. Quam quidem ſententiam quoad hanc vltimam partem, ita accipiendam cenſeo, vt ad ferendam iuſtè, & ſecundum debitum ordinem cenſuram illa circunſtantia ætatis puberis requiratur; non tamen inuenio ius, quo reddatur nulla ſententia cenſuræ lata in impuberem: & ideò, ſi alioqui in re intercedat vera contumacia, & reliqua neceſſaria ad valorem cenſuræ, & ex hac parte non cenſeo eſſe nullam: & ita illa ætas per ſe conſiderata non pertinet ad capacitatem cenſuræ, de qua nunc agimus. Quòd maximè verum habet, & in praxi ſæpè habet locum, etiam abſque iniuſtitia, vel indecentia, in cenſura interdicti: nam, ſi populus interdicitur, ſine dubio comprehenduntur etiam impuberes, ſi iam ſint doli capaces, quatenùs iam poſſunt, vel etiam tenentur ſacris intereſſe, vel ea percipere, humano, & rationali modo illis rebus vtendo.

Iura loquentia de cenſuris impuberũ intelliguntur de rationis capacibus.

Cenſura à iure ferri poteſt in impuberes, non tamen ab homine.

Abbas.
Socin.
Vgolin.

Non eſt tamen conditio ſubſtantialis.

Poſsitne cenſura ligari propter contumaciam præteritam, qui in inſaniam incidit.

20. Hic verò poteſt obiter inquiri an qui incidit in inſaniam, poſſit in eo ſtatu cenſura ligari, propter contumaciam prius habitam, cùm rationis vſum haberet. Poteſt autem duplex eſſe ſtatus inſaniæ, vnus perpetuus, & ſine ſpe redeundi ad vſum rationis; alter temporalis cum morali ſpe curationis, vel remedij. Rurſus cenſura poteſt aut lege, aut ab homine ferri. Et de cenſura quidem iure lata videtur

A certum, poſſe incurri tempore inſaniæ. Primum de inſania temporali eſt clarum, ſi eſſet cenſura lata per legem, vt, v. g. ſi ipſo facto excommunicetur, qui Miſſæ, aut matutino officio non adfuerit: & aliquis præuidens, vel culpabiliter non præcauens futuram omiſſionem, ſeſe inebriet, aut ſomno circa illud tempus tradat, cenſuram incurret omittendo, quam tamen non contrahit eo tempore, quo ſe inebriat, vel ſomno tradit: quia tunc non eſt conſummata tranſgreſſio, nec cauſa cenſuræ. Vnde, ſi caſu contingeret illum excitari, vel ad ſe reuerti, & non omittere, non incurreret cenſuram, quamuis priùs, quoad interiorem culpam, idem peccatum commiſiſſet, ratione periculi, cui ſe expoſuit. Contrahit ergo cenſuram eo tempore, quo re ipſa omittit: tunc autem
B eſt ebrius, vel actu dormiens, vt in caſu ſupponitur. Idémque erit in caſu ſuperiùs tractato, de mandante interficere clericum, ſi mandatarius id exequatur, quando mandans eſt ebrius, tunc enim cenſuram incurrit.

Amens pot cenſuram in latam contrahere.

Idémq; fore exiſtimo: etiamſi ille mandans in perpetuã amentiam incideret, qua tunc impletur conditio, ſub qua lex cenſuram poſuit, & conſummatur eius tranſgreſſio: ideóque tunc ex vi legis cenſura infertur: eſtq; per accidens quòd perſona illa eo tempore ſana ſit, vel amens. Quanquam nonnihil difficultatis habeat, quando amentia eſt perpetua: quia cenſura ordinatur ad emendationem, vt ſæpè dictum
C eſt: ille autem, qui in perpetuam amentiam incidit, non eſt capax emendæ, ſed reputari poteſt, vt mortuus, de quo iam diximus, non contrahere huiuſmodi cenſuram. Nihilominùs tamen verũ cenſeo, etiam tunc contrahi, ita vt, ſi quouis caſu, etiam per miraculum, vſum rationis ille recuperet, indigeat abſolutione. Quia lex generalis eſt, & ſine exceptione, & licèt in particulari ceſſet, vel ſperari non poſſit, emẽdatio intenta per legem, eſt per accidens: & ideò non impedit efficaciam legis. Nec ſubiectum illud eſt ita incapax cenſuræ, ſicut homo mortuus: quia ſimpliciter eſt ille homo viator; & eſt capax aliquorum ſacramentorum. Vnde ex benignitate Eccleſiæ abſolui deberet, non ſolùm, ſi exiſtimaretur ante amẽtiam
D egiſſe pœnitentiam ſui delicti, quod eſt certum, ſed etiamſi nulla ſigna pœnitentiæ dediſſet. Et hoc ex parte perſuadet ratio facta; quia tunc nullius vtilitatis eſt, quòd ille maneat cenſura ligatus: abſolutus autem poſſet iuuari ſuffragiis Eccleſiæ ad obtinendum à Deo pœnitentiæ locum: quia aliquo ſpeciali auxilio, vel prouidentia Dei poſſet ſaltem breui tempore vſum rationis accipere, & illuminari. Vel fortaſsè interiùs doluit, quamuis Eccleſiæ non conſtet: & tunc faciliùs iuuari poterit ad maiorem ſatisfactionem, & expiationem delicti.

21. *Etiamſi amẽtia perpetua ſit.*

Et hinc fit, huiuſmodi amentem perpetuum nunquam eſſe ab homine cenſura ligãdum, etiamſi contumacia præceſſerit: quia tunc cenſura non fertur
E in generali, ſed in particulari in hanc perſonam: & in illa eſt inutilis, ac ſine fructu: nam potiùs tollenda eſſet, ſi præceſſiſſet, vt dixi. Non ergo rectè faceret iudex huiuſmodi hominem ligando: ſi tamen faceret, factum teneret: quia perſona non eſt abſolutè incapax, vt dixi; & ſufficiens cauſa interceſſit: & ideò nulla interuenit circũſtantia, ob quam ſententia nulla efficiatur. Imò in ſententiis interdicti, vel ſuſpenſionis, quæ feruntur in vniuerſitatem aliquam, ſi in ea ſint huiuſmodi amentes, comprehenduntur, quia ſicut lex, ita generalis ſententia non poteſt has ſpeciales exceptiones facere: & ideò abſolutè comprehendit omnes, ſi capaces ſunt. Ex quo tandem conſtat, quando carentia vſus rationis non eſt perpetua, nõ ſolùm validè, ſed etiam iuſtè poſſe ab homine

22. *Perpetuò amens non debet ab homine cenſura ligari: factum tamen tenet.*

Amens ad tempus bene poteſt cenſura ab homine ligari.

ferri cenſuram in eum, qui fuit contumax, etiam eo tempore, quo caret vſu rationis, quia illa diſpoſitio eſt valdè extrinſeca, & accidentalis, & non impedit effectum, vel fructum cenſuræ, & ideò nullo iure tenetur iudex eam circunſtantiam obſeruare; neque de hoc inuenio aliquam poſitiuam legem; neque ex ſola rerum natura talis obligatio naſcitur.

Cenſuram nonniſi in baptizatos ferri poſſe, probatur.

23. DEinde neceſſarium eſſe diximus ad capacitatem cenſuræ, quòd homo baptizatus ſit, proptereà quòd cenſura eſt actus, ſeu effectus ſpiritualis iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ exerceri propriè & directè non poteſt niſi in baptizatos: nam de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos, vt Paulus dixit 1. ad Cor. 5. Et cap. *Gaudemus*, de Diuort. Dixi autem propriè & directè, quia ſi ad ſalutem, ſeu fidem, & bonos mores fidelium neceſſarium ſit; poteſt Eccleſia cogere infideles non baptizatos, vt cum fidelibus familiariter non communicent, vel vt non cohabitent in eadem domo, aut quid ſimile. Et eadem ratione, ob reuerentiam ſacrorum myſteriorum poteſt eos cogere ne illis adſint. Hæ tamen non ſunt pœnæ, nec cenſuræ, nec fiunt ex directa iuriſdictione in illos infideles, ſed eſt veluti defenſio quædam innocentum, & religioſa obſeruatio, & cuſtodia rerum ſacrarum, ad quam habet ius Eccleſia, & conſequenter ad ea media, quæ in hunc finem neceſſaria ſunt. Quod à ſimili confirmari poteſt ex cap. *Poſt miſerabilem*, de Vſur. & in cap. *In Archiepiſcopatu*, de Raptorib. At verò directè non habet Eccleſia iuriſdictionem in non baptizatos, & ideò non poteſt illos cenſura ligare; præſertim, cùm illi nondum ſint capaces rerum ſpiritualium, aut earum vſus. Quo fit, vt nulla cenſura, quæ ipſo iure lata eſt, huiuſmodi infideles comprehendat, etiamſi actum legi contrarium efficere videantur: vt ſi Iudæus v.g. violentas manus in Sacerdotem iniiciat, non incidet in cenſuram canonis, *Si quis ſuadente*: quia ille non erat ſubiectus tali legi, neque propriè fuit contumax, aut inobediens Eccleſiæ: quod ſatis apertè colligitur ex cap. *Poſtulaſti*, de Iudæis.

1. Cor. 5.

24. Ex quo etiam habetur, poſſe Eccleſiam cenſuram ferre in Chriſtianos, vt ſe ſeparent, aut non communicent, aut commercia exerceant cum aliquo infideli, in vindictam alicuius iniuriæ factæ Eccleſiæ, vel alicui membro eius, quando alia via aut ratione delictum punire non poteſt: illud tamen non eſt ferre cenſuram in ipſum infidelem; quin potiùs ex ipſo modo ferendi talem cenſuram colligitur non poſſe ferri directè in ipſum infidelem. Et è contrariò colligitur, ex vi cenſuræ latæ ipſo iure in violentum percuſſorem clerici, non obligari fideles ad vitandum infidelem violentum percuſſorem clerici: nam illa cenſura ſolum in ipſum percuſſorem directè lata eſt, & niſi illum priùs comprehendat, non redundat obligatio in alios: & ideò in dicto capite præcipitur, vt ab homine imponatur talis obligatio ſub cenſura ipſis fidelibus. Quod in omnibus ſimilibus canonibus obſeruandum eſt, vt videre licet in capite *Iudæi*, 2. de Iudæis, & in cap. *Poſt miſerabilem*, & ca. *Quando*, de Vſuris.

25. Et hoc ſenſu dicunt interdum authores, indirectè poſſe infideles excommunicari. Sed res iam conſtat, neque in ea occurrit difficultas alicuius momenti. Poſſúntque legi circa hanc conditionem Gloſſæ, & Doctores circa iura citata, & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*: Simancas in Catholicis inſtit. cap. 31. nu. 6. Couarr. dict. cap. *Alma*, part. 1. in princ. Nauarr. in Manuali, c. 27. nu. 3. & in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 8. nu. 7. & de Iubilæo, notab. 31. nu. 48. & Ioan. de Lignano, tractatu de Cenſ. §. 9. Vbi impropriè dicit eum, qui excommunicatur, debere eſſe Catholicũ: ſed nomine Catholici baptizatum intelligit: nam certum eſt apoſtatas baptizatos, qui hæretici ſunt, vel ad Iudæiſmum, aut Paganiſmum tranſeunt poſſe cenſuris ligari: nam ratione characteris ſemper manent ſubditi Eccleſiæ: & tamen propriè Catholici dici non poſſunt, cùm veram fidem non habeant, neque illam profiteantur. Et è conuerſo Cathecumenus dici poteſt Catholicus, & tamen cenſuræ capax non eſt, quamuis Archidiaconus in cap. *Eos*, de Conſecrat. diſt. 4. quem nonnulli alij imitantur, dixerit cathecumenum poſſe excommunicari; ſed ſine fundamento, quia fides, vel ſanctitas ſine Baptiſmo non confert iuriſdictionem: de qua re diximus ſuprà in 3. tom. agentes de Baptiſmo.

Siman. Couarr. Nauarr.

Lignan.

Cathecumenus non poteſt cenſura affici. Archid.

Vltimò diximus, neceſſarium eſſe, vt ſuperiorem habeat in terris, qui cenſura ligandus eſt. Quod ex eodem principio naſcitur: nam iuriſdictio, & ſubiectio correlatiua ſunt: ſicut ergo in ferente cenſuram requiritur iuriſdictio, ita in eo, in quem fertur, neceſſaria eſt ſubiectio; oportet ergo, vt ſuperiorem habeat in huiuſmodi genere poteſtatis, ſeu iuriſdictionis ſpiritualis. 26.

Solum qui ſuperiorem habet, eſt cenſuræ capax.

Ex qua conditione colligitur primò, Pontificem Summum non comprehendi inter eos, qui poſſunt cenſura ligari: quia non habet ſuperiorem in terris, neque alicui ſpiritualiter ſubiectus eſt, cap. *Cuncta per mundum*, 9. qu. 3. Vnde non ſolùm ab homine (quod notum eſt) ſed etiam à iure, cenſura ligari nequit: quia ſimpliciter neque ipſi iuri humano ſubiectus eſt: quia æqualem habet poteſtatem. Quare licèt, quoad vim directiuam obligari poſſit aliquo modo iure communi, eo modo quo princeps obligari poteſt legibus à ſe latis, tamen quoad vim coërciuam, ad quam pertinet cenſura, ligari minimè poteſt. Vnde etiamſi contingeret in hæreſim incidere, non eſſet ipſo iure excommunicatus, de quo latiùs alibi: lege Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pont. c. 12. & ſequentib. preſert. in 30. Et Nauar. in ca. *Nouit*, de Iudiciis, notab. 3. nu. 78. & 142. & cap. 27. nu. 15. & Maior. de Irregul. libr. 2. cap. 4. num. 8. 27.

Papa non eſt cenſura ligabilis.

Bellarm. Nauarr. Maior.

Deinde colligitur ſolum ſummum Pontificem hac ratione excludi, ne ligari poſſit: omnes enim alij baptizati homines, & adulti cuiuſcunque ordinis, ſexus, aut dignitatis exiſtant, capaces ſunt cenſuræ, capacitate ſcilicet remota, vt ita loquar, de qua nunc agimus. Capacitas enim proxima per delictum, vel contumaciam conſummatur (de qua iam diximus) capacitas autem remota exiſtit in omni homine, qui ita eſt ſubiectus alteri, vt ſi in delictum proportionatum cenſuræ incidat, poſſit ab aliquo alio cenſura ligari. Et hoc modo conſtat omnem hominem præter Pontificem Summum, eſſe capacem cenſuræ: quia quicunque ille ſit, habet ſuperiorem in ſpiritualibus, & habentem in eum iuriſdictionem ad hunc actum, ſaltem ipſum Summum Pontificem. Quod ſatis conſtat ex dictis ſuprà de habentibus hanc poteſtatem: nam hæc duo correlatiua ſunt. Cõnſtat etiam ex vſu Eccleſiæ & Pontificiis decretis, omnium ordinum fideles, etiam Imperatores, Epiſcopos, & Cardinales, &c. ſubiici his cenſuris. 28.

Solus Papa eſt cenſuræ incapax.

Solùm eſt obſeruandum, quoniam ſuprà dicimus agentes de homine qui poteſt cenſuram ferre, ſub homine comprehendi hominum congregationem, eadem propoſitione intelligi hîc poſſe, cum dicimus omnem hominem alium à Papa ligari cenſura poſſe, non ſolum ſingulares perſonas, ſed etiam quamcunque congregationem comprehendi: idque generaliter 29.

Non omnes homines omnium cenſurarum ſunt capaces.

Concilium generale eſt cenſuræ obnoxiũ ſi Papam non includat.

raliter abſque vlla limitatione:quia nulla eſt,quæ ſuperiorem non habeat, etiamſi Concilium generale ſit, dummodo ipſummet Summum Pontificem non includat. Addenda verò eſt illa iuris moderatio,quòd congregatio non eſt capax omnis cenſuræ,ſed ſuſpẽſionis tantùm,& interdicti; nam excommunicatio in communitatem ferri non poteſt,vt ſuo loco dicemus. Quæ moderatio etiam ad ſingulos homines ſuo modo extendi poteſt.Nam,licèt abſolutè quilibet homo ſit capax cẽſuræ alicuius,non tamen omnes omnium: nam ſuſpenſio propria eſt clericorum: quia ſupponit poteſtatem aliquam ſpiritualem; aliæ verò communes omnibus ſunt.Item,licèt omnes ſint capaces cenſuræ, non tamen omnes æqualiter ſecundùm hunc ſubiectionis reſpectum:nam vnus pluribus ſubiicitur, quàm alius, & ita à pluribus ligari poteſt:& hac ratione ſecundùm hunc reſpectum habere ampliorem capacitatem cenſuræ.

30. Omnes tamen in hoc conueniunt, quòd tam à iure, quàm ab homine, cenſura ligari poſſunt. A iure quidem, ſi de illis in particulari loquatur, vel etiamſi generalis ſit conſtitutio,& in eodem iure non contineatur exceptio,qualis eſt illa,quæ continetur in cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excom. in 6. vbi declarat Pontifex, Epiſcopos ex vi generalis conſtitutionis, aut ſententiæ, vel mandati, ipſo iure non ligari, niſi de ipſis expreſſa mentio fiat. Ex qua exceptione conſtat, omnes alios,quibus hoc priuilegium conceſſum non eſt, ligari. An verò ſub illa comprehendantur Cardinales non Epiſcopi,alterius conſiderationis eſt. Vide Nauarrum, de Datis & promiſſis, num. 10. & Vgolinum latè dict.cap.17.§.6. Ab homine autem vnuſquiſque poteſt ligari reſpectiuè, vt ſic dicam, id eſt, quilibet à ſuis ſuperioribus talem iuriſdictionem habentibus.Qui autem ſint hoc vel illo modo ſubiecti aliis,vel quot, & quibus modis poſſit hæc ſubiectio introduci,vel auferri in ſuperioribus, agendo de iuriſdictione neceſſaria, ſufficienter tactum eſt: & in ſect.3.pauca addemus.

Nauarr. Vgolin.

31. *Non poteſt idem in ſeipſũ cenſuram ferre.*

Tandem ex dicta aſſertione,& conditione conſtat, eum,qui cenſura affici poteſt, debere eſſe diſtinctum ab alio,à quo poſſit ligari,quia ſibi ipſi non poteſt eſſe ſubiectus. Qua proportionali ratione diximus ſuprà,eum qui fert cenſuram,debere eſſe diſtinctum ab eo, in quem illam fert,quod in idem redit, quia hæc correlatiua ſunt:& ideò de hoc puncto ſufficiunt ſuperiùs dicta.

SECTIO II.

An is,qui cenſura ligatur,debeat eſſe perſona certa, & nondum per cenſuram ligata: vbi de iteratione, & multiplicatione cenſuræ in eadem perſona.

1. *Cenſuram debere ferri in certam perſonam.*

QVæ diximus in ſectione præcedente, pertinent ad capacitatem cenſuræ quaſi remotam: hîc de duabus aliis conditionibus, vt actus cenſuræ validè feratur neceſſariis, dicendum eſt. De quibus communiter tractant Doctores, & obiter petunt nonnulla puncta moralia. Prima conditio eſt, certitudo perſonæ, in quam fertur cenſura. Secunda fingi poſſet, quòd non ſit cenſura ligata.

Circa primam dicendum eſt, vt cenſura actu liget præter hactenus dicta requiri ex parte eius, in quem fertur,quòd in eum certa ac definita intentione dirigatur. Ratio eſt: quia actio non habet effectum niſi in determinato ſubiecto: hæc autem actio, cùm naturalis non ſit, ſed humana, non determinat ſubiectum niſi ex intentione operantis: & ideò, ſicut ſuprà dicebamus, ad valorem cenſuræ neceſſariam eſſe ex parte ferentis intentionem ligandi, ita hîc dicendum eſt neceſſariam eſſe intentionem ligandi hunc in particulari.

2. *Non eſt neceſſe cenſuram ferri in cognitam, aut diſtinctè ſignificatam perſonam.*

Dices,interdum ignoratur perſona,in quam fertur cenſura, & conſequenter non poteſt in illam definitè ferri. Reſpondetur in primis,cùm hanc conditionem requirimus, non eſſe ſenſum, cenſuram debere ferri in vnam tantùm ſingularem perſonam: poteſt enim ſimul ferri in plures, in omnes tamen definitè, ita vt ſingulis Philoſophico more loquendo,ſingulæ cenſuræ multiplicentur.Neque etiam neceſſe eſt,vt feratur in perſonam,vel perſonas diſtinctè deſignatas,ſed ſatis eſt, quod confusè, ſub aliquo tamen certo reſpectu, indicent: vt, cùm fertur cenſura in eos,qui tale furtum commiſerunt: quo ſenſu poteſt hæc conditio extendi ad eam cenſuram,quę iure vel ſtatuto fertur, vt per ſe conſtat. Nam, licèt dum hæ leges feruntur, nullam certam perſonam deſignent: tamen non vagè,ſed determinatè, & diſtributiuè omnes obligant: & ſimiliter cenſura ad omnes fertur ſub conditione, quæ conditio,cùm impletur,in certa aliqua,ac determinata perſona impletur, & ita in illam operatur lex talem cenſuram, & non in aliam. Hoc ergo modo ſemper fertur efficaciter ad perſonam in ſe determinatam,eſto nobis ignota ſit.

3. *Sententia vagè lata eſt nulla.*

Tunc autẽ diceretur cenſuræ ſententia vagè ferri, quando iudex ſententiam proferret excõmunicando vnũ ex patratoribus delicti, ſupponendo eos eſſe plures,& nullum in particulari deſignando:tunc enim eſſet inepta ſententia, & prorſus nulla, vtpotè continens intolerabilem errorem, & aut procedens ex inſufficiente intentione ad habendum effectũ,vel certè inſufficienter illam pronunciãs, & declarans,cùm tamen hoc etiam neceſſarium ſit ad talem effectum, vt in ſuperioribus dictum eſt. Quod etiam confirmari poteſt ex ſimili doctrina de ſacramentis:nam,ſi intentio non ſit ſatis determinata, & per formam explicetur cum ſufficienti determinatione ſubiecti, ſeu materiæ circa quam forma, vel ſacramentum verſatur, nihil fiet;vt in ſuperiori tomo,diſp.13.ſect.3.concl. 4. & explicando formas Baptiſmi, Confirmationis, & Euchariſtiæ dictum eſt:eadem autem ratio eſt in præſenti, quantum ſpectat ad neceſſitatem determinati ſubiecti,vt moralis effectio ſequi poſſit.

Poſsitne quis duplici cenſura affici.

4. *Plures cenſuræ diuerſæ rationis ferri poſſunt in eandẽ perſonam.*

SOlùm poteſt interrogari circa hoc ſubiectũ cenſuræ,an neceſſe ſit eum non eſſe cenſura ligatum, vt denuò ligetur.Quod quidem nullam rationem dubitandi habet, quando cenſuræ ſunt diuerſarum rationum.Poteſt enim excommunicatus ſuſpendi, vel interdici,& è cõuerſo:quia, cùm hæ pœnæ ſint diuerſarum rationum, nihil impedit, quominùs in eodem ſubiecto ſuo modo inſint, ſeu quod eidem perſonæ imponantur:non ſolùm propter diuerſas cauſas, ſeu delicta,vt facillimè accidere poteſt,ſed etiam propter idem delictum, ſi eius grauitas tanta ſit,aut ad eum ſtatum contumaciæ perueniat, vt omnem hanc pœnam mereatur. Et hoc modo eſt frequens in vſu Eccleſiæ aggrauare,ſeu multiplicare cenſuras creſcente contumacia.& interdum ſimul ferri poſſent ob atrocitatem delicti,ſicut in iure ferri videntur in Extrauag.3.de Priuilegiis.

5. *Plures cenſuræ eiuſdem rationis poſſunt ferri in eandem perſonam propter diuerſas cauſas.*

Rurſus in cenſuris eiuſdem rationis non eſt dubium, quin propter diuerſas cauſas poſſint in eandem perſonam ferri: ſi quis enim propter vnam inobedientiam excommunicatus eſt,ſi in alia re ſit etiam inobediens, & contumax, poteſt iterum excommunicari, nam poteſtas & iuriſdictio non eſt extincta per vnum actum, ſed integra manſit, & cauſa

eſt ſufficiens,& ex parte ſubiecti nulla eſt repugnantia: quæ enim aſſignari poteſt? Dices, quòd is, qui

Obiectio.

priuatus eſt omnibus bonis, quibus per Eccleſiam priuari poteſt, non poteſt iterum eiſdem ptiuari. Vel ſi phyſicè loquamur, quia duo accidentia eiuſdē ſpeciei non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto: & præſertim duæ priuationes eiuſdem numero formæ. Sed hæc nihil obſtant primò quidem, quia moraliter hæc conſiderando, cenſura non ſe habet, vt pura priuatio, ſed veluti quædam poſitiua cauſa, & vinculum inducens, & cogens ad hanc priuationem: ſic enim iura loquuntur de cenſuris, vt de quibuſdam vinculis, quibus homines ligantur, vt patet in cap. *A nobis*, 2.& aliis de Sent. excom. Nihil autem vetat quominùs plures cauſæ, & vincula adiici poſſint ad eandem priuationem inducendam: ſicut homo poteſt pluribus præceptis obligari ad abſtinendum ab eodem actu; quæ ſi pertineant ad diuerſas cauſas, ſeu virtutes, propriiſſimè efficient diuerſa vincula, vt v. g. præceptum Eccleſiæ, vel præceptum de voto ſeruando. Item poteſt quis ad mortem condemnati diuerſis ſententiis, propter diuerſa delicta. Item eſt optimum exemplum de plutibus peccatis mortalibus: nam licèt primum omninò priuet gratia Dei, nihilominùs ſecundum, quantum eſt, ex ſe illa priuat, & vel propriam maculam inducit, vel ita priorem auget, vt duobus æquiualeat per duplicem reſpectum ad duo peccata. Denique etiam Philoſophi dicere ſolent, priuationem totalem per reſpectum ad cauſam poſſe eſſe maiorem, vel minorem: ergo multò magis ſecundùm æſtimationem moralem poterit multiplex reputari, per habitudines ad diuerſas cauſas, ſeu ſententias. Quod verò obiiciebatur de accidentibus ſolo numero diuerſis in eodem ſubiecto, neque phyſicè eſt in vniuerſum verum, quando accidentia ordinantur ad effectum aliquo modo diſſimilem, vt alibi diximus; neque in his moralibus affectionibus, aut denominationibus illud principium procedit, quia cùm ſint ſolùm reſpectus, vel denominationes relictæ ex actibus extrinſecis, ſicut illæ actiones poſſunt multiplicari, ita & huiuſmodi veluti accidentia moralia. Sicut poteſt quis eſſe bis doctor in eadem facultate.

6. Itaque dubium non eſt, quia affectus ſemel vna cenſura, alia ſimili propter aliam cauſam interdum ligetur. In quo etiam concordant Theologi.& Caniſtæ, vt videre licet in Bonauent. in 4. diſt. 18. 2. part. diſtinctionis, quæſt. 4. Gabriel ibi, quæſt. 2. art. 2. concluſ. 5. Richard. ibid. art. 5. quæſt. 2. Alenſ. 4. part. queſt. 22. memb. 1. art. 5. Soto diſt. 22. quæſt. 2. art. 2. concluſ. 3. Idem tenent Gloſſæ, & Doctores in ca. *Ita quorundam*, de Iudæis, vbi ſpecialiter videndus eſt Abbas, & Nauarr. circa gloſſam vltimam, notab. 11. Item in cap. *Quicunque*, ver. *Incurrant*, eod. titul. in 6. & in cap. *Engeltrudam*, 3. qu. 4. Quo, ad hoc confirmandum, vtuntur Alenſis, & alij Sed inde non ſumitur efficax argumentum, quia illa crebra anathematizatio potuit eſſe, vel per iteratam denunciationem eiuſdem cenſuræ, vt paulò infrà dicemus, vel quia ſucceſſiuè ſæpiùs illa mulier excommunicata fuerat, non permanentibus ſimul pluribus cenſuris, ſed iterum incidendo in contumaciam poſt abſolutionem priorem. Qui modus loquendi frequentiùs in hoc ſenſu accipitur, cùm dicimus aliquem ſæpiùs fuiſſe excommunicatum. Alia ſunt clariora iura, de quibus ſtatim.

Bonau.
Gabr.
Richar.
Alenſ.
Soto.

7.
Poſsitne quiſquam pluribus cenſuris eiuſdem rationis propter eãdem cauſam ligari.

Difficultas verò ſupereſt, an in eadem cauſa poſſit eadem cenſura in ſpecie iterari, ita vt verè multiplicentur. Item an ab eodem iudice, vel ſolùm à diuerſis. Nam ex dictis authoribus quidam indefinitè loquuntur, & indiſtinctè. Vnde, cùm doctrinam tradant, videntur vniuerſaliter loqui. Alij diſtinctè explicant, poſſe multiplicari, cenſuras propter diuerſas cauſas, & tacitè videtur alium modum excludere. Vnde Alenſis, *tot* (inquit) *poſſunt inferri excommunicationes, quot emergũt cauſæ, propter quas debet inferri excommunicatio.* Et Bonau. diſtinguit inter iterationem eiuſdem cenſuræ, & adiectionem nouæ: & primum dicit fieri in eadem cauſa ad maiorem confuſionem: hoc autem propter nouam, & diſtinctam cauſam. Vnde concludit idem, quod Alenſis. Et idem ſentit Rich. præſertim in argumento, *Sed contrà*, Citátque cap. *Cùm pro cauſa*, de Sent. excom. Gabr. verò diſtinctiùs loquitur, dicens, Ab eodem iudice poſſe multiplicari cenſuras in diuerſis cauſis: tamen à diuerſis iudicibus, aut iuribus, tam in eadem, quàm in diuerſis cauſis, indicans ab eodem iudice non poſſe multiplicari cenſuram ſtante eadem cauſa. De iure autem non fecit mentionem in priori membro, quia per ſe notum eſt ex vi eiuſdem iuris non multiplicari cenſuras, in eadem numero cauſa: quia lex non repetit ſuam actionem. An verò in eadem cauſa ſecundùm ſpeciem multiplicata ſecundùm indiuiduum ex vi iuris multiplicetur cenſura, habet difficultatem ſtatim tractandam. Denique Soto vltra prædictos addere videtur, etiam in eadem cauſa, & ab eodem iudice circa eandem perſonam multiplicari cenſuras eiuſdem rationis, propter perſeuerantiam in eâdem cõtumacia. Sic enim ait, *Excommunicatus poteſt iterum excommunicari, non ſolum propter nouum crimen, verùm & propter idem, aggrauatis cenſuris ad maiorem terrorẽ, & confuſionem, &c.* Vbi, licèt non exprimat apertè *ab eodem iudice*: ſine dubio tamen hic eſt eius ſenſus, nam in ſimilibus caſibus ab eodem iudice ſolent cenſuræ aggrauari.

Alenſ.
Bonau.
Rich.
Gabr.
Soto.

Veruntamen animaduertendum eſt ad multiplicationem cenſuræ non ſatis eſſe, quòd pluries aliquis denuncietur, ſeu publicè in Eccleſia anathematizetur: quia aliud eſt denunciari, aliud cenſura ligari: nam denunciatio non addit nouum vinculum, vt dixit Pontifex in capite *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellation. Et ideò, quamuis denunciatio multiplicetur, non ſequitur cenſuram multiplicari. Quod benè notauit Nauarr. in dict. c. *Ita quorundam*, ita exponens textum illum, & cap. *Ad liberandum*, de Iudæis. Qui reuerà eſt proprius illorum ſenſus. Item optimum argumentum à poſteriori eſt, nam qui pluries hoc modo denunciatur, non indiget pluribus abſolutionibus, imò, ſi à ſuperiore facultatem petat, vt abſolui poſſit neceſſe non eſt, vt explicet illam multiplicem denunciationem, quæ accidentaria eſt: eſſet autem neceſſarium, ſi multiplex eſſet cenſura, eam declarare, vt ſtatim dicetur. Item ob eandem cauſam excommunicatus à iure, & denunciatus ab homine, non eſt bis excommunicatus, & ideò duplici abſolutione non indiget. Atque hoc modo fieri exiſtimo, quoties ab eodem iudice, ob eandem perſeuerantem contumaciam in eodem delicto, cenſura aggrauari dicitur per multiplicem promulgationem, ſeu denunciationem anathematis: non enim tunc multiplicatur cenſura, neque ille indiget multis abſolutionibus. Imò nec fieri poteſt, vt abſoluatur ab illa cenſura, quatenùs ſemel denunciata, vt ſic dicam, & quòd maneat ſecundùm aliam rationem, vel denunciationem: eſt ergo tunc vna tantùm cenſura. Quod ſatis conſtat ex vſu Eccleſiæ. Quocirca, licèt ſpeculatiuè rem conſiderando, non appareat clara repugnantia in hoc, quòd ab eodem iudice circa eandem perſonam, in eadem cauſa, id eſt propter idem delictum, mutato ſolùm ſtatu cauſæ per augmentum contumaciæ, cenſuræ multiplicentur ſecundùm eandem ſpeciem, tamen, moraliter rem conſiderando, (vt expedit) opinor id nunquam fieri

8.
Non ſatis eſſe multiplicẽ denunciationem, vt multiplex cenſura incurratur.

Nauarr.

Multiplex cẽſura eiuſdem rationis non fertur propter eandem cauſam.

iuxta

iuxta vſum Eccleſiæ: ideóque poſſe dici abſolutè non poſſe, vel ſaltem non debere fieri.

9. At verò è conuerſo, quando diuerſi tituli concurrunt ad ferendam Cenſuram, ita vt vnuſquiſque per ſe ſufficiat, & ex intentione iudicis illam operetur, tunc non ſolùm à diuerſis iudicibus, ſed etiam ab eodem, nec ſolùm ſucceſſiuè, ſed etiam ſimul: imò non ſolùm diuerſis ſentétiis, ſed vna & eadem vtrumque delictum exprimente, poſſunt Cenſuræ circa eandem perſonam multiplicari. Hæc omnia ex iure probari poſſunt: nam in cap. *Officij*, de Sent. excomm. ſupponitur quidam eſſe excommunicatus propter plures exceſſus à pluribus Prælatis in eum poteſtatem habétibus: & ſignificatur, à nullo eorum poſſe abſolui, ſcilicet integrè & omninò; niſi alteri etiam ſatisfecerit, & ab eodé ſimul abſoluatur. Et in c. *Capitulum ſanctæ Crucis*, de Reſcript. refertur, excommunicationem, & ſuſpenſionem, bis latam eſſe in eoſdem, à diuerſis iudicibus, propter diuerſas cauſas. Et in Clem. 2. de Sent. excomm. excommunicatio noua fertur in eos, qui contra priorem publicam excommunicationem, & admonitionem, ſacris interſunt: ſicut enim Sacerdos excommunicatus celebrans irregularis fit, ita excommunicatus, & publicè denunciatus propter aliquod delictum, agens tali modo contra excommunicationem, noua excommunicatione ligatur, adeò diuerſa, vt hæc ſit ad Papam reſeruata, quamuis prior non fuerit.

10. Ex quo textu colligere licet, poſſe aliquem propter diuerſas cauſas excommunicari ab homine, atque etiam bis à ſolo iure: quod eſt manifeſtum, quando iura ſunt diuerſa, & de rebus diſtinctis: nihilque obſtabit, quòd ab eodé legiſlatore lata ſit, vt per ſe notum eſt. Et eadem ratione idem accidere poteſt in ſententiis latis ab homine, vt ſumi etiam poteſt ex vnica extrauaganti de Schiſmaticis, in illis verbis *Plurium excommunicationum ſententiis innodauit*. Et ratio omnium clara eſt, quia, vt Cenſuræ multiplicétur, ſufficit cauſarum multiplicatio, ſiue potentia agens ſit vna, ſiue multiplex: nam & à multis, & ab vna poſſunt plures effectus, & actiones prodire.

Propter diuerſas cauſas multiplex Cenſura eiuſdem rationis ferri poteſt etiam ab eodem iudice, in eandem perſonam.

11. Quod verò per vnam ſententiam ab eodem in eundem prolatam, ſi tituli ſint diuerſi, plures etiam Cenſuræ fiant, ſumitur ex c. *Cùm pro cauſa*, de Sententia excommunicationis, ibi, *Si vobis conſtiterit Archidiaconum ob duplicẽ cauſam excõmunicatum fuiſſe, &c.* ibi enim dicitur, abſolutum ab illa ſententia ſecundum reſpectum ad vnam tantùm cauſam, non eſſe abſolutum à Cenſura fundata in alia cauſa: ſignum ergo eſt Cenſuras fuiſſe diuerſas, cùm potuerit vna auferri, & alia manere. Verum eſt ibi non dici expreſsè priorem abſolutionem fuiſſe validam, ſed illum manſiſſe excommunicatum, donec pro alia cauſa ſatisfaceret: tamen, cùm Pontifex non requirat niſi ſatisfactionem pro alia cauſa, ſupponere certè videtur aliud vinculum fuiſſe ablatum. Ratio verò eſt, quia licèt illa ſententia verbis videatur vna, ſignificatione tamen & efficacia eſt multiplex: & ideò poteſt plures effectus operari: ſicut, cùm quis vnica forma plures baptizat, plura conficit Sacraméta, & plures effectus confert. Similiter, ſi quis vno verbo abſoluat à pluribus Cenſuris, plura vincula tollit, vnde paſſiuè poſſunt dici plures ſolutiones: quamuis actiuè vna abſolutio videatur.

12. Oportet tamen, vt dixi, ſingulos titulos ſeu cauſas excommunicandi per ſe ſufficientes eſſe: alioqui non erunt plures, ſed partialiter componentes vnam cauſam totalem, cui Cenſura vnica reſpondebit. Nec ſatis erit in ſe eſſe ſufficientes, ſed oportebit, vt tales aſſumi, ex intentione ferentis Cenſuram: quia ſententia non operatur vltra intentionem iudicantis.

A Vnde neceſſarium etiam eſt, vt talis intentio ſufficienter in ſententia exprimatur: quia aliàs odioſa ſententia in mitiorem partem explicanda erit. Tunc autem maximè videtur hoc conſtare, quando ſententia magis eſt denunciatiua ſeu declaratoria, quàm illatiua Cenſuræ. Et talis videtur fuiſſe in caſu dicti cap. *Cùm pro cauſa*, nam duæ cauſæ ibi numeratæ, ſcilicet violenta manuum iniectio in clericum, & violatio immunitatis Eccleſiæ, tales ſunt, vt vnaquæque habeat ſuam Cenſuram ipſo facto annexam: & ideò, qui in vtroque criminoſus declaratur, duplici Cenſura innodatus denunciatur, etiamſi vnica ſentétia, ſeu denunciatione id fiat: In Cenſuris verò ab homine illatis rariùs id accidet. Quando verò circa ſingulas

B cauſas diuerſæ, & ſufficientes præceſſerunt monitiones ſub comminatione talis Cenſuræ, & circa ſingulas præceſſit ſufficiens contumacia, tunc, licèt per modum vnius videatur ferri ſententia de omnibus: re tamen vera accommodatur materiæ, & rei ſubiectæ, ac proinde plures Cenſuras operatur. Si verò aliter fieri contingat, Cenſura erit vna reſpiciens plures illas cauſas per modum vnius, quæ proinde auferri non poterit, neque in totum, neque ex parte præcedente ſola ſatisfactione pro vna cauſa, nec per abſolutionem in illa ſatisfactione fundatam, ſed erit nulla abſolutio, niſi adæquatè omnes illas cauſas reſpiciat, vt ſumitur ex Abbate, & aliis in dict. c. *Cùm pro cauſa*. Abbas.

13. Præterea addendũ eſt, à diuerſis iudicibus, ſeu ſuperioribus poſſe in eundem diſtinctas numero Cenſuras ferri propter cauſam quodammodo eandem, &

C quodammodo diuerſam, nam materialiter apparet eadem, formaliter autem diuerſa eſſe videtur. Hoc patet primò, quãdo vna Cenſura eſt à iure, & alia ab homine. Poteſt enim aliquis ſimul, & pro eodẽ delicto, à iure, & ab homine excommunicari: vt notauit Abbas in capite *Grauem*, de Sententia excomm. nu. 5. quamquam iura, quæ affert, id non probent: tamen, cùm ius non adimat homini poteſtatem, vel iuriſdictionem, poterit ipſe Cenſuram ferre, non obſtante Cenſura iuris, ſi ad terrorem vel exemplum aliorum ita expedire cenſuerit. Tunc autem, licèt delictum vnum eſſe videatur, contumacia formaliter eſt diuerſa; nam Cenſuram à iure latam incurrit quis, hoc ipſo quòd ius tranſgreditur: Vt verò poſteà ab homine ob

D idem delictum excommunicetur, neceſſe eſt, vt ab eo moneatur, eique ſit contumax: eſt ergo ibi alia, & alia contumacia, propriè ac formaliter eas conſiderando. Idem pari ratione eſt in ſententiis Cenſuræ, latis à diuerſis ſuperioribus habentibus propriam iuriſdictionem in ſolidum, ſi tales ſint, vt vſus vnius, vel præoccupatio non impediat vſum alterius. Tunc enim vnuſquiſque poterit vti iure ſuo, & ferre Cenſuram non obſtante Cenſura lata ab alio: oportebit tamen vt præcedat reſpectiua contumacia, vt ſic dicam, præmiſſa propria vniuſcuiuſq; monitione. Idemque proportionaliter eſt in ſententiis à iure latis, ſi iura, & præcepta ſint formaliter diuerſa: qualia erunt, ſi vnum ſit ius commune, aliud particulare ſtatutum or-

E dinarij, dummodo conſtet nouum condere ius, & nouam pœnam imponere.

Pro eadem materiali cauſa poſſunt à diuerſis ſuperioribus diuerſæ Cenſuræ ferri. Abbas.

SECTIO III.

An multiplicatis tranſgreſſionibus legis ipſo iure Cenſuram ferentis, multiplicentur Cenſuræ.

SVpereſt dicendum, an in Cenſuris latis à iure multiplicentur Cenſuræ multiplicatis tranſgreſſionibus eiuſdẽ legis, vt, ſi quis bis percuſſit Clericum morali interruptione, bis ſit excõmunicatus, & ſic de aliis. In qua re generalis, & recepta doctrina eſt, quoties nouũ peccatum 1.

Quot ſunt tranſgreſſiones numero diſtinctæ tot incurrentur Cenſuræ.

contra huiuſmodi legem committitur, nouam Cenſuram incurri, è contrario verò, ſi peccatum ſit vnum tantùm, licèt continuata mora, & per varias actiones fiat, vnam tantùm Cenſuram incurri. Ita ſentit Nauarrus in Summa, capite ſexto, num. 17. & 18. & latè Vgolinus tab. 1. cap. 16. §. 3. num. 4. & ſequent. vbi multa ad hoc adducit, quæ nec neceſſaria ſunt, nec efficacia. Ratio enim tota cõſiſtit in vnitate vel multitudine tranſgreſſionum: nam, ſi tranſgreſſio vna eſt, non poteſt Cenſura eſſe niſi vna: quia lex imponit Cenſuram propter tranſgreſſionem: ergo, ſi tranſgreſſio eſt vna moraliter & formaliter, vt ſic dicam, etiam Cenſura vna erit. Et propter oppoſitam rationem, ſi tranſgreſſiones plures fuerint, etiam Cenſuræ multiplicabuntur: nam lex efficaciam habet contra ſingulas, ſiue aliæ præceſſerint, ſiue non; vt patet manifeſtè, nam, ſi quis fuiſſet abſolutus à Cenſura contracta per primam tranſgreſſionem, & aliam iterum commiſiſſet, ſine dubio in nouam Cenſuram incidiſſet: ergo idem erit, etiamſi prior Cenſura ablata non fuerit, cùm ob ſolam multitudinem in eodem ſubiecto non repugnent, vt iam oſtenſum eſt.

Nauar. Vgolin.

2. *Quando tranſgreſſiones ſint numero diſtinctæ.*

Totum opus eſt in declarando, quando tranſgreſſiones ſint numero diſtinctæ, néc ne: de hac enim tranſgreſſione nunc agimus: nam quando diſtinctio eſt ſpecifica, ſiue ſumatur ex totali diuerſitate obiectorum, & actuum, ſiue ex circunſtantiis mutantibus ſpeciem in eodem obiecto, & actu, tunc & res facilis eſt, & tranſgreſſiones non ſunt contra idem formaliter præceptum, licèt materialiter vnum eſſe dicatur, vt ſtatim ampliùs explicabo. Itaque vnitas vel pluralitas numerica tranſgreſſionis in hac materia eadem proportione explicanda eſt, qua illam ſuprà declarauimus in ordine ad integritatem confeſſionis. Quod eò hîc erit faciliùs, quò hæc tranſgreſſio præcipuè conſideranda eſt in actu exteriori, in quo cauſa Cenſuræ conſummatur.

3. *Primus modus cognoſcendi vnitatem vel multitudinẽ horũ actuum.*

Duobus autem modis poteſt hęc vnitas vel diſtinctio ſpectari. Primò ex interruptione, vel continuatione actus: nam, quandiu actio ſine morali interruptione continuatur in ordine ad conſummandum eundem effectum, tráſgreſſio vnica eſt, vt ſi quis per aliquod tempus verberet Clericũ, vt patet ex c. *Cùm pro cauſa*, de Sent. excomm. Quando verò moraliter interrumpitur actio, & altera poſteà inchoatur, noua eſt tranſgreſſio. Quæ autem ſit interruptio moralis, partim ex mora temporis, partim ex modo & circunſtantiis, & ex actionibus interpoſitis, penſandum eſt, vt alibi latiùs dixi.

4. *Secundus huius cognitionis modus.*

Secundò poteſt hæc vnitas, vel diſtinctio conſiderari ex parte obiecti ſeu materię circa quam verſatur peccatum, ſeu tranſgreſſio. Et tunc difficilius eſt diſtinguere peccata, quia poteſt contingere, vt ſine interruptione moralį aliquis percutiat vnum Clericum & ſtatim incipiat percutere alium: vbi, ſi reſpiciamus ad impetum operantis, & continuationem actionis, videtur eſſe tantùm vna tranſgreſſio Canonis, *Si quis ſuadente*. Si autem reſpiciamus ad perſonas offenſas, videntur eſſe diuerſæ iniuriæ: idemque ob ſimilem rationem erit, ſi vno ictu plures interficiat. Difficile autem eſt illas exiſtimare diuerſas tranſgreſſiones, quibus diſtinctæ Cenſuræ reſpondeant: tum, quia illa diſtinctio eſt valdè materialis reſpectu tráſgreſſoris: ipſe enim moraliter vnicam exercet actionem, ſiue perſonæ ſint plures ſiue vna: & fortaſsè nõ plus peccat in vna tranſgreſſione, quàm in alia, ſi cætera ſint paria: tum etiam, quia aliàs, qui plura vaſa argentea ex eadem Eccleſia ſubriperet, plures incurreret Cenſuras, ſupponendo, tali ſacrilegio ipſo facto eſſe annexam Cenſuram. Dici poteſt illam eſſe vnam iniuriam, quia ſupponimus vna actione phyſica, vel moraliter cõtinuata fieri: & eidem perſonæ ſeu templo, vel collegio ſubeunti vicem vnius perſonæ offenſæ: nam vnitas, vel multiplicitas iniuriæ ex perſona, cui fit, non ex rebus ſublatis ſumẽda eſt. Sed contrà, nam inde fit, vt is qui actione continuata, v. g. per totam noctem vniuerſa vaſa, & res ſacras ex vno tẽplo ſubripit, vnicam Cenſuram incurrat: ſi verò res eadem ex duobus templis eodem tempore, & cõtinuatione actionum furetur, diſtinctas incurrat Cenſuras; quod non videtur veriſimile. Sicut etiam non apparet credibile, quòd expilando idem ærarium eâdem actione & volũtate, & in eadem quantitate, ſi totum illud ſit vnius domini, v. g. vnius Eccleſiæ, ſit vnum ſacrilegium, & cauſa vnius Cẽſuræ: ſi verò ærarium ſit plurium Eccleſiarum, non per modum vnius, ſed per modum plurium, quia vnaquæque habet ibi partem ſuam quaſi in depoſitum, vel cuſtodiam, tráſgreſſiones ſint plures, quia iniuriæ plures ſunt, cùm ſint plures perſonæ offenſæ: & conſequenter Cẽſuræ. Simili modo dicendum erit, eum qui cum vno excõmunicato per horam conuerſatur, vnam excommunicationem incurrere: ſi verò ibi ſimul adſint duo excommunicati, & cum vtroque ſimul per eandem horam conuerſetur, incurrere duas: quod etiam non videtur veriſimile, quia moraliter ibi eſt vna tranſgreſſio.

Aliunde autem non videtur poſſe negari, quin ex variatione perſonarum cum quibus, vel contra quas peccatur, multiplicentur aliquando tranſgreſſiones, & Cenſuræ etiamſi alioqui actio videatur vna, vel moraliter non interrupta. Vt, verb. gr. ſi quis interfecit vnum hominem, & ſtatim eodem impetu, & continua ſucceſſione actionis interficit alium, ſine dubio ſunt diſtincta homicidia, & ſi Cenſura ſit impoſita homicidæ, duas incurret: ſicut etiam Iuriſtæ aiunt, contra eum, qui in eodem congreſſu alium vulnerauit, & tandem occidit, non dari actionem vulnerantis & occidentis, ſed occidentis tantùm in l. *Illud*, §. 1. ff. Ad legem Aquil. At verò ſi vnum occiderit, & alium vulnerauit, vtriuſque actio in eum dabitur, vt per ſe notũ eſt. Idem eſt in peccato adulterij, verb. gratia, ſi quis poſt conſummatum peccatum cum vna, ſtatim ſine interruptione morali ad alteram accedat. Imò in hoc genere peccati non ſolùm reſpectu diuerſarum perſonarum, ſed etiam reſpectu eiuſdem hoc verum habet. Quocirca difficile eſt generalem regulam in his rebus moralibus aſſignare. Pendent enim ex circunſtantiis, & ex modo actionis. 5.

6. *Variæ regulæ ad diſcernendũ vnitatem, vel multiplicitatem actuũ ex parte obiecti.*

In primis tamen conſiderandum cenſeo an actio, qua conſummatur tranſgreſſio, propter quam incurritur cẽſura, ſimul fiat, vel per partes ſibi ſuccedẽtes, vel moraliter continuas. Rurſus, quando hoc poſteriori modo fit: attendendum eſt, an actiones illæ moraliter componãt vnam, vel vna non ſit pars alterius, etiamſi continuè ſibi ſuccedant, nam quando ſe habent priori modo, vna tranſgreſſio conſummatur per omnes, vt per ſe notum eſt: & ideò vna incurritur Cenſura. Quòd verò duæ actiones, alioqui eiuſdem ſpeciei in malitia, continuatione morali factæ non componant vnam, nec partes inter ſe vnitę cenſeantur, ex duplici capite videtur poſſe oriri. Primò ex diuerſitate ſubiectorum circa quæ fiunt, ſeu terminorum ad quos tendunt, vnde habent ſuam moralem rationem. Sicut enim Ariſtoteles in Phyſicis dixit, ad vnitatem motus non ſufficere vnitatem temporis ſine vnitate ſubiecti: ita nos hîc dicere poſſumus, ad vnitatem tranſgreſſionis non ſatis eſſe immediatam ſucceſſionem ſine interruptione ex parte temporis, quia mutatio ſubiecti poteſt ſufficere, vt moraliter cenſeatur inchoari noua actio & tranſgreſſio. Et hoc probat exemplum de homicidio: & de vulneratione vnius, & occiſione alterius, & idẽ credo eſſe de furto,

& de

& de quacunque actione iniurioſa. Et fortaſsè extra materiam iuſtitiæ hoc non reperitur: nam, ſi quis continuata actione nunc comedat carnes, deinde piſces, tempore prohibito, vna eſt tranſgreſſio, licèt ſubiecta, ſeu materiæ circa quas verſatur actio videantur diſtinctæ. Et ratio eſſe videtur, quia iuſtitia, & iniuria ſunt magis ad alterum:& ideò dixi ibi non vtcunque variari ſubiecta,ſed etiam terminos,reſpectu quorum habent actiones malitiam ſuam: quod non ita eſt in materia temperantiæ, & in aliis virtutibus, quæ reſpiciunt medium in ordine ad ipſum operantem.

7. Aliud caput moralis interruptionis, abſque mora temporis interpoſita,eſſe poteſt, quando prior actus natura ſua tendit ad definitum terminum, in quo conſummatur: & ideò qui poſteà immediatè ſuccedit,non eſt pars alterius, ſed nouus actus. Quæ ratio per ſe eſt efficax,& declaratur apertè exemplo duplicis adulterij,vel fornicationis: nam licèt fiat cum eadem perſona, & ſine interruptione temporis, quantum fieri poteſt, nihilominùs ſunt duæ tranſgreſſiones ſufficientes ad duas Cenſuras, ſi lex ſit lata. Idem opinor fore, ſi iudex contra Eccleſiæ immunitatem per vim extrahat vnum hominem,& ſtatim ſine interruptione ad eandem Eccleſiam tendat,& extrahat alium: exiſtimo enim eſſe duas tráſgreſſiones,& incurri duas Cenſuras: ſi verò eodem genere cótinuationis,quis furaretur res Eccleſiæ, ſucceſſiuis, & partialibus aſportationibus, exiſtimo eſſe vnum ſacrilegium & vnam Cenſuram, ſi lata ſit. Et ratio eſt, quia primum genus peccati tale eſt, vt circa vnam perſonam conſummetur:& ideò vis vni facta non componit vnam actionem cum vi facta alteri: at verò furtum non habet materiam, vel terminum certum, in quo conſummetur. Et per hæc videtur poſſe ſufficienter ferri iudicium de omnibus ſimilibus tranſgreſſionibus, quæ ſucceſſiuè, tamen immediatè, ſeu proximè fiunt.

8. *Quid ſi vna actio ad plures perſonas terminetur.*

Quando verò tota actio ſimul fit,terminatur verò ad plures perſonas, vel obiecta, difficiliùs ibi diſtinguntur plures tranſgreſſiones, quia licèt actio æquiualeat multis, re tamen vera eſt vna,& vnum peccatum grauius. Et ita mihi probabile eſt,iudicem, v. g. qui ſimul duos homines duabus manibus teneret, & ita extraheret ab Eccleſia, vnicam Cenſuram incurrere: & idem cenſeo de illo, qui eodem tempore ſimul conuerſatur cum duobus excommunicatis:quia reuera illa diſtinctio perſonarum in tali materia parum confert ad multiplicanda peccata. De caſu verò homicidij, quando vno ictu occidit quis plures Clericos,res eſt magis dubia: videtur tamen etiam probabilis hæc pars: quia ſimpliciter vnū eſt peccatum, & vna tranſgreſſio, quæ in vna actione conſiſtit, quamuis ex ea reſultent plures paſſiones, vel plura nocumenta, quæ potiùs ſunt plures effectus vnius peccati,quàm plura peccata.

9. Obiicies,quia,ſi illa homicidia ſeparatim fierent, plures incurrerentur Cenſuræ:ergo etiāſi ſimul fiant; alioqui concurrentia delictorum ad eorum impunitatem iuuaret: quod eſt contra rationem, & contra legem *Nunquam plura*, ff. de Priuatis delictis. Et confirmatur, quia, ſi plures homines ſimul cócurrant ad eandem actionem, vt Sacerdotem occidant, tot incurrunt Cenſuras,quot ſunt homines occidentes:ergo & è conuerſo, ſi vna actione plures occidantur, tot incurrentur Cenſuræ, quot fuerint homines occiſi. Reſpondetur,primum argumentum æquè applicari poſſe ad plures percuſſiones ſimul, vel diuerſis temporibus eiſdem factas: & ad furtum plurium rerum vnica acceptione, vel pluribus, & diuerſis temporibus factis. Negatur ergo conſequentia,quia cùm A ſimul totum fit,eſt vna tranſgreſſio,cùm verò ſeparatim,ſunt plures. Non ſolùm enim in actionibus moralibus, ſed etiam in moribus phyſicis, & ſuo modo in rebus permanentibus, coniunctio, vel ſeparatio efficit rei vnitatem,vel multitudinem.

10. Neque illa lex, quæ adducitur, eſt ad rem, tum quia hìc nullum delictum manet impunitum: totum enim illud homicidium,vel ſacrilegium,punitur,v.g. excommunicatione; non verò excommunicationibus, quia non ſunt plura peccata: ſolùm accidit vt grauius delictum, & æquiualens multis, vna tantùm Cenſura puniatur; cùm tamē ſingula delicta leuiora ſimili Cenſura, & plura ſimul multis Cenſuris puniantur. Sed hoc non eſt inconueniens, quia eſt per accidens, & in exemplis furti,vel vulnerationis conſtat idem accidere. B Tum etiam,quia illa lex intelligitur de pluribus delictis, quæ manent plura, & moraliter differunt ſpecie, vt ſunt furtum, & homicidium eiuſdē ſerui, v. g. nam de his, & ſimilibus illa lex expreſsè loquitur:hìc autem non ſunt plura delicta,ſed vnum æquiualens multis. Vnde ad confirmationem negatur etiam ſimilitudo, quia vbi ſunt plures occidentes ſunt plures tranſgreſſiones: vbi verò occiſi ſunt plures vno ictu ab vna perſona facto, vnica eſt tranſgreſſio.

11. Itaque hæc pars ſpeculatiuè ſumpta, videtur ſatis probabiliter defendi:quamuis oppoſitam teneat Nauarr.in Sum.c.6.num.18. citans Ioannem Andream, C nullam verò rationem adducens. Contra eum verò ad hominem argumentamur, quia paulò inferiùs ait, eum,qui vno actu imprecatur mortem alicui familię toti,licèt in ea ſint plures perſonæ, vnum tãtùm peccatum committere,quia reſpicit omnes illas per modum vnius collectiuè. Ait etiam, qui vno verbo blaſphemat de duodecim Apoſtolis, vnum peccatum committere. Pari ergo ratione,ſi vno ictu plures occidat, vnum peccatum committi,quia in omnes tendit per modum vnius: &, ſicut nocumentum in hoc genere peccati deriuatur ad ſingulos perſonaliter, & diſtributiuè,vt ſic dicam, ita & in exemplis adductis. Eandem tandem ſententiam defendit Vgolin. ſuprà num.8 non verò adducit rationes, præter ſuprà inſinuatas,quæ firmæ non ſunt. *Nauarr.* *Vgolin.*

12. D Nihilominùs tamen, quia hæc pars ſecurior eſt, ea videtur in praxi ſequenda: quia illa ſimpliciter cenſentur plura homicidia, & hoc ſufficit in ordine ad Cenſuram ſiue in rigore peccata ſint plura, ſiue non: quia Cenſura fertur ratione iniuriæ factæ tali perſonæ, vel ratione homicidij,&c. Quod adeò verum eſt, vt licet peccatum fuerit commiſſum, ſi re ipſa non fuit illata iniuria, vel damnum prohibitum, Cenſura non incurratur: ergo & è contrario, ſi iniuriæ fuerunt numero diuerſæ ex diſtinctione perſonarum, quamuis ex eadem actione culpabili procedant, ſatis erit ad incurrendas diuerſas Cenſuras. E Denique (quod ad praxim etiam pertinet) vt valida ſit abſolutio à tali Cenſura, vel facultas impetrata ad abſolutionem obtinendam, neceſſarium erit exprimere in cauſa Cenſuræ numerum perſonarum, ſeu Clericorum occiſorum. Non eſt tamen hoc ſcrupuloſè extendendum ad omnia exempla ſuperiùs adducta, vel ad omnia ſimilia in quibus plures perſonæ vna actione iniuria afficiuntur; quia in aliquibus videtur eſſe valde accidentarium, vt in exemplo furati depoſiti: in aliis eſt minor diſtinctio moralis, & plures quaſi collectiuè per modum vnius concurrunt, vt in confabulatione cum pluribus ſimul.

Quid ſi aliquis violet legem vno actu habente plures circunſtantias, quarum qualibet ſub Cenſura prohibetur.

13. ET ex his facilè intelligetur, quid dicendum ſit quando aliquis violat legem vno actu habente plures circunſtantias, quarum ſingulæ ſub Cenſura prohibentur, vt ſi eſſet lex prohibens ſub Cenſura comedere in die ieiunij ante talem horam, & talem cibum, &c. Et reſpondeo breuiter, ſi illæ circunſtantiæ tales ſint, vt mutent ſpeciem actus moralis, tot incurri Cenſuras, quot circunſtantiæ violantur: quia propter ſingulas per ſe ſumptas incurreretur Cenſura, vt ſupponitur: quãdo autem ſimul concurrunt, quamuis materialiter coniungantur, formaliter manent diſtincta peccata in ſpecie: ergo plures tranſgreſſiones, & plures Cenſuræ. Si verò illæ circunſtantiæ non mutent ſpeciem, ſed aggrauẽt intra eandem ſpeciem peccati, vna incurretur Cenſura, quia vna eſt tantùm tranſgreſſio. Vnde, quando circunſtantiæ ſunt prioris rationis, accidentarium, ſeu quaſi materiale eſt, quòd diuerſis legibus, vel vna lege prohibeatur: nam licèt dicatur lex vna quaſi materialiter, quia vno contextu illa omnia prohibet, tamen æquiualet multis, & (vt ita dicam) in ſingulis propoſitionibus ſingulas leges tradit.

14. Exemplum optimum eſt in Clement. 1. de Sepult. vbi quatuor ſimul ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda prohibentur, ſcilicet ſepelire in loco ſacro hominem publicè excommunicatum, vel nominatum interdictum, vel tempore interdicti in caſibus non conceſſis, vel publicum vſurarium. Quæ prohibitiones, ſaltem quoad tria capita, videntur diuerſarum rationum: quia ſepelire vſurarium non eſt violare Cenſuram aliquam, ſicut eſt ſepelire excommunicatum, vel interdictum. Et hæc duo inter ſe etiam videntur diuerſarum rationum, ſicut ipſæ Cenſuræ diuerſæ ſunt: quapropter, ſi idem publicus vſurarius eſſet excommunicatus, & interdictus, ſepelire ipſum in loco ſacro eſſet triplex ſacrilegium formaliter diuerſum, & conſequenter ſufficiens ad tres excommunicationes incurrendas. At verò eandem perſonam interdictam tempore interdicti ſepelire in loco ſacro non eſſet duplex peccatum, neque ex illo orietur duplex Cenſura: quia illæ circunſtantiæ non variant ſpeciem moralem, ſed aggrauant violationem eiuſdem Cenſuræ. Sicut etiam in exemplo ſuprà poſito de ieiunio, ſi quis comederet cibum prohibitum, & tempore prohibito ſub Cenſura, non ideò incurreret duas Cenſuras, ſed vnam: quia totus ille actus vnius rationis eſt, & illæ circunſtantiæ magis, ac magis illum corrumpunt intra eandem ſpeciem.

Clemen. 1. de Sepulturis.

15. Vnde non refert, quòd ſingulæ per ſe ſufficerent ad inducendam Cenſuram: quia inde ſolùm colligitur peccatum grauius, & minus graue poſſe ſufficere ad hunc effectum, non verò quòd quælibet maior grauitas multiplicet Cenſuram, ſi non multiplicat delictum. Idémque erit, ſi quis violenter percutiat ſacerdotem, qui etiam eſt diaconus, ſubdiaconus, &c. qui ordines per ſe ſinguli ſufficiunt, vt percuſſor ſit excommunicatus; & tamen non propterea in plures excommunicationes incidet: quia omnes illi ordines concurrunt per modum vnius, & ſolùm aggrauant delictum in eadem ſpecie. Aliud verò dicendum videtur, ſi quis violenter percutiat eum, qui ſimul & Clericus, & Monachus eſt: nam, ſicut diuerſarum rationum ſunt conſecrationes, quæ in Clerico, & Monacho conſiderantur, ita & prohibitiones illæ, & tranſgreſſiones diuerſarum rationum videtur. Vnde, licèt in eodem capit. *Si quis ſuadente*, contineantur, tamen vt diſtinctæ traduntur, ſcilicet qui Clericum,

A vel Monachum, &c. Et hæc videntur ſufficere de multiplicatione, ſeu iteratione Cenſuræ.

SECTIO IIII.

Quinam ligentur Cenſura per legem, vel ſtatutum lata.

HAnc ſectionem propono, vt explicem nonnullas difficultates occurrentes circa modum, ſeu titulum ſubiectionis requiſitum ex parte eius, qui ligari debet Cenſura. In qua re ferè nulla dubitatio occurrit circa Cenſuram latam ab homine per ſententiam particularem: nam, cùm illa feratur ad ſingularem perſonam, propter ſpeciale delictum, & ſuppoſita ſufficiẽte admonitione ad illam B facta, conſtat illam ſolam perſonam ligari poſſe tali Cenſura. Supponi autem debet ex parte illius ſufficiens titulus ſubiectionis: qui tutulus reſpectu Summi Pontificis, vniuerſaliſſimus ſufficit, ſcilicet eſſe membrum Eccleſiæ Catholicæ, cuius Pontifex eſt vniuerſalis Paſtor. Reſpectu verò aliorum particularium Prælatorum erit habere domicilium in diœceſi alicuius, vel eſſe membrum talis congregationis, vel aliquid ſimile, iuxta ſuperiùs dicta de iuriſdictione in foro pœnitentiæ, ſeruata proportione, reſpectu Prælati habentis poteſtatem ferendi Cenſuram. Ac denique ſupponi debẽt aliæ conditiones ſuprà poſitæ, vt talis ſententia ritè feratur. Quibus concurrentibus nihil obſtabit, quòd is, in quem fertur talis Cenſura, C ſit extra territorium ferentis: quia Cenſura ferri poteſt in abſentem, vt ſuprà diximus: & Cenſura ligari exiſtentem in alieno territorio, non eſt propriè exercere iuriſdictionem in aliena diœceſi, ſed habere ibi effectum, & quoad hunc, illum attingere, vt ſic dicam, per actionem in proprio territorio ritè exercitam: hoc autem non eſt terminos iuriſdictionis excedere: ſicut poteſt ſuperior præceptum imponere ſubdito in alieno territorio exiſtenti. De qua re videri poteſt Abbas in c. vlt. de Foro competenti, num. 32. & ſequentib. & ibi alij.

1. Qui ſint ſubiecti quoad Cenſuram ab homine per ſententiam latam.

Cenſura ligari poteſt exiſtens in alieno territorio.

Solùm ſunt hîc obſeruanda quædam magis propria huius ſubiectionis, quatenus reſpondet iuriſdictioni in foro contentioſo. Primum eſt, etiam ratio- D ne delicti commiſſi in propria diœceſi, ſeu territorio, fieri aliquem ſubditum Prælato illius diœceſis, & ab eo Cẽſura ligari poſſe: quia hic titulus ſufficit ad iuriſdictionem in foro contentioſo, vt nunc ſuppono. Et ſtatim magis explicabitur. Secundum eſt, eum, qui violat Cenſuram alicuius Epiſcopi, quamuis alioqui ſubditus eius non ſit, quoad hoc fieri ſubditum, vt per Cenſuram ab eo compelli poſſit ad eam ſeruandam. Vt, ſi quis communicet cum excommunicato ab aliquo Epiſcopo, etiam extra ſuum Epiſcopatum, poteſt ab illo excõmunicari, ſeruata forma cap. *Statuimus*, & cap. *Statutum*, de Sentent. excomm. in 6. Vt enim nunc ſuppono, excommunicatus ab vno E Epiſcopo particulari ita eſt pro vniuerſa Eccleſia excommunicatus, vt vbique locorum peccent, & excommunicationem minorem incurrant omnes, qui cum illo communicauerint: quod poſteà ex profeſſo tractandum eſt. Ratione ergo illius vniuerſalitatis, vt ſic dicam, quam Cenſura includit, habet hanc poteſtatem, & iuriſdictionem quilibet Epiſcopus, vt poſſit eos, qui dicto modo ſuas Cenſuras violant, admonere, & ſub maiori Cenſura compellere ad eas ſeruandas: id enim ad efficaciam talis poteſtatis, & Cenſuræ per eam latæ, neceſſarium eſt. Et ita inſinuatur in dictis c. *Statuimus*, & *Statutum*. Tertiũ obſeruandũ eſt, quòd, licèt per mutationem domicilij mutetur ſubiectio, & iuriſdictio, tamen, ſi citatio præceſſit, ex vi illius ita confirmatur quoad hunc effectum ſubiectio, vt licèt poſtea domicilium mutet, qui poſſit per Cenſuras

2. Triplici titulo fit quis ſubiectus alieno Prælato.

Cenſuras compelli ad comparendum, & excommunicari, verbi gratia, ſi contumax ſit, vt notauit Abbas in capite vltimo de Foro competenti, numero ſexto & ſequentibus. Vbi latè diſputat, & declarat hoc punctum, & quod primo etiam loco notatum eſt: quæ omitto, quia magis pertinent ad forum externum.

Quos ligent Cenſuræ latæ iure Canonico.

3. OMiſſis ergo Cenſuris, quæ feruntur per ſententias iudicum, circa illas, quæ feruntur per leges, nulla eſt difficultas, de iis, quæ feruntur iure Canonico, vel legibus Pontificiis, nam, quantum eſt ex parte ſubiectionis, obligant, vel obligare poſſunt omnes baptizatos: quantum verò eſt ex parte territorij, vniuerſum mundum complecti poſſunt. In effectu verò, ſeu in actu, tantum extenduntur, ſiue quoad perſonas, ſiue quoad prouincias, quantum verba legis declarãt. Et ita nihil aliud admonere oportet, niſi vt verba legis attentè legantur: & ſtrictè ſumantur, quantum proprietas eorum permiſerit. Circa quod etiam obſeruari poteſt exceptio, quæ in iure habetur de Epiſcopis, quòd generali ſententia, vel conſtitutione non ligentur cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excomm. in 6. quod de ſuſpenſione, & interdicto, & non de excommunicatione loquitur, vt ſuis locis videbimus. Addi etiam poſſunt, quæ Caietanus notat verb. *Excommunicatio*, in principio. Atque hoc ipſum ſeruata proportione in ſtatutis particularium Prelatorum obſeruandum eſt; tamen, quatenus illa præcedunt à iuriſdictione particulari ac definita ad certum locum, & certas perſonas, quædam ſpecialia dubia circa illa occurrunt.

Epiſcopi non ligantur generali lege. Caietan.

An ſtatutum Epiſcopi ſub Cenſura comprehendat eos, qui extra eius territorium delinquunt.

4. PRimum dubium eſt an ſubditus Epiſcopo violans ſtatutum eius, cui eſt annexa Cenſura, in alieno Epiſcopatu, an (inquam) illam incurrat, vt v. g. Epiſcopus Conimbricenſis excommunicat ipſo facto omnes raptores, aliquis eius ſubditus committit illud delictum extra diœceſim, dubium eſt an incurrat illã Cenſuram. Et breuiter dicendum eſt, illam non incurrere. Ita enim definitur in cap. 2. §. *Statuto Epiſcopi*, de Conſtit. in 6. Vbi ratio redditur, Quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Statutum enim, per ſe, & directè non fertur in perſonas abſolutè, ſed in territorium, vel diœceſim pertinentem ad iuriſdictionem talis Prælati: nam pro illius pace, & legitima gubernatione ſtatutum fertur. Et confirmatur, nam, qui illud delictum committit in aliena diœceſi, ſubditur legibus illius diœceſis, & Cenſuris, ſi quæ ſunt propter tale delictum latæ: ergo non debet puniri etiam legibus ſui Epiſcopatus, quia non punitur idem bis in idipſum. Et ita in hac ſententia omnes Doctores conueniunt, vt latè eos referunt Couarr. in c. *Alma*, 1. p. §. 10 num. 3 Iacobus de Graff. lib. 4. Deciſ. cap. 8. num. 37. & Vgolin. tab. 1. cap. 9. §. 3.

Couarr. Graffis. Vgolin.

5. Qui circa hoc dubitant, an, ſi quis delictum illud committat intra territorium, tamen in aliquo loco exempto illius, excuſetur à Cenſura ex vi prædicti textus. Videtur enim non excuſari, quia textus ille ſolùm excipit delinquentes extra territorium, ille autem abſolutè non delinquit extra territorium. In contrarium verò eſt, quia ille locus exemptus quamuis dicatur eſſe intra territorium, quia intra terminos eius quaſi materialiter continetur, tamen formaliter eſt extra, quia eſt extra iuriſdictionem talis Prælati; & ex ea parte intelligere poſſumus locum illum ſuis terminis claudi, & eſſe extra terminos alterius.

Vera reſolutio.

A Vnde in cap. *Cùm Epiſcopus*, de Officio Ordin. in 6. cùm dictum eſſet, Epiſcopum in tota ſua diœceſi habere iuriſdictionem ordinariam, cum limitatione ſubditur, in omni loco eius non exempto poſſe actus iuriſdictionis exercere: quo ſignificatur, licèt locus exemptus materialiter ſit in diœceſi, formaliter verò non pertinere ad diœceſim: & ideò non poſſe in eo actus iuriſdictionis exercere. Ferre autem ſtatutum obligans ſub Cenſura, eſt actus iuriſdictionis: ergo non poteſt obligare tale ſtatutum pro illo loco exempto: ergo nec comprehendet ſubditum in illo loco peccantem. Et confirmatur, ex cap. primo de Priuileg. in ſexto, in verbis illis, *Dummodò ſit in loco exempto commiſſum*; in quibus ſupponitur delictum commiſſum in tali loco eſſe extra iuriſdictionem Epiſcopi ordinarij illius diœceſis, in qua talis locus exiſtit. B Præterea, conf. quia etiam ibi procedit ratio textus in dicto c. 2. de Conſtitut. Quod extra territorium ius dicẽti non paretur. Procedit etiam altera ratio, quòd in illo loco exempto obligant leges alterius Prælati, ad quem locus ille pertinet: & ibi peccans incurrit Cenſuram ab ipſo latam: ergo non incurret aliam. Et confirmatur ex Clem. vlt. de Priu. vbi ſpecialiter conceditur Archiepiſcopis, vel Epiſc. vt in locis exemptis ſuarum diœceſum quoſdam actus Pontificales exercere poſſint, ex qua ſpeciali conceſſione ſatis apertè colligitur, alios non poſſe: ſed expreſsè etiam ſtatim declaratur, vt nullũ alium actum iuriſdictionis poſſint ibi exercere; ergo quoad alia omnia ita ſe habẽt C reſpectu illius loci, ac ſi omninò extra terminos diœceſis exiſteret.

Atque hæc ſententia videtur mihi ſufficienter probari; & rationem dubitandi in contrarium poſitam ex dictis etiam ſolutam manere: ideoque illam veram eſſe cenſeo. Dummodò locus ſit plenè exemptus à iuriſdictione Epiſcopali, ita vt non poſſit Ordinarius in eo leges ferre, incolas illius loci obligantes. Intelligẽdum item cenſeo per locum exemptum, non Eccleſias, aut monaſteria religioſorum exemptorum, quæ non niſi ratione talium perſonarum exempta vocantur: & ideò ſi aliæ perſonæ ſubditæ Epiſcopis intra eos frangerent ſtatuta Epiſcoporum, D Cenſuras eorum ſine dubio incurrerent. Sed loca exempta propriè dicuntur parochiæ aliquæ, aut oppida, quæ quoad ordinariam iuriſdictionem Eccleſiaſticam exempta ſunt. Nec referre cenſeo, quòd ille locus ſit alteri Epiſcopo ſubiectus vel Summo Pontifici reſeruatus: quia vtroq; modo priuatur iuriſdictione in eum locum Prælatus, à cuius poteſtate locus eximitur, qualis eſt in hac Conimbricenſi ciuitate Parochia S. Crucis, quæ exempta eſt à iuriſdictione Ordinarij, & priori illius conuentus ſubiecta eſt, iuxta cap. *Cum olim*, 2. de Priuileg. Atque hãc ſententiam eſſe communem refert Vgolin. d. cap. 9. §. 3. vbi etiam alias opiniones tractat, ſed nullam rationem earum adducit, quæ ex dictis ſoluta non ſit, ipſe verò E fuſiùs omnes diſſoluit, & noſtram opinionem tenet.

6. *Quis dicatur locus exemptus quoad hunc effectũ.*

Vgolin.

Addit verò in fine quandam limitationem ad prædictum c. 2. de Conſt. in 6. ſcilicet, qui delinquit in alieno territorio non incurrere Cenſuram per ſtatutum latam à ſuo Epiſcopo, niſi peccatum inchoauerit in proprio territorio, nam tunc licèt illud conſummauerit in alieno; nihilominùs in Cenſuram incidet. Adhibetque exemplum, ſi Epiſcopus ſtatutũ faciat, vt, ſi quis in ſua Eccleſia per duos menſes non reſederit, excommunicatus ſit: tunc enim, licèt canonicus in alieno territorio degens per plures menſes ſtatutum frangat, in Cenſuram incidit. Et ratio eſt (inquit) quia licèt conſummetur in alieno territorio contumacia, in proprio inchoata eſt.

7. *Vgolini limitatio. Exemplum.*

Sed in primis exemplum non eſt ad rem, quia ſi attentiùs 8.

Exemplum ab Vgolin. adductum non eſſe ad rem oſtenditur.

attentiùs conſideretur, peccatum illud, quantum attinet ad Cenſuras, & ad forum Eccleſiæ, non in alieno territorio, ſed in proprio conſummatur: nam, vt ex ſuperioribus conſtat, in ordine ad Cenſuras, & forum Eccleſiæ peccatum cõſummatur in ipſo actu, & effectu externo prohibito: in dicto autem exemplo, quod prohibetur, eſt omiſſio reſidentiæ: hæc autem omiſſio in illa Eccleſia cõſummatur, vbi reſidendum erat ex obligatione. Vnde quod dicitur de contumacia inchoata in proprio territorio, & conſummata in alieno, non rectè dictum eſt: nam, ſi illa perſona per duos menſes integros in proprio territorio fuit, & non reſedit, ibi inchoauit, & conſummauit contumaciam, & Cenſuram incurrit: quod verò in alieno territorio diutiùs in ea perſeuerat, impertinens eſt. Si autem in proprio territorio exiſtens, non fuit abſens à ſua Eccleſia per duos menſes, non inchoauit ibi contumaciam, ſed alibi, vbi terminum illum non reſidendo tranſegit, nam quando lex præfigit terminum, non inchoatur contumacia, donec terminus præfixus compleatur. Et ideò in huiuſmodi legibus ſimul eſt inchoari, & conſummari contumaciam: quamuis autem contumacia interior inchoetur, & conſummetur in alieno territorio, tamen, quia ipſa exterior tranſgreſſio in proprio conſummatur, ideò in ordine ad Cenſuram, potiùs cenſebitur delictum illud in proprio territorio committi.

9. *Vgoli. limitatio reiicitur.*

Atque hinc tandem videtur ſine cauſa adhiberi limitatio illa, ſed potiùs è contrario dicendum fore, ibi committi delictum in ordine ad Cenſuram, vbi exteriùs conſummatur, licèt alibi inchoetur: vnde ſi quis inchoet delictũ in proprio territorio, conſummet verò extra illud, non incurret Cenſuram ſtatuti proprij territorij, ſecus verò ſi è contrario extrà inchoet, & intrà conſummet. Dico autem in ordine ad Cenſuram qui in ordine ad alias pœnas, vel effectus, communis eſt doctrina Iuriſtarum, quãdo delictum in vno loco inchoatur, & in alio conſummatur, delinquentem vtrique loco fieri ſubiectum ratione delicti iuxta l. 1. C. Vbi de crimine agi oportet, in illis verbis, *Vbi commiſſa, vel inchoata ſunt*, vbi Interpretes id docent, & Battol. in l. *Dominium.* ff. de Furtis, & Abbas in c. *Poſtulaſti*, de Foro compet. num. 25. Et ratio eſt clara, quia is in vtroque loco verè deliquit: ergo ratione delicti fit illius fori, quãtum ad pœnam, vel iudicium correſpondẽs tali delicto, prout in ſingulis locis commiſſo. At verò in ordine ad Cenſuram intercedit hęc peculiaris ratio, quòd illa non contrahitur propter inchoationem delicti donec conſummatum ſit (ſupponimus enim ita eſſe latam) & ideò dicimus, præcipuè eſſe attendendum territorium in quo conſummatur, etiamſi extra illud inchoatum ſit. Quod primò probari poſſet eodem exemplo, prout à nobis declaratum eſt. Aliaque adhiberi poſſunt moralia, & frequentia: nam ſi ſtuprum, v. g. eſſet prohibitum in hoc Epiſcopatu, ſub Cenſura, & quis decipiens virginem eam traheret extra terminos diœceſis, quamuis per tactus, & oſcula inchoaret hîc delictum, ſi tamen non conſummaret donec eſſet in altera diœceſi, non incurreret. Idem intelligi poteſt de homicidio, & aliis ſimilibus. Præterea, ſi quis occidat hominem in Eccleſia exiſtentem, quamuis inchoet delictum extra Eccleſiam, inde proiiciẽdo ſagittam, incurret Cenſuram latam contra homicidam in Eccleſia: ſecus verò eſſet ſi in Eccleſia inchoaret delictum, inde proiiciendo ſagittam, & extra conſummando delictum, ibi occidendo: ergo proportione loquendum erit de peccato intra, vel extra territorium conſummato. Et ratio reddi poteſt ex ſuperiùs dictis, quia Cenſura non incurritur niſi propter peccatum cõſummatum in ea ſpecie, in qua ſub Cenſura

A ra prohibitum eſt: ergo vbi conſummatur, ibi delinquitur in ordine ad Cenſuram contrahendam, vel non contrahendam.

10. *Quid dicendum de illo qui aliũ vulnerauit in territorio vbi pro homicidio Cenſura eſt impoſita, vulneratus autẽ extra illud moritur.*

Dices, Ergo, ſi ſubditus lethaliter vulnerauit alium in propria diœceſi, vbi eſt Cenſura annexa homicidio, & vulneratus non ibi moriatur, ſed in alia diœceſi, ad quam diſceſſit, alter non incurret Cenſuram: quod videtur difficile creditu, cùm delictum totum in proprio territorio fuerit commiſſum. Et tamen bona videtur illatio, quia ille non fuit homicida in eo loco, vbi illa lex ſub tali Cenſura obligabat. In eo caſu dubia quidem res eſſe videtur, nihilominùs tamen probabilius eſt in eo incurri Cenſuram, quia licèt delictum quoad effectum vltimũ conſummetur extra territorium, tamen quoad actionem etiam externam, B intra territorium conſummatum fuit. Vnde, licèt ille non eſſet ſubditus ratione delicti, poſſet cõueniri in illo territorio, vbi deliquit, non ſolùm de vulnere inflicto, ſed etiam de homicidio commiſſo imò in alio territorio conueniri non poterit, quia ibi non deliquit: ergo à fortiori per ipſammet legem conuenitur & punitur. Quocirca, licèt, vt incurratur Cenſura, expectetur effectus conſummatus talis actionis: tamen, quòd effectus ſequatur in hoc, vel in illo loco, eſt valde accidentarium & extrinſecum, ſed conſiderandum eſt, vbi reuera delictum commiſſum ſit.

11. *Quid ſub Cenſura præcipiatur ne triticum extra territoriũ deferatur.*

Ex quo etiam facilè ſoluitur, ſi quis obiiciat de ſtatuto Epiſcopi prohibentis ſub Cenſura, ne triticum, vel aliquid ſimile extra diœceſim feratur, quod deli- C ctũ non videtur cõſummari, donec terminos diœceſis quis egrediatur. Quanquã enim moraliter potiùs, quàm philoſophicè hæc penſanda ſint, nihilominùs etiam in toto rigore verum eſt, peccatũ illud quoad actionem cõſummari in toto termino diœceſis, licèt quoad terminum extrinſecum conſummetur in alia.

12. Sed quid ſi Prælatus ſub Cenſura prohibeat ſubditos ſacerdotes, ne in alia diœceſi Miſſam faciãt, vel aliquid ſimile, quomodo poterunt illi Cenſura ligari, cùm facere non poſſint contra ſtatutum, niſi in aliena diœceſi. Reſpondeo, hoc ſolum poſſe prohiberi ab Epiſcopo, imponendo aliquod genus Cenſuræ, vt ſuſpenſionis ipſo facto: quæ ſuſpenſio inhæret perſonæ, & ideò illam ſecum defert vbicunque ſit, vt D infrà latiùs explicabimus.

SECTIO V.

Num agens in aliena diœceſi contra ſententiam generalem ſui Prælati, eius Cenſura ligetur.

1. SVpereſt verò alia dubitatio an ſubditus alicuius Epiſcopi agens in alia diœceſi contra ſententiam generalem ſui Prælati, per quam Cenſura fertur in eos, qui hoc agunt, vel omittunt, talem Cenſuram incurrat. Nam ex dictis videtur ſequi non incurri: quia talis ſententia perinde ſe habere videtur, ac ſtatutum generale: ſed ſtatutum non obligat in alieno territorio: ergo nec huiuſmodi ſententia. Conf. ex ratione dic. c. 2. Quia extra territorium nemo dicere poteſt ius, E nam hoc verum eſt tam de ſtatuto, quàm de præcepto. In contrarium verò eſt, quia in c. *A nobis*, 1. de Sent. excomm. dicitur huiuſmodi ſententia. *Quiſquis furtum fecerit excommunicatus ſit*, obligari ſubditos omnes, abſque diſtinctione vlla: ſed licèt verſentur in alieno territorio, adhuc ſunt ſubditi, ergo ligantur.

2. *Secunda ſententia.*

In hoc Canoniſtæ alitèr loquuntur de ſententia, quàm de ſtatuto, nam per ſententiam aiunt poſſe excommunicari exiſtentem in alieno territorio, non verò per ſtatutum, vt videre licet in Abbate dict. cap. vlt. de Foro competenti, num. 42. & in Vgol. dict. c. 9. §. 2. & 3. & aliis, quos referunt. Non declarant autem, an

an loquantur de ſententia generali, vel de particulari tantùm: rationes verò, quas afferunt, vtriq; communes ſunt. Summa earum eſt, quòd ſtatutum reſpicit territorium, vt qui ibi adſunt, intelligant, quid ibi agendum ſit, vel cauendum: ſententia verò reſpicit perſonas. Ex qua differentia videtur ſequi (ex ſententia horum autorum) ſubditum tranſgredientem ſententiam Prælati, etiam cùm exiſtit in alieno territorio, cenſuram incurrere.

3.
Non eſt idē ferri ſent. in abſentem, & ferri propter delictum extra territoriū commiſſum.

Veruntamen vlteriùs aduertendum eſt, aliud eſſe, cenſuram ferri in eum, qui extra territorium exiſtit; aliud verò, ferri in eum propter delictum extra territorium commiſſum. Cùm enim in cap. *Vt animarum*, de Conſtit. in 6. dicitur, extra territorium non incurri cenſuram ſtatuti, non eſt propter abſentiam perſonæ, vt ſic dicam, ſed quia actio ipſa, ſeu delictum extra territorium commiſſum eſt: ita vt, ſi fingatur caſus, in quo poſt commiſſum delictum in alio territorio, antequam cõſummetur effectus eius, in quo incurritur cenſura, delinquens iam exiſtat in ſua diœceſi, nihilominùs non incurret cenſuram. Vt v.g. ſi lethaliter vulnerauit alium extra diœceſim, & ad eam reuerſus eſt, antequàm ille moriatur, non incurreret cenſuram homicidij, ibi latam, quia delictum commiſſum fuit extra territorium, vbi ſtatutum non obligat: & ideò quòd perſona ſit in diœceſi propria impertinens eſt. Sicut etiam, è contrario, ſi poſt delictum commiſſum in propria diœceſi, ad aliam tranſiret ante incurſam cenſuram, nihilominùs illam incurreret, vbicunque eſſet, eo tempore quo conſummatur effectus.

4.
Tam ſententiam quàm ſtatutum cõprehendit abſentes, qui in territorio deliquerunt.

Vnde quoad hoc nulla eſt propria differentia inter ſententiam & ſtatutum; in qua inueſtiganda ſine cauſa laborant citati Iuriſperiti dicentes, per ſtatutum non ferri ſententiam in exiſtentem extra territorium, ſicut per ſententiam, propter dictum cap. *Vt animarum*, ſed id falſum eſt, quando delictum contra ſtatutum commiſſum eſt in propria diœceſi. Capitulum enim, *Vt animarum*, nõ agit de abſentia ſolius perſonæ, ſed delicti, vt ſic dicam. Quapropter non eſt etiam quoad hoc differentia inter ſententiam ſpecialem, vel generalem; vtraque enim ferri poteſt in abſentem, extra territorium, ſi feratur propter delictum in territorio commiſſum, ſicut de ſpeciali ſententia ſupra oſtendimus, & de generali facilè conſtat à paritate rationis; & quia, ſi per ſtatutum id fieri poteſt, vt diximus, multò magis per ſententiam generalem, quæ magis reſpicit perſonas. Denique vſu, & exemplis res eſt manifeſta, nam ſi Epiſcopus ferat hãc ſententiam, *Omnis homicida excommunicatus ſit*: ſubditus qui intra illum Epiſcopatum lethaliter alium vulnerauit, licèt fugiat, & iam ſit in alia diœceſi, cùm incipit eſſe homicida, excommunicationem contrahet. Et idem intelligi poteſt in peccato ſimoniæ, & ſimilibus: Communiter autem inter hæc non fit diſtinctio, quia regulariter, & moraliter non accidit, vt qui delinquit in vno territorio, tempore contrahendi cenſuram iam ſit in alio: re tamen vera ſunt Diſtincta, & nonnunquam ſeparantur.

5.
An per generalem ſententiam poſſit cenſura ferri in delinquentē extra territorium.

Difficultas verò eſt, an per ſententiam, præſertim generalem feratur cenſura non ſolùm in perſonam extra territorium exiſtentem, ſed etiam propter delictum extra territorium commiſſum, & quod diſcrimen circa hoc ſit inter ſententiam, & ſtatutum. Circa quod vlterius aduerto, duobus modis poſſe hanc ſententiam ferri, vt ſuprà dictum eſt; vno modo pro peccatis præteritis cum ordine ad ſatisfactionem, vel reſtitutionem, &c. alio modo pro peccatis purè futuris. Quando priori modo fertur, quatenùs illa cenſura ſupponit delictum commiſſum: neceſſe eſt vt tale delictum, vel ſit in propria diœceſi com-

Sententia cenſuræ pro præterito delicto lata non poteſt ferri niſi pro delicto in propria diœceſi patrato.

A miſſum, vel quòd alia ratione pertineat ad forum iudicis ferentis cenſuram, vt quòd à ſubditis ſit commiſſum, & quòd ab ipſo pars læſa ius ſuum requirat, nam ſi huiuſmodi iuriſdictio in eo non ſupponatur, non habebit iuriſdictionem ad vindicandum, vel emendandum illud delictum. Suppoſita verò hac poteſtate, talis ſententia obligabit ſubditos, etiamſi extra territorium ſint, & ibi contumaces eſſe incipiant. Vt v.g. ſi Epiſcopus hìc excommunicet eum, qui tale furtum fecit, niſi intra menſem reſtituat, quamuis reus in alia prouincia verſetur: & ibi poſt menſem incipiat eſſe contumax, ſine dubio in excommunicationem incidet; quia illa non fertur per modum ſtatuti, ſed per modum ſententiæ, quæ ferri poteſt in abſentem. Neque in hoc eſt vlla ratio differentiæ
B inter ſentẽtiam generalem, & ſpecialem. Et quamuis contumacia, quæ eſt proxima ratio cenſuræ, conſummetur extra territorium, non obſtat, tum quia præceptum illud non reſpicit territorium, ſed perſonam: tum etiam, quia illa perſona ratione delicti, ſeu conuentionis coram legitimo iudice, præoccupata eſt, eamque ob rem parere tenetur, argumento c. *Propoſuiſti*, de For. comp. & ideò ſi ſit contumax, in cenſuram incidet. Denique hic modus poteſtatis neceſſarius eſt ad bonum regimen Eccleſiæ, & vt cenſuræ debitam efficaciam habeant, nec propterea confunduntur iuriſdictiones, aut perturbatur debitus ordo inter diuerſas diœceſes, vt per ſe notum eſt. Vn-
C de nec diſpoſitio cap. *Vt animarum*, nec ratio eius in hoc caſu procedit, cùm ſit longè aliud de ſtatuto, vel de hoc genere ſententiæ, vt declaratum eſt.

At verò, quando ſententia purè fertur in futurum, ad præcauendum delictum, & non ad emendandum commiſſum, vt eſt illa c. *A nobis. Qui furtum fecerit, excommunicatus ſit*: maior eſt dubitandi ratio, quia vix poteſt conſtitui differentia inter hanc ſententiam, & ſtatutum, quantum ſpectat ad exercendum actum iuriſdictionis extra territorium: quæ eſt ratio c. *Vt animarum*, Nihilominùs tamen, cenſeo eſſe conſtituendam differentiam, quam meliùs explicabimus ſimul cum dubio ſequenti. 6.

7.
Num ſubditus vni diœceſi in alia exiſtẽs, ſi agat contra præcepta illius diœceſis, illorum cenſuris ligetur.

Dubitari enim poteſt, an ſubditus vnius diœceſis,
D exiſtens in altera diœceſi, & ibi agens contra præcepta Epiſcopi illius diœceſis, incurrat cenſuras ab illo latas. Videtur enim ex d.c. *A nobis*, 1. colligi non incurrere, quia, vt ibi dicitur generalis clauſula non extenditur ad eos, qui non ſunt de iuriſdictione ferentis. Ratio etiam id probare videtur: quia ille non eſt ſubditus ratione domicilij, vt ſupponimus: neq; etiam ratione delicti, quia tale delictum ſupponit obligationem talis legis: agimus enim de delicto inobedientiæ, tranſgreſſionis mandati talis Prælati, obligatio autem ſupponit ſubiectionem: ergo ante delictum oportet, vt interueniat titulus ſubiectionis, qui in præſente nullus eſt. In contrarium verò eſt, quia qui degit, aut verſatur in aliquo territorio, te-
E netur ſeſe conformare, ſeu parere legibus illius: ergo, ſi illas tranſgrediatur, incurret cenſuram ibidem tali legi annexam. Et confirmatur ex ca. 2. de Conſt. in 6. cum dictis hìc in 1. dub. nam, qui in alieno Epiſcopatu tranſgreditur ſtatutum ſui Epiſcopatus non incurrit cenſuram eius; ergo obligandus eſt ad ſeruanda ſtatuta alterius Epiſcopatus: in quo verſatur ſub cenſuris eorum: alioqui ille fiet melioris conditionis, ſeu extra omne iugum, & legem, ſolùm quia in alieno territorio peregrinatur.

8.
Præceptum latũ per modum ſentẽtiæ non ligat, niſi ſubditos ferentis.

Quocirca neceſſariò hìc diſtinguendum eſt inter ſtatutum, & ſententiam, nam quando præceptum Prælati fertur per modum ſententiæ, non ligat niſi ſubditos eius, non verò extraneos, etiamſi in eius territorio delinquant. Ita enim apertè traditur in dicto

cap. *A nobis*, primo de Sent. exco. & ita ibi intelligũt Gloſſa, Abbas, & alij Doctores, & Couarr. in dict. c. *Alma*, part. 1. §. 10. num. 2. Qui reddit rationem, quia per talem ſententiam tantùm ligantur illi, qui ſunt ſubditi eo tempore, quo ſententia profertur, quales non ſunt extranei. At verò Vgol. dict. cap. 9. §. 2. num. 4. eandem tenens ſententiam, ex contrario principio reddit rationem, ſcilicet, quia ſententia, ſtatim ac lata eſt, operatur, ideóque ex tunc complectitur ſubditos, aut re, aut ſpe, id eſt, & eos qui nunc ſubditi ſunt, & qui naſcentur, eóve domicilium transferent, non verò comprehendit extraneos, qui illuc poſteà profecti delinquunt, quia *infœlix* (inquit) *caſus non conſideratur*, argumento legis *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*. ff. de Verbo. obligat. *At ſtatutum* (ait Vgolin.) *ſemper loquitur, & ſemper operatur.*

Gloſſa. Abb Couar. Vgolin.

9. *Rationes Couarr. & Vgolin. improbantur.*

Sed hæ rationes non ſunt efficaces: nam ſententia hæc generalis, cùm pro futuro tempore duret, ſine dubio complectitur non tantùm eos, qui ſunt ſubditi eo tempore quo ipſa primùm pronunciatur, ſed omnes, qui toto illo tempore denuò incipiunt eſſe ſubditi, ſiue per mutationem domicilij, ſiue per generationem, vel nouum vſum rationis: quia ſententia illa non ſolùm habet vim, & efficaciam cùm primùm fit, ſed toto etiam tempore, quo durat; & quoad hoc ſimilis eſt legi, vel ſtatuto, & quoad attinet ad hoc punctum, verum aſſumit poſterior ratio: tamen, cur reſpectu talis ſententiæ non fiant ſubditi extranei delinquentes in illo territorio, minimè probatur ex illo axiomate, quòd *infœlix caſus non cõſideratur*. Alioqui nec reſpectu ſtatuti fierent ſubditi. Item, illa generalis propoſitio non eſt vniuerſaliter vera quoad omnes res morales, licèt enim non cõſideretur quoad ſtipulationem, de qua loquitur illa lex, quæ affertur, tamen quoad prohibitionem, & punitionem maximè conſideratur. Addo etiam, talem ſententiam non ſolùm non comprehendere extraneos venientes poſteà ad illam diœceſim, ſed nec etiam illos, quos contingit in ea verſari, tunc quando ſententia profertur: quia in eis etiam procedit deciſio c. *A nobis*, 1.

10. *Propria ratio.*

Ratio ergo propria eſt, quia huiuſmodi ſententia licèt generalis ſit, directè fertur in perſonas, vt earum contumaciam coërceat, & puniat: ideoq; non extenditur ad extraneos, qui, licèt verſentur in alieno territorio, illic ſimpliciter non ſunt ſubditi, neq; interuenit aliquis titulus, quo fiant ſubditi, nam delictũ non facit ſubditum quoad huiuſmodi cenſuram, vt ſuprà inſinuaui, & ſtatim iterum dicam. Secus verò eſt de ſtatuto, nam (ex communi ſententia) qui exiſtens in alieno Epiſcopatu frangit illius ſtatutum, eius cenſura ligatur, vt conſtat ex Abbate in d. cap. *A nobis*, n. 7. & in c. vlt. de For. comp. n. 39. Sylu. verb. *Excomm.* 2. n. 5. Tabien. *Excommunicatio*, 4. nu. 2. & alijs, quos referunt, & ſequuntur Couarr. & Vgolin. 5. & Iacob. de Graff. lib. 4. Dec. c. 8. n. 39. Qui omnes rationem reddunt, quia ille fit ſubditus ratione delicti. Quæ ratio videtur ſupponere probandum, vt argumentum ſuprà poſitum videtur demonſtrare. Delictũ enim ſolùm poteſt facere ſubditum in ordine ad futurum iudicium & conſequenter reſpectu omnium, quæ ad punitionem illius delicti ordinari poſſunt, non tamen poteſt facere ſubditum in ordine ad ſtatutum; quod per tale delictum frangitur: quia huiuſmodi delictum ſupponit obligationem ſtatuti, & conſequenter ſubiectionem.

Exiſtens in alieno Epiſcopatu ſi eius ſtatutum frãgat, illius cẽſura ligatur. Abb. Syluest. Tabien. Couarr. Vgolin. Graff.

11. *Ratio communis improbatur.*

Dices, Statutum prohibet furtum, v. g. vel aliquid ſimile, quod per ſe delictum eſt, quod cenſura afficit, & ita poteſt homo ratione illius delicti fieri ſubditus, vt in eum cadat cenſura. Sed hoc in primis non eſt vniuerſale, quia doctrina data non tantùm eſt vera de ſtatutis prohibentibus res per ſe malas, ſed etiã de facientibus, vt actiones malæ ſint, quia prohibitæ. Tunc autem non poteſt actio ad delictum imputari, niſi perſona ſupponatur ſubdita, & per tale præceptum obligata. Addo etiam, in inſtitutis prohibentibus res intrinſecè malas neceſſariò debere ſupponi ſubiectionem, vt delictum illud tale ſit, quod ſufficiat ad incurrendam cẽſuram ipſo facto, quia ad hoc non ſufficit illud delictum præciſè ſpectatum, vt eſt contra legem naturalem, vel diuinam, ſed vt eſt contra Eccleſiaſticam, & includit contumaciam, quæ ſupponit obligationem talis legis, & conſequenter ſubiectionem ad illam. Quocirca, licèt delictum in territorio commiſſum conſtituat hominem delinquentem talis fori, & ſuppoſito foro poſſit citari, & contumax fieri; tamen, ſi ante delictum commiſſum non eſt ſubiectus, fieri non poteſt vt per delictum immediatè, ac ſimul fiat ſubiectus, & contumax, & cenſuram incurrens.

Quod etiam videre licet in his, quæ de ſententia dixímus. Nam, ſi extraneus in alieno territorio delictum committat, etiam per illud delictum fit ita ſubiectus, vt contra illum ibi procedi poſſit, vbi deliquit, & nihilominùs, licèt in eo territorio per ſententiam ſit lata cenſura ob illud delictum, illam non incurrit, quamuis talis ſententia omnes ſubditos comprehendat. Cuius ratio non eſt alia; niſi, quia ſententia generalis, quæ lata eſt ante delictum commiſſum, ſolùm poteſt obligare eos, qui ſunt ſubditi abſque tali delicto, non verò eos, qui poſteà ſubiiciuntur ratione delicti. Quòd ſi fortaſsè hoc tantùm voluit Couarr. cùm dixit, ſententiam ſolùm ferri in eos, qui iam ſunt ſubditi, ſcilicèt ante delictum, verum quidem dixit, ſed non debuiſſet conſtituere in hoc diſcrimen inter ſententiam & ſtatutum, quia re vera non eſt, vt rationes factæ probant. 12.

Denique cùm in ſtatuto, ſeu iuriſdictione duo poſſint conſiderari, ſcilicet, vis directiua, & coërciua; ratione delicti non poteſt homo fieri ſubditus primò, & immediatè in ordine ad vim directiuam, ſed in ordine ad vim coërciuam, ſeu punitiuam: ideò enim dicitur fieri ſubditus, quia iuſte ibi puniri poteſt, vbi deliquit; conſequenter verò obligari poterit ſecundùm vim directiuam ad ea omnia, ad quæ iuſtus iudex poteſt obligare reum, non verò ad alia, præciſè ex vi illius ſubiectionis. Cùm autem omne delictum ſupponat vim directiuam, contra quam agitur per ipſum delictum, vt tale eſt, & vis directiua requirat ſubiectionẽ, non poteſt illa ſubiectio acquiri per delictum, ſed ſupponenda eſt. Igitur, cùm obligatio ſtatuti pertineat ad vim directiuam, ſubiectio ad illud non poteſt oriri ex delicto illi contrario, & conſequenter prima ratio ſubiectionis neceſſaria ad talem cenſuram incurrendam non poteſt oriri à tali delicto. 13.

Vera ergo ratio ex eo petenda eſt, quòd lex, vel quod idem eſt, ſtatutum, vel conſtitutio, de qua agimus, primò, & per ſe datur pro ipſo territorio, ſcilicet, vt in eo tali ordine, ac modo homines operentur: quando autem ſtatutum huiuſmodi eſt, non ſolùm obligat homines habentes domicilium in illo territorio, ſed etiam homines peregrinantes, qui in illo verſantur per aliquod tempus; nam pro illo tempore tenentur ſe conformare legibus illius territorij, quia ita expedit ad commune bonum, & pacem, vt latiùs traditur in materia de Legibus. Atque ita prima ſubiectio ad illud ſtatutum non oritur ex delicto, ſed præciſè ex actuali exiſtentia, & cõuerſatione in tali prouincia, & ex obligatione, quaſi naturali, quæ inde naſcitur, vt vnuſquiſque ſeſe conformet moribus eius regionis, in qua degit, pro eo tempore, quo ibi verſatur, præſertim in his rebus, quæ publico ritu, vel ſtatuto ad omnes ſpectant, & ad recti 14. *Vera concluſionis ratio.*

ad rectitudinem vitæ ibi neceſſariæ exiſtimantur, vt latiùs tradidit Aug. in Epiſt. 86. ad Caſulanum: ſuppoſito ergo hoc titulo ſubiectionis, qui contra illud ſtatutum agit, etiamſi alioqui extraneus ſit, re vera eſt inobediens, & contumax, quia per ipſum ſtatutum ſufficienter admonetur, ſicut alij ſubditi, & ideò meritò cenſuram incurrit tali ſtatuto annexam. Et confirmatur ac declaratur, nam quamuis illi ſtatuto non eſſet annexa cenſura, talis homo peccaret frangendo ſtatutum, vt v.g. comendendo carnes die prohibito in aliquo Epiſcopatu ex peculiari ſtatuto illius; ergo ſignum eſt obligare ſtatutum antequam contra illud delinquat: ergo, ſi illi ſtatuto eſſet annexa cenſura ipſo facto incurrenda, obligaretur ex vi illius ſub eadem comminatione, atque adeò ſufficienter ad incurrendam cenſuram, ſi ſtatutum violet.

Aug.ſt.

15. Tota ergo differentia inter ſtatutum, & ſententiam generalem in hoc poſita eſt, quòd ſtatutum obligat omnes, qui verſantur in territorio ratione territorij ſicut obligat etiam communis conſuetudo, ſic recepta: ſententia verò ſolum obligat perſonas ſecundum ſe, in quas directè fertur. Et hinc naſcitur altera differentia, quam in fine præcedentis dubij inquiſieramus; nam ſtatutum, cùm territorium reſpiciat, non obligat ſubditos, dum extra illud verſantur, ſeu reſpectu alterius territorij: & ideò ibi non incurrent cenſuram per tale ſtatutum latam, iuxta diſpoſitionem capituli, *Vt animarum*: at verò ſententia fertur in perſonas ſecundùm ſe, & ideò illas afficit vbicunq; exiſtant (ſeu afficere poteſt quãtum eſt ex ſe, ita enim loquimur) quia ſemper reſpicit illas, vt ſubditas, & in ordine ad actũ, ſeu vſum talis ſubiectionis; quia non pendet ex præſentia, ſeu exiſtentia intra territorium.

Differentia inter ſtatutũ, & ſententiã quoad hunc eff.ctum traditur.

16. Imò hinc colligo generalem regulam obſeruandam. Quotieſcunq; ſuperior habet ius, ſeu poteſtatem præcipiendi ſubdito extra territorium exiſtenti, vel imponendi ei præceptum, cuius obligatio duret, etiamſi ſubditus extra territorium incedat, vel tale præceptum, quod extra territorium executioni mandandum ſit; tunc, ſi tali præcepto legitimè ſit annexa cenſura, vbicunq; ſubditus violet illud præceptum, etiam extra territorium cenſuram incurrere. Ratio eſt clara, quia tota cauſa incurrendi huiuſmodi cenſuram eſt contumacia, & violatio talis præcepti; ſed in eo caſu ſubditus vbicunq; exiſtat eſt contumax, & violator præcepti; ſi id agat, quod præceptum vetat: ergo incurret cenſuram. Nam ſuppoſita contumacia & tenore legis, ſola abſentia non poteſt impedire cenſuram, quia, vt ſæpè dictum eſt, in abſentem ferri poteſt. Neque etiam diuerſitas territorij impedire poteſt executionem legis quoad hanc pœnam, quia talis executio per ipſammet legem fit, & ſine externa, aut corporali vi, quæ poſſit pacem, vel ordinem iuriſdictionum perturbare.

Regula generalis.

17. Contra hoc verò obiici poteſt dictum caput, *Vt animarum*, quod generatim, & ſine reſtrictione declarat, cenſuram non incurri agendo contra ſtatutum extra territorium. Propter quod Bartolus, & alij decretum illud intelligendum putant, ſolùm quando ſtatutum ſimpliciter loquitur, ſecus verò eſſe, quando ipſe legiſlator ſufficienter declarat, ſe velle obligare etiam extra territorium. Hanc verò interpretationem refellit Couarr. d.n.3. & Nauar. in Sum. ca.27.num.273. Sylueſt. ſuprà, quia repugnat rationi eiuſdem textus; nam Pontifex ibi non defectui voluntatis, ſed defectui poteſtatis Prælati ferentis ſtatutum, tribuit quòd eius ſtatutum extra territorium non liget: ergo quantumuis ipſe Prælatus declaret ſe aliud velle, nihil operabitur, cùm non habeat poteſtatem. Et ideò ipſe Couarr. aliam declarationem indicat in fine illius numeri tertij, ſcilicet, tunc obli-

Cap. Vt animarum, obijcitur.

Cou. interpretatio.

A gari ſubditum per ſtatutum territorij, extra illud exiſtentem, quando ſtatutum factum eſt in vtilitatem ipſius diœceſis, ſeu prouinciæ, quia tunc licet alibi delinquat, non cenſetur ſimpliciter extra territorium delinquere, cùm in iniuriam ipſius territorij delinquat, & ita quodammodò in illo peccat, quandoquidem in illud peccat.

Sed quamuis verum ſit, ob hanc cauſam poſſe obligari ſubditum ad ſeruandam legem extra municipium, vel prouinciam, & per talem legem puniri, ſi ibi delinquat; non tamen exiſtimo per hanc rationem ſatisfieri difficultati, quia non ſolùm propter illam, ſed etiam propter alias iuſtas cauſas pertinentes ad bonum ipſius ſubditi, vel aliorum poteſt Prælatus, B præſertim Eccleſiaſticus, præcipere ſubdito, ita vt teneatur ſeruare præceptum vbicunque ſit. Idemque facere poteſt ſub cenſura, ſi alioqui talis ſit ſuperior, vt poteſtatem habeat ferendi cenſuram. Quod exemplo ſuprà poſito declarari poteſt, de Epiſcopo, qui poteſt præcipere alicui clerico, ne extra diœceſim ſacrum faciat, vel aliquid ſimile: & in religionibus id faciliùs contingit; poſſet enim Prouincialis ſub excommunicatione præcipere ſubdito, vt ieiunet ſemel in hebdomada, quod facere tenebitur, etiamſi extra prouinciam verſetur. Et in hoc clarè diſtinguitur præceptum territorij, ſeu prouinciæ à præcepto perſonæ: nam licèt in hac prouincia eſſet conſuetudo, aut præceptum ieiunandi feria ſexta, etiam ſub cenſura, ſubditus, qui extra illam verſatur, non tene- C bitur illo præcepto, nec incurret cenſuram non ieiunando, quod ſecus eſſet, ſi præceptum fuiſſet directè impoſitum perſonæ. Quòd ſi hoc fieri poteſt per præceptum ſpeciale poterit etiam fieri per generalem ſententiam, quæ ſolùm eſt generale præceptum: ratio autem generalis, vel particularis non variat iuriſdictionem, aut poteſtatem; & ideò in ſententia generali veram cenſeo ſententiam Bartoli, quòd poteſtas non deeſt ſi voluntas concurrat. Ad difficultatem ergo reſpondetur, c. *Vt animarum*, loquitur de ſtatuto territorij, ſeu prouinciæ; non de præcepto impoſito perſonæ, cui nos dicimus æquiparari ſententiam generalem, & ideò ſub deciſione illius textus non comprehendi. Nec in præceptis perſonalibus, ſiue ſpecialibus, ſiue generalibus procedit ratio illius textus, nam hæc præcepta (vt dixi) & prolatio cen- D ſuræ ſecundum ſe non reſpiciunt territorium, ſed perſonas: & ideò qui ſic præcipit, non dicit propriè ius extra territorium; ſicut qui abſoluit ſubditum in aliena diœceſi, non dicit ius extra territorium, ſed ab illo abſtrahit.

18. *Improbatur.*

Vera expoſitio.

DISPVTATIO VI.

De Effectibus Cenſuræ.

HActenus inſtitutionem, naturam, & cauſas cenſuræ declarauimus: ſolùm E ſupereſt, vt de effectibus eius dicamus, vbi etiamſi quidpiam deſiderari poteſt, vel dicendum ſupereſt de fine, ſeu cauſa finali cenſuræ, ſimul explicabitur, quoniam finis & effectus in eandem rem ſæpe coincidunt. De attributis verò, ſeu proprietatibus cenſuræ nihil dicere oportebit, quoniam, quæ alicuius momenti eſſe poſſunt ad rem moralem, ſufficienter tacta ſunt, explicando formam, & modum cenſuræ ferendæ; & ex explicando diſtinctionem cenſuræ in

iniuſtam, & nullam: ibi enim indicauimus quæ ſint ſubſtantialia, quæve accidentalia in cenſura, & præter hæc non habet alia attributa, niſi fortaſsè aliqua illi accommodētur in ordine ad effectum, vt v. g. quod vim habeat hunc vel illum effectum efficiendi, quæ attributa explicatis effectibus explicata remanebunt. Quanquam hæc vis, & habitudo ad effectus potiùs pertineat ac ſubſtantiam cenſuræ, nam tota eius ratio in hoc cōſiſtit, vt ſit vinculum inducens hos vel illos effectus afflictiuos, & pœnales ad comprimendam contumaciam. Atque ob hanc cauſam pauca de his effectibus dicam, nam explicabuntur meliùs in ſingulis cenſuris, quoniam ex illis, ſeu per ordinem ad illos propriæ rationes, ſeu differentiæ ſingularum cēſurarum à nobis explicandæ ſunt. Duo igitur hîc breuiter tredemus, primum qui ſint effectus communes omnibus cenſuris, ſecundum quibus modis impediri, ſiue excuſari poſſint.

SECTIO I.

Qui ſint, & quot effectus cenſuræ.

1. *Finis cenſuræ duplex.* QVoniam finis, & effectus, vt dixi, in idem ferè coincidunt, oportet inpræſenti diſtinguere duplicem finem cenſuræ, ſcilicet remotum, & proximum, qui etiam dici poſſunt intrinſecus, & extrinſecus finis, vel etiam dici poſſunt finis operantis, ſeu ferētis cēſuram, & finis (aut quaſi obiectum) ipſiuſmet cenſuræ. Finis remotus, qui etiam extrinſecus, & operantis dicitur eſt fructus ille bonus, quem Prælatus ferens cenſuram, intendit per huiuſmodi cenſuram, aut legem, qua cēſuram fert, qui etiam poteſt eſſe multiplex, ſcilicet, tēporalis, vel ſpiritualis. Quando enim aliquis excōmunicatur, v.g. propter tēporale damnum, quod alteri intulit, vt ſæpe fit, & rectè fieri poteſt, ſi debitæ circunſtantiæ ſeruentur, vt docent Theologi in 4. diſt. 18. & ſpecialiter D. Thom. q. 2. art. 1. quæſt. 3. tunc fructus temporalis, per talem cenſuram intentus, eſt vt temporale damnum alteri factum reſtituatur, vel aliquid ſimile. Quòd ſi talis fructus obtineatur, ille dici poteſt effectus cenſuræ, quamuis remotus. Nunquam tamen fructus temporalis eſt tantùm, aut præcipuè intentus per cenſuram: nam cùm illa ſit pœna ſpiritualis, & grauiſſima, nunquam eſſet imponenda propter temporalem fructum, niſi hic eſſet coniunctus cum aliquo ſpirituali maioris æſtimationis, magiſq; intentus per ipſam cenſuram. Huiuſmodi autem in primis eſt obſeruantia obedientiæ Eccleſiaſticæ; deinde reparatio ſpiritualis lapſus commiſſi ab eo, qui cēſura ligatur, vt nunc à peccato reſurgat, *& tandem ſpiritus eius ſaluus fiat in die Domini*, vt dicitur primæ ad Corinth. 5. Atque hi omnes dici poſſunt effectus cenſuræ, remoti tamen, & valde extrinſeci. Imò conſiderata natura, & qualitate cenſuræ reſpectu illius per accidens, & quaſi per occaſionem conſequuntur, licèt reſpectu intentionis ferentis ſint per ſe, & ideò dixi huiuſmodi magis eſſe finis ferentis cenſuram. Atq; ita ferè loquuntur de hoc fine, & effectu paſſim canonica iura, vt videre eſt in c. 1. de Sent. excom. in 6. & in cap. 1. de Exceptionibus, eod. libr. & in alijs, quæ 11. q. 3. & 23. q. 6. & ſub vtroq; tit. de

Quid ſit finis remotus cenſuræ.

D. Th.

1. Cor. 5.

A Sent. excom continetur. De hoc ergo fine, & effectu remoto cenſuræ plura dicere non eſt neceſſe.

Alius ergo eſt finis cēſuræ, qui eſt veluti obiectum eius intrinſecum ad quod proximè ordinatur, quod eſt ligare hominem ſpiritualiter, priuando illum his, vel illis ſpiritualibus bonis, & eſt proprius, ac per ſe effectus cenſuræ, tam ex parte ferentis illam, quàm ex parte ipſiuſmet cenſuræ. Ex parte quidem ferentis, quia hæc debet eſſe proxima intentio, imò ſuprà diximus, huiuſmodi intentionem eſſe ſimpliciter neceſſariam ad valorem cenſuræ. Ex parte autem cenſuræ, quia hoc ſolū eſt, quod ipſa poteſt per ſe efficere, ſicut proprius effectus vinculorum eſt ligare, & corruptionis, ſeu priuationis auferre; quamuis inde poſſit ſequi per accidens alius fructus, vel generatio. 2. *Quis ſit finis intrinſecus cenſuræ.*

B De hoc ergo effectu loquendo dicendum eſt, priuationem aliquorū ſpiritualium bonorum eſſe effectum communem omni cenſuræ: nulla enim eſt quæ aliquid huiuſmodi non efficiat, vt inductione facile probari poteſt ex multis iuribus, quæ habentur ſub tit. de Sent. excom. & de Cler excom. miniſt. ſed ea nunc omitto, quia infra tractando de ſingulis cenſuris ex profeſſo afferenda ſunt, & explicanda. Ad hoc verò etiam faciunt ea, quibus ſuprà probauimus cenſuram eſſe pœnam ſpiritualem, quia priuat ſpiritualibus bonis. Et ibi etiam declarauimus, hunc effectum non ita eſſe adæquatum cenſuræ, vt non priuet etiam aliquibus temporalibus bonis. Sed hoc illi ſpecialiter attribuitur, tum, quia hoc eſt præcipuū, & quod propriam rationem talis pœnæ conſtituit, tum etiam, quia hic effectus ſine controuerſia eſt communis omni cenſuræ, priuare autem temporalibus commodis: licèt alicui conueniat, vt ſuſpenſioni, v.g. fortaſsè tamen non omnibus, quod infrà videbimus. Tum deniq;, quia etiam temporalia commoda non auferuntur per cenſuram niſi quatenùs annexa ſunt ſpiritualibus, vt v. g. ſuſpenſio priuat fructibus beneficij, qui ſunt annexi ſpirituali officio, & excommunicatio priuat ciuili communicatione fidelium, qui quatenùs tales ſunt, inter res ſpirituales meritò computantur. Hic ergo eſt proximus, per ſe, & communis effectus cenſuræ, priuare, ſcilicet aliquibus ſpiritualibus bonis. Quæ autem ſint hæc ſpiritualia bona in ſingulis commodiùs explicabitur; nunc ſatis ſit in genere, eſſe res omnes ſacras, quæ ſunt in communi, & publico vſu Eccleſiæ, vt ſunt ſacramenta, ſacrificium, orationes publicæ, & quæ ad hæc ordinantur, vt templa, & alia huiuſmodi, vel etiam ad quæ hæc ordinantur, vt ſunt ipſimet fideles. Spiritualia autem bona interna, quæ in gratia, & virtutibus conſiſtunt, non poſſunt per cenſuram auferri, quia hæc nemo perdit inuitus, nec niſi per propriam culpam: cenſura autem extrinſecùs imponitur inuito, & culpa non eſt, licèt culpam ſupponat. Per ſe ergo non aufert gratiam, aufert tamen vſum earum rerum, per quas miniſterio Eccleſiæ gratia conferri ſolet, vt ſunt ſacramenta. De quibus omnibus poſteà ſigillatim dicendum eſt.

3. *Priuationem aliorum ſpiritualium bonorum eſſe effectum communem omni cenſuræ.*

C

D *Quibus ſpiritualibus rebus priuet cēſura*

E

Hîc ſolùm addenda ſunt duo, quæ ſuperioribus inſinuata ſunt: vnum eſt, huiuſmodi effectum eſſe duplicem: ſeu dupliciter fieri à cenſura, ſcilicet, vel immediatè, per ſe exequendo, & efficiendo illum; vel mediatè; obligando tantùm, aut ipſummet qui cenſura ligatur, vt ſeſe abſtineat, & priuet talibus bonis, aut alios vt ipſum priuent, ſeu cum illo non communicent. Vterque ergo iſtorum dici poteſt proprius, & per ſe effectus cenſuræ; ſiue in ſingulis cenſuris vterque effectus reperiatur, ſiue non, quod poſteà videbimus. In rigore tamen loquendo prior effectus in ſeipſo ſit immediatè à cenſura: poſterior verò non in ſe, ſed in obligatione, ſeu mediante illo. 4. *Effectus intrinſecus cenſuræ duplex.*

Vnde,

Vnde, quando iura dicunt cenſuram per ſe ferre executioné in c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. vbi in particulari ſermo eſt de excommunicatione, extenditur tamen ad ſuſpenſionem & interdictum, vt notant Doctores in c. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. hoc (inquam) dictum cum proportione eſt intelligendum, & accommodandum. Nam prior effectus ſtatim oritur ex cenſura in eodem momento in quo abſolutè fertur, vel in abſolutam tranſit per conditionem explicatam, quando ſub conditione lata fuit: poſterior autem effectus in eo puncto non fit, niſi quoad obligationem, quæ poſteà executioni mandatur per voluntatem eius, qui cenſura ligatur, vel aliorum, quatenùs ad eos talis obligatio pertinet. Conſiderant autem Iuriſtæ hunc effectum cenſuræ, quaſi inhærétem illi, qui cenſura ligatur: non, quia re vera in illo aliquid ponat, aut auferat; ſed quia illa obligatio moralis, eo modo, quo ineſſe poteſt, ſemper ineſt, & comitatur talem perſonam quocunq; tendat, ſicut accidens ſubiectum. Ex quo naſcitur, vt excommunicatus alicubi, quocunque incedat, ſemper excommunicatus ſit, & conſequenter vt vbique vitandus ſit, ſeu priuandus illis bonis, quibus per cenſuram priuatus eſt. Quod in ſingulis cenſuris, & præſertim agendo de excommunicatione, latiùs tractabitur.

5. *Effectus cẽſuræ non eſt de ſe perpetuus.*

Alterum notandum erat, hunc effectum cenſuræ ex vi illius non eſſe perpetuum, ſed tale vt poſſit auferri iure ordinario, & ex vi ipſius ſententiæ ea intentione ferri, vt aliquando auferatur, quod in principio huius materiæ, in ipſa definitione cenſuræ annotauimus, vt aliquas pœnas Eccleſiaſticas à ratione cenſuræ excluderemus. Quocirca, quotieſcunque ſimiles effectus ex intentione Eccleſiæ inferuntur, vt perpetui, & immutabiles iure ordinario, ſignum ſufficiens eſt illos non inferri à cenſura, ſed alia via, & ratione. At verò, licet effectus cẽſuræ perpetuus non ſit, tamen non habet, neque habere poteſt (ſi propriè de cenſura loquamur) definitum tempus durationis, ſed incertum, & indefinitum, ſcilicet, donec, conſequuto alio effectu per ſe intento à Prælato, cenſura tollatur: nam, cùm cenſura feratur ad reprimendam contumaciam, ſicut contumaciæ ablatio, vel duratio non habet definitum tempus, ſed pendet ex libera voluntate peccatoris, ita effectus cenſuræ per ſe non habet temporis limitem, de qua re iterum in Diſputatione ſequenti redibit ſermo.

SECTIO II.

Quibus modis impediri poſſint effectus cenſuræ.

1. *Impedimentum cenſuræ duplex.*

ALiud eſt loqui de impedimentis cenſuræ, ſcilicet, vt iniuſta, & inualida ſit, aliud verò de impedimentis effectuũ cenſuræ, ſuppoſito valore, & exiſtentia (vt ſic dicam) ipſius cenſuræ. De priori ſenſu dictum eſt Diſp. 5. hîc de poſteriori diſputabimus: nam priori modo non impeditur propriè effectus, ſed ipſa cenſura omninò nulla eſt; vnde mirum non eſt, ſi nullum habeat effectum. Poſteriori autem modo propriè impeditur effectus, ſuppoſita cauſa ex ſe ſufficiente ad illum. Explicãdum ergo eſt, an, & quomodo contingere hoc poſſit in cenſura.

2. *Effectus remoti cenſuræ per ſolã prauam voluntatem peccatoris impediri poſſunt.*

Ex qua declaratione intelligitur primò, queſtioné hanc non habere locum in effectibus remotis cenſuræ, quales ſunt fructus omnes, qui per illam intendi, aut ſperari poſſunt; vt ſectione præcedẽti declaratum eſt. Nam omnes illi impediri facilè poſſunt, ne in re ipſa obtineantur, propter ſolam libertatem, & duritiem peccatoris. Et ratio eſt, quia hi effectus non fiunt per ſe ab ipſa cenſura, ſed ſolùm quaſi excitando mentem, & voluntatem, cui excitationi voA luntas reſiſtere poteſt. Dico autem, hos effectus poſſe impediri, non tamen inculpabiliter impediri, quod in hac quæſtione præcipue inquirimus, vt infra dicam: ſed in hoc etiam reſolutio eſt manifeſta quoad hos effectus: nam ſi voluntariè & liberè impediantur, id non poteſt fieri ſine culpa, quia intrinſecè malum eſt in contumacia voluntariè perſeuerare: aliquando verò poſſunt impediri ex impotentia, ſine voluntate, & tunc fiet ſine noua culpa, quia ſaltem fiet ſine contumacia. Vnde quoad merè internos & ſpirituales effectus, qui ſunt interna contritio, & reſipiſcentia, & conſequenter ſalus animæ, & gloria Dei, quoad hoc (inquam) non contingit, niſi vel caſu ali-

B quo, in quo antequam homo aduertat ſtatum, & periculum ſuum, & quid agere debeat, vita, vel ratione priuatur, & conſequenter poteſtate reſipiſcendi, vel quia propter ignorantiam cenſuræ homo ab illa non mouetur, vt reſipiſcat. Poteſt enim cenſura ferri in ignorantem, vt ſuprà diximus: quandiu autem ignoratur, nihil operari poteſt quoad hos effectus, cùm ſolùm operetur excitando, & mouendo affectum, qui modus operandi eſt media cognitione. At verò ſi homo habeat cognitionem cenſuræ, & tempus reſipiſcẽdi non poteſt ſine noua culpa hunc cenſuræ effectum abſolutè, & ſimpliciter impedire, cùm contumaciam ſuam corrigere teneatur.

Dico autem, *Abſolutè, & ſimpliciter*, id eſt, toto tẽ- 3.

Poteſt quis ſine noua culpa hunc effectum impedire, ex breuitate temporis vel impotentia morali.

C pore vitæ, aut diuturno, nam quãuis hic effectus voluntariè impediatur per breuem moram, fortaſsè non ſemper erit noua culpa quia hæc obligatio non eſt ita vrgens, vt ſtatim ſine vlla mora ſub reatu nouæ culpæ mortalis executioni mandanda ſit, quia hoc neque eſt humanum, neque in ipſa forma cenſuræ continetur, nec ratione aliqua efficaci conuinci poteſt: quare, ſi quis poſt cognitam cenſuram ſibi latam, non habeat nouam voluntatem manendi in contumacia (hæc enim ſemper nouum peccatum erit) ſed ſolùm non habeat ſtatim voluntatem obediendi, quod ſibi præcipitur ſed circa alia occupetur, aut aliquid temporis ſumat ad cogitandum, & deliberandum, quid, & quomodo ſibi agendum ſit, non proptereà ſtatim nouum peccatum committeret. Cauen-

D dum tamen eſt, ne nimia ſit mora; nam hæc ſine dubio eſt contraria fini, & intentioni cenſuræ, ita vt, licèt quod diximus verum ſit, phyſicè conſiderando moram temporis, nihilominùs abſolutè dici poſſit, omnem moralem moram in hoc negotio eſſe peccaminoſam; quia, cùm cenſura iam ſupponat contumaciam, quidquid illi moraliter additur, rationem maioris contumaciæ habet: vnde, ſi nouo affectu fuerit voluntaria, nouum peccatum erit. Quanta verò futura ſit mora, vt noua, & moralis cenſenda ſit, prudentis iudicio relinquendum eſt, conſiderata materia cenſuræ, & occurrentibus circunſtantijs.

Quoad externos verò effectus, reſtituendi, ſoluendi, aut ſimiles, faciliùs poteſt huiuſmodi impedimen- 4.

E tum ſine culpa interuenire, propter moralem impotentiam, vt per ſe manifeſtum eſt. De qua impotentia non poſſumus hîc generalem regulam tradere, ſed ex vnaquaque materia petenda eſt ratio talis impotentiæ, & quid ad illam requiratur. Aduertendum eſt autem, hîc non eſſe ſermonem de impotentia, quæ antecedit cenſuram ferendam: nam hæc non ſolùm impedit effectum, ſed etiam ipſam cenſuram, ne valida ſit, quia iam non fundatur in vera contumacia; iuxta ſuperiùs dicta: ſed loquimur de impotentia, quæ poſt iam latam, & contractam cenſuram conſequuta eſt, illa enim, quamuis non ſtatim cenſuram auferat, vt ſequenti diſp. dicemus, ſufficit tamen, vt ſine culpa impediat prædictos cenſuræ effectus, cùm nemo peccet in eo, quod propter impotentiam omittit.

5. *Effectus immediatè à cenſura manantes nullo modo impediri poſſunt illa manente.*

Secundò ſequitur ex declaratione tituli ſuprà poſita, effectus illos, qui immediatè, & per ſe fiunt, & executioni mandantur per ipſam cenſuram, nullo modo impediri poſſe, neque ſine culpa, neque cum culpa eius qui cenſura ligatur, quod ſecus eſt in aliis effectibus, qui fiunt media obligatione ipſius peccatoris. Declaratur prior pars, nam hi effectus ſunt per ſe, & non tantùm per accidens, vt oſtendimus. Rurſus cenſura ipſa ex ſe affert ſecum executionem, iuxta cap. *Paſtoralis*. Et alioqui huiuſmodi effectus non pendent ex conſenſu, voluntate, aut ſcientia ipſius peccatoris: ergo non eſt vnde tales effectus poſſint impediri: non enim ex parte ſubiecti, in quod cenſura operatur, vt ratio facta oſtendit: neque etiam ex parte ferentis cenſuram, cùm in eo ſit voluntas, & poteſtas, vt ſupponimus; neq; ex parte alicuius medij, vel diſtantiæ, aut ſimilis impedimenti, cùm cenſura in abſentem, & quantumuis diſtantem, vel ignorantem operari poſſit, vt ſuprà oſtenſum eſt, cumque modus operandi illius ſit, quaſi incorporeus, & inuiſibilis, eò quòd purè moralis ſit, in quo modo operandi huiuſmodi impedimenta interuenire non poſſunt. Neque etiam hîc fingi poteſt reſiſtentia potentioris cauſæ, quæ hunc effectum impediat; nam neq; talis cauſa ratione aliqua oſtendi poteſt; neque in re de qua agimus interuenire poteſt; cauſa enim potentior impedire poſſet ipſam cenſuram tollendo iuriſdictionem, vel alio ſimili modo, tamen ſuppoſito valore cẽſuræ, &, vt ita dicam, in ſenſu compoſito, nulla cauſa ſuperior habet iuriſdictionem ad impediendum hunc effectum, cùm ſit quaſi de intrinſeca ratione ipſius cenſuræ, nec poteſt intercedere inſufficientia, quia etiamſi iniuſta ſit, dummodò ſit valida, habebit hunc effectum, vt ex ſuperioribus conſtat.

6. *Exceptio à regula.*

Poteſt verò excipi ab hac generali regula caſus ſuprà tractatus de priuatione iuriſdictionis per cenſuram, nam hic effectus ex illis eſt, qui immediatè, & efficaciter fiunt per ipſam cenſuram, & nihilominùs, ſi excommunicatus, v.g. ſit ignoratus, & occultus, toleratus tamen publicè, non ita priuatur iuriſdictione, quin acta eius teneant ex prouidentia Eccleſiæ propter commune bonum, iuxta leg. *Barbatius*, ff. de Offic. Prætoris. Dici verò poteſt, hanc non eſſe propriam exceptionem, nam ille in ſe, & (vt ſic dicam) in habitu priuatus eſt iuriſdictione, in tali verò vſu, ſeu actu publico Eccleſia illã ſupplet, & quaſi actualiter influit, non obſtante cenſura, vt talis actus valorem habere poſſit, quia ita expedit communi bono, vt dictum eſt. De quo vide Caſtrum lib. 2. de lege pœnali, cap. 15. circa ſecundam concluſionem finalem, & quæ ibi adducit.

Caſtro.

De effectibus mediatè à cenſura manantibus.

7.

ALtera pars de alio genere effectuum probatur facilè. Duo enim ſunt in huiuſmodi effectibus. Vnum eſt obligatio ad aliquid agendum, vel non agendum, vt ad non communicandum, vel quid ſimile: aliud eſt executio talis obligationis, ſcilicet, non communicare, &c. Quantum ad primum æquiparatur ferè hic effectus cum alijs, de quibus in proximo puncto dictum eſt, quia cenſura per ſeipſam inducit hanc obligationem, abſque miniſterio, vel conſenſu eius qui cenſura ligatur: & ideò quoad hanc partem, etiam hic effectus impediri non poteſt. Solùm quoad caſum ignorantiæ poteſt conſtitui diſcrimen, nam, licèt hæc obligatio non requirat conſenſum; requirit tamen cognitionem; & ideò ſi quis inuincibiliter ignoret ſe eſſe cenſura ligatum, impeditur hæc obligatio, ſiue dicamus, eam pro tunc non oriri, ſiue excuſari hominem, ne contra illam

Obligatio ad hos effectus ſi nõ ſit ignorãtia non poteſt impediri.

A agat, quod parum refert, nam quod attinet ad rem moralem eodem reuoluitur.

8. *Effectus hi poſſunt per ligatum impediri.*

Quantum verò ad ſecũdum, poteſt ſine dubio hic effectus impediri per voluntatem ipſius, qui cenſura ligatus eſt; quia ex vi ſolius cẽſuræ non cogitur, quaſi phyſicè (vt ſic dicam) vt hunc effectum exequatur, ſed voluntariè, & humano more illum exequi debet: ergo per eandem voluntatem, & libertatem poteſt illum non exequi, atque ita impedire huiuſmodi effectum. Veruntamen hoc per ſe loquendò, & ex vi cenſuræ non fit ſine culpa, & graui, quandóquidem cenſura ex genere ſuo ad ſui obſeruationem grauiter obligat; & ideò, niſi ex leuitate materiæ culpa minuatur, ex genere ſuo huiuſmodi tranſgreſſio grauis

Non tamen per ſe loquendo ſine culpa.

B eſt, & mortalis. Non debet autem, nec poteſt hæc culpa inter effectus cenſuræ computari, quia nec per ſe ſequitur, neq; intenditur, nec cenſura præbet moralem occaſionem illius, ſed alter ex malitia ſua occaſionem ſumit: ſicut lex non eſt cauſa culpæ, etiamſi per eius tranſgreſſionem committatur; eſt enim lex iuſta & ſancta, vt ait Paulus, licèt, qui ea malè vtitur, prauus ſit: ita ergo cenſura bona eſt, & ideò non eſt cauſa culpæ, licèt per eius violationem committatur.

Hæc autem culpa, & pœna, quæ aliquãdo pro illa fertur non poteſt dici effectus cenſuræ.

9.

Solet autem propter hanc culpã noua cenſura, vel nouum impedimentum Eccleſiaſticum incurri, vt excommunicatus celebrans ſit irregularis, & communicatus cum excommunicato incurrit excommunicationem minorem, & hoc modo dici ſolet irre-

C gularitas interdum eſſe effectus cenſuræ, & vna cenſura alterius. Veruntamen neque hîc propriè inter effectus numerandus eſt, tum, quia eſt valde remotus, & noua lege, aut ſententia impoſitus, & non ex vi prioris cenſuræ; tum etiam, quia culpa, quæ ibi interponitur, propter quam hæc noua pœna imponitur, non eſt effectus cenſuræ, vt dixi: ergo neq; ipſa pœna, quæ magis remotè comparatur ad priorem cenſuram, & per nouam voluntatem ſuperioris fit, poteſt dici propriè effectus talis cenſuræ. Ac tandem, quidquid ſit de hoc modo loquendi, hîc non poſſumus commodè de huiuſmodi pœna dicere, quia nulla eſt certa, quæ ex violatione cenſuræ in communi naſcatur, ſed in ſingulis cenſuris, iuxta varios modos violandi illas, oriuntur variæ pœnæ, & reſpectu alicuius

D ſpecialis tranſgreſſionis fieri poteſt, vt nulla talis pœna ſit ipſo iure impoſita, ac propterea hæc omnia cõmodiùs declarabuntur in ſingulis cenſuris, & explicando varios modos peccandi contra illas.

10. *Per accidens poſſunt hi effectus ſine culpa impediri.*

Alio tandem modo poteſt impediri, ſeu non dari executioni hic effectus cenſuræ ſine culpa eius, qui cenſura ligatus eſt, & hoc ſolùm eſt, quod hic indiget declaratione. In qua re hanc in primis ſtatuo generalem regulam, ſcilicet, hoc nunquam poſſe accidere per ſe ſecundùm moralem conſiderationem, ſed ſolùm per accidens ſtante cenſura in ſua vi. Illud voco per ſe fieri morali conſideratione, quod ex certa ſcientia, & libera voluntate fit; per accidens autem dicetur fieri, quod, vel propter ignorantiam, vel pro-

E pter impotentiam, ſeu vim phyſicã, aut moralem fit. Ex qua declaratione facilè conſtat propoſita regula: nam cenſura ex ſe obligationem inducit: ergo, ſi ſeruari poteſt, & ſufficiens cognitio interuenit, fieri non poteſt, vt abſque culpa violetur. Dixit autem, *Stante cenſura in ſua vi*, quia, ſi ſit aliquo modo ſuſpenſa, vel impedita, iam tunc ea ratione etiam eius obligatio poterit eſſe ſuſpenſa, & conſequenter tunc poterit ſine culpa hic effectus impediri, ſeu non mandari executioni. Quod etiam poterit per accidens contingere propter ignorantiam, vel impotentiam, etiam dum cenſura in ſua vi permanet, & quantum in ſe eſt, obligationem inducit. Igitur hæc tria explicanda ſuperſunt, ſcilicet, quomodo contingat per ignorantiam, &

tiam, & quomodo per impotentiam, & quo item modo poſſit vis cenſuræ ſuſpendi, vel impediri.

Per ignorantiam poſſe hos effectus ſine culpa impediri.

11. Circa primum punctum de ignorantia ferè nihil noui dicendum occurrit, ſed generales regulæ de ignorantia ſuperiùs inſinuatæ applicandæ ſunt. Nam cenſura quoad hunc effectum ſolùm habet vim cuiuſdam Eccleſiaſtici præcepti, vt in ſequenti puncto ampliùs declarabo; & ideò, ita poteſt ignorantia excuſare à culpa in eius tranſgreſſione, ſicut in aliis Eccleſiaſticis præceptis. Vt ergo talis ignorantia excuſet, oportet in primis, vt inuincibilis ſit; nam, ſi ſit culpabilis non excuſabit, cùm ipſa tunc voluntaria ſit, & in ea conſequenter ſit voluntarius effectus ſubſequens. Quando verò ſit iudicanda inuincibilis, quando vero culpabilis, iuxta regulas ſuperiùs poſitas diſp. 5. ſect. vlt. iudicandum eſt. Nam quæ ibi diximus circa tranſgreſſionem legis, cui eſt annexa cenſura, eâdem proportione locum habent in tranſgreſſione ipſius cenſuræ: & omnes modi ignorantiæ ibi inſinuati, poſſunt etiam hîc interuenire.

12. *Varij modi ignorãtiæ proponuntur.* Nam primò poteſt interdum hæc eſſe ignorantia iuris, vt ſi quis ignoret eſſe prohibitum ex vi interdicti audire Miſſam in die feſto in loco interdicto: aut poteſt eſſe ignorantia facti, vt ſi quis ignoret hunc locum eſſe interdictum: & vtraque excuſat, ſi inuincibilis ſit, vt eſſe poteſt; & neutra, ſi vincibilis; quamuis faciliùs admittatur, & præſumatur ignorantia inuincibilis in facto, quàm in iure, vt ſuprà etiam dictum eſt. Rurſus poteſt ignorantia hæc interdum eſſe quoad habitum, & actum primum, vt in exemplis poſitis: interdum verò ſolùm actualis inconſideratio, vt cùm quis omninò oblitus quòd excommunicatus ſit, celebrat, quæ inconſideratio perinde efficax eſt ad excuſandum à culpa, ac totalis ignorantia, ſi æquè inuoluntaria ſit. Quod eſt valde aduertendum ad indicandum de irregularitate, vel de alia noua cenſura incurſa per violationem cenſuræ; nam quacunque ratione talis violatio excuſetur à culpa, vel propter ſolam naturalem inconſiderationem, excuſabitur noua cenſura, vel etiam illa irregularitas, quæ non niſi propter talem culpam imponitur, vt ſuo loco latiùs dicemus.

13. *Ignorãtia excuſans debet eſſe in ipſo cẽſura ligato.* Vltimò circa hunc punctum de ignorantia aduertendum eſt, aliud eſſe cenſuram, vel effectum eius ignorari ab ipſo, qui ligatus eſt, aliud verò eſſe occultum, vel incognitum aliis. Nam quæ diximus procedunt de propria ignorantia, quæ reddit actum ipſius operantis inuoluntarium, & ideò excuſat. At verò, quòd ignorantia ſit occulta, aut ab aliis ignorata non excuſat ipſum ligatum quominùs cenſuram ſeruare, & effectus eius exequi debeat, per ſe loquendo. Quia quòd cenſura ſit occulta, ſeu nõn ſit denunciata, aut publicè promulgata, nihil minuit de valore, & efficacia eius; nam denunciatio, vt dicitur in c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appell. non ligat de nouo, vnde nec per ſe auget obligationem ipſius ligati, nec tam fit propter ipſum, quàm propter alios, vt & poſſint, & debeant excommunicatum, v.g. vitare, vel alio modo ad ipſos pertinente cenſuram ſeruare, maximè poſt Extrau. *Ad euitanda ſcandala.* De qua infrà in materia de Excom. latè dicturi ſumus, vbi etiam explicabimus, quo modo excommunicatus non denunciatus, ſeu occultus teneatur ipſe abſtinere, cùm alij non teneantur ipſum vitare, & quomodo hæc duo inter ſe cohæreant. Nunc vbi in genere agimus, ſatis ſit generatim dicere, eum, qui occultè ligatus eſt, ex hoc ſolo capite, quòd eius cenſura eſt ignorata ab aliis, non excuſari efficiendo actum per cenſuram prohibitũ. An verò ex alio capite, ſcilicet propter ius, vel commodum aliorum interdum non ſit cenſendus

A prohibitus talis actus vſque ad denunciationem in citato loco dicendum eſt, & in diſcurſu huius ſectionis aliquid attingemus.

Per quam impotentiam poſſunt effectus cenſuræ impediri.

Circa ſecundum punctum de impotentia, ſi illa ſit phyſica, & totalis, vt ſic dicam, nulla eſt difficultas, quia tunc actio prorſus eſt inuoluntaria; vt ſi excommunicatus per vim cogatur adeſſe ſacrificio Miſſæ, vel aliud ſimile opus facere, quod etiam definitum eſt in c. *Sacris*, de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt. Difficultas ergo ſolùm eſt de impotentia morali, quæ intercedere cenſetur in his, quæ ſine magno B incommodo, & difficultate vitari non poſſunt. Quod primò accidere poteſt ex cauſa extrinſeca inferente metum, & comminantem mortem, vel aliud ſimile nocumentum, niſi aliquid agatur, quod ex vi cenſuræ prohibetur. Deinde ex aliis circunſtantiis, vel occaſione oriri poteſt morale periculum alicuius grauis nocumenti temporalis, vt infamiæ grauis, vel alterius ſimilis. Item aliquando poteſt timeri ſcandalum aliorum & in omnibus his caſibus eſt difficultas, quia verò res eſt grauis, meliùs ſectione ſequente expeditur. 14.

C

SECTIO III.

Vtrùm Metus impedire valeat effectum cenſuræ, ita vt ſine culpa omittatur.

Aliquorum opinio fuit propter metum nunquam licere agere quidpiam prohibitum per cenſuram, etiamſi malum, quod timetur, ſi ipſa mors, & metus ipſe tam grauis ſit, vt in virum conſtantem cadere poſſit. Ita ſentiunt multi auctores, qui tamen non in genere de omni cenſura, nec de omni effectu loquuntur; ſed de communicatione cum excommunicato, quam putant eſſe ita intrinſecè malam, vt propter nullum metum licere poſſit. Ita ſentit Alex. Alenſ. 4. p. q. 81. memb. 6. art. 2. aliàs q. 23. memb. 1. art. 6. § 2. Qui non tantùm de communicatione in ſacris, ſed abſolutè de excommunicatione cum excommunicato loquitur, & non tam ex parte ipſius excommunicati, quàm ex parte aliorum; tamen inde à fortiori colligitur, idem dicendum eſſe de excommunicato, & ex ſimilitudine rationis de quocunque ligato per cenſuram, ad proprios actus cum proportione comparatam. Adhibet verò limitationem, ſcilicet, ſi ſufficiente deliberatione, & conſideratione id faciat, nam tunc, ait, non facit ſine contemptu. Hęc tamen ratio infirma eſt, nam, qui ex ſolo metu facit, licèt voluntariè, violenter facit, & ideò non contemnit, imò ipſe metus, quantum eſt ex ſe excludit contemptum, ſi aliunde non proueniat. Eandem verò ſententiam indicat D. Thom. quodlibeto 1. art. 9. & in 4. diſt. 18. q. 2. artic. 4. quæſtiuncula tertia ad primum, & ibi Durand. q. 5. ad 3. Gabr. p. 3. dub. 4. & inclinat Rich. art. 6. q. 2. ad 1. & Caietan. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 125. & Petr. Soto lect. 3. de excom. Vbi etiam de communicatione extra diuina ait, non excuſari à culpa veniali, licèt propter metum mortis fiat, quia veniale peccatum, etiam propter vitandam mortem, faciendum non eſt. Hoc verò improbabile cenſeo, vt à fortiori conſtabit ex dicendis. Nec enim quiſque dicit peccatum veniale poſſe fieri ad vitandam mortem, ſed periculum mortis ita ſuſpendere obligationem legis, vt quod aliàs eſſet peccatum veniale, iam tunc non ſit; nam ſi peccatum veniale eſt, & non eſt de re intrinſecè mala, ſignum eſt obligationem eſſe ſatis leuem; ideóque non ſolùm propter 1. Alenſ. D E D. Thom. Durand. Gabr. Richard. Caiet. Pet. Soto.

K 4 periculum

periculum mortis, ſed etiam propter minorem cauſam poſſe ſuſpendi, ſeu ceſſare. Tandem prædictam communem ſententiam tenet Adria. quodlib. 1. art. 3. & in 4. q. 5. de Clauibus, vbi refert alios Canoniſtas, præſertim Abbatem d. cap. *Sacris*, circa finem. Idem tandem tenet Couarr. dict. §. 3. n. 9. referens aliquos, quamuis aliis locis infrà citandis, vel hoc limitare, vel non ſatis conſequenter loqui videatur. A

Adrian. Couarr.

2. Fundamentum huius ſententiæ ſumitur ex c. *Sacris* de His, quæ vi, vbi ſimul dicitur, communicationem factam cum excommunicato per vim, excuſare à culpa; factam autem per metum, non excuſare, quia prior eſt ſimpliciter inuoluntaria, poſterior verò ſimpliciter voluntaria eſt, & ideò à mortali peccato non excuſat. Ratio verò reddi poteſt, quia hæc prohibitio cenſuræ grauiſſima eſt, & ideò obligat, non obſtante quocunque metu. B

3. Sed hæc ſententia magna moderatione indiget, quia præcisè ſiſtendo in his, quæ prohibentur per cenſuram, quatenùs ſic prohibita ſunt, non videtur illa ſententia poſſe ſuſtineri: diſtinguenda ergo eſt in præſenti duplex actio, quæ poſita cenſura prohibita manet: vna intelligi poteſt intrinſecè mala, ſuppoſita cenſura; alia non intrinſecè, ſed ſolùm quia prohibita, vt, v. g. Sacerdotem excommunicatum, vel ſuſpenſum publicè, audire ſacramentum confeſſionis, & abſoluere, aut excommunicare alium intrinſecè malum eſt, quia eſt intentare ſacramentum, quod nullum futurum eſt ex defectu iuriſdictionis, at verò eundem ſacerdotem facere ſacrum, non eſt intrinſecè malum, ſed ſolùm quia prohibitum, quantum eſt ex vi cenſuræ; quod ideò addo, quia ſi talis ſacerdos ſit in peccato mortali, inde erit actio intrinſecè mala, vel etiam, ſi ſequatur ſcandalum; hæc tamē nō ſunt per ſe annexa cenſuræ, prout nunc loquimur. C

Quædam notanda pro dubij reſolutione.

4. Rurſus, diſtinguendum eſt de metu, ſi incutiatur in odium religionis, poteſtatis, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, aut in eius contemptum, vel, ſi ſolùm incutitur propter alias cauſas, aut rationes humanas. Neque enim neceſſe eſt, vt hoc ipſo, quòd metus incutitur ad agendum aliquid contra prohibitionem cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſit in odium, aut contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſed aliquando poteſt eſſe propter delectationem, vt, ſi quis per metum cogat excommunicatum, vt ſecum confabuletur vel ludat, & perinde eſt, ſi è conuerſo ipſe excommunicatus alios cogat ad ſecum communicandum. Interdum etiam poteſt hoc fieri propter auaritiam, vel temporale lucrum, vt ſi quis metu mortis cogat ſacerdotem tempore interdicti facere ſacrum propter aliquod temporale lucrum, vel vt excuſet aliquas expenſas. Et multa alia ſimilia motiua poſſunt facilè excogitari in inferendo hoc metu, quæ per ſe non cedant in contemptum Eccleſiæ. D

5. Quando ergo ex ſuppoſitione cenſuræ reſultat in actione aliqua circunſtantia, ratione cuius eſt intrinſecè mala, tunc manifeſtum eſt, ob nullum metum fieri poſſe, quia non obſtante metu actio manet eiuſdem naturæ, & cum iiſdem circunſtantiis: nam metus non confert iuriſdictionem, ſi cenſura illam abſtulit, & idem eſt in ſimilibus: ergo, non obſtante metu, actio manet intrinſecè mala: ergo non poteſt licitè fieri etiam propter vitandam mortem. Quod non ſolùm verum eſt de malitia graui, quæ peccatum mortale conſtituat; ſed etiam de veniali, quia etiam leue mendacium propter vllum malum vitandum, dici non poteſt. Hoc enim modo eſt vniuerſalis illa regula Apoſtoli, *Non ſunt facienda mala, vt veniant bona*; eſſet enim aperta repugnantia in terminis: nam ſi eſſent facienda, ſcilicet, licitè, & ſecundùm rectam rationem, iam non eſſent mala. E

Quando ex cenſura reſultat in actione circunſtantia intrinſecè mala, propter nullum metum fieri poteſt.

Deinde, quando metus infertur in odium, vel contemptum Eccleſiæ, tunc nunquam licet ob metum agere, quod per cenſuram prohibitum eſt. Hoc etiam eſt per ſe notum quia nullam legem Eccleſiaſticam licitum eſt tranſgredi ob huiuſmodi metum, quia eſſet, vel virtualiter negare fidem exteriùs, vel virtute contemnere, & contemptori cooperari. Atque ita intelligunt multi factum Herminigildi, qui potiùs mori voluit, quàm Euchariſtiam ab hæretico ſumere cap. *Superueniēte*, 1. q. 1. & c. vlt. 24. q. 1. ex Greg. lib. 3. Dial. c. 31. Atque ita tandem limitare videtur priorem ſententiam Adrian. quodlib. 6. art. 2. ad ſecundam rationem. Veruntamen in his duabus propoſitionibus nihil ſpeciale cenſuræ attribuitur, nam in omni genere actionis verum eſt, quod ſi ex aliqua mutatione obiecti, vel circunſtantiarum reddatur intrinſecè mala, fieri non poſſet propter cauendum quodcunque damnum temporale. Vt in actionibus etiam forenſibus, ſi quis priuetur iuriſdictione, quam anteà habebat, iam non licebit illi ob vitandum temporale incommodum, aut quacunque alia ratione actionem eius exercere. Simili modo, in quacunque re prohibita per legem, præſertim Eccleſiaſticam, verum eſt, ſi in contemptum eius inferatur metus, non licere ea de cauſa tranſgredi legem, vt ſuprà tactum eſt, & in materia de Legibus latiùs eſt dicendum. Hæc igitur duo non ex propria ratione cenſuræ, ſed ex generalibus principiis rerum moralium oriuntur. 6.

Si metus in odium, vel cōtemptum Eccleſiæ inferatur, tūc ob illud nunquam licet facere rē cenſura prohibitam.

Gregor. Adrian.

Tertiò igitur dicendum eſt, ob vitandum graue detrimentum, quod moraliter timetur per externam coactionem, ſeu comminationem fieri poteſt abſque peccato id, quod per cenſuram prohibitum erat. Hæc aſſertio intelligitur per ſe loquendo, id eſt, ſecluſo ſcandalo, iniuria religionis, & ſimilibus. Eam tenet Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 4. & ſumitur etiam ex Palad. d. 18. q. 7. art. 2. & ex parte idem ſentit Maior ibi q. 4. ſcilicet, quantum ad illos actus, qui prohibentur per cenſuram de iure humano, & non de iure diuino: putat autem ipſe aliquos eſſe prohibitos iure diuino, & ideò in illis negat hanc aſſertionem. Sed, & fundamentum illud falſum eſt, per ſe loquendo, de actu non per ſe & intrinſecè malo, ſed ſolùm, quia prohibito, de quo nunc loquimur, nam de priori iam in prima propoſitione dictum eſt. In hoc igitur ſenſu loquendo, nullus actus prohibetur iure diuino ex vi cenſuræ, ſed tantùm iure Eccleſiaſtico, vt ſtatim oſtendam ex principiis poſitis in initio huius materiæ. Et prætereà, etiamſi hìc interueniret ius diuinum poſitiuum, & non naturale, non inde fieret obligare ſemper cum tanto detrimento, vt periculo mortis, v. g. vel ſimili: nam etiam ius diuinum poſitiuum poteſt in hoc moderationem habere, & non ſemper cum tanto rigore obligare, de quo aliàs. Vnde eandem ſententiam abſolutè, & ſine reſtrinctione tenet Syluest. verb. *Excommunicatio*, 5. q. 14. & Angel. *Excommunicatio*, 8. n. 18. & Nau. in c. *Inter verba*, prælud. 3. n. 4. qui omnes in ſpecie loquuntur de communicantibus cum excommunicato, etiam in ſacris; tamen ratio procedit de excommunicato, & conſequenter de omni cenſura, & de omni actu eius, qui ſolùm ſit malus quia prohibitus. 7.

Ob vitandum graue detrimentum, fieri poteſt licitè quod ſua cenſura prohibetur.

Soto. Palud. Maior. Syluest. Angel. Nauarr.

Eſt autem ratio, quia lex poſitiua, præſertim humana, non obligat cum tanto rigore, vt cum grauiſſimo detrimento, vel periculo ſeruanda ſit; ſed tota hæc prohibitio, qua homo cenſura ligatus prohibetur hos, vel illos actus facere eſt, merè poſitiua, & Eccleſiaſtica: ergo in caſu prædicti metus, & periculi ceſſat. Maior eſt veluti axioma quoddam receptum in materia de Legibus: iam enim excluſimus peculiarem caſum, quando violatio legis cederet in contemptum eius, vel Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſub quo compre- 8.

Ratio concluſionis.

comprehendimus omnem cauſam,ſeu rationem publicam boni communis, propter quod, ſi moralis occaſio id poſtulauerit, poteſt lex humana obligare etiam cum periculo mortis. Tamen extra hunc ſpecialem euentum lex humana, per ſe loquendo,& regulariter; non ita obligat, etiamſi Eccleſiaſtica ſit, quia, vel in Eccleſia non eſt tanta poteſtas ad obligandum cum eo rigore,vel quia, etiamſi ſit, ex ſuaui & prudenti prouidentia non vtitur illa, abſque vrgente neceſſitate, quia neque ad commune bonum neceſſarium eſt,neque expedit:& ideò omnes ſapientes ita interpretantur huiuſmodi leges. Minor autem probata eſt in principio huius materiæ, vbi oſtendimus, omnes effectus cenſuræ immediatè & per ſe pertinere ad ius humanum, & non ad diuinum. Et probatur facilè, quia vel hoc ius diuinum eſt poſitiuum,& oportet illud oſtendere, nullibi enim extat, aut eſt naturale intrinſecè ortum ex aliqua circunſtantia, vel indecentia, quam cenſura ſecum afferat, & hoc etiam dici non poteſt, quid enim eſt, cur ex natura rei malum ſit,quòd excommunicatus Miſſam audiat,niſi Eccleſia hoc illi prohiberet.

9. *Euaſioni occurritur.*

Dices,in ipſa cenſura intrinſecè includi hanc prohibitionem,& ideò illud ius diuinum, quod præcipit Eccleſiæ obedire, ad hoc etiam obligare. Reſpondetur illud eſt remotè,quo modo ius diuinum & naturale obligat ad ſeruandas omnes leges humanas, tamen proximè Eccleſiaſtica prohibitio eſt quæ obligat. quæ prohibitio in ipſa cenſura intrinſecè includitur, nihil enim aliud eſt cenſura, quam morale quoddam vinculum ex quibuſdam priuationibus, & prohibitionibus moralibus ab Eccleſia confectum,vt in medicinalem pœnam pro contumacia infligatur; eſt ergo tota hæc prohibitio poſitiua & Eccleſiaſtica. Et confirmatur,nam communicatio cum excommunicato etiam in ſacris eſt prohibita iure humano: ergo & aliæ actiones, quæ non includunt intrinſecè crimen, aut malitiam, quæ ex vi cenſuræ prohibentur,vel ipſi ligato, vel aliis, erunt prohibitæ iure humano.Conſequentia ab omnibus admittitur, antecedens verò patet. quia illa communicatio non eſt intrinſecè mala, aliquando enim eſt licita, etiam iure antiquo,vt patet ex c.*Cùm non ab homine*, de Sent.excomm.& ex nouo iure Extrau.*Ad euitanda*,licita eſt quandiu excommunicatus non eſt denunciatus,quod etiam eſt ſignum eam non eſſe de iure diuino poſitiuo, cùm Eccleſia eam limitet, vel ampliet, prout expedire cenſet.

10. *Cap. Sacris, quod erat fundamentū contrariæ ſententiæ ſatisfit.*

Ad fundamentum contrariæ ſententiæ,quod præcipuè ſumitur ex c.*Sacris*,reſpondetur,Pontificem in eo textu non conſtituere vniuerſalem regulam negatiuam, ſcilicet, metum nunquam in hac materia excuſare à peccato mortali, & nona cenſura, ſed de abſoluta vi regulam generalem affirmatiuam conſtituere, ſemper excuſare à culpa, & conſequenter à cenſura. Quod ergo ſubdit metum non excuſare, proportionatè intelligendum eſt per ſolam contradictionem,non per contrarietatem, id eſt, non ſemper excuſare:non verò quòd nunquam excuſet. Mens ergo Pontificis fuit docere, metum ex ſe non habere illam efficaciam, quam habet vis ad impediendam cenſuram, quia non ſemper excuſat à culpa mortali, ſicut illa;ſimúlque docere voluit, quoties metus non excuſat à culpa mortali contra Eccleſiæ prohibitionem de non communicando cum excommunicato, non excuſare à cenſura.

11. Quando autem talis metus non excuſat à peccato mortali non declarat Pontifex, ſed id explicandum relinquit interpretib. Intelligi ergo poteſt, tunc non excuſare, quando communicatio intrinſecè includit malitiam,vt eſt communicatio cum iniuria fidei, vel

A contemptu cenſuræ, vel communicatio in crimine; propter quod cenſura lata eſt, ſeu in contumacia: & in vniuerſum communicatio, quæ eſt cum cooperatione ad actum malum, & cenſuræ contrarium,nam talis cooperatio ſemper eſt intrinſecè mala, qualis eſſet dare Euchariſtiam excommunicato denunciato petenti cū comminatione mortis; id enim nunquam liceret, quia aliunde iam habet intrinſecam malitiam: & ideò pertinet ad primum membrum in prima propoſitione poſitum.Quod maximè certum eſt, quando peccatum, non obſtante metu, directè eſt contra ipſam cenſuram, vel Eccleſiaſticam poteſtatem, vnde manat:nā tunc non obſtante metu, ipſum Eccleſiaſticum præceptum obligat, cui annexa eſt

B cenſura. At verò quando peccatum non eſt contra cenſuram,ſed aliunde,ſcilicet, contra dignitatem ſacramenti, vel aliquid huiuſmdi,tunc probabiliter dici poteſt ſpecialem prohibitionem Eccleſiaſticam ceſſare; & conſequenter cenſuram illi annexam excuſari, vt latiùs explicabimus agentes in particulari de excommunicatione, & aliis cenſuris. Alia interpretatio illius textus eſt:loqui Pontificē in illa ſecunda parte de metu leui, qui ad excuſandum non ſufficit, ita vt in priori parte illius textus nomine coactionis intelligatur non tantùm abſoluta vis, ſed etiam moralis coactio per metum cadentem in conſtantem virum; in poſteriori verò parte ſermo ſit de quolibet inferiori metu; ita enim nomen coa-

C ctionis interdum in iure ſumi conſtat ex c.*De Iudæis*, 45. diſt. Sed prior expoſitio mihi magis probatur.

Ad rationem illius ſententiæ reſpondetur,etiamſi prohibitio cenſuræ grauis ſit,non tamen ſemper eſſe talem,vt in ſingulis actibus eius executio,& inuiolata obſeruantia ad commune bonum neceſſaria ſit, aut ex oppoſito actu ſequatur grauis offenſio, aut iniuria Eccleſiæ, vel aliquid huiuſmodi, propter quod debuerint obligare fideles ad eam ſeruandam,nō obſtante probabili metu mortis.Imò hinc potiùs fit,non ſolum propter metum mortis:ſed etiam propter metum grauis infamiæ, vel iacturæ temporalium bonorum magni momenti, poſſe excuſari hominē ab hac obligatione ex eodem principio,quòd leges poſitiuæ

12. *Reſpondetur ad rationem contrariæ ſententiæ.*

D non obligant cum tanto rigore extra caſus ſpeciales ſuprà poſitos,quod ex ſequenti pūcto magis cōſtabit.

Ex dictis itaque in præcedenti puncto de periculo proueniente ex metu, à fortiori colligitur quando nō ex metu extrinſecus illato, ſed ex aliis circunſtantiis, vel occaſionibus oritur ſimile detrimentum licitum eſſe propter illud vitandum exercere actionem per cenſuram prohibitam. Ita docent citati auctores, & alij,quos in ſequenti puncto referam,eſt enim vtriuſque ferè eadem ratio.Exempla ſunt,ſi quis ſit excommunicatus omninò occultus,& non poſſit hodie ſtatim abſolutionem obtinere,neque etiā poſſit ſacrum omittere ſine infamia & nota totius populi,tunc licitum eſt ei ſacrum audire,ne ſe prodat, & idem eſt in

13. *Licitum eſſe exercere actionem ſub cenſura prohibitā ad vitandū graue detrimentum, licet nō oriatur ex metu.*

E ſimilibus caſibus. In quibus prudentia opus eſt ad ponderandam,& periculi, & nocumenti grauitatem ex vna parte, & ex alia qualitatem actionis prohibitæ,& circunſtantias eius, vt ita rationabiliter iudicari poſſit, an in tali euentu obligatio cenſuræ, & prohibitio ceſſent: in communi tamen loquendo, non videtur dubium,quin ex hoc capite poſſit ceſſare. Sequitúrque hoc à fortiori ex dictis: nam magis excuſat periculum grauis nocumenti, quaſi ab intrinſeco ortum ex ipſo humanarum rerum ſtatu, quàm extrinſecus illatum; quia extrinſeca coactio, cùm ex directa intētione inducat ad tranſgreſſionem legis, natura ſua maiorem vim infert ipſi legi, & quaſi iniuriam quandam,altera verò neceſſitas,quæ ex ipſis rebus oritur, non ita directè infertur propter tranſgreſ-

ſionem

ſionem legis;ſed ſolum illa exiſtente, actus qui videbatur cenſura prohibitus, ſit medium neceſſarium ad vitandum illud periculum:ergo, ſi prior neceſſitas ex metu proueniens excuſat, multò magis hæc altera. Et confirmatur,nam propter ſimilem occaſionem licet interdum dimittere, quod iure diuino præceptūm erat, vt, ſi non poſſum confiteri vnum peccatum ſine graui infamatione, vel ſine periculo mortis,poſſum illud tacere, & alia confiteri, & ſacerdos habens conſcientiam peccati mortalis, & inopiam confeſſoris, ſi non poteſt abſque graui infamia omittere ſacrum,poteſt illud facere,præmiſſa contritione, & abſque confeſſione:ergo idem erit in præſenti. Neque in hoc eſt ſpecialis difficultas, præter ſuperius tractata,cum his,quæ in ſequenti puncto addemus.

14. *Propter vitandum graue ſcandalum licitū eſſe agere aliquid propter obligationē cenſuræ.*

Vlterius ex dictis ſequitur, etiam propter vitandum graue ſcandalum aliorum, licitum eſſe prætermittere, vel agere aliquid præter obligationem cenſuræ,vt,v.g.audire ſacrum,vel aliquid ſimile,ex cuius omiſſione graue aliquod ſcandalum timetur. Ita tenere multos dixit Nau.in c.1.§.*Labore*, in fi.de Pœn. d.6.ſe verò ait in præſentia nihil pronunciare, id tamen expreſsè affirmat in Sum c.17.n.239.vbi agit de caſu infamiæ ſuprà poſito, ſed à fortiori idem eſt de caſu ſcandali, & ita vtrunque coniunxit Caſtr.lib.2. de Leg.pœnali,c.15.circa 2.concl. & idem docet Soto in 4.d.18.q.2.art.5.vbi ait,grauiſſimum debere eſſe ſcandalum,vt eius euitandi cauſa,hoc liceat,loquitur tamen in ſpecie de ſumptione Euchariſtiæ, vnde videtur ibi corrigere, vel limitare quod d.12.q.1. art. 4.in fin.dixerat, excommunicato etiam occulto non licere propter ſcandalum ad ſacramentum accedere. Ac tandem videtur hæc expreſſa ſententia D. Thomæ 3.part. q.83. art. 6. ad. 2. verbis illis, *Niſi graue ſcandalum timetur*, propter quod euitandum fatetur poſſe aliquando, ſacerdotem excommunicatum ſacrificium perficere quod ſecluſo ſcandalo teneretur omittere. Ratio denique eſt ſæpe tacta, quod leges humanæ, ac poſitiuæ nō obligant cum ſcandalo proximorum.Item, quia maius malum eſt aliorum ſcandalum, quàm infamia propria, ergo, ſi hoc licet ob vitandam propriam infamiam; multò magis propter vitandum graue ſcandalum, ad quod ex præcepto charitatis, quod grauius eſt, & magis obligat, tenemur. Vnde hac ratione licet dare Euchariſtiam occulto peccatori publicè petenti:ergo,&c.

15. *Cou. ſent. & limitatio.*

Contrariam nihilominùs ſententiam tenet Sylu. vt Couar refert in c. *Alma*, 1.p.§. 2.n. 11. qui illud inſinuat verb.*Excommunic.* 3.n 1.§.*Quinto excluditur*, licèt oppoſitum ſentiat in verb.*Euchariſtia*, 2.nu.10. cum Angelo, eod.verb.nu.6. Ipſe verò Cou.ex parte idem ſequitur, dicens, quoad alios actus eſſe veram noſtram ſententiam, non verò quoad vſum ſacramentorum,nam quando aliquis per cenſuram priuatus eſt receptione ſacramentorum, etiamſi cenſura occulta ſit, non poteſt propter vitandum ſcandalum illa recipere, vel Miſſarum ſolennia celebrare, quia ipſa cenſura efficit hominem indignum vſu ſacramentorum præſertim excommunicatio maior, quæ ab vnione fidelium hominem ſeparat, & ideò talis actus eſt contra ius naturale, & diuinum:nunquā ergo licet,etiam propter vitandū ſcandalum. Et quoad hoc conſtituit differentiam inter ipſum excommunicatum,& alios,qui cum ipſo communicant;quia cenſura magis ſeparat excommunicatum à communione, & vſu ſacramentorum, quàm alios à communicando cum illo,vt docuit Gloſſ.in c.*Quoniam*,11.q.3. & ſumitur ex c.*Illud*,de Cl.excom.miniſt.& nos ſuo loco inferiùs dicemus. Sic igitur, etſi propter vitandum ſcandalum licitum ſit ſacramentum ab excommunicato accipere,non tamen licet ipſi excommuni- *Gloſſa.*

cato recipere. Vnde etiam infert cum Adrian. qu. 3. de Clau. nunquam licere dare ſacramentum excommunicato occulto, propter vitandum ſcandalum, quia eſſet cooperatio ad rem intrinſecè malam. Et idem tenet Iacobus de Graff. lib. 1. Deciſ. caſ. conſcient.cap.17.num.12.& ſequent. *Adrian.* *Graffis*

16. Citatur etiam pro hac ſent.Canus,Relect.de Pœnit.p.2. qui ſpecialiter loquitur de abſolutione ſacramentali, in qua id poterit habere verum, quando ex defectu iuriſdictionis abſolutio nulla futura eſt, nam tunc intrinſecè malum eſt talem actum efficere, & ideò nunquam erit licitum propter vitandum ſcandalum,iuxta generalem regulam ſuprà poſitam. Vix tamen poteſt hæc actio eſſe neceſſaria ad vitandum ſcandalum, cùm ſecretiſſimè fiat cum ſolo pœnitente, vel, ſi publicè audiendæ ſint confeſſiones, poteſt quis alias occaſiones quærere, ne tunc illo munere fungatur. Vel certè, ſi tandem non poſſit, & alioqui cenſura ſit occultiſſima, iuxta aliam regulam ſupra poſitā Eccleſia iuriſdictionem confert miniſtro ſic tolerato, quando talem actionem exercet, & ideò, iam tunc actio non erit intrinſecè mala, ſed eadem ratio erit de illa, quæ de aliis. An verò idem ſit dicendum: quando talis excommunicatio miniſtri publica eſt aliis, quamuis pœnitenti ſit occulta, attingemus infrà agentes de excommunicatione: priùs enim oportet exponere nouum ius ſtatutum circa excommunicatos in Extrau. *Ad euitanda*, Conc. Conſtant. quo ſuppoſito vix poteſt talis caſus accidere.

17. *Limitatio Coua. improbatur.*

Opinio autem,ſeu limitatio Couar.nulla ſufficienti ratione fundata eſt,nam cenſura per ſe præcisè conſiderata non ponit in homine peculiarem qualitatem, aut conditionem ab Eccleſiaſtica prohibitione diſtinctam,propter quam receptio ſacramenti iniurioſa illi ſit,ſeu indignè facta, etiamſi Eccleſiaſtica prohibitio aliunde eſſet;ſed oſtenſum eſt, periculū ſcandali grauis ſufficientem cauſam eſſe vt ceſſet prohibitio Eccleſiaſtica: ergo Maior patet tum ex dictis in principio huius materiæ de natura, & inſtitutione cenſuræ, tum etiam ex dictis de operatione ex metu cadente in conſtantem virum;tum etiam,quia is,qui ligatus eſt cenſura, poteſt coram Deo iuſtificari per contritionem, vel etiam per confeſſionem bona fide & diſpoſitione factam:ergo cùm ſit Sanctus, poterit ſancta ſanctè tractare. Aliundè verò,ſupponitur cenſura eſſe occulta,etiam coram hominibus, & ſecundùm publicam exiſtimationem habet ius ſaltem præſumptum ad vſum ſacramentorum:&alioqui ſuſpendatur Eccleſiaſtica prohibitio ob vrgentem occaſionem grauis ſcandali,vt ſupponimus: ergo,nihil fingi poteſt,ob quod illa actio ſit intrinſecè mala, & quicquid dicitur de indignitate, vel morali deformitate, quam ſecum affert cenſura, nihil eſt præter prohibitionem,nec moraliter explicari poteſt, quid aliud ſit, cùm cenſura non ſit moralis malitia,& conſequenter nec deformitas propria, ſed pœna quædam quæ nec ex ſuo genere conſtituit hominem ſimpliciter malum,aut indignum: neque ex tali ſpecie pœnæ, niſi prout includit prohibitionem, quæ in prædicto caſu non obligat, vt oſtenſum eſt. Quanquam enim vſus ſacramentorum, & oblatio ſacrificij ſint actiones grauiſſimæ inter eas, quæ per cenſuram prohibentur,nihilominùs cùm prohibitio ſemper humana ſit, non obligat cum tanto diſpendio grauis ſcandali.

18. Nec refert, quòd excommunicatus dicitur ſegregatus,à communicatione fidelium; quia ſubſtantialiter poteſt non eſſe ſegregatus, nam & habet ſacramentū,ſeu capacitatem baptiſmi, & poteſt eſſe vnitus per fidem viuam; altera verò ſegregatio, quæ eſt in foro Eccleſiæ, re vera nihil eſt, niſi prohibitio, quæ in præſenti caſu ceſſat:quoad aliorum exiſtimationem,

tionem, propterea quod cenſura occulta ſit: quoad A propriam verò, & perſonalem obligationem, propter vrgentem neceſſitatē vitandi ſcandalum graue. Quocirca: in huiuſmodi euentu non ſolùm licet aliis communicare cum excōmunicato; ſed etiam ipſi excommunicato communicare cum aliis, etiā in rebus diuinis, cum propoſitis circunſtantiis: nam licèt verum ſit cenſuram magis obligare ipſum ligatum, quàm alios, quia in eo eſt cauſa cenſuræ, & in eum directè fertur: tamen tota illa maior obligatio poſitiua eſt, & humana, & vinci poteſt, vt ſic dicam, à neceſſitate vitandi ſcandalum graue. Et eadem, vel fortiori ratione, licitum mihi erit tali excommunicato dare ſacramentum, ſi alioqui mihi conſtet, illum ob talē vrgentem neceſſitatem & alioqui dignè diſpoſitū, illud poſtula- B re. Eò vel maximè quòd, ſi res ſit occulta, vt ſupponimus, nō poteſt publicè petenti communio denegari: ſi autem non publicè, ſed occultè petat, iam ceſſabit neceſſitas vitandi ſcandalum. & conſequenter, neque dignè petet, neque erit caſus, in quo nunc verſamur.

19. *Propter quod ſcandalum vitandum liceat actionem prohibitā per cēſurā exercere.* Aduertunt tamen Doctores, quoties de neceſſitate vitandi ſcandali agitur, propriè, & in rigore Theologico eſſe accipiendum pro occaſione, quæ aliis datur committēdi aliquod peccatum, ſiue illud ſit in actione ſimili quale eſſet in præſenti, ſi alij inducerentur ad adulterium, dum intelligunt perſonam Eccleſiaſticam, aut religioſam propter tale crimen eſſe cenſura ligatam, & ideò non ſacrificare, ſiue peccatum ſit in actione diſſimili, vt, ſi inducatur populus ea occaſio- C ne ad murmurandum grauiter, vel ad temerè iudicandum, non ſolùm in ea occaſione, ſed etiam poſteà in aliis vel ad aliquid ſimile. Parum enim refert, quòd peccata ſint huius vel illius ſpeciei, præſertim ſi mortalia ſint, nam per omnia grauiter læditur charitas; & ideò quodlibet ſcandalum huiuſmodi, præſertim publicum, eſt grauiſſimum damnum. Secus verò erit ſi ſcandalum non in eo rigore ſumatur, ſed vulgari more, pro quadam admiratione, quæ ſolet ex aliqua occaſione huiuſmodi (quando noua eſt, & extraordinaria) in plebe excitari, cum frequenti ſermocinatione circa talem effectum, & cauſas eius, quæ omnia, per ſe loquendo, poſſunt contingere ſine peccato, & ideò illud non eſt propriè ſcandalum; & neceſſitas vitandi D illum rumorem non eſſet per ſe ſufficiens ex hoc capite ad excuſandum, niſi inde oriatur alia excuſatio, de vitanda graui infamia, quæ ex huiuſmodi rumore, & frequenti dictitatione facile creari ſolet.

20. *Poſsitne ob publicam neceſſitatem populi exerceri actio per cenſuram prohibita.* Solet autem hîc vlterius quæri, an, ceſſante ſcandalo graui, ob aliquam publicam neceſſitatem populi; liceat interdum facere ſacrum, per cenſuram prohibitum. Eſtque communis caſus de ſacerdote occultè excommunicato, quem in die feſto populus expectat ad audiendū ſacrum, neque habet aliū à quo illud audiat, an poſſit talis ſacerdos licitè illud dicere, etiāſi aliàs poſſit omittere ſine ſcandalo, ſub aliqua ſpecie ægritudinis, vel abſentiæ, vel certè apertè pronūciando ſe eſſe excommunicatum, quando cauſa excom- E municationis talis eſt, vt nec inferat infamiā, nec aliquam morā, vel ſcandalū, vt, v.g. ſi eſſet propter morā in ſolutione debiti, vel aliquid ſimile. Quam dubi-
Vgolin. *Reſolutio.* tationem latè tractat Vgol. tab. 1. c. 13. §. 4. Breuiter tamen reſpondeo, ſecluſo ſcandalo, & infamia, vel alio ſimili nocumento graui, illam non eſſe cauſam ſufficientem ad peragendū tale miniſterium in ſtatu cen-
Syluest. Angel. ſuræ, vt ſenſerūt Syl. & Ang verb. *Euchariſtia*, 2. quos citatus autor meritò ſequitur. Et ratio eſt, quia in eo caſu nullum verū incommodum ſequitur ex omiſſione ſacrificij, nā populus excuſatur à peccato ob inopiam miniſtri; ipſe verò miniſter, ob impotentiā legalē, ſeu prohibitionem: ergo ſpirituale incommodum nullum ſequitur, quod in præſenti conſiderari poſſet: Nā illud, quod exiſtimare quis poſſet, de ipſa carentia ſacrificij, & fructus eius, non poteſt in conſideratione venire, tū quia graue non eſt, tum etiam quia ex parte excommunicati per ſe, & intrinſecè coniunctum eſt cum cenſura: ex parte verò aliorum ſuppletur per voluntatem audiendi Miſſam, & alioqui etiam ſupponitur ſcandalum ablatum, neque etiam ſequitur damnum temporale, vt ſupponitur: ergo nulla ibi interuenit cauſa ſufficiens, quæ excuſet. Obſeruantia verò Eccleſiaſtici præcepti de audienda Miſſa die feſto, cùm ſit veluti materialis reſpectu præcepti (nam poſſet tunc omitti ſine culpa) non eſt tanti momenti, quanti eſt obſeruātia ipſius cenſuræ, quæ formaliter, ac per ſe obligat ipſum ſacerdotem: quæ obligatio in Eccleſia grauior cenſetur. Cuius argumentū eſt, quia longè grauior pœna propter illius tranſgreſſionem poſita eſt, ſcilicet irregularitatis. Item, quia hæc obligatio directè cadit ſuper ipſum ſacerdotem, alia verò, ſcilicet, quòd populus Miſſam audiat in die feſto, vel ad illum non pertinet, vel non niſi indirectè.

Quanquam verò hæc reſolutio in hoc particulari caſu vera ſit, & in omnibus ſimilibus, in quibus non interuenerit aliqua grauis neceſſitas proximi; Tamen vbi hęc interuenerit, aliud ſentiendum eſt, quia etiam tenemur diligere proximos ſicut nos ipſos, præſertim in ſpiritualibus. Et rationes ſuperiùs factæ etiam hîc habent locum ſeruata proportione. Exempla autem moralia ſunt, ſi proximus ſit in extrema neceſſitate Baptiſmi, Pœnitentiæ, aut Euchariſtiæ in articulo mortis, de quibus in propriis locis dictum eſt in ſuperioribus, & infrà etiam occurret ſermo tractando de excommunicatione.

SECTIO IIII.

Quomodo ſuſpendatur effectus cenſuræ.

SVPEREST dicendum de vltimo puncto ſuperiùs propoſito, ſcilicet quomodo poſſit effectus cenſuræ impediri per ſuſpenſionem aliquam ſeu ablationē efficaciæ ipſius cenſuræ. Duo autem tantùm videntur poſſe cogitari modi, quibus hæc ſuſpēſio fiat, ſcilicet, vel per appellationem, vel per diſpenſationem: nam tertius modus, quo ſolet dici excommunicatio, v.g. ſuſpendi ad conſenſum partis, non eſt propria ſuſpenſio cenſuræ, quoad effectum eius, ſed eſt ablatio ipſius cenſuræ pro tali tempore, vel ſub tali conditione infra tale tempus implenda per abſolutionem ad reincidentiam, vt vocant; de qua infrà ſuo loco dicemus.

Prior igitur modus ſuſpenſionis non habet locum in cenſura, quia iure canonico ſtatutum eſt, vt cenſura per appellationem nō ſuſpendatur, vt conſtat ex c. *Paſtoralis*, §. *Verū*, & c. *Ad hæc*, de appell. & c. *Ad reprimendam*. de off Ord. & c. *Is cui*, §. vlt. de Sent. exc. in 6. Vbi Gloſſæ, & Doctores in hoc conueniunt. Et ratio eſt clara ex d. c. *Paſtoralis*: quia cenſura ſecum trahit executionem. Nam, licèt Abb. in d. c. *Ad reprimendam*, putet, rationem hanc nō eſſe in propoſito ſufficientem, tamen rectè intellecta efficax eſt: Quia ſi cenſura ſemel illata eſt per ſententiam validam, cùm appellatio interpoſita non tollat cenſuram, meritò non habet vim ſuſpendendi eius effectus: quod, quamuis ex prædicta ratione ortum habeat, proximè tamen & propriè fundatur in ipſo poſitiuo iure: & ideò, quantum ad nos pertinet, hîc nulla ſupereſt difficultas. An verò illa appellatio poſſit habere alios effectus, & quomodo, ac quādo fieri debeat, conſulantur Canoniſtæ citatis locis, præſertim Gloſſ. in verb. *Suſpendatur*, d. c. *Ad reprimendam*, & ibi Abb. n. 6. & Nau. in c. *Cùm contingat*, de Reſcrip. cauſ. null. 6. 14. & 15. & Syluest. *Excommunicatio*, 10. & verb. *Appellatio*.

1. Per appell. nō impediri cenſuræ effectū. *Abbas.*

Circa aliud membrum eſt grauior difficultas, an per diſpenſationem fieri poſſit, vt, manente cenſura, effectus

2. An per diſpenſationem

manente cenſura, eius effectus impediri poſſit. effectus alioqui per illam prohibitus licitè fieri poſſit. Quidam enim cenſent non poſſe in hoc cadere humanam diſpenſationem: de hac enim loquimur; nam de diuina diſpenſatione nec dubium eſſe poteſt, neque eius ſpeculatio nunc eſſet alicuius vtilitatis.

Prima opinio. Quòd ergo Eccleſia in hoc diſpenſare non poſſit, ſaltem in aliquibus effectibus cenſuræ, v.g. in communicatione in diuinis cum excommunicato, vel vt ipſe excommunicatus illis communicet, tenet Couarr. c. *Alma*, p.1.§.1. Fundamentum eius eſt, quia hæc prohibitio non eſt de iure humano, ſed diuino, imò inferiùs §.2.& 3. ſentit eſſe, non de iure diuino poſitiuo, ſed naturali: quod ſi verum eſt, non ſolùm Eccleſia, ſed nec Deus ipſe poſſet in hoc diſpenſare: citatque in eam ſententiam alios autores, præſertim Maiorem in 4.p.18.q.4.& Iacob. Latom. art.6. cont. Luther. Ex quo infert, non poſſe Summum Pontificem abſque peccato audire Miſſam ab homine excommunicato, etiamſi ipſe dederit ei facultatem dicendi, quia non potuit dare, & ita contra ius diuinum agit: & ideò peccat, quamuis ipſe excommunicationem non incurrat propter illud delictum, quia hæc pœna tantùm eſt de iure poſitiuo. Denique hinc putat oriri, vt non ſubditi alicui Epiſcopo, & etiam ipſe Sum. Pontifex, teneantur vitare excommunicatum à tali Epiſcopo: quia non tenentur ex præcepto Epiſcopi, ſed ex diuino iure, quo cautum eſt, vt excommunicatus ab aliis vitetur, quamuis ab homine tantùm excommunicatus ſit.

Couarr.

Maior. Iacob. Latom.

3\. *Per diſpenſationem poſſe licitè fieri, vt exerceatur actio per cenſuram prohibita, ipſa manente.*

Sed hæc ſententia falſum habet fundamentum, vt ex dictis in ſuperioribus conſtat. Quapropter dicendum cenſeo per diſpenſationem legitimam fieri poſſe vt quis ſine peccato exerceat actum cenſura prohibitū, etiamſi in cenſura non abſoluatur. Probatur, quia hæc prohibitio eſt tantùm de iure humano, vt ſuprà oſtenſum eſt, ergo poteſt diſpenſari per poteſtatem humanam: hæc enim regula generalis eſt; neque eſt vlla ratio conſtituendi in hac materia peculiarem exceptionem. Item inductione in variis effectibus cenſuræ declarari poteſt: nam per excommunicationem fit aliquis incapax beneficij, ita vt collatio non teneat, tamen extra controuerſiam eſt poſſe in hoc diſpenſari. Vnde ex omnium ſententia, ſi Summus Pontifex alicui conferat beneficiū, ſciens ipſum eſſe excommunicatum, collatio facta tenet, quia cenſetur cum illo diſpenſare, vt tradit ipſe Couarr. cap. *Alma* p.1.§.7.n.2.& in c. *Poſtulaſtis*, de Cler. excom. min. dicitur, excommunicatos non poſſe retinere beneficia ſibi collata, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum: ergo eâdem ratione potuiſſet à principio diſpenſari, vt collatio facta eſſet valida. Prætereà, de priuatione ciuilis, ſeu humanæ communicationis certiſſimum eſt, iure Eccleſiaſtico eſſe introductam, & ita etiam poſſe in ea diſpenſari: quod nec Couarr. videtur negare, ſed ſolùm de communicatione in ſacris: quia hanc putat eſſe contra ius diuinum, aliam verò ſolùm contra humanum: cùm ergo oſtenſum ſit hoc diſcrimen, falsò aſſignari, quia vtraque communicatio eſt ſolùm contra ius humanum, fit, vt prior etiam differentia nulla ſit. Denique iam ex parte diſpenſatum eſt per Extrau. *Ad euitanda*, cum aliis, vt poſſint communicare etiam in ſacris cum excommunicato non denunciato; ergo è contrario ſi expediret, præſertim in particulari aliquo caſu, poſſet diſpenſari cum aliquo excommunicato, vt ſacra contingeret, ſecluſa alioqui omni irreuerentia; vel circunſtantia, quæ poſſet actum prauum reddere: quod facilè fieri poſſe ex ſuperioribus conſtat.

4\. *Papam poſſe hanc diſpenſationem concedere.*

Ex quo fit, hanc diſpenſationem maximè poſſe concedi à Summo Pontifice, in quo eſt ſuprema Eccleſiæ poteſtas: & eodem modo, quo dari poteſt in

A aliis legibus Eccleſiaſticis: Nam, vt iuſtè detur, cauſa legitima intercedere debet: ſi autem ſine illa illicitè concedatur, nihilominùs valida erit: hæc enim eſt generalis regula ſimilium diſpenſationum. Vnde, quò hæc grauior eſſe videtur ex ſuo genere, eò maiorem cauſam requirit: & ſimiliter, quo actus, in quo diſpenſandum eſt, fuerit grauior, qualis eſt receptio ſacramenti, aut miniſterium Miſſæ, eò maior etiam cauſa neceſſaria erit.

Quo fit, non eſſe in vniuerſum verum, Papam peccare communicando in ſacris cum excommunicato, 5.
ſed ſolùm quando id faceret ſine cauſa legitima: hac verò intercedente, ſicut poteſt diſpenſare cum aliis, ita & ſecum: vel cum excommunicato in ordine ad

B ipſum Papam. Communiter autem non videtur eſſe in vſu huiuſmodi diſpenſatio, vel quia raró occurrit huiuſmodi cauſa, vel quia aliud remedium inuentum eſt magis abſolutum, & præſentaneum, ſcilicet abſoluere pro tunc excommunicatum ſolùm ad talem effectum, prout communiter fieri ſolet in collatione beneficiorum. Si tamen expediret aliquando non abſoluere ſimpliciter, ſed tantùm dare licentiam ad illum actum per modum diſpenſationis, nihil obſtat quominùs poſſit fieri. Niſi fortaſſe quis contendat, illam non ferre diſpenſationem, ſed abſolutionem quaſi partialem cenſuræ. Sed erit contentio hæc de modo loquendi, cùm res iam conſtet: & modus loquendi vſitatus non eſt, nec in rigore verus: quia nec

C à cenſura per partes quis abſoluitur, vt colligi poteſt, ſi rectè ponderetur, ex Clem. vlt. de Sent. excom. in priore eius parte, neque neceſſe eſt vti verbis, aut forma, quæ abſolutionem indicent: & quia reuocata diſpenſatione, actus maneret prohibitus ſine noua cenſura: ergo non præceſſerat abſolutio, ſed diſpenſatio.

Sed quæres, an etiam inferiores Prælati poſſint in hoc diſpenſare. In quo vnum eſt certum, ſcilicet, Prælatum qui non habet iuriſdictionem abſoluendi à tali cenſura, non habere ad diſpenſandum in illa: quia vt minimum, tanta iuriſdictio neceſſaria erit. An verò Epiſcopus poſſit diſpenſare hoc modo in cenſura, quam ipſe tulit, dubitari poteſt: quia vt multi Canoniſtæ dicunt, Epiſcopus poteſt diſpenſare in omni-

6. An inferiores Prælati poſſint in hoc diſpenſare.

D bus, in quibus Papa, niſi ſit illi prohibitum: ſed nullibi legimus hanc diſpenſationem eſſe reſeruatam Papæ: ergo. Quæ ratio non procedit in Prælatis inferioribus Epiſcopo, quia non habent tam perfectam iuriſdictionem, ſicut ille: neque diſpenſare poſſunt in communi, niſi quatenùs eis conceditur ſpeciali priuilegio: prohibitio autem hæc cenſurarum ad ius commune pertinet, vt ſtatim dicam, & nunquam poteſtas hæc diſpenſandi in cenſuris conceditur, ſed abſoluendi tantùm.

Sed & de Epiſcopis probabilius cenſeo (generatim loquendo) non habere hanc poteſtatem. Quod vno verbo attigit & affirmauit Vgol. tab. 1.c.10.§.6. n.4. citans Socinum Sen. in c. *Officij*, de Sent. excom. n.171. Qui, dum peculiariter negant Epiſcopum diſ-

7. Epiſcopi non habent hanc poteſtatem.

E penſare poſſe, vt excommunicatus actus ei prohibitos ſine abſolutione exerceat, tacitè inſinuant Pontificem Summum id poſſe: vt aſſeruimus. Cur autem Epiſcopus hoc non poſſit, nullam rationem afferunt. Ego verò exiſtimo rationem eſſe, quia in rebus iure communi, & vniuerſa Eccleſia prohibitis diſpenſare non poſſunt, niſi vbi, vel ipſo communi iure eis conceditur, vel aliqua recepta conſuetudine & traditione: Ita enim cenſeo limitandam eſſe illam propoſitionem aliquorum Canoniſtarum: nam contraria ſententia & verior eſt, & hoc tempore communior, & ferè apertè colligitur ex capitul. *Dilectus*, de Tempore ordinationis, & fundari etiam poteſt in capitul. *At ſi clerici*. §. *De adulteriis*, de Iudiciis, vbi

hæc

hæc res communiter diſputatur;& in Theologia in materia de leg. & ſtatibus,& poteſtat.Papæ,& Epiſcoporum tanquam in propriis locis tractatur. Hæc autem poteſtas, de qua loquimur nec iure communi illis conceditur, nec conſuetudine recepta eſt: niſi fortaſse in aliqua re minima, vt dandi licentiam ad loquendum cum aliquo;quæ propriè non poteſt dici diſpenſatio,ſed declaratio iuſtæ cauſæ,ex qua ipſum ius commune id facere permittit:alioqui neque illud licitè fieri poſſet.

8. *Num poſſit Epiſc. diſpenſare, vt collatio beneficij excommunicato facta valida ſit.* Gloſſa.

Atque hinc dixit Gloſſa in c. *Poſtulaſtis*, de Cleric. excomm. miniſtrant. verb. *Diſpenſatum*, poſſe Epiſcopum diſpenſare in hoc particulari effectu, quod collatio beneficij excommunicato facta valeat:quam ibi Abbas nu.8. & alij ſequuntur,fundati in illo textu,in quo talis diſpenſatio permittitur abſolutè, & ſine reſtrictione: quandocunque autem diſpenſatio aliqua in iure permittitur,ſignum eſt, etiam Epiſcopis concedi,vt eſt etiam communis ſententia canoniſtarum,argum.cap.*Nuper*,de Sentent.excõm. Veruntamen,ſi rectè attendatur ad ca. illud *Poſtulaſtis*, in eo non dicitur, poſſe diſpenſari cum excommunicato vt collatio ei facta valeat, ſed poſſe diſpenſari cum eo, qui beneficium excommunicatus obtinuit,vt illud retineat, ſcilicet, poſteà abſolutus: ita enim intelligendum id eſt: neque enim Pontifex daret facultatem diſpẽſandi cum excommunicato perſeuerante in ſua contumacia,vt beneficiũ malè partũ retineat.Eſt autem longè diuerſum diſpenſare,vt collatio beneficij facta excommunicato à principio ſit valida,vel diſpenſare,vt collatio,quę priùs nulla fuit, valere incipiat.vt per ſe notum eſt:nam prior diſpenſatio formaliter & directè eſt ad impediendum effectum excommunicationis,& cedit in fauorem ipſius excommunicati,dum excommunicatus eſt,imò dum excommunicatur: poſterior verò non eſt diſpenſatio excommunicationis,nec impedit effectum eius, ſed ſupponit potiùs cẽſuram habuiſſe ſuum effectum,& poſteà remedium illi adhibet poſt ablatam Cenſuram. Neque enim de ratione cenſuræ eſt, vt malum illud remedio careat;vnde non eſt fauor cõceſſus excommunicato, ſed iam abſoluto,& ideò in nulla re obſtat Cenſuræ.Non ergo poteſt ſumi argumentum ab vna diſpenſatione ad aliam:nam,quòd textus ille de poſteriori tantum diſpenſatione loquatur,manifeſtum eſt,tum quia poſt illa verba,*Nec illi valent ea licitè retinere*,immediatè ſubiungitur, *Niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum*: tum etiam, quia in proximè ſequentibus concluditur talis ratio, *Cùm ea non fuerint Canonicè conſecuti*:ſolùm ergo fit ſermo de diſpenſatione,per quam collatio,quæ nulla fuit,ratificatur.

9. Vnde non cenſeo poſſe Epiſcopum in hoc diſpenſare, vt collatio beneficij facta excommunicato, à principio rata ſit. Quod inde confirmari poteſt, quia aliàs Epiſcopus ſcienter dans beneficium excommunicato,quod cùm diſpenſare poſſet,cẽſendus eſſet diſpenſare, & ratam facere collationem, ſicut de Pontifice maximo diximus: at verò oppoſitum conſtat,ex illo textu, in quo ſtatim pœna imponitur Epiſcopis hoc ſcienter facientibus, & ſupponitur, factum non tenere,ſi ipſi facere præſumant. Ac denique hanc ſententiam apertè tenet Couarr.c.*Alma*, prima par.§.7.num.8. Couarr.

10. *Cur excommunicatus ab vno Epiſcopo pro tota Eccleſia vitandus ſit.*

Ad fundamenta contrariæ ſententiæ iam reſponſum eſt. Ad illud verò poſtremum de excommunicato à particulari Epiſcopo, an vitandus ſit in tota Eccleſia,Scotus in 4.diſt.19.quæſt.1.art. 5. ex oppoſito fundamento dixit non eſſe vbique vitandum, propter limitatam excommunicãtis iuriſdictionem. Sed alienum hoc eſt ab vſu Eccleſiæ,& Canonum

A præceptis:& ideò non oportet ad aliquod extremum declinare:Fatendum eſt enim,excommunicatum eſſe vbique vitandum, non quia iure diuino ita cautum ſit;aliàs etiam de externa, & ciuili communicatione idem dicendum eſſet:quod Couarr.non concedit,nec propter ſolam iuriſdictionem particularis Epiſcopi, ſed propter inſtitutionem talis Cenſuræ,quæ autoritate totius Eccleſiæ ita facta eſt: vt à quocunque applicata fuerit, hanc vniuerſalem vim habeat, vt in Concilio Nicen.cap.5.apertè dicitur,& in cap. *Sicut Apoſtoli*,cum duobus ſequentibus inſinuatur 11. q.3. & eſt ferè aperta declaratio Innocent.III.in cap.*Ad reprimendam*, de Offic. Ordinarij, & latiùs infrà ſuo

B loco dicetur:& videri etiam poteſt Soto diſt.2.2.q. 2. artic.1. Soto.

DISPVTATIO VII.

De abſolutione,& modis,quibus Cenſura tolli poteſt.

Diximus in principio huius materiæ:Cenſuram talem eſſe pœnam, quę perpetua non ſit ex vi ſuæ inſtitutionis,ſed auferri poſſit. Imò addidimus poſteà talem eſſe,vt auferẽda ſit, quoties cauſa ceſſauerit, & correcta fuerit

C contumacia:ſupereſt ergo,vt, poſtquam de vinculo Cenſuræ omnia tractauimus,quæ in communi deſiderari poſſunt; de illius etiam ſolutione pauca dicamus. In qua re explicanda breuiùs quidem agemus,eundem tamen ordinem obſeruabimus, priùs de poteſtate,deinde de actu eius, & de modo quo debet ritè ſeu rectè fieri,differentes.

SECTIO I.

An Cenſura per ſolam abſolutionem tolli poſſit.

D Cum Cenſura per modum cuiuſdam accidentis ſit in eo,qui ipſa ligatus eſt,vt ſuprà 1.
declarauimus, ad modum etiam aliorum accidentium deſtrui ſeu tolli poſſe intelligendum eſt.Aſſignant autem Philoſophi varios modos, quibus accidentia corrumpi poſſunt, qui ad tres reducuntur,ſcilicet ad deſtructionem ſubiecti; & ex abſentia termini,vel cauſæ, à qua accidens pendebat, vel per actionem contrarij. Videtur ergo eiſdem modis poſſe auferri Cenſura. Primò per mortem eius, qui ligatus erat,nam deſtructo ſubiecto, tollitur capacitas Cenſuræ: ergo & Cenſura ipſa: neque enim in cadauere manere poteſt, cùm non ſit capax obligationis,aut cognitionis. Nec in anima ſeparata,cùm iam ſit extra Eccleſiæ forum. Secundò videtur per ſeſe tolli ablata omninò cauſa Cenſuræ, id eſt facta condigna ſatisfactione,quam Eccleſiæ obedientia poſtulabat: nam deſtructo neceſſario fundamento, ſua ſponte corruit, quidquid ædificatum erat.Quod maximè videtur habere locum, quando Cenſura ipſa ad certum terminum erat impoſita, vt interdum fieri ſolet,vt conſtat ex ca.*In loco*, 5. q.4. nam, quod vſque ad certum terminum impoſitum ſeu præceptum eſt,finito termino non obligat, cùm voluntas ferentis Cenſuram vltra præfixum à ſe terminum non operetur. Et eadem ratione videri poteſt Cenſura lata ab homine tolli per mortem eius, qui illam tulit, tum quia Cenſura videtur ſimilis cuidam præcepto prohibenti, tali perſonæ ab homine impoſito; ſed præceptum huiuſmodi ceſſat

Quod Cenſura tribus modis auferri poſſit.
Ratio dubitandi

per mortem præcipientis, quia pendet ab eius poteſtate, & hæc cum vita tollitur. Propter quod ſuperiùs dicebamus, ſi cenſura ſit ſub conditione lata ab homine, illo mortuo, non incurri, etiamſi impleatur conditio: quia per mortem eius ceſſauit præcepti obligatio; ergo eàdem ratione ceſſabit efficacia, & obligatio Cenſuræ, mortuo ferente. Tertiò poterit Cenſura tolli per abſolutionem tanquam per actionem contrariam, quanquam ſi veri ſint alij modi in argumentis propoſiti, hic vltimus ſolùm habebit locum, quando abſolutio data fuerit, antequam omninò tollatur cauſa Cenſuræ, quia aliàs iam eſſet ablata Cenſura, & ſic nihil operaretur abſolutio.

2. *Cenſuram tolli poſſe per abſolutionem oſtenditur.*

Nihilominùs dicendum eſt, Cenſuram propriè & perfectè ſolùm tolli per abſolutionem. Aſſertio hæc duas habet partes; prior eſt affirmatiua; quæ eſt certiſſima, & de fide, ſcilicet Cenſuram poſſe tolli per abſolutionem: conſtat enim primò ex illis verbis, *Quicunque ligaueritis, vel ſolueritis*: ſi enim ex illis rectè colligimus poteſtatem ligãdi per Cenſuras, multò magis ſoluendi ab illis: nam quoad formam verborum, eſt æqualitas; quoad materiam verò ſolutio eſt per ſe, ac propriè intenta: ligatio verò quaſi coactè, ob contumaciam ipſius hominis, & ad illam comprimendam. Si autem in Eccleſia eſt hæc poteſtas, erit etiam efficacitas in ipſo actu alioqui impertinens, & inſufficiens, vel potiùs nulla eſſet poteſtas. Poteſt ergo Cenſura per abſolutionem tolli. Et hoc confirmat vſus Eccleſiæ, & innumera decreta, quæ nunc ſuperfluum eſt referre, ea enim neceſſariò in ſequentibus attingemus. Ratio verò eſt, quia abſolutio hæc actus eſt iuriſdictionis, vt ſumitur ex cap. vnico de Maior. & obedient. in 6. & cap. *Venerabilibus*, §. *Porrò*, & ferè in omnibus aliis de Sent. excommun. in 6. Et per ſe videtur manifeſtum, cùm ſit, vel ſententia quædam, vel reuocatio pœnæ, & obligationis impoſitæ ab habente iuriſdictionem, quæ ſine æquali vel ſuperiori iuriſdictione fieri non poteſt: iuriſdictio autem, vt perfecta ſit, non debet eſſe ad ligandum tantùm, ſed etiam ad ſoluendum: alioqui non eſſet in ædificationem, ſed potiùs in deſtructionem. Quod maximè verum eſt in præſente materia, cùm Cenſura per ſe conſiderata nocumentum inferat, etiam ſpirituale. De hac igitur parte nulla eſt difficultas.

Cenſuram non niſi per abſolutionem tolli.

3. *Cenſuram non tolli per mortem illa ligati.*

Altera pars negatiua, ſeu excluſiua probanda eſt, diſcurrendo breuiter per alios modos inſinuatos, quibus cenſura tolli poſſe videbatur. Primus erat de morte ipſius ſubiecti affecti Cenſura. In quo Palud. in 4. d. 18. q. 1. art. 1. num. 8. abſolutè dicit mortuum iam non eſſe ligatum, ſi in charitate deceſſit, etiamſi ante abſolutionem à Cenſura, mortuus fuerit. Videtur autem intelligere, nõ eſſe ligatum Cenſura: nam de culpa per ſe notum erat: & quia inde infert, poſſe fieri participem orationum, & ſuffragiorum ſecluſo ſcandalo. Iura tamen Canonica docent illum indigere abſolutione, vt patet ex c. *A nobis*, 2. & cap. *Sacris*, de Sent. excomm. & in cap. *Is cui*, eod. tit. in 6. Et ſimilem Canonem refert ex Concilio Epaunenſi Burchardus lib. 11. ſui Decr. cap. 51. Sed longè diuerſum eſt, quod in illo Concilio traditur, c. 28. vt poſteà videbimus. Cætera verò iura citata videntur ſupponere hominem huiuſmodi poſt mortem manere ligatum Cenſura, nam abſolutio non habet locum, niſi vbi vinculum durat.

Conc. Apaunen.

4. *Mortuus propriè non abſoluitur à Cenſura, ſed declaratur ceſ-*

Nihilominùs Nauarr. in Summ. cap. 27. n. 271. ait mortuum non propriè abſolui, ſed denunciari, & declarari Eccleſiæ, deceſſiſſe abſolutum coram Deo, vt pro eo orari poſſit: & dicit eſſe ſententiam Abbatis, & communem in dicto cap. *A nobis*: & idem ſentit Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. in fine, & Couarr. cap. *Alma*, 1. p. §. 11. num. 8. Nihilominùs tamen addit ibidem Couarruuias, Eccleſiam ſoluere mortuos, non quoad ipſos, ſed quoad actus, & effectus per viuos agendos erga mortuos. Et Nauarr. c. 26. nu. 32. citans Summam Roſellam, verb. *Abſolutio*, 1. §. 31. dicit ſimpliciter, huiuſmodi mortuum poſſe, & debere abſolui. Et, cùm iura ita loquantur, meritò poſſumus ita loqui. Nam, licèt Cenſura non feratur propriè in hominem iam mortuum, tamen, quæ lata fuit, manere aliquo modo in eo poteſt, vel potiùs reſpectu illius, quatenùs ratione talis Cenſuræ, excommunicationis v. g. & corpus eius adhuc eſt inhabile ad ſepulturam Eccleſiaſticam, & anima, vt ſit particeps communium orationum, & ſuffragiorum Eccleſiæ, quæ inhabilitas ſolum permanet in prohibitione, quæ reſpectu viuorum durat: & ideò dicitur talis abſolutio fieri quoad actus viuorũ. Quoad hoc tamen non eſt tantum declaratio, ſeu denunciatio vinculi ablati, ſed eſt vera ablatio, & relaxatio talis vinculi, prout aliquo modo durat: quia non ſolùm propter ſcandalum, ſed etiam propter Eccleſiæ prohibitionem, non licet huiuſmodi excommunicatum ante abſolutionem ſepelire in loco ſacro, vel participem facere communium ſuffragiorum. Sic igitur verum eſt, etiam huiuſmodi Cenſuram tolli per abſolutionem, & non per ſolam mortem.

ſiſſe abſolutus coram Deo. Caſtro. Couarr.

5. *Abſolutus à Cenſura in articulo mortis etiam à ſimplici ſacerdote, non indiget alia abſolutione.*

Aduertendum eſt tamen cum prædictis doctoribus, (ne ad hanc abſolutionem iterum nobis redire neceſſe ſit) quacunque ratione homo ſit abſolutus à Cenſura in articulo mortis, etiamſi non à proprio iudice, vel parocho, vel alio habente iuriſdictionem extra illum articulum, ſed à ſimplice Sacerdote abſolutus ſit, poſteà non indigere noua abſolutione. Quod notauit Gloſſa in dicto cap. *A nobis*, verb. *Non potuerit*. Et meritò, quia illa abſolutio vera fuit, & ex iuriſdictione veluti delegata ipſo iure omnibus Sacerdotibus pro illo articulo, vt colligitur ex cap. *Ea noſcitur*, & cap. *Non dubium*, cum aliis de Sen. excõm. & ſignificatur in Concilio Trident. ſeſſ. 14. capit. 7. & ſuperiùs tractando de caſuum reſeruatione, dictum à nobis eſt. Quod Gloſſa prædicta quam aliqui Canoniſtæ ſequuntur, extendit ad abſolutionem cenſuræ à laico datam. Sed immeritò, vt infrà oſtendam: nam abſolutio data à laico nulla eſt: data verò à Sacerdote eſt valida, & ideò non eſt cur iteretur, vt ſumitur ex cap. vltimo de ſepult. & ca. *In literis*, de Raptorib.

Gloſſa. Conc. Trident.

6. *Hæredes tamen tenentur implere ſatisfactionẽ realem, quam defunctus promiſit.*

Tenebuntur autem hæredes ad implendam ſatisfactionem, quam defunctus promiſit, & debebat, quantum per vſum externarum facultatum impleri potuerit: nam ad alias actiones, ſeu obligationes perſonales non tenentur, vt conſtat. Et ita intelligendum eſt dictum cap. *A nobis*, 2. verſ. *Hæredes*, & ſumitur ex ca. vlt. de ſepult. Si verò ipſi etiam ſint in mora, poterunt per alias Cenſuras compelli: illa verò, quæ in defuncto fuit, in eos redundare non poteſt.

7. *Defunctus ante mortem non abſolutus à quo poſſit poſt mortem abſolui.*

Veruntamen, ſi defunctus non fuit abſolutus ante mortem, vt poſteà abſolui poſſit, neceſſe eſt in primis, vt ante mortem ſaltem præbuerit ſigna contritionis, quibus oſtenderit ſe à contumacia receſſiſſe, & ad obedientiam Eccleſiæ rediјſſe: alioqui & ipſe indignus erit abſolutione, & hæc ſine fructu illi concederetur: & ita ſupponitur in dicto cap. *A nobis*. Deinde etiam tunc non poterit abſolui à quouis ſacerdote, ſed ab illo tantùm, à quo viuens abſolui potuiſſet, vt rectè Nauarrus notat, quia iam ceſſauit neceſſitas articuli mortis, in quo datur facultas cuilibet Sacerdoti, vt poſſit abſoluere à peccatis, & conſequenter vt poſſit abſoluere à Cenſura, quia hæc abſolutio neceſſariò præcedere debet: Cùm ergo poſt

Nauarr.

poſt mortem iam non poſſit abſolui à peccatis, iam etiam non inſtat neceſsitas abſoluendi eum à Cenſuris: & ideò ab habente ordinariam poteſtatem, vel delegatam, procuranda eſt illa abſolutio, vt in eod.cap. *A nobis*,traditur. Vbi etiã inſinuatur,ad eam procurandam hæredem teneri, vel eum, qui curam gerit animæ defuncti: ad cuius ſpirituale commodum, atque etiam ad decentem honorem conferri poteſt huiuſmodi abſolutio. Addit verò Nauarr. ſi Cenſura occulta ſit,ideóque defunctus iam ſit in loco ſacro ſepultus, diſſimulandum potiùs eſſe, quàm abſolutionem procurandam: quia iam ferè nullius eſt vtilitatis:nam, ſi non deceſſit in gratia, nihil proderit abſolutio à Cenſura: ſi verò in gratia deceſsit, apud Deum eſt abſolutus, & coram Eccleſia habetur vt abſolutus,quia non iudicat de occultis. Et maximè,quia poſt extrauagantem, *Ad euitanda*,huiuſmodi excommunicatus occultus, cùm denunciatus non ſit,non eſt excluſus à communicatione fidelium ex parte ipſorum. Alioqui verò manifeſtare illam rem occultam, poſſet generare aliquam infamiam, vel ſcandalum: & ideò tacendum potiùs eſt. Quæ opinio Nauarri ſatis probabilis mihi videtur. Neque exiſtimo eum, qui bona fide & ſine culpa excommunicatus moritur occulta Cenſura; ſi alioqui decedit in gratia,priuari fructu communium ſuffragiorum Eccleſiæ, ex intentione eiuſdem Eccleſiæ. Nihilominùs tamen,ſi occultè etiam poſſet abſolui, & abſque vlla infamia alicuius periculi,ſeu nocumenti, optimum eſſet illam abſolutionem procurare,& aliquid vtilitatis afferre poſſet,ſi fortaſſè verius eſt,abſque abſolutione non frui Eccleſiæ ſuffragiis, de quo poſteà ſuo loco diſſeremus.

8. *Cenſuram non tolli per ſolam emẽdationem ſeu reſipiſcentiam ligati.*

In ſecunda difficultate tria puncta tanguntur, ex quibus primum nullam habet difficultatem. Nam certum eſt Cenſuram ſemel contractam non tolli ipſo facto propter emendationem ſolam, vel quamcunque ſatisfactionem peccatoris: quamuis enim contumacia præcedere neceſſariò debeat ad Cenſuram ferendam,non tamen neceſſariò durare debet, vt Cenſura duret. Quia illa cauſa non eſt ita fundamentum Cenſuræ, vt in illa quaſi nitatur, vt relatio in ſuo fundamento, neque ita vt ſit cauſa, à qua ille effectus pendeat in conſeruari, ſed in fieri tantùm: ſicut culpa eſt cauſa pœnæ,& tamen ſæpè durat pœna poſt tranſactam, imò & poſt remiſſam culpam. Itaque,licèt poſt exhibitam condignam ſatisfactionem abſolutio à Cenſura tribuenda ſit,ex cap. *Qua fronte*, de Appellat.tamen hoc ipſum oſtẽdit Cenſuram nec eſſe ablatam donec per abſolutionem tollatur: quod planè colligitur ex cap. *Cùm deſideres*, de Sentent. excomm. Quod ita fieri meritò inſtitutum eſt, tum, vt quod iuridica,& publica poteſtate ligatum erat, eadem diſſoluatur; tum etiam, quia licèt quoad tollendam contumaciam, & obediendum Eccleſiæ,ſatisfactũ ſit,non tamen eſt ſufficiens pœnitentia acta pro culpa commiſſa. Et hæc ſæpè imponenda eſt, cùm abſolutio conceditur, vt inferiùs dicemus. Ab hac verò generali regula aliqui excipiendam putant illam Cenſuram,quæ fertur ſub hac cõditione & forma, *Donec ſatisfeceris*. Sed non opinor limitationem eſſe neceſſariam,de quo ſtatim dicam.

9. *Sicut cenſura pro definito tempore ferri non poteſt, ita neque ad certum tẽpus differri eius abſolutio.*

Altera pars illius difficultatis erat de Cẽſura, quæ fertur pro definito tempore. Ad quam breuiter dicitur, ſupponere falſum, loquendo propriè de Cenſura,quatenùs veram rationem Cenſuræ habet:nam proprius eius terminus ſolùm eſſe debet quantum contumacia durauerit; nec fieri poteſt vt Cenſura vſque ad præfixum terminum ita ponatur, vt,eo elapſo,ceſſet,etiamſi contumacia duret. Eſſet enim hoc contra finem Cenſuræ, qui eſt comprimere contu-

A maciam, & contra rectitudinem iuſtitiæ:nam daretur occaſio peccatori permanendi in ſua contumacia,dum ſcit elapſo tali tempore, ceſſaturam Cenſuram, & priùs non eſſe tollendam, etiamſi reſipiſcat. Quod etiam eſt contra omnia iura, quæ dicunt,exhibita ſatisfactione, concedendam eſſe abſolutionem, vt in dicto cap. *Qua fronte*, & in cap. *Ex literis*, de Conſtit.& cap. *Cùm contingat*,de Officio deleg. & aliis,quæ ibi à doctoribus citantur, qui in hac doctrina conſentiunt. Cùm ergo reſipiſcentia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat planè fini, & naturæ Cenſuræ, vt pro definito tempore imponatur, ideóque per ſolum lapſum temporis nunquam tolletur. Quapropter etiam in ſuperioribus annotauimus, quotieſcunque priuatio aliqua com-

B munionis Euchariſtiæ, vel alia ſimilis ſuſpenſio, pro certo tempore abſolutè, & ſine vlla conditione ponitur, illam non eſſe Cenſuram, ſed pœnam quandam alterius rationis, quæ non pro contumacia reprimenda, ſed vt pœna pro delicto commiſſo purè imponitur.

An Cenſura ſub Conditione lata, Donec ſatisfecit, ſatisfactione exhibita, ipſo facto tollatur.

Sed hic inſurgit difficultas,nam,licèt Cenſura non imponatur ad tempus præfixum,poteſt tamen indefinitè poni ſub illa conditione, *Donec ſatisfeceris*: ergo poteſt hoc ſenſu ferri,vt duret vſque ad illud tempus, in quo exhibita fuerit ſatisfactio, quodcunque illud fuerit,& non ampliùs:tunc ergo ipſo facto abſque alia abſolutione tolletur Cenſura: eſt au- 10.

C tem vſitatus hic modus Cenſuram ferendi: ergo ex hoc capite non procedet generaliter concluſio poſita, ſed tantùm in Cenſura,quę abſolutè,& ſine tali conditione fertur.

Circa hoc punctum controuerſia eſt inter doctores, & magna diuerſitas opinionum, quam latè tractat Couarruuias in cap. *Alma*, 1.p.§.11.num.5.& ſeq. Multi enim aſſerunt, non obſtante illa conditione,neceſſariam eſſe nouam abſolutionem à Cenſura,& conſequenter conditionem illam nihil operari,ſed explicare cauſam,& rationem Cenſuræ. Ita 11. *Couarr. Prima opinio.*

D Gloſſ.in Clem.1.de Decimis,verb. *Donec*, & Abbas in cap. de Iudic.notab.6. cum aliis multis, qui hoc non de omni Cenſura, ſed de excommunicatione affirmant: nam de ſuſpenſione oppoſitum docent, qui idem cenſent de interdicto, vno, vel altero excepto:quæ omnia refert ibi Couarruuias, quàm verò conſtanter loquantur, ſtatim dicemus. Fundamentum huius ſententiæ eſt generale principium poſitum,quod vera Cenſura non niſi per abſolutionem tollitur quod in iure canonico & ratione fundatum eſt,vt vidimus. Reſponderi poteſt, tunc etiam non tolli Cenſurã abſque abſolutione, ſed abſolutionem ſimul dari cum ipſa cenſura,tamen ſub conditione de futuro:& ideò à principio cum Cenſura infertur,non operari abſolutionem, quia non eſt poſita conditio: poſita verò conditione, ſcilicet ſatisfactione ſuffi- *Gloſſa. Abbas. Fundamentũ. Euaſio.*

E ciente,ſtatim operari. Atque ita ſine noua abſolutione tollitur cẽſura,non tamen omninò ſine abſolutione,nec ex vi ſolius ſatisfactionis, ſed ex vi abſolutionis conditionatæ priùs cõceſſæ, quę,poſita conditione,tranſit in abſolutam. Contra hanc verò reſponſionem obiiciunt prædicti autores: quia abſolutio non poteſt,eſſe conditionata:quia,vt de Reg.iur.in 6. dicitur, *Actus legitimi conditionem non recipiunt*:abſolutio autem actus legitimus eſt; & alia,quæ ſectione 3.tractabimus. *Replica.*

Nihilominùs alij cenſent,quando fertur Cenſura illo modo, non eſſe neceſſariam nouam abſolutionem, poſt exhibitam ſatisfactionem. Ita tenet Couarruuias citato loco, retractans, quod dixerat in 12. *Secunda Opinio. Couarr.*

 epitome

epitome 4. libr. Decretal. 2. p.c.6.nu. 16. & ſequens Alciatum, qui in hoc receſſit à communi opinione Canoniſtarum, quantum ad excommunicationem pertinet; nam de ſuſpenſione, & interdicto idem alij ſentiunt. De ſuſpenſione etiam Gloſſa in dicta Clement. 1. de Decim. verb. *Donec*, quam Abbas, & alij ſequuntur. De interdicto verò Gloſſ. in cap. *Non eſt vobis*, verb. *Donec*, de ſponſalib. quam alij etiam ſequuntur. Hinc verò ſumit Alciatus argumentum, nam, ſi in ſuſpẽſione, & interdicto hoc habet locum: ergo non repugnat Cenſuræ, vt ſic tolli abſque noua abſolutione impleta ſatisfactione: ergo neque etiam eſt contra rationem excommunicationis, vt ſic: nam ſub eadem forma ferri ſolet, & nihil habet vel in iure, vel ex aliqua alia ratione, ob quod ei ſpecialiter hoc repugnet. Dicetur fortaſsè, ſuſpenſionem & interdictum aliquãdo ferri per modum pœnæ tantùm, & non per modum Cenſuræ: excommunicationem verò non ita ferri, & hinc poſſe oriri differentiam illam. Sed, quidquid ſit de antecedente, non rectè hîc applicatur: nam, quando interdictum v.g inſertur, donec fiat ſatisfactio, illa pœna medicinalis eſt, & ad comprimendam contumaciam directè inflicta: ergo imponitur ſub propria ratione Cenſuræ: quid enim aliud deſiderari poteſt ad rationem Cenſuræ? Prætereà fundamentum prioris ſententiæ non videtur ſolidum, quia non repugnat abſolutionem ſub conditione ferri, vt ex opinione Nauarri, & aliorum videbimus ſect. 1. ergo rectè intelligimus in illa forma ferendi Cenſuram includi abſolutionem conditionatam in futurum, & ex vi illius poſteà tolli Cenſuram expleta conditione.

Alciatus. Gloſſa. Abbas.

13. *Dubij reſolutio.* Cùm igitur hæc controuerſia ex hoc fundamento pendeat, non poteſt plenè definiri, donec illud examinemus, quod in quartam ſectionem differimus, ne ordinem peruertamus. Nunc ſolùm duo dicimus; vnum eſt, quidquid in illa controuerſia dicatur, non recedi à generali regula à nobis poſita: quia, etiamſi ſentiamus in eo caſu non requiri nouam abſolutionem, nihilominùs non tollitur Cenſura ſine abſolutione, quia antiqua abſolutio ſub conditione lata, poſteà operatur, expleta conditione. Secundum eſt, aliud eſſe loqui de poteſtate ferendi Cenſuram, vel excommunicationem ſub ea forma; & ſenſu. De qua poteſtate maximè videntur diſputare doctores prædicti. Aliud verò eſſe diſputare de ipſo actu ſuppoſita poteſtate. Et in hoc eſt valde conſiderandum, an verba legis, aut ſententiæ in eo ſenſu proferãtur: nam, quandocunque feruntur negatiuè ſub hac forma, *A qua non liberentur, aut abſoluantur, donec ſatisfaciant*, ſine dubio non conceditur abſolutio in futurum, ſed prohibetur iudicibus, ne anteà Cenſuras relaxent. Exemplum optimum eſt in cap. *Quamquam*, de Cenſib. in 6. ibi, *Nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec, &c.* Vbi obiter aduertenda eſt diuerſitas illorum verborum, *Abſolutio*, & *Relaxatio*: nam ſignificari ibi videtur, interdictum nõ tolli abſolutione, ſed relaxatione: quod etiam repugnaret concluſioni poſitæ. Sed ideò Pontifex ita diſtinxit, quia loquebatur de interdicto locali: abſolutio autem in rigore ſumpta videtur referri ad perſonas: & ideò, quando tollitur interdictum à loco, relaxari potiùs dicitur, quàm abſolui: nos verò maximè locuti ſumus de abſolutione in ordine ad perſonas, &, latiùs loquendo, ſub illa etiam relaxationem comprehendimus. Idem cenſeo, quoties lex, vel ſententia verbis vtitur quaſi promiſſoriis, vel imperatiuis, vt *Si ſatisfecerit, abſoluatur, vel abſoluetur*, & ſimilibus: quia hæc non continent abſolutionem ipſo facto: ſicut in ſimili ſuperiùs dicebamus, quando lex dicit, *Excommunicetur*, vel *Excommunicabitur*, non continere Cenſuram ipſo facto. Oportebit ergo, vt lex vel ſententia dicat, *Ex quo ſatisfecerit abſolutus ſit*, vel aliquid æquiualens, vt à paritate rationis facilè probari poteſt ex iis, quæ diximus de Cenſura, quando ipſa lege, vel ſententia generali fertur pro futuris culpis ipſo facto incurrenda: ita enim hæc abſolutio dicitur ferri ipſo facto obtinenda poſita ſatisfactione. An verò ita ferri poſſit, vel interdum feratur, dicto loco examinabimus.

In vltimo puncto ſuperius tacto nulla eſt difficultas, nam certum eſt. Cenſuram non extingui propter mortem ferentis, ſiue à lege, ſiue ab homine lata ſit, vt apertè probatur in cap. *Si Epiſcopus ante*, 11. quæſt. 3. ex Concilio Epaunenſi cap. 28. vbi ſtatuitur, mortuo excommunicante, abſolutionem ad ſucceſſorem pertinere: ſupponitur ergo excommunicationem durare. Idem habetur ex cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Offic. ord. Et ratio eſt, quia pœna iure impoſita non ceſſat per mortem imponentis: tranſit enim in rẽ iudicatam. Item, quia Cenſuræ ab inſtitutione potiùs, quàm ab executore, vel iudice illas applicante, habẽt ſuam naturã permanentẽ, & ſtabilem ita verò inſtitutæ ſunt, vt non pẽdeat in conſeruari à vita, vel iuriſdictione ferẽtis, ſed tantũ in fieri, vt etiã probat vſus Eccleſiæ. Neq; in hoc alia occurrit difficultas, prçter nõnullas, quç ad ſingulas Cẽſuras in particulari pertinẽt. 14. *Cenſuram non extingui per mortem ferentis.*

SECTIO II.

Quis poſſit à Cenſuris ab homine latis abſoluere.

PRætermittenda hoc loco ſunt generalia fundamenta, & communia ferè ad totam iuriſdictionẽ Eccleſiaſticam fori contentioſi: & ſupponendum hanc poteſtatem abſoluendi à Cenſura ad iuriſdictionem Eccleſiaſticã pertinere: ac proinde illam eſſe in Paſtoribus, primò in Pontifice, deinde in Epiſcopis, vel Epiſcopalem iuriſdictionem participantibus. Rurſus poſſe interdum eſſe ordinariam, aliquando verò delegatam. Prçtereà, vt perſona ſit capax huius poteſtatis, ſupponẽdæ ſunt communes cõditiones, vt quòd ſit membrum Eccleſiæ militantis, & ſimiles, de quibus ſuprà diximus circa poteſtatem ferendi Cenſuram: eſt enim eadem ratio ferè in omnibus, vna, vel altera excepta, vt in ſequentibus videbimus. His ergo omiſſis, ſpeciatim dicendum eſt, quinam poſſint abſoluere à Cenſuris, aſſignando regulas ſeu principia, quæ facilè poſſint ad ſingulas Cẽſuras in particulari applicari. Loquor autem de abſolutione abſolute & ſimpliciter, vt excludam eam, quæ ad particularem actum fieri ſolet, quç ſolum eſt ſecundùm quid, de qua dicam meliùs inferiùs. Diſtinguendum item in primis eſt inter Cenſuram latam ab homine, & à lege: ſub priori comprehendendo omnem Cenſuram latam per ſententiam, tam generalem, quàm ſpecialem; ſub poſteriori verò omnem illam, quæ fertur per legem, ſiue ſit ius commune, ſiue ſtatutum particulare. Quæ rurſus interdum fertur cum reſeruatione: ſæpiùs verò ſine illa. 1.

Dico primò, Cenſura ab homine lata iure communi & ordinario ab eo per abſolutionem tollenda eſt, à quo lata fuit. Hæc regula ſupponitur ab omnibus: ſumiturque ex cap. *Inferior*. d. 21. vbi Gloſſa, & cap. *Verbum*, de Pœnit. d. 1. & cap. *Prudentiam*, §. *Sexta*, de Offic. deleg c. *Ad reprimendam*, & cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Officio ordin. Ratio verò eſt, quia non minor requiritur iuriſdictio ad abſoluendũ, quàm ad ligandum: cùm ergo Cenſura ab homine lata iuriſdictionem illius requirat, eandem poſtulabit abſolutio: ergo ab illo, & non ab alio præſtanda eſt. Duo itaque in hac aſſertione continentur. 2. *Cenſuram ab homine ab eodẽ eſſe tollendam, à quo fuit lata.* *Concluſ.*

Primum

Primùm eſt affirmatiuum, ſcilicet Cenſuram poſſe tolli ab eo, qui illam tulit. Secundùm eſt negatiuum, ſcilicet non poſſe tolli ab alio.

3. *Quid per eũdem ferentem Cenſuram intelligatur.*

Et primum quidem vix vlla indiget declaratione: ſolum oportet in eo ſupponere iuriſdictionem eandem durare in eo, qui Cenſuram tulit, nam ſi, quacunque ex cauſa ceſſauerit, aut ablata, vel mutata ſit, iam non poterit abſoluere, cùm non poſſit actum iuriſdictionis exercere, vnde formalius loquemur, ſi dixerimus, non eandem perſonam, ſed eundem in munere, & officio poſſe auferre Cenſuram, quam tulit, id eſt ſi Epiſcopus Conimbricenſis excommunicauit alium, ipſe abſoluat: Epiſcopus enim nunquam moritur, licèt perſona Epiſcopi moriatur. Et ideò ſi perſona deceſſit, vel ſi habet ſuſpenſam iuriſdictionem per excommunicationem, vel aliam ſimilem Cenſuram, ad ſuperiorem recurrendum eſt, vel ad ſucceſſorem, nam illud in delegatis iudicibus locum habet, cap. *Si is cui*, de Offic. deleg. in 6. hoc verò in ordinariis. Nam, vt dicitur in cap. *Si Epiſcopus ante*, 11. qu. 3. ſucceſſor poteſt abſoluere eum, quem mortuus Epiſcopus ligauit, & quod de mortuo dicitur, intelligendum eſt de depoſito, aut tranſlato, aut quacunque alia ratione priuato Epiſcopatu: nam ratio eadem eſt, & illa diuerſitas eſt valde materialis, vt per ſe notum eſt, & ex dicendis conſtabit.

4. Quod autem dicitur de Epiſcopo ſuccedente, intelligendum eſt etiam de Capitulo, quod, dum ſedes vacat, in Epiſcopali iuriſdictione ſuccedit, cap. 1. de Maior. & obed. in 6. vbi non dicitur, Epiſcopo mortuo, ſed *Sede vacante*, vt omnes modi, quibus vacare poteſt comprehendantur, inter quos reputatur captiuitas, vel aliud ſimile impedimentum totale, ac diuturnum, vt conſtat ex capit *Si Epiſcopus*, de ſuppl. neglig. Prælat. in 6. Et ideò in priori textu non ſolum dicitur ſuccedere in prædicta iuriſdictione abſoluendi, ſed additur *ſeu is ad quem Epiſcopalis iuriſd. ctio tunc temporis noſcitur pertinere* quia ſcilicet ſæpe contingit gubernatorem prouidere loco Epiſcopi, autoritate Pontificis, vt inſinuatur in dict. cap. *Si Epiſcopus*. Et nunc etiam per Vicarium ea iuriſdictio exercetur; iuxta. Concil. Trident. ſeſſione 24. cap. 16. de Reformat. de quo eadem erit ratio, vt ex prædicto textu conſtat. Quæ omnia, præterquam quòd ex poſitiuo iure maximè pendent, per ſe ſunt valde conſentanea rationi: quia, cùm hic actus non ſit perſonæ, ſed muneris, licet perſonæ mutentur, idem ſemper eſſe cenſetur, qui illum exercet, ſi in munere ſibi ſuccedant. Aliunde verò non expedit, vt aliquo tempore Eccleſia aliqua maneat ſine proprio Paſtore, vel qui eius vices ſubeat: & ideò non tantùm qui abſolutè ſuccedit in munere, ſed etiam qui ad tempus ſubſtituitur, dum prouiſio fit, hanc ſuſcipit poteſtatem.

Concil. Trident.

5. *Non ſolũ ſucceſſores Epiſcoporum, ſed etiam aliorum Prælatorũ, & qui eorũ loco ſubſtituuntur, eadem cum illis poteſtatem habere cẽſentur.*

Ex quo vlteriùs intelligi poteſt, quod in prædicto cap. *Si Epiſcopus ante*, dicitur de Epiſcopo, cui ſuccedit, æquè procedere de quocunque Prælato Eccleſiæ, tam ſuperiori, quàm inferiori, qui hanc poteſtatem ferendi Eccleſiaſticam Cenſuram participat. Nam Summo Pontifice mortuo, qui illi ſuccedit, & Abbate mortuo ſimiliter eius ſucceſſor idem poterit, & ſic de aliis: procedit enim eadem ratio, & diuerſitas eſt ſolum materialis. Quapropter idem erit, ſeruata porportione, de illo, qui ad tempus ſuccedit, ſeu loco Ordinarij ſubſtituitur, quoad ea in quibus vicẽ illius gerit, vt mortuo Pontifice, Summus Pœnitentiarius, quatenùs eandem retinet poteſtatem, quam viuente Pontifice habebat, iuxta Clem. *Ne Romani*, §. *Eo tamen*, de Elect. Collegium autem Cardinalium tunc non poteſt Pontificiam iuriſdictionem exercere; niſi in certis caſibus, & magna ex cauſa: vnde non niſi ex eadem poteſt hunc actum

A abſolutionis exhibere, ſicut non poteſt etiam excommunicare niſi in raro, & extraordinario caſu, qualis proponitur in cap. *Si quis pecunia*, diſt. 79. vt notauit Hieron. Alban. lib. de Card. q. 40. Secus eſt in Abbate, Verbi gratia, nam Capitulum in eius poteſtate ſuccedit, ſicut Epiſcopo, vt videre licet in Abbate, cap. *His quæ*, de Maior. & obed. & Iacob de Graff. lib. 4. Deciſ. cap. 15. num. 53.

Hieron. Alban. Abbas. Graffis.

6. *In delegatis etiam habere locũ regulam datam.*

Adde etiam non ſolùm in ordinariis paſtoribus, ſed etiam in delegatis iudicibus eandem regulam obſeruari, vt ſucceſſor abſoluere poſſit ligatos à prædeceſſore, vt expreſsè traditur in cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Offic. ord. & in cap. *Si Epiſcopus ante*, 11. q. 3. Quod locum habet, quando vel vno delegato mortuo B alter loco illius ſuper eadem cauſa, & cum eadem poteſtate mittitur, vel certè quando delegatio non erat facta perſonæ, ſed dignitati, v.g. Epiſcopo Conimbricenſi, & durante cauſa contingit perſonas variari. Solùm eſt notanda differentia inter ordinarium iudicem, & delegatum, quòd Ordinaria iuriſdictio ſemper durat in eadem, vel ſibi ſuccedentibus perſonis (ſub perſonis Capitula, ſeu Collegia comprehendentes, vt iam ſuprà notauimus) iuriſdictio autem delegata, ſolùm durat iuxta voluntatem delegantis: &, per ſe loquendo, neceſſe non eſt, vt delegatus habeat ſucceſſorem. Vnde fieri poteſt, vt excommunicatus à iudice delegato, neque ab illo propter lapſum temporis, neque à ſucceſſore, quia fortaſsè C illum non habet, abſolui poſſit, ſed recurrendum erit ad delegantem, cuius autoritate, & iuriſdictione delegatus vſus eſt.

7. *Delegatũ poſſe intra annũ à quo munere functus eſt, à ſe excommunicatum abſoluere: Cap. Quærẽti, de Offic. deleg.*

Tempus autem, infra quod delegatus poteſt abſoluere, in primis eſt illud, quod ad finiendam cauſam à delegante præfixum eſt: nam toto illo tempore durat eius iuriſdictio. Additur verò in c. *Quærenti*, de Officio deleg. quod etiam, poſtquam ſuo munere functus fuit, ſententiam proferendo, poterit intra annum abſoluere eum, quem excommunicatum reliquit, ſi velit ſententiæ parere, non verò poſt tranſactum annum. Cuius ratio non eſt alia, niſi voluntas Pontificis delegantis, qui hoc ius commune ſeruari voluit in ſuis delegatis. Quia verò ille annus iuriſdictionis cõceditur D delegato ad exequendam ſententiam, vt in illo textu dicitur, rectè inde Doctores colligunt, quando delegatus non abſoluit cauſam, nec ſententiam tulit, tunc elapſo tempore delegationis ſibi conceſſæ, iam non poſſe abſoluere à Cenſuris, quas tulit: quia iam neque abſolutam iuriſdictionem habet, neque in ordine ad executionem ſententiæ, cùm ſententia nulla interfuerit.

8. *Qui poteſtatẽ habet delegabilẽ non ſolum per ſe, ſed etiã per alium poſſe à Cenſura à ſe lata abſoluere.*

Atque hinc vlteriùs colligitur, eum, qui Cenſuram tulit, non ſolùm per ſeipſum, ſed etiam per alium poſſe abſolutionem conferre, ſi tamen ita iuriſdictionem habeat, vt poſſit eam delegare. Prior pars manifeſta eſt, quia hæc iuriſdictio delegabilis eſt, vt & ex dictis conſtat, & per ſe eſt ſatis clarum. Vt autem delegetur, non eſt neceſſe, vt ſimul cum poteſtate ferendi E Cenſuram committatur; neque etiam neceſſe eſt, vt ſolùm detur ad abſoluendum à ſolis Cenſuris latis, ſeu ferendis ab ipſomet delegato: quia nec ex ſe habent hæc neceſſariam connexionem, aut ordinem, neque ex poſitiuo iure habetur: ergo poteſt delegari ſola poteſtas abſoluendi à Cenſura ab ordinario lata, vel ab altero delegato. Nam, cùm omnes eundem repræſentent, & eadem iuriſdictione principali, ſeu radicali vtantur, idem moraliter cenſetur eſſe, qui ligat, & qui abſoluit. Sicut è contrario, etiam poteſt aliquando committi alicui poteſtas excommunicandi, vel ferendi Cenſuram abſque poteſtate abſoluendi, vt in ſimplici executore contingit. In quo propterea videtur deficere dicta regula, nam ille

executor, licèt excommunicauerit, non poteſt abſoluere. Tamen, propriè ac formaliter loquendo, non deficit. Tum quia iam diximus ſubintelligendam eſſe conditionem, dummodo iuriſdictio in eo duret: in illo autem non durat, quia, cùm ad ſolum vnum actum fuerit conceſſa, eo peracto extinguitur. Tum etiam, quia ille executor, idem eſſe cenſetur cum ipſo iudice, ſicut inſtrumentum cum principali agente: imò ille executor non tam videtur excommunicator, quàm denunciator excommunicationis ab alio latæ. De quo videri poſſunt plura in Vgolino ſuprà nu. 12.

Vgolin.

9. Poſterior verò pars addita eſt, quia non omnes, qui habent iuriſdictionem poſſunt illam delegare, ſed qui habent illam ordinariam, vel cum poteſtate ſubdelegandi. In quo ſeruanda ſunt, & applicanda principia ſuprà poſita de poteſtate ferendi Cenſuram: nam eadem procedunt de poteſtate abſoluendi, nec aliquid ſpeciale aduertendum occurrit.

Qua ratione verum habeat, neminem poſſe à Cenſura abſoluere niſi qui illam tulit.

10. SVpereſt dicendum de alia parte negatiua ſeu excluſiua in propoſita regula incluſa, ſcilicet nullum alium à Cenſura ab homine lata poſſe abſoluere, niſi qui illam tulit; nonnullis enim indiget declarationibus, vt verum ſenſum reddat, qui ad hunc tandem reducendus eſt, vt nullus carens iuriſdictione ordinaria, vel ſpecialiter delegata ad hunc effectum, ſeu ad talem cauſam, poſſit abſoluere.

11. Itaque in primis ſupponendum eſt ſermonem eſſe per ſe, & de ordinaria abſolutione, quæ extra caſum extremæ neceſſitatis, ſeu articuli mortis conceditur: nam in illo, ſi non ſit copia recurrendi ad proprium iudicem, alius ſacerdos abſoluere poterit, ſub neceſſaria, aut debita cautione: iuxta ſuperiùs dicta de miniſtro confeſſionis, & caſibus reſeruatis. Tunc autem quilibet Sacerdos eſt quaſi delegatus iudex. Deinde non excluditur per illam particulam quilibet alius, cui proprior iudex ſuam iuriſdictionem delegauerit, vel ſubdelegauerit, quando poteſt, vt eſt frequens in iure cap. *Prudentiam*, §. vlt. de Offic. deleg. cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Officio ord. cap. *Sacro*, §. *Caueat*, de Sententia excomm. & in capit. *Si quis*, à proprio 11 qu. 3. Et ratio eſt clara, quia ille vix cenſetur eſſe alius, vt paulò anteà dicebamus. Quando verò poſſit hæc delegatio, vel ſubdelegatio fieri videantur dicta ſuprà in ſimili de Cenſura ferenda.

Per hãc regulam nõ excluditur quilibet ſacerdos in articulo mortis.

Neque delegatus, aut ſub delegatus.

12. Deinde non excluditur Prælatus ſuperior, vt notant D. Thomas in 4. diſt. 18. q. 2 art. 5. & ibi Paludan. qu. 5. & Soto diſt. 22. in fine, Ang. verb. *Excommunicatio*, 4. num. 1. Tabiena num. 8. Armilla verb. *Suſpenſio*, num. 21. Nau cap 27. num. 40. Couarr. in cap. *Alma*, p. 1. §. 12. num. 2. qui etiam tractant, quo modo hoc loco ſuperior ſumendus ſit. Breuiter tamen dico, intelligi in primis ſuperiorem non dignitate, ſed iuriſdictione: quod per ſe notum apparet, quia ad hunc actum per ſe requiritur iuriſdictio; maior autem, vel minor dignitas accidentaria eſt. Deinde neceſſe eſſe, vt ſit ſuperior iuriſdictione non quomodocunque, ſed reſpectu talis perſonæ vt in tali cauſa verſatur, ita vt vterque habeat iuriſdictionem in illam, inferiorem tamen, & ſuperiorem. Qui duo reſpectus in præſenti materia intelligi non poſſunt, niſi per ſubordinationem, vel dependentiam aliquam iuriſdictionis vnius à iuriſdictione alterius. Nam, cùm abſolutio ſit actus iuriſdictionis, neceſſarium in primis eſt, vt qui ſuperior dicitur ad abſoluendum, iuriſdictionem habeat in ea cauſa, & in perſonam, vt tali cauſæ ſubeſt, alioqui nullo modo poterit abſolutionem, quæ actus iuriſdictionis eſt, exercere.

Neque ſuperior prælatus.
D. Thom.
Palud.
Soto.
Angel.
Tabiena,
Armill.
Nauarr.
Couarr.

De quo ſuperiore ſit ſermo.

Imò, neceſſe eſt, vt talem iuriſdictionem habeat, etiam poſtquàm coram alio talis cauſa tractari cœpta eſt. Nã contingit aliquando duos habere iuriſdictionem, ita vt anticipationi detur locus: poſtquàm verò cœpit cauſa tractari coram vno, alius non poſſit, aut cauſam ad ſe vocare, aut ſe circa eam intromittere, etiamſi alioqui, vel dignitate, vel officio ſit ſuperior, vt Epiſcopus & alius iudex inferior, in aliquibus cauſis vel Legatus à latere, & Prælatus ordinarius. Cùm ergo vterque, ſcilicet, qui Cenſuram fert, & abſoluit, debeant habere iuriſdictionem, ſi ſimul illam habent, & alter operari poteſt, etiam renuente alio, neceſſe eſt, vt inter ſe habeant ſubordinationem, alioqui eſſet magna confuſio, & poſſet eſſe bellum iuſtum ex vtraque parte; nam, ſi neuter ſubiacet alteri in ordine ad illud negotiũ, poſſet vnus excommunicare, quem alius abſoluit, & è conuerſo: & vtriuſque actio eſſet valida, quia neuter poteſt alterum impedire, & quia non eſt maior ratio de actione vnius, quàm alterius, & neutra eſſet valida, quia ſunt oppoſitæ. 13.

Vt ſuperior poſſit ligatum Cenſura ab inferiori abſoluere, debent habere inter ſe ſubordinationem.

Quotieſcunque ergo duæ iuriſdictiones ſimul ita concurrunt, neceſſe eſt, vt habeant inter ſe ſubordinationem, quæ non poteſt conſiſtere niſi in aliqua dependentia. Quæ dupliciter haberi poteſt, primò, quia tota iuriſdictio vnius eſt quaſi pendẽs in fieri, & conſeruari ab alio, & hoc modo comparatur delegatus ad delegantem, ex cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Officio ordin. & Vicarius ad Epiſcopum ſuum: & vniuerſum quilibet Prælatus particularis, aut Concilium ad Summum Pontificem. Et hinc etiam fit, vt huiuſmodi ſuperior non ſolùm poſſit Cenſuram ab inferiori latam tollere, ſed etiam è contrario poſſit eam ſibi, vel alteri reſeruare, vt fit in cap. *Graue nimis*, de Præbend. & in cap. *Tua nos*, de Sententia excommunicat. & vniuerſaliter quoties ſuperior ex certa ſcientia confirmat Cenſuram latam ab inferiore, cenſetur eius abſolutionem ſibi reſeruare, vt Abbas cum Gloſſa, & aliis notat in cap. *Ex frequentibus*, de Inſtitutionib. & Nauarr. in ſum. cap. 27. n. 40. 14.

Primus modus ſubordinationis inter ſuperiorem & inferiorem.

Superior ex certa ſcientia confirmat Cẽſuram ab inferiore latam, illam ſibi reſeruat.
Gloſſa.
Abbas.
Nauarr.

Cui tamen ſententiæ videtur obſtare textus ille, nam ibi Papa confirmat excommunicationem ab Archiepiſcopo latam, & nihilominùs ſupponit illum habere facultatem abſoluendi: & mandat, vt non abſoluat, niſi alius congruè ſatisfecerit. Reſpondent prædicti autores, potiùs ex illo textu colligi contrarium, nam Pontifex confirmando ſententiam Archiepiſcopi, abſtulerat illi poteſtatem abſoluendi, voluit tamen eam concedere non ſimpliciter, ſed ſub tali conditione. Sed de hoc textu plura inferiùs. Ratio verò eſt, quia ſuperior confirmans ſententiam inferioris facit illam ſuam æquè ac ſi à principio eam tuliſſet; quia confirmare non vtcunque eſt approbare, ſed autoritate ſua ratam facere, vt colligitur ex capit. *Si Apoſtolicæ*, de Præbendis in 6. & notat Abbas in capit. 1. de Confir. vtili, vel inutili, numer. 6. & ideò nullus inferior poteſt eam auferre, ſicut nemo inferior poteſt ſtatutum, vel conſtitutionem auferre, autoritate ſuperioris confirmatam. Sic ergo huiuſmodi ſuperior, & poteſt ſibi reſeruare Cenſuram inferioris, & eam etiam tollere abſque illius conſenſu, vel ipſo etiam contradicente. 15.

Alio modo poteſt hæc ſubordinatio in hoc conſiſtere, quòd ſuperior poteſt cauſam ab altero inchoatam ad ſe auocare, vel in ea ius dicere. Quod dupliciter etiam contingit; primò media legitima appellatione, ſeu prouocatione. Et hoc modo, poteſt Archiepiſcopus abſoluere à Cenſura per ſuffraganeum Epiſcopum lata, vt colligitur ex c. *Per tuas*, de Sent. excomm. & ex cap. *Venerabilibus*, eod titul. in 6. & non alio modo, niſi fortè in aliquo caſu ſpeciali, in quo habeat directam iuriſdictionem, vt notant 16.

Secundus ſubordinationis modus inter inferiorem & ſuperiorem.

Cano

Canoniſtæ eiſdem locis, & præſertim Abbas, ac Decius in cap. *In literis*, de Officio delegati. Imò quando per appellationem defertur cenſura ad Archiepiſcopum, priuſquam ipſe abſoluat, ſeruare debet formã, & modum præſcriptum in cap. *Ad reprimendam*, de Offic. ordin. quæ etiam ſupponitur in cap. *Prudentiam*. §. *Sexta*, de Offic. deleg. & in cap. *Sacro*, §. *Caueant*, de Sent. excom. & cap. *Venerabilibus*, §. *Sanè*. & §. *Porrò*, eodem titulo in 6. Quæ omnia iura attentè legenda ſunt, & ad huius puncti reſolutionem applicanda: in eorum enim explicatione nunc diutius immorari neceſſarium nobis non eſt.

17. Secundò contingit hæc auocatio ſine appellatione media, per ſolam voluntatem habentis in hoc ſuperiorem iuriſdictionem, vt cenſetur habere Epiſcopus reſpectu alicuius prælati ordinarij inferioris, & ſibi ſubiecti, qui non habet iuriſdictionem ab ipſo Epiſcopo, ſed ex vi ſui beneficij, vt ſunt aliqui Abbates, Archidiaconi, vel Archipresbyteri, Qui generali nomine Plebani dicuntur in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Offic. ordin. Ex quo textu hoc colligitur: nam ſupponitur, poſſe Epiſcopum huiuſmodi ſententiam ab inferiori latam relaxare, præcipitur autem ei, vt non faciat ſine præmiſſa ſatisfactione, & ſine conſcientia Plebani. Aduertit autem ibid. Gloſſa, ſi abſque his circunſtantiis Epiſcopus abſoluat, peccaturũ quidem, contra legem, & contra debitum ordinem, operandi. Nihilominùs tamen validam fore abſolutionem: quia in illo textu nullum eſt verbum irritans talem actum. Quæ ſententia vera mihi videtur, & eam eſſe communem teſtatur, ac ſequitur Syluest. verb. *Abſolutio*, 2. in princip. De illa verò dubitat Couarr. cap. *Alma*, 1. p. §. 12. num. 3. Vbi conſequẽter tractat, quando Prælatus inferior Epiſcopo habeat iuriſdictionem hoc modo independentem ab Epiſcopo, ſeu maiorem, vel magis exemptam: ſed hoc ad nos non ſpectat; ſupponimus autem aliquando poſſe inferiorem prælatum eſſe hoc modo ſubordinatum Epiſcopo: id enim in prædicto textu ſupponi videtur, & non repugnat.

Gloſſa. Syluest. Couar.

18. Obiicit tamen Couarruuias ex Paludano in 4. diſt. 18. quæſt. 5. art. 2. quia, licèt prælatus ſit inferior, tamen per cauſæ præuentionem ita fecit illam ſibi propriam, vt iam non habeat Epiſcopus vllam iuriſdictionem circa illam. Qua ratione abſolutè concludit Paludanus, non poſſe Epiſcopum abſoluere à cẽſuris Abbatum, Archidiaconorum, &c. ſibi ſubditorum, niſi per viam appellationis, & querelæ, quando ad ipſum legitimè defertur. Sed, licèt hoc verum ſit, vt ſuprà diximus, quando illæ iuriſdictiones habent inter ſe quandam æqualitatem in poteſtate præueniendi, & non habent aliam ſubordinationem; tamen, ſi non obſtante præuentionis iure, ſimul cum eo intercedit ſubordinatio, ita vt inferior poſſit quidem incipere, & nihilominùs ſuperior poſſit ad ſe cauſam auocare, quando expedire cenſuerit, etiamſi ad ſe non fuerit prouocatum; tunc etiam poterit abſoluere abſque interpoſita appellatione, eſt enim eadem ratio. Quòd autem hic modus ſubordinationis inueniri poſſit, nullam ego repugnantiam video. An verò in particulari talis ſit, ex priuilegiis, ſeu conceſſionibus Pontificum, vel ex conſuetudine ſufficienter præſcripta colligendum erit. Et, quidquid ſit de ſecularibus prælatis, certè in regularibus videtur frequens hic iuriſdictionis modus: nam poteſt Prouincialis abſoluere, quem inferior Prælatus excommunicauerat, ſicut etiam poteſt ad ſe auocare cauſam coram inferiori Prælato inchoatam: nam hoc modo habent iuriſdictionem inter ſe ſubordinatam. Adde, ad hanc partem huius regulæ pertinere priuilegia, quæ à ſuperiori, & maximè à Summo Pontifice, conceduntur ad abſoluendum à cenſuris, etiam ab homine latis, vt ſunt aliqua conceſſa Mendicantibus, & noſtræ Societati, & per Bullam cruciatæ fit ſimilis conceſſio; de quorum priuilegiorum interpretatione non eſt hic dicendi locus: fortaſsè inferiùs in ſingulis cenſuris nonnulla addemus, quæ ad moralem praxim neceſſaria videbuntur.

Dubia nonnulla circa datam doctrinam.

Sed adhuc ſuperſunt nonnulla dubia circa hanc regulam explicanda. Primum eſt, an, qui excommunicatus à ſuo Epiſcopo, domicilium tranſtulit in aliam diœceſim, debeat abſolui à priori Epiſcopo, qui illum excommunicauit, vel à poſteriori, cuius iam ſubditus eſt. Videtur enim ex dictis ſequi hoc poſterius, nam quando prior Prælatus amittit iuriſdictionem, ſucceſſor eius debet abſoluere: ergo idem dicendum erit, etiamſi talis mutatio fiat ex parte ſubditi: quia reſpectu talis perſonæ poſterior Epiſcopus dici poteſt ſuccedere priori in ſimili iuriſdictione. Simile dubium eſt, de illo, qui dum verſaretur in alieno Epiſcopatu, cenſuram contraxit ab Epiſcopo illius loci, latam, an poſteà rediens ad proprium Epiſcopatum poſſit à ſuo Epiſcopo abſolui. Et ratio dubitandi eſt eadem, quia etiam ibi videtur vnus Epiſcopus ſuccedere in iuriſdictione alterius propter ipſius ſubditi mutationem. Vnde eſt tertiũ dubium de illo excommunicato ab homine, qui ingreditur religionem, an poſſit abſolui à prælato religionis, qui videtur ſuccedere in iuriſdictione in illum. Quartò itidem dubitari poteſt, an poſt factam, & admiſſam appellationem, poſſit iudex, à quo appellatum eſt, abſoluere à cenſuris à ſe latis, videtur enim non poſſe, quia per appellationem tranſlata eſt iuriſdictio in alium. Vnde certum eſt, eum, ad quem appellatum eſt, poſſe abſoluere, iuxta ſuprà dicta: alius ergo non poterit. Quintò, dubitatur, an ſaltem ex partium conuentione poſſit quiſpiam, qui ad petitionem alterius excommunicatus fuerat, ab vno iudice, ex eiuſdem partis conſenſu ab altero, vel à quocunque ſacerdote abſolui. Sextum ac præcipuum dubium eſt, an regula propoſita locum habeat non ſolùm in cenſuris latis ab homine per ſpecialem ſententiam, ſed etiam per generalem. Et, quoniam ex reſolutione huius poſtremi dubij multa ex aliis pendent, ab illius reſolutione incipiemus.

19. *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.* *Sextum.*

An cenſura per generalem ſententiam lata, ſolùm à ferente auferri poſſit.

De priori ergo parte affirmatiua regulæ propoſitæ nulla eſt difficultas: nam, ſiue per generalem ſententiam, ſiue per ſpecialem cenſura lata ſit, qui eam tulit, poteſt eam tollere propter rationes, & teſtimonia ſuprà adducta, quæ de vtraque ſententia æquè procedunt. Rurſus altera pars negatiua, quoad cenſuram latam per ſententiam pro peccato commiſſo, difficultatem non habet, nam de ea procedũt, quæ hactenus diximus, ſiue illa ſententia ſit particularis quoad perſonam, in quam determinatè fertur, ſiue ſolùm quoad delictum, & ſolùm confusè feratur in eum, vel eos, qui illud commiſerunt; quia quòd perſona confusè, vel in particulari exprimatur, vel quòd delinquens ſit vnus, aut plures non variat modum ferendi cenſuram ab homine per particularem ſententiam; quæ multis æquiualet, quando multi ſunt delinquentes. 20.

De cenſura pro præterito delicto lata.

Difficultas ergo ſolum eſt de cenſura, quæ fertur per generalem ſententiam pro peccatis futuris, & de hac ſunt diuerſæ opiniones. Prima affirmat de hac 21.

De cenſura per generalẽ

ſentētiam pro futuris delictis lata. cenſura iudicandum eſſe eodem modo quo de cenſura lata à iure:& ideò non tantùm à ferente,vel eius ſuperiori, ſed etiam ab aliis tolli per abſolutionem poſſe,iuxta ea,quæ in ſecunda aſſertione dicemus.Ita tenent Nauar. in cap.*Ita quorundam*,de Iudæis;num. 25. cum Felino,Imola, & aliis: idem Nauar.in Summa.cap.27.num.44.Couar. cap. *Alma*,p.1.§.12.nu.4. & Villadiego in tractatu de Irregularitate,qu.13.qui alios antiquiores referunt. Fundantur præcipuè in dicto c. *Ex frequentibus*, de Inſtitut. Vbi ſermo eſt de quadam excommunicatione lata per generalem ſententiam Archiepiſcopi,ſupponitúrque ab Epiſcopis ſuffraganeis tolli poſſe. Ratio verò ſolùm eſt,quia hæc ſententia, cùm generalis ſit, in pluribus æquipollet canoni,& ſtatuto,vt Couarr.ait,afferens, cap. *A nobis*, 1. de Sent.excomm. Ex quo potiùs ſumitur magnum diſcrimen inter ſententiam hanc, & ſtatutum,ſcilicet, quòd non comprehendit eos, qui non ſunt de iuriſdictione, etiamſi intra territorium peccent,vt ſuprà vidimus.

Nauarr. Couarr. Villad.

22. 2. opinio. Secunda ſententia eſt,eandem eſſe rationem quoad abſolutionem de hac cenſura lata per generalem ſententiam, ac de aliis cenſuris ab homine. Ita ſentit Gloſſa in dicto cap. *Ex frequentibus*, quatenus dicit, ſententiam generalem (de qua in illo textu eſt ſermo) à Summo Pontifice confirmatam, non poſſe ab inferioribus Epiſcopis tolli ſine ſpeciali conceſſione Pontificis. Et hanc ſententiam ſequuntur Abbas, & alij, quos refert, & ſequitur Vgolinus tab. 1. cap. 4. n.3. Eandem ſequutus eſt Caietanus in Summ.verb. *Abſolutio ab excommunicatione*,& Summ.Confeſſ.lib. 3. tit. 33. qu.86. Fundamentum huius ſententiæ eſſe debet, quia talis cenſura eſt ſimpliciter ab homine, & non à iure: ergo generalis regula in iure fundata, quòd cenſura ab homine à ſolo ferente, vel ſuperiori tollatur, in illa etiam locum habet. Et ſi quid ſpeciale in iure ſtatutum eſt de cenſuris latis à iure, non eſt ad huiuſmodi generalem ſententiam extendendum. Quin potiùs per argumentum ab exceptione ſpeciali, colligemus id non habere locum in tali cenſura. Cùm ergo in cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis expreſsè fiat diſtinctio inter excommunicationem à iudice, vel à canone, & huius tantùm abſolutio ad Epiſcopum, vel parochum, illius verò, ad eum, qui illam tulit pertinere dicatur, non poteſt illa conceſſio ad cenſuram per ſententiam generalem latam extendi. Nec ſufficit, quod generalis ſententia ſit in multis ſimilis ſtatuto, vt Couarruuias voluit,nam etiam in multis ſunt diſſimiles, vt ipſemet docuit §. 10. num. 2. & in rigore ſententia non eſt ſtatutum: ergo cùm ſtandum ſit proprietati verborum canonis, non poteſt illa extenſio admitti propter ſolam ſimilitudinem.

Gloſſa. Vgolin. Caiet. Sum. Cōfeſſor.

23. Inter has ſententias iudicium fertur. Atque hæc ratio apud me eſt valde vrgens; propter quam cenſeo hanc ſententiam eſſe in rigore iuris veram,& in praxi tutiorem; licèt prior fauorabilior ſit,& benignior, & probabilis propter authoritatem tantorum Doctorum; & quia probabiliter reſponderi poſſet, ſententiam generalem pro futuris culpis non eſſe propriè ſententiam, ſed potiùs præceptum, & ideò non manare à ferente, vt à iudice, ſed vt à præcipiente, qui propterea cum authore iuris ſeu canonis æquiparare poteſt. Atque ita,cùm in cap. *Nuper*, ſolùm diſtinguantur ſententia iudicis, & ſententia iuris; & hæc generalis non ſit propriè, & in rigore ſententia iudicis, probabiliter ſub ſententia iuris comprehendetur, maximè cùm fauores ampliandi ſint. Dices, Ergo,etiamſi cenſura feratur pro delicto commiſſo, ſub conditione ſatisfaciendi, ſi in generali fertur, poterit ad illam extendi illa conceſſio dicti cap. *Nuper*. Patet conſequentia,quia

A etiam illud eſt quoddam præceptum, potiùs quàm ſententia iudicis. Reſpondeo, negando ſequelam, quidquid alij ſentiant; nam, quando cenſura fertur pro delicto commiſſo, propriùs eſt à ſuperiore, vt à iudice puniente delictum, & in rigore eſt particularis ſententia, vt ſuprà dicebam: nam, quòd perſona ſit cognita, vel occulta, non impedit quominùs in eam in particulari feratur ſententia. Quapropter, qui voluerit in praxi ſequi hanc opinionem, poteſt ſine ſcrupulo; prior verò in rigore iuris, vt dixi, mihi magis placet.

Ad capitulum autem, *Ex frequentibus*, reſpondet Vgolinus ſuprà, ibi non eſſe ſermonem de excommunicatione per ſententiam generalem, ſed per ſtatutum, quæ eſt à iure: &,quoniam verba textus non fauent, vtitur ſolum quibuſdam coniecturis, & verba exponit ſecundum generalem ſignificationem *ſententiæ*, quæ aliquando extenditur ad cenſuras iure latas,vt ex dicto c. *Nuper*, manifeſtè patet. Sed huic expoſitioni obſtare videtur, quia illa ſententia lata eſt,vt ibi dicitur, *tam in illos,qui Eccleſiaſtica beneficia taliter occupata ſcienter detinent,quàm in eos,qui de cætero occupare præſumpſerint*: ergo illa fuit purè ſententia,& non ſtatutum: nam vna ex differentiis inter ſtatutum, & ſententiam eſt, quòd ſententia reſpicit etiam præterita: ſtatutum verò futura; vt notauit Palud. in 4.d.18.qu.5.art.2. Quod verò Vgolin.ait, Archiepiſcopum illum Cantuariēſem tuliſſe illam ſententiam pro tota prouincia comprehendente ſuffraganeos, quod facere non potuiſſet per modum ſententiæ,ſed per modum ſtatuti, ex c.*Romana*,de Sent. excom. in 6. non obſtat, nam eadem difficultas illi manet,quomodo potuerit Archiepiſcopus pro præteritis culpis tam generalem ſententiam ferre. Et fortaſſe ideò Archiepiſcopus ille confirmationem petiit à Romano Pontifice: qui ita reſpondet, *Nos eandem ſententiam ratam habentes,&c.* Aliis verò modis reſpondent ibi Innoc. Abbas,& alij,defendentes ob alios titulos potuiſſe,& poſſe Archiepiſcopum in tota prouincia ferre ſimilem ſententiam, vel ob delicti notorietatem, vel ob ſuffraganeorum negligentiam, vel quia generaliter pertinebat ad totam prouinciam Non eſt ergo illud ſufficiens ſignum, quòd illud fuerit ſtatutum, & non ſententia, vt verba ſonant. Quod ſi hoc verum eſt potiùs inde ſumi poteſt argumentum in contrarium.

24. Cap. Ex frequētibus priori ſentētia adducto ſatisfit. Vgolin. Euaſio. Paludan. Innocen. Abbas.

Veruntamē nec obiectio facta conuincit,quia nō repugnat cōſtitutionem,vel ſtatutum reſpicere etiam præterita, non quatenus iam commiſſa ſunt vt ea puniat, ſed quatenus in eorum duratione aliquid inordinatum eſt, quod tollere, vel emendare expedit. Quod ibidem Gloſſa notauit in propoſitione caſus: & conſtat ex vſu, nam in Concilio Tridentino habentur multa ſimilia ſtatuta,quæ ita prouident in futurum, vt præcipiant ſtatim remedium adhiberi ijs, quæ potiùs malè acta fuerant,vt ſeſſ.24. cap. 17. circa pluralitatem beneficiorum. Quocirca non ſatis conſtare poteſt,quale fuerit illud præceptum ſub cenſura ipſo facto incurrenda: quodcunq; tamen fuerit,non poteſt ex illo textu ſufficiens argumentum ſumi. Et in vtroque ſenſu habet aliquā difficultatem. Nam,ſi fuit ſtatutum,etiamſi eſſet à Papa confirmatum, poſſent Epiſcopi ab illo abſoluere per cap. *Nuper*, non ergo indigebant illa conceſſione Pontificis, quam Gloſſa ibi tacitè factam eſſe interpretatur. Et ideò ſuppoſito eo ſenſu,magis conſequenter dicetur, ibi Pontificem non conceſſiſſe poteſtatem abſoluendi Archiepiſcopo,vel Epiſcopis,ſed eam ſuppoſuiſſe,& mandaſſe, ne illa vterentur niſi poſt congruam ſatisfactionem. Vnde idem reſpondebunt, qui æquiparant quoad abſolutionem ſententiam generalem cum

25. Euaſioni occurritur. Gloſſa. Conc. Trident.

cum ſtatuto, etiamſi admittant ibi eſſe ſermonem de generali ſententia. At verò iuxta alteram opinionem dicendum erit, illos Epiſcopos non fuiſſe habituros poteſtatem ad abſoluendum ab illa ſententia generali (ita textum illum intelligendo) poſt confirmationem Pontificis, niſi ipſemet Pontifex facultatem dediſſet. Ex illo ergo textu pro neutra opinione argumentum ſumitur.

A quo abſolui debeat, qui in vno territorio excom. fuit, & aliò domicilium tranſtulit.

26. Iam ad cætera dubia breuiter reſpondendum eſt. Ad primum diſtinguendum eſt de excommunicato à ſuo Epiſcopo, vel per generalem ſententiam, vel per ſpecialem: nam, ſi ſit priori modo poterit abſolui ab alio Epiſcopo, ad cuius diœceſim domicilium tranſtulit, iuxta probabilem opinionem modo tractatam, quam diximus eſſe in praxi ſecutam. At verò, ſi fuerit excommunicatus per particularem ſententiam; non poteſt abſolui ab alio iudice, etiamſi aliò domicilium tranſtulerit, quia iam cauſa cœpta fuit coram alio iudice, qui proinde quaſi permanentem iuriſdictionem acquiſiuit in tali cauſa, & in iis, quæ ad illam ſpectant, inter quæ ſunt cenſura, & abſolutio ab illa. Iuriſdictio autem ſic confirmata non aufertur propter tranſlationem domicilij, vt conſtat ex cap. *Propoſuiſti*, de Foro comp. vbi Gloſſa vltima refert plura iura. Et ex illo textu poteſt colligi quædam differentia inter ſententiam particularem, & generalem, nam illa fertur ad petitionem partis coram proprio iudice, & ita præcedit propria citatio rei, vel in particulari, vel confuſè per monitionem, vt intra certum terminum ſatisfaciat, & ideò neceſſe eſt, vt talis cauſa inchoata ſub vno iudice, coram illo terminetur, ne detur occaſio fraudibus, & tergiuerſationibus: quę omnia in ſententia generali non eodem modo procedunt, vt per ſe conſtat.

An qui cenſurã ab Epiſcopo alieno contraxit à proprio poſſit abſolui.

27. In ſecundo dubio minor eſt ratio dubitandi, nam, qui verſatur in extraneo Epiſcopatu, non incurrit cenſuram ab Epiſcopo illius loci latam per generalem ſententiam, vt ſuprà viſum eſt, & ita in eo non habet locum quæſtio, quoad abſolutionem ab hac cenſura. Oportet ergo, vt ſit lata per ſtatutum ſi pro futuris culpis lata eſt, & ab homine peregrino incurri ſupponitur: & tunc de abſolutione illius iudicandum eſt, ſicut de cenſura lata à iure, & non ab homine, quare non eſt dubium, quin à proprio etiam Epiſcopo poſſit abſolui niſi fuiſſet reſeruata, iuxta infrà dicenda. Vt autem huiuſmodi hoſpes per ſententiam particularem ab homine latam ligari poſſit ab Epiſcopo alterius diœceſis, neceſſe eſt, vt in eo ſupponatur legitima iuriſdictio, ſiue ratione delicti ibi commiſſi, ſiue alio titulo acquiſita fuerit: & tunc dicendum eſt, non poſſe abſolui à proprio Epiſcopo, ſed ſeruandam in eo eſſe regulam ſuperiùs poſitam vt ab eo abſoluatur, à quo excommunicatus eſt, quia in tali cauſa ille ſolus eſt eius iudex. Et his conſentanea ſunt, quæ tradit Abbas in cap. *Graue nimis*, de Præbend. nu. 14.

Abbas.

An excõmunicatus religionem ingrediens à religioſo Prælato abſolui poſſit.

Vgolin.

28. Ad tertium dubium, Vgoli. ſuprà numer. 10. refert Lapam alleg. 47. numer. 6. abſolutè aſſerentem, propter ingreſſum religionis poſſe quemcunque abſolui à ſuperiore talis religionis, à cenſura lata per Epiſcopum, vel alium iudicem, ne detur religioſo occaſio vagandi. Quæ ratio eſt bona congruentia, vt detur iuriſdictio, oportet tamen oſtendere vbi data ſit. Et ideo Vgolinus contrarium ſimpliciter affirmat, qui ſolum id probat, quia per mortem naturalem non fit, vt poſſit quis abſolui ab alio, quàm ab excommunicatore, vt ſuprà dictum eſt: ergo neque per mortem ciuilem id fieri. Quæ ratio mihi non placet, quia per mortem naturalem non transfertur homo in alium ſtatum Eccleſiæ militantis, neque ſub nouo iudice, & iuriſdictione conſtituitur, quod ſecus fit per mortem ciuilem, quæ euenire cenſetur in ingreſſu religionis.

Quocirca in primis eſt vtendum diſtinctione data de ſententia generali, vel ſpeciali, nam, ſi cenſura 29.
per priorem inducta eſt, poterit ab illa abſolui, qui ingreſſus eſt religionem, à ſuo ſuperiore, iuxta ſuprà dictam opinionem, quia ille tunc eſt ordinarius eius, & idem à fortiori eſt ſi cenſura lata fuit per ſtatutum, nam illa non eſt ab homine, ſed à iure. Si verò cenſura fuit lata per ſententiam propriam, & ſpecialem, tunc iuxta commune ius ſeruanda erit regula propoſita, tum quia ratione litis, ſeu cauſæ inchoatæ iuriſdictio permanet apud priorem iudicem: tum etiam quia nulla ſufficienti ratione, aut iure conſtat talem iuriſdictionem tranſlatam eſſe in alium Prælatum.

Nihilominùs tamen conſulenda ſunt ſpecialia pri- 30.
uilegia ſingularum religionum, & ſecundum illa erit plenum iudicium ferendum de poteſtate abſoluendi a tali cenſura. Nam Mendicantium ſuperiores ordinarij priuilegium habent ad abſoluendum ab omni cenſura ab homine lata, & contracta ante ingreſſum religionis, dummodo talis cenſura generaliter lata ſit. Quod priuilegium à Clemente IV. datum eſt Minoribus, & poſteà ab aliis Pontificibus confirmatum, vel de nouo aliis religionibus conceſſum. Et Martinus V. in gratiam ordinis S. Benedicti Prouinciæ Caſtellæ, priuilegium conceſſit Abbati Valliſoletano, qui eſt generalis in illo Regno, vt poſſit abſoluere ſubditos ab omni ſententia excommunicationis quantumuis reſeruata, quo priuilegio per viam communicationis multæ aliæ religiones vtuntur: & intelligendum cenſeo de ſententia generali: nam illa, quæ in particulari fertur, præſertim nominatim, & in cauſa ad forum contentioſum deducta, nunquam comprehenditur ſub his priuilegiis, quæ ſemper loquuntur, vel in generalibus ſententiis, vel in caſibus occultis.

At verò, ſi ſententia eſſet lata pro particulari deli- 31.
cto, occulto tamen quoad perſonas, in quas confuſè tantùm, & ſub ratione delinquentium lata ſit, talis cenſura tolli poterit per prædicta priuilegia poſt ſatisfactionem exhibitam parti, prout poſſit: quia verba priuilegij ſunt generalia de cenſura a iure, & ab homine generatim lata: & illa cenſura, licèt aliqua ex parte ſpecialis ſit, tamen aliunde eſt generalis, & interdum ita vocatur propter modum & formam ſub qua fertur: & priuilegia amplianda ſunt: præſertim cùm hoc ſit conſentaneum fini priuilegij, qui eſt fauor, honor, & clauſura religionis. Propter quod, per huiuſmodi priuilegium non ſolum poſt profeſſionem, ſed etiam antea abſolui poterunt, vt iidem Pontifices declararunt, vt infrà iterum attingemus.

Num poſt appellationẽ iudex qui cẽſuram tulit poſſit ab illa abſoluere.

Ad quartum dubium dicendum in primis eſt, poſt 32.
appellationem eum iudicem, ad quem appellatum eſt, poſſe abſoluere à cenſura lata ab inferiori, vt patet ex c. *Per tuas*, de Sent. excom. & in cap. *Venerabilibus*, §. *Porrò*, eod. in 6. Hanc enim iuriſdictionem per appellationem acquiſiuit, cùm iam cauſa in eum tranſlata ſit, & acceſſorium ſequatur principale. Dico autem poſſe, quia iuriſdictioné habet, qua ſi vtatur, factum tenebit iuxta dictum cap. *Venerabilibus*, §. *Sanè*: Vt autem ea poteſtate legitimè vtatur, ſeruare debet modum à iure præſcriptum, qui colligi poteſt ex dictis iuribus, & ex cap. *Ad reprimendam*, de Officio ordinarij. Et ſumma eius eſt, vt non abſoluat, niſi priùs conſtiterit priorem cenſuram fuiſſe iniquè datam: alioqui remittere potiùs debeat abſolutionem ad iudicem, qui illam tulit, niſi vel ſit periculum in mora, vel ille nolit abſolutionem impendere,

dere, vt latiùs Canoniſtæ citatis locis, & Abbas in c. *Cùm ab excommunicato*, de reſcrip. num. 14.

33. Ex quo intelligitur in eo caſu etiam poſſe iudicem à quo appellatum eſt, abſolutionem cenſuræ præſtare, quia, quamuis per appellationem ſit in alium cauſa tranſlata, vt ſumitur ex multis iuribus, titulo de Appellationibus; nihilominùs ille, à quo apellatum eſt, non omninò amiſit iuriſdictionem ordinariam, quam habebat: ſed ſolùm habet illam quaſi impeditam poſt admiſſam appellationem, ne quippiam agere poſſit, quod effectum, vel fructum appellationis poſſit impedire. Conferre autem abſolutionem non impedit effectum appellationis, ſed potiùs eſt id; quod per eam intenditur, vel quod iuuare poteſt ad illam meliùs proſequendam: ergo, &c. Eſtque hæc ſententia conformis textui in cap. *Cùm ceſſante*, & c. *Cùm teneamur*, de Appel. & clarius in c. *Si à iudice*, eod. tit. in 6. Quibus locis videri poſſunt Doctores, & præſertim Abbas in cap. *Quæſtioni*, nu. 7. de Appellat. Qui excipit iudicem delegatum, quia per appellationem admiſſam priuatus manet iuriſdictione, & eam transfert in ſuperiorem, ex cap. *Cùm appellationibus*, de Appel. in 6. Ipſemet tamen dicit, Doctores alios hoc extendere etiam ad iudicem delegatum in fauorem cenſuræ in capit. *Qua fronte*, de Appel. Et mihi certè eorum ſententia magis placet, propter rationem ſuprà adductam, & ſuperiora iura, & quia in dicto cap. *Cùm appellationibus*, non video ſermonem eſſe ſpecialiter de iudice delegato, ſed abſolutè de quolibet iudice inferiori, à quo appellatum eſt. Vnde ſi ille textus quippiam probaret, de omnibus concluderet. Cùm ergo ibi dicitur, quòd, *iudex appellationi deferens, à ſe iuriſdictionem abdicauit*, intelligendum opinor, iuxta alia verba cap. *Si à iudice*, infrà eodem tit. & lib. ſcilicet, *Cùm appellationem, ſit ſuſpenſa ipſius iuriſdictio.* Quod ſtatim reſtringitur, *Niſi ad reuocandum grauamen*, quod perinde procedit in abſolutione, vt dictum eſt.

34. *An ex conſenſu partis poſſit quis à quolibet ſacerdote abſolui.*

Quinti dubij reſolutio facillima eſt: conſenſus enim partium in hoc nihil poteſt operari, niſi ſuperiorem adeant, quia ipſæ non poſſunt iuriſdictionem conferre. Id quod, & per ſe notum eſt, & colligitur etiam ex cap. *De cauſis*, de Officio Deleg. & plura de hoc dicemus infrà agendo de abſolutione ad cautelam. Et hactenus de abſoluentibus à cenſuris ab homine latis.

SECTIO III.

Quis poſſit à cenſura Iuris abſoluere.

1. QVoniam de ipſamet perſona legiſlatoris eadem ratio quoad hoc eſt, quæ de iudice ferente cenſuram, ideò de poteſtate illius nihil dicere oportet; quia certum eſt ipſum legiſlatorem poſſe abſoluere, ſicut excommunicare potuit, ſi eadem iuriſdictio in eo perſeueret, alioqui eius ſucceſſor, vel eius ſuperior idem poterit eodem prorſus modo, quo de iudice diximus, & eiſdem rationibus, ac fundamentis. Quod adeò verum eſt, vt, etiamſi extraneus cenſuram incurrat propter tranſgreſſionem iuris huic Epiſcopatui proprij, abſolui poſſit ab hoc Epiſcopo, etiam in abſentia, ſeu poſtquam ad proprium domicilium rediit, quia ſemper abſolutio illa directè & per ſe pertinet ad legiſlatorem, imò, ſi reſeruata fuerit, ad illum ſolum pertinebit cum limitationibus infrà afferendis. Solum ergo explicandum eſt, quando poſſit cenſura à iure lata tolli ab alio, vel inferiori, vel ſaltem non ſuperiori, nec ſucceſſore ipſius legiſlatoris, ſed alioqui habente condiſtinctam iuriſdictionem. Poteſt autem hoc ius, quo lata eſt talis cenſura, eſſe vel commune, ſub quo comprehendimus omnia Pontificum decreta, & Conciliorum Generalium, & omnia alia, quę Pontificis auctoritate confirmata ſint: vel poteſt eſſe ius particulare alicuius prouinciæ vel Epiſcopatus, vel quid ſimile. Et quoniam de hoc poſteriori iudicandum eſt ad inſtar prioris, ideò de illo primùm agemus.

A cenſuris iure communi latis, ſi reſeruatæ non ſint, poteſt Epiſcopus, vel Parochus ab. ſoluere.

Sit ergo in hac materia generalis regula. A cenſuris latis à iure, ſi Pontifex earum abſolutionem expreſsè ſibi non reſeruauit, ex vi eiuſdem communis iuris, ſeu conceſſionis in eo declaratæ, abſolui vnuſquiſque poteſt à proprio Epiſcopo, ſeu Epiſcopalem iuriſdictionem habente, imò etiam à proprio Parocho, vel qui eius vices gerit. Hanc regulam elicio ex cap. *Nuper* de Sent. excom. cuius hæc ſunt verba; *In ſecũdo verò caſu à ſuo Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere: quamuis enim, & tunc non iudicis, ſed iuris ſententia excommunicato communicans ſit ligatus: quia tamen conditor canonis, eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxãdi.* In quo textu primùm eſt obſeruandum, ſermonem eſſe in particulari de excommunicatione; & ita de illa principaliter eſt intelligenda regula poſita: tamen ratio textus communis eſt cæteris cenſuris: & ideò ad illas etiam regulariter extenditur, niſi vbi aliqua alia ſpecialis ratio occurrerit, quod infrà in particulari de illis tractando admonebimus. Tamen vt dixi, & obſeruari facilè poteſt ex multis iuribus ſub titulo de ſententia excommunicationis, omnes cenſuræ regulariter in his rebus æquiparantur, licèt præcipuè in excommunicatione locum habeant; quod ferè in tota hac materia præ oculis habendum eſt.

Secundò obſeruandum eſt, in illo textu ſermonem eſſe de cenſura lata per ius commune, nam eſt ſermo de illa cenſura, quam quis contrahit communicando cum excommunicato; & conſtituitur differentia inter cenſuram contractã per communicationem cum excommunicato in crimine crimino ſo, & cõtractam per aliam communicationem in ſacris, vel in alia re. Et licèt vtraq; videatur eſſe à iure, tamen prior abſoluenda ibi dicitur à iudice, qui alterum excommunicauit: nam, quia illa communicatio in delicto eſt quædam participatio in contumacia, & in ipſius iudicis Eccleſiaſtici offenſionem ſpecialiter cedit, voluit Pontifex, vt illa cenſura, quaſi per extenſionem cenſeatur ab eodem homine lata, qui alterum excommunicauit. Poſterior verò, quia eſt à iure, & non reſeruata cenſetur commiſſa aliis quoad abſolutionem, vt ibidem dicitur. Et quamuis de illa cenſura in particulari ſit ibi ſermo, tamen, quia ibi non conditur ſpeciale ius, aut conceditur priuilegium peculiare, & quia ratio Pontificis generalis eſt, ideò inde colligitur ab omnibus Doctoribus regula generalis pro omnibus cenſuris latis à iure communi, & non reſeruatis, ſcilicet, non tantùm à legiſlatore, ſed etiam ab aliis diſſolui poſſe. 3.

Tertiò obſeruandum eſt, cùm ibi dicitur talem cenſuram per Epiſcopum tolli poſſe, reſpectiuè intelligi de Epiſcopo vniuſcuiuſque, qui in ſuo ordine eſt paſtor ordinarius eius: hanc enim vim habet illud relatiuum *ſuo*. Vnde, cùm inferiùs dicitur, cùm legiſlator non reſeruat, eo ipſo concedere *aliis* facultatem relaxandi, non intelligitur de quibuſcunque aliis; non enim quilibet ſacerdos poteſt de tali cenſura abſoluere, vt dicemus, ſed de aliis paſtoribus, vel habentibus poteſtatem ligandi, & ſoluendi circa talem perſonam, ſeu, quod idem eſt, de aliis iudicibus, qui aliàs circa talem perſonam iudicium ferre poſſunt. Quod, & per ſe clarum apparet, quia lex illa non præbet nouam iuriſdictionem non habenti, ſed 4.

decla

declarat, dum per reſeruationem nõ aufertur, eam, quæ anteà erat, extendi ad cenſuras ipſo iure latas, tum etiam, quia illa particula, *aliis*, reſpondet præcedentibus, ſcilicet, *à ſuo Epiſcopo, vel proprio Sacerdote*, & per illas limitatur. Denique, quia (vt Iuriſtæ dicunt) illa dictio, *Aliis*, ſimilitudinis eſt nota, ex Gloſſ. in l. *Si fugitiui*, C. de Seru. fugit. quam verò ſimilitudinem ibi dicat, infrà videbimus, nunc ſatis eſt, vt minimum, debere dicere, ſimilitudinem in poteſtate ligandi, & ſoluendi, proportionata ad talem actum, reſpectu talis perſonæ: nam hæc eſt per ſe neceſſaria ad actum abſoluendi, de quo ſermo eſt.

5\. *Quis ſit vniuſcuiuſque proprius Epiſcopus.*

Ex his ergo ſatis probata relinquitur prima pars aſſertionis, ſcilicet vnumquemque poſſe abſolui ab omnibus cenſuris iure communi latis, & non reſeruatis à ſuo Epiſcopo. Quis autem ſit vniuſcuiuſque proprius Epiſcopus, quæſtio eſt ſimilis illi, quæ de proprio ſacerdote tractata eſt ſuprà, de miniſtro ſacramenti pœnitentiæ diſputando: & eaſdem habet dubitationes, quæ eodem proportionali modo finiendæ ſunt. Generatim enim loquendo, Epiſcopus alicuius dicitur, Epiſcopus illius diœceſis, in qua talis perſona habet ſuum domicilium, quia domicilium eſt quaſi fundamentum fori, ſeu iuriſdictionis, vt eſt vtriuſque iuris principium, lege vlt. ff. de Iuriſdict. omn. iud. cap. vlt. de Conſtit. in 6. & cap. *A nobis*, 1. de Sent. excomm. vbi Abbas, & latiùs in cap. 1. de For. comp. num. 23. vnde non eſt dubium, quin vnuſquiſque abſolui poſſit à prædicta cenſura ab Epiſcopo illius diœceſis, in qua habet ſuum domicilium, non ſolùm, ſi delictum in eadem diœceſi commiſit, ſed vbicunque deliquerit, & cenſuram contraxerit: nam, licèt ratione delicti acquiratur forum in ordine ad accuſationem, vel pœnam, quæ per hominis ſententiam in alieno territorio ferri poteſt, tamen & hæc pœna, de qua nunc agimus, non imponitur ab alio particulari Epiſcopo, ſed à Summo Pontifice, & proprius etiam Epiſcopus nunquam amittit ius ſuum, quominùs eius ſubditus poſſit coram illo conueniri, etiamſi alibi deliquerit. Et eadem ratione non amittit poteſtatem abſoluendi illum. Ex quo vlteriùs fit, vt ille ſubditus poſſit abſolui à proprio Epiſcopo etiam dum in alieno Epiſcopatu peregrinatur, quia cenſura ferri poteſt in abſentem, etiamſi exiſtat in alieno Epiſcopatu, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo multò magis abſolutio quia fauorabilior eſt, & in reliquis eſt par ratio, nam abſolutio ſine ſtrepitu iudicij ferri poteſt, & habet ſuum effectum, ſeu executionem, quaſi ſpirituali, ſeu inuincibili modo. Cùm ergo abſentia, ſeu exiſtentia in alieno territorio non obſtet, & alioqui ſit poteſtas, poterit hic à ſuo Epiſcopo abſolui.

A proprio Epiſcopo poteſt quis abſolui à cenſura à iure, etiamſi in alio Epiſcopatu deliquerit.

6\. *Poſsitne aliẽ. ſubditus abſolui à cenſura canonis ab Epiſcopo, in cuius diœceſi verſatur.*

Quæri tamen poteſt, an ab illo ſolo poſſit abſolui, vel etiam ab illo Epiſcopo, in cuius diœceſi vagatur. Videtur enim ab illo non poſſe, quia ille reuera non eſt ſuus Epiſcopus. Quod regulariter ita eſt, nimirum quando exiſtentia in illo loco eſt ad breue tempus, & quaſi in via, ſeu peregrinatione: quia tunc conuincit ratio facta. Et probat etiam c. *Romana*, § *Nec etiam*, de For. comp. in 6. & c. *Excommunicatis*, de Officio leg. vbi dicitur, Legatum Pontificis non poſſe abſoluere, etiam intra ſuam prouinciam, eos, qui in clericos manus violentas iniecerunt, aliunde illuc accedentes, ſcilicet, quia non ſunt ſubditi illius prouinciæ: idem ergo erit in noſtro caſu. Sed intelligendum hoc eſt, vt ibi notat Abbas nu. 7. quando talis perſona non commiſit delictum, nec contraxit cenſuram in eo loco, & diœceſi, in qua verſatur: nam ſi ibi deliquit ratione delicti fit aliquo modo ſubditus in ordine ad illud, ita

Abbas.

A vt poſſit conueniri, & puniri: ergo etiam vt poſſit abſolui quoad forum contentioſum, ad quod pertinet cenſura: nam de abſolutione ſacramentali quoad culpam alia eſt ratio. Neque cenſeo inconueniens, quòd ille poſſit abſolui in eo caſu à duobus Epiſcopis, quia diuerſis titulis poteſt vtrique ſubijci, alteri ſimpliciter, alteri quoad vnum effectum.

At verò quando mora in aliena diœceſi eſt diuturna, ita vt, licèt non ſit per tranſlationem domicilij, ſit per quandam permanentem habitationem, tunc valde probabile eſt poſſe abſolui ab Epiſcopo loci, ſiue cenſuram in eo loco contraxerint, ſiue alibi, & licet commorentur ibi cum licentia ſui Epiſcopi, ſiue non. Quod aliqui fundant in præſumpta voluntate & conſenſu alterius Epiſcopi proprij. 7.
B Hoc tamen, vt in ſuperioribus dixi, in materia iuriſdictionis, & ad valorem actus, qui ab illa pendet, non ſufficit, quia niſi adſit voluntas, eius præſumptio non confert iuriſdictionem. Dicendum ergo eſt, illam diuturnam inhabitationem, moraliter cenſeri, & conſuetudinem receptam eſſe per modum cuiuſdam domicilij pro eo tempore, quo durat, & ideò illum Epiſcopum reputari vt proprium, quoad hunc actum abſoluendi à cenſura, quidquid ſit de aliis. De quibus videri poteſt Abbas in dicto cap. *Excommunicatis*, de Officio legati, num. 7. & c. *Quod Clericis*, de For. comp. n. 4. & cap. *Ex parte Rom.* nu. 8. eodem tit. Abbas.

8\. *Quid de Vagabundis.*

Addendum eſt præterea, eos, qui ſemper vagantur, & nullibi habent fixum domicilium, poſſe ſine
C dubio abſolui ab Epiſcopo loci, in quo actu verſantur, etiamſi per breue tempus ibi ſint commoraturi: quia illi non habent alium Epiſcopum, & non debent carere Paſtore[1], vt in ſimili latiùs dixi, in materia de Confeſſione: eſt enim eadem ratio & proportio.

9\. *Quid de Religioſis.*

Solet etiam ſpecialiter de religioſis dubitari, an poſſint abſolui ab Epiſcopo loci, in quo domicilium habent, ſed res eſt facilis. Nam ſi religioſi conſiderentur ſolùm ratione ſtatus, & non ſint exempti ab Epiſcopis, clarum eſt poſſe ab eis abſolui, nam & li-
D gari ab eis poterunt. Si enim exempti non ſunt, ſunt ſubditi, quia iure communi omnes habentes domicilium in tali diœceſi, ſubiecti ſunt Epiſcopo illius: ergo poteſt Epiſcopus actus iuriſdictionis in illos exercere. Vnde in ca. *Religioſi*, de Sent. excomm. in 6. ſi religioſus incidat in excommunicationem canonis, *Si quis ſuadente*, percutiẽdo clericum ſecularem, eius abſolutio Epiſcopo diœceſano committitur: & in c. *Monachi*, de Sent. excom. quando percuſſio eſt inter ipſos religioſos, abſolutio cõmittitur ſuperiori ex ſpeciali conceſſione, non tamen omninò excluditur Epiſcopus, nam ſi maior fuerit neceſſaria prouidentia, ad illum dicitur eſſe recurrendum: vnde ſupponitur, etiam illum eſſe ſuperiorem ſiſtendo in communi iure. Vnde ſimilis abſolutio in vtroque caſu reſpectu monialium Epiſcopo committitur in
E cap. *De monialibus*, de Sent. excom. At verò religioſi exempti per priuilegia Pontificia nõ poſſunt abſolui ab Epiſcopo, cùm in eos non habeat iuriſdictionem; neque ipſi poſſunt quoad hoc ſe illi ſubiicere, quia & hoc eſſet in detrimentum religionis, & ipſi non poſſunt Epiſcopo iuriſdictionem conferre, quam non habet, de quo videri poſſunt plura in Vgolin. tab. 1. c. 10. §. 1.

10\. *Qui nomine Epiſcopi comprehendatur.*

Rurſus verò dubitari poteſt, an nomine Epiſcopi intelligendus ſit ſolus ille, qui propriè & in rigore Epiſcopalem dignitatem habet, vel quilibet, qui iuriſdictionem habeat Epiſcopalem. Circa quod videri poteſt ſimile dubium ſuprà tractatum agendo de miniſtro confeſſionis, & de Epiſcopo, à quo debet

debet exponi, iuxta nouum ius Concilij Tridentini. Et primò certum eſt Vicarium Epiſcopi, cui ipſe vices ſuas generaliter committit, poſſe abſoluere ab huiuſmodi cenſuris: quia quando huiuſmodi caſus Epiſcopis committuntur, & non exprimitur, vt per ſeipſos tantum id facere poſſint, per Vicarios ſuos id poſſunt præſtare. Quod licet colligere inter alia iura ex cap. vlt. de Officio Ordin. vbi dicitur eos, qui ex officio poſſunt abſoluere in certis caſibus, poſſe huiuſmodi abſolutionem aliis committere, cùm viderint expedire, & ſumitur etiam ex lib. *More maiorum*, ff. de Iuriſdict. omnium iudic. Dicitur autem ex officio hoc poſſe, qui cum ipſo officio ſtatim accipit hanc facultatem; cuiuſmodi eſt Epiſcopus: ergo per Vicarium id facere poteſt, cui committit vices ſuas. Quod etiam rectè confirmatur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de Reform. vbi cùm committitur Epiſcopis poteſtas abſoluendi à caſibus reſeruatis Papæ, additur, *per ſeipſos, aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputandum.* Et quoad peccatum hæreſis occultæ ſtatim excluditur Vicarius: Ergo ſignum eſt, vbi conceſſio fit abſolutè Epiſcopo, non excludi Vicarium; & ſimiliter quando ius non requirit Vicarium ſpecialiter deputandum, generalem ſufficere. Denique, vacante Sede Epiſcopali, Capitulum Vicarium conſtituit, qui hoc ipſo cenſetur habere iuriſdictionem Epiſcopalem, & poſſe abſoluere ab his cenſuris: ergo multò magis id dicendum eſt de Vicario Epiſcopi, quoties ipſemet Epiſcopus aliquid ſpecialiter ſibi non reſeruat.

Vicarius Epiſcopi comprehenditur.

Conc. Trid.

11. Dices, Ergo quando abſolutio à cenſura, quæ reſeruata erat Papæ, ſpecialiter conceditur Epiſcopo, non poterit ille talem abſolutionem alteri committere, ſed tantùm per ſeipſum illam exercere; vt in caſibus v. g. de quibus loquitur Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. Conſequens autem eſt falſum, & contra omnes, imò contra illudmet decretum Concilij Tridentini, vt paulò ante expendabamus. Sequela probatur; quia tunc Epiſcopus non habet poteſtatem ordinariam; ſed delegatam, ſeu ſpeciali beneficio conceſſam: huiuſmodi autem iuriſdictio ſubdelegari non poteſt, vt conſtat ex cap. vlt. §. vlt. de Officio deleg. & ex l. 1. ff. de Eo cui mandata eſt iuriſdictio. Nec ſatis eſt reſpondere hòc eſſe ſpeciale in poteſtate abſoluendi ab excommunicatione, quia conceditur in fauorem animæ, vt reſpondet Couarruuias lib. 3. Variar. cap. 20. num. 5. Tum quia §. vltimus de Officio deleg. loquitur in ſpecie de poteſtate abſoluendi conceſſa in fauorem animæ: tum etiam quia cap. vltimum. de Offic. ordin. apertè ſentit, abſolutionem in his caſibus conuenire Epiſcopo ex officio, & ideò poſſe eam aliis committere. Vbi Abbas & alij idem ſentiunt, licèt rationem non ſatis declarent. Ea verò eſſe videtur, quia abſoluere ab excommunicatione per ſe, & ex officio conuenit Epiſcopo iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excommunication. per reſeruationem autem extrahitur cenſura reſeruata ab ab illa iuriſdictione; & ideò ablata reſeruatione quaſi in naturalem ſtatum reducitur, atque ita manet ſub ordinaria iuriſdictione Epiſcopi, ſicut fuiſſet, ſi à principio reſeruata non eſſet.

12. Deinde in multis aliis manifeſtum eſt verbum illud, *Epiſcopus*, extendendum eſſe ad plures alios, qui Epiſcopalem dignitatem non habent, ſatiſque eſſe quòd habeant iuriſdictionem Epiſcopalem. Vt Capitulum Cathedralis Eccleſiæ vacante ſede, vt conſtat ex iuribus in præced. ſeſſ. adductis, nam quoad hoc eadem ratio eſt de abſolutione à cenſura lata ab homine, aut à iure. Idémq; eſt, vt dixi, de Vicario

Nomine Epiſcopi comprehenditur Capitulum Sede vacante, & Vicarius ab eo conſtitutus.

A conſtituto ab ipſo Capitulo. Imò in hoc conſtituit Vgolin. ſupra §. 2. quandam differentiam inter Vicarium Epiſcopi, & Capituli, Sede vacante, quod Vicarius Epiſcopi habet iuriſdictionem dependentem ab illo in fieri, & conſeruari: & ideò ſi Epiſcopus ſit ſuſpenſus, vel excommunicatus, eius Vicarius non poteſt abſoluere: at Vicarius Capituli, Sede vacante, non habet iuriſdictionem ita pendentem à Capitulo, nam, licèt ipſum Capitulum ſuſpenſionis cẽſuram incurrat, & ideò iuriſdictionis vſu priuetur, nihilominùs Vicarius expeditam retinet iuriſdictionem ad abſoluendum, quia non authoritate ſolius Capituli, ſed Concilij Tridentini creatus eſt, vt patet ex ſeſſ. 24. c. 16. de Reformat.

Vgolin

13. Hæc verò differentia non ſatis fundata eſt: ſuppono enim ex antiquo iure, tempore Sedis vacantis B iuriſdictionem Epiſcopi deuolui ad Capitulum, vt ſuprà oſtenſum eſt ex c. vnico de Maior. & obed. in 6. Quam iuriſdictionem Conc. Trid. nec mutauit, nec minuit, ſed ſolum præcepit modum vtendi illa iuriſdictione, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui & iuriſdictionem, & vſum iuriſdictionis committat. Concilium ergo Trid, non dat iuriſdictionem illi Vicario, neque ad hoc interpoſuit authoritatem ſuam, ſed ſolùm ad imponendum prædictum præceptum, quo non obſtante ille Vicarius vicem gerit Capituli, & eius iuriſdictione vtitur: ergo, ſi Capitulũ habeat impeditum vſum iuriſdictionis, conſequenter etiam Vicarius habet idem impedimentum. Et confirmatur, ac de-
C claratur, nam ante illud decretum Concilij Trid. ſi Capitulum abſque illo præcepto elegiſſet Vicarium (vt veriſimile eſt anteà fieri ſolitum eſſe, quia non poterat aliter commodè gubernare) tunc, ſuſpenſo Capitulo, eſſet ſuſpenſa Vicarij iuriſdictio: eſt enim omninò eadem ratio de illo Vicario, & de Vicario Epiſcopi: ſed Concilium Trident. eò quòd præceperit illam Vicarij electionem, non firmauit eius iuriſdictionem, neque aliam, vel aliter dari voluit, quàm per Capitulum dari poſſet, quia neque in illo decreto eſt vllum verbum, vnde hoc colligi poſſit; neq; ex ſolo illo præcepto colligitur. Sicut, ſi Concilium præcepiſſet Epiſcopis, vt haberent Vicarios, non propterea tales Vicarij aliter haberent hanc iu-
D riſdictionem quam nunc habeant, nullum ergo fundamentum habet illa ſententia in Concil. Triden. Vnde, cùm alioqui Vicarius ex vi officij ſui pendeat iuriſdictione, & vſu ab eo cuius Vicarius eſt, iuxta cap. 1. de Offic. Vicarij in 6. idem cenſeo quoad hoc dicendum de Vicario Capituli, quod de Vicario Epiſcopi.

Vicarius à Capitulo electus ab illo habet iuriſdictionem dependentem in fieri, & conſeruari.

14. Sed quid dicendum erit, ſi ob negligentiam Capituli Metropolitanus, aut vicinus Epiſcopus huiuſmodi Vicarium conſtituat, nunquid ſuſpenſo Archiepiſcopo erit ſuſpenſus Vicarius ille. Videtur enim ſequi, quia tunc iuriſdictio apparet deuoluta ad Archiepiſcopum, atque ita ab illo pendere, & conſe-
E quenter de tali Vicario verum erit, quòd licèt Capitulum ſuſpendatur, eius iuriſdictio maneat expedita, quia non habet illam à Capitulo, ſed ab Archiepiſcopo. Nihilominùs tamen oppoſitum cenſeo verum, quia verum non eſt iuriſdictionem Capituli in eo caſu deuolui ad Archiepiſcopum, neque enim ipſe poſſet ibi excommunicare, aut abſoluere authoritate ordinaria: ſed ſolum ei committitur deputatio ſeu electio talis perſonæ in Vicarium; qua facta, ille Vicarius habet iuriſdictionem Capituli, independentem quidem à voluntate eius quam ſupplet authoritas & efficacitas Concil. Triden. pendentem tamen nihilominùs à poteſtate, & iuriſdictione, quæ reſidet in ipſo Capitulo, quia Concilium noluit nouum modum

An ſi ob negligentiã Ca. Metropolitanus Vicarium oret, det illi iuriſdictionẽ à ſe dependentem in cõſeruari.

modum iuriſdictionis inſtituere, vt oſtenſum eſt, ſed ſolùm obligare, & cogere Capitulum, vt ſuam iuriſdictionem Vicario communicaret. Hoc ergo modo Capitulum, Sede vacante, & eius Vicarius ſub nomine Epiſcopi in illa regula comprehenduntur.

15\. *Nomine Epiſcopi comprehenditur Abbates exẽpti, & Capitulum eius Eccleſiæ, non eorum Vicarij.*

Præterea etiam Abbates, qui iuriſdictionem habent Epiſcopalem, ſub illa voce continentur, quia iuxta ſubiectam materiam intelligenda eſt; cùm autem ille actus abſoluendi, de quo eſt ſermo, ad iuriſdictionem pertineat, quando Epiſcopus ibi nominatur, non tam propter dignitatem ordinis, quàm propter iuriſdictionem nominari meritò intelligimus: ergo rectè comprehendimus ſub illa voce omnes, qui ſimilem iuriſdictionem habent. Notanter autem dico, *ſimilem*, & non *æqualem*, quia ſufficit, vt habeant iuriſdictionem fori contentioſi ad ferendas, & tollendas cenſuras; quia hæc eſt, quæ per ſe ſpectat ad hũc actum, etiamſi alioqui æqualis non ſit. Et cõfirmatur, quia interdum hi Abbates ſunt ita exempti, vt nullus Epiſcopus habeat immediatam iuriſdictionem in eorum ſubditos, præter Romanum Pontificem: non debent autem illi ſubditi carere Epiſcopo, à quo poſſint abſolui: ergo nomine Epiſcopi comprehenditur huiuſmodi Abbas. Et conſequenter etiam Vicarius eius, & Capitulum eius Eccleſiæ, tempore, quo vacat: nam de his eadem ratione, & proportione loquendum eſt.

16\. *Comprehenduntur etiam alioqui inferiores Prælati, qui ſuperiorẽ habent Epiſcopum.*

Addo verò, quando huiuſmodi inferiores Prælati, non obſtante dicta iuriſdictione, habent ordinarium Epiſcopum ſibi ſuperiorem, ita vt vel poſſit cauſas ad ſe aduocare, vel ſaltem cum eis habeat ius præuentionis, tunc etiam Epiſcopum poſſe abſoluere ſubditos inferioris Prælati, à cenſuris iure communi latis: quia etiamſi intercedat inferior Prælatus, verbi gratia, Archipresbyter, nihilominùs eius Epiſcopus eſt proprius Epiſcopus omnium ſubditorum eius. Item quia regula ſuprà poſita in vniuerſum vera eſt, *Quidquid in hoc genere poteſt inferior poſſe ſuperiorem, ſi prædicto modo ſuperior ſit*, vt ſuprà declarauimus. Et hac etiam ratione Legatus Pontificis in ſua prouincia ſub nomine Epiſcopi quoad hunc actum comprehenditur, quia iuriſdictionem habet Epiſcopalem, & immediatam, ad eum modum, quo habet Pontifex, cuius vicem gerit, vt conſtat ex cap. 1. & aliis, de Offic. leg. & in particulari hæc poteſtas apertè colligitur ex cap. *In excommunicatis*, & cap. *Quod tranſlationem*, de Offic. leg. vbi videri poteſt Abbas, & Villadiego tract. de Irreg. quæſt. 13. delegatus autem in hoc id poterit, quod ei fuerit commiſſum ab eo, qui ordinariam circa hunc actum iuriſdictionem habet.

17\. *Comprehenduntur etiam Prælati religionum reſpectu ſuorũ ſubditorum.*

Ex his verò colligo vlteriùs, etiam Prælatos religionum ex vi huius iuris communis habere poteſtatem ad abſoluendos ſuos ſubditos ab huiuſmodi cenſuris iuris communis. Dico autem, *ex vi huius iuris*: nam quòd ex vi ſuorum priuilegiorum illam habeãt, manifeſtum eſt. Quia verò in ſuos ſubditos iuriſdictionem habent, quodam modo ſimilem Epiſcopali, in quantum iuriſdictionem habent fori contentioſi, & eos poſſunt excommunicare: ideò opinor, etiam ex vi illius cap. *Nuper*, & ex vi particulæ, *Epiſcopus*, ſub propoſita regula comprehendi.

18\. *Obiicitur Clement. 1. de Priuil.*

Obiici verò poteſt Clementina 1. de Priuileg. vbi excommunicantur religioſi, qui abſoluunt excommunicatos à canone, niſi in caſibus à iure expreſſis. Vbi Gloſſa hoc intelligit de omni canone, & de omni cenſura, à qua poſſet Epiſcopus abſoluere, per cap. *Nuper*, & infrà in verbo *Quemquam*, hoc extendit etiam ad religioſos eiuſdem religionis, & ſibi ſubditos; quam interpretationem ſequitur Sylueſter, verbo *Excommunicatio*, 7. num. 31. ſed mihi videtur inter-

Gloſſa. Sylueſt.

Clementina exponitur.

pretatio falſa, præſertim quoad poſteriorem partem. Primò quidem quia ille textus ita incipit, *Religioſi, qui clericis, aut laicis ſacramentum, &c.* & ſub eodem contextu ait, *Aut qui excommunicatos à canone, &c.* ergo non loquitur de abſolutione ſuorum ſubditorum, ſed extraneorum, qui ad illos non pertinent. Adde, cùm ſubdat, *Niſi in caſibus à iure expreſſis*, reſpectu ſubditorum, hunc caſum, de quo agimus, ſatis eſſe in iure expreſſum in dicto cap. *Nuper*, non ſolùm in dicto verb. *Epiſcopus*, vt nunc dicimus, ſed clariùs ex vi particulæ *Proprius Sacerdos*, vt infrà dicam. Vnde, cùm poſteà concluditur in dicta Clementina, *Abſoluere quemquam præſumpſerint*, particula *quemquam*, planè referenda eſt ad initium textus, ſcilicet, *Clericum, vel laicum*.

Quanquam ſub nomine clerici comprehendendos cẽſeo etiam extraneos religioſos non ſibi ſubditos, tum quia intentio illius canonis eſt punire religioſos vſurpantes iuriſdictionem, quam non habent in huiuſmodi actibus, quod vitium tam circa alienos religioſos, quàm circa alios committitur: tum etiam, quia nomine clerici interdum comprehenditur quælibet Eccleſiaſtica perſona. Quòd ſi dicas, iuxta hunc ſenſum etiam ſubditum comprehendi: reſpondeo, quantum ad caſus iure non expreſſos, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſos, verum id eſſe, ita vt Prælatus religionis abſoluens ſubditum in caſu reſeruato per canonem, & ſibi non conceſſo per priuilegium, illam pœnam incurrat: ſecùs verò, ſi abſoluat in caſu non reſeruato, quia hoc ipſo eſt in iure conceſſus iuxta dictum c. *Nuper*. Habent ergo ex vi illius iuris communis hanc poteſtatem, quamuis per priuilegia habeant illam magis expreſſam, & quaſi magis propriam, & exemptam à iuriſdictione Epiſcoporum. Et hæc videntur ſufficere ad expoſitionem illius particulæ, *A ſuo Epiſcopo*. 19.

Quis poſſit abſoluere à cenſura per ſtatutum alicuius prouinciæ, vel Epiſcopatus lata.

SVpereſt vt aliam particulam illius textus, ſcilicet, *Canonis, ſeu iuris*, explicemus, videlicet an ſolum commune ius, vel Pontificium intelligendum ſit, an verò comprehendantur etiam ſtatuta particularia quorumcunque Epiſcoporum, aut Conciliorum prouincialium: hinc enim pendet reſolutio alterius dubij, ſcilicet, an à cenſuris latis per hæc ſtatuta poſſint abſoluere omnes, qui iure communi abſoluere poſſunt à cenſuris iure Pontificio latis. Ratio autem dubitandi eſt, quia in dicto cap. *Nuper*, vt vidimus, ſolùm eſt ſermo de cenſura iuris communis: ergo non debet extendi ad alia ſtatuta. Adde non eſſe eandem rationem in cæteris, quia cùm ipſe Pontifex ſit auctor iuris communis, & ad ipſum per ſe pertinet tollere cenſuras in illo latas, potuit ipſe ordinario iure vices ſuas quoad hoc aliis committere, & ita ſuam voluntatem interpretari, vt, quoties cenſuram ſibi non reſeruauerit, cenſeatur concedere Epiſcopo poteſtatem abſoluendi. At verò hæc ratio non habet locum in ſtatutis particularibus, quia neque ab illius voluntate procedunt, neque ad eum pertinet, tanquam ad propriam cauſam, ab illis abſoluere: nam licèt abſolutè hoc poſſit tanquam vniuerſalis cauſa, regulariter tamen id non facit, ſed relinquit proprios Paſtores ſuis iuriſdictionibus vti. 20.

Ratio dubitandi.

Sed nihilominùs dicendum eſt, verba illa generaliter eſſe intelligenda de omni cenſura à iure, prout condiſtinguitur à cenſura ab homine, atque ita in eis comprehendi quælibet ſtatuta, vel conſti- 21.

tutiones particulares, quibus cenſuræ feruntur, non reſeruatæ. Ita intelligunt communiter Doctores, Abbas num. quinto, Couarruuias, cap. *Alma*, prima part. §. 12. num. 4. Sylueſter verb. *Abſolutio*, primò; num. 7. Soletque ad confirmandum citari capit. *Ex frequentibus*, de Inſtitut. in quo ſupponi videtur ſuffraganeos Archiepiſcopi poſſe abſoluere à cenſura lata per ſtatutum Archiepiſcopi. Qui textus non multùm probat, quia illud ſtatutum confirmatum erat à Pontifice, & ita poterat vt Pontificium reputari. Ratio ergo præcipua ſumenda eſt ex verbis, & ratione eiuſdem textus. Nam abſolutè loquitur de ſententia iuris, quæ locutio in rigore omnia iura comprehendit. Deinde in ratione ſubdit, *Quia conditor canonis*, &c. vbi conſultò videtur tam generali verbo vſus, vt quemcunque canonem, à quocunque conditus ſit, comprehendat. Quocirca, licèt caſus illius textus ſit de quadam particulari cenſura contra ſpecialem canonem iuris communis, tamen ex illo caſu ſumpſit occaſionem Pontifex tradendi regulam generalem, quæ proinde, ſicut non limitatur ad ſolam illam cenſuram, ita neque ſolum commune ius.

Abbas. Couarr. Sylueſt.

22. *Satisfit rationi dubitandi.*

Et, quamuis verum ſit, cenſuras (vt ſic dicam) Epiſcopales proprio, & particulari iure ad eos pertinere, ad Summum tamen Pontificem ſpectat præſcribere modum, & formam ſeruandam in cenſuris ferendis per quæcunque ſtatuta; quæ propterea iuxta commune ius ſemper interpretanda ſunt, vt colligitur ex capite, *Ex literis*, de Conſtitutionibus, & capite, *Cùm dilectus*, de Conſuetudine. Atque ita iure communi ordinatum eſt, vt in cenſura abſque reſeruatione lata per quemcunque canonem, ſiue generalem, ſiue particularem, hoc ipſo cēſeatur eius abſolutio aliis conceſſa. In quo nihil derogatur iuriſdictioni Epiſcoporum, vel aliorum inferiorum Prælatorum, nam ſi volunt cenſuram ſibi reſeruare, ſemper poſſunt in ſtatuto id exprimere.

Num Parochus à cenſura iuris abſoluere queat.

23. VLtimò explicanda ſupereſt poſtrema pars regulæ propoſitæ, per quam illam extendimus ad Parochos: quantum eſt ex vi eiuſdem capit. *Nuper:* ibi enim expreſsè ſub diſtinctione dicitur, *In ſecundo caſu ab Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote, &c.* Conſtat autem nomine proprij ſacerdotis Parochum ſolere in in iure ſignificari, cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnitent. & remiſſion. & ſumitur ex capit. *Placuit*. 9. quęſt. tertia, & de Pœnit. diſtinct. ſexta. Atque ita intellexerunt textum illum communiter Theologi in 4. diſt. 18. D. Thomę quæſt. 1. art. 5. D. Bonauent. part. 2. quęſt. 6. Maior. diſt. 19. quæſt. 2. dub. 3. Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 2. Sylueſter verb. *Abſolutio*, 1. num. 4. & verb. *Caſus*, 1. num. 3. Angelus verb. *Abſolutio*, num. 2. Armilla eod. verb. num. 36. & verb. *Caſus*, num. 5. Idem tenuit Innocentius dicto cap. *Nuper*, & Nauarrus in Summa, cap. 27. numer. 39. & Summa Confeſſorum, libr. 3. titul. 36. quæſt. 85. vt Couarruuias refert.

Prima, & vera ſententia. D. Tho. Bonau. Maior. Soto. Sylueſt. Angel. Armil. Innocent.

24. *Secunda ſententia.* Couarr.

Nihilominùs Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 10. num. 5. contrariam ſententiam, vt veriorem amplecti videtur, & eam dicit communi praxi receptam, licèt opinio Theologorum in rigore diſputationis defendi poſſit. Refertque plures iuris Pontificij profeſſores negantes poſſe Parochos abſoluere à cenſura, ſeu maiori excommunicatione iure lata, & plures refert Vgolinus in dicto cap. 10. §. 5. & ex Theologis Caietanum verb. *Abſolutio ab excommunicatione*, vbi tacitè id innuit, & Tabiena verb. *Diſpenſatio*, num 16. & verb. *Abſolutio*, 2. num. 4. idem tenuit quidam Viterren. in opere de Excommunic. & interdict. quem referunt, & ſequuntur Durandus diſtinct. 18. quæſt. quarta, Paludanus quæſtion. 5. Quamuis Paludanus hoc limitet ad cenſuras iuris Pontificij, nam à cenſuris latis per ſtatutum Epiſcopi concedit Parochum poſſe abſoluere, in quo non loquitur conſequenter.

Vgolin. Caiet. Tabien. Viterren. Durand. Paludan.

Citat Couarruuias in fauorem huius ſententiæ textum optimum (vt ipſe ait) in Clement. 1. de Priuilegiis, in principio, & Extrauag. 1. §. *Obſeruent*, eodem tit. in communib. vbi nulla fit mentio de Parochis, ſed de religioſis, qui prohibentur abſoluere extraneos, vt ſuprà vidimus, ex qua prohibitione non video quod argumentum ſumi poſſit ad Parochos. Pręſertim, cùm ibi dicatur, *Niſi in caſibus à iure expreſſis*; & nos credamus hunc caſum ſatis eſſe in iure expreſſum in dict. ca. *Nuper*, tam de Parochis reſpectu ſuarum ouium, quàm etiam proportionaliter de Prælatis localibus religionum reſpectu ſuorum ſubditorũ, quorum ipſi ſunt proprij Sacerdotes. Quocirca in iure nihil inuenio, quo poſſit hæc ſententia probari, ratio tamen videtur vrgere, quia abſolutio à cenſura requirit iuriſdictionem fori contentioſi: ſed Parochus non habet huiuſmodi iuriſdictionem: ergo non poteſt à cenſura abſoluere. Et confirmatur, nam qui non poteſt ligare, non poteſt abſoluere; ſed Parochus non poteſt per cenſuras ligare; ergo nec à cenſuris ſoluere. Item argumentabatur Viterrenſis, vt Paludanus refert, quia plus eſt excommunicatio, quàm interdictum, ſed nullus inferior Epiſcopo poteſt relaxare interdictum iuris: ergo nec excommunicationem iuris tollere. 25.

Dices, His argumentis probaretur, Parochum non poſſe abſoluere etiam à minori excommunicatione, quod nullus dicit. Sequela probatur, quia etiam abſolutio ab hac cenſura, quantumuis minima videatur, requirit poteſtatem iuriſdictionis fori contentioſi, ſed hanc non habent Parochi: ergo. Item ipſi non poſſunt ligare, etiam hac cenſura; ergo neque abſoluere. Reſpondent, argumenta concludere Parochos non habere hanc poteſtatem ex vi ſui ordinarij muneris, habere tamen illam veluti ipſo iure delegatam per illud cap. *Nuper*. Cùm enim ibi ſub disiunctione dicitur, Epiſcopum, vel proprium ſacerdotem poſſe abſoluere, ſermo eſt de minori excommunicatione, quæ contrahitur communicando cum excommunicato. Ex quo corroboratur fundamentum prædictæ ſententiæ, nam Parochus nihil ex proprio munere in hoc negotio poteſt, niſi quod iure illi conceditur: ſed in dicto textu ſolùm ei conceditur abſolutio à minori cenſura: ergo. 26.

Obiectio contra poſteriorẽ ſententiam. *Solutio.*

Sed contra hoc obiicio primò, quia, ſi hæc reſponſio vera eſſet, ſequeretur etiam Epiſcopum non poſſe abſoluere, niſi ab excommunicatione minori, non verò à maiori lata iure Pontificio, vel ab alio Epiſcopo. Patet ſequela, quia Epiſcopus iure ordinario ſuæ poteſtatis non poteſt mutare Pontificis præceptum: ergo nec ſoluere quod ipſe ligauit: ſolùm ergo id poteſt quod ei conceditur ipſomet iure: ergo, cùm in eo textu quoad hoc æqualiter numerentur, & ſub eadem disiunctione Epiſcopus, & Parochus, ſi vni ex vi illius textus conceditur tantùm poteſtas abſoluendi à cenſura minori, etiam alteri ea ſola concedetur. Vnde quòd Epiſcopus ex vi ſui muneris habeat iuriſdictionem in foro contentioſo, ſe habet in propoſito quaſi materialiter: ideóque nihil refert ad diſcrimen conſtituendum; nam Epiſcopus quoad hoc non vtitur ſua propria, & quaſi intrinſeca iuriſdictione, ſed ſibi virtualiter conceſſa per auctorem iuris, vt in prædicto cap. *Nuper*, planè ſignificatur: ergo quoad hoc eadem ratio eſt dę Parocho. Nam licèt ex ſe non habeat 27.

Reſolutio. Impugnatur opinio.

habeat iuriſdictionem ordinariam in foro contentioſo, habet tamen aptitudinem, vt ei committi poſſit, & ex vi illius textus æquè illi committitur, reſpectiuè id intelligendo per comparationem ad ſuos ſubditos.

28. *Secundò impugnatur.* Secundò principaliter obſtat ratio, quæ in illo capite ſubditur; ſcilicet, *Quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi.* Quæ ratio non limitatur ad excommunicationem minorem, neque inde ſumit cauſam prioris aſſertionis, ſed ex forma ferendi cenſuram abſque reſeruatione, quæ continet implicitam conceſſionem facultatis abſoluendi: & in hoc ſolo fundantur omnia, quæ hactenus diximus de poteſtate Epiſcopi ad abſoluendum ab omni cenſura iuris non reſeruata: ergo idem dicendum eſt de proprio ſacerdote. Nam, quod multi Canoniſtæ aiunt illam particulam *aliis*, referre tantùm alios Epiſcopos, ſeu alios conditores canonum, hoc (inquam) non habet fundamentum in illo textu, vt Panormitanus etiam notauit; imò repugnat textui: nam ſuprà dixerat Epiſcopum, & ſacerdotem proprium poſſe abſoluere: ſi ergo particula, *aliis*, non referatur ad vtrumque, ratio non erit adæquata aſſertioni: cur ergo proprius ſacerdos poterit abſoluere, ſi conditor canonis ei non conceſſit facultatem. Igitur neceſſe eſt rationem illam etiam ad ſacerdotem proprium referre, & conſequenter, ſicut in Epiſcopis extenditur ad excommunicationem maiorem, ita & in Parochis, nam vis contextus, & rationis id neceſſariò concludit. Vnde, vt ſuprà dicebam, licèt caſus illius textus fuerit de peculiari cenſura & minori, tamen regula, quam per illam occaſionem Pontifex tradit, generalis eſt de omni excommunicatione iure lata, & non reſeruata; & proprium ſacerdotem ſimul cum Epiſcopo ſub diſiunctione complectitur.

29. *Soluuntur rationes poſterioris ſent.* Ex quo facilè ſoluuntur rationes contrariæ ſententiæ: fatemur enim Parochum ex proprio munere non habere iuriſdictionem ad hanc abſolutionem præſtandam, tamen ex conceſſione iuris haberi quaſi delegatam: hoc enim non repugnat: & quòd factum ſit, conſtat ex illo capite: cur autem ita factum ſit, ſtatim explicabo. Et propter eandem cauſam non repugnat habere poteſtatem ad abſoluendum, & non ad excommunicandum: quia cùm poteſtas delegata ſit, poteſt committi ad vnum actum, & non ad alium, & generaliùs committitur ad eum actum, qui fauorabilior eſt. Quod verò Viterrenſis attingebat de poteſtate relaxandi interdictum, infrà tractabitur, nam in aliquibus eſt ibi ſpecialis ratio propter alia iura ſpecialia, quæ aliter circa illam cenſuram diſponunt.

30. *Nam cap. Nuper, abrogatū ſit quoad Parochos.* Vltimò verò circa hanc partem aduertendum eſt, quæ hactenus diximus, ſolùm procedere quantum eſt ex vi dicti capit. *Nuper*, Quia verò ius in illo contentum humanum eſt, mutari poteſt & abrogari. Atque ita Vgolinus ſuprà cenſet, conceſſionem illam per contrariam conſuetudinem abrogatam eſſe, eò quòd Couarru. dicit contrariam conſuetudinem communi praxi eſſe receptam, & maximè quia in Extrauag. 1. de Priuileg. §. *Vt autem*, dicitur religioſos in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungendis non plus habere debere, *quàm Parochiales ſacerdotes noſcuntur habere: ſicq; (additur) de caſibus Epiſcopis, & ſuperioribus, quos inferiùs annotamus, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruatis ſe nullatenus intromittant.* Et tamen ſtatim in §. ſequenti, *Obſeruet ergo, &c.* incipit Pontifex numerare prædictos caſus, & inter alia inquit, *Modo eodem excommunicatos reſpuant,* id eſt, eos à peccatis non abſoluant. Et rationem infrà ſubdit, quia non poſſunt eos ab excommunicatione abſoluere. Et declarat ſe maximè loqui de excommunicatione iuris. Ergo, cùm per æquiparationem religioſorum ad Parochos, textus ille concludat religioſos non poſſe abſoluere ab excommunicatione, pro comperto ſupponit Parochos id non poſſe. Et quoad hoc ibi non condit nouum ius, ſed ſupponere videtur vſum & conſuetudinem Eccleſiæ vt ſignificant illa verba; *Quam Parochiales ſacerdotes noſcuntur habere.*

Extrauag. 1. de Priu.

31. *Reſolutio.* Reſpondeo tamen in primis ad conſuetudinem, de illa mihi non ſatis conſtare. Imò video apud religioſos (quibus Parochi tam in illa Extrauaganti, quàm in Clementina *Dudum*, æquiparantur) contrariam conſuetudinem obſeruari. Verum eſt, poſt illa iura plurimum aucta fuiſſe religioſorum priuilegia, & ideò ex illis, & ex conſuetudine, quam nunc habent, non poſſe argumentum ſumi ad Parochorum conſuetudinem eliciendam. Et ideò ipſi conſulant conſuetudinem in vnoquoque Epiſcopatu receptam & illam obſeruēt: nam conſuetudo ſicut dare poteſt iuriſdictionem, ita & auferre. Nec poſſum negare, quin in prædicta Extrauaganti talis vſus, ſeu conſuetudo inſinuetur, quæ fortaſſe potuit eſſe recepta in vrbe, quamuis non eſſet in orbe.

32. Præter hæc verò reſponderi poteſt dupliciter. Primò textum illum eſſe accommodatè intelligendum de excommunicationibus iuris, à quibus Parochi non poſſunt abſoluere. Et hoc inſinuauit Gloſſa ibi ſolùm afferens exemplum de excommunicatione reſeruata. Secundò reſponderi poteſt, licèt Pontifex dicat ſe non intendere, vt religioſi plus habeant in audiendis confeſſionibus, quàm Parochi, non tamen dicere ſe velle, vt habeant omnia, quæ habent Parochi. Et ita, licèt religioſis poteſtatem illam non conceſſerit, non ſatis infertur Parochos eam non habere. Eſt autem Extrauagans illa reuocata per Clementinam, *Dudum*, de Priuilegiis. Itaque vbi de contraria conſuetudine non conſtiterit prædicto communi iure ſtandum cenſeo.

SECTIO IIII.

Cur cenſura iuris non reſeruata poſſit ab inferioribus tolli.

1. *Ratio dubitandi.* VT prædictam doctrinam, eiuſque rationem, & illud capit. *Nuper*, magis explicemus, libet expendere efficaciam illius rationis, quæ in illo textu redditur, ſcilicet, quia auctor canonis non reſeruans, videtur facultatem concedere. Vnde enim ſequitur hæc conſequentia? Neque enim eſt formalis, cùm ex negatione prohibitionis non ſequitur poſitiua conceſſio, maximè in materia iuriſdictionis. Et ideò nec ratione materiæ tenere videtur; nam quando iudex condemnat reum ad aliquam pœnam, licèt poſſit ipſe eam relaxare, & ſibi expreſsè non reſeruet, non propterea cenſetur committere alteri iudici inferiori, vt eam poſſit relaxare: ergo idem erit, licet ius pœnam imponat. Præterea ex illa ratione ſequitur, quoties lex fertur à Summo Pontifice abſque expreſſa prohibitione, ne inferior Prælatus in ea diſpenſet, poſſe omnes Epiſcopos in ea diſpenſare, quod conſequens admittit Gloſſa, ibi in verb. *Non retinuit*, & citat textum in ca. *Cum apud*, de ſponſalib. propter illa verba, *Vt quicunque non prohibetur, per conſequentiam admittatur.* Quæ non ſunt ad rem, quia ibi non eſt ſermo de materia iuriſdictionis, ſed de libertate, quam vnuſquiſque iure naturæ habet ad contrahendum matrimonium, ſi aliunde non

non prohibeatur. Sicut etiam in capit. *Sunt nonnulli.* A 16. quæſt. 1. quod citat, ſermo eſt de religioſis ſacerdotibus, qui ex ſe apti ſunt ad ſacerdotalia munera obeunda, niſi aliunde prohibeantur. Nihil ergo illa iura ad rem præſentem faciunt; nam aliud eſt poſſe vti poteſtate propria, & quaſi innata ex vi naturæ, vel conſecrationis, aut muneris, aliud verò nouam poteſtatem recipere: nam de priori vſu verum eſt, quòd, dum non prohibetur, conceditur, vel potiùs permittitur: De poſteriori autem poteſtate, vel vſu illius non videtur poſſe vniuerſaliter concedi.

2. Quod ſpecialiter probatur in exemplo adducto de poteſtate diſpenſandi; aliàs ſequitur poſſe Epiſcopum diſpenſare in omnibus gradibus prohibitis, ver. grat. hoc ipſo quòd non eſt eis expreſsè prohibita diſpen- B ſatio. Item poſſet diſpenſare in temporibus ordinationum, *Extra tempora*, quæ vocant, conferendo, aut extra præſcripta tempora ordinando, quod eſt contra vſum Eccleſiæ, & contra plura capita tituli De temporibus ordin. capit. *Cùm quidam.* capit. *Literas.* capit. *Vel non eſt.* & in capit. *Dilectus*, expreſsè dicitur, Archiepiſcopum non potuiſſe cum Epiſcopo diſpenſare, vt eodem die tres ſacros ordines conferret. Et redditur ratio, quia *illi huiuſmodi diſpenſatio, à canone minimè eſt permiſſa*, vbi Gloſſa aduertit ex eo textu colligi, Epiſcopos non poſſe diſpenſare in communi iure niſi in caſibus ſibi permiſſis. Neque enim poteſt commodè exponi, *minimè permiſſa*, id eſt, prohi- C bita, quia ſæpe nulla eſt poſitiua prohibitio, vt in caſu illiuſmet textus, ante illud Pontificis reſponſum non erat talis expreſſa prohibitio, & nihilominùs reſpondet Pontifex, Archiepiſcopum illum non potuiſſe diſpenſare: ergo non loquitur de prohibitione poſitiua, ſed de non conceſſione: ergo, ſicut ad concedendam poteſtatem diſpenſandi non ſatis eſt non prohiberi, niſi per poſitiuum actum concedatur poteſtas, ita etiam neque ad poteſtatem abſoluendi.

3. *In ſola diſpenſatione à cenſura locũ habere prædictã illationem. Abb.*

De hac difficultate multa diſputant Doctores iuris Pontificij in citatis locis, & in cap. *At ſi clerici*, de Iudiciis, vbi Abbas §. *De adulteriis*, numer. 4. varias refert opiniones, quas nunc examinare prolixum eſſet, & alienum à noſtro inſtituto. Aliis ergo omiſſis, quoad propoſitam difficultatem, & intelligentiam dicti capit. *Nuper*, concedendum eſt, quod ratio facta conuincit, per ſe ac formaliter loquendo, in actibus ad iuriſdictionem pertinentibus non rectè inferri, *Talis actus non prohibetur ſpecialiter: ergo facultas ad illum conceditur:* nam hæc duo ſunt valdè diuerſa, & poſterius non continetur in priori, ſed eſt aliquid maius. Quo fit, vt ratio illa capit. *Nuper*, non ſit extendenda ad omnem actum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, vt ſunt diſpenſationes legum, irregularitatum, &c. quia tota illa ratio fundatur in illa conſequutione. Si ergo illa non tenet ex proprietate, ac formalitate verborum non poteſt ex illa ſumi argumentum ad omnes materias. Vnde abutuntur planè illo textu Doctores, qui ex illo colligunt Epiſcopum cum ſuis ſubditis poſſe diſpenſare in toto iure Pontificio, niſi diſpenſatio expreſsè ſit reſeruata Pontifici, tum propter rationem dictam, tum etiam quia eſt longè diuerſa ratio de abſolutione cenſuræ, & de diſpenſatione, vt ſtatim dicetur, tum denique quia aliàs poſſet ſimiliter inferri, Parochum poſſe diſpenſare in iure Pontificio, quia textus ille, & ratio eius, quoad facultatem abſoluendi, æquè procedit de Parocho: ergo, ſi ex illa licet colligere facultatem diſpenſandi, tribuenda erit Parocho.

4. Addo, ſententiam illam etiam quoad Epiſcopos, non ſolùm non colligi ex illo textu, ſed etiam falſam eſſe, vt probant iura adducta, & quæ ſuprà tetigimus diſput. præced. tractando de diſpenſatione in cenſuris, & prætereà, quia ex natura rei inferior non poteſt diſpenſare in legibus ſuperioris. Propterea enim Papa non poteſt, per ſe loquendo, diſpenſare in iure diuino, neque Parochus in lege Epiſcopi: ergo neque Epiſcopus in lege Papæ, neque enim minor eſt ſubordinatio inter eos, nec peioris conditionis eſt Papa comparatione Epiſcopi, quàm Epiſcopus comparatione Parochi ſibi ſubditi. Si ergo ex natura rei non eſt hæc poteſtas in inferiori, vt illam habeat non ſatis eſt, vt non prohibeatur, ſed neceſſe eſt, vt concedatur. Vt, ſi Papa poteſt diſpenſare in aliquo particulari iure diuino poſitiuo, neceſſe eſt, vt aliqua ſpeciali ratione, vel traditione conſtet, Chriſtum ſpecialiter dediſſe talem poteſtatem. Et idem manifeſtum eſt in exemplo Parochi reſpectu legis Epiſcopalis: ergo idem erit de Epiſcopo reſpectu iuris Pontificij. Quod maximè procedit, ſi verum eſt, vt fortaſſe eſt, Epiſcopos habere totam ſuam iuriſdictionem à Summo Pontifice: nam tunc clarum eſt non habere iuriſdictionem ad diſpenſandum in eius legibus, niſi ab ipſo concedatur. Sed tamen idem dicendum cenſerem, etiamſi iure diuino haberent ſuam poteſtatem: nam quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt: cùm ergo poteſtas Pontificis ipſo iure diuino ſuperior ſit, & ſuprema, etiamſi eodem iure ſub illo inſtituti eſſent alij Paſtores, haberent ex eo proportionatam poteſtatem: quæ talis non eſſet, ſi facultatem ex ſe haberent ad diſpenſandum in legibus ſui Superioris: hoc enim monſtroſum eſſet.

Etiam reſpectu Epiſcoporum.

5. *Axioma exponitur.*

Quapropter axioma illud, quod à multis Doctoribus admittitur: *Quidquid poteſt Papa in tota Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi prohibeatur:* abſolutè loquendo, verum non eſt: quia nec ratione fundari poteſt, nec inductione probari. Quia potiùs exemplis adductis de diſpenſationibus falſum oſtenditur. Addique poſſunt alia exempla de legibus irritantibus. Potuit enim Papa irritare clandeſtina matrimonia: quod ſine dubio non potuiſſet D Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu. Potuit item Pontifex perſonas reddere inhabiles ad matrimonium, vel ratione talis voti, vel talis delicti; quod nullus concedet Epiſcopis in ſuis diœceſibus. Addi poſſet exemplum de inſtitutione cenſurarum, quam ſuprà diximus eſſe ita propriam Pontificis, vt ab Epiſcopis in ſuis diœceſibus propria authoritate fieri non poſſit, non quia ſit illis prohibitum (nullibi enim talis prohibitio inuenitur) ſed quia non eſt conceſſum. Ergo axioma illud vel admittendum non eſt, vel limitandum eſt, vt intelligatur de his ſolùm, quæ ad ordinariam, & communem animarum gubernationem pertinent, ac moraliter neceſſaria ſunt: ad quem ordinem per ſe non ſpectant mutationes, E aut diſpenſationes legum, quæ à Superioribus latæ ſunt.

6. Neceſſe eſt igitur, vt omnis poteſtas diſpenſandi, vel mutandi legem Superioris ab ipſo Superiori manet; & quantum ad hoc idem credimus de poteſtate abſoluendi à cenſura ob eaſdem rationes. Addimus verò neceſſarium non eſſe, vt hæc conceſſio ſpecialiter fiat in vnaquaque lege, vel præcepto: poteſt enim generali conceſſione dari, vt per ſe conſtat, de qua conceſſione conſtare poteſt, aut per decretum aliquod vniuerſale, aut per receptam conſuetudinem, ſeu traditionem explicantem aliquod munus, vel officium cum tali poteſtate eſſe inſtitutum. Atque ita credimus contingere in poteſtate abſoluendi à cenſuris, quòd de poteſtate diſpenſandi

ſandi ita ampla dici non poteſt, neque aliquo iure, vel ratione oſtendi: ſed de hoc aliàs. Illud verò nobis conſtat ex dicto cap. *Nuper.* Exiſtimo autem hoc ius, ſeu hanc facultatem non incepiſſe ab illo decreto, ſed anteà fuiſſe, & in illo fundatam eſſe illam rationem Pontificis: *Quia author canonis ſibi abſolutionem non retinuit, aliis conceſſit.* Nam ſiue ius illud antiquius ſcriptum eſſet, ſiue conſuetudine, & traditione receptum; ſemper tamen credimus pertinuiſſe ad munus Paſtorum animarum, ſiue ſint principales, vt Epiſcopi; ſiue proximi, vt Parochi, poſſe ligatos ſoluere, præſertim à cenſura excommunicationis. Ex hacque ſuppoſitione rectè colligitur, quoties abſolutio eis ſpecialiter non prohibetur, eorum poteſtati committi.

Quare muneri Epiſcopi & Parochi cōiuncta ſit poteſtas abſoluendi à cenſura.

7. Ratio autem, ob quam non ſolùm munus Epiſcopi, ſed etiam Parochi, cum hac poteſtate dari creditur, colligi poteſt primò ex natura ipſius cenſuræ, præſertim excommunicationis, quia talis eſt pœna, vt ex intentione Eccleſiæ auferenda ſit, quoties reus fuerit diſpoſitus, & ſatisfactionem obtulerit: capit. *Qua fronte*, de Appellat. & ſæpè aliàs. Et ideò faciliùs, ac generaliùs conceditur poteſtas abſoluendi, quàm diſpenſandi, vt ſumi etiam poteſt ex cap. *Cùm illorum*, de Sententia excommunicat. vbi maior cenſetur eſſe poteſtas diſpenſandi, quàm abſoluendi. Et præſertim quia hæc poteſtas abſoluendi præcipuè reſpicit bonum eorum, qui abſoluendi ſunt, non authoritatem, vel dignitatem eorum, qui abſoluere debent. Et quia bonum illud eſt internum, & proximè pertinens ad bonum animæ; ideò poteſtas hæc fuit multò magis neceſſaria, quàm generalis poteſtas diſpenſandi. Vnde poteſt altera ratio ſumi ex illis verbis Benedicti XI. in extrauag. de Priu. §. *Obſeruent: Inconueniens exiſtimamus, vt à peccato abſoluat, qui excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure, remouere non poteſt.* Quia ergo non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam Parochus ordinariam habet facultatem abſoluendi à peccatis: ideò Eccleſia conueniens iudicauit, vt is etiam haberet poteſtatem ad tollendas cenſuras iure latas, quoties reſeruatę non ſunt. Et hoc ſenſu accipienda eſt ſimilis ratio, quia nónulli Theologi vtuntur, ex poteſtate Parochorum abſoluendi à peccatis, colligendo poteſtatem abſoluendi ab hac excommunicatione iuris, non eſt enim ratio per ſe efficax, ſed eſt congruentia declarans cur Eccleſia talem poteſtatem Parochis conceſſerit.

An omnes, qui à mortalibus poſſunt abſoluere, poſſint etiam à cenſuris canonis.

8. Hinc verò ſtatim emergit dubium, an hæc poteſtas extendenda ſit ad omnes Sacerdotes, qui ex priuilegio, vel peculiari delegatione nunc poſſunt ſubire vicem proprij Sacerdotis in Sacramento pœnitentiæ miniſtrando. Et eſt ratio dubij, quia in illis procedit ratio facta; & quia illi comprehenduntur nomine proprij Sacerdotis in capitul. *Omnis vtriuſque ſexus*: vt ſuprà viſum eſt: ergo etiam in præſenti.

9. *Reſolutio.* Ad hoc dubium dicendum eſt, omnem Sacerdotem, qui poteſtatem iuriſdictionis habet abſoluendi à peccatis mortalibus, poſſe etiam abſoluere ab huiuſmodi excommunicatione non reſeruata. Ita docent Soto, & Nauarrus ſuprà; & hæc eſt mens antiquorum Theologorum. Et hoc probat etiam ſufficienter ratio dubitandi propoſita, quia appellatio proprij Sacerdotis extenditur ad omnem illum, qui iuriſdictionem habet abſoluendi à peccatis mortalibus; quia quatenùs illud munus exercet, ſubit vicem, & modum Sacerdotis proprij: ergo cùm abſolutio hæc ipſo iure

Soto. Nauarr.

A committatur Sacerdoti proprio, rectè intelligitur cōmitti non ſolùm illi ſacerdoti, qui eſt proprius ordinarius ratione beneficij; ſed etiam illi, qui per delegationem efficitur quaſi proprius, quoad hoc munus abſoluendi à peccatis, cùm etiam hæc abſolutio ſit actus delegabilis, & moraliter neceſſarius ad actum abſolutionis ſacramentalis.

Dices primò: Ergo quoties alicui committitur poteſtas abſoluendi à peccatis mortalibus, conceditur facultas abſoluendi ab omni excommunicatione iuris: ergo eadem proportione, ſi alicui conceditur facultas abſoluendi à peccatis reſeruatis, eadem ratione intelligitur conceſſa facultas abſoluendi à cenſuris reſeruatis. Conſequens autem eſt falſum: ergo & illud prius. 10. *Prima obiectio contra reſolutionem.*

B Secundò, quia licèt is, qui habet iuriſdictionem ordinariam, poſſit illam delegare; tamen qui habet delegatam, regulariter loquendo, non poteſt ſubdelegare: ſed proprius Parochus ſolùm habet hanc poteſtatem abſoluēdi à cenſuris, vt delegatam: ergo quando committit alteri Sacerdoti ſimplici, vt ſubditorum confeſſiones audiat, non poteſt illi hanc iuriſdictionem ſubdelegare. *Secunda.* Tertiò, quia cum proportione argumentando, ſequitur, quemlibet ſimplicem Sacerdotem poſſe abſoluere à cenſura, ſeu excommunicatione minori; quia poteſt abſoluere à peccatis venialibus, & ſeruatur eadem proportio. *Tertia.*

C *Satisfit obiectionibus ſuprà factis.*

Reſpondetur ad primum, negando in rigore primam ſequelam; tamen quia conſequens multa includit: ideò dicendum eſt, in caſibus reſeruatis Pontifici verum eſſe illud conſequens, non ex vi illius illationis, ſed ex eo, quòd nullus caſus eſt de facto reſeruatus Pontifici, niſi qui habet cenſuram reſeruatam annexam, vt ſuprà dictum eſt tractando de Sacramento pœnitentiæ: cùm ergo à peccatis nemo abſolui poſſit, niſi priùs abſoluatur à cenſura illis annexa, qui concedit poteſtatem abſoluendi à peccatis reſeruatis; neceſſe eſt, vt poteſtatem concedat abſoluendi à cenſuris illis annexis. Tum quia principali conceſſo, conceditur id, quod acceſſorium eſt, ac neceſſariò conſequitur. Tum etiam quia aliàs inutilis eſſet talis conceſſio. Tum denique quia cùm Pontifex non reſeruet peccata, niſi reſeruando cenſuras, non aliter tollit reſeruationem peccatorum, quàm tollendo reſeruationem cenſurarum: & ita in hac parte nulla eſt difficultas, nec controuerſia inter autores. 11. *Nō omnis qui dat facultatem ad abſoluendum à peccatis, dat etiā ad cenſuras ſibi reſeruatas.*

At verò de cenſuris reſeruatis ab Epiſcopo, non videtur eadem ratio, quia Epiſcopi habent caſus reſeruatos abſque cenſura annexa: & ideò, quamuis Epiſcopus concedat omnes caſus reſeruatos, non ideò cenſetur poteſtatem abſoluendi à cenſuris ſic reſeruatis concedere: quia hæc duo diſtincta ſunt apud ipſum. Atque ita tradidit Nauarrus in Summ. cap. 27. numer. 261. qui addit; Etiamſi Epiſcopus concedat omnem ſuam facultatem, & authoritatem ad audiendam confeſſionem alicuius, & abſoluendum illum in confeſſione, non cenſeri dare facultatem ad abſoluendum à cenſuris reſeruatis ſibi. Qua ſuppoſita ſententia, neganda eſt prior illatio: & ratio differentiæ eſt, quia poteſtas abſoluendi à cenſuris non reſeruatis iure communi, ex vi eiuſdem communis iuris, comitatur poteſtatem abſoluendi à peccatis mortalibus, & non ex peculiari conceſſione, aut voluntate illius, qui iuriſdictionem abſoluendi à peccatis concedit. Poteſtas autem abſoluendi à cenſuris reſeruatis alicui manare debet ex propria conceſſione, & voluntate eius. 12. E Nauarr.

Et quia hæc conceſſio, & voluntas non ſatis exprimitur, concedendo caſus reſeruatos, niſi exprimantur Cenſuræ, cùm hæc ſint diuerſa, & condiſtincta: ideò quoad hoc non eſt ſimilis ratio.

53. Quæ reſponſio ſatisfacit (vt opinor) quantum ad vim illationis; nihilominùs tamen de ipſa aſſertione plurimùm dubito: nam ſi Epiſcopus abſolutè, & ſine diſtinctione concedit omnes caſus ſibi reſeruatos, etiamſi inter illos quidam habeant Cenſuram annexam, alij non habeant; non video cur non omnes ſub illa generali clauſula comprehendendi ſint: cùm conceſſio generaliter, & indiſtinctè fiat, & fauores ampliandi ſint. Maximè cùm recepto & vſitato more loquendi nomine caſuum reſeruatorum etiam illi veniant intelligendi, qui Cenſuram habent annexam. Quòd ſi ſub illa generalitate vtrique caſus comprehenduntur, etiam Cenſuras illis annexas comprehendi neceſſe eſt, propter rationes priùs factas, quòd aliàs inutilis eſſet conceſſio, & quòd principali conceſſo, cenſetur concedi acceſſorium, ſine quo illud exerceri non poteſt. Et eadem ratione idem cenſeo, quādo Superior concedit totam ſuam authoritatem, & poteſtatem ad audiendum, & abſoluendum aliquos in confeſſione, quia niſi illa facultas ſe extendat ad omnes caſus reſeruatos: abſolutè non eſt verum, quòd concedat totam ſuam facultatem neceſſariam ad abſoluendum. Item quia iuxta communem vſum illa conceſſio ſub illis verbis non fit niſi propter caſus reſeruatos. Vide Vgolinum dict. cap. 10. §. 4. numer. 12. Vgolin.

14. Atque hæc quidem vera mihi videntur, quando omnes ipſi caſus ſunt reſeruati: ſi verò contingeret Cenſuram eſſe reſeruatam Epiſcopo, & non peccatum propter quod imponitur, vt Nauarrus ſupponit; tunc conceſſis caſibus reſeruatis, non concederetur Cenſura: procedit enim tunc ratio contrariæ ſententiæ, ſcilicet illa duo eſſe diuerſa, & tunc non eſſe inter ſe connexa. Non adducit autem Nauarrus caſum, in quo Cenſura ſit reſeruata, & non peccatum: quanquam enim ſępe peccatum non reſeruetur, niſi prout obſtat Cenſuræ reſeruatæ; ita vt ablata Cenſura, vel reſeruatione eius, ſtatim cenſeatur ablata reſeruatio culpæ: tamen moraliter nunquam fit, vt Cenſura reſeruetur, & non culpa propter quam imponitur, præſertim loquendo de cenſura excommunicationis, de qua nunc maximè agimus. Nam ſuſpenſio interdum reſeruatur, non reſeruata culpa: tunc autem potiùs habet rationem puræ pœnæ, quàm cenſuræ, vt infrà ſuo loco dicemus.

15. *An quando Parochus iuriſdictionē ad abſoluendum à peccatis delegat, etiam facultatem abſoluendi à Cēſuris concedat.*

Ad ſecundam obiectionem ſumenda eſt reſponſio ex dictis in præcedenti: nam hæc iuriſdictio ad abſoluendum ab excommunicatione iuris non delegatur à Parocho, vel ab Epiſcopo; ſed ab ipſo iure, ſeu eius authore. Et ideò quando Parochus committit alicui iuriſdictionem abſoluendi à peccatis, ipſo iure illam alius recipit facultatem abſoluendi à Cenſuris iuris, & non reſeruatis. In quo eadem eſt ratio de Epiſcopo: nam etiam ipſe habet hanc poteſtatem, non vt propriam, ſed vt delegatam, & commiſſam à Summo Pontifice, vt oſtenſum eſt: & ideò ſi ratio facta in Parocho eſſet efficax, etiam probatur, Epiſcopum non poſſe committere hanc iuriſdictionem: quod tamen eſt planè falſum, & contra Eccleſiæ vſum. Dicendum ergo eſt, connexionem illam, vt ſic loquar, poteſtatis abſoluendi à peccatis mortalibus, & à Cenſuris iuris communis, factam eſſe iure communi: & ideò delegata priori poteſtate à quolibet ordinario, ex vi ipſius iuris ſtatim delegari alteram facultatem Dici etiam poſſet, licèt poteſtas hæc ſit in Parocho, & etiam in Epiſcopo, ex commiſſione Pontificis: tamen quia iam communi iure illis com- A miſſa eſt, tanquam ordinariam reputari: ideoque ab eis delegari poſſe, & communi vſu & conſuetudine ita receptam eſſe. Quam reſponſionem exiſtimo etiam eſſe veram, & applicandam ad plures caſus, qui cùm ex ſe Pontificij ſint, in iure vel antiquo, vel nouo Concilij Tridentini, Epiſcopis committuntur: quos tamen ipſi poſſunt, & ſolent, non tantùm per ſe, ſed etiam per alios expedire: quando in ipſa commiſſione nō fit expreſſa reſtrictio, vt ſuprà dictum eſt, & ſumitur ex cap. vlt. de Offic. ordin. vbi id notat Gloſſa, & Nauarrus in Summ. cap. 27. numer. 45. & Ioannes de Lignano tract. de Cenſur. Eccleſ. §. 26. num. 3. Reputatur enim illa iuriſdictio vt ordinaria, quia ratione dignitatis, aut officij competit, ſeu (quod idem eſt) quia ſtabili lege iam eſt perpetuò coniuncta cum ordinaria iuriſdictione. B Gloſſa. Nauarr. Lignano.

16. *Num ſimplex ſacerdos poſſit à minori excommunicatione abſoluere.*

Ad tertiam obiectionem Nauarrus in Sum. cap. 27. numer. 25. & in cap. *Placuit*, de Pœnitent. diſt. 6. admittit illud conſequens, docens contra Caietanum, omnem Sacerdotem ſimplicem poſſe abſoluere ab excommunicatione minori, ſicut poteſt abſoluere à peccatis venialibus; quia etiam ad abſoluendum à venialibus requiritur iuriſdictio: ergo ſi omnes Sacerdotes poſſunt à venialibus abſoluere, omnes habent aliquam iuriſdictionem: ergo pari ratione omnes poterunt abſoluere ab excommunicatione minori. Fauet huic ſententiæ D. Thomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. quæſt. 1. dum ait: *A minori excommunicatione quilibet poteſt abſoluere, qui poteſt abſoluere à peccato participationis.* C Nihilominùs hæc ſententia mihi non probatur: nam fundamentum eius in æquiuoco laborat; vel ſi loquamur dialecticè, procedit ex puris particularibus: Concedimus enim ad abſoluendum ſacramentaliter à culpis venialibus neceſſariam eſſe iuriſdictionem illius fori, in quo meritò repreheditur vel Caietanus, vel quicunque alius hoc negauerit, vt ſuprà ſuo loco viſum eſt. Hinc verò quomodo infertur, eoſdem Sacerdotes habere iuriſdictionem ad abſoluendum à Cenſura minori? Nam hæ iuriſdictiones ſunt diuerſarum rationum, illa eſt fori ſacramentalis, hæc fori contentioſi: illaque fortaſſe datur ex diuino iure ſimul cum charactere ſacerdotali, D quantum ad venialia peccata: vel ſi non diuino iure, perpetuo conſenſu Paſtorum Eccleſiæ, immemoriali conſuetudine, & traditione, explicato, conceſſa eſt: hæc verò neque diuino iure datur, cùm tota ipſa originem habeat ab inſtitutione humana, neque etiam de conceſſione illius per Eccleſiam habemus ius aliquod, nec conſuetudinem, nec traditionem de qua conſtet. D.Tho.

17. *Vera reſolutio.*

Quapropter probabilius cenſeo, ſolùm Epiſcopum, & Sacerdotem proprium, vel qui eius vicem gerit, poſſe abſoluere etiam ab excommunicatione minori: quod tenuit Caietanus tom. 1. Opuſc. 7. ad 2. in Sum. verbo *Abſolutio ab excommunicatione.* Et in hanc ſententiam magis inclinat Couarruuias cap. E *Alma*, 1. part. §. 12. numer. 6. Et eam tenet Vgolinus referens alios, tab. 3. cap. 4. §. 5. numer. 2. Et præter rationem factam videtur apertè hæc ſentētia colligi ex dicto cap. *Nuper*, vbi particularis ille caſus, de quo Pontifex fuerat interrogatus, erat de minori quadam excommunicatione, & tamen ipſe reſpondet: *In ſecundo verò caſu à ſuo Epiſcopo, vel proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere:* ergo non iudicauit Pontifex quemlibet Sacerdotem idoneum ad abſoluendum ab illa Cenſura. Adde quòd licèt excommunicatio minor poſſit propter ſolum veniale peccatum aliquando incurri, tamen aliquando etiam incurritur propter mortale, vt colligitur ex cap. *Sacris*, de iis, quæ vi, &c. ergo conceſſa abſolutione ad abſoluendum à culpa veniali, non eſt Caiet. Couarr.

non eſt conſequens, vt concedatur facultas abſol- A
uendi ab hac minori cenſura.

18. *Satisfit tertiæ obiectioni.* Ad obiectionem ergo negatur ſequela, tum quia non eſt in omnibus ſimilis proportio, tum maximè quia nullum eſt ius, ratione cuius hæc iuriſdictio abſoluendi à minori excommunicatione ſit coniuncta, & annexa iuriſdictioni abſoluendi à venialibus: eſt autem ius concedens aliam iuriſdictionem, vt declaratum eſt. Et huius etiam diuerſitatis poteſt congrua ratio reddi, quia confeſſio venialium non eſt per ſe neceſſaria: poſſunt enim aliis modis remitti: confeſſio autem mortalium eſt per ſe neceſſaria ad eorum remiſſionem; quia ergo ad hanc abſolutionem neceſſariò præmitti debet abſolutio à cenſura; ideò conueniens fuit, vt cui prior abſolutio committitur, committatur etiam hæc poſterior: reſpectu autem venialium id neceſſarium non fuit.

19. *An hæc facultas abſoluendi à cenſuris iuris detur in foro interno, an etiam in externo.* Aliud dubium eſt, an abſolutio data ex vi huius decreti & poteſtatis intelligatur tantùm in foro interiori, vel etiam in exteriori. Et ratio dubitandi eſt, quia hæc poteſtas ſolùm videtur conceſſa in ordine ad abſolutionem à peccatis: ſed hoc tantùm pertinet ad forum internum: ergo tantùm in illo valebit huiuſmodi abſolutio. Ad hanc dubitationem Nauarrus ſentit, hanc poteſtatem proprij Sacerdotis ad abſoluendum à cenſura communis iuris ſolùm eſſe conceſſam pro foro interiori, non tamen pro exteriori. Quod nulla ratione probat, ſed ſolùm ad conciliandas opiniones ſuprà poſitas id dixiſſe videtur. Veruntamen cùm Pontifex abſolutè loquatur, & fauores ſint potiùs ampliandi, quàm reſtringendi; non eſt cur hunc ita reſtringamus. Præſertim quia decreta iuris Canonici præcipuè reſpondere ſolent quoad huiuſmodi caſus in ordine ad forum iudiciale. Adde quòd non eſt maior ratio admittendi illam diſtinctionem in Sacerdote proprio, quàm in Epiſcopo: cùm textus ille æquè, & indiſtinctè de vtroque loquatur. Non eſt ergo neceſſaria illa diſtinctio: nam licèt poteſtas hæc conceſſa ſit præcipuè propter forum internum, cùm tamen non limitetur, ad vtrumque extenditur, quantum eſt ex vi illius iuris. Quod bene notauit Vgolinus dicto cap. 10. §. 5. *Vgolin.*

An cap. Nuper, *concedens Epiſcopis, & Parochis facultatem ad abſoluendum à cenſura iuris, reuocatum ſit.*

20. Vltimò verò circa hanc partem aduertendum eſt, quæ hactenùs diximus, ſolũ procedere quãtum eſt ex vi dicti cap. *Nuper.* Quia verò ius in illo contentum humanum eſt, mutari poteſt, & abrogari. Atque ita Vgolinus ſuprà cenſet, conceſſionem illam per contrariam conſuetudinem abrogatam eſſe, eò quòd Couarruuias dicat, contrariam conſuetudinem communi praxi eſſe receptam. Et maximè, quia in Extrauag. 1. de Priuil. §. *Vt autem,* dicitur, *Extrauag. c. 1. de Priuil.* Religioſos in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungendis non plus habere debere, *quàm Parochiales Sacerdotes noſcuntur habere: ſicq́; (* additur*) de caſibus Epiſcopis, & Superioribus; quos inferiùs annotamus, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruatis ſe nullatenùs intromittant.* Et tamen ſtatim in §. ſequenti, *Obſeruent ergo, &c.* incipit Pontifex numerare prædictos caſus, & inter alia, inquit: *Modo eodem excommunicatos reſpuant*, id eſt, eos à peccatis non abſoluant. Et rationem infrà ſubdit: quia non poſſunt eos ab excommunicatione abſoluere. Et declarat ſe maximè loqui de excommunicatione iuris. Ergo cùm per æquiparationem Religioſorum ad Parochos textus ille concludat, Religioſos non poſſe abſoluere ab excommunicatione: pro comperto ſupponit, Parochos id non poſſe: & quoad hoc ibi non condit nouum ius, ſed ſupponere videtur vſum, & conſuetudinem Eccleſiæ, vt ſignificãt illa verba: *Quam Parochiales Sacerdotes noſcuntur habere.*

Reſpondeo tamen in primis ad conſuetudinem, de illa mihi non ſatis conſtare. Imò video apud Religioſos (quibus Parochi tam in illa Extrauaganti, quàm in Clementina *Dudum*, æquiparantur) contrariam conſuetudinem obſeruari. Verum eſt, poſt illa iura plurimum aucta fuiſſe Religioſorum priuilegia; & ideò ex illis, & ex conſuetudine, quam nunc habent, non poſſe argumentum ſumi ad Parochorum conſuetudinem eliciendam. Et ideò ipſi conſulant conſuetudinem in vnoquoque Epiſcopatu receptam, & illam obſeruent: nam conſuetudo ſicut dare poteſt iuriſdictionẽ, ita & auferre. Nec poſſum negare, quin in prædicta Extrauaganti talis vſus, ſeu conſuetudo inſinuetur: quæ fortaſſe potuit eſſe recepta in vrbe, quamuis non eſſet in oĩbe. 21. *Reſolutio.* B

22. Præter hæc verò reſponderi poſſit dupliciter: primò, textum illum eſſe accommodatè intelligendum de excommunicationibus iuris, à quibus Parochi non poſſunt abſoluere: & hoc inſinuauit Gloſſa ibi, ſolùm afferens exemplum de excommunicatione reſeruata. Secundò reſponderi poteſt, licèt Pontifex dicat, ſe nõn intendere, vt Religioſi plus habeant in audiendis confeſſionibus, quàm Parochi: non tamen dicere, ſe velle, vt habeant omnia, quæ habent Parochi. Et ita licèt Religioſis poteſtatem illam non conceſſerit, non ſatis infertur Parochos eam non habere. Eſt autem Extrauagans illa reuocata per Clementinam *Dudum*, de Priuil. Itaque vbi de contraria conſuetudine non conſtiterit, prædicto communi iure ſtandum cenſeo. C

SECTIO V.

Quis poſſit abſoluere à cenſura per canonem reſeruata.

1. *Regula generalis.* Vltima regula in hac materia ſit: A cenſuris per canonẽ reſeruatis ſolus autor canonis, vel eius ſuperior, vel qui ab eis poteſtatem habuerit delegatam, poteſt abſoluere. Hæc eſt manifeſta. Sumiturque ex dicto cap. *Nuper,* ferè quoad omnes partes, quas includit. Vna eſt negatiua, ſcilicet, quòd alij non poſſint. Et hæc patet: nam vt ibi dicitur, tunc concedere cenſetur author canonis facultatem, quando non reſeruat: ergo per reſeruationem tollit facultatem abſoluendi. Quod etiam facilè oſtendi poteſt ex dictis ſuprà de reſeruatione caſuum in foro pœnitentiæ; eſt enim eadem proportionalis ratio; nam vtraque abſolutio eſt actus iuriſdictionis, quam ordinarius Iudex, ſeu Paſtor poteſt ſibi reſeruare. Pars autem affirmatiua, quoad ipſum authorem canonis, per ſe nota eſt; quia eius eſt ſoluere, cuius fuit ligare. Atque eadem ratione manifeſtum idem eſt, quoad Superiorem; debetque hæc particula eodem modo intelligi, quo eam declarauimus in Cenſuris ab homine latis: eſt enim in huiuſmodi Cenſuris à iure eadem ratio, & proportio. Atque idem ferè eſt de eadem parte, quoad poteſtatem delegatam: nam ſicut in aliis caſibus, ita & in his poteſtas hæc delegari poteſt, vt conſtat etiam ex vſu Eccleſiæ, & ex communi ratione iuriſdictionis, quæ delegabilis eſt. Nihil eſt autem in his caſibus peculiare, quod hanc delegationem impediat. Item ex dicto cap. *Nuper,* in quo author canonis non reſeruans Cenſuram, facultatem abſoluendi aliis concedere cenſetur: ergo ſupponitur in eius poteſtate, & arbitrio eſſe dare huiuſmodi facultatem, etiam in eis caſibus, quos ſibi reſeruat. Adde etiã ex ſuperiùs dictis, poteſtatem delegandi hanc iuriſdictionem eſſe in omnibus illis, qui ordinario iure, ſeu ex officio poſſunt ab aliis Cenſuris abſoluere: nam quoad hoc D E *Aliquid de articulo mortis, vel remittitur in materiam de excommunic.*

etiam eadem eſt ratio de iis caſibus, & de aliis omnibus proportione ſeruata.

Quædam pro delegatione cenſuræ reſeruatæ notantur.

2. *Pro articulo mortis omnibus Sacerdotibus delegatur poteſtas hæc communi iure.*

IN hac ergo aſſertione, & in omnibus partibus eius, quantum ad rem ſpectat, nulla noua difficultas occurrit. Solùm circa modum, & verba, quibus hæc delegatio fieri ſolet, oportet nonnulla aduertere, quæ ad practica dubia expedienda conferre poterunt. Poteſt ergo hæc delegatio fieri ſolùm pro caſu extremæ neceſſitatis, ſeu articuli mortis: & hoc modo facta eſt, communi iure, & perpetua conſuetudine, omnibus Sacerdotibus, & pro omnibus cenſuris reſeruatis, ratione cuiuſcunque culpæ, ſine exceptione, neque ex parte Sacerdotum, neque ex parte culparum, iuxta doctrinam Concilij Tridentini ſeſſ. 14. cap. 7. De qua re multa poſſent dici, & dubitari; tamen coincidunt cum illis quæ in ſimili puncto diximus circa abſolutionem peccatorum in foro ſacramentali: & eandem reſolutionem hîc habent; ibi ergo videri poſſunt. An verò hæc poteſtas, quoad abſolutionem à Cenſuris, extendatur ad non Sacerdotes: pro illo articulo mortis dicemus inferiùs.

3. Secundò delegatur hæc poteſtas communi iure in aliquibus caſibus, vt in cap. *Mulieres*, de Sententia excommunicat. committitur Epiſcopis, vt abſoluant certas perſonas à ſententia canonis, *Si quis ſuadente.* Et ſimilis conceſſio habetur in cap. *de Monialibus*, & cap. vlt. eodem tit. & de Legatis Papæ in cap. *Quod tranſlationem*, & c. *Excommunicatis*, de offic. Legati. Sic etiam in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. committitur Epiſcopo poteſtas abſoluendi ſubditos ab omnibus caſibus occultis, Sedi Apoſtolicæ reſeruatis: de quo decreto multa dicta ſunt loco ſuprà citato de Sacramento pœnitentiæ, quæ in abſolutione à Cenſuris eodem modo procedunt. De hac ergo conceſſione iuris nihil dicendum occurrit; ſed ſolùm conſideranda eſſe verba canonis, & iuxta illa de huiuſmodi facultate iudicandum eſſe. Et quidem, ſi conceſſio ſit particularis ad determinatam Cenſuram, res erit facilior, quia verba etiam erunt determinata, & particularia. Quando verò conceſſio eſt generalis, & per vniuerſalia verba, poterit eſſe in eius interpretatione nonnulla maior difficultas: ad eius tamen intelligentiam conferre poterunt, quæ ſtatim de aliis conceſſionibus annotauimus: nam quoad hoc eſt in omnibus eadem ratio.

4. *Variis modis delegatur hæc poteſtas.*

Alio ergo modo poteſt hæc delegatio, ſeu conceſſio fieri ab homine, vt ita dicam, & interdum fit ſolo verbo, determinatæ perſonæ, vel in particulari caſu, vel in generali. Aliquando verò fit per priuilegia perpetua, vt ſunt illa, quæ conceduntur Religionibus: quomodo noſtris Confeſſoribus conceſſa eſt à Pontificibus facultas abſoluendi ab omnibus cenſuris reſeruatis etiam Summo Pontifici, exceptis illis, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini. Et aliæ Religiones, præſertim Mendicantes, alia priuilegia huiuſmodi habent, vt videre licet in compendio priuilegiorum, titul. *Abſolutio quoad ſeculares.* De quorum interpretatione non eſt nunc dicendum à nobis; nam ſufficiunt ſuprà dicta de caſibus reſeruatis, præter alia communia, quæ ſtatim addemus: cætera enim conſulendo, & attentè conſiderando ipſa priuilegia, facilè intelligentur.

5. *Variis modis indulgentia plenaria conceditur.*

Denique aliquando fit hæc conceſſio generalis, per Iubilæum in ordine ad indulgentiam aliquam lucrandam, vel per alia diplomata Pontificia, quæ ad certum tempus conceduntur, ob aliquam publicam cauſam; qualis eſt conceſſio, quæ fit per Bullam Cruciatæ, de cuius expoſitione multa in Hiſpania

A ſcripta ſunt, & de Iubilæo ſcripſit Nauarrus: & quoties tales conceſſiones fiunt per Bullas, ſeu Iubilæũ, nouæ oriuntur dubitationes practicæ, quæ vix poſſunt ſub ſcientiam cadere: & ideò ferè non eſt neceſſe aliam regulam hîc conſtituere, niſi vt ab hominibus doctis proprietas verborum conſideretur, & iuxta principia iuris, vel alia à Theologis recepta verba explicentur.

Illud verò prætermitti hoc loco non poteſt, quod ad explicandas vniuerſales clauſulas neceſſarium eſt. 6.
Interdum enim conceditur indulgentia plenaria per Bullam, & nihil aliud additur, quod ad abſolutionem cenſurarum pertineat: aliquando verò conceditur illa indulgentia ſub hac forma, *per modum Iubilæi*, & nihil aliud explicatur: nonnunquam additur clauſula generalis, vt poſſit quis abſolui ab omnibus cenſuris, vel ab omnibus cenſuris reſeruatis etiam Summo Pontifici; & nulla fit in particulari ſpecificatio, neque etiam fit vlla exceptio. Sæpiùs verò additur exceptio cenſurarum Bullæ Cœnæ: vel è contrario aliquando horum etiam fit ſpecifica conceſſio, quæ interdum eſt abſoluta ſine declaratione, aliquando cum aliqua expreſſa additione, vel exceptione. Denique interdum datur abſoluta facultas abſoluendi, interdum ſub aliqua conditione, vt ver. gr. *Satisfacta parte*, vel alia ſimili. De quibus formulis nõnulla notanda ſunt, ex quibus poterunt facilè alia intelligi: nam licèt poſſint aliis modis variari, erunt potiùs materialiter, quàm formaliter diuerſæ.

C Prima igitur conceſſio ſolius indulgentiæ plenariæ ad rem præſentem eſt impertinens; qua certum eſt ex vi illius non concedi facultatem obtinendi abſolutionem à cenſuris: nam hæc duo beneficia, ac priuilegia ſunt valde diuerſa; & licèt vnum interdum concedi ſoleat in ordine ad aliud, tamen abſolutè, & ſecundùm ſe conſiderata, vnum in alio non continetur: ſicut è contrario conceſſa facultate abſoluendi à quibuſcunque cenſuris, vel peccatis; non propterea conceditur indulgentia plenaria, vt per ſe notum eſt. Vnde in Bullis datis in fauorem Religionum ſæpe conceditur, vel actiuè facultas abſoluendi à cenſuris reſeruatis; vel paſſiuè, vt ex eis abſolui poſſint, & nulla conceditur indulgentia. E contrario verò per grana benedicta ſæpè conceditur indulgentia, & non facultas dandi, vel obtinendi abſolutionem à cenſura.

7. *Per ſolam cõceſſionem indulgẽtiæ plenariæ non datur facultas, vt quis à cenſuris abſoluatur.*

Dices: per indulgentiam plenariam tollitur omnis pœna pro peccato debita; ſed cenſura eſt quædam pœna peccati: ergo. Reſpondetur, Si argumentum quidquam valeret, probaret, poſt conceſſam indulgentiam non eſſe neceſſariam abſolutionem à cenſura; ſed ſolùm lucrari indulgentiam, vt per ipſam tollatur: quod eſt euidenter falſum, tum quia ad lucrandam indulgentiam neceſſe eſt, vt præcedat abſolutio à cenſura, per ſe loquendo; & ideò ſæpe conceditur hæc facultas propter fructum indulgentiæ: tum etiam quia per indulgentiam non tollitur omnis Eccleſiaſtica pœna; ſed illa, quæ apud Deum E manet propter peccata commiſſa poſt remiſſionem eorum, quæ vel in alia vita luenda eſt, vel in hac per ſatisfactionem propriam expianda: & ideò ad ſummum tollitur per indulgentiam neceſſitas huius ſatisfactionis, non verò abſolutionis, vel diſpenſationis cenſurarum, vel irregularitatum, aut ſimilium pœnarum.

8. *Obiectioni occurritur.*

Vide Nauarrum de Iubilæo, notab. 16.

At verò quando in conceſſione indulgentiæ additur, *per modum Iubilæi*: quidam putant per illam particulam concedi facultatem abſoluendi ab omnibus cenſuris. Quod indicat Iacobus de Graffis in lib. 4. Caſuum conſcient. cap. 15. num. 29. nam illa parti

9. *Num quando datur indulgentia per modum Iubi-*

læi, detur facultas abſoluendi à cenſuris. Graffis opinio.

particula, *per modum Iubilæi*, aliquid addit ſuprà indulgentiam: ipſe autem putat Iubilæum præter indulgentiam continere poteſtatem commutandi vota, & abſoluendi à cenſuris, & caſibus reſeruatis: & ideò cùm indulgentia per modum Iubilæi conceditur, facultatem etiam abſoluendi à cenſuris concedi ſentire videtur. Veruntamen id non eſt veriſimile, quia explicatio illius vocis *Iubilæi*, & quòd totam illam poteſtatem includat, nullo iure, aut

Reſolutio.

autoritate oſtenditur. Vnde licèt cum Iubilæo ſæpe ſoleat illa poteſtas, vel facultas concedi: tamen Iubilæus propriè eam non ſignificat: ſumpta eſt enim illa vox ex Scriptura, in qua *Iubilæus* annum remiſſionis ſignificabat: & inde tranſlata eſt ad ſignificandam plenam remiſſionem, quæ per indulgentiam conceditur. Deinde illa poteſtas commutandi vota, vel abſoluendi à cenſuris, non eſt definita, & certa; ſed interdum ampla eſt, & interdum magis reſtricta: ergo in abſoluta voce Iubilæi non poteſt intelligi conceſſa aliqua poteſtas huiuſmodi. Quanta enim illa erit? non ampliſſima, quia hæc non ſemper, ſed rarò conceditur: neque cum certa aliqua reſtrictione, quia hæc nulla eſt definita, ſed arbitraria, ad voluntatem concedentis: non eſt ergo veriſimile, tam grauem poteſtatem tam confusè concedi: & ideò quoties conceditur, ſpeciatim exprimitur, etiamſi Iubilæus concedatur, vt ex vſu conſtat. Quando ergo indulgentia conceditur per modum Iubilæi, nihil aliud ſignificatur, niſi concedi indulgentiam plenariam, qualis concedi ſolet in Iubilæis. Quòd ſi ſimul dicatur concedi indulgentia plenaria ad inſtar Iubilæi, eſt repetitio quædam ad maiorem explicationem, & commendationem indulgentiæ, non verò eſt noua conceſſio.

10.

An conceſſa facultate ad abſoluendum ab omnibus cenſuris comprehendantur etiam reſeruatæ.

Vt ergo poteſtas abſoluendi à cenſuris conceſſa intelligatur, neceſſe eſt, vt apertis verbis exprimatur: tunc verò ſi verba ſint vniuerſalia, *ab omnibus cenſuris*, dubitari poteſt, an in ea conceſſione comprehendantur cenſuræ reſeruatæ. Videntur enim comprehendi, tum quia verba vniuerſalia ſunt, tum etiam quia aliàs nulla fieret ſpecialis conceſſio: quoniam ad abſoluendum à cenſuris non reſeruatis neceſſaria non eſt, cùm ex iure communi coniuncta ſit cum poteſtate abſoluendi à mortalibus peccatis. Ego verò exiſtimo in primis, vel nunquam, vel rariſſimè fieri conceſſionem ſub illa præciſa forma verborum: quia eſſet valdè confuſa, & incerta, & aut nimia, aut ferè nulla, vt rationes factæ declarát. Deinde dico, ſi talis conceſſio fiat, non eſſe extendendam ad caſus reſeruatos, tum propter generalem regulam iuris, quòd *in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus*: quæ eſt 81. in 6. & habetur etiam in c. de off. Vicar. in 6. & notauit Antonin. 3. part. tit. 24. cap. 77. §. 1. de qua plura ſtatim; tum

Antonin.

etiam quia quando caſus reſeruati cóceduntur, ſemper conſueuerunt exprimi in priuilegio, vel Bulla: ergo quãdo non exprimuntur, ſignum eſt cóceſſionem ad illa non extendi; tum etiam quia illa verba ſufficienter, & in toto rigore habent effectum, ſi detur facultas abſoluendi à cenſuris: & licèt dicatur, *ab omnibus*, illa diſtributio ſufficienter intelligitur de omnibus ſpeciebus céſurarum: ergo ita eſt interpretanda illa conceſſio, vt ſalua verborum proprietate, vel communi iuri, vel aliorum, minimum deroget.

11.

Conceſſa facultate ad abſoluendum à caſibus Papæ reſeruatis, non comprehenduntur cenſenti in Bulla Cœnæ.

Ex quo cum proportione ſequitur, quando conceditur generalis facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis Summo Pontifici, ſub ea conceſſione non comprehendi caſus reſeruatos in Bulla Cœnæ, etiamſi expresſè non excipiantur. Ita Couarruuias, & Nauarrus, quos refert, & ſequitur Iacobus de Graffis lib. 4. Deciſ. cap. 18. num. 2. qui idem habet c. 15. n. 56.

Couarr. Nauarr. Graffis.

A Et ratio eſt eadem, quia illæ cenſuræ iuxta vſum, & morem Eccleſiæ habent ſpecialem rationem, & grauitatem, ac reſeruationem, ratione cuius non cenſentur comprehendi ſub clauſula generali: & ideò quando conceduntur, ſemper exprimuntur iuxta ſtilum Romanæ curiæ. Dices: Etiam quando non conceduntur, expreſsè excipiuntur: ergo ſi non excipiantur expreſsè, intelligentur conceſſæ. Reſpondetur negando conſequentiam, quia ex negatione, ſcilicet expreſſionis, rectè infertur negatio, ſcilicet conceſſionis; ex negatione autem expreſſæ exceptionis non rectè infertur affirmatio, ſeu poſitiua conceſſio. Præſertim quia plus requiritur, vt intelligatur iuriſdictio conceſſa, quàm ſola omiſſio alicuius verbi, ſeu exceptionis expreſſæ, quæ multis de cauſis poteſt contingere. Et alioqui ſemper relinquitur præſumptio in contrarium, propter ſpecialitatem illorum caſuum.

Obiectio ſoluitur.

B

12.

An ſub facultate abſoluendi à cenſuris reſeruatis in Bulla Cœnæ comprehendatur incurſa propter hæreſim.

Hinc vlteriùs eâdem proportione, & ratione inferunt ſcriptores præſertim moderni, in conceſſione generali omnium cenſurarum Papalium, etiam contentarum in Bulla Cœnæ, non intelligi comprehenſam excommunicationem propter peccatum hæreſis. Ita docent Nauarrus cap. 27. num. 275. & Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. numer. 15. & Iacobus de Graffis dicto libr. 4. cap. 15. numer. 25. & Vgolinus tab. 1. cap. 13. §. 4. numer. 10. Ex eiſdem fundamentis, quòd ſpecialis caſus non comprehenditur ſub generali clauſula, & præſertim in mandatis & commiſſionibus, iuxta cap. *Qui ad agendum*, de Procuratorib. in 6. hic autem caſus iuxta vſum, & morem Eccleſiæ valdè ſpecialis cenſetur. Vnde quando Papa illum concedere vult, eum exprimit, etiam poſt vniuerſalem conceſſionem caſuum Bullæ Cœnæ, vt anno 1589. fecit Sixtus V. in quodam Iubilæo. Et poſteà ſimilem facultatem conceſſit Clemens VIII. in alio Iubilæo anni 1594. Et à ſimili citari ſolet cap. *Frater noſter*, 16. q. 1. ibi: *In cauſa fidei, vel criminis*.

Nauarr. Couarr. Graffis. Vgolin.

C

Sixtus V. Clemens VIII.

Nihilominùs tamen addit Graffis ſuprà, aliter haberi in praxi de hæretico occulto incidente in excommunicationis cenſuram. Idem citatur ex Nauarro, conſil. 15. de Sentent. excommun. vbi nihil reperio. Fundari tamen poteſt illa praxis in vulgari regula, quòd priuilegium Principis latiſſimè eſt interpretandum, iuxta cap. *Quamuis pleniſſima*, de Præbend. in 6. Quæ regula maximè procedit in his beneficiis, quæ bonum continent animarum, qualis eſt facultas abſoluendi à reſeruatis. Neque obſtat, quod hæreſis habeat ſpecialem grauitatem, quia licèt hoc ſit verum in ratione culpæ, non tamen in ratione reſeruationis, quæ fit v. g. per Bullam Cœnæ: nam eiſdem verbis, & eodem modo reſeruantur reliqua crimina. Sicut inter percuſſiones Clerici valdè ſpecialis eſt percuſſio Sacerdotis, & nihilominùs ſub facultate generali abſoluendi à percuſſionibus Clericorum comprehenditur; quia quoad reſeruationem omnes inferiores ordines æquiparentur. Sic ergo in præſenti. Atque hoc ſignificant Pontifices, quando concedendo hanc facultatem generalem abſoluendi à reſeruatis, excipiunt caſum hæreſis. Sed de praxi mihi non conſtat. Et cætera facilè ſolui poſſunt: nam fauor fidei, fauor eſt animarum; imò hic cenſetur maior, quàm priuatum commodum vnius, vel alterius, & ſpecialitas hæreſis non conſtituitur in grauitate delicti, ſed etiam in reſeruatione, iuxta mentem Pontificum, vſu, & verbis declaratam; licèt interdum propter tollendas opiniones expreſsè addatur exceptio. Quapropter diſcedendum non cenſeo à priori ſententia, quamuis non negem hanc poſteriorem eſſe probabilem, & nulla ratione calumniari, aut cenſura notari poſſe.

Vide Filiarc. tom. 2. de offic. Sacerd. lib. 5. cap. 15. in fine.

D

E

Vlte

An ſub facultate abſoluendi à cenſuris Papæ reſeruatis comprehendantur reſeruata Epiſcopis.

13. Vlteriùs verò inquiri ſolet, an cùm Pontifex concedit generali clauſula cenſuras ſibi reſeruatas, cenſendus ſit concedere etiam cenſuras, quas inferiores Epiſcopi ſibi ſpecialiter reſeruant. Videri enim poteſt non concedere, tum quia illa reſeruatio diſtincta eſt, tum etiam quia Pontifex id, quod ad ſe pertinet, ſpecialiter concedens, non videtur in aliquo velle derogare proprio iuri Epiſcoporum: ſicut quando Pōtifex fert legem generalem, non intelligitur derogare propriis conſuetudinibus, vel ſtatutis particularium prouinciarum, cap.1. de conſtitur. in 6. ergo ſimiliter, &c. Propter hęc quidam cenſent in ea clauſula generali non contineri cenſuras Epiſcopis reſeruatas. Cui ſententiæ fauet Nauarrus in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 11. num. 71. & in Summa, cap.27. & num. 261. quatenùs dicit cum Hoſtienſi, & aliis, ſi in idem peccatum concurrāt ſimul reſeruatio Papæ, & Epiſcopi, ablata reſeruatione Pontificia, non intelligi ablatam Epiſcopalem de rigore iuris: nam concurrentibus duobus impedimentis, vno ſublato, non intelligitur alterum auferri, cap. *Ex tuarum*, de Authorit. & vſu pallij. Atque ita etiam ſenſit in prædicta dubitatione Iacobus de Graffis dicto lib.4. cap.15. num.28. ſtando in rigore iuris. Additque decretum Concilij Tridentini, ſeſſ.25. cap.18. de Reformat. vbi ſtatuit, vt Eccleſiæ canones indiſtinctè ſeruentur: ex quibus vnus eſt, vt Epiſcopi poſſint ſuos caſus reſeruare.

Nauarr. — *Graffis.* — *Conc. Trid.*

14. Addunt nihilominùs hi autores, vſu receptum eſſe, vt per illam clauſulam hæc etiam poteſtas conceſſa intelligatur. Et mihi videtur hæc intelligentia iuridica, & veriſſima. Primò quidem, quia conſuetudo eſt optima legum, vel priuilegiorum interpres: vnde cùm ipſi Epiſcopi hunc vſum videant, & non reclament, ſignum eſt eos intelligere in prædicto ſenſu Pontificis conceſſionem. Secundò, in Iubilæis eſt ſpecialis ratio, quam conſiderauit Vgolinus ſuprà, quia finis illius conceſſionis eſt, vt pœnitens poſſit diſponi ad lucrandam indulgentiam media abſolutione Confeſſoris à ſe electi: ſed ad illum finem neceſſaria eſt ablatio reſeruationis, non tantùm Pontificalis, ſed etiam Epiſcopalis: ergo vt conceſſio ſit adæquata intentioni concedentis, extendenda eſt ad cenſuras etiam Epiſcopo reſeruatas. Quæ ratio eſt optima coniectura, ex qua vlteriùs colligendum eſt, Pontificem intellexiſſe illam clauſulam vniuerſalem fuiſſe ſufficientem ad explicandam illam ſuam voluntatem, & generalem conceſſionem. Vnde vlteriùs nos colligere poſſumus: quandocunque fit conceſſio illis verbis, etiamſi non ſit propter illum finem, ſed propter fauorem, vel priuilegium alicuius Religionis, vel alium ſimilem finem, ſemper eſſe cum eadem amplitudine declarandum; quia verba ſemper habent eandem ſignificationem: & prætereà materia ſemper eſt fauorabilis, & amplianda.

Vgolin.

Propter quēcunque finem hac facultas concedatur comprehendit cenſuras Epiſcopis reſeruatas.

15. Tandem magis ex propriis poteſt hoc ita explicari: nam ſine dubio Pontifex poteſt abſoluere à cenſuris reſeruatis Epiſcopis tanquam illis ſuperior. Neque enim poteſt inferior reſeruare cenſuram reſpectu ſui Superioris, ſed ſolùm reſpectu eorum, qui ab ipſo pendent, vt conſtat ex dictis ſuprà de caſuum reſeruatione; & eſt per ſe notū ex ordine iuriſdictionum. Poteſt ergo Papa etiam delegare hanc poteſtatem abſoluendi à cenſuris Epiſcoporum, non obſtante reſeruatione eorum: in quo etiam non eſt dubium, tum ex ſuprema poteſtate Pontificis: tum etiam quia delegatus Papæ, vt ſic, non pendet in ſua iuriſdictione, ab Epiſcopo, tunc vlteriùs Papa per prædicta verba concedit poteſtatem abſoluendi ab omnibus cenſuris, à quibus ipſe poteſt abſoluere: ergo concedit poteſtatem abſoluendi etiam à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Quocircà ibi propriè non interueniunt duo impedimenta, quia non ſunt duæ cenſuræ, vel duæ reſeruationes, quæ poſſint impedire iuriſdictionem datam à Superiore; quia reſeruatio ab Epiſcopo facta non poteſt limitare iuriſdictionem à Papa conceſſam: de quo plura in ſuperioribus dicta ſunt.

Maneátne abſolutus ab omnibus cenſuris qui aliquam per obliuionem omittit: ita vt peccatum iam reſeruatum non maneat.

16. Occurrunt tamen nonnulla frequentia dubia circa huiuſmodi conceſſionem, & vſum eius, explicanda. Primum eſt, an ſi quis confiteatur habenti poteſtatem abſoluendi ab omnibus cenſuris reſeruatis, animo obtinendi abſolutionem ab omnibus, quibus ſe ligatum eſſe cognoſcit, ſi obliuionem aliquam fortaſſe omittat, ita vt in particulari eius abſolutionem non poſtulet, nihilominùs ab omnibus maneat abſolutus, & conſequenter peccata illa oblita, quæ mediante cenſura reſeruata erant, iam reſeruata non maneant. Reſpondetur, ſi quis in eo caſu ſolùm petat abſolutionem illius cenſuræ, quam in ſe agnoſcit, & ab illa tantùm in particulari abſoluatur; alias, quarum non recordatur, non tolli: quia licèt in abſoluente ſit poteſtas, tamen in eo caſu illa non vtitur ad omnes cenſuras tollendas, ſed ad vnam tantùm, quæ ipſi proponitur. At verò ſi non obſtante particulari propoſitione, ſeu declaratione vnius cenſuræ, Iudex generaliter abſoluat ab omnibus cenſuris, omnes tollit, quæ ſub eius cadunt poteſtatem, ob rationem contrariam, quia poteſtatem habet de ſe efficacem, & ea vtitur cum intentione conferendi effectum. Neque eſt aliquid, quod talem effectum poſſit impedire; quia ad abſoluendum à cenſura non eſt neceſſaria ex parte abſoluentis ſcientia talis cenſuræ in particulari: nam quotidie datur abſolutio generalis abſque hac particulari notitia; imò ſępe datur abſolutio conditionata, *Abſoluo te, ſi indiges*, quæ nullam cognitionem ſupponit alicuius cęnſuræ, quæ tali perſonæ inſit, ſed ſolùm quòd poteſt ineſſe. Vnde multò minùs requiritur ſcientia ex parte eius, qui abſoluitur, vt per ſe notum eſt, Præſertim quia, vt ſuprà vidimus, poteſt quis cenſura ligari ignorans: ergo & abſolui. Patet conſequentia, tum quia hi duo actus ligādi, & abſoluendi proportionem inter ſe ſeruant; tum etiam quia aliàs qui ignorat, vel oblitus eſt cenſuræ, quam incurrit, abſque remedio abſolutionis procurandæ relinqueretur.

Reſolutio prioris partis.

17. Imò in hoc eſt notanda differentia inter peccata oblita, & cenſuras; quòd peccata oblita, & ideò non confeſſa non tolluntur per ſe per abſolutionem ſacramētalem, ſed tantùm per accidens & concomitanter; propter quod ſemper manent obnoxia ſimili iudicio, ita vt neceſſe ſit eorum abſolutionem petere, ſi in memoriam veniant; cenſuræ verò etiam oblitæ per ſe tollūtur per abſolutionem generalem, ita vt neceſſaria non ſit alia abſolutio earum, etiamſi in memoriam redeant. Ratio differentiæ eſt, quia iudicium ſacramentale, in quo datur abſolutio peccatorum, per ſe requirit integram cauſæ cognitionem, eò quòd ad internam ſalutem, & curationem animæ, & ad ſatisfactionem diuinæ offenſionis ordinetur: & ideò per ſe eſt iure diuino inſtitutum, vt omnia peccata mortalia clauibus ſubiiciantur; non eſt autem tale pręceptum Eccleſiaſticum de cenſuris impoſitum, quia abſolutio à cenſura per ſe non habet alium effectum, neque ad alium finem intrinſecè ordinatur, niſi ad tollendum illud Eccleſiaſticum impedimentum: & ideò quacunque ratione auferatur ab eo, qui ſufficientem habet poteſtatem, non manet alia obligatio.

Differentia prima inter abſolutionem à peccatis, & à cenſuris.

Sicut

18. *Secunda differentia.* Sicut etiam ex eadem radice eſt alia differentia inter abſolutionem à culpa, vel à cenſura, quòd abſolutio à culpa non poteſt dari, niſi ſuppoſita accuſatione, ſeu confeſſione alicuius culpæ: vnde qui nullo modo confeſſus eſt, non poteſt generaliter abſolui à peccatis, ſub ea conditione tacita, vel expreſſa, *Si indiges*: abſolutio verò à cẽſuris poteſt hoc modo dari, vt conſtat ex vſu. Ratio verò eſt, quia abſolutio ſacramentalis ſupponit aliquam cognitionem vinculi abſoluendi, & requirit materiam tanquam partem eſſentialem illius Sacramenti, & iudicij, quæ materia poſita eſt in actibus pœnitentis, præſertim in confeſſione, quæ aliquo modo contritionem indicet: at verò abſolutio à cenſura neque habet illam peculiarem rationem, neque ſemper ſeruat perfectam iudicij formam, & ideò datur de cenſuris etiam omninò ignotis Iudici, ſolumque requirit, vt is, qui abſoluitur, moraliter cenſeatur capax talis abſolutionis, ſi illa indiget. Item eſt alia differentia, quòd à culpa nemo abſoluitur, niſi voluntarius, quia requirit ſacramentalis abſolutio voluntariam accuſationem: à cenſura verò poteſt quis abſolui etiam inuitus. Item illa tantùm poteſt ferri in præſentem, hæc etiam in abſentem: & aliæ poſſunt facilè excogitari.

19. *Reſolutio dubij quo ad poſteriorem partem.* Hac ergo ratione cenſuræ oblitæ, etiamſi reſeruatę ſint per ſe, ac directè tolluntur per abſolutionem generalem cenſurarum, datam ab eo, qui poteſtatem habet, vel ex ſe, vel per priuilegium, vel virtute Iubilæi, & conſequenter etiam tollitur culparum reſeruatio. Atque ita ſentiunt communiter ſcriptores, vt refert, & ſequitur Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. nu. 12. vbi citat Paludanum, Gabrielem, Adrianum, Angelum, Syluestrum, & Nauarrum. Idem Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 13. vbi alios refert.

Couarr. Paludan. Gabriel. Adrian. Angelus. Sylueſt. Nauarr.

20. *Obiectio. Soluitur.* Dices: ergo per ſe loquendo, & abſque obliuione poſſet quis petere abſolutionem à cenſura, non declarãdo ſe illam habere in particulari, ſed vel in generali, vel etiam hoc diſſimulando, ſolumq́; petẽdo, vt abſoluatur, ſi fortè indiget. Reſpondetur, ſi abſoluens ſit ordinarius Iudex, & velit ita abſoluere, erit ſine dubio valida abſolutio; tamẽ regulariter loquẽdo, non rectè vtetur ſua poteſtate, quia vt prudenter operetur neceſſe eſt, vt in particulari cognoſcat cauſam cenſuræ, & an ſatisfactum ſit Eccleſiæ, & an alia pœna imponenda ſit. Quando verò aliquis habet hanc poteſtatem tantùm delegatam, ſi poteſt ea vti extra Sacramentum Confeſſionis, idem erit de illo dicendum, niſi in forma delegationis aliud expreſsè contineatur: ſi verò ſolùm data ſit poteſtas in ordine ad Sacramentum Confeſſionis, tunc per ſe loquendo, requiritur notitia cauſæ, ſeu culpę, ob quam cenſura incurſa eſt: debet ergo in particulari peti abſolutio à tali cenſura per talem culpam contracta, alioqui ſi ex inſtituto hoc taceatur, nihil fiet. Secùs verò erit, ſi ex obliuione: tunc enim etiam per ſe, & directè tollitur cenſura per abſolutionem generalem, vt dictum eſt.

Num abſolutio à cenſuris per priuilegia, aut Iubilæum data, habeat locum tantùm in foro interiori, an etiam in exteriori.

21. Aliud dubium eſt, an hæc abſolutio à cenſuris, quæ datur per hæc generalia priuilegia, vel Bullas Iubilæorum, effectum habeat tantùm in foro conſcientiæ, vel etiam in foro exteriori. Quia vero hoc pendet ex forma priuilegij, ſuppono primò, ſi priuilegium nihil limitet nec explicitè, nec implicitè, ſeu ex circunſtantiis, ſed abſolutè concedat facultatem abſoluendi à cenſuris; tunc in vtroque foro dari, quia cùm verba ſint abſoluta, & gratiam contineant amplianda ſunt potiùs, quàm reſtringenda, niſi ex materia ſubiecta, vel aliis circunſtantiis conſtet A aliam fuiſſe mentem concedentis. Confirmatur: nam quòd talis conceſſio valeat in foro interno, per ſe notum eſt; quòd autem extendatur etiam ad externum, patet; quia non eſt hæc extenſio adeò ſpecialis & extraordinaria, vt non poſſit, ac debeat ſub generali clauſula comprehendi. Declarauit autem Pius V. in Iubilæo conceſſo anno 1568. tales conceſſiones, vel eo vſque datas, vel in futurum dandas non ſuffragari in foro exteriori, niſi ſatisfacta parte: cum hac autem conditione ſupponit etiam ad illud forum extendi. Quid autem importet illa conditio, infrà in proprio dubio declarabitur. Ex quo à fortiori conſtat, ſi priuilegium explicet clarè facultatem dari pro vtroque foro, validam eſſe conceſſionem, quia poteſtas non deeſt in Pontifice ad dele- B gandam hoc modo hanc facultatem: ergo ſi accedat voluntas, illaque ſufficienter explicetur, nihil amplius deſiderari poteſt. *Pius V.*

At verò quando priuilegium datur cum reſtrictione illa, vid. licet, in foro conſcientiæ, clarum etiam eſt non ampliùs valere: quia Pontifex pro ſuo arbitrio poteſt non plus concedere; & ideò ſi priuilegium reſtringat, non plus valet quàm ſonat. Quod non ſolùm procedit quando reſtrictio illa expreſsè additur, ſed etiam quando ex materia ſubiecta, & ex modo conceſſionis, vel ex antecedentibus, & conſequentibus ſufficienter colligi poteſt hanc eſſe mentem concedentis; quia ex illa pendet tota facultas: vnde quacunque ratione explicetur, ſatis eſt. Exemplum commune eſt, ſi facultas hæc concedatur ſolùm C in ordine ad ſacramentalem confeſſionem: nam tunc eſt ſolùm concedi in foro conſcientiæ. Quæ doctrina communis eſt, vt intelligi poteſt ex Couarruuia, lib. 2. variar. cap. 10. num. 3. & in cap. *Alma*, par. 1. §. 11. num. 56. Nauarro in Summa, cap. 27. num. 278. Gutierrez in Quæſt. canon. lib. 1. cap. 2. Ledeſma 2. part. 4. q. 26. art. vlt. circa finem. 22.

Couarr. Nauarr. Gutier. Ledeſma.

Difficultas verò eſt, quid ſit abſolutionem dari, & valere in foro interiori tantùm. Et ratio difficultatis eſt, quia ſi facultas reuera eſt ad abſoluendum, abſolutio per illam data eſt valida, vt ſi de illa ſufficienter conſtet, in quocunque foro ſuum effectum habeat: quia illa abſolutio abſolutè, & in re ipſa tollit cenſuram: ergo quacunque ratione Eccleſiæ conſtet D ſufficienter de tali abſolutione, habere debet talem hominem vt immunem à cenſura, in quocunque foro de illo iudicet: ergo per ſe non poteſt dari abſolutio in foro interiori, quæ non ſit valida in exteriori: ſed ad ſummum poterit per accidens non reputari, ſeu iudicari vt talis; quia de illa non conſtat publicè, ſeu in tali foro. 23. *Quid ſit abſolutionẽ valere in foro interiori, & non in exteriori.*

Propter hoc dixerunt aliqui, facultatem hanc ad abſoluendum in foro conſcientiæ tantùm non eſſe ad dandam abſolutionem permanentem, vt ſic dicam, & abſolutam; ſed ſolùm ad abſoluendum ad aliquem effectum, qui in foro conſcientiæ teneat, & illo peracto ſtatim in cenſuram reincidatur, & ſi neceſſaria noua abſolutio ad licitè exercendos actus, E quibus cenſura priuare ſolet. Vt, v.g. ſi detur facultas abſoluendi à cenſura reſeruata in foro Confeſſionis, ſolùm eſt ad abſoluendum à cenſura ad hunc effectum, vt poſſit quis validè abſolui ſacramentaliter à peccatis: quo effectu conſequuto, ſtatim redit cenſura, quæ noua eget abſolutione, quam ſolùm poteſt dare is, cui reſeruata eſt. Sed hoc falſum eſt, & contra vim verborum, & communem intelligentiam, & conſuetudinem, quæ eſt optima legum, & priuilegiorum interpres. Abſolutio enim ad reincidentiam non eſt abſolutio ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, vnde in iure non intelligitur, niſi exprimatur illa limitatio; imò in ipſamet abſolutione exprimi 24. *Prima ſententia.*

exprimi ſolet, dicendo, ad hunc effectum duntaxat: at hæc priuilegia nihil tale continent, ſed abſolutè concedunt facultatem tollendi cenſuras: ergo non ad reincidentiam tantùm, ſed abſolutè tollunt.

25. *Vera ſententia.*

Quocirca poſt talem abſolutionem ab excommunicatione, v.g. liberè, ac permanenter poteſt quis ſe gerere, vt non excõmunicatus non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori, dummodo & in illo ſufficienter de abſolutione conſtet, & debitus ordo ſeruetur. Vnde ſi excommunicatio erat occulta, & non deducta ad forum contentioſum, ex vi illius abſolutionis poteſt homo ſe gerere in omnibus actibus ſiue occultis, ſiue publicis, vt omninò carens cenſura. Quòd ſi poſt abſolutionem contingat caſum illum deduci ad forum contentioſum, & in eo conſtare illam cenſuram eſſe incurſam, oportebit vt in eodem foro conſtet de abſolutione, tum vt ille audiatur in iudicio tanquam iam abſolutus, & non cogatur ad aliam abſolutionem petendam: tum etiam vt excuſetur ab aliis pœnis, quæ illi imputari poſſent propter illos actus, ſi eos poſt cenſuram contractam abſque abſolutione exercuiſſet.

26. *Quid neceſſarium ſit, vt de hac abſolutione conſtet in foro exteriori.*

Quid autem neceſſarium ſit, vt talis abſolutio nota ſit in exteriori foro, ſunt opiniones. Quidam exiſtimant ſufficere, vt is, qui abſoluit, de ea re fidem faciat, ad quam fidem augendam, & perſonæ qualitas, ac conditio, & aliæ coniecturæ, & circunſtantiæ conferre poſſunt: ſi neceſſe ſit, poſſet illius iuramentum poſtulari; plura verò teſtimonia exigere alienum videtur ab omni ratione, cùm talis actus natura ſua ita ſit occultus, vt coram teſtibus non fiat. *Prima opinio.* Vt autem ipſemet abſoluens poſſit huiuſmodi fidem facere, neceſſe eſt, ſi abſolutio data fuerit intra Sacramentum pœnitentiæ, vt ex facultate ipſius perſonæ abſolutæ, extra illud forum, ad hunc effectũ extendatur. Et hanc ſententiã tenet Nauarrus in Summa cap. 27. num. 42. quamuis priùs ſignificet neceſſarium eſſe, vt talis abſolutio poſſit teſtibus probari. *Nauarr.* Addit verò idem Nauarrus lib. 5. Conſilior. in 26. de Sententia excommunicat. quando Confeſſor fidem hanc præbet per ſcriptum, debere tale ſcriptum dare pœnitenti coram teſtibus, & tabellione, qui in altera ſcripturæ facie fidem faciat, illud ſcriptum eſſe talis Sacerdotis, &c. Ex qua ſententia Nauarri conſtat, teſtimonium Confeſſoris eſſe ſufficiens, & alia teſtimonia ſolùm requiri ab ipſo vt iuridicè conſtet illud eſſe teſtimonium talis Confeſſoris. Quapropter ſi ipſemet Confeſſor perſonaliter adſit, & coram Iudice id teſtificetur, multò magis ſufficiet. Ac deinde quando ſolùm in ſcriptis teſtimonium præbet, eſt quidem optima illa forma Nauarri: non tamen videtur ita neceſſaria, quin ſi alia via ſufficienter conſtet, illam eſſe Confeſſoris ſubſcriptionem eandem habeat auctoritatem.

27. *Secunda opinio. Peña.*

Nihilominùs oppoſitum tenuit Peña in Directorio Inquiſitor. 2. part. in ſcholiis ad Concilium Tarraconenſ. comment. 25. vbi refert de hac re in duobus Conciliis fuiſſe dubitatum, priùs in Tarraconenſi, in quo ſtatutum fuit, in huiuſmodi caſu fidem eſſe dandam Confeſſori: & in Narbonenſi, quod in contrariam partem inclinauit: non eſt tamen auſum id definire, *ſed Domini Papæ* (inquit) *reſponſio expectetur*, vt ille refert: hæc enim Cõcilia non habentur in tomis Conciliorum. Dictus tamen author ſecurius eſſe exiſtimat aſſerere cum Concilio Narbonẽſi, *ſatis videri quòd credi non debeat Confeſſori.* Quam etiam ſententiam amplexus eſt Salcedo in Practica crimin. canon. cap. 109. *Salcedo.*

28. *Prior opinio præfertur poſteriorîſque fundamentum ſoluitur.*

Sed placet prior opinior: nec teſtimonium illud Concilij Narbonenſis mouere nos debet, tum quia nihil determinat, ſed ſub dubitatione loquitur: tum etiam quia prouinciale eſt: præterea nobis non conſtat quo ſenſu fuerit loquutum. Nam fortaſſe ſentit, teſtimonium Confeſſoris non ſufficere ad excuſandum reum à pœna externa, vel vt credatur illi dicenti alium non deliquiſſe, aut iam ſatisfeciſſe: nam in ordine ad hos, aut ſimiles effectus, qui pendent ex teſtimõnio ipſiuſmet delinquentis, & poſſunt aliis viis certiùs ſciri; clarum eſt non ſufficere teſtimonium Confeſſoris: tamen quantum ad ſolum actum abſolutionis datæ, oppoſitum cenſeo verius, vt dixi. Vnde hoc ſatis erit, vt Prælatus credat aliquem non fuiſſe mortuum impœnitentem, aut excommunicatum, ſi tam accelerate mortuus eſt, vt non potuerit maiorem ſatisfactionem Eccleſiæ exhibere. Ad quod confirmandum plura affert Peña ſuprà ſatis probabilia.

29. *Quid autem ſi cenſura fuit publica.*

Atque eâdem proportione loquendum eſt, quando cenſura fuit publica, ſi non fuerit iuridicè denunciata: nam tunc etiam abſolutio omninò tollit illam; tamen vt poſſet quis publicè abſolutione vti, neceſſe eſt, vt de illa publicè conſtet, non propter cenſuram veram, ſed propter putatam, & propter ſcandalum. Vt autem publicè conſtare cenſeatur, ſatis erit, quòd publicè conſtet illum fuiſſe confeſſum vel tempore Iubilæi, vel habenti poteſtatem abſoluendi ex priuilegio aliquo, dummodo ſatisfactio, quæ neceſſaria fuerit, publicè ſit etiam exhibita: quamdiu enim hoc non fit, non poteſt Eccleſiæ conſtare hominem receſſiſſe à ſua contumacia & ad obedientiam Eccleſiæ rediiſſe. Ac denique eâdem, ſeu proportionali ratione, ſi iam facta fuerat iuridica denunciatio cenſuræ, neceſſarium erit, vt coram Iudice abſolutio etiam probetur, vt per eum abſolutus declaretur; quia aliàs non poterit ſe gerere publicè vt abſolutus, ſed tantùm coram eis, quibus ſufficienter de abſolutione conſtat, vt Nauarrus in citato loco notauit.

Cùm ergo poteſtas abſoluendi dari dicitur tantùm in foro conſcientiæ, illa limitatio hæc operatur. Primùm, vt non obſtante tali abſolutione, & pœnitentia impoſita in foro pœnitentiæ, poſſit Eccleſiaſticus Iudex de illo cognoſcere, & ſatisfactionem accommodatam foro publico, & contẽtioſo imponere. Deinde quia neceſſe eſt, vt illa abſolutio licèt non iteretur, ſaltem declaretur, & comprobetur in foro exteriori iuxta modum, & exigentiam cenſuræ, dictum eſt. 30.

Quid dicendum de illo, qui virtute Iubilæi à cenſura reſeruata abſoluitur, & poſteà indulgentiam non lucratur.

ALiud practicum dubium poteſt hîc tractari de abſolutione à cenſuris reſeruatis data virtute Iubilæi poſtulantis varia opera, ſeu plures diligentias ad lucrandam indulgentiam Iubilæi, quando ante expleta illa opera quis abſoluitur à cenſuris; & poſteà neque perficit huiuſmodi opera, nec indulgentiam lucratur; an prior abſolutio teneat. In quo certum eſſe videtur, abſolutionem fuiſſe validam, quia non fuit conditionata, ſed abſoluta, vt conſtat tum ex poteſtate conceſſa, quæ licèt ordinetur ad talem finem, v.g. ad dignè communicandum, & lucrandam indulgentiam, tamen datur, vt ſimpliciter fiat abſolutio, & non ſub conditione in futurum: tum etiam idem conſtat ex verbis, & intentione abſoluentis: tum denique quia contrarium repugnat, moraliter loquendo, tali conceſſioni; nam oporteret priùs lucrari indulgentiam complendo omnia opera ad illam neceſſaria, quàm abſolutio illa conditionata tranſiret in abſolutam, & conſequenter priùs quàm tolleret cenſuram: vnde cùm vnum ex illis operibus 31. *Abſolutio huiuſmodi eſt valida.*

ſoleat

ſoleat eſſe communio, quæ intra tempus Iubilæi vltimo loco accipitur; priuſquàm in re ipſa ablata eſſet cenſura, accideret quis ad communionem nondum à cenſura abſolutus: quod eſt contra finem talis indulgentiæ, ſeu conceſſionis. Sit ergo certum in eo caſu abſolutè, & non conditionatè dari abſolutionem, & conſequenter per illam tolli cenſuram, ſi homo ille bona fide, & non ficto animo accedat, id eſt, cum vero propoſito, & animo faciendi omnem diligentiam neceſſariam ad lucrandum Iubilæum: hoc enim ante omnia ſupponendum eſt, vt abſolutio valida eſſe poſſit. Ex quo vlteriùs fit, cenſuram priorem non redire, etiamſi poſteà talis homo in re ipſa non exequatur omnia neceſſaria ad lucrandam indulgentiam: quia iam illa prior cenſura deſtructa fuit.

Cenſura ſi ablata, non redit.

32. Difficultas ergo ſolùm eſſe poteſt; an in eo caſu iterum incidatur in ſimilem cenſuram, ita vt cenſeatur ille abſolui, quaſi ad reincidentiam ad eum modum, quo virtute priuilegiorum Mendicantium abſoluuntur nouitij à cenſuris reſeruatis; & tamen ſi ante profeſſionem habitum deſerant, in eas incidunt. In præſenti ergo ita poſſet aliquis opinari, nam videtur eſſe eadem, ſeu proportionalis ratio. Item, quia cùm hæc abſolutio non concedatur, niſi in ordine ad illam indulgentiam, videtur hæc eſſe intentio concedentis. Item, quia in ſimili caſu abſolutio à peccatis reſeruatis, quamuis valida fuerit quoad effectum tollendi peccata, & ideò illa peccata redire non poſſunt, etiam ſi quis indulgentiam poſteà non lucretur, nihilominùs reuiuiſcit (vt ſic dicam) obligatio comparandi coram Superiore: ergo ſimiliter redibit cenſura, quando reſeruatio in illa fundabatur. Et hanc opinionem tandem approbat Vgolinus d. §. 4. num. 4.

An in illo caſu ſimilis cẽſura incurratur.

Prima opinio. Declarauit Clem. IIII. vt habetur in compẽdio priuilegiorũ Minorum verb. Abſolutio ordinaria, quoad Fratres, §. 4.

Vgolin.

33. Alius tamen modus dicendi eſſe poteſt, dictam ſententiam procedere, quando aliquis voluntariè, vel ex aliqua negligentia culpabili, ea omittit, quæ ad indulgentiam conſequendam neceſſaria erant: nam tunc maximè procedunt rationes factæ. Etenim cùm ille voluntate ſua ſe reddat ineptum ad indulgentiam obtinendam, & omittat ea, quæ præcepta ſunt ad illum effectum, non eſt cur tanto priuilegio eiuſdem Iubilæi fruatur. Alioqui etiamſi à principio cum ea intentione confeſſus fuiſſet, ſcilicet, obtinendi abſolutionem virtute Iubilæi, & nihil ampliùs præſtandi, maneret ſimpliciter abſolutus: quod ſine dubio falſum eſt. Et ſequela patet, quia in vtroque caſu voluntariè omittuntur opera neceſſaria ad Iubilæum: quod autem illa voluntas antecedat, aut ſequatur, non videtur tam ſubſtantialis differentia, vt proptereà vna abſolutio ſit inualida, altera verò rata, & valida. Videtur ergo ſecunda proportio, vt ſicut quando voluntas antecedit, à principio abſolutio eſt inualida, ita quando ſubſequitur, reddat illam inefficacem eo modo, quo fieri poteſt, ſcilicet, reincidendo in cenſuram. Secùs autem erit, quando ſine culpa accidit, vt talis perſona aliquod huiuſmodi opus omittat, nimirum naturali obliuione, vel ex aliquo impedimento naturali, aut moraliter neceſſario, vt ægritudine, vel alio ſimili: quia tunc cùm ille fuerit ſimpliciter abſolutus, & poſteà nec culpa, nec voluntate ſua cætera omittat, non eſt rationi conſentaneum, vt iterum incidat in cenſuram.

Secunda opinio.

34. Alij verò ſine diſtinctione affirmant, in eo caſu non reincidi in cenſuram. Ita tenet diſputationis gratiâ (vt ipſe ait) Vgolinus dicto §. num. 4. qui, licèt diſtinguat, an abſolutio data ſit ſimpliciter, vel tantùm ad vnum actum; tamen non eſt neceſſaria diſtinctio, quia quando priori tantùm modo conceditur poteſtas abſoluendi, ſcilicet, ſolùm ad effectum lucrandi indulgentiam: tunc etiam ſi quis omnem diligentiam adhibeat, ac tandem indulgentiam obtineat, nihilominùs iterum incidet in cenſuram, quia ſimilis abſolutio non habet maiorem vim, vt infrà declarabimus: ergo à fortiori, ſi indulgentiam non lucretur, etiam incidet: id tamen non erit ſolum propter omiſſionem operis neceſſarij indulgentiæ, ſed propter modum abſolutionis, & ideò nihil refert ad præſentem quæſtionem; ſupponenda eſt ergo poteſtas ad præſtandam abſolutionem puram, & ſimpliciter, & tunc ſine diſtinctione dicitur, non redire cenſuram per eam ablatam in prædicto caſu. Quam ſententiam tenet Corduba in Summa, quæſt. 21. & mihi videtur probabilior, & ſatis ſecura, non ſolùm quando prædicta omiſſio caſu, aut inuoluntariè accidit, quod indubitatum videtur, ſed etiam ſi ex negligentia voluntaria contingat.

Tertia opinio, & vera. Vgolin.

Cordub.

Ratio eſt, quia abſolutio, quæ purè, & ſimpliciter datur, nunquam eſt explicanda ad reincidentiam, niſi vel facultas abſoluendi ita expreſsè conceſſa ſit, vel in caſibus, & modo à iure expreſſis, in cap. *Eos*, de Sentent. excommunicat. in 6. Sed hæc abſolutio purè, & ſimpliciter data eſt, & in conceſſione nulla eſt facta mentio de hac reincidentia: ergo non eſt ita interpretanda. Item quia licèt illa facultas conceſſa ſit in ordine ad conſequendam illam indulgentiam, tamen vſus, & effectus eius non pendet ex illo fine, vt executioni mandato; ſed in intentione concepto. In quo eſt magna differentia inter eum, qui accedit abſque intentione præſtandi reliqua neceſſaria ad Iubilæum, & eum qui accedit cum tali intentione, licèt illam mutet: nam in eo deficit aliquid eſſentiale ad valorem abſolutionis, quando illa datur; in hoc autem nihil deficit, & ideò effectum habet, qui non pendet ex futuro euentu; ac proinde iam non eſt vnde cenſura pullulet, aut reuiuiſcat: quia neque eſt de nouo impoſita, nec abſolutio ſub ea forma, & declaratione lata eſt. Atque ita facilè expediuntur rationes in contrarium. 35.

Liceátne extra Sacramentum Confeſſionis vti licentia ad abſoluendum à cenſuris per Iubilæum conceſſa.

Tertiò dubitari ſolet de hac facultate abſoluendi à cenſuris reſeruatis per huiuſmodi Iubilæa, aut Bullas conceſſa, an liceat vti illa extra Sacramentum Confeſſionis. Reſpondetur tamen breuiter, hoc pendere ex verbis, & forma ipſius conceſſionis: vtroque enim modo poteſt Pontifex illam concedere, vt per ſe notum eſt: ergo ex voluntate eius pendet: hæc autem voluntas ex verbis conceſſionis colligenda eſt. Vnde ſi poteſtas abſoluendi à cenſura abſolutè concedatur, ita vt in foro interiori, & exteriori valeat; ſignum eſt non dari dependenter à Sacramento, vel confeſſione peccatorum: quia abſolutio à cenſura non pendet ex abſolutione à peccato: nam ab his, qui poteſtatem habent ordinariam, ſine Sacramento conceditur, vt latiùs Sylueſter, verbo *Abſolutio*, 3. Idem ergo poterit delegatus, ſi à delegante non limitetur. Regulariter autem loquendo, quando hæc conceſſio fit tantùm in foro conſcientiæ, & in ordine ad internam & bonam animæ diſpoſitionem, ſolùm datur poteſtas abſoluendi à cenſura intra ſacramentum pœnitentiæ. Atque ita cenſent multi viri docti de conceſſione, quæ fit per Bullam Cruciatæ, in qua habentur illa verba: *Auditis confeſſionibus eorum poſſint eos à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere.* 36.

Sylueſt.

Et Pius V. in Bulla Iubilæi, 1568. declarauit, huiuſmodi abſolutiones dandas eſſe *in foro interiori, & pœnitentiali.* Atque ita ſentit Nauarrus in Summa, cap. 26. num 31. & Corduba in Summa, qu. 19. Vnde fit, per hæc priuilegia non poſſe aliquem abſolui à cenſura reſeruata, niſi ſimul à peccato abſoluatur: nam licèt abſolutè, & ſecundùm ſe non repugnet abſolui aliquem à cenſura reſeruata, & non à culpa, imò frequenter ita fiat ad tollendam reſeruationem peccati, vt ſuprà dictum eſt tractando de Confeſſione; tamen quando conceſſio non fit ad abſoluendum à cenſura, niſi in ſacramento Confeſſionis, non poteſt abſolutio cenſuræ ab abſolutione culpæ ſeparari.

Nauarr. Cordub.

37. *Obiectio ſoluitur.* Dices; abſolutio à cenſura neceſſariò antecedere debet abſolutionem à culpa, id autem, quod eſt prius, poteſt ſeparari à poſteriori. Reſponderi poteſt, hanc abſolutionem à cenſura fieri eâdem forma verborum, quæ ſacramentalis eſt, ſcilicet, *Ego te abſoluo*, quæ ex intentione proferentis ſimul ad culpam, & ad cenſuram extenduntur, debito tamen ordine, ita vt priùs natura cenſuram, quàm culpam tollat: & ideò nunquam poſſe in re ſeparari vnam ab alia. Sed licèt non repugnet, abſolutionem à cenſura fieri illo modo, non tamen eſt neceſſarium, etiam quando conceditur per priuilegium, ſed per diſtincta verba, & ordine temporis præmitti poteſt ante formam ſacramentalem; imò communi vſu Eccleſiæ ita fieri ſolet. Et meritò, quia ita fieri expedit, tum ne eadem verba formæ Sacramenti in duplici ſenſu, quaſi æquiuoco proferantur; tum etiam quia illud eſt duplex iudicium, & duplex ſententia procedens ex iuriſdictionibus diſtinctis: tum maximè quia decet, vt antequam incipiant proferri verba ſacramentalia, homo ſit abſolutus, & liber à cenſura.

38. Antecedit ergo non tantùm natura, ſed etiam tempore abſolutio à cenſura abſolutionem à culpa. Nihilominùs tamen ſunt hæc inſeparabilia moraliter in præſenti caſu, tum quia talis miniſter non poteſt licitè intentione ſua illas ſeparare, volens abſoluere à cenſura, & non à culpa; tum etiam quia neque in effectu ſeparare illas debet, quia non debet abſoluere à cenſura antequam habeat materiam (vt ſic dicam) præparatam, ſeu ſacramentalem cauſam auditam, atque ita diſpoſitam, vt poſt abſolutionem à cenſura poſſit etiam abſoluere à culpa, quia non eſt aliter conceſſa poteſtas dandi abſolutionem à cenſura, niſi per modum diſpoſitionis proximè abſolutionis à culpa: quia verò hæc diſpoſitio non eſt phyſica, ſed moralis, nec fit naturali, ſed humano modo; ideò ſimul etiam fit moraliter, non verò phyſicè. Quocirca ſi caſu aliquo contingeret, Sacerdotem, qui ritè, & rectè cœpit abſoluere, perficere formam abſolutionis à cenſura, & non vltra progredi ad abſolutionem peccatorum, vel quia repentè mortuus eſt, aut loquelam amiſit, aut (quod difficilius eſt) quia ſubitò mutata voluntate noluit à peccatis abſoluere: in huiuſmodi caſu exiſtimo abſolutionem cenſuræ ratam manere, & poſteà non eſſe aliam neceſſariam, & peccata illa iam non manere reſeruata, ſed à quocunque habente communem iuriſdictionem in foro pœnitentiæ poſſe abſolui: ſuppono enim non habuiſſe aliam reſeruationem, niſi mediante illa cenſura. Ratio eſt, quia illa abſolutio à cenſura, licèt concedatur, & fiat in ordine ad abſolutionem à peccatis, non tamen eſt conditionata, ſed abſoluta, & pura, vt ſuprà dicebam; & ideò ſtatim habet ſuum effectum, qui ratus permanet, etiamſi alter effectus, ſeu finis non obtineatur. Neque ibi habet locum reincidentia, quia non eſt ſub ea conditione, & forma data hæc poteſtas, vt ſuprà dictum eſt. Maximè quia in eo caſu abſolutio illa data eſt poſt auditam confeſſionem, & in foro ſacramentali ſaltem inchoate, cum intentione, & animo perficiendi illud: ergo habet omnia, quæ requiruntur ex vi talis priuilegij, ſeu conceſſionis; neque enim ibi petitur, vt iudicium ipſum ſacramentale omninò conſummatum eſſe debeat, antequam abſolutio à cenſura effectum habeat, neque id poterat conuenienter fieri, aut poſtulari, vt ex dictis ſatis patet.

Quomodo vtendum ſit hac facultate ſub hac conditione conceſſa, ſatisfacta parte.

Vltimò quæri poteſt hoc loco, quomodo vtendum ſit hac facultate, quando conceditur ſub ea limitatione, *ſatisfacta parte*, vel alia ſimili. Et difficultas eſt, an ſit de neceſſitate talis abſolutionis, vt illa conditio priùs expleta ſit. In qua re certum eſt apud omnes, per ſe loquendo, neceſſarium eſſe, vt talis conditio præexiſtat; quia hoc expreſsè requiritur per illa verba, *ſatisfacta parte*, quæ de præterito ſunt, ergo vt quis legitimè vtatur poteſtate ſibi conceſſa, neceſſe eſt, vt illam formam, ſeu conditionem ſeruet. An verò tanta ſit hæc neceſſitas, vt etiamſi pœnitens ob impotentiam ſatisfacere non poſſit in præſenti tempore, vel loco, nihilominùs abſolui non poſſit à cenſura virtute talis Iubilæi, vel conceſſionis, quæri ſolet. 39.

Per ſe loquendo conditio debet abſolutionem præcedere.

In quo dubio Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 2. art. 3. negatiuè reſpondet: nam licèt ille, qui non eſt ſoluendo (inquit) quantum ad Deum abſolutus ſit, nihilominùs ex vi talis priuilegij non poteſt abſolui à cenſura; quia facultas non eſt amplior, quàm verba ſonant: verba autem ſimpliciter requirunt, vt pars iam ſit ſatisfacta, & non committunt Sacerdoti arbitrium, an pœnitens poſſit ſoluere, néc ne; ſed hoc reſeruat Pontifex ordinario Iudici. Item quia ſi ille ſemel abſolutus à cenſura poſteà eſſet ſoluendo, & non ſatisfaceret, licèt quoad Deum reincideret in culpam, non tamen reincideret in cenſuram, quia hæc priuilegia non dant poteſtatem abſoluendi ad reincidentiam, ſed ſimpliciter, vt ſuprà diximus, & ibi docet Soto: hoc autem cederet in detrimentum partis læſæ: ergo non eſt veriſimile, per hæc priuilegia concedi talem poteſtatem. Quam opinionem ſequutus eſt Gutierrez in libr. 1. ſuarum quæſtionum, cap. 5. num. 29. 40. *Soti opinio.*

Gutier.

Nihilominùs probabilius cenſeo oppoſitum, nimirum iuxta negotij qualitatem, & conditionem perſonæ, & alias occurrentes circunſtantias conſiderandum eſſe, an pœnitens poſſit moraliter priùs cum effectu ſatisfacere, quàm abſoluatur à cenſura, & tunc id prætermittendum eſſe; ſi verò non poſſit, nec etiam abſolutio differri poſſit, niſi per multum tempus, vel cum magno detrimento, tunc cenſeo poſſe abſolui, ſi ſatisfaciat eo modo, quo de præſenti poteſt, id eſt, præſtando cautionem, vel pignoratitiam, ſi poteſt, vel iuratoriam, ſi maiorem non poteſt, & exhibendo talia ſigna pœnitentiæ, & propoſiti, vt Confeſſor probabiliter iudicet abſolutionem, & profuturam ipſi pœnitenti, & non impedituram, ſeu futuram occaſionem, quominùs comparata poteſtate poſteà ſatisfaciat. Ita tenet Iacobus de Graffis, libro 4. ſuarum deciſionum, cap. 16. num. 6. citans Nauarrum in Summa cap. 26. num. 7. vbi generatim loquitur de abſoluente ab excommunicatione: & cap. 27. num. 37. agens 41.

Qui ſoluendo non eſt, per illam conceſſionem poſſe abſolui vera opinio.

Graffis. Nauar.

agens de hac poteſtate delegata, ait, abſolutionem factam ante ſatisfactionem ab eo, qui habet facultatem abſoluendi poſt ſatisfactionem validam eſſe: intelligēdus autem videtur hic locus iuxta priorem.

Armil. Et eandem ſententiam ſignificat Armilla, verbo *Abſolutio*, nu. 48. iuncto 51. Ratio autem huius ſententiæ eſt, quia cum Pontifex ait, *ſatisfacta parte*, intelligendus eſt, quantum pœnitens ſatisfacere poteſt, quia non eſt veriſimile, Pontificem poſtulare conditionem impoſſibilem. Item quia ſæpe in iure conceditur poteſtas abſoluendi ſub conditione ſimili, & tamen ſemper intelligitur illo modo, vt colligitur ex Clementina *Multorum*, & Clementina *Nolentes*, de Hereticis, & notat Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 47. & 48. vbi in fine citat opinionem Soti, & de illa nihil dicit.

42. *Quid ſi pœnitens ſoluendo ſit, & tamen ante ſolutionē abſoluatur?* Sed quid ſi pœnitens poſſit commodè priùs ſatisfacere, nihilominùs Sacerdos eum abſoluat ante exhibitam ſatisfactionem, contentus eius propoſito, promiſſione, aut iuramento, taliſne abſolutio valida erit? Quòd enim ille Sacerdos grauiter peccet, dubium non eſt: nam & iniuriam facit parti læſæ, & excedit modum, & limitem facultatis ſibi cōceſſæ. Dubitatio ergo ſolùm eſſe poteſt, an talis abſolutio valida ſit. *Ratio dubitandi.* Et ratio dubitandi eſt, quia poteſt eſſe abſolutio iniuſta, & nihilominùs valida, cap. *Venerabilibus*, §. *Vbi autem*, de Sententia excommunicat. in 6. Et in ſimili forma Iudex ordinarius, quamuis interdum iniuſtè abſoluat ſine ſatisfactione partis læſæ, abſolutio valida eſt, vt ex citato capitulo conſtat. *Reſolutio.* Nihilominùs dicendum eſt, in eo caſu abſolutionem irritam eſſe, quia ſine poteſtate ad ſic abſoluendum data eſt, & in hoc omnes Doctores citati conueniunt. Quod optimè declarauit Caietanus in Summa, verbo *Abſolutio*, & ex illo Armilla, eodem verbo, num. 48. (Caiet. Armil.) Qui diſtinguunt de abſolutione iniuſta, ſolùm quia contra ius perſonæ, vel contra ius conſtitutionis, id eſt canonis, vel cuiuſcunque Bullæ, aut priuilegij concedentis poteſtatem ſub tali forma, & conditione. Prior ergo abſolutio, licèt ſit iniuſta, nihilominùs valida eſt: quia in ea non interuenit defectus poteſtatis, ſed abuſus. Poſterior verò & eſt iniuſta, & inualida: quia conſtitutio ipſa, ſeu conceſſio limitauit poteſtatem, & noluit illam dare, niſi poſita tali conditione.

43. *An in omnibus facultatibus per Bullas cōceſſis includatur hæc conditio, vt eſſentialis.* Quin potiùs addunt aliqui, quoties poteſtas hæc delegatur per huiuſmodi Bullas, ſeu priuilegia, etiāſi non exprimatur illa conditio ſemper ſubintelligi adiunctam, ita vt abſolutio aliter data nulla ſit. Quia Pontifex non vult per huiuſmodi conceſſionem damnum aliquod inferre tertiæ perſonæ. Ita tenet Iacobus de Graffis citans Nauarrum lib. 5. Conciliorum, & 8. & concil. 11. num. 1. Sed in eis locis hoc non docet, & eſt nimis rigoroſum: & ideò oppoſitum cenſeo probabilius, quia quando conceſſio eſt abſoluta, & peculiarem non habet limitationem, interpretanda eſt ſecundùm commune ius; ſed communi iure, qui ſimpliciter habet hanc poteſtatem, facit actum validum, etiamſi iniuſtè illa vtatur: ergo idem erit in præſenti caſu. Atque ita ſentit Nauarrus in Manuali, cap. 27. num. 37. vbi ait, quod licèt in mandato, ſeu reſcripto Papæ, in quo hæc facultas abſoluendi conceditur, exprimatur, vt ſecundùm formam iuris detur, quamuis poſteà detur abſolutio non ſeruata debita iuris forma, nihilominùs abſolutio tenet, quia intentio Pontificis non eſt inducere nouam formam, ſed ſolùm admonere commiſſarium id, quod ſecundùm ius facere debet, vel certè, quia ad ipſam iuris formam pertinet, vt talis cenſura valida ſit, etiamſi malè concedatur: ergo à

A fortiori, quando in reſcripto nihil exprimitur, ſed abſolutè poteſtas conceditur, abſolutio eſt valida, etiamſi iniuſta ſit.

Quapropter meritò aduertit Caietanus citato loco, attentè eſſe conſideranda verba canonis, vel Bullæ, quibus hæc ſatisfactio partis poſtulatur, an talia ſint, vt illam exigant tanquam neceſſariam cōditionem, & limitent poteſtatem ad talem modum: nam, quando ſunt huiuſmodi, irritant abſolutionem aliter factam; ſunt autem huiuſmodi quando expreſsè negant poteſtatem, ſiue actiuè, ſiue paſſiuè proferātur, vt cùm dicitur; *Aliter non poſſit abſolui*, vel *Aliter non poſſit abſoluere*, vel *Aliter abſolutio non valeat.* Et quamuis non tam expreſsè dicatur, ſi conceſſio ſit conditionata formaliter, vel æquipollenter, vt *Abſoluas eum, ſi ſatisfecerit*, vel, *Satisfacta parte abſoluatur*, eandem vim habet. Atque ita in his, & ſimilibus caſibus abſolutio eſt irrita, ſi aliter fiat: ſecus verò erit quoties poteſtas conceditur abſque huiuſmodi verbis ita limitantibus illam. 44. *Vide Angl. q. de excom. Caietan.*

B

Addit vlteriùs Nauarrus dicto libro quinto Conſiliorum, titulo de Sententia excommunicationis, conſil. ſeptimo, oportere, vt debitum ſatisfactionis non ſit dubium, ſed certum: nam, ſi dubium ſit, tunc non eſt neceſſarium, vt ſatisfactio partis antecedat abſolutionem, etiamſi in ipſa conceſſione expreſsè illa requiratur. Quia debet intelligi, quando debitum certum eſt, & indubitatum, argumento capitis *Soler*, de Sententia excommunicationis, in ſexto, ibi, *Niſi eum excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa*, & expreſſiùs id habetur in c. *Ex parte*, primo, de Verborum ſignificat. 45. *Si debitum dubium ſit, nō eſt neceſſe ſatisfactionem præmittere.*

C Idem verò Nauarrus in Summa, cap. 26. nu. 7. declarat, diſtinctionem hanc de debito dubio, vel certo, habere locum in foro exteriori, non autem in interiori, in quo confeſſioni ipſius pœnitentis ſtandum eſt. Quia verò in hoc etiam foro contingere poteſt, vt pœnitens habeat conſcientiam dubiam, vel certam, ideò etiam in illo non eſt omninò prætermittenda illa diſtinctio: nam, quādo pœnitens in conſcientia ſua certus eſt talem offenſionem, vel damnum commiſiſſe, ac proinde ad ſatisfactionem teneri, tunc clarum eſt neceſſarium eſſe, vt priùs ſatisfaciat, ſi poteſt, vel, ſi non poteſt, vt conuenientem cautionem exhibeat. At verò, ſi certus non ſit, ſed dubius, an ipſe fuerit cauſa damni, néc ne, vel an ſufficienter iam ſatisfecerit, vel an talis fuerit offenſio, vt ad ſatisfactionem obliget, tunc ſeruandæ ſunt regulæ generales de conſcientia: nam, ſi tale dubium fuerit ſpeculatiuum, nihil refert per ſe conſideratum, ſed ſolùm iuxta practicum iudicium, quod (illo non obſtante) certum eſſe poteſt: & quia hoc iudicium practicum agendi, vel non agendi ſemper poteſt eſſe certum, non obſtante dubio ſpeculatiuo, vel opinatiuo, ideò ad tale iudicium attendendum eſt. Nam fieri poteſt vt ex aliquo generali principio, v.g. quod in dubio melior eſt conditio poſſidentis, vel quòd in operando licet ſequi opinionem probabilem, vel ex alio ſimili, adiuncto illo dubio ſpeculatiuo, formet quis hoc iudicium practicè certum, *hîc, & nunc non teneor ſatisfacere.* Vel è contrario etiam fieri poteſt, vt ex alio principio cum illo dubio inferatur aliud iudicium practicum, vt v.g. quòd in dubiis pars iniuſtè læſa, ſeu offenſa melioris eſt conditionis, vel aliud ſimile. Atque ita ad certitudinem practicam de debito ſatisfactionis attendendum eſt, nec poſſumus hîc aliam regulam in particulari tradere, ſed ad ſciētiam & conſcientiam iudicis, ſeu confeſſoris pertinebit de obligatione iudicare.

D

E

Ex quo tandem fit, ſi excommunicatio talis ſit, quæ nullam ſatisfactionem partis læſæ requirat, 46. *Per huiuſmodi bu-*

las poteſt dari abſolutio à cenſuris, quæ non requirũt ſatisfactionẽ. tunc poſſe per huiuſmodi priuilegia tolli abſq; alia ſatisfactione: quia hæc clauſula non additur in Bulla, ſeu priuilegio ad limitandam poteſtatem abſoluendi à ſolis illis delictis, quæ habent partem læſam: ſed ſolùm, vt quando neceſſaria eſt talis ſatisfactio, præmittatur: hæc eſt enim euidenter intentio Pontificis, & communis omnium interpretatio. Dices, Semper eſt aliqua pars læſa, ſaltem Eccleſia, ſeu prælatus, cui per contumaciam iniuria eſt facta. Reſpondetur, primùm huic iniuriæ ſatisfit ſufficienter per pœnitentiam, & adhibendo cautionem, vel iuramentum de parendo Eccleſiæ mandatis, ſi res pendeat in futurum, & non poſſit ſtatim executioni mandari: nam, ſi poſſit, etiam debet prius fieri. Vt verbi gratia, ſi concubinarius excommunicetur ab Epiſcopo, donec cum effectu concubinam eiiciat, non eſt abſoluendus; ſi tamen illam eiiciat cum propoſito, & promiſſione non ampliùs redeundi ad illam, non eſt ab illo exigenda alia ſatisfactio, nec tenetur v.g. ſoluere pœnam, quia illam non debet donec condemnetur. Et eadem ratione non eſt cogendus ſoluere expenſas, v. g. ſtipendium tabellionis, aut iudicis, &c. etiamſi in foro exteriori ad hæc omnia ſit compellendus, quia etiam hæc non debentur, niſi ſeruato ordine illius fori iuxta caput *Venerabilibus*, §. *Porrò*, de Sentent. excomm. in 6.
Soto. Gutier. Quod rectè notauit Soto, & eum ſequitur Gutierrez locis citatis.

47. *Quid per partem intelligatur.* Qui proptereà rectè addunt, in illa clauſula, *Satisfacta parte*, per partem non intelligi prælatum, præcipientem, vel excommunicantem, ſed aliquam aliam perſonam offenſam: nam illa offenſio iudicis generalis eſt in omni cenſura, & ſimiliter obedientia, ſeu cautio parendi Eccleſiæ generaliter requiritur in omni cenſura; ibi autem aliquid ſpeciale proponitur pro abſolutione ab his cenſuris, & delictis, quæ in alicuius iniuriam, vel offenſionem facta fuerunt. Vnde illa ſatisfactio in propoſito idem eſt quod reſtitutio, ſiue honoris, ſiue formæ, ſiue aliorum bonorum. Cuius rei exemplum optimum eſt in Concilio Trid. ſeſſ. 25. cap. 12. de Reform. ibi, *Niſi plena reſtitutione ſequuta.* Vltimò tandem aduertendum eſt, tanti ponderis eſſe hanc ſatisfactionem iuxta Pontificis intentionem, vt Pius V. in Iubilæo anni 1568. declarauerit, huiuſmodi abſolutionem, quæ fit, ſatisfacta parte, etiam in foro exteriori ſuffragari, quod notauit Bartholomæus Medina in ſua inſtruct. confeſſor. cap. 12. quod intelligendum puto iuxta ſuperiùs dicta, & magis explicabitur infrà tractando in particulari de excommunicatione, & eius abſolutione.

(Concil. Trident. — Pius V. — Barthol. Medin.)

SECTIO VI.

Quæ conditiones requirantur ex parte abſoluentis, vt abſolutio à cenſura rectè feratur.

1. HActenus explicuimus poteſtatem, quæ eſt veluti fundamentum ad ferendam abſolutionem, & conſequenter declarauimus quinam poſſit abſoluere. Vnde etiam conſtat (ſaltem in communi) circa quem poſſit hæc abſolutio exerceri. Nam, cùm abſoluens debeat eſſe prælatus, ſeu ſuperior habens iuriſdictionem, conſequens eſt, vt is qui abſoluitur, debeat eſſe ſubditus; nam hæc correlatiua ſunt. Et prætereà neceſſe eſt, vt abſolutione indigeat, id eſt, vt ſit ligatus, quia ſolui non poteſt, quod ligatum non eſt. His ergo poſitis, videndum ſupereſt, quæ aliæ conditiones ex parte vtriuſque extremi requirantur, vt hæc abſolutio, & validè, & rectè ferri poſſit.

Et primum ex parte abſoluentis neceſſarium eſt, vt ſit clericus. In quo ferè eadem regula ſeruanda eſt, quæ de ferente cenſuram fuit data; quia poteſtas ligandi, & ſoluendi quandam æquilitatem, ſeu proportionem ſeruat; ille enim poteſt abſoluere, qui potuit ligare, per ſe loquendo; ſicut ergo non ligat, niſi clericus, ita non abſoluit, niſi clericus. Et è conuerſo, ſicut ad ligandum non eſt neceſſarius ordo ſacerdotalis, ſed inferior ſufficit, imò & prima tonſura, ita etiam ad abſoluendum, ſi iuriſdictio non deſit. Solum eſt aduertendum, quando hæc poteſtas conceditur, ſeu delegatur per Iubilæa, aut ſimiles Bullas, vel priuilegia regulariter concedi ſolis ſacerdotibus: quia vel ſolum vel præcipuè conceditur in ordine ad pœnitentiam & abſolutionem ſacramentalem, quæ à ſolis ſacerdotibus dari poteſt. 2. *Abſoluens à cenſura debet eſſe clericus.*

Poſſitne in articulo mortis abſolutio à cenſura per laicum, vel clericum non ſacerdotem impendi.

DVbitari autem poteſt, an in aliquo caſu poſſit laicus abſoluere à cenſura, & præcipuè quæri ſolet de articulo mortis, ſeu neceſſitatis extremæ. In quo certum eſt, quemlibet ſacerdotem poſſe abſoluere à quolibet caſu reſeruato, & conſequenter à qualibet cenſura, ſi deſit proprius ſacerdos, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 7. ſuprà declaratam, cùm de pœnitentia ageremus. Vnde ſi adſit Sacerdos, certum eſt nullum alium poſſe abſoluere à cenſura, tum quia abſolutio à cenſura in illo articulo præcipuè conceditur propter abſolutionem ſacramentalem, tum maximè, quia hæc eſt intẽtio Eccleſiæ, vt cõſtat ex vſu, & traditione, & ex iuribus, quæ de hac materia loquuntur, quale eſt capitulum vltimum de ſepulturis, & 26. q. 6. per multa capita, in quibus generatim de pœnitentium reconciliatione ſermo eſt. 3. Conc. Trident.

Solùm ergo eſt dubium quando deeſt ſacerdos, an quilibet etiam laicus poſſit abſoluere. Et ratio dubitandi eſt, nam Eccleſia, ſaltem Summus Pontifex poteſt hanc poteſtatem laico concedere: ergo credendum eſt conceſſiſſe, & hanc eſſe eius voluntatem. Patet conſequentia, quia etiamſi ille non poſſit abſoluere à peccatis, ipſa abſolutio à cenſura per ſe eſt valde vtilis, multúmque poteſt conferre ad ſalutem animæ: ergo, cùm Eccleſia omnibus modis hanc procuret fidelibus, & proptereà in illo articulo det iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis, omnibus, qui ſunt capaces illius; eadem ratione credendum eſt dare illam ad abſoluendum à cenſura, omnibus, qui ſunt capaces talis iuriſdictionis, cuiuſmodi ſunt etiam laici. Et confirmatur, nam, licèt contingat hominem exiſtentem in articulo mortis non poſſe abſolui à peccatis, quia nullo modo confeſſus eſt, neque habet vſum rationis, aut ſenſuum, vt confiteri poſſit: nihilominùs à quolibet ſacerdote ſimplici poteſt à ſola cenſura abſolui: ergo ſignum eſt hanc poteſtatem non dari ſolùm, ſeu præcisè propter confeſſionem ſacramentalem, ſed etiam per ſe propter fructum talis abſolutionis: ergo ob eandem cauſam concedi debuit hæc poteſtas cuilibet capaci illius: eò vel maximè quod, ſi de iure ſcripto agamus, nullum eſt expreſſum in quo hæc facultas concedatur ſacerdoti extra ſacramentum Pœnitentiæ; ſed ex benignitate Eccleſiæ colligitur: ergo ex eodem principio extendi poterit ad laicos. 4. *Ratio dubitãdi pro parte aſſirmatiua.*

Et hanc ſententiã ſequuta eſt Gloſ. in c. *A nobis*, 2. c. *Non potuerit* de Sent. excom. & in cap. *Paſtoralis*, §. *Prætereà*, verſ. *Præterquam in morte*, de Offic. ord. & allegat textum in c. *Quem pœnitet*, de Pœnit. d. 1. vbi Auguſt. 5. Gloſſa.

Auguſt. Auguſt. conſulit, quòd, ſi deeſt ſacerdos, confitetur quis proximo. Sed inde nihil probatur, quia illa confeſſio non eſt ad abſolutionem, ſed ad humilem correptionem, & ad aliquod iuuamen. Citat etiam cap. *Sanctum eſt*, de Conſecrat diſt. 4. vbi ex Auguſtino refertur, quendam pœnitentem reconciliatum eſſe a laico in vitæ periculo, & quamuis non conſtet illam reconciliationem fuiſſe abſolutionem à cenſura quia publici pœnitentes non ſemper erant excommunicati, tamen ex ſimilitudine rationis ſumitur probabile argumentum. Et licèt idem Auguſtinus fateatur hiſtoriam illam eſſe incertam, tamen laudat factum & pium animum, & credit, Domino placuiſſe illud concilium in tali periculo. Et hanc ſententiam ſequitur Syluester, verb. *Abſolutio*, 1. num. 8. Armilla nu. 39. Tabienna verb. *Abſolutio*, 2. num. 8. & idem ſentit Panormitanus dict. cap. *A nobis*, nu. 10.

Syluest. Armil. Tabien. Abbas.

6. Pars negatiua verior. Paludan. Soto.

Contraria nihilominùs ſententia magis probata eſt à recentioribus, tam Theologis, quàm Canoniſtis. Tenet eam Paludanus in quarto, diſt. 20. art. 2. vbi abſolutè loquitur de quolibet non ſacerdote: eum ſequitur Soto diſt. 18. qu. 4. art. 4 vbi loquitur tantum de laico, tamen cùm citet, & ſequatur Paludanum, videtur per laicum ibi intelligere quemlibet non ſacerdotem, maximè cùm dicat ab excommunicatione poſſe abſoluere iudicem etiam laicum, quod falſum eſſet, niſi in ea ſignificatione nomine laici vteretur. Eandem opinionem de laico tenet Nauarr. de Pœnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 83. citans Gloſſam in c. *Præter*, verb. *Duci*, d. 32. ſed ibi nihil aliud dicit: niſi prohibitum eſſe prælatis Eccleſiaſticis, ne huiuſmodi ſpirituales iuriſdictiones laicis committant, Summum verò Pontificem poſſe id facere, an verò id faciat in articulo neceſſitatis nihil dicit. Idem Nauarrus in Summa, cap. 26. nu. 26. & cap. 27. n. 252. Couar. in cap. *Alma*, part. 1. § 11. num. 9. Iacobus de Graffis lib. 4. Deciſ. cap. 15. nu. 79. & Vgolinus tab. 1. cap. 4. §. vlt. num. 7.

Nauarr. Graffis. Vgolin.

7. Prima concluſionis ratio.

Rationes huius ſententiæ ſunt. Primò, quia abſolutio à cenſuris in eo articulo non conceditur, niſi vt præambula, & quaſi diſpoſitio quædam ad abſolutionem à peccatis. Sed hoc fundamentum falſum eſt, quia abſolutio à cenſuris per ſe conceditur, etiamſi abſolutio à peccatis dari non poſſit, vt probant argumenta prius facta. Et Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. abſolutè dicit, omnes ſacerdotes habere in eo articulo poteſtatem abſoluendi à peccatis, & cenſuris non conſtituendo ordinem nec neceſſariam connexionem vnius abſolutionis cum alia, vt bene notauit Vgol. ſuprà num. 4. & 5 vbi ait, non ſolum poſſe abſolui à quolibet ſacerdote aliquem à cenſura in articulo mortis, etiamſi non abſoluatur à peccatis, ſi contritionis ſigna exhibuit, ſed etiam, ſi illa non exhibuerit validam futuram abſolutionem, quamuis ſacerdos peccet illam conferendo. Quod etiam ſenſit Nauarr. cap. 27. num. 272. Itaque hæc ratio ſumpta ex connexione vtriuſque abſolutionis ſolida non eſt.

Conc. Trid.

8. Secũda ratio.

Aliam afferunt Paludanus, & Soto, quia illa abſolutio à ſola cenſura non eſt neceſſaria corpori ad ſepulturam Eccleſiaſticam, quia quoad hoc dari poteſt talis abſolutio poſt mortem, nec etiam eſt neceſſaria animæ ad gratiam, quia ad hoc per ſe non prodeſt ſine abſolutione à peccatis. Sed hæc etiam ratio non omninò ſatisfacit. Nam, vt Panormitanus notauit, multùm referre poteſt quòd illa abſolutio in vita detur, ne cogatur hæres pro abſolutione defuncti ad Papam recurrere, vel ad eum, à quo viuens fuerat abſoluendus; nam poſt mortem iam non poterit à quolibet ſacerdote abſolui, vt ſuprà notauimus. Vnde tam ad effectum ſepeliendi corpus in loco ſacro, quàm ad bonum animæ multùm proderit illa abſolutio; nam ſi expectetur abſolutio poſt mortem, ſæpè obtineri non poterit intra multum tempus, ac proinde neceſſarium erit corpus ſepelire, ſeu reponere extra locum ſacrum, ex quo aliquod ſcandalum, & aliquod genus infamiæ oriri ſolet. Anima etiam, licèt non priuetur gratia gratum faciente, priuatur tamen ſuffragiis communibus Eccleſiæ, eámque ob cauſam plus temporis in purgatorio detineri poterit, quod paruum detrimentum non eſt. Non eſt ergo dubium, quin illa abſolutio in vita obtenta vtiliſſima ſit, quæ poteſt dici etiam moralis quædam neceſſitas ſufficiens, vt ea de cauſa Eccleſia prouidere potuerit, vel etiam debuerit, aliquem faciliorem modum ad obtinendam illam.

Reijcitur.

9. Vera concluſionis ratio.

Ratio ergo, quæ me maximè in hanc ſententiam adducit, eſt, quia neque ex iure aliquo, neque ex vſu habemus, quòd Eccleſia hanc poteſtatem laico conceſſerit, etiam pro articulo mortis. Vnde, cùm alioqui per ſe ſit odioſum, & à iure alienum, quòd ſpiritualia per laicos miniſtrentur, vt conſtat ex cap. *Decernimus*, de Iudiciis, & c. *Si vero*, de Sent. excom. & cap. *Bene quidem*, 96. diſt. non eſt propter ſolas congruentias, abſque maiori fundamento hæc poteſtas ad laicos extendenda. Eò vel maximè, quòd in re, quæ ſolùm ad quandam vtilitatem pertinet, & valdè accidentariam, ſatis eſt, vt moraliter loquendo, vix poſſit accidere caſus, in quo non poſſit per ſimplicem ſacerdotem huic incommodo prouideri: nam & copia ſacerdotis ferè ſemper inuenitur, & caſus cenſuræ reſeruatæ in articulo mortis, non eſt adeò frequens; ideóque raro accidere poteſt, vt, ob defectum huius poteſtatis laico conceſſæ, detrimentum aliquod magni momenti fideles patiantur. Quod ſi interdum id contingat; minus incommodum reputatur, quàm vt poteſtas laicis concedatur, qui facilè abuterentur ea, vel nimium illam extenderent.

10. Qui diſcurſus potiſſimè procedit de laicis rigorosè ſumptis, vt à clericis in genere diſtinguuntur, veruntamen quatenùs fundatur in vſu, vel conſuetudine, videtur etiam procedere de quolibet non ſacerdote: quia iura, quæ de hac conceſſione pro articulo mortis loquuntur, ſemper nominant ſacerdotem, vt patet ex Concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. Et conſuetudo ſolùm videtur eſſe de ſacerdotibus. Atque ita videntur loqui, & ſentire Nauarrus, Couarruuias, Soto, & alij dum aiunt, illi tantum commiſſam eſſe in illo articulo abſolutionem à cenſura, cui abſolutio etiam à peccatis eſt cōmiſſa. Quod etiam ſenſit Paludanus in 4. d. 17. qu. 3. art. 1. concluſ. 3. in fine, licèt paulò inferiùs ad finem quæſtionis, nu. 27. oppoſitum dicere videatur: priorem verò ſententiam iterum confirmat d. 18. qu. 5. art. 1. num. 10. & d. 20. qu. 1. art. 2.

11. Concluſio ad quoslibet clericos non Sacerdotes extenditur. Concil. Trid. Nauar. Palud.

Nihilominùs tamen Vgolinus ſuprà num. 6. ait. iudicem Eccleſiaſticum, qui poteſtatem habet excommunicandi, & abſoluendi, licèt ſacerdos non ſit, poſſe in articulo mortis abſoluere à cenſura quemlibet etiam non ſubditum, quem extra illum articulum abſoluere non poſſet, quia eſt v. g. alterius territorij. Fundatur autem ſolùm, in quadam pia interpretatione voluntatis Eccleſiæ, & in quadam proportione, quia ſicut iuriſdictio abſoluendi à peccatis, quam Parochus ordinariè habet in ſuos ſubditos, extenditur ad alienos, & ad quoſcunque in articulo mortis, ita iuriſdictio, quam iudex Eccleſiaſticus habet ad abſoluendos ſubditos in ſua diœceſi extendi videtur, ex pia Eccleſiæ interpretatio

tatione, ad non ſubditos, in neceſſitatis articulo. Cui opinioni fauet Palud. dict. d. 18. quæſt. 5. nu. 10. quatenùs ait, in articulo mortis poſſe aliquem abſolui ab excommunicatione à quolibet ſacerdote, vel ab eo, qui aliàs poteſt abſoluere ab excommunicatione, licèt non ab illa, ſignificans illam iuriſdictionem quaſi extendi, vel ampliari in illo caſu ob neceſſitatem, etiamſi is, qui illam habet, ſacerdos non ſit. Sed, licèt hoc probabili coniectura dictum ſit; tamen in actibus, qui à iuriſdictione pendent, mihi non videtur fundamentum ſufficiens, vt eos validos eſſe aſſeramus, præſertim cùm in his non habeat locum, nec ſufficiat ratihabitio de futuro, vt ſuprà dixi tractando de miniſtro confeſſionis, & notauit Palud. in 4. diſt. 17. qu. 3. in fine. Quapropter probabilius cenſeo, ob neceſſitatem articuli mortis, ſolis ſacerdotibus conceſſam eſſe hanc facultatem.

Adde, quòd Diaconus, & à fortiori quilibet inferior non prælatus, neque habens ordinariam iuriſdictionem ad excommunicandum, vel abſoluendum non cenſetur habere illam pro articulo mortis, iuxta communem ſententiam, quam Vgolinus admittit: ergo, quamuis iuriſdictionem habeat circa alias perſonas, vel circa alios caſus, ſi tamen eam non habet in hanc perſonam, vel in cenſuram eius, reſpectu illius perinde ſe habet, ac ſi nullam haberet: ergo non magis illam habet ratione articuli mortis, quam alius: patet conſequentia, quia illa iuriſdictio quantum ad hunc effectum impertinenter ſe habet, & illa conceſſio reuera eſt nouæ iuriſdictionis, quæ nullo iure habetur, &, ſi coniecturæ ſufficerent, eædem ferè habent locum in Diacono, vel alia perſona Eccleſiaſtica præſertim in dignitate conſtituta, nullam iuriſdictionem habente. Sicut in exemplo illo, quod afferebatur de abſolutione à peccatis: nam hæc, ſicut conceditur Parocho circa alienos ſubditos in articulo mortis, ita conceditur ſacerdoti nullam iuriſdictionem habenti circa peccata mortalia; ſi ergo in hoc non ſumitur ſimilitudo, cur accipitur ex alio membro? Itaque neceſſitas huius abſolutionis à cenſura in articulo mortis non tanta reputata eſt ab Eccleſia, vt eam ob cauſam aliis, quàm ſacerdotibus deleganda, viſa fuerit. Et fortaſsè occaſio fuit, quia præcipuè ad abſolutionem ſacramentalem conceſſa eſt, quamuis, poſtquam ſemel data eſt illa poteſtas poſſit ſacerdos ea vti ad abſoluendum à cenſura, quando ob circunſtantias occurrentes ſacramentaliter abſoluere non poteſt.

Vide circa hanc primam cõditionẽ Henricum lib. 13. de Excom. c. 24. litera C.

Abſolutionem à cenſura debere procedere ex libera voluntate præcedente ſcientia proportionata.

12. Secunda conditio in abſoluente requiſita eſſe poteſt, vt ex certa ſcientia, & libera voluntate abſolutionem conferat. Prior enim conditio ad actum primum, ſeu poteſtatẽ magis pertinere videtur, hæc verò potiùs ad vſum & actionem ipſam, quæ, cùm humana ſit, requirit cõſenſum, & intentionem operantis, ſicut ſuprà dictum eſt de actu excommunicandi, eſt enim eadem, vel maior ratio. Vnde, cùm liber conſenſus ſupponat cognitionem, neceſſe eſt, vt in hoc etiam actu ſufficiens cognitio cauſæ præcedat; iuxta rationem, & modum abſoluendi. Nam, vt ſuprà dicebam, non ſemper neceſſe eſt, vt abſoluens in particulari cognoſcat alium eſſe ligatum, poteſt enim, ſi vult, abſoluere ratione dubij, ſeu periculi, ſub ea conditione, *Si indiges*, ad quod ſufficit illa generalis cognitio, quod poteſt quis eſſe ligatus, etiamſi ignoret, & quod accedat voluntas tollendi vinculum, ſi fortaſsè ſit. At verò, quando ſacerdos, ſeu iudex abſoluit à cenſura determinatè, & in particulari, & non vult abſoluere, niſi iuxta merita cauſæ, tunc neceſſe eſt, vt præcedat cognitio proportionata. Ex quo fit, vt ſi intercedat fraus, & dolus, ſeu error in re ſubſtantiali, ex eo capite poſſit abſolutio reddi nulla. Vt, ſi reus falſis teſtimoniis probet ſe ſatisfeciſſe parti læſæ, cùm re vera non ſatisfecerit, vel ſi in confeſſione dicat ſe non poſſe, cùm tamen poſſit, vel, ſi dicat ſe habere propoſitum parendi Eccleſiæ, cùm non habeat, vel, ſi in foro exteriori apoſtata profiteatur fidem, & in corde ad Eccleſiam non redeat, abſolutio à cenſura, etiam data per Inquiſitores, eſt nulla, ita ſcilicèt ille poſteà reſipiſcat interiùs (quod eſt valde notandum) nihilominùs peccatum hæreſis, vel apoſtaſiæ à fide priùs commiſſum æquè reſeruatum maneat, ac erat ante abſolutionem: quia permanente eâdem cenſura, perſeuerat eadem reſeruatio; manet autem eadem cẽſura, quia abſolutio eſt nulla, vt dictum eſt; eſt autem nulla ex defectu conſenſus voluntarij ipſius iudicis: nam ignorantia illa, quæ ex deceptione procedit, inuoluntarium cauſat, vt conſtat ex 1. 2.

Ex quo principio inferunt auctores abſolutionem extortam per vim, & metum nullam eſſe ex defectu voluntarij conſenſus, vt definitur in cap. vnico, de iis, quæ vi. in 6. vbi notanda ſunt illa verba, *Omninò viribus vacuamus*; quibus ſignificatur, talem abſolutionem natura ſua non eſſe nullam, quia metus non reddit actum abſolutè inuoluntarium, ſed tantùm ſecundum quid, de quo aliàs. Poſſet enim in controuerſiam hoc adduci, quæ generalis eſt, ſed ad rem præſentem ſufficit, talem abſolutionem iure poſitiuo nullam eſſe. Sunt autem notanda verba illius canonis, quæ valde generalia ſunt. Primum ex parte cenſuræ: nam expreſsè extenditur ad omnem cenſuram; & ideò in omni genere, & ſpecie cenſuræ, tam maiori, quàm minori locum habet, vt gloſſ. & doctores expoſuerunt, quia verba textus ſunt generalia, & pertinent ad fauorem, vel potiùs ad iuſtam defenſionem Eccleſiaſticæ poteſtatis; & ideò omnes cenſuras comprehendunt; Secundùm ex parte abſolutionis fit expreſsè in illo textu extenſio etiam ad reuocationem cenſuræ. Dicitur autem reuocari cenſura, quando ſub tali conditione lata fuit, vel intra certum terminum, & poſteà, antequam contrahatur, mandatum, vel cenſura reuocatur: tunc enim, ſi reuocatio facta ſit per vim, & metum, ex vi illius decreti reuocatio eſt nulla, ita enim expreſsè diſtinguit, & ſtatuit. Quapropter non obſtante illa reuocatione cenſura contrahetur, ſi priùs præceptum violetur.

13. *Abſolutionem per vim, aut metum extortam ipſo iure nullã eſſe. Cap. vni. de iis, quæ vi, in 6. expẽditur.*

Tertiò ex parte vis, & metus etiam verba illius canonis abſoluta, & generalia ſunt. A quocunque ergo inferatur idem erit. Oportet tamen, vt vis vel metus grauis ſit, ita vt in conſtantem virum cadat vt omnes interpretantur, tum ex communi vſu iuris, tum etiam ex ratione, in qua hic vſus fundatur, ſcilicet quia ſolus hic metus cauſat inuoluntarium morale, quod ſufficiat ad irritandum conſenſum, ſeu voluntatem. Neceſſarium etiam eſt, vt talis vis, vel metus illatus ſit ab homine ad extorquendum abſolutionem. Poſſet enim interdum inferri à Deo, vel Angelo, vt ſi prælatus Eccleſiaſticus malè faceret non abſoluendo, & diuinitùs induceretur ſpeciali aliquo terrore, aut vi, vel nocumento illato, id nihil obſtaret, quia iura humana nihil de his poſſunt diſponere, ſed de his, quæ fiunt humana vi, vel metu. Imò neceſſarium videtur, vt talis vis, vel metus per iniuriam inferatur: nam, ſi vis tantùm conſiſtat, vel in denegandis beneficiis gratuitis, vel in pura

14. *Qualis metus, & à quo inferendus ſit, vt abſolutio ſit nulla.*

pura & iuſta defenſione, illa non poteſt appellari vis, nec metus inde conceptus poteſt dici cadens in conſtantem virum.

15. Dubitari verò poſſet, ſi metus ille feratur ab aliquo non ſubdito Eccleſiæ, vt v. g. ab homine, vel Principe gentili, an etiam tunc decretum hoc locum habeat. Sine dubio tamen affirmandum eſt, tum quia hæc lex directè irritat actum abſoluentis, qui eſt Eccleſiæ ſubditus, tum etiam quia ille gentilis in hoc infert iniuriam Eccleſiæ, quæ poteſt ſe defendere. Imò, licèt ille alioqui eſſet non ſubditus, quantum ad hunc actum fit ſubditus, ita vt habeat ius Eccleſia non ſolùm ſe defendendi, ſed etiam puniendi, & vindicandi illam iniuriam, ſi poſſit.

16. Et hæc ſufficiunt de conditionibus requiſitis ex parte abſoluentis. Nam de cæteris conditionibus idem ſentiendum eſt de abſoluente, quod de excommunicante. Vnde quæ ſuperiùs de hoc diximus, in præſenti applicari cum proportione poſſunt. Eſt autem in iure ſpecialiter declaratum in c. *Ad aures*, de Simonia, hanc abſolutionem debere gratis conferri, alioqui Simoniæ vitium committetur, vt ibidem ſignificatur, per hoc autem nõ tollitur, quin propter contumaciam; & culpam poſſit is, qui cenſura ligatus fuit, pœna pecuniaria affici, ſed de hoc aliàs.

SECTIO VII.

Quæ conditiones in eo requirantur, qui abſoluendus eſt.

1. QVia hæc res ferè conſtat ex dictis; breuiſſimè eam expediemus. Aduertendum eſt ergo has conditiones eſſe poſſe vel de ſubſtantia abſolutionis, vt valida ſit, vel ſolùm vt rectè & iuſtè fiat: poteſt enim, vt ſuprà dixi ex c. *Venerabilibus*, de Sent. excomm. in 6. abſolutio valida eſſe quamuis iudex Eccleſiaſticus malè faciat illam præſtando, vel in eo actu non debitum ordinem & modum ſeruando. Priori modo ferè nulla eſt cõditio neceſſaria ex parte perſonæ abſoluendæ, præter eam, quæ iam tacta eſt, ſcilicet, quòd ſit ſubditus aliquo modo in hac iuriſdictione fori contentioſi illi, qui abſolutionem præſtiturus eſt: quia, vt dicebam, hæc duo correlatiua ſunt, habere iuriſdictionem in alterum, & hunc ſubdi iuriſdictionem habenti. Quo fit, vt hæc ſubiectio proportionata ſit iuriſdictioni. Nam ei, qui iure ordinario ſuperior eſt, vel gerenti vices eius etiam in foro externo, inferior eſt ſubditus neceſſitate quadam, ſeu propria inferioris obligatione: ei verò, qui habet hanc poteſtatem ſolùm delegatam in ordine ad forum conſcientiæ, alter non ſubditur, niſi voluntate ſua in ordine ad hunc effectum ei ſubiiciatur: quia forum illud, ad quod ordinatur illa poteſtas, voluntarium eſt.

Abſolutus debet eſſe perſona diſtincta ab abſoluente.

2. ATque ex hac conditione, eiúſque explicatione ſequitur primò, neceſſarium eſſe, vt is, qui abſoluitur ſit perſona diſtincta ab abſoluente; quia nemo eſt ſibi ſubditus, neque habet iuriſdictionem in ſeipſum, præſertim ad ferendam ſententiam in iudicio, ad quod huiuſmodi abſolutio pertinet. Item, quia poteſtas ligandi & abſoluendi, per ſe loquendo, circa eoſdem verſatur; ſed nemo poteſt excommunicare ſeipſum: ergo neque abſoluere. Quocirca, omnia, quæ de poteſtate ferendi Cenſuram quoad hanc conditionem diximus, ad hunc locum applicari poſſunt.

3. Dubitari verò poteſt circa hanc conditionem, an neceſſariũ ſit, vt is, qui abſoluitur, ſit perſona viuens vita mortalium, quia hoc videtur neceſſarium, vt ſit ſubditus, cùm poteſtas humana nõ ſe extendat vltra hanc vitã, iuxta illud, *Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.* ſed hoc nihil eſt aliud quàm quærere, an mortuus poſſit à Cenſura abſolui. Quam rem ſatis tractaui in ſectione 1. huius diſputationis, vbi dixi, aliquo modo abſolui; quanquã illa abſolutio reſpectu defuncti potiùs ſit declaratio quædam; nã, vt eſt ſolutio, potiùs refertur ad viuos, qui liberantur onere & obligatione vitandi alium, quãtum ad illud genus communicationis vel actionis, quæ cum defuncto, vel ratione animæ, vel ratione corporis eſſe poteſt. Eo tamen modo, quo abſolutio fertur in mortuum, requiritur etiã vt ille ſit aliquo modo ſubditus: quia etiam tunc iuriſdictio neceſſaria eſt. Dicitur autem ſubiectio durare poſt mortem quoad hunc effectum vel ſecundum corpus, in quod Eccleſia & Prælatus eius aliquod ius habet; vel ſecundum animam, quatenùs actiones viuorum illi prodeſſe poſſunt.

Debeátne abſolutus eſſe homo viuus.

4. Ruſus verò inquiri poteſt, an ſit etiam neceſſaria præſentia localis vt quis abſolui poſſit. Et breuiter reſpondeo hanc conditionem non eſſe ſimpliciter de neceſſitate abſolutionis. Quod in primis manifeſtè patet ex dictis ſuprà de ipſa Cenſura. Nam, ſi ligari poteſt abſens, vt oſtendimus, multò magis abſolui; quia poteſtas abſoluendi eſt magis ampla, & faciliorem vſum habere debet, quàm poteſtas ligandi. Item id conſtat ex vſu Eccleſiæ: nihil enim frequentius eſt quàm abſentem abſolui, aut verbo, aut quod frequentiùs fit, ſcripto. Quod etiam colligitur ex cap. *Quanto*, 2. quæſt. 5. vbi Greg. teſtatur cuidam Epiſcopo abſenti communionem reddidiſſe, id eſt, eum ad communionem reuocâſſe. Et per reſcripta Pontificia quotidie fertur huiuſmodi abſolutio, præſertim ad certam cauſam, vel effectum. Quando verò talis abſolutio incipiat eſſe valida, ſeu habere effectum, an quando profertur, an quando ad notitiam alterius peruenit, ex intentione ferentis pendet, quæ ex verbis eius & circunſtantiis colligenda eſt; reſpectu verò aliorum tunc incipiet operari, quando ad eorum notitiam peruenerit.

Sitne ad abſolutionẽ neceſſaria præſentia localis.

Abſolutio Cenſuræ inuito impendi poteſt.

5. SEcundò colligitur ex dictis quomodo intelligenda ſit communis ſententia, quæ affirmat abſolutionem Cenſuræ poſſe ferri in inuitum, & conſequenter quoad hanc conditionem eſſe differentiam inter abſoluentem, & eum, qui abſoluitur; nam in illo requiritur libera voluntas abſoluendi, vt dictum eſt, in hoc autem non eſt neceſſaria, ſed poteſt abſolui ignorans, & conſequenter non conſentiens, vel etiam ſciens, & poſitiuè inuitus. Quæ doctrina communis eſt, & vera, per ſe ſpectata natura & conditione Cenſuræ, ita enim intelligenda eſt, & traditur à Theologis in 4. diſt. 18. D. Thom. q. 2. art. 5. Richar. art. 10. quæſt. 1. Palud. qu. 5. art. 3. Carthuſ. quæſt. 4. & conſentiunt etiam Canoniſtæ, vt patet ex Panormitano, in cap. *Ab excommunicato*, de Reſcriptis, num. 20. Ratio verò eſt, quia Cenſura non eſt culpa, ſed pœna, & ideò etiam in inuitum fertur, & eadem ratione tolli poteſt inuito eo, qui abſoluitur. Quæ ratio fundatur in propria natura Cenſuræ, & ideò dixi, hoc procedere *per ſe ſpectata natura Cenſuræ*: nam aliunde ex modo, ſeu limitatione poteſtatis poteſt requiri conſenſus perſonæ abſoluendæ, ſicut dicebamus paulò anteà de abſolutione Cenſuræ, quæ datur per poteſtatem delegatam in ordine ad forum pœnitentiæ, nam per illam non poteſt quis abſolui à Cenſura, niſi voluntariè ſe ſubdat in tali

D. Thom. Richard. Palud. Carthuſ. Abbas.

tali foro,& conſequenter in eo velit abſolui. Quod ſecus eſt in habente iuriſdictionem ordinariam,qua vti poteſt etiam in inuitum.

6. *Limitatur & expeditur proxima regula.* Aliqui verò hoc limitant præterquam in caſu hereſis, in qua, ſi aliquis pertinax perſeueret, abſolui non poterit. Alij limitationem extendunt ad omnem excommunicationem iuris, quæ fertur pro delicto, quod ſemper durat, quandiu durat contumacia, vt contingit in exemplo poſito de hæreſi, & ſimile erit, ſi ipſo iure feratur excommunicatio in eum, qui damnum intulit, & non reſtituit. Quod ſenſit Gabriel in 4.diſt.18.citans Leonem Papam, Epiſt. 13.& habetur 24.q.2.cap. *Damnationis ſententiam quicunque mereturaccipere, ſi in ſuo ſenſu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.* Et ratio eſt, quia cùm illa Cenſura ipſo iure incurratur, quandiu culpa durat, ſemper ipſum ius influit, vt ita dicam, ipſam Cenſuram, & ideò durante illa voluntate tolli non poteſt.

Gabr. Leo. Pap.

7. Sed aduertendum primò eſt, aliud eſſe loqui de voluntate perſeuerandi in delicto, aliud de voluntate petendi, vel obtinendi abſolutionem; poſſet enim quis mutare voluntatem delicti relinquendo errorem, ſi in illo verſabatur, vel reſtituendo, &c.& nihilominùs nolle abſolui, vel quia non vult ſubdi huic perſonæ, vel aliunde;& tunc poterit ſine dubio abſolui inuitus, etiamſi excommunicatio ipſo iure indita fuerit, quia cùm iam ceſſauerit delictum, ceſſat etiam ratio facta. Nec tale ius infert iam talem excommunicationem in futurum. Superior autem habet poteſtatem illam tollendi, quia non eſt alligata, aut pendens ex voluntate illius, qui eam contraxit. At verò quando voluntas perſeuerat in delicto, tunc etiam eſt diſtinguendum, nam vel delictum eſt ex his, quæ habent tractum ſucceſſiuum (vt Iuriſtæ loquuntur) id eſt, quòd pertinacia in eo ſemper eſt noua culpa, vel augmentum culpæ actualis, quoties pertinacia libera eſt, & moraliter voluntaria: vel eſt delictum, quod poſtquam ſemel commiſſum eſt, omninò tranſit quoad actum, & manet quoad reatum & obligationem pœnitentiam agendi. Quando delictum eſt huius poſterioris generis, etiam ſi quis in eo ſit impœnitens, nolítque ſatisfactionem exhibere, quæ iam non exigitur ſub noua Cenſura vt ſuppono, & licèt cenſura fuerit ipſo iure impoſita; poteſt ab illa abſolui inuitus ab habente ordinariam poteſtatem, ita vt abſolutio ſic lata, rata ſit & valida, propter rationem ſuperiùs factam: quia ex parte abſoluentis eſt poteſtas ſufficiens, vt ſupponimus,& illa actio per ſe non pendet ex voluntate, & diſpoſitione alterius, neque etiam in eo caſu ius ipſum infert continuò, Cenſuram, vt propterea tolli non poſſit.

8. *Quid de Cẽſura cõtracta ob delictũ habens tractum ſucceſſiuum.* At verò quando delictum eſt prioris generis, tunc repugnat Cenſuram tolli perſeuerante eodem iure ex vna parte, & contumacia ex alia; quia ratione talis contumaciæ ſemper eſt illa Cenſura quaſi in continua quadam conſeruatione, ex vi illius iuris:& ideò nullus, qui non habeat iuriſdictionem auferendi, aut ſuſpendendi ius illud, poteſt talem cenſuram per abſolutionem tollere. Et hac ratione non poteſt hæreticus abſolui à Cenſura dum in ſua pertinacia perſeuerat: nam illud delictum habet tractum ſucceſſiuum ſufficientem ad contrahendam cenſuram: non eſt autem hoc proprium hæreſis, ſed commune omni delicto habenti ſimilem continuationem, vt eſt detentio rei alienæ, & ſimilia. Dixi *qui non habet poteſtatem auferendi, vel ſuſpendendi ius illud*, nam qui hanc habuerit, poterit abſoluere etiam inuitum, & pertinacem, vt verb. grat. ſi Epiſcopus tulit contra aliquem Cenſuram, donec reſtituat, & ille nolit reſtituere, poteſt Epiſcopus auferre ſuum particulare præceptum in futurum,& à contracta Cenſura illum abſoluere etiam inuitum. Quia ablato præcepto in futurum, aufertur contumacia;& illa quaſi continuatio, vel conſeruatio Cenſuræ: quæ verò priùs contracta fuit, tolli poteſt prædicto modo, ſicut de aliis diximus. Et hoc etiam modo poſſet Pontifex abſoluere aliquem pertinacem à Cenſura hæreſis iam contracta, impediendo, vel ſuſpendendo Cenſuram, quæ in poſterum contraheretur ex vi iuris communis propter talem contumaciam: procedit enim tunc eadem ratio.

9. *Poſſitne licitè dari abſolutio cõtumaci, & inuito: Vgolini opinio.* Sed quæret aliquis, eſtò in his caſibus valida ſit abſolutio, an licitè concedatur? Quidam Canoniſtæ cenſent id nunquam licere, vt latè refert,& defendit Vgolinus tabula prima, capite decimo nono, §. 2. numero tertio. Primò, quia eſt contra inſtitutionem,& vſum Eccleſiæ, quæ præcipit, vt, ſi excommunicatus, vel alia cenſura ligatus in ſua contumacia perſeueret, aggrauentur in eum Cenſuræ,& aliæ pœnæ, donec reſipiſcat, vt conſtat ex variis decretis ab illo auctore relatis, in quibus ita fieri præcipitur in variis caſibus. Secundò, quia, ſi aliter fiat, & aliis præbetur ſcandalum, & eneruatur maxime vis Cenſurarum Eccleſiaſticarum, & delinquentibus præbetur occaſio perſeuerandi in ſua contumacia, ſcientes tandem fore abſoluendos. Tertiò, quia contra rationem videtur indignum abſoluere; ſi enim iuſtè ligatus eſt, quomodo poteſt iuſtè abſolui? Et hanc partem videtur ſecutus Bonauentura, in 4. diſt. 18. 2.parte, q.6. vbi abſolutè dicit, *de iure nullum excommunicatum abſolui, niſi ceſſet contumacia.* Bonauent.

10. *2. Opinio. D.Thom.* Nihilominùs aliqua diſtinctione opus eſt, quam indicauit D. Thomas eadem diſt.18.quæſt.2. articulo 5.quæſtiuncula 2.ad ſecundum dicens, *etiam manente contumacia, poſſe aliquem diſcretè excommunicationem iuſtè latam remittere, ſi videat ſaluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata eſt*, & idem ſentit Palud. ſuprà, addens, cauendum etiam eſſe ne ſcandalum ſequatur. Palud.

11. *Cenſuram ab homine latam poſſe licitè ab inferente relaxari manẽte contumacia.* Itaque primum diſtinguendum cenſeo de Cenſura lata ab homine, vel à iure: nam illa prior ſine dubio poteſt interdum relaxari prudenter ab eo, qui illam tulit, etiamſi ſuum effectum conſequutus non ſit, ſed ſubditus in ſua contumacia permaneat. Probatur, quia hoc non eſt contra aliquod ius poſitiuum, quod vniuerſaliter hoc prohibeat, nullum enim extat, vel citatur ab auctoribus prioris ſententiæ. Neque etiam eſt contra rationem per ſe, & intrinſecè, quia neque per ſe eſt contra iuſtitiam, aut contra charitatem, aut aliam ſimilem virtutem & alioqui poteſt eſſe conſentaneum charitati, ſi ſubditus ſaltem ob fragilitatem illo remedio indigeat; eſt etiam conſentaneum fini Cenſuræ quæ pœna medicinalis eſt, & ideò ſi non proſit, ſed potiùs detrimento ſit, meritò auferri poteſt. Tres autem conditiones obſeruandæ ſunt. *Quæ conditiones concurrere debeãt, vt hoc licitè fiat.* Prima vt talis abſolutio non cedat in præiudicium tertij, nam ex hoc capite eſſe poſſet contra iuſtitiam commutatiuam. Secunda, vt ſcandalum, vel contemptus Cenſuratum caueatur; hinc enim abſolutio eſſe poſſet contra charitatem, vel etiam contra iuſtitiam legalem. Tertia, vt ſufficienti experimento, & aliis ſignis & coniecturis conſtet, non ſperari fructum ex tali Cenſura, ſed detrimentum potiùs ſequi. Aliqui etiam addunt neceſſariam eſſe ſpem fructus, & correctionis mediante abſolutione. Satis verò eſt, quòd non ſit ſpes fructus mediante Cenſura, vt poſſit iudex prudenter periculum facere, & tentare aliam ſuauiorem viam.

12. *Cenſuram à iure poſſe au-* At verò quando Cenſura eſt lata à iure, tunc in primis obſeruare oportet, an à tali iure ſpeciali præ-

ſcriptus

ferri manante cõtumacia niſi ſpeciali iure cautum ſit, vt pœnæ aggrauentur.

ſcriptus ſit aliquis ordo progrediendi ab vna Cenſura ad aliam, & ad vlteriores pœnas, quando pertinacia durat. Tunc enim illud ſeruandum eſt, quod iure eſſet diſpoſitum, quia & ius obligat, & declarat in eo caſu non tam eſſe habendam rationem particularis commodi, vel correctionis priuatæ perſonæ: quàm publicæ punitionis talis delicti, & tantæ contumaciæ. Quod maximè verum habet in his prælatis, qui inferiores ſunt, & non poſſunt in iure diſpenſare. Nam Summus Pontifex, qui hanc habet poteſtatem, interdum poterit prudenter immutare illum ordinem, ſi viderit, vel communi bono expedire, vel ſaltem non repugnare, & aliundè ſperari maiorem fructum alicuius perſonæ. Inferior autem ordinariè hoc non poteſt, niſi alioqui habeat poteſtatem diſpenſandi in iure communi, vel id faciat per modum interpretationis, ſeu Epicheiæ, quando & ſuperior adiri non poteſt, & ex obſeruatione talis iuris maius commune detrimentum timetur. Quod ſi ſpeciali iure nihil circa hoc præſcriptũ ſit, ſed ſolùm ſit cenſura purè lata, & in reliquis executio, vel abſolutio ad iudicem ſpectet generali iure, tunc cenſeo dari locum prudenti arbitrio ipſius iudicis, vt poſſit interdum licitè abſoluere inuitum ab huiuſmodi Cenſura, ſicut diximus in Cenſura ab homine, & eiſdem conditionibus ſeruatis, quia hoc ipſo quòd ius non ſtatuit oppoſitum, relinquit poteſtatem liberam, & expeditam, vt iudex ea vtatur in vnoquoque particulari caſu, prout iudicauerit ſecundùm occurrentes circunſtantias magis expedire. Neque enim ſatis eſt, quòd in aliquibus ſpecialibus delictis, aut Cenſuris iura ſtatuerint alium ordinem aggrauandi pœnas, & cætera, vt id extendatur ad omnes Cenſuras iure latas: nam hæc, quæ odioſa ſunt, non ſunt extendenda: ſed reſtringenda. Et potius ex eo, quod iura, quando id volunt, ita ſpecialiter ſtatuunt, nos colligimus id non eſſe vniuerſale in omnibus Cenſuris iure ipſo latis. Et hæc videntur ſufficere, de conditionibus his in genere ſumptis, nam in ſpeciali nonnulla poſteà addemus agentes de ſingulis Cenſuris, & in ſectione vltima huius diſputationis, indicando ordinem ſeruandum in abſolutione, quædam alia breuiter attingemus.

SECTIO VIII.

Quotuplex ſit abſolutio à Cenſura.

1. QVoniam & iure, & conſuetudine varij ſunt modi abſoluendi à Cenſura, vt hęc materia plenè intelligatur, eos omnes declarare oportet propoſitis nonnullis diuiſionibus abſolutionis, quibus & omnes illos modos explicabimus, & ſimul etiam ſignificationes plurium nominum, quas cognoſcere in hac materia maximè neceſſarium eſt.

Prima diuiſio abſolutionis in à iure, & ab homine.

2. Primò ergo diuidi poſſet abſolutio in eam quæ eſt à iure, vel ab homine, ſicut in ſuperioribus Cenſuram diximus. Abſolutio ab homine eſt illa, quæ hactenus à nobis explicata eſt, & quæ ferè ſola eſt in vſu; abſolutio autem à iure erit, ſi ſub hac forma feratur abſolutio ſimul cum Cenſura, *Si hoc fecerit, ex tunc ſit abſolutus*, de qua re diximus in ſectione prima huius diſputationis, & hîc nonnulla addemus.

De ſecunda diuiſione abſolutionis in abſolutam, & conditionatam.

3. SEcundò ergo diuiditur abſolutio in abſolutè latam, & ſub conditione. Prior per ſe manifeſta eſt; eſt enim illa, quæ & in verbis, & in intentione abſoluentis nullam claudit conditionem, conditionata autem eſt, quæ ſub conditione aliqua datur. Hæc autem conditio poteſt eſſe de præſenti, aut de præterito, vel de futuro. Si ſit præſens, vel præterita nullam habet difficultatem, quia non ſuſpendit actum, vel effectum abſolutionis, ſed vel abſolutio ſtatim operatur, vel nulla redditur. Quia vel illa conditiò ita fuit, ſeu eſt, ſicut proponitur, & tunc tranſit ſententia in abſolutam, quia propoſitio conditionalis, conditione poſita, æquiualet abſolutæ; aut conditio non eſt poſita in eſſe, & ſic abſolutio nulla redditur propter contrariam rationem. Non eſt ergo dubium quin abſolutio lata ſub hac conditione valeat.

An licitè detur abſolutio ſub conditione de præſenti, aut præterito.

4. An verò licitè vel illicitè ſic feratur, interrogare quis poteſt. Cui reſpondendum eſt, non ſemper eſſe illicitum ſub tali conditione abſoluere, ſed interdum eſſe, vel neceſſarium, vel vtile, vt quando de Cenſura non conſtat, & ad maiorem ſecuritatem datur abſolutio, prout frequenter fit à confeſſoribus ante abſolutionem ſacramentalem ſub illa conditione generali, *Abſoluo te, ſi indiges, vel quantum indiges*. Quam abſolutionem prudenter peti & dari dixit Nauarr. in Summ. cap. 26. num. 13. Conditio verò in illa adiecta adeò eſt intrinſeca, vt implicitè in qualibet abſolutione contineatur, eò quòd res ipſa neceſſaria ſit, quia, niſi præcedat Cenſura, non poteſt ſequi abſolutio, & ſi iudex non habeat poteſtatem, nulla etiam erit abſolutio. Quando verò de exiſtentia talis conditionis dubitatur, meritò additur illa conditio, vt declaretur rem eſſe dubiam, & ne videatur res temerè intentari. Aliquando etiam poteſt prudenter addi illa conditio, *Si ſatisfeciſti*, vel, *Si verè & ex corde à contumacia receſſiſti*; nam hæc etiam conditio implicitè includitur in abſolutione, vt ſuprà vidimus, & propter rationabilem cauſam ad incutiendum metum, vel tollendam ignorantiam, poteſt aliquando verbis declarari. At verò quando conditio eſt omninò impertinens, imprudenter additur, & non ſine culpa, graui quidem ex ſuo genere, quia eſt contra reuerentiam rerum ſacrarum, & abuſus quidam Eccleſiaſticæ poteſtatis, tamen in particulari ex paruitate materiæ poteſt eſſe leuis.

Nauarr.

An valida abſolutio à Cenſura ſub conditione de futuro detur.

5. MAius verò dubium eſt de conditione de futuro, an ſub illa tribui poſſit abſolutio à Cenſura, ita vt valida ſit, vel etiam licitè ſic feratur. Et in primis certum eſt, abſolutionem ſic datam eo tempore, quo fertur, non habere effectum, & conſequenter, neque ſimpliciter abſolutionem eſſe, quia tunc conditio non eſt expleta, voluntas autem conditionata nihil operatur, donec conditio impleatur: ergo nec abſolutio, quæ pendet ex voluntate abſoluentis, quæ conditionata fuit. Neque enim dici poteſt, quamuis nobis non conſtet an conditio illa poſteà implenda ſit necne, tamen in re ipſa alteram partem determinatè futuram eſſe; quòd ſi ita futura ſit, vt per conditionem exigitur, abſolutionem ſtatim ac profertur validam eſſe, & habere effectum; ſi verò conditio futura non ſit, ex tunc eſſe prorſus inualidam, & nullam. Hoc (inquam) probabile non eſt, tum quia conditio non fuit de præſenti, ſcilicet, ſi hæc propoſitio de futuro eſt vera, ſed fuit de futuro effectu, v. g. *Si ſatisfeceris*, vel, *Si oraueris, &c.* & ideò licèt demus cognouiſſe Deum illum effectum fuiſſe futurum, & conſequenter propoſitionem de futuro fuiſſe veram eo tempore, quo adhibita fuit conditio, nihilominùs non potuit abſolutio ex tunc eſſe valida, quia non erat illa conditio

appoſita,

appoſita, ſed alia quæ nondum erat impleta. Tum etiam quia, licet conditio fuiſſet poſita in illo ſenſu de præſenti, ſcilicet: *Si nunc propoſitio de futuro contingenti vera eſt*, & Deus cognoſceret veram eſſe, adhuc abſolutio non eſſet valida, quia illa conditio excedit humanam cognitionem, & ideò reſpectu hominum reddit abſolutionem illam omninò incertam, & inefficacem, ac propterea nullam. Non poteſt enim eſſe abſolutio valida, niſi ex voluntate efficaci procedat, & per verba ſufficienter ſignificantia hominibus determinatum effectum exprimatur, neutrum autem habet abſolutio ſub illa conditione. Itaque certum eſt conditionem de futuro, vt minimum ſuſpendere abſolutionem.

6. *Ratio dubitandi.*

Difficultas verò eſt, an etiam inualidet illam, & reddat nullam, ita vt etiam ſi poſteà expleatur conditio, nihil operaretur. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia abſolutio ſacramentalis data hoc modo ſub conditione de futuro, nulla eſt, vt ſuprà in proprio loco vidimus; ergo & abſolutio à cenſura. Probatur conſequentia à paritate rationis, quæ eſſe videtur, quia actus legitimus conditionem non recipit, vt Iuriſtæ dicunt ex l. *Actus legitimi*, ff. de Regulis iuris, & Regul. 50. eod. in 6. Propter quam rationem partem hanc ſecuti ſunt Antoninus 3. part. tit. 24. capit. 77. §. 1. Syluest verbo, *Abſolutio*. 3. in principio, & verb. *Excommunicatio*, 1. numer. 19. Angelus, *Excommunicatio*, 2. num. 5. & verb. *Abſolutio*, 3. ſimpliciter enim dicunt, abſolutionem ſub hac conditione dari non poſſe.

Anton. Nauarr. Angel.

7. *Vera ſententia. Nauarr. Couarr.*

Contrariam nihilominùs ſententiam tenet Nauarrus de Pœnitentia, d. 6. cap. 1. in principio, nu. 64. & in Summa, cap. 26. num. 12. quem ſequitur Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 11. num. 6. Fundamentum eſt, quia excommunicatio ferri poteſt ſub conditione, vt nos ſuprà probauimus, ergo & abſolutio. Patet conſequentia, quia maiori fauore digna eſt. Item quia nulla ſufficiens ratio differentiæ aſſignari poteſt, quia etiam excommunicatio eſt actus legitimus. Item præceptum poteſt poni ſub conditione, & diſpenſatio in præcepto poteſt etiam ſub conditione fieri, & alij effectus, ſeu actus iuriſdictionis: ergo etiam hic: nulla enim ſufficiens ratio ſpecialis aſſignari poteſt, cur magis hoc abſolutioni repugnet, quàm aliis actibus.

8. *Rationi dubitandi fit ſatis.*

Neque enim oportet, vt in hoc æquiparetur abſolutio à Cenſura abſolutioni Sacramentali, quia abſolutio ſacramentalis non poteſt ſuſpendi, ſed aut ſtatim fit, quando forma profertur ſuper debitam materiam, aut, ſi tunc non fit, ſemper manet nulla; quòd ſi tunc fit, ſtatim habet effectum, ſi in ſubiecto non eſt impedimentum, nec poteſt effectus ſuſpendi per conditionem adiunctam ex intentione miniſtri, quia non inde pendet, ſed ex Chriſti inſtitutione, vt ſuperiori tomo diximus. At verò abſolutio à Cenſura eſt quædam ſententia humana introducta à iure poſitiuo, ſicut ipſa Cenſura; & ideò eius effectus per ſe pendet ex voluntate ipſius abſoluentis, qui proinde poteſt adiecta conditione effectum ſuſpendere, vt ſequatur conditione poſita: & tunc illa abſolutio eſt omninò nulla à principio, nec ſtatim efficax: ſed eſt conditionata, & ſuſpenſa, donec tempus conditionis adueniat; hic enim modus proferendi ſententiam in humano iudicio, neque ex ſe, & ex ſola rei natura nullus eſt, neque etiam ex iure poſitiuo irritus factus eſt, in præſenti materia.

9. *Quid ſit actũ legitimũ non reſpicere conditionem.*

Neque illa regula, *Actus legitimi, &c.* quicquam obſtat: nam ibi non ſtatuitur pro generali regula, nullum actum legitimum poſſe fieri ſub conditione, alioqui nec Cenſura, nec diſpenſatio, nec præceptum poſſet ſub conditione ferri, quia omnes hi

A ſunt actus legitimi, id eſt, qui fiunt ſecundùm legem, ſeu legalem iuſtitiam, quod apertè falſum eſt. Regula ergo illa cum reſtrictione ponitur, ſcilicet, illos actus legitimos, qui non reſpiciunt diem vel conditionem, vitiari per temporis, vel conditionis adiectionem, inter quos actus non eſt abſolutio, ſicut nec excommunicatio, & iuxta verba illius legis explicanda eſt ſimilis regula, quæ in 6. decretalium habetur, vt ibi Gloſſa inſinuauit.

Circa hanc regulam vide Couarr. in 4. p. c. 3. n. 4.

10. *Poſſitne huiuſmodi abſolutio licitè dari.*

Sed quæres, Eſto poſſit eſſe valida abſolutio ſub conditione lata, an licitè ita feratur, Nauarrus abſolutè negat, ſed peccare qui hoc modo abſoluit, quia abſolutio non debet eſſe in ſuſpenſo, argumento cap. *Ad hæc quoniam*, de Appellationibus. At verò B Vgolin tabula prima, cap. 22. §. 1. num. 2. ad finem ait, hunc modum abſoluendi eſſe licitum, quia nulla ratione probatur malus, præſertim ſi conditio adiecta ad rem pertineat, vt *Si ſatisfeceris, &c.* Neque etiam eſt ſpeciali iure hoc prohibitum: nam, licèt in capit. *Biduum*, 2. quæſt. 6. dicatur, ſententiam non eſſe ſub conditione ferendam, tamen in ſententia Cenſuræ, vel excommunicationis hoc locum non habet, vt ſuprà dictum eſt; ergo eadem ratione non habebit locum in abſolutione. Et poſſumus contra Nauarrum retorquere argumentum eius, nam Cenſura poteſt ſub conditione ferri validè, & licitè; ergo & abſolutio quia fauorabilior eſt.

Vgolin.

11. *Reſolutio.*

Quocirca in rigore verum videtur, hunc modum C abſoluendi, non eſſe per ſe malum, nec iure prohibitum, & ideò ſi prudenter obſeruentur circunſtantiæ neceſſariæ, & probabilis neceſſitas, vel vtilitas occurrat, non erit peccatum id facere. Tamen regulariter loquendo, exiſtimo eſſe illicitum, præſertim propter non vſum Eccleſiæ, quia neque in iure eſt viſitatus hic modus abſolutionis, ſicut eſt viſitatus modus ferendi Cenſuram ſub conditione, neque etiam in vſu Prælatorum Eccleſiæ inuenimus hunc abſoluendi modum. Ratio autem eſſe videtur: nam vel is, qui abſoluitur, eo tempore, quo abſoluitur dignus eſt abſolutione, vel ſi non eſt dignus, ſimpliciter abſoluendus eſt, & immeritò additur conditio ſuſpendens abſolutionis effectum: ſi verò non eſt di- D gnus non debet tunc abſolui ſub conditione futuræ ſatisfactionis, vel diſpoſitionis, tum quia ad officium iudicis ſpectat hanc examinare & cognoſcere; tum etiam quia inde poteſt ligatus facilè ſumere occaſionem differendi ſatisfactionem: ſeu emendationem, ac denique quia ſemper eſt conuenientius, vt exhibita ſatisfactione, vel correcta contumacia peccator humiliter ſe præſentet Eccleſiæ ad obtinendam abſolutionẽ. Propter hæc ergo regulariter, non conceditur abſolutio illo modo, neque inuenio in iure abſolutiones ita ſub conditione conceſſas, ſicut Cenſura, ſed concedendas. Nam quia peccata occultè fiunt, & ab ipſis peccatoribus abſconduntur, expedit aliquando ipſo iure puniri, vel coërceri per Cenſu- E ras, quia verò ſatisfactio vel reſipiſcentia, per ſe loquendo, non occultatur, & alioqui talis abſolutio non coërceret, ſed potiùs daret licentiam peccandi, ideò ipſo iure non conceditur talis abſolutio; nec concedi debet ab homine, niſi raro, & cum magna circunſpectione, vt dixi.

De Tertia diuiſione abſolutionis in ſimplicem, & ad cautelam.

12. *Quid illa ſit.*

TErtiò diuidi poteſt abſolutio in eam quæ ſimpliciter, vel tantùm ad cautelam conceditur; quæ ſubſtantialiter non differunt, ſed tantùm in modo conditionato, orto ex defectu cognitionis, ſeu certitudinis ipſius Cenſuræ. Quando enim certò conſtat

conſtat hominem contraxiſſe Cenſuram,& hoc fatetur ipſe pœnitens,tunc fertur abſolutio abſolutè, & ſimpliciter. Contingit tamen aliquando Cenſuram eſſe ignoratam, aut ſaltem dubiam, & tunc propter maiorem certitudinem ſolet peti & dari abſolutio;& hæc vocatur ad cautelam, includítque illam conditionem, *Si indiges*, vel, *Si contraxiſti*, De qua multa diſputat Couarr. in cap. *Alma*, 1. part. §. 12. num. 7. & Vgol. dicto §. 1. omnia verò, quæ tractant magis pertinent ad forum contentioſum, quàm ad forum animæ, de quo nos præcipuè agimus; & ideò circa hanc abſolutionem pauca nobis aduertenda ſunt.

13. *Primus modus quo abſolutio Cenſuræ ad cautelam datur.* Primum eſt duobus modis ſolere hanc abſolutionem dari. Primò nulla præcedente cognitione, nec dubitatione Cenſuræ, quæ non ſolùm ad cautelam, ſed etiam ad ſuperabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici poteſt: hoc autem modo non fertur ſine aliqua occaſione, vel cauſa, eſſet enim ſuperuacaneum, aliàs paſſim repeti poſſent huiuſmodi abſolutiones. Maximè ergo fieri ſolet, aut ante abſolutionem ſacramenti pœnitentiæ, aut ante aliquem alium actum, cuius valor per Cenſuram impediri poſſet, ſi fortaſsè adeſſet. Et quidem in ſacramento Pœnitentiæ maximè fit propter reuerentiam ipſius ſacramenti, & propter coniunctionem, & ſubordinationem, quam per ſe poſtulat abſolutio à Cenſura, & à culpa, ſi vtique fortaſſe neceſſaria ſit. In ſuſceptione autem aliorum ſacramentorum non ſolet talis abſolutio à cenſura præmitti, quia regulariter ſupponitur præmiſſa confeſſio, ſi tamen conſtaret, aliquem, v. g. in articulo mortis non potuiſſe propter repentinum euentum confiteri, & dandum illi eſſet ſacramentum Extremæ vnctionis, optimum conſilium eſſet huiuſmodi abſolutionem à cenſura ad cautelam permittere, & idem eſt dicendum in ſimilibus caſibus. In miniſtrando etiam ſacramento ordinis ſolent Epiſcopi huiuſmodi abſolutionem permittere, propter ſpeciale periculum incurrendi irregularitatem. In ordine verò ad alios actus, vt ad collationem beneficij, vel conceſſionem priuilegij, &c. præmittitur talis abſolutio propter vitandum omne periculum nullitatis, & humanam ſuſpicionem, vel etiam omnem calumniam.

14. *Secundus modus abſolutionis ad cautelam.* Alio modo datur hæc abſolutio ratione dubitationis Cenſuræ: quæ dubitatio interdum oriri poteſt ex propria conſcientia ipſius perſonæ, interdum eſſe poteſt in foro exteriori;& iuxta modum dubitationis ita erit talis abſolutio conueniens, vel neceſſaria in foro interiori, vel exteriori, poteritque concedi ab eo, qui à tali Cenſura poſſet abſoluere, ſi eſſet certa, & non ab alio. Primum patet, quia, qui poteſt tollere certam, à fortiori poteſt tollere dubiam: ſecundum autem probatur, quia hæc abſolutio datur ad tollendam omnem dubitationem Cenſuræ: ergo neceſſe eſt, vt qui ſic abſoluit, poteſtatem habeat tollendi Cenſuram, ſi fortaſsè in re ipſa ſit; alioqui ſemper idem dubium maneret: ergo hæc abſolutio ab eo ſolùm dari poteſt, quia abſolutè & ſimpliciter poteſt à cenſuris abſoluere. Poteſt tamen contingere, vt cenſura ſit reſeruata, quando de illa certò conſtat, non tamen ſi ſit dubia, & tunc poterit quis ad cautelam de illa abſolui ab eo, à quo non poſſet, ſi alioquin de Cenſura certò conſtaret, hoc autem prouenit ex peculiari modo delegandi iuriſdictionem, & reſeruandi talem Cenſuram, qua reſeruatione ſecluſa, regula propoſita generaliter procedit.

15. *Quale dubiũ requiratur vt abſolutio ad cautelam procuranda ſit.* Statim verò occurrit inquirendum, quale, & quantum eſſe oporteat dubium de cenſura, vt ratione illius, vel neceſſarium ſit, vel expediat abſolutionem ad cautelam procurare. Sed hæc quæſtio ita generatim ſumpta definienda eſt ex generalibus principiis de conſcientia dubia, vbi tractatur quomodo in dubiis ſecurior pars ſequenda ſit. In particulari verò quod ad hanc materiam ſpectat, explicabitur commodiùs in ſingulis Cenſuris, & in materia de Irregularitate aliqua addemus. Nunc ſolùm aduerto dubiũ debere cadere in valorem, vel nullitatem Cenſuræ, nam, ſi ſit dubium de iniuſtitia, vel alio defectu, qui non ſit contra ſubſtantiam Cenſuræ, tunc non habebit locum abſolutio ad cautelam, ſed ſimplex abſolutio neceſſaria erit, quia non obſtante illo dubio, conſtat cenſuram fuiſſe validam. Imò non ſolùm in caſu dubij, ſed licèt conſtet cenſuram fuiſſe iniquè latam; non tamen ex defectu contra ſubſtantiam, neceſſaria erit ſimplex abſolutio, quia conſtat de vinculo re ipſa impoſito, quamuis iniquè: ergo ſimpliciter neceſſarium eſt illud ſoluere.

De vltima diuiſione abſolutionis Cenſuræ in ſimpliciter, & ad reincidentiam.

VLtimò diuidi poteſt abſolutio in eam, quæ dicitur ad reincidentiam, & ſimpliciter, ſeu abſque reincidentia. Explicato priori membro conſtabit poſterius, de quo nihil vltra addere oportet, quia omnis abſolutio, quę non eſt ad reincidentiam ſub illo comprehenditur, & ita de illa procedunt, quæ hactenus dicta ſunt. Igitur abſolutio ad reincidentiam dicitur illa, per quam tollitur Cenſura non in perpetuum, ſed ita vt reditura ſit poſt certum tempus, vel poſt talem effectum. Qui modus abſolutionis valdè frequens, & vſitatus eſt. Ratio verò illum introducendi fuiſſe videtur, quia Cenſura non ſuſpenditur (vt Iuriſtæ aiunt cum Gloſſ. in cap. *Præſenti*, verb. *Declaramus*, de ſententia excommunicationis in 6.) id eſt, quandiu permanet operatur ſuos effectus, ſeu priuat aliquibus actibus; interdum autem expedit, vel neceſſarium eſt eum, qui Cenſura ligatus eſt, reddere habilem ad aliquem actum; vel effectum, aut eum abſoluere pro aliquo tempore, & non omninò, ſed cum conditione reincidendi, ſi hoc vel illud non faciat intra illud tempus. 16. *Quid ſit abſolutio ad reincidentiam.*

17. *Abſolutio ad reincidentiam duplex.* Vnde fit duobus modis hoc fieri poſſe, ſeu duplicem eſſe abſolutionem ad reincidentiam. Vna eſt, quæ ex intentione abſoluentis non conceditur vt perpetua, ſed ad limitatum effectum, vel tempus, & hæc non eſt propriè ad reincidentiam, ſed abſolutio ad actum, ſeu ad tempus, quæ frequentiùs datur ad cautelam, vt cùm quis abſoluitur (etiamſi de eius Cenſura non conſtet nec dubitetur) vt poſſit teſtimonium ferre liberè, cap. *Veniens*, 2. in fine de teſtibus. Item dum quis abſoluitur ad ſolum hunc effectum, vt beneficij collatio valeat; vt eſt in communi praxi Eccleſiæ Romanæ, & colligitur ex cap. *Apoſtolicæ*, de Exceptionibus, & alia exempla ſuperiùs poſita ſunt. Aliquando verò poteſt abſolutio hoc modo dari non ad cautelam, ſed ex certa ſcientia præexiſtentis Cenſuræ, vt omnes Doctores docent, & colligitur ex his, quæ Couarr. tractat, in cap. *Alma mater*, §. 11. n. 6. Et ratio eſt clara, quia, ſicut poteſt eſſe occaſio, vel neceſſitas ſic abſoluendi ad cautelam, ita etiam eſſe poteſt abſoluendi eodem modo à Cenſura cognita, & in eo abſoluendi modo nihil eſt contra rationem, ſi ex iuſta cauſa fiat.

18. *Obiectio.* Dices, quando Cenſura ignoratur, meritò aliquem ita abſolui, quia poteſt eſſe vtile, & ipſe præſumitur diſpoſitus ad abſolutionem, idémque eſt, quando res eſt dubia, præſertim, cùm poſſit ita vrgere neceſſitas, vt non detur locus inquirendi & expellendi dubium. At verò, quando de Cenſura conſtat, nonnulla maior videtur eſſe difficultas, quia vel ille eſt diſpoſitus ad abſolutionem & receſſit à contu

contumacia, vel non: ſi primum ſimpliciter abſoluendus eſt, & non ad tempus: vel ad actum, imò ablata ſemel Cenſura, non iterum in eam incidet, quia iam non eſt contumax: ſi verò non eſt diſpoſitus ad abſolutionem, non eſt abſoluendus etiam ad tempus, vel ad ſpecialem actum.

19. *Solutio.*

Reſpondeo, vtroque modo accidere poſſe, vt ritè & rectè detur hæc abſolutio. Primò quidem quia contingere poteſt, vt, licet talis perſona non ſit ita diſpoſita, vt abſolutionem ſimpliciter mereatur, quia non omninò ſatisfecit, nec verè à contumacia diſceſſit; nihilominùs aliquis actus eius neceſſarius ſit Eccleſiæ propter bonum, vel commune, vel alicuius tertiæ perſonæ, vt v.g. quod teſtimonium ferat in iudicio, vel aliud ſimile, tunc ergo licitè abſolui poteſt ad talem actum propter talem iuſtam cauſam. Aliquando etiam ex benignitate Eccleſiæ, vel paſtorum eius poteſt hoc fieri in commodum ipſius perſonæ, quæ ſic abſoluitur ne graue aliquod damnum patiatur, ſi tali tempore ſit excommunicatus vel incapax beneficij, &c. Nam hæc abſolutio à Cenſura non eſt aliquod ſacramentum, vt propterea intrinſecè malum ſit, concedere homini in peccato permanenti, & ideò, ſi ex rationabili cauſa id faciat, licitè fieri poteſt; quod etiam de abſolutione totali ſuprà oſtendimus: multò ergo magis verum erit de hac abſolutione ad tempus, vel ad actum, quæ dici poteſt ſecundùm quid.

20. *Duplex ex capite poteſt perſona rectè diſpoſita ad reincidentiam abſolui.*

Deinde, etiamſi perſona ſit diſpoſita, & capax abſolutionis ſimpliciter, fieri poteſt, vt ex voluntate, vel poteſtate abſoluentis, non ſimpliciter, ſed ſolùm ad talem actum abſoluatur. Et voluntate quidem, quia, licèt fortaſſe plus poſſet, non tamen plus intendit, quia hæc poteſtas non operatur vltra intentionem, vt ſuprà dictum eſt, ſiue illa limitatio intentionis ex malitia ſit, ſiue quia maior abſolutio poſtulata non fuit, nec iudex per ſe de illa agebat, ſed ſolùm tanquam de medio neceſſario ad talem actum. Ex defectu autem poteſtatis hoc poteſt prouenire, quando abſoluens alioquin non eſt iudex talis Cenſuræ, ſed ſolùm ex poteſtate, quam habet ad aliam cauſam, vel actionem, conſequenter poteſt abſoluere à Cenſura, ſolùm in ordine ad talem cauſam, vel actionem: tunc enim non poteſt perfectiorem abſolutionem tribuere, quantumuis perſona digna ſit, quia nihil intereſt eius diſpoſitio, ſi in alio non eſt poteſtas. Exemplum eſt v.g. in Iudice Eccleſiaſtico alicuius cauſæ, qui poteſt abſoluere aliquem, vt in ea cauſa ferat teſtimonium, ſi aliud ſufficiens haberi non poſſit, vt ſumitur ex cap. *Veniens*, 2. de Teſtibus, vbi Abbas num. 18. & alij, & tractat latè Vgol. Tab. 1. cap. 4. §. vltimo, num. 18. Dicitque eſſe hoc priuilegium peculiare iure introductum, vt lites faciliùs expediantur, & ideò non eſſe extendendum ad collationẽ beneficij, vel alios ſimiles actus. Quod etiam ſenſit Nauarr. in c. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 11. n. 18. & 22. In eo igitur caſu, quamuis abſolutio ad talem effectum concedatur homini, qui ratione ſuæ diſpoſitionis, vel ſatisfactionis ſimpliciter abſolui poſſet, nihilominùs à tali iudice non poteſt ſic abſolui, ſed ſolùm ſecundùm quid, & ad talem actum, ex defectu poteſtatis.

Abbas. Vgolin. Nauarr.

21. *Quomodo poſſit homo cõſummato actu ad quem fuit abſolutus, iterum in Cenſurã incidere.*

Hinc verò naſcitur difficultas, quomodo poſſit ille homo poſt conſummatum actum, ad quem fuit abſolutus, iterum in Cenſuram incidere, cùm iam non ſit contumax, nec inobediens Eccleſiæ. Propter hanc difficultatem dixerunt aliqui Canoniſtæ, neceſſariam eſſe nouam ſententiam: Vgolinus verò cum communi ait, ſine noua ſententia priorem Cenſuram iterum incurri. Et ſine dubio non eſt neceſſaria noua ſententia. Aliàs illa abſolutio non eſſet limitata ad tempus, vel actum, ſed abſoluta. Imò, ſi neceſſaria eſſet noua ſententia in prædicto caſu, non poſſet iuſte ferri, cùm ille homo ſit iuſtè abſolutus, & de nouo non ſit dignus Cenſura. Ratio ergo cur poteſt Cenſura redire, eſt quia redit ex vi prioris ſententiæ, quæ iuſta fuit, & ita ſemper reſpicit illam contumaciam, in qua talis ſententia fundata fuit. Cuius ſententiæ effectus impeditus fuit ad tempus per prædictam abſolutionem, ſemper autem ſententia retinet ſuam vim, & moraliter permanet, ſicut lex quædam; & ideò tranſacto tempore abſolutionis iterum operatur moraliter inducendo cenſuram. An verò dicenda ſit illa Cenſura eadem numero cum præcedenti, nècne, res eſt parui momenti: tamen moraliter tanquam eadem reputatur. Vnde cum hæ res non habeant aliud eſſe niſi morale, eadem dicenda eſt; & ideò ad illam non eſt neceſſaria noua cauſa, vel contumacia.

22. *Propriiſſimè datur abſolutio ad reincidentiam ſub conditione de futuro.*

Alio modo datur hæc abſolutio ad reincidentiam, ita vt ex intentione abſoluentis non detur ſolum ad definitum tempus, vel actum, ſed etiam vt ſimpliciter valeat, & perpetua ſit ſub conditione tamen ſatisfaciendi, vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo tranſacto, & non impleta conditione, iterum incidatur in cenſuram: & hæc eſt propriiſſima abſolutio ad reincidentiam. Continétque ſimpliciter duo. Vnum eſt ablatio Cenſuræ pro illo tempore, ſimpliciter, & abſolutè; aliud eſt ablatio Cenſuræ pro reliquo tempore tamen ſub conditione, & ex hoc ſecundo capite habet, quòd ſit tantùm ad reincidentiam, non impleta conditione. Atque in hoc differt à priori abſolutione, quod illa præcisè tollit Cenſuram pro tali tempore, vel actu: quo conſummato, independenter ab omni conditione vel actione ipſius perſonæ ſic abſolutè iterum Cenſuram incurrit: in hoc verò poſteriori modo expectatur conditio, vel actio ipſius perſonæ, cui abſolutio data fuit, & ab eius voluntate, vel actione pendet, quòd, vel abſolutio perpetuò duret, vel Cenſura redeat; nam ſi conditionem impleuerit, non redibit: ſi verò non impleuerit conditionem, iterum redibit Cenſura.

23. *Abſolutio ad reincidentiam ſolum per iudicem concedi poteſt.*

Ex quo intelligitur primò, hanc abſolutionem veram, ac propriam eſſe, ideóque neceſſariam eſſe poteſtatem iuriſdictionis ad illam concedendam, & non ſufficere conuentionem partium. Vt, verbi gratia, ſi quis excommunicatus ſit ad inſtantiam alterius, donec illi ſoluat debitum non ſatis eſt, vt ipſi inter ſe conueniant, & creditor conſentiat, vt ſolutio debiti differatur vſque ad certum tempus, non (inquam) hoc eſt ſatis, vt debitor cenſeatur abſolutus ad reincidentiam pro hoc tempore, ſed erit ſatis vt à iudice poſſit ſic abſolui: nam Cenſura ſemel contracta, non poteſt aliter tolli. Vnde in hoc eſt magnum diſcrimen inter præceptum ſatisfaciendi de futuro intra certum tempus ſub pœna Cenſuræ ipſo facto incurrendæ, & Cenſuram iam contractam. Nam in priori caſu, ſi pars in cuius gratiam Cenſura conceditur, conſentiat, & differat tempus ſolutionis, id ſatis erit, vt non incurratur Cenſura, donec totum illud tempus tranſactum ſit, etiamſi prior terminus à iudice præfixus elapſus fuerit, vt in ſuperioribus probauimus; quia cùm illa Cenſura nondum ſit contracta, non eſt neceſſaria abſolutio, per quam tollatur, neque aliquis actus iuriſdictionis, quod impediatur, ſed ſatis eſt, quòd materia præcepti, ex cuius tranſgreſſione pendet Cenſura, ita mutetur, vt præceptum pro eo tempore non obliget: nam hoc ipſo ceſſat contumacia, & ideò illo tempore non cenſetur pertranſiri terminus à iudice præfixus. At verò in poſteriori, ſeu præſenti

caſu,

caſu, quando iam cenſura contracta fuit, eſt omninò neceſſaria abſolutio & iuriſdictio ad tollendam illam etiam ad reincidentiam. Quapropter ſatis non eſt ſola partium concordia.

24 *Quis poſſit ad reincidentiam abſoluere in cenſuris ab homine.*

Ex quo vlteriùs colligitur, huiuſmodi abſolutionem in cenſuris ab homine latis per ſe loquendo, & ordinariè, ſolùm poſſe dari ab eo, qui cenſuram tulit vel eius ſuperiore iuxta declarationes ſuperiùs datas: quia hęc abſolutio eandē iuriſdictionem requirit, ac illa quæ ſimpliciter datur, & de ſe poteſt eſſe perpetua, ſi is, qui abſoluitur, conditionem impleat. Dico autem, *per ſe & ordinariè*, quia per priuilegium, vel per Bullam Iubilæi interdum datur facultas abſoluendi, etiam ab hac cenſura ab homine lata: Tamen illa conceſſio ſemper fit ſub ea clauſula, & conditione, *Satisfacta parte*, qua clauſula non ſeruata, abſolutio nulla redditur, vt ſuprà etiam dixi. Quia tamen interdictum contingit (ob impotentiam pœnitentis) ſatisfactionem re ipſa non præcedere, ſed ſolam cautionem eius, ideò tunc abſolutio talis ſolùm eſt ad reincidentiam, quia ſi perſona ſic abſoluta, habita poſſibilitate, non ſatisfaciat, iterum incidet, vt declararunt Pius V. Gregorius XIII. & Xiſtus V. in variis Bullis Iubilæi, vt referunt moderni Auctores, & eſt valdè conſentaneum iuri communi, vt colligitur ex cap. *Eos qui*, §. *Idem ſtatuimus*, de Sent. excomm. in 6.

Vide Vgo. Tom.1.ca.10. §.4.n.5.

25. *Quis poſſit hoc modo à cenſuris à iure abſoluere.*

Simili modo in cenſuris à iure, ſi non ſint reſeruatæ, eadem poteſtas, quæ requiritur ad aliam abſolutionem ſimplicem, ſufficit, vel neceſſaria eſt ad hanc de reincidentia; vt patet ex ratione ſuperiùs facta, quæ hîc eodem modo procedit, & applicari poteſt. A cenſuris autem reſeruatis Pontifici (& idem eſt proportionaliter in reliquis) quamuis ordinariè, & per ſe loquendo, ſolus ille poſſit ab eis abſoluere, cui reſeruatæ ſunt; tamen iure communi quibuſdam caſibus, in quibus difficilis eſt ad ſuperiorem recurſus, conceditur aliis inferioribus poteſtas abſoluendi, cum obligatione comparandi, vel petendi abſolutionem à ſuperiore, cùm primùm commodè adiri poſſit, & talis abſolutio quoad hanc partem eſt ad reincidentiam. Nam, ſi nacta opportunitate, quis cōtemnat, vel negligat ſuperiorem adire, in eandem cenſuram iterum incidet, vt notauit Couarruuias d. §. 11. num. 6. in fine, ex cap. *Eos*, de Sentent. excom. in 6. Aduertit tamen, idem eſſe dicendum in quibuſcunque cenſuris, ſiue ab homine, ſiue à iure latis, quando ob imminentem mortem, vel aliam ſimilem cauſam aliquis ab eis abſoluitur ab aliquo inferiori, à quo per ſe, & extra illum caſum non poſſet abſolui.

Couarr.

An ad reincidendum in cenſuram noua culpa requiratur.

26. VNa verò ſupereſt difficultas circa huiuſmodi abſolutionem ad reincidentiam, ſcilicet, an neceſſaria ſit noua culpa ad ſic reincidendum. Pendet enim, vt diximus, hæc reincidentia ex actione aliqua vel omiſſione, quæ poſita fuit, vt conditio, ſub qua reincidatur: contingere autem poteſt, vt ille, qui ſic eſt abſolutus, poſteà non expleat conditionem abſq; culpa, vt v. g. quia ob ſolam impotentiam non perſoluit debitum intra præfixum terminum. Reſpondeo, dupliciter dari hanc abſolutionem, primò abſque certo præfixo termino, ſolùm ſub ea conditione, *Cum primum poſſis*, &c. vt in caſu dicti cap. *Eos qui*, & tunc dubium non eſt, quin reincidentia non contingat abſque noua culpa, quia neceſſaria eſt noua contumacia. Nam ita in tali abſolutione virtute includitur præceptum comparendi, vel ſatisfaciendi,

A &c. & donec illud violetur, nondum cenſetur impleta conditio neceſſaria ad reincidendum, ſed hæc conditio non impletur quandiù impotentia durat, vt ex ipſa forma iuris conſtat: ergo.

Alio modo ponitur dicta conditio implenda intra certum terminum præfixum, nulla facta mentione de poteſtate, vel impotentia, ſed abſolutè de actione, vt de reſtituendo, vel ſoluendo debito; & tunc eſt valdè probabile, etiamſi non intercedat culpa, quacunq; ex cauſa non impleatur conditio, in cenſuram reincidi, quia hæc non eſt noua cenſura, ſed eadem moraliter, & ideò non requirit nouam contumaciam, vt ſuprà dicebamus in priori abſolutione ad certum tempus, vel actum. Et alioqui conditio poſita talis eſt, vt ſine culpa omitti poſſit, & B in modo, vel verbis, quibus ponitur, non indicatur reſpectus ad nouam culpam negligentiæ: ergo. Quocirca, licèt ante cenſuram contractam nemo contrahat illam, ſi non ſoluat, eò quòd non poſſit, quantumuis præceptum ſoluendi ſub cenſura latum ſit; tamen poſt contractam cenſuram, licèt ablata ſit ad reincidentiam ſub conditione ſoluendi intra præfixum terminum poteſt quis in illam reincidere non ſoluendo etiam ob impotentiam. Sicut, ſi non fuiſſet abſolutus, in illa permanſiſſet etiamſi factus eſſet impotens ad ſoluendum. Nam tunc perinde ſe habet poſt tranſactum præfixum terminum, ac ſi non fuiſſet abſolutus, quia non fuit abſolutus ſimpliciter, C ſed ad reincidentiam. Atque hoc videtur in rigore verum; niſi oppoſitum aliunde conſtet ex intentione abſoluentis, quæ regulariter non eſt alia, præſertim quando talis abſolutio fit ex conſenſu partis, in cuius præiudicium vergere poſſet. In huiuſmodi ergo euentu, ante lapſum terminum præfixum, recurrendum eſt ad ipſum iudicem, & petenda abſolutio ſimpliciter, vel ſaltem dilatio termini, quam ille tenebitur concedere, ſi ſufficienter probetur impotentia ſoluendi; ſi autem non concedat, recurrendum erit ad ſuperiorem, quia aliàs poterit euitari cenſura, ſicut cenſura ſemel contracta non tollitur ſine abſolutione, etiamſi iniuſtè negetur. 27.

D

SECTIO IX.

Vtrùm, In abſoluendo à cenſura certa aliqua forma ſeruanda ſit.

SIcut cenſura iure Eccleſiaſtico introducta eſt, ita & eius abſolutio; nam oppoſitorū eadem eſt proportio. Vnde ab eodem iure petenda eſt abſoluendi forma, ſicut & ferendi cenſuram. Duo autem poſſunt de hac forma inquiri, ſcilicet, quid pertineat ad ſubſtantiam eius, & quid ad ſolennitatem: & de vtroque breuiter dicendum eſt. 1.

E Circa priorem partem omnes conueniunt, nullam eſſe in iure præſcriptam formam verborum, quæ ſit de ſubſtantia huius formæ. Ita docent Theologi in 4. d. 18. & ſpecialiter Rich. art. 10. q. 5. Syluest. verb. *Abſolutio* 3. n. 2. & Nauarr. de Pœnit. d. 6. cap. 1. in princip. nu. 59. & in comment. de Iubilæo, not. 30. num. 8. & Couar. cap. *Alma*, §. 11. num. 6. & 7. & alij. Nihilominùs tamen iidem autores docent neceſſarium eſſe, hanc abſolutionem fieri aliquo verbo, aut ſigno ſenſibili, quo ſufficienter ſignificetur eum, qui cenſura ligatus erat, ſolui, & liberari ab ea, qualia ſunt hæc, *Abſoluo te, Reconcilio te Eccleſiæ*, vel aliquid ſimile. Quia hæc actio fit inter homines, vnde neceſſe eſt, vt ſenſibili modo fiat, ſicut ſuprà dictum eſt de forma ferendi cenſuram; nam quoad

2. *Nulla eſſe in iure verba præſcripta, quæ ſint de ſubſtātia huius formæ.* Richard. Syluest. Nauarr. Couar.

O hæc

hæc eadem ratio erit de vtraque, vt bene notauit Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 37. Vnde in huiuſmodi forma in primis neceſſarium videtur aliquod verbum quo ille moralis effectus tollendi cenſuram indicetur; ſiue ſit verbum *tollo*, aut *aufero*, ſiue verbum *Benedico*, aut *Rebenedico*, vt aliqui dicunt. Deinde oportet aliquo modo exprimere perſonam, quæ abſoluitur: quia non poteſt aliter ſignificari, intentionem abſoluentis ad illum dirigi, & effectum per illa verba intentum eſſe tollere cenſuram, quæ huic, vel illi inerat, quod neceſſarium eſt ad eius abſolutionem, quia alioqui non ſufficienter ſignificaretur, is, qui abſoluitur, ſicut proportionaliter de cenſura diximus.

3. Vnde conſequenter etiam neceſſaria eſt expreſſio perſonæ abſoluentis; quia, ſi ei, qui anteà ligatus erat, vel etiam ipſi Eccleſiæ non ſignificetur, abſolutionem illam fieri ab eo, qui poteſtatem habet, non ſignificatur ſufficienter, vt vera abſolutio. Hæc autem expreſſio perſonæ abſoluentis non oportet, vt fiat per vocem diſtinctam ab ipſo verbo, quo ſignificatur actus abſoluendi. Nam in ipſo verbo implicitè, & virtute cõtinetur quod ſatis eſt ad ſignificationem ſenſibilem. Etenim in forma baptizandi, & abſoluendi ſacramentaliter hoc ſatis eſt, quantum pertinet ad ſubſtantiam formæ: ergo multò magis in præſenti. Quod maximè verum habet quando hæc abſolutio verbis fit; nam tunc ipſa expreſſio verbi abſoluendi, vel æquiualentis, prolata à tali perſona, in actu exercito ſignificatur, ipſam eſſe quæ abſoluit. Quando verò abſolutio hæc datur per ſolum ſcriptum, tunc neceſſaria eſt clarior expreſſio perſonæ abſoluentis nomine proprio, aut æquiualenti, quia aliàs non ſignificatur actio in particulari, & vt egrediens à tali perſona habente poteſtatem, quod neceſſarium eſt ad valorem abſolutionis.

In forma abſolutionis neceſſarium eſſe expreſſionem perſonæ abſoluentis.

Sitne in abſolutionis forma, neceſſaria determinatio cenſuræ, à qua abſolutio datur.

4. INquiri verò hîc poteſt, an neceſſarium ſit in hac forma addere aliquam determinationem, qua ſignificetur abſolutionem eſſe à cenſura, vel à tali cenſura. Videtur enim hoc eſſe neceſſarium, quia aliàs valde ſuſpenſa, & quaſi æquiuoca relinquitur ſignificatio. In contrarium verò eſt, quia ſufficere videtur intentio abſoluentis ad determinandam ſignificationem illius verbi: nam in ſacramento Confeſſionis id ſufficit, neque eſt de ſubſtantia illius formæ, vt dicatur, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*: ſed ſufficit dicere, *Ego te abſoluo*: ergo etiam in præſenti. Reſpondeo, quando ex forma iudicij, ſeu ex his, quæ proximè antecedunt, conſtat de qua re ſit ſermo; tunc non erit neceſſaria illa determinatio, niſi tale ſit verbum vt ex propria ſignificatione illam requirat, vt v.g. ſi reus petat abſolui ab excommunicatione, ſatis eſt, quòd Iudex reſpondeat: *Ego te abſoluo*: & hoc probat ratio poſteriori loco facta. In abſolutione enim ſacramentali ſemper præcedit peccatorum confeſſio quæ eſt proxima materia illius iudicij, à qua ſignificatio talis formæ determinatur, vt abſolutionem à peccatis ſignificet. Sicut in forma Euchariſtiæ, ex præſentia materiæ determinatur pronomen *Hoc*, vt deſignet, & ſignificet rem contentam ſub ſpeciebus panis. Multò ergo magis in abſolutione à cenſura, ſi ex adiunctis fiat determinatio, ſatis erit. Et ratio à priori eſt, quia tunc illa eſt ſufficiens ſignificatio ſenſibilis, & voluntatis abſoluentis, & effectus. Dixi autem: *Niſi tale ſit verbum, quod ex modo ſignificandi determinationem requirat*: quia oportet, vt verba reddant completum, & integrum ſenſum: poteſt autem tale eſſe verbum, vt abſque adiuncta determinatione nullum completum ſenſum reddere poſſit, vt videtur eſſe verbum *Tollo*, aut *Aufero*. Nam ſi quis dicat: *Ego tollo*, aut *aufero à te*, & nullam determinationem adiungat, nullum ſenſum perfectum reddit. Oportet ergo addere nomen cenſuræ, aut aliud æquiualens, vel certè pronomen aliquod eam deſignans ex adiunctis, ſeu concomitantibus, iuxta ſuperiùs dicta.

Reſolutio.

At verò quando nihil præcedit, ex quo poſſit talis determinatio moraliter fieri, tunc certè videtur neceſſarium addere talem determinationem, vt obiter indicauit Syluester, verbo *Abſolutio*. 2. §. *Quantum eſt*. Vt quando in confeſſione ante abſolutionem ſacramentalem præmittitur abſolutio à cenſuris, ipſo abſoluente nihil petente, nec cogitante de cenſuris: tunc ſi in forma non addatur determinatio, non videtur ſatis ſignificari ſenſibiliter ille effectus, & voluntas Iudicis abſoluentis. Et idem eſt, quando aliquis abſoluitur inuitus, aut nihil petens: atque hoc etiam confirmat vſus Eccleſiæ. Quapropter probabile eſt, tunc eſſe de ſubſtantia addere determinationem aliquam, non quidem per verba ſpecifica, ſed ſaltem per generalia; ita vt ſignificetur ſufficienter, illum eſſe vſum poteſtatis, ad tollendam cenſuram, vel cenſuras, quibus talis perſona ligata eſt. Non eſt tamen hoc ita certum, quin oppoſitum ſit probabile: quod ſentit Vgolinus tab. 1. cap. 23. Vt minimùm tamen res eſt dubia, & ideò in hanc partem ſecuriorem ſemper inclinandum eſt. 5.

Syluest. *Vgolin.*

Num oporteat in abſolutione explicare cauſam cenſuræ.

QVæri verò vlteriùs poteſt, an oporteat in abſolutione explicare cauſam cenſuræ, dicendo v.g. *Ego te abſoluo ab excommunicatione, quam propter talem cauſam incurriſti*. Reſpondeo breuiter, hoc, per ſe loquendo, non eſſe neceſſarium: quia neque aliquo iure cautum eſt, neque ex natura rei oritur talis neceſſitas, cùm voluntas, & intentio abſoluentis cum ipſo effectu tollendi cenſuram ſatis explicetur, etiamſi cauſa cenſuræ non exprimatur. Aliquando verò oportet hanc cauſam exprimere, vt conſtet à qua cenſura pœnitens abſoluatur. Contingit enim aliquem eſſe ligatum pluribus excommunicationibus propter diuerſas cauſas, qui poteſt abſolui ab vna, quamuis non abſoluatur ab aliis: & tunc vt tollatur ambiguitas, oportebit aliquando exprimere cauſam cenſuræ: ſic enim facilè intelligetur ab illa cenſura abſolui, & non ab aliis. Quanquam in eo caſu non ſemper hoc neceſſarium ſit, vel quia ſimul poteſt quis abſolui à multis cenſuris, licèt plures habeat; vel fieri poteſt, vt abſoluens habeat poteſtatem limitatam ad vnam cenſuram, & non poſſit ab aliis abſoluere: tunc enim etiamſi abſolutio ſimpliciter, & ſine expreſſione cauſæ proferatur, ex principio, à quo procedit, ſufficienter intelligitur limitari ad talem effectum. 6.

Itaque in eo caſu, quo aliquis ligatus eſt pluribus cenſuris, primum conſiderare oportet, an abſolutio petatur ab eo, qui poteſt abſoluere ab vna tantùm, vel à pluribus; ſi ab vna tantùm quantumcunque abſolutio ſimpliciter petatur, & concedatur, illa tantùm cenſura tollitur, quæ ſub abſoluentis poteſtatem cadit, quia ex parte cenſurarum non repugnat tolli vnam ſine aliis; quia non habent neceſſariam connexionem, vt rectè notauit D. Thomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. quæſt. 3. & ibi Paludanus, ac cæteri Theologi: ex parte verò potentiæ limitata 7.

D. Thom. *Paludan.*

limitata eſt, vt ſupponimus: & ideò non poteſt abſolutio excedere abſoluentis facultatem.

8. *Abſolutio ſimpliciter petita & cõceſſa à Iudice, qui plures cenſuras tollere poteſt, omnes aufert.*

Si autem abſolutio petatur à Iudice, qui poteſt à pluribus cenſuris abſoluere, tunc vel petitio eſt abſoluta abſque determinatione, vel limitatione determinatæ cauſæ, & abſolutio ſimiliter conceditur; vel petitio eſt limitata ad abſolutionem cenſuræ pro tali delicto contractæ; abſolutio verò ſimpliciter, & indefinitè ſine expreſſione talis cauſæ conceditur, vel è contrario petitio ſit abſoluta, conceſſio verò abſolutionis eſt cum limitatione cauſæ, ſcilicet à cenſura pro tali delicto, vel ob talem cauſam contracta. In primo caſu abſolutio cenſetur eſſe de omnibus cenſuris, quibus petens ligatus eſt, ſiue in forma abſoluendi addatur ſignum diſtributiuum: quod B clarius erit, vt ſi dicat: *Abſoluo te ab omni cenſura*, vel, *ab omni vinculo excommunicationis*: ſiue indefinitè proferatur dicendo, *Ego te abſoluo*, vt expreſsè notauit D. Thomas ſuprà dicens: Quando Iudex poteſt abſoluere ab omnibus cenſuris, ſi abſolutè abſoluat, ab omnibus abſoluere, niſi contrarium exprimatur. Ratio verò eſt multiplex: Prima, quia fauores ampliandi ſunt. Secunda, quia reſponſio, vel conceſſio intelligitur eſſe proportionata interrogationi, ſeu petitioni, qui antem abſolutè petit abſolui, etiamſi non exprimat à multis, vel ab omnibus cenſuris, ſimpliciter petit liberari à vinculis, quibus ligatus eſt. Tertiò, quia aliàs vel irrita, vel inepta eſſet talis abſoluendi forma, quia non eſt ratio cur de vna cenſura intelligatur, magis quàm de alia: & ideò ex vi & proprietate illius verbi, *Abſoluo*, ſi nulla adiungatur limitatio, ſignificatur totalis ſolutio ab omnibus vinculis.

9. *Niſi ad aliquam ſuã intentionem determinet.*

Eſt autem obſeruandum, quamuis hæc vera ſint, quantum eſt ex vi talis formæ abſoluendi; tamen quia efficacia talis formæ ſemper pendet ex intentione abſoluentis, & ideò ſi ipſe intendat illis verbis abſoluere ab vna excommunicatione non ab alijs, quamuis hanc limitationem in ipſis verbis non exprimat, vnam tantùm cenſuram auferet, non alias, quia operatio formæ non poteſt excedere intentionem eius; malè autem faciet, vel diuidendo abſolutionem ſine cauſa vel ſaltem non exprimendo quam cenſuram tollere intendat, vel decipiendo alium, vel perplexum relinquendo. Imò ſi talis Iudex intendat tantùm confuſè, & vagè vnam ex his cenſuris tollere per ſuam abſolutionem, & non determinatè hanc, vel illam deſignet, ſeu intendat, nihil faciet, quia actiones debent eſſe de ſingularibus determinatè; & quia non eſt maior ratio, cur in hoc caſu tollatur vna cenſura, quàm alia; cauſa autem indeterminata, quæ per ſe libera non eſt, nihil operatur, niſi concurrat aliqua alia ad determinationem adiuuans.

10. *Abſolutio petita ad determinatam cenſuram, & ſimpliciter cõceſſa, illam tantùm tollit.*

At verò in ſecundo caſu abſolutio non eſt de omnibus cenſuris, quibus ligatus eſt petens; ſed ab illa tantùm, cuius cauſam ipſe in petione expreſſit, vt colligitur ex capitul. *Cùm pro cauſa*, & cap. *Officij*, de Sententia excommunicationis. Et ratio eſt ſuprà tacta; quia conceſſio accommodatur petitioni: quia ergo petitio limitata eſt, licèt abſolutio videatur ſimpliciter concedi, ex petitione limitatur; & perinde ſe habet, ac ſi in ipſa exprimeretur cauſa cenſuræ, cuius abſolutio conceditur. Nec ſatis erit, quòd is, qui abſolutionem petit, intendat abſolutam liberationem, & abſolutionem ab omnibus cenſuris conſequi, etiamſi vnam tantùm cauſam cenſuræ in ſua petitione exprimat: nam abſolutio non reſpondet intentioni eius, ſed verbis. Et præterea talis petitio in illo ſenſu ſubreptitia eſſet, & deceptionem inuoluens: & ideò prodeſſe non po- A teſt abſolutio ſic ſubrepta, vt dicitur in dicto cap. *Officij*.

11. *Abſolutio ſimpliciter petita, conceſſa autem pro determinata cenſura, illam tantũ aufert.*

Demùm in tertio caſu manifeſtum eſt, abſolutionem eſſe limitatam, & in eo maximè eſſe poteſt neceſſaria expreſſio cauſæ ipſius cenſuræ; quia licèt petitio ſit vniuerſalis, non cogitur Iudex totum concedere, quod poſtulatur: poteſt ergo pro libertate ſua ab vna cenſura abſoluere; & non ab alia; quod maximè facit, quando in ipſa abſolutione declarat ſe abſoluere à cenſura pro tali cauſa contracta: nam illa additio habet vim limitandi abſolutionem ad illam ſolam cenſuram: vnde dubium non eſt, quin de facto tunc ab vna abſoluat, & non ab alijs. An verò iuſtè, & licitè ſic abſoluat, ex circunſtantiis, & rationibus occurrentibus iudicandum eſt: id enim non eſt intrinſecè malum, neque aliquo iure ſimpliciter prohibitum, pendet ergo ex circunſtantiis, & ex cauſis, quæ Iudicem mouent ad ſic abſoluendum. Regulariter enim loquendo, ſi poteſt abſoluere ab omnibus, & ex parte petentis non eſt impedimentum, non eſt abſolutio ita limitanda: ſi verò ex parte petentis eſt impedimentum, & contumacia reſpectu vnius cenſuræ, ſeu cauſæ eius, non debet ab altera abſolui, donec integrè ſatisfaciat, niſi fortaſſis aliqua rationabilis cauſa vrgeat. Quod colligitur ex dicto cap. *Officij*. Et hæc doctrina tota communis eſt, vt colligitur ex Panormitano, & alijs dictis cap. *Cùm pro cauſa*, & *Officij*, & ex Nauarr. in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis, in Gloſſa, vlt. notab. 11. num. 12. & Couarruuias in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 11. num. 12. & 13. Panorm. Nauarr. Couar.

Sitne de ſubſtantia abſolutionis, vt per verbum, vel per ſcripturam proferatur.

12. VLtimò inquiri poteſt circa hanc partem, an ſit de ſubſtantia abſolutionis à cenſura, vt per verba proferatur, ſub verbis autem ſcripturas comprehendimus: nam quoad hoc ſunt eiuſdem rationis, & ſenſibilem habent ſignificationem ad placitum æquè expreſſam. Vnde certum eſt etiam per verba ſcripta poſſe hanc abſolutionem dari: quod maximè obſeruatur circa abſentes, vt ſuprà oſtendimus. Difficultas ergo ſolùm eſt de alijs ſignis, vel nutibus, vel actionibus: & videtur quidem nunquam hoc ſufficere: quia nunquam ſatis expreſsè declarant effectum abſolutionis, & intentionem abſoluentis. Et confirmatur, quia aliàs Epiſcopus communicando cum excommunicato, illum cenſeretur ab excommunicatione abſoluere: quia, exceptis verbis, nullum maius ſignum abſolutionis poteſt erga illum exhibere: conſequens autem eſt falſum, vt conſtat ex Clementina vlt. de Sentent. excommunicat. vbi etiam de Summo Pontifice dicitur, quòd licèt ſcienter participet excommunicato, per hoc ipſum abſoluere non cenſetur, niſi aliter exprimat ſe velle id facere: ergo multò minùs id dici poterit de inferioribus Epiſcopis: Quod etiam colligitur ex cap. *Cùm deſideres*, de Sententia excommunicationis. *Ratio dubitandi.*

13. *Reſolutio quoad inferiores Prælatos.*

Reſpondetur breuiter, aliud eſſe loqui de ordinario iure, aut de Eccleſiæ ſtatuto, aliud de neceſſitate ſimpliciter, ſeu de abſoluta potentia Summi Pontificis. Priori modo dicendum eſt, hanc abſolutionem non ſufficienter concedi per actiones aliquas ab eo factas, qui aliàs poteſt abſoluere, etiamſi alioqui tales actiones videantur repugnantes cum cenſura. Hoc planè conuincunt decreta adducta, & cap. *Si aliquando*, de Sententia excommunicat. Et ratio eſt, quia illud ſignum eſt valdè incertum, imò per ſe non eſt ſignum, ſed aliud factum, vel opus; & ideò

ideò meritò iure poſitiuo declaratum eſt, vt ad abſoluendum à cenſura non ſufficiat. Quod adeò verum eſt in inferioribus Epiſcopis, vel Prælatis, vt quamuis declarent ſe velle tali facto, vel communicatione abſoluere nihil efficient, vt notauit Gloſſa in
Gloſſa. dicta Clementina vlt. verbo *Velle*, & in dicto ca. *Cùm deſideres*, quia tenentur Epiſcopi, & omnes inferiores Prælati formam communis iuris ſeruare, nec poteſtatem habent immutandi illam.

14. *Quid de Pontifice Summo.* Quod ſecùs eſt in Romano Pontifice, & ideò de illo ſpecialiter dicitur in dicta Clementina vltima; quòd ſi declaret ſe velle ſuo facto, aut communicatione abſoluere, factum tenet: habet enim ſupremam poteſtatem ad tollendam cenſuram independenter à iure poſitiuo; & ideò ſi abſolutè velit ea poteſtate vti non ſeruata forma iuris, effectum intentum operatur. Ex quo etiam fit, vt ſi ſolis nutibus, vel vnico verbo Pontifex ſatis declaret ſe velle abſoluere, factum tenet, vt, v.g. ſi interrogatus, an velit me eſſe abſolutum à cenſura, ſolo motu capitis annuat, pro abſolutione valebit. Idemque eſt, ſi poſt oblatam petitionem abſolutionis vno verbo reſpondeat, Fiat, vel, Contentus ſum; dummodò petitio ex modo, quo proponitur, non reſpiciat futurum, ſed contineat petitionem abſolutionis ſtatim obtinendæ; ita vt ex antecedentibus, & conſequentibus ſatis conſtet, illo nutu, aut verbo ſignificari voluntatem Pontificis eſſe abſoluendi ex tunc. Quod colligitur ex
Rebuff. his, quæ tradit Rebuffus in Praxi Beneficiali, verbo *Datum*, num. 26. Quæ tamen ſigna in inferioribus Prælatis vel ſufficientia non ſunt, vel certè valdè dubia, & ideò illis vtendum non eſt; ſed per expreſſa, ac formalia verba abſolutio eſt tribuenda. Et hactenus de ſubſtantia huius formæ.

SECTIO X.

Quæ ſolennitas ſeruanda ſit in abſolutione à cenſura.

1. TRIA in hac forma abſoluendi poſſumus diſtinguere, quæ ſuperiùs in forma ferendi excommunicationem diſtinximus, ſcilicet ea, quæ antecedunt abſolutionem, & quæ comitantur, & quæ ſubſequuntur: de quibus hìc pauca dicemus, tum quia de hac re pauca ſunt in iure inſtituta, tum etiam quia ea, quæ inſtituta ſunt, magis pertinent ad ſingulas cenſuras in particulari; & ideò ibi latiùs ea exponemus.

2. *De ſolennitate abſolutione antecedente.* Abſolutionem ergo antecedere in primis debet petitio abſolutionis, non quia hoc ſit de ſubſtantia, vt ſuprà oſtenſum eſt; ſed quia ad conuenientem, debitumque modum abſoluendi ita expedit. Sumiturque ex cap. *Per ſuas*, de Senten. excommunic. in illis verbis: *Niſi gratiam abſolutionis imploret non debet audiri; ne ſententiam Eccleſiaſticam contemnere videatur.* Et in cap. *Significaſti*, de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, ibi, *Si petierit*, & ſimilia verba ſunt frequentia in iure. Ratio verò eſt, quia dum quis non petit abſolutionem, non exhibet ſufficiens ſignum obediendi, & recedendi à ſua contumacia: quod tamen, per ſe loquendo, neceſſarium eſt, cùm is ſit finis cenſuræ Dico autem, *per ſe loquendo*, quia vbi propter moram timetur aliquod periculum, vel alia ratio vrgens occurrit, poteſt aliquando hæc abſolutio dari, licèt non præceſſerit petitio, vt ſuprà declaratum eſt. Item quando abſolutio non datur ſimpliciter, ſed tantùm ad aliquem actum, vt ad collationem beneficij, vel ad teſtimonium ferendum, vel ad aliud ſimile, tunc faciliùs ſolet abſolutio hæc dari ſine petitione præuia: quia cùm cenſura ſimpliciter non tollatur, ſed ſtatim redeat, ceſſat ratio adducta.

Quid autem ſeruandum ſit in huiuſmodi petitione in ordine ad forum externum, quando in illo fit; 3. Vgolin.
ad nos non pertinet; ſed videri poteſt Vgolinus tab. Couarr.
1. cap. 19. §. 3. vbi quæſtiones alias de hac re ad illud forum pertinentes tractat: & Couarruuias in capit. *Alma*, 1. part. §. 12. In foro autem interiori, ſeu pœnitentiæ nulla ſpecialis circunſtantia requiritur, ſed ſolùm vt petens exhibeat ſufficientia ſigna obedientiæ ad Eccleſiam. An verò neceſſe ſit, vt petat in confeſſione, vel in ordine ad illam, iam ſuprà tactum eſt: nam, per ſe loquendo, & ex vi cenſuræ id neceſſarium non eſt, quia poteſt cenſura tolli, etiamſi non auferatur culpa. Ex parte verò abſoluentis, ſi poteſtas ſit ei cum ea limitatione conceſſa, poterit eſſe neceſſarium, ſufficit tamen, vt implicitè petatur, poſtulando abſolutionem à peccatis. Denique ſæpe etiam neceſſe eſt, vt antecedat ſatisfactio partis læſæ, ſi fieri poſſit, vel cautio ſufficiens, ſi non poſſit: hoc enim pertinet ad iuſtitiam abſolutionis, non verò ad ſubſtantiam eius, per ſe loquendo, id eſt, niſi poteſtas abſolutionis ſit cum ea limitatione data, vt ſuperiùs latè declaratum eſt.

De ſolennitate, quæ comitatur, ſeu proximè antè abſolutionem fit, nihil poteſt in commune dici, quia 4. *De ſolennitate concomitante.*
nullæ cæremoniæ circa hoc præceptæ ſunt in iure, quæ communes ſint omnibus cenſuris, quæ vero ad ſingulas pertineant, ſuis locis dicemus. Hîc ſolùm adnotare poſſumus, in huiuſmodi abſolutionis modo maximè ſeruandam eſſe conſuetudinem receptam, & probatam: nam multæ ex antiquis cæremonijs in diſſuetudinem abierunt. Item etiam quando commodè ſeruari non poteſt aliqua cęremonia, ſine peccato prætermittitur, vt notauit Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 9. agens de cæremoniis ſeruandis in abſoluendo ab excommunicatione, iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sent. excomm. de quibus infrà ſuo loco. Denique vt ibidem Nauarrus aduertit, quando hæc Nauarr.
abſolutio conceditur in foro pœnitentiæ per priuilegia Mendicantibus conceſſa, & alia ſimilia, tunc non oportet ſeruare alias cæremonias præter eas, quæ ad Sacramentum pœnitentiæ ſufficiunt. Et ita habet vſus.

Denique poſt abſolutionem ſolùm poteſt eſſe neceſſaria illius denunciatio, ſeu publicatio pro- 5. *De ſolennitate conſequente.*
portionata cenſuræ, quia aliàs non poterit abſolutio reſpectu aliorum habere effectum intentum, niſi æquè de illa conſtet, ac de cenſura priùs conſtitit: ſi ergo cenſura fuit publica, abſolutio etiam eſſe debet publica: ſi verò fuit occulta, ſatis erit occulta abſolutio. De qua re nihil addendum occurrit in ordine ad forum conſcientiæ, præter ea, quæ in ſuperioribus tacta ſunt. Quædam verò, quæ ad forum externum pertinent, videri poſſunt in Vgolino, tab. 1. Vgolin.
cap. 24. vbi ſpecialiter tractat, quando hæc abſolutio datur in foro confeſſionis, quanta fides adhibenda ſit Confeſſario affirmanti talem perſonam abſoluiſſe. De qua re iam diximus in ſectione ſecunda: & ideò de cenſura in genere hæc ſufficiunt: ad ſpecies ſingulas deſcendamus.

*

DISPV

DISPVTATIO VIII. QVÆ EST PRIMA DE EXCOMMVNICATIONE.

DE EXCOMMVNICATIONE SECVNDVM SE.

POſtquam dictum eſt de cenſuris in genere, deſcendendum eſt ad ſingulas ſpecies cenſurarum, inter quas precipua eſt excommunicatio, & vſu frequentior, & in materia copioſior, ac difficilior: & ideò de illa primo loco dicendum eſt, ſeruando eundem ordinem, quem in ſuperiori tractatu de cenſuris in communi tenuimus, quamuis multa capita, ſeu principia, quæ aut nihil ſpeciale in excommunicatione habent; aut ſi quid habẽt, facilè ex rationibus communibus intelligitur; aut omitti poterunt, aut faciliùs expediri. Et ob hanc cauſam nihil hîc dicemus de poteſtate excommunicandi, nec de quæſtione: an ſit excommunicatio, vel quo iure introducta ſit, diuino vel humano: nam eadem proportione, qua de cenſura in communi definiendæ ſunt. Poteſtas enim, quam oſtendimus eſſe in Eccleſia ad ferendas cenſuras, eadem eſt poteſtas excommunicandi: imò in hoc actu præcipuè exercetur, vt ex Matth. 18. & 1. ad Corinth. 5. & traditione Eccleſiæ colligitur. Vnde etiam ſatis conſtat excommunicationem eſſe, ita tamen, vt licèt poteſtas ad illam ferendam ex iure diuino ſit, illius verò inſtitutio iure Eccleſiaſtico ſit introducta. Solùm ergo in præſenti diſputatione eſt breuiter explicandum, quid, & quotuplex ſit excommunicatio, vt poſteà in effectibus eius declarandis (quod in hac materia præcipuum eſt) diutiùs immoremur. Tractant autem de hac materia Theologi in 4. diſt. 18. & aliqui in 2. 2. Alenſis 4. part. quæſt. 18. aliàs 22. Antoninus 3. part. ti. 24. & 25. Summiſtæ, præſertim Caietanus, verb. *Excommunicatio*, & Nauarrus c. 27. & Adrianus in 4. in materia de clauib. Caiet. etiam tom. 1. Opuſc. tract. 19. Et iuris Pontificij Doctores in titulis de Sentent. excom. & in decretis 11. q. 3. & tota cauſa 24. & præſertim Couarruuias in c. *Alma mater.* Multi etiam recentiores varios tractatus de his cẽſuris ſcripſerunt: præſertim Vgolinus iuſto, & erudito volumine.

Matt. 18. 1. Corint. 5.

A

SECTIO I.

Quid ſit excommunicatio,

1. *Excommunicationis definitio.*

VArie definitur ab authoribus; tamen ſuppoſitis, quæ diximus de cenſura in communi, facilè hoc modo deſcribitur: *Excommunicatio eſt cenſura, qua quiſpiam ſeparatur ab Eccleſiaſtica communione fidelium.* Quæ definitio in ipſo nomine excommunicationis indicatur: nã *excommunicatus* perinde dictus eſt, atque extra communionem factus. Et fundamentum habet in verbis Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*, id eſt, ab Eccleſia ſegregatus. Et declaratur breuiter, explicando ſingulas particulas: nam *cenſura* ponitur loco generis, ſub quo per ſe notum eſt, excommunicationem contineri, vt conſtat ex cap. *Quærenti*, de Verbor. ſignific. & ex communi ſenſu Eccleſiæ, & ex dictis ſuprà de diuiſione cenſuræ in tres ſpecies, quarum potiſſima eſt excommunicatio.

Matt. 18. B

Cap. Quærenti. de verbor. ſignificat.

2. Reliqua autem pars ponitur ad diſtinguendam hanc cenſuram a ſuſpenſione, & interdicto: nam ab irregularitate, & alijs Eccleſiaſticis inhabilitatibus, aut pœnis, per ipſum genus cenſuræ ſeparatur, ab illis verò per prædictam differentiam: quia nec ſuſpenſio, neque interdictum formaliter, ac per ſe priuant communicatione; ſed ſuſpenſio priuat Eccleaſiſtico miniſterio: interdictum verò ſolùm diuinis rebus, vel officiis, vt ſic, vt in ſuis locis videbimus. Vbi autem nos dicimus: *qua quiſpiam*, &c. aliqui addunt, *Chriſtianus, aut baptizatus*. Sed licèt ſit verum ſolos baptizatos poſſe excommunicari, tamen non oportet id ponere in hac definitione, tum quia id pertinet ad genus cenſuræ: nulla enim cenſura ferri poteſt in non baptizatum: tum etiam quia excommunicatio etiam ferri poteſt tantùm in ſubdítos: imò ideò fertur tantùm in baptizatos, quia illi ſoli directè ſubiiciuntur ſpirituali Eccleſiæ poteſtati; & tamen non propterea neceſſe eſt in definitione ponere, eum, qui excommunicatur, debere eſſe ſubditum, quia non omnes quæſtiones ſunt in definitione inculcandæ. Denique cùm dicitur, aliquem ſeparari per excommunicationem à communione fidelium, ſupponitur, ſecluſa excommunicatione, eum eſſe, vel habere proximam aptitudinem, & ius ad communionem fidelium; & conſequenter eſſe baptizatum: nam hæc poteſtas, ſeu ius communicationis per baptiſmum, ſeu characterem baptiſmalem comparatur.

C

D

3. *Exponitur & comprobatur definitio.*

Hinc verò inferunt aliqui, non fuiſſe dicendum in definitione per excommunicationem priuari hominem à *communione fidelium*, ſed *vſu communionis*: quia per excommunicationem non adimitur nobis

nobis habilitas, & potentia vtendi communione Eccleſiæ, quia non tollitur character baptiſmalis, in quo illa habilitas conſiſtit, propter quod Sacramenta ab excommunicato ſuſcepta valida ſunt: ergo excommunicatio non ſimpliciter priuat communione, ſed vſu communionis. Sed hoc nihil habet ponderis: nam cùm excommunicatio dicitur priuare communione, ex vi verborum non ſignificatur priuare habilitate, vel potentia radicali (vt ſic dicam) ad huiuſmodi communionem, ſed ſolùm actuali communicatione, vt ex proprietate ipſorum verborum conſtat; nam *Communio*, actum ſignificat: & ideò nihil refert communionem, vel vſum communionis dicere. Addo verò vlteriùs (vt conuenienter explicetur, & intelligatur definitio) excommunicationis cenſuram non priuare ſolùm actu, ſed iure etiam communicandi, non quidem iure illo merè paſſiuo, & quaſi fundamentali, quod conſiſtit in charactere baptiſmali, ſed iure proximo, & morali, quod fidelis habet ad eiuſmodi communionem, vt licitè, & honeſtè illa fruatur, quandiu prohibitus non eſt, & ideò licèt ex vi huius cenſuræ non reddatur ita inhabilis ad Sacramenta, vt ab eo ſuſcepta nulla ſint, loquendo præcisè ex vi cenſuræ; tamen redditur moraliter inhabilis ad licitam, & decentem participationem Sacramentorum. Hoc ergo ſenſu dicitur fidelis priuari per hanc cenſuram communione Eccleſiaſtica, non tam facto, quàm iure. Optimè ergo per illam particulam vis huius cenſuræ declaratur. Et eiſdem ferè verbis habetur apud Auguſtinum ſerm. 68. de verb. Apoſtoli, cap. *Omnis Chriſtianus*, 11. qu. 3. Vbi dicitur Chriſtianum per excommunicationem ab Eccleſiaſtica communione remoueri. Et ſimilibus verbis vtuntur iura, cùm hanc cenſuram imponunt, ſcilicet *Communione priuetur*, aut *priuatus ſit*, vt in canonibus Apoſtolorum ſæpiùs legimus, in quibus verbum Græcum eſt, ἀφορίζω, id eſt, *ſeparo*, ſeu *elimino*, quo verbo vtitur Concilium Arauſicanum in cap. *Canonica*, 11. quæſt. 3. dicens: *A gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus*. Vnde in Patribus ſæpe legimus per excommunicationem abſcindi, vel ſegregari hominem ab Eccleſia, vt latè refert Bellarminus lib. 3. de Eccleſ. milit. cap. 6. Quod quomodo intelligendum ſit, non hoc loco, ſed in materia de Fide explicandum eſt. Nunc ſatis ſit dicere, non ita eiici fidelem ab Eccleſia per excommunicationem, quin ille maneat ſubiectus ratione characteris, & vnitus per fidem, ſi alioqui illam non amittit, ſed ſolùm quia priuatur dicto iure morali ad vtendum Eccleſiaſtica communicatione, & participatione.

Auguſt. Concil. Arauſic. Bellarm.

Quomodo excommunicationi minori definitio conueniat.

4. DIcet aliquis, iuxta hanc interpretationem, definitionem prædictam non conuenire excommunicationi in genere, ſed tantùm excommunicationi maiori; quia hæc ſolùm eſt, quæ priuat ſimpliciter communicatione Eccleſiaſtica. Conſequens autem repugnat bonitati definitionis, quæ debet conuerti cum definito: hìc autem generatim de excommunicatione tractamus. Propter hoc fortaſsè Soto diſt. 22 quæſt. 1. art. 1. non indefinitè, ſed addendo particulare ſignum, dixit, excommunicationem eſſe cenſuram, quæ priuat *aliqua communione Eccleſiaſtica*. Quæ definitio videtur aliquibus in contrarium extremum declinare, & ſoli excommunicationi minori conuenire, quia maior non aliqua, ſed omni communione priuat. Veruntamen non ita eſt: nam quæ priuat omni, priuat etiam aliqua à fortiori: non eſt enim ſenſus limitans, ſeu excludens, quin poſſit excommunicatio priuare omni Eccleſiaſtica communione, ſed ſenſus eſt de ratione excommunicationis, vt ſic ſolùm eſſe, vt priuet aliqua, ſiue priuet etiam omni, ſiue non: & ita in re eadem eſt definitio cum tradita à nobis, ad tollendam verò illam æquiuocationem abſtulimus illud particulare ſignum, & indefinitè locuti ſumus. Et eadem ratione abſtulimus ſignum diſtributiuum: quod Hoſtienſis, Gofredus, & alij Summiſtæ frequenter addunt, dicentes, excommunicationem eſſe ſeparationem *à qualibet* licita communicatione. Quam definitionem reprehendit Abbas in rubric. de Sentent. excommunic. Et meritò, quia ſi illa diſtributio, *à qualibet*, intelligatur copulatiuè, id eſt, ab omni, hoc non eſt de ratione excommunicationis vt ſic: ſi verò intelligatur diſiunctiuè, id eſt, cuiuſlibet communicationis, ſiue huius, ſiue alterius ſeparationem ſufficere ad rationem cenſuræ, ſic quidem poſſet reuocari ad legitimum ſenſum; verba tamen ſunt valde ambigua. Et præterea, cùm ibi non fiat mentio de genere cenſuræ, nec de Eccleſiaſtica communicatione, facilè poſſet tota illa deſcriptio ad alias prohibitiones humanas, vel ciuiles, quæ excommunicationes non ſunt, extendi.

Soto. Hoſtien. Gofred. Abbas.

5. Ipſe verò Panormitanus, vt expreſſiùs declararet ſub ea definitione comprehendi vtramque excommunicationem, maiorem, & minorem; addit, excommunicationem priuare quandoque communicatione Sacramentorum, & conſortio hominum: nam illud primum commune eſt vtrique excommunicationi: hoc autem ſecundum proprium eſt maioris: & ideò dixit, quandoque fieri, quia non per omnem, ſed per aliquam excommunicationem id fit. Sed impropriè ſatis addita eſt illa particula, præſertim copulatiuè: nam vt definitio conuertatur cum definito, neceſſarium erit, vt vtraque pars illius copulatiuæ conueniat omni excommunicationi: quod non ita eſt, nam excommunicatio minor per ſe nunquam ſeparat à communicatione hominum: excommunicatio autem maior non quandoque ſeparat, ſed ſemper. Quod ſi dicatur illud *quandoque*, non ſumi in rigore pro aduerbio temporis, nec referri ad ſpeciem excommunicationis; ſed ad genus ipſum, quod quandoque, id eſt, contractum ad aliquam ſpeciem ſuam, priuat illa communicatione hominum: ſic in definitione generis ponitur id, quod eſt proprium alicuius ſpeciei, & ſimul cum definitione indicatur diuiſio: quod neceſſarium non eſt. Sic etiam non oportet in definitione addere *à iure*, vel *ab homine*: quod idem Panormitanus addit; quia hoc potiùs pertinet ad diuiſionem, & ad cauſas extrinſecas talis cẽſuræ, quàm ad communem rationem eius. Item altera particula, quam ponit Abbas, ſcilicet *priuare Sacramentorum participatione*, licèt de facto communis ſit omni excommunicationi: tamen de ſe particularis eſt, quatenùs dicit priuationem particularis cuiuſdam communicationis. Vnde ſimpliciter non repugnaret dari excommunicationem, quæ priuaret aliqua alia communicatione Eccleſiaſtica, & non Sacramentorum participatione, vt ex ijs, quæ in ſequenti ſectione dicemus, magis conſtabit.

Panormitani definitio. *Reiicitur.*

6. Sufficiens ergo eſt definitio data, & quamlibet excommunicationem ſub ſe comprehendit: nam cùm dicitur excommunicationis cenſura ſeparare ab Eccleſiaſtica communicatione, abſtractè id ſumitur, ſiue illa communicatio, qua priuat, magna ſit, ſiue parua, ſiue totalis; ſiue partialis, dummodo huiuſmodi communicatio Eccleſiaſtica ſit, & talis, vt ſub Eccleſiæ prohibitionem cadere poſſit. Quod

Sufficientia definitionis datæ oſtenditur.

Communicatio Eccleſiaſtica quæ, & quotuplex. Quod vt magis declaretur, diſtinguenda eſt multiplex communicatio, quæ inter fideles inueniri poteſt. Vna eſt purè ciuilis, & politica, quæ conſiſtit in iis externis actionibus, quæ ad humanam ſocietatem pertinent, vt eſt confabulatio, mutua ſalutatio, communis menſa, & huiuſmodi. Alia eſt ſpiritualis, ſeu ſacra communicatio, quæ vlteriùs ſubdiſtingui poteſt, nam vna eſt exterior, alia merè interior, alia veluti miſta, id eſt fundata quidem in operibus exterioribus; habens tamen interiorem effectum, & in eo communicationem inter fideles. In primo ordine eſt participatio eorundem Sacramentorum, vſus eiuſdem ſacrificij, & communicatio in aliis officiis, & rebus ſacris, non conſiderando fructum internum, qui ex eis prouenit, ſed ſolam illam externam communicationem. In ſecundo ordine eſt communicatio in gratia, & charitate, & fide, per quam fideles inter ſe, & cum Chriſto myſticè copulantur, vt ſumitur ex Paulo ad Epheſ. 4. & 1. ad Corinth. 12. ratione cuius vnionis ſibi inuicem aliquo modo communicant merita, non quoad præmium eſſentiale, & de condigno, ſed quoad impetrandum à Deo ſpecialia beneficia, & peculiarem protectionem, ac prouidentiam. Quomodo dicitur Pſalm. 118. *particeps ego ſum omnium timentium te*: iuxta probabilem expoſitionem, de qua ſuperiùs in materia de ſuffragiis. Et eodem modo Gen. 18. dicebat Dominus ad Abraham, propter decem iuſtos, ſi in Sodomis inuenirentur, non deleturum ciuitatem. Et ad hoc membrum ſpectat, quòd vnus iuſtus poteſt communicare aliis ſuas ſatisfactiones proprias, & priuatas, etiam merè internas. In tertio ordine conſtituo participationem communium Eccleſiæ ſuffragiorum, quorum effectus interior & ſpiritualis eſt, vt v. g. remiſſio alicuius pœnæ per applicationem communium Eccleſiæ ſatisfactionum, vel applicatio communium Eccleſiæ orationum ad impetrandum à Deo aliquod beneficium, vel ſpirituale, vel etiam temporale. Dico autem hanc communicationem eſſe miſtam ex interna, & externa; & hunc effectum, quantumuis internum, fundari in aliqua exteriori communicatione; quia cùm Eccleſia viſibilis ſit, ſemper requirit aliquam actionem externam, & ſenſibilem, vt eſt oratio, vel quælibet alia pia actio, quæ totius Eccleſiæ nomine fieri intelligatur. Et ſimiliter applicatio communium ſatisfactionum Eccleſiæ, quæ maximè fit per indulgentias, ſemper requirit aliquam actionem, ſeu moralem influxum externum, & ſenſibilem.

Eph. 4. 1. Corin. 12. Pſalm. 118. Geneſ. 18.

7. *Qua communicatione priuet excommunicatio ſecundùm ſe.* Excommunicatio ergo per ſe non priuat illa ſecunda communicatione merè interna, quæ ſpectat veluti ad ſubſtantiam, & fundamentum ſpiritualis vitæ; quia Eccleſia neque vult, neque poteſt priuare membra ſua internis virtutibus ſpiritualibus, quæ non poſſunt à nolentibus perdi, vt ad hoc propoſitum notauit D. Thomas in 4 diſt. 18. quæſt. 2. artic. 5. quæſt. 2. ad 1. Vnde excommunicatio ſupponit quidem aliquando carentiam huius communicationis ratione culpæ, propter quam fertur: ipſa tamen illam communicationem non aufert; imò neque etiam impedit, quominùs is, qui excommunicatione ligatus eſt, poſſit ad prædictam communicationem redire, etiamſi ab excommunicatione non abſoluatur, quia poteſt per contritionem ad gratiam redire. Et propter hanc cauſam aliqui addendum putant prædictæ definitioni, excommunicationem priuare Eccleſiaſtica communicatione externa, vt hæc interna excludatur. Ego verò illam particulam omittendam cenſui, ne æquiuocationem pareret, quia etiam communicatio in ſuffragiis Eccleſiæ, & in fructu eorum, interior dici poteſt. Et prætereà non eſt illa particula neceſſaria, quia cùm dicitur excommunicatio priuare Eccleſiaſtica communicatione, neceſſariò intelligendum eſt de communicatione, quæ ex voluntate Eccleſiæ pendet, & in quam ipſa poſſit ius, vel poteſtatem habere; quæ propterea humana etiam communicatio, licèt Eccleſiaſtica, dici poteſt: nam illa prior quodam modo diuina eſt. Et ob hanc cauſam inter alias peccatum mortale non poteſt dici excommunicatio, eò quòd per ſe prædicta ſola communicatione interna priuet, etiamſi Gabriel diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. & alij interdum ita loquantur. Adde quòd nec peccatum cenſura eſt Eccleſiaſtica, nec cenſura habet rationem culpæ, ſed tantùm pœnæ. Nomine ergo communicationis Eccleſiaſticæ comprehenduntur alia duo membra, quæ ſub aliis duobus contineri ſolent: nam hæc communicatio alia dicitur eſſe in ſacris, quæ partim externa, partim interna eſt: alia dicitur ciuilis, ſeu humana, quæ omninò eſt externa; & licèt de ſe communis ſit omnibus hominibus, quatenùs tamen inter fideles, & Chriſtianos verſatur, & ad ſpiritualem finem ordinari poteſt, tam ipſa, quàm eius carentia ſub Eccleſiaſtica communione comprehenditur. Sic ergo omnis excommunicatio priuat huiuſmodi communicatione Eccleſiaſtica, vel omninò, vel ex parte.

D. Thom. Gabr.

SECTIO II.

Vtrùm excommunicatio in maiorem, & minorem rectè diuidatur.

Explicandvm iam eſt, quotuplex ſit hæc cenſura. Supponimus autem hîc habere locum diuiſiones ferè omnes ſuprà datas de cenſura in communi: quædam enim eſt excommunicatio à iure, alia ab homine: quæ interdum fertur per generalem ſententiam, interdum per particularem; & ſæpe iuſta eſt, aliquando verò iniuſta, quæ interdum valida eſt, & aliquando nulla. Quæ omnia, ſicut in cenſura in communi explicata ſunt, ita ſunt ad excommunicationem applicanda, quia eandem proportionem ſeruant; neque aliquid addendum occurrit præter ea, quæ de effectibus dicemus. Solùm ergo tractanda eſt in præſenti diuiſio propoſita, quæ communis eſt Doctorum omnium, & fundamentum in iure habet. Nam in illo ſæpe fit mentio excommunicationis, qua ſeparatur homo à gremio Eccleſiæ, vt in cap. *de Presbyt.* 17. quæſt. 4. & aliis infrà citandis. Et hæc eſt excommunicatio maior. At in cap. vnico de cleric. excomm. miniſtr. fit expreſſa mentio excommunicationis minoris, & conſequenter indicatur etiam maior: quia minor non dicitur, niſi comparatione maioris, quæ etiam ibidem nomine anathematis ſignificatur, vt ſtatim dicam. Vtrumque autem membrum huius diuiſionis definiri videtur in cap. penult. de Sent. excommunic. *Excommunicatio maior eſt* (dicitur ibi) *quæ à communione fidelium ſeparat: minor, quæ à perceptione ſacramentorum.* In vtraque autem definitione ſubintelligitur excommunicatio loco generis proximi; vt per ſe notum eſt. In priori verò, cùm loco differentiæ dicitur, *quæ à communione fidelium ſeparat*, illa indefinita locutio nõ eſt abſtractè ſumenda, ſicut in præcedente ſectione dicebamus, ſed diſtributiuè, ſeu totaliter, & omninò iuxta illud axioma, quod in materia doctrinali indefinita ſæpè æquiualet vniuerſali, quod in illo loco neceſſarium eſt, quia in hoc conſummatur tota ratio excommunicationis maioris: quòd ſimpliciter priuet omni Eccleſiaſtica communione, tam ſacra, quàm ciuili ſeu humana, quatenùs ab Eccleſiæ poteſtate & volun

1. *Cap. de Presbyt. 17. qu. 4. Cap. vnico de Cleric. excõm. miniſtr.*

C. penul. de Sent. excomm.

voluntate pendet, iuxta explicationem datam in ſectione præcedente. In altera verò definitione additur loco differentiæ conſtituentis excommunicationem minorem; quòd non priuet abſolutè nota communicatione fidelium, ſed ex parte, ſcilicet quoad *paſſiuum vſum ſacramentorum.*

Ratio maioris excommunicationis ſpeciatim declaratur.

2. *Ratio dubitandi.* VT autem hæc diuiſio magis explicetur, nonnullæ difficultates, quæ ex dictis definitionibus oriuntur, tum circa ſingula membra, tum etiam circa totam diuiſionem proponendæ ſunt. Prima difficultas eſt circa definitionem excommunicationis maioris; nam ſequitur illam ſemper eſſe maximam, ita vt in ea non ſint gradus, neque poſſit in Eccleſia eſſe aliqua excommunicatio maxima excedens illam, quæ communiter maior dicitur: conſequens eſt falſum: ergo. Sequela patet, quia illa eſt ſumma priuatio, vel ſeparatio, quæ omni Eccleſiaſtica communicatione priuat. Minor probatur, nam quantum ex canonibus Eccleſiaſticis colligi poteſt, *Anathema* eſt quædam cenſura excommunicationis maxima in eo genere, & excedens excommunicationem maiorem. *C. vlt. 3. q. 4.* Quod patet primò ex capit. vltim. 3. quæſt. 4. vbi de Engeltruda dicitur, non ſolùm excommunicatione, quæ à fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore recidit, crebrò percuſſam eſſe. *Con. Meldenſ. c. 56. cap. Nemo Epiſcoporum 11. qu. 1.* Et ſimiliter in capit. *Nemo Epiſcoporum,* 11. quæſt. 3. diſtinguitur priuatio communionis Eccleſiaſticæ ab anathemate: & ideò, licèt Epiſcopus poſſit priuare communione Eccleſiaſtica ob ſufficientem cauſam à ſe cognitam, *non tamen ſub anathemate*, vt ibi dicitur, *ſine conſcientia Archiepiſcopi,* aut *Coëpiſcoporum: quia anathema eſt æternæ mortis damnatio: & non niſi pro mortali debet imponi crimine: & illi, qui aliter non potuerit corrigi*, & clariùs in capite *Cùm non ab homine,* de Iudiciis. *C. Cum nõ ab homine, ab Iudic.* Nam de clerico homicida ait Cœleſtin. Papa, *Deponendus eſt: qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet: deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri.* Vbi in ſecunda pœna apertè loquitur de excommunicatione maiori, vt patet, tum ex abſoluta appellatione, vt infrà videbimus, tum ex grauitate cauſæ, ſeu delicti, tum etiam, quia ſubiungitur poſt depoſitionem, quæ grauiſſima pœna eſt: & tamen tertio loco additur anathema tanquam cenſura grauior. Idem poteſt colligi ex Concilio Trident. ſeſſ. 13. *Conc. Trid.* Vbi anathema fertur in eum, qui negauerit aliquam ex veritatibus fidei, ibi definitis ad myſterium Euchariſtiæ pertinentibus: in canone verò vndecimo, cùm docuiſſet Concilium, poſt conſcientiam peccati mortalis, non obſtante contritione, præmittendam eſſe confeſſionem ante communionem: quia id non definiebat tanquam de fide, ſubdit, *Si quis autem contrarium docere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.* Vbi ſine vlla dubitatione loquitur de excommunicatione maiori, & tamen ſignificat eſſe aliquid minus, quàm anathema.

3. *Vna tantũ eſt ſpecies maioris excomm.* Nihilominùs ad hanc difficultatem dicendum eſt rectè definitam eſſe excommunicationem maiorem, & ex ea definitione optimè colligi ſubſtantialiter, ſeu eſſentialiter vnam tantùm eſſe ſpeciem huius excommunicationis, quia in eo genere continet maximam priuationem: &, cùm peruenitur ad maximum terminum, non poteſt in eo eſſe ſubſtantialis varietas, vt rectè argumentum probat, ſicut ſub genere animalis maxima, ſeu perfectiſſima ſpecies vna tantùm eſt.

4. Deinde concedendum eſt, nomine anathematis iuxta Eccleſiæ vſum ſignificari cenſuram excommunicationis. *Quid ſit anathema.* Circa quam vocem aduertendum eſt propriam eſſe Hebræorum, & ab eis fuiſſe deriuatam, vt obſeruat Hieronymus ad Galat. 1. *Hieron.* Videtur autem illa vox eſſe æquiuoca, vt ſignificarunt Auguſtinus lib. 4. quæſt. in Num. cap. 40. & 41. *Auguſt.* Chryſoſt. ſerm. de anathem. tom. 5. *Chryſoſt.* & Iuſtinus Martyr quæſt. 121. *Iuſtin.* vbi ſic ait, *Anathema dicitur id quod reconditum, & ſecretum eſt Deo, nec iam ad communem vſum ſumitur: aut quod vitij, culpæque cauſa à Deo abalienatum eſt.* In priori ſignificatione ſumitur apud Septuaginta Numer. 18. nam, vbi vulgata legit, *Omne quod ex voto reddiderint filij Iſraël, tuum erit*: ipſi legunt, *Omne anathematiſmenon.* In poſteriori verò videtur ſumi Num. 21. *Num 21.* nam vbi Vulgata habet, *Delebo vrbes eius*; Septuaginta legunt. *anathematizabo ipſum, & ciuitates eius,* id eſt, delebo illos tanquam abominables, & execrabiles. Et in eadem ſignificatione ſumitur Ioſ. 6. & 7. & Deuter. 7. *Ioſue 6. & 7. Deut. 7.* vbi priùs dicitur, *Quia abominatio eſt Domini Dei tui:* & poſteà ſubditur; *Ne ſis anathema, ſicut & illud eſt, quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & velut inquinamentum ac ſordes abominatione habebitis, quia anathema eſt.* Potuitque vna ſignificatio ex alia deriuari, nam, quia anathema dicebatur, quòd ſpecialiter Deo dicabatur, vel conſecrabatur, ex voto, vnde etiam quod in honorem Dei deletur, aut ſeparatur, vel execratione habetur, anathema dici potuit. Quamuis veriſimilius ſit, aut verbum ipſum *anathematizo*, æquiuocum eſſe, nam & *dedico*, & *deteſtor* ſignificat, aut illam vocem *anathema*, potuiſſe deriuari, & à verbo *anathematizo*, quod eſt *execror*, aut à verbo ἀναθεῖναι, quod eſt ſuſpendere, quia ea, quæ ex voto offerebantur, in templis ſuſpendebantur, ſicut nunc etiam alicubi fieri videmus. Ex hac verò duplici ſignificatione illa quæ indicat rem execrabilem, & abominabilem, magis retenta eſt in nouo Teſtamento, vt conſtat ex Marci 12. Ad Rom. 9. 1. ad Corinth. 12. & 16. ad Galat. 1. *Marc. 12. Rom 9. 1. Cor. 12. & 16. Galat. 1.*

5. Atque hinc tandem in vſu Eccleſiæ anathematizari quis dicitur, cùm ab Eccleſia ſeparatur, & ſic ſeparatus vocatur anathema tanquam ab Eccleſia maledictus, & aliis fidelibus execrabilis. Quod maximè vſurpatur, quando talis cenſura fertur in hæreticos, vt paſſim in antiquis Conciliis generalibus & nouiſſimè in Tridentina ſynodo fere in omnibus definitionibus fidei videre licet. *Conc. Trid.* Atque ita etiam conſtat, anathema in vſu Eccleſiæ relatum ad perſonas, nihil aliud eſſe, quàm cenſuram quandam excommunicationis, per quam aliquis à conſortio, & communicatione fidelium ſeparatur. Cui conſonat illud Matth. 18. *Matth. 18.* *Sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Per quæ verba omnes intelligunt ſignificatam eſſe à Chriſto cenſuram excommunicationis. Dum autem quis anathematizatur, ita præſcinditur ab Eccleſia, vt habeatur tanquam ethnicus, & publicanus: ergo ipſum anathema, nihil aliud eſt, quàm excommunicatio quædam. Dico autem relatum ad perſonas, quia ſolent etiam doctrinæ, & errores anathematizari, quo reſpectu non poteſt ſignificare cenſuram aliquam, vt per ſe notum eſt, niſi fortaſsè cauſaliter, ſeu fundamentaliter, quia talis doctrinæ ſectatores anathemati ſubiiciuntur. Vel certè doctrinam anathematizari eſt, hæreticam, & execrabilem declarari.

6. *Anathema eſt quædam excommunicatio maior.* Rurſus verò addimus, anathema ſubſtantialiter non differre ab excommunicatione maiori, atque adeò omnem huiuſmodi excommunicationem quoad eſſentiam eſſe quoddam anathema. Patet, quia per omnem excommunicationem, maiorem ſeparatur quis à conſortio fidelium, adeò, vt dicat Auguſtinus *Auguſt.* libr. de vnit. Eccleſ. capit. vltim. *Tunc aliquem præcidi, cùm viſibiliter excommunicatur,* & libr. de Correct.

& grat.

& grat.cap.15. nullam pœnam eſſe in Eccleſia maiorem;& eam vocat *damnationem,quam facit Epiſcopale iudicium ſeparando ab ouibus ſanis morbidam*,& multa

11.q.3.c.32. ſimilia habentur in decreto 11. quæſt. 3. & ſpecialiter ca.32.dicitur, *Omnis Chriſtianus,qui à ſacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur, &c.* In Concilio

Conc. Trid. etiam Trident.ſeſſ.25.cap.3.de reformatione pro eodem ſumuntur *excommunicationis gladius, & anathematis mucro,qui neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ* dicitur.

C. Debent.11. quæſt.3. Et in c. *Debent*, 11. quæſt. 3. eadem ſolennitas excommunicandi, & ferendi anathema præſcribitur: ſunt ergo illa duo in ſubſtantia & eſſentia idem, vt

Syluest. Soto. notârunt etiam Syluest. verb. *Excommunicatio* 1. in princip.& Soto diſt.22.quæſt.1.art.1.

7. *Anathema interdum accidētaliter ab excōmunicatione differt.* Propter decreta autem in contrarium adducta addendum eſt, illa duo interdum accipi, vt diuerſa ſecundùm aliquam accidentalem ſolennitatem, vel grauitatem, quia excommunicari quis dicitur quoties tali cenſura in eum fertur; anathematizari autem, (præſertim, cùm ſit ab homine) addere videtur publicam denunciationem cum quibuſdam exterioribus ſignis ac cæremoniis, terrorem & damnationem maiorem indicantibus. Quando verò in excommunicationibus à iure latis adiungitur verbum illud, indicatur maior grauitas delicti, & præſertim indicare ſolet peccatum hæreſis, aut ſchiſmatis, vel aliud æquiualens. Vox ergo anathematis ſolùm additur ad exaggerandam grauitatem culpæ, & talis pœnæ. Ad hoc etiam (quod obſeruandum

Vox Maram Atha exponitur. eſt)interdum adduntur illæ particulæ *Maram Atha*, vt patet ex Syluest. Papa in cap.*Gulliſarius* 25.qu.4.

Syluest. 1. Cor.16. Athanaſ. Auguſt. Hieron. Sumptæque ſunt ex Paulo 1.ad Corinth.16.dicente, *Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,ſit anathema, Maram Atha.* Quæ voces exponuntur ab Athanaſio in quæſtionibus ad Antiochum, quæſt. 136. & ab Auguſtino Epiſt. 178. & Hieronym.Epiſt. 147. & omnes conueniunt, voces eſſe Syriacas: Idémque ſignificare quòd *Dominus veniet.* Vnde Hieronymus, & Athanaſius exponunt cauſaliter, *Sit anathema, quia Dominus iam venit.* Ac ſi Apoſtolus diceret, *Et ideò,qui illum diligit; execrabilis eſt, & ab Eccleſia ſeparandus:*quæ expoſitio communior eſt,

Chryſoſt. Auguſt. vt patet etiam ex Chryſoſt.homil.44.in illam epiſtolam, & aliis expoſitoribus in eundem locum. Auguſtinus verò exponit, *Anathema ſit vſque ad aduentum Domini.*Qui ſenſus meliùs accommodari videtur decretis Pontificum, ſubintelligenda autem eſt conditio *Niſi reſipiſcat.* Vnde conſtat per talia verba non addi nouam pœnam,ſed exaggerari eandem,vel cauſam & fundamentum eius.

8. *Varia decreta exponuntur.* Ad illa ergo decreta, in quibus innuebatur diſtinctio inter excommunicationem & anathema iuxta prædicta reſpondendum eſt, id procedere de diſtinctione accidentaria in grauitate delicti, & in cæremoniis, & acclamatione publica. Qua reſponſione fit quidem ſatis ad Concilium Trid. & ad cap. *Cum non ab homine*, quamuis Gloſſa ibi per *excommunicationem* intelligat ſuſpenſionem, per *anathema* verò excommunicationem maiorem. Quod intentioni noſtræ non repugnat: dubito tamen de illa interpretatione verbi *excommunicandi*, & ideò magis placet

Panorm. prior expoſitio, quam ibi confirmat Panormitanus num.13.diſtinguens etiam anathema à communi excommunicatione in ſolennitate accidentali, quæ deſcribitur in cap.*Debent*,11.quæſt 3.

9. Syluest. Maior difficultas eſt in illo cap. *Engeltrudam*, & ideò Syluest. ſuprà numer.3.inſinuat excommunicationem ibi non ſignificare propriam cenſuram, ſed impedimentum illud, quod peccatum mortale natura ſua affert ad ſuſcipienda ſacramenta. Sed hoc non poteſt textui accommodari,quia apertè loquitur

A de Eccleſiaſtica pœna,& ideò alij communiter explicant illum locum quoad priorem partem de excommunicatione minori, quoad poſteriorem, ſcilicet anathematis, de maiori. Ita ſentit Gloſſa ibi, & in c. *Gloſſa*

Si inimicus, 11.qu.3. Obſtant autem illa verba textus, *Quæ à fraterna ſocietate ſeparat*, quæ dicuntur de illa excommunicatione, quæ ibi ab anathemate diſtinguitur: at verò excommunicatio minor non ſeparat a fraterna ſocietate: ergo illa non erat excommunicatio minor. Dici verò poteſt, per fraternam ſocietatem ibi non intelligi omnem fidelium communicationem, ſed ſolùm eorundem Sacramentorum communionem. Vel certè, ſi hoc nimis videtur violentum, dici poteſt, olim fuiſſe in vſu modum illum ex- B communicationis minoris, quem ſuprà præcedente ſectione dicebamus eſſe poſſibilem, ſcilicet ſeparando peccatorem ab externo conuictu, & familiaritate fidelium,non verò præſcindendo ab Eccleſia,& communibus ſuffragiis priuando. Et eiſdem modis poſſunt exponi cap. *Nemo Epiſcoporum*,& alia, quæ Richardus, & alij autores afferunt. In quibus iuribus (vt Richardus etiam notauit)multum extenditur nomen excommunicationis:& interdum non ſignificat propriam & ſpecialem cenſuram, ſed quamcunque priuationem vſus communionis, vel aliam ſimilem pœnam inflictam pro peccato commiſſo. De qua re latiùs diximus ſuprà diſp. 4. de cenſuris in communi, C ſect. 5.

Definitio minoris excommunicationis ſpeciatim exponitur.

Secunda difficultas eſt circa definitionem excommunicationis minoris, ſcilicet eſſe excommunicationem, quæ à perceptione ſacramentorum ſeparat:nam illa definitio neque ſoli,neque omni excommunicationi minori videtur conuenire. Prior pars conſtat,quia peccatum mortale priuat etiam participatione ſacramentorum. Altera probatur, quia, vt multi volunt, ſunt aliquæ excommunicationes minores,quę priuant aliqua communicatione fidelium, & non participatione ſacramentorum. Vnde confir- D matur, nam iuxta illam definitionem,nec diuiſio illa erit adæquata, neque vlla ratio ſufficientiæ eius reddi poterit. Nam excommunicatio maior, eò quòd ſit veluti priuatio totalis,eſt vnius rationis:at verò quælibet excommunicatio, quæ ſit quaſi partialis priuatio, erit condiſtincta ab illo membro, & ſub minori excommunicatione comprehendetur: Et hoc modo erit adæquata diuiſio, & per ſe patet ſufficientia eius: quia inter totalem, & partialem priuationem non eſt medium.At verò excommunicatio partialis,vt ſic dicam, latiùs patet, quàm ſeparatio à ſola participatione ſacramentorum, quia poſſet eſſe alia ſeparatio à ſola communicatione fidelium, vel à ſolis ſuffragiis E communibus, vel aliis huiuſmodi: nam vt ſuprà tetigimus, non repugnat dari hos modos excommunicationis,ſeu pœnæ;ergo,vt ſit adæquata diuiſio, debuiſſet excommunicatio minor generalioribus verbis definiri, nimirum eſſe excommunicationem quæ tantum priuat parte aliqua Eccleſiaſticæ communicationis. 10. *Ratio difficultatis*

Ad priorem partem reſpondetur primò, peccatum mortale excludi per genus illius definitionis, quia illud non eſt excommunicatio;ſecundò,quia diuerſo modo impedit receptionem ſacramentorum. Tum quia non impedit, directè ac per ſe eam prohibendo,ſicut cenſura; ſed ſolùm, quia conſtituit perſonam indignam ad talem actionem. Vnde reſpectu alicuius ſacramenti, ſcilicet pœnitentiæ, non ſit aliquis omninò incapax per peccatum, ſi ſaltem attritionem 11. *Peccatū mortale non comprehendi ſub excōmunicatione maiori.*

tionem illius habeat: per excommunicationẽ autem minorem directè prohibetur quis ſuſcipere ſacramentum. Tum etiam, quia peccatum ita impedit, vt ſi per contritionem auferatur, per ſe loquendo, & ex vi eius non ſit neceſſaria alia Eccleſiaſtica abſolutio, vt homo poſſit ſacramenta ſuſcipere. Nam, quòd ad ſumendam Euchariſtiam ſit neceſſaria confeſſio ſacramentalis, ſpeciale eſt ex proprio præcepto Chriſti. At verò excommunicatio minor ita impedit, vt Eccleſiaſtica abſolutio, per ſe loquendo, neceſſaria ſit ad tale impedimentum tollendum.

12. *Omnem excõmunicationem minorem priuare ſola ſacramentorũ participatione.*

Ad alteram partem difficultatis infrà in propria diſputatione de excommunicatione minori ex profeſſo videndum eſt, an dentur plures ſpecies minoris excommunicationis. Nunc ſupponimus ex deciſione illius textus de facto non dari aliam, quæ propria cenſura ſit, præter eam, quæ priuat paſſiua participatione ſacramentorum: iura autem non definiunt, niſi illas cenſuras excommunicationis, quæ ſunt in vſu Eccleſiæ. Vnde ad confirmationem dicitur ſpeculatiuè, ſeu de poſſibili, vt ſic dicam, rectè procedere omnia, quæ in ea obiiciuntur. Tamen ſufficientia huius diuiſionis, prout eſt in praxi Eccleſiæ, nobis quærenda non eſt ex ſola ratione, ſed ex iure poſitiuo, quo hæ cenſuræ & excommunicationes introductæ ſunt. Ac propterea ideò non ſunt plures, quia ex iure Canonico, vel ex vſu Eccleſiæ, ſaltem ſecundùm præſentem praxim eius, plures introductæ non ſunt; & ideò non debet excommunicatio minor ſub illis generalibus verbis definiri, ſed ſub propriis, & ſpecialibus: quia deſcriptio illa eſt ad explicandam illam excommunicationem minorem, quæ de facto eſt in vſu. Cur autem Eccleſia non introduxerit alios modos excommunicationis minoris, ſeu partialis, non oportet ſolicitè inquirere: quia in iis, quæ ex iure poſitiuo pendent, ſatis eſt dicere hunc modum fuiſſe conuenientem, & non oportuiſſe alios modos multiplicari.

SECTIO III.

Qualis ſit diuiſio excommunicationis in maiorem, & minorem.

1. *Ratio dubitandi. C. penult. de Sent. excom.*

SVpereſt tandem inquirendum, an prædicta diuiſio ſit analoga, vel vniuoca; ne autem interrogatio inutilis videatur, moraliter potiùs quàm metaphyſicè ſumenda eſt, id eſt, an ſecundùm vſum iuris comparentur hæc duo membra, vt excõmunicatio ſimpliciter dicta, de maiori intelligatur. Et ratio difficultatis eſt, nam in c. penul. de ſent. excom. ſic Gregorius IX. definit. *Si quẽ ſub hac forma verborũ, Illum excommunico, vel ſimili, à iudice ſuo excommunicari contingat, dicendum eſt, eum non tantùm minori, ſed etiam maiori excommunicatione ligatum eſſe:* ergo verbum *Excommunico*, & pari ratione nomen, *Excommunicatio* ſimpliciter dictum pro maiori accipitur.

2. *C. Significauit de Senten. excommun.*

In contrarium autem eſſe videtur, quia multi ſunt Canones, in quibus nomen excommunicationis abſolutè prolatum non poteſt de maiori intelligi, vt c. *Significauit*, de ſent. excomm. dicitur enim ibi, *Qui communicat excommunicato, eadem excommunicationis ſententia inuolui.* Vbi non ſolùm abſolutè ponitur nomen excommunicationis, ſed cũ illo relatiuo *eadem*; & nihilominùs intelligi debet de excommunicatione minori; & conſequenter de eadem non ſecundùm ſpeciem, ſed ſecundùm genus: quia propter participationem cum excommunicato non incurritur maior excommunicatio. Sed hic textus non vrget, quia neceſſariò exponi debet de excommunicatione ma-

A iori illo ſpeciali iure lata, & reſeruata Summo Pontifici propter quandam participationem in diuinis officiis, vt infrà exponemus tractando de ſpecialibus excommunicationibus iure latis. Nihilominùs idem argumentum fieri poteſt ex cap. 18. 11. quæſt. 3. vbi ſic dicitur, *Cum excommunicato neque orare, neque loqui, neque veſci licet: ſi quis enim cum eo, aut palam, aut abſconsè locutus fuerit, ſtatim cũ eo communem excommunicationis contrahet pœnam.* Vbi manifeſtè eſt ſermo de externa communicatione cum excommunicato, propter quam ſola excommunicatio minor incurritur: & tamẽ ibi ſimpliciter vocatur, *communis excommunicatio.* Præterea de conſecr. d. 1. c. 63. ex Concilio Carthag. 4. c. 24. ſic dicitur, *Sacerdote verbum in Eccle-* *Concil. Carthag. 4. c. 24.*

B *ſia faciente, qui egreſſus de Eccleſia fuerit, excommunicetur.* Quod non poteſt de excommunicatione maiori intelligi, ſed vel de minori, vel fortaſſe de ſola priuatione alicuius communionis. Similia decreta inuenientur in Canonibus Apoſtolorum, vbi propter leues cauſas aliqui communione priuantur: non ergo erat illa ſemper excommunicatio maior. Præterea (quod magis vrget) in c. 1. de Except. in 6. dicitur, *Si quis in iudicio excommunicationem opponit, ſpeciem illius declarare debere.* Vbi Gloſſa declarat indictum eſſe propter ſpecies excommunicationis maioris, vel minoris, quarum prior ſufficit ad exceptionẽ in iudicio, non verò poſterior: & ideò non ſatis eſt excipere per nomen generis, quod ambiguum eſt: ergo commune *Cap. 1. de Except. in 6.*

C nomen excommunicationis, iuxta intentionem illius textus, ſimpliciter dictum non ſumitur pro excommunicatione maiori. Imò, ſi vox illa de ſe indifferens eſt, cùm alioqui pœnam indicet; quoties à iudice ſimpliciter prolata, in mitiorem partem erit interpretanda iuxta communes iuris regulas.

Nihilominùs dicendum eſt, quamuis hoc nomen excommunicationis in antiquo vſu Eccleſiæ latiſſimam habuerit ſignificationem, vt rectè probant iura citata, & quæ in prima difficultate præcedentis ſectionis adduximus: iam verò in præſenti Eccleſiæ ſtatu coarctatam eſſe illius vocis ſignificationem ad illud duplex membrum maioris, & minoris excommunicationis, inter quæ minor excommunicatio exi- 3. *Reſolut.*

D ſtimatur ſolùm ſecundùm quid: maior verò ſimpliciter, & ideò illa vox ſimpliciter prolata, præſertim in ſententia ferenda vel à iure, vel ab homine, maiorem excommunicationem indicat. Hæc eſt communis ſententia, vt latè tractat Couarr. in cap. *Alma* p. 1. §. 8. nu. 5. Ratio autem potiſſima eſt, quia ita declaratum eſt in iure, in prædicto c. penult. de ſent. excom. Quia licèt ibi tantùm loquatur Pontifex de ſententia ab homine, tamen ob paritatem rationis extenditur illa deciſio à Doctoribus, etiam ad iure latas, cum moderatione infrà adhibenda. Congruentia verò eſſe poteſt, illa vox includit negationem ſeu priuationem communicationis: negatio autem (vt aiunt Dialectici) ſimpliciter addita totum deſtruit; & ideò excommunicatio abſolutè dicta dicit priuationem

E omnis communicationis Eccleſiaſticæ. Item, quia excommunicatio maior, & minor comparantur ſicut totum, & pars, nam ſe habent ſicut includens, & incluſum, vt ex effectibus earum conſtat, & infrà dicebamus agentes de excõmunicatione minori: & ideò excommunicationis vox ſimpliciter prolata totum potiùs, quàm partem ſignificat. Denique alia ratio eſt, quia iam vſus, & conſuetudo ita obtinuit, & fortaſſe inde etiam talis conſuetudo orta eſt, quia excommunicatio minor, quaſi nihil exiſtimatur, & parum timetur. Et ideò ſola maior ſimpliciter excommunicatio reputatur. Propterea ergo ius declarauit excommunicationem abſolutè dictam pro maiori ſumendam eſſe. Alias rationes afferunt Panormitan. in dict. *Panorm.*

Nauarr. Couarr.

in dict. c. penult. & Nauarr. in tract. de datis, & promiſſ. notab. 4. & Couarr. ſuprà. Quas nunc expendere neceſſarium non eſt.

4. *Antiqua iura exponuntur.*

Ad iura ergo antiqua, quæ in contrarium afferebantur, reſponſio patet ex dictis, nam illa procedunt iuxta antiquam illius vocis latiorem ſignificationem. Addo præterea generalem regulam traditam à Gregorio IX. intelligendam eſſe, quando ex materia vel ex adiunctis non ſatis conſtat ſermonem eſſe de excommunicatione minori, nam quacunque ratione explicetur intentio ferentis ſententiam, ſeu limitetur vocis ſignificatio, id ſufficit: nam hoc etiam in aliis vocibus analogis locum habet. Intelligendam verò aliqui exiſtimant illam regulam in ſententiis affirmatiuis, quibus quis vel excommunicatur, vel excommunicatus profertur: nam in negatiuis faciliùs poteſt de vtraque excommunicatione vox illa intelligi, vt cùm dicitur aliquis non eſſe excommunicatus, propter illam rationem, quòd negatio ex ſe omnia deſtruit. At ſi in rigore loquamur, termini eandem ſignificationem habent in negatiua, & affirmatiua propoſitione, ſi cætera ſint paria: & ideò præcipuè conſideranda eſt circunſtantia loci, & ratio negationis; vt inde colligi poſſit an ad vtramque excommunicationem extendatur. Nam, ſi dicamus excommunicatum non poſſe abſoluere ab excommunicatione, in ſubiecto eſt ſermo de excommunicatione maiori iuxta regulam poſitam, quia, vt infrà conſtabit, excommunicatio minor non priuat iuriſdictione. At verò in prædicato, in quod cadit negatio, ad vtramque excommunicationem extenditur: quia illa negatio fundatur in defectu iuriſdictionis, vel vſus eius; quæ ratio de vtraque excommunicatione procedit, quia excommunicatus vſu omnis iuriſdictionis priuatus eſt. Et ſimili modo, cùm dicitur in capit. vnic. de iis, quæ vi. in 6. Abſolutionem ab excommunicatione metu extortam inualidam eſſe, de vtraque excommunicatione meritò intelligitur ab omnibus Doctoribus: non ſolùm, quia materia illa fauorabilis eſt ob immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed etiam, quia ratio inuoluntarij conſenſus vniuerſalis eſt, vnde & ad omnem cenſuram deciſio illa extenditur: vt ex illo textu conſtat, & præcedente diſputatione annotauimus.

Cap. vnic. de iis, quæ vi. lib. 6.

5. Denique addunt aliqui, quoties in eadem diſpoſitione coniunguntur illæ duæ voces, *excommunicationis, & anathematis*, excommunicationis verbum pro minori accipi, ne ſuperuacanea verba ſint. Sed non eſt vniuerſalis, neque vera regula, vt conſtat ex dictis circa primam difficultatem ſuperioris ſect. vbi longè aliter expoſuimus c. *Cùm non ab homine*, & cap. *Engeltrudam*, quæ ad hoc citat. Neque erunt ſuperuacanea verba, quæ ad maiorem ſeueritatem, & terrorem adduntur: & in accidentali ſolennitate etiam differunt, vt ibi declarauimus. Et poteſt optimè confirmari ex declaratione nouiſſimè edita à S. D. N. Clemente VIII. in cauſa ducatus Ferrarienſis: vbi ſæpe repetit, & coniungit hæc verba, *Excommunicati, anathematizati, maledicti*, & tamen ſine vlla dubitatione, & excommunicatione illa maior eſt, & maledictio non eſt aliqua cenſura diſtincta ab excommunicatione & anathemate, ſed maior quædam expreſſio grauitatis eius. Quin potiùs in ipſo titulo totius ſententiæ dicitur, *Declaratio & promulgatio maioris excommunicationis, anathematis, & maledictionis.* Non ſunt ergo ſuperuacanea verba, etiamſi non ſit ſermo de excommunicatione minori.

Clemens VIII.

6. *Cap. 1. de Except. in 6. exponitur.*

Ad cap. 1. de except. in 6. communis interpretatio eſt, illum eſſe ſpecialem caſum in iure expreſſum propter vitandas fraudes, & dilationes in iudiciis, vt patet ex Couarruuia, & aliis auctoribus, quos ipſe

A citat. Tamen, ſi attentè verba textus conſiderentur, videtur certè alia fuiſſe mens Pontificis, cùm dixit, debere eum, qui excommunicationem opponit, ſpeciem illius exprimere, nam per ſpeciem non videtur intelligere maiorem, vel minorem excommunicationem, ſed excommunicationem maiorem in particulari, id eſt propter tale delictum, v.g. percuſſionis clerici, ſacrilegij, vel ſimilium, contractam; vnde etiam poſtulat vt excommunicatoris nomen exprimatur. Et ex ratione, quam ſubdit, hic etiam ſenſus colligitur, ſcilicet, *quia talis exceptio probanda eſt apertiſſimis documentis*; & ideò oportet vt in particulari, & non in confuſo fiat. Quæ expoſitio non obſcurè confirmatur inferiùs in §. *Si verò*: in illis verbis,

B *Si probationis copia ſuccedente, de eadem excommunicatione, vel alia, excipiatur iterum, & probetur, &c.* Non enim poſſumus exponere, *de eadem*, id eſt maiori, *vel alia*, id eſt minori, quia exceptio de minori nihil vnquàm operatur: ergo neceſſariò intelligendum eſt, de eadem maiori, de qua in ſpecie fuerat exceptio poſita, vel de alia etiam maiori, ſed in altera ſpecie, id eſt in alio caſu, vel pro alia culpa contracta. Igitur in prioribus verbis in eodem ſenſu ſumitur excommunicatio in ſpecie. Atque ita illa expreſſio non poſtulatur in illo textu propter ambiguitatem verbi excommunicationis reſpectu maioris, vel minoris, ſed propter claritatem & veritatem iu-

C dicij, in quo res, & cauſæ in particulari ſumptæ meliùs examinantur, & probantur. Quapropter nil refert quòd vox excommunicationis, pœnam ſignificet, vt pro minori accipienda ſit: quia hîc non habet locum illa regula, quòd in dubiis omnia ſunt in mitiorem partem interpretanda, cùm ad tollendum hoc dubium illius vocis ſenſus iure ipſo explicatus ſit. Ideóque iuridica, vt ſic dicam, & propria illius vocis ſignificatio iam eſt, vt ſimpliciter prolata pro maiori ſumatur: in omni autem diſpoſitione etiam odioſa & pœnali, verba ſunt propriè & ſecundùm ius intelligenda.

7. *Quomodo excommunicatio maior, & minor inter ſe differant.*

Tandem ex his facilè expeditur illa quæſtio, an hæ duæ excommunicationes ſpecie differant, quæ mo-

D raliter potiùs, quàm metaphyſicè definienda etiam eſt. Dicentur ergo differre ſpecie, quia comparantur per modum totius, & partis, & in ratione priuationis, quia pluribus bonis & ſpecie diuerſis maior priuat, quàm minor, & in ratione pœnæ in ordine ad culpam, quia maior per ſe reſpicit culpam mortalem, ad minorem verò venialis ſufficit. Ac denique in ratione vinculi, quia maior plus ligat; & obligat vnde & difficiliùs ſoluitur, quæ omnia ex diſcurſu materiæ conſtabunt.

DISPVTATIO IX.

E *De primo effectu excommunicationis maioris, qui eſt priuatio orationum, & ſuffragiorum Eccleſiæ.*

IVXTA ea, quæ paulò anteà definiuimus, priùs proſequemur omnia quæ ad excommunicationem maiorem pertinent, cùm illa ſola ſimpliciter excommunicatio ſit: poſteà verò de minori excommunicatione breuiter dicemus. Viſum eſt autem priùs tractare de effectibus quàm de cauſis excommunicationis, tum quia tota ratio, & ſubſtantia huius cenſuræ

ſuræ

ſuræ conſiſtit in huiuſmodi effectibus, quos A quaſi formaliter conferre videtur, quia nihil aliud eſt, quàm vinculum quoddam morale, remouens hominem à communicatione quorundam Eccleſiaſticorum bonorum; quam remotionem, ſeu priuationem vocamus effectum, ſcilicet per ſe & proximum huius cenſuræ; tum etiam quia ferè cætera omnia, quæ de cauſis inducentibus, vel tollentibus hanc cenſuram deſiderari poſſunt, ex dictis de cenſuris in communi poſſunt breuiter expediri: quæ autem ad effectum pertinent, ſunt maximè propria, & ideò ac- B curatiùs ſunt hoc loco pertractanda. Eſt autem aduertendum, quòd licèt effectus adæquatus huius cenſuræ vnus ſit, ſcilicet totalis priuatio Eccleſiaſticæ communicationis, tamen, quia in illa communicatione plura bona includuntur inter ſe valdè diuerſa, per reſpectus ad illa diſtinguuntur plures effectus inadæquati, de quibus ſigillatim & in particulari dicere oportet, vt clarior, & expeditior ſit doctrina. Hìc ergo dicemus de priuatione ſuffragiorum communium, ad quam paſſiuè tantùm, vt C ſic dicam, ſe habet excommunicatus: nam, ſi quæ obligatio moralis ibi interuenit, in alios cadit, ne pro ipſo orent, aut ſuffragia illi applicent: ipſe verò ſolùm fit quaſi incapax vel indignus talium orationum, vel ſuffragiorum. Videndum ergo eſt, qualis ſit hæc obligatio, & ad quos actus, vel perſonas extendatur.

SECTIO I.

Vtrum graue peccatum ſit communes orationes vel ſuffragia Eccleſiæ offerre pro excommunicato. D

1\. QVID ſuffragia ſint, ſuperiùs in propria materia oſtendimus, vbi diximus eſſe quædam ſpiritualia ſubſidia, quibus quædam Eccleſiæ membra ab aliis iuuantur, vel quoad ſatisfactionem pro pœna temporali, vel quoad meritum de congruo, aut impetrationem aliquorum bonorum, præſertim ſpiritualium, vel quæ ad ſpiritualia conferant: quæ ſubſidia per ſacrificia, orationes, & pia opera Eccleſiæ membra ſibi inuicem præbent, interdum priuatim, id eſt, ſingulæ perſonæ inter ſe, interdum verò E publicè, id eſt auctoritate publica totius Eccleſiæ, & in perſona eius, vel ex publico, & communi Theſauro eius. Hic ergo ſolùm agimus de ſuffragiis communibus, nam de priuatis poſteà dicemus. Poſſunt autem illa ad tria capita reuocari, ſcilicet ſacrificium Miſſæ, nam illud nomine totius Eccleſiæ offertur, orationes, & aliæ ſacræ cæremoniç, ſeu actiones, quæ à miniſtris Eccleſiæ, vt tales ſunt, in perſona totius Eccleſiæ fiunt. Item indulgentiæ, quæ vel à Summo Pontifice, vel ab aliis Paſtoribus iuxta poteſtatem eis datam conceduntur.

A *Prima Concluſio.*

2\. PRimò igitur certum eſt, excommunicatum maiori excommunicatione ex intentione & voluntate ipſius Eccleſiæ his omnibus ſuffragiis priuatum eſſe. In quo Doctores omnes conueniunt, Theologi in 4. d. 18. vbi Magiſter §. *Ligant quoque*, & D. Thom. Magiſt. quæſt. 2. art. 1. Bonauent. Gabr. Palud. & alij. Soto d. 22. D. Thom. Bonauc. quæſt. 1. art. 1. Summiſtæ omnes verb. *Excommunicatio*, Nauarr. cap. 27. num. 17. & ſeq. & Couar. qui alios Gabr. Palud. refert in cap. *Alma*, p. 1. in initio num. 3. & ſeq. & §. 4. Nauarr. 5. & 6. Et ſumitur ex Greg. lib. 2. Dialog. cap. 23. Ratio Couarr. Gregor. verò eſt, quia in Eccleſia, & eſt poteſtas, & voluntas excludendi hominem contumacem & excommunicatum à participatione ſuffragiorum: ergo efficaciter B id operatur. Conſequentia eſt euidens, & antecedens quoad priorem partem conſtat, tum ex dictis ſuprà de poteſtate ferendi cenſuras, tum ex proprio & peculiari iure, quod Eccleſia habet in hæc bona: cùm enim ſit eorum domina, aut ſaltem diſpenſatrix, Chriſti nomine per vicarium eius, iure ac meritò poteſt indignos ab horum bonorum participatione repellere. Quòd autem velit, & faciat, cõſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex variis iuribus cap. *A nobis*, & c. *Sacris*, *Cap. A nobis, cap. Sacris de Sentent. exc.* cum aliis, de ſent. excom. & 11. quæſt. 3. per capita. In quibus etiam propter hanc cauſam cum aliis dicuntur excommunicati expelli ab Eccleſia, quia expelluntur à communibus ſuffragiis, ſicut ethnici, Matth. 18. Dicuntur etiam tradi Satanæ in cap. *Omnis Chri-* Matth. 18. C *ſtianus*, iuxta modum loquendi Pauli 1. ad Timoth. 1. Paul. 1. ad Timot. 1. & 1. ad Cor. 5. *Quia extra Eccleſiam diabolus eſt* (inquit Auguſtinus) 1. Cor. 5. *Ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione remouetur*. Item etiã, quia *Serm. 68. de Ver. Apoſtoli.* excommunicatus ſupponitur ſaltem in foro Eccleſiæ diuina gratia ſanctificante priuatus, & in eo ſtatu pertinax, nam ideò tali cenſura dignus habetur: Vnde, cùm vlteriùs priuatur communibus Eccle- *Excommunicatio, vt formidanda.* ſiæ auxiliis ſpiritualibus, quibus multùm iuuari poſſet ad obtinendam à Deo gratiam, vel monitionem, qua à tali ſtatu reſurgeret, meritò habetur quaſi Satanæ traditus. Propter quod iure optimo dixit Auguſtinus, nihil ita eſſe formidandum Chriſtiano, ſicut *Tract. 27. in Ioan.* à Chriſti corpore ſeparari. Vnde multi cenſent ad D grauitatem huius pœnæ indicandam in primitiua Eccleſia permiſiſſe Deum vt per huiuſmodi cenſuram peccatores traderentur poteſtati dęmonis, etiam corporaliter vexandi: ſic intelligentes illud Pauli 1. Paul. 1. ad Corint. 5. ad Corinth. 5. *Tradidi hunc hominem Satanæ in interitum carnis.*

Hìc verò ſtatim oriebatur difficultas, quo modo 3. hæc pœna ſit conſentanea pietati Eccleſiæ, cùm tam *Eccleſia excommunicando, quomodo pia.* acerba ſit. Quo modo etiam poſſit eſſe medicinalis, vt dicitur cap. 1. de ſent. excom. in 6. cùm directè videatur bonis animæ contraria, vel potiùs quaſi radicitus ea tollere. Veruntamen de hac re ſatis diximus *Cap. 1. de Sent. excom. in 6.* in principio diſputationum de cenſuris in communi, Couarr. & videri poteſt Couarr. dict. 1. p. n. 9. in principio: li- Gregor. E cèt enim hæc pœna directè conſiſtat in priuatione omnium ſpiritualium bonorum, nihilominùs ex intentione Eccleſiæ ordinatur ad maius ſpirituale bonum, vel proprium ipſius excommunicati, vt ei vexatio det intellectum, vel commune aliorum, vt terrore in officio contineantur. De qua re extat optimũ exemplum apud Gregorium lib. 4. Dial. c. 55. & videri poteſt Ambr. lib. 2. offic. cap. 27. & alia, quæ referuntur 11. quęſt. 3. cap. *Audi denique*, & ſeq. & 24. q. 3. cap. *Reſecandæ*, & ſeq. Dico ergo Eccleſiam eſſe *Eccleſia quo modo ſit domina, diſpenſatrix horum bonorum.* dominam, vel diſpenſatricem horum bonorum: nam quoad bona, quæ per indulgentias applicantur, eſt tantùm diſpenſatrix, & poteſtas diſpenſandi eſt per ſe primò in capite, ſeu Chriſti vicario, qui ea poteſtate & fideliter & iuſtè vti debet: & ideò, ſicut

ſicut non concedit tales indulgentias ſine iuſta cauſa, ita,poſtquàm illas iuſtè cōcedit toti Eccleſię vniuerſali, vel alicui particulari,aut prouinciæ,vel loco,reſpectiuè neminem ex ſolo arbitrio,& abſque cauſa legitima ab earum participatione excludit;eſſet enim illa perſonarum acceptio:at verò ex cauſa legitima meritò excludit excommunicatum ab huiuſmodi bonorum participatione : nam ea bona ſolùm diſpenſantur inter membra Eccleſiæ vnita , imò cum effectu non applicantur niſi membris viuis, vt ſuo loco vidimus. At verò aliorum ſuffragiorum , quæ in communibus orationibus,& ſacris operibus conſiſtunt , in tantum eſt Eccleſia domina , in quantum liberum ei eſt per membra ſua illa operari. Tamen conſiderando etiam fructum horum operum , dominium eius eſt in tota Eccleſia:prælati autem ſunt diſpenſatores , ſeu miniſtri , vt poſſint ad participationem talium bonorum aliquos admittere , vel excludere , non voluntariè vt domini,ſed ex iuſta cauſa vt iudices.

Secunda Concluſio.

4. SEcundò hinc etiam certum eſt , prohibitum eſſe publicè orare pro excommunicatis , ſeu communia ſuffragia Eccleſiæ illis applicare. In hoc conueniunt citati Doctores , & ſumitur etiam ex Cypriano Epiſt. 66. Et de hac aſſertione videri poteſt Nauarrus de Orat. & hor. canon. cap. 19. numer. 67. & Couarr. dict. §. 6. numer. 4. & Gabr. lect. 26. in Canonem lit. K.& ſeq. Ratio autem ſumitur ex præcedente aſſertione , quia intentio Eccleſiæ eſt priuare excommunicatum his ſuffragiis : non poteſt autem aliter hoc efficaciter operari , niſi prohibendo miniſtris Eccleſiæ , ne pro excommunicatis hæc ſuffragia offerant,antequam abſoluantur. Et ita etiam loquuntur iura in cap. *A nobis* 2. & cap. *Sacris* , cum aliis de ſent. excomm. Vnde fit , hoc præceptum ex genere ſuo obligare ſub mortali:quod docuit expreſsè D.Th. quodlib. 11.art.9.& ex illo notauit Nauarr.in Summ. cap.27.numer.36. Et ratio eſt,tum quia materia illius pręcepti grauis eſt,tum etiam,quia hęc priuatio communicationis in his ſpiritualibus , eſt directè intenta per Eccleſiam.

Cyprian. Nauarr. Couarr. Gabriel.

Cap. A nobis 2. & c.Sacris de Sent. excomm. D.Tho. Nauarr.

5. Hîc verò ſtatim occurrit vulgaris obiectio , quo modo Eccleſia in feria ſexta Paraſceues publicè oret pro excommunicatis,ſi ipſamet prohibet pro illis publicè orare.Quòd autem ipſa faciat, patet , quia orat pro hæreticis , & ſchiſmaticis , qui excommunicati ſunt.In hac obiectione expedienda, laborant Nauarrus,Couarruuias,& alij.Sed res eſt facillima,quia hæc prohibitio non eſt de iure diuino , vt ſuprà oſtendi, tractando de Cenſuris in communi:neque,quòd tota Eccleſia oret pro excommunicato,eſt per ſe,& intrinſecè malum,ſicut ſtatim dicemus non eſſe malum, vt priuata perſona pro illo oret , nam quoad hoc eadem eſt ratio,ſecluſa Eccleſiæ prohibitione,Igitur hoc ſolùm eſt malum ex prohibitione Eccleſiæ,quę potuiſſet ita excommunicationis Cenſuram inſtituere , vt per eam priuaret excommunicatum omni alia communicatione,& non hac,quę conſiſtit in ſuffragiorum oblatione. Ergo ſimiliter , quamuis generatim prohibuerit hæc ſuffragia offerri , vel publicè orari pro excommunicatis,potuit ab illa generali prohibitione excipere illum diem , & illum peculiarem modum publicè orandi pro illis. Conſultò autem vtrumque coniungo , ſcilicet , & diem , & modum orandi;quia Nauarrus ſuprà nu.71.ait , *Eccleſiam tunc orare pro exteris,& inimicis ſuis nō orationibus inſtitutis pro ſuis mēbris,ſed aliis inſtitutis pro iis,qui tales nō ſunt. Ex quo infert,quòd licèt nemo debeat orare nomine Eccleſiæ,& velut*

Cur Eccleſia feria ſexta Paraſceues pro excōmunicatis publicè oret. Nauarr.

A *perſona publica pro infidelibus,& excommunicatis orationibus deputatis ad orandum pro ſuis membris:ſed ſic orationibus , quas habet compoſitas ad orandum pro infidelibus,& excommunicatis.* Quæ ſententia , vt vera ſit,intelligenda eſt cum moderamine illius diei , & officij pro eo die inſtituti : nā ſi quis Sacerdos vellet in Miſſa aliis diebus publicè dicere illam orationem pro hęreticis, vel ſchiſmaticis,quam pro illo ſolo die,& officio Eccleſia inſtituit,grauiter peccaret participiando in ſacris cum excommunicatis, quia Eccleſia non inſtituit eam orationem tali intentione,nec copiam fecit miniſtris ſuis vtendi illa ſuo nomine,niſi in tali officio,& die : ſecus verò eſſet ſi quis priuatim , & propria deuotione vteretur illa oratione ad orandum pro Apoſtatis vt priuata perſona:ita enim id facere poteſt B illa oratione , ſicut quibuſcunque aliis verbis ab ipſo compoſitis. Et fortaſſe hoc ſolum voluit docere Nauarr. ſup. Cur autem Eccleſia illo die ſpeciali huiuſmodi diſpenſatione(vt ſic dicam) vſa fuerit,facile eſt congruentias reddere.Potiſſima eſſe videtur, quia eo die repræſentatur mors Chriſti,cuius meritum,& effectus quoad ſufficientiam ad omnes homines ſine vlla exceptione extenditur:& iure optimo voluit Eccleſia,quantum eſt de ſe,pro omnibus intercedere,vt in omnibus efficaciam habeat.Eſt ergo hoc peculiare priuilegium illius diei:quod intelligendum eſt quantum ad directam orationem publicam pro iis excommunicatis,nam ſi oratio directè fiat,& in generali pro Eccleſiæ dilatione,vel vnione,ſeu augmento , quamuis indirectè poſſit talis oratio redundare in bonum C hæreticorum, aut ſchiſmaticorum , quorum conuerſione , vel emendatione Eccleſia augetur, vel vnitur, talis oratio publica non eſt prohibita , quia per ſe fit pro Eccleſia,vt latiùs declaraui ſuperiori Tom.diſput. 78.ſect.2.ad finem.

SECTIO II.

An omnes excommunicati vel ſolùm excepti iure nouo Concilij Conſtantienſis priuati ſint communibus ſuffragiis Eccleſiæ.

D AD hunc effectum ampliùs declarandum,neceſſe eſt inueſtigare , in quibus excommunicatis locum habeat. Et non inquiro de maiori , aut de minori excommunicatione ligatis: iam enim dixi, ſermonem nunc ſolum eſſe de maiori excommunicatione. Hæc tamen varios habet ſtatus , interdum enim eſt occulta , vtpotè generatim lata , & per delictum occultum contracta ; interdum verò eſt publica , vel ſine iuridica denunciatione in particulari , & nomine proprio facta , vel cum illa. Certum ergo eſt , prædictum effectum habere locum in nominatim excommunicato , atque etiam in manifeſto percuſſore clerici , quando tam publicus eſt, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. De aliis verò E dubitatio eſt : oriturque dubitandi ratio ex noua conſtitutione,ſeu extrauag. *Ad euitanda ſcandala* , quæ à nobis hoc loco proponenda eſt , & quoad hunc effectum declaranda ; quoad alios verò in diſcurſu materiæ tractabitur. 1.

In Concilio ergo Baſilienſi ſeſſ. 20. ad fin. ſic legitur, *Ad vitanda ſcandala , & multa pericula,ſubueniendumq́; conſcientiis timoratis, ſtatuit etiam quòd nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione,vel receptione,aut aliis quibuſcunque diuinis,vel extra,prætextu cuiuſcunque ſententiæ,aut Cenſuræ Eccleſiaſticæ.ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine vel à iure generaliter promulgatæ teneatur abſtinere,vel aliquē* 2.

Extrauag. Ad euitanda ſcandala ex Conc.Baſilienſ. explicatur.

 vitare.

vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſeruare, ni ſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel Cenſura huiuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, collegium, vniuerſitatem, Eccleſiã, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, vel denunciata ſpecialiter, & expreſſè; aut ſe aliquem ita notoriè excommunicationis ſentẽtiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari. Nam à cõmunione illius abſtineri vult iuxta Canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. A

D. Anton.

Circa quam extrauagantem primò aduertendum eſt eandem referri ex Concilio Conſtantienſi à D. Antonino 3. part. tit. 25. cap. 3. quem poſteà alij multi ſequuti ſunt, quos infrà referam. In actis autem, quæ B nunc habemus ex Concilio Conſtantienſi, tale decretum non habetur, ſed ſolùm in Baſilienſi. Ex quo ſolo, ac per ſe conſiderato non poteſt illa conſtitutio habere vim legis obligantis vniuerſam Eccleſiam, & derogantis, ſeu limitantis antiquum ius, nam Concilium illud, quando illam edidit conſtitutionem, vel non erat legitimum, nec ſub obedientia Summi Pontificis procedebat, vel ſaltem à Summo Pontifice nunquam confirmationem obtinuit, vt latè proſequitur Turrecremata in Summ. de Eccleſ. libr. 2. cap. 100. Et ſumitur ex Concilio Lateranenſi ſub Leone X. circa finem: & ex Bulla retractationum Pij II. Neque ſatisfacit, quod ſignificat Cou. in cap. *Alma*, 1. p. §. 2. numer. 7. dicens, quæ in C Synodo Baſilienſi, vel Conſtantienſi acta fuerunt circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum, & cauſas beneficiales ac Cenſuras, approbata fuiſſe Apoſtolica autoritate. *Sicut apparet* (inquit) *ex Bullis Martini V. & Nicolai V. Romanorum Pontificum, quæ quidem approbationes in ipſo Conciliorum Codice continentur.* Hoc (inquam) non ſatisfacit, nam in Bulla Martini V. quæ habetur in fine Cõcilij Conſtantienſis, habetur quidem damnatio Ioannis Vuicleph, & Hus & illorum hæreſum. In Bulla autem Nicolai V. quæ habetur in fine Concilij Baſilienſis, approbantur acta in eo Concilio quoad cauſas quaſdam beneficiales: de Cenſuris autem nihil video ab illis Pontificibus eſſe approbatum, quod ad ius per- D tineat; ſed ſolùm de illis, quæ ad ea negotia, vel facta, quæ confirmat, pertinere potuerunt. Addit verò Vgolinus tab. 1. cap. 13. §. 7. in princip. illam conſtitutionem, prout in Concilio Baſilienſi continetur, & probatam fuiſſe à Nicolao Papa V. per Bullam ſuper approbatione Actorum in Concilio Baſilienſi. Veruntamen nec in tomis Conciliorum habetur, neque ab aliis authoribus refertur alia Bulla Nicolai V. approbationis Concilij Baſilienſis, præter eam, quæ in tomo 4. Conciliorum in fine eiuſdem Concilij habetur, in qua non ſit generalis approbatio; ſed ſolùm quoad promotiones, electiones, diſpenſationes, abſolutiones, & alia ſimilia ad factum, non ad ius concedendum pertinentia, vt euidenter ex tenore totius Bullæ conſtat. Itaque ſi in ſola authoritate illorum Conciliorum ſiſteremus, nullam vim illa Extrauagans haberet; tamen quia ab vniuerſali Eccleſia recepta eſt, & vſu probata, imò (vt creditur) à Summo Pontifice manauit; ideò non eſt dubium, quin obligatio vitandi excommunicatos iuxta moderationem in illa factam obſeruanda ſit, in quo conueniunt omnes authores citati, & citandi.

Conc. Baſilienſ. in conſtitutionẽ hãc validè tulerit.

Turrec. Conc. Lateran Pius II. Couarr.

Vgolin.

Hac Extrauag. ne ex illius Conc. & aliorum, ſed ab vſu Eccleſia comprobatur & quod à Pontifice eſſe credatur.

3. *Differentia in contextu Extrau. Ad cuitanda.*

Secundò eſt obſeruanda differentia quædam, quæ inter authores eſt in litera huius Extrauagantis referenda, & conſequenter in eius diſpoſitione reſtringenda, vel amplianda. Duo enim caſus in illa ponuntur, in quibus excommunicatus vitandus eſt. Primus, quando nominatim per particularem ſententiam, & denunciationem excommunicatio in aliquem lata eſt, & quoad hanc partem nulla eſt differentia in litera referenda, quamuis in ſenſu, & explicatione ſint nonnullæ diſcordiæ, vt infrà dicam. Secundus caſus eſt, quando excommunicatio eſt ita publica, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. Et in hoc eſt magnum diſcrimen in ipſa litera, nam prout habetur in Concilio Baſilienſi caſus eſt generalis de omni ſententia excommunicationis; imò Nauarrus cum aliis illam extendit ad publicam ſuſpenſionem, & interdictum. At verò longè aliter refertur hic caſus ab Antonino iuxta Concilium Conſtantienſe, his verbis: *Saluo, ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in clericum ſententiam latam à canone adeò notoriè conſtiterit incidiſſe, quòd factum non poſſit aliqua tergiuerſatione celari: neque aliquo ſuffragio excuſari. Nam à communione illius, licèt denunciatus non fuerit, volumus abſtineri iuxta canonicas ſanctiones.* Iuxta quam lectionem ſolùm in illo ſpeciali caſu vitãdus eſt publicus excommunicatus. Et inde potiùs firmatur regula, vt nullus alius excommunicatus, quantumuis publicus vitandus ſit, donec ſit denunciatus.

Nauar.

Antonin.

4. *Diſſentio D. A. in lect. prædicta Extrauag.*

Nauarr.

Eſt autem inter Doctores magna diſſenſio in approbando alterutro ex his contextibus vt in Praxi tanquam lex ſeruandus ſit. Priorem ex Concilio Baſilienſi approbant Abbas in Clement. 2. de ſent. excomm. Felinus latè in cap. *Rodulphus*, de Reſcript. numer. 39. Nauarrus in cap. 1. §. *Laboret*, de pœnit. diſt. 6. numer. 10. & ſequentib. qui addit fuiſſe poſteà illam Extrauagantem Baſilienſem receptam in Concilio Bituricenſi, & in ſtatutis Eccleſiæ Gallicanæ, & concordatis inter Leonem X. & Regem Galliæ Franciſcum, quæ habentur etiam in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 11. vbi prædicta conſtitutio eiſdem verbis refertur, quibus habetur in Concilio Baſilienſi, vt notat idem Nauarrus in Summa, cap. 27. numer. 35. Eandem ſententiam ſequitur Couarruuias dicto §. 2. numer. 7. & Vgolinus dicto §. 7. numer. 7. qui referunt Abbatem, & alios. Idem Syluester verbo *Excommunicatio*, 5. numer. 9. Fundamentum eſt, quia de forma & contextu Concilij Baſilienſis conſtat nobis ex actis illius Concilij. De forma autem Concilij Conſtantienſis non conſtat niſi ex narratione quorundam Doctorum. Et, quamuis conſtaret, tamen conſtitutio Concilij Baſilienſis poſterior eſt, quæ priorem correxit, ac limitauit. Et, quod magis vrget Leo X. cum Concilio Lateranenſi, poſteà formam Concilij Baſilienſis confirmauit. Quam proinde poſteà ſecutum eſt Concilium Moguntinum cap. 104.

Couarr. Vgolin. Abbas. Syluest.

Concil. Lateran. Concil. Mogunt.

5. *Prohibitio hæc eſt limitanda ex forma Cõc. Conſtantienſis.*

Anton. Gabr. Victor. Adrian.

Nihilominùs contraria ſententia vera eſt, ſcilicet, nunc limitandam eſſe hanc prohibitionem iuxta formam attributam Concilio Conſtantienſi, vt ſentiunt plures, & graues Doctores, D. Antoninus in dicto tit. 25. cap. 3. & in tractatu de Cenſuris, cap. 83. aliàs in tra- E ctatu de excommunicat. cap. 79. numer. 16. qui habetur in tomo 14. tract. diuerſor. Doctorum. Caietanus in Summa, verbo *Excommunicatio minor*. Victoria in Summa, de excommun. numer. 10. Adrianus in 4. materia de Euchar. q. penult. & materia de Confeſſ. dub. 9. & de clauib. q. 3. Maior in 4. diſt. 18. q. 3. vbi (quod mirum eſt) idem refert ex Pragmatica ſanctione Gallicana, c. de Excommunicatis non vitandis. Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 4. & Ioann. Gutierrez libr. 1. canonic. quæſt. cap. 1. vbi copioſè hoc diſputat, & plures alios authores refert. Et hanc partem ſequuntur ferè omnes Summiſtæ. Fundamentum eſt, quia illa conſtitutio ſub ea forma, edita creditur à Martino V. vt ex teſtimoniis fide dignis ſuperiùs refert Antoninus dicens Papam de hac re interrogatum reſpõdiſſe:

Maior.

Soto. Gutierr.

Illa

Illa eſt vna de concordatis, & volo quòd ſemper duret. A Neque illa omnia, quæ poſteriùs facta dicuntur, eam formam derogare, aut reſtringere potuerũt, tum quia Concilium Baſilienſe per ſe ad hoc poteſtatem non habuit: neque in hoc fuit à Nicolao V. approbatum vt dictum eſt: tum etiam quia licèt illud Concilium in ſua conſtitutione verbum, ſeu reſtrictionem ad percuſſionem clerici omiſerit, non tamen expreſsè tractauit priorem conſtitutionem Martini V. Quod maximè dicendum eſt ad acta Concilij Lateranenſis, quia ibi non agebatur de lege ferenda, aut obſeruanda circa hoc pro vniuerſa Eccleſia, ſed ſolùm de concordatis inter Gallos, & Pontificem, qui illa forma contenti fuerunt: non tamen propterea legem ſanxerunt ab vniuerſa Eccleſia obſeruandam: tum maximè quia vſu totius Eccleſiæ ea forma iam eſt approbata, B & recepta, vt prædicti omnes authores referunt: & conſtat ex vſu Galliæ, Germaniæ, &c. vbi Catholici ſine ſcrupulo communicant cum hæreticis publicis, & ſchiſmaticis; propter quam conſuetudinem in hanc tandem partem inclinauit Nauarrus ſuprà, & libr. 1. conſilior. tit. de Conſtitut. conſil. 1. quæſt. 24. & idem ſeruari videmus in aliis regionibus inter Catholicos. Denique conſtitutio illa, prout ex Concilio Conſtantienſi refertur, vtiliſſima eſt ad finem in eadem conſtitutione expreſſum, ſcilicet ad vitanda ſcandala, & ſedandas timoratas conſcientias: ergo cùm ob eam cauſam communi conſuetudine probata, & recepta ſit, non eſt cur ampliùs reſtringatur.

6. Sed obiiciunt aliqui, quia non eſt maior ratio de C publico excommunicato ob clerici percuſſionem, quàm ob aliam cauſam: ergo, ſi excipitur publicè excommunicatus ob illam cauſam, excipiendus eſt etiam publicè excommunicatus ob hereſim, quæ maior cauſa eſt: & conſequenter omnis publicus excommunicatus excipiendus eſt iuxta diſpoſitionem Concilij Baſilienſis; nam, vbi eſt eadem ratio, eſſe debet eadem iuris diſpoſitio l. *Illud*, ff. ad leg. Aquiliam, & argumento c. *Cùm dilecta*, de confirmar. vtili, vel inutili. Reſpondetur primò, ſolam paritatem rationis non eſſe ſufficiens argumẽtum in iis, quæ ex iure poſitiuo pendent, niſi ipſe legiſlator ex ſimilitudine rationis moueatur ad ſimilem legem, aut prohibitionem faciendam, aut extendendam, vt ſæpè fit, & fieri expedit; D quod ſolùm probatur ex dictis iuribus. At verò ſi de facto lex vel prohibitio ſolùm lata eſt in vno facto, vel materia, ſub certis terminis, etiãſi in aliis appareat rationis ſimilitudo, non propterea prohibitio, aut cõceſſio extendenda eſt, quia ratio non ſufficit, niſi accedat voluntas legiſlatoris. Secundò dico, plures rationes ſpeciales poſſe hoc loco aſſignari, cur publicus excommunicatus ob percuſſionem clerici potiùs exceptus ſit, quàm alij: tunc in fauorem, & maiorem ſecuritatem perſonarum Eccleſiaſticarum: tum, quia delictum illud maximè ſcandaloſum eſt, tum, quia in illo caſu, & ius ipſum valde notum eſt, & factum ſemper in Eccleſia fuit valde odioſum, & ex ſe poteſt eſſe ita notorium, vt omnem dubitationem excludat: quod in aliis delictis rarò accidit. Et ideò, licèt peccatum E hæreſis grauius ſit, de illo tamen non eſt facta exceptio, quia, vbi fides viget, & facilè poſsũt vitari huiuſmodi hæretici, rariſſimè accidit, vt aliquis ſit ita publicus hæreticus: vbi autem fides non viget, & copioſus eſt numerus hæreticorum, vix poſſunt à Catholicis vitari: & ideò vtrobique infinita orirentur dubia, ſi de hoc etiam crimine exceptio facta fuiſſet.

Obiectio.

L. Illud ff. ad leg. Aquiliam Cap. Cùm dilecta, de Confir. vtili, vel inutili.

Solutio.

Cur in di Extrauag. ſola excõmunicatio ob Clerici percuſſionem excipiatur.

Quæ perſonæ vitari præcipiantur per Extrauag. Ad euitanda, *quoad primam eius partem.*

7. TErtiò, ſic ſtabilito hoc iure, explicandus eſt ſenſus vtriuſque partis ſolùm quantum ſpectat ad conditiones perſonarum, quæ ibi excipiuntur, ſeu vitari præcipiuntur: nam de modo, & actibus, in quibus vitandæ ſunt, in diſcurſu totius materiæ, & per ſingulos effectus eſt dicendum. In priori ergo parte excipitur nominatim excommunicatus, vel alia Cenſura ligatus. Itaque non ſatis eſt incurriſſe cenſuram ipſo iure latam, neque etiam ab homine per ſententiam generalem, vt in ipſo textu expreſsè continetur. Ex quo etiam conſtat hanc conſtitutionem quoad hanc partem ad omnes cenſuras extẽdi, ad quas cum proportione ſunt applicanda illa verba, *Contra perſonam, collegium, vniuerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam*: nam, quod ad nos nunc attinet, excommunicatio contra certam perſonam ferri debet: reliqua verò propter ſuſpenſionem, vel interdictum poſita ſunt: debet autem excommunicatio ferri contra certam perſonam ſpecialiter, & expreſsè, vt ibidem dicitur, id eſt nominatim, vt omnes exponunt.

8. Dubitant autem Nauarrus, & alij, an ſufficiat aliquem eſſe excommunicatum ab homine per ſententiam ſpecialem in eum latam, vel neceſſe ſit eum poſt ſententiam publicè denunciari. Nam, quòd primum ſufficiat, docuit Adrianus in dicto dub. 9. de confeſſ. & Medina C. de Confeſſ. q. de Confeſſ. confeſſori excomm. ſcient. fact. & Petrus Soto lect. 6. de Confeſſ. & lect. vlt. de excom. & Felinus ſuprà, quem Nauarrus citat. Et videntur habere magnum fundamẽtum in textu, tum, quia ſolùm excipit excommunicatos à iure, vel ab homine per ſententiam generaliter promulgatam, tum etiam, quia poſteriùs ſub diſiunctione dicit, *Niſi ſententia fuerit à iudice publicata, vel denunciata, ſpecialiter, & expreſsè*: ergo ſatis erit quòd ſentẽtia promulgata ſit in ſpeciali, quãuis non fuerit denunciata, quia ad veritatem diſiunctiuæ vna pars ſufficit. Nihilominùs contraria ſententia communis eſt, quam tenet Nauarr. dict. cap. 27. nu. 52. & dict. cap. 1. §. *Laboret*, de Pœnit. d. 6. nu. 23. & Couarr. Vgolin. Gutierrez, & alij ſuprà citati. Et eſt probabilior, & in praxi ſequenda; quia conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ita legem illam acceptauit, & interpretata eſt. Et præterea, quia id eſt maximè conſentaneum fini illius legis, ſcilicet ad euitanda ſcandala, &c. Ac non diſcordat à rigore, & proprietate literæ: nam, licèt in principio ſolùm excludere videatur cenſuram latam per ius, aut generalem ſententiam, tamen, cùm poſteà loquitur de ſpeciali, non tantùm requirit, vt lata ſit, ſed etiam, vt ſit *publicata, vel denunciata*. Quæ duo verba non ponuntur diſiunctiuè tanquam diuerſa, ſed tanquam æquipollentia, niſi quòd participium *publicata*, propriè refertur ad cenſuram, vel ſententiam: *denunciata* verò ad perſonam: quamuis etiam poſſint (vt iam dicam) eadem verba alia ratione explicari. Et confirmatur, nam excommunicatus à iure, quantumuis publicus, non eſt vitandus, donec ſit denunciatus, excepto caſu percuſſionis clerici: neque etiam excommunicatus per ſententiam generalem; ergo nec excommunicatus per ſpecialem, donec per illam perſona declaretur, & publicetur excommunicata. Videtur autem verbum *publicata*, generalius, quàm *denunciata*: propriè enim excommunicationis ſententia denunciari dicitur, quando ore profertur publicè in Eccleſia, vt fieri ſolet: publicari autem dicitur vel illo modo, vel etiam quando in foro, aut in aliis publicis locis affigitur, vel quacunque alia ratione ita promulgatur, vt in communem

Num excommunicatus ab homine per ſententiam ſpecialem vitandus ſit.

Adrian. Medin. Petr. Soto. Felin.

Denunciatio neceſſaria omninò eſt, vt quis vitetur. Nauarr. Couarr. Vgolin. Gutierr.

In quo differat publicatio à denunciatione.

omnium notitiam venire poſſit: quæ omnia ſub illo A verbo, *publicata*, comprehenduntur. Eſt autem adeò neceſſaria publicatio, vt ipſemet parochus, etiamſi ſecum habeat ſententiam declaratoriam factam contra talem perſonam, non teneatur illam vitare, donec publicè tempore præſcripto illam denunciet: nec malè faciet illum admonendo, vt reſipiſcat antequam publicetur talis ſententia iam ſibi ad denunciandum tradita, vt Nauarrus, & alij citati indicârunt.

9. *Quanta eſſe debet hæc notitia vt obliget ad excommunicatũ vitandum.*

Quod, ſi quis interroget, quanta eſſe debeat hæc publica notitia denunciationis factę, vt obliget ad vitandum excommunicatum, dicendum eſt, per ſe loquendo, & ex parte ipſius ſententiæ, & iudicis ferentis illam, ſufficere, quòd actione aliqua publica, & communi conſuetudine vſitata ad res iuridicè promulgandas, publicata ſit, vt ſuprà latiùs diximus, a- B gentes de denunciatione Cenſuræ in communi. Ex parte verò aliorum ſatis eſt, quòd per teſtimonia fide digna, vel publicam formam, ad eorum notitiam deueniat eam publicationem eſſe factam. Quod notauit Nauarr.lib.5.Conſil.tit.de Sent.excomm.conſil.54. argum.cap. *Illud*, de cleric. excomm. miniſt. vbi ſignificatur ſufficere publicam famam excommunicationis alicuius, vt vitandus ſit: quod ergo iure antiquo ſufficiebat reſpectu excommunicationis abſolutæ; nunc ſufficiet reſpectu excommunicationis denunciatæ. Quod tamen ita intelligendum puto, vt fama talis ſit, quæ probabilem, & moraliter certam notitiam conferat: alioqui, quando res fuerit dubia, non C orietur talis obligatio, tum, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, tum etiam quia intentio illius noui iuris, quod explicamus, fuit, tollere dubia, & tantùm obligare in re certa.

Nauarr.

10. *Non ſufficit vt quis vitetur, vt publicatus ſit ſub conditione de futuro.*

Addo prætereà non ſatis eſſe, vt ſententia excommunicationis contra certam perſonam lata ſolùm de futuro & ſub conditione, publicata etiam fuerit iuridicè: quia, cùm illa ſententia tantùm conditionata ſit, reſpectu cenſuræ publicatio eius non eſt ſimpliciter publicatio, aut denunciatio Cenſuræ. Oportet ergo, vt poſt impletam conditionem feratur ſententia abſoluta contra talem perſonam in particulari, & publicetur, ſeu denuncietur: & tunc dicitur propriè talis perſona nominatim excommunicari, ſiue proprio no- D tetur nomine, ſiue talibus circunſtantiis, & ſignis, quibus ſufficienter & in particulari deſignetur perſona contra quam talis ſententia fertur, vt aduertunt Maior d. 18. q. 2. & 3. & Couarr. ſupr. §.2.numer.8. qui Doctores alios, & iura adducit. Oportet tamen conſiderare non ſatis eſſe quòd ſub generali clauſula aliquis comprehendatur, vt ſi ſententia dicat, *Excommunicamus Petrum, & ſequaces*, Petrus erit nominatim excommunicatus, non verò alij. Denique aduertunt Couarr. d.§.2.num.9. & Soto d.1.q.5.artic.6.d.13.q.1. artic.3.d 22.q.1.artic. 4. ſatis eſſe vt aliquis cenſeatur nominatim excommunicatus quòd in eum lata, & publicata ſit ſententia declaratoria criminis commiſſi, cui iure ipſo annexa eſt excommunicatio: quando E videlicet tale ius certum, atque indubitatum eſt, nam tunc perinde eſt declarare illum commiſiſſe tale crimen, ac declarare incurriſſe Cenſuras illi crimini annexas: imò is videtur ſcopus talis ſententiæ declaratoriæ.

Maior. Couarr.

Soto.

Quis dicatur manifeſtus clerici percuſſor.

11. Circa alteram partem illius conſtitutionis dubitari poteſt quid ſit aliquem eſſe notorium percuſſorem clerici. Sed hoc ſatis videtur in ipſamet extrau. declaratum; nam in primis ſermo in illa eſt de notorietate facti, non iuris: nam hoc diſcrimen verſatur inter priorem & poſteriorem partem eius, in priori enim regula generalis poſita eſt, vt excommunicatus vitandus notorius eſſe debeat notorietate iuris, id eſt, per ſententiam publicam, iuxta cap. vlt. de Cohab. cleric. & mulier. in poſteriori autem parte, exceptio poſita eſt vt in illo particulari delicto percuſſionis clerici ſufficiat excommunicatum eſſe notorium euidentia facti. Additur verò hanc euidentiam talem eſſe debere, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari. Vnde non ſatis eſt, quod delictum per ſufficientes teſtes poſſit in iure probari: quia dum in eo ſtatu exiſtit, nondum eſt notorium, ſed ſolùm probabile. Item non ſatis eſt quòd de tali delicto ſit publica infamia abſque facti euidentia, quia ſine hac nondum eſt delictum notorium, vt conſtat ex dict. cap. vlt. & clariùs ex cap. *Tua nos*, de cohabit. cler. & mul. vbi diſtinguitur delictum publicum ex euidentia, à publico ex fama, quod non tam notorium, quàm famoſum dicitur, illud verò prius ita notorium eſt, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit: huiuſmodi autem eſſe debet percuſſio clerici iuxta tenorem illius extrauagantis. Vnde in primis neceſſarium eſt, quòd tale delictum factum ſit coram multis teſtibus, & deinde, vt ex eorum teſtimonio ita factum ſit publicum, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. Quantus autem teſtium numerus ad huiuſmodi notorietatem facti requiratur, ſcrupulosè inquiritur ab authoribus, ſed de ea re videri poſſunt, quæ 3. tomo dixi, diſp. 67. ſect. 5. nulla enim certior regula aſſignari poteſt, quàm prudentis arbitrij: nullúſque certus numerus teſtium deſignari poteſt, qui ſemper neceſſarius ſit, ſed iuxta eorum qualitatem, & autoritatem, & alias circunſtantias interdum maior, interdum minor ſufficere poterit. Idemque dicendum eſt de publica notitia talis facti ex huiuſmodi teſtium relatione: non enim oportet, vt res vbique diuulgata ſit, aut in tota ciuitate, vel oppido, ſed in magna eius parte iuxta prudentium arbitrium.

Cap. vlt. de cohab. Cleric. & mul. Cap. Tua nos, eod. tit.

Quot teſtes neceſſarij ad facti notorietatem.

12. *An qui vidēt Clerici percuſſionem teneantur percuſſionem vitare antequã magis notoriũ fiat delictum.*

Sed inquiret aliquis, an illi, qui vident huiuſmodi delictum teneantur vitare huiuſmodi percuſſorem antequam delictum magis publicum, ſeu notorium fiat. Reſponderi poteſt primò, ſi taliter committatur delictum coram aliquibus, vt nihilominùs moraliter cenſeatur ſecretum, & occultum, quia nimirum, qui teſtes fuerunt, taciti creduntur, & ſub ſecreto ſeruaturi delictum, in eo caſu non teneri ad vitandum huiuſmodi delinquentem etiam eos, qui delictum viderunt: quia nondum delictum notorium eſt; quod extrauagans illa requirit. At verò, ſi delictum ita fiat coram aliquibus, vt ex modo, ac circunſtantiis, quibus fit, moraliter cenſeatur publicè fieri, & ſtatim ac ſine vlla mora diuulgandum eſſe, etiam poteſt ſtatim cenſeri moraliter notorium, & conſequenter ſic delinquentem, & excommunicatum ſtatim eſſe vitandum ab iis, qui delictum viderunt, quia quod parum diſtat, moraliter iam adeſſe cenſetur. Quæ diſtinctio probabilis eſt. Primum tamen membrum dubitationem habet, & limitatione indiget, quia licèt delictum illud non ſit notorium ſimpliciter, & reſpectu omnium, eſt tamen notorium iis, qui viderunt: ergo id ſatis eſt; vt reſpectu illorum excommunicatus ille vitandus ſit. Nam, ſi verba extrauagantis conſiderentur, non requirunt, vt delictum abſolutè ſit notorium, ſed vt notoriè conſtet delinquentem incidiſſe in ſententiam canonis. Hæc enim ſunt verba, *Aut, ſi aliquem ita notoriè in ſentētiam canonis cōſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiuerſatione celari.* Illis autem, qui viderunt, hoc modo notoriè conſtat de tali excommunicatione, nec maiorem certitudinem aut notitiam poſteà comparant,

quando

quando diuulgatur delictum. Quapropter veriſimilius certè videtur, reſpectu eorum, qui tale delictum viderunt, integrum manere ius antiquum. Et conſequenter vtendum eſſe diſtinctione, cap. *Cùm non ab homine*, de Sent. excomm. ſcilicet, ſi non obſtante illa notitia, adhuc crimen ſit occultum, occultè tantum vitandum eſſe ab iis, qui illud viderunt: ſi autem ſit publicum, publicè vitandum: Et tunc rectè dicitur in alio membro: quando delictum publicè committitur, non eſſe neceſſarium expectari maiorem euulgationem, aut infamiam, quia à principio incipit eſſe in ſtatu notorio, & publico: & ideò, per ſe loquendo, & ſecluſo alio ſcandalo, vel ratione alia per accidens occurrente, ſtatim ille vitandus eſt, ac ſi iam eſſet denunciatus.

Cap. Cùm non ab homine, de Sent. excom.

13. *Exponitur Extrauag. limitatio, Neque aliquo iuris ſuffragio excuſari.*

Additur verò in dicta extrau. illa limitatio, *Neque aliquo iuris ſuffragio excuſari.* Quæ intelligenda eſt de probabili ſuffragio, & ita apparente, vt conſtituat rem dubiam. Erit autem huiuſmodi ſuffragium, ſi quis alleget via tantum defenſionis accidiſſe, vt alium percuteret: nam quandiu oppoſitum non conſtiterit præſumendum id potiùs eſt, quàm oppoſitum. Idem erit, ſi conſtanter neget percuſſum eſſe clericum, & ex circunſtantiis occurrentibus, & ex conditione perſonarum id fiat veriſimile, vel ſaltem oppoſitum reddatur incertum. Ratio autem eſt, quia intentio illius conſtitutionis fuit tollere dubia; & ideò noluit hanc exceptionem facere, niſi pro caſu certo, & indubitato: ergo, quacunque ratione excuſatio probabilis ſit, aut probabile ingerat dubium, ſufficiens erit vt caſus non ſit ex iis, in quibus delinquens vitari præcipitur. Et eadem ratione oſtendi poteſt neceſſarium eſſe talem excuſationem eſſe probabilem aliquo ex dictis modis: quia, ſi ſufficeret quælibet inepta, & ficta excuſatio, nullius momenti fuiſſet tota illa exceptio: huiuſmodi enim excuſatio nunquam deeſt ſic delinquentibus. Item, quia illa excuſatio non tollit certitudinem, nec prudenti homini dubitationem ingerit.

14. *Secundam eius Extraua. partem, quæ de percuſſione Clerici agit, ſolum in excommunicatione.*

Atque ex dictis concluditur, hanc ſecundam partem illius conſtitutionis nullum habere locum in cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti. Ratio eſt, quia in ea ſolum fit exceptio particularis de cenſura annexa delicto percuſſionis clerici, illi autem non eſt annexa niſi quædam excommunicatio maior. Atque ita ceſſat dubium, quod latè tractant Nauarrus, Vgolinus, & alij citatis locis, ſcilicet, an publicè ſuſpenſus, vel interdictus vitandus ſit, antequam ſit denunciatus: ſupponit enim hæc quæſtio ſecundam partem illius conſtitutionis vniuerſaliter ſumendam eſſe de omni excommunicato publico, & inquirit an extendenda ſit ad ſuſpenſum, & interdictum. Et ex hac ſuppoſitione affirmant dicti autores ita eſſe intelligendam dictam conſtitutionem. Eſtque eorum ſententia probabilis propter varias rationes, quæ in eis legi poſſunt: nobis enim non ſunt neceſſariæ, quia credimus ſuppoſitionem eſſe falſam. Qua ſublata, & conſtituta illa exceptione de ſolo delicto percuſſionis Clerici, illa extenſio ad alias Cenſuras nullum locum habet, vt ipſi etiam fatentur. Imò etiamſi forma Concilij Baſilienſis ſuſtineretur, ergo facillimè, & valde probabiliter oppoſitam ſententiam defenderem: quia in huiuſmodi poſitiuis legibus proprietati verborum ſtandum eſt, &, quatenùs fauorem continent, amplianda, &, quatenùs odium, vel rigorem, reſtringenda eſt, quantum poteſt vtrumque cadere ſub verbi proprietate. Hæc autem lex ſolùm loquitur de excommunicatis in illa ſecunda parte, quæ rigoroſa eſt, & odioſa, quatenùs exceptionem illam continet: ergo rigoroſè, & ſtrictè intelligenda eſt de excommunicatis, & non eſt vlteriùs extendenda ad ſuſpenſos, & in-

Etiam iuxta formam Conc. Baſilienſis.

terdictos. Maximè, cùm in priori parte eiuſdem conſtitutionis (quamuis fauorabilis ſit, & ideò extendenda erat ad ſuſpēſionem, & interdictum) illarum Cenſurarum facta ſit expreſſa mentio: ergo hoc ipſo, quòd in exceptione de illis tacetur, virtualiter ab illa excluduntur. Quæ rationes videntur eſſe maioris momenti, quàm, quæ in contrarium fiunt, & ſolùm ex ſimilitudine, vel identitate rationis aſſumuntur: quod argumentandi genus infimum eſt in hac materia, vt ſuprà dicebam: tum quia hæc res magis pendet ex voluntate & verbis legiſlatoris, quàm ex paritate rationis; tum etiam, quia eſſet facilè plures rationes excogitare, ob quas exceptio facta fuerit in vna Cenſura, & non in aliis: ſed id omitto, quia neceſſe nobis non eſt.

15. *Excommunicati occulti tenentur ſe abſtinere à fidelium communicatione.*

Vltimò ſunt maximè obſeruanda poſtrema verba illius conſtitutionis, quæ in Concilio Baſilienſi habentur, quæ licèt ex Conſtantienſi ab Antonino non referantur, tamen ab omnibus acceptantur, & per ſe ſunt valdè conſentanea rationi, ſcilicet; *Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, neque eis aliquo modo ſuffragari.* Vnde illi ſemper tenentur ſeſe abſtinere, quantum in ipſis eſt, eodem modo, ac ante hoc ius tenebantur, quandoquidem per illud nullus ipſis fauor conceſſus eſt. Ex quo multa inferri poſſunt, quæ in diſcurſu materiæ meliùs declarabuntur: & ideò de hac conſtitutione, & ſenſu eius hæc ſufficiant: nunc in ſingulis effectibus excommunicationis explicandum erit, quo modo ſeruanda, & ad praxim reducenda ſit.

Num teneantur miniſtri Eccleſiæ excommunicatos non denunciatos in publicis ſuffragiis vitare.

16. *Prior ſententia.*

In præſenti ergo videri poteſt ex dictis conſequens nunc non teneri miniſtros Eccleſiæ ad vitandum in publicis ſuffragiis, & orationibus excommunicatos, quantumuis publicos, niſi nominatim declarati ſint, excepto caſu percuſſionis clerici, quia per illam extrauagantem abſolutè conceſſum eſt, vt non teneamur vitare huiuſmodi excommunicatos: ergo cōceſſum eſt, vt non teneamur eos excludere à communibus orationibus, & ſuffragiis, quia hoc eſt vnum genus communicationis, & lex illa ſine limitatione, aut exceptione loquitur. Et confirmatur, nam excommunicatus non denunciatus, nec manifeſtus percuſſor Clerici non priuatur Eccleſiaſtica ſepultura ratione prædictæ extrauagantis: ergo nec ſuffragiis Eccleſiæ. Patet conſequentia, quia ſepultura Eccleſiaſtica præcipuè datur propter ſuffragia. Atque hanc partem docet Nauarrus in Summ. cap. 27. num. 36. ad 2. dubium. *Nauarr.*

17. *Poſterior & vera ſententia. Soto.*

Contrariam nihilominùs ſententiam indicat Soto d. 22. q. 1. art. 4. poſt ſecundam concluſionem, dicens, Concilium Conſtantienſe nihil eis in hac parte conceſſiſſe. In quo inſinuat rationem hanc, quia Concilium nullum fauorem voluit per ſtatutum illud excommunicatis concedere: fuiſſet autem non modicus, ſi illos admitteret ad participationem communium ſuffragiorum. Imò conſequenter deſtrueret præcipuam rationem excommunicationis maioris, quæ eſt ita præſcindere peccatorem ab Eccleſia, vt iam non ſit membrum eius quoad participationem communium bonorum illius. Vnde nec traderetur Satanæ, nec tractaretur tanquam ethnicus, & publicanus, quæ ſunt de intrinſeca ratione illius Cenſuræ. Ex quo videtur vlteriùs colligi, adeò repugnare hanc communicationem cum Cenſura maioris excommunicationis, vt non poſſit Eccleſia

 conſtituere

conſtituere habilem, & capacem huius communicationis, & relinquere affectum, & ligatum tali cenſura. Atque hæc ſententia videtur vera, loquendo de facto, & ex vi illius extrauagantis: quidquid ſit de abſoluta poteſtate Eccleſiæ.

18. *Suadetur 1. ex ipſis Extrauagantis verbis.* Poteſt autem dupliciter fundari. Primò in illis verbis vltimis, *Per hæc autem, &c.* Ex quibus videtur colligi communia ſuffragia abſolutè oblata pro tota Eccleſia, nullum eius membrum excludendo, aut nominando, ſed iuxta debitam intentionem Eccleſiæ illa offerendo, nihil prodeſſe excommunicatis, etiam non denunciatis, vel occultis. Probatur, quia ante illam conſtitutionem nihil illis prodeſſe poterant: ergo neque ex vi illius, quia nullus fauor vel gratia illis fit ex vi illius. Dices; directè quidem non fieri, indirectè verò neceſſariò redundare, quia ex fauore aliis conceſſio fit, vt poſſint eis communicare. *Euaſio præcluditur.* Sed contrà, nam in eo caſu non pertinet ad fauorem offerentis, vel orantis dicto modo, vt excommunicatus participet eius ſuffragiis, quia ipſe non hoc ſpecialiter intendit, ſed ſimpliciter orat, aut offert vt miniſter Eccleſiæ. Neque etiam id ſpectat ad fauorem aliorum fidelium, quia neque ipſi hoc intendunt, neque vllum fructum inde accipiunt, quin potiùs fortaſsè minorem partem fructus communis ſatisfactionis acciperent, ſi excommunicatis etiam communicaretur. Ex hoc ergo intelligitur, intentionem Eccleſiæ etiam nunc eſſe, vt omnes excommunicati à participatione horum ſuffragiorum excludantur. Et inde vlteriùs fit, vt nunquam liceat pro eis ſpecialiter illa offerre: quia intentio miniſtri offerentis non debet eſſe contraria intentioni principalis offerentis, ſeu operantis, vt in præſenti eſt Eccleſia.

19. *Secundò ſuadetur, ex aliis verbis eiuſdē Extrauag.* Secundò fundari poteſt hæc ſententia in prioribus verbis illius Extrauagantis, *Nemo deinceps à Communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcunque diuinis, vel extra, &c.* Ex quibus videtur colligi mentem illius conſtitutionis ſolùm fuiſſe loqui de communicatione externa, tam in diuinis officiis, quàm in negotiis humanis, eamque permittere cum excommunicato non denũciato, &c. ergo non conceditur hæc interna communicatio per participationem ſuffragiorum. *Obiectio.* Dices, verba illa, *Aut aliis quibuſcunque diuinis*, adeò eſſe vniuerſalia, vt hanc etiam ſuffragiorum communicationem comprehendant. *Solutio.* Reſpõdetur, verba illa iuxta planum contextum intelligi de communicatione in diuinis officiis, vt in audienda Miſſa, & in horis canonicis publicè recitandis: nam, ibi ſermo eſt de hac communicatione externa. Quod præterea colligi poteſt, & confirmari ex fundamentali ratione illius conſtitutionis, ſcilicet, ad euitanda ſcandala, & pericula, & ſubueniendum timoratis conſcientiis, nam ad hos fines neque neceſſarium, neque vtile erat concedere hanc internam communicationem cum excommunicatis. *Idem ex fundamentali ratione illius Extrauag. ſuadetur.* Quia, quatenùs interior eſt, inuiſibilis eſt, quatenùs verò fit per actiones exteriores, ſemper pendet ex interiori intentione & applicatione quæ ſemper poteſt ſine periculo, & ſcandalo fieri pro membris Eccleſiæ ab ea non præciſis, & in particulari fieri poteſt pro quolibet, de quo non conſtat excommunicatum eſſe: vel, ſi dubium ſit, ſubintelligi poteſt, & debet conditio, *Si ab Eccleſia non ſit præciſus*: quòd ſi certò cõſtet illum eſſe excommunicatum, nihil periculi, vel ſcandali eſſe poteſt in non applicandis illi ſuffragiis communibus per intentionem particularem. Nec pertinet, per ſe loquendo, ad fauorem, vel vtilitatem miniſtri offerentis, vel ad conſcientiæ ſecuritatem, vt id facere poſſit: ergo veriſimile non eſt hoc fuiſſe in illa extrauagante conceſſum. Quod ſi in iis ſuffragiis communibus conſideremus exteriorem applicationem, quæ in particulari fieri ſolet orando nominatim pro aliquo per orationem communem Eccleſiæ in Miſſa, vel officio publico: hoc etiam modo non pertinet ad vitanda ſcandala, vt id fieri poſſit pro quolibet excommunicato in ea extrauagante non excepto: nam potiùs eſſet ſcandalum publicè illo modo orare pro publico hæretico, vel alio ſimili, etiamſi nominatim declaratus, vel nominatus non ſit per ſententiam ſpecialem. Si autem talis excommunicatus ſit occultus, tunc etiam ex iure antiquo non erit publicè euitandus illo modo: ergo per hoc nouum ius quoad hunc effectum nihil eſt innouatum.

20. *Satisfit fundamento prioris ſententiæ.* Ad fundamentum ergo prioris ſententiæ reſponderi poteſt primò, negando verba illius decreti eſſe ita vniuerſalia, vt concedant, vel permittant communicationem quoad hunc effectum interiorem. Secundò reſponderi poteſt, hanc communicationem non tam prohiberi directè ipſis miniſtris ex parte ipſorum, quàm indirectè, & ex parte ipſorum excommunicatorum, quia Eccleſia intendit quantum poteſt eos reddere incapaces horum bonorum: adeò vt factum etiam irritet, quantum pòteſt, vt infrà videbimus, neque in hoc voluit ipſis excommunicatis fauorem vllum concedere; & ideò ſemper redundat prohibitio ad miniſtros, ne pro illis valeant offerre communia ſuffragia. Quid autem dicendum ſit de Eccleſiaſtica ſepultura, infrà dicemus.

SECTIO III.

An liceat communia ſuffragia offerre pro excommunicatis iam contritis, & reſipiſcentibus, nondum vero abſolutis à Cenſura.

1. *Sententia affirmans.* MVlti & graues autores affirmant non eſſe intentionem Eccleſiæ huiuſmodi homines excludere à participatione ſuffragiorum communium, ideóque licitum eſſe prudenti modo, & ſecluſo ſcãdalo illos participes facere huiuſmodi ſuffragiorum, dummodò per illos non ſtet quominùs excommunicationis abſolutionem obtineant. Ita tenet Nauarr. cap. 27. numer. 18. vbi ait excommunicatum contritum, & procurantem pro viribus abſolutionem, frui tertia communione, id eſt, ſuffragiis generalibus Eccleſiæ, quod repetit num. 36. & limitat, dummodò non fiant expreſsè, & publicè pro illo. Et citat Hoſtienſem in ca. *Cùm voluntate*, de Sent excommun. citat etiam cap. *Dixi*, & ca. *Magna*, de Pœnit. diſtinct. 1. Idem tenet in tract. de Oratione, & horis canonicis, cap. 19. numer. 68. & Couarr. in cap. *Alma*, 1. part. § 6. numer. 4. concluſ. 9. vbi refert Turrecrematam in cap. *Si quis Epiſcopus*, 11. quæſt. 3. dicentem, huiuſmodi excommunicatum pœnitentem frui generalibus ſuffragiis Eccleſiæ; quod etiam affirmat Richard. in 4. d. 18. art. 7. quæſt. 2. Quem refert, & ſequitur Anton. 3. part. titul. 24. cap. 76. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia non eſt veriſimile Eccleſiam velle ſuis ſuffragiis priuare membrum viuum, fide, & charitate ſibi coniunctum, & obedientem, per quem non ſtat quominùs à Cenſura abſoluatur. Item quia excommunicatio alio modo, vel intentione lata, quantum ad hunc effectum eſſet iniuſta, quia pertinet ad ſpirituale detrimentum: & ideò durare non debet, niſi quandiu vera cauſa ex parte hominis durat. Maximè cùm ſine vlla externa communicatione, & conſequenter ſine vllo Eccleſiæ detrimento poſſit hic effectus ſuſpendi, ſeu ceſſare ratione contritionis.

Nauarr. *Couarr.* *Richar. Anton.*

Nam

Nam propter ſimilem cauſam in ſuperioribus dicebamus, cenſuram in exteriori foro iuſtè latam, ob cauſam præſumptam,& non veram, non habere valorem, ſaltem quoad hunc effectum priuandi ſuffragiis, quia non eſt veriſimile, Eccleſiam velle priuare hominem innocentem tanto bono: ergo ſimiliter in propoſito.

2. *Secunda & vera ſententia.* Nihilominùs cenſeo, communia Eccleſiæ ſuffragia directa intentione non eſſe offerenda pro quibuſcunque excommunicatis maiori excommunicatione, etiamſi contriti ſint, niſi priùs abſoluantur. Ita tenet *Adrian.* Adrianus in materia de clauibus quæſt. 3. ad 1. & vlt. *Soto.* Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 1. dubio penult. Et idem ſentit *Alanus.* Alanus libr. 2. de ſacrificio Miſſæ, cap. 31. *Fundamentũ.* Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia hæc cenſura non tollitur per ſolam interiorem pœnitentiam, ſed cenſura manens ſemper habet ſuum effectum; ergo. Maior certa eſt ex dictis ſuprà de abſolutione cenſuræ in communi; & quia aliàs neceſſaria non eſſet abſolutio à cenſura poſt peractam pœnitentiam. *Euaſio.* Dicetur fortaſſe, non auferri cenſuram quoad alios effectus, quoad hunc tamen ex intentione Eccleſiæ aut tolli, aut ſuſpendi, ſeu impediri. *Soluitur.* Sed contrà, quia licet demus Eccleſiam potuiſſe hoc facere: nullo tamen canone oſtendi poteſt id feciſſe: imò ex multis colligi poteſt, ſicut non tollitur cenſura ſine abſolutione, ita neque diminui: & abſolutionem non minùs propter hunc effectum, quàm propter alios eſſe neceſſariam. Quod probatur ex *Cap. A nobis, 2. de Sent. excommu.* cap. *A nobis*, 2. de Sent. excom. vbi Innocentius III. definit excommunicatum ſine abſolutione à cenſura mortuum, etiamſi in eo præceſſerint manifeſta ſigna pœnitentiæ,& per eum non ſteterit quominùs reconciliaretur Eccleſiaſticæ vnitati, apud Eccleſiam abſolutum non eſſe, ſed indigere abſolutione etiam poſt mortem: maximè autem poteſt illa indigere propter ſuffragia, vt expreſsè declarauit idem Pontifex in *Cap. Sacris, de ſentent. excomm.* cap. *Sacris*, eodem titulo, dicens, pro huiuſmodi excommunicato ante abſolutionem impenſam, neque oblationes recipiendas eſſe, neque orationes Deo porrigendas; ſi ergo hoc ſtatuit Pontifex pro homine iam defuncto, multò magis intelligit verum eſſe de homine viuo.

3. *Variis congruentiis eadem ſententia ſuadetur.* Nec deerunt congruentiæ, ob quas cenſura hoc modo lata,& perſeuerans, iuſta ſit, videlicet, quia hæc cenſura non eſt culpa, ſed pœna pertinens ad externum forum Eccleſiæ: talis autem pœna, quamuis propter culpam feratur, ſæpe durat ablata culpa coram Deo, donec in iudicio etiam Eccleſiæ auferatur. Rurſus hæc pœna eſt publicè, & iuridicè lata; & ideò nec tolli, nec diminui debet per priuatum iudicium, donec per Eccleſiam ipſam iuridicè tollatur. Aliunde etiam multum refert ad reuerentiam, & timorem huius cenſuræ, quòd perſeueret etiam quoad hunc effectum, quandiu per abſolutionem non tollitur: vt intelligant fideles in quanto periculo verſantur, quandiu hac cenſura ligati ſunt, & maiorem ſemper diligentiam adhibeant, donec abſoluantur. Denique quia aliàs facilè quis diceret, poſſe huiuſmodi excommunicatum pœnitentem occultè recipere Sacramenta, vel etiam celebrare, quia eſt iuſtus, & bene diſpoſitus,& per illum non ſtat quominùs abſoluatur, vt ſupponimus, & maius detrimentum ſpirituale eſt priuari vſu Sacramentorum, & ſacrificij, quàm ſuffragiis communibus. Cur ergo Eccleſia volet hoc detrimentum potiùs inferre, quàm illud? Abſurdum autem eſſet id concedere: &, illo admiſſo, facile eſſet argumentum vrgere in aliis effectibus. Vt ergo tota cenſura efficacior, ac firmior eſſet, conſultius fuit quoad omnem ſuum effectum manere, donec per abſolutionem tolleretur.

Ex his ſatis reſponſum eſt ad fundamentum primæ ſententiæ: illa enim interpretatio intentionis Eccleſiæ ob quandam pietatis ſpeciem, non eſt ſatis fundata, nec conſonat eius decretis, vt oſtenſum eſt. 4. *Fundamento prioris ſententiæ fit ſatis.* Neque argumentum ſumptum ex ſententia principio iniuſta validum eſt. Aut enim ſententia ita fuit iniuſta, vt fuerit omninò nulla; *Sententia variis modis iniuſta.* & tunc mirum non eſt, quòd non excludat à participatione ſuffragiorum communium, quandoquidem nullam inducit cenſuram, neque ligat. Aut fuit ita iniuſta, vt fuerit valida, & in re ipſa habens veram, & ſubſiſtentem cauſam:& talis ſententia verè priuat etiam participatione ſuffragiorum; quia abſolutè, & ſimpliciter infert cenſuram, quam imponit, vt ſuprà oſtenſum eſt. Aut talis cenſura ita eſt iniuſta in re ipſa, vt tamen iuxta probationem, & formam exterioris fori ſit iuſta. Et hæc etiam in re, & in interiori foro nullam infert cenſuram, ſed ſolùm obligationem quandam abſtinendi in foro exteriori, vt ſuprà diximus: & ideò talis etiam ſententia à principio non habet vim priuandi communicatione ſuffragiorum; quia cùm hoc interno, & inuiſibili modo fiat, magis pertinet ad internum, quàm ad externum forum, magiſque in veritate rei, quàm in præſumptione fundatur. Neque eſt ſimile de cenſura, quæ à principio fuit valida ex vera cauſa, quamuis poſteà cauſa eſſet, & de illa, quæ à principio fuit nulla ex defectu cauſæ, quia cenſura pendet ex cauſa in fieri, non in conſeruari: & ideò ſi à principio cauſam non habuit, facta non fuit: quare neque tunc, neque poſteà habet effectum: ſi verò cauſam habuit, impoſita fuit; & licèt poſteà cauſa tollatur, ipſa manet,& effectum habet, donec per abſolutionem tollatur.

Dices: Communio fidelium in bonis operibus in charitate fundata eſt; & ideò in Symbolo *Communio Sanctorum* appellatur: ergo non poteſt Eccleſia aliquem in charitate exiſtentem hac communione priuare: ſed hæc communio nihil aliud eſt, quàm participatio communium ſuffragiorum: ergo hoc ipſo, quòd excommunicatus redit ad ſtatum charitatis, reſtituitur etiam ad participationem communium ſuffragiorum. 5. *Obiectio.* Reſpondetur negando minorem: alia eſt enim communio Sanctorum, quæ fundatur in charitate: alia verò eſt participatio in ſuffragiis, quæ Eccleſia per miniſtros ſuos offert pro ſuis membris, vt ſignificauit D. Thom. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 1. quæſt. 1. ad 2. & bene declararunt Soto, & Alanus locis citatis. *Soluitur obiectio, traditúrque differẽtia inter communionem Sanctorum, & ſuffragiorum participationem.* Nam illa Sanctorum communio non pendet ex aliqua intentione operantis, ſed veluti ex natura rei, ſeu charitatis conſequitur ex ſolo conſortio, & ſocietate bonorum: nam inde fit, vt quò ſingula membra meliora ſunt, eò totum corpus gratius habeatur; & conſequenter etiam fit, vt, cæteris paribus, Deus maiori quadam prouidentia, aut beneuolentia vnumquemque iuſtum reſpiciat propter conſortium aliorum. Ab hac ergo communione non excluditur excommunicatus ex vi cenſuræ, ſed ratione culpæ: & ideò quamprimùm culpa tollitur, & ad gratiam reſtituitur, dicta communione Sanctorum frui incipit, etiamſi nondum à cenſura abſolutus ſit. At verò participatio ſuffragiorum in hoc conſiſtit, quòd ſit vnus ex iis, pro quibus Eccleſia directè orat: & cui applicat ſua merita de congruo, vel ſatisfactiones communes, vel ſacrificia, aut indulgentias. Et quoad hanc participationem fit excluſio per cenſuram, quæ non aufertur, quandiu cenſura manet, etiamſi culpa tollatur.

6. *Replica.* Dices: Illo priori modo etiam peccatores, qui ſunt membra Eccleſiæ, eſſe participes communionis

Sanctorum: nam ob bonorum conſortium Deus peculiariter miſeretur malorum, eóſque ad pœnitentiam excitat: quod etiam de excommunicatis contumacibus verum habet, ſi tamen fidem retineant: quia per illam ſunt aliquo modo membra huius corporis, licèt mortua, & quoad peculiarem influxum abſciſſa: tamen vel propter illam coniunctionem Deus illis benefacit propter bonos, vt Richardus, & Antoninus ſuprà annotarunt: ergo ad nullam communionem Sanctorum reſtituitur excommunicatus propter ſolam pœnitentiam. Item ſi excommunicatus poteſt frui illa communione Sanctorum; ergo poſſunt iuſti, & miniſtri etiam Eccleſiæ hoc bonum illis intendere propria, & directa intentione, quia obiectum illud bonum eſt: ergo poſſunt etiam pro illis offerre communia Eccleſiæ ſuffragia.

Enodatur. Reſpondetur ad priorem partem, idem argumentum fieri poſſe de quocunque peccatore, cùm ad gratiam reſtituitur. Dicendum ergo eſt, exiſtentes in peccato mortali aliquid fructus, ſaltem impetrationis participare ex conſortio bonorum: viua autem membra multò magis communicare inter ſe ſpiritualibus bonis. Et quoad hunc ſpecialem gradum reſtitui etiam excommunicatum ex vi contritionis, etiamſi à cenſura non ſit abſolutus. Ad alteram partem concedo, licitum eſſe directè intendere homini iuſto etiam excommunicato hoc bonum commune totius Eccleſiæ; nam talis intentio conſentanea eſt charitati, & prohibita non eſt, nec prohiberi poteſt: nam cùm effectus ille in re ipſa ſequatur, & bonus ſit, nulla ratio eſt, cur non poſſit honeſtè intendi. Negatur tamen vltima conſequentia, quia hæc intentio non pertinet ad communicationem communium ſuffragiorum Eccleſiæ, vt ex obiecto eius manifeſtum eſt.

SECTIO IIII.

Vtrùm communia ſuffragia pro excommunicatis oblata illis proſint, quamuis offerens peccet.

1. *Nonnulla pro quæſtionis reſolutione præpotantur.*

ALiud eſt actionem aliquam non eſſe licitã, aliud ita eſſe inualidam, vt effectum non habeat: ſæpe enim contingit illud prius eſſe ſine hoc poſteriori. Et ideò licèt oſtenſum ſit, hæc communia ſuffragia non offerri licitè pro excommunicatis, adhuc videndum ſupereſt, an talis oblatio, licèt iniquè fiat, validè, & cum fructu ipſius excommunicati fiat. Supponendum autem eſt, ex parte excommunicati non eſſe aliud impedimentum præter cenſuram: nam ex alio capite, ſcilicet ex ſtatu peccati mortalis; contingere poteſt, vt applicatio ſuffragiorum, vel indulgentiarum non ſit efficax, ſaltem quantum ad fructum ſatisfactionis; & ex magna peruerſitate voluntatis impediri etiam poteſt quoad effectum impetrationis: hæc verò extrinſeca ſunt: nunc enim ſolùm de impedimento cenſuræ agimus.

Ratio dubitandi. Eſt autem dubitandi ratio, quia quando aliquis operatur vt miniſter alterius, propria malitia miniſtri non impedit effectum actionis: hac enim de cauſa mali Sacramentorum miniſtri, quamuis peccent miniſtrando, effectum nihilominùs conferunt, ſed in præſenti qui applicant generalia ſuffragia Eccleſiæ, id faciunt vt miniſtri eius: ergo licèt ipſi peccent, applicatio erit valida, quandoquidem in eo, pro quo offerunt, nullum eſt impedimentum ad effectum: cenſura enim non facit incapacem, vel indignam perſonam, ſed ſupponit: & ideò prohibet miniſtris, ne offerant: ablata ergo indignitate perſonæ, tollitur incapacitas, & ſola manet prohibitio. In contrarium verò eſt, quia miniſter, ſeu diſpenſator, ſi bona diſpenſat contra Domini mandatum, vel voluntatem, non ſolùm malè facit, ſed etiam nihil facit.

Num ſacrificium Miſſæ pro excommunicato oblatum illi proſit.

2. *In ſacrificio Miſſæ duo conſiderantur.*

HÆc quæſtio ſpecialem difficultatem habet in ſacrificio Miſſæ; & ideò priùs de illo dicam, & inde facilè conſtabit quid dicendum ſit de aliis ſuffragiis. In illo autem ſacrificio, prout nunc in Eccleſia fit, diſtinguere oportet ſubſtantialem ablationem ſacrificij ab orationibus, & aliis religioſis cæremoniis, quæ in illo fiunt in perſona Eccleſiæ, & ſuum apud Deum habent ſpiritualem fructum. Rurſus in ipſo miniſtro duplicem rationem diſtinguere oportet: vna eſt, quatenùs immediatè, ac per ſe gerit perſonam Chriſti ex vi ſuæ ordinationis, & nomine illius offert, & applicat talem effectum tanquam miniſter immediatè ab ipſo ad hoc munus deputatus. Alia ratio eſt, quatenus etiam gerit perſonam totius Eccleſiæ, quæ illum etiam deputauit, vt ſuo nomine ſacrificium offerat, & communem effectum ſibi ex opere operato correſpondentem ſuis membris applicet, ſeu conferat. Quæ duæ rationes optimè diſtinguuntur in Sacerdote ab Eccleſia præciſo per cenſuram, qui, ſi offerat, iam non offeret vt miniſter Eccleſiæ, ſed ſolùm ex vi inſtitutionis Chriſti, vt in ſuperiori tomo dixi diſput. 77. ſect. 2.

3. *Sacrificium à miniſtro vt perſonã Chriſti ferẽte oblatum prodeſt excommun.*

Dico ergo primò: Si Sacerdos in perſona Chriſti, &c, vt miniſter ab ipſo deputatus ad hoc ſacrificium offerendum, & applicandum eius fructum, ſua propria intentione pro excommunicato aliàs iuſto illud offerat, licèt malè faciat: eius tamen applicatio efficax erit etiam quoad fructum ſatisfactionis, ſi alter nullum aliud impedimentum habeat præter cenſuram. Probatur ex ratione dubitandi in principio poſita, quæ quoad hanc partem videtur ſatis efficax. Deinde explicatur à ſimili de adminiſtratione Sacramentorum: nam Sacerdos prohibetur ab Eccleſia, ne Sacramentum miniſtret excommunicato: vnde malè facit illud adminiſtrando; nihilominùs tamen ſi id faciat, Sacramentum factum tenet, per ſe loquendo, imò & effectum habet in ſuſcipiente, ſi contingat in eo nullum alium eſſe obicem præter cenſuram, vt inferiùs latè dicemus. Sic ergo in præſenti prohibita eſt Sacerdoti oblatio ſacrificij pro excommunicato; & ideò malè facit pro illo offerendo. Tamen per illam prohibitionem non eſt ablata illi poteſtas offerendi in perſona Chriſti, & applicandi effectum ſacrificij: & ideò & verum conficit, ac offert ſacrificium, vt certiſſimum eſt, & ex dictis in citato loco facilè demonſtratur: ergo efficaciter ſuum confert effectum, ſi in alio non ſit obex: nam ſicut Sacramentum alicui collatum neceſſariò in illo habet effectum; ſi non ponat obicem, neque poteſt Eccleſiæ prohibitio illum impedire; ita ſacrificium pro aliquo oblatum, neceſſariò in illo habet effectum ex opere operato.

4. *Cur Eccleſia non poſsit irritare intentionem tali modo offerentis ſacrificium pro excommunicato.*

Dices: Cur non poterit Eccleſia irritare illam intentionem, ſeu voluntatem miniſtri, quia vult huic applicare effectum ſacrificij? Reſpondetur, qua ratione non poteſt irritare intentionem conferendi Sacramentum, eâdem non poteſt in præſentem intentionem inefficacem reddere. Vtriuſque aut ratio eſt, quia in eo actu gerit perſonam Chriſti, & iuxta inſtitutionem eius operatur vt ipſius miniſter: & ideò non habet Eccleſia poteſtatem ad inualidandum illum actum. Adde, Eccleſiam non habere directè

directè poteſtatem in intentionem, ſeu actum internum voluntatis, quatenus talis eſt: actus autem externus ſacrificij tam in ſe, quàm quoad effectum ſuum eſt ſupernaturalis, ex Chriſti inſtitutione habens definitas conditiones, ſine quibus validus, aut efficax eſſe non poteſt, & cum quibus non poteſt non eſſe, & validus, & efficax: quia ergo illæ conditiones non mutantur propter ſolam Eccleſiæ prohibitionem, ſeu cenſuram, ideò per illam ſolam, ac præciſè ſumptam non poteſt impediri effectus ſacrificij.

5. *Sacrificium pro excommunicato oblatū nihil illi prodeſſe ex parte interceſſionis Eccleſiæ.*

Dico ſecundò: Huiuſmodi ſacrificium oblatum pro excommunicato nihil illi prodeſt ex parte oblationis, ſeu interceſſionis Eccleſiæ. Suppono enim, hoc ſacrificium, quatenus offertur in perſona Eccleſiæ, habere peculiarem vim, & efficaciam, ſaltem per modum impetrationis, vt in citatis diſputationibus de ſacrificio Miſſæ latiùs declaraui. Quoad hanc ergo efficaciam non poteſt prodeſſe talis oblatio ipſi excommunicato, quia non poteſt extendi vltra intentionem principalis offerentis, vt ratio in principio propoſita conuincit. Et ideò Sacerdos ſic offerens, non ſolùm malè facit, ſed etiam quoad hoc nihil facit. Quod prætereà ſic declaratur, & confirmatur: nam ſi talis Sacerdos ad Deum loquens dicat ſe nomine Eccleſiæ, & vt miniſtrum, vel legatum eius offerre hoc ſacrificium pro Petro excommunicato, vt illi hæc, vel illa bona impetret, &c. reuera falſum dicet: nam Eccleſia non ſolùm non commiſit illi vices ſuas, vt hanc deprecationem, vel oblationem faceret nomine ſuo, ſed potiùs id prohibuit, & Petrum excluſit à numero eorum, pro quibus ſuo nomine offerri vult: ergo talis deprecatio reſpectu excommunicati nullius eſt momenti, & efficaciæ: nam petitio facta nomine alicuius ex fallacia, & deceptione, nullam vim impetrandi habet.

6. *Sacerdotē non ſolum peccare ſi nomine Eccleſiæ pro excommunicato ſacrificet, ſed etiā ſi in perſona Chriſti offerat.*

Sed hinc ſumet aliquis occaſionem dicendi, Sacerdotem offerendo pro excommunicato, ſi intentionem habeat offerendi non vt legatum Eccleſiæ, ſed præciſè vt miniſtrum Chriſti, non ſolùm habere effectum, ſed etiam nihil peccare: quia Sacerdos vt priuata perſona non eſt prohibitus orare, vel offerre pro excommunicato, ſed tantùm vt miniſter Eccleſiæ: ergo quando non offert pro aliquo vt miniſter Eccleſiæ, non ſolùm effectum confert, ſed etiam nihil peccat: quod eſt contra dicta in præcedenti ſectione. Reſpondeo negando conſequentiam: eſt enim in Sacerdote triplex ratio diſtinguenda, ſcilicet quatenùs offert in perſona Chriſti, vel in perſona Eccleſiæ, vel in propria perſona, vt particularis, ſeu priuata eſt. De hoc vltimo modo verum eſt non eſſe prohibitum orare pro excommunicato, vt ſectione ſequenti dicemus: tamen duobus primis modis prohibitum eſt cum diſcrimine ſuprà declarato, quòd in primo modo prohibitio non impedit effectum, quia non poteſt Eccleſia tollere poteſtatem ordinis à Chriſto datam, licèt efficiat, vt vſus eius non liceat: at verò in ſecundo modo & prohibet, & tollit poteſtatem, quam ipſa conceſſerat ad offerendum pro aliquo in perſona ſua. Ratio autem, ob quam Eccleſia prohibet Sacerdotem ſub duabus illis primis rationibus offerre pro excommunicato, eſt, quia ſub vtraque iſtarum rationum eſt miniſter publicus, & ſub vtraque dici poteſt miniſter Eccleſiæ, licèt ſub diuerſo reſpectu, id eſt, vel quia ab ipſa Eccleſia aſſumitur, & conſtituitur, vt in perſona ipſius oret, vel offerat, &c. Vel quia eſt datus à Chriſto ipſi Eccleſiæ, vt ſacrificium pro illa offerat: & inter ipſam, & Deum intercedat in perſona Chriſti. Quomodo etiam Sacerdos abſoluens dici poteſt miniſter Eccleſiæ, id eſt, datus à Chriſto Eccleſiæ ad illud munus, quod ad communem vtilitatem Eccleſiæ pertinet, quamuis in eo exercendo non gerat perſonam Eccleſiæ, ſed Chriſti. At verò in officio offerendi magis habet locum duplex illa conſideratio, & reſpectus, quia oblatio ſacrificij ſuo proportionato modo ad omnes pertinet, vt citato loco latiùs dictum eſt. Sicut ergo Eccleſia prohibet Sacerdoti, ne abſoluat excommunicatum, quamuis illud miniſterium faciat in perſona Chriſti, ita prohibet ne pro excommunicato offerat in perſona Chriſti, quia totum hoc eſt miniſterium publicum Eccleſiæ, ad quam pertinet diſponere de omnibus, quæ ſpectant ad conuenientem vſum eius. Et ita tenent Alanus ſuprà dicto libr. 2. de Euchariſtia. cap. 31. & Bellarminus lib. 2. de Miſſa, cap. 6.

7. *Sacerdos nomine Eccleſiæ pro excommunicato orans, aut ſuffragia offerens, nihil efficit.*

Vltimò dicendum eſt, Sacerdotem orantem, vel quæcunque alia offerentem ſuffragia pro excommunicato vt miniſtrum Eccleſiæ, nihil efficere, quod ipſi excommunicato eſſe poſſit apud Deum alicuius fructus, vel vtilitatis ſpiritualis. Probatur, quia talis actus non habet efficaciam ex priuato merito talis perſonæ, tum quia nunc non conſideratur ſub ea ratione, ſed vt miniſter Eccleſiæ: tum etiam quia cùm illa actio ſit peccaminoſa non poteſt habere ſpiritualem fructum ex merito ipſius priuati operantis. Nec etiam ex merito Eccleſiæ, quia Eccleſia non vult, vt pro tali excommunicato oretur in perſona ſua, vnde ipſa non interponit ſuum meritum, vel interceſſionem pro tali perſona; & conſequenter talis Sacerdos, aut miniſter falſum dicit, quando aſſerit ſe orare, vel intercedere pro tali excommunicato in perſona Eccleſiæ: ergo nihil fructuoſum facit, ſicut dictum eſt in ſecunda aſſertione: eadem enim eſt ratio in præſenti.

8. *Num excommunicatus pro ſe offerens fructum inde capiat.*

Et hinc expeditur facilè dubium, ſi quis interroget, an Sacerdos excommunicatus offerens pro ſeipſo, aliquem fructum inde accipiat, ſaltem ex opere operato. Dicendum eſt enim, illum, per ſe loquendo, peccare grauiter, & ex hac parte ponere obicem, ne fructum ex ſacrificio capere poſſit. At ſi ponamus caſum, in quo talis Sacerdos excommunicatus excuſetur tam in offerendo, quàm in offerendo pro ſe vt miniſter publicus; tunc ita illi proderit ſacrificium, ſicut poſſet prodeſſe alteri excommunicato non ponenti obicem, ſi pro illo offerretur. eſt enim eadem ratio, quia diſtinctio, vel identitas perſonæ hîc nihil refert. Oportet autem vt duplex illa excuſatio intercedat, quia duplex intercedit prohibitio; vna, ne excommunicatus offerat, à qua excuſari quis poterit propter vrgentem neceſſitatem mortis, aut grauiſſimi ſcandali, aut infamiæ vitandæ, vt infrà dicemus. Et tunc etiam neceſſe erit, vt ſaltem per contritionem procuret dignè offerre. Altera prohibitio eſt, ne offerat Sacerdos vt publicus miniſter pro excommunicato, & conſequenter nec pro ſeipſo, ſi excommunicatus ſit: à qua lege non excuſat illa neceſſitas vitandi ſcandali: nam poteſt pro aliis offerre. Vt ergo ab hac etiam prohibitione excuſetur, oportet vt intercedat vel ignorantia inuincibilis, qua poteſt facilè aliquis exiſtimare, quacunque ratione ſit licitum ſacrificium offerre, quamuis excommunicatus ſit, conſequenter licitum eſſe pro ſe offerre, ſeu applicare ſibi, quidquid poteſt in perſona Chriſti. Imò poteſt alicui veriſimile videri non eſſe intentionem Eccleſiæ cum tanto rigore prohibere non offerre pro excommunicato, vt prohibuerit etiam non offerre pro ſeipſo, etiamſi aliàs licitè offerat ſacrificium. Præſertim quia in tantùm eſt prohibitum offerre pro excommunicato, in quantum eſt prohibitum communicare cum illo: at nemo

Duplex excuſatio requiritur vt excommunicatus licitè pro ſe offerat.

nemo eſt prohibitus communicare ſecum, ſed cum A alio: ergo non eſt prohibitus offerre pro ſe ſpecialiter, ſed ſolùm quatenus eſt prohibitus offerre: ergo ſi quis alia ratione excuſetur ab illa prohibitione, poteſt vel ex ignorantia, vel certè ex probabili dictamine excuſari etiam à culpa, in offerendo pro ſe. Quod maximè locum habebit, ſi vrgens neceſſitas hoc etiam poſtulare videatur; vt ſi quis ſit in vrgente periculo mortis. Itaque quacunque ratione integrà ſit excuſatio, capiet ille totũ fructum non ſolùm ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato, quamuis illum peculiarem fructum, qui eſt ex interceſſione Eccleſiæ, non recipiat, ſicut dictum eſt de aliis excommunicatis, ſi pro eis offerri contingat. B Poſſet verò hîc vlteriùs quæri, ſi quis excommunicatus pro ſe offerat peccando, eſto, tunc non capiat fructum, an poſteà ablato obice tam culpæ, quàm cenſuræ, reuiuiſcat effectus talis ſacrificij. Veruntamen hæc quæſtio vniuerſalis eſt de ſacrificio, quoties offertur pro aliquo habente obicem, an incipiat in illo habere effectum recedente fictione. Quam breuiter tractaui, & partem negantem definiui in ſuperiore tomo, diſput. 79. ſect. 10. circa finem.

SECTIO V.

Vtrùm licitum ſit priuatas orationes, & pia opera, ſeu ſatisfactiones pro excommunicato offerre. C

1. *Ratio dubitandi.*

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia Eccleſia ſimpliciter prohibet communicare cum excommunicato; at verò orare pro illo, vel ſatisfactiones offerre, quædam communicatio eſt maior, quàm loqui cum illo, vel ſalutare illum: ergo eſt prohibita. Et confirmatur: nam offerre, aut mittere aliquod donum excommunicato, prohibitum eſt ex vi excommunicationis; nam eſt dare illi magnum ſignum beneuolentiæ, & amicitiæ: ergo & offerre pro illo proprias ſatisfactiones, aut orationes quantumuis priuatas, quia eſt maior beneuolentia, & amicitia. Quidam ergo Doctores Catholici D ita ſentire videntur, præſertim Latomus art. 7. contra Lutherum, vbi ſentit, nomine communium ſuffragiorum, quibus priuari dicitur excommunicatus, non venire tantùm ea, quæ publicè à miniſtris Eccleſiæ fiunt; ſed etiam ait, *penè omnia Chriſtianorum ſuffragia, quantumuis occulta, vel ſecreta*. Et rationem indicãs inquit, *Quia optimus quiſque orationes ſuas dirigit ad manus Chriſti; & corporis eius, quod eſt Eccleſia, vt ſic grata ſint, quæ fortaſſe priuata diſplicerent.* Item quia optimus quiſque maximè exuitur priuatis, & attendit communibus.

Prima ſententia. Latom.

2. *Rationes huius ſententiæ reiiciũtur.*

Quæ rationes, quidquid ſit de aſſertione, non ſunt magni momenti: ſi enim intelligat iuſtos, & E quantumuis perfectos orantes ita dirigere orationes ſuas ad manus Chriſti, vel Eccleſiæ, vt nihil in particulari intendant, ſed ſolùm confuſè; quod Chriſtus, vel Eccleſia intendit: in hoc ſenſu falſum eſt, quod ſumitur; quia hoc neque ad honeſtatem, neque ad perfectionem orationis pertinet; ſed optimus quiſque orat pro priuatis, ſeu determinatis perſonis, & cum illis communicat ſua ſpiritualia bona, prout poteſt, & iudicat expedire ſecundùm ordinem charitatis. Si verò intelligat, iuſtos dirigere ſuas orationes ad manus Chriſti, quia per ipſum, & propter ipſum petunt, & illa, ac pro illis petunt, quæ iudicant illi eſſe beneplacita, ſic verum eſt, quod aſſumit; tamen hoc totum ſeruari poteſt, in oratione priuata pro excommunicato, ſi alioqui prohibita non eſt; quia talis oratio poteſt eſſe profecta ex charitate, & habere omnes circunſtantias neceſſarias, vt propter Chriſtum fiat, & propter eius merita acceptetur. Quod autem ad intentionem Eccleſiæ ſpectat, illa neceſſaria non eſt, vt priuata oratio rectè, & licitè fiat: quia neque de hac re datum eſt præceptum, neque talis oratio fundatur in communi merito, aut oblatione totius Eccleſiæ; ſatis ergo eſt, vt non ſit prohibita per Eccleſiam. In hoc ergo inſiſtendum eſt, an Eccleſiæ prohibitio ad hoc extendatur. Nam D. Thomas in quodlib. 11. art. 9. abſolutè, & ſine limitatione dicit, orare pro excommunicato ita eſſe prohibitum, ſicut audire Miſſam cum illo: at verò, audire Miſſam non eſt miniſterium publicum, ſed opus priuatæ perſonæ: ergo eadem ratione intelligere videtur, priuatam orationem pro excommunicato eſſe prohibitam. Indicat, licèt obſcurè, Hoſtienſis in cap. *Cùm voluntate*, de Sententia excommunicationis.

D.Tho. Hoſtien.

Quæſtionis reſolutio.

3. Nihilominùs dicendum eſt, licitum eſſe priuatim pro excommunicato orare, propriam, & perſonalem ſatisfactionem pro illo offerendo eo modo, quo inter Eccleſiæ membra fieri poteſt. Hæc eſt communis ſententia, quæ ſumitur ex D. Thoma in 4. diſt. 18. vbi ſentit, excommunicatum ſolùm excludi à communione fidelium, quantum ad ſuffragia Eccleſiæ communia, & quantum ad hoc vt non ſit orandum cum illis: & in ſolut. ad 1. ait, bene poſſe orare pro illis, quamuis non inter orationes, quæ pro membris Eccleſiæ fiunt. Idem tenet Durandus ibi, quæſt. 3. Richardus art. 7. quæſt. 2. Paludanus quæſt. 1. art. 1. Gabriel quæſt. 2, dub. 1. & lect. 25. in canonem; & alij quos ſtatim referam. Rationem aliqui reddunt, quia Eccleſia non poteſt prohibere huiuſmodi orationes, quia pertinent ad illam Sanctorum communionem, quæ in ſola charitate fundatur. Sed hæc ratio non cogit, quia præter generalem illam communionem, addit ſpecialem communicationem propriarum orationum, & ſuffragiorum per priuatam intentionem, & applicationem. Alij ergo eandem impotentiam colligere conantur ex eo, quòd hæc applicatio poteſt fieri per actum merè internum, in quem Eccleſia non habet poteſtatem. Sed hæc ratio ad ſummum probat de orationibus, & actibus omninò mentalibus, non tamen de externis etiam per accidens occultis: nam Eccleſia poteſt prohibere, ne hi actus hac, vel illa intentione fiant, vt ex materia de legibus nunc ſuppono: ergo ex hac parte nihil repugnaret prohibere ne fiant intentione proficiendi excommunicatis, atque adeò ne pro illis offerantur. Et ideò quidquid ſit de abſoluta poteſtate Eccleſiæ, meliùs hoc probatur; quia de facto id non prohibuit, vt praxis etiam, & conſuetudo id ſatis oſtendunt. Eſtque id etiam conſentaneum Eccleſiaſticæ pietati: nam aliud eſſet nimis acerbum, multúmque derogans fraternæ charitati. Item quia hoc modo licet orare pro Ethnicis, & Publicanis, & quibuſcunque infidelibus: ergo & pro excommunicatis.

D.Tho. Duran. Richard. Palud. Gabr.

4. *Licitum eſt Sacerdoti in Miſſa orare pro excommunicato, vt perſona priuata eſt.*

Atque hinc infertur, licitum eſſe Sacerdoti, vt priuata perſona eſt, orare in Miſſa pro excommunicato, ſcilicet in illis partibus Miſſæ, in quibus vel mentaliter orat, vt in Memento; vel occultè, & ſecretè. Ita tenet Syluester verb. *Excommunicatio*, 1. §. 2. & verb. *Miſſa*, 1. quæſt. 8. concluſ. 4. & Angelus verb. *Miſſa*, num. 51. qui citant Hoſtienſem. Armilla verb. *Excommunicatio*, num. 4. Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 1. circa finem. Couarruuias in cap. *Alma*,

Syluest. Angel. Hoſtien. Armill. Soto. Couar.

part.

Nauarr.

part. 1. §. 6. num. 4. Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 36. & in Enchirid. de Orat. cap. 19. num. 67. & ſequentib. Ratio eſt, quia Sacerdos, licèt miniſterium publicum exerceat, non deſinit eſſe perſona priuata, nec tenetur toto illo tempore ita gerere munus publicum, vt non poſſit vt priuata perſona operari, vel ſucceſſiuis morulis, vel ſimul diuerſa intentione; ſicut ergo poteſt pro amicis, vel aliis priuatim orare, ita etiam pro excommunicatis, dummodò eos nominatim non exprimat in canone, vel in aliis orationibus publicis: hoc enim prohibitum eſt, vt omnes citati authores docent: & ſumitur ex Leone Papa, Epiſt. 40. ad Anatolium, & ex Cypriano, & aliis ſuprà adductis. De alia verò oratione priuata nulla eſt prohibitio, quin in illo tempore fieri poſſit.

Leo Pap. Cyprian.

5. Dicunt aliqui, etiam in Memento orare Sacerdotem vt miniſtrum publicum Eccleſiæ; & ideò ibi etiam prohiberi pro excommunicatis orare. Vnde in fine illius orationis ſubiungit Sacerdos: *Pro quibus tibi offerimus*, vel, *Qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis*: quæ verba referuntur ad omnes, pro quibus in Memento orauerat. Sicut ergo non licet pro excommunicatis ſacrificium offerre, ita nec in Memento pro illis orare. Reſpondetur, quantumuis Sacerdos gerat perſonam publicam etiam in illo actu, nunquam ita exuere priuatam, quin poſſit ex ſua intentione ſub hac ratione orare pro excommunicato, & non in perſona Eccleſiæ; & poſteà cùm ſubiungit illa verba: *Pro quibus*, &c. ex eadem intentione ad eos, qui ſunt capaces illius oblationis, vel pro quibus ipſe in perſona Eccleſiæ orauerit, ſe conuertere. Non eſt ergo cur in hac re ſcrupulum faciamus: quanquam nonnulli moderni Theologi audeant ſimpliciter definire, id non eſſe licitum ſine maiori fundamento.

6. Quin potiùs addunt Sylueſter, & Angelus, eſſe licitum Sacerdoti, dum publicè orat nomine totius Eccleſiæ, ſimul intentione priuata, & in propria perſona eandem petitionem facere pro excommunicato, dummodò exteriùs illum ſpecialiter non nominet: quia non repugnat, eandem orationem duplici intentione, & quaſi in duplici ſenſu exteriùs proferre. Quod magis declarans Nauarrus ait, licitum eſſe Sacerdoti totum pium opus dicendi Miſſam, & ſacrificandi, & cantandi, vel orandi Horas Canonicas, quatenùs eſt proprium opus talis priuatæ perſonæ, per quod habet ſuum meritum, vel ſatisfactionem, vel impetrationem ex opere operantis, offerre priuata intentione pro excommunicato; quia ſecundùm illum reſpectum illa eſt priuata oratio; vel ſatisfactio, cuius applicatio voluntaria eſt, & de illa nulla facta eſt prohibitio: & ideò quantum eſt ex vi cenſuræ, nihil repugnat quin pro excommunicato offeratur. Dico autem, *quantum eſt ex vi cenſuræ*: quia aliunde ex praua diſpoſitione excommunicati poteſt eſſe impedimentum, ſcilicet, ſi in peccato mortali ſit, præſertim quoad fructum ſatisfactionis, ſi pro eo offeratur: quia quandiu aliquis eſt in peccato mortali, nulla ſatisfactio poteſt ei applicari, nec pœna remitti. Impetratio verò habere poteſt aliquem effectum: nam per orationes impetrari poteſt bona diſpoſitio, vel aliquod auxilium ad illam. Et idcircò oratio pro aliquo non ſemper ſupponit in illo bonam diſpoſitionem, ſicut propriæ ſatisfactionis communicatio.

7. *Ratio dubitandi ſoluitur.*

Ad rationem ergo dubitandi in principio poſitam reſpondetur, huiuſmodi orationem priuatam pro excommunicato non eſſe communicationem prohibitam ex vi huius cenſuræ, imò nec propriè eſſe communicationem cum illo, ſed eſſe quoddam opus miſericordiæ, ſeu ſpiritualis eleemoſynæ, quæ ex bonis propriis, & priuatis prohibita non eſt; quod etiam ſuo modo in corporali eleemoſyna locum habet, vt infrà dicemus: & ideò etiam nõ eſt hoc ſignum ſpecialis beneuolentiæ, & amicitiæ, præſertim cùm per actum internum, vel occultum fiat, ita vt neceſſe non ſit in alterius notitiam deuenire: quanquam ad totum ſit accidentarium, & ad vim excommunicationis non referat. Hìc verò inquiri poterat, an poſſit quis offerre pro excommunicato propriam, & particularem ſatisfactionem ex opere operato ſibi prouenientem ex ſacrificio, vel etiam ex Sacramento. Sed hæc quæſtio locum non habet; quia, vt opinor, hic fructus non poteſt aliis communicari, vt in propriis locis ſuperiori tomo tractaui. Si autem ille fructus communicabilis eſſet, ex parte cenſuræ id non repugnaret, vt conſtat ex generalibus principiis poſitis.

DISPVTATIO X.

De ſecundo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio paſsiuæ communicationis Sacramentorum.

Poſtquam dictum eſt de communicatione ſpirituali quodãmodo interna, dicendum eſt de communicatione externa in rebus ſacris, inter quas primum locum habent Sacramenta, quorum duplex poteſt eſſe vſus, ſcilicet actiuus, & paſſiuus, de quibus ſigillatim dicendum eſt. Tria ergo in præſenti videnda ſunt. Primum, quid in hoc prohibitum ſit ipſi excommunicato. Secundum, quid ſit prohibitum miniſtris Sacramentorum reſpectu illius. Tertium, qualia ſint Sacramenta, ſi forte ſſe excommunicato tribuantur.

SECTIO I.

Vtrùm grauiter peccet excommunicatus, quodlibet ſuſcipiendo Sacramentum, & quam pœnam incurrat.

Eneralis regula, ac certa eſt, per ſe loquendo, & ex genere ſuo moraliter peccare excommunicatum, quodlibet ſuſcipiendo Sacramentum. Ita docent communiter Doctores in 4. diſt. 18. D. Thom. D. Bonauentura, Richardus, Paludanus, & alij, Argentina diſt. 19. art. 4. Soto diſt. 22. art. 1. & Summiſtæ, ac Doctores omnes, ſpecialiter videri poſſunt Nauarrus cap. 27 numer. 18. & Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 6. numer. 5. Eſtque in iure expreſſum in cap. *Cum illorum*, & cap. *Si quem*, de Sent. excomm. & in cap. *Illud*, & cap. *Si celebrat*, de Cleric. excomm. miniſtr. Et hæc eſt ratio à priori huius culpæ: quia hoc non eſt malum, niſi quia per ipſam cenſuram prohibitum eſt. Ratio autem talis prohibitionis eſt eadem, quæ ſufficiens fuit ad inſtituendam talem cenſuram per modum cuiuſdam medicinalis pœnæ. Item quia ille, qui eſt inobediens, & contumax Eccleſiæ, meritò repellitur tanquam indignus à participatione potiſſimorum Eccleſiæ bonorum, qualia ſunt Sacramenta. Adde, excommunicationem minorem habere hunc effectum, vt infrà ſuo loco dicemus, & ex eiſdem iuribus conſtat: ergo multò magis excommunicatio maior

1. *Excommunicatus Sacramenta ſuſcipiens peccat mortaliter.*

D. Tho. Bonau. Richar. Paludan. Argent. Soto. Nauar. Couarr. *Cap* Cùm illorum *&* *cap.* Si quem, *de Sent. excomm.* *Cap.* Illud, *&* *cap.* Si celebrat, *de Cler. exc. min.*

Ratio huius prohibitionis Eccleſ.

maior illam habebit, nam includit totum, quod minor, & aliquid addit. Denique ob hunc præcipuè effectum poſt præcedentem, de quo in ſuperiori diſputatione diximus, anathema dicitur eſſe omnium pœnarum Eccleſiaſticarum maxima, & abſcindere hominem ab Eccleſia, & eum tradere Satanæ, & *æternæ mortis damnatio* vocatur in cap. *Nemo Epiſcoporum*, 11. quæſt. 3. quia quodammodo clauduntur excommunicato omnes fontes gratiæ, qui pro cæteris omnibus in Eccleſia expoſiti ſunt.

2. *Aſſertio ſuadetur.* Atque hinc conſtat, hanc prohibitionem eſſe talem, vt eius tranſgreſſio ex genere ſuo peccatum mortale ſit, quia materia eſt grauis, & pertinens ad cultum Sacramentorum. Item hoc eſt quoddam ſacrilegium, vt rectè dicunt citati authores, & Caietanus in Summa, verbo *Abſolutionis impedimentum*, & Nauarrus in cap. *Fratres*, de Pœnit. diſt. 5. nu. 38. quia eſt contra reuerentiam Sacramento debitam: ſacrilegium autem ex ſuo genere peccatum mortale eſt, & materia Sacramentorum grauis eſt: ergo hoc peccatum non ſolùm ex genere ſuo, ſed etiam ex parte materiæ, per ſe loquendo, & ſecluſa inaduertentia, vel alio ſimili impedimento, mortale peccatum eſt. Quod etiam ſatis apertè ſignificatur in cap. *Sacris*, de iis, quæ vi, metúſve cauſa fiunt. Vnde fit, quamuis vnius Sacramenti receptio, cæteris paribus, grauius peccatum ſit in excõmunicato, quàm receptio alterius, iuxta inæqualitatem Sacramentorum in dignitate, & excellentia: tamen hoc omnibus commune eſſe, vt cuiuſlibet receptio etiam ſemel facta, durante excommunicatione, peccatum mortale ſit. Ratio eſt, quia ſeparatio excommunicati ab vſu Sacramentorum generalis eſt, vt conſtat ex citatis iuribus, & communi omnium interpretatione, & ſententia: at verò quodlibet Sacramentum eſt materia grauis reſpectu huius præcepti; & dignè, ac ſanctè tractandum eſt: ergo quodlibet Sacramentum recipere, ſiue illud ſit matrimonium, ſiue quodlibet aliud grauius, dum ſuſcipiens excommunicatione innodatus eſt, peccatum eſt mortale. Et ita ſentiunt omnes citati authores.

Caietan. Nauarr.

3. *Num aſſertio hæc in omni excommunicato etiam nõ denunciato locũ habeat.* Sed quæret aliquis primò, de quo excommunicato intelligendum hoc ſit; an ſolùm de nominatim denunciato, & manifeſto percuſſore clerici: vel etiam de quolibet quantumuis occulto. Reſpondeo, nullam hîc eſſe adhibendam limitationem ob Extrauag. *Ad euitanda*: ſed quoad hanc partem integrum manere ius antiquum, quia per nouum ius illius Extrauagantis nullus fauor fit ipſi excommunicato, vt in eadem dicitur, & ſuprà notauimus: ergo nullus excommunicatus, quantum eſt ex ſe, liberatur hoc onere ſeparandi ſe ab vſu Sacramentorum: alioqui magnus fauor, & gratia illi fieret. Item non erat aliud neceſſarium ad finem illius Extrauagantis, neque erat expediens ad timorem, & rigorem cenſuræ conſeruandum: nam qui ſcit ſe eſſe excommunicatum, etiamſi denunciatus, vel publicus non ſit, facilè poteſt abſtinere à Sacramentorum participatione. Neque inde ſequitur periculum, vel ſcandalum, per ſe loquendo; magiſque timebitur cenſura, ſi ſtatim ad hoc obliget ipſum excommunicatum, quàm ſi ſpecialis denunciatio expectanda ſit. Imò vix poſſet dici excommunicatus, niſi ſolo nomine ante denunciationem, niſi ſaltem ipſe teneretur abſtinere: nam, qua ratione non teneretur quoad hunc effectum, etiam non teneretur quoad alios: quæ ergo eſſet talis excommunicatio? Itaque de hac re nulla eſt controuerſia. Dubitationes verò, quæ hinc oriri poſſunt, in ſectione ſequente diſſoluentur.

4. *Poſſitne in aliquo caſu ex comm. licitè ſacramẽta recipere.* Alia verò interrogatio ex hac reſolutione naſcitur, ſcilicet, an in aliquo caſu poſſit excommunicatus, præſertim occultus, excuſari à peccato. Hæc verò quæſtio reſoluta eſt ſuprà tractando de cenſuris in communi. Dupliciter enim poteſt excuſari ab hac culpa excommunicatus, primò per ignorantiam probabilem, ſeu inuincibilem, quæ excuſatio generalis eſt omnibus delictis. Poteſt autem hæc ignorantia in præſenti eſſe, vel facti, quæ frequentior, & excuſabilior eſt, & ideò facilius in iure admittitur, vt patet ex cap. *Si verò*, 2. de Sent. excomm. Vel etiam iuris, quia, cùm hoc ius poſitiuum ſit, & humanum, vt ſuprà oſtendimus, etiam poteſt interdum inuincibiliter ignorari. Quomodo autem coniectari poſſit, an talis ignorãtia inuincibilis ſit, & quid etiam in caſu dubij agendum ſit, ex dictis ſuprà de cenſuris in communi ſumendum eſt. Alter caſus, in quo poteſt quiſpiam excuſari, eſt vrgens neceſſitas; quæ poteſt eſſe, vel ob vitandam grauem infamiam, vel ſcandalum, vel mortis periculum, etiam extrinſecus illatum, de quibus fusè dictum eſt loco citato. Poteſt etiam hæc neceſſitas interdum eſſe ſpiritualis propter eminentem mortis articulum, vt explicabimus commodiùs ſect. ſequente.

5. *An excomm. ſacramentum recipiens aliquam pœnam incurrat.* Vltimò quæri poteſt, an excommunicatus recipiẽs aliquod ſacramentum, pœnam aliquam, vel cenſuram, aut inhabilitatem Eccleſiaſticam ipſo iure incurrat. Ad quod breuiter dicendum eſt, generatim nullam eſſe impoſitam, ſolo excepto Ordinis Sacramento. Priorem partem tradit Innocentius cap. 1. de Sent. excomm. in 6. & alij quos refert & ſequitur Vgol. Tab. 1. c. 14. nu. 22. Et ſufficienter probatur, quia nullum inuenitur ius, quod hanc pœnam, cenſuram, vel iirregularitatem propter hoc delictũ imponat. Quod clariùs conſtabit ex his, quæ de cenſuris omnibus, & irregularitatibus in particulari dicemus. Quin potiùs nõ ſolùm pœna ipſo iure lata, ſed nec ferenda per ſententiam iudicis inuenitur taxata ac definita per aliquam canonicam legem: arbitrio ergo iudicis erit puniendum, ſi ſufficienter probetur. Dices, Excommunicatus miniſtrans ex officio ſacramentum habet pœnam ipſo iure impoſitam, ſcilicet irregularitatem, vt ſuo loco videbimus, ergo & recipiens. Negatur conſequentia, quia ius non poſuit illam in vtroque caſu, & per ſimilitudinem non fit extenſio in pœnis, iuxta veriorem legum interpretationem. Imò nec vltra proprietatem verborum extenſio facienda eſt, & ideò licèt imponat pœnam excommunicato celebranti, cap. Latorem, ca. vlt. de Cleric. excom. miniſt. non incurrit illam excommunicatus recipiens Euchariſtiam more laicorum, quia recipere non eſt celebrare. Præterquam quòd nec ratio eſt ſimilis, tum quia celebrare & ſimile ex ſuo genere eſt altius miniſterium, tum etiam quia miniſtri Eccleſiæ quatenus tales ſunt, violando excommunicationem, grauiſſimam contumaciam committunt, propter quam ſuo ordine & miniſterio indigni cẽſentur. Exceptio autem de ſacramento Ordinis addita eſt, quia excommunicatus ordinem ſuſcipiens, ſuſpenſus manet, vt nunc ſuppono ex infrà dicendis in propria materia. Illud autem ſpeciale eſt, quia de illo tantùm ſacramento hoc decernunt iura, nec ſunt extendenda, vt dixi, præſertim quia in illo ſacramento potuit conſiderari ſpecialis deformitas, eò quòd per illud ſacramentum miniſtri Eccleſiæ conſtituuntur: quibus claues committendæ ſunt, & ideò qui in contemptum illarum ordinantur, meritò illa ſpeciali pœna afficiuntur.

SECTIO

SECTIO II.

Vtrum Miniſtri Eccleſiæ peccent, dando ſacramentum aliquod excommunicato, & quam pœnam incurrant.

1. HÆc quæſtio ſpecialem difficultatem habet poſt nouum ius Concilij Conſtantienſis in Extrauagant. *Ad euitanda.* Et ideò diſtinguendi ſunt duo ordines excommunicatorum. Vnus eſt eorum, qui nominatim declarati ſunt, vel ſunt manifeſti percuſſores clerici: alius cæteros omnes continet, & hîc breuitatis cauſa priores appellabimus, *euitandos*, poſteriores, *non euitandos.* Prætereà diſtinguere oportet duplex principium, ob quod illicitum eſſe poteſt dare ſacramentum excommunicato. Vnum eſt ipſa cenſura, cui opponitur omnis communicatio cum excommunicato, præſertim in ſacris: nam miniſtrare illis ſacramentum quædam communicatio eſt. Aliud eſſe poteſt ipſummet ſacramentum, & ſanctitas eius, ac officium diſpenſandi illud quod obligat, vt ſanctè diſpenſetur, & conſequenter non niſi dignis, & diſpoſitis conferatur.

Miniſtros Eccleſiæ teneri vitare excommunicatos, denunciatos in adminiſtratione ſacramentorum.

2. DIco ergo primò, Miniſtri Eccleſiæ ex vi Eccleſiaſticæ cenſuræ, tenentur vitare in adminiſtratione ſacramentorum omnem excommunicatum vitandum iuxta prædictam Extrauagantem, & grauiter peccant, quodcunque ſacramentum illi dando. Hæc eſt certa, & communis ſententia. Et fundamentum eſt, quia quoad hos excommunicatos nihil innouatum eſt per illam Extrauag. *Ad euitandum*, vt ex tenore illius conſtat: ſed iure antiquo tenebantur miniſtri ſacramentorum nõ præbere ſacramenta excommunicatis, vt conſtat ex multis decretis 11. q. 3. & cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. & ex cap. *Significauit*, & cap. *Cùm deſideres*, de Sent. excom. & aliis, quæ generatim communicationem prohibent cum excommunicato, & præcipuè in rebus ſacris. Vnde manifeſtum eſt, hoc peccatum ex genere ſuo mortale eſſe; nec poſſe huiuſmodi actum à culpa excuſari, ſi ex parte miniſtrantis ſacramentum voluntariè fiat, & ex parte recipientis nulla ſit neceſſitas, vel grauis cauſa, quæ illum excuſet; quia, ſi hæc duo concurrant, prohibitio integra manet, & vrget, & materia in quolibet ſacramento per ſe ſumpto grauis eſt.

3. *Excommunicato ſacramenta miniſtrare ex ſuo genere mortale peccatum nulla interueniente excuſatione.*

Ex illo autem duplici capite oriri poteſt excuſatio huius delicti. Ex priori quidem, quia nullum peccatum eſt, niſi ſit voluntarium. Poteſt autem hic eſſe actus inuoluntarius, & ex ignorantia probabili, & ob vim, aut metum grauem cadentem in conſtantem virum, iuxta ſuperiùs dicta de cenſuris in communi. Sicut enim ibi diximus ex hoc duplici capite excuſari poſſe aliquem, ne cenſuram incurrat, aut ne contra ipſam cenſuram culpabiliter agere videatur, ita hîc dicendum eſt de hoc ſpeciali actu adminiſtrandi ſacramenta excommunicato: nam eſt eadem ratio, & eiſdem regulis & modis explicanda eſt hæc excuſatio. Quæ quidem quantum ad ignorantiam non habet difficultatem vllam præter eam, quæ poſita eſt in examinando, quando talis ignorantia inuincibilis ſit. Quod verò ſpectat ad violentiam, ex eo poteſt difficultatem parere, quod dare ſacramẽtum excommunicato, quando ille peccat recipiendo, intrinſecè malum videtur. Dicendum verò eſt, nos nunc agere de peccato, quod interuenire hîc poteſt contra ius naturale, & diuinum, ſed ſolùm quatenùs eſt contra Eccleſiaſticam prohibitionem, quam ceſſare dicimus, vbi ſufficiens violentia intercedit: quia quoad

A hoc eadem eſt ratio de hoc præcepto Eccleſiaſtico, & de aliis, in quorum tranſgreſſione non interuenit contemptus fidei, aut religionis, ſeu ipſius cenſuræ, vel poteſtatis Eccleſiaſticæ. Quod enim cum illa poſitiua obligatione coniuncta ſit alia naturalis ex dignitate, ſeu natura ipſius ſacramenti orta, non obſtat quominùs poſitiua obligatio intra ſuos limites maneat, & cum tanto diſpendio non obliget. Vnde probabiliter colligo, eum, qui graui metu coactus Euchariſtiam, v. g. præbet excommunicato, non incurrere cenſuras, ſi quæ ſunt illis impoſitæ, qui cum excommunicatis in ſacris communicãt: quia illæ ſunt annexæ Eccleſiaſticæ prohibitioni: ergo, qui B contra illam non peccat, licèt ex alio capite peccet, nec dici poteſt contumax Eccleſiæ, nec cenſuram incurrit. Quod aliis exemplis confirmari poſſet; ſed ne inutiliter ea repetamus, explicando excommunicationes iure latas, ea declarabimus. Solùm poteſt obiici cap. *Sacris*, de iis, quæ vi: ſed illud expoſitum eſt diſp. 7. de cenſuris in communi.

4. *Quoties excõmunicatus excuſatur à culpa recipiendo ſacramentum, excuſari miniſtrũ miniſtrando.*

Rurſus excuſabitur à peccato miniſtrans ſacramentum excommunicato, quoties ille excuſatur recipiendo illud, quia hæc prohibitio magis directè cadit in excommunicatum, quàm in alios: ergo, ſi ille excuſatur in recipiendo, alij etiam excuſabuntur in dando. Item, quia ſi excommunicatus non peccat in tali caſu recipiendo ſacramentum, non peccabit petendo, & inducendo alium, vt det; imò habet, per ſe C loquendo, ius petendi: ergo alter non peccabit dando: imò poterit etiam teneri vel ex officio, ſi ſit paſtor, vel ex charitate pro ratione neceſſitatis, poteſt autem, vt ſuprà dixi, excuſari recipiens, vel ob ignorantiam, vel ob neceſſitatem.

5. Et in vtroque caſu eſt nonnulla difficultas, de ignorantia quidem, quia, licèt alter ignoret inuincibiliter ſuam cenſuram, ſeu illius oblitus ſit, alter, ſi nouit cenſuram, non debet ei adminiſtrare ſacramentum, ſed admonere illum ſui ſtatus: quia illa actio, & receptio per ſe eſt mala, & vtrique prohita, & ignorantia vnius non reddit alterum ignorantem, vt eum excuſet. Ad hoc verò in primis dicendum eſt, in caſu in quo nunc verſamur iuxta Extra-D uag. *Ad euitanda*, vix poſſe moraliter accidere hanc excuſationem per ignorantiam ipſius excommunicati, quia ſi ſit ignorantia iuris, id eſt, quòd quis ignoret ſe non teneri ad vitandam ſuſceptionem ſacramentorum, etiamſi excommunicatus ſit; talis ignorantia non eſt præſumenda probabilis, neque debet quiſpiam contra ius ſibi impoſitum operari propter talem ignorantiam alterius, ſed potiùs debet admonere illum, & docere, vt ius vtrique impoſitum ſeruetur. Ignorantia verò facti vix in hoc caſu interuenire poteſt, cùm tractemus de publicè excõmunicato, ſeu denunciato: nam de cæteris excommunicatis non eſt obligatio vitandi illos: vnde, ſi contingat eos E ſuam cenſuram ignorare, nihil obſtat quominùs licitum eſſe poſſit eis dare ſacramenta, vt ſtatim dicemus. Quia verò excogitari poteſt caſus, in quo vel percuſſor clerici ſui facti oblitus ſit, iuxta cap. *Cùm illorum*, de Sent. excom. vel putet ſe eſſe abſolutum, cùm non ſit: aut etiam accidere poteſt, vt quiſpiam ſit publicè declaratus in Eccleſia, vel per reſcriptum in plateis poſitũ, & ipſe neſciat, ideò addo in talibus etiam caſibus nunquam eſſe præſumendam ignorantiam inuincibilem, ſed admonẽdum excommunicatum, vt maiorẽ diligentiam adhibeat, aut rem ipſam ei proponendo ſi de illa alteri conſtet. Addo prætereà, etiamſi ignorantia, obliuio, vel inconſideratio eſſet inuincibilis, propter eam ſolam non ſtatim licere ſacramentum dare excommunicato ex tali ignorantia petenti, quia obligatio vitandi illum eſt per ſe:

Exponitur & limitatur data regula in excuſatione ob ignorantiam.

illa verò excuſatio eſt valdè extrinſeca, & per accidens: & (quod caput eſt) poteſt facilè auferri, ſi is, qui ignorat, de rei veritate illuminetur. Quod in præſenti caſu potiùs fieri debet, quàm dari illi ſacramentum, quia non tantùm agitur de eius obligatione, ſed etiam de illa quam ipſe miniſter habet ad ſeruandam Eccleſiaſticam cenſuram. Atque in hunc modum explicanda, vel limitanda eſt regula poſita, vt ſcilicet intelligatur, quando excuſatio ipſius excommunicati petentis ſacramentum talis eſt, vt reddat licitam voluntariam ſuſceptionem ſacramenti in tali ſtatu excommunicationis: vel aliter, niſi ſit talis excuſatio, quæ alio remedio poſſit facilè auferri.

6. *Explicatur regula in excuſatione ob neceſſitatem.* Vnde circa aliam cauſam excuſationis, quæ eſt neceſſitas, minor eſt difficultas; nam hæc cauſa quodammodo communis eſt miniſtranti, hoc ipſo quòd in recipiente, vel petente inuenitur: eadem enim occaſio, quæ excommunicatum conſtituit in tali neceſſitate petendi ſacramentum, vt eum à culpa excuſet, conſtituit etiam miniſtrum in ſufficiēte dandi neceſſitate, vel vt alteri reddat ius ſuum, ſi ex officio id debeat, vel vt ſubueniat proximo in tali neceſſitate conſtituto. Et nihilominùs ſemper ſubintelligendum eſt, quando aliter ſubuenire non poteſt: nam ſi ipſemet miniſter poſſit priùs tollere cenſuram, quàm det ſacramentum, id omninò facere debet, quia tunc licèt ſit neceſſitas recipiendi ſacramentum, nulla tamē eſt recipiendi illud ante abſolutionem. Et, quamuis fortaſſe recipiens ob neceſſitatem poſſit illud ita recipere, ſi alter nolit aliter dare, ipſe tamen ſic dans, grauiter peccat: quia ſine neceſſitate id facit, & excuſatio alterius ſolùm ex malitia miniſtri proueniret.

7. *Poſſitne in mortis articulo quis priùs à peccatis abſolui, quàm à cenſura.* *Medina.* Ex quo ceſſat vulgare dubium, quod hîc peti ſolet, ſi contingat, excommunicatum tam eſſe morti vicinum, vt non poſſit priùs ab excommunicatione abſolui, quàm à peccato, an poſſit licitè priùs à peccato abſolui. In quo caſu dixit Medina tract. 2. de Confeſſ. q. de Confeſſ. ab excomm. fact. in fine, abſoluendum priùs eſſe à peccatis, quia neceſſitas excuſat. Quod eſſet quidem verum, ſi dari poſſet neceſſitas ita abſoluendi, ſeu cum illo ordine; re tamen vera nulla eſſe poteſt neceſſitas ſic abſoluendi: quia quilibet ſacerdos, ſicut poteſt abſoluere ab omnibus peccatis in articulo mortis, ita poteſt abſoluere ab omni vinculo excommunicationis. Et vtraque poteſtate eiſdem verbis vti poteſt, vt ſuprà dixi, dicendo, *Ego te abſoluo*, cum intentione abſoluendi à cenſura, & à peccatis: & tunc ſimul tempore vtraque tollet, priùs tamen natura ipſam cenſuram. Ob maiorem verò certitudinem addere poteſt, *Ab omnibus cenſuris, & peccatis tuis*: quia certiſſimum eſt illa ſola verba, *Ego te abſoluo*, eſſe eſſentialia, & ſufficientia ad abſolutionem ſacramentalem: quod non eſt ita certum de abſolutione à cenſura: & ideò in illo modo abſoluendi poteſt eſſe fructus, & nihil eſt periculi: quia, licèt infirmus moriatur, antequam proferantur illa verba, *Et ab omnibus peccatis tuis*, abſolutio ſacramentalis erit valida: quod non ita erit certum de cenſura, ſi non aliquo modo exprimatur. Rectè ergo illo modo fiet talis abſolutio; quia abſolutio cenſuræ ſemper præcedere debet, vel natura, vel tempore, quantum neceſſitas permiſerit.

Incurrátne aliquam pœnam, aut cenſuram qui ſacramenta excommunicato miniſtrat.

8. *Prima concluſio.* Vltimò inquiri poteſt circa hanc concluſionem, quas pœnas, vel cenſuras ipſo iure incurrat miniſtrans ſacramenta excommunicato, ſed non inuenio ſpecialem pœnam latam propter hunc modum cōmunicationis, præter eam, quæ generaliter lata eſt propter communicationem in ſacris cum excommunicato, quæ ſolùm eſt excommunicatio minor, de qua infrà dicetur: & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quod ipſo iure imponitur eis, qui excommunicatos ad Eccleſiaſtica ſacramenta admittunt, in cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. In cap. autem, *Excommunicamus*, 1. de Hæret. §. *Credentes*, præcipitur, vt Clerici, qui ſacramenta Eccleſiaſtica exhibent, *huiuſmodi peſtilentibus* (id eſt, fautoribus hæreticorum, qui excōmunicati ſunt) ſuo priuentur officio, ad quod ſine Apoſtolico indulto non reſtituantur. Illa tamen pœna nec iure ipſo imponitur, ſed imponenda mādatur, nec extendenda eſt ad omnes adminiſtrantes ſacramenta excommunicatis: quia ſpecialiter fertur in odium hæreſis, & fautorum eius. Neque etiam nunc procedit de omnibus fautoribus, ſed de illis, qui nominatim ſunt denunciati. Circa quam pœnam videri poteſt Bernard. Diaz in practica canon. crim. cap. 115.

9. *Cap. Significauit, de Sent. excomm. exponitur.* Denique in cap. *Significauit*, de Sent. excomm. ait Pontifex, eos, qui participauerunt cum excommunicatis ab ipſo, & ipſos in officiis receperunt, eandem excommunicationem incurriſſe. Quod non poteſt exponi de excommunicatione minori, quia ibidem Papa reſeruat ſibi abſolutionem illius cenſuræ. Vnde interpretes ibi circa deciſionem illius textus plurimum laborant, quia in iure non eſt lata excommunicatio maior in eos, qui cum excommunicato communicant: ibi autem non conditur nouum ius, ſed iuxta antiquum reſpondetur, quid de facto iam præterito ſentiendum eſſet, vt ibi notant Panormitanus, in fine, & alij. *Panorm. Gloſſa. Nauarr.* Quòd ſi quis reſpondeat cum Gloſſa ibi, & Nauarro in Manuali, cap. 27. num. 30. excommunicationem, quæ lata fuerat à Pontifice, vt ibi refertur, non fuiſſe ſimplicem, ſed quæ participantes etiam ligaret: gratis dictum videbitur, quia nec in textu fundamentum habet: nec veriſimile videtur, quia, ſi ipſa excommunicatio ita lata fuiſſet, nullus eſſet relictus locus dubitationi, & conſultationi. Verus ergo ſenſus illius textus eſt, quem Panormitanus ſequitur, & dicit eſſe communem, ſcilicet, vt illa ſit ſpecialis pœna lata contra clericos ſcienter, & ſponte violantes excommunicationem latam à Papa, participando cum excommunicatis in diuinis officiis; ita vt ad illam pœnam incurrendam quinque conditiones requirantur, vt notauit etiam Gloſſa in ca. *Statuimus*, de Sent. excom. in 6. verb. *Conſtitutionibus*. Prima, quòd excommunicatio ſit Papalis: ſecunda, quòd participatio ſit recipiendo excommunicatum in officiis: tertia, quòd participans ſit clericus: quarta, & quinta, quòd ſcienter, & ſponte id faciat; omnia enim hæc expreſsè continentur in textu, & cùm materia ſit odioſa, ſecundùm omnes circunſtantias reſtringenda eſt. Quod adeò verum eſſe credo, vt nimis rigoroſam exiſtimem illam legem, etiam ſic expoſitam: nam ex ea ſequitur, clericum communicantem dicto modo cum quolibet excommunicato à Papa quouis modo eſſe excommunicatum excommunicatione Papæ reſeruata: quod inauditum videtur, & præter omnem vſum. Vnde reſtringenda erit amplius illa lex ad excommunicationes Papales, vel ab homine, & ſpecialiter latas, nam totum hoc in verbis habet fundamentum, vel ſaltem ad excommunicatos à Papa, à iure, vel ab homine, nominatim tamen declaratos, aut denunciatos: ita interpretatur Caietanus in Summa, verb. *Excommunicatio*, cap. 58. dicitque conſuetudinem ita fuiſſe interpretatam ius illud, quòd alias nimis rigoroſum fuiſſet. *Caiet.* Et addere poſſumus, hoc maximè confirmatum eſſe per Extrauag. *Ad euitanda*. De qua re plura videri poſſunt apud Adrianum, quodlib. 6. Antonin. 3. part tit. 24. cap. 32. Sylueſt. verb. *Excommunicatio*, 7. caſu 6. *Adrian.*

Secunda

Secunda Concluſio.

10\. *Miniſtros ſacramentorum non prohiberi ab Eccleſia miniſtrare occultis excõmunicatis.*

DIco ſecundò, Ex vi cenſuræ excommunicationis non prohibentur nunc miniſtri ſacramentorum ea tribuere excommunicatis occultis, ſeu non vitandis: ſi tamen id faciant, ſæpiùs peccabunt contra ius diuinum ac naturale: interdum verò etiam ab hac culpa excuſabuntur. Prima pars communis eſt, & conſtat ex dicta Extrauang. *Ad vitandum*, vbi expreſſa mentio fit de ſacramẽtorum adminiſtratione. Cùm ergo illa ſolùm eſſet prohibitio Eccleſiaſtica; & ipſa Eccleſia eam meritò abſtulerit, propter rationes quæ in eadem Extrauagante attinguntur, cumque oſtenſum ſit illam Extrauagantem receptam eſſe, & ab Eccleſia ſeruari, nulla in hoc relinquitur dubitandi ratio. Ex quo ſequitur, ſacerdotem dantem ſacramentum excommunicato non vitando, etiamſi alioqui peccet, nullam incurrere pœnam, ſiue cenſuram ab Eccleſia impoſitam iis, qui excommunicati ſacramenta miniſtrant: quia, ſicut hæc prohibitio iam non comprehendit huiuſmodi caſum, ita nec pœna in illo impoſita ad illum extenditur.

11\. *Obiectio.*

Dices, Eccleſia non abſtulit his excommunicatis obligationem abſtinendi à ſacramẽtorum ſuſceptione, ergo nec potuit auferre miniſtris obligationem non dandi. Patet conſequentia, quia illa duo correlatiua ſunt: ergo, ſi vnum prohibetur, & alterum prohiberi neceſſe eſt; quia, ſicut correlatiua ſunt ſimul in exiſtentia, ita & quoad prohibitionem, cùm vnum fieri non poſſit, quin aliud conſequenter fiat. Vnde, ſi emptio alicuius rei alicui interdicta eſt, conſequẽter aliis interdicitur, ne illam eidem vendant, argum. l. 1. C. de Cupreſſis, lib. 11. vbi Bartholus, & latiùs Additio ad illum.

Barthol. *Solutio.*

Reſpondetur, ex vi prohibitionis actionis, formaliter ac præciſe loquendo, non prohiberi receptionem, neque è conuerſo. Mihi enim religioſo prohibitum eſt recipere aliquid abſque licentia Prælati: alteri autem non eſt prohibitum dare. Et ratio eſt, quia cùm perſonæ ſint diuerſæ, poteſt vni prohibitio imponi, & non alteri: quod maximè verum eſt de prohibitione humana. Itaque vt prohibitio extendatur: ad vtrumque extremum, oportet, vt vel in ipſa lege formaliter exprimantur, ſicut fit in dicta l. 1. de Cupreſſis, vel vt res ipſæ, ſeu actiones ita ſint connexæ, vt non poſſint quoad honeſtatem, vel turpitudinem ſeparari: tunc enim quaſi per extenſionem ex prohibitione vnius inferri poteſt prohibitio alterius: quæ conſecutio ſolum tenebit, quantum ad id, in quo fuerint connexa. In præſenti ergo non ſolùm non fit in ipſa lege formalis extenſio, verùm potiùs fit expreſſa limitatio ad recipientem, & excluditur miniſtrans: connexio verò non eſt ſemper neceſſaria, & quando inuenitur, prouenit ex alia lege, ad quam pertinebit tunc iſta prohibitio, quatenùs in miniſtrantem cadit, vt iam explicabimus.

12\. *Sæpe miniſtrum peccaſe, ſacramenta excommunicato occulto miniſtrando.*

Secunda ergo pars aſſertionis fundatur in illo principio iuris diuini connaturalis ipſis ſacramentis quòd miniſtri ſacramentorum tenentur illa non præbere indignè petentibus, de quo dictum eſt 3. tomo, diſput. 18. ſect. 2. Et illud ampliùs explicui diſput. 72. ſect. 3. & 4. Sed in præſenti caſu excommunicatus non vitandus indignè petit ſacramentum, quia peccat mortaliter, ſi illud ſuſcipiat, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo & ſacerdotes miniſtrando peccabunt. Et iuxta hanc declarationem intelligendi ſunt auctores, qui dicunt, etiam nunc prohibitum eſſe miniſtris ſacramentorum dare illa huiuſmodi excommunicatis, vt tenet Adrianus materia de Clauib. quæſt. 3. & Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 2. num. 11. in fine, & alij.

Adria. *Couarr.* *Interrogationi ſatisfit.*

Dices, Ergo nullus fauor redundat ex illa conceſſione ad Eccleſiæ miniſtros, ſi in re manet ſemper eadem prohibitio, quamuis ex alio capite. Reſpon-

A detur in primis, magnum fuiſſe fauorem quòd ipſa Eccleſia ſuam prohibitionem abſtulerit: naturalem enim auferre non poterat: neque etiam debuit ob eam cauſam excommunicato fauere, ab illo prohibitionem auferendo, tum quia hoc fuiſſet magnum detrimentum Eccleſiaſticæ diſciplinæ: tum etiam, quia ſemper manet in miniſtro obligatio inſpiciendi, an excommunicatus dignè petat. Vnde ſecundò dicitur, ablata ab ipſis miniſtris prohibitione directa ipſius Eccleſiæ, facilius poſſe ſacramenta præbere excommunicato, quàm anteà poterant: quia nunc facilè poſſunt eis fidem adhibere, ſi dicant ſe eſſe abſolutos: imò hoc ipſo quòd petunt, v. g. Euchariſtiam, poſB ſunt id præſumere, niſi oppoſitum euidenter conſtet, vel ſequatur ſcandalum, vel aliquid ſimile obſtet. Sicut enim, licèt mihi euidenter conſtet aliquem heri peccaſſe mortaliter, & hodie videam illum ad celebrandum, vel communicandum accedere, debeo præſumere dignè accedere, & iam eſſe à ſuo peccato abſolutum; ita omninò eſt in excommunicato occulto, ſeu non vitando: quia ſolùm teneor non dare illi ſacramentum, in quantum indignè petit, & ideò facilè poſſum præſumere, & credere cauſam indignitatis eſſe ablatam: quod ſecùs eſt in aliis excommunicatis: nam oportet, vt de eorum abſolutione aliquo modo conſtet, vt infrà videbimus.

13\. *Aliquando miniſtrum à culpa excuſari miniſtrando occulto excommunicato ſacramenta.*

Atque hinc facilè patet tertia concluſionis pars, C nam in primis, quoties excommunicatus, non obſtante cenſura, non peccat petendo ſacramentum, neque alter peccabit miniſtrando: quia tota ratio prohibitionis eius oriebatur ex indigna petitione. Deinde; ſi ex negatione ſacramenti ſequatur ſcãdalum, propter quod vitandum licitum eſſet dare ſacramentum peccatori indignè petenti, propter illud vitandum, licitum etiam erit dare huiuſmodi excommunicato petenti: quia ex huiuſmodi cenſura, nulla noua oritur obligatio, vt dictum eſt. Hîc verò inquiri poteſt dubiũ, quod attigit Adrian. q. 5. de Baptiſm. ad 6. in fine. an propter vitandum ſcandalum ipſiuſmet excommunicati liceat ei petenti dare ſacramẽtum, videlicet, quia, ſi ei denegetur, deterior fiet. & magis contumax, vel etiam hæreticus.

Num propter vitandum ſcãdalum ipſius excommunicati liceat illi ſacramenta dare.

Quod dubium ipſe indeciſum reli- D quit, quia illa non videtur eſſe cooperatio, ſed permiſsio minoris mali. Mihi tamen videtur id non eſſe licitum, quia illud non eſt ſcandalum actiuum, ſed paſsium tantùm, & ex pura malitia. Hoc autem ſecùs eſſet, ſi excommunicato occulto publicè petenti ſacramentum, illud denegarem: & ideò circa hoc ſeruanda eſt generalis regula iuris, vt publicè petenti ſacramenta denegentur, ſi publicè excommunicatus ſit, non verò ſi occultè tantùm ſit excommunicatus: nam tunc ſolùm denegabuntur, ſi ſecretò petat, dummodò de ipſa cenſura ſatis conſtet, cap. *Cùm non ab homine*, de Sent. excomm. & cap. *Si ſacerdos*, de Offic. ordinar. & latè dictum eſt in dicta diſp. 72.

E

SECTIO III.

Vtrum Sacramenta ab excommunicato recepta, rata, & valida ſint.

QVæſtio hęc intelligi poteſt de valore ſacramenti, aut quantum ad eſſe, ſeu ſubſtantiam eius, aut quantum ad vſum, ſeu executionem, ſi aliquẽ actum, aut munus cõiunctum habeat. Rurſus quæſtio hæc ſpecialem difficultatem habet in ſacramẽto pœnitentiæ: in baptiſmo autem locum non habet, quia ante baptiſmum nullus poteſt eſſe excommunicatus: in cæteris verò eãdem omninò ſolutionem habet, & facillimè expediri poteſt. Nam in primis certum eſt illa quinque ſacramenta excommunicatis data vali- 1.

Sacramenta omnia, recepta pœnitẽtia ex communicato data valida eſſe quoad ſubſtantiam.

da eſſe quantum ad ſubſtantiam eorum. Et de Eucha- A riſtia quidem nulla eſt quæſtio, quia eſt ſacramentum permanens. De cæteris autem patet, quia ſi applicetur debita materia, & forma vniuſcuiuſque cum debita intentione miniſtri, & ſuſcipientis, neceſſariò perficitur ſacramentum, neque poteſt Eccleſia per cenſuram illud impedire, quia cẽſura non reddit perſonam incapacem, neque impedit aliquid quod ad ſubſtantiam ſacramenti pertineat. Et ita hæc veritas ſupponitur in omnibus iuribus, quæ de hac materia loquuntur, & eſt conſtans apud omnes Doctores ſententia. Quanquam de Extrema Vnctione aliquam limitationem nonnulli adhibeant, quam examinabo diſputatione ſeq. ſect. 2.

2\. *Ordo, & Cõfirmatio ſi ab excõmunicato recipiãtur, ſuum effectũ habent imprimendi characterem.*

Ex quo fit, vt illa duo ſacramenta, quæ e prædictis B quinque characterem imprimunt, ſcilicet, Ordo, & Confirmatio neceſſariò habeant hunc effectum in excommunicato, quomodocũque illa recipiat, id eſt, ſiue peccet, ſiue non illa recipiendo. Probatur, quia hic effectus non pendet ex diſpoſitione recipientis, ſed neceſſariò coniunctus eſt cum valore, & ſubſtantia ſacramenti. Ob hanc enim cauſam talia ſacramenta iterari non poſſunt, quantumuis indignè à peccatore, aut excommunicato, vel præciſo recipiantur, dummodo, quæ ad ſubſtantiam neceſſaria ſunt, ritè applicentur. Et in hoc etiam nulla eſt diſſenſio inter auctores. Quomodo autem intelligendi ſint quidam textus, qui ordinem ſic receptum interdum irritum vocant, partim conſtat ex dictis ſect. 1. huius C diſput. partim dicetur in ſeq. & videri etiam poſſunt, quæ de ſacramento Confirmationis in ſimili quæſt. dixi in 3. tomo, diſp. 36 ſect. 3. De effectu verò gratiæ regula generalis eſt, ſi excommunicatus recipiat ſacramentum abſque culpa, ſeu cum iuſta excuſatione, recipere etiam effectum eius: quia tunc non ponit obicem: ſacramenta autem omnia infallibiliter conferunt gratiam non ponentibus obicem, nec poteſt Eccleſia per cenſuram hoc impedire, cùm in diuina promiſſione nitatur. At verò, ſi excommunicatus peccat mortaliter ſuſcipiendo ſacramentum, iam ponit obicem, & ideò effectum gratiæ non recipit. An verò, recedẽte fictione, poſteà conferatur, quæſtio generalis eſt de omnibus indignè ſuſcipientibus, quæ nullam hîc habet ſpecialem rationem.

Excommunicatus ſacramentũ recipiens, non eſt ſuſpenſus ab vſu eius ſub aliqua pœna Eccleſiaſtica, excepto Ordine.

Excommunicatus ſacramẽtum cum iuſta excuſatione recipiens gratiam etiam recipit.

3\. Denique vltimus punctus de vſu, ſeu executione D non habet locum, niſi in ſacramento Ordinis: nam ſacramentum Euchariſtiæ, vel Confirmationis, aut Extremæ Vnctionis non habent propriè aliquem ſubſequentem vſum, niſi quis fortaſse vocet vſum Confirmationis fortem fidei confeſſionem coram tyranno, vel Extremæ Vnctionis conſtanter reſiſtere tentationibus dæmonis in articulo mortis, qui non tam eſt vſus ſacramẽti, quàm effectus auxilij, vel gratiæ, quæ propter ſacramentum datur. Vnde ad hunc vſum, nullum ſpeciale impedimentum ponitur per Eccleſiam ex vi cenſuræ, ſed in tantum ab ipſomet ſuſcipiente poni poteſt, in quantum per ſuam prauã diſpoſitionem gratiam ſacramenti poteſt impedire.

In matrimonio probatur.

In matrimonio verò poſt ſuſceptum ſacramentum, E ſeu contractum vinculum, ſupereſt vſus ipſius matrimonij: ille autem, ſi philoſophicè tantùm, ſeu moraliter conſideretur, potiùs eſt vſus matrimonij, vt eſt quidam contractus, quàm vt eſt ſacramentum: ſi autem ſpectetur quatenus ſub aliquo reſpectu, & rectitudine ſupernaturali fieri poteſt, ſic dici poteſt effectus ſacramenti, per auxiliũ gratiæ, quod propter dictam honeſtatem confert: & ideò non aliter impeditur, quàm aliæ gratiæ ſacramentales: ſcilicet per malitiam, vel indiſpoſitionem ſuſcipientis, non verò ex peculiari cenſura, aut Eccleſiæ ſuſpenſione, ſuppoſita ſuſceptione validi ſacramenti. Abſolutè igitur loquendo, excommunicatus, qui matrimonium contraxit, non eſt ſuſpenſus ab vſu matrimonij ſpeciali aliqua pœna, vel cenſura, quæ illi impoſita ſit ob delictum commiſſum in tali ſuſceptione ſacramenti.

Duobus autem modis intelligi poteſt eſſe illi interdictus talis vſus, ita vt licitè non fiat. Vnus eſt, quia ille, qui ſic contraxit, non poteſt ſolennẽ benedictionem in Eccleſia recipere, niſi priùs abſoluatur: nam, licet illud matrimonium ſit validum, vt eſt certiſſimũ, & apertè traditur in c. *Significaſti*, de eo qui dux. in matr. quam pol. per adult. nihilominùs tamen non debet, quaſi ſolenniter approbari ab Eccleſia per publicam benedictionem, quãdiu excommunicationis vinculum perſeuerat. Præſertim, cùm illa benedictio cõmunicatio quædam ſpiritualis ſit, & veluti quoddam Eccleſiæ ſuffragium: quibus bonis priuatus eſt excommunicatus. In quo etiam conueniunt Doctores in dict. cap. *Significaſti*, & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, Couar. c. *Alma*, p. 1. §. 6. & Nauar. in c. *Conſideret*, §. *Cautus*, de Pœnit. d. 5. Quatenùs ergo coniuges ante benedictionem ſolennem in Eccleſia ſuſceptam copulari non debent; eatenùs per excommunicationem durantem impediri poteſt vſus matrimonij. Non erit autem maius peccatum vti matrimonio ſine abſolutione à cenſura, quam ſine ſolenni benedictione: quod, per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo, mortale non eſt quantum colligi poteſt ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 24 cap. 1. de reformat. matrimonij. & ſuo loco latiùs dicemus. 4.

Excommunicatus non debet in Eccleſia ſolennem benedictionẽ recipere.

C. Significaſti de eo qui dux. in matrim. quam poll.

Couarr. Nauarr.

Concilium Tridentinũ.

Alter modus impediendi hunc vſum intelligi poſſet, quatenùs ille vſus, quædam humana communicatio eſt, quæ generatim prohibita eſt per excommunicationem. Veruntamen hoc impedimentum, ſi quod eſſet, ita induceretur per excommunicationẽ ſuperuenientẽ matrimonio iam contracto, quàm per antecedentem, ſeu exiſtentẽ, quando contrahitur: & ideò inferiùs dicendum eſt de illo ſimul cum aliis. Veritas enim eſt excommunicationem non impedire hunc vſum, neque quoad cohabitationem, neque quoad reddendum, vel petendum debitum, vt breuiter attigit Antonin. tract. de excomm. cap. 76. nu. 22. & infrà latiùs dicetur. 5.

Excommunicato non eſt prohibit9 vſus matrimonij tã quoad cohabitationẽ, neque quoad reddendũ, aut petendum debitum.

Anton.

Supereſt ergo, vt in ſolo ſacramento Ordinis hoc inueniatur, vt excommunicatus illud ſuſcipiens, executionem eius, vel vſum non recipiat; ita vt licitè illum præſtet: ſic enim intelligendum hoc eſt. Nam illud ſacramentum proprium habet miniſterium Eccleſiaſticum, ad quod ordinatur: illud ergo per Eccleſiam ei prohibetur, qui excõmunicatus ordinem recipit, vt ex variis iuribus probauimus in ſect. 1. Quæ ſupponunt tale ſacramentum validum eſſe: & declarant alia, quæ interdum ſignificant talem ordinationem eſſe irritam, vt nimirum intelligantur quoad executionem, quantum ab Eccleſia impediri poteſt, non quantum ad ſubſtantiam & valorem ſacramenti. Cuius etiam ſignum manifeſtum eſt, quia eadem iura diſponunt, vt poſt peractam pœnitentiã, & obtentam ab Eccleſia diſpenſationem, poſſint in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, vt videre licet in iuribus citatis ſect. 1. ergo ſemper ſupponunt ordinẽ eſſe validum: ſuſpendi autem ab Eccleſia quoad executionem. In his autem ſacramentis, de quibus nunc agimus, hæc ſuſpenſio executionis ſolùm eſſe poteſt prohibens illam, ne licitè fiat, non tamen irritans: de qua re in materia de Suſpenſione latiùs dicemus. 6.

Excommunicatus eſt ſuſpenſus ab vſu ordinum.

Num

Num Sacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato receptum cum vera excuſatione validum ſit.

7. *Mortale peccatum in confeſſione commiſſum eſt cõtra ſubſtantiam ſacramenti pœnitentiæ.*

DE Sacramento verò pœnitentiæ eſt peculiaris difficultas, an ſuſceptum ab excommunicato validum ſit, vel irritetur ex vi ipſius cenſuræ. Vt autem ad punctum quæſtionis deueniamus, ſuppono peccatum mortale commiſſum in ipſamet confeſſione, & ſuſceptione talis ſacramenti, eſſe contra ſubſtantiam eius, illudque irritum reddere; quod eſt ſingulare in hoc ſacramento, vt ſuprà proprio loco oſtenſum eſt ex eo, quòd materia eſſentialis huius ſacramenti eſt integra peccatorum confeſſio, & contritio: quam impedit, ac deſtruit actuale peccatum mortale in ipſa confeſſione commiſſum. Igitur, ſi excommunicatus confitendo, & recipiendo abſolutionem, actu peccet mortaliter, mihi certum eſt tunc non fieri ſacramentum ex illo capite; quod commune eſt aliis peccatis mortalibus, quamuis in præſenti caſu tale peccatum committatur occaſione cenſuræ, qui eſt quidam concurſus ſolum per accidens. Vt ergo per ſe, ac propriè quæſtio procedat, ſupponendum eſt nullum interuenire peccatum mortale ex parte excommunicati ſuſcipientis ſacramentum pœnitentiæ ante abſolutionem cenſuræ, ſiue excuſatio proueniat ex ignorantia, ſiue ex alia neceſſitate recipiendi tale ſacramentum, coniuncta cum impotentia, vel malitia miniſtri.

8. *Prima ſententia negans.* Syluest. Paludan.

In illo ergo caſu prima ſententia affirmat talem confeſſionem irritam eſſe, tenet Syluester verb. *Confeſſio*, 1. q. 3. caſu 5. & verb. *Confeſſor*, 2. n. 12. vbi plures refert, & dicit communi conſuetudine ita obſeruari. Paludanus in 4. diſt. 17. q. 6. art. 1. concl. 2. non ſolùm de maiori, ſed etiam de minori excommunicatione id docet. Idem Maior ibi, q. 9. in fin. Gabriel q. 1. art. 3. dub. 2. & Antoninus 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 4. Soto diſt. 22. q. 1. art. 1. in fine, indicat Adrianus materia de Matrim. q. 1. art. 1. Ledeſma 2. part. 4. q. 23. art. 1. licèt ſibi non conſtet. (Maior. Gab. Anton. Soto. Adrian. Ledeſma.) Fundamentum eſſe poteſt, quia excommunicatus eſt præciſus ab Eccleſia: ergo, quandiu talis eſt non poteſt per Eccleſiam de ſuis peccatis iudicari, vel abſolui: nam, *De iis, qui foris ſunt, nihil ad nos.* Secundò, quia Eccleſia ſeparat excommunicatum à ſuſceptione ſacramentorum, quantum poteſt, nam vult haberi tanquam ethnicum & publicanum: & proptereà excommunicatio maxima pœna cenſetur ab Auguſtino: ſed Eccleſia poteſt ita ſeparare excommunicatum à ſacramentis, vt attentata ſuſceptio ſit irrita; ſicut potuit irritare ſacramentum matrimonij inter conſanguineos: ergo ita fecit. Tertiò, quia in excommunicatione minori id feciſſe videtur: ergo multò magis in maiori. Antecedens patet ex cap. vlt. de cleric. excom. miniſtr. (*Cap. vlt de Cler. excom.*) vbi dicitur ſacramenta collata ab excommunicato minori excommunicatione, *virtutis non carere effectu, quia non à collatione, ſed à receptione ſacramentorum eſt remotus*: ergo inſinuatur quòd ſi attentet recipere, receptio eſt nulla. Quartò ibidem dicitur, electionem, ſeu collationem beneficij factam excommunicato eſſe irritam: quod clariùs habetur in cap. *Poſtulaſtis* eod. titul. (*Cap Poſtulaſtis, de Cleric. excomm. miniſtr.*) ergo maiori ratione ſacramentum erit irritum. Quintò abſolutio ab excommunicato data, eſt irrita, ſicut quælibet alia ſententia; ergo & recepta: nam eſt eadem ratio.

9. *Secunda ſententia affirmans vera.* Palud.

Nihilominùs dicendum eſt, tale ſacramentum validum eſſe, ita vt neceſſe non ſit confeſſionem iterari; imò etiam ſuum habeat effectum. Hæc eſt communior ſententia, quam vel non ſibi conſtans, vel limitans præcedentem tenuit Paludanus in 4. diſt. 18. quæſt. 4. num. 5. vbi tantùm in duobus caſibus hoc affirmat. Prior eſt, quando excommunicatio eſt iniuſta: quod ſi intelligat de ita iniuſta, vt ſit nulla, per

A ſe notum eſt, quia illa reuera nullum effectum habet; ſi autem intelligat de iniuſta valida, nulla eſt ratio excipiendi illam, quia reuera habet effectum: vnde æque obligat ad non ſuſcipiendum ſacramentum, quandiu durat, vt conſtat ex dictis ſupra de cenſuris in communi. Alter caſus eſt, quando excommunicatio probabiliter ignoratur ab ipſo pœnitente; qui eſt verus, ſi tamen conſequenter loquatur, idem dicere debet in omni caſu, in quo pœnitens excuſatur à culpa: quia, ſicut non debet Eccleſia ignorantiam inuincibilem condemnare, aut innocentem punire; quod ipſe ait, ita non debet vrgentem, & inculpabilem neceſſitatem condemnare, aut punire. Eandem

B ſententiam tenet Adrianus cap. 3. de Clauib. (Adrian.) præſertim circa finem, & clariùs quæſt. 2. de Confeſſ. circa finem, vbi refert, & ſequitur ſententiam Paludani paulò anteà citatam. Idem tenet Medina tract. 2. de Confeſſ. q. de confeſſ. ab excom. fact. (Medina.) Petrus Soto lect. 4. de excom. (Pet. Soto.) Nauarrus in cap. 1. §. *Cautus*, nu. 23. & cap. vlt. nu. 38. & 45. de Pœnit. diſt. 5. Couarruuias in cap. *Alma*, part 1. §. 6. à nu. 7. & Caietanus in Summa, verb. *Abſolu. impedimenta*, & ver. *Excommunicatio minor.* (Nauarr. Couarr. Caietan.) Excedit tamen Caietanus, quia non tantùm quando ſine peccato, ſed etiam quando pœnitens actu peccat ſic ſuſcipiendo ſacramentum, illud eſſe validum affirmat. Procedit tamen ex falſo fundamento, ſcilicet actuale peccatũ mortale in ipſa con-

C feſſione commiſſum, non eſſe contra ſubſtantiam huius ſacramenti: quod aliqui ſaltem verum putant (& ita interpretantur ſententiam Caietani) quando tale peccatum non ex malitia, ſed ex ignorantia culpabili committitur, quod videtur ſequi Victoria in Summa, 4. tit. de Excommun. n. 3. (Victor.) Sed hoc etiam falſũ eſt, vt ſuprà ſuo loco probaui: & ideò, omiſſa illa diſputatione, ſolùm probanda eſt aſſertio poſita præcisè ex parte cenſuræ: quod propriè locum habet, quando alia culpa, vel impedimentum aliud non intercedit.

10. *Suadetur prædicta ſententia ex congruitate.*

Plures autem rationes poſſunt ad hoc ſuadendum afferri. Primò ex congruitate, quia *res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet*, vt dicitur in ca. 2. de Cõſtit.

D Item quia, cùm materia hæc ſit odioſa, reſtringenda eſt potiùs quàm ampliãda. Iura verò, quæ excommunicatum excludunt à ſacramentorum participatione, non habent verba irritantia, ſed prohibentia tantùm. Quod maximè cõfirmat exemplum de matrimonio, quod fortaſsè poſſet Eccleſia irritare per cenſuram: nam, ſicut induxit alia impedimenta irritantia, potuiſſet hoc illis addere: quod tamen non fecit, ſed potiùs declarauit prohibitionem cenſuræ non eſſe irritantẽ, cap. *Significauit*, de eo, qui duxit, &c. ergo non eſt cur ſtrictiùs interpretemur hanc prohibitionem in hoc ſacramento. Secundò afferri poſſunt rationes à ſimili, (*Suadetur à ſimili dicta ſententia.*) quia excommunicatus celebrans inculpabiliter ex ignorãtia, excuſatur à noua cenſura, ſeu irregularitate.

E Item collatio beneficij facta excommunicato bona fide, & abſque culpa illud recipiente, valida eſt, vt probabiliter Nauarrus ſuprà opinatur, & infrà à nobis diſputabitur; ergo à fortiori, &c.

11. *Propria dictæ ſententiæ ratio.*

Veruntamen propria ratio huius ſententiæ eſſe debet, quia per excommunicationem nihil tollitur, quod ſit de ſubſtantia ſacramenti: ergo, ſi ex parte ſuſcipientis non interuenit aliud impedimẽtum, ſola cenſura non poteſt irritare ſacramentum. Conſequentia patet ex dictis, & antecedens probatur; quia ibi non deeſt materia, neque forma, neque intentio. Et (quod ad rem ſpectat, & in quo eſt punctus difficultatis) non deeſt iuriſdictio, nam per excommunicationem priuatur quis iuriſdictione actiua in alios, non tamen ſubiectione paſſiua ad alios ſibi ſuperiores, ſeu (quod idem eſt) alij nõ priuantur iuriſdictione

in ipſum: alioqui non tam ipſorum excommunicatorum, quàm ipſius confeſſoris eſſet talis pœna. Ad quod etiam per argumentum à ſimili, vel à contrario nonnihil confert cap. *Olim*, de Reſtitut. Quod ergo Victoria, & Ledeſma aiunt, hoc ipſo quòd quis excommunicatur, fieri quoad abſolutionem à peccatis, extra iuriſdictionem omnium, qui eum non poſſunt abſoluere, vel non abſoluunt ab excommunicatione: gratis dictum eſt. Primum, quia nullo iure oſtendi poteſt huiuſmodi priuatio iuriſdictionis. Quis enim dicat Parochum amittere iuriſdictionem in ſuarum ouium peccata, alioqui non reſeruata, ſolùm, quia excommunicatione ligantur? Idemque eſt de religioſis ex priuilegio habentibus iuriſdictionem. Quod præterea in hunc modum declaro: nam, ſi ipſe Summus Pontifex immediatè abſolueret aliquem excommunicatum à peccatis, nolens abſoluere ab excommunicatione, ſiue id ex malitia, ſiue ex ignorantia faciat, ipſo tamen pœnitente, nihil peccante, talis abſolutio ſacramentalis eſſet valida: ibi enim fingi non poteſt defectus iuriſdictionis, quia nulla poteſtas humana, nec canonicum ius, & conſequenter, nec cenſura aliqua per illud introducta poteſt priuare Pontificem aliqua iuriſdictione: ergo in tali abſolutione nullus ſubſtantialis defectus interuenit, qui poſſit reddere inualidum tale ſacramentum. Ex hoc autem rectè cõcluditur cenſuram intrinſecè non pugnare cum valore abſolutionis ſacramentalis: ergo, cùm aliunde non conſtet ſacerdotem priuari iuriſdictione ob cenſuram alterius, fit vt abſolutio ab eo data nullo alio interueniente impedimento valida ſit. Quod magis confirmabitur, reſpondẽdo ad rationes in oppoſitum, nam in his rebus, quæ pertinent ad augendum rigorem pœnę, ſufficiens argumentum, vt non admittantur, eſt, ſi non ſatis probentur.

Explicatur.

Rationibus contrariæ ſententiæ ſatisfit.

12. *Ad primam.* PRima ergo ratio, ſi quid probaret, etiam de Summo Pontifice procederet, quia etiam ipſe directè iudicare non poteſt de iis, qui fori ſunt. Excommunicatus ergo non ita dicitur præciſus ab Eccleſia, vt Eccleſia iuriſdictionem in ipſum amittat, neque externam, neque internam, ſed quia communicatione bonorum, & membrorum Eccleſiæ priuatus eſt ex eiuſdem Eccleſiæ præſcripto; quæ non propterea priuatur à Deo ipſo tali iuriſdictione, vt per ſe notum eſt. Neque etiam ipſa ſe priuat, imò fortaſsè nec priuare poteſt, quia ſemper manet in alio character baptiſmalis, ratione cuius eſt Eccleſiæ ſubiectus. Manet ergo in Eccleſia vtraque poteſtas iuriſdictionis in ipſum, ſcilicet in foro contentioſo, & ſacramentali, quæ interdum poſſunt eſſe ſimul in eadem perſona, vt eſt per ſe clarum: interdum verò poteſt eſſe vna ſine alia: nam iudex, præſertim delegatus, habere poteſt iuriſdictionem ad abſoluendum à cenſura, & nõ à culpa. E conuerſo igitur poteſt etiam quis habere iuriſdictionem abſoluendi à culpa, & non à cenſura. Vnde ad ſecundum negatur maior, prout ibi ſimpliciter ſumitur: nam Eccleſia ſeparat quidem excommunicatum à ſacramentis, prohibendo, non verò irritando, quia generaliter non potuit in omnibus, ſpecialiter autem non expreſſit in aliquo: non ergo ſimpliciter quantum poteſt, ſeparat. Rurſus ſeparat prohibendo, non verò tollendo iuriſdictionem, & ideò hìc locum habet regula iuris, *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

Ad ſecundam.

13. *Ad tertiam.* Ad tertium reſpondetur, ſi illud eſſet validum etiam probaturum excommunicationem minorem irritare ſacramentum, quod Soto ipſe non admittit. Reſpondetur ergo, excommunicatum minori excommunicatione, de quo in illo textu ſermo eſt, eſſe priuatum paſſiua ſuſceptione, non verò actiua admi-

A niſtratione ſacramentorum, quia prior eſt ibi prohibita, non verò poſterior: & ideò, per ſe loquendo, ſacramenta ab illo adminiſtrata, virtutis non carent effectu, etiam ex parte dantis, quia in eo miniſterio, per ſe loquendo, non peccat, vt infrà oſtendam. Sacramenta verò ab eodem excommunicato ſuſcepta carebunt virtutis effectu, non tamen propterea nulla erunt, cũ poſſint ſacramenta ſubſiſtere quoad ſubſtãtiam, ſine effectu ſuæ virtutis: carebunt autem hoc effectu, quando, tranſgrediendo dictam prohibitionem, & grauiter peccando, ſuſcipiuntur: ſi autem recipiantur cum ſufficienti excuſatione à culpa, neque effectu carebunt, quia non ponitur obex ex parte re-
B cipientis: & reſpectu illius prohibitio nihil operatur, propter excuſationem.

Ad quartum reſpondetur in primis, in illo cap. vlt. non dici electionem excommunicati eſſe irritam, ſed irritandam: eſt enim ibi ſermo de minori excommunicatione, de qua infrà. Deinde, quamuis electio ligati maiori excommunicatione ſit irrita, per ſe loquendo, interueniente tamen bona fide electi, res eſt dubia; & licèt admittamus etiam tunc electionem eſſe irritam, vt infrà diſputabitur, nulla eſt conſecutio: quia, vt ſæpe dixi, in his pœnis nullum eſt argumentum à ſimili: ibi enim inueniri poteſt lex irritans: hìc verò non inuenitur: neque eſt difficile diuerſitatis rationẽ aſſignare, quia non eſt ita neceſſaria electio ad ſalutem, ſicut confeſſio. Et ob eandem rationem negatur
C conſequentia quinti argumenti, quæ etiam erat à ſimili, de quo eſt longè diuerſa ratio: quia quando miniſter eſt excommunicatus directè priuatur iuriſdictione, & ideò abſolutio ab ipſo data nulla eſt, etiamſi pœnitens non peccet, & aliàs ſit diſpoſitus, vt infrà dicemus: per excommunicationem autem pœnitentis alter non eſt priuatus iuriſdictione. Et ob ſimilem ferè rationem, licèt propria Eccleſiæ ſuffragia applicata excommunicato, ſine culpa eius non habeant effectum, non poteſt inde ſumi argumentum, ad hoc ſacramentũ, quia ſuffragia pendent ex voluntate Eccleſiæ, non tamen ſacramenti valor, ſi cætera neceſſaria concurrant; ſicut etiam de ſacrificio ſuprà declaraui, vnde ſuffragia de facto non offeruntur pro
D excommunicato, abſolutio verò illi datur, ideoq; in illo operatur.

14. *Ad quartam.*

Ad quintam.

Sed quæret aliquis, an hæc reſolutio procedat etiamſi cenſura reſeruata ſit. Reſpondeo, ſolius cenſuræ reſeruationem per ſe nihil referre, cùm ſupponamus cẽſuram non tolli: quia verò cum excommunicatione reſeruata ſimul reſeruatur culpa, ideò ex hac parte oriri poteſt difficultas, & coincidit cum illa quæſtione, an cùm quis bona fide ex parte ſua abſoluitur ab omnibus peccatis ab eo, qui non habebat iuriſdictionem in omnia, ſed in quædam tantùm, maneat abſolutus ſaltem ab illis, quæ erant ſub iuriſdictione abſoluentis, ac proinde ſacramentum fuerit validum, nec teneatur quis illa iterum confiteri. De qua re in ſuperioribus dixi, talem confeſſionem validam eſſe, quia quantum ad id concurrunt omnia, quę ſunt de neceſſitate ſacramenti, & integritas abſolu-
E tionis materialis, vt aiunt, ſeu quoad effectum non eſt de ſubſtantia ſacramenti, vt ibidem oſtenſum eſt. Hac ergo ratione etiam in pręſenti eſt validum tale ſacramentum: quia hìc ſolùm adiungitur defectus iuriſdictionis in cenſuram: cùm autem cenſura ipſa per ſe nõ ſufficiat ad irritandũ ſacramentũ, neque defectus ille poteſt ſufficere, ſi cætera neceſſaria concurrant.

15. *An dicta ſententia verum habeat etiam in cenſura reſeruata.*

Dubij reſolutio.

Addit verò Angelus, verbo *Confeſſio*, 5. nu. 10. non ſolùm talem abſolutionem eſſe validam, ſed etiam licitè dari à ſacerdote inferiori, etiam abſque ſpeciali cauſa, vel neceſſitate, vt indicat, ſed iure ordinario, quia poteſt (inquit) eum abſoluere à peccatis, & remit

16. *Angeli extenſio.*

remittere ad ſuperiorem pro abſolutione à cenſura; in quo etiam indicat non eſſe neceſſarium, vt poſteà ſacramentaliter abſoluatur à ſuperiori à tali peccato reſeruato ſed ſolùm ab excommunicatione. Refertque pro hac ſententia Richardum in 4. diſt. 18. art. 9. quæſt. 4. Veruntamen nec Richardus ibi hoc docet, ſed potiùs contrarium, neque illa ſententia ita generatim intellecta probabilis eſt: alioqui excommunicatus ab homine ſemper poſſet à peccatis abſolui à quocunque ordinario confeſſore, & remitti ad iudicem, vt à cenſura abſolueretur; quod eſt omninò falſum, & contra vſum Eccleſię, & contra vim huius cenſuræ; alioqui quo modo verum eſt quòd excommunicatus eſt priuatus omnibus ſacramentis? Diceret fortaſsè Angelus, excommunicatum priuari ſacramento pœnitentiæ, quando per illum ſtat, quominùs à cenſura abſoluatur: quando verò iam contritus eſt, & paratus Eccleſiæ obedire, & per eum non ſtat quominùs à cenſura abſoluatur, iam non eſſe à ſacramẽtorum perceptione remotum. Sed hoc etiam fundamentum ita abſolutè & ſimpliciter propoſitum falſum eſt, vt meliùs docuit Sylueſter verb. *Confeſſor*, 3. quæſt. 8. referens plures, & dicens eſſe communem ſententiam Theologorum, & Iuriſtarum. Idem Nauarr. in cap. *Conſideret*, § *Cautus*, num. 24. de Pœnitent. diſt. 5. Et ratio eſt eadem, quia excommunicatio maior inducit hunc effectum, vt dictum eſt: quandiu autem excommunicatio non tollitur, ſemper operatur ſuos effectus, per ſe loquendo, etiamſi perſona coram Deo iuſtificata ſit, vt à ſimili patet ex dictis ſuprà de effectu priuationis ſuffragiorum in ſimili caſu: eſt enim eadem ratio, Doctores ibi citati hoc etiam affirmant.

Richar. Reiicitur.

Angeli euaſio.

Eluditur.

Syluest.

DISPVTATIO XI.

De Tertio effectu excommunicationis, qui eſt priuatio actiuæ adminiſtrationis Sacramentorum, & ſacrificij Miſſæ.

Circa hunc effectum ſupponendum in primis eſt ius antiquum, quo omnes ligati excõmunicatione maiori priuabantur, & celebratione Miſſæ, & adminiſtratione actiua ſacramentorum, capit. *Si celebrat*, de cleric. excomm. miniſt. & aliis. Quod ius non manet integrum quoad excommunicatos vitãdos, iuxta ſuperiùs dicta circa Extrauag. *Ad euitanda*, & ideò in illis priùs explicabitur, & poſteà quo modo locũ habeat in excommunicatis non vitandis.

SECTIO I.

Vtrùm Excõmunicatus vitandus mortaliter peccet miniſtrando ſacramentum, vel ſacrificium offerendo.

1. Regula generalis. Cap. Si celebrat, de Cleric. excom. miniſtr. Cap. Latores, eod tit.

Regula generalis eſt hoc eſſe peccatum mortale ex genere ſuo, cap. *Si celebrat*, de cleric. excom. miniſt. & in cap. *Latores*, eod. tit. & patet à fortiori ex dictis præced. diſput. ſect. 1. nam ita prohibitum eſt huic excommunicato dare, ſicut recipere ſacramentum, & tam grauis materia eſt actio miniſtrandi, ſicut receptio.

2. Ob inuincibilem ignorantiam excuſatur excommunicatus celebrans à culpa.

Difficultas verò eſt, an poſſit interdum excommunicatus adminiſtrans ſacramentum, vel celebrans, ab hac culpa excuſari. In qua re non eſt dubium de excuſatione proueniente ab ignorantia inuincibili, vel naturali obliuione, ſeu inaduertentia, nam generalis eſt, interueniréque poteſt in omnibus actionibus humanis, vt in ſpecie docetur in c. *Apoſtolicæ*, de cleric. excom. miniſt. Ex quo textu colligi poteſt talem excuſationem habere locum, etiam in exteriori foro, ſi ſufficienter in illo conſtare poſſit talem ignorantiam inculpabilem fuiſſe: quo modo autem in foro interiori id examinandum ſit, ex dictis ſuprà de cenſuris in communi ſumendum eſt. Quæſtio ergo propoſita procedit extra caſum ignorantiæ, qui ſolùm eſſe poteſt grauis neceſſitatis: nam ad hæc duo capita reuocatur omnis excuſatio in hac materia, vt ſuprà dictum eſt.

Cap. Apoſtolicæ, de Cler. excom. min.

Senſus quæſtionis.

3. An neceſſitas ex parte miniſtrantis poſſit eſſe ſufficiens cauſa ad licitè ſacramentum miniſtrandũ. De excuſatione ob metum cadentem in conſtantem virum.

Talis autem neceſſitas conſiderari poteſt, vel ex parte miniſtri excommunicati, vel ex parte eius, cui miniſtratur ſacramentum, vel ex parte alicuius tertiæ perſonæ, aut Reipublicæ, ſeu boni communis. Rurſus neceſſitas in ipſo excommunicato eſſe poteſt, aut extrinſecus illata per vim, & metum cadentem in conſtantem virum, ad extorquendam ab ipſo Sacramenti adminiſtrationem, vel Miſſæ celebrationem. Et de hoc puncto nihil amplius dicam præter ea quæ de cenſuris in communi dixi, nam tota illa reſolutio præcipuè in hac cenſura locum habet. Poteſt ergo illa eſſe ſufficiens excuſatio, ſi re vera metus grauis ſit, & de malo graui: & alioqui non ſequatur ſcandalum, vel iniuria religionis, vt ibi declaraui, & ſacramentum poſſit aliàs validè miniſtrari, vt infrà dicam. Prætereà poteſt eſſe neceſſitas immĩnẽtis articuli, vel probabilis periculi mortis ipſiuſmet ſacerdotis: & tunc ſolùm poteſt eſſe quęſtio de ſumptione Euchariſtiæ: quia non poteſt eadem perſona ſibi ipſi aliud ſacramentum miniſtrare: Euchariſtiam autem poteſt, vel celebrando, vel ex pręconſecratis; maximè in neceſſitate, & vbi nõ habet alium, à quo recipiat. In eo ergo neceſſitatis articulo non dubito, quin licitè poſſit excommunicatus celebrare, aut ſacramentum Euchariſtiæ ſumere (quanquam nonnulli dubitent propterea quòd ſacramẽtum Euchariſtiæ non eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem) quia ſatis eſt, quod ſit valdè vtile, & ex præcepto diu no neceſſarium: & ſi fortè talis ſacerdos contritus non ſit, ſed tantùm attritus, poſſit eſſe vnica, & efficax cauſa ſalutis eius: quod à fortiori conſtabit ex dicendis de neceſſitate tertiæ perſonæ.

De excuſatione proueniente ex imminenti articulo mortis.

4. De excuſatione proueniente ex infamia, & ſimilibus incõmodis.

Tandem accidere poteſt neceſſitas eidem ſacerdoti excommunicato celebrandi, aut miniſtrandi alteri ſacramentum, ne ſeſe infamet, aut occultum delictum ſuum publicum faciat, & conſequenter ne ſcandalum generet, vel odium, aut inimicitiam erga ſe in aliis efficiat, vel aliud ſimile incommodum incurrat. Sed reſolutio huius dubitationis petenda eſt ex diſp. 7. de cenſuris in com. ſect. 2. ibi enim declarauimus, quo modo propter vitandum hoc damnum impediri poſſit effectus cẽſuræ: & in particulari doctrinam extendimus ad hunc effectum, de quo nunc loquimur. Itaque quotieſcunque receptio ſacramenti licita eſt excommunicato propter vitanda ſimilia incommoda, licita eſt etiam adminiſtratio, cæteris paribus, ſcilicet, ſi non poſſit abſolutionem excommunicationis priùs obtinere, & quod ſanctè, & cum debita reuerentia, & contritione adminiſtret: nam poſitis his circunſtantiis, eadem ratio hîc habet locum, ſcilicet, quòd actio ſic facta non eſt intrinſecè mala, ſed iure humano prohibita; quod ius non obligat cum tanto rigore, aut diſpendio, ſeu periculo. Solùm oportet aduertere huiuſmodi caſum poſſe accidere in excommunicatis non vitandis, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*: quia illi poſſunt eſſe occultiſſimi. At verò in reliquis, qui vitandi ſunt, rarò accidet moraliter, nam, cùm ſint nominatim ac publicè excommunicati, vel manifeſti percuſſores clericorum, vix poteſt eis creari infamia ex eo, quòd à

ſacramentorum receptione abſtineant, neque inde prouenire ſcandalum,ſed potiùs ex oppoſito:nihilominus tamen excogitari poſſunt caſus,in quibus delictum, quod in vno loco eſt publicum iure, vel facto,in alio ſit occultum,&ſimiliter pro diuerſis temporibus poteſt idem contingere: aliquando etiam poteſt multum intereſſe, vt delictum, licèt aliis ſit publicum,alicui grauiſſimæ perſonæ occultetur: ita vt infamia circa talem perſonam prudenter reputetur graue damnum. Itaque non eſt caſus impoſſibilis, quamuis multis circunſtantiis indigeat, quæ rariſſimè occurrunt.

Num neceſſitas ex parte recipientis ſacramentum poſſit eſſe ſufficiens cauſa, vt ab excommunicato vitando miniſtretur.

5. *In extrema neceſſitate proximi poteſt & debet ſacramentũ baptiſmi ab excommunicato miniſtrari.*

Dicendum iam eſt de hac neceſſitate, quando oritur ex parte alterius cui ſacramentum miniſtratur. In qua re omnes Doctores conueniunt, aliquam ſuſcipientis neceſſitatem poſſe ſufficere, vt excommunicatus poſſit,& debeat ſacramentum aliquod adminiſtrare:quia charitas proximi poteſt non ſolùm talem actum honeſtare, ſed interdum etiam ad illum obligare. Vnde, ſi illa neceſſitas ſpiritualis ſit, & extrema, qualis eſt in paruulo non baptizato animam agente, omnes concedunt poſſe tale ſacramentum à quolibet excommunicato miniſtrari, vt in 3.tomo attigi diſp.71.ſect.5. & ſumitur ex D.Th. 3.p.q.64.art.6.ad 3.& in 4.d.5.q.2.art.2.quæſt.5. vbi Richard. Sotus,& alij omnes;Et ex Auguſt.libr.1.de Baptiſm.cap.2.& libro 6.cap.5.

D. Thom. Richard. Sotus. Auguſt.

6. *Liceátne hoc in aliis ſacramentis.*

An verò extra illum caſum liceat, controuerſum eſt. Multi enim negant licitum eſſe alia ſacramenta dare,vt pœnitentiam v. g. aut Euchariſtiam,homini exiſtenti in articulo mortis, & non habenti alium miniſtrum prætet excommunicatum. Ita docet de ſacramento Euchariſtiæ Adrianus qu.3.de Baptiſm. Et de ſacramento pœnitentiæ eſt.Palud.in 4.d. 17.q. 3.Marſil.4.q.12. art.4.membr.3. & Nauarr.de Pœn. d.6.c.1.in princ.n.87.& in manuali, c.26.n.26.Turr. in c.*Verbum Dei*, de Pœn.d.1.Gloſ.in c. *Præter*,d.32. verb.*Per manus*,& alij quos refert,& ſequitur Vgol. d.c. 13.§. 16. n.9 .Commemorat etiam Couarruu.c. *Alma mater*, p.1.§.6.& ſequi videtur concl.8. & D. Thom. tribuit.tenet itẽ Medina tract.2. de Confeſſ. qu.de Conceſſ.excom.fact.ignoranter.Quæ ſententia fundari poteſt, vel in ſpeciali ratione ſacramenti pœnitentiæ, ſcilicet quòd requirit iuriſdictionem, quam non habet excommunicatus, vel in ratione generali,& communi aliis ſacramentis, ſcilicet quia alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis ſicut baptiſmus. Et hoc fundamentum inſinuat D. Thom. ſæpe 3.p.quæſt. 64.art.6.ad 3.&q. 82.art.7.ad 2.vbi peculiariter de hæreticis ait,In nullo caſu licitè poſſe Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conficere.Item in 4. diſt.17.q.3.art.q.1.ad 2.&d. 19. q.1. art.2.q.2.ad 3.idem ſentit Abul.Matth.16.quæſt.86.

Prima opinio. Adria. Palud. Marſil. Turrec. Couarr. D. Thom. Nauarr. Medin.

7. *Vera ſententia affirmans. Probatur in ſacramento Pœnitentiæ.*

Nihilominùs dicendum eſt aliquando ob neceſſitatem alterius licere excommunicato aliquod aliud ſacramentum ei conferre.Hęc concluſio meliùs probabitur in particulari attingendo aliquid de ſingulis ſacramentis. Incipiendo ergo à Pœnitentia, in illa certior eſt concluſio; quam tenet Sylueſt. verb.*Confeſſor*,1.§.vltim. Angel. verb. *Confeſsio*,3. num.2.Durand.diſt. 19.quæſt.2.& ibi Maior quæſt.1. & Palud. in 4.diſt.25.quæſt.1.Soto d.18.q.4.art.4.Cano relect. de Pœn. p.5. Nau. in Sum. c.22.n.4.& c.27.numer. 272.Ledeſm.2.p.4. quæſt.21.articulo 6.& quæſt.22. artic.1.Ruard.art.3.contra Luther. Vgolin. tab.1.de Cenſur.c.14.§.16.num.12.qui autores alios referunt. Ratio verò eſt,quia in articulo mortis, nec deeſt iuriſdictio ad abſoluendum, licèt ſacerdos excommunicatus ſit; nec deeſt ſufficiens neceſſitas, quæ tunc ab Eccleſiaſtica obligatione excuſet: ergo licitum eſt ſacerdoti excommunicato in eo articulo tale ſacramentum miniſtrare.

Sylueſt. Angel. Duran. Maior. Palud. Soto. Cano. Nauarr. Ledeſm. Ruard. Vgolin.

Prior pars antecedentis eſt communis Theologorum in 4.diſt.20.vbi D. Thom.q.1.art.1.quæſt.2. & Palud.q.1.art.2.& Dur. d.19.q.2.& quidam exiſtimant hoc eſſe ius diuinum, de quo ſuprà dictum eſt diſputando de miniſtro confeſſionis.Quidquid verò ſit de illa diſputatione.quod ſaltem ex Eccleſiæ confeſſione, & ſuaui prouidentia ita de facto ſit, fueritque ſemper, docet Conc.Trid.ſeſſ.14.c.7.dicens,*Veruntamen piè admodum,ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & & cenſuris abſoluere poſſunt.*Vbi notanda ſunt tria illa ſigna diſtributiua,quæ non ſine magna conſideratione à Concilio ſimul,& ſine vlla limitatione, & conſequenter cum æquali latitudine adiecta ſunt:igitur, ſicut verbum illud,*quoſlibet pœnitentes*, comprehendit quoſlibet excommunicatos ob quęuis grauiſſima crimina, & illud, *à quibuſuis peccatis*, complectitur etiam omnia peccata,licèt habeant annexã quamuis cenſuram, vt ſubſequens verbum, *& cenſuris*, ſatis declarauit.Ita diſtributio illa, *Omnes ſacerdotes*, nullum excludit, quantumuis excommunicatum,& præciſum. Et hinc ſumitur ratio huius partis, quia Eccleſia non abſtulit iuriſdictionem pro illo articulo, ſed conceſſit potiùs, ſaltem verbis generalibus ſine illa exceptione: ergo ſine fundamento, aut expreſſa determinatione eiuſdem Eccleſiæ limitanda non eſt:nam fauores ampliandi ſunt, præſertim in re adeò neceſſaria, & pia: quanquam hæc re vera non eſt ampliatio,ſed propria,& adæquata verborum intelligentia. Accedit,quòd iura, quæ reſeruant caſus, aut tollunt iuriſdictionem, ſemper excipiunt mortis articulum,vt ſuprà in proprio loco oſtenſum eſt. Dices, Iura, quæ prohibent excommunicatum miniſtrare ſacramenta, non addunt hanc exceptionem. Reſpondetur, exceptiones non ſemper eſſe addendas in ſingulis legibus: & deinde hanc exceptionem eſſe in fauorem eius, cui miniſtratur ſacramentum, & ideò potiùs in aliis iuribus id explicatur, quàm in ipſa prohibitione: ſeu excommunicatione miniſtri. Imò inde conficitur ratio, quia ſi ex parte pœnitentium ſemper excipitur articulus mortis etiam ex parte miniſtri intelligitur exceptus, quia in hoc non illius fauoris, ſed pœnitentis neceſſitati ſuccurritur, quæ ex vtroque capite poteſt æquè oriri: & pœnitentem in extremo periculo conſtituere.

8. D.Tho. Conc. Trid.

Altera pars de neceſſitate probatur, quia ſacramentum pœnitentiæ eſt per ſe medium neceſſarium ad ſalutem, & iure diuino præceptum: ergo, per ſe loquendo, præferendum eſt Eccleſiaſticæ prohibitioni, cùm aliunde nulla maior ratio, aut vrgentior neceſſitas intercedat. Deinde eſt etiam, moraliter loquendo, peccatori neceſſaria realis ſuſceptio talis ſacramenti, ne fortaſsè ob defectum contritionis perfectæ, quam habere difficile eſt, petat: & proptereà plura Pontificum, & Patrum decreta admonent,ne morientibus denegetur reconciliatio ſacerdotis, ne periculo æternæ damnationis exponantur. Prætereà ſi hæc neceſſitas in ſacramento confeſſionis non eſſet ſufficiens, neque in ſacramento baptiſmi ſatis eſſet reſpectu adulti, quia etiam ille poſſet ſaluari per ſolam contritionem, quando per illum non ſtat quominùs baptiſmum ſuſcipiat: conſequens autem eſt falſum, & contra omnium ſententiam: ergo.Denique hoc ex dicendis de Euchariſtia euidentiùs conſtabit. 9.

Dices,

10. *Propter vitãdam propriã mortẽ cur excommunicato hoc ſacramẽtum miniſtrare non liceat.*

Dices, huiuſmodi excommunicatus non poteſt aliũ abſoluere à peccatis propter vitandam propriã mortem, ſi fortè grauis eius metus incutiatur, ergo neque propter neceſſitatem alterius poterit illũ abſoluere. Reſpondetur negando conſequentiam, tum quia ſecundùm ordinẽ charitatis præferenda eſt neceſſitas ſpiritualis proximi propriæ neceſſitati corporali, tum etiam quia abſolutio ſic data ab excommunicato propter metũ propriæ mortis nõ eſt valida, quia ob illam neceſſitatem non datur iuriſdictio ad abſoluendum, ſed priuilegiũ, vt abſolui poſſit. Vnde quoad rationem neceſſitatis etiam poſſet ſufficere illa neceſſitas ex parte miniſtri, vt ſuprà dicebamus, tamen ex alio capite, quia deficit aliqua conditio ad valorẽ ſacramenti neceſſaria, vel quia perſona exigens tali modo ſacramentum eſt indigna illo, fieri poteſt, vt nõ liceat illud dare etiã propter metũ mortis. Quæ rationes ceſſant, quãdo eſt articulus neceſſitatis ex parte ſuſcipiẽtis: nã ſupponitur perſona diſpoſita, & indigens, & alioqui oſtenſũ eſt omnes conditiones ad valorẽ ſacramẽti neceſſarias concurrere.

11. *Vt ſufficiens ſit neceſſitas requiritur vt alius miniſter nõ excommunicatus nõ adſit, aut nõ velit ſacramentum conferre.*

Vt autem talis articulus veræ ac propriæ neceſſitatis ſit, ſupponendum eſt nullũ alium adeſſe ſacerdotem non excommunicatum; nam tunc miniſterium excommunicati non eſt neceſſarium, vel (quod idem eſt) pœnitens non eſt in neceſſitate ſuſcipiendi ſacramentum ab excommunicato, cùm habeat aliũ, à quo poſſit recipere, de quo ſupponimus, & poſſe, & velle miniſtrare; nã ſi nollet, perinde ſe haberet ac ſi nõ adeſſet: quia tunc par eſſet neceſſitas miniſterij alterius. Et confirmatur à ſimili, nã cæteris paribus, non eſt ſuſcipiendum ſacramentum à malo miniſtro quando à bono ſuſcipi poteſt, vt de baptiſmo pro neceſſitatis articulo ſignificatur in c. *Ad hoc*, d. 32. & c. *Si quem fortè*, 24. q. 1. Et ſimiliter, ſi baptiſmus poteſt ſuſcipi à ſacerdote, non eſt ſuſcipiendus à laico, & ſemper inter miniſtros ſeruandus eſt ordo, vt habilior præferatur, vt late tractaui 3. tom. diſp. 31. ſect. 4.

Quid ſi excõmunicatus habilior miniſter ſit nõ excommunicato.

Sed quid, ſi ſacerdos excommunicatus in aliis conditionibus ad hoc munus neceſſariis ſit longè habilior non excõmunicato vt, ſi ſit doctior, prudentior, &c. an poſſit tunc præferri. Videtur enim tunc illa ſufficiens cauſa, maximè cùm in articulo mortis quærendus ſit confeſſor optimus quoad fieri poſſit. Reſpondeo, ſi ſacerdos non excommunicatus habeat ea, quæ ſufficiunt ad dignè miniſtrandum hoc ſacramentum, & ſubueniendum conſcientiæ pœnitentis, non eſt licitum excommunicato ſe ingerere, nec pœnitenti ab illo petere ſacramentum: quia illa re vera non eſt neceſſitas, ſed maior quædam commoditas, propter quam non conceditur excommunicato iuriſdictio. Maximè, cùm in iis, quæ ad conſilium pertinent, & à ſcientia, ſeu induſtria perſonæ pendent, poſſit in eo articulo conſuli ſacerdos excommunicatus extra ſacramentum: illa enim communicatio cum excommunicato non erit in illo articulo prohibita, cùm ſit moraliter neceſſaria, & ad ſalutem animæ pertinens. Maior autem communicatio in ſacris per ſacramenti adminiſtrationem neceſſaria tunc non eſt, & ideò nec pœnitenti conceditur, nec miniſtro excõmunicato datur iuriſdictio.

12. *Quid ſi adſint & Parochus excommunicatus, & ſimplex ſacerdos non excõmunicatus. Vgolini opin. improbatur.*

Ex quo etiam intelligi poteſt quid dicendum ſit, ſi contingat adeſſe parochum excommunicatum, & alium ſacerdotem ſimplicem non excommunicatum, an poſſit tunc excommunicatus abſoluere. Quidam enim ſignificant, & poſſe, & præferendum eſſe: quia ratione neceſſitatis omnes facti ſunt habiles: ſuppoſita autem habilitate, Parochus præferendus eſt in adminiſtratione ſacramentorum: & ita ſenſit de baptiſmo Vgolinus tab. 1. cap. 13. §. 17. n. 10. eſt autem eadem vel maior ratio de ſacramento pœnitentiæ. Errat autem, vt opinor, in fundamento: quia neceſſitas, quæ reddit perſonam habilem, non eſt ſolum periculum mortis pœnitentis per ſe conſideratum: alioqui, quamuis eſſet copia ſacerdotum, ordinariam vel delegatam habentium iuriſdictionem, omnes alij haberent iuriſdictionem ad abſoluendum eo ipſo quòd aliquis in articulo mortis conſtitutus eſt, quod non ita eſt. *Reſolutio.* Igitur neceſſitas non oritur ex ſola morte, ſed ex morte cum penuria alterius miniſtri. In prædicto ergo caſu parochus excommunicatus non redditur habilis ad abſoluendum propter mortis periculum pœnitentis: cùm non deſit alius à quo abſolui poſſit. Tunc enim Parochus ita ſe habet, ac ſi non eſſet Parochus, quia habet iuriſdictionem ſuſpenſam per cenſuram, & prohibitus eſt adminiſtrare ſacramenta: ergo in illo caſu probabilius eſt huiuſmodi parochum non poſſe abſoluere. Et confirmari poteſt à ſimili, nam in neceſſitate baptiſmi potiùs eſt ſuſcipiendus baptiſmus à laico non excommunicato, quàm à ſacerdote excommunicato: ergo ſimiliter in propoſito: eſt enim proportionalis ratio. Antecedens verò, licèt non ſit certum, ſed inter Doctores controuerſum: mihi tamen probabilius videtur cum Syluestr. verb. *Baptiſmus*, 3. num. 1. & Nauarr. in Summ. cap. 22. n. 7. (*Syluest. Nauarr.*) Et ratio eſt, quia ſacerdos excommunicatus ſuſpenſus eſt à munere etiam baptizandi. Et ideò non licèt illi vſurpare hoc miniſterium, niſi quando ex inopia alterius conferentis proximus eſt in neceſſitate: in illo autem articulo non eſt talis inopia, cùm poſſit illud ſacramentum à laico conferri.

13. *Obiectio.*

Dices, Sacerdos ex vi excommunicationis ſolùm eſt ſeparatus, ne, vt miniſter, ex officio baptizet: in illo autem neceſſitatis articulo non baptizat hoc modo; nec poteſt licitè, quia non eſt neceſſarium ad ſalutem proximi, & ſolùm, quod neceſſarium eſt, illi conceditur, cùm ſolum ad ſubueniendum neceſſitati hoc permittatur: ergo ex vi cenſuræ non eſt prohibitus hoc modo miniſtrare. Aliunde verò concurrente ſacerdote, & laico in eodem genere miniſterij ſacramẽtalis ſemper eſt præferendus ſacerdos: ergo in illo articulo, licet ſacerdos ſit excommunicatus, præferendus eſt laico, & conſequenter in noſtro caſu ſacerdos parochus præferendus eſt non parocho. Reſpondetur oppoſitum poſſe hoc argumento concludi: quia per excommunicationem arcentur omnes fideles ab actiua adminiſtratione ſacramentorum, quacunque ratione poſſit eis competere, quia ſimpliciter priuantur vſu actiuo, & paſſiuo ſacramentorum, argum. cap vlt. de cleric. excom. miniſtrante, & cap. penult. de Sent. excom. *Solutio.* Quo fit, vt grauiter peccet excommunicatus laicus priuatim baptizando paruulum agentem animam, quando adeſt alius non excommunicatus, qui poſſit, & velit baptiſmum miniſtrare. Et eadem ratione exiſtimo grauiter peccare excommunicatos contrahentes ſacramentum matrimonij, non ſolùm quia recipiunt, ſed etiam quia ipſi ſunt proprij miniſtri illius ſacramenti quoad ſubſtantiam eius. Igitur ſacerdos ex vi excommunicationis ſeparatus eſt etiã à priuata collatione baptiſmi per ſe loquendo. Ac propterea non poteſt licitè vſurpare illud miniſterium, niſi quando neceſſarium eſt: non eſt autem neceſſarium, quandocunque alius adeſt. Quòd verò ſacerdos debeat præferri laico, verum eſt, quando ſacerdos alioqui non eſt impeditus, vel ipſe poteſt licitè tale miniſterium vſurpare: quod videre licet in prauo ſacerdote non excommunicato: ille enim præferri debet laico iuſto, quia abſolutè non eſt prohibitus miniſtrare, vel quia poteſt ſeſe diſponere per contritionem, vel quia fortaſsè ad illum modum miniſtrandi nõ eſt tam neceſ-

ſaria

ſaria illa diſpoſitio, vt ſenſit D.Tho.3.p.q.64.art.6. A ad 3. & nos latiùs tom. 3.diſp.16.ſect. 4. Secus verò eſt, quando ligatus eſt excommunicatione, quia tunc ipſe non poteſt ſeſe ingerere licitè, non interueniente neceſſitate, & penuria alterius miniſtri ſufficientis: & ideò tunc nec præferri debet, nec poteſt.

Vide Scotum in 4.d.5.q.2. Victoriam in Summ.4.materi.de Baptiſ. qu.26.

Liceátne in extrema neceſſitate pœnitentiam ab hæretico recipere.

14. *Quorundam ſententia.* SOlet autem ab aliquibus aſſertio poſita limitari, niſi excommunicatus hæreticus ſit: tunc enim aiunt non licere in extrema neceſſitate ab eo recipere pœnitentiæ ſacramentum; & à fortiori ei non eſſe licitum illud miniſtrare. Ita tenuit Gloſſa in cap. *Præter hoc*, §. *Ad hoc*, verb. *Per manus*, diſt.32.& Abbas in c. *Non eſt*, de Sponſalib.n.9. Quã ſententiam eſſe communiter probatam à Iuriſperitis, & veram quoad hunc articulum dixit Nauarr.in manuali, cap. 26.n.26. Caſtr.lib.2.de Iuſt.hæreticor. punit.cap.23. 24. & Soto, & Cano ſuprà quoad hoc dubij ſunt, & Soto videtur ſentire deeſſe tunc iuriſdictionem, quia eius fundamentum eſt fides. Nihilominùs dicendum eſt, quantum attinet ad vim cenſuræ limitationem non eſſe neceſſariam: nam ex vi excommunicationis, quamuis ob peccatum hæreſis contracta ſit, non prohibetur quis miniſtrare hoc ſacramentum pœnitentiæ in illo articulo, vt manifeſtè conuincunt verba Concilij Tridentini, quæ ſuprà adduximus. At verò, quamuis ipſe excommunicatus hæreticus ex vi cenſuræ, non arceatur: ex vi tamen hæreſis, quamdiu C in illa permanet, prohibitus eſt ne miniſtret, quia eſt praue diſpoſitus, & indignus ad miniſtrandum. Et in hoc ſenſu intelligo dictam S.Thomæ 3. part. quæſt. 82.art.7.ad 2.ait enim, *Solum baptiſmum licitè dari ab hæreticis in articulo neceſsitatis: non verò aliud ſacramentum.* Eſt enim id verũ de hæretico permanẽte in hæreſi: & poſſet idem dici de quolibet excommunicato, vel peccatore perſiſtente in ſua contumacia & peccato. Nihilominùs tamen, ſi is, qui fuit ob hæreſim excommunicatus, aut declaratus, interiùs conuertatur ad fidem, & ad pœnitentiam: & antequam poſſit per abſolutionem à cenſura Eccleſiæ reconciliari, occurrat illi neceſſitas abſoluendi aliquem ſacramentaliter in prædicto articulo, non peccabit D eum abſoluendo: quia iam eſt coram Deo diſpoſitus ad ſacramentum miniſtrandum, & per Eccleſiam non prohibetur per cenſuram in illo articulo, vt oſtenſum eſt: neque oſtendi poteſt aliqua alia prohibitio humana, aut diuina, per ſe loquendo, ſecludimus enim ſcandalum, & alia, quæ ſunt per accidens: ergo tale miniſterium licitum illi eſt in eo articulo.

Gloſſa. Abbas. Nauarr. Caſtro. Soto. Cano. *Reſolutio.* D.Thom.

15. *Conſtitutus in extrema neceſſitate licitè petit abſolutionem ab hæretico miniſtro.* Ex quo fit, vt pœnitens conſtitutus in ea neceſſitate licitè petat abſolutionem à tali miniſtro hæretico, quia non tenetur illum vitare tunc, vt oſtenſum eſt: & alioqui petit ab illo actum, quem ille præſtare poteſt, & validè, quia retinet iuriſdictionem, & licitè, ſi velit, quia poteſt ad fidem, & pœnitentiam conuerti. Et hæc eſt communis ſententia, quam tenet E Paludanus in 4.d.25.q.1.licet d.17.q.3. videatur dubius. Durandus d.19.q 2. Maior q.1. Capreolus ad argum.contra 3.concluſ. Syluest. verb. *Confeſsio*, 3.q.2. *Confeſſor*, 1.qu.20.& *Confeſſor*, 3.qu.6. Armilla verb. *Abſolutio*, §.12. Victoria in Summa, 4.num.328. Cano Relect.de Pœn. p.5. Ruardus art. 3. contra Lutherũ Nauar. 27.nu.272. Nec hæreticus propter hæreſim, vt ſic amittit iuriſdictionem, non enim fundatur in fide, aliàs propter hæreſim mentalem amitteretur, quod eſt abſurdum, de quo latiùs in materia de fide: neque propter excommunicationem, quia non habet in illo ſpecialem effectum; neque iura de hoc aliquid ſpeciale diſponunt, vt patet ex Tridentino ſuprà, & ex omnibus decretis, in quibus fit illa exceptio de articulo mortis. Neque etiam obſtabit, quòd pœnitens timeat, vel moraliter certò ſciat talem hæreticum non fore conuertendum, nec dignè adminiſtraturum ſacramentum: ſatis enim illi eſt quòd ritè adminiſtret, & quòd dignè poſſit adminiſtrare, ſi velit: nam quòd id facturus non ſit, ei non imputatur, qui rem petit de ſe honeſtam, ad quam petendam à quolibet ius habet ob articulum neceſſitatis: ideóque non inducit alterum ad malum, ſed eius malitiam permittit, eâque in bonum ſuum iuſtè vtitur. Neque oportet conſiderare, an ille hæreticus paratus ſit ad ſacramentum miniſtrandum, necne, prout diſtinxit Angel. *Confeſsio*, 1.num. 2. quia extrema neceſſitas dat ius petendi etiam à non parato id quod per ſe licitè facere poteſt. Imò non ſolùm dat ius, ſed etiam obligat, per ſe loquendo propter articulum neceſſitatis diuini præcepti, & æternæ ſalutis propriæ.

Palud. Durand. Maior. Capreol. Syluest. Victor. Armill. Cano. Ruard. Nauarr.

16. *Limitatur reſolutio data.* Solum caueri debet, ne conſortiũ illud, vel communicatio cum hæretico, ſcandalum ipſi indigenti, vel aliis eſſe poſſit inductionis ad errorem, tunc enim non liceret ab illo ſuſcipere ſacramentum. illa tamen occaſio extrinſeca eſt, & per accidens. Quæ omnia confirmantur à ſimili de Baptiſmo: eſt enim certum, in neceſſitate licitum eſſe baptiſmum ab hæretico ſuſcipere, quando non eſt alius, qui miniſtret, vt docet Auguſtinus lib.1. de Baptiſmo, cap.2. & habetur in cap. *Si quem fortè*, 24.q.1.& ex Vrbano II. in Epiſt. quadam: idem refert Gratianus poſt cap. *Præter*, §. *Ad hoc*, d.32.quod intelligendum eſt per ſe, & ſecluſo periculo inductionis in errorẽ: ergo idem meritò dicitur de ſacramento pœnitentiæ. Patet conſequentia ex dictis, quia eſt æqualis neceſſitas, proportione ſeruata, ſeu reſpectu adultorum, vt ſuprà declaratum eſt. Tandem declaratur, quia, ſi hæreticus non ſit declaratus per ſententiam, non tenemur illum vitare ratione cenſuræ iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, neque ipſe amittit iuriſdictionem ratione ſolius hæreſis, quia iuriſdictio non fundatur in fide, neque illam ex neceſſitate prærequirit: ergo, per ſe loquendo, licitum eſt ab illo abſolutionem obtinere, ſicut inferiùs dicemus de aliis excommunicatis non vitandis: ergo idem nunc eſt de hæretico etiam declarato: nam quoad crimen hæreſis, vel periculum etiam inductionis ęqualis eſt; declaratio verò cenſuræ non obſtat, quia in neceſſitatis articulo pia mater Eccleſia iuriſdictionem non aufert, vt Concilium Tridentinum dixit, non introducens ius nouũ (vt Nauarrus putauit in Summa, c.27.nu.272.) ſed declarans antiquum, vt verba eius, quæ ſuprà expendimus, manifeſtè declarant. Sícque poteſt intelligi quod Ambroſius ait lib.1.de Pœnit.c.2.& 3.& refertur in c. *Verbum*, & cap. *Poteſt fieri*, de Pœnit.d.1. hæreticos non habere poteſtatem ligandi, & ſoluendi, loquitur enim per ſe, & extra articulum neceſſitatis: Poſſet etiam intelligi de hęretico, quatenùs hæreticus eſt, nam extra Eccleſiam nulla eſt iuriſdictio, & ideò hæreticus, qui extra Eccleſiam eſt, illam habere non poteſt, niſi quatenùs à vera Eccleſia ei aliquando permittitur propter bonum fidelium.

Auguſt. Vrban. *Ambroſij locus expoſitus.* Conc. Trid.

In extrema neceſſitate licere excommunicato Euchariſtiam miniſtrare, & indigenti recipere.

17. ADdo verò vlteriùs id, quod difficilius eſt, etiam poſſe huiuſmodi excommunicatum miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ homini exiſtenti in extrema neceſſitate, quando non eſt alius, qui miniſtret: hoc ſignificat Nauarr.in Summa, cap.22.n.4. Nauarr.

Sic

Sic enim ait, *Peccat qui ſuſcipit aliquod ſacramentum a ſacerdote excōmunicato interdicto, & ab eius adminiſtratione ſuſpenſo; & denūciato pro tali, vel à notorio cōcubinario, excepto baptiſmo, & communione tempore neceſſitatis*: quæ exceptio videtur cadere in totam aſſertionem præcedentem, & ſingula eius membra. Ratio autem eſt, quia etiam hoc ſacramentum eſt ſuo modo ſacramentum neceſſitatis, iuxta illud, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* Propter quæ multi putant etiam hoc ſacramentum eſſe neceſſarium neceſſitate medij, & vt minimum eſt certum eſſe neceſſarium neceſſitate præcepti diuini iuris, de quo probabilius eſt obligare ſemper pro articulo mortis: ergo vrget tunc neceſſitas implendi diuinum ius, quod per ſe loquendo, ac cæteris paribus præferendum eſt humano. Dici verò poteſt hoc ius obligare eum, qui communicaturus eſt ad recipiendum, non miniſtrum ad dandum: & ideò ipſum miniſtrum non excuſari à præcepto Eccleſiaſtico, quo prohibitus eſt miniſtrare.

18. Propter hoc addo, hanc neceſſitatem à nobis conſiderari, non vt per ſe ſufficientem, ſed vt adiuuantem: eſt enim etiam alia, nimirum ſpiritualis indigentia hominis in eo articulo conſtituti. nam licèt reſpectu huius ſacramenti illa neceſſitas non ſit extrema, eſt tamen grauiſſima, tum propter fructum & iuuamen illius ſacramenti valdè neceſſarium pro illo articulo, tum etiam, quia interdum accidere poteſt, vt quis recipiat per illud ſacramentum primam gratiam, quàm anteà nō habebat: ergo non eſt veriſimile Eccleſiæ prohibitionem cum tanto rigore obligare. Et confirmatur, nam, ſi proximus non ſolùm extremè, ſed etiam grauiter indigeat corporali cibo, licitum eſt ab excommunicato illum accipere, & excommunicato licet illum dare. Et ſimiliter, ſi indiget conſilio, vel alio quocunque beneficio: ergo idem erit ſi indiget adeò grauiter, & extremè Euchariſtiæ pane. Atque hanc ſententiam tenui etiam in 3. tom.

19. *Opinio eorū qui contrariū tenent. Gregor.* Sed obiicitur cap. vlt. 24. quæſt. 1. quod continet factum Hermenigildi. qui mori potiùs voluit, quàm ab Ariano Epiſcopo Euchariſtiā ſumere. Additque Gregor. *Sed vir Deo deditus, Ariano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit*, Si ergo increpare debuit, malè egiſſet de illius manu communicando. Deinde additur cap. *Subdiaconus*, §. *Sed illud Auguſtini*, cū Gloſſa ibi 24. qu. 1. Denique adducitur ratio, quia Eccleſia ſimpliciter prohibet excommunicatum miniſtrare ſacramenta, & non excipit hunc caſum: ergo neque nos excipere debemus: quia ſacramenta quæ Eccleſia excipi voluit, ſcilicet, baptiſmum, & pœnitentiam, ipſa expreſſit.

20. *Prædicta opi. impugnatur, reſpondetúrque ad factū Hermenigildi.* Ad primùm caput reſpondetur primò non laudari Hermenigildum, eò quòd cum excommunicato communicare noluerit, ſed quia hæretico noluerit conſentire, quod longè diuerſum eſt. Quanquam in eadem perſona hæreſis, & excommunicatio coniungantur. Vnde, licet daremus ab hæretico nunquam licere Euchariſtiam accipere, inde nō liceret inferre in vniuerſum idem eſſe de excommunicato, ſicut de ſacramento pœnitentiæ multos ſentire paulò anteà dicebamus. Addo verò vlteriùs neque de hæretico poſſe id generatim colligi ex illo textu, quia Hermenigildus recuſauit ſumere Euchariſtiam ab hæretico non ſolùm ne ex manu peſſimi miniſtri ſacramentum acciperet: verùm etiam ne patri in Ariana hæreſi conſentire videretur: nam in ſignum huius conſenſionis, & reconciliationis illa communio ad illum mittebatur, vt patet ex illis verbis, *Perfidus pater Arianum Epiſcopum miſit, vt de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet: atque per hoc ad patris gratiā redire mereretur.* Erat autem extra gratiā patris ſolùm, quia cū illo non cōſentiebat in hæreſi: ergo petebatur ille actus, vt ſignum conſenſionis in errorē paternū. Vnde ſubdit Gregorius, *Sed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo exprobrauit, vt debuit: eiuſq́; à ſe perfidiam dignis increpationibus repulit.* Conabatur ergo illum in ſuā perfidiā traducere. Addo præterea ibi non fuiſſe oblatā Hermenigildo Euchariſtiam ab hæretico tanquam viaticum, ſeu neceſſariam in articulo mortis: quia tunc non ſupponebatur Hermenigildus in illo articulo conſtitutus. Solùm ergo fuit illi oblata Euchariſtia, vt in Paſchate cōmunicaret: nos autem tunc non dicimus propter ſolam neceſſitatem communicandi in Paſchate, & implēdi Eccleſiaſticum præceptum, poſſe ſumi Euchariſtiam ab excōmunicato, ſed ob neceſſitatem articuli mortis. Igitur ex vi illius exempli nihil probatur. Regulariter autem loquendo, verùm eſt, in miniſtro hæretico maius eſſe periculum ſcandali, & indecentiæ: & ideò magis eſſe cauendam communicationem cum illo, quàm cum aliis excommunicatis, quod procedit, etiamſi talis hæreticus non ſit denunciatus, aut declaratus: nihilominùs tamen hoc non eſt per ſe malum ſi illa incommoda, quę extrinſeca ſunt, vitentur.

Ad ſecundum teſtimonium, præterquam quòd illa verba ſunt tantùm Gratiani, ſunt ita generalia, vt etiam ſacramentum pœnitentiæ comprehendāt; & ideò aliquo modo exponi debent, quo pœnitentia excipiatur; & eodem poterit Euchariſtia excipi. Intelligenda ergo ſunt quando ſine ſufficiente neceſſitate, & ratione talia ſacramenta ab excommunicato recipiuntur. Dices, Ergo nulla eſt differentia inter hæc ſacramenta, & baptiſmum: cùm tamē hæc ibi declaretur à Gratiano, vt ab Auguſtino tradita. Reſpondetur, Ex parte miniſtrantis eſt differentia paulò anteà conſtituta, explicando quendam locum D. Thomæ, quòd baptiſmus poteſt interdum miniſtrari priuatim ab hæretico manente in hæreſi ſine nouo peccato, non verò alia ſacramenta. Ex parte verò recipientis poteſt conſtitui hæc differentia, quòd ad baptiſmum recipiendū ab infideli vel hæretico non oportet expectare extremam neceſſitatem, aut articulum mortis, ſed propter ſolam penuriam dignioris miniſtri poſſe ſuſcipi, præſertim ſi non eſſet proxima ſpes illius: in aliis autem ſacramentis, præſertim non ita neceſſariis, non eſt extendenda hæc facultas extra neceſſitatem articuli, vel periculi mortis: nam in præſenti inter hæc duo non diſtinguimus iuxta ſuperiùs dicta in materia de Pœnitentia, & notat Nauarrus in manuali, cap. 27. num. 272. ex cap. *Eos, qui*, de Sent. excom. in 6. 21. *Secūdo argumēto ex Gratia. reſpondetur.* Nauarr.

Ad rationē reſpondetur primò, illam prohibitionem generalem miniſtrandi ſacramenta non aliter contineri in excommunicatione, quàm prohibitionē miniſtrandi in aliis rebus ſacris, vel prophanis: & tamen nō obſtante ea generalitate ponuntur à Doctoribus illæ exceptiones generales cōtentæ in illo ver. *Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe*: & prima ac vltima ad nos pertinent: quāta verò debeat eſſe illa neceſſitas, prudētum, & Doctorū arbitrio relictum eſt. Vnde, ſi res attentè conſideretur, etiam exceptio de baptiſmo non eſt facta proprio iure, quo cenſura introducta eſt, ſed ab Auguſtino primùm facta eſt, de hæretico, nō tam cenſuram, quàm hereſim eius conſiderando: inde verò à Doctoribus extenſa, & intellecta eſt de quolibet excommunicato. Exceptio etiam de pœnitentia in nullo iure propriè reperitur: nam Concilium Tridentinum, ex quo fortius probatur, non condidit circa hoc nouum ius, vt ſuprà dicebam, ſed explicauit antiquum, quod magis erat vſu receptum, quàm in vllo canone expreſſū. Neque Concilium conſtituit hanc exceptionem ex parte ipſius 22. *Rationi dictæ ſententiæ ſit ſatis.*

ipſius miniſtri, ſed ex parte ipſius pœnitentis, qui in neceſſitate poteſt à quolibet abſolui. Eſt autem in iure conſtituta hæc regula, cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſion. in illo verbo, *Per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipſum pœnitentibus denegetur*: vbi Gloſſa verbo, *Concedimus*, aduertit hæc tria ſacramenta ſemper excipi in quolibet interdicto, ſcilicet, baptiſma paruulorũ, & pœnitentiam morientiũ, *in quo viaticum intelligitur, prout hìc patet*: ergo idem dicendũ eſt de qualibet cenſura, & de verbis Concilij Tridentini. Ac propterea etiam in cap. penult. de Sent. excom. dicitur, tempore interdicti non negari corpus Domini decedẽtibus in pœnitentia. Eſt ergo hæc ſententia valdè conſentanea iuri, & rationi, & ſaluti animarum magis fauorabilis.

23. *Liceátne excommunicato in aliquo caſu caſu ob proximi neceſſitatẽ illi ſacramenta alia miniſtrare.*

De aliis autem ſacramentis facilior eſt reſolutio, quantum ad hoc caput ſpectat; nam, per ſe loquendo, illa ſacramenta nõ ſunt ita neceſſaria, & ideò vix aut nunquam poteſt accidere caſus, in quo ob neceſſitatẽ ſuſcipientis licitum ſit excommunicato vitando illa miniſtrare. Nã in primis Extrema Vnctio neque eſt per ſe medium neceſſarium, neque conſtat eſſe iure diuino præceptã: ſempérque ſupponit pœnitentiam, & abſolutionem à peccatis, & ideò, per ſe loquendo, non conceditur interueniente cenſura in articulo mortis. Vnde in dicto c. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſio. dicitur, tempore interdicti generalis non eſſe dandam Extremam Vnctionem: Ergo nec dari poteſt, per ſe loquendo, à miniſtro excommunicato. Solùm poteſt accidere caſus, in quo infirmus ſit incapax alterius ſacramenti, vt ſi nullum dedit confeſſionis ſignũ, & omni ſenſu ac motu priuatus eſt, ideóque neque abſolui, nec communicari poteſt, túncque dubitari poteſt, an ſacerdos excommunicatus poſſit tale ſacramentum miniſtrare. Et quamuis Doctores frequenter hoc non tractent, tamen ex generalibus principiis poſitis videtur concludendum, in eo caſu id licere, quia moraliter loquendo, & ſecundùm ea, quæ frequentiùs accidunt fieri poteſt, vt æterna ſalus illius hominis pendeat ex receptione illius ſacramenti, quia fortaſsè erat tãtùm attritus, & per illud ſacramentum fiet ex attrito contritus: ergo iam tunc reuocatur ille caſus ad articulum abſolutæ neceſſitatis moralis. Imò reduci poteſt ad neceſſitatem pœnitentiæ, vt ſaltem perfectè habeatur in voto: cũ non poſſit in re ipſa ſuſcipi. Et quoad hæc omnia eadem ratio eſt de ſacramento Confirmationis.

24. Ordo verò & matrimonium vix poſſunt in quæſtionem venire. Quanquam de matrimonio excogitari poſſit caſus, in quo moraliter neceſſarium ſit, vel ad ſpiritualem ſalutem hominis morientis, vel ad magnum commodum temporale filiorum, vt in articulo mortis vxorem ducat, quam vſque ad illum in concubinam habuerat, & quòd nullus alius adſit ſacerdos niſi excommunicatus, qui intereſſe poſſit; in quo caſu quantum eſt ex parte cenſuræ non dubito, quin licitè poſſit huiuſmodi ſacerdos adeſſe tali matrimonio, tum quia neceſſitas eſt moraliter grauiſſima; & ita habet locum illa particula, *Neceſſe*: tum etiam, quia ille ſacerdos tunc reuera non miniſtrat ſacramentum, ſed ſolùm adeſt vt teſtis qualificatus iure Eccleſiaſtico neceſſarius ad valorem talis contractus, & conſequenter ad ſubſtantiam ſacramenti. Et ideò per ſe non videtur illa communicatio adeò grauis, quin propter talem neceſſitatem liceat.

An propter neceſsitatem tertiæ perſonæ, aut boni communis poſsit excommunicatus ſacramentum miniſtrare.

25. VLtimò ex principiis poſitis facilè expediri poteſt aliud membrum ſuprà poſitum, an propter neceſſitatem aliorum, ſeu tertiæ perſonæ poſſit interdum excommunicatus miniſtrare ſacramentum. Quæ dubitatio vix habere poteſt locum niſi in ſacramento Ordinis, vel Matrimonij: quia hæc duo tantùm ordinantur ad bonum commune, & aliorum. Et de matrimonio iam ſatis dictum eſt, de Ordine verò accidere poſſet in aliqua prouincia eſſe magnam neceſſitatem ſacerdotum, ſeu clericorum, & non eſſe niſi vnum Epiſcopum excommunicatum. Qui caſus & ſimiles ſunt rariſſimi, & ideò in ſpecie à Doctoribus non tractantur, & principia poſita ſufficiunt, vt iuxta neceſſitatem occurrentem poſſit quis prudenter iudicare, an ſit talis, vt ad excuſandum ſufficiat. Non enim dubito, quin huiuſmodi eſſe poſſit, cùm bonum commune præferendum ſit priuato.

SECTIO II.

Vtrùm, Sacramenta illicitè ab excommunicato miniſtrata valida ſint, & effectum habeant.

IN hac quæſtione ferè nulla eſt difficultas, niſi in ſacramento pœnitentiæ, vt in ſimili diximus ſuperiùs, quando excommunicatio eſt ex parte ſuſcipientis effectum. Sit ergo hæc generalis regula, Omnia ſacramenta, præter pœnitentiam ab excommunicato collata, ſeruato Eccleſiaſtico ritu, ita vt nullus alius intercedat defectus niſi cenſura ipſius miniſtri, rata ſunt, & valida, & per ſe loquendo, conferunt totum effectum proprium, niſi aliunde intercedat obex ex parte recipientium. Hæc aſſertio eſt certa iuxta principia fidei, quæ de ſacramentis in genere in 3. tomo tradidimus, diſput. 14. ſect. 4. Ratio verò eſt, quia nec ſacramentum, nec effectus eius poteſt, vel propter iniquitatem miniſtri, vel propter Eccleſiæ prohibitionem impediri, ſi applicetur debita materia, & forma, cum debita intentione circa ſubiectum capax: illis enim tribus ſacramentum perficitur ex inſtitutione Chriſti, vt Concilium Florentinum dixit. Præterea declaratur breuiter diſcurrẽdo per ſingula. 1. *Regula generalis.*

Et quidem de Baptiſmo, Confirmatione, & Euchariſtia, id eſt certum ex iis, quæ adduximus 3. tomo, diſp. 23. ſect. 1. & diſp. 36. ſect. ac diſput. 61. ſect. 3. & diſput. 77. ſect. 2. Ex quibus etiam conſtat idem dicendum eſſe de Miſſæ ſacrificio oblato ab excommunicato: eſt enim verum ac validũ, quia eadem eſt ratio de illo, & de ſacramento, quod iuriſdictionem non requirit, ſed ex ſola poteſtate ordinis pendet: nam ita etiam ſe habet ſacrificium, quatenùs à ſacerdote in Chriſti perſona offertur: & ideò, & validum eſt & de ſe efficax, quia malitia miniſtri non impedit effectum, quem opus ipſum habet ex inſtitutione Chriſti. An verò impediat cenſura miniſtri peculiarem effectum, quem poteſt habere ſacrificiũ quoad ſubſtantiam eius, vel quoad orationes, & cæremonias, quæ in illo fiunt, quatenùs in perſona Eccleſiæ offeruntur, paulò inferiùs dicã. Prætereà de ſacramento matrimonij id ſuprà oſtẽdimus ex cap. *Significaſti*, de Eo, qui duxit, &c. nam ex illo habemus matrimonium inter excommunicatos validum eſſe, cùm tamẽ ipſi ſint quaſi proprij miniſtri illius ſacramenti quoad ſubſtantiam eius: ſacerdos autẽ ex inſtitutione Chriſti non erat neceſſarius. Nunc autem ex inſtitutione Concilij Tridentini requiritur, non verò vt miniſter, ſed vt teſtis ſpecialis ſeu quædã circunſtantia, vel ſolennitas ad valorẽ cõtractus neceſſaria. De tali ergo ſacerdote dubitari poſſet, an ſi excommunicatus ſit, cenſura annullet actũ eius quoad vim ferendi teſtimonium, & cõſequenter reddat nullum tale ſacramentum. Mihi verò pro certo eſt nõ annullare: quia ille non eſt actus iuriſdictionis proprius, de quo plura inferiùs. Deinde de ſacramẽto Ordinis, 2.

& Ex

& extremæ Vnctionis eadem omninò ratio eſt, quæ de Sacramento Confirmationis, & iura, quę ſuperiùs adduximus pro Sacramento Ordinis ab excommunicato ſuſcepto, magis directè id probant de collato ab excommunicato, & de vtroque id magis conſtabit ex ſolutione ſequentium difficultatum.

An Sacramentum extremæ Vnctionis ab excommunicato collatum validum ſit.

3. TRes enim occurrunt circa tria ſacramenta. Prima eſt circa ſacramentum extremæ Vnctionis. De quo nullus Catholicus negat eſſe validum datum ab excommunicato, ſi à recipiente dignè ſuſcipiatur: quia non requirit iuriſdictionem in miniſtro, ſed ſolùm quòd ſit ſacerdos: ille autem poteſt omnia ſubſtantialia, & neceſſaria applicare, etiamſi excommunicatus ſit. *Quorundam opinio.* Quia verò, per ſe loquendo, grauiter peccat is, qui ab excommunicato tale ſacramentum ſuſcipit, ideò dicunt aliqui hoc ſacramẽtum nullum eſſe quoties à miniſtro excommunicato ſuſcipitur, ſine ſufficiente excuſatione ex parte ſuſcipientis, qui conſequenter idem dicunt de excommunicato ſuſcipiente tale ſacramentum abſq; excuſatione. *Vgolin.* Ita tenet Vgolin. Tabul. 1. de Cenſ. cap. 13. §. 16. num. 13. Cuius fundamentum eſt, quia, vt hoc ſacramentum valeat, neceſſe eſt; vt qui illud ſuſcipit, contritus, & in gratia ſit, quam dicit eſſe communem doctrinam Theologorum in 4. diſt. 23. *Improbatur.* Sed deceptus eſt non diſtinguens inter valorem ſacramenti, & effectum eius: Theologi enim, quos citat, loquuntur de effectu, non de valore ſacramenti, neque in D. Thoma, Soto, aut aliis Thomiſtis aliud reperietur. Scotus autem, quem citat, quamuis in definitione illius ſacramenti ponat, quòd ſit, *vnctio hominis infirmi pœnitentis, &c.* tamẽ explicans illam vltimam particulam ait, *Additur pœnitentis, quia nullus eſt capax iſtius ſacramenti dignè, niſi ſit in gratia:* vbi illa particula, *Dignè*, ſatis declarat illum loqui de ſacramento quoad effectum gratiæ. Itaque illud fundamẽtum falſum eſt: obex enim peccati ex parte ſuſcipientis poſitus, nunquam eſt contra ſubſtantiam ſacramenti, niſi vbi diſpoſitio pœnitentis per contritionem eſt pars ipſius ſacramenti; quod eſt verum in ſacramento pœnitentiæ, non verò extremæ Vnctionis, vt ſuprà ſuo loco latiùs declaraui. *Vera reſolutio.* Eſt ergo validum hoc ſacramentum datum, & receptum ab excommunicato; ſiue recipiens peccet, ſiue non. Solùm eſt differentia, quia ſi recipiens non peccat mortaliter, & alioqui eſt diſpoſitus, recipit cum ſacramento effectum: ſi verò peccat, licèt ſacramentum validum ſit, non habet tunc effectum. Probabile autem eſt ablato poſteà obice, effectum recuperari, vt in ſuperioribus etiam diximus.

Exponuntur decreta, quæ probare videntur ſacramentum Ordinis ab excommunicato collatum, eſſe irritum.

4. CIrca Sacramentum Ordinis nonnulla Pontificum decreta difficultatem faciunt, quæ ſæpe ita loquuntur, vt ordinationes ab excommunicatis, ſeu hæreticis factas irritas vocent, aut dicant non eſſe conſecrationes. *Greg.* Sic Gregor. lib. 3. epiſt. 20. agens de ordinatione ab excommunicato facta, *Conſecrationem*, inquit, *dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis eſt hominibus celebrata.* Et habetur in cap. 1. 9. quæſt. prima, & in cap. 3. citatur Damaſus *Damaſ.* Papa dicens, Reiterandum eſſe, quod ſic collatum eſt: & alia ſimilia in illa quæſtione continentur, & Gloſſæ ibi alia referunt. Veruntamen certa res eſt

A Epiſcopum excommunicatum verum conficere ſacramentum, ſi alioqui ſubſtantialem formam Eccleſiæ ſeruet propter rationem ſuperiùs factam. Vnde etiam eſt certum, per talem ordinationem imprimi characterem, quia hic effectus impediri non poteſt, ſi ſacramentum ritè adminiſtretur. Ex quo etiam fit, vt tale ſacramẽtum iterari non poſſit. Quæ omnia conſtant ex generali doctrina de ſacramentis, & ex decretis ſtatim citandis. Duo igitur modi ſunt interpretandi iuxta illas locutiones canonum, & iuxta exigentiam loci alter illorum accommodandus erit. Prior eſt, vt ſit ſermo de ordinatione, vel conſecratione illegitimè facta, non ſolùm ob cenſuram, vel excommunicationem miniſtri, ſed etiam quia non ſeruauit ſubſtantialem formam, eò quòd eſſet B hæreticus, aut ignarus. Alter modus eſt vt tales ordinationes dicantur irritæ quoad executionem, ſeu vſum ordinis, vel (quod idem eſt) quoad acceptationem Eccleſiæ, quæ non admittit ſic ordinatos in gradum, & ordinem miniſtrorum.

Priori modo exponit Vgolinus dict. §. 16. num. 5. verba Gregorij ſuperiùs citata. Fundatur autem pręcipuè in illa particula, *Illicitè celebrata*, aduerbium tamen illud, *Illicitè*, in quo præcipuam vim conſtituit, non eſt apud Gregorium in originali, neque apud Gratianum in dict. c. 1. in quo verba Gregorij refert, ſed habetur in c. 2. quod eſt Paleæ, & coincidit cum ſententia Damaſi citata. Et prætereà C quamuis Gregorius loqueretur de ordinatione illicitè ab excommunicato facta, non oportet intelligi de illicita ex parte formæ, id eſt, illegitimè, ſeu irritè facta, quia nec verb. *Illicitè*, in rigore hoc ſignificat, neque oportet intelligere aduerbium illud addi ad diſtinguendam illam ordinationem ab alia, quæ licitè ab excommunicato fit, ſed ſolùm ad explicandum ordinationem hoc ipſo quòd ab excommunicato fit, illicitè fieri. Quanquam etiam potuiſſet verbum illud addi ad excludendum omnem prætextum ignorantiæ, vel aliam ſimilem excuſationem. Item non oportere addere, *ab excommunicatis*, nam ordinatio illicita illo ſenſu, à quocunq; detur erit nulla. Sine dubio ergo Gregorius loquitur de Ordinationibus D ritè factis, vt euidenter conſtabit legenti ipſam epiſtolam, quia non loquitur de ordinationibus factis ab hæreticis, aut in aliquibus locis remotis, vbi fingi poſſit ignorantia, ſed in medio Catholicæ Eccleſiæ contra iuſſionem ſuam ſub anathemate. Quapropter neceſſariò ſunt exponenda illa verba poſteriori modo. Vnde quod ait, *Nullo modo conſecrationem dicere poſſumus*, non ideò dicit, quia perſona non maneat in re ipſa ordinata, & conſecrata, ſed quia ſic ordinatus, ab Eccleſia non admittitur ad gradum, & executionem ordinum, iuxta cap. 4. & 5. 9. quæſt. 1. & alia, quæ referuntur 1. quæſt. 7. & quæ præcedente diſput. adduximus, agendo de excommunicato ſuſcipiente ordines. Vbi etiam expendimus (quod E in huiuſmodi decretis conſiderare neceſſe eſt) huiuſmodi ſic ordinatos, quamuis in principio non admittantur, poſteà peracta pœnitentia, & ſufficienter vita emendata, admitti ad vſum ſuorum ordinum, ſine noua ordinatione. Et ex 7. Synodo, act. 1. & refertur in cap. *Conuenientibus*, 1. q. 7. conſtat aliquando recipi ab Eccleſia ordinatos ab hæreticis in ordine ſuo ob aliquas iuſtas cauſas: ergo ſupponit illam eſſe veram ordinationem, ſuſpenſionem autem, vel irregularitatem ab Eccleſia imponi, aliquando verò remitti, vel non imponi, propter iuſtam cauſam.

Quocirca in huiuſmodi decretis etiam eſt attentè conſiderandum non dicere, huiuſmodi ſic ordinatos non habere ordines, ſed non habere ordinis, vel clericatus honorem, vt patet ex Innocentio Papa

Marginalia (right column): 5 *Vgolini expoſitio ad Gregorij locum reiicitur.* — *Vera expoſitio.* — *Cap. 4. & 5. 9. q. 1.* — *Synod. 7. act. 1.* 7. — 6. *Innocen. Papa.*

epiſt.22.& habetur cap. *Ventum eſt*, 1.qu. 1. vbi ponderanda ſunt illa verba, *Neque ex ijs aliquem in clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare*: nam, quod ille exaggerare voluit per illam particulam, *Neque exiguum*: explicuit alio loco Gregorius per illa verba, *Nos conſecrationem dicere nullo modo poſſumus*. Atque

Vrban. 2. hoc ſatis declarat factum Vrbani II. quod refertur in c. *Daibertum*, 1.qu.7. vbi Diaconum à miniſtro præciſo ordinatum, & priùs non admiſſum in ſuo ordine poſteà admittit, dicens. *Vtilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro Eccleſiæ neceſſitate ingruente Diaconum conſtituimus*: non quidem iterum ordinando, vt Gloſſa ibi intellexiſſe videtur: loquebatur enim ad abſentem, quem ordinare non poterat, ſed diſpēſando in ſuſpenſione priùs contracta. Itaque illa expoſitio poſterior neceſſariò admittenda eſt: imò, vbicunque non conſtat, vel ex verbis ipſis, vel ex antecedentibus, & conſequentibus, ſermonem eſſe de ordinatione aliunde habente ſubſtantialem defectum, ita ſunt exponenda decreta. Aliquando verò neceſſaria eſt prior expoſitio, vt conſtat ex verbis Damaſi Papæ adductis ex c.3. 9. qu. 1. quod ſumptum eſt ex epiſt.4. Damaſi Papæ, vbi non agit de ordinatis ab excommunicatis, & ideò textus ille nihil ad cauſam præſentem facit: ſed agit de Chorepiſcopis, & dicit ordinatos ab eis eſſe iterum ordinandos, quia illi Chorepiſcopi tantùm erant Presbiteri coadiutores Epiſcoporum, qui propterea non poterant propria Epiſcopalia munera, ea præſertim quæ ex poteſtate ordinis Epiſcopalis pendent, exercere: quod latè in tota illa Epiſtola Damaſus proſequitur.

Exponitur locus Damaſi.

7. Obiici verò poteſt c.10. Concil. Antioch. vbi dicitur Chorepiſcopos, vt Epiſcopos conſecrari ſolitos per manus impoſitionem Epiſcoporum. Vnde in cano. 8. Chorepiſcopi diſtinguuntur à Presbyteris, & ſimul vocantur Vicarij Epiſcoporum. Propter quæ loca Baronius in tom.3. Annalium circa annum 357. ſatis poſt medium ait Chorepiſcopos licèt eſſēt Vicarij Epiſcoporum, fuiſſe Epiſcopos conſecratos, potuiſſeque conferre ordines ſacros. Bellarminus autem primo tomo, lib.1. de Cleric. cap.17. duos ordines Chorepiſcoporum diſtinguit, qui omnes erant Vicarij Epiſcoporum: ſed quidam erant Presbyteri tantùm; alij verò conſecrati Epiſcopi: ſicut nunc ſunt annulares Epiſcopi, qui ſæpe aſſumuntur à propriis Epiſcopis, vt coadiutores. Et de iis poſterioribus ait loqui Concilium Antiochenum. Vnde ibidem dicitur tales Chorepiſcopos potuiſſe ordinare clericos vſque ad Subdiaconum, non verò Diaconum, vel Presbyterum, *præter ciuitatis Epiſcopum*. Alia verò tranſlatio habet, *præter conſcientiam Epiſcopi ciuitatis*, quo ſignificatur de ipſius licentia potuiſſe etiam hos ordines dare, & conſequenter illos fuiſſe veros Epiſcopos. De prioribus autem videtur loqui Concilium Neocæſarienſe cap. 13. vbi dicitur Chorepiſcopos fuiſſe introductos loco Septuaginta Diſcipulorum: & eorum munus exercuiſſe: certum eſt autem Septuaginta Diſcipulos locum habuiſſe ſimplicium Presbyterorum; & de iis etiam intelligitur Damaſus Papa.

Qui fuerint Chorepiſcopi. Baron. Bellarm. Conc. Neocæſ.

8. Sed difficultas adhuc ſupereſt, quoniam Damaſus adducens eundem canonem Concilij Antiocheni videtur ex profeſſo probare illos non fuiſſe veros Epiſcopos, *quia nec locus*, ait, *cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco: quia ad villas tantùm inſtituebantur, pro quibus Epiſcopi fieri non debent*. Vnde etiam ordinationes ab illis collatas ſignificat fuiſſe nullas, & iterandas. Sed ſi attentè conſiderentur verba Damaſi, potiùs dicit illos Chorepiſcopos de quibus loquitur Concilium Antiochenum, fuiſſe verè conſecratos Epiſcopos: & ad hoc etiam ponderat, quod non ab Epiſcopo, ſed ab Epiſcopis dicuntur conſecrati: ſubdit verò poſteà, id meritò mutatum eſſe, quia non decebat dignitatem Epiſcopalem, vt pro villis & oppidis Epiſcopi conſecrarentur. Vnde cùm ait, ordinationes illas eſſe iterandas, quæ ab illis Chorepiſcopis dabantur, intelligit de illis, qui ſuo tempore durabant, qui iam re vera non conſecrabantur in Epiſcopos, quantum ex illa epiſtola licet colligere.

Num benedictiones, ſeu conſecrationes ab Eccleſia introductæ ab excommunicato factæ, ratæ ſint.

9. Tertia difficultas eſt circa matrimonium non quidem quoad ſubſtantiam eius: iam enim diximus huic nihil obſtare quòd Parochus excommunicatus ſit, ſed quoad ſolennem benedictionem, quæ in templo dari ſolet coniugatis: quod etiam quæri poſſet de ſolenni ritu baptiſmi, ſi ab excommunicato fiat. Et in vniuerſum de omnibus his ſacramentalibus, ſeu conſecrationibus, & benedictionibus ab Eccleſia introductis, an factæ ab excōmunicato ratæ ſint, eſto, ipſe excommunicatus peccet ea munera exercendo. In qua re generalis, & communis ſententia eſt, hæc omnia, quæ iuriſdictionem non requirunt, ſed ſolùm ſacerdotalem, vel Epiſcopalem ordinem, valida eſſe, ſi miniſter talem ordinem habeat, & in reliquis debitum ritum ſeruet, etiamſi excommunicatus ſit, ita Syluester verb. *Conſecratio*, 2. in 6.& Angelus eodem verb. & nu. & Tabienna nu.8. Et ratio eſt, quia excommunicatio nihil aufert, quod ſit de neceſſitate huiuſmodi effectuum, vel actionum, etiamſi illas prohibeat, quia non ſunt actiones, quæ à iuriſdictione pendeant, neque ex bonitate operantis, aut honeſtate ſuæ actionis: hac enim ratione ſuprà oſtendimus valida eſſe ſacramēta collata ab excommunicato, quando iuriſdictionem non requirunt. Propter quod ſententia hæc communis eſt, vt ſtatim referam.

Communis ſententia. Syluest. Angel. Tabien.

10. Occurrit verò dubium, ex differentia inter hæc ſacramentalia, & ſacramenta, quòd ſacramenta ſunt ex inſtitutione Chriſti, ex qua habent definitum ritum, & certum miniſtrum: qui non poteſt ab Eccleſia mutari, vel ita impediri, vt ſacramentum factum non teneat, ſi cætera neceſſaria concurrant: ſacramentalia verò ſunt ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ determinat miniſtrum, ſi vellet, apponere hanc conditionem vt neceſſariam ad ſubſtātiam talis actus, quia hoc pendet ex inſtitutione eius. Reſpondeo, potuiſſe, tamen de facto non conſtare hoc feciſſe, neque in decretis eſſe aliqua verba, quibus ſignificetur tales actus eſſe irritos. Et ideò vera eſt ſententia communis. Nihilominùs grauiter peccat ſacerdos excommunicatus exercendo huiuſmodi actus: nam, licèt illa in rigore non ſit collatio ſacramenti: eſt tamen communicatio quædam in diuinis, & in quodam ſacro miniſterio ſolenni, & publico: vnde ſine dubio eſt materia ſufficiens grauis culpæ. An verò ſacramentalia ſic facta ab excommunicato, indigeant aliqua reconciliatione, vel quaſi diſpenſatione, dicam ſequente diſputatione.

11. Hìc verò occurrit difficultas ſuprà huc remiſſa de excommunicato ſacrum faciente, an verè offerat, & oret in perſona Eccleſiæ: & ſub ea ratione habeat effectum miniſterium eius quoad impetrationem in perſona Eccleſiæ. Nam ex dicta reſolutione videtur ſequi habere effectum; nam ſi in aliis conſecrationibus, vel ſacramentalibus excommunicatus operatur vt miniſter Eccleſiæ, quamuis malè faciat: ergo in orationibus etiam, & cæremoniis Miſſæ. Atque ita ſentit Gabriel lect.27. in canonem, qui ait,

Gab.

ait, ſacerdotem ex vi ſuæ ordinationis eſſe miniſtrum Eccleſiæ, cui prohiberi quidem poteſt, ne illud munus exequatur, non tamen ita poteſt ab illo ſeparari, vt, ſi illud facere tentet, factum non teneat quamuis male faciat. Nihilominùs tamen oppoſitum cenſeo verius, quod tenet apertè D. Thom. 3. part. quæſt. 82. art 7. ad 3. & frequentiùs Doctores in 4. diſt 13. præſertim Palud. quæſt 1. art. 3. & Soto quæſt. 1. art. 8. & Scotus quæſt. 1. in principio, vbi etiam Magiſter idẽ ſentit, & Guillielmus Pariſ. tract. de Sacram. Ordinis. Fundamentum eſt, quia quòd aliquis orct in perſona Eccleſiæ pendet: & non comitatur immutabiliter ipſum characterem ſacerdotalem: excommunicati autem ſunt ab ipſa Eccleſia præciſi, & ſeparati, ne nomine ſuo apud Deum intercedant: & ideò ſub ea ratione miniſterium eorum non habet valorem; nec efficaciam, vt latiùs dixi 3. tom. diſp. 77. ſect. 2. & quæ diximus diſputatione præcedente ſect. 4. hoc confirmant. Igitur ſacramentalia ab excommunicato facta, dicuntur eſſe rata, quia iterari non debent iuxta inſtitutionem, & vſum Eccleſiæ: tamen orationes, & ſimilia, quæ ab excommunicatis fiunt, non habent hanc habitudinem ad Eccleſiam, nimirũ vt nomine eius, & quaſi ab ea principaliter orante fundantur Et hæc ſint ſatis de cæteris ſacramentis, & de ſacrificio.

D. Tho. Paludan. Soto. Scotus. Magiſt. Guilliel.

An ſacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato collatum validum ſit.

12. *Dubium occurrens reſoluitur.* *Couarr. Nauarr Medina. Concluſio.*

DE Sacramento Pœnitentiæ dicendum eſt ab huiuſmodi excommunicato collatum extra caſum extremę neceſſitatis ipſius pœnitentis, de quo ſuprà dictum eſt, non eſſe validum Eſt communis, & certa ſententia, vt videre licet in iis, quæ citat Couarr. cap. *Alma* 1. part §. 6. num. 7. & Nauarr. in Manuali, c. 9. nu. 8. & Medina tract. de Confeſſ. quæſt. de Abſolu. tributa à curato excomm. denunc. qu. de Abſol trib. ab excom. manifeſt. percuſſ. clerici. Ratio eſt, quia miniſter ſacramenti Pœnitentiæ, ſi non habet iuriſdictionem, non conficit ſacramentum, vt cõſtat ex cap *Omnis vtriuſque ſexus*, & ex decreto Concilij Florentini. & ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 7. & ex ſupra dictis in 4. tom. Sed huiuſmodi excommunicatus priuatus eſt omni iuriſdictione: vt infra ex profeſſo dicendum eſt, & ſumitur ex c. *Ad probandum*, de Sent. & re iudic. & cap. *Romana*, de Offic. Vicar in 6. & cap *Si is, cui*, de Offic. deleg. in 6. & cap. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. & aliis ſimilibus; quę licet loquantur in caſibus pertinentibus ad iuriſdictionem fori contentioſi, tamen non limitantur ad illam, ſed ſupponunt excommunicatum priuari ſimpliciter iuriſdictione: nec eſt maior ratio de vna, quàm de alia: & ita intelligunt ea iura auctores omnes: & in particulari de hac iuriſdictione ſacramentali hoc indicatur in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excom. miniſtrante.

13. Eſt autem hæc concluſio extra controuerſiam, quando pœnitens nouit ſacerdotem eſſe ſic excommunicatum, & nihilominùs ſciens, & prudens ei confitetur: imò tunc duplex concurrit cauſa nullitatis, altera ex defectu iuriſdictionis, altera ex defectu materiæ eſſentialis, qualis eſt integra confeſſio cum ſufficiente dolore; hanc enim habere non poteſt, qui actu, & voluntariè peccat mortaliter in ipſa confeſſione: quod verum eſſe cenſeo, etiam de illo qui ex ignorantia hoc facit, quæ à mortali culpa non excuſet. Difficultas verò eſt, quando pœnitens hoc facit ex ignorantia inuincibili cenſuræ ipſius ſacerdotis: tunc enim iam non interuenit defectus materiæ, vt per ſe conſtat, neque etiam defectus iuriſdictionis, nam licèt excommunicatus alioqui, per ſe loquendo, illam non habeat, in illo tamen caſu videtur Eccleſia illam ſupplere, tum quia ſuprà agentes de cenſuris in communi hac ratione diximus effectus cenſuræ impediri interdum per ignorantiam, vt actus publici bona fide facti valeant, arg L. *Barbarius*, ff de Offic. Prætor. tum etiam quia in huiuſmodi caſibus, *reddit ignorantia probabilis excuſatos*, vt dicitur in cap. *Apoſtolicæ*, de Cleric. excomm miniſt.

An pœnitens recipiens ſacramentũ ex ignorãtia inuincibili ab excom. ſacramentum recipiat.

14. *Duoq; reſolutio.*

Reſpondetur diſtinctione hîc opus eſſe, aut enim illa ignorantia procedit ex communi, & publica exiſtimatione, qualis contingere poteſt, ſi huiuſmodi excommunicatus denunciatus, vel manifeſtus percuſſor clerici in vno loco ad alium remotiſſimum recedat, & ibi recipiat beneficium, vel ad hoc miniſterium exponatur publicè: Et in hoc caſu concedo abſolutionem ab illo bona fide ſuſceptam validam eſſe, & Eccleſiam propter commune bonum illi cõferre iuriſdictionem ex illo generali principio adducto, & ſuprà ſatis tractato: & in ſpecie hoc docuit Vgolin. Tab. 1 c. 13. §. 6. n. 12. At verò, quando ignorantia procedit ex ſolo priuato, & particulari errore, tunc, licet ipſe inuincibilis ſit, & propterea excuſet à culpa, nihilominùs ſacramentum inualidum eſt ex defectu iuriſdictionis. eſtq; confeſſio illa iteranda: quia re ipſa non eſt ſubiecta clauibus, nec verò iudici in illo foro, vt in particulari notarunt Medina, Couarruuias, & Vgolinus citatis locis Et ratio eſt, quia ibi ceſſat ratio communis boni, ſeu publici officij ſecundum communem exiſtimationem: & ideò Eccleſia non ſupplet illum defectum quia leges morales non attendunt particularia incommoda, ſed id, quod bono communi expedit.

Vgolin.

15. Alia verò difficultas hîc erat, eſto non poſſit excommunicatus per ſe confeſſiones audire, poſſit tamen alteri vices ſuas committere. Aliqui enim auctores id affirmant, vt Paludanus diſt. 23. quæſt. 2. art. 2. num. 17 quem ſequuntur Sylueſt. verb *Vnctio*, num. 4. & Armill. nu 5. etiamſi (inquiunt) Excommunicatus non poſſit iuriſdictionem ſuam delegare: quia dare hanc licentiam (ait Palud.) non eſt iuriſdictionis, ſed ordinis actus Sed ex hoc ipſo fundamento conſtat hanc ſententiam falſam eſſe, nam concedere facultatem audiendi confeſſiones non eſt actus ordinis, ſed iuriſdictionis: tum quia etiam non ſacerdos interdum dat illam facultatem: tum etiam quia illa poteſtas non eſt neceſſariò coniuncta cum ordine, tum denique, quia actus manat à poteſtate proportionata: ſed per facultatem illam datur iuriſdictio: ergo manat à poteſtate iuriſdictionis; excommunicatus autem non poteſt licitè, aut validè exercere actum iuriſdictionis: neque etiam poteſt conferre vſum iuriſdictionis, quem non habet: ergo non poteſt facultatem illi dare. Imò etiam addo Epiſcopum excommunicatum non poſſe tunc aliquem in confeſſorem approbare, ſeu exponere, etiamſi illi iuriſdictionem non conferat, quia illa met approbatio eſt actus iuriſdictionis ac propterea nullus, iuxta ea quæ inferiùs de hac re dicentur.

Palud. Sylueſt. Armill.

SECTIO III.

Quam pœnam incurrant excommunicati miniſtrantes ſacramenta, vel qui ab illis recipiunt.

1. *Generalis regula.*

REgula generalis eſt, excommunicatũ miniſtrantem ex officio quodlibet ſacramẽtum, aut ſacrificium Miſſæ celebrantem ipſo facto irregularem effici. Eſt enim hoc expreſſum in iure ex cap. *Si quis*, 4. 11. qu. 3. Verba ſunt *Non liceat ei* (id eſt excommunicato ſic miniſtranti)

C. Si quis, 4. 11. q 3.

nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, neque vltra recolligi, ſeu *reconciliari*, vt habet alia litera. Quæ verba non poſſunt intelligi de abſolutione ab excommunicationis cenſura, cùm hæc non poſſit eſſe perpetua, neque eius abſolutio denegetur ei, qui cũ debita ſubmiſſione, & ſatisfactione ad Eccleſiam redit, ergo pœna, quæ ibi vt irremiſſibilis inducitur, nihil aliud eſſe poteſt niſi irregularitas. Quod clariùs colligitur ex c. *Si quis*, 3. vbi non negatur reconciliationis, ſed reſtitutionis ſpes: nimirum in miniſterium clericale. In c. autem vlt. de Cleric. excom. miniſtr. dicitur, ſacerdotem minori excommunicatione ligatum non fieri irregularem celebrando, vbi ſupponitur ſecus eſſe, ſi fuerit maiori excommunicatione irretitus; & ita omnes Doctores ibi intelligunt. Et, quamuis textus loquatur de ſola celebratione quæ propriè ſignificat Miſſæ ſacrificium, nihilominùs Doctores intelligunt idem eſſe de omnium ſacramentorum adminiſtratione, & de omni celebratione diuinorum officiorum iuxta modum loquendi aliorum textuum, in eodem titulo. Et ita id extẽdunt auctores ad omnem actum ſacrum publicum, ſolennem, & proprium alicuius ordinis, etiam ex minoribus ita vt lector, vel Acolythus, &c. excommunicatus, in ſuo ordine miniſtrans ſolenniter, irregularis fiat: Et à fortiori Subdiaconus, vel Diaconus ſolenni ritu Epiſtolam cantans, vel Euangelium. Quæ ſententia valdè communis eſt, vt latiſſimè refert Vgol. Tab. 1. cap. 14. §. 1. per totum, & attingit Nauarrus in Manuali, c. 27. num. 163. vbi de ſuſpenſo loquitur, & n. 244. de excommunicato; & dicit eſſe opinionem communem Iuriſtarum. Eandem docent communiter Theologi in 4. diſt. 18. Richard. art. 7. qu. 5. Gabriel qu. 2. art. 3. & alij. Item Summiſtæ verb. *Irregularitas*, & verb. *Excommunicatio*, & Maiolus lib. 3. de Irregularitate, cap. 21.

Cap. Si quis, 3. 11. q. 3.
Cap. vlt. de Cleric. excõ. miniſt.
Vgolin.
Nauarr.
Richard
Gab.
Maiol.

2. Qui generatim ad hoc citant totum titulum de Cleric. excommunicat. miniſt. In quo nullum textum inuenio ſatis vrgentem, præter vltimum. Nam in primo, & ſecundo capite non eſt ſermo de Clerico excommunicato, ſed depoſito, & potiùs ille excommunicari præcipitur, ſi contumaciter ſe ingerat officiis diuinis, à quorum miniſterio depoſitus eſt. In capite autem tertio eſt ſermo de excommunicato celebrante diuina officia: non tamen dicitur fieri irregularis, imò neque aliqua pœna ei ipſo iure imponitur: ſic enim dicitur, *Niſi moniti ſine dilatione redierint, perpetuæ depoſitionis ſententiam incurrant:* ergo, ſi admoniti redeant, non deponentur, neque ex vi illius textus aliquam irregularitatem incurrent. Similiter in cap. 4. nulla eſt mentio de irregularitate, neque alicuius pœnæ ipſo iure impoſitæ, ſed depoſitionis ab homine imponendæ, vt patet ex illis verbis, *Omnes in perpetuum ab officio ſacerdotali deponas*. Et inferiùs additur, Si numerus delinquentium quadragenarium numerum excedat, non omnes eſſe perpetuò deponendos, ſed eos, qui magis cauſam delicti dederunt: *Alios verò*, (ait) *ab officio ad tẽpus ſuſpendas*. In capitulo autem quinto non fertur pœna, ſed refertur à canone infligi propter hoc delictum, non tamen explicatur, an illa pœna ſit irregularitas, neque, an ſit ipſo iure lata, vel ferenda. In capite autem 6. ſolùm eſt ſermo de quadã alia pœna ab homine imponenda, ibi, *Rationabiliter poteris omnibus beneficijs Eccleſiaſticis exſpoliare*, & ſimilis pœna proponitur in cap 7 §. *Quæſiuiſtis*. In cap. verò 8. & 9. non eſt ſermo de hac re.

3. Meliùs id probatur ex cap. 1. in fine, de Sent. & re iudicata in 6. & cap. 1. & cap. *Is qui*, § *Is verò*, & cap. *Is cui*, de Sentent. excom. in 6. in quibus apertè traditur ſuſpenſum miniſtrantem in officio ſui ordinis fieri irregularem: Ex quo omnes Doctores argumentum ſumunt idem eſſe dicendum de excommunicato, vt notat etiam Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 6. in fine. Quod argumentum, vt ſit efficax, non debet ſumi tantùm à ſimili: nam hæc argumentandi ratio in huiuſmodi materiis, firma non eſt, vt ſæpe dixi: ſed ſumi debet veluti à parte ad totum: nam, licèt ſuſpenſio ſit à cẽſura diſtincta ab excommunicatione: quoad effectum verò ſuſpendendi à miniſterio ordinum habet eandem efficacitatem cum illa. Deniq; communi omnium Doctorum interpretatione ita intellectum eſt hoc ius, & communi vſu Eccleſiæ ita eſt receptũ, & ideò dubitandum nõ eſt de huiuſmodi irregularitate, ſaltem quantum ad actiuum vſum Sacramentorum, de quo nunc principaliter agimus: an verò extendendum ſit ad omnem actum ordinis, & quo modo, dicemus diſput. ſeq.

Nauarri extenſio reiicitur.

Hic ſolùm aduerto Nauar. in Sum. c. 26. n. 244. in vltimis verbis extẽdere hãc irregularitatem ad eum qui, licèt ligatus cenſura non ſit, facit vt alius ligatus cẽſura celebret præſertim coram ſe, ſeu vt ipſe Miſſam audiat. Solùmq; citat Gloſſ. in Clement. 2. de Priuil. verb. *Celebrari*, quæ tamẽ non loquitur de hoc caſu, ſed de alio, in quo excommunicatus auctoritate ſua facit, vt alius coram ſe celebret, de quo infrà videbimus quale fundamentum in iure habeat. Hæc autem extenſio Nauarri in iure non habetur, neq; à Doctoribus cõmuniter aſſeritur, quod ego viderim: & ideò non amplector illam: quia pœnæ non ſunt extendendæ, præſertim irregularitas, quæ in præſenti ſolùm eſt impoſita ſacerdoti excommunicato celebranti: non verò alicui non excommunicato inducenti excommunicatum ad celebrandum: nam licèt conſulens, præcipiens, aut inducens cenſeatur dignus æquali pœna, tamen donec imponatur à iure, præſertim loquendo de irregularitate, illam non incurrit, cùm non ſit in iure expreſſa. 4.

Data regula limitatur. Ex parte modi miniſtrandi ſacramenta. Aſſertio 1.

Circa propoſitam verò regulam inquiri poteſt, vtrum aliquam exceptionem admittat: poteſt autem cogitari exceptio, vel ex parte modi miniſtrandi ſacramentum, ſcilicet ex ignorantia, vel ex ſcientia, ſeu ex eo quòd licitè, vel illicitè fiat: vel ex parte ipſorum ſacramentorum, ita vt alicuius adminiſtratio ſine irregularitate fieri poſſit. Dicendum ergo in primis eſt, propoſitam regulam habere locum, quando adminiſtratio ſacramenti ab excommunicato fit, peccando mortaliter: quoties verò fit cum excuſatione ſufficiente ad vitandum peccatum mortale, hanc irregularitatem non incurri. Hanc limitationem adhibent omnes Doctores, ſpecialiter quando excuſatio prouenit ab ignorantia inculpabili: quia expreſsè habetur in cap. *Apoſtolicæ*, de Cler. excom. miniſt. Ex illo autem textu, & ex ratione eius, ſcilicet, *Quia vos reddit ignorantia probabilis excuſatos*, colligitur idem dicendum eſſe, quoties quælibet alia cauſa interuenit, quæ huiuſmodi miniſtrantem reddat excuſatum. Ratio verò eſt; quia hæc irregularitas non imponitur propter ſignificationem, ſed in pœnam: pœna autem canonica non incurritur, quando non committitur culpa: ergo. Maior ex prædicto textu ſufficienter colligitur, & ex verbis, quibus alia iura vtuntur; in quibus hæc irregularitas imponitur: qualia ſunt, *Si auſi fecerint*, in c. *Si quis*, 3. 11. qu. 3. *Si præſumpſerint*, c. *Si quis*. 4. eadem, *Si deliquiſſe conſtiterit*. cap. *Latores*, de Cleric. excom. miniſt. *Si damnabiliter ſe ingeſſerint*, cap. 1. de Sentent. & re iudic. in 6. *Si contra interdictum huiuſmodi diuinis* 5.

Cap. Apoſtolicæ, de Cler. excomm.
Ratione ſuadetur dicta limitatio.

diuinis ſe ingerat. cap. *Is cui*, de Sentent. excommunic. in 6. Semper ergo prærequiritur culpa ad huiuſmodi irregularitaté incurrendam. Quocirca, ſi in conſcientia alicui conſtet, ſolùm ex naturali obliuione, aut inconſideratione, cum cenſura celebraſſe, poteſt eſſe in conſcientia certus non incurriſſe in irregularitatem. Quod in ſimili notarunt Paludanus in 4. diſt. 18. quæſt. 6. & Adrianus in 4. quæſt. 3. de clauib. excep. 7. & ſuperiùs, tractandò de cenſuris in communi oſtendimus hanc inconſiderationem æquiparari ignorantiæ, ſi æquè inuoluntaria ſit.

6.
Ignorantia, aut occaſio quæ non excuſat à mortali excomm. miniſtrantem non excuſat irregularitatem.

At verò quando vel ignorantia, vel quæcunq; alia occaſio non excuſat à culpa mortali, non impedit quominùs hæc irregularitas contrahatur: nam licèt nónulla verba, quibus iura vtuntur, vt *Si auſus fuerit, præſumpſerit, &c.* videantur exigere culpam ex certa ſcientia, ſeu contemptu, alia tamen ſunt magis generalia: & in dict. c. *Apoſtolicæ*, clarè ſupponit, ſi ignorantia culpabilis ſit, neceſſariam eſſe diſpenſationem. Oportebit autem, vt tanta ſit negligentia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat: tum quia hæc pœna eſt valde grauis, & ita culpam grauem præſupponit: tum etiam, quia in illo textu dicitur, *Si fortè ignorantia craſſa, ſupina, aut erronea fuerit:* quæ non cõueniunt ei ignorantiæ, quæ ex ſola leui negligentia aliquo modo, id eſt, venialiter, culpabilis eſt. Quando autem debeat ignorantia ſupina ſeu craſſa reputari, ſuprà de cẽſuris in communi tractatum eſt.

7.
An dubius de ſua excommunicatione miniſtrãdo irregularitatem incurrat.

Inquiri verò poteſt, quando aliquis eſt dubius de ſua excommunicatione, an incurrat irregularitatem ſacramentum miniſtrando. Reſpondeo, ſi poſteà cõſtet non fuiſſe excommunicatum, certum eſt non incurriſſe irregularitatem. Imò etiamſi quis miniſtraret ſacramentum, putans ſe eſſe excommunicatum, ac proinde grauiter peccando ex conſcientia erronea, re ipſa non incurreret irregularitatem quãuis ex eadem conſcientia teneatur ſe gerere vt irregularis quandiu durat; cùm primum verò illi conſtiterit non fuiſſe excommunicatum, non indigebit alia diſpenſatione: quia huiuſmodi pœnæ non incurruntur per actum intentatum, ſeu exiſtimatum, ſed re ipſa perfectum, vt ſuprà dixi de cenſuris in communi. At verò, ſi in prædicto caſu dubij poſteà conſtet verè fuiſſe excommunicatum, tunc contractam fuiſſe irregularitatem affirmat Syluester verb. *Irregularitas*, nu. 15. verſ. *Quintum*, idem Vgolinus, Tab. 1. c. 14. n. 12. in fine, qui alios refert: & hi auctores nullum afferunt fundamentum. Fauet autem reſponſio Innoc. III. in c. *Illud*, de Cler. excom. mini. in illis verbis, *Quia tamẽ in dubiis via eſt tutior eligẽda, etſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potiùs ſe abſtinere, quàm ſacramenta Eccleſiaſtica pertractare.* Tamen hic textus non omninò cõuincit: tum quia caſus illius magis fuiſſe videtur temeritatis cuiuſdam, quam dubitationis probabilis, quia per famam publicam notitia excommunicationis ad illam perſonam peruenerat: tum etiam, quia etiam in illo caſu non dicit Pontifex contractam fuiſſe irregularitatem, imò nec apertè ait cõmiſſum fuiſſe peccatum mortale, ſed priùs ait, *Licèt in hoc non videatur omninò culpabilis extitiſſe.* Quod verò poſteà ait, *Non debuerat*, &c. indicat quidem aliquam culpam, non tamen apertè moralem: vnde poſteà concludit, *Cum eo miſericordiam facientes, pœnam, quam canon infligit, ei non diximus infligendã.* Vbi generatim loqui videtur de omni pœna iure impoſita pro tali delicto: & ſignificat nõ incurriſſe illã, neque eſſe imponendam.

Quorundam opinio. Syluest. Vgolin. Inno. III.

8. Quocirca nullum inuenio textum, in quo illa ſententia efficaciter fundetur: nam, licèt in multis iuribus legamus, in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam: quæ citat Gloſſa ſuper textum prædictum,

Suarez tom. 5.

A verb. *In dubiis*, tamen illa intelligenda ſunt, quando altera pars non eſt practicè tuta, vt conſtat ex 1. 2. qu. 18. & 19. vbi de Conſcientia diſputatur. In hoc autem caſu, de quo agimus, licèt ſupponatur dubium ſpeculatiuum circa ipſam excommunicationem, nõ videtur inde neceſſariò inferri dubium practicum circa actionem miniſtrandi ſacramentum cum tali dubio cenſuræ. Atque ex hoc principio definiendam cenſeo propoſitam difficultatem: Nam in primis conſiderandum eſt, an qui ſacramentum adminiſtrat cum tali dubio, peccet mortaliter contra ipſam cenſuram, néc ne: nam, ſi excuſatur à peccato mortali, etiamſi poſteà conſtet re ipſa habuiſſe cenſuram, ab irregularitate excuſabitur, propter principium poſitum, quòd hæc non incurritur ſine culpa mortali contra cenſuram commiſſa, ſi verò mortaliter peccauit, in eo caſu cenſeo procedere dictorum auctorum ſententiam: quia reuera exiſtens excommunicatus celebrauit, & peccando mortaliter: ergo ex nullo capite poteſt excuſari ab irregularitate contrahenda.

Reſoluit.

9.
Quomodo iudicandum ſit an excomm. cum hoc dubio celebrans mortaliter peccet.

Ad iudicandum verò, an celebrans cum tali dubio ſpeculatiuo, peccet mortaliter, néc ne, vtendum eſt communibus regulis de conſcientia, & videndum in primis: an ille fecerit, quod in ſe eſt, ad tollendum tale dubium, & veritatem cognoſcendam, nam ſi id non fecit, regulariter loquendo, temerè ſe ingerit ſacris, propter periculum, cui ſe exponit incautus, & in eo caſu procedit dictum cap. *Illud.* Nec eſt admittenda excuſatio, niſi fortè ex aliqua vrgente neceſſitate, quæ non conceſſit locum & tempus ad inquirendam veritatem: quanquam tunc etiam, ſi per ſeipſum faciat, quod pro temporis opportunitate poteſt, meritò dicetur feciſſe, quod poterat ad expellendam dubitationem, & non potuiſſe. Quando ergo quiſpiam hanc diligentiam adhibuit, & adhuc manet perplexus, & dubius, rurſus conſiderandum eſt, an poſſit moraliter priùs abſolui, ad cautelam, quam ſacramento miniſtrando ſe ingerat: nam, ſi id poteſt, & non facit, reuera imprudentiſſimè facit: nec poteſt excuſari à culpa graui, nam ſine cauſa exponit ſe tali periculo. Et hoc confirmat vſus Eccleſiæ, quæ propterea conſueuit hanc abſolutionem ad cautelam facilè præmittere, etiam abſque occaſione tam vrgente.

10. At verò, ſi non habuit à quo huiuſmodi abſolutionem obtineret, & rationabilis occaſio ac neceſſitas prudenti arbitrio ponderanda ſe offerat ad celebrandum vel aliquid ſimile, non opinor peccaturum mortaliter, qui depoſito dubio practico celebrauerit, non obſtante ſpeculatiuo, tum quia moraliter loquendo, ille homo non ſe exponit periculo, cùm fecerit diligentiam, & neceſſitate prematur: tum etiam quia ſic operanti fauet illa regula iuris, quod in dubiis melior eſt conditio poſſidentis: nam ille homo tunc poſſidet libertatem in executione ſuorum ordinum, & optima fide poſſidet, quandoquidem fecit, quod in ipſo eſt: ergo eſt melioris conditionis, vt eis licitè vti poſſit, donec abſolutionem ad cautelam obtinere valeat. Dubitari verò hîc vlteriùs poterat, an in eo caſu, quo aliquis peccat mortaliter cum hoc dubio celebrando, vel miniſtrando ſacramentum, teneatur ſtatim ſe gerere, vt irregularis, priùs quàm certò illi conſtet fuiſſe excommunicatum, cùm celebrauit: ſed de hoc dicemus infrà in materia de irregularitate; vbi explicabimus quo modo ſe gerere debeat is, qui dubius eſt de irregularitate: nam in illo caſu ſtatim ille incipit eſſe dubius de irregularitate contracta, & ideò ex illo principio prædicta dubitatio definienda eſt.

Excommunicatum miniſtrantem ſacramentum mortaliter peccando, ad quod neceſſarius eſt ordo aliquis, fieri irregularem. Aſſert. 2.

11\. SEcundò dicendum eſt ex parte Sacramentorum nullam eſſe adhibendam exceptionem, vel limitationem: nam dummodò Sacramentum ita conferatur, vt ad illud miniſtrādum neceſſarius ſit aliquis ordo, quodcunque ſit tale Sacramentum, ſufficit ad hanc irregularitatem incurrendam. Quod præcipuè propono propter Rich. in 4. d. 18. ar. 7. q. 6. qui ab hac regula excipit Sacramentum abſolutionis, quia non eſt in iure expreſſum in particulari, quòd huiuſmodi abſoluens contrahit irregularitatem; & alioqui hoc Sacramentum non miniſtratur cum ſolennitate: & ideò non videtur comprehendendum ſub illa generali regula, per quam præcipuè videtur prohibita, ſeu punita ſolennis executio ordinis, ſtante excommunicatione, ſeu ſuſpenſione talis ordinis. Cui ſententiæ fauet, quòd pœnæ legum interpretatione molliendæ ſunt, potiùs quàm exaſperandæ, prout dicitur c. *Pœnæ*, 18. de Pen. d. 1. ex l. penult. ff. de Pœnis. Veruntamen aſſertionem poſitam certam eſſe cenſeo: in qua dixi, *Dummodo neceſſarius ſit ordo*: vt excluderem adminiſtrationem baptiſmi priuatim factam: nam propter illam non incurritur hæc irregularitas, non ſolum quando in neceſſitate abſque culpa fit; quod eſt per ſe notum, ſed etiam ſi abſque neceſſitate, & peccando fiat. Quæ eſt communis ſententia, quia ille tunc non exercet munus ſacerdotale, quamuis ſacerdos ſit, ſed vt laicus Sacramētum illud præbet, vt notârunt Rich. ſuprà Sylueſt. *Excommunicatio*, 3. n. 1. in fine, & verb. *Irregularitas*, nu. 15. & in materia de baptiſm. plura ſimiliter diximus. Extra hunc verò caſum nulla eſt exceptio. Quod quidem de Sacramento Ordinis, Extremæ Vnctionis, Confirmationis, & conſecratione Euchariſtię certum eſt, quia hæc nunquam fiunt ſine ſolenni ritu: Quod in particulari docet ibidem Richardus de Extrema Vnctione, & in aliis tribus clarius eſt; quia ſunt maiora Sacramēta, & ſemper cum maiori ſolennitate fiunt. Nam Extrema Vnctio aliquando propter neceſſitatem confertur ſine cæremoniis, & accidentali ritu, id tamen non obſtabit quominùs irregularitas contrahatur: quia ſemper illud Sacramentum adminiſtratur publicè, & cum aliqua ſolennitate ſacerdotali (vt ſic dicam) id eſt, cum aliquibus veſtibus ſacris, & (quod ad rem maximè ſpectat) ille actus ſubſtantialiter ſumptus eſt proprius ordinis Sacerdotalis.

Richard.

12\. Vnde addo, idem dicendum eſſe de abſolutione Sacramentali; & ſine vllo fundamēto fieri exceptionem, nam ille actus nudè ac ſubſtantialiter ſumptus eſt vſus ordinis ſacerdotalis, & grauiſſimus omnium poſt conſecrationem corporis Domini: ſed iura abſolutè prohibent vſum ordinum ſub prædicta pœna: ergo maximè hunc comprehēdunt. Nec refert quòd hoc ſacramentum ſecretè tradatur: id enim accidentarium eſt, nam etiam Miſſa poteſt ſecretè corā vno tantùm celebrari, & abſolutio ſacramentalis poteſt publicè, atq; aliis videntibus dari, quamuis confeſſio ſecretè fiat. Parum etiam refert, quod hoc ſacramentum paucis cæremoniis accidentalibus miniſtretur, quia ipſa ſubſtantia ſacramenti per ſe ſatis eſt, cùm ſit grauiſſimus actus ordinis ſacerdotalis; eò vel maximè quòd etiam ſacramentum illud habet ſuas cæremonias, & accidentalem ritum, licet breuiorem. Quòd ſi quis eas velit omittere non propterea irregularitatem vitabit: Sicut, ſi quis excommunicatus ſacerdos iniquiſſimè conficeret corpus & ſanguinē Domini, ſine veſtibus ſacris, & ſine vllo accidentali

Concluſionem poſitam etiam abſolutionem ſacramentalem cōprehendere.

A ritu Eccleſiaſtico, præter culpam ſic conficiendi, & pœnam illi correſpondentem, non effugeret irregularitatem ſpecialem propter talem vſum ordinis, durante excommunicatione: ſufficit ergo ſubſtantialis vſus poteſtatis ordinis, præſertim in adminiſtratione grauiſſimi ſacramenti.

Maior occaſio dubitandi circa hoc eſſe poterat, quia hoc ſacramentum pœnitentiæ ab excommunicato miniſtratum eſt nullum, vt ſuprà dictum eſt, ergo illa non eſt adminiſtratio vera ſacramenti, ſed dici poteſt attentata: ergo non ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem: nam vt ſuprà agendo de cenſuris in communi diximus, huiuſmodi pœnæ Eccleſiaſticæ non incurruntur propter actus attentatos, ſed propter perfectos & conſummatos in ſuo ordine, niſi aliud in lege exprimatur, ſicut non fit irregularis, qui intentat homicidium, niſi re ipſa ſequatur. B Reſpondetur in primis, hoc ſacramentum ab excommunicato datum non ſemper eſſe nullum generatim comprehendendo excommunicatos etiam non vitandos, qui tamen etiam fiunt irregulares per illicitam adminiſtrationem ſacramenti, vt in ſequenti ſect. attingemus. Deinde dupliciter poteſt ſe gerere excommunicatus in adminiſtratione huius ſacramenti, primò, vt id faciat abſque intentione conficiendi ſacramentum, ſed ſolùm proferendi illa exteriora verba, & decipiendi. Secundò cum intentione abſoluendi, & perficiendi ſacramentum, quam in hoc ſacramento pœnitentiæ, vix poteſt habere abſque aliquo errore, vel ignorantia. 13.

Dubium de excommunicato ſacramētum hoc pænitētia miniſtrante.

Reſoluit.

C Quando priori modo ſe gerit, probabiliſſimum cenſeo non incurrere irregularitatem propter argumentum factum, quia actio illa, etiam vt procedit à tali operante ex intentione eius, non eſt vſus ordinum, ſed fictio eius. Et confirmari poteſt à ſimili de hæretico purè exteriori, abſque interiori infidelitate: nam ille non incurrit cenſuras, vel alias pœnas ipſo iure hæreticis impoſitas. Item eſt ſimile de illo, qui exteriùs rebaptizat ſine intentione rebaptizandi. De quo dixi non incurrere irregularitatem 3. tom. diſp. 3. ſect. 6. Hoc autem, ſi verum eſt, non eſt peculiare in ſacramento pœnitentiæ, ſed commune in omnibus: nam ratio facta vniuerſalis eſt, niſi aliūde admiſceatur alia communicatio in diuinis officiis, D propter quam irregularitas contrahi poſſit, vt latiùs, & generaliùs dicemus diſp. ſeq. Vt, ſi quis faciat ſacrum ſeruando ritum Eccleſiaſticum, ſolúmque in conſecratione ſit fictus, non intendendo verum ſacramentum conficere, aut ſacrificium offerre, nihilominùs manebit irregularis: quia illius officij adminiſtratio cum excommunicatione ſufficit ad irregularitatem contrahendam, etiam ſine ſacramento, vt ſtatim dicemus de baptiſmo. 14.

Excomm. exterius abſoluens abſque intentione abſoluendi, non fit irregularis.

At verò, quando hic excommunicatus ſe gerit ſecundo modo, res eſt magis dubia: videtur autem probabilius in eo caſu incurri irregularitaté, etiamſi aliunde contingat ſacramentum eſſe nullum, vt in E illo caſu rebaptizandi quantumcunque quis rebaptizare intendat, nullum conficit ſacramentum, & nihilominùs irregularitatem contrahit. Item quamuis contingat abſolutionem eſſe nullam ex defectu contritionis confitentis, nihilominùs ſacerdos excommunicatus abſoluens, irregularis manebit: quia quantum poteſt, fungitur ſua poteſtate ordinis, & iuriſdictionis: & hoc eſt quod illi prohibetur ſub prædicta irregularitate, & non ſolùm prohibetur abſolutio quæ in re ipſa ſit rata, & valida. Sicut etiāſi abſoluat ab excommunicatione, grauiter peccabit, & incurret pœnam, ſi quæ eſt tali peccato annexa etiamſi talis abſolutio nullius valoris, vel effectus ſit. Quocirca, quando huiuſmodi pœna irregularitatis, 15.

Excomm. cum intentione abſoluens etiāſ ſacramentum ſit irregularis.

laritatis,& ſimiles à iure imponuntur propter actus, qui iam ſupponuntur defectuoſi, vel inualidi ab ipſomet iure,ſicut eſt rebaptizatiò, & ſimiles, inter quos etiã eſt abſolutio data ab excommunicato, tũc ad incurrendam talem pœnam,non oportet vt actus in re ipſa ſit validus, vel habens effectum, ſed ſatis eſt,quòd quatenus fit ab operante, ſit talis: nam ille eſt quem ius prohibet,& punire intendit.

16. *Obiectio.* Dices,ſi ſacerdos excommunicatus ex errore, aut iuris,aut facti, tentet conſecrare in aqua, vel aceto, vel pane hordeaceo; vel ſi Epiſcopus excommunicatus ordinet fœminam, exiſtimans ſe ordinare virum, neuter iudicandus erit irregularis cognito defectu: quia ille reuera non fuit vſus ordinis, quod aliunde non prouenit niſi ex nullitate ſacramenti: ergo ſimiliter in aliis.

Enodatur. Videtur quidem hic caſus magis dubius, quàm præcedentes, & interuenit nonnulla diſparitatis ratio: quia hic caſus magis extraordinarius & accidentalis eſt, & ideò ius non videtur loqui de actu ita defectuoſo. Nihilominùs tamen ſatis probabile eſt tunc etiam incurri irregularitatem: quia, quantum eſt ex parte operantis, ille fuit vſus actiuus, poteſtatis ordinis, & hic eſt qui prohibetur ſub dicta pœna, ſiue in re ſequatur effectus, ſiue non.

An excommunicatus ſacerdos ad ſacramentum concurrens, etiamſi illud non efficiat, fiat irregularis.

17. TAndem verò dubitari hîc poteſt, quando ſacerdos non conficit ipſum ſacramentum, concurrit verò aliquo modo ad illud: an id ſatis ſit ad hanc irregularitatem incurrendam. Et in tribus ſacramentis poteſt occurrere hoc dubium. Primum in matrimonio,de quo nihil diximus; deinde in Euchariſtia, quando aliquis illam non conficit, ſed diſtribuit: denique in baptiſmo, quando aliquis ſolenniter illum confert quoad cæremonias,non verò quoad ſubſtantiam: quia ſupponitur iam priuatim data. Quantum ad primum punctum dicendum eſt, duplicem concurſum poſſe nunc habere ſacerdotem ad matrimonium: vnus eſt, quem requirit Concil. Trid. ad ſubſtantiam matrimonij cùm poſtulat vt fiat coram Parocho,& teſtibus,& ex vi huius concurſus opinor illum non fieri irregularem: tum quia illa eſt adminiſtratio ſacramenti, neque alicuius cæremoniæ ſacræ,tum etiam, quia ex vi ordinationis Concilij ad illum actum non eſt neceſſarius aliquis actus ordinis: nam ſi contingat Parochum non eſſe ſacerdotem (quod interdum accidere poſſe conſtat ex cap. *Cum in cunctis*,de Elect.& ex eodem Concil. Trid ſeſſ.7.c. 3.de Refor.) & coram eo,& teſtibus fiat ſacramentum,validum erit, quia Concilium tantùm requirit vt fiat coram Parocho,& teſtibus. *Conc. Trid.*

18. Neque obſtat, quod addit, *Præſente Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia,* inde enim ſolùm fit, quando ille non eſt ordinarius parochus, ſed delegatus, debere eſſe ſacerdotem: quod verum cenſeo: non tamen de ipſo Parocho: nam de illo Concilium abſolutè, & priùs, & in illa etiam eadem clauſula loquitur. Neque obſtat illud relatiuum, *alio*; quia non eſt neceſſe vt referat omnem conditionem,ſeu qualitatem perſonæ, præſertim,cùm nomen ſacerdotis non præcedat,ſed ſequatur. Vnde idem velle videtur,ac ſi diceret,vel aliquo ſacerdote: de quo puncto in materia de matrimonio tanquam in loco magis proprio dicendum eſt. Nam quoad ad præſens attinet,vlteriùs addo, etiãſi ſacerdotij conditio in Parocho ipſo requiſita eſſet, ſicut nunc eſt in eo, qui vices eius ſubit, nihilominùs tamen ex vi illius actus non manere irregularem huiuſmodi ſacerdotem excommunicatum matrimonio aſſiſtentem: quia quamuis illa conditio iure poſitiuo requiratur in tali perſona, nihilominùs ibi reuera non exercet actum ordinis ſacerdotalis, ſed ſolùm poſtulatur vt qualitas perſonæ ad maiorem fidem faciendam.

Alius concurſus Parochi circa matrimonium eſſe poteſt ad ſolennem benedictionem coniugum, quæ non eſt adminiſtratio alicuius ſacramenti, ſed cuiuſdam cæremoniæ, ſeu ſacramentalis ad ſolennem ritum matrimonij pertinentis;& de hoc actu communis ſententia eſt ſufficere ad irregularitatem contrahendam, quia illud miniſterium eſt proprium ſacerdotis ratione ſui ordinis: nam, licèt illa actio Eccleſiaſtico iure inſtituta ſit: tamen ex eadem inſtitutione requirit, vt miniſtrum neceſſarium ſacerdotem, vt conſtat tum ex ritu præſcripto ad illam benedictionem, tum ex communi vſu Eccleſiæ, tum etiam ex cap.1.& 3.de Secundis nuptiis, & nonnihil etiam fauet Iſidorus in cap.1.diſt.25.vbi ad ſacerdotem ait inter alia munera pertinere, *benedicere dona Dei*. Supponit autem hæc ſententia propter omnem vſum ordinis, præſertim ſacri, etiamſi accidentalis, & ſecundarius ſit,incurri irregularitatem, dummodo tam grauis ſit, vt ad peccatum mortale contra Cenſuræ prohibitionem ſufficiat. Atque ita ſentit Maior.lib.3.de Irreg.cap.21.num.5.& Vgolinus tab. 1.de Cenſur.cap.14.§.2 num.5.qui alios referunt, & de illo principio generali plura dicemus diſputatione ſequenti. Nunc ad eius fundamentum iura ſuperiùs adducta ſufficiant. Quòd autem illa benedictio ſolennis coniugum ſit materia grauis, & ſufficiens ad peccatum mortale contra Cenſuram, certiſſimum mihi videtur,quia eſt publicum,& ſolenne miniſterium ſacerdotale plures continens orationes & benedictiones;ac denique eſt grauis communicatio in diuinis cum actiuo vſu,ſeu miniſterio proprij ordinis ſacerdotalis.

19. *Si autem ſolẽniter benedicat, irregularitatem incurrere.*

Maior. Vgolin.

Atque ex his facile eſt expedire ſimile punctum de baptiſmo, ſcilicet, quando ſacerdos confert ſolennitatem baptiſmi ſine ſubſtantia eius, an id ſufficiat ad irregularitatem contrahendam, quando miniſter eſt excommunicatus. Videri enim poſſet non ſufficere,quia plus eſt ſubſtantiam baptiſmi ſine cæremoniis dare,quàm cæremonias ſine ſubſtantia: ſed primum non ſufficit,vt diximus: ergo nec ſecundum ſufficiet. Nihilominùs conſequenter dicendum eſt, tunc contrahi irregularitatem, propter eandem rationem,quia illud miniſterium ſacrum eſt, & cæremonia ſatis grauis in Eccleſia, ſolique ſacerdoti ex officio commiſſa, & ad ſummum poteſt Diacono in neceſſitate delegari,vt diximus 3.tomo,diſp.23.ſect. 2. Eſt ergo ille actus ordinis in materia graui, in quo differt à priuata adminiſtratione baptiſmi ſecundùm ſubſtantiam: nam illa non eſt actus ordinis, etiam ſi contingat ab homine ordinato fieri.

20. *Excommunicatũ cæremonias baptiſmi ſine eius ſubſtantia conferentẽ non fieri irregularem.*

Idem eſt in alio puncto de Euchariſtia propoſito. Exiſtimo enim irregularem manere ſacerdotem excommunicatum diſpenſando Euchariſtiam, vel in Eccleſia communicantibus, vel deferendo eam ad infirmos: nam illud eſt grauiſſimum miniſterium ſacrum ac diuinum, & proprium ſacerdotis ratione ſui ordinis, licèt poſſit Diacono in neceſſitate committi iuxta ea, quæ tractaui in tertio tomo, diſp.72. ſect. 1. Adde, in decretis ſuprà citatis non ſolùm prohiberi ſub hac pœna ſacerdoti excommunicato ne ſacramenta conficiat, ſed abſolutè ne illa miniſtret, vt miniſter ex officio: ſed hæc diſpenſatio Euchariſtiæ eſt adminiſtratio ſacramenti ex officio: ergo. Vnde conſtat idem dicendum eſſe de Diacono, ſi ex

21. *Excommunicatum ſacerdotem Euchariſtiam diſtribuentem, irregularitatẽ incurrere.*

Idem dicendũ de Diacono.

ſi ex licentia ſacerdotis tale miniſterium excommunicatus obierit: eandem enim ſine dubio irregularitatem incurret: quia etiam ille actus, vt factus à Diacono ex commiſſione, eſt actus ordinis eius: nam ratione proprij ordinis, & characteris eſt capax illius delegationis, quæ propterea nulli inferiori fieri poteſt.

Quid ſi inferior clericus, aut laicus Euchariſtiã diſpenſet excõmunicatus.

Cap. Si celebrat, de Cler. excom. miniſt.

22. Sed, quid, ſi inferior aliquis clericus, vel etiam laicus, vſurpata, vel malè conceſſa licentia, tale ſacramentum excommunicatus diſpenſet? Reſpondetur, non fieri irregularem ex hoc capite: eſt enim hæc generalis regula notanda, laicum excommunicatum malè vſurpantem, vel fungentem rei diuinæ celebratione, aut ſacramenti alicuius collatione, inde non fieri irregularem: quia hæc irregularitas ſolis clericis impoſita eſt, qui in ſuis officiis excommunicati miniſtrant, vt patet ex ipſa Rubrica de Clerico excommunicato miniſtrante. Vnde in capit. *Si celebrat*, licèt non dicatur, *Si Sacerdos vel Clericus celebrat*, ſed abſolutè, *Si celebrat, &c.* tamen & ex ipſo titulo, ſub quo caput illud continetur, ita intelligendum eſt: & ex proprietate verbi *celebrat*: quod ſimpliciter dictum non fictam, ſed veram celebrationem ſignificat. Quapropter laicus excommunicatus qui ſe fingit ſacerdotem, & ita etiam exteriùs celebrat, non incurrit hanc irregularitatem. Atque idem eſt de clerico inferiori ſimili fictione vſurpante miniſterium ſuperioris ordinis, vt ſi Diaconus Miſſam celebret, vel ſubdiaconus Euangelium ſolenniter cantet, quia hæc irregularitas cùm imponitur clerico miniſtranti, reſpectiuè, ſeu reciprocè intelligenda eſt, ſcilicet miniſtranti in officio ſuo: ita enim expreſsè loquuntur textus ſuprà citati capit. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. & cap. *Si quis Epiſcopus*, 11. qu. 3. vbi agitur de excommunicato miniſtrante in officio ſuo.

Cap. Is cui, de Sent. excomm. C. Si quis Epiſcopus, 11. q. 3.

23. Et ratio eſt, quia, quando vſurpat ſuperius miniſterium, ad quod non eſt ordinatus, non operatur, vt clericus ordinatus, ſed vt iniquus homo vſurpans quod non habet: vel vt laicus. Et confirmatur ac declaratur vltima pars, quia hæc irregularitas directè cadit in actum, à quo quiſpiam per Cenſuram Eccleſiaſticam ſuſpenſus eſt, vt ex ſuprà dictis conſtat: laicus autem non eſt ſuſpenſus per cenſuram ab officio Eccleſiaſtico: nam hæc ſuſpenſio, cùm ſit priuatio quædam, ſupponit poteſtatem. Et eadem ratione inferior clericus non eſt ſuſpenſus ab officio ſuperioris ordinis: ideóque infrà oſtendemus ſuſpenſionem ab officio eſſe cenſuram propriam clericorum, & vnicuique accommodandam ſecundùm ordinem ſuum. Dixi autẽ propter huiuſmodi actum non incurri hanc irregularitatem, de qua agimus: quia non excludimus aliam impoſitam propter fictum miniſterium: quæ in titulo de Clerico non ordin. miniſtr. continetur: & in materia de Irregularitate explicanda eſt: ad præſens enim non refert: nam æquè illam incurret non excommunicatus ſic miniſtrans, ac excommunicatus. Atque hæc eſt communis ſententia Doctorum, & interpretum iuris in citatis locis, & Innocentij in capite vltim. numero ſecundo de Exceſſ. prælator. Nauarr. in Summa, capite 27. num. 142. & 244.

Innoc. Nauarr.

Quid ſi Diaconus excommunicatus Euchariſtiã ſine ſacerdotis licentia diſpenſet.

24. Dices, Ergo Diaconus excommunicatus diſpenſans Euchariſtiam ſine licentia Sacerdotis non manebit irregularis, quia tunc non operatur, vt miniſter ex officio deputatus ratione ſui ordinis ad illud miniſterium: conſequens autem videtur falſum: mirum eſt enim quòd ſi id faciat cum licentia ſacerdotis, ſit irregularis, non autem, ſi id faciat ſua auctoritate: cùm ibi vno tantùm, hîc autem duplici titulo peccet. Reſponderi poteſt hoc non eſſe inconueniens, nam grauiùs peccat laicus excommunicatus, fictè celebrans, quàm ſacerdos excommunicatus verè id faciens. Et ſubdiaconus excommunicatus grauiùs peccat, ſi ſolenniter cantet Euangelium, quàm ſi cantet Epiſtolam: & nihilominùs non incurrit hanc irregularitatem: quia hæc irregularitas non eſt annexa cuilibet grauiori delicto, ſed tali in ſpecie: illud verò grauius habebit alias pœnas ſibi proprias. Conſiderandum ergo eſt, an illa diſpenſatio Euchariſtiæ facta à Diacono abſque facultate Presbyteri, ſit actus ordinis ſui; nam ſi eſt, incurret hanc irregularitatem: aliàs minimè. Videtur autem dicendum illum verè eſſe actum ordinis, quamuis illegitimè, & inordinatè factum: nam defectus, qui ibi interuenit, magis pertinet ad defectum iuriſdictionis, quàm ordinis, Diaconus enim ex vi ſuæ ordinationis recipit poteſtatem miniſtrandi hoc ſacramentum à Presbytero confectum, ac proinde cum ſubordinatione ad ipſum, apud quem eſt propria poteſtas in Corpus Chriſti verum, & myſticum. Hæc autem ſubordinatio ad quendam modum iuriſdictionis pertinere videtur: nam, quod eſt ordinis ex vi characteris habetur: & ideò Diaconus diſpenſans Euchariſtiam ſine facultate Presbyteri, exercet propriè actum ſui ordinis: neque id eſt ſeparabile à tali actu, etiamſi abſque competenti iuriſdictione fiat Hoc autem ſatis eſt ad incurrendam hanc irregularitatem, vt per ſe notum eſt. Et patet in Epiſcopo excommunicato conferente ordines in alieno Epiſcopatu ſine licentia diœceſani, nam ſine dubio irregularis fiet. Et idem à fortiori eſt de ſimplici ſacerdote miniſtrante Euchariſtiam alienis ouibus ſine licentia Parochi, aut ſuperioris, nam licèt peccet ex defectu iuriſdictionis, nihilominùs actum ordinis exercet: & ideò ſi excommunicatus fuerit, irregularis fiet. Semper autem ſupponimus huiuſmodi diſpenſationem fieri abſque neceſſitate cum peccato: nam ſi occurreret caſus, in quo licitum eſſet, vel diacono ſine licentia ſacerdotis, vel ſimplici ſacerdoti ſine licentia proprij dare Euchariſtiam ob neceſſitatem extremam, tunc excuſaretur miniſter à peccato, etiamſi excommunicatus eſſet, iuxta principia ſuperiùs poſita; & ideò tunc non fieret irregularis.

Reſolutio.

Quis in hac irregularitate diſpẽſare poſſit.

Vltimò poteſt circa hanc pœnam inquiri, quis poſſit in hac irregularitate diſpenſare. In quo breuiter dicendum eſt: iure communi ſolum Papam poſſe diſpenſare iuxta communem ſententiam Canoniſtarum in capite primo de Sententia excommunicationis, in 6. & in c. 1. de Sent. & re iudicata, in 6. quam referunt Nauarr. in Summ. n. 245. & Vgol tab. 1. cap. 14. §. 1. n. 27. Sumitúrque ex eiſdem iuribus, vt notauit etiam Panormit. in cap. *Clerici*, de cleric. excomm. miniſtr. num. 2. vbi Additio Alexandri plura notat, quæ nobis nunc non videntur neceſſaria. Solũ oportet addere, hanc irregularitatem, ſicut alias, ſi proueniat ex occulto delicto poſſe per Epiſcopum tolli ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformatione. Erit autem delictum occultum, ſi excommunicatio occulta ſit, etiamſi celebratio ſit publica, quia in ratione peccati occulta eſt: quod idem erit ſi è contrario excommunicatio ſit nota, celebratio autem occulta ſit. Vide Nauarrum cap. 27. num. 194. & 241. & 255. Plura circa hanc irregularitatem annotabimus in ſequenti diſput. ſect. 2. 25.

Nauarr. Vgolin. Panorm. Addit. ad Abb.

Conc. Trid.

De recipientibus ſacramentum ab excommunicato.

Secundò principaliter dicendum eſt: peccare grauiter eum, qui ſacramentum aliquod ab huiuſmodi excommunicato ſuſcipit, non verò propterea incurrere aliã Eccleſiaſticam pœnam præter excom- 26.

muni

municationem minorem, generaliter loquendo, A nam ſpecialiter de illo qui ordine ſuſcipit eſt ſpecialis difficultas infrà tractanda. Prima pars certa eſt, & communis apud Theologos in 4.d.18. vbi ſpecialiter D.Thom.quæſt.2.artic.4. Et ratio eſt, quia per cenſuram excommunicationis non ſolùm ipſi excommunicato prohibitum eſt communicare cum aliis, ſed etiam aliis directè prohibitum eſt communicare cum ipſo:ergo tranſgreſſio huius prohibitionis in materia graui mortale peccatum eſt: ſed hæc materia, & communicatio in receptione ſacramentorum valde grauis eſt:ergo illa tranſgreſſio peccatum mortale eſt. Maior certiſſima eſt, & multis iuribus continetur, c. *Cùm non ab homine*, de Sent.excom. ibi, *Debet abſtinere*, & in cap. *Illud*, de cleric.excommun.miniſt. dicitur excomm. magis teneri ad vitandum alios, quàm teneantur alij ad vitandum ipſum: B ſupponitur ergo vtrumque teneri, licèt magis excommunicatum ipſum. Idémque habetur in multis decretis 11.q.3. Ac denique in Extrauag. *Ad euitanda*, ſuprà citata, cùm gratia nulla fiat excommunicato, vt in ea dicitur, aliis fit, vt non teneantur excommunicatum vitare, niſi in duobus caſibus, de quibus nunc agimus: ergo hæc prohibitio directè cadit non ſolùm in talem excommunicatum, ſed etiam in alios.

D.Thom.

Vide Nau. de Horis canon. c.21 ver.14.

27. *Generalis regula proponitur.*

An verò, & quando contingat excuſatio ab hac culpa, & obligatione: hæc regula ſtatui poteſt, quoties ipſe excommunicatus non excuſatur, ſed peccat C miniſtrando ſacramentum, alios etiam ab illo recipientes non excuſari: agimus enim de excommunicato vitando: tunc autem maximè vitandus eſt, quando ipſe cenſuram violat miniſtrando. Et, quoniã hæc eſt cauſa adæquata, à qua pendet hæc prohibitio, fieri videtur, vt etiam è contrario, quoties hic excommunicatus ita excuſatur vt licitè ſacramentum miniſtret, alij etiã excuſentur ab illo recipiendo. Quod verum eſſe opinor, quoties cauſa excuſationis eſt neceſſitas aliqua intrinſeca, ſed iuſta. Patet, quia ſi neceſſitas ſit ipſius recipientis, illum primò excuſat: ſi verò ſit alterius, vel eiuſdemmet excommunicati, etiam inde redundabit excuſatio ad recipientem. Nam ſi licet excommunicato dare ſacramentum alteri propter neceſſitatem eius, etiam licebit ab alio D recipere propter eius neceſſitatem, ſi ita interdum contingat, quod tamen rarò eueniet. Loquor autem de neceſſitate intrinſeca, & iuſta, nam ſi ipſemet excommunicatus vim inferat alteri, vt miniſtret, & propterea ille excuſatur dando, alius non excuſabitur recipiendo, vt per ſe notum eſt. Similiter, quando excuſatio eſt ex ignorantia, vel naturali inaduertentia, non exiſtimo eam ſufficere ad excuſandum alium in communicando cum illo, præſertim quoad perceptionem ſacramentorum: quia hæc obligatio directè eſt non ſolius excommunicati, ſed etiam aliorum. Vnde non ſolùm eſt propter vitandam participationem in peccato eius, ſed propter directam, ac E propriam prohibitionem: ſed ignorantia vnius, licèt eum excuſet, non excuſat alium reſpectu præcepti directè illi impoſiti: ergo. Et confirmatur, nam, licèt mihi conſtet huiuſmodi excommunicatũ eſſe oblitum ſuæ cenſuræ, vel non eſſe abſolutum in re ipſa, quamuis ipſe putet ſe eſſe abſolutum, non poſſum pro illo offerre ſacrificium, vel alia Eccleſiæ ſuffragia: nam hoc mihi directè prohibetur, quidquid ſit de exiſtimatione alterius: ergo idem eſt quoad receptionem ſacramentorum à tali excommunicato. Quod intelligitur per ſe, & ex vi ignorantiæ, nam ſi inde oriatur occaſio ſcandali vitandi, vel alia ſimilis neceſſitas, iam reuoluimur ad aliud caput excuſationis, quod eſt neceſſitas.

Iam verò quòd materia huius prohibitionis grauis ſit, & ad mortale peccatum ſufficiens, docet D. Thomas ſuprà quæſt.3.& in ſolut.ad 1.ita exponit c. *Sacris*, de iis, quæ vi metúſve cauſa, ibi, *Cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere*: nam eſt ibi ſermo de peccato, quod committitur communicando cum excommunicato, quamuis intelligentia illius textus plura requirat, de quibus ſuprà dictum eſt, tractando de cenſuris in communi. Rationem attingit D. Thom. ibid. ad 2. quia directa intentio Eccleſiæ in hac prohibitione præcipuè eſt propter ſpiritualia. Vnde ipſe concludit omnem communicationem in diuinis eſſe peccatum mortale. Eſt ergo hoc multò certiùs in hac adminiſtratione ſacramentorum: nam inter ipſa ſpiritualia valdè grauis materia eſt.

28. *Recipere Sacramentũ ab excommunicato per ſe loquendo mortale eſt.*

D. Thom. Ca. Sacris, de iis qua vi.

Secunda verò pars de pœna huius delicti quoad excommunicationem minorem certa eſt: nam hæc Cenſura propter omnem communicationem cum huiuſmodi excommunicato incurritur, vt infrà diſputatione ſpeciali de excommunicatione minori dicemus. Quoad alteram verò partem excluſiuam probatur, quia nulla maior Cenſura, nec irregularitas ipſo iure impoſita eſt propter huiuſmodi delictũ, vt patet ex ipſis iuribus, & ex conſenſu omnium Doctorum. Veruntamen de maiori Cenſura excipiendi ſunt caſus, ſi qui ſunt in iure expreſſi, vt videtur eſſe in c. *Significauit*, de Sentent. excomm. de quo infrà ſuo loco agemus. Et quando excommunicatio maior fertur etiam in participantes, nam illa tunc maximè ligabit eos, qui in ſacramentorum adminiſtratione participant: vt tamen huiuſmodi excommunitio nunc valida ſit, ſeruanda eſt forma præſcripta in cap. *Statuimus*, & capit. *Conſtitutiones*, & cap. *Statutum*, de Sent. excomm. in 6. Hæ autem exceptiones confirmant regulam generalem poſitam, vt extra hos caſus nulla Cenſura maior, quàm excommunicatio minor propter hoc delictum incurratur.

29. *Propter hanc receptionẽ ſacramentorum ab excommunicato ſolam minorem excõmunicationem incurri.*

Præterea de irregularitate idem ferè diſcurſus fieri poteſt, nam omnia iura loquentia de irregularitate, quæ contrahitur propter violationem Cenſuræ per vſum ſacramentorũ, ſemper loquuntur de vſu actiuo ex officio, vt patet in c.1.& cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6.& cap. *Si quis Epiſcopus*, 4.11.q.3.& aliis ſuprà citatis: ergo hæc pœna non eſt extendenda ex vi illorum iurium ad paſſiuam receptionem ſacramentorum ab excommunicato, tum ob generalem regulam, quòd pœnæ ſunt potiùs reſtringendæ, tum ob ſpeciale ius, quod habemus irregularitatem non incurri, niſi in caſibus à iure expreſſis. Induci etiam ad hoc poteſt cap. *Si celebrat*, de cler. excom. miniſt. eo modo, quem annotauimus præced. diſp. ſect. 2. in fine. Accedit præterea, quòd vbi in receptione alicuius ſacramenti ab excommunicato incurritur irregularitas, vel ſuſpenſio, id ſpeciatim à iure exprimitur: ergo, vbi non exprimitur, non incurritur: exprimitur autem de ſolo ſacramento ordinis: eſt ergo illa veluti exceptio à generali regula negatiua, quæ illam firmat pro omnibus aliis ſacramentis, vt nimirum propter eorum ſuſceptionem talis inhabilitas non incurratur.

30. *Propter receptionẽ ſacramentorum ab excõmunicato nõ incurri irregularitatẽ.*

De ſuſceptione autem ordinis res eſt certa non ſuſcipere ſic ordinatum ordinis executionem, an verò illa ſit propria irregularitas, vel ſuſpenſio, & an incurratur etiam ſine culpa, in materia de Suſpenſ. & de Irregularitate dicetur.

31. *Suſcipiens ordines ab excõmunicato fit irregularis.*

Vtrum

SECTIO IV.

Vtrum Excommunicatus non vitandus validè, & licitè poſſit ſacramentum miniſtrare.

1. IN iure antiquo non erat locus huic quæſtioni:ſed,quæ hactenus diximus,generalia erant omnibus excommunicatis:propter extrauagantem verò, *Ad euitanda*, oportet exponere,quænã ex iis,quæ diximus,locum habeant in cæteris excommunicatis; quæ verò eis concedenda ſint.Duo enim in prædicta extrauaganti ſunt obſeruanda.Vnum eſt,aliis fidelibus concedi, vt poſſint communicare cum his excommunicatis etiam in participatione ſacramentorum:vnde neceſſe eſt,vt talis adminiſtratio poſſit huiuſmodi excommunicatis eſſe licita: aliàs inutilis eſſet aliorũ fauor. Aliud eſt, quod ipſis excommunicatis per eam legem nullus ſit fauor.Ex quo fit,vt quantum eſt ex ſe, ſemper teneantur non ſe ingerere huic miniſterio. Quomodo autem in praxi hoc velut medium ſeruandum ſit,non eſt ad explicandum facile.

2. *Prima ſententia.* Et ideò variæ ſunt de hac re opiniones:prima negat ſimpliciter his excommunicatis licere miniſtrare ſacramenta.Inſinuat Adrian.quodlib.5.art.3.ad 5.1. opin. quamuis ibi potiùs dicat non licere dare ſacramenta his excommunicatis,quia indigni ſunt, quàm quòd non liceat his excommunicatis ea miniſtrare. Et præterea non loquitur ex vi cenſuræ, ſed ex iure naturæ ob indiſpoſitionem accipientis, vel dantis. Citatur etiam idem Adrian.q.3.de Baptiſmo,vbi nihil clarè dicit, ſed in ſecundo argumento ad oppoſitum aliquid inſinuat: ſicut etiam Caiet. in Summ. verb. *Abſolutionis impedimenta.* Dicunt enim hi Doctores licere quidem aliis fidelibus ſuſcipere ſacramenta ab huiuſmodi excommunicatis, ipſis verò miniſtris, non licere ea dare, ſicut nobis licet accipere mutuum cum vſuris; alteri verò non licet dare. Iuxta quam ſententiam nunquam licebit ab huiuſmodi excommunicatis accipere ſacramenta, niſi quando ipſi ſunt expoſiti ad huiuſmodi miniſterium. Sicut licet,v.g.audire Miſſam ab huiuſmodi excommunicato, non tamen licebit eum inducere, nec cooperari, aut miniſtrare illi. Aliorum verò ſententia eſt, licitum eſſe interdum fidelibus petere ſacramenta ab huiuſmodi excommunicatis;& tunc etiam eis eſſe licitum illa miniſtrare. Ita tenet Soto in 4.d. 1.q.5.art.6.& d.22.qu.1.art.4.& Couarr.in c.*Alma*, p.1.§.2.& 6.n.7.& Dried.lib.1.de libertate Chriſtiana,cap.8.& Victor. in Summ. materia de Excomm. q.3.& alij infrà referendi. Et mihi magis probatur,ſi rectè explicetur.

Adrian. Caiet. *Poſterior ſententia.* Soto. Couarr. Dried. Victoria.

Prima Aſſertio.

3. DIco ergo primò,Ex vi huius excommunicationis non eſt prohibitum aliis fidelibus,ne ſacramenta recipiant ab huiuſmodi excommunicatis. In hac videntur omnes conuenire, nam apertè colligitur ex verbis Extrauagantis, *Ad euitanda. Indulgemus, vt nemo deinceps à cõmunione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione prætextu alicuius Cenſuræ, &c.* Et propterea huiuſmodi excommunicatos ſimpliciter appellamus,*Non vitandos:*ergo ex vi Cenſuræ Eccleſiaſticæ non tenentur fideles non recipere ſacramenta ab his miniſtris:ergo nullo iure poſitiuo prohibiti ſunt: quia hîc nullum aliud ius poſitiuum interuenit,niſi quod in ipſa Cenſura includitur.

4. *Non eſſe prohibitum petere ſacramenta ab excommunicato non vitando ex vi Cenſuræ.* Ex quo vlteriùs infero, non ſolum recipere, ſed etiam petere ſacramentum ab his excommunicatis licitum eſſe,ſeu non prohibitum ex vi Cenſuræ, aut A iuris poſitiui. Probatur, quia nulla communicatio cum his excommunicatis in adminiſtratione ſacramentorum prohibita eſt; ſed petere ſacramentum eſt quædã communicatio, & ſolùm ſub ea ratione poſſet per Cenſuram prohiberi,ſi prohibita eſſet:ergo,cùm ſub illa ratione prohibita nõn ſit, ſimpliciter non eſt prohibita.Dices Ergo abſolutè licet fidelibus petere ab his excommunicatis ſacramenta, & inducere eos ad miniſtranda illa,æquè ac quemcunque alium non excommunicatum, ſi in cæteris ſit æqualitas, nimirum in poteſtate,vel etiã in diſpoſitione quoad probabilem carentiam peccati mortalis. Patet ſequela, quia conceſſio Concilij Conſtantienſis abſoluta eſt:ergo ſimpliciter tollit omne impedimentum:& concedit facultatem æquè communicandi cum his excommunicatis,ſicut cum non excommunicatis. Conſequens autem videtur incredibile: nam, ſi ego poſſum ſacramentum petere, vel audire Miſſam à ſacerdote nullo modo excommunicato,non licebit mihi ab huiuſmodi excommunicato hæc petere: cur enim Eccleſia tam amplam concederet licentiam,quæ & dignitati ſacramentorum, & ſeueritati cenſurarum multum derogat, & ad vtilitatem fidelium neceſſaria non erat.

5. *Solutio.* Reſpondeo nihilominùs concedendo ſequelam, quantum eſt ex vi cenſuræ, & præcepti Eccleſiaſtici directè pertinentis ad ipſos fideles: hoc enim conuincere videtur ratio adducta fundata in verbis Extrauagantis, quæ generalia ſunt. Et illius ratio reddi poteſt, quia leges humanæ generatim traduntur,& non poſſunt ad ſingulos caſus, & circunſtantias eorum deſcendere: cùm ergo fuerit conueniens concedere fidelibus communicationẽ cum his excommunicatis,fieri debuit abſoluta,& generali lege.Vnde,licèt in hoc, vel illo particulari caſu non ſit tanta neceſſitas,vel vtilitas talis communicationis,nihilominùs etiam tunc non eſt prohibita ex vi Cenſuræ, quia lex illa generatim lata eſt.Hoc verò non obſtat, quominùs fideles vtentes hoc priuilegio, debeant ſeruare modum, ſi aliunde naturalis ratio dictauerit eſſe neceſſarium ex aliis principiis,ſeu ex parte ipſius excommunicati, illum non inducere ad talem actum,vt ex dicendis ampliùs conſtabit.

Secunda Aſſertio.

6. DIco ergò ſecundò, Non eſt ſimpliciter prohibitum ex vi cenſuræ huiuſmodi excommunicatis, miniſtrare ſacramenta, eo modo quo aliis excommunicatis vitandis prohibitum eſt. Probatur, quia hæc duo correlatiua videntur: nam communicatio,cùm inter duos neceſſariò eſſe debeat,non poteſt eſſe vnius cum alio,quin etiam ſit huius cum illo: ergo ſi alteri eorum conceſſa eſt communicatio cum altero, neceſſe eſt, vt alteri non ſit ſimpliciter prohibita, quia repugnantia eſſe videtur alicui licitum eſſe, quod ſine alterius peccato facere non poteſt. Et hoc ſenſu aiunt Iuriſtæ, prohibito vno correlatiuo, prohiberi etiam aliud concurrente eadem ratione. Quam regulam tradit Panormitan. in cap. *Quia clerici*,de Iure patro num.7.vbi dicit eſſe communem Theoricam Legiſtarum:& videri etiam poteſt Barth.in l.1.C. de Cupreſſis, lib. 10. Verum eſt hanc regulam non eſſe adeò generalem, quin ſtando in terminis iuris poſitiui multas exceptiones patiatur, præſertim vbi diuerſitatis ratio interuenit, aut ipſum ius ſatis expreſsè declarat velle vnũ prohibere, & non aliud:quæ duo in præſenti caſu reperiri videntur ex vi prædictæ Extrauagantis *Ad euitanda.* Nihilominùs tamen, quatenùs illud principium fundari poteſt in ratione naturali, ſcilicet in neceſſaria

Panorm. Barthol.

neceſſaria connexione, inter honeſtatem actus, & omnia, quæ ſunt de neceſſitate eius, quatenùs honeſtus eſt, ſic neceſſe eſt, vt cui aliquis actus conceditur, vt licitus, eidem concedantur omnia ſine quibus talis actus licitus eſſe non poteſt. In præſenti ergo cùm fidelibus conceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramenta recipere, & petere ab huiuſmodi excommunicatis, cúmque id non poſſint ſimpliciter facere licitè, niſi illi poſſint licitè miniſtrare, quia ſaltem propter cooperationem, vel inductionem ad malum frequenter id eſſet malum, fit, vt ipſis etiam excommunicatis ſic toleratis conſequenter conceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramenta miniſtrare, non quidem in ipſorum fauorem, ſed aliorum.

7. *Euaſio.* Dices, quamuis nunquam liceat huiuſmodi excommunicatis ſacramenta miniſtrare; ſi tamen id faciant ſua ſponte, licitum eſſe aliis benè vti malitia eorum, illa ab eis recipiendo. *Præcluditur.* Hoc tamen non ſufficit ad intelligendam amplam facultatem, quæ in dicta Extrauaganti fidelibus conceditur ad communicandum cum his excommunicatis in miniſterio ſacramentorum; quia, regulariter ac moraliter loquendo, nemo poteſt ab alio accipere licitè, quod alius non poteſt licitè dare: & multò minus poteſt petere, quod alius non poteſt licitè efficere. Aliud eſt enim (quod in his rebus accuratè diſtinguendum eſt) aliquem non poſſe aliquid licitè facere; aliud non eſſe id facturum licitè, quamuis poſſit.

Non eſt idem non poſſe aliquid licitè facere, & nõ eſſe licitè facturum.

Nam, quando ſe habet hoc poſteriori modo, ſæpè licet ab alio petere, vel accipere, quod ipſe illicitè facit, vel facturus eſt: quia, cùm defectus non ſit poteſtatis, ſed voluntatis, per accidens coniungitur actioni, quam alter petit, ſeu qua vtitur: & ideò, per ſe loquendo, petenti non imputatur, niſi aliunde ex charitate, vel ex alia peculiari ratione teneatur non petere: & ita cõtingit in exemplo ſuprà poſito de petitione mutui ab eo, qui non eſt daturus ſine vſuris. At verò quãdo quis non poteſt licitè aliquid facere, nulla ratione licet ab eo id petere, vel cũ eo cooperari: quia petere ab aliquo id, quod ſine peccato præſtare non poteſt, moraliter eſt petere peccatũ ipſum, vt latiùs dixi in 3.tom.diſp.18 ſect.1. Vbi ex hoc principio concluſi, nunquam licere ſacramentum recipere ab eo qui nõ poteſt licitè dare, etiamſi ſæpe liceat recipere ab eo, qui non licitè dat. Ergo, ſi his excommunicatis nunquam liceret miniſtrare ſacramenta, neque fidelibus liceret ab eis illa recipere, quantumuis ipſi eſſent ad miniſtrandum expoſiti. Et prætereà, quamuis daremus in aliquo raro caſu hoc eſſe licitum, v. g. quando talis ſacerdos eſt actu miniſtrans in altari, tamen id non ſufficit ad intentionem ipſius extrauagantis, nec ad verba eius ſaluanda: nam intentio illius conſtitutionis fuit ſubuenire conſcientiis timoratis, & tollere occaſiones ſcandali, vel periculi: illo autem modo non vitantur pericula, ſed augentur potiùs, & relinquuntur fideles valdè perplexi circa hanc communicationem in adminiſtratione ſacramentorum cum his excommunicatis. Verba etiam illius extrauagantis ampliſſima ſunt: cur ergo debent tam ſtrictè ad caſum rariſſimum limitari?

8. *Obiectio alia.* Poteſt verò aliquis tandem dicere, Eccleſiam in illa Extrauaganti non conceſſiſſe fidelibus, vt poſſint licitè recipere ſacramenta ab his excommunicatis, ſed ſolùm abſtuliſſe directam prohibitionem, reſpectu aliorum fidelium, integram relinquendo directam prohibitionem, quæ ineſt ipſis excommunicatis, & conſequenter relinquendo in aliis indirectã prohibitionem, quæ diuino, & naturali iure in eos redundat. *Solutio.* Sed hoc re vera incredibile eſt, tum quia inutilis eſſet illa conceſſio, nam, ſi ex aliquo titulo ſemper eſt illicitum fidelibus communicare cum his

A excommunicatis in miniſterio ſacramentorum, quid interfuit eis tollere directam prohibitionem. Certè ad ſummum poterat id eſſe vtile ad vitandã ſpecialem contumaciã, & conſequenter etiam excommunicationem minorem: at Eccleſia plus intendit per eam conceſſionem, ſcilicet pacare conſcientias, & pericula peccandi abſolutè in hac communicatione tollere. Tum etiam, quia in illo ſenſu falſa eſſent illa verba, *Nemo prætextum alicuius cenſuræ, &c.* nam ſiue dicatur obligatio eſſe directa, ſiue indirecta, abſolutè verum eſt, prætextu cenſuræ, qua huiuſmodi excommunicatus ligatus eſt, debere alios vitare illum in adminiſtratione ſacramentorum: ergo repugnat hoc rationi, & verbis illius extrauagantis. Concludo

B igitur huiuſmodi excommunicatos non eſſe ex vi ſuæ cenſuræ ita ſeparatos ab actiuo miniſterio ſacramentorum, vt eis ſemper illicitum ſit; ſicut eſt vetitum aliis excommunicatis vitandis.

Ex quo infero (quod etiam confirmat præcedentem aſſertionem) ſacerdotes habẽtes iuriſdictionem ad ſacramenta miniſtranda, non priuari illa ſimpliciter, & abſolutè ob huiuſmodi excommunicationem nondum denunciatam, &c. Probatur generatim in omnibus ſacramentis, quia à nemine licitè miniſtrantur (extra extremam neceſſitatem) niſi ius habeat miniſtrandi, per iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, tali ſacramento accommodatam, vt oſtendi in 3.Tom.diſp.16.ſect.1. ſed oſtenſum eſt his 9.

Excommunicati ſacerdotes non vitandi, nõ priuantur iuriſdictione, quam ad ſacramenta miniſtranda habebant.

Suadetur corollariũ in ſacramẽto Pœnitentiæ, de quo eſt maius dubium.

C excommunicatis licitam eſſe hãc adminiſtrationem ſacramentorum: ergo neceſſe eſt vt retineant iuriſdictionem neceſſariam ad huiuſmodi actum licitum. Prætereà in particulari id conſtat de ſacramento pœnitentiæ, in quo magis neceſſaria eſt iuriſdictio, at verò ſacramentum hoc collatum ad huiuſmodi excommunicato validum eſt, per ſe loquendo, id eſt, niſi aliunde habeat defectum eſſentialem in materia, vel forma, aut intentione miniſtri: ergo ſignum eſt per hanc excommunicationem non priuari iuriſdictione ſpirituali, qui illam habebat. Minor eſt communis ſententia, vt videre licet in Couarr. dict. c. *Alma*, p.1.§.6.n.7.concl.5. vbi Adrian. Caiet. Med. & Nauarr. in eandem ſententiam refert: quam tenet

D etiã Driedo lib. 3.de libert. Chriſt.c.7. Vict. in Sum. 4. materia de excomm. quæſt. 10. vbi dicit ita eſſe determinatum in Concil. Conſtant. in dicta Extrau. *Ad euitanda.* Ex quo loco omnes dicti auctores hoc colligunt, quia, cùm Eccleſia concedat fidelibus, vt non teneantur vitare huiuſmodi excommunicatos in vſu ſacramentorum, conſequens eſt, vt relinquant ipſis excommunicatis poteſtatem neceſſariam ad ſacramenta conficienda; ſed iuriſdictio eſt neceſſaria ad conficiendum hoc ſacramentum; ergo illam relinquit: quia non minùs conceditur vſus huius ſacramenti, quàm reliquorum: nam, cùm verba ſint generalia, & fauorem contineant, non eſt cur pœnitentiæ ſacramentum excipiatur, præſertim cum vſus eius frequentior ſit & magis neceſſarius.

Couarr. Adrian. Caiet. Medin. Nauarr. Driedo. Victor.

E Supereſt verò vltimo loco explicandum, an hæc licentia miniſtrandi ſacramenta tam abſolutè concedenda ſit his excommunicatis, ac ſi excommunicati non eſſent, vel quæ limitatio adhibenda ſit. In qua re primò videtur certum non licere huiuſmodi excommunicatis ſeſe ingerere & quaſi inuitare ad ſacramenta miniſtranda. Hæc eſt communis ſententia; & patet, quia nullus fauor eis conceſſus eſt: ergo non eſt eis data facultas communicandi cum aliis, ſed ſolùm eſt aliis data facultas communicandi cum ipſis. Vnde etiam in aliis generibus communicationis nõ licet his excommunicatis communicare cum aliis, licèt poſſint admittere alios, vt ſecum communicent, ſi velint: quia ipſis excommunicatis non eſt datum 10.

Qua ratione excommunicatis non vitandis cõceſſa ſit licentia miniſtrandi ſacramenta.

His excõmunicatis nõ licet ſe inuitare ad ſacramenta miniſtranda.

datum vt non teneantur alios vitare, ſed ſolùm vt poſſint non vitari ab aliis: vbi optime quadrat quod dicitur in capit. *illud*, de cleric. excomm. miniſtr. *Excommunicato non vitare multò magis, quàm non vitari, periculoſum exiſtit: non vitare ſiquidem, cùm in eo ſit, excommunicatus ſine delicto non poteſt: ſed, cùm ex aliis pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitare.*

Cap. Illud, de Cler. excom. miniſt.

11. *Licet tamē ſi ab aliis ad eorum vtilitatē, vel neceſſitatem inuitentur.*

Deinde, quando ipſe non ſe ingerit, ſed alius ab eo petit ſacramentum, hæc videtur generalis regula ſeruanda, vt, ſi ad fauorem petentis pertineat, ſeu moraliter ſit neceſſarium, aut valdè vtile, vt excommunicatus ei conferat ſacramentum, id poſſit facere ſine peccato: ſi verò non ita pertineat ad fauorem petentis, nō poſſit. Hæc regula fundata eſt in verbis Extrauagantis, quibus declaratur, ibi non fieri fauorem excommunicatis, ſed aliis fidelibus. Explicatur autem in particulari variis modis, ſeu propoſitionibus; nam in primis, ſi ſacerdos ſit parochus, ideóque ex officio teneatur miniſtrare ſacramentum; & ille, qui petit, habet ius petendi, & non vult alteri confiteri, tunc Parochus, licèt dicto modo excommunicatus ſit, poteſt petenti licitè ſacramentum dare: quia petit ius ſuū, & ideò ad fauorem eius pertinet, vt ei tribuatur. Supponimus autē huiuſmodi ſacerdotem excommunicatum non poſſe hîc, & nunc priùs abſolutionem cenſuræ petere: nam, ſi poſſit facilè, ſine dubio ad id tenetur: quia per ſe illi prohibitum eſt ſacramentum cum cenſura miniſtrare: & tunc iam nulla imminet neceſſitas, cùm poſſit priùs cenſuram à ſe expellere. Dixi autem, *hic nunc*, quia non obſtabit, quòd anteà potuerit, & fuerit in mora: ſed attendenda eſt præſens opportunitas. Deinde ſupponimus huiuſmodi Parochum non poſſe per alium non excommunicatum ſatisfacere petenti: nam, ſi hoc poſſit, teneretur ipſe abſtinere: quia iam nihil refert ad fauorem petentis, quòd ipſemet potiùs quàm alius loco eius, ſacramentum miniſtret.

Explicatur in eo qui ex officio ſacramentum miniſtrare tenetur.

12. *Qui ad hoc ex officio non tenetur, ali quando poteſt ſacramenta miniſtrare.* Vgolin. Nauarr.

Præterea, quando ſacerdos ex officio non tenetur miniſtrare ſacramenta, qui autem petit, cum aliqua neceſſitate ab illo petit, tunc etiam licitum eſt ei dare. Hæc non eſt tam certa, ſicut præcedens, quia auctores citati ſolùm de Parocho videntur loqui. Vnde quidam moderni addunt excluſiuam, vt patet in Vgol tab. 2. cap. 7. §. 4. num. 4. Nihilominùs tamen cenſeo eſſe veram. Et illam inſinuat Nauarr. in Sum. c. 9. n. 10. dum ait generaliter, confeſſionem factam huiuſmodi excōmunicato validam eſſe, quoties pœnitens non peccat inducendo hunc confeſſarium excommunicatum ad ſuam confeſſionem audiendam. Quod eſt euidens, quia ille excommunicatus nō eſt priuatus iuriſdictione, vt dictum eſt: ergo, ſi aliunde pœnitens non ponit obicem ſacramento, validum erit. Subdit verò deinde, huiuſmodi inductionem tunc eſſe peccatum mortale, quando fit abſque vlla neceſſitate, vel debito, quo alius tenetur. Probatur, deinde quia tunc nullus fit fauor danti, ſed recipienti: Extrauag. autem concedit fidelibus omnem communicationē eis fauorabilem, & rectæ rationi conſentaneam. Nec verò intelligendum hoc eſt de extrema aliqua neceſſitate (in qua etiam nominatim excommunicatus poſſet id facere) ſed ſufficit communis aliqua neceſſitas, quæ ante Extrauagantem illam non ſufficeret. Ex quo fit, vt ſi fidelis poſſit ſacramentum obtinere ab alio ſacerdote non excommunicato; non poſſit huiuſmodi excommunicatus illud dare, quia tunc nulla eſt neceſſitas, nec ſufficiēs ratio aut cauſa: & conſequenter iam ille non eſſet fauor recipientis, ſed dantis. Quapropter in huiuſmodi caſu malè faceret fidelis petens ſacramentum ab huiuſmodi excommunicato, cùm poſſit illud à non excommunicato obtinere: quia licèt hoc non A ſit ei directè prohibitum propter dictam Extrauag. *Ad euitanda*: tamen ex natura rei ſequitur, ſuppoſito grauamine, quòd ipſis excommunicatis relictum eſt abſtinendi quantum moraliter poſſunt ab huiuſmodi miniſterio. Atque hoc modo videtur ſufficienter exponi dicta Extrauagans; & ſatisfieri intentioni eius, quia tolluntur ſcandala, & pericula: ſubueniturque ſufficienter neceſſitatibus fidelium, & alioqui ſeruatur rigor Cenſuræ, quantum neceſſe eſt, & in eadem Extrauaganti ſignificatur.

13. *Liceátne huic excommunicato ob aliorū neceſſitatē ſacrum facere. Dubij rationes.*

Sed quæres, an quod dictum eſt de miniſterio ſacramentorum, locum habeat etiam in celebratione Miſſæ. Et eſt caſus moralis, ſi Parochus ſit dicto modo excōmunicatus, & nullus ſit alius ſacerdos, à quo B populus poſſit Miſſam audire in die feſto, an poſſit licitè id facere ob eam ſolā cauſam & ſecluſo ſcandalo, & conſequenter an Parochiani poſſint licitè petere & inſtare, vt ſibi ſacrum faciat. Et ratio dubij eſt, nam in dicta Extrau. licèt fiat expreſſa mentio de ſacramentorum adminiſtratione, & receptione, non tamen de Miſſæ celebratione: Neque videtur hoc extendendum propter ſimilitudinem rationis: tum quia Miſſæ celebratio habet ſingularē excellentiam ac dignitatem, tum etiam quia illud miniſterium nō eſt ita neceſſarium fidelibus, ſicut eſt ſacramētorum collatio. Et ita Doctores frequentiùs loquuntur ſolùm de receptione ſacramentorum. In contrarium verò eſt, quia in illa Extrauagāti ſtatim additur clauſula generalis, *Aut aliis quibuſcunque diuinis*; ſub qua C clauſula maximè continetur diuinum ſacrificium: ergo non tenentur fideles vitare huiuſmodi excommunicatum in Miſſæ ſacrificio: & ita ſine dubio poſſunt Miſſam eius audire, ſi illam ſua ſponte dicat, ſiue in eo peccet, ſiue non: ergo etiam poſſunt illum inducere vt eam dicat, quando moraliter indigent illo ſacrificio, vel propter obligationem feſti occurrentis, vel propter moralem aliquam neceſſitatem cōmunicandi, &c. Ergo & ipſe nō peccabit tunc ſacrificando in bonum aliorum, tunc enim ipſe non ſe ingerit aliorū communicationi, ſed ſolū admittit eos ad ſui communicationem, quæ illis prohibita nō eſt.

14. *Prior opin. Vide Vgol. tab. 1. c. 13. §. 4. n. 2.*

In hac re aliqui cenſent hoc non licere huiuſmo- D di ſacerdoti, niſi fortè quando cenſura eſt omninò occulta, & ſequetur ſcandalum, & infamia, niſi ſacrificet, quin potiùs aiunt aliqui, ſi poſſit ſuam excommunicationē ſine ſcandalo manifeſtare, vtpote quia cauſa eius, nec infamis, nec ſcandaloſa eſt, debere potiùs ſuam excommunicationem publicam facere, vt ſe excuſet, quàm celebrare. Sed hæc doctrina habet quidem locum in excommunicato vitando, & hoc ſenſu ſatis in ſuperioribus tractata eſt. At verò in hoc excommunicato, quia ex nouo iure vitandus non eſt, non ita procedit, quia de illo nō quærimus, an per accidens, & ratione damni vitandi poſſit hoc licitè facere, ſed per ſe ob facultatem conceſſam in prædicta Extrauaganti in fauorem fidelium. Vnde E in huiuſmodi caſu non ſupponimus excommunicationem eſſe occultam aliis, ſed notam: & ideò, etiam ſupponimus non futurum ſcandalum, vel nouam infamiā ex eo, quod talis excommunicatus abſtineat à celebratione, quandoquidem habet impedimentum aliis notum, in quibus potiùs poterit ſcandalum timeri, ſi eum viderint celebrare. Quamuis in hoc etiam ſupponendū ſit tale ſcandalum vitari poſſe, & debere: quod fiet, ſi alij inſtruantur, & ſufficienter intelligant huiuſmodi excommunicatum non peccare celebrādo in tali opportunitate, & propter talē cauſam: ſecluſo ergo omni ſcandalo, & infamia, vel metu extrinſeco, per ſe conſiderāda, & tractāda res eſt.

Impugnatur.

15. *Vera reſolutio.*

Et videtur quidem vt minimū hîc eſſe illa diſtinctione vtendū, qua omnes Doctores vtuntur in adminiſtra-

miniſtra

Quid de Parocho. miniſtratione ſacramentorum, ſcilicet quòd aut hic excommunicatus Parochus eſt, ſeu alioqui ex iuſtitia obligatus ad ſacrum faciendum, aut eſt ſimplex ſacerdos carens tali obligatione. In priori caſu dicendum videtur idem iudicium eſſe de celebratione Miſſæ, quod de adminiſtratione aliorum ſacramentorum: nam Parochiani tenentur Miſſam audire,& alioqui habent ius petendi à Parocho: ergo licitè poſſunt ab eo exigere,& ipſe etiam licitè poteſt id facere. Reſponderi poſſet Parochianos teneri ad audiendum ſacrum,ſi ſit qui legitimè id faciat: in eo autem caſu deeſſe, qui legitimè faciat; quia Parochus excommunicatus eſt. Sed in primis hoc ipſum eſt,quod inquirimus,an ſcilicet talis excommunicatus ſit illegitimus magiſter pro tali caſu. Et deinde vis rationis non omninò pendet ex eo, quòd huiuſmodi homines teneantur ad audiendum ſacrum,ſed ex eo quòd habent ius petendi miniſterium illud à ſuo Parocho: quod ille præcipuè tenetur ex iuſtitia exhibere illis diebus, in quibus ex præcepto Eccleſiæ,per ſe loquendo,tenentur fideles audire ſacrum, vt dixi in tom.6.diſput.86.ſect.1.Et quantum ad hoc multum confert ad honeſtandum hunc actum in illo caſu obligatio, quam fideles habent, per ſe loquendo, ad audiendum ſacrum: quamuis argumentum poſſet procedere, quoties habent ius petendi vt fiat ſacrum, etiamſi fortaſſe non teneantur audire: ſicut etiam poſſunt petere ſacramentum, quando habent ius petendi, etiamſi non teneantur recipere.

16\. Vnde augetur hæc ratio, quia ſequitur alioqui perplexio quædam:nam,ſi ille tenetur ex iuſtitia facere, alter rectè facit exigendo ius ſuum, ergo alter peccabit non reddendo: ergo, ſi ea ratione ſacrum faciat,non peccabit, alioqui perplexus eſſet: ſimilis enim diſcurſus fieri ſolet de adminiſtratione ſacramentorum. Sed reſponderi poteſt, peti principium, nam idem diſcurſus applicari poteſt ad excommunicatum denunciatum; qui aliàs ex officio teneatur: ſicut ergo ille excuſatur legitimè, quando eſt ſic excommunicatus, quia ſolùm tenetur quis ad miniſterium ſui officij,quaſi ſub conditione, *quando à ſuperiori prohibitus non eſt*. Ita dicere quis poteſt de excommunicato non denunciato, & tollitur omnis perplexitas. Probandum ergo eſt, quòd non obſtante tali cenſura, adhuc maneat obligatio celebrandi abſque legitima excuſatione. Poteſt ergo in hunc modum hoc explicari, quia Parochus ille, per ſe loquendo, tenetur ex iuſtitia ad illud miniſterium, & alioqui ipſi Parochiani ex vi talis cenſuræ non prohibentur, quominùs poſſint petere ius ſuum ob priuilegium illis conceſſum ob Extrauagant. *Ad euitanda*,& ideò licitè petunt:nam ab excommunicato licitè quis petit quod ſibi debet,niſi aliàs ſpecialiter prohibitum ſit,vt ſumitur ex c.*Intelleximus*,de Iudicijs,& c. *Si verè*, de ſent. excomm. ergo neque ipſe Parochus ex vi talis cenſuræ excuſari poteſt quominùs petentibus reddat miniſterium ſuum: non ergo peccabit illud faciendo. Et confirmatur à contrario, nam ſi Parochiani ſint excommunicati non denunciati,& nihilominùs petant,& velint audire Miſſam à ſuo Parocho, ipſe licitè poteſt eam facere coram eis, quia non tenetur eos vitare ratione prædictæ Extrauag. ergo & è contrario. Denique non eſt maior ratio,ob quam poſſimus ab illo petere ſacramentum,quàm ſacrificium;nam, licèt miniſterium ſacrificij videatur grauius,tamen verba Extrau. generalia ſunt,vt vidimus. Et licèt ſacramentum videatur vtilius,aut interdum magis neceſſarium propter gratiæ infuſionem, aut peccati remiſſionem, tamen & hoc non refert, quia hoc non tam fundatur in vtilitate,

A quàm in iure petentis, ſuppoſita Eccleſiæ inſtitutione in dicta Extrau. Et præterea illud quod ſumitur, incertum eſt:nam ſacrificium etiam eſt vtiliſſimum, præſertim communi bono per modum ſatisfactionis, & impetrationis.

Poteſt verò obiici, quia ſequitur poſſe aliquem iuſtè petere ab huiuſmodi excommunicato, vt munus ſuum impleat, ſi aliàs ratione accepti ſtipendij, vel capellaniæ tenetur Miſſam dicere, etiamſi alius auditurus non ſit illam,quia etiam tunc procedit ratio facta,quòd poteſt exigere debitum ſuum: conſequens autem eſt planè falſum, & contra Eccleſiæ conſuetudinem. Reſpondetur, negando ſequelam: quia in dicta Extrauag. *Ad euitanda*,ſolùm conceditur facultas communicandi cum his excommunicatis: & ideò ex vi illius conceſſionis ſolùm poſſumus petere huiuſmodi miniſteria per modum communicationis; quæ tunc ſolùm interuenit, quando ſacramentum petitur vt recipiatur, vel Miſſa vt audiatur. Petere autem à ſacerdote excommunicato vt faciat ſacrum, ſolùm quia recipit ſtipendia, vel quia ex titulo capellaniæ ad id tenetur, fieri non poteſt, quia illud non eſſet communicare cum illo, ſed abſolutè inducere ad miniſterium ei prohibitum. In eo ergo caſu cogi poterit excommunicatus, vel vt ſtipendium reſtituat, vel vt per alium ſuæ obligationi ſatisfaciat; non verò vt per ſeipſum celebret. 17. *Obiectio.* *Solutio.*

B

At verò, quando ſacerdos non eſt Parochus, & occurrit ſimilis neceſſitas, quæ ex charitate ſaltem vel obligaret, vel certè plurimum induceret ad illud miniſterium perficiendum propter communem populi vtilitatem, vel Eccleſiaſtici præcepti obſeruantiam,ſeu executionem maius dubium eſt, an tūc liceat ei ſic excommunicato ſacrificare, & aliis ab eo petere vt id faciat. Tamen conſequenter loquendo, videtur ita ſentiendum de hoc miniſterio, ſicut de ſacramentorum collatione:nam verba Extrauagantis æqualia ſunt:& ratio alia hîc procedit,cùm hîc non attendatur fauor ipſius excommunicati, ſed fidelium, vel potiùs eorum neceſſitas. Et hoc etiam ſenſiſſe videtur Nauarrus dict.cap.9.num.10.in fine, dum ſub diſiunctione loquitur eodem modo de inductione ad faciendum ſacrum, vel ad miniſtrandum aliquod ſacramētum. Quamuis autem hoc videatur verum de rigore iuris, nihilominùs in praxi attendenda eſt conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, & cauendum etiam eſt ne ſequatur aliquod ſcandalum. 18. C *Quid de ſacerdote non Parocho.* *Nauarr.* D

Vltimò intelligitur ex dictis, quid ſentiendum ſit de his excommunicatis, quantum ad incurrendam irregularitatem, vel alias pœnas,ſi celebrant,vel ſacramenta miniſtrent. Attendendum eſt enim, an id licitè faciant ex vi fauoris aliis conceſſi per Extrauagantem, *Ad euitanda*,nécne.Nam quādo priori modo, operantur, nullam pœnam,vel irregularitatem incurrunt,quia non violant cenſuram; neque illa irregularitas incurritur ſine culpa, vt ſuprà oſtenſum eſt. An verò,quando illicitè ſe ingerunt,& fauorem aliis datum ſibi vſurpant, irregulares fiunt: & eaſdem pœnas incurrunt, quas alij excommunicati denunciati: quia quoad eos ſic miniſtrantes manet integrum ius antiquum: nihil enim ei derogatum eſt per Extrauagan. *Ad euitanda*, vt in ipſamet cauetur: illæ autem pœnæ iure antiquo inductæ ſunt. 19. *Quid dicendum de his excommunicatis quantū ad irregularitatē ob celebrationem impoſitam.* E

***

S DISPV

DISPVTATIO XII.

De quarto effectu excommunicationis,qui eſt priuatio diuinorum officiorum , & aliarum rerum ſacrarum.

PRæter ſacraměta,& ſacrificium, ſunt in Eccleſia alia diuina officia,& res diuinæ ſeu ſacræ, quarum participatione priuatur etiam is,qui excommunicatione maiori ligatus eſt, & ideò de ijs in ſpeciali eſt dicendum. Et primò de diuinis officiis , ſub quibus auditionem Miſſæ comprehendimus. Deinde de rebus ſacris , vt ſunt templa , & alia huiuſmodi,vbi etiam in ſpeciali dicendum erit de priuatione ſepulturæ ſacræ.

SECTIO I.

Vtrum excommunicatus priuetur omni participatione externa ſacrificij Miſſæ : & ſub qua pœna.

1. SVpponimus tanquam certum , excommunicatum ex vi cenſuræ priuatum eſſe omni cõmunicatione Eccleſiaſtica in rebus diuinis : id enim in iure expreſſum eſt c. *Reſponſio*, & cap. *Nuper*, cum aliis de ſent.excom.& c. *Alma mater*, eodem tit. in 6. Inter has verò res diuinas primum locum obtinet ſacrificium Miſſæ , & ideò hoc præcipuè hîc explicandum proponimus, de cæteris verò diuinis officiis dicemus ſect.ſeq. Tribus autem modis poteſt quis priuari hoc ſacrificio. Primò,ne illud per ſeipſum offerat,quæ priuatio pertinet ad ſolos ſacerdotes : de qua dictum eſt diſp. præcedente , quia eſt eiuſdem rationis cum priuatione actiuæ adminiſtrationis ſacramentorum. Secundò priuari quis poteſt hoc ſacrificio , ne pro ipſo offeratur,& hoc pertinet ad priuationem ſuffragiorum,de qua diſp.2.dictum eſt. Tertiò priuari poteſt excommunicatus participatione,ſeu communicatione huius ſacrificij quantum ad externam communicationem,quæ eſt per aſſiſtentiam,miniſtrationem,ſeu cooperationem ad tale ſacrificium.

2. *Per excommunicationẽ priuatur excõmunicatus ſacrificio Miſſæ intereſſe.*

Dico ergo 1.excommunicatus ex vi cenſuræ directè prohibetur, ne ſacro intereſſe , aut inſeruire poſſit. Probatur , Tum quia excommunicati generatim priuantur omni communicatione fidelium , c. pen. de ſent excom.c.*Nihil*,c.*Engeltrudam*, cum aliis 11. q. 3.nam vna ex præcipuis communicationibus , & maximè in ſacris inter fideles eſt in eo , quòd ad hoc ſacrificium peragendum conueniunt , tum etiam quia hac in ſpecie priuantur in c.*Illud*,de Cleric. excomm.miniſt.& c.*Is,qui*,c.vlt.de ſent.excom.in 6.& c.*Epiſcoporum*.de Priuil. in 6.hæc autem prohibitio primò ac per ſe cadit in eum,qui eſt cenſura ligatus; ergo ipſe maximè eſt qui tenetur ſe ſeparare ab huiuſmodi actu ſeu communicatione ſacra. Quo fit,vt ex ſententia omnium tranſgreſſio huius prohibitionis in ipſo excommunicato ſit peccatum mortale ex genere ſuo:quia materia eſt grauis,& circa rem valdè ſacram. Fit etiam,vt hæc prohibitio nunc locum habeat in omni excommunicato non denunciato, quia vt ſæpè dictum eſt.per Extrau. *Ad euitanda*,nihil conceſſum eſt ipſi excommunicato : hic autem actus , de quo nunc agimus , ad illius tantùm commodum ſpectat , nec propter alios concedi poteſt.

3. *Caſus in quo excommunicatus ſacro intereſſe poteſt.*

A Solùm fingi poteſt caſus,in quo ſacerdoti non excommunicato neceſſarium ſit celebrare, & non habeat miniſtrum aliquem niſi huiuſmodi excommunicatum non vitandum : tunc enim licitum videtur ſacerdoti inducere alium vt ſibi miniſtret:quia non tenetur illum vitare , & alioqui habet ſufficientem cauſam , vt ab eo petat tale miniſterium. Ex quo fit conſequenter , vt ipſe excommunicatus in eo caſu non peccet miniſtrando : quia non eſt fauor illius, ſed alterius : quod eſt probabile iuxta doctrinam datam in ſect. vlt. præcedentis diſp.nam hoc miniſterium minùs graue eſt , quàm ſacramenti adminiſtratio,vel celebratio , vnde ex minori etiam cauſa , vel B neceſſitate honeſtari poterit:quanquam rariùs poſſit huiuſmodi caſus accidere.Præter eum autem nullus eſt , in quo excommunicatus poſſit excuſari à culpa propter huiuſmodi communicationem , exceptis illis duobus generalibus principiis , ſcilicet ignorantiæ,ſeu neceſſitatis,ac violentiæ : de quibus in ſuperioribus dictum eſt. Propter hanc verò culpam nullam inuenio ſpecialem pœnam iure impoſitam:non enim incurritur noua cenſura : nam , licèt qui communicat cum excommunicato , incurrat cenſuram excommunicationis ſaltem minoris,ipſe tamen excommunicatus alijs communicans,illam non incurrit,quia ei impoſita non eſt. Et argumentum à ſimili C vel à pari in hac materia efficax non eſt,vt ſæpe dixi.

Propter hanc communicationem nõ eſt iure aliqua pœna impoſita.

Incurrátne irregularitatem excommunicatus Miſſam audiendo.

4. NEque etiam propter hoc delictum irregularitas incurritur , quia in iure lata non inuenitur. Audire námque Miſſam non eſt actus ordinis , pro quo ſolùm irregularitas impoſita eſt. Excipitur tamen iuxta communem ſententiam,quando ipſe excommunicatus non ſolùm audit Miſſam , ſed etiam auctoritate ſua in cauſa eſt,vt Miſſa coram ipſo celebretur,vt notat Couar.in c. *Alma*,p.1.§.6.in fin cum Gloſ.in Clem.2.verb. *Celebrare* , de Priuil.& Abb.in c.*Illud*,nu.8. de Cleric excommunicato miniſtrante, Hoſtien.ibi.nu.12.& cap.vlt.de excep.Præl. num. 2. Fundaturque in dicto cap.*Illud* , quoniam ibi dicitur D non excuſari quendam Epiſcopum excommunicatum,qui ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecerat celebrare, quominùs pœnam , quam canon infligit , incurrat. Sed objici poteſt primò , ex illo textu nihil efficaciter probari,quia ibi non explicatur , an illa pœna ſit irregularitas , & ſi ponderentur illa vltima verba,*Ei non duximus infligendam* , ex eis videtur colligi non eſſe ſermonem de aliqua pœna , quæ ipſo facto incurratur , qualis eſſe ſolet irregularitas,ſed de aliqua alia pœna per Eccleſiaſticum iudicem imponenda, qualis eſt depoſitio , & alia ſimilis. Vnde alia lectio quę ibi in margine notatur,habet , *Pœna quã Canones minantur,&c.* Secũdò obiicitur quia de illo Epiſcopo tria referuntur in illo textu. Primum in §. *Ipſe verò* , quòd prætextu cuiuſdam excuſationis diuina officia ſolenniter celebrauit. Secundum , in §.*Illud* E *autem*,quòd ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecit celebrari. Tertium ibidem , quòd communioni fidelium ſe ingeſſit. Poſteà verò in fine ita ſubditur , *Cum eo miſericordiam facientes,pœnam , quam canõ infligit his, qui poſt excommunicationem præſumpſerint diuina celebrare,vel ſe celebrationi ingeſſerint diuinorũ,ei non duximus infligẽdam* In quibus vltimis verbis,non videtur puniri ſecundus exceſſus , quòd ſibi fecerit diuina celebrari , vel ſub illis verbis includitur , *Celebrationi ſe ingeſſerit diuinorum*;quæ communia ſunt,ſiue ſimpliciter Miſſam audiat , ſiue eam iubeat coram ſe dici:ergo non intelligit propter illã cauſam incurrere irregulari

Prior ſententia. Couarr. Gloſſa. Abbas. Hoſtien.

C.Illud de Cleric. excomm.miniſt.

Præcedens ſententia impugnatur.

irregularitatem aliàs quocunque modo ſe ingerat, ſiue iubens, ſiue non, illam incurret: quia verba indifferentia ſunt, & ſine fundamento limitantur ad vnum modum ſe ingerendi potiùs, quàm ad alium: præſertim cùm de vtroque mentio præceſſiſſet. Dicunt aliqui, eum, qui auctor eſt, vt alius faciat, ita reputari, ac ſi ipſe faceret, & ideò, qui auctor eſt vt alius celebret coram ſe excomm. eandem irregularitatem incurrere, quam ipſe contraheret celebrando, quia iam celebrat per alium. Sed huiuſmodi ratio in præſenti materia inefficax eſt: quia longè grauius eſt delictum ſacerdotis excommunicati celebrantis coram excommunicato: & ideò qui inducit ad ſecundum, non cenſetur etiam moraliter committere primum: ergo, etiamſi daretur locus extenſioni, non rectè extenderetur pœna impoſita priori delicto ad poſterius. Quapropter Ioann. Andreas, vt Panor. refert, negat in eo caſu incurri huiuſmodi irregularitatem, cuius ſententia in rigore iuris fortè poſſet defendi: quia nullo iure ſatis probatur latam eſſe huiuſmodi irregularitatem.

Euaſio præcluditur.

Poſterior ſententia. Ioan. Andr. Panorm. *Reſolutio.*

5. Nihilominùs à priori ſententia non cenſeo recedendum, quia communis opinio omnium etiam recentiorum eam amplectitur, quod etiam eſt ſignum vſu, & conſuetudine eſſe receptam, ideoque in praxi cenſeo eſſe timendam huiuſmodi irregularitatem. Quæ poſſet in illo textu fundari, ſi verba illa, *Celebrationi ſe ingeſſerint diuinorũ*, ita interpretemur, vt non dicatur ſe ingerere celebrationi is, qui ſimpliciter Miſſam audit, ſed qui facit, & iubet vt coram ſe celebretur: nam hic propriè ſe ingerit celebrationi, ille autem ſolùm auditioni. Suppoſita autem hac intelligentia videtur textus æquiparare (quoad pœnam) delictum ſe ingerendi celebrationi, cum delicto celebrandi: ſicut ergo huius pœna eſt irregularitas, vt in ſuperioribus tractauimus, explicando præſentem textum quoad hanc partem, ita & alterius pœna erit irregularitas.

6. Dices hinc ſequi non ſolùm eum, qui coram ſe, ſed etiam coram alio excommunicato Miſſam facit celebrare, irregularem fore, dummodo ille, qui præcipit, excommunicatus etiam ſit. Hoc enim ſupponendum eſt, quia ſi ille non ſit excommunicatus, non magis fiet irregularis, quàm ipſe celebrans, de quo ſtatim oſtendemus non fieri irregularem: & quia textus ſolùm loquitur de excommunicato, qui ſe ingerit celebrationi diuinorum. Primum ergo fundamentum huius irregularitatis eſt cenſura eius qui auctor eſt, vt alius coram excommunicato celebret. Quòd autem faciat celebrare coram ſe, vel coram alio excommunicato, non videtur variare rationem culpæ, ob quam hæc pœna infertur: nam idem interuenit contemptus cenſuræ; idemque modus ſe ingerendi celebrationi diuinorum, quantum ad actiuam celebrationem, quam per alium facere cenſetur: ergo eandem irregularitatem in eo caſu incurret. Quòd ſi hoc admittatur, poterit vlteriùs inferri, excommunicatum ſacerdotem, qui alium facit celebrare, etiam ſi non coram ſe, neque coram alio excommunicato, ſed abſolutè, aut priuatim, aut coram non excommunicatis, fieri irregularem, quia tunc etiam ſe ingerit actiuè celebrationi diuinorum, & per alium celebrare cenſetur: quod maximè vrgebit, ſi pro ſe, etiamſi non coram ſe faciat celebrari; quia tunc magis ſe ingerit, & fit particeps celebrationis.

Obiectio. Fiátne irregularis excõmunicatus coram alio excommunicato faciens celebrare.

7. Reſpondetur, etiamſi ſi admittamus hanc irregularitatem propter communem ſententiam, non eſſe extendendam vltra terminos eius. At verò auctores illius ſolùm dicunt excommunicatum audiẽdo Miſſam, cuius celebrationi auctoritatem præbet, irregularem fieri, vt patet ex Gloſſa in Clement. 2. de Priuil. verbo, *Celebrauit*, in qua omnes fundati ſunt: & ex dicto cap. *Illud*, quod eſt præcipuum fundamentum: ſolùm enim loquitur de eo, qui fecit celebrari coram ſe. Et ratio reddi poteſt, quia tunc ſolùm ſe gerit virtualiter ac moraliter tanquam celebrans, quia de ratione celebrantis eſt, vt ipſe interſit ſacrificio, vt per ſe notum eſt: & ideò, ſi non faciat coram ſe celebrari, nec ſe gerit virtute vt celebrans, nec ſe ingerit celebrationi, quantum neceſſe eſt ad hanc irregularitatem contrahendam, licèt aliquem concurſum ad celebrationem habere videatur. Et ideò dixi oportere, vt ipſemet, qui alium facit coram ſe celebrare, excommunicatus ſit: nec ſatis erit quòd inducat excommunicatum ad celebrandum coram ſe, vt ſuprà contra Nauarr. dixi, quia nemo contrahit irregularitatem ob celebrationem, niſi quia excommunicatus eſt.

Solutio. *Gloſſa.*

8. Vnde vlteriùs addo hanc irregularitatem reſtringendam eſſe ad Sacerdotes, ita vt non quiuis, ſed ſolus Sacerdos excommunicatus faciens coram ſe celebrare, irregularis fiat. Quamuis Gloſſa, Panormitanus, Couarruuias, & alij ſimpliciter de excommunicato loquantur, & Nauarrus cap. 27 num. 244. expreſſiùs dicat: *Prælatum, aut Dominum*, &c. Ratio autem, quæ me mouet, eſt; quia ſi inſpiciamus textum in illo cap. *Illud*, ſolùm loquitur de Epiſcopo excommunicato, qui coram ſe fecit celebrare: ſi verò conſideremus rationem fundamentalem huius irregularitatis, ea eſt, quòd is, qui facit coram ſe celebrare, moraliter ſe gerit, ac ſi ipſe celebraret: at verò ſolus Sacerdos celebrans incurrit irregularitatem: ergo etiam ſolus Sacerdos faciens coram ſe celebrare illam incurret. Denique cùm pœnæ ex ſuo genere reſtringendæ ſint, multò magis hæc, quæ obſcuriſſimè ex iure colligitur.

Reſolutio data limitatur.

Celebrans coram excommunicato vitando quomodo peccet, quámve pœnam incurrat.

9. Secunda pars aſſertionis erat, prohibitionem hanc extendi ad ipſos Sacerdotes non excommunicatos, vt coram excommunicato celebrare non poſſint, & grauiter peccent, ſi contrarium faciant: quia communicatio in diuinis cum excommunicato maximè prohibita eſt omnibus fidelibus, vt ſuprà oſtendimus: celebrare autem coram excommunicato, eſt communicare cum illo in diuinis: ergo. Item quia in iure generatim ſtatutum eſt, ne coram excommunicatis diuina fiant, vt patet ex cap. *Is qui*, de Sententia excommunicationis, vbi in particulari de celebratione eſt ſermo. Idem colligitur ex Clementina 2. de Sentent. excom. Hæc autem prohibitio nunc limitanda eſt ad excommunicatos nominatim, ſeu manifeſtos percuſſores Clericorum; nam alios non tenemur vitare: & ita quamuis nobis conſtet eos eſſe præſentes, poſſumus celebrare: nam licet ipſi peccent aſſiſtendo, qui celebrat, non peccat, nec communicat peccato illorum, niſi illos fortaſſe inducat ſine graui cauſa, aut neceſſitate, vt ſuprà dictum eſt. Tunc autem peccabit, non propriè communicando cum tali excommunicato; nam hoc illi prohibitum non eſt: ſed quia inducit illum ad malum.

Ca. Is qui, de Senten. excommu. Clemen. 2. de Sent. excommu.

10. Propter hanc autem communicationem incurretur excommunicatio minor; quod commune eſt: non verò irregularitas. Idem enim expreſsè cautum eſt in dicto ca. *Is qui*, de Sent. excom. in 6. & ratio in eodem textu non alia redditur, quàm quòd id non ſit expreſſum in iure. Cur autem in iure non fuerit poſita talis irregularitas, etiamſi fortaſſis pro aliis ſimilibus

ſimilibus delictis poſita ſit, cùm pendeat ex arbitrio legiſlatoris, ſufficiens ratio erit, ne tot multiplicentur irregularitates. Prætereà quòd qui celebrat coram excommunicato, non violat directè cenſuram, & magis ſe habet vt patiens communicationem alterius excommunicati, ſeu non vitans illam, quàm vt per ſe agens contra cenſuram. Quamuis autem in dicto cap. *Is qui*, negetur incurri irregularitatem ob hanc culpam: tamen in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. cenſura interdicti ponitur in eos, qui publicè excommunicatos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta admittunt: vbi Gloſſa aduertit, hos eſſe vicinos irregularitati; quia ſi ſic interdicti celebrent irregulares fient. Veruntamen de hac cenſura interdicti, ſuo loco dicemus.

Ca. Is qui, de Sent. excom. in 6.

Quid faciendum, ſi excommunicatus vitandus ſacris intereſſe velit.

11. Circa hoc verò ſolet occurrere difficultas, quid debeat facere Sacerdos, quando non poteſt expellere excommunicatum vitandum ab eo loco, in quo ſacrificaturus eſt. In qua re dicendum eſt, ſi Sacerdos tunc nondum inchoauit Miſſam, debere potiùs illam omittere, quàm coram excommunicato celebrare. Ita docent omnes, & à fortiori patebit ex dicendis. Si verò Miſſa iam eſt inchoata, & excommunicatus vitandus ſuperuenit, & vult ei intereſſe, ſiſtendum eſt, & excommunicatus monendus, vt recedat; vt colligitur ex Clementina 2. de Sententia excomm. ibi: *Inſtantibus etiam celebrantibus exeant: &* infrà: *A celebrantibus moniti v. exeant*, Et ibidem noua excommunicatio Pontifici reſeruata fertur in eos, qui cùm ſint publici excommunicati, & ab ipſis celebrantibus in Eccleſiis vt exeant moniti, remanere præſumpſerint. Quòd ſi hæc admonitio, & obligatio non ſufficiat, adhiberi poteſt vis, & coactio abſque vlla iniuria, quia illa potiùs eſt defenſio Eccleſiaſticæ immunitatis, adeò vt etiamſi excommunicatus, qui exire non vult, ſit Sacerdos, poſſit per vim expelli abſque violatione canonis, *Si quis ſuadente*; & ideò ad oſtiarij munus pertinere dicitur eiicere excommunicatos. Et à ſimili optimè confirmari poteſt ex cap. *Veniens*, de Sententia excommunicationis. Et huc etiam ſpectat antiqua conſuetudo, quòd Diaconus in Miſſa clamare ſolebat, vt qui non communicarent, exirent: quam etiam miraculo, ſeu reuelatione aliquando confirmatam eſſe refert Gregorius l. I. Dialog. cap. 23. At verò ſi excommunicatus expelli non poſſit, diſtinguendum eſt: aut enim peruentum eſt ad Canonem, ſeu conſecrationem, aut non. Si nondum peruentum eſt, omittenda eſt potiùs Miſſæ perfectio, quàm perficienda coram excommunicato. Quod etiam colligitur ex dicta Clement. 2. ibi: *Ex quo frequenter contingit, quòd non ſine Dei offenſione, ac populi ſcandalo, ipſa Miſſarum ſolennia remanent inexpleta.*

Quid ſi expelli non poſſit.

12. At ſi Sacerdos iam Canonem inchoauit, debet Miſſam abſoluere vſque ad ſpecierum ſumptionem: quia ſacrificium nulla ratione debet imperfectum, ſeu inchoatum relinqui, vt ſuperiori tomo latiùs probatum eſt diſputatione 85. ſectione 1. Et in his conueniunt Doctores, vt videre licet apud Gabrielem in 4. diſt. 13. quæſt. 3. art. 3. dub. 2. Sotum diſt. 22. quæſt. 1. art. 4 poſt ſecundam concluſionem. Antoninum tractatu de Excommunic. cap. 79. num. 4 Horis Canonicis, cap. 16 num. 60. Gloſſam cum Doctoribus in dicta Clementina 2. de Sententia excommunic. ſolùm eſt quædam differentia notanda: nam Gloſſa, Antoninus, & alij, quos ſequitur Nauarrus in Summa, capit. 72. num. 33. nihil amplius requirunt, niſi vt Canon inceptus ſit. At idem Nauarrus cum Innocentio in cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis: & alij dicunt, neceſſarium eſſe, vt conſecratio inchoata ſit: quia anteà non eſt inchoatum ſubſtantiale ſacrificium; ſed omnes ſunt cæremoniæ, & orationes quaſi præparatoriæ ad ſacrificium: & ideò ſi conſecratio inchoata non eſt, quamuis intermittatur officium, & omittatur Miſſa, non relinqueretur imperfectum ſacrificium, cùm inchoatum non ſit quoad ſubſtantiam; quoad accidentia verò à principio Miſſæ inchoatur: quare ſemper omitti poterit vſque ad conſecrationem excluſiuè. Quia illa differentia ſecundùm magis, vel minus, ſeu ſecundùm maiorem diſtantiam, vel propinquitatem ad conſecrationem, non refert: nec ſatis eſt, vt inducat obligationem inchoandi, & perficiendi ſubſtantiam ſacrificij: quia de hoc neque diuinum præceptum extat, neque Eccleſiaſticum tam graue, quàm eſt præceptum de vitando excommunicato in diuinis, & maximè in Miſſæ ſacrificio. Res eſt quidem dubia, & ex vtraque parte probabilis, quia nullum de hoc habemus ius expreſſum, & duo præcepta ibi concurrunt: vnum de vitando excommunicato, aliud de perficiendo ſacro officio inchoato (non eſt enim dubium, quin, per ſe loquendo, præceptum hoc ſit etiam ante inchoatam conſecrationem: quod proinde grauiùs obligat, quò propinquiùs ad conſecrationem acceditur) & quia inchoato canone, iam propinquiſſimè acceditur ad myſterium; ideò poſtquam ille inchoatus eſt, grauior reputatur obligatio perficiendi Miſſam, vt intelligi poteſt ex ijs, quæ de canone diſſeruimus præcedenti tomo, diſputatione 83. ſectione 3. Quare non eſt facile expendere, & quaſi librare has obligationes, & vtra earum maior ſit, iudicare. Vnde cùm vtrinque etiam ſint varia Doctorum iudicia, liberum erit Sacerdoti, quam voluerit partem, eligere.

Gabriel. Soto. Antonin. Nauarr. Greg. Gloſſa.

13. Diuus Thomas autem in ſimili caſu tutius dicit eſſe Miſſam omittere, ſcilicet quando ipſemet Sacerdos recordatur ſe eſſe excommunicatum, vt patet 3. part. quæſt. 83. art. 6. ad 2. Et hæc addenda ſunt ijs, quæ ibi ſcripſi diſputatione 68. ſectione 6. & diſputatione 85. ſectione 2. Maior enim obligatio eſt in Sacerdote non ſacrificandi, quando eſt excommunicatus, quàm non ſacrificandi coram excommunicato. Si ergo ante incœptum canonem recordetur ſe eſſe excommunicatum, omittere debet Miſſam, ſi abſque graui ſcandalo, aut infamia id facere poſſit, vt D. Thomas ſuprà aduertit; vel niſi facilè poſſit inde abſolutionem obtinere: ſi verò iam conſecrationem inchoauit, perficere debet ſubſtantiam ſacrificij, vt idem D. Thomas, & cum eo omnes docent. De illo verò tempore intermedio à principio canonis, *Te igitur clementiſſime Pater*, vſque ad conſecrationem, res eſt vtrinque dubia: tutius tamen videtur, etiam tunc Miſſæ ſacrificium omittere iuxta D. Thomæ ſententiam. Ad eundem ergo modum opinabimur in præſenti caſu, quanquam enim, vt dixi, non ſit omninò eadem ratio; quia grauius eſt celebrare excommunicatum, quàm coram excommunicato: eſt tamen ſimilitudo ſufficiens, vt idem iudicium ferendum cenſeamus.

D. Thom. Dubium incid. in de Sacerdote qui dum celebrat, recordatur ſe eſſe excommunicatum, expeditur.

14. Denique addunt Doctores, in prædicto caſu poſt ſumptionem Sacramenti, quod reliquum eſt Miſſæ, non eſſe coram excommunicato abſoluendum: ſumptio enim vel eſt de eſſentia ſacrificij, vel multùm pertinens ad ſubſtantiam eius: & ideò ſaltem vſque ad illam peragendum eſt ſacrificium: cap. *Relatum*, de Conſecrat. diſt. 2. & quia peragi debet decenti, & conuenienti modo; ideò nihil omitti

omitti debet eorum, quæ in tota illa actione vſque ad ſumptionem Sacramenti fiunt: poſt peractam verò functionem, cùm iam omninò, & indubitanter tota ſubſtantia ſacrificij conſummata ſit, ſi adhuc excommunicatus recedere nolit, in ſacriſtiam, vel alium conuenientem locum ſecedere debet Sacerdos, & ibi cætera perficere. Quod quidem non inuenio in aliquo iure ſpecialiter præſcriptum: ſed ex illo principio generali colligitur ab authoribus. Quòd coram excommunicato non ſunt ſacra officia peragenda: nam ab hac regula ſolum excipitur illud ſacrum miniſterium, quod neceſſarium eſt ad ſacrificium inchoatum perficiendum: cùm ergo id, quod poſt ſumptionem ſequitur, neceſſarium non ſit ad perfectionem ſacrificij, nòn erit coram excommunicato dicendum, ſed vel omittendum, vel alio conuenienti loco perficiendum.

15. *Liceátne ſimul cum excommunicato vitando Miſſam audire.* Vltima pars propoſitæ aſſertionis erat, prohibitum eſſe ex vi cenſuræ, ne cum excommunicato in audienda Miſſa alij communicent, id eſt, ne ſimul cum eo eandem Miſſam audiant. Quæ pars non eſt ita certa ſicut præcedés quia non eſt in iure expreſſa; ſed colligitur ſolùm ex illo generali principio, quòd cum excommunicato communicandum non eſt, præſertim in diuinis. *Ratio dubij.* Dubitari autem poteſt, an illa conditio Miſſæ, vt ſic dicam, ſit communicatio in diuinis: inter facientem enim rem ſacram, & audientem eſt quædam communicatio; quia & ille, qui audit, offert per Sacerdotem, & Sacerdos eiuſmet oblationem principaliter offert. Item Sacerdos veluti miniſtrat ei, qui audit, & hic fruitur miniſterio eius. At verò inter audientes inter ſe nulla videtur eſſe communicatio, quando ſunt purè audientes, & nullo modo miniſtrantes: nam ſi aliquo modo miniſtrent, & cooperentur Sacerdoti, iam tunc ſaltem mediatè communicabunt: quando tamen vterque eſt purè audiens, licèt vnuſquiſque cum Sacerdote communicet, non tamen inter ſe: quia neque vnus audit alium, nec loquitur cum alio, nec miniſtrat alteri. Nec ſequitur, ſi ambo communicant cum tertio, communicare inter ſe; ſicut non ſequitur, ſi duo ſunt amici vni tertio, eſſe etiam inter ſe: & multa poſſunt vniri in tertio, quæ non vniuntur inter ſe, niſi per accidens, & quaſi extrinſeca denominatione. *Prima ſententia.* Durand. Vnde Durandus in 4. diſt. 18. quæſt. 5. num. 7. ſentit, hanc in rigore non eſſe communicationem, adhibetque alia exempla tam ex diuina, quàm humana communicatione: nam ſi duo accedant ad communicandum, quorum vnus ſit excommunicatus, non alter, & Sacerdos vtrique det Euchariſtiam, licèt ipſe Sacerdos peccet, & communicet cum excommunicato; alter verò, qui Euchariſtiam ſumit, non communicat cum illo. Et ſimiliter, quamuis Ioannes non excommunicatus ſimul ſalutet Petrum non excommunicatum, & Paulum excommunicatum, etiamſi Petrus ſalutet Ioannem, non propterea dicetur communicare cum Paulo excommunicato.

16. *Vera ſententia.* Paludan. Soto. Caietan. Syluest. Nauarr. Innocen. Nihilominùs contraria ſententia communiter recepta eſt: tenet eam Paludanus diſt. 18. quæſt. 6. Soto diſt. 22. quæſt. 1. art. 4. Caietanus verbo *Excommunicatio maior*, cap. vlt. in fine. Syluester, *Excommunicatio*, 5. Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 19. cum Innocentio in ca. *Nuper*, de Sentent. excomm. & ipſe Durãdus non audet omninò ab hac ſententia recedere: *Quia in talibus* (ait) *non ſunt relaxandæ habenæ in eluſionem interdictionis Eccleſiæ: ideò nemini cõſulerem, quòd audiret diuina, præſente excommunicato ad audiendum.* Ratio verò eſt, quia iuxta communem vſum, & ſenſum Eccleſiæ, hæc coniunctio fidelium ad idem ſacrificium ſuo modo offerendum,

A vel ad eandem menſam ſpiritualem, eſt quædam exterior ſignificatio mutuæ vnionis, & coniunctionis in eodem corpore, à quo præciſus eſt excommunicatus: & ideò illa eſt communicatio prohibita inter alias ex vi cenſuræ excommunicationis. Quo fit, vt ſi inchoata etiam conſecratione Miſſæ excommunicatus adueniat, alij, qui audiunt, exire, ſeu eam relinquere teneantur, relicto ſolo miniſtro, qui Sacerdoti inſeruit; quia in eis non procedit ratio de perficiendo ſacrificio: & ſtatim obligantur vitare communicationem cum excommunicato. Quod ſentiunt authores citati. Oportet autem, vt omnes B aduertunt, vt excommunicatus adſit formaliter (vt ſic dicam) ad audiendam eandem Miſſam: nam licèt ibi, vel propè adſit aliud agens, non proptereà communicabitur cum illo. Et idem eſt, ſi in eadem Eccleſia audiat aliam Miſſam; quia tunc ceſſat ſuprà dicta ratio: quod non ſolùm procedit inter audientes, ſed etiam inter Sacerdotem dicentem, & excommunicatum: nam licèt excommunicatus in vno altari eiuſdem Eccleſiæ Miſſam audiat, non proptereà communicabit cum illo Sacerdos, qui eodem tempore in alio loco eiuſdem Eccleſiæ Miſſam dixerit. Hæc autem communicatio coaudientium eandem Miſſam eſt minima omnium, C quæ eſſe poſſunt reſpectu talis rei; & ideò non habet peculiarem pœnam impoſitam, præter excommunicationem minorem: & fortaſsè poteſt à mortali culpa excuſari, ſi fiat ſine vlla inductione, vel cooperatione, & ſine contemptu, aut ſcandalo: & præſertim, ſi aliqua neceſſitate, vel pietatis ſpecie fiat.

SECTIO II.

Quæ ſint alia diuina officia, quibus excommunicatus priuatus eſt, & ſub qua pœna.

SEcunda, & quaſi fundamentalis regula in hac materia eſt: excommunicatum eodem modo priuatum eſſe participatione, aut cõmunicatione in aliis diuinis, & Eccleſiaſticis officiis. Hęc aſſertio D eſt certa, & communis omnium, habétque eadem fundamenta, quæ præcedens concluſio, & eodem modo, ac per eadem membra exponenda eſt. Eſt enim hîc ſermo de communicatione externa: nam de interna, ſcilicet quoad fructum impetrationis, vel ſatisfactionis participandum, iam ſatis dictum eſt. Communicatio autem illa exterior, etiam hîc intercedere poteſt quatuor modis ſuprà tractatis, ſcilicet vel quia ipſe excommunicatus per ſe facit, aut miniſtrat, & cooperatur diuino officio ſolenni, & publico; vel quia illi aſſiſtit; vel è conuerſo, quia non excommunicatus coram excommunicato diuinum aliquod officium facit; vel denique quia cum excommunicato ſimul aſſiſtit diuino officio. Et his omnibus modis procedit hæc prohibitio, ſicut de officio Miſſæ dictum eſt. Et cum eadem proportione E nunc eſt applicanda ad excommunicatos vitandos, vel non vitandos: nec oportet eadem hîc repetere. Nonnulla verò hîc in particulari explicanda ſuperſunt. 1. *Regula generalis.*

Quæ ſint diuina officia, quibus excommunicatus priuatur.

PRimò enim declarandum eſt, quid nomine diuinorum officiorum intelligendum ſit: & quod 2. miniſterium circa illa prohibitum ſit ipſi excommunicato. Ad quod breuiter reſpondetur, (ſecluſo

officio Miſſæ, de quo iam dictum eſt) in primis ſub eo nomine comprehendi canonicum officium ſeptem Horarum, quæ in Eccleſia publicè recitantur. Deinde publica proceſſio, ad quam populus fidelis concurrit. Omnis item publica oratio, aut benedictio, aut ſimilis cæremonia Eccleſiaſtica, quæ ex eius, vel Chriſti inſtitutione ſolenniter fit, & ſemper eſt annexa alicui ordini clericali, vt eſt Euangelium, vel Epiſtolam ſolenniter cantare, aut proprium munus cuiuſuis inferioris ordinis ſolenniter, & ex officio exercere. Item aquam, oliuas, aut candelas ſolenniter benedicere, & multò magis chriſma conficere, vel oleum ſanctum benedicere, & ſimilia. Quæ probantur partim ex conſuetudine, & communi ſenſu Eccleſiæ, partim ex communi interpretatione Doctorum, qui hæc omnia ſub diuinis officiis comprehendunt, cùm de hac materia loquuntur: partim etiam ex iuribus, quæ omnia illa officia diuina, quæ ſunt propria alicuius ordinis clericalis, & ita inſtituta ſunt, vt à miniſtro publico Eccleſiæ ad illud opus conſecrato, fieri ſolénniter debeant, ſub hac voce in præſenti materia comprehendunt, vt colligitur ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 4. cum aliis 11. quæſt. 3. & cap. *Is, qui*, de Sententia excommunicat. in 6. & cap. 1. de Sententia, & re iudic. in 6. & ex particularibus exemplis ſtatim tractandis id magis conſtabit.

3.
Nomine diuini officij nō comprehendi ſacram concionem.
Cap. Reſpōſo, *de Sentēt. excomm.*

Non comprehenditur autem, propriè loquendo, ſub hac voce ſacra concio. Nam certum eſt poſſe excommunicatum ſacræ concioni intereſſe, vt expreſsè ſtatuitur in cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunicat. vbi concionari excommunicatis permittitur: *dummodo eis nullum diuinum officium celebretur.* Ex qua partitione in omni proprietate ſermonis conſtat, concionem non eſſe diuinum officium, neque partem eius: & ex ſe generalem eſſe tam pro Eccleſiæ membris, quàm pro externis, etiam pro infidelibus. Vnde in Concilio Carthaginenſi quarto, cap. 84. ſic ſtatuitur: *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue Gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum*: quod eſt cap. 67. de conſecrat. diſt 1. ergo non eſt cur excommunicati excludantur.

Conc. Carthag.

Dices: omnis ſermo, vel communicatio cum excommunicato prohibetur. Reſpondeo, vt infrà oſtēdemus, quando locutio eſt ad vtilitatem, & conuerſionem ipſius excommunicati, non prohibetur: concio autem ex ſe ad hunc finem tendit: & ideò neque ipſe excommunicatus intereſſe, neque Eccleſiæ miniſter coram excommunicato concionari, neque alij fideles ſimul cum excommunicato concioni adeſſe prohibentur. At verò ipſe excommunicatus meritò cenſendus erit prohibitus concionari: nam ibi ceſſat ratio, propter quam ei conceditur, vt poſſit concionem audire: nam qui aliis concionatur, non ſuam, ſed aliorum vtilitatem, per ſe loquendo, intendit. Non eſt autem conceſſum excommunicato communicare cum aliis propter eorum vtilitatem, niſi forte in extrema, vel graui neceſſitate. Præſertim quia excommunicatus pro eo ſtatu non poteſt conuenienter illud munus obire: & fortaſſe potiùs ſcandalum, quàm fructum conſequeretur, moraliter loquendo.

Excommunicati vitandi, prohibentur cōcionari.

4.
Non autem non vitandi Soto.

Addit verò Soto ſuprà, hoc procedere de excommunicatis vitandis: nam alij non vitandi non omninò eandem obligationem ſubeunt, quia neque ipſi peccabunt mortaliter, ſi ex officio hoc munus obeant, neque alij, ſi eorum concionibus interſint. Et hoc quidem poſterius abſolutè, & ſine limitatione verum eſt: quia alij non tenentur vitare huiuſmodi excommunicatum in vllo communicationis genere: illud verò prius iuxta ſuperiùs dicta moderandum eſt; ſcilicet vt in aliorum fauorem tantùm, & ipſis exigentibus ius ſuum, vel morali eorum neceſſitate poſtulante, & non in ſuum fauorem ſe ingerat: eſt enim hìc eadem ratio, quæ in præcedentibus. Imò addit Nauarrus in Summa cap. 27. num. 163. verſu *Octauò infertur.* excommunicatum concionantem, ſi ſolenniter, & quaſi ex officio ad modum Sacerdotis prædicet, fieri irregularem: quia ille actus eſt ſoli ſacerdotio inſtitutione diuina adiunctus, licèt conſuetudine iam ſit Diaconatui etiam deputatus: & ideò videtur eſſe actus ordinis ſacri. Sed non exiſtimo verum, quia propriè potiùs eſt actus iuriſdictionis, quàm ordinis. Chriſtus enim cùm dixit: *Paſce oues meas*: aut, *Prædicate Euangelium*: non dedit poteſtatem ordinis, ſed iuriſdictionis. Neque iure diuino hic actus requirit ordinem, ſed authoritatem Paſtoris; iuxta Paulum 1. ad Corinth. 10. & Innocentium III. in cap. *Excommunicatus*, §. *Quia verò*, de hæret. Nec iure diuino ſtatutum eſt, vt ſolis Sacerdotibus committatur hoc munus, ſed id ſuo tempore ſtatuit Leo I. Papa, Epiſtol. 63. cap. *Adiicimus*, 16. quæſt. 1. Iam verò Diaconibus generaliter, & aliis interdum ſpecialiter conceditur. Et quamuis ferè ſemper ſolis Clericis concedatur, non tamen quia ſit actus ordinis, ſed quia per illos & ſecuriùs, & decentiùs fit, iuxta cap. *Sicut in vno*, de hæret. Vnde in neceſſitate laico etiam committi poteſt.

Nauarri dictum improbatur.

1. Cor. 10.

5.

Sed an ſit idem dicendum de lectione præſertim ſacra, vt Theologiæ, vel diuinæ ſcripturæ: nam aliqui eodem modo loquuntur de lectione, & concione. Et quidem, quantum ad hoc, quòd non contineatur ſub officio Eccleſiaſtico, nec communicatio in illa ſit communicatio in ſacris, manifeſta res eſt: quantum verò ad illam qualemcunque communicationem, quæ in illa interuenit, videtur eſſe nonnulla diuerſitatis ratio. Primò quidem, quia de concione habemus ius expreſſum, non verò de lectione. Deinde ex fundamento illius iuris, quia concio per ſe ordinatur ad effectum, & conuerſionem hominis: lectio verò ad intellectum. Vnde illa eſt medium per ſe conferens ad finem excommunicationis, non verò hæc: & ideò licèt illa non prohibeatur ex vi excommunicationis, non rectè idem infertur de hac. Quocirca de ipſo excommunicato dicendum cenſeo, non poſſe ſeſe intromittere huic muneri: neque docendo, neque audiendo: nam excommunicato & communicare, & quantum in ipſo eſt, communicari, prohibitum eſt, ex cap. *Illud*, de Clerico excommunicat. miniſtr. hæc autem communicatio magna eſt inter humanas, etiamſi propriè diuina non ſit. Quod tamen, quoad excommunicatos non vitandos, cum moderatione ſæpe poſita intelligendum eſt: nam ſi ex officio teneatur docere; & non poſſit per alium ſatisfacere ſuo muneri, in gratiam boni communis, quod ſemper quaſi exigit ius ſuum, poſſet ſuum munus exercere. Alij verò, qui non ſunt excommunicati, non tenebuntur ceſſare, aut intermittere hoc officium propter præſentiam excommunicati: quia nec magiſter, nec condiſcipuli tenentur lectionem omittere, eò quòd aliquis audientium excommunicatus ſit: quia reuera, neque humano modo loquendo, communicant cum illo: neque in hoc eſt æquiparanda hæc actio cum coaſſiſtentia in Miſſa, vel alio officio ſacro: quia non ita vniuntur auditores per modum vnius coporis politici ad cooperandum in vna actione, ſicut in alia. Imò addit Soto, poſſe Doctorem reſpondere diſcipulo excommunicato interroganti ſuper lectione: quod ego non facilè concederem, niſi interrogatio eſſet talis, vt reſpon

Num excommunicato interdicta ſit lectio præſertim ſacra.

reſponſio poſſet ad vtilitatem animæ, & conuerſionem eius ordinari: quia illa communicatio iam eſt indiuidua, particularis, ac mutua, quæ, vt infrà videbimus, prohibita eſt: niſi in caſibus à iure expreſſis.

Hæ ſacræ actiones prohibētur excommunicato ſub graui culpa.

6. Omiſſis ergo his muneribus, quæ non ſunt officia Eccleſiaſtica, circa hæc videndum ſequitur, quod miniſterium prohibitum ſit excommunicato in his officiis. In quo breuiter dicendum eſt; in primis prohiberi omnibus Clericis, ne ſolenniter, & ex officio miniſtrent in aliquo munere ſacro ad ſuum ordinem pertinente, neque in aliqua parte eius: quod eſt manifeſtum ex iuribus ſupra citatis. Deinde prohibitum eſt omni excommunicato, ne laicorum more ad huiuſmodi officia cooperetur: quia hæc etiam eſt communicatio quædam in rebus diuinis. Vtroque autem modo peccatum mortale committit excommunicatus in his diuinis officiis miniſtrando, vt eſt communis ſententia Theologorũ in 4. diſt. 18. præſertim D. Thomæ quæſt. 2. artic. 4. quæſt. 3. ad 1. & quodlib. 11. artic. 9. Durandi quæſt. 5. Gabrielis quæſt. 3. dub. 4. Caietani 1. 2. quæſt. 96. art. 4. & in Summa, verbo *Excommunicatio maior*, capit. penult. & vltim. Adriani quæſt. 3. de Clauib. & quodlib. 1. art. 2. Soti diſt. 22. quæſt. 1. art. 4. Couarruuiæ, qui refert alios cap. *Alma*, part. 1. §. 2. & 3. & §. 7. num. 5. Nauarri in Manual. cap. 25. numer. 23. Et ſumitur à fortiori ex cap. *Significatur*, de Sentent. excommunicat. & cap. *Sacris*, de Iis, quæ vi: & aliis, quæ habentur 11. quæſt. 3. Ratio verò eſt, quia actiones, quæ per ſe primò, & directè prohibentur excommunicatis, ſunt hæ ſacræ, & publicæ. Eſt etiam hæc materia ex ſe grauis, & habens magnam deformitatem: quia excommunicatus eſt quaſi membrum abſciſſum ab Eccleſia: & ideò abſurdum eſt, quòd ad ſacras, & publicas functiones peragendas ſe ingerat. Hoc verò peccatum grauius eſt in Clerico miniſtrante ſolenniter, quàm in laico, vel in Clerico, qui more laici priuatim miniſtrat, & concurrit. Ita ſentiunt citati Doctores, & colligitur ex citatis iuribus, & ex iis, quæ in ſequente allatione afferemus. Eſtque euidens, tum ex circunſtantiis ipſius actionis, & miniſterij, quod eò grauius eſt, & magis ſacrum, quò fit à perſona vt ſpecialiter conſecrata ad illud munus: tum etiam ex circunſtantia ipſius perſonæ, quæ ratione ſui muneris tenetur & magis Eccleſiæ obedire, & ſanctiùs huiuſmodi miniſteria exercere.

D.Tho. Durand. Gabr. Caietan. Adrian. Soto. Couarr. Nauarr.

Clericum excommunicatum publicè exercentem miniſterium ſacrum ſui ordinis, fieri irregularem: non autem ſi laicorum more aliquid faciat.

7. Atque hinc factum eſt, vt quilibet Clericus excommunicatus exercens ſolenniter miniſterium ſacrum ſuo ordini annexum, habeat ipſo iure impoſitam irregularitatis pœnam: ſi autem laicorum more aliquid huiuſmodi faciat, nullam incurrat pœnam, præter excommunicationem minorem. Hoc poſterius certum eſt, quia nulla alia pœna pro hoc exceſſu in iure inuenitur. Prior autem pars communis eſt, & præcipuè colligitur ex toto titulo de Clerico excommun. miniſtr. de quo multa diximus ſuperiùs agentes de adminiſtratione Sacramentorum: & oſtendimus iura, quæ de hoc loquuntur, in eo ſenſu communiter interpretata eſſe, & vſu recepta: ergo dubitandum non eſt de hac irregularitate: nam iura idem ſentiunt de adminiſtratione ſolẽni in aliis officiis diuinis, ac in celebratione Miſſæ, vel aliorum Sacramentorum, vt conſtat ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 4. 11. quæſt. 3. ibi: *Siue Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus facere oblationem, aut matutinum, aut veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut priùs præſumpſerit*, &c. & ex cap. 1. de Sententia, & re iudicata, in 6. ibi: *Si ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis, irregularitatis laqueo ſe inuoluet.* Quod magis explicatur in cap. 1. & cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6. dum dicitur: *Si diuinis ſe ingerat, in ſuo agens officio, ſicut priùs.* Nam illa verba generalia ſunt, & ita omnia miniſteria Eccleſiaſtica, quæ ſolenniter, & ex officio fiunt, comprehendunt, vt notauit Gloſſa in dicto cap. 1. de Sententia excommunic. in 6. verbo *Sicut priùs*, & Innocentius ibi num. 4. Abbas cap. 2. num. 7. de Cleric. excomm. miniſt. & ferè per totum illum titulum. Nauarr. cap. 27. num. 163. & 244. & Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 8. Maiolus lib. 3. de Irregularit. cap. 21. Et declaratur breui diſcurſu facto per omnes ordines, & nonnullos actus eorum.

Cap. Si quis Epiſc. 4. 11. quæſt. 3.

Cap. 1 de Sẽt. & re iudi. in 6.

Cap. 1. Is cui. de Sententia excomm. in 6.

Gloſſa. Innocen. Abb. Nauarr. Couarr. Maiolus.

8. Et primùm de minoribus, de quibus maius poſſet eſſe dubium: id affirmãt Doctores citati, eò quòd in dicto cap. 2. generaliter dicitur: *Si quis Presbyter, aut alius Clericus*: nam appellatione Clerici veniunt omnes in minoribus ordinibus, vel aliquo eorum conſtituti, vt ibi notat Panormitanus numer. 10. & eſt per ſe manifeſtum. Maius dubium eſſe poſſet, quia in eo textu non fit mentio irregularitatis: tamen iam dixi pœnam, quæ in illo, & aliis textibus inſinuatur, iam eſſe ſufficienter declaratam irregularitatem. Dubitare tamen aliquis poteſt: quia nomine Clerici etiam comprehenditur ille, qui ſolam primam tonſuram habet, cap. *Cùm contingat*, de ætate, & qualitate. Dicendum verò eſt, primam tonſuram non eſſe ordinem, neque habere aliquod officium Eccleſiaſticum ſolenniter exercendum ſibi annexum: & ideò ad huiuſmodi Clericum irregularitatem hanc non pertinere: nam diſtributio debet eſſe accommoda, & ita comprehendit omnes Clericos habentes miniſterium ſolenne ſuo ordini annexum.

Nomine clericatus nõ comprehenditur hic prima tõſura.

9. Sed tunc difficile eſt explicare, quando cenſendi ſunt huiuſmodi Clerici minores ita ſolenniter miniſterium ſuum peragere, vt ſi excommunicati ſint, irregularitatem incurrant. Et ratio difficultatis eſt, quia nihil ab eis fit, quod tam in ſubſtantia quàm in modo, non poſſit fieri, & ſæpe fiat abſque culpa ab eo, qui talem ordinem non habet. Solùm autem dicitur Clericus exercere Eccleſiaſticum munus tanquam miniſter ex officio, quando ita illud exercet, vt à nemine non habente talem characterem poſſit tali modo licitè exerceri: qua enim alia ratione diſcernere poſſumus miniſterium clericale à non clericali, & ex officio, ſeu ſolenne à priuato? Antecedens declaratur: nam ad Acolythum v. g. ſpectat accenſos cereos ferre, & vrceolos aquæ, & vini miniſtrare, cap. *Acolythus*, 23. diſt. & non habet aliam ſolennitatem in ſuo miniſterio, niſi quia in Miſſa ſolenni, & cum aliquibus veſtibus ſacris illud exhibet: totum autem hoc fit paſſim in Eccleſia per eos, qui nullum ordinem habent, vel ad ſummum primam tonſuram: quod licitè fieri iuxta Eccleſiæ conſuetudinem docuit D. Thomas in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. ad 9. & nihil diſtinguit in miniſteriis horum inferiorum ordinum, quòd fiant ſolenniter, vel non ſolenniter: ſed quidquid ab his ordinatis ex officio fit, docet fieri poſſe per eos, qui non habent tale officium, vel talem ordinem. Et idem ſentit Anton. 3. part. tit. 28. cap. 1. Vnde in §. 1. refert quendam Guilelmum dicentem, conſtitutum in minoribus ordinibus, & excommunicatum exercendo officium ſuum, etiam cum ſolennitate, non fieri irregularem:

Quando cenſendi ſint minores clerici miniſteriũ ſuũ ſolenniter peragere, vt irregularitatem incurrant. Ratio difficultatis.

D.Thom. Anton.

quia iura de eo non loquuntur, & pœnæ ſunt reſtringendæ. Quæ ratio parum probat, quia iura generalia ſunt. Ipſe verò Antoninus ab ipſa ſententia non diſcedit.

10. *Reſolutio dubij.*

Et quidem ſecundùm Eccleſiæ præſentem vſum probabiliſſimum mihi eſt, rarò, vel nunquam incurri hanc irregularitatem; quia vix aliquid, aut aliquo modo faciunt Clerici conſtituti in ſolis minoribus ordinibus: quod laici non conſueuerint facere. Eſt autem generalis regula Doctorum, etiamſi ſit Clericus qui miniſtrat, ſi tamen illud ipſum, & cum eadem ſolennitate poſſet fieri à laico, non fieri irregularitatem: quia non cenſetur operari vt miniſter ad id deputatus per characterem, quandoquidem ſine charactere idem facere poſſet. Quamuis autem frequentiùs hoc ita ſit, contingere poſſunt caſus, ſeu euentus, in quibus hæc irregularitas contrahatur. In Acolythis, v.g. ſi in aliquo ſolenni officio, vel ob dignitatem perſonæ celebrantis, vt ſi ſit Epiſcopus, vel etiam Summus Pontifex; vel ob loci amplitudinem, aut receptum vſum, ſint peculiares veſtes ſacræ determinatæ ad munus Acolythi exercendum, quibus vti non poſſint, neque in tali officio ſolenniter miniſtrare, niſi qui talem ordinem ſuſceperunt, tunc Acolythus excommunicatus ſic miniſtrans, irregularis fiet: quia tunc reuera operatur vt miniſter ex officio conſecratus. Idem cenſerem de Exorciſta, ſi veſte ſacra indutus exorciſmos Eccleſiæ ſuper energumenos excommunicatus proferret: nam tunc planè vteretur poteſtate ſibi in ordine data: & ſic de reliquis.

11. *Ob quã actionem excõmunicatus Subdiaconus, aut Diaconus irregularitatem incurrat.*

Ex quibus facilè intelligitur, Subdiaconum incurrere hanc irregularitatem, ſi veſtibus ſacris indutus in ſolenni Miſſa Epiſtolam cantet: nam tunc maximè exercet ſuum munus tanquam miniſter ad id ex officio deputatus: ſecus verò erit, ſi abſque veſtibus ſacris aut Miſſæ inſeruiat, aut Epiſtolam in choro cantet. Nam hoc etiam laici facere conſueuerunt: vnde non operatur ibi tanquam miniſtrans in officio ſuo, quod ad hanc irregularitatem iura requirunt. Et eodem modo, proportione ſeruata, ſentiendum eſt de Diacono, cuius miniſterium, quia ſacratius eſt, fieri non ſolet in Eccleſia à laicis, nec ſine veſtibus ſacris, ſaltem quoad Euangelium cantandum. Et hæc eſt communis ſententia Doctorum, quos citauimus, præſertim Richardi, diſt. 18. art. 7. quæſt. 5. Innocentij, & Abbatis in cap. vltim. de Exceſſib. Prælat. Syluestri verbo *Irregularitas*, num. 15. Nauarri de Horis Canonicis cap. 7. num. 40. De Presbytero autem, quod attinet ad munus ſacrificandi, & miniſtrandi Sacramenta, ſuprà ſatis dictum eſt. Hìc ſolùm eſt addendum, quoties in Eccleſia aliquod munus exercet proprium Presbyterorum, vel cum ea ſolennitate, quæ à ſolis Presbyteris fieri poteſt, & debet in Eccleſia, irregularem fieri, ſi excommunicatus id faciat. Exempla communia ſunt: ſi aquam benedicat ritu ab Eccleſia præſcripto, vel cereos, oliuas, & alia huiuſmodi: vel ſi veſtibus ſacris indutus, & præmiſſis orationibus ab Eccleſia inſtitutis, aqua benedicta populum aſpergat. Item ſi Hebdomadarij munus in choro exerceat, inchoando officium, dicendo Capitulum & orationem, & ſimilia: quæ quia in his omnibus operatur vt miniſter ex officio conſecratus, cui ratione ſui characteris talia munia reſeruata ſunt.

Richard. Innoc. Panorm. Syluest. Nauarr.

Ob quas actiones Presbyter excõmunicatus fiat irregularis.

12. *Quorundam limitatio.*

At verò ſi Sacerdos excommunicatus tantùm in choro cantet cum aliis, licèt peccet, non videtur hanc irregularitatem incurrere: quia illud munus præſtare ſolent non Clerici, etiam ſuperpellicio ornati. Quidam autem hoc limitant, niſi Clericus hoc faciat ex officio, quod ante excommunicationem

A exercebat, & poſteà exercet, ſicut priùs: vt ſi Canonicus excommunicatus, ſigno dato, eodem modo cum aliis ad chorum vadat, & publicas preces fundat: quia iura dicunt irregularem fieri Clericum, qui in ſuo officio miniſtrat, ſicut priùs. Sed non exiſtimo veram eſſe hanc limitationem, quia ille Canonicus (& idem eſt de quolibet alio ſimili) tunc non miniſtrat in proprio officio Presbyteri, aut Clerici ſicut priùs: ſed in officio Canonici, quod & habere, & exercere poteſt, qui nullum habet ordinẽ, quantũ eſt ex vi talis dignitatis: non eſt autem irregularis, qui in quolibet officio miniſtrat ſicut priùs, ſed qui miniſtrat in officio, quod in ſubſtantia, vel in modo ſit proprium miniſterium alicuius ordinis: cantare B autem in choro non eſt tale miniſterium, niſi aliqua alia circunſtantia adhibeatur, quæ iuxta Eccleſiæ inſtitutionem, aut conſuetudinem, ordinem requirat. Et hæc eſt ſententia communis Doctorum, quos retuli, & præſertim Canoniſtarum cum Innocentio, & Abbate in dicto cap. vltimo de Exceſſib. Prælator.

Reiicitur.

An Clericus excommunicatus poſſit, aut debeat Horas Canonicas recitare.

13. Hic verò dubium occurrit de Horis Canonicis, an Clericus in ſacris, vel Religioſus profeſſus excommunicatus eas poſſit, aut debeat recitare. C Quia non poteſt diuina officia obire, ergo neque hoc, quod in recitatione Horarum perficitur. Breuiter tamen dicitur, has eaſdem Horas poſſe in Eccleſia dici vel ſolenniter, ſeu publicè, vel priuatim. Priori modo dici non poſſunt ab excommunicato, & ſic procedunt omnia, quæ dicta ſunt: poſteriori autem modo dici ab eo poſſunt; quia non eſt prohibitus excommunicatus, quin priuatim orare poſſit, & mente, & voce. Neque etiam illi vetitum eſt, quin poſſit vti orationibus ab Eccleſia inſtitutis in ſua priuata oratione, dummodò in hoc ipſo vſu talium orationum non ſe gerat vt miniſter publicus Eccleſiæ. Et ideò adnotant Doctores, quando excommunicatus Horas Canonicas recitat, debere omittere ſalutatio- D nem, *Dominus vobiſcum*, & loco illius dicere, *Domine exaudi orationem meam*: adcò vt ſi ſit Sacerdos, aut Diaconus, dicendo, *Dominus vobiſcum*, irregularis fiat; vt aduertit Nauarrus cum communi ſententia, dicto libr. de Orat. cap. 7. num. 16. quia iuxta vſum Eccleſiæ ille verſiculus à ſolis Sacerdotibus, vel Diaconis dici poteſt, & præ ſe fert perſonam publicam. Hoc autem limitandum eſt, niſi intercedat excuſatio à culpa: hæc enim irregularitas, quæ eſt pœna, non incurritur, niſi propter culpam, vt ratio pœnæ poſtulat: & ſignificatur in cap. penult. de Sententia excommunicationis. Et quoniam illa pœna grauis eſt, cenſeo non incurri ſine culpa mortali. In hoc ergo poteſt facilè excuſari culpa mortalis ex inaduer- E tentia cum leui negligentia, item ſi fiat ex quadam verecundia ſine contemptu, licèt fiat aduertendo, ex leuitate materiæ poteſt eſſe venialis culpa; quia eſt actio valdè priuata, & nihil ferè offendens Eccleſiam. In his ergo caſibus non incurretur irregularitas.

Nauarr.

14. *Excommunicatus, qui aliàs tenebatur officium recitare, ob excõmunicationẽ non liberatur illo onere.*

Vnde vlteriùs fit, ſi excommunicatus aliàs tenebatur recitare officium, non excuſari propter excommunicationem, vt notauit Abbas in cap. 2. de Clerico excommunicat. miniſtr. num. 8. & Nauarrus dicto cap. 7. de Orat. num. 16. & in Summa, cap. 25. num. 102. vbi citat cap. 2. & cap. *Illud*, de Clerico excommunicat. miniſtr. Ex quibus nihil video circa rem hanc elici poſſe. Id verò docuit Gloſſa vltima in cap. *Presbyteros*, diſt. 28. Idem tenet Sylueſter verbo

Abbas. Nauarr. Gloſſa. Sylueſt.

verbo *Horæ* num. 4. vbi alia iura refert, quæ ad ſummum induci poſſunt à contrario ſenſu. Idem tenet Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 3. num. 8. & alij infra referendi. Ratio eſt, quia excommunicatus poteſt licitè Horas recitare, vt oſtenſum eſt: ergo ſi aliàs habet obligationem, tenebitur: nam excommunicatio non tollit obligationem, neque aliqua alia probabili ratione excuſat. Præterea hæc obligatio eſt onus quoddam: excommunicatio autem, cùm ſit pœna, non confert per ſe fauorem aliquem, ſeu immunitatem, vt ait Iureconſultus in leg. *Relegatorum*, §. *Solet*, ff. de Interdictis, & relegatis. Alioqui excommunicatus ex ſua contumacia commodum reportaret: quod eſſe abſurdum ſatis per ſe conſtat, & à ſimilli colligitur ex cap. *Etſi neceſſe*, de Donation. inter virum & vxorem. Dices: Hac ratione probaretur Parochum excommunicatum nominatum, ac denunciatum, debere Sacramenta miniſtrare, & ſimilia opera facere, quæ ſunt eius onera: alioqui ſi ab his excuſatur, etiam reportat commodum. Reſpondetur, negando ſequelam: nam iura expreſſe priuant excommunicatum miniſterio, & vſu Sacramentorum; tum quia illud miniſterium ex ſe eſt publicum & fit à miniſtro vt perſona publica: tum etiam quia in hoc magis attenditur ad honorem, & reuerentiam ipſius Sacramenti, quàm ad onus ipſius excommunicati: tum denique quia licèt videatur excommunicatus aliquo modo leuari onere miniſtrandi, tamen per ſe, & ex intentione legis potiùs priuatur honore, vel commodo, & ipſamet priuatio eſt maius onus, quàm erat obligatio miniſtrandi: à qua etiam obligatione non omninò liberatur, cùm ſaltem per alium, & expenſis ſui beneficij, ſuæ obligationi ſatisfacere teneatur.

Couarr.

l. Relegatorum, ff de interdict. & releg.

15. Sed quamuis hæc reſolutio difficultatem nullam habeat, quando obligatio dicendi horas naſcitur ex ſacro ordine, aut profeſſione religionis, quia ille titulus nec tollitur, nec minuitur ex vi cenſuræ, tamen, quando oritur ex beneficio Eccleſiaſtico, videri poteſt nimis rigoroſa: quia excommunicatus priuatur fructibus ſui beneficij, cap. *Paſtoral.* in fine, de Appellat. & ex eorum perceptione oritur obligatio recitandi officium: ergo conſequenter debet hac obligatione carere. Ita quidem aſſeruerunt aliqui, vt refert Couarruuias lib. 3. Variarum, cap. 13. nu. 8 circa finem. Contrarium tamen verum eſt, quod ille ibidem docet cum Paludano in 4. d. 15. qu. 5. art. 1. quod etiam tenet Syluest. Angelus, & alij communiter. Et ratio eſt, quia ille retinet titulum beneficij, ac poſſeſſionem, & ſolùm per eum ſtat quominùs faciat fructus ſuos, & ideò non eſt cur liberetur onere, & obligatione dicendi officium. Vt enim dicitur in regula iuris in 6. *Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet. non aliis imputare.* Imò hæc eſt pœna, quam excommunicatio inducit, ſcilicet, vt excommunicatus priuetur commodo, non verò onere. Sicut etiam qui non reſidet, priuatur fructibus, & nihilominùs recitare tenetur.

Teneatúrne excommunicatus beneficiarius eo titul. officium recitare.

Couarr.

Palud.
Sylueſt.
Angel.

Reg. Damnũ

16. Sed inquiri rurſus poteſt, an excommunicatus poſſit huiuſmodi officium cum alio ſocio recitare, vel teneatur ſolus priuatim dicere. Item an teneatur ita occultè dicere, vt ab aliis audiri non poſſit. Neutrum enim onus videtur imponendum excommunicato, nam in orationibus priuatis non tenetur ſeſe occultare, ſed poteſt coram aliis eas fundere, & alij coram ipſo, vt ſi ſimul concionem audiant, in initio ſimul recitare poſſunt ſalutationem angelicam. Idémque facere poſſunt audito ſigno, quod ad ſalutandam Virginem datur: quia, licèt ſignum ſit publicum, oratio tamen vniuſcuiuſque priuata eſt.

An poſſit excõmunicatus cum ſocio officium recitare, & an ita tacitè vt à nemine audiatur.

Prima ſententia.

A Rurſus, ſi excommunicatus velit, v.g. Officiũ Beatæ Virginis recitare, non videtur illi prohibitum, cum alio ſocio illud dicere: quia illa eſt oratio priuata, & non videtur prohibitum communicare cum excommunicato in oratione priuata: ergo neque ipſi excommunicato prohibitum eſt in eâdem oratione priuata cum aliis communicare. Atque ita videtur ſentire Nauarrus capit. 27. numer. 36. §. ad 5. Quod inde confirmat, quia omnis ſermo, vel ſalutatio quæ fit ad excommunicatum per modum deprecationis, vel exhortationis pertinentis ad ſalutem animæ eius, non eſt prohibita; ſed huiuſmodi conſortium in oratione priuata poteſt eſſe vtile ad ſalutem excommunicati, & ſemper poteſt ad illum finem ordinari: ergo B hac ratione non eſt prohibitum, vel aliis cum excommunicato, vel excommunicato reſpectu aliorum. Tunc vlterius excommunicatus recitans officium canonicum, non orat, vt miniſter publicus; ſed priuata oratione: nam propterea non poteſt dicere, *Dominus vobiſcum*, vt notauimus: ergo poteſt illud cum ſocio dicere. Et confirmatur, nam, ſi illud recitaret, abſque obligatione ex priuata deuotione, poſſet cum alio illud dicere: ergo etiamſi ex obligatione illud dicat: quia, cùm ſemper ſe gerat, vt perſona priuata, obligatio non poteſt hoc nouum impedimentum inducere.

Nauarr.

17. Nihilominùs probabilius eſt, excommunicatum non poſſe huiuſmodi canonicum officium cum alio C dicere, vt expreſsè notauit idem Nauarrus de Oration. & hor. canonic. capite ſeptimo, numero decimo ſexto, & Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. tertio, numero octauo, ex illo generali principio, quòd excommunicato omnis exterior communicatio cum aliis fidelibus interdicta eſt. Dicere autem preces ſimul cum alio eſt communicatio quædã: ergo etiam hæc prohibita eſt in capite, *Excommunicatos*, 11. qu. 3. ibi, *Nec cum eis in oratione communicent*: & capit ſequent. *Cum excommunicato, neque orare, &c.* & in ſeq. *Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato, ſi laicus eſt, excommunicetur, &c.* In quibus iuribus ſine dubio eſt ſermo de communicatione in oratione priuata: nam coniungitur cum communicatione D in cibo, & potu, & communi ſermone. Et hæc eſt communis interpretatio vſu etiam recepta. Vnde nõ ſolùm in horis canonicis ex obligatione recitandis, verùm etiamſi ex priuata deuotione dicantur, licitum non eſt excommunicato vti alterius miniſterio ſeu iuuamine: quod idem dicendum cenſeo de quocunque alio officio priuato, vt Beatæ Virginis, aut Defunctorum, &c. quia illa iura, & generalis ratio de priuatione communicationis in his omnibus procedit. Euaſio autem illa, quòd talis oratio poteſt ad ſalutem excommunicati ordinari, eíque prodeſſe, admittendi non eſt, tum quia eſt contra expreſſum ius prohibens communicationem in oratione; tum etiam, quia ſolùm videtur excogitata ad hoc ius eludendum: nam intentio ſic orantium non eſt ſpiritualiter promouere ipſum excommunicatum: quod E lteriùs fortaſſe facere poſſent, ſi per ſe, ac ſeparatim vterque oraret; ſed intentio eorum eſt ad inuicem ſe iuuare: & communi opera (vt ſic dicam) illud miniſterium perficere, quod planè eſt in eo communicare eo modo, qui vetitus eſt.

Vera reſolutio.

Nauarr.

Couarr.

Confirmatiõnis Nauarri ſit ſatis.

18. Addit verò Couarr. ſuprà poſſe huiuſmodi communicationem excuſari à peccato mortali, quia non eſt illa communicatio in diuinis, quæ per ſe primò per hanc cenſuram prohibetur, nec materia eſt adeò grauis, vt ad peccatum mortale ſufficiat. Quæ ſententia mihi valdè probabilis videtur, & practicè ſecura, & extendenda etiam ad caſum de quo agimus: nam licèt ſacerdos excommunicatus ex præcepto recitet

Adiuuare excommunicatũ in recitando officio per ſe non eſſe mortale.

Couuarr.

recitet officium, cùm tamen priuatim id faciat, quòd illud cum alio recitet, non eſt peculiariter prohibitum ea ſpeciali ratione, qua communicatio in ſacris & diuinis officiis publicis prohibita eſt; ſed generatim, vt alia quælibet communicatio: & ideò per ſe, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, hæc non videtur eſſe materia peccati mortalis: nam licèt actio recitandi grauis ſit, tamen in ea iuuari ab alio, vel alium iuuare priuatim, in ratione communicationis leue eſſe videtur. Hinc veriſimile mihi eſt (quod etiam notauit Vgolin. tabul. 1. capit. 13. §. 14. numer. 1.) excuſari poſſe ab hac culpa eum, qui ratione muneris, ſeu ſeruitij cum alio recitat huiuſmodi officium, nam excommunicatus, ſi famulum habeat, non priuatur communicatione eius, quantum ad ea, in quibus ſibi inſeruire tenetur, iuxta cap. *Inter alia*, de Sent. excomm. iuncto cap. *Quoniam multos*, 11. quæſt. 3. & ideò, ſi canonicus v. g. capellanum, vel famulum habeat, qui hoc miniſterium anteà illi exhibebat, etiam ſi excommunicatus ſit, poterit illo vti; & è cõuerſo licèt capellanus ipſe excommunicatus ſit, poterit patrono ſuo illud miniſterium exhibere, quia hoc propriè ac per ſe non eſt miniſterium Eccleſiaſticum, & ex officio, ſed priuatum, & quaſi corporale.

Variis de cauſis poſſe hanc communicationem à culpa excuſari.

19. Illud denique in hoc puncto certius eſt, quamuis contingat ſacerdotem excommunicatum peccare recitando officium cum alio, prædicto modo, non proptereà fieri irregularem, vel quia illud peccatum mortale non eſt, & hæc irregularitas, non contrahitur ſine graui culpa; vel quia, licèt interdum ſit mortale ob contemptum, vel frequentiam nimiam: tamen illud miniſterium, prout tunc fit, non eſt proprium officium alicuius ordinis, ſed fieri poteſt, etiam ex obligatione, abſque vllo ordine. Nec refert, quod interdum poteſt illa obligatio ex ſolo ordine oriri, quia non proptereà actus ipſe eſt proprius, & ex officio alicuius ordinis, & tamen propter hunc ſolum ab excommunicato factum irregularitas iniuncta eſt. Et hactenùs de miniſterio ſacerdotis, & inferiorum clericorum.

Sacerdotẽ etſi peccet cũ alio horas recitando, nõ ideò fieri irregularẽ.

Quando Epiſcopus, vel Abbas benedictus exercendo actum ſui ordinis, irregulares fiant.

20. EX quibus facile erit in Epiſcopo, & eadem proportione in Abbate benedicto, declarare, quando irregularitatem incurrat exercendo actum ſui ordinis ſeu conſecrationis, ſi excommunicatus ſit. Poſſet enim exiſtimare aliquis, hanc irregularitatẽ non habere locum in Epiſcopo præcisè operante; vt Epiſcopus eſt, eò quòd iuxta multorum Theologorum ſententiam Epiſcopatus non ſit ordo, aut ſacramentũm, ſed ſacramentale quoddam: & ideò actus etiam ſolennis, & ex officio illius conſecrationis non ſit actus alicuius ordinis, ac proinde nec materia huius irregularitatis. Veruntamẽ ſine vlla dubitatione ſtatuendum eſt irregularitatem incurri propter huiuſmodi actus. Primò, quia, vt ſuo loco dicam, probabilius eſt Epiſcopatum eſſe ordinem, & ſacramentum. Secundò, quia (quidquid de hoc ſit) iura expreſsè loquuntur de Epiſcopis, & Prælatis Eccleſiæ in ſuo officio miniſtrantibus, vt patet ex c. *Si Epiſcopus*, 4. d. 11. q. 3. c. 1. §. *Caueant*, de Sentent. excom. in 6. vnde non dubito, quin Abbas, qui ex priuilegio poteſt minores ordines conferre, aut Eccleſiaſticas veſtes benedicere, irregularis fiat, ſi hæc faciat, quando excommunicatus exiſtit: quia in illa generali appellatione Prælatorum, etiã hic comprehenditur. In quo etiam conſiderandum cenſeo, quamuis benedictio Abbatis, non ſit ſacramentum, actum tamen illum ordinandi nõ eſſe actum ſolius benedictionis, ſed etiam characteris ſacerdotalis, quem eſſentialiter ſupponit talis actus, vt eſt à tali perſona. Etenim, quantumuis eſſet benedictus, ſi non eſſet ſacerdos, non poſſet ei committi talis actus. Vnde idem eſt dicendum de presbytero ex priuilegio Papæ miniſtrante ſacramentum Confirmationis, quia, licèt ille actus iure ordinario non pertineat ad characterem ſacerdotalem, tamen, facta Pontificis conceſſione, fit quaſi moralis quædam extenſio, ita vt verè dicatur ille actus eſſe tunc talis characteris ſacramentalis; cuius argumentum eſt, quia non poſſet Pontifex actum illum alicui non ſacerdotali concedere. Item eſt à fortiori argumentum, quia benedictio aquæ eſt actus ordinis ſacerdotalis, ita vt ſacerdos excommunicatus, qui illum fecerit, irregularis maneat, cùm tamen, & actus ipſe, & determinatio eius ad talem miniſtrum, ſint ex inſtitutione Eccleſiæ: ſed actus confirmandi, vel ordinandi minoribus ordinibus, eſt multò magis ſacer, & ex inſtitutione Chriſti pertinens ad Epiſcopos poſitiuè, vt ſic dicam, ad ſacerdotes verò, quaſi permiſſiuè media conceſſione Pontificis, ita, vt non poſſit inferiori miniſtro concedi, ergo, poſtquam conceditur, cenſendus eſt actus illius ordinis: ergo.

Atque idem cenſendum eſt de omnibus aliis actibus, qui iure ordinario pertinent ad ordinem Epiſcopalem: nam, ſi tales ſunt, vt Epiſcopus excommunicatus aliquem illorum faciens irregularis fiat, idẽ dicendum eſt de ſimplici ſacerdote ex conceſſione, ſeu delegatione Pontificis ſimilem actum exercente: eodem enim modo procedit in omnibus his diſcurſus factus: Sunt autem huiuſmodi actus, aræ, ſeu altaris, aut Eccleſiæ, aut calicis, vel patenæ conſecratio: mapparum, & veſtimentorum ſacrorum benedictio, Abbatum etiam, vel virginum, Deo dicatarum ſolenníſque benedictio, quã Epiſcopi, vel Abbates populo dare ſolent, præmiſſo verſiculo, *Sit nomen Domini benedictum*: nam ille actus, Epiſcopalis tantùm eſt iure ordinario, licèt quibuſdam Abbatibus cum certis conditionibus interdum concedatur, vt patet ex c. *Abbates*, de Priuil. in 6. & in clem. 2. de Priuilegiis; & ideò actus ordinis, & ad irregularitatem incurrendam ſufficiens ab omnibus cenſetur. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de omnibus actibus propriis ordinis Epiſcopalis, qui aliis non communicantur, vt ſunt conſecratio alterius Epiſcopi, confectio Chriſmatis, ordinatio ſacerdotis, degradatio clerici: hi enim omnes ſunt actus ordinis Epiſcopalis. Secus eſt in actibus ſolius iuriſdictionis: quia etſi ab his etiam per excommunicationem ſuſpenſus ſit, vt infrà dicemus, tamen propter illos non eſt illi impoſita irregularitas: iura enim, quæ de hac irregularitate loquuntur, omnia requirunt actum ordinis, vt patet ex ſuprà citatis: irregularitas autem extendenda non eſt extra caſus à iure expreſſos: & ita notauit Abbas in cap. vlt. de exceſſ. Prælat. n. 5. & alij communiter. Dico autem, *Si ſit actus puræ iuriſdictionis*, nam ſi ſit ſimul actus ordinis, clarũ eſt ex eo capite ad irregularitatẽ ſufficere, vt patet de actu abſolutionis ſacramentalis Et idem exiſtimatur communiter de abſolutione à cenſura, ſi fiat cum illis precibus, & ſolẽnitate, quæ vel Epiſcopalem, vel ſacerdotalem ordinem requirit, & habetur in c. *Cùm aliquis*, 11 q. 3. & c. *A nobis*, 2. de Sent. excom. & notant Innocent. Abbas, & alij ſuprà citati, illa enim eſt, quaſi ſolennis quædam benedictio, at verò, ſi ſimpliciter detur, eſt purus actus iuriſdictionis, ſicut excommunicatio, & ideò non eſt cauſa huius irregularitatis. Sic etiam dixit Ancharranus in c. 1. §. *Caueant*, de Sent. excom. in 6. nu. 3. Epiſcopum excom

excommunicatum, benedicendo populum, dum iter agit, non fieri irregularem. At verò licèt hæc benedictio, quaſi materialiter conſiderata poſſit etiam à non Epiſcopo fieri: prout tamen ab Epiſcopis dari ſolet, non videtur dubiū, quin ſit aliquo modo actus ordinis Epiſcopalis: quandoquidem in c. *Abbates*, de Priuileg. declaratur, *Abbates, qui ex priuilegio poſſunt poſt Miſſarum ſolennia, ac veſpertinum, vel matutinum officium populum benedicere, non poſſe alibi publicè, aut per vias, ciuitates, caſtra, & villas populis, & plebibus benedictionem facere.* Supponitur ergo illud munus per ſe eſſe Epiſcopale: non quidem ratione ſolius iuriſdictionis, nam licèt Epiſcopus ſit iam electus, & confirmatus & iuriſdictionem habeat, donec conſecratus ſit, non exercet illum actum: eſt ergo ille actus conſecrationis: ergo illo titulo non poteſt in eo actu irregularitas excuſari. Ex alio verò excuſari poteſt, quia ille actus ſine ſolennitate fit, & non eſt res magni momenti, ideóque per ſe loquendo, leuis materia videtur, & inſufficiens ad peccatum mortale. Et conſequenter ex hoc capite excuſari poteſt à pœna irregularitatis: niſi fortaſsè tanta ſit frequentia, vt ea ratione, & materia grauis cenſeatur, & quendam virtualem contemptum cenſura indicare.

22. Duo verò obſeruanda ſuperſunt, vnum eſt, licèt aliquis ex conſcientia erronea committat peccatum eiuſdem rationis cum peccato clerici excommunicati in ſuo ordine ex officio miniſtrantis, non proptereà fieri irregularem: quia illa culpa magis conſiſtit in affectu interno, quàm in effectu, ſeu actu exteriori: huiuſmodi autem pœnæ Eccleſiaſticæ non incurruntur, niſi propter veros, & proprios actus externos, peccaminoſos, vt in ſuperioribus dictum eſt. Poteſt autem hoc accidere tam ex ignorantia facti, quàm iuris, vt ſi ſacerdos putet ſe eſſe excommunicatum, & celebrat ex contemptu excommunicationis, ſi re vera non erat excommunicatus, non fit irregularis in re ipſa: quod addo, quia quandiu ſibi non conſtiterit, non fuiſſe excommunicatum, ex eadem conſcientia erronea tenebitur ſe gerere, vt irregularem: re tamen vera irregularis non eſt. Et, cùm primum intellexerit ſe non fuiſſe excommunicatum, certus etiam eſſe poterit, ſe non indigere diſpenſatione irregularitatis. Idémque eſt, ſi ſacerdos excommunicatus actionem aliquam ſacram exerceat, putans illam eſſe actum ordinis, & cauſam ſufficientem irregularitatis, quia ſi in re talis non ſit, non efficietur irregularis, vt ſi in choro cantet, aut menſam benedicat, aut litanias cantet, vel alia ſimilia cum prædicta conſcientia faciat, quæ re vera actus ordinis
Palud. nō ſunt, & à laicis eodem ferè modo fiunt; vt Palud. & alij Theologi d 18. notant, Panormitanus, & alij in cap. vltim. de exceſſib. Prælator. & in aliis iuribus ſuprà citatis. Idem denique eſt, ſi contingat aliquem exiſtimare ſe eſſe ordinatum, & non eſſe, vel eſſe in tali ordine, & non eſſe; ſed in inferiori: vel illum eſſe actum ſui ordinis, & non eſſe, ſed ſuperioris: nam, vt ſuprà diximus, laicus fictè celebrans, non incurrit hanc irregularitatem: neque etiam inferior clericus miniſtrans in officio ſuperioris. Quapropter, licèt ex ignorantia iuris, aut facti oppoſitum aliquis putet, & ex conſcientia erronea peculiari modo in hoc peccet, non proptereà irregularis fiet. Et idem eſt de omnibus ſimilibus, quæ ex principio poſito inferri poſſunt. Quæ etiam confirmantur ex iis, quæ ſuprà in ſimili diximus de cenſura in communi.

23. Secundò obſeruandum eſt, ad incurrendam hanc irregularitatem non ſemper neceſſarium eſſe, vt actus ordinis exerceatur cum omnibus circunſtantiis, & ſolennitatibus, cum quibus iuxta ritum

A Eccleſiæ exerceri debet; vt ſi Epiſcopus excommunicatus Chriſma conficiat ſine veſtibus ſacris, non proptereà irregularis non fiet: & idem eſt, ſi ordines conferat, aut ſimilem actum ordinis faciat, qui in ſua ſubſtantia ſufficientem ſolennitatem includit, neque aliter fieri poteſt, quàm à miniſtro conſecrato ex officio eius. Vnde idem eſt in ſacerdote excommunicato, ſi conſecret ſine veſtibus ſacris, & ſine aliis cæremoniis, vel, ſi vngat infirmum, vel aliquid ſimile faciat: ſecus verò eſt de Diacono, & ſubdiacono, ſi abſque veſtibus ſacris cantent Epiſtolam, vel Euangelium. Ratio verò eſt, quia quidam actus per ſeſe, & ex ſua ſubſtantia ſunt ſolennes, & ex officio ſacerdotali, vel Epiſcopali: alij verò non ſunt
B huiuſmodi, niſi cum talibus circunſtantiis, & modo fiant: illud ergo in ſingulis actibus attentè conſiderandum eſt, vt intelligatur, quæ circunſtantia actus in ordine ad talem effectum, vel ſolennitatem accidentalis ſit, quæ verò ſubſtantialis.

Vnum verò hîc prætereundum non eſt, quod annotauit Gloſſa in cap. *Is cui*, de Sententia excommu- 24.
nicationis, in 6. verb. *In ea*, ait enim, eū, qui eſt cenſura ligatus, non fieri irregularem diuina officia celebrando extra Eccleſiam, ſed ſolùm in Eccleſia, quia textus ille ita limitat hanc pœnam per illam particulam, *in ea*. Veruntamen illud ſolum procedere exiſtimo in ea cenſura, de qua in illo textu ſpecialiter ſermo eſt, nimirum de interdicto ab Eccleſiæ in-
C greſſu: nam ex vi illius cenſuræ non eſt aliquis ſimpliciter ſuſpenſus à celebratione diuinorum officiorum, ſed tantùm ab eis celebrandis in Eccleſia, vt in eodem textu ſignificatur, ibi *in ipſa*. Et ratio eſt clara, quia per illam cenſuram non ſuſpenditur quis directè, & quaſi per ſe primò à munere celebrandi, ſed ſolùm conſecutione quadam, quatenùs ex interdictione Eccleſiæ illa ſuſpenſio conſequitur. Ex eo autem, quòd aliquis ſit interdictus Eccleſiæ ingreſſu optimè ſequitur, vt illi etiam interdictum ſit in Eccleſia celebrare diuina officia: non verò ſequitur, quòd etiam extra Eccleſiam prohibitus ſit ea facere eo modo, quo vel ex priuilegio, vel ex ratione talis actus poteſt extra Eccleſiam fieri: quia hæc prohibi-
D tio generalis non habet neceſſariam connexionem cum illo interdicto. Et hoc etiam ſignificatur in illo textu cùm dicitur, *Cui eſt Eccleſia interdictus ingreſſus, per conſequens cenſetur in ipſa diuinorum celebratio interdicta*. Ac proinde, qui ſic interdictus non in Eccleſia, ſed alibi miniſtrat in officio ſuo, vt abſoluendo, vel in priuato loco, aut ſub dio celebrando, &c. non fit irregularis, quia non agit contra ſuam cenſuram, cùm ad illum actum non ingrediatur Eccleſiam: quod tamen neceſſarium erat ad incurrendam irregularitatem, vt in eodem textu ſignificatur ibi, *Si contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea ſe ingerit.* Et in vniuerſum idē eſt in eo, qui nō ſimpliciter, ſed cum aliqua limitatione ſuſpenſus eſt; nam ſi in iis
E miniſtret, quæ ſub illa limitatione non continentur, non fit irregularis, quia non agit contra ſuam cenſuram; nec prohibitio extenditur vltra voluntatem prohibentis.

Non eſt autem ita in excommunicatione maio- 25.
ri, de qua nunc agimus: nam illa includit ſimpliciter & abſolutè ſuſpenſionem ab actibus ordinis, & ideò ſiue in Eccleſia, ſiue extra fiant à clerico excommunicato, irregularitatem inducunt. Vt, v.g ſi ſacerdos excommunicatus publicæ proceſſioni veſte ſacra, ſeu pluuiali indutus præſideat, & Collectas, ſeu orationes extra Eccleſiam publicè dicat, ſine dubio fit irregularis, quia illud etiam eſt officium Eccleſiaſticum, & miniſterium illud eſt annexum ordini ſacerdotali: & ideò contra ſuam cenſuram agit in eo miniſtrans,

miniſtrans, & irregularitatem incurrit iuxta cap. 1. A de Sent.excom in 6.vbi nulla in hoc limitatio adhibetur, ſed ſimpliciter dicitur, *ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi, ſicut priùs irregularitatem non effugient.* Et eodem modo loquuntur alia iura. Et ratio eſt, quia illa circunſtantia loci, ſeu Eccleſiæ non eſt neceſſaria vt tale miniſterium ſit ſolenne, & ex officio reſpectu talis ordinis, & alioqui ſuſpenſio, ſeu prohibitio ſit ſine limitatione ad talem circunſtantiam: ergo vbicunque fiat tale miniſterium, eſt ſufficiens cauſa huius irregularitatis.

26. Poteſt autem circa huiuſmodi diuina officia quæri quod ſuprà de Miſſa, & aliis actibus tractatum eſt, an ab excommunicato facta teneant quoad aliquem B effectum, vel valorem. Sed in hoc eadem reſolutio adhibenda eſt, nam abſolutè tale miniſterium nullius eſt valoris, per ſe loquendo, quoad meritum, vel impetrationem, aut alium fructum ſpiritualem, nec reſpectu Eccleſiæ, quia excommunicatus non operatur in perſona eius, vt ſuprà oſtenſum eſt, neque reſpectu ipſius excommunicati, quia in tali actu peccat, niſi fortaſſe per ignorantiam excuſetur. Quamuis autem peccet, ſi tamen alioqui tenebatur ſimilem actum efficere priuatim, valebit illi vt præcepto ſatisfeciſſe cenſendus ſit. Vt, v. g. ſi excommunicatus in choro dicat officium diuinum, non tenebitur iterum priuatim dicere, quia ab illo miniſterio publico non poteſt non eſſe actio C huius priuatæ perſonæ: quæ actio in ſubſtantia eſt eadem, quæ præcepta erat: & ideò licèt in modo fuerit peccaminoſa, ſufficit ad præceptum poſitiuum implendum, iuxta communem doctrinam Theologorum cum D.Thoma 1.2.quæſt.100.artic. 9. & 10.

Quibus aliis modis diuina officia excommunicato prohibeantur.

27. VLtimò ex iis facile eſt explicare in aliis tribus generibus communicationum, quomodo prohibita etiam ſint ex vi excommunicationis circa hæc omnia officia diuina. Nam ipſe excommunicatus non ſolùm prohibitus eſt hæc officia celebrare, D ſed etiam eis intereſſe; quare multò minùs efficere poteſt, vt ſe præſente fiant iuxta cap. *Illud*, de Cler. excomm.miniſtr.& cap. *Is, qui*, & ca. *Alma*, de Sent. excomm.in 6.& cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. & eſt omnium ſententia, & communis Eccleſię ſenſus. Fundatúrque in generali principio, quòd omnis communicatio fidelium eſt excommunicato prohibita, & præſertim in diuinis, qualis eſt hæc. Vnde omnes etiam concludunt, peccatum hoc ex genere ſuo mortale eſſe, quia eſt in graui materia, & per ſe primò ac directè per cenſuram prohibita, quamuis interdum ex leuitate materiæ poſſit fieri veniale. Prohibetur autem hæc communicatio non ſolùm cooperando, vel adiuuando, ſed etiam aſſiſtendo, ſicut ſuprà de Miſſa diximus, ſiue audiendo, aut videndo, ſiue etiam humanam, aut moralem præſen- E tiam exhibendo, vel intra Eccleſiam, vel extra, vt in publica proceſſione, vel in Miſſa, ſi contingat extra Eccleſiam fieri: aut ſi ipſe excõmunicatus extra Eccleſiam exiſtens, Miſſæ, aut aliis diuinis officiis, quæ intra Eccleſiam fiunt, aſſiſtat: nam omnis hæc participatio cenſetur eſſe Eccleſiaſtica communicatio in diuinis: ac propterea tempore interdicti diuina officia ſubmiſſa voce, & clauſis ianuis in Eccleſia fiunt, vt intelligatur, omnibus his modis excludi excommunicatos, ne illorum participes fiant. Propter hanc autem tranſgreſſionem, pro ipſo excommunicato non eſt alia pœna in iure impoſita, excepta irregularitate, quam cenſetur incurrere excommunicatus, qui autor eſt, vt diuina coram ſe celebrentur; de qua in ſuperioribus tantum eſt, videri poteſt Nauarr. cap.27.nu.244. & quæ dicemus in proprio loco.

Rurſus non ſolùm excommunicatus, ſed etiam alij, qui excommunicati non ſunt, prohibentur hæc diuina celebrare coram excomm. nam quoad hoc eadem eſt ratio de aliis diuinis officiis, quæ de ſacrificio Miſſæ. Vnde, quæ de illo ſuprà diximus, hoc loco applicanda ſunt: eo excepto, quod de perficienda Miſſa diximus, ſi poſt canonem inchoatum excom. adueniat: nam in aliis diuinis officiis non eſt ea neceſſitas illa perficiendi, quæ eſt in Miſſa, & ideò ſemper intermittenda ſunt, ſi excommunicatus excludi non poſſit, vt eiſdem iuribus probatur Clem.2.cum Gloſſa verb. *Inexpleta*, de Sent.excom.& in c. *Is, qui*, & c. *Is cui*, de Sent.excom.in 6. Curandum verò eſt, vt diuina officia inchoata, alibi perficiantur: quod, ſi ſolenniter & publicè fieri non poſſit, priuatim ſaltem, ſeu ſubmiſſa voce fieri debet. 28.

Denique eadem ratio eſt de alio genere communicationis coaſſiſtendi ſimul cum alio ad idem officium diuinum. Nam, ſicut in Miſſa eſt hoc prohibitum aliis non excommunicatis reſpectu excommunicati, ita in cæteris diuinis officiis, ex communi ſententia eorundem Doctorum, fundata in generalibus locutionibus iurium: Non enim ſolùm de Miſſa, ſed ſimpliciter de diuinis officiis loquuntur. Intelligenda autem ſunt de Eccleſiaſticis officiis, quæ publico, & ſolenni ritu, & nomine totius populi Chriſtiani fiunt: hæc enim ſunt propria diuina officia, & Eccleſiaſtica, & de quibus iura loquuntur. Vnde in priuatis orationibus non prohibemur eas fundere, vbi excõmunicatus adeſt, vt notauit Caietanus in Summa, verbo, *Excommunicatio*: quia tunc nulla interuenit communicatio, ex illa enim præſentia non coniunguntur per modũ vnius ad vnam communem orationem: & ideò ſecus eſſet, ſi eaſdem orationes licèt priuatas ſimul cum excommunicato quiſpiam diceret: nam illa iam eſſet aliqua communicatio prohibita, licèt minùs grauis, vt in ſuperioribus dictum eſt. Eſt etiam obſeruanda differentia inter hanc obligationem, vt ſe tenet ex parte excommunicati, vel aliorum, quòd reſpectu excommunicati vniuerſalis eſt, reſpectu verò aliorum ſolùm in ordine ad excommunicatos vitandos iuxta interpretationem Extrauagantis, *Ad euitanda*, ſuperiùs datam, quæ hîc applicanda eſt. Denique propter hæc duo vltima communicandi genera nulla eſt in iure impoſita pœna præter excommunicationem minorem, vel maiorem, quando ſpecialiter lata eſt contra participantes, de qua infrà ſuo loco dicemus. Intelligitur autem hoc generaliter, & ex vi ſolius communis participationis: nam in eos, qui ſpecialiter concurrunt ad illam, admittendo excommunicatos, ad huiuſmodi vſum diuinorum ſpecialis pœna interdicti impoſita eſt in ca. *Epiſcoporum*: de Priuil. in 6.& ſæpe in ſuperioribus tactum eſt: & infrà in materia de interdicto declarabitur. Aliqui etiam addunt, ſacerdotem celebrantem coram excommunicato fieri irregularem, quando talis eſt nominatim excommunicatus à Papa. Ita tenet Maiolus lib.3.de Irregul.cap.24.num.4.citans Speculatorem in titul. de Diſpenſatione. Sed debuiſſet textum aliquem citare: nam ſine illo nullam irregularitatem admittimus, iuxta generalem regulam in cap. *Is qui*, de Sentent. excomm. in 6. Addo etiam nec Panormitanum citato loco in ea fuiſſe ſententia, quia non de irregularitate, ſed de ſpeciali excommunicatione loquitur, quæ in eo textu ſpecialiter fertur 29.

contra

contra clericos participantes in diuinis officiis cum excommunicatis à Papa, quam infrà ſuo loco declarabimus.

SECTIO III.

Vtrùm, Excommunicatus omni vſu Eccleſiæ, & ſacramentalium omnium priuatus ſit.

1. POſtquam de communicatione in diuinis actionibus, vel officiis dictum eſt, de vſu rerum ſacrarum, quæ ſacraméta non ſunt, ſed ſacræ communiter dicuntur, & inter ſacramentalia numerari poſſunt, nonnulla notanda ſunt. Eſt enim in vſu harum rerum peculiaris ratio, quia in eo non interuenit communicatio cum alia perſona, ſed ſolus ipſe excommunicatus vti poteſt, vel Eccleſia, orando in illa, vel imagine, aut reliquia ſacra, eam retinendo ob ſuam deuotionem, vel aqua benedicta; aut aliis rebus ſimilibus. Vnde fit, vt ex vi illius generalis prohibitionis, qua excommunicatus excluditur ab omni communicatione in diuinis, non ſit illi prohibitus huiuſmodi vſus ſacrarum rerum, quia ibi ſolùm prohibetur vſus, qui requirit conſortium alterius perſonæ, eò quòd debet eſſe ab illo, vel circa alium, at ille vſus non eſt communicatio cum fidelibus: ergo non continetur ſub illa generali prohibitione. *Ratio dubitandi.* Videndum eſt ergo, an alia ratione omnis huiuſmodi vſus ſit interdictus excommunicato. Et videtur quidem eſſe, quia excommunicatus ab Eccleſia præciſus eſt, cap. *Qui meritò*, cum aliis 11. quæſt 3. cap. 2. de Foro comp. & aliis paſſim: ergo prohibetur ne rebus ſacris ab Eccleſia peculiariter inſtitutis in vſum fidelium vtatur. Adde, hanc eſſe virtualem communicationem cum tota Eccleſia: nam per huiuſmodi vſum ſe gerit tanquam membrum illi coniunctum.

2. *Dupliciter poteſt excommunicat. vti rebus ſacris.* Nihilominùs diſtinctione vtendum cenſeo. Duobus enim modis poteſt excommunicatus vti huiuſmodi rebus ſacris. Primò quatenùs poſſint eſſe circunſtantiæ pertinentes ad priuatum cultum Dei, vel ad exercendum aliquem actum pium, quem vnuſquiſque fidelis vt priuata perſona operari poteſt. Secundò poteſt quis vti his rebus, vt inde aliquod ſpirituale commodum lucretur præter ſuum priuatum meritum, vel ſatisfactionem ex ſpeciali conceſſione, vel interceſſione Eccleſiæ.

3. *Poteſt excomm. vti rebus ſacris vt ſeruiunt ad priuatam deuotionem. Concluſ. 1.* Dico ergo primò, Excommunicatus non obſtante Cenſura poteſt licitè vti huiuſmodi rebus ſacris quatenùs priuatæ deuotioni, vel religioni deſeruiunt. Probatur, quia excommunicatus non priuatur, quin proprias orationes fundere, & alios actus religionis, ac virtutis exercere poſſit. ergo non prohibetur, quominùs quacunque re ſacra priuatim vti poſſit in hunc finem, illo priuato, ſeu particulari vſu, qui aliis fidelibus conceſſus eſt. Hoc etiam ſuadet ratio facta, quia huiuſmodi vſus non eſt aliqua ſpeciali lege prohibitus, nulla enim talis lex oſtendi poteſt. Neque etiam continetur in illa generali prohibitione Eccleſiaſticæ communicationis: ergo. Denique id patet variis exemplis, nam excommunicatus vti poteſt omnibus diuinis officiis ab Eccleſia inſtitutis, & Pſalmis Dauidicis ad laudandum Deum: poteſt etiam vti ſacris imaginibus, vt eis ad deuotionem excitetur: poteſt item vti ſigno Crucis, &c.

4. *An poſſit in templo orare. Opinio negãs Gloſſa.* Peculiaris autem difficultas eſſe ſolet de vſu templorum, an excommunicatus ingredi ea poſſit, ſaltem quando Eccleſiaſtica officia non celebrantur: & ibi ſuas priuatas orationes fundere: Gloſſa enim in cap. 1. d. 21. & in cap. 1. §. *Ad oſtiarium*, d. 25. negat,

A hunc vſum Eccleſiæ eſſe licitum excommunicato. Quod ſequitur Abbas in cap. *Reſponſio*, de Sent. excomm. num. 2. & putat eſſe ſpecialem conceſſionem & quaſi exceptionem à generali prohibitione, quod in eo capite conceditur excommunicato, vt ad audiendam concionem in Eccleſia eſſe poſſit. *Abbas.* Sed reuera, illa non eſt exceptio loci (vt ſic dicam) ſed officij, ſeu communicationis: ibi enim non agebatur, an liceat excommunicato ingredi Eccleſiam, aut ſacerdotibus cum ibi eſſe permittere, ſed an liceret coram eo concionari: quia hæc videbatur eſſe quædam communicatio, & pars officij ſacri.

Dico ergo, licitum eſſe excommunicato ingredi templa, & in eis priuatim orare. 5. *Opinio affirm. præfertur.* Ita D. Thomas docuit in 4. d. 18. q. 6. artic. 1. & cæteri Theologi ibidem, & Gloſſ. c. *Qui ſtudet*, 1. q in fine. & Innocent. B in ca. *Reſponſio*, de Sent. excommunicat. & Abbas in c. 1. de Vita & honeſtate Cler. n. 11. Nauarr. in Sũ. cap. 27. nu. 17. Couar. c. *Alma*, 1. p. §. 3. n. 7. *D. Tho. Gloſſa. Innocen. Abbas. Nauarr. Couarr.* Ratio eſt, quia nulla de hoc facta eſt ſpecialis prohibitio; neque enim in vllo decreto continetur, neque in generali prohibitione Eccleſiaſticæ communicationis, vt ſuprà deductum eſt. Accedit, quod ſpecialiter præceptum eſt, vt Oſtiarij ab Eccleſia eiiciant excommunicatos tempore quo diuina celebrantur, & maximè poſt Miſſam Catechumenorum, quando Miſſa fidelium inchoatur, vt patet ex cap. 1. d. 21. & 25. & expreſſiùs ex cap. *Epiſcopus*, de Conſecr. d. 1. ergo ſignum eſt aliis temporibus licitum eſſe excommunicato in Eccleſia eſſe, & orare: hîc enim C meliùs applicatur illa vulgaris regula, quòd exceptio firmat regulam in contrarium l. *Nam quod liquide*, §. vlt. ff. de Legatis 1. Vnde malè Gloſſa & Abbas citati in priori ſententia ex munere Oſtiarij quod eſt eiicere ab Eccleſia excommunicatos, colligunt excommunicatum non poſſe ingredi Eccleſiam: cum munus Oſtiarij non ſit ſemper cuſtodire Eccleſiam, ne excommunicati ingrediantur, ſed ſolùm certis temporibus, nimirum quandiu in ea diuina officia celebrantur. Neque etiam obſtat ratio dubitandi in principio poſita, cùm enim excommunicatus extra Eccleſiam fieri dicitur: non, *Eccleſia*, pro templo ſumitur, ſed pro Eccleſiæ myſtico corpore: à quo excommunicatus ſeparari dicitur, quia D eius communione priuantur; nam corpus myſticum ex quadam membrorum inter ſe communione ſub vno capite tanquam ex morali vnione coaleſcit. De qua re latiùs alibi.

Excommunicatus priuatur vſu rerum ſacrarum quatenùs ad ſpecialem aliquem fructum ſpiritualem ex applicatione Eccleſiæ illi inſeruiunt. Concluſio 2.

SEcundò dicendum eſt, excommunicatum eſſe priuatum vſu rerum ſacrarum, ſeu ſacramentalium, quatenùs ad ſpecialem aliquem fructum ſpiritualem ex meritò, vel applicatione Eccleſiæ percipiendum ordinatur. 6. E Probatur, quia ex intentione Eccleſiæ excommunicatus priuatus eſt omnibus communibus Eccleſiæ ſuffragiis, & orationibus, & indulgentiis, vt ſuprà probatum eſt, ergo etiam priuatur fructu rerum ſacrarum; quatenùs ob Eccleſiæ meritum, vel applicationem ſpecialiter prouenire poteſt. Patet conſequentia, quia hoc eſt veluti quoddam Eccleſiæ ſuffragium, & communicatio cum illa in communibus eius bonis ſpiritualibus. Explicatur exẽplis, nam probabile eſt orationem factam in Eccleſia conſecrata, aut benedicta habere maiorem quandam vim impetrandi, ob Eccleſiæ meritum, & communem orationem factam pro his qui

T orant

orant in illo loco: oratio ergo excommunicati facta in Eccleſia non participabit hoc ſpirituale commodum, quia illud commune ſuffragium Eccleſiæ non communicatur illi: quia illa oratio, quæ in benedictione, vel conſecratione Eccleſiæ fit, non pro excommunicatis, ſed pro ſolis membris ab Eccleſia non præciſis facta eſt, iuxta intentionem Eccleſiæ præcipientis, vt hæ communes orationes pro excommunicatis non fiant.

7. *Excomm. nō fruitur indulgentiis.* Similiter ſi ex conceſſione Pontificis per orationem coram tali imagine factam applicantur vltra omne opus operantis tot gradus ſatisfactionis, ſeu tot anni indulgentiæ, excommunicatus non fruetur hac gratia, etiam ſi coram illa imagine oret: non ſolùm quia in peccato mortali eſt, nam hæc ratio ex alio capite ſumitur; & poteſt non verificari in excommunicato, cùm interdum poſſit eſſe contritus, ſed præciſè ob Cenſuram excommunicationis, & rectè notauit Adrianus (Adrian.) in 4. quæſt. 3. de Clauib. in fine ad argumenta. Et ratio eſt, quia illa conceſſio Pontificis ex iuſta eius intentione iuri communi conſentanea non extenditur ad excommunicatos, quia ſicut ipſe prohibet publicas orationes facere pro excommunicato, ita neque ipſe eas facit, nec facere poteſt, niſi fortaſsè per modum iuſtæ diſpenſationis, quæ fingenda non eſt, niſi aliunde de tali mente, & actu eius conſtet: ergo multò minùs communicat Pontifex excommunicatis theſaurum Eccleſiæ, quando talem conceſſionem facit orantibus coram tali imagine: ergo excommunicatus ſic orans illo beneficio non fruitur. Atque idem eſt in omnibus aliis rebus ſacris, quæ habere poſſunt hūc vſum: nam omnis eius fructus reducitur ad illa duo capita, vel alicuius impetrationis ex deprecatione nomine totius Eccleſiæ facta, vel applicationis alicuius ſatisfactionis ex theſauro Eccleſiæ: de quibus procedunt rationes factæ, ad quaſcunque res, & earum vſum applicentur.

8. *Corollarium.* Atque hinc inferunt aliqui, quando res ſacra non habet alium vſum niſi ad lucrandam indulgentiam, vel Eccleſię deprecationem ſibi applicandam, tunc non poſſe excommunicatum licitè vti huiuſmodi re: quia ſe immiſcet Eccleſiaſticæ communioni, & vult eſſe particeps ſuffragiorum Eccleſiæ, quibus eſt priuatus, cùm in ea re nullus alius vſus inueniatur. Huiuſmodi videtur eſſe vſus aquæ benedictæ: nam in eo nulla alia religio, aut cultus fingi poteſt. Quod quidem verum cenſeo, ſi actum illum ſub hac propria ratione & intentione conſideremus. Veruntamen hoc etiam pendere poteſt ex perſonali intentione operantis, qui, ſuppoſito vſu illius aquæ, poteſt illa vti tanquam memoriali quodam, quo ad actum pœnitentiæ excitetur: & quia illam iam apprehendit, vt rem quandam ſacram, poteſt in quendam Dei cultum ſe illa aſpergere. Et ad hunc modum nulla erit res ſacra, quæ non poſſit habere aliquem ſtudioſum vſum quaſi perſonalem, vt ſic dicam, qui excommunicato licitus ſit, quamuis principalis vſus eius, propter quem primariò eſt inſtituta, ſit alius, pendens ex participatione communium bonorum ſpiritualium Eccleſiæ, quibus excommunicatus priuatus eſt.

SECTIO IIII.

Verùm, Excommunicatus, etiam poſt mortem quantum ad corpus ſuum, priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, & omni alio Eccleſiaſtico honore.

1. HActenus diximus de priuatione harum rerum ſacrarum, quatenùs ad excommunicatum in hac vita durantem pertinere (A) poteſt: declarare igitur oportet, quo modo etiam poſt mortem extendatur: &, quoniam de ſuffragiorum priuatione quoad animam in ſecunda diſputatione huius materiæ iam diximus, hîc ſolum reliquum eſt, vt de corpore dicamus: quod in ſe non eſt capax aliorum ſuffragiorum, vel ſpiritualium bonorum, ſed ſolùm aut honorifico, vel ſacrato loco, aut illo cultu, & honore, qui in pompa funeris exhiberi ſolet: quem nunc Eccleſiaſticum honorem appellamus: qui licèt intuitu animæ fiat, proximè tamen circa corpus ipſum verſatur: eique exhibetur: quæ duo breuiter hîc expedienda ſunt. Eſt autem in his ratio dubitandi, *Ratio dubitandi.* quia deſtructis nobis deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis: extincta ergo perſona per (B) Cenſuram ligata, extinguitur Cenſura: ergo iam non poteſt quidquam circa defunctum operari, & maximè circa corpus eius, quod non eſt capax pœnæ ſpiritualis. Accedit etiam quòd corpus excommunicati viui non prohibetur eſſe in Eccleſia, quia illa per ſe non eſt communicatio cum fidelibus, niſi aliunde miſceatur: ergo nec corpus defuncti ibi reponi prohibendum eſt: quia neque illa præſentia per ſe ſumpta eſt communicatio, neque iam illud eſt alterius communicationis capax.

2. *Excomm. priuatus Eccleſiaſtica ſepultura.* Nihilominùs dicendum in primis eſt, ſi excommunicatus ante abſolutionem à Cenſura moriatur, non poſſe licitè corpus eius Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi. *Concluſ. 1.* Ratio eſt, quia hoc eſt in iure prohibitum, vt (C) patet in cap. *Sacris*, de Sepulturis, *C. a. Sacris, de ſepul.* vbi non dicitur ſtatui ius nouum, ſed *ſacris eſſe canonibus inſtitutum, vt Eccleſiaſtica careant ſepultura, qui priùs erant ab Eccleſiaſtica vnitate præciſi, & ante mortē Eccleſiæ non reconciliantur*. Et ratio inſinuatur, *Quia quibus non communicamus viuis, non debemus etiam communicare defunctis*. Idem habetur in Clem. 1. eod. tit. & ſpecialiter de hæreticis & fautoribus eorum idem declaratur in cap. 2. de Hæret. in 6. & idem probatur in c. *Conſuluiſti*, de Cōſec. Eccleſ. vel altar. Ratio ſeu congruentia huius prohibitionis eſt inſinuata in dicto capite. Ex qua colligitur, illam eſſe communicationem quandam in diuinis, & conſequenter hanc prohibitionem contineri in illa generali, quæ hactenùs declarata eſt. Et fortaſsè non aliter continetur hæc (D) prohibitio in ſacris canonibus antiquioribus, prout dicitur in dicto c. *Sacris*: quia nulli priores inueniuntur, qui hoc in ſpecie prohibeant. Eſt autem hæc communicatio ſpiritualis, quia ſepultura ſacra quid ſpirituale cenſetur: & ad illam ſolùm habent ius filij Eccleſiæ obedientes illi: & ideò ſatis cenſeretur cum eis communicari, qui ad eundem locum ſepulturæ ſacræ cum eis admitteretur. Nam, licèt corpus mortuum per ſe non videatur capax ſpiritualis communicationis, tamen quatenùs eandem perſonam ſemper repræſentat, & quatenùs ad eādem animam refertur, aliquo modo eſt capax illius: & prætereà ſupponit in viuente ius ad tale genus ſepulturæ, & conſequenter ad communicationem aliquam cum (E) fidelibus: cùm ergo illud non habuerit viuens, nec circa corpus eius poſt mortem ſeruandum eſt: & ita reuoluitur in illud principium, quo vtuntur iura, vt *cui non communicauimus viuo, non communicemus defuncto*: quod ſumptum eſt ex Leone Papa epiſt. 90. vel 92. ad Ruſticum: c. 6. vel 7. & habetur in c. 1. 24. q. 2. & ex Gelaſio in cap. *Quicunque*, 11. q. 3. *Leo Papa. Gelaſius Papa.* Accedit etiam bona congruentia, quoniam is, pro quo orare non licet, indignus eſt vt corpus eius in loco ſacro ſepeliatur: nam ob hanc præcipuè cauſam fideles in locis ſacris ſepeliuntur, vt participes fiant ſuffragiorum, & orationum fidelium, quæ in illis locis fiunt.

Atque hinc infertur, licèt contingat excommunicatum mori cum maximis contritionis ſignis, ſi abſque 3.

abſque abſolutione à cenſura deceſſit, ſepeliri non poſſe, donec ab Eccleſia abſolutionem obtineat iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sent excom quod loquitur de aliis generibus communicationum per ſuffragia, &c. Eſt autem eadem ratio in præſenti. Addendum verò eſt quacunque ratione ab excommunicatione quiſpiam abſoluatur ante mortem etiamſi à quolibet ſacerdote in ipſo articulo mortis ob neceſſitatem abſoluatur, id ſatis eſſe vt eius corpus hac pœna, ſeu ignominia non afficiatur: ita enim expreſsè cautum in cap. vltimo de Sepulturis. Quòd eodem modo declarandum eſt, ſicut ſuprà diximus de communicatione ſuffragiorum, quæ cum excommunicato defuncto fieri poteſt, ſi vel hoc modo abſolutus ſit: hæc enim duo quoad hoc in illo textu æquiparantur, fortaſſe ob rationem proxime factam. Vnde, ſicut excommunicatus, ſi ſufficientia ſigna contritionis exhibuit, poteſt poſt mortem abſolui, vt ſuffragiis Eccleſiæ fruatur, ita etiam vt in loco ſacro ſepeliatur, vt ex eiſdem iuribus ſumitur. Quòd ſi caſu accidat, vt ante abſolutionem iam ibi ſepultus ſit, erit quamprimùm abſoluendus, ne ipſum exhumari, & ab illo loco extrahi neceſſe ſit. Imò, & locus ipſe reconciliandus erit iuxta ea, quæ ſtatim dicemus.

4. *Quid ſi excomm. corpus in loco ſacro humetur.*

Additur itaque in dicto cap. *Sacris*, ſi contingat excommunicati corpus loco ſacro tumulari, exhumandum eſſe, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura iactandum, dummodo à corporibus aliorum fidelium diſcerni poſſit: alioqui rectè admonet Pontifex toleranda eſſe zizania, ne comburatur ſimul triticum. Nec ſolùm ex tali loco ſacro corpus excommunicati eiiciẽdum eſt, ſed etiam locum ipſum expurgandum ſeu reconciliandum aſperſione aquæ ſolenniter benedictæ, ſicut fit in Eccleſiæ dedicatione, vt dicitur in cap. *Conſuluiſti*, de Conſecr. Eccleſ. vel altar. Vnde ſupponitur per huiuſmodi corpus excommunicati pollui, ſeu violari locum ſacrum. Quod fit, vt quandiu excommunicati corpus ibi iacuerit, aut templum illud reconciliatum non fuerit, non poſſint ibi fideles ſepeliri, vt in ſimili probat textus in cap. vnico de Conſecr. Eccleſ. vel altar. in 6. qui loquitur de Eccleſia violata per effuſionem ſanguinis, aut ſeminis: eſt autem eadem ratio de quacunque alia violationis cauſa. Fit etiam conſequenter, vt in tali loco: antequam reconcilietur, non poſſint licitè diuina officia celebrari. De qua re dixi ex profeſſo in 3. tom. diſp. 81. ſect. 4. Dices, Quid ſi corpus excommunicati exhumari non poſſit iuxta cap. *Sacris*. Debétne locus ille perpetuò inhabilis ad diuina officia, vel ſepulturam aliorum fidelium remanere. Reſpondetur: Minimè, illud enim eſſe maximum incommodum, & alienum à mente canonum, & ab omni vſu: Exiſtimo tamen locum reconciliandum eſſe, tum quia cap. *Conſuluiſti*, indiſtinctè loquitur de locis, in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contingit, tum etiam quia violatio fit per ipſam primam ſepelitionem, quæ proinde tollenda eſt. Poſtea verò quando corpus illud ita eſt confuſum cum aliis, vt diſcerni non poſſit, quaſi nihil reputatur, vel tanquam occultiſſimus quidam defectus, cuius permanentia non poteſt, aut reconciliationem impedire, at violationem iterare.

5. *De quibus excomm. procedat aſſertio poſita.*

Sed quæret aliquis primò, an hæc aſſertio procedat vniuerſim de omnibus excommunicatis, vel ſolùm in vitandis. Reſpondeo ſecundum antiqua iura de omnibus procedere, quia indifferenter de omnibus loquuntur: nunc verò poſt Extrauag. *Ad euitanda*, ſolum habere locum in excommunicatis vitandis: quia prohibitio non cadit propriè in ipſos ex-

A communicatos, quia ipſi non poſſunt ſe ſepelire, ſed cadit in alios fideles, ne corpora ipſorum ſepeliant, quod non aliter eis prohibetur, quam omnis alia communicatio cum excommunicato: vt patet ex cap. *Et priuilegia*, de Priuil. c. *Epiſcoporum*, eadem in 6. Iam verò poſt dictam Extrauagantem non tenentur fideles vitare communicationem aliorum excommunicatorum, præter illa duo genera quæ conceſſio generalis eſt ſaltem de omni communicatione externa, etiam in rebus ſacris, & diuinis: ergo hæc etiam communicatio in concedenda illis excommunicatis non vitandis ſepultura ſacra, non eſt prohibita fidelibus. Ex quo intuli in dicta ſectione quarta, iam nunc non pollui Eccleſiam per ſepulturam B cuiuſcunque excommunicati, ſed illius tantùm qui vitandus eſt. Quod etiam ſignificauit Victoria in Sum. 4. mater de Euch. q. 90. dicens, *Si in Eccleſia ſepeliatur excommunicatus denunciatus*, ſub denunciato breuitatis cauſa comprehendens manifeſtum percuſſorem clerici. Et ratio eſt, quia hæc violatio Eccleſiæ fundatur in priori prohibitione; limitata ergo prohibitione, limitatur violatio: nam cæteri excommunicati quoad communicationem eorum vitãdam ita reputantur, ac ſi non eſſent, vel ac ſi eſſent omninò occulti. Imò addunt aliqui, ſi quis ſit tantùm excommunicatus à iure, vel per ſententiam generalem, etiam ſecundùm ius antiquum non poſſe Eccleſiaſtica ſepultura priuari, donec in particulari per C ſententiam ſaltem declaratoriam criminis condemnatus ſit: Sed non poteſt hoc in vniuerſum defendi: nam etiam nũc manifeſtus percuſſor clerici vitandus eſt, & ſepultura Eccleſiaſtica priuandus, etiamſi per ſententiam condemnatus non ſit, iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*: ergo iuxta antiquum ius idem erat dicendum, de quocunque excommunicato notorio, & publico: ſecus verò eſſet, ſi fuiſſet occultus; quia cùm priuatio ſepulturæ ſit publica euitatio, publicam etiam excommunicationem poſtulat, cap. *Cum non ab homine*, de Sentent. excommu. Nunc verò etiam illa non ſatis eſt, niſi intercedat ſententia ſaltem declaratoria criminis, & publica denunciatio nominatim facta excepto crimine percuſſionis clerici. Vt ſuprà dictum eſt.

An ſecundùm ius antiquum excom. à iure eſſet priuandus ſepultura Eccleſiaſtica ante ſent. declaratoriam.

D Rurſus quæri poteſt quid hìc intelligendum ſit per locum ſacrum. Reſpondetur primò ac præcipuè ſub hac appellatione comprehendi templum conſecratum, aut benedictum, vt per ſe notum eſt. Deinde cœmeterium eius, quod etiam ſolet eſſe benedictum, & regulariter eſt ad ſepeliendos fideles deputatũ: & ita iura citata ferè de cœmeterio loquuntur. Poteſt autem hoc cœmeterium interdum eſſe contiguum, interdum diſiunctum à templo, vt colligitur ex capitulo vnico de Conſecratione Eccleſiæ: vel alt. in ſexto, & quod ad præſentem rem attinet, eadem ratio de vtroque eſt. Rurſus, ſi in aliquo loco conſueuit Miſſa dici, quamuis aliter conſecratus, aut benedictus non ſit, non poteſt in eo excom- E municatus ſepeliri: quia ipſa Miſſę celebratione quaſi ſacratur locus ille, vt dicitur in cap. *Eccleſiæ*, de Immunit. Eccleſ. Et ſumitur ex c. vlt. de Conſecr. Eccleſiæ, vel altar. vbi id notat Gloſſa. Ex qua vlteriùs colligi poteſt, locum deputatum auctoritate Epiſcopi, vel vt in eo diuina officia peragantur, vel ad hoc tantùm vt in eo ſepeliãtur corpora fidelium, etiamſi alia benedictione cõſecratus non ſit, cenſeri ſacrum quoad præſentem effectum, vt in eo non poſſit excommunicatus ſepeliri. Primò, quia per declarationem ad diuinum cultum, ſi ſufficienti auctoritate fiat, res efficitur ſacra, & veneratione digna, ita vt ad profanos vſus conuerti non debeat. Deinde, & maximè, quia iura abſolutè prohibent excommunicato

6. *Quid per locum ſacrum in aſſertione poſita intelligatur.*

Eccleſiaſticam ſepulturam. Non eſt autem de ratione Eccleſiaſticæ ſepulturæ, vt locus, in quo fit, ſpeciali benedictione ſit conſecratus, ſed ſufficit, vt Eccleſiæ, ſeu paſtorum eius auctoritate ad illud munus deſtinatus ſit. Vnde vlteriùs exiſtimo idem fore dicendum, ſi recepta conſuetudine locus aliquis ad hoc munus ſepeliendi fideles deſtinatus ſit, etiamſi de ſpeciali Epiſcopi auctoritate, ſeu approbatione non conſtet, tum quia conſuetudo vim habet legis, tum etiam, quia ibi interuenit ſaltem tacita approbatio prælatorum Eccleſiæ: tum denique quia ipſo vſu talis functionis, quæ meritò ſacra habetur, & propter reliquias fidelium, quæ ibi repoſitæ ſunt, & propter funerale officium, quod ibi perficitur, locus ille aliquo modo ſacratur.

7. *Quam longè à loco ſacro debeat ſepeliri excommunicati corpus.*

Addunt prætereà nonnulli Doctores, non ſolùm hæc loca, ſed etiam illa, quæ ſunt vicina templis, & cœmeteriis, in quibus diuina officia celebrantur, reduci aliquo modo ad loca ſacra, ita vt in eis excommunicati corpus ſepeliri non poſſit. Ita Abbas in dict. cap. *Sacris*, n. 3. & colligit ex illo textu, quatenùs ait; ſi contingat corpus excommunicati in loco ſacro eſſe ſepultum, exhumandum eſſe, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura iactandum. Quòd ſi interroges quanta futura ſit diſtantia, reſpondet, Quanta ſufficiat, vt ſacerdotes in templo cãtantes, aut ſacrificantes, nec videri poſſint, nec auditi, arg. c. *Quod in te*, de Pœn. & remiſ. Sed inde nihil probatur: nam ibi ſolùm eſt ſermo de excom. viuente, qui prohibetur diuinis intereſſe etiam extra Eccleſiam è vicino loco vnde illa videre poſſit vel audire, quod in corporibus defunctorum locum non habet. Non exiſtimo etiam in eo rigore eſſe accipiendam particulam *procul*, ſed vt idem ſignificat quod extra illum locum: eſt enim illa phraſis latina, quæ etiam indicat ſeueritatem & rigorem iuris id præcipientis. Quapropter ſi locus quantumuis vicinus, & contiguus Eccleſiæ, vel cœmeterio eius, communi exiſtimatione profanus, & communis habeatur, v. g. via publica, aut domus aliqua, non erit contra Cenſuram, ſi in eo excommunicatus ſepeliatur: quod expreſsè notauit Gloſſ. in Clem. 1. verb. *Cœmeteriis*, de Sepult. Atque ob eam cauſam, ſi cœmeterium priùs benedictum ex pietate & priuata authoritate fidelium, aut clericorum amplificetur illa pars terræ, quæ ſine vlla benedictione, vel Epiſcopi deputatione additur, non cenſebitur ſacra, etiam ad hunc effectum, de quo agimus: eſt enim de illa eadem ratio, quæ de quolibet alio vulgari loco coniuncto, niſi fortaſsè iam eſſet communi conſuetudine illa pars ita recepta, & ſacris vſibus, aut ſepulturæ fidelium applicata, vt totum illud per modum vnius cenſeretur: tunc enim à toto illo loco excludendum eſſet excommunicati corpus iuxta ſuperiùs dicta.

Reſolutio.

Gloſſa.

Quam pœnam incurrat ſepeliens excommunicatum in loco ſacro.

8. Tandem inquiri hîc poteſt, quam pœnam incurrant, qui excommunicatum vitandum Eccleſiaſticæ tradunt ſepulturæ. Nam quòd grauiter peccent clarum eſt, nam vt dixi, prohibitio illos reſpicit, & eſt de re graui, & ſeuerè obligans, aliàs parui momenti eſſet lex imponens hanc pœnam. Primò ergo iure communi incurritur propter hanc trangreſſionem excommunicatio minor, vt notauit Abbas in c. *Sacris*, de Sepult. id colligens ex illis verbis, *Non communicamus defunctis*, inde enim conſtat hanc eſſe communicationem quandam, & conſequenter illi reſpondere generalem pœnam impoſitam communicantibus cum excommunicato.

A Secundò pœna aucta eſt in Clement. 1. de ſepulturis: Vbi ipſo iure excommunicantur excommunicatione maiori illi, qui excommunicatos in cœmeteriis, vel locis ſacris ſepeliunt, & cum eo grauamine, vt *nullatenus abſoluantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi, eis, quibus per id fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem.* Quo fit, vt abſolutio aliter data, nulla ſit, nam hanc vim habet illa particula, *Nullatenus abſoluantur*, vt notauit Nauarrus ex Gloſſa in Clementina de Sequeſtrat, vt *Eccleſiaſtica*, poſſeſſ. verb. *Nullatenus abſoluantur*. *Clem. 1. de ſepult.* *Clem. 1. de ſepult. expenditur.*

Sunt autem circa modum, & limitationem, qua hæc pœna in dicto textu imponitur, nonnulla aduertenda, hæc enim ſunt verba illius textus. *Qui propriæ temeritatis audacia in cœmeteriis excommunicatos publicè, aut nominatim, ſcienter ſepelire præſumunt, &c.* 9.

B Omnium enim horum verborum proprietas tenenda eſt, & ad illam eſt hæc pœna coarctanda, vt notauit Caiet in Sum. verb. *Excom.* c. 46. & Nauarr. in Sum. c. 27. n. 137. Itaque, iuxta regulas ſuperius traditas de cenſuris in communi, hanc excommunicationem non incurrunt, qui ex ignorantia etiam culpabili hoc præſtant, propter particulam illam *ſcienter præſumunt*: neque etiam qui graui metu coacti id efficiunt propter verbum illud, *Qui propriæ temeritatis audacia*. Rurſus ſolùm excommunicantur qui *in cœmeteriis, &c.* Vnde videtur colligi, ſi in aliis locis etiam deputatis ad ſepulchra fidelium hoc fiat, non incurri hanc excommunicationem. Sed id non exiſtimo verum, nam in primis non eſt dubium quin *Caietan. Nauarr.*

C ſub illa voce à fortiori comprehendatur Eccleſia, vt omnes exponunt: nam cœmeterium eſt tãquam acceſſorium, & minùs principale, & immunitatem habet ratione Eccleſiæ. Deinde omnis locus, etiamſi ab Eccleſia ſeparatus ſit, ſi ab Epiſcopo ſit ad hunc vſum deputatus, hanc etiam immunitatem habet; & ideò nomine cœmeterij comprehenditur, vt Gloſſa ibi ſignificauit, quamuis videatur requirere quod ſit ab Epiſcopo benedictus. Exiſtimo tamẽ ſatis eſſe quòd ſit deputatus ad illum vſum: nam hoc ipſo, fit aliquo modo ſacer, vt ſuprà dixi. Denique iura, quæ de hac materia loquuntur, nomine cœmeterij comprehendunt omnem locum ad ſepulturam Eccleſiaſticam aptum, ergo ita eſt ſumendum in illo loco

D abſque alia limitatione, ſecus verò eſſet ſi ſepultura daretur in agro, vel loco profano, vt Nauarr. notat, & infrà iterum attingemus.

Rurſus verbum ſepeliẽdi in rigore ſignificare videtur actionem immittendi cadauer in ſepulchrum: atque ita ſolùm videtur ibi excommunicari illi duo, vel tres homines, qui propriis manibus illam poſtremam actionem funeris exequuntur. Quam interpretationem ſequitur Caiet. quem Nauarr. ſequi videtur, ne in aliud inconueniens, ſeu extremum incidat, concedendo, quamplures proſequentes funus excommunicatos manere. Vereor tamen illam tam *10. Qui nomine ſepelientis in illo cap. comprehendantur.*

E rigoroſam verbi acceptionẽ (etiamſi pœnæ reſtringendæ ſint) nimiam eſſe, & alienam à mente legiſlatoris. Nam ſi interpretamur hoc modo, vix vnquam illa excommunicatio incurretur: qui enim actionem illam ſepeliendi exequuntur, & ſemper ſunt homines inferioris conditionis, & rudes, qui frequentiùs vel ignorant factum, vel ius vel certè, ſi reluctentur facilè metu compellentur ad id faciendum. Propter quod meritò Gloſſa ibi dixit, conſtitutionem illam ludibrio eſſe, ſi ita eam interpretemur. Et ſanè, qui attentè ponderauerit illa prima verba textus, *Eos, qui propriæ temeritatis audacia, non ſine contẽptu clauium Eccleſiæ, &c.* facilè intelliget, non eſſe poſita propter vnum, vel alium hominem, qui tãquam organum ab alio motum & fortaſſe coactum, cadauer

terræ mandat,ſed propter eos,qui ſua auctoritate & imperio excõmunicatum in cœmeterio ſepelire faciunt: illi enim & in morali proprietate, & in rigore iuris ſepelire dicentur, iuxta textum in c. *Mulieres*,§.*Illi vero*, de ſent.excom Nam,licèt ibi ſit ſermo de alio delicto violenter percutiendi clericum: ratio tamen vniuerſalis eſt,ſcilicet,*Cùm is,committat verè,cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.* Nõ opinor tamen verbũ illud extẽdendum vltra mãdantes,& exequentes:hi enim comprehenduntur,ſi per alias particulas non excuſentur:Illi verò,qui ſolùm comitantur funus, vel etiam qui cantant, & crucem, aut lumina deferunt, ibi non comprehenduntur: quia illi reuera non ſepeliunt cum proprietate,etiamſi aliquando vulgari,& tranſlata ſignificatione ita loquamur.

11. Imò vlteriùs opinor non comprehendi cooperantes remotè, cuiuſmodi cenſeri poſſunt fodientes ſepulchrum,ſi poſteà ſua opera cadauer in illud non inferant,nec terra operiant,item ſuis humeris deferentes cadauer vſque ad Eccleſiam, item conſulentes, vt fauorem aliquem dantes, non enim opinor hos omnes incurrere hanc excommunicationem, quia propriè dici non poſſunt ſepelire:& non oportet pœnalem canonem extendere ad omnes fautores,vel cooperatores, quando auctor eius id non exprimit,neque ex verbis illius ſatis colligi poteſt. Vnde multò minùs extendenda eſt hæc pœna ad eos, qui poſitiuè non cooperantur, ſed tantùm non impediunt, etiamſi poſſint & debeant, licèt nonnulli Canoniſtæ oppoſitum teneant ob c. *Quantæ*,de Sẽt. excomm. vbi dicitur, *Eos delinquentibus fauere interpretamur, qui,cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.* Sed,licèt fateamur huiuſmodi non impedientes aliquo modo fauere,moraliter loquendo, negamus tamen omnes fauentes hanc excommunicationem incurrere,niſi ita faueant,vt authoritatem præbeant, & ſint quaſi auctores delicti. Neque obſtat, quod in eodem cap. *Quantæ*,dicitur agentes & conſentientes pari pœna plectendos eſſe, tum quia in pœnis humanis ſemper pendet ex voluntate legiſlatoris quòd actu ita extendatur pœna, quæ voluntas ex verbis legis colligenda eſt: quòd autem feratur ſolùm in agentes, non eſt ſufficiens argumentum, ferri etiam in conſentientes: & ideò in illo textu facta eſt illa extenſio ſpecialiter in delicto violentæ percuſſionis clerici: tum etiam, quia ibi Gloſſa per conſentientes intelligit eos, qui cooperantur, præſtando auctoritatem, quamuis illa expoſitio non videatur illi textui accommodata, quia omnes impedientes, cùm poſſint,conſentientes ibi appellantur, cùm tamen non ſemper cooperentur,neque auctoritatem præbeant: tamen ad rem,de qua agimus,eſſet illa interpretatio ſufficiens.

12. Obiectio. Dices, omnes illi, qui cooperantur funeri, propriiſſimè dici poſsũt ſepelire cadauer,quia vt quis dicatur ſepelire,non eſt neceſſe vt totam actionem ſepeliendi faciat, aut totaliter, ſed ſatis eſt, quòd vel partem eius faciat, vel partialiter concurrat: nam ſi duo v.g. ſe mutuò iuuantes accipiant corpus defuncti,& in ſepulchrum immittant,& terra cooperiant, vterque ſine dubio manet excommunicatus, & tamen neuter eſt cauſa totalis,ſed partialis:ergo ſimiliter,qui tumulum effodit,vel corpus defert,&c. excommunicati erunt: nam etiam hi habent concurſum partialem: ergo etiam erunt excommunicati, nam actus ſepeliendi reuera videtur includere has omnes actiones, videlicet deferre corpus, aperire ſepulchrum,&c.ergo qui facit quamcunque partem huius actus,partialiter ſepelit;quod ſatis eſt,vt ſepelire dicatur:& conſequenter,vt excõmunicationem

A incurrat. Et confirmatur,nam omnes hi participant in crimine cum eo,qui principaliter excommunicatur: ſed omnes participantes in crimine eandem excõmunicationem incurrunt iuxta c. *Nuper*,de Sent. excom. ergo. Ad argumentum reſpondetur, reuera id eſſe probabile ſaltem de illo duplici modo concurrendi,fodiendo ſepulchrum, & deferendo cadauer; nihilominùs tamen reſpondeo illas actiones,licèt ſint antecedentes, & neceſſariæ ad actum ſepeliendi, eſſe tamen valdè remotas: & non includi in ipſo actu propriè ſumpto: ideoque ſatis etiam probabiliter excuſari ab hac pœna,ſeu excludi à rigoroſa ſignificatione verbi ſepeliendi, ad quam lex pœnalis limitanda eſt. Ad cõfirmationem reſpondetur, B æquiuocationem in ea committi,nam excommunicatio in participantes,de qua eſt ſermo in c. *Nuper*, non incurritur, donec principalis delinquens excommunicationem incurrit,nam debet eſſe illa participatio cum excommunicato, & ideò neceſſe eſt, vt ſupponatur aliquis excommunicatus, cui alius poſtea in crimine communicans excommunicetur, vt apertè declaratur in cap. *Si concubinæ*,de Sent. excomm. At verò in noſtro caſu hi,qui participare dicuntur in crimine ſepeliendi excommunicatum in loco ſacro, cooperantur crimini ante excommunicationem contractam:hoc autem modo non omnes participantes in crimine cum principali delinquente incurrunt ſemper eandem excommunicationis C pœnam iure latam, niſi in ipſo iure ſufficienter declaretur,quod in præſenti non fit.

Confirmatio. — *Obiectionis ſolutio.* — *Confirmatio enodatur.*

13. Vltimò circa hanc excommunicationem aduertendum eſt eandem in particulari eſſe latam in c. 2. de hær. lib. 6. contra eos,qui hæreticos,vel fautores eorum ſcienter præſumunt Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ,quam eodem modo, & cum eiſdem limitationibus intelligendam cenſeo. Additur tamen ibi duplex grauamen in hæreſeos deteſtationem: vnum eſt,vt qui hæreticum ſepeliuit, abſolutionis beneficium non mereatur, niſi propriis manibus publicè extumulet, & proijciat huiuſmodi corpus dãnatum. Per vltimum autem verbũ videtur hoc limitandum ad eos,qui per publicã ſentẽtiam de hæreſi damnati ſunt,nam ſolum illi videntur in rigore dici damnati, D & quando in illo textu illa limitatio non eſſet adhibita,ex vi Extrauagantis, *Ad euitanda*,nunc eſſet adjicienda. Et cum eadem intelligendum eſt aliud grauamen,quòd *locus ille perpetua careat ſepultura*:ita vt ampliùs expiari, aut reconciliari non poſſit: quod ego intelligo de loco proprio, & adæquato, non de toto templo, quia pœnæ reſtringendæ ſunt. Nonnulli verò extendunt illam excommunicationem ad eos qui ſepeliunt hæreticum etiam extra locum ſacrum, ſi cum aliis ſolennitatibus & cæremoniis Eccleſiaſticis illum ſepeliunt. Quod ſentit Antonin. 3. p.tit.24.c.5. Angelus, *Excommunicatio*, 7. caſu 28. & verb. *Hæreticus*.§.19.& Syluest. *Excommunicatio*,9. num.58.quamuis non ſatis clarè. Oppoſitum tamen E probabilius cenſeo, quia pœnæ reſtringendæ ſunt, & illa ſimpliciter loquendo non eſt Eccleſiaſtica ſepultura. Item, quia textus addens quòd locus ille perpetuò careat ſepultura, ſupponit illum ad illud munus deputatum eſſe. Et ita ſentit Ledeſma 2. p.4. q.26.art. 2. excom. 27. Addo denique, eos qui hanc excommunicationem maiorem incurrunt, ſepeliendo excommunicatum in loco ſacro non incurrere ſimul aliam excommunicationem minorem, quam diximus incurri iure ordinario propter hanc communicationem cum excommunicato: quia per hoc ſpeciale ius commutata videtur excommunicatio minor in maiorem, vel ita aucta, vt ex minore maior ſit effecta: non verò eſt multiplicata excommunicatio,

Quorundam dictum improbatur.

nicatio, quia nulla eſt neceſſitas ita interpretandi, A
aut multiplicandi Cenſuras, maximè cùm locum
etiam hîc habeat vulgatum principium de reſtringendis odiis potiùs, quam amplificandis.

Excommunicatus defunctus priuatur omni honore Eccleſiaſtico, qui in tumulatione fieri ſolet. 2. Concluſio.

14. SEcundò principaliter dicendum eſt, ratione excommunicationis priuari defunctum omni honore Eccleſiaſtico proprio fidelium. Hæc aſſertio ſequitur ex præcedente, tum quia huiuſmodi honor totus ordinatur ad Eccleſiaſticam ſepulturam, tum etiam quia hæc eſt quædam moralis communicatio B
cum defuncto. Vnde hîc etiam locum habet illud principium, vt qui non communicauimus viuo, non communicemus defuncto. Et præterea ſunt de hac re aliqua iura, ex quibus hoc in particulari ſumi poteſt: dicitur enim in c. *Placuit*, 23. q. 5. *Pro iis, qui voluntariè ſibi mortem violentam inferunt, nullam eſſe in oblatione commemorationem faciendam, neque eum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadauera deducenda.* Vbi Gloſſa intelligit huiuſmodi peccatorũ corpora non eſſe donanda Eccleſiaſtica ſepultura, *ſed canina*, (vt ipſa loquitur) & ideò etiam præcipitur, vt talia corpora ſine Eccleſiaſtico honore ad talem ſepulturam deferantur: quoniam hoc eſt veluti conſequens ad illud. Contingit quidem interdum aliquem pri- C
uari pompa funeris Eccleſiaſtica, licèt non priuetur Eccleſiaſtica ſepulturã, vt apparet ex c. *Super eo*, de Raptoribus: è conuerſo tamen nunquam aliquis priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, quin prędicto etiam honore conſequenter priuetur: nam indecens valdè eſt, vt ad locum profanum, & ſepulturam quodammodo communem cum beſtiis, cum pompa funebri corpus deferatur. Quod maximè verum habet, quando illa priuatio ſepulturæ fit ex vi cenſuræ excommunicationis propter generalem priuationem communicationis, quam etiam reſpectu defunctorum talis Cenſura includit.

15. *Clerici non poſſunt pro defunctis excomm. eleemoſynas recipere, aut oblationes offerre.*

Præterea prohibentur clerici ne oblationes ſeu eleemoſynas pro excommunicatis accipiãt. c. *Sacris*, & *A nobis*, 2. de Sent. Excomm. nimirum, quia nul- D
lum Eccleſiaſticum obſequium eis impendendum eſt: ſi enim clerici poſſent corpus excommunicati comitari, poſſent etiam eleemoſynam aliquam ob eam cauſam accipere. Addo præterea non ſolùm ſacerdotes non debere huiuſmodi cultum ſeu honorem exhibere excommunicatis, verùm etiam nec laicos, nam licèt curatio funeris, & pompa exequiarum magis ſint ſolatia viuorum, quàm ſubſidia mortuorum, vt dicitur in cap. *Animæ*, 13. quæſt. 2. nihilominùs in pœnam excommunicati vult Eccleſia, vt hoc etiam ſolatio viuentes priuentur, quoniam id non ſit ſine aliquo honore, & ideò nec ſine aliqua communicatione cum excommunicato. Eſt tamen diſcrimen: nam, ſi clerici exhiberent propriam funeralem curam iuxta Eccleſiæ morem, eſſet illa E
communicatio in diuinis cum excommunicato, atque adeò ex genere ſuo graue peccatum: honor verò alius exhibitus à laicis tantùm eſſet ciuilis, & humana communicatio, de cuius ratione, & grauitate poſteà dicturi ſumus.

16. *An clerici hũc honorem excomm. impendentes, irregulares fiãt.*

Hîc verò dubitari poſſet, an clerici exhibentes excommunicato hunc honorem irregulares fiant, per cap. *Super eo*, de Raptorib. vbi de Presbyteris, & clericis, qui ſepulturæ raptoris, de quo ibi eſt ſermo intereſſe, vel eleemoſynas accipere attentauerint: dicitur, *Ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur.* Reſpondetur breuiter nullam propter hoc delictum latam eſſe irregularitatem: quia in aliis iuribus non habetur, & ex illo non probatur: quia neque illa pœna videtur irregularitas, quæ ipſo iure incurratur, ſed depoſitio, vel ſuſpenſio perpetua per Epiſcopum imponenda, vt ibi notat Abbas nu. 2. & illa pœna ſpecialis eſt in eo caſu de raptoribus in odium illius delicti: & ideò non eſt ad alios caſus extendenda.

DISPVTATIO XIII.

De quinto effectu excommunicationis, qui eſt priuatio, ſeu inhabilitas ad Eccleſiaſtica beneficia percipienda, vel eorum fructus.

HActenùs diximus de priuatione ſpiritualium bonorum, quæ ad internũ animæ cõmodum propinquiùs ſpectare videntur, nunc dicendum eſt de aliis bonis ſpiritualibus externis, & quæ aliquod temporale commodum habent annexum, qualia sũt beneficia Eccleſiaſtica, & fructus eorum, de quibus hîc dicemus, priùs de beneficiis, deinde de fructibus eorum.

SECTIO I.

Vtrùm, Per excommunicationem fiat aliquis incapax beneficij, & dignitatis Eccleſiaſticæ.

1. *Excom. non priuatur benefic. iam obtentis.*

QVæſtio hæc intelligi poteſt, vel de beneficiis obtentis ante excommunicationem vel in futurum obtinendis. De prioribus, certum eſt, ligatum excommunicationis Cenſura non priuari ipſo facto beneficiis, quæ anteà poſſidebat: & conſequenter nec fieri inhabilem ad retinendum beneficium anteà legitimè obtentum: nullo enim iure huiuſmodi pœna excommunicato impoſita eſt: imò in multis iuribus oppoſitum ſupponitur. Primò in iis, quæ priuant excommunicatum fructibus beneficij, quæ poſteà afferemus: illa enim ſupponunt adhuc manere dominum beneficij, vt notant Doctores, & colligitur ex textu in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appell. Item in illis, quæ ob nimiam contumaciam, ſeu perſeuerantiam in excommunicatione iubent excommunicatum priuari beneficiis, ad quod citatur cap. *Rurſus*, 11. quæſt. 3. Sed ibi ſolũ dicitur, *Si intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſteà penitus audiatur.* Inde verò colligunt Doctores poſſe huiuſmodi excommunicatum in eo caſu priuari omnibus beneficiis ſuis, ſaltem quando pro crimine excommunicatus eſt, vt patet ex Innocent. in cap. *Cùm bonæ*, de Ætat. & qualit. & ſumi poteſt ex Gloſſis vltimis in cap. *Cum contumacia*, de Hæretic. in 6. & in cap. *Contingit*, de Dolo, & contumacia, quas ad hoc citat Syluest. verb. *Excommunicatio*, 3. num. 1. §. 9. licèt ſatis obſcurè loquantur. Solet autem obiici contra hoc capitulum, *Cùm bonæ*, de Ætat. & qualitat. Sed ibi non eſt ſermo de excommunicatione, ſed de ſuſpenſione, & ideò ſuo loco illud interpretabimur.

Poteſt autem ob nimiam contumaciam illis priuari. Innocent.

Syluest.

2. *Collatio beneficij excom. facta eſt inualida.*

Omiſſis ergo beneficiis priùs obtentis, de iis, quæ durante excommunicatione obtineri poſſent, prima & generalis regula eſt, excommunicationem ita reddere perſonam inhabilem ad Eccleſiaſtica beneficia, vt collatio ei facta durante excõmunicatione omninò

omninò ſit inualida. Hæc eſt communis, & ſatis expreſſe declarata in c. *Poſtulaſtis*, de Cler. excom. miniſtrant. vbi non ſolùm dicitur excommunicatis non poſſe Eccleſiaſtica beneficia conferri, ſed etiam eos non poſſe illa licitè retinere: *quia ea non fuerunt canonicè conſecuti*. Quæ verba apertè ſignificant eos non feciſſe ſua illa beneficia: & ideò diuerſo modo loquuntur iura de beneficiis ante excommunicationem obtentis, nam de illis ſolùm dicunt non poſſe excommunicatum recipere aut retinere fructus eorum: hìc autem de ipſiſmet beneficiis hoc aſſeritur. Ratio verò ſeu congruentia huius pœnæ fuit, quia excommunicatus eſt ſuſpenſus ab omni officio Eccleſiaſtico; vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo meritò fit inhabilis, ne tunc poſſit beneficium accipere, quod propter officium præcipuè confertur: vt in ſimili argumentatur Pontifex in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excomm. miniſt. Atque hæc eſt communis doctrina

Richard. Anton. Soto. Theologorum in 4. diſt. 18. ſpecialiter Richar. art. 7. qu. 4. Palud. qu. 4. Antonini 3. part tit. 24. cap. 76. Soto diſt. 22. qu. 1. artic. 4. Conueniunt Iuriſperiti in dicto cap. *Poſtulaſtis*, & in dicto §. *Verum*, & aliis locis,

Couarr. Nauarr. Corollar. quæ notat Couarr. in c. *Alma*, part. 1. §. 7. & Nauarr. cap. *Si quando*, de Reſcript. exceptione nona, & in Summa, cap. 27. nu. 21. Atque hinc colligunt omnes, etiam poſt abſolutionem à cenſura, non poſſe aliquem obtentum beneficium licitè retinere, niſi fiat noua collatio, vel legitima diſpenſatio, quæ illi æquiualeat: quia per ſolam abſolutionem non poteſt conualeſcere collatio, quæ nulla fuit. Et conſequenter fit, vt nec fructus talis beneficij retinere poſſit, ſi eos ſuſcipit; idque duplici titulo; ſcilicet, & quia excommunicatus illos accepit, & quia beneficium non erat ſuum; quo titulo tenebitur reſtituere hos fructus, etiamſi poſt abſolutionem à cenſura illos acceperit.

3. *Beneficij collatio excom. facta, etiamſi ſuam excommunicat. ignoret, eſt inualida.*

Quæ omnia locum habent, licèt excommunicatus bona fide beneficium acceperit, aut ſuam excommunicationem ignorans, aut probabiliter putans ſe eſſe ab illa abſolutum: quia ignorantia, quamuis excuſet à noua culpa, & conſequenter à noua pœna, & maximè à noua cenſura, iuxta cap. *Apoſtolicæ*, de Cleric. excomm miniſtrant. non tamen dat valorem actui, alias inualido, neque impedit effectum prouenientem ex priori cenſura legitimè impoſita, qui eſt quaſi pœna illius peccati, pro quo prior excommunicatio lata fuit, à qua proinde pœna excuſare non poteſt ignorantia, quæ in beneficij collatione interuenit. Quæ ſententia videtur mihi certa, & eam eſſe communem Doctorum affirmat Couarruuias ſuprà numer. 3. & Rebuffus in dicto cap. *Poſtulaſtis*,

Couarr. Rebuff. Abbas. numer. 62. Abbas dicto cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, nu. 15. contrà Gloſſa ibi, cum alia Gloſſa in dict. cap. *Apoſtolicæ*. Exiſtimo tamen aliter eſſe in hoc ſentiendum, loquendo de ipſo beneficio, aliter de fructibus perceptis & conſumptis, nam beneficium omninò retineri non poteſt: circa fructus autem nonnulla diſtinctione vtendum eſt. Nam in primis, ſi ratione beneficij aliquod officium, vel miniſterium eadem bona fide exercuit, iuſtè poteſt conueniens ſtipendium, ſeu congruam ſuſtentationem pro ratione ſui operis ex fructibus beneficij accipere: quia in re ipſa Eccleſiæ inſeruiit, ratione cuius operis dignus eſt congrua ſuſtentatione, maximè cùm bona fide id fecerit: & deinde, ſi præter congruum ſtipendium plures fructus accepit, & bona fide illos conſumpſit, neque inde factus eſt ditior, non tenebitur aliquid reſtituere, quia neque ratione acceptionis, cùm bona fide acceperit, & abſque culpa, nec ratione rei acceptæ, cùm iam illa non extet, neque in ſe, neque in alia, quæ loco illius permaneat.

A Extra hos verò caſus manifeſtum eſt, ignorantiam, ſeu bonam fidem acceptionis non excuſare ab obligatione reſtituendi id, quod ſine vero titulo acceptum eſt.

Nonnulla dubia pro præcedentis aſſertionis declaratione enucleantur.

SVperſunt verò nonnulla dubia neceſſaria, vt aſſertio propoſita exactè explicetur. Primum eſt, quid nomine beneficij Eccleſiaſtici in præſenti intelligendum ſit. Et præcipua difficultas de penſionibus eſt: de cæteris enim nullum dubium, quia, licèt hoc nomen, *beneficium*, & ſtrictè, & latè in iure 4. *Primum quid nomine beneficij in aſſertione intelligatur.*

B accipi ſoleat, iuxta capitulum penultimum de verb. ſignific. vbi id notat Abbas numero ſecundo, & alij, qui ibi in Addit. referuntur, & Gloſſa in capitulo primo de Regulis iuris in ſexto: & ideò in materia odioſa, qualis hæc eſt, videatur eius ſignificatio, quantum fieri poſſit reſtringenda: nihilominùs certum eſt regulam poſitam intelligendā eſſe de omni beneficio propriè dicto, ſiue curam habeat animarum annexam, ſiue non; ſiue ſit ex minoribus, ſiue ex iis, quæ maiora beneficia dicuntur, vt ſunt Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus, &c. Ratio eſt, quia iura generaliter reddunt excommunicatum inhabilem ad omnia beneficia Eccleſiaſtica, vt conſtat ex dicto c. *Poſtulaſtis*: vbi, licèt non addatur ſignum

C diſtributiuum, *Omnia*, ſed ſimpliciter dicatur, *beneficia Eccleſiaſtica*, tamen illa abſoluta, & indefinita locutio æquiualet vniuerſali, maximè quia cùm propoſitio illa ſit negatiua, ſatis continet illam diſtributionem: quia negatio omnia deſtruit. Vt in cap. *Cùm bonæ*, de Ætat. & qualit. dicitur non poſſe ſuſpenſum, quod idem eſt de excommunicato, beneficia, quæ poſteà adeptus eſt, retinere; quod perinde valet, ac ſi diceret, *Non poteſt aliqua*, atque adeò nulla beneficia retinere poteſt. *Ca. Cũ bonæ, de Ætat. & qual.*

Prætereа in iure dicitur, excommunicatum eſſe inhabilem ad beneficia Eccleſiaſtica, cap. *Per inquiſitionem*, de Elect. & ex hac generali appellatione beneficij, ibi infertur, quendam non fuiſſe capacem 5. *Cap. Per inquiſitionẽ, de Elect.*

D cuiuſdam Præpoſituræ, quia incapacitas beneficij includit negationem vniuerſalem cuiuſcunque dignitatis, vel præbendæ, quæ ſub hac voce propriè *Felicis*, verſ. *Quod ſi quis*, de Pœnis in 6. vbi Gloſſa aduertit nomine beneficiorum, ſeu beneficiatorum, non comprehendi Epiſcopatum, vel Epiſcopum, niſi exprimatur, vt ibi fit. Veruntamen exiſtimo id multum pendere ex ſubiecta materia: nam in c. *Inquiſitores*, de hæret. & in cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excommun. vt exciperentur Epiſcopi à generali ſententia, vel iuriſdictione, neceſſarium fuit ibi ſpecialiter diſponi In cap. autem *Dilectus*, de Conceſſion. præbend. vbi quædam conſtitutio Alexandri III. de beneficiis Eccleſiaſticis ita exponitur, vt Epiſcopa- *Cap. Felicis, de Pœnis in 6.*

E tum non comprehendat, ideò ita fit, quia ex verbis, & circunſtantiis ipſius conſtitutionis apertè conſtat hanc fuiſſe mentem Alexandri, & Concilij Lateran. vt patet ex ipſo Conc. p. 1 cap. 8. At verò in præſenti nulla eſt ratio huius reſtrictionis, & aliàs prohibitio, ſeu incapacitas eſt vniuerſalis. Imò à fortiori ſumitur argumentum efficax, nam ſi excommunicatus eſt incapax inferiorum beneficiorum, multò magis ſuperiorum.

Addo verò vlteriùs, non ſolùm hoc intelligi de beneficiis Eccleſiaſticis in rigore ſumptis, quæ requirunt, & titulum ſpiritualem de ſe perpetuum, & ius ad temporales fructus ratione officij percipiendos, verùm etiam de quacunque dignitate, & officio Eccleſiaſtico, etiamſi ad tempus concedatur, vt 6.

eſt munus vicarij, & adminiſtratoris, vel gubernatoris Epiſcopatus, qui interdum ad tempus conſtituitur, cap. vlt. de ſupplend. negl. prælat. & cap. *Is cui*, de Elect. in 6. Item munus prælati in aliqua religione, quod & temporales fructus non habet, & ſæpe ad tempus tantùm durat. Item munus legati, aut delegati, aut inquiſitoris, non eſt Eccleſiaſticum beneficium; & tamen horum omnium eſt incapax excommunicatus, quia eſt incapax vſus iuriſdictionis, & ordinis, & omnia hæc ad aliquem vſum ex his ordinantur: & ideò qui illo vſu priuatus eſt, recipere non poteſt de nouo munus vel officium ad illum vſum ordinatum, ſiue illud ſit proprium beneficium Eccleſiaſticum, ſiue quælibet alia dignitas, argum. cap. vlt. de Cleric. excom. miniſt. Ex quo Abbas ibi nu. 3. colligit, quòd prohibito exercitio alicuius actus, prohibetur omne id, per quod peruenitur ad illum actum. Item eſt alia ratio, quia excommunicatus fit extra omnem Eccleſiaſticam communionem: aſſumptio autem ad quamlibet Eccleſiaſticam dignitatem eſt magna cõmunicatio Eccleſiaſtica; & ideò eſt incapax illius. Qua ratione vſus eſt Innoc. III. in cap. *Poſtulaſtis*, de Cleric. excom. dicens, *Conſultationi veſtræ reſpondemus, quod cùm excommunicatis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis Eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt.* Vbi, licèt, proprietate verborum inſpecta, concluſio tantùm inferatur de beneficiis Eccleſiaſticis: ex vi tamen antecedentis idem concluditur de omnibus dignitatibus, & muneribus dictis. Excipienda verò eſt Summi Pontificis dignitas: à qua nemo repellitur propter excommunicationem, vt docuit Syluest. verb. *Excommunicatio*, 9. num. 5. cum aliis, & infrà diſput ſeq ſect. 2 commodiùs oſtendemus. An verò ſic electus ipſo iure abſolutus maneat, vel quo modo abſolui debeat, infrà de abſolutione tractando dicetur.

Cap. Poſtulaſtis, de Cler. excomm.

Syluest.

7. *Penſio perpetua non beneficij comprehendatur.*

Solùm ergo ſupereſt difficultas circa penſiones. Duplex autem penſio diſtingui conſueuit, quædam perpetua, quæ datur in titulum beneficij, alia temporalis, quæ abſque ſpirituali titulo ſuperioris auctoritate conceditur, propter diuerſas cauſas, vt conſtat ex vſu. De priori nulla eſt difficultas, quia eſt propriè beneficium Eccleſiaſticum, vt notant Abbas, & alij in c. *Conquerente*, de Cleric. non reſidentibus. Rota Deciſ. 39. de Reſcrip. in antiq. Couarr. in Pract. quæſt. cap. 36. numer. 10. nam talis penſio conſtituitur, quando ex pingui beneficio certa aliqua portio extrahitur, non in commodum alicuius, ſed vt deinceps perpetuò conferatur tanquam Eccleſiaſticum beneficium. De qua videri poteſt Gigas quæſt. 28. de penſionib. in fin. & quæſt. 54. nu. 5. & Caccialupus quæſt. 12. de penſion. qui docent huiuſmodi penſionem venire appellatione Eccleſiaſtici beneficij. Et ſanè, quantum ex Abbate, & aliis auctoribus colligere poſſum, id eſt hæc penſio perpetua, quod nos præſtimonium appellamus, de quo certum eſt eſſe beneficium Eccleſiaſticum, vt latè Soto lib. 10. de Inſt. quæſt. 5. art. 3. Calder. in cap. *In noſtra*, de Reſcr. Rebuffus in Praxi. titul. *Secularia beneficia*, num. 16. & colligitur ex cap. vltim. de Conceſſ. præbend. in 6. in princip. ibi *Præſtimoniis*, & docuit Gloſſa in Clem. vlt. verb. *Quodcunque*, de Vit. & honeſt. cler. & videri poteſt Deciſ. in Rubri. de Reſcript. numer. 3. & Abb. Conſil. 47. num. 4. vol. 2. Vnde, conſequenter etiam eſt certum collationem eius excommunicato factam nullam eſſe. Eſtque communis reſolutio Panormitani, & aliorum in ca. *Ad audientiam*, de Reſcrip. De aliis verò penſionibus temporalibus maior difficultas eſt, quia illæ non ſunt Eccleſiaſticum beneficium, vt prædicti auctores fatentur, & tradit Nauarr. in Summ. cap. 25. num. 111. & conſtat inter alia, quia de ratione beneficij Eccleſiaſtici eſt, vt ſit ius perpetuum, vt ex variis decretis notat Gloſſa in cap. vnico, de Capell. monach. in 6. verb. *Perpetui*. Item, quia hæ penſiones non dantur, quantum eſt ex ſe, ob titulum, vel officium Eccleſiaſticum, quod etiam eſt de ratione Eccleſiaſtici beneficij. Denique id apertè colligitur ex cap. *Quamuis*, de Præben. in 6. vbi dicitur in literis Apoſtolicis de aliquo prouidendo in Eccleſiaſticis beneficiis, non intelligi penſionem. Hinc ergo colligi videtur excommunicatum non eſſe incapacem penſionis, quia neque illa eſt beneficium Eccleſiaſticum, neque datur propter aliquod munus, vel vſum alicuius actus, à quo excommunicatus ſuſpenſus ſit.

Abbas. Rota. Couarr. Gigas. Caccial.

Nam temporalis penſio nomine benef. q̃ veniat. Ratio dub.

8. *Prima ſententia.*

De his ergo penſionibus tres inuenio ſententias. Prima ſimpliciter negat excommunicatum eſſe incapacem harum penſionum propter fundamentum tactum, quòd non ſunt beneficia, nec dignitates, nec munera Eccleſiaſtica: addendo quòd odia, & pœnæ reſtringenda ſunt. Item ſolùm ſunt quædam veluti donationes temporales. Vnde, quantum eſt ex natura illarum, pecunia redimi poſſunt, quanquam ob decentiam, & ad vitandos abuſus prohibitum ſit ne id fiat ſine auctoritate Pontificis. Secunda ſententia extremè oppoſita eſt excommunicatum eſſe incapacem penſionis. Hanc tenet Gigas quæſt. 14. de penſionib. Inclinat Couarr. cap. *Alma*, par. 1. §. 7. numer. 2. qui fatetur penſionem non eſſe beneficium Eccleſiaſticum, & in illa non procedere rationem ſuprà traditam ex cap. *Si celebrat*, de Cleric. excom. miniſt. quia penſio non ordinatur ad aliquod miniſterium prohibitum excommunicato: *Sed tamen* (inquit) *propter odium excommunicatorum, & quia penſiones reddittus Eccleſiaſtici ſunt, non admodum hanc opinionem improbamus.* Quibus verbis ſatis ſignificat hic auctor, nec ratione ſatis firma, neque aſſenſu ſatis definito huic adhærere ſententiæ. Gigas verò addit, curiam Romanam amplecti hanc opinionem: & ideò introduxiſſe ſtilum, quoties expediuntur literæ penſionis, præmittendi clauſulam abſoluentem ab omnibus cenſuris duntaxat ad talem effectum. Tertia ſententia diſtinctione vtitur; nam quædam ſunt penſiones, quaſi merè temporales, quę dantur ex cauſa humana, vt propter ſeruitia parentum in militia, vel alia ſimili: & in his ait hæc opinio procedere priorem ſententiam. Aliæ ſunt quæ conferuntur proximè, & immediatè propter munus aliquod ſpirituale, vt cùm datur coadiutor Epiſcopo, vel adminiſtrator Epiſcopatus, & ex fructibus aſſignatur illi certa penſio in ſtipendium; & tunc ait procedere poſteriorem opinionem. Quod videtur indubitatum, quia tunc penſio eſt quid acceſſorium ad munus ſpirituale, cuius collatio nulla eſt, vt ſuprà dictum eſt: ergo & penſio ipſa eſt nulla. Aliæ verò ſunt penſiones, quæ nec ſunt purè ex titulo temporali, neque immediatè dantur propter ſpirituale munus, remotè tamẽ & mediatè oriuntur ex aliqua cauſa ſpirituali, vt quando ad dirimendam litem inter clericos ſuper cauſa beneficiali alteri datur beneficium, & alteri penſio aſſignatur, iuxta cap. *Si eſſent*, de Præbend. vel cùm aliquis renunciat beneficium reſeruata penſione, quæ remotè ſaltem confertur ob titulum beneficij priùs habiti, vel in ſuſtentationem quodammodo debitam ob ſeruitium, & miniſterium ſpirituale priùs Eccleſiæ exhibitum, & de hoc tertio genere penſionum res videtur vtrinque dubia, & probabilis.

Secunda ſententia. Gigas. Couarr. *Tertia ſententia.*

9. *Nulla penſ.*

Dico primò, Nunquam eſſe licitum dare penſionem Eccleſiaſticam excommunicato, cuiuſcunque gene

licitè dari excõmunicato, vel ab ipſo accipi poteſt.

generis illa ſit: & à fortiori neque illi eſſe licitum eam recipere. Hoc probatur ratione textus in dict. cap. *Poſtulaſtis*: quia ſcilicet cum excommunicatis communicari non debet; ſed aſſignatio penſionis Eccleſiaſticæ eſt quædam communicatio Eccleſiaſtica; imò & ſpiritualis dici poteſt, nam, licèt illi fructus ſecundùm ſe temporales ſint, per quandam tamen relationem moralem ſunt quid ſpirituale, quatenùs ſunt bona Eccleſiæ, & Deo dicata: ergo non eſt licita talis communicatio. Deinde cẽſeo, excommunicatum, quandiù eſt cenſura ligatus, non poſſe iure exigere penſionem: imò repelli poſſe ſi exceptio excommunicationis illi opponatur, iuxta cap. *Exceptionem*, de Except. Et ratio eſt, quia illa eſt quædam communicatio: ille autem omni communicatione priuatus eſt. Adde, quòd vt infra dicemus, excommunicatus non facit ſuos Eccleſiaſticos fructus; ſed redditus penſionis ſunt fructus Eccleſiaſtici: ergo excommunicatus, quandiu ligatus eſt, illos non facit ſuos. Ex quo tandem probabiliorem cenſeo primam ſententiam, quia plus eſt obtinere ius nouum ad fructus penſionis percipiendos, quàm ipſos fructus, ſed is, qui iam anteà erat penſionarius conſtitutus, non poteſt fructus penſionis percipere: ergo multò minùs poteſt ius ipſum penſionis excommunicatus acquirere. Atque hoc modo habet hìc etiam locũ regula, quæ ſumitur ex dict. c. *Si celebrat*, quòd excommunicatus, dum ſit inhabilis ad aliquem actum, ſit etiam inhabilis ad recipiendum de nouo id, quod eſt quaſi principium talis actus: nam excommunicatus eſt inhabilis ad percipiendos fructus penſionis: principium autem veluti morale percipiendi illos eſt ius illud, quod acquiritur per aſſignationem, ſeu collationem penſionis: ergo eſt incapax, vt tale ius de nouo acquirat. Et ideò etiam reſcriptum, ſeu bulla ab excommunicato impetrata ad effectum obtinendi penſionem nulla eſt, niſi ad talem effectum abſolutionem obtineret argum. cap. *Dilectus*, de Reſcript. & cap. 1. de Reſcript. in 6. vbi id notant Doctores, & Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia. Ex quo textu in vltimis verbis non leue ſumitur argumentum ad rem, de qua agimus, confirmandam. Dicitur enim ibi, omnem alienationem de rebus Eccleſiaſticis ab excommunicato factam, eſſe irritam: ergo à fortiori aſſignatio penſionis, vel eius acceptio reſpectu excommunicati nulla exiſtit. Denique in hac materia, collatio illicita eſt etiam nulla, iuxta textum in dicto cap. *Poſtulaſtis*, ſed oſtenſum eſt hanc collationem eſſe illicitam: ergo eſt nulla, quia re vera non eſt canonica eo modo, quod eſſe poteſt, & debet, quæ eſt etiam ratio illius capit. *Poſtulaſtis*. Quæ fundatur in regula prima de reg. iuris in 6. quòd beneficium Eccleſiaſticum ſine inſtitutione canonica non poteſt licitè retineri. Et, quamuis hæ rationes in ſecundo, & tertio genere penſionum manifeſtiùs procedant; tamen de primo etiam ſufficienter probant, & rationes in contrarium non procedunt, quia propoſita regula non tantùm de beneficio Eccleſiaſtico propriiſſimè ſumpto procedit, ſed etiam de quolibet iure percipiendi Eccleſiaſticos fructus, vt oſtenſum eſt.

Ca. Exceptionẽ, de except.

Cap. Si celebrat, de Cler. excom. miniſt.

Panorm.

Ca. Veritatis, de Dolo, &c.

10. Secundò dubitari poteſt circa eandem regulam, quid nomine collationis intelligendum ſit, & an ad omnes modos collationis beneficij extendatur. In qua re primò dicendum eſt ſub collatione comprehendi electionem, præſentationem, ſeu nominationem excommunicati ad beneficium Eccleſiaſticum. Ita docent communiter Doctores ſuprà citati, & diſtinctiùs declarat Couarruuias numer. 1. & 2. & fundamentum eſt, quia ferè de iis omnibus in propriis terminis iura loquuntur, vel (ſi quid omittunt) eadem de illo ratio eſt. Et in primis de electione videtur textus ſatis expreſſius in cap. *Cum dilectus*, de Conſuetud. vbi ſermo eſt de ſuſpenſo: item in cap. *Conſtitutis*, 1. de Appellat. ſumitur etiam ex cap. *Si celebrat*, de Cleric. excomm. miniſtr. vbi electio eius, qui minori excommunicatione ligatus eſt, irritanda dicitur, vel, vt multi interpretantur, irrita declaranda: ergo à fortiori erit irrita electio facta de illo, qui maiori excommunicatione ligatus eſt. Atque hinc inferunt omnes etiam præſentationem, ſeu nominationem huiuſmodi excommunicati non valere: quia hæc omnia proximè ordinantur ad beneficij collationem, ſeu obtentionem: & ideò æquè nulla ſunt, ac ipſa collatio, iuxta principium traditum in dict. cap. *Si celebrat*. Item, quia qua ratione electio perſonæ inhabilis ad aliquod beneficium, vel officium nulla eſt ex natura rei ob perſonæ incapacitatem, eadem præſentatio, vel nominatio perſonæ inhabilis nulla eſſe debet: perſona autem excommunicati inhabilis eſt, & ideò iura quoad hanc rem hæc omnia parificant, vt in ſimili dixit Gloſſ. penul. in cap. *Si poſtquam*, de Elect. vbi generaliter idem dicit de prouiſione beneficij, & de poſtulatione ad beneficium. Quod ſumitur etiam ex capit. 1. de Poſtul. Prælat. vbi poſtulatio eius, qui interdictum violauerat, nulla reputatur: multò ergo magis poſtulatio excommunicati, vt ibidem notat Abbas cum Gloſſ. vlt num. 31.

Cap. Cum dilectus, de Conſuet.

Cap. 1. de Appellat.

Cap. Si celebrat, de Cler. excom. miniſt.

Gloſſa.

Cap. 1. de Poſt. Præl.

11. Atque hinc infertur primò, reſignationem beneficij in fauorem excommunicati factam, ſiue ſimplex ſit, ſiue per modum permutationis, inualidam eſſe, vt Couarruuias ſuprà notat cum aliis, quos refert. Et ratio eſt clara, tum quia per reſignationem, vel permutationem validam nouum ius ad beneficium acquiritur: excommunicatus autem incapax eſt acquirendi quacunque ratione Eccleſiaſticum beneficium, vel ius in illud, ſeu ad illud; tum etiam, quia, ſi ex aliis cauſis perſona ſit inhabilis, permutatio non tenet, vt ſignificauit Gloſſ. in Clem. 1. de Pœn. verb. *Obtinenda*, ergo idem erit in præſenti.

Reſignationẽ beneficij in fauorẽ excõmunicati factam eſſe nullam.

Gloſſ.

12. Secundò infertur ex dictis, omnem impetrationem beneficij ab excommunicato obtentam, eſſe ipſo iure nullam, quod omnes colligunt ex cap. 1. de Reſcript. in 6. Vbi reſcriptum ab excommunicato impetratum nullum eſſe dicitur. Dicet aliquis ibi tantùm eſſe ſermonem de reſcripto ad litem impetrato: & ideò non eſſe extendendum ad alios caſus, cùm pœnalis, ſeu odioſa ſit conſtitutio. Antecedens videtur ex frequente expoſitione Canoniſtarum haberi, vt ſupponunt Gigas, quæſt. 14. de Penſionib. & Couarr. dict. §. 7. num. 3. Qui tacitè reſpondet negando conſequentia, nam inde ſumitur argumentum à fortiori, quod dicit colligi ex c. *Quamuis*, de Præbend. in 6. & c. *Ad audientiam*, 2. de Reſcript. Non tamen video, quomodo ex illis iuribus id probetur. Neque etiam video cur deciſio illius c. 1. ad ſola reſcripta ad lites impetrata reſtringenda ſit, cùm verba ſint vniuerſalia: & maximè cùm per illa verba, *Super alio, quàm excommunicationis, vel appellationis articulo*, duplex exceptio adhibeatur, quæ firmat regulam generalem in omnibus aliis caſibus, vt ibi notat Gloſſa verb. *Alio* Et videtur eſſe communis interpretatio, maximè quando reſcriptum in commodum proprium ipſius excommunicati obtinetur, vt notauit Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia, num. 47. & latius Felinus in cap. vltim. colum. 2. de Exceptionib. Poſſet etiam hoc confirmari, quia tacens aliquid, quod difficiliorem redderet reſcripti conceſſionem, facit illam ſubreptitiam, iuxta

Impetratio beneficij ab excommunicato obtẽta, eſt ipſo iure nulla.

Cap. 1. de Reſcrip.

Obiectio.

Couarr.

Dilutio.

Abbas.

Felin.

iuxta cap. *Super literis*, de Reſcriptis, nam ſi conſtaret Pontifici de excommunicatione petentis reſcriptum, illud non concederet: ergo, tandem argumentor ex cap. *Si celebrat*, quia, cum excommunicatus ſit inhabilis ad beneficium, etiam eſt inhabilis ad impetrandum illud, vel literas quæ ad hoc poſſint conferre.

13. *Collatio beneficij facta à Pontifice motu proprio alicui excommunicato, eſt inualida.*

Tertiò infertur, etiamſi Summus Pontifex abſque petitione, vel impetratione alterius motu proprio conferat beneficium alicui, qui excommunicatus eſt, collationem inualidam eſſe, quando Pontifex ignorabat, eum, cui beneficium confert, eſſe excommunicatum, quia tunc non cenſetur cum eo diſpenſare, nec eum abſoluere: nam hæc voluntariè fieri debent, & iuſtè ac prudenter: & ideò niſi præuia cognitione fieri non cenſentur. Atque ob rationem oppoſitam, ſi Pontifex ſciens alterius excommunicationem, illi beneficium tribuat, cenſetur tacitè illum abſoluere, ſaltem quantum ad illum effectum: quod iam communi ſtilo expreſsè ſemper fit, vt latiùs Couarr. ſuprà num. 2. Couarr.

14. *Cõmenda Eccleſiæ excommunicato facta, eſt irrita.*

Quartò infertur, etiam commendam, ſeu commendationem Eccleſiæ excommunicato factam irritam eſſe, quia illa etiam ordinatur ad officium, ad quod excommunicatus inhabilis eſt. Item, quia ob hanc cauſam in cap. *Nemo*, de Elect. in 6. commenda æquiparatur ipſi beneficio parochiali, quoad hoc, vt nonniſi vna, & ei, qui in ætate legitima, & ſacerdotio conſtitutus ſit, dari debeat, quia nimirum debet eſſe aptus, & expeditus ad curam animarum gerendam adminiſtrando ſacramenta, &c. ergo eadem ratione æquiparantur hìc commenda, & beneficium, quod notauit Rebuff. in dict. cap. *Poſtulaſtis*, de Cler. excom. miniſtr. nu. 213. Rebuff.

Num acceptatio beneficij ante excommunicationem collati, ab excommunicato facta ſit valida.

15. Hic verò quæri ſolet, an idem dicendum ſit de acceptatione beneficij facta ab excommunicato, quando prouiſio, ſeu nominatio, & electio facta fuit antequam excommunicationem incurreret.

Communis reſponſio. Couarr. Nauarr.

Et reſponſio communis eſt acceptationem illam validam eſſe, vt refert Couar. dict. §. 7. num. 4. & Nauarr. in cap. *Si quando*, de Reſcript. except. 10. num. 13. Fundamentum eſt, quia acceptatio potiùs ad factum, quàm ad ius pertinet, & ita non de beneficio acquirendo agitur, ſed de acceptatione iam acquiſiti.

Ratio dubitandi.

Quæ ratio, & conſequenter aſſertio, difficultate non caret: nam, vt dicitur in cap. *Si tibi abſenti*, de Præben. in 6. ſi Epiſcopus abſenti beneficium conferat, ille ius in ipſum non acquirit, nec facit illud ſuum, donec conſentiat, ratámque habeat huiuſmodi collationem: ergo, cùm acceptat beneficium, tunc acquirit ius: ergo, ſi tunc eſt incapax ad acquirendum ius, acceptatio non poterit eſſe valida quoad hunc effectum: ergo, ſi fit ab excommunicato, eſt inualida. Et confirmatur, nam aliàs in Eccleſiis, in quibus eſt conſuetudo optandi meliores præbendas, ſi excommunicatus canonicus optet, v.g. dignitatem, vel præbendam meliorem, illam acquiret: conſequens eſt falſum: ergo. Sequelam admittit Couarr. ſuprà cum Rota, quam allegat. Et videtur poſſe probari, quia, vbi eſt conſuetudo optandi, per ipſam veluti confertur ius ad præbendam, ſolúmque deeſt acceptatio, quæ ad factum ſolùm pertinet. Minor verò probatur, quia in optione fit, quaſi permutatio beneficiorum, quam diximus ab excommunicato fieri non poſſe.

16. *Ius ad benef-*

Priorem difficultatem attingit Couarruuias citato loco, & lib. 3. variarum reſol. cap. 16. numer. 4. Et propter illam ait oppoſitam ſententiam tenuiſſe Cardinalem in cap. *Poſtulaſtis*, & Alciatum in c. 1. de Iudiciis, numer. 12. & ipſe etiam cenſet rem eſſe dubiam, eámque limitare videtur. Et mihi etiam videtur prior ſententia, quamuis communis, moderanda. Non enim opinor poſſe ius, quod aliquis habuit ad beneficium ante excommunicationem augeri, vel ſolidius fieri propter conſenſum tempore excommunicationis præſtitum: hoc enim efficaciter ſuadet ratio facta. Et confirmat quædam communis doctrina Canoniſtarum, quam refert Nauarr. in cap. *Si quando*, de Reſcriptis except. 10. num. 13. eum, qui adhuc ſperat, vel petit aliquid iuris ſpiritualis, ſi interim inhabilis fiat, repellendum eſſe, adeò, vt, ſi quis electus, & confirmatus in Epiſcopũ, ante conſecrationem inhabilis fiat, repellendus ſit: quod ſaltem verum eſſe, quando ſua culpa quiſpiam inhabilitatem incurrit, affirmat Panorm. in cap. *Ex parte*, de Clerico ægrot. Si ergo id verum eſt in illo, qui iam habet ius quæſitum in re, vt eſt confirmatus, iuxta cap. *Super his*, de Accuſat & cap. *Tranſmiſſam*, de Electione, propterea quod aliquid reſtat acquirendum: ergo à fortiori ille, qui nondum habet acquiſitum ius in re, ſi interim inhabilis fiat, non poteſt durante inhabilitate illud acquirere: ſed ille, cui oblatum eſt beneficium, antequàm illud acceptet non habet acquiſitum ius in re, vt oſtenſum eſt, & per excommunicationem fit inhabilis ad collationem beneficij: ergo durante excommunicatione non poteſt illud ius acquirere.

-cium nõ poteſt augeri ob conſenſum ab excommunicato præſtitutum. Nauarr. Panorm.

17. *Excommunicatio poſt collationẽ beneficij, ante acceptationem, non impedit illius efficaciam. Ca. Si tibi abſenti, de Præb. in 6.*

Dico ergo, Excommunicationem poſt beneficij collationem, & ante acceptationem ſubſecutam, non tollere, nec minuere efficaciam præcedentis collationis, ſeu illud qualecunque ius ad rem, quod potuit ſola collatio ante acceptationem tribuere. Quod explicatur per effectum, qui habetur in dicto cap. *Si tibi abſenti*, ſcilicet quia Epiſcopus, qui tale beneficium obtulit, non poteſt alteri illud conferre, etiamſi prior poſteà excommunicatus ſit, quia licèt excommunicatio impediat acquiſitionem noui iuris, non tamen irritat priùs factum. Item, quia licèt excommunicatus durante cenſura non poſſit acceptationem (vt ita dicam) efficacem præſtare, poteſt tamen abſolui, & poſteà acceptare: ergo per excommunicationem non ſtatim priuatur omninò illo iure.

Excommunicatus acceptans beneficiũ ante excommunicationem illi collatum non acquirit plus iuris in illud.

Addo verò vlteriùs, durante excommunicatione non acquirere plus iuris, quàm anteà habebat, etiamſi in eo tempore, & ſtatu acceptet, ſeu conſentiat: hoc enim probant efficaciter rationes factæ. Eſtque hoc aliquando magni momenti: quia, ſi contingat illum mori, antequàm ab excommunicatione abſoluatur, beneficium non cenſebitur vacare denuò per mortem eius: quia illud nunquam acquiſiuit: quod multum referre poteſt ad intelligendum, ad quem pertineat noua collatio illius beneficij, iuxta ea, quæ notat Couar. dict. lib. 3. Variar. cap. 16. num. 3. Couarr.

18. *Corollar.*

Quo etiam fit, vt ſi tempus ad acceptandum datum præfixum fuit, & ſic prouiſus in beneficio, & ante acceptationem excommunicatus, in eadem excommunicatione perduret vſque ad illud tempus elapſum, quantumuis interim ſuum conſenſum declaret acceptando, nihilominùs poſſe collatorem illud liberè alteri conferre, iuxta deciſionem dict. cap. *Si tibi abſenti*. Quia acceptatio præſtita durante excommunicatione fuit inefficax quoad effectum acquirendi beneficium: quando autem præſcribitur terminus ad acceptandum, intelligitur de acceptatione valida, & efficaci, ita vt ius in beneficio acquiratur. At verò, ſi durante excommunicatione quis ſtatim acceptauit, & poſteà abſoluatur à cen-

ſura

ſura probabile eſt ſtatim ipſo facto, & ſine noua acceptatione, acquiri ius, & dominium beneficij, vt in hoc veru habeat prior communis opinio. Et hoc ad ſummum probat ratio eius: quia cauſa efficax huius iuris non eſt conſenſus recipientis, ſed tantùm conditio, vel quaſi diſpoſitio requiſita ex parte ſubiecti, quæ de ſe ſufficiens fuit, etiamſi tempore excommunicationis fuerit præſtita, quia ad nudum factum pertinet, id eſt, quia non eſt actus iuriſdictionis, nec collatio iuris, ſed ſolùm declaratio proprij conſenſus. Obſtitit tamen excommunicatio, ne alterius collatio ſtatim haberet effectum: quia verò illa valida fuit ex parte conferentis, & ſemper in eodem ſtatu moraliter permanet, nec iuridicè reuocata fuit, vt ſupponimus, ideò ablato obice ex parte recipientis, ſtatim habet effectum, quia alia conditio neceſſaria ex parte acceptantis, iam poſita fuit, vt ſupponimus, & in eodem etiam ſtatu moraliter perſeuerat. Hoc igitur modo limitanda videtur illa communis ſententia.

18. *Quid de conceſſione beneficij vacaturi.*

Ex quo infertur, ſi prior collatio non fuit ex ſe efficax in præſenti, ſed ſolùm conceſſio in futurum facta de beneficio vacaturo, non poſſe conferre ius in tale beneficium per ſolam acceptationem tempore excommunicationis factam, etiamſi abſolutio ſubſecuta ſit, vt ſi is qui habet literas, ſeu priuilegium huiuſmodi conceſſionis, excommunicatus exiſtat tempore quo beneficium vacat, ac illud acceptet, & poſteà abſoluatur, non acquiret ipſum beneficiū donec poſt abſolutionem noua ei collatio fiat. Quia literæ ad beneficium vacaturum non conferunt illud ſine noua collatione poſteà ſubſecuta, ſed præcipiunt illam, ſeu conferunt ius ad illam: hæc autem fieri non potuit durante excommunicatione: ergo neceſſe eſt vt poſteà fiat.

19. *Excommunicatus non poteſt aliā optare præbēdam.*

Ex quo facilè patet, quid dicendum ſit in caſu tacto in confirmatione de optione alterius præbendæ, ſeu dignitatis, aut canonicatus. Exiſtimo enim fieri non poſſe durante excommunicatione, quia neceſſe eſt, vt in illa interueniat acquiſitio noui beneficij, cuius excommunicatus incapax eſt, vt etiam Couar. citatis locis animaduertit, & ad Rotam contra eandem deciſ. 5. de Conceſſ. præbend. in nouis. Intelligendum autem hoc eſt de optione beneficij de nouo obtinendi: nam, ſi quis iam poſſideret duo beneficia, & illi daretur optio, vt altero dimiſſo vnū tantùm, quod mallet, ſibi retineret, vt in cap. *Referente*, de præbend. tunc quamuis excommunicatus id faceret, factum teneret, quia nihil de nouo acquirit, ſed potiùs dimittit, in quo nullus ei fauor conceditur, ſed potiùs redundaret in eius commodum, ſi propter excommunicationem alterius beneficij renunciatio eſſet differenda. Secus verò eſt, quando optio fit per mutationem vnius beneficij, quod ſolum anteà poſſidebatur, in aliud melius denuò obtinendum: quia non poteſt excommunicatus nouum beneficium comparare, quia ſimpliciter eſt incapax nouæ collationis; & quia id cederet in magnum fauorem, & commodum eius. Poſſet tamen tunc optionem acceptare differendo executionem, ſeu permutationem vſque ad tempus obtentæ abſolutionis, quæ procuranda, & obtinenda eſt intra terminum ſibi conceſſum ad optionem faciendam, ſi fortè aut conſuetudine, aut ſpeciali iure præſcriptus ſit: alioqui ius optandi ad alium tranſibit: neque enim poteſt ratione prioris acceptationis impediri, cùm ex illa nec nouum ius acquiri, neque antiquum roborari, aut ampliari potuerit, vt dictum eſt.

20. *Conferens beneficium iam excōmunicato*

Sed quærendum hîc ſupereſt, an hæc collatio, vel acceptatio beneficij ab excommunicato facta, peccaminoſa ſit, ita vt peccet mortaliter, vel conferens

A dando, vel excommunicatus acceptando. In quo certū eſt in primis, quoties electio, collatio, &c fit ſuppoſita excommunicatione, & eligentem, vel conferentem peccare mortaliter dando, & excommunicatum acceptando. Probatur facilè, tum, quia illa eſt communicatio quædam in diuinis: beneficia enim Eccleſiaſtica res ſacræ, & diuinæ ſunt, & quamuis in eo ordine non habeant primarium locum, ſunt tamen res valdè graues: ac proinde materia huius prohibitionis grauiſſima eſt iudicio, ac ſententia omnium Doctorum: ergo hoc titulo actio illa peccatum mortale eſt. Tum etiam, quia efficere in tali materia actionem irritam, & nullam, grauis inordinatio eſt, atque adeò mortale peccatum, tum quia eſt quædam electio, v. g. perſonæ indignæ, & inhabilis, tum B etiam, quia eſt contra iuſtitiam, & commune bonum, vel contra ius aliorum: vt rectè notauit Caiet. in Summ. verb. *Excommunicatio*, punct. 2. Solū oportet aduertere, hoc peccatum excuſari ſæpe poſſe per ignorantiam probabilem facti, quæ frequentiùs accidere poteſt ex parte eligentis, vel conferentis, quàm accipientis, & tunc licèt contingat eligentem non peccare ratione ignorantiæ, nihilominùs ipſe excommunicatus peccat mortaliter ſuam electionem acceptando, vel accipiendo beneficium, etiamſi id faciat animo ſupplendi poſteà defectum per ſuperioris diſpenſationem, quia tunc facit actum ſimpliciter illi prohibitū, & in re graui, & ſecundùm præ- C ſentem ſtatum aliis, vel etiam Eccleſiæ iniurioſum: & conſentit in electionem, vel collationem in re ipſa irritam, & nullam.

& excommunicatus illud acceptans, peccat mortaliter.

Poſſunt tamē excuſari per facti ignorantiam maximè eligens.

21. *Peccétne mortaliter excommunicatus beneficium acceptans ante excōmunicationem ſibi collatum.* *Prima opinio.*

Hinc verò naſcitur difficultas in eo caſu vltimo, quem tractauimus, cùm electio, vel collatio beneficij ante excommunicationem fit; acceptanda verò proponitur poſt excommunicationem incurſam, an excommunicatus, tunc acceptando, peccet mortaliter. Non enim deſunt, qui id aſſerant, etiamſi non negent illam acceptationem ratam eſſe, & validam in ſuo ordine. Ratio eſt, quia non ſolùm eſt illicitum indigno beneficium conferre, ſed etiam ipſi eſt illicitum acceptare: ſed excommunicatus eſt indignus: ergo peccat mortaliter acceptando. Item, quia ille D facit iniuriam Eccleſiæ, dum ſe voluntariè exhibet ad miniſterium quod exercere non poteſt. Facit etiam iniuriam aliis dignis, dum indignus acceptat, quod aliis debitum eſſet.

22. *Vera reſolutio.*

Ego verò, ſuppoſitis quæ dixi, nullum in hac acceptatione inuenio peccatum, etiam veniale, per ſe loquendo, & ex vi ſolius cenſuræ. Probatur, quia ibi non eſt peccatum inobedientiæ contra ipſam cenſuram, ſeu Eccleſiaſticam prohibitionem: nam illa acceptatio non eſt prohibita ex vi cenſuræ, vt omnes auctores ſupponunt; tum quia in hac materia beneficiorum actio illicita, & irrita reſpectu excommunicati ferè conuertuntur: tum etiam quia illa non eſt communicatio aliqua, ſed ſola declaratio E propriæ voluntatis, quæ non eſt excommunicatio prohibita. Rurſus non interuenit ibi peccatum veluti cooperationis ad actionem iniuſtam, vel irritam, nam, cùm ſupponatur electio, vel collatio facta ante excommunicationem, ſupponitur fuiſſe legitima, iuſta, & ex ſe valida, & quamuis is, qui illam acceptat, poſteà excommunicatus ſit, tamen acceptat illam, prout facta fuit: ergo acceptat illam vt legitimam, & iuſtam: ergo hoc titulo non cooperatur actioni iniuſtæ. Neque etiam eſt ibi iniuſtitia propter indignitatem perſonæ acceptantis, quia nō eſt conſiderandus ſtatus, in quo acceptat, ſed pro quo acceptat: eſt enim illa indignitas temporanea, & facilè mutabilis: & ideò, quamuis ille, qui acceptat, tunc excommunicatus ſit; non tamen acceptat, vt pro illo ſtatu

ſtatu beneficium accipiat, ſed poſt obtentam abſo- A lutionem: ergo obiectum illius acceptationis non eſt perſona indigna, ſed digna, licèt perſona efficiens acceptationem, pro tunc ſit indigna: cùm verò dicitur peccaminoſa acceptatio per onæ indignæ, intelligendum eſt obiectiuè, id eſt, ſi perſona indigna acceptetur, non ſi acceptet, quia actio ex obiecto habet ſuam bonitatem, vel malitiam. Dices etiam ex circunſtantia perſonæ operantis oriri malitiam, ſi ipſa ſit indigna ad talem actionem. Reſpondeo verum id eſſe, ſi indignitas illa ſit circunſtantia actionis. Quod in propoſito dici non poteſt. Cauenda enim eſt æquiuocatio, excommunicatus enim dicitur perſona indigna ad recipiendum beneficium, quia ad hoc inhabilis factus eſt per cenſuram, non B tamen eſt perſona indigna ad acceptandum beneficium, aliàs legitimè oblatum, & obtinendum eo tempore, quo iam ſit capax eius.

Rationes in contrariū ſoluuntur.

1.

23. Quapropter nulla etiam in hoc fit iniuria Eccleſiæ, quandoquidem acceptatio ſemper reſpicit tempus habile, nec perſona eſt per ſe inepta ad miniſterium, ſed ſolùm per accidens impedita ratione cenſuræ; quod impedimentum facilè auferri poteſt, & implicitè ſub ea conditione, ſeu habitudine acceptatio fit. Nec enim beneficium ita obligat ex iuſtitia ad exequendum per ſeipſum eius officium, ſtatim ac obtentum eſt; neque etiam ita obligat ad obtinendum ius in illud, ſtatim ac acceptatum eſt, vt non permittat aliquam temporis moram, in qua ſine C præiudicio, aut nocumento Eccleſiæ poſſit aliquis ſe diſponere ac præparare, vel impedimentum tollere: ſic enim poteſt quis beneficium etiam curatum acceptare, vel recipere, priuſquam ordinatus ſit: quamuis per annum, v.g. non poſſit per ſeipſum miniſterium illud exequi, quod ratione talis beneficij Eccleſiæ debet. Nec denique fit iniuria aliis dignis, tum, quia illi non habent proprium ius, ſed capacitatem quandam valdè remotam, tum etiam quia acceptatio illa reſpicit perſonam dignam, vt declaratum eſt. Et ita ſimul fundamento contrariæ ſententiæ ſatisfecimus, & noſtram confirmauimus. Potéſtque à ſimili vtrumque roborari, nam, ſi fundamentum illud ſolidum eſſet, peccaret mortaliter ex- D communicatus retinens beneficium Eccleſiaſticum prius obtentum, quia in perſona indigna non ſolùm accipere, ſed etiam retinere beneficium peccatum eſt: conſequens autem in omni ſententia falſum eſt; cuius nulla alia eſt ratio, niſi quia illa perſona licèt ſit indigna pro tunc ad vſum beneficij, non tamen ad titulum, ſeu proprietatem eius: quia licèt illa indignitas ex ſe magna ſit, eſt tamen facilè mobilis, & ideò licitum eſt retinere beneficium animo remouendi indignitatem illam: ſimili ergo modo in præſenti dicendum.

2.

3.

24. Tertiò, vt de alio termino dicamus, explicandum eſt, quis nomine excommunicati in aſſertione intelligatur; quod poteſt quæri vel ratione perſonæ, E vel ratione cenſuræ. Priori modo dicendum eſt, nullam perſonam excludi, cuiuſcunque conditionis, aut dignitatis ſit, ſi verè ſubiaceat excommunicationi, quia iura ſine exceptione generaliter loquuntur. Quæri autem poteſt, an redundet etiam in communitatem, verbi gratia, in Capitulum, ſi contingat illi conferri poteſtatem aliquam, vel iuriſdictionem, aut in gratiam eius expediri reſcriptum eo tempore, quo perſonæ illius excommunicatæ ſunt. Dicendum verò eſt vel aliquas tantùm eſſe excommunicatas, vel omnes. In priori caſu non nocet Capitulo aliquorum membrorum cenſura, nam vis Capituli manet in reliquis, nec enim debet vtile per inutile vitari, nec innocentes propter conſortium aliorum priuari iure, vel gratia ſua. Imò, licèt vnus tantùm habilis maneat, in eo cenſetur Capitulum conſeruari, argumento *L. ſicut municipium*, ff. Quod cuiuſque vniuerſ. & quæ tradit Abb. cap. 1. de Elect. num. 5. Nauar. Conſ. 38. de Regul. In altero verò caſu quando omnes de Capitulo eſſent excommunicati, impediretur gratiæ, ſeu conceſſionis effectus, non quia Capitulum excommunicatum ſit, id enim fieri non poteſt, cap. *Romana*, de Sentent. excomm. in 6. ſed quia conſtaret omnibus membris inhabilibus, à quibus incapax efficitur, iuxta cap. vnic. de Sede vacant. in 6.

Quæ perſonæ nomine excōmunicati cōprehendantur.

Secundò ac præcipuè quæri poteſt ex parte cenſuræ, an dicta aſſertio locum habeat in excommunicato non vitando ſecundùm Extrauag. *Ad euitanda*. De quo in primis certum eſt, quantum ad vtilitatem ipſius ſpectat, habere in illam excommunicationem totam hanc efficaciam priuandi, vel inhabilitandi illum, quia per illam Extrauag. nullus fauor illi factus eſt. Quare, licèt occultus ſit, non poteſt beneficium accipere, nec ſic acceptum retinere, nec fructibus priorum beneficiorum gaudere. De aliis verò, ad quos pertinet beneficij collatio, electio, aut præſentatio, &c. Eſt difficultas an ipſi etiam teneantur non eligere, verbi gratia, huiuſmodi excommunicatum, ſibi quidem notum, non tamen nominatim denunciatum, nec manifeſtum clerici percuſſorem. Et ratio difficultatis eſt, quia ipſi non tenentur vitare huiuſmodi excommunicatum in vllo alio genere communicationis: ergo poſſunt ipſum prouidere. Et confirmatur, nam hoc pertinet ad fauorem aliorum, quem dicta Extrauag. *Ad euitanda*, intendit, & ad tollenda pericula, & dubia ex parte ipſorum. Item quia ſuo iure ex parte priuantur, ſi talem perſonam cogantur non eligere. In contrarium verò eſt, quia ſi aliis liceret eligere excommunicatum, etiam ipſi liceret acceptare, nam hæc duo correlatiua ſunt, & vnum ſine alio ſubſiſtere non poteſt.

25. *Habeátne locū aſſertio in excommunicato non denunciato.*

Dicendum ergo eſt, ſimpliciter, & abſolutè loquendo, etiam excommunicatum non vitandum ſub prædicta regula comprehendi tam ex parte illius, quàm ex parte aliorum. Quod ſic declaro, nam in primis collatio, vel electio talis excommunicati irrita eſt ipſo iure, etiam quatenùs eſt actio aliorum, & quaſi actiua communicatio eorum cum excommunicato. Probatur, quia ipſa perſona excommunicati eſt inhabilis, quia excommunicatio idem ſemper in ipſo operatur, vt oſtenſum eſt: ſed actio circa perſonam inhabilem, & incapacem eſt nulla ipſo iure: ergo. Hinc verò ſequitur talem collationem vel electionem etiam ex parte conferentis, vel eligentis eſſe illicitam, tum quia actionem moralem efficere tali modo vt irrita ſit, & inanis, illicitum eſt & in materia graui eſt etiam graue peccatum: tum etiam quia eligere perſonam inhabilem, & incapacem ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum, intrinſecè malum eſt: ergo ſaltem hac ratione prohibiti ſunt alij eligere excommunicatum, quia ex natura rei malum eſt, ſuppoſita incapacitate, quæ ex vi excommunicationis in illo relinquitur, non obſtante prædicta conſtitutione.

26. *Collatio beneficij facta excommunicato non vitando, eſt nulla etiam ex parte conferentis*

Et peccaminoſa.

Eſt autem valdè probabile huiuſmodi electores, &c. non teneri ad non eligendum huiuſmodi excommunicatum ex vi illius prohibitionis, quam cenſura includit, de non communicando cum excommunicato: hoc enim videtur conuincere ratio in principio propoſita: quia Extrauagans generaliter tollit omnem prohibitionem communicationis cum huiuſmodi excommunicato *in quibuſcunque diuinis*. Quapropter ſi anteà huiuſmodi elector, vel proui-

27

Collator tamē nullam incurrere canonis pœnam.

prouiſor beneficij excommunicationem minorem, vel aliam pœnam incurrebat, hodie illam non incurret: quia non peccat communicando cum excommunicato, ſed ſolùm eligendo indignum, vel incapacem, ſicut ſi eligerent irregularem, vel publicum concubinarium, vel aliquem huiuſmodi. Quod ergo dicitur in capite *Poſtulaſtis*, de Cleric. excommun. eos, qui excommunicatis beneficia conferunt, debere aliquo congruente tempore à munere conferendi beneficia ſuſpendi (neque enim ob huiuſmodi crimē aliquam aliam pœnam inuenio iure impoſitā) illud, inquam, non videtur poſſe nunc iure mandari executioni, niſi in eos, qui nominatim excommunicato, vel manifeſto Clerici percuſſori Eccleſiaſticum beneficium dederint: quia illa pœna, vel ſolùm, vel præcipuè imponi iubetur ob cenſuræ violationem, quam nunc committit eligens, vel conferens beneficium excommunicato non vitando, licèt alioqui peccet propter perſonæ incapacitatem, vel indignitatem.

28. Obiectio ex nouo iure Extrauagāt. Ad euitanda, deſumpta.

Sed obiiciet aliquis ad hominem ex his, quæ paulò anteà dicebamus: nam, ſi hæc vera ſunt, ergo collatio actiua, vel electio talis excommunicati non vitandi, non eſt directè prohibita ipſi electori: ergo nec ſimpliciter erit irrita, neque mala propter ſolam incapacitatem excommunicati. Probatur ſequela quoad priorem partem, quia illa poteſt eſſe valida, quamuis impedita propter ſubiecti obicem, ne ſtatim habeat effectum, ſicut ſuprà de acceptatione dicebamus: erit ergo valida talis electio, vel collatio, quantum ad hoc, vt abſolutione à cenſura poſteà ſubſequuta, ſtatim electio, vel collatio incipiat habere effectum, & rata permaneat abſque noua diſpenſatione. Vt in hoc etiam limitatum intelligatur ius illius cap. *Poſtulaſtis*, per nouum ius Extrauag. *Ad euitanda*. Dicebatur enim ibi non poſſe excommunicatum beneficium acceptatum retinere, niſi cum illo fuerit miſericorditer diſpenſatum. Vnde colligunt omnes non ſatis eſſe obtinere poſteà abſolutionem à cenſura, niſi etiam diſpenſatio accedat, quæ nouæ collationi æquiualet; quia, cùm fuerit à principio nulla, ſucceſſu temporis non firmatur, iuxta regul. 18. de regul. iur. in 6. Hæc ergo deciſio procedet nunc circa excommunicatos vitandos, non verò circa non vitandos, vt obiectio facta intendit: quia talis collatio iuxta nouum ius valida eſt ex parte conferentis, ſolumq; fuit impedita, ne haberet effectum ex obice ſubiecti: ergo, illo ablato, permanebit valida, & erit actu efficax abſque alia diſpenſatione. Quòd autem actio illa valida ſit illo modo, non aliunde probatur, niſi quia non repugnat moralem actionem eſſe ſic validam: ſicut eſt valida collatio ante acceptationem, quamuis nondum habeat effectum. Et alioqui totum hoc pertinet ad fauorem ipſius conferentis, vel eligentis: & ideò eſt conſentaneum generali conceſſioni dictæ Extrauag. *Ad euitanda*, quæ in nullo voluit prohibere, vel diminuere actiones fidelium circa huiuſmodi excommunicatos, quantum eſt ex parte illorum. Vnde vlteriùs ſequitur, eos non peccare, quia, licèt excommunicatus pro eo tempore ſit indignus, & incapax; illa tamen indignitas talis eſt, vt facile remoueri poſſit: ſi ergo perſona ſit talis, vt ſublata excommunicatione maneat digna, alioqui per talem cenſuram non eſt directè prohibita talis electio, vel collatio: ergo ex ſola rei natura non erit intrinſecè malum eam perſonam eligere, vel ei beneficium conferre, non vt ſtatim fiat effectus, ſed vt ablato impedimento conferatur. Quia hoc modo non confertur beneficium indigno, quatenùs talis eſt, ſed quatenus paulò pòſt dignus futurus eſt; & alioqui nullum eſt peccatum ita illud conferre, vt effectus aliquanto tempore differatur: quia neque oſtendi poteſt præceptum obligans ad ſtatim efficiendum illum effectum, neque hæc eſt collatio alicuius ſacramenti, vt propterea malum ſit illam exercere circa perſonam ſecundùm præſentem ſtatum habentem obicem, qui poſteà facilè auferri poteſt.

29. Obiectio, & expoſitio Extrauagāt. Ad euitanda, enodatur

De hac interpretatione; & de applicatione illius Extrauagantis ad præſentem effectum excommunicationis nihil ferè inuenio ab auctoribus ſcriptum: nam, qui hoc punctum attingunt, vt Couarruuias, & alij moderni ſolùm breuiſſimè dicunt, hunc effectum habere locum in quolibet excommunicato, etiam non denunciato: quia Extrauag. *Ad euitanda*, nullum fauorem ei contulit. Ac proptereà in re morali, & graui non audeo nouam interpretationem, & doctrinam introducere, etiamſi ex diſcurſu facto veriſimilis fieri videatur. Ad obiectionem ergo reſpondendum eſt, negando collationem factam huiuſmodi excommunicato validam eſſe, etiam vt eſt actio ipſius conferentis, & eo modo, quo ibi explicatur. Primò, quia hoc ipſum eſſet magnum commodum, & fauor excommunicati, quandoquidem ablato obice per abſolutionem ſtatim ipſo facto obtineret beneficium, eiuſque fructus ſuos facere inciperet abſque alia diſpenſatione, qua anteà indigebat: quod ſine dubio eſſet magnus fauor. Deinde, quia videtur moralis repugnantia, quòd actio ex parte conferentis ſit valida, & tamen quòd verſetur circa ſubiectum incapax, & inhabile, cùm vna ex conditionibus maximè neceſſariis ad valorem actionis ſit habilitas ſubiecti: cùm ergo per Extrauag. *Ad euitanda*, factum non ſit, quin excommunicatus ſit incapax beneficij, fieri etiam non potuit, vt collatio ex parte conferentis rata ſit, & valida, quia ipſe non confert beneficium de futuro, vt ſic dicam: ſic enim eſſet potiùs promiſſio collationis, quàm collatio, ſed confert ſtatim; & ideò, quia ſubiectum inuenit incapax, nihil faciat, ſed actio prorſus irrita manet. Sicut, qui in præſenti matrimonium contraheret cum perſona inhabili, v. g. conſanguinea in gradu prohibito, nihil faceret. Nec ſufficeret poſteà tolli impedimentum, vt prior contractus ipſo facto ratus eſſe inciperet, niſi iterum fieret: ſic ergo in præſente non poteſt per ſolam abſolutionem ab excōmunicatione prior collatio rata eſſe, aut effectum habere. Et quoad hoc eſt valdè diſſimile exēplum, quod ex ſuprà dictis de acceptione afferebatur: nam ibi ſupponebatur collatio facta tempore habili, & circa perſonam habilem, ſeu capacem; & ideò à principio rata fuit ex parte conferentis, neque irritata fuit per excommunicationem ſubſequentem: acceptatio etiam cùm non ſit actus prohibitus ex vi excōmunicationis, in ſuo ordine validus fuit, ſolùm fuit impeditus effectus propter incapacitatem perſonæ, quæ collationi, vel electioni iam factæ ſuperuenit; aufertur autem per abſolutionem: & ideò ſtatim incipit habere effectum. At verò in præſenti collatio à principio fuit tempore inhabili, & circa perſonam inhabilem: & ideò à principio eſt omninò nulla, & conſequenter etiam illicita, ſi ſcienter fiat.

30. Quilibet & quomodocunque excōmunicatus eſt collationis beneficij incapax.

Etiam ignorās ſuam excommunicationem.

Ex qua reſolutione infertur, terminum illum in aſſertione poſitum, nulla indigere explicatione, ſed de omni excommunicato intelligi, quacunque ratione, aut modo excommunicatus ſit, dummodo verè, & in re ipſa, & non tantùm in hominum opinione ſit excommunicatus, id eſt, ſiue à iure, ſiue ab homine, ſiue per ſententiam generalem, ſiue per ſpecialem, ſiue publicè, ſiue occultè ſit excommunicatus: hæ námque differentiæ omnes accidentariæ ſunt, nec mutant naturam, aut effectum cenſuræ, ſuppoſito illo principio, quòd ad hunc effectum non eſt neceſſaria denunciatio. Atque ita iura indifferenter loquuntur:

attribuuntque hunc effectum excommunicationi, non quia ab hac,vel illa cauſa,nec quia hoc, vel illo modo fertur, ſed ſolùm quia excommunicatio eſt. Et ideò hic effectus inhabilitatis ad beneficia non pendet ex ſcientia,vel ignorantia:quia non eſt culpa, aut culpæ excuſatio:neque oportet,vt ſit voluntarius ipſi excommunicato: ergo inhabilis,etiamſi ſe talem eſſe ignoret. Idemque eſt ex parte conferentis:nam licèt excommunicationem ignoret,re ipſa nihil operabitur,quia circa ſubiectum incapax operatur,quod generale eſt in omnibus impedimentis irritantibus. Atque ita tota hæc doctrina abſque controuerſia recepta eſt ab omnibus Doctoribus, vt in ſuprà citatis videre licet.

Acta ab illo, qui excommunicatus beneficium obtinuit, an ſint valida.

31. Hìc verò occurrebat quæſtio, an acta ab huiuſmodi excommunicato ratione talis beneficij, vel dignitatis ſuſceptæ, valeant, quando talia ſunt, vt à iuriſdictione, vel officio pendeant. Sed huius dubij deciſio ex ſuprà dictis de cenſuris in communi petenda eſt: nam per ſe loquendo, clarum eſt non valere, cùm deſit intrinſecum principium illorum, tamen quando ille defectus publicè ignoratur, & alioqui officium ſeu beneficium autoritate publica poſſidetur, quoniam defectus eſt talis, vt eiuſdem Eccleſiæ autoritate ſuppleri poſſit;ideò propter commune bonum ſuppletur,atque ea ratione huiuſmodi acta valent, vt dicto loco oſtendimus. Rurſus dubitari hìc poteſt, quid faciet excommunicatus occultus, ſi eligatur, vel ei beneficium conferatur, an teneatur ſe prodere, ſi non poſſit aliter ſe excuſare ne acceptet.Breuiter tamen reſpondetur primò,ſi poſſit ſe excuſare quocunque alio honeſto, vel apparenti titulo, debere id facere, vt per ſe conſtat. Deinde,ſi excommunicatio talis ſit,vt eius manifeſtatione non creetur ſcandalum,vel infamia, tunc etiam excuſare ſe tenebitur, ſuum impedimentum declarando, ſi aliter non poteſt: quia illud non eſt nocumentum alicuius momenti. At verò ad ſe infamandum nunquam tenetur:& ideò poteſt tum acceptare,& quàm primùm poſſit, diſpenſationem occultè procurare. Similis quæſtio eſt de electore, ſi occultè,ac ſolus nouit excommunicationem alterius, quidnam tunc ſit facturus. Reſpondetur,ſi occultè dantur ſuffragia, nulla ratione debet eum eligere: quia quamuis actus eligendi videatur eſſe ex poteſtate publica; quatenùs tamen occultè fit, regulatur per ſcientiam priuatam, ac perſonalem. Et ideò huiuſmodi electores non tam per publica inſtrumenta, aut teſtimonia, quàm per propriam induſtriam, ac diligentiam ſolent de meritis, ac conditionibus eligendi inſtrui. Et ideò etiamſi priuatè & occultiſſimè ſciat elector illum eſſe excommunicatum, non debet illum occultè eligere: loquor autem de ſcientia extra confeſſionem;nam quæ per confeſſionem habetur,alterius eſt ordinis,& de eius vſu, vel non vſu ſuprà ſuo loco generaliter dictum eſt. At verò, ſi electio fiat publicè, & nulla ſit alia publica cauſa ſufficiens ad negandum ſuffragium, propter illud ſolum impedimentum ita occultum denegandum non eſt: tum quia actio iam omni ex parte publica per ſcientiam commenſuratam regulanda eſt, tum etiam quia vel cogetur infamare peccatorem occultum, vel ſcandalum præbere negando ſuffragium ei, cui publicè debetur.

Quid faciet excommunicatus occultus, cui beneficiũ offertur.

32. Addidi verò, hæc omnia procedere quando aliquis eſt verè, & non tantùm exiſtimatione excommunicatus: nam ſicut exiſtimata abſolutio, vel carentia excommunicationis non reddit perſonam habilem, ſi in re ipſa excommunicatio ablata non ſit; ita etiam è conuerſo, exiſtimatio excommunicationis, etiam publica, non reddit perſonam inhabilem, ſi in re ipſa ligata non ſit:eſt enim eadem, vel maior ratio,quia hæc pars fauorabilis eſt,illa odioſa. Item, quia illa inhabilitas eſt effectus cenſuræ: vbi ergo cenſura non eſt, neque effectus erit. Denique iura de excommunicato loquuntur, qui autem ſolùm exiſtimatur, non propterea excommunicatus eſt. Atque hinc fit, vt quoties excommunicatio eſt ipſo iure lata, vel per ſentétiam generalem ab homine pro aliquo delicto, quamuis publicè exiſtimetur aliquis commiſiſſe illud delictum, & conſequenter eſſe excommunicatus, ſi reuera illud non commiſit, non propterea ille ſit inhabilis ad beneficium obtinẽdum.Quod non ſolùm exiſtimo verum, quando exiſtimatio illa ex ſola fama,vel rumore publico orta eſt: ſed etiam ſi iuridica ſit,& per ſententiam declaratoriam criminis, etiam iuſtam ſecundùm allegata, & probata, ſit confirmata; quia per talem ſententiam non infertur cenſura,ſed ſupponitur,& declaratur:& ideò, ſi in re non eſt, per illam non fit; quòd ſi ipſa non fit,neque effectus eius fiet.

Exiſtimatione tantùm, & non verè excommunicatus nõ eſt collationis beneficij incapax.

Atque eadem ratione in vniuerſum ſequitur, quoties ſententia cenſuræ ab homine lata eſt ita iniuſta, vt ſit etiam nulla,non reddere incapacem beneficij eum,in quem fertur. Vnde ſi poſteà in iudicio nullitas ſententiæ probetur, collatio beneficij poſt ſententiam cenſuræ facta,rata iudicabitur, vt docuit Innocentius in cap. *Delictis*,de Appellat. & alij,quos refert Couarruuias ſuprà,num.5. Et eſt manifeſtum ex principio poſito.Secùs verò erit,ſi ſententia ſit iniuſta,vt tamen ſimpliciter valida ſit:nam tunc veram cenſuram, & excommunicationem infert; & ideò effectum eius confert,iuxta ſuperiùs dicta in communi de cenſura lata per ſententiam iniuſtam.Ex quo loco,& ex his,quæ paulò anteà dixi, ſumenda eſt deciſio illius quæſtionis, an excommunicatus ſine vera cauſa,& ideò quoad rem ipſam, iniuſtè,iuſtè tamen ſecundùm allegata,& probata, reuera fiat inhabilis, ita vt collatio beneficij illi facta,in re,& non tantùm in exiſtimatione irrita ſit. Ibi enim ex profeſſo rem hanc tractaui, & idcircò hoc loco repetendam non cenſeo. 33.

Innocen. Couar.

Duplex dubium enucleatur.

VLtimo loco explicandum eſt circa aſſertionem poſitam, quæ pœna impoſita ſit conferenti beneficium excommunicato, vel ipſi excommunicato accipienti. Item quis poſſit in huiuſmodi collatione ſic facta diſpenſare.Sed de pœna conferentis beneficium nihil aliud in iure habemus, quàm quod de illius ſuſpenſione ſtatuitur in dicto cap. *Poſtulaſtis*, à qua meritò excuſabitur, ſi per probabilem ignorantiam ſe id feciſſe probauerit. De pœna verò recipientis nihil ſtatutum inuenio: ſatis enim illi pro Eccleſiaſtica pœna viſa eſt ipſa annullatio, ſeu irritatio collationis. De altero verò puncto,ſcilicet poteſtate diſpenſandi, Canoniſtæ communiter aſſerunt, Epiſcopum poſſe in huiuſmodi defectu collationis diſpenſare ex illo principio, quòd omnis diſpenſatio,quæ non reſeruatur Papæ,tacitè conceditur Epiſcopo:quod ſumitur ex cap. *Nuper*,de Sent. excomm. Sed hæc diſpenſatio concedi poſſe dicitur in dicto capite *Poſtulaſtis*, & Papæ non reſeruatur: ergo concedi poteſt ab Epiſcopo. Quòd ſi obiicias, quia ſæpe fieri poteſt, vt collatio beneficij ad Epiſcopum non pertineat, reſpondent hanc eſſe limitationem adhibendam, vel ſubintelligendam conditionem,ſcilicet poſſe Epiſcopum diſpenſare, dummodò potuerit etiam beneficium conferre. Meliùs ergo, ac formaliùs diceretur, eum poſſe hunc defectum diſpenſando ſupplere, qui poteſtatem habet benefi-

34. *Primò. Conferens beneficium excommunicato, & ipſe recipiens quam pœnam incurrant.*

Secundò. Cap. Poſtulaſtis.

Quis in defectu diſpenſare poſſit. Cap. Nuper, de Sent. excomm.

beneficium conferendi, cum iuriſdictione Epiſcopali coniunctam. Quapropter, ſi Pontifex beneficium prouidit, quia ad eum ſpectabat, non poterit Epiſcopus diſpenſare, vel defectum ſupplere: imò per collationem à Pontifice factam manet beneficiũ illi affectũ, ita vt licèt collatio fuerit nulla ex parte recipientis, non poſſit ab alio prouideri, vt ex Panormitano notat Couarruuias dicto §. 7. nu. 8. Et eadem ratione, ſi beneficium per electionem confertur, & electio pertinet ad determinatas perſonas, non poterit Epiſcopus diſpenſare, vel ſupplere nullitatem electionis, ſed vel iteranda eſt electio, vel recurrendum ad ſuperiorem, qui poteſtatem habeat abſque tali electione valida conferendi beneficium: qui ſolus videtur eſſe ſummus Pontifex. Ratio eſt, quia hæc diſpenſatio eſt quædam virtualis beneficij collatio: & ideò diſpenſatione facta, alia collatio non poſtulatur, vt notauit Abbas in dicto cap. *Poſtulaſtis*, & ex ipſo textu non obſcurè colligitur: dicit enim, excommunicatum non poſſe obtẽtum beneficium retinere, niſi cum eo fuerit diſpenſatum: ergo ſi diſpenſatum fuerit, poterit retinere abſque alia collatione. Imò ſi alia collatio eſſet neceſſaria, diſpenſatio eſſet ſuperflua, vt ex dicendis conſtabit: eſt ergo illa diſpenſatio virtualis quædam beneficij collatio: ergo neceſſe eſt, vt qui habet hanc poteſtatem diſpenſandi, habeat vel eandem, vel ſuperiorem poteſtatem ad conferendum tale beneficium.

Abbas.

35. E conuerſo verò qui habuit poteſtatem eligendi, aut præſentandi, &c. non ſemper habebit poteſtatem diſpenſandi: quia fieri poteſt, vt iuriſdictionem non habeat: ſed habebit poteſtatem iterum eligendi, vel præſentandi talem perſonam, iam ab excommunicatione abſolutam. Ad quod, vt opinor, non eſt neceſſaria aliqua diſpenſatio, ſed ſufficit abſolutio: quia licèt collatio, vel electio circa excommunicatum nulla ſit, non tamen inducit nouum impedimentum, ratione cuius non poſſit eadem perſona poſt abſolutionem obtentam iterum eligi, aut beneficium accipere ordinaria via ab eo, qui conferre poteſt; abſque alia diſpenſatione. Et iuxta hanc dicendi rationem non indigemus nunc illo principio, quòd omnis diſpenſatio, quæ ſpecialiter non reſeruatur Papæ, Epiſcopo conceſſa intelligitur (quod eſt difficile, & magna indigens expoſitione, vt ſuprà tetigi de cenſuris in communi) Epiſcopus enim ſolùm dicitur habere in præſenti poteſtatẽ diſpenſandi: quando beneficium illud conferre poteſt, vt omnes docent in illo ca. *Poſtulaſtis*, & Couarruuias ſuprà: tunc autem mirũ non eſt, quòd illam habeat, cùm in materia proportionata, & quaſi ſibi propria talis diſpenſatio verſetur; nam ex munere ſuo iuriſdictionem habet ad actum diſpenſandi, quem exercere poteſt in materia ſibi proportionata, & quaſi propria.

Quando poſſit Epiſcopus in hoc defectu diſpenſare.

36. Sed obiiciet aliquis: Nam Epiſcopus, qui beneficium excommunicato contulit, non poteſt iterum illud conferre, quia propter delictum priuatur poteſtate conferendi, vt ſentit Abbas in dicto capite *Poſtulaſtis*, num. 9. & alij cum eo ibi: ergo nunquam poterit diſpenſare in hoc negotio, ſi neceſſaria in illo eſt poteſtas conferendi beneficium. Reſpondetur primò, ſi Epiſcopus bona fide, & probabili ignorantia beneficium contulit excommunicato, optimè poterit cum illo diſpenſare: quia non eſt cur priuetur poteſtate conferendi beneficium: ergo nec diſpenſandi. Deinde, etiamſi ſcienter, & peccando beneficium contulerit, non exiſtimo eſſe ipſo iure priuatum poteſtate diſpenſandi, quidquid Panormitanus, & alij Canoniſtæ dicant; quia nulla eſt lex, quæ huiuſmodi pœnam illi imponat ipſo iure incurrendam: neque etiam eſt ipſo iure priuatus poteſtate iterum conferendi illud beneficium: nam in dicto cap. *Poſtulaſtis*, dicitur debere à beneficiorum collatione ſuſpendi; quæ verba non continent pœnam ipſo iure latam, vt conſtat: igitur donec per ſuperioris ſententiam ſuſpendatur, poterit beneficia conferre: ergo etiam poterit beneficium, quod ſemel malè contulit, poſteà bene conferre: ergo etiam poterit diſpenſare. At verò, ſi talis Epiſcopus per ſententiam ſuſpenderetur à collatione beneficiorum, conſequẽter aſſerendum erit, cũ pro tunc non poſſe diſpenſare, quia non poteſt pro tunc beneficium conferre; ſed pertinebit diſpenſatio ad ſuperiorem Prælatum, ſi ad eum prouiſio beneficij deuoluatur: ſi tamen ad inferiorẽ pertineat, vt ad Capitulum, vel Archidiaconum, &c. Tunc ab illo erit collatio repetenda, vel à Pontifice diſpenſatio impetranda, iuxta ſuperiùs dicta.

Abbas.

Cap. Poſtulaſtis.

Addit Panormitanus in dict. c. *Poſtulaſtis*, n. 8. etiã ſi collatio beneficij ad inferiorẽ Epiſcopo pertineat, & ab eo facta circa excommunicatum fuerit irrita, Epiſcopum in ea collatione poſſe diſpenſare: quod, abſolutè loquendo, verum non videtur, vt Couarruuias notat; & ex iis, quæ diximus, colligitur, quia, ſi Epiſcopus priùs non habebat poteſtatem conferendi beneficium, non accquiſiuit illam propter irritam collationem ab alio factam, neque alius ipſo facto amiſit ſuam poteſtatem: ergo non habet Epiſcopus tũc diſpenſandi poteſtatem, cùm hæc non ſit ſine poteſtate conferendi. Probabile autem mihi videtur, quod Couarruuias adiungit, conſentiente illo, ad quẽ ſpectat collatio, poſſe tũc Epiſcopum diſpenſare, ſiue quia ex vtroque conſurgit quaſi vna integra cauſa habens omnes conditiones requiſitas, ſiue quia accedente conſenſu illa materia ſit quaſi propria, & accõmodata ad diſpenſationem, ſiue ex illo principio, quòd non eſt reſeruata reſpectu ſuperioris: reſpectu verò inferioris, qui aliquod ius habere poterat, intercedit eius conſenſus.

Panormitani dictum reiicitur.

Couarruuiæ doctrina admittitur.

SECTIO II.

Vtrum Excommunicatus ſit ipſo iure priuatus Eccleſiaſticis fructibus.

Quæſtio hęc procedit de fructibus beneficij ante excommunicationem legitimè poſſeſſi, cuius dominiũ, & proprietas per excommunicationem ipſo facto non amittitur, vt ſuprà dictum eſt: nam de aliis, quę prouenire poſſunt ex beneficio in excommunicatione obtento, iam ſuprà dictum eſt. 1.

Dicendum ergo eſt, excommunicatum non facere ſuos propriorum beneficiorum fructus, quandiu in excommunicatione perſeuerat. Hæc eſt communis ſententia, quam omnes colligunt ex cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appell. cuius verba ſunt, *Illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur*. Ratio etiam adiungitur, tum quia beneficium datur propter officium, ſicut merces propter opus, cap. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, de Præbendis, cap. 1. de Reſcriptis in 6. at verò excommunicatus eſt ſuſpenſus ab officio: ergo & à fructu beneficij. Tum etiam quia excommunicatus eſt inobediens Eccleſiæ: & ideò extra Eccleſię communionem fit: ergo non debet frui Eccleſiæ bonis. 2.

Quæſtionis reſolutio. Cap. Paſtoralis, de Appellat.

Veruntamen probationes hæ licèt ſatis oſtendant iure ac meritò poſſe excommunicatum priuari huiuſmodi fructibus autoritate Eccleſiaſtici iudicis: tamen quòd ipſo facto ſit illis priuatus, non ſatis videntur probare. Nam in primis in verbis illius §. *Verum*, nullum eſt, quod ſententiam, ſeu pœnam ipſo 3.

Rationes contra aſſertionem.

ipſo iure latam demonſtret. Etenim verbum illud, *Subtrahuntur*, optimè intelligitur per Iudicis autoritatem; namque, cùm pœnam contineat, ſtrictè intelligendum eſt. Vnde Gloſſa ibi declarat, excommunicatum non priuari fructibus beneficij, niſi hoc in ſententia exprimatur, ſentiens excommunicationem per ſeipſam non afferre hoc nocumentum ipſo facto, vel iure. Rationes autem multò minùs hoc conuincunt; nam, vel concludere intendunt ex vi naturalis iuris ſuppoſita excommunicatione, vel ſolùm continent congruentiam iuris poſitiui. Priori ſenſu non ſunt efficaces, quia non quoties aliquis eſt impeditus, ne per ſeipſum exerceat miniſterium beneficij ſui, ſtatim priuatur fructibus eius: poteſt enim per alium ſuæ obligationi interdum ſatisfacere: nonnulla etiam ſunt beneficia, quæ non obligant ad aliquod officium præter diurnum penſum horarum, cui ſatisfacere poteſt excommunicatus. Quòd ſi in choro canere, aut aſſiſtere debeat, quod excommunicatus facere non poteſt, licèt amittat diſtributiones quotidianas, non tamen proptereà priuabitur ea portione fructuum quam non reſidentes, vel non aſſiſtentes choro ſæpiùs lucrantur ratione tituli. Item, quòd excommunicatus ſit extra communionem Eccleſiæ, & indignus bonis eius, non probat illum ex natura rei ſtatim priuari omnibus his bonis, aliàs nec beneficia ipſa retineret: niſi ergo hæc priuatio per aliquam legem Eccleſiæ oſtendatur, nihil fit. Ac proinde rationes illæ, ſi in ſecundo ſenſu ſumantur, parum valent ad Eccleſiaſticam prohibitionem oſtendendam: ſed, hac ſuppoſita, ſunt accommodatæ ad congruentem rationem illius reddendam: cùm ergo hæc lex nullibi habeatur, præterquam in dicto §. *Verum*, & in illo non habeatur pœna ipſo iure lata, non eſt, cur aſſeramus excommunicatum ipſo facto non facere fructus ſuos.

Gloſſa.

4. *Ex ca. Paſtoralis, concluſio poſita ſuadetur ſecùdò.* Innoc. Abb. ſ. Couarr.

Nihilominùs à communi ſententia diſcedendum non eſt, quam latè oſtendit Panormitanus in dicto §. *Verum*, & ibi alij Doctores, & Innocentius in cap. 1. de Iudiciis, vbi non ſolùm in beneficiis inferioribus, ſed etiam in fructibus Epiſcopatus id procedere affirmat: & alios refert Couarruuias lib. 3. Variarum, cap. 13. numer. 8. verſic. 12. *Hinc etiam*. Et vnicum huius ſententiæ fundamentum eſt dictum cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*. Quod ſanè non loquitur de peculiari modo excommunicandi cum expreſſa declaratione priuationis fructuum ipſo facto, quæ in ſententia fiat. Tum quia hæc reſtrictio non habetur in textu: ſed ſimpliciter eſt ſermo de illo, *in quem ſententia excommunicationis lata eſt*, de quo dicitur conſequenter *poſſe ad tempus beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliari*, id eſt, adminiſtratione, & fructibus beneficiorum. Et additur, hunc effectum non impediri propter appellationem interpoſitam. Cuius alia ratio non redditur, niſi quia excommunicatio ſecum trahit executionem: ergo ſupponit Pontifex hunc effectum generalem eſſe omni excommunicationi. Tum etiam quia aliàs ille non eſſet effectus excommunicationis, quod ibi Pontifex intendit, ſed eſſet effectus alterius clauſulæ additæ in ſententia: ſeu eſſet alia pœna concomitanter impoſita cum excommunicatione. Sicut quando hæreticus per eandem legem vel ſententiam ſimul excommunicatur, vel priuatur bonis, priuatio bonorum non eſt effectus excommunicationis: ſed eſt alia pœna ſimul cum excommunicatione coniuncta: poſſetque integra excommunicatio manere ſine tali pœna. Sic ergo eſſet in præſenti, ſi hæc priuatio fructuum non incurreretur, niſi vbi cum excommunicatione in ſententia exprimeretur: nam ſi non fieret talis ex- A preſſio, maneret excommunicatio integra ſine illa priuatione fructuum: quando ergo exprimeretur, non eſſet effectus excommunicationis, ſed pœna diſtincta quamuis concomitans.

5. Rurſus, quòd non ſit ſermo de priuatione per iudicem facienda, ſed ipſo facto inducta per excommunicationem: probatur primò ex communi interpretatione Doctorum, quæ in huiuſmodi rebus magnam habet autoritatem. Secundò, quia ibi Pontifex æquiparat illa duo, ſcilicet priuationem Eccleſiaſticorum prouentuum, & communionis Eccleſiæ: ſed hæc poſterior priuatio ipſo facto inducitur: ergo & prior: & quoad vtramque ipſa ſententia excommunicationis ſecum affert executionem. *Tertiò.* Tertiò, ſi excommunicatio ſolùm conſtitueret reum, & B dignum priuatione fructuum, & non actu ipſis priuaret, interpoſita appellatione ab excommunicatione, ſuſpendenda eſſet à iudice priuatio talium bonorum: quia ſolum id non ſuſpenditur per appellationem ab excommunicatione, quod per ipſam executionem fit, vt patet ex ratione illius textus: ſi ergo excommunicatio per ſe ſolùm conſtitueret reum, ſeu dignum priuatione bonorum, non tamen illis priuaret interpoſita appellatione, non poſſet iuſtè priuare illis bonis, donec appellationis iuſtitia examinaretur: quia ille eſt nouus effectus, cuius executionem excommunicatio per ſe non traheret: at Pontifex ait non obſtante appellatione excom- C municatum priuandum eſſe fructibus: ergo hoc ideò eſt, quia ſentit per ipſam excommunicationem eſſe priuatum. *Quartò.* Vnde argumentor quartò, nam hanc vim habet verbum illud, *Subtrahuntur*, nam, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi diximus, per hunc modum loquendi ſignificari ſolet, pœna, quæ ipſa lege, vel cenſura fit. Significat enim illud verbum nudum factum, non aliquod præceptum, quod iudici imponatur de tali pœna iniungenda. Præſertim, quia cùm ibi dicitur, *Subtrahuntur*, non intelligitur à iudice ratione ſuæ particularis ſententiæ, ſed per ipſam cenſuram, ſeu ex vi illius: ſicut, cùm dicitur, *Ei communio denegatur*, intelligitur per ipſam cenſuram, & ex vi illius. *Quintò.* Vltimò expendo illa verba in D priori parte textus interroganter propoſita, ſcilicet, *An interpoſita appellatione, poſt latam excommunicationis ſententiam poſſit iudex denunciare excommunicatum, & ad tempus beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliare*. Et ad vtrumque reſpondet Pontifex affirmatiuè, ſentiens eandem eſſe in vtroque rationem. Sicut ergo denunciatio non eſt noua pœna, & ideò executioni mandatur non obſtante appellatione, ita priuatio fructuum non eſt noua pœna, quæ iam in re non ſit facta per ipſam excommunicationem, quantum ad ipſum excommunicatum, ſed eſt quaſi declaratio, vel executio eius, quod factum iam erat. Non videtur ergo dubium, quin hic ſit ſenſus illius textus. *Corollarium.* Ratio verò talis effectus, ac deciſionis, ſeu inſtitu- E tionis Eccleſiæ, iam ſatis declarata eſt verbis eiuſdem textus.

6. Et hinc inferunt Canoniſtæ, excommunicatum eſſe priuatum iure adminiſtrandi res, ſeu bona temporalia Eccleſiæ, aut beneficij ſui; de qua re nihil inuenio expreſsè & in particulari in iure definitum, quamuis à ſimili citari ſoleat textus in cap. 1. §. vlt. de Elect. in 6. vbi non eſt ſermo de adminiſtratione temporali, ſed abſolutè de illo, qui ſua autoritate ſe ingerit beneficio, à quo erat ſuſpenſus Eſt nihilominùs illa ſententia vera ex generali ratione, & priuatione communicationis, quam affert excommunicatio maior, vt latiùs Innocentius, & Abbas in dicto §. *Verum*, & in cap. *Ex tuæ*, de Cleric. non reſidentib.

Num

Num excommunicatus debeat ſeipſum fructibus ſui beneficij priuare.

7. *Rationes dubitandi.*

HIc verò oritur practicum dubium, an excommunicatus teneatur in conſcĩetia ſeipſum ſpoliare his fructibus, eoſque reſtituere, aut non accipere, etiamſi neque à iudice ſpolietur, neque per vllam ſententiam declaretur. Nam ex dictis videtur ſequi teneri ad hoc, quia nemo poteſt retinere in conſcientia quod ſuum non eſt: ſi ergo excommunicatus non facit fructus ſuos, ex vi cenſuræ, & ante omnem aliam ſententiam, non poterit in conſcientia illos retinere: tenebitur ergo ſtatim illos reſtituere. In contrarium verò eſt, quia videtur hoc grauiſſimum onus, quod ſine euidenti obligatione imponendum non eſt. Præſertim, cùm ſit generalis regula de iis pœnis, quæ requirunt actionem propriam ipſius rei, neminem obligari ad eas exequendas ante ſententiam iudicis ſaltem declaratoriam criminis: propter quod etiam hæreticus non tenetur ſe ſpoliare bonis ſuis, donec de crimine per Eccleſiam condemnetur, c. *Cùm ſecundùm leges*, de Hæret. in 6.

8. *Dubium deciditur in ſententia ab homine.*

Reſpondeo in primis, dubitationem hanc nullum ferè habere locum in excommunicatione lata ab homine per ſpecialem ſententiam contra aliquem: ibi enim neceſſariò intercedit ſententia declaratoria criminis, propter quod excommunicatio imponitur: in quo caſu ſpecialiter loquitur textus in dicto cap *Paſtoralis*, §. *Verum*. Atque ita in eo caſu ſine vlla dubitatione cenſeo non poſſe excommunicatum in conſcientia recipere fructus beneficij, vel ſi eos recipiat, non poſſe eos retinere, aut occultare, ſed teneri ad reſtituendos illos; quia cùm & per legem ſeu cenſuram priuetur dominio eorum, & iam iudicis ſententia interuenerit, nihil aliud eſt quod expectetur ad prædictam obligationem. Quo fit, vt idem etiam dicendum ſit de excommunicato à iure, vel per ſententiam generalem, quando per ſententiam etiam ſpecialem de crimine ipſo contra legem, aut ſtatutum, vel generalem ſententiam commiſſo condemnatus eſt: quia tunc etiam ratio facta procedit.

9. *Reſoluitur in excommunicatione à iure.*

Nonnulla verò maior difficultas eſt, quando aliquis incurrit excommunicationem à iure, vel ab homine per generalem ſententiam, an ipſe tunc etiam in conſcientia teneatur exequi in ſeipſo illam pœnam, nulla ſpectata ſpeciali ſententia, ſaltem declaratoria criminis. Dico tamen, etiam in eo caſu teneri ad reſtituendos fructus: id enim conuincit ratio facta, quia non facit illos ſuos: ergo nunquam fit dominus, aut verus, & iuſtus poſſeſſor eorum: ergo non poteſt in conſcientia retinere, ſed illos reſtituere debet. Vnde magnum diſcrimen verſatur inter hanc pœnam, & illam, qua aliquis lege priuatur ſuis propriis bonis: nam in illo caſu, vt de hæretico, & ſimilibus, ſupponitur reus habuiſſe verum dominium talium bonorum, & conſequenter legitimam eorum poſſeſſionem, & vſum, vel vſumfructum: & ideò, licèt ex ſeueritate legis à tempore delicti priuetur dominio directo talium bonorum; tamen ex benignitate, & moderatione eiuſdem legis non cogitur ſeipſum poſſeſſione, & vſu talium bonorum priuare, donec per ſententiam de crimine condemnetur. At verò in præſente excommunicatus non ſupponitur aliquando habuiſſe dominium eorum fructuum, qui poſt incurſam excommunicationem ex beneficio prouenerunt: quia neque ante excommunicationem tale dominium habuit; non enim habuit anteà ius in illis, ſed ad illos: & hoc ipſum non pro eo tempore, ſed pro tempore futuro, ſi ius illud non mutaretur, aut impediretur: impeditum autem fuit

Diſcrimen inter excommunicationẽ, & legem, qua aliquis bonis priuatur.

A per excommunicationem: & ideò etiam poſt eam contractam non acquiſiuit tale dominium, lege illud impediente: ergo excommunicatus nullo tempore habuit verum dominium talium fructuum: ergo nec legitimam poſſeſſionem, aut vſum eorum. Hac ergo ratione illos retinere non poteſt; neque ei conceditur, vt expectare poſſit ſententiam declaratoriam, quia à principio eſt incapax eorum: & ideò nullum titulum iuſtum habuit accipiendi: ergo nec poſteà habere poteſt retinendi illos.

10. *Reſolutio data etiam in excommunicato occulto locũ habet.*

Atque hinc ſequitur primò, per Extrauagant. *Ad euitanda*, nihil innouatum eſſe quoad hunc effectum; quia non ſolùm ante publicationem excommunicati B nominatim factam, ſed etiam ante ſententiam declaratoriam criminis habet locum hic effectus, vt dictũ eſt. Ratio eſt ſæpe tacta, quòd prædicta Extrauagans nullum fauorem contulit excommunicato: & ideò excommunicatio ita nunc illum reddit incapacem ad percipiendos fructus, ſicut anteà. Ex quo impedimento naſcitur tota obligatio non retinendi, & reſtituendi illos. Vnde vlteriùs fit, vt quantumuis excommunicatus ſit occultus, teneatur, per ſe loquendo, eoſdem fructus nõ recipere, & receptos reſtituere: quia quòd excommunicatio lateat, vel ab aliis ignoretur, non impedit effectum excommunicationis, quantum ad ipſum excommunicatum, neque impedit illam obligationem, quæ naturalis eſt non retinendi alienum, ſeu, quod ſuum non eſt, neque vnquam fuit. C Quæ ratio procedit, etiamſi contingat ipſummet excommunicatum ignorare ſuam excommunicationem: nam quando poſteà id ſcit, non poteſt retinere fructus, quos excommunicatus etiam ignoranter accepit: quia ignorantia non contulit dominium, & conſequenter nec ius retinendi: quanquam in hoc ſeruandæ ſint regulæ ſectione præcedente in ſimili caſu propoſitæ.

11. *Per accidens poteſt excuſari excommunicatus à reſtitutione fructuum beneficij.*

Et ideò etiam dixi: per ſe loquendo, quia ex accidenti intercedere poteſt aliqua legitima excuſatio: quæ multiplex excogitari poteſt. Prima erit, ſi excommunicatus bona fide accepit huiuſmodi fructus, & eadem illos conſumpſit, ita vt propterea non ſit factus ditior: in eo enim caſu legitimè excuſabitur, D eò quòd res aliena iam non ſubſiſtat, nec in alia, quæ vicem eius ſubierit, & alioqui ſine culpa, vel iniuria alicuius conſumpta fuit. Secunda excuſatio eſſet ſi non poſſet aliquis ſe priuare illis fructibus ſine magno ſcandalo, vel infamia, cùm alioqui crimen, & cenſura occultiſſima ſint. Veruntamen excuſatio hæc non videtur poſſe habere locum, niſi fortaſsè in eo caſu, in quo ad reſtitutionem huiuſmodi faciendam oporteret à ſuo ſtatu cadere, de quo ſtatim dicam: extra hunc verò articulum, quantumuis res occulta ſit, poteſt reſtitutio æquè occultè fieri, vel per tertiam perſonam, vel titulo eleemoſynæ, aut alterius pij operis.

E *Num excommunicatus poſſit propter neceſſitatem fructus ſui beneficij conſumere.*

12. HInc verò naſcitur dubium, an tertia excuſatio, quæ valdè frequens eſt, admittenda ſit, nimirum, vt aliquis, non obſtante excommunicatione, accipiat, & legitimè conſumat fructus beneficij ſui propter indigentiam, vel naturalem, vt ſic dicam, quia ſimpliciter non habet, vnde aliàs ſuſtentetur, vel moralem, quia ſcilicet iuxta ſuum ſtatum aliàs honeſtum, & licitum, ſuſtentari non poteſt. De quo variæ ſunt opiniones, Couarruuias lib. 3. Variar. cap. 13. numero 8. verſ. 12. hìc omninò negat hanc excuſationem eſſe legitimam in excommunicato: quia hic propter contumaciam ſuſpenſus eſt, & priuatus fructibus beneficij: contumacia autem illa

Prima ſententia. Couarr.

voluntaria eſt: ergo ille non neceſſitate, ſed voluntate in illo ſtatu indigentiæ conſtituitur: ergo non eſt cur ei ſubueniendum ſit ex redditibus Eccleſiaſticis. Quam ſententiam eſſe ait omnium calculo probatam, poſt Gloſſam in dicto § *Verum*, vbi Abbas, Decius, & alij eam ſequuntur: & idem dixit Gloſſa in cap. *Studeat* in fine, 50. diſt. Aliorum verò ſententia eſt, illam eſſe ſufficientem excuſationem: quia nemo obligatur cum tanto diſpendio etiam rem omninò alienam reſtituere ſcilicet cadẽdo ab ſtatu ſuo; quod non fit ſine dedecore, vel infamia, vel (quod durius eſt) ſuæ priuatæ neceſſitati non ſubueniendo: ergo multò minùs cogendus eſt clericus excommunicatus ita omittere fructus ſuorum beneficiorum, vt ex eis non poſſit ſe, ſuamque familiam, & ſtatum ſuſtentare, quando aliunde non habet vnde ſuſtentetur. Præſertim quia illi fructus, vt infrà dicam, vel omninò, vel magna ex parte in pios vſus, aut ſuſtentationem egenorum expendendi ſunt: ergo eſto excommunicatus non habeat ius iuſtitiæ ad illos fructus, ſaltem vt indigens poterit ex eis ſuſtentari.

Secunda ſententia. Gloſſ.

13. In hac re duplex diſtinctio adhibenda videtur: primùm enim loqui poſſumus de excommunicato pro eo ſtatu, in quo eſt actu contumax: vel cùm iam à contumacia deceſſit, quantum in ſe eſt; & abſolutionem procurat, nondum tamen illam obtinere poteſt. Vnde interdum accidit, præſertim in excommunicationibus, quæ ipſo facto, & iure contrahuntur, vt contumacia non duret niſi eo tempore, quo malus actus committitur, v. g. in violenta percuſſione clerici: nam paulò poſt tranſacta illa occaſione, ferè ſemper diſplicet factum; & ſolet etiam diligentia ſtatim adhiberi ad abſolutionem procurandam. Rurſus diſtributio horum fructuum aliquando fieri poteſt vel autoritate ſuperioris impedientis ne excommunicato tribuantur, & illos ad alios pios vſus applicantis; de quo inquiri poteſt, an poſſit, vel debeat ex eis clericum excommunicatum verè indigentem alere: vel fieri poteſt ab ipſomet excommunicato, quia ex ſola obligatione conſcientiæ cogitur illos fructus non vſurpare: vel ſi iam ſemel vſurpauit, eos non retinere.

14. Durante ergo contumacia, certum opinor non teneri ſuperiorem ſeu iudicem ex illis bonis alere clericum quantumuis indigentem. Et hoc præcipuè intendunt Gloſſæ, & auctores citati in priori ſententia Qui proptereà hanc differentiam conſtituunt inter clericum abſolutè depoſitum, vel ſuſpenſum, ob culpam commiſſam, & eum qui ob contumaciam cenſura ligatur; quòd illi ex fructibus beneficij alendi ſunt, ſi indigeant, argum. cap. *Studeat*, 50. diſt. ne cogantur mendicare, cùm iam non ſit in voluntate, vel poteſtate eorum habere beneficium, vel proprium ius ad Eccleſiaſticos fructus: eum verò, qui ob actualem contumaciam ſic punitur, non tenetur Eccleſia ex bonis ſuis alere, etiamſi indigeat, & mendicare cogatur: nam totum hoc ipſe meretur in pœnam ſuæ contumaciæ: & quidquid dedecoris inde reſultare poteſt, in perſonam potiùs, quàm in ordinem redundabit: totumque illud permittitur propter maius Eccleſiæ bonum, quod eſt contumaciæ correctio. An verò poſſit licitè iudex, vel ſuperior Eccleſiaſticus, qui illos fructus in pia opera diſtribuit, aliquam eorum partem per modum eleemoſynæ huiuſmodi clerico applicare, ad illius prudens arbitrium pertinere exiſtimo: per ſe enim, & intrinſecè, nec contra iuſtitiam eſt, nec contra charitatem, aut religionem, vt per ſe notum videtur. Neque inuenio circa hoc ſpecialem poſitiuam legem aliquid præſcribentem. Regulariter tamen loquendo, non videtur id expedire, vt, vel ipſa neceſſitate cogente, ad ſaniorem mentem contumax redeat; interdum tamen fieri poteſt, vt illo beneficio, & pietate Eccleſiaſtica leniatur: quòd ſi hanc ſpem prudens ſuperior conceperit, nihil peccabit ex dictis fructibus illi ſubueniendo.

Non tenetur ſuperior excommunicatū contumacem ex fructibus beneficij eius alere.

Poteſt tamen licitè.

Hinc verò infero non poſſe ipſum excommunicatum in tali ſtatu exiſtentem aliquid de prædictis fructibus vſurpare, etiam ob indigentiam, quia id eſt contra iuſtam Eccleſiæ voluntatem: nemo autem poteſt ſua auctoritate vſurpare bona non ſua contra domini voluntatem, vt ſuæ neceſſitati ſubueniat, quando illa non eſt extrema, vt hîc eſſe non poteſt, vel quia ille poteſt ſemper ab illo ſtatu contumaciæ reſipiſcere, vel etiam quia poteſt mendicando, vel alio modo ſibi ſuccurrere. Neque contra hoc procedit ratio in principio facta in contrarium, tum quia hîc non agimus de reſtituendo, ſed de non vſurpando alienum: quod valdè diuerſum eſt, magiſque neceſſarium, tum etiam quia ſemper eſt neceſſitas illa voluntaria quantum ad ſtatum contumaciæ. Atque ita declarat communem ſententiam Nauarrus loco ſtatim citando. 15.

Ipſe verò cōtumax non poteſt aliquid de fructibus vſurpare, etiamſi indigeat.

At verò, ſi excommunicatus vera & efficaci voluntate receſſit à contumacia, & paratus eſt Eccleſiæ ſatisfacere, & abſolutionem obtinere procuret, longè aliter de illo iudicandum eſt. Nam in primis licitè poteſt iudex Eccleſiaſticus ſi abſolutionem differat, etiam ex iuſta cauſa, illum ex huiuſmodi redditibus alere, quia cùm iam ceſſet ratio contumaciæ, debet etiam Eccleſiaſticus rigor temperari: & quamuis hoc ſubſidium non debeatur huiuſmodi excommunicato ex iuſtitia propria (quia reuera nondum facit fructus ſuos) tamen ex quadam æquitate, & charitate illi indigenti tribuendi ſunt, ne mendicare cogatur, cùm iam per illum non ſtet quominùs abſoluatur. Quin etiam addendum eſt, ſi iudex iniuſtè abſolutionem differat, ex eo tempore, quo talis iniuſta dilatio incipit, omnes fructus ſui beneficij eſſe tali excommunicato reddendos, quia iam illud nocumentum non ex eius culpa, ſed ex alterius iniuria ortum eſt: quod magis ex dicendis patebit. 16.

Tandem addo, etiam propria autoritate poſſe huiuſmodi excommunicatum ex fructibus ſui beneficij ſibi ſuccurrere. Quod expreſsè docuit Nauarrus in Summa, cap. 25. num. 124. & Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 3. num. verſ. 9. & verb. *Clericus*, 4. num. 17. quæſt. 25. quo loco videtur duos illos caſus diſtinguere, ſcilicet quando receſſit à contumacia, & quando indiget: & aſſerere quamlibet ex his conditionibus per ſe ſumptam ſine alia ſufficere, vt fructus accipiat. Vnde in priori caſu indicat poſſe accipere omnes fructus, etiāſi non indigeat: citatque Hoſtienſem, & cap. *Quia diuerſitatem*, de Conceſſ. præbendæ: in poſteriori autem caſu ſentit poſſe accipere ſibi neceſſaria independenter à priori conditione. Sed de hoc poſteriori puncto iam ſatis diximus, verior enim eſt tradita reſolutio. Prius item dictum ſimpliciter verum non eſt, quia ſola interior reſipiſcentia, vel etiam quælibet diligentia adhibita ad obtinendam abſolutionem non eſt ſufficiens, vt excommunicatus faciat fructus ſuos, vel iuſtè vſurpet illos abſque indigentiæ titulo, quia etiamſi ipſe à contumacia receſſerit, non tamen ab excommunicatione, donec re ipſa abſolutus ſit: vt autem effectus excommunicationis impediatur, non ſatis eſt voluntas, aut diligentia procurandi abſolutionem, niſi cenſura tollatur; quod maximè verum eſt de effectibus externis, & de omnibus tractatis id oſtenſum eſt: eſt autem eadem ratio de præſenti effectu, quia æquè canonico iure excommunicationi attribuitur. Imò, ſi attentè ponderetur dictum cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, excom 17.

Nauarr. Syluest.

Non tamen omnes fructus abſque neceſſitate accipere.

excommunicatus, de quo ibi eſt ſermo, non videtur fuiſſe in mora, neque omninò contumax, cùm ad ſuperiorem appellauerit: & tamen priuatus dicitur fructibus beneficij. Ratio etiam ibi tradita idem perſuadet, ſcilicet, quia ille ſemper priuatus manet Eccleſiæ communicatione. Denique durante excommunicatione, ſemper eſt aliquis inhabilis ad nouum beneficium obtinendum, etiamſi à contumacia receſſerit, & abſolutionem procurare inceperit; ergo etiam non poteſt, proprij beneficij fructus ſuos facere, per ſe loquendo, ac ſecluſo titulo indigentiæ, quia totam hanc pœnam meritus eſt propter priorem contumaciam ob quam excommunicatus eſt. Quod maximè verum habet, quando abſolutio abſque noua iniuria differtur: nam, ſi dilatio fuiſſet iniurioſa, fortaſſe daretur actio ad recuperandos fructus illius temporis, ſicut paulò inferiùs dicemus de omnibus, quando excommunicatio à principio iniuſta fuit. Igitur quandiu abſolutio re ipſa non obtinetur, non poteſt excommunicatus, per ſe loquendo, vſurpare fructus. Tamen ſi indigens eſt, & à contumacia receſſit, poterit inde ali: & propria etiam auctoritate fructus ſibi neceſſarios accipere; quando excommunicatio occulta eſt, vel etiam ſi ſit nota, & non poteſt aliter huiuſmodi alimēta comparare. Ad quod ſuadendum per argumentum à ſimili faciunt c. *Quia diuerſitatem*, de Conceſſ. præbendæ, & cap. *Studeat*, diſt. 50. Ratio etiam ſuperiùs propoſita id ſufficienter perſuadet.

18. *Excommunicatus, qui fructus ſui beneficij iniuſtè vſurpauit, quo modo eos reſtituere tenetur.*

Vltimò ob eandem rationem poſteriori loco ſuprà poſitam addo, aliter eſſe loquendum de reſtitutione horum fructuum, poſtquam ab huiuſmodi excommunicato iniuſtè vſurpati ſunt, quàm de prima eorum vſurpatione: nam de hac procedunt quæ hactenùs diximus: at verò circa reſtitutionem ſeruendæ ſunt generales regulæ de obligatione reſtituendi aliena; & excuſationibus, quæ iuſtè executionem eius impedire poſſunt. Inter quas vna eſt: ſi quis grauiter indigeat ea re, quam reſtituere tenetur; aut ſi neceſſe illi ſit à ſuo ſtatu cum infamia, & dedecore cadere vt alienum reſtituat: hæc enim excuſatio poteſt eſſe ſufficiens, quamuis in eius vſu, & applicatione ad diuerſos caſus magna conſideratione, & circunſtantiarum perſpectione opus ſit. In præſenti verò non dubito, quin huiuſmodi Clericus non ſit cum tanto rigore obligandus ad reſtituendos hos fructus: vt cum ſui ſtatus diſcrimine, vel etiam ſe in graui neceſſitate conſtituendo, illos à ſe abdicare debeat: tum quia non eſt tam certa illa obligatio in conſcientia, vel ante Iudicis condemnationem, quin interueniente rationabili cauſa faciliùs poſſit quis ab ea excuſari: tum etiam quia hìc interueniunt omnes aliæ circunſtantiæ, quæ poſſunt illam excuſationem legitimam reddere; præſertim cùm illa reſtitutio in pia opera magna ex parte facienda ſit, vt iam dicam.

Nonnulla expediuntur dubia.

19. *Quis excōmunicatus fructus ſui beneficij amittat.*

AD exactam verò propoſitæ regulæ intelligentiam tria nobis declaranda ſuperſunt. Primum eſt, quam latè pateat vox illa, *Excommunicatus*. Secundum, quantum etiam extendatur alia vox, *Eccleſiaſtici fructus*. Tertium, in quos vſus expendendi ſint, & qua authoritate. Primum ex dictis ſatis reſolutum eſt, cùm oſtenderimus, de quocunque excommunicato ſiue occulto, ſiue publico, ſiue à iure, ſiue ab homine, ſiue denunciato, ſiue non denunciato, doctrinam datam procedere, dummodò verè, & non ſola exiſtimatione excommunicatus ſit: quod enim de hac re in ſimili diximus præcedente ſectione, in hoc etiam

A effectu locum habet eodem modo. Quocirca ſi excommunicatio nulla ſit, quantumuis valida exiſtimetur, impedire non poteſt, quominùs aliquis faciat ſuos proprij beneficij fructus: quia talis excommunicatio, ſicut non habet eſſe, ita nec excommunicationis effectus. Quod verum eſſe opinor, etiamſi alioqui excommunicationis ſententia iuſta ſit, ſecundùm allegata, & probata: re tamen ipſa ſit iniuſta ex defectu cauſæ, nimirum quia perſona innocens eſt. Nam in eo caſu poteſt, qui tali ſententia ligatur, vſurpare, & retinere fructus ſui beneficij, ſi occultè id facere valeat, quamuis per Iudicem poſſit etiam iuſtè illis priuari: ſunt enim iura diuerſarum rationum, quæ mediante ignorantia ſimul concurrere poſſunt. At verò quando excommunicatio eſt

B valida ſimpliciter tam in exteriori foro, quàm in re ipſa, quamuis aliquo modo iniuſta ſit, videtur hunc effectum inducere, quandiu reuocata non eſt, & eius iniuſtitia iuridicè declarata. Ratio eſt, quia illa eſt vera excommunicatio: & ideò omnes ſuos habet effectus, vt ſuprà de cenſura in communi latè diximus. Et hoc videtur ſupponi in dicto §. *Verum*, quia is, qui appellat, intendit ſe iniuſtè fuiſſe excommunicatum; & nihilominùs, donec id probet, cenſetur non facere fructus ſuos.

Dixi autem: *Quandiu reuocata non eſt, vt iniuſta:* 20.
quia poſt talem declarationem, & abſolutionem obtentam non ſolùm incipiet in poſterum fructus percipere, ſed etiam recuperabit amiſſos. Vnde inter

Diſcrimē inter excommunicationē iuſtam, nullam & iniuſtam validam.

C ſententiam omninò iuſtam, & validam, & omninò nullam, & quaſi mediam, ſcilicet validam, & iniuſtam; hoc intercedit diſcrimen, quod per primam ita quis perdit fructus, vt nunquam recuperet, etiam poſt abſolutionem: alioqui magna eſſet excommunicatorum conſolatio, & permanendi in contumacia occaſio, ſi haberent ſpem recuperandi fructus poſt abſolutionem: per ſecundam verò fructus nunquam amittuntur, vt dictum eſt: per tertiam autem amittuntur quidem durante excommunicatione, propter valorem, & efficaciam eius: recuperantur verò propter iniuſtitiam illius: quia iniuria non debet eſſe cauſa damni irrecuperabilis, quoad fieri poſſit. Et hæc eſt communis doctrina Iuriſperitorum

D cum Gloſſa in dicto §. *Verum*, vbi Innocentius num. 3. Abbas numer. 21. & 22. & idem habet Gloſſa vltimo capit. *Clericus*, diſt. 91. ſumitúrque à ſimili optimum argumentum ex capit. *Super cauſa*, 2. quæſt. 5. & plura adducit Couarruias libro 3. Variar. cap. 13. num. 8. Vbi addit, etiam quotidianas diſtributiones eſſe illi reſtituendas, quando talis eſt perſona, quæ intereſſe Horis conſueuiſſet: nam tunc verè dici poteſt excommunicatio eſſe cauſa, quòd illis careat. Nam ſi aliàs ipſe abeſſe ſoleret, & diſtributiones perdere, non eſt quòd excommunicationi id imputet, atque ob eam cauſam melioris conditionis fiat, vt notauit Felinus in capit. *Apoſtolicæ*, de except. nu. 13. & in ſimili de Clerico non reſidente ob ægritudinem: id notant Doctores in capit. *Ad audientiam*,

Gloſſa. Innocen. Abbas. Couarr. Felin.

E de Clerico non reſident. Et hinc fit, quod ſuprà notauimus, idem dicendum eſſe de fructibus, quibus priuatus eſt ob iniuſtam dilationem abſolutionis: eſt enim in his eadem ratio. A quo autem reddendi ſint hi fructus, in tertio puncto declarabitur.

Secundum punctum erat, de quibus fructibus 21.
hoc intelligendum ſit. In quo breuiter dicendum eſt, omnes illos comprehendi, qui ſub ea voce, vel nomine Eccleſiaſticorum prouentuum comprehenduntur: nam textus in dicto §. *Verum*, ſimpliciter loquitur de Eccleſiaſticis prouentibus. Comprehenduntur autem ſub ea voce omnes fructus, qui ſpirituali titulo annexi ſunt, aut ex propriis Eccleſiæ

Qui fructus beneficij per excommunicationem amittantur.

V 4 bonis

bonis proficiſcuntur. Quapropter quidquid titulo A beneficij datur, ſiue ſit principalis prebenda, ſiue quotidianæ diſtributiones, ſiue ſint fructus decimarum, ſiue ſoluantur per modum Emphiteuſis, ſiue quocunque alio modo proueniat ex fundis Eccleſiaſticis, ſiue ſint oblationes à fidelibus factæ. vel quid ſimile, nomine *fructuum*, in præſenti comprehenduntur. Extenditurque hoc nomen ad ſignificandas Eccleſiaſticas penſiones: nam illæ etiam prouentus Eccleſiaſtici ſunt: quod à fortiori probant, quæ ſectione præcedenti de penſionibus diximus. Reliqui autem prouentus, quos habere poteſt Sacerdos abſque titulo beneficij ex patrimonio, vel aliunde ſub hac lege minimè comprehenduntur. Quod verum eſt, etiamſi B tales fructus, ſeu bona vnde manant, fuerint deſignata in titulum, ſeu patrimonium ad ordines ſuſcipiendos: quia hoc non obſtante illa bona ſemper manent merè temporalia: vnde & poſt beneficium obtentum vendi poſſunt, iuxta decretum Concilij Tridentini, c. 2. de Reformat. & ſi anteà vendantur, non it ſimonia, quamuis aliunde ſit graue peccatum contra ſacros canones.

22. *Fructus beneficij qui ab excommunicato amittũtur, cui applicandi.*

Circa tertium punctum, cui ſcilicet ſint hi fructus applicandi; primum videndum eſt, an tales ſint fructus, vt iuxta eorum inſtitutionem, & Eccleſiæ conſuetudinẽ, hoc ipſo quòd ab aliquo nõ obtinentur, ad alios veluti iure ſuo pertineant: tunc enim ad illos tranſeunt abſque alia noua applicatione. Atque ita C ferè contingit in quotidianis diſtributionibus: nam ſi Canonicus, v.g. Horis Canonicis non aſſiſtat, ſolet portio eius aliis, qui aſſiſtunt, accreſcere, & inter eos diuidi: multò ergo magis id fiet, quando ob excommunicationem neque adeſſe poteſt, nec diſtributiones accipere. Ita ſtatutum eſt à Bonifacio VIII. in ca. vnico de Cleric. non reſid. in 6. Addit tamen hoc eſſe faciendum iuxta Eccleſiæ cuiuſque ordinationem rationabilem iam factam, ſeu faciendam. Quapropter huiuſmodi ordinationi, vel conſuetudini, quæ illi æquiualet, ſtandum eſt.

23. Conc. Trid.

Vnde in Concilio Tridentino, ſeſſ. 22. cap. 3. de Reformat. ſtatuitur, vt qui non reſederit, diſtributiones illius diei amittat, & fabricæ Eccleſiæ, aut alteri D pio loco arbitrio ordinarij applicentur. Vbi ergo id obſeruatum fuerit, idem dicendum erit de diſtributionibus, quas excommunicatus amittit: atque ita in vniuerſum huiuſmodi fructus diſtributionum ei applicandi ſunt, quando ab excommunicato amittuntur, cui applicari ſolent, quotieſcunque amittuntur à non reſidente ob quamcunque aliam cauſam: eſt enim de hoc eadem ratio. Quæres, ſi poſteà declaretur excommunicatio fuiſſe iniuſta, & proptereà illæ diſtributiones reſtituendæ ſint excommunicato, à quo illi reſtituendæ ſint. Nam videbatur conſequenter dicendum, ab eo eſſe reddendas, cui adiudicatæ fuerunt. In contrarium verò eſt quia per abſentiam excommunicati aliis fuit ius acquiſitum E in illas diſtributiones: quod maximè procedit, quando accreſcunt aliis de collegio. iuxta conſtitutionem Bonifacij VIII. renouatam per Concilium Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 12. de Reformat. Reſpondeo, in hoc caſu non eſſe petendas ab iis, quibus adiudicatæ fuerunt propter rationem factam: quia iam tunc tranſierunt in proprium ſtipendium ſui miniſterij, & officij: ſed petendæ ſunt ab eo, qui fuit author iniuſtæ excommunicationis, argumento cap. *Sacro*, de Sententia excommunic. §. *Cumque aduerſus excommunicatorem de iniuſta excommunicatione conſtiterit, excõmunicator condemnetur ad intereſſe.* At verò quando huiuſmodi diſtributiones applicandæ ſunt alicui pio loco, ſi non eſt facta applicatio (ſicut reuera fieri non debet, donec cauſa omninò finita ſit) tunc omittenda eſt, & diſtributiones erunt proprio domino reddendæ: nam cum illi loco non ſit acquiſitum ius iuſtitiæ, & alioqui damnum nondum ſit illatum ei, qui habet ius ad huiuſmodi diſtributiones, non eſt denuò inferendum, & poſtea reſarciendum illius expenſis, qui iniuſtam ſententiam tulit.

A quo diſtributiones ſint reſtituendæ quando excõmunicatio iniuſta declarata eſt.

24. *Ex fructibus beneficij excommunicati prouidendi eſt munus exequendi.*

Præterea ex eiſdem bonis in primis prouidendum eſt, vt ea debita, ſeu munera, quæ aliquo titulo iuſtitiæ debentur, perſoluantur. Vnde ſi beneficium habeat curam animarum annexam, vel aliqua alia Eccleſiaſtica miniſteria, quæ per alios exerceri poſſint, integrè facienda ſunt, & ex illis bonis aſſignandum eſt congruum ſtipendium. Quia neque Eccleſia priuari debet ſeruitio debito, nec qui illud exhibet, aliunde, quàm ex ipſius Eccleſiæ bonis ali debet. Quod rectè probatur ex cap. *Peruenit*, 2. de Appell. & ex cap. *Cum ad hoc*, de Cleric. non reſident. Similiter ſi huiuſmodi excommunicatus ex tali beneficio penſionem ſoluebat, eadem ex fructibus eius ſoluenda eſt. Neque enim probo, quod quidam dicunt, huiuſmodi excommunicatum cogendum eſſe ad ſoluendam penſionem ex propriis bonis: hoc enim & nimis rigoroſum eſt, & nullo iure fundatum, vel ratione; quia penſio non eſt impoſita ſuper perſonam, ſed ſuper beneficium: ergo ex fructibus beneficij ſoluenda eſt. Item quia licèt excommunicatus culpa ſua priuetur fructibus, non tamen priuatur, niſi illis, qui ad ipſum peruenturi erant: pars autem illa fructuum, quæ penſionario adiudicata eſt, non poteſt computari inter fructus pertinentes ad ipſum excommunicatum: ergo in illa nulla fit mutatio propter excommunicationem beneficiati: ergo ſemper illa manet quaſi reſeruata ex fructibus, vt illi ſoluatur, cuius eſt penſio. Denique talis ſolutio penſionis non eſt nouum grauamen redundans ex alterius cenſura in Eccleſiam, ſeu Eccleſiaſticum beneficium: ergo non eſt imponendum ipſi excommunicato. Neque eſt cur beneficium ipſum, ſeu fructus eius illo onere liberentur, propter beneficiati excommunicationem. Tandem idem dicendum eſt de quocunque alio ſubſidio Superioris authoritate priùs impoſito, vt ex fructibus beneficij ſoluatur, ſiue in fauorem Principis ob publicam aliquam neceſſitatem, ſiue ad fabricam Eccleſiæ, &c. hæc enim omnia, & ſimilia ex fructibus beneficij ſoluenda ſunt, quia nec ob alterius cenſuram impediri poſſunt, quominùs ſoluantur: neque etiam ipſe excommunicatus de ſuo illa ſoluere debet, vt facilè probatur ex iis, quę diximus.

Soluenda item penſio.

Vide Gigan. q. 62. de pēſio. n. 9. & 10.

25. *Pars fructuũ beneficij ex communicati expendenda in Eccleſia, & pauperum vtilitatem.*

De cæteris autem fructibus, ſi qui reſidui fuerint, communis ſententia eſt, expendendos eſſe in eius Eccleſiæ vtilitatem, ad quam beneficium ſpectat, vt patet ex Abbate, & aliis in dicto §. *Verum*, & in cap. penult. de Cleric. non reſidentib. ſumpto argumento à ſimili ex vltimis verbis illius textus. Exiſtimo tamen ſub Eccleſiæ vtilitate comprehendi ſubuentionem pauperum, & egenorum; imò exiſtimo neceſſarium fore, vt aliqua pars fructuum in huiuſmodi vſus expendatur, præſertim illa, quam ſecundùm prudentis arbitrium deberet beneficiatus ipſe, ſi conuenienter dictis fructibus vteretur, in huiuſmodi eleemoſynas expendere. Hæc autem diſtributio, ſi res ſit publica, & præſertim ſi ad forum contentioſum deducta eſt, ex authoritate Superioris, aut Iudicis fieri debet; ſi verò ſit occulta, ab ipſomet excommunicato, eiuſque arbitrio fieri poteſt; qui ſi huiuſmodi fructus in pios vſus expendat in ſua Eccleſia, ſuæ obligationi ſatisfaciet. Sunt verò qui dicant, quamuis hæc de rigore iuris vera ſint, ex recepta tamen conſuetudine non ſolere excommunicatum priuari fructibus beneficij, vt videre eſt apud Rebuffum

Rebuffum in Repetition.cap. *Poſtulaſtis*, num 84. de Clerico excommunic. miniſtr. & quidem cùm hoc ius poſitiuum ſit, non eſt dubium, quin potuerit per contrariam conſuetudinem derogari: mihi tamen non conſtat, talem conſuetudinem vniuerſalem eſſe: vbi tamen de illa conſtiterit, poterit quis cum ea conformari: alioqui, quæ diximus, de iure obſeruanda ſunt.

DISPVTATIO XIIII.

De ſexto effectu excommunicationis maioris, qui eſt priuatio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

HIc eſt vltimus effectus excommunicationis pertinens ad priuationem ſpiritualium bonorum, in quo nihil addere oportebit de iuriſdictione ſpirituali pertinente ad forum pœnitentiæ: nam in ſuperioribus, dum oſtendimus excommunicatum priuatum eſſe poteſtate adminiſtrandi Sacramenta, ſatis eſt conſequenter oſtenſum, eſſe priuatum iuriſdictione iudicãdi in illo foro. Solùm ergo hîc agimus de iuriſdictione in foro exteriori. Duobus autem modis poteſt hîc accipi iuriſdictio: primò, ſtrictè, & propriè prout eſt poteſtas ad præcipiendum, iudicandum, & ſimiles actus Superioris exercendum: vel latiùs pro iure, ſeu facultate conferendi beneficia Eccleſiaſtica, eligendi ad illa, vel etiam præſentandi: & hæc omnia hoc loco ſub ea voce comprehendimus, de eiſq; ſigillatim dicemus.

SECTIO I.

An excommunicatus ita ſit priuatus ſpirituali iuriſdictione fori contentioſi, vt omnis eius actio ipſo facto irrita ſit.

1\. *Excommunicatus eſt priuatus vſu iuriſdictionis ſpiritualis.*

Cap. Audiuimus, 24. q 1.

Ca. 1. de Offi. Vicarij, in 6

REgula generalis eſt, vſum talis iuriſdictionis eſſe prohibitum excommunicato; quæ eſt certa, & communis ex cap. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. vbi dicitur, excommunicatum non poſſe alterum excommunicare. Quod non alia ratione dicitur, niſi ob defectum iuriſdictionis. Idem ſupponitur in cap. 1. de Offic. Vicar. in 6. vbi dicitur, qui vices gerebat alicuius officialis, ſeu Iudicis Eccleſiaſtici, hoc excommunicato exiſtente non poſſe munera illius officij exercere. Cuius ratio eſt, quia per excommunicationem ſuſpenditur principalis iuriſdictio in eo qui excommunicatur: & inde fit, vt non deriuetur ad eum, qui illius vices gerit. Et ob eandem cauſam dicitur in cap. *Si is, cui*, de Offic. deleg. in 6. quandò delegatus excommunicatus eſt, ſubdelegatum carere iuriſdictionis vſu: & ideò non ad ipſum, ſed ad Sedem Apoſtolicam eſſe appellandum. Idem probari ſolet ex cap. 1. de ſupplend. negligent. Prælat. in 6. vbi dicitur: Excommunicato Epiſcopo iuriſdictionem non deuolui ipſo iure ad Archiepiſcopum. Vnde ſupponitur, quòd iuriſdictio tollatur, & ad aliquem deuoluatur: licèt negetur deuolui ad talem perſonam. Idem probatur à fortiori ex cap. *Decernimus*, de Sent. excom. in 6. & ex cap. *Veniens*, 2. de Teſtib: & aliis, quibus infrà probabimus, excommunicatum, neque teſtem, neque actorem eſſe poſſe

Cap. Si is cui. de off. deleg. in 6.

Ca. 1 de ſupp. negli. Prælat.

Cap. Decernimus, de Sententia excommun. in 6.

in iudicio. Ratio verò huius regulę eſſe poteſt, vel illa generalis; quia excommunicatus priuatus eſt omni Eccleſiaſtica communicatione: hæc autem, quæ fit per aliquam iuriſdictionis ſpiritualis adminiſtrationem, magna communicatio eſt; vel ſpecialis prohibitio facta in dictis iuribus, eò quòd, cum excommunicatus ſit ſuo modo ab Eccleſia ſeparatus indignus eſt, vt in illa ius dicat, aut alium actum ſimilis iuriſdictionis exerceat.

Atque hinc fit, vt regula hæc ad omnes actus, qui propriæ iuriſdictionis ſunt, extendatur. Huiuſmodi ſunt omnes illi, qui ſunt propriè Iudicis, & Superioris Eccleſiaſtici: vt ſunt præcipere, aut leges ferre, vel in latis diſpenſare, ſeu licentiam præbere ad quodlibet munus Eccleſiaſticum exercendum, & iudicium ferre, & alij ſimiles, qui numerantur in cap. *Accedentibus*, de Exceſſib. Prælat. & in cap. *Dilectus filius*, de offic Ordinar. Huc etiam ſpectat iuriſdictionis delegatio: nam illa etiam iuriſdictionis vſus eſt, vt ſumitur ex l. *Imperium*, ff. de Iuriſdiction. omnium Iudic. & ideò ſi ab excommunicato fiat, nulla eſt, vt ſumitur ex cap. 1. de offic. Vicar in 6. vbi id notat Gloſſa verbo *Recipiunt*, & verbo *Vigorem*. An verò iuriſdictio delegata ante excommunicationem delegantis ſuſpendatur propter ſuperuenientem excommunicationem, breuiter dicendum eſt, ſi res ſit integra, ſuſpendi; non verò ſi inchoata iam ſit. De quo ſufficienter diximus ſuprà agendo de cenſuris in communi. Ruſus inter hos actus numeranda eſt conceſſio indulgentiæ, vt notat Nauarrus in Commentario de Iubilæo, notab. 31. num 10 & Syluester verbo *Indulgentia* num. 13. Abbas etiam in cap. *Accedentibus*, de Exceſſib. prælat. Eſt enim eadem ratio de his omnibus: nam licet iura interdum loquantur ſpecialiter de iuriſdictione in ordine ad iudicium contentioſum, aliquando tamen loquuntur de iuriſdictione ſimpliciter, & abſolutè, ad quam propriſſimè pertinent omnes dicti actus, & ratio, ob quam vſus iudicandi interdictus eſt excommunicato, non eſt ob ſpecialem naturam illius actus; ſed ſimpliciter ob ſuſpenſionem ab officio, & ab omni actu iuriſdictionis, quam excommunicatus incurrit. Atque ita explicant hunc effectum Iuriſperiti omnes in citatis iuribus, & in cap. *Cùm dilectus*, de conſuetudin. & ſpecialiter Innocentius, & Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo & contumac. & in cap. *Ad probandum*, de Sent. & Re iudic. & Theologi in 4. diſt. 18. & 20. Summiſtæ, verbo *Excommunicatio*, & ſpecialiter Caietanus in Summa, verbo *Excommunicato*, ca. *Quòd excommunicato plura ſint prohibita*: & Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 21.

2\. *Quæ prohibitio ad omnes eius actus extenditur.*

Iuriſdictio delegata an ceſſet per excommunicationẽ delegantis.

Nauarr. Syluest. Abbas.

Sequitur prætereà ex dictis, peccare grauiter excommunicatum, quoties huiuſmodi actus iuriſdictionis exercet: quod ſine dubio ex genere ſuo, & in indiuiduo ferè ſemper eſt peccatum mortale, quia & materia huius præcepti grauis eſt, & pertinens ad directam, ac primariam priuationem excommunicationis, & in indiuiduo rariſſimè contingere poteſt, vt ex leuitate materiæ peccatum hoc veniale ſit, quanquam interdum eſſe poſſit, vt ſi daret licentiam in re parui momenti. Omitto etiam excuſationẽ per ignorantiam, vel moralem inaduertentiam, quæ generalis eſt. Quod verò attinet ad obligationem ipſius excommunicati, quantum ad ipſum pertinet, erit hęc actio peccaminoſa in omni excommunicato, ſiue publicus ſit, ſiue occultus, ſiue ex iure antiquo, ſiue poſt ius nouum Extrauagantis *Ad euitanda*: quia, vt ſæpe dixi, nullum priuilegium illi conceſſum eſt. Requiritur tamen, vt verè, ſeu validè excommunicatus ſit; quod eodem modo hîc exponendum eſt, quo in aliis effectibus id explicuimus.

3\. *Excommunicatus exercens aliquem iuriſdictionis actũ peccat grauiter.*

Etiam non vitandus.

An

An omnis actus iuriſdictionis ab excommunicato factus, nullus ſit.

4. Eſt verò grauis difficultas, an huiuſmodi actiones non ſolùm prohibitæ ſint, ſed etiam inualidæ, & irritæ, ſi fiant: quæ tractari poteſt, vel attento ſolo iure antiquo, vel ſecundùm ius nouum Concilij Conſtantienſis. In eaque vnum eſt conſtans apud omnes huiuſmodi acta ab excommunicato publico, vel ſimpliciter, iuxta antiquum ius, vel iuxta nouum à manifeſto Clerici percuſſore, aut nominatim denunciato, irrita eſſe, & nullius valoris. Quod probatur ex cap. *Ad probandum*, de Re iudicat. vbi non tantùm ſententia ab vno Iudice excommunicato lata, ſed etiam lata à multis, ex quibus vnus tantùm excommunicatus eſt, caſſanda dicitur. Vbi Gloſſa aduertit, caſſandam dici, quia caſſa & irrita declaranda eſt: nam ſi valida fuiſſet, non eſſet cur irritaretur propter ſolam culpam iudicantis. cùm illa culpa non eſſet contra iuſtitiam, nec contineret eſſentialem defectum: ideò ergo caſſanda dicitur, quia ſine iuriſdictione lata eſt: fuit ergo nulla. Et eodem modo intelligitur cap. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. vbi excommunicatus dicitur non poſſe alium excommunicare: vbi eſt aduertendum, non dici, *non poſſe licitè*: ſed ſimpliciter *non poſſe*. Vnde quod ſtatim ſubditur, ſic excommunicatum ab excommunicato, *Apoſtolica auctoritate abſolui*: intelligendum eſt pro eo appoſitum, quod eſt, *non ligatum declarari*, vt latiùs ſuprà expoſuimus agentes de cenſuris in communi. In priori autem capite citato aduertendum eſt ſermonem eſſe de excommunicato publico: dicitur enim, *Pro eo, quòd vnus ex delegatis Iudicibus, qui eandem ſententiam protulerunt, excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus*: in poſteriori autem abſolutè eſt ſermo de excommunicato, maximè tamen de publico verificabitur: Vnde paulò inferiùs Gratianus loquens de Arrio hæretico, ait: *Ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit*: ſignificans ex tunc factum eſſe publicè excommunicatum. Ratio autem eſt, quia Eccleſia per excommunicationem prohibet huiuſmodi actus, quantum poteſt, & expedit ad bonum Eccleſiæ regimen, & vt huiuſmodi cenſura timeatur: ſed Eccleſia poteſt hoc prohibere auferendo iuriſdictionem, quantum ad talem actum, ſeu pro eo tempore: & poſtquam excommunicatus publicus eſt, nihil aliud expectari poterat ad hunc effectum iuxta antiqua iura, & iuxta Extrauagantem *Ad euitanda*: idem nunc eſt poſt ſpecialẽ denunciationem: ergo ſine dubio talis excommunicatio inducit efficaciter hunc effectum, & ſuſpenſionẽ iuriſdictionis.

Quid de excommunicato publico.

Cap. Ad probandum, de Re iudicata.

5. Atque hinc fit, reum non ligari ſententia à tali Iudice lata, vtpotè ipſo iure nulla: ſubditum etiam non teneri ad parendum Superiori excommunicato aliquid præcipienti: imò nec poſſe illi obedire in iis, quæ vt Prælatus præcipit: quia illi obedire eſſet communicare cum illo. Addo etiam ex parte ſubditi eſſe hoc peccatum graue ex genere ſuo: quia hęc communicatio eſt aliquo modo in diuinis, & directè cadit ſub primariam prohibitionem excommunicationis: nam eſt recognoſcere illum vt Prælatum habentem præcipiendi poteſtatem: quod eſt directè contra cenſuræ intentionem, & æſtimationem. Si tamen id faceret ſubditus non animo obediendi, ſed ex quadam vrbanitate, vel humana verecundia excuſari poſſet, vt opinor, à mortali, ſecluſo etiam ſcandalo Quo fit, vt multò minùs debeat aut poſſit talis ſubditus vti licentia, diſpenſatione, aut iuriſdictione delegata ab huiuſmodi Superiori excommunicato: quia omnes iſti ſunt actus iuriſdictionis, & conſequenter inualidi: qui ergo tali licentia, vel

Corollaria præcedentis aſſertionis.

A diſpenſatione vtitur, præter generalem rationem peccandi ob communicationem cum excommunicato; in hoc ſpecialiter delinquit, quòd ita in actione ſua ſe gerit, ac is, qui ſine licentia, vel diſpenſatione quippiam ſimile operatur. Et ſimiliter delegatus, qui ea iuriſdictione vtitur, peccat vſurpando iuriſdictionem, quam non habet, quæ peccata ex genere ſuo grauia ſunt: in indiuiduo autem erunt maiora, vel minora iuxta materiæ qualitatem.

Vnde vlteriùs, ſi aliquæ cenſuræ, vel pœnæ impoſitæ ſint ipſo iure eis, qui vel iuriſdictionem vſurpant in tali actu, vel aliquid operantur ſine ſuperioris licentia, perinde incurrerent talem cenſuram, vel pœnam, id faciendo per facultatem à publico excommunicato conceſſam; ac ſi omninò ſine vlla facultate id faceret: quia reuera facultas illa nulla eſt. B Solùm poteſt eſſe diſcrimen, quia tunc faciliùs poteſt quis excuſari à temeritate, vel præſumptione, propter aliquam ignorantiam: vt v.g. in caſu Clementinæ 1. de Priuileg. vbi prohibetur Religioſis ſub pœna excommunicationis, ne abſque licentia proprij Parochi Sacramentum extremæ Vnctionis, vel aliud ſimile miniſtrent, ſi Religioſus de licentia Parochi publicè excommunicati id faceret, æquè peccaret contra illam prohibitionem; & ſi eadem præſumptione, & temeritate id faceret, dictam cenſuram incurreret: ſi tamen id faceret ex aliqua deceptione etiam culpabili, licèt non excuſaretur à culpa, excuſaretur ab illa cenſura propter verbum *præſumpſerint*, quod in illo textu habetur, iuxta generalem regulam de cenſuris in communi ſuperiùs poſitam. C Idem iudicium eſt de eo, qui ordines ſuſcipit vtendo literis dimiſſoriis ab excommunicato datis: nam quia illarum literarum conceſſio actus iuriſdictionis eſt, perinde ille ſe gerit, ac ſi ſine literis dimiſſoriis ordinaretur: & idem eſt in ſimilibus. 6.

Clement. 1. de Priuil.

Quamobrem improbabilem cenſeo opinionem Paludani in 4. diſt. 23. quæſt. 2. & Syluestri verbo *Vnctio*, numer. 4. & Armillæ num. 5. dicentium, Parochum excommunicatum poſſe dare licentiam Religioſo ad conferendum Sacramentum Extremæ Vnctionis, eò quòd adminiſtratio illius Sacramenti non pertinet ad iuriſdictionem, ſed ad ordinis poteſtatem. D Sed tamen æquiuocatione quadam decepti videntur: nam licèt vngere formaliter ac per ſe non ſit actus iuriſdictionis, ſed ordinis: tamen dare licentiam vngendi, actus iuriſdictionis eſt. Et rurſus licèt ad validè vngendum non ſit neceſſaria iuriſdictio, ad vngendum tamen licitè, & iure neceſſaria eſt vel iuriſdictio propria, vel licentia valida ab eo manans, qui ad eam dandam vſum iuriſdictionis habeat. Cùm ergo conſtet, excommunicatum hunc vſum non habere; certum exiſtimo, neque ipſum poſſe talem licentiam dare, neque alterum illa vti. 7.

Quorundam dictum refellitur. Palud. Syluest. Armill.

Quid de occultè excommunicato ſtando in iure antiquo.

De occultè autem excommunicato eſt diuerſitas opinionum, etiam ſtando in iure antiquo. E Nam quidam dixerunt, omnia acta ab huiuſmodi excommunicato inualida eſſe: quantumuis occultus ſit: Gloſſa in §. *Veruntamen*, poſt cap. *Infamis*, 3. qu. 7. Syluester, verbo *Excommunicatio*, 1. nu. 6. in fine, & *Excommunicatio*, 2. nu. 1. vbi alios refert. Fundamentum eſt, quia hic effectus non eſt opinionis, vel notitiæ hominum, ſed ipſius excommunicationis: ergo ſi reuera excommunicatio ineſt, habebit effectum, ſiue aliis innoteſcat, ſiue non. Nihilominùs contraria ſententia, & communis, & vera eſt: tenet Richardus diſt. 18. art. 7. quæſt. 1. Paludanus quæſt. 2. art. 3. & quæſt. 4. Soto 22. quæſt. 2. artic. 1. circa finem. Nauarrus 8.

Prima opinio. Gloſſa. Syluest

Vera ſententia. Richard. Palud. Soto.

Nauarr. Couarr. Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 21. & idem ſentit cap. 9. num. 8. Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 4. Soletque probari à contrario ſenſu ex dicto cap. *Ad probandum*, de Re iudicata, propter verbū illud, *Si publicè excommunicationis vinculo irretitus ſit*: vbi Abbas, Felinus, & alij notant, ſi non ſit publicè irretitus, non infirmari eius ſententiam. Reſponderi tamen poſſet, id dictum eſſe propter maiorem euidentiam nullitatis, non quia neceſſarium ſit; præſertim cùm in cap. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. omittatur verbum illud, *publicè*. Nihilominùs argumentum illud in iure cenſetur valdè probabile præſertim quando talis conditio ponitur, vt neceſſaria ad effectum: quod in illo textu ſatis inſinuatur, cùm dicitur, B *Si pro eo*, &c.

9. Ratio aſſertionis. Ratio verò præcipua huius opinionis eſt, quia dum aliquis ſuſtinet, & exercet in Republica munus publicum, licèt habeat defectum occultum, acta illius ex eiuſdem Reipublicæ interpretatione, & conceſſione valida ſunt: ita verò contingit in propoſito, quando excommunicatus eſt occultus: ergo Maior ſatis vulgaris eſt apud Iuriſperitos, & à nobis ſæpe eſt in ſuperioribus repetita ex l. *Barbarius*, ff. de Officio Prætoris; quam ad res Eccleſiaſticas accommodant Gratianus in cap. *Infamis*, §. *Veruntamen*, 3. quæſt. 7. & omnes; quia Eccleſia non minori prouidentia vtilitati fidelium proſpicit, quàm Reſpublica ciuilis vtilitati ſuorum membrorum: nec minora in- C commoda ſequerentur, ſed eò maiora, quò ad bonum animæ propriùs pertinent, ſi propter defectus occultos acta publica irrita fierent: ergo, &c. & confirmatur: nam iure canonico antiquo ſtatutum eſt, publicum excommunicatum publicè eſſe vitandum, occultum verò tantùm occulte: cap. *Cùm non ab homine*, de Sententia excommun. quod non in fauorem excommunicatorum, ſed Reipublicæ Chriſtianæ prouiſum eſt: ergo ſimiliter acta publica excommunicati occulti ex eadem Eccleſiæ prouidentia non irritantur, & (vt ita dicam) non vitantur. Patet conſequentia, tum ex pari ratione, ſeu neceſſitate; tum etiam quia ſi fideles non tenentur publicè vitare excommunicatum etiam ſibi cognitum priuatim, hoc D ipſo habent ius, vt acta ab illo valeant: quia ſi ille eſt, v. g. Iudex, & non eſt publicè excommunicatus, debent coram illo petere ius ſuum: ergo oportet, vt alter validè illud dicere poſſit: aliàs inæqualis, & iniqua eſſet conditio.

10. Facta ab excommunicato ſunt valida ob publicam Eccleſiæ vtilitatem, non alicuius particularis. Dicet aliquis, etſi hæc vera ſint de his actis, quæ in aliorum vtilitatem facta ſunt, non verò de iis, quæ cedunt in grauamen, vel detrimentum aliorum, quandoquidem hoc priuilegium non ipſi excommunicato, ſed aliorum vtilitati conceditur. Sic enim dicitur in dicta lege *Barbarius*, valere huiuſmodi acta *propter vtilitatem eorum, qui apud eum geruntur*: ergo vbi non eſt vtilitas, ſed grauamen, nō valebunt. Vt v. g. abſolutio data ab excommunicato occulto E valeat; cenſura autem lata non valeat: iuxta id, quod dicitur in dicto cap. *Audiuimus*, excommunicatum ſcilicet excommunicare non poſſe. Propter hoc dixerunt aliqui, excommunicationem latam ab excommunicato etiam occulto validam non eſſe, vt refert Abbas in cap. *Ad probandum*, de Re iudic. nu. 12. Sed oppoſitum verius eſt, vt ſuprà agentes de cenſuris in communi diximus. Dicendum ergo eſt, hoc ius non concedi propter vtilitatem priuatam huius, vel illius perſonæ; ſed propter publicam Reipublicæ, vel Eccleſiæ. Et ideò licèt contingat, actionem huiuſmodi excommunicati eſſe alicui nociuā, vel oneroſam; nihilominùs valida erit, quia ad commune bonū Reipublicæ ita expedit, & de facto procedit ab eo, qui ab Eccleſia habet poteſtatem tolera- A tam, vt ſic dicam. Accedit etiam, quòd ferè ſemper huiuſmodi actiones, cùm aliquibus ſint vtiles, aliis ſint oneroſæ: & ideò valor actionis non debuit inde pendere. Quocirca licèt ſimpliciter excommunicatus non poſſit excommunicare, nihilominùs excommunicatio lata ab excommunicato occulto valida eſt, vt ſuprà de cenſura in communi diximus. Nā licèt quatenùs eſt excōmunicatus, ſit priuatus vſu iuriſdictionis; tamen quatenùs eſt miniſter publicè toleratus, recipit alia ratione illum vſum, non vt illi liceat, per ſe loquendo, exercitium eius, ſed vt valorem habeat, ſi de facto illum exercuerit.

An omnis excommunicatus non nominatim denunciatus, ſit occultus cenſendus.

Habet autem dubitationem etiam ſecundùm ius antiquum, quiſnam cenſendus ſit in præſenti occultus excommunicatus. Sed vt vtiliùs id diſputemus & explicemus, in particulari quærendum eſt, an omnis excommunicatus, qui non eſt nominatim denunciatus, nec manifeſtus percuſſor Clerici, cenſendus ſit occultus, quantum ad hunc effectum, vt eius acta valeant. Couarruuias, qui hoc attigit in dicto cap. *Alma*, part. 1. §. 7. numer. 9. videtur ſentire, omnem excommunicatum non denunciatum nominatim, cenſeri occultum: nam dicit, huiuſmodi vitandum non eſſe in iis, quæ pertinent ad publicum officium eius, etiam ab his, qui norunt ipſum eſſe excommunicatum. Re tamen vera ille non loquitur de excommunicato publico nondum denunciato nominatim: de quo ſolo poteſt eſſe in præſenti aliqua difficultas; ſed loquitur de illo, qui, cùm publicus non ſit, aliquibus tamen eſt notus, de quo non eſt dubium, quin acta eius valeant, etiam reſpectu illorum, quibus nota eſt excommunicatio. Quod non ſolùm ob extrauagantē, *Ad euitanda*, ſed etiam ex iure antiquo verum eſt, vt probant quæ hactenùs adduximus: quia etiam ille non erat vitandus publicè ab iis, qui priuatim eius excommunicationem ſciebant: & quia illi nō ſunt peioris conditionis, vt acta in eorum fauorem non valeant: ac denique quia ille publicè & indifferenter pro omnibus toleratur. 11. Couarr.

Nunc ergo difficultas eſt, an, ſi quiſpiam publicè committat delictum, ob quod ipſo iure excommunicatus eſt, & exerceat munus iudicis Eccleſiaſtici, verbi gratia, in quo publicè toleratur, abſque denunciatione perſonali: an acta ab illo valorem habeant. Quę difficultas locum nō habet in opinione eorum, qui putant Extrauagantem, *Ad euitanda*, ſeruandam eſſe iuxta formam, quæ habetur in Concilio Baſilienſi: iuxta quam omnis publicus excommunicatus cauendus eſt: ex quo manifeſtè ſequitur, in prædicto caſu acta à tali excommunicato publico inualida eſſe, quia talia erant iuxta ius antiquum, & per illam extrauagantem nihil innouatum fuit circa talem excommunicatum. Atque ita (iuxta illam ſententiam) quantum ad præſentem effectum ſpectat, idem nunc cenſendus eſt excommunicatus, qui anteà iure antiquo cenſebatur, ſcilicet, qui nec notitia iuris neque facti publicè notus eſt, quia quoad hoc nihil per Extrauagantem illam mutatum eſt. 12. Quid de illo, qui publicè crimen, cui annexa ipſo iure eſt excommunicatio, committit.

Nihilominùs, ſuppoſita ſententia, quam ſuprà defendimus de illo publico excommunicato, quòd ratione illius Extrauagantis nunc tantùm ſit vitandus, quando eſt manifeſtus percuſſor clerici, dicendum hîc cenſeo acta à quolibet alio excommunicato non denunciato ratione publici muneris, in quo toleratur, valida eſſe, quantumuis notorius ſit notorietate (vt aiunt) facti: percuſſorem clerici ſemper excipio: quo fit, vt ſuppoſita illa Extrauaganti, omnis ille 13. Reſolutio.

ille cenſendus nunc ſit excommunicatus occultus in ordine ad præſentem effectum, qui per publicam ſententiam, & denunciationem ſub proprio nomine factam notorius non eſt iuridicè. Probatur argumento ſuperiùs facto, quia ille non eſt vitandus iuxta dictam Extrauagantem: ergo ſubditi habent ius petendi ab illo actiones publicas muneris ſui: ergo neceſſe eſt, vt tales actiones ab illo factæ, ſint validæ, alioqui & fruſtranea eſſet illa licentia ſubditorum, & quaſi repugnantiam inuolueret, quòd nimirum liceat petere publicè illam actionem, quæ valorem & efficaciam habere non poſſit. Confirmatur, nam ob ſimilem rationem ſuprà dicebamus, parochum excommunicatum quantumuis publicum, quandiu denunciatus non eſt, validum pœnitentiæ ſacramentum conferre: & conſequenter retinere quoad hoc vſum iuriſdictionis in illo foro: quia nimirum ſubditi eius licitè poſſunt ab eo ſacramentum illud poſtulare: ergo idem dicendum eſt in præſenti, tum propter rationis paritatem, tum etiam quia Extrauagans illa æquè generaliter loquitur de communicatione in ſacramentis, & extra.

14. *Quorundam diſcrimē inter actus fori ſacramentalis, & contentioſi.*

Dicunt aliqui non eſſe parem rationem de iuriſdictione ſacramentali, & actu eius, & de illa quæ pertinet ad forum contentioſum: quia prior directè & proximè ordinatur ad ſalutem animæ, & magni eſſet periculi ſi actus eius eſſet inualidus, altera verò magis verſatur circa res externas, in quibus nocumentum non eſt tanti momenti. Et ideò aiunt Extrauagantem, *Ad euitanda*, non eſſe ita vſu receptam in actibus iuriſdictionis, extra ſacramentum, ſicut in ſacramento. *Eluditur.* Sed hæc reſponſio non ſatisfacit: nam in primis differentia illa ferè nullius momenti eſt: tum quia etiam actus iuriſdictionis exterioris interdum proximè pertinent ad bonum animæ, ſeu conſcientiæ forum, vt ſunt diſpenſatio in voto, vel in lege, impoſitio præcepti, indulgentiarum conceſſio, & ſimiles: tum etiam quia ſaltem remotè, & mediatè ex his actibus poſſunt multa oriri, quæ ad ſalutem animarum, vel ad grauandas conſcientias plurimum referre poſſunt: maximè cùm ad hoc etiā pertineat collatio beneficiorum, impoſitio cenſuræ, vel abſolutio ab illa, & ſimiles. Deinde, quidquid ſit de ratione differentiæ, hoc non pendet præcipuè ex ratione, ſed ex diſpoſitione legis: lex autem æquè in vtriſque actibus diſpoſuit, etiamſi fortaſsè non ſit in eis omninò æqualis ratio. Quod verò dicitur, illam legem eſſe æqualiter vſu receptam in vtriſque actibus, cùm ad factum ſpectat, improbari efficaciter non poteſt, ſicut neque probari, & mihi de tali vſu non conſtat, veriſimile tamen eſt, cùm lex illa in actibus cuiuſlibet ordinis fauorabilis ſit fidelibus, acceptatam pro omnibus eſſe, & amplificatam potiùs, quàm limitatam. Quanquam, quia raròaccidit, vt publicus notorius excommunicatus permittatur exercere publicum officium, & iuriſdictionem Eccleſiaſticam fori contentioſi, quin à ſuperioribus coërceatur, vel publicè denuncietur; ideò etiam raròveniet in vſum, & praxim caſus hic, de quo diſputamus, ſcilicet; quòd ab huiuſmodi excommunicato actus validi huius iuriſdictionis exerceantur: quod non ſufficit vt dicamus, Extrauagantem illam quoad hanc partem eſſe derogatam.

15. *Excō. n. 8. denunciatus non poteſt licitè iuriſdict. actus exercere.*

Solùm oportet aduertere, quod ſæpe dictum eſt, illam Extrauagantem nullum fauorem conceſſiſſe excommunicatis, ſed aliis fidelibus. Ex quo in primis ſequitur hos excommunicatos non poſſe licitè exercere hos actus, præſertim quando alij fideles non ſunt in neceſſitate conſtituti, vel ius ſuum non exigunt: ſicut in ſimilibus dictum eſt in ſuperioribus: eſt enim quoad hoc in præſenti eadem ratio. Deinde *Neque ſubditi poſſunt cogi illius actibus vti.* ſequitur quanquā ipſi excommunicati velint exercere hos actus, & alij fideles poſſint illis vti, vel eos acceptare, ſi ſibi ſint commodi, non tamen poſſe ad hoc cogi, aut obligari: quia, licèt aliis fidelibus conceſſum ſit, vt poſſint cum his excommunicatis communicare, non tamen hoc eſt illis præceptum, neque prohibitum vt eos vitent, ſed poſſunt id facere ſi velint: quia hoc eſt priuilegium illis conceſſum in eorum fauorem, ac proinde liberum eis eſt illo vti, vel non vti. Quo fit, vt, ſi huiuſmodi excommunicatus diſpenſet, vel abſoluat, aut ſimile opus gratiæ conferat, acceptari poſſit tanquam validum, & vtile; ſi verò aliquid præcipiat, nō teneantur fideles illi obedire: quia non tenentur cum illo communicare. Et pari ratione ſi aliquem excommunicet, non tenebit excommunicatio, vel quia non ſupponet contumaciam, eò quòd reſpectu excommunicati nemo ſit contumax, cùm nemo ei obedire teneatur, vel certè quia ipſa excommunicatio debet procedere ex virtute directiua, & coactiua, quam non habet publicus excommunicatus ex vi Extrauag. *Ad euitanda*, vt dictum eſt. Et ſimiliter ſi quis vocetur, ſeu citetur ad iudicium coram huiuſmodi excommunicato publico non denunciato, non poteſt ad comparendum cogi propter eandem rationem, quanquam ſi actor, & reus voluntariè conſentiant, poſſint coram illo agere in iudicio, & ipſe poſſit validam proferre ſententiam, non tantùm per modum arbitri, ſed etiam per modum ordinarij Iudicis, ſi ſecluſa excommunicatione munus hoc illi ex officio competat.

Sed quæri vlteriùs poteſt, ſi aliquis ſit nominatim excommunicatus, ac proinde iure publicus, de facto verò ſit occultus, quia ab aliis, vel omnibus, vel ſaltem pluribus, & publicè ignoratur, an valida ſint acta ab eo. Accidere autem hoc poteſt vel in diuerſo loco, vt ſi in vno denunciatus ſit, in alio verò pro non excommunicato publicè habeatur; vel etiam in eodem loco pro diuerſo tempore, vt ſi iam denunciatio memoria excidit, vel iam publicè creditur abſolutus, cùm reuera non ſit. 16.

An acta ab excommunicato denūciato, ſed ignorato ſint valida.

Reſolut. Reſpondetur etiam in eo caſu, acta huiuſmodi excommunicati valitura, eúmque quoad hunc effectum cenſeri occultum, non tam ex iure nouo, quàm ex antiquo, quod in nulla re per nouum reſtrictum eſt, ſed amplificatum tantùm. Itaque iuxta antiquum ius excommunicatus publicus in vno loco, ſi in alio eſſet occultus, & ibi publico officio fungeretur, validas actiones efficeret iuxta communem Canoniſtarum ſententiam, quam refert & ſequitur Panormitanus, & ibi eius Additio in cap. *Ad noſtram*, 3. de Iureiurando, num. 6. & in cap. *Sciſcitaſtis*, de Reſcript. num. 23. argumento dictæ legis, *Barbarius*, & rationis eius, quæ cogit, vt hoc intelligamus de occulto reſpectiuè, id eſt, ibi, & eo tempore, quo gerit officium publicum: nam tunc vrget neceſſitas, vel vtilitas publica, & notitia, quæ in alio loco habetur, impertinens eſt ad ea, quæ in alio loco geruntur. Quod ergo dicitur iuxta antiquum ius de quolibet excommunicato publico in vno loco, nunc etiam procedit de percuſſore Clerici notorio in vno loco, & occulto in alio: nam quoad hunc ius antiquum integrum manſit, nihilque immutatum eſt. Et eadem ratione idem procedit in excommunicato denunciato in vno loco, & occulto in alio: quia in illa Extrauagante æquiparantur nominatim excommunicatus, & manifeſtus percuſſor Clerici; & conſequenter etiam æquiparatur excommunicatus nominatim cum quolibet publico excommunicato iuxta ius antiquum. Item quia ante illam Extrauagantem excommunicatus publicus in vno loco, licèt ibi denunciatus eſſet, ſi in alio eſſet occultus, in illo

Nominatim denunciatus, & manifeſtus percuſſor Clerici æquiparantur.

illo procederet doctrina data, quæ generalis eſt: ergo à fortiori idem nunc eſt dicendum.

17. Obiectio. Obiicies: Ergo pari ratione dicere nunc poſſumus, denunciatum in vno loco, ſi alibi exiſtat vbi denunciatus non eſt, non eſſe ibi vitandum, etiamſi alio modo ibi ſit publica eius excommunicatio; & conſequẽter acta ibi ab illo valida eſſe. Patet ſequela, quia, vt diximus, publicus excommunicatus reſpectiuè accipiendus eſt, id eſt, ibi vbi publicus eſt: ergo eodem modo ſumendus eſt nominatim excommunicatus, ſcilicet ibi, vbi denunciatus eſt. Reſpondetur (Solutio.) negando ſequelam, quia non eſt neceſſe, vt denunciatio vbique, ſeu in ſingulis locis, ac prouinciis fiat: ſed ſicut excommunicatus alicubi, vbique excommunicatus eſt; ita denunciatus alicubi per ſe, & ex vi denunciationis vbique denunciatus eſt; ſolùm requiritur, vt per publicam famam cenſura, & denunciatio ad alia loca peruenerit.

Vltimò poſſunt ferè omnia dicta extendi cum proportione ad reliqua munia, ſeu perſonas, quæ in iudicio interuenire ſolent ad illud promouendum, vt ſunt actor, procurator, teſtis, & ſimiles. Verum tamen quia de his perſonis iura indifferenter loquuntur in quocunque iudicio Eccleſiaſtico, vel ſeculari; ideò quæ ad eas pertinent, attingentur commodiùs diſputatione ſequenti.

SECTIO II.

Vtrùm excommunicatus beneficiorum collatione, & omnibus actibus, qui illam concernunt, priuatus ſit.

1. Regula generalis. Principalis, ac generalis regula in hoc puncto eſt, excommunicatum neque licitè, neque validè poſſe beneficium Eccleſiaſticum conferre. Hæc eſt certa, & communis ſententia, quæ præcipuè probatur ex cap. vnico. *Ne Sede vacante*, in 6. (Cap. vnic. Ne Sede vacante, in 6.) vbi ſermo eſt de Epiſcopo, vel Capitulo ſuſpenſo à beneficiorum collatione: hæc tamen in excommunicatione includitur, vt ibidem ſatis declaratur, dum additur idem eſſe, *Si omnes de Capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari contingat*: nam, quia Capitulum vt ſic excommunicari non poteſt, ſicut poteſt ſuſpendi; ideò dicitur quoad hunc effectum idem operari excommunicationem, quę quodammodo redundat in totum, quod ſuſpenſionem eius, propter ſuſpenſionem ſingularium perſonarum in excommunicatione incluſam. Ad idem citatur textus in cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. vbi de interdicto, & violatore eius ſermo eſt. Item facit cap. *Quia diuerſitatem*, de Conceſſ. præbendæ, vbi de ſuſpenſione ſermo eſt. Ratio autem propria huius regulæ eſt prohibitio, ſeu inſtitutio Eccleſiæ, quę totam hanc pœnam, & priuationem voluit excommunicato imponere. Deriuatur autem ex regula poſita præcedẽte ſectione, quia hæc beneficiorum collatio ad poteſtatem iuriſdictionis pertinet: conſtat enim non eſſe actum poteſtatis ordinis, & eſſe alicuius poteſtatis, eſt ergo poteſtatis iuriſdictionis: quod etiam docuit Gloſſa in cap. *Tranſmiſſam*, de Elect. (Gloſſa.) oſtendimus autem excommunicatum eſſe priuatum vſu iuriſdictionis: ergo & collatione beneficij. Poteſt etiam ex alio principio id colligi: nam oſtendimus, excommunicatum priuatum eſſe fructibus beneficij: at verò inter fructus beneficij, v. g. Epiſcopatus, beneficiorum collatio numeratur, vt notauit Gloſſa in cap. *Cùm olim*, de Maior. & obed. ergo, &c.

2. Atque hæ rationes probant etiam, huiuſmodi

A collationem beneficij ab excommunicato factam nullam eſſe, vt in prædictis iuribus indicatur. Et ex eiſdem principiis colligitur; quia actus iuriſdictionis ab excommunicato factus nullus eſt, & quia excommunicatus non facit fructus ſuos. Atque ita ſentiunt communiter Doctores, vt videre licet in Abbate, & aliis in ca. *Poſtulaſtis*, de Cleric. excomm. miniſtr. Couarruuias in cap. *Alma*. part. 1. §. 7. num. 9. Quapropter ſic prouiſus de beneficio, intruſus potiùs appellari ſolet, iuxta ſtilum Curiæ. Sumitúrq; ex dicto cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. in verb. illo, *Intruſit*. Tenebitur ergo huiuſmodi intruſus in conſcientia tale beneficium relinquere abſque alia con- B demnatione: quia nec poteſt iuſtè retinere rem non ſuam, nec illius fructus percipere; & aliunde iniuriam etiam facit Eccleſiæ, beneficium retinens ſine vero titulo. Quòd ſi alius in eodem beneficio prouiſus ſit ab eo, ad quem poteſtas conferendi illud deuoluta fuerit, illi etiam faciet iniuriam, eum à conſecutione, vel poſſeſſione beneficij impediendo; tenebitúrque proinde illi reſtituere expenſas, vel alia quæcunque damna, quorum cauſa fuerit, per ſe loquendo, & ſecluſa probabili ignorantia, vel alia ſimili accidentali excuſatione.

Collatio beneficij ab excommunicato facta eſt nulla. *Abbas. Couarr.* *Ab excommunicatione in beneficio intruſus tenetur illud relinquere.*

3. Ad maiorem autem huius regulæ expoſitionem, ſicut in aliis fecimus, declarandi eſſent tres termini: de quo videlicet excommunicato ſit ſermo, & de C quo beneficio Eccleſiaſtico, & quid nomine collationis comprehendatur. Sed de primo iam ſatis in ſuperioribus eſt dictum: nam eadem expoſitio ibi data, hîc applicanda eſt: ſimpliciter enim ſermo eſt de excommunicato; & ideò quilibet comprehenditur quacunque cauſa, & quocunque iure, vel ſententia excommunicatus ſit, dummodò validè, & non ſola hominum exiſtimatione excommunicatus ſit. Solùm neceſſe eſt, vt excommunicatio ſit publica: nam occulta non impedit actus publicos, etiam ſecundùm ius antiquum, ſaltem quoad alios, aut ne validi ſint, quamuis impediat quoad ipſum excommunicatum, ne licitè illos faciat. Quod etiam in collatione beneficiorum procedere notauit Couarruuias ſuprà, (Couarr.) & probant iura, & rationes adductæ. Quapropter D iuxta ius nouum Extrauagantis, *Ad euitanda*, collatio beneficij facta à quolibet excommunicato non denunciato nominatim, etiamſi aliàs ſit publicus, excepto Clerici percuſſore, valida erit, non in fauorem conferentis, ſed eius, cui confertur: hunc enim dicta Extrauagans intendit.

De quo excõmunicato intelligitur propoſita regula.

4. Hîc verò non immeritò dubitabit aliquis, an peccet huiuſmodi excommunicatus, tale beneficium conferendo: nam ſi peccat, alius etiã peccabit ſuſcipiendo, & multò magis inducendo illum: quod repugnat fauori quem Eccleſia illi concedit. Et ideò cenſeo, ſi excommunicatus id faciat ad petitionem alterius, & ſolùm in fauorem eius in eo actu nõ peccare, ſicut in ſimilibus dictum eſt in ſuperioribus; E quia alioqui illa conceſſio vel fruſtrà eſſet, vel ſcandalum potiùs, & occaſionem peccandi daret, quàm pericula tolleret: quod eſt contra finem illius legis. Denique addendũ hîc eſt, non ſolùm ipſum excommunicatum, ſed etiam qui eius vicem gerit, & ab eo in iuriſdictionis vſu pendet, non poſſe beneficium conferre, quando ipſe principalis excommunicatus eſt, vt Vicarius Epiſcopi excommunicati; vel delegatus, exiſtente excommunicato delegante: quia cenſentur quaſi vna perſona, ſeu vna iuriſdictio, quę ad inſtrumentum non deſcendit, ſi ſuſpenſa eſt in cauſa principali, iuxta ſuperiùs notata ex cap. de officio Vicarij in 6.

An peccet excommunicatus non vitandus beneficiũ conferens. *Gerens vicem excõmunicati non poteſt beneficium conferre.*

5. Quod verò ſpectat ad ſecundum de Eccleſiaſtico beneficio, nihil etiam occurrit hîc notatu dignum: nam

Qua beneficij collatione pri-

ſtatus ſit excommunicatus.

nam comprehenditur omne id, quod hac voce propriè ſignificatur, ſcilicet, ius quodlibet perpetuum ad percipiendos temporales fructus Eccleſiaſticos, quod ſine canonica inſtitutione legitimè non obtinetur, vt dicitur in cap. 1. de regul. iur. in 6. Ac proinde ſéper datur aliquo ſpirituali titulo, ad munúſque aliquod ſpirituale exercendum: nam beneficium omne propter officium datur. Omnia ergo beneficia, ſiue ſimplicia ſint, ſiue curam animarum habentia, & ſiue maiora ſint, ſiue minora: denique omnia, quæ ſuprà diximus, excommunicato conferri non poſſe, ab excommunicato non poſſunt conferri. Neque hîc habet locum quæſtio de penſionibus; tum quia conſtat, penſionem propriè ſumptam non eſſe beneficium Eccleſiaſticum (non enim agimus de præſtimonio, illud enim verè, ac propriè Eccleſiaſticum beneficium eſt, & ſub dicta regula comprehenditur) tum etiam quia penſionem ſolus Pontifex Summus propriè conſtituere, ac conferre poteſt: ipſe autem excommunicatus eſſe non poteſt. Et ideò in propria collatione penſionis non habet locum hæc quæſtio. Quid autem de illa dicendum ſit, quatenùs ex conſenſu, aut præſentatione inferioris pendet, dicam in ſequentibus. Item de dignitate Summi Pontificis dicam in ſequenti puncto: nam hîc non habet locum quæſtio circa illam, vt ibi explicabo.

An electio ab excommunicato facta ſit nulla.

6. Circa tertium punctum, quamuis conſtet, collationem beneficij in rigore ſumptam eſſe actionem illam, qua ius, ſeu dominium in beneficium ipſum transfertur, nihilominùs propoſita regula latiùs extendenda eſt: multa enim comprehendit, quæ non ſunt propriè beneficij collatio, tamen ad illam proximè ordinantur, & quaſi per analogiam illam participant; ideoque iuxta diſpoſitionem iuris ſub eadem regula comprehenduntur. *Reſolutio.* Primùm igitur electio facta ab excommunicato irrita eſt, quanquam talis electio non ſit ſemper ipſius beneficij collatio, vt per ſe notum eſt. Probatur autem hoc ex cap. *Cùm inter*, 1. de Elect. vbi ſermo eſt de electione facta à ſuſpenſis, & caſſanda dicitur, id eſt, caſſa declaranda vt ibi Gloſſa exponit. Idem habetur in ca. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. & in cap. *Conſtitutis*, 1. de Appell. vbi de excommunicato, & de nominatione ab eo facta ſermo eſt. Et ita in hac ſententia conueniunt Gloſſę, & Doctores in citatis locis, Innocentius, Abbas, & alij in cap. 2. de Poſtulatione Prælator. & plures refert Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 7. numer. 9. Syluеſter verbo *Electio*, numer. 5. (*Gloſſa. Innocent. Abbas. Syluеſt.*) Ratio verò eſt, quia excommunicatus ſuſpenſus eſt omninò ab officio, & beneficio: & ideò nihil eorum agere valet, quæ ratione officij, aut beneficij illi conueniunt; quorum vnum eſt electio. Item quia electio inter actus iuriſdictionis computatur, quatenùs eſt actus cuiuſdam publicæ poteſtatis, & ad commune bonum, & regimen ſuo modo ordinatur: ergo ſicut alij actus iuriſdictionis, ita & electio ab excommunicato facta irrita eſt. Quo fit, vt ſi electio ab vno tantùm facienda ſit, & ille ſit excommunicatus, vel à multis, ſeu Capitulo, cuius ſingulæ perſonæ omnes excommunicatæ ſint, electionem eſſe irritam; quia omnia, & ſingula ſuffragia inualida ſunt. Id quod etiam à ſimili ſumitur ex ca. vnico, *Ne Sede vacante*, in 6.

7. *Sitne valida electio à Capitulo facta, cuius aliqua perſona excommunicata ſūt.* Nonnulla verò difficultas eſt, quid dicendum ſit, quando electio facienda eſt à pluribus, ſeu Capitulo, & quidam eorum excommunicati ſunt; alij verò habiles, qui per ſe ſufficerent ad electionem faciendam. A Et hinc ſumitur ratio dubitandi: nam vnius, vel alterius excommunicatio ſolùm poteſt ipſius actum, ſeu ſuffragium irritare, non verò aliorum: cur enim vnius culpa, vel pœna aliis nocere debet? Sed aliorum ſuffragia ſufficere poſſunt ad ratam electionem faciendam: ergo rata erit non obſtante quorundam excommunicatione. Et confirmatur: nam quando aliqui electores inhabiles propter alias cauſas diſtinctas à cenſura, admittuntur cum habilibus ad eligendum, electio non propterea irrita cenſetur, vt colligitur ex cap. *Cùm vintonienſis*, de Elect. & ex vſu in prouiſione non tantùm beneficiorum, ſed etiam aliorum officiorum, aut cathedrarum, &c. ergo idem erit in cenſuris. In contrarium autem videtur facere textus in cap. *Ad probandum*, B de re iudicata: vbi ſententia à pluribus Iudicibus lata, ex quibus vnus excommunicatus erat, irrita declaratur: ergo idem dicendum eſt de electione ob rationem proportionalem. Idem confirmat cap. *Super Abbatia*, de officio Delegat. vbi factum à duobus pro infecto habetur, eò quòd alter eorum poteſtate carebat: ergo ita dicendum eſt in propoſito.

Circa hoc multa dicunt Iuriſtæ, ſed omiſſis opinionibus, diſtinguendum eſt de electione: nam interdum ita poteſt fieri à multis, vt omnium conſenſus, & conformitas ad valorem electionis requiratur, ita vt valor eius, & ab omnibus, & à ſingulis pédeat. 8. *Notanda pro dubij reſolutione.* C Aliquando verò requirit electio certum numerum ſuffragiorum, ita vt cum paucioribus ſubſiſtere non poſſit; ſępe verò non requirit determinatum numerum eligentium, ſed maiorem partem, vel (ſi canonica ſit electio) duas partes ſuffragiorum in quocunque numero illi ſint. Præterea aliquando fit electio publicis ſuffragiis, ita vt cæteris electoribus conſtet, pro quibus ſinguli ſuffragium ferant: ſæpiùs verò ſuffragia ſunt ſecreta, quanquam poſteà conſtet, quis numerus ſuffragiorum vnicuique eligédorum obuenerit. Quod etiam aliquando ſub ſecreto teneri præcipitur iis, qui ſuffragia computant, interdum verò in publicum profertur. D Denique aliquando excommunicatus admitti poteſt ad ſuffragium ferendum cum non excommunicatis, ipſis inuitis, ſcilicet, vel per ignorantiam probabilem, vel per violentiam ſufficientem ad cauſandum morale inuoluntarium.

9. *Si ad electionem certus eligentium numerus requiritur existente aliquo excommunicato eſt nulla. Cap. Ad probandum, de re iud.* Primò igitur quando requiritur certus numerus eligentium, & ille completur per ſuffragium excommunicati, clarum eſt, inualidam eſſe electionem, quia eius valor pendet à ſingulis neceſſarium numerum complentibus: ergo oportet, omnes, & ſingulos eſſe habiles: aliàs perinde eſt, ac ſi à paucioribus fiat, quàm requirantur. Atque hic videtur eſſe caſus dicti cap. *Ad probandum*, nam ibi poteſtas delegata erat duobus non in ſolidum, ſed coniunctìm: & ideò talis numerus delegatorum in ſtatu habili E neceſſarius erat ad valorem actionis; ac proinde vnius excommunicatio ſufficiens fuit ad irritandam actionem. Et ſimilem fuiſſe videtur in dicto ca. *Super Abbatia.*

10. *Si omnium conſenſio requiratur in præſẽtia vnius excõmunicati non ſit electio nulla. Niſi ſit certus numerus definitus.* Atque hinc fieri videtur, vt ſi ad valorem electionis neceſſarius ſit omnium ſuffragiorum conſenſus, non poſſit eſſe valida, ſi vel vnus eligentium excommunicatus ſit. Patet, quia ſi vnus diſſentiret, electio eſſet nulla: ergo eadem ratione, ſi vnius ſuffragium inualidum eſt, erit electio nulla. Veruntamen ſi quis rectè attendat, hoc non procedit, niſi ſimul cum conſenſione ſuffragiorum certus numerus eorum requiratur: nam ſi non ſit numerus definitus, ſed ſolùm requiratur concordia eorum, qui ad electionem conuenerint, ſiue plures, ſiue pauciores

ciores eſſe contingat: tunc ſi de facto omnes in vno eligendo conueniant, non eſt cur electio ſit irrita, & ſi vnus electorum excommunicatus ſit: quia inde ſolùm fit, vt veri, & habiles electores numero pauciores ſint: non tamen vt non ſint concordes. Et ideò ſicut ſi vnus abeſſet, nihilominùs electio eſſet valida; ita etiam ſi vnus ſit excommunicatus non eſt cur ex hoc præciſo capite ſit inualida, niſi alio ſpeciali iure irritetur, quod poſteà videbimus. Secùs verò eſſet, ſi vnus eligentium ab aliis diſſentiret; tunc enim aliter de electione ſecreta aliter de publica cenſendum erit: nam ſi fit publicè; conſtare poterit, an ille, qui diſſentit, ſit idem, qui excommunicatus eſt, vel alius. Et ſi ſit alius, erit quidem electio nulla, non ſanè propter excommunicati concurſum, ſed propter defectum requiſitæ conditionis ex parte habilium eligentium, ſcilicet, conſenſionis omnium. Si verò qui diſſentit, eſt idem, qui excommunicatus eſt, non oberit excommunicato, ſed proderit potiùs, vt valida ſit: nam cùm ille reuera non ſit verus elector, quòd diſſentiat, nihil ad valorem electionis refert: quod tamen ſecùs fuiſſet, ſi ille excommunicatus non eſſet. At verò ſi talis electio ſecretò facta fuiſſet, neceſſariò fuiſſet inualida propter incertitudinem, an is, qui diſſenſit, fuerit ex veris electoribus, nécne: & moraliter præſumitur ex illis eſſe, quia plures ſunt.

Quid ſit tum ſi vnus diſſentiat.

11. *Quid dicendum de electionibus, quæ nõ certum numerum ſuffragiorum, ſed maiorem partem requirũt.*

In electionibus verò, quæ nec certum numerum eligentium, nec omnium conſenſionem poſtulant, ſed ſolùm maiorem, aut duas partes ſuffragiorum, in primis conſiderandum eſt, an exceſſus ſuffragiorum ex parte electi tantus ſit, vt quamuis eis adiungantur, qui excommunicati ſunt, & tanquam inhabiles repellantur, adhuc ſuperſit ſufficiens numerus ad electionem complendam, vel è contrario contingat. Nam quando res accidit priori modo, videtur electio eſſe valida, non obſtante excommunicatorum interuentu; quandoquidem licèt eorum ſuffragia nulla ſint, quæ ſuperſunt ad eligendum ſufficiunt: nam ſi illi excommunicati abfuiſſent, cæteris eodem modo ſuffragantibus, electio fuiſſet valida, vt in caſu ſupponimus: ergo quamuis ipſi adfuerint; cùm ad valorem electionis nihil conferant, nec neceſſarij ſint, non poſſunt, per ſe, & ex natura rei loquendo, inualidam electionem reddere, ſiue illa publicè, ſiue ſecretò fiat, dummodo ſatis conſtet, tantum fuiſſe exceſſum ſuffragiorum, vt excommunicatorum auxilium, ſeu concurſum non requirat. Atque hoc confirmant rationes dubitandi in principio poſitæ. Imò addo vlteriùs, in hoc dandam eſſe fidem teſtimonio eorum, ad quos ex officio pertinet vota ſupputare, etiamſi iuxta ritum in tali electione præſcriptum, declarare non debeant ſuffragiorum numerum: ſed ſolùm quis fuerit electus: nam illi ſunt tanquam Iudices in ea cauſa conſtituti: & ideò ſi ipſi declarauerint, ſecluſo excommunicato, vel excommunicatis tanquam non electoribus, adhuc ſupereſſe ſufficientem numerum, vt talis electus ſit; talis electio valida erit, non minùs quàm ſi in abſentia excommunicatorum cum eadem declaratione facta fuiſſet.

12. At verò quando exceſſus, ſeu numerus ſuffragiorum tantus non eſt, ſed talis, vt ablato vno, vel altero (iuxta numerum excommunicatorum) reliqui ad electionem faciendam non ſufficiant, tunc ſubdiſtinguendum eſt de electione publica, & ſecreta: nam ſi eſt publica, in illa apertè conſtabit, an excommunicati fauerint electo, vel non; nam ſi pro eo ſuffragia tulerunt, manifeſtum eſt electionem fuiſſe nullam ex defectu ſufficientis numeri ſuffragiorum habilium: ſi verò non dederunt, electio erit valida, quandoquidem ſine illis eſt ſufficiens numerus, & procedunt aliæ rationes factæ. Si autem electio ſecretè fit, inualida eſt neceſſariò iudicanda, propter incertitudinem ſufficientis numeri eligentium habilium, iuxta dicta in priori puncto. Solùm aduertere oportet, in eo caſu neceſſarium numerum ſuffragiorum computandum eſſe, ſecluſis excommunicatis, ſolúmque habito reſpectu ad eligẽtes habiles; vt v. g. ſi viginti ad eligendum conuenerunt, & vnus, vel duo fuerunt excommunicati, numerus ſufficiens, vt electio facta cenſeatur, à maiori parte erit denarius: quia ſecluſo excommunicato, vel excommunicatis, illa eſt maior pars ſuffragiorum habilium: & ſic de aliis, proportione ſeruata. Atque hanc doctrinam attigit breuiter Richardus in 4. diſt. 18. art. 7. qu. 1. ad 3. quæ & nititur ratione naturali, præſuppoſita excommunicatione: & eſſe poteſt generalis ad omnes electiones, in quibus aliqui electores inhabiles interueniunt.

Notabile.

Rich.

An electores qui excommunicatos ad electionem voluntariè admittunt, validè eligant.

13. *Quorundam Canoniſtarum ſententia.*

At verò nonnulli Canoniſtæ quandam limitationem inſinuant, dum diſtinctione ſuprà data vtuntur; ſcilicet, quòd vel electores non excommunicati ſciunt alios eſſe excommunicatos, & voluntariè eos admittunt, vel illi ignorant, & bona fide procedunt: ſi ſciunt inuiti eos admittere coguntur ad ſimul eligendum. Quando ignorantia, aut vis intercedit, abſolutè docent, electionem eſſe validam, id eſt (ita enim interpretor) propter conſortium excommunicatorum, præcisè in eo ſiſtendo, non variari: nam vt omnibus conſideratis ſimpliciter debeat electio valida cenſeri, applicandam cenſeo doctrinam datam: quoniam circunſtantiæ ibi declaratæ per ſe, & ex natura ſua neceſſariæ ſunt ad valorem electionis. Quando autem excommunicati voluntariè ad ſuffragium admittuntur abſolutè, & ſine diſtinctione, docent electionem eſſe inualidam, præcisè ex hoc defectu, quòd fit cum voluntaria admiſſione excommunicatorum ad eligendum, etiamſi alioqui concurrant ſufficientia ſuffragia habilia. Ita tenet Innocentius in ca. *Illa*, de Elect. n. 3. & Abbas n. 7. & in c. final. de Procurat. n. 6. Fundantur, quia actus factus à multis, ſeu à communitate admittente aliquas perſonas inhabiles ad talem actum, inualidus eſt, quando inhabilitas eſt talis, vt non tollatur ex eo ſolùm, quòd alij cedant iure ſuo, ſed talis eſt illa, quæ ex excommunicatione prouenit: ergo. Minor ſumitur ex c. *Exceptionem*, de Excep. & aliis ſimilibus. Maior verò patet: nam in primis ſi inhabilitas eſt talis, vt reſpiciat tantùm commodum, & ius aliorum electorum; clarum eſt, per eorum voluntariam remiſſionem tolli poſſe, & tunc id nihil obſtare valori electionis: in quo caſu videtur procedere caput, *Cùm vintonienſis*, ſuprà citatum. Quando autem impedimentum tolli non poteſt per conſenſum electorum, tunc habiles, qui ſecum voluntariè admittunt inhabiles ad eligendum, aut ſuum ius ignorant, aut eo vti nolunt: & ita nihil validè faciunt, quia ſine voluntate nihil fit: quæ ratio videtur deſumpta ex dict. cap. *Cùm ſuper Abbatia*, de offic. Deleg. vt notauit Abbas citatis locis.

Innoc.
Abbas.

Fundamentum huius opinionis.

14. *Impugnatur.*

Sed difficilis ſanè eſt hæc ratio; nec video, cur ob ſolam admiſſionem voluntariam perſonæ inhabilis ad eligendum, amittant habiles poteſtatem eligendi, quam habent, vel ad eos deuoluta eſt, aut vnde conuincantur non habere voluntatem vtendi illa poteſtate: ſi autem neutrum horum verum eſt, nihil eſt cur talis electio ex hoc ſolo conſortio inhabilium ſit inualida, ſi cætera neceſſaria concurrant, iuxta doctrinam ſuperiùs traditam. Explicatur hoc in præſenti materia: nam in primis eſt certum, ſi vnus ex electoribus, ſeu ex Capitulo excommuni-

catus ſit, poteſtatem eligendi ad reliquos contrahi, A dummodo ſufficiens numerus eligentium ex ſpeciali, vel generali ordinatione præſcriptus ſuperſit, vt ſumitur ex cap. vnico, *Ne Sede vacante*, in 6. Deinde huiuſmodi electores licèt voluntariè ſecum admittant excommunicatos ad eligendum, & in hoc fortaſſe peccent, non propterea priuantur iure, aut poteſtate eligendi: nam hæc eſt pœna quædam, quæ non incurritur, niſi per ius imponatur: nullum autem eſt ius, quod propter illud delictum talem pœnam ipſo facto imponat. Item illud delictum non eſt niſi quædam communicatio cum excommunicato, propter quam ſola excommunicatio minor incurritur: excommunicatio autem minor non priuat iure eligendi; cap. *Si celebrat*, de Cleric. excomm. miniſtr. ergo, &c.

15. Suppoſita verò hac poteſtate, quòd non neceſſariò excludatur voluntas vtendi illa, propter voluntatem admittendi excommunicatos ad coëligendum; facilè ex eo probatur, quòd hæ duæ voluntates non ſunt contrariæ, neque repugnantes, quia conſortium excommunicatorum in eligendo per ſe conſideratum non eſt defectus eſſentialis: hoc enim eſt, quod agimus: & ſi oppoſitum ſupponitur, principium petitur, & ſine fundamento proceditur: ergo qui vult conſortium excommunicati in eligendo, nihil vult contra ſubſtantiam electionis: ergo poteſt nihilominùs velle efficaciter, & validè eligere quantum poteſt: non eſt ergo repugnantia in his voluntatibus. Cuius etiam ſignum eſt, quia ipſimet Doctores Canoniſtæ dicunt, ſi in eo facto electores moneant, & declarent ſe velle eligere, vel coniunctim, vel in ſolidum eo meliori modo, quo poſſunt; tunc electionem eſſe validam, non obſtante admiſſione excommunicatorum: ergo manifeſtè ſupponunt, illas duas voluntates non eſſe per ſe repugnantes. Ex quo nouum ſumitur argumentum: nam vnuſquiſque præſumitur, ſuam actionem efficere eo meliori modo, quo poteſt; & hoc velle, quamuis id non exprimat: ergo in prædicto caſu præſumuntur tales electores ita eligere: neque oppoſitum conſtat ex ſola admiſſione excommunicatorum, & eadem ratione ſine cauſa præſumitur, eos ignorare ius ſuum: quia poſſunt excommunicatum admittere ex timore, aut amore humano: quia credunt illud nihil nocere iuri ſuo, eò quòd ſciant ſuffragium excommunicati ad electionem nihil conferre. Addo etiam, quòd licèt ignorarent ius ſuum, putantes ſe non poſſe eligere ſine excommunicatis, illa ignorantia non obſtaret valori actus: quia ille eſt error priuatus, qui non excludit generalem voluntatem formalem, vel virtualem faciendi quod vnuſquiſque poteſt, & meliori modo quo poteſt. Sicut in materia de Sacramentis dicunt Theologi, errorem priuatum miniſtri non excludere intentionem faciendi Sacramentum, prout poteſt, & debet.

16. *Exponitur ca. Cùm ſuper Abbatia, oſtenditúrque textum illum non fauere fundamento ſuperioris opinionis.*

Igitur ex illa generali ratione, quòd habiles voluntariè admittat inhabiles ad actionem aliquam, vel electionem ſecum agendam, non rectè infertur, talem actionem, vel electionem eſſe nullam, ſi aliàs facta à ſolis habilibus cum eodem numero ſuffragiorum, & cæteris conditionibus valida eſſet. Solùm videtur id habere locum, quando actus hoc ipſo quod à pluribus ſimul fit, & ex conſenſu vnanimi, talis eſt, vt à ſingulis illorum tantum fiat, vt à cauſa partiali; & eſſentialiter ab omnibus ſimul pendeat. Quo caſu, hoc ipſo quòd vnus admitit alium ad conſortium actus, non vult abſque illo quippiam operari: ac propterea ſi alter eorum inhabilis eſt ad operandum, fit conſequens, vt tota actio nulla ſit, & huiuſmodi eſt caſus in dicto cap. *Cùm ſuper Abbatia*: nam quando cauſa aliqua delegatur duobus, quamuis delegatio ſit cum clauſula, vt altero nolente, aut non valente delegationem exercere, alter ſolus procedere poſſit: ſi poſteà delegatio admittitur ab vtroque, & vterque admittit alterum, vt condelegatum habilem, iam tunc neuter eorum eſt totalis Iudex (vt ſic dicam) nam ſi vterque non conſentiat in ſingulis actibus, nihil fit. Propter hanc ergo cauſam reſpondet Pontifex in illo textu, proceſſum factum à ſimilibus Iudicibus fuiſſe nullum. At verò non eſt ſimile in electione, quia electio non requirit conſenſionem, vel concurſum omnium eligentium habilium, neque omnes electores per modum vnius cauſæ totalis conueniunt ad vnum quaſi B indiuiſibilem actum (qualis eſt vna ſententia) efficiendum, ſed vnuſquiſque profert ſuum ſuffragium veluti quandam particularem ſentētiam, quæ proinde valida eſt, ſi proficiſcatur à perſona habili, etiamſi ſimul admittantur inhabiles ad ſuffragia ferenda, quæ quidem inualida erunt, ſi tamen ab illis non pendeat electio: non apparet vlla ratio, propter quam illam irritent, vt ex ſuperiùs dictis ſufficienter probatum eſt.

Quapropter ſi eſt defendenda communis ſententia Canoniſtarum, electionem factam cum voluntaria admiſſione excommunicatorum ad eligendum nullam eſſe, fundanda erit in aliquo ſpeciali iure poſitiuo, quod in odium excommunicationis, & quaſi in vindictam iniuriæ, quæ per eum actum fit Eccleſiaſticæ poteſtati, talem electionem irritam faciat. 17. C Non inuenio tamen canonem hoc expreſsè ſtatuentem: ſumi autem poteſt ex cap. vlt. de Procurat. vbi Procurator electus, & conſtitutus ab Vniuerſitate, in qua maiores quidam; & iurati excommunicati erant, repellendus à procuratione dicitur, ſi communitas ſciens eos eſſe excommunicatos, illos ad talem Procuratorem conſtituendum admiſit. Atque ita intellexit textum illum Innocentius ibi, ſcilicet in odium excommunicationis id ſtatutum eſſe. Non eſt autem id ſtatutum in eo particulari negotio propter ſpecialem rationem, quæ in Procuratore conſtituendo conſideretur, & quæ multò maior non ſit in conſtituendo, vel eligendo Prælato, aut D beneficio Eccleſiaſtico: ego ſtatutum id eſt ſolùm ob voluntariam admiſſionem excommunicatorum ad eligendum: ergo omnis electio illo modo facta irrita eſt. Atque hanc ſententiam ſic explicatam, & fundatam in praxi ſeruandam cenſeo propter illum textum, & propter communem Canoniſtarum ſententiam.

18. *Prædictam ſententiam ſolùm in denūciato excommunicato procedere.*

Solum eſt addendum, quod ſæpe notatum eſt, hæc omnia nunc ſolùm procedere in excommunicato nominatim, aut manifeſto percuſſore Clerici: alij enim, quamuis teneantur ab eligendo abſtinere: tamen electores non tenentur eos vitare: quare licèt voluntariè eos admittant ad coëligendum, non ſolùm valida erit electio, ſed etiam ipſi E nihil in eo peccabunt, propter Extrauagantem, *Ad euitanda.* Tunc verò inquiri poterit, an ſuffragia eorum valida ſint, & an illis obiici poſſit talis excommunicationis exceptio. Reſpondeo breuiter, ante electionem factam talem exceptionem iure poſſe obiici, vel ab aliis electoribus, qui excommunicatum nolunt admittere, vel ab aliquo eorum, qui eligi cupiunt: tum quia Extrauagans, *Ad euitanda*, nullum fauorem fecit excommunicato, vnde nullum ius ei contulit: tum etiam quia licèt permiſerit aliis cōmunicationem cum illo, neminem tamen ad hoc obligauit: ergo quilibet poteſt eum repellere, neque ipſe habet ius aliquod, quo

Quid de excommunicato non vitando.

quo ſe tueatur. Nihilominùs tamen ſi nihil ei obiiciatur, nec repelletur, exiſtimo ſuffragium eius validum eſſe: quia, vt ſuprà dicebam, ſe habet tunc ſicut excommunicatus occultus, cuius acta valida ſunt: quia licèt quoad ſe ſit priuatus iuriſdictione, quandiu tamen non repellitur, ſed toleratur, Eccleſia ſupplet, ſeu confert ad talem actum iuriſdictionem. Quapropter etiamſi ſolus huiuſmodi excommunicatus electionem faciat, ratione publici muneris valida erit, vt rectè ſenſit Couarruuias ſuprà cum aliis, quos refert.

19. *Electio Pontificis ab excõmunicato facta, eſt valida.* Vltimo loco prætermittendum non eſt circa hoc punctum, ſingulare eſſe in electione Summi Pontificis, vt quamuis ab excommunicatis fiat, valida ſit, & ad illam collatio illius ſupremæ dignitatis, & poteſtatis infallibiliter conſequatur. Illa enim dignitas talis eſt, vt non ab homine puro, ſed ab ipſo Chriſto immediatè conferatur: & idcò dixi ſuprà circa collationem illius dignitatis, nullam eſſe in hac materia quæſtionem ex parte conferentis: legitima verò perſonæ deſignatio, quam Chriſtus infallibiliter acceptat, vt dignitatem illi conferat, per homines fit, modo, & ritu ab Eccleſia inſtituto, vt ex materia de fide ſuppono. Vnde accidere poſſet, vt illius dignitatis prouiſio ex parte eligentium ab excommunicatis fiat: tamen propter pericula ſchiſmatis, & alia nocumenta, quæ ſequi poſſent, ſi daretur locus exceptionibus, & dilationibus poſt illam electionem ſemel factam, idcò meritò per eandem Eccleſiam prouiſum eſt, vt nulla obſtare poſſit eligentium cenſura, quominùs valida ſit electio in Clementina, *Ne Romani*, §. *Cæterum*, de Elect. Quod non ſolùm verum eſt, ſi aliqui, verum etiam ſi omnes Cardinales excommunicati ſint: etiam in illo textu generaliter dicitur, nullum Cardinalium prætextu excommunicationis, vel cenſuræ poſſe ab electione illa repelli: ergo quicunque illorum habilis eſt ad validè eligendum quacunque cenſura ligatus ſit: ergo etiamſi omnes ſint ligati, omnes ſunt habiles: nam propter multiplicationem cenſuræ in aliis, nullus fit inhabilis: quia tunc etiam illa deciſio ſuam vim retinet, vt nullus propter cenſuram repellatur. Quæ lex declarauit aliam antiquiorem in cap. *Licet*, de Electione: vbi dicitur, electum à duabus partibus Cardinalium abſque vlla exceptione eſſe pro legitimo Pontifice habendum: quod ſingulare eſt in illa electione, vt ibi Gloſſa notauit, vt ſcilicet nulla in ea exceptio admittatur, qualis eſſet, ſi allegari poſſet, electores fuiſſe excommunicatos.

Clementina, Ne Romani, de Elect.

Cap. Licet, de Elect.

20. *Neque excõmunicatio ex parte electionis obſtat.* Et hinc confirmatur quod ſuprà diximus, etiam ex parte electi excommunicationem non impedire illius electionis valorem: quia nulla exceptio admittitur, ne detur occaſio fraudibus, aut ſchiſmatibus: nam ſi ob hanc cauſam ex parte eligentium hoc impedimentum ſublatum eſt, multò magis ex parte electi: tum quia magis videbantur agere contra cenſuram eligentes, quàm electus: tum maximè quia habilitas eligentium propter electum, & valorem electionis procuratur. Denique quia in dicto §. *Cæterum*, non dicitur, propter excommunicationem neminem ab eligendo repelli debere, ſed *Nullus à dicta valeat electione repelli*: quæ verba generalia ſunt, & non minùs excludunt repulſam ab electione paſſiua, quàm actiua. Quapropter de neutra illarum dubitandum eſt. Atque hæc de electione.

Num præſentatio ab excommunicato facta, ſit irrita.

21. *Aſſertio.* VLterius addendum eſt, excommunicatum non poſſe ad Eccleſiaſticum beneficium præſen-

A tare alium. Quæ aſſertio certa eſt: quia excommunicato nulla communicatio licet, præſertim Eccleſiaſtica, vt conſtat ex eius definitione, & ex cap. penult. de ſentent. excomm. ſed hæc præſentatio magna communicatio eſt, & quodammodo ſpiritualis, quia in materia ſpirituali verſatur: ergo non licet. Atque de hoc nulla eſt controuerſia. Eſt autem magna inter Doctores diſſentio, an talis præſentatiõ valida ſit, nécne: id eſt, an inſtitutio, ſeu collatio beneficij facta ab Epiſcopo non excommunicato illi Clerico, qui à Patrono excõmunicato præſentatus eſt, valida ſit, nécne. Nam ſi non eſt valida, ſolùm erit quia præſentatio inualida fuit, cùm ex parte Epiſcopi, vel præſentati nullum fuerit impedimentum, vt ſupponimus: ſi autem inſtitutio fuit valida,
B neceſſarium eſt, vt præſentationem validã, ſeu ſufficientem ſupponat: agimus enim de beneficiis iuris patronatus, in quibus præſentatio locum habet, & conferri non poſſunt, niſi ſuppoſita legitima Patroni præſentatione.

22. *Prima ſententia affirmans.* Sunt ergo in hac re tres ſententiæ: Prima generaliter affirmat talem præſentationem eſſe validam. Fundari poteſt, quia nullo iure talis præſentatio irrita facta eſt: ex nullo enim textu id probatur, imò neque in ſpecie inuenitur prohibitio huius actionis; ſed ſolùm quatenùs continetur in illa generali de communicatione cum fidelibus, ex qua non irritantur omnes actiones, quæ illicitæ fiunt, vt de matrimonio ſuprà diximus, & de aliis contractibus infià
C dicemus: ergo idem eſt in præſenti. Et poteſt hoc confirmari: nam quòd talis præſentatio valeat, non eſt fauor ipſius excommunicati, ſed potiùs in fauorem eius cedere poteſt, quòd non valeat: nam cùm ius præſentandi illi integrum maneat poſt abſolutionem, poterit, ſi velit, eandem perſonam iterum præſentare; vel certè, ſi iam diſplicet factum, poterit præſentare aliam, quandoquidem prior præſentatio nulla fuiſſe ſupponitur, & per illam non fuit amiſſa poteſtas iterum præſentandi in ſtatu habili: at illa facultas, & libertas ipſi excommunicato fauorabilis eſt: quòd ergo talis præſentatio valida ſit, non cedit in fauorem excommunicati, ſed præſentati, & Eccleſiaſticæ dignitati, & poteſtati non ob-
D ſtat, quandoquidem propria collatio beneficij ab Epiſcopo fit. Quin potiùs ad vtilitatem, ſeu commodum ipſius beneficij, vel Eccleſiæ videtur hoc neceſſarium. Quod ita declaro: nam per excommunicationem non amittit Patronus ius præſentandi, neque illud ad alium deuoluitur: ſi ergo Patronus excommunicatus validè præſentare non poteſt, quandiu ille excommunicatus fuerit, non poterit tale beneficium conferri alicui; quia, vt dixi, tale beneficium ſine legitima præſentatione dari non poteſt, iuxta cap. *Decernimus*, 16. qu. 7. hoc autem eſt magnum incommodum Eccleſiæ, & ipſius beneficij: ergo oportet, vt talis præſentatio valeat. In quo cernitur magna differentia inter collationem, & electionem ex vna parte, & præſentationem ex alia:
E nam quia excommunicatus validam collationem, aut electionem facere non poteſt, ius conferendi, & eligendi ſtatim deuoluitur ad alium, ſcilicet ad Superiorem, vel ad alios coëlectores, iuxta cap. vnicum, *Ne Sede vacante*, in 6. ius autem præſentandi non deuoluitur ad alium, propterea quòd Patronus excommunicatus ſit: ſignum ergo eſt, poſſe ipſum validè præſentare, ne prouiſio beneficij ſuſpenſa neceſſariò futura ſit.

23. *Secunda ſententia negans.* Secunda opinio abſolutè negat, talem præſentationem eſſe validam. Hanc ſequitur Couarruuias citato loco, cum Lambertino de Iure Patronat. 3. part. libr. 2. quæſt. 3. art. 4. & inſinuat Abbas in cap.

Nobis,

Nobis, de Iure Patronat. num. 5. Et poteſt fundari in cap. *Piæ mentis*, & cap. *Frigentius*, 16. quæſt. 7. quatenùs in eis dicitur, ius patronatus ſolis Chriſtianis, id eſt, Eccleſiæ membris concedi. Excommunicatus autem, licèt Chriſtianus ſit, tamen pro illo ſtatu præciſus eſt, & tanquam Ethnicus, & Publicanus habendus: ergo pro tunc non retinet ius Patroni, ſaltem quantum ad vſum, & exercitium præſentandi validè. Deinde quia in iure electio, & præſentatio æquiparantur: nam & Patronus eligit quem præſentat; & electores, quando ipſimet non conferunt beneficium, nihil aliud facere videntur, quàm præſentare electum: ergo præſentatio quoad hoc æquiparatur electioni. Quod etiam colligi poteſt ex cap. vlt. iuncta Gloſſa de Electione, in 6. vbi quæ circa confirmationem electi ſtatuuntur, de præſentato etiam intelligenda eſſe, Gloſſa exponit. Propter quod etiam ſuprà diximus, præſentationem excommunicati nullam eſſe, ſicut & electionem. Ergo pari ratione idem dicemus de præſentatione, & electione ab excommunicato facta: ſicut ergo electio nulla eſt, ita etiam præſentatio: nam licèt in aliis differant, vt notat Abbas in dicto cap. *Nobis*, numero quarto, ſcilicet, quòd electio confert aliquod ius electo, quod non confert præſentatio: & ideò electio procedit ſemper ab aliqua ſpirituali poteſtate, præſentatio verò minimè, ſed eſt temporale quid: tamẽ, quantum ad præſens ſpectat, videntur eandem rationem participare, videlicet, quia vtraque ordinatur ad collationem Eccleſiaſtici beneficij, & eſt quaſi inchoatio quædam illius: & ideò ſicut collatio ab excommunicato facta eſt nulla, ita electio, & conſequenter præſentatio.

Cap. vlt. de Elect. — *Abbas.*

24\. Quod argumentum confirmari poteſt ex ratione textus in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excommunicato miniſtr. vbi ligatus minori excommunicatione dicitur non poſſe eligi, quia priuatus eſt vſu ſacramentorum, ad quem illa electio ordinatur. Ex qua ratione colligunt Doctores, idem dicendum eſſe de præſentatione, vt notat Rochus Curtius de Iure patronatus, verb. *Honorificum*, quæſtione quarta, numero decimo nono: ergo pari modo in propoſito præſentatio, ſicut electio, non valebit, quia ordinatur ad collationem, quæ ab excommunicato facta inualida eſt. Simile argumentum ſumi poteſt ex cap. *Conſtitutis*, 1. de Elect. vbi nominatio ab excommunicato facta nulla cenſetur: at præſentatio nominatio quædam eſt. Tandem iuxta hanc ſententiam conſequenter dicetur, pro tunc ius præſentandi deuolui ad Eccleſiam, nam patronus ratione excommunicationis pro tunc illo priuatur tanquam incapax illius, quod aliquo modo ſpirituale eſt, & ideò ad ipſam Eccleſiam deuoluitur, ſeu ad Prælatum eius. Quod amplius declaratur, nam cùm patronus in omni ſententia male faciat præſentando, Epiſcopus iure poteſt eius præſentationem repellere: imò omninò debet id facere, quia aliàs cum excommunicato communicaret: ergo hoc eſt ſufficiens ſignum talem præſentationem eſſe inualidam, atque adeò nullam: & conſequenter poſſe Epiſcopum, ſi excommunicatus ſit in mora legitimè præſentandi, prouidere liberè beneficium, quaſi vtendo iure præſentandi ad ſe deuoluto; ne Eccleſia incommodum patiatur.

Cap. Si celebrat, de Cler. excõmun. miniſtr. — *Curtius.*

25\. Tertia ſententia diſtinguit inter ius patronatus laicorum, & clericorum: dicitque præſentationem factam à laico excommunicato validam eſſe, à clerico verò nullam. In hac poſteriori parte conuenit hæc ſententia cum præcedente: & ideò eadem habet fundamenta; quæ ex dicendis magis explicabuntur. Alteram verò partem, & hunc diſtinguendi modum docuit deciſio Rotæ, vt Couarruuias ſuprà refert, vbi etiam affert ex Ludouico Gomezio in tractatu Expectatiu. num. 60. in quadam cauſa Camorenſi in praxi ſeruatam eſſe: & eſſe communem opinionem teſtatur Rebuffus in cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommunicat. miniſtr. numer. 104. Et fundari poteſt in cap. *Cùm autem*, de Iure patronatus, vbi eodem modo diſtinguit Pontifex inter præſentationem factam à laico, vel à clerico: & dicit priorem poſſe mutari ante inſtitutionem, non verò poſteriorem, ſignificans priorem non conferre ius aliquod præſentato: poſteriorem autem conferre. Ex quo colligunt Innocentius, Abbas, & alij Doctores præſentationem factam à clerico ſubſtantialiter non differre ab electione: quia confert ius, ſicut prior: præſentationem verò laici eſſe longè diuerſam, ac meritò, quia non poteſt laicus habere poteſtatem ad ius ſpirituale conferendum, ius autem ad Eccleſiaſticum beneficium ſpirituale eſt.

Tertia ſentẽt. diſtinctione vtens. — *Poſterior pars aſſertionis ſuadetur.* — *Rota. Couarr. Ludou. Gomez. Rebuf.* — *Conſule authores, quos citat Couar. & aliam editionem eius. quia videtur litera eius mendoſa: nam vbi dicit clerici videtur legendum laici.*

26\. Quæ quidem differentia, & textus illi optimè mihi probat poſteriorem partem huius ſententiæ, nimirum præſentationem à clerico factam inualidam eſſe: quia æquiualet electioni, & electio inualida eſt. Item adiungere poſſumus, quod in clerico ille actus eſt alicuius poteſtatis ſpiritualis; atque adeò alicuius iuriſdictionis: oſtendimus autem omnem actum iuriſdictionis ab excommunicato factum inualidum eſſe. Simile argumentum eſt, quòd hoc ius præſentandi ſemper conuenit ratione alicuius Eccleſiaſtici beneficij, ſed excommunicatus eſt ſuſpenſus à beneficio; ac propterea non poteſt validè actum eius exercere. Agimus autem formaliter de clerico, vt clericus eſt: nam ſi contingat clericum non ex beneficio, ſed ex patrimonio ſuo habere ius præſentandi, talis præſentatio formaliter ac propriè laicorum eſt, etiamſi materialiter à clerico fiat. Item agimus de ſingulari perſona præſentante: nam licèt collegium habere poſſit hoc ius præſentationis, tamen excommunicatum eſſe non poteſt: quia verò ſuſpenſum eſſe poteſt, & perſonæ eius poſſunt eſſe excommunicatæ, ideò in illo etiam procedit ratio, quatenùs ius præſentandi aliquo ſpirituali titulo illi conuenit, cùm Eccleſiaſticum ſit, vt ſumitur ex dicto ca. *Cùm autem*, de Iure patronatus.

27\. Altera verò pars, quæ ad laicum pertinet, non videtur ſatis probari ex illo textu. Rectè quidem inde habetur, illam ſpecialem rationem nullitatis, quæ in præſentatione à clerico facta reperitur, in ea, quæ à laico fit, non inueniri: quòd verò nulla alia ſufficiens intercedat, inde non conſtat: nam aliæ rationes inter confirmandum ſecundam ſentẽtiam adductæ videntur ſufficientes, & ſuam vim retinere. Nihilominùs tamen poteſt in hunc modum induci textus ille: nam, vt Philoſophi aiunt, ſi affirmatio eſt cauſa adæquata effectus alicuius, negatio eſt cauſa negationis eiuſdem effectus: cauſa autem adæquata, ob quam præſentatio facta à clerico excommunicato eſt nulla, ea eſt, quia ſcilicet habet vim electionis, & quia eſt vſus officij Eccleſiaſtici, vel (vt ita dicam) actus patrimonij ſpiritualis: præſentatio autem laici non habet hanc ſpecialem rationem, ſed eſt vſus quidam ſui patrimonij temporalis; quod ipſe adminiſtrare poteſt; & actus ad hoc neceſſarios ſaltem validè efficere, quamuis ſi aliquam communicationem includant, ob eam cauſam poſſint non licere, ſicut inferiùs de aliis contractibus, ſeu actionibus, quæ facti tantùm eſſe dicuntur, oſtendemus, & communiter

Suadetur prior aſſertionis pars.

ter traditur in cap. *Si verò*, de Sentent. excomm. & cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia: ergo, &c.

28. *Tertia opinio quantum ad poſteriorem partem admittitur.*

Inter has ſententias hæc vltima, quantum ad illam partem de præſentatione iuris patronatus Eccleſiaſtici; mihi videtur certa, & contrariam, ſeu primam ſententiam quoad hanc partem non eſſe probabilem: quia & fundamenta eius ex dictis facilè ſoluta ſunt, & auctorem non habet. Altera verò pars de præſentatione laicorum magis dubia mihi videtur præſertim propter vltimam rationem in ſecunda ſententia adductam. Dicendum itaque in primis cenſeo talem præſentationem ita eſſe ſufficientem, vt ſi Epiſcopus velit illam admittere, & præſentatum inſtituere, inſtitutio & collatio valeat. Addo verò deinde præſentationem illam non eſſe ita efficacem (vt ſic dicam) quin poſſit Epiſcopus illam repudiare, & non admittere, quantumuis perſona præſentata digna ſit, neque aliam habeat cauſam niſi quòd præſentans excommunicatus eſt. Quod mihi efficaciter probet ratio vltima in ſecunda opinione facta. In qua, ſatis etiam conſequenter dicitur, ſi talis patronus ſit in mora ita legitimè præſentandi intra tempus, in quo ſecundum ius, aut ſecundùm ſpecialem inſtitutionem tenetur, tunc poſſe Epiſcopum liberè prouidere beneficium nulla ratione habita præſentationis ſibi factæ ab excommunicato, quandoquidem nec cum illo communicare, nec contractum aliquem cum illo inire tenetur. Vnde tandem concludo, talem præſentationem ſecundùm hanc rationem potius dicendam eſſe nullam, quàm validam: quandoquidem efficaciam non habet, ſed repudiari poteſt.

Epiſcopus poteſt admittere, vel repudiare præſentationem ab excõm. factã.

29. Et ideò inefficax eſt aliorum argumentum, ſcilicet, quòd præſentatio tantùm eſt expreſſio voluntatis, aut optio quædam, quã poteſt facere excommunicatus: parum enim refert optare, aut voluntatem explicare, ſi alter poteſt illam negligere, & ſuã exequi ſuo tempore. Præſentatio ergo valida, eſt explicatio voluntatis, & optio, quæ efficaciter determinet perſonam, cui facienda ſit inſtitutio, iuxta cap. *Decernimus*, 16. qu. 7. excommunicatus autem non poteſt huiuſmodi voluntatem, vel optionem in præſenti materia habere. Quare etiam non ſatis eſt dicere, præſentationem iſtam eſſe actum pertinentem ad adminiſtrationem proprij patrimonij: nam etiam hic actus, ſi ad ſuam efficaciam requirat communicationem alterius, poteſt per excommunicationem impediri. Dices, illa duo videri inter ſe contraria: quia ſi præſentatio inualida eſt, nec ſufficiens eſſe poteſt. Reſpondetur, non eſſe contraria, quia licèt illa præſentatio ſit inualida quoad efficaciam: ſi tamen accedat Epiſcopi conſenſus, ipſe poteſt, quaſi ſupplere defectum illum, cùm deficiente legitima præſentatione ad eum deuoluatur ius prouidendi: & ita illa inſtitutio potiùs eſt tunc valida ex voluntate Epiſcopi, qui iam habet quaſi virtualiter ius præſentandi, ſeu prouidendi, ſi voluerit. Solùm operari videtur in eo caſu explicata voluntas excommunicati, vt non poſſit poſteà reclamare contra inſtitutionem factam ab Epiſcopo, tum quia hoc cederet in fauorem eius, vt in prima opinione argumentabamur, tum etiam quia quoad hoc rectè dicitur illa expreſſio voluntatis, tantùm eſſe quid facti, & ideò ex parte excommunicati ratam eſſe, ſi ab Epiſcopo acceptetur.

30. *Præſentationi applicatur deciſio Extrauagantis. Ad euitanda, quo ad laicos.*

Atque ex hac reſolutione facilè declarari poteſt, quo modo hîc applicanda ſit noua deciſio Extrauagantis, *Ad euitanda*, Nam ipſi excommunicato nunquam licet hæc præſentatio, ſiue ſit denunciatus; ſiue non: quia illi non fit vllus fauor, quantum tamen ſpectat ad validitatem præſentationis, ſi excommunicatus ſit vitandus, clarum eſt præſentationem eſſe inualidam modo explicato, tum in clerico, tum in laico. Quòd ſi excommunicatus ſit ex non vitandis, hoc etiam in vniuerſum habet, vt non poſſit Epiſcopum obligare ad illam acceptandam: quia, vt ſæpe dixi, licèt per illam Extrauagantem liceat communicare cum hoc excommunicato, nullus tamen ad hoc obligatur: ergo neque Epiſcopus ad acceptandam præſentationem ab excommunicato factam: neque enim negari poteſt quin hæc ſit quædam communicatio cum illo. Atque hinc fit, vt talis præſentatio, ſi à clerico fiat, non poſſit dare ius ipſi præſentato: quia ſi daret ius, obligaret Epiſcopum ad inſtitutionem faciendam. Et in hoc differt præſentatio à collatione beneficij: quia hîc non tantùm conſideratur commodum eius qui præſentatur, ſed etiam ius Epiſcopi cui præſentatur: quod etiam conſiderandum eſt in electione, ſi ab alio confirmanda ſit, vel collatio beneficij facienda: nam reſpectu illius non poterit dare ius, ſi ab excommunicatis etiam non vitandis facta ſit. Nihilominùs tamen poterit Epiſcopus huiuſmodi præſentationem ab excommunicato non vitando factam admittere, ſi velit, idque non ſolùm validè, ſed etiam licitè, quia non tenetur vitare huiuſmodi excommunicatum propter Extrauagantem, *Ad euitanda*, ergo hoc titulo non prohibetur acceptare talem præſentationem: ſed ex nullo alio capite id eſt prohibitum: ergo eſt licitum, & à fortiori validum. Item quia ſolùm propter ius ſeu libertatem ipſius Epiſcopi talis præſentatio, vel non obligat, vel non confert ius alteri: ergo ſi ipſe voluntariè conſentiat, nihil eſt quod effectum poſſit impedire.

Vnde tandem addo, licèt excommunicatus ſit vitandus, & malè faciat Epiſcopus acceptando illius præſentationem, propter communicationem cum illo, nihilominùs validam eſſe inſtitutionem & collationem. Quod quidem verum præcipuè eſt, quando præſentatio eſt laicorum: nam illa ſufficiens eſt ad explicandam patroni voluntatem, quæ nullo iure facta eſt irrita: ergo, ſi Epiſcopus velit illam acceptare, & vti poteſtate, quam habet ad inſtituendum, nihil eſt cur talis actio non habeat effectum: quanquam fortaſſe Epiſcopus in debito modo id faciat. In quo etiam non video grauiorem culpam, quàm ſit in humana communicatione cum excommunicato, quæ in præſenti materia non videtur adeò grauis, vt conſtituat mortale peccatum, ſecluſo ſcandalo. Quando verò præſentatio eſt clericorum, magis dubia res eſſe videtur: quia Canoniſtæ communiter dicunt inſtitutionem eſſe nullam, vt Couarruuias, & alij referunt. Ego verò nullum ius inuenio, in quo hoc ſic intellectum fundari poſſit. Quapropter de ipſa præſentatione cenſeo eſſe nullam; tum quoad hoc vt non poſſit ius conferre præſentato, tum etiam quoad hoc, vt non poſſit obligare Epiſcopum ad inſtituendum præſentatum. Quare etiam cenſeo, ſi Epiſcopus ex ignorantia defectus præſentationis, & putans illam eſſe legitimam, inſtituat, nullam eſſe inſtitutionem, quia eſt inuoluntaria, cùm ſit in ignorantia fundata. At verò, ſi Epiſcopus ſciens defectum præſentationis illam voluntariè acceptet, & beneficium conferat, opinor collationem eſſe validam, quia non habet defectum ſubſtantialem, quem Epiſcopus non poſſit ſua voluntate & poteſtate ſupplere. Nam quod ad factum pertinet, patronus, qui per ſe habebat ius præſentandi, iam ſatis explicuit voluntatem ſuam: quod verò ſpectat ad ius, quod patronus dare non potuit, quia ſuſpenſam habebat poteſtatem, id dare poterit Epiſcopus ſimul cum ipſo beneficio, cùm deficiente

31.

Applicatur eadem deciſio quoad clericos.

ciente patrono totum ius ad ipſum deuoluatur.

32. Et iuxta hæc quæ diximus de actu eligẽdi & præſentandi iudicandum eſt de aliis actibus, qui diuerſis nominibus in iure ſignificãtur, in re tamen æquiualentem habent rationem: huiuſmodi eſt poſtulatio, vel nominatio: de quibus latè Canoniſtæ in titulo de Poſtulatione Prælatorum. De his ergo eodem modo ſentiendum cenſeo, quo de electione, vel præſentatione, nam ad conferendum ius aliquod ſpirituale, inefficaces ſunt, & inualidæ, etiamſi alioqui poſſent illud conferre quando cum ſolennitate fiunt, vt videre eſt apud Abbatem cap. 1. de Poſtulatione Prælatorum, num. 34. Quare in ſimplici nominatione, licèt vim non habeant cogendi Epiſcopum, propter rationem ſuprà datam, tamen ſi ipſe velit acceptare, & inſtituere factum, vt exiſtimo, tenebit, ob eadem fundamenta. De inſtitutione autem idem iudicium eſt, quod de collatione beneficij: nam licèt hæc à iuriſperitis diſtinguatur ab illa, re tamen vera eſt collatio quædam, ſed accommodata eſt illa vox ad ſignificandam collationem beneficij pertinentis ad ius patronatus, quæ non eſt omninò libera collatori, ſed facere illam debet in perſonam nominatam ſeu præſentatam, vt expoſuit Abbas in titulo de Inſtitutionibus, cap. *Ex frequentibus*, & aliis. Conſtat ergo etiam inſtitutionem eſſe proprium actum poteſtatis ſpiritualis, ac proinde factam ab excommunicato nullam eſſe. Atque eadem ratio eſt de confirmatione beneficij, quæ etiam eſt actus iuriſdictionis, & de omnibus ſimilibus.

Doctrina data de præſentatione locum habet in nominatione, aut poſtulatione.

Abbas.

Inſtitutio, aut confirmatio beneficij ab excomm. facta eſt nulla.

Num actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus, ſit validus.

33. DVbitari verò poteſt de nonnullis; primùm de collatione poſſeſſionis, ſeu de actu intromittendi aliquem in poſſeſſionem: nam etiam videtur actus iuriſdictionis, & ex hac parte nullus. Tamen de hoc actu ab excommunicato facto Canoniſtæ aiunt validum eſſe. Ita Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contum. num. 42. & in cap. *Pro illorum*, de Præbend. num. 16. Intelligendum verò eſt de collatione poſſeſſionis, quantum ad merum actum recipiendi, vel conſtituendi aliquem in poſſeſſionem ſui officij, aut beneficij, quod per collationem, ſeu electionem, & confirmationem iam quoad totum ius, & dominium obtinuerat. Et ratio eſt, quia per talem poſſeſſionem non datur aliquod ius, ſed ſolùm datur alicui, quod ſuum eſt. Quapropter talis actus non ſolùm validus eſt, ſed etiam licitus; ſi alioqui neceſſarius ſit, quia excommunicatus non prohibetur ſoluere debitum, nec dare alicui, quod ſuum eſt: Neque alter prohibetur rem ſuam ab excommunicato exigere. At verò in illo actu poſſeſſionis petendæ, vel acceptandæ nihil aliud fit, quantum ad illud factum ſpectat. Secus verò erit, ſi in illo negotio actum aliquem iuriſdictionis exercere neceſſe ſit, vt cùm iudex Eccleſiaſticus poteſtate ſua vtitur ad mittendum aliquem in poſſeſſionem: nam ſi excommunicatus ſit, id facere non poteſt, neque actus ille ex ea parte robur aliquod, vel valorẽ accipiet. Quod verum eſt, etiamſi talis iudex ſolum ſit executor, iuriſdictionis vſum habens: nam omnis vſus iuriſdictionis per excommunicationem ſuſpenſus eſt. Atque ita ſentit Abbas in cap. *Fraternitatis*, de teſtibus num. 9. licèt contrarium teneat Additio ad illum in cap. *Pro illorum*, de Præbend. n. vlt. lit. B. Solùm ergo receptio, vel collatio poſſeſſionis, prout à priuatis perſonis fieri poteſt abſque vlla iuriſdictione, valida dicitur, etiamſi talis perſona excommunicata ſit.

Deciſio.
Abbas.

34. Dices, Ergo eadem ratione poterit excommuni- A catus beneficij poſſeſſionem poſtulare, & illi data valebit, ſi antea plenum, & confirmatum ius beneficij obtinuit, quia quod reliquum eſt, ad factum tantùm pertinet, quod excommunicato licet, vel recuperare rem ſuam, vel poſſeſſionem hæreditatis adire. Reſpondeo eſſe diſparem rationẽ propter quam probabilius cenſeo oppoſitum in excommunicato ipſo, tum quia quòd excommunicatus poſſit accipere poſſeſſionem beneficij, eſt magnus fauor eius: non verò quòd poſſit alteri dare: tum etiam, quia excommunicatus eſt ſuſpenſus ab omni vſu ſui beneficij, & priuatus omnibus fructibus, & commodis eius: ergo eſt etiam priuatus à poſſeſſione capienda, ſi illam non habet: quia non eſt dubium, quin ille B ſit vſus valdè vtilis, & commodus beneficij, nam, licèt poſſeſſio non conferat nouum ius, multum tamen illud firmat, & ſecurius reddit. Denique actus ille ex parte eius, qui poſſeſſionem accipit, iuris ſpiritualis exiſtit, & ideò ſi ipſe excommunicatus ſit, illi prohibitus eſt, & inualidum eſſe cenſeo.

Obiectio.

Soluitur.

Excomm. non poteſt accipere poſſeſſionẽ ſui beneficij.

An reſignatio beneficij ab excommunicato in fauorem tertij facta, ſit valida.

ET ſimili modo expediendum videtur aliud dubium, de renunciatione beneficij ab excommunicato facta in fauorem tertij. Videri enim poteſt illa reſignatio valida: quia non eſt actus iuriſdictio- C nis, ſed actio omninò priuata, & ex proprio ac perſonali dominio. Oppoſitum tamen videtur ſupponere Couarruuias dict. cap. *Alma*, p. 1. §. 7. num. 9. verſic. *Quid autem reſpondendum ſit, &c.* dum ait collationẽ beneficij, quæ fit ab aliquo vt priuato, & non ratione publici muneris, eſſe nullam, ſi ille ſit excommunicatus, etiam occultus. Non apparet autem qua ratione poſſit meliùs collatio beneficij tribui priuatæ perſonæ, quàm propter renunciationem proprij beneficij: eſt ergo hæc renunciatio inualida. Et in eam ſententiam refert ibi alios auctores. Ratio verò eſt, quia excommunicatus priuatus eſt omni vſu ſui beneficij: item priuatus eſt omnibus fructibus eius: ergo multò magis eſt priuatus poteſtate donandi illud D alteri. Dices, Non ipſe donat, ſed Prælatus Eccleſiæ, in cuius manibus reſignat. Reſpondetur, ſi ſimpliciter reſignaret, & Prælatus liberè conferret cui vellet, valida quidem eſſet actio, quia excommunicatus tunc nullo modo concurrit poſitiuè (vt ſic dicam) ad collationem beneficij, ſed ſolum ad ſpoliandum ſe; quod facere poteſt: quia illud propriè ad merum factum pertinet: & non eſt vſus alicuius ſpiritualis poteſtatis, vel iuris, ſed propriæ voluntatis: & ideò diximus ſuprà excommunicatum non poſſe beneficium acquirere, poſſe tamen illud amittere. At verò quando renunciatio fit determinatè in fauorem tertiæ perſonæ, ille qui renunciat, aliquo modo concurrit ad collationem beneficij, ſaltem deſignando perſonam, ita vt alteri dari non valeat. Vnde quo- E dammodò participat rationem præſentationis: quare ſicut illa inualida eſt ab excommunicato facta, ita & hæc: & eadem proportione de vtraque iudicandum cenſeo. Nec diſputo modò, an talis renunciatio in fauorem tertij licitè, & abſque ſimonia fieri poſſit coram Epiſcopo, vel Pontifice, aut de licentia illius, vel ſine pacto, &c. nam hæc non ſpectant ad hunc locum: aliquo enim modo licitè fieri poteſt, & de illo loquimur: cætera alibi explicanda ſunt.

35.

Deciſio.
Couarr.

Obiectio ſoluitur.

Hîc verò ſpecialem dubitationem habet, an procedat hoc non ſolùm in publico excommunicato, ſed etiam in occulto. Couarruuias ſuprà ſentit in vtroque procedere. Et ratio, quæ ex illo ſumitur, eſt, quia reſignare proprium beneficiũ non eſt opus officij

36.
De quo excomm. procedat reſolutio data iuxta

Extrauag. Ad euitanda. officij publici, ſed priuatæ perſonæ: quamuis autem in his, quæ ſunt publici muneris, reſpublica, ſeu Eccleſia prouideat, vt acta à perſona inhabili valeant, ſi impedimentum ſit occultum, tamen in actionibus priuatis non ita prouidet, quia hoc non ſpectat ad commune bonũ, neque iura de priuatis actionibus loquuntur. Quæ doctrina ſumpta eſt ex Innocentio in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. num. 5. & communiter recepta eſt. Additq́ue Couarruuias, per extrauagantem, *Ad euitanda*, nihil in hoc immutatum, aut innouatum eſſe. Veruntamen, licèt illa communis doctrina in iure antiquo vera ſit, & optima ratione fundata, ex vi tamen Extrauagantis *Ad euitãda*, dicendum cenſeo, prædictam actionem eſſe inualidam factam ab excommunicato vitando, de non vitando autem, aut licèt publicus ille ſit, idem iudicium eſt, quod ſuprà de præſente excommunicato tulimus: quia, vt dixi, eadem eſt de vtroque ratio quoad cætera, ergo & quoad hoc. Item quia ille excommunicatus non eſt vitandus in cæteris actibus, vel negotiis, ergo neque in hoc: poteſt ergo eius reſignatio acceptari in fauorem eius, cui reſignatio fit: & ita etiam ſeruatur intentio Extrauag. *Ad euitanda*, quia non fit fauor excommunicato, ſed alteri, quem non eſſe excommunicatum ſupponimus.

A B

DISPVTATIO XV.

De Septimo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio ciuilis, ſeu politicæ communicationis, in quo plures includuntur.

C

HActenùs dictum eſt de ſpiritualibus incommodis, quibus excommunicatus afficitur, & bonis, quibus priuatur: de quibus, quia precipuum locum in hac materia tenent, ſigillatim, & copiosè diximus. Nunc dicendum eſt de tẽporalibus incommodis; & priuatione externæ communicationis in iis, quæ ad ciuilem & humanam vitam ſpectant. Quæ in duo capita diſtingui poſſunt: vnum (quod generatim dici poteſt humana, ſeu ciuilis conuerſatio) comprehendit omnes actiones pertinentes ad communicationem merè priuatam, quæ ſub illo verſiculo continentur, *Os, orare, vale, communio, menſa negetur*, de cuius intelligentia poſteà dicam. Aliud verò caput comprehendit actiones aliquo modo publicas, vt ſunt iudicium ferre, Rempublicam temporaliter gubernare, & aliæ, quæ his reſpondent, vel cum eis coniunctæ ſunt. Poſſumúſque totam hanc vocare forenſem communicationem. Sub hoc ergo duplici capite plures alios effectus excommunicationis comprehendemus: de quibus Summiſtæ, aliíque Doctores præſertim Canoniſtæ, & ſigillatim & copiosè diſputant.

D E

*

SECTIO I.

Vtrùm Excommunicatus priuatus ſit omni ciuili communicatione.

REgula generalis eſt, excommunicatum priuatum eſſe omni ciuili excommunicatione aliorum fidelium, per ſe loquendo, exceptis tantùm caſibus in iure expreſſis. Eſt communis Theologorum in 4. d. 18. vbi D. Thom. q. 4. artic. 1. Richardus, & Paludanus, Argentin. d. 19. Soto d. 22. Adrian. quæſt. 3. de Clauib. Summiſtæ verb. *Excommunicatio*. Nauarr. cap. 27. à num. 17. Couarruuias ca. *Alma*, p. 1. §. 1. qui alios refert. Et fundatur in definitione excommunicationis ſuprà tradita, & iuribus ex quibus illam deduximus; & in particulari ſumitur ex ca. *Nuper*, ibi, *vel oſculo, aut etiam comedendo*, & in cap. penult. ibi, *Quæ à communicatione fidelium ſeparat*, de Sent. ex communic. & ex cap. *Si aliquando*, eodem titulo, quatenùs Pontifex ibi declarat per ſuas literas, quæ cum ſalutationis alloquio ad excommunicatum deſtinãtur, illum non abſolui, quando per ignorantiam, aut inconſiderationem ita expediuntur: ſupponit ergo etiam ſalutationem huiuſmodi excommunicato denegandam eſſe. Idem probatur ex cap. 2. de Exceptionibus, ibi, *In locutione, vel oratione*: & infrà. *Cùm à communicatione fidelium ſit remotus*. De eadem re ſunt multa iura 11. quæſt. 3. & ſpecialiter in cap. *Sicut Apoſtoli*: notanda ſunt illa verba, *Si quis cum excommunicatis aduerſando regulas ſciẽter ſaltem in domo ſimul locutus fuerit, ille cõmunione priuetur*: & in cap. *Excommunicatos. Aut cibo, aut potu, aut oſculo, nec aue eis dicat*: & ca. ſequenti, *Nec palam, nec abſconsè* dicitur loquendum eſſe cum illo. Idem ſumitur ex ca. *Ad menſam*, cap. *Si quis laicus*, & aliis multis tum ibi, tum 24. quæſt. 1. & ſæpè alibi. Ratio verò non eſt alia, niſi prohibitio Eccleſiæ, & inſtitutio huius Cenſuræ cum ratione eius ſuprà ſuo loco tradita.

1. *Axioma generale.* D. Thom. Richard. Paludan. Argent. Soto. Adrian. Nauarr. Couarr. *Cap. Nuper, & cap. penult. & cap. Si aliquãdo, de Sẽt. excom.* *Cap. 2. de Exceptio.* *Ca. Excomm. ſeq. 15. q. 3. 24. q. 1.*

Ex his ergo iuribus ſumptæ ſunt illæ voces, ad quas Doctores reduxerunt actiones omnes ad hanc communicationem ſpectantes, ſcilicet, *Os, orare, vale, communio, menſa negetur*. Os enim propriè ſignificare videtur oſculum pacis: de quo in particulari fit ſermo in dictis iuribus, & ſub illo comprehenditur quodlibet ſignum amicitiæ & beneuolentiæ ſpecialis excommunicato exhibitum. Sub illa etiam particula, comprehenditur confabulatio, vt communiter exponitur, & omnis ſermo cum excommunicato, ſiue ſecretè, ſiue palam, ſiue mutuò colloquendo, ſiue loquendo tantùm, aut aures ei præbendo: ſic enim hic effectus ab omnibus exponitur, & ſumitur ex citatis iuribus. Rurſus extenditur hæc pars ad locutionem per literas, vel per nuncium, vel per nutus: quacumque enim ratione fiat, eſt humana collocutio, & communicatio, quæ licèt per *os* ſignificetur, quia vox eſt præcipuum inſtrumentum huius communicationis; tamen ſub illa comprehenditur omne inſtrumentum, quod loco vocis vſurpari ſolet. Atque hæc eſt etiam communis ſententia.

2. *Actiones circa excommun. prohibitæ ad quinque reducuntur.* *Quæ actiones per os, ſignificantur.*

Rurſus, omiſſo verbo *orare*, quod non ſpectat ad hanc ciuilem communicationem, ſed ad ſpiritualem ſuperiùs declaratam; per verbum *vale*, ſignificatur omnis ſalutatio honorifica, quæ reſpectu excommunicati prohibita eſt, vt ex citatis decretis conſtat. Et continetur hæc pars quodammodo in præcedente: nam honorifica ſalutatio rationalis perſonæ quædam allocutio ad illam eſt, qua ſignificatur illi bona æſtimatio, & interior reuerentia, quæ ad illam habetur: ac propterea etiam excommuni

3. *Quid per verbum vale.*

municato exhibenda non eſt, quia quandiù talis eſt, dignus non eſt tali æſtimatione, vel ſignificatione eius. Et fundatum hoc videtur in illis verbis 2. Ioannis 1 *Neque aue ei dixeritis*, quod de hæreticis, & ſchiſmaticis expoſuit Beda, & habetur in cap. *Omnis*, 24. quæſt. 1. Quidam autem hoc reſtringunt ad eam ſalutationem, quæ verbis fit: quam in rigore ſignificare videtur verbum *Vale*, aut apud Ioannem verbum *Aue*, quia pœnæ cùm ſint odioſæ, reſtringendæ ſunt. Ita Angelus verb. *Excommunicatio*, 8. numer. 5. Antoninus 3. p. tit. 25. cap. 2. in princip. Soto, quamuis ſcrupuloſè in 4. d. 22. quæſt. 1. artic. 4. & Iacobus de Graff. libr. 4. caſuum conſcient. cap. 12. num. 5. Vnde conſequenter aſſerunt qui reuerentiam exhibet, vel reſalutat excommunicatum ei aſſurgendo, vel caput aperiendo, vel aliud ſimile vſitatum ſignum exhibendo, dummodò non loquatur, non peccare, neque incurrere excommunicationem minorem. Quorum ſententia licèt ad praxim accommodata ſit, & vnam poſſit excuſationem habere, quæ eſt conſuetudo; in rigore tamen iuris non videtur vera, tum quia ſimpliciter iure prohibetur omnis communicatio, vt ſuprà citatum eſt: hæc autem reuerentiæ ſignificatio, etiamſi ſolis nutibus fiat, quædam communicatio eſt, non minùs, quàm locutio alia facta nutibus: tunc etiam quia morali æſtimatione tam eſt actus duliæ, vel obſeruantiæ nutibus exhibitus honor, quàm verbis: imò regulariter potiùs fit aliis actibus externis, quàm voce: lex autem, quæ vetat hunc actum honoris, ſimpliciter intendit prohibere actum obſeruantiæ exterioris erga excommunicatum, quamuis fortè vtatur verbo pertinente ad vocem, quia non potuit vno verbo omnes materiales actus comprehendere, & voces ſunt expreſſiora ſigna humanæ communicationis. Nam, ſi ob eam cauſam hæc prohibitio ad propriam vocem reſtringitur, eadem vel maiori locutio erit eodem modo reſtringenda, quod nemo dicet: alioqui hæc prohibitio inutilis, & ridicula fieret.

2. Ioan. 1.
Quorundam reſtrictio.
Angel.
Anton.
Soto
Graffis.
Reiicitur.

4. *Reſtrictio alia improbatur.* Dicunt verò nonnulli ex citatis auctoribus, licitum eſſe exhibere illa ſigna, ſi id non fiat intentione honoris præſtandi, ſed ſolùm ad vitandum ſcandalum, vel propter vrbanitatis indicia. Sed primùm hoc idem dicere poſſunt de voce. Deinde exhibere ſigna honoris ſine intentione honorandi fictio quædam eſt, & moraliter, prout hîc & nunc fit, mendacium continet: ac denique etiam prohibetur illa lege, qua ſimpliciter vetatur talis honoris exhibitio, ſicut exhibere honorem idolo abſque intentione honorandi eadem lege religionis prohibetur. In rigore ergo hoc genus actionum prohibitum eſt ex vi excommunicationis, quamuis fortaſsè nonnullæ ex his propter conſuetudinem, vt dixi, excuſari poſſint. Hæc enim prohibitio humana eſt, quæ per conſuetudinem derogari potuit. Locutus ſum autem de honorifica ſalutatione, quia, vt omnes auctores dicunt, verbis deprecatoriis, & præſertim iis, quæ ad emendationem & reſipiſcentiam poſtulandam pertineant, licitum eſt ſalutare excommunicatos, quoniam & pro excommunicato orare priuatim licèt; vt ſuprà diximus, & de iis quæ ad excommunicationem pertinent, & iuuare poſſunt ad conuerſionem excommunicati, loqui etiam cum illo poſſumus: vtrumque autem horum virtute continetur in illo ſalutandi modo.

5. *Quid per verbum communio denotetur.* *Communio*, quæ quarta vox erat illius verſiculi, ſi per antonomaſiam pro vſu Eucharistię ſumatur, huc non ſpectat, ſed ad ſpiritualem cõmunicationem: & ita intellexit illam vocem D. Thom. in 4. d. 18. quæſt. 2. art. 1. explicat tamen generaliter de tota communione ſacramentorum: ſi verò ſumatur iuxta propriam vocis ſignificationem, comprehendit generatim totum effectum excommunicationis; Accommodata ergo videtur illa vox ad ſignificandas alias actiones externæ communicationis, quæ proprium nomen non habent, & ſub aliis vocibus non comprehenduntur, vt eſt v.g. cohabitatio, cooperatio, ſeu ſocietas in aliquo negotio gerendo, & ſimilis. Atque ita exponitur communiter illa vox à Doctoribus. Quanquam poſſent aliter illę tres voces ita explicari, & accommodari, vt prima ſcilicet *os*, ad beneuolentiæ, & amicitiæ ſigna: ſecunda, ſcilicet *vale*, ad ſigna reuerentiæ, & honoris: hæc verò tertia, ſcilicet *communio*, ad omne genus humanæ conuerſationis, & ſocietatis, vel contractus, qui illam requirat, referatur: nam cohabitatio ſub vltima voce, id eſt *menſa*, ſatis congruente ratione comprehendi poſſet. Quidquid verò ſit de vocum ſignificatione, ſub his intelligimus prohibitum eſſe ex vi excommunicationis quodlibet opus gerere cum excommunicato, quod mutuam operam poſtulet: nam hęc ſine dubio humana communicatio eſt. Item prohibitum eſt cum excommunicato comedere, quod in ſpecie declaratur in citatis iuribus, & ab auctoribus multis modis extenditur.

D.Tho.

Primus & maximè proprius eſt, quando ſimul in eadem menſa comedunt non excommunicatus, & excommunicatus; vel quia alter alterum inuitat, vel quia veluti communem, aut ſocialem vitam agunt, ſiue communes cibi omnibus apponantur, ſiue ſingulis proprij: quolibet enim ex his modis humana communicatio intercedit. Quæ tamen non inuenitur quando veluti caſu, & ſine vlla relatione vnius ad alterum, vel vtriuſque ad vnum quaſi corpus, in eadem domo, aut etiam materiali menſa vnuſquiſque ſuis cibis vtitur: quia illa re vera non eſt communicatio eorum inter ſe, & ideò id non eſt prohibitum. At verò, ſi vterque ad eandem menſam conueniat ab vno tertio inuitatus etiam in aliena domo, iudicio ferè Doctorum omnium ibi interuenit communicatio prohibita: quia licèt non videatur eſſe adeò immediata, ratione tamen vnius tertij aliqua communicatio eſt, & morali æſtimatione ita cenſetur, vt ſumitur ex D. Thoma in 4. d. 18. quæſt. 2. art. 1. quatenùs abſolutè ait prohibitum eſſe ne aliquis cum excommunicato comedat: in prædicto autem caſu verè ac propriè diceretur comedere cum illo. Idem dicit Innocent. in cap. *Nuper*, de Sentent. excommun. Antoninus, Syluest. Caiet. Nauarr. & alij, qui addunt, etiam ſi, prandio inchoato, excommunicatus adueniat, alium teneri menſam deſerere, ſi non poſſit aliter conſortium eius vitare: quod probari, & explicari poteſt ex iis, quæ diximus de vitando excommunicato in eadem Miſſa cum illo audienda.

6. *Prohibitum eſt cum excõ. comm. comedere.*
D.Th.
Innocent.
Antonin.
Syluest.
Caiet.

Addunt etiam, præſertim Nauarrus, non ſolùm vitandum eſſe huiuſmodi conuiuium cum excommunicato in eadem menſa, ſed etiam in diuerſis, ſi ſit in eadem domo, & eodem tempore per modum vnius conuiuij, vt ſi quis plures inuitaret, quos vna menſa non caperet. Quod quidem maximè procedit, quando, licèt menſæ ſint quaſi materialiter diſtinctæ, ita verò ſunt in eodem cœnaculo, vel refectorio ordinatæ, vt vnam artificialiter componant. At verò ſi eſſent in diuerſis cubiculis, etiamſi eodem tempore, & ob eandem cauſam, & rogatu, ac expenſis eiuſdem perſonæ ad comedendum in eadem domo conuenirent; id ſatis non eſt, vt phyſicè, vel moraliter vnus dicatur cum alio comedere, ideoq; non videtur communio cenſuræ contraria, quia per eam ſolùm prohibentur alij ne cum excommunicato comedant, 7.

comedant. Poteſtque exemplo declarari, nam quando hoc modo inuitantur viri, & fœminæ ab eadem perſona, ita tamen vt viri per ſe, & ſimiliter fœminæ ſeparatim & diuerſo loco comedant, non poſſunt dici viri cum fœminis comediſſe, aut è conuerſo: idemque eſt ſi inuitentur nobiles, & plebeij, domini, & famuli, vt eodem quidem tempore, ſeparatim tamen comedant, ergo ſimiliter in præſenti, vt reſultat hic reſpectus comedendi cum alio, non ſatis eſt illo modo in eadem domo manducare: ergo neque id eſt ſatis ad agendum contra excommunicationem: neque etiam videtur ſufficere quòd id faciant propter petitionem, amicitiam, vel aliam cauſam eiuſdem perſonæ: quia ex hoc ſolo non reſultat communicatio eorum inter ſe. Et hoc cenſeo in rigore verum, quamuis aliud ſecurius eſſe videatur.

8.
Non licet cũ excommun. in eodem lecto dormire.

Rurſus, quod de menſa diximus, ad lectum à Doctoribus extenditur, non enim debet quis non excommunicatus cum excommunicato in eodem lecto dormire, vt patet ex ſuprà citatis, & ex omnibus Summiſtis. Qui ſecus eſſe cenſent, ſi in eodem cubiculo diuerſis lectis vtantur: nam hanc non cenſent eſſe communicationem prohibitam, ſicut dictum eſt de cibo & potu. Sed aduerto hoc eſſe verum regulariter, quia in eodem lecto non tam facilè conuenitur abſque mutua ſocietate & cõmunicatione, ſicut in eodem cubiculo in diuerſis lectis: tamen vbi contigerit eandem ſeruari proportionem, eandem dicam intercedere prohibitionem. Nam ſi duo per modum ſocietatis eodem cubiculo vtantur, quamuis in lectis ſint diſtinctis, inter ſe communicare cenſebuntur, eritque illis talis communicatio prohibita. Et è contrario ſi caſu accidat, vt duo ſine vlla inter ſe coniunctione, vel ſocietate in eodem hoſpitio pernoctent, & vtrique vnus tantùm lectus tribuatur, nulla propria communicatio intercedat, etiamſi in eodem lecto dormiant: ſicut in ſimili ſuprà de menſa dicebamus: nec video cur hoc potiùs, quàm illud prohibitum ſit. Et confirmatur, ac explicatur; nam iidem auctores extendunt hanc prohibitionem ad cohabitationem cum excommunicato in eadem domo, vt patet ex Syluestro, Nauarro, & aliis: quod neceſſariò intelligendum eſt; & ipſi interpretantur, de cohabitatione (vt ita dicam) formali, id eſt, cum aliqua vitæ ſocietate, nam materialiter ſolùm ibi habitare, vbi excommunicatus habitat, prohibitum non eſt: quia illa non eſt communicatio humana: ita igitur vetitum eſt condormire, non materialiter, ſed formaliter, per modum humanæ ſocietatis: ſi ergo ita fiat etiam in diuerſis lectis, prohibitum erit, ſi verò non ita fiat etiam in eodem lecto, prohibitum non erit. Dices D. Ioan. in eodem balneo cum hæretico ſimul lauari noluit, cùm tamen illa ſolum materialis coexiſtentia, aut conlauatio fuiſſe videantur. Reſpondeo illud non fuiſſe neceſſitatis, ſed ſupererogationis opus, & exẽplum ad hæreſis deteſtationem oſtendendam.

Obiectio diluitur.

9.
Atque eodem modo intelligendas cenſeo omnes alias communicationes, quas ſub illis verbis Doctores intelligunt eſſe prohibitas, ſcilicet conſedere, coambulare, ſimul iter agere, collaborare, ſeu cooperari: hæc enim omnia intelligenda ſunt formaliter, & per modum communicationis eſſe prohibita. Si tamen ſolùm materialiter excommunic. & non excommunicatus ſimul in eodem loco deambulent, vel iter agant per eandem viam, vel in eadem naui incedant, non agunt contra cenſuram, quia illa non eſt humana communicatio. Cooperari verò dicentur, quando mutuam operam, aut miniſterium ſibi præbent in eodem opere, aut artificio efficiendo, etiamſi ad tale opus conducti ſint: ſecus verò

A eſſet, ſi ad laborandum in diuerſis partibus eiuſdem domus conducerentur, etiamſi ab eodem, & in eodem tempore, & pro eadem domo conſummanda conducti eſſent, & laborarent. Itaque hæc omnia moraliter penſanda ſunt, vt ſi communicationem includant, intelligantur prohibita, & non aliàs.

10.
Collorarium ex dictis.

Atque ex his omnibus colligitur primò effectus hos, (quod ferè in aliis obſeruari poteſt) licèt directè & per ſe ordinentur ad punitionem & coactionem excommunicati, tamen in alios magna ex parte redundare, & plures ex illis paſſiuè potiùs (vt ſic dicam) quàm actiuè ad excommunicatum pertinere. Declaratur, nam ex vi huius effectus obligatur excommunicatus, quantum eſt ex ſe, abſtinere ab B omni prædicta communicatione cum cæteris fidelibus, nam cùm iura dicunt per hanc cenſuram ſeparari excommunicatum à communicatione fidelium, non intelligunt ſeparari tantùm per prohibitionem aliis factam ne cum ipſo communicent, ſed multò magis per prohibitionem ipſi factam ne cum aliis communicet. Propter quod dicitur in cap. *Illud*, de Cler. excomm. miniſt. excõmun. non vitare multò magis, quàm non vitari, periculoſum exiſtere, & ita intelligunt hunc effectum Theologi in 4. diſt. 18. vbi præcipuè D. Thomas, Richardus, & Paludanus, Argent. diſt. 19. Adrianus quæſt. 3. de Clauib. & Canoniſtæ dict. cap. *Illud*, & in cap. *penult.* de Sent. excomm. Quod adeò verum eſt, vt etiam poſt Ex C trauag. *Ad euitanda*, omnis excommunicatus, quantum eſt ex ſe, ad hoc obligetur, etiamſi non denunciatus ſit, nec publicus, ſed omninò occultus: quod ſæpe in ſuperioribus annotatum eſt, propter particulam eiuſdem Extrauagantis, qua cauetur per eam nullum priuilegium ipſis excommunicatis conferri: quod ſpecialiter notauit Nauarr. lib. de Orat. & hor. canon. cap. 21. num. 17. & 18. Vbi deplorat abuſum & impudentiam multorum, qui donec denunciati ſint abſtinere non curant. Deinde ex vi huius effectus fiunt ipſi excommunicati per Cenſuram quaſi obiecta inhabilia, ſeu incapacia ad communicationem humanam honeſtam, & fidelibus dignam: atque hoc modo dicimus huiuſmodi effectum paſſiuè D etiam pertinere ad excommunicatos ipſos: ſic ſalutari non debent, quia facti ſunt obiecta indigna ſalutatione, & honore ſecundùm illum ſtatum; atque ita de aliis. Tandem hinc redundat hic effectus in alios prohibens illos ne huiuſmodi genus communicationis excommunicato exhibeant: tum quia hæc ſunt veluti correlatiua; & ideò ex parte vtriuſque fuit neceſſaria prohibitio, vt effectus eſſet in ſuo ordine perfectus: tum etiam quia iura expreſsè hoc declarant, vt ſuperiùs citatum eſt.

D. Tho. Richard. Palud. Argent. Adrian.

11.
Non eſt prohibitum infidelibus cum excommunicatis cõmunicare, nec vice verſa.

Dixi autem ſemper hanc prohibitionem verſari inter ipſos fideles, per fideles intelligendo baptizatos: nam cùm infidelibus per ſe, & ex vi Cenſuræ non eſt prohibita communicatio, nec ex parte ipſo- E rum infidelium, cùm illi non ſint ſub Eccleſiæ iuriſdictione, nec ex parte excommunicati, nam licèt Eccleſia ad hoc habeat poteſtatem, & interdum ea vtatur, vt patet ex cap. *Poſtulaſti*, de Iudæis, cum ſimilibus, tamen in cenſura excommunicationis illa non vtitur, nec talem prohibitionem poſuit ipſi excommunicato. Nam in c. penult. de Sent. excõm. & ſimilibus ſolùm dicitur excommunicatum priuari communione fidelium: non ergo infidelium: aliàs non *fidelium*, ſed *omnium* dicendum eſſet. Cur autem ab Eccleſia id factum ſit, ſi aliquis inquirat, reſpondebimus primò, quia id ſatis eſt ad pœnam excommunicati; deinde quia, quod per ſe intendit, eſt abſcindere excommunicatum ab Eccleſia, & tanquam membrum putridum reſecare, vel vt ipſe

emen

emendetur, vel vt aliis non noceat: quòd verò cum A iis qui foris ſunt, communicet, non curat.

12. *Eſt tamen vetitum excommunicatū cum excommunicato cōmunicare.*

Dices, Ergo eâdem ratione non tenebitur vnus excommunicatus alium vitare: quia vterque ſuo modo extra Eccleſiam eſt, & quaſi membra ſeparata, quæ inter ſe communicare non prohibentur, ſed cum toto, vel membris illi vnitis. Reſpondetur ita intuliſſe Gloſſam in cap. *Deuotam*, 27. q. 1. malè verò, non eſt enim eadem vtriuſque ratio. Nam excommunicatus fidelis eſt, vnde cùm cenſura hæc ſeparet à communione fidelium, & neminem excipiat, nullámve conditionem requirat, ſeparat etiam à communione alterius excommunicati. Maior patet, quia, vt dixi, *fidelis* hîc non ſumitur in eo rigore, quo ſignificat eum, qui fidem habet, & retinet; quo ſenſu apoſtata fidelis non eſt, cùm tamen ſit excommunicatus; B ſed ſumitur pro baptizato quolibet, qui vel facto, vel ſpeciali iure, ac debito fidelis eſſe debet: quo ſenſu excommunicatus neceſſariò fidelis eſt: ergo ſicut excommunicati tenentur vitare alios fideles, ita etiam ſeipſos viciſſim, & mutuò. Quòd autem illo ſenſu accipienda ſit vox *fidelis*, quando aſſeritur excommunicationem priuare communione fidelium, probatur, quia intentio Eccleſiæ eſt ſeparare excommunicatum à conſortio omnium illorū membrorum, in quæ ipſa iuriſdictionem habet, vt patet ex cap. *Apoſtoli*, cum aliis 11. quæſt. 3. vbi ſimpliciter cauetur *ne quis cum excommunicato communicet*: quæ verba omnes Eccleſiæ ſubditos comprehendunt, huiuſmodi autem ſunt omnes baptizati, etiamſi excommunicati, vel hæretici, ac apoſtatæ ſint: nam C licèt hi non ſint membra quantum ad vnionem, & coniunctionem cum Eccleſia, præſertim qui fide carent, tamen quantum ad ſubiectionem & obligationem præceptorū, vim & rationem membrorum retinent: neque enim propter ipſorum delictum Eccleſia amittit iuriſdictionem in ipſos; neque ex ſuo delicto ipſi reportant commodum, vt communicare poſſint, vel communicari ab iis, à quibus anteà non poterant. Si ergo excommunicatus vitare tenetur alium, qui excommunicatus non eſt, & hic in excommunicationem incidat, non propterea iam poterit cum illo communicare, vel ab illo communicari: & ſimiliter fidelis hæreticum vitare tenetur, licèt ipſe poſteà in hæreſim labatur, non propterea D illa obligatione liberabitur. Tenetur ergo excommunicatus vitare excommunicatum, & hæreticus hæreticum: quæ ſententia communis eſt, eamque tenet Abbas in c. *Illud*, nu. 6. de Cleric. excom. miniſt. Hoſtienſ. in Sum. tit. de Sent. excomm n. 11. & Ioan. de Lignano in lib. de Cenſur. §. 27. n. 2. Ad argumentum ergo negatur ſequela, quia excommunicatus non ita eſt extra Eccleſiam, ſicut alij infideles: excluditur enim quantum ad ea, quæ ſunt commodi, non verò quantum ad ea, quæ ſunt oneris, & obligationis, Eccleſia etiam plus vetat ſuis ſubditis communicationem cum excommunicatis, quàm cum aliis infidelibus, qui ad ipſam non pertinent, vel quia hæc eſt pœna, & medicina reſpectu ſuorum ſubditorum, E non verò reſpectu alienorum, qui potiùs per benignitatem, & familiaritatem, quàm per ſeparationem, ad fidem trahendi ſunt, vt ex Aug. notatur in cap. *Infideles*. 23. quæſt. 4.

Hoſtien. Abbas. Lignan.

SECTIO II.

An, & quale peccatum ſit communicatio ciuilis cum excommunicato.

1. DE priori parte quæſtionis in titulo parte inſinuata nulla eſt cōtrouerſia: nam certum eſt apud omnes peccare, per ſe loquendo, tam excommunicatum communicando cum aliis fidelibus quocunque modo ex dictis ſect. præced. quàm fidelem quemcunque non excommunicatum communicando eiſdem modis cum excommunicato. Sequiturque ex dictis, nam oſtendimus vtrique eſſe per hanc Cenſuram prohibitam hanc communicationem: ergo vtrique peccant illam exercendo.

Difficultas ergo tota eſt de poſteriori parte quæſtionis, quale peccatum hoc ſit, communis reſolutio 2. eſſe videtur hoc peccatum, regulariter loquendo, eſſe tantùm veniale. Ita docuit Diuus Thomas, in quarta, diſt. 18. quæſt. 2. art. 3. & in additionibus, qu. 23. art. 3. & Quodlib. 11. a. 9. & eum ſecuti ſunt cæteri Theologi, & Summiſtæ, nec Canoniſtæ diſſentiunt in cap. *Sacris*, de iis quæ vi, & de Sent. excom. licèt enim Abbas oppoſitum (ſub formidine tamen) ſentiat, quem nonnulli ſequuntur: alij verò frequentiùs nobiſcum ſentiunt, vt videre licet in Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 30. & Couar. in cap. *Alma*, §. 3. nu. 7. & 8. Hoſtienſis verò 11. Sum. titul. de Sent. excommunicat. §. fin. in hoc diſtinguit inter excommunicationem ab homine, & à iure, & illam dicit obligare ſub mortali in hac materia, hanc improbabilem cenſeo, quia nec excommunicationes illæ ſunt diuerſarum rationum, neque præcepta hominis plus de ſe obligant, quàm leges. Ac denique, ſi quæ ratio probat aſſertionem poſitam quoad excommunicationem à iure, æquè procedit quoad excommunicationem ab homine. Ratio ergo aſſertionis eſt, quia quælibet lex, licèt ex ſuo genere grauis ſit, in materia leui tantùm obligat ſub veniali: hæc autem materia humanæ communicationis in his actionibus communibus ad conuictum ſeu commercium humanum pertinentibus ſatis leuis eſt, tum ſecundùm ſe, quia hæ actiones non ſunt magni momenti, tum in ordine ad excommunicationem, quæ indirectè tantùm & ſecundariò has actiones prohibet.

Nauarr. Couarr.

Dices, Imò in ordine ad finem excommunicationis videtur materia illa ſatis grauis, quia ex obſeruantia, vel tranſgreſſione illius multum pendere poteſt quòd excommunicatus reſipiſcat, qui eſt finis excommunicationis: nam, cùm hæ actiones communes frequentiores ſint, magiſque neceſſariæ vitæ humanæ, nihil magis poteſt, morali modo loquendo, mouere excommunicatum vt a contumacia recedat, quàm ſi videat ſe ab aliis deſtitui, etiam in his actionibus. Reſpondetur in primis remouenda eſſe ea, quæ ſunt per accidens, quale erit, ſi ob hanc communicationem augeatur contumacia excommunicati, & maiorem libertatem & audaciam concipiat ad reſiſtendum Eccleſiæ: nam hoc iam erit quoddam genus ſcandali, ratione cuius poterit peccatum eſſe mortale: id verò dicimus eſſe per accidens; nos autem per ſe ſolùm conſideramus naturam & grauitatem actionis, & ſic dicimus eſſe leuem, etiamſi in ratione impedimenti ad conſequendum finem excommunicationis conſideretur. Infert enim excommunicatio multa alia grauiſſima incommoda, tam in diuinis, vt hactenùs vidimus, quàm in humanis, vt ſectione ſequenti declarabimus, quæ, ſi integrè ſeruentur, ſatis ſuperque erunt ad commouendum excommunicatum: quòd ſi ea omnia contemnat, parum certè iuuabitur ob ſeparationem in his leuioribus actionibus: præſertim adiunctis exceptionibus & limitationibus, quas ipſa Eccleſia in hoc negotio adhibuit, & paulò inferiùs exponemus. Accedit, quod D. Thomas rectè conſiderauit, veriſimile non eſſe voluiſſe Eccleſiam tam grauem obligationem imponere fidelibus omnibus in materia adeò leui, frequenti, & vulgari, cùm ſine magno

3. *Obiectio.*

Solutio.

magno animarum periculo eſſe non poſſit: alioqui quod in vnius medicinam eſſet inſtitutum, in commune damnum, & periculum vergeret; quod eſt contra Eccleſiæ benignitatem, ac conuenientem prouidentiam.

4. *Ex.communicatus, cũ aliis communicãdo, ſolum peccat venialiter.*

Atque hinc tandem infero, quamuis citati Doctores regulariter loquantur de participantibus cum excõmunicato, cùm aiunt, in hoc genere participationis ſolùm venialiter peccare, idem dicendum eſſe de excommunicato ipſo, ſi in his actibus tantùm fidelium excommunicationi ſe immiſceat: nam, cùm in hoc ſe habeant excommunicatus, & alij tanquam duo extrema, & correlatiua, ſi reſpectu vnius materia eſt leuis, etiam erit reſpectu alterius, cæteris paribus. Item, quia iura æquè hoc prohibent vtrique extremorum. Nec obſtat quod dicitur in capit. *Illud*, de Cleric. excom. miniſt. excommunicato periculoſius eſſe excõmunicare, quàm excommunicari; nam eodem modo dici poſſet aliis etiam fidelibus non vitare excommunicatum periculoſius eſſe, quàm non vitari ab illo: quia vitare in ipſis eſt, non vitari autem non ſemper eſt in ipſis, quæ eſt ratio prædicti textus: in hoc ergo pares ſunt. Non nego tamen, ſecundùm rectam rationem, & cæteris paribus ex parte materiæ, magis obligari excommunicatum hac lege vitandi ipſum, tum quia culpa, & ratio illius pœnæ in ipſo eſt, tum etiam quia prohibitio magis directè in ipſum fertur. Dico tamen, hanc comparationem ſeu exceſſum ſemper eſſe intra latitudinem, & capacitatem materiæ: atque adeò in præſenti non excedere latitudinem venialis culpæ.

Intra latitudinem autem culpæ venialis plus peccat ipſe quàm alij.

Varij textus contra reſolutionem datam obiiciuntur, & explicantur.

5. *Ca. Sacris, de iis quæ vi.*

Contra hanc verò communem doctrinam obiici poſſunt aliqua ex iure Canonico. Primum ac præcipuum eſt cap. *Sacris*, de iis, quæ vi, vbi, loquendo de communicatione cum excommunicato in communi dicitur, eſſe peccatum mortale abſque vlla diſtinctione de hac vel illa materia. Reſtringere autem textum illum, vt quidam faciunt, ad communicationem in crimine, vel in ſacris, voluntarium eſt. Secundò obiicitur caput, *Exceptionem*, de Exceptionibus in illis verbis. *Ne quiſquam in periculũ animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur*: nam periculum animæ nõ incurritur niſi propter peccatum mortale in proprietate locutionis. Tertiò obiicitur cap. *Si verè*, de Sentent. excommun in verbis illis, *Excuſabiles eritis apud Deum, ſi in excommunicatorum naribus exiſtentes cum dolore cordis ſub ſpe pœnitentiæ communicaueritis ipſis, in quibus eorum communionem non poteritis euitare.* Quæ verba adeò grauia indicant ſanè grauem etiam obligationem ad huiuſmodi cõmunicationem vitandam, quandoquidem in caſu tantæ neceſſitatis, cum tot circunſtantiis à Pontifice permittitur. Quartò obiici poſſunt omnia iura, in quibus excommunicantur fideles propter hanc communicationem: nam, licèt regulariter illa excommunicatio tantùm ſit minor; illa etiam grauior pœna eſſe videtur, quàm vt propter ſolum veniale peccatum ferenda ſit, cùm priuet ſuſceptione omnium ſacramentorum, quòd de ſe grauiſſimum eſt incommodum.

C. Exceptionem, de Excep.

C. Si verè, de Sentent. excõmu.

6. *Ca. Significauit, de Sentẽt. excommun.*

Accedit quòd interdum propter hanc communicationem excommunicatio maior, & Papæ reſeruata imponitur, cap. *Significauit*, de Sententia excommunicat. vbi ſermo eſt de communicantibus cum excommunicatis à Papa. Et quamuis hoc cenſeatur eſſe ſingulare in excommunicatione Papali, tamen in grauitate culpæ id non poteſt eſſe ſingulare,

A licèt fortaſſe ſit in pœna. Quia, ſi materia præcepti in ſe conſiderata leuis eſt, etiamſi prohibitio manet à ſupremo Paſtore, non obligabit, niſi ſub veniali culpa, quandoquidem leges etiam diuinæ, & naturales in materia leui non obligant, niſi ſub veniali, eò vel maximè, quòd in præceptis eiuſdem rationis, quòd manent à ſupremo, vel à proximo ſuperiori, non videtur eſſe circunſtantia, aut differentia, quæ ſufficiat ad tantam diuerſitatem conſtituendam, quanta eſt inter mortale, & veniale peccatum: ſi ergo communicatio hæc cum excommunicato à Papa mortale peccatum eſt, vt oſtendit grauiſſima pœna excommunicationis maioris, etiam cum quolibet alio excommunicato, mortale peccatum erit. Atque ſimile argumentum geri poteſt ex modo excommu- B nicationis maioris, quæ interdum fieri ſolet ab homine in participantes: nam illa etiam ſupponit materiam peccati mortalis: quia, ſi materia eſt leuis, non poteſt homo, etiamſi velit, obligare ſub mortali in ſola illa, & conſequenter, nec ſub cenſura maioris excommunicationis: ſi autem materia de ſe eſt grauis, & capax obligationis ſub mortali, ſufficiet communis prohibitio Eccleſię ad eandem obligationem inducendam.

Variæ diuiſiones communicationis cum excommunicato traduntur.

C Antequam his obiectionibus reſpondeam, ſuppono communem diuiſionem Doctorum de triplici communicatione cum excommunicato, ſcilicet in crimine propter quod aliquis excommunicatus eſt, in diuinis, & in humanis, nam de primis duobus membris non dubitatur, quin intercedat culpa mortalis: de tertio verò eſt controuerſia. Vt autem illa partitio radicitus intelligatur, & ratio illius doctrinæ meliùs reddatur, poſſumus nos alia diuiſione, & ſubdiuiſionibus vti. Eſt enim quædam communicatio prohibita, quia mala, & antecedens, vt ſic dicam, excommunicationem ipſam. Altera verò eſt mala, quia prohibita, & per ipſammet excommunicationem introducta. Prioris generis eſt com- D municatio in crimine criminoſo, vt aiunt; nam communicare in crimine nihil aliud eſt quàm cooperari in crimine ſeu contumacia, propter quam lata eſt excõmunicatio: hoc autem per ſe, & intrinſecè malum eſt. Cumque illud crimen, & contumacia mortale peccatum eſſe ſupponatur, ex eo, quòd eſt ſufficiens cauſa excommunicationis maioris, ſequitur, vt cooperatio ad tale crimen ſit mortale peccatum, per ſe loquendo, id eſt, niſi per ignorantiam, vel inaduertentiam excuſetur, aut niſi cooperatio ſit tam leuis, vt quaſi pro nihilo habeatur. Et ideò fortaſſe dicta eſt hæc communicatio in crimine criminoſo, nam criminoſus non dicitur niſi propter graue peccatum contumaciæ, quæ ſufficientem materiam ex- E communicationis maioris includat. Atque hinc factum eſt, ex conſtitutione eiuſdem iuris, vt participantes in crimine cum excommunicato, poſtquam excommunicationem contraxit (ita enim intelligendum hoc eſt) participes etiam fiant maioris excommunicationis cap. *Nuper*, de Sent. excomm. Vnde hæc communicatio, licèt ex ſe mala ſit, vt dixi, tamen etiam eſt prohibita per Eccleſiam, & ſub cenſura maioris excommunicationis, & ſub hac ratione, eius priuatio, ſeu ſpecialis obligatio abſtinendi ab illa, inter effectus excommunicationis numerari poteſt. Neque circa illam alia difficultas, vel aliud notatu dignum occurrit.

7. *Quæ communicatio prohibita, quia mala.*

Qui in crimine criminoſo participauit cum excõmunicato, ſi poſtea cum illo cõmunicet ligatur maiori excommu.

Altera communicatio cuius priuatio per ſolam excommunicationem propriè introducta eſt (quia 8.

Communicationem excõ-

municata mala quia prohibita, duplex.

per ſeſe conſiderata aliàs licita erat) ſubdiuiditur in illa duo membra, ſcilicet diuinam, & humanã, quæ propriùs vocabuntur Eccleſiaſtica, & ciuilis, quia in priori membro plures excommunicationes comprehenduntur, quæ non propriè dicuntur diuinæ: nam ſolùm illa, quæ eſt in ſacramentis, ſacrificio aut ſuffragiis, diuina propriè dicitur: communicatio autem Eccleſiaſtica in multis aliis rebus inuenitur, vt conſtat ex ſuprà tractatis: & ideò hæc etiam dici ſolet generatim *communicatio in ſacris*. De toto ergo hoc genere communicationis, & de modo quo in illo peccatur: deque pœnis, quæ propterea incurruntur ſatis dictum eſt in præcedentibus, vbi oſtendimus, hanc communicationem ordinariè, & ex ſuo genere in tali materia eſſe mortale peccatum, licèt non repugnet aliquando eſſe tam leuem, vt ſit venialis culpa. Pœna autem eius generalis eſt excommunicatio minor, ſpecialis autem reſpectu aliquarũ perſonarum, & actionum, eſt vel interdictum, vel irregularitas reſpectu ipſius excommunicati, ſi clericus ſit.

Duplex diſcrimen inter cõmunicationem in ſacris, & ciuilem.

9. Altera communicatio, quam ciuilem appellamus, in duobus præcipuè differt à præcedente. Primò, quòd eſt minoris æſtimationis, & momenti, vt per ſe notum eſt. Secundò, aiunt Doctores omnes etiam differre, quòd reſpectu prioris ſecundariò & indirectè tantùm per excommunicationem intenta eſt. Cuius ratio eſſe videtur, quia ſpiritualia bona, cùm ſint propria filiorum Eccleſiæ, meritò ac primariò denegantur ei, qui ab Eccleſia abſcinditur. Imò in hoc potiſſimùm videtur conſiſtere talis abſciſio, &

Communicatio ciuilis duplex.

ſeparatio ab Eccleſia. Item quia excommunicatus proximè ac per ſe fit indignus vſu ſpiritualium bonorum: vſu verò ciuilis communicationis priuatur & ad maiorem terrorem, & correctionem, & in ordine ad ſpiritualia. Hæc ergo communicatio ciuilis in duo alia membra ſubdiuiditur, ſcilicet in communem ſeu pertinentem ad humanum conuictum, & forenſem, de qua poſteà dicturi ſumus: hîc enim ſolùm de priori agimus, cùm dicimus illam eſſe materiam leuem reſpectu huius prohibitionis, ac proinde tranſgreſſionem in illa ſolum veniale peccatum eſſe.

Triplex limitatio cum quibus communicatio ciuilis cum excommun. quoad humanũ conuictum eſt leuis.

Prima.

D.Tho. Couarr. Caietan.

10. Hoc autem cum tribus limitationibus intelligendum eſt: propterea enim dixi in aſſertione, *regulariter loquẽdo*. Prima eſt, vt talis communicatio fiat ſine contemptu clauium Eccleſiæ. Hanc enim exceptionem D. Thomas adhibuit, & omnes ſequũtur, eſtq; communis ad tranſgreſſiones omnium præceptorum, nam quantumuis videantur leues ex materia ſi ex contemptu fiant, ſunt peccata mortalia, & ideò non ſpectant ad hunc locum, ſed ad materiam de legibus, vbi etiam explicandum eſt quid ſit operari ex contemptu: quod attingit D. Thomas, & ibi Caiet. 2.2. queſt. 186. art. 9. ad 3. & latiùs Couar. in c. *Alma*, p. 1. §. 7. num. 6. & 7.

Secunda.

11. Secunda limitatio eſt, vt intelligatur de ſingulis actibus per ſe ſumptis: nam, licèt in ſingulis non inueniatur malitia mortalis, vt diximus, in conſuetudine tamen & frequentia eorum reperiri poteſt, ſi per modum vnius obiecti, directè aut indirectè voliti, ſumantur tales actus. Cuius ratio non ſolùm eſt, quia talis frequentia includit contemptum: nam licèt hoc ſit aliquod indicium contemptus, non tamen eſt certa, & infallibilis regula: nam etiam ex paſſione vel negligentia poteſt talis frequentia oriri: ſed ratio propria eſt, quia licèt actus ſinguli per ſe conſiderati ſint materia leuis: frequentia tamen eorum eſt grauis materia, & plurimum derogans intentioni huius legis. Oportet autem vt hęc frequẽtia per modum vnius obiecti ſumatur: nam ſciunctim ac diuiſim vnus actus fiat ſine propoſito formali vel virtuali alterius, licèt illi per humanam fragilitatem multiplicentur, nullus eorum erit peccatũ mortale: quia iuxta ſanam doctrinam, ex venialibus non fit mortale propter ſolam multiplicationem. Solùm ergo quando aliquis ita communicat cum excommunicato, loquendo, aut cohabitando cum illo, vt id faciat animo id faciendi perſeueranter, & quaſi ex habitu, ac ſemper, moraliter peccabit. Et hæc eſt propria differentia inter hanc communicationem humanam, & ſacram: nam ſacra, regulariter loquẽdo, habet malitiam mortalem in ſingulis actibus: hæc verò in ſingulis eſt venialis tantùm, licèt in frequenti vſu poſſit eſſe mortalis. Quam limitationem adhibet Nauarr. dicto ca. 27. num. 30. ſed illam ita declarat, vt dicat, intelligi de frequentia, quæ habet coniunctam malitiam mortalem animandi ad delinquendum: vnde reducit hanc ad communicationem in crimine. Sed ſi intelligit, oportere, vt hæc frequentia procedat ex intentione ſeu voluntate animandi in crimine, falſum eſt, nam hoc modo ſinguli actus cuiuſcunq; communicationis erunt peccata mortalia, quia iam tranſeunt in aliud genus criminoſæ communicationis. Si autem intelligit talem frequentiam ſecum afferre, moraliter loquendo, illum effectum animandi excommunicatum, aut poſſe eſſe impedimentum graue ne reſipiſcat, admitti poteſt: confertque ad explicandam illius materiæ grauitatem.

Tertia.

Tertia limitatio ſit, niſi ſpecialiter, & publica authoritate declaratum ſit talem communicationem vitandam eſſe, vt ſpectantem in tali caſu ad commune bonum, vel ad finem per cenſuram intentum; quod fit quoties per iudicem augetur ſeu fertur cenſura contra participantes, vt in ſolutione vltimæ obiectionis magis explicabimus. 12.

Obiectionibus ſatisfit.

Prima.

Ex his ergo facilè eſt ad ſingula obiecta reſpondere. Ad cap. *Sacris*, D. Thomas ſuprà dupliciter reſpondet. Primò, quòd ibi eſt ſermo de communicatione in diuinis. Secundò, quòd eadem eſt ratio peccati venialis quantum ad hoc, vt propter metum fieri non debeat, quod ibi erat intentum à Pontifice. Sed vtraque expoſitio difficultatem habet. Prior, propter rationem factam, quia Pontifex abſolutè loquitur de communicatione. Poſterior, quia non declarat cur Pontifex in particulari de peccato mortali locutus fuerit; item quia licèt peccatum veniale non ſit faciẽdum propter metum, ſi facta compoſitione adhuc tale ſit, id eſt, ſi ſuppoſito metu malitiam venialem retineat, tamen ſæpe accidit, vt propter metum liceat facere actum, quem ſine metu facere, eſſet peccatum veniale: quia metus fecit vt ceſſaret obligatio, & conſequenter vt auferretur malitia. Quamuis autem hoc poſſit etiam contingere in mortali, tamen multò faciliùs, & ex leuiori metu poteſt id venire in veniali, quàm in mortali: & ideò ſi Pontifex exiſtimaſſet aliquam communicationem cum excommunicato eſſe tantùm peccatum veniale, non rectè intuliſſet non licere communicare cum excommunicato propter metum, *quia propter nullum timorem licet peccare mortaliter*. Quare ſuprà textum illum expoſui de illa communicatione, quæ non eſt mala, quia ſpecialiter prohibita, ſed quia intrinſecam habet malitiam, ſuppoſita diſpoſitione, & ſtatu hominis excommunicati: hæc enim non aufertur interueniente metu, licèt minui poſſit propter diminutionem voluntarij, abſolutè tamen nunquam licet. Et hoc modo expoſitus ille 13.

tus ille textus nihil nobis obſtat, vt ex ſuprà notatis patet: & quoad hoc non refert, quòd Pontifex abſolutè de communicatione loquatur, quia neceſſariò intelligendus eſt iuxta materiam ſubiectam, & iuxta exigentiam rationis, quam adducit. Nunc verò vlteriùs addo, etiamſi Pontifex abſolutè de communicatione cum excommunicato loquatur, nihil in præſenti obſtare, quia non eſt dubium quin hæc communicatio ita abſolutè ſumpta ex ſuo genere peccatum mortale ſit, quod non excludit, quin in particulari ex leuitate materiæ poſſit eſſe veniale. Cùm autem abſolutè eſt ſermo de iis, quæ ex genere ſuo peccata mortalia ſunt, ſimpliciter mortalia vocantur, vt furta, ſacrilegia, &c. Ad hunc ergo modum locutus eſt Pontifex.

Secunda & tertiæ obiectioni reſpondetur.

14. Et per hæc facile eſt reſpondere ad ſecundam & tertiam obiectionem: nam in vtroque illorum textuum eſt ſermo de communicatione in communi, & ideò fit ſermo de illa vt de re graui, & mortali ex ſuo genere. Addo in ca. *Exceptionem*, eſſe ſermonem in particulari de communicatione forenſi, quamuis ciuili, & quæ grauior eſt, quàm vſualis, de qua loquimur: & ideò de grauitate culpæ, quæ in illa communicatione intercedit, ſpecialiter dicemus ſectione ſequenti: textus ergo ille ad rem præſentem non confert, eò vel maximè quòd *periculum animæ* non neceſſariò reſtringendum eſt ad periculum mortis animæ, ſed abſolutè dici poteſt de periculo conſcientiæ, quæ per peccatum etiam veniale maculatur: & remotè ſaltem dici poteſt periculum animæ, quatenùs per venialia peccata diſponitur quis ad grauiorem lapſum. Verba autem cap. *Si verè*, per ſeſe obſcura ſunt in omni ſententia: cùm enim in caſu illius textus communicatio inculpabilis eſſet, etiam venialiter, quid eſt quod Pontifex ait, *Cum dolore cordis & ſpe pœnitentiæ* futuram fuiſſe licitam? Ad quid enim neceſſarius erat dolor cordis de re licita, aut quo modo poteſt ſpes pœnitentiæ actum iuſtificare? Imò repugnantia inuoluitur, cùm de actu licito pœnitentia ſperanda dicitur. Et eandem difficultatem habet quod ibi dicitur, *ſub ſpe veniæ*: nam de re licita nulla eſt venia neceſſaria.

Exponitur ca. Exceptionem.

Exponitur ca. Si verè.

15. Dicendum verò eſt ſermonem Pontificis in eo textu eſſe de quadam communicatione, quæ futura erat diuturna, & quaſi in continua quadam ſocietate, & ideò ſine dubio fuiſſet materia grauis peccati, ſi voluntariè, & abſq; legitima cauſa excuſante, eam quis amplecteretur. Et ad hoc ſignificandum vtitur Pontifex eo verborum pondere, ac repetitione in principio, & fine textus. Voluit item illos fideles monere, communicationem illam ſuſtinendam potiùs fuiſſe inuoluntariè, quàm voluntariè accipiendam: & hoc ſignificauit per illa verba, *Cum dolore, & amaritudine cordis.* Docuit etiam eſſe periculis expoſitam: nam tenebantur illi fideles communicare cum excommunicatis, quàm minimum poſſent, & ſolùm in iis rebus illis licebat, in quibus eam vitare non poſſent, vt ibidem dicitur, vnde cùm futura eſſet frequens & familiaris, moraliter expoſita erat periculo excedendi. Et propter hoc dicit, *Cum ſpe veniæ & pœnitentiæ*, ſcilicet cuiuſcunque exceſſus, ſi fortè committatur. Quem leuiorem futurum fuiſſe ſignificat fuiſſe ſperandum, cùm eſſet quaſi coactus, & qui vix poſſet humano modo euitari.

Quarta obiectio enodatur.

16. Ad quartam obiectionem, receptiſſima ſententia eſt, excommunicationem minorem propter veniale peccatum incurri: nam, licèt illa pœna ex parte bonorum, quibus priuat, grauis appareat: conſiderato tamen modo quo priuat, & facilitate, qua auferri poteſt, potiùs eſt leue quoddam grauamen, quàm pœna multùm grauis: quod latiùs infrà in propria diſputatione de illa cenſura explicabimus. Propter capitulum autem illud *Significauit*, quidam ſimpliciter limitant regulam poſitam, vt locum non habeat in excommunicatione Papali: nam mortaliter peccare aiunt eum, qui cum excommunicato à Papa cõmunicat, etiam in actibus huius communicationis, de qua nunc agimus. Sed hoc nullum habet fundamentum in textu, & ideò longè aliter illum in ſuperioribus expoſuimus, vel cum Abbate, & aliis de cõmunicatione in diuinis, adhibitis quibuſdam conditionibus, quæ ex textu colliguntur, vel de communicatione in crimine cum Gloſſa ibi.

Vltima obiectio diluitur, Ratióque redditur cur in participantes cum excõmunicato in vſualibus excommunicatio maior ferri poſſit.

17. Tandem, quod vltimo loco expendebatur de excommunicatione, quæ in participantes ferri ſolet, à Canoniſtis ita breuiter expeditur, ideò eſſe tunc peccatum mortale, quia duplex inobediẽtia interuenit, ſcilicet iuris, & iudicis, & quia mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine. Sed hæc non ſatis declarant rem, quia duplex vinculum etiam diuerſæ rationis, nedum eiuſdem, non ſufficit ad malitiam mortalem, ſi materia ſemper leuis permanet: & ideò in vltima limitatione adnotaui materiam, quæ ſecundùm ſe leuis videtur, in aliquo caſu poſſe eſſe grauem in ordine ad finem à iudice intentum: quod neceſſe eſt interuenire, quoties excommunicatio hæc in participãtes fertur. Et hinc ortum eſt, vt huiuſmodi excommunicatio in participantes ipſo iure non feratur, ſed ſemper ab homine, quia ius, cùm in communi feratur, ſolùm reſpicit ea, quæ communia ſunt: iudices verò particulares circunſtantias expendere poſſunt. Propter quod etiam prudentiſſimè nouo iure ſtatutum eſt in cap. *Statuimus*, de Sent. excomm. in 6. vt huiuſmodi excommunicatio non feratur à iudice in participantes cum excommunicatis à ſe, niſi per ſententiam ſpecialem, & in perſonam certam, ac nominatam; & monitione canonica præmiſſa, & aliter lata nulla ſit. Et ratio inſinuatur, quam nos tetigimus, vt *ſi ex locutione, & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortiter indureſcat, poſſit iudex poſt monitionem canonicam huiuſmodi participantes conſimili damnare cenſura.* Ac ſi diceretur, vt poſſit iudex ex effectibus, & aliis circunſtantiis expendere, an talis actus dignus ſit tali prohibitione, & cenſura.

C. Statuimus, de Sentent. excom. in 6.

Quæ pœna incurratur ob cõmunicationem cum excom. in vſualib.

18. Et per hæc etiam obiter declaratum eſt, quænam pœna impoſita ſit in iure, ob hanc communicationem, eſt enim lata excommunicatio minor, vt conſtat, & non alia: nulla enim ex iure oſtendi poteſt. Ac meritò, quia pro culpæ leuitate, ac neceſſitate illa pœna ſatis eſt.

SECTIO III.

Quibus modis excuſetur à culpa ciuilis communicatio cum excommunicato.

Certum eſt hanc communicationem ita eſſe culpabilem, vt poſſit interdum rationabilem excuſationem habere: quia cùm non ſit intrinſecè mala, ſed ſolùm quia prohibita, non eſt dubium, quin multis modis excuſari poſſit tam ex parte excommunicati, quàm ex parte eorum, qui cùm ipſo communicant. Et quidem ex parte excommunicati nullam inuenio in iure poſitiuo exceptionem, habent tamen in eo locum duæ illæ, quæ in ſuperioribus tractatæ ſunt, ſcilicet, ignorãtia probabilis, quæ inaduertentiam, vel inconſiderationem etiam naturalem comprehendit, & neceſſitas, ſiue à natura, ſiue ex alio caſu contingente, aut certè ex violentia eueniat. Nam, ſi in aliis communicationibus, quę grauiores ſunt, & maioris obligationis locũ habet 1.

Excuſationes ex parte excommunicati.

habet duplex hic excuſationis titulus, multò magis in præſenti habebit. Neque hîc plura addere oportet cùm ſuperiora ſufficiãt, quæ hîc ſeruata proportione accommodãda ſunt. Ex quo ſequitur, eandem duplicem excuſationem in participantibus cum excommunicato locum habere, nam & in eis multò facilius habere poteſt locum ignorantia excommunicationis alterius, quàm in ipſomet excommunicato: & cùm ille non ſua culpa illa obligatione oneratus ſit, faciliùs debet, vel poteſt ob neceſſitatem, vel vtilitatem propriam excuſari. Hoc autem, quod ſub hac generalitate ex ipſo iure naturæ oritur, in iure Canonico ad leniendum rigorem excommunicationis & tollendas occaſiones peccatorum, magis declaratum, & amplificatum eſt, in ca. *Quoniam multos*, 11. quæſt. 1. Quod breuiter hoc loco exponere neceſſarium eſt.

Eadem excuſationes in participantibus à fortiori locum habẽt.

C. Quoniam 11. qu. 1. exponitur.

Primum caput excuſationis cap. Quoniam.

2. PRimò ergo ac præcipuè liberantur in illo textu ab hac culpa, *qui ignoranter excommunicatis communicant*. Quæ exceptio intelligi poteſt, & de ignorantia facti, & iuris: & de vtraq; intelligẽda videtur, tum quia textus indiſtinctè loquitur, tum etiã quia, vt ex principio textus conſtat, ſubuenire voluit tam iis, qui ex ignorantia, quàm iis *qui ex nimia ſimplicitate*, id eſt *ex iuris errore*, vt Gloſſa expoſuit, cum excommunicatis communicant: de quibus tamen ex ſimplicitate operantibus poſteà nihil dicit in particulari: ergo cõprehendit illos ſub eis, qui ignoranter cõmunicant: nam illa ſimplicitas ignorantia quędam eſt. Quod verò ſpectat ad ignorantiam facti, nullam ferè hoc tempore dubitationem habet, non enim tenemur vitare, niſi vel clerici percuſſorem ita manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, aut nominatim denunciatum, cuius excommunicatio ſatis etiam publica & nota eſt. Tamen, quia hæc ipſa denunciatio poteſt eſſe non omnibus nota vel in eodem, vel diuerſis locis, ideò etiam nunc habet locum hæc facti ignorantia, quamuis rarior ſit. Similiter etiam ignorantia iuris de excommunicato vitando vix poteſt hodie in aliquem cadere.

3. Dubitari verò circa vtramque ignorantiam poteſt, qualis eſſe debeat, vt excuſet in præſenti ex vi illius textus. Et ratio dubitandi eſt, quia ſi requiritur ignorantia inuincibilis, nihil ex vi illius iuris conceſſum eſt, nam ſemper valuit hæc excuſatio ad impediendam culpam: ſi vero ignorantia voluntaria, & vincibilis ſufficit ex ſpeciali conceſſione illius textus, multum derogatum eſt ſeueritati excommunicationis; & videtur inuolui repugnantia in eo, quòd ignorantia voluntaria in materia prohibita excuſet. Vnde communiter interpretes de ignorantia probabili, & inculpabili hanc excuſationem intelligunt, vt videre licet in D. Thom. & aliis Theologis diſt. 18. Angel. verb. *Excommunicatio*. 9. & aliis. Iuxta quam ſententiam dicendũ eſt, Gregorium in eo textu nihil noui conceſſiſſe, ſed declaraſſe quod iure ipſo naturali locum habebat ad tollẽdos ſcrupulos. Addere verò poſſumus, fortaſſe quãcunque ignorantiam excuſare huiuſmodi communicantem ſaltem à cenſura minoris excommunicationis, dummodò talis ignorantia affectata non ſit: hæc enim & malitiæ, & pertinaciæ æquiualet: quandò tamen ſecundùm directam volũtatem, & cognitionem, bona fide communicatur, licèt aliqua negligentia interceſſerit, veriſimile eſt ſufficere ad excuſandam hanc cenſuram, idque Gregorium in eo textu conceſſiſſe. Neque immeritò, tum quia tunc

Quæ ignorantia ſufficiat exc. Quoniam, ad excuſandũ à culpa.

D. Thom. Angel.

ferè nulla eſt propria contumacia ex parte communicantium cum excommunicato, tum etiam quia, cùm illa culpa ex ſe leuis ſit, per illam circumſtantiam ſeu operandi modum ita extenuatur, vt illa cenſura ſeu pœna non videatur digna. Quia verò hoc incertum eſt, non eſt extendẽdum ad aliud genus maioris excõmunicationis, quàm ſit hęc vulgaris, de qua agimus, & ad cautelam ſemper erit conſultum abſolutionem obtinere.

Deinde dubitari poteſt, an is, qui non omninò ignorat, ſed dubitare incipit, an alius excommunicatus ſit, poſſit excuſari, vel ſtatim teneatur illũ vitare. Reſpondetur, propter ſolam ſuſpicionem, vel dubitationem etiam ex forma de denũciatione iam facta non tenetur illum vitare, regulariter loquendo, & maximè in hac vulgari communicatione humana, de qua agimus. Ita ſentiũt Adrianus in 4. qu. 3. de Clauib. Maior in 4. d. 18. quæſt. 2. Nauarr. & alij moderni Scriptores. Et ratio eſt, quia in dubio melior eſt cõditio poſſidentis: ergo propter ſolum dubium non poſſum ego priuare alium communicatione, ad quam ex ſe ius habet, eiuſque vſum legitimè poſſidet. Iuxta antiquum etiam ius excõmunicatus occultè non erat publicè vitãdus, ſed tantùm occultè: ergo eadem ratione is, cuius excommunicatio eſt dubia, non poteſt nec debet tãquam certò excommunicatus tractari: ergo nunc ex iure nouo Extrauagãtis *Ad euitanda*, ſi denunciatio ſub dubio ſit, non obligatur quiſpiam ad euitandum. Duobus autẽ modis poteſt quis ſe habere in eo caſu, primò vt certò ſciat alium eſſe excommunicatum, dubitet autem de denunciatione: ſecundò, vt de vtroque dubius ſit: quando ſe habet hoc poſteriori modo, non ſolùm non tenetur, ſed etiam non debet alium vitare: quia faceret illi iniuriam propter rationem factam. Quando verò ſe habet priori modo, non tenetur quidem, poteſt tamen ſi velit, illũ vitare: quia, vt ſæpe dixi, Extrauagans, *Ad euitanda*, quãuis det facultatem non vitandi excommunicatum non denunciatum, non tamen obligat ad non vitandum illum: ergo licèt propter dubitationem de denunciatione poſſit quis vti illo priuilegio non vitandi, non tamen ad id obligatur. Neque de hac poſteriori parte videtur eſſe poſſe ratio dubitandi.

4. *An qui dubitat an alius excõmunicatus ſit, illum vitare debeat. Reſolut.*

Nauarr.

Qui aliũ ſcit eſſe excõmunicatum, dubitat autem an denunciatus ſit, non tenetur illum vitare.

De priori tamen põteſt quiſpiam dubitare, quia is, qui dubitat an excommunicatus ipſe ſit, ſi ſit probabile dubium: tenetur ſe abſtinere à communicatione, vt ſuprà dictum eſt ex ca. *Illud*, de Clerico excomm. miniſt. & ex c. *Cùm deſideres*, de Sent. excom. ergo etiam qui dubitat de excommunicatione alterius, tenetur illum vitare. Probatur conſequentia à paritate rationis, quia etiam in ipſo excõmunicato procedit illud principium *in dubiis melior eſt conditio poſſidentis*. Reſpõdetur eſſe diſſimilem rationem, ob quam iura id meritò ſtatuerunt in ipſo excommunicato, non verò in aliis, quia ille meretur priuari ſuo iure etiam in caſu dubij, quandoquidem cauſa excommunicationis in illo exiſtit. Item ille poteſt ſeſe continere ſine iniuria alterius, quamuis non ſine grauamine proprio, quod leges facilè permittunt, vel imponunt propter maiorem ſecuritatem: at in vitandis aliis ſine ſufficienti certitudine poteſt iniuria interuenire: & ideò in caſu dubij nemo ad id obligatur. Præthereà ſecũdùm ius nouum Extrauag. *Ad euitanda*, eſt alia ratio clara, quod priuilegium illud conceſſum eſt propter ſedandas conſcientias, & ideò per illud conceditur, vt nemo alium vitare teneatur, niſi de denunciatione cenſuræ ſatis certò conſtet. Non oportet tamen, vt habeatur euidentia, ſed ſatis erit quòd per ſufficientia teſtimonia, & fide digna id conſtet.

5. *Obiectio.*

Solutio.

Dixi

6. *Niſi ex dubio de validitate denunciationis oritur dubitatio de valore actus.*

Dixi autem, *regulariter loquendo*, &c. Quia licèt præciſè ſtando in ratione communicationis doctrina hæc generalis ſit, tamen quoad quaſdam actiones, quæ poſſunt eſſe irritæ, ſi fortaſſe verum eſt excommunicatum eſſe quempiam, & denunciatum, qualis eſt abſolutio ſacramentalis, & ſimiles, cenſeo euitandum eſſe excommunicatum, ſi abſque ſcandalo, vel alio periculo fieri poteſt, non propter poſitiuam legem per cenſuram latam, ſed propter reuerentiam ſacramenti, aut aliam ſimilem naturalem legem, ne ſcilicet quiſpiam ſe exponat periculo efficiendi, ſeu recipiendi ſacramentum irritum, aut aliquid ſimile efficiendi. Quod procedit quoties ex dubio circa excommunicatum nominatim denunciatum oritur dubium de validitate actus, quod non tollitur propter priuatam conſcientiam, ſeu dubitationem; ſecus verò eſſet ſi aliunde tolleretur tale dubium, propterea quod, non obſtante illo dubio, talis perſona in publico munere communiter toleratur: nam inde poteſt oriri certitudo de valore actus, vt ſuprà dictum eſt. Addendum hîc obiter eſt, cognitionem excommunicationis, vel denunciationis per confeſſionem, nihil operari ad vitandum excommunicatum, vt cum aliis, quos refert, notauit Couarruuias, in cap. *Alma*, prima parte, §. ſecundo, numero tertio. Quod qua ratione verum habeat, & quo modo intelligendum ſit, ex dictis in Tomo præcedenti de ſigillo confeſſionis petendum eſt.

Couarr.

7. *Quæ notitia abſolutionis ſufficiat vt quis excommunicatũ cognitum vitare non teneatur.*

Aliud dubium circa hanc ignorantiam eſt, ſi quis nouit aliquem fuiſſe excommunicatum, & denunciatum, non tamen ſcit an excommunicatio duret, quæ notitia abſolutionis ſufficiat, vt incipiat cum illo ſine culpa communicare. Eſt enim regula generalis à Doctoribus tradita, eum, qui ſemel excommunicatus, & denunciatus eſt, ſemper vitari debere, donec de abſolutione conſtet. Quam poſuit Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 36. ex Gloſſa in cap. *Propoſuit*, de Cleric. excommun. miniſtr. Quomodo autem id conſtare debeat prudenter expendendum eſt: multa enim ſunt, quæ probabilem fidem de tali abſolutione facere poſſunt, & illa ſufficit. Itaque ſi teſtes fide digni pro certo aſſerant illum eſſe abſolutum, id ſufficit: nam in rebus moralibus non eſt maior certitudo exigenda. Imò ſi vnus teſtis grauis, & omni exceptione maior id affirmet, tanquam teſtis oculatus, vel alio modo æquiualenti, id exiſtimo ſatis eſſe: quia in re fauorabili id ſatis eſt ad generandam fidẽ adeò probabilem, vt ſecundùm illam operari liceat. Quare ipſius etiam excommunicati teſtimonium aſſerentis ſe eſſe iam abſolutum; ſufficiet, vt ei fides adhibeatur: quod docuit Angelus verb. *Excommunicatio*, 8. num. 16. & ſequitur Nauar. ſuprà: & ſine dubio intelligunt, quando nulla eſt occaſio vel probabilis coniectura præſumendi mendacium. Sufficit etiam publica fama, & quòd iam communiter pro abſoluto habeatur, & vt talis tractetur, vt notauit Couarr. in cap. *Alma*, part. 1. §. 2. num. 6. Qui etiam meritò addit, idem cenſendum eſſe, ſi poſt excommunicationem latam multum temporis pertranſiit: & conſiderata conditione perſonæ, & negotij, veriſimile non eſt toto illo tempore in excommunicatione inſorduiſſe, quod etiam docuit Sylu. verb. *Excommunicatio*, 5. num. 26. eſtque communis ſententia Abbatis, & Doctorum in cap. *Propoſuit*, de Sent. excomm. In his igitur omnibus caſibus licitum eſt communicare cum excommunicato, qui creditur abſolutus. Quòd ſi fortaſſe in re ipſa contigerit errare, talis ignorantia & cenſuram, & culpam excuſabit.

Nauarr. Angel. Sylueſt. Abbas.

Secundum caput excuſationis.

A Secundùm principale caput huius excuſationis eſt neceſſitas. Et variis modis amplificatur, & ſpecificatur in prædicto ca. *Quoniam multos*, Primũ ergo cõſtat, illam neceſſitatem, quæ vel morali modo loquendo, dicitur abſolutè neceſſitas: vel ſufficit ad impediendum effectum cẽſuræ, vt de illa in communi tractando diximus, quæque ſufficit ad excuſandum in aliis grauioribus cõmunicationibus cum excommunicato, à fortiori etiam in præſenti ſufficere, ſiue talis neceſſitas ad animam, ſiue ad corpus, ſiue ad famam, ſiue ad alia temporalia bona alicuius momenti, & grauitatis pertineat: & ſiue talis neceſſitas ab intrinſeco, ſeu ex naturali conditione, & B abſque iniuria orta ſit, de qua potiſſimùm videntur loqui iura in dicto cap. *Quoniam multos*, & in cap. *Inter alia*, verſic. *Illud*, de Sentent. excommunic. ſiue per violentiam & grauem metum ſit impoſita: quod in ſpecie de hac communicatione docuit Innocent. in cap. *Si verè*, de Sentent. excommunic. Maior. in 4. diſt. 18. quæſt. 4. & alij, & conſtat ex iis, quibus ſuprà oſtendimus propter hanc neceſſitatem etiam communicationem in diuinis, & quãcunque aliam actionem, quæ intrinſecam malitiam non contineat, licitam eſſe; quia poſitiuum ius præſertim humanum cum tanto diſpendio, & rigore, non obligat. Quę ratio maximè procedit in præſenti, vbi talis obligatio C materiam venialis culpæ non excedit. Vnde in hoc nulla relinquitur difficultas, aut dubitandi ratio. 8.

Innocent. Maior.

Tertium excuſationis caput.

Tertium caput excuſationis ſit vtilitas, quæ aliàs dici ſolet neceſſitas ad melius eſſe. Ita docent communiter Doctores: imò hæc eſt prima dictio illius communis verſiculi, quem retulit Gloſſ. in cap. *Cùm deſideres*, de Sentent. excomm. vt complectentem omnes cauſas huius iuſtæ excuſationis, ſcilicet *Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe*, cuius penultima dictio continet ignorantiam, de qua diximus, aliæ D verò omnes ad neceſſitatem pertinent: ſed poſtrema poſita videtur propter neceſſitatem ſimpliciter, prima verò propter neceſſitatem ad melius eſſe. Itaque propter vtilitatem noſtram vti poſſumus hac communicatione cum excommunicato. Nam ſi ab alio æquè idoneo conſilium non ſperamus, ab illo petere poſſumus, argumento capitis *Cùm voluntate*, & cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunicationis, & notauit Paludan. in 4. diſtinct. 18. quæſt. 6. Gabriel quæſtion. 3. Angel. verb. *Excommunicatio*, 8. num. 6. Caietan. in Summ. cap. *De participatione*, &c. Item ſi æger indigeat corporis curatione, poteſt medicum excommunicatum vocare, ſi magis idoneum illum reputet. Item poteſt ab illo eleemoſynam petere E ſi indigeat, vel neceſſaria emere, vt dicitur in dicto capite, *Quoniam multos*, ſi aliunde habere non poſſit, vel certè non æquè commoda, vel vtilia. Sic etiam poſſumus eadem ratione ab excommunicato debitum exigere cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, cap. *Si verè*, de Sentent. excommunic. Ac denique quoties eius opera nobis neceſſaria fuerit ad nos, vel noſtra tuẽda, talis communicatio nobis prohibita non eſt, quia excommunicatio non eſt lata in nocumentum aliorum fidelium, & ideò per illam eis non prohibẽtur, quæ neceſſitatibus huius vitæ humano modo neceſſaria ſunt. Quæ omnia à fortiori ex ſequenti puncto conſtabunt. 9.

Poteſt quis excommunicatũ conſulere, quãdo ab alio ſimile conſilium non ſperat. Palud. Gabriel. Angel. Caietan.

Addimus enim primò non ſolùm nobis licere propter noſtram vtilitatem, ſed etiam propter vtili- 10. *Licet propter excõmunicati*

vtilitatem cũ illo communicare. tatem ipſius excommunicati, cum illo communicare, dummodo illa vtilitas ſit moralis quædam neceſſitas ad melius eſſe, in qua non tam de lucro temporali augendo, quàm de damno vitando, & vita & ſtatu ſuſtentandis agatur. Atque hoc modo explicata hæc pars communis eſt, & clara. Hinc enim licitum eſt ad excommunicatum habere concionem cap. *Reſponſio*, de Sent. excomm. & priuatim eum monere vt reſipiſcat, vel de aliis, quæ ad bonum animæ eius ſpectant, ca. *Cum voluntate*, eod. tit. vbi etiam dicitur licitum eſſe aliqua alia verba interponere, vt vtilior ſit admonitio. Propter corporis etiam indigentiam poſſumus ei eleemoſynam dare, nõ ſolùm vbi grauis eſt neceſſitas, in qua præceptum eleemoſynæ obligaret, quod per ſe manifeſtum erat, quia Eccleſia B non intendit ita grauiter punire excommunicatum vt fame pereat, neque fortaſſe in eo ſenſu eſſet iuſta ſententia, verùm etiam propter communem indigentiam, & oſtenſionem miſericordiæ ſeu humanitatis: ſic enim intelligenda cenſeo illa verba c. *Quoniam multos. Et ſi quis excommunicatis non in ſuſtentationem ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa, dare aliquid voluerit, non prohibemus.* Atque eadem ratione, ſi noſtra ope, auxilio, aut defenſione indigeat, ne graue damnum, aut iniuriam patiatur, aut in corpore, aut in fama, aũt in temporalibus bonis, illi poſſumus ſubuenire. Quod adeò verum eſt, vt, iuxta receptam Doctorum ſententiam, ſi quis clericum excommunicatum percutere aggrediatur, & alius eum commodè poſſit defendere, illi non ſubueniat, ſeu nocumẽtum C non impediat, in excommunicationem incurrere cenſeatur, latam in ca. *Quantæ*. de Sentent. excomm. Vide Adrian. quæſt. 3. de clauib. & Richard. diſt. 18. art. 11. qui aliis exemplis regulam hanc extendunt & amplificant.

Adrian. *Rich.*

11. *Licet excommu. ob ſuam vtilitatem cũ aliis communicare.* Prætereà addimus, excommunicatum ipſum ob ſimilem vtilitatem ſuam, quæ moralis neceſſitas ad melius eſſe cenſeatur, poſſe cum aliis communicare. Primò quidem, propter vtilitatem pertinentem ad ſalutem animæ. Vnde ſicut excommunicatis licitè concionari poſſumus, ita & ipſi aliorum conciones poſsũt audire, vt bene notauit Gabriel in 4. diſt. 18. quæſt. 3. dub. 5. Item, ſicut poſſumus ab excõmunicato conſilium petere, ita & ipſe poteſt illud ab D aliis poſtulare, vel rogare, aut petere orationes, vel etiam apud homines interceſſiones in ordine ad bonum animæ, & maximè ad abſolutionem obtinendam. Nam cùm Eccleſia hanc maximè exoptet, nihil eorum prohibet, quæ propter illam, vel propter diſpoſitionem ad illam fiunt, qui enim finem intendit, non prohibet media vtilia, & per ſe conuenientia. Propter quod, cùm reſcriptum ad alia negotia impetratum ab excommunicato nullum ſit, ſi tamen pro abſolutione obtinenda impetratum ſit, valet. cap. 1. de Reſcript. in 6. Rurſus, ſicut excommunicato indigenti corporali ſubſidio, vel adiutorio licitè ſubuenimus, ita ipſe etiam indigens licitè E illud procurat & petit, vt exemplis ſuprà poſitis patet. Eſt enim in præſenti maior ratio, quia magis naturale, & intrinſecum eſt ſibi ipſi ſuccurrere, quàm aliis. Item, quia, ſi aliis prædictæ actiones ſunt licitæ, excommunicato etiam licebit illas petere, & procurare, vt rectè Gabriel ſuprà dixit: quia propter commodum, & bonum ipſius excommunicati ea omnia licita ſunt aliis: ergo & excommunicato ipſi, cùm ad ipſum magis ſpectet ſuum commodum per licita media procurare.

Gabriel.

12. *Qua communicatio per Extrauagant.* Dices, Per Extrauagant. *Ad euitanda*, licet aliis communicatio cum excommunicato non denunciato, ipſi verò excommunicato non licet. Reſpondeo primò non eſſe ſimile, quia hæ actiones de quibus agimus, licitè ſunt ex intrinſeca (vt ſic dicã) limitatione cenſuræ, & exceptione quaſi naturali lege ſubintellecta ob bonum naturæ, ſeu perſonæ ipſius excommunicati: illa verò conceſſio Extrauagantis eſt quaſi priuilegium, non excommunicato, ſed aliis tantùm conceſſo. Deinde addo, quamuis ipſi excommunicato non denunciato nunc non liceat extra caſus neceſſitatis, de quibus agimus, hanc communicationem ciuilem cũ alijs inchoare, ſi tamen ab ipſis prouocetur, non peccaturum cum eis communicando: quia in hoc fauori aliorum proſpicitur: alioqui infructuoſa eſſet indulgentia illis facta. *Ad euitanda, non prohibetur.*

SECTIO IIII.

Quæ communicatio ciuilis permiſſa ſit inter coniuges excommunicatos.

Aliud caput excuſationis eſt neceſſitas cõiugij, vel (generaliùs illud explicando) neceſſitas legalis, ſeu debiti iuſtitiæ. Hoc caput compreheditur ſub verbo *lex* in citato verſiculo; & continetur in dicto cap. *Quoniam multos*, quatenùs ibi excipiuntur vxores, ne teneantur hac lege non communicandi cum marito excommunicato. 1.
Primùm igitur ob hãc cauſam non peccat vxor cohabitando cum marito, & ei debitum reddendo, non ſolùm quantum ad coniugalem actum, ſed etiam quantum ad alias actiones, & obſequia, ac denique quoad totam hanc vſualem communicationem. Ita enim intelligendum puto caput prædictum *Quoniam multos*, ob abſolutam ſignificationẽ illius verbi *ſubtrahimus*: nam ſi ſubtrahit Pontifex perſonam vxoris ab hoc onere non communicandi ciuili, & humano modo cum marito excõmunicato, & nullam limitationem, vel certam actionem deſignat, non eſt cur nos illam adhibeamus, cùm fauores potiùs ampliandi ſint. Dicet aliquis id eſſe verum de communicatione, quæ pertinet ad vxorem vt vxor eſt: nam ſermo illius conceſſionis debet eſſe formalis, cùm in ſpecialem fauorem matrimonij facta ſit. *Vxor tenetur communicare marito excõmunicato.* Reſpondetur, quidquid ſit de illa metaphyſica interpretatione, vix poſſe in præſenti negotio ſeparari formale à materiali, ſeu coniugalem communicationem ab humana, & perſonali: nam vxor exhibere poteſt marito omnem communicationem quam vinculum matrimonij, ſiue ex primario, ſiue ex ſecũdario fine ſuo poſtulat, & hæc adeò eſt familiaris, vt ſine abſoluta communicatione humana exerceri non poſſit, ergo tota hæc communicatio eſt vxori conceſſa.

Addit verò Innocentius III. ca. *Inter alia*, de Sent. excom. exponens prædictum textum Gregorij, non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri vxorem ad communicandum marito excõmunicato, quantum videlicet ſpectat ad ea omnia ad quæ ex vinculo matrimonij obligabitur. Et rationem reddit, quia excommunicatio mariti non priuauit illum iure ſuo, & conſequenter nõ abſtulit debitum, aut obligationem vxori: tenetur ergo tale debitum ſoluere. Imò propter hoc debitum ſoluendum licita eſt illi communicatio: ergo ita eſt licita, vt ſit etiam ſub obligatione: quia ſine illa debitum ſolui non poteſt. Ex quo infferunt aliqui hanc conceſſionem non fuiſſe (vt ſic dicam) ex benignitate iuris poſitiui, ſed ex diuino & naturali iure illam præcipiente: quia ſolutio debiti ex iuſtitia eſt naturali iure neceſſaria: ergo & illa communicatio, quæ ad tale debitum ſoluendum neceſſaria eſt, eodem iure nõ ſolùm licita eſt, ſed etiam obligatoria. Vnde vlteriùs inferũt, adeò eſſe neceſſa- *2. Ca. inter alia, de Sent. excõmunicat.*

riam

tiam huiuſmodi communicationem, vt non potuerit Eccleſia illam prohibere, cùm nihil poſſit contra ius diuinum, & naturale præcipere.

3. *Non ex diuino aut naturali iure, ſed ex benignitate poſitiui.* Hanc verò ſententiam, quantum ad præſentem rem ſpectat, falſam eſſe opinor; & in primis expendo verba illa Innocentij III. in dict. cap. *Inter alia, Cùm adhuc debitum duret, beneficio canonis id agente, à priori non ſunt obnoxietate ſolutæ.* Vbi licèt non loquatur in particulari de vxore, loquitur tamen generatim de omnibus perſonis, de quibus Gregorius locutus fuerat, & de omnibus ait *beneficio canonis*, retinere illud debitum, & obligationem: ergo non priuari, vel ſuſpendi non eſt ita naturale, quin Eccleſia, ſi ſua poteſtate, & rigore vti velit, poſſit huiuſmodi cõmunicationem impedire. Nam ſicut priuat Regem iure regni, & ſubditos eximit ab obligatione iuramento firmata parendi Principi excommunicato, ita poſſet maritum priuare vſu iuris petendi debitum ab vxore, & cõſequenter etiam liberare vxorem ab obligatione reddendi debitum, & parendi marito, vel cohabitandi cum illo quandiu rebellis Eccleſiæ fuerit. Et interdum hoc expedire poterit, ſi propter hæreſim ſeu apoſtaſiam excommunicatus eſſet, vt colligitur ex multis Decretis, quæ vigeſimo octauo, quæſtione prima referuntur. Quanquam id magis ſit propter periculũ, quod ex tali crimine oritur, quàm propter ſolam cenſuram. Aliquando tamen propter nimiam pertinaciam excommunicati, maximè ſi contra cõmune bonum cedat, poteſt Eccleſia prohibitionem cõmunicationis vſque ad ipſas etiã vxores reſtringere. Quia verò moraliter, & regulariter id non expedit, ideò Eccleſia, ius coniugij integrum manere voluit, non obſtante excommunicationis cenſura.

Obiectio. Ex quibus ſoluitur obiectio, quæ contra Innocentium III. fieri poſſet, nam hæc conceſſio eſt veluti priuilegium non in fauorem ipſius excommunicati, ſed vxoris non excommunicatæ datum: ergo quamuis illa poſſit licitè illo vti, non tenetur: nam

Soluitur. hoc iam non eſſet priuilegium, ſed grauamen. Dicendum enim eſt, hoc non eſſe propriè priuilegium perſonæ, ſed ſtatus, ſeu ipſiuſmet matrimonij, & filiorum, ac communis boni, ad quod ipſum ordinatur, ratione cuius integrum, vt dicebam, manet ius quod ex hoc vinculo naſcitur: & inde fit, vt non ſolùm poſſit, ſed etiam debeat vxor hanc communicationem marito præſtare.

4. *Num quæ excommunicato nupſit poſſit marito cõmunicare.* Sed quæret aliquis, an hoc procedat, etiamſi matrimonium cum homine iam excõmunicato contractum ſit: non eſt enim dubium quin tale matrimonium ſit validũ, vt ſuprà dixi ex cap. *Significaſti*, de Eo qui dux. in matrim. Ex quo fieri videtur, vt poſt tale matrimonium vxor vti poſſit, & debeat communicatione mariti. Nam Gregorius in dicto

Rationes dubij pro vtraque parte. cap. *Quoniam multos*, ſimpliciter, & ſine vlla reſtrictione de vxore loquitur; illa autẽ vera vxor eſt. In contrarium eſt, quia in cap. *Inter alia*, de Sententia excommunicationis, inſinuat Innocentius III. omnes perſonas, quæ in dicto cap. *Quoniam multos*, excipiuntur, debere eſſe obnoxias illi debito ſeu cõmunicationi ante excommunicationem, vt poſteà poſſint ratione illius communicare: quod patet ex illis verbis, quæ habentur in propoſitione quæſtio-

Gloſſa. nis, *Præſertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebãtur*, vbi Gloſſa aduertit, illud *Præſertim*, accipiendũ eſſe pro *tantùm*: non pro *maximè*: *Alias*, (inquit) *falſum redderet ſenſum.* Vnde Pontifex in reſpõſione ad quæſtionẽ, ait, *Cum quædã perſonæ in præmiſſo capitulo denotatæ illis, in quos lata fuerat excõmunicationis ſententia, ante prolationẽ ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, &c.* ergo à cõtrario

A ſenſu, ſi ante excommunicationem non erat debitum contractum, non fruuntur omnes illæ perſonæ conceſſione illius canonis, inter quas vna eſt vxor. Accedit, quòd, quæ excommunicato nupſit, cenſuram Eccleſiaſticam violauit: ergo non debet vti illo iure malè acquiſito contra obſeruãtiam, & rigorem ipſius cenſuræ, argument. cap. *In audientia*, de Sentent. excom. Et poteſt etiam confirmari à ſimili, nam ſi alter coniugum ſit excommunicatus propter matrimonium illicitè contractum, non poteſt alter cõmunicare cum illo, vt docet Syluester verbo, *Excommunicatio*, quinto num. quarto, verſic. 2. ergo à ſimili, *Syluest.* cùm matrimonium illud illicitè contractum ſit contra cenſuram, imò & propter illud excommunicatio ſaltem minor incurſa ſit, non poterit vxor ratione B illius matrimonij, poſteà communicare cum marito excommunicato.

Quidam affirmant, hanc conceſſionem procedere, etiamſi matrimonium cum excommunicato contractum ſit. Ita tenet Vgolin. tabul 2. de Cenſur. cap. 23. §. 6. num. 1. ſolùm ex illo fundamento, quòd verba Gregorij generalia ſunt. Poteſtque hoc confirmari, quia aliàs etiam filius natus poſt excommunicationem parentis, non eſſet ſub poteſtate eius, nec teneretur illi communicare. Quòd ſi hoc non procedit in filio, quia vinculum eius eſt naturale, idem dicendum erit de vxore, nam poſtquam matrimonium validum fuit, vinculum omninò naturale eſt. Et ideò Gloſſa in dicto cap. *Inter alia*, dixit, decretalem illam. *Quoniam multos*, quoad has perſonas non eſſe conſtitutiuam, ſed declaratiuam iuris naturalis, quod ius verſatur inter maritum & vxorem, etiamſi, altero excommunicato, contraxerint: ergo declaratio illa etiam in eis locum habet. Iuxta quem diſcurſum illa interpretatio, vel limitatio, quæ adhibetur in dicto cap. *Inter alia*, intelligenda erit de aliis perſonis humilibus, quæ iure, vel contractu humano alijs ſubiiciũtur, vt famuli, &c. de quibus ſtatim, non verò de vxore, aut filiis: quod ſignificauit Caietanus in Summ. cap. *Participatio cum excomm. &c.* nam explicans illud verbum *Lex* citati verſiculi, ſine limitatione ait, vxorem debere communicare marito: ſtatim verò explicans verbum *Humile*, quoad ſeruos, ancillas, &c. ſubiungit, & intellige de iis, qui erant, antequam excommunicatus eſſet, in huiuſmodi ſeruitiis. Atque ex eodem fundamento facilè ſoluitur alia coniectura, nam, licèt tale matrimonium cum excommunicato illicitè contractum fuerit: quia tamen validum fuit, naturale ius ex illo ortum eſt, quod integrum manere Eccleſia declarauit. Id verò, quod in altera coniectura ſumitur, incertum eſt, neque à Syluestro aliqua ratione, vel auctoritate probatur. Vnde alij illud limitant, quando excommunicatio coniugis lata eſt in cauſa matrimonij, quia lis eſt an ſit legitimè contractum, vt Soto diſtinct. 22. quæſtione prim. articul. quart. concluſion. quint. Quod verum eſt, tum quia illa non poteſt tunc dici ſimpliciter vxor, cùm ſit vxor dubia, tum etiam quia ex tali matrimonio nondum ortum eſt coniugale debitum, cùm eius vſus, ſtante illo dubio, illicitus ſit. Ex illo autem antecedente ſic limitato nihil ad præſens inferri poteſt, cùm loquamur de vxore certa, & indubitata: quia licèt matrimonium fuerit illicitè contractum, non eſt tamen dubium quin fuerit validum. Sic ergo ſententia hæc defendi probabiliter poteſt.

5. *Prima ſententia.* *Vgolin.* *Gloſſa.* *Caietan.* *Soto.* C D E

Nihilominùs contraria mihi veriſimilior eſt, cui multum fauet D. Thomas in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 4. vbi explicans dictum ca. *Quoniam multos*, cùm dixiſſet, in eo excipi vxorem, ſeruum, filium, ruſticũ, 6. *Vera ſententia.* *D.Tho.*

& ſeruientem, ſubdit, *Sed hoc intelligendum eſt de filiis non emancipatis: aliàs teneretur vitare patrem: de aliis autem intelligitur quòd licet excommunicato communicare, ſi ante excommunicationem ſe ei ſubdiderũt, non autem ſi poſt.* Vbi expendo exceptionẽ filij emancipati cum generali regula reſpectu aliorum, quæ per exceptionem in contrarium firmatur: ergo tam de vxore, quàm de aliis illa poſteriora verba Diuus Thomas intellexit iuxta mentem Innocentij III. quæ in dict. cap. *Inter alia*, generaliter locutus eſt: & limitatio quæ ab aliis ponitur, neque in verbis eius, neq; in aliqua cogẽte ratione fundata eſt. Imò, cùm ex iniquitate ſua nemo debeat commodum reportare, non eſt rationi conſentaneum, vt propter prauam communicationem, quam illa mulier habuit cum excommunicato, quãdo illi nupſit, poſſit illi poſteà licitè & impunè communicare. Quapropter opinor poſt huiuſmodi matrimonium non poſſe vxorem incipere cohabitare marito, neque exigere, aut reddere debitum, donec ille ab excommunicatione abſoluatur. Neque eſt verum illam conſtitutionem Gregorij, eſſe tantùm declarationem iuris naturalis quoad hanc partem, & non includere etiam benignam Eccleſiæ conceſſionem, vt ſuprà diximus, & Innocentius III. planè ſignificat. Nam ius naturale hîc non obligat niſi ſuppoſito iure vtriuſque partis non impedito: quòd ergo inter coniuges non impediatur per cenſuram, non ad ſolam declarationem, ſed ad conceſſionem Eccleſiæ ſpectat, vt ſuprà dixi. Hæc autem cõceſſio ſupponit ius acquiſitum legitimè inter partes ante cenſuram. Et hoc modo loquitur Gregorius in dicto capite, tam de vxore, quàm de aliis, vt Innocentius expoſuit, & ipſa materia poſtulat. Ac proinde fundamentum contrariæ ſententiæ vim non habet.

7. *Quæ bona fide excommunicato nupſit, poteſt cũ illo cohabitare.*

Excipio tamen ab hac regula illam vxorem, quæ bona fide contraheret cum excommunicato, quem excommunicatum eſſe ignorabat: nam tunc, cùm nihil egerit contra cenſuram, non eſt cur ſuo iure priuetur. Et quia formaliter, ac moraliter loquendo, illa dici poteſt contraxiſſe ante excommunicationem latam, quantum ad ipſam, id eſt, ita vt teneretur illum vitare, & conſequenter dicetur contraxiſſe cum non excommunicato in ſua æſtimatione ſeu cõſcientia. Et ob rationem non diſſimilem opinor, ſi quæ mulier nunc contrahat matrimonium cum excommunicato non vitando, etiamſi ille poſteà denũcietur, poſſe illi cõmunicare iuxta dictum c. *Quoniam multos*, quoniam illa nihil egit cõtra cenſuram, & quantum ad ipſam ſpectat, reſpectuque illius erat quaſi non excõmunicatus. Quoties ergo ante cenſuram impoſitam ac ſufficienter denunciatam matrimonium contractũ fuerat, mariti excommunicati communicatio non eſt vxori interdicta.

Quæ excommunic. non vitando nupſit, etſi poſteà denuncietur, debet illi communicare.

8. *Vxor non ſolum reddere, ſed etiam exigere debitum poteſt à marito excommu.*

Ex quo euidenter & abſque vlla dubitatione ſequitur, nõ ſolùm poſſe huiuſmodi vxorem reddere debitum marito petenti, ſed etiam licitè poſſe illud exigere: quæ eſt communis ſententia, quando excommunicatio ſubſecuta eſt matrimonium, vel ſaltem vxor bona fide contraxit: tum quia nulla eſt ratio cur illa tunc priuetur iure ſuo: tum etiam quia generaliter licitum eſt cuiui creditori à ſuo debitore excommunicato debitum exigere c. *Intelleximus*, de Iudiciis, ergo & vxori licebit exigere debitum à marito excommunicato. Et tunc conſequenter non eſt dubium, quin marito excommunicato liceat illud reddere; imò & quòd ad id teneatur: quia plus tenetur excommunicatus ad ſoluendum debitum non excõmunicato petenti, quàm non excommunicatus ad ſoluendum debitum excommunicato:

A imò illud eſt tam intrinſecum & naturale, vt regulariter non poſſit per Eccleſiam impediri: quia nullus innocens debet priuari iure ſuo propter peccatum alterius, cùm tamen excommunicatus propter culpam ſuam meritò poſſit.

Maior difficultas eſt, an ipſe maritus excõmunicatus poſſit licitè ab vxore petere debitum. Gloſſa enim in dicto capite, *Quoniam multos*, negat hoc ei eſſe licitum; quanquam, ſi id faciat, concedat teneri vxorem ad reddendum. Fundamentum eſſe poteſt, quia excommunicato nulla datur actio ad petendum debitum, generaliter loquendo cap. *Decernimus*, de Sent. excomm. in 6. ergo neque in hoc ſpeciali caſu illam habebit. Vel etiã quia in dicto cap. 9.

Poßitne excommunicatus licitè ab vxore debitũ petere. *Opinio negãs.* Gloſſa.

B *Quoniam multos*, nihil conceditur excommunicatis ipſis, ſed ſolùm aliis, qui cum eis communicant. Et hanc opinionem ſequitur Iacobus de Graffis libr. 4. dec. caſuum conſcient. c. 13. num. 6. Contrariam tamen ſententiam veriorem eſſe opinor. Quam indicat Panorm. in cap. *Inter alia*, de Sent. excomm. nu. 4. & à fortiori Hoſtienſis, vt ſtatim referam, & tenet Turrecrem. in dict. cap. *Quoniam multos*. Intelligitur autem quando vinculum matrimonij anteceſſit excommunicatos. Probari autem poteſt ex conceſſis ab aduerſario, nam vxor tenetur reddere debitum marito excommunicato petenti: ergo alter poteſt licitè petere, nam vnuſquiſque licitè petit ab alio, quod alius facere obligatus eſt. Sed hæc ratio non

Graff. *Opinio affirmans vera.* Panorm. Hoſtien. Turrecr.

C eſt cõuincens, quia, ſi maritus qui caſtitatem vouit, petat debitum, vxor tenetur reddere: & tamen ipſe non licitè petit. Et ratio eſt, quia ſunt iura, aut debita diuerſarum rationum: ius enim ad petendum eſt iuſtitiæ: malitia verò petitionis eſt contra obedientiam, vel religionem, debitor autem ſoluere tenetur quod ex iuſtitia debet, etiamſi creditor, aliũde contra religionem peccet, vel obediẽtiam. Et confirm. quia non habet vxor ius cogẽdi maritum, negando illi ius ſuum, vt obediat Eccleſiæ, ſicut nec vt ſeruet caſtitatem. Hac ergo ratione defendi poſſet quòd vxor teneatur reddere, & quòd maritus non poſſit abſolutè licitè petere, quamuis poſſit intra latitudinem ſolius iuſtitiæ ſtando.

D Veruntamen hinc vlteriùs procedendo fit valdè credibile, Eccleſiam non prohibere huiuſmodi excommunicato quominùs licitè petat debitum. Primò, quia abſolutè non priuauit illũ actuali iure petendi, quamuis poſſit, vt dixi: ergo veriſimile eſt non priuaſſe illum poteſtate licitè petendi, quia illud ius ſine hac poteſtate, moraliter loquendo, valdè periculoſum eſſet. Deinde illud eſſet valdè oneroſum vxori non excommunicatæ. Præterea aliæ communicationes, quæ in eo cap. *Quoniam multos*, cõtinentur, ſicut licitè ſunt ex parte aliorum communicantium cum excommunicato, ita etiam ex parte ipſius excommunicati, quamuis ab eo incipiant, vt, v. g. licitum eſt ſeruo, vel familiari obedire domino excommunicato imperanti: & ideò licitum etiam eſt 10.

Reſpondetur ad c. Quoniã pro contraria opinione allatum.

E domino excommunicato imperare, & vti ſuis familiaribus, quia aliàs & periculoſa, & moraliter inutilis eſſet illa conceſſio, vt inferiùs magis declarabimus: ergo pari ratione idem dicendum eſt in præſenti, quia idẽ, vel maius eſt periculum, & quia textus eodẽ modo de omnibus loquitur. Præterea facit, quod Gregorius ſimpliciter dicit, ſe ſubtrahere has perſonas à vinculo anathematis: ergo ita ſubtrahit vt communicatio non ſit prohibita: ergo neque illis cum excommunicato, neque excommunicato cum illis.

11. *Satisfit fundamẽto ſumpto ex c. Decernimus.*

Atque ita ſufficienter reſponſum eſt ad illum textum, quatenùs pro contraria parte adducebatur. Ad aliud verò fundamentum illius ſententiæ dicendum

dũ eſt, aliud eſſe agere de petitione priuata, quæ obligat alium in conſcientia ad reddendum debitum & ad cohabitandum, &c. aliud verò de actione forenſi, per quam aliquis poſtulat in iudicio, vt vxor compellatur ad cohabitandum, &c. Nos in priori ſenſu locuti ſumus, & contra illud non procedit ca. *Decernimus*, in quo eſt ſermo de actione in iudicio. Nam excommunicatus non priuatur vſu priuato rerum ſuarum, neque illis actionibus, quæ ad earum cuſtodiam, vel conſeruationem ſpectant: ſic ergo dicimus poſſe licitè vti vxore ſua, & petere debitũ.

Num poſſit maritus excommu. in iudicio petere vt vxor ſecũ cohabitet.
Hoſtienſ.

12. Altera verò quæſtio, non noſtra, ſed propria Canoniſtarum eſt, inter quos ſunt diſſentientes ſententiæ, ſed omnes fauent ſuperiori reſolutioni, & ideò ſolùm quãtum ad hoc illas attingam. Hoſtienſis itaque in Summa, tit. de Reſtit. ſpoliat. §. *Quando faciẽda, &c.* affirmat, maritum petentem in iudicio cohabitationem vxoris ſuæ, non poſſe repelli exceptione excõmunicationis: ergo ſupponit à fortiori licitum eſſe excommunicato petere, & procurare cohabitationem, & vſum vxoris ſuæ: quia ſi hoc eſſet contra excommunicationem, repelleretur in iudicio. Iuxta quam ſententiam limitabitur ca. *Decernimus*, vt non procedat in cauſa matrimonij, propter fauorẽ eius, vel meliùs, vt non procedat in iis rebus, quarum vſu, & communicatione non priuatur excommunicatus ex vi excommunicationis, & tamen de facto iniuſtè illis ſpoliatur ſolo titulo eiuſdem excommunicationis, quod ſatis veriſimile eſt. Oppoſitum tamen tenuit Abb. in dict. cap. *Inter alia*, referens alios: qui addunt, iudicem debere ex officio ſuo vxorem marito reſtituere, propter periculum fornicationis. In quo etiam ſentiunt non eſſe illicitum, neq; excommunicationi cõtrarium, quòd maritus propter illud periculum vitandum, ab vxore debitum petat quandoquidem propter hoc iudex ex officio illi vxorem reſtituit.

Abbas.

Poſſitne maritus nõ excommunicatus cũ vxore excommunicata cõmunicare.
Sententia negans.
Hoſtien.
sylueſt.

13. Aliud verò dubium ex prædictis naſcitur, ſcilicet, an quæ diximus de vxore non excommunicata, & marito excommunicato, locum habeãt, ſi è conuerſo vxor excommunicata ſit, & non maritus. Multi enim Canoniſtæ negantem partem ſecuti ſunt, dicentes maritum non excommunicatum, non poſſe communicare cum vxore excommunicata: ita Hoſtienſis in Summa, titul. de Sentent. excom. num. 15. verſic. *Lex*, & alij, quos refert, & ſequitur Sylueſter *Excommunicatio*, 5. num. 4. Fundamentum eſt, quia Gregorius in dict. ca. *Quoniam multos*, ſolùm de vxore mentionem facit, quod non caſu, aut ſine cauſa factum videtur: quandoquidem ſi vellet maritum comprehendere, vel nominaret illum, vel communi nomine coniugis vteretur: non ergo licet nobis illam conceſſionem extendere, cùm non deſit ratio ob quam potuerit fieri vxori, & non marito: quia, cùm vxor ſit ſub poteſtate mariti, quodammodo ei imputatur, vel negligẽtia eius eſſe præſumitur, quòd contumax ſit. Vnde, vt munus ſuum diligentiùs exequatur, procurando, vt vxor reſipiſcat, ei non conceditur, vt cum ea communicet: vxor verò nõn ita debet corrigere maritum, ſed illi ſubeſſe: & ideò illi conceditur, vt cum illo communicet.

Sententia affirmans vera.
D.Tho.
Turrecre.
Gabriel
Gaietan.
Angel.
Nauarr.
Couarr.

14. Nihilominùs cenſeo, omnia quæ diximus, de vxore erga maritum excommunicatum, eodem modo procedere in marito non excommunicato vxorem excommunicatam habente; quæ ſententia ſumitur ex D.Thom. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. articul. 4. clariùs id docuit Turrecremata in d.c. *Quoniam multos*. Gabriel. in 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 1. Caietan. in Sum. cap. de particip. Angel. verb. *Excommunicatio*. 8. nu. 8. Nauarr. cap. 27. num. 27. Couarr. cap. *Alma*, part. 1. §. 1. numer. 8. qui alios refert. Ratio ſumenda eſt ex communi lege matrimonij, quæ quoad mutuam communicationem æquè obligat vtrumque coniugum: & ideò quoad præſens eadem eſt vtriuſque ratio. Vt enim dicitur in cap. *Gaudemus*, de Diuortiis, *maritus & vxor in negotio matrimonij nõ ad imparia iudicantur*: quod maximè verum habet in his, quę ſpectant ad mutuam cohabitationem, & debitum officium perſoluendum: ergo ſicut maritus frui poteſt cõſortio, & obſequiis vxoris, ita & vxor excommunicata ſocietate, & officio mariti. Accedit ratio, quam expendit Innocentius III. in dicto cap. *Inter alia*, de Sentent. excommunic. dicens, *Cùm adhuc debitum duret, à priori non ſunt obnoxietate ſolutæ*: nam hæc ratio æquè procedit in vxore excommunicata, quia non erat minus debitum eius, quàm mariti, neque excommunicatio in illa eſt maior, aut efficacior, quàm in marito: ergo non magis eſt libera ipſa à priori obnoxietate, quàm ſit maritus, quod ſatis ſignificat Innocent. in plurali dicens, *non ſunt*, Quòd ſi illa non eſt libera, nec maritus, cùm excommunicatus ipſe non ſit, priuatus erit iure petendi, & reddendi debitum, nec qualibet alia communicatione, quæ ad hanc ordinetur. Mirum enim eſſet, vt maritus excommunicatus non priuetur hoc iure ſeu executione, vel vſu eius, & quòd non excommunicatus priuetur propter excommunicationem vxoris. Si autem maritus poteſt petere debitum ab vxore excommunicata, & ipſa ſine dubio poteſt reddere, & è contrario poterit etiam ipſa petere, & maritus tenebitur reddere, cùm non ſit peioris conditionis fœmina, quàm vir, eò quòd ſit fragilior. Imò ob hanc rationem debuiſſet ius, ſi fieri poſſet, plus illi fauere: non eſſet autem fauor, ſed grauamen, ſi quando ipſa excommunicata eſt, petere non poſſet. Nulla ergo legitima differentiæ ratio reddi poteſt. Et ideò non dubito, quin nomine vxoris in dict. cap. *Quoniã multos*, vterque coniugum comprehendatur: nomine autem vxoris vſus eſt Pontifex, vel quia in omnibus perſonis ibi numeratis humiles & ſubditas recenſet, vel quia frequentiùs contingit viros, quàm fœminas excommunicati.

Si vterque cõiux excommunicatus ſit, non priuantur mutua cõmunicatione.

15. Atque ex his conſtat, quid dicendum ſit ſi vterq; coniugum excommunicatus ſit: nam conſequenter aſſerendum eſt, eos non priuari mutua communicatione quoad petitionem, & redditionem debiti, & alia obſequia æquè ac anteà. Ratio eſt, quia excommunicatio non plus operatur in ſingulis, eò quòd inſit vtrique, quàm ſi ſit in altero tantum extremorum ſeu coniugum, nam effectus excommunicationis non creſcit in marito, eò quòd vxor excommunicata ſit, vel è contrario: ergo ſi maritus excommunicatus poteſt communicare cum vxore nõ excommunicata, etiam poterit cum excommunicata, quantum eſt ex vi ſuæ communicationis. Aliunde verò etiam excommunicatio vxoris non impedit quo minùs cum illa communicare poſſit, vt oſtenſum eſt, ergo illæ excommunicationes ſimul ſumptæ non poſſunt inducere illud impedimentum, quia non vniuntur (vt ſic dicam) vt habeant aliquem ſpecialem effectum, qui ex alterutra earum per ſe non naſcatur: neque in iure fundari poteſt, cùm tamen omnes hi effectus ex iure poſitiuo pendeant. Quæ ratio eodem modo fieri poteſt ex parte vxoris: & ideò in dict. cap. *Quoniam multos*, ſimpliciter excipitur vxor, nec limitatur, vt neceſſe ſit ipſam excommunicatam non eſſe. Cauendum eſt autem, quando vterque coniux excommunicatus eſt, ne per mutuam communicationem alter alterius contumaciam foueat: quod maximè timeri poteſt, quando propter idem crimen excommunicati ſunt; tunc enim communicatio illa tranſiret in communicationem in crimine, vnde

Notandum pro huiuſmodi excommunicatis.

vnde eſſet nouum peccatum mortale. Quod etiam obſeruandum eſt, quando alter coniugum tantùm excommunicatus eſt, nam ſi alter foueat delictum alterius,vel ſit in cauſa,vt in excommunicatione obdureſcat, iam erit communicatio in crimine, quæ intrinſecè mala eſt. Quod Doctores omnes peculiariter obſeruandum monent, quando vxor excommunicata eſt, quia maritus ex officio tenetur auertere vxorem à contumacia: & ideò magis imputabitur ei, ſi in hoc ſit negligens.

16. *Num quando cenſura fertur in participãtes, comprehendat coniugem.* Hinc denique facilè intelligitur, ſi excommunicatio feratur in participantes, an & quo modo pertinere poſſit ad coniuges quoad mutuam communicationem. Hæc enim excommunicatio iam non poteſt ordinario iure ferri per generalem ſententiam, iuxta cap. *Statuimus,* de Sentent. excommunic. in 6. Si autem Summus Pontifex ſua poteſtate vtens, vel alius ex eius commiſſione illam ferret, non proptereà priuaret coniuges communicatione ſibi iure conceſſa: quia illa ſententia ſolùm prohibet ſub grauiori cenſura illam participationem, quæ per excommunicationem communem prohibita eſt ſub cenſura minoris excommunicationis, non autem prohibet communicationem aliàs non prohibitam, neque alius eſt ſenſus illius cenſuræ, quia iuxta terminos iuris fertur, niſi Summus Pontifex de ſua poteſtate abſoluta aliud explicet. At verò talis excommunicatio comprehendet coniuges, ſi vnus alteri communicet in crimine: nam hæc communicatio nec in iure conceſſa eſt, nec concedi potuit. Atque eodem modo limitando eſſet ſimilis cenſura contra participantes, ſi per ſententiam ſpecialem ferretur in vnum coniugum reſpectu alterius, præcipiendo, ſcilicet, vni ne communicet alteri excommunicato ſub eadem cenſura: quia iudex non poteſt prohibere communicationem, quam ius ipſum, & Summus Pontifex concedit, cap. *Cùm inferior,* de Maiori. & obedient. ergo vt illud mandatum ſit iuſtum, reſtringendum eſt ad eam communionem, quæ non eſt cõceſſa, ſed prohibita vxori cum marito excommunicato, & è conuerſo, qualis præcipuè eſt communicatio in crimine, vel etiam communicatio in diuinis, quam nec obligatio, nec ſtatus matrimonij ſecum affert.

SECTIO V.

An perſonæ ſubiectæ excuſentur à culpa ſuis ſuperioribus excommunicatis ciuiliter communicando, & è conuerſo.

1. VLtimum caput huius excuſationis eſt neceſſitas ſubiectionis, ſeu obedientiæ, quod declaratur in illo vulgari verſiculo per verbum *Humile,* & ratione illius excipiuntur à Gregorio in dicto capit. *Quoniam multos,* quatuor vel quinque genera perſonarum, ſcilicet *filij, ſerui, ancillæ, ſeu mancipia, & ruſtici ſeruientes, & omnes alij, qui non adeò curiales ſunt, vt eorum cõſilio ſcelera perpetrentur.* De quibus ſigillatim nonnulla declaranda ſunt, deinde aliqua omnibus communia, vel annexa tractanda.

2. *Per particulam humiles, excipiuntur filij.* Quod ergo ad filios ſpectat, ratio exceptionis clara eſt, quia filius debet patri obedientiam, quod vinculum adeò naturale, & debitum eſt, vt per cenſuram auferri non debuerit, nec fuerit conueniens vſum, & executionem eius impediri. Item quia neque erat expediens filium à patre excommunicato ſeparari, id enim, per ſe loquendo, & oneroſum ipſi filio eſſet, & cederet in detrimentum eius, quod per cenſuram non intenditur: filius autem manens ſub

A patris poteſtate, non poterat, moraliter loquendo, non communicare cum illo: ne igitur excommunicatio illi eſſet in ſcandalum, & occaſionem lapſus, meritò illa obligatione liberatus eſt. Quæ rationes maximè procedunt de filiis legitimis, & ſub cura parentis exiſtentibus, de quibus proinde nulla eſt dubitationis occaſio. Et eodem modo eſt certam, filiorum nomine filias comprehendi, tam reſpectu patris, quàm matris: quia textus abſolutè loquitur de filiis, qui æqualiter dicunt reſpectum ad vtrumque parentem, & filiorum nomine conſtat vtrumque ſexum comprehẽdi, vt eſt vulgare apud Iuriſtas; & in vſu Latinorum, & maximè vbi eadem, vel potior ratio eſt de fœminis, vt eſt in præſenti, quoad patriam protectionem, & communicationem. Nec refert B quòd in dicto capitulo ſerui & ancillæ diſtinctè numerentur, non verò filij & filiæ; quia non eſt neceſſe vt hoc aliquo peculiari myſterio factum ſit.

De filiis, dub. 1.

3. *Num filij emãcipati cum parentibus excommunicatis communicare poſſint.* HOc ergo vt certo conſtituto nonnulla oriuntur dubia. Primum eſt, an filij emãcipati hoc gaudeant priuilegio. Communis ſententia negat cum D. Thom. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 4. cuius verba ſuprà citaui. Richard. ibi art. 6. quæſt. 1. Gabr. quæſt. 3. notab. 3. Soto diſt. 22. qu. 1. art. 4. concl. 3. Idem tenuit Hoſtienſ. in Sum. tit. de Sent. excomm. num. 15. verb. *Humile.* Turrecre. dict. ca. *Quoniam multos,* cũ Gloſſ. C ibi: & Summiſtæ communiter. Nauarrus ca. 27. nu. 27. Syluest. *Excommunicatio.* 3. nu. 4. verſ. 3. Angelus, Armill. & alij. *Cõmunis ſententia negãs. D. Thom. Richard. Gabr. Soto. Hoſtien. Turrecre. Gloſſa. Nauarr. syluest. Angel. Armill.* Plures autem ex his Doctoribus addunt limitationem, niſi filius emancipatus ſit commenſalis patris, ita vt cum illo habitet, & ab illo habeat neceſſaria. Quam limitationem D. Thomas omiſit, & meritò, non quia falſa ſit, ſed quia non neceſſaria, quia illud non conuenit filio emancipato quia filius eſt, ſed quia tunc eſt de familia patris: quod commune eſt omnibus aliis commenſalibus, ſeu qui ſunt de familia. Filius ergo emancipatus iuxta hanc ſententiam, ſi non habet alium titulum communicandi, ex eo tantùm quòd filius eſt, communicare non poteſt. Fundamentum eſt, quia filius D emancipatus iam eſt quaſi extraneus, nulláque indiget communicatione cum parente: ergo non eſt cur illi concedatur communicatio cum illo, ſi excommunicatus ille ſit. Et ideò nihil obſtabit, quòd in dicto cap. *Quoniam multos,* abſolutè filij eximuntur, & non cum limitatione ad eos; qui ſunt ſub patria poteſtate, quia conſideranda eſt ratio & intentio illius legis, quæ ex principio eius colligitur, ſcilicet tollendi periculum agendi contra excommunicationem ob aliquam neceſſitatem humanam. Quæ ratio in filiis iam emancipatis locum non habet, & ideò intelligimus Pontificem locutum eſſe de filiis actu ſubiectis, & communicatione indigentibus.

4. *Sententia affirmans. paludan.* E Nihilominùs oppoſitam ſententiam tenent aliqui moderni; & eam tenuit Palud. in 4. eſtque apparens, & probabilis. Primò quia Gregorius ſimpliciter excipit filios, & fauores ampliandi potiùs ſunt, quàm reſtringendi. Secundò quia filius, quantumuis emancipatus, retinet naturale debitum obſequendi patri, vt per ſe notum eſt: ergo propter excommunicationem parentis ſuo debito ſeu obnoxietate nõ liberatur: ergo ad idem obſequium tenetur: ergo ad communicationem, quæ ad illud requiritur, iuxta cap. *Inter alia,* de Sentent. excommunic. Quapropter dicendum cenſeo, *Reſolutio.* filium emancipatum quatenùs filius eſt, communicare poſſe parenti excommunicato licèt quatenus emancipatus eſt, vitare illum

illum debeat in iis, quæ ſunt propria filij, non prout filius eſt, ſed prout eſt ſub patria poteſtate. Et ita intelligo, vel limito communem ſententiam. Et ſic declaro, nam filius emancipatus tenetur obedientiam, reuerentiam, & ſubſidium exhibere parenti excommunicato eodem modo, quo ante excommunicationem tenebatur: hoc enim mihi probat efficaciter ratio facta: & ideò non credo peccare illum, ſi coram parente excommunicato ſurgat, & caput aperiat, neque ſi amplexum, vel aliud ſimile ſignum amoris exibeat, vel ſi ei aliquid præcipienti obediat: hæc enim & ſimilia ſunt obſequia debita parentibus, quorum obligatio inſeparabilis à filiis eſt. Neque Eccleſia voluit illius vſum impedire, quia nec decebat, nec expediebat. Neque ab his ſeparabilis eſt illa neceſſitatis ratio, propter naturale vinculum, atque etiam inclinationem, quæ ſemper manet. Non verò licebit filio emancipato nouam, aut maiorem communicationem cum parente habere, ſeu inchoare, vt ſi iam habitabat extra illius domum, non licebit cohabitare cum illo, aut alias actiones familiaris communicationis exercere: quod probat ſufficienter fundamentum communis ſententiæ.

5. *Num filij naturales illegitimi hoc gaudeant priuilegio.*

Et iuxta hæc poteſt expediri dubium aliud de filiis naturalibus, ſeu illegitimis, an hoc etiam priuilegio gaudeant, quia hi frequentiùs non ſolent eſſe ſub poteſtate parentum, vel cum illis habitare: & ideò non videtur eis ita neceſſaria hæc communicatio. Nec iura ſolent his filiis illegitimis priuilegia concedere. *Deciſio.* Nihilominùs dico poſſe hos filios ſuis parentibus communicare, tum quia appellatio filij generalis eſt, & in rigore illos comprehendit, tum etiam quia etiam in illis eſt naturale debitum exhibendi obſequium parentibus. Quapropter, ſi adhuc ſint ſub cura parentum, & ab eis alantur, etiam poſſunt cum parentibus cohabitare, ſi parentes velint, & cum illis communicare in omnibus rebus, quas & talis coniunctio, & huiuſmodi vitæ communitas ſecum affert. Si autem ſunt iam emancipati, ita de illis loquendum eſt, ſicut de legitimis. At verò, ſi ſint quaſi in ſtatu medio, vt frequenter eſſe ſolent, maximè in ætate puerili, ſcilicet, quòd ſunt ſub cura parentum, & eorum expenſis aluntur, non tamen immediatè cum illis vitam agunt, ſeu cohabitant, tunc, quatenùs ſic ſeparati ſunt, videntur debere vitare eam communicationem, quæ ſecundùm illum ſtatum neceſſaria eis non eſt, nec à parentibus exigitur. Quod quidem eſt ſatis veriſimile, magiſque ſecurum, cùm illa communicatio nec cum ratione filij vt ſic coniuncta ſit, neque cum tali ſtatu, & viuendi modo. Hoc verò pari ratione dici poſſet de filiis legitimis, quando contingit eos ſeparatos à patre viuere: licèt hoc differat inter eos, & emancipatos, quòd poſſunt tranſire ad cohabitationem cum parente excommunicato, ſi ipſe velit: Non debent tamen ipſi filiis ſeſe immiſcere, aut inuitare: quanquam in hoc non ſunt nimis rigoroſè cogendi, aut ſcrupuli eis iniiciendi, cùm iura abſolutè illos excipiant.

6. *An filij adoptiui ſub hac limitatione comprehendantur.*

Tertium & maius dubium eſt de filiis non veris, ſed adoptiuis, qui dici ſolent tantùm legitimi, quaſi lege comparati, an ſub hac exceptione & conceſſione comprehendantur. Videntur enim non comprehendi, quia hi non ſunt veri filij, ſed valdè analogicè: ius autem loquens abſolutè de filiis iuxta proprietatem verborum de propriis ac veris filiis intelligendum eſt. Præſertim, quia in iis non eſt illud naturale vinculum & obligatio, ratione cuius hæc exceptio filiorum fit. In contrarium verò eſt, quia filij adoptiui appellatione abſoluta filiorum in iure ve-

A nire ſolent, vt colligitur ex L. *Adoptiuum*, ff. de In ius vocando. Cùm ergo fauores ampliandi ſint, etiam ad illos videtur hæc conceſſio extendenda. Accedit quòd, quantum ſpectat ad conuictum humanum, eundem habet filius adoptiuus cum patre, ac naturalis. Quare dicendum eſt, ſi huiuſmodi filij ſint ſub *Concluſio.* cura parentum, & commenſales illis, poſſe parentibus communicare, ſiue quia filij aliquo modo ſunt, & ſub hac appellatione comprehendi poſſunt, præſertim quoad fauorabilia, vel certè quia ſunt familiares illi, & inierunt cum illo ſocietatem, & maior ratio in illis eſt ad communicandum, quàm in ſeruis & famulis. At verò, ſi iam ſint omninò emancipati,
B & extra cohabitationem parentum, abſolutè negandum eſt poſſe illis communicare: quia in huiuſmodi filio non manet poſt emancipationem naturale vinculum, & peculiaris ratio obſequendi parenti, quæ manet in filiis naturalibus: & ideò etiam iuxta iura ciuilia adoptiui filij iam emancipati inter liberos nullo modo connumerantur, dicitur in §. *Adoptiui*, de Exhæredatione liber. In eo verò textu obſeruandum eſt, etiam filios ab vno adoptatos, quandiu ſunt in adoptiua familia, tanquam extraneos haberi reſpectu parentis naturalis. Quare dubitari poſſet, *Quid de filio adoptiuo reſpectu parentis naturalis.* an filius adoptiuus vnius, & ſub eius adoptione & cura actu exiſtens, poſſit communicare ſuo parenti naturali excommunicato. Et dicendum cenſeo idem iudicium de hoc eſſe, ac de filio naturali emancipato:
C quia ſemper retinet naturale illud, & inſeparabile vinculum, ratione cuius illa communicatio ei licita eſt, quæ à tali vinculo ſeparari non poteſt. Alia verò, quæ pendet ex actuali conuictu, ſocietate humana, prohibita illi erit, ſicut filio emancipato, & eadem ratione.

Atque eodem modo iudicandum cenſeo de aliis perſonis, quæ loco filiorum moraliter haberi ſolent, atque ita nominantur ratione ſpecialis affinitatis, vt de nutu & genero, reſpectu ſoceri, & ſocri, & de priuigno, & priuigna, reſpectu nouercæ, & vitrici, de quibus in §. *Affinitatis*, Inſtitut. de Nupt. Si enim ſint commenſales parentibus, poterunt cum illis communicare ſicut filij vel propter participationem ap- 7. *Nomine filiorum veniunt aliqui affinitate coniuncti.*
D pellationis, cum qua & neceſſitatem communicationis participant, vel propter generalem rationem familiarium, & ſociorum; credo tamen ſub vtraque ratione comprehendi, & appellationem filiorum in hoc priuilegio ad illos extendi, quantum eorum ſtatus, & coniunctio poſtulat. Ita enim fauorem hunc æquum eſt extendi, quantum ratio eius, & verba patiuntur. At verò, ſi huiuſmodi perſonę iam ſint omninò extra conuictum ſuorum correlatiuorum, & quaſi emancipatæ, nullus titulus communicationis licitæ in eis manet: quia, cùm non ſint veri filij naturales, non manet in eis illud peculiare vinculum, quod in filiis naturalibus emancipatis manere diximus: ſola verò affinitas, quæ relinquitur, non eſt ſufficiens principium indicens naturalem obligationem adeò
E intrinſecam, vt ratione illius dicamus, licitam eſſe talem communicationem, ſecluſa actuali ſubiectione, & cohabitatione.

Atque ita cenſeo exponendam eſſe hanc legem *Quid de nepotibus.* quantum ad nepotem, vel pronepotem reſpectu aui vel progenitorum: nam & hos ciuilia iura filiorum nomine comprehendunt l. *Filij*, & l. *liberorum*, ff. de Verb. ſignif. & communi æſtimatione in eodem ferè gradu habentur, præſertim quando ſunt ſub cura auorum, & ab eis aluntur, ſeu nutriuntur, quandiu ergo ita coniuncta ſunt, cum excommunicatis progenitoribus communicare poſſunt propter rationes hactenùs tactas. At verò, ſi iam ſint omninò ſeparati, ita ſentiendum de iis videtur, ſicut de filiis emanci

emancipatis in ſuo gradu, & ordine: non enim manet in eis æquale vinculum, neque æqualis ratio parendi, aut reuerendi, reſpectu progenitorum, ſicut reſpectu parentum: tamen manet aliqua; quæ ſuo gradu ad hoc etiam obliget: & ideò etiam illa communicatio, quæ ad hanc obligationem explendam fuerit moraliter neceſſaria, eis conceſſa eſt per prædictum decretum, adiuncta declaratione, & ratione Innocentij in dicto cap. *Inter alia.* Denique & de pupillo reſpectu tutoris, qui parẽtis munus quoddam ſuſtinet eodem modo iudicandum cenſeo: nam, ſi ſit ſub cura eius, & cõmenſalis illi, hac ratione poterit cum illo ſimpliciter communicare: ſi autem ſit ſeparatus, ſolùm in iis, quæ ad munus tutoris pertinent, & ſine quibus conuenienter peragi non poteſt, communicabit. Et hæc videntur ſufficere ad declarationem illius vocis *filij*: nam aliud genus filiationis ſpiritualis, quod à Theologis conſideratur, inter baptizantem, & baptizatum, ſuſcipiẽtem, & ſuſceptum, iuxta titulũ *de cognatione ſpirituali*, aut inter ſubditum ſpiritualiter, & prælatum ſuum: Hoc (inquam) filiationis genus ad præſens non ſpectat: quia nec mens Gregorij fuit de his loqui, vt per ſe conſtat; neque etiam ex illo naſcitur neceſſitas aliqua huius ciuilis communicationis, de qua nunc agitur, præcisè conſiderando rationem talis filiationis: quid verò dicendum ſit ratione ſubiectionis, ſi illam habeat coniunctam, ſtatim declarabimus.

De pupillo reſpectu tutoris.

Appellatione filij in illo textu non veniũt filij ſpirituales.

De Seruis.

9\. *Serui & ancillæ ab onere non communicandi dominis eximũtur.*

POſt filios numerantur ſerui, & ancillæ in prædicto decreto: & ab hoc grauamine non communicandi cum ſuis dominis excommunicatis eximuntur. Vocantur autem ibi ſerui propriè qui ſub dominio alterius ſunt, vt in eodem textu *mancipiorum*, nomine apertiùs declaratur. Nec refert, generatim loquendo, quo iure, vel titulo in ſeruitutẽ redacti ſint, dummodò verè ſerui ſint; nam cauſa, vel titulus ſeruitutis ad rem præſentem accidentarius eſt: oportet tamen vt non ſolùm ſint ſub dominio, ſed etiam ſub vſu, ſeu conuictu ſuorum dominorum: nam ex hoc proximè naſcitur communicatio, & neceſſitas eius. Vnde ſi contingeret ſeruum non eſſe ſub poteſtate domini, ſed vel ſeparatim vitam agere, vel alteri inſeruire, ſiue ex voluntate domini, ſiue ex alia iuſta cauſa, ita de illo iudicandum eſſet, ſicut diximus de emãcipato filio: tunc enim ratione ſeparationis communicare non poſſet cum domino, niſi fortè in iis, quæ veluti in recognitionem dominij debita ſunt. Neque circa has perſonas aliud adnotatione, vel declaratione dignum occurrit.

10\. *Qui ſeruientes ab eodem onere eximãtur.*

Vltra hos verò adduntur in eodem capite reliqui ſeruientes cum limitatione, *vt ruſtici ſint*, vel *non adeò curiales vt eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* Opinor tamen in hoc negotio magis cõſiderandũ eſſe actum quàm poteſtatem, id eſt magis conſiderandum eſſe, an huiuſmodi ſeruientes conſilium, vel auxilium dederint ad crimina perpetranda, propter quæ excommunicatio lata eſt, quam quòd ingenio & facultate polleant ad id præſtandum, ſi nunquam id præſtiterint. Nam ſi priori modo fuerunt auctores, vel cooperatores criminis, nullum priuilegium eis voluit concedere Pontifex, vt ex citatis verbis conſtat. Idque optima ratione, nam qui criminis fuit particeps, eximi non meretur, ſed potiùs fieri particeps pœnæ ac cenſuræ. Quocirca, ſi huiuſmodi ſeruiens, antequam patronus eſſet excommunicatus, auxilium, vel conſilium dedit ad crimen perpetrandum, propter quod poſteà excommunicatio lata eſt, conſideranda eſt forma talis ſententiæ ſeu cenſuræ nam, ſi lata eſt, non ſolùm in principaliter agentes, ſed etiam in adiuuantes, & conſulentes, ſeruiens ſimul cum domino eandem excommunicationem incurrit, & ita duplici titulo illum vitare debet, ſcilicet, & quia ipſe, & quia ille excommunicatus eſt. At verò ſi excommunicatio ſolùm fertur in principaliter operantes, tum quidem directè non comprehendit ſeruientem, qui ſolum auxilium, vel conſilium dedit: tamen obligat illum, ne cum domino excommunicato communicet: quia ob participationem criminis exemptus non eſt ab huiuſmodi onere. Meritoque timeri, vel præſumi poteſt, eius communicationem non profuturam, ſed potiùs obfuturam, ipſi excommunicato in ordine ad reſipiſcendum à crimine. Denique ſi huiuſmodi ſeruiens tale auxilium, vel conſilium dedit poſt excommunicationem à ſuo patrono contractam, tunc iam communicat crimi noſo in crimine, ac proinde in eandem excommunicationem incidit, maiorique titulo ac ratione illum in poſterum vitare tenetur.

11\. In hoc ergo ſenſu limitationem illam intelligendam cenſeo: nam, quòd famulus induſtria, & poteſtate valeat ad dandum conſilium, & auxilium, ſi nunquam malè illa vſus eſt, non poteſt eſſe ratio ſufficiens vt proptereà hoc priuilegio, ſeu exemptione priuetur, quia inde laudem potiùs, vel honorem meretur, quàm pœnam. Atque hoc ſenſit Gloſſa ibi, dum illam limitationem non per potentiam, ſed per actum explicuit, dicens, *Si tales ſunt qui non ſeruiunt ei in crimine.* Et idem ſentit Nauarrus cap. 27. num. 27. Sed nimium limitat ad eos ſeruientes, quorum conſilio, fauore, & auxilio dominus in ſua contumacia perſeuerat, ſentiens ſolùm adhiberi limitationem hanc pro iis, qui poſt excommunicationem cooperantur delicto. At verò Gregorius non de auxiliantibus ad perſeuerandum, ſed ad perpetrandum locutus eſt, & ideò expoſitio allata, & textui conformior videtur, & rationabilior propter rationem adductam. Sic igitur ſub hac exceptione comprehenduntur omnes famuli: omnéſque familiares, qui quouis titulo, vel ratione alicui inſeruiunt, comprehenduntur etiam coloni, qui rurì inſeruiunt, hi enim propriiſſimè videntur dicti ruſtici ſeruientes, etiamſi actu, & propriè non ſint de familia. Exiſtimo tamen his omnibus concedi communicationem, non tamen omnibus eodem modo, nec ſingulis quamcunque indifferenter, ſed vnicuique proportionatam iuxta rationem, & neceſſitatem ſuæ obligationis, quod eſt conſentaneum Innocentio, in d. c. *Inter alia*, D. Thomæ, & aliis Doctoribus locis ſuprà citatis.

Gloſſa.

Nauarr.

An vt ſubiecti hoc gaudeant priuilegio debeant ante contractam excommunicationem ſubiectionem iniiſſe.

12\. NVnc quædam explicare oportet, quæ his omnibus perſonis exemptis communia eſſe videntur. Primum eſt, an oporteat ſubiectionem illam, in qua fundatur hæc exemptio, initam eſſe ante excommunicationem alterius. Quidam ſimpliciter negant, quia Gregorius abſolutè loquitur, & hanc conditionem non requirit. Quod ſi obiicias cap. *Inter alia*, reſpondent ibi Pontificem id affirmaſſe de iis; qui ante cenſuram tale debitum contraxerant, non verò de aliis negaſſe, & argumentum à contrario ſenſu non ſemper eſſe efficax. Vel meliùs fortaſſe dicere poſſent, Pontificem ibi non agere de iis, qui poſſunt licitè non vitare patronum excommunicatum, ſed de iis qui tenentur non vitare, & huiuſmodi eſſe illos qui ante excõmunicationem hanc obligationem habebant, qua liberati non fuerunt

Sententia negans.

per

per Cenſuram alterius: quæ ratio non habet locum in ijs, qui anteà obligati non erant, & ideò fortaſſe non tenebuntur communicare cum excommunicato: poterunt tamen ſi velint, quia ſimpliciter excipiuntur in dicto cap. *Quoniam multos.*

Sententia partim affirmãs.

Alij verò in ſolis ſeruientibus putant procedere declarationem illam Innocentij, quòd oporteat ante excommunicationem ſeruituti alterius ſe obligaſſe, vt poſſint illo priuilegio frui. Et ita ſentit Turrecrem. in expoſ. c. *Quoniam multos*, & ſignificat Syluest. *Excommunicatio*, 5. num. 4. verſic. *Tertiò*, quamuis paulò inferiùs quoad aliàs perſonas videatur intelligere cap. *Inter alia*, iuxta ſecundam expoſitionem ſuperiùs datam. Caietanus etiam in Summa de ſolis famulis illam conditionem adhibet, quòd ante excommunicationem fuerint addicti ſeruituti. Idem ſentit Nauarrus cap. 27. num. 17.

Turrecr. Syluest. Caietan. Nauarr.

13. *Sententia totum affir. vera cũ limitatione.* D. Tho. Angel.

At verò Diuus Thomas, vt ſuprà retuli, generaliter de omnibus his perſonis, quæ ſub hac particula, *humile*, comprehenduntur, illam conditionem neceſſariam eſſe docet. Sequitur Angelus *Excommunicatio*, 8. n. 11. Armil. n. 46. Et mihi probatur, hac ſola declaratione adhibita, vt ſcilicet, neceſſe ſit vinculum ſeu obligationem ante excommunicationem eſſe contractam, vel ſi poſteà orta ſit, ſine violatione cenſuræ eſſe factam. Hæc regula colligitur ex illo cap. *Inter alia*, nam ponit hanc conditionem vt neceſſariam ad illum effectum: & ideò ex negatione illius ſumitur argumentum non tantùm à contrario ſenſu, ſed à negatione cauſæ adæquatæ, vel conditionis neceſſariæ, ad negationem effectus: quod ſemper efficax eſt. Et quamuis verum ſit, Pontificem in eo textu loqui de perſonis, quæ tenentur ad illam communicationem, ipſe tamen declarat, illas perſonas, quæ ibi excipiuntur, non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri ſic communicare, ſcilicet, per ſe loquendo, & durante eodem vinculo, vt ſtatim explicabo. Igitur ex intentione Innocentij, conuertuntur in his perſonis poſſe & teneri: ergo conditio ad vnum neceſſaria, ad alterum etiam neceſſaria eſt. Et ſine cauſa eius deciſio ad poſtremum tantùm perſonarum genus limitatur, cùm ipſe generatim de omnibus perſonis à Gregorio exceptis expreſsè loquatur. Ratio autem eſt, quia hoc priuilegium non conceditur in iniuriam, & contemptum Cenſuræ. Atque ex dictis ſuprà de vxore poteſt hæc ſententia ampliùs perſuaderi; quæ meliùs intelligetur cum declaratione adhibita, ſi ad ſingulas perſonas deſcendamus.

14. *Filij naturales etiam à Patre excom. geniti hac exemptione gaudent.*

In filiis ergo naturalibus nil refert quòd à patre iam excommunicato geniti ſint: & maximè ſi ex legitimo matrimonio nati ſunt: quia abſque vlla violatione Cenſuræ progeniti ſunt, cùm poſſit licitè & ſine violatione Cenſuræ maritus excommunicatus ſuam cognoſcere vxorem: & qui ante excommunicationem erant iam quaſi virtute in ipſo matrimonio. Veruntamen etiam de filiis illegitimè procreatis id verum cenſeo: nam, licèt excommunicatus Cenſuram violet, dum per fornicationem, vel adulterium malè filium generat, id enim facere non poteſt ſine aliqua communicatione per excommunicationem prohibita: filius tamen genitus nihil contra Cenſuram egit: & cùm aliàs poſtquam genitus eſt, non poſſit à ſe ſeparare naturale vinculum cum patre, fit vt ratione illius meritò excipiatur ab illo onere non communicandi cum patre, præcipuè quia etiam dici poteſt ante excommunicationem fuiſſe coniunctus cum patre in radice, quia eſt pars patris, & de ſubſtantia illius genitus. Et aliæ rationes ſumi poterunt ex iis, quæ de ſeruo domi nato ſtatim dicemus. De filio autem

A adoptato tempore excommunicationis exiſtimo, per ſe loquendo, non debere, neque poſſe licitè cohabitare cum patre, nec cum illo communicare: quia ille contractus à principio fuit cum iniuria excommunicationis ex parte vtriuſque (ſuppono enim requiri conſenſum ex parte eius, qui adoptatur, vt latiùs dixi 1. tom. 3. p. quæſt. 23. art. 1.) Vnde fit neceſſariam eſſe aliquam communicationem, quæ prohibita eſt cum excommunicato: atque ita ex vtroque extremo fit iniuria excommunicationi: quare talis adoptio non poteſt parere obligationem communicandi, nec eſſe fundamentum alicuius priuilegij repugnantis ipſi excommunicationi, quod etiam confirmant ſuprà dicta de vxore. Dixi autem *per ſe*, quia ſi interueniat ignorantia probabilis, quæ

Filius adoptatus tempore quo pater eſt excom. ipſe non poteſt cum illo communicare.

B excuſet eum, qui adoptatur, probabile eſt eum vti poſſe iure bona fide acquiſito, ſicut de vxore diximus propter eaſdem rationes ibi factas. Quanquam, ſi velit ſuſpendere (vt ita dicam) vſum illius filiationis, poſſit, vt opinor, id facere, quia in eo non procedit deciſio textus in cap. *Inter alia*, de Sent. excom. nec ratio eius in eo locum habet, cùm huiuſmodi adoptatus non fuerit ante excommunicationem parentis ei obligatus. Dices, Satis eſt, quòd poſteà obligationem contraxerit, nam obligatio quandocunque fuerit, implenda eſt. Reſpondetur, contractum cum excommunicato, vel ab excommunicato factum, licèt non ſit omninò inualidus, non tamen ita eſſe firmum, & efficacem, vt inducat obligationem & vſum eius excommunicationi repugnantem: &

Obiectio. *Soluitur.*

C ideò illa obligatio, vel talis eſt vt reſcindi poſſit, vel certè vt licèt non reſcindatur, ſit quaſi ſuſpenſa reſpiciens tempus, in quo talis pater excommunicatione careat, vt in ſimilibus magis in ſequentibus explicabitur.

15. *Qui non baptizatus ſeruus efficitur excomm. poſteà baptizatus debet domino communicare.*

In ſeruis eſt peculiaris ratio, quia, regulariter loquendo, prout res eſt in vſu Chriſtianorum, inuiti rediguntur in ſeruitutem, vel poſitiuè, ſi ſint adulti, vel ſaltem negatiuè quantum ad propriam voluntatem. Rurſus oportet conſiderare hanc ſeruitutem regulariter etiam inchoari circa perſonas infideles: quia qui eſt liber, quando Chriſtianus efficitur, niſi à fide deficiat, nunquam poteſt in ſeruitutem Chriſtianorum redigi. Primum ergo pro

D conſtanti habeo, ſi ſeruitus acquiratur in perſonam non baptizatam, etiamſi in ſtatu excommunicationis acquiſita ſit, nil impedire quominùs talis ſeruus, ſi poſteà baptizetur, poſſit, & debeat ſuo domino communicare; quanquam eius excommunicatio duret. Ratio eſt, quia excommunicatio non prohibet cum tali perſona communicare, & ideò abſque violatione, vel iniuria excommunicationis poteſt acquiri dominium in talem ſeruum, vel ſi in iuſto bello capiatur, quod non eſt prohibitum excommunicato, vel ſi ab ipſomet ſua ſponte ſe vendente, aut ab alio infideli domino ematur, quia

E cum his contrahere non eſt prohibitum excommunicato: imò, licèt ab alio fideli domino comparetur per contractum, vel donationem, aut alio ſimili modo: nam, licèt huiuſmodi communicatio prohibita ſit cum excommunicato inter ipſos fideles: reſpectu tamen ipſius infidelis hoc nihil impedit quominùs integrum ius in ipſum acquiratur. Quod etiam ſecundùm hunc reſpectum dici poteſt acquiſitum ante excommunicationem, id eſt antequàm ratione excommunicationis, vel ipſe teneretur vitare communicationem talis ſerui, vel ſeruus illius. Atque idem dicendum eſt, ſi quis incipiat eſſe ſeruus per natiuitatem ex ancilla domini iam excommunicati, nam ille nihilominùs poterit poſteà communicare: quia incipit eſſe ſeruus,

priuſquàm Chriſtianus ſit. Item, quia ſine interuentu alicuius communicationis prohibitæ ſeruus naſcitur. Atque ita quocunque modo dominium ſerui acquiratur erga perſonam infidelem, nihil refert quantum ad præſens attinet, quod ante vel poſt excommunicationem acquiratur.

16. *Seruus baptizatus ac quiſitus à domino excom. exiſtente poteſt cum illo cõmunicare.*

At verò, quando hoc dominium acquiritur in perſonam fidelem ſeu baptizatam, regulariter non acquiritur, niſi per venditionem, vel donationem alterius domini, quia Chriſtiani, aliàs liberi, nec capti in bello ab aliis Chriſtianis ſolent fieri ſerui, nec vendi, aut emi ſolent ab aliis Chriſtianis: quando autem ſeruus venditur, vel donatur à domino, non expectatur conſenſus ſerui: & ideò ex parte ipſius nulla eſt neceſſaria communicatio: imò nec ex parte eius, cui de nouo acquiritur; ac proptereà videtur etiam tunc poſſe talem ſeruum cum domino communicare: quia reſpectu illius ita ſe habet dominus, ac ſi ante excommunicationem dominium in illud haberet, quandoquidem illud acquiſiuit abſque vlla communicatione cum illo. Quòd autem reſpectu alterius domini interceſſerit aliqua communicatio illicita, valde extrinſecum eſt, & remotum, vt inde potuerit hoc ius impediri. Idémque dicendum cenſeo, ſi contingat homines baptizatos propter apoſtaſiam, & bellum iniuſtum contra Eccleſiam motum, in veram captiuitatem, ac ſeruitutem redigi per bellum, vt ſuperioribus annis in regno Granatenſi viſum eſt: quia enim debellare huiuſmodi apoſtatas non eſt prohibitum excommunicato, ideò integrum, &, vt ita dicam, expeditum ius in huiuſmodi ſeruum acquiritur: ideóque etiam ille ſeruus poſteà cum illo communicare tenebitur. Denique ſi contingeret (quod non fit) Chriſtianum liberum ſe alteri Chriſtiano excommunicato vendere in ſeruum, tunc de illo idem dicendum cenſerem, quod de adoptato in filium ab excommunicato; eſt enim eadem ratio ac proportio.

17. *Cæteri ſeruientes debẽt ante excommunicationẽ domini eſſe ſubiecti, vt illi poſſint cõmunicare. Niſi à cenſuræ violatione excuſentur.*

De reliquis ſeruientibus, ſeu famulis liberis res eſt facilior, quia non contrahunt debitum, niſi per contractum aliquem includentem mutuam communicationem, & ideò de illis frequentiùs aſſeritur, & ſimpliciùs intelligitur illa conditio ab Innocentio poſita, quòd debet obligatio antecedere excommunicationem; & rationes etiam ſuperiùs factæ de vxore, & de aliis, in his perſonis potiſſimum locum habent. Veruntamen etiam ad hos applicanda eſt limitatio ſuprà adhibita, nimirum quòd abſque violatione cenſuræ poſteà orta non ſit: poteſt autem eſſe excuſatio duplex ſæpe repetita. Prima eſt ignorantia probabilis de alterius excommunicatione ſi enim hæc intercedat, talis famulus, quia nihil contra excommunicationem egit, non obligatur ad reſcindendum contractum: præſertim ſi abſque ſuo incommodo id facere non poteſt, quanquam poſſit illud reſcindere, ſi velit, vel ſuſpendere iuxta infrà dicenda. Si autem nolit, & poteſt, debet ſuo domino communicare: quia debet obligationem ſuam implere: neque enim poteſt ab alio accipere ſtipendium, & ei non miniſtrare. Secunda excuſatio eſt neceſſitas, quæ communiter aſſignatur ex parte ipſius excommunicati: nam ſi morali modo indigeat famulis, colonis, & aliis huiuſmodi, hoc titulo poteſt aliquis ſine culpa (iuxta ſuperius dicta) eius ſeruituti obligari, & conſequenter poterit etiam poſteà, & debebit cum illo communicare. Exiſtimo tamen idem operari, ſi neceſſitas ſit ex parte ipſius famuli; ſeu ſeruientis: nam ſi ad ſuam ſuſtentationem indigeat tali miniſterio, & non inueniat alium: cui commodè poſſit inſeruire,

A licitè poterit idem facere: quia non eſt minùs fauorabilis neceſſitas non excommunicati, quàm excommunicati, vt ex ſuperioribus patet. Atque hoc titulo excuſari poſſunt quidem ſeruientes alicui, qui ſine ſtipendio, & obligatione aliquo modo ſeruiunt, maximè in curiis: in his enim non habet locum ratio Innocentij III. in dicto c. *Inter alia*, ideóque abſolutè non tenentur communicare, quia neque ante excommunicationem tenebantur, ſed voluntariè id faciebant: vt ergo licitè poſſint poſteà inſeruire & communicare, alio titulo neceſſitatis muniendi ſunt: ille autem ſufficiens eſt, quia regulariter non poſſunt ſeruitutem inchoatam ſine magno ſuo detrimento omittere, vel intermittere.

B

De Parentibus, dominis, &c.

Altera dubitatio his omnibus communis & in titulo ſectionis inſinuata eſt, an ſuperiores illis, ſeu vnicuique illorum reſpectiuè, poſſint, aut debeant cum eis communicare, nam in illis non habet locum ratio, propter quam inferioribus, ſeu ſubiectis hoc priuilegium conceditur, ſcilicet obligatio ad parendũ ſuperiori: hæc enim annotatur in dicto cap. *Inter alia* Dupliciter itaque intelligi poteſt hæc dubitatio: primò, an ſuperior excommunicatus poſſit communicare inferiori non excommunicato: ſecundò, an ſuperior non excommunicatus poſſit cum inferiori excommunicato communicare. Hæc poſterior pars vix habet dubitandi rationem: licèt enim Gloſſa in dicto cap. *Quoniam multos*, quam communiter receptam eſſe dicit Nauarrus cap. 27. num. 27. negauerit hos ſuperiores poſſe communicare cum inferioribus excommunicatis, mihi tamen oppoſitum videtur certum, quod tenuit Nauarrus ibi cum Adriano, quæſtione tertia de Clauibus. Ratio eſt, quia ius ſuperioris non minùs eſt, quàm ius, vel obligatio inferioris: ſi ergo inferiori conceditur vt poſſit communicare cum ſuperiori excommunicato, cur in eadem proportione, ac cæteris paribus negandum eſt, ſuperiori? Dices, Quia de inferiori id cautum eſt in iure, non autem de ſuperiori. Item quia inferior tenetur ſuperiori, & non è conuerſo. Sed contra primum eſt, quia in iure non fit excluſio harum perſonarum. Et quamuis non exprimantur formaliter & expreſsè, ſatis tamen exprimuntur in ſuis correlatiuis, ſicut de vxore diximus: & regula Iuriſtarum eſt diſpoſita in vno correlatiuo, in alio etiam intelligi, vbi nimirum non cernitur ſpecialis & ſufficiens ratio, ob quam in vno correlatiuorum id potiùs ſit diſpoſitum, quàm in alio; quæ hîc non exiſtit, vt patebit facilè excludendo alteram reſponſionis partem. 18.

Superior non excomm. poteſt cum inferiori exc. cõmunicare.

C D

Aliud eſt enim tractare an hæ perſonæ ſuperiores poſſint licitè communicare inferioribus, aliud verò an teneantur. Ad primum non eſt neceſſaria obligatio, ſed ius, & neceſſitas, vel vtilitas: quæ omnia inueniuntur in his perſonis ſuperioribus. Neque enim priuari debent ſuo iure propter excommunicationem alterius. Propter quod, vt ſæpe dictum eſt, poteſt quilibet ſuum debitum ab excommunicato poſtulare iuxta c. *Intelleximus*, de Iudiciis, Eadem ergo ratione poſſunt hi ſuperiores obſequia ſibi debita ab his inferioribus exigere, etiamſi excommunicati ſint. Diximus etiam vnunquemque propter ſuam neceſſitatem, vel vtilitatem poſſe communicare cum excommunicato, qui titulus etiam in his perſonis locum habet, vt per ſe conſtat: quia quoad hoc verum eſt quod Nauarrus dixit, has perſonas excipi per verbum, *vtile*. Ad debitum autem communicandi neceſſaria eſt obligatio, quæ 19.

E

etiam

etiam his perſonis non deeſt:nam, vt dixit D. Thomas in 4.diſt.18.q.2.art.4.etiam hę perſonæ ſuperiores obligantur quoad aliqua ſuis ſubditis,vt ad prouidendum illis de neceſſariis, ad corrigendum illos, & ſimilia, & quoad hæc non ſolùm poſſunt, ſed etiam debent communicare, quantum neceſſarium fuerit ad hanc obligationem implendam,vt dixit D. Thom. ibi, & quoad hoc comprehendi poſſunt hæ perſonæ ſub verbo, *Humile*, ſecundùm correlationem, vt diximus. Sic etiam in illis habet locum ratio, & deciſio textus in dicto cap. *Inter alia*.

20. *Poſſitne ſuperior excom. ſuis inferioribus non excomm. communicare.*

Maior difficultas eſt in alio ſenſu, an hi ſuperiores, quando excommunicati ſunt, poſſint vel debeant ſuis inferioribus communicare: quod etiam quæri poteſt de ipſis inferioribus excommunicatis: quia nec hoc videtur expreſsè in iure definitum, & plura conceduntur non excommunicatis reſpectu excommunicatorum, quæ non conceduntur excommunicatis reſpectu fidelium, vt conſtat ex Extrauag. *Ad euitanda*. Dicendum verò eſt etiam hoc modo his perſonis licitam eſſe communicationem cum ſuis correlatiuis. Primò ob illam generalem rationem, quòd ferè inutilis eſſet facultas conceſſa vni correlatiuorum non excommunicato,ad communicandum cum excommunicato, niſi & è conuerſo huic concederetur ad communicãdum alteri, vt ſuprà in marito & vxore declarauimus:eſt enim hic eadem ratio. Deinde quia ſi inferior, verbi gratia, excommunicatus ſit, propter excommunicationem non liberatur debito obſequendi: non enim debet ex ſua communicatione commodum reportare, vt dicitur in dicto cap. *Intelleximus*: ergo non ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur communicare, ſaltem, quantum ad hoc debitum ſoluendum neceſſarium eſt. Aliunde verò etiam indiget hac communicatione ad ſuam ſuſtẽtationem,neque obligari debet vt à ſuo ſuperiori ſe ſeparet: nam vel id facere licitè non poteſt vt ſeruus, vel filius, vel certè non ſine magno incommodo & diſpendio moraliter loquendo,ad quod obligandus non eſt. Durante autem illa ſocietate, & cohabitatione non poteſt moraliter à communicatione abſtinere. Hic autem diſcurſus eodẽm modo fieri poteſt ex parte ſuperioris: quia ille etiam ſuo modo tenetur ſubuenire ſubdito ſuo, cuius obſequio, & ſocietate indiget, nec cogendus eſt illum à ſe ſeparare. Igitur per quandam correlationem ſeu cõſecutionem,has omnes perſonas intelligo eſſe exceptas in prædicto cap. *Quoniam multos*,& comprehenſas in dicto verſiculo,ſiue ſub verbo,*Humile*, ſiue ſub verbo, *vtile*, aut etiam ſub verbo, *Lex*, hæc enim omnia ad illas perſonas pertinent, vt ex dictis ſatis patet. Et in hac tota doctrina conueniunt ferè auctores ſuprà citati,D.Tho. Adrianus,Gabriel,Soto, Nauarrus, & reliqui Summiſtæ, & moderni communiter.

21. *Quæ com. his perſonis liceat.*

Poteſt tamen in eis animaduerti quædam diuerſitas, nam quidam illorum concedunt his perſonis communicationem mutuam, cum quadam tamen limitatione (vt ita dicam) reſpectiua, ſcilicèt, vt vnuſquiſque ea communicatione vti poſſit,quæ ſuo muneri, aut humanæ commoditati neceſſaria eſt,& non maiori. Alij verò ſuppoſita prædicta connexione talium perſonarum,ſimpliciter eis communicationem concedunt. Quorum ſententia mihi probatur dummodò de hac communi, & vſuali communicatione humana intelligatur: quia tollit ſcrupulos & anxietates, quæ fuit intentio Gregorij in dicto cap. *Quoniam multos*. Et vt hac ratione aliquid operetur ius illud. Nam, ſi huiuſmodi perſonæ ſolùm vti poſſent iure neceſſitatis, vel vtilitatis, aut obligationis ſuæ, & deberent eſſe ſolicitæ,ne illam menſuram excederent, totum hoc quaſi ex natura rei, & ex rigoroſa ac rationabili prioris iuris interpretatione haberent? plus ergo ei voluit Gregorius concedere, nam quòd videret in his omnibus eſſe morale periculum, ſi cum ea limitatione concederetur communicatio, ideò ſimpliciter excepit illas perſonas à tali vinculo & obligatione. Accedit quòd in c. *Cum voluntate*, de Sent.excom. meritò conceditur, vt poſſit is,qui cum excommunicato pro ſalute animæ illius agit, aliqua alia incidenter interponere:quia intellexit Pontifex non poſſe moraliter fieri, vt præcisè illa ſpiritualia tractentur humano modo, & non aliqua alia miſceantur. Sic ergo intelligendum eſt in præſenti prudentiſſimè fuiſſe ab Eccleſia prouiſum, quia moraliter etiam inſeparabilis eſt communicatio neceſſaria à non neceſſaria, & regulariter huiuſmodi perſonæ nec prudentiam, nec valorem habent ad eam diſcretionem faciendam.

Addidi verò,dummodò hæc de vſuali,& ordinaria communicatione intelligantur: quia in hac ſola locum habet ratio facta: vnde ad illam planè diriguntur verba Gregorij. Quapropter in primis cauere debent hæ perſonæ ne directè, vel indirectè in crimine communicent, néue ſua communicatione occaſionem præbeant excommunicatis perſeuerandi in contumacia: nam hoc & intrinſecè malum eſt, & in prædictis iuribus expreſsè animaduerſum. Vnde Doctores admonent has perſonas, vt ſi ſuperiores ſint, inferiores corrigant; quod ſui muneris eſt, & procurent vt à contumacia decedant: nam ſi in hoc ſint negligentes, fieri poteſt vt indirectè ſaltem conſentire, vel cooperari videantur:& ideò participes cenſuræ fiant,argumento cap. *Quantæ*.de Sent. excommunic. Si verò ſint inferiores, caueant ne vllo modo ſuperiori excommunicato obſequantur in his, quæ ad perſeuerandum in crimine ſpectant, & ne, vel concilio, vel aſſentatione eius duritiam,vel pertinaciam in crimine augeant, alioqui in idem periculum incident. Deinde cauere debent omnes ne in diuinis communicent: nam hæc communicatio prorſus aliena & extranea eſt à prædictis coniunctionibus. Quapropter,licèt pater habeat filium ſacerdotem, qui excommunicatus & denunciatus ſit, non poterit ab eo ſacramentum petere, nec Miſſam eius audire, quia hæc miniſteria ad coniunctionem naturalem patris cum filio non ſpectant:& idem eſt in ſimilibus conſiderandum, præſertim quando communicatio eſt per actionem vnius in alium, vel receptionem vnius ab alio:nam ſi ſit per ſolam conſiſtentiam cum excommunicato ad idem ſacrum, vel diuinum officium, aut per miniſterium aliquod & quaſi famulatum, tunc licèt talis communicatio, per ſe loquendo cauenda ſit, tamen ſi aliquando ſit, vt eſſe poteſt,connexa cum priori vinculo ſeu obligatione, excuſabilis eſſe poterit, vt, verbi gratia,ſi clerico excommunicato inſeruiens cogatur illi ſacrum facienti miniſtrare, vel quaſi honoris cauſa ei aſſiſtere, quia ad hoc ex officio ſuo tenebatur, & fortaſſe ſine incommodo ſuo non poteſt illum vitare: tunc communicatio illa non erit per ſe mala, dummodò non includat poſitiuam cooperationem ad actionem prauam, vt in ſuperioribus dictum eſt. Idem frequentiùs accidere poteſt, ſi fœmina excommunicata Miſſam audiens, vel filias, vel famulas ſecum ferat,ſecúmque intereſſe compellat: tunc enim non peccabunt ei obſequendo:& ſic in ſimilibus. Tandem cauere debent hæ perſonæ, ne communicationes alias etiam humanas valdè extraordinarias, & ſuis muneribus nec neceſſarias,nec ordinariè, aut moraliter coniunctas immiſceant, vt verbi

22. *Sola vſualis cõmunicatio licita eſt his perſonis.*

verbi gratia, ſi nouos contractus inter ſe inire velint vel aliquid ſimile: nam hoc illis non eſt vlla ratione conceſſum: quia in his etiam ceſſant omnes rationes ſuprà factæ, nec iura de his loqui videtur, & ideò generalis lex excommunicationis quoad hæc integra manet.

Poſſintne inferiores eiuſdem familiæ, ſi quis eorum excommunicetur, inter ſe communicare.

23. Tertia dubitatio eſſe poteſt, quid dicendum ſit de iis perſonis præſertim inferioribus inter ſe collatis, contingit enim eſſe plures ſub eodem ſuperiore, vt plures fratres, ſeruos aut famulos, & vnum excommunicari: an igitur inter ſe communicare poterunt, videntur enim poſſe: quia vix poſſunt moraliter communicare vni tertio, quin communicent inter ſe. Aliqui propter hanc rationem ſimpliciter affirmant; & præterea quia, ſi ſeruus cum domino cohabitare compellitur, vel licitè poteſt, etiamſi ipſemet dominus excommunicatus ſit, multò magis non cogetur recedere à domino, ſolùm quia alter conſeruus excommunicatus ſit: poterit ergo illi cohabitare: ergo & communicare cum illo. Quæ ratio à fortiori de fratribus procedit, & maximè quia filius quaſi vna perſona cum patre eſſe cenſetur. Dico tamen his perſonis per ſe & directè nullum priuilegium in hoc eſſe conceſſum. Quod notauit Felinus dicto cap. *Inter alia*, & patet, quia in dicto cap. *Quoniam multos*, ſimpliciter nominantur hæ perſonæ: relatiuum autem per ſe non accipitur niſi in ordine ad correlatiuum, & ita Innocentius III. in dicto cap. *Quoniam multos*, ſolùm in ordine ad illud declarat hanc communicationem & obligationem. Quapropter non potuerunt hæ perſonæ inter ſe omninò liberè communicare, quaſi proprio priuilegio, aut exemptione vtentes. Poterunt tamen eam communicationem habere, quæ moraliter vitari non poteſt, ſuppoſita cohabitatione, & communicatione cum eodem ſuperiori. Hoc enim probat ratio facta, & quia conceſſo principali id quoque conceſſum intelligitur, quod acceſſorium, vel conſequens eſt.

Aſſertio. Felin.

24. Tandem dubitari poteſt, an, quæ diximus generatim procedant in omni excommunicatione quacunque cauſa, vel modo lata. Quidam quoad cauſam hoc limitant, vt non procedat in excommunicatione ob hæreſim, argu. c. vlt. de Hæret. de quo textu paulò pòſt dicemus. Quoad modum verò limitant alij, quando excommunicatio lata eſt etiam in participantes. Sed neutra limitatio neceſſaria eſt; & ita doctrina data ſimpliciter procedit. In hæretico enim conſiderari poteſt aut periculum errandi, quod ex eius communicatione prouenire poteſt. Et hoc non pertinet ad excommunicationem, neque ad aliquam ſpecialem legem Eccleſiæ, ſed ex natura rei oritur illa obligatio quãdo moraliter timetur tale periculũ: non enim ſemper, neq; in omnibus perſonis æquale eſt, & ita limitatio illa ſub hac conſideratione non pertinet ad præſens. Si verò conſideretur in hæretico ſola cenſura propter tale crimen impoſita, tunc per ſe non magis priuat communicatione, quàm lata propter aliud delictum: nullo enim iure cautum eſt, quòd illa excommunicatio habeat plures effectus: ſed habet quidem hæreticus alias pœnas ipſo iure impoſitas, propter quas fortaſſe priuatur iure, vel dominio, & conſequenter communicatione, quæ in illo fundabatur, tamen, neque illa pœna eſt effectus excommunicationis, ſed per ſe imponitur: neque illa eſt exceptio à propoſita regula: quia illa communicatio non ceſſat tunc propter ſpecialem prohibitionem, ſed propter ſubtractionem materiæ, vt ſic dicam. Sicut, ſi ſeruus à ſeruitute eximatur, iam non poterit communicare, cui antea poterat, quamuis excommunicatio, & lex illius eadem maneat. In alia verò exceptione de excommunicatione lata in participantes, idem dicendum hîc eſt, quod ſuprà de vxore diximus: nam in his perſonis iure exceptis ſolum intelligitur ſpecialiter punire communicationem eis non conceſſam, non tamen prohibere aliam iure conceſſam. Atque ita etiam in tali excommunicatione tota doctrina ſuperiùs data procedit.

Liceátne hæc cõmunicatio inferiorum cum ſuperioribus in excõmunicatione ex quali bet cauſa aut modo lata.

SECTIO VI.

Virùm Temporali iuriſdictioni hominis excommunicati ſubiecti poſſint cum illo licitè communicare.

Hactenùs diximus de iis perſonis, quæ formaliter in iure excipiuntur, ſupereſt, vt de quibuſdam aliis dicamus, quæ ob parem rationem videntur ad prædictas poſſe reduci, & ſub verbo, *Humile*, comprehendi. Primò ergo dubitari poteſt de ſubditis temporaliter an poſſint cum ſuis dominis communicare, & domini cum illis. Ex dictis enim videtur ſequi poſſe id licitè facere: quia nulla eſt minor ratio de his ſubditis, quàm de famulis, vel colonis, nam eadem obligatione iuſtitiæ tenentur tributa, vel alia obſequia ſuis dominis ſoluere. In contrarium verò eſt, quia in cap. *Nos Sanctorum*, 15. quæſt. 6. ait Gregorius hos ſubditos eſſe abſolutos à fidelitate, & debito, etiam iuramento firmato, obſequendi dominis excommunicatis, propter eorum excommunicationem. Et in cap. *Iuratos*, ead. cauſ. & quæſt. dicitur, iuratos milites prohibendos eſſe ne duci ſeruiant, quandiu excommunicatus eſt. Propter hæc aliqui ſimpliciter affirmant hos ſubditos non teneri, & conſequenter non poſſe licitè huiuſmodi dominis excommunicatis communicare. Et ratio à priori eſt, quia iura à quibus potiſſimùm omnes hi effectus pendent, diuerſimodè de iis ſubditis, quàm de ſeruis domeſticis, ſeu familiaribus diſponunt. Ratio autem, ſeu congruentia horum iurium reddi poteſt, vel quia communicatio cum ſeruis eſt magis neceſſaria ad vitam humanam, vel certè quia crimina propter quæ hi domini temporales, qui ſolent eſſe magnates & principes excommunicantur, non ſunt valdè atrocia, & grauia, & ideò maiori rigore puniuntur. 1.

Poſſintne ſubditi temporaliter cum ſuis domin. excommunicatis communicare.

Quam ſententiam ſimpliciter exiſtimo veram, 2.
quantum ad eam communicationem ciuilem, & politicam, de qua nũc agimus, & quantũ ad conceſſionem liberè illa vtendi factam in c. *Quoniam multos*, quia reuera nec de his perſonis ibi fit mentio, neque in eis eſt eadem ratio, vel cauſa neceſſitatis. Nihilominùs tamen poteſt manere quæſtio de ſpeciali communicatione neceſſaria ad recognitionem ſubiectionis ex parte vnius extremi, & dominij ex parte alterius. Et de hac dicendũ videtur, non eſſe ſimpliciter, & omni ex parte prohibitam, licèt quoad aliquid vetita ſit. Quod ita declaro, nam tria videntur eſſe, quæ ad hoc dominium, & ſubiectionẽ pertinere poſſunt. Primum eſt forenſis iuriſdictio, & omnes actus qui ad illam pertinent, & quoad hoc ceſſare debet communicatio, quia etiam iuriſdictio temporalis per excommunicationem ſuſpenditur; maximè ſi denunciata ſit: nam ſi non ſit, id erit poſitũ in voluntate ſubditorum, vt latiùs dicetur ſectione ſequente. Secundum eſt obligatio fidelitatis, & obedientiæ, quæ interdum eſſe ſolet iuramento firmata, cuius vim etiam tollit excommunicatio, vt probant allata iura. Probabile autem cenſeo non habere

habere hunc effectum vſque ad ſententiam, ſaltem declaratoriam criminis, vt ex ſequentibus patebit. Tertium eſt dominium regni, aut populi, & exhibitio tributorum, vel ſeruitiorum, quæ illi reſpondet. Et quoad hoc dico non ceſſare communicationem ex vi Cenſuræ.

3. *Princeps excomm. ex vi excommunicationis non priuatur dominio in ſubditos.*

Quod vt declaretur, oportet aduertere excommunicationem non poſſe habere hunc effectum circa huiuſmodi ſubditos, niſi ſuppoſito prius alio, nimirum quòd domini priuentur dominio, vel vſu eius: quia manente dominio in ſua vi, fieri non poſſet quin inferiores obedire tenerentur, & conſequenter communicare, ſaltem quantum neceſſarium eſſet ad ſuam obligationem implendam iuxta cap. *Inter alia*, de Sententia excommunicationis. Excommunicatio autem per ſe ac ſimpliciter lata non habet hunc effectum, quia, ſicut non priuat dominio aliarum rerum temporalium, neque vſu earum, ita nec priuat hoc dominio, quia non eſt de illo maior ratio, nec eſt ius, in quo de excommunicatione hoc ſpecialiter diſponatur. Dico autem, *de excommunicatione*, quia de nonnullis excommunicatis, vt de hæreticis, & ſimilibus interdum hoc in iure diſponitur, tamen ex hoc ipſa diſpoſitione ſpeciali intelligere poſſumus, excommunicationem, ſecundùm ſe non habere hunc effectum: nam, vbi ille efficiendus eſt, ſpecialiter in lege, aut ſententia exprimi neceſſe eſt. Ac propterea quando talis effectus adiungitur, non appello illum effectum ipſius excommunicationis, ſed ſpecialem pœnam ſimul cum excommunicatione impoſitam; ſicut cùm hæreticus excommunicatur; & priuatur dominio rerum ſuarum, non eſt hæc priuatio effectus excommunicationis, ſed quædam pœna ſimul cum illo coniuncta. Vnde infero, prædictos ſubditos non priuari omni communicatione cum ſuis dominis, niſi quando iure aliquo cautum eſt, vt tales perſonæ propter talia crimina non ſolùm excommunicentur, ſed etiam ſuis dominiis, ſeu principatibus temporalibus priuentur. Neque contra hoc obſtat dictum cap *Nos Sanctorum*, nam præter aliam expoſitionem, quam infrà trademus, ibi non eſt ſermo de priuatione dominij, ſed de abſolutione à iuramento fidelitatis eis præſtito: quæ longè diuerſa eſt; & non ſimpliciter conceditur, vt perpetuò duret, ſicut eſt ablatio dominij, poſtquam ſemel fit, ſed ſolùm eſt ad tempus, pro quo aliquis pertinaciter in excommunicatione permanet, vt conſtat ex cap. vltimò de Pœnis: ex quo textu vtrumque colligitur, vt ibi notat Abbas. Vt ergo excommunicatus princeps dominio, & omni iure in ſubditos priuetur, neceſſe eſt vt ſpeciali pœna, & ſententia declaretur, aut imponatur.

4. *Quid ſi pœna priuationis dominij in iure imponatur vt ab homine infligenda.*

Eſt autem vlteriùs aduertendum, duobus modis poſſe huiuſmodi pœnam iure ferri. Primò, vt à iudice imponendam: ſecundò, vt ipſo facto ex vi iuris contrahendam. Quando priori modo fit, manifeſtum eſt non ſufficere delictum publicè commiſſum eſſe, & ratione illius excommunicationem eſſe contractam, vt poſſint ſubditi tributa, vel alia obſequia debita huiuſmodi dominis excommunicatis denegare: quia donec talis pœna per ſententiam iudicis eis imponatur, illam de facto non incurrerunt: ergo non ſunt priuati iure ſuo; ergo nec poſſunt à ſubditis propria auctoritate illo priuari. In quo eſt differentia inter dominium, quod reſpicit communem & politicum vſum rerum, vel perſonarum, & iuriſdictionem, quæ verſatur circa actus forenſes, vt ſunt iudicare, diſpenſare, leges ferre, nam hæc licèt non ſtatim prorſus auferatur, quaſi in habitu, ſuſpenditur tamen quantum ad vſum, ſeu tollitur quantum ad actum, etiam in iuriſdictione temporali, vt oſtendimus ſectio. ſequenti. At verò dominium nec tollitur, nec quoad vſum ipſo facto ſuſpenditur per excommunicationem. Et ideò, ſi lex etiam ſpecialis talem pœnam non imponit vt ipſo facto incurrendam, donec à iudice imponatur, nemo poteſt ratione illius excommunicatum priuare iure ſuo.

5. *Quid ſi hæc pœna imponatur vt ipſo iure incurrenda.*

Quando autem lex ipſo facto imponit talem pœnam, videri poſſet, ſtatim ac de delicto conſtat debere huiuſmodi ſubditos negare omnem ſubiectionem, & conſequenter communicationem his dominis: quia iam illi domini non ſunt, cùm ipſo iure fuerint priuati: ergo neque alij ſunt ſubditi: ergo nullus eis ſupereſt licitæ communicationis titulus. Nihilominùs dicendum eſt, etiam tunc requiri ſententiam iudicis declaratoriam criminis ſpecialiter latam in talem perſonam, vt ſubditi teneantur illi denegare obſequium aliàs debitum, & omnem communicationem. Probatur ex cap. *Cùm ſecundùm leges*, de Hæretic. in ſexto, vbi declaratur, quamuis hæreticorum bona ſint ipſo iure confiſcata, confiſcationis tamen executionem non debere fieri donec ſententia ſit ſuper tali crimine promulgata: ergo eadem ratione non tenetur ſubditi alicuius principis ante declaratoriam ſententiam priuare principem ſuo iure, negando illi vectigalia, & alia quæ pertinent ad dominium eius. Quanquam oppoſitum teneat Felinus in cap. *Rodulphus*, de Reſcriptis, & alij ex Canoniſtis in cap. *Cùm non ab homine*, de Iudiciis. Veruntamen non video qua ſufficienti ratione illa obligatio ſuaderi poſſit etiam ante Extrauagantem, *Ad euitanda*, poſt illam enim certiſſimum eſt non teneri, cùm vitare quemquam non teneantur ante ſententiam declaratoriam. Sed neque anteà tenebantur, quia nemo tenetur exequi pœnam à lege ſtatutam in alium, donec iudicis auctoritate compellatur, quando pœna temporalis eſt, ſeu in expoliatione bonorum alterius conſiſtit, vt citatum eſt ex dicto cap. *Cùm ſecundùm leges*. Quod quidem ſi efficax eſt, vt reuera eſſe videtur, non ſolum probat non teneri ſubditos, ſed etiam eis non licere negare huiuſmodi dominis vectigalia, & ſe omninò eximere à dominio, & obſequio principibus debito, per ſe loquendo, & ex vi Cenſuræ. Probatur, quia, ſi non tenentur, ideò eſt, qui illi principes, licèt ſint priuati dominio directo, non tamen dominio vtili, ſeu iure vtendi rebus ſuis; iuxta dictum capitul. *Cùm ſecundùm leges*. Sed hinc etiam concluditur eos non poſſe licitè id facere, quia nemo poteſt auctoritate priuata ſpoliare alterum vſu rerum ſuarum, quando auctoritate legis non eſt priuatus iure vtendi.

6. Et declaratur ac confirmatur primò, nam, ſi priuata perſona in hæreſim labatur, princeps ſecularis non poteſt licitè priuare illum poſſeſſione, & vſu rerum ſuarum, donec per ſententiam declaretur, vt colligitur ex illo verbo, cap. *Cùm ſecundùm leges fieri non debet*: ergo pari ratione non poſſunt ſubditi priuare principem hæreticum vſu & poſſeſſione ſui Regni ante ſententiam declaratoriam, idemque eſt in omnibus criminibus. Patet conſequentia, tum quia æquitas poſtulat, vt ex vtraque parte ſeruetur eadem proportio, tum etiam quia minorem poteſtatem habet ſubditus in principem, quàm princeps in ſubditum. Et ideò fortaſſe in dicto cap. *Cùm ſecundùm leges*, ſpecialiter prohibetur principibus, & dominis temporalibus ne hanc executionem faciant ante ſententiam declaratoriam Eccleſiæ: non quia inferioribus perſonis non ſit prohibitum, ſed quia per ſe notum erat inferioribus nullam

nullam eſſe poteſtatem ad eam executionem faciendam. Secundò confirmatur, quia ſi princeps ante ſententiam declaratoriam, non eſt priuatus iure ſuo quoad poſſeſſionem, & vſum: ergo nec ſubditi ſunt abſoluti à dominio vtili, vt ſic dicam, neque ab obligatione, quæ ex illo naſcitur, ergo non poſſunt iuſtè illis hæc denegare in iis quæ aliàs licita, & honeſta ſunt. Vnde conſequenter fit, vt cum eis communicare poſſint, & debeant iuxta citatum cap. *Inter alia.* Opinor tamen nullum ſpeciale priuilegium circa hoc eis eſſe conceſſum, vt liberè & in omnibus etiam humanis communicare poſſint: ideóque ſolùm poſſe id facere in iis, quæ ad ſuum munus explendum neceſſaria ſunt: quia nec in dicto cap. *Quoniam multos*, de illis fit expreſſa mentio, neque quoad illam generalem conceſſionem eſt eadem ratio de illis, tum propter ſuprà dicta, tum etiam quia non eſt inter has perſonas ille familiaris vſus vitæ, & cohabitationis, propter quem, & propter periculum quod ex illo oritur, illa generalis conceſſio facta eſt. Et hanc ſententiam ſignificat Syluest. verbo *Excommunicatio*, quinto, numer. 18. vbi alios refert.

7. *Poſſũt varias ob cauſas ſubditi Principẽ excom. tributis, & aliis obſequiis priuare.*

Dixi autem, *per ſe loquendo, & ex vi excommunicationis*, quia ex aliis capitibus licitum eſſe poteſt huiuſmodi ſubditis obedientiam, fidelitatem, tributa, & omnia obſequia his principibus negare, vt ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, & rebelles Eccleſiæ, & ſubditi timeant, ex eorum principatu maximum periculum fidei & religionis ſibi imminere: tunc enim iure defenſionis poſſunt eos repellere, & obedientiam ac fidelitatem negare. Quod facere poſſent, etiamſi non eſſent excommunicati, neque per Eccleſiam eſſent illis aliæ pœnæ impoſitæ, ſolùm ob prædictum periculum Reipublicæ. Et tantum eſſe poſſet periculum, tamque moraliter certum, vt non ſolùm liceret, ſed etiam teneretur talis reſpublica, ſi poſſet, tali principi reſiſtere, & à ſe illum expellere. Item contingere poteſt, vt, quamuis princeps ſecularis huiuſmodi ſit, Eccleſiæ paſtores non poſſint, vel non audeant ſententiam declaratoriam contra illum proferre; & tunc cenſent aliqui licitum eſſe ſubditis ab eorum obedientia omninò recedere, ex quadam ratihabitione, ſeu tacita Eccleſiæ conſenſione; quæ tunc vim quandam patitur, propter quam apertè non declarat voluntatem ſuam: ex facti tamen euidentia, & magnitudine periculi, & aliis circunſtantiis ſatis præſumitur hoc eſſe conforme voluntati eius. Eſtque hoc ſatis probabile, quanquam moraliter non poteſt ſeparari à primo, id eſt, à periculo communis damni: nam quandiu hoc non interuenit, ſed ſolùm perſonalis iniquitas ipſius principis, ſi Eccleſia illum ſuſtinet, & non declarat, nulla eſt ſufficiens ratio ad præſumendum, quòd id faciat inuita, vel quia non audet, ſed quia non vult tanta ſeueritate vti, donec alia remedia ſuauiora adhibeat: & ideò non eſt facilè præſumendum, quòd velit, aut tacitè concedat facultatem ſubditis recedendi omninò ab obedientia talis principis.

8. Item oportet aduertere, ante Concil. Conſtantienſe huiuſmodi principem excommunicatum publicè, ſtatim fuiſſe priuatum ipſo facto vſu propriæ iuriſdictionis, quamuis non eſſet priuatus regno, vel principatu, vt patebit ex dicendis ſequent. diſputat. & ex hac parte videtur, potuiſſe ſubditos negare tali principi vectigalia, & alia tributa, quæ principaliter ei dantur propter adminiſtrandam iuſtitiam. Hoc tamen non omninò habet nunc locum, quia poſt Extrauagantem, *Ad euitanda*, vſus iuriſdictionis non aufertur vſque ad ſententiam declaratoriam, vt ſuprà viſum eſt: & ideò acta à tali excommunicato valent, quandiu denunciatus non eſt, quãuis talis iuriſdictio abſolutè nunc non ſit efficax, & ſufficiens per ſe ad compellendum, vel obligandum, vt in ſequenti dubitatione magis explicabo. Solùm excipitur caſus in publico percuſſore clerici; qui nunc procedere poſſet, ſi contingeret principem eſſe huiuſmodi, ita vt nulla tergiuerſatione poſſet celari.

9. *Princeps ex com. etiam denunciatus aut clerici percuſſor non poteſt priuari vectig. aut tributis.*

Nihilominùs tamen non videtur admittenda illa ſententia, vel nunc pro illo caſu, vel anteà pro quocunque principe publicè excommunicato. Primò quidem, quia tributa non dantur quaſi diſtributiones pendentes ab actuali vſu iuriſdictionis, ſed ratione tituli, & dominij, & obligationis ad regendam, & defendendam Rempublicam, quæ non ſtatim auferuntur propter excommunicationẽ. Deinde, quia licèt talis princeps per ſeipſum non poſſit exercere proprios actus iuriſdictionis, qui ſunt iudicare, conferre officia, vel ſimilia, tamen officia ab eo anteà collata non ſtatim vacant, quando non ſunt puræ delegationes, ſed ordinaria, & ita per ſuos miniſtros poſſet iuſtitiam adminiſtrare. Non ergo poſſunt ſubditi quoad hæc ſtatim aliquid innouare circa huiuſmodi principem, propter excommunicationem etiam denunciatam, donec, vel ab Eccleſia expreſſa facultas illis detur, vel donec tanta ſit pertinacia, vt & fiat ſuſpectus de hæreſi, & conſequenter etiam incipiat magnum aliquod periculum Reipublicæ imminere.

10. *Niſi ſit ſuſpectus de hæreſ. &c. Cap. vlt. de Pœnis.*

Cui ſententiæ, vt à nobis expoſita eſt, non parum fauet caput vltimum de Pœnis, quamuis in contrarium ſoleat citari: ibi enim cùm Comes quidam publicè excommunicatus fuiſſet, & per duos annos in excommunicatione permanſiſſet, Pontifex eum iterum admonendum iubet, & ſi non paruerit, *Vos* (inquit) *Eccleſias, in quibus aliquod ius habere dignoſcitur, ab eius debito, abſoluentes, &c.* non ergo erant iam abſolutæ ex vi excommunicationis; & poſteà addit, etiam fideles ſubditos eius denunciandos fuiſſe abſolutos à iuramento, ſignificans ante illam denunciationem non fuiſſe abſolutos. Conſidero etiam in illo textu, huiuſmodi abſolutionem, ac priuationem eſſe pœnam diſtinctam ab excommunicatione, impoſitam propter contemptum ipſius excommunicationis, quod ibi etiam Abbas, & Hoſtienſis notarunt. Denique animaduerto, Pontificem ibi habuiſſe reſpectum ad illius Comitis nobilitatem, vt non ſtatim illum ſeuerè puniendum duxerit, niſi prius iterum admoneretur, *Volentes*, (dicit) *nobilitati parcere Comitis ſuprà dicti.* Ergo à fortiori ſupponit propter excommunicationem non ſtatim eſſe factam copiam ſubditis denegandi iura ſuo principi. Et Abbas ibi cum aliis Doctoribus notat, ex illo textu colligi, iudicem Eccleſiaſticum non debere etiam in hoc negotio eâdem ſeueritate vti cum omnibus, ſed habiturum eſſe perſonarum delectum: quia ex oppoſito ſequuntur ſcandala, & ſchiſmata, quibus obuiandum eſt. Cùm ergo rudis populus hoc non poſſit diſcernere, multóque maius periculum ſit ſcandali & ſchiſmatis, ſi ſtatim ipſo facto quantumuis publico, hoc committatur ſubditis ipſis, fit, vt nulla ratione credi poſſit, excommunicationem per ſe & ipſo facto effectum ſecum ferre. *Abbas. Hoſtienſ.*

11. Quapropter non cenſeo certum, quod idem Abbas ibi numero ſexto aſſeruit, ex illo textu id colligens, ſubditos excommunicatorum, abſque alia ſententia, eſſe abſolutos ab obedientia domini excommunicati, niſi fortè intelligat de ſententia condemnatoria, nam probabile eſt declaratoriam ſufficere:

ſufficere: quòd verò illa neceſſaria non ſit, neque A ex illo textu colligitur, nec probari poteſt propter dicta. Et eodem modo intelligendum cenſeo cap. *Nos Sanctorum*, 15. quæſt. 6. Ante talem ergo ſententiam communicare poterunt modo ſuperiùs declarato, ſcilicet in neceſſariis ad ſuum debitum ſoluendum, & non aliàs: poſt ſententiam verò nullo modo. Atque eadem proportione loquendum eſt de dominis reſpectu ſubditorũ, non enim poſſunt cum illis communicare, ſimpliciter loquendo: poſſunt tamen ea communicatione vti, quæ ad ſuum munus in iis, quæ ſibi licita ſunt, exequendum, vel ad ſua iura exigenda neceſſaria fuerit: poſt ſententiam verò declaratoriam nihil horum poſſunt, cùm iam omni iure, B ſeu vſu priuati ſint.

SECTIO VII.

Vtrùm ſpirituali iuriſdictioni alicuius excommunicati ſubiecti licitè cum illo communicare valeant.

1\. EX his, quæ de ſubditis temporalibus diximus, definiri facilè poteſt ſimile dubium de ſubditis ſpiritualibus, vt ſunt clerici reſpectu Epiſcopi, & omnes alij in cauſis ſpiritualibus, & regulares reſpectu ſui prælati. Dubitari ergo poteſt, an hi poſſint, vel debeant ſuis ſu- C perioribus excommunicatis communicare. Et ratio dubitandi eſt, quia eadem obligatio videtur eſſe in his ſubditis, quæ eſt in aliis. Nihilominùs dicendum eſt hos ſubditos, per ſe loquendo, non poſſe cum ſuis ſuperioribus communicare, nec ſuperiores excommunicati cum ipſis. *Concluſio.* Ratio ſpecialis in his eſt, quia hæc communicatio pendet ex ſubiectione: nam de hoc ſolùm eſt quæſtio, ſcilicet, an propter hunc titulum poſſint communicare. Rurſus ſubiectio pendet ex iuriſdictione ſpirituali, nam hîc non eſt aliud vinculum, neque alius dominij titulus. At verò hi prælati per excommunicationem priuantur omni vſu ſpiritualis iuriſdictionis: ergo & ſubditi priuantur tunc omni vſu ſubiectionis proportionatæ; ergo D priuantur omni communicatione, ad quam hoc titulo eſſe poterant obligati. Et de clericis reſpectu Epiſcopi omnes Doctores hoc admittunt, ſumitúrque ex cap. vlt. de Exceſſ. prælat. & ex cap. *Miramur*, 93. diſt. & cap. *Sacerdotes*, 2. quæſt. 7. Omnes verò excipiunt clericos familiares, & ſeruientes Epiſcopo. Sed illa propriè non eſt exceptio, ſi formaliter loquamur, quia illi non communicant titulo ſubiectionis Epiſcopalis, vt ſic dicam; ſed titulo famulatus, & quia ratione mercedis, ſeu ſtipendij ſunt obligati. Vnde communicare poſſunt in his quæ domeſtica, & (vt ſic dicam) familiaria ſunt, non verò in Epiſcopalibus.

2\. *An in monachis reſpectu Abbatis locum habeat concluſio.* De monachis verò reſpectu Abbatis excommu- E nicati, eſt res magis controuerſa inter Doctores, nam Palud. Richardus, & alij in 4. diſt. 18. negant poſſe communicare, ſicut & nos diximus. Adrianus verò, Syluester, Soto, & alij affirmant, propter cohabitationem, & familiaritatem neceſſariam inter religioſos, & prælatum ſuum, quam vitare non poſſunt. Veruntamen ſi inter perſonam, & officium, & titulos communicationis diſtinguamus, facilè tolletur controuerſia, nam monachi, quatenùs ſubditi ſunt, cum prælato, vt prælatus eſt, communicare non poſſunt, vt apertè probat ratio facta; quia nullum actum prælati ipſe exercere poteſt; & ideò ſimpliciter loquendo de prælato, optimè negatur illi communicatio. At verò cum perſona prælati cohabitare ſine dubio poſſunt alij religioſi, non verò aliter cum illo communicare, quam poſſent cum alio religioſo eiuſdem domus, ſi excommunicatus eſſet. Neque enim alter eorum cogendus eſt domum ſuam deſerere, vt per ſe patet. Nec verò liberè in omnibus communicare poſſunt, quia nullum ad hoc habent priuilegium: ſed in his tantùm, quæ morali modo, & iuxta communem vſum talis cohabitationis vitari non poſſunt. Neque inuenio quo titulo, vel quo priuilegio plus prælato excommunicato concedendum ſit, quàm alteri religioſo excommunicato, cùm hoc ipſo quòd excommunicatus eſt, iam non poſſit ſe gerere prælatum. Et confirmatur, nam ſi prælatus ſit ſuſpenſus ab officio; pro tunc ita habetur ac alius priuatus religioſus: ſed excommunicatio maior includit eminenter ſuſpenſionem ab officio: ergo ratione officij nulla communicatio tunc licita eſt cum prælato; ſolùm poſſet excipi, ſi haberet aliquem, vel aliquos religioſos ſpecialiter ad eius corporale obſequium deputatos, non enim illis priuandus eſt propter excommunicationem: poterit ergo cum illis familiariter communicare, non titulo prælationis, ſed quaſi ſeruitutis, vel neceſſitatis. Veruntamen hoc ipſum non eſt prælati proprium, ſed in quolibet alio religioſo habente ſimiles familiares, vel ſocios locum habet.

3\. *An poſſint ſubditi prælatum excommunicatũ non denunciatum vitare.* Vt autem hæc explicentur, ſupponendum eſt ſimpliciter procedere in excommunicato denunciato, & manifeſto percuſſore clerici. Quoad alios verò non denunciatos dubium eſt, an Prælatus ſic excommunicatus poſſit vitari à ſubdito. Ratio dubij eſt, quia hi excommunicati ante denunciationem non ſunt priuati vſu iuriſdictionis, vt in ſuperioribus diximus; hac enim ratione ſacramentum pœnitentiæ à tali excommunicato collatum, validum eſt, quia iuriſdictionem retinet: ergo Epiſcopus, vel prælatus etiam religionis iuriſdictionem retinet, quandiu denunciatus non eſt: ergo præcipere poſſunt, & obligare: ergo & ſubditi tenentur obedire, & conſequenter communicare. In contrarium verò eſt, quia Extrauagans, *Ad euitanda*, nullum commodum vel priuilegium concedit ipſi excommunicato: ergo non concedit ei aliquam poteſtatem, qua poſſit alios ad ſecum communicandum obligare. Propter quod ſæpè in ſuperioribus diximus, quòd, licèt ex vi illius Extrauagantis poſſimus licitè cum his excommunicatis communicare, non tamen obligamur: ergo idem in præſenti dicendum eſt. Atque hæc pars vera mihi eſſe videtur, nam prædicta ratione efficaciter probatur. *Reſolutio.* Quapropter exiſtimo ita poſſe huiuſmodi ſubditos vitare nunc ſuos ſuperiores excommunicatos, ſicut ante illam Extrauagantem poterant, ſcilicet vel occultè, ſi excommunicatio ſit occulta, vel publicè, ſi ſit publica: differentiámque ſolùm eſſe in obligatione. Cùm ergo dicuntur hi excommunicati retinere iuriſdictionem quandiu denunciati non ſunt, intelligendum eſt in his quæ pertinent ad ſubſidium, vel leuamen eorum, qui cum eis communicare volunt, non verò in iis quæ pertinent ad onus, & grauamen eorum. Vel certè (& in idem redit) intelligitur de vſu iuriſdictionis voluntario ipſis ſubditis, & ex eorum conſenſu quodammodò procedente: qualis maximè exercetur in foro pœnitentiæ, non verò de vſu ipſis inuoluntario, & extorquente ab eis conſenſum, & communicationem: hoc enim ius non manebit in excommunicato ante Extrauag. *Ad euitanda*, neque per illam ei conceſſum eſt.

4\. *An poſſit ſuperior cum* Et ex his facilè definitur, quid dicendum ſit quando è contrario ſubditus eſt excommunicatus,

ſubdito denūciato communicare.

an ſuperior cum illo communicare poſſit, etiam poſt denunciationem nominatim factam. Dicendum eſt enim, ſimpliciter loquendo, non poſſe, etiam quoad hanc communicationem ciuilem, & politicam, & non intercedente alio titulo neceſſitatis, vel ſeruitij, &c. vt in ſuperioribus explicatum eſt. Quia in cap. *Quoniam multos*, non fit harum perſonarum exceptio, neque in eis inuenitur peculiaris ratio, aut neceſſitas. Quod adeò verum eſt, vt neque Epiſcopus ipſe poſſit communicare cum ſubdito à ſe excommunicato, vt conſtat ex cap. *Cùm deſideres*, de Sentent. excomm. nam in minorem excommunicationem incidit, ſi cum eo communicet, vt ex eodem textu colligitur. Eadémque ratione ſi in crimine communicet, in maiorem incidet excommunicationem iuxta cap. *Nuper*, & cap. *Si concubinæ*, de Sentent. excommun. & cap. *Statuimus*, eodem titulo in 6. Nam, quia hæc excommunicatio, ſiue minor ob communicationem vulgarem, ſiue maior ob communicationem in crimine, ipſo iure lata eſt, eam incurrit ipſe etiam excommunicator, ſi ſuam cenſuram violet, vt rectè docuerunt Abbas, & alij in dicto cap. *Nuper*, & Innocentius in cap. *Quod in dubiis*, de Sentent. excommunicat. & Hoſtienſ. in Summ. num. 16. eiuſdem tituli, contra Gloſſam in dicto cap. *Statuimus*, verbo, *Conſtitutionibus*. Et quoſdam alios, qui oppoſitum dixerunt ex eo, quod nullus poteſt excommunicationem à ſe latam incurrere. Veruntamen Epiſcopus in dicto caſu non incurrit excommunicationem à ſe latam, ſed latam à iure, ſuppoſita verò alia, quam ipſe tulit. Eſt ergo hæc communicatio prohibita ſub eadem cenſura his ſuperioribus reſpectu ſuorum ſubditorum, ſiue ab ipſis, ſiue ab aliis excommunicati ſint. Nihilominùs tamen addendum eſt, hos ſuperiores non priuari iure quod habent ad regendos ſubditos, præcipiendo, monendo, &c. Vnde quantum ad hos actus communicare cum eis poſſunt, imò & debent pro ratione muneris ſui. Et pari ratione è conuerſo, ſubditi poterunt, & debebunt communicationem proportionatam, ſeu correlatiuam, vt ſic dicam, eis exhibere, quia vnum ex alio conſequitur, vt ſæpè dictum eſt.

Cap. Cùm deſideres, de Sen ten. excomm.

Abbas.

SECTIO VIII.

Vtrùm ratione cuiuſuis contractus liceat communicatio externa cum excommunicato.

1. DVplex hîc inuoluitur quæſtio, vna eſt quando anteceſſit contractus, an poſteà liceat communicatio, quæ ex illo oritur, & neceſſaria eſt, vel ad recuperandum à debitore debitum, vel ad ſoluendum illud, & ſimilia: Altera eſt, an liceat denuò cum excommunicato contrahere.

2. *De debitore excommunicato, qui ante excommunicationem debitum cõtraxit.*

In priori quæſtione res ferè eſt extra controuerſiam: aut enim conſideratur excommunicatus, vt creditor, vel vt debitor: ſi ſit debitor, integra manent, obligatio ex parte eius, & ius ex parte alterius: non minùs quàm ante excommunicationem erant; quia excommunicatio nullum fauorem confert excommunicato, aut eius onera ſubleuat, neque alium innocentem, & non excommunicatum priuat iure, aut commodo ſuo. Quapropter ei, qui creditor eſt excommunicati, licita eſt omnis actio, & communicatio, quæ ad debitum exigendum neceſſaria, vel vtilis eſt: etiam ſi debitor denunciatus ſit, quod præter rationem factam confirmat cap. *Intelleximus*, de Iudic. vbi contra excommunicatum datur creditori actio in iudicio: ergo multò magis extra iudicium

Ca. Intelleximus, de Iudic.

A licebit petere debitum, vel ſcribere literas, vel aliquid ſimile. Quod non eſt adeò reſtringendum, vt præciſè illa verba, vel actiones licitæ ſint, quæ ad effectum intentum ſunt neceſſariæ: nam licet aliqua alia miſceantur, quæ (ſi humano & politico modo agendum ſit) vix poſſunt vitari, non peccabitur, argument. cap. *Cùm voluntate*, de Senten. excom. Nam, ſicut ibi dicitur, eum, qui loquitur cum excommunicato propter bonum animæ eius, poſſe aliqua alia miſcere, vt ei magis proficiat, ita hîc dicimus poſſe hunc creditorem aliqua alia agere, vel verba interponere, vt ſuum negotium commodiùs tractet. Excommunicato autem ipſi non ſolùm licet, ſed etiam neceſſaria, & ſub obligatione eſt ea communicatio, quæ ad perſoluendum debitum, ſeu obligationem

Cap. Cùm voluntate, de Sent. excomm.

B explendam fuerit neceſſaria: nam ad hoc tenebatur anteà, & per excommunicationem ea obligatione liberatus non eſt, vt diximus.

Si autem excommunicatus ipſe creditor ſit, conſtat in primis ipſum non eſſe ſuo iure, vel debito priuatum propter excommunicationem: nam excommunicatio, vt ſuprà dixi, per ſe non priuat dominio rerum temporalium, nec iure, quod quis habet, vt ei perſoluantur. Nihilominùs tamen iura priuant excommunicatum actione petendi debita in iudicio, vt infrà videbimus, tamen non inuenio eſſe illi ſpecialiter prohibitum, ne priuatim, & communi modo poſſit à ſuo creditore debitum exigere, ſi tempus ſit expletum, pro quo alter ſoluere te-

3. *De excom. creditore quãdo obligatio excom. præceſſit.*

C netur, quia ille in conſcientia ad id obligatus manet, cùm excommunicatus ius ſuum integrum retineat: ergo alter etiam non peccabit hoc debitum petendo, & communicatione, quæ ad hoc fuerit neceſſaria, vtendo, & ita affirmauit Caietanus in Summa, verb. *Excommunicatio*, cap. *De iis*, quæ excommun. illicita ſunt, in fine. Et poteſt confirmari, quia propter moralem neceſſitatem, vel vtilitatem, vel in defenſionem rerum ſuarum, concedunt omnes poſſe excommunicatum auxilium ab aliis petere: quid ergo mirum, quòd res ſuas, ſeu ſibi debitas poſſit poſtulare.

Caiet.

Dubitant tamen Doctores, an in eo caſu poſſit, vel teneatur debitor creditori excommunicato tale

4. *An teneatur debitor creditori excõmunicato debitũ ſoluere.*

D debitum ſoluere. Quod tractat Abbas in cap. *Inter alia*, de Sent. excomm. in fine. Et reſpondet non debere ipſi excommunicato debitum ſoluere, ſed in ædem ſacram illud deponere, donec alter abſoluatur. Probat ex Gloſſa in cap. *Iuratos*, 15. quæſt. 6. Sed ibi nihil habet; fortè voluit allegare Gloſſ. in cap. *Nos Sanctorũ*, verb. *Conſtricti ſunt*, ead cauſ. & q. quæ apertè tenet illam ſententiam; varias tamen rationes adducit nullius momenti, præter illam, quòd cum excommunicato communicandum non eſt niſi in caſibus à iure expreſſis. Hic autem caſus non exprimitur in c. *Quoniam multos*: neque in cap. *Inter alia*. Qua ſola ratione Abbas vtitur. Eandem opinionem tenet Gloſſ. vlt. in c. vlt. de hæret. quæ ait, licèt iurauerit quis tali die ſoluere, ſi illo die alter ſit excommunicatus,

Abbatis ſententia.

Gloſſa.

E ſoluere non debere, quia ſemper ſubintelligitur conditio, ſi licitè poſſim, aut ſi ſis in ſtatu in quo poſſim tecum communicare. Loquitur verò ſpecialiter de excommunicato hæretico. Citatur etiam pro eadem ſententia Innocentius in cap. *Cùm noſtris*, de Conceſſ. præbend. ſed immeritò.

Innocen.

Contrariam ſententiam ſatis ſecuram, & probabiliorem eſſe opinor, quam tenet Innocent. in cap. *Veritatis*, de Dol. & contumac. & moderni auctores ſtatim citandi idem neceſſariò ſentire debent. Ratio eſt, quia huiuſmodi debitor remanet obligatus ad ſoluendum, cùm alter non ſit priuatus, aut impeditus, vel quaſi ſuſpenſus iure ſuo: ergo non eſt ei pro

5. *Vera ſententia.*

ei prohibita communicatio neceſſaria ad hanc obli- A gationem explendam. Hac enim ratione vſus eſt Summus Pontifex in dicto cap. *Inter alia*, non vt ſpeciali, ſed vt vniuerſali in hac materia, quoties obligatio præceſſit excommunicationem, & poſt illam permanet. Et illa vtuntur D.Thom.& alij auctores, vt concludant, v.g. debere communicare cum filio excommunicato in illa prouidentia paterna, quam illi debet, & ſic de aliis: ergo idem erit in præſenti. Quod rectè annotauit Syluester verb. *Excommunicat.* 5. nu. 21. vbi hanc noſtram ſententiam defendit, & plures in eam refert. Quapropter non placet, quod Panormitanus ſuprà ait, ex illo textu ſumi argumentum in contrarium ab ſpeciali: nam re vera ibi nihil ſpeciale traditur, quod in debitore B locum non habeat ſeruata proportione. In capit. verò *Quoniam multos*, fit exceptio ſpecialis aliquarum perſonarum, inter quas fatemur non comprehendi debitorem, quia illi expreſsè non conceditur abſolutè, & ſimpliciter ciuilis communicatio, ſicut ibi nominatis: neque in eo inuenitur eadem ratio, vel neceſſitas continuæ habitationis, & ineuitabilis familiaritatis, quæ eſt inter virum & vxorem, aliáſque perſonas ibi nominatas. Nihilominùs tamen proportionalis communicatio ei neceſſaria ad ſuam obligationem implendam non eſt deneganda: quia hæc non ex ſpeciali conceſſione, aut exceptione, ſed ex generali ratione obligationis implendæ deriuatur. Vnde à fortiori poſſet etiam comprehendi C ſub illa generali clauſula dicti cap. *Quoniam multos*, qua non prohibemur dare aliqua excommunicato humanitatis cauſa: ergo multò minùs prohibemur dare debiti vel iuſtitiæ cauſa: ſi autem communicatio prohibita non eſt; obligatio ſiue ex ſola iuſtitia, ſiue etiam ex iuramento orta ſit, pro ſuo tempore vrget, vt impleatur.

D. Thom.

Syluest.

Panormitani ſententiæ ſatis fit.

6. *Argumento à ſimili ſententia confirmatur.*

6. Accedit tandem, quod frequenter auctores docent, contractus ſocietatis, & ſimiles cum aliquo initos ante excommunicationem, propter ſuperuenientem excommunicationem non impediri quò minùs impleantur. Quod tenuit Gloſſa in cap. 1. 41. diſt.& idem ſignificat Gloſſ.in cap. *Si verò*, de Sent. excom. quas refert, & ſequitur Couarruuias in cap. D *Alma*, part. 1. §. 1. num. 8. Sed dicunt aliqui, poſſe aliquem vti contractu inito cum excommunicato ante excommunicationem in vtilitatem vel fauorem ſuum, non verò in vtilitatem, vel fauorem ipſius excommunicati. Sed hoc eſt falſum quando communicatio oritur ex obligatione iuſtitiæ, vel alia ſimili, vt patet ex dicto c. *Inter alia*. Vbi obligatio implenda dicitur ipſi excommunicato, quia illi debita eſt, non quia ſit vtilis ſeruienti, vel ſoluenti: & iuſtitiæ æquitas id poſtulat: hæc enim æqualitatem ex vtraque parte requirit. Et quamuis in pœnam potuiſſet excommunicatus ſuo iure priuari, per excommunicationem tamen id non fit: & ideò iuſtitiæ æquitas integra ex vtraque parte perſeuerat. E

Gloſſa. Couarr.

De contractibus ab excommunicato factis tempore excommunicationis.

7. *An contractus ab excommunicato factus ſit validus.*

7. Dicendum ſupereſt de alio membro, ſcilicet quando contractus cum iam excommunicato fit. In quo eſt certum non licere, per ſe loquendo, contractum vllum cum excommunicato facere: quia non poteſt fieri, niſi communicando cum illo, quod generaliter prohibitum eſt. Dico autem, *per ſe*, id eſt, exceptis caſibus neceſſitatis, de quibus ſuprà dictum eſt. Loquor etiam de excommunicato denunciato, ſeu vitando iuxta nouum ius Extrauagant. *Ad euitandum*, nam cum aliis excommunicatis ſicut communicare licet, ita & contractus facere. Dicunt autem aliqui hoc non eſſe licitum excommunicatis ipſis non denunciatis, ſed aliis tantùm qui cum eis contrahunt. Veruntamen ne hoc priuilegium ſit fruſtrà, & vt ſine peccato, vel cooperatione ad peccatum alij poſſint illo vti, dicendum neceſſariò eſt, ipſis quidem excommunicatis non licere contractum inchoare, vel ad illum inuitare, aliis verò licere inuitare ipſos, & tunc eis etiam licitum eſſe contrahere, vt in ſimilibus in ſuperioribus explicatum eſt. Dubitatio verò ſupereſt, an contractus initi cum excommunicato denunciato validi ſint. Nam aliqui Canoniſtæ negant eſſe validos propter quoddam generale principium iuris, ſcilicet, *Quæ contra legem fiunt, inualida ſunt*, L. *Non dubium*. C. de legib. & cap. *Quæ contra ius*, de reg iur in 6. Sed hæc ſententia non habet ſufficiens fundamentum: quia etiam eſt iuris principium, *multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent*, vt ex multis iuribus notat Gloſſa in dicta regul. 64. Oportet ergo vt lex irritans actum, & illum ſpecialiter prohibeat, & circa conditionem verſetur, quæ ad ſubſtantiam actus pertineat; vel tali modo feratur, vt in ea ſatis declaretur, non ſolùm prohibere, ſed etiam irritare actum. At verò in præſenti hoc locum non habet, quia neque hîc prohibitio eſt ſpecialis ſub ratione contractus, ſed ſolùm ſub generali ratione communicationis, neque oſtendi poteſt in iure aliquod verbum, quo huiuſmodi contractus irritari ſignificetur.

8. *Concluſio.*

Quapropter mihi videtur vera ſententia, quæ affirmat hos contractus, ſi alium defectum non habeant validos eſſe, quantum ad ſubſtantiam eorum, & obligationem mutuam. Eſt communis Canoniſtarum in capit. *Si verè*, de Sent. excomm.& in cap. *Veritatis*, de Dolo & contumacia, vbi præſertim Innocentius, & Abbas, & alij, quos refert, & ſequitur Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 1. numer. 9. Ioann. de Lignan tract. de Cenſ. §. 15. Caſtr. lib. 2. de poteſt. leg. pœn. cap. vltim. Et pro hac ſententia citatur textus in cap. *Felicis*, §. *Verum*, de Pœnis in 6. in quo expendenda ſunt illa verba, *Et debitorum illorum, quæ contracta fuerint de poſtmodùm acquiſitis, repetitio non negetur* (ſcilicet) cuidam excommunicato poſt abſolutionem obtentam, ſupponit ergo Pontifex, contractus ab illo factos durante excommunicatione validos fuiſſe, & ex vi illorum alios debitores conſtituiſſe, quandoquidem contra illos repetitio non negatur. Secundò probari poteſt inductione, nam matrimonium cum excommunicato contractum validum eſt, cap. *Significaſti*, de eo qui duxit. Item profeſſio in religione ab excommunicato facta valida eſt, cap. *Cùm illorum*, de Sentent. excomm. vt ibi notat Abbas. Item donatio ab excommunicato facta valida eſt, ex cap. *Inter dilectos*, de Donationibus: ergo idem cenſendum eſt de aliis contractibus: nam hi non ob aliquam ſpecialem rationem cenſentur validi, ſed ex generali, quòd contractus mutuo conſenſu verbis expreſſo perficitur, idque ſatis eſt ad eius valorem, quandiu per ſuperiorem, vel legem non irritatur: quod in præſenti nullibi factum legitur generaliter, ſed ſpecialiter in hæreticis, vel ſchiſmaticis id ſtatutum eſt in cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, de hæreticis, iuncta Gloſſa ibi, verb. *Inteſtabilis*, & in L. *Manichæos*. C. de hæret. & in L. *Apoſtatarum*. C. de Apoſtatis. de quorum intelligentia, & an illi contractus ſint ipſo facto irriti, vel irritabiles per ſententiam declaratoriam criminis, ſi poſteà feratur, eò quòd vſque ad diem criminis retrotrahitur, hoc (inquam) non eſt hoc loco explicandum: nam licet demus illos contractus eſſe irritos, inde potiùs confirmatur ſententia propoſita.

Couarr. Lignan. Caſtro.

Ca. Significaſti, de eo qui duxit. &c.

Ca. Cùm illorum, de Sent. excomm.

Cap. Inter dilectos, de donat.

poſita. Nam quia hic non eſt effectus excommunicationis ſecundùm ſe, ideò in illis delictis propter eorum grauitatem adiuncta eſt illa pœna, ſicut ſuprà dicebamus, priuationem dominij propriarum facultatum eſſe ſpecialem pœnam impoſitam hæreticis, & inde potius probari per argumentum ab ſpeciali, talem pœnam non eſſe effectum excommunicationis: ita ergo in præſenti dicimus. Denique, ratio huius veritatis iam reddita eſt, nimirum quia hi contractus habent ſufficientem cauſam ſui valoris, & non habent in iure cauſam impedientem ſeu irritantem.

9. *Triplici ex capite poteſt cõtractus ab excom. factus eſſe nullus.* Dixi autem, *Si alium defectum non habeant*, nam aliunde clarum eſt poſſe hos contractus eſſe inualidos, ſed quia hoc commune eſt contractibus etiam inter non excommunicatos perfectis, ideò ad preſentem doctrinam illud eſt per accidens. Sunt tamẽ tres ſpeciales cauſæ nullitatis annotandæ, quę ad præſentem materiam ſpectant. *Primum.* Prima eſt, ſi contractus non ſolùm cum excommunicato tranſactus ſit, ſed etiam in virtute alicuius reſcripti per excommunicatum impetrati ſupplentis aliquam conditionem, ſine qua contractus non valeret: tunc enim ille contractus inualidus erit, non quia cum excommunicato factus, ſed quia in virtute reſcripti, quod nullum fuit, vtpote per excommunicatum impetrati iuxta cap. 1. de Reſcriptis in 6. Vnde factum eſt, vt tali contractui defuerit neceſſaria conditio ad valorem eius, quia illa ſupplenda erat per reſcriptum, vt ſupponimus: reſcriptum autem id non fecit, eò quòd nullum fuit. *Felin.* Quod benè annotauit Felinus in dict. cap. *Cum illorum*, & in cap. finali de Exceptionibus. *Couarruuias reiicitur.* Cuius ſententiam falſam eſſe ſine cauſa dixit Couarruuias ſequens Ludouicum Gomez in Epitome 4. Decretal. par. 2. cap. 6. in princ. num. 3. nullum autem eius ſententiæ probabile fundamentum video, niſi loquatur de reſcripto, quod non ſupplet ſubſtantialem conditionem contractus: tunc enim licèt ipſum nullum ſit, poterit contractus validus eſſe, vt per ſe conſtat. At verò, ſi reſcriptum eſt de conditione ſubſtantiali contractus, vt de ſupplenda ætate neceſſaria, aut de diſpenſando gradu prohibito, vel quid ſimile, tunc non eſt dubium quin contractus nullus ſit ob reſcripti nullitatem. Vnde etiamſi contrahentes poſteà tempore contractus iam eſſent ab excommunicatione abſoluti, nihilominùs contractus eſſet nullus ob nullitatem reſcripti, vt ſi reſcriptum eſſet nullum ex quocunque alio capite, contractus eſſet nullus, quia in illo fundaretur. Vnde conſtat hanc nullitatem eſſe extrinſecam, & accidentariam ad rem de qua nunc agimus.

10. *Secundum.* Altera cauſa nullitatis eſſe poteſt, ſi non ſolùm contractus ipſe illicitè fiat contra communionem per excommunicationem prohibitam, ſed etiam quaſi obiectiuè (vt ſic dicam) contractus excommunicationi aduerſetur, vt ſi fiat promiſſio de contractu alio faciendo excommunicatione durante, nulla eſſet promiſſio, vtpote de re illicita, ſicut aliàs dici ſolet in materia de Voto, votum illicitè factum validum eſſe, votum autem de re illicita eſſe nullum, & vt dicitur in reg. iuris 54. in 6. *Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum*, & in 69. *In malis promiſſis fidem non expedit obſeruare.* *Reg. 54. iur. & 69.* Vnde hoc etiam impedimentum ad rem præſentem accidentarium eſt: quia talis contractus etiam inter non excommunicatos factus nullus eſſet, vt ſi duo ante excommunicationem inter ſe conuenirent de re aliqua, vel communicatione facienda tempore excommunicationis, & contra eius prohibitionem, pactio eſſet de obiecto iniqua, & conſequenter nulla.

Tertia cauſa nullitatis eſſe poteſt, ſi quis excommunicatus contractum perficiat vt perſona publica, & Eccleſiæ miniſter, per poteſtatem, quam habet ex vi ſui muneris, vel beneficij, quam tamen poteſtatem ſuſpenſam habet ex vi excommunicationis: tunc enim contractus erit nullus ex defectu poteſtatis ad contrahendum: ſicut in ſuperioribus diximus, & in ſequente ſectione dicemus, actus iuriſdictionis ab excommunicato factos nullos eſſe: quia excommunicatio ſuſpendit iuriſdictionem: ita ergo eſt in præſenti quando excommunicatio ſuſpendit ab illo officio vel munere, à quo valor contractus pendet. Et hoc ſenſu dixit Gabr. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 3. non valere contractus per excommunicatum celebratos ratione publici officij, ſi quod habet. Sic etiam dixerunt aliqui Canoniſtæ, contractum factum ab excommunicato de rebus propriis eſſe validum: contractum verò de rebus Eccleſiæ non valere: id enim intelligendum eſt, quando de rebus Eccleſiæ aliquis ex officio curam gerit, ratione ſui beneficij vel publici muneris, & hoc titulo contractum perficit. Nam, quia per excommunicationem ſuſpenſus eſt ab illo munere, ideò tales contractus irriti ſunt. Denique hoc confirmat cap. *Veritatis*, de Dolo, & contum. Hæc autem nullitas non per ſe, & immediatè oritur ex excommunicatione, quatenùs omnem humanam communicationem prohibet, quomodo nunc à nobis conſideratur, ſed immediatè oritur ex defectu iuriſdictionis, ſeu poteſtatis moralis, quam abſtulit excommunicatio. Atque ita mediatè prouenit ab excommunicatione ſub alia ratione conſiderata. 11. *Tertium nullitatis cap.* *Gabr.* *Ca. Veritatis, de Dolo, & cont.*

Sed quærendum ſupereſt, eſto hi contractus ab excommunicato facti validi ſint, an ſint omninò firmi, ſeu obligatorij, vel quem in hoc defectum habeant. Quidam dicunt ex parte excommunicati contractum eſſe omninò firmum, & obligationem inducere: non verò ex parte alterius: quia excommunicato nullum onus aufertur, ſed commodum. Itaque ſi contractus eſt excommunicato oneroſus, eúmque debitorem conſtituit, cogi poteſt, vt ſtet contractui, & ſoluat debitum: ſi verò ſit oneroſus ei, qui cum illo contraxit, poteſt hic excommunicato exceptionem ponere, vt non cogatur ſoluere debitum ex tali contractu: vel etiam poteſt, ſi velit, non ſtare contractui, ſed illum reſcindere, ſi tamen vinculum eius id patiatur: quod additur propter matrimonium, vel profeſſionem religionis, qui ſunt contractus indiſſolubiles. Sed hæc doctrina mihi non placet in foro conſcientiæ loquendo, quia hæc inæqualitas per ſe conſiderata, eſt contra rationem iuſtitiæ: vnde propria & priuata auctoritate eam facere non licet: nullum autem afferri poteſt ius, cuius auctoritate introducta ſit in odium excommunicati. Dico autem *in foro conſcientiæ*, quia in foro exteriori certum eſt non dari actionem excommunicato: de alio verò, qui cum eo contraxit, non eſt ita certum, nam ad alia debita exigenda dari ſolet, quanquam de hoc fortaſsè ſit ſpecialis ratio, vt ſtatim dicam. 12. *An cõtractus ab excom factis ſint firmi.* *Prima opinio.* *Reiicitur.*

Alij ergo aſſerunt, huiuſmodi contractum, & validum eſſe, & omninò firmum, & abſque vllo impedimento, quominùs ſtatim obligare incipiat, & poſſit ac debeat executioni mandari, etiam durante excommunicatione. Quanquam ad illius executionem aliqua communicatio neceſſaria ſit. Hanc opinionem tenere coguntur in quocunque contractu, qui id ſentiunt de contractu inter dominum & famulum, & aliis ſuprà tractatis: quia quantum ad debitum ex contractu ortum eadem eſt ratio 13. *Secunda opinio.*

ratio in omnibus, vt ſuprà dixi. Ratio autem eſſe poteſt, quia, ſicut nullo iure contractus excommunicati irritus factus eſt, ita etiam nullum impedimentum aliquo iure ei impoſitum eſt, nec data eſt facultas irritandi talem contractum, etiamſi natura ſua diſſolubilis ſit. Sed hãc etiam ſententiam non exiſtimo omni ex parte eſſe veram, propter ea, quæ ſuprà dixi de matrimonio contracto inter excommunicatos, quòd non poſſit licitè ad vſum, ſeu communicationem reduci durante excommunicatione. Idemque dixi de contractu mercenarij famuli, & aliis ſimilibus. A fortiori ergo idem erit in quocunque alio contractu.

Improbatur.

14. *Vera ſententia.* Quapropter dicendum cenſeo huiuſmodi contractus, & validos, & firmos eſſe; quodammodò tamen eſſe ſuſpenſos, ne ad effectum, ſeu executionem, durante excommunicatione, pertrahi poſſint, quoad eos vſus, qui communicationem includunt. Declaro ſingula, nam hi contractus ſunt validi, vt oſtenſum eſt: ergo non poſſunt ab vllo contrahentium proprio arbitrio, aut voluntate irritari, aut non impleri ſuo tempore: nam hoc repugnat validitati contractus, neque etiam datur actio his contrahentibus coram iudice, vt ab ipſo petere poſſint irritationem contractus: vt de ipſo excommunicato, durante cenſura notiſſimum eſt: de altero verò patet, tum ex æquitate iuſtitiæ, tum quia etiam ipſe peccauit contrahendo cum excommunicato, tum prætereà quia nullam rationabilem cauſam coram iudice allegare poteſt, vt ipſe iuſtè diſſoluat contractum: ſola enim excommunicatio alterius contrahentis non eſt cauſa ſufficieas: nullo enim iure id cautum eſt, & niſi iure ſtatuatur, ex natura rei non habetur: tum denique, quia ſi excommunicatus iam eſt abſolutus, ei datur actio, vt poſſit petere debita ob talem contractum: & conſequenter vt alter contrahens cogatur implere promiſſum, argum. cap. *Felicis*, de Pœn. in 6. ergo etiam ante abſolutionem contractus erat ita firmus, vt non poſſet iudex illum reſcindere ob petitionem ſolius partis non excommunicatæ. Nam, ſi à principio talis eſſet, ſolo tractu temporis robur non acciperet iuxta 18. regul. iuris in 6. nec etiam per ſolam abſolutionem excommunicati, nam hæc non potuit ſupplere defectum priùs commiſſum. In hoc ergo ſenſu conſtat talem contractum firmum eſſe, id eſt, nec irritum, nec irritandum.

15. Addidi tamen illum eſſe quaſi ſuſpenſum, quia ratione illius non poſſunt contrahentes inter ſe cõmunicare, durante alterius cenſura, ſecluſa ignorantiæ excuſatione. Hoc probaui ſuprà de contractu matrimonij; & de conuentione inter dominum, & famulum; eſtque eadem ratio de quolibet contractu tempore excommunicationis facto. Nam in matrimonio & aliis id non prouenit ex ſpeciali aliqua cauſa in eis inuenta, ſed ex eo quod conuentio facta in iniuriam ipſius excommunicationis non poteſt obligare, aut facultatem concedere ad communicationem per ipſammet cenſuram prohibitam. Et confirmari poteſt: quia, ſi quis directè ſe obligaret ad communicandum cum excommunicato, contractus eſſet nullus, vt ſuprà dixi, quia eſſet de re illicita: ergo, proportionali ratione, contractus cum excommunicato factus, quantum ad vim obligandi ad communicationem pro tempore, quo durat excommunicatio, non poteſt eſſe efficax: quia quantum ad hoc ſe obligarent cõtrahentes ad communicationem ipſis prohibitam eo ipſo tempore, quo contrahunt; quod apertè eſt bonis moribus contrarium. Denique hic defectus, vel in efficacia talis contractus magnum fundamentum habet in cap. *Inter alia*, de Senten. excom. ergo in hoc ſenſu contractus huiuſmodi quoad hanc communicationem quaſi ſuſpenſus eſt, durante excommunicatione. Vnde fit, etiam eſſe ſuſpenſum quoad illos effectus, qui ſine hac communicatione fieri non poſſunt: quia, ſi aliquid prohibetur, quidquid ſine illo fieri non poteſt prohibitum manet. Ex quo, ſumpto argumento à contrario, concludi poteſt, ſi qui ſunt effectus talis contractus, qui communicationem illam non requirant, quoad illos non ſuſpendi efficaciam talis contractus; quia ſola communicatio eſt quæ prohibetur, & ſi quid aliud comprehenditur, ſolum eſt ratione illius: ergo vbi nulla interuenit communicatio, nulla erit prohibitio: ergo neque ſuſpenſio. Huiuſmodi eſt, v. g. mutua obligatio implenda tempore habili. Item quòd nihil fiat tali obligationi contrarium, rem alteri obligatam conſumere, & ſimilia. *Corollar.*

SECTIO IX.

Sitne prohibita excommunicato communicatio per teſtamentum.

INTER humanos contractus numerari poteſt teſtamentum, & ſpecialem rationem, & difficultatem habet, & ideò pauca de illo dicẽda ſunt. Et in primis ſupponendum eſt, omnem communicationem in eo opere interuenientem prohibitam eſſe excommunicato, ſi teſtari velit; quia ſub generali prohibitione continetur, & nullo iure, vel ſpeciali ratione excipitur. Et ex hoc capite non eſt licitum excommunicato teſtamentum condere, vel codicillum, ſicut non eſt ei licitum donare, aut contractus facere, nam de his omnibus eadem ratio eſt. Nihilominùs tamen teſtamentum ab eo factum, ſi in omnibus aliis iuxta formam iuris conditum ſit, validum eſt, vt eſt communis ſententia in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contum. & in cap. *Decernimus*, de Sent. excom. in 6. & cap. *Ad probandum*, de Senten. & re iud. & in L. *Si quæramus*, ff. de Teſtam. de qua videri poteſt Couarruuias in rubr. de Teſtam. p. 2. numer. 18. Ratio eſt eadem, quæ de aliis contractibus, quia teſtamentum habet valorem ex voluntate teſtatoris, quę ad hoc efficax eſt, niſi per legem irritetur: in præſenti autem nulla eſt lex irritans voluntatem teſtatoris: generalis enim prohibitio communicationis non eſt ſatis, vt per ſe clarum eſt, & ſuprà etiam eſt dictum, Vnde, vbi lex voluit hunc effectum adiungẽre, ſimul cum excommunicatione in pœnam alicuius delicti id expreſſit. Vt de hæreticis in ca. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, de hæret. in 6. & de percuſſoribus Cardinalium in cap. *Felicis*, de Pœn. in 6. & de vſurariis non prius reſtituentibus, vel ſufficientem cautionem dantibus in cap. vlt. de Vſur. in 6. Hæ autem ſpeciales conſtitutiones regulam in contrarium extra illos caſus confirmant teſtamentum ab excommunicato factum, validum eſſe, quamuis ſine violatione excommunicationis fieri non poſſit. 1. *Couarr.*

2. *Peccant qui teſtamẽto adſunt.* Ex quo ſequitur primò, idem dicendum eſſe de perſonis, quæ inter conficiendum teſtamentum ex neceſſitate adſunt, vt ſunt tabellio, teſtes, & c omnes enim delinquunt, ſic communicando cum excommunicato, quia nullo iure excipiuntur, neque aliqua ſpeciali ratione eis conceſſum eſt. Quid verò dicendum ſit, quando ipſimet teſtes, vel tabellio ſunt excommunicati, diſp. ſeq. dicetur.

3. *Peccat teſtator hæredem conſtituens.* Sequitur ſecundò idem dicendum eſſe de teſtamento, in quo excõmunicatus hæres inſtituitur, aut ei aliquid legatur: peccat enim teſtator ſic communicans

excõmunicatum, aut ei quid legãs, factum verò tenet.

nicans cum excommunicato propter eandem generalem rationem, validum tamen nihilominùs erit teſtamentum. Nullo enim iure canonico, vel ciuili irritatur, nec ex vi excommunicationis aliquis fit incapax acquirendi noua iura, vel dominia, ſiue per contractum, ſiue per donationem, ſiue per ſucceſſionem ab inteſtato, ſiue per teſtamentum. Nam, ſicut excommunicatio non priuat præſenti dominio rerum temporalium, ita nec futuro: non enim hoc magis, quàm illud iure aliquo conſtitutum eſt, præter id quod ſpecialiter in clericis excommunicatio operatur, ne fructus beneficiorum ſuos faciant: quæ exceptio declarat in reliquis temporalibus bonis ſecus eſſe. Si ergo ex parte excommunicati non eſt incapacitas, & alioqui nulla eſt lex irritans tale teſtamentum, nulla ratione dici poteſt illud eſſe inualidum. Quæ eſt ſententia communis Iuriſtarum, vt latè refert Ioan. Baptiſta à Villalobos lib. Comm. opin. verb. *Excommunicatus*, Excipiunt tamen hæreticos, & ſimiles, qui ſpecialiter prohibentur; ex qua exceptione etiam poteſt firmari oppoſita regula, vt ſæpè diximus.

Villalob.

4. *Quorundam Summiſtarum opinio reiicitur.*

Sylueſt. Armill. Angel. Tabien. Hoſtien.

Vnde non video quo fundamento Summiſtæ, vt Sylueſt. verb. *Hæreditas*, 3. nu. 2. Armilla nu. 26. Angelus verb. *Hæres*, nu. 22. Tabien. num 20. ſecuti Hoſtienſem, & quoſdam alios dixerint inſtitutionem excommunicati in hæredem eſſe nullam. Solúmque citant L. *Sed, etſi conditioni*, §. *Sólemus*, & L. *Si alienum*, §. *In extrancis*, ff. de hæredib. inſtituend. Ex quibus ſolum habetur, ad valorem teſtamenti tempus ipſius inſtitutionis inſpiciendum eſſe: quòd nimirum qui inſtituitur, eo tempore habilis ſit, de quo principio nemo dubitat. Oporteret autem probare, excommunicationem tempore inſtitutionis adhærentem reddere perſonam inhabilem, ſeu incapacem: quod tamen dicti auctores non probant, nec poſſunt: quia nullo iure cautum eſt. Imò non deſunt qui in contrarium extremum declinent, dicentes, huiuſmodi inſtitutionem excommunicati, nec peccaminoſam eſſe, quia illa non eſt communicatio cum hærede, ſed eſt ſola declaratio authentica ſuæ voluntatis. Sed hoc non probo, quia communicatio non conſiſtit in ſola locutione, ſed per ſcripturam etiam fit; nec ſolùm in verbis, ſed maximè in factis conſiſtit: ibi autem & per ſcripturam loquitur aliquo modo teſtator cum hærede, & quod magis eſt, circa illum operatur morali modo, communicando ei bona ſua, vnde non eſt dubium, quin cum illo communicet: eſt ergo illa actio illicita, quamuis non ſit nulla.

5. *Non peccat aſſiſtens teſtamento à non denũciato facto.*

Eſt tamen notanda differentia, quæ nunc inuenitur inter has perſonas, quando excommunicatio non eſt nominatim denunciata, neque orta ex publica & manifeſta percuſſione clerici: tunc enim ſolùm quando teſtator ipſe excommunicatus eſt, ipſi non licet teſtamentum condere, tamen ſi hoc non obſtante condere velit, teſtibus non erit prohibitum adeſſe, nec tabellioni conficere teſtamentũ, quantum eſt ex parte communicationis, quia hæc non eſt aliis prohibita cum tali excommunicato. Videri tamen poſſet ibi interuenire, præſertim ex parte tabellionis, genus quoddam cooperationis ad actionem illicitam, & ex hoc capite eſſe malam illam actionem: non tamen cenſeo eſſe illam propriam cooperationem ad actionem malam, ſed ſolam permiſſionem, quia tota illa actio non eſt per ſe mala, & propterea prohibita: ſed eatenùs tantùm mala eſt, quatenùs prohibita: illa autem communicatio ita eſt prohibita huic excommunicato, vt tamen aliis cum illo non ſit: & ideò (dummodò ipſi non inducant illum ad communicationem illam,

A ad quam ius non habent) non peccant, nec cooperari cenſentur ad malum, vt malum eſt, etiamſi illo inchoante communicationem, ipſi aſſiſtant, vel reſpondeant, vel quod dictat, excipiant.

6. *An liceat hæredi inſtituendo, excommunicatum ad teſtamentum condẽdum inducere, & vt condere.*

Hîc verò ſtatim ſeſe offert dubitatio non prætermittenda, an ſcilicet ille, cuius intereſt teſtamenti conditio, quia ſcilicet ſperat ſe inſtituendum hæredem, poſſit inducere huiuſmodi excommunicatum, vt illud condat, & an ille poſſit tunc licitè, & ſine peccato condere. Videtur enim vtrumque licitum ob Extrauagantem, *Ad euitanda*, quæ licèt non faciat fauorem his excommunicatis, facit tamen aliis perſonis, quæ cum excommunicatis communicare volunt: & conſequenter excommunicatos non repellit, neque eis cõmunicationem prohibet, ſi præ- B ciſè fiat in fauorem non excommunicati: ita verò eſt in dicto caſu: ergo qui ſperat inſtitui hæres, poteſt ob ſuum commodum teſtamenti inſtitutionem procurare, & alter eodem intuitu poteſt licitè illud condere. Quæ ratio & concluſio eſt ſatis conſentanea iis, quæ in ſimilibus dubitationibus diximus, & ideò veram illam eſſe cenſeo, cum hac moderatione, vt ſi fieri poteſt abſque periculo, priùs abſolutio ab excommunicatione procuretur, & obtineatur, quàm teſtamentum fiat. Quia nunquam licet excommunicato communicare cum alio etiam propter bonum eius, quando poteſt abſolutionem præmittere ante talem communicationem cum eadem vtilita- C te, & commodo alterius. Quia iam tunc nulla eſt neceſſitas, ob quam priuilegium conceſſum aliis in dicta Extrauag. *Ad euitanda*, ad ipſum excommunicatum extendatur in fauorem tertij, quia ceſſat ratio ex parte tertij, quando illi poteſt æquè ſubueniri abſolutione præmiſſa. Hæc ergo præmittenda eſt, & hoc modo peti poteſt à tali excommunicato, vt teſtamentum condat. Quòd ſi fingamus caſum, in quo ipſe nolit abſolutionem petere quamuis poſſit, exiſtimo nihilominùs poſſe alium ab eo licitè poſtulare, vt teſtamentum conficiat, quia rem poſtulat, quæ ab alio modo licito fieri poteſt: quod autem ille inordinato modo illam facturus ſit, alteri non imputatur. At verò, ſi caſus ſit, in quo non poſ- D ſit omninò, vel non ſine magno periculo abſolutio expectari, & præmitti, tunc & hæres poteſt licitè poſtulare, & excommunicatus etiam poteſt licitè teſtamentum facere: tunc enim propriè vrget ratio ſuperiùs facta.

7. *Etiam excommunicat. denunciato hoc poſſe licere.*

Addo verò vlteriùs, non ſolùm ex illo ſpeciali iure Extrauagant. *Ad euitanda*, ſed etiam ex communi lege excommunicationis hoc eſſe licitum in eo caſu, ac proinde procedere, etiamſi talis excommunicatus denunciatus ſit. Quia ob verbum *vtile* licitum eſt vti communicatione excommunicati, & ipſi etiam excommunicato licet communicare alteri, vt ei ſubueniat in re graui, quando aliter adiuuari non poteſt: ſed in eo caſu illa communicatio eſt E moraliter neceſſaria ad ſubueniendum ſibi ipſi in re magni momenti, cuius amiſſio moraliter exiſtimabitur magnum incommodum, ſi loquamur de participante cum excommunicato: vel ad ſubueniẽdum alteri proximo non excommunicato in re ſimili & occaſione, quæ ſemel amiſſa recuperari non poteſt: ergo ſuppoſita neceſſitate, ſeu impotentia præmittendi abſolutionem, interuenit tunc ſufficiens ratio vtilitatis proximi, vt talis communicatio honeſtari poſſit.

8. *Licet hæredẽ inſtituere excommunicatũ non denunciatum.*

Tandem ob eandem Extrau. *Ad euitanda*, nunc prohibitum non eſt excommunicatum non denunciatum hæredem inſtituere, quia cum illo non eſt prohibita communicatio, & aliud impedimentum non interuenit. Ipſi tamen excommunicato inſti-

tu to

tuto hæredi non licebit adire, vel petere hæreditatem, exercendo aliquas actiones, quæ communicationem hominum requirant, nam ipſe prohibitus eſt: ſi quid tamen fieri poteſt ſine communicatione hominum, vt eſt tacita acceptatio hæreditatis, vel realis poſſeſſio per ſolam rei vſurpationem, aut aliquid huiuſmodi, id licitè fieri poteſt: reliqua verò, quæ communicationem requirunt, tunc illi interdicta ſunt: ſi tamen ea faciat, valida erunt, ea ratione, qua de ipſo teſtamento, & de aliis contractibus diximus, & in ſeq. de actionibus forenſibus dicemus.

Ipſe verò ſi poteſt hæreditatem adire in his quæ communicationem concernunt.

DISPVTATIO XVI.

De octauo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio forenſis communicationis.

IN hac diſputatione indifferenter agimus de Eccleſiaſtico, & ſeculari foro: nam, quòd ad præſens attinet, ferè eadem eſt vtriuſque ratio, quanquam de Eccleſiaſtico, quantum ſpectat ad iuriſdictionem iudicis, in ſuperioribus dictum eſt. Poteſt autem in hac materia generalis regula conſtitui, quæ vnico ferè verbo totam illam expediat, nimirum omne miniſterium ad hoc forum pertinens interdictum eſſe excommunicato, & aliis reſpectu excommunicati, niſi vt reus in iudicio aſsiſtere compellatur. Hæc eſt certa, & communis ſententia in illo generali principio fundata, quòd excommunicato, & cum excommunicato omnis humana communicatio probibita eſt. Hæ autem actiones, quæ in hoc foro exercentur, communicationem humanam includunt, & valdè publicam, & grauem, ſeu magni momenti inter homines, vt per ſe notum eſt: ergo ex vi excommunicationis ſunt prohibitæ. Vt autem hæc regula diſtinctiùs explicari, & ad praxim applicari poſſit, diſtinguere oportet varia genera perſonarum, quæ in huiuſmodi foro interuenire poſſunt, quæ ſunt, Iudex, actor, reus, Tabellio, teſtis, Aduocatus, & Procurator. Et in ſingulis explicare quàm ſit illicita, quámve inualida actio eius in hoc foro.

SECTIO I.

Vtrum Excommunicatus eſſe poſſit iudex in ſeculari iudicio.

1 *Non poteſt licitè illam perſonam agere.*

PRimò certum eſt, excommunicatum non poſſe eſſe iudicem etiam in ſeculari foro, ſaltem ob eam rationem communem, quòd ab humana communicatione excluſus eſt, & alij à communicatione cum illo. Item ex alio principio, quòd excommunicatio etiam in ſeculari foro vim ſuam exercet, vt apertè probatur in cap. *Decernimus*, de Sententia excommunicationis, in 6. vbi de actore, patrono, & teſte ſermo eſt: eſt autem eadem, vel maior ratio in Iudicis perſona. Quæ omnia rectè probant eſſe prohibitum, & illicitum excom-

A municato agere perſonam iudicis etiam in iudicio ſeculari.

Difficultas verò eſt, an ſecularis iudex ita ſit prohibitus per excommunicationem ſuum munus exercere, vt etiam ſit priuatus ſeu ſuſpenſus ſua iuriſdictione. Communis ſentẽtia Iuriſperitorum eſt, hunc iudicem eſſe priuatum vſu iuriſdictionis. Et præcipuè nituntur cap. *Ad probandum*, de Sententia, & re iudicata. Textus autem ille apertè loquitur de iudice Eccleſiaſtico delegato à Pontifice: Doctores verò illum extendere videntur ad iudicem abſolutè. Citatur etiam cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. in quo eſt ſermo de ſententiis latis ab Epiſcopo contra Eccleſiaſticam cenſuram. Item citatur cap. *Audiuimus*, 24. 2

An poſſit validè.

Vide legem Cum lex. 22. ff. de Teſtam. & Gloſſ. vlti. verſ.

Item nota. in L. Maritus, C. de Procur.

B quæſt. 1. in quo ſermo eſt de poteſtate excommunicandi: quam conſtat ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam pertinere. Denique citatur cap. *Pia*, de Exceptionibus in 6. vbi non eſt mentio de iuriſdictione, ſed ſolùm generalis regula ſupponitur, quòd exceptio excommunicationis *lites impedit, & ſuſpendit agentes.* Vnde non ampliùs ex illo textu probatur, quàm ex cap. *Decernimus*.

Sententia igitur hæc, quamuis communis, difficilem habet probationem: quia ex generali ratione probationis non ſequitur ablatio, vel ſuſpenſio iuriſdictionis: quia ſæpè non auferendo iuriſdictionem prohibetur actus eius. Quod maximè locum habet, quando ille actus non prohibetur in ſpecie, & ob propriam & peculiarem rationem, ſed tantùm ſub 3

Ratio in contrarium.

C communi aliqua ratione, vt hîc fit. Solùm enim ſub ratione humanæ communicationis hæc actio prohibita eſt iudici ſeculari. Et augetur difficultas primò, quia ferre ſententiam in ſeculari iudicio eſt actio merè temporalis, quæ iure gentium in omni Republica tam fideli, quàm infideli politicè bene inſtituta introducta eſt: ergo per ſe non pertinet ad Eccleſiaſticam poteſtatem, vel communionem: & ideò indirectè tantùm, & ſecundariò per excommunicationem prohibetur, ſicut omnis alia humana communicatio: ergo per talem prohibitionem non tollitur iuriſdictio temporalis, neque annullatur talis actio. Et confirmatur primò, nam propter hanc rationem excommunicatio ex ſola ſua vi non priuat dominio temporali aliarum rerum, quamuis prohibeat

Prima confirmatio.

D illum vſum eius, qui ſine humana communicatione non fit: ergo pari ratione non priuabit excommunicatio iuriſdictione temporali: nam hęc vel eſt dominium quoddam temporale, vel æquiualet. In quibus omnibus magnum eſt diſcrimen inter iuriſdictionem temporalem, & Eccleſiaſticam, nam hæc per ſe pertinet ad communionem Eccleſiæ vt talis eſt, & ideò per ſe primò per excommunicationem prohibetur, ac tollitur, quoad actualem vſum, ſicut etiam tollitur perceptio quorumcumque fructuum, vel bonorum Eccleſiaſticorum, quia Eccleſia facilè poteſt ſubditos contumaces priuare ſuis bonis Eccleſiaſticis: temporalibus autem, & communibus omnibus hominibus, non ita facilè, nec ſine vrgentiſſima cauſa, & ideò non eſt cenſenda id facere, niſi ſpecialiter

E exprimat.

Vnde confirmatur ſecundò, nam in quibuſdam grauioribus delictis iura canonica ſpecialiter exprimunt vt excommunicatus, ſi ſit iudex, non poſſit ferre ſententiam, vt de hæreticis in cap. *Excommunicamus*. 1. §. *Credentes*, ibi, *Si fortè iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam perferantur.* Et de violatoribus immunitatis Eccleſiaſticæ in cap. *Aduerſus*, de immunitate Eccleſiarum, vbi, cùm relatum eſſet, ſub anathematis vinculo eſſe prohibitum rectoribus, & conſulibus ciuitatum, ne exactionibus Eccleſiaſticas perſonas 4

2. Confirmatio.

Cap. Excommunicamus, de hæret.

Cap. Aduerſus, de Immunit. Eccleſ.

aggrauarent, ſubditur inferiùs, *Quia verò nec ſit quorundam malitia contra Dei Eccleſiam conquieuit, adiicimus vt conſtitutiones, & ſententiæ, quæ à talibus, vel de ipſorũ mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeãtur.* Si ergo poſt excõmunicationem hæc pœna adiicitur, non erat hic effectus in ipſa excommunicatione incluſus. Item, ſi in his delictis hæc pœna ſpecialiter imponitur præter excommunicationem, firmatur regula in contrarium, quòd vbicunque excommunicationi nõ adiungitur ſpecialiter talis effectus, ſola excommunicatio per ſe illum non operatur: ſic enim ſæpè in ſuperioribus argumentati ſumus. Vnde augetur tandem difficultas, quia propter hæc eadem fundamenta, & non maiora, dictum eſt ſuprà, & dicunt Doctores communiter, contractum, teſtamentum, & ſimilia ab excommunicato facta, valida eſſe, licèt fieri non debeant: ergo malè in præſenti, contra eadem fundamenta, & ſine expreſſo textu irritante, aut iuriſdictionem auferente, contrarium aſſeritur.

5 *Cõmunis ſententia præfertur, & roboratur.* Nihilominùs in re tam graui, & morali, nulla ratione poſſumus à communi ſententia recedere, quæ, licèt nunc non haberet aliud fundamentum præter communem omnium acceptationem, & conſenſionem, ſufficienter eſſet fundata: hoc enim ſatis eſt, vt communi conſuetudine ita ſit in Eccleſia receptus, & explicatus hic excommunicationis effectus. Nam, ſi conſuetudo, vt aliàs conſtat, ad dandam vel tollendam iuriſdictionem ſufficere poteſt, maiori ratione ſufficiet vt excommunicatio in ſuſpendenda iuriſdictione eandem vim habeat circa iuriſdictionem ciuilem, quam ſupra Eccleſiaſticam: & ideò ad vtramque extẽdãtur iura, quæ in particulari de actionibus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ loqui videntur. Præter hæc verò non deſunt antiqua decreta, in quibus hæc conſuetudo, & cõmunis conſenſio niti videtur: nam in ca. penult. & vlt. 15. q. 6. ſubiecti excommunicatis à fidelitate eis debita, & à iuramento eis præſtito abſoluuntur, & ne illis ſeruiãt ſeu obediant prohibentur: ergo neceſſe eſt, vt ipſos excommunicatos iuriſdictione priuet, ſeu ſuſpendat: quia hæc correlatiua ſunt, nec poteſt vnum manere altero ſublato. Præterea adduci poſſunt rationes congruentes, quia excommunicatus tanquam ethnicus, & ab Eccleſia alienus reputatur, & ideò non expedit, vt iuriſdictionem in membra Eccleſiæ retineat, ſaltem quoad vſum validum eius. Item quia hæc iuriſdictio nullum habet vſum, qui intrinſecè non includat communicationem, & ideò, cùm communicatio omnino prohibeatur, conueniens fuit, etiam iuriſdictionem ipſam auferri: quod ſecus eſt in aliis rebus, & dominiis, quę nõ ita intrinſecè communicationem includunt. Denique quia ſi hæc iuriſdictio maneret in his excommunicatis expedita, & efficax (vt ſic dicam) poſſent per vſum eius obligare ſubditos, quod iura maximè vitare intendunt, nam, ſi perſonam actoris, & teſtis excludunt ab hac communicatione, multò magis perſonam iudicis; non poterat autem aliter conuenienter excludi, quàm priuando ipſum vſu iuriſdictionis. Atque hæc ratio ſoluit magna ex parte rationem dubitandi; cætera verò, quæ in ea afferuntur, in ſequentibus declarabuntur.

Cap. pen. & vlt. 15 q. 6.

6 *Acta à Iudice ſeculari excõmunicato nulla eſſe. Coroll. 1.* Ex hoc ergo fundamento, quod vt verum amplectimur, ſequitur primò omnia acta à iudice excommunicato nũlla eſſe, vt v. g. ſententiam ab illo latam, vtpote à non iudice latam, & ſine iuriſdictione. Atque eadem ratione idem dicendum eſt de omni actu, qui eſſentialiter à iuriſdictione pendet, cuiuſmodi eſt ferre leges, priuilegia, vel diſpenſationes concedere, iudices delegare, eligere, & ſimilia; quæ omnia communia ſunt apud Canoniſtas in dicto cap. *Ad probandum*, de re iudic. & in cap. *Veritatis*, de Dolo & contumacia, & ſæpe aliàs. A quibus non diſcordant Theologi in 4. diſt. 18. 20. & 22. & idem docent Summiſtæ, & patet ex his, quæ ſuprà diximus de priuatione ſpiritualis iuriſdictionis: nam æqualiter omnia procedunt, ſuppoſito dicto principio de priuatione iuriſdictionis. In particulari verò addit Abbas in dicto cap. *Ad probandum*, ſententiam ab excommunicato latam non ſolùm eſſe nullam, ſi ab illo vt iudice ordinario feratur, ſed etiam ſi illam ferat vt arbiter, dummodò conſtitutus ſit iudex cum vera iuriſdictione, verúmque iudicium publicum exercendo, iuxta l. 1. ff. de arbitris. Nam ſi ſolùm ex conſenſu partium conſtituatur, vt tanquam vir prudens arbitrio ſuo rem componat; tunc licèt propter communicationem malè faciat, quia tamen ille non eſt actus iuriſdictionis, ſed quædam conuentio, & quaſi pactum quoddam, validus erit actus.

Addunt prætereà Doctores omnes, neceſſarium eſſe, vt huiuſmodi excommunicatus publicus ſit: id enim expreſsè habetur in dicto cap. *Ad probandum*, de Sentent. & re iudic. & nunc videri poteſt neceſſarium, vt ſit nominatim denunciatus, excepto crimine percuſſionis clerici, in quo ſatis eſt, vt factum ipſum ita publicum ſit, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit iuxta Extrauag. *Ad euitanda*: quia propter commune bonum excommunicatus nunquam priuatur iuriſdictione, donec publicus ſit, & nunc propter maius commodum & leuamen eorum, qui excommunicati non ſunt, additur, vt denunciatio in particulari ſit neceſſaria. Verumtamen iuxta ſuperiùs dicta hoc intelligendum erit, ſi partes velint coram tali iudice publicè excommunicato, nondum tamen denunciato, comparere, & cauſam agere: non tamen opinor poſſe ab illo compelli, ſimpliciter loquendo, niſi fortè ex conuentione & pacto earum: quia, vt ſæpè dixi, licèt illis concedatur per dictam Extrauagantem, vt poſſint cum tali excommunicato communicare, & conſequenter coram eo litem agere, non tamen compelluntur ei communicare: ergo neque illi vt vero iudici deferre. Et iuxta hanc limitationem explicanda ſunt ſpecialia iura ſuprà citata, quæ in quibuſdam criminibus grauioribus hunc effectum ſpecificant, & illum excommunicationi adiungunt: loquuntur enim de hoc effectu cum maiori ampliatione, quàm in excommunicatione includatur, nimirum, vt ſententia ſic lata nulla ſit, quacunque ratione conſtet poſteà iudicem incidiſſe in tale crimen, etiamſi non omnino publicè de eius excommunicatione conſtaret. Atque ita expoſuerunt illa iura Abbas, & alij interpretes, quæ expoſitio difficultate non caret, nulla tamen alia commodior occurrit: nec poſſumus in his forenſibus explicandis ampliùs immorari. 7 *Si denunciatus ſit.*

8 *Peccat Iudex excõmunicatus iudicandi vſum vſurpando. Coroll. 2.* Secundò infertur ex dictis, grauiter peccare iudicem excommunicatum hoc miniſterium iudicis vſurpando: nam in primis peccat contra prohibitionem cenſuræ, deinde contra iuſtitiam commutatiuam & legalem, vſurpando iuriſdictionem, quam non habet, & actus nullos efficiendo. Atque ex hoc poſteriori capite peccatum hoc mortale eſt, habétq; locum in excommunicato publico ſeu denunciato, vt dixi. An verò ex priori capite præciſè ſumpto ſit mortale, necne, dubitari poteſt: maximéque habet locum dubitatio in excommunicato nec denunciato, nec notorio, qui debet ab officio abſtinere, quamuis non repellatur: qui tamen non peccabit contra iuſtitiam, ſi non abſtineat: quia, vt diximus, iuriſdictionem toleratam retinet, & validos actus exercet: peccabit verò contra prohibitionem communicationis. Tunc igitur dubiũ eſt, an peccet mortaliter: quod licèt nõ formaliter, virtute attigit Caietanus in Sum.

Quale ſit peccatum in iudice non denunciato. *Caietani ſententia.*

Sum.verb. *Excommunicatio*, capite de iis, quæ ex communicato licita ſunt, & ex quadam regula generali, quã aſſignant, colligitur, ipſum ſentire non eſſe peccatum mortale. Diſtinguit enim ibi tria genera actionum, quædam enim ſunt merè diuinæ, vt ſunt quæ generali nomine vocantur *cõmunicatio in ſacris*: de quibus aſſerit eſſe peccata mortalia ex genere ſuo. Aliæ ſunt actiones merè humanæ, quas nos vocabimus nomine communicationis politicæ, ſeu vſualis, de quibus, ait eſſe peccata venialia: & vtraſque nos in ſuperioribus declarauimus magis in particulari. In tertio genere ponit has actiones forenſes, de quibus nunc agimus: quamuis ipſe latiùs genus illud ſumere videatur, & ſub illo includere etiam communicationem forenſem in Eccleſiaſtico iudicio, ſeu foro; & de iis actionibus generalem regulam conſtituit, quatenùs iniuſtitiam continent, eſſe peccata mortalia, ſecluſa verò iniuſtitia, eſſe tantùm venialia. Ex qua generali reſolutione planè ſequitur, in caſu à nobis propoſito actionem illam tantùm eſſe veniale peccatum. Fundamentum Caietani eſt, quia ab his non primariò, ſed ſecundariò excluditur excommunicatus: & ideò *non apparet*, inquit, *vnde ibi ſit culpa mortalis, magis quàm in ſecundo genere actionum*.

9 *Caietani regula improbatur.*

Mihi verò regula hæc adeò generalis probari non poteſt. Quia illud principium de actione primariò, aut ſecundariò prohibita per excommunicationem, non videtur ſufficiens ad diſcernendum peccatum veniale à mortali: illud enim, *primum*, vel *ſecundarium*, ſolùm videtur hîc dictum reſpectu intentionis Eccleſiæ prohibentis hæc bona, ſeu has actiones, vt in ſuperioribus declaratum eſt: hoc tamen non impedit quominùs in vtraſque actiones verum cadat Eccleſiaſticum præceptum prohibens illas: & vnamquamque iuxta exigentiam, & grauitatem eius, vt per ſe notum eſt, & in aliis materiis, facilè declarari poteſt. Vbicunque enim aliquid præcipitur vt principale, & aliud vt acceſſorium ſeu ratione alterius, poſſunt diſtingui illa duo, ſcilicet primariò, vel ſecundariò præceptum, vel prohibitum, nihilominùs hoc non impedit quominùs vtrumque ſit verè præceptum, & ſub culpa graui, ſi materia grauis eſt, etiãſi ſit ſecundaria, vt quòd faciens ſacrum veſtibus ſacris indutus ſit, quid ſecundarium eſt reſpectu ipſius ſacrificij, nihilominùs præceptum eius graue eſt, & ſub mortali obligans. In præſenti igitur rationes illæ primariò, vel ſecundariò prohibitæ, non ſatis diſtinguunt veniale à mortali peccato: & ideò in ſuperiori diſputat. tractantes de ſecundo genere actionum à Caietano poſito, non diximus ordinariè eſſe peccatum veniale ſolùm, quia ſecundariò prohibitum eſt, ſed quia materia illius prohibitionis leuis eſt. Vnde, ſi aliquando ſit grauis, diximus etiam in eo genere poſſe peccatum mortale committi.

10 *Vera ſententia.*

At in præſenti actio iudicandi per ſe ac præciſè ſumpta, eſt valdè grauis, & publica, & per excommunicationem prohibita per verum Eccleſiaſticum præceptum, obligationem ſaltem obedientiæ inducens: ergo tranſgreſſio illius eſt mortale peccatum. Quod quidem grauius erit, ſi iudicium, quod excommunicatus vſurpat, Eccleſiaſticum ſit: quia materia illa, & ex ſuo genere grauior eſt, & magis directè pertinens ad Eccleſiaſticam poteſtatem. Verumtamen, etiamſi iudicium ſeculare ſit, opinior eſſe materiam ſufficientem peccati mortalis, quia & in ſe eſt actio ſatis grauis, vt dixi, & in indiuiduo ſæpe eſt grauior, quàm Eccleſiaſticum iudicium. Et quamuis alia etiam ratione dicatur indirectè cadere ſub poteſtatem Eccleſiaſticam, quia in vniuerſum omnia hæc temporalia cadunt tantùm indirectè ſub poteſtatem ſpiritualem, id eſt, in ordine ad finem ſpiritualem, A hoc nihil obſtat, quia nihilominùs illa poteſtas Eccleſiaſtica, quatenus illo modo extẽditur ad temporalia, circa illa eſt ſuperior poteſtate temporali: quo modo Papa eſt ſuperior, Rege etiam in temporalibus: ergo illud non obſtat, quominùs quando in tali materia præcipit, iuxta materiæ grauitatem grauiter obliget. Sic igitur in præſenti opinor hunc actum iudicandi ex hoc præciſè quòd per excommunicationem prohibitus eſt, & contra illius præceptum fit, eſſe peccatum mortale, niſi ſit de re adeò leui, vt moraliter quaſi nihil æſtimetur; vel niſi tales circunſtantiæ neceſſitatis, aut inconſiderationis occurrant, quæ excuſare valeant.

B

SECTIO II.

Vtrùm Excommunicatus poſſit validè in iudicem eligi, vel creari.

1 *Non poteſt excom. ad tẽporalem dignitatem iuriſdictionẽ habentem aſſumi. Coroll. 3.*

QVæſtio hæc annexa eſt præcedenti, & ideò breuiter expedienda eſt, extendíque poteſt ad omne officiũ, vel dignitatem, quæ temporalem iuriſdictionem habeat annexam. Nam de omni tali munere dicendum eſt, Non poſſe licitè quempiam excommunicatum ad ea munera, vel dignitates temporales aſſumi, ſeu eligi, quæ iuriſdictionem temporalem habent annexam. Ita docent communiter Doctores, & ſequitur ex illo principio ca. vltimi de Cleric. excomm. miniſt. quòd nemo poteſt eligi ad munera ordinata ad actiones, C à quibus per ſacros Canones prohibitus eſt: nam excommunicatus prohibitus eſt ab actionibus iuriſdictionis temporalis: ergo etiam eſt prohibitus, ne ad illã iuriſdictionem accipiendam eligi valeat. Ex quo vlteriùs ad minus concluditur talem electionem irritandam eſſe, id enim apertè dicitur in dict. cap. vlti. An verò ipſo facto irrita ſit, dubitari poteſt.

Cap. vlt. de Cleric. excom. miniſt.

2

Nam Doctores cum Gloſſa in cap. *Venerabilem*, de elect. verb. *Electus*, ſentiunt talem electionem eſſe nullam ipſo facto: atque ita intelligunt dictum cap. *Venerabile*, vbi Pontifex negat ſe debuiſſe quendam inungere Imperatorem, qui, dum excommunicatus eſſet, in Regem Romanorum electus fuerat. Qui textus eſt probabilis, non tamen cogens, quia, D quamuis illa electio non fuiſſet irrita, ſed irritanda, rectè potuiſſet Pontifex illam non acceptare, ſed irritare, præſertim cùm non ſolùm ille, ſed multi alij defectus in perſona illa inuenirentur, qui ibi numerantur. Et cùm in diſcordia electorum alius electus eſſet dignus Imperio.

3 *Vera ſententia.*

Nullum ergo ſufficiens fundamentum video ad aſſerendum collationem huiuſmodi, vel electionem eſſe ipſo iure nullam: & ideò oppoſitam ſententiam iudico eſſe ſatis probabilem. Maximè cùm contra ius ipſum ſit, hos effectus odioſos, & pœnales extendere, & exaggerare ſine iure cogente. Adde Canoniſtas conſequenter loqui, quia dictum cap. vltim. intelligunt de actione, ſeu electione ipſo facto irrita. Nos E autem in hoc ab eorum ſententia, quamuis communi, infrà recedemus: ergo cùm in præſenti, nullum aliud decretum irritans habeamus, non eſt cur vereamur ab hac etiam ſententia in præſenti recedere. Poteſt tamen in eius fauorem fieri proportionale argumentũ à dignitatibus Eccleſiaſticis ad ſeculares, nam illarum collatio eſt irrita ipſo iure: ergo harum: ſi enim in ſuſpenſione iuriſdictionis, & in actionibus, quæ ab illa procedunt, validum eſt hoc argumentum, cur non in collatione ipſarum dignitatum?

Obiectio.

4 *Diluitur.*

Sed neque hoc argumentum multum vrget. Et in primis inſto contra primam collationem; nam in Eccleſiaſticis collatio dignitatis, aut beneficij, irrita eſt, etiamſi iuriſdictionem non habeat annexam,

quod in ſecularibus dignitatibus nulla veriſimilitudine dici poteſt: & ideò ſignatim loquutus ſũ de dignitatibus vt, ad iuriſdictionis actus ordinantur, quæ ſunt Imperialis, Regia, Ducis, Comitis, & ſimiles magiſtratus, ſiue perpetui, ſiue temporales: nam de aliis, quę ſolùm ſunt ad honorem perſonarum, vel ad temporale lucrum, licet donatio illicitè fiat, quatenùs includit communicationem cum excõmunicato (ſuppono enim tunc eſſe ſermonem de excommunicato vitando) tamen ſemel facta non ſolùm non eſt ipſo iure irrita, verùm neque irritanda, ſed abſolutè firma, quia nullo ſpeciali iure aliud ſtatutum eſt: & alioqui ille tantùm eſt quaſi contractus quidam, vel ſimplex donatio rei temporalis, quę excommunicato facta, valida eſt, vt ſuprà oſtendimus. Ac propterea *Decius.* Decius in cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, num. 2. citans Cardinalem, & Ioannem Andream dixit, gradum Doctoratus excommunicato collatum validum, & ratum eſſe: quia neque iuriſdictionem includit, neque vllo iure ſpeciali impeditur quominùs collatus valeat. Quod maximè certum eſt de gradibus, qui auctoritate regia dantur: nã de gradu Theologiæ, vel Iuris Canonici, qui dantur auctoritate pontificia, magis dubitari poſſet, quia magis ſpirituales videntur, & Eccleſiaſtici. Nihilominùs tamen, quia non ſunt propriè beneficia, aut Eccleſiaſticę dignitates, & de eis non eſt aliquod ius expreſſum, non eſt quòd rigoroſiùs rem hanc interpretemur.

5 *Gradus doctoratus excõmunicato collatus validus eſt & ratus.* Argumentum ergo illud ab ſpiritualibus dignitatibus ad temporales efficax non eſt. Ratio autem diſcriminis eſt, quia de ſpiritualibus iura canonica directè diſponunt, vt nulli excommunicato directè conferantur, vt ſuprà viſum eſt. De temporalibus verò nulla eſt talis generalis diſpoſitio, cuius ratio fortaſſe ſolùm eſt, quia hæc temporalia non ita directè cadunt, ſeu prohibentur per excommunicationem, ſicut ſpiritualia. De muneribus autem temporalibus, quæ iuriſdictionem includunt, indirectè, & ſolùm per illationem colligimus iuxta principia iuris canonici eorum collationem excommunicato factam eſſe irritandam: non verò eſſe irritam, quia iura ipſa in illo generali principio non plus dicunt.

6 *Excommunicatus poteſt obtinere iuriſdictionem alia via, quã per electionẽ.* Atque hinc fit (quò etiam oſtendit magnum diſcrimen inter hæc temporalia, & ſpiritualia) quòd hæc iuriſdictio temporalis alia via, quàm per electionem, vel liberam collationem obtinetur, nimirum, quia hæreditario iure ſimul cum maioratus, & tanquã annexa aliis temporalibus bonis ad aliquem peruenit, reuera dominium eius, & proprietas, ſeu iuriſdictio ipſa quoad habitum verè comparatur, etiamſi is, qui in hæreditate ſuccedit, excommunicatus ſit; & durante excommunicatione, ſuſpenſa, & impedita maneat: quia excommunicatio non priuat aliquem iure ſucceſſionis, vt omnes docent, & ſuprà viſum eſt. Succedit ergo excommunicatus in hæreditate, & ideò cum illa transfertur etiam iuriſdictio tanquam illi annexa, ſicut dici ſolet de iure patronatus, quod annexum eſt temporali hæreditati: & ideò cum illa transfertur. Et ratio etiam reddi poteſt, quia quando iuriſdictio hæc ſucceſſione acquiritur, erat quaſi radicaliter ius acquiſitum ad illam, ſeu ad bona, cui eſt annexa, ante excommunicationem contractam, quæ non priuauit excommunicatum tali iure, neque etiam impediuit illum. Quod maximè videtur procedere, quando ſucceſſio eſt neceſſaria ex iure primogenituræ, vel alio ſimili. Idem autem eſt, etiamſi ſucceſſio ſit ex teſtamento per voluntariam inſtitutionem, quia quoad hoc teſtamentum imitatur naturam contractus, ſeu donationis à priuata perſona factæ de rebus ſuis, quæ

A valida eſt, etiamſi excommunicato fiat, & conſequenter valet etiam translatio iuriſdictionis, quæ ibi ſe habet tanquam quid concomitans, & acceſſorium, argument. text. in cap. *Ex literis*, de Iure patronatus. Neque ſolùm valet translatio iuriſdictionis, quando illo modo fit, ſed etiam irritari non poteſt ob ſolam cauſam excommunicationis, vt de contractibus, & teſtamentis ſuperiùs diximus. Quod ſecus eſt, quando confertur per electionem, vel alium modum prouiſionis ex publico munere, vel auctoritate factæ: de hoc enim loquuntur iura, quando dicunt eſſe irritandam. Et hæc ſufficiant de perſona iudicis, & in vniuerſum de iuriſdictione temporali, ſub qua comprehendimus ius eligendi, &
B omnem aliam Reipublicæ adminiſtrationem, quæ virtute publici muneris fieri ſolet.

SECTIO III.

Vtrum Excommunicatus poſſit eſſe actor in iudicio.

1 DIco primò, In cauſa propriæ excommunicationis admittitur excommunicatus vt actor intendens probare, vel non eſſe excommunicatum, vel eſſe abſoluendum. Ita notat Abbas in cap. *Cùm inter*, de Exceptionibus. nu. 10. & ſumitur argumentum à ſimili ex c. 1. de Reſcript. in 6. vbi reſcriptum ab excommunicato impetratum dicitur eſſe nullum, niſi in ordine ad ab-
C ſolutionem obtinendam fuerit impetratum: ergo ſimiliter in præſenti, in ipſa cauſa excommunicationis audiri poterit, dummodo ſeruetur regula tradita in ca. *Cùm contingat*, de Offic. Deleg. ſcilicet quod ſi excommunicatus probare intendat excommunicationem fuiſſe nullam, audiendus eſt, & eius probationes admittendæ, vt ex eis conſtet an ſit abſoluendus, vel non ligatus declarandus: ſi autem ſolùm intendit excommunicationem fuiſſe iniuſtam, quamuis validam, non eſt admittendus niſi priùs abſoluatur. Quæ regula traditur etiam in c. *Per tuas*, de Sent. excom. Quamuis addat, etiã in priori caſu ſolere Apoſtolicam ſedem præmittere abſolutionem ad cautelam. Quam regulariter negandam non eſſe docet Pontifex in cap. *Solet*, de Sent. excom. in 6. Vnde ſi ex-
D communicato petenti abſolutionem denegetur, & ipſe conqueratur, iniuſtè ſibi denegari, non eſt dubium quin in ordine ad abſolutionem obtinendam audiendus ſit, & probationes eius admittendæ. Tum quia illa tunc eſt propria defenſio: tum etiam quia illud eſt medium ad excommunicationem tollendam, quod maximè Eccleſia intendit. Et ideò nunquam denegat communicationem, quæ ad hunc finem tendit, vt in ſuperioribus viſum eſt. *Vide Tiraquell. de vtroque retractu Gl. 9. n. 276. Salzed. in Pract. ca. 116. nu. 1.*

2 Dico ſecundò, Excommunicatus extra cauſam ſuæ excommunicationis nõ poteſt eſſe actor in iudicio, ſiue temporali, ſiue Eccleſiaſtico. Habetur in c. *Decernimus*, de Sentent. excom. ibi, *Ab agendo*, & ideò exceptio excommunicationis reſpectu actoris ſemper,
E & in omni parte litis admittenda dicitur in c. *Exceptionem*, de Exceptionibus, & in ca. 1. eod. titulo in ſexto, & ratio additur, *ne quiſquam in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur*. Quòd ſi excommunicatio ſit publica, officio iudicis repellendus dicitur, etiamſi exceptio à reo non opponatur. Quod nunc exiſtimo intelligendum, vel in caſu percuſſionis clerici, vel ſi excommunicatus denunciatus ſit, ſi verò non ſit denunciatus, poſſit quidem, ſi alio modo ſit publicus, non tamen teneatur ex vi ſui muneris illum repellere, donec exceptio obiiciatur: quia non tenetur illum vitare. Atque ita etiam intelligo cap. 1. de except. in 6. & Clement. vnicam, eod.

eod.tit. Item in cap. *Prudentiam*, §.6. de Offic.deleg. vbi idem dicitur de excommunicato coram delegato iudice agere volente: quòd vel priùs abſoluendus ſit, vel repellendus.

3
Non tamē negatur ei beneficium defenſionis.

Et in cap. *Cùm inter*, de Exceptionib. extenditur ad reconuentionem: nam excommunicatus tanquam reus in iudicio conuentus, non poteſt ſuum actorem reconuenire: nam hoc iam eſt agere, ſeu potiùs reagere: reconuenire enim nihil aliud eſt, quàm mutuò petere, argum. cap. 2. de mutuis petitionib. & cap. 2. de Ordine cognit. Per hoc tamen ei beneficium defenſionis non negatur: nam hoc & maximè naturale eſt, &, vt ſeruetur æquitas, iuſtitiæ neceſſarium, vt in eod. cap. *Cùm inter*, dicitur: & ideò ſi iudicem ſuſpectum habeat, vt cauſas obiicere poſſit ei conceditur, & ſimiliter, ſi iniuſtè ſe condemnatum cauſetur, appellationis remedium ei non negatur, vt ibidem dicitur. At verò reconuentio alterius non eſt propriè defenſio, ſed noua accuſatio. Et ideò intelligendum hoc eſt de reconuentione, quæ omnino ſit extra cauſam, de qua eſt conuentio: nam, ſi ſit de eadem, magis habebit rationem defenſionis. Vt ſi actor à reo excommunicato debitum petat, & ille reſpondeat iam ſoluiſſe, & cautionem ab ipſo de ſolutione facta accepiſſe, iniuria tamen eius fuiſſe combuſtam, vel furto ſublatam: hoc, & quidquid ſimile fuerit, non habet vim reconuentionis, ſed defenſionis. Idemque videtur eſſe (licèt multi contradicant) ſi reſpondeat, delictum iam eſſe compenſatum: nam compenſatio quædam ſolutio eſt, ex l. 4. C. de Compenſatione, & l. *Si debitor*, ff. *Qui potiores*. Et ideò compenſatio potiùs habet rationem defenſionis, & iuſtæ exceptionis, quàm petitionis, ſeu actionis, iuxta l. *Si ex venditione*, Cod. de Compenſatione. Et eadem ratione ſi reus excommunicatus actori ſimilem excommunicationem obiiciat, aut aliam quamcunque exceptionem, quæ iure ipſum ab agendo repellat, audiendus eſt; quia illa non eſt accuſatio, vel reconuentio, ſed defenſio, quæ ſemper conceditur, vt diximus in dicto cap. *Cùm inter*, & ſumitur etiam ex cap. *Significauerunt*, & in cap. *Dilecti filij*, de Exceptionib. Eſt ergo diligenter defenſio à reactione, ſeu reconuentione diſtinguenda: nam hæc ſemper, illa verò nunquam excommunicato prohibetur. Sub defenſione autem comprehendimus omnem actionem inuoluntariam, vt ſic dicam, id eſt, quoties aliquis ab alio prouocatus, ita reſpondere compellitur, vt neceſſarium illi ſit aliquid petere, ſeu agere, aut contra alium probare: tunc enim non repellitur ab agendo; ſicut è contrario infrà dicemus, reum voluntarium eſſe repellendum: eſt enim in eis commutata proportio, vt ex dicendis conſtabit.

4
Excommunicatus etiā per procuratorem in iudicio agere prohibetur.

Ampliatur autem aſſertio, vt excommunicatus in iudicio agere non poſſit, nec per ſe, nec per alium, ſcilicet, per procuratorem: tum quia moraliter loquendo, qui per alium agit, ipſe agere cenſetur: vnde qui ſimpliciter, & ſine limitatione agere prohibitus eſt, etiam per procuratorem agere eſt prohibitus: tum etiam quia cum excommunicato non ſolùm immediatè, ſed etiam per alium communicare prohibemur, vt per nuncium, vel per literas: ergo multò magis per procuratorem: tum denique quia procurator nihil agit niſi alterius autoritate: excommunicatus autem hac caret ad agendum in iudicio. Et ideò in cap. vlti. de Procuratoribus, procuratio, ſeu inſtitutio procuratoris ab excommunicato facta nulla eſſe cenſetur. Et ob eandem rationem, quamuis ante excommunicationem procuratio commiſſa ſit, adueniente excommunicatione, quaſi ſuſpenditur, & vim ſuam amittit, quia dependet veluti in fieri, & conſeruari à facultate committentis, ſicut in ſimili

A de poteſtate delegata diximus. Atque ita ſentiūt Innocentius, & Abbas in dicto ca. vlt. Syluester verbo *Procurator*. De qua re multa alia Canoniſtæ diſputant ſuper allegata iura, quæ ad conſcientiæ forum parum ſpectant, & ideò in eis videri poſſunt.

Innocent.
Abbas.
Syluest.

5
Quid circa hanc rem per Extrauagant. Ad euitanda, excōmunicato liceat.

Obſeruandum verò nobis eſt, circa hanc rem nihil ferè innouatum eſſe per Extrauagantem, *Ad euitanda*. Nam, ſiue actor denunciatus ſit, ſiue non: imò ſiue ſit publicè, ſiue occultè excommunicatus, agere nō poteſt in iudicio: quia ipſe ſemper tenetur, quantum in ſe eſt, alios vitare, neque illi conceſſum eſt vllum priuilegium. Reus verò, quamuis poſſit non vitare illum, tamen retinet ius ſuum ad vitandum, ſi velit, & conſequenter poteſt illi exceptionem excommunicationis obiicere, etiamſi denunciatus non B ſit: imò etiamſi non ſit publica excommunicatio, dummodò ad illam probandam ſe offerat. Nam totum hoc iure antiquo concedebatur reo non excommunicato; per Extrauagantem autem, *Ad euitanda* (quæ in fauorem omnium, qui cum excommunicatis communicare volunt, condita eſt, & non in grauamen) non eſt diminutum, vel limitatum hoc ius rei, quod illi fauorabile eſt. At verò hoc modo cum excommunicato communicare, nempe tolerando actionem eius in iudicio, eique reſpondendo, non pertinet ad fauorem eius, qui prouocatur; & ideò clarum eſt, illum, moraliter loquendo, nunquam eſſe vſurum hoc priuilegio Extrauagantis. Ac proptereà dico nihil ferè eſſe per illam innouatum C quoad hanc partem, niſi fortè reſpectu iudicis, vt non teneatur ex officio repellere eum, qui denunciatus non eſt. Atque ita fit, vt poſt obiectam à reo exceptionem excommunicationis actori, donec ille in probatione deficiat intra legitimum terminum ei præſcriptum, non poſſit actor licitè progredi, nec admitti ad procedendum in actione ſua; quia quantumuis excommunicatio occulta videatur, poteſt eſſe probabilis. Ideoque dicitur in ca. vlt. de Except. in 6. quòd hæc exceptio excommunicationis *lites impedit, & ſuſpendit agentes*: idemque ſtatuitur in aliis iuribus citatis. In quibus, præſertim in cap. 1 de Except. in 6. præſcribitur modus, quo hæc exceptio proponenda eſt, & admittenda, vt fraudes vitentur eorum, qui ſolùm ad differendas lites falsò hæc obii- D ciunt. Quæ omnia cùm ad iuſtitiam ſeruandam ſpectent, & neceſſaria ſint, ſine dubio in conſcientia grauiter obligant, etiam ad reſtitutionem expenſarum, quas ob huiuſmodi iniuſtas exceptiones actor ipſe facere cogitur. In quo etiam iura citata prouident, quæ iudex in conſcientia ſeruare, & exequi tenetur.

Per ſe autem loquendo, hæc exceptio tantam vim habet, vt ſi actor fateatur in ſe fuiſſe excommunicationis ſententiam latam: nullam tamen illam fuiſſe, vel iniuſtam reſpondeat, id ſatis non ſit, vt ſtatim ad progrediendum in actione ſua admittatur, donec nullitatem excommunicationis ſufficienter oſtendat. Ita enim ſtatuitur in cap. 2. de Sent. excom. in 6. in fine. In quo textu duo ſimul continentur, quæ videntur inter ſe pugnantia: vnum eſt, huiuſmodi E actorem, pendente probationis articulo, in iudiciis vitandum eſſe: aliud eſt, extra iudicium in officiis, poſtulationibus, & electionibus, & aliis legitimis actibus non eſſe vitandum: Cur enim potiùs in illis, quàm in his vitandus eſt? nam, ſi verum eſt, & notum excommunicationem fuiſſe nullam, in vtriſque actibus vitandus non eſt; & quandiu non conſtat fuiſſe validam, ſicut extra iudicium, non eſt priuandus iure ſuo, ita nec in iudicio, donec de excommunicatione conuincatur. Nihilominùs tamen meritò id ſtatuitur, quia cùm actor in iudicio ſit veluti aggreſſor, oportet vt priùs oſtendat ſe non eſſe impeditum per 6

per iura ad agendum contra alium, qui ei exceptionem excommunicationis obiicit: quod ſecus eſt in aliis actionibus extraiudicialibus, vbi non agit contra alium, ſed iure ſuo vtitur.

Aſſertio ſecunda.

7 *Quæ ab excõmunicato non repulſo in iudicio aguntur ſunt valida.* Dico ſecundò: Ita eſt prohibitum excommunicato in iudicio agere, vt tamen ſi agat, & non repellatur, neque ei obiectio excommunicationis opponatur, valida ſint omnia, quæ in tali iudicio acta fuerint. Ita colligitur apertè ex cap. 1. de Exceptionib. in 6. ibi: *Sed ſi poſt rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet; ſed ſententia, quæ præceſſit, non minùs robur debitum obtinebit*, ſcilicet, quàm ſi tempore litis, & latæ ſententiæ excommunicatus non fuiſſet: hic enim eſt ſimplex ſenſus, vt Gloſſa, & interpretes etiam exponunt: ergo non obſtante excommunicatione acta in iudicio valida ſunt. Non deſunt verò, qui putent illud eſſe ius nouum: nam ex iure antiquo talia acta inualida erant, vt ibi notat Gloſſa, verbo *Duraturis*, & in cap. *Exceptionem*, de Except. vbi hæc videtur eſſe communis ſententia. Sed nec exiſtimo eſſe ſatis fundatam, nec noſtra referri: ſatis eſt enim, quòd de facto illa ſic acta valida ſunt. *Etiamſi excõmunicatio ſit publica.* Quod verum eſt, etiamſi excommunicatio aliàs publica ſit, vt notauit Abbas in cap. *Intelleximus*, de Iudiciis; quia notitia, vel fama excommunicationis non reddit perſonam magis inhabilem. Ratio denique eſt, quia quamuis actor ex generali ratione priuationis communicationis humanæ à iudicio repellatur, nullum tamen eſt ſpeciale ius, quod irritet omnia, quæ fiunt ad petitionem excommunicati, quandiu illi excommunicatio non obiicitur. Neque ex parte actoris interuenit priuatio iuriſdictionis, quæ in iudice inuenitur, vt ob eam cauſam acta illa nulla cenſenda ſint: ergo nulla eſt ſufficiens ratio, ob quam huiuſmodi acta cenſeri poſsint irrita. Quæ ratio pro ſimilibus quæſtionibus aduertenda eſt, & applicanda; & in propoſito probat, non ſolùm in cauſis ciuilibus, ſed etiam in Eccleſiaſticis, excommunicationem actoris non reddere irrita ea, quæ in iudicio aguntur, quia de neutro iudicio id ſtatutum inuenitur.

8 Dices: Citatio facta ad petitionem excommunicati notorij valida non eſt, quandoquidem non obligat alium ad comparendum: quia hoc eſſet obligare illum ad communicandum cum excommunicato, quod repugnat: ergo eadem ratione reliquæ actiones nullæ ſunt; quia non eſt maior ratio de cæteris, quàm de illa prima, quæ eſt veluti fundamentum aliarum. Reſpondetur, eam actionem eſſe inualidam, quantum ad abſolutam vim obligandi, vt argumentum probat: non tamen ſimpliciter; quia, ſi reus ſic citatus comparere velit, illa citatio ſufficiet ad cauſam proſequendam, donec obiiciatur exceptio. Quòd ſi reus ſic citatus nolit comparere, ſaltem obligabitur cauſam reddere ſuo ſuperiori, excommunicationem obiiciendo. Atque hoc ferè modo reliquas omnes actiones validas dicimus: ſemper enim relinquunt liberam facultatem obiiciendi prædictam exceptionem; tamen ſi illa non interponitur, illæ validæ manent, ſuſpenduntur verò ſtatim, ac talis obiectio fit. Adeò vt, licèt fiat poſt ſententiam latam, executio ſuſpendenda ſit, iuxta dict. cap. 1. de Exception. in 6. Obtenta autem abſolutione tolletur ſuſpenſio, vt poſſit in lite, vel executione progredi ab eo puncto, in quo interrupta fuerat.

9 *Non peccat mortaliter excõmunicatus ius ſuum in iudicio petens.* Ex his autem poteſt inferri non eſſe peccatum mortale, per ſe loquendo, & ex vi ſolius excommunicationis, ſi excommunicatus ius ſuum petat in iu-A dicio, illudque proſequatur, donec per exceptionem excommunicationis iuridicè repellatur. Dico autem *per ſe loquendo*: quia ſi interueniat iniuſtitia ex parte cauſæ, quæ proponitur, vel dolus, & fraus in repellenda exceptione, vel quippiam ſimile, ex eo capite eſſe poterit peccatum mortale. At verò, ſi quis petat rem iuſtam, & alioqui ſibi debitam, & bona fide procedat, & abſque contemptu Eccleſiaſticæ cenſuræ, ſolùm veluti ex humana fragilitate ob rem ſuam recuperandam, non videtur eſſe mortale crimen. Et quoad hoc eſt probabilis ſententia Caietani ſuperiùs citata, quæ maximè procedet, ſi cauſa litis non ſit admodum grauis, nec diuturna; ita vt ſine continua, vel magna communicatione agi poſſit. Deinde, ſi B aliquæ rationes, ſeu cauſæ graues intercedant, quæ tales interdum eſſe poſſunt, vt non ſolùm ſine graui culpa, verùm etiam ſine culpa, & poſsit agere excommunicatus, & ipſe iudex poſsit, & debeat illum admittere, præſertim ſecularis, qui poteſtatem non habet ad abſoluendum illum, etiam ad illum actum. Huiuſmodi autem cauſa erit, ſi magnum præiudicium, & periculum grauis damni immineat actori ex dilatione, & mora, ſi priùs ei procuranda ſit abſolutio, quàm in iudicio audiatur, vt ſi moraliter timeatur fuga debitoris, niſi à iudice capiatur, vel ſi aliquod animæ periculum timet, niſi per iudicem ei ſubueniatur. Nam in huiuſmodi euentibus non tam poteſt dici agere, quàm ſe defendere, & tueri; & ad hoc iudicis officiũ implorare: quod ſemper ei licet, C vt in citatis iuribus dicitur. Item, quia ob vitandum graue damnum licitum eſt excommunicato communicare cum aliis, & aliis cum ipſo, quando eſt periculum in mora, ſi expectetur abſolutio: ergo eodem titulo licebit tali excommunicato agere, & iudici illum admittere. Quod etiam Abbas, & alij Canoniſtæ concedunt in dicto ca. *Cùm inter*, de Except. & in aliis locis ſuprà citatis.

SECTIO IV.

Vtrum excommunicatus poſſit ad iudicium cogi vt reus.

D Principio dicendum eſt, excommunicatum poſſe compelli in iudicio eſſe tanquam reum, non ſolùm in cauſa ipſius excommunicationis, quod per ſe notum eſt, ſed etiam in quacunque alia, in qua fuerit prouocatus, ſeu poſtulatus. Hæc eſt communis, & certa ſententia, & apertè traditur in cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, vbi & ratio redditur, quia excommunicatus non debet commodum ex ſua cõtumacia reportare: magnum autem eſſet illi commodum, ſi vel pro debito, vel pro crimine cõueniri non poſſet, & ad comparendum compelli. Ex qua abſoluta deciſione, & ratione eius colligere licet, teneri excommunicatum reum, poſſéque compelli ad præſtandum in iudicio ea omnia, quæ cogi poſſet efficere, ſi excõmunicatus non eſſet, vt v.g. reſpõdere, parere, &c. Patet, quia ſi a- E liqua in re excuſari poſſet propter excõmunicationẽ, quantum ad id commodum reportaret: at nulla in re ſentire debet commodum ex contumacia, & excommunicatione. Item, quia qui ad principale obligatur, etiam ad ea, quæ neceſſariò ſunt illi coniuncta, & ad quæ præcipuè ordinatur, conſequenter obligandus eſt: ſed comparere in iudicio non eſt niſi propter actiones, quæ inde conſequuntur, & quæ ſunt veluti neceſſariò concomitantes huiuſmodi citationem, quia aliàs fruſtranea eſſet, & inutilis: ergo. 1

Reo excõmunicato quæ in iudicio agere licet. Hinc verò vlteriùs ſequitur, vt etiam ipſi excommunicato licita ſint in tali iudicio omnia illa, quæ cuilibet reo agere licet ad ſui defenſionem, & conſe- 2

quenter

quenter quòd ad omnia ea præſtāda admitti debeat, vt v.g.ad obiiciendas exceptiones, vel contra ipſum actorem, vt eius petitionem iniuſtam eſse concludat, vel contra ipſum iudicem, ſi eum ſuſpectum habeat, aut contra teſtes, &c. Ratio eſt, tum quia ius defenſionis eſt tam intrinſecum, & naturale, vt nemini denegetur, tum etiam quia naturalis æquitas hoc poſtulat: nam ſi cogeretur comparere excommunicatus tanquam reus, & nō poſset ſe defendere, id nihil aliud eſset, quàm vt condemnaretur, eum iudici tradere, & conſequenter infinitis calumniis, & iniuriis illum exponere; quod eſset contra rationem, & æquitatem.

3 *Appellare poteſt.* Atque ob eandem rationem conceditur huiuſmodi excommunicato reo, vt appellare poſſit à quacunque ſententia contra ſe lata: nam etiam appellatio habet rationem iuſtæ defenſionis. Quæ omnia expreſsè traduntur in cap. *Cùm inter*, & ca. vlt. de Except. & facit etiam cap. *Reuera*, 3. quæſt. 9. cum aliis, quæ ibi Gloſsa, & Doctores afferunt, qui hæc latiùs proſequuntur, & declarant. Nobis ſolùm aduertendum eſt, hæc omnia intelligenda eſse extra cauſam ipſiuſmet excommunicationis: nam ſi ſermo ſit de ſententia, per quam excommunicatio fertur, ſi ab illa excommunicatus appellet, ſolùm vt ab iniuſta, ſeu iniquè lata audiendus non eſt, donec abſoluatur: quia per illam ſententiam verè ligatus manet in Eccleſiaſtico foro; & ideò contemnere Eccleſiaſticam cenſuram videtur, qui, neglecta abſolutione, à tali ſententia appellat. At verò ſi ita prouocet à ſententia lata, vt eam nullam eſse contendat, tunc admittendus eſt, vt ſuprà diximus ex c. *Per tuas*, de ſent. excom. & cap. *Cùm contingat*, de offic. deleg.

Aliqua dubia proponuntur, & enucleantur.

4 *Primum dubium.* IAm verò quærere hîc aliquis poteſt, an huiuſmodi excommunicatus reus per ſeipſum admittendus ſit in iudicio ad reſpondendum, & ad omnia, quæ inde conſequuntur, vel ſolùm per alium, ſeu per procuratorem. *Secundum.* Item quæri poteſt, an ſit admittendus antequam abſoluatur, quādo in poteſtate eius eſt priùs abſolui, neque eſt quod impediat. *Tertium.* Item an aliquando poſſit reus citatus ſe excuſare, propter excommunicationem, maximè quando ob eandem cauſam opera, ſeu petitione eiuſdem actoris excommunicatus eſt. *Quartum.* Denique inquiri poteſt, quid dicendum ſit, quando reus non cogitur ex neceſſitate comparere; poteſt tamen, & eſt illi cōmodum, an poſſit id agere, etiamſi excommunicatus ſit.

5 *Debeatne excommunicatus in iudicio conuentus per ſe, vel per alium reſpondere.* Ad primam interrogationem reſponderi videtur in dicto ca. *Intelleximus*, de iudiciis, vbi dicitur, *Debet per alium in iudicio reſpondere*, Ex quibus verbis conſtat primò excommunicatum poſſe per alium reſpondere, & conſequenter poſſe validè, & licitè procuratorem pro ſe conſtituere, & procuratorem ſimiliter poſſe pro illo cauſam agere; eumque defendere: nam hæc omnia ſeſe conſequuntur, & ſine illis, aut inutilis, aut irrationabilis eſſet illa conceſſio: nam, ſi non poſſet validè procuratorem conſtituere, quo modo poſſet per alium reſpondere? aut ſi non poſſet vtrumque licitè id præſtare, quod ad ipſum pertinet, qua ratione illa conceſſio honeſta, & iuſta eſſet? Probabile etiam eſt, debere per alium, & non per ſeipſum reſpondere, ita vt aliud non liceat: nam verbum *Debet*, hanc vim habet: obligatio autem reſpondendi per alium conſequenter facit, vt ſit illicitum reſpondere per ſe. Alioqui nihil operaretur illa particula *per alium*, in textu illo poſita, & conſequenter inutilis fuiſset illa additio. Et confirmatur, quia hoc modo ſufficienter prouidetur actori, & iudici, & reo, &

A aliunde euitatur communicatio cum excommunicato, quantum commodè poteſt: ergo ipſa cenſura obligat, vt hic modus ſeruetur. Atque ita ſentiunt Decius, & alij in dicto cap. *Intelleximus*, & in cap. vlt. de Except. cum Gloſſa in cap. *Paſtoralis*, de Iudiciis. *Decius. Gloſsa.*

6 *Non eſt ex cōmunicatus cogendus per alium cauſam agere.* Nihilominùs addendum eſt, excommunicatum, ſimpliciter loquendo, non eſſe cogendum per alium agere cauſam ſuam, ſed poſſe per ſeipſum reſpondere, ſi velit. Et primò quidem, ſi neceſſitas aliqua vrgeat, id non cadit in dubium, vt dicti etiam auctores, & omnes infrà citandi fatentur, vt v.g. ſi non inueniatur idoneus procurator, cui reus audeat ſuum negotium committere; vel ſi adeò ſit pauper, vt non poſſit tot expēſas in iudicio facere. Sed & extra hos

B caſus abſolutè id tenet Gloſſa in dicto cap. *Intellleximus*, dicens, *Non credo illum compellendum, quia forſitan non inuenit, qui ita fideliter tractet cauſam ſuam.* Quibus verbis inſinuare videtur, ſolùm propter neceſſitatem non eſse ſic cogendum; mens tamen eius eſt, neceſſitatem hanc eſſe quaſi intrinſecam, & moralem, quia negotia humana fideliter, & accuratè non tractantur per alium ſolum, & ideò cogendum reum non eſſe, ne poſſit per ſeipſum reſpondere, aut ſe defendere. Maximè, quia ſæpe poteſt quis per ſeipſum, & non per alium reſpondere, ita vt ſatisfaciat, & ſe defendat, vt experientia notum eſt. Vnde propter eandem rationem dicitur in cap. 2. de Procuratorib. in grauibus cauſis neminem cogendum eſſe procuratorem conſtituere, niſi velit. Atque ita ſecuti ſunt hanc *Gloſſa.*

C ſententiam Innocentius, Abbas, Hoſtienſis, & alij locis citatis.

7 Iuxta quorum opinionem cùm in dicto cap. *Intelleximus*, dicitur, *Debet per alium*, ſubintelligi debet, ſaltem per alium: vel illud verbum *Debet*, refertur ad verbum *reſpondere*: id enim per ſe ac directè agebatur, & interrogatum fuerat in illo textu: interpoſitum autem eſt verbum illud *per alium*, ad inſinuandum modum ſufficientem, & fortaſſe etiam magis decentem, vt probat ratio ſuperiùs facta de euitanda communicatione quoad fieri poſſit, non tamen ſimpliciter neceſſarium: non enim omnia, quæ obiter, & incidenter dicuntur, eiuſdem obligationis ſunt. Præſertim cùm in cap. *Decernimus*, de Sent. excomm. in 6. abſolutè dicatur, excommunicatum ab agendo,

D patrocinando, & teſtificando repellendum eſſe; de reſpondendo autem, aut ſeipſum defendendo nihil dicatur: cumque iura alia ſimpliciter concedant excommunicato reo, vt poſſit ſe defendere, cap. *Cùm inter*, cap. vlt. de Exceptionib. & aliis ſuprà citatis. Propter quæ ſententia hæc mihi videtur practicè ſecura, quæ magis locum habebit, ſi iuxta dicenda ad ſecundam interrogationem limitetur.

Poſſitne excommunicatus in iudicio audiri ad ſuam defenſionem, ſi anteà poteſt obtinere abſolutionem.

8 *Quorundam opinio.* AD ſecundam interrogationem quidam dixerunt, excommunicatum reum non eſse admit-

E tendum in iudicio, etiam ad ſui defenſionem, ſi ipſe in mora ſit petendæ abſolutionis; vel donec abſoluatur, ſi poteſt. Ita refert Felinus in cap. *Intelleximus*, num. 19. de Iudiciis. Nec videtur improbabilis ſententia, ſi in hunc modum explicetur, quòd in his, quæ ſpectant ad commodum actoris, & ſunt oneroſa reo, ſimpliciter cogi poteſt, etiamſi abſolui contemnat, quia non debet reportare commodum ex ſua iniquitate, imò propter illam poteſt magis compelli, & onerari: in iis verò, quæ ſpectant ad commodum, & defenſionem eius, non admittatur donec abſoluatur, vel ſaltem à cōtumacia recedat, &, quod in ſe eſt, faciat, vt abſoluatur: quia illi neceſsarium

non eſt ſe defendere in ſtatu pertinaci,& excommunicationis,cùm per illum ſtet,quominùs abſoluatur: ergo non eſt cur iura illi concedant defenſionem & communicationem in eo ſtatu:ergo cùm concedunt excommunicato defenſionem, intelligunt ſi illa indigeat in eo ſtatu, quaſi facta compoſitione quòd illum deſerere non poſsit. Et ſanè (quidquid ſit de exteriori foro) nulla apparet ſufficiens ratio, ob quam in conſcientia concedendum ſit excommunicato, vt licitè poſſit communicare cum aliis, etiam ad ſui defenſionem, cùm ſine periculo poſſit priùs excommunicatione liberari, & poſteà ſe defendere. Eſſetque minus rigoroſa hæc ſententia, ſi iuxta dicta in proximo ſuperiori pūcto, diſtinctione vteremur, dicentes,excommunicatum ſaltem per ſeipſum non admitti in iudicio ad ea,quæ ſibi ſunt commoda,niſi priùs à contumacia recedat, & abſoluatur, ſi non eſt periculum in mora,vel alia peculiaris ratio, quæ abſolutionem abſque culpa eius impediat, propter rationem factam: per procuratorem autem admitti poſſe,& debere iuxta cap. *Intelleximus*,quia tunc vitatur communicatio, qua ablata integrum manet naturale ius defenſionis eo modo quo fieri poteſt.

9 *Vera ſententia poſſe non obtenta abſolutione ſe defendere.*

Sed,quamuis hæc potuerint ab Eccleſia præcipi,ſi tamen ſpectemus ius ſcriptum, cui ſtandum eſt,non videtur neceſſarium hac in re ſcrupulos iniicere. Nam ius Canonicum abſolutè concedit excommunicato,vt ſe defendere poſſit in iudicio, c. *Cùm inter*, cap. *Dilecti filij*, & cap. vltimo de Exceptionibus, & non exigit vt priùs abſoluatur, aut quod in ſe eſt, faciat:non eſt ergo cur nos ei hoc onus imponamus. Item licèt Eccleſia potuerit hoc rigore vti, noluit, fortaſse quia erat res nimis acerba;& quia interdum non poteſt facilè iudicari an ſit periculum in mora, & an quis peccet, non priùs procurando ſuam abſolutionem. Atque hoc maximè verum apparet, quando reus excommunicatus coram ſeculari iudice ſe defenſurus eſt, aut coram alio Eccleſiaſtico, qui excommunicationem non tulit, nec de ea poteſt cognoſcere: huiuſmodi enim iudices non poſſunt iuridicè cognoſcere, an talis excommunicatus ſit in mora petendæ abſolutionis,necne:ergo non poſſunt hoc titulo eum repellere à ſui defenſione. Quæ ratio ſaltem probat non poſſe pati repulſam in foro exteriori:rurſus cùm ipſe poſſit licitè vti iure ſuo, quod ei decreta non auferunt,ſed potiùs ſimpliciter confirmant, etiam ad conſcientiæ forum id meritò extenditur.

Etiam in foro conſcientiæ.

10 *Poteſt tamen iudex, qui excōmunicationem tulit, illū non audire,donec à contumacia recedat.*

At verò ſi eſſet idem iudex,qui excommunicationem tulit,& apud quem alia cauſa agitur, in qua excommunicatus vult ſe defendere, tunc ſicut poteſt ille iudex aliis modis, ſeu pœnis, & grauaminibus impoſitis cogere huiuſmodi excommunicatum vt à pertinacia recedat,ita exiſtimo poſſe,nolle illum audire ad ſui defenſionem in alia cauſa,niſi priùs in altera Eccleſiæ ſatisfaciat. Quia hoc medium ad compellendum illum, non eſt per ſe malum, vt conſtat, neque eſt ſpeciali iure prohibitum: nullum enim aſſignari poteſt. Illa enim iura, quæ generatim concedunt excommunicato defenſionem, non tollunt iudici poteſtatem ad compellendum illum,per illud medium potiùs quàm per aliud:cùm ergo ſupponamus iudicem habere iuriſdictionem in vtraque cauſa, optimè poteſt vti illa onerando ſeu grauando illum in vna cauſa, vt in alia ad Eccleſiæ obedientiam illum trahat. Dico autem poſſe iudicem hoc facere, non tamen teneri, quia nullum inuenio ſufficiens ius,quod illi hanc obligationem imponat, per ſe loquendo.

11 *An reus excō-municatus ſe excuſare poſſit ad non comparendū, propter excommunicationem ad inſtantiam actoris latam.*

Tertia interrogatio erat,ſi contingat Petrum,verbi gratia,excommunicari ad petitionem Pauli, quia A non vult ei debitum ſoluere,aut reſtituere,& poſteà idem Paulus coram iudice ſeculari prouocet Petrum propter aliam cauſam,an poſſit tunc reus ſic prouocatus ſe excuſare,& comparere nolle,donec actor ab excommunicatione deſiſtat, eumque abſolui permittat. Videtur enim non poſſe: nam ius abſolutè diſponit, vt huiuſmodi reus citatus reſpondere teneatur, & non limitat quòd huiuſmodi reus excommunicatus ſit ad petitionem alterius, vel eiuſdem actoris: ergo nec nobis licet hanc limitationem addere in grauamen actoris non excommunicati,& leuamen rei excommunicati. Præſertim quia nulla apparet ſufficiēs ratio,cur actor priuari debeat ſuo iure ad prouocandū reum coram alio iudice, eò quòd ipſum excommunicatum teneat. Reſpondent aliqui, B hoc verum eſſe,quando excommunicatio fuit iuſta, ſecus verò eſſe, ſi huiuſmodi reus excipiat ſe fuiſſe iniuſtè excommunicatum, & id probet: nam tunc aiunt non eſſe compellendum reſpondere ſuo actori,niſi prius abſoluatur, quia tunc ſe habet tanquam iniuſtè ſpoliatus, qui accuſare aut conuenire nō poteſt,niſi priùs in ſuum ſtatum reſtituatur, iuxta cap. *Nullus*, 2. quæſt. 2. & cap. *Frequens*,de Reſtitutione ſpoliat. in 6. & ita ſentiunt Gloſsa,& Doctores in c. *Cùm inter*, de Exceptione. Eſſetque indubitata ſententia,ſi huiuſmodi reus allegaret excommunicationem non ſolùm iniuſtam, ſed nullam fuiſse, quanquam tunc non indigeret abſolutione, ſed declaratione. At quando proponit ſententiam fuiſse iniu- C ſtam,difficultatem habet illa ſententia,quia ſi id non probet, non poteſt proptereà excuſari; ad probandum autem non videtur poſse admitti,niſi priùs abſoluatur, iuxta cap. *Cùm contingat*, de Officio delegati, & capitul. *Per tuas*, de Sententia excommunication. Nihilominùs tamen ſententia illa communis valdè probabilis eſt, nam quia reus excommunicatus per huiuſmodi exceptionem,& probationem,directè intendit conſequi abſolutionem reſpectu ſui actoris,à quo poſt iniuriam factam cōuenitur: ideò totum id habet rationem iuſtæ defenſionis. In capit. autem *Cùm contingat*,& ca. *Per tuas*, ſermo eſt de illo qui directè agit contra excommunicatorem ſuum, & de excommunicatione tanquam de iniuſta ſententia conqueritur: tunc enim propter æſtimatio- D nem excommunicationis ne paruipendi videatur,& quia, licèt ſic excommunicatus probet iniuſtitiam ſententiæ, nihilominùs abſolutione indiget, ideò meritò ab eo poſtulatur, vt priùs abſoluatur. Quia tunc non habet rationem vllam cur priùs probare velit iniuſtitiam ſuæ excommunicationis, nec per illam intendit citiùs aut breuiùs abſolutionem obtinere,ſicut in priori caſu.

12 *Hactenus dicta de reo neceſſariò intelliguntur, non de voluntario.*

In quarta interrogatione communis doctrina Canoniſtarum eſt, ea omnia quæ hactenus diximus de reo, intelligenda eſſe de illo, quem neceſſarium appellant, id eſt, qui per citationem ſpecialem, vel generalem in ius venire compellitur:non autem habere locum in reo voluntario, vt eſt ille,qui petit vt E actor iudicium ſuum proſequatur,vel qui exceptionem obiicit antequam conueniatur;ac in vniuerſum qui ob ſuum commodum in iudicium ſiſti vult,cùm poſſit non reſpondere, quia non compellitur, nec vocatur: niſi ſub ea conditione, ſi voluerit, vel ſi ei commodum fuerit. Et ratio eſt, quia dictum cap. *Intelleximus*,loquitur de reo, qui in iudicio reſpondere compellendus eſt, quique grauamen, & onus ſentit comparendo in iudicio,non commodum:hic autem reus voluntarius nec ſimpliciter cogitur comparere; ideò enim voluntarius dicitur,nec ob actoris,ſed ob ſuum commodum comparet: ideò enim voluntarie propria ſiſti in iudicio procurat: ergo, cùm in hoc

Cap. Intelleximus, de Iudiciis.

nego

negotio non conſulatur commodo ſeu fauori ipſius excommunicati, deciſio illius cap. *Intelleximus*, non procedit in huiuſmodi reo voluntario, ſed ſolùm in coacto. Et confirmatur, nam huiuſmodi reus moraliter vim habet, & efficaciam actoris: nam ipſe promouet litem, & actorem ad agendum compellit, vt, verbi gratia, in caſu l. *Diffamare*. C. de Ingenuis manumiſſ. qui apud iudicem procurat, vt alius probet ſe eſſe ſeruum eius, quamuis poſteà in ea lite ſe gerat vt reus, tamen reuera ipſe cœpit agendo contra alium, qui illum diffamabat, & ſe iactabat eſſe dominum eius: ergo meritò huiuſmodi communicatio per modum rei voluntarij, excommunicato non conceditur. De qua re videri poſſunt plura apud Innocentium, Abbatem, & alios in dicto cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, & in cap. *Cum inter*, & cap. *Dilecti filij*, de Exception. ad noſtrum enim inſtitutum hæc ſufficiunt.

SECTIO V.

Vtrum excommunicatus poſſit tabellionis munus exercere.

1 DIcendum in primis eſt, tabellionem quãdiu excommunicatus eſt, non poſſe licitè munus ſuũ exercere propter prohibitionẽ generalem, quam ex vi excommunicationis habet, non communicandi cum aliis: conſtat enim non poſſe tale munus exerceri abſque humana communicatione. Et ob eandem rationem alij etiam non poſſunt huiuſmodi tabellione excommunicato vti ad inſtrumenta conficienda, cùm id non poſſint conſequi, niſi communicando cum illo. Quanta verò ſit grauitas huius culpæ, ex dicendis conſtabit.

2 *An inſtrumentum à tabellione publicè excõmunicato factum, ſit validum, ſecundũ antiquum ius.*

Statim enim occurrit dubitatio de aliis tractata, an tabellio ita ſit per excommunicationem excluſus ab vſu ſui muneris, vt ſi inſtrumenta aliqua cõficiat, inualida ſint, neque eis fides, quæ inſtrumentis publicis debetur, adhibenda ſit. Loquimur autem per ſe, & ex vi excommunicationis, quæ publica & nota ſit: nam ſi ſit occulta, ex ſuperioribus iam conſtat generalis regula, acta ab excommunicato occulto ratione publici muneris valida eſſe, etiamſi facta à publico futura eſſent nulla: quia ob publicam vtilitatem ipſa Reſpublica, ſeu Eccleſia ſupplet illum defectum, iuxta l. *Barbarius*, ff. de Offic. Prætor. De excommunicato ergo publico eſt ſententia communis Canoniſtarum, acta ab illo in officio tabellionis nulla eſſe. Imò generalius principium eorundem Doctorum eſt, acta ab excommunicato publico virtute publici officij ipſo facto nulla eſſe. Ita docent in cap. *Ad probandum*, de Re iudic. & ex illo textu id colligunt, quamuis ibi ſolùm de iudice, imò & de Eccleſiaſtico iudice, vt ſuprà animaduerti, ſermo ſit: ipſi autem ad quodlibet publicum officium id extendunt, quale eſſe tabellionis officium manifeſtum eſt: ergo acta ab excommunicato ex vi huius muneris nulla erunt. Secundò, & principaliter hoc probant ex cap. *Nullus*, 2. quæſt. 3. vbi ſic habet Stephanus Papa, *Nullus anathematizatorum ſuſcipiatur, nec à quoquam credantur quæ ab eis dicũtur, vel conſcribuntur*: ergo inſtrumenta ab excommunicato conſcripta non faciunt fidem, vt eis credi debeat; ergo ſunt inualida: nam valor eorum in hoc ſolùm conſiſtit, quòd eis omnino credendum ſit. Atque ita intelligit textum illum Turrecremata, ibi cum aliis.

Opinio negans.

Turrecr.

3 *Præcedens opinio reiicitur. Cap. Ad probandum, exponitur.*

Vtrumque verò fundamentum difficultatem habet: primùm quidem habet totam illam, quam ſuprà de Iudice tetigimus, quæ hîc magna eſt, tum quia cap. *Ad probandum*, de Iudice in terminis loquitur: & ideò maiori probabilitate extendi poteſt ad Iudicem

A ſecularem, quàm ad tabellionem, vel ad quodlibet aliud miniſterium: tum etiam quia Iudex habet iuriſdictionem, per cuius ſubſtractionem, vel ſuſpenſionem actus eius irriti efficiuntur: at tabellio iuriſdictionem non habet, vt per ſe notum videtur, & fusè tractat Abbas in ca. *Sicut te*, ne Clerici, vel monachi, num. 12. & ſequentibus: non eſt ergo ſimilis vtriuſque ratio. Rurſus dictum cap. *Nullus*, non videtur ſatis probare à tabellione excõmunicato nulla eſſe: quia ibi non eſt ſermo in ſpecie de tabellione, ſed generatim dicitur, *vt non credantur quæ ab excommunicato dicuntur, aut conſcribuntur*: quod & ad accuſatorem, & ad teſtem, & ad quamlibet aliam perſonam, tam in iudicio, quàm extra iudicium dirigi poteſt: & ita B Turrecremata ibi verba illius textus tam ad accuſatorem, quàm ad teſtem accommodat, referens alios. At verò neque accuſatio, neque teſtimonium verbo, vel ſcripto datum ab excommunicato, eſt ipſo iure nullum niſi repellatur: ergo nec tabellionis miniſterium. Quod ergo in eo textu dicitur, *non credantur*, prohibitio quædam eſt, ſicut ibidem dicitur, *non ſuſcipiatur*: vel ſicut alij actus communicationis cum excommunicato prohibentur, ex vi tamen huius ſimplicis prohibitionis non irritantur: ergo idem erit in præſenti.

Cap. Nullus, explicatur.

Dices, hoc ipſo quòd ſcripturæ factæ ab excommunicato credi prohibentur, neceſſe eſt, vt ſuum valorem amittant, & conſequenter nullæ, & irritæ fiant; quia totus valor talium ſcripturarum eſt, vt eis C ſit adhibenda fides, imò non ſolùm vt poſſit, ſed etiam vt debeat adhiberi. Si ergo illis poteſt fides denegari, vel potiùs deneganda eſt, fit neceſſariò vt inualida ſint, & nullius momenti in ſuo ordine. Reſpondetur, huiuſmodi ſcripta ab excommunicato credenda non eſſe vel antecedenter (vt ſic dicam) vel ſi ſola eius authoritate fiant. Dico autem antecedenter, quia admittendi non ſunt, vt talia ſcripta faciãt. Dico etiam, *ſi ſola eius authoritate fiant*, quia ſi tabellio apud eos, qui illius excommunicationem ignorant, per dolum, & fraudem ad ſcripturam faciendam ſe ingerat; tunc ſatis veriſimile eſt ſcripturam illam inefficacem, & inutilem eſſe propter rationem ex illo textu ſumptam, *quòd vnuſquiſque poteſt, vel potiùs debet ei non adhibere fidem*. At verò ſi partes D ipſæ vel ob neceſſitatem, & cauſam rationabilem, vel certè quia graue non exiſtimant participare in hoc cum excommunicato, illum admittant ad ſcripturam publicam faciẽdam, iam tunc ſiue licitè, ſiue illicitè antecedenter dici poſſunt credere excommunicato illum admittendo, vt fide dignum ad ſcripturam faciendam, & quoad hoc iam violarunt, vel non ſeruarunt legem latam in dicto cap. *Nullus*. Vnde videtur vlteriùs conſequi, poſteà non poſſe illam ſcripturam reiicere vt inualidam, vel inſufficientem: quia iam ceſſerunt iuri ſuo: *& quod ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poteſt*, vt dicitur in regula 21. iuris, in 6. Sic ergo acta à tabellione publicè excommunicato, ſi fiant ex conſenſu partium non ignorantium E eius excommunicationem, videntur eſſe rata, & valida, ita vt & ad inducendam obligationem, & ad fidem faciendam ſufficiant. Et ad hoc confirmandum valere poſſunt, quæ de tabellione tractat Panormitanus in dicto cap. *Sicut te*, dicens aliquando eſſe validum inſtrumentum eius ex conſenſu partium factum, quod aliàs non eſſet: quia eſt veluti actus iuriſdictionis voluntariæ, quæ extra territorium operatur ex conſenſu partium. 4

Vt tabellionis ſcriptura ſit valida, debent contrahentes conſentire, ſcientes excommunicationem.

Hæc ergo opinio in foro conſcientiæ mihi videtur vera, nimirum quòd ſcriptura ab excommunicato facta inter aliquos ex conſenſu eorum obligationem in conſcientia inducat; vel ſi ſit teſtamentum 5

Opinio affirm. præfertur in foro conſcientia.

valida

valida ſit inſtitutio hæredis in eo facta quoad forum conſcientiæ; quia nullum video ius irritans, vnde oppoſitum ſufficienter probetur: & alioqui rationes factæ pro materia morali videntur efficaces. De foro autem exteriori, an in illo poſſint, vel debeant tales ſcripturæ admitti, id propriis authoribus remitto.

Quid de foro exteriori.

Credo tamen, conſuetudinem eſſe ſeruandam; quoad hoc communem Canoniſtarum ſententiam, & illud principium generale, quòd acta à publico excommunicato ratione publici muneris ſunt ipſo iure nulla, ſatis eſſe vſu recepta: ideoque ab eis diſcedendum non eſſe in foro exteriori. Et ideò ſimpliciter dici poſſunt huiuſmodi acta à tabellione excommunicato eſſe nulla: nam valor eorum maximè in ordine ad illud forum attenditur; & valor ille, quem habere poſſunt in ordine ad conſcientiam, magis oriri videtur ex naturali obligatione, quam habent contrahentes, aut litigantes ad veritatem, ſeu fidelitatem ſeruandam, quacunque ratione ſatis de illa conſtet; aut ex alio ſimili naturali principio.

6 Vnde etiam obiter colligo, regulariter loquendo, grauiter peccare excommunicatum munus tabellionis exercendo: quia res eſt ſatis grauis, cùm ſit actio publici muneris, & officij, præterquam quòd ſequi poſſunt multa incommoda, & lites ex huiuſmodi abuſu.

7 Hîc verò neceſſe eſt in particulari exponere, an circa hoc aliquid innouatum ſit per Extrauagantem, *Ad euitanda*, in aliis excommunicationibus præter eam quæ incurritur ob Clerici percuſſionem, ſi publicæ ſint, non tamen nominatim pronunciatæ. Et in primis certum eſt, tabellionem ſic excommunicatum, quantum eſt ex ſe, non poſſe licitè ſuum munus exercere, propter generalem rationem ſuprà datam, quòd nullum priuilegium illi conceſſum eſt. De aliis verò, qui opera huiuſmodi tabellionis vti volunt, certum eſt eos non peccare in hac participatione, quia eis prohibita non eſt. Quô fit, vt ſi ratione illorum tabellio id faciat; vel quia ex officio tenetur; vel propter aliquam ſufficientem neceſſitatem, aut commoditatem eorum, etiam ipſe nihil in eo actu, & communicatione peccet; at ſi abſque vlla neceſſitate, vel ratione aliis inducatur, & ipſe peccat exercendo, & alij ad malum inducendo.

Sitne aliquid circa tabellionis munus innouatum per Extrauagan. Ad euitanda.

8 Nihilominùs verò addo, acta ab huiuſmodi excommunicato valida nunc eſſe tam in foro interiori, quàm exteriori. Probatur, tum quia ille in ordine ad hoc vitandus ſit, perinde ſe habet, ac ſi eſſet occultus: tum etiam quia, vt paulò anteà dicebam, hoc munus tabellionis comparatur vſui iuriſdictionis voluntariæ; ſed dictum eſt ſuprà, huiuſmodi excommunicatum non eſſe priuatum iuriſdictione voluntaria: & ideò acta ab illo ex tali iuriſdictione valida eſſe: ergo idem dicendum erit de actis ab huiuſmodi tabellione. Opinor tamen, neceſſarium eſſe, vt partes, ſeu illi, ad quos pertinet talis vſus, vel quorum voluntate, & conſenſu ſcriptura fit, voluntariè, & non ex ignorantia excommunicatum ad tale miniſterium admiſerint: tunc enim optimè procedunt rationes factæ. At verò ſi ex ignorantia id fecerint, cùm nunquam voluerint excommunicato communicare, neque ad hoc obligentur per dictam Extrauagantem, vt ſæpe dixi, liberum eis erit in exteriori foro iure antiquo vti, nullamque fidem illis ſcriptis præſtare. Quanquam etiam poſſint, ſi velint, ea acceptare, ſicut eis liberum eſt, cum tali excommunicato communicare: & tunc iam ſolida manebunt, & firma, nec poterunt ampliùs eas repudiare: quia iam perinde ſe habent, ac ſi à principio ex certa ſcientia, & voluntate facta fuiſſent.

Acta à non denunciato tabellione in vtroque foro ſunt valida.

Modò partes ſcientes excõmunicationẽ voluntariè illum admiſerint.

9 Vltimò tandem circa hunc tabellionem inquiri

A poteſt, an ſi excommunicatus exiſtens tabellio factus eſt, acta ab illo poſteà valeant. Quidam enim Canoniſtæ negant eſſe valida, non ſolùm ſi durante excommunicatione, ſed etiam ſi poſt abſolutionẽ illa efficiat: quia putant eum nõn eſſe tabellionem; ſed eius muneris collationem à principio nullam fuiſſe, tanquam ordinatam ad actum tali excommunicato prohibitum, iuxta regulam cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. Hanc verò ſententiam falſam eſſe opinor, & collationem illius muneris peccaminoſam quidem fuiſſe, & ad ſummum irritandam, nõ tamen ipſo facto irritam: quia ex cap. *Si celebrat*, non plus probatur, neque aliunde probari poteſt. Quapropter quandiu ille priuatus non fuerit illo munere ſic recepto, acta ab illo ratione talis muneris B valida erunt, ſi poſt abſolutionem fiant: ſi verò durante excommunicatione, ſeruanda erunt ea, quæ de tabellione excommunicato generatim diximus.

An qui excõmunicatus tabellionis munus ſuſcepit, poſteà acta valida faciat.

SECTIO VI.

Vtrùm excommunicatus ad teſtimonium ferendum admitti poſſit, aut debeat.

In hac re eſt certa, & communis regula, non poſſe excommunicatum licitè teſtimonium ferre, nec ab aliis admitti: ex illo generali principio, quòd omnis communicatio prohibita eſt excommunicato, & cum excõmunicato: hæc autem C actio humana communicatio eſt, vt per ſe patet. Eſt ergo talis communicatio prohibita, & ideò in ſpecie etiam prohibetur in cap. *Decernimus*, de Sent. excom. in 6. vbi etiam dicitur, Iudices ſeculares per cenſuram compellendos eſſe, vt excommunicatos in teſtes nõ admittant: tenetur ergo ipſi ex officio eos repellere, etiamſi partes nihil obiiciant, vel eos voluntariè admittant. Vnde in cap. *Veniens*, 2. de Teſtib. in fine, vt quidam, qui excommunicati eſſe dicebantur, poſſent teſtimonium ferre, ait Pontifex: *Volumus, vt ad cautelam abſoluatis eoſdem, vt vocati ad teſtimonium liberè valeant pro vtraque parte teſtari.* 1

Regula generalis.

Cap. Decernimus, de Sent. excomm.

Cap. Veniens, 2. de Teſtib.

2 Solùm ab hac generali regula excipitur cauſa fidei: nam in fauorem eius admittuntur teſtes etiam D excommunicati ad probandum contra *hæreticos, fautores, receptatores, & defenſores eorum*, vt habetur in cap. *In fidei*, de Hæreticis, in 6. vbi Gloſſa hoc limitat, vt ſolùm habeat locum, quando in illa cauſa via inquiſitionis proceditur: quia in principio illius textus dicitur, *in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis*. Sed ſine dubio eſt falſa interpretatio: quia iuxta vſum, & appropriationem nominis *negotium inquiſitionis*, dicitur quælibet cauſa, quæ ab inquiſitoribus fidei ratione ſui muneris tractatur, ſiue via inquiſitionis ſtrictè ſumptæ, ſiue accuſationis, & denunciationis in ea procedatur. Licèt enim Inquiſitorum nomen ad illos Iudices ſignificãdos peculiariter accõmodatum eſt, fortaſsè quia illo procedendi modo præcipuè vtuntur E ad veritatem indagandam: Nihilominùs totum eorum officium, vel negotium, inquiſitionis appellatur. Igitur in toto illo, quatenùs cauſa fidei in eo agitur, admitti debet excommunicati teſtimonium, quacunque ratione in cauſa procedatur, cum moderatione tamen, & circunſtantiis, quæ in eodem textu clarè ſatis proponuntur. Extra hunc verò caſum nũquam poteſt excommunicatus in teſtem admitti in iudicio: quia generalis prohibitio communicationis, & ſpecialis de non admittendis teſtibus, vniuerſalis eſt in dicto cap. *Decernimus*, & in iure nulla alia exceptio inuenitur.

In cauſa fidei poſſunt admitti excõmunicati teſtes.

Cap. In fidei, de Hæretic.

3 Statim verò occurrit interrogatio, de quo excommunicato hoc intelligendum ſit, occultóne, an publico

Quomodo

data regula procedat in teſte excommunicato ſecundùm antiquũ ius.

publico tam ſecundùm ius antiquum, quàm ſecundùm nouum Extrauag. *Ad euitanda.* Et quidem ſecundùm antiquum ius ſuprà dicta regula maximè procedit de excommunicato publico; quia ille publicè vitandus erat iuxta cap. *Cùm non ab homine*, de Sententia excommunicationis: & ita de illo maximè loquuntur iura, vt patet à ſimili ex cap. *Ad probandum*, de Re iudic. & cap. 1. de Except. in 6. De occulto autem excommunicato videri poteſt è contrario dicendum eum non fuiſſe repellendum à teſtificando; quia occultus excommunicatus occultè vitandus erat, non publicè, iuxta dictum ca. *Cùm non ab homine*: at ſi à teſtificando repelleretur, publicè vitaretur: ergo non erat repellendus. Dicendum verò eſt, aliquid dici occultum, quia non eſt notorium omnibus, aut pluribus, ſeu communiter, quamuis ſit probabile in iudicio per duos, vel tres teſtes: ſtrictiùs verò eſſe occultum, quod nec ſufficienter probari in iudicio poteſt. Si ergo excommunicatus hoc poſteriori modo occultiſſimus ſit, clarum eſt non poſſe in iudicio repelli: quia quamuis illi obiiciatur excommunicationis exceptio, ſi non ſufficienter probetur, vitari non poteſt: at verò ſi exceptio excommunicationis ſufficienter probetur per teſtes, quantumuis alioqui excommunicatio ſit occulta, repellẽdus eſt: quia talis excommunicatio eſt ſufficienter publica in illo foro, notorietate, vt inquiunt, iuris, licèt non facti; ergo in eodem foro vitandus eſt: ita enim cum proportione ſeruatur, quod in dicto iure ſtatuitur, vt publicus excommunicatus publicè vitetur.

Quomodo locũ habeat regula ſecundùm ius Extrauag. Ad euitanda.

4 Vnde cum proportione nunc loquendo poſt Extrauagantem, *Ad euitanda*, clarum eſt, excommunicatum nominatim repellendum eſſe; non denunciatum autem poſſe quidem repelli, ex conſenſu tamen partium, & Iudicis admitti poſſe, quantumuis publicus ſit, excepto ſolo percuſſore Clerici. Fundamentum eſt, quia huiuſmodi excommunicatus non eſt neceſſariò vitandus: vnuſquiſque autem vitare eum poteſt, ſi velit: ergo Iudex poteſt nunc vitare huiuſmodi excommunicatum, licèt denunciatus non ſit: ergo poteſt illum non admittere in teſtem, ſi ſufficienter probetur excommunicatus, etiam ſi fortaſſè ab eo, contra quem producitur, non excipiatur; & è conuerſo, ſi is, contra quem producitur, repugnet; non poterit Iudex illum admittere: quia ille habet ius ad repellendum illum, ne ſecum communicet. Vnde non ſatis eſt, quòd actor ipſe non teneatur hunc excommunicatum vitare, quia non poteſt cogere reum ad communicandum cum illo, nec poteſt vti priuilegio Extrauag. *Ad euitanda*, in præiudicium alterius. Si autem & Iudex velit illum in teſtem acceptare, & is, contra quem producitur, non repugnet, licitè poſſunt id facere, quia non ſunt prohibiti ob dictam Extrauag. *Ad euitanda*. Non tamen propterea ſtatim licitum erit ipſi teſti excommunicato ferre teſtimonium, cùm ei non ſit ablata prohibitio non communicandi cum aliis. Si tamen id faceret inductus, ſeu rogatus ab authore, & ob grauem neceſſitatem, quia deſunt alij teſtes; & res de qua agitur, eſt alicuius momenti, excuſari poterit à peccato.

An admiſſo excommunicato vitando ad teſtificandum, eius teſtimonium valeat.

5 Sed quid ſi excommunicatus vitandus de facto admittatur in teſtem, nunquid eius teſtimonium valebit? In hoc dubio poſſent rationes dubitandi pro vtraque parte proponi: ſed quia in ſuperiori puncto tactæ ſunt, & inde facilè ſumi poſſunt, breuiter dicendum cenſeo. Si talis teſtis ex conſenſu vtriuſque partis admittatur, Iudice non repugnante, validum eſſe eius teſtimonium; ſi verò admittatur repugnante eo, contra quem producitur, inualidum eſſe, nullumque effectum habere poſſe. Ratio prioris partis eſt, quia licèt ius præcipiat repelli teſtimonium

A excommunicati, non tamen irritat omnino eius teſtimonium; nec ſunt in iure aliqua verba, quibus hoc ſatis ſignificetur: ergo ſi aliunde partes in eo conſentiant, non eſt vnde fiat irritum teſtimonium eius. Et confirmatur, quia non magis repellitur à iudicio teſtis, quàm actor, vt patet ex dicto cap. *Decernimus*, de Sententia excommunicat. in 6. iuncto cap. 1. de Except. eodem libro. Sed acta in iudicio, vbi excommunicatus eſt actor, valida ſunt, ſi non repellatur, vt ſuprà oſtenſum eſt ex dicto cap. 1. ergo & teſtimonium excommunicati validum erit. Ratio verò alterius partis eſt, quia ex parte Iudicis, voluntas eſt neceſſaria, cùm eius authoritate teſtimonium ſuſcipiendum ſit. Ex parte verò eius, contra quem
B teſtis producitur, etiam eſt neceſſarius conſenſus, cùm in poteſtate eius ſit non communicare illi, nec fidem adhibere; ſed ei exceptionem obiicere, quam ſi obiiciat, grauis ei fiet iniuria, ſi talis teſtis admittatur. Si verò non obiiciat, hoc ipſo tacitè conſentit.

Solùm poſſet dubitari, an ſi contingat omittere exceptionem huiuſmodi propter ſolam ignorantiam; tunc tale teſtimonium validum cenſendum ſit: dici enim non poteſt quis tunc voluntariè conſentire: & ideò non videtur ille conſenſus ad valorem teſtimonij ſufficere. Nihilominùs cenſeo, idem in hoc dicendum eſſe de teſte, quod de actore, propter rationem ſuprà factam. Si ergo ſententia iam lata eſt, rata manebit, nec ſuſpẽdetur executio propter hanc ſolam cauſam: quia quoad hoc non eſt eadem ratio
C in teſte, quæ in actore: nam actor ſemper agit, & petit executionem: teſtis verò iam non ampliùs operatur. Si verò ſententia nõdum lata eſt, vel adhuc eſt locus appellationi, tunc proponi poteſt obiectio excommunicationis, quandocunque in notitiam deuenerit: & ita irritum fiet teſtimonium priùs latum, niſi ſubſecuta abſolutione iterum ratificetur. 6

Quid ſi reus teſtimoniũ excommunicati ob ignorantiã admittat.

Poſſitne excommunicatus teſtimonium ferre in ſcripturis extraiudicialibus.

Atque ex his intelligere vnuſquiſque poteſt, quid dicendum ſit de excommunicato, ſi in contractibus, vel teſtamentis, aut aliis ſcripturis efficiendis extra iudicium in teſtem adducatur. Dicen- 7
D dum eſt enim in primis, afferri quidem in teſtem nõ debere, quia excommunicatus tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus vitandus eſt, *& à legitimis actibus remouendus*, vt dicitur in cap. *Licet*, de Sententia excommunic. in 6. Solùm obiici poteſt lex *Quoniam*, C. de Hæretic. vbi dicitur, hæreticis (quibuſdam exceptis, qui ibi numerantur) tantummodo iudicialia teſtimonia contra orthodoxos eſſe prohibita, *non verò teſtamentaria teſtimonia, & quæ in vltimis eulogiis, & contractibus, conſiſtunt*. Reſpondeo, primùm ibi non agi de hæretico, vt excommunicatus eſt, ſed vt hæreticus eſt, neque ibi agi de pœna iure Canonico impoſita; ſed ibi iure ciuili imponi pœnam illam cum illa limitatione, & moderatione, quæ ex parte in iure
E Canonico inſerta eſt in cap. *Si hæreticus*, 2. quæſt. 7. ſcilicet quoad hoc vt hæreticus contra hæreticum in teſtem admittatur, non verò cõtra orthodoxum. Bene autem ibi gloſſa aduertit, legem illam derogatam eſſe per ius Canonicum, quo hæretici excommunicati ſunt: quod etiam notat Gloſſa in l. *Qui teſtamentum*, §. *Eum qui*, ff. de Teſtament. & latè Additio ad Abbatem in cap. *Veniens*, 2. de Teſtibus, num. 18. lit. B.

Lex Quoniam, de Hæret. exponitur.

Gloſſa.

Additio ad Abbat.

Igitur regula conſtituta de excommunicato, quòd in iudicio teſtis eſſe non debeat in contractibus, & teſtamentis, & quibuſlibet inſtrumentis publicis locum habet. Et eâdem proportione applicanda eſt ad excommunicatum nominatum, ſeu vitandum, 8

Teſtimonium

&

Excommunicati in contractibus ex conſenſu partium nõ eſt irritum. & ad non vitandum, ſeu occultum. Item eadem ratione eſt intelligenda quoad prohibitionem actionis tantùm: nam quoad valorem, ſicut ex conſenſu partium validum eſt teſtimonium excommunicati in iudicio, ita & in contractibus, vt docuit Innocentius in cap. 1. de Except. in 6. & alij plures, quos refert Vgolinus tab. 2. de excomm. cap. 17. in §. 1. *Qui*, §. 2. oppoſitum de teſtamento cum multis doceat: quod certè nullo ſpeciali iure probatur. Et ratio, quę adducitur, cõtrarium probat, nimirum quia qui in iudicio teſtis eſſe non poteſt, neque in teſtamento poteſt, vt ſumitur ex l. *Qui teſtamento*, §. *Eum qui*, ff. de Teſtament. ſed excommunicatus ſi in iudicio non repellatur, teſtis eſſe poteſt validè, quamuis non licitè: ergo idem erit in teſtamento. Vnde non video quo modo prædictus author ſibi conſtet: nam priùs fatetur, tale teſtimonium admiſſum in iudicio validum eſſe; & poſteà id negat de teſtamento; quod non aliter confirmat, niſi quia de iudicio, & teſtamento eadem eſt ratio ex prædicta lege, ex qua nobis oppoſitum apertè inferri videtur, ſuppoſito dicto principio.

Innocentius. Vgolin.

9 *Quatuor modis poteſt contingere, excommunicatum in teſtem adduci.* Vt autem hoc, & tota hæc materia magis intelligatur, aduertendum eſt; variis temporibus accidere poſſe teſtem eſſe excommunicatum. Primò, quando videt factum, de quo teſtimonium fert: ſecundò, quando producitur in teſtem: tertiò, quando iurat ſe dicturum verum: quartò, quando actu fert teſtimonium. *Primus.* Primum tempus per ſe ſolùm conſideratum eſt impertinens: nam ſi reliquis temporibus, quibus producitur quis ad teſtimonium dicendum, abſolutus eſt; nil refert quòd eo tempore, quo vidit factum, de quo teſtimonium fert, fuerit excommunicatus. Quia excommunicatio non impedit quominùs tale factum potuerit perfectè videri; imò etiam licitè, quanquam hoc ad fidem teſtimonij parum referat: hæc enim fides non nititur in probitate, vel aliis moralibus conditionibus, quas teſtis habuit eo tempore, quo vidit factum; ſed in iis, quas habet, quando fert teſtimonium, ſuppoſita phyſica aptitudine, quæ neceſſaria fuit eo tempore, pro quo, vel de quo fert teſtimonium. *Secundus.* At verò quando teſtis producitur, iam incipit communicatio cum illo: & ideò, vt rectè fiat neceſſarium eſt, vt eo tempore quis excommunicatus non ſit; tamen ſi eſſe contingat, licèt in ea actione aliquid peccatum ſit, nihilominùs talis perſona verè, ac ſufficienter manebit præſentata in teſtem. Eſt tamen in hoc obſeruanda differentia inter iudicium, & teſtamentum, vel contractum, quòd in iudicio teſtis non præſentatur, vt videat factum, ſed ſupponitur vidiſſe, & præſentatur, vt teſtificetur; quanquam non ſtatim teſtimonium proferat: at in contractu, vel teſtamento præſentatur in primis, vt videat, vel audiat id, de quo teſtimonium laturus eſt; & quoad hoc clarum eſt, excommunicationem nihil obſtare, ſaltem vt validè fiat. Vltra hoc verò adducitur vt de eo, quod vidit, vel audiuit, ſtatim ſuum prębet teſtimonium in ipſa ſcriptura, vel teſtamento, quod coram illo conficitur; & quoad hoc, in quo poterat eſſe difficultas, dicimus, validum eſſe inſtrumẽtum, & conſequenter teſtimonium: quia nullum extat ius, quo irritum reddatur. *Tertius.* Simili modo dicendum eſt de tertio tempore, quod maximè habet locum in iudiciis: in quo à producto in teſtem iuramentum petitur de veritate dicenda, quam nondum aperit, donec teſtimonium ferat: & tamen, vt licitè id fiat, neceſſe eſt, vt eo tempore excommunicatus non ſit propter communicationem, quæ interuenit: nihilominùs tamen ſi excommunicatus ad illam actionem admittatur, valida erit: nam iuramentum non minùs obligat excommunicatum ad veritatem dicendam, quàm quemlibet alium: & ideò actionem illam, ſeu iuramentum repetere neceſſarium non eſt. *Quartus.* Denique in vltimo tempore propriè exercet munus teſtis, & ideò tunc maximè neceſſarium eſt, vt ſit ab excommunicatione liber. Quapropter ſi is, qui fuit teſtis contractus, aut teſtamenti, debeat poſteà in iudicio ſuum teſtimonium iurare, aut confirmare, neceſſarium erit, vt eo tempore abſolutus ſit: quanquam ſi non repellatur, valebit, etiamſi excommunicatus ſit, propter eaſdem rationes; & præcipuè quia nullum eſt ius, quo talis perſona omninò inhabilis, aut tale factum omnino irritum reddatur.

10 *Quàm grauiter peccet excommunicatus teſtimonium ferens.* Atque hinc facilè intelligi poteſt, quàm graue peccatum ſit, excommunicatum teſtimonium ferre in iudicio, vel contractu, &c. Nam iuxta opinionem Caietani, ſi talis teſtificatio alioqui includit iniuſtitiam, ſeu falſam teſtificationem, peccatum erit mortale: ſi verò teſtis faueat veritati, & iuſtitiæ, ob violatam excommunicationem in materia leui, ſolùm erit veniale. Quæ ſententia mihi vera videtur, per ſe loquendo, & quoad ſingulos actus teſtificandi, iuxta ſuperiùs dicta de humana communicatione, quia hæc actio per ſe ſumpta, vt procedit ab ipſo teſte, priuata eſt, & perſonalis, non à poteſtate aliqua, ſeu miniſterio publico. Solùm aduerto, quando talis teſtificatio iniuſtitiam continet, duas in ea actione eſſe malitias: vnam contra iuſtitiam, alteram contra Eccleſiæ obedientiam. Quamuis autem prior mortalis ſit, non rectè inde infertur etiam poſteriorem eſſe mortalem: nam quod in genere nocumenti, aut iniuriæ, eſt materia grauis, in genere communicationis poteſt eſſe materia leuis, vt patet etiam in humana & politica communicatione: quod eſt obſeruandum ad diſcernendas circunſtantias neceſſariò in confeſſione aperiendas.

SECTIO VII.

Vtrùm excommunicatus poſſit eſſe Aduocatus, vel Procurator in iudicio.

1 De Aduocato res breuiter expediri poteſt: nam licèt patrocinari non poſſit licitè, ſi tamen faciat, factum tenet. Prior pars conſtat; tum quia hoc continetur in generali prohibitione communicationis: nam hoc munus ſine communicatione non etiam quia ſpecialiter prohibitum eſt in cap. *Decernimus*, de ſent. excomm. in 6. colligitur ex cap. *Intelleximus*, & aliis, in quibus ſolùm excõmunicato reo locus in iudicio ad reſpondendum, & ſe defendendum conceditur: non ergo, vt alteri patrocinetur. Quapropter & ad repellendum illum opponi poteſt exceptio excõmunicationis ab altera parte, & quãuis ipſa illam omitteret, Iudex ex officio tenetur illum repellere, ſi publicè excõmunicatus ſit, iuxta dictum cap. *Decernimus*. *Valeántne acta ab excommunicato vitando ad patrocinandum admiſſo.* Quapropter hoc præcipuè procedit de excõmunicato vitando, ſeu denunciato: nam is, qui denunciatus non eſt, repelli quidem poteſt; tamen etiam poteſt licitè admitti, ſi partes, & Iudex conſentiant. Poſterior pars probatur; quia valor talium actuum non tam in iure, quàm in facto conſiſtit: nam munus Aduocati præcipuum eſt conſilium præbere, & ſecundùm iura, & rationes cauſam tueri. Quòd autem conſilium rectum ſit, & ſapiens, allegatio iuridica, & in facto, & in re ipſa conſiſtit: nec propterea erit minùs docta, aut ſapiens, quòd ab excommunicato fiat.

Solùm videtur poſſe dubitari de aliquibus ſcriptis, quæ in iudicio admitti nõ ſolent, niſi à legitimo aduocato ſint ſubſcripta: & ideò de illis interrogari poteſt an ſint valida, necne. Et quidem cũ iudex poſſit, vel etiã debeat illa nõ admittere, quoad hoc non

poterunt

poterunt dici valida, id eſt efficacia, ſi tamen iudex velit ea admittere, ſine dubio valida erunt, id eſt, ſufficientia ad cauſam fundandam, & promouendam, vt à fortiori patet ex dictis de teſte, & actore. Nam ſi actoris excommunicati acta valida ſunt, cur non aduocati, qui actori, & à fortiori qui reo patrocinatur; denique nullum decretum irritans hîc inuenitur magis quã in aliis. Ex quo etiam fit vt de culpa excom. patrocinium ferentis ita cenſendum ſit, ſicut de teſte; eſt enim eadem proportionalis ratio.

Qualiter peccet.

3 *Poteſt excommunicatus aduocatus condignum ſtipendium accipere.*

Tandem colligitur ex dictis contra nonnullos Canoniſtas poſſe aduocatum ferentem patrocinium condignum ſtipendium accipere, etiamſi excommunicatus fuerit: quia hæc circunſtantia impertinens eſt ad iuſtitiam ſtipendij, quod pro æquiualente labore datur: quòd verò illi adiungatur aliqua circunſtantia mala contra obedientiam Eccleſiæ, iuſtitiam non lædit: & ideò non impedit quominùs ſtipendium iuſtè accipiatur, nec ad eius reſtitutionem obligat. Intelligendum eſt tamen, dummodò miniſterium aduocati in iudicio admiſſum ſit, & in eius vtilitatem cedat, qui ſtipendium ſoluit: nam ſi tale miniſterium inutile, & infructuoſum reddatur ob patrocinantis excommunicationem, diſtinctione opus eſt. Aut enim pars eius excommunicationem ſciebat, & nihilominùs ab illo patrocinium poſtulauit, eumque ad miniſterium ſuum præſtandum induxit: & tunc licitè poteſt recipere ſtipendium, & alter tenetur dare: quia illi periculo voluntariè ſe expoſuit. Si verò petens patrocinium ignorabat excommunicationem, & aduocatus ipſum non admonuerit, ac proptereà eius labor & miniſterium poſteà redditur inutile, in eo caſu non poteſt ſtipendium ab alio accipere, cùm ad eius vtilitatem nihil contulerit, & abſque conſenſu alterius, ipſo vel decepto, vel ignorante tale miniſterium in eo ſtatu, & cum eo periculo vſurpauerit.

Niſi patrocinium petens excommunicationẽ ignoret.

De Excommunicato procuratore.

4 *Debeátne excom. procurator ad officium ſuum admitti.*

DE Procuratore tria illa quæ in aliis attigimus, breuiter explicanda ſunt. Primum, an excommunicatus procurator exiſtens ad ſuum munus exercendum, admitti debeat. Secundum, an, ſi admittatur, acta ab illo valeant. Tertium, ſi excommunicatus procurator fiat, verus procurator conſtituatur. In primo puncto certum eſt excommunicatum non poſſe procuratoris officium in iudicio gerere. Primò ex generali prohibitione communicationis, nam conſtat illud miniſterium ſine communicatione fieri non poſſe. Secundò ex generali regula, quòd excommunicato non conceditur in iudicio locus niſi tanquam reo ſe defendenti cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, cap. *Licet*, de Sentent. excomm. in 6. cum aliis. Tertiò ex cap. *Decernimus*, de Sent. excomm. in 6. quia plus eſt procuratorem eſſe, quàm teſtem; ſi ergo excommunicatus repellendus eſt ne ſit teſtis, vt ibi dicitur, multò magis ne ſit procurator. Item, quia vel procurator agit partes actoris, vel rei: ſi actoris, ipſe eſt quidam actor: ergo vbi repellitur excom. ne ſit actor, excluditur ne ſit procurator hoc modo: nam ſi pro ſe agere non licet, multò minus pro alio: ſi autem agit partes rei, habet rationem patrocinantis, quandoquidem alium defendere conatur, & pro ratione ſui muneris obligatur: ergo ſub hac ratione excluditur ſub verbo *patrocinando*: quod ibi etiam Gloſſa notauit: ergo.

5 *Obiectio.*

Dicet aliquis, Non excommunicatus poteſt in iudicio exercere officium procuratoris pro excommunicato reo, vt illum defendat ex dict. cap. *Intelleximus*, ergo & è contrario excommunicatus poteſt

A exercere munus procuratoris pro reo non excommunicato, vt illum tueatur. Conſequentia tenet ex commutata proportione: & quia plus eſt fauendum reo non excommunicato, quàm excommunicato. Reſpondetur negando conſequentiam: quia ex hoc quòd non excommunicatus pro reo excommunicato intercedit, non ſequitur communicatio cum excommunicato, ſed potiùs minuitur quantum commodè fieri poteſt: ex eo verò quòd excommunicatus ſit procurator alterius non excommunicati, neceſſariò ſequitur communicatio cum ipſo excommunicato. Addo verò, ſi fingatur caſus in quo nec reus per ſeipſum ſe defendere, nec procuratorem alium pro ſe poſſit ſubſtituere pręter eum qui excommunicatus B eſt, tunc ob articulum neceſſitatis excommunicatum poſſe alterius cauſam agere, vt ipſum defendat: nam in aliis rebus communicare cum excommunicato licitum eſt propter neceſſitatem, vel magnam vtilitatẽ, præſertim eius qui excommunicatus nõ eſt: ergo & ob hanc neceſſitatem licebit. Quæ neceſſitas maximè occurrere poteſt quando inchoata lite, & perſona rei abſente, procurator eius excommunicatur, & non habet alium ſubſtitutum: tunc enim ſi ob eam rem cauſa rei periclitetur, exiſtimo licitè poſſe ſuum munus proſequi, donec vel alius procurator creetur, vel ipſe abſoluatur. Quòd ſi contraria pars reſiſtat, & excommunicationem obiiciat, ad officium iudicis pertinebit, vel ſuſpendere progreſſum litis, donec reus admoneri poſſit, vt ſibi prouideat, vel aliter ei ſuccurrere, ne ob defectum defenſionis iniu- C riam patiatur.

Diluitur.

In caſu neceſſitatis poteſt excom. procurator inſtitui.

Atque ex dictis ſequitur, per ſe loquendo, & ſecluſo dicto caſu neceſſitatis, peccatum eſſe vel ipſum excommunicatum huic muneri procuratoris ſe ingerere, vel alios ipſum admittere, aut cum eo cauſam agere. Hoc tamen diuerſa ratione nunc locum habet in diuerſis excommunicatis: nam ex parte excommunicati ſemper hoc eſt illicitum, etiamſi occultus ſit: ex parte verò aliorum, ſolùm ſi denunciatus ſeu vitandus ſit iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, Quia tamen, vt ſæpe dixi, illa non præcipit communicationem cum excommunicato non vitando, ſed ſolùm non prohibet, ideò, illa non obſtante, poteſt iudex repellere excommunicatum publicum etiamſi D denunciatus non ſit, & altera pars poteſt hanc exceptionem obiicere, etiamſi excommunicatus occultus ſit, dummodo probari poſſit. Quod ſi probetur, repellendus eſt iuxta ſuperiùs dicta. Si verò huiuſmodi excommunicatus non vitandus, à nemine repellatur, alij non peccabunt communicando cum illo, quia non ſunt prohibiti: ille verò qui ipſum induxerit, excuſari non poterit, ſaltem à culpa cooperationis ſeu inductionis ad actum, quem alius non poteſt licitè exercere. Solùm poſſet excuſari, quando talis occurrit occaſio, vel neceſſitas, vt illa procuratio cenſeatur admitti ſolùm in fauorem alterius, ſeu vt ei ſubueniatur: nam tunc facultas Extrauag. *Ad euitanda*, poteſt ita extendi, vt actio illa, ipſi E etiam excom. non cenſeatur prohibita, non in ſuum, ſed in alterius fauorem, vt in ſimilibus ſæpe in ſuperioribus diximus.

6 *An & quomodo peccet excom. qui officium procuratoris aſſumit & illum admittentes.*

Quanta verò culpa ſit in excommunicato hoc munus exercere, mortalis ſcilicet, an venialis, ex dictis ſuprà de actore, aduocato, & teſte colligendum eſt: nam, cùm grauius ſit pro alio agere, quàm pro ſe, ſi actorem eſſe, peccatum eſt graue, multò magis eſſe procuratorem pro actore: quia verò defendere alium faciliùs conceditur, ideò pro eo excommunicato procurare leuius eſt. Opinor tamen, licet exercere vnam, vel aliam actionem poſſit excuſari à culpa graui ob leuitatem materiæ: aſſumere tamen 7

procuratoris munus, ſeu habere animum illud proſequendi, non poſſe excuſari à graui culpa: nam illud obiectum ſic ſumptum, materia grauis eſt, vt à fortiori patet ex dictis ſuprà de politica commun. niſi aliunde occurrat talis neceſſitas, vel ratio charitatis, vt culpam vel excuſare, vel ita minuere valeat, vt leuis tranſgreſſio cenſeatur.

8 *An acta à procuratore excō. ſint valida.* Abbas.

In ſecundo puncto breuiter dicendum eſt, ſi excommunicato procuratori exceptio excommunicationis non opponatur, neque à iudice ipſe repellatur, acta eius valida eſſe; quæ eſt ſententia communis Canoniſtarum partim in cap. 1. de except. in 6. partim in c. *Poſt ceſſionem*, de Probat. vbi Abbas num. 17. Ratio verò eſt, quia qui ſemel fuit procurator conſtitutus, non amittit poteſtatem ſuam, ſeu officium quantum ad actum primum (vt ſic dicam) propter excommunicationem ſuperuenientem: ergo quamuis per excommunicationem prohibeatur illa poteſtate vti, ſi tamen vtatur, factum tenebit. Antecedens probari poteſt inductione ex omnibus hactenus dictis, quia excommunicatio non priuat aliis dignitatibus, officiis, aut beneficiis priùs obtentis. Item quia nullum eſt ius, per quod hic effectus excommunicationi tribuatur. Prima verò conſequentia probatur primò à ſimili ex cap. 1. de except. in 6. nam acta in iudicio ab excommunicato actore, dum non repellitur, valida ſunt, quia ſuo iure, & poteſtate vtitur, & licèt malè vtatur communicatione ſic prohibita, quia tamen non eſt inhabilis factus, nec priuatus, poteſtate actio valorem ſuum retinet. Idem ergo erit in procuratore, qui vel ſe gerit vt quidam actor, ſi actoris procurator ſit, vel ſi ſit rei, eſt tanquam aduocatus vel defenſor, de quo multò maior eſt ratio. Denique, ſicut nullum eſt ius priuans excommunicatum procuratoris officio, & poteſtate, quod anteà habebat, ita nullum eſt irritans actionem eius: ſola autem prohibitio actionis propter comm. non eſt ſatis, vt actio ſic facta irrita cenſeatur, vt conſtat ex ſuperiùs dictis.

9 *Procurator cui excom. obiecta, & probata eſt, nihil efficit validum.*

Dixi autem, ſi exceptio excommunicationis non obiiciatur, nam poſt illam propoſitam & probatam non poteſt vltrà progredi, aut aliquid validè efficere: iam enim tunc veluti ipſo iure ſuſpenditur omnino poteſtas illa agendi, vel procurandi, vt ex dict. cap. 1. de exceptionib. in 6. colligitur: & à ſimili ex cap. *Iudex*, de Officio delegati in 6. Hæc autem, quæ de procuratore diximus, non tantùm locum habent in his actionibus, quæ in iudicio fiunt, ſed etiam in extraiudicialibus, quatenus per procuratorem, ſeu per poteſtatem quaſi delegatam fieri poſſunt: nam, licèt talis procurator excommunicatus exiſtens, poteſtate ſibi conceſſa vti non debeat, ſi tamen ea vtatur, actus validus erit, quantum eſt ex hoc capite. Quod eſt valdè obſeruandum, nam & ad matrimonium, & alios contractus multum referre poteſt. Hac enim ratione matrimonium contractum per procuratorem validum eſt, etiamſi procurator ipſe excomm. ſit, cùm ſit matrimonium, & ſic de aliis.

10 *An poſſit licitè excom. de noua procuratoris munus concedi.*

Circa tertium punctum certum eſt, eum, qui excommunicatus eſt, non debere in procuratorem conſtitui: quia hæc eſt quædam communicatio cum illo: vnde nec ipſe poteſt illud officium licitè accipere, cũ nec poſſit illud licitè exercere, neque etiam poſſit licitè cum aliis communicare: & ob eaſdem rationes alter non poteſt illi tale officium committere, quia nec poteſt cum illo communicare, nec ei munus commendare, quod licitè exercere non poteſt, quanquam prior ratio non procedet reſpectu excommunicati non vitandi, & hæc poſterior etiam ceſſabit in eodem, ſi vel neceſsitas vrgeat, iuxta ſuperiùs dicta, vel procuratio non detur vt durante excommunicatione exerceatur, ſed poſt abſolutionem obtentam, ſuppoſito tamen quòd conſtitutio talis procuratoris ſit valida, de quo ſtatim. Hinc verò intelligi poteſt, huiuſmodi actionem circa excommunicatum, quando peccaminoſa eſt, per ſe loquendo, & ex parte talis materiæ grauem defectum & culpam continere: quod à fortiori patet ex dictis in primo puncto.

Dubium verò eſt, an conſtitutio talis procuratoris valida ſit, ita vt ex vi illius talis perſona non obſtante excommunicatione veram accipiat poteſtatem, & reuera maneat procurator conſtitutus. In quo diſtinguendum eſt inter procuratorem ad negotia, ſeu actus extraiudiciales, & procuratorem ad lites, ſeu actus iudiciales. Nam de priori non dubito, quin conſtitutio eius valeat, verúſque procurator fiat. Vt tenent Innocentius, Decius, & alij in cap. *Veritatis*, de Dolo & contu. licèt ibi oppoſitum Abbas teneat. Sed non video fundamentum: quia nullum oſtendi poteſt ius quo talis actio irrita fiat. Item quia illa actio eſt contractus quidam priuatus inter conſtituentem, & conſtitutum procuratorem: contractus autem cum excommunicato facto validi ſunt, vt ſuprà vidimus. 11 *An poſſit validè.* *De conſtitutione ad actus extraiudiciales.* Innocen. Decius.

Sed obiici poteſt principium illud ſumptum ex cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. quòd prohibita actione, ea etiam, quæ ad actionem ordinantur, prohibita cenſentur: nam huiuſmodi excommunicatus prohibitus eſt ab actione procurandi, etiam extra iudicium: ergo remotus eſt, ne talis procuratio ei committi poſſit. Sed hoc non probat actionem eſſe nullam, ſed tantùm eſſe prohibitam, & ad ſummum eſſe irritandam: quod in prædicto capite ſolum dicitur. Eo vel maximè, quòd caput illud, & principium ex illo ſumptum non incommodè intelligi poteſt de poteſtate, vel munere publico, quod publica etiam auctoritate confertur: tunc enim collatio talis muneris facta illi, cui actio illius muneris eſt prohibita, irritanda eſt, iuxta illum textum: in particularibus autem contractibus, aut negotiis, id neceſſarium non eſt, quia nec caput illud de iis loquitur, nec eſt vlla ratio ad eam extenſionem faciendam in materia odioſa. 12 *Vide Viuium in Sylua com. opinione 651. in fin.* *Exponitur.*

Obiici etiam poteſt l. *Oratio*, ff. de Sponſalibus, quamuis frequenter ad hoc allegetur: ibi enim ſolum dicitur, legem quandam Imperatoriam, quæ matrimonium inter quaſdam perſonas prohibebat, & de ſponſalibus mentionem non fecerat, rectè extendi ad ſponſalia, *Vt ſuppleatur* (ait Vlpianus) *quod orationi deeſt.* Ex quo colligit ibi Gloſſa, & omnes, prohibito aliquo etiam id prohiberi, per quod peruenitur ad illud: nam ille Ireconſultus non condendo nouam legem, neque aliquid omnino nouum addendo, ſed explicando tantum id quod in priori lege virtute continebatur, id reſpondet. Reſpondetur, licèt hoc verum ſit, ex illa tamen lege ad ſummum probari, in eo gradu, & modo quo aliquid prohibetur, prohiberi etiam quod ordinatur ad illud: at in præſenti, actio per huiuſmodi procuratorem gerenda non eſt ita prohibita, vt ſit irrita, vel irritanda; ſed ſolùm illicita propter communicationem: ergo nec conſtitutio ipſius procuratoris erit ampliùs prohibita, ex vi talis legis. Procurator ergo ad negotia, vel contractus, licèt excommunicatus conſtituatur, conſtitutus manet, & conſequenter omnia ab eo poſteà geſta ex vi poteſtatis ſic acceptæ valida ſunt, etiamſi illicitè fiant durante excommunicatione: nam ſi hæc ablata ſit, etiam licitè illa omnia fient: nam excommunicatio ſolùm impedit communicationem, quandiu durat. 13

De

14

De conſtitutione procuratoris excomm. ad lites, an ſit valida.

1. Opinio. Abbas. Felin.

De procuratore verò ad lites, ſeu actus iudiciales A multi ſentiunt collationem talis muneris inualidã eſſe ipſo facto. Abbas, & Felinus qui alios referunt, & communem eſſe affirmant in cap. *Poſt ceſſionem*, de Probat. probant ex illo principio, quòd per canones ſpecialiter interdictum eſt excommunicato officium procuratoris in iudicio: ergo per eoſdem canones remotus eſt huiuſmodi excommunicatus ne tale munus & officium ſuſcipere valeat. Veruntamen hæc probatio efficax non eſt, vt ex paulò ante dictis conſtat: quia ex vi illius illationis nunquam concluditur, actionem illam conferendi eſſe irritam; ſed ad ſummum eſſe infirmam, ſeu irritandam, vt magis ſtatim declarabo. Præcipuè námque ſolet fundari hæc opinio in dicto cap. *Poſt ceſſionem*, vbi de quodam procuratore ait Pontifex, *Cùm nobis conſtiterit, quòd excommunicatus erat, cùm procurationis officium aſſumpſit, ipſum tanquam procuratorem non duximus admittendum*: ergo ſupponit Pontifex eum ratione excommunicationis fuiſſe inhabilem ad illud officium ſuſcipiendum. Reſponderi poteſt illum non repelli, quia inſtitutio eius non voluerit, ſed quia conſtabat ſufficienter eum excommunicatum fuiſſe, & non conſtabat fuiſſe abſolutũ. Sed hæc reſponſio eſt contra mentem Pontificis: ſolùm enim in eo fundatur, quòd tempore aſſumpti officij excommunicatus erat, & non in eo quòd tunc eſſet excommunicatus: nam, ſi hoc Pontifex voluiſſet, expreſſiſſet: imò cum hæc eſſet vnica ratio iuxta illam interpretationem, illa potiùs eſſet afferenda, & alia de tempore ſuſcepti officij tanquam impertinens relinquenda. Aliter ergo & melius reſpõdere poteſt, ex verbis illius textus non concludi inſtitutionem illius procuratoris in tali officio fuiſſe ipſo iure nullam, ſed vel fuiſſe ab Eccleſia irritandam tanquam factam in iniuriam excommunicationis, & in ordine ad actum per excommunicationem prohibitum: vel certè illum non fuiſſe admittendum in iudicio Eccleſiaſtico ad illud munus exercendum, quod verum eſſe poteſt, etiamſi reuera ille procurator ſit, & poteſtatem ab alio acceperit: ac ſi diceremus illum ſic conſtitutum procuratorem eſſe vel priuandum, vel ſuſpendendum ab illo munere in iudicio Eccleſiaſtico, non verò eſſe ipſo iure priuatum, aut omnino inhabilem.

Cap. Poſt ceſſionem. Probat.

15

2. & vera opinio. Innocen. Decius.

Alia igitur ſententia affirmat validam eſſe inſtitutionem procuratoris, etiamſi eo tempore fiat, quo excommunicatus eſt. Ita Innocentius, Decius, & alij in dicto cap. *Poſt ceſſionem*, quorum opinio mihi magis probatur. Ad illam verò perſuadendam ipſi varia adducunt fundamenta, quæ omitto, quia neque ad nos pertinent, neque admodùm vrgent. Vnicum ergo eſt quod me mouet, ſcilicet, quia nullum ius inuenio, in quo hæc actio, ſeu collatio talis muneris, vel officij ipſo iure irrita facta ſit: nam, ſi quod eſſet, maximè capitulum illud, *Poſt ceſſionem*, at verò in illo nullum eſt verbum ex quo ſufficienter talis irritatio colligatur, vt oſtenſum eſt. Vnde quod ibi dicitur, *Non diximus admittendum*: in rigore ſolùm ſignificat illum repelli poſſe, & debere, ſi ei talis exceptio obiiciatur, non tamen ſignificat, illum non fuiſſe procuratorem conſtitutum. Neque vnum ex alio ſequitur, nam ſæpe is, qui iudex, aut beneficiatus, vel etiam ſacerdos verè effectus eſt, non admittitur ad exercendum officium iudicis, beneficiati, aut ſacerdotis; ergo, cùm verba pœnalia reſtringenda ſint, non eſt cur illa extendamus. Accedit quod ſupra oſtendimus contractus factos ab excommunicato validos eſſe, quia in priuatis actionibus conſiſtunt: conſtitutio autem procuratoris huiuſmodi eſt, quia per mandatum priuatæ perſonæ ad eius vtilitatem, & ex eius priuata auctoritate procedit, leg. *Contractus*, ff. de reg. iuris; ergo. Item oſtenſum eſt, acta ab ipſo excommunicato per ſeipſum in iudicio valida eſſe, dum non repellitur, iuxta cap. 1. de exceptionib. in 6. ergo & conſtitutio procuratoris valida erit: & ipſe procurator, licèt ſit excommunicatus, gerere poterit pro alio, dum non repellitur. Tandem maiores dignitates, vel officia ſecularia excommunicato collata, illius efficiuntur, nec collationes ſunt irritæ ipſo iure, quamuis interdum irritari poſsint, præſertim quando iuriſdictionem includunt, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo nulla eſt ratio cur credamus in hoc munere B procuratoris, collationem eius excommunicato factam irritam ipſo iure effectam eſſe, cùm nec verba ſint expreſſa, nec ratio ſpecialis appareat. Eſtque hæc ſententia certior de excommunicato non vitando, iuxta Extrau. *Ad euitanda*, quia ex quo nobis conceditur priuilegium, vt huiuſmodi excommunicatum vitare non teneamur, conſequenter vt conceditur omnis illa actio, quæ ſolùm ratione communicationis prohibita erat, licita ſit, & conſequenter valida: huiuſmodi autem eſt actio, de qua nunc loquimur: quia nullũ eſt ius quod alio titulo illam actionem prohibeat, aut quod talem perſonam ad tale officium inhabilem ſimpliciter reddat. Quæ ratio extendi facilè poteſt etiam ad excommunicatum vitandum, & ideò etiam de illo ſententiam propoſitam probabiliorem cenſeo.

C Ex qua infertur valida eſſe acta huius procuratoris dum officio non priuatur, & ab eius executione non repellitur. Quia talis procurator veram poteſtatem habet, ergo actus validos efficit, quantum eſt hoc capite: ergo ex quocunque alio quia neque ſola excommunicatio, neque aliquod ius ſpeciale illos irritat, vt ex dictis patet. Et confirmari poteſt, quia ſi acta ab hoc excommunicato nulla eſſent, idem dicendum eſſet, etiamſi talis excommunicatus eſſet occultus, & ex ignorantia inculpabili illi datum eſſet tale munus, & ex eadem ad eius executionem eſſet admiſſus: quod conſequenter concedunt Abbas, & Felinus cum aliis: quia deeſt illi poteſtas, vt ipſi putant, & aliàs, acta talis procuratoris non ordinantur ad publicam vtilitatem, vt ille defectus D cenſeatur publica auctoritate ſuppleri, iuxta l. *Barbarius*, ff. de Offic. Prætor. Illud autem mihi videtur eſſe magnum inconueniens, nimiúmque rigorem continere, propter difficultates & pericula, quæ inde facilè oriri poſſunt: & ideò non cenſeo eſſe admittendum, cùm nullo iure ſatis probetur: imò ideò exiſtimo à iure ſtatutum non eſſe, quia res neceſſaria non erat, & multis erat incommodis, & difficultatibus expoſita. 16

Acta ab excomm dum ab officio non repellitur, ſunt valida.

SECTIO VIII.

Quid de Tutore, & quocunque aſſumente temporalem adminiſtrationem dicendum ſit.

E Reſpondeo, eadem proportione definiendas eſſe ſimiles quæſtiones de quocunque officio, ſeu adminiſtratione temporali ab excommunicato recepta, vel exercita, exiſtimo enim peccare ipſum, tale munus accipiendo, aut exercendo, & alios etiam, qui ei conferunt, vel eum admittunt, ſi alioqui ille de excommunicatis vitandus ſit: non tamen opinor aliquam ex his actionibus eſſe ipſo iure irritam, etiamſi Canoniſtæ frequenter contrarium ſentiant, agentes de tutore, curatore, & ſimilibus, quos refert, & ſequitur Syluester, verb. *Excommunicat.* 3. num. 2. & 3. & Vgolinus, 1

Sylueſt. Vgolin.

Tabiena ſecundo, cap. 14. vbi ait tutorem excommunicatum non ſolùm peccare adminiſtrando res pupilli cum communicatione hominum ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium, contrahendo, alienando, &c. ſed etiam omnia ab illo acta nulla eſſe, quia tutoris officium publicum eſt, id eſt, publica auctoritate iudicis datum, quidquid autem fit, ab excommunicato titulo officij publici nullum eſt, argumento cap. *Ad probandum*, de re iudicata.

2 Sed in primis, cùm multi ex prædictis auctoribus doceant, acta à procuratore excommunicato, quandiu non repellitur, ſiue talis exceptio non obiicitur, valida eſſe, non video qua conſecutione id negare poſſint de actis à tutore, vel curatore, aut quolibet alio ſimili: quia vtrumque officium eſt publicum, & iudicis auctoritate datum: vtrumque etiam immediatè ordinatur non ad publicam, ſed ad priuatam vtilitatem pupilli, vel litigantis. Neutrum item admittitur propter ſolam excommunicationem, vt de procuratore oſtendimus, & de tutore nemo negat, quem viderim: nam rationes ibi factæ, æquè in illo procedunt, neque eſt aliquod ſpeciale ius, propter quod dicatur excommunicatio priuare hoc officio, potiùs quàm aliis. Denique, ſi tutor excommunicatus abſoluatur, non indiget noua inſtitutione, aut conceſſione tutelæ, vt per ſe notum eſt; ſicut ergo procurator excommunicatus ſuam poteſtatem retinet, ita & tutor. Rurſus prohibitio communicationis æqualis eſt reſpectu procuratoris, ac tutoris excommunicati, neque inuenitur vllum ius, in quo ſpecialiùs hæc tutori prohibeatur: ergo non magis ſunt irrita acta à tutore, quàm à procuratore excommunicato, vel è contrario ſicut à procuratore valida ſunt, propter poteſtatem quam retinet, & quia prohibitio illa communicandi ſolùm eſt generalis, quæ ad irritandum non ſufficit, argum. cap. 1. de except. in 6. ita ob eadem duo principia acta à tutore valebunt: quia poteſtatem retinet, & prohibitio illi facta ſolùm eſt illa communis de non communicando, quæ ad irritandum non ſufficit.

3 Vnde principium illud, quòd acta ratione publici officij inualida ſunt, vel firmum non eſt, vel æquè procedit in procuratore, vel ſi aliquo modo limitetur, vt procuratorē non comprehēdat, eadem ratione tutorē excipiemus. Declaretur aſſumptum, quia etiam procuratoris munus publicum eſt, ęquè ac officium tutoris. Deinde ſuperiùs oſtendimus, quàm ſit difficile illud principium probare vniuerſaliter, præſertim de officiis temporalibus, & quæ iuriſdictionem non includunt. Nunc verò addimus, etſi locum habeat in officiis, quæ auctoritate, & vtilitate publica ſunt, non verò in iis, quę licèt auctoritate publica dentur, quoad vtilitatem tamen, & finem proprium priuata ſunt. Hac enim diſtinctione vtuntur in hac materia Abbas, Sylueſter, & alij ſuprà citati: & in præſenti videtur maximè accommodanda. Nam hac ſola ratione acta à procuratore valida ſunt, quia officium eius licèt auctoritate ſit publicū, non tamen vtilitate: ſimile autem eſt officium tutoris, vt omnes docent, & per ſe notum eſt.

4 Ac meritò quidem limitatur illud principium ad officia auctoritate, & vtilitate publica, vt eſt officium iudicis, & ſimilia, tum quia ſi aliqua iura ſunt ex quibus principium illud colligatur, de huiuſmodi officiis loquuntur, & reſtringenda ſunt in materia odioſa: tum etiam quia officium publicum ſola auctoritate extrinſecè tantùm, & per reſpectum ad cauſam efficientem publicum eſt: in ſe tamen eſt priuatum præſertim quoad actiones, cùm ad priuatam vtilitatem ordinetur, vt maximè patet in officio tutoris: & ideò non fuit æqualis ratio, vt acta

A virtute talis muneris irritarentur. Ob has ergo rationes idem iudicandum cenſeo de tutore, quod de procuratore: repellendum ſcilicet eſſe, ne excommunicatus ſuo munere vtatur; ſi tamen non repellatur, acta eius valere. Et ob ſimilem diſcurſum cenſeo idem dicendum eſſe de officio tutoris, ſi excommunicato conferatur, quod de procuratore diximus, ſcilicet validè conferri, quamuis malè fiat, propter eaſdem rationes, quas de procuratore fecimus: & ita tenent aliqui Canoniſtæ in ca. *Intelleximus*, de Iudiciis, licèt alij oppoſitum ſentiant: ſed de his effectibus hæc nobis dixiſſe ſufficiat.

DISPVTATIO XVII.

B

De aliis remotis effectibus excommunicationis, tam in excommunicato, quàm in participantibus cum ipſo: & breuis omnium effectuum ſumma.

HAnc diſputationem addo ad huius materiæ complementum, & maiorem comprehenſionem: quia enim latiſſima eſt, oportet eam in breuem ſummam redigere, & nonnullos effectus addere, qui ab excommunicatione originem ducunt, quamuis remotiores, & quaſi per accidens ſint: quia verò in his effectibus duæ perſonæ interueniunt, ſcilicet, excommunicatus, & qui cum illo communicat, de quibus promiſcuè in ſuperioribus diximus; ideò, vt clara etiam ſit doctrina, nunc de illis diſtinctè, & ſigillatim dicamus. C

SECTIO I.

Vtrùm præter effectus ſuprà numeratos aliquid aliud operetur excommunicatio in ipſo excommunicato. D

MVlta ſunt incommoda, quæ ipſi excommu- 1
nicato ex hac cenſura proueniunt, quæ *Duodecim*
tum ad animam, tum ad corpus, tum ad *communic.*
actiones externas, & bona pertinēt, & ad minimum *commoda.*
poſſunt duodecim numerari. Primum eſt, quòd pri- 1
uet excommunicatum communibus Eccleſiæ ſuf-
fragiis. Secundum, quòd priuet paſſiua communi- 2
catione ſacramentorum, quamuis per ſe, & vi ſua il-
la non efficiat nulla, & conſequenter etiam priuet
omni communicatione in ſacris, & Eccleſiaſtica ſe-
pultura. Tertium, quòd priuet etiam actiua admi-
niſtratione ſacramentorum, quamuis non annullet, 3
niſi illud tantùm, quod ad ſui valorem iuriſdictio-
E nem requirit. Quartum, quòd priuet omni vſu iu- 4
riſdictionis, actualem iuriſdictionem tollendo, tam
in foro interiori pœnitentiæ, quàm in foro conten-
tioſo, vel Eccleſiaſtico, vel (vt probabilius creditur)
etiam ſeculari: & huc ſpectat, quòd ſi princeps ſit,
eius ſubditi à fidelitate etiam iuramento firmata
abſoluti manent, præſertim poſt declaratoriam ſen-
tentiam. Quintum, quòd Eccleſiaſticas perſonas 5
ſuſpendit tam ab officio, quàm ab Eccleſiaſtico be-
neficio, ita vt acquiſitionem dominij prouentuum
Eccleſiaſticorum, & eorum adminiſtrationem im-
pediat. Sextum etiam in perſonis Eccleſiaſticis, 6
quòd reddat perſonam incapacem, & ineligibilem
ad

7 ad Eccleſiaſticum beneficium. Septimum, quòd neque eligere poteſt ad Eccleſiaſticum beneficium, neque electio ab ipſo facta valeat, quamuis enim hoc poſſet ſub ſuſpenſione ab officio, vel priuatione iuriſdictionis comprehendi: tamen quia incertum eſt, an electio ſit dicenda actus iuriſdictionis, vel Eccleſiaſtici officij, ideò diſtinctè numeratur.

8 Octauum, quòd excommunicatus excludatur ab omnibus actibus Forenſibus, ſola ſui defenſione excepta: & in hoc multa includuntur, nimirum quòd nec actor, neque teſtis, neq; aduocatus, neque procurator eſſe poteſt, quia ab his omnibus muneribus abſtinere tenetur, & repelli poteſt, & debet, ſi ſit publicè excommunicatus: ſi autem nó repellatur, acta

9 eius irrita non ſunt. Nonum, quòd ſimili modo prohibita illi eſt omnis humana pactio, & conſequenter omnis contractus, & vſus cuiuſlibet officij, ſeu miniſterij publici, quod humanam communicationem requirat: quanquã non ſtatim inualida ſint omnia, quæ in hoc genere ab illo agũtur, niſi iuriſ-

10 dictionem requirant. Decimum, quòd hinc conſequenter prohibitus eſt, ne ad dignitates tẽporales, vel officia, aut miniſteria ciuilia & temporalia eligi, vel aſſumi poſſit: quanquam, ſi aſſumatur, nõ ſtatim electio, vel collatio muneris irrita ſit, præſertim ſi officium vel dignitas iuriſdictionẽ non includat.

11 Vndecimum, & generale incommodum eſt, quòd priuet omni humana communicatione politica, & humana cum aliis fidelibus quoad vſitatas actiones ſalutandi, colloquendi, &c. Quæ omnia in præcedentibus latè ſunt à nobis expoſita, & (reſpectiuè) ſumpta ſunt ex variis decretis, 11. qu. 3. ferè per totã, & 15. qu. 6. in vltimis capitibus, & 24. qu. 1. cap. *Audiuimus*, & ex titulis de Sent. excom. & de cleric. excom. miniſt. tum Extra. tum etiam in 6. & ex cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, & ca. *Conſtitutis*, primo de Appellat. & cap. *Cùm inter*, de Elect. cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. & ca. *Aduerſus*, de Immunit. Eccleſiar. cap. *Ad probandum*, de re iudic. cap. *Poſt ceſſionem*, de Probat. cap. vlt de Procur. cap. 2. de excep. & cap. 1. eod. titul. in 6. & cap. *Sacris*, de ſepult. & cap. *Sacris*, de iis quæ vi, & aliis ſimilibus.

12 Quibus adiungere poſſumus duodecimum effectum, quòd literæ Apoſtolicæ ab excommunicato impetratæ, & proceſſus virtute illarũ habitus ipſo iure irrita ſunt, præterquam ſuper excommunicationis, vel appellationis articulo: qui effectus eſt expreſſus in cap. 1. de reſcript. in 6. eamq; in ſuperioribus tetigimus, non tamen latiùs expoſuimus, tũ quia hodie ferè nullius eſt conſiderationis, quia ſemper in his reſcriptis præmittitur clauſula abſolutionis ad valorem eorum, adeò vniuerſalis, vt omnes cenſuras comprehendat, vt notauit Nauarrus in cap. *Ita quorumdam*, de Iudæis, notab. 11. circa Gloſſam vlt. nu. 14. adhibens moderationem quam infrà declarabo. Poſſet verò quæri, an textus ille intelligendus ſit de reſcriptis ſolius Papæ, vel etiã Epiſcoporum, & aliorum ordinariorum: quam quæſtionem attigit Nauarrus, tom. 2. conſil. lib. 5. tit. de ſent. excom. conſil. 44. & reſoluit hunc effectum non habere locum in reſcriptis, ſeu facultatibus, aut licentiis ab inferioribus prælatis conceſſis ſuis inferioribus, nam valida ſunt, etiamſi illi quibus conceduntur, ſint excommunicati tempore conceſſionis: quia reſcriptum ſimpliciter dictum in iure non comprehendit niſi reſcripta ſupremorum Principum: & propter multa alia, quæ ibi adducit, quæ mihi videntur hanc partem ſatis probabilem, & ſecuram efficere. Quibus ſolùm addo materiam eſſe odioſam: ideóq; reſtringendam, quantum vſus verborum patitur. Accedit, communem interpretationem, atque etiam

Nauarr.

Sola reſcripta Pontificia ob excom. impetrata ſunt nulla.

A conſuetudinem huic parti fauere.

Rurſus quæri poteſt, an hic effectus intelligendus ſit de ſolis reſcriptis Pontificalibus, & Eccleſiaſticis, vel etiam de Imperialibus, ſeu Regalibus, & ſecularibus. Nauarrus enim citato loco, numero ſecundo, & ſexto pro comperto ſupponit in his omnibus locum habere: atque diſpenſationem, vel facultatem quamlibet à Rege impetratam per excommunicatum, ipſo iure irritam eſſe. Fundamentum eſſe videtur, quia Pontifex ibi abſolutè loquitur de reſcriptis, & non limitat ad ſola Pontificalia: reſcriptum autem ſimpliciter dictum, etiam ſecundùm morem loquendi iuris canonici: non tantùm Pontificalia, ſed etiam Imperialia reſcripta comprehendere ſolet, vt videre licet, vigeſima quinta,
B quæſtione ſecunda, & aliis. In contrarium autem mihi occurrit, primò, quòd verba illius textus intelligenda ſunt iuxta verba rubricæ, ſeu tituli, ſub quo textus continetur: titulus autem ille, quamuis de reſcriptis ſimpliciter inſcribatur, non eſt niſi de Eccleſiaſticis reſcriptis, vt ex auctore, fine, & diſcurſu illius tituli, tam ibi, quàm in Decretalibus colligi poteſt, & ex ſimilibus titulis: nam cùm Pontifex agit de Conſtitutionibus, verbi gratia, non de ſecularibus, ſed Eccleſiaſticis tractat: ſic ergo agens de reſcriptis, de Pontificiis, non de ſecularibus loquitur: ergo de eiſdem optimè intelligitur textus ille, in quo reſcriptum ab excommunicato impetratum annullatur. Accedit, quòd ipſa exce-
C ptio, quæ in eadem lege additur, ſcilicet, præterquam ſuper excommunicationis articulum, indicat ſatis ſermonem eſſe de Eccleſiaſtico reſcripto. Item Gloſſa, & interpretes tantùm de hoc loquuntur, & nullam video ab eis mentionem fieri ſecularium reſcriptorum. Denique, cùm materia ſit odioſa, videtur potiùs reſtringenda, quàm amplianda, maximè cùm hæc interpretatio ſatis legitima eſſe videatur. Quòd ſi in illo capitulo primo talia reſcripta non annullantur, cùm in nullo alio fiant irrita, valida erunt; cùm ſolùm pendeant ex voluntate concedentis, quæ per ſe efficax eſt, ſecluſa lege prohibente, iuxta legem, *Vniuerſis*, Cod. de Precibus Imperatori offerendis. Propter quæ ego in hanc partem maximè propenſus ſum: nihil tamen
D audeo definire in re graui, quia non inuenio auctorem expreſsè hoc aſſerentem, ſed potiùs aliquando videntur auctores indifferenter loqui, præſertim Summiſtæ; vt videre licet in Syluestro, & aliis, verbo, *Reſcriptum*.

Vltimò inquiri poteſt circa hunc effectum, an locum habeat in excommunicato occulto, vel ſolùm in publico. Nauarrus ſuprà numero octauo, refert Archidiaconi ſententiam dicentis, caput illud non comprehendere excommunicatum occultum, ſed ſolùm publicum. Et quamuis (inquit Nauarrus) contrarium ibi teneat cõmunis opinio, ſed grandis eius auctoritas, adiunctis prædictis rationibus, multum me mouet in contrariam partem. Sed nihilominùs
E cenſeo veriorem eſſe communem ſententiam, quam tenet etiam Syluester, verbo, *Reſcriptum*, numero ſecundo in fine, citans Directorium, ſcilicet, quamuis excommunicatus ſit omnino ſecretus, reſcriptum ab eo impetratum, ipſo iure nullum eſſe, quia textus ille ſimpliciter & abſolutè de excommunicato loquitur, vnde ſine fundamento reſtringeretur ad excommunicatum occultum, præſertim cùm lex illa in odium excommunicationis lata ſit, & excommunicato occulto nullus fauor fiat, argumento Extrauagantis, *Ad euitanda*. Vnde ſolùm poſſet hic excipi caſus, in quo excommunicatus occultus virtute talis reſcripti aliquid ageret titulo

3 *An reſcr. per excommunic. impetrata à ſupremo Principe ſeculari ſint valida.*

Nauarr.

4

Syluest.

alicuius publici muneris: tunc enim non in fauorem eius, ſed boni communis factum teneret, vt ſæpe dictum eſt in ſimilibus ex lege *Barbarius*, ff. de Officio Prætor. Vnde addo, etiam in foro conſcientiæ, & ante iudicis condemnationem, vel declarationem tale reſcriptum nullum eſſe: quanquam hoc ſine cauſa in dubium reuocet Nauarrus ſuprà dicto capite ſeptimo, eò quòd illa lex pœnalis ſit: ſed hoc nihil refert, quia in his effectibus priuatiuis, & præſertim in hoc, qui pendet à voluntate principis, & ad cenſuram pertinet, quæ ſecum affert executionem, ſi effectus ſimpliciter ipſo iure imponitur, ſtatim fit, ſeu irritat, & annullat: in textu autem illo verba ſunt ſatis expreſſa, vt ibi Gloſſa notauit, quam cæteri ſequuntur. Eſt ergo tale reſcriptum ſtatim, & abſque alia ſententia in ſe nullum: & ideò quantumuis excommunicatus occultus ſit, tenebitur in conſcientia non vti tali reſcripto, vt in terminis notauit Syluester ſuprà ex Directorio.

Alij effectus remoti excommunicationis in excommunicato.

5 PRæter hos effectus, quos per ſe & immediatè excommunicatio operatur in ipſum excommunicatum, poſſumus alios addere, qui ſunt remoti, & per accidens, & partim etiam in ſuperioribus tacti ſunt, partim hîc explicabuntur. Primus ergo inter hos effectus eſt irregularitas, quam incurrit excommunicatus clericus officium alicuius ordinis exercendo: nam excommunicatio per ſe, & immediatè non inducit hunc effectum, ſed proxima eius cauſa eſt culpa illa quæ committitur ſic miniſtrando, quaſi in iniuriam ipſius excommunicationis: excommunicatio autem eſt quaſi materia, vel occaſio remota talis irregularitatis, de qua in ſuperioribus ſatis à nobis dictum eſt. *Primus.*

6 Alius, & præcipuus effectus, quem hîc exponere oportet, eſt; quia ſi excommunicatus per annum in excommunicatione perſiſtat, ſuſpectus de hæreſi fiet. Ita affirmant cõmuniter Canoniſtæ cum Gloſſa in cap. *Cum contingit*, de Dolo & contum. & referunt latiùs Simancas in Cathol. inſtit. cap. 27. & Couarruuias cap. *Alma mater*, 1. par. §. 7. nu. 10. & Direct. Inquiſit. 2. par. qu. 47. & latè Vgolin. tab. 1. de Cenſ. cap. 14. § 3. nu. 3. Quæ ſententia ratione videtur fundata: non enim inuenio textum iuris communis, in quo expreſsè hoc caueatur. Præter cap. *Cum contumacia*, de hæretic. in 6. vbi non de quolibet excommunicato ſermo eſt, ſed de illo, qui anteà erat ſuſpectus de hæreſi, & vocatus, vt de fide reſponderet, non compareret, & propter talem contumaciam excommunicatus, per annum in illa excommunicatione perſeuerat: nam de illo dicitur eſſe vt hæreticum condemnandum propter vehementē præſumptionem, & contumaciam in tali materia. Hinc verò facta eſt extenſio ad omnem excommunicatum, per annum in tali cenſura perſeuerantem: nam is & claues Eccleſiæ, & ſuffragia, & ſacramenta contemnere videtur, ideoq; in ſuſpicionem venit quòd malè de illis ſentiat, ac per hoc ſuſpectus in fide efficitur. Quam ſententiam confirmauit Concil. Triden. ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformatione in fine, dicens, *Contra hunc tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poſſe*. Eſt autem hæc ſuſpicio leuis, & hoc operatur, vt ſic ſuſpectus ſeſe canonicè purgare teneatur, & niſi id faciat, pro conuicto habeatur. *Gloſſa. Siman. Couarr. Direct. Inquiſit. Concil. Trid.*

7 His conſequens eſt, vt huiuſmodi excommunicatus per annum inſordeſcens, ſi perſona Eccleſiaſtica ſit, & habeat beneficia, illis priuandus ſit, ita affirmat Couarruuias ſuprà cum Canoniſtis in cap. *Cùm bonæ*, de Ætate & qualitate, & in cap. *Rurſus*, 11. quæſt. 3. Inter quos eſt quæſtio an ſic inſordeſcens ipſo iure beneficiis priuatus ſit, vel priuandus veniat. Innocentius enim, & alij primum affirmarunt. Sed nullum in iure inuenio eius ſententiæ fundamentum: imò vix poteſt ſecundum probari ex iure. Nam illud cap. *Rurſus*, quod ad hoc probandum citari ſolet, rem longè diuerſam conſtituit, nimirum vt excommunicatus pro aliquo crimine, ſi ſe ſuámque innocentiam defendere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat: ſi autem per annum id facere neglexerit, poſteà *nulla eius vox penitus audiatur*, & idem ſtatuitur ibidē in cap. ſequenti. Hoc autem longè diuerſum eſt, vt per ſe patet: quia ibi de beneficiis non agitur, ſed de præſumptione vehementi, quæ ob contumaciam & nimiam dilationem, pro ſufficiente probatione ad condemnationem ſufficere iura illa ſtatuunt, vt latiùs Canoniſtæ diſputant. Inde verò inferre non licet quidquam de priuatione beneficij, cùm hæc inter ſe, nec ſimilitudinem, nec connexionem habeant; niſi fortaſsè tale ſit crimen, pro quo lata eſt excommunicatio, vt propter illud quis ſit ipſo iure beneficio priuatus: tunc enim non propter contumaciam, & inſordeſcentiam (vt aiunt) vnius anni, ſed pro alio delicto beneficio priuatur, quod ad rem præſentem impertinens eſt. Itaq; pro certo habeo hunc non eſſe ipſo iure beneficiis priuatum. *Quam pœnā incurrat clericus in excommun. per annū perſeuerans. Innocentii opinio reiicitur.*

8 Quòd autem priuandus ſit per iudicis ſententiam, aliqui affirmant: ſed textum non afferunt in quo talis pœna præſcribatur. Et ideò Abbas in c. 1. de Iudiciis id negat, niſi talis ſit cauſa excommunicationis: vt, ſi ſufficienter in iudicio probetur, propter eam poſſit quis beneficiis priuari: nam quia per illam vnius anni pertinaciam ſufficienter probata cenſetur culpa, iuxta dictum c. *Rurſus*, cum ſequente. 11. qu. 3. ideò tunc poterit beneficiis priuari: ſed illud non eſt propter dictam pertinaciam, & ideò ad rem præſentem non refert, vt dixi. Alij verò dicunt vnius anni pertinaciam non ſufficere ad hunc effectum: maiorem tamen ſufficere: quod ſignificat Couarruuias dicto nu. 10. dum ait priuari beneficiis ex eo quòd non tantùm anno, ſed longiori tempore durauit in ea contumacia. Quantū verò eſſe debeat tempus illud, non declarat, ſignificat tamen minùs quàm triennium ſufficere, & deduci ait ex cap. *Cùm bonæ*, de Ætat. & qualit. Vbi ſuſpenſus pro contumacia, & in ſuſpenſione per triennium perſeuerans, beneficiis, quæ anteà habebat, priuari præcipitur: ibi enim illud tempus non prēcisè præſcribitur, ſed ſolùm quia nimia fuerat pertinacia, digna illa pœna declaratur: vnde inſinuatur, quoties pertinacia fuerit nimia, etiamſi ad illam durationem non attingat, poſſe illa pœna puniri: videtur autem eſſe nimia quoties annum excedit. Veruntamen cùm iam hoc arbitrarium ſit, etiam illa quæ attigerit vnum annum, exiſtimari poterit nimia, & ſufficiens ad illam pœnam: maximè cùm alia iura illa menſura vnius anni vtantur ad alios effectus, vt ad ſuſpicionem hæreſis, & ad probationem delicti. Et ideò fortaſsè Gloſſa vltima in dicto c. *Cùm bonæ*, dixit ex quo per annum, & vltra quis permanet in excommunicatione, priuari debere beneficiis. *Aliorū opinio. Abbas. Couarr. Gloſſa.*

9 Itaque in hac re nihil inuenio certo iure ſtatutum, præter illud quod in dicto c. *Cùm bonæ*, expreſsè continetur, cùm ſcilicet, qui per triennium in contumacia perſeuerat, priuandum eſſe beneficiis, vt ibi notarunt Decius, & alij. Atque hoc exiſtimo ita pertinere ad officium iudicis, vt ſub obligationem cadat. Infra illud verò tempus opinor rem eſſe arbitrariam, *Reſolutio.*

trariam, & poſſe quidem iudicem priuare excommunicatum inſordeſcentem per annum, vel vltra, ſuis beneficiis, præcisè ob tantam pertinaciam, propter dictas coniecturas ex iuribus deſumptas, adiuncta communi interpretatione & opinione. Et præterea, quia, vt Couarruuias notat ex Felino, & aliis, etiam ante annum poteſt quis temporaliter puniri propter pertinaciam in excommunicatione: & affert leges Hiſpaniæ, in quibus hoc peculiariter ſtatuitur: multò ergo magis poſſunt iudices Eccleſiaſtici prudenti arbitrio hoc condignè punire: ergo, cùm poſt annum expletum iam ille ſit ita odioſus Eccleſiæ, vt pro publico criminoſo, & pro ſuſpecto de hæreſi habeatur, meritò cenſeri poteſt dignus beneficiorum priuatione. Quia tamen hoc arbitrarium eſt, & non eſt lege ſtatutum, non videntur teneri iudices in conſcientia ad id ſemper exequendum: nam tales poſſunt circunſtantiæ occurrere, vt prudenter iudicent non expedire, aut non eſſe æquum talem pœnam imponere. Maximè verò animaduertere debent, vt hæc permanentia in excommunicatione ex contumacia orta ſit: nam, ſi proueniat ex aliqua impotentia, vel ignorantia, idque probabile in iudicio fiat, non debet illa pœna puniri; argumento dict. cap. *Cum bonæ*, ibi, *Pro tanta pertinacia.* Quod pro omnibus, quæ de hoc effectu diximus, obſeruandum eſt.

10 *Per annum in excommun. inſordeſcens, non gaudet generali abſolutione quæ in reſcriptis præmittitur.*

Vltimò addendum hîc eſt, quod de huiuſmodi excommunicato per annum inſordeſcente Doctores aduertunt, nimirum illum non frui abſolutione illa generali, quæ ſecundùm Curiæ ſtilum in reſcriptis Pontificiis præmitti ſolet ad effectum valoris eorum, vt notauit Rebuffus in ſua praxi beneficior. in forma. & declarat. nou. prouiſ. num. 10. & Nauarr. in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 11. in Gloſſ. vltim. num. 14. Vbi refert regulam Cancellariæ, quæ *de inſordeſcentibus* appellatur: in qua plures caſus excommunicationis numerantur, in quibus inſordeſcentia quatuor menſium ad hunc effectum ſufficit. Quod tamen ſemper intelligitur cum dicta moderatione, vt duratio illa ex contumacia naſcatur, & non ex alia ratione, quæ excuſationem inducat: quia tunc ſicut ceſſat ratio culpæ, ita & rigor pœnæ, arg. cap. 2. de conſt. cum ſimilibus.

Rebuffus.
Nauarr.

SECTIO II.

Quidnam operetur excommunicatio maior in his qui cum excommunicato participant.

1 *Triplex genus particip. cum excom.*

QVoniam in ſuperioribus de participantibus ſpeciatim non diſputauimus, omnia, quæ ad eos pertinent, hîc breuiter commemorabimus, & in ſummam redigemus. Principio ergo aduertendum eſt tria eſſe genera participantium cum excommunicato, ſcilicet in crimine propter quod excommunicatus eſt, in diuinis ſeu ſacris actionib. & humanis ſiue policitis, ſeu forenſibus. Quibus omnibus commune hoc eſt, vt nulla ſit participatio cum excommunicato, niſi eius excommunicationem iam contractam ſupponat: nam quæ antecedit, etiamſi ſit in ipſo crimine propter quod lata eſt excommunicatio, non eſt participatio cum excommunicato: formaliter enim illa determinatio accipienda eſt: aliàs, ad effectum excommunicationis nihil pertinebit, vt notat Felin. in cap. *Si concubinæ*, de Sent. excom. Deinde nulla eſt propria participatio cum excommunicato, vt nunc loquimur, niſi ſit excommunicatus vitandus: qualis nunc ſolùm eſt nominatim denunciatus, vel manifeſtus percuſſor clerici, vt nunc ſuppono ex ſuprà dictis circa

Tres conditiones requiruntur, vt quis dicatur cum excommunicato participare.
1 Felin.
2

A Extrauag. *Ad euitanda.* Debet autem hoc intelligi de participatione ſecundùm communicationem externam: nam quoad internam, quæ eſt in ſuffragiis, vel orationibus communibus, ſuprà diximus ius antiquum manſiſſe integrum: omnémque excommunicatum eſſe ab his ſuffragiis excluſum, non verò ab omni alia communicatione cum fidelibus. Tertiò 3
oportet vt quælibet ex his communicationibus ſit prohibita hoc ipſo quòd quis excommunicatus eſt: quanquàm hoc non ſemper ſufficiat ad formalem participationem eius, qui cum excommunicato communicat. Declaratur prior pars, nam excommunicato non omnis communicatio, & in omni opportunitate prohibita eſt, ſed quæ nec ad ſalutem animæ, nec corporis, nec ad graue damnum vitandum B neceſſaria ſit: quæve in iure explicitè, vel implicitè non excipitur: ergo quoties in iis communicat, quæ illi conceſſa ſunt, communicate cum illo, non eſt participare cum excommunicato propriè ac formaliter quatenùs excommunicatus eſt, ſed cum eo, quem eſſe excommunicatum, impertinens eſt ad illam communicationem. Altera pars exponitur, quia oportet communicationem eſſe voluntariam, ita vt per ignorantiam, vel vim non excuſetur, aliàs dici non poteſt formalis participatio.

2 *Duos effectus poteſt operari excõmunicatio in participante cum excommunicato.*

His poſitis duos effectus in genere operatur excommunicatio in aliis fidelibus, quoad hanc participationem. Vnus eſt per ſe, & immediatus, ſcilicet obligatio ad vitandas dictas participationes cum C excommunicato. Secundus eſt magis remotus, & quaſi per accidens, videlicet aliqua Cenſura, vel pœna, quam incurrunt participantes cum excommunicato aliquo ex dictis tribus modis. Hi autem duo effectus non ſunt æquales in omnibus dictis participationibus: & ideò in ſingulis eos breuiter explicare neceſſe eſt.

3 *Iure Eccleſiaſtico prohibetur communicatio in crimine cum excom.*

Circa participationem ergo in crimine aduertendum eſt, quamuis iure naturæ intrinſecè malum ſit, ac per ſe prohibitum participare cum aliquo in crimine eius: nihilominùs quoties aliquis excommunicatur pro aliquo crimine, ſpeciali præcepto Eccleſiaſtico prohiberi omnes alios fideles ne cum illo participent, vel cooperentur ad contumaciam in tali crimine. Hoc colligitur ex ca. *Nuper*, & ex ca. D *Si concubinæ*, de Sent. excomm. Sic igitur habet omnis excommunicatio maior priorem ex dictis effectibus in hoc genere participationis. Dices, interdum in multis excommunicationibus declaratur, vt in eis comprehendantur omnes dantes auxilium, fauorem, &c. ſignum ergo eſt, non omnem excommunicationem includere hoc peculiare præceptum Eccleſiaſticum. Reſpondetur, hoc eſſe verum de illa participatione in crimine, quæ eſt ad committendum ipſum crimen priùs quàm incurratur excommunicatio, ſeu propter quod incurritur excommunicatio: de illo enim loquuntur ſimilia præcepta: nos autem agimus, vt in principio dixi, de participatione cum eo, qui iam excommunicatus ſupponitur: E & ideò non dixi hoc præceptum incluſum in excommunicatione vnius reſpectu aliorum eſſe de non participando in commiſſione criminis, quæ ad excommunicationem ſupponitur, ſed in contumacia in crimine commiſſo, quæ poſt excommunicationem durare ſolet: quam doctrinam benè indicauit Nauarrus cap. 27. num. 32. Nauarr.

4 *Participans in crimine cum iam excõmunicato, eãdem incurrit excõmunicationẽ.*

Secundus verò effectus excõmunicationis quoad ſic participantes eſt, quia eandem incurrunt excommunicationem maiorem, quæ ipſi principali delinquenti impoſita eſt. Ita habetur in dicto cap. *Nuper*, quatenùs in eo definitur, participantem in crimine cum excommunicato excõmunicationem incurrere,

à qua non poteſt abſolui niſi ab illo, à quo ipſe criminoſus abſolui poteſt: inde enim conſtat illam excommunicationem eſſe maiorem. Et duplex ratio redditur: quia agentem & conſentientem par pœna conſtringere debet; & quia ſic participans in crimine damnato, ipſum damnantem offendit: Quæ fuerunt rationes mouentes ad ſtatuendum tale ius. Ex eodem principio dicitur in dicto cap. *Si concubinæ*, excommunicationem maiorem latam in concubinas clericorum, ex conſequenti comprehendere ipſos clericos concubinarios, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine talibus concubinis, quia ſcilicet talis excommunicatio vniuerſaliter ad participantes extenditur: non enim tanquam ſpeciale in illo crimine hoc ibi ſtatuitur, ſed ex generali regula infertur. Et propter hæc, & ſimilia decreta dicitur in cap. *Statuimus*, de Sentent. excommunic. in 6. participantes cum excommunicato non debere à iudicibus generaliter excommunicatione maiori damnari, *ſaluis conſtitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato.*

5 Atque ex hoc ſecundo effectu confirmatur primus: quia Eccleſia non ferret hanc Cenſuram in huiuſmodi participantes, niſi in illa participatione ſpecialiter eſſent contumaces, & inobedientes præcepto eiuſdem Eccleſiæ: ergo non ſolùm illa participatio in crimine per ſe mala eſt, ſed etiam ſpeciali præcepto ab Eccleſia prohibetur, & tam prohibitio quàm Cenſura in illis iuribus continetur. Quid autem neceſſarium eſt ad huiuſmodi cenſuram contrahendam propter hanc participationem? Reſpondeo primùm, vt ſit communicatio cum eo, qui iam excommunicatus eſt, vt dixi, & conſequenter vt is, qui communicat, ſciat alium eſſe excommunicatum: nam ſi id ignoret, excuſabitur à contumacia, & conſequenter à Cenſura, dummodò ignorantia talis ſit, quæ ad excuſandum ſufficiat, iuxta principia ſuperiùs tradita de Cenſuris in communi. Sed an neceſſarium ſit excommunicatum illum eſſe denunciatum, & hoc ſciri ab ipſo, qui cum eo in crimine participat, propter Extrauagantem *Ad euitanda*: nam anteà ſufficiebat ſcientia excommunicationis, nunc autem, ſicut non tenemur vitare excommunicatum, niſi denunciatum, ita non videmur teneri ex præcepto ſpeciali Eccleſiæ ad vitandum illum etiam in crimine, niſi denunciatus ſit, quamuis alioqui ad id teneamur naturali & diuino iure: ergo non incurretur dicta excommunicatio ſic participando cum excommunicato non denunciato. Atque ita affirmat Nauarrus dicto cap. 27. num. 112. Quæ ſententia difficilis quidem apparere poteſt, quia vix credibile eſt voluiſſe Concilium Conſtantienſe, aut Baſilienſe auferre ſpecialem obligationem Eccleſiaſticam non communicandi in crimine cum excommunicato, cùm hæc res per ſe, & intrinſecè mala ſit; & ideò vtile eſſe non potuerit talem prohibitionem auferre. Nihilominùs tamen quia materia fauorabilis eſt, & verba Extrauagantis abſoluta, & generalia ſunt, ſententiam illam probandam cenſeo: nam auferre talem prohibitionem vtile eſſe potuit ad vitanda ſcandala, & pericula: qui fuit finis illius Extrauagantis. Neceſſarium ergo eſt, vt talis communicatio ſit cum excommunicato denunciato.

Num ad hanc excõmunicationem incurrendam ſola communicatio cũ excommunicato vitando ſufficiat.

Vide Felinum dict. c. Si concub.

Nauarr.

6 Oportet etiam, vt ſit communicatio in crimine, propter quod excommunicatus eſt. Hoc eſt enim, quod dicitur in dicto cap. *Statuimus*, *In crimine damnato*. Et ratio eſt clara ex dictis, quia aliàs non eſſet, communicatio hoc ſpeciali modo contraria, & iniurioſa excommunicationi. Vnde ſi Petrus eſſet

In quo crimine debeat eſſe hæc communicatio.

A excommunicatus propter furtum in tali Eccleſia factum, & Paulus poſteà cum eo communicaret in alio furto alij loco vel perſonæ facto, nõ incurreret hanc Cẽſuram, quia non communicaret in crimine damnato, ſecùs verò eſſet, ſi ille fuiſſet excommunicatus, quia fur abſolutè: poſteà enim cum illo communicando in quocunque furto, iam eſſet communicatio in crimine damnato; & ſic de aliis ſimilibus. Denique qualis debeat eſſe hæc communicatio, ſeu participatio, bene declarat Richardus in 4. diſt. 18. art. 9. quæſt. 2. dicens, neceſſarium eſſe vt aliquis per ſe moraliter influat, ſeu cooperetur ad crimen alterius quatenùs tale eſt, & ſub tali Cenſura prohibitum, ſiue id ſit dando auxilium, ſiue fauorem, aut cõſilium, B iuxta dictum cap. *Nuper*: non autem ſatis erit fauere ipſi perſonæ, vel ſecundùm ſe, vel in alio opere, licèt inde ex accidente, ſeu indirectè reſultet excommunicatum fieri potentiorem, animoſiorem ad ſuum crimen continuandum.

Qualis debeat eſſe hac communicatio.

Richard.

Atque ex his intelligitur, hanc cenſuram eſſe ipſo iure latam, non ab homine, etiam quando ipſe principaliter excommunicatus ab homine ligatus eſt: quod notauit Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 3. num. 5. & dicit eſſe communem ſententiam. Ac meritò: nam apertè colligitur ex dicto cap. *Statuimus*, in illis verbis: *Saluis conſtitutionibus contra illos legitimè promulgatis*, &c. Hic ergo effectus ex illis conſtitutionibus proximè naſcitur. Item peculiare illud ius Eccleſiaſticum, quo hæc communicatio in crimine C ſtrictiùs prohibita eſt, ius commune eſt: & illi eſt per ſe, & virtute ſua annexa hæc Cenſura: ergo ipſo iure incurritur. Cuius argumentum etiam eſt, quia licèt Iudex alterum excõmunicãs, velit ab hac obligatione, & Cenſura excipere communicantes in tali crimine, non poterit: cuius ratio non eſt alia, niſi quia non eius voluntate fertur, ſed poſita priori excommunicatione neceſſariò conſequitur ex vi ipſius iuris. Sicut excommunicatio minor, quæ incurritur propter alias communicationes, licèt interdum ſupponat excommunicationem maiorem ab homine latam, ipſa tamen ſemper ex vi iuris incurritur; & non Iudicis, ſed iuris exiſtit, vt expreſsè aſſeritur in dicto cap. *Nuper*. Vbi etiam ponderanda ſunt illa verba: *Quamuis enim & tunc*, &c. nam per ea mani- D feſtè æquiparantur quoad hoc excommunicatio maior, quæ incurritur propter communicationem in crimine; & minor, quæ ob communem communicationem, ſcilicet, quòd vtraque eſt à iure. Atque hinc fit, vt ſicut Epiſcopus, qui aliquem excommunicauit communicando cum illo in actionibus vulgaribus, in minorem excommunicationem incidit; ita, ſi cum eodem communicet in crimine, incidet in maiorem: eſt enim eadem vtrobique ratio, quia vtraque pœna ipſo iure impoſita eſt, cui omnis excommunicator eſt ſubiectus, præter Summum Pontificem: quod tamen non procederet, ſi hæc excommunicatio eſſet ab homine: quia nemo poteſt ſeipſum excommunicare.

7 *Cenſura hæc eſt lata à iure.*

Couarr.

E Tandem addendum eſt, huiuſmodi cenſuram eſſe reſeruatam ei, qui illum excommunicauit, cum quo in crimine participatur. Ita cauetur in dicto cap. *Nuper*. Quod factum eſſe videtur quaſi in ſatisfactionem eius: quia ſic participans cum excommunicato, excommunicatorem maximè offendere videtur. Quapropter ſi excommunicatio principalis erat à iure, & non reſeruata, excommunicatio participantis in eodem ordine manebit, & à quocunque ordinario tolli poterit: ſi autem prior ſit reſeruata, altera etiam eidem reſeruata erit: ſi verò prior excommunicatio ſit ab homine, ſicut hæc non tollitur niſi ab eo, qui eam tulit; ita neque altera. Nunquam tamen

8 *Quis poſsit ab hac excõmunicatione abſoluere.*

excluditur Superior, iuxta tradita ſuprà de Cenſuris in communi, & adnotatur in dicto c. *Nuper*. Vnde in eo caſu ſi contingat, excommunicatorem participare in crimine cum excommunicato à ſe, à Superiori tantùm abſolui poterit, cùm non poſſit ipſe abſoluere ſeipſum: quãuis probabile ſit, poſſe alteri ſuammet poteſtatem committere, & ita ab alio per iuriſdictionem à ſe delegatam abſolui, ſicut abſoluitur Pontifex à peccatis: de quo aliàs. Aduertit autem Nauarrus in dicto num. 112. hunc participantem in crimine cum excommunicato, non ſemel tantùm, ſed toties hanc Cenſuram incurrere, quoties cum illo in crimine participat: quia toties agit contra canonem. Vnde fit, vt tunc pluribus abſolutionibus indigeat, vel vna, quæ in plures Cenſuras feratur, iuxta ſuperiùs dicta de cenſuris in communi.

Nauarr.

De communicatione in diuinis cum excommunicato.

9 Circa ſecundum punctum de participatione in ſacris, ſeu diuinis, nihil ferè addendum ſupereſt: nam in ſuperioribus ſatis declarauimus duos illos effectus, quos excommunicatio habet circa hanc communicationem, ſcilicet prohibitionem, & pœnam. Et de priori oſtendimus eſſe adeò grauem, vt ex genere ſuo obliget ſub mortali, quanquam ex leuitate materiæ poſſit eſſe veniale, & interdum poſſit habere iuſtam excuſationem ignorantiæ, vel neceſſitatis, vt ibi ſatis explicuimus. De ſecundo verò effectu diximus, generatim loquendo, nullam pœnam, vel Cenſuram nouam hinc reſultare, præter excommunicationem minorem, quæ pro qualibet communicatione cum excommunicato incurritur. Dico autem *generatim:* nam Clerici exercentes diuina, vel ad illa admittentes excommunicatos, interdum fiunt irregulares, interdum ſuſpenduntur, aliquando concurrentibus multis conditionibus maiorem excommunicationem incurrunt Papæ reſeruatam, iuxta cap. *Significauit*, de Sententia excommun. Quæ omnia cùm in ſuperioribus latè tractata ſint, hîc repetere non eſt neceſſe. Sicut etiam poſſet hîc addi limitatio de excommunicatione maiori iis impoſita, qui excommunicatum Eccleſiaſticæ tradunt ſepulturæ: nam illa etiam eſt quædam communicatio in ſacris; tamen illam etiam fusè explicuimus ſuprà, de illa communicatione differentes.

De communicatione vulgari cum excommunicato.

10 Circa tertium punctum de quauis alia externa, & vulgari communicatione, ſatis etiam ex ſuperioribus conſtant duo illa, quæ hîc propoſuimus; ſcilicet obligatio, & pœna: nam obligationem oſtendimus ex variis iuribus, quæ de hac re loquuntur: eamque ita grauem eſſe declarauimus, vt in illa etiam materia ſæpe obliget ſub mortali: quamuis in ſingulis actionibus humanæ, & politicæ communicationis, regulariter loquendo, & ſecluſo contemptu ſolùm obliget ſub veniali. De pœna verò certum eſt ibi non interuenire aliam Cenſuram præter excommunicationem minorem, loquendo de Cenſura ipſo iure lata: nam ab homine interdum extenditur excommunicatio maior ad communicantes cum excommunicato, in hoc genere communicationis: illa verò ferri non poteſt per ſententiam generalem, ſed per ſpecialem in determinatam perſonam, trinaque monitione præmiſſa: & aliter lata huiuſmodi excommunicatio nulla exiſtit, iuxta cap. *Statuimus*, de Sententia excommunicationis, in 6. Et hactenùs de effectibus excommunicationis.

A

DISPVTATIO XVIII.

De cauſis maioris excommunicationis.

Materia hæc in ſuperiori tractatu de Cenſuris in communi copioſè diſputata eſt, & ferè omnia, quæ diximus, maximè in excommunicatione locum habent: ideóque ſolùm neceſſe eſt breuiſſimè colligere, quæ ad hanc Cenſuram pertinent, & ſi quid ſpeciale ſupereſt, illud addere. B Et ob eandem rationem, quamuis de ſingulis cauſis proprias diſputationes ſuprà inſtituerimus, in præſenti hac vnica omnes comprehendemus.

SECTIO I.

Quis poſſit excommunicationis Cenſuram ferre.

Diximus in ſuperioribus, duplicem eſſe excommunicationem; à iure ſcilicet, & ab homine: quæ diuiſio ab efficientibus cauſis ſumpta eſt: duplex ergo eſt cauſa efficiens excommunicationis; ſcilicet ius, & homo: vel C certè quia hoc ius non eſt diuinum, ſed humanum tantùm Eccleſiaſticum; ideò ſimpliciter dici poteſt homo Eccleſiaſticus, ſeu poteſtatem habens Eccleſiaſticam, cauſa efficiens huius Cenſuræ. Duobus tamen modis, ſcilicet vel ferendo ius, vel ferendo ſententiam vel in generali, vel in ſpeciali hanc pœnam continentem. Vnde fit, poteſtatem Eccleſiaſticam proximè, ac per ſe neceſſariam ad excommunicationem ferendam eſſe poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiaſtici fori contentioſi. Nam hæc eſt proximum, ac per ſe principium ius dicendi ſiue per leges, ſiue per ſententiam, quamuis non æqualis ad vtrumque modum; ſed altior, & maior iuriſdictio ad leges condendas, & conſequenter ad excommunicationem à iure ferendam, quàm ab homine, neceſſaria D ſit. Poteſtas autem ordinis per ſe ad hunc actum non requiritur, quamuis iuxta rationabilem Eccleſiæ conſuetudinem inſtitutioni Chriſti, & rerum naturis conſentaneam, nunquam illa iuriſdictio ſine aliquo ordinis fundamento, vel initio concedatur. Quæ omnia in ſuperioribus tractata, & explicata ſunt, & in eis conueniunt Theologi in 4. diſtin. 18. & Canoniſtæ in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Officio ordinar. & cap. *Tranſmiſſam*, de Elect. cum ſimilibus. Nauarrus referens alios in capit. *Cùm contingat*, de Reſcript. in 2. cauſ. nullit. num. 27. 1

Cauſa efficiens excommunicationis duplex.

In ferente excõmunicationē poteſtas iuriſdictionis Eccleſiaſticæ contentioſi fori neceſſaria.

Nauarr.

2 Circa ius, quatenùs eſt cauſa huius cenſuræ, ſolùm occurrebat hîc addendum, quæ ſint illa ſpecialia iura, in quibus talis Cenſura ipſo facto contrahenda fertur: nam cætera, quæ de hac cauſa in E communi ſumpta, & de verbis neceſſariis ad hunc effectum, deſiderari poſſunt, in diſputatione 3. ſectione 2. dicta ſunt. Verumtamen ne hanc cauſarum excommunicationis tractationem, & cognitionem obſcuram, & prolixam reddamus, commodius erit poſt conſummatam doctrinam de excommunicatione maiori, omnes excommunicationes iure ipſo latas recenſere, eáſque breuiter explicare.

De

De excommunicatione ab homine.

3 *Num Parochi poſsint excommunicare.*

CIrca excommunicationem ab homine præter ea, quæ diximus de Cenſura in communi, quæ hîc applicanda ſunt, duo tantùm addenda occurrunt: primum eſt, an Parochi habeant aliquando poteſtatem excommunicandi ſaltem pro aliquibus delictis: nam quidam Doctores hoc eis tribuere videntur vt patet ex Diuo Thoma in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. articul. 2. quæſt. 1. quam refert, & ſequitur Syluester, *Excommunicatio*, 1. numer. 5. vbi ait, ex officio tantùm Epiſcopos hoc poſſe, tamen in furto, & rapina, & ſimilibus caſibus à iure conceſſis, etiam Parochos habere hanc poteſtatem quaſi delegatam, & ex commiſſione. Addit prætereà Syluester ex Hoſtienſi, etiam in notoriis, quæ non indigent inquiſitione vlla, poſſe Parochos excommunicare. Imò Gloſſa in cap. 29. quæſt. 1. & in §. *His*, poſt cap. *Miramur*, verſ. *Cùm ergo*. 24. qu. 1. dicit, quemlibet Sacerdotem poſſe excommunicare. Sed hoc improbabile eſt: & illud etiam de Parochis eſt mihi incertum, quia non inuento ordinarium ius, vel ſcriptum priuilegium, in quo fundatum ſit. Nam ca. *Cùm inhibitio*, §. *Sanè*, quod citari ſolet, nihil probat, quia ibi ſolùm habetur, ad Parochi munus pertinere, prohibere clandeſtina matrimonia: quòd autem id poſſit ſub hac Cenſura prohibere, ibi non dicitur. Quapropter generaliter ſtatuendum eſt, parochos non poſſe excommunicare, ſed tantùm Epiſcopos iure quaſi proprio. Quæ eſt communis ſententia cum Gloſſa in cap. *Nemo*, 2. qu. 1. tenet Abbas in cap. *Si Sacerdos*, 2. de offic. ordinat. num. 10. & cap. *Si quis contra Clericum*, num. 51. & cap. *Cùm contingat*, numer. 3. de Foro competent. Nauarrus in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 2. ar. 1. Quod tamen extendendum eſt ad eos, qui iuriſdictionem Epiſcopalem participant ex ſpeciali inſtitutione, aut priuilegio, vel etiam conſuetudine. Quo ſolo titulo poterunt excipi aliqui Parochi, ſi alicubi ſit conſuetudo, vt in aliquibus caſibus poſſint excommunicare, vt notauit Abbas in cap. 2. de offic. ordinar. nu. 10. nam conſuetudo interdum dat iuriſdictionem, vt in ſuperioribus tractatum eſt. Illa verò ſecluſa, Parochi non habent iuriſdictionem in foro contentioſo, neque in cauſa aliqua iudicium ferre poſſunt: ergo nec ſententiam excommunicationis.

D.Th. — Syluest. — *De clandeſtina deſponſat.* — *Reſolutio.* — Gloſſa. — Abbas. — Nauarr. — Soto.

4 *An Epiſcopus ferre poſsit ſententiam excommunicationis, quæ habeat completum effectum.*

Aliud punctum tractandum eſt de Epiſcopis, quo modo poſſint ſententiam excommunicationis ferre, quæ completum habeat effectum. Et eſt ratio dubij, tum ex parte excommunicati, tum ex parte aliorum fidelium. Ex priori quidem capite, quia excommunicatus vbique terrarum tenetur abſtinere ab omni fidelium communicatione, & à Sacramentorum & aliorum diuinorum participatione; Epiſcopus autem particularis non poteſt ferre legem, quæ obliget ſubditos, qui extra ſuam diœceſim verſantur: multóque minùs poteſt ferre legem, quæ obliget ſubditum, etiamſi domicilium mutet: cùm tamen cenſura ſemper liget, donec per abſolutionem tollatur, quantumuis aliquis domicilium mutet. Nec minor eſt difficultas ex alio capite, quia excommunicatio obligat fideles omnes ad vitandum ipſum excommunicatum: præceptum autem particularis Epiſcopi non poteſt vniuerſos fideles obligare. Et confirmatur: nam Epiſcopus non poteſt concedere indulgentias ſubditis alterius Epiſcopi in eius diœceſi: ergo nec poteſt illos obligare ad vitandum excommunicatum à ſe extra diœceſim ſuam.

Poſterior dubitandi ratio.

Propter has difficultates, præſertim propter ſe-
A cundam, Doctores in ſententias extremè contrarias abierunt. Prior eſt, fideles diuino iure teneri ad vitandum quemcunque excommunicatum, hoc ipſo quòd excommunicatus eſt; qui à fortiori dicent idem de ipſo excommunicato: nam maior eſt obligatio excommunicati ad vitandos alios, quàm aliorum ad vitandum ipſum. Quam ſententiam fundant in verbis illis Matth. 18. *Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*: & in ipſa natura excommunicationis, quæ eſt præciſio quædam membri à corpore Eccleſiæ: ex qua præciſione ex natura rei ſequitur, vt non ſit communicatio inter tale membrum, & corpus, ſeu alia membra corporis: ſicut per analogiam ad membrum abſciſſum à corpore humano facilè declarari poteſt. Qua ſententia ſuppoſita facilè
B reſpondent ad difficultates poſitas, Epiſcopum, vel quemlibet alium Iudicem particularem imponere Cenſuram excommunicationis, qua impoſita, iure ipſo diuino reſultant omnes obligationes prædictæ: & ideò optimè fieri poſſe, vt talis obligatio extra territorium, & vltra ſubditos ferentes excommunicationem extendatur.

Prior ſententia.

6 *Reiicitur.*

Hæc verò ſententia aut falſa eſt, aut ad rem præſentem explicandam nihil deſeruit. Declaratur: nam vel intelligit ius ipſum diuinum immediatè obligare ad vitandum excommunicatum. Et hoc eſt falſum, vt in principio huius materiæ, & de Cenſuris in communi oſtenſum eſt, & ex dictis de effectibus excommunicationis eſt manifeſtum: nam vidimus
C Eccleſiam minuere, & ampliare hanc prohibitionem, & perſonas aliquas ab illa eximere: quæ omnia oſtendunt eã immediatè manere ab Eccleſiaſtico præcepto. Si verò intelligatur ſolùm mediatè, & remotè oriri ex diuino iure illam obligationem, ſic verum quidem aſſumitur; tamen id nihil deſeruit ad expediendas difficultates poſitas. Probatur: quia illa radicalis, ſeu mediata obligatio iuris diuini ſupponit Eccleſiaſticum præceptum: nam in hoc conſiſtit, quòd ipſum ius diuinum dictat parendum eſſe Eccleſiæ, & abſtinendum eſſe ab iis, à quibus ipſa præcipit abſtinere: hunc enim ſenſum habent verba illa CHRISTI: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.* Et
D hoc modo dici poteſt excommunicatio obligare ex natura ſua: quia natura eius nihil aliud eſt, quàm quædam moralis prohibitio, ſeu prohibitionum collectio: ergo illa iuris diuini obligatio remota ſupponit Eccleſiaſticum præceptum validum, & cum iuriſdictione latum: ergo ſupponit id, quod inquirimus, neque explicat difficultatem tactam, quo modo ſcilicet præceptum priuati Epiſcopi tale ſit, vt obliget omnes fideles ad parendum illi.

7 *Poſterior ſententia.*

Alij ergo dixerunt, Epiſcopos particulares non poſſe iure ſuo, & quaſi poteſtate ordinaria excommunicationem ferre, quæ obliget omnes fideles ad vitandum excommunicatum, ſed ſolùm ſuos ſubditos: nunc autem id facere Epiſcopos ex commiſſione, & tanquam delegatos Summi Pontificis. Ita ſen-
E tit Scotus in 4. diſt. 19. quæſt. 1. artic. 5. Veruntamen hæc ſententia non eſt conſentanea ſacris canonibus: ſunt enim multi, in quibus docetur, excommunicationem ferre eo modo, quo nunc in Eccleſia fertur, ad munus Epiſcopi iure, & officio ordinario pertinere, vt patet ex ca. *Cùm ab Eccleſiarum*, de offic. ordinar. & ca. *Transmiſſam*, de Elect. & cap. *Corripiantur*, 24. quæſt. 2. & in multis aliis 11. qu. 3. Et ratione probatur: quia Epiſcopi iure diuino ſunt Principes, & Paſtores perfecti in ſuo ordine ſuarum Eccleſiarum: ergo ex vi ſui muneris requirunt poteſtatem ligandi, ac ſoluendi, tum directiuam, tum etiam coërciuam ſpiritualem, quantum neceſſe eſt ad

Scotus. *Improbatur.*

conue

conueniens Eccleſiæ ſuæ regimen: huiuſmodi autem eſt poteſtas hæc excommunicandi, vt ſuprà vidimus, & fundauimus in verbis Chriſti Matth. 18. Et ibi etiam declarauimus, quomodo hæc poteſtas ex vi ſui muneris iure diuino debeatur Epiſcopis, quamuis immediatè per hominem, id eſt, per Summum Pontificem concedatur.

Germana dubii deciſio.

8 Vera ergo reſponſio eſt facilis, ſi aduertamus aliud eſſe agere de authore excommunicationis quoad inſtitutionem eius: aliud de effectione, ſeu impoſitione ipſius excommunicationis in tali perſona, ſeu ſubiecto. Si loquamur priori modo, clarum eſt, nullum Epiſcopum ſua priuata, & particulari iuriſdictione potuiſſe tale genus Cenſuræ inſtituere, quæ ita obliget, ſicut nunc obligat excommunicatio, vt difficultas tacta ſufficienter probat. Vnde quia in contrario ſenſu dicunt, Epiſcopos, ſtando in ſolo iure diuino, & nulla interueniente Eccleſiæ inſtitutione, poſſe eodem modo excommunicare, quo nunc excommunicant, & obligant, mihi ſine probabilitate loqui videntur: quia hoc genus pœnæ, & Cenſuræ eo modo, quo nunc eſt in vſu, non eſt ſine Eccleſiæ inſtitutione, vt in ſuperioribus latè oſtenſum eſt. Neque ex iuriſdictione Epiſcoporum, neque ex aliquo principio iuris diuini colligi poteſt, quòd ſit talis poteſtas in aliquo particulari Epiſcopo. Nam quòd Chriſtus Dominus dixit Matth. 18. *Dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*: intelligendum eſt ſecundùm modum ab Eccleſia præſcribendum, vt ſuprà declaratum eſt: & hoc ſatis eſt ad conueniens Eccleſiæ regimen, & ad contumaces corrigendos. Et declarat exemplo: nam licèt Epiſcopus aliquis nunc vellet ſtatutum, aut ſententiam generalem ferre ſub Cenſura excommunicationis, quæ obligaret alios ad vitandum excommunicatum ante denunciationem, non poſſet id facere, cum tamen ante Concilium Conſtantienſe id poſſet. Cuius ratio non eſt alia, niſi quia Eccleſia priùs ſtatuerat talem modum Cenſuræ, nunc autem limitauit, & ex parte mutauit inſtitutionem: ergo ſignum eſt non eſſe datum Epiſcopis iure diuino, vt poſſint ferre Cenſuram, prout voluerint, nec vt obligent homines, niſi iuxta modum, & inſtitutionem Cenſuræ ab Eccleſia factam. At loquendo de effectione Cenſuræ iam ab Eccleſia inſtitutæ, ſic poteſt Epiſcopus talem Cenſuram imponere, quæ obliget omnes iuxta naturam, ſeu inſtitutionem talis Cenſuræ. Quod clariùs conſtabit reſpondendo ad ſingulas partes difficultatis propoſitæ.

Satisfit priori rationi dubitandi.

9 Circa priorem ergo partem agere poſſumus de ſubdito Epiſcopi extra territorium exiſtente, vel antequam illum per Cenſuram liget, vel poſtquam iam ligatus eſt. Prior conſideratio ad rem præſentem non ſpectat, ſed de illa videri poſſunt ſuperiùs tractata de Cenſuris in communi, vbi diſputauimus an per ſtatutum generale poſſit Epiſcopus excommunicare ſubditum extra territorium ſuum contra ſtatutum delinquentem: & an idem ſit de ſententia generali, item de ſpeciali propter delictum extra territorium commiſſum, vel intra territorium, ſi poſt delictum extra vagetur: nam quæ ibi diximus, eodem modo procedunt de excommunicatione. Poſtquam verò excommunicatio impoſita eſt, parum refert an ſubditus extra territorium vagetur, necne: quia quocunque tendat, ſecum excommunicationem defert, quia illi quaſi ineſt. Et ideò dicunt Iuriſtæ, quòd excommunicatio ſequitur excommunicatum, vt lepra leproſum. Quò fit, vt quantum ad ipſum ſpectat, quocunque tendat, eoſdem excommunicationis effectus patiatur: nam hæc eſt vis, &

A efficacia, quam excommunicatio ex vi ſuæ inſtitutionis habet. Vnde vt omittamus quæſtionem illam, an præceptum proprij Epiſcopi obliget ſubditum, quando extra territorium eius verſatur: de qua re nonnihil diximus ſuprà, in præſenti non eſt dubium, quin per Cenſuram hoc modo obliget propter rationem factam. Et ob eandem non liberabitur ab eodem onere, etiamſi mutet domicilium: quia per hoc ſolum non liberatur à Cenſura: & quia quantum ad illam particularem cauſam propter inchoatum in ea iudicium, factus eſt ſpeciali modo ſubiectus excommunicanti, vt ſuprà etiam tetigimus.

Poſterior dubitandi ratio diluitur. Soto.

Simili modo expedienda eſt altera pars difficultatis, vt rectè notauit Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 2. 10
art. 1. Cùm enim excommunicatio duret, vbicun-
B que excommunicatus verſetur, vbique habet ſuos effectus natura ſua inſtitutioni conſentaneos, inter quos vnus eſt, vt omnes fideles obliget ad vitandum excommunicatum tanquam alienum, & ab Eccleſia præciſum. Hæc autem excommunicationis inſtitutio ex Eccleſiæ traditione, & decretis manifeſta eſt, vt patet ex multis canonibus Apoſtolorum, & ex Conc. Niceno, can. 5. & ex c. *Si quis à proprio*, & cap. *Curæ ſit*, & cap. *Sicut Apoſtoli*, cum aliis 11. q. 3. & in cap. 1. de Raptorib. & cap. 3. §. 1. de Priuileg. cum ſimilibus. Quibus locis id notant Doctores, & videri etiam poteſt Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 3. num. 2. Cætera de hac cauſa, circa Cenſuram in communi dicta ſunt. Couarr.

C

SECTIO II.

Quis poſſit excommunicari.

Explicata cauſa efficienti, explicanda eſt quaſi ſubiectiua, quæ cum illa habet correlationem, ſeu reſpectum inferioris, ſeu ſubiecti ad Superiorem. De qua re multa diximus diſputatione quinta de Cenſuris in communi, quæ in excommunicatione locum habent. Itaque ex ibi dictis conſtat, ſubiectum capax excommunicationis eſſe hominem viatorem, & viuentem hac vita mortali, adultum, & baptizatum, & qui in terris Superiorem habeat, ſeu alteri ſubiectus ſit: quæ
D omnes conditiones ibi ſunt declaratæ, & conſequenter expoſitum eſt, quo modo excommunicatio, vel abſolutio eius ferri poſſit in defunctum. Item quo modo feratur in perſonam certam, poſſitque in eandem multoties ferri, ſeu multiplicari. Ac denique quis cenſendus ſit ſubditus, vel ſubiectus ſufficienter ad incurrendam cenſuram, præſertim generatim latam. Hîc ergo duo tantùm ſuperſunt aduertenda, quæ ſunt excommunicationis propria. 1

Excommunicatio ferri non poteſt in communitatem.

Primum eſt, excommunicationem ferri non poſſe in communitatem: ideóque eum, qui excommunicatur, ſemper eſſe debere perſonam aliquam ſingularem. Ita ſtatuitur in cap. *Romana*, §. *In Vniuerſitatem*, de Sententia excommunicationis in 6. 2
E Cuius conſtitutionis rationem meritò aliquis inquiret: nam Vniuerſitas vt ſic, id eſt, Collegium, ſeu Capitulum, grauiter delinquere poteſt, ergo & puniri, vel per diſciplinam Eccleſiaſticam corrigi, ideóque aliæ Cenſuræ in communitatem feruntur: ergo etiam per excommunicationem corrigi poteſt. Hanc rem latè tractat Couarru. lib. 2. Variar. cap. 8. num. 9. Nauarrus cap. 27. numer. 16. Vt tamen breuiter rationem explicem, aduerto duobus modis poſſe Cenſuram aliquam in communitatem ferri. Primò in ſolam communitatem, vt communitas eſt, id eſt, quatenus eſt vnum corpus politicum, ita vt non

Couarr. Nauarr. *Dupliciter ferri poteſt Cenſura in communitatem.*

non deſcendat ad ſingulas perſonas ſecundùm ſe; ſed ſolùm illas comprehendat, quatenùs vnum corpus conſtituunt, quo modo ferri ſolet ſuſpenſio in communitatem. Alio modo poteſt ferri Cenſura in communitatem ratione ſingularum perſonarum, ita tamen vt non feratur Cenſura in perſonas certas, ſeu determinatas; ſed communiter, ſeu confusè in omnes homines huius ciuitatis, vel regni: quo modo ferri ſolet interdictum in communitatem, vt infrà videbimus. Vtroque ergo modo prohibitum eſt collegium, aut Capitulum excommunicare: nam dictum cap. *Romana*, ſimpliciter id prohibet; ergo prohibet quocunque modo fiat. Et ita intelligitur ab omnibus; & meritò, tum quia abſoluta legis verba non ſunt limitanda, niſi neceſſitas vrgeat, vel ex alio iure, vel ex euidente ratione: tum etiam quia illa lex quoad illam partem fauorabilis eſt, & ideò amplianda: tum denique quia in fine illius textus ſubditur: *Sed in illos duntaxat de Collegio, & Vniuerſitate*, &c. quæ dictio excluſiua omnem alium modum interdicit.

3 *Ratione ſuadetur aſſertio.* Ratio autem pro priori parte reddi poteſt; quia bona, quibus principaliter priuat excommunicatio, perſonalia ſunt, ſeu ad ſingulas perſonas pertinentia, quia ſunt ſpiritualia, & ſimiliter communicatio, & actus, quos interdicit excommunicato, perſonales ſunt, regulariter loquendo. Aliqui enim ſunt actus iuriſdictionis, quos tollit etiam excommunicatio, eoſque poteſt interdum communitas exercere: tamen hi ſufficienter prohibentur per ſuſpenſionem, nec propter illos ſolos eſt neceſſaria excommunicatio. Propter hanc ergo cauſam non fertur excommunicatio in communitatem priori modo conſideratam. Et hoc eſt, quod ex ſententia Doctorum Iuris Pontificij refert Couarruuias, communitatem ſcilicet non eſſe vnum corpus verum, ſed fictum, neque habere vnam animam rationalem communem; & ideò non eſſe capacem excommunicationis: hoc enim eſt verum de communitate primo modo ſpectata. Ratio autem poſterioris partis, quæ etiam extendi poteſt ad priorem, & ideò in illo textu generaliter aſſignatur, eſt quia Cenſura, quæ illo modo fertur in communitatem, omnes eius perſonas complectitur, etiamſi non deliquerint: hoc autem excommunicationi repugnat: ergo. Maior patet tum exemplo interdicti, tum ratione: ſi enim tantùm perſonas delinquentes comprehenderet, iam non ferretur in communitatem, ſed in eos, qui tale delictum commiſerunt: quod eſt ferri in ſingulas perſonas, non in communitatem. Minor verò conſtat ex cap. *Nemo*, cum aliis 11. quæſt. 3. Et hanc rationem tetigit ibi Pontifex, dicens: *Cum nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri*: pro certo ſupponens, illud eſſe magnum abſurdum. Quod latiùs declarauit Auguſtinus epiſt. 75. cap. *Si habes*, 24. quæſt. 3. & ex dicendis ſectione ſequenti latiùs conſtabit.

4 *Excommunicatio per verba communia lata omnes infra Pontificem comprehendit.* Secundum notandum eſt in hac cenſura excommunicationis ſpeciale eſſe, vt per eam generaliter latam ligari poſſint non tantùm laici omnes, & Clerici inferiores, ſed etiam Epiſcopi, & quilibet Prælati illis ſuperiores infra Summum Pontificem, dummodò author canonis, & ſententiæ illis ſuperior ſit, & verba ſint adeò vniuerſalia, vt eas comprehendant. Ratio eſt, quia ſecundum commune ius omnes hæ perſonæ ſunt capaces huius Cenſuræ, vt paſſim ex iure conſtat, ſatiſque oſtenſum eſt agendo de cenſuris in communi: verba autem legis, ſi generalia ſint, omnes ſubditos comprehendunt, tam quoad obligationem, quàm quoad pœnam, ſi ſint capaces eius, & alio iure, vel priuilegio non excipiantur: quia hæc eſt vis generalium verborum. In præſenti autem nullum eſt ius, aut priuilegium, quo excipiantur Epiſcopi, aut quicunque alij Prælati à generali lege, vel ſententia imponente excommunicationis pœnam: ergo illam incurrent, ſi tranſgreſſores legis exiſtant.

Obiici verò poteſt cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excomm. in 6. vbi conceditur Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis, ne ligentur Cenſura generatim lata, niſi illorum expreſſa mentio fiat. Reſpondetur, ibi non eſſe ſermonem de cenſura in genere, ſed ſpeciatim de ſuſpenſione, & interdicto, vt ibi Gloſſa notauit verbo *Suſpenſionis*: ac propterea docuit, priuilegium illud non habere locum in Cenſura excommunicationis: quam Gloſſam omnes communiter approbant. Sed inſtare poteſt aliquis; quia ratio illius textus æquè, vel magis locum habet in excommunicatione, quàm in aliis duabus cenſuris, ſcilicet *quia periculoſum eſt Epiſcopis propter Pontificale munus incurrere ipſo facto ſuſpenſionem*: nō eſt enim minùs periculoſum incurrere ipſo facto excommunicationem, imò periculoſius hoc dici poteſt: quia excommunicatio re ipſa includit omnes effectus ſuſpenſionis, & plures alios, grauiori modo impedientes functiones Pontificales. Quapropter quamuis in illo textu non fiat expreſſa mentio excommunicationis, intelligi poſſet à fortiori comprehenſa ſub ſuſpenſione: quia omnis excommunicatio ſuſpenſio quædam eſt ſaltem materialiter, vt ſic dicam. Et poſſet hæc interpretatio iuuari, tum quia fauorabilis eſt, & fauores ſunt ampliandi; tum etiam quia illud eſt beneficium Principis: quod ampliſſimè interpretandum eſt, vt communiter dicunt Iuris interpretes argument. regulæ *Decet*, de regul. Iur. in ſexto. 5 *Obiectioni occurritur.* *Replica.*

6 Sed licitè hæc apparenter dicta ſint, recedendum non eſt à communi ſententia, quia verba illius textus ſatis clara, & præciſa ſunt: ergo in proprietate accipienda iuxta conſuetudinem iuris: non eſt ergo ibi accipienda ſuſpenſio, vt includit excommunicationem, ſed prout eſt cenſura diſtincta ab illa. Vnde cùm Pontifex ſpecialem mentionem faciat ſuſpenſionis, & interdicti, non ſine cauſa id feciſſe credendum eſt: alioqui vel omnes Cenſuras numeraſſet, vel nullam in ſpeciali, ſed generatim cenſuram: cùm ergo duas ſpeciatim recenſuit, tertiam excludere voluit. Item ius illud priuilegium quoddam continet, quod non plus valet, quàm ſonat: & cùm aliquo modo deroget iuri communi ſtrictè, & iuxta prædictam exigentiam verborum interpretandum eſt. Ratio ergo illius textus non ſufficit ad extendendum priuilegium, niſi accedat voluntas concedentis illud; quæ hîc non interceſſit. Vel etiam ratio illa ita eſt accipienda, vt propter vitandum, vel minuendum illud periculum, ſtatutum ſit, ne Epiſcopi comprehendantur ſub quacunque Cenſura generatim lata; non verò, vt ſub nulla includantur. Et ideò poteſt ſufficere ad excipiendum Epiſcopos quoad duas Cenſuras, etiamſi non excipiantur quoad hanc tertiam. Cur autem in excommunicatione illud priuilegium non concedatur, ſufficiens ratio eſt, noluiſſe Pontificem tam amplum concedere priuilegium, & aliqua ex parte in hoc conſuluiſſe ſeueritati excommunicationis. Addit etiam Gloſsa, eſse plures canones ferentes ſententiam excommunicationis in generali, à quibus non fuit conueniens excipi Epiſcopos, vt cap. *Si quis ſuadente*, & ſimilia.

Propter

SECTIO III.

Propter quam cauſam ferri poſſit, aut debeat excommunicatio.

MAteria huius ſectionis ampliſſima eſt, eam verò fusè tractauimus diſput. 4. de Cenſuris in communi; & quæ ibi diximus maxima ex parte, & cum maiori proprietate, & certitudine in hanc cenſuram conueniunt quàm in alias. Iraque primum omnium pro certo ſtatuendum eſt, excommunicationem maiorem ferri non debere, neque poſſe niſi ob culpam mortalem, cum inobedientia Eccleſiæ, & contumacia, cõmiſſam. in hac enim regula ferè omnes Doctores conueniunt: oportet tamen diligenter eam explicare, & nonnullas circa eam occurrentes difficultates in particulari declarare.

2 *Secundùm ius ordinarium Eccleſiæ, excõmun. ferri non debet, niſi ob culpam mortalem.*

Duobus ergo modis de cauſa ferendi cenſuram loqui poſſumus. Primò ſecundum ius ordinarium ab Eccleſia ſtatutum. Secundò iuxta abſolutam poteſtatem à Chriſto Domino conceſſam, quæ in Summo Pontifice reſidet. Priori modo eſt ferè indubitata regula poſita: ſunt enim multa decreta, in quibus hoc ſtatuitur, quæ referuntur à Gratiano, 11. quæſt. 3. ex Concilio Niceno cap. 5. in cap. *Seruetur*, & ex Concilio Meldenſi in cap. *Nemo Epiſcoporum*, & ex Concilio Auernenſi, vel potiùs Vormacienſi, & Aurelian. 5. in cap. *Nullus*, & ex Concilio Agathenſi in cap. *Epiſcopi*. Ruſus ex Hieronymo, Auguſtino, Proſpero, & aliis, multa refert 24. quæſt. 3. cap. *Reſecandæ*, cap. *Corripiantur*, cap. *Ecce*, cum aliis, quæ ex Anacleto, & Pelagio ibi referuntur. Idemque ſumitur ex cap. *Sacro*, de Sentent. excommun. & ex cap. *Romana*, eòd. tit. in 6. & ex Leone Papa epiſt. 87. & ex Ambroſio lib. 2. officior. cap. 37. Ac denique clariùs Tridentinum id ſtatuit in ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformatione, vbi expendenda ſunt illa verba, *Aut leuibus ex rebus*: & illa, *Non aliàs quàm ex re non vulgari, cauſaq́; diligenter per Epiſcopum examinata, &c.* Rationem à priori reddemus ſtatim; ab inconuenienti verò eſt optima, quæ ex dicto Concilio ſumitur, quia ſi excommunicatio ob leuem culpam incutiatur, magis contemnitur, quàm formidatur, & perniciem potiùs parit, quàm ſalutem.

3 *Nemo inferior Pontifice poteſt pro minori culpa excommu. ferre.*

Atque ex hac regula infertur, nullum iudicem, vel prælatum Eccleſiæ infra Summum Pontificem poſſe pro culpa, quæ mortalis non ſit, vel pro cauſa, in qua de euitanda mortali culpa non agatur, hanc cenſuram excommunicationis imponere, vel ſub illa obligare. Probatur, quia nullus ex his prælatis vel iudicibus poteſt præceptum vel ſententiam ferre niſi iuxta formam & modum per ſacros canones inſtitutum: habent enim iuriſdictionem ſuam ſacris canonibus ac legibus alligatam: ſed ſacri canones ſtatuunt vt hæc cenſura non feratur niſi pro graui culpa: ergo non poſſunt aliter eam ferre.

4 *Imo neque Summus Pontifex.*

Addo vlteriùs propoſitam regulam procedere etiam de abſoluta poteſtate data Eccleſiæ à Chriſto Domino, ita vt nec ipſe Summus Pontifex poſſit pro ſola veniali culpa præcisè, directè maiorem excommunicationem ferre. Quod primò colligitur ex omnibus Scripturæ locis, in quibus aliquod indicium

Suadetur Scriptura teſtimoniis.

huius cenſuræ, vel poteſtatis ad illam ferendam continetur: ſemper enim ſignificatur ſolùm propter graues culpas corrigendas eſſe hanc poteſtatem conceſſam, vt Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Nemo enim dicet eſſe aliquem rebellem Eccleſiæ propter ſolam venialem tranſgreſſionem eo vel maximè, quòd ibi erat ſermo de correctione fraterna, & ordine eius, qui ad coactionem per hanc cenſuram terminatur,

Matt. 18.

A ſi intercedat contumacia: illa autem correctio vt Theologi docent 2. 2. quæſt. 33. non habet locum, propriè, & in rigore loquendo, in peccatis tantùm venialibus: quod etiam, vt ponderauit Auguſtinus, ex verbis Chriſti colligitur, *Si peccauerit in te frater tuus.* & infrà, *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*: perierat ergo grauiter peccando, vt Auguſtinus infert. Hinc Paulus 1. ad Corinth. 5. vbi cùm quendam excommunicaret, grauiſſimum crimen eius in medium propoſuit: & quippiam ſimile indicauit Petrus Actor. 8. & Ioannis 1. Canonica, cap. 1. Secundò ſumi poteſt argumentum ex teſtimoniis Pontificum & Sanctorum, quæ citauimus in ſuperiori puncto: cùm enim docent excommunicationem non eſſe ferendam niſi pro graui crimine, non fundantur in aliquo iure ſeu prohibitione Eccleſiaſtica, ſed in ipſa æquitate naturali, ſuppoſita inſtitutione, & acerbitate talis pœnæ: & quia Chriſtus non dedit hanc poteſtatem Eccleſiæ in deſtructionem, ſed in ædificationem. Quæ rationes abſolutè procedũt de ipſa poteſtate ſecundùm ſe, & reſpectu cuiuſcunque habentis illam.

Aug. ſermon. 16 de Verb. Domini. — 1. Cor 5. — Actor. 8. — 1. Ioan. 1. — *Idem teſtimoniis Pontificũ & Patrũ comprobatur.*

5 *Ratione idem confirmatur.*

Vnde concluditur tertiò optima ratio naturalis: quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: excommunicatio autem maior, eſt grauiſſima omnium, quę ſunt in Eccleſia, vt Auguſtinus dixit lib. de Correction. & grat. cap. 15. in cap. *Corripiantur*, 24. quæſt. 3. non eſt ergo proportionata culpæ veniali, ſed infinitè (vt ita dicam) excedens: ergo ex ipſo iure diuino, & C naturali non poteſt ſecundùm iuſtitiæ æquitatem talis pœna pro tali culpa ferri: ergo, abſolutè loquendo, non dedit Chriſtus Eccleſiæ hanc poteſtatem. Et explicatur ratio in hunc modum, nam per excommunicationem eiicitur quis quodammodò ab Eccleſia, vt ſumitur ex multis iuribus 11. quæſt. 3. præſertim cap. *Omnis Chriſtianus*, & cap. *Nihil*, cum aliis quæ ſuprà citauimus: nemo autem meretur eiici ab Eccleſia, qui non eſt dignus eiici à regno Dei, quod non eſt, niſi propter peccatum mortale. Et confirmatur à ſimili: nam quod eſt in Republica temporali pœna mortis, id eſt in Eccleſiaſtica republica pœna excommunicationis: ideóque vocari ſolet *gladius Eccleſiaſticus*, in cap. *Inter hæc.* 33. quæſt. 2. & multi Patres dicũt D hanc pœnam habere in Eccleſia eum locum, quem in veteri lege habebat pœna mortis, vt videre licet apud Antherum Papam epiſt. vnica, & Tertullianum in Apolog. cap. 39. & Auguſtinũ in quæſt. Deuteron. quæſt. 2. Qui propter eà in collatione tertiæ diei cum Donatiſtis, eam vocat *damnationem, quam facit Epiſcopale iudicium.* Sed Reipublicæ temporali non eſt data poteſtas ad interficiendum hominem propter peccatum veniale, vt per ſe notum eſt: ergo neque Eccleſiæ ad ligandum hominem hac cenſura ob ſolam venialem culpam. Denique non oportet, vt tam grauiter Eccleſia coërceat fideles à venialibus peccatis: nam, vt D. Thomas tradit 1. 2. quæſt. 96. art. 3. lex humana non intendit omnia vitia prohibere, aut punire, nec perfectos ſubditos facere: vnde etiam in inſtitutione ſacramẽti pœnitentię Chriſtus noluit venialia peccata eſſe materiã neceſſariam illius iudicij: & quãuis Eccleſia iuſtè prohibeat, & puniat aliqua venialia peccata, præſertim quando neceſſarium eſt ad obſeruationẽ aliorũ grauiorũ præceptorũ, ſemper tamen applicat pœnã ſeu medicinam accommodatã; excommunicatio autem maior, eſſet nimia coactio.

Anthe. P. — Tertull. — Auguſt. — D. Th.

6 *Excommunic. pro veniali culpa lata, eſt ipſo iure nulla.*

Ex quo generali principio ſequitur primò, excommunicationem latam pro leuiori culpa, quæ mortalem grauitatem non attingat, eſſe non ſolùm iniuſtam, ſed etiam ipſo iure nullã, à quocunque feratur. Probatur ex dictis, quia fertur abſque legitima poteſtate: actus autem moralis, qui procedit ab eo qui

poteſtatem non habet, nullus eſt. Idem probari poteſt ex omnibus quæ de cenſura iniuſta, & nulla tractauimus agentes de cenſuris in communi diſput. 4. vbi oſtendimus eam cenſuram, quæ euidenter eſt contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu ipſius rei, eſſe nullam: ſed excommunicatio maior lata propter ſolam venialem culpam eſt euidentiſſimè contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu eius qui ſic damnatur: ergo eſt ipſo iure nulla. Præterea talis ſententia continet intolerabilem errorem, non ſolùm contra ius Eccleſiaſticum, ſed contra naturale & diuinum: ſicut eſſet intolerabilis error medici qui præciperet brachium abſcindi à corpore propter leuem læſionem, ſeu ægritudinem. Item ſententia iudicis ſecularis condemnantis ad mortem aliquem propter venialem culpam, intolerabilis eſſet, ac proinde nulla ipſo iure. Ac denique condemnatio ad grauem pœnam ſine vlla cauſa, abſque vlla controuerſia nulla eſſet: ergo condemnatio ad grauiſſimam pœnam propter leuem cauſam, eſt etiam nulla. Patet conſequentia, tum quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, & ideò parua cauſa reſpectu tantæ pœnæ quaſi nulla eſt; tum etiam quia tanta proportione excedit grauiſſima pœna leuem culpam, quanta grauis nullam; maximè quando pœna illa eſt indiuiſibilis, quæ non poteſt ſecundùm partem proportionatam applicari, & executioni mandari, & ſecundùm aliam partem reſcindi, cuiuſmodi eſt excommunicationis maioris cenſura. Sunt verò qui hoc tantùm procedere putent, quando talis cauſa leuis in ipſa ſententia explicatur. Sed quidquid ſit de exteriori foro, in interiori ſufficit, quòd in re ipſa cauſa non ſubſiſtat, iuxta dicta de cenſuris in communi.

Qui excuſatur à culpa mortali, ab excommunicatione excuſatur.

7 Secundò infertur ex dictis, quotieſcunque aliquis excuſatur à culpa mortali in tranſgreſſione alicuius legis, vel præcepti, excuſari etiam ne cenſuram excommunicationis contrahat, etiamſi omnibus tranſgreſſoribus illius præcepti impoſita ſit, vt ſi excommunicentur omnes qui furantur aliquid, ſi quis id committat, tamen ex leuitate materiæ excuſetur à mortali, excuſabitur etiam ne talem cenſuram contrahat. Et eadem ratione, cui ſub excommunicatione præcipitur, vt ſoluat, vel reſtituat, ſi id omittat, quia reuera non habet vnde ſoluat, ſicut excuſatur à culpa, ita etiam à cenſura. Ratio eſt; quia ceſſante cauſa neceſſaria etiam quoad rei effectionem, ceſſat, ſeu non fit effectus. Item quia, *quod culpa caret, in damnum vocari non debet*, vt dicitur in cap. 2. de Conſtitutionibus, ergo & quod caret graui culpa, non debet in grauiſſimum damnum excommunicationis vocari. Atque ob eandem cauſam quoties ſententia huius cenſuræ fertur abſque vera mortali culpa, quæ in perſona ſupponatur, apud Deum, & in conſcientię foro per ſe obligationem non inducit, licèt in foro exteriori, vel interdum ex accidente propter vitandum ſcandalum obligare poſſit. Vbi ſeſe offerebat copioſa materia diſputandi de cauſis quæ excuſare poſſunt, ne talis cenſura incurratur, quales ſunt ignorantia, violentia, aut metus qui illi moraliter æquiualeat, aut alia grauis neceſſitas. Item occurrebat hîc dicendum de excommunicatione iniuſta ex defectu cauſæ finalis, & materiæ circa quam, an ſemper ſit nulla, ſed quia hæc omnia copioſè tractata ſunt de cenſura in communi, & in præſenti nihil in eis ſpeciale occurrit, ideò in eis iterum immorari non eſt neceſſe.

8 Obiici verò poteſt contra hanc illationem: Primò, A cap. *Odoardus*, de ſolutionibus, vbi excommunicatio lata in eum, qui creditori non ſoluebat, valida cenſetur, & indigens abſolutione, etiamſi ille fuiſſet impotens ad ſoluendum; cùm ergo impotentia excuſet à culpa, & non excuſauerit ab excommunicatione, non eſt in vniuerſum vera regula tradita. Conſequentia eſt clara, & antecedens patet ex illis verbis textus, *Mandamus quatenus ſi conſtiterit quòd prædictus non poſſet ſoluere debita ſupradicta, ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxes.* Secundò cap. *Peruenit*, de Sent. excomm. vbi percuſſio clerici, quæ parua fuit, & ideò ob paruitatem materiæ excuſari videtur à mortali, cenſetur ſufficiens cauſa ad incurrendum excommunicationem maiorem ipſo iure latam pro tali crimine. Tertiò, ca. *Epiſcopi.* 11. q. 3. vbi reprehenduntur, & puniuntur quidam Epiſcopi, qui innocentes, vel minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumunt: & tamen huiuſmodi excommunicatio non cenſetur nulla, vt patet ex illis verbis, *Nec fortè excommunicati longo tempore morte præueniantur.*

Prima obiectio contra concluſionē poſitam. 2 B 3

9 Ad primam obiectionem reſpondetur primò, verbum illud *relaxes*, non ſemper ſignificare diſſolutionem vinculi validi, ſed interdum declarationem inualidam, vel ſæpe ſignificare relaxationē facti potiùs quàm iuris, ſeu vinculi quod ſecundum ius tenuerit. Cuius rei multa exempla in ſuperioribus vidimus, & optimum eſt in c. *Audiuimus.* 24. qu. 1. in illis verbis, *Te tuóſque abſoluendo:* & tamen erat ſermo de excommunicatione lata excommunicato, quæ ſine vlla controuerſia C ipſo iure nulla exiſtit, ibi Gloſſa ita exponit, & alia iura ſimilia refert. Nec eſt diſſimile cap. *Ad probandum*, de Re iudic. ibi, *Eandem ſententiam conſtiterit infirmandam*, & tamen erat lata ab excommunicato. Si ergo in dicto cap. *Odoardus*, ſententia illa relaxanda dicitur, vel quia declaranda erat inefficax, ad ligandum, vel certè relaxanda quoad effectum quem de facto potiùs, quàm de iure habebat, quia ille Odoardus euitabatur, & alios vitare compellebatur. Vnde addi poteſt, fieri potuiſſe vt ſententia illa in exteriori foro fuerit iuſta: nam, vt ibidem dicitur, ille Odoardus recognouit debita: negauit tamen ſe eſſe ſoluendo propter rerum inopiam: non tamen ibi dicitur ſufficienter in iudicio probaſſe hanc rerum inopiam: ſola autem negatio non ſufficit, quominùs D qui creditor eſt, præſumatur eſſe ſoluendo, vt dixit Gloſſa in leg. *Si verò.* §. *Qui*, verb. *Dubitatur.* ff. *Qui ſatisdare cogantur*, & ideò dixit Pontifex, *Quatenus ſi conſtiterit*: nondum ergo conſtabat: quare fortaſſe ſententia fuit iuſta in foro exteriori, & conſequenter in eodem relaxanda.

Obiectio 1 ſoluitur.

10 Ad ſecundam reſpondetur, in illo capit. *Peruenit.* Pontificem non definitè aſſerere eos indigere abſolutione qui non enormem, ſed modicam, & leuem iniuriam clericis irrogarunt. Sed verba textus ſunt, *De his abſoluendis tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.* Quod poteſt intelligi, tum vt iudices, an abſolutione indigeant, tum etiam vt abſoluas, ſi crimen ad excommunicationem contrahendam fuerit E ſufficiens, non tamen adeò enorme, vt eius cenſura reſeruatione digna videatur. Itaque *modica*, & *leuis iniuria*, dici poteſt vel ſimpliciter & abſolutè, quia tanta non eſt vt ad grauem culpam ſufficiat, conſideratis omnibus circumſtantiis, quæ in tali iniuria concurrunt: & tunc non eſt neceſſaria abſolutio: quia illa non eſt ſufficiens materia excommunicationis maioris. Alio modo dicitur iniuria mediocris reſpectiuè, ſcilicet comparatione enormis, & leuis comparatione mediocris, ita tamen vt omnes illi tres gradus contineantur intra ſufficientem materiam peccati mortalis, & excommunicationis. Rectè enim leuis iniuria, comparatiuè ſic dicta, poteſt

Secunda diluitur.

poteſt eſſe ſimpliciter grauis, ita vt ad mortale peccatum ſufficiat. Præſertim, quia interdum poteſt iniuria leuis videri quantum ad nocumentum corporale quod infert, & ratione modi, & circunſtantiarum eſſe grauis & mortalis culpa, ideóque ad incurrendam excommunicationem ſufficiens; & hæc poſterior expoſitio videtur illi textui magis accommodata.

11 *Tertiæ obiectioni fit ſatis.* Circa tertiã obiectionem aduertendum eſt, textum illum diuerſo modo legi in originali, quàm referatur à Gratiano: nam Gratianus affirmatiuè legit, *Communio illis vſque ad tempus Synodi à reliquis Epiſcopis denegetur:* ita vt relatiuum *illis*, Epiſcopos malè excommunicantes eos, qui innocentes fuerant, aut leuiter peccauerant, referat. In Concilio autem Agathenſi, cap.3.2.tom. Concilior. negatiuè legitur: *Illis communio non denegetur*, iuxta quam lectionem relatiuum *illis*, refert ipſos iniuſtè excommunicatos. Et ſanè, ratio quæ ſubiungitur, *Ne fortè ſic excommunicati morte præueniantur, &c.* videtur magis huic lectioni fauere. Quid enim refert ad cauendum hoc periculum quòd excommunicatores ipſi communione priuentur? Quòd autem ipſi excommunicati ſaltem à vicinis Epiſcopis ad communionem admitterentur, multùm eis prodeſſe poterat. Iuxta hanc ergo poſteriorem lectionem potiùs colligitur, Concilium reputaſſe nullam talem excommunicationem, quandoquidem abſque præuia abſolutione ſic excommunicatos non vitandos cenſuit. Dixit autem *A vicinis Epiſcopis*, quia licet in propria etiã diœceſi iure vitandi non eſſent, tamen ipſi Epiſcopi excommunicantes de facto illos vitabant, & vitari compellebant: cui malo ipſi vicini Epiſcopi ſubuenire non poterant, quia ſuperiores non erant Epiſcopis excommunicantibus; & ideò dicit, *vſque ad tempus Synodi:* quæ poteſt cogere Epiſcopum ad iuſtitiam ſeruandam. Quòd ſi priorem retineamus lectionem, ad eundem ſenſum eſt accommodanda. Voluit enim illud Concilium, illis Epiſcopis malè excommunicantibus ab aliis vicinis communionem negari etiam ante tempus Synodi, id eſt, ipſo facto, & ante aliam ſententiam (vt ſic exponam) vt eo modo cogerentur ad communionem admittere, quos ſic excommunicauerant, ne tanto tempore in eo eſſent periculo, in quo conſtituebantur non iure, ſcilicet quia excommunicatio eſſet valida; ſed facto, quia à ſuo Epiſcopo communione priuabantur.

Tranſgrediens legem iuſtam ferentem excommunicationem, peccat mortaliter.

12 TErtiò principaliter ex dictis infero, quoties per aliquam legem prohibetur aliquis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſi lex ſit iuſta, & valida quoad talem pœnam, tranſgreſſionem eius peccatum eſſe mortale. Hanc regulam tradidit Caietanus ſpecialiter in Summa, verb. *Præceptum.* [Caietan.] Eſtque communis omnium: ſequiturque euidenter ex dictis. Quia ſi illa pœna iuſta eſt, ſupponit proportionatam cauſam, vel culpam: ſed culpa illi proportionata eſt mortalis tantùm, vt oſtenſum eſt: ergo. Deinde tale præceptum cùm pœnam grauiſſimam imponat, neceſſe eſt vt ſit graue, & (vt aiunt) præceptum ſimpliciter, & de re multum neceſſaria: ſed tale præceptum, etiamſi humanum & Eccleſiaſticum ſit, obligat ſub mortali, vt conſtat ex materia de legibus: ergo.

13 *Obiectiones contra illationem. Prima.* Contra hoc verò illatum multa obiici poſſunt, quæ contra principalem regulam conſequenter procedunt. Primum eſt, quia antiqui canones Eccleſiaſtici eandem excommunicationem ferebant contra

A eos qui communicabant cum excommunicatis, etiam in humanis, vt patet ex cap. *Sicut Apoſtoli.* 11.q.3. vbi refertur, hanc fuiſſe traditionem Apoſtolicam. Idem habetur in Concilio Carthag.4.c.73.cap. *Qui communicauerit.* 11.q.3.& clariùs in cap. 2.de Cleric. excommun. miniſt. ibi, *Quicunque cum eo communicauerit, ſimiliter ſe ſciat excõmunicatum:* vbi aduerbium, *ſimiliter*, indicat eandem ſpeciem excommunicationis. Secundò in Concilio Carthag.4.c.24.ſic dicitur, *Secunda.* *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur*, & habetur de conſecr.d.1.ca. *Sacerdote*, illa autem actio valdè leuis eſt, & aut nulla eſt culpa, aut ſolùm venialis. Tertiò in cap.2. *Tertia.* de Vit. & honeſt.clerior.cleric. arma portantes ex-
B communicantur. Et (quod durius eſt) in ca.4.dicitur, *Si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema ſit.* At verò hæc non videtur culpa grauis.

Ad primum reſpondetur in primis, multa ex illis iuribus non rectè citari. 14 *Ad obiectiones reſpondetur. Ad primam.* Aduertendum eſt enim in illatione facta ſermonem eſſe de lege excommunicationem ferente ipſo iure: nam de illa, quæ ferendam imponit, paulò pòſt videbimus. Fabianus ergo in dicto cap. *Sicut Apoſtoli*, ſolum dicit, *Communione priuentur*, & in canonibus Apoſtolorum idem dicitur, vel eiſdem verbis, vel per verbum, *ſegregatur*, aut ſimile: quæ omnia verba non cenſuram latam, ſed ferendam indicant. Similiter in canône Concilij Carthaginenſis dicitur, *Excommunicetur*, quod rectè intelligitur faciendum ab homine: at verò ab ho-
C mine interdum prohiberi poteſt communicatio cum excommunicato ſub cenſura maioris excommunicationis, vt ſuprà dictum eſt. Deinde aduerto, olim nomen excommunicationis non tam preſsè & ſtrictè vſurpatum fuiſſe, ſicut nunc eſt in vſu: nunc enim ſimpliciter dictum, pro excõmunicatione maiori ſumitur iuxta declarationem iuris ſuprà tractatam: olim verò latiùs ſumebatur, non ſolùm pro excommunicatione minori, ſed etiam pro ſeparatione, ſeu excluſione à participatione Euchariſtiæ: quæ per antonomaſiam communio dicitur. Et ita poſſent exponi canones Apoſtolorum, & Fabiani: ſed obſtant verba Calixti in epiſt.2. quæ habentur in cap. *Excommunicatos.* 11.q.3. *Quia quicunque in his, vel aliis prohibitis cum eis ſcienter communicauerit, iuxta Apoſtolorum in-*
D *ſtitutionem, & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit.* Quibus verbis ſimilia ſunt alia, quæ citauimus ex cap. 2. de Cleric. exco. miniſt. Ad quæ dici poteſt, ſimilitudinem non ſemper dicere æqualitatem: eſt autem inter minorem & maiorem excommunicationem aliqua ſimilitudo, etiamſi non ſit æqualitas. Et ita expoſuit Gloſſ. in dicto cap. 2. Et quantum ad cenſuram, quæ ipſo iure incurritur ob talem communicationem, neceſſariò eſt admittenda talis expoſitio, quia in aliis iuribus ita explicata eſt, vt ſuprà eſt tactum, & infrà agentes de excommunicatione minori videbimus. Quantum verò ad cenſuram, quæ ob eam cauſam inferri poteſt, certum eſt, aliquando eſſe poſſe maiorem excommunicationem: tunc autem non fit ſine tranſgreſſione mortali, quæ ſæpiſſimè poteſt
E ob illam communicationem etiam humanam, & vulgarem committi, vt ſuprà viſum eſt.

Ad alia argumenta dicunt aliqui, quamuis peccatũ veniale per ſe ac regulariter non ſufficiat ad cenſuram, ex accidente tamẽ, & propter aliud interdum poſſe ſufficere; ſcilicet, vel quia diſponit proximè ad mortale, vt abuſus iurandi frequenter, vel quia alios ſcandalizat. 15 *Notanda pro ſolutione 2. & 3. obiectionis.* Nam in priori caſu agitur de vitando graui damno & periculo eius, qui ſic peccat; & ideò fraternè moneri, & corripi poteſt, ac debet: Et conſequenter ſi Eccleſiam non audierit, poterit excommunicari. In altero verò caſu agitur de vitando

graui damno proximi innocentis, qui ſcandalum patitur. Et ideò ad hoc etiam poteſt alius per cenſuram grauem compelli. Alia ergo decreta in illis obiectionibus citata iuxta hanc doctrinam intelligi debent: nam præcipuè videntur illam cenſuram tuliſſe ob ſcandalum vitandum.

16 *Peccatum ex ſe veniale, ob periculum in quo conſtituit hominem, poteſt eſſe mortale.*

Verumtamen circa hanc doctrinam obſeruandum eſt, vt vera ſit, non eſſe ita intelligendam, vt limitationem aliquam propoſitæ regulæ contineat, ac ſi peccatum veniale manens intra latitudinem venialis peccati poſſit interdum eſſe materia ſufficiens excommunicationis maioris: hoc enim verum non eſt: nam rationes, quibus regulam confirmauimus, probant non tantùm regulariter, ſed etiam ſemper, & in omni caſu peccatum veniale eſſe inſufficientem materiam huius cenſuræ. Quando ergo dicitur veniale peccatum eſſe diſpoſitio proxima ad mortale, interrogandum eſt, an ſit diſpoſitio ita proxima, vt conſtituat hominem in mortali, ac proximo periculo peccandi mortaliter: & iam tunc illud veniale peccatum ex tali circunſtantia fit mortale, nam in mortalibus eiuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe voluntariè in mortali periculo & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud. Vel illa diſpoſitio non eſt ita proxima, vt afferat dictum mortale periculum: & tunc illud veniale adhuc manet intra naturam & limites venialis peccati. Et ideò per ſe non eſt ſufficiens materia excommunicationis maioris. Eſt tamen vlteriùs aduertendum, quòd, licèt illa circunſtantia tunc per ſe, & ex natura rei non ſufficiat ad conſtituendum peccatum mortale, nihilominùs poteſt aliquando ſufficere, vt Prælatus poſſit grauiter prohibere illum actum, vt remoueat ſubditum non tantùm à diſpoſitione proximè proxima (vt ſic dicam) peccandi mortaliter, ſed etiam à diſpoſitione vtcumque proxima, ſeu quæ parum diſtat ab occaſione mortali proxima. Et tunc actus, qui per ſe non eſſet peccatum mortale, adiuncto præcepto ſuperioris ſufficienter declarantis ſe velle obligare quantum poteſt, erit peccatum mortale. Quia ſuperior interdum poteſt præcipere, vel prohibere ſub mortali actum de ſe indifferentem: ergo etiam poterit prohibere ſub mortali actum de ſe venialem, ſi alioqui grauis cauſa occurrat: nam per ordinem ad illam talis actus efficietur materia grauis: & ita contingit in exemplo poſito. Quod præſertim accidere poteſt in ſtatu religionis, in quo & ipſi ſubditi maiori quadam ratione tenentur venialia peccata, & occaſiones mortalium præſertim vtcumque proximas cauere, & ipſi ſuperiores maiorem poteſtatem habent prohibendi ea, quæ graue impedimentum eſſe poſſunt perfectionis, nedum ea, quæ propinquè diſponunt ad vitam ſpiritualem amittendam. In hoc ergo caſu prohiberi poteſt peccatum veniale ſub cenſura excommunicationis, in ſenſu (vt ita dicam) diuiſo, non compoſito: prohibetur enim id, quod ex ſe erat veniale, non manet autem veniale, ſuppoſita tali circunſtantia, & prohibitione: cenſura autem non cadit in illum actum, niſi vt ſic prohibitum: & ita formaliter non cadit in peccatum mortale.

17 *Peccatū ex ſe veniale poteſt ratione ſcandali fieri mortale.*

Atque hæc eadem doctrina applicanda eſt ad alium caſum de ſcandalo, quia peccatum de ſe veniale poteſt interdum fieri mortale ratione ſcandali: nam & actus de ſe bonus poteſt fieri peccatum mortale ratione ſcandali: & tunc poſſet ſub cenſura prohiberi, non quia bonus, vel quia peccatum veniale, ſed quia ſit ſcandaloſus. Aliquando verò poteſt ſcandalum proueniens ex peccato veniali non eſſe adeò graue, vt per ſe, & ex ſola rei natura reddat actum peccaminoſum mortaliter, ſit tamen ſufficiens ratio, vt poſſit à ſuperiori prohiberi rigoroſo præcepto obligante ad mortale, & tunc etiam poterit adiungere excommunicationis cenſuram, quæ formaliter iam non cadit in veniale peccatum, ſed in mortale.

Quanquam autem hæc doctrina vera ſit, videndum ſupereſt, an per illam poſſit omnibus obiectionibus, & iuribus in illis citatis ſatisfieri. Nam canon Concilij Carthaginenſis ſimpliciter dicit, *Sacerdote in Eccleſia verba faciente, qui egreſſus fuerit, excommunicetur:* & non meminit ſcandali, aut alterius ſimilis circunſtantiæ. Veriſimile tamen eſt illum actum eo tempore ſcandalum, aut perturbationem grauem alijs fidelibus afferre ſolitum, & ideò tam grauiter fuiſſe punitum. Quanquam non diſplicet quod antea conſiderabam, ibi non dici, *Excommunicatus ſit*, ſed, *Excommunicetur:* quaſi relinquendo arbitrio Epiſcopi, vt tunc id exequatur, quando viderit actum eſſe ad eam pœnam ſufficientem. Item quia illud verbum, *Excommunicetur*, indifferens eſt ad excommunicationem maiorem, vel minorem, & ad priuationem communionis in Euchariſtia, vel Miſſæ ſacrificio, præſertim iuxta vſum illorum temporum, vt dicebam. 18 *Ad 2.*

In tertia verò obiectione capit. 2. de Vit. & honeſt. cleric. difficultatem non habet, tum quia ibi ſolùm dicitur, *Excommunicentur:* tum etiam quia eſt ſermo de clericis vſurariis, & portantibus arma: vtraque autem eſt materia grauis. De priori enim per ſe patet: poſterior autem licèt ex ſe non ſit ita intrinſecè mala, tamen multum pertinet ad decentiam ſtatus clericalis. Quod adeò verum eſt, vt clericus portans arma ſine neceſſitate, ſi tertiò admonitus non reſipiſcat, priuetur priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*, vt ibi notat Gloſſa ex capit. *In audentia*, & cap. *Contingit*, 2. de Sententia excommunicationis. Quartum autem caput eiuſdem tituli pluſculum habet difficultatis: vnde quidam reſtringere volunt caput illud ad excommunicationem minorem. Sed repugnat proprietas vocis, *Anathema*, quæ ſemper pro maiori excommunicatione & ſolenni ſumitur. Alij reſtringunt, vt illa non ſit cenſura ipſo iure impoſita, ſed imponenda. Sed repugnare videtur modus ille loquendi, *Anathema ſit:* illo enim ſignificari ſolet cenſura ipſa lege impoſita: quia imperium illud legis efficax eſt. Nihilominùs Gloſſa ibi ita interpretatur, *Sit*, id eſt, fiat: *Non enim eſt* (inquit) *excommunicatus ipſo iure:* probátque ex multis ſimilibus, quæ habentur in decreto diſt. 30. Quæ expoſitio probanda videtur: quia eſt materiæ talis præcepti conſentanea, & verbum illud imperandi, vt ſuprà notaui tractando de cenſuris in communi, ambiguum eſt: & in mitiori ſenſu eſt interpretandum, ſi circunſtantiæ aliud non requirant. Et ſimili modo exponunt alij cap. *Si quis*, 23. diſt. quod idem eſt cum dicto cap. 4. vbi Turrecremata, *Anathema* (inquit) *non ipſo iure: ſed, ſi admonitus ceſſare noluerit, venit bene excommunicandus.* Et ita facilè conſtat, talis excommunicationis materiam eſſe peccatum mortale: nam relaxare comam, maximè quoad clericalem tonſuram, & cum tanta pertinacia grauis tranſgreſſio eſt, & genus quoddam apoſtaſiæ à clericatu, vt Turrecremata ſuprà notat, & Panormitanus in dicto cap. 4. ait illud eſſe peccatum mortale, quandoquidem dignum eſt anathemate. Et in dicto cap. *Contingit*, 2. de Sententia excommunica. inter alia propter quæ priuatur clericus priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*, vnum eſt, *ſi in modo tonſuræ de clerico quidquam non oſtendit, & tertiò de hoc admonitus non emendatur:* eſt ergo illa culpa grauis, & vt ſic tantùm eſt materia anathematis. 19 *Ad 3.* Turrecr. Abb.

Solùm

Solùm ob peccatum mortale poteſt ferri lex præcipiens excommunicationem ab homine ferendam.

20 QVartò principaliter inferri poteſt ex regula propoſita, quoties lex vel præceptum iuſtum ſub pœna excommunicationis maioris, etiamſi non ipſo facto incurrendæ, ſed à iudice inferendæ, aliquid prohibet, tranſgreſſionem talis præcepti ex ſuo genere peccatum mortale eſſe, & ſolùm ea ratione eſſe poſſe ſufficientem materiam ad executionem illius pœnæ. Hanc illationem docuit Syluester, verb. *Præceptum*, quæſtio. 3. & Caietanus 2. 2. quæſt. 186. artic. 9. circa ad 2. Probatur autem ex dictis, quia excommunicatio non poteſt ferri neque à iure, neque ab homine, niſi propter peccatum mortale: quando autem lex prohibet aliquid ſub pœna excommunicationis inferendæ, licèt ipſa lex non excommunicet, virtute tamen præcipit iudici, vt pro tali tranſgreſſione excommunicet: ſi ergo iuſtum eſt præceptum, ſupponitur ibi ſufficiens materia ad excommunicandum: alioqui talis lex præciperet iudici rem iniquam: ergo illa tranſgreſſio eſt peccatum mortale. Et confirmatur, nam quando lex ciuilis aliquid prohibet ſub pœna mortis, illa pœna non infertur à lege, ſed inferenda eſt à iudice, & nihilominùs ex grauitate pœnæ rectè colligitur tranſgreſſionem illam eſſe peccatum mortale: quia aliàs nec iudex poſſet iuſtè exequi pœnam illam, nec lex poſſet illam inferendam præcipere: ergo idem eſt proportionaliter in præſenti: quia, vt diximus, excommunicatio maior in ſpiritualibus æquiparatur corporali morti in temporalibus.

Syluest. Caietan.

21 Nihilominùs Caietanus in Summa, verb. *Præceptum*, & verb. *Clericorum peccata*, oppoſitam ſententiam tenet, & priorem retractare videtur, propter quædam exempla Canonum, quorum præcipua in ſuperiori puncto tractata ſunt. In quibus nos aduertimus ſermonem eſſe de excommunicatione ferenda. Ratione item poteſt hoc ſuaderi, quia longè minùs eſt excommunicationem comminari, quàm ferre: ergo licèt excommunicatio ferri non poſſit niſi propter mortale peccatum, comminatio tamen eius ferri poterit. Declaratur prætereà in hunc modum: Quia, quando lex præcipit aliquid ſub pœna excommunicationis ferendæ, priùs quàm excommunicatio feratur, noua iudicis monitio præcedere debet. Quare licèt tranſgreſſio ipſius legis non ſit peccatum mortale; & ideò non ſufficiat ad excommunicationẽ, niſi præmiſſa noua monitione, nouáque contumacia intercedente, nihilominùs adiuncta noua iudicis monitione ſub comminatione eiuſdem cenſuræ, iam tunc mortale peccatum eſt, illam legem, & obedientiam tranſgredi, & tunc iam eſt ſufficiens materia, vt quis poſſit per iudicem excommunicari. Vnde concludunt, quamuis peccatum mortale tantùm ſit materia excommunicationis, quę actu infertur; nihilominùs legem, quæ aliquid prohibet ſub excommunicatione ferenda, non ſemper per ſeſe obligare ad mortale: quia non ſemper ſola tranſgreſſio illius legis, vt ſic ſufficit conſtituere hominem dignum excommunicatione, niſi aliunde creſcat culpa, & contumacia. Erit ergo iuxta hanc ſententiam materia talis præcepti aut ſufficiens ad peccatum mortale, ſi ex ſe grauis ſit; aut, ſi ſit leuis, ex ſe quidem inſufficiens, vt ex vi ſolius legis tranſgreſſio ſit mortalis: adiuncta tamen iudicis monitione, iam tranſgreſſio erit peccatum mortale: quia qui reſiſtit monitioni iudicis factæ ſub comminatione excommunicationis maioris, etiam in materia leui efficitur dignus, in quem feratur excommunicatio maior, & conſequenter peccat

Sententia Caietani contra illationem poſita.

A mortaliter. Quæ tota doctrina planè colligitur ex Caietano citatis locis.

Statim verò occurrit difficultas circa illam: nam interrogo, an materia illius legis, quæ prohibet actum aliquem ſub pœna excommunicationis ferendæ, ſit ex ſe ſufficiens ad peccatum mortale, ſi ab habente poteſtatem per propriam & perfectam legem prohibeatur, necne. Nam, ſi primum dicatur, ſequitur actum illum, quatenùs eſt tranſgreſſio illius præcepti, & ex vi eius eſſe peccatum mortale. Probatur, quia illa lex etiamſi non imponat excommunicationem ipſo facto, ſed ferendam, eſt propiiſſima lex in materia de ſe graui: ergo tranſgreſſio eius in tali materia erit peccatum mortale, quia & omne B præceptum proprium in materia graui obligat ſub mortali, & omnis inobedientia contra præceptum ſtrictè ſumptum, eſt mortale peccatum. Antecedens patet, quia non eſt de ratione legis, vt imponat cenſuram, vel pœnam aliquam ipſo facto incurrendam, vt per ſe notum eſt: præter hoc autem nihil poteſt excogitari neceſſariũ ad veram, & propriam legem, quod in tali præcepto non inueniatur. Nam & procedit à poteſtate ſufficiente ad veras leges ferendas: nullus enim poteſt ferre legem ſub illa cõminatione, qui non habeat perfectam iuriſdictionem fori contentioſi ſufficientem ad propriiſſimè præcipiendum, & obligandum ex præcepto. Deinde talis lex ſemper fertur per verbum propriè præceptiuum, & promulgatur cum eadẽ ſolennitate, qua aliæ leges: quid ergo C fingi poteſt, quod ad legis perfectionem illi deſit? Si verò altera pas eligatur, ſcilicet, illam materiam eſſe adeò leuem, vt lex perfecta & Eccleſiaſtica in illam cadẽs non obliget ſub mortali, ſequitur non ſufficere ad excommunicationem ferendam etiam poſt monitionem ſuperioris: nam ipſa lex per ſeipſam monet, & tranſgreſsio eius contumacia quędam eſt reſpectu Eccleſiæ, & paſtoris ferentis legem: ergo ſi hoc non obſtante ob leuitatem materiæ tota illa tranſgreſsio & contumacia leuis eſt, idem erit interueniente iudicis admonitione. Patet conſequentia, quia grauitas materiæ adeò neceſſaria eſt ad peccatum mortale, vt ſiue præceptum ſit humanum, ſiue diuinum, non faciat actum eſſe mortale peccatum abſque illa.

22 *Difficultas circa Caietani ſententiam.*

D Dices, eandem materiam, quæ eſt leuis reſpectu legis generatim latæ, cenſeri poſſe grauem reſpectu præcepti iudicis ſpeciali monitione, & ſeueritate actum prohibentis: qui, vt Iuriſtæ dicunt, *mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine*. Sed hoc difficile intellectu eſt: ſuppono enim ex parte materiæ & actus eſſe omnimodam identitatem cum eiſdem circunſtantiis: cùm ergo illud idem dicetur leue reſpectu legis, & graue reſpectu præcepti hominis. Vt v.g. prohibuit Gregorius XIII. ſub pœna ferendę excommunicationis, ne clerici agitationi taurorum intereſſent: ſi ergo non obſtãte tali lege illa erat materia leuis, & ſolùm ad veniale peccatum ſufficiens, vt quidam eo tempore opinati ſunt, cur adiuncta monitione Epiſcopi, reſpectu illius illa eadem erit materia grauis; concur- E rentibus eiſdem circunſtantiis, & non maiori ſcandalo, &c. Quod verò quidam aiunt, quamuis materia ſit leuis, ſi actus prohibeatur ab homine ſub cenſura excommunicationis, & trina monitione præmiſſa, ſufficere ad peccatum mortale inobedientiæ propter contumaciam. & contemptum, falſum ſine dubio videtur, propter rationem priùs factam, quòd materia grauis eſt de eſſentia peccati mortalis abſolutè & ſecundùm ſe: quia, ſi hoc non ita eſſet, nunquam poſſet cum fundamento dici peccatum eſſe veniale ex leuitate materiæ: nec magis reſpectu diuini iuris, quàm humani, nec reſpectu legis, potiuſquàm hominis; quia non eſt minor poteſtas obligandi in

23 *Euaſio.*

Elucidatur.

legiſlatore, quàm in homine præcipiente, & ſuppoſita poteſtate non eſt etiam minor voluntas, nam verba præceptiua æquè illam indicant. Exemplis etiam poteſt idem manifeſtari, nam quamuis ſuperior rem leuem ſub excommunicatione, & præuia monitione quacunque prohibeat, vt verbi gratia, ne dicam verbum iocoſum, aut ne dem aſſem alteri, & ſimilia, non propterea erit peccatum mortale: quia materia eſt incapax; & comminatio, vel ſententia in illo præcepto incluſa, vel non eſt vera, ſed in verbis tantùm ad terrorem, vel continet intolerabilem errorem. Quare, licèt illa ſit aliqua contumacia, tamen hæc eadem poteſt eſſe leuis ex paruitate materiæ. Contemptus autem, ſi intelligatur eſſe ipſius legis, vel legiſlatoris, neceſſarius non eſt: vnde, ſi interueniat, erit per accidens: quare non ſpectat ad præſentem conſiderationem: ſi autem intelligatur eſſe de excommunicatione, vel eius ecomminatione ſic facta, non erit graue peccatum ſecluſo ſcandalo; quia talis comminatio iniuſta eſt, vel etiam nullius momenti. Nulla ergo videtur poſſe aſſignari ratio, cur, ſi præceptum ſub excommunicatione ferenda ex ſe verſatur circa materiam venialis peccati, poſt admonitionem iudicis fiat illa tranſgreſſio mortalis, & materia capax excommunicationis maioris.

24
Ad difficultatem circa ſententiam Caietani reſpondetur.

Ad hanc difficultatem reſponderi poteſt iuxta ſuperiùs dicta: quòd, ſicut peccatum veniale interdum ita eſt proxima occaſio ſcandali, proprij, vel alieni, vt licèt per ſe, & ex ſola rei natura non ſtatim fiat peccatum mortale ex illa circunſtantia, poſſit ratione illius per ius, aut præceptum humanum prohiberi ſub culpa graui, & ſub excommunicatione maiori ipſo facto incurrenda: ita pari modo in præſenti, quamuis in eadem materia lex generatim lata ſub cenſura excommunicationis ferendæ, non obliget ſub mortali, nihilominùs adiuncto præcepto hominis hîc & nũc idem præcipientis, & monentis ſub cenſura cum effectu imponenda, iam illa tranſgreſſio & inobedientia fit peccatum mortale. Eſt enim ferè eadem ratio: nam lex diuina, & naturalis per ſe ac cæteris paribus non minùs obligat, quàm humana, & nihilominùs aliquid præcipit lex humana, quod non præcipit lex naturalis: quia aliqua eſt materia proportionata legi humanæ quoad talem prohibitionem, quæ non eſt proportionata legi naturali, vel diuinæ, eò quòd lex naturalis, vel diuina abſtractior, ſeu vniuerſalior ſit: lex autem humana magis deſcendat ad particularia pro temporum, & circunſtantiarum opportunitate. Sic igitur eadem ferè proportione fieri poteſt, vt licèt auctor legis non minorem poteſtatem, vel auctoritatem habeat, ſed maiorem, quàm iudex exequens ſeu admonens in particulari, nihilominùs ſola lex in tali materia lata ſub comminatione excommunicationis non obligat ſub mortali, adiuncta verò iudicis admonitione oriatur talis obligatio. Quia etiam lex illa comparata ad actum hominis, eſt vniuerſale quid: præceptum autem hominis magis in particulari determinat obligationem; & ideò poteſt grauitatem eius quaſi complere. Accedit præterea, quòd, dum admonitio iudicis coniungitur legi, fit quaſi duplex vinculum, ex quo naſcitur, vt grauior ſit contumacia, & iniuria quæ fit ſuperiori prohibenti, non tantùm per legem quaſi mortuam, ſed etiam per miniſtrum ſuum, nempe iudicem, qui eſt veluti viua vox, & quaſi anima legis. Vnde in hoc non plus defertur iudici, quàm auctori legis, quia non ſunt conſiderandi vt duo, ſed vt vnum, id eſt, vt cauſa principalis, & inſtrumentalis. Vnde obiter ſoluitur obiectio, quæ hîc fieri poſſet, quia admonitio iudicis non eſt nouum præceptum, ſed applicatio quędam, & quaſi recordatio obligationis ipſius legis. Primò enim negari poteſt aſſumptum. Deinde dicitur illam eandem legem ſic applicatam grauiùs obligare, quàm per ſe ſolam: quia auctoritas legislatoris magis illo modo vrget, maiorique iniuria afficitur ſi illo etiam modo applicata contemnatur.

25
Corollarium propoſitum ſẽtentia Caietani præfertur, & declaratur.

Hoc ergo modo applicata hæc ſententia probabilis eſt. Nihilominùs exiſtimo Corollarium à nobis propoſitum eſſe verum ſimpliciter. Quod vt declaremus, aduertendum eſt, cùm dicimus actum ſic prohibitum per legem eſſe peccatum mortale ex genere, non eſſe intelligendum ſolùm formaliter ex genere virtutis obedientiæ, vel alterius, ad quam fortaſſe ſpectat actus ſic præceptus, vt religionis, vel iuſtitiæ, &c. nam hoc nec ſatis eſt, nec deſeruit ad rem præſentem explicandam: ſed intelligẽdum eſſe etiam quaſi materialiter, id eſt, quòd talis actus in tali materia prohibita per tale præceptum, & intra illam ſiſtendo, eſt ſufficiens ad peccatum mortale. Dico autem ex genere, quia in illa materia poteſt eſſe latitudo, ita vt aliqua non ſufficiat, ad mortale, aliqua verò ſufficiat, vt in exẽplis adductis, in obiectionibus factis contra tertiam illationem videre licet: & ideò non dicimus omnem tranſgreſſionem illius legis eſſe peccatum mortale, ſed eſſe poſſe intra latitudinem illius materiæ (hanc enim vim habet illa determinatio, *ex ſuo genere*) Addimúſque vlteriùs tunc ſolùm tranſgreſſionem illam eſſe aptam ad illam pœnam, quãdo completam materiam habuerit, ad peccatum mortale conſtituendum ſufficientem. In quo ferè æquiparantur lex ſub excommunicatione lata, & ferenda: nam etiam quando lex imponit ipſo iure hanc cenſuram, habet latitudinem in ſua materia, & ſi tranſgreſſio ſit in materia minima; erit leuis, & conſequenter non ſufficiet vt talis cenſura. Differentia verò eſſe poteſt, quia materia prioris legis regulariter loquendo, grauior eſt, & frequentiùs in ea mortale peccatum committitur, quàm in alia. Quod ita ſumendũ eſt, vt intelligatur de eo, quod exigit talium legum differentia, non de eo, quod legislatores arbitrãtur. Semper autem illud integrum manet in vtraque lege, vt ſola illa materia, quæ ad peccatum mortale ſufficit, ad excommunicationem etiam ſufficiat.

26
An admonitio iudicis poſſit efficere, vt culpa ſit mortalis, quæ aliàs eſſet venialis.

An verò iudicis admonitio aliquid conferat, vel neceſſaria eſſe poſsit, vt in aliqua materia culpa ſit mortalis: quæ aliàs non eſſet ſtante eadem lege, ſatis dubia res eſt. Quanquam in hoc ipſo duplicem oporteat diſtinguere quæſtionis ſenſum; vnus eſt de peccato mortali ſufficiente, vt iudex exequatur excommunicationem, quam lex comminatur: & in hoc ſenſu exiſtimo probabilius neceſſariã eſſe illam monitionem, ſaltem vt cenſura rectè feratur iuxta ſuperiùs dicta de cenſuris in communi. Alius ſenſus eſt de peccato mortali ſecundùm ſe. Et ſic probabiliùs exiſtimo non eſſe neceſſariam iudicis monitionem, vt tranſgreſsio talis legis in materia ſufficiente peccatum mortale ſit: hoc enim ſatis mihi probant rationes ſuperiùs adductæ. Imò opinor, cæteris paribus, ac per ſe loquendo, nihil conferre talem admonitionem, vt in eadem materia ſit mortale peccatum tranſgreſsio legis, quæ aliàs eſſet veniale. Nec video cur hoc magis dicatur in lege, quæ prohibet ſub cõmunicatione excommunicationis, quàm in ea quæ prohibet ſub excommunicatione latæ ſententiæ: nam ſi percutiens leuiſsimè clericum, licèt aliquo modo violet canonem, *Si quis ſuadente*, non incurret illius cenſuram propter materiæ paruitatem: ſi ergo interueniret ſuperioris admonitio, vt etiam illo leui modo nullus percuteret clericum ſub eadem cenſura, nunquid incurreret illam? Non quidem, per ſe loquendo, quia materia ſemper eſt inſufficiens. Cur ergo plus operabitur eadem admonitio, cæteris paribus,

bus, in alia lege, ſolùm cōminatur cenſuram? Rationes prætereà factæ ſunt efficaces; nam illæ circūſtantiæ, quæ in reſpōſione conſiderantur, non ſufficiunt ad malitiam mortalem, niſi materia alioqui grauis ſit, aut ex nouo fine vel circunſtantia grauis fiat. Si autem illa per ſe eſt grauis, prohibitio talis legis ſufficit ad conſtituendum actum peccaminoſum mortaliter, vt diſcurſus ſuprà facti ſatis probant.

27 Addo tamen ex accidente poſſe contingere, vt interueniente monitione iudicis, ſit peccatum mortale, quod ſine illa non eſſet: quia vel fortaſſe ante monitionem exiſtimabatur materia leuis bona fide, & abſque culpa ea, quæ poſt monitionem non poterit cum eadem tuta conſcientia talis reputari, quia vbi euidenter non conſtat oppoſitum, ſemper obediendum eſt ſuperiori, & quo illo præſumendum. Et ad hoc poteſt conferre quod dicebatur, præceptum hominis applicari magis in particulari, quàm præceptum legis. Et ideò rectè fieri poteſt, vt dubium quod reliquit lex circa grauitatem materiæ, hîc & nunc tollatur per ſuperioris monitionem, qua vrget legis obligationem ſub eiuſdem cenſuræ comminatione. Et hinc etiam fieri poteſt, vt in ſingulis actibus, qui contra legem fiunt, aliquando non peccetur mortaliter, & tamen quòd accedente monitione iudicis iam incipiat peccari mortaliter per actum ſimilem præcedentibus, & per ſeſe ſpectatum eiuſdem materiæ, & qualitatis: quia nimirū iudex iam nō cōſiderat actus ſingulos, ad conſuetudinem, & contemptum legis inde reſultantem: quam fortaſſe particularis perſona non conſiderabat, vel non tenebatur conſiderare; vt, verbi gratia, in exemplo ſuprà poſito de clerico relaxante comam, vno vel alio die illam relaxare erit veniale, & ſæpiùs id facere, vel per aliquantulum temporis id protrahere non erit mortale, ſed quædam negligētia venialis, aut venialium peccatorum multiplicatio: at verò ſi accedat iudicis admonitio ſub dicta cenſura, iam erit ſufficiens ſignum materiam illam conſummari, & accedere ad grauitatem peccati mortalis; ideóque ſi duret pertinacia, & continuetur tranſgreſſio, erit ſufficiens ratio ferendi excommunicationem. Denique idem dicendum erit quoties hîc, & nunc occurrit ſpecialis cauſa, ſeu finis propter quem ſpecialiter prohibeatur actus, quem finem lex non conſiderauit: conſideratur autem à iudice. Et fieri poteſt, vt ratione illius finis res fiat grauis, quæ per ſe conſiderata non erat. Quacumque autem ratione præceptum iudicis ſub ea cenſura, & rigore hîc & nunc impoſitum iuſtum ſit, & proportionatum fini, contumacia, & pertinacia contra illud grauis erit: atque ita fiet ſufficiens materia cenſuræ, quæ aliàs non eſſet etiam ſtante eadem generali lege, ſi ad illam iudicis admonitio non acceſſiſſet.

Poteſt ex accidenti eſſe peccatum mortale interueniente iudicis monitione, quod ſine illa non eſſet.

Varia dubia circa regulam poſitam occurrentia enucleantur.

28 HActenùs explicata eſt generalis regula propoſita, quantum ad vnam partem negatiuam, nunc explicanda eſt ſcilicet, non omne peccatum mortale ſufficere ad excommunicationem, ſed illud quod ſit cum inobedientia, & contumacia reſpectu Eccleſiæ. Vbi multę incurrebant graues quęſtiones; prima eſt, an monitio pręuia ſit neceſſaria ad excommunicationem; & conſequenter, an peccatum præteritum contra legem diuinam, vel naturalem ſit ſufficiens materia & cauſa excommunicationis: rurſus, an peccatum commiſſum contra præceptum Eccleſiæ abſque vlla cenſuræ comminatione, vel impoſitione ſit ſufficiens: demùm, an propter peccatum futurum

A poſſit excommunicatio imponi ipſo facto incurrenda, ſub illa conditione ſi committatur; idque aut pręcepto iuris, aut hominis. Verumtamen hæ omnes quæſtiones latè tractatæ ſunt ſuprà, diſputatione tertia, ſectione quarta, & diſputatione quarta, ſectione quarta, & omnia ibi dicta procedunt omnino eodem modo in excommunicatione, imò in illa maximè: & ideò nihil hîc addendum occurrit.

Eſt enim omnium ſumma & reſolutio illam monitionem, quæ ad contumaciam contra obedientiam Eccleſiæ ſufficiat, neceſſariam eſſe, ad hanc cenſuram ferendam, ita vt ſine illa lata non valeat, ex defectu materiæ neceſſariæ: maiorem autem monitionē, ſeu trinam, & canonicā quāuis ex pręcepto Eccleſiæ neceſſaria ſit, vt actio rectè fiat, non tamen B eſſe ſimpliciter neceſſariam ad valorem cenſuræ: quia ille defectus ſolùm eſt in accidētali ſolennitate, niſi in aliquibus à caſibus iure expreſſis, qualis eſt quādo ferēda eſt excōmunicatio maior in eos, qui cū excommunicato communicant. Quò fit, vt propter peccatū purè præteritum, ſiue ſit cōtra legem naturalem ſiue poſitiuam, nūquam poſſit validè ferri excōmunicatio, niſi aliqua, vel hominis, vel legis Eccleſiaſtica monitio præcedat ſub ſufficiente propoſitione, vel comminatione talis cenſuræ: quia ſine hac non interueniet contumacia contra debitam Eccleſiæ obedientiam. Pro peccato autem futuro, generatim loquendo, non eſt dubium quin poſſit ferri excommunicatio, ſub conditione ſi talis actus committatur: in particulari autem ſeruare debent prę- C lati inferiores Summo Pontifice ea quæ circa hoc iura ſtatuunt, quæ dictis locis explicata ſunt. Alia quæſt. hûc etiam ſpectabat, an ignorantia inuincibilis vel etiam culpabilis præcepti Eccleſiaſtici impediat cōtumaciam, & conſequenter cenſuram, idque vel in materia aliàs de ſe mala, vel in materia indifferenti. Sed hanc etiam rem latiſſimè differuimus citata diſputat. quarta, ſectione ſexta, neque hîc aliquid ſpeciale occurrit. 29

Excommunicationem ferri poſſe pro peccato mortali cum inobedientia & contumacia Eccleſiæ commiſſum.

D TErtio loco explicanda eſt affirmatiua pars illius regulæ, quæ ex dictis concluditur, ſcilicet excommunicationem ferri poſſe pro peccato mortali commiſſo cum inobedientia, & contumacia Eccleſiæ. Circa quam partem multa poſſunt inquiri: primum eſt, qualis debeat eſſe hæc inobedientia, & contumacia, an ſcilicet requiratur formalis; vel materialis ſufficiat: formalis dicitur, quæ eſt ex contemptu, & directa voluntate tranſgrediendi præceptum: materialis, quæ eſt contra præceptum ſine illo contemptu ex alia paſſione, vel affectu iuxta doctrinam D. Thomæ, ſecunda ſecundæ, quæſtion. 104. & 105. De quo dubio videri poſſunt multa apud Couarruuiam ca. *Alma*, 1. p. §. 9. num. E 3. Sed quia ex dictis ſuprà de cenſuris in communi facilis eſt reſolutio, ideò breuiter dicendum eſt, non requiri inobedientiam aut contumaciam formalem, vt patet ex vſu Eccleſiæ: excommunicantur enim concubinarij, percuſſores clericorum, & ſimiles, etiamſi non ex contemptu, ſed paſſione peccent. Et ratio eſt clara, quia etiam alia vitia pręter inobediētiam formalem poſſunt eſſe digna hac pœna, & poſtulare hanc medicinam. Sufficiet ergo inobedientia materialis contra præceptum Eccleſiæ: non tamen quæcunque, aut quomodocunque, ſed illa quæ ſit contra præceptum ita latum, vt includat, vel adiunctam habeat admonitionem ſub cenſura: nam inde 30

Qua inobedientia ſufficiat ad excommunicationem incurrendam.

D.Th.

Couarr.

Reſolut.

habet maiorem grauitatem, & proportionem, vt reddat hominem dignum tali pœna. Et hoc ſenſu vocatur illa inobedientia ſpecialis contumacia: quamuis non attingat illum ſingularem gradum malitiæ, qui eſt in inobedientia formali.

31 *An quodlibet peccatum mortale ſit ſufficiẽs materia excõmunicationis. Reſolutio in vno ſenſu.*

Altera quæſtio eſſe poteſt, an quodlibet peccatum mortale ex huiuſmodi contumacia factum, ſit ſufficiens materia, quam etiam attigimus dicta diſp. 4. ſect. 3. Et ideò breuiter diſtinguendum eſt, aliud eſſe quærere an quodlibet peccatum mortale tale ſit, vt iuſtè ac rectè poſſit ſub hac cenſura prohiberi, & conſequenter vt pro illo, poſt admonitionem factam, iuſtè poſſit excommunicatio ferri; aliud verò eſſe inquirere, an ſi de facto cenſura hæc feratur pro mortali peccato quocunque poſt ſufficientem monitionem, illud ſufficiat vt incurratur excommunicatio. In priori ergo ſenſu dicendũ eſt, nõ quodlibet peccatum mortale ſufficere ad hanc cenſuram ferendam: id enim docent multa iura, & Concilia vſque ad Tridentinum, quæ in dicta ſect. 3. allegaui. Et ratio eſt, quia cenſura hæc eſt grauiſſima pœna, & innumera affert incommoda, vt viſum eſt, & magis ad curandum, quàm ad vindicandum ordinatur, & ſæpe non minùs ad bonũ aliorum, quàm eius qui excõmunicatur. At verò ſunt multa peccata mortalia, quæ neque indigẽt hac medicina, neque habẽt proportionẽ cum tã acerba, & periculoſa pœna, poſsũtque aliis modis facilioribus, & ſecurioribus ſufficiẽter vindicari; quæque aliis non nocẽt, vt propter bonum illorũ, vel corporis ſit neceſſaria vnius mẽbri abſciſio: ergo imprudẽter, & iniuſtè faciet iudex, qui ob huiuſmodi peccatum hanc cenſuram tulerit.

32 *Reſoluitur quæſtio in alio ſenſu.*

Nihilominùs quoad poſteriorem ſenſum addendum eſt, quodlibet peccatum mortale ex contumacia Eccleſiæ factum eſſe in rigore ſufficientem materiam excommunicationis, id eſt, vt, ſi lata ſit, incurratur. Hanc partem tractaui latè dicta diſp. 4. ſect. 5. Nunc breuiter, declaratur, quia licèt verum ſit, teneri iudicem ex officio ad diſcernendum inter peccata mortalia, vt hanc ſentẽtiam ferat: difficillimũ tamen eſt, ac impoſſibile generaliter iudicare, quod peccatum mortale ad hoc ſufficiat, quod verò non: multóque grauius ac perículoſius eſſet hoc iudicium ipſis ſubditis committere: ergo, cùm quodcunque peccatum mortale in ſe ſit ſatis graue, quoties iudex interponit ſuum iudicium, & prohibet illud ſub hac cenſura, eius ſententiæ ſtandum eſt: nec poteſt cum aliquo fundamẽto talis ſententia exiſtimari nulla: ergo habebit effectum in tranſgreſſore. Neque in hoc incurrit noua difficultas. Inſurgebant tamen ſtatim hîc duæ practicæ quæſtiones graues de excõmunicationibus, quæ ferri ſolent ex cauſis temporalibus, vt ad reuelanda crimina, ſcripturas, vel alia ſimilia ſecreta; vel ad temporalia bona reſtituenda. Sed quia ſpectant particulares excommunicationes, ne hoc loco doctrinam generalem confundam, de his quæſtionibus ſpecialem diſputationem infrà inſtituam.

SECTIO IIII.

Qua forma ſeruanda ſit in excommunicatione ferenda.

1 *In forma excommunicationis tria poſſũt conſiderari.*

HÆc eſt veluti vltima cauſa huius cenſuræ, de qua in communi multa diximus diſputatione tertia. Et ex ibi dictus ſumimus, in hac forma aliquid conſiderari poſſe vt antecedens excommunicationem, aliquid vt conſequens, aliquid verò vt concomitans, ſeu vt actu exiſtens in ipſa forma. Quod antecedit, eſt admonitio: quam inſinuauimus ſect. præcedenti, ſatiſque explicuimus citato loco. Quod ſubſequitur eſt denunciatio excommuni-
A cationis iam latæ, ſeu incurſæ, quam latè etiam declarauimus dicta diſputatione tertia, & ideò de his duobus nihil hîc amplius dicã. Quod ergo ſpectat ad tertiũ mẽbrum eſt ritus ipſe ferẽdi excõmunicationem. In quo diſtingui poteſt aliquid ad ſubſtãtiã pertinẽs, & aliquid ad ſolẽnitatẽ accidentalem: & vtrũque facilè poteſt ex dictis ſuprà de cẽſura declarari.

2 *Qua forma requiratur in cenſura à iure.*

Eſt enim ſupponendum, quod ſæpe dictum eſt, excommunicationem ferri poſſe à iure & ab homine. Quando ergo fertur à iure, illa tantùm forma requiritur in ea ferenda, quæ in conſtituenda lege, quæ ſufficienter declaret pœnam per eam imponi ipſo facto incurrendam. Vnde illa ſolennitas, vel conditio, quæ fuerit de ſubſtantia legis, erit etiam de ſub-
B ſtantia talis formæ ferendi excommunicationem: quæ verò ad valorem legis fuerit accidentaria, ſimiliter etiam erit ad valorem cenſuræ. Quibus autem verbis ſufficienter explicet lex ipſammet per ſeipſam cenſuram efficere, & non tantùm imponendam comminari, ſuperiori loco latè traditum eſt, & omnes verborum formulæ explicatæ: quæ omnia ad excommunicationem applicanda ſunt. Rurſus quæ verba ſufficiant, vt ſermo legis intelligatur eſſe de maiori excommunicatione, conſtat etiam ex ſuperiùs dictis, nam ſiue lex vtatur verbo anathematis, ſiue verbo excommunicationis abſolutè, intelligitur ferre excommunicationem maiorem, præſertim poſt capitulum penultimum de Sententia excommunicationis, & communem, iamque receptum verborum
C vſum: nam antiquiora iura aliter ſæpe interpretanda ſunt, vt in ſuperioribus dixi, quod partim ex materia, partim ex aliis iuribus diiudicandum eſt.

De forma ſubſtantiali excommunicationis ab homine.

3

QVando verò excommunicatio fertur ab homine, ex parte formæ ſolùm eſt ſubſtantiale, quòd illis verbis proferatur, quæ ſatis ſignificent talem cenſuram verè, & actualiter imponi. Hęc autem verba non ſunt determinata ex aliquo præcepto Eccleſiæ, vt etiam de cenſura in communi diximus, ſed eam tantùm determinationem habẽt, quæ ex natura rei ſequitur, nimirum vt iudex ſufficientibus verbis
D declaret pœnam, quam imponit. Erunt autem illa clariſſima, & extra omnem ambiguitatem, ſi dicat, *Excommunico illum maiori excommunicatione*, vt per ſe conſtat. Sufficient autem, etiam ſi ſolùm dicat, *Excommunico illum*, iuxta dictum cap. penult. de Sententia excommuncationis. Idémque erit quamuis aliqua circũlocutione vtatur, vt *Innodamus illum vinculo excommunicationis*, aut *Mucrone excommunicationis percutimus*, aut aliis ſimilibus, quibus iura vti ſolent. Poteſt enim pro regula generali haberi, quæ verba in lege ſufficiunt ad explicandam cenſuram excommunicationis maioris ſufficere etiam in ſententia ab homine lata: quia ſententia ipſa eſt veluti quædam particularis lex. Vnde etiam erit ſufficiens forma ſi cen-

Regula generalis.

E ſura hæc per effectum, vel adæquatum, vel proprium explicetur, vt ſi iudex dicat, *Priuamus aut ſeparamus Petrum à participatione ſacramẽtorum, & communione fidelium*, vel ſimpliciter, *à communione fidelium*, vel, *eum ab Eccleſia præſcindimus*: nam cùm hæc ſint propria excommunicationis maioris, & virtute contineant totam rationem eius, ſine dubio ſufficienter declarant ſubſtantialem formam huius cenſuræ.

4 *De forma, Denuncio te excommunicatũ, an ſit ſufficiẽs.*

Dubitari autem ſolet de nonnullis formis; primò de hac, *Denuncio te excommunicatum.* Eam enim vt inſufficientem reiiciunt Syluester, Angelus, Armilla, & alij Summiſtæ, D. Antoninus 3. part. ti. 24. ca. 74. quia denunciato ſupponit excommunicationem latam,

latam,non fert,vt ſumitur ex ca. *Paſtoralis.§. Verùm,* de Appellationib. ſed illa verba ſolam denunciationem indicant, ergo non ſufficiunt ad excommunicandum:imò in rigore videntur falſa, quia denunciant excommunicatum eum, qui non eſt.Sed contrà:nam licèt id ſit verum de denunciatione pura,de qua loquitur cap. *Paſtoralis*, tamen ſecus eſſe poteſt in denunciatione practica,& efficaci eius quod denunciat. Confirmatur, quia ſi verba iudicis verum ſenſum admittunt,præſumendum eſt eum in tali ſenſu loqui:hic autem ſenſus congruus eſt, & neceſſarius ad veritatem talium verborum; cumque verba admittunt, nam in his actionibus moralibus, quæ practicam efficientiam habent,verba ſolent in ſenſu practico accipi. Quod explicatur à ſimili, nam in iure interdum fertur excommunicatio ſub his verbis,*Noueris te excommunicatum*:quæ tamen verba non tam effectionem, quàm notificationem quandam excommunicationis indicant.

Opinio negãs. Sylueſt. Angelus. Armill. D.Anton.

Opinio affirmans.

5 *Replica.* *Enodatur.*

Reſpondent aliqui, etiam hæc verba non ſufficere, ſi ab homine proferantur,licèt à iure ſufficiant: quia ius profert ſententiam excommunicationis, antequam incurratur.Sed cõtra hoc eſt regula ſuprà poſita,quòd verba quæ in iure vſurpata ſatis ſignificant effectionem cenſuræ,ſatis etiam ſunt ab homine prolata, quia eandem retinent ſignificationem. Et differentia illa nihil ad rem ſpectare videtur, tum quia etiam homo priùs profert ſententiam, quàm alter excommunicationem incurrat, priùs(inquam) vel tempore, ſi ſententia, vt frequentiùs fieri ſolet, ſub conditione feratur, *ſi hoc feceris*: vel natura,ſi feratur abſolutè, quod ſatis eſt vt poſſit habere effectum, quem ad ſuam veritatem requirit: tum etiam quia illa eadem verba à iure prolata, niſi in hoc ſenſu ſumantur, vera eſſe non poſſunt.Item omnes dicunt has formas à Summo Pontifice vſurpatas, eſſe ſufficientes, & efficaces: ergo ſignum eſt, prædicta verba illum ſenſum pati. Nulla verò eſt ratio cur prolata ab inferioribus iudicibus eundem non admittant. Tandem auctores alterius ſententiæ illam limitant dicentes,ſi conſtiterit ſufficienter de voluntate iudicis excommunicare volentis, tunc excommunicationem eſſe validam: ergo ſignum eſt talia verba admittere prædictum ſenſum, & ſignificationem: nam de voluntate iudicis non ſatis eſt quòd alia via conſtet, ſed per ipſa verba ſententiæ exprimi debet.Quapropter dicendũ cenſeo verba illa, etſi ex propriiſſima & primæua impoſitione non videantur ſufficere ad excommunicationem ferendam: quia non ſignificant effectionem,nihilominùs ex circunſtantiis adiunctis accidere poſſe, vt iudex per ea ſats explicet ſuam voluntatem. Et tunc reuera ſufficient, cùm cenſura hæc non requirat determinatam formã verborum, ſed ſolùm ſufficientem ſignificationem exteriorem interioris voluntatis. Idemq; dicendum eſt de omnibus ſimilibꝰ formulis loquẽdi ambiguis, vel generalioribus:oportet enim vt determinẽtur ad explicãdam hanc ſpeciem cẽſuræ vt hęc, *Maledictionẽ Dei incurrat*, aut,*Cenſuram Eccleſiaſticã*, & ſimiles: nam per ſe non ſufficiũt,niſi ex adiunctis determinẽtur. Cauere autem debẽt iudices ne huiuſmodi ambiguis verbis vtãtur:quia in re adeò graui imprudentiſſimum,& periculoſũ eſt:pręſertim quia in materia pœnali,ſi verba ſũt dubia,in mitiori ſenſu interpretanda ſunt.

Dubii reſolutio.

6 *An verba, Nullus cũ Petro communicet,ſufficiãt ad excommunicationem inducendam.* *Prima opinio.*

Non poſſumus autẽ omittere ſpeciale dubium de his verbis,*Nullus cum Petro communicet*, an ſufficiant ad excommunicationem inducendam. Quidam reſpondent ſufficere ad excommunicationem minorem,non verò ad maiorem: quia ex vi illorum verborum,licèt aliquis priuetur cõmunione hominum, A non tamen ſacramentorum; excommunicatio autẽ maior vtramque priuationem inducit: ergo illa verba vi ſua non inducunt excommunicationem maiorem.Inducent autem minorem, quia priuant aliqua cõmunicatione;quod ſufficit ad minorem ſaltẽm excommunicationem. Et hoc ſenſu videtur vſurpari illa forma in c.*Epiſcopi*,11.q.3.in illis verbis,*Communio illis vſque ad tempus Synodi à vel. quis Epiſcopis denegetur.* Hæc verò ſententia mihi diſplicet, tum quia ſẽtio nullam eſſe excõmunicationem minorem,quæ priuet fidelium cõmunicatione,vt ſumitur ex c.pen. de Sent. excomm. & infra in propria materia latiùs dicã. Tum etiam quia qui priuatur communicatione fidelium,priuatur ſuffragiis Eccleſiæ,quod non fit niſi per excõmunicationem maiorem:priuatur item B communione ſacramentorum:quia hæc non fit ſine aliqua communicatione hominum.Nam,quòd fingi poſſit caſus,in quo ſacerdos poſſit ſeipſum communicare ſine cõmunicatione cũ aliquo fideli,id valdè accidẽtarium eſt, & adeò rarum,vt in conſiderationem moralem non veniat:nã ſacerdos aut nũquam, aut rariſſimè ſeipſum cõmunicat extra ſacrificium:in ſacrificio autem ſemper interuenit aliqua hominum communicatio.Quare id nõ impedit,quin interdicta hominum cõmunicatione,interdicta intelligatur ſacramentorum participatio, propter connexionem moraliter neceſſariam.

Reiicitur.

7 *Secunda opinio.*

Propter quæ alij dixerunt per illa verba ſufficienter explicari maiorem excommunicationem: quod C tenet Decius in cap.1.de Iudiciis. Et patet ex dictis, quia hæc cenſura ſufficienter explicatur,& fertur per effectus proprios:ſed per illa verba declarantur ſufficienter effectus excommunicationis maioris: ergo. Vnde illa forma excõmunicandi videtur eſſe in iure vſitata,c.1.de Iudiciis, *Placuit vt nullus eidem communicet,donec ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus.* Verum eſt,illa poſteriora verba explicare,& complere ſignificationem priorum.Item in cap.*Si diligenti*, de Foro compet.dicitur,*A communione habeantur extranei*:quę etiam verba generaliora ſunt.Citatur etiam ca.2.de ſtatu monachorum,propter verbum illud,*A communione remoueantur altaris*:quod nihil ad rem facit, vt per ſe patet.

8 *Quædam obiecta contra ſecundam ſententiam.* Abbas.

Ab hac ſententia diſcedunt Abbas & multi alij in D dict.c.1.de Iudiciis,& nonnulla obiiciunt,quæ mihi difficultatem non faciunt.Illud ſolum videtur difficile in dicta ſententia,quòd ex vi illorum verborum non prohibetur alicui vt ſe ſeparet à communione aliorum,ſed ſolùm aliis præcipitur vt ipſi non communicent: hoc autem non ſatis eſt ad cenſuram inferendam: quia hæc debet quaſi ineſſe ei in quem fertur,& per ſe primò in illo ponere prohibitionem: ergo illa verba per ſe non ſufficiunt ad imprimendam cenſuram,ſed ſolùm imponunt aliis quoddam præceptum.Sicut etiam prohibetur interdum fidelibus ne cõmunicent cum infidelibus non baptizatis: quamuis illos non communicet Eccleſia, nec poſſit. Sæpe etiam præcipitur alicui vt abſtineat à ſocietate, E vel amicitia alterius;quamuis alteri directè ac per ſe nulla prohibitio imponatur.

9 *Dubium ſoluitur.*

Hæ verò rationes probant quidem illa verba, per ſe ac nudè ſumpta, neque apta eſſe ad excommunicandum aliquem,neque in omni rigore,& proprietate hunc effectũ ſatis indicare; nihilominùs tamen, ſi cõſiderentur vt ſũt in vſu Eccleſiæ,& cum circunſtãtiis quib. proferri ſolẽt,videtur practicè ſufficere ad dictũ effectum.Nam in primis ſupponitur aliis fidelibus non prohiberi cõmunicationẽ cum alio fideli ſolã propter ipſos vt vitẽt aliquod periculũ,vt fit in exẽplis adductis, ſed pręcipuè propter aliũ vt puniatur,quod facilè cõſtabit ex eo,quod in quæſtione ſupponitur,

ſupponitur, ſcilicet hæc verba proferri per modum ſententiæ punientis talem perſonam. Deinde, nunquã conſueuit Eccleſia prohibere fidelibus generaliter communicationem vnius cum alio, niſi eandẽ multò magis illi prohibendo, & quaſi indignum conſtituendo, aut declarando ad talem communicationem: prohibet ergo communicationem quaſi correlationem quandam ex parte vtriuſque extremi. Vnde, licet vtrumque non exprimat, in vno aliud ſubintelligit. Sicut cùm Chriſtus dixit Matth. 18. *Sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*: aliis videtur directè interdicere communicationem: indicat tamen conditionem, ſeu rationem ex parte alterius. Ita ergo intelligendum eſt in prædictis verbis. Quare practicè loquendo, vix poteſt eſſe dubium de his verbis, præſertim cùm ſemper aliqua alia adiungantur, quæ dubitationem excludunt: quod, vt diximus, ſemper debent iudices præ oculis habere.

De accidentali forma excommunicationis ab homine.

10 PRæter hæc, quæ ad ſubſtantiam huius formæ pertinent, aliquæ ſolennitates ex inſtituto Eccleſiæ requiruntur, quæ ad valorem cenſuræ neceſſariæ non ſunt: & ideò non dicuntur eſſe de ſubſtantia, ſed ad accidentalem ſolennitatem pertinere. Hæ autem circunſtantiæ quædam ſunt pertinentes ad communem rationem cenſuræ, ſeu ſententiæ per quam cenſura fertur, quæ ſaltem ſunt de præcepto: & ita præſcribuntur in cap. 1. de Sentent. excomm. in 6. & à nobis ſuperiùs expoſitæ ſunt diſp. 3. ſect. 13. Et illæ omnes ſine dubio maximè requiruntur in hac cenſura excommunicationis, vt ex prædicto textu conſtat, & quia omnes rationes illius inſtitutionis in hac ſententia maximè locum habent. Aliæ verò ceremoniæ ſpecialiter adiungi ſolent in præſenti, quæ nec de ſubſtantia ſunt, nec de præcepto, ſed ad terrorem, & ad ſignificandum miſerum ſtatũ excommunicati, addi conſueuerunt, iuxta c. *Debent*, 11. quæſt. 3. vbi dicitur in huiuſmodi ſententia ferenda, duodecim ſacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, eaſque in concluſione excommunicationis proiicere in terram, & conculcare pedibus. Et ſolet etiam tunc cãpana pulſari, quã-uis in illo textu hæc ſolennitas taceatur. Refertque Gloſſa in cap. 2. de Re iudicata, in 6. cùm Summus Pontifex per ſeipſum excommunicat aliquem, hanc ſolennitatem ſeruare, adhibitis duodecim Epiſcopis, &c. & inſinuatur in cap. *Guilliſarius*, 23. quæſt. 4. ibi, *Cum Epiſcopis quos congregare potuit*, &c. Alij verò Prælati inferiores Epiſcopis non ſolent, vel debent hac ſolennitate vti, vt notauit Gloſſa in c. *Cùm in cunctis*, §. *Inferiora*, de Elect. & D. Bonauent. in 4. d. 18. art. 1. quæſt. 3. ad penult. Et ſumitur ex dicto cap. *Debent*, vbi dicitur, *Duodecim ſacerdotes Epiſcopum circumſtare debet, &c.* Et ratio eſt, quia huiuſmodi ſolennitas non frequẽter, ſed rarò, & in grauiſſimis cauſis adhibenda eſt. Et ideò ſoli principes Eccleſiæ illa vtũtur, ad quos huiuſmodi grauiſſimæ cauſæ ſpectant. Et probabile eſt tunc maximè excõmunicationem anathematis nomine appellatam olim fuiſſe, quando cum hac ſolennitate fiebat. Quanquam ſæpe ſoleat vox *anathema*, pro quacunque excommunicatione maiori ſumi, vt latiùs tractat Nauarrus in Extrauag. *Ab ipſo*, ſeu Commẽtario de datis, & acceptis, 4. & 5. notab. n. 10. Iam verò ferè illa ſolennitas non eſt in vſu: quanquam ſoleat in ſolenni promulgatione, ſeu denunciatione ſententiæ excommunicationis aliquis Eccleſiæ miniſter accenſam lucernam manu tenere, & in fine extinguere, ac tintinnabulum pulſare: quod non ſolùm in ſententiis Epiſcoporum, ſed quorumcunque prælatorum fieri poteſt, & ſolet. In qua re, ſicut in aliis huiuſmodi conſuetudo vniuſcuiuſque Eccleſiæ ſeruanda eſt. Et plura de hac re legi poſſunt apud modernos auctores, præſertim Felicianum in Enchirid. de Cenſur. cap. 28.

Gloſſa. — Nauarr. — Felician.

DISPVTATIO XIX.

De Abſolutione ab excommunicatione.

EXplicato excõmunicationis maioris vinculo in communi, priuſquàm ad particularia deſcendamus, neceſſe eſt dicere de modo diſſoluendi tale vinculum, vt ita communis hæc doctrina perfecta, & abſoluta ſit, ſicut tractando de Cenſuris, diſputatione 7. & vltima fecimus. Ex qua ferè omnia, quæ hîc prolixè tractari ſolent, petenda ſunt. Et ideò breuiùs hoc loco materiam hanc expediemus, inſinuando quomodo ibi dicta hîc applicanda ſint, & ſi quid vltra proprium fuerit addendo.

SECTIO I.

Vtrùm excommunicatio per ſolam abſolutionem poſſit auferri.

SVpponimus primò ſermonem eſſe de excommunicatione valida re ipſa, & non ſola exiſtimatione: nam ſi excommunicatio ſit nulla, licèt vera reputetur, per ſolam declarationem nullitatis eius auferetur, vel potiùs nunquam fuiſſe intelligetur. Quòd autem excommunicatio fuerit iniuſta, ſi valida fuit, non obſtat quominùs ſub hanc diſputationem cadat: poteſt enim etiam illa eſſe materia, vt ſic dicam, abſolutionis: nam, cùm verè inſit (hoc enim eſt eſſe validam) vt in poſterum non inſit, per abſolutionem tollenda erit. 1 *De qua excommunicatione fit ſermo.*

Secundò ſupponendum eſt excommunicationem ſemper auferri poſſe: non eſt enim perpetua, quandoquidem ob contumaciam fertur; & ablata contumacia, illa etiam auferenda eſt ſecundùm iura in ca. *Qua fronte*, de Appellationib. & capit. *Ex literis*, de Conſtitut. Propter quod, non ſolùm perpetua eſſe non poteſt excommunicatio, verùm etiam neque ad certum tempus definitè ferri, vt ſcilicet in eo omnino duret: nam hoc repugnaret dictis iuribus: quando enim pœna ſic fertur, quidquid reus faciat, non liberatur, neque iure ordinario liberandus eſt à tali pœna: at verò excommunicatus quocunque tempore ſatisfactionem exhibeat, abſoluendus eſt, iuxta prædicta iura: neque poteſt impediri, aut interdici quominùs, quàm primùm poſſit aut velit, ſatisfactionem exhibeat, vt per ſe notum eſt, ſi ergo non poteſt excommunicatio pro certo tempore ferri, multò minus perpetuò: ergo, quoties infertur, auferri poteſt, quantum eſt ex ſe. Solent autem aliqui interdum excommunicationem, *Perpetuam cenſuram* vocare; quod tamen permiſſiuè, & ſub conditione, non poſitiuè & abſolutè intelligendum eſt: poteſt enim illa cenſura eſſe perpetua, ſi excommunicatus in ſua voluntate perpetuò ſit pertinax, adeò vt etiam poſt mortem quodammodò durare poſſit, iuxta ſuperiùs dicta: nõ eſt tamẽ perpetua ex intentione; aut ex præſcripto legis: ſicut medicina nõ applicatur vt perpetuus ſit eius vſus, ſed vt, recuperata ſanitate, ceſſet. 2 *Excommunicatio ſemper poteſt auferri.* *Quo ſenſu excommunicatio perpetua dicatur.*

Excom-

Excommunicatio non aufertur eo ipſo quòd excommunicatus à contumacia recedit.

3 TErtiò ſuppono excommunicationem non auferri ipſo iure,ſeu facto ob mutationem ſolam ſeu operationem quancunque ipſius excommunicati. Quæ aſſertio licèt non ab omnibus recipiatur, mihi tamen videtur pro materiæ capacitate certa,& in iure expreſsè contenta.Nam,ſi quæ eſſet conditio aut opus requiſitum ex parte ipſius excommunicati, quo poſito ſtatim ipſo iure auferretur excommunicatio,maximè eſſet receſſus à contumacia,& condigna ſatisfactio, quæ ab excommunicato exigi poteſt: ſed hoc totum non ſufficit, vt excommunicatio ipſo facto tollatur:ergo nunquam poteſt ipſo iure tolli. Maior communis eſt abſque diſſentione;& eſt per ſe euidens, nam excommunicatio non fertur vſque ad præfixum tempus,vt per lapſum temporis poſſit ipſo iure ceſſare,nec fertur ſub aliqua alia conditione , vt ea expleta ceſſare exiſtimetur,ſed fertur, vt à contumacia diſcedatur, iuxta illud, *Tradidi illum hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus eius ſaluus fiat:&* (1. Cor. 5.) ideò vel virtute,vel expreſsè continet hanc determinationem ſeu conditionem, *Donec ſatisfacias*,vel,*Niſi reſipiſcas*: ſi ergo aliqua eſt conditio, vel operatio, qua poſita videri poſſet excommunicatio ipſo iure ceſſare, maximè eſt hæc proximè dicta . Iam verò probatur minor ex ca. *A nobis*,2.de Sent. excom.vbi ſi quis excommunicatus moriatur ante abſolutionem,quantumuis per veram pœnitentiam conuertatur,& ſatisfactionem ſufficientem vel faciat , vel promittat adhibita ſufficiente cautione , non proptereà apud Eccleſiam exiſtimatur ſimpliciter liber à vinculo excommunicationis.Item ex iuribus ſuprà citatis,& aliis ſimilibus in quibus abſoluendus dicitur,qui vel ſatisfecit , vel illud opus impleuit, ob quod exigendum ab illo excommunicatus eſt,& ante abſolutionem non eſſe illi communicandum cap. *Quod in dubiis*,c. *Cùm deſideres*,c. *Sicut nobis* , de Senteni.excommun.Clem.1. de decimis. vbi Gloſſa , & (Gloſſa.) Doctores. Et hanc eſſe communem ſententiam refert Couarruuias cap. *Alma*,part.1 §.11.nu.5. (Couarr.)

4 Nihilominùs contra hanc ſententiam opinatur ibidem Couarruuias in eo caſu , in quo aliquis excommunicatur ſub ea conditione , *Donec ſatisfacias:* vel *Donec reſtituas*, ſecutus Alciatum in c. 1.de Elect. in 6. notab. 5. Quorum fundamentum præcipuum eſt , quia omnis lex vel prohibitio poſita quamdiu talis conditio durauerit:ceſſante illa conditione, ipſo iure ceſſat : ſed excommunicatio lata ſub illa forma habet vim prohibitionis conditionatę prædicto modo ; ergo ceſſante conditione ceſſat. Confirmatur primò,quia pœna ſic impoſita ſimilis ſeu proportionalis eſt illi,quæ ponitur vſque ad præfixum terminum:nam parum refert quòd talis terminus præfigatur per certi temporis limitem, aut per aliud conditionis genus ; ſed pœna, quæ imponitur ad tempus determinatum,ceſſat adueniente termino illus temporis:ergo ſimiliter,&c.Confirmatur ſecundò, nam ob ſimiles rationes ſuſpenſio ſub illa forma lata, vt communiter cenſetur,impleta conditione per ſe tollitur:& idem multi cenſent de interdicto.

An excommunicatus ſub ea conditione, donec ſatisfacias impleta conditione eo ipſo ſit abſolutus. Alciati opinio.

5 Sed nihilominùs hęc ſententia probanda non eſt, vt generatim ſuprà probaui diſp.7.Et in primis non video cur dicti autores diſtinguant de excommunicatione lata ſimpliciter,vel ſub ea conditione,*Donec reſtituas*, &c. Nam etſi illa conditio expreſsè non ponatur,æquiualens ſemper includitur , vt declaratum eſt ex eo , quòd excommunicatio tollenda eſt, cùm primùm à contumacia receditur:cōditio autem virtute incluſa idem operatur,quod expreſsè addita.

Refellitur prædicta opinio,& ſententia negans probatur.

A Vel igitur dicti auctores de omni excommunicatione id dicere debent:quod tamen eſt contra expreſſa iura ſuperiùs adducta,vel non poſſunt id probabiliter,& cum fundamento dicere de aliqua excommunicatione.Eſt ergo aduertendum excommunicationem ferri poſſe ſub ea conditione , v.g. *Niſi intra talem terminum ſatisfeceris*,vel *reſtitueris*:& rurſus ſub illa, Excommunicatus ſis, *Donec ſatisfacias*,vel *reſtituas*. Quando fertur priori modo , ſi conditio expleatur ante elapſum terminum,clarum eſt non eſſe neceſſariam abſolutionem , quia excommunicatio nunquam contracta fuit, & ita dici poteſt per ſeſe ablata,vel potiùs impedita ex defectu non impletæ conditionis,vel contumaciæ non habitę,ſub qua,ſeu pro qua lata fuerat.Quando verò fertur poſteriori modo,
B & ſupponitur re vera contracta excommunicatio, tunc dicimus per ſe non ceſſare ob ſatisfactionem vel reſtitutionem factam,aut aliam ſimilem conditionem impletam:quia ſenſus illius conditionis non eſt vt excommunicatio ita duret vſque ad illam conditionem expletam,vt tunc ſtatim per ſe tollatur; ſed ita vt ante illam conditionem impletam non tollatur, poſteà verò tolli debeat,non verò ipſo facto,ſed per abſolutionem. Quòd enim hoc ſenſu inſtitui,& ferri potuerit,per ſe notum videtur. Sicut ſi diceremus peccata in Eccleſia non remitti , donec aliquis confiteatur,non eſt ſenſus facta confeſſione per ſeſe tolli peccatum,ſed per abſolutionem ſacerdotis,quę dari non poteſt ante illam conditionem impletam.
C Ita ergo ſimilis locutio de excommunicatione intelligenda eſt.Nam quòd hæc ſit intentio cuiuſcunque legis,vel ſententiæ,in qua excommunicatio ſub illa forma feratur,facilè intelligi poteſt ex inſtitutione talis cenſuræ,ſeu ex aliis iuribus,quæ ſatis declarant excommunicationem ſub tali ratione eſſe ab Eccleſia inſtitutam , vt per ſolam operationem eius qui excommunicatus eſt,non auferatur.

Excommunicatio ſub duplici conditione ferri poteſt.

Ex his ergo ſatis reſponſum eſt ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ:ſolùm enim procedebat ex falſa intelligentia prædictæ conditionis, & ex eodem principio procedit prima cōfirmatio,& ideò negāda eſt ſimilitudo niſi terminus durationis , aut tēporis in eodem ſenſu apponatur:ſcilicet vt ante illum non auferatur pœna ; illo autem expleto auferatur , non
D per ſe,ſed per auctoritatē ſuperioris.Hic autem ſenſus(& in hoc eſt diſcrimen)generatim loquēdo,non cadit in eam quæ eſt purè pœna ob delictum commiſſum , quando illa pro limitato tempore fertur, nam ſi aliter ſpecialiter non explicetur,tanta,& non maior pœna imponitur: & ideò illa expleta per ſe ceſſat. Quod ſecus eſt in excommunicatione , quæ pœna medicinalis eſt:& ideò in illa non tam ſpectatur quantitas durationis, quàm modus ſubiectionis ad Eccleſiam : ideoque ita inſtituta eſt,vt ſemper inhæreat,donec per ipſam Eccleſiam auferatur. Quare certus illi non præfigitur temporis terminus , adeò vt conditio illa,*Donec ſatisfaciat*,vel *reſtituat, &c.*non ſit ita neceſſaria, quin ſi per ſuperiorem anteà excōmunicatio tollatur , re vera ablata non ſit. Quid
E verò de ſuſpenſione , & interdicto in ſimili puncto dicendum ſit , quod in ſecunda confirmatione illius ſententiæ attingebatur,infrà ſuis locis videbimus.

6 *Satisfit fundamentis prioris ſententia.*

Excommunicationem per ſolam abſolutionem tolli.

QVartò ex dictis concluditur propoſitæ quæſtionis reſponſio, nimirum excommunicationem & per abſolutionem tolli poſſe, & per ſolam illam. 7
Hæc aſſertio iuxta ſuprà dicta diſput.7.ſect. 1. poteſt intelligi vel de abſolutione in genere,abſtrahēdo de abſolutione à iure &ab homine;& ſic eſt per ſe nota, vt

vt ex dicendis patebit; vel poteſt intelligi de abſolutione ab homine; & ſic etiam eſt vera, loquendo de ordinario iure. Quam docent Theologi in 4. diſt. 18. & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, & verb. *Abſolutio*, & Canoniſtę ſuper iura citata in pũcto pręcedenti, & ſpecialiter Abbas in c. vlt. de Matrimonio contracto contr. interdictum Eccleſ. & in cap. 1. de Iudiciis, vbi etiam Felinus, qui alios refert. Et vtraque pars probatur facilè ex dictis, quia excommunicatio auferri poteſt: & non per ſolam actionem ipſius excommunicati, vt probatum eſt: ergo per actionem alterius habentis poteſtatem ad tollendam illam, conſecutio tenet à ſufficienti diuiſione. Præſertim quia excommunicatio non aufertur per accidens ad ablationem alterius, cùm oſtenſum ſit nullam eſſe aliam conditionem, aut quaſi extrinſecum terminum, à quo pendeat: & de ipſo etiam ſubiecto ſit dictum, præter communem naturam accidentis hoc quodammodo in ea inueniri, vt, deſtructo ſubiecto, non omnino ſtatim deſtruatur: vel quia manent corpus & anima, circa quæ (etiamſi diſiuncta ſunt) poteſt aliquo modo obſeruari vel potiùs quia manent alij fideles viuentes, qui ſeruare poſſunt talem cenſuram, & ad hoc obligãtur, quandiù alter, qui excommunicatus erat, non abſoluitur.

8 Quòd autem hæc actio, per quam ab alio eſt excommunicatio tollenda, ſit abſolutio, conſtat ex forma, qua Eccleſia vtitur ad hanc cenſuram tollendã, quæ eſt, *Abſoluo te à tali vinculo, &c.* vt videbimus. Conſtat item ex communi modo loquendi canonum & auctorum; nam ſub nomine abſolutionis de hac actione loquuntur. Conſtat prætereà ex materia circa quã, ſeu obiecto huius actionis, quod eſt ipſamet excommunicatio, quæ eſt ſpirituale quoddam vinculum, quo ligatur is, qui excommunicatus eſt: & ab illo liberatur per illam actionem. Meritò ergo abſolutio dicitur, & eſt quaſi talis vinculi ſolutio, iuxta Chriſti Domini verba, *Quodcunque ligaueritis, &, Quodcunque ſolueritis.* Denique explicatur in hunc modũ, quia illa actio vel eſt diſpẽſatio, vel abſolutio: quid enim aliud eſſe poteſt moralis actio, quæ vinculum ſeu obligationem tollit? Non poteſt autem propriè diſpenſatio, quia diſpenſatio vel ſupponit generalem obligationem, & ſolùm in aliquo particulari illam tollit, vel eſt quaſi exceptio à generali aliqua lege: aut, ſi per eam tollatur aliqua inhabilitas, illa talis eſt, vt arbitrio ſuperioris tollatur per ſolam extrinſecam conceſſionem. At verò hæc actio per quam cenſura tollitur, non eſt exemptio aliqua à communi lege, neque eſt veluti licentia aliqua, aut facultas extraordinariè conceſſa ex principis ſeu ſuperioris voluntate, ſed eſt liberatio ab Eccleſiaſtico vinculo, quo talis perſona in particulari ligatur: ſitq; vel ſaltem fieri poſtulat, non præter, ſed ſecundùm legem, nec ſolùm ex voluntate concedentis, ſed ſecundùm diſpoſitionem, & ſtatum eius cui conceditur, cui proptereà eſt quodammodò debita: & ideò non per modũ diſpenſationis, ſed per modum ſentẽtiæ datur: ſentẽtię (inquã) liberãtis aliquẽ à tali vinculo: ergo propriiſſimè abſolutio dicitur. Igitur excõmunicatio per abſolutionẽ, & nõ alio modo tollitur.

9

Pontifex de abſoluta poteſtate alio modo quàm per abſolutionem poteſt excommuni. tollere.

Dixi, *loquendo de ordinario iure*, quia Pontifex Summus de abſoluta poteſtate, ſi velit, poteſt ita aliquem excommunicare, donec talem vel talem cõditionem impleat, vt, ea impleta, ipſo iure liber ab excommunicatione maneat. Si enim hoc in ipſa ſententia, aut lege ſatis declaret, habebit effectũ, cùm totum hoc ius ex eius voluntate pẽdeat. Item alio modo poſſet hoc facere Pontifex, reuocando legem, ex vi cuius aliquis excommunicationem incurreret: nam ſi ita illam reuocet, vt velit pro infecta haberi, hoc ipſo tolletur excommunicatio, neque erit neceſſaria illa abſolutio vt expreſsè docet Gloſſa in Clem. vnica de Immunitate Eccleſiarum, verb. *Pro infectis*, quam ibi alij interpretes ſequuntur, & Abbas in ca. *Per venerabilem.* Qui filij ſint legitimi, num. 22. Felinus, Decius, & alij in cap. 2. de Iudiciis, & Sylu. verb. *Abſolutio*, 3. num. 8. Ratio eſt, quia Summus Pontifex eſt ſupra ius poſitiuum: & ideò poteſt ipſo iure, vel ſententia abſolutionem ferre ſub conditione in futurum pendētē, qua expleta tranſibit in abſolutam, & habebit ſuum effectum, neque erit alia neceſſaria. Et ſimiliter in altero caſu tollendo legem priorem poteſt generaliter reuocare quidquid ex vi illius effectum eſt, & conſequenter ipſo iure reuocat, & tollit excommunicationem, quæ virtute prioris legis facta erat. Oportet tamen vt hic modus reuocationis prioris legis ſufficienter in poſteriori lege exprimatur: nam ſola ablatio prioris legis non ſatis eſt vt excommunicatio ex vi legis incurſa ablata cenſeatur, vt per ſe manifeſtum eſt: quia effectus factus à lege, non ita pendet ab ea, vt illa ablata auferatur: quia tamen Pontifex habet poteſtatem non ſolùm auferendi legem, ſed etiam omnes effectus morales, qui virtute eius facti fuerant; quorum vnus ſolet eſſe excommunicatio, ideò, ſi talis reuocatio fiat, illa includit abſolutionem à priori excommunicatione, talis fuiſſe videtur in dicta Clementina vnica in illis verbis, *Conſtitutionem, & declarationem ſeu declarationes prædictas, & quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitùs reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis.*

Aliis verò inferioribus prælatis licitum non eſt his 10
modis vti ad cenſuras tollendas, quia tenentur ius commune, & modum in illo præſcriptum ſeruare: vnde ſi in ſuis ſententiis ferendis, & reuocandis, velint illis modis vti, malè facient, tamen dubitari poteſt an factũ teneat. De quo poſſent aliqua in vtramque partem obiici, mihi tamen videtur factũ tenere. Quia licèt forma abſoluendi à cenſura, ſit in iure pręſcripta, non tamẽ ſub ea neceſſitate vt aliter facta nõ teneat, vt mox videbimus: ergo ex vi illius formæ nõ fit irritũ factum illud. Neque etiam aſſignari poteſt aliud ſpeciale ius, per quod irritum fiat: nam alia iura quæ dicunt excommunicatum ſemper manere excommunicatum donec abſoluatur, quantumuis reſipiſcat, non ſunt contraria, quia in prædictis caſibus aliqua abſolutio, quamuis extraordinario modo, conceditur: quæ abſolutio per iura illa non irritatur.

Inferiores Prælati ſolum per abſolutionem poſſunt licitè excommunicationem tollere.

SECTIO II.

De cauſis ad abſolutionem ab excommunicatione neceſſariis.

DE effectibus huius abſolutionis nihil dicere neceſſe eſt, quia ſicut priuatio per habitũ cognoſcitur, ita cognita excommunicatione, & effectibus eius, ſatis conſtat quid hæc abſolutio operetur. Nam effectus adæquatus, & quaſi formalis eius eſt excommunicationem auferre, & conſequenter omnes etiam effectus excõmunicationis reuocare, nimirum vt à tempore ipſius abſolutionis iam locum non habeant: nam qui præceſſerunt, non reuocantur, aut quaſi reſtituuntur propter ſolam abſolutionem ſubſequẽtem: quia fuerunt iuſtæ pœnæ executioni mandatæ, quę perpetuæ manent, vt in ſuperioribus locis ſuis annotauimus. 1

Omiſſis ergo effectibus, de cauſis longa nobis futura eſſet diſputatio, niſi in diſp. 7. ſect. 2. & ſequentibus ferè tradita eſſet: & ideò breuiter per ſingulas cauſas diſcurremus. Quod ergo attinet ad efficientem cauſam, diſtinguendum eſt de excommunicatione lata à iure, vel ab homine. Item de reſeruata, vel 2

Quis ab excõmunicatione viris non reſeruata poſſit abſoluere.

vel non reſeruata. Nam ab excommunicatione lata, & non reſeruata à iure, abſoluere poteſt quilibet ordinarius paſtor, ſeu ſacerdos proprius, vel qui ex commiſſione proprij confeſſoris munus ſuſtinere poteſt, iuxta cap. *Nuper*, de Sent. excom. & quæ circa illud notauimus dicto loco. Poteſt tamen quiſpiam nobis obiicere ex dictis diſputatione præcedente, proprium ſacerdotem inferiorem non habere poteſtatem abſoluendi, nam iuxta principia iuris, nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt, vt dicitur in regul. 28. ff. de reg. iuris. Dicendum verò eſt, id verum eſſe de eo, qui per poteſtatem quaſi intrinſecam & ordinariam abſoluere poteſt: ex commiſſione verò ſuperioris interdum poſſe abſoluere qui non poteſt condemnare, atque ita contingere in præſenti ex vi illius cap. *Nuper*. Et ideò hæc poteſtas inferioris non extenditur ad excommunicationem à legislatore reſeruatam, quia per reſeruationem declaratur ei non concedi poteſtatem à ſuperiori, ſed potiùs tolli, ex eodem cap. *Nuper*, Hîc verò ſtatim ſe offerebat quæſtio, an talis poteſtas exiſtens in Parocho dicenda ſit ordinaria, vel delegata: eam verò in prædicto loco ſatis explicatam reliquimus.

Quis poſſit ab excommunicatione ab homine lata abſoluere.

3 De excommunicatione autem lata ab homine dicendum eſt, eum à quo lata eſt, poſſe eam tollere, niſi ſuperior eam ſibi reſeruet, qui poteſt ſemper non ſolùm ab eadem abſoluere, ſed etiam ſibi reſeruare. Inferior verò id non poteſt, niſi ex priuilegio, vel alio ſpeciali modo ei committatur. Tota hæc aſſertio latè etiam tractata eſt in citato loco. Et prima quidem pars conſtat ex illo principio, quod poteſtas abſoluendi coniuncta eſt cum poteſtate ligandi, vt ex verbis Chriſti ponderauit Ambroſ. lib. 2. de Cain, & Abel, c. 4. relatus in c. *Verbum*, de Pœn. d. 1. Quod maximè intelligitur per ſe loquendo, & de poteſtate ordinaria quæ primariò ad abſoluendū datur potiùs, quàm ad ligandum: per commiſſionem autem vel ordinationem ſuperioris poteſt interdum quis habere poteſtatem ligandi, & non ſoluendi, ſed hæc eſt exceptio à generali regula, & raro contingit, vt ſtatim dicam.

Ambroſ.

4 Altera verò pars, nimirùm quòd ſuperior poſſit etiam ab hac excommunicatione abſoluere, conſtat, quia habet ſuperiorem iuriſdictionem, & eſt veluti vniuerſalior cauſa, quæ per ſe poteſt quidquid poteſt particularis. Quis autem nomine ſuperioris intelligendus ſit, & quem modum iuriſdictionis habere debeat, citato loco latè declaraui. Ex hoc autem principio oritur aliquando, vt ſuperior ſibi reſeruet abſolutionem ab excommunicatione ab inferiore lata. Quod dupliciter cōtingere poteſt. Primò, quando ſuperior in particulari ex certa ſcientia confirmat ſententiam, & excommunicationem latam ab inferiori, quod ſpecialiter de S. Pontifice affirmant Ioann. Andr. & alij Canoniſtæ in cap. *Ex frequentibus*, de Inſtit. quos refert, & ſequitur Nau. in Sum. c. 27. nu. 40. & in citato loco nos idem diximus. Nunc verò addimus idem proportionaliter habere locum in aliis ſuperioribus habentibus ſufficientem iuriſdictionem ad ferendam ſententiam, & cenſuram in tali cauſa: nam hoc ipſo quòd ex certa ſcientia cōfirmat ſuperior ſententiam ab inferiori latam, eam facit ſuam, & ideò nullus inferior poteſt illam tollere. Secundò hoc poteſt accidere, ſi generali lege ſtatuat ſuperior vt excommunicatio lata pro tali delicto, etiamſi ab inferiori lata ſit, ſibi maneat reſeruata: nam

Superior poteſt ab excommunicatione inferioris abſoluere.

Imò eandem multis modis ſibi reſeruare. Primus.

Ioann. Andr. Nauarr.

Secundus.

eſt eadem ratio: nihil enim refert, quòd talis reſeruatio per generalem legem fiat, aut in ngſiulari facto.

5 Exemplum autem huius rei vulgare, & fortaſse etiam ſingulare eſt de incendiariis, qui licèt non ſint ipſo iure Pontificio excommunicati, tamen poſtquam ab Epiſcopo nominatim excommunicantur, non poſſunt ab illo abſolui, ſed excommunicatio illa S. Pontifici reſeruata manet, iuxta cap. *Tua nos*, de Sent. excom. Quod ita exponunt Caiet. in Sum. c. 22. de excom. Soto in 4. d. 22. quæſt. 2. art. 3. Nau. dict. c. 27. num. 40. Atque ita ſatis declarata eſt tota prior pars propoſitæ regulæ. Inde verò facilè altera deducitur, nam inferior per ſe non habet iuriſdictionem in actum, vel ſententiam ſuperioris, neque iure communi illi committitur, nam cap. *Nuper*, ſolum loquitur de excommunicationibus à iure latis, non verò ab homine, neque de his aliud ſimile ius inuenitur: ergo inferior abſoluere non poteſt ab hac excommunicatione ſine commiſſione ab homine facta. Quòd autem cum illa poſſit, etiam eſt clarum. Nam iuriſdictio delegata ad abſoluendum ſufficit, eam verò delegare poteſt qui ordinariam habet, ſiue ſit ipſemet qui excommunicationem tulit, ſiue eius ſuperior. Quæ omnia conſtant ex ſuperiùs dictis, & ſumi poſſunt ex cap. *Paſtoralis*, de officio ordinarij, &c. *Sacro*, & cap. *Per tuas*, de Sent. excom. & ex communi vſu, & omnium doctrina.

Exemplum ſecundi modi.

Caiet. Soto. Nauarr.

Inferior non poteſt abſoluere ab exco. ab homine à ſuperiore lata.

6 Hîc verò occurrebant plures quæſtiones. Vna eſt, ſub qua regula ex prædictis cōprehendatur excommunicatio lata ab homine per ſententiam generalem, an ſcilicet reducenda ſit ad excommunicationes iuris propter generalitatem ſuam, an verò inter latas ab homine debeat cōputari: eò quòd, cùm per eam ſententiam ius non concedatur, verè ac propriè ſit ab homine. Quam quæſtionem latè diſputaui citato loco. Et reſolutio fuit, poſteriorem partem videri veram in rigore iuris; priorem autem eſſe practicè probabilem, & communi opinione, & vſu receptam. Alia quæſtio erat de poteſtate abſoluendi ab excom. commiſſa per priuilegia, aut diplomata Pontificia, quanta ſit; & quo modo ea ſit vtendum. Rurſus eſt alia quæſtio de poteſtate abſoluendi ab exco. in extrema neceſſitate: qui ſcilicet illam habeant, & quo modo ea vti debeant. Item quæri poteſt de conditionibus requiſitis ex parte abſoluentis, videlicet, quòd ſit clericus, & iuriſdictionem habeat non ſuſpenſam, neque impeditam, & quòd liberè ac voluntariè illa vtatur. Sed hæc omnia, & ſimilia tractata ſunt dicta diſp. 7. ſect. 1. & 2. nihilq́; ſpeciale habent in hac cēſura; & ideò nihil occurrit hoc loco addēdum.

Variæ quæſtiones attinguntur.

7 Occurrebat ſtatim dicendum de materia, & fine huius abſolutionis. Sed materia remota, ſeu quaſi ſubiectiua eius eſt ipſe homo, qui abſoluitur. De quo potiſſima quæſtio eſt, an etiam poſt mortem abſolui poſsit. Dicendum verò eſt ita poſſe poſt mortem abſolui, ſicut & excommunicati, ſcilicet potiùs ex parte aliorum, quàm ipſius. De qua relatè dictum eſt ſuprà. An verò ex parte eius qui abſoluitur, requiratur præſentia, conſenſus, aut aliæ conditiones ſimiles in dicta ſectio. 2. diſput. 7. in poſteriori parte eius actum eſt. Materia verò proxima, & circa quam huius abſolutionis, eſt ipſamet excommunicatio, quæ per illam tollitur. Vnde hic etiam eſt finis eius quaſi intrinſecus, ſcilicet cenſuram expellere. Quare cum hic finis per ſe bonus ſit, & expetibilis, non indiget abſolutio alio fine extrinſeco, quanquam interdum illum habere poſsit, vt datur interdum abſolutio ad talem, vel talem effectum. De qua abſolutione quæri poſſet qualis ſit, & quomodo ab abſolutione ſimpliciter, & abſolutè conceſſa differat. Item an hæc abſolutio requirat intrinſecum finem iuſtum vel

De cauſa materiali remota abſolutionis.

De cauſa proxima.

vel poſsit eſſe valida, etiamſi iniuſta ſit. Verùm quæ de cenſura in communi tractauimus, ad hanc eodem prorſus modo applicanda ſunt.

De cauſa formali abſolutionis ab excomm.

8 Solum ergo circa formam ferendi hanc abſolutionem aliquid deſiderari poteſt. In qua poſſunt quædam conſiderari ad ſubſtantiam, alia ad ſolennitatem accidentalem pertinentia. De ſubſtantia ſolum ſunt ea verba, quæ proprium effectum huius abſolutionis ſufficienter ſignificant, qui excommunicationem tollere, & communicationi fidelium ſeparatum hominem reſtituere. Vnde eſt commune axioma, hanc formã non poſtulare verba omnino determinata, ſed illa quę ad prædictam ſignificationem ſufficiant, vt ex Anton. Rich. & aliis notauit Couar. in c. *Alma mater*, 1. p. §. 11. num. 7. & Nauarr. in Comm. de Iubil. notab. 30. nu. 8. Solet autem à Doctoribus communiter hæc forma aſſignari, *Abſoluo te à vinculo maioris excommunicationis ob talem cauſam: & reſtituo te ſacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quæ verba vſurpari quidem poſſunt, & acceptari vt congrua, non quòd omnia neceſſaria ſint. Nam in primis inuocatio illa Trinitatis non eſt de neceſſitate, vt per ſe conſtat, cum nec de ratione ſacramentalis abſolutionis ſit. Deinde tota illa pars, *& reſtituo te, &c.* quãuis effectum abſolutionis magis explicare videatur, neceſſaria tamen non eſt, quia in præſenti, abſoluere, & reſtituere non ſunt duo; neque enim abſolutio aliter reſtituit hominem ad ſacramentorum participationem, & communionem fideliũ, quàm tollendo vinculum: neq; alia quaſi poſitiua actio aliquid conferens neceſſaria eſt, ſed ablato vinculo, homo fidelis per ſeſe habet ius communicandi, & participandi ſacramenta fidelium. Deinde, per ſe loquendo, neceſſarium non eſt cauſam, ob quam excõmunicatio incurſa fuit, in abſolutione exprimere: quia illa non per ſe ſpectat ad effectum ipſius abſolutionis, vt de cenſura etiam in communi diximus, & in ſpecie tractauit Nauarr. c. 26. nu. 8. & 9. cum Sylu. ver. *Abſolutio*, 5. q. 2. Et maximè, quia dicendo, *Ab excommunicatione, quam incurriſti*, ſatis determinat cenſuram à qua abſoluit; & ibi implicitè complectitur cauſam.

Forma ſubſtãtialis huius abſolutionis. Couarr. Nauarr. Nauarr. Syluest.

9 Solum oportet aduertere an pœnitens ſit ligatus pluribus excommunicationibus, nam tunc, ſi abſolutio fiat ab omnibus, oportet id intendere, ſuppoſita poteſtate, & aliquo modo verbis exprimere, ſaltẽ illis generalibus. *Ab omni vinculo excommunicationis:* vel certè indefinitis, quæ in his rebus æquiualent vniuerſalibus, vt ſæpe dixi, quamuis ad tollendum dubium melius ſit ſemper addere ſignũ diſtribuens. Si verò ab vna tantùm excommunicatione abſoluat & non ab alia (quod fieri poſſe ſuprà oſtendimus de cenſu. in communi) neceſſarium erit, vt & intentionem ſuam determinet ad eam excommunicationem quam auferre vult, & vt eam determinationem verbis aliquo modo explicet. Vnde niſi ex adiunctis, vel ex antecedentibus, & conſequentibus id conſtet, optimè fiet explicando cauſam cenſuræ. Quocirca illa communis forma aptiſsima eſt, meritóque vſu retinenda. Aliqui etiam præmittunt illa verba, *Autoritate Dei omnipotentis, & poteſtate mihi conceſſa*, vel æquiualentia, quod etiam ſeruari poteſt, quamuis neceſſarium non ſit.

Quæ forma ſeruanda in abſolutione à pluribus excõmunicationibus: *Quæ in abſoluendo ab vna ex pluribus.*

10 Circa ſolennitatem accidentalem quatuor præcipuè cæremoniæ numerari ſolent. Prima eſt, vt ab excommunicato iuramentum poſtuletur parendi de cætero mandatis Eccleſiæ, ex c. *Ex tenore*, & c. *De cætero*, de Sent. excom. notat Nau. in Sum. c. 25. num. 7. & de Pœn. d. 6. c. 1. in prin. n. 54. Sed non eſt intelligendum, neceſſarium eſſe iuramentum generale de ſeruandis Eccleſiæ præceptis, quia neque in illis iuribus hoc dicitur, neq; eſſet expediens hoc nouũ vinculum, & obligationem communiter hominibus ponere: ſed ad ſummum poteſt eſſe hoc iuramẽtum de obediendo Eccleſiæ in illa materia, vt v. g. ſi excommunicatio fuit à iure, vt iuramentum ſit de non tranſgrediendo legem, ob cuius violationem excommunicatus manſit. Hoc enim apertè ſignificatur in illo c. *Ex tenore*, nam priùs dicitur, *Recepto ab eo iuramento quòd tuo debeat mandato parere*, & infrà ſubditur, *Sibique in virtute iuramenti præcipies, ne de cætero in clericum manus iniiciat, &c.* Simile habetur in ca. *Peſſimam*, 23. q. 8. & in c. *Grauem*, de Sen. excom. vbi etiam ſignificatur, aliquando iuxta rei exigentiam poſſe maiorem cautionem poſtulari, vt ſimilia de cætero non committantur. Addit verò Caiet. in Sum. verb. *Abſolutio*, hoc iuramentum quoad hanc partem non ſemper, ſed in magnis criminibus locum habere. Quod mihi quidem placet, quia ex dictis iuribus nihil ampliùs colligi poteſt; loquuntur enim de incendiariis, & manifeſtis percuſſoribus clericorum. Rurſus ſi tale fuerit delictum, ob quod excommunicatio lata fuit, vt ſpecialem ſatisfactionem requirat, & illa nondum ſit exhibita, neque alia ſufficiens cautio de illa implenda data ſit, tunc etiam eſt iuramentum exigendum de ſatisfactione exhibenda. Quamquam ſi excommunicatio ſit ob offenſam notoriam, priùs debeat ſatisfactio poſtulari, ſi exhiberi poteſt, iuxta c. *Venerabilibus*, §. *Porro*, de Sent. excom. in 6. & cap. *Ex parte*, 1. de Verb. ſignif. & notant Decius & alij Doctores in ca. *Qua fronte*, de App. An verò hæc præuia ſatisfactio, vel iuramentum eius aliquãdo ſit de ſubſtantia abſolutionis, eiuſque valore, ſuprà tractatum eſt de cenſuris in communi,

De ſolennitatibus accidentalibus in forma abſolutionis ab excom. Prima. Nauarr. Caietan.

Secunda cæremonia eſt, vt ſacerdos, priuſquam abſoluat, Pſalmum aliquem pœnitentiæ ſuper abſoluendum recitet. Sic enim habetur in c. *A nobis*, 2. de Sent. excom. & frequenter dici ſolet Pſal. 50. qui eſt quartus pœnitentiæ. Sed vt Nauarr. notat in illo textu non deſignatur ille in particulari, & ideò quilibet ex ſeptem ſufficit, licèt ille ſit aptiſſimus. Addunt verò Doctores abſoluentem debere eſſe indutum aliqua veſte ſacra, ſaltem ſuperpellicio, & ſtola; quod eſt in publica, & ſolenni abſolutione conſuetum, non verò in priuata. Et ex parte pœnitentis requirunt vt ſit genu flexo ſcapulis nudatis, & dum Pſalmus recitatur, flagello percutiatur: quod nullo iure ſcripto cautum eſt, ſed conſuetudine receptum eſſe, Doctores dicunt cum Hoſtienſi in Summ. n. 14. & Antonin. 3. p. tit. 24. c. 77. §. 1. Addit verò Nauarrus in abſolutione fœminæ omittendum hoc eſſe, & ob iuſtum alium reſpectum omitti poſſe in quacunque abſolutione. Et Caiet. ver. *Abſolutio*, ait omittendum eſſe in locis publicis, quando abſolutio excommunicationis ex confeſſione ſecreta oritur, quia aliàs & reuelaretur confeſſio, & infamaretur pœnitens. 11

Secunda cæremonia. Hoſtien. D. Anton. Nauarr. Caiet.

Tertia cæremonia additur in dicto ca. *A nobis*, 2. ſcilicet vt, finito Pſalmo, oratio Dominica recitetur, quod facile eſt, neque aliam explicationem requirit. Subiungitur verò ibidem, vt etiam ſeruentur alia conſueta: hæc autem dicuntur eſſe (& poteſt eſſe quarta cæremonia) quidam verſiculi, ſcilicet, *Saluum fac ſeruum tuum, &c.* cum oratione, *Deus cui proprium eſt*, &c. argum. ca. *Cum aliquis*, 11. quæſt. 3. Ex quo aliqui colligunt debere abſoluentem finita abſolutionis forma introducere abſolutum in Eccleſiam. Sed non conſtat illam cæremoniam eſſe in vſu, licèt ſit apta ad effectum huius explicandum. Neque in dicto cap. ſignificatur poſt abſolutionem introducen- 12

Tertia cæremonia. *Quarta cæremonia.*

introducendum eſſe eum, qui excommunicatus erat in Eccleſiam, ſed excommunicatum petentem veniam ad ianuam Eccleſiæ, in illam introducendum eſſe cum recitatione Pſalmorum pœnitentiæ, vt ibi abſoluatur. Vnde Abbas in c. *Cùm deſideres*, de Sentent.excom.num.6.inquit, *Præſtito iuramento de parendo mandatis Eccleſiæ, introducatur in Eccleſiam cum Pſalmo pœnitentiali, &c.*

Abbas.

13 *Sub qua obligat, ſeruandæ ſint hæ cæremoniæ.*

De his ergo cæremoniis omnes auctores docent non eſſe de ſubſtantia huius formæ, ſed validam eſſe etiamſi omittantur, vt patet ex Syluestro, Angelo, Caietano, & aliis Summiſtis, Nauarro c.26.n.8.& d. c.1.de Pœnit.d.6.n.54.& Couarr.c. *Alma*, p.1.§.11.n. 11. Addunt verò teneri in conſcientia ſacerdotem qui abſoluit, eas non omittere. Non tantùm in publica abſolutione, ſed etiam in occulta, quantum ad ea quæ commodè fieri poſſunt. Et intelligunt, quando excommunicatio iuſta fuit, & abſolutio ſimpliciter datur; nam ſi excommunicatio fuit iniuſta, vel ſi ſolùm datur abſolutio ad certum effectum, vel ſi ſolùm eſt abſolutio ad cautelam, ex omnium ſententia non eſt neceſſe cæremonias adhibere. Et idem dicunt, ſi abſoluens non ſit ſacerdos, quia illa ſolennitas videtur propria ſacerdotalis muneris. Deniq; ſi neceſſitas vrgeat, vel alia rationabilis cauſa intercedat. Sine illa verò aiunt non omitti has cæremonias abſque culpa. Quod verum erit prudenter conſideratis circunſtantiis, & conſuetudine, quæ in hoc magnam vim habere poteſt, & ſecluſo contemptu & ſcandalo non exiſtimo poſſe hîc interuenire peccatũ mortale ob aliquam omiſſionem: quia res non eſt adeò grauis, niſi fortaſſe quando publica & ſolemnis abſolutio danda eſſet ad Eccleſiæ ſatisfactionem.

DISPVTATIO XX.

De nonnullis excommunicationibus in particulari, quæ ab homine ferri ſolent.

ABſoluimus ea quæ ad generalẽ doctrinam de excommunicatione maiori pertinent. Ex quibus definiẽda ſunt omnia, quæ in ſingulis ſeu particularibus excommunicationibus deſiderari poſſunt. Quapropter non ſine apparenti ratione poſſumus hanc partem prætermittere, præſertim cùm ſcientia ad indiuidua non deſcendat, eò quòd ſint quaſi per accidens, & in infinitum multiplicari poſſint. Quod ſanè in excommunicationibus ferendis, pręſertim ab homine, ipſo vſu ſatis conſtat. Nihilominùs tamen, quoniam materia moralis vtilior eſt applicata ad particularia, ſaltem ad aliqua, ideò de nonnullis excommunicationibus præcipuis, & quarum cognitio in praxi magis neceſſaria eſt, dicendum eſſe cenſuimus. Eſt autem excommunicatio vel ab homine, vel à iure. De priori dicemus breuiter in hac diſputatione, de alia, quæ fuſior eſt, in ſequentibus. Excommunicatio item ab homine frequenter eſt contra determinatam perſonam in particulari cauſa. Et de hac vel indiuiduis eius nihil poſſumus dicere, quia eſt res infinita, & nullis principiis comprehendi poteſt, præter ea quæ ge-

A neraliter tradita ſunt, & ſufficiunt ad ſingulos caſus definiendos. Alia item excommunicatio ab homine, quæ generaliùs fertur ad aliquid præcipiendum, vel vitandum, dicitúrque generalis ſententia, in multis æquiparatur ſtatuto ſeu legi, licèt in aliis differat, vt in ſuperioribus declaratum eſt: hæc (inquam) excommunicatio etiam ferri poteſt propter varias cauſas, vel actiones, quæ poſſunt in infinitum multiplicari, ſolúmque materialiter differunt in ordine ad talẽ cenſuram. Ac propterea etiam in his, nec neceſ-
B ſarium eſt, nec poſſibile per omnia indiuidua diſcurrere. Duo tamen ſunt ordinarij caſus, quibus ſolent conſcientiæ implicari, ſcilicet de excommunicationibus quæ ferri ſolent ad reſtitutiones faciendas ſeu ſoluẽda debita, ſeu propter debita non ſoluta, & de iis quæ feruntur ad denuncianda crimina, aut alia ſecreta reuelanda, & ad ferendũ teſtimonium, vel prodendas ſcripturas, &c. Et ideò de iis duabus in particulari dicere viſum eſt.

SECTIO I.

C *Vtrum Iudices Eccleſiaſtici licitè, & validè poſſint pro cauſis temporalibus excommunic. ferre.*

RAtio dubitandi eſt, quia excommunicatio eſt ſpiritualis pœna & medicina: ergo ad curationem animæ adhibenda eſt, & nõ ad temporalia incommoda reſarcienda: nam hæc cura vindicandi, aut reſarciendi temporales iniurias ad ciuilem poteſtatem per ſe ſpectat: ergo non poſſunt iudices Eccleſiaſtici hoc titulo aſſumere gladium ſpiritualem. Et confirmatur, quia aliàs licitum eſſet hoc modo excommunicationem ferre contra perſonam certam, & cognitam, vt contra Petrum, de quo conſtat furatum eſſe hanc vel illam rem, niſi illam reſtituat: conſequens autem eſt contra cõmunem vſum.
D Sequela patet, quia non eſt maior ratio, quando perſona incerta eſt, quàm cùm eſt certa. In contrarium verò eſt vſus Eccleſię ferendi hanc cenſuram ad hos fines, ſcilicet vt reſtituantur ablata, ſoluantur debita, reuelentur occulta, & ſimiles qui temporales ſunt. 1 *Ratio dubii.*

Non eſt ex ſe malum pro tẽporalibus excom. ferre.

Suppono primò, non eſſe per ſe malum, neque extra Eccleſiaſticam poteſtatem ferre hanc cenſuram, eam ordinãdo aliquo modo ad prędictos fines. Hoc certiſſimum eſt, nam ſi hoc eſſet vel per ſe malũ, vel extra Eccleſiaſticam poteſtatẽ, eſſet in Eccleſia grauiſſimus quidã error in re ad mores pertinẽte: quod impoſſibile eſt. Deinde hoc colligitur ex Conc. Tri. ſeſſ.25.c.3. de Reform. vbi & refert hanc conſuetudinem eſſe in Eccleſia ferẽdi excommunicationem
E monitionibus pręmiſſis *ad finem reuelationis* (vt aiunt) *aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus:* & eam conſuetudinem ſupponit honeſtam, & iuſtam eſſe, ſobriè tamen, & magna circũſpectione eſſe exercendã. Quapropter adhibitis quibuſdam circunſtantiis idem Concilium eam moderatur. Prima eſt, vt à nemine prorſus pręterquam ab Epiſcopo tales excommunicationes decernãtur. Exiſtimo autem nomine Epiſcopi cõprehendi etiã Vicarium generalẽ Epiſcopi: nã quoties aliquid Epiſcopo cõceditur, & nõ exprimitur, vt per ſe, & nõ per aliũ faciat, intelligitur etiã per Vicariũ poſſe id efficere, vt in ſuperioribus tactũ eſt: ſic enim vnũ & idem cenſetur eſſe tribunal,

Conc. Triden.

Cum quibus circunſtantiis hoc liceat.

eademque iuriſdictio Vicarij, & Epiſcopi, iuxta cap. 2. de Conſuetud. in 6. Imò exiſtimo ſub ea voce comprehendendos eſſe Abbates, vel alios Prælatos exemptos, qui Epiſcopalem habent iuriſdictionem: vt in ſimili dictum eſt in ſuperioribus, tractando de iuriſdictione ad ferendam cenſuram. Solùm ergo excluduntur inferiores iudices ſubordinati Epiſcopis, vt ſolent eſſe Viſitatores, & aliqui Archipresbyteri, vel Archidiaconi, &c.

Secunda.

Secunda conditio à Concilio poſita eſt, *vt ex re non vulgari, cauſaq; diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata*, excommunicatio talis feratur: eius verò rei ac cauſæ iudicium vult Concilium eſſe poſitum in conſcientia, & prudenti arbitrio Epiſcopi.

Tertia.

Tertia eſt, vt quando fieri poteſt executio realis aut perſonalis, à tali cenſura abſtineatur. *Si tamen dictæ executioni facilè locus eſſe non poſſit, tunc præmiſſis monitionibus, & durante contumacia ad talem excommunicationem procedatur.* Hæc Conciliũ ibi, quantum ad rem præſentem ſpectat. Ex quibus planè colligitur habere quidem Eccleſiam hanc poteſtatem, & licitè illa vti, ſi miniſtri eius prudentiam, & moderationem ſeruent.

3

Quæ ſit cauſa legitima ferẽdi excommunicationem pro temporal.

Prima opinio.

Supereſt verò explicandum quæ ſit legitima cauſa huius cenſuræ, quæve propria eius ratio, vt inde conſtet quo modo temporalis cauſa poſſit eſſe finis eius. Dixerunt ergo aliqui Epiſcopos non poſſe ferre hanc excommunicationem, niſi ſuppoſita aliqua graui culpa in eo, contra quem fertur. Vnde aiunt, ſi ille ſecurus eſt in conſcientia non peccaſſe mortaliter ante illam excommunicationem latam, nimirum non reſtituendo, aut non reuelando ſecretum, ſecurum etiam eſſe poſſe in conſcientia, quòd talem excommunicationem non incurrit. Quæ ſententia fundari poteſt, quia ſuprà diximus, excommunicationem ferri non poſſe, niſi propter mortale peccatum. Veruntamen ſano modo intelligenda eſt. Duobus enim modis intelligi poteſt eſſe neceſſarium præſupponi peccatum mortale (de hoc enim ſermo eſt) ad huiuſmodi excomunicationem.

Excommunic. ſupponit peccatum antequã contrahatur.

Primò, vt talis excommunicatio ab homine lata, nõ poſſit ab aliquo incurri, niſi priùs aliquod mortale peccatum cõmittat, tranſgrediendo Eccleſiaſticum præceptum. Et in hoc ſenſu eſt res clara, & indubitata ex dicto principio ſuprà poſito. Secundò poteſt eſſe ſenſus, excommunicationem hanc non ſolùm priuſquam contrahatur, ſed etiam priùs quam feratur, etiam ſub conditione, debere neceſſariò ſupponere aliquod crimen, vel peccatum commiſſum in acceptione, vel retentione rei alienæ, vel in non manifeſtanda aliqua veritate, & excommunicationem ad hoc tantùm poſſe ordinari immediatè, vt fidelis à tali peccato ceſſet, vel pro illo ſatisfaciat. Et fundamentum eſſe poteſt, quia hæc excommunicatio ab homine eſt terminus fraternæ correctionis, iuxta illud Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit*: correctio autem fraterna ſupponit in proximo peccatum mortale, ſtrictè loquẽdo de correctione, per quem fratrem lucramur, de qua eſt ſermo Matt. 18. Et confirmari hoc poteſt ex cap. *Romana*, de Sent. excomm. in 6. in verſic. *Caueant etiam ne tales ſententiæ excommunicationis, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet, ſi tale quid fecerũt, vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis infra tale tempus non ſatisfecerint, niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa, ſeu offenſa præceſſerit, &c.* Ergo non præſuppoſita culpa, non poteſt Eccleſiaſticus iudex ferre hanc cẽſuram ad prædictum finem, ſeu quod idem eſt ſub conditione illius.

Matth. 18. *C. Romana. de Sent. excom. in 6.*

4

Non eſt tamen neceſſe vt ſemper ante ſententiam latã peccatum ſit commiſſum.

Veruntamen hæc ſententia in hoc ſenſu explicata ſupponit excommunicationem hanc vt ad prædictum finem ordinetur, nõ poſſe ferri niſi per modum correctionis prioris delicti, videlicet priùs cõmiſſi, quàm Eccleſiaſticus prælatus præceptum aliquod impoſuerit. Ad hoc neceſſarium non eſt, neq; vlla ratione fundatur. Nam, licèt hæc cenſura vtilis ſit, & efficax ad correctionẽ, non tamen eſt ille adæquatus finis eius, ſed etiam poteſt ordinari ad quamcunq; obligationem implendam. Et hac ratione poteſt ſub conditione imponi ante omnem tranſgreſſionem: ſed vt tranſgreſſio non committatur, legiq; obediatur. Atque hoc modo fertur communiter per leges canonicas, & ferri etiam poteſt per præceptũ hominis: ſic enim diſtinguitur excommunicatio pro futuris culpis, & pro præteritis cum aliquo reſpectu ad futurum; ſic etiam iudices Eccleſiaſtici, dum aliquem citant, excommunicant eum, ſi nõ compareat, ante quam cenſuram ſub ea conditione latam nullum crimẽ ſupponitur. Si ergo in aliis rebus poſſunt ita excommunicationem ferre: ergo & in præſenti materia idẽ poterunt ad prædictos fines, nullo etiam ſuppoſito crimine.

Refellitur quædam euaſio.

Niſi fortaſsè quis dicat, non poſſe Eccleſiaſticum iudicem in his rebus quidpiam præcipere, niſi ſuppoſita naturali obligatione illud ipsũ faciendi, id eſt, non poſſe excommunicare eum qui non reſtituit, aut ſoluit debitũ, niſi ſupponatur obligatio naturalis ex iuſtitia ad reſtituendum, & idem cum proportione de reuelatione ſecreti. Sed licet hoc daremus, non oporteret ſupponi crimen commiſſum contra illam naturalem obligationem: quia fieri poteſt vt nondum occurrerit occaſio, vel tempus, pro quo neceſſariò eſt illa obligatio implenda ad culpam vitandam: imò poteſt accidere vt terminus ille arbitrarius ſit, & quòd præcepto iudicis ſub tali cenſura præfiniatur: ergo non neceſſariò ſupponitur mora cum culpa ante talem excommunicationem ſic latam, ſed poteſt ad eum finem ferri, vt talis mora non committatur, vel ſi commiſſa fuerit, ſtatim cenſura incurratur. Et deinde falſum aſſumitur: nam Prælatus Eccleſiaſticus interdum poteſt obligare in ea materia, & ad eum actum, vbi ex ſola rei natura non oritur obligatio, vt in ſuperioribus ſæpè tactum eſt. Ergo etiam in hac materia de qua agimus, poterit interdum ita obligare ad ſoluendum vel denunciandum, aut aliquid huiuſmodi; etiam vbi ex ſola rei natura non præcedit obligatio; quod in particulari magis conſtabit ex ſequentibus. Si autem hoc poteſt, etiam poterit pro materiæ grauitate adhibere hanc cenſuram, vt maiorem vim & efficaciam conferat ſuo præcepto, etiamſi nullum ſupponatur crimen.

Excom. per accidens ſupponit crimen contra naturalem legem.

Quin potiùs, quando crimen ſupponitur contra naturalem legem, & ante Eccleſiæ præceptum, per accidens ſe habet ad excommunicationem, ſolúmque eſt quaſi occaſio illius: quia excommunic. quæ fertur ab homine, per ſe non fertur ad puniendum delictum ante præceptum eius commiſſum, ſed ad curandum illud & puniendam moram in illo, quia iam eſt contra præceptum ipſius iudicis: ergo per ſe loquendo, non eſt neceſſarium ſupponi crimen ad ferendam cenſuram.

5

Sola correctio fraterna non eſt adæquatus finis excom.

Explicatur textus ca. Romana de Senten. excomm. in 6.

Neque contra hæc procedunt motiua alterius ſententiæ: iam enim oſtenſum eſt correctionem fraternam non eſſe adæquatum finem excommunicationis. Et ideò ex verbis Matth. 18. nullum poſſe argumentum ſumi. Cap. autem *Romana*, diminutè referuatur: nam verba ſequentia potiùs confirmant ſententiam à nobis propoſitam, illa ſcilicet, *Aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit.* Si ergo alia rationabilis cauſa ſufficit, etiãſi mora, vel culpa non præceſſerit, & abſolutè & ſimpliciter loquendo, neceſſarium non eſt, vt culpa præcedat. Et ideò etiam Concilium Tridentinum illis vniuerſalibus vocibus vſum eſt, *Ex re non vulgari, & cauſa*

Conc. Trident.

diligenter

diligenter examinata. Quocirca in illo textu, vt ſuprà etiam attigi tractando de cenſuris in communi, ſupponitur quidem Eccleſiaſticos prælatos, aut iudices habere poteſtatem ad ferendam cenſuram in huiuſmodi cauſis ſeu rebus, etiam nulla ſuppoſita culpa, quod etiam apertè ſuponitur in cap. *A nobis*, 1. de Sent. excomm. Præſcribitur autem iudicibus modus quem tenere debent in vſu huius poteſtatis, nimirum vt illa non vtantur, niſi vel grauitas criminis, vel nimia in ſatisfaciendo mora, vel aliqua iuſta cauſa eos prudenter inducat; & in hac iuſta cauſa explicanda magna ex parte difficultas præſentis quæſtionis ſita eſt, an ſcilicet illa eſſe debeat cauſa ſpiritualis, vel temporalis ſufficiat, de qua ſtatim.

C. A nobis, primo de Sentent. excomm.

6 Nunc in hoc puncto concludimus poſſe Eccleſiaſticum iudicem validè cenſuram ferre in huiuſmodi cauſis, & actionibus, quæ proximè ad temporales fines ordinari videntur; vel vt aliquod malum commiſſum emendetur, vel vt malum quod committi, & timeri poteſt, præueniatur. Hoc ſatis probatum eſt ex dictis, ſed ad maiorem explicationem oportet diſtinguere inter valorem, & rectitudinem talis ſententiæ: nam, vt valida ſit, & liget tranſgreſſorem, ſufficit quòd præceptum ſit iuſtum, & de re adeò graui vt eius tranſgreſſio, & contumacia abſque intolerabili errore poſſit excommunicatione puniri; quia ſi hoc habeat, nihil ſubſtantiale deeſt, cùm ſupponatur poteſtas, & alioqui admonitio, quæ per ipſum præceptum fit, ſit ſatis ad contumaciam, quam excommunicatio intrinſecè poſtulat iuxta ſuperiùs tradita d. 4. de Cenſur. in comm. Ad rectitudinem autem, ſeu legalem iuſtitiam ſeruandam in tali ſententia ferenda, neceſſarium erit eam moderationem adhibere, eaſque circunſtantias ſeruare, quas Concilium Tridentinum ſuprà, & Concilium Lugdunenſe in dicto cap. *Romana*, iudicauit.

Poteſt iudex Eccleſ. validè cenſuram ferre pro temporalibus.
Alia ad valorem cēſuræ, ad rectitudinem alia requiruntur.

7 Atque hinc ſequitur proximam & immediatam cauſam huius cenſuræ eſſe contumaciam cōtra obedientiam Eccleſiaſtici præcepti: ad hoc enim fertur etiam in his cauſis, quæ temporales videntur, vt timore eius Eccleſiaſticum præceptum impleatur; vnde quando incurritur, ob contumaciam eius proximè incurritur. Atque ita fit vt proxima eius cauſa ſemper ſpiritualis ſit: nam obedientia Eccleſiaſtici præcepti ſpirituale bonum eſt, & maximè pertinet ad commune Eccleſiæ bonum, & eiuſdem rationis, & bonitatis eſt reprimere contumaciam contra Eccleſiæ obedientiam. De ipſo verò præcepto vlteriùs ſupereſt inquirendum, an vt iuſtum ſit, & per excōmunicationem meritò roborari poſſit, oporteat illud etiam referri in ſpiritualem finem, vel temporale cōmodum, vel publicum, aut priuatum alicuius perſonæ ſufficiat.

Proxima excōmunicationis cauſa eſt contumacia contra Eccl. præceptum.

Preceptum Eccleſ. non niſi ob ſpiritualem titulum præcipuè ferri poſſe. Conc. 2.

8 IN quo puncto dicendum ſecundò eſt, Prælatum Eccleſiaſticum non poſſe hoc præcipere niſi aliquo ſpirituali titulo, ita vt, licèt res quæ præcipitur ſit temporalis, & proximè ad temporale commodum ordinari videatur, tamen ratio (vt ita dicam) ſub qua præcipitur, debeat eſſe ſpiritualis. Ita ſignificat D. Thomas 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. quæſt. 3. quamuis non loquatur de præcepto, ſed de excommunicatione ipſa, quatenùs proximè imponitur propter contumaciam reprimendam, vel obedientiam extorquendam. Et in eodem ſenſu dicunt omnes excommunicationem non ferri pro damno temporali, niſi quatenùs ibi intercedit aliqua ratio ſpiritualis. Quòd autem non ſolùm in excommunicatione, ſed

D.Th.

A etiam in præcepto ipſo verum habeat, probari poteſt, quia poteſtas Eccleſiaſtica non cadit directè in hæc temporalia, ſed in ſpiritualia, ratione quorum indirectè & quaſi conſecutione quadam extenditur ad temporalia: ergo idem eſt de hoc præcepto cùm ab illa poteſtate procedat. Antecedens, & tota aſſertio certa ſunt ex materia de fide, vbi de poteſtate Eccleſiæ, & Summi Pontificis agitur; & ferè in terminis aſſeritur ab Innocent. 3. in capit. *Nouit*. de Iudic. & ab Alexand. 3. in capit. *Cauſam, quæ inter.* qui filij ſint legitimi. Eamque rem latè tractat Bernard. lib. 1. de Conſid. ad Euge. dicens, ad Summum Pontificem ſpectare crimina corrigere, non de poſſeſſionibus iudicare, quæ ferè ſunt verba Alex. III. in citato loco. Et in materia de legibus latiùs hoc punctum tractaui.

B

Tandem confirmatur, & explicatur, nam duobus modis (iuxta ſuperiùs dicta) contingere poteſt iudicem Eccleſiaſticum obligare ad hos actus. Primò in materia, in qua erat naturalis & intrinſeca obligatio talem actum faciendi, vt reſtituendi, vel ſoluendi debitum, &c. Et tunc manifeſtus eſt ſpiritualis titulus, ſcilicet vt ſubditus faciat quod in conſcientia tenetur; & conſequenter vt vel à culpa exeat, vel illam non committat. Secundò poteſt præcipere in materia, quæ de ſe non obligat ſine poſitiuo hominis præcepto, vt ſi prælatus iudicet expedire vt à fidelibus aliqua communis contributio fiat, & ideò id præcipiat ſub cenſura excommunicationis, vt tale præceptum rectè feratur, neceſſe eſt vt finis illius contributionis ſit aliquo modo ſpiritualis, vt v. g. pauperum ſubuentio: quanquam enim pauperum commodum temporale ſit, ſubuentio tamen & cura illorum ſpirituale quid eſt: præſertim cùm corporalis etiam eleemoſyna, maximè cùm communitati neceſſaria eſt, ad ſpiritualia damna vitanda ſit ferè neceſſaria: & ſub ea ratione maximè ad curam ſpiritualis paſtoris pertineat. Idem erit ſi talis contributio ſit moraliter neceſſaria ad decentem cultum diuinum ſecundùm Eccleſiæ ritum; vel etiamſi ſit neceſſaria ad aliquod bonum commune, quod ad vitanda ſpiritualia damna conferat. Quòd enim in his, & ſimilibus caſibus prælatus Eccleſiæ, vel Epiſcopus, vel ſummus Pontifex, reſpectiuè iuxta materiæ qualitatem, poſſit aliquid circa temporalia præcipere in ordine ad ſpiritualia, manifeſtum eſt ex illo principio, quòd poteſtas ſpiritualis indirectè extenditur ad temporalia, quatenus ad ſpiritualia neceſſaria ſunt, vel conferunt; vnde ſunt quaſi acceſſoria, quæ conſequuntur ad principale. Quòd verò alia ratione & modo id præcipere non poſſit, conſtat ex oppoſito principio, quòd poteſtas ſpiritualis directè non cadit in temporalia. Vnde non poteſt Epiſcopus v. g. præcipere alicui vt reſtituat alteri rem ſuam ſolùm ob incommodum temporale quod alius patitur, illa carendo: hoc enim ſpectat propriè ad poteſtatem ciuilem. Cuius rei indicium eſt, quòd ſi talis perſona in conſcientia habet aliquam iuſtam excuſationem ad non faciendam illam reſtitutionem; & alioqui eſt certum & euidens nullam ſpiritualem rationem pertinentem ad Eccleſiæ forum in eo opere inueniri, non tenebitur in conſcientia illi præcepto obedire, nec ligabitur cenſura, etiamſi illi adiuncta ſit. Quanquam in hoc valdè cauendum eſt ne iniuria fiat Eccleſiaſticis prælatis: nam quoties aliquid huiuſmodi temporale præcipiunt, niſi manifeſtè conſtet oppoſitum, præſumendum eſt eos habere iuſtam aliquam cauſam ad ſuum forum pertinentem: quia ſemper ius ſuperioris tanquam publicum præferendum eſt. 9

C

D

Ob incommodum temporale ſolum præcipi nō poteſt reſtitutio ab Epiſcopo.

E

Dd 3 Atque

10 Atque hinc etiam magis conſtat, quod in ſuperiori puncto dicebamus. Nam hæc præcepta, licet materialiter (vt ſic dicam) temporalia ſint, formaliter tamen ſunt ſpiritualia: quare meritò poſſunt Prælati ſpiritualibus pœnis ea communire, non ſolùm poſt eorum tranſgreſſionem, ſed ſtatim à principio, vt eorum tranſgreſſio magis caueatur: ergo interdum etiam poterunt iuſtè excommunicationẽ ferre in futuros tranſgreſſores. Nam, cùm cauſa talis præcepti ſpiritualis ſit, ſæpéque ad bonum commune pertineat, facilè poteſt eſſe tam grauis, vt ad talem cenſuram dicto modo ferendam ſufficiat. In quo etiam arbitrio ipſius Eccleſiaſtici iudicis ſtandum eſt, quando oppoſitum non conſtiterit: ipſe enim non ſolùm eſt iudex, ſed etiam eſt quaſi ſpiritualis medicus, ad quem ſpectat non tantùm expellere morbos iam contractos, ſed etiam præcauere ne contrahantur, & ad vtrumque poteſt excommunicatio eſſe apta medicina, ſi prudenter applicetur.

Propoſitæ quæſtionis & rationis dubitandi reſolutio.

11 EX dictis ergo ſatis conſtat propoſitæ quæſtionis reſolutio: quamuis enim terminus ille in titulo quæſtionis propoſitus ſcilicet, *pro cauſis, ſeu in cauſis temporalibus*, æquiuocus eſſe poſſit, tamen illo vtendo in communi ſenſu, qui eſt de materia talis cenſuræ, & præcepti, non de ratione formali ſub qua, vel propter quam fertur, ſimpliciter dicendum eſt, poſſe Eccleſiaſticos iudices iuſtè & validè pro his cauſis excommunicationem ferre, interdum reſpiciendo ad crimina, offenſiones, vel ſcandala commiſſa, non præciſè, vt præterita ſunt, ſed vt aliquo modo tractum ſucceſſiuum habent, vt in futurum tollantur, vel reſarciantur: interdum verò reſpiciendo ſolùm ad futura crimina vt euitentur, & vt Eccleſiaſtica obedientia ſeueriùs obſeruetur. Quando autem feratur hoc vel illo modo, ex verbis ipſius ſententiæ ſeu præcepti facilè intelligetur. Ratio item dubitãdi in principio poſita ex dictis etiam ſoluta eſt. Probat enim Eccleſiaſticos iudices non verſari circa has cauſas temporales temporaliter, ſed ſpiritualiter, inde verò fit, vt pœna, ſeu medicina ſpirituali vti poſſit.

12 *Speciale dubium.* In confirmatione autem petitur ſpeciale dubium, an huiuſmodi excommunicationes, quæ ferri ſolent in his cauſis temporalibus, vt reſtituatur ablatum, an veritas detegatur, &c. poſſint ferri ſolùm generatim & confuſè contra perſonam quæ hoc detinet, aut nouit, & non reuelat, quoniam illa occulta eſt, aut etiam contra perſonam determinatam, ac nominatim, quando perſona cognita eſt: nam quòd priori modo poſſit, manifeſtum eſt ex vſu, & quia tunc maximè locum habent omnia quæ diximus. Quòd autem idem dicendum ſit de poſteriori modo, videtur probari à paritate rationis: nam etiamſi cauſa verſetur cum particulari perſona, poteſt intercedere ſpiritualis titulus, ſub quo licet Eccleſiaſtico iudici huiuſmodi cauſam aſſumere, & iudicium in illa vſurpare, nimirum, vt ille qui debitor eſt tali perſonæ, à peccato exeat, aut alij ſimiles.

13 *Reſolut.* Nihilominùs dicendum eſt, regulariter ac moraliter loquendo, hoc non licere; quanquam, ſi fiat, factum teneat, & excommunicatio liget, ſi reuera ſufficiens ratio, & ſpiritualis cauſa intercedat. Explicantur ſingulæ partes, & in primis ſupponendum eſt, ſermonem eſſe, quando hæ res temporales inter perſonas ſeculares, quæ in his temporalibus non ſubiiciuntur, directè poteſtati Eccleſiaſticæ tractantur: nam ſi negotium verſetur inter perſonas Eccleſiaſticas, & ea ratione ad forum Eccleſiaſticum pertineat, tunc clarum eſt poſſe iudicem Eccleſiaſticum vti gladio ſpirituali contra certam & determinatam perſonam, etiam in cauſa, ſeu materia temporali: nam vel hoc ſolo nomine, quo talia bona aliquo modo Eccleſiaſtica ſunt, materia ſpiritualis efficitur. Item, quia cùm ſupponatur talis cauſa pertinere ad forum Eccleſiaſticum, neceſſariò fit, vt liceat in ea vti Eccleſiaſtica coactione, ſi opus fuerit: hæc autem coactio maximè fit ſpirituali gladio. Imò frequenter non poteſt alio modo fieri. Hoc ſuppoſito probatur prior pars aſſertionis, quia ſi debitor in tali cauſa certus eſt, poteſt conueniri coram ſuo iudice, ad quem primariò ac per ſe ſpectat cognitio cauſæ temporalis: ergo non licet Eccleſiaſtico iudici ſeſe intromittere, & per cenſuras procedere. Quod confirmat optimè dictum Alexandri II. in allegato cap. *Cauſam*, quod agere de poſſeſſione rei temporalis inter certas perſonas ſeculares non ſpectat ad Pontificem, ſed ad Regem. Vnde in hoc cernitur aperta differentia, quando perſona eſt certa, vel incerta, nam contra perſonam incertam, & occultè detinentem bona, non poteſt ſecularis iudex procedere, vt per ſe notum eſt: & ideò, vt in illo crimine poſſit eſſe correctio, neceſſe eſt ad poteſtatem Eccleſiaſticam recurrere, quæ ſpirituali gladio etiam perſonas per accidens occultas ferire poteſt, vt ſuprà viſum eſt. Et tunc optimè ſeruatur quod Concilia ſtatuunt, vt iudex Eccleſiaſticus in his cauſis per cenſuras non procedat, quandiu aliis temporalibus remediis poſſunt ſufficienter terminari. At verò quando perſona eſt certa, tunc coram iudice ſeculari poteſt conueniri, & ad illum per ſe ſpectat talis cauſa: quare non rectè faciet Eccleſiaſticus iudex, illam vſurpando.

Probatur aſſertio quoad primam partẽ.

C. Cauſam.

14 *Quibus cauſis poſſit cõtra determinatam perſonam per excom procedi.* Dixi autem regulariter hoc licere; quia interueniente cauſa rationabili, erit hoc licitum. Erit autem cauſa huiuſmodi primò, ſi iudex ſecularis nolit remedium adhibere, neque accuſationem eius, qui iniuriam paſſus eſt, ſuſcipere, aut in cauſam progredi. Tunc enim ad commune bonum ſpectat, & ad pacem fidelium, vt ad Eccleſiaſticum iudicem poſſint habere recurſum, ſaltem eo titulo, vt peccata publica corrigantur, iuxta textum in cap. *Mulieres*. 2. de Iureiurand. in 6. & in cap. *Qualiter*, de Iudiciis. Neque enim obſtat quòd tale peccatum ſit iniurioſum ipſi denuncianti: nam fortaſſe ideò Chriſtus peculiariter dixit, *Si peccauerit in te frater tuus*, id eſt, contra te (vt multi exponunt) vt intelligamus etiam in his peccatis habere locum proceſſum, & terminum fraternæ correctionis. Hoc autem intelligendum cenſeo, quando ipſe iudex ſecularis cogi non poteſt per alium ſuperiorem eiuſdem fori; nam ſi poſſit, ad illum priùs recurrendum eſt, propter rationes ſuperiùs factas. Tunc ergo ſolùm licitum eſt ſpirituali brachio talem cauſam aſſumere, quando ſeculare non vult, vel certè non poteſt ſuo munere fungi. Imò etiam tunc priùs debet ſecularis iudex moneri, vel etiam per cenſuras compelli, vt ſuo munere vtatur. Quòd ſi hoc non ſufficiat, tunc poterit Eccleſiaſticus iudex cauſam ſuſcipere.

15 Alia cauſa erit, ſi perſona tantæ eſt dignitatis, vt non habeat ſuperiorem in temporalibus, nec velit arbitrorum iudicio rem committere, tunc enim poteſt ſpiritualis poteſtas per cenſuras cogere ad ſeruandam iuſtitiam, vel ſi res ſit dubia, ad ſtandum aliquorum iudicio. Hoc apertè docet Innocentius III. in d. cap. *Nouit*. Et conſtat ita eſſe ſeruatum perpetua Eccleſiæ conſuetudine, vt latè refert Bellarmin. com. 1. lib. 5. de Rom. Pontif. c. 6. 7. & 8.

C. Nouit.

Bellarm.

16 Et ratio eſt, quia tunc non vſurpatur temporale iudicium,

iudicium, cùm nullus ſit ad quem ſpectet: & alioqui ad Eccleſiæ pacem, & conſequenter ad commune bonum ſpirituale hoc pertineat. Hinc vlteriùs ſequi videtur, quòd licèt perſona ſit certa, ſi tamen ita lateat, vel abſens ſit, vt ſecularis poteſtas nec capere illam poſsit, nec remedium aliud adhibere; tunc etiam poſſit poteſtas Eccleſiaſtica per cenſuras abſentem compellere, vt à tali crimine exeat, & conſequenter vt parti læſæ ſatisfaciat. Maximè quando delictum eſt ita publicum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. In his ergo, & ſimilibus caſibus poteſt Iudex Eccleſiaſticus ſuam authoritatem interponere, quanquam in ea re magna prudentia, & moderatio neceſſaria ſit, ne aliquid vel præter conſuetudinem Eccleſiaſticam, vel præter ſacros canones fiat.

17 *Poſterior aſſertionis pars probatur.* Denique in vltima parte addidi, licèt interdum Iudex Eccleſiaſticus imprudenter faciat, ſeſe intromittendo, ſi tamen vera cauſa ſpiritualis ſubſiſtat, & illam ſe intendere dicat; nihilominùs cenſuram, quamuis fortè iniuſtam ob inuerſum ordinem, validam eſſe. Quod ſume ex dicto cap. *Nouit*: vbi dicitur, poſſe Prælatũ Eccleſiaſticum quælibet peccata corrigere: ſi ergo conſtet de offenſione facta, & de mora ſatisfaciendi, etiamſi perſona ſit certa, ſubeſt vera cauſa ſpiritualis, quam poteſtas ſpiritualis curare poteſt: ergo ſi reuera hoc titulo id faciat, quamuis imprudenter, & præmaturè tale iudicium vſurpet, timenda erit illa cenſura vt valida. Patet cõſequentia, quia illa cenſura non continet intolerabilem errorem, neque iniuriam contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu partis, contra quã fertur: neque etiam eſt ab vſurpata iuriſdictione, quia talis cauſa reuera ſubeſt iuriſdictioni Eccleſiaſticæ; quanquam abſque neceſſitate non deberet per illam agi, ſed per inferiorem magis proportionatam: hic tamen defectus non eſt ſubſtantialis, neque inuenio decretum aliquod illam cenſuram irritans, & ideò vt validam timendam eſſe cenſeo.

SECTIO II.

Vtrùm excommunicatio lata ad finem ſoluendi debitum, vel reſtituendi alienum, ſemper liget.

1 *Qui à peccato excuſatur, etiã ab excommunicatione.* SVpponendæ in primis ſunt regulæ generales in ſuperioribus traditæ, videlicet, quoties aliquis excuſatur à peccato mortali, excuſari etiam ab excommunicatione, præſertim in foro conſcientiæ. De quo principio multa ſuprà diximus, & videri poteſt Couarruuias dicto cap. *Alma*, 1. part. §. 9. & Soto diſt. 22. quæſt. 1. articu. 2. qui rectè infert, ſi quis rem alterius clam accepit non animo accipiendi alienum, ſed recuperandi eandem rem vel aliam ſimilem, aut æquiualentem, ſuam, aut ſibi debitam ab altero poſſeſſore, à quo non poterat altera via eam recuperare, tunc eum non ligari excommunicatione, licèt eã non manifeſtet, nec reddat: quia in eo non peccat, vt rectè etiam Gloſſa notauit in cap. 1. *Ius gentium*, verbo, *Sed eum*, diſt. 1. Vnde præceptum illud in falſa præſumptione fundatur, ſeu (quod idem eſt) contra iniuſtè retinentes talia bona fertur: nec alia eſſe debet iuſta intentio ferentis, & ideò non obligat in eo caſu, quia ille non retinet iniuſtè. Item ex eodem principio ſequitur, quoties interuenit ignorantia inuincibilis præcepti Superioris ſub tali cenſura ipſo facto incurrenda, ſi poſt talem terminum non fiat ſolutio: illum excuſare ne hæc cenſura incurratur, quia excuſat à culpa, vel contumacia. Quod intelligendum eſt iuxta ſuperiùs tradita de cenſuris in communi. Item eſt aliud prin-

Couarr. Soto. *Regula notanda.*

A cipium, quoties præceptum Superioris latum ſub hac conditione intra certum terminum implenda, ante lapſum terminum ſuſpenditur, vel protrahitur, aut quacunque ratione eius obligatio ceſſat, non incurri cenſuram, etiamſi poſt elapſum terminum non fiat ſolutio. Ratio eſt, quia tunc ceſſat contumacia: hæc enim eſſe non potuit ante impletum terminum, quia nondum vrgebat præceptum, neque etiam illo termino impleto, quia iam ceſſauit, vel ſuſpenſum eſt præceptum, vt ſuppono: ergo. Sunt autem multæ cauſæ, ob quas tale præceptum ceſſare, ſuſpendi, aut prorogari poteſt, videlicet directa voluntas ipſius Iudicis, qui illam tulit: nam ab illa maximè pendet. Item mors, vel amiſſio, aut ſuſpenſio iuriſdictionis eiuſdem Iudicis, iuxta ſupe-
B riùs tradita diſputatione 3. ſectione 3. Item voluntas eiuſdem partis, ad cuius inſtantiam cenſura lata eſt, iuxta dicta in eadem ſectione 3. Item eſt aliud principium, ſi quis ob impotentiam non ſoluat, quod illi præceptum eſt, etiamſi præfixus terminus elabatur, non incurrere cenſuram, quod fundatur in prima regula poſita: nam talis impotentia excuſat à culpa.

Quibus cauſis poſsit præceptum reſtituendi tali tẽpore prorogari, aut ſuſpendi.

Dubium primum de reſtitutione grauis nocumenti per paruas ſolutiones.

CIrca hæc verò, quæ generalia ſunt, occurrunt nonnulla particularia dubia, quæ maximè ſo- 2
C lent in praxi verſari. Primum eſt de his excommunicationibus, quæ ferri ſolent, vt reſtituatur damnum alicui factũ in vinea, vel alia ſimili: quod damnum, licèt totum ſimul ſit graue, tamen factum eſt à multis, quorum vnuſquiſque in parua materia, & ad peccatum mortale inſufficiente deliquit: an ſcilicet talis excommunicatio obliget ſingulos. Et eſt ratio dubitandi, quia nullus illorum tenetur ſub mortali ad reſtituẽdum: ergo nullus ligatur excommunicatione, cùm hæc locum non habeat niſi ſuppoſita culpa mortali. In contrarium verò eſt, quia ſi nemo in particulari ligatur, vana eſt talis excommunicatio, cùm tota communitas vt ſic ligari non poſſit: nullumque habebit effectum, cùm reſtitutio facienda non ſit niſi per actiones ſingulorum: ſinguli
D autem ex vi talis cenſuræ ad reſtituendum non coguntur. In hoc quidam ſimpliciter negant talem excommunicationem poſſe ligare ſingulos, & conſequenter etiam negant illam eſſe materiam excommunicationis maioris ferendæ; & quia ibi licèt interueniat damnum temporale graue, non tamen ſpirituale: temporalia autem incommoda ſecũdùm ſe non ſunt materia excommunicationis: nec neceſſe eſt, vt omnibus his nocumentis poſsit per excommunicationem ſubueniri. Hæc opinio ſumi videtur ex Nauarro in Summa, cap. 17. num. 130. quatenus dicit eos, qui ſic accipiendo mortaliter non peccarunt, non teneri ad reſtituẽdum: & ex Couarruuia in cap. *Alma*. part. 1. §. 9. num. 2. illatione 4.
E At enim excommunicationis generatim latas contra eos, qui furtum commiſerunt, non ligare eos, qui furando ſolùm venialiter peccarunt. Quod non videtur poſſe intelligi ſolùm ratione peccati commiſſi vt ſic, quia excommunicatio nunquam fertur præcisè ratione illius: ergo intelligendum eſt, etiam in ordine ad reſtitutionem. Et idem ſentit Petrus Nauarra lib. 3. de Reſtitut. cap. 1. dub. 5. num. 49. & ſequentib. & dub. 8. per totum. Contraria verò ſententia eſt communiter recepta. Sumitur ex Maiore in 4. diſt. 15. quæſt. 25. & 26. & Medina C. de Reſtitut. quæſt. 8. & 10. quos refert, & ſequitur Couarruuias lib. 1. Variar. cap. 3. num. 12. Idem tenet Soto

Rationes dubitandi. *Aliquorum reſponſio.* Nauarr. Couarr. Panorm. Nauarr. *Vide Cordub. in Summa, q. 7* Maior. Medina. Soto. *Vide Hangeſt. in moral. ca. 9.*

Soto in 4.diſt.22.quæſt.1.art.2.& lib.4. de Inſtit.qu. 7.art.3.

3 *Dubitationis reſolutio.*

In hac re vnum eſt certum ex dictis, videlicet, ſi is,qui furatus eſt rem leuem,vel damnum leue intulit,non teneatur ſub peccato mortali ad reſtitutionem, ſaltem poſt latam excommunicationem, non poſſe tali cenſura ligari. Hoc ſupponunt omnes dicti authores,& patet ex ſuprà dictis. Deinde eſt mihi certum, poſſe fieri vt aliquis non peccauerit mortaliter accipiendo ob materiæ leuitatem, & tamen quòd poſteà peccet mortaliter retinendo, vel non reſtituendo damnum,vt patet in vulgari caſu,ſi quis ſæpiùs aſſem accipiat,non coniungens vnam actionem cum alia, nec præuidens ex ſingulis acceptionibus coaleſcere graue damnum: tunc enim accipiendo non peccauit mortaliter,& tamen poſteà reſtituere tenetur. Idem eſt, quando damnum infertur à multis, qui per ſe, ac ſigillatim ſine ſcientia aliorum, aut grauis nocumenti, paruam materiam furantur: accipiendo enim non peccant mortaliter, poſteà verò de graui damno certi effecti reſtituere tenentur ſub mortali; quia licèt quantitas ab vnoquoque accepta per ſeſe conſiderata parua ſit: tamen vt pars grauis nocumenti,quod alia via reparari non poteſt, grauis materia moraliter cenſetur. Sicut ſi à principio omnes illi, qui parua dãna intulerunt, præſciuiſſent aliorum concurſum; & graue damnum inde euenturum, grauiter peccaſſent ſinguli vel minimum quid accipiendo, vel ſi ex conuentione id facerent:quia quantum ſpectat ad materiæ grauitatem, moraliter perinde eſt quòd multi ſimul ex certa ſcientia, vel quòd ex conuentione damnum inferant; ſolumque erit diuerſitas in cauſalitate vnius circa actionem alterius. Quando ergo materia,ſeu cauſa prædictæ excommunicationis huiuſmodi eſt, manifeſtum eſt excommunicationem eſſe validam, & ligare: quia in ordine ad futurum, materiam habet proportionatam; in tali autem excommunicatione (per ſe loquendo) non habetur ratio præteritæ culpæ; & hoc modo procedit Couarruuias dicto loco Variarum: & quoad hoc nulla videtur eſſe difficultas.

Poteſt quis nõ peccare accipiendo, peccare tamen non reſtituendo.

In prædicto euẽtu tenet lata excommunicatio.

4 Solùm eſſe poteſt quando ad excommunicationem non ſupponitur obligatio reſtituendi ſub mortali, an præceptum ſub excommunicatione latum poſſit illam inducere, vt talis excommunicatio liget. Aliqui abſolutè, & ſine diſtinctione affirmant ex quodam generali principio, quòd quælibet contumacia, etiam in parua materia ſufficit ad peccatum mortale: atq; adeò quòd omnis prohibitio Eccleſiæ ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda obligat ad mortale, in quacunque materia etiam leuiſſima. De quo principio videri poteſt Couarruuias dicto §. 9. num. 5. Sed illud à nobis ſuprà eſt improbatum, quia proportionata materia in omni virtute, & reſpectu cuiuſcunque poteſtatis eſt neceſſaria. Et declaratur prætereà, quia excommunicatio adiuncta non facit præceptum eſſe graue, ſed ſupponit, & ad ſummum declarat voluntatem præcipientis eſſe grauiter obligare quantum materia capax eſt: inquirimus ergo quomodo hæc materia ſit capax talis obligationis humanæ, ſi alioqui ſupponitur vt inſufficiens ad obligandum ſub mortali ex ſola natura rei, cùm in hac materia non videatur humanus Superior poſſe obligare, niſi quantum ratio iuſtitiæ poſtulat. Ad hoc Soto dicto loco de Iuſtitia his verbis reſpondet: *Quòd ſi arguas excommunicationem non licitè imponi, niſi pro peccato mortali: reſpondetur id eſſe per ſe verum ratione culpæ, ſecus autem ratione emergentis damni, quando ſit graue.* Quæ verba ſuboſcura ſunt: nam videtur per ea ſignificare excommunicationem interdum poſſe iuſtè imponi propter vitandum graue damnum temporale alterius, etiamſi non interueniat culpa mortalis. In quarto tamen id ampliùs declarat dicens: *Quamuis accipere non fuerit mortale crimen, quia verò pro graui damno excommunicatio fuit iuſta, quicunque tenetur ſub peccato mortali, quod abſtulit, reſtituere.* Vbi ſupponit obligationem ſub mortali ad reſtituendum: ſignificat tamen totam prouenire ex præcepto ſub excommunicatione lato. Non verò declarat, quo modo in tali materia poſſit talem obligationem inducere præceptum humanum, ſi naturale non poterat: aut quo modo excommunicatio fuerit iuſta, quæ talem obligationem naturalem non ſuppoſuit.

Opinio affirmans.

Refellitur fundamentum poſitæ opinionis.

Quapropter duo tantùm modi ſuperiùs traditi hîc applicandi ſunt. Vnus eſt frequentior, tamen in eo præceptum humanum non ſe habet vt prima radix talis obligationis, ſed vt proponens, & confirmans illam: ſæpiùs enim continget illam obligationem ad reſtituẽdum ſub mortali in re quidem eſſe, eſſe tamen ignorãtiam, vel dubium: nam ſinguli dãnificatores propter materiæ paruitatem facilè contemnunt, & excuſationem prætendunt, nec de graui nocumento poteſt eis tam falilè, tamque certo conſtare, vt ad reſtituendum obligentur: at verò poſtquã per Superioris præceptum ſufficienter conſtat, & de graui nocumento, & de obligatione reſtituendi, quam ipſe ſua authoritate confirmat: iam tunc nullus poſſet excuſari, aut ſubterfugere. Et hic modus eſt adeò certus, vt niſi euidenter conſtet de iniuſtitia præcepti Superioris, illi parendum ſit: & alioqui excommunicatio incurratur propter rationem ſæpe dictam, quòd in huiuſmodi dubiis Superioris authoritas præferenda eſt: nam ad illam ſpectat in ſimili dubio diſcernere, an materia ſit grauis, nécne; & an intercedat ſufficiens ratio iuſtitiæ, quæ grauiter ad reſtituendum obliget. 5

Primus dicendi modus in dicto caſu.

Alius modus eſt rarior, & difficilior; quia in eo præceptum humanum ſupponitur eſſe prima ratio talis obligationis ſub mortali. Et tunc quidem neceſſe eſt, vt præceptum Prælati Eccleſiaſtici non innitatur in ſola ratione iuſtitiæ commutatiuæ, ad quam ſpectat obligatio reſtituendi: nam hoc modo difficultas propoſita planè videtur oſtendere, ſi ipſa iuſtitia per ſeſe non inducit grauem obligationem ad reſtituendum, nec Superiorem Eccleſiaſticum poſſe intra latitudinem huius virtutis eam obligationem adiungere, quia materia non eſt capax illius: oportet ergo, vt peculiarem obligationem obediẽtiæ addat. Vt verò hanc poſſit iuſtè imponere, neceſſe eſt, vt intercedat aliqua ſpiritualis ratio, quam per ſe reſpiciat ſpiritualis poteſtas: quæque adeò grauis ſit, vt ad inducendam grauem obligationem ſufficiat. Huiuſmodi autem erit, ſi v. g. iudicet ad communem pacem, & ad vitanda multa peccata expedire, vt tale graue damnum illo modo reparetur: vel ſi cenſeat non ſolùm ad reparandum damnum temporale talis perſonæ ſic læſæ, ſed etiam ad ſpirituale vitandum, eam reſtitutionem fore neceſſariam, vel aliquid ſimile. Et tunc præceptum erit iuſtum, & inducens obligationem reſtituendi. Quocirca cùm hoc præceptum variis modis, & multis titulis poſſit eſſe iuſtum, moraliter loquendo, ſemper obligat, & conſequenter cenſura ſic lata valida eſt. 6

Secundus modus, quo præceptum poteſt inducere obligationem mortalem reſtituendi, quæ ex illis capite talis nõ erat.

Alia dubitatio de quibuſdam excommunicationibus Cameræ Apoſtolicæ.

Altera dubitatio eſt circa aliam excuſationem de impotentia ſoluendi, oriturque ex quodam caſu 7

caſu practico de excommunicationibus, quæ ferri ſolent per Cameræ Apoſtolicæ Auditorem aduerſus eos, qui in forma Cameræ, vt aiunt, obligantur Romæ ad ſoluendam penſionem, vel aliud debitum infra certum terminum, ſeu certis tēporibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Hi enim debitores elapſo termino cenſentur excommunicationem incurrere, & ſtatim declarantur, nulla habita conſideratione an potuerint ſtatuto tempore ſoluere, nécne: ergo propter impotentiam non excuſantur ab huiuſmodi excommunicatione contrahenda. Reſpondeo, hîc nos non explicare quid de facto fiat aut in exteriori foro poſſit fieri, ſed quid ius habeat in foro interiori, & conſcientiæ. Loquendo ergo in conſcientia, propoſita regula adeò vera eſt, vt in eo caſu non poſſit deficere. Nam quacunque forma aliquis obligetur, vel cōſtituatur debitor, & ſe ſubmittat pœnæ excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſi infra talem terminum non ſoluerit, ſemper ſubintelligenda eſt cōditio, ſi eo tempore ſit ſoluendo, vel (quod idem eſt) ſi voluntariè omiſerit ſolutionem: nam propter factum, vel non factum inuoluntarium nemo poteſt excommunicationem incurrere: quia in eo, quod inuoluntarium eſt, nemo eſt contumax; & ideò non poteſt illud eſſe legitima cauſa excommunicationis. At verò qui non eſt potens ad ſoluendum eo tempore, pro quo tenetur inuoluntariè omittit ſolutionem: ergo vt talis obligatio iuſta ſit, & excommunicatio valeat, neceſſe eſt prædictam conditionem ſubintelligi.

Etiam in his excōmunicationibus non ligari in conſcientia qui oƀ impotentiam tēpore præfixo nō ſoluit.

8 Vt autem ius hoc ad factum illud applicetur, aduertendum eſt primò, duobus modis poſſe aliquem obligari in forma Cameræ: Primò, perſonaliter per proprium conſenſum immediatum: ſecundò, per procuratorem, atque adeò per alterius voluntatem, & non per propriam niſi remotè, quatenus alteri conceſſit facultatem ſe obligandi. Quando obligatio fit priori modo, non eſt magna difficultas, quia iam ſatis conſtat debitori de obligatione aſſumpta ſub tali onere, & pœna, & per ipſammet obligationem tanquam per legem, quaſi continuè admonetur, vt adueniente termino, ſeu infra menſem poſt deſignatum terminum, vt praxis interpretata eſt, debitum ſoluat. Et ideo in toto rigore iuris poteſt ipſo facto contrahere cenſuram, ſi ſtatuto tempore non ſoluat, cùm poſſit: nam ibi omnia concurrunt, quæ ad contumaciam, & ad iuſtam cenſuram neceſſaria ſunt. Quapropter in rigore iuris ſtatim poteſt ille excommunicatus declarari, etiamſi ſit abſens: quia ſatis ex ipſa obligatione, & non ſolutione probata, conſtat in foro exteriori illum incurriſſe excommunicationem. Et quamuis re ipſa poſſit interuenire excuſatio, vel impotentia ad ſoluendum, vel quia per ipſum non ſtetit: vt ſi literas iam miſit, vel procuratorem admonuit, & caſu, vel alterius incuria accidit, vt effectus impediretur (in his enim caſibus, & ſimilibus ſine dubio non contrahitur excommunicatio) nihilominùs quia in foro exteriori conſtat de omiſſione ſolutionis contra talem obligationem: & alioqui ad ipſum reum pertinet excuſationem, ſi quam habet, afferre, & probare; & citatus cenſetur ſufficienter, ſi Romæ coram quolibet procuratore citetur (ſub hac enim conditione fit illa obligatio) ideò elapſo termino ſolutionis, & citationis, iuſtè poteſt in foro exteriori declarari. Et ipſe tenebitur in eodem foro abſtinere à tempore præſumptæ contumaciæ, niſi rigor hic alia via temperetur, vt ſtatim dicemus. Quin potiùs ſi cum hoc rigore procedat lata excommunicatio, quamuis à principio nō ſtatim declaretur talis debitor excom-

Qui immediate obligatur in forma Cameræ, poteſt abſq; alia monitione excōmunicationē incurrere, & declarari.

A municatus, ſed poſteà quando illi poteſt talis excommunicatio denunciari; nihilominùs declaratio, & cenſura quaſi retrotrahitur, id eſt, non ſolùm declaratur ille excommunicatus ab eo tempore, quo fit declaratio, ſed etiam ab eo, ex quo fuit in mora ſoluendi: quia reuera ex tunc excommunicationem contraxit.

Secùs verò eſt, quando aliquis ſolùm per procuratorem penſioni conſenſit, aut debitum contraxit ſub prædicta obligatione in forma Cameræ: tunc enim donec literæ, quibus penſio fuit inſtituta, vel obligationis, & debiti, ipſimet debitori intimantur, non poteſt in conſcientia excommunicationem incurrere, neque etiam in foro exteriori, & iuxta communem praxim ille pro excommunicato non habe- B bitur, donec de notificatione literarum ſufficienter conſtet. Et ratio eſt, quia conſenſus per ſolum procuratorem non ſufficit, vt ipſi debitori cenſeatur ſufficiens monitio facta, cùm hęc fieri debeat in propria perſona, per ſe loquendo, vt ſuprà oſtenſum eſt. Et ideò etiam non ſufficit ad contumaciam, quia nemo poteſt eſſe contumax, niſi priùs fuerit monitus, vt ſuprà etiam diximus. Propter quod etiam dictum eſt, eum, qui omnino ignorat inuincibiliter excommunicationem, & admonitionem eius, non poſſe illam incurrere. Ita verò eſt in præſenti caſu: nam ille, qui per alium tantùm obligatur, per ſe, & ex vi illius obligationis ignorat cenſuram, & obligationem ſub comminatione illius: & ideò ille con- C ſenſus per ſe non ſufficit ad excommunicationem incurrendam. Atque in hunc modum hunc caſum definiunt ferè omnes authores, qui illum attingunt. Nauarrus capit. 23. numer. 104. & cap. 27. num 274. citans Caſſiodorum ſuper reg. Cancel. titul. de Penſionibus, deciſ. 2. & titul. de Reſcri. deciſ. 12. Couarruuias capit. *Alma*, part. 1. §. 10. numer. 7. Gigas de Penſionib. quæſt. 77. num. 20. & quæſt. 84. numer. 2. citantur etiam Antonius Maſſa ibid. de Obligat. in forma Camerę, pag. 136. & Mandoſa in regul. Cancellar. regu. 27. quæſt. 7. num. 4. Qui licèt ſimpliciter dicant in his caſibus incurri excommunicationem, ſtatim ac debitor eſt in mora ſoluendi poſt ſufficientem conſenſum, vel notificationem literarum: non D tamen dicunt, eum non poſſe excuſari in conſcientia propter impotentiam, ſed potiùs in hoc ſupponunt generalem doctrinam. Reſpectu verò exterioris fori oportebit huiuſmodi impotentiam ſufficienter oſtendi; qua oſtenſa coram competente Iudice, vel abſoluendus ille erit in eodem foro, vel certè declarandum, quòd is excommunicationem non incurrerit, iuxta varios intellectus capit. *Odoardus*, de Solut.

9 *Quid, ſi obligetur per procuratorem.*

Nauarr. Couarr. Gigas. Maſſa. Mandoſ.

Atque ob hanc rem addendum vlteriùs eſt quamuis id, quod in priori membro præcedentis diſtinctionis diximus, verum ſit de poſſibili (vt ſic dicam) & de toto rigore; ad hunc leniendum, & tollendum periculum quoad fieri poſſit, ne aliquis ſine culpa pro excommunicato habeatur, vſu, & pra- E xi introductum eſſe, vt elapſo termino ad penſionem, vel debitum ſoluendum deſignato in prædicta obligatione in forma Cameræ, excommunicatio non cenſeatur incurſa, donec creditor declaret ſe velle vt illam incurrat, quòd ſi priuſquam id declaret, vel ipſe, vel debitor moriatur, vel ſoluatur penſio, vel fiat concordia, nunquam incurretur. Atque ita habere ſtilum Curiæ refert ex Caſſiodoro Nauarrus dicto cap. 23. num 104. Ad quod faciunt multa, quæ in ſimili tractat Gigas dicta quæſt. 77. quamuis ipſe in contrariam partem propendeat. Illa autem voluntas partis non ſatis eſt, vt ſit priuata, ſed per ſententiam Cameræ debet eſſe intimata debitori, vt excom

10 *Quod praxis habeat de excōmunicatione in forma Cameræ.*

Nauarr. Gigas.

Caſſiod. excommunicationem incurrat, vt ſignificat Caſſiodorus ſuprà ex eodem vſu, & ſtilo Curiæ. Eſtque valdè conſentaneum rationi, vt & voluntas creditoris expectetur: quia cùm in eius fauorẽ lata ſit excommunicatio, donec ipſe cum eo rigore exigat, aut petat debitum, cenſetur dilationem permittere: nec Iudex intendit niſi iuxta illius exigentiam, & voluntatem excommunicationem ferre. Et rationabile etiam eſt, vt hæc voluntas creditoris intimetur debitori iuridicè, & ſolenni notificatione, atque adeò per eiuſdem Iudicis ſententiam. Tunc autem ſi creditori conſtiterit, debitorem eſſe impotẽtem ad ſoluendum, non poterit iuſtè velle, vt alius excommunicationem incurrat. Neque etiamſi id velit, in conſcientia factum tenebit.

11 Nauarr. Addit verò Nauarrus ſuprà in eo caſu, excommunicationem retrotrahi, id eſt, etiamſi creditor poſt menſem, vel annum declaret ſe velle, vt debitor non ſoluens excommunicatus ſit, illum habendum eſſe pro excommunicato à priori termino elapſo, (ſuppoſito quòd perſonaliter conſenſit penſioni (ita enim loquitur.) Hoc autem non exiſtimo verum, quia eſt nimius rigor, & repugnans naturæ excommunicationis, & non ſatis fundatus. Aut enim excommunicatio fuit verè, & in re ipſa contracta ab initio, vel non. Primum dici non poteſt, quia ſupponimus creditorem priùs non declaraſſe voluntatem ſuam, & abſque hac declaratione non incurri excommunicationem illam: quia ante illam declarationem alter non cenſetur eſſe contumax. Si verò ab initio non fuit contracta excommunicatio: ergo declaratio poſteà facta non poteſt retrotrahi vſque ad illum terminum. Patet conſequentia, quia declararet rem falſam, ſcilicet fuiſſe excommunicatum ab eo tempore, in quo verè non fuit. *Quædam euaſio refellitur.* Dicunt aliqui, etiamſi ille non fuerit verè excommunicatus ab eo termino, in foro tamen exteriori haberi vt excommunicatum ab illo termino ex quadam præſumptione, & fictione iuris. Couarr. Verumtamen, vt probè notauit Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 19. num. 6. in his ſpiritualibus pœnis non eſt locus fictioni iuris; ſed veritas ſemper attendenda eſt: quod maximè locum habet in foro conſcientiæ: nam pro eo tempore, pro quo quiſpiam contumax non fuit, nullo modo poteſt pro excommunicato haberi, neque ipſe in conſcientia tenetur ad aliquem excommunicationis effectum. Idem autem verum eſſe cenſeo quoad forum externum: nam in caſu, de quo agimus, qui illo tempore celebrauerit, non proptereà iudicabitur irregularis, aut beneficiis priuabitur etiam in foro exteriori: eſſet enim talis pœna iniqua, cùm pro illo tempore non fuerit contumax Eccleſiæ, neque fuerit tranſgreſſus præceptum Camerarij, quandoquidem illud dedit quaſi pendens ex voluntate creditoris, & ſub conditione, *Si ille velit*. Propter quod, ſi plures ſint fideiuſſores, & creditor vnum excipiat, eumque admoneat ſe nolle ipſum comprehendi, quamuis literæ generaliter promulgentur; ille non incurrit cenſuram neque in foro interiori, neque in exteriori, ſi in illo ſufficienter oſtendat declarationem voluntatis ſui creditoris. Hæc autem de foro exteriori ita intelligenda ſunt, vt tamen propter vitandum ſcandalum debeat quis ſæpe ab exterioribus actionibus abſtinere in publico quando de exceptione, vel alia ſimili excuſatione non conſtat.

12 *Debitores, qui in forma Cameræ obligantur, renunciãt. C. Odoardus. Solutio.* Vltimò eſt circa hunc caſum aduertendum, iuxta commune ius cap. *Odoardus*, de Solut. ſolere Clericum beneficiatum alieno ære grauatum, qui ſatisfacere non poteſt, vt moleſtiam creditorum euitet, ab Ordinario ſuo petere, vt aſſignata ſibi congruen- A te ſuſtentatione, reliquos fructus ad debita ſuo ordini ſoluenda applicet, donec plenè ſatisfaciat, debitoreſque inhibeat, ne ampliùs ipſum vexent. Huic ergo communi iuri, & fauori renunciant hi debitores, qui in foro Cameræ obligantur: ideoque illo vti non poſſunt, vt prædictam cenſuram effugiant. *Difficultas circa hanc renunciationem.* Ex quo fieri videtur, hunc debitorem non effugere prædictam cenſuram, etiamſi quantum in ſe eſt, faciat vt ſoluat, ſi non integrè ſoluit. Quid enim ampliùs facere poteſt, moraliter loquendo, quàm renunciare omnibus fructibus; & ſola congrua ſuſtentatione eſſe contentum? Adeò enim intrinſeca, & naturalis eſt reſeruatio congruæ ſuſtentationis, vt nemo poſſit propter illam iuſtè vexari: & proptereà ius illud ca. *Odoardus*, non tam B videatur poſitiuum, quàm conſeruatio, & defenſio naturalis iuris. Si ergo huic etiam iuri in prædicta obligatione renũciatur, ſignum eſt non excuſari quempiam ab hac cenſura propter impotentiam ſoluendi.

13 Hæc difficultas videtur potiùs probare renunciationem illam inualidam eſſe: nam conditio illa adeò eſt rigida, vt præter modum, & obligationem humanam eſſe videatur. *Reſoluitur difficultas appoſita diſtinctione de impotentia.* Quia verò conſuetudinem illam improbare non poſſumus, addimus diſtinguendum eſſe de impotentia ſimpliciter, & de impotentia morali ſoluendi: nam impotentia ſimpliciter ſine dubio ſemper excuſat à culpa non obſtante quacunque obligatione, & conſequenter etiam C à cenſura, vt euidenter probant ſuperiùs dicta. At verò impotentia moralis, licèt per ſe ſuſpendat, aut etiam tollat obligationem naturalem reſtituendi, iuxta communem doctrinam de reſtitutione 2. 2. q. 62. art. vlt. tamen ſi intercedat renunciatio per proprium conſenſum, quo quis ſe obligat ad ſoluendum non obſtante tali impotentia morali, fieri poſſe videtur, vt ia n tunc illa impotentia non excuſet à culpa in non ſoluendo, & conſequenter nec à cenſura: nam illa impotentia non includit abſolutam poteſtatem, ſed adiungit difficultatem moralẽ, ad quam ſuperandam, & vincendam, poteſt aliquis proprio conſenſu obligari. Sed, vt hoc tolerabilius fiat, adiungere oportet, in hac impotentia morali poſſe eſſe gradus, quia in congrua ſuſtentatione, in diminu- D tione ſtatus, & egeſtate in qua quis conſtituitur, ſi plenè ſoluat, poteſt eſſe latitudo. Poterit ergo quis obligari ad omnia illa, quæ non afferunt, vel grauem infamiam, aut indecentiam ſtatus, vel aliud ſimile nocumentum, etiamſi cum huiuſmodi graui damno nunquam ſoluere obligetur.

14 *Quale remedii poſſit huic renunciationi adhiberi.* Ob hanc ergo cauſam poteſt iuſtificari renunciatio illius iuris capit. *Odoardus*, nam aſſignatio congruæ ſuſtentationis ordinario modo facta ſolet eſſe nimis ampla, & retento ferè integro ſtatu, &c. Crediderim tamen, quamuis poſt obligationem in forma Cameræ nõ poſſit Ordinarius vti illo iure, ipſum tamen Auditorem Cameræ, ſi ad eum accedatur, vt accedi debet, poſſe & debere tali debitori con- E gruam ſuſtentationem aſſignare, magis fortaſſe limitatam, ſufficientem tamen ad decentiam ſtatus clericalis, & talis beneficij, vel dignitatis, quia hoc tam intrinſecam habet honeſtatem, vt nemo poſſit illa priuari, maximè, quia cùm non ſolùm reſpiciat perſonam, ſed dignitatem ipſam, & ordinis clericalis decentiam, nemo poteſt illi renunciare. Ad vitandas autem huiuſmodi moleſtias ſolent hi debitores impetrare Pontificium diploma, vt coram ſuis ordinariis vti poſſint fauore capituli *Odoardus*, prout de iure poſſunt. Tamen vt hæc reſcripta ſint vtilia, aduertere debent, vt in eis ponatur clauſula, *Non obſtante quacunque obligatione in forma Cameræ:* quia

quia aliàs per talem conceſſionem non impeditur facultas Auditoris Cameræ: iuxta conceſſiones plurium Pontificum, quas afferunt qui de hac re, & de rebus curiæ Romanæ ſcribunt. Sed de hoc caſu hæc ſufficiant, quæ hîc adiungenda cenſuimus, propter frequentem eius neceſſitatem, & vſum.

Duo notanda circa tactam difficultatem de impotentia ad ſoluendum.

15 ANtequam tamen hinc diſcedamus, circa hanc excuſationem impotentiæ duo breuiter adiungere oportet. Vnum eſt, quando excommunicatio fertur, vt ſolutio fiat ad certum tempus, ſi illo tempore quis ſit impotens, excuſari quidem tunc à culpa, & conſequenter ab excommunicatione, non tamen propterea præcepti, & excómunicationis vim prorſus extingui, ſed perſeuerare potiùs, & obligare ad ſoluendum, cùm primùm quis poſſit. Vnde, ſi quis veniens poſtea ad pinguiorem fortunam non reſtituat, vel non ſoluat, excommunicationem incurret. Ita colligitur ex dicto cap. *Odoardus*, de Solut. Et ratio eſt clara, quia, vt in ſuperioribus tactum eſt, ille terminus qui deſignatur, non eſt ad finiendam obligationem, ſed ad differendam executionem eius vſque ad illum, & non vltra: & ideo ſi in illo termino non ſatis ſit obligationi, ſiue ex impotentia, ſiue ex quacunque alia cauſa, non propterea extinguitur obligatio, ſed potius ſemper, & pro ſemper obligat ne differatur ſolutio, ſi fieri poſſit. Eſt enim iam tunc quaſi præceptum negatiuum: non differendi ampliùs ſolutionem, cuius natura eſt vt pro ſemper obliget.

Qui ſtatuto tempore eſt impotens ſoluendo ſi poſtea fiat potens & non ſoluat incurrere excommu.

16 Alterum notandum eſt, de impotentia, quæ non caſu accidit, ſed voluntariè, & ex malitia, vel ex negligentia incurritur, vel potiùs aſſumitur. Illa enim non videtur culpam, & conſequenter, nec excommunicationem excuſare. Vt, verbi gratia, habet quis dictam obligationem in forma Cameræ ad ſoluendum penſionem intra menſem, & nunc in principio menſis eſt potens ad ſoluendum, nihil tamen curans de ſolutione penſionis omnia expendit, & ita fit impotens ad ſoluendam. Dico igitur hunc non excuſari, quominùs, ſi, præſcripto termino elapſo, petitam penſionem non ſoluat, excommunicationem incurrat. Ratio à priori eſt, quia ille reuera agit contra præceptum, & conſequenter eſt contumax; ſicut etiam agit contra præceptum de recitando officio, qui ſe reddit impotentem ad recitandum. Item quia aliàs, qui malitioſè omnia expenderet, & donaret, poſſet hac via euadere vim excommunicationis, quod nemo prudens dicet. Si autem malitia non excuſat; neque etiam grauis negligentia cum ſufficienti præuiſione futuræ impotentiæ, & conſequenter cum præuiſione moralis periculi non implendi quod ſub excommunicatione præceptum eſt, excuſabit.

Non excuſat ab excom. imp. ex malitia aut negligentia orta.

17 Recolendum eſt autem in huiuſmodi caſibus, aliud eſſe tempus in quo delinquitur coram Deo, aliud verò in quo excommunicatio incurritur. Delinquit enim aliquis eo tempore quo fit impotens ad ſoluendum intra præfixum terminum, non incurrit autem excommunicationem, donec re ipſa talis terminus finitur non impleta obligatione; quia cenſura non contrahitur, donec omiſſio præcepti exteriùs conſummata ſit, vt ſuprà dictum eſt. Quanuis autem cauſa omiſſionis priùs poſita fuerit: & ideò delictum tunc maximè fuerit commiſſum, tamen omiſſio re ipſa conſummata non fuit vſque ad præfixum terminum, & ideo vſque ad illum non incurritur excommunicatio: à qua non poteſt tunc impotentia excuſare: quia, cùm hæc fuerit voluntaria, non facit omiſsionem inuoluntariam: ſed relinquit illam peccaminoſam, & contumacem ex vi prioris cauſæ, etiamſi fortaſſe iam tunc diſpliceat, quod non ſatis eſt ad impediendam excommunicationem. Niſi fortaſſe interueniat eiuſdem iudicis autoritas, qui, ſicut poteſt, & debet abſoluere eum qui à contumacia recedit, etiamſi prius deliquerit, ita etiam ſi congruo tempore ad eum fiat recurſus, & impotentia ſufficienter proponatur, & probetur, offerendo ſatisfactionem, vel cautionem poſsibilem, poteſt, & debet ſuſpendere excommunicationis cenſuram, etiamſi illa impotentia ex iniqua cauſa manauerit. Pro qua iniquitate, & inchoata contumacia (vt ſic dicam) poterit iudex conuenientem pœnitentiam iniungere, non poterit tamen iuſtè ſubtractionem cenſuræ contrahendæ denegare, ſicut non poteſt negare abſolutionem cenſuræ iam contractæ dignè petenti: eſt enim eadem ratio.

SECTIO III.

Vtrùm Excommunicatio lata ad finem reuelandi ſecretum, denunciandi crimen occultum, vel prodendi ſcripturam ſemper liget.

RAtio dubitãdi eſt, quia ſæpe in cauſis propter quas feruntur hæ excommunicationes, nulla interuenit culpa, neque alia ſpiritualis cauſa, propter quam talis excommunicatio feratur: ergo illæ non ligant. Conſequentia patet ex dictis ſect. 1. & antecedens probatur, quia cogitur quandoque quis ſcripturam prodere, quam iuſtè apud ſe retinet, eò quòd ſua ſit: ſolumque petitur, quia poteſt alij prodeſſe ad cauſam, vel ius temporale oſtendendum, quod intendit: ibi ergo nulla eſt culpa, nihilque ſpirituale, ſed merè temporalis vtilitas. In contrarium verò eſt communis vſus Eccleſiaſticorum iudicum. 1

Ratio dubitãdi.

Regula ad cognoſcendum quando excommunicatio ad hunc finem lata valida ſit.

IN hac re, ſupponendum eſt has excommunicationes, neque iuſtas, neque validas eſſe poſſe, neque etiam in particulari obligare, niſi altera è duobus cauſis ſæpe numeratis intercedat, ſcilicet, aut correctio à peccato commiſſo, aut executio præcepti obligantis, & conſequenter præuentione peccatum committatur: hi enim ſunt fines adeo intrinſeci excommunicationis, quæ ſpiritualis & medicinalis pœna eſt, vt ſine illis ſubſiſtere non poſsit. Ex quo principio tres regulæ colliguntur conſentaneæ doctrinæ ſuperiùs traditæ, quæ per eas ad præſentem caſum ſufficienter applicatur. Prima eſt, quoties excommunicatio fertur ad hunc finem manifeſtandi veritatem, vel prodendi ſcripturam, in eo caſu, in quo ante talem excommunicationem latam quis tenebatur, vel iure naturæ, vel alio quocunque ad illam veritatem, vel ſcripturam prodendam, talis excommunicatio ligat. Hæc regula facilè patet ex dictis, quia tunc iam agitur de correctione fratris, qui dum obligationem non implet, quam tenetur, peccat, & in materia graui, vt ſupponimus: & ideo per ſecretam, vel publicam monitionem meritò corripitur vt à peccato recedat. Quod ſi nolit, iuſtè etiam per excommunicationem compellitur. Exempla ſunt. Primum, ſi quis propter commune bonum teneatur occultum hæreticum, aut ſeditioſum, vel alium ſimilem Reipublicæ hoſtem ſuperiori denunciare, 2

Quibus caſis Excomm. lata ſit valida.

Secunda Regula.

Exemplis poſita regula explicatur.

nunciate, iam tunc ſi aliquid huiuſmodi ſub excommunicatione latæ ſententiæ, vel generatim, vel ſpeciatim, vel abſolutè, vel infra certum terminum præcipiatur, talis excommunicatio ligat eum, qui intra præſcriptum terminum non obedit, per ſe loquendo, illud enim præceptum iuſtum eſt, & materia eius eſt grauis, & includit finem accommodatiſſimum ad cenſuram ferendam. Aliud exemplum eſt, ſi quis apud ſe habeat reconditam ſcripturam alienam, id eſt, in qua non ſolùm agitur de alieno titulo, vel iure, ſed etiam cuius dominium, vel vſus ad alium ſpectat, tunc, ſi huic præcipiatur ſub excommunicatione vt ſcripturam prodat, ſine dubio ligabitur, quia etiam ſecluſa excommunicatione ille per ſe tenetur talem ſcripturam reddere domino ex iuſtitia: quia ſicut res alias, ita & ſcripturam retinere inuito domino contra iuſtitiam eſt. Vnde quoad hoc eadem eſt ratio de excommunicatione in hac materia lata, & de quacunque alia, quæ fertur ad ſoluendum debitum, vel reſtituendum alienum, de quibus ſuprà dictum eſt. Vnde in huiuſmodi cenſura ferenda, quando cauſa ſuper quam fertur, merè temporalis eſt, & inter perſonas ſeculares, ſeruandæ ſunt conditiones, & circunſtantiæ in præcedentibus ſectionibus poſitæ, nimirùm vt res ſit grauioris momenti, & neceſſitas vrgeat, vtpote quia non poteſt aliud medium applicari, vel quia tentatis aliis nullum inuentum eſt vtile.

3 *Obiectio.* Sed dicet aliquis circa exemplum poſitum, Nullus tenetur ante præceptum iudicis teſtimonium ferre in cauſa aliena; ergo neque etiam tenebitur prodere ſcripturam, quæ non eſt niſi veluti quoddã ſcriptum teſtimonium: ergo hoc titulo nemo poteſt excommunicatione ligari. *Reſponſio.* Reſpondetur primò negando conſequentiam, loquendo præcisè de obligatione iuſtitiæ commutatiuæ. *Diſcrimen inter obligationẽ ſcripturæ tradendæ, & teſtimonii ferendi.* De hac enim, regulariter loquendo, verum eſt antecedens. Eſt verò differentia inter teſtimonium, & ſcripturam: nam ſcriptura eſt res exterior, & permanens, quæ cadit ſub dominium alicuius; & ideò abſque alio præcepto iuſtitia obligat, vt domino reddatur: teſtimonium autem conſiſtit ſolùm in actione propria, & ideo, dum non actu fertur, nihil eſt quod ſub dominio alterius exiſtere poſſit: quare iuſtitia ex ſe non obligat ad illud ferendum. Dixi autem, *frequenter*, quia ſi præceſſiſſet pactum, vel promiſſio acceptata, & maximè onerosa, tunc iuxta modum obligationis poſſet aliquis teneri ex iuſtitia, vel fidelitate ad ferendum teſtimonium, etiam ſeſe offerendo, ſi neceſſe ſit, & tũc ſeruata eâdem proportione poſſet ſub cenſura cogi ad pactum implendum.

4 *Poteſt quis ex charitate teneri ad teſtimonium ferendũ, & ad hoc per excom. cõpelli.* Vnde vlteriùs additur etiamſi quis non teneatur ex iuſtitia commutatiua teſtimonium ſicut ſcripturam proferre, poſſe tamen aliquando ex charitate teneri, vt ſi ex defectu veri teſtimonij proximus graue damnum patiatur; & alius poſſit ſine tali detrimento, vel difficultate veritatem aperire, & à fortiori ſi ea de cauſa commune bonum periclitetur, vel alia ſimilis ratio interueniat. Hæc autem obligatio ſufficiet, vt poſſit quis ſub excommunicatione obligari ad teſtimonium ferendũ: quia poteſtas Eccleſiaſtica non ſolùm peccata cõtra iuſtitiam, ſed etiam contra charitatem cohibere poteſt, vt ſumitur ex il-

Matth. 18. lis verbis Chriſti, *Si peccauerit in te*, & infrà, *lucratus eris fratrem tuum*, quæ generalia ſunt. Iuxta quæ dixit Innocentius III. in cap. *Nouit*, de Iudiciis, *licèt hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, &c.* Veruntamen hic modus obligationis, & conſequenter etiam excommunicationis intercedere poteſt etiam in ſcriptura prodenda. Quod maximè continget,

A quando non aliena, ſed propria ſcriptura poſtulatur: nemo enim tenetur ex iuſtitia commutatiua huiuſmodi ſcripturam prodere: quia licèt quis eam occultet, vel etiam comburat, non contrectat rem alienam, ſed propriã, qua poteſt vti in quemlibet vſum. Quod ſi inde ſequitur aliquod incommodum alteri, non per ſe ſequitur, ſed per accidens, quia fortè ille caret alio teſtimonio, quo ſuum ius probet: quod accidentarium eſt: nam ego non teneor ex iuſtitia conſeruare, aut proferre ſcripturam, vt alter ius ſuum oſtendat, ſed illi incumbit, propriam ſcripturam ſeu titulum ſui iuris habere. Nihilominùs tamen, ſi neceſſitas proximi grauis ſit, eò quòd ſit in graui periculo grandis iactura bonorum contra iuſtitiam, & dominus ſcripturæ poſſit ſine graui detrimento illam prodere, interdum ad hoc ex charitate obligabitur penſatis circunſtantiis, & incommodis, quæ vtrinque in huiuſmodi rebus moralibus interuenire ſolent. Qua obligatione ſuppoſita, ſi accedat Prælati præceptum ſub comminatione excommunicationis latæ ſententiæ, clarum eſt obligationẽ augeri ex iuſto præcepto; & interueniente contumacia poſt ſufficientem monitionem, talem excommunicationem incurri.

B

Secunda Regula.

SEcunda Regula eſt, etiamſi non ſupponatur aliũde obligatio ad manifeſtandam veritatem, vel ſcripturam prodendam, antequàm prælatus Eccleſiaſticus ſub excommunicatione ipſo iure incurrenda id præcipiat; poteſt tale præceptum eſſe iuſtum & obligans, & conſequenter excommunicatio erit valida & poſt trinam monitionem iuſtè lata: ideoque qui tali præcepto non obedierit, cenſuram incurret. 5 *Poſſe iudicem Eccleſiaſticum ad hæc obligare etiam quando ante latam excommunic. non ſupponebatur obligatio.* Hæc ſequitur ex dictis in ſect. 1. vbi oſtendimus prælatum Eccleſiaſticum poſſe hanc excommunicationem etiam in hac materia imponere, non ſolùm ad corrigendum peccatum iam commiſſum, nec ſolùm ad roborandam naturalem obligationem, ſed etiam ad ſtatuendum proprium præceptum, & nouam obligationem. Quòd ſi in aliis materiis habet ſpiritualis poteſtas hanc efficacitatem, non minorem habebit in hac, quæ ad veritatem reuelandam ſpectat. Nam ex parte ipſius Eccleſiæ poteſtas æquè vniuerſalis eſt, ex parte verò ipſius materiæ non eſt minor capacitas, quàm in aliis temporalibus cauſis; imò quodammodo maior, quia veritatis manifeſtatio eſt adeò vniuerſalis cauſa, vt ſit veluti tranſcendens, & in omnibus aliis cauſis incluſa, quia vix poteſt illa iuridicè terminari ſine veritatis manifeſtatione. Vnde fit, vt hoc ſæpe ſit neceſſarium ad bonum commune, & ad executionem iuſtitiæ; ſub qua ratione facilè poteſt ſpirituale motiuum induere ſeu participare, vt ſub ſpiritualem poteſtatem cadere valeat.

C

D

Rurſus, quia cura boni communis, & iuſtitiæ ſeruandæ maior eſt in prælato, quàm in ſubditis, 6
E ideo ſæpe fieri poteſt vt illi fines per ſeſe conſiderati non obligent ſubditum ad ſua inſtrumenta, vel ſuum teſtimonium offerendum, vt veritas eluceſcat; & nihilominùs poſſit Prælatus propter eoſdem fines obligare ſpeciali præcepto poſitiuo ad veritatem manifeſtandam, vel inſtrumenta, quibus probari poſſit, prodenda. Et confirmari poteſt à ſimili, nam ſæpe aliquis non vocatus, neque interrogatus non tenetur teſtimonium ſuum ad iudicem ferre: nam hoc ad iudicis munus ſpectat, & per ſe loquendo, ſatis cenſetur huic negotio per poteſtatem iudicis prouiſum. At verò poſtquàm iudex aliquem

vocat,

vocar, eumque iuridicè interrogat, obedire tenetur, ac teſtimonium ferre: quia præceptum eſt iuſtum, & obligationem inducens, quamuis anteà non eſſet: ergo idem erit, ſi præceptum generatim imponatur: non eſt enim minus efficax, nec minus neceſſarius ille præcipiendi modus, quando iudicem latét perſonæ, quæ veritatem ſciunt: & ideò non poſſunt ſpeciatim, & nominatim vocari: ſatis enim vocantur, & interroganturſub illa generali appellatione, *Qui hoc ſciuerit*. Eadémque ratio eſt de præcepto prodendi ſcripturam: nam illa etiam eſt quædam interrogatio veritatis cognitæ aut per ſe, aut per ſcripturam: vel (quod perinde eſt) eſt quædam interrogatio veritatis aut de facto ipſo, aut de ſcriptura continente factum: de qua etiam iudex habet ius inquirendi, & interrogandi. Vnde non refert quòd talis ſcriptura propria ſit: nam etiam teſtimonium eſt proprium, & nihilominus ſuperioris præceptum obligat ad illud exhibendum: ergo obligare poteſt ad exhibendam propriam ſcripturam, quia dominus non propterea perdit dominium eius, neque vſum, neque aliquod graue incommodum inde incurrit, per ſe loquendo; ergo quando id eſt vtile alteri, ſeu bono communi, & iudex præceptum imponit, obligat ad ſcripturam etiam propriam manifeſtandam.

Soto. Quod adeò verum cenſuit Soto in 4. diſt. 22. qu. 1. articulo ſecundo, vt vix vllam excuſationem admittat: quod qualiter verum ſit, in ſequenti regula videbimus.

7 Suppoſita igitur iuſtitia præcepti, reliquæ partes regulæ propoſitæ manifeſtæ ſunt. Nam præceptum Eccleſiaſticum, & iuſtum ſanciri poteſt Cenſura excommunicationis, ſuppoſita graui materia, & aliis circunſtantiis ad debitum modum ferendi Cenſuram neceſſariis: quas in huiuſmodi cauſis interuenire poſſe, facilè intelligitur ex dictis. Solùm eſt circa hanc, & præcedentem regulam aduertendum, cùm iudices Eccleſiaſtici poſſint vtroque modo hanc Cenſuram ferre, ſcilicet, & nouam obligationem imponendo, & antiquam tantùm exigendo, ad diſcernendum in particulari, vtro ex dictis modis feratur præceptum, conſideranda eſſe verba præcepti, ſeu ſententiæ. Nam, ſi abſolutè præcipiat proferre ſcripturas, ex quibus veritas in tali cauſa haberi poſſit, non determinando an ſint alienæ, vel propriæ, nec ſupponendo peccatum in eo, qui illas apud ſe retinet, vel occultat ante tale præceptum, tunc ſignum eſt, talem ſententiam ferri ad inducendam nouam obligationem ſub tali cenſura: & ideò, per ſe loquendo, obligare, etiamſi anteà nullum peccatum eſſet talem ſcripturam retinere. At verò, ſi ſententia feratur per verba, quæ culpam ſupponant, vt contra eos qui alienas ſcripturas apud ſe retinent, vel qui contra conſcientiam, & abſque Dei timore veritatem occultant, tunc ſignum eſt non ferri nouum præceptum, ſed cenſuram ferri ad corrigendum peccatum, vel ad extorquendam executionem prioris præcepti, ſeu obligationis.

Quomodo cognoſcendū, an noua obligatio imponatur, an verò ſolùm exigatur antiqua.

Tertia Regula.

8 Tertia regula ſit, quando huiuſmodi excommunicatio ab homine lata, nec ſupponit grauem culpam in tacenda veritate, vel occultanda ſcriptura commiſſam, neque etiam ſupponit priorem obligationem ad talem actum, neque illam valet inducere, vel ſimpliciter, vel in tali caſu: tunc, etiamſi quis non reſpondeat, ſeu obediat tali ſententiæ, non ligabitur tali Cenſura. Hæc regula ita generatim ſumpta per ſe euidens eſt, quia poſita hypotheſi, quæ in ea ſupponitur, excommunicatio eſt

A nulla ex defectu cauſæ: quia ſi nec obligatio ſupponitur, nec de nouo inducitur, nulla committitur culpa, vel contumacia: ergo deeſt materia, & cauſa excommunicationis. Vt tamen faciliùs poſſit hæc regula ad praxim applicari, oportet aliqua exempla ſeu modos in particulari proponere, quibus id ſolet, vel poteſt contingere. Primus eſt, ſi tale præceptum hominis iniuſtum ſit, vel excedens humanam facultatem. Cenſetur autem eſſe tale, quando præcipit reuelare rem omnino occultam, quæ cedit in infamiam vel graue damnum alicuius, contra quem nec ſemiplena probatio, nec publicus rumor, aut infamia præceſſit. Item, ſi aliquis propria inſtrumenta, quæ apud ſe habet, & tanquam ſua legitimè poſ-

Primum exemplum.

B ſidet, in fauorem ſui aduerſarij prodere cogatur, abſque alia ſpeciali cauſa, iuxta cap. 1. de Probationibus, vbi Abbas, Decius, & alij id latiùs declarant. Item, ſi præcipiat denunciare fratrem etiam ante præmiſſam correctionem ſecretam, quando nec deeſt ſpes emendæ per illam viam, neque agitur de alterius damno, vel publico periculo vitando. Item (quod perinde eſt) ſi præcipiat denunciare delinquētem, etiamſi emendatus ſit, & in futurum non timeatur periculum aliquod, nec damnum commune, vel tertiæ perſonæ. Qui caſus, & ſimiles ſunt frequentes in hac materia, eos tamen exponere non eſt huius loci, in quo non agimus de conditionibus, quas lex ſeu præceptum in omni materia requirit vt iuſtum ſit: hoc enim præcipuè ſpectat ad materiam de iuſtitia,

Abbas. Decius.

C & per alias etiam vagatur. Sed agimus de conditionibus requiſitis vt excommunicatio liget, quarum vna & potiſſima eſt, vt præceptum ſit iuſtum. Ob hanc ergo cauſam non diſputabo hoc loco de fraterna correctione, & quando ſit iniuſtum præceptum illius ordinem tranſiliens, quæve exceptiones in hoc loco habeant, quod agitur in 2.2. qu. 33. Neque etiam diſputabo, quando iuſtè procedat iudex interrogando de delictis occultis, vel generatim omnino, vel ſpeciatim omnino, vel ſpeciatim ex parte delicti, generatim verò ex parte perſonarum, vel è contrario ſpeciatim de perſona, & generatim de delictis eius; quæ omnia fusè tractantur in 2.2. qu. 67. vſque ad 70. & videri poteſt Soto in lib. 5. de Soto.

D Iuſtit. q. 4. & ſequentibus, & Nauarrus in cap. *Inter verba*, coroll. 64. & in Rubrica de Iudiciis, à nu. 77. & in Summ. c. 18. nu. 38. & ſeq. Nauarr.

Secundum exemplum eſt, quando præceptum quidem iudicis de ſe iuſtum eſt: tamen aliquis non poteſt illud exequi ſine graui detrimēto, tunc enim excuſatur ab obligatione præcepti, & conſequenter ab excommunicatione. Eſt communis opinio, vt patet ex Nauarro, c. 17. n. 57. c. 24. n. 12. & ca. 25. n. 5. Soto Relection. de Secreto, memb. 2. q. 6. dub. 5. Cordub. in Summ. q. 63. & 64. Et ratio eſt, quia præceptum humanum non obligat cum tanto diſcrimine, neque eſſe debet de re nimis ardua, & difficili, vt conſtat ex materia de Legibus, niſi propter commune bonum aliquando id expediat: igitur, ſi

9 *Secundum exemplum.*

Nauarr. Soto.

E ſub excommunicatione præcipiatur alicui vt exhibeat proprium inſtrumentum in alterius commodum, & id facere non poſſit, ſine magno detrimento, vel in vita, vel in fama, vel in aliis bonis, non tenetur ſcripturam exhibere, excepto caſu publicæ neceſſitatis boni communis (quem ſemper exceptum eſſe ſuppono) confirmatur, quia iudex ſecularis in eo caſu non poſſet iuſtè cogere talem perſonam ad exhibendam ſcripturam; vel, ſi cogat ex falſa præſumptione, quia non credit detrimentum alterius, ille non tenetur parere, ſed licet ei ſubterfugere, & occultare quantum potuerit, quia eſt nimis acerbum; & ſuperans quodammodò humanas

vires, obligare aliquem ad ſubueniẽdum alteri cum tanto damno & incommodo proprio: ergo nec iudex Eccleſiaſticus poteſt in eo caſu per Cenſuras obligare, tum quia eius præceptum etiam eſt humanum, ideóque in eo procedit eadem ratio, vel etiam maior, quia debet eſſe eius præceptum magis pium, & moderatum; tum etiam quia, vt ſuprà dicebamus, iudex Eccleſiaſticus in his cauſis ſolùm vtitur ſua poteſtate, quando ſecularis non poteſt, eò quòd occultæ ſint perſonæ: ergo non plus poteſt Eccleſiaſticus iudex circa occultas perſonas, quàm poſſet ſecularis circa manifeſtas. Qui potiùs tanta eſſe poteſt famæ, aut aliorum bonorum iactura, vt à reddenda etiam aliena ſcriptura quempiam excuſet: nam etiam alias res alienas non tenetur homo reſtituere cum tanto diſpendio, vt ex materia de reſtitutione conſtat: ergo eadem ratione, nec ſcripturam reddere, aut manifeſtare tenetur.

10

Tertium exẽplum.

Nõ incurritur excõ. in occultanda perſona ſibi valdè cõiuncta.

Tertium exemplum eſt, ſi teſtimonium ferendum ſit contra perſonam ſibi valdè coniunctam, licèt edictum generaliter proponatur, vt quilibet reuelet patratorem talis delicti, & omnes aliæ conditiones ad iuſtitiam talis præcepti neceſſariæ concurrant; nihilominùs pater non obligatur ad reuelandum filium, aut è contra, nec maritus vxorem, aut è contra, nec frater fratrem, quia & id, per ſe loquendo, eſt valdè difficile, quia quodammodò eſt ferre teſtimonium contra ſe ipſum, & non eſt ſine aliqua propria infamia, vel alio graui incommodo. Vnde in c. 3. 4. q. 3. ex lege 4. ff. de Teſtib. cauetur *ne inuito denuncietur vt teſtimonium litis dicat aduerſus ſocerum, generum, vitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrino natum, eoſve qui in priori gradu ſunt.* Vbi etiam excipiuntur liberti, & patroni inter ſe, & reſpectu ſuorum cognatorum in eiſdem gradibus. Si ergo leges ciuiles hos excipiunt, ne iudices ſeculares eos inuitos ad teſtimonium ferendum cogant, à fortiori Prælati Eccleſiaſtici, qui ferunt excommunicationes huiuſmodi, quaſi in ſubſidium & adiutorium ipſorum iudicum, quando ipſi non poſſunt procedere propter incertitudinem perſonarum, non debent neque poſſunt eaſdem perſonas excommunicatione obligare. De qua re legi poteſt Nauarrus in c. *Inter verba*, concl. 6. corollar. 66 à n. 412. & in Summ. cap. 14. n. 12. & cap. 25. num. 49. Et ex eo colligi poſſunt limitationes, nimirùm niſi in cauſa fidei, aut læſæ maieſtatis, & ſimiles, quæ non hoc loco ſed in materia de teſtibus explicandæ ſunt.

Cap. 3. 4. q. 3. leg. 4. ff de Teſtib.

Nauarr.

Limitatio prædictæ doctrinæ.

11

In quibus præterea caſibus, excuſetur quis à reuelãdo ſecreto, l. crimine.

Quartò à fortiori excuſantur perſonæ omnes, quæ ita rem norunt, vt licitè non poſſint eam reuelare, huiuſmodi eſt in primis, qui talem rem in confeſſione nouit. Qui caſus nullam admittit exceptionem, vt ſuperiùs ſuo loco dictum eſt. Item qui rem nouit per conſultationem ſecretam, aut ratione officij, quo obligatur ad defendendum ius talis partis, vt eſt aduocatus, aut procurator; quia aliàs non poſſent homines ſecurè alios ſecretò conſulere, aut per alios ſua ſecreta negotia tractare. Excipiendum verò eſt, niſi quis velit illo ſecreto vti in Reipublicæ perniciem, vel graue damnum alicuius proximi. De qua re latè Nauarrus dicto coroll. 66. Soto, & alij ſuprà citati. Et hûc etiam ſpectat (quod iidem auctores notant) ſi quis cogatur denunciare eum, contra quem nullum teſtem afferre poteſt: quia id potiùs eſt infamare, quàm iuridicè denunciare. De qua re eſt optima Pontificis deciſio in cap. *Qualiter, & quando*, 1. de Accuſationib. ibi, *Exceptis occultis criminibus.*

Nauarr.
Soto.

C. Qualiter & quando, de Accuſation.

12

Quintum exẽplum.

Quinto loco addere poſſumus excipi etiam eos, qui non comprehenduntur ſub verbis edicti in proprietate ſumptis, vel licet cortice verborum comprehendi videantur, non tamen re ipſa per legem intenta, ſeu quæ intendi debuit. Hinc ſi per edictum præcipiatur, vt qui habet talem ſcripturam, eam prodat, qui habet eius tranſſumptum, non verò ſcripturam authenticam, non tenetur illud prodere, quia nec ſunt idem, neque in iudicio facit tranſſumptum æqualem fidem, vt eſt vulgare in iure. Item ſi quis præcipiatur reuelare qui talem rem accepit, & mihi conſtat per hunc accepiſſe, non tamen teneri ad reſtituendam ipſam: quia non omnino iniuſtè, ſed ad recompenſandum aliud debitum illam accepit, ille non tenetur reuelare: quia re vera non ſcit quod intenditur, vel intendi debet, ſcilicet iniuſtam acceptionem, & ad reſtituendum obnoxiam. Et idem eſt, ſi nouit alium quidem eſſe debitorem, ſeu rem accepiſſe, nunc autem propter impotentiam excuſari à reddendo, etiam ipſe excuſabitur à denunciando, vel manifeſtando: quia iam ceſſat formalis ratio præcepti in re, vt dicti authores docent. Idem eſt ſi nouerit rem talem fuiſſe alienam, iam verò eſſe iuſtè præſcriptam, ſeu vſucaptam, iuxta generalem doctrinam de reſtitutione, & dominio, & videri poſſunt quæ Couarruuias tractat in regu. *Poſſeſſor*, §. 2. Nauarr. in Summ. ca. 17. num. 114. Qui ex parte diſſentire videtur, ſed ſine ſufficienti fundamento. Videri etiam poteſt Soto lib. 4. de Iuſtit. qu. 5. art. 4. & lib. 5. qu. 3. art. 1. & 3. & Petrus Nauarr. lib. 3. de Reſt. cap. 1.

Couarr.
Nauarr.
Soto.

13

Quando conſũmetur contumacia contra edicta præcipientia vt intra tot dies fiat hæc manifeſtatio.

Vltimò eſt circa hæc edicta animaduertendum, ſolere ferri ſub certo numero dierum, ita vt intra ſex dies v.g. reueletur, quod præcipitur, ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, qui numerari debent ab eadem die, & hora, qua edictum profertur, neque incurretur excommunicatio, donec tot dies naturales integrè compleantur: quia ille terminus poſitus eſt vt in eo liceret differre executionem, & conſulere, & expendere quid & quomodo agere oporteat. Vnde quandiu ille terminus elapſus non eſt, non poteſt talis perſona verè dici contumax. At verò elapſo termino, & nulla interueniente iuſta excuſatione, ſtatim incurritur excommunicatio: ſupponimus enim & fuiſſe hac intentione latam, vt ipſo facto incurreretur, & modo iuſto, vel ſaltem ſufficiente ad valorem eius, id eſt, cum debita præmonitione, & cum illa clauſula iuſtificatiua, *Si te grauatum ſenſeris, intra talem terminum compareas*, de qua videri poteſt Nauarrus in capi. *Cùm contingat*, de Reſcriptis, & conſil. 13. de Cler. excom. miniſtr. & quæ de excommunicatione lata pro futuris culpis notat Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 10. nu. 4. & 5. & ſuprà etiam diximus tractando de cenſur. in comm.

Couarr.

14

An finito termino in edicto præſcripto finiatur eius obligatio.

Interrogabit autem aliquis, an, elapſo illo termino, ceſſet obligatio, vel ſemper teneatur aliquis obedire edicto, nec poſſit abſolui, donec illi ſatisfaciat. Reſpondeo, per ſe loquendo, & ex vi formæ talis præcepti obligationem durare, ſicut præcedent. ſect. dixi de obligatione reſtituendi ſeu ſoluendi debitum, quia ille terminus non eſt ad extinguendam, ſed tantùm ad differendam obligationem. Dico autem *per ſe, &c.* quia ſi intercedat ratio aliqua, ob quam mandatum extinguatur, aliud erit, vt ſi mandans moriatur: nam, vt ſuperiùs tractauimus, excommunicatio ab homine per ſententiam lata, illo mortuo, extinguitur. Idemque eſt ſi amoueatur, vel ſuſpendatur ab officio: & ſi edictum in viſitatione proferatur, ſolùm cenſetur durare tempore viſitationis. Quanquam in hoc & intentio præcipientis, & vſus maximè attendendus eſt. Ex quo inferri poteſt, ſi quis propter ignorantiam intra præfixum terminum non reſpondeat, poſteà teneri ad comparendum, quando illi de mandato conſtiterit: quod ſine

Corollarium.

Armill. ſine cauſa negauit Armilla verb. *Excommunicatio*, num 34 Et ratio eſt, quia illa obligatio durat: ergo quamuis ille propter ignorantiam excuſatus fuerit, poſteà obligabitur. Probabile tamen cenſeo illum non teneri ad comparendum ſtatim ac edictum nouit, ſed infra terminum æqualem in edicto conceſſum: quia non debet eſſe peioris conditionis. Et eadem ratione, ſi quis propter impotentiam, vel alia incommoda excuſatus fuit, ne reſponderet, ablato impedimento, tenebitur poſteà, ſi præceptum nondum eſt extinctum: & illi non oportebit nouum terminum concedere, quia iam habuit ſcientiam, vt poſſet toto illo tempore deliberare, vel conſulere, ſi neceſſarium eſſet.

DISPVTATIO XXI.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis in Bulla Cœnæ Domini.

Accedimus iam ad explicandas in particulari excõmunicationes ipſo iure latas: quas in duas claſſes principales diſtinguimus, ſcilicet in eas quæ Papæ reſeruatæ ſunt, & eas, quæ Epiſcopales dici ſolent. Rurſus priores ſubdiſtinguuntur in eas quæ in Bulla Cœnæ ſingulis annis ferũtur, & eas quæ iure Pontificio latæ ſunt, præſertim iure communi: quibus, ſi fieri poſſit, adiungemus eas, quæ nonnullis decretis extra commune ius, quæ motus proprij dicũtur, latæ ſunt: qui motus proprij nouiſſimè editi ſunt, & collecti Romæ à tempore Gregorij VII. vſque ad Sixtum V. vltra quos à poſterioribus Põtificibus aliqui additi ſunt. Ex eis verò multi ſunt in cauſis particularibus, vel ad certas perſonas deſtinati, de quibus nihil dicere oportebit. Alij verò ſunt leges perpetuæ & pertinentes ad vniuerſam Eccleſiam, ex quibus, ſi non omnes, præcipuas tamen excommunicationes ipſo iure ferentes, annotabimus. In præſenti ergo diſputatione excõmunicationes, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur, declaraturi ſumus. Et primùm præambula quædam ad intelligentiam totius Bullæ, & omnium ſanctionum eius præmittemus. Deinde ſingula capita excommunicationum, & tandem ea quæ poſt cenſuras in dicta Bulla adiiciuntur, declarabimus.

SECTIO I.

Quales ſint Cenſuræ in Bulla Cœnæ latæ.

1 Dvbium non eſt de ſpecie Cenſuræ: quia notum eſt in omnibus caſibus illius Bullæ præcipuè ferri excommunicationem maiorem, quamuis interdum aliqua alia adiungatur, vt interdictum, &c. quod præcipuè fit, quando in communitatem ferenda eſt Cenſura, quia in illam non fertur excommunicatio, vt ſuis locis annotauimus. Sed inquiri poteſt de qualitate, & grauitate

Vtrum excom. Bullæ ſint ab

Suarez tom. 5.

A illius excommunicationis. Et primò, an cenſendæ ſint à iure, vel ab homine. Olim enim cenſebantur eſſe tantùm ab homine; quia non per modum ſtatuti, ſed per modum cuiuſdam ſententiæ ſingulis annis proferuntur. Vnde conſequebatur, mortuo Summo Pontifice, totam illam legem, & omnes eius Cenſuras expirare: quia hoc commune eſt omni ſententiæ latæ ab homine. Ita docuit Soto diſt. 22. quæſt. 2. art. 3. Veruntamen à tempore Pij Quinti additur in prædicta Bulla hæc clauſula, *Volentes præſentes noſtros proceſſus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta, quouſque alij huiuſmodi proceſſus à nobis, aut à Romano Pontifice pro tempore exiſtente fiant, aut publicentur, durare, ſuóſque effectus omnino ſortiri.* Iuxta quam clauſulam Cenſura hæc ex ſe perpetua eſt: in quo

homine, an à iure.

B iam naturam ſtatuti ſeu legis imitatur, nam vt vidimus, ſtatutum differt à ſententia generali, in perpetuitate, præſertim in iis, quæ à Pontifice Summo feruntur: nam lata ab inferioribus alias habent differentias. Et ideò Nauarrus Summ. cap. 27. num. 74. exiſtimat has Cenſuras iam dicendas eſſe latas à iura. Nauarr.

2 Aliqua tamen differentia interuenit ſemper inter hanc ſententiam, etiam prout nunc fertur in Bulla Cœnæ, & legem; quòd lex etiamſi iterum atque iterum feratur circa eandem rem cum variis circunſtantiis, non ceſſat, niſi per poſteriorem reuocetur, aliquid ei contrarium ſtatuatur: at verò Bulla Cœnæ, ſtatim ac ſubſequens publicatur, ceſſat

Diſcrimen inter cenſuram latam per bullam & per legem.

C ipſo facto, etiamſi non reuocatur, vnde ſi quid in poſteriori omittitur, ſimpliciter ſublatum cenſetur, etiamſi id expreſsè non reuocetur, nec declaretur: hanc enim vim habent verba illa, *Quouſque alij ſimiles proceſſus, &c.* In hoc ergo differt hæc cenſura ab ea, quæ propriè dicitur *à iure*: & ideò ſingulis annis promulgatur per modum generalis ſententiæ: in reliquis verò omnibus, quæ ad rem ſpectant, parum refert eam *à iure*, *vel ab homine* vocare, excepta quadam abſolutione ab aliqua Cenſura in prædicta bulla contenta, de qua infrà videbimus. Certum tamen eſſe debet, excommunicationes omnes in hac Bulla latas tales eſſe, vt ipſo facto incurrantur. Propter dictam verò cauſam præſentem diſputationem proſequemur, iuxta tenorem Bullæ latæ à S. D. N. Cle-

D mente XIII. anno 1595. nam in poſterioribus nihil mutatum inuenimus, ſicut Nauarr. in Summ. ca. 27. num. 54. cùm priùs alias expoſuiſſet eam declarauit, quæ ſuo tempore vltimo loco fuerat à Gregorio XIII. promulgata. Nauarr.

3 Ex hac doctrina colligitur, propter multiplicationem harum bullarum non multiplicari cenſuras circa idem crimen, quandoquidem adueniente poſteriore, priores omnes ceſſant. Imo addit Nauarrus citato loco, quòd excommunicationes per alia iura latæ, in prædicta Bulla pro eiſdem criminibus repetitæ non multiplicantur, ſed ſolùm additur eis reſeruatio. Quod latius tradit idem Nauarrus in c. *Ita quorundam*, de Iudæis notab. 11. in Gloſſ. vltim. numer. 4. & ſequentib. & præſertim num. 37. vſque

Per Bullas Cœnæ Domini non multiplicantur cenſuræ circa idem crimen.

E ad finem. Et eſt quidem ſatis pia, & probabilis ſententia; nam ſi huiuſmodi cenſuræ Bullæ à iure iudicentur, non eſt veriſimile cenſuras latas diuerſis iuribus pro eadem cauſa, ſeu pro eadem prohibitione, ſeu in eadem ſpecie, multiplicari numero: præſertim quando ab eodem legiſlatore feruntur (voco autem eundem legiſlatorem non in perſona, ſed in dignitate, vt à Summo Pontifice) aliàs quot eſſent iura excommunicantia, v. g. hæreticos, tot illi excommunicationes incurrerent, & ſic de aliis peccatis: quod tamen incredibile eſt, & præter communem ſenſum.

Imò nec per alia iura lata.

4 At verò, ſi excommunicationes Bullæ cenſentur ab homine, nonnulla poſſet eſſe maior dubitandi ratio. Veruntamen etiam illo modo cenſeo non multiplicari Cenſuras, quia quoties homo profert ſententiam excommunicationis in cauſa, in qua iure ipſo lata eſt, non cenſetur nouam cenſuram ferre, ſed eam quæ in iure continetur, declarare ſeu applicare, niſi aliud expreſsè in ſententia declaret: quia pœnæ ſunt in mitiori ſenſu interpretandæ. Quod maximè verum habet, quando & Cenſura fertur ab homine per ſententiam generalem, & ab eodem formaliter qui legem tulit: quæ omnia in præſenti concurrunt. Itaque, ſi pro eodem delicto fertur excommunicatio in Bulla, quæ in iure lata iam erat, eandem eſſe credimus. Et ideò ſimul clauſulam Bullæ, & iura quæ concordant, explicabimus. De reſeruatione verò, quæ additur in Bulla, poſteà dicemus.

SECTIO II.

Qui ſint caſus ſeu delicta, propter quæ fertur excommunicatio in Bulla Cœnæ.

1 Viginti ſunt caſus in prædicta Bulla à S. D. N. Clemente VIII. promulgata contenti: quos ſigillatim exponere neceſſe eſt. Vitandæ tamen prolixitatis cauſa non referam integras clauſulas Bullæ, ſed ea tantùm verba notabo, quæ ad rem explicandam erunt neceſſaria. Et, vt rectè Caietanus notauit in verbo *Excommunicatio*, in principio, duo præcipuè ſunt in his clauſulis, & ſimilibus iuribus conſideranda, ſcilicet actio quæ ſub excommunicatione prohibetur, & perſonæ ad quas extenditur talis Cenſura.

Prima excommunicatio contra hæreticos.

2 Prima ergo excommunicatio Bullæ eſt contra hæreticos, vbi licèt multi in ſpecie nominentur nominibus ab auctoribus deſumptis, ſcilicet Huſſitæ, Lutherani, &c. Tamen id ſolum factũ eſt in deteſtationem eorum hæreticorum, qui his temporibus alicubi durant: nam alioqui illa excommunicatio generalis eſt contra omnes hæreticos cuiuſcumque ſectæ, vt ibidem exponitur. Vnde antiqua Bulla Pauli III. aliter hæretici nominantur, vt refert & proſequitur Rebuff. illam Bullam exponens. Eſt autem hæc Cenſura longè antiquior, quanquam de iure diuino propriè non ſit, vt quidam exiſtimant, ſed de Eccleſiaſtico, vt latiùs traditur in 2.2.q.11. ex quo loco petendum eſt quid ſit hæreſis, & quam voluntatis pertinaciam requirat. Solùm eſt hîc breuiter notandum, quòd, licèt peccatum hæreſis tale ſit, vt interiùs in mente perfectè conſummetur, nihilominùs hæc cenſura propter hæreſim purè mentalem non contrahitur; quia, vt in principio diximus, nullus actus purè internus eſt materia Cẽſuræ, quia non eſt materia Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, per quam fertur Cenſura. Et ideò etiam dixi tractando de ſacramento pœnitentiæ huiuſmodi peccatum non eſſe reſeruatum in foro conſcientiæ, quia non reſeruatur ſine Cenſura, intelligendum eſt autem de hæreſi purè mentali: nam, ſi in actum exteriorem procedat, etiamſi occultiſſimus ille ſit, ſatis eſt ad incurrendam Cenſuram vt ſuperiori loco declaratum eſt. Intelligo etiam de reſeruatione Papali, nam circa Epiſcopalem conſulendus eſt vſus.

Hæc excõmunicatio eſt generalis quoad omnes hæreſes.

Hæreticus mẽtalis non incurrit hanc excom.

3 Additur in prædicta clauſula, hac Cenſura comprehendi omnes à Chriſtiana fide Apoſtatas, qui licèt in re non differant ab hæreticis, vt ſumitur ex

Apoſtata in hac Bulla etiã

A D.Thom. 2.2.q.12.art.1. Nihilominùs ſpecialiter ibi nominantur ad maiorem claritatem, & quia non ſolent vulgò hæretici vocari, qui apoſtatantes à religione Chriſtiana ad Mahometanam ſectam, vel ad Iudaiſmum tranſeunt, quanquam re vera hæretici ſint. Vt ergo declaretur, omnes hos incurrere dictam Cenſuram, illa particula additur. Duo verò ſunt obſeruanda. Vnum eſt, hoc eſſe intelligendum de Apoſtatis non ſolùm exteriori opere, vel ſigno, ſed etiam corde: nam ſicut interior infidelitas ſine exteriori ſigno non ſufficit ad hanc Cenſuram, ita neque externum ſignum ſine interiori infidelitate. Quod in primis probari poteſt ex illo verbo, *à Chriſtiana fide*: nam qui ſolùm exteriùs fidem negat, non eſt apoſtata à fide, ſed à confeſſione fidei, & ſimiliter non eſt B verè hæreticus, ſed tantùm ſecundùm quid ſcilicet exteriùs & apparenter: quia vera hæreſis mente conſummatur. Vnde eſt alia ratio, quia Cenſura lata propter aliquod delictum, non contrahitur niſi per delictum illud verum, & conſummatum, quantum verba legis in rigore ſumpta requirunt: at verò exterior apoſtata vel hæreticus non efficit peccatum perfectum & conſummatum in ea ſpecie: & ideò hanc Cenſuram non contrahit in foro conſcientiæ, nec peccatum ex vi huius Bullæ reſeruatum eſt in foro pœnitentiæ, quamuis in foro exteriori talis condemnetur vt hæreticus, quia in illo foro non poteſt de interiori mente, niſi per exteriora ſigna conſtare.

excommunicantur.

Ad hanc excom. requiritur vt hæreſis aut apoſtaſia ex corde procedat.

Secundò obſeruandum eſt, in rigore Theologico poſſe eſſe aliquem hæreticum, & Apoſtatam à C fide, etiamſi baptizatus non ſit, vt ſi catechumenus ante baptiſmum verè credat priùs, & deinde vel à tota fide recedat, vel aliquem eius articulum negent: & nihilominùs ille non incurret hanc Cenſuram, quia non eſt capax eius, nec eſt membrum Eccleſiæ, in quod ipſa poſſit iuriſdictionem ſuam directè exercere. Ob quam rationem diximus in ſuperioribus, hominem non baptizatum non eſſe capacem Cenſuræ. Quapropter aut tota illa clauſula huius Bullæ intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam, ſeu reſpectu eorum qui directè ſubduntur iuriſdictioni Pontificiæ: nam lex & Cenſura ſolùm ad ſubditos dirigitur: aut certè, cùm eſt ſermo de apoſtatis à fide, intelligi debet de fide non tantùm interD nè concepta, ſed etiam exteriùs ſolenniter in baptiſmo profeſſa. 4

Hæreticus & apoſtata à fide eſſe poteſt non baptizatus.

Ille verò non incurrit hanc cenſuram.

5 Additur in eadem clauſula, *Ac eorum credentes*: quæ particula antiqua etiam eſt, vt ſuprà vidimus diſputatione quarta, ſectione prima. Vbi aduertimus dupliciter accipi in iure illam vocem *credentes*, vno modo pro iis qui credunt errores alicuius dogmatizantis hæreſim: alio modo pro iis, qui credunt perſonæ hæretici, bonam exiſtimationem de illa habendo, & familiaritatem ei exhibendo, licèt eorum opinionibus non aſſentiantur. Difficultas ergo eſſe poteſt, quo modo hoc verbum in hac clauſula ſumatur: nam, vt hoc verbum aliquid ſuperioribus addat, neceſſarium videtur in poſteriori ſignificaE tione accipi, nam credentes priori modo hæretici ſunt, vt dicitur in capite *Excommunicamus*, ſecundo, §. *Si qui autem*, de hæreticis: ergo iam erant comprehenſi ſub illis verbis generalibus, *omnes & ſingulos hæreticos*. Et ita expoſuit ſimile verbum Panormitanus in capitulo *Excommunicamus*, primo, §. *Credentes*, de hæreticis, num. 12. nam ibi eadem excommunicatio fertur.

Quid per particulam & eorum credentes, intelligendum.

Cap. Excommunicamus. 2. §. ſi qui aut. de hæreticis.

Nihilominùs cenſeo potiùs accipiendum eſſe verbum illud priori modo. Quod ſentit Nauarrus in Manual. cap. 27. nu. 55. vbi concedis hos credentes eſſe hæreticos: & ideò verbum illud eſſe omiſſum in Bulla Cœnæ Pij Quinti, poſteà verò fuiſſe additum 6

Reſolutio.

additum ad maiorem declarationem. Duobus autem modis poſſunt aliqui credere hæretico. Primò diſtinctè aſſentiẽdo erroribus ab eo propoſitis, & publicatis, & hi potiùs hæretici, quàm credẽtes dicuntur. Secundò tantùm confusè credendo veram eſſe doctrinam eius, quæcunque illa ſit, & hi propriè dicuntur credentes, de quibus in hac bulla, & in iuribus, quæ cum illa concordant, ſermo eſt: nam, licèt hi etiam ſint hæretici, credendo illo modo alicui contra Eccleſiam docenti, tamen quia diſtinctè nihil credunt contra fidem, proprio nomine appellati ſunt, & ad maiorem claritatem ſub illo ſunt expreſſi. Et confirmari hoc poteſt, nam verba ſequentia, *fautores hæreticorum*, *&c.* formaliter intelliguntur de iis qui fauent hæreticis vt hæretici ſunt: quod ſtatim ex Caietano, & aliis annotabimus: ergo eodem modo intelliguntur credentes hæreticorum, vt hæretici ſunt. Atque ita expoſuit etiam Paludanus in quarto, diſtinct. 13. quæſt. 3. art. 1. concl. 7.

Palud.

7 *Obiectioni occurritur.*

Dices, Ergo credentes hæreticorum in priori ſignificatione nõ manent excommunicati ex vi huius clauſulæ, aut illius §. *Credentes*, quod videtur inconueniens, quia illi credentes æquiparantur fautoribus & receptatoribus in dicto §. *Credentes*, ergo etiam ſub excommunicatione debent æquè comprehendi, quia iuxta doctrinam communem Iuriſperitorũ, delicta, quæ æquiparantur in culpa, æquiparantur etiam in pœna. De qua regula videri poteſt Gloſſ. in capitulo *Si poſtquam*, verb. *Prouiſione*, de Election. in ſexto, & Gloſſ. vltim. in Leg. *Si quis ſeruo*, Cod. de Furtis, & Bartol. in leg. *Si conſtante*, numero trigeſimo, ff. Soluto matrimonio, Reſpondetur concedendò ex vi illius verbi hos non ligari hac excommunicatione. Comprehendentur autem ſub fautoribus, vel receptatoribus, ſi verè ſecundùm moralem exiſtimationem tales ſint. Propter ſolam verò æquiparationem non puto comprehendi, tum quia nec talis æquiparatio rectè colligitur ex dict. §. *Credentes*, cum nos negemus ibi eſſe ſermonem de credentibus in illa ſignificatione: nec etiam in re videtur eſſe ſimile delictum, ſi omnino fauor omnis exterior, & receptatio tollatur, tum etiam, quia illam regulam extendendi pœnam propter ſolam æquiparationem delicti, non exiſtimamus eſſe veram, niſi quando iuxta communem vſum eius, pro eodem habeantur: de qua re alibi latiùs.

8 *Qui receptatores, & c. dicantur.*

Additur in eadem clauſula, *receptatores, fautores, & generaliter quoslibet eorum defenſores.* Similia verba habentur in dict. cap. *Excommunicamus.* 1. §. *Credentes*, de Hæretic. & in cap. *Nouerit*, de Sentent. excomm. Intelliguntur autem prædictæ voces de iis, qui fauorem tribuunt hæreticis, vel quia talem doctrinam profitentur, vel in ordine ad ſuam hæreſim, vel docendam, vel defendendam, vel aliquid huiuſmodi. Ita Caietanus verb. *Excommunicatio*, cap. 1. & Nauarr. dict. num. 55. qui variis coniecturis id confirmat. Illa verò videtur eſſe præcipua, quòd pœna ſtrictè intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam: hæc autem excommunicatio fertur in pœnam, & in odiũ hæreſis: & ideò ſicut primariò fertur in hæreticum ratione hæreſis, ita deriuatur ſeu extenditur ad alios ſecundum habitudinem ad eandem hæreſim, atque adeò quatenus illi fauent quouis modo in ipſa hæreſi. Et confirmatur, nam illi homini, qui hæreticus eſt, auxilium præbere ad vitam ſuſtentandam, vel quid ſimile, non eſt per ſe malum, neque eſt vllo canone prohibitum: Imò interdum poſſet eſſe neceſſarium, ſi ille extremè, vel grauiter indigeret ad vitam. Quod enim Auguſtinus dixit de peccatore & homine, etiam in hæretico verum

Caietan. Nauarr.

Auguſt.

A habet, *nulli hominum claudendam eſſe miſericordiam, nulli peccatori impunitatem relaxandam.* Et refertur in cap. *Duo iſta*, 23. quæſt. 4. Dices, quanquam interueniente naturæ neceſſitate locũ habeat illa diſtinctio: quidquid tamen extra illam neceſſitatem in fauorem hæretici fit, pertinebit ad fauorem hæretici quatenùs hæreticus eſt, & conſequenter illa erit ſufficiens cauſa ad incurrendam hanc Cenſuram. Reſpondetur, in foro exteriori ſæpe fieri talem præſumptionem, niſi ex neceſſitate occurrenti, vel aliis circunſtantiis aliud colligatur: ſimpliciter tamen, & in foro animæ negandam eſſe conſequentiam: quia ſecluſa etiam naturæ neceſſitate, & abſque reſpectu ad hæreſim poteſt fieri aliquod officium liberalitatis, vel amicitiæ ad talem perſonam, & propter illud B non incurretur hæc Cenſura, & ideò in iure aliæ coniecturæ addi ſolent ad præſumendum hoc delictum, vt videre licet in cap. *Accuſatus.* §. *Ille*, de Hæret. in 6. & in Direct. verb. *Defenſores.* & verb. *Fautores.*

Obiectio.

Solutio.

9 *Non incurret hanc cenſuram auxilium præbẽs hæretico vt excommunicato.*

Vnde etiam oportet diſtinguere in hæretico duplicem rationem præter rationem naturæ, ſcilicet, & quòd hæreticus eſt, & quòd excommunicatus eſt. Per hanc ergo clauſulam nõ prohibetur ſpecialiter communicatio cum hæretico, vt excommunicatus eſt, neque extenditur Cenſura ad omnes communicantes cum illo vt ſic, ſed ſolùm ad communicantes cum illo vt hæretico, præbendo fauorem, defenſionem, &c. In illo verò caſu, in quo ſine cauſa rationabili præſtaretur beneficium perſonæ hæreC tici ſine reſpectu ad hæreſim, peccari quidem poſſet propter communicationem cum excommunicato, non tamen propter communicationem cum hæretico hîc ſpecialiter prohibita, & punita. Ad peccandum autem illo modo neceſſe nunc eſt, vt hæreticus ſit nominatim declaratus, & denunciatus ſaltem de crimine, vt ſuprà dictum eſt: ad peccandum autem poſteriori modo, & incurrendam hanc cenſuram, quam modò explicamus, non eſt neceſſe vt hæreticus ſit declaratus aut denunciatus, ſed ſatis eſt vt ſit cognitus illi, qui ei fauorem aut auxilium præbet: quia illa non eſt prohibita vt participatio in crimine cum iam excommunicato, ſed tantùm cum hæretico: & ideò in hoc non habet locum limitatio Extrauag. *Ad euitanda.*

Sed vt hæretico.

10 *Alia verba eiuſdem clauſulæ explicantur.*

D Deinde additur, *Ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa publicè, vel occultè quouis ingenio, vel colore.* In quibus verbis obſeruare licet, ex vi illorum non prohiberi omnes libros ab hæreticis conſcriptos, ſed eos tantùm qui de tali ſubiecto tractant, vel talem doctrinam continent. Et quidem, ſi tales ſint libri, vt eorum errores contineãt, nulla eſt difficultas, quia etiam ſi vnus tantùm error in toto libro contineatur, totus eſt prohibitus; nec illo etiam deleto errore licebit librum retinere, quia abſolutè prohibitus eſt ex vi huius clauſulæ. Qui autem ſint dicendi libri de reE ligione tractantes, obſcurius eſt. Opinor tamen omnes libros pertinentes ad fidei expoſitionem, & conſequenter etiam illos, quibus diuina ſcriptura, vel aliqua pars eius exponitur: atque illos etiam, qui Theologiam ſcholaſticam, vel totam, vel aliquam eius partem tractant, ſub illa particula contineri: excludi verò libros, qui ſolùm Philoſophicam doctrinam, vel inferiores artes, aut etiam ſolam hiſtoriam continent, quandiu in eis nullus error admiſcetur. Vnde qui hos libros habuerit, vel legerit, ex vi huius clauſulæ hanc Cenſuram non incurret. Dico autem ſemper *ex vi huius clauſulæ*, quia quoad hanc partem conſulendi ſunt iudices, &

Qui libri dicantur de religione tractantes.

Romanus,& Epiſcopalis, vel S.Inquiſitionis;& obſeruanda ſunt omnia quæ huic clauſulæ in eis adduntur ſub aliis cenſuris.

11 *Libri Catholici continentes impugnationem eorum hæreticorum, aut eos hiſtoricè narrantes non comprehẽduntur.*

Atque ſimili modo ex vi horum verborum non prohibentur ſub hac cenſura libri editi à Catholicis,etiamſi in eis ſint inſerti errores hæreticorum,vel ad eorum impugnationem, vel ſolùm per modum hiſtoricæ narrationis,vel etiam per incuriam & negligentiam,abſque hæreſi auctoris.Imò addit Nauar. libros Catholicorum, etiamſi habeant ſcholia, vel notationes hæreticorum, ex vi huius clauſulæ non eſſe prohibitos:quia illi non ſunt ſimpliciter libri hæreticorum. Quod tamen ego limitarem, niſi tales ſeu tam copioſi eſſent commentarij, vt iam cenſeretur liber potiùs ex eis, quàm ex textu conſtare: nam tunc ſi concurreret altera ex dictis conditionibus,ſcilicet quòd liber vel errores contineret, vel de religione tractaret, prohibitus talis liber eſſet ex vi huius clauſulæ, ſufficeretque ad hanc cenſuram incurrendam. De aliis verò Catholicorum libris qui habent breues annotationes hæreticorum, licèt hîc non fiat mentio,ſeruanda ſunt, quæ in indice librorum ſtatuuntur,vt dixi. Aduertit denique Rebuff. illa verb. *publicè* vel *occultè* referri ad omnes præteritos, quod mihi placet.

Nauarr.

Rebuff.

12 *Alia eiuſdem clauſulæ verba exponuntur.*

Vltimò additur in eadem clauſula, *Nec non, & ſchiſmaticos,& eos qui ſe à noſtra,& Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.* Per quæ verba fit extenſio huius Cenſuræ ad crimen diſtinctum ab hæreſi: nam iuxta doctrinam D.Thomæ 2.2.quæſt.39.ar.1.ſchiſma,ſi generatim ſumatur, comprehendit hæreſim, & aliquid aliud:nam omnis hæreticus ſchiſmaticus eſt, non verò è contrario. Sin autem ſchiſma ſumatur ſpeciatim,vt cõdiſtingui ſolet ab hæreſi,quomodo in prædicta clauſula ſumi videtur, ſignificat peccatum recedendi pertinaciter ab obedientia Eccleſiæ,abſque errore in doctrina fidei: & ideò dicitur à D.Thoma opponi charitati,non fidei, de quo aliàs. Solùm ad intelligentiam dictorum verborum hîc aduerto; ſchiſma quaſi per antonomaſiam dici,quando præter verum,& indubitatum Papam alius erigitur,eiq; obeditur. Quod quidem, ſi fiat ex praua opinione circa vnitatem capitis,ſeu vicarij Chriſti,erit non ſolùm ſchiſma, ſed hæreſis; ſi autem fiat,vel ſolùm ex malitia, & praua voluntate, ſic erit proprium ſchiſma, de quo videtur eſſe ſermo in prima parte illorum verborum. Quia verò non tantum illo modo ſchiſma committitur,ſed etiam quoties ab obedientia Summi Pontificis pertinaciter receditur, ideò etiam hoc in ſequentibus verbis explicatur,& ad hoc totum prædicta cenſura extenditur, quæ ſine reſeruatione lata videtur in cap. *Licèt*, de electione, & in cap.1.*de Schiſmaticis*, & in cap. *Nulli fas*.19.de quibus textibus infrà dicemus.

D.Th.

Schiſma quid.

13 *Obiectio.*

Sed obiiciet aliquis, nam ex dictis ſequi videtur quoties aliquis ita peccat, vt incurrat quamcunque excommunicationem, præſertim à Summo Pontifice latam, eſſe ſchiſmaticum, & incurrere in hanc clauſulam Bullæ Cœnæ. Patet ſequela,quia ille pertinaciter ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis: hoc enim neceſſarium eſt ad excommunicationem incurrendam. Reſpondetur negando ſequelam, quia aliud eſt cum contumacia non obedire Eccleſiæ vel Pontifici in vna, vel alia re: aliud verò ſimpliciter ſe ſubtrahere ab obedientia eius pertinaciter:hoc enim ſignificat ſimpliciter non recognoſcere illum vt ſuperiorem, atque ita ſe gerere, ac ſi non eſſet illi ſubordinatus, neque vnitus vt capiti. Vnde ad hanc Cenſuram ſatis eſt voluntate, & actione ita ſe gerere,etiamſi in mente & fide aliud contineat,quia hoc peccatum ſchiſmatis ſatis perfectè in ſua ſpecie illo modo conſummatur.Quapropter(quod obſeruandum eſt) Catholici,qui ſub hæretico principe viuunt, verbi gratia, in Anglia, eique vt ſupremo capiti exteriùs obediunt, quamuis in conſcientia pœnas hæreticorum non contrahant, hanc verò clauſulam quoad hanc vltimam partem & Cenſuram non effugiunt: quia licèt verè hæretici non ſint, propriè tamen ac verè ſunt ſchiſmatici, vt ex dictis conſtat.

Non quicumque excommunicationem à Põtifice latam contrahit, eſt ſchiſmaticus.

Hæreticorum principum ſubditi Catholici quo pacto hanc Cenſuram incurrant.

14 *Fautores, receptatores, &c. ſchiſmaticorũ defenſores non comprehendũtur hac clauſula.*

Duo denique ſunt circa hæc vltima verba obſeruanda. Vnum eſt,hanc Cenſuram quoad hanc vltimam partem non extendi ad fautores, receptatores, aut defenſores ſchiſmaticorum: quia illa extenſio priùs facta eſt de hæreticis:hîc autem tacetur quoad ſchiſmaticos: & per hoc tacitè excluditur. Præſertim quia, vt rectè notauit Caietanus verb. *Excommunicatio*, in principio, quoties cenſura fertur contra aliquos hoc vel illud facientes, ſi in ipſa lege expreſsè non extenditur ad conſulentes, adiuuantes, & ſimiles, illos non comprehendit: quia verba pœnalia ſtrictè intelligenda ſunt: hi autem omnes in rigore non ſunt facientes id, propter quod talis Cenſura fertur, & propter multa alia quæ congerit Nauarrus dicto ca. 27.num.51. Aliud obſeruandum eſt,hanc cenſuram ad nullum aliud delictum extendi,quod non ſit hæreſis, præter ſchiſma. Sicut enim Iuriſtæ aiunt exceptionem firmare regulam in contrarium, ita nos dicere poſſumus extenſionem, quæ ad hunc caſum definitum ſit, limitari ne ad alios fiat. Præterquàm quòd generale principium eſt, excommunicationem non extendi ab vno caſu ad alium, niſi lege exprimatur, vt latè Nauarrus proſequitur dicto num. 51. Vnde nec propter pactum cum dæmone, nec propter quemlibet abuſum Sacramenti, nec propter alia peccata ad tribunal Inquiſitionis ſpectantia propter ſuſpicionem hæreſis, vel ſuperſtitionem religionis, hæc Cenſura incurritur: quia neque hæreſis, neque ſchiſma ſunt. Et ideò bene notat Nauarr. num.55. magos olim fuiſſe comprehenſos in hac Cenſura, & clauſula in Bulla Pij V. quia in ea exprimebantur: nunc autem non comprehendi, quia non exprimuntur.

Caiet.

Nauarr.

Secunda Clauſula eiuſdem Bullæ contra appellantes à Papa ad Concilium generale.

15

Secunda cenſura fertur in dicta Bulla contra eos, qui ab ordinationibus ſeu mandatis Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ad futurum generale Concilium appellant. In qua clauſula actio, propter quam fertur Cenſura, ſatis clara eſt, nec videtur diſtinguendum de appellatione à mandato iuſto,vel iniuſto: quia conſtitutio hæc indiſtinctè & abſolutè loquitur,& non fundatur in eo, quòd res,à qua appellatur,iuſta,vel iniuſta ſit, ſeu talis vt ab ea iuſtè appellari poſſit,ſi eſſet ſuperior,ad quem poſſet appellari; ſed in eo,quòd ſic appellans iniuriam facit Apoſtolicæ Sedi: nam videtur proferri generale Concilium eſſe ſuperius illa;quod tam fit à ſententia iniuſta appellando, quàm à iuſta. Fuitque ſimilis excommunicatio lata, & reſeruata à Pio II. & Iulio II. vt Syluester, & Nauarrus referunt. Quoad perſonas verò generaliſſima eſt illa Cenſura,quia fertur in omnes cuiuſcumque ſtatus, gradus,ſeu conditionis fuerint. Quia verò excommunicatio non fertur in communitatem, ſed in ſingulares perſonas, ideò in eam,ſi tale delictum committat, interdicti Cenſura fertur; de qua infrà ſuo loco.

Syluest.

Nauarr.

16 *Dantes fauorem,&*

Extenditur denique illa Cenſura ad eos, *quorum auxilio,vel fauore appellatum fuerit*.Debet autem auxilium,

auxiliam antecedens hanc appellationem, etiam comprehenduntur.

lium, vel fauor appellationem antecedere; nam ſi tantùm ſubſequatur, detúrq; ad reſiſtendum Pontificiis præceptis ſub ſpecie talis appellationis:tunc non incurretur hæc cenſura ex vi huius clauſulæ: quia non eſt reuera datus fauor ad appellandum, ſed ad actiones poſteà ſubſecutas, quæ ſunt longè diuerſæ. Nec ſatis erit, quòd is,qui appellat, id faciat ſpe & fiducia auxilij alterius, ſi illa non ex vi promiſſionis, aut verborum alterius concepta ſit, ſed ſolùm ex titulo amicitiæ, vel alterius coniunctionis. Prætereà, quando talis fauor præcedit appellationem, non ſtatim incurritur hæc excommunicatio,donec appellatio re ipſa ſubſecuta ſit,iuxta generalem & optimam doctrinam Caietani verb. *Excommunicatio*, in principio,quòd quando excommunicatio non per ſe fertur in propriam actionem vt ſic, ſed ſolùm vt cooperatricem; vel adiutricem alterius, tunc ad incurrendam excõmunicationem non ſatis eſt actio dantis fauorem,vel auxilium,niſi actio vel effectus principaliter prohibitus ſubſequatur: quia in hanc actionem directè & per ſe lata eſt excommunicatio, in alias verò quaſi per extenſionem: ita verò eſt in præſenti. Quod optimè ſignificatum eſt in illis verbis Bullæ, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit:* Donec ergo ſit appellatum, non incurritur excommunicatio.

17 *An dans conſilium incurrat hanc excõ.*

Quæri verò poteſt, an dans conſilium, incurrat hanc excommunicationem: nam conſilium ipſum videtur eſſe quidam fauor,vel auxilium morale: qui enim rectum conſilium præbet, non parum iuuat ad bene operandum. In contrarium verò eſt, quia in rigore ſunt influxus diſtincti, & ad diſtinctos fines ordinati: conſilium enim eſt ad inſtructionem mentis: auxilium autem & fauor ad executionem. Vnde in aliis iuribus quando extenſio fit ad conſulentes, expreſſa fit eorum mentio,vt in ſequentibus videbimus. Et ideò probabilius cenſeo per hanc clauſulam non comprehendi purè conſulentes. Voluit enim Pontifex per hanc cenſuram cohibere potentes,qui efficaciùs reſiſtunt:de doctrina autem vel conſilio nihil in eo loco ſtatuit.

Dubitatio. Enodatio.

Tertia cenſura eiuſdem Bullæ contra Piratas, Curſarios, &c.

18 *Differentia inter Bullã Gregorij XIII. & Clem. VIII. quoad hanc clauſulam.*

TErtia cenſura fertur in dicta Bulla contra omnes Piratas, Curſarios, & ſimiles latrunculos maritimos. Eſt autem obſeruanda notabilis differentia in hac Bulla Clementis VIII. collata cum Bulla Gregorij XIII. nam Gregorius ſic ait, *Excommunicamus omnes Piratas, & latrunculos maritimos, & illos præcipuè qui mare noſtrum, &c.* Quæ verba primùm comprehendunt omnes deprædantes in mari, vbicunque deprædentur; & deinde ſpeciali ratione,vel ponderatione eos, qui in illis locis maris Tyrrheni,& Adriatici,quæ ad temporale dominium Pontificis pertinent, ita delinquunt. At verò in Bulla Clementis verba ſic habent, *Excommunicamus*, &c. *Latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrum præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam.* Vnde videtur non omnes Piratas,ſed ſolùm diſcurrentes in ſuo mari Clemens excommunicare. Exiſtimo tamẽ illa verba *diſcurrentes, &c.* non eſſe coniungenda præcedentibus vt determinationem ſeu limitationem eorum, ſed ſingula eſſe membra diſtincta, ſicut in ipſa Bulla virgulis interiectis diſtinguuntur. Ita vt abſolutus ſenſus ſit, *Excommunicamus omnes Piratas, & latrunculos maritimos*, & poſteà addatur, *diſcurrentes mare noſtrum præcipuè*; ſi enim ita coniungamus,clarior erit ſenſus, & nulla erit diuerſitas A inter prædictos Pontifices.

19 *Alia differentia inter eaſdem Bullas.*

Eſt etiam alia notanda differentia inter verba illorum Pontificum:nam Clemens ſolùm ait, *Diſcurrentes mare noſtrum, &c.* Neque explicat,aut requirit, vt ibi aliquam actionem exerceant. Gregorius autem ſic ait, *Et illos præcipuè qui mare noſtrum à monte Argentario vſque ad Terracinam diſcurrentes, eos, qui in illo nauigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebúſve & bonis ſpoliant.* Iuxta quem verborum tenorem cõſtat, ſi aliquis Pirata diſcurreret illud mare animo illa omnia perpetrandi, nihil tamen eorum exequi poſſet, non incurſurum illam cenſuram, donec aliquod ex illis opere compleret. Imò,ſi non in nauigantes, ſed in opibus aut hominibus in littore inuentis eas actiones exerceret, non incurreret talem B cenſuram: quia verba definitè loquuntur de deprædantibus nauigantes. Nunc verò iuxta Bullam Clementis dubitari poteſt, an diſcurrentes illud mare, tanquam latrunculi aut piratæ, hoc ipſo excommunicationem incurrant,quamuis nullam prædam faciant. Et ſanè videtur dicendum illam incurrere, tum quia non ſine cauſa alia verba à Gregorio poſita omiſſa ſunt: hæc autem non videtur fuiſſe alia,niſi vt illa cenſura generaliùs ferretur: tũ etiam quia ex vi illorum verborum nihil aliud requiritur ad talem cenſuram incurrendam præter talem diſcurſum in eo mari: qui per ſe ſatis eſt ad grauem iniuriam Summi Pontificis, quatenùs eſt dominus, & cuſtos illius maris, & conſequenter conti- C net delictum ſufficiens ad talem excommunicationem incurrendam: tum denique quia hoc modo optimè intelligitur tenor illius clauſulæ, & quid ſpeciale in illo Pontificio mari prohibeatur, aut puniatur. Piratæ enim, & latrunculi maritimi, etiamſi per mare diſcurrere incipiant, non incurrunt excommunicationem, donec actionem aliquam furandi compleant: ab illa enim fures nominantur,& propter illam præcipuè puniuntur. Quoad mare verò Pontificium ſpecialiter prohibentur ſub eâdem cenſura, ne ibi diſcurrant. Et hic ſenſus videtur mihi ſatis probabilis,quamuis, quia nouus eſt, ſicut etiam eſt noua forma verborum Clementis, ſolùm illum propono, vt de illo Doctores iudicium ferant.

Incurrántne excomm. Piratæ diſcurrentes ſolùm mare Pontif.

20 *An excommunicentur piratæ deprædantes quoſcunque, vel tantùm Chriſtianos.*

D Dubitari verò poteſt, an excommunicentur ij piratæ deprædantes quoſcunque, vel tantùm Chriſtianos, & Catholicos: nam in nulla Bulla hoc explicatur, nec auctores aliquid dicunt. Et certum eſt non comprehendere eos, qui,licèt aliàs piratæ ſint, huiuſmodi actiones interdum exercent circa aliquos abſque iniuſtitia,ſcilicet in Turcas,vel alios ſimiles,qui contra Eccleſiam, vel Chriſtianos principes bellum gerunt, quia in illis actibus non ſe gerunt vt piratæ. Difficultas verò eſſe poteſt,ſi iniuſtè deprædentur alios, etiamſi illi infideles ſint, an id ſufficiat ad incurrendam hanc cenſuram. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſimpliciter fertur hæc cenſura contra piratas, & latrones maris; tunc au- E tem verè exercent hoc munus: ergo incurrent illam cenſuram. Quod maximè locum habere poteſt, quando huiuſmodi infideles nauigant cum facultate (*ſaluumconductum* appellant) Summi Pontificis, aut aliorum Principum Chriſtianorum, ad quos ius illam concedendi pertineat: nam tunc non ſolùm infidelibus, ſed ipſis etiam Principibus Chriſtianis fit grauis iniuria in huiuſmodi deprædatione: meritò ergo comprehenditur tale delictum in hac clauſula,quæ vniuerſalis,& abſoluta eſt. Alio etiam modo poteſt contingere hæc iniuſtitia, ſi fiat in homines gentiles, nec ſubditos, nec inimicos Eccleſiæ, quos prædicto modo offendere in naui, piratarum

Rationes dubitandi.

latrocinium eſt,cur ergo ſub hac cenſura non comprehendetur?

21 *Verior ſententia negans.* In contrarium verò eſt,quia quamuis in hac clauſula ſit abſolutè ſermo de piratis: nihilominùs,tamen non comprehenduntur niſi piratæ Chriſtiani, ſeu baptizati, quia alij non ſunt capaces cenſuræ, neque his præceptis Eccleſiaſticis ſubduntur: ergo eadem ratione non intelligetur ferri hæc cenſura, niſi contra piratas expoliantes Chriſtianos. Patet conſequentia, quia æquitas poſtulat, vt vtrinque ſeruetur æqualitas; ſicut ergo piratæ infideles, etiamſi ſpolient Chriſtianos, non comprehenduntur, nec ſpecialiter puniuntur ab Eccleſia gladio ſpirituali, ſed agendum contra illos eſt, ſi fieri poteſt, gladio materiali,& bello: Ita nec Chriſtiani piratæ,ſi tantùm in infideles hoc munus exerceant, licèt iniquè agant, non comprehendentur ſub hac clauſula,& cenſura. Imò nec propterea vidétur puniri ab Eccleſia, regulariter loquendo, quia iniuſtitia illa quodammodò eſt extra terminos Eccleſiæ, ſicut eſt iniuſtitia,quam ipſi infideles in Chriſtianos exercent, niſi fortaſſe quatenùs illa deprædatio redundat in iniuriam Chriſtianorum principum, vel in Eccleſiæ odium, aut aliud ſimile nocumentum: quæ malitia eſt formaliter diſtincta ab iniuſtitia,ſeu latrocinio piratæ, vt ſic.Et puniri quidem poteſt ab Eccleſia,non tamen videtur punita ex vi huius clauſulæ,neque alicuius cenſuræ, quæ ipſo iure lata inueniatur. Et hæc poſterior pars videtur mihi probabilior: quæ ex ſequenti clauſula, & cenſura magis explicabitur.

22 *An cõprehendantur conſiliũ dantes ſub fautoribus.* Additur in eâdem clauſula extenſio eiuſdem cenſuræ ad *fautores, & receptatores, & defenſores.* De quibus, qui ſunt, arbitrio iudicis relinqui ſolent iuxta l. 1. ff. de iur deliber. tamen in conſcientia ipſa, eſt optimus iudex, ſi huiuſmodi malefactores quatenùs tales ſunt, aut verbis, aut factis defendit, aut fauorem præbuit,&c. Dubitari verò poteſt ſicut in præcedente puncto an dantes conſilium comprehendantur. Et quidem auctores communiter extendunt hanc cenſuram ad dantes conſilium, vt videre Angel. eſt in Angelo, verb. *Excommunicatio* 5. caſu 18.& Caiet.vet.*Excommunicatio* cap. 18.Illi tamen loquuntur iuxta antiquiores bullas, quæ expreſsè addebant Caiet. verbum *conſilium*, vt Caietanus refert, & Nauarrus Nauarr. notat. In bulla tamen Gregorij, & Clementis verbum illud omiſſum eſt. Nihilominus Nauarrus nu. 59.ait etiam nunc illos comprehendi. Quia negari non poteſt(inquit) eum qui conſulit auxiliari, vel fauere,argumento l. *Quod fauore*, C. de legib. Sed verba illius legis ſunt, *Quod fauore quorundam conſtitutum eſt, quibuſdam caſibus ad læſionem eorum nolumus inuentum videri*:quæ verba quid ad rem præſentem faciant, non video. Caiet.citat etiam Bartolum in l. *Pars negans præfertur.* *Si vnius*,§.1 ff. de iniuriis.Sed nihilominùs negatiua pars mihi magis probatur, propter ea quæ dixi in ſuperiori clauſula.

23 *Dubium quotidianum, ac neceſſarium.* Supereſt verò quotidianum ac neceſſarium dubium, an qui ex inſtituto ſuæ nauigationis latrocinium, ſeu officium piratæ non exercet, ſed ob ſua negotia,vel iuſtum bellum nauigat, interim tamen caſu aliquo ſpoliat Chriſtianos nauigantes,incurrat hanc cenſuram. Item an ij, qui titulo belli quamuis iniuſti eos in mari ſpoliant, contra quos ſe bellum gerere profitentur, hanc excommunicationem incurrant.Circa hoc Angel.in Sum. *Excommunicatio*,5. *Angeli ſententia.* caſu 18.ſentit in omnibus his caſibus incurri hanc cenſuram: neque aliud putat ad eam incurrendam *Aliorum ſententia.* requiri, niſi in mari deprædari abſque titulo iuſti belli: nam hoc ſufficit ad conſtituendum piratam. Caietan. Idem ſentit Caiet. dict. cap. 18. dicens *canonis iſtius*

A *materiam eſſe latrocinium maritimum*: ſentit ergo quoties hoc latrocinium fit,ſatis eſſe ad illam cenſuram incurrendam.

Contrarium tenet Syluest. *Excommunicatio*, 7. in 24 20.cenſur.num.55.& 56. citans ſummam Roſellam, Roſell. Ioan.Andream, Ioannem de Lign.& Panorm.qui Ioann. An. dicunt ad incurrendam hanc cenſuram non ſatis Ioann. de eſſe in mari committere latrocinium, niſi qui com- Lignan. mittit,ſit pirata,nam ex vi huius clauſulæ piratæ tã- Panorm. tum excommunicantur. Vt autem aliquis ſit, & dicatur pirata,tres conditiones requirit Syluest. Prima eſt indifferẽtia ſpoliandorum, ſcilicet, quia non vnam nationem tantùm, ſed quamcunque ſpoliare intendit. *Syluest. conditiones vt aliquis ſit, & dicatur pirata.* Secunda, vt hoc faciat principali inten- B tione: vt ſi Genuenſis (inquit) principaliter intendat vacare ſuis negotiis, etiamſi concomitanter intendat ſpoliare omnes Venetos. Tertia, vt id faciat non bannito bello, quia ſi habet bellum etiam iniuſtum, non eſt pirata.Veruntamen hæc voluntariè, & ſine probatione, atque adeò ſine probabilitate mihi dicta videntur, præſertim quoad duas primas conditiones.Nam ſequitur ex prima conditione,eum non eſſe piratam, nec incurrere hanc cenſuram, qui per mare diſcurrit intentione ſpoliandi tantùm Hiſpanos,aut Luſitanos ex India venientes, idque iniuſtè exequitur, & nullũ aliud latrocinium. Conſequens eſt omnino falſum, quia ille verè eſt maritimus latro, & pirata: & ideò in illum verba huius clauſulæ propriiſſimè conueniunt, vt rectè C contra Syluestrum conſiderauit Nauar.ſuprà num. 59. *Syluest. conditiones impugnantur.* Præterea quid eſt abſurdius quàm dicere eum qui nauigat intentione deprædandi, eámque exe- Nauarr. quitur, propterea quòd ſimul, & principaliùs intendat mercaturam, non incurrere hanc excommunicationem?nam etiam qui furatur propter mœchiam,principaliùs eſt mœchus, quàm fur: ſed non propterea cenſuram contra fures latam effugeret, quia parum refert qua intentione quis committat, ſi actum illum perfectum, & conſummatum committit,cui iure ipſo annexa eſt excommunicatio.Ita ergo eſt in præſenti, nam ſicut ille verè eſt fur, ita etiam hic eſt verè pirata, etiamſi ſecundaria intentione piraticam exerceat: vt enim ſit perfectum, & D conſummatum peccatum, ſatis eſt volũtas committendi talem actum cum illius executione: quacunque intentione fiat.

25 Atque hinc inferri videtur,etiamſi quis titulo,ſeu appellatione belli,quod planè iniuſtum eſt, latrocinia hæc maritima exerceat, non effugere hanc cenſuram: quia re ipſa illud eſt verum latrocinium in mari commiſſum, quacunq; intentione fiat, & ideò alio titulo, ſeu nomine veſtiatur. Sed nihilominùs quoad hanc partem probabilior eſt contraria ſententia: nam aliud eſt loqui de iniuſtitia generatim ſumpta, quæ latè loquendo, ſolet in vniuerſum latrocinium, vel furtum appellari: *Deprædantes in mari titulo belli etſi iniuſti non incurrunt hanc excom.* Aliud verò eſt loqui de proprio furto ſeu rapina, à quo nomen piratæ ſeu latronis maritimi ſumptum eſt.Quamuis er- E go quæ rapiuntur in bello iniuſto ſumantur iniuſtè; & hoc modo illud dici poſſit latrocinium, tamen quia non fit ſolo titulo accipiendi rem alienam, ſed titulo vindictæ, ſeu pœnæ, aut etiam defenſionis, habet peculiarem modum iniuſtitiæ diſtinctum à latrocinio. Et ita qui ſolùm hoſtes ſuos, contra quos habent publicè indictum bellum, in mari deprædantur,aliis verò nocumentum non inferunt,communi appellatione non cenſentur piratæ,nec latrones, ſed iniuſti bellatores.Et ideò non comprehenduntur ſub hac lege.

26 *Qui incidenter ſ-* Atque idem dicendũ cenſeo in priori caſu propoſito de eis, qui aliquando incidenter deprædantur

vel, aut iterũ in mari deprædatur, non incurrit.

tur in mari. Quam eſſe omnium ſententiam dicit Nauarrus:& ita illam approbat,vt per ſe certã abſq; probatione. Mihi tamen non videtur quidem carere difficultate, quia ad incurrendam cenſuram vnus actus ſufficit, etiamſi lata ſit contra homicidas, & alios ſimiles: quia in malis vnus actus ſufficit ad huiuſmodi denominationem, nam malum ex quocunque defectu, & ita abſolutè dicitur fur, vel latro, etiamſi ſemel tantùm furatus ſit: vnus autem actus maritimim latrociniĳ,etiamſi incidenter fiat,in toto rigore latino,& iuridico *piratica* dicitur,argum. l. *Seruus*, ff. de actionib.& oblig. ergo qui vel ſemel illam committit, verè dicetur pirata. Eò vel maximè, quia non ſine cauſa adduntur in hac clauſula omnes illæ voces, *Piratæ curſariĳ, & latrunculi maris:* nam ſaltem ſub hac tertia appellatione comprehendi poſſent hi, qui tantùm aliquando, & incidenter deprædantur. Nihilominùs tamen, quia materia eſt pœnalis, & reſtringenda, & iuxta communem ſententiam hæc lex intellecta eſt de iis,qui quaſi ex officio nauticum latrocinium exercent, ideò ab illa non videtur recedendum. In illo ergo caſu habebit

Cap tertium. de raptor. locum cap.3. de raptorib.ſed ibi non fertur excommunicatio ipſo iure, ſed ferri mandatur in eos qui *Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut aliis honeſtis cauſis nauigio vectos,aut capere,aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt.* Nam quia ille textus de ſpoliantibus abſolutè loquitur, ideò in iis etiam, qui vel ſemel ſpoliant,locum habet. Eſt etiam alia notanda differentia inter textum illum,& clauſulã noſtram:quòd ille non reſtringitur ad mare, ſed ſimpliciter loquitur de nauigio vectis: vnde in fluminibus etiã procedere poteſt: noſtra autem cenſura, ſeu clauſula ſolùm habet locum in latronibus maris. Vnde,ſi qui eſſent,qui in ſolis fluminibus deprædarentur: illam cenſuram non incurrerent, vt Nauarrus aduertit: & ſentit Angel. dicens hanc cenſuram eſſe contra eos, qui deprædantur in mari.

Quarta cenſura contra naufragantium Chriſtianorum bona ſpoliantes.

27 QVarta cenſura Bullæ Cœnæ fertur *contra omnes & ſingulos,qui Chriſtianorum quorumcunque nauibus tempeſtate iactatis,ſeu quoquo modo naufragium paſſis, ſiue in ipſis nauibus,ſiue ex eiſdem eiecta in mari,vel in littore inuenta cuiuſcunque generis bona, in cuiuſcũque maris regionibus,& littoribus ſubripiunt.* Similis cenſura(licèt non reſeruata) lata fuerat in Concilio Lateranenſi,

Conc. Later. ſub Alexandro III. & habetur in cap. *Excommunicationi*, de raptoribus: quamuis verbis breuioribus, & obſcurioribus,ſcilicet, *Qui Chriſtianos naufragium patientes damnata cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint ſubiacere.* Igitur vtroque ex his iuribus fertur excommunicatio in eos, qui occupant bona naufragantium. Differunt tamen primò, nam ex vi Bullæ Cœnæ ſolùm requiritur actio ſubripiendi ad incurrendam cenſuram,vt patet ex tenore dictorum verborum,at verò ex vi cap. *Excommunicationi*,præter actionem ſpoliandi requiritur mora reſtituendi, vt ſatis etiam pa-

Nauarr. ter ex citatis verbis, & notauit Nauarrus dicto cap.

Quando incurratur excommun. cap. Excommu. de raptor. Caietani opinio. 27.nu.118. Vnde difficile eſt ad explicandum quando talis excommunicatio ex vi illius textus incurratur.Caietanus verb. Excommunicatio,cap. 23.ait, acceptionem non puniri in dicto textu, quia non eſt intrinſecè mala, ſed interdum poteſt eſſe actus charitatis: detentionem autem, cùm iam ſit inuito domino, eſſe intrinſecè malam, & ideò puniri per illam cenſuram. Vnde fit, vt tunc incurratur illa cenſura,quando detentio incipit eſſe iniurioſa, & con-

A tra rationabilem domini voluntatem. Et quia obligatio reſtituendi, ſeu reddendi rem alienam, per ſe loquendo,eſt ad ſtatim, cùm primùm opportunè & moraliter fieri poteſt,ideò, quamprimùm accipiens prætermittit hanc opportunitatem ſciens, & volens, tunc cenſetur iam eſſe in ſufficienti mora reddendi, vt ſtatim illam excommunicationem incurrat. Nec requiritur alia admonitio, quia ipſa lex ſufficienter admonet, & cùm ferat excommunicationem hanc ipſo iure, vt verba citata declarant,non expectat aliam admonitionem ab homine faciendam.

Quæ doctrina quoad hanc poſteriorem partem mihi placet:non verò quoad priorem, in qua videtur ſupponere textum illum non loqui de acceptione iniuſta,ſed de acceptione abſolutè: atque ita intellexiſſe videtur Nauarrus. Et ideò ait, non ſolùm attenta Decretali,ſed etiam attenta Bulla, acceptionem non ſufficere ad cenſuram contrahendam, ſine mora, & voluntate reſtituendi. Addit verò limitationem, *niſi acceptio fuerit ſcienter patefacta,quia tunc illa ſufficit.* Quæ verba mihi ſunt obſcuriſſima, & applicatã ad Decretalem non ſunt vera, quocunque ſenſu intelligantur, & ad Bullam non ſunt neceſſaria. Itaque intelligo Decretalem loqui de acceptione iniuſta, quæ procedit ex voluntate ſibi rapiendi huiuſmodi bona aliena; quæ actio intrinſecè mala eſt; & nihilominus noluiſſe Concilium propter illam ſolam excommunicationem imponere, ſiue ſcienter,& patefaciendo ſuam malitiam, ſiue quocunque alio modo: quia Decretalis indiſtinctè loquitur.Ratio verò non eſt alia, niſi quia noluit Concilium tam ſeuerè agere cum his raptoribus,& fortaſſe etiam quia illa acceptio, quamuis malè facta, poterat eſſe vtilis naufragium patientibus,ſi eis tandem reſtituerentur bona, quæ alioqui forſitan perirent. Hunc autem eſſe ſenſum Decretalis, patet, tum ex illis verbis, *damnata cupiditate ſpoliant:* quæ verba apertè ſignificant iniquam acceptionem. Item quia illa excommunicatio (ex mente Concilij) non contrahitur niſi ob omiſſionem reddendi talia bona ſuis dominis, vt declarant illa verba, *Niſi ablata reddiderint:* ergo acceptio quantumuis iniqua,& ſcienter ac patenter facta, non ſufficit ad illam cenſuram incurrendam, quia cenſura ipſo iure lata non incurritur, donec conſummetur actus ipſo iure requiſitus.

28 *Caiet. ſententia quoad partem approbatur.*

Verus dicti c. ſenſus.

Nec ſatisfaciet qui dixerit, ipſam acceptionẽ iniuſtam cum voluntate retinendi, & nunquam reddendi eſſe iniuſtam retentionem, & quãdam omiſſionem reddendi: falſum enim hoc eſt, nam redditio ſupponit rei acceptionem, & neceſſariò requirit aliquam moram inter vtramque. Nec refert, quòd à principio poteſt quis habere voluntatem non reddendi ſuo tempore, & conſequenter habere malitiam, quæ eſt in non reſtituendo: quia tota illa malitia quoad hoc eſt merè interior, & nondum exercuit actum, ſeu omiſſionem externam, cui annexa fuit excommunicatio. Vnde obiter infero,quòd licet is qui talia bona iniquè rapuit, aliquo tempore perſeueret in illa voluntate non reſtituendi, ſi tamen nondũ habuit occaſionẽ reſtituendi, neque prætermiſit aliquam debitam diligentiam, nondum contraxit illam excommunicationem,donec in ipſamet redditione externa incipiat eſſe in mora, vel negligentia morali procurandi illam. In quo rectè dixit Caietanus. Addens, & meritò,nullam aliam monitionem requiri, ſecutus Panorm. in dict.c. *Excommunicationi*. Et vtrumque ſequitur Nauarr.contra Ioann. Andr.& Syluestrum, qui certè nulla probabili ratione nituntur.

29 *Refellitur euaſio.*

Corollar.

Panorm. Nauarr.

At ve-

30 *Quid iuxta Bullam dicẽdum.*

At verò iuxta tenorem Bullæ ſola acceptio iniuſta ſufficit ad hanc cenſuram contrahendam: hanc enim ſignificat in omni proprietate verbum *ſubripuerint*, vltra quod nihil additur, quod vlteriorem moram, vel aliquam aliam ſpecialem conditionem requirat. In Bulla autem Gregorij additur, *Rapuerint, aut ſcienter ſibi ipſi acceperint*: quod perinde eſt: aliud autem verbum, quod ibi additur, ſtatim explicabo. Ex his verò intelligere licet, oportere hanc acceptionem eſſe iniuſtam: non quacunque iniuſtitia, ſed illa quæ eſt contra tales perſonas naufragium paſſas. Vnde ſi quis inculpabiliter ignoret illa bona eſſe naufragorum, etiamſi putet eſſe aliena, & iniquè accipiat, non incurret excommunicationem: quia formaliter non agit contra hunc canonem. Et ad hoc explicandum videtur additum in Bulla Gregorij illud aduerbium, *Scienter*: imò ex vi illius in rigore ſumpti, vt in huiuſmodi legibus ſumi ſolet, nec ignorantia culpabilis ad cenſuram illam contrahendam ſufficeret, niſi peccatum ſit ex malitia, ſeu certa ſcientia. Nunc verò illa quæſtio ſublata eſt in Bulla Clementis: nã verba illa omnia omiſſa ſunt. Actio ergo ſubripiendi hæc bona naufragorum, ſiue ex ſcientia, ſiue ex quacunque ignorantia culpabili procedat, dummodo ad grauem malitiam in eo genere ſufficiat, eſt nunc ſufficiens cauſa ad hanc cenſuram incurrendam.

Gregorii XIII. Bulla.

Per quam ſubripiendi actionem iuxta vtriuſque Pontificis Bullam hæc cenſura incurratur.

31 *An naufragantium bona ſubripientes, neque reſtituentes, duplicem excomm. incurrant.*

Ex his verò naſcitur non contemnenda dubitatio, an qui nunc ſubripit hæc bona, & poſteà moroſus eſt, & pertinax in eis recipiendis duas incurrat excommunicationes; vnam ex Bulla Cœnæ, aliam ex cap. *Excommunicationi*. Et, licèt ſuprà dixerim, quando cenſura Bullæ Cœnæ concurrit cum cenſura iuris, non multiplicari cenſuras, nihilominus in præſenti dubio cenſeo multiplicari, quia reuera non concurrit cenſura Bullæ cum cenſura illius capituli, ſed propter diuerſas cauſas, ſeu peccata latæ ſunt: peccatum enim non reſtituendi diſtinctum eſt à peccato rapiendi. Et cenſura Bullæ fertur propter latrocinium: cenſura verò illius Decretalis fertur propter retentionem. Eſt tamen diſcrimen, quòd excommunicatio illius Decretalis reſeruata non eſt. Caietanus verò vocat illam Epiſcopalem, ſed meliùs dicetur nulli reſeruata: quia non ſolùm Epiſcopus, ſed quilibet Sacerdos proprius illum auferre poteſt iuxta regulã cap. *Nuper*, de ſent. excom. Alia verò reſeruata eſt Summo Pontifici, ſicut aliæ omnes illius Bullæ, vt in fine huius diſputationis videbimus.

32 *Occupans bona fide hæc bona cum animo reddendi domino, ſi voluntatem mutet quam cenſuram incurrat.*

Hinc verò naſcitur aliud dubium, an ſi quiſpiam bona fide hæc bona accipiat, vel quia ignorat eſſe naufragantium, vel certè (quod frequentiùs euenire poteſt ſi illa occupet à principio animo conſeruandi, & reſtituendi domino (quod ſine dubio ſæpe poteſt) & ſine cenſura, & licitè fieti) poſteà verò voluntatem mutet, & incipiat retinere ſibi, quam cenſuram incurret, an Bullæ, vel Decretalis, vel vtramque? Reſpondeo in primis, ſemper incurrere cenſuram Bullæ: quia licèt materialiter nunc non accipiat rem, quia iam apud ſe habebat: moraliter tamen illam primò tunc ſubripit, quando incipit eam vt propriam retinere. Quantum ad aliam verò cenſuram diſtinguere oportet: nam fieri poteſt vt quis mutet illam voluntatem, & incipiat rem ſibi vſurpare, ſeu ea vti vt propria, priuſquàm ſit in mora reddendi illam domino, quia nondum oblata fuit occaſio eam reddendi: & tunc opinor nondum contrahi aliam cenſuram, vt à fortiori patet ex dictis. Si autem oblata occaſione reddendi illa bona vero domino, tunc mutauit voluntatem, & omiſit reddere, ſibique retinuit, nunc opinor vtramque cenſuram ſimul incurrere: quia illa ſimul, & quaſi eminenter eſt & iniuſta acceptio, vt oſtenſum eſt: atque eſt etiam iniuſta detentio, quia non oportet vt hæc mora reddendi ſit poſt acceptionem iniuſtam, ſed ſatis eſt quòd ſit poſt acceptionem realem, quæcunque illa ſit. Nec refert quòd cap. *Excommunicationi*, loquatur, vt diximus, de acceptione iniuſta: quia id ſolùm fuit ad declarandum, quòd per ſolam acceptionem, etiamſi iniuſta ſit, non incurritur excommunicatio; non verò quòd illa ſit ſimpliciter neceſſaria, vt qui moroſus fuerit in reddendis illis bonis, excommunicationem illam incurrat.

Reſponſio.

Dices, cùm in eo caſu vna & eadem culpa ſit contra vtramque legem, cur non erit etiam eadem cenſura? Reſpondetur, quia à principio, & ex ſe diſtinctæ fuerunt, & cauſas formaliter diuerſas reſpiciunt, quam formalem diuerſitatem etiam in eo caſu retinent. Verum eſt, in ordine ad effectus morales (excepta reſeruatione) non multum referre in eo caſu multiplicari cenſuras: quia explicata illa cauſa, eâdẽ abſolutione vtraque auferetur, ſi abſoluens habeat in vtramque poteſtatem.

Reſponſio.

33 *An fautores, & receptatores hac cenſura comprehendãtur.*

Præterea dubitari poteſt, an hæc excommunicatio extendatur ad fautores, ſeu adiutores, & ad receptatores. De his enim nulla fit mentio in Bulla Clementis. Quare dicendum eſt, hos non comprehendi, niſi & illi dici poſſint ſpoliatores, propter regulam generalem ſuprà traditam ex Caiet. Et quidem in hoc genere peccati dantes fauorem, & auxilium dici poſſunt ſpoliatores: quia per ſe ac proximè cooperantur tali crimine. Quando enim plures concurrunt ad furtum, omnes verè furantur, etiamſi aliquis ſit principalis, alij verò quaſi miniſtri, ſeu coadiutores, quod ſecus eſt de conſiliario, vt ſuprà dixi. De receptatore verò maiori diſtinctione opus eſt. Poteſt enim eſſe receptator ſolius perſonæ, quæ tale commiſit crimen; & de hoc nõ eſt dubium, quin hanc cenſuram non contrahat: quia verba huius prohibitionis in toto rigore ad illum non pertinẽt. Poteſt item eſſe receptator bonorum, non vt fiat particeps eorum, ſed ſolùm ad occultanda, & cuſtodienda illa. Et de hoc etiam exiſtimo non incurrere hanc cenſuram, quia non poteſt dici in rigore ſpoliare alterum, etiamſi remotè & indirectè fiat particeps illius criminis. Tertiò verò poteſt quis eſſe receptator, vel potiùs particeps bonorum: quia is qui ea accepit, cum altero illa diuidit, vel ei donat. Quod dupliciter poteſt contingere. Primò, quòd id fiat ex aliqua conuentione, vel mandato antecedente ipſam ſpoliationem: ita vt duo conueniunt, vt quiſque, quod potuerit, accipiat, & poſteà inter ſe diuidant: vel quod vnus accipiat, alteri redditurus, cuius mandato, & expenſis id agit. Et in eo caſu opinor huiuſmodi receptatorẽ incurrere hanc cenſuram: nam eſt verè ſpoliator, & latro. Addo verò illam non incurrere, donec actu recipiat bona: ita vt ſi alter cum eo non diuidat illa, non incurrat: quia anteà reſpectu illius non eſt cõſummatum delictum, propter quòd fertur cẽſura: nam, licèt anteà peccauerit, adhuc tamen permanet in ratione mandatni ſeu conſulentis tantùm, & contra hos, vt ſic non eſt lata hæc cenſura.

De receptatore ſolius perſonæ raptoris.

Quid de recipiente bona, nõ vt fiat illorum particeps.

Quid ſi bona à raptore accipiat ex antecedente pacto illa inter ſe diuidendi.

34 *Quid de accipiente bona ab ſpoliante, nullo antecedente pacto.*

Alio verò modo poteſt contingere, vt quis recipiat talia bona, ſine vllo antecedente pacto, ſed ex mera voluntate ſubripientis, ita tamen vt ſciat qualia ſint (nam ſi accepiſſet bona fide, & ex ignorantia inculpabili, quandiu illa durauerit, ceſſat difficultas, vt ex dictis patet.) Propter huiuſmodi ergo receptatorẽ videntur addita in Bulla Gregorij illa verba: *Aut ab aliis rapta, ſeu accepta ſcienter receperint*: quæ verba omiſſa ſunt in Bulla Clementis: & ideò dubi

dubitari poteſt, an reuocata ſint, vel ſolùm fuerint omiſſa, quia in verbo *Spoliauerint*, cenſentur ſufficienter contenta. Et quamuis facilè poſſit in vtramque partem res diſputari, mihi hoc poſterius videtur probabilius: quia ille qui ſic accipit talem rem, moraliter verum dominum ſpoliat. Quod ita breuiter ex dictis declaro, quia ille qui ſic accipit talia bona, tenetur illa reddere vero domino: ergo, ſi ſit in mora reddendi, agit contra cap. *Excommunicationi*, eiúſque excommunicationem incurrit: ergo à fortiori incidit in Bullam Cœnæ: ergo, ſi à principio iniuſtè accepit animo retinendi ſibi, in Bullam Cœnæ incidit: nam quòd accipiat immediatè in littore, vel mari, vel mediante priori ſpoliatore, non variat malitiam, neque quoad hoc lex hæc quidpiam diſtinguit.

35 *Hæc bona nulla præſcriptione, aut conſuetudine acquiri.*

Tandem adduntur in Bulla verba, quibus reuocatur quoduis priuilegium, aut conſuetudo in contrarium: ita vt nullo prætextu, etiam poſſeſſionis longiſſimi, aut immemorabilis temporis talis abuſus excuſari poſſit. Vnde inferunt Caietanus, & Nauarrus, iniquam eſſe legem, per quam bona naufragantium his, aut aliis rebus, etiam piis applicantur. Quod intelligendum cenſeo, ſi talis lex lata ſit de bonis naufragantium acceptis iniuſtè, aut contra intentionem Bullæ. Si verò talia bona recta intentione & conſcientia cuſtodirentur ne perirent, & fieret omnis diligentia moralis ad verum dominum inueniendum, non eſſet iniqua lex, quæ de bonis in hoc ſtatu conſtitutis, ſanciret, vt poſt elapſum tempus moraliter ſufficiens ad amittendam ſpem inueniendi verum dominum, in hos, vel illos vſus diſtribuerentur: tùnc enim iam eadem eſt ratio de his bonis, quæ de aliis derelictis, ſeu perditis.

Quinta excommunicatio contra imponentes iniqua tributa.

36 QVinta excommunicatio fertur in eos, *qui in terris ſuis noua pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus ſibi à iure ſeu priuilegio ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſis imponunt, vel augent.* Ita habent verba Clementis. Gregorius autem declarans perſonas, ſolùm dicit, *Ad id poteſtatem non habentes*: in re tamen idem eſſe videtur; in Bulla verò Clementis explicatur, poteſtatem hanc duobus modis haberi poſſe, ſcilicet vel proprio iure, vel ſpeciali Pontificis facultate. Vbi ſtatim duo interroganda occurrunt. Vnum eſt, quod ſit illud ius, quo talis poteſtas habetur, & à quibus perſonis, & pro quibus caſibus conceditur; aliud eſt, quomodo ad Pontificem pertineat, hanc facilitatem dare illis perſonis, & in illis caſibus, in quibus aliàs non habent dominium, vel ius ſufficiens ad hæc vectigalia imponenda.

37 *Quis tributa imponere poſſit iure ordinario.*

Sed quia hîc non licet omnes incidentes quæſtiones exactè tractare, circa priorem dicendum eſt, poteſtatem hanc imponendi vectigalia ſolùm apud ſupremos principes, qui in temporalibus ſuperiorem non habent, reſidere. Vnde in titulo 56. Feudorum, quæ ſint regalia, inter alia numerantur vectigalia, & pedagia: illa autem regalia participant, non ſolùm qui reges nominantur, ſed etiam qui cum illis in ſupremo dominio conueniunt. Quo fit vt omnes alij principes & domini temporales, qui ſupremi non ſunt, comprehendantur ſub hac cenſura, ſi abſque alia facultate hæc tributa imponant, aut alia exigant, præter ea, quæ vel imperatoria, aut regia, vel ſufficienti Eccleſiaſtica poteſtate impoſita ſunt, vel ex antiqua conſuetudine, à tempore, cuius A non extat memoria introducta, argum. cap. *Super quibuſdam*, de verb. ſignific. Atque ita conſtat, quæ perſonæ hanc facultatem habeant: ſcilicet, ſolas regias: & quo iure, ſcilicet, iure communi, tam ciuili, quàm canonico: imò videtur eſſe hoc quaſi commune ius gentium, & quaſi ex natura rei conſequẽs ad ſupremam, & regiam poteſtatem, ſi ita completa ſit, vt ſuum munus perfectè poſſit exequi. Et ob eandem cauſam talis facultas iure ordinario meritò negatur inferioribus, quia non debent ſubditi tot oneribus grauari: quæ fuit etiam ſufficiens ratio ferendi hanc cenſuram. In quibus autem caſibus ſit permiſſum à iure ipſis etiam principibus ſupremis hæc tributa imponere, non opinor eſſe aliquo iure ſcripto definiendum, ſed ipſo intrinſeco iure iuſtitiæ: B non enim habent hi Principes certas leges definientes, ſeu numerantes caſus in quibus poſſunt hæc tributa imponere, nec etiam ſuo arbitrio poſſunt ea imponere vel augere, ſed pro ratione ſuæ neceſſitatis, in ordine ad defenſionem Reipublicæ, vel aliam publicam vtilitatem, & ſeruatis conditionibus, vel ex natura rei, vel ex proprio iure, & conſuetudine vniuſcuiuſque regni ad iuſtitiam requiſitis, de quibus non eſt hîc plura dicendi locus, quæ in Summa plures tamen referens, attigit hîc Rebuff. in ſua huius Bullæ expoſitione.

38 *Incurrántne hanc cenſurã ſupremi Principes iniqua tributa imponentes.*

Nauarr.

Hinc verò naſcitur dubium ad præſentis clauſulæ explicationem neceſſarium, an hi ſupremi principes hanc cenſuram incurrant quando iniuſta tributa imponunt, poteſtatem ſuam excedentia. Quod C dubium attingens Nauarrus ſuprà num. 61. abſolutè negat eos in hac clauſula comprehendi; & iuxta tenorem Bullæ Gregorianæ videtur id ſatis probabile, quia ſolùm excommunicat eos, qui tributa imponunt, cùm ſimpliciter & abſolutè ad ea imponenda poteſtatem non habeant: principes autem ſupremi non ſunt huiuſmodi, quia abſolutè poteſtatem habent, licèt ea interdum malè vtantur. At *Reſolutio.* verò iuxta formam verborum Clementis non videtur ſanè hæc opinio probabilis: imò ad illam excludendam videntur hæc verba mutata. Non enim excommunicat eos, qui poteſtatem non habentes, ſed eos qui in caſibus ſibi non permiſſis gabellas imponunt: ergo etiamſi aliàs habent poteſtatem ad D imponenda tributa, ſi ea vtuntur in caſibus ſibi non permiſſis, contra hanc prohibitionem agunt, & conſequenter hanc cenſuram contrahunt. Neque fortaſsè alia erat mens Gregorij, magis enim neceſſaria eſt hæc prohibitio ad cohibendum exceſſum habentium. Nam domini non ſupremi, ſicut poteſtatem non habent ad imponenda tributa: ita rariſſimè tentant illa imponere: & quamuis tentent, cùm habeant ſuperiorem in temporalibus, ab illo poſſunt facilè cohiberi: at verò ſupremi Principes, qui poteſtatem habent, & ſuperiorem temporalem non habent, facilè poſſunt in vſu illius poteſtatis excedere: ideóque ad eos maximè dirigi videtur hæc lex, ſi in caſibus ſibi non permiſſis tributa imponant, vel (quod in idem recidit) ſi poteſtate vti E velint, vbi re vera poteſtatem non habent. Et ita tunc verè dici poſſunt imponere *tributa poteſtatem non habentes*, vt ait Gregorius, quia licèt aliàs habeât, non tamen ad hoc, nam, cùm eſt ſermo de poteſtate, reſpectiuè debet intelligi, ſcilicet reſpectu actus, de quo ſermo eſt.

39 *Quomodo poſſit Põtifex facultatẽ ad tributa imponenda dare.*

Altera interrogatio erat, quomodo poſſit Summus Pontifex hanc facultatem dare. Ad quam reſpondetur breuiter, Summum Pontificem non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam ſuo modo in temporalibus habere ſupremam poteſtatem, directè & per ſe in ſuis terris, vti eſt vox, & ſupremus dominus tempo-

temporalis: in aliis verò indirectè; & per aliud, ſcilicet in ordine ad ſpirituale bonum alicuius regni, vel totius Eccleſiæ, vt ex propria materia nunc ſuppono. Per hanc ergo poteſtatem, & in ordine ad eundem finem poteſt Summus Pontifex concedere facultatem imponendi vectigalia, etiam illi principi, qui nullam ad hoc poteſtatem habet, vel pro aliquo caſu, in quo ſine tali facultate ea imponere non poſſet. Sicut etiam per eandem poteſtatem poteſt Summus Pontifex aliquas perſonas eximere à tributis temporalibus debitis alicui Principi, ſi ad ſpiritualem finem id neceſſarium, vel valdè vtile, aut decens ſit.

40 *Princeps extra ſuas terras tributum imponens, hac excommu. an incurrat.*

Ex his ergo ſatis conſtat in quas perſonas feratur hæc cenſura. Vt verò declaretur propter quas actiones feratur, ſingula ferè verba clauſulæ expendenda ſunt. Primum eſt illud, *in terris ſuis*; neceſſe eſt enim vt impoſitio tributi reſpiciat territorium ſubiectum ei, qui tributum imponit, & reſpectu prouinciæ, ciuitatis, aut loci ex ſe generale ſit: nam hanc vim habent citata verba. Statim verò emergunt duo dubia, an ſi Rex imponat tributum in aliqua terra ſua, & in eo caſu, in quo illud imponere poteſt, denique aliàs iuſtum, tamen quoad perſonas generalius illud imponat quàm iuſtè poſſit, comprehendendo, v.g. clericos, vel alias perſonas exemptas, an incidat in hanc cenſuram Bullæ. Et breuiter dicendum eſt, non incidere ex hoc capite, quidquid ſit de alio pertinente ad libertatem Eccleſiaſticam, de quo infrà. Ratio eſt, quia non verificantur in eo facto verba Bullæ: nam in eo caſu dici non poteſt, Regem illum imponere in terra ſua tributum in caſu ſibi non permiſſo, ſed modo non permiſſo, aut circa perſonas non permiſſas: hæ autem circunſtantiæ non prohibentur, vel puniuntur ex vi huius clauſulæ, vt ex dictis verbis patet. Et ita ſentit Nauarrus citato loco. Dices ibi non prohiberi tantùm imponere, ſed etiam augere gabellas: ergo in illo caſu ſaltem ratione illius augmenti incurretur hæc cenſura. Reſpondetur, gabellam non dici augeri ex eo, quòd fructus eius ex maiori multitudine perſonarum creſcat, ſed ex eo quòd maior impoſitio pro ſingulis fiat: & de hoc augmento eſt ibi ſermo iuxta ſenſum, & intelligentiam omnium: in caſu autem propoſito nõ interuenit tale augmentum, vt per ſe patet.

Quid ſi Princeps tributum etiam pro perſonis exemptis imponat.

Nauarr.

Obiectioni occurritur.

41 *An rex ſolis priuilegiatis tributum imponens incurrat hanc cenſuram.*

Aliud dubium eſt, ſi Rex imponat tributum in caſu aliàs iuſto, ſeu ex iuſta cauſa, nolit tamen illud imponere toti populo ne illum grauet, ſed vel clericis tantùm, vel nobilibus, & aliàs priuilegiatis, in hoc iniuſtitiam committens, an incurrat hanc cenſuram. Quæ res dubia quidem videtur, ſed conſiderata verborum proprietate, dicendum apparet non incurrere: quia vel tale tributum reſpicit terram, vel perſonas tantùm: ſi perſonas tantùm: ergo tunc non imponit Rex tributum in terra ſua, ſed in hac vel illa perſona: atque ita non committit contra hanc clauſulam, quæ tractat de imponentibus tributa in terris ſuis. Si verò reſpicit territorium ipſum, non delinquit ibi imponendo tributum in caſu ſibi non permiſſo: nam, vt ſupponitur, cauſa, ſeu caſus erat ſufficiens: ſed peccat ob acceptionem perſonarum; quod eſt peccatum diuerſæ rationis hîc non punitum. Aliud verò dicendum eſſet, ſi cauſa etiam iuſta ad imponendum tributum deeſſet: nam, licèt pro perſonis aliàs expoſitis ad ſoluenda tributa poneretur, cenſeretur imponi iniuſtè, & in caſu non permiſſo: ergo etiamſi ex parte perſonarum, quibus imponeretur, ſimul iuſtitia deeſſet, ſemper tributum illud eſſet impoſitum in caſu non permiſſo: ergo contra hanc prohi-

A bitionem, & cenſuram. Quod maximè verum habet, ſi tributum imponatur ſoluendum ab omnibus perſonis talis conditionis huius terræ, vel oppidi: nam ſic impoſitum territorium reſpicit, quamuis non pro omnibus perſonis: quod neceſſarium non eſſe patet in legibus, vel ſtatutis. At, ſi tributum imponeretur ſolùm his, vel illis perſonis nominatim, certè videri poſſet non ſufficiens materia huius cenſuræ: quia illa non ſunt propria tributa in terris impoſita, ſed ſunt exactiones perſonales iniquæ: de quo plura ſtatim.

42 *Quid per pedagium & gabellas in Bulla Clementis ſignificetur.*

Alia verba expendenda ſunt, *Pedagia, vel gabellas*: ſunt enim in iuribus varia nomina, quibus tributa ſignificantur. Ex quibus nomen *tributi*, generale eſt: alia verò ſunt ſpecialia, vt nomen *pedagij*, *guidagij*,
B &c. quæ varias ſpecies tributorum ex locis vel rebus deſumptas ſignificant, vt Gloſſa, & Doctores declarant in cap. *Super quibuſdam*, de verb. ſignif. & Syluester latè verbo *Gabella*, & Nauarrus in cap. *Fraternitas*, 12. quæſt. 2. circa finem. Ex his ergo duabus vocibus, quibus Bulla vtitur, *Pedagium*, ſpeciale nomen eſt, ſignificans tributum quod ſoluitur à tranſeuntibus per certa loca à principibus deſignata; *Gabella* autem generale nomen videtur, comprehendens omne genus exactionis, & tributi. Quare non eſt dubium, quin hæc prohibitio generalis ſit: nam illæ duæ voces vſurpatæ ſunt, vt æquipollentes, vt ex illa particula, *ſeu*, coniicere licet. Quamuis enim nomen pedagij iuxta primam impoſitionem ſpeciem illam tributi ſignificet, tamen
C ex vſu extenditur ad quodlibet tributi genus, quod ſignificat gabella: non enim inuenio hanc vocem ad aliquam ſpeciem tributi ſignificandam priùs impoſitam fuiſſe. Quocirca, etiamſi in Bulla Pij Quinti de aliis ſpeciebus tributorum fiat mentio in ſpeciali, quæ in hac Bulla omiſſa ſunt, non proptereà minùs vniuerſalis eſt hæc prohibitio: nam illa generalia verba tributa omnia complectuntur. Hinc verò infert Caietanus in Summa, verbo *Excommunicatio*, cap. 71. eos qui imponunt nouas collectas, ſeu taxas, non incurrere hanc cenſuram: nam illæ nec pedagia ſunt, nec gabellæ in propria ſignificatione harum vocum, ad quam ſunt hæ leges pœnales coarctandæ.

Syluest. Nauarr.

Corollar. Caiet.

43 *Alia verba eiuſdem clauſulæ ex[illegible]tur.*

D Rurſus conſideranda ſunt illa duo verba *imponunt, vel augent*: nam, vt rectè notat Nauarrus cum Sylueſtro, & Angelo, ſecundum in primo continebatur, quia augmentum gabellæ non fit ſine noua impoſitione; & illud quod additur, nouum tributum, ſeu gabella dici poteſt: nam, licèt adiunctum præexiſtenti, ſit quaſi pars tributi, & aliquis hac ratione contendere poſſit additionem illam non eſſe noui tributi impoſitionem: hoc tamen friuolum eſt: quia illud eſt valdè accidentarium, & ex ſe illa impoſitio ſufficiebat ad nouum tributum conſtituendum: nihilominus tamen ad maiorem explicationem illa verba multiplicata ſunt.

Nauarr. Sylueſt. Angel.

44 *Hac excomm. etiã exigentes iniuſta tributa ligantur.*

Vltimò verò adduntur verba illa, *ſeu imponi, vel*
E *augeri prohibita exigunt*, per quæ extenditur hæc prohibitio, vt non ſolùm imponentes, ſed etiam exigentes tributa, hac lege prohibita, comprehendat. Ita enim intelligenda, ſeu coarctanda eſt illa particula *prohibita*, etiamſi in textu abſolutè ponatur: non enim excommunicantur hîc omnes qui exigunt vel vſuras, vel ſimoniacam mercedem, & alia ſimilia iniuſta, & conſequenter prohibita, vt Caietanus notat, & eſt per ſe clarum; quia verba ſunt iuxta ſubiectam materiam intelligenda. Ob hanc autem ampliationem incurrunt hanc cenſuram omnes miniſtri, vel famuli, qui has gabellas prohibitas exigunt: & conductor, & hæres imponentis, qui

eas

ęas exigi mandat. Dicitur autem exigere is, qui tanquam debita illa poſtulat ab eo, qui nollet ea ſoluere, ſi poſſet, vt iidem auctores notant. At denique in hac exactione magis conſiderandum eſt id quod exigitur, quàm is, à quo exigitur, nam per illa verba Bullæ illud priùs determinatur, non verò hoc poſterius. Et ideò ſiue gabellæ ſint ex prohibitis, id eſt, ex iis quæ, ſimpliciter loquendo, iuſtè imponi non poſſunt, à quocunque exigantur, hæc cenſura incurritur, quia ſemper exactio eſt iniuſta, & contra ius. Si verò gabella non eſt prohibita per ſe, & ex vi ſuæ cauſæ, & impoſitionis, licèt exigatur ab eo, à quo non debetur, vt clerico, & ideò iniuſta ſit exactio, nihilominùs non incurritur hæc cenſura iuxta communem ſententiam, quia non exigitur gabella ſimpliciter prohibita. Ex quo fit, vt quoniam priuatæ perſonæ, & miniſtri facilè poſſunt ignorare iniuſtitiam tributi, & quando de hac illis non conſtat, iuſtè præſumunt principem iuſtè agere, & ideò ſæpe poſſunt per ignorantiam excuſari à culpa in huiuſmodi exactione, & conſequenter etiam à cenſura, quæ ſine culpa incurri non poteſt. Hîc addenda ſunt, quæ infrà tractabimus inter cenſuras non reſeruatas circa cap. *Quanquam* de Cenſibus in 6.

Sexta Cenſura contra falſarios literarum Apoſtolicarum.

44 SExta cenſura fertur in eadem Bulla contra *falſarios literarum Apoſtolicarum, etiam in forma Breuis, ac ſupplicationum, gratiam, vel iuſtitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, ſeu gerentes vices eorum; aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum: nec non falsò fabricantes literas Apoſtolicas etiam in forma breuis, & etiam falsò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis ſeu vicecancellarij, aut gerentis vices prædictorum.* Quæ verba, quoad perſonas in quas fertur hæc cenſura, generaliſſima ſunt: fertur enim in omnes qui hæc delicta committunt, abſque vlla exceptione. Quoad actiones verò, duæ ſunt, quæ hîc prohibentur, & puniuntur: quamuis ambæ circa eandem materiam verſentur, ſcilicet circa literas Apoſtolicas. Prior actio eſt falſare huiuſmodi literas, quæ prohibita etiam ſub anathemate fuerat in cap. *Ad falſariorum*, de Crimine falſi. Quamuis ibi non fuerit reſeruatio addita.

Literas Apoſtolicas falſare quid.

45 Falſare autem literas Apoſtolicas non eſt omnino falſas confingere ſeu fabricare: hoc enim ſpectat ad aliam actionem ibi prohibitam, ſed eſt aut veras literas Apoſtolicas ab earum ſyncera veritate immutare, aut vero ſigillo ſeu ſigno literarum Apoſtolicarum ad falſas literas conſignandas vti, vt latè exponitur in cap. *Licèt*, de crimine falſi. Ex quo ſatis diſtinctè percipi poteſt, quæ ſit actio quæ hîc punitur, & quot modis fieri contingat. Inter quos quintus notandus eſt, ſcilicet, *Cùm literis bullatis, & redditis, in eis aliquid per raſuram tenuem immutatur.* Nam ex eis colligi videtur, vel minimam immutationem in vna litera vel puncto ſufficere ad graue crimen falſitatis, atque adeò ad hanc cenſuram incurrendam. Quod ita ſenſiſſe videtur Hoſtienſis in Sum. de crimine falſi, §. *Porrò*, quem ſequitur Caietan. verb. *Excommunicatio*, ca. 27. in fine, & Rebuffus hîc. At Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 62. contrarium ſentit, dicens non ſatis eſſe corrigere aliquam literam, aut punctum, quod non mutat ſubſtantiam aliquam, ad incurrendam hanc cenſuram: quia non ſufficit (inquit) ad peccandum mortaliter, quia nulli fit in hoc grauis iniuria, vel nocumentum.

An minima immutatio ſufficiat ad graue crimen falſitatis.
Hoſtien.
Caiet.
Rebuffus.
Nauarr.

46 Et quidem, in genere loquendo, non eſt dubium quin hæc actio falſandi literas poſſit eſſe peccatum veniale ex leuitate materiæ, vt notauit Caietanus in Summ. verb. *Falſarius*. Et patet, quia non eſt maior ratio de hoc actu, ſeu materia, quàm de aliis. Secluſo autem peccato mortali, certum etiam eſt in conſcientia excommunicationem non incurri, vt ſuprà dictum eſt. Ad diſcernendum autem in præſenti materia, an immutatio excuſetur à culpa mortali primò conſiderandum eſt, an per eam immutetur ſenſus à Pontifice intentus, nimirum, quia facta hac mutatione aliquid aſſeritur, vel negatur, quod ipſe non intendebat, aut aliquid tacetur, vel omittitur, quod ipſe proferre intendebat. Et tunc ſemper eſt peccatum mortale ſufficiens ad cenſuram incurrendam, etiamſi per vnius puncti, aut apicis mutationem immutatio fieret: quia grauitas huius peccati non in atramento, & literis, ſed in ſenſu conſiſtit. At verò, quando ſenſus non variatur contra mentem Pontificis, dupliciter id poteſt accidere: primò, vt mens Pontificis etiam vt expreſſa in talibus literis non varietur, ſed ſolùm materialis ſeu grammaticalis error corrigatur. Et tunc non cenſeo eſſe peccatum mortale, nec incurri cenſuram: imò vix cernitur ibi aliqua culpa: quia ſi naturam rei inſpiciamus, ibi nihil contra iuſtitiam, charitatem, aut aliam virtutem, aut reuerentiam Pontifici debitam fit: imò videtur proſpici honori ſeu decentiæ literarum eius. Si verò conſideremus ius poſitiuum, illud prohibet, & damnat falſificationem: hæc autem reuera non eſt falſificatio. Quod ſi dicatur prohibere mutationem, rectè id interpretamur de mutatione formali, & quoad ſenſum, non de materiali, præſertim quæ in melius fit. Cauendæ tamen ſunt ſimiles emendationes: quia odioſæ ſunt, & poſſunt ſiniſtram ſuſpicionem generare.

Crimen hoc poteſt eſſe veniale ex leuitate materiæ.
Regula ad diſcernendum, an immutatio hæc ſit mortalis. Prima.
Secunda.

47 Alio modo poteſt contingere mutationem ſeu emendationem eſſe ad mentem Pontificis, ſecundum ſe, non tamen prout expreſſam in literis, vt verbi gratia, ſi certò conſtet Pontificem diſpenſaſſe in ſecundo gradu: in literis autem per errorem ſcriptoris poſitum ſit in tertio, vel aliquo alio. Et tunc res eſt magis dubia, quia licèt voluntas Pontificis fuerit talem gratiam concedere, non eſt tamen voluntas eius, vt literæ, quæ illius teſtimonium continent, per alios, quàm per miniſtros ſuos ad id deputatos conſcribantur. Vnde ſi per tales literas, gratia illa explicata non eſt, etiam ſi caſu, vel per errorem id contigerit, non videtur licere eas in alium ſenſum mutare. Sicut non liceret nouas literas fabricare, & loco aliarum ſupponere. Et hanc partem ſecuriorem, & veriorem eſſe cenſeo. Quamuis, ſi talis mutatio fiat, literæ validæ ſunt quantum ad effectum, quandoquidem re vera continent voluntatem concedentis. Vnde interueniente bona fide, facilè etiam poterit talis actio à graui culpa, & conſequenter à cenſura in conſcientia excuſari.

Tertia.

48 Altera actio hîc prohibita, & punita, eſt fabricatio falſarum literarum, quæ grauior eſt, quàm præcedẽs, & nunquam fieri poteſt ſine peccato mortali: & ideò ſemper ſufficit ad hanc cenſuram incurrendam. In verbis autem citatis ſatis declaratum eſt de quibus literis Apoſtolicis ſit ſermo: & ideò alia explicatio hîc neceſſaria non eſt. Solùm eſt aduertendum hanc cenſuram non comprehendere eos, qui vtuntur huiuſmodi literis falſis, vel falsò fabricatis, aut ſignatis: quia in tota hac clauſula nulla mentio eorum fit. Et vitium eſt longè diuerſum falſare literas, aut iam falſatis vti. Vnde in dict. capit. *Ad falſariorum*, hæc duo diſtinctè ponuntur: & cùm contra falſarios variæ pœnæ partim iure ipſo latæ, partim ferendæ ſtatuantur, contra vtentes falſis literis nulla pœna ipſo iure imponitur, quæ commuuis ſit

De fabricantibus falſas literas Apoſtolicas.
Non ligantur vtentes literis falsò fabricatis.
Cap. Ad falſariorum. de crimine falſi.

ſit omnibus, & quæ ferendæ deſignantur, minùs acerbæ ſunt. Rurſus obſeruandum eſt, in dicta clauſula Bullæ Cœnæ nullam mentionem fieri de fautoribus, ſeu defenſoribus, neque etiam diſtingui de falſantibus literas per ſe, aut per alios, ſed ſolùm eſſe ſermonem de falſatiis, & fabricantibus falſas literas, qui propriè & in rigore ſunt illi, qui per ſe ipſos hæc faciunt. Quo fit, vt ex vi illius Bullæ hi omnes non incurrant excommunicationem. Incurrunt tamen illam ex vi cap. *Ad falſariorum*, nam ibi excommunicantur qui per ſe, vel alios literas falſant, & fautores ac defenſores eorum: illa tamen excommunicatio ibi non reſeruatur, vt dictum eſt.

Neque fautores falſariorũ, aut præcipientes.

40 Additur præterea in cap. *Dura*, §. *Adiicientes*, de Crim. falſ. excommunicatio in eos, qui literas falſas apud ſe habere cognoſcentes, intra viginti dies eas non deſtruunt, aut reſignant. Quæ obligat, etiamſi ipſi falſarij non fuerint, neque eis vſi fuerint, vel animo vtendi habeant, quia retentio, vel conſeruatio earum abſolutè prohibetur. Illa verò excommunicatio non fertur per ius illud ab ipſo Pontifice, ſed ferri iubetur, & promulgari per ſingulas Parochias: poſtquam tamen lata fuerit, ſi incurratur, eius abſolutio reſeruatur Pontifici in eodem textu. Et quamuis ibi abſolutè dicatur, *ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcat, &c.* tamen eſt intelligendum de literis tantùm Apoſtolicis, de quibus in illo textu ſermo erat, cui paragraphus ille connectitur. Itaque omnes prædictæ cenſuræ circa falſitatem literarum, vel ſupplicationum ſedis Apoſtolicæ verſantur, & non aliarum quaruncumque, ſiue Epiſcopi ſint, ſiue Nuncij Apoſtolici, ſiue cuiuſcumque alterius, qui non ſit Papa, ſeu Apoſtolica Sedes, vt Nauarrus notauit.

Ad quid obligentur literas falſas Apoſtolicas apud ſe retinentes.
Cap. Dura, de Cri. falſi.
Nauarr.

50 Denique aduertendum eſt, quod in aliis ſæpe diximus, huiuſmodi cenſuras ſolùm ferri in eos, qui circa falſitatem (vt ſic dicam) literarum Apoſtolicarum peccant. Vnde ſi ex ignorantia vtantur falſis pro veris, non incurrent, ſi tamen talis ſit ignorantia, vt peccatum graue excuſet. Et ſimiliter, qui falſis narrationibus ſeu informationibus literas Apoſtolicas ſubreptitias impetrant: non peccant falſando literas Apoſtolicas, aut falsò fabricando illas: quia literæ ſubreptitiæ, quamuis inualidæ ſint, & in dicto cap. *Ad falſariorum*, in fine falſæ literæ appellari videantur, ibi, *qui falſas literas impetrant*, alio titulo, ſcilicet quia falſam narrationem, aut informationem continent: nihilominùs in ordine ad expeditionem à Papa ſunt veræ: & ideò certum eſt eos, qui tales literas impetrant, non eſſe falſarios, nec incurrere in Bullam Cœnæ: incurrunt tamen illas pœnas, quas illi qui vtuntur falſis literis, iuxta extenſionem, quæ fit in dicto cap. *Ad falſariorum*, & caret omni commodo literarum, cap. *Sedes*, cap. *Ex tenore*, cap. *Super literis*, de Reſcriptis.

Impetrantes literas ſubreptitias non ligantur hac cẽſura.

Septima cenſura contra dantes auxilium infidelibus contra Chriſtianos.

51 Septima cenſura fertur in eadem Bulla contra dantes duplex genus auxilij infidelibus Eccleſiæ hoſtibus, & inimicis in damnum Chriſtianorum, & Catholicorum. Quæ reſpectu perſonarum eſt generalis, comprehendens omnes, qui talia delicta committunt. Actiones verò ob quas fertur ſunt duæ principales. Prima eſt deferre vel tranſmittere ad hos infideles arma, & illa omnia quibus ad impugnandos Catholicos vtuntur, vel materiam eorum. Et, vt clarior ſit lex, numerantur ibi omnia quæ deferri, aut mitti prohibentur, nimirum *equi, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybs, omniáque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, cannapem, funes, tam*

Prima actio in hac clauſula prohibita.

A *ex ipſo canape, quàm ex alia quacunque materia, & ipſa materia, aliáq; huiuſmodi.* Deinde in particulari explicantur, qui ſint hi infideles, ad quos hæc omnia deferri prohibentur, ſcilicet, *Saraceni, & Turcæ, & Hæretici per Romanam ſedem expreſsè declarati: & generatim omnes Chriſtiani nominis hoſtes, & inimici.*

Circa quam partem aduertendum eſt, prohibitionem hanc & cenſuram, vel omnino, vel magna ex parte iure communi latam eſſe: nam in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis excommunicantur *deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos*; vbi aliæ etiam pœnæ adiiciuntur. In cap. verò *Significauit*, eodem titu. excommunicatione ligantur *omnes qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, ſiue per nuncios mittunt.* Et in cap. *Ad liberandam*, eod. tit. præter alia B ſpecificantur, qui Saracenis vendunt *triremes, vel naues.* Item in Extrauagantibus de Iudæis, Ioannis XXII. & Clementis V. in ſimilibus prohibitionibus adduntur *victualia*, & eadem excommunicatio fertur, licet non cum ſimili reſeruatione. Ait verò Nauarrus num 63. in hæc prohibitione bullæ contineri omnia in illis iuribus prohibita, & conſequenter per hanc excommunicari omnes, qui per ſingula illa iura excommunicantur, quamuis non multiplicetur cenſura, ſed addatur reſeruatio. Ratio eius eſt, quia hæc bulla in hac clauſula non ſolùm excommunicat ſpeciatim deferentes multa, ſed etiam generatim deferentes prohibita: & ita comprehendit omnia per quælibet alia iure prohibita. Sed ego non inuenio C in hac parte Bullæ generale verbum quo extendatur hæc cenſura ad ferentes, vel mittentes ad Saracenos quaſcunque res alias prohibitas: nam in primis in tota clauſula non reperitur formaliter illud verbum *prohibita*. Deinde poſt ſpecificam nominationem armorum, &c. verba maximè generalia ſunt, *Omniáque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, & funes, ex quacunque materia, & ipſa materia, & alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant.*

52 *Cenſurã hanc magna ex parte iure cõmuni latam.*
C. ita quorundã, de iudæis.
Cap. Significauit, eod tit.
C. ad liberandam, eod tit.
Extrauag. ioãnis XXII. & Clementis V. de iudæ.
An in hac prohibitione bullæ contineantur omnia in dictis iuribus contenta.
Nauarri ſententia.
Vera ſent.

Ex quibus verbis præſertim vltimis apertè colligitur, hic tantùm prohiberi ea, quæ pertinent ad arma tam defenſiua, quàm offenſiua. Nam generale verbum *arma*, vtraque comprehendit, vt Rebuffus notat. Item quidquid ad bellicas actiones confert, ſeu D ordinatur, ſiue ſint proxima earum inſtrumenta, ſiue materia earum, ſiue animalia, aut res aliæ deferentes perſonas militum, vel arma, & res eorum; denique omnia illa, quæ ad vſum talium rerum neceſſaria ſunt. Conſiderato enim fine huius legis, & verbis ſpecialibus, ac generalibus, quibus vtitur, hæc omnia, & non plura comprehendit. Vnde naues, & triremes, quæ in aliis iuribus numerantur, quamuis in hac clauſula omiſſæ ſint in ſpecie, nihilominùs ſub hac cenſura comprehenduntur, non quia aliàs prohibita; hæc enim ratio non ſatis eſt, vt oſtendi, ſed quia in illis verbis, *Et alia huiuſmodi*, euidenter comprehenduntur. Et eadem ratione poſſent in ſpecie numerari multa, quæ neque in hac clauſula, neque in E aliis iuribus ſpeciatim numerantur: & tamen ſine dubio ſufficiunt ad hanc cenſuram incurrendam, vt ſunt currus, & iumenta oneraria, cameli, vbi eſt vſus eorum: ac denique omnia illa quæ in ordine ad bellum ſeruant eandem proportionem, quam habent cætera, quæ ibi numerantur: hanc enim vim habent illa verba, *Et alia huiuſmodi.*

53 *Quæ per hanc clauſulam prohibentur.*
Rebuff.

Quare non oportet ad quæſtiones de rebus particularibus deſcendere: quia eſſet in infinitum progredi: ſed ad ſingulas res occurrentes prudenter applicanda eſt regula poſita, & iuxta illam ferendum eſt iudicium. Vt tamen id facilius fiat, nonnulla exempla adhibebimus. Vnum eſt de pecunia, præſertim argentea

55 *Exemplis doctrina data & clauſulæ ſenſus pateſit. Primum.*

argentea vel aurea, quæ ibi in ſpecie non numeratur, nec ſub generica voce metalli comprehendi videtur: quia iuxta communem appellationem, poſtquam argentum, & aurum in pecuniam fabricatum eſt, moraliter cenſetur mutare ſpeciem, & habere alium vſum: & ideò nomine metalli etiam in legatis non comprehenduntur ex ſententia Legiſtarum. Dicendum verò eſt duplicem poſſe habere vſum huiuſmodi pecuniam. Vnus eſt quaſi materialis, quo modo deſeruire poteſt ad bellica inſtrumenta conficienda. Et ſi ad hunc finem deferatur, non eſt dubium quin ſub hac cenſura comprehendatur ſub generali nomine, vel *metalli*, vel *materiæ*. Alius verò vſus eſt quaſi formalis, quatenus pecunia eſt generale inſtrumentum ad omnes contractus. Et hac ratione cenſeo etiam comprehendi in hac cenſura: non quidem ſub nomine metalli, vel materiæ, ſed vel ſub illo verbo ampliſſimo, *Vel alia huiuſmodi quibus Chriſtianos impugnant*: magis enim impugnantur pecuniis quàm armis, vel etiam ſub aliis verbis, quæ inferiùs habentur, *illiſq; ad id auxilium præſtant*, magnum enim eſt pecuniæ auxilium, oportebit autem in particulari conſiderare an pecunia tribuatur intentione auxiliandi, vel ex circunſtantiis ad eam rationem determinetur, iuxta dicenda in vltimo exemplo.

55 *Secundum exemplum.* Aliud exemplum eſt, quod ponit Nauarrus, de vena ferri quam dicit non comprehendi, niſi feratur ea intentione, vt ex ea eruatur ferrum, & fiant arma. Et fundamentum eius eſſe potuit, quia illa non eſt ferrum. Sed oppoſitum credi verius cum Syluestro (*Syluest.*) verb. *Excommunicatio* 7. Ratio eſt, quia in primis illa intentio non eſt neceſſaria, ſi res ipſa, quæ defertur talis eſt, vt ea vti ſoleant infideles ad impugnandum Chriſtianos, & in vniuerſum bellatores ad impugnandos alios: ſi huiuſmodi autem eſt vena ferri, æquè ac ipſum ferrum: æquè (inquam) quoad vſum, nam vena ferri non habet alium, quàm vt ex ea eruatur ferrum: licèt ad vſum belli non æquè immediatè deſeruiat: quod nihil refert ad prohibitionem bullæ, in qua & res, & materia earum prohibentur. Adde venam ferri verè ac propriè eſſe ferrum, non quidem ita purum, & mundum, ſicut poſtquam igne purgatum eſt, veruntamen ferrum, ſicut ſegetes triticum continent antequàm purgetur. Et ſi lata eſſet excommunicatio in deferentes triticum, comprehenderet ſine dubio eos, qui ſegetes non purgatas deferrent.

56 *Tertium exemplum.* Aliud demum exemplum eſſe poteſt de victualibus, & idem eſt de veſtimentis, & materiis eorum, ac denique de rebus omnibus, quæ tam in pace quàm in bello vſui eſſe poſſunt. De quibus dicendum cenſeo, ex vi huius clauſulæ, & cenſuræ per ſe & ſimpliciter non prohiberi, tamen quatenus tali tempore, vel opportunitate moraliter cenſeri poſſunt quaſi inſtrumenta, ſeu auxilia belli, eatenùs ſub hac cenſura comprehendi. Vnde, ſi hac intentione ferantur, non videtur dubium, quin incurratur hæc cenſura: item licet deſit illa formalis intentio, ſi hîc & nunc præuideatur illa omnia futura auxilia belli contra Chriſtianos, id ſatis erit, vt hæc cenſura incurratur: quia voluntariè contra hanc prohibitionem agitur, quidquid ſit de fine formali. At verò quando æquè ex ſe indifferentia ſunt, nec deferuntur in ſubſidium contra Chriſtianos, nec eo tempore aut occaſione, in qua illis vtendum eſt contra ipſos, non continentur ſub hac clauſula, vel cenſura: quia nec in ſpecie numerantur, neque in illa particula, *Et alia huiuſmodi, quibus, &c.* tales res comprehenduntur, vt per ſe notum eſt. Quocirca, ſi in aliis iuribus hæ res, vel aliæ merces, quæ ad bellum nullo modo ſpectant, prohibentur ſub excommunicatione ipſo iure incurrenda

Suarez tom. 5.

A deferri ad Saracenos, qui contrarium egerit, incidet in cenſuram talis canonis, non verò in hanc cenſuram Bullæ Cœnæ: ideóque talis excommunicatio non habebit reſeruationem aliam, quàm in tali canone habuerit, quia non participat reſeruationem Bullæ Cœnæ. Atque eadem ratione, ſi qui ſunt infideles etiam Mahometani, qui nullum contra aliquos Chriſtianos bellum gerunt, ſed contra Turcas, vel alios infideles, non incurrunt hanc cenſuram, qui ea, quæ hîc prohibentur, ad eos deferunt: quia illi, formaliter loquendo, non ſunt hoſtes Chriſtianorum, neque vtuntur huiuſmodi rebus ad eos impugnandos: & ita reſpectu eorum tota huius clauſulæ materia ceſſat. Aduertit etiam Rebuffus non eſſe ne- *Rebuff. dict.* *Abbas.*
B ceſſarium, vt actuale bellum gerant, ſed ſatis eſſe quòd ſint hoſtes, ad hanc excommunicationem incurrendam, ſi ad eos deferantur ea, quæ in hac clauſula formaliter prohibentur: nam ſi ſolùm deferantur victualia, & ſimiles merces, eo tempore, quo non geritur bellum, tunc non peccatur contra hanc bullam, quia nullo modo, nec formali, nec interpretatiuo datur eis auxilium contra Chriſtianos. Et ita ſentiunt Panorm. & Doctores in cap. *Significauit*, de Iudæis, Angel. *Excommunicatio* 5. caſu 21. Aliæ verò pœnæ, quæ propter hoc delictum incurruntur, numerantur à Rebuffo, ſupra art. 5.

C

Secunda actio in eadem clauſula prohibita eſt, certiores facere inimicos Chriſtianæ religionis de ſtatu Chriſtianæ Reipub. in eius perniciem.

Secunda principalis actio in hac clauſula prohibita eſt illorum, *qui per ſe vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus, in Chriſtianorũ perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt: illiſque ad id conſilium, auxilium, vel fauorem præſtant.* In quibus verbis illud ſolum videtur eſſe ambiguum, & explicatione indigens, ſcilicet quos referat relatiuum illud *illiſque*, an ſcilicet ipſos hoſtes, ſeu infideles, vel Chriſtianos eis aperientes ſecreta Catholicorum. Et quidem, iuxta ſimplicem contextum & intentionem bullæ, dicendum D eſt referre inimicos Chriſtianæ religionis, de quibus proximè ſermo proceſſerat. 57

58 *Primum corollarium.* Iuxta quam interpretationem ſequitur primò, quòd licèt reuelantes hæc ſecreta infidelibus incurrant hanc cenſuram: non tamen dantes conſilium, vel fauorem aliis, vt huiuſmodi ſcelus reuelandi ſecreta committant. Patet, quia de illis tantum eſt ſermo, nam iuxta interpretationem poſitam, ſequentia verba non referuntur ad ipſos. Solùm ſunt ponderanda illa verba, *per ſe, vel alios*, nam ratione illorum (*Reuelans per alium etiam incurrit.*) poſſent aliqui dantes auxilium comprehendi: vt, ſi quis per nuncium reuelet ſecretum, quamuis nuncius videatur potiùs auxiliator, quàm reuelator, tamen etiam ipſe incurret, quia ipſe per ſe reuelat, alius E verò per ipſum. Nec refert quòd ipſe ex propriis (vt ſic dicam) nihil afferat, ſed tantùm narret dicta ab alio: ſufficit enim quòd in fide, & auctoritate alterius tale ſecretum reuelet. (*Deferens literas continentes huiuſmodi nũcium, incurrit.*) Maius dubium eſſe poſſet, quando quis non per nuncium, ſed per litteras reuelat, an deferens literas incurrat hanc cenſuram, ſuppoſito quòd ei moraliter conſtet ſaltem confuſè & in communi, in illis literis contineri huiuſmodi res, & ſecreta: videtur enim ille nihil reuelare, quia tantùm defert ſigillatas literas, & conſequenter non incurrere. Nihilominùs oppoſitum cenſeo verius: quia ſicut qui applicat ignem, moraliter dicitur comburere, ita qui applicat ſcripturam continentem ſecreta, & præbet illam, moraliter dicetur reuelare ſecreta.

Præter

Præſertim, quia hoc ipſum, quod eſt tradere talem epiſtolam, vt continentem ſecreta Chriſtianorum, eſt *illos certiores facere de re valde pernicioſa Chriſtianis:* quæ ſunt verba ipſiuſmet Bullæ.

59 *Sub hac principali actione quatuor continentur.* Secundò ſequitur ex dicta interpretatione, ſub hac ſecunda parte principali quatuor actiones prohibitas, & puncta contineri, ſcilicet *Prima.* reuelare infidelibus ſecreta nociua Chriſtianis, quæ videtur eſſe propria prohibitio huius Bullæ. 2 Conſilium dare illis; quod etiam ſub excommunicatione prohibitum 3 fuerat in dict. ca. *Quod olim*, & in cap. *Ad liberandam.* Item dare auxilium, vel fauorem, quod etiam in di- 4 ctis capitibus & Extrauagantibus continetur. Vltima declaratur per illa verba, *Seu quocumque alio ingenio ſubſidia impendunt, vel machinis, aut quibuſlibet aliis: vel qui in piraticis Saracenorum nauibus pro cupiditate ſuæ regimen, & curam gubernationis exercent.* Quæ omnia & ſimilia ſuprà dictis verbis bullæ comprehenduntur.

60 *Dubium de Chriſtianis coactis remigantibus in triremibus Turcarum in actuali incurſu Chriſtianorũ.* Statim verò oritur vulgare dubium, an remigantes in triremibus Turcarum incurrant hanc cenſuram. Et oportet ſupponere remigare in actuali incurſu, inceſſu, aut itinere contra Chriſtianos: nam, ſi remigent, dum ab ipſis fugiunt, vel dum militant cum aliis infidelibus, vel dum ad alia ſua negotia iter agunt, tunc nihil cooperantur contra Chriſtianos, nec peccant. Deinde non eſt dubium, quin ſi ex cupiditate, vel alia ratione merè voluntaria id faciant, hanc cenſuram contrahant: quia manifeſtè præbent auxilium infidelibus contra Chriſtianos, quod eſt in hac clauſula prohibitum. Sed difficultas eſt de iis, qui coacti remigant, qui interdum non poſſunt ſine magno incommodo, vel etiam vitæ periculo, deſiſtere. De quibus remigantibus duplex eſt quæſtio. *An peccent mortaliter.* Vna eſt an peccent mortaliter in eo actu contra legem naturalem cooperando actui malo, ſcilicet bello iniuſto, & aggreſſiuo. Quæ quæſtio non ſpectat *1. Sententia.* ad præſens: & ideò illam prætermitto. Quamuis enim multi viri docti conati ſint eos excuſare, eò quòd actus ille remigandi per ſe eſt indifferens, & *Vera reſolutio.* ita poteſt à cooperatione abſtrahi, quæ ſententia plauſibilis eſt, eò quòd liberat illos miſeros homines à graui perplexitate, & anguſtia: nihilominùs ego illos excuſare non poſſum, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia: quia doctrina illa de cooperatione ad actus morales illo modo explicata viam aperit ad quamcumque cooperationem ad actum prauum cum ea excuſatione, quòd talis actio, vt ab hoc homine fit, eſt de ſe indifferens, & fit ſine intentione cooperandi: & ita licebit ædificare templum idolo, vel etiam idolum ipſum conficere, & ſimilia. Non ſunt ergo hæ actiones morales abſtractè & in vniuerſali conſiderandæ, ſed vt hîc, & nunc cum talibus circunſtantiis fiunt: hæc autem actio hîc & nunc facta re vera eſt cooperatio, nam eſt auxilium neceſſarium, vel vtile, quod præbetur his malefactoribus ad ſuas iniuſtitias exercendas. Neque refert quòd iſti aſſerant ſe non intendere talem cooperationem, quia cùm velint eam actionem exercere, quæ hîc, & nunc moraliter neceſſariò eſt cooperatio, & conſequenter volunt cooperari (vt ita dicam) in actu exercio, etiamſi formaliter, ſeu in actu ſignato dicant ſe non intendere cooperationem. Exemplo res optimè declaratur, quia ſi aliqui portarent ignem vt domui alicuius eum applicarent, & cogerent aliquem, vt ipſos iuuaret ad deferendum ignem, non poſſet licitè id facere, etiamſi neceſſe eſſet mortem pati: quia eſſet cooperatio ad actionem intrinſecè malam. Nec valeret excuſatio quòd deferre ignem ſecundũ ſe actio eſt indifferens: nam hîc & nunc non eſt indifferens, ſed eſt combuſtio domus alienæ. Simile ergo eſt deferre triremes contra Chriſtianos in eorum perniciem.

Altera verò quæſtio de his remigantibus eſt, an incidant in hanc cenſuram Bullæ, quod eſt quærere, an illi cenſendi ſint tranſgreſſores huius præcepti Eccleſiaſtici, & contumaces contra obedientiam Eccleſiæ. Et quantum ad hanc partem eos excuſat Nauarr. in Summ. & dicto cap. *Ita quorumdam*, notab. 11. Vbi in primis dicit, quod licèt incurrerent hanc cenſuram vt latam iure communi, non tamen vt latam per hanc bullam; *quæ non videtur* (ait) *illos includere:* & conſequenter neque eorum cenſuram reſeruare. Sed differentiam hanc ipſe non probat, neque ego illam video, quia neque in aliis iuribus, neque in bulla eſt aliquod verbum quo magis ab vna lege, quàm ab alia excuſentur, vel includantur. Quare, ſi excuſandi ſunt, meliùs dicitur nullam cenſuram incurrere, vt ipſe etiam Nauarrus opinatur. Solúmque probat, quia non videtur intentio Conciliorum, aut Pontificum fuiſſe, excommunicare eos, qui mortis neceſſitate adducti contra ſuam voluntatem adiuuant. Sed contra hoc obiici poteſt, quia verba dictorum iurium generalia ſunt abſque vlla limitatione, vel exceptione: intentio autem legiſlatoris ex verbis colligenda eſt: exceptio autem vel epicheia non eſt admittenda, niſi vbi actio repugnaret fini, & intentioni ipſius legis, quod hîc dici non poteſt. Præſertim, quia verba huius Bullæ ſunt. *Auxilium quomodolibet præſtant:* ergo comprehendunt omnem modum præſtandi, etiam illum qui voluntarius eſt ſimpliciter, licèt ſit inuoluntarius ſecundum quid. 61 *An hi remigantes incurrant cenſuram huius clauſulæ. Nauarri ſententia. Obiectio.*

Addere ergo poſſumus, præceptum hoc quatenus humanum eſt, admittere excuſationes præcepti humani quatenus tale eſt, vna autem eſt vt non obliget cum tanto diſcrimine, & rigore. Ac proptereà, licèt de ſe vniuerſale ſit, & omnes comprehendat, per ſe loquendo, tamen ex accidente non obligat conſtitutos in tali neceſſitate, & diſcrimine. Et ideò nec dici poſſunt contumaces, cùm magis neceſſitate, quam voluntate id faciant, nec inobedientes Eccleſiæ, quia non operantur in eo articulo, in quo eius mandatum obligat. Sed dices tandem, licèt ordinaria præcepta humana non obligent cum eo diſpendio, tamen non eſt dubium quin Eccleſia poſſit ita obligare, quando præceptum reſpicit commune bonum religionis, ſeu populi Chriſtiani: huiuſmodi autem eſſe videtur hoc præceptum de quo agimus: ergo obligat etiam in illo diſcrimine. Reſpondeo, non ſatis eſt quòd materia præcepti ſit aliquid immediatè reſpiciens commune bonum, ſed neceſſe eſt vt in particulari hîc, & nunc illud exequi cum tanto diſcrimine ſit neceſſarium ad publicum bonum, ita vt ex oppoſito actu graue nocumentum Chriſtianæ Reipublicæ immineat. Atque ita ego fateor, quòd ſi in aliquo caſu talis remigatio eſſet grauiter nociua populo Chriſtiano, tenetur Eccleſiæ ſubditus ex vi huius præcepti, & cenſuræ non remigare etiam cum diſcrimine vitæ, vt probat ratio facta. Ordinariè verò vel non imminet hoc periculum, vel non impeditur propterea quòd vnus vel alter à remigando ceſſent: ideóque regulariter loquendo, habet locum dicta excuſatio. 62 *Solutio. Replica. Enodatur.*

Octaua cenſura contra impedientes victualia ad curiam Romanam deferri.

Octaua cẽſura fertur in eadem Bulla *contra omnes, qui impediunt, ſeu inuadunt eos qui victualia ſeu alia ad vſum Romanæ curiæ neceſſaria adducunt: ac etiam eos qui, ne ad Romanam curiam adducantur, prohibent, impediunt,* 63

impediunt, ſeu perturbant: ſeu hæc facientes defendunt per ſe, vel alios, cuiuſcunque fuerint ordinis, præeminentiæ, &c. In qua clauſula ſatis notæ ſunt perſonæ contra quos fertur hæc cenſura. Sunt enim omnes Chriſtiani, ſi in eis inueniatur ratio cenſuræ vt ſatis ſpecificè & diſtinctè in ipſamet Bulla declaratur. Actiones verò prohibitæ, & ob quas fertur cenſura, ſatis etiam diſtinctè proponuntur. Verùm omnes illæ intelligendæ ſunt, ſi iniuſtè fiant: nam, ſi quiſpiam, ſcilicet aliquis Princeps, vel Reſpublica, ſuo iure vtens: vel ſuæ vtilitati proſpiciens prohibet ne triticum, vel aliquid ſimile ex ſuis finibus extrahatur, vt Romã deportetur, non ſolùm non incurret hanc cenſuram, verùm nec malè aget. Notauit hoc Caietanus verb. *Excommunicatio*, cap. 19. quem ſequitur Nauarrus nu. 64. Et poteſt à ſimili declarari, nam licèt canones ſub cenſura prohibeant, clericum percutere, non tamen prohibent ſe defendere, etiamſi ad hoc neceſſarium ſit clericum percutere. Sic ergo in præſenti illa actio non eſt prohibita, quia eſt veluti propria defenſio, etiamſi inde ſequatur impedimentum ne aliqua victualia Romam deferantur.

Quas perſonas comprehendat hæc cenſura. Ob quas actiones feratur.

Caiet. Nauarr.

64 Vt autem hoc magis declaretur, in primis neceſſarium eſſe opinor vt ius, quo huiuſmodi Princeps, vel Reſpublica vtitur in ſuum commodum, ſit clarum & certum, ſaltem practicè: nam ſi quis in caſu dubij vellet agere contra hanc legem, & inde ius, vel poſſeſſionem acquirere, non excuſaretur: quia in eo caſu & lex ſuperioris iuſta præſumenda eſt, & poteſtatem habet Pontifex præcipiendi, ne aliquis ſibi ſeu curiæ ſuæ vim inferat. Deinde etiam ſuppoſito iure, aliqua rationabilis cauſa pro temporis opportunitate concurrere debet. Nam, ſi quis tempore v.g. neceſſitatis iniquè hoc impediret, licèt non agendo contra iuſtitiam commutatiuam, ſed contra communem charitatem, vel iuſtitiam legalem, quæ commune bonum reſpicit: id ſatis eſſet, vt incurreret hanc cenſuram; quia in eo caſu iuſtum eſt hoc præceptum, & obligat, ſaltem ex obedientia. Addo verò tandem, non poſſe dici impedire, & conſequenter nec comprehendi ſub hac lege eum, qui non vult ſuas res vendere, vt Romam deferantur, etiamſi fortaſſe deſint aliæ, quæ deferri poſſint: quia illud in rigore, & proprietate vocis non eſt impedire: hoc enim potiùs dixit actionem aliquam, quàm negationem actionis. Item quia hæc lex non prohibet, quominùs vnuſquiſque liberè vti poſſit re ſua. Idemque ferè eſt de illo, qui abſque vlla vi priùs res ſibi emit, & ita impedit, ne Romam deferantur: quamuis hic, ſi illud faciat intentione impediendi, & abſque alia cauſa, poterit etiam hanc cenſuram incurrere.

Quibuſcum circunſtantiis liceat hæc victualia, ne Romam deferantur impedire.

Nona cenſura contra afficientes aliquibus iniuriis eos, qui accedunt ad Sedem Apoſtolicam.

65 NOna cenſura fertur in eadem Bulla contra *omnes, qui accedentes ad Romanam Sedem, vel ab ea recedentes ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent.* Quæ eſt prima pars huius clauſulæ, in qua, vt conſtat, quinque actiones prohibentur, quæ ſatis in litera patent. Actio enim verberandi, quæ olim addebatur, vt patet apud Caietanum verbo *Excommunicatio*, c. 14. in hac Bulla prætermiſſa eſt. Sicut etiam omiſſum eſt, participia *vulnerantes, & deprædantes*, quæ habentur in Bulla Gregorij. Standum ergo eſt præciſè verbis citatis. Prohibentur autem hæ actiones, quatenùs iniurioſæ ſunt, duobus generibus perſonarum, ſcilicet Romam euntibus, vel ab ea recedentibus. In Gregoriana autem Bulla addebatur etiam, *Vel apud eam morantes*: quæ particula quoad hanc priorem partem clauſulæ omiſſa eſt.

A Vnde nunc non comprehenduntur ſub hac cenſura ij, qui prædictas iniurias inferunt iis, qui Romæ commorantur: quia nec ibi eſt periculum illud, quod via eſſe contingit, nec deſunt ibi alia opportuna remedia ad iuſtitiam, & pacem conſeruandam. Atque ita ferè omnia, quæ Caietanus ſuprà circa hanc cenſuram aduertit, hodie neceſſaria non ſunt. Præter conſiderationem illius particulæ, *Ad Sedem Apoſtolicam venientia.* Non enim dixit: *Ad vrbem*, nec *Romam*; ſed, *ad Sedem Apoſtolicam*: multi enim poſſunt ire Romam, qui non eunt ad Sedem Apoſtolicam, ſed ad ſua negotia ſecularia peragenda. Et è contrario poſſet contingere, aliquem ire ad Sedem Apoſtolicam, & non ire Romam, ſi Pontificem, & eius Curiam extra Romam eſſe contingeret. B Quo fit, vt formaliter ſit materia huius cenſuræ intelligenda de euntibus ad Sedem Apoſtolicam, id eſt, ad negotia, cauſas, vel res, quæ ad illas pertineant, vel quocunque modo gratia illius. Eſtque hæc ponderatio, vt Nauarrus addit, conſentanea iis, quæ Canoniſtæ notant in cap. *Ego N.* de Iureiurando.

Ponderatur verbum, Sedē Apoſtolicam.

66 Secunda pars huius clauſulæ eſt, *Necnon illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel noſtris Iudicibus non habentes, eam ſibi temerè vendicantes ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.* Per quæ verba extenditur hæc cenſura ad eos, qui prædictas iniurioſas actiones exercent in eos, qui in Curia (quæ formaliter etiam ſumenda eſt) morantur: non tamen ſimpliciter, ſed cum ea limitatione, C ſcilicet, ſi prætextu iuriſdictionis vſurpatæ hæc faciant. Vnde qui furando ſpoliat aliquem in Curia morantem, vel qui in rixa illum interficit, non incurrit hanc cenſuram, quia non authoritatiuè, & tanquam iuriſdictionem exercens id facit. Et hoc ſolùm eſt, quod ſub cenſura hîc prohibetur, vt ex litera conſtat. Denique in tota hac clauſula omiſſa ſunt omnia illa verba, quæ habebantur in Bulla Gregorij, ſcilicet: *Dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, vel qui talia fieri mandant.* Et ideò extenſio, quæ his verbis ſignificatur, quatenùs extenſio eſt, ſublata nunc eſt. Dico autem: *Quatenus extenſio eſt*: quia ſi auxilium, vel fauor tale ſit, vt contineat cooperationem ad eandem actionem, verè dicetur illud auxilium præbens D ſpoliare, interficere, &c. & hac ratione cenſuram incurret. Quod ſpecialiter aduerto, propter hanc ſecundam partem huius clauſulę: nam proprius modus exercendi illas actiones authoritatiuè, tanquam habens iuriſdictionem, eſt mandando potiùs, quàm per ſeipſum exequendo: & ideò (licèt non ſit expreſſum) qui mandando ea facit, cenſuram incurrit; quia reuera tunc facit vt iuriſdictionem habens. Magiſque poſſet dubitari de eo, per quem facit: quia ille non operatur vt habens iuriſdictionem, ſed vt merus executor: nihilominùs tamen exiſtimo, etiam illum incurrere, quia eſt veluti vna perſona cum alio, & ſub nomine, & titulo iuriſdictionis eius operatur.

Altera eiuſdē clauſulæ pars.

E

Decima cenſura contra inferentes aliquas iniurias iis, qui Romam deuotionis cauſa petunt.

DEcima cenſura fertur in *omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu peregrinos ad vrbem cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipſa recedentes.* Circa quam nihil ferè occurrit annotatione dignum. Solùm ex ea clauſula licet colligere, verum eſſe, quod in ſuperiori notatum eſt, nomine *accedentium ad Sedem Apoſtolicam*, non comprehendi omnes, qui Romam tendunt: alioqui ferè ſuperflua eſſet hæc noua clauſula, ſeu cenſura. 67

Atque eadem ratione non ſine cauſa additur in hac clauſula illa limitatio, *cauſa, vel ratione peregrinationis:* quia non omnes, qui Romam tendunt, voluit Pontifex hac cenſura tueri; ſed eos ſpecialiter, qui cauſa deuotionis tendunt. Illud etiam eſt aduertendum, quòd quantum ad eos, qui in vrbe morantur, fauorabilior, ſeu generalior eſt hæc clauſula, quàm præcedens: quia æquè illos comprehendit, ac recedentes, & accedentes. Denique in fine huius clauſulæ addita eſt illa amplificatio, quæ in ſuperiori omiſſa eſt, ſcilicet: *Et in his dantes auxilium, conſilium, & fauorem.* Concordantur plura decreta 87. diſt. & cap. *Romipetas*, & cap. *Illi*, 24. quæſt. 1.

Vndecima cenſura contra perſequentes aliquas perſonas Eccleſiaſticas in dignitate conſtitutas.

68 VNdecima cenſura fertur in *omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, incarcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios,* &c. Similis ferè cenſura, & reſeruata, lata erat in Clementina. *Si quis ſuadente*, de pœnis, quantùm ad offendentes perſonas Epiſcoporum. Et in c. *Fœlicis*, de pœnis, in 6. quantùm ad offendentes perſonas Cardinalium, vbi plures aliæ pœnæ præter excommunicationem reſeruatam eis imponuntur. Dicit tamen Nauarrus num. 67. quòd quantùm ad illud caput, & pœnas in eo contentas, æquantur Cardinalibus Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Legati, ſeu Nuncij Apoſtolicæ Sedis; nullam tamen probationem adducit, nec video vnde id colligat. Quia licèt in hac clauſula Bullæ æquiparentur, tamen ex vi illius ſolùm exæquantur quoad cenſuram hîc latam pro offenſis in ea numeratis contra huiuſmodi tranſgreſſores: inde tamen non poteſt fieri extenſio ad pœnas latas in dicto cap. *Fœlicis.* Neque alibi extenſionem illam factam eſſe reperio. Vnde quod tertio loco ibidem notat, ſuperuacaneum mihi eſſe videtur; quia quoad actiones in hac clauſula expreſſas, ſatis euidenter in ea declaratum eſt, eos, qui talia agunt contra Patriarchas, Archiepiſcopos, &c. incurrere cenſuram Bullæ, quæ quoad perſonas Cardinalium coincidit cum cenſura illius cap. *Fœlicis.* Et quoad perſonas Epiſcoporum cum lata in dicta Clemẽtina *Si quis ſuadente.* Si quæ verò ſunt actiones in illis decretis, quæ hîc non numerantur, vel comprehenduntur, ratione illarum non incurretur hæc cenſura, vt eſt Bullæ, ſed tantùm vt eſt iuris communis. Si quis autem rectè conſideret actiones ſuperiùs numeratas, & quæ ſtatim adiungemus, inueniet nihil eſſe prohibitum in illis iuribus, quod hîc non contineatur. Solùm aliæ pœnæ omiſſæ ſunt, quia hæc Bulla propter cenſuras tantùm promulgatur.

Nauarri dictum reiicitur.

69 Prædicta igitur verba nulla ferè noua expoſitione indigent: nam verba, quæ ſignificant actiones, ſatis per ſe clara ſunt, & quælibet earum ex ſuo genere ſufficit ad incurrendam hanc cenſuram. Dico autem, *ex ſuo genere*, quia ſemper requiritur peccatum mortale: poſſet autem interdum eſſe veniale ex leuitate materiæ: interdum etiam poſſet eſſe nullum peccatum, ſi actio fieret in defenſionem propriam: quia tunc non eſſet actio iniurioſa. Prædicta autem verba formaliter ſumenda ſunt, quatenùs ſignificant iniurioſas actiones, vt per ſe conſtat. Denique aliquando poſſet eſſe peccatum mortale, non tamen eius ſpeciei, aut circunſtantiæ, quam hæc clauſula, & cenſura requirit, ob facti, & perſonæ ignorantiam; vt ſi quis vulneret Cardinalem noctu incedentem, vel mutato habitu, ignorans illum eſſe Cardinalem,

Quales debeant eſſe hæ actiones ad incurrẽdam huiuſmodi cenſuram.

A etiamſi aliàs peccet mortaliter, non incurret hanc cenſuram, quia formaliter, & ſecundum ſpeciem, vel circunſtantiam culpæ non agit contra hanc Bullam: vnde neque eſt contumax, vt in ſimili dicemus infrà explicando canonem, *Si quis ſuadente.* Denique voces etiam illæ, quæ ſignificant perſonas, ſeu dignitates earum, in quarum fauorem hæc cenſura lata eſt, ſatis ſunt notæ. Solùm aduertit Caietanus, verbo *Excommunicatio*, cap. 12. & ſequitur eum Nauarrus, Epiſcopum huiuſmodi decretis intelligendum eſſe, qui conſecratus eſt, non electum, etiam confirmatum, & poſſeſſionem adeptum: quia hic non eſt ſimpliciter Epiſcopus, ſed ſecundum quid; & quia ex parte, qua hæc conſtitutio pœnalis eſt, reſtringi debet. B Sed obiici poteſt, quia hæc lex, licèt nocentibus odioſa videatur, tamen Epiſcopis fauorabilis eſt, & ex hac parte amplianda, vt in ſimili dicemus latè infrà, explicando canonem, *Si quis ſuadente.* Item quia Epiſcopus electus, & confirmatus iam poteſt actus Epiſcopi exercere, iuxta cap. *At ſi clerici*, §. *De adulteriis*, de Iudiciis. Vnde ſæpe diximus, nomine Epiſcopi venire hunc Epiſcopum. Nihilominùs non ſentio recedendum à priori ſententia; quia licèt hic Epiſcopus ſit verè Epiſcopus, quoad ea, quæ iuriſdictionis ſunt, adhuc tamen deeſt illi conſecratio, quam præcipuè videntur hæc, & ſimilia priuilegia reſpicere. Non enim propter iuriſdictionem, ſed propter conſecrationem Clero eſt immunitas conceſſa: & C ideò veriſimilius videtur hîc eſſe ſermonem de Epiſcopo conſecrato.

Quid Epiſcopi nomen ſignificet in hac clauſula.

Caieta.

Nauarr.

Præter actiones verò ſuprà dictas additur alia, etiam principalis, his verbis: *Aut eos à ſuis diœceſibus, territoriis, terris, ſeu dominiis eiicientes.* Et ex hac parte hanc cenſuram incurrunt Principes, aut gubernatores Reipublicæ, qui per huiuſmodi exilia, aut eiectiones cogunt huiuſmodi perſonas Eccleſiaſticas ad aliquid faciendum, vel omittendum, eis mandantes, vt à ſuis diœceſibus, vel territoriis exeant; vel ab illis terris, in quibus vel legationem acceperunt, vel iuriſdictionem habent, aut dominium; vel certè ab illis, in quibus nati ſunt, aut domicilium habent: nam illæ etiam propriè dicuntur terræ ſuæ. Aduerto tamen, non ſatis eſſe ad incurrendam hanc cenſuram D huiuſmodi exilia comminari, donec opere compleantur, propter regulam ſæpe repetitam, quòd actus debet eſſe conſummatus. Rectè etiam aduertit Nauarrus, quòd ſi hæ perſonæ compellantur exire è terra non ſua, vt è Curia Regis, vel aliquid ſimile, non incurretur hæc cenſura, licèt aliàs peccetur: quod ſatis patet ex verbis clauſulæ. 70

Alia actio ob quam eadem incurritur excõmunicatio.

Denique additur extenſio, *ad mandantes, rata habentes, & præſtantes eis auxilium, conſilium, & fauorem.* In quibus duo tantùm indigent declaratione. Vnum eſt, quid ſit in præſenti ratam habere talem actionem, ſeu iniuriam. In quo breuiter dicendum eſt, ratum habere non eſſe vtcunque conſentire, approbare, vel laudare tale factum: nam qui hæc faciunt ſine vllo influxu in talem actionem, non incurrunt hanc E cenſuram. Eſt ergo illa particula explicanda iuxta duas regulas Iuris 9. & 10. in 6. Prior eſt, neminem poſſe ratum habere, quod ipſius nomine non eſt geſtum. Ex qua habetur, conſenſum in præteritum factum alienum, vt alienum eſt, non eſſe ratihabitionem. Poſterior eſt, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, iuxta cap. vlt. de Sententia excommunic. in 6. Et ita in præſenti ratihabitio tunc propriè dicitur, quando eſt mãdatum quoddam virtuale. Propter quod dicit Nauarrus in dicto num. 67. quòd licèt illa particula fuiſſet omiſſa, prout fuit in Gregoriana Bulla, nihilominus intelligeretur contenta ſub illa particula, *Mandantes.* Atque eadem decla- 71

Eiuſdem clauſulæ extenſio.

Ratum habere quid ſit in præſenti.

Reg. 9. & 10 in 6.

Nauarr.

Gloſſa. declaratio ſumitur ex Gloſſa in dicto cap. *Fœlicis*, verbo *ratum habentes*. Aduerto tamen, quòd licèt à principio non ſit actio facta nomine alicuius, ſi tamen habet tractum ſucceſſiuum, vt eſt detentio, vel incarceratio; & poſteà illam ratam habet, cùm aliàs haberet poteſtatem ad irritandam illam, ſeu remedium adhibendum, idque facere teneatur, & omittat, ex tunc contrahet hanc cenſuram: quia licèt non poſſit propriè ratam habere v.g. incarcerationem vt à principio factam, habet tamen ratam continuationem eius, ſeu detentionem talis perſonæ: quod ſatis eſt ad incurrendam hanc cenſuram.

72 Aliud explicandum erat, an in his verbis contineantur omnes extenſiones, quæ per plura verba habentur in dicto cap. *Fœlicis*, & dicta Clement. 1. de pœnis. Nam præter hæc verba ibi additur: *Vel ſocius fuerit facientis, aut poſteà receptauerit, vel defenſauerit ſcienter eundem*: nam de his omnibus Nauarrus ſuprà generatim ait, in verbis Bullæ includi omnia illa verba Clementinæ, & cap. *Fœlicis*. Et quidem quantum ad primam particulam, ſcilicet, *ſocium eſſe criminis*, res videtur indubitata: nam qui ſocius eſt criminis, auxilium confert, & fauorem, imò ipſe etiam facit. De ſecunda autem, & tertia particula mihi eſt dubium: nam qui poſt commiſſum crimen delinquentem receptat, non propterea mandat, aut ratum habet delictum modo ſuprà explicato; neque etiam confert auxilium, vel conſilium ad tale delictum: quia auxilium eſt de præſenti, conſilium de futuro: neutrum autem eſt ad præteritum. Quòd verò receptatio ſit auxilium ad ſe tuendum, vel occultandum ne à miniſtris iuſtitiæ capiatur, licèt alioqui malum eſſe poſſit; non tamen eſt in hac Bulla ſpecialiter prohibitum ſub tali cenſura. Sicut etiam non eſt prohibitum dare conſilium ad fugiendum, vel euadendum manus inſequentium. Nam expreſſè in dicta Bulla dicitur, *Ad ea*, ſcilicet quæ ibi narrata fuerant: dare ergo auxilium, vel conſilium ad actionem lōgè diuerſam, & ibi non contentam, nihil ad hanc clauſulam refert. Et eadem ratione, licèt receptare ſit etiam præbere fauorem, non tamen ad committenda delicta ibi prohibita, ſed ad vitandum fortaſſe ſupplicium eorum. Eadem dubitatio eſt de altera particula, *ſcienter defenſauerit*: nam ſi hæc defenſio eſt poſt commiſſum delictum, vt ſupponitur, & in dicto ca. *Fœlicis*, explicatur per illam particulam, *poſteà*, talis defenſio, nec eſt auxilium, nec fauor ad ea, quæ ibi prohibentur. Quæ ratio conuincere mihi videtur, quando delictum omnino iam præteriit, & ſolùm agitur de ſupplicio delinquentis. At verò ſi delictum adhuc pendet in futurum, quia habet continuationem aliquā, vel, vt aiunt, tractum ſucceſſiuum, vt eſt detentio, vel incarceratio; vel quia agitur de reparando damno facto v.g per ſpoliationem bonorum, tunc receptare, & defenſare, eſſet auxilium, vel fauorem præbere ad continuationem delicti, vel damni illati: & ita omnes illæ particulæ comprehenderentur ſub his particulis Bullæ.

Duodecima excommunicatio contra percutientes, aut ſpoliantes eos, qui in Romana Curia cauſas agunt, occaſione earundem cauſarum.

73 DVodecima cenſura fertur in eos, *qui occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt; aut bonis ſpoliant per ſe, vel alios*, ſequentes perſonas ſcilicet, *omnes Eccleſiaſticos, vel ſeculares ad Romanam Curiam ſuper eorum cauſis, & negotiis recurrētes, ac illa in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorúmq; geſtores, Aduocatos, Procuratores, & agentes ſeu etiam auditores, vel Iudices ſuper dictis cauſis, vel negotiis* A *deputatos*. In qua clauſula ſatis claræ ſunt actiones, quæ prohibentur, & puniuntur, & perſonæ, circa quas tales actiones debent exerceri, quæ ibi fusè nominantur. Perſonæ verò, à quibus poſſunt illæ actiones fieri, non nominantur; quia quoad eas vniuerſalis eſt conſtitutio, & cum illa amplificatione, *per ſe, vel alios*. Vnde ſolùm eſt aduertendum, hîc non puniri illas actiones, quacunque ratione fiant contra has perſonas; ſed ſolùm, *ſi fiant occaſione cauſarum, aut negotiorum huiuſmodi*, vt expreſſè ibi dicitur. Itaque non tam hîc intenditur fauor perſonarum, vt ſic dicam, quàm cauſarum, ne illarum curſus, aut expeditio, vel executio, aut literarum impetratio, aut alia huiuſmodi impediantur: quod fieret, ſi perſonæ, per quas hæc ſunt tractanda, vel expedienda, ea ratione B prædictis iniuriis afficerentur. Aduertit etiam Nauarrus num. 68. ad incurrendam hanc cenſuram non eſſe neceſſarium, vt prædictæ actiones, ſeu impedimenta fiant authoritate iudiciaria laica; ſed ſufficere vt fiant priuata, vel Eccleſiaſtica: citatque Caietanum contrà ſentientem, non deſignat tamen locum. Neque ego inuenio: nam in verbo *Excommunicatio*, cap. 15. vbi hanc clauſulam exponit, id non docet. Imò ait, hanc cenſuram quoad perſonas offendentes eſſe vniuerſalem. Vnde id, quod Nauarrus notat, adeò eſt clarum, vt nemini, credo, poſſet in dubium venire: quia verba Bullæ ſunt vniuerſalia, neque vllam mentionem faciunt laicæ poteſtatis: nec vlla probabilis ratio excogitari poteſt ad illam limitatio- C nem adiungendam. Quin potiùs in poſtremis verbis huius clauſulæ additur extenſio ad omnes perſonas, quæ quouis modo cooperantur, vel concurrunt ad prædictas actiones, his verbis: *Qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè delicta huiuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint*. Quæ & per ſeſe, & ex dictis ſatis clara ſunt.

Decimatertia excommunicatio contra appellantes ad laicam poteſtatem in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem literarum Apoſtolicarum.

D DEcimatertia cenſura fertur in omnes, *qui prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarum ad Curias ſeculares, & laicam poteſtatem recurrūt in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem aliquarum literarum Apoſtolicarum quouis modo à prædicta Sede emanantium*. 74 Hæc eſt enim ſumma illius clauſulæ, quæ in cap. *Quoniam*, de Immunit. Eccleſ. in 6. hîc verò pluribus verbis proponitur, & amplificatur tam ex parte perſonarum ſic offendentium Sedem Apoſtolicam, quàm ex parte literarum, quarum occaſione fit offenſio; & etiam ex parte actionum, ſeu modorum, quibus talis offenſio fieri poteſt. Nam ex parte perſonarum dicitur, *tam Eccleſiaſticas, quàm ſeculares cuiuſcunque dignitatis*. Et ita eſt vniuerſalis illa cenſura. Ex parte verò literarū E dicitur: *Etiam in forma Breuis tam gratiam, quàm iuſtitiam concernentium: necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum executorialium, & aliorum decretorum à nobis, ſeu à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nūciis, Præſidentibus Palatij noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſariis, aliiſque Iudicibus, & delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint*. Quoad actiones verò, ſeu modos delinquendi dicitur: *Ad laicam poteſtatem recurrūt, & ab ea, inſtante etiam Fiſci Procuratore, vel Aduocato, appellationes huiuſmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt: quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, &*

conſenſu,vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones,& Notarij ſuper huiuſmodi literarum, & proceſſuũ executionem, inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti,cuius intereſt,tradere debeant, impediunt, vel prohibent. Ac etiam partes,ſeu eorum agentes,Notarios,executores, & ſubexecutores literarum,citationũ,monitoriorum,& aliorum prædictorum capiunt percutiunt,vulnerant,carcerant,detinent,ex ciuitatibus,locis, & regnis eiiciunt, bonis ſpoliant,petere faciunt,concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium,ſeu alios,publicè,vel occultè: quive alias quibuſcunque perſonis in genere,vel in ſpecie,nec pro quibuſcunque eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel literis impetrandis ad Curiam Romanam accedant, aut recurſum habeant,ſeu gratias ipſas, vel literas à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directè vel indirectè prohibere, ſtatuere,ſeu mandare,vel eas apud ſe,aut Notarios,ſeu Tabelliones,vel aliàs quomodolibet retinere præſumunt. Materia huius cenſuræ hoc tempore latiſſima eſt,& multùm agitata,præſertim in Hiſpania; & ideò meliùs duxi eam alibi fusè tractandam relinquere,quàm ea breuitate,quam hic locus poſtulat,attingere.

Decimaquarta cēſura contra eos,qui cauſas ſpirituales prætextu literarum Apoſtolicarum ad ſe aduocant,vt illarum executionem impediant.

75 DEcimaquarta cenſura non diſſimilis præcedenti fertur in eos,qui ad ſe aduocant cauſas ſpirituales,prætextu literarum Apoſtolicarum, & ita impediunt executionem aliarum literarum,quibus parendum eſſet.Clauſula autem huius cenſuræ prolixa eſt,nec poteſt meliùs exponi, quàm eam ad literam referendo.Excommunicat ergo *omnes,& ſingulos, qui per ſe, vel alios authoritate propria, & de facto, quarumcunque exceptionum, vel aliarum gratiarum & literarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales,& ſpiritualibus annexas, ab auditoribus,& commiſſariis noſtris,aliiſq; Iudicibus Eccleſiaſticis auocant,illarúmve curſum, & audientiam,ac perſonas, Capitula,Conuentus,Collegia,cauſas ipſas proſequi volentes impediunt,ac ſi de illorum cognitione tanquam Iudices interponunt.*In quibus verbis illud ſolum aduertendum eſt, hîc ſolùm excommunicari eos, qui authoritate iudiciaria hoc faciũt,& prætextu literarum Apoſtolicarum. Vtrumque enim ſub particula copulatiua proponitur.Vnde hæc clauſula vel ſupponit tales literas, vel gratias Apoſtolicas nullas eſſe; ſed falsò confingi, aut certè eas reuocat, quæcunque illæ fuerint.Et eodem tenore additur: *Quive partes actrices, quæ illas* (ſcilicet cauſas)*committi fecerint, & faciunt ad reuocandum,& reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones,aut alias literas in eis decretas,& ad faciendum, vel conſentiendum:eos,contra quos tales inhibitiones emanarunt à cenſuris,& pœnis in illis cōtentis abſolui per ſtatutum, vel aliàs compellant,vel executionem literarum Apoſtolicarum, ſeu executorialium proceſſuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt,vel ſuum fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant,etiam prætextu violentiæ prohibendæ,vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam donec ipſi ad nos informãdos,vt dicunt,ſupplicauerint,aut ſupplicari fecerint, niſi ſupplicationes huiuſmodi corã nobis,& Sede Apoſtolica legitimè perſequãtur,etiãſi talia cõmittentes fuerint Præſidentes Cancellariarũ,Conſiliorũ,Parlamentorũ,Cancellarij, Vicecãcellarij,Cõciliarij,Ordinarij,vel Extraordinarij,quorumcũque Principum ſecularium,etiamſi Imperiali, Regali, Ducali,vel alia quacũque præfulgeãt dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi,Abbates,Cõmendatarij, aut Vicarij fuerint.*

76 In quibus verbis præſertim notanda ſunt illa: *Etiam prætextu violentiæ prohibendæ*:hic enim eſt præcipuus titulus, ſub cuius ſpecie ſolent Principes, & eorum miniſtri nonnulla facere,quæ videntur huic A diſpoſitioni contraria.Quod putant ſibi eſſe licitum, quia fit ad impediendum, ne aliquis ſine iuſta cauſa, & abſque vera Summi Pontificis informatione à ſuo beneficio deturbetur, aut aliam ſimilem iniuriam grauem patiatur,quam poſteà aut vix,aut nullo modo poſſit reparare. *Quod*(inquit Nauarrus) *vt vbique ferè in illis regnis*,ſcilicet Hiſpaniæ,& Galliæ, *ſeruatur, ita multi iure munire conantur : an verò ſatis muniant,necne*,S.D.N. *definitioni remitto.*Quod & ego nũc faciendum cenſeo, ſolumque aduerto circa illa verba: *Aut Archiepiſcopi, &c.*ex eis conſtare verum eſſe, quod Caietanus verbo *Excommunicatio*,cap.29. circa ſimilem cenſuram notauit,ſcilicet,non ſolùm ligare laicas perſonas, quamuis contra eas videatur præcipuè lata,ſed etiam Eccleſiaſticas: quæ ſimilia præſumunt B alia autoritate,quàm Eccleſiaſtica; ſæpe enim perſonæ Eccleſiaſticæ in Curiis Principum ſecularium huiuſmodi muneribus funguntur, quibus ſi malè vtantur,contra libertatem Eccleſiaſticam, & contra tenorem huius Bullæ, eius cenſuras incurrunt. Quod non tantùm pro hac clauſula, ſed etiam pro præcedente,& pro ſequentibus dictum intelligatur.

Decimaquinta cenſura contra trahentes ad tribunal ſeculares perſonas Eccleſiaſticas aut ſtatuta facientes,ex quibus libertati Eccleſiaſticæ derogetur.

DEcimaquinta cenſura ferè annexa præcedenti fertur in eos qui ex prætenſo aliquo officio ex 77 numeratis in fine præcedentis clauſulæ,ſcilicet Præ- C ſidentiæ, Cancellariæ, &c. ſeu quod idem eſt, *ex eorum*,id eſt Principum ſecularium, *prætenſo officio, vel ad inſtãtiam partis,aut aliorum quorũcunque perſonas Eccleſiaſticas,Capitula, Conuentus,Collegia Eccleſiarum quarumcũque coram ſe, ad ſuum tribunal,audientiam,Cancellariam,Conſilium, vel Parlamẽtum, præter iuris canonici diſpoſitionem,trahunt,vel trahi faciunt,aut procurant, directè vel indirectè quouis quæſito colore,necnō qui ſtatuta,ordinationes, cõſtitutiones,præeminẽtias,ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa,& quouis quæſito colore,atque etiã prætextu cuiuſuis cõſuetudinis,aut priuilegij,vel aliàs quomodolibet, fecerint, ordinauerint,vel publicauerint, vel factis, & ordinatis vſi fuerint, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur,ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur,* D *aut aliàs quovis modo reſtringitur,ſeu noſtris, & dictæ ſedis,aut quaruncumque Eccleſiarum iuribus, quomodolibet directè,vel indirectè,tacitè,vel expreſſè præiudicatur.*

In qua clauſula duæ partes ſunt diſtinguendæ. 78 *Prior pars huius clauſulæ exponitur.* Prior eſt contra offendentes,perſonas vel communitates Eccleſiaſticas, non quouis genere offenſionis, ſed per abuſum officij, ſeu iuriſdictionis temporalis, eas trahendo ad temporalia tribunalia. Circa quam partem ſolùm eſt aduertendum, hanc cenſuram ſolùm comprehendere eos, qui iudiciaria autoritate laica hoc modo abutuntur in perſonas Eccleſiaſticas:hanc enim vim habẽt illa verba, *ex eorum prætenſo officio.* Sunt tamen attentè conſideranda, & ponderanda verba illa, *Directè, vel indirectè*: ſæpè enim E huiuſmodi iudices vocant perſonas Eccleſiaſticas, non quidem ad ſuum tribunal,nec formaliter ac directè vtendo officio, ſeu iuriſdictione iudicum,indirectè tamen videri poſſunt eos trahere ad ſuum tribunal,& tanquam iudices:nam moraliter loquendo inuiti coguntur comparere, nec venirent vocati, niſi perſonæ,à quibus vocantur,talia munera obirent. Et coguntur coram eis reddere rationem ſuarum actionum, quæ ad iudices laicos non pertinent, & indirectè illos puniunt,dum eos in tali loco, vel ciuitate inuitos detinent, magnaſque expenſas facere cogunt: quæ omnia videntur comprehendi ſub illa particula,*indirectè*,& illa, *quouis quæſito colore.* Nihilominùs

minùs tamen, quia huiuſmodi actiones externæ non ſunt ex determinatæ ad hoc genus tractionis moraliter violentæ, nec tendunt per ſe ad comparendum in iudicio; quod nomen tribunalis in rigore ſignificat, non poſſumus eas damnare vt per ſe malas, & ſemper contrarias huic diſpoſitioni, ſed iuxta intentionem operantis, & iuxta occaſionem, & modum vocandi in foro præſertim conſcientiæ diſcernendum eſt, an talis actio ſit ſaltem indirectè hîc prohibita, vel potiùs ſecundum canones ſit permiſſa. Attétè enim illa etiam verba huic parti addita ſunt, ſcilicet, *Præter iuris canonici diſpoſitionem*, vt ſcilicet indicaretur, non quamcunque actionem, ſeu vocationem, ſed illam, quæ eſt contra ſacros canones, eſſe hic ſub cenſu reprohibitam, vt etiam Nauarrus animaduertit.

79 Altera pars huius clauſulæ eſt contra *offendentes libertatem, & iura Eccleſiaſtica per ſtatuta illis quouis modo contraria, & quocunque colore edita, etiam titulo conſuetudinis, priuilegij, &c.* Extatque ſimilis prohibitio in cap. *Nouerit*, de Sent. excommu. quanquam differant in reſeruatione, & in maiori quadam declaratione, vel extenſione. Itaque etiam ibi excommunicantur auctores horum ſtatutorum; qui ſimplici generalique voce *Statutarij* vocantur: illa tamen comprehenduntur omnes, qui in hac Bulla ſignificantur per omnia illa verba, *Qui ſtatuta, ordinationes, &c. fecerint, ordinauerint, & publicauerint.* Præterea in illo textu excommunicantur talium ſtatutorum ſcriptores, qui ſanè non videntur in tota hac clauſula comprehenſi: quia illa tria verba, *fecerint, ordinauerint, & publicauerint*, in rigore tantùm ſignificare videntur principales autores talium ſtatutorum: ſcriptores autem non dicuntur, nec ſunt auctores legum, ſed inſtrumenta quædam eorum: in hac autem clauſula nulla fit extenſio ad eos, qui fauent vel præbent auxilium, &c. Quòd ſi hoc verum eſt, tales ſcriptores excommunicati manent, non tamen excommunicatione reſeruata. Veruntamen ſatis probabile eſt, etiam illos in hac clauſula comprehendi ſub illo verbo, *publicauerint*, nam, quia Scriptura eſt publicum inſtrumentum, meritò dici poteſt publicare ſtatutum qui illud ſcribit. Reſponderi poteſt primùm verbum, *publicare*, ibi non ſumi executiuè, vt ſic dicam; ſed authoritatiuè, ſicut verbum facere, vel ordinare: neque enim præco v.g. qui legem promulgat, hanc cenſuram incurrit, ſed qui promulgare præcipit, & ideò propriè publicare dicetur. Quæ reſponſio poſſet acceptari, niſi in Bulla adderetur illa vox, *quomodolibet fecerint, & publicauerint*: non ergo comprehendit tantùm præcipientem, ſed etiam ſubſcribentem: nam hi omnes aliquo modo publicationem efficiunt.

Poſterior clauſulæ pars exponitur.

An ſcriptores horum ſtatutorum hac clauſula comprehendantur.

80 Præterea excommunicantur in dicto textu omnes *qui de cætero dicta ſtatuta ſeruari fecerint.* Quæ verba in virtute videntur eadem cum illis verbis Bullæ, *Et qui factis vel ordinatis vſi fuerint*: nam proprius vſus legis eſt obſeruantia eius: ille ergo ſtatuto vtitur, qui illud ſeruat, vel ſeruari facit. Adduntur verò in illo textu hæc verba, *Niſi ea de Capitularibus ſuis infra duos menſes poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoueri.* Quæ ſolum potuerunt habere locum in ſtatutis huiuſmodi, ante conditum, & promulgatum illud decretum editis: nam in iis quæ poſteà facta ſunt, præſertim poſt duos menſes ab illius decreti promulgatione iam non habet locum illius temporis determinatio, ſeu potiùs dilatio: nam ſemper, quocunque tempore talia ſtatuta conſeruentur, ſeu retineantur, iam id fit poſt duos menſes à promulgatione illius decreti: & ita committitur contra illud, eiúſque excommunic. incurritur. Hæc autem verba, aut æquiualentia non habentur in Bulla. Vnde, ſi aliquis princeps, vel Reſp. talia haberet ſtatuta: eis verò non vteretur, nollet tamen ea abradere à ſuis libris, ſeu Capitularibus, ſed ea conſeruare ad memoriam, non videtur incurrere in hanc cenſuram Bullæ: quia illud non eſt facere, aut ordinare talia ſtatuta, neque eis vti, & hæc tantùm ſunt, quæ prohibentur in hac Bulla.

Imo etiam videri poteſt propter illam ſolam omiſſionem delendi talia ſtatuta à capitularibus, non incurri excommunicationem illius decretalis, niſi ſimul concurrat vſus ſeu obſeruantia talis ſtatuti: nam ita vtrumque proponitur in illo capite ſub particula exceptiua, vt ſimul videantur requiri ad illam excommunicationem incurrendam. Sic enim dicitur, *Qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, niſi ea de capitularibus, &c. fecerint amoueri.* Vnde Caietanus in Summa verb. *Excommunicatio*, cap. 31. ſentit, quòd ad incurrendam illam excommunicationem non ſufficit non amouere illa à capitularibus, niſi ſimul aliquis faciat ea ſeruari. Dubitat verò an ſatis ſit, facere ea ſeruari, ſi alioquin eradit illa ex libris infra duos menſes: id verò clariùs docuit Nauarrus cap. 27. num. 119. & videtur ſane conſequenter loqui. Nam, ſi ad incurrendam illam cenſuram ſufficeret facere obſeruare talia ſtatuta etiamſi è libris eradātur, non verò è contrariò, iam tunc in illo textu illa adiectio ſuperflua eſſet, quia ſi quis facit vt talia ſtatuta ſeruentur, incurrit excommunicationem, ſiue illa amoueat ſiue non, & ſimiliter ſi non facit ſeruari, non incurrit, etiamſi illa non amoueat. nihil ergo operatur illa adiectio: ergo iuxta illam interpretationem ſi quis amoueat talia ſtatuta à capitularibus, licèt faciat ea ſeruari, & vſu retineri, non incurret: quia ad incurrendum vtrumque requiritur. Quod etiam patet quia illa particula, niſi, exceptiuè intellecta, in rigore hoc ſignificat. 81

Caieta.

Nauarri ſententia.

Quia vero hoc ipſum conſequens videtur abſurdum, & contra mentem illius legis, ſcilicet, quòd faciens ſeruare hæc ſtatuta, ſi illa deleat, excommunicationem hanc non incurrat, ideo exiſtimant alij, particulam, *Niſi ea de capitularibus*, &c. non eſſe exceptionem prioris membri, ſed nouum membrum illius cenſuræ, & ſupplendam eſſe particulam copulatiuam, &c, quæ ibi deeſt, & obſcuritaté facit. Ita vt ſenſus ſit, *Excommunicamus eos qui alia ſtatuta ſeruari fecerint, & niſi ea de capitularibus amoueant.* Et ita quodlibet horum ſufficit ad illam excommunicationem incurrendam. Et hanc ſententiam tenet Syluester verb. *Excommunicatio.* 9. excommunication. 10. num. 31. Et idem ſentit Abbas exponens illud cap. numerans varias perſonas incurrentes excommunicationem ex vi illius textus. Vbi ſimpliciter affirmat eam incurrere, qui faciunt talia ſtatuta ſeruari: nec requirit quod ea non deleat. Et videtur probabiliſſima: quid enim refert ea delere ex libris, ſi quis faciat vt vſu & effectu teneantur. Item, nam qui ſeruari facit ſimilem conſuetudinem, etiamſi ſcripta non ſit, incurrit in hanc cenſuram: ergo qui facit ſeruari ſtatutum etiamſi ex ſcripto illud deleat, eandem cēſuram incurret. Suppoſita autem hac parte, ratio facta ad probandum alteram, videtur etiam efficax. Et ideò in rigore hæc ſententia videtur verior. Oppoſita verò eſt mitior; quod multum facit ad probabilitatem in materia pœnali: maximè cū verba textus ſint obſcura, ideóq; in praxi prædicta ſententia probabilis eſt. 82

Aliorum ſententia.

Syluest.

Abbas.

Addit verò Nauar. incurrere hanc excommunicationem Conſules, & Rectores ciuitatis, non ſolùm faciendo ſtatuta ſeruari, ſed etiam ſi ſciāt eorum obſeruantiam, & non impediant, *quia hoc*, inquit, *expreſsè dicitur in textu.* Sed ego ibi hoc non inuenio. Vnde Caietan. dict. cap. 31. oppoſitum ſentit, nimirum ſolùm 83

Rector ciuitatis non impediens obſeruantiam huius ſtatuti non incurrit.

ſolùm incurrere, qui poſitiuè concurrit ad hanc obſeruationem. Qui non fundatur in eo quod illi Nauarrus tribuit, ſcilicet, quia propter ſolam omiſſionem non incurritur cenſura; nam hoc ita generatim ſumptum tam eſt apertè falſum, vt non potuerit Caietan. in eo facilè decipi: ſed fundatur in hoc, quòd propter omiſſionem non incurritur cenſura alicuius canonis, niſi in eo ſufficienter exprimatur, quia cenſura eſt grauiſſima, & ideo non eſt durè, ſed leniter interpretanda, in eo autem canone non fit mentio de omittentibus, ſed ſolùm de concurrentibus. Atque hoc modo ſententia Caietani ſatis probabilis eſt.

84 Vt autem textus ille meliùs intelligatur, duæ partes ad noſtrum propoſitum ſpectantes in eo diſtinguendæ ſunt. In priori, ſcilicet, verſi. *Nec non, &c.* videtur eſſe ſermo de ſtatutis editis vſque ad illud tempus contra Eccleſiaſticam libertatem: & in eo duo prohibentur, ſcilicet, *facere vt ea ſeruentur, & non facere vt de libris publicis eradantur*, ſeu *retinere illa in Capitularibus* (id eſt in libris publicis & ad hoc deputatis) vltra duos menſes. Primum conſiſtit in actione, & quantum ad illam partem ego opinor non incurrere illam cenſuram, eum, qui poſitiuè non operatur, vel cooperatur alicui ad obſeruationem talis ſtatuti, etiamſi poſſit & debeat illud impedire, & non faciat propter rationem Caietani: quia, licèt talis omiſſio ſit culpabilis, & indirectè participet malitiam cooperationis, tamen formaliter non eſt facere vt ſtatutum ſeruetur: & in ſtatuto pœnali ſtandum eſt proprietati & rigori verborum. Et confirmatur, quia cenſura non eſt extendenda ad conſentientes etiam culpabiliter, niſi hoc ipſum in lege exprimatur: in præſenti autem decreto hoc non exprimitur; ergo hæc cenſura non extenditur ad conſentientes: ſed ille, qui tantum non prohibet, cùm poſſit, & debeat, ad ſummum ſe habet vt conſentiens. At verò ſecundum, quod in ea parte prohibetur, ex ſe magis conſiſtit in omiſſione; excommunicantur enim, *qui poſt duos menſes non fecerint amoueri, &c.* vnde præceptum illud propriè eſt affirmatiuum, *vt faciant amoueri*: cui præcepto propriè & per ſe opponitur omiſſio, quæ maximè illi attribuenda eſt, ad quem ex officio ſpectat talia ſtatuta conſeruare, vel delere, & non facit cùm poſſit: Quapropter, ſi vera eſt ſecunda ſententia ſuprà relata, quod ad incurrendam illam cenſuram ſufficit quælibet pars illius diſiunctionis, per ſolam hanc omiſſionem poterit illa cenſura incurri. Iuxta priorem verò ſententiam, quam diximus etiam eſſe probabilem, non ſufficiet hæc omiſſio, niſi cum illa ſimul prior commiſſio concurrat. Tota verò hæc pars, quantum ex illo textu colligitur, procedit de ſtatutis editis vſque ad illud tempus, vt patet ex illis verbis, *Qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas, &c.* Item ex illis, *Niſi ea de Capitularibus ſuis infra duos menſes poſt publicationem huius ſententiæ fecerint amoueri.* Quæ non poſſunt habere locum niſi in iis, quæ anteà edita & cõſtituta fuerunt. Denique quia de poſteriori tempore poſtea ſtatuitur. Atque ita illa prior pars non admodum poteſt ad vſum deſeruire.

85 In poſteriori ergo parte prohibentur ſimilia ſtatuta in futurum, & excommunicantur varia genera perſonarum. Inter quas aliquæ ſunt, quæ propter ſolam omiſſionem non incurrunt hanc cenſurã abſque vlla dubitatione, aliæ verò ſunt de quibus poteſt eſſe dubium. In priori ordine in primis ſunt, *ſcriptores talium ſtatutorum*, nam hoc manifeſtè requirit actionem: vnde, qui non ſcribit, licèt poſſit, & debeat impedire ne alius ſcribat, & non faciat, non incurret illam, ſaltem vt ſcriptor quidquid ſit de alio titulo, de quo ſtatim. Idem cenſeo de illis perſonis, quæ ibi vocantur *Statutarij*, id eſt conditores ſtatutorum; nam hi etiam non ſunt tales, niſi poſitiuè concurrũt. Idem de Iudicibus, vel Tabellionibus, *qui ſecundum ea ſtatuta præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicant.* Nam vtrumque horum requirit poſitiuam actionem, vt ex terminis conſtat. Neque in his omnibus aliquid additur de conſentientibus aut dantibus fauorem, vel aliquid ſimile. Præter hæc verò adduntur hæc verba, *Nec non* (ſcilicet excommunicamus) *Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta & conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ.* In quibus nulla actio, vel omiſſio in his quatuor generibus perſonarum declaratur, ob quam excommunicantur: ſed ſufficere indicatur, quod in eorum locis talia introducantur. Nihilominùs tamen certum eſt, quod Caietanus addidit, huiuſmodi perſonas non incurrere hanc cenſuram, niſi aliquam grauem culpam committant in huiuſmodi editione ſtatuti, vel conſuetudinis, quia excommunicatio non incurritur niſi propter propriam culpam perſonalem. An verò oporteat eos peccare committendo, vel ſufficiat omittendo, in textu non explicatur, nec Caietanus expreſſè affirmat requiri commiſſionem. Et quoad hanc partem probabilior mihi videtur opinio Nauarri, quòd omiſſio ſufficiat: tum quia lex non diſtinguit; nec ergo nos ſine ſufficiẽti cauſa diſtinguere debemus: tum etiam, quia ideo lex illa non deſignauit certam actionem, ſed ſufficere exiſtimauit talem introductionem in tali loco, quia ſupponit moraliter loquendo, hoc prouenire ex culpa & negligentia eorum, qui gubernant: quod maximè patet in conſuetudine, quæ Superioribus tribuitur, quando ipſi vident, & permittunt: ergo quoad hanc partem huiuſmodi modus negligentiæ ſufficiet in his perſonis, vt hanc cenſuram incurrant.

Extenditur præterea in dicto textu illa excommunicatio, ad eos qui ſeruare faciunt conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem. Quæ perſonæ non videntur in hac Bulla comprehenſæ: quia aliud eſt ſeruare conſuetudinem, ſeu facere illam ſeruare; aliud verò prætextu illius legem aliquam, vel ſtatutum condere: in hac autem Bulla excommunicantur qui prætextu conſuetudinis condunt ſtatuta contraria Eccleſiaſticæ libertati, non verò qui talem conſuetudinem abſque lege latam ſeruare faciunt; quod in prædicto textu prohibetur: & ideò qui in hoc præcisè delinquunt, in excommunicationem quidem in illo capite latam incidunt, non tamen videntur in propriam & reſeruatam cenſuram Bullæ Cœnæ incurrere. Niſi quis dicat, ſatis cenſeri moraliter legem ſtatuere, aut certè lege vti, qui conſuetudinem tanquam habentem vim legis ſeruare facit; & ex hoc capite incurrere in Bullam Cœnæ, non tanquam conditorem legis, ſed tanquam illa vtentem. Quod eſt probabiliter conſideratum, tamen ad ampliandam pœnam nimis rigoroſum eſt: quia conſuetudo in ſermonis proprietate non eſt ſtatutum, aut lex: & ideo in praxi ſatis probabilis, & ſecura videtur prior ſententia. 86 *Alia extenſio excomm. d. ca. Nouerit.*

Tandem in eodem capite excommunicantur in particulari quædam perſonæ, ſcilicet, *Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarij locorum, vbi hæc ſtatuta, vel conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ, & qui ſecundum eas iudicare præſumpſerint, vel in publicam formam ſcribere ſic iudicata.* Vbi aduertendum eſt, hanc extenſionẽ factã videri propter ea ſtatuta, quæ fiunt ab aliqua Republica, vel cõmunitate, nam quia cõmunitas excõmunicari nõ poteſt, ideò fertur talis excõmunicatio in capita, ſeu principalia mẽbra talis cõmunitatis, quæ ad talia ſtatuta edenda, vel ad eorũ vſum 87 *Alia eiuſdem ex ca. extenſio.*

vſum concurrunt. Atque hoc modo eſt talis cenſura intelligenda, vt rectè Caietanus verbo *Excommunicatio*.c.31.annotauit. Nam, ſi contingat aliquẽ eſſe conſulem eius ciuitatis, vbi tale ſtatutum editur, aut ſeruatur; ipſum autem nullo modo concurrere ad talis ſtatuti editionem, vel obſeruationem, non propterea incurret ipſe cẽſuram: quòd cõmunitas, cuius ipſe eſt principale membrum, in eo deliquit: quia excommunicatio non incurritur propter peccatum communitatis, ſed propter proprium: ideò enim non fertur in communitatem, ſed in ſingulas perſonas. Ergo perſonæ ibi nominatæ tunc incurrent, quando in eo facto deliquerint, non verò aliàs, vt in ſimili annotauit Nauarr.c.27.num.115.ex Angelo, Sylueſtro, Tabiena, & Panormitano.in ca. *Aduerſus*, de Immunit. Eccleſ.

88

An extenſio hæc in bulla Cœnæ comprehendatur.

Dubitari verò non immeritò poteſt, an tales perſonæ incidant in hãc cenſuram, vt eſt Bullæ Cœnæ. Et eſt ratio dubij, quia in ea tantùm fertur cenſura contra facientes, ordinantes, & publicantes, hæc ſtatuta: quando verò communitas id facit, non incurrit, quia non eſt capax huius cenſuræ excommunicationis: ſingulæ autem perſonæ non poſſunt verè dici facere ſtatutum, aut legem: & ad illas non eſt facta in Bulla ſpecialis extenſio; nec per nomina dignitatum, aut officiorum, vt in prædicto capite, nec per nomina actionum, quæ ad ſingulas perſonas pertineant, vt ſunt concurrere, conſulere, &c. Ergo non incurrunt in hanc cenſuram Bullæ. Reſpondetur, in primis iudices, & publicos notarios, & ſimiles ſine dubio comprehendi; tanquam vtentes huiuſmodi ſtatutis, quæ actio in Bulla exprimitur, & ad ſingulares perſonas pertinet. Deinde, quamuis ratio facta probabilis ſit, nihilominùs probabilius videtur, etiam quando tale ſtatutum ab aliqua communitate editur, in hanc cenſuram incurrere ſingulares perſonas, quæ ſunt membra ipſius communitatis, & per ſua ſuffragia, vel alio ſimili modo ad talia ſtatuta condenda concurrunt; nam, licèt ſingularis perſona per ſe non faciat legem totaliter, vt ſic dicam: partialiter tamen facit, & hoc eſt aliquo modo facere. Et ideò ſufficit ad incurrendam cenſuram: nam in Bulla dicitur, *Quomodolibet fecerint, ordinauerint, &c.* Quare ſub his verbis, adiunctis illis, *Et qui eis vſi fuerint*, comprehendi intelligo omnia illa, quæ expreſſius in dicto capite numerantur.

89

Libertas Eccleſiaſtica quid ſit.

Præter hæc ad perfectam huius clauſulæ expoſitionem duo ſunt addenda. Vnum eſt, quid ſit libertas Eccleſiaſtica, contra quam debet eſſe ſtatutum, vt hæc cenſura incurratur. Quæ res latiſſima eſt, & apud Canoniſtas pertinens ad titulos de immunitate Eccleſiarum, & apud Theologos ad materiam de ordine, & priuilegiis clericorum, quam in ſpeciali tomo de Religione, ſi Deus conceſſerit, breui nos daturos ſperamus. Et ideo breuiter pro huius loci opportunitate duo requiri dicimus ad hanc libertatem Eccleſiaſticam; vnum, vt ſit immunitas, ſeu priuilegium, exemptio, aut quouis alio nomine vocetur, propria Eccleſiæ, quatenus ex perſonis Eccleſiaſticis conſtat, & loca, aut res ſpecialiter ad eos pertinentes continet. Aliud, vt hoc pertineat ad communem immunitatem Eccleſiæ vt ſic, non ad ſpecialia priuilegia particularium Eccleſiarum, vel perſonarum Eccleſiaſticarum. Eſt enim aduertendum, quòd, licèt hæc libertas denominetur Eccleſiaſtica ex ſubiecto, cui ineſt, ſcilicet Eccleſiæ: non tamen ineſt (vt ita dicam) adæquatè toti Eccleſiæ ſecundum ſe totam, ſed ſecundum aliquam principaliorem partem eius, quæ eſt ſpiritualis Hierarchia, ſeu clerus.

90 Vnde non eſt hæc illa libertas Eccleſiaſtica, quam poteſt dici habere Eccleſia tota, ſi comparetur ad infidelium ſectas, ſeu congregationes, quatenùs eſt

A excellentior illis, & quodam modo eis dominari poteſt ſaltem indirectè, ſi ad ſpiritualem finem neceſſe ſit: non poteſt autem eis eſſe ſubiecta. Dico autem non eſſe hîc ſermonem de hac libertate, quia nunquam poteſt accidere, vt per ſtatuta facta à fidelibus (contra quos hæc bulla fertur) hæc libertas Eccleſiæ minuatur: eſt ergo ſermo de libertate, quam ipſamet Eccleſia intra ſe ipſam habet in principaliori parte ſua, quæ ſpiritualis eſt, comparatione alterius, quæ eſt temporalis. Conſiſtit autem hæc præcipuè in excellentia poteſtatis, tum ad ordinem, tum etiam ad iuriſdictionem pertinentis; & conſequenter in omnibus exemptionibus, & priuilegiis, quibus Eccleſia ſecundum hanc præcipuam partem ſuam libera eſt à

B ſubiectione vel coactione temporalis poteſtatis, ſiue habeat hanc libertatem ex diuino iure, ſiue ex humano quocunque. Atque hoc ſenſu loquuntur iura, quoties de Eccleſiaſtica libertate ſermonem habent, vt maximè videre licet in Conc. Trident. ſeſſ.25.cap. 20. de Reformatione: & cap. vlt. de Rebus Eccleſiæ non alienandis, & cap.1. de Immunitate Eccleſiaſtica in 6. Et ideò etiam dixi hanc libertatem pertinere ad Eccleſiam, vt ſic, in excellentiori gradu, ſeu ordine ſuo, nam priuilegia particularia huius vel illius Eccleſiæ, religionis, aut perſonæ, directè non pertinent ad immunitatem Eccleſiæ: & ideò qui aliquid contra illa ſtatueret, non incurreret hanc cenſuram, vt ſumitur ex doctrina Innoc. in ca. *Nouerit*, de ſent. excommunic. num. 3. communiter recepta, vt vide-

Conc. Triden.

C re licet in Socino, Alexand. & Anchar. qui ibi in additione citantur, & Cardin. Zabarell. in cap. *Perpendimus*, de Sent. excommun. Syluest. verb. *Immunit*. 2. num. 1. Caietan. verb. *Excommunicatio*, cap. 31. Ratio eſt, quia cõditor talis ſtatuti non violaret Eccleſiaſticam libertatem, ſed particularis perſonæ, & religionis priuilegium, quod hac cenſura non punitur. Dixi autem, *directè*, quia indirectè, & conſecutione quadam, poſſet hoc cadere in iniuriam Eccleſiaſticæ libertatis. Nam, ſi particularis exemptio huius perſonæ, vel Eccleſiæ læderetur in iniuriam concedentis, quaſi non potuerit illam concedere, iam illud redundaret in offenſionem Eccleſiaſticæ libertatis, quia talis poteſtas ad illam pertinet, vt ex eiſdem auctoribus conſtat.

Innocen. Socin. Alexand. Ancharr. Zabarell. Sylueſt. Caieta.

D Aliud explicandum erat, quando ſtatutum aliquod 91 cenſendum ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, vt de hoc ait Caietanus tunc ſtatutum eſſe huiuſmodi, quando per ſe, & ex intentione attingit libertatem Eccleſiaſticam, eamque lædit. Rectè autem declarat: hoc intelligendum eſſe non de intentione ferentis ſtatutum, ſed de intentione ipſius operis (vt ſic dicam) ſeu ex virtute, & directa materia ipſius ſtatuti. Nam ſi hæc talis ſit vt per ſe non reſpiciat res Eccleſiaſticas, neque harum exemptionem diminuat, licet ipſe legiſlator directè intendat detrimẽtum aliquod, quod per accidens poteſt inde reſultare in Eccleſiaſticas perſonas, & peccet, non tamen aget contra hãc prohibitionem, & cenſuram: quia ſtatutum ipſum ex

Statutũ quando ſit contra libertatẽ eccleſ.

E ſe non eſt contra libertatem Eccleſiæ, & ea quæ ſunt per accidens, non conſiderantur. Et è conuerſo, ſi ſtatutum ipſum ſit per ſe repugnans libertati Eccleſiæ, quamuis ſtatutarius ſpeciali intentione non intendat libertatem Eccleſiaſticam minuere, ſed aliquod temporale commodum ſuum, nihilominùs in hanc cenſuram incurret: quia opere ipſo voluntariè agit contra hanc prohibitionem. Quæ doctrina ita in genere ſumpta, optima eſt, & moralibus exemplis rectè ab eiuſdem auctore explicatur.

Solùm aduerto, non eſſe difficile iudicare, quandò 92 ſtatutum per ſe, & directè ſit contra Eccleſiaſticam libertatem: nam id ex materia ipſius ſtatuti facilè percipi

percipi poteſt. Nam dupliciter poteſt id contingere: primò ſi materia ipſa ſit cõtraria iuri Eccleſiaſtico, vt verbi gratia, ſi ſtatutum ſit quòd decimæ non ſoluantur, vel aliquid ſimile. Secundò ſi lex ipſa quaſi in actu exercito repugnet libertati Eccleſiaſticæ, nimirum, quia licèt materia eius non ſit directè illi contraria, poſſetque ab Eccleſiaſtico prælato iuſtè ſuis ſubditis imponi, tamen quòd imponatur à ſeculari poteſtate, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: vt quòd ſacerdotes tali veſtitu vtantur, vel aliquid ſimile, vt videre licet in cap. *Grauem*, de Sent. excomm.

93 At verò, quando ſtatutum non eſt ita per ſe, & directè contra libertatem Eccleſiaſticam; ex accidente tamen, & conſecutione quadam videtur illam lędere, tunc ait Caietanus non eſſe talem legem contra hanc prohibitionem. Sed cum duplici moderatione hoc intelligendum eſt. Prima, quòd tale ſtatutum non ſolùm non verſetur directè circa ſpiritualia, verùm etiam nec circa ſpiritualibus annexa: nam hoc etiam eſſet contra Eccleſiaſticam libertatem, vt expreſſè dicitur in capit. vlti. de rebus. Eccleſ. non alienandis, & rectè tractat Panormitanus in 1. part. Conſil. conſil. 26. Secunda, vt illud detrimentum, quod per accidens ſequi dicitur, non ſit ita coniunctum, vt moraliter exiſtimari poſſit ſequi per ſe. Exemplum ſumi poteſt ex ca. vlt. de Immunitate Eccleſ. in Sexto. vbi excommunicantur temporales domini, qui ſuis ſubditis prohibent, ne clericis conſueta obſequia exhibeant, id eſt, ne eis quicquam vendant, aut panem coquant, & ſimilia. *Cùm talia*, inquit, *in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur*. Quod verbum, *præſumantur*: Caietanus dicto cap. 51. & 57. & Nauarrus num. 120. intelligunt cum proprietate, id eſt, prohibitiones illas non eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, ſed contra humanam ſocietatem, tamen ab Eccleſia præſumi fieri in iniuriam Eccleſiaſticæ immunitatis. Sed quoad rem moralem attinet, reuera ſunt materia huius excõmunicationis, quia verè prohibentur in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis. Vnde meritò dici poſſunt non tantùm præſumptiuè, ſed etiam verè eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, quia ſaltem indirectè impeditur illo modo Eccleſiaſtica libertas, vel aliquid illi repugnans à perſonis Eccleſiaſticis exigitur. Dicuntur ergo præſumi eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quia non directè, & expreſsè hoc declarant, nihilominùs tamẽ verè ſunt in fraudem dictæ libertatis, vt in ſimili dicitur in cap. *Quanto*, de priuileg. iuxta reg. vlt. iuris in 6. *Certum eſt eum in legem committere, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*. Sic etiam rectè dixit Bartol. in leg. 1. §. 2. ff. Quarum rerum actio non detur num. 3. illud eſſe contra libertatem alicuius, per quod efficitur timidior; & ideò ſtatuta illa per quæ efficiuntur clerici timidiores, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, etiamſi immediatè & directè non videantur contraria priuilegiis Eccleſiaſticis, ſed iuri communi omnibus ciuibus; de qua re particularia exempla videri poſſunt in Caiet. & Nauarr. ſuprà, & in eodem Nauarr. conſ. 2. de Immunit. Eccl.

Caieta. Nauarr. Bartol.

Decimaſexta cenſura contra impedientes Prælatos Eccleſiaſticos ne ſua iuriſdictione vtantur.

94 DEcima ſexta cenſura fertur in eos, *qui Prælatos ſeu iudices Eccleſiaſticos ordinarios impediũt, quò minùs ſua iuriſdictione contra quoſcumque vtantur: ſecundum quòd canones, & ſacræ cõſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum Generalium, & præſertim Tridentini ſtatuunt.* Et hæc eſt prima pars huius prohibitionis, ſeu cẽſurę. Et ſimilis habetur iure communi in cap. *Quoniam*, de Immunit. Eccleſ. in 6. cum publici tamen diſcrimine, cui excommunicatio ibi lata reſeruata non eſt, ſicut eſt in Bulla. Item, quia prohibitio illius textus vniuerſalior eſt, nimirum in fauorem Eccleſiaſticorum iudicum, non ſolùm ordinariorum, ſed etiam delegatorum, vt patet ex illis verbis, *in foro Eccleſiaſtico delegato, ſeu ordinario*. In Bulla autem ſolùm de ordinariis iudicibus, & prælatis mentio eſt, vt ex adductis verbis expreſsè patet. In altera verò parte huius clauſulæ non ſolùm de ordinariis, ſed etiam de delegatis mentio eſt. Et in ea excommunicantur omnes *qui poſt ordinariorum vel delegatorum quorumcũque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, ad Cancellarias, & alias curias ſeculares recurrunt, & ab illis prohibitiones & mandata, etiam pœnalia ordinariis, & delegatis prædictis decerni, & contra alios exequi procurant: eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant conſilium, patrocinium, & fauorem in eiſdem.* Itaque differentia inter has duas partes eſſe videtur, quòd prior immediatè fertur in fauorem perſonarum, id eſt, prælatorum, & Eccleſiaſticorum iudicum ordinariorum, & generaliter contra omnes qui eos impediunt in vſu iuriſdictionis ſuæ. Et ideò ſpecialiter fertur pars illa de ordinariis iudicibus, quia in eis Eccleſiaſtica dignitas ſpecialiter reſidere videtur. Poſterior verò reſpicit ſpeciales actus & particularem modum eludendi Eccleſiaſticam iuriſdictionem; & ideò quoad perſonas, quarum præcepta, ſeu iudicia defenduntur, vniuerſalior eſt.

Decimaſeptima cenſura contra vſurpantes iuriſdictionem, aut fructus ad perſonas Eccleſiaſticas ratione beneficiorum, &c. pertinentes.

DEcima ſeptima cenſura fertur, etiam ad defenſionem eccleſiaſticæ immunitatis in eos *qui iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & prouentus ad Sedem Apoſtolicam, & quaſcumque eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum pertinentes vſurpant.* In qua parte iuriſdictio latiùs vſurpatur, quàm in præcedente clauſula: hîc enim non tantùm Eccleſiaſtica iuriſdictio, ſed etiam temporalis, ſi ratione Eccleſiæ ſeu beneficij eccleſiaſtici competat, defenditur non ſolùm, quia expreſsè nominantur, ſed etiam quia inter fructus vel prouentus beneficij eccleſiaſtici computari poteſt. Itaque, ſi Epiſcopus ratione Epiſcopatus ſit etiam temporalis dominus iuriſdictionem temporalem habens, qui eam vſurpauerint, in hanc cenſuram incident. Dico autem, *ratione Epiſcopatus*: quia ſi perſona Epiſcopi aliàs habeat dominium, aut iuriſdictionem temporali titulo, illa iuriſdictio non defenditur per hanc Bullam: quæ identitati dignitatis conſulit, non perſonæ. Et idem eſt de aliis fructibus ſeu prouentibus, vt verba ipſa ſatis declarant, ibi, *ratione Eccleſiarum*: & Caiet. verb. *Excommunicatio*, cap. 27. & Nauarrus num. 17. annotarunt: idem Nauarrus conſil. 2. de Immunitate Eccleſ. 95

Caieta. Nauarr.

Qui etiam addunt neceſſarium eſſe ad hanc cenſuram incurrendam, quòd hi fructus eccleſiaſtici, & prouentus vſurpentur, & vt fructus, & prouentus: quoniam verba (ait Caietanus) formaliter ſumenda ſunt. Dicuntur autem prouentus vt prouentus vſurpari, quando vſurpatur ius ad ipſos, ſeu quãdo aliquis eos accipit tanquàm ad ſe pertinentes. Hoc autem annotauit Caietanus, vt ab hac clauſula, & cenſura eos excluderet, qui per furtum, vel rapinam huiuſmodi fructus arripiunt, non formaliter vt prouentus ſunt, ſed vt ſunt quæcumque aliæ res: nam hic canon (ait Caietanus) non eſt factus contra fures, ſeu latrones, ſed contra eos, qui prouentus 96

Quid prouentuum eccleſiaſticorum vſurpatio in hac clauſula ſignificet.

Eccleſiæ

Eccleſiæ vſurpant, quia ſunt prouentus, id eſt (vt ego interpretor) quia tales prouentus, ac ſi ad ſe pertinerent, vſurpant, & non tanquàm aliena bona rapiunt. Quæ ponderatio ingenioſa eſt, & in rigore vera videtur: eámque ipſum verbum, *vſurpandi* inſinuat: tunc enim aliquis vſurpare dicitur prouentus, quando veluti poteſtate dominandi, quaſi iure proprio vtens illos præoccupat. Et contra hos, qui hac poteſtate & violentia vtuntur, videtur directè editus hic canon. Et confirmatur, nam ſi latro furetur bona eccleſiaſticæ perſonæ, verb. grat. triticum pecunia emptum, non incurret hanc cenſuram: ergo etiamſi furetur triticum ex decimis, aut primitiis collectum, illam non incurret; quia hoc valdè accidentarium eſt, nec mutat mortalem rationem illius actionis. Prohibetur ergo hîc non quodlibet furtum, ſed vſurpatio eccleſiaſticorum prouentuum.

97 *Qui prouentus incerta perſonæ eccleſiaſticæ vſurpat, an incurrat hanc cenſurã.*

Addit verò vlterius Caietanus neceſſarium eſſe, vt tales prouentus ſint alicuius certæ perſonæ, vel communitatis: quia in litera dicitur, *Ad eccleſiaſticas perſonas ratione eccl ſiarum, &c. pertinentes.* Vnde infert, ſi quis vſurpet prouentus alicuius Epiſcopatus, ſeu Eccleſiæ vacantis non incurrere hanc cenſuram, quia illius prouentus ad nullam certam perſonam pertinent. Sed hoc incredibile eſt: & mihi certè videtur moraliter improbabile, & in primis in fructibus pertinentibus ad Pontificem Romanum ſatis hoc explicatur in illis verbis, *Ad nos, & Sedem Apoſtolicam.* Quanquam enim Sedes vacet, ſemper illi fructus ad Sedem Apoſtolicam pertinent. Deinde hæc prohibitio, & cenſura non eſt facta præcipuè in commodum perſonæ, ſed in defenſionem eccleſiaſticæ immunitatis, & dignitatis: ergo, quod præcipuè intenditur eſt cohibere vſurpatores eccleſiaſticorum prouentuum, ſiue illi nunc pertineant ad determinatam perſonam, ſiue non: nam hoc valde accidentarium eſt ad finem ipſius legis. Item quia aliàs vſurpantes prouentus monaſterij non incurrerent hanc cenſuram: quia illi prouentus non pertinent ad determinatam perſonam, ſed ad hanc communitatem ex quibuſcumque perſonis conſtet. Quod ſi dicatur, ſub nomine perſonarum comprehendi hoc collegium, vel hanc communitatem, ex quibuſcumque perſonis conſtet: fingamus hoc anno ex aliqua occaſione nullam perſonam hoc collegium inhabitare, nunquid propterea minùs peccabit qui illa bona vſurpauerit? Nemo, credo, id affirmabit; quia illa circunſtantia valde accidentaria eſt, nec mutat rationem prohibitionis, vel culpæ, & quia ſemper illi prouentus formaliter pertinent ad hoc monaſterium; quod, licèt hoc anno non exiſtat, in ſequente exiſtet, & ad illud omnia illa bona pertinebunt. Sic ergo dicendum eſt in qualibet Eccleſia, aut beneficio vacante, quòd vſurpare fructus eius, ſit contra hanc prohibitionem: nam per ſe pertinent ad poſſeſſorem talis beneficij, qui licèt fortaſsè nunc non exiſtat, ſeu non ſit dominus beneficij, paulò poſt ſuccedet in illo: & tales fructus ſolent ad ſucceſſorem pertinere. Atque hoc in rigore ſatis eſt ad verificanda verba huius clauſulæ, ſcilicet, quòd prouentus hi pertineant ad eccleſiaſticas perſonas. Præſertim quòd ibi non dicitur, vt illæ perſonæ ſint omninò determinatæ eo tempore in quo bona vſurpantur, aut quòd iam habeant ius acquiſitum ad illa: ſatis ergo eſt quòd illa bona ex ſe ſunt deſtinata ad eccleſiaſticas perſonas, & nonniſi ſpirituali titulo ſunt obtinenda. Ac denique, etiam tunc quando Eccleſia vacat, poſſunt dici pertinere ad commendatarium, vel œconomum, vt etiam Nauarrus notat, non quidem vt eorum dominium acquirat,

Suarez tom. 5.

A ſed vt ea conſeruet, & vero domino, ſuo tempore reddat. Imò etiam poſſunt dici, pertinere ad Summum Pontificem, ſi non vt dominum, ſaltem vt ſupremum diſpenſatorem, qui interdum poteſt tales prouentus Eccleſiæ vacantis, vel ſuis, vel aliorum vſibus pro ratione occurrentis neceſſitatis applicare.

Additur denique in eâdem clauſula quædam extenſio huius cenſuræ, his verbis: *Vel etiam quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis, vel eorum ad quos de iure pertinent, expreſſa licentia, ſequeſtrant.* Quæ verba differunt à præcedentibus in actione, quæ eſt cauſa huius cenſuræ, nam *ſequeſtrare* non eſt ſibi vſurpare, ſed impedire, aut ſeparatim reponere, ne huiuſmodi fructus ad eccleſiaſticas perſonas proueniant, & propriè eſt actus iuriſdictionis, quam actio vſurpandi per ſe non requirit. Et ideò hîc ſpecialiter additur illa limitatio, *ſine noſtra, &c.* quia non quomodocumque prohibetur hic actus, ſed quatenus eſt vſurpatæ iuriſdictionis: quod non erit, ſi cum prædicta facultate fiat. Caietan. verò dicto cap. 27. hanc conditionem, ſeu limitationem etiam cum verbis præcedentibus coniungit. Quia verba Bullæ quæ ab ipſo exponuntur, obſcuriora tunc erant: & quantum ad rem ſpectat, non multum refert; tamen in Bulla Clementis ſatis hoc explicatum eſt; & merito, nam in prioribus verbis ſuperflua eſſet illa limitatio: quia non dicetur quis vſurpare ea, quæ cum facultate domini, aut ſuperioris accipit, ſicut dicetur ſequeſtrare. Imò tunc veriùs, & iuſtiùs id facit, quando cum facultate iuriſdictionem habentis id facit.

98 *Extenſio eiuſdẽ clauſulæ ad ſequeſtratores talium fructuum.*

B

C

Decimaoctaua cenſura contra imponentes, aut recipientes decimas, aut alia onera perſonis, aut bonis eccleſiaſticis abſque Pontificis licentia.

99 DEcimaoctaua cenſura fertur ad defenſionem etiam eccleſiaſticæ immunitatis contra eos, *qui collectas, decimas, vel ſimilia onera eccleſiaſticis perſonis, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum bonis eorumq́; fructibus, &c. abſque Romani Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia imponunt: aut ſic impoſita, etiam à ſponte dantibus, & concedentibus recipiunt.* Quæ verba ſatis per ſe clara ſunt, & virtute continebantur hæc prohibitio in præcedentibus: nam huiuſmodi impoſitio manifeſtè eſt contra libertatem eccleſiaſticam. Hîc verò additur, tum ad maiorem declarationem, nam ſiue hæc impoſitio, & exactio fiat per modum ſtatuti, ſiue præcepti, aut per violentiam, aut quacunque alia ratione, incurritur hæc cenſura: quomodo non erat hoc in ſuperioribus clauſulis ſatis declaratum, aut etiam contentum. Neque etiam quoad illam extenſionem, quæ hîc fit ad accipientes etiam ſponte ablata: dicuntur autem ſponte dari, non quia ex abſoluta, & omninò libera voluntate donãdi dentur: non enim hoc prohibitum eſt, vt per ſe conſtat, ſed quia ſine alia ſpeciali vi, aut coactione, præter exactionem, ſeu impoſitionem dantur. Hæc autem ipſa eſt ſufficiens vis, aut coactio; & ideò ſi hoc titulo dentur, quocumq; modo dentur, hanc cenſuram incurrunt, qui accipiunt. Adnotandum verò eſt ex Panormitano in cap. *Non minus*, de immunit. eccleſ. & Nauar. cap. 28. num. 115. hoc eſſe intelligendum de tributis, aut exactionibus, quæ vel in bonis eccleſiaſticis, vel in perſonis etiam eccleſiaſticis directè imponuntur. Nam, ſi clerici habeant bona temporalia, ratione quorum debent aliqua tributa, vel onera, non eſt prohibitum illa exigere.

D

E

Panorm. Nauarr.

In reliquis autem verbis huius clauſulæ fit ex- 100

Gg tenſio

tenſio huius cenſuræ ad dantes auxilium, conſilium, &c. & omnes perſonas cuiuſcumque dignitatis vel ordinis exiſtant, quæ latiſſimè referuntur. Et innouantur decreta, & pœnæ, vel cenſuræ in huiuſmodi caſu, latæ in aliis Conciliis, quæ omnia in Bulla ipſa ſatis perſpicua ſunt. Eſt autem aduertendum, ſimilem cenſuram latam eſſe in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro tertio, cap. 19. & haberi in cap. *Non minus*, de immunit. eccleſ. cuius ſtatutum hæc Bulla confirmat, & auget addendo cenſuram. Et ſimiliter confirmata eſt ab Innocentio tertio, in cap. *Aduerſus*, de immunit. eccleſiaſt. vbi additur excommunicatio, ſeu extenſio illius excommunicationis, ad ſucceſſorem illius, qui tale tributum impoſuit in regimine, ſeu officio: nam ſi anteceſſor non ſatisfecit Eccleſiæ, & in excommunicatione permanet donec ſatisfaciat, ſucceſſor ad ſatisfaciendum obligatur: quod ſi intra menſem non præſtiterit, in excommunicationem incidit, abſque reſeruatione ex vi illius canonis. Quæri autem poteſt, an ex vi huius Bullæ illa etiam cenſura, quatenus ad ſucceſſorem extenditur, reſeruata ſit. Et breuiter dicendum cenſeo, ſi ſucceſſor non exequatur de nouo impoſitionem ab alio factam, exactionem continuãdo, ſed ſtatim ceſſet, ſolúmque ſit in mora reſtituendi, quod ab alio iniuſtè petitum, & acceptum eſt, licèt excommunicationem incurrat, non tamen videri reſeruatam ex vi huius Bullæ, quia in tota hac clauſula non eſt ſermo de non reſtituendo, ſed de *imponente*, *exigente*, vel etiam *accipiente*, vel quouis modo ad huiuſmodi actiones *cooperante*: ſucceſſor autem, qui non ſatisfacit, non poteſt dici illas actiones exercere, aut ad illas cooperari: non ergo incurrit hanc cenſuram prout latam in Bulla Cœnæ.

Cap. Non minus. & ca. Aduerſus. de immunit. eccle.

101 Vt autem incurrat eam vt latam in dict. cap. *Aduerſus*, oportet vt culpabiliter ſit in tali mora. Nec enim, vt opinor, cogendus eſt talis ſucceſſor ad ſatisfaciendum, ſeu reſtituendum ex propriis bonis, cùm ipſe non deliquerit, neque aliquid ex bonis Eccleſiæ vſurpauerit. Debet ergo ſatisfacere quatenus gubernator eſt, id eſt, vel ex communibus bonis, vel faciendo, vt qui bona acceperunt, ea reſtituant: quantum ad hoc enim meritò ſuccedit in onere, vt in illo textu dicitur. Et ideò ſi non poſſit intra menſem re ipſa exequi ſatisfactionem, dummodò, quod in ſe eſt, faciat, non incurret, quia re vera non peccat. Sicut etiam Conſul, vel alius ſimilis ex gubernatoribus non incurret, ſi, quantum in ipſo eſt, contradicat tali impoſitioni, licèt fortaſsè propter plura ſuffragia imponatur; vt in ſimili annotatum eſt ſuprà in clauſula 15. Hîc adiungi poſſet prohibitio ſimilis facta in cap. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. ſed dicetur commodiùs infrà tractando de cenſuris non reſeruatis, libr. 6.

Decimanona cenſura contra ſe interponentes in cauſis capitalibus contra perſonas eccleſiaſticas.

102 DEcimanona cenſura fertur in eâdem Bulla etiam in defenſionem eccleſiaſticæ libertatis contra omnes *magiſtratus, & iudices, notarios, ſcribas, executores, & ſubexecutores, quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa huius ſanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, etiamſi talia committentes fuerint conſiliarij, Senatores, &c. & quocunque nomine nuncupati.* Quæ clauſula nulla indiget expoſitione, præter dicta in ſuperioribus: nam quod in illis, vel pro defenſione bonorum, aut pro cauſis ciuilibus, aut pro libertate Ec-

A cleſiæ in genere, vel ſpecie dictum fuerat, hîc in particulari fit ad defenſionem perſonarum eccleſiaſticarum in cauſis capitalibus. Vnde eandem habet intelligentiam.

Solùm aduerto in Bulla Gregorij ad hanc clauſulam adiungi aliam: per quam reuocantur omnia priuilegia quibuſcumque Regibus, Potentatibus, aut Rebuſpublicis conceſſa, quæ huic prohibitioni contraria fuerint. Quæ clauſula videri poteſt omiſſa in hac Bulla, ſed non tam omiſſa eſt, quàm virtualiter explicata per illa verba, *ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa huius ſanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia*; quæ in dicta Bulla Gregorij non erant, ſed addita ſunt à Sixto V. & à S. D. N. Clemente VIII. per quæ non B fuit ſublata omninò reuocatio priuilegiorum, ſed illis exiſtimo declarationem, & moderationem fuiſſe adhibitam, quòd illa eſſe debeant expreſſa, & ſpecialia ſeu ſpecifica. Itaque non ſufficiunt generaliſſima verba, imò nec generica, neque etiam implicita, ſed debent eſſe expreſſa, & ſpecifica: non exiſtimo tamen eſſe neceſſarium, vt hæc licentia ſit ſpecialis quoad perſonam, vel quoad delictum in indiuiduo, de quo cognoſcendum eſt, ſed ſufficiet, quod ſit ad cognoſcendum de tali delicto in ſpecie, etiamſi licentia ſit generalis quoad perſonas eccleſiaſticas, tempora, & loca, in quibus tale crimen inuentum fuerit. Et ideò non exiſtimo priuilegia ſub prædicta forma conceſſa etiam ante hanc Bullam eſſe reuocata. Ceſſatque dubium de quibuſdam priuilegiis Galliæ, quod Nauarrus mouet, & indeciſum relinquit: C nam planè videntur ſub illa forma conceſſa. 103

Vigeſima cenſura in deſtruentes, inuadentes, occupantes, &c. terras Romanæ Eccleſiæ ſubiectas.

VIgeſima cenſura fertur in eâdem Bulla in ſpecialem defenſionem dominij temporalis ad Sedem Apoſtolicam pertinentis contra omnes, qui *per ſe, vel alios directè, vel indirectè, ſub quocumque titulo, vel colore inuadere, deſtruere, occupare, aut detinere præſumpſerint in totum, vel in partem almam Vrbem, regnum Siciliæ, inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, &c.* vſque ad illud, *& alias ciuitates, terras, vel loca, vel iura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel* D *immediatè ſubiecta, nec non ſupremam iuriſdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præſumunt. Nec non adhærentes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtantes.* Circa quam notandũ eſt in Bulla Gregorij poſt quatuor illas actiones, quæ videntur hîc deſignari, vt cauſæ huius cenſuræ, ſcilicet, *inuadere, deſtruere, occupare, aut detinere*, addi hoc aduerbium, *hoſtiliter*: iuxta quam determinationem, ſi in omnia illa verba cadat, reſtringitur totius clauſulæ intelligentia; tamen poſteriores Pontifices dictionem illam auferentes, videntur voluiſſe illa verba generaliùs intelligi: tamen ſi verba Gregorij attentè E conſiderentur, parum differre videntur: bis enim ponit illa verba (quæ ſemel tantùm in Bulla Sixti continentur) ſcilicet de præſenti, & de præterito: hoc modo, *eos qui de facto occupant, vel hoſtiliter deſtruunt, vel inuadunt; aut occupare, detinere, vel deſtruere, aut inuadere hoſtiliter præſumpſerint, &c.* Vbi in prioribus verbis dictio, *hoſtiliter*, ſolùm videtur coniungi cum verbo deſtruendi: in poſterioribus verò cum vltimo, quod eſt, *inuadere*. Et ita ferè nulla erit differentia, quia verbum ipſum inuadendi, & deſtruendi, per ſeſe videntur indicare huiuſmodi hoſtilem incurſum. 104

Itaque quacumque ratione aliqua ex his actionibus 105

nibus contra iuſtitiam fiat, ſufficit ad incurrendam
hanc cenſuram. Si autem bona fide, & probabili
titulo, iuxta doctorum hominum iudicium aliquid
huiuſmodi fiat, non incurretur cenſura: quia excu-
ſatur culpa, ſine qua non poteſt excommunicatio
Caieta. incurri. Quod annotauit Caietanus in Summa, cap.
31. verſicul. 4. *Quia tunc* (inquit) *operatur quis ex igno-
rantia pluſquam probabili: & ideò neque apud Deum, aut
apud Eccleſiam agit contra eiuſdem Eccleſiæ ius, ſeu liber-
tatem.* Aduertit etiam idem Caietanus, cap. 17. quem
Nauarr. ſequitur Nauarrus, n. 73. quòd, quando in ciuitatibus
Papæ ſunt factiones, & altera factio extra exiſtens,
ciuitatem hoſtiliter inuadit, quamuis non intendat
eam ſubtrahere ex dominio Papæ, neque in aliquo
lædere ius Eccleſiæ, ſed ibi principatum obtinere
eo modo, quo poteſt, nihilominùs duces, & milites
talis factionis hanc cenſuram incurrunt; quia ſim-
pliciter inuadunt hoſtiliter ciuitatem, & in Bulla
non diſtinguitur quòd id fiat animo ſubtrahendi ci-
uitatem ex dominio, vel iuriſdictione Papæ, necne.
Item, quia huiuſmodi inuaſiones regulariter ac fre-
quenter non fiunt, quin ciuitas ſaltem in parte de-
ſtruatur. Addit etiam Caietanus frequenter etiam
non fieri, quin liberum regimen talis ciuitatis Ec-
cleſiæ ſubtrahatur.

106 Poſt has cenſuras addebatur alia in Bulla Grego-
rij contra eos, qui tempore quo Sedes Romana va-
cat, vel Summus Pontifex infirmatur ſuppellectilem
librorum, ſcripturarum, aut bonorum Cameræ Apo-
ſtolicæ occupant. Illa verò à Sixto, & Clemente ſub-
lata eſt, & ideò nunc ſolùm illæ viginti, quæ ex-
poſitæ ſunt, per ſe, & directè continentur in Bulla.
Nam alia, quæ poſteà fertur in eos, qui abſoluunt
ab huiuſmodi cenſuris ſine legitima facultate, eſt
quaſi reflexa, & minùs propria huius Bullæ, vt ſta-
tim declarabo.

SECTIO III.

Quis poſſit abſoluere ab his cenſuris.

1 POſt omnes prædictas leges, & cenſuras
additur in Bulla clauſula continens mo-
dum, & terminum durationis eius. Quam
clauſulam propter loci opportunitatem
in prima ſectione expoſitam reliquimus. Deinde ve-
rò ſubiungitur clauſula reſeruationis prædictarum
cenſurarum. Iuxta quam dicendum eſt primò, extra
mortis articulum nullum præter Romanum Ponti-
ficem poſſe à prædictis cenſuris abſoluere: neque e-
tiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatiſ-
faciendo cautione præſtita. Quæ aſſertio ſatis pro-
batur authoritate ipſius bullæ, nam ſunt ferè forma-
lia verba eius. Solum poſſet interrogari quæ cautio
ſit in mortis articulo exigenda. Sed de hoc non po-
teſt generalis regula ſtatui, prudentiſque arbitrio eſt
relinquendum. Communiter autem dicitur cautio-
nem hanc debere eſſe pignoratitiam, vel ſi hæc non
poſſit, fideiuſſoriam: quod ſi nec hæc poſſit, ſaltem
Caieta. iuratoriam, vt videre licet in Caiet. ca. 77. de excom.
Nauarr. & Nauarr. ſuprà.

2 *Quæ cautio ſit exigenda, vt quis in mortis articulo à cenſuris abſolui queat.*

Meritò autem in Bulla dictum non eſt in mortis
articulo ſatiſfactionem eſſe exigendam, ſed cautio-
nem de ſatiſfaciendo, vt tolleretur dubium, an in
huiuſmodi euentibus neceſſarium ſit realem ſatiſ-
factionem præcedere, & an in caſu impotentiæ poſ-
ſit quis abſque illa abſolui cum eius cautione. Quam-
uis enim probabilius ſit (licèt non ſine opinionum
varietate) in eo caſu ſemper, & pro quacunque re-
ſeruatione cautionem ſufficere, vt in ſuperioribus
viſum eſt: in caſibus tamen huius Bullæ res eſſe de-

A bet extra omnem controuerſiam: quia in ipſamet
Bulla non ſatiſfactio, ſed cautio ſatiſfactionis ex-
preſsè poſtulatur. Vnde non ſolùm in caſu impoten-
tiæ ſimpliciter, ſed etiam in minori neceſſitate, vel
quacunque difficultate mortali exiſtimo ſufficere
cautionem, quia Bulla non plus requirit: Nihilomi-
nùs tamen, quando ſatiſfactio talis eſt, vt ſtatim, &
ſine vlla mora exhiberi poſſit, non ſolùm tutius
(quod manifeſtum eſt) ſed etiam neceſſarium eſt, per
ſe loquendo, vt ſatiſfactio præmittatur, ſaltem vt res
bene, & ſine peccato fiat. Nam, vt validè fiat ſemper,
opinor ſufficere cautionem, cùm non deſit in ab-
ſoluente iuriſdictio: quia verba Bullæ in rigore plus
non requirunt: & ex parte diſpoſitionis pœnitentis
B poſſit eſſe ſufficiens cum propoſito ſatiſfaciendi: ni-
hilominùs tamen interdum poteſt eſſe neceſſaria a-
ctualis ſatiſfactio præuia, ſi ſtatim, & abſque diffi-
cultate vlla poteſt exhiberi. Et ideò etiam miniſter,
vt fideliter ſuo munere fungatur, debet in ſimili ca-
ſu eam exigere. Eò vel maximè, quod quando non
poteſt ſatiſfactio præmitti, debet cautionem ſecu-
riſſimam, quantum moraliter potuerit, procura-
re: nihil autem ſecurius eſt, quàm non differre ſa-
tiſfactionem, ſi ſtatim commodè exhiberi poteſt.
De qua re videri poſſunt ſuperius generatim dicta,
& quæ attingit Nauarr. cap. 27. nu. 47. & 48. & quos Nauarr.
ipſe citat. An verò articulus mortis, & periculum
mortis idem ſint, & vtrumque ad præſentem effe-
ctum ſufficiat, dictum eſt in ſuperioribus, cùm de
C reſeruatis caſibus in communi ageremus, nec in
præſenti aliquid ſpeciale occurrit.

Non ſufficit cautio quando ſatisfactio exhiberi poteſt.

Cùm autem in hac aſſertione dicitur ſolum Sum-
mum Pontificem poſſe extra dictum articulum ab
his cenſuris abſoluere, non excluduntur miniſtri, ſeu
Delegati ipſius Pontificis ad hunc effectum: quia
conſtat nec debere, nec moraliter poſſe Pontificem
per ſeipſum ab omnibus huiuſmodi caſibus abſol-
uere; imò nunquam id facere. Neceſſarium tamen
eſt, vt hæc delegatio fiat modo in hac Bulla præſcri-
pto: non enim ſufficit quodcunque indultum, vel
facultas verbis generalibus conceſſa, niſi in ea ex-
preſsè contineantur caſus huius Bullæ: ita enim in
eâdem Bulla, eiſdem ferè verbis declaratur: & no-
D minantur in particulari omnia genera perſonarum,
vel communitatum, quibus talia indulta concedi ſo-
lent, & ad omnia extenditur reuocatio, ſiue tales fa-
cultates per Sedem Apoſtolicam datæ ſunt, ſiue *per
cuiuſuis Concilij decreta.* Quod vltimum verbum no-
tandum eſt, quia per illud videtur derogata facultas
conceſſa Epiſcopis ad abſoluendum ab omnibus
cenſuris in cauſis occultis, quantum ad caſus huius
Bullæ: quia non videtur potuiſſe expreſſiùs deroga-
ri, imò vix potuit verbum illud propter aliud Con-
cilium addi. Ita animaduerti in ſuperiori tomo,
diſp. 30. ſect. 2. nu. 10. vbi, in hunc locum remiſi ali-
qua, quæ nunc addenda ſunt.

3 *Sub Pontifice eius Legati comprehendũtur quoad hũc effectum abſoluendi.*

Aduertendum eſt ergo circa clauſulam reuoca-
toriam priuilegiorum & facultatum in Bullis Sixti
E V. & Clementis VIII. habere quandam reſtrictio-
nem notabilem per illa verba: *niſi in eis etiam caſus
præſentibus literis expreſſi comprehendantur.* Per quæ
declaratum eſt, per priorem reuocationem ſolùm
excludi indulta concedentia facultatem abſoluendi
à caſibus Papæ reſeruatis tantùm in generali, non
verò ea, quæ in ſpecie concedunt caſus Cœnæ
Domini; & ita conſtat nunc non eſſe reuocata re-
gularium priuilegia, quæ hos caſus in ſpecie con-
cedunt: an verò hæc fuerit noua conceſſio, ſeu li-
mitatio reuocationis, vel fuerit tantùm declaratio
prioris reuocationis generalis, in tomo de religio-
ne, Deo dante, videbimus. Hinc ergo ortum mihi

4 *Notandum circa clauſulam reuocatoriam Bullæ.*

 eſt

eſt ſpeciale dubium circa præcedentem reſolutionem: nam hinc ſequitur facultatem illam Epiſcopo datam à Concilio non eſſe reuocatam per hanc clauſulam. Patet ſequela, quia in Concilio expreſſis verbis conceditur hic caſus hæreſis occultæ Epiſcopis, vt patet ex illis verbis ſeſſ. 24. c. 6. de Refor. *Idem & in hæreſis crimine in foro conſcientiæ, eis tantùm, non eorum vicariis ſit permiſſum*: ergo hic caſus cótinetur ſub illa exceptione, *niſi in eis, &c.* ergo facultas ad abſoluendum ab illo reſeruata non eſt.

5 *Num per hanc clauſulam reuocata ſit facultas abſoluendi Epiſcopis à Concilio Trident.*

Reſponderi poteſt, illam ſpecificationem non tàm fuiſſe poſitam à Concilio propter facultatem concedendam, quàm propter limitandam illam, ſcilicet, vt per ſe, non per vicarium poſſet Epiſcopus illa vti. Alioqui dicendum eſſet, conceſſionem illam eſſe reuocatam quoad alios caſus Cœnæ, & non quoad hæreſim, quod planè abſurdum eſt. Sequelam probo, quia alij caſus conceduntur ſolùm per clauſulam generalem ad omnes caſus Papæ reſeruatos, ſola autem hæreſis in ſpecie exprimitur. Sed contra hoc eſt, quia quando poſt clauſulam generalem additur exceptio alicuius caſus reſeruati, cenſentur omnes alij in ſpecie expreſſi, quia exceptio firmat regulam in contrarium, vt ex communi ſententia dixi in 4. tom. diſputat. 30. ſect. 1. num. 3. ſed hîc Concilium Trident. priùs ponit clauſulam generalem, per quam concedit Epiſcopis omnes caſus occultos reſeruatos Pontifici, vt per ſe, vel vicarium poſſint ab eis abſoluere, & poſteà addit expreſſionem peccati hæreſis cum ſpeciali limitatione: ergo intelligit concedere omnes alios ſpeciatim & ſine illa limitatione: ergo talis conceſſio non eſt reſeruata, ſaltē per Bullas Sixti V. & Clementis VIII. cùm illi expreſsè dicant ſe nolle reuocare facultates, in quibus caſus Cœnæ in ſpecie conceduntur. Quæ ratio ſanè videtur facere probabilem aliquorum opinionem, negantem facultatem hanc Concilij eſſe per hanc clauſulam Bullæ derogatam, quanquam aliud fundamentum eorum, ſcilicet Epiſcopos habere hanc iuriſdictionem iure diuino, & Concilium abſtuliſſe ſolum impedimentum, & reduxiſſe rem ad ius antiquum, mihi non probetur, de quo aliâs. Verumtamen nec ob rationem factam diſcedere poſſum à priori ſententia, quia licèt fortaſsè ſola verba Bullæ prout ponderata ſunt, non cogerent; hanc tamen nihilominùs intelligo eſſe voluntatem Pontificum, & praxim Romanam. Vnde Franciſc.

Penna.

Penna in 3. part. Director. in ſcholio ad quæſt. 92. ita ſcribit. Et quidem in ſupremo Inquiſitionis prætorio S. & Romanæ generalis Inquiſitionis ſæpè pronunciatum eſt, nec poſſe, nec debere Epiſcopos ampliùs virtute Concilij abſoluere occultos hæreticos in foro conſcientiæ, ſiue quòd per proceſſum Bullæ in Cœna Domini ſit Concilio Tridentino derogatum, ſiue quòd ita Pius V. & Gregorius XIII. aliàs expreſsè declararunt. Quod etiam teſtatur Nauarr. in Summ. cap. 27. num. 275. à qua etiam ſententia non audet diſcedere Simanc. de cathol. inſtit. tit. 3. num. 6.

Nauarr. Siman.

6 *Quam pœnã incurrat Sacerdos ab his caſibus abſoluens.*

Secundò dicendum eſt, Sacerdotem, qui ſine legitima facultate ab his caſibus abſoluit, excommunicatum eſſe ipſo iure, & nihil facere. Hoc poſterius conſtat, quia iuriſdictionem non habet: priuat autem, quia in Bulla diſponitur. Sed an ſit hæc cenſura reſeruata, Caiet. verb. *Excommun.* cap. 77. refert olim fuiſſe additam reſeruationem in Bulla Cœnæ. At nunc non extat, nec in Bullis Pij V. & ſequentium, imò neque in Bulla Pauli III. quam refert Rebuff. & ideò ex vi Bullæ Cœnæ ſine dubio non eſt reſeruata, quia nec de prioribus conſtat, nec iam habent vim, ſed ſola vltima. Addit verò Caietan. eſſe hanc

Caieta.

cenſuram reſeruatam à Sixto IV. in Extraua. *Et ſi dominici.* De pœn. & remiſſ. & illam reſeruationem eſſe generalem, & habere vim ſuam. At Sixtus bis repetit hæc verba, *Prætextu facultatum huiuſmodi*, id eſt, ab ipſo conceſſarum, quas ibi reuocaret: non eſt ergo reſeruatio illa extra illum caſum extendenda. Nihilominùs Rebuff. hîc ait, ſolum Papam poſſe ab hac cenſura abſoluere, quia eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare. Verumtamen eo ipſo quòd reſeruata non eſt, cenſetur conceſſa, iuxta cap. *Nuper*, de ſent. excom. Præſertim cùm ſuprà oſtenſum ſit, cenſuras huius Bullæ eſſe à iure. Rectè ergo Nauar. num. 74. concludit, poſſe quemlibet ordinarium ab hac cenſura abſoluere. Sed an propter hoc dictum incurrantur aliæ pœnæ? Anton. 3. part. titul. 24. capit. 7. refert alias ſuſpenſiones, ſcilicet ab officio prædicandi, legendi, audiendi confeſſiones, & miniſtrandi ſacramenta, quæ habentur in Bulla Pauli III. eáſque Rebuff. ibi amplificat: ſed ſublatæ iam ſunt eo ipſo quòd in poſtrema Bulla non ſunt additæ.

Rebuff. Nauarr. Antonin.

7 Notandum denique eſt in illa clauſula verbum illud *præſumpſerit*: nam ex vi illius excuſari poſſunt, qui ex inconſideratione, & ex ignorantia non affectata abſoluunt, iuxta generalem doctrinam ſuperiùs traditam cum Caietano in Summa, verb. *Excommunicatio*, cap. 58 & 81. Cætera, quæ in Bulla adiiciuntur, generalia ſunt, & non indigent expoſitione.

DISPVTATIO XXII.

De excommunicationibus iuris Summo Pontifici reſeruatis.

VT ad aliquam methodum, vel ordinem has reducamus, per libros, vel tomos iuris canonici procedemus, & vt ſequamur ordinem antiquitatis, dicemus priùs de excommunicationibus, quæ in Decreto continentur, poſteà de contentis in antiquioribus libris Decretaliũ: deinde in Sexto, & ſic conſequenter in reliquis: nullus enim ordo aptior, & facilior nunc occurrit: eſſet enim valdè difficile in certas claſſes perſonarum, aut delictorum, has excommunicationes diſtribuere, & ordinare.

SECTIO I.

Quæ, & quot ſint excommunicationes iuris, quas in canonibus Decreti Papa reſeruauit.

1 QVamuis varia ſint decreta in his, quæ à Gratiano congeruntur, quæ excommunicationis cenſuram continere videntur, ſi tamen rectè explicentur, vnicum tantùm eſt, quod de cenſura excommunicationis Papæ reſeruata loquatur. Nam aliam excommunicationem, quam primo loco recenſet Nauarrus ex cap. *Nulli*, 19. diſt. ipſe quidem ait reduci ad primam cenſuram Bullæ Cœnæ, quæ eſt contra hæreticos. Ego verò cenſeo illam non eſſe cenſuram ipſo iure latam, ſed ferendã; neque eſſe propter hæreſim, ſed propter inobedientiam Eccleſiæ, nec denique eſse reſeruatam Papæ, ſed communem. Verba enim illius textus ſunt, *Nulli fas eſt, vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta.* Vnde infrà ſubditur, *Si ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus, quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis.* Vbi Gloſsa intelligit, hunc dici eſſe proſtratum, quia hæreticus eſt; & ideò exponit de illo qui dicit Eccleſiam Romanam non eſſe caput,

Cap. Nulli, 19 diſt. non concludit cum prima cenſura Bullæ Cœnæ.

caput, nec poſſe condere canones: quam expoſitionem multi expoſitores ibi ſequuntur, citántque ſententiam Damaſi Papæ in capit. *Violatores*, 25. quæſt. 1. vbi violatores canonum voluntarij, qui contra eos, aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt, blaſphemare in Spiritum ſanctum dicuntur.

Cap. Violatores, 25. q. 1.

2 Veruntamen non eſt expoſitio neceſſaria, quia non ſolùm propter hæreſim, ſed etiam propter ſchiſma, vel propter inobedientiam contra Eccleſiam, poteſt quis dici, *ruina ſuæ dolore proſtratus*: nam eſſe proſtratum non eſt eſſe alienum ab Eccleſia, neque etiam eſt eſſe cenſura damnatum, ſed eſt non eſſe coniunctum Eccleſiæ per charitatem, & eſſe dignum vt ab Eccleſia, vel à clero eiiciatur, vt verbis ſequentibus declaratur, ſcilicet, *Nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris à ſancto miniſterio fiat.* Quæ verba ſuſpenſionem potiùs, vel depoſitionem, quam excommunicationem ſignificare videntur; nec incongruè, quia ad Epiſcopos Gregorius Papa quartus loquebatur. Et verbum illud, *fiat*, pœnam ferendam potiùs quàm latam indicat. Inferiùs verò de excommunicatione clarè ſubditur, *Quia maioris excommunicationis deiectione eſt abiiciendus, &c.* non eſt ergo ſermo ibi de ſolis hæreticis circa articulum vel veritatem de primatu, & poteſtate Eccleſiæ Romanæ: de quibus loquitur Nicolaus Papa in cap. 1. 22. diſt. ſed eſt ſermo de fidelibus, & maximè de Epiſcopis rebellibus præceptis Eccleſiæ Romanæ: qui & ſua iuriſdictione priuandi, &, ſi opus ſit, excommunicandi cenſentur.

3 Et de eiſdem impedientibus generaliter loquitur dictum ca. *Violatores*: qui lato modo dicuntur blaſphemi in Spiritum ſanctum, *vel opere, vel verbo*, ſic enim apertè textus ipſe ſub diſiunctione loquitur, quanquam ibi nulla cenſura feratur. Magis poſſent in illo ſenſu exponi verba eiuſdem Nicolai in cap. *Si quis dogmata*, 25. quæſt. 2. ſcilicet, *ſi quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta, pro Catholica fidei diſciplina, pro correctione fidelium, pro interdictione ſceleratorum, pro interdictione imminentium, vel futurorum malorum à Sedis Apoſtolicæ præſide ſolenniter promulgata contempſerit, anathema ſit.* Ibi enim fertur manifeſtè ſententia excõmunicationis ipſo iure. Certum eſt autem non omnes tranſgreſſores mandatorum, decretorum, aut ſanctionum Eccleſiaſticarum ipſo facto eſſe anathematizatos: neceſſe eſt ergo verbum illud, *contempſerit*, intelligi de illo qui hæc contemnit tanquam nullius momenti, vel obligationis, non ſolùm affectu, & opere, ſed etiam iudicio, & exiſtimatione, quod non fit ſine hæreſi. Et adhuc excommunicatio illa, prout ibi fertur, non eſt reſeruata Pontifici; & ita non eſt de iis, quas nunc inquirimus.

Cap Si quis dogmata, 25. qu. 2.

4 Vnica ergo excommunicatio maior in antiquis decretis lata, & Summo Pontifici reſeruata, lata eſt ab Innocentio II. in Concil. Lateranenſi, & habetur in cap. *Si quis ſuadente*, 17. qu. 4. quam hîc, quoniam circa materiam quotidianam verſatur, latiùs exponere neceſſe eſt. Duas ergo partes habet decretum illud. In priori ponitur cenſura: in poſteriori reſeruatio eius. Circa primam partem quatuor notanda ſunt; primum eſt cenſura, quæ fertur illis verbis, *Anathematis vinculo ſubiaceat*: quibus certum eſt excommunicationem maiorem ſignificari, & ex vi illorum verborum ipſo iure imponi, quia non præcipiunt vt ſubiiciatur, ſed ipſum ius ſua auctoritate ſubiicit.

C. Si quis ſuadente. 17. q. 4. exponitur.

Quatuor notãda circa priorẽ partem huius canonis.

5 Secundum eſt contra quos hæc cenſura feratur; qui denotantur illa particula, *Si quis*, quæ adeò eſt vniuerſalis, vt omnes in vniuerſum perſonas comprehendat, quæ ſunt capaces cenſuræ, vt omnes non baptizatos excludamus, & inter baptizatos ſolum Summum Pontificem: reliqui enim omnes baptizati, ſi cauſam ſeu culpam, propter quam hæc cenſura fertur, commiſerint, ſub illa comprehendantur, cuiuſcumque conditionis, aut ordinis exiſtant, ſiue ſint fœminæ, ſiue viri, ſiue laici, ſiue Eccleſiaſtici, vt ibi notat Gloſſa, & colligitur ex cap. *De monialibus*, & ca. *Cùm illorum*, de ſent. excomm. Illa verò particula, *Suadente diabolo*, non limitat hanc generalitatem perſonarum, ſed declarat ſolùm neceſſarium eſſe, vt talis perſona ſit capax malitiæ, neque adeò ratione vtens: quia neceſſe eſt, vt peccare ſciat, & poſſit: nam, vt ſtatim dicemus, niſi per graue peccatum non incurretur hæc cenſura. Si autem peccatum ſit graue in ſpecie hîc prohibita, erit ſufficiens cauſa huius cenſuræ: tale enim delictum ſemper ſuggeſtione dæmonis fieri præſumitur, nec per illa verba aliqua ſpecialis circunſtantia illius delicti denotatur. Neque obſtat quòd pueri poſſint hanc cenſuram incurrere, vt ſupponitur in cap. vltim. de Sentent. excommun. quia ibi non dicuntur pueri qui ratione non vtuntur, ſed qui inter eos, qui illa vti poſſunt, inferioris ſunt ætatis, ſaltem infra annos pubertatis.

Quas perſonas comprehendat hæc cenſura.

Gloſſ.

Qui clerici gaudeant priuilegio canonis.

Tertio denotantur perſonæ, in quarum fauorem canon ille editus eſt, illis verbis, *Clericum, vel Monachum*, nomine autem clerici comprehenduntur omnes habentes non ſolùm characterem clericalem, ſed etiam primam tonſuram, dummodò clericalem habitum, & coronam geſtent, quamuis coniugati ſint ſemel tantùm, & cum virgine, vt explicatur in cap. vnico de Clericis coniugatis, in 6. Vbi etiam dicitur canonem hunc editum eſſe in fauorem totius ordinis clericalis: conſtat autem in toto hoc ordine comprehendi initiatos à prima tonſura vſque ad ſupremum ordinem, iuxta cap. *Cùm contingat*, de Ætate, & qualit. Neceſſe eſt tamen vt huiuſmodi clericus non ſit priuatus priuilegio clericali, nam tunc tanquam non clericus ab Eccleſia reputatur: & ideò non gaudet fauore huius canonis, nec comprehenditur hîc nomine clerici. Huiuſmodi autem eſt in primis degradatus realiter, vt infrà oſtendemus; non verò depoſitus tantùm verbaliter; & à fortiori nec ſuſpenſus, vt ibidem dicemus; neque etiam excommunicatus: quia hic effectus priuandi priuilegio clericali nullibi attributus eſt excommunicationi, vt conſtat ex dictis ſuprà de effectibus huius cenſuræ. Et eadem ratione clericus, quamuis irregularis ſit, ſub hac voce comprehenditur, & hoc fruitur fauore, quia licet irregularitas priuet vſu ordinum, non tamen priuat omni priuilegio, quod ratione ordinis datur. 6

Dices, Bigamus non gaudet hoc priuilegio, iuxta dictum cap. vnicum de cler. coniug. in 6. vbi cum dicitur *clericos, qui cum vnicis, & virginibus contraxerunt, &c. retinere hoc priuilegium*, ſatis inſinuatur eos, qui cum duabus, vel cum viduis contraxerunt, non retinere illud; quod ſolùm videtur eſſe propter irregularitatem. Reſpondetur, eſto hoc ita ſit in illa irregularitate, vbi hoc eſt ſpecialiter diſpoſitum, non propereà eſſe extendendum ad omnes alias: nam hoc non eſt de ratione irregularitatis, vt ſic; & per argumentum à ſimili non licet in huiuſmodi materia extenſionem facere, vt ſæpè dixi. Deinde probabile eſt id non eſſe propter ſolam bigamiam, ſed tantùm durante coniugio; per quod talis bigamia contracta eſt, de quo alias. 7

Clericus bigamus cur non gaudeat hoc priuilegio.

8 *Clericus incorrigibilis quando priuetur priuilegio huius canonis.* Nauarr. *Cap. Cùm non ab homine, de iudic.*

Addit præterea Nauarr. cap. 27. num. 79. clericum incorrigibilem non frui hoc priuilegio, ex cap. *Cùm non ab homine*, de iudiciis. Sed res eſt ſatis controuerſa inter iuris interpretes, qualis eſſe debeat illa incorrigibilitas, & an illa ſtante ipſo facto abſque alia ſententia condemnatoria, vel declaratoria amittatur hoc priuilegium, vel neceſſaria ſit ſententia declaratoria ipſius incorrigibilitatis, vel etiam oporteat huiuſmodi clericum per iudicem Eccleſiaſticum tradi ſeu remitti iudici ſeculari: quod nunc non eſt nobis diſputandum. Probabilius tamen credimus, regulariter loquendo, ſeruandam eſſe formam in illo capite præſcriptam, nam talis clericus criminoſus priùs per iudicem Eccleſiaſticum deponendus eſt: vnde à fortiori colligitur hanc incorrigibilitatem non inueniri, niſi præcedant delicta depoſitione digna, quæ non ſunt, niſi enormia, vt infrà ſuo loco dicemus. Deinde, ſi poſt depoſitionem adhuc ſit incorrigibilis, excommunicari debet. Quòd ſi adhuc ſit contumax, anathemate feriendus eſt, id eſt, ſolenniter, & cum cæremoniis ſuprà deſcriptis ſeparandus ab Eccleſia. Poſtmodùm verò, ſi adhuc ſit incorrigibilis, probabile eſt quod Panormitanus ait, ſtatim abſque alia ſententia ipſo facto priuari clericali priuilegio.

Panorm.

9 Cardin.

Mihi tamen magis placet, & probabilius videtur, quod Cardinalis ait, neceſſariam eſſe ſententiam, qua Eccleſiaſticus iudex declaret, clericum eſſe prorſus incorrigibilem, ſéque non habere aliud quod facere poſſit, vt eum corrigat, & emendet, niſi eum tradere ſeculari poteſtati. Primò, quia hæc priuatio clericalis priuilegij eſt noua pœna, quæ non incurritur ipſo iure, niſi in ipſa lege pœnali ſufficientibus verbis explicetur: in dicto autem cap. *Cùm non ab homine*, nullum eſt verbum, quo priuationem hanc ipſo iure fieri ſatis declaretur: ſolùm enim dicitur, *Quod ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cùm Eccleſia non habeat vltra quid faciat, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem.* Quæ verba in rigore non ſignificant ſecularẽ poteſtatẽ ſtatim poſſe authoritate ſua ſe intromittere, ſed quòd Eccleſiaſticus iudex quando aliter non valet corrigere, poteſt & debet id facere per iudicem ſecularem. Et ſanè non expediebat aliter fieri, quia ad conſeruationem immunitatis Eccleſiaſticæ, & ad tollenda diſſidia inter iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularem, oportuit vt hic non poſſet ſuo arbitrio poteſtate ſua vti in clericum, donec ab Eccleſiaſtico iudice committeretur. Quod rectè etiam confirmat cap. *Vt famæ*, de ſentent. excomm. vbi de his clericis incorrigibilibus in primis dicitur poſſe & debere per Eccleſiaſticum iudicem ſub arcta cuſtodia detineri. Deinde additur, laicum non poſſe huiuſmodi clericum comprehendere, niſi de mandato prælati Eccleſiaſtici, & tunc non ſua, ſed committentis auctoritate id facere: ergo quantumuis clericus ſit incorrigibilis, etiam poſt excommunicationem, depoſitionem, & anathematizationem, adhuc habet ius Eccleſiaſticus iudex capiendi illum, & detrudendi in arctiſſimum carcerem: ergo donec ipſe declaret ſe non poſſe, aut nolle id facere, ſed illum vt incorrigibilem relinquere, non poteſt dici quòd ſit omnino priuilegio clericali priuatus. Nec video fundamentum probabile ad oppoſitum dicendum, cùm ex cap. *Cùm non ab homine*, non habeatur, vt oſtendi.

Cap. Vt famæ, de ſent. exc.

10 *Clericus per ſententiam declaratus incorrigibilis, nõ priuatur omnino hoc priuilegio.*

Imò addo vlteriùs ex hac interpretatione ſequi huiuſmodi clericum incorrigibilem etiam poſt prædictam declarationem non eſſe omnino priuatum priuilegio clericali, ita vt hanc cenſuram euadat, quicunque in eum violentas manus iniecerit, nullo enim iure huiuſmodi pœna ſeu priuatio oſtenditur.

A Nam in cap. *Cùm non ab homine*, limitatè dicitur, *per ſecularem corrigendus eſt poteſtatem*, non ergo reſpectu aliorum aufertur immunitas clericatus: neque enim alibi ſub his verbis abſolutis hæc pœna fertur, neque etiam infertur ex eo, quòd iudici ſeculari detur poteſtas coërcendi, vel iuſtè puniendi talem clericum: quia hæc & minor priuatio immunitatis eſt, & neceſſaria ad commune bonum, & ad correctionem delictorum: Alia verò totalis priuatio immunitatis neceſſaria non eſt ad illum finem, &, cùm ſit maior, non poteſt rectè ex minori colligi. Quin potiùs additur in dict. cap. *Vt famæ*, quando Eccleſia concedit iudici ſeculari poteſtatem in clericum, non poſſe facultatem ſibi conceſſam excedere, neque maiorem violentiam inferre, quam defenſio, vel rebellio exi-
B gat clericorum. Hæc ergo exceptio de clerico incorrigibili nobis neceſſaria non videtur: quia quantum ad omnes alios, præter iudicem ſecularem in caſu ſibi conceſſo, non eſt vera: quantum ad ipſum verò iudicem non eſt exceptio, quia licèt poſſit punire clericum, non tamen id facit ſua, ſed Eccleſiæ poteſtate, vt dicitur in dicto capit. *Vt famæ*. Et ideò nec poteſt excedere delicti menſuram, vt inſinuatur in dict. cap. *Cùm non ab homine*, ibi, *legitima pœna*, & ideò ſi in hoc excedat iniurioſè, quantum ad id incurret in hunc canonem, *Si quis ſuadente*, neque etiam poteſt talem clericum pœna mortis afficere, donec realiter degradetur, quia nondum eſt omnino priuatus priuilegio clericali: neque anteà cenſetur Ec-
C cleſia conſentire in huiuſmodi pœna, iuxta capit. 2. de pœnis in 6.

Dixi tamen, *regulariter loquendo*, propter ſpeciales caſus cap. *Contingit*, 2. & cap. *In audientia*, de ſent. excom. vbi quidam clerici incorrigibiles, ſi poſt trinam monitionem ſui prælati, adhuc in incorrigibilitate perſeuerent, tanquam non clerici habendi cenſentur quantum ad immunitatem, & fauorem huius canonis; de hoc enim ibi fuerat facta interrogatio. Et reſpondet Pontifex huiuſmodi clericos de priuilegio clericorum ſubſidium aliquod habere non debere. *Sed illius* (inquit) *efficiantur immunitatis extorres, quæ pro clericorum tutela, & laicorum violentia coërcenda dignoſcitur inſtituta.* Quibus locis ſine dubio non requirit Pontifex aliam declarationem, vel re-
D miſſionem ad poteſtatem iudicis ſecularis, præter publicam incorrigibilitatem, & pertinaciam poſt trinam ſuperioris monitionem. Hoc tamen eſt ſpeciale in caſibus illorum textuum, quia illi clerici non vtcumque erant criminoſi, & pertinaces, ſed, vel deſerendo clericalem habitum, vel militaria arma portando; cùm tamen ſecundùm ius vna ex conditionibus maximè neceſſariis ad gaudendum hoc priuilegio clericali, ſit deferre clericalem habitum, vt colligitur ex capit. vnico de Cleric. coniug. in 6. Eſtque hoc valdè conſentaneum rationi, quia aliàs daretur occaſio iniquis clericis abutendi priuilegio ſibi conceſſo, vt in eiſdem decretis inſinuatur. Eſt autem aduertenda differentia inter clericos in mi-
E noribus, & in ſacris conſtitutos: nam priores, ſi omnino deſerant habitum, vel tonſuram clericalem, ita vt non ſemel aut iterum, ſed continua conſuetudine illis non vtantur, ſtatim amittunt hoc priuilegium, quandiu in illo habitu perſeuerant; quod intelligendum eſt, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeant; & alicui Eccleſiæ inſeruiant, aut ex licentia Epiſcopi ad id ſe præparent, iuxta nouum ius Concilij Trident. ſeſſ. 23. capit. 6. de reformat. At verò clerici in ſacris cõſtituti non amittunt hoc priuilegium, etiam ſi habitum deſerant, donec ter admoniti per ſuum prælatum incorrigibiles ſint iuxta prædicta iura.

11 *Caſus in quib. clericus incorrigibilis poſt trinã monitionem amittit hoc priuilegiũ. Cap. Contingit 2. & cap In audientia, de ſent. excom.*

Diſcrimen inter clericos in minoribus, & in ſacris.

Conc. Triden.

Quod

12 *Nauarri limitatio.*

Quod tamen limitat Nauarr. c. 27. num. 81. Niſi quis, relictis habitu & tonſura, turpibus & enormibus actibus ſe immiſceat; nam tunc putat non eſſe neceſſariam trinam monitionem ad amittendum priuilegium clericale, quam dicit eſſe communem ſententiam: eam verò nullo iure probat. Solet autem in fauorem illius citari cap. *Perpendimus*, de Sent. excomm. vbi Comes quidam, qui ſacerdotem occiderat, ſæuis & enormibus actibus ſe immiſcentem, dicitur non indigere Pontificis abſolutione. Reſponderi tamen poſſet, ex illo textu non probari in eo caſu non incurri excommunicationem, nam ſtatim mandat Pontifex, vt conueniens pœnitentia interfectoribus imponatur: ſed ſolùm concludit excommunicationem illam in eo caſu non reſeruari. Tamen, cùm Pontifex non præcipiat interfectores abſolui à Cenſura, ſed ſolùm vt pœnitentia eis imponatur, ſatis indicat eos peccaſſe quidem, non tamen incurriſſe hanc Cenſuram. Item cùm ait interfectores non eſſe remittendos ad ſedem Apoſtolicam pro abſolutione, ſatis ſignificat non incurriſſe in hunc canonem, *Si quis ſuadente*: ſed in nullo alio talis excommuuicatio lata eſt: ergo nullam excommunicationem incurrunt. Præterea in c. *Cùm non ab homine*, de Sententia excomm. expreſsè dicitur occiſores clericorum, qui contempto clericali habitu, tyrannidi, & enormitati ſe inuerecundè immiſcent, canone latæ ſententiæ minimè coërceri, etiamſi peccent, & aliter puniendi ſint: ergo in eo caſu amittunt clerici priuilegium huius canonis.

Cap. Perpendimus, de Sent. excomm.

13 *Quo priuilegio priuantur clerici criminoſi per ca. Perpendimus.*

Et iuxta deciſionem huius cap. *Cùm non ab homine*, cenſeo procedere aliam capituli *Perpendimus*. Et ex vtroque ſimul colligo veriſimile eſſe, quod ibi notat Abbas cum Cardinali, & aliis (quamuis multi oppoſitum ſentiant, quod Nauarrus ſequi videtur) in huiuſmodi caſu tales clericos non amittere omnino priuilegium fori, ſed ſolùm hunc ſpecialem fauorem huius canonis, *Si quis ſuadente*. Nam propterea præcipit Pontifex pœnitentiam iniungi illi Comiti, & miniſtris eius, ſed ad Sedem Apoſtolicam remittendos non eſſe, quia ſupponit eos peccaſſe, quamuis cenſuram non incurriſſent: ergo ſupponit illum clericum non omnino amiſiſſe priuilegium fori: nam ſi illud amiſiſſet, interfectores eius nihil peccaſſent, quia & ille dignus erat tali pœna: & Comes habuiſſet iuriſdictionem ad puniendum illum: non ergo amittitur in eo caſu omne priuilegium clericale, ſed ſolùm ſpecialis fauor huius canonis. Faciliùs enim poteſt hic amitti, quàm ille, tum quia inferioris rationis eſt: tum etiam quia, vt inſinuatur in dicto capite, *Cùm non ab homine*, in illo caſu tollitur prædictus fauor *in odium clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium* clericorum, ad quem finem hæc priuatio ſufficit. Neque oportet ſtatim concedere poteſtatem iudicibus ſecularibus in huiuſmodi clericos propter rationes ſuperiùs inſinuatas. Et ex his textibus ſic declaratis cōfirmantur ea, quæ de incorrigibilitate paulò anteà dicebamus.

14 *Ob quæ crimina clericus priuilegium huius canonis amittat.*

Vlteriùs verò obſeruanda ſunt verba illorum textuum, vt pœna hæc, ſeu priuatio huius priuilegij vltra exigentiam ſeu rigorem illorum non extendatur. Duo ergo in illis verbis requiruntur: primum eſt mutatio ſeu deſertio clericalis habitus: quod expreſsè habetur in capit. *Cùm non ab homine*, in alio verò cap. *Perpendimus*, licèt non exprimatur, ſupponitur; & inſinuatur, cùm de illo ſacerdote dicitur, ſe filium Regis falsò nominaſſe, & arma ſumpſiſſe, &c. Secundum eſt, perpetratio talium delictorum: nam ſola habitus deſertio non ſufficit, niſi iuxta formam aliorum canonum, ſcilicet præcedente trina monitione, vt ſuprà dictum eſt. At verò, ſi adiungantur talia delicta, completur cauſa ſufficiens abſque alia monitione: neque è conuerſo delicta ſine habitus dimiſſione ſufficerent, quia vtrumque ibi coniungitur; & materia eſt odioſa, & reſtringenda. Et ob eandem cauſam non eſt hoc extendendum ad alia delicta, præter ea quæ ibi numerantur illis verbis, *Tyrannidi, & enormitati ſe inuerecundè immiſcent*: & illis, *Armis acceptis, ſeditionem fecit, & guerram*; & infrà, *Non propulſando, ſed inferendo iniuriam fuit occiſus.* Quæ verba omnia indicant delicta contra iuſtitiam, & contra pacem Reipublicæ, idque cum ſæuitia, & grauibus iniuriis: & ideò ſolùm in his caſibus amittitur priuilegium, hoc: nam cùm hæc ſit pœna, non eſt extendenda extra caſum in iure expreſſum.

51 *Alia crimina ob quæ idem amittitur priuilegium, ex ca. vnic. de Vit. & honeſt. cler.* Abb.

Atque eodem modo addere poſſumus exceptionem aliam, ex capitulo vnico de Vita & honeſt. cleric. in 6. vbi clerici, qui ſe *Ioculatores*, ſeu *goliardos* faciunt, aut *bufones*, ſi per annum id muneris exerceant, ipſo iure priuantur priuilegio clericali. Quæ pœna etiam eſt propria illius delicti; & ideò non eſt ad alia extendenda propter ſimilitudinem rationis, etiamſi illa grauiora eſſe videantur, vt rectè notauit Abbas in dicto cap. *Perpendimus*, num. 8 In illo autem capite non poſtulatur dimiſſio habitus clericalis, ſed ſolum delictum tale cum perſeuerantia eius per annum: & tunc etiam non requiritur trina monitio, ſed ſufficit factum ipſum cum annua pertinacia contra illam legem, vt ipſo facto illa pœna ſeu priuatio incurratur, vt ibidem deciditur. Additur verò, etiam poſſe pœnam illam incurri ante lapſum vnius anni, ſi tamen trina monitio à ſuperiore facta præcedat: nam tunc etiamſi tantùm per menſem v. g. artem illam quis exerceat, & intra illud tempus ab Epiſcopo ter admoneatur vt illam omittat, quam primùm poſt tertiam admonitionem illam exercuerit; & ſeſe pertinacem in illo delicto perpetrando oſtenderit, ipſo facto carebit omni priuilegio clericali, vt ibi dicitur. Et hæc exceptio oſtendit elapſo anno non eſſe neceſſariam monitionem.

16 *Quo pacto monitio in his caſibus facienda.* Nauarr. Gloſſ. Abb.

Aduertit autem Nauarrus tam in hoc, quàm in præcedentibus caſibus hanc trinam monitionem faciendam eſſe cum interuallo aliquorum dierum; neque ſufficere vnam monitionem pro tribus. Quæ fuit ſententia Gloſſæ in Clement. 1. verb. *Tertiò*, de Vit. & honeſt. cleric. quam ſequuntur Abbas, & alij, tam ibi, quàm in cap. finali extrà eodem. Et quantum ad poſteriorem partem, ſcilicet quòd non ſufficiat vna pro tribus, mihi videtur res indubitata, quia hoc nullo iure eſt expreſſum: & alioqui materia odioſa lenienda eſt quoad fieri poſſit; & quoad eam partem, in quo aliquem fauorem continet, amplianda. At in præſenti, hæc trina monitio pertinet ad fauorem rei, & ſuauitatem legis, & pœnæ: ergo, cùm lex requirat trinam monitionem; & nunquam dicat ſufficere vnam pro tribus, cum omni proprietate ſeruanda eſt. Quantum verò ad alteram partem de interuallo aliquorum dierum, res eſt minùs certa, nam Gloſſ. hoc ſumpſit ex capite *Sacro*, de Sententia excommunicationis, & cap. *Conſtitutionem*, eod. tit. in 6. vbi non de hoc caſu, ſed de monitionibus ad excommunicationem requiſitis ſermo eſt, & ita ſolùm poteſt inde ſumi argumentum à ſimili, ſeu à paritate rationis, quod non videtur efficax: nam ibidem dicitur, vt in cauſa excommunicationis vna monitio pro trina poſſit ſufficere; & quoad hoc non credimus argumentum à ſimili valere: cur ergo valebit quoad alteram partem? Reſponderi poteſt, partem illam de vna monitione pro trina ad rigorem pertinere, & ideò non extendi ad alios

alios caſus: alteram verò de interponendis aliquibus diebus inter monitiones eſſe fauorabilem, & ideò extendi poſſe ex ſimilitudine rationis. Erit autem extenſio facienda cùm additione dicti cap. *Conſtitutionem*, ſcilicet: *Niſi facti neceſſitas aliter ea*, (ſcilicet interualla) *ſuaſerit moderanda*. Quæ ſuprà in proprio loco latè expoſuimus. Atque ita intellecta hæc ſententia eſt per ſeſe conſentanea rationi: nam iura, quæ in præſenti exigunt monitionem, volunt vt aliquod tempus ad emendationem concedatur: ergo cùm id ſit morali & humano modo intelligendum, ſaltem requiritur, vt aliqui dies inter monitiones interponantur. Et prætereà addendum eſt ex dict. Clement. 1. neceſſarium eſſe fieri has monitiones, non tantùm in generali, ſed etiam ſpeciali & expreſſo nomine talis perſonæ: hanc enim vim habet verbum illud *Nominatim*, in dicto textu poſitum, vt ibi Gloſſa & Doctores aduertunt. Et, licet fortaſsè in aliis textibus non habeatur, tamen illa videtur declaratio generalis ad omnes ſimiles caſus, tum propter illam rationem, quòd hoc ad fauorem ſpectat: tum etiam, quia cùm hæc pœna ipſo facto ex vi legis iuferatur; & nihilominùs lex ipſa requirat trinam monitionem ab homine faciendam, meritò intelligitur loqui de monitione ſpeciali, nam generalis per ipſammet legem fiebat.

17 *An clerici, qui ſecularibus negotiationibus inſiſtunt hoc priuilegio priuantur. Cap. fin. de Vit. & honeſt. cler.* Nauarr.

Et iuxta hæc exiſtimant aliqui habere locum in hoc caſu deciſionem textus in capitulo finali de Vit. & honeſtate clericorum. Quod ſentit Nauarrus illud allegans dicto num. 80. Exiſtimo tamen textum illum non procedere in præſenti, neque excuſare illum, qui clericum talem percuſſerit, quominùs in ſententiam huius canonis incidat. Nam ibi eſt ſermo de clericis, qui prætermiſſis diuinis officiis, ſecularibus negotiationibus inſiſtũt: de quibus ſentit Nauarrus, quòd ſi poſt trinam admonitionem non reſipiſcunt, ita manent priuati priuilegio clericali, vt, ſi quis in eos violentas manus iniecerit, non incurrat hanc cenſuram. Sunt autem verba illius textus, *Cùm facto priuilegium abiiciant clericale, tũ quominùs dum his ſe implicant, de ſuis facultatibus, ſtatutis & conſuetudinibus patriæ, ſubiaceant, non defendendas eoſdem.* Ex quibus verbis colligi non poteſt huiuſmodi clericos priuari clericali priuilegio quoad perſonas, ſed tantùm quoad facultates ſuas, vt patet ex ills verbis, *De facultatibus ſuis*, & ex præcedentibus in ipſa caſus propoſitione, ſeu interrogatione, ſcilicet, *Nolunt ſtatutis patriæ, quibus expedit, ſicut laici ſe tuentur in negotiationum ſuarum quæſtibus ſubiacere*: ergo illud extendi non debet ad priuilegium perſonæ, tum quia illa eſt pœna, ideóque reſtringenda potiùs, quam extendenda: tum etiam quia nemo dicet, huiuſmodi clericum ita amittere priuilegium fori propter illam negotiationem, vt poſſit à ſeculari iudice puniri propter quodlibet delictum: ergo nec etiam amittere fauorem huius canonis, qui ad perſonam, & non ad facultates pertinet. Tum denique quia illa duo valdè diuerſa ſunt; & in iure ſeparantur, vt patet ex Clem. 1. de Vit. & honeſt. cleric.

18 *Clerici exercentes officium carnificũ macellariorũ, aut tabernariorum an hoc priuilegio priuentur.*

Qui textus etiam eſt in materia præſenti conſiderandus: prohibetur enim ibi clericis ne carnificum, ſeu macellariorum, aut tabernariorũ officium publicè & perſonaliter exerceant; quòd ſi poſt trinam monitionem non deſtiterint, vel tale officium iterum reſumpſerint, priuantur priuilegio clericali, cum quadam tamen moderatione & diſtinctione: nam, ſi coniugati ſint, omnino priuantur, ſiue tonſuram aut habitum ferant, ſiue non: & ideò qui in illos violentas manus iniecerit, non incurret. At verò, ſi non ſint coniugati, ſubdiſtinctio fit: nam vel illi exercentes tale officiam, habitum clericalem deſerunt, & tunc omnino priuantur: vel retinent clericalem habitum, & tunc ſolùm in rebus clericali priuilegio priuantur. Quapropter qui in eos violentas manus iniecerit, Cenſuram huius canonis non effugiet, quia hic fauor ad priuilegium perſonæ, non rerum pertinet. Idem ergo dicendum cenſeo in caſu dicti cap. finalis.

De monachis gaudentibus priuilegio Canonis.

Præter clericos, gaudent hoc priuilegio monachi, vt in prædicto textu dicitur. Licèt autem monachus ſtrictè ſumptus diſtingui ſolet à clerico regulari, ibi autem pro regulari vel religioſo ſumitur, vt conſtat ex cap. *Cùm illorum*, de ſententia excommunicationis: comprehenditque perſonas religioſas vtriuſque ſexus, vt de viris per ſe conſtat; & de fœminis id ſupponitur in cap. *De monialibus*, de ſententia excommunicationis. Item comprehenduntur non tantùm religioſi profeſſi, ſed etiam conuerſi, etiam illi qui propriam profeſſionem non emittunt, vt patet ex capitul. *Non dubium*; cap. *Ex tenore*, cap. *De monialibus*, de ſententia excommunicat. Comprehenduntur prætereà nouitij, licèt nondum religioſi ſint, ſed in via ad religionem profitendam; cap. *Religioſi*, §. *Quamuis*, de ſent. excommunic. in 6. Ex quibus à fortiori conſtat, comprehendi etiam omnia membra religionum, ſiue ſolemnem profeſsionem emiſerint, ſiue tantùm vota ſimplicia à Pontifice approbata; per quorum emiſsionem veri religioſi efficiuntur. 19

20 *An perſonæ tertii ordinis S. Franciſci, aut Dominici ſub nomine monachorum comprehendantur.*

Dubitatum verò in primis eſt de perſonis Tertij habitus Sancti Franciſci, vel Sancti Dominici, Caietanus enim cap. 10. dicit non frui hoc priuilegio, quia non ſunt clerici, nec religioſi, nec nouitij, nec conuerſi religionis; & ita non poſſunt nomine monachorum comprehendi. Nauarrus autem cap. 27. num. 79. dicit hoc eſſe poſſe verum iuxta ius commune, non tamen iuxta priuilegia, & conſuetudinem, ac ſtilum Eccleſiæ Romanæ: citatque Rotam, & Felinum, qui affirmant, ſi huiuſmodi gregatim viuant, & habitum religionis portent, frui hoc priuilegio. Et hanc ſententiam exiſtimo veram; non ſolùm propter priuilegia, ſed etiam quia ſub nomine monachi, iuxta intentionem, & interpretationem iuris in dicto canone comprehenduntur. Non enim pro ſolis religioſis verè profeſſis accipitur, ſed etiam pro omnibus qui ſecundùm aliquem modum participant illum ſtatum: ita vt ſecundùm illam participationem ſint Deo dicati, & deuoti iuxta modum loquendi Ioannis Papæ in cap. *Quiſquis*, 17. quæſt. 4. vbi dicit ſacrilegium committere qui iniuriam facit clericis, *vel monachis, ſiue Deo deuotis*. Et ſimilis modus loquendi habetur in cap. *Duo ſunt*. 12. quæſt. 1. Quia ergo hæ perſonæ ſunt Deo dicatæ ſecundùm quandam participationem talis religionis ab Eccleſia approbatam, etiamſi propriè ſtatum religioſorum non habeant, nec per vota ligati ſint, ſub latitudine Eccleſiaſticarum perſonarum comprehenduntur, & ſub monachorum nomine in prædicto capite continentur. Cui expoſitioni fauent alia iura, quæ declarant ſub nomine monachorum conuerſos comprehendi, cùm tamen conuerſi propriè religioſi non ſint, quia ſunt Deo dicati ſecundùm talem modum, quo religionem participant. Nam, vt rectè aduertit Panor. & ex modo loquendi iurium oſtendit in dicto cap. *Nulli dubium*, de ſent. excomm. illa decreta non condunt nouum ius, ſeu nouum priuilegium his perſonis concedunt, ſed declarant intentionem, & amplitudinem illius canonis, *Si quis ſuadente*. Quod ſi obiiciatur, quia canon ille pœnalis eſt, Panorm.

eſt,& ideò debuiſſet potiùs ſtrictè exponi ; reſpondetur, quoad hanc partem potiùs eſſe fauorabilem, & in cauſa maximè pia, & religioſa, & ideò potiùs eſſe latiſſimè interpretandum.

21 *Eremita an hoc priuilegio gaudeant. Prima opinio.* Angel. Ioan. de Lignan. Roſel. *2. opinio.* Gloſſ. Turrec.

Et iuxta hæc principia poteſt definiri alia dubitatio de Eremita, an gaudeat hoc priuilegio. In qua Angelus verbo *Eremita*, n. 3. partem negantem tenet cum Ioanne de Lignan. in Clem. *Per literas*, de præbend. Qui aſſerit hos eſſe laicos, & manere ſub regali, ſeu imperiali iuriſdictione. Quod etiam ſequitur Summa Roſella. Contrarium tenet Gloſſa in cap. *Qui verè*, 16. quæſt. 1. argumento illius textus, in cuius initio dicitur, *Qui verè, purèque ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt conuenienti honore.* Sed hæc verba valdè generalia ſunt, vt ex eis poſſit quidquam colligi. Hanc verò opinionem ſequitur Syluester verbo *Eremita*, num. 2. Armilla ibidem, & Nauarr. cap. 27. num. 79. Hi verò tres auctores cum Archidiacono requirunt, vt huiuſmodi Eremita adſtrictus ſit alicui regulæ religioſæ, vel ſubditus alicui ſuperiori Eccleſiaſtico, qui gaudeat hoc priuilegio. In qua limitatione prior pars per ſe nota eſt, quia ille vel erit religioſus, vel ſaltem conuerſus. Secundam autem partem ipſi non probant; neque declarant an requiratur quòd illa ſubiectio ad talem ſuperiorem ſit ex voto obedientiæ, vel ſufficiat ex propria voluntate, vel ſaltem ex communi aliqua lege Eccleſiæ: illa ergo limitatio ſubobſcura eſt, & ſi aliquo probabili modo explicetur, incidit horum auctorum opinio in præcedentem, vt patebit.

22 *Dubii reſolutio.*

Quapropter ſtando in rigore iuris mihi prior ſententia magis probatur cum Panorm. in capit. 2. de For. comp. num. 10. Qui rectè dicit in huiuſmodi perſonis nihil eſſe, quod eas faciat Eccleſiaſticas, & exemptas à temporali iuriſdictione. In quo ſanè inconſtanter videtur loqui Angelus ſuprà, dum concedit Eremitam eſſe perſonam Eccleſiaſticam, & de foro Eccleſiæ, & negat frui hoc priuilegio, cùm tamen paulò ſuperiùs, vt probet hunc non gaudere hoc priuilegio aſſumat eſſe perſonam laicam, & Imperatori ſubiectam. Hoc tamen intelligendum eſt de Eremitis, qui *vagi* dicuntur, qui nec definitum, aut firmum vitæ modum, neque aliquam ſpecialem obligationem Eccleſiaſticam habent: nam, licèt hoc tempore, vel loco vitam quaſi monachalem exerceant, vel alicui loco ſacro deſeruiant, non propterea Eccleſiaſticæ perſonæ fiunt, aut exempti ſunt à temporali iuriſdictione. At verò, ſi ex ſpeciali obligatione, & quaſi traditione alicui loco ſacro dicati ſint cum ſpeciali ſubiectione ad Epiſcopum, ſiue ex voto, ſiue ex pacto, ſiue ex tali munere quaſi ſpirituali proueniat, tunc probabile eſt huiuſmodi Eremitam comprehendi in hoc canone tanquam perſonam ſpecialiter Deo dicatam, ſeu deuotam. Et fortaſſe huiuſmodi ſunt qui dicuntur *Conuerſi Eccleſiarum*, à Panormitano ſuprà, qui dicuntur etiam hoc priuilegio gaudere iuxta Gloſſam in dict. cap. *Non dubium.*

Quæ ſint manus violentæ.

23 QVarto loco explicanda eſt actio, ſeu cauſa, ob quam hæc Cenſura imponitur, quę illis verbis explicatur, *Manus violentas iniecerit.* Quibus ſignificatur hanc eſſe debere actionem iniurioſam circa talem perſonam, in facto ſeu opere conſiſtentem. Quamuis enim violentum phyſicè loquendo, ſit omne id, quod eſt contra internam inclinationem, & hoc modo mors extrinſecùs illata, licèt iuſta ſit, violenta dicatur; tamen moraliter loquendo, de actione ſacrilega; de qua textus hic loquitur, propriè

A dicitur violenta manus, quæ non ſolùm naturæ, ſed etiam iuſtitiæ repugnat: & ideò meritò de huiuſmodi violentia textum hunc interpretamur. Oportétque vt iniuria verſetur circa ipſam perſonam Eccleſiaſticam, & per aliquam exteriorem actionem fiat, ita vt ſit offenſio in perſona, de qua quid ſit fusè tractat Bartolus in l. *Locatio*, §. *Quod illicitè*, num. 5. ff. de Publicanis & vectigalibus, & Innocentius in capit. *Nuper*, de ſententia excommunicat. Reſolutio verò eſt, quòd debet talis actio contingere ipſam perſonam, vel res aliquo modo adhærentes illi, ita vt ei vis inferatur. Et ita excluduntur omnes actiones iniurioſæ, quæ non fiunt ipſi perſonæ in ſeipſa, ſed in rebus eius, vel aliis perſonis illi adiunctis: nam canon dicit, *Manus violentas in clericum, vel monachum.* Bartol.

B Vnde qui manus infert violentas in perſonas coniunctas, vt familiares, aut ſeruos clerici in iniuriam & odium eius: item qui per violentiam accipit bona eius, non ipſius perſonæ vim inferendo, ſed cuſtodibus, vel domui eius, ex vi huius canonis non incurrit Cenſuram, quidquid ſit de aliis legibus. Rurſus qui verbis, quantumuis contumelioſis, iniuriam infert clerico, non incurrit hanc Cenſuram, ſi ad opus manuum non perueniat: quia ex vi dictorum verborum talis iniuria non comprehenditur, vt per ſe notum eſt. Tertiò, qui aggreditur clericum, & lapidem, verbi gratia, in eum proiicit, aut quancumque aliam actionem ex ſe percuſſiuam, vt ſic dicam, in ordine ad illum exercet, ſi de facto non attingit

C perſonam eius, nec lædit, non incurrit: quia, licèt voluerit, & attentauerit violentas manus in eum iniicere, de facto tamen non iniecit: & hæc Cenſura tantùm lata eſt in eam qui iniicit: vt autem ſuprà diximus, donec actio exterior conſummetur, ſub ea proprietate, quam verba legis requirunt, Cenſura non incurritur. Quin potiùs, licèt actio violenta attingat aliqua ex parte perſonam clerici: ſi tamen ita leuiter attingat, vt ex vi talis percuſſionis non ſufficiat ad peccatum mortale; non incurretur hæc cenſura, etiamſi aliàs ex intentione operantis ſit peccatum mortale: quia excommunicatio non incurritur, niſi propter peccatum mortale externum: illa autem percuſſio, vt exteriùs fit, non eſt peccatum mortale, licèt intentio operantis fuerit culpa mortalis,

D quia illa malitia potiùs interior quàm exterior exiſtit. Cuius ſignum etiam eſt, quia ex vi illius iniuriæ non tenetur percutiens ad aliquam ſatisfactionem, vel reſtitutionem, quia nimirum, licèt iniuria fuerit ex voluntate peccaminoſa mortaliter, non habuit actum exteriorem proportionatum, & ſatisfaciendi obligatio oritur ex actu exteriori, & non ex interiori ſolo: idem ergo eſt proportionaliter de Cenſura. Quod latè tractauimus ſuprà de cauſis Cenſuræ, & in præſenti docent Caietanus verbo *Excommunicatio*, cap. 10. & Nauarrus cap. 27. num. 85. & 87. Caiet. Nauarr.

24 *An exterior actio quæ ſolùm ratione inhonorationis ſufficit ad culpam mort. ſit violenta manuum iniectio.*

Quæri verò hîc poteſt, an oporteat huiuſmodi actionem externam eſſe peccatum mortale ratione corporalis læſionis, ſeu nocumenti, vel ſufficiat ratione

E inhonorationis: hæc enim iniectio violenta manuum ob grauitatem nocumenti in bonis corporis, vel in honore poteſt habere grauitatem peccati mortalis. Et quidem, quando corpus ipſum grauiter percutitur, tunc propriiſsimè committitur grauis iniuria hîc prohibita, vt per ſe notum eſt: & ideò tunc nulla ratio dubitandi eſt, quin incurratur hæc Cenſura. Contingit autem interdum vt actio exterior in ratione percuſsionis corporalis nullius momenti ſit, nihilominùs tamē apud omnes æſtimetur grauis iniuria in detrimentum honoris, vt v.g. ſi virga leuiter alium attingat, aut quaſſata arundine: de huiuſmodi ergo actione dubitari poteſt, an ad hanc Cenſuram *Ratio dubitandi.*

Cenſuram incurrendam ſufficiat. Et ratio dubij eſt, quia iniicere manus propriè & in rigore ſignificat actionem aliquam violentam circa corpus, non circa honorem vel famam: & ideo dicebamus contumelias, quæ verbis proferuntur ſub hac lege non comprehendi: illa autem actio violenta vt verſatur circa corpus, non eſt grauis: quòd autem, vt verſatur circa honorem, grauitatem habeat, videtur eſſe vltra intentionem & latitudinem huius legis. Et confirmatur, nam interdum homines æſtimant vt grauem iniuriam quòd alter tentet percutere, etiam ſi non percutiat, vt verbi gratia, quòd eleuet manum ad dandum alapam, aut quòd arundinem, aut virgam in aliud iniiciat, quamuis illum non attingat: certum eſt autem eum, qui hæc tantum fecit circa clericum, non incurrere hanc Cenſuram; ergo ſignum eſt ad eam non attendi grauem læſionem in honore, ſed in percuſſione.

25 *Dubii enodatio.*

In hoc dubio mediam quandam viam tenendam cenſeo, & extrema prudenter eſſe vitanda. Nam, vt incurratur hæc Cenſura, non oportet corporis percuſſionem talem eſſe vt illud grauiter lædat: nam hoc manifeſtè falſum eſt, & contra omnium Doctorum ſententiam, & contra vim verborum canonis: nam ſine graui læſione corporis poteſt quis violentas manus in alium iniicere cum graui iniuria, quæ ſit non ſolùm contra honorem, ſed etiam contra immunitatem (vt ſic dicam) proprij corporis, ſeu contra ius, quod vnuſquiſque habet in corpus ſuum: quod videtur hic canon prohibere voluiſſe in Eccleſiaſticis perſonis, vt videtur expreſsè exponi ab Innocentio III. in cap. *Nuper*, de Sent. excommunicat. in illis verbis: *Quamuis per eorum factum corporalis læſio non fuerit ſubſecuta, citra quam violentia ſæpius circa clericos nequiter perpetratur.* Vnde, vt ibidem dicitur, propter hanc cauſam violenta detentio, ſeu incarceratio, etiamſi ob læſionem, aut nocumentum corporale, vel temporale, non videatur graue damnum inferri, nihilominùs ſufficit ad hanc Cenſuram contrahendam, quia eſt violenta iniectio manuum, cum graui iniuria corpus ipſum. Et ſimiliter violenter eripere è manibus clerici rem ſuam, quam ipſe iuſtè retinet, ac defendit, eſt ſufficiens cauſa ad incurrendam hanc cenſuram, etiamſi res ipſa, quæ eripitur, parui momenti ſit: quia licèt in ratione furti, aut nocumenti in rebus fortunæ illud non ſufficeret ad peccatum mortale, tamen in ratione corporalis violentiæ, ſufficit ad grauem iniuriam repugnantem iuri quod vnuſquiſque habet ad liberum ſui corporis vſum, quanquam inde non reſultet grauis læſio aut nocumentum in ipſo corpore.

Cap. Nuper. de Sent. excomm.

26 Aliunde verò non ſatis eſt quòd iniuria ſit grauis contra honorem, etiamſi nō verbis, ſed aliqua actione exteriori fiat, vt rectè probat vltima ratio facta, quòd hæc iniuria interdum conſummatur in ratione inhonorationis abſque violenta manuum iniectione in ipſammet perſonam Eccleſiaſticam, ita vt illam attingat: ſine quo tactu non conſummatur actio, propter quam hæc cenſura imponitur, vt conſtat ex verbis, & omnium interpretatione. At verò ſi actio violenta perſonā ipſam attingat, licèt contactus phyſicè conſideratus leuiſſimus ſit; ſi tamen ſecundum moralem exiſtimationem ſufficiat ad grauem iniuria contra honorem & reuerentiam debitam tali perſonæ, opinor ſufficere ad incurrendam talem cenſuram: quia in omni rigore & proprietate comprehenditur ſub verbis canonis. Eſt enim illa ſatis violenta manuum iniectio, & moraliter reputatur grauis: neque ius hoc diſtinguit an illa grauitas oriatur ex reſpectu ad honorem, vel aliunde: neque eſt à nobis limitandum, cùm in hac parte fauorabilis A ſit perſonis Eccleſiaſticis. Accedit, quòd vnuſquiſque habet ius in ſuum corpus, vt ab alio contingi non poſſit etiam leui contactu in graue detrimentum ſui honoris: & ideò etiamſi grauitas illius iniuriæ ex reſpectu ad honorem oriri videatur, proximè tamen conſiſtit in ipſamet corporis percuſſione, qualiſcumque illa ſit: eſt ergo ſufficiens talis actio ad cenſuram incurrendam.

Prudenter verò expendere oportet, an talis actio ſecundum communem prudentium hominum exiſtimationem clerico iniurioſa ſit, & contra honorem eius. Interdum enim fieri poteſt vt inter laicos, vel milites talis actio exiſtimetur grauis & contra honorem, reſpectu verò perſonæ religioſæ quaſi nihil B habeatur: vel è contrario, actio quæ circa perſonam vulgarem eſſet leuis, circa perſonam Eccleſiaſticam ob reuerentiam illi debitam, ſit grauis irreuerentia & iniuria. Vnde regula, qua vtuntur Caiet. & Nauarr. quòd iniuria, quæ eſt leuis circa aliquem, non eſt ſufficiens ad hanc cenſuram incurrendam etiamſi fiat clerico, non eſt ſimpliciter vera: nam propter circunſtantiam perſonæ clerici fieri poteſt vt actio ſit peccatum mortale, quæ circa laicum non eſt: ſed intelligenda erit cum proportione, ſcilicet quod quandiu manet intra latitudinem leuis iniuriæ, non ſufficit ad hanc Cenſuram. 27

Præterea eſt animaduertendum, quamuis hæc iniuria à manu denominationem acceperit, quia manus eſt inſtrumentum inſtrumentorum, vt Caie- C tanus notauit; non eſſe tamen neceſſarium vt per ipſam manum immediatè exerceatur actio, vel attingatur Eccleſiaſtica perſona, ſed ſufficit mediatè attingere, vt per enſem, virgam, lapidem, &c. Imò nec ſemper neceſſe eſt vt manus interueniat, nam ſi pedibus percutiat ſatis erit: eſt enim illa appellatio iniectionis manuū quaſi metapohora quædam, qua ſignificata eſt omnis huiuſmodi corporalis iniuria, vel (vt Dialectici aiunt) aliud eſt, vnde nomen ſumptum eſt, aliud ad quod ſignificandum impoſitum eſt: ſæpe enim vniuerſalius eſt ſignificatum, quàm ratio, ſeu etymologia nominis; & ita eſt in præſenti iuxta communem interpretationem. 28

Non eſt neceſſe vt percuſsio per manus fiat

Rurſus, ex parte Eccleſiaſticæ perſonæ, cui iniu- D ria infertur, neceſſe non eſt vt manus violentæ aliquam partem corporis eius immediatè attingant: ſatis eſt enim ſi attingant veſtem, aut pileum, vel aliquid ſimile, dummodò aliàs actio grauiter iniurioſa ſit. Imò etiam ſi contractus verſetur circa rem aliam continentem vel deferentem talem perſonam, ſi violentia redundet in ipſam perſonam, id ſufficit ad hanc Cenſuram, vt ſi apprehenſo fræno equi, quis violenter detineat clericum incedentem, id ſatis erit ad incurrendam hanc Cenſuram; vel ſi exiſtentem alicubi extrinſecus ita claudit, vt vel omnino exire non poſſit, vel non ſine magno pudore: nam illa eſt violenta detentio ipſius perſonæ; & ſic de aliis ſimilibus, quæ à ſimili vel æquali ratione colligunt omnes Doctores ex dicto cap. *Nuper*, vt E videre licet in Innocentio, Panormitano, & aliis ibi; & Richardo, in 4. diſtinct. 18. art. 11. quæſt. 5. Antonino, tertia parte, titul. 24. cap. 1. vbi multa alia ponit exempla. 29

Non eſt neceſſe vt pars aliqua corporis clerici immediatè attingatur.

Innocen. Panorm. Richard. Antonin.

Vnum ſimile præcedentibus eſt, ſi aliquis clericum obſideat in domo, vel caſtro neque illum exire permittat, non vt illum in cuſtodia teneat, ſed vt pudore afficiat, vel quid ſimile. Refertque ſententiam Innocentij negantis in eo caſu incurri hanc Cenſuram, quia tunc non infertur violentia perſonæ aut rebus inhærentibus ipſi. Sed hoc ita generatim (ait) abſque diſtinctione non recte dictum eſt, quia tunc fit violentia perſonæ; & quamuis illa detentio 30

Exemplum Antonini enucleatur.

detentio non ordinetur ad pœnam aliam inferendam, vel actum iudicialem exercẽdum, & ideò non dicatur incarceratio, aut cuſtodia; tamen re vera eſt iniurioſa detentio; nec excuſatur à graui iniuria propterea quòd fiat ad pudorem perſonæ, nam potiùs hoc ipſum aggrauat iniuriã. Et ideò ipſe Antoninus diſtinguit: nam vel obſeſſio eſt propter perſonam vt illis vis fiat, & tunc ait incurri cenſuram, quod mihi probatur propter rationem factam. Aut fit propter caſtrum habendum; & tunc ait non incurri; nullam verò adducit rationem. Poteſt tamen hæc reddi, quia tunc non infertur vis abſolutè, quia non eſt abſoluta detentio, ſed quaſi conditionata, ſcilicet, niſi caſtrum tradat, vel quid ſimile. Sed in hoc diſtinctione opus eſt, quia licet obſeſſio ſit propter caſtrũ obtinendum, ſi ſit iniurioſa, exiſtimo incurri hanc Cenſuram: quia tunc violentia infertur perſonæ in ordine ad rem, aut poſſeſſionem eius iniuſtè auferendam: ergo id ſatis eſt ad hanc Cenſuram contrahendam. Sicut qui violenter detinet clericum; ſolùm vt veſtibus, aut pecunia eum ſpoliet abſque alio nocumento corporis, hanc Cenſuram incurret. Item qui clericum in aliam cuſtodiam iniiceret donec caſtrum traderet; ſine dubio incurreret iuxta c. *Nuper*, ſed prædicta obſeſſio intra ipſum caſtrum, eſt moralis quædam incarceratio: ergo, etiamſi fiat propter caſtrum eripiendum iniuſtè, incurretur hæc Cenſura. At verò, ſi obſeſſio ſit iuſta, & per bellum iuſtum; tunc haberet locum opinio Antonini, cùm enim tunc non ſit peccaminoſa, non poteſt eſſe ratio Cenſuræ, de quo plura ſtatim.

31 Aliud exemplum eſt de eo, qui cogit clericum vt exeat de fundo, aut vinea per metum. Innocentius enim negat tunc incurri Cenſuram. Antoninus verò cum Ioanne de Lignan. diſtinguit de metu reali, & verbali: & quando eſt verbalis tantùm, ait veram eſſe ſententiam Innocentij: quia dum in verbis ſiſtitur, non peruenitur ad manuum iniectionem, quod ſecus eſt, quando metus eſt realis. Sed in rigore ſententia Innocentij vera eſt; & alij fortaſſe ſolùm in modo loquendi ab eo differunt: nam aliud eſt metus, & aliud violentia: vnde ſi præcisè ſiſtatur in metu, & non inferatur vis, ſiue id fiat verbis, ſiue aliis actionibus, non incurritur, quia non iniiciuntur manus violentæ. At verò, ſi metus fundaretur in aliqua actione violenta circa perſonam, vt verbi gratia, ſi per aliquam vim leuem extraheretur, comminando illi mortem, ſi reſiſteret; tunc iam incurretur talis Cenſura, quia non eſt purus metus, ſed admixta violẽtia. Et iuxta hæc procedit quod Caietanus in Summa cap. 10. de Excommunicat. dicit, præcipere exilium clerico, aut quod intra aliquos terminos ſe contineat, non eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ, quia non eſt violenta manus: neque talis clericus ſimpliciter cogitur ad talem actum, & poteſt, ſi velit, non ſeruare tale præceptum, cùm iniquum ſit: quòd ſi non audet propter aliquam comminationem, iam illa detentio non eſt propter vim, ſed propter metum. Donec igitur ad iniectionem manuum perueniatur, non eſt poſita ſufficiens cauſa huius Cenſuræ.

Aliud exemplum de eadem re.

Caietan.

32 Alius caſus eſt de eo, qui furatur veſtes Eccleſiaſticæ perſonæ dormientis: de quo Innocentius negat incurrere, quia tunc non infert violentiam perſonæ, ſed purum furtum committit. Et poteſt hoc confirmari, quia ſi clericus haberet duplicatas veſtes, qui vnam furaretur illo dormiente, vel abſente, non incurreret hanc cenſuram: ergo ſi vnam tantùm habeat, & illam quis furetur, non propterea incurreret. Et in hoc videtur eſſe magna differentia inter eum, qui ſpoliat veſtibus clericum veſtitum, vel furatur veſtes iam nudati: quia illud prius non fit ſine aliqua violentia perſonæ, ſicut fit hoc poſterius. Contrarium nihilominùs tenet Antoninus, & citat Archidiaconum, & Ioannem de Lignano. Et fundamentum eius eſt, quia qualitercumque quis contingat iniurioſè perſonam clerici, incurrit in hunc canonem: in illo autem caſu moraliter cõtingit ipſam perſonã clerici. Quod quidem eſt probabile, quando ea ratione cogitur aut nudus incedere, aut intra domum contineri, ne nudus exeat. Et ideò per ſe loquendo, & conſiderata ratione furti, illud crimen non eſt materia huius Cenſuræ. Tamen ſi contingat redundare in ſpecialem clerici iniuriam, dedecus, aut pudorem, vel etiam violentam detentionem talis perſonæ, ex hac parte poſſet illa eſſe ſufficiens cauſa & materia huius Cenſuræ, præſertim ſi ea intentione fiat. Et per hæc facile erit de ſimilibus caſibus iudicare.

Alio Exempla doctrina data elucidatur.

De percuſſione clerici ob defenſionem.

33 Ex his ſequitur, eum qui infert manus in clericum in iuſtam defenſionem, non incurrere hanc cenſuram. Ita docent omnes. Et colligitur ex capite *Si verò*, primo, & cap. *Ex tenore*, de Sentent. excommunicat. vbi hoc declaratur habere locum, quando in continenti fit defenſio, vim vi repellendo. Et ratio eſt, quia *vim vi repellere omnes leges permittunt*, vt ibidem dicitur. Atqui illa manuum iniectio, nec dici poteſt, *ſuadente diabolo*, ſed ratione, cùm licita ſit, & quaſi naturalis: nec poteſt propriè dici *violenta*, cùm non fiat aggrediendo, ſed ſe defendendo. Ex quo colligitur hoc habere verum in omni defenſione quæ iuſta eſt, ſiue ſit in defenſionem perſonæ, ſiue honoris, ſiue aliarum rerum, quia iura illa abſolutè loquuntur de defenſione iuſta: Vnde ſi clericus fœminam tentet, aggrediendo non tantùm verbo, ſed facto aliquo, tunc illa non incurret, ſi illum violenter percuſſerit: quia illa eſt iuſta defenſio caſtitatis & honoris. At verò ſi aggreſſio eſſet tantùm verbalis, Nauarr. num. 85. ait tantùm licere defenſionem verbalem: & ideò, ſi percutiat, non excuſari, citátque Angelum *Excommunicatio*. 5. num. 21. qui cum moderatione loquitur, ſcilicet quando ſolis verbis potuit eum repellere: aliàs inquit, licitè eum percutit: & addit, *Si zelo caſtitatis accenſa, modum excederet, non ex propoſito, ſed ſubito & improuiſo non incurreret.* Quæ ſententia mihi placet, præſertim quia illa non eſt tantùm defenſio caſtitatis, ſed etiam honoris, ad quam ſæpe verba non ſufficiunt. Similis caſus eſt, ſi quis à clerico aggreſſus ſine ignominioſa fuga vitare non poteſt nocumentum niſi ſe defendendo, nam ſi ea de cauſa percutiat clericum, non incurret hanc Cenſuram, vt Nauarrus cum Caietano, & Panormitano notauit, quia tunc non peccat. Similiter, ſi quis inſequatur clericum fugientem, & propria bona aſportantem, & vi eum detineat, aut ea de cauſa clericus ſe præcipitet, vel aliud nocumentum patiatur, non propterea incurret hanc Cenſurã. Idémque eſt ſi quis clericum debitorem, & fugam parantem detineat, vt eum ſuperiori præſentet, & ea via ſuum debitum recuperet, non incurret, vt iidem auctores ex eodem principio meritò docent.

Ca. Si verò, de Sent. excomm.

34 Extenditur autem hæc defenſio in dict. cap. *Si verò*, ad quoſdam caſus non omnino licitos, vt ſunt, quando quis inuenit clericum turpiter peccantem cum propria vxore, matre, filia, aut ſorore: nam tunc ſi clericum percutiat, quamuis à culpa non excuſetur apud Deum, cenſuram Eccleſiæ non incurreret. Verum eſt in illo textu non dici huiuſmodi clerici percuſſorem non incurrere Cenſuram, ſed non eſſe compel-

Caſus in quibus ob illicitã percuſſionem non incurritur cenſura.

compellendum ad Sedem Apoſtolicam venire. Ex quo non videtur colligi non incurrere Cenſuram; ſed ſolùm non eſſe Papæ reſeruatam: ſic enim alia iura diſponunt in aliis perſonis, & caſibus, vt infrà videbimus, auferendo reſeruationem, & non cenſuram. Nihilominùs auctores intelligunt ibi excipi illas perſonas ne Cenſuram incurrant. Et probari poteſt ex §. proximè præcedente, vbi eodem modo dicitur de vim vi repellente, non debere propter hoc ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti, etiamſi clericum percutiat. Vbi conſtat ſenſum eſſe, eum non incurrere excommunicationem: ſimili autem contextu & tenore verborum idem ſubiungitur de prędictis perſonis. Rurſus ſtatim ſubiungitur, eum qui percutit clericum, quem turpiter peccantem inuenit cum alia conſanguinea inferioris gradus præter dictos, non eſſe à ſententia huius excommunicationis immunem: ergo de aliis perſonis ſenſus eſt, eſſe ab hac ſententia excommunicationis immunes. Ratio verò eſt, quia Eccleſia, ſuo præcepto, & obedientia non vult obligare in caſu tam acerbo; in quo doloris vis vehementer honorem commouet. Et ideo etiam Eccleſia non reputat illam percuſſionem tanquam factam ſuadente diabolo, ſed vt factam vehementi paſſione. Nec etiam eam iudicat violentam oppreſſionem, ſed humanam quandam defenſionem.

35 *In his caſibus debet percuſſio in continenti fieri ad cenſura excuſandi.*

Vnde rectè Syluester aduertit verb. *Excommunicatio 6.* notab. 4. caſu 16. neceſſarium eſſe hanc percuſſionem fieri in continenti, quando actualiter clericus in tali actu inuenitur, quando paſſio vehementer mouet: nam tunc ſolùm habet locum illa iuſta excuſatio. Et ita eſt intelligendus ille textus: nam licèt in illa clauſula non adhibeat illam declarationem, adhibet tamen in proximè præcedente de propria defenſione: vnde à fortiori conſtat in eodem ſenſu intellexiſſe hanc extenſionem. Et ratio, in qua talis extenſio ſeu excuſatio fundatur, omnino cogit: ideoque omnia iura, quæ in ſimili caſu excuſant occidentem, vel mutilantem aliquem à ciuili vel Eccleſiaſtica pœna, prædicto modo intelliguntur. Circa ſingula autem verba illius textus poſſunt moueri ſingulæ quæſtiones, quas ex profeſſo diſputare, prolixum eſſet.

36 *Quid nomine vxoris in illo c. Si verò intelligatur.*

Prima eſt, quid nomine vxoris intelligatur, an ſcilicet comprehendatur etiam ſponſa. Et dico breuiter comprehendi quidem ſponſam per verum & ratum matrimonium ductam, etiamſi matrimonium conſummatum non ſit: quia illa eſt vera vxor; & iniuria, ac occaſio repellendi illam eſt eiuſdem rationis. Si autem ſponſa ſit tantum de futuro, non comprehenditur, quia non eſt vxor, & quia poteſt propter tale crimen illam dimittere, & aliam ducere: vnde neque iniuria, neque occaſio eſt ſimilis.

Quid nomine filia, matris, & ſororis.

Rurſus de filia quæri poteſt an comprehendatur etiam adoptata: & eadem proportionalis quæſtio habet locum in matre, & ſorore. Et dicendum eſt non comprehendi. Idem quæri poteſt de nepte, vel qualibet alia, aſcendente, vel deſcendente. Et idem eſt dicendum. Quæ eſt reſolutio Gloſſæ communiter receptæ circa illum textum. Et ratio eſt, quia hæ omnes verè & propriè non ſunt filiæ: & in deciſione illius textus ſiſtendum eſt in proprietate verborum eius: quia, licèt videatur fauorabilis reſpectu percutientis; tamen eſt odioſa reſpectu clerici, & reſpectu etiã fœminæ cum qua inuenitur. Eſt etiam illa limitatio quædam, & reſtrictio iuris communis, & ideò ſtrictè intelligenda eſt. Et prætereà eſt hoc conſentaneum rationi: quia in aliis inferioribus gradibus non eſt tam iuſta cauſa doloris, & excuſationis. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de omnibus collateralibus, vt in ipſo etiam textu ſatis declaratur.

37 *Quid verba turpiter inuentum. in illo c. ſignificant.*

Tandem quæri poteſt, quid comprehendant illa verba, *turpiter inuentum.* Et breuiter dicendum eſt, non requiri vt inueniatur in actuali delicto carnalis coniunctionis, nam id vix poteſt contingere; & verba in proprietate plus comprehendunt: & ob hanc etiam cauſam neceſſarium non eſſe, vt inueniantur in eodem lecto, aut quid ſimile: ſed ſufficere ſi inueniant exercentes quoſlibet turpes actus, illos enim comprehendunt illa verba, *turpiter inuentum:* & ita communiter intelliguntur. Imò ſufficere cenſetur, quòd ſolus cum ſola in loco ſuſpecto inueniatur, vt patet ex Nauarro, n. 84. vbi dicit eſſe ſententiã communem. Quod intelligendũ cenſeo, quando & perſonæ ipſæ ſuſpectæ ſunt, & vt tales habentur non ſine cauſa rationabili: & locus ipſe aptus eſt ad actus impudicos inter ſe exercendos; tunc enim verè ac propriè dicitur quiſpiam turpiter inuentus: quod tamen ampliandum non eſt propter rationem ſupradictam. Addit verò Angelus *Excommunicatio 5.* num. 19. & Syluester, *Excommunicatio 6.* num. 6. §. *Decimo.* in eo caſu quo maritus inuenit clericum loquentem cum vxore, quamuis non inueniat in actu turpi, ſi tamen priùs eum ter admonuit, poſſe eum violenter detinere, & capere, vt eum ſuo ſuperiori præſentet, vt de illo conqueratur. Imò addit Syluester, etiamſi in eo caſu talem clericum violenter percutiat, non eſſe excommunicatum, quia ſecundum leges hunc licet perimere in l. *Si quis ei*, C. Ad legem Iuliam, de adulteriis. Angelus verò, quem Nauarrus ſequitur hoc non admittit, quia dict. cap. *Si verò*, hoc reſtringit ad actum turpem, & ideò, cùm res ſit odioſa extendenda non eſt. Concedunt autem hi autores in eo caſu poſſe maritum clericum detinere per viginti horas iuxta legem, *Capite quinto.* ff. ad legem Iuliam, de adulteriis. Sed non videntur hi autores conſequenter loqui, quia etiam hæc eſt manus violenta, quæ in eo caſu non conceditur in dicto capit. *Si verò*, iuxta eam opinionem, neque etiam in alio loco Iuris canonici: Ius autem ciuile ad hoc non ſufficit. Reſpondere tamen poſſunt, hanc detentionem eſſe licitam per modum cuiuſdam defenſionis iuſtæ, quod non habet locum in occiſione vel percuſſione: & ideò non dubito, quin hæc pars vera ſit. Nec ſententia Syluestri, quo ad alteram partem mihi omninò diſplicet, quia licèt cap. *Si verò*, dicat, *turpiter inuentum*, meritò tamen dici poteſt, turpiter inueniri eum, quem Iura ciuilia damnant tanquam turpiter inuentum.

Angel. Syluest. Nauarr.

38 *V. ad ſe defendendum ab alio poſſit quis violentiã clerico inferre.*

Vlteriùs poteſt circa prædictam excuſationem dubitari, vtrùm ad defendendum ſe ab alio tertio, poſſit clerico violentia inferri, abſque Cenſura, vt verbi gratia, fugit quis perſequentem inimicum: & occurrit clerico habenti enſem, vel equum, an poſſit auferre à clerico enſem, vt ſe defendat, vel equum vt fugiat, etiamſi neceſſe ſit violentiam illi inferre. Item quæri poteſt, an in defenſionem tertiæ perſonæ innocentis liceat, ſi opus ſit, manus violentas in clericum iniicere. In his verò, & ſimilibus caſibus regula generalis ſit, tunc ſolùm excuſari hanc Cenſuram, quando defenſio eſt iuſta, & medium, quod ad defenſionem ſumitur, eſt licitum: quia cùm tunc non committatur culpa, nec cenſura incurri poteſt, quod ſecus eſt, quando defenſio, aut modus defenſionis eſt iniurioſus; quia tunc iam potiùs tranſit in aggreſsionem. In priori ergo caſu, regulariter loquendo, non incurretur Cenſura, vt Nauarrus abſolutè docet, qui in eam ſententiã refert Antoninum, cùm tamen Antoninus oppoſitum ſimpliciter, & ſine diſtinctione doceat: nam in eo caſu dicit incurri

Reſolutio.

hanc

excommunicationem,quia putat illam eſſe iniuſtam violentiam: quæ fuit antiquior opinio, quam cum aliis refert Gloſſa in cap. *Si Clericos*, de Sentent. excom.verbo *Iniuria.*Mihi tamen, regulariter loquendo,videtur iuſta;& ideò non mereri nomen violentiæ, quia illa eſt quædam extrema neceſſitas, in qua vnuſquiſque habet ius vtendi re alterius, & alter eſt irrationabiliter inuitus; & idcircò illi non infertur vis, ſed potiùs ipſe vim infert extremè indigenti, dum illum priuare vult vſu adeò neceſſario. Dico autem, *regulariter loquendo*: quia ſi Clericus in eo caſu priuatus enſe,aut equo in ſimili periculo conſtitueretur:iam tunc non haberet alter ius accipiendi, ideoque & manus violentas inferret, & Cenſuram incurreret,ſi violenter auferret.

39 *An ad defendendum innocentem poſſint manus violentæ Clerico iniici.*

Et ſimili modo dicendum eſt de defenſione tertij: nam ſi ſit ſola, & pura defenſio, licita eſt, etiam aduerſus Clericum inuadentem: quia defenſio innocentis reſpectu cuiuſcumque aggreſſoris, eſt maximè naturalis,& ſuo modo debita,vel ſaltem licita, vt dicitur in cap. *Dilecto*,verſ. *Et quidem*, de Sent. excomm.in 6.& cap. *Non inferenda*, cum aliis 23. q. 3. ergo propter talem actum non poteſt excommunicatio incurri. Atque ita docent Innocent. Abbas, & alij in dicto cap. *Si verò*, qui hoc extendunt ad defenſionem rerum proximi, quia illa iuſta eſt. Quod tamen ſecùs erit, ſi vel modus defenſionis excedatur,vel ceſſet vera, & iuſta ratio defenſionis, vt v.g. cùm Clericus nō res alienas vſurpabat, ſed proprias recuperabat,vel non inferebat iniuriam, ſed ius habebat caſtigandi, vel aliquid ſimile. Et ad hanc iuſtam defenſionem tertij reduci poſſunt nonnulli caſus,qui à Doctoribus aſſignantur, quales ſunt, quòd Iudex ſecularis poſſit capere Clericum in actuali crimine inuentum,vel noctu cum magna ſuſpicione criminis repertū,vt eum ſuo Superiori offerat: nam tunc ſi non excedat iuſtam, & moderatam vim in capiendo,non incurrit in hūc canonem, iuxta communem ſententiam in cap. *Cùm non ab homine*,de Iudiciis. Ratio autem reddi poteſt, quia illa videtur eſſe quædam iuſta, & neceſſaria Reipublicæ defenſio, licèt etiam dici poſſet, ibi interuenire interpretatiuam voluntatem Iudicis Eccleſiaſtici. Alius caſus eſſe poteſt de illo, qui à Sede Apoſtolica eiicit eum,qui ſine canonica electione Cardinalium eam occupat. Quem caſum ponit Nauarrus n. 89. ex cap. *Si quis pecunia*, diſt.79.vbi hæc facultas videtur primò,& per ſe concedi Cardinalibus tanquam Principibus Eccleſiæ, ad quorum collegium defenſio Eccleſiæ tunc ſpectat etiam indicto bello, ſi neceſſe ſit:aliis verò non conceditur, vt ſua authoritate id faciant,ſed vt miniſtri,& adiutores Cardinalium ex eorum præcepto,& facultate.Tandem hinc fit,vt in defenſionem ipſiuſmet Clerici etiam liceat abſque cenſura manus iniicere violentas, dummodo ratio moderatę defenſionis non excedatur.Vt ſi Clericus per vim detineatur, ne aliquis eum percutiat iniuriosè,aut ne in manus hoſtiū incidat.Ratio eſt clara, quia illa non eſt iniurioſa,vel ſacrilega violentia;ſed ex charitate procedit. Quomodo ait Auguſt. epiſt. 50.ad Bonifacium, & habetur in cap. *Ipſa pietas*, 23. q.4.ſi duo eſſent in domo,quam certiſſimè ſciremus eſſe ruituram,non eſſet iniuria eos eruere, vel inuitos;ſed potiùs eſſet crudelitas eos non eripere.

Innocen. Abbas.

Iudex ſecularis poteſt Clericum cū ſuſpicione noctu inuentū ſuo Superiori præſentare.

Poteſt quis à Sede Apoſtolica eiicere eum qui illā occupat abſque canonica electione.

Poteſt quis Clericum violenter detinere in ipſius defenſionem.

Auguſt.

De percuſſione Clerici ex quolibet iuſto titulo.

40 SEcundò infertur, quoties percuſſio Clerici non fit per modum violentæ manus (vt ſic dicam) ſed quolibet alio iuſto,vel licito titulo; tunc non incurri hanc cenſuram.Aliqui diſtingūnt inter violentas, & temerarias manus,vt patet ex Panorm.in cap. *Cum*

Panorm.

A *voluntate*,in fine,& aliis ibi;& in cap. *Vniuerſitatis*, de Sententia excommunicat. Sed nos generaliter loquimur,prout canon ipſe, *Si quis ſuadente* ſimpliciter loquitur,omnemque iniuſtam, ſeu ſacrilegam percuſſionem violentam appellamus, & ita etiam temerariam comprehendimus: quia ſi iniuſta, aut ſacrilega non ſit,temeraria non erit:quoties ergo percuſſio huiuſmodi non fuerit,non erit ſufficiens cauſa huius cenſuræ.Ratio generalis eſt clara,quia tunc neque actio in rigore comprehenditur ſub verbis canonis, neque eſt peccaminoſa, vt ſit digna cenſura:exempla autem varia ſunt.

Primū eſt de Superiore Eccleſiaſtico, qui percutit, vel percutere iubet Clericum ſibi ſubditum ad B correctionem iuſtam, & debito modo factam. Ita colligitur ex cap. *Vniuerſitatis*, de Sent. excommunicationis. Et ratio eſt clara, quia Superior habet ius caſtigandi ſuum ſubditum;eſtque illa actio ſæpe neceſſaria ad diſciplinæ conſeruationem: ergo neque eſt prohibita, neque propter illam poteſt Cenſura incurri. Obſeruandę verò ſunt circunſtantiæ,vel naturali,vel poſitiuo iure neceſſariæ,vt hoc locum habeat.Prima eſt, quòd Superior circa ſuum ſubditum talem actionem exerceat. Nam ſi Epiſcopus verberet Clericum non ſibi ſubditum, non effugiet cenſuram canonis:quia tunc non exercet actum iuriſdictionis,& impertinens eſt quòd ſit Superior; quia in tali actu non agit vt Superior. Secunda eſt,vt ſubſit cauſa proportionata, quia ſine illa non habet lo- C cum ratio correctionis,aut vindicatiuæ iuſtitiæ:non erit ergo actus alicuius iuſtitiæ, ſed iniurioſus, & conſequenter nec erit actus iuriſdictionis veræ, ſed vſurpatæ.Et ob eandem rem eſt neceſſarium,vt caſtigatio, aut verberatio ſit proportionata cauſæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ:nam aliàs ſi notabilis eſſet exceſſus,& manifeſtè iniuſtus,aut ſi pœna eſſet mutilationis membri, vel alia ſimilis,non euitaretur cenſura; quia iam illa non eſſet Eccleſiaſtica diſciplina, ſed violenta manuum iniectio,argum.dicti cap. *Vniuerſitatis*,& cap. *Cùm beatus*,45.diſt. Rurſus ex eodem principio neceſſarium eſt,vt talis caſtigatio, vel punitio fiat ſeruato debito ordine iuris, ſi ſit pœna iuridica; vel ſaltem ſeruato debito correctionis mo- D do, ſi ſit paterna, ſeu religioſa correctio, iuxta conſuetum morem vniuſcuiuſque religionis.Nam ſi Superior temerè irruat in ſubditum ſine proportionata cauſæ cognitione,ac deliberatione, non cenſebitur agere vt Superior,& authoritate publica;& ideò non vitabit hunc canonem. Quæ omnia colligūtur ex dicto cap. *Vniuerſitatis*,in illis verbis: *Niſi cauſa regularis diſciplinæ hoc faciat.*

41 *Exemplis concluſio declaratur.*

Primū de Superiore Eccleſiaſtico Clericū caſtigante.

Cap. Vniuerſitatis, de Sent. excomm.

Quibus circumſtantiis fieri debeat caſtigatio hæc.

Prætereà additur in eodem cap. debere Superiorem (loquitur inter Religioſos) in propria perſona verberare ſubditum, id eſt,per ſe, & non per alium, niſi neceſſitas vrgeat:& tunc, vt ibidem dicitur, non debet facere per laicum,ſed *per Clericum,vel Monachum*:aliàs ſi per laicum faciat,& præcipiens, & exe- E quens in hunc canonem incurret. Circa illam verò diſiunctiuam, *Clericum, vel Monachū*, dubitari poſſet, an nomine Monachi comprehendantur conuerſi. Nam Syluester, *Excommunicatio*, 6.n.6.circa finem, negat,quia hic eſt fauor Clericorum: ideóque ampliandus.Item,quia hi cōuerſi quò magis familiares ſunt,eò magis vilipenderent Clericos. Contrarium tenet Angelus verbo *Excommunicatio*, 5.n.6.&allegat conſuetudinem ita interpretantem hoc ius.Sed diſtinctione opus eſt: aut enim per conuerſum intelligunt hi authores quemlibet Religioſum laicum, ſeu non ordinatum, neque ordinandum; & ſic certū exiſtimo poſſe correctionem fieri per huiuſmodi non Clericos,cū veri Religioſi ſint.Probatur ex vſu

42 *Per quem caſtigatio hæc fieri debeat.*

Syluest.

Angelus.

communi verbi *Monachi*: nam hi reuera ſunt Monachi. Item ex abſoluta diſiunctione: nam ſi oporteret etiam Monachum eſſe Clericum, ferè nulla eſſet diſiunctio. Denique quoad hoc verè (vt opinor) allegatur conſuetudo. At ſi per conuerſos propriè intelligamus eos, qui verè Religioſi non ſunt, ſed ad ſeruitium Religionis dicantur; ſic veriſimilior eſt ſententia Sylueſtri ex contrario fundamento, quia iſti non ſunt Monachi in proprietate.

43 *Sylueſter verb. Excommunicatio, 6. n. 6. §. 11.*

Hîc tamen aliquam limitationem ſubintelligendam cenſeo, ſcilicet, niſi neceſſitas vrgeat, id eſt, ſi nullus ſit Monachus, aut Clericus, per quem id fieri poſſit, neque etiam ipſe Superior poſſit per ſe id facere, & caſtigatio prudenter iudicetur hîc, & nunc neceſſaria: nam ſi differri poſſet, ita faciendum eſſet, quia iam ceſſaret neceſſitas. Vnde quia raro poſſunt hæc omnia concurrere ad verberationem Clerici per laicum, ideò ſimpliciter negatur id fieri debere. Quod ſecùs contingit in captura, & ideò illa regulariter fieri poteſt per laicum authoritate Eccleſiaſtici Superioris, vt habetur in cap. *Vt famæ*, de Sent. excomm. & cap. *Si Clericos*, eodem tit. in 6.

44 *Per quem miniſtrum debeat torqueri Clericus.*

De tortura verò nihil inuenio in iure expreſsè definitum. Panormitanus verò in dicto cap. *Vniuerſitatis*, cenſet, eandem rationem eſſe de illa, atq; de verberatione, ſcilicet non eſſe faciendam per laicum, niſi in eo caſu, in quo deeſſent Clerici, per quos poſſet fieri: quia in tortura (inquit) inferuntur verbera, & cruciatus: ſi ergo non debet Clericus per laicum verberari, neque etiam torqueri, iuxta Gloſſam in cap. 3. §. *Presbyteri*, 5. q. 6. communiter probatam per Abbatem, & alios, quos refert Nauarrus comment. 3. de Regular. nu. 52. Ait tamen idem Nauarrus cum Panormitano, & aliis, hoc non eſſe communi conſuetudine receptum. Et licèt in Summa, num. 86. dicat, hanc conſuetudinem excuſare à pœna, & non à culpa; tamen in dicto comment. 3. addit etiam, excuſare à culpa; quia ſolùm eſt contra ius humanum, quòd poteſt per conſuetudinem derogari. Addo prætereà, nullum eſſe ius expreſſum, quo prohibeatur Iudex Eccleſiaſticus torquere Clericum per laicum. Nam cap. *Vniuerſitatis*, ſolùm loquitur de verberatione, quæ fit cauſa regularis diſciplinæ: tortura autem in rigore non eſt verberatio, nec punitio delicti; ſed ſolùm fit ad extorquendam veritatem: vnde eſt actio media inter capturam, & ſupplicium: cur ergo potiùs cenſetur comprehenſa ſub vno extremo, quàm ſub alio? Eò vel maximè, quòd talis actio, regulariter loquendo, nec commodè, nec honeſtè per Clericum exerceri poteſt: tum quia neque Clerici ſunt inſtructi ad illud munus, neque etiam illud eſt decens grauitatem, & manſuetudinem Eccleſiaſticæ perſonæ. Cenſeo igitur rectè ſeruari poſſe talem conſuetudinem, vbi fuerit ſeruata: & maximè quando modus torturæ acerbior eſt, & eiuſdem rationis cum illo, quo Iudices laici vtuntur. Quod etiam confirmatur: nam aliàs deberet Eccleſiaſticus Prælatus per ſeipſum torquere ſubditum, iuxta dictum cap. *Vniuerſitatis*: quod tamen & inauditum eſt, & per ſe indecens: non ergo oportet caput illud extendere ad torturam, niſi fortaſſe illa talis ſit, quæ non excedat modum, & lenitatem religioſæ diſciplinæ.

Abbatis opinio. *Nauarr.* *Vera reſolutio.*

45 *An Prælatus Clericorum ſecularium illos per ſe ipſum verberare debeat.*

Quæri verò tandem hîc poteſt, an cap. illud locum habeat etiam in Prælatis Clericorum ſecularium, quòd ſcilicet illos per ſe, & non per alium verberare debeant. Et ratio dubitandi eſt, quia ibi tantùm eſt ſermo de regularibus, in quibus eſt peculiaris ratio; quia inter eos potiùs paternali, quàm iudiciali modo proceditur: vnde hic correctionis modus, ſicut frequentior eſt, ita eſt ſuauior, & leuior: non eſt

A ergo cur hoc ad laicos extendamus. In qua re quoad Epiſcopos attinet, omnes docent non comprehendi ſub illo iure, quia Epiſcopus non debet ſubditum ſuis manibus verberare, vt ex Concilio Agathẽſi refertur, cap: *Non licet*, 86. diſt. quamuis in Concilio Agathenſi non reperiatur. Tamen ratio illius textus generalior eſt, ſcilicet, quia hoc alienum à Sacerdote eſſe debet. Vnde in cap. *Epiſcopum*, diſt. 45. non ſolùm Epiſcopo, ſed etiam Presbytero, & Diacono interdicta dicitur ſimilis verberatio, aut percuſſio; ex canone 28. Apoſtolorum, qui apud Turrianum eſt 19. In Decreto autem Gregoriano in ſcholio ad dictum cap. *Non liceat*, refertur Conſtantinopolitana Synodus, quæ prima, & ſecunda dicta eſt, in cuius capit. 9. dictus canon Apoſtolorum exponitur. Sed

Quid de Epiſcopis.

B hanc Synodum in tomis Conciliorum nõ habemus; & Synodus Conſtantinopolitana prima, quam habemus, non habet tot capita; ſed ſeptem tantùm: & in eis prædicta expoſitio non habetur. Exiſtimo tamen in dicto canone Apoſtolorum non eſſe ſermonem de verberatione, & caſtigatione, quæ fit paternali modo, vel ſeruato ordine iuris, aut religioſæ diſciplinæ; ſed de percuſſione temerè, vel iniurioſè facta ad terrorem, vt etiam ibi Gloſſa animaduertit: in priori verò Decreto generalior videtur eſſe ſermo. Vnde Gloſſa ibi aduertit, prohiberi Epiſcopum verberare aliquem ſuis manibus, non verò per alium: quod neceſſe eſt intelligi de verberatione iuſta; nam iniuſta tam per ſe, quàm per alium prohibita eſt. Iux-

C ta quam expoſitionem cùm pro ratione ibi redditur, *quia hoc à Sacerdote alienum eſſe debet*: vel ibi Sacerdos quaſi per antonomaſiam ſumitur pro Pontifice, & quaſi Principe in illo ordine: vel ſenſus eſt, actionem verberandi ex ſuo genere eſſe quodammodò alienam à dignitate Sacerdotali, & ita non expedire vt ab Epiſcopo propriis manibus exerceatur, etiamſi iuſta ſit. Epiſcopus ergo non ſolùm non tenetur, verùm etiam non debet Clericum ſibi ſubditum propriis manibus verberare: quanquam ſi id faciat, concurrentibus aliis iuſtitiæ conditionibus, non incurret in hunc canonem, imò nec grauiter peccabit, ſecluſo ſcandalo: quia neque eſt illa actio intrinſecè mala, neque poſitiuo iure ſufficienter facta reperitur. Nam illo cap. *Non liceat*, non ſatis colligitur, & verba il-

D lius non indicant grauem obligationem.

46 *Quid de aliis inferioribus Prælatis.* *Panorm. Nauarr.*

A minoribus autem Prælatis, ſeu Superioribus Eccleſiaſticis, etiãſi regulares non ſint, cõmmuniter Doctores aſſerunt, ſeruandam eſſe regulam in dicto cap. *Vniuerſitatis*, regularibus præſcriptam, nimirùm vt ſi neceſſitas non vrget, per ſe, & non per aliũ, Clericũ ſibi ſubditum verberent. Ita Panor. Nauar. & alij, qui tamen nullam probationẽ adducunt præter dictum c. *Vniuerſitatis*; quod certè id non ſatis probat, vt ratio ſuperiùs facta, & diſſimilitudo ſtatus, & rationis in Clerico ſeculari, vel regulari, id oſtendere videtur. Accedit, quòd nullibi videtur vſu receptũ inter ſeculares Clericos, quòd Superiores, etiam non Epiſcopi ſuis manibus verberẽt Clericos ſibi ſubditos: quam-

E obrem non cenſeo eſſe ad hoc obligandos. Diſtinguendæ tamen ſunt in illo cap. *Vniuerſitatis*, duæ partes: vna eſt, vt Abbates per ſe verberent ſubditos: alia eſt, vt ſi propter neceſſitatem per alios id faciant, illi ſint Clerici, non laici. Quoad hanc ergo ſecundam partem comprehendi cenſeo etiam ſeculares Clericos, imò etiam Epiſcopos: quia illa non eſt adiecta in ſpecialẽ fauorem regularium, ſed ſimpliciter in fauorem Eccleſiaſticarum perſonarum, & ob decentiam clericalis ſtatus: quare licèt ibi ſit ſermo in ſpeciali de regularibus, illud eſt quaſi materiale exẽplũ: ideóque formalis ratio illius priuilegij attendenda eſt, & in fauore clericalis ſtatus ampliando. At verò

prior

prior pars non ita ſpectat ad fauorem, vel decétiam Clericorum, ſed pertinere potiùs videtur ad ſpecialem modum regularis diſciplinæ, vt dicebam;& ideò non videtur extendenda ad ſeculares Prelatos etiam inferiores Epiſcopis. Quin potiùs opinor, etiam Abbates, ſeu Prælatos regulares non ita obligari, & cum tanto rigore ad caſtigandos perſonaliter ſuos ſubditos per ſeipſos, vt ſi id faciant per alios Monachos etiam ſine neceſſitate graui, aut mortaliter peccent, aut hanc Cenſuram incurrant: quia ille defectus non eſt in ſubſtantia actionis: ſupponimus enim, illam eſſe correctionem iuſtam, ſed eſt in quodam modo, ſeu ordine accidentali: & ideò neque eſt contra ſubſtantiam huius canonis, vt propterea cenſura incurratur: neque etiam eſt res adeò grauis, vt ad peccatum mortale ſufficere videatur.

47 *Secundum exemplũ de Iudice ſeculari Clericũ in crimine inuentũ capiente.*

Aliud exemplum annexum præcedenti eſt, ſi ſecularis Iudex Clericum in crimine inuentum capiat, ac detineat in caſibus, & modò à iure ſibi permiſſis: nam tunc etiam illa actio non fit ſuggerente diabolo, nec cenſetur manus violenta, cùm ſit iuſta. Ac propterea ſi Iudex laicus iuſſu Eccleſiaſtici Clericum capiat, & in carcerem includat, non agit contra hunc canonem. cap. *Si Clericus*, de Sent. excomm. in 6. Idemque erit, quando, licèt non anteceſſerit expreſſum mandatum Eccleſiaſtici Prælati, præcedit ſaltem interpretatiua voluntas;& neceſſitas moralis exercendi talem actum, non expectata alia facultate, cum propoſito tamen remittendi quam primùm Clericum ad ſuum Superiorem, vt ſuprà tactum eſt. Atque huc ſpectat conceſſio facta in cap. *Vbi periculum*, §. *Præterea*, de Elect. in 6. vbi quibuſdã Rectoribus, & officialibus conceditur facultas arctandi, & detinendi Cardinales in conclaui vſque ad electionem Pontificis. In his ergo, & ſimilibus caſibus non cenſetur Iudex ſecularis iuriſdictionem vſurpare, ſed potiùs iuſtum miniſterium Eccleſiaſtico Iudici exhibere; & ideò non eſt cur incurrat in hunc canonem. Debet tamen iuſtum modum ſeruare, nimirum vt non maiorem vim inferat ad tenendum Clericum, quàm moraliter neceſſaria ſit: nam quidquid in hoc exceditur, temerarium eſt, & iniurioſum: ideoque non excuſabitur à tranſgreſſione canonis, argum. dicti cap. *Si Clericos*, vbi Gloſſa verbo *Excedatur*, id notat. Additur præterea in eodem textu, ſi Clericus det cautionem fideiuſſoriam de parendo iuri, non eſſe violenter detinendum, niſi vel delicti enormitas, vel alia rationabilis cauſa id poſtulet: quod obſeruandum eſt.

48 *Tertiũ exemplum ne præceptore, hero, patre, &c. cap. 1. Cap. Cum volũtate, de Sent. excomm.*

Tertium exemplum eſt de præceptore, qui diſciplinæ cauſa Clericum verberat: & idem eſt de patre, hero, & ſimilibus. Ita habetur in cap. 1. de Sent. excomm. vbi ratio redditur, quia talis manus iniectio non poteſt dici violentia. Idem in cap. *Cum voluntate*, eodem tit. §. *Si qui verò*, vbi extenſio fit ad omnes, qui ratione officij, prælationis, aut magiſterij, aut etiam ob ſeniorem ætatem, vel ob propinquitatem in aliquo gradu, vel denique quia ſunt ſuperiores in tali familia, alios caſtigant. Eſt tamen notanda differentia: nam iis, qui ratione officij, quod in Eccleſia obtinent, aut ſenioribus Clericis, qui zelo deuotionis hoc faciunt, ſolùm conceditur, vt poſſint hanc exercere correctionem circa pueros, vel iuuenes in minoribus conſtitutos deturpantes diuinum officium. Itaque non in quolibet delicto, ſed in illo peculiari caſu id concedi videtur, non tam in caſtigationem culpæ, quàm ob quietem Eccleſiæ, & reuerentiam diuini officij. Et ſimile exemplum eſt in cap. *Veniens*, eodem tit. vbi Clericus per vim eijciens ab Eccleſia Monialem, quæ officium Eccleſiaſticum perturbabat, dicitur non incurriſſe hunc ca-

Cap. Veniens, eodem titu.

A nonem, quia non iniuriæ cauſa, ſed vt quietè poſſet Eccleſia diuino officio vacare id fecerat. At verò magiſter, ſeu præceptor pro ratione ſui muneris maiorem videtur habere facultatem, dummodo intuitu diſciplinæ, vel correctionis id faciat, vt dicitur in dicto cap. 1. vbi nulla fit limitatio ad Clericum conſtitutum in minoribus ordinibus. Et ideò immeritò aliqui addunt illam, quia in dicto cap. *Cum voluntate*, habetur. Quod ibi ſentiunt Gloſſa, & Abbas: tamen ille textus quoad hanc limitationem non loquitur niſi in priori caſu, in quo fit correctio pueris, vt ita dicam, accommodata; & ita de illis ibi fit expreſſa mentio: quia illud genus correctionis non poteſt habere locum in hominibus maioris ætatis (quales ſunt omnes ordinati in ſacris) ſine grauiori B indecentia, & læſione ordinis: vnde in aliis caſibus de magiſtro, vel Prælato, tacet omnino de ordinibus, & ſimpliciter nominat ſubditos, & ſcholares, quando correctionis cauſa percutiuntur: & eodem modo eſt ſermo in dicto cap. 1. Quare non dubito, quin comprehẽdantur Clerici etiam in ſacris conſtituti: quod tenet Angelus verbo *Excommunicatio*, 5. Syluester verbo *Excommunicatio*, 6. Nauarrus cap. 27. nu. 81. Et patet etiam, quia ibi æquiparantur quoad hoc Prælatus, & magiſter: at conſtat, Prælatum poſſe caſtigare Clericum etiam in ſacris conſtitutum.

Gloſſa. Abbas.

Angel. Syluest. Nauarr.

49 *Qualis caſtigatio his perſonis permittatur.*

Additur verò in dicto cap. *Cum voluntate*: verbum illud, *leuiter percuſſerit*: itaque requiritur, vt percuſſio leuis ſit. Vnde ſtatim oritur quæſtio, quænam perC cuſſio in propoſito dicenda ſit leuis, vel grauis. Exiſtimo tamen quantitatem hanc non eſſe abſolutam, ſed reſpectiuam, id eſt, proportionatam muneri eius qui caſtigat, & perſonæ, quæ caſtigatur, & fini, ſcilicet diſciplinæ, & paternæ correctioni, vt in dicto cap. 1. ſignificatur. Et hoc etiam ſenſit Nauarr. dum dixit, caſtigationem hanc debere eſſe moderatam *iuxta ſuum propoſitũ*: & hoc ius exiſtimo habere etiam parentem in filium Clericum etiam in ſacris conſtitutum, & patremfamilias in ſibi ſubiectos, ex dicto cap. *Cum voluntate*: vt etiam Nauarrus notauit dicens, hoc eſſe verum de rigore iuris, nullamque rationem in contrarium cogere. Sed obiicit Panormitanus cap. *Vniuerſitatis*, de Sent. excomm. vbi PræD latus percutiens ſubditum per laicum etiam caſtigationis cauſa, incurrere dicitur in hunc canonem: ergo à fortiori pater, cùm ſit laicus, ſi manus iniiciat in filium ordinatum in ſacris, incidet in hunc canonem ob temerariam caſtigationem. Et eadem obiectio procedit de magiſtro, ſi laicus ſit. Sed hæc obiectio ſi ſit efficax, non ſolùm de Clerico ordinato in ſacris, ſed ſimpliciter de omni Clerico concludit; quia dictum cap. *Vniuerſitatis*, abſolutè de omni Clerico loquitur, eiúſque deciſio etiam de inferioribus Clericis vera eſt, vt ex ſuperiùs dictis conſtat. Igitur conciliandi ſunt illi textus, vt in cap. *Cum voluntate*, ſit ſermo de leui, & moderata percuſſione, & priuata, ac paterna caſtigatione: in cap. autem *Vniuerſitatis*, de iuridica pœna magis rigoroſa, & graui, quæ E non ſolùm fit ad priuatam caſtigationem, ſed etiam ad aliorum correctionem & terrorem. Vel certè (& fortaſſe vtrumque ſimul verum eſt) in dicto cap. *Vniuerſitatis*, ſermo eſt de laicis non habentibus peculiarem facultatem, & ius in ipſis decretis approbatum, quales ſunt illi, de quibus loquitur cap. *Cũ voluntate*.

Nauarr.

Obiectioni occurritur.

Cap. Vniuerſitatis, & ca. Cũ voluntate, conciliantur.

50 Tandẽ ad hoc caput reuocantur multa alia exempla, ſeu rationes excuſandi ab hac cenſura, quas latiſſimè enumerat Turrecremata in dicto cap. *Si quis ſuadente*, & Richardus in 4. diſt. 18. art. 11. quæſt. 5. & D. Antoninus, & Nauarrus locis citatis, & alij Summiſtæ communiter. Sed ſi attentè cõſiderentur quæ diximus, ſub illis omnes comprehenduntur, vt v. g.

Turrecr. Richard. Anton. Nauarr.

ſi ioci cauſa, & ludendo inter ſe aliquis percutiat Clericum, excuſatur; quia illa non eſt actio iniurioſa, nec ſacrilega, & ita non eſt violenta manuũ iniectio, cap. 1. de Sent. excomm. eſt autem ibi ſermo de Clericis inter ſe ludentibus, non de laico ludente cum Clerico: tamen ratio æquè in illo procedit, & ideò etiam illius iuris diſpoſitio, vt prædicti authores ſentiunt. Ponderanda verò eſt illa particula textus, *Dummodo non fiat ex odio, vel indignatione*: poſſet enim interdum exteriùs fieri per iocum, & in re ipſa fieri propter odium, ſeu vindictam; & tunc non excuſatur quis à Cenſura, quia non excuſatur ab iniuſta, & ſacrilega percuſſione. Item contingit actionem inchoari per iocum & ludum, in progreſſu autem per indignationem conſummari: & tunc iam ceſſat excuſatio, vt ex dicto verbo textus patet. In quo non diſtinguitur, an illa indignatio ſit præconcepta, & antiqua, vel occaſione ipſius ludi exorta: nam hæc eſt vtriuſque ratio, quia iam actio inchoatur ludicra, & fit criminoſa. Neceſſarium eſt tamen, vt talis actio non ſit adeò ſubita, vt ex ſubreptione fiat abſque deliberatione, quæ ad peccandum mortaliter ſufficiat, vt notauit Richardus ſuprà: & eſt clarum ex principio poſito, quòd cenſura hæc non incurritur niſi propter peccatum mortale. Item quia abſque deliberatione non poteſt eſſe contumacia propria: nec tunc ille poteſt dici operari, *ſuadente diabolo*, cùm naturali potiùs modo, quàm libero operetur; & eadem ratione excuſabitur aliquis, quoties ita operatus fuerit ex paſſione, vel furore, vt prudenter cenſeatur excuſari à culpa mortali.

Aliud exemplum de percutiente Clericũ per iocum.

51 Eademque ratio eſt de illo, qui per ignorantiam probabilem clericatus, in perſonam Clerici violenter manus inijcit: nam illa etiam ignoratia excuſat à mortali culpa in tranſgreſſione illius canonis commiſſa; & ideò etiam excuſat à Cenſura, prout cauetur in ca. *Si verò*, 2. de Sentent. excomm. Addit verò Sylueſter limitationem, niſi ille, qui ſic percutit clericum, det operam rei illicitæ; quia tunc putat non excuſari. Sed vt rectè dicit Nauarrus, illa limitatio abſque idonea ratione, vel textu addita eſt: quia etiamſi talis actio alioqui ſit iniuſta percuſſio, aut mutilatio, aut occiſio hominis; ſi tamen quoad circunſtantiam perſonæ percuſſæ, ſcilicet quòd Clericus ſit, procedit ex tali ignorantia, quæ excuſet à malitia ſacrilegij, non incurritur hæc cenſura, quia non violatur canon ille, in quo ſola ſacirlega percuſſio, quæ voluntariè circa Clericum verſatur, ibi punitur. Idem ergo erit, ſiue rixa, vel occaſio percutiendi orta ſit ex opere licito, ſiue illicito, dummodo qualitas, ſeu modus ignorantiæ ſufficienter probabilis ſit.

Excuſatio à cenſura canonis, qui clericũ probabiliter talem ignoratum percutit, Syluester excõmunica. 6. n. 6.

52 Dices: Ergo ſi quis probabiliter exiſtimans ſe percutere Ioannem laicum, percutiat Petrum Clericum, non incurret hunc canonem: quod videtur abſurdum, cùm illa excuſatio iniquiſſima ſit. Reſpondetur, concedendo ſequelam cum Ioanne de Lignan. & aliis, quidquid Syluester oppoſitum ſentiat. Intelligendum verò eſt, dummodo ſufficientem diligentiam adhibeat, ita vt ei non immutetur talis error, ſeu ignorantia perſonæ. Nam ſi quis ex effectu occidendi Ioannem inimicum, temerè, & ſine ſufficienti certitudine quòd ille ſit, & non alius, in eum irruat, qui apparet eſſe Ioannes, non excuſabitur à culpa ſacrilegij, & conſequenter nec à cenſura. Secùs verò ſi diligentia fuit ſufficiens, quia excuſat à ſpeciali malitia, & à contumacia contra Eccleſiaſticum præceptum, ac proinde à cenſura. Atque hæc ſententia communis eſt, vt tradit, & ſequitur Couarruuias in cap. *Alma mater*, 1. part. §. 10. num. 15. qui tamen limitationem addit tam in hoc, quàm in præcedenti caſu, videlicet niſi ille, qui operatur ex tali ignorantia probabili, ita ſit animo affectus, quòd nihilominùs illum percuteret, etiamſi ſciret eſſe Clericum: quam putat eſſe doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 76. art. 1. Verumtamen ſuprà in priori parte de cenſuris in communi ſatis fusè oſtendi, hanc ignorantiam, quam D. Thom. concomitantem appellat, vt ſic neque excuſare, neque accuſare, quæ eſt ſancti Doctoris mens, tum citato loco, tum etiam q. 6. art. 8 Cuius ratio eſt, quia ille prauus animus non influit in actum: & ideò ſi illo non obſtante, actio procedit ex ignorantia probabili, excuſatur à cenſura; ideoque illud cap. *Si verò*, indiſtinctè, & ſine reſtrictione loquitur.

53 Sed quid ſi è contrario aliquis volens occidere hunc, quem putat eſſe Petrum Clericum, Ioannem laicum occidit, nunquid incidit in hunc canonem? Non enim defuerunt, qui id affirmarent, Syluesterque, & Couarr. attribuunt hanc opinionem Gloſſæ in dicto c. *Si verò*, verbo *Ignorauerit*. Sed eſt falſa ſententia, vt bene ipſi docent; quia licèt ille animo, & intentione peccauerit, tamen re ipſa non percuſſit Clericum: ad incurrendam autem cenſurã non ſufficit interior malitia, niſi exteriùs conſumetur in illa ſpecie, quæ neceſſaria eſt ad talem cẽſuram: in præſenti autem, licèt conſummetur externum peccatum in ſpecie homicidij, non tamen in ſpecie ſacrilegij. Et cõfirmatur: nam ſi quis proiiciat ſagittã in verum Clericum animo interficiendi illum, & manus aberret, ita vt illum non attingat, non incurrit cenſuram ob defectum exterioris actus, ſeu effectus, iuxta omniũ ſententiam: ergo quamuis ſagitta aberrans laicum interficiat, non propterea incurretur hæc cenſura, quia propter illud delictũ non eſt impoſita cenſura. Nec obſtat Gloſſa citata: nam illa non dicit, eum, qui percutit laicum, exiſtimando eſſe Clericum, incurrere Cenſuram, ſed *teneri propter conſcientiam*: quod veriſſimum eſt, quia licèt re ipſa non incurrat Cenſuram, & tamen quandiu exiſtimat ſe occidiſſe Clericum, tenetur ſe gerere vt excommunicatus, quia tenetur exiſtimare ſe eſſe excommunicatum, atque ita ex conſcientia erronea obligatur ad ſeruandam cenſuram, ac ſi illam incurriſſet. Meritóq; eadem Gloſſa ſubiungit eam obligationem ceſſare eo ipſo quòd aliquis certus efficitur ſe non Clericum, ſed laicum interfeciſſe, abſque alia abſolutione à cenſura: quod eſt ſignum, illum non incurriſſe cenſuram, vt bene ponderauit Couarruu. qui tamen malè reprehendit Gloſſam inconſtantię, ſeu contradictionis: ſatis enim conſtanter loquitur, quia non poſuerat hanc cenſuram in re ipſa, ſed tantùm in conſciẽtia, & exiſtimatione: & ideò per contrariam ſcientiam auferri dixit.

An qui putans ſe occidere clericum occidit laicum, hanc cenſuram incurrat.

Gloſſa dictum exponitur.

54 Vltimò verò inquiri poteſt, ſi contingat intentionem percutientis ferri ad Petrum Clericum, errore autem manus vel perſonæ interficere Ioannem etiam Clericum, an incurrat in hunc canonem. Nam Couarruuias ſuprà verſ. *Octauò conſtant*, ſimpliciter affirmat, quia talis ignorantia, ſeu error neque intentionem, neque actionem externam excuſat: nam vtraque circa perſonam Clerici verſatur. Item illa percuſſio huius Clerici vt ſic nulla ratione inuoluntaria eſt, licèt percuſſio huius Clerici vt talis perſona eſt, ſit inuoluntaria, argu. l. *Eum qui*, §. *Si iniuria*, ff. de Iniuriis. Nihilominus in rigore loquendo, diſtinctione vtendum videtur. Nam fieri poteſt, vt actio illa exterior non ſolùm quatenùs tendebat ad Petrum percutiendum, ſed etiam quatenùs de facto attingit Ioannem, peccaminoſa ſit, eo quòd reſpectu vtriuſque fuerit voluntaria, directè quidem reſpectu Petri, vt ſupponitur, indirectè verò reſpectu Ioannis, quia nimirum ſufficientem diligẽtiam non adhibuit, vt caueret, ne ob errorem ictus in aliam perſonam caderet. Et tunc optimè procedit dicta ſententia, quia

Quòd ſi intendens percutere vnum clericũ percutiat aliũ.

Diſtinctione data dubium deciditur.

quia tunc actio exterior, etiam vt eſt actualis percuſſio, eſt voluntaria, & ita ceſſat omnis ratio excuſationis. At interdum poſſet accidere, quòd licèt actio illa, vt ex directa intentione tendit ad Petrum, voluntaria ſit: vt verò attingit Ioannem, ſit merè caſualis, & inuoluntaria, quia ſufficiens diligentia moralis adhibita fuit, ne alia perſona ibi ſubeſſet, niſi Petrus; vel ne ictus, ſi fortaſſe à Petro aberraret, in alium incideret: hæc enim duo repugnantia non ſunt. Nam ſicut volens occidere feram poteſt ſufficientem diligentiam adhibere, ne occidat hominem, & nihilominùs caſu occidere, ita, ſeruata proportione inter hunc hominem, & reliquos, poteſt idem caſus merè inuolũtariè accidere reſpectu aliorum, etiamſi directa intentio ad alium dirigatur. Hoc igitur poſito, videtur talis homo ſic percutiens caſu hunc Clericum in particulari, eſſe excuſandus à cenſura: quia reſpectu illius, actio eſt inuoluntaria: ergo inculpabilis, ergo vt ſic non eſt cauſa cenſuræ. Nec refert quòd intentio, & actio exterior circa Clericum verſentur, quia non ita verſantur, vt vna ab alia procedat directè, vel indirectè: quod neceſſarium eſſet ad incurrendam cenſuram. Quia percuſſio Clerici, quæ in re ipſa, & exteriùs fit, eſt inuoluntaria; quia nemo percutit Clericum in communi, ſed hunc, vel illum in particulari: ſed percuſſio huius particularis eſt inuoluntaria, & nullum alium de facto percutit: ergo percuſſio Clerici abſolutè, & ſimpliciter inuoluntaria erit: & ideò ſolus affectus percutiendi Clericum voluntarius manſit, qui non ſufficit; quia Cenſura, vt ſæpe diximus, non incurritur propter affectum, ſed propter exteriorem percuſſionem voluntariam.

Extendatúrne hæc cenſura ad mandantes, conſulentes, &c.

55 SI verba prædicti canonis præciſè conſiderentur, mandantes, conſulentes, & ſimiles non viderentur incurrere cenſuram illam; ſed ſolùm illi, qui per ſeipſos Clericum percutiunt: nam illi ſoli manus violentas propriè, & in rigore iniiciunt: lex autem odioſa ad rigorem verborum reſtringenda eſt. Nihilominùs iura alia vel generaliùs interpretata ſunt canonem hunc, vel certè extenſionem illi addiderunt. Atque ita in ca. *Mulieres*, §. *Illi verò*, de Sent. excomm. dicitur, illos, quorum mandato, vel authoritate alij violentas manus in Clericos iniiciunt, in hunc canonem incurrere. Quod ampliatur in cap. *Cùm quis*, de Sent. excomm. in 6. ad mandatum retrotractum per ratihabitionem. Nam ſi Petrus v. g. nomine Ioannis percuſſit Clericum ſine Ioannis mandato, & poſteà Ioannes percuſſionem illam ratam habuit, & probauit, in hâc cenſuram incurrere dicitur in illo textu: quia talis ratihabitio retrotrahitur, & moraliter æquiualet mandato. Quòd ſecùs eſt, quando prior percuſſio non eſt facta nomine alterius: nam tunc licèt alter poſteà ratam habeat, non incurret, vt ibidem dicitur: quia illa non eſt propriè ratihabitio: nec per illam moraliter facit ſuam præteritam percuſſionem. Hinc Nauarrus cap. 27. n. 78. ait. Si quis corã amicis, vel familiaribus dicat ſe appetere vindictam alicuius Clerici, præuidẽs, vel præuidere debens, eos inde fore excitandos ad percutiendum eum, ſi de facto id faciant, ipſum incurrere hanc cenſuram, argumento (inquit) cap. penult. de Homicid. in 6.

56 Sed meliùs probatur ex priori capite, quia ille eſt cauſa moralis talis percuſſionis, & excitat, & mouet, & virtualiter mandans. Quod maximè confirmari poteſt ex cap. *Quantæ*, de Sententia excommunicationis: in quo amplificatur hoc non ſolùm ad authores huius criminis, ſed etiam ad conſentientes,

A Vbi declaratur, huiuſmodi eſſe, non ſolùm qui conſilium præbent, aut qui excitant, vel adiuuant; ſed etiam illi, *qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.* Subintelligendum autem eſt, ſi debeant, ſeu teneantur ſubuenire, vt tacitè expoſuit Caiet verbo Caiet. *Excommunicatio*: qui addit, hoc debitum interdum eſſe ex iuſtitia, & tunc maximè procedere illam deciſionem abſque limitatione: aliquando verò eſſe ex charitate tantùm; & tunc ait Caietanus ſolùm obligari eum, qui cùm manifeſtè intelligat ſe abſque periculo, & damno poſſe obuiare, ex intentione id facere non vult, quia tunc meritò punitur tanquam conſentiens eidem delicto. Clariùs verò dici videtur, tunc aliquem incurrere, quando non obuiando B mortaliter peccat, non ſubueniendo proximo: nam tunc etiam moraliter conſentit: & hæc eſt manifeſta intentio illius canonis, vt verba eius præ ſe ferunt, & eſt communis ſententia Innocentij, Abbatis, & aliorum. Qui tamen addunt, neceſſarium eſſe dolum, vt quis incurrat hanc cenſuram ex eo ſolùm, quòd non impedit, cùm poſſit; & ideò dicunt non incurrere, ſi ſolùm ex negligentia, vel aliquo timore humano id omittat. Quod intelligo verum, quando ſufficit hic titulus ad excuſandum à culpa mortali. Vide Nauarrum in cap. *Non inferenda*, nu. 18. Nauarr.

Quando cenſeatur quis debere hoc delictum impedire ad euadendam cenſuram.

57 Hîc verò ſtatim occurrebat dubitatio, an ipſemet Clericus ab alio percuſſus, ſi conſentiat huiuſmodi percuſſioni, cùm eam facilè vitare poſſit, in hunc C canonem incurrat. Et ratio dubitandi eſt, quia non obſtante conſenſu eius, iniicientes manus violentas in eum, illam incurrunt: ergo & ipſe. Antecedens patet ex cap. *Contingit*, de Sententia excommunicationis: vbi cùm quidam Clerici ſua ſponte ſupponerent corpora ſua percuſsionibus fuſtium, vt ſatisfacerent alteri, quem offenderant, ait Pontifex illam ſatisfactionem eſſe iniurioſam clericali ordini; ideoque ſub prohibitione canonis, *Si quis ſuadente*, comprehendi. Idem ergo erit, ſi Iudex ſecularis Clericum comprehendat, vel in carcerem ducat, etiamſi ipſe non renuat, nec fugiat, cum poſsit. Minor verò probatur ex dicto cap. *Quantæ*. quia agentes, & conſentientes pari pœna plectuntur: ergo ſi ipſe Sacerdos conſentit delicto alterius, eandem cenſuram in- D curret. Reſpondetur nihilominùs, in eo caſu Clericum conſentientem ſuæ percuſsioni, vel vapulationi non incurrere hanc cenſuram. Hoc probatur manifeſtè ex dicto cap. *Contingit*, vbi ſic dicitur: *Si quis autem Clericus poſt prohibitionem huiuſmodi ſponte ſe ſubiecerit, excommunicetur*: ergo ſupponitur non manere ipſo iure excommunicatus.

Incurrátne hanc cenſurã clericus ſua percuſsioni cõſentiens.

Ratio dubitãdi.

Reſolutio.

58 De ipſo autem percutiente Clericum ſeipſum ſubiicientem, diſtinguendum eſt: nam aut actio eſt iniurioſa, &, vt ita dicam, contumelioſa ordini clericali, vel non eſt huiuſmodi. In hoc poſteriori dicendum eſt, percutientem non manere excommunicatum: quia nec facit iniuriam huic perſonæ particulari, cum ſponte conſentiat, neque ordini clericali, vt in caſu ſupponitur: & ita ceſſat ratio dicti cap. *Contingit*, & conſequenter diſpoſitio. Fieri E autem poteſt, vt talis actio non ſit iniurioſa, ſi vel iocoſa ſit, vel Religioſa, vt ita dicam, ſeu ad caſtigationem, & vindictam peccatorum coram Deo, & non ad vltionem, ſeu vindictam humanam ordinetur, quam etiam oportet moderatam eſſe, & intra terminos rationabilis ſatisfactionis contentam. At verò ſi actio ſit iniurioſa ſtatui clericali, communis ſententia eſt, ſic percutientem Clericum, manere excommunicatum: quia licèt non ſit violenta percuſsio, vel potiùs coacta eſt, tamen iniurioſa ſtatui clericali, in cuius fauorem canon ille latus eſt, cui cedere non poteſt priuata perſona,

An incurrat cenſuram percutiens Clericum ſuæ percuſsioni conſentientem.

Panorm. etiamſi ſua ſponte conſentiat. Ita Panormit.in dicto cap. *Contingit*, & ſumitur etiam in cap. *Si diligenti*, de Foro competent. Vnde cùm in dicto cap. *Contingit*, dicitur: *Volumus, & mandamus, vt id de cætero iubeas attentari*: non eſt ſenſus, neceſſariam fuiſſe nouam prohibitionem, ſed declarationem,& executionem dicti canonis, *Si quis ſuadente*. Et ibi ſentit Gloſſa vltima,& eſt ſatis conſonum textui,& rationi eius. Gloſſ.

59 *Incúrratne Clericus ſeipſũ percutiens.* Ex quo inferunt Doctores, etiam ipſum Clericum ſeſe irato animo percutientem incurrere hanc Cenſuram. Ita Panormitanus dicto cap. *Contingit*, num.6.& ſequitur Nauarrum ca. 27.num.79.citantque cap. *Si non licet*, 23.qu.5.vbi ſolùm habetur, non minùs eſſe homicidam, qui ſe,quàm qui alium occidit.Eſtque hæc ſententia probabilis, quando percuſſio ſui talis eſt, vt attingat grauitatem peccati mortalis propter læſionem in proprio corpore factam: quamuis non deſint multi Doctores oppoſitum ſentientes. Dices: Si ſe percutiens incurrit,cur non ſe ſua ſponte ſubdens percuſſioni alterius? Reſpondetur, quia ille non cenſetur cooperari, ſed permittere, vt euadat offenſionem alterius. De qua re latiùs Panormitanus ſuprà.

Exponitur alia pars canonis de reſeruatione, & abſolutione huius Cenſuræ.

60 IN ſecunda parte huius canonis reſeruatur hæc excommunicatio Summo Pontifici, his verbis: *Et nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere, niſi mortis vrgente periculo,donec Apoſtolico conſpectui præſentetur,& eius mandatum ſuſcipiat.* Quæ verba non ſolùm prohibitionem ſimplicem, ſed propriam reſeruationem cum ſuſpenſione,ſeu ablatione iuriſdictionis continent. Declaratum autem eſt, ſub Apoſtolica Sede, quantum ad hunc effectum comprehendi eiuſdem Sedis Legatum à latere,in cap. *Ad eminentiam*, cum aliis de Sententia excomm. Quod ad alios Legatos, qui non ſunt à latere,non extenditur,niſi iuxta tenorem cap. penult. de officio Legati: ſcilicet vt Legatus miſſus à Papa,ſolùm in propria prouincia,& eos, qui in ea tale delictum commiſerunt, poſſit abſoluere. Legati verò nati, id eſt, prætextu alicuius Eccleſiæ, nullam in hoc poteſtatem habent, niſi eis à Sede Apoſtolica ſpecialiter concedatur. Neque hæc eſt extenſio dicti canonis, *Si quis ſuadente*, ſed declaratio: nam ſub iudice ordinario ſemper comprehenditur qui vices eius gerit ſeu eius legatus. Qui ergo ſine hac poteſtate ab illa Cenſura tentaret abſoluere,non ſolùm malè faceret, ſed etiam nihil faceret, vt per ſe conſtat, & eſt communis ſententia. Quoniam verò(vt aiunt) exceptio firmat regulam, cùm in eo textu ſolùm excipiatur articulus ſeu periculum mortis, videtur hæc reſeruatio nullam aliam admittere exceptionem, quantum eſt ex vi illius textus. Nihilominùs tamen Doctores plures exceptiones ſeu caſus numerant, in quibus poteſt hæc cenſura per Epiſcopum tolli, vt videre licet in Turrecremata, Antonino,Nauarro, & aliis Summiſtis, locis ſuprà citatis. Ex quibus caſibus quidam ſunt in aliis iuribus expreſſi, & ideò certiores & faciliores ſunt. Alij verò deducuntur ſeu adiiciuntur à Doctoribus,in quibus nonnulla maior eſt difficultas.

Prima expoſitio articuli mortis explicatur.

61 *Cap. Ea noſcitur de Sent. ex comm.* PRincipiò igitur ad huius partis declarationem adiungendum eſt capit. *Ea noſcitur*, de Sent.excomm.in quo illa exceptio poſita in canone, *Si quis ſuadente*,partim reſtringitur,partim ampliatur. Nã in dict. canone ſimpliciter excipitur mortis periculum, A ideóque ſaltem pro eo caſu videtur relinqui Epiſcopis abſoluta facultas tollendi hanc excommunicationem, ita vt qui in eo articulo fuerit ſic abſolutus, ſimpliciter abſolutus maneat, & abſque vlla obligatione. Hoc autem vel reſtringitur, vel aliter intelligendum eſſe declaratur in dict. cap. *Ea noſcitur*, vbi requiritur vt in eo articulo abſolutio nõ cõcedatur niſi iuramento præſtito iniungatur eiſdem, vt poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Romanam Eccleſiam, vel eius Legatum accedant, mandatum Apoſtolicum ſuper talibus recepturi. Circa quæ iura obſeruandum eſt primò, hanc exceptionem articuli mortis non eſſe ſpecialem in hac cenſura, ſed generalem in omnibus reſeruatis, nec eſſe ius de nouo B introductum, ſed vel diuino, vel perpetua Eccleſiæ traditione,qua ſemper obſeruatum eſt, vt in articulo mortis nullus caſus reſeruatus ſit,vt dicitur in Trident.ſeſſ.14.ca.7. Conc. Triden. Huic tamen conſuetudini non repugnat, quòd illa conceſſio in articulo mortis ſub illa limitatione concedatur, quia ad ſubueniendum neceſſitati fidelium id ſatis eſt, & aliunde ad ſeueritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & vt Cenſura magis timeatur, ita fieri expedit. Quod proinde generale eſt in omnibus caſibus reſeruatis,vt ſuprà dixi.Quãuis autem in dict. cap. *Si quis ſuadente*, de ſolis Epiſcopis fiat mentio,certum eſt tamen non ſolum Epiſcopum, ſed etiam quemlibet ſimplicem ſacerdotem poſſe in eo articulo, ſi neceſſitas vrgeat, abſoluere à tali peccato, & à fortiori à Cenſura, vt ſuprà C ſuo loco in generali doctrina dictum eſt.

Dico autem, *Si neceſſitas vrgeat*, quia exiſtimo tunc 62 poſſe inferiorem ſacerdotem abſoluere ab hac cenſura, *Vrgente neceſſitate in articulo mortis poteſt ſimplex ſacerdos ab hac cenſ. abſoluere.* quando Epiſcopus adiri non poteſt:nam,ſi inſtante etiam articulo vel periculo mortis, poſſit abſolutio ab Epiſcopo peti, nullus inferiorem poterit abſoluere,quia nulla tunc eſt neceſſitas, & per ſe loquendo, hoc reſeruatur Epiſcopo,quotieſcumque à Pontifice non poteſt abſolutio haberi, vt patet ex verbis canonis,& ex aliis infrà tractandis. Atque eadem ratione ſi poſſit abſolutio obtineri à legato Pontificis, non poterit abſolutio ab Epiſcopo dari: nam in dict.cap. *Ea noſcitur*,dicitur; *Etiamſi poſt abſolutionem ab alio datam propter neceſſitatem vrgentem,com-* D *parẽ dum eſſet coram Pontifice,vel eius legato;ſi id fieri poſſit*: ergo multo magis ſi à principio potuiſſet abſolutio à legato peti, non poſſet ab inferiori obtineri. Poteſt autem hoc ſæpe contingere, quoniam vt ſuprà dictum eſt, hoc periculum mortis non limitatur ad illud, quod ex infirmitate vel ægritudine naſcitur; ſed plures alios caſus complectitur, qui tale periculum virtute includunt, vt eſt longa nauigatio, bellum inſtans,& ſimilia, in quibus ſæpe poteſt eſſe opportunitas adeundi legatum, vel Epiſcopum,&c. Ergo per ſe loquendo, hic ordo ſeruandus eſt: ſicut etiam priùs vocandus eſt parochus, quàm ſimplex ſacerdos, ſi poteſt. Quando autem locus non datur accedendi ad ſuperiorem vel Ordinarium,tunc quilibet poteſt abſoluere cum prædicta limitatione: qua E non obſtante, abſolutio ita eſt valida, & habet effectum ſuum,vt poſteà non ſit alia neceſſaria. Vnde in dict.cap. *Ea noſcitur*,non dicitur poſteà eſſe accedendum ad Sedem Apoſtolicam ad abſolutionem obtinendam, ſed *mandatum Apoſtolicum ſuper talibus recepturi*,ſcilicet,de ſatisfactione, vel parti, vel Eccleſiæ exhibenda, vt generaliter declaratur in cap. *Eos qui*, de Sent.excomm.in 6.Vbi additur,eum, qui poſt talem abſolutionem ceſſante impedimento, iuramentum implere,& ſe præſentare contemnit, in eandem excommunicationem incurrere, non quòd eandem numero, quæ ablata fuerat, redeat; neque omnino propter eandem cauſam, quia hîc noua contumacia nouuſque

nouúſque contemptus intercedit; ſed quia ſimilis excommunicatio maior & cum eadem reſeruatione incurritur. An verò, ſi quis ita abſolutus decedat, hæres eius teneatur ad comparendum, ſimile mandatum loco defuncti recepturus; dicendum eſt non teneri, quia nullo iure hoc cautum eſt: & ſæpe fieri non poteſt, quia forte delictũ fuit occultum, & confeſſio, & abſolutio ſecreta: ſolùm ergo tenetur ad cã ſatisfactionem, vel potiùs reſtitutionem, quam ratio iuſtitiæ poſtulauerit.

Secunda exceptio variarum perſonarum.

63 *Cap. Ea nõſcitur. de ſentent. excom.*

PRæter hanc exceptionem ſeu reſtrictionem, adduntur aliquæ in dict. cap. *Ea noſcitur*, quibus dicta reſeruatio minui, & canon, *Si quis ſuadente*, ampliari videtur. Excipiuntur enim *mulieres, ſenes, valetudinarij*, ſeu *membrorum deſtitutionibus impediti*, quibus conceditur, vt ſatisfacta parte ab Epiſcopis abſolui poſſint. Et ibi non additur reſtrictio, neque exigendum dicitur iuramentum de poſteà comparendo; ſed ipſi Epiſcopo totum negotium, tam quoad abſolutionem, quàm quoad imponendum mandatum de ſatisfaciendo committitur: ratio eſt, quia omnes iſti cenſentur inepti & impotentes moraliter ad comparendum coram Summo Pontifice, & ideò eo onere ſimpliciter liberantur, quia impedimentum illud perpetuum eſt. Similis extenſio ex parte habetur in cap. *Mulieres*, vbi additur, vt omnes perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt, poſſint à Diœceſano abſolui; huiuſmodi autem ſunt mancipia, & ſimiles.

Impuberes excuſantur à reſeruatione canonis.

Rurſus in cap. 1. de ſent. excom. excipiuntur illi, qui infra puberes annos hoc delictum committunt, quia eos ætas excuſat, vt ibi dicitur. Vbi non immeritò dubitari poteſt, an ſenſus ſit, excuſare eos omnino à cenſura, ſicut excuſantur alij, de quibus inferiùs ſermo eſt; vel à ſola reſeruatione. Veruntamen in cap. *Quamuis*, & cap. vlt. eiuſdem tit. ſatis declaratur, ſermonẽ eſſe de excuſatione à reſeruatione: nã ſermo eſt de pueris, qui, licèt ſint impuberes, ſunt doli capaces, & veram iniuriam, ac mortale ſacrilegium in hoc facto committũt, illi enim excommunicationẽ incurrunt, vt apertè dicitur in dicto cap. *Quamuis*.

Ca Quamuis, & cap. vlt. de ſen. excom.

64 *An reſpectu impuberũ cenſura hæc ſit Epiſcopo reſeruata.*

Dubitari autem poteſt an ſit reſeruata Epiſcopo. Ratio dubij eſt, quia ibi ſolùm tollitur reſeruatio Papalis, & non deſignatur Epiſcopus, vel alius qui poſſit abſoluere, & ideò relinquitur in terminis iuris cõmunis: tamẽ quia in cap. *Pueris*, de ſent. excom. vbi de eadem re ſermo eſt, dicitur Diœceſanũ Epiſcopum poſſe eos abſoluere: ſecurius eſt etiam in his ſequi ordinem ſuprà præſcriptum. Item quia in cap. *De cætero*, de ſent. excomm. pro regula generali aſſignatur, vt omnes qui in hoc caſu quacunq; ex cauſa excuſantur adire Sedem Apoſtolicam, ab Epiſcopo abſoluantur. Quin potiùs iuxta communem ſentẽtiam Canoniſtarum pro regula habendum eſt, quoties abſolutio vel diſpẽſatio reſeruata Papæ propter occurrentem neceſſitatem inferiori cõceditur, per ſe loquendo, pertinere ad Epiſcopum, vt Innocentius, Panormitanus, Felinus, & alij tradunt in cap. 2. & cap. *Monachi*, de ſentent. excom. & in cap. vlt. de eo qui furtiuè ordines ſuſcepit, quos refert & ſequitur Nauar. cap. 27. num. 112. Eſtq; hoc conſentaneum rationi, tum quia poſt Summum Pontificẽ ordinarius Paſtor eſt Epiſcopus, tum etiã quia per hoc ſufficienter ſubuenitur neceſsitati, propter quam ſolã hæc conceſsio fit. Ex dictis autem fit vt licèt differatur abſolutio vſq; ad annos pubertatis, poſsit ab Epiſcopo dari: quia à principio fuit cenſura non reſeruata, & quia ille fauor non conceditur propter impedimentum adeundi Summum Pontificem, ſed

A propter excuſationẽ, quam delictum habuit quando commiſſum fuit, quæ ſemper durat. Et ita habetur in cap. vlt. de ſent. excommun.

Præterea pauperes abſolui poſſunt ab alio quàm à Romano Pontifice, ſi tanta laborent inopia, vt niſi mendicando Romam adire non poſſint. I a ſumitur ex dict. cap. *Quamuis*, in illa particula, *Inopia &* in cap. *Quod de his*, verb. *Et paupertate*, eod. tit. Cuius tamen oppoſitum videtur definiri in dict. cap. *Ea noſcitur*, vbi ſic dicitur, *Alios autem ſiue pauperes, ſiue diuites, &c.* Nec poteſt dici vnum ex his decretis derogatum eſſe ab aliis: nam licèt cap. *Quamuis*, editum fuerit à Gregorio IX. qui fuit poſt Clementem III. tamen reliqua duo capita ab eodem Clemente III. edita ſunt. Item, quia non eſt admittenda iuris derogatio, niſi vbi fuerit omnino neceſſaria: hîc autem nulla eſt neceſſitas, quia in cap. *Ea noſcitur*, ſermo eſt de pauperibus, qui ſine magno diſcrimine poſſunt Sedem Apoſtolicam adire: Neque propterea cogatur aut de nouo mendicare, aut aliam grauem neceſſitatem pati. Vnde qui ſolitus eſt mendicare, ſi aliàs eſt ſanus quamuis ſit pauper, non excuſabitur Romam ire, quia mendicando ire poteſt, & non propterea cadit ab ſtatu ſuo. At verò, ſi quis ſit ita pauper, vt non mendicando, ſed manibus ſuis viuat, & iter agendo non poſſit labotãdo viuere, ſed mendicando, ad id non cogitur: ille ergo excuſatur propter inopiam iuxta citata capitula. Similiter qui tenentur alere vxorem & familiam, ſi non ſit adeò diues, vt iter agendo poſsit id facere ex bonis propriis, cenſebitur ſufficienter pauper, vt per eadem iura excuſetur. Præterea excuſantur illi, qui ſine graui periculo ire Romam non poſſunt, ex dicto ca. *Quamuis* in verb. *Inimicitia*, ideò enim excuſari aliquis poteſt propter inimicitiam, quia ei periculum aliquod ab inimico imminet. Et in cap. *De cætero*, additur, *Habens capitales inimicitias*, id eſt, ex quibus periculũ capitis imminet. Intelligo autem hoc non ſolùm de inimicitiis priuatis, ſed etiam de hoſtibus & inimicis fidei, vbi ſimile periculum mortale, & extraordinarium imminet: nam eſt eadem ratio.

65 *Pauperes an excuſentur à reſeruatione huius canonis.*

B

C

Cui imminet in itinere periculum excuſatur pro abſolutione Romã adire.

Tertia excuſatio de corporali impedimento.

66 *Cap. De cætero, de ſent. excom.*

D PRæter hos autem particulares caſus adduntur in decretis generalia verba, per quæ excuſantur omnes qui legitimè impediti ſunt ne iter agere poſſint ſine graui incommodo: nam in cap. *De cætero*, dicitur, *Vel alias iuſtas excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita vt ſine periculo, Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare.* Et in cap. *Quamuis*, dicitur, *Siue alia corporis impotentia, ſiue quolibet impedimento canonico retrahatur quominùs Romanũ Pontificem poſſit adire, vel niſi iuris beneficio à labore excuſetur.* Idem ferè in cap. *Quod de his*: eodem tit. In quibus textibus tria generalia capita huius excuſationis inſinuantur. Primum eſt corporale impedimentum, ſub quo comprehenduntur ferè omnia numerata, ægritudinis, imbecillitatis virium aut ſexus, ſubiectionis neceſ-E ſitatis, paupertatis, periculi, & ſimilia, qualia erunt ſi timeatur grauis infamia, aut ſcãdalum propter manifeſtationem criminis occulti, &c. Quando autem impedimentum ſit ſufficiens, vt excuſatio iuſta cenſeatur, aliqui exiſtimant definiendum eſſe iudicio Epiſcopi, ad quem talis abſolutio deuoluitur. Quod ſentit Innocentius in dict. cap. *Quamuis*. Et non eſt dubium, quin ſubditus ſecurè poſsit ſtare huiuſmodi iudicio, niſi euidentiſsimè conſtaret eſſe irrationabile & temerarium. Tamen nullum eſt ius, quod ſoli Epiſcopo hoc iudicium reſeruet: & ideò generaliter hoc relinquitur iudicio prudentis & docti viri, ſicut in aliis moralibus rebus.

67 *An ætas iuuentutis ſit ſufficiens cauſa excuſationis.* *Angeli opinio.* *Nauarri ſent.*

Dubitari ergo poteſt an ætas iuuentutis ſit per ſe ſufficiens cauſa ad excuſandum, ſaltem quandiu illa durat: nam de hoc nihil definiunt iura in ſpeciali, quia iuuentus durat poſt annos pubertatis: iura autem loquuntur ſolùm de impuberibus, & ideò arbitrio Doctorum id relinquitur. Inter quos Angelus verb. *Excommunicatio*. 50. num. 56. putat illud eſſe impedimentum ſufficiens, citátque Abbatem: ſed Panormit. de muliere iuuene loquitur, non de quouis iuuene. Et ideò Nauarrus cap. 27. num. 88. dicit ſententiam Angeli neque eſſe Panormitani; neque vllo iure probari: vnde ipſe videtur oppoſitum ſentire. Angelus tamen motus videtur ex dictis generalibus verbis iurium, ſubſumendo prudens iudicium, quod itineratio iuuenis periculoſa eſt, non tam corpori, quàm animæ, & moribus: & ideò videtur ſufficiẽter excuſare, quia non minùs eſt morale impedimẽtum, quàm naturale. Quod quidẽ ſatis probabile eſt, conſiderando ea quæ frequentiùs accidunt: non eſt tamen adeò infallibile, quin oporteat in particulari conſiderare perſonæ conditionem, & modũ agendi iter, & ſimilia vt poſſit prudenter iudicari an verè intercedat tale periculum, necne; nam ſi interſit, erit impedimentum ſufficiens; non verò aliàs. Et ad hunc modum iudicandum eſt de ſimilibus.

Quinta de impedimento canonico quid ſit.

68 *Canonicum impedimentum quid ſit in præſenti.*

Aliud caput excuſationis in prædictis iuribus dicitur eſſe canonicum impedimentum Romam adeundi. De quo quid ſit, non immeritò interrogari poteſt: nam Gloſſa ibi nullam expoſitionem affert, Panormitanus verò in cap. *Quod de his*, ſolùm dicit, idem eſſe quod impedimentum legitimum. Itaq; nomine impedimenti canonici non eſt hîc intelligendum aliquod impedimentum per canones introductũ ſeu impoſitum: quomodo irregularitas, vel ſuſpenſio dici ſolent impedimentum canonicum ad miniſtrandum, vel ad ſuſcipiendum ordines; nihil enim huiuſmodi excogitari poteſt in præſenti materia, vt per ſe conſtat. Dicitur ergo impedimentum canonicum, id eſt, per canones approbatum, vel generaliùs interpretando, omne impedimentum legitimum, & rationi conſentaneum. Atque ita, quando in illo cap. *Quamuis*, dicitur. *Impotẽtia corporis, aut alio impedimento canonico*, hoc poſterius verbum ſolùm addit illa impedimenta, quæ non conſiſtunt in corporis debilitate aut defectu, ſed in quacunq; alia cauſa rationabili, vt eſt ſubuenire parenti grauiter indigenti, alere vxorem, vel filios, exercere aliquod munus publicum, ad quod ex officio tenetur, quódque ſine graui detrimento, vel communi, vel priuato deſerere non poteſt, & ſimilia.

Quinta de iuris beneficio.

69 *Iuris beneficiũ quid in præſenti.*

Vltimò additur in dicto cap. *Quamuis*, aliud caput excuſationis, quod appellatur, *iuris beneficiũ, vel niſi iuris* (inquit) *beneficio, a labore huiuſmodi excuſetur*. Quod additum videtur propter quaſdã perſonas, quæ abſque ſpeciali impedimento eundi Romam in iure excuſantur. Quod fieri ſolet propter alteram ex duabus cauſis. Prior eſt quando percuſſio ex modo quo fit, excuſabilis eſt, & digna veniæ, qualis exiſtimari poteſt percuſsio facta ab impubere, vt ex ſuprà dictis conſtat. Similis eſt illa, de qua eſt ſermo in cap. *Si vero*, 1. de ſent. excomm. Vbi Oſtiarius, Merinus, aut executor, qui prætextu exercendi officium ſuum, clericum percutit, ab Epiſcopo abſolui poſſe dicitur, niſi graue vulnus ei inflixerit. Quod intelligitur, etiamſi *ex malignitate*, vt ibi dicitur, id faciat: nam ſi caſu & bona fide turbam arcendo, clericum incautè ſe ingerentem percutiat, abſolutione non indiget, quia cenſuram non incurrit, vt ibi etiã declaratur de quocunque officiali laico iuriſdictionem exercente. Quid autem ſignificet in illo textu dictio illa, *malignatus*, obſcurum eſt, & ideò variè exponitur, vt refert additio ad Abbatem ibi in principio. Poteſt enim ſignificare, id eſt, agens mala intentione, ſiue ex ira, ſiue ex odio, ſiue ex paſſione, ſiue ex malitia: omnia enim hæc cadunt ſub ſignificationem verbi *malignatus*. Tamen non videtur veriſimile, vt ibi Innocentius aduertit, vt percutientibus clericum omnibus his modis voluerit Pontifex tale priuilegium concedere, quia qui ex odio vel malitia, & deliberata intentione id faciunt, non merentur faciliorem veniam: neque excuſabiliores ſunt, propterea quod prætextu ſui officij id faciant, nam hoc potius aggrauat delictum. Et ideò veriſimiliùs intelligitur, dum exercendo officium ad iracundiam prouocatus, modum excedit, voluntarieque & videndo, clericum percutit; tunc enim aliquam excuſationem habet. Et hunc in ſenſum magis inclinant Innocentius, Cardinalis, & alij, quos ſequi etiam videtur Nauar. cap. 27. num. 91. Vbi rectè etiam extendit hunc fauorem ad leuem & mediocrem iniuriam; quia ſolùm excipitur grauis. Item, quia ad alias nulla ibi fieret ſpecialis conceſſio, quia à cenſura contracta per iniuriam leuem clerico factam ſemper poteſt abſoluere Epiſcopus, iuxta cap. *Peruenit*, de ſent. excomm. vt ibi notat Abbas.

Verbum malignat. quid ſignificet in d. ca. Quamuis. Innocen. Cardin. Nauarr.

Addit verò Nauar. cap. 27. num. 68 miniſtros iuſtitiæ etiamſi leuiter percuſſerint, remittendos eſſe ad Summum Pontificem; nec poſſe ab alio abſolui. In quo videtur limitare generalem conceſſionem dict. cap. *Peruenit*. Eam tamen limitationem nullo iure probat, ſed ſola authoritate Abbatis, & Stephani, quæ ad limitandam generalem textus conceſſionem non ſufficit. Et ideò Panor. in cap. *Si verò*. 1. de ſent. excom. nu. 3. formaliter locutus eſt, non quidem adhibens exceptionem, ſed dicens, officialẽ laicum inicientem manus in clericum titulo officij ſui in nullo caſu poſſe ab Epiſcopo abſolui, quia eius delictum nunquam eſt leue, cùm non ſolùm inferat iniuriam, ſed vſurpet etiã iuriſdictionem in clericum. Et ita explicata hæc ſententia fundari poteſt in illo cap. *Si vero*, vbi Oſtiarius percutiens odio, non titulo iuriſdictionis, ſed incautè & culpabiliter abſoluendus dicitur ab Epiſcopo, ſi leuis aut modica ſit percuſſio, non verò ſi grauis. At verò de officiali, qui titulo iuriſd. percutit, ſimpliciter ſubiungitur ſtatim, non eſſe abſoluendum, ſed remittendum ad Pontificem: ergo intelligitur etiam de percuſsione non graui: nam quod alteri conceditur, huic negatur: quia licèt percuſsio videatur leuis, iniuria tamen clericalis ſtatus eſt grauis. Et hoc modo dixit optimè Caiet. ſuprà, hanc percuſsionẽ ſemper fieri grauẽ ex tali circumſtantia perſonæ lædentis, ſcilicet, quia cum ſit laicus officialis, authoritatiuè percutit clericum. 70

Prætereà huc etiam ſpectat exceptio clericorum ſimul cohabitantium in Collegio, nam ſi ſe inuicem percutiant, dummodo percuſsio non ſit enormis, non coguntur adire Pontificem, ſed à ſuo Epiſcopo abſolui poſſunt, vt habetur in cap. *Quoniam*, de vita & honeſt. cler. Illud enim priuilegium non conceditur omnibus clericis ſeſe inuicem percutientibus, vt conſtat ex eodem capite, ſed illis ſpecialiter, qui communem, & ſocialem vitam agunt, quia enim inter eos facilè accidere poteſt huiuſmodi exceſſus; oportet vt modus obtinendi veniam facilior ſit. Et ob eandem cauſam ſimile priuilegium conceditur religioſis, & canonicis regularibus, nã in ſimili caſu abſolui 71

Clerici eiuſdem collegii ſe inuicem enormiter percutientes à quo ſint abſolui. *Cap. Quoniam de vit. & hon. cler.*

Ca. Monachi, de ſen. excom.

abſolui poſſunt à ſuo Prælato, iuxta cap. *Monachi*, de ſent. excom. vbi additur, *Quocunque modo ſeſe in clauſtro percuſſerint*, vbi nullam facere diſtinctioné videtur inter percuſſionem grauem, aut leuem, nam particula, *Quocunque modo*, omnem comprehendere videtur, vt in hoc maior fauor fiat religioſis, quam ſæcularibus clericis. Solùm additur ibi limitatio, *Si diſcretio Abbatis non ſufficit ad eorum correctionem, eſt prouidentia Epiſcopi Diœceſani adhibenda.*

72 *Monachi intra clauſtra ſe inuicem percutientes, an poſſint à ſuo Abbate abſolui.*

Nihilominùs tamen Gloſſ. & Doctores in eo cap. *Monachi*, limitant verb. illud, *Quocunque modo*, dummodo non ſit percuſſio enormis; quia hic caſus in hac materia ſemper intelligitur iure ipſo exceptus, vt dixit Gloſſ. in dict. cap. *Quoniam*, de vit. & honeſt. cler. & Abbas in dict. cap. *Monachi*, & latiùs in cap. *Cum illorum*, de ſent. excom. In quo textu dicta generalis limitatio fundari ſolet, quia ibi dicitur, *Niſi exceſſus illorum extiterit difficilis & enormis, vt pote ſi ad mutilationem membri, vel ad effuſioné ſanguinis eſt proceſſum*: Sed non videtur per hæc verba limitari conceſſio facta in dict. cap. *Monachi*, quia ibi, vt Gloſſ. notat verb. *talibus*. Pontifex non loquitur de religioſis ſe inuicé percutientibus, ſed de illo, qui ante religionis ingreſſum, clericum percuſſit: & poſt ſuſceptum habitum religionis, huiuſmodi confitetur delictum, & abſolutionem petit: nam ille antea non poterat abſolui ab Abbate nec ex vi illius cap. *Monachi*, neq; alterius antiquioris iuris, ſed hoc ei conceditur in dict. cap. *Cum illorum*, cum illa limitatione & exceptione enormis percuſſionis. Non eſt ergo hæc exceptio extendenda ad limitandum fauorem cóceſſum religioſis in dict. cap. *Monachi*, tú quia cap. illud, *Cum illorum*, non eſt editum ad coarctádum, ſed potiùs ad extendendum fauorem, vt patet ex illius verb. *Nos autem in religionis fauorem, & euagádi materia ſubtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes, &c.* tum quia limitatio ibi adiungitur reſpectu conceſſionis ibi factæ: ergo non eſt extendenda ad aliam priùs factam in cap. *Monachi*, quia hæc limitatio ſpectat ad materiam odioſam, & ideò amplianda non eſt. Maximè cum maior fauor fieri potuerit, vel etiam debuerit, religioſis iá in eo ſtatu conſtitutis, & quaſi ex nimia familiaritate, quæ interdum contemptum generat ſeſe percutientibus, quam illis qui ante ingreſſum religionis ſic delinquunt.

73 Si autem ex iure illa limitatio adeò vniuerſalis non colligitur, non videtur admittenda; cùm verba illius cap. *Monachi*, valde generalia ſint; & fauorem religionis contineant qui ampliádus potiùs eſt, quá reſtringendus. Item quia poſteriora verba citata ex dict. cap. *Monachi*, videntur addita propter hos caſus enormes, in quibus abſolutio committitur Epiſcopo (nam hic videtur eſſe planus ſenſus illorum verborum) ergo nulla percuſſio religioſorum inter

Reſolutio.

ſe manet Summo Pontifici reſeruata. Nihilominùs tamé limitatio illa expreſsè habetur in ca. *Canonica*, de ſent. excomm. vbi integrè & ad literam refertur conſtitutio dict. cap. *Monachi*, & in fine eius addútur hæc verba, *Niſi exceſſus difficilis fuerit & enormis, propter quem meritò ad Eccleſiam Romaná ſit recurſus habendus.* Vnde videtur Honorius I I I. vel illam limitationem adiungere priori conſtitutioni Alex. I I I. aut indicare, illam limitationem ſubintelligédam ſemper eſſe in huiuſmodi conceſſione, quamuis non exprimatur. Quæ eſt communis ſent. Canoniſtarú, quam Nauarr. etiam ſimpliciter, & ſine alia probatione ponit: & propter textum illum ab illa diſcedendum non cenſeo.

74 *Monachus intra clauſtra percutiens clericum ſæcularem non gaudet priuilegio cap. Mona.*

Notanda verò ſun't nonnulla ad maiorem declarationem illius ca. & fauoris. Primum eſt circa verbum illud, *Se percuſſerint*, notanter enim additú eſt,

A quia ſi religioſus percutiat ſecularem clericum, non gaudet illo fauore, vt patet ex vi dictorum verborum: & ideò ad Sedem Apoſtolicam remittendus eſt, vt expreſsè declaratur in dict. c. *Cum illorum*. Poſtea verò conceſſum eſt, vt in eo caſu poſſit religioſus ab Epiſcopo abſolui, cap. *Religioſo*, de ſent. excom. in 6. cum limitatione, vt ſolùm in eo caſu abſolui poſſit, in quo clericus ſecularis, ſi aliquem clericum ſecularé percuſſiſſet, poſſet abſolui, ſcilicet quando percuſſio eſt leuis, vt ibi notat Gloſſ. ex cap. *Peruenit*. extra eod. Et ideò non extenditur illud priuilegium ad percuſſionem Epiſcopi tum propter enormitatem, tum quia Epiſcopus non venit ſub abſoluta clerici appellatione, in his quæ in illius, vel totius cleri fauorem non redundant.

75 *Neque ſi Monachum alterius religionis percutiat.*

B Rurſus ſi vnus religioſus alium alterius religionis percutiat, non etiam gaudet dicto fauore, dicto cap. *Monachi*, quia nec verba eius illi accómodantur: nam relatiuum illud reciprocum, *Se*, & verbú illud, *In clauſtro*, ac denique verbum illud, *Sui Abbatis*, ſatis declarant ſermonem eſſe de religioſis eiuſdem monaſterij, vel religioſis communem ſuperiorem habentibus. Neque etiam ratio, quæ inter hos militat, habet locum in aliis, quæ eſt familiaritas multa, & quædam facilitas quæ ex hoc naſcitur: quare in huiuſmodi caſu adeundus eſſet Summus Pontifex, ſiſtédo præciſè in conceſſione illius cap. *Monachi*. Tamen in dict. cap. *Cum illorum*, conceditur vt quando Monachus vnius clauſtri percutit monachum alte-

Poteſt tamen abſolui à Superiore percuſſi.

C rius, abſolui poſſit ab Abbate illius monachi, qui iniuriam paſſus eſt. Quod videtur intelligendum, ſiue illa monaſteria ſint diuerſorum ordinum; ſiue eiuſdem, ſufficitque vt percutiens & percuſſus diuerſos habeant Abbates, ſeu ſuperiores: quamuis ſi habeant aliquem prælatum communem, vt eſt Prouincialis, vel Generalis, ab eo etiá poſſit dari abſolutio, quia ille habet maiorem iuriſdictioné in ſubditum, quàm immediatus ſuperior: & ideò à fortiori comprehenditur ſub nomine Abbatis, ſeu ſuperioris, quouis nomine vocetur: non enim eſt vis facienda in nomine Abbatis, ſed in re quæ per illud ſignificari videtur, ſcilicet ſpiritualis pater, vel Paſtor talis religioſi. Quod etiam notauit Gloſſ. in dict. cap. *Cum illorum*, verb. *Abbatem*.

76 *Quid vox in clauſtro in dict. cap. Monachi ſignific.*

D Secundò notanda eſt illa particula, *In clauſtro*, quæ vox quia ſignificare ſolet non totum monaſterium, ſed quandam partem eius magis publicá, videri poteſt conceſſio illa reſtringenda ad percuſsionem in illa parte monaſterij facta. Sed reuera non ita eſt, quia vel clauſtrú non in ea ſignificatione accipitur, ſed pro toto monaſterio, ſumpta parte pro toto, vel etiamſi ſumatur pro illa parte, non eſt dictio reſtringens, ſed amplians, vt Panor. notauit: nam clauſtrum inter religioſos maiori quadam obſeruantia cuſtoditur. Et ideò ſi percúſsio etiam in illo facta, Abbati committitur; à fortiori facta in quacunque monaſterij parte. Imò etiamſi fiat extra totum monaſterium; vel in quouis alio loco: quia ratio illius conceſsionis non eſt locus, nec pendet à circunſtantia

E loci, ſed ex communi vita religioſorum.

77 *Quid ſi Monachus Abbatem aut Abbas monachú percutiat.*

Tertiò aduertendum eſt contingere poſſe vt religioſus ſuum Abbatem percutiat, vel è conuerſo Abbas ſuum ſubditum vltra menſuram debitæ correctionis, & contra hunc canonem. Et tunc dubitari poteſt an ille caſus ſub hac conceſsione comprehendatur. Nam ſi inſpicimus generalem ſignificationem vocis, videtur comprehendi; nam Abbas monachus eſt. Neceſsitas etiam ſeu ratio ferè eſt eadem. In contrarium verò eſt, quia ibi dicitur, *ſi Monachi ſe percuſſerint*, poſſe abſolui ab Abbate; videntur ergo monachi condiſtingui ab Abbate, & ſermonem eſſe de

percuſ

A percuſſione inferiorũ intet ſe,non reſpectu ſuperioris.Item ſi Abbas eſt percutiẽs videtur hoc neceſſarium:quia nõ poteſt ipſe abſoluere ſeipſum; neq; ei cõceditur vt alteri vices ſuas cõmittat, in ordine ad ſeipſum,& in re pertinẽte ad forũ contentioſum:Si verò ipſe fuit percuſſus, non expedit vt in propria cauſa ipſe ſit iudex.In hoc pũcto dicendũ primò eſt, percuſſionẽ,quæ Abbati proprio fit,non cõprehendi ſub hac conceſsione propter enormitatẽ.Nã in dict. c.*Cùm illorum*,declaratur enormis, & ex ca. *Canonica*, conſtat enormem percuſsionem non comprehendi ſub his priuilegiis.Dubitari autẽ poteſt,an idẽ ſit dicendũ de percuſsione alterius Abbatis non proprij. Reſpondetur hoc pendere ex alia quæſtione,an illa percuſsio enormis ſit,quam infrà attingemus. Igitur ſi ſit enormis, idẽ dicendum eſt, quãdo autẽ talis nõ fuerit,videtur abſolutio ad ipſum Abbatem percuſſum pertinere, iuxta cap. *Cùm illorum*.Sed ne ille ſit iudex in propria cauſa meliùs videtur,vt pertineant ad Epiſcopum,iuxta ea quæ ſtatim dicemus.

Prima concluſio.

Rationes dubitandi.

79 Secundò dicendũ eſt, Abbatẽ percutientẽ ſubditum ſuum,à Superiori ſuo regulari,ſi illum habeat, ſin minus ab Epiſcopo abſolui poſſe.Prior pars conſtat,quia illa percuſſio de ſe nõ eſt enormis, & ideò ex eo cap. non eſt ſemper reſeruata Papæ: aliunde verò talis Abbas ita cõparatur ad Prælatũ ſuum ſicut eius ſubditi ad ipſum.Poſterior pars probatur ex dict.cap.*Monachi*, ibi, *Quod ſi diſcretio Abbatis non ſufficiat, ab Epiſcopo eſt adhibenda correctio*. Tunc einm maximè nõ videtur ſufficere talis Abbatis diſcretio, vt optimè declarat ratio dubitandi priùs propoſita, quia non eſt ipſe conueniens iudex in cauſa ſua, ergo per Epiſcopum eſt abſoluendus.Quod ſi contingat religioſum percuſſum non eſſe ſubditum Abbatis percutientis;tunc talis Abbas à Prælato religioſi percuſſi abſoluẽdus eſſet, iuxta cap.*Cùm illorum*.Hæc autem ſecundum ius cõmune procedunt, aliud verò eſt ſecundum ſpecialia priuilegia,maximè Mendicantium,de quibus alibi dicemus.

Secunda concluſio.

80 Quartò obſeruari poteſt aliud genus gratiæ ſeu priuilegij,quod in iure conceditur circa hoc negotiũ propter nonnullas circũſtantias perſonæ delinquentis.De quo extat cap.*Mulieres*,de ſent.excom. ibi dicitur, de his qui magnæ ſint potẽtiæ,& ita delicati quòd laborem veniendi ad Sedẽ Apoſtolicam nequeũt ſuſtinere, cõſulendã eſſe Apoſtolicã Sedẽ, & de ſtatu perſonæ, & veritate negotij informandã, vt ſecundũ eius conſiliũ de commiſſo ſcelere tales perſonę corrigantur.Quo loco huiuſmodi perſonis non conceditur ſimpliciter vt abſolui poſſint ab Epiſcopo;ſed quòd nõ teneantur petere abſolutionem à Sũmo Pontifice,Romã eundo;ſed ſolũ conſulere Pontificem.Ait autẽ Gloſſa ibi, pertinere ad Epiſcopi arbitriũ iudicare,an perſona ſit talis cõditionis,necne:ſed hoc in textu nõ habetur: neq; exiſtimo eſſe neceſſariũ ,quidquid etiam Nauar. dicat, poteſt enim id per euidentiã rei conſtare: & quando fuerit res aliquo modo dubia,iudicium viri prudentis in huiuſmodi rebus ſemper ſatis eſt,quando ſpeciali iure non reſeruatur Superiori:in hoc autem iure non committitur Epiſcopo, vt iudicet, an perſona ſit magnæ potentiæ vel delicata; ſed ſuppoſita conditione talis perſonę,reſpondetur quid agendũ ſit,nimirum conſulendum eſſe Pontificem. Nec requiritur vt ipſemet Epiſcopus conſulat,ſed ipſe qui abſolutione indiget,conſulere poteſt quacunque via voluerit,aut potuerit.

Perſona magnæ potentiæ & nimis delicata à quo abſoluenda.

Cap. Mulieres, de ſen. excom.

81 Dubitat prætereà Gloſſa ibi, an interim dũ conſulitur Pontifex,poſſit perſona illa abſolui ſub iuratoria cautione de conſulendo Pontifice, & parendo mãdatis eius. Et reſpondet poſſe propter periculum moræ.Sed hæc reſponſio videtur eſſe contra textum, vbi dicitur priùs eſſe negotium intimandum Pontifici:nõ eſt ergo priùs abſolutio concedenda. Quod rectè ibi Panorm.notauit,& ſequuntur Felin. & alij. Et ſignificat eadem Gloſſ.ſtatim dicens,ſi non ſit periculum.non eſſe abſolutionem dandã ante conſultationẽ Pontificis:quod intelligendũ eſt de periculo mortis,aut alicuius grauis damni:quando autem hoc periculum timetur, licitum quidem erit abſoluere, non ex ſpeciali priuilegio huius canonis, ſed ex generali lege,modo ſtatim declarando.

Poſſintne hi potentes abſolui ſub iuratoria cautione de conſulendo & parendo Pontifici.

Gloſſ. Abb. Felin.

82 Hac enim occaſione duo poſſunt hoc loco interrogari. Vnum eſt,cur periculũ quod eſt in diuturna mora,non ſufficiat in quacumq; perſona,vt ſub iura-
B toria cautione abſolui poſſit,nam ex dilatione pœnitentiæ periculum imminet animæ, vt dicitur in cap. vlt.de Pœni.& remiſ.& ſumi poteſt ex c. *Sacro*,iuxta Gloſſ.de ſent.excom. ſed ob vitandum periculum animæ, concedi poteſt & debet abſolutio cum illa cautione multò magis quàm propter vitandũ periculũ corporis: ergo ſufficit periculũ moræ ad præmittendam abſolutionem. Altera interrogatio eſt, quodnã priuilegium illis perſonis potentibus delicatis in illo textu concedatur:nam, ſi abſque ſpeciali mandato Pontificis eis non eſt abſolutio concedenda,quilibet de populo poteſt in ſimili facto conſulere Pontificem,& ab eo poſtulare mandatum vel facultatem,vt ab alio corrigi, & abſolui poſſit iuxta eiuſdem Pontificis arbitrium.

Interrogationes duæ proponuntur, Prima.

Secunda.

C 83 Prior interrogatio generalis eſt de omnibus caſibus Pontifici reſeruatis,& ita à nobis tractata eſt ſuperiori libro in materia de Pœnitentia.Vnde in præſenti caſu ſolum dicimus nihil ſpeciale in hac parte concedi in dicto textu his perſonis potentibus ſeu delicatis,vt propter ſolũ moræ periculum priùs poſſint abſolui, quàm poſſent aliæ: nullus enim fauor huiuſmodi in illo textu eis fit. Probabile tamen cenſemus, quando mora eſt extraordinaria & notabilis, illã eſſe ſufficientẽ cauſam,vt abſolutio dicto modo concedi poſſit propter rationẽ factã, quæ in eo caſu maximè vrget.Et confirmari poteſt,nã in aliquibus caſibus hoc videtur iure prouiſum; ob hãc enim rationẽ concedũt iura ſupradicta, vt ægrotãtes abſol-
D ui poſſint, etiamſi ægritudo non ſit periculoſa, ſed moroſa tantũ,vt Doctores omnes exponunt, & eſt euidens, quia ægritudinis cauſa diſtinctè cõceditur præter periculũ mortis, ſed eadẽ iura ſubiungũt generalẽ abſoluendi facultatem propter ſimilia impedimẽta:ergo, quacunq; ex cauſa moralis & extraordinaria mora timeatur, ſcilicet propter longũ ac periculoſum iter, vel propter neceſſaria negotia prius peragẽda,vel quid ſimile,poterit abſolutio concedi. At verò,quando mora non eſt notabilis,ſed ordinaria,nõ cenſetur eſſe morale periculum animæ, & ſi aliquod eſt, illud fuit præuiſum à reſeruante cenſuram,& permiſſum ob rigorem diſciplinæ, & maiora mala vitanda. Quando autem mora cenſenda ſit notabilis,arbitrio prudentis relinquitur.

Priori interrogationi ſit ſatis.

E 84 Ad alteram interrogationẽ reſpondetur, his perſonis per illud decretum ſolùm concedi,vt ſecundũ commune & ordinarium ius non ſint cogẽdæ perſonaliter adire Summum Põtificem: ſed à ſuo Epiſcopo ſint abſoluendæ: quanquam expectanda priùs ſit forma à Summo Pontifice. Aliæ verò inferiores, & robuſtiores perſonæ iure communi tenentur adire Pontificem: & quamuis poſſint ab eo ſpeciale indultum poſtulare & obtinere; illud tamen erit per modum ſpecialis diſpenſationis; ad quam neceſſaria erit aliqua alia peculiaris cauſa, quæ in prædictis perſonis non requiritur, ſed ſufficit earum ſtatus, ſeu conditio.

Poſteriori interrogationi reſpondetur.

Quin-

Qui ob circunſtantiam perſonā ab alio quā Pōtifice abſoluitur, non manet cum obligatione ſe præſentādi Papæ.

85 Quintò eſt circa prædictos caſus aduertendum, ferè in omnibus illis concedi hunc fauorē abſoluē & abſq; vlla obligatione cōparendi apud Pontificē Summū. Quia, cū hæc cōceſſio non fundetur in impedimēto, ſed ſit indulgētia ob aliquā circunſtantiā perſonæ, non ſit ſub conditione cōparendi; ſed ſimpliciter. Quod ſecus eſt quando cōceſſio fit ratione impedimēti, ſi tēporale illud ſit: nam, ſi ſit perpetuū, eadē eſt de illo ratio, eo quòd iam nō habet locum conditio. Quæ omnia paucis verbis ſignificantur in cap. *Quamuis*, de ſent. excom. vbi ſic dicitur, *Cæterùm quibuſdam prædictorū*, videlicet qui tēporali impedimēto laborant, *exceptis pueris ſub debito iuramenti conſueuit iniungi, vt impedimento ceſſante ad Apoſtolicam Sedem accedant, &c.* vbi additur, *temporali*, ad excludendum perpetuū, cuius ceſſatio expectari non poteſt. Exceptio autē illa, quæ de pueris fit, ſi in rigore loquamur, non eſt exceptio ab illa generali regula de impedimento tēporali, quia illa cōceſſio nō fit pueris, eo quòd propter imbecillitatem ætatis impediti ſint, ne Romā adire poſſint, quod impedimentū perpetuū non eſt, ſed fit præcipuè propter imperfectionē puerilis actus, in deliberatione, & perfecto rationis vſu. Et ideo licèt poſtea impedimentū ceſſet, nō ceſſat conceſſio, nec imponitur illis obligatio comparendi. Atque eadem eſt ratio de omnibus, quibus hic fauor conceditur, non ob impedimentum, ſed ob ſpecialem rationem actus, ſeu perſonæ.

Seruus abſolutus ab inferiori Pontifice, ſi manumittatur, tenetur ſe præſentare.

86 Vnde colligitur differētia inter puerum & ſeruū, nam puer non tenetur comparere, etiam tranſacta pueritia: ſeruus autem, licèt excuſetur à cōparendo quādiu ſeruus eſt, iuxta cap. *Mulieres*, de ſent. excom. prout declaratur in cap. *Relatum*, eodē tit. tamen, ſi manumittatur, vel ſimpliciter, vel quoad illū actum, putà quia dominus conſentit profectioni eius, tenebitur comparere, quia iam tollitur impedimētum, in quo ſolo illa excuſatio fundabatur. Quapropter, ſi dominus reſiſtat profectioni ſerui, poterit quidē abſolui, non tamen ſine iuramento de comparendo, & obediendo mādatis Pontificis, ceſſante impedimento. Cenſebitur autem dominus rationabiliter repugnare, per ſe loquendo, quoties graue patietur incōmodum ex abſentia ſerui ſine culpa ſua, vt dicitur in dict. cap. *Relatum*. Iudicandum autem eſt pati graue incommodum, quoties nimis eſt ab Apoſtolica Sede remotus, vt ibidem dicitur. Vnde, ſi prope eſſet; & breui tempore poſſet negotium expedire; & nullum aliud timeretur incōmodum, præter illorum dierū abſentiam, non poſſet ſeruus rationabiliter impediri à domino, quominùs ad Sedē Apoſtolicam abſoluendus accederet: niſi fortaſsè malitioſè & in fraudem domini ſeruus clericum percuſſiſſet, vt ſe ab obſequio domini liberaret; quia tunc nunquā eſt ei facultas concedenda, vt in eod. cap. cauetur. Dixi autem, *per ſe loquendo*, quia ſi delictū ſit enorme, & ſcandalum ſeu prauum exemplum cum aliorum periculo timeatur, tunc etiā cum graui detrimento domini ad Sedem Apoſtolicam remittēdus eſt, vt in eodem cap. *Relatum*, ſtatuitur, quia propter vitandum ſcandalū, paruipendendum eſt temporale incommodum, ſeu grauamen domini. Duæ autē conditiones ibi coniunguntur, ſimúlq; requiruntur, & diuiſim nō ſufficiunt: nā ſi delictum nō ſit enorme, vel ſcandalū moraliter non timetur, vel nō cenſetur adeò graue, vt non poſsit aliis modis tolli, noluit Pōtifex omnino illud ſibi reſeruare in graue nocumētum alterius, vt contra Panor. & alios rectè intellexerunt Angelus, *Excommunicatio*, 5. n. 54. Sylu. *Abſolutio*, 4. n. 9. in fine, Nauar. cap. 27. n. 88.

Angelus. Syluest. Nauarr.

Filius familias pubes non poteſt abſolui abſque iuramēto de cōparendo factus ſui iuris.

87 Similis differentia notari poteſt inter puerū impuberē, & filiumfamilias quatenus talis eſt; nam ille vt diximus, ſimpliciter abſolui poteſt: filius autē familias, qui poſt pubertatem tale delictum commiſit, licèt abſolui poſſit per dictum cap. *Mulieres*, non tamen ſine obligatione & iuramento cōparendi, quia impedimentum illud non eſt perpetuum: & ideò, ſi emācipetur, vel quacunque alia ratione fiat ſui iuris, aut, ſi pater conſentiat profectioni, tenebitur cōparere, vt Panor. Syluest. Nauarr. & alij docent.

Percuſsio quando dicenda leuis, mediocris, aut grauis, ſeu enormis.

88 VLtimò, quoniam citata iura ſæpe diſtinguunt inter delictum leue, mediocre, & graue, ſeu enorme, notare oportet & exponere quandò vnumquodque eorum tale ſit. Sed quia hoc arbitrio boni viri ponderandum eſt atque exiſtimandū, ideò breuiter dicendum eſt: Omnia hæc tria mēbra requirere percuſſionē ſufficientem ad peccatum mortale, quia aliàs non ſufficeret ad incurrēdam excommunicationem. Vnde non ſumitur hîc percuſſio leuis (*Leuis.*) abſolutè, ſeu eo modo quo venialis culpa leuis dicitur, ſed reſpectiuè, comparatione maioris læſionis intra latitudinem earum, quæ mortalem malitiam continent. Præterea de enormi (*Enormis.*) percuſſione nonnulla exempla habemus in iure in cap. *Cùm illorum*, de ſent. excomm. vbi ſignificatur ex duplici capite poſſe eſſe percuſsionem enormem: primò ex quantitate nocumenti, de quo duo exempla ponuntur, ſcilicet, *Si ad mutilationem mēbri, vel effuſionem ſanguinis eſt proceſſum.* In quibus aduerto primò ibi non fieri mentionē occiſionis, vel quia ex ſe nota eſt enormitas, & à fortiori ſignificatur; vel certè quia illa plus eſt quàm percuſsio, cùm ſit quædam totius rei deſtructio. Deinde aduerto mutilationis exemplum ſimpliciter & ſine reſtrictione eſſe poſitum, ideóque etiamſi ſit minimi membri, dūmodo totum abſcindatur, ad enormem percuſſionem ſufficiet. Vnde Gloſſa ibi verb. *Mutilationem*, dicit non eſſe diſtinguendum inter mēbrum & membrum: citátque cap. 2. de cler. excom. mini. & cap. *Expoſuiſti*, de Corp. vitiat. quæ iura non admodum probant, quia membra, de quibus fit mentio ibi, ſatis principalia ſunt: ſufficit tamen abſoluta illius textus locutio, vt dixi. Addit verò Nauarr. non ſolùm mutilationem, qua mēbrum ſcinditur, ſed etiam illam, qua inutile vel quaſi inutile ad munus ſuum redditur, enormem læſionem reputari: quod verum exiſtimo, quia moraliter perinde eſt.

Mutilatio cuiuslibet mēbri dicitur enormis percuſsio.

Quæ ſanguinis effuſio dicenda ſit enormis læſio.

89 Præterea in alio exemplo de ſanguinis effuſione, ſubintelligendum cenſeo, quod ſit in notabili quantitate, & quod ſit ex grauitate læſionis, quia ſanguis facilè effluit ex qualibet pelliculæ ruptione, quæ nō poteſt ſemper dici enormis læſio. Et ita ſentit Gloſſa ibidem, ponderans vocem, *effuſio*, quæ abūdantiam ſignificat. Quanta verò illa futura ſit, non habet certam menſuram: ſed prudenti iudicio relinquendum eſt. Addidi etiam, quòd effuſio proueniat ex grauitate læſionis: nam ſi contingat percuſſionem eſſe in naribus, ſine læſione magni momenti, poteſt copia ſanguinis fluere: & non propterea erit enormis læſio, vt rectè indicauit Nauarr. nu. 92. Item ex negligentia, vel malitia eius, qui percuſſus eſt, poteſt ex minima pellis inciſione multum ſanguinis effundi, & nō propterea læſio erit enormis: quia ille effectus eſt quaſi accidentarius, & non auget grauitatē percuſſionis. Sicut è contrario poteſt cōtingere, vt vulnus inflictum graue ſit, & ſufficiens ad magnam copiam ſanguinis effundēdam, & quod ex magna diligētia, aut artis induſtria impediatur: quod non oberit quominùs talis percuſsio enormis iudicetur, quia eius

eius grauitas non cõſiſtit in effectu futuro,aut ab illo pendet;ſed in ipſa percuſſione,& modo eius. Vnde intelligere licet, illa duo exempla non eſſe poſita, quia tantum illis modis contingat percuſſionem eſſe in ſe enormem, ſed vt illa ſint quaſi indicia, & mẽſuræ grauis percuſſionis,vt omnis percuſſio, quæ moraliter fuerit æquiualens his enormis cenſeatur, quamuis ſine mutilatione, aut effuſione ſanguinis fiat,vt flagellare clericum, aut fuſte percutere cum ingenti dolore,& contumelia vel iniuria,grauis percuſſio erit,quamuis ſanguis non effundatur;item includere clericum in teterrimo carcere, & ibi longo tempore iniuſtè eum detinere,enormis violentia eſt,& ſic de aliis ſimilibus.

90 *Ex dignitate perſonæ percuſſa poteſt fieri enormiſsima læſio.*

Aliud caput huius enormitatis in illo textu inſinuatum eſt,dignitas perſonæ percuſſæ: quia iniuria creſcit ex dignitate perſonæ offenſæ: in hoc autem canone non ſolùm attẽditur grauitas violentiæ, aut læſionis,ſed etiam iniuriæ, vt alia iura citata declarant. Adhibentúrque ibi duo alia exempla, ſcilicet Epiſcopi,& Abbatis: per Epiſcopum omnes intelligunt conſecratum. Et ideò non eſt hoc limitandum ad ſubditos Epiſcopi:quia hoc non fundatur præcipuè in dignitate iuriſdictionis, ſed conſecrationis; & ideò à quocunque Epiſcopus percutiatur, etiam à nõ ſubdito,eius percuſſio enormis habetur. Quod ſecùs eſſe cenſetur in alio exemplo de Abbate, nam communiter explicatur reſpectiuè, ſcilicet ſi quis percutiat Abbatem ſuum,id eſt, ſuum Prælatum & ſuperiorem,vt patet ex Gloſſa, & interpretibus ibi. Vnde ſi monachus percutiat Abbatem alium, non tamen ſuperiorem ſuum, non ſtatim erit percuſſio enormis iudicanda ex dignitate perſonæ, quia dignitas Abbatis,nudè conſiderata, non eſt tanta, vt ſufficiat ad enormitatẽ delicti ex ſola dignitate perſonæ: maximè cùm ſub illa appellatione cõprehendatur quilibet Prælatus cuiuſuis monaſterij religioſorum. Reſpectiuè autem,id eſt,reſpectu ſui ſubditi,& inferioris,eſt magni momenti illa circunſtantia, ratione iuriſdictionis, & reuerentiæ debitæ inferioris ad ſuperiorem. At verò dignitas Epiſcopi, quia in conſecratione conſiſtit,abſolutè conſiderata ſufficit vt ex illo capite percuſſio enormis cenſeatur. Et ideò in cap, *Si quis deinceps*. 17.qu.4.præter excommunicationem,omnibus ſuis priuandus dicitur,qui tale delictum committit.

Percuſsio Abbatis ex hoc capite ſolum eſt enormis reſpectu ſubditorũ.

Epiſcopi verò reſpectu omniũ.

91 *Non quælibet læſio his perſonis facta cenſetur enormis.*

Quanquã autem hæc vera ſint,nihilominùs reſpectu etiam talium perſonarum requiritur proportionata quantitas læſionis ſeu percuſſionis, vt enormis ex illa circunſtantia fiat: nam tam parua poſſet eſſe percuſſio aut violentia, vt etiam circa talem perſonam moraliter non reputetur enormis. Etenim circa Deum ipſum quædam offenſiones in ſuo ordine leues ſunt,quæ dicuntur venialia peccata: imò inter mortalia non omnia reputantur enormia:quid ergo mirum quod reſpectu humanæ perſonæ in tali dignitate conſtitutæ inueniri poſſit iniuria adeò diminuta ex aliis circunſtãtiis,vt ſimpliciter non poſſit enormis æſtimari? Sunt ergo omnia penſanda, ſcilicet conditio perſonæ offendentis(quæ non parum aggrauat, vel minuit actum)quantitas,modus, occaſio actionis,locus,& tempus,& ſimilia, vt integrum iudiciũ de facti enormitate reddi poſſit. Quia verò in huiuſmodi iniuriis præcipua cõditio aggrauans eſt dignitas perſonæ offenſæ,& illa ſola ſufficit ad conſtituendum enorme delictum,ſi in reliquis ſit ſufficiens proportio,ideò circunſtantia hæc cũ illis exemplis ſpecialiter in illo textu deſignatur. Atque hinc etiã fit vt hæc cauſa enormitatis delicti ſic declarata,non ſolùm locum habeat in illis duobus generibus perſonarum,prout à nobis expoſita ſunt;ſed

Quæ perſonæ dicantur conſtitutæ in dignitate.

A etiã in aliis perſonis eccleſiaſticis in dignitate conſtitutis,ſi cætera cũ proportione obſeruentur. Vnde conſtat ſub Epiſcopis comprehendi Cardinales,licèt non ſint ſpecialiter conſecrati. Epiſcopus etiam electus, & confirmatus maximè reſpectu ſubditorum: iam enim iuriſdictionem habet, quod ſecus eſt de tantùm electo, licèt non parum ad dignitatem perſonæ conferat:de aliis verò inferioribus Prælatis ſicut de Abbatibus iudicandum eſt.

Ex his autem quæ de percuſſione enormi in iure explicata inuenimus,arbitrandum eſt de mediocri, & leui perſecutione.Nam vt Ariſtoteles dixit:ſupremum in vnoquoque genere eſt menſura cæterorum. Enormis ergo læſio erit menſura aliarum:nã omnis B illa,quæ dictas circunſtantias non habuerit,non erit enormis. Quod ſi multum ab eis diſtauerit, leuis: ſi autem parum,mediocris exiſtimabitur. Addit præterea Nauar. verba cuiuſdam Extrau. quæ incipit: *Perlectis*, quibus hoc ampliùs declaratur. Veruntamen & Extrauagans illa authoritatem nõ habet, nam incerti authoris eſt;& in iure non continetur: & nihil amplius in ea dicitur,quàm ex dictis habeatur, nam tandem concludit hoc committendum eſſe prudentis arbitrio:hoc enim neceſſariò dicendum eſt,quoties læſio ex ſe & abſolutè conſiderata non habet enormitatem,niſi ex aliis circunſtantiis inſurgat: & ideò omnes prudenter penſandæ ſunt, Et multum refert animaduertere, an facta fuerit cũ graui ſcandalo:nam illud,moraliter loquendo,eſt magnum ſiC gnum enormis percuſſionis,& ſacrilegij,vt ex dict.c. *Cùm illorum*, colligitur.Deniq; prudẽs hoc arbitrium de quantitate percuſſionis iuris interpretes communiter dicunt cõmiſſum eſſe Epiſcopo, vel iudici:quod cenſeo verum in foro exteriori, & vt declaratio illa authenticè fiat: in interiori autem fieri poteſt à viro prudente,& docto,nam hoc magis pendet ex prudentia & doctrina,quàm ex iuriſdictione. Et iuxta illam declarationem poteſt quilibet confeſſarius iudicium ferre in illo foro: imò ei propriè commiſſum eſt hoc iudicium in tali foro, quatenus clauem ſcientiæ habere debet,atque ea vti vbi neceſſarium fuerit.

92 *Qua ratione percuſsio leuis, mediocris, & enormis diſcernantur.*

SECTIO II.

D *De excommunicationibus ipſo iure latis,& reſeruatis Papæ in antiquioribus libris Decretalium.*

PRima harum excommunicationum affertur à Nauarr. ex ca. *Quærenti*,de offic. deleg. vbi excommunicatio lata à Delegato Papæ in eum,qui rei iudicatæ parere contemnit, poſt annum tranſactum manet Papæ reſeruata. Sed illa non eſt cenſura à iure, ſed ab homine;ferri enim ſupponitur à iudice delegato,neque illa eſt propria reſeruatio,ſed ceſſatio iuriſdictionis, ſeu officij.Statuit enim ibi Pontifex,vt ſuus Delegatus poſt latam ſententiam poſſit per annum iuriſdictionem exercere in ordine ad ſententiæ executionem: & inde fit,vt intra illum annum poſſit à cenſura à ſe impoſita abſoluere,non verò vltra illum, quia E iam non eſt iudex: ideóque iuriſdictio ſolùm manet in delegante,qui fuit Summus Pontifex.

1 *Prima excom. ex c. Quærenti, de offic. deleg.*

Secunda excommunicatio affertur ab eodem Nauarr. ex cap. *Ad falſariorum*, de crimine falſi,vbi fertur cenſura excommunicationis in falſarios literarum Pontificalium. Veruntamen illa cenſura,prout in illo ca. fertur,non eſt Summo Pontifici reſeruata: prout verò in Bulla Cœnæ Domini reſeruata eſt,ſuperiùs eſt à nobis expoſita,cum dict.cap. *Ad falſariorum*.Et quoad degradationem, quæ ibi propter hoc crimen fieri præcipitur,infrà ſuo loco declarabitur.

2 *2. ex cap. Ad falſariorum. de crim. falſ.*

Tertiam excommunicationem affert idem autor ex cap. *Dura*,de crim. falſi.§. *Adiicientes*. Sed illo loco non

3 *3. ex ca. Dura. de crim falſ.*

non fertur excommunicatio ipſo iure, ſed præcipitur promulgari ab Epiſcopis contra eos, qui literas falſas Apoſtolicas habentes, intra viginti dies eas non deſtruunt, aut reſignant. Quam excommunicationem tales perſonæ non incurrunt, donec promulgetur: poſtquàm autem contracta eſt, Papæ reſeruata manet. Imò indicat Panormitanus ibi nu. 9 neceſſarium eſſe, vt iudex ſpecificè ferat excommunicationem contra talem perſonam habentem falſas literas. Sed licèt hoc poſſit eſſe neceſſarium ad alios effectus: tamen ad incurrendam talem excommunicationem non requiritur: ſed ſatis eſt quòd ſententia generalis feratur in omnes qui tales literas habuerint; & intra viginti dies illas nō abdicauerint. Quod adeò eſt expreſſum in illo textu, vt non poterit Panormitanus contrarium ſentire; ſed, cùm ait neceſſarium eſſe ſpecificè ferri excommunicationem contra talem, intelligit ratione delicti, non ratione perſonæ, id eſt, contra ſic delinquentem, non verò contra Petrum, vel Paulum nominatim. Poſtquam verò excommunicatio ſic lata eſt, ſi contrahatur, eius abſolutio manet Papæ reſeruata. Atque ita reſeruatio potiùs lata eſt ipſo iure, quàm excommunicatio, quod non eſt ſingulare in hoc caſu.

Abbas.

Excommunicatio contra ſacrilegos rerum Eccleſiæ fures declaratur.

4 *C. Conqueſti, de ſent. excom.*

Similis modus excommunicationis, & reſeruationis inuenitur in cap. *Conqueſti*, de ſent. excommunicationis, vbi præcipit Pontifex quoſdam ſacrilegos denunciari excommunicatos, & non abſolui, *Donec cū literis ſuorum Prælatorum veritatem continentibus Apoſtolico ſe conſpectui præſentent.* Circa quem textum nonnulla declaranda occurrunt. Primum eſt, an illa excommunicatio ipſo iure incurratur. Et ratio dubitandi eſt, quia in eo textu dicitur: *Eos excommunicatos denuncietis*: aut enim verbum illud, *denuncietis*, in rigore eſt ſumptū prout idem ſignificat quod, *publicetis*: aut ſumitur latiùs prout interdum dicitur de ipſa prolatione, vel promulgatione excommunicationis: ſi ſumatur priori modo, ſupponit excommunicationem aliunde contractam ante illius decreti conſtitutionem, nam denunciare hoc modo non eſt excommunicare, vt conſtat ex c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. nec talis pronunciatio verè profertur niſi de iam excommunicato. Si autem verbum, *denunciandi*, ſumatur ſecundo modo, Pontifex non excommunicat, ſed præcipit Prælato vt excommunicet: non ergo excommunicatio illa à iure lata, ſed ferenda ab homine.

Incurratúrne ipſo iure excomm. hæc.

5 *Prima Sententia.* Gloſſ. *C. vlt. de Furt.*

Circa hoc Gloſſa ibi refert ſententiam Hugonis, hos ſacrilegos non eſſe excommunicatos ipſo iure, ſed excommunicandos. Nam in c. vlt. de Furtis, quidam, qui calicem Eccleſiæ furatus fuerat, ſi non eſt reſperſus infamia publica, poſt peractam pœnitentiam congruam, & ſatisfactionem dicitur admittendus ad ordines, ſi aliàs ſit idoneus; & nulla prærequiritur abſolutio à cenſura. Vbi ſupponi videtur, nullam excommunicationem incurriſſe, & in c. *Conqueſtus*, de For. compet. dicitur, inuaſores rerum Eccleſiæ anathemati ſupponendos eſſe donec ſatisfaciant: non ergo ſunt ipſo iure anathematizati: ergo cum in d. c. *Conqueſti*, præcepit Pontifex, vt hi ſacrilegi excommunicati denuncientur, rectè intelligitur, id eſt excommunicentur publicè & nominatim; non eſt enim hæc ſignificatio, & interpretatio ab illius verbi proprietate aliena. Poteſtque à ſimili confirmari ex ca. *Tua nos*, de ſent. excomm. ibi, *Ex quo ſunt per ſententiam publicati*: quod ſignificat, vt infrà videbimus, id eſt, excommunicati & publicati, nam quia per

C. Conqueſtus de For. cōpet.

C. Tua nos, de ſent. excom.

A ſententiam vtrumque fieri ſolet, & vltimum eſt publicatio, ideò illo vnico verbo ſolet aliquando vtrūque comprehendi, præcipuè quando per ius aliquid ſtatuitur, quòd vſque ad denunciationem non eſt habiturum effectum, qualis eſt reſeruatio, de qua eſt quæſtio in dict. c. *Conqueſti*, & cap. *Tua nos*, vt dicetur.

Nihilominùs communis opinio eſt, excommunicationem illam, de qua eſt ſermo in dict. ca. *Conqueſti*, ipſo iure incurri. Ita Gloſſa ibi, quam ſequuntur Panormitanus, & alij interpretes. Dico autem excommunicationem, de qua ibi eſt ſermo, quia non de omni ſacrilegio, nec de omni furto rerum Eccleſiarum affirmant dicti authores habere annexam excommunicationem ipſo facto; ſed ſolùm de illo ſacrilegio, B in quo concurrunt circunſtantiæ expreſſæ in illo ca. *Conqueſti*, ſcilicet quòd ſit violenta confractio Eccleſiæ, eiuſque ſpoliatio, & ita conciliant caput hoc cum aliis, quæ prior ſententia afferebat: nam in cap. vltim. de Furtis eſt ſermo de quodam ſimplici furto facto in Eccleſia, quale eſt furtum vnius calicis: longè autem diuerſum delictum eſt confringere, & ſpoliare Eccleſiam, ex cap. autem, *Conqueſtus*, de Foro compet. ſolùm colligitur non omnem furem rerum Eccleſiæ eſſe ipſo iure excommunicatum. Quod etiam conſtat ex cap. *Indignè*, 12. qu. 2. non verò quod nullus ſacrilegus confractor, & ſpoliator Eccleſiæ excommunicatus ipſo iure ſit.

6 *Vera ſententia proponitur, textibúſque in contrarium ſatisfit.*

C Quod ſi inquiratur, quo iure ſit lata hæc excommunicatio, quidam dicunt non ferri in illo c. *Conqueſti*, ſed ſupponi. Ita Nauarrus; non tamen affert aliud prius ius, quo hæc excommunicatio lata ſit, cùm tamen illud ſit neceſſarium. Gloſſa verò ibi eandem opinionem indicans citat ca. *Canonica*, 11. quæſt. 3. & cap. *Omnes Eccleſiæ*, 17. quæſt. quarta, quæ vel parùm, vel nimiùm probare videntur. Nam in priori verba ſunt, *Eccleſiarum Dei violatores authoritate Dei, & iudicio Sancti Spiritus à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus.* Quæ verba, aut probant omnes ſacrilegos in Eccleſiam eſſe ipſo iure excommunicatos; aut nihil probant. Vnde Hugo, & Archidiacon. exponunt, ibi non ferri excommunicationem ipſo iure, ſed dari formam qua excommunicandi ſunt huiuſmodi violatores, quando D oportuerit. Alij, vt patet ex Gloſſa ibi, putant illud Concilium excommunicaſſe violatores quoſdam Eccleſiarum, qui tunc temporis erant, quos Turrecremata, & alij fractores, & ſpoliatores Eccleſiarum fuiſſe aiunt: ſed non conſtat, quia canon ille non extat in Concilio Arauſican. cui tribuitur: Cumque illud fuerit prouinciale, multo minùs conſtat pœnam illam pro tota Eccleſia, & in perpetuum tuliſſe, aut eo ſenſu fuiſſe receptam.

7 *Quo iure excom. hæc in ſacrilegos fures feratur* 1. *Opinio.* Nauarr. Gloſſ. *C. Canon. 11. qu. 3.* Hugo. Archid.

Aliud vero cap. ita habet, *Omnes Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ anathematizamus, &c.* Quæ verba ſunt Lucij Papæ in Epiſt. decretali: & ſi excommunicationem continent ipſo iure, vt præ ſe ferunt, non E tantùm fractores (vt gratis Gloſſa ibi exponit) ſed omnes qui res Eccleſiæ rapiunt, vel alienant, comprehendit, nam verba generalia ſunt: & ex ipſa Epiſtola conſtat ſermonem eſſe de quocunque, qui res vel pecunias Eccleſiæ *aufert, fraudat, & rapit.* Ibi autem non habetur verbum, *anathematizamus*, ſed participium, *anathematizatos*, ſcilicet *omnes huiuſmodi raptores anathematizatos Apoſtolica authoritate pellimus, & damnamus.* Quæ verba in idem redeunt, & in rigore ſignificant excommunicationem latam, tamen, quia non eſt vſu recepta, poſſunt exponi, vt non cenſeatur ipſe Pontifex anathematizare, ſed anathematizationem approbare ſi fiat, & declarare eos eſſe dignos tali pœna. Et poteſt hæc expoſitio ſuaderi, tum quia

8 *C. Omnes Eccleſiæ, 17. qu. 4.*

ibi Pontifex non condit leges, ſed ſolùm doctrinam tradit: tùm etiam quia ibi extendit illam doctrinam ad omnes conſentientes: quos tamen nullus dicet eſſe excommunicatos.

9 *2. Opinio. Ca. Si quis 17. qu. 4.*

Poteſt ergo dici, excommunicationem illam latam eſſe ipſo iure à Ioanne Papa in c. *Quiſquis*, 17. q. 4. cuius verba ſunt, *Si quis domum Dei violauerit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, donec in conuentu admonitus ſatisfaciat, ſciat ſe communione eſſe priuatum.* Quæ forma verborũ apertè continet cenſuram ipſo iure latam: & videtur eſſe contra fractores, & raptores Eccleſiarum, propriiſſimè enim dicitur violare Eccleſiam iuxta ſubiectam materiam, qui muros, vel fores eius infringit, vt eam violet: ergo hic textus videtur conuincere, propter tale crimen eſſe impoſitam ipſo iure. Quod autem B poteſt in dubium venire ſolùm eſt, an verba illa, *Sciat ſe communione priuatum*; contineat excommunicationem maiorem, prout nunc eſt in vſu, vel aliquam minorem excommunicationem, ſeu ſeparationem tantùm ab vſu Euchariſtiæ. Et ratio dubij oritur ex ipſomet textu, nam ſubiungit, *Si verò poſt ſecundam, & tertiam conuentionem coram Epiſcopo ſatisfacere detrectauerit, ſacrilegij periculo ab omnibus obnoxius tenea.ur; ita vt ſecundùm Apoſtolum nemini fidelium miſceatur*: ergo prior illa excommunicatio non ſeparabat eum à cõmunione fidelium; ergo non erat excommunicatio maior. Denique in verſiculo ſequente expresſè eſt ſermo de his, *qui infringunt monaſteria, & loca Deo dicata, & Eccleſias, & depoſita, vel alia qualibet inde abſtrahunt*: de quibus tamen ſubiungitur, *velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubiungantur*: vbi videtur illa, *canonica ſententia*, referri ad excommunicationem maiorem, de qua proximè ſermo fuerat, & tamen ſolùm iniungi præcipitur: ergo iuxta communem interpretationem ex hoc loco non colligitur excommunicatio maior ipſo facto incurrenda.

10 *3. & communis ſententia.*

Quapropter aliter poteſt defendi communis ſententia, ſi dicamus, hanc excommunicationem ferri à Summo Pontifice in ipſo capit. *Conqueſti*, nam cùm præcipiat aliquid, quod excommunicationem latam ſupponit; & non inueniatur priori iure lata, neceſſe eſt vt ab ipſomet Pontifice virtute & implicitè feratur; ita vt ſenſus ſit, *excommunicatos nuncietis*, quia ego ex nunc illos excommunico. Poteſtq; hæc D expoſitio ex aliis ſimilibus formulis ferendi cenſuram declarari: ſæpè enim dicunt iura, *Qui hoc fecerit, nouerit ſe excommunicatum.* Vbi neceſſariò ſubintelligit, *quia per hanc legem excommunicatur.* Item dici ſolet; *Cum eo qui hoc fecerit, alij non communicent*, vtique quia per ipſum canonem ſic loquentem excommunicantur. Sæpè item excommunicatio fertur quaſi præſuppoſitiuè, vt quoties fertur per verba pertinentia ad effectum, vel ad aliquid poſterius ipſa cenſura: ergo eodem modo poſſunt exponi prædicta verba cap. *Conqueſti*. A qua interpretatione non videtur diſcordare Abbas antiquior, quem iunior ſequitur, & refert. Fateor quidem priorem expoſitionem, eſſe probabilem iuxta quam hæc cenſura non E eſt ipſo facto lata. Quia verò communis opinio eſt in contrarium, ab ea diſcedendum non eſt, licèt talis excommunicatio maior non cenſeatur lata in aliis antiquioribus iuribus, ſed in illomet cap. *Conqueſti*, iuxta vltimam interpretationem, quæ videtur ipſis verbis accommodata. Nam licèt illud verbum *nuncietis*, reſpiciat actionem per hominem exercendam; tamen in rigore & proprietate ſumptum indicat talem actionem, quæ excommunicationem ſupponit: non poteſt autem certò ſupponi, niſi ab ipſo iure lata ſit.

11 Vnde fit illam excommunicationem non extendi vltra delictum ſacrilegij in eo textu expreſſum: in A quo etiam Gloſſ. & Abb. Anto. Caiet. Nauarr. & alij conueniunt. Supereſt vero explicandũ, quale ſit delictum in eo textu expreſſum, propter quod illa excommunicatio imponitur. Nam Pontifex non declarat illud, ſed dicit, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis*: ſe igitur refert ad narrationem factam per hæc verba, *Quaſdam Eccleſias violenter confregerunt eaſq; ſpoliare minime dubitarunt.* Vbi duæ actiones continentur, fractio Eccleſiarum, & earundem ſpoliatio. Dubitari ergo poteſt an vtraq; ſufficiat ad hanc excommunicationem incurrendam. Nam ſi vtraque ſimul fiat, res cõſtat, quia in illis ſacrilegis illa fuit ſufficiens cauſa. Et in vnaquaque illarum actionum illa quantitas ſufficiet ad cenſuram, quæ ad peccandum mortaliter in materia ſacrilegij talis ſit, quia nõ poſſumus certiorem regulam præſcribere ex natura rei, & textus aliam non conſtituit. Quapropter non eſt neceſſarium vt Eccleſia ſpolietur omnibus bonis quę in ea ſunt, nec quòd confractio ſit enormis, ſed nomine ſpoliationis quælibet rapina, vel furtum graue intelligendum eſt. Per confractionem autem quæuis violenta apertio Eccleſiæ, ſiue rumpendo murum, ſiue ſeras confringendo. Sed quid ſi nulla illarum actionum per ſe ſumpta ſit peccatum mortale, ex vtraque autem conſurgat materia ſufficiens ad ſacrilegium graue, eritne illa ſufficiens cauſa talis cenſuræ? Reſpondeo non videri caſum moraliter poſſibilem. C Nã in primis neceſſariũ eſt vt confractio ſit ſufficiẽs ad ingreſſum, hæc autem ſemper eſt grauis iniuria Eccleſiæ, ideoque ſufficiens ad peccatum mortale.

Qua ob crimina excom. contrahatur.

Fractio & ſpoliatio quæ ſufficiunt ad peccatum ſufficiunt ad cenſuram.

Dubium.

Reſoluitur.

12 *Num per vnã illarum actionum ſufficientem ad mortalem cenſuram hæc incurratur.*

Difficultas verò ſupereſt, v.g. ſi tantùm vna illarũ actionum ſit peccatum mortale, & alia vel ſit leuis, vel omnino non fiat, incurratur hæc cenſura. In quo dubio in primis ſi ſpoliatio etiã grauis fiat ſine fractione, omnes fatentur non eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ. Ita tenet Gloſſ. ibi referens Hugoné, & ſequitur Panorm. ibi nu. 2. & Anton. Caiet. Nauar. ſuprà citati, & communiter Summiſtæ, & colligitur ſufficienter ex c. vlt. de Furtis, & c. *Conqueſtus*, de For. comp. ſuprà citatis, & declaratis in hũc modum. Ex qua doctrina ſequitur primò, non ſatis eſſe frangere arcam in qua res Eccleſiæ continentur: quia arca nõ eſt Eccleſia, nec pars Eccleſiæ. Minusque ſufficiet frangere calicem, aut rumpere veſtem ſacram ad occultiùs aſportandam illam. Idemque dicendum eſt ſi imago Crucifixi, vel alia ſimilis frãgatur, vel in iniuriam, vel furti cauſa: nam illa non eſt materia huius cenſuræ, quidquid ſit de aliis legibus. Sufficiet tamen, vt opinor, frangere ſeras ſacriſtiæ, vel muros aut tectum eius, etiamſi exteriores fores Eccleſiæ, & reliquæ partes eius non confringantur: quod mihi erit indubitatum ſi ſacriſtia ſit contigua Eccleſiæ, quia tunc in rigore venit nomine Eccleſiæ. Quod optimè probatur arg. cap. *Si ciuitas*, de ſent. excomm. in 6. vbi cùm interdicitur Eccleſia, illius nomine dicitur venire capella, vel cæmeterium contiguum Eccleſiæ. Quia lex illa licèt videatur verſari in materia odioſa, vtpote interdicti & pœnalis, fertur in fauorem interdicti, & clauium Eccleſiæ. Eadem autem ratio cum proportione in præſenti locum habet: nã hæc etiam lex eſt in fauorem Eccleſiæ, & rerum ſacrarum: & ideò etiam nomen Eccleſiæ extendẽdum eſt vt illũ locum cõprehendat. At verò ſi ſacriſtia eſſet diſiuncta ab Eccleſia, non cenſeo eſſe admittendam extenſionem, quia neque in rigore vocis, neque in iure habet fundamentũ, & ſemel facta, nullũ haberet certum terminum, ſed quantuncumq; eſſet diſtãs locus, in quo veſtes, & vaſa ſacra cuſtodirẽtur, fractio eius cenſeretur hîc cõprehenſa, quod veriſimile nõ eſt. Tandem de hac actione inquiri poteſt, an neceſſe

Gloſſa. Abb. Corol. 1.

Frangens ſeras ſacriſtiæ contiguæ Eccleſiæ, incurrit.

C. Si ciuitas de ſent. excom. in 6.

Nõ incurrit ſi ſacriſtia ſit diſcontigua.

Aperiens per artem fores Eccleſiæ an incurrat.

neceſſe ſit fieri per vim, vel ſufficiat fieri per artem, A vt v.g. ſi fores Eccleſiæ, vel ſeræ eius non frangantur, ſed aperiantur vel alia claui ſimili vel adultera, an id ſatis ſit ex hac parte ad incurrendam hanc cenſuram. Videtur enim perinde eſſe, & ideò extendendum eſſe hoc ius, quod fauorabile eſt, vt dixi. Nihilominùs Nauarr. ſuprà negat ſufficere, dicitque eſſe ſententiam omnium, à qua non oportet recedere, quia fauor etiam non eſt extendendus vltra proprietatem verbi, præſertim cùm habeat adiunctũ odium ſeu grauem pœnam: verbum autem frangendi in rigore ſignificat violentiam.

An ſufficiat Eccleſiæ fractio ſine ſpoliatione ad hanc cenſuram.

Supereſt dicendum, an è conuerſo ſola hæc actio frangendi Eccleſiam ſine ſpoliatione ſufficiat ad hanc cenſuram incurrendam. Nam dicti autores videntur id affirmare, maximè B Caiet. Nauarr. verò ait, etiamſi quis infringat Crucifixum, vel ſacrarium, ſi nihil furetur, non incurrere hanc cenſuram.

Nauarr. Reiicitur.

Quod difficile eſt, quia ſi non præceſſit fractio Eccleſiæ etiam ſi frangat Crucifixum, & furetur, non incurret: ſi autem præceſſit fractio Eccleſiæ, ſi poſteà frãgat Crucifixum: ſicut etiam ſi comburat veſtem ſacram, licèt nihil furetur, incurret. Quia ex parte huius actionis non eſt neceſſarium proprium furtum, vel rapina, ſed ſatis eſt quocunque modo priuare Eccleſiam ſuis bonis, vel in eis grauiter damnificare: ſatis enim dicetur ſpoliare Eccleſiam qui res eius deſtruit, etiam ſi ſecum non deferat: ergo qui frangit imagines Eccleſiæ verè ſpoliat Eccleſiam. Nam ad ſpoliandum (vt dixi) non eſt neceſſe vt omninò omnem ſupellectilem Eccleſiæ quis deferat, aut deſtruat; ſatis eſt enim ſi in parte graui aut notabili, id fiat. Atque ita dicendum cenſeo, ſolam fractionem, quæ fit ad ingrediendum in Eccleſiam, non ſufficere ad hanc excommunicationem: ſi autem cum illa coniungatur quæcumque grauis damnificatio Eccleſiæ in bonis eius pertinẽtibus ad vſum officiorum, vel ad ornatum eius, vel ad facultates, ſeu theſaurum illius, incurri: quia textus vtitur verbo ſpoliandi, & illa eſt ſpoliatio, ſiue per furtum fiat, ſiue per quodcunq; aliud genus iniuriæ. Quare, iudex ſecularis frangens fores Eccleſiæ, vt delinquentem in ea receptum extrahat, non incurrit hanc cenſuram: quia, licèt ſit fractor, non tamen ſpoliator Eccleſiæ; & licèt agat contra immunitatem, non tamen contra dominium (vt ſic dicam) & bona Eccleſiæ.

13 *Quid nomine Eccleſiæ ſignificet in d. c.*

Sed quæres quid nomine Eccleſiæ hîc intelligendum ſit. Reſpondeo, primo, ac præcipuè intelligi templa publicè dicata, & authoritate Epiſcopi ſacrata: hæc enim eſt propria ſignificatio illius vocis, tàm in iure, quàm in vſu. Quod Nauar. cum Panorm. extendit ad monaſteria, hoſpitalia, & alia loca pia per Epiſcopum ſacrata, arg. c. *Ad hæc*, de relig. domib. in quo hæc loca æquiparantur Eccleſiis in hoc, quòd non debent ad mundanos vſus transferri. Priuata autem oratoria, quæ ſolent eſſe in communibus domibus, & ſimilia loca non comprehenduntur in d. c. *Conqueſti*, licèt in aliis antiquioribus ſuprà citatis generalior ſermo eſſe videatur.

14 *De reſeruatione huius cenſuræ.*

Suppoſita ergo hac cenſura, circa eius reſeruatio- E nem dicendum eſt, poſt denunciationem, illam eſſe reſeruatam Papæ, ſiue à iure, ſiue tantùm ab homine lata ſit. Ita enim ibi dicitur, *Excommunicatos denuncietis, donec Apoſtolico ſe conſpectui præſentent*. Neque hoc pendet ex priori quæſtione; quia, vt dixi, non repugnat excommunicationem latam eſſe ab homine, & poſtquàm lata eſt, manere Pontifici reſeruatam.

An ſit reſeruata ante denunciationem. Caietan.

Quæri verò poteſt, an hæc cenſura reſeruata ſit ante denunciationem. Partem negantem indicat Caietan. dicens, *denunciationem mandat, ac denunciati abſolutionem Apoſtolicæ Sedi reſeruat*: ergo donec illa excommunicatio ſit denunciata, non eſt reſeruata. Et fauet textus dicens, *Excommunicatos nuncietis, & vitari faciatis donec ſe præſentent*. Et idem ſentit Nauarr. ad- Nauarr. dens non ſufficere denunciationem generalem: ſed ibi non loquitur in ordine ad effectum reſeruationis, ſed in ordine ad effectum euitandi talem excommunicatum iuxta Extrau. *Ad euitanda*, vt ipſe ſubdit. Panor. verò ibi ſentit hanc excommunicationem ipſo Panorm. iure etiam eſſe reſeruatam abſque denunciatione. Et videtur hoc fieri probabile, ſuppoſita interpretatione verbi *nuncietis*, quam ipſe Caiet. amplectitur, ſcilicet vt denunciari mandetur excommunicatio, quæ iam eſſe ſupponitur: ergo pari ratione ſi non ſolùm excommunicatio, ſed etiam reſeruatio eius denunciari mandatur, ſupponitur lata excommunicatio reſeruata: ergo ante denunciationem reſeruata eſt. Atque ita ſenſus illius textus erit, *Nuncietis eos excommunicatos*, tali excommunicatione, à qua abſolui non poſſint niſi ſatisfaciant, & Sedi Apoſtolicæ ſe præſentent. Reſponderi verò poteſt, in illo textu non dici, *Excommunicatos nuncietis excommunicatione nobis reſeruata*: ſed dici hoc modo, *excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctiùs vitari donec, &c.* Vbi duo præcipiuntur, primum eſt denunciatio, ſecundum executio vſque ad abſolutionem Papæ: & ideò veriſimillimum eſt hoc ſecundum non habere locum in ea reſtrictione niſi ſuppoſito primo. Cumque hæc interpretatio ſit benignior, in materia odioſa eſt præferenda.

C

Excommunicatio contra incendiarios exponitur.

15 *Ca. Tua nos de ſent. excom.*

Qvinto loco numerari poteſt reſeruatio excommunicationis latæ contra incendarios in cap. *Tua nos*, de ſent. excomm. cuius verba ſunt: *Incendiarij, ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam Sedem ſunt mittendi.*

Sitne hæc excom. ipſo iure lata.

Quæ duobus modis poſſunt exponi. Primò, vt verba illa, *ex quo ſunt*, habeant vim cauſalis notæ, id eſt, quia ſunt per Eccleſiam excommunicati: & ſic ſupponunt ipſo iure latam eſſe excommunicationem in incendiarios, & additur reſeruatio. Cui expoſitioni fauet, quòd in illo textu æquiparantur incendiarij cum percuſſoribus clericorum. Item quia textus non dicit, D *ex quo fuerint*, ſcilicet in futurum, ſed *ex quo* iam, *ſunt*: ergo neceſſe eſt intelligi per ius ipſum. Sed hic ſenſus communiter reiicitur, quia ibi expreſsè dicitur, *Per Eccleſiæ ſententiam*, quæ eſt actus hominis, & non legis. Reſponderi verò poteſt, ibi non eſſe ſermonem de ſententia excommunicationis, ſed de ſententia promulgationis, id eſt, denunciationis, quæ ſupponit perſonam excommunicatam. Vnde eſt ſecunda ſententia, hos incendiarios eſſe ipſo iure excommunicatos, eorum tamen excommunicationem non reſeruari ex vi huius textus, donec talis excommunicatio ſit per ſententiam hominis promulgata. Ita refert Gloſſa ibi, & in capit. *Cùm deuotiſſimam*, 12. quæſt. 2. & Panorm. in dicto capit. *Tua*, id admittit quantum ad incendiarios Eccleſiarum. Secundò tamen obiicitur contra vtramque ſententiam, quia talis excommunicatio ipſo iure nec fertur in dict. cap. *Tua nos*, vt euidenter ex ipſo conſtat, neque alibi lata reperitur. Nam in capit. *Peſſima* 23. quæſt. 8. ſolùm dicitur, *Excommunicetur, & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura*, & in capitul. *Si quis membrorum*, ibidem, licèt de huiuſmodi incendiario dicatur, *Ab Eccleſia ſe priuatum agnoſcat*, quæ verba videntur ſignificare excommunicationem ipſo iure; tamen ſtatim ſubditur, *Si poſt ſecundam & tertiam correctionem ſe non emendauerit, tanquam ethnicus, & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur.* Quæ verba vltima ſignificant excommunicationem maio

maiorem ferendam, & non latam. Vnde priora videntur indicare interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: de quo ſuo loco. Nullo ergo alio iure inuenitur lata excommunicatio contra incendiarios generatim ſumptos.

1 *Num incendiarii Eccleſiarum ſint ipſo iure excommunicati. C. In literis. de Raptoribus.* De incendiariis verò Eccleſiarum in particulari citari ſolet c. *In literis*, de Raptorib. Sed non probat; nam in eo ſolùm dicitur quendam incendiarium Eccleſiarum in mortis articulo conſtitutum, fuiſſe per quendam Capellanum ſuum à ſententia anathematis abſolutum; non verò dicitur ibi illum contraxiſſe illud anathema ipſo facto: imò in illo verbo, *ſententia*, indicatur fuiſſe illam excommunicationem latam per ſententiam hominis. Meliùs quidem hoc oſtendit Gloſſa in dict. cap. *Tua*, ex c. *Conqueſti*, proximè tractato; nam incendiarij Eccleſiarum re vera ſunt fractores, & ſpoliatores earum: & hoc titulo probabiliſſimum mihi eſt illos eſſe excommunicatos ipſo iure per cap. *Conqueſti*, quam ſententiam eſſe communem docet Nauarr. cap. 27. n. 94. non tamen ex hoc capite, ſed ex cap. *Tua nos*, quod profectò ſine cauſa de illis exponitur; vt rectè ibidem Gloſſa nouit: quia textus ille de incendiariis loquitur in communi: vnde nõ reſpicit ad malitiam ſacrilegij, quam ſpecialiter committunt incẽdiarij Eccleſiarum, ſed ad iniuſtitiam omnibus incendiariis communem. Igitur ſi incendiarius Eccleſiæ incurrit excommunicationem, illius reſeruatio non ad c. *Tua nos*, ſed ad c. *Conqueſti*, pertinet. Et iuxta doctrinam ibi traditam exponenda eſt.

17 *In d. c. Tua nos ferri ipſo iure excommunicationem.* Alius ergo ſenſus & verus illius capitis *Tua nos*, eſt vt verba illa, *Ex quo ſunt*, reddant ſenſum quaſi conditionatum, ſeu denotantem ſuppoſitionem; ita vt ſenſus ſit, incendiarij, ſi iam ſunt, vel poſtquàm fuerint ab homine excommunicati, &c. Qui ſenſus à ſufficienti partium enumeratione probatur ex dictis, quia ſecluſa excõmunicatione iuris, neceſſe eſt ab homine ferri, vt in eam poſſit cadere reſeruatio: quæ duo nec repugnant, vt per ſe conſtat; nec eſt nouum ita fieri. Et confirmatur ex verbis illis, *Per ſententiam Eccleſiæ*, quæ, licèt poſſent ab aliquo extendi ad cenſuram ipſo iure latam in eo ſenſu, quo illa ſolet appellari, *latæ ſententiæ*; tamen iuxta proprietatem vocis magis ſignificant ſententiam hominis: & cùm ſimus in materia odioſa & pœnali, reſtringenda ſunt potiùs, quàm extendenda.

18 *Oporteátne ex com. hanc in determinatam perſonam latã eſſe, vt reſeruata ſit. Prima Sententia. Gloſſa. Abb. Caiet. Nauarr. Reiicitur.* Quæri verò poteſt, an oporteat ſententiam hanc eſſe latam in particulari contra latam perſonam, vel ſufficiat generalis contra omnes ſic delinquentes, vt ſtatim ac incurritur ſit reſeruata, iuxta ca. *Tua nos*. Et Gloſſa, Panormitanus, & alij ibi ſentiunt neceſſariam eſſe ſententiam in particulari: quia, vt hæc excommunicatio ſit reſeruata, exiſtimant eſſe neceſſarium, quòd incendiarius non ſolùm excommunicatus ſit, ſed etiam denunciatus. Quod etiam ſentit Caietanus capite vigeſimo ſecundo, & Nauarr. qui fundantur in verbo illo textus, *Ex quo ſunt per ſententiam publicati*: quod exponunt, id eſt, *denunciati*. Sed obſtat, quia in illo textu non eſt ſermo de perſonis in particulari, ſeu ſub propriis nominibus, ſed in communi ſub nomine ſumpto ex tali vitio, ſcilicet de incendiariis: loquendo autem hoc modo, propriiſſimè dicuntur incendiarij per ſententiam publicari, etiamſi talis ſententia generaliter promulgata ſit. Sic enim frequenter loquuntur iura; & vulgari vſu ita loquimur, ſcilicet ſententiam excommunicationis promulgatam eſſe contra hæreticos, vel contra occultantes tale furtum, &c. Atque hoc ſenſu in capitulo, *Ita quorundam*, de Iudæis, & in Clementina prima de Pœnis, & in Extrauagant. *Infidelis*, de Furtis excommunicatio generaliter lata vel

A à iure, vel ab homine in eos, qui talia vitia committunt, ſæpius promulgari, ſeu publicari mandatur: ergo in præſenti etiam dicendum, incendiarij per ſententiam publicari, etiamſi non in particulari, ſeu nominatim, ſed generatim ſententia contra eos publicata ſit. Et confirmatur, quia Pontifex in eo capite reſeruat hanc excommunicationem ad deterrendos homines ab hoc crimine: ergo non ſolùm reſeruat illam quando fertur in perſonam particularem, quam oportet eſſe notam, vt denunciari poſſit: ſed etiam quando fertur in omnes qui committunt tale crimen, etiamſi illi occulti ſint.

Sanè interpretatio hæc videtur mihi magis conſentanea & textui, & veritati. Et fortaſsè dicti auctores non ſunt loquuti de denunciatione talis perſonę in particulari ſub proprio nomine; neque hoc ipſi explicarunt: intelligi ergo poſſunt de generali denunciatione per ſententiam; ita vt ſolùm intendant docere non ſatis eſſe quod ſentẽtia lata ſit, ſed oportere, vt ſit etiam publicata. Vnde poteſt notari differẽtia inter hoc ca. *Tua nos*, & c. *Conqueſti*, nam in priori tantùm eſt ſermo de incendiariis in communi, & de ſententia contra illos publicata: in capite autem *Conqueſti*, ſermo eſt de particularibus perſonis, quæ in principio nominantur, & de eiſdem poſtea ſubditur, *Memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis*, & ideò in caſu illius textus probabilius eſt neceſſariam eſſe denunciationem in particulari, vt excommunicatio reſeruata maneat, quia forma ibi præſcripta in omni caſu ſimili ſeruanda eſt. Quòd ſi quis contendat eodem modo exponendum eſſe cap. *Tua nos*, tum propter argumentum à ſimili, tum quia, licèt textus hoc non declaret, non tamen excludit hanc expoſitionem, quæ cùm ſit benignior, in materia odioſa amplectenda eſt: tum denique quia communis opinio magis in hanc partem inclinare videtur, non repugnabo, quin probabiliter poſsit hoc defendi, & in praxi ſeruari abſque periculo: quamuis in rigore verborum iuris, illud prius veriſimilius appareat. 19 *Verior ſententia.* B *Diſcrimen inter cap. Tua, & c. Cõqueſti.* C

Tandem verò inquiri poteſt quid nomine incendiarij intelligendum ſit. Neque interrogo an debeat intelligi de incendiario Eccleſiarum, vel etiam aliarum rerum; nam cùm textus indifferenter loquatur, generaliter intelligendus eſt, vt ſuprà dixi, & Caietanus etiam notauit: ſed an vnus actus incendij ſufficiat, vel requiratur conſuetudo incendio conſumendi res alienas: nam nomine incendiarij hoc videtur in rigore ſignificari. Vnde Caietanus dict. ca. 22. ait, intelligi in propoſito incendiarios *non ab actu incendendi, ſed à vitio: qui enim malo ſtudio incendit domum, ſegetem, oliuetum, &c. incendiarij crimen incurrit.* Reſpondeo, primum neceſſarium eſſe vt incendium ex certa ſcientia, & praua voluntate intendatur: nam ſi quis ex negligentia, etiam notabiliter culpabili, ſit cauſa incendij, præter directam intentionem & voluntatem ſuam, non dicitur in rigore & proprietate incendiarius. Idque ſatis explicant iura, quæ de hoc vitio loquuntur, vt patet ex ca. *Peſſimam*, 13. quæſt. 8. ibi, *Malo ſtudio ſiue pro odio, ſiue pro vindicta.* Et hoc fortaſsè ſignificauit Caietanus cùm dixit incendiarios dici à vitio, non ab incendio, ſcilicet quocumque modo facto; nam per vitium fortaſsè non intellexit habitum, ſed prauum illum modum committendi incendium. 20 *Quid nomine incendiarii intelligendum.* D *Caietan.* *Prima concluſio.* E

Dico ergo vlteriùs, ſi quis vnum incendium tantum hoc modo committat, ac propterea excommunicetur, ac denũcietur, id ſatis eſſe vt illa excommunicatio reſeruata ſit Summo Pontifici. Eademque ratione, ſi generalis ſententia ab homine lata ſit contra incendiarios, exiſtimo ſatis eſſe ad illã incurrendam 21 *2. concl.*

dam quòd ſemel tale delictum committatur. Quare ſi ſubſequuta ſufficiens publicatio fuerit, erit illa excommunicatio reſeruata. Ratio eſt, quia lex hæc & ſententia punit actum, & non conſuetudinem; & ab vno actu nomen incendiarij ſufficienter ſumitur, ſicut nomen homicidę ab vno homicidio. Poteſt tamen hîc vltimo aduerti in hoc capit. *Tua nos*, non præcipi prælatis vt hos delinquentes excommunicent, aut denuncient, ſicut præcipitur in capit. *Conqueſti* (quæ eſt alia differentia notanda inter hos textus) ſed tantùm eſt in hoc textu ſermo hypotheticus, ſcilicet vt poſtquàm per ſententiam denunciati fuerint, Pontifici ſint præſentandi. An verò publicandi ſint, necne, ordinationibus aliorum iurium, & prudentiæ prælatorum committi videtur. Illorum ergo erit iudicare an propter vnum actum expediat talem ferre cenſuram.

22 *De aliis excommunicationibus reſeruatis.* Sexta cenſura ſumitur ex cap. *Significauit*, de Sent. excom. vbi Papa excommunicat clericos, qui cum excommunicatis à ſe in diuinis officiis communicant & talium clericorum abſolutionem ſibi reſeruat. Sed ille textus in ſuperioribus eſt à nobis latè tractatus, quia illa excommunicatio eſt quaſi annexa alteri, ad cuius obſeruantiam ordinatur. Hîc etiam adiungi poſſet excommunicatio lata in cap. *Nuper*, de Sent. excom. vbi communicans excommunicato in crimine, in ſimilem excommunicationem incurrere dicitur: vnde, ſi prior excommunicatio erat reſeruata Papæ, etiam illa quam contrahit communicans in crimine, erit Papæ reſeruata, vt ſumitur ex cap. *Si concubinę*, de Sent. excom. Verumtamen de hac excommunicatione ſufficienter in ſuperioribus dictum eſt: reſeruatio autem hæc non eſt propria Summi Pontificis, ſed communis ſeu proportionalis omnibus iudicibus: generalis enim regula, quæ ex dicto cap. *Nuper*, colligitur, eſt vt ſic communicans ab eodem abſolui debeat, à quo ipſe excommunicatus cum quo communicat. Quod etiam notauit Nauarrus c. 27. n. 112. *Sectionis epilogus.* Nauarr. Quapropter, ſi attentè conſiderentur omnia quæ diximus, ex iure Decretalium ſolùm habemus vnam nouam excommunicationem Papæ reſeruatam, quæ ipſo iure incurratur, ſcilicet contra fractores, & ſpoliatores Eccleſiarum ex dict. ca. *Conqueſti*: & prætereà duas reſeruationes adiunctas aliis duabus excommunicationibus, ſuppoſito quòd à prælatis ferantur. Aliæ verò vel non ſunt excommunicationes Papæ reſeruatæ in tali iure, vel non ſunt nouæ, ſed in ſuperioribus ſatis explicatæ.

SECTIO III.

Quæ excommunicationes latæ ſint, & Papæ reſeruatæ in ſexto libro Decretalium.

1 Duas, vel tres inuenio in hoc poſteriori volumine Decretalium excommunicationes ipſo iure latas cum reſeruatione ad Summum Pontificem; & continentur ſub titulo de Sententia excommunicationis, & de Pœnis: nam, ſi quæ ſunt aliæ, vel explicatæ iam ſunt, vel cõmuni vſui parũ deſeruiunt.

2 *Prima excommunicatio. Ex cap. Quicunque de Sent. excommun.* Prima habetur in ca. *Quicumque*, de Sententia excommunicationis in 6. fertúrque contra eos, qui in perſonis, aut bonis ſuis, aut ſuorum eos grauant, qui ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti in aliquem tulerunt. *Quas ob actiones feratur cẽſura hac. Prima.* Circa quam primò aduertendum eſt, duas, vel tres eſſe actiones, ob quas illa cenſura fertur, quibus varia genera perſonarum comprehenduntur. Prima actio eſt, dare licentiam aliis ad inferendum huiuſmodi grauamen ſeu iniuriam: & hæc comprehendit Reges, & omnes illis

A inferiores, qui ibi numerantur. Quæ licentia non ſufficit ad excommunicationem incurrendam, niſi effectus, ad quem illa datur, fuerit ſubſecutus. Vnde circa talem actionem duplex ibi additur limitatio. Prior eſt, ſi licentia reuocata fuerit, *re integra*, id eſt, priuſquàm aliquis effectus ex vi talis licentiæ fuerit ſequutus. Quò fit vt, ſi poſt reuocatam talem licentiam, is, cui data fuerat, nihilominùs ad executionem & effectum progrediatur, qui licentiam dedit, non incurrat excommunicationem, quia ſatisfecit iam huic legi; & alter ex ſua malitia, & non ex licentia eius operatur. Alia limitatio eſt, vt poſt ſubſecutum effectum talis facultatis, non ſtatim incurratur excommunicatio, ſed poſt octo dies, *ſi intra illos non ceſſet iniuria; & bona fuerint reſtituta, aut pro eis ſatisfa-* B *ctum*: vnde, ſi hoc fiat intra illum terminum, non incurretur excommunicatio.

Atque hoc modo intelligendo has duas limitationes, ceſſat obiectio Gloſſæ ibi & omnes reſponſiones eius. 3 *Ex data interpretatione concordantur duæ textus partes.* Ait enim videri poſteriorem hanc partem repugnare priori, nam in priori dicitur, vt incurratur hæc excommunicatio, niſi re integra licentia reuocetur. Vnde fit, vt, ſi ante reuocationem licentiæ res nõ maneat integra, ſtatim cenſura incurratur, quod repugnat poſteriori parti, in qua conceduntur octo dies ſub conditione reſtituendi. Et reſpondet, vel priorem partem intelligi quando progreſſum eſt ad iniuriam perſonalem; poſteriorem verò ad iniuriam realem ſeu in bonis externis: vel certè priorem C reſpicere tempus futurum; poſteriorem verò reſpicere tempus illud in quo condita eſt conſtitutio, id eſt, ad iniurias quæ iam tunc erant factæ prætextu talis licentiæ. Sed hoc poſterius non habet fundamentum in textu; & procedit ex falſo fundamento: nam inter illas duas partes nulla eſt repugnantia. Malè enim infertur ex priori conditione, ſtatim ac res non eſt integra incurri cenſuram, ſi licentia non eſt reuocata; nam hoc in textu non dicitur; nec ex negatione ſequitur affirmatio. In priori ergo conditione ſolum dicitur, vt non incurratur excommunicatio, ſi re integra, licentia reuocetur: vnde certum eſt quandiu res eſt integra excommunicationem non incurri, quia ſemper durat ſtatus in quo reuocari poteſt abſque cenſura. Quando verò incurratur cenſura, D poſtquam ex vi talis licentiæ non reuocatæ ad iniuriam progreſſum eſt, non explicatur in illa prima conditione; neque ex illa poteſt ſufficienter colligi; nam ad hoc addita eſt ſecunda limitatio, quam proptereà cenſeo reſpicere totum tempus futurum. Tamen, quia in illa ſecunda limitatione expreſsè dicitur, *Vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum*, ideò hæc ſecunda moderatio ſolùm videtur adhiberi quando executio licentiæ ſolùm circa bona externa, & non circa perſonam facta eſt: & ideò quoad hoc vera manet ſententia Gloſſæ, quòd in iniuriis perſonalibus ſtatim incurratur hæc cenſura ſine mora octo dierum, quia in eis textus ille non concedit hanc moram ſeu moderationem. Et ita ſenE ſerunt Caiet. c. 36. de Excommunicatione, & Nauar. in Summ. c. 27. num. 99. Caiet. Nauarr. Meritóq; ita factum eſt, quia iniuriæ perſonales grauiores ſunt, difficiliúſque habent remedium, & ſatisfactionem.

Alia actio, ob quam illa excommunicatio imponitur, eſt vſus talis licentiæ; non enim ſolùm qui licentiam concedit, ſed etiam qui illa vtitur, hanc excommunicationem incurrit, vt in textu habetur: & intelligendum eſt de vſu includente executionem, & conſummatam actionem aliquam ex eis, quæ ibi numerantur, quæ ſunt, *occidere, capere*, aut *grauamen aliud inferre talibus perſonis, vel in ſe ipſis, vel in bonis ſuis, aut ſuorum*. Vnde, ſi quis prætextu talis licentiæ aliquid 4 *Secunda actio ob quam cenſura hac incurritur.*

aliquid huiuſmodi facere tentet, donec illud perficiat, non incurret hanc cenſuram. Et quoad grauamen in bonis, exiſtimo locum habere priorem moderationem, quæ declarata fuit de eo qui licentiam dedit, etiam in illo qui ea vſus eſt, ſcilicet quòd non ſtatim incurrat cenſuram, ſed poſt dies octo, ſi intra illos ſublata bona non reſtituerit, aut pro eis non ſatisfecerit. Quod patet, tum à ſimili vel maiori ratione, tum ex illo verbo textus, *Earum quoque ſententia, &c.* ergo cum eadem moderatione explicanda eſt in ſubſequenti caſu, cùm illius capax ſit; & odioſa ſententia, quantum verba permiſerint, lenienda ſit.

5 *Tertius modus quo cenſura hac incurritur.*

Tertio loco additur generalis clauſula, qua extenditur illa excommunicatio ad omnes, qui tale delictum commiſerint propria auctoritate abſque aliqua licentia: ac meritò, quia non minor eſt malitia in ſic operante, quàm in aliis: imò maior eſſe in hoc videtur, quia & ſibi licentiam facit, & delictum per ſe exequitur. Nihilominùs adhibenda eſt limitatio illa, de conditione reſtituendi infrà octo dies: nam ratio facta hîc etiam locum habet. Dubitat verò Gloſſa ibi, quando inferior hoc exequitur ſine licentia ſuperioris, vel poſt licentiam reuocatam, & poſteà ſuperiori factum ratum habeat, an excommunicationem hanc incurrat. Et reſpondendum cenſet iuxta diſtinctionem cap. *Cùm quis*, de Sententia excommunicationis: nam ſi inferior id fecerit nomine alterius, alter poſteà ratum habens excommunicationem incurrit, quia talis ratihabitio retrotrahitur, & mandato ſeu licentiæ æquiualere cenſetur. Si verò delinquens non percuſſit nomine alterius, ſed ſuo, tunc, licèt alius approbet, & in eo peccet, non tamen incurrit, quia nemo propriè ratum habet quod eius nomine non eſt geſtum. Et quoad hanc poſteriorem partem res eſt indubitata, quia eſt fauorabilis. Quoad priorem verò, quia odioſa eſt, poteſt dubitari, quia illud cap. *Cùm quis*, loquitur ſpecialiter in caſu eius, qui violenter manus in clericum iniicit, & ideò non videtur extendendum ad caſus ſimiles. Accedit, quod in dicto cap. *Quicunque*, diſtinctè fertur hæc excommunicatio in dantem hanc licentiam exequentem, & ſine licentia operantem: & reſpectu primi ſolum fertur, quando licentia antecedit delictum, & non reuocatur antequam delictum fiat: ergo illa excommunicatio extendenda non eſt ad ratihabitionem poſt delictum ſubſequutam, quia, licèt hæc ratihabitio quoad alios effectus mandato æquiparetur, & ideò ad illam extendatur pœna lata in mandantem, præcipuè quando id in iure exprimitur; nihilominùs quãdo lex non ſolùm id nõ exprimit, verùm etiam requirere videtur conditionem contrariam, ſcilicet quòd licentia antecedat delictum, non eſt talis pœna extendenda. Ac propterea hæc pars videtur mihi ſatis probabilis, quamuis alia propter ſimilitudinem rationum probabilitate non careat.

Incurratne hanc cenſurã qui alterius crimen ratum habet.

6 *Primum notandum circa delictum huius cenſuræ.* Caiet. Nauarr.

Præterea circa grauamen, propter quod incurritur hæc cenſura, aduertenda ſunt nonnulla. Primum neceſſarium eſſe vt grauamen illud ſit illatum per actionem iniurioſam. Ita Caietanus, & Nauarrus. Et colligitur ex textu, tum ex illis verbis, *Occidendo, capiendo, &c.* quæ actionem iniurioſam ſignificant, tum ex illis, *Niſi reſtituerit, ſatisfecerit, &c.* nam hæc etiam iniuſtitiam factam ſupponunt. Vnde, ſi aliquis amicitiæ ſigna, vel cõmoda, & gratuita dona, etiam conferri ſolita, alteri deneget hoc titulo, quòd cenſuram in eum tulerit, aut latam obſeruet, non incurret hanc excommunicationem: nam, licèt hoc ſit oneroſum tali perſonæ, & latè loquendo, grauamen dici poſſit, non tamen eſt iniurioſum, ſed ad ſummum cõtra charitatem vel amicitiam. Et eâdem ratione, ſi quis à tali perſona rigoroſè petat quæ ſua ſunt, quæ fortaſsè aliàs non peteret, vel ſi vindictam aut pœnam iuſtam delicti procuret abſque iniuria per competentem iudicem, non incurret, ob eandem cauſam.

7 *Secundum notandum circa idem grauamen.*

Deinde eſt obſeruandum, non ſolùm prohiberi, & puniri has actiones, ſi fiant contra iudicem ferentem talem ſententiam, ſed etiamſi fiant contra eum qui occaſionem præbuit ferendi cenſuram, ſcilicet petendo, denunciando, vel quid ſimile. Item ſi fiant contra eum, qui obſeruat talem ſententiam, vel qui ratione illius communicare non vult cum ſic excommunicato: omnia enim hæc in textu exprimuntur. Et ratio eſt, quia omnibus his modis fit iniuria Eccleſiaſticæ poteſtati aut libertati. Et intelligendum hoc cenſeo de ſententia iuridicè prolata, ita ſaltem vt valida ſit, nam illa eſt vera ſententia, licet aliquam iniuſtitiam contineat; nam textus ille generaliter loquitur de ſententia cenſuræ. At verò, ſi ſententia ſit nulla, qui ratione illius aliquam iniuriam intulerit dictis perſonis, non incurret hanc cenſuram, quia illa ſententia non eſt ſententia in re, ſed nomine tantùm. Denique extenditur hæc actio, non ſolùm ſi fiat circa has perſonas, ſed etiam circa bona ipſarum vel ſuorum. Qui autem comprehendantur *ſuorum* nomine explicat Nauarrus ex Ioanne Andrea, Caietano, & aliis, eſſe in primis omnes perſonas, quæ ſunt de familia, deinde omnes cognatos, item amicos, vel alia ſimili ratione coniunctos, v.g. magiſtrum, diſcipulum, &c. Ac denique quoties vnius grauamen rationabiliter redundat in alterum, & hoc reſpectu fit, nam, vt rectè ait Caietan. hæc lex quoad hanc partem fauorabilis eſt; & eius prouidentia ac protectio non debet minùs extendi, quàm impietas offendentium.

Qui ſui ibi dicantur. Nauarr.

8 *De reſeruatione huius cenſuræ.*

Vltimò circa reſeruationem huius cenſuræ aduertendum eſt, non ſtatim, ac incurritur, manere reſeruatam Papæ, ſed ſub hac conditione, *Si per ſpacium duorum menſium in ea permanſerint*, vt in eodem textu dicitur. Itaque infra duos menſes tolli poteſt à quocumque aliàs habente ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem, quia tunc reſeruata non eſt, poſteà verò, ſi durat, iam manet reſeruata, quia ita diſpoſitum eſt.

Exponitur cap. Eos qui, de Sententia excommunicationis.

9 *Ob quod crimen excomm. hæc feratur.*

SEcunda excommunicatio ſumi poteſt ex cap. *Eos qui*, de Sentent. excommunica. in 6. vbi ſententia excommunicationis Papæ reſeruata ipſo facto innodatur, qui poſt obtentam abſolutionem à priori excommunicatione Papali ſub conditione comparendi coram Summo Pontifice, vel ſatisfaciendi parti læſæ, talem conditionem non implent tempore debito. Circa quam obſeruandum eſt primò, duas eſſe partes illius decreti, duóſque modos incurrendi hanc cenſuram. In priori agitur de obtinente abſolutionem à iudice, vt ſic dicam, extraordinario, ob imminentem neceſſitatem, & vrgens impedimentum: & ad hanc partem pertinet prior modus incurrendi hanc cenſuram: nam illa abſolutio non datur, niſi ſub onere comparendi, vt ſuprà viſum eſt; & qui talem conditionem non implet, ex vi illius textus incurrit nouam cenſuram eodem modo reſeruatam. Hæc tamen reſeruatio non eſt propria cenſuræ latæ à Summo Pontifice; & non cenſetur veluti noua, ſed alteri ſuccedens. Illa enim lex generalis eſt de omni excommunicatione lata à iure, vel ab homine, quando propter neceſſitatem ſublata eſt ab alio præterquàm ab illo, à quo de iure

Prior textus pars exponitur.

fuerat

fuerat auferenda: & proportione ſeruata, ſi non expleatur conditio comparendi, incurritur noua excommunicatio reſeruata illi iudici, ad quem abſolutio à priori excommunicatione pertinebat. Atque ita fit, vt hæc reſeruatio non ſit propria Summi Pontificis, ſed generalis proprij iudicis, vt ſic dicam: ſed ſolùm quando prior cenſura pertinebat ad Summum Pontificem, vel per reſeruationem, vel quia erat ab homine, & lata ab ipſo, ſubſequens excommunicatio illi manet reſeruata. Ac propter hoc etiam dixi hanc excommunicationem non eſſe omnino nouam, ſed alteri ſuccedere, quæ non ſimpliciter ſublata erat, ſed ſub conditione. Propter quod, vt ſuprà notaui, hæc vocatur interdum in iure eadem cum præcedenti cui ſuccedit.

10 *Exponitur ſecũda pars eiuſdem capitis.* In ſecunda verò parte illius textus agitur de eo, qui ab excommunicatione reſeruata Summo Pontifici ab eodem, vel legato eius abſoluitur cum obligatione comparendi coram ordinario, vel aliò deſignato ad ſuſcipiendam pœnitentiã, & ſatisfactionẽ exhibendam parti læſæ: de quo ſtatuit ibi Summus Pontifex, vt qui eam conditionem, cùm primùm potuerit, non impleuerit, in eandem ſententiam ipſo facto incidat eodem modo, quo in priori caſu dictum eſt. Vnde, ſicut prioris excommunicationis abſolutio ad Summum Pontificem pertinebat, ita hæc illi manet reſeruata ex vi illius textus. Circa quam parti ſolùm aduertendum eſt, obligationem comparendi coram ordinario, non ſolùm perſonaliter, ſeu per ſe ipſum, ſed etiam per procuratorem impleri poſſe, vt annotauit Caietan. cap. 69. de excommunicatione: *Caiet.* quod intelligitur niſi in mandato expreſsè ponatur obligatio perſonaliter comparendi: tunc enim, cùm mandatum ſit iuſtum, implendum eſt vt ſonat, alioqui verò non eſt à nobis addenda reſtrictio. Illud autem verbum, *Quamprimùm*, moraliter, & prudenti arbitrio intelligendum eſt: quod in foro exteriori ad iudicem pertinet: in interiori verò ait Caietan. quem ſequitur Nauarrus *Nauarr.* num. 113. ad pœnitentem. Ego verò exiſtimo magis pertinere ad confeſſorem. Quanquam ſi pœnitens ſequitur probabilem ſententiam, confeſſor teneatur illi conformari.

11 *An deciſio capitis quo ad ſecundam partẽ locum habeat in inferioribus Prælatis.* Sed quæri poteſt circa hanc partem, an quod in ea ſtatuitur circa Romanum Pontificem, vel legatum eius, locum habeat in aliis prælatis inferioribus proportione ſeruata: ita vt ſi quis abſoluatur ab excommunicatione reſeruata Epiſcopo ab eodem, vel eius Vicario ſub conditione ſatisfaciendi parti læſæ, vel alia proportionali, & hanc conditionem poſteà non impleat, qui ſic fuit abſolutus, ex vi huius decreti iterum incidat in excommunicationem eidem Epiſcopo reſeruatam. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in illo textu ſic incipit hæc poſterior pars, *Idem ſtatuimus, &c.* Sed in priori parte deciſio eſt generalis quoad omnes prælatos vel iudices Eccleſiaſticos: ergo ſimilis erit in hac poſteriori parte, cùm idem in ea ſtatuatur. Nihilominùs dicendum eſt hanc cenſuram non habere locum, niſi quando præcedens abſolutio ſub prædicta conditione à Papa, vel legato eius lata eſt, quia in textu expreſsè ita dicitur: nam licèt non addatur excluſiua, tamen ipſamet impoſitio pœnæ ac cenſuræ veluti iure ſuo illam ſecum affert, quia non eſt extendenda vltra caſum expreſſum. Et ita tenent Caietanus, & Nauarrus. Quod verò ibi dicitur, *Idem ſtatuimus, &c.* nõ refertur ad omnes perſonas priùs numeratas, ſed ſolùm ad modum reincidendi in ſimilem cenſuram in caſu ibi expreſſo. Solùm eſt aduertendum, quia Pontifex, vel legatus eius non ſolùm poſſunt abſoluere à cenſuris ſibi reſeruatis, ſed etiam à reſeruatis Epiſcopis, & à non reſeruatis: ideò cenſuram latam in hac poſteriori parte non eſſe ſemper reſeruatam Papæ, ſed proportionatam illi, à qua data fuerat abſolutio: nam ſi prior fuit Papalis, etiam ſubſequens; ſi verò tantùm erat Epiſcopalis, vel indifferens, ſimilis erit ſubſequens, quia decretum Pontificis eſt, vt in eandem ſententiam incidat: ita enim dicitur in priori parte textus; & in poſteriori hanc vim habent illa verba, *Idem ſtatuimus.*

Excommunicatio eius, qui Cardinalem offendit, exponitur.

Tertia excommunicatio referri poteſt ex capit. *Felicis*, de Pœnis in 6. quæ fertur contra eos, qui in Cardinalem Eccleſiæ Romanæ manus iniecerit violentas, aut illum hoſtiliter fuerit inſecutus; & reſeruatur Summo Pontifici. 12 *Cap. Felicis, de Pœnis, in 6.* Circa quam aduertendum eſt, illam ex parte eſſe latam in canone *Si quis ſuadente*, nam Cardinalis ſub clerici nomine comprehenditur: vnde ex vi illius iuris excommunicatus eſſet Cardinalem percutiens, vt in eodem textu ſignificatur. In illo tamen ca. additæ ſunt ampliationes quædam. Prima eſt, vt hoſtiliter inſequens Cardinalem, etiamſi ad manuum iniectionem non perueniat, eandem excommunicationem incurrat: *Prima textus ampliatio vltra Canonem Si quis ſuadente.* verba textus ſunt, *Ex inſequutione prædicta, ſicut ex iniectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat*: conſtat autem ex ſuperiùs dictis eum, qui inſequitur clericum, ſi eum non aſſequitur, nec corporale nocumentum illi infert, non incurrere cenſuram illius canonis: eſt ergo quoad hãc partem cenſura hîc adiecta. Dubitari verò poteſt an hæc inſequutio intelligatur tantùm de Phyſica, *De qua inſequutione ſit textus intelligendus.* vt ſic dicam, vel etiam de morali. Phyſicam inſecutionem voco eam, quæ eſt per curſum ſeu motum corporalem, ad finem capiendi, aut percutiendi Cardinalem, moralis verò dicitur ea quæ eſt per iniurioſas calumnias, falſa teſtimonia, vel ſimilibus modis, &c. Dicendum ergo eſt, hîc eſſe ſermonem de reali inſecutione & Phyſica, vt omnes exponunt; & ex proprietate ipſius verbi conſtat, & ex dicendis amplius patebit.

Secunda extenſio eſt ex parte perſonarum, nam 13 *Secunda ampliatio.* hæc cenſura non ſolùm comprehendit facientes, & mandantes, & conſilium & fauorem dantes; quod commune eſt cenſuræ canonis *Si quis ſuadente*: ſed etiam eum, qui poſteà receptauerit, vel defenſauerit ſcienter eum, qui ſic in Cardinalem deliquit: quod eſt additum in hoc canone: nam in percuſſione clerici generatim locum non habet, de hac verò extenſione dixi plura circa bullam Cœnę, excommunicatione 11. vbi reliqua ferè quæ ad hoc ca. ſpectant declaraui. Solùm circa mandantes, & conſulentes aduerte, propter talem actum non contrahi cenſuram, niſi ſubſecuto effectu, vt ſæpè in ſimilibus ſuperiùs eſt dictum. Oportet autem in præſenti diligenter aduertere, quænam actio mandetur: nam tres ſunt actiones hîc primò prohibitæ, ſcilicet inſequi, capere, percutere; extenſio verò fit ad mandantes vel conſulentes quamcumque illarum. Inſpiciendum ergo eſt ad actionem quæ mandetur, nam ſi illa ſequuta eſt, ſufficit. Vt ſi mandatur inſequutio, & alter inſequitur, licèt non perueniatur ad capturam, incurritur excommunicatio: & ſic de aliis. At verò, ſi vna actio imperetur, & imperatus non illam, ſed aliam faciat, vt ſi mandatus capere, percutiat, & non capiat, non puto ſufficere, vt mandans incurrat, niſi poſtea ratum habeat quod ſuo nomine factum eſt, iuxta eundem textum. 14

Tertiò additur in eodem cap. quædam extenſio, *Tertia ampliatio.* vel ſolennitas potiùs huic cenſuræ, nimirum, quod

quandiu in tali contumacia perdurauerit, dominicis A & feſtis diebus, pulſatis campanis, publicè denuncietur in omnibus Eccleſiis talis loci, ac vicinarum ciuitatum, ac diœceſum. Per quam denunciationem non multiplicatur cenſura, ſed ſolùm fit ad maiorem terrorem, & infamiam. Tandem additur reſeruatio cum illa excluſiua, *Duntaxat in articulo mortis ab alio poſsit abſolui.* Vbi ſtatim occurrit quæſtio an hîc habeant locum omnes exceptiones poſitæ circa canonem, *Si quis ſuadente.* Quam in fine huius diſputationis generalius tractabimus. Et deinde quoad modum abſolutionis ſpecialiter ab hac cenſura adduntur ibi quædam ſolennitates ſeu pœnitentię publicæ, quæ ad forum externum pertinent & vix credo eſſe in vſu.

15 *Quarta extenſio eiuſdem textus.* Vltimo loco, vt conſtitutio illa ad effectum perducatur, additur in fine illius textus, *Si Princeps, Senator, Conſul, vel alius Dominus ſiue Rector contra præſumptores prædictos dictæ conſtitutionis tenorem non fecerit obſeruari, tam ipſe, quàm officiales eius infra menſem poſtquam res ad eorum notitiam peruenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.* Aduertit autem Nauarrus (Nauarr.) ad excuſandam huiuſmodi excõmunicationem ſatis eſſe ante lapſum menſem cauſam ſeu proceſſum incipere: quod intelligo dummodo bona fide id faciant, & non animo eludendi cenſuram, & non vltra progrediendi. Aduerto etiam hanc vltimam cenſuram non eſſe reſeruatam. Reliqua, quæ hîc deſiderari poſſunt, dicta ſunt circa Bullam Cœnæ in loco citato.

Aliæ excommunicationes expediuntur.

16 *Quarta excommunicatio ex ca. Fundamenta, de Ele. in 6.* QVarto excommunicatio habetur in ca. *Fundamenta.* de Electione in 6. vbi excommunicantur illi, qui Senatorem Romanum eligunt, Principes, aut potentes perſonas, quæ ibi nominantur. Quæ ad caſum pertinet extraordinarium, & particularem, vt benè Nauarrus notauit: & ideo in ea explicanda non libet immorari. Sed videri poſſunt Angelus *Excommunicatio*, 5. caſu 7. Syluest. *Excommunicatio*, 7. num. 20. Caietan. ca. 53. Antoninus 3. part. titul. 24. ca. 43. (Angel. Nauarr. Syluest. Caiet. Anton.) Quintò afferri poteſt excommunicatio lata in cap. *Clericis*, de Immunitate Eccleſ. in 6. vbi Imperatores, & Reges, & omnes inferiores Principes ſæculares imponentes tributa Eccleſiaſticis perſonis, & ipſæ perſonæ Eccleſiaſticæ ſoluentes talia tributa ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, excommunicantur cenſura Papæ reſeruata. (*Quinta excom. ex c. Clericis. de Immun. Eccl. in 6.*) Veruntamen illa cenſura & conſtitutio in Clemen. 1. de Immunit. Eccleſ. quoad partem de perſonis Eccleſiaſticis ſoluentibus hæc tributa abſolutè reuocatur: quoad alteram verò de Principibus temporalibus imponentibus hæc tributa præcipiuntur obſeruari conſtitutiones Alexandri & Innocentij III. in Conciliis Lateranenſibus quæ habentur in cap. *Non minus*, & ca. *Aduerſus*, extra de Immunit. Eccleſ. (*Ca. non minus de Immuni. Eccl.*) In quorum prima Alexander ipſo facto excommunicat eos, qui ea exigunt, ipſis verò Eccleſiaſticis perſonis licentiam concedit vt abſque vlla exactione, communi voluntate Epiſcopi, & cleri poſſint hæc ſoluere ad reuelandas communes vtilitates, vel neceſſitates, vbi laicorum bona non ſufficiunt, & de neceſſitate, & vtilitate ſatis conſtat: In poſteriori verò Decreto, & Concilio addit Innocentius, vt etiam ad hanc poſteriorem voluntariam ſolutionem faciendam conſulatur prius Summus Pontifex, ad quem ſpectat communibus vtilitatibus prouidere. Et ſimilis ferè excommunicatio contra exigentes hæc tributa habetur in capitul. *Quanquã*, de Cenſibus in 6. (*C. Quanquam de Cenſib.*) Solùmque additur, vt qui illam incurrerit non abſoluatur, donec integrè reſtituerit & ſatisfecerit. Et in dicto cap. *Aduerſus*, dicitur (*C. Aduerſus, eod. tit.*) non ſolùm teneri ad reſtituendum Rectorem ſeu Gubernatorem, qui talia bona exegit, ſed ſi ipſe intra tempus ſui regiminis non reſtituerit, teneri etiam ſucceſſorem eius, vt qui ſuccedit in honore, etiam onus participet: ideóque ſi intra menſem non ſatisfecerit, in eandem incidit cenſuram. Nulla tamen in his omnibus, vt dixi, adhibetur reſeruatio. Additur tamẽ in Bulla Cœnæ Domini, vt tactum, & explicatum eſt circa clauſulam 16. & 17. eius.

SECTIO IV.

B *Quæ excommunicationes latæ ſint in libris Clementinarum, & Summo Pontifici reſeruatæ.*

PRima ex his excommunicationibus refertur ex Clement. 1. §. *Verum*, de Hæreticis, vbi Inquiſitores; vel qui vices eorum gerunt, ſeu loco eorum ad illud officiũ agendum deputantur ſi in vſu ſui officij ita deliquerint, vt *odij, gratiæ vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, aut obtentu eodem prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui alicui imponendum, eum quoquo modo præſumpſerint vexare*, ipſo facto excommunicantur (præter Epiſcopos) & eorum abſolutio Papæ reſeruatur, C Epiſcopis verò pœna imponitur ſuſpenſionis per triennium, de qua infrà in vltima diſput. de Suſpenſione ſect. 5. Suſpenſione 6. dicemus. Nunc ſolùm circa reſeruationem excommunicationis aduerto hîc addi illam exceptionem *præterquam in mortis articulo*, & vlteriùs adiungi, *& tunc ſatisfactione præmiſſa*: quod intellige, ſi, vel quantum fieri poſſit: nam in eo articulo non eſt abſolutio neganda propter vllam impotentiam, vt ſæpius eſt in ſuperioribus dictum. 1 *Prima excom. con. Inquiſitores in officio ſuo delinquentes ex Clem. 1. de Hæred.*

Excommunicatio contra religioſos adminiſtrantes quædam ſacramenta, exponitur.

D SEcunda excommunicatio habetur in Clement. *Religioſis*, quæ eſt prima de Priuilegiis, fertúrque contra religioſos, qui *Sacramentum Vnctionis Extremæ aut Euchariſtiæ miniſtrare, vel matrimonia ſolennizare ſine Parochialis presbyteri licentia ſpeciali: vel qui excommunicatos à canone præterquàm in caſibus eis à Pontifice cõceſſis abſoluunt, vel etiam à ſententiis per ſtatuta ſynodalia aut Prouincialia promulgatis, ſeu à pœna & culpa (vt aiunt) abſoluere quemquam præſumpſerint.* Taliſque excommunicatio Papæ ibidem reſeruatur. 2 *Clemen. 1. de Priuil.* Circa quam primò aduertendum eſt, ſolùm ferri contra religioſos. Vnde, ſi clerici ſeculares id faciant, illam non incurrunt: imò, licèt aliquis ſe fingeret religioſum, vt eo prætextu faciliùs poſſet ad hæc miniſtranda admitti, licèt peccaret, non incurreret hanc cenſuram, E quia religioſus non eſt. (*Quod huius cenſuræ ſubiectum.*) Incurrent autem illam, quantum eſt ex vi illius textus, etiam ſacerdotes Societatis IESV, qui ſolennem profeſſionem non emiſerunt, quia per ſimplicia vota veri religioſi conſtituuntur. Item incurrent illam clerici in Militaribus religionibus profeſſi, quia etiam veri religioſi exiſtunt.

3 *An nouitii in præſenti nomine religioſorũ comprehendãtur.* De Nouitiis autem, ſi ſacerdotes exiſtant, dubitari poteſt, nam cum illi fruantur priuilegiis & commodis religionis, videntur etiam his oneribus & pœnis ſubiiciendi, & quoad hæc omnia communi appellatione religioſorum venire. Atque ita tenet Syluester cum Cardinali, Angelo, & aliis, verbis, (Syluest. Angel.)

Excommu

Nauarr. *Excommunicatio*, 7.nu.32.& Nauarr.c.27.n.102.Sumúntque argumentum ex ca.*Religioſi*,§.*Quamuis*, de Sent. exco. in 6. quatenus ibi dicitur Nouitium gaudere fauore canonis.*Si quis ſuadente*,qui autem ſentit commodum,debet ſentire & onus.Sed quidem inefficax eſt argumentum: tum quia fauores maiorem ampliationem recipiunt; tum etiam quia fauor canonis, *Si quis ſuadente*, magis reſpicit ſtatum clericalem quam perſonam. Vnde efficacius argumentum in contrarium videtur ſumi ex eodem §.Primo,quatenus dicitur, Nouitium in effectu non eſſe religioſum; cùm ergo hæc lex pœnalis contra religioſos feratur, cur ad illos extendetur, cùm iuxta commune ius potiùs reſtringenda ſit:nam ex aliis priuilegiis,& fauoribus,vt dixi,non ſumitur efficax argumentum, cùm iura diſponant contraria ratione hæc eſſe declaranda.Accedit,quòd in d.§.ſignificat Pontifex, illam eſſe ſpecialem extenſionem in fauorem religionis, etiamſi ex vi verbi,Nouitius religioſus non ſit: ergo inde potiùs ſumitur argumentum ab ſpeciali, quod in caſibus ſimilibus id locum non habet;Quare hæc pars videtur in rigore vera, quam videtur tenuiſſe Petrus de Ancarrano,qui ob ſimilem rationem dixit hîc non comprehendi conuerſos religionum,qui tria vota non emittunt,quia verè religioſi non ſunt,quãuis fruantur priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*:quod etiam verum exiſtimo, quamuis alij auctores repugnent.Similiter verum eſt,hanc conſtitutionem non comprehendere eos, qui vitam religioſam agunt in religione non approbata,quia non ſunt verè religioſi: quod Syluest.& alij non negant: vnde retorquetur contra eos argumentum: nam etiam hi, qui ſunt Deo dedicati & deuoti, fruuntur priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*: ergo ſentire etiam debent hoc onus, ſi argumentum eorum efficax eſt; vel ſi non ſentiunt, quia veri religioſi non ſunt, argumentum illud non eſt efficax: quod verius eſt. Et confirmatur ex communi doctrina Panormit. & aliorum in Rub.de Regul.in odioſis nõ venire appellatione religioſi, niſi qui tria vota ſubſtantialia in religione approbata emittit.

Ancarra.

4 *Num ſoli religioſi exempti ſint huius cenſuræ ſubiecti.* Non tamen neceſſe eſt eam religionem habere priuilegia exemptionis, vt rectè dicunt Angelus, & Sylueſter, quia hoc non eſt de ſubſtantia religionis, ſicut approbatio, iuxta capitul.vnic.de Voto in 6.& Clemen.vnic.de Statu monach.Sed aliqui obiiciunt, Clementinam hanc contineri ſub titul. de Priuileg. & ideò intelligendam eſſe de religioſis priuilegiatis. Reſpondetur primò, ſenſum legis ex verbis eius ſumendum eſſe, non ex collocatione ſub tali Rubrica,quæ poſterior fuit,& ſæpe fit ſecundum quandam maiorem accommodationem, quamuis non ſit adæquata in omnibus, ſecundò dicitur,religioſos ferè omnes gaudere aliquibus priuilegiis licèt exempti non ſint, & id ſatis eſſe, vt lex abſolutè lata ſit in omnes religioſos,vt verba ſonant: tertiò adiungi etiam poteſt probabile argumentum, nam ſi priuilegiatos ita punit,multò magis alios.

5 *An comprehendantur etiam fœminæ religioſæ.* Quæri vlterius ſolet an comprehendat tantùm viros religioſos, vel etiam fœminas ſeu moniales; ſub nomine enim maſculino ſolet etiam fœmineum comprehẽdi, vt ſuprà circa canonem,*Si quis ſuadente*,dictum eſt. Atque ita ſentit Angelus,& expreſſiùs Sylueſter. Contrarium tamen tenent Cardinalis & Ancarranus, quia putant legem hanc dirigi tantùm ad religioſos ſacerdotes:illi enim tantùm ſolent adminiſtrare ſacramenta. Et fortaſsè motiuum ferendi hanc legem inde ſumptum fuit, tamen in rigore iuris ſtandum eſt verbis eius. Et ideò credo comprehendere religioſos non ordinatos, quatenus per eos tales actiones exerceri poſſunt, vt eſt exhibitio Eu-

A chariſtiæ, vel conceſſio indulgentiæ,aut quid ſimile. Hoc autem addo, quia, ſi religioſus non ordinatus tentaret iniungere, non credo incurrere, quia illud non eſt ſacramentum Extremæ vnctionis, de quo textus loquitur; quod inferiùs in ſimili ampliùs declarabimus. Et proportionali modo probabile eſt comprehendi etiam moniales, quia ratione ſexus non excluduntur, vt ratio prioris ſententiæ probat: & in aliis par eſt ratio proportione ſeruata.

Varij modi quibus religioſi abſque cenſura huius cap. poſſunt habere facultatem miniſtrandi hæc ſacramenta.

B Rurſus intelligendus eſt hic canon de religioſo, qui nullam poteſtatem habet hæc adminiſtrandi. Nam Pontifex noluit prohibere legitimæ poteſtatis vſum, ſed vſurpatæ poteſtatis abuſum. Poteſt autem hæc facultas multis modis obtineri, quorum aliqui indicantur in prædict. Clement. Primus eſt, per ſpecialem licentiam eius, qui poteſt illam concedere.Sic num.ibi dicitur, *Non habita ſuper his Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali*, vbi ſub Parochiali Presbytero Epiſcopus comprehenditur, vt ibi Gloſſa affirmat,quam ſequuntur Caiet.Nauar.& alij,quia habet vniuerſaliorem iuriſdictionem: & eadem ratione comprehenditur eius vicarius:quia iuriſdictio eadem reputatur,vt in ſuperioribus dictum eſt.Item C licèt nominetur Presbyter Parochialis, ab eo quod frequentiùs accidit,quamuis non ſit Presbyter ſi eſt Parochus, poteſt eandem facultatem dare: quia eſt actus iuriſdictionis,non ordinis, ſenſus ergo eſt,debere hanc licentiam concedi ab habente poteſtatem. 6 *Primus modus*

Quod verò in illo textu dicitur, hanc licentiam eſſe debere ſpecialem,dubium generare poteſt: nam licentia poteſt dici ſpecialis, aut ex parte perſonæ cui conceditur, aut ex parte actus ad quem datur, aut ex parte perſonę ad quam abſoluendam,aut communicandam,vel vngendam datur. Caietan.ergo,vt hunc ſcrupulum tollat, dixit mentem Pontificis in eo textu ſolùm eſſe, licentiam debere eſſe talem, vt ex ea ſatis conſtet dari tali perſonæ ad talem actum, ſiue hoc per ſpecialia verba exprimatur, ſiue per ge- D neralia, quæ iuxta communem vſum, talem actum, vel ſpecialem perſonam comprehendant:vt ſi Parochus licentiam concedat, vt omnes religioſi huius domus poſſint Euchariſtiam miniſtrare, licèt videatur generalis in verbis, eſt ſpecialis reſpectu ſingulorum.Idem erit, ſi facultas detur huic perſonæ ad omnia ſacramenta miniſtranda:vel è contrario ſi recipienti detur facultas à Parocho, vt ei liceat à quolibet religioſo Euchariſtiam accipere, & ſic de aliis. Quæ doctrina videtur conſentanea intentioni legis, quæ eſt vt miniſterium Parochi non vſurpetur ſine licentia eius. At non videtur ſufficienter exponere proprietatem illius literæ, quia ſic nihil operatur illud verbum *ſpecialis*. Et ideo Gloſſa ibi conſulit, vt de perſonis, conferente & recipiente, & de E actu ſeu ſacramento præſtando fiat ſpecificatio: quia licèt finis legis ſit ille, vt ille cum maiori certitudine comparetur, videtur ibi talis forma præſcribi:quod non eſt in iure nouum, vt facilè conſtat. Quamuis autem hoc ſit ſecurius & conſultius, addit ibi Ioannes Andreas,ſufficere, quòd exprimatur actus ſacramenti, & perſona ſpecialis vel ex parte recipientis, vel ex parte dantis,quia vtroque modo eſt licentia ſatis ſpecialis. Imò ſi actus ſacramenti exprimatur, licentia eſt ſatis ſpecialis,etiamſi ex parte perſonarum ſit generalis. Et hoc ſentit Nau.& tribuit dictæ Glo. Hinc verò infertur hanc ſpecialitatem licentiæ,quatenus eſt ſpeciali iure introducta,non requiri ad alios actus 7 *Qualis debeat eſſe licentia hæc.* Caietan. Ioann. Andr.

actus abſoluendi à cenſura, &c. Sed ad illos ſufficere quamlibet facultatem, quæ velati ex natura rei ſatis ſit ad iuriſdictionem communicandam.

8 *Religioſi ſacramenta miniſtrantes aliis religioſis non comprehendũtur.*

Vltimò expendunt auctores in hac clauſula particulam illam *Parochialis presbyteri*: vt ex ea colligant hanc legem non procedere, quando religioſi inter ſe aliquid faciunt, quod in ea prohibetur: quia ipſi non ſunt ſubditi parochis, nec Abbates ſuperiore, eorum nomine Parochorum comprehendi ſolent: & ideo non oportet diſtinguere inter religioſos einſdem vel diuerſæ religionis, quia eadem eſt in omnibus ratio, vt notauit Armilla verb. *Excommunicatio*. num. 49. Accedit quod in illo textu expreſsè dicitur, *Qui miniſtrauerit clericis, aut laicis, & cæt.* Quibus verbis non comprehenduntur religioſi, & maximè in materia odioſa, & conſiderato fine, & circunſtantiis illius legis, vt latiùs dixi loco ſtatim citando, & ſentiunt Caietan. verb. excomm. cap. 64. & Nauarr. cap. 27. num. 102.

Armill.

Caietan. Nauarr.

9 *Secundus modus quo habetur poteſtas hæc.*

Secundus modus habendi hanc poteſtatem eſſe poteſt per ius commune, vel per priuilegia religionum, prout in illo textu exprimitur circa abſolutionem à cenſura: ſubintelligenda verò eſt in omnibus caſibus, quia poteſtas Pontificis ad concedenda hæc priuilegia æquè potens eſt in omnibus. Nec refert quòd in fine illius textus additur, *Nullo priuilegio ſuffragante*, quia per illud verbum non reuocantur, aut impediuntur priuilegia conceſſa, vel concedenda religioſis ad hos actus exercendos, ſed ſolùm illud additum eſt, vt religioſi ſic delinquentes incurrant hanc excommunicationem, & denunciandi ſint, non obſtante quocunque priuilegio: quod Gloſſa ibi notauit, & ſatis conſtat ex textu.

10 *Tertius modus habendi eandem facultatem.*

Tertiò poteſt religioſus habere hanc poteſtatem ex vi officij, ſeu beneficij, vt ſi ſit Parochus: nam tunc clarum eſt poſſe ſuis ſubditis miniſtrare ſacramẽta. Sed quid ſi eos etiam ab excõmunicatione abſoluat, aut à culpa & à pœna? Item, quid ſi alienis ouibus ſine alia licentia ſacramenta ibi prohibita miniſtret?

Dubium. Nauarr.

Gloſſa ibi dubiam relinquit quæſtionem. Nauarrus autem ſentit hunc non incurrere, citans Felinum, & alios abſque alia probatione: nullamque video ſufficientem rationem ad excuſandum hunc, cùm ſit religioſus, & directè agat contra hunc canonem. Nam, quòd ſit Parochus, quid refert? cùm re vera non vtatur officio Parochi, ſed vſurpet illud. Neque etiam refert quòd Parochus religioſus ſit in hoc peioris conditionis quam non religioſus, quia ille poteſt hæc facere titulo religionis, quod alius non poteſt: nam ob hanc cauſam potiùs imponitur hæc cenſura religioſo, quàm ſacerdoti ſæculari. Et hanc partem ſequitur Sylueſter, citans Gloſſam in Clement. 1. de Decimis.

Sylueſt.

11 *Quartus & quintus modus illam habendi.*

Quartò poteſt hæc poteſtas haberi conſuetudine recepta & probata, quia hæc dat ius in huiuſmodi rebus. Quintò adiũgi poteſt extrema neceſſitas, quod extra controuerſiam eſt in abſoluendo ab excommunicatione eum qui animã agit, & ab alio abſolui non poteſt. Hæc tamen neceſsitas non habet locum in ſolennizatione matrimonij, aut in abſolutione à culpa & à pœna. De Euchariſtia verò & Extrema vnctione res eſt controuerſa. Eam verò ſufficienter tractaui in tertio tomo, diſp. 72. ſect. 2. de Euchar. & de Extrema vnctione in 4. diſp. 43. quibus locis nonnulla alia quæ ad expoſitionem huius decreti conferunt, breuiter attigi.

Ob quas actiones incurratur cenſura hæc.

12 *Prima.*

Deinde obſeruandæ ſunt actiones propter quas imponitur hæc cenſura, quæ ſunt aliquorum A ſacramentorum adminiſtratio, & expreſsè ponũtur Extrema vnctio, & Euchariſtia; de quibus proinde non eſt dubitatio: deinde additur matrimonium. In quo diſtinguenda ſunt duo, ſcilicet ſubſtantia ſacramenti, & ſolennitas Eccleſiaſtica. Et quidem quoad ſubſtantiam ſacramenti, iuxta veriorum doctrinam, ſacerdos non eſt miniſter, ſed ipſi contrahentes: & ideò de ſacramenti adminiſtratione nihil ibi dicitur, ſed de ſolennizatione, quæ conſiſtit in ſacerdotali benedictione, quam ſponſi poſt matrimonium ritè contractum publicè ac ſolenniter in Eccleſia recipiunt. Religioſus ergo hoc munus vſurpans ſine facultate Parochi, excommunicationem hanc incurrit. Quoniam verò poſt Concilium Tridentinum ad ſacramentum ipſum ritè conficien- B dum neceſſaria eſt præſentia Parochi, ideò dubitari poteſt, an religioſus nunc vſurpans illud miniſterium, hanc cenſuram incurrat: nam illa nunc eſt quædam ſolennitas neceſſaria in hoc ſacramento. Nec refert quòd quando hæc conſtitutio, & cenſura lata eſt, non erat talis ſolennitas neceſſaria ad matrimonium, nam hæc conſtitutio generaliter prohibet omnem ſolennizationem: vnde, licèt poſteà illa ſolennitas ſit inſtituta, iam ex tunc continetur ſub generali prohibitione ſolennizandi matrimonium: nam lex generaliter lata complectitur omne tempus futurum, & omnem materiam ſuis verbis comprehenſam. Dicendum nihilominùs cenſeo religioſum non incurrere illam cenſuram in dicto caſu, ſed aliter puniri, iuxta Concilium Triden- C tinum. Ratio eſt, quia licèt hæc præſentia ſacerdotis dici poſſit nunc quædam ſolennitas matrimonij contrahendi, non eſt tamen ſolennizatio illa de qua Pontifex in illo textu locutus eſt, nam ſine dubio loquitur ſolùm de illa ſolennitate, quam Concilium Tridentinum, ſeſſ. 24. vocauit benedictionem ſacerdotis: lex autem præſertim pœnalis, non debet extra mentem legiſlatoris, & verborum ſignificationem, vſurpari.

Quid ſi Religioſus loco Parochi matrimonio adſit.

De Sacramento autem pœnitentiæ dubium eſt, an in hac cenſura comprehendatur. Et ratio dubij eſt, quia dicit textus, *A pœna & culpa abſoluere quenquam præſumpſerint*, nam abſolutio à culpa non datur niſi per ſacramentum pœnitentiæ. Nihilominùs con- D traria ſententia vera eſt, & communis, vt Nauarrus ait num. 102. Ratio eſt, quia in illo textu non prohibetur ſpecialiter: quod fortaſsè factum eſt propter neceſſitatem illius ſacramenti, vel quia non tam publicè & ſolenniter miniſtratur ſicut alia: verba autem citata infrà exponentur. Denique de aliis tribus ſacramentis nulla ibi fit mentio: & ideò manifeſtum eſt hanc cenſuram nihil ad illorum adminiſtrationem pertinere. Et ratio reddi poteſt, quia Confirmatio, & Ordo ad Epiſcopos pertinent, & ideò nec à religioſis vſurpari ſolent, nec ad Parochos ſpectat eorum adminiſtratio: quæ duo in eo textu præcipuè conſiderata ſunt. Baptiſmus verò etiam prætermiſſus eſt fortè propter eius neceſſitatem, vel etiã quia E eo tempore non fuit neceſſarium id ſpecialiter prohibere, igitur nec baptiſmus ſolenniter datus, nec ſolennizatio baptiſmi ibi ſunt prohibita, nec maneret excommunicatus id faciens vel adminiſtrans, licèt peccaret.

13 *De adminiſtratione ſacramẽti Pœnitentiæ.* Nauarr.

De Confirmatione, & Ordine.

De Baptiſmo.

Alia actio ob quam illa excommunicatio incurritur eſt abſolutio ab excommunicatione iuris. Vbi primùm Doctores conſiderant non ſatis eſſe abſoluere excommunicatum ab homine, quia in textu illo expreſsè dicitur, *excommunicatos à canone*, ſatiſque eſt ita eſſe lege diſpoſitum. Ratio verò forte eſt, vel quia de hac abſolutione poterat eſſe diſſenſio cum parochis: vel quia abſolutio ab homine & rariùs

14 *Secunda actio huius cenſuræ.*

rariùs datur ab huiuſmodi religioſis, & habet à quo A vindicetur ſeu repellatur, ipſum ſcilicet iudicem, qui excommunicationem tulit: ius autem nõ poteſt cenſuram à latam ſe ita defendere. Deinde expendo non quamcumque abſolutionem à cenſura canonicis, ſed à ſola excommunicatione eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ, quia textus de excommunicatione in ſpecie, non de cenſura in genere loquitur: & in his legibus non eſt facienda extenſio à ſimili, vt ſæpe dixi. Vnde, licèt tres cenſuræ quoad alia æquiparetur in iure, non propterea in hac re adeo extrinſeca, & merè poſitiua & pœnali facienda eſt generalis extenſio. Et ratio etiam eſſe potuit, quia excommunicatio à iure frequentior eſt. Addo præterea hoc reſtringendum eſſe ad excommunicationem maiorem, vt eſt communior interpretatio, B quia hæc vox in iure eſt quaſi analoga, & ſimpliciter dicta, pro maiori accipitur, iuxta c. *penult.* de Senten. excomm. Denique neceſſaria eſt abſolutio à cenſura, & non ſufficiet à ſola culpa, vt licèt religioſus tẽtet abſoluere à caſibus reſeruatis Pontifici, & in eo grauiter peccet, & propterea in aliam excommunicationem incidat infrà tractandam; tamen, ſi non abſoluit à cenſura, ſed à ſola culpa, nõ incidet in hũc canonem, quia non eſt à verbis eius diſcedendum.

15 Deinde obſeruandum eſt, per hoc decretum non eſſe prohibitum quominus religioſi poteſtatem habentes ad abſoluendum à peccatis mortalibus, poſſint etiam abſoluere ab excommunicatione canonis C non reſeruata, iuxta expoſitionem c. *Nuper*, de Sent. excomm. ſuprà à nobis tractatam; nam illi iuri nihil per hoc derogatum eſt. Vnde, licèt religioſus aliquis ex priuilegiis ſuis non haberet expreſſam poteſtatem abſoluendi ab excommunicatione; ſi tamen haberet poteſtatem abſoluendi ſacramentaliter, non ageret contra hoc decretum abſoluendo ab excommunicatione non reſeruata, quia ſuppoſito tali priuilegio, habet illam poteſtatem ex vi c. *Nuper*. Et ita habent locum in illo caſu ea verba huius textus, *Præter quam in caſibus à iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſa.*

16 *Tertia actio eiuſdem cẽſuræ.* Vltima actio ponitur ibi, *vel à ſententijs per ſtatuta Prouincialia, aut ſynodalia promulgatis, ſeu vt verbis eorum vtar, à pœna, & culpa abſoluere quampiam præſumpſerint,* D In quibus verbis, nomen *ſententijs*, non videtur limitari ad aliquam ſpeciem cẽſuræ, ſicut in priori clauſula, ſed comprehendere omnem cenſuram ipſo iure latam per ſtatuta, ita vt in hunc canonem incurrat quicumque abſoluens à quacumque cenſura, etiam à ſuſpenſione, & interdicto lato per ſtatuta particularia, quia hoc decretum abſolutè dicit *à ſententiis:* quæ vox indifferens eſt ad omnes cenſuras, & ita exponit Gloſſa ibi, quam ſequitur Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 54. & alij quos refert Sylueſt. Caiet. verò cap. 64. de excommunicatione etiam hanc partem de ſolis excommunicationibus intelligit. Quam opinionem probat latè Sylueſt. verb. *Excommunicatio*, 7. num 38. citans Angelum, & alios. Et eſt manifeſta, ſi contextus ipſe attentè expendatur. Nam ita E conſtrui debet. Excommunicatus à canone, vel à ſententiis: nam, licèt aliqua verba interponantur, tamen reuera verbum illud *à ſententiis*, diſiunctiuè coniungitur cum ſuperiore, *à canone*, & ex vtraque conficitur integra determinatio diſiunctiua participij *excommunicatus*, de quorum abſolutione in toto contextu eſt ſermo. Et prætereà hæc expoſitio eſt magis conſentanea rationi, non ſolùm quia eſt mitior in materia pœnali, ſed etiam quia nulla eſt ratio cur hæc prohibitio ſit generalior in ſtatutis particularibus, quàm in vniuerſalibus.

Gloſſa. Anton. Sylueſt. Caiet.

Deinde ponderandum eſt verbum, *Per ſtatuta*, 17 nam, vt ſuprà diximus, nõn eſt idem cenſuram ferri *Statutum non eſt idem ac generalis ſententia.* per ſententiam generalem, & per ſtatutum; nam prior in rigore eſt ab homine, poſterior à iure: in præſenti ergo non eſt ſermo de excommunicatione ab homine, etiam per generalem ſententiam, nam verba textus ſunt propriè intelligenda. Statutum autem propriè ſignificat legem de ſe perpetuam, & ideo vocatur ſtatutum prouinciale vel ſynodale, id eſt, authoritate Archiepiſcopi, vel Epiſcopi in Concilio Prouinciali, vel Synodali editum.

Dubitant autem Sylueſter, & alij an in præſenti 18 ſufficiat aliquem eſſe excommunicatum per ſtatutũ *An ſtatutum factum à Legato Papæ quoad hunc effectum æquiparetur Synodali.* factum à legato Papæ: Aliqui enim negant propter formalia verba textus, quibus inhærendum eſt, præſertim in materia pœnali. Oppoſitum verò tenent Angelus, & Syluester cum multis Canoniſtis, quos referunt. Quorum ratio eſt, quia vbi ratio eſt euidẽs, lex etiam pœnalis extendenda eſt: hîc autem eſt euidens, ſtatutum Legati in perpetuitate & efficacia comparari prouinciali, ſeu Synodali, vt conſtat ex c. finali iũcta Gloſſ. de offic. Legati. Et mihi placet ſententia. Circa rationem verò addo, ſtatutum prouinciale non ſolùm dici effectiuè, ſed etiam obiectiuè, *Prouinciale ſtatutum dupliciter dicitur.* id eſt, non tantum ſtatutum factum à Prouincia, ſeu Concilio Prouinciali, ſed quodlibet obligans vnam Prouinciam tantum à quocunque factum ſit, verè eſſe ſtatutum Prouinciale, quia illud nomen, vndecunque deriuatum ſit, propriè ſignificat legem vnã Prouinciam obligantem. Et ſub hac ratione potiſſimè in præſenti conſideratur. Ac denique, licèt non ſit factum à Concilio Prouinciali, actum tamen eſt ab eo, qui poteſtatem eius eminentius habet. Vnde, ſi factum eſſet immediatè à Papa, ſufficeret; ergo idẽ eſt de Legato eius: nam quoad hoc ſimilis ratio procedit. Quod ſi quis contendat, talem excommunicationem à Papa latam non comprehendi ſub latis à ſententiis ſtatutorum, ſed ſub latis à canone, non contendam de nomine, dummodo idem de Legato concedat, qui loco Pontificis, & eius poteſtate condit ſtatutum. Itaque, ſiue ad prius, ſiue ad poſterius membrum, talis excommunicatio referatur, religioſus ab illa abſoluens in hunc canonem incidet.

Rurſus expendenda ſunt verba ſequentia, *ſeu, à* 19 *pœna & culpa.* Nam Caietanus intelligit hanc eſſe *Quid in dicto c. ſignificet abſolutio à culpa & pœna.* nouam actionem diſtinctam à præcedentibus, & ſignificare idem, quod vulgo in indulgentiis dici ſolet, remiſsio à culpa & pœna: quam ipſe putat eſſe Caiet. diſtinctam ab indulgentia plenaria, & longè maiorem. Sed de hoc dictum eſt tractando de indulgen- Syluest. tiis. Syluest. ergo, & alij intelligunt idem eſſe quod plenariam indulgentiam concedere. Et ita à nobis ſumendum eſt. Videtur autem obſtare illa particula, *ſeu*, quæ indicat hæc verba poſita eſſe vt æquiualentia præcedentibus: vnde abſoluere *à pœna*, idem erit atque abſoluere ab excommunicatione, & *à culpa*, propter quam lata fuerat: qui modus loquendi fortaſſe erat vſitatus tunc à religioſis, & ideo illius facta eſt mentio, vt ibidem dicitur. Reſpondetur, particulam, *ſeu*, nõ ſemper habere illum ſenſum, ſed pro diſiunctione quadam accipi, & in hoc ſenſu ibi ſumitur: nam illa ſignificatio abſolutionis à culpa & à pœna inuſitata prorſus eſt. Hinc verò intelligitur, quod ſuprà dicebamus, hîc non eſſe prohibitum miniſterium ſacramenti pœnitentiæ, quia non eſt prohibita abſolutio à culpa, niſi ſimul concedatur indulgentia plenaria. Vnde hæc lex quoad hanc partem non eſt lata contra religioſum adminiſtrantem ſacramentum pœnitentiæ, licèt aliàs fortè indebitè id faciat, ſed contra religioſum malè vſurpantem poteſtatem concedendi plenariam indulgentiam.

Sed

20 *Quid ſi religioſus à pœna, nõ à culpa abſoluat.*

Sed an incurrat hanc cenſuram, qui concedit tãtùm indulgentiam ab omni pœna,non tamen abſoluit à culpa. Angelus, & alij negant incurrere, quia abſolutio illa non eſt à culpa & à pœna, & cenſura hæc non fertur niſi in eum, qui ab vtraque abſoluit; & cùm ſit pœnalis,ſtrictè intelligenda eſt. Sylueſter tenet contrarium. Et mihi magis probatur, propter rationem factam,quòd hæc cenſura non fertur propter abuſum in iudicio,vt ſic dicam,ſacramenti pœnitentiæ,ſed propter indulgentiam malè & ſine poteſtate conceſſam:indulgentia autem, quæ appellatur à culpa & à pœna,non includit abſolutionem ſacramentalem. Sed ſupponit culpam remiſſam per ſacramentum in re,vel in voto,& concedit remiſſionem totius pœnæ:& ita quaſi conſummat remiſſionem à culpa & à pœna,& ideo ſic appellatur.Neque eſt maior vis in illo verbo facienda,cùm dicat Pontifex(*vt illorum verbis vtamur*)ſignificans ſe non facere vim in verbo,ſed in re quam illi tali verbo ſignificabant,& quæ nunc etiam vulgò ſignificatur. Religioſus ergo abſoluens à culpa & à pœna per conceſſionem indulgentiæ,hanc cenſuram incurret,quamuis non abſoluat ſacramentaliter,ſed illam concedat in forma, qua Summus Pontifex ſolet facere, ſcilicet,omnibus contritis,vel confeſſis, hoc vel illud facientibus, talem indulgentiam concedimus. Quod confirmatur, nam ſi religioſus, qui aliàs poteſt per priuilegia ſua abſoluere ſacramentaliter, id faciat, addat verò indulgentiam totius pœnæ,incurret hanc cenſuram,& nõ propter abſolutionem à culpa, cùm ad illam concedendam poteſtatem habeat; ergo ſolùm propter abſolutionem à ſola pœna, quam dare non poteſt: ergo,ſi hanc ſolam tribuat,ſupponendo abſolutionem ab alio datam, vel per contritionem, ſimiliter incurret. Vnde infertur,quòd ſi religioſus abſoluat non à tota pœna,ſed à parte pœnæ per modum indulgentiæ vnius anni,vel quid ſimile,non incurret hanc cenſuram, quia non præbet indulgentiã plenariam,neque abſoluit,à culpa & pœna,etiam in ſenſu à nobis explicato.

21 *Actiones hæ debent fieri ex præſumptione. Quid ſi quis ſolũ ex voluntate decipiẽdi, illas fingat.*

Tandem ponderandum eſt verbum illud, *præſumpſerint*, nam ex eo conſtat ad hanc cenſuram non ſatis eſſe peccare ex negligentia, vel ignorantia craſſa, ſed requiri præſumptionem, iuxta ſuperius in communi dicta. Sed quid ſi religioſus hoc faciat ex voluntate decipiendi alios, hanc cenſuram incurrat, vt ſi quis abſolueret à cenſura, per talem indulgentiam plenariam abſque intentione abſoluendi, quia ſcit ſe non poſſe. *1 Sentent.* Videtur enim non incurrere, quia ille non præſumit abſoluere: quod verba legis requirunt. Item rebaptizans fit irregularis, & tamen ſi tantùm fictè exteriùs id facit ſine intentione, non manet irregularis:ergo ſimiliter in præſenti religioſus qui exterius vngeret ſine intentione, & cæt. non incurreret hanc cenſuram. Item excommunicatio lata contra hæreticos non comprehendit eos qui exterius profitentur hæreſim ſine volũtate & animo recedendi interiùs à fide:ergo ſimiliter,&c.

22 *2. Sentent.*

In contrarium verò eſt,quia ſi hoc modo hanc legem interpretemur, nullius ferè momenti efficitur, vixque inuenietur caſus moralis, in quo hæc cenſura incurratur, ſaltem quoad poſteriores actiones. Declaratur, nam vel religioſus ſcit ſe non habere poteſtatem abſoluendi à cenſura, ſeu concedendi indulgentias,vel putat ſe habere illam:in hoc poſteriori caſu excuſatur à cenſura propter ignorantiam, etiam culpabilem,vt dixi. Suppono enim illam exiſtimationem de poteſtate ſic abſoluendi non prouenire ex errore circa poteſtatem ipſam, qui vix intercedere poteſt abſque hæreſi: nunc enim extra huiuſmodi caſum ſumus,iuxta intẽtionem huius legis.

A Si autem religioſus ſic abſoluens cognoſcit ſe non habere poteſtatem, non poteſt habere intentionem abſoluendi in re ipſa, ſed ſolùm in verbis: quæ eſt potiùs intentio decipiendi.Si ergo tunc non incurrit: extra caſum hæreſis, vel ſimilem, nunquam incurretur hæc cenſura: quod planè eſt contra intentionem textus. Et confirmatur,nam illa cenſura lata eſt ad comprimendos religioſos vſurpantes miniſterium Parochorum, inferentes ſcandala, & decipientes fideles:ſed hæc omnia æquè fiunt per externum miniſteriũ factum animo decipiendi:ergo hoc etiam eſt prohibitum ſub hac cenſura.Præterea non obſtat verbum illud. *Abſoluere præſumpſerint*,nam ipſa etiam exterior abſolutio poteſt fieri ex præſumptio- B ne: non enim neceſſe eſt vt quis præſumat habere poteſtatem;ſed quod præſumat exterius vti poteſtate,quam non habet.Vnde Sylueſter ex Zabarella inquit,*miniſtrare* ibi(& idem erit *abſoluere*)ſumi vulgari modo,prout idem eſt quod exhibere, non prout dicit legitimum vſum poteſtatis.

23 *Diſtinctione data dubium deciditur.*

Circa hoc dubium, conſiderata intentione huius legis,& materia eius, videtur diſtinctione vtendum inter duas partes eius, ſcilicet adminiſtrationem dictorum ſacramentorum,& abſolutionem à cenſura, vel à culpa & à pœna. Et in priori caſu videtur dicendum,qui fictè tantùm daret ſacramentum Extremæ vnctionis abſque intentione conficiendi ſacramentum, licèt fortè aliàs grauiùs peccaret non incurſurum hanc cenſuram,quia reuera non miniſtrat C ſacramentum,& propter alias rationes ſuprà factas, & exempla adducta, quæ ſanè quoad hanc partem ſunt vrgentia.Hoc autem nõ ita habet locum in alia parte huius prohibitionis, quæ eſt Euchariſtiæ miniſtratio: quia hoc ſacramentum conſiſtit in facto eſſe, & ideo non pendet ex intentione dantis. Niſi fortè quis præberet hoſtiam non conſecratam emẽtiendo eſſe Euchariſtiam:de quo idem dicam, quia licèt grauiſſimè peccet, non tamen contra hanc legem,& lex pœnalis non eſt extendenda ad peccatum grauius, ſi reuera non eſt illud de quo lex loquitur. Neque etiam oportet vt peccatum grauius grauiori pœna à legibus humanis puniatur: interdum enim quædam,licèt grauiſſima,prætermittuntur quia rariſſima: quæ dum contingunt, ſatis per iudices puniri D poſſunt. Idem ferè eſt de ſolẽnizatione matrimonij, nam ſi non cadat ſuper verum matrimonium, ſed tantùm fiat exterior cæremonia ad decipiendum populum, non erit ſolennizatio de qua ius hîc loquitur,ideóque non incurretur hæc cenſura. Si vero cadat in verum matrimonium, iam illa non pendet ex intentione operantis,ſed ſolũ requiritur ad cæremoniam exteriorem ab Eccleſia inſtitutam, & ideo, quacunque voluntate fiat, incurretur hæc cenſura.

Circa alteram verò partem huius legis aliter ſentiendum cenſeo:nam,licèt quis animo ficto exteriùs abſoluat intentione decipiendi,non verò abſoluendi,non euitat hanc cenſuram. Ratio eſt, quia intentio huius legis non eſt prohibere ne talis effectus in 24 E re ipſa fiat; ergo ſolùm intendit ne quis etiam exteriùs profiteatur ſe id facere, & concedere. Antecedens patet, quia in lege hac neceſſariò ſupponitur, validam abſolutionem aut indulgentiam non poſſe dari ab huiuſmodi religioſis; quia, ſi poſſent, non eſſet cur illis prohiberetur: vnde lex ipſa excipit caſus, in quibus per priuilegia, vel ius commune poſſunt:ergo non prohibet hęc lex nec validè abſoluũt: ergo ne exteriùs abſolutionis ſententiam,vel indulgentiam proferant:ergo, licet intentione decipiendi hoc faciant,verè delinquunt contra hanc legem, & cenſuram incurrunt.Declaratur à ſimili,nã ſi aliqua lex prohibeat ne in tali cauſa aliquis non iudex ſenten

ſententiam dicat, non poteſt eſſe prohibitionis ſenſus vt validam ſententiam non dicat; nam hoc per ſe & abſq; alia lege eſt impoſſibile: ergo eſt ſenſus ne talem ſententiam proferat, etiamſi inualida futura ſit: ergo, ſi eam proferat, licèt id facit intentione nihil valide faciendi, aget contra talem legem, & incurret eius pœnam. Ita ergo eſt in præſenti. Vnde conſtat alia exempla in contrarium adducta non eſſe ſimilia.

Excommunicatio lata contra religioſos violantes Conſtitutionem Bonifacij exponitur.

25 TErtia excommunicatio Papæ reſeruata habetur in Clementin. *Cupientes.* §. *Sanè*, de pœnis. Vbi excommunicantur religioſi & clerici ſeculares violantes conſtitutionem Bonifacij in cap. 1. de Sepulturis in ſexto prohibentis, *ne aliquis clericus ſecularis, aut religioſus inducat quempiam ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel iam electam vlteriùs non immutent.* Hæc enim prohibitio in illo textu nullam cenſuram habebat annexam: in dict. verò Clementin. addita eſt cum reſeruatione ad Summum Pontificem, *& non obſtantibus priuilegiis, &c.* In qua perſonæ in quas fertur, ſunt ſatis expreſſæ in textu, ſcilicet religioſi, aut clerici: vnde ſufficiet religioſus, etiamſi clericus non ſit: & opinor etiam moniales comprehendi, non tamen Nouitios propter dicta in ſimili circa præcedentem. Et è contrario ſufficiet quòd ſit clericus in quocunque gradu, quia textus ibi nihil diſtinguit.

Quod ſubiectū huius cenſ.

26 Circa actionem, propter quam fertur hæc cenſura, nonnullæ circunſtantiæ notandæ ſunt. Primò non ſatis eſt inducere ad eligendum, vel non mutandum, etiamſi cum effectu id obtentum ſit: ſed oportet inducere ad vouendum, iurandum, vel promittendum talem electionem, nam textus non prohibet inductionem ad actum, ſed ad obligationē actus, vt notauit Antoninus, 3. part. tit. 24. ca. 51. Angelus verb. *Sepultura*, num. 35. vbi alios refert. Addit Nauarrus numer. 103. neceſſarium eſſe vt talis inductio habeat effectum, id eſt, quòd ex vi illius aliquis perſuaſus, voueat, iuret, aut promittat. Et idem ſentit Angelus, num. 37. citans Cardinalem, & alios, & Caieta. cap. 49. qui rationem reddit, quia hæc pœna ſtricti iuris eſt, & effectum requirit. Et confirmari poteſt ex his, propter quæ ſuprà diximus, quando lex excommunicat conſulentes, illos non incurrere, niſi quando conſilium effectum habet. Sed hæc ſententia mihi valde dubia eſt, quia hæc regula de conſulentibus, quòd non incurrant ſine effectu ſubſecuto, tunc ſolùm procedere videtur, quando actio ipſa eſt directè & principaliter prohibita, conſilium verò eſt quid acceſſorium, & quaſi via ad talem actionem: at in præſenti actio non eſt prohibita, nam vnicuique licitum eſt ſua ſponte eligere ſepulturam: licitum etiam eſt, vt Antoninus notauit, promittere, iurare, vel vouere electionem ſepulturæ, dummodo pura voluntate fiat: igitur inductio in præſenti eſt principalis, & totalis materia prohibita: ergo in illa conſiſtit principalis violatio legis propter quam fertur cenſura; ergo illa per ſe ſatis eſt ad incurrendam cenſuram, ſiue ſequatur promiſſio alterius, ſiue non. Et confirmatur, nam Bonifacius in virtute ſanctæ obedientię, & ſub indeterminatione maledictionis æternæ, prohibet ne quis inducat, contra quam legem integrè & conſummatè agit, qui inducit; ſiue alius promittat, ſiue non. At verò Clemens excommunicat violatores illius legis: ergo. Nihilominùs, quia in materia odioſa reſtrictio per ſe fauorabilis eſt, ideò prior ſententia, quæ authoritate dictorum authorum fit probabilis, ſuſtineri poteſt, dicendo actum inducendi non eſſe in ſuo ordine conſummatum, niſi alter cum effectu inducatur, ſicut actus occidendi non eſt conſummatus niſi alter intereat: cenſura autem non incurritur niſi per actum conſummatum, vt in ſuperioribus dictum eſt; & ideò in præſenti non incurritur, niſi inductio habeat effectum.

Primum notandum circa actionem ſub illa excommu. prohibitam.

Anton.
Angel.
Nauarr.
Caiet.

Addunt dicti Doctores, aliam circunſtantiam neceſſariam eſſe, vt inductio ſit ad eligendam Eccleſiam, vel ſepulturam in Eccleſia, pertinentem aliquo modo ad ipſum inducentem, quia in ca. 1. quod hæc culpa eſt regulanda ſatis expreſſum eſt, ibi, *Vbi apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant.* Denique rectè expendunt illa priora verba dictæ Clement. *Temerarios, violatores, &c.* Dicitur enim temere facere (ex ſententia Caietani) qui ſciens & videns talem legem violat. Vnde infert, qui ex ignorantia huius prohibitionis hoc facit, non incurrere hanc cenſuram. Nauar. addendo, vel exponendo ait, *Si probabiliter exiſtimat ſe id facere poſſe*: vnde videtur requirere ignorantiam excuſantem à culpa, nam probabilis exiſtimatio culpam excuſat. At verò iuxta expoſitionem particula illa, *temeraria*, nihil operabitur, quia ignorantia probabilis ſemper excuſat à cenſura, cùm excuſet à culpa etiam ſimpliciter lex ſit lata contra omnes tranſgreſſores. Non eſt autem credendum in lege pœnali huiuſmodi verbum addi ſine aliquo effectu, & conſideratione, vt in ſimilibus dictum eſt. Et ideò neceſſarium eſſe opinor auſum temerarium, qui non interuenit vbi ex ignorantia, & bona fide proceditur, etiamſi ob negligentiam à culpa non excuſet, dummodo ignorantia affectata non ſit, nam tunc reuera temeritas euitatur. 27

Aliquæ conditiones requiſitæ vt hæc cenſura incurratur.

Caiet.
Nauarr.

Excommunicatio contra violantes interdictum, exponitur.

QVarta cenſura continetur in Clement. *Grauis*, de Sententia excommunicationis, vbi violantes interdictum aliquo ex modis ibi declaratis, excommunicatione Papæ reſeruata ligantur. Aduertendum eſt autem conſtitutionem illam editam eſſe occaſione quorundam nobilium, & Dominorum temporalium, qui dictos exceſſus perpetrabant, vt Pontifex in principio referi: Deinde verò ſubiungit, *Præſumptores præfatos, &c.* Vnde videri poteſt illa cenſura tantùm lata contra illas particulares perſonas. Veruntamen non ita eſt, ſed ibi conditur ius perpetuum prohibens, & puniens ſimilia delicta à quibuſcunque perſonis commiſſa, vt patet ex illis verbis, *Qui quemquam de cætero cogere, &c.* Et ita omnes intelligunt, & exponunt. Vnde cùm ibi dicitur, *præſumptores præfatos*, non fit relatio tantum ad tales perſonas in diuiduo, ſed ad talem conditionem perſonarum, ſic delinquentium, vt mox patebit. 28

Clement. Grauis, de Sētent.

Quatuor autem violationes interdicti ibi puniuntur. Prima eſt, *in loco interdicto quemquam quomodolibet cogere diuina officia celebrare.* Vbi ſolùm eſt conſiderandum verbum vniuerſale, *quomodolibet cogere*, omnem enim modum coactionis includit, ſiue per actionem in propriam perſonam, ſiue in coniunctas, ſiue per ſubtractionem bonorum, vel alium modum ſimilem directè, vel indirectè, dummodo vera coactio ſit, non enim omnis inductio, ſed coactio tantum punitur: vnde, ſi fiat rogando, promittendo, &c. non incurritur. Secunda actio eſt, *euocare aliquos, præſertim excommunicationis, vel interdicti cenſura ligatos, ad prædicta officia audienda.* Vbi aduertendum verbum, *euocare*, non poni ſimpliciter, ſed cum hoc addito, *prædicto modo.* Modus autem prius dictus erat per euocationem publicam, ſcilicet, *per campa* 29

Actiones ob quas hæc excommun. fertur. Prima.

Secunda.

Nauarr. Angelus. Syluest. Caietan. *campanarum pulſationem, & voce præconis.* Vnde infert Nauarrus, non ſatis eſſe vocare clàm per nuncios: quod etiam affirmant Angelus, & Syluester cum Cardinali & aliis. Sed diligentius Caietanus aduertit quatuor modos euocandi fuiſſe poſitos in principio illius textus, ſcilicet, *nunc hos, nunc illos vocando, nunc compellendo, nunc campanis, nunc voce præconis.* Cùm ergo poſtea dicitur, *Qui modo prædicto euocare, &c.* non eſt cur magis limitetur ad vnum modum, quàm ad alium ex prædictis: ergo comprehendit omnes: maximè quia non tantùm prohibet euocare populum; quod fieri ſolet illis ſignis publicis: ſed etiam prohibet aliquos, ſeu quoſcunque excommunicatos, vel non excommunicatos vocare: quod fieri ſolet aliis modis: comprehendit ergo omnes illos modos, vt rectè Caietanus aduertit. Sed illa prima verba, *Nunc hos, nunc illos vocantes*, non excludunt modum vocandi ſecretè per nuncium, vel quid ſimile, ergo hic etiam modus ſufficit ad incurrendam cenſuram, cùm textus abſolutè & indifferenter loquatur. Deinde, dum dicitur, *aliquos præſertim, &c.* clarè conſtat prohibitionem quoad hanc partem generalem eſſe, id eſt, non ſolùm comprehendere eos, qui excommunicatos, vel interdictos euocant, ſed etiam quoſcunque alios, licèt reſpectu illorum, ſicut grauius eſt delictum, ita diſtrictior ſit prohibitio. Rurſus expendo, particulam illam, *eadem officia*, intelligendam eſſe de eiſdem officiis in loco interdicto celebratis. Vnde qui euocaret excommunicatos ad audienda diuina officia in loco non interdicto, non incurreret in hunc canonem, quidquid ſit de aliis cenſuris.

29 *Tertia.* Tertia actio eſt, *prohibere ne excommunicati publici, aut interdicti ab Eccleſiis exeāt dum in ipſis Miſſarum ſolennia celebrantur, etiam à celebrantibus admoniti.* Vbi etiam ſunt nonnulla conſideranda. Primùm in hac clauſula non eſſe ſermonem de officiis diuinis in communi, ſed tantùm de Miſſis, & ideò non eſſe amplius extendendam. Dubium autem eſſe poteſt an priores clauſulæ eodem modo intelligendæ ſint, & limitandæ. Nam Angelus & Syluester ſecuti Cardinalem & alios, putāt limitationem eſſe generalem, & per hanc clauſulam explicari præcedentes. Quod tamen mihi eſt difficile creditu, propter initium textus in quo dicitur, *Miſſas, & alia diuina officia:* ergo, cū in prima, & ſecunda clauſula dicatur *abſolutè diuina officia*, ſeu *eadem diuina officia*, non videtur hoc caſu factum, ſed quia legislator voluit has duas actiones generaliùs punire, quàm tertiam, vel quartam, cùm hæc verba referantur ad initium textus, & eodem ſenſu accipi videantur. Et hanc partem tenuit Caietanus in Summa, cap. 41. de excommunic.

30 *Dubitatio circa 3. actionem enodatur.* Dubitari etiam poteſt, an hæc clauſula intelligatur ſolùm de locis interdictis, vel de quibuſcunque Eccleſiis: nam in ea ſimpliciter dicitur, *Ab Eccleſiis.* Reſpondeo ſolùm eſſe ſermonem de locis interdictis, & conſequenter de Eccleſiis in eis exiſtentibus, ac proinde etiam interdictis. Vnde verba illa ex materia ſubiecta & ex antecedentibus & conſequentibus limitantur. Sub Eccleſiis autem non comprehenduntur priuata oratoria, præſertim in materia odioſa. Et ſermo tantùm eſt de perſonis publicè interdictis, & excommunicatis, quæ debent priùs à celebrante moneri, vt exeant, & qui tunc impedit exitum, incidit, & non anteà, quidquid Syluester dicat, nam textui repugnat. An verò illa monitio debeat eſſe particularis, & nominatim, vel generalis ſufficiat: Angelus, & Syluester generalem ſatis eſſe putant, quia verba non plus requirunt: ſicut etiam ſatis eſt quòd prohibitio ſit generalis propter abſolutum verbum, *Prohibere.* Ex quo etiam notari poteſt, non eſſe neceſſariam coactionem, ſed preces, aut aliam inductionem merè voluntariam ſufficere.

Vnde etiam notari poteſt, illas actiones non in quibuſcunque perſonis, ſed in habentibus temporalem iuriſdictionem puniri, vt Nauarrus ex Gloſſa recepta notat. Et colligitur ex textu, in quo priùs dicitur, *Nobiles quidam, & domini temporales*, & poſtea ſubditur, *præſumptores præfatos, &c.* Vnde hæc cenſura ex parte perſonarum non eſt vniuerſalis, comprehendit tamen omnes dominos temporales, etiamſi aliàs Prælati Eccleſiaſtici ſint, vt iidem auctores notant. Quocirca cùm ibi dicitur, *Nobiles, & domini temporales*, copulatim id accipiendum eſt: non enim nobilitas ſine dominio, ſeu iuriſdictione temporali ſufficiet. E contrario verò dominium temporale ſemper ſufficiet, nam hoc præcipuè hîc conſideratur: neque eſt ſermo tam de vera nobilitate perſonę, ſeu originis, quàm de nobilitate ſtatus, vt ſic dicam, ſeu præſumpta & repræſentata in ipſo dominio & iuriſdictione temporali; vt ita particula hæc non tantùm ſit coniunctiua, ſed etiam declaratiua talis nobilitatis. 31 *In quibus perſonis puniantur tres actiones numeratæ.*

Hinc verò oriri poteſt dubium, an oporteat huiuſmodi actiones eſſe profectas ex iuriſdictione temporali, ita vt ſit formaliter principium talium actionum, & non tantùm conditio perſonæ. Videtur enim hoc rationi cōſentaneū. Vt quid enim temporalis iuriſdictio in tali perſona poſtulatur, niſi quia act⁹ ipſe punitur, vt abuſus quidam talis iuriſdictionis? Item in principio illius textus non ſine cauſa dicitur, illos temporales dominos, *in ſuis Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto*, illa delicta commiſiſſe: quia ſi extra illas id faciant, non operabuntur vt iuriſdictionem habentes, ergo intelligendus eſt ille textus de actu qui fiat titulo iuriſdictionis & dominij. Et hoc videtur confirmare verbum, *prohibere*, nam proprium eſt iuriſdictionem habentis. Item modus publicæ conuocationis, qui in ſecunda actione præſupponitur, non poteſt, moraliter loquendo, ab his fieri niſi in propriis terris. In contrarium nihilominùs obiici poteſt, quia in illo textu cum incipit lex, & excommunicatio proferri abſolutè dicitur, *Quicunque in locis interdicto ſuppoſitis quemcumque, &c.* vbi nulla fit loci determinatio: ſed omittitur ea, quæ in propoſitione caſus poſita fuerat, ſcilicet, *in locis eorum*, ſeu *terris ſuis*, in quo indicatur, Pontificem generaliùs legem ferre. Item illud ſignum, *quemcunque*, pro omnibus diſtribuit, & non pro ſolis ſubditis: ergo ita vt ſonat accipienda eſt. Et inde fit neceſſarium non eſſe, vt actus fiat titulo iuriſdictionis & dominij. Sed, licèt hæ coniecturæ faciant rem aliquo modo dubiam; nihilominùs priorem partem tanquam mitiorem probandam cenſeo: nam & coniecturæ priùs factæ probabiliores ſunt: & poſteriora verba facilè exponuntur, & determinantur iuxta ſubiectam materiam. Quam opinionem indicauit Angelus ſuprà, dicens cum Cardinali hanc pœnam non habere locū quando prædicti domini præcipiunt non ſubditis, vel hæc faciunt in terris non ſuis. Per ſubditos autem intelligere nō ſolùm proprios vaſallos, ſed etiam omnes, qui actu in talibus terris verſantur, & earum domino de facto obediunt. Neceſſe eſt etiam vt effectus ſequatur, non eſt enim ſatis vocare, prohibere, &c. niſi cum effectu à ſubditis interdictum violetur, vt patet à ſimili ex puncto præcedente, & quia ibi conſummatur actus principaliter prohibitus, & punitus per talem legem. 32 *Quo titulo debeant fieri numeratæ actiones vt hæc excommu. incurratur.* *Dubii deciſio.* Angel.

Quarta actio eſt, quod publicè excommunicatus, & interdictus, exiſtens in Eccleſia interdicta dum Miſſarum ſolennia celebrantur, & nominatus ab ipſo celebrante vt exeat, nihilominùs permaneat, & exi 33 *Qu... actio ſub eadem cenſura prohibita.*

& exire nolit, nam ille nouam cenſuram excommunicationis Papæ reſeruatam incurrit. In qua clauſula, iam non eſt ſermo de Dominis temporalibus, ſed ſimpliciter de omnibus excommunicatis, & interdictis, ſiue proprio arbitrio, ſiue ab aliis vocati ibi interſint. Item habet locum in excommunicatis, vel interdictis à iure, & ab homine. Sicut omnia ſuperiùs dicta de interdicto loci, de vtroq; indifferenter intelliguntur, vt Gloſſa aduertit, quia ius indiſtinctè loquitur. Nunc autem limitandum hoc videtur ad excommunicatum, vel interdictum nominatim, & denunciatum, vel manifeſtum percuſſorem clerici (quod in præcedenti etiam clauſula obſeruare oportet) quia iuxta nouum ius hi tantum cenſentur publicè ligati cenſura, in illo autem iure requiritur vt ſint publicè ligati. Et præterea additur, neceſſarium eſſe vt à celebrante exire moneantur: & hîc additur, *nominatim*: quapropter ita faciendum eſt, aliàs, licèt excommunicati maneant, non incurrent. Præterea hæc clauſula explicanda videtur de celebratione Miſſæ, licèt Caiet. aliud ſentiat, quia ſimpliciter dicitur *à celebrantibus*, ſed ex ipſo contextu conſtat, cùm dicitur, *In ipſis Eccleſiis*, relationem fieri ad proximam clauſulam, in qua ſermo erat de Eccleſiis, in quibus Miſſarum ſolennia celebrantur: præterquàm quòd nomen celebranti ſimpliciter dictum, attribui ſolet ſacerdoti Miſſam facienti. Neceſſariò autem intelligendum hoc eſt, de Eccleſiis interdictis; nam de eis, vt dixi, intelliguntur omnia ſuperiora, ad quæ in præſenti clauſula fit relatio. Denique prætermittendum non eſt verbum, *præſumpſerit*, quod in fine ponitur, & comprehendit omnes clauſulas ſeu actiones; eandémque energiam habet, quam in ſimilibus ſæpe explicuimus.

Notãdum pro omnibus actioribus numeratis.

34 Vltima cenſura poſſet afferri ex Clement. *Si quis ſuadente*, de pœnis, vbi ſpecialiter excommunicantur qui manus in Epiſcopum iniiciunt. Sed hæc explicata eſt à nobis in Bulla Cœnæ in 11. clauſula eius.

SECTIO V.

Quæ excommunicationes Papæ reſeruatæ in libris Extrauagantium contineantur.

1 PRimo loco afferri poteſt excommunicatio lata à Bonifacio 8. in Extrauag. 1. de Sepult. contra dilacerantes, & exenterantes corpora defunctorum hominum, vt conſeruentur, vel vt decoquantur. vt oſſa poſſint in alia loca de ferri. Circa quã legẽ ſolùm occurrit aduertendum, ex parte perſonaurm generaliſſimam eſſe, nam in perſona defuncti, nullam admittit diſtinctionem: cuiuſcunque enim dignitatis exiſtat, circa corpus eius hæc fieri prohibentur. Et ſimiliter ex parte facientium nullus eximitur, *etiamſi Pontificali dignitate refulgeat, ſeu cuiuſcunque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerit.* Additúrque, *defunctorum corpora ſic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari.* Per quæ verba ampliatur hæc cenſura ad mandantes; ſi mandatum ad executionem perueniat: quod ſignificant illa verba, *facientes pertractari.* Actiones verò propter quas hæc cenſura imponitur, ſunt exenterare, partiri, ſeu dilacerare cadauera humana, & coquere, & nudare oſſa, vt aliò deferantur. Nec oportet hæc omnia ſimul agere, ſed quodlibet opus eorum ſufficit, vt patet ex illis verbis, *Qui aliquid cõtra huius noſtri ſtatuti tenorem, &c.* Et additur, *Præſumpſerit attentare*, quod habet illam vim quam ſæpe tractauimus, vt Caiet. etiam cap. 70. aduertit.

Prima contra exenterantes corpora defunctorum ex Extrauagant. de Sepult.

Actiones ob quas fertur hæc cenſura.

2 Nonnullæ verò limitationes ex illo textũ colliguntur. Prima eſt in illis verbis, *Cùm quis in ciuitatibus, terris, ſeu locis, in quibus Catholicæ fidei cultus viget, diẽ de cætero claudet extremũ, &c.* Nam hinc habemus, ſi fidelis in terris infidelium, etiam hæreticorum, moriatur, non eſſe contra hanc legem, ſi prædicta circa corpus eius fiant, vt oſſa eius poſſint ad fidelium loca deferri, & Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ. Quod Caietanus, Nauarrus, Syluester, & alij notarunt; & ſatis conſtat ex prædictis verbis. Et ratio fortaſsè fuit, quia ibi non poteſt tale corpus Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi, vt in cineres redigatur. Quod eſt remedium in eodem textu præſcriptum.

Quædam dicta cenſura limitationes. Prima.

Caietan. Nauarr. Syluest.

3 Secunda limitatio colligitur ex illis verbis, *Et tandem eadem ad partes prædictas mittunt, &c.* Ex qua narratione, & prohibitione ſubſecuta, & illi accommodata, colligi videtur, hanc excommunicationem ſolùm incurri, quando prædictæ actiones fiunt ad eum finem deferendi oſſa defuncti in alium locum. Atque ita exponunt Syluester, *Excommunicatio*, 7. num. 79. Nauarrus num. 105. Caietanus, & alij. Eſtque vera ſententia, cui & Rubrica ſub qua textus collocatur fauet; & tota diſpoſitio textus hùc tendit. Ex quo rectè inferunt iidem auctores, ſi aliquis id faciat circa corpus defuncti ex odio & vindicta, non incurrere hanc cenſuram: multóque minùs, ſi fiat in pœnam ex publica iuſtitia, vel etiam chirurgiæ, aut nothemiæ cauſa. Quod verò neceſſe ſit hoc fieri vt talia corpora vel oſſa in alium locum deferantur, & illic ſepeliantur, incertum videri poteſt propter illa verba textus, *Si quiſpiam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum naturæ perſoluat, &c.* Ponderanda eſt enim illa particula, *præſertim*, indicat enim id principaliter prohiberi, non tamen illud ſolùm: ergo; etiamſi quis in proprio ſolo decedat, & ibi ſepeliendus ſit, ſi hæc fiant circa corpus eius, vt ita ſepeliatur, incurretur hæc cenſura. Sed hoc facilè diſſolui tur ex verbis ſequentibus eiuſdem textus, *In ſuis vel alienis partibus ſepultura electa.* Quia ergo interdum contingit eum, qui in propria patria diſcedit, in aliena & diſtanti eligere ſepulturam, ideò verum eſt, poſſe aliquando incurri hanc cenſuram exercendo has actiones circa eum, qui in propria patria moritur: quia verò hoc eſt ex raro contingentibus, ideò poſita eſt dicta particula, *præſertim*, non verò quia neceſſe non ſit hæc fieri ad deferendum corpus in alium locum, vbi ſepeliendum eſt, ſicut in fine concluditur illis verbis, *Ad partes prædictas deferunt tumulanda.* Sed vrgebis, Non eſt minor impietas & inhumanitas, ſi hæc fiant circa corpus in eodem loco ſepeliendum, quæ ratio mouit Pontificem ad hoc prohibendum, vt ibi conſtat: ergo ſaltem ob ſimilitudinem rationis extendenda eſt hæc prohibitio ad dictum caſum. Reſpondetur, legem latam eſſe de his actionibus, vt ſolebant eſſe in vſu: quod autem hæc omnia fiant circa corpora vt in eodem loco ſepulturæ tradantur, inſolitum, & inauditum eſt, & ideò de hoc non curaſſe legislatorem. At verò ſi corpus regium, verbi gratia, vel ſimile exenteretur, vt balſamo inungi poſſit, & diutiùs abſque vlteriori corruptione, vel fœtore ſeruari, id non erit contra hanc legem, nec cauſa cenſuræ, vt prædicti Doctores docent.

Secunda. *Obiectio.* *Soluitur.* *Replica.* *Enodatur.*

4 Tandem additur in eo textu huius cenſuræ reſeruatio, & fit Papalis. Et poſteà (quod prætereundum non eſt) extenditur quodammodò hæc cenſura ad corpus ipſius defuncti, quod ita inhumanè tractatum eſt, præcipitur enim vt Eccleſiaſtica careat ſepultura. Vbi ſtatim quærendum occurrit, cur hac pœna & veluti parte huius cenſuræ afficiatur defunctus in corpore ſuo, cum in ea re nihil peccauerit. Quam difficultatem attingit Gloſſ. ibi, & duobus modis reſpondet. Primò, hanc pœnam ſolùm habere

Cur corpus huiuſmodi priuari Eccleſ. ſepultura præcipiatur. *1 Gloſſ reſponſio.*

habere locum, quando ante mortem ille dedit occaſionem aliquam, vel ſignificationem conſentiendi huic delicto, nimirum quia, ſciens talem conſuetudinem, & cùm poſſet ac deberet præuidere tale factum, nihilominus abſolutè præcipit ſua oſſa in alium locum deportari.

Secunda reſponſio eiuſdē.

Secundò, hunc puniri ſine culpa propria, non tamen ſine cauſa ad deteſtationem criminis, etiamſi ab aliis proprio tãtùm nutu patratum ſit. Et addere poſſumus, ſepulturam defuncti, licèt ſuo modo ſpectet ad honorem & commodum eius; tamen magna ex parte pertinere ad honorem & conſolationem viuorum: & ideò hæc pœna, licèt circa corpus defuncti verſetur, eſſe ipſorum viuorum, & hac ratione potuiſſe imponi propter ſolam culpam eorum.

Prior reſponſio præfertur.

Vtraq; reſponſio probabilis eſt: prior tamen videtur magis conſentanea rationi, quia nimis alienum ab Eccleſiaſtica pietate videtur, vt ſine culpa ſua tam grauem patiatur infamiam, & contumeliam in ſuo cadauere ille, qui viuens nihil peccauit in tali facto. Poteſtque ex ipſo textu colligi, ſi ponderetur verbum illud, *Sepultura electi*, nam reſponſio conſonare debet cauſæ, & iuxta illam intelligi. Aduerto etiam nullum addi verbum, quo ſignificetur illam pœnam ipſo facto incurri, nam de ſola cenſura dicitur ipſo facto incurrenda, & poſteà ſolùm additur, *Et nihilominùs ille, cuius corpus ſic inhumanè tractatum fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.* Vbi non additur verbum ipſo iure, ſatis ergo erit ſi ſeruetur poſt legitimam condemnationem, iuxta legitimum ſenſum legis pœnalis, in qua aliud expreſsè non declaratur. Vnde, quod attinet ad forum conſcientiæ, non exiſtimo teneri Eccleſiæ miniſtros non admittere huiuſmodi oſſa ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi vel per legitimam ſententiam cogantur, vel publicè & euidenter conſtet defunctum mortuum eſſe in peccato mortali, diſponens, aut præcipiens aliquid contra conſtitutionem hanc. Et ſimili et opinor, Eccleſiaſticum iudicem non teneri ad condemnandum; vel ad exequendam hanc pœnam, niſi in iudicio de tali delicto conuincatur.

Excommunicatio contra ſimoniacos in religionis ingreſſu exponitur.

5 *Extra. 1. de Simonia.*

SEcunda excommunicatio lata eſt ab Vrbano IV. in Extrauagante prima de Simonia, contra eos, qui dant vel recipiunt aliquid ob ingreſſum religionis per modum pacti & conuentionis. Quæ conſtitutio difficilis redditur propter communem vſum, quem nunc etiam ſeruari videmus, præſertim in conuentibus monialium, de quibus expreſsè lex loquitur. Quia fœminæ non recipiuntur ad habitum religionis, niſi cum promiſſione & pacto dotis perſoluendæ, & multis aliis expenſis, partim ad communem vſum conuentus, partim ad ſingularum monialium commodum: quæ omnia videntur contraria huic conſtitutioni. Quin etiam aliquando in religionibus virorum, præſertim quando egeſtate premuntur, ſolet aliquid ab ingredientibus ad eorum ſuſtentationem poſtulari, vel, ſi bona temporalia habeat, ſolet ab eis ante profeſſionem exigi, vt vel ea monaſterio donent, vel ſaltem de eis non teſtentur in fauorem aliorum, vt ius hæreditandi per profeſſionem eorum in monaſterium transferatur: quòd, ſi hoc facere recuſent, ad profeſſionem non admittuntur, ſed potiùs expelluntur.

6 *Legem hanc ſolùm contra ſimoniæ vitiu committentes ferri.*

Eſt ergo in primis aduertendum, hîc ſolùm puniri actionem ſimoniacam ex reali pactione dandi, vel recipiendi aliquid temporale pro ſpirituali admiſſione ad ſtatum ſeu habitum religionis. Ita intelligunt omnes, quos ſtatim referam, & colligitur ex textu in illis verbis, *Omnique pactione ceſſante.* Quapropter actio propter quam hæc pœna infertur, non ideò mala eſt, quia in eo textu prohibita, ſed potiùs ideò ibi ſpecialiter punita, quia vel ex ſe mala eſt & ſimoniaca, vel antiquis iuribus prohibita, vt patet in cap. *De regularibus*, & in cap. *Quoniam*, extra de Simonia, & in eiſdem dicitur, per antiquiores canones fuiſſe prohibitam: qui canones non videntur eſſe alij niſi illi qui generatim prohibent acquiſitionem cuiuſcunque Eccleſiaſtici gradus per ſimoniam: & afferuntur latè in decretis, 1.q.1.& 2.

7 *Dans, vel recipiens in ingreſſu aliquid licitè ſine pactione non incurrit illam.*

Hinc ergo fit primò, vt quoties aliquid mera ſponte datur & recipitur in ingreſſu religionis, nulla incurratur cenſura: quia hoc per ſe malum eſt, nec in illa lege prohibitum, imò potiùs permiſſum. Addo verò, hîc dici ſponte fieri quidquid fit ſine pactione tacita, vel expreſſa, vt patet ex citatis verbis textus. Quapropter, qui aliquid daret vel reciperet ſiniſtra intentione, dando ſcilicet, vel recipiendo pro ipſo ingreſſu, ſeu pro ſuffragio in fauorem talis perſonæ præſtando, vt in religionem admittatur, non incurreret hanc cenſuram. Cuius ratio reddi ſolet, quia talis ſimonia eſt mentalis, quam Eccleſia punire non poteſt. Sed re vera illa non eſt purè mentalis, in actum enim exteriorem prodit interna intentio ſimoniaca, &, vt ſuprà vidimus, Eccleſia poteſt per cenſuram punire actum exteriorem, quatenus à tali praua intentione interiori procedit, etiamſi alio pacto vel ſigno non manifeſtetur intentio. Ratio ergo non eſt, quia Eccleſia non poſſit hoc punire, ſed quia de facto non puniuit per hanc cenſuram, cùm exceperit omnem dationem vel receptionem abſque pacto factam: & hæc, de qua agimus, licèt malè fiat, ſine pacto tacito vel expreſſo fieri ſupponitur. Et ita aduertit Caietan. cap. 73. quem ſequitur Armilla, *Excommunic.* num. 60.

8 *Obiectio contra proximè dicta.*

Obiici tamen poſſunt illa verba huius textus, *Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ, ingredientes purè, & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre voluerint cum gratiarum actione licitè recepturi.* Non ergo ſatis eſt abſque pactione dare, vel recipere, ſed vltra hoc ex parte dantis exigitur, quòd *purè, ſponte, & plena liberalitate* id faciat: at verò qui hoc facit intentione obtinendi ſpirituale pro temporali, nec purè, nec plena liberalitate id facit; ex parte verò accipientis petitur vt licitè recipiat: non recipit autem licitè qui prædicta intentione quidpiam recipit.

Diluitur.

Reſpondetur, hæc omnia intelligenda eſſe de actu ipſo dandi vel accipiendi quantum ad actum externum, ita vt ipſe purè & liberaliter, & ſine vlla circunſtantia, quæ exteriùs illum reddat ſimoniacum, fiat: nam quandiu lex humana non exprimit conditionem purè mentalem, ſeu habitudinem ſolam ad actum internum, non debet ad illam reſtringi, quia eſt nimis odioſa & rigoroſa.

9 *Dans vel recipiens in ingreſſu aliquid pro ſuſtentatione ingredientis nõ incurrit.*

Secundò ſequitur, quoties aliquid datur vel accipitur in ingreſſu religionis, non pro ipſo ingreſſu ſeu receptione, ſed in ſuſtentationem eius qui ingreditur, quia fortaſsè monaſterium non habet ſufficientes redditus ad illum alendum, nec incurri hanc cenſuram, etiamſi pactum intercedat. Ita Nauar. nu. 106. ex Caiet. ſuprà, & in 2.2. quæſt. 10. art. 3. Soto lib. 9. de Iuſtitia quæſt. 6. art. 2. ad 4. Ratio Caietani eſt, quia hoc eſt ius naturale. Ratio autem Soti eſt, quia non eſt ſimonia, cum non petatur ſpirituale pro temporali, ſed pro re alia licita, ſcilicet pro ſuſtentatione. Vnde infert, non ſolùm monaſterio egenti, ſed etiam diuiti, per ſe loquendo, & ex natura rei licitum eſſe petere aliquid ad ſuſtentationem eius, qui vult ingredi religionem. Quia, ſi illa in egente non eſt ſimonia, nec in diuite erit, nam in vtraque idem pro

Nauarr. Caiet. Soto.

eodem

eodem petitur: ergo, ſi in vna non petitur téporale pro ſpirituali, neque in alia: ergo, ſi in paupere illa non eſt ſimonia, nec in diuite erit, ergo licita, quia non eſt contra iuſtitiã, neque cótra aliam virtutem. Nam, licèt monaſterium ſit diues, non tenetur bona ſua expendere in ſuſtentationẽ huius perſonæ, maximè ſi ipſa poteſt ſecum afferre, vnde alatur: ergo nulla deformitas in tali actu apparet: imò videtur hoc poſſe eſſe laudabile, vt aliqui pauperes ſine vllo huiuſmodi ſubſidio poſſint in religione recipi, vel vt religionis bona cóſeruentur, & ad maiorem ſpiritualem profectum augeri poſſint.

10 *Limitatur corollarium poſitum ad monaſterium tenue.* Hæc verò amplificatio Soti, quamuis, ſola ratione inſpecta, veriſimilis appareat, tamen conſiderando dicta Doctorum, & canonum, quæ in re morali maioris ſunt ponderis, videtur difficilis. Nam D. Thom. 2. 2. quæſt. 100. art. 3. ad 4. cum limitatione dixit, *Si monaſterium ſit tenue*, & iterum, *Si ad hoc non ſufficiant monaſterij opes*. In 4. verò diſt. 25. quæſt. 3. art. 2. quæſtiunc. 2. ad ſeptimum, poſt eandem limitationem expreſſiùs addidit, *Si autem ſine grauamine Eccleſiæ poteſt recipi* (ſcilicet religioſus) *ſimoniacum eſt aliquid pro receptione exigere*. Prætereà expendi ad hoc poteſt cap. *Quàm pio*, 1. quæſt. 2. quod D. Thomas citat, vbi Bonifacius omnes huiuſmodi exactiones prohibet, niſi *quaſi ſubſidij gratia*: & hoc ipſum ſubſidium vult ſubſequi potiùs, quàm præcedere, vt omnis præſumptio tollatur, vt ibi notat Gloſſa. Item in dict. cap. *Quoniam*, de Simonia, prohibetur huiuſmodi receptio; etiam *ſub paupertatis prætextu*: propriiſſimè autem dicitur prætextus paupertatis, quando re vera paupertas non ſubeſt, & allegatur. Vnde Gloſſ. ibi ait, Si religioſi verè pauperes ſint, ita vt non poſſint alium ſuſtentare, poſſe illi dicere, *Non habemus quod demus tibi pro victu, niſi tu portes vnde viuas*, dummodò hoc non dicatur in fraudem: ergo ſecluſo vero titulo paupertatis; hoc eſt prohibitum. Imò Gloſſ. Bernardi ibi addit, etiam interueniente paupertate, tutius eſſe neminem admittere, quàm illo modo aliquid exigere: quod quidem ſcrupuloſius dictum eſt. Prætereà Syluеſt. verb. *Simonia*, num. 15. latè hoc diſputans, dicit eſſe communem ſententiam plurimorum (quos ibi refert) exigere aliquid pro ſuſtentatione in monaſterio tenui licitum eſſe; in opulento verò eſſe ſimoniam. Ipſe verò Syluеſter addit, *Sed intellige præſumptiuè, ſicut ſemper fecerunt, & faciunt aliquæ moniales, &c.* Præſumptiuè autem declarat eſſe ſimoniam, vel quantum ad forum contentioſum, vel in conſcientia, ſi habeatur reſpectus nó ad victum, ſed ad ipſum ingreſſum: & ita ſentit hoc non eſſe illicitum, ſi debita intentione fiat.

D. Tho.

Ca. Quàm pio, 1. q. 2.

Cap. Quoniã, de Simon.

Gloſſa.

11 *Non excuſari à ſimonia qui in monaſterio diuite aliquid pro ſuſtentatione recipiendi petit.* Difficile tamen videtur ita interpretari dicta Doctorum, & canonum: nam Diuus Thomas abſolutè in conſcientia loquitur, & reliqui Doctores. Et canones non tantùm puniunt vitiũ quod præſumunt, ſed abſolutè prohibent ne tale factum cum talibus circumſtantiis fiat: ergo non ſolùm præſumunt, ſed conſtituunt tale factum verè prauum & illicitum, etiamſi aliàs non eſſet. Quod præter dicta colligitur ex hac Extrauag. quatenus diſtrictiùs prohibet aliquid exigere quoquò modo à volentibus ingredi religionem, quocunq; titulo, etiam ad pios vſus: ſed præcipit liberaliter eis dare omnia, quæ ad victum & ad veſtitum pertinent. Quapropter, licèt ratio Soti, ſecluſo iure poſitiuo, habeat efficaciam; tamen, illo ſuppoſito, non habet; quia, cùm bona religionũ Eccleſiaſtica ſint, de eis diſponere ad Summum Pontificem maximè pertinet: ſtatuit ergo Summus Pontifex, vt religionis redditus liberaliter in ſuſtentandis religioſis expendantur, & vt cum

A eadem liberalitate, & omnino gratis religioſi recipiantur, vt ex eis ſuſtententur; abſtulitque conſequenter ab huiuſmodi religioſis omne ius petendi aliquid ab ingredientibus religionem ob ſuſtentationem eorum, quia ipſa bona religionis iam ſunt ad hoc munus deſtinata. Quapropter, quoties opulentum monaſterium hoc titulo aliquid exigit, titulus eſt falſus, & fictus. Sicut qui à paupere, quẽ gratis alere tenetur, aliquid exigeret pro eius ſuſtentatione, falſum titulum prætenderet. Secluſo autem hoc titulo, ſolùm ſupereſſe videtur, vt pro ipſa receptione exigatur quidquid illo titulo peti videtur, ergo, licèt religioſi hoc petentes dicant ſe non habere hanc intentionem, & re vera interiùs ad hoc conétur; tamen in facto ipſo nõ poſſunt hoc euitare, quin B implicitè & indirectè id intendant: ſicut, licèt quis dicat ſe non intẽdere aliquid pro mutuo accipere, tamen, ſi aliquid ad ſuam ſuſtẽtationem petit ab eo cui mutuum præbet, quod ille aliàs dare non tenebatur, nec ab eo poterat iuſtè exigi, conuincitur pro mutuo illud poſtulare, & vſurã committere. Sic ergo eſt in præſenti. Propter quod cenſeo ſimpliciter loquendo, & in cóſcientia veram eſſe D. Thomæ doctrinam, & communem opinionem iuri, & religioſæ inſtitutioni valde conſentaneam.

Ad vſum verò religioſorum reſpódeo in primis, quod ad religiones virorum attinet, rarum eſſe, inuſitatúmq; vt ex pacto tacito, vel expreſſo, ita petatur aliquid in ſuſtentationem, vel ſubſidium religionis, C vt aliter habitus vel profeſſio denegetur: ex ſingularibus autem factis aliquarum perſonarum non debet argumentũ ſumi. Deinde, cùm in hac re ſit opinionum diuerſitas, fieri poteſt vt opinionem Syluеſtri & Soti ſecuti, practicè bona fide procedant. Rurſus attentè conſiderandum eſt ſæpè fieri poſſe, vt, licèt monaſterium aliàs diues & locuples habeatur, nihilominùs hîc & nunc vero neceſſitatis titulo aliquid in ſuſtentationem petat ab eo, qui ibi cupit admitti, ſcilicet quia iam habet expletum numerum eorum, quos commodè alere poteſt; vel quia ſunt alij quos admittere expedit, & non poſſunt aliquid in ſuſtentationem afferre, & omnes ſimul ſine aliquo ſubſidio recipere non poteſt, vel quia ita expe- D dit, vt creſcant redditus monaſterij ad augendum religioſorum numerum cum conuenienti ſuſtentatione. In his enim & ſimilibus caſibus non condemnarem huiuſmodi petitionem bona intentione factam. Solùm admoneo, quod etiam Soto aduertit, magna prudentia opus eſſe, ne ſequatur ſcandalum: & ideò raro & cum magna moderatione hoc permittendum eſſe. Quapropter, quando multò plus exigitur, quàm ad vnius perſonæ in tali ſtatu conſtitutæ ſuſtentationem commodè ſufficit, non video qua ratione, aut titulo id honeſtari poſſit. Vltimo verò addo, ſi quid minus rectum fiat bono zelo, & ex ignorantia etiã culpabili, id ſatis eſſe ad excuſandum cenſuram huius Extrauagantis, vt Caietanus, & ferè omnes notant, ex proprietate illius verbi, *præſu- E mant*, ſæpe à nobis ponderata.

12 *Quomodo ſtet cum diſpoſitione huius Extrau. vſus religioſorum.*

Atque ex his conſtat, quid dicendum ſit de vſu monialium: quas aliqui excuſare volunt quoad dotes ſolo titulo ſuſtẽtationis, quoad alia verò, quæ ab eis interdum petuntur vel ad communem vſum domus, aut Sacriſtiæ, vel ad proprium commodum ſingularum perſonarum ſolo titulo conſuetudinis, id eſt, quia non petuntur ex pacto, ſed ex quadam conſuetudine. Quod præcipuè Armilla ſignificat. Sed hoc poſterius non videtur carere ſcrupulo: quia in hac Extrauagante dicitur, *Ex ſtatuto etiam, ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potiùs dicenda*: & poſteà in prohibitione dicitur, *directè, vel indirectè, vel quoquo modo.* 13 *Quid de vſu monialium.*

Illud etiam de ſuſtentatione, licèt regulariter verum habeat, tamen monaſteriis ditioribus poteſt ſcrupulum ingerere. Vnde Soto ait, in illis nõ ſine ſcandalo dotes exigi, & magis auget rationem ſcrupuli, quòd hæ dotes indifferenter petantur ob omnibus, etiam ab his, que non habent vnde ſoluant; & quòd hac de cauſa multæ priuentur habitu & ſtatu religionis, ad quem eſſent idoneæ, & à monaſteriis ex redditibus eorum ſuſtentari poſſent; & aliæ fortaſsè recipiantur minus idoneæ, quia dotem perſoluunt. Dicendum verò eſt, regulariter loquendo, ſatis hoc honeſtari prædictis titulis: nam rariſſimè inueniuntur monaſteria monialium, quæ non indigeant his ſubſidiis ad ſuam ſuſtentationẽ: & conſuetudo illa etiam poſt hanc Extrauagantem tolerata, aut potuit contra illam præualere, aut certè omnia illa ad conuenientem ſuſtentationem reduci poſſunt. An verò in particulari, in hoc ſit aliquis exceſſus propter ſpeciales circunſtantias huius domus, aut perſonæ, id Epiſcoporum, aut Prælatorum curæ remittendum eſt.

14 Quod verò ſpectat ad cenſuram, iam non habet locum in receptione monialium, etiamſi contingat indebito modo fieri. Refert enim Anton. 3. par. titu. 24. cap. 67. ſe audiuiſſe à fide dignis Martinum quintum dixiſſe, ſe nolle vt moniales incurrant aliquam cenſuram propter ea, quę ingreſſu dant vel recipiunt: quod etiam ait Felinus in dict. cap. *Quoniam*, de Simonia. Et Nauarrus refret Innoc. VIII. declaraſſe, moniales non incurrere hanc cenſuram, niſi ob receptionem cum pacto, aut alicuius non idoneæ ob largitionem. Clementem autem VII. conceſſiſſe, vt moniales nullam ſimoniæ pœnam incurrerent propter pacta, & conuentiones, circa dotes monialium in commodum earum victum, ex compendio priuilegiorum verb. *Moniales*, num. vlt.

Diſpoſitionem huius Extrau. non habere locum in receptione monialium.
Anton.
Felin.
Nauarr.

15 Vltimò tamen aduertendum eſt nouum ius Concilij Tridentini ſeſſion. 25. cap. 16. de reform. regul. vbi prohibet, *ne ante proceſſionem, excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, vel curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eius tribuatur.* Quamuis autem hoc præcipiat Concilium ſub anathematis pœna, & ideò graue peccatum ſit hoc non ſeruare; non tamen imponit illam ipſo facto incurrendam. Hinc verò colligere licet, tribuere aliquid monaſterio, vel monialibus in ipſa profeſſione non pro ipſa, ſed pro ſuſtentatione ſua, & monialium, & pro ſolennitate & feſtiuitate profeſſionis, iuxta conſuetum morem, non improbari à Concilio; ſed potiùs ſupponi vt licitum: nam dum vnum tanquam ſpeciale prohibet, aliud in ſuo vſu & conſuetudine relinquere videtur. Rurſus animaduertendum eſt quod idem Concilium ſtatuit ibidem capit. 3. vt in monaſteriis is tantùm numerus religioſorum admittatur, qui ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Per quod, quantum ad monaſteria monialium ampliari, vel explicari videtur, quod in ca. 1. §. *Sanè*, de Statu regular. in 6. ſtatutum fuerat, quod moniales non plures in monaſteriis non mendicantium recipiantur, quàm ex bonis vel prouentibus monaſterij ſine penuria valeant ſuſtentari: Concilium enim Tridentinum addidit *eleemoſynas conſuetas*, vel tacitè declarauit inter bona monaſterij computari: & ſub eiſdem bonis vel eleemoſynis nos comprehendi dicimus dotes, & alia dona quæ moniales ingredientes ſecum afferre ſolent: ideòque non fieri contra hanc legem, ſi recipiantur, etiamſi ex propriis redditibus bonorũ immobilium monaſterij ſuſtentari non poſſint, nec etiam fieri contra noſtram Extrauagantem, vel alia iura, ſi ad ſupplendam ſuſtentationem huiuſmodi ſubſidia ab illis exigantur.

Quid Concilium Trid. circa hoc ſtatuat.

Tertia excommunicatio contra regulares indebitè ad alias religiones tranſeuntes exponitur.

16 Tertia excommunicatio etiam Papæ reſeruata ſumitur ex Extrau. 1. de reg. In qua Martinus 4. prohibet ne religioſi Mendicantes ad aliam religionem tranſeant, excepta Carthuſienſi, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: ſeruque excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrendam, & ſibi reſeruatam tam in recipientes, quàm in receptos contra prædictam conſtitutionem. Circa quam primò aduerto, non eſſe generalem quoad omnes, ſed contra quoſdam religioſos ferri. Duplex autem actio in ea punitur. Vna eſt tranſitus ad aliam religionem: & ſic tantum fertur contra religioſos profeſſos ordinum Mendicantium, quia ſolùm in fauorem illarum religionum facta eſt illa conſtitutio, vt in ipſa dicitur. Extenditur autem ad eos, qui poſt illam conſtitutionem editam in numerum mendicantium auctoritate Apoſtolica aſcripti ſunt, vt eſt Societas IESV, iuxta declarationem Pij V. anni 1571. vbi propterea declarat *eiſdem priuilegiis, indultis, & gratiis fratribus Mendicantibus conceſſis vti, frui, potiri, & gaudere debere:* conſtat autem conſtitutionem huius Extrauagantis eſſe priuilegium ſeu indultum quoddam, ad eorum fauorem maximè pertinens. Rurſus extenditur in hac religione, non ſolùm ad religioſos ſolenniter profeſſos, ſed etiam ad omnes illos, qui poſt biennium vota ſimplicia emiſerunt; tum quia dicta Extrauagans generatim loquitur de religioſis Mendicantibus: omnes autem dicti ſunt verè & propriè religioſi mendicantes: vt ſatis declarat Pius V. in eadem Bulla, qua vult comprehendi omnes & ſingulas Societatis perſonas, & non ſolùm Domos, ſed etiã Collegia, & perſonas eorum dicit verè ac non fictè ſub religioſis Mendicantibus comprehendi. Et poſteà vberiùs, & expreſſiùs id declarauit Gregorius XIII. in Conſtitutionib[9] editis in fauorẽ huius religionis anno 1582. & 1584. Tum etiam quia per alios Pontifices id expreſsè prohibitũ fuerat, vt conſtat ex Bulla Pauli III. anni 1549. & ex conceſſione Pij IV. confirmata, & promulgata in Bulla Pij V. anno 1565. Inter quas eſt diuerſitas, quòd Paulus III. non impoſuit excommunicationem ipſo iure incurrendam, ſed facultatem tribuit Societati ad excommunicandum huiuſmodi apoſtatas, & tranſeuntes: vterque autem Pius ipſo iure fert hanc cenſuram contra has perſonas, cum eadem reſeruatione; & ex tunc conceſſit cõmunicationem omnium fauorum religioſorum Mendicantiũ eiſdem perſonis Societatis. Vnde ex tunc etiam cœpit hęc excõmunicatio iuris cõmunis ad omnes illas extendi, cum ampliationibus tamen ibi adiectis, & ſtatim explicandis. 17

Extrau. 1. de regul.

Quos religioſos comprehendat prior Extrauag. pars quæ eſt de tranſeuntibus ad aliam religionem.

Alia actio, ob quam hæc cenſura incurritur, eſt receptio, ita vt religioſi recipientes alium Mendicantem ſic tranſeuntem, & deſerentem ſuum ordinem, eandem excommunicationem incurrant. Sub hoc tamen ordine comprehenduntur ſolùm religioſi, qui in illa Extrauagant. numerantur, nempe, *S. Benedicti, Ciſtertienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, Canonicorum regularium S. Auguſtini, vel aliorum Monaſticorum ordinum*, ſemper enim fit relatio in dicta Extrauagant. ad huiuſmodi ordines. Quapropter, ſi tranſitus fiat ab vno ordine Mendicãtium ad alium, ex vi huius iuris nec tranſiens, nec recipientes excommunicationem incurrunt. Dico autem *ex vi huius iuris*, quia ex particularibus conceſſionibus factis ſingulis religionibus fieri poteſt, vt incurratur cenſura: qualis eſt illa, quam referunt Armilla Excommunicatione 67. & alij, feciſſe Clementem Papam Ordini

Secunda pars eiuſdem Extrau. quæ eſt de recipientibus ſic tranſeuntes quos comprehendat.

Ordini Prędicatorum, excommunicando religioſos ordinis Minorum, qui receperint Dominicanos volentes ad ipſos tranſire ſine expreſſa licentia Summi Pontificis, vel ſuorum Superiorum. Per quod indultum non dicuntur excommunicari tranſeuntes, ſed tantùm recipientes: nec fit mentio reſeruationis talis cenſuræ. At verò in Societate per dictam conceſſionem Pij IIII. & V. extenſa eſt hæc cenſura reſeruata tam ex parte tranſeuntium quàm recipientium reſpectu omnium ordinum, etiam Minorum, vel aliorum Mendicantium, excepto ſolùm ordine Carthuſienſi.

18 *Qualis licentia neceſſaria ſit vt huius Extrauag. tenor ſeruetur.*

Circa exceptionem autem, quæ in dicta Extrau. additur, ſcilicet, *Niſi ex licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ*, quidam declarant neceſſarium eſſe, vt in tali licentia fiat expreſſa mentio tam religioſi tranſeuntis, quàm religionis ad quam tranſit, quam etiam huius conſtitutionis Martini, quæ per talem licentiam quodammodò quoad illud factum relaxatur. Quam conditionem ponit D. Antoninus 3. p. tit. 16. capit. 4. §. 4. in fine, & Armilla ſuprà refert expreſſam eſſe à Clemente in indulto Prædicatoribus conceſſo, vnde ad illo vtendum ſeruanda erit. Tamen in præſenti, quia non inuenio illam in hoc textu; & ideò nec neceſſariam eſſe cenſeo, ſed ſatis eſſe, *licentiam ſpecialem Sedis Apoſtolicæ*: hæc enim ſunt tantùm verba textus. Vt ſit autem ſpecialis, maximè requiritur nominatio perſonæ cui facultas conceditur, vt per ſe conſtat: & videtur etiam neceſſarium vt nominetur ſub nomine religioſi talis religionis à qua fit tranſitus, quia ex hac parte maximè fit diſpenſatio, eique quodammodo per talem licentiam derogatur, ideóque eius expreſſio maximè neceſſaria eſt. Alterius verò religionis ad quam futurus eſt tranſitus, ſatis eſt ſiue ſpeciatim, ſiue ſub communi aliqua ratione mentio fiat; quia huiuſmodi licentia ſatis ſpecialis eſt.

Anton. *Armill.*

19 *Sufficiátne licentia Prælati religionis de relinquenda.*

Quæri verò hîc poteſt, an ſufficiat licẽtia Prælati illius religionis, quam tranſiturus cupit relinquere. Reſpondeo ex vi iuris cõmunis non ſufficere: quia in hac Extrau. ſolùm excipitur ſpecialis licẽtia Sedis Apoſtolicæ: exceptio enim firmat generalem regulam in contrarium. Dico autem, *ex iure communi*, quia iure, & priuilegio ſpeciali aliud cõtingere poteſt, vt in prædicta conceſſione Pij IV. & V. dicitur nullum de Societate poſſe tranſire ad aliam religionem excepta Carthuſianorũ abſque expreſſa ſuperioris licentia ad id ab eo ſpecialiter obtẽta. Ibi autem non dicitur hanc licentiam ſufficere ſine indulto Romani Põtificis, ſed ſolùm videtur requiri vt tale indultum ritè & validè impetrari poſſit, quia ſine tali licentia ſubreptitium eſſe ibidem declaratur. Nihilominùs tamen, licèt hoc ſolùm ſpecialiter ibi exprimatur, ex vi prioris conceſſionis Pauli III. ſufficit ſolius ſuperioris licentia, quia ſub disiunctione dicitur, *Niſi de expreſſa ipſius Præpoſiti, aut dictæ Sedis licẽtia*, quod poſteà Gregor. XIII. in conceſſione anni 1582. confirmauit, & declarauit, etiam in ſolenniter profeſſis facultatem Præpoſiti generalis ſufficere. Voluítque vt quoad hanc facultatem non poſſent aliæ religiones per viam communicationis ea conceſſione vti, in quo manifeſtè ſupponit ſecluſa huiuſmodi ſpeciali gratia Sedis Apoſtolicæ, licentiam ſuperioris non ſufficere.

20 *Licentiane mendicanti à religione eiecto ſine Papæ licentia religionem ingredi monachalem.*

Ex quo etiam facilè ſoluitur dubium, quod D. Anton. proponit, an religioſus ordinis mendicantis ab illa eiectus, & habitu priuatus propter ſuas culpas, hoc ipſo valeat abſque alia facultate Sedis Apoſtolicæ ad quemcumque ordinem monachalem tranſire. Reſpondétque affirmatiuè: & dici fuiſſe petitorium conſilium, quia ille non eſt cogendus in ſeculo

A remanere: ergo, ſi à ſua religione eiicitur, liberum ei erit ad quamcumque aliam tranſire. Sed oppoſitum verius eſſe exiſtimo: idque imprimis colligo ex Gregor. XIII. in Bulla quæ incipit, *Cum alias fælicis recordationis*, &c. nam ſpecialiter concedit Generali Societatis vt profeſſus à Societate eiectus poſſit de illius licentia ad alium ordinem tranſire: & hanc facultatem non vult communicare aliis: ergo ſupponit, & eſſe neceſſariam aliquam licentiam, etiam in profeſſo ſemel eiecto, & hanc non poſſe dare ſuperiorem religionis ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate. Prætereà ex hac extrauaganti hoc colligitur, quia prohibitio eſt generalis, & exceptio eſt vnica, ſcilicet licentia Sedis Apoſtolicæ: profeſſus autem quantumuis à religione eiectus, verè religioſus talis religionis perſeuerat: ergo comprehenditur ſub illa prohibitione, cum eâdem vnica exceptione. Et confirmatur, quia aliàs poſſent facilè ſuperiores religionum hac via aperire tranſitum ad alias religiones in fraudem huius Extrauagantis. Denique adiungitur ratio, quia profeſſus etiamſi propter crimina ſit eiectus, ſemper manet tali religioni ſubiectus, ita vt reuocatus redire teneatur: ergo non poteſt ſua authoritate aliam religionem profiteri: nec Superior religionis poteſt eam facultatem cõcedere quaſi cedendo iuri totius religionis, quia Summus Pontifex hoc ſibi reſeruauit. Neque eſt inconueniens quòd ille ſic dimiſſus in ſæculo maneat ſine habitu religionis in pœnam ſuorum criminum, donec mereatur miſericordiam obtinere. Præſertim quia poteſt arctiorem, vel æqualem religionem mendicantium ingredi.

Vltimò circa obſeruationem huius excommunicationis aduertendum eſt, de iure communi integrè ſeruandam eſſe, vt verba eius præ ſe ferunt cum moderationibus communibus aliis caſibus reſeruatis. De iure autem ſpeciali conceſſum eſt Societati à Pio IIII. & V. ſuprà citatis vt ſuperior eius poſſit ab hac cenſura abſoluere, quæ conceſsio non limitatur tantùm ad cenſuram, quam incurrit religioſus apoſtata, ſed abſolutè conceditur, & ideò etiam extenditur ad eam, quam contrahunt recipientes huiuſmodi apoſtatas. 21 *De abſolutione ab hac cenſura.*

Excommunicatio contra ſimoniacos exponitur.

Qvarta excommunicatio ſumitur ex Extrauaganti 2. de Simonia inter communes, vbi Paulus II. excommunicationem reſeruatam profert in eos, qui ſimoniæ vitium committunt. In qua conſtitutione primò obſeruandum eſt, priùs in ea renouari omnes cenſuras excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti antea latas in antiquioribus iuribus contra ſimoniacos, & extendi ad omnes ordines perſonarum cuiuſcumque dignitatis exiſtant, quæ ibi fusè numerantur: additúrque eas ipſo facto incurri. Vbi dubitari poteſt, an ex vi illius decreti incurrantur tales cenſuræ ipſo facto, etiamſi in antiquioribus iuribus eſſent tantùm ferendæ. Videntur enim hanc vim habere illa verba, *Quas ipſo facto eos incurrere volumus*. Nihilominùs oppoſitum affirmandum eſt; illa enim verba non ſunt ad inſtituendum ius omnium nouum quoad talem pœnam, vel modum eius, ſed tantùm ad confirmandum antiquum, vt manifeſtè conſtat, tùm ex verbis ſequentibus, *Confirmantes, & innouantes, &c.* tùm ex præcedentibus, in quibus loquitur Pontifex de ſententiis cenſurarum latis à ſuis prædeceſſoribus: non dicitur autem ſententia lata ex vi iuris, niſi quando imponitur cenſura ipſo facto incurrenda: tum denique quia in ſpeciali caſu ordinis ſimoniacè ſuſcepti; in quo antiqua iura non imponebant ſuſpenſionẽ ipſo

22 *Extrauag. 2. de Sim. 1. pars text.*

Dubium.

Reſolutio.

 iure

iure,quoniam Papa voluit eam imponere,id ſpecialiter expreſſit: ergo in reliquis nihil huiuſmodi addidit,ergo in illa prima parte nulla eſt excommunicatio ipſo iure lata. Quid autem in antiquioribus iuribus ſtatutum ſit poſtea videbimus. In ſecunda item parte illius textus, ſeu verſ. *Per electionis*, non fertur cenſura, ſed irritæ fiunt diſpoſitiones omnes Eccleſiaſticæ ſimoniacæ factæ.

2. eiuſdem Extrauag. pars.

23 *3. pars eiuſdem Extraua. exponitur.*

Tandem in tertio, verſ. *Statuentes*, excommunicantur omnes quacunque dignitate præditi, *qui quomodolibet,dando,vel recipiendo,ſimoniam commiſerint,aut quòd illa fiat mediatores extiterint,ſeu procurauerint*,cum reſeruatione ad Summum Pontificem. In qua cenſura ſolùm eſt aduertendum, quoad perſonas eſſe vniuerſaliſſimam, ita vt Reges,& Cardinales comprehendat;quoad actiones verò propter quas incurrit,quatuor eſſe quæ ibi exprimuntur,ſcilicet, *dare, recipere,intercedere per modum mediatoris ad contractum, & procurare illum.* Declarandum verò ſupereſt,an hęc cenſura ſit generalis etiam ex parte ſimoniæ quoad materiam eius,id eſt,in quacunque re committatur: item an ſit generalis ex parte modi,id eſt, ſiue realis, ſiue mentalis ſit,&c.

24 *An in quacunque materia committatur ſimonia,incurratur hac excomm.*

In priori punct. Caiet. ca. 72. de excom. explicans aliam Extrau. Martini V. in Concil. Conſtantienſi ſeſſ. 24. vbi ſimilis excommunicatio fertur,quamuis non cum reſeruatione, & hanc noſtram obiter attingens, ait, ſolùm incurri hanc cenſuram propter ſimoniam in ordinatione,vel beneficio, quod intelligitur etiam quodlibet munus ſpiritualis regiminis, vt eſt officium Prælati religionis. Quem ſequitur etiam Nauarr. nu. 116. & vterque dicit eſſe communem interpretationem, & ſine dubio eſt communi vſu recepta. Quod ſatis eſſet ad intelligendum pœnam cum hac moderatione, nam cõſuetudo non ſolùm eſt optima legum interpres, ſed etiam poteſt eſſe moderatrix,etiamſi verba legis generaliora appareant,vt in præſenti eſſe videntur illa. *Qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint*: hæc enim verba nullam certam materiam limitant:& ſignum illud *quomodolibet*,vniuerſaliſſimum eſt. Propter quam fortaſsè cauſam Soto libr. 9. de Iuſt. qu. 8. art. 2. generatim loquens de ſimonia, ait vnam ex pœnis propter ſimoniam impoſitam, eſſe excommunicationem Papalem, quæ ipſo facto incurritur: quam cenſuram dicit eſſe latam in cap. *Reperiuntur*, 1. quæſt. 1. & ab Eugenio,Martino,& Paulo Pontificibus. Sed in tota illa quæſt. 1. nulla excomm. Papalis fertur, imò nec ſuſpenſio quæ ipſo iure incurratur propter hoc crimen,vt infrà ſuo loco dicemus. Extrauagans autem illa Eugenij, quæ incipit, *Damnabile*,vt ipſe Soto refert nec in corpore iuris eſt, nec inter acta Eugenij IIII. in 4. tom. Conciliorum inuenitur:& ideò,licèt aliquando fortaſsè fuerit non eſt recepta,neque in vſu:& fortè in ſenſu non differebat à conſtitutione Martini V. vt ipſe etiam Soto inſinuat,ex dictis autem Extrau. Pauli,& Martini ſolùm poſſunt citata verba afferri, quæ ſpecie quidem ſunt apparentia. Nihilominùs tamen limitanda videntur iuxta præcedentia:nam proximè dictum fuerat. *Per electiones,poſtulationes,confirmationes,prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones ſimoniacè factas nullum ius acquiri Eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis Eccleſiaſticis,& quibuſuis beneficiis, ſed viribus omnino carere*:& ſtatim ſubditur, *Statuentes quòd omnes qui quomodolibet, &c.* ergo hæc verba intelligenda ſunt iuxta materiam proximè ſubiectam: quod apertiùs colligitur ex decreto Martini V. in quo eadem ſecunda clauſula ferè eiſdem verbis habetur:& poſteà ſolùm ſubiungitur: *ſtatuentes inſuper,quod dantes,& recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrunt*:

Caietan.

Nauarr.

Soto,

A neque ampliùs explicat in quo, vel ad quid dare debeant,vel recipere: intelligit ergo in prouiſionibus ad officia,vel beneficia ſuprà numerata:idem eſt ergo ſenſus Pauli,qui hanc conſtitutionem in hac parte ex Martino ſumpſit: ſolúmq; eã amplhauit quoad reſeruationem,& alios modos concurrendi, de eâdẽ tamen ſententia locutus eſt: tandem facit,quòd idem Sixtus & Paulus in Extrau. *Etſi dominici*, 1. & 2. de Pœnit. & remiſ. ſolùm ſimoniam in ordine, & beneficio numerant inter caſus Papæ reſeruatos.

Dices, iuxta ea quæ in textu numerantur, excludendam eſſe ſimoniam in ordine, ita vt ſolùm propter ſimoniam in officio, vel beneficio incurratur hæc cenſura:quia ibi duplex fertur pœna,ſcilicet ſuſpenſionis,& excommunicationis,& prior fertur in B prima clauſula contra ſimoniacè ordinatos, & ibi videtur finiri ſermo de illis: altera ergo excommunicationis cenſura pertinere videtur ad alios ſimoniacos in beneficio,de quibus proximus ſermo præceſſerat,vnde ad eos tantùm videntur referenda omnia verba in tertia clauſula poſita. Sed nihilominùs communiter Doctores intelligunt hanc excommunicationem cadere in vtramque ſimoniam, & clauſulam præcedentem;ita vt dantes, & recipientes intelligãtur ſiue ad ordinem,ſiue ad beneficium conferendum,aut obtinendum, nam ſicut in prima clauſula ſuſpenſio fertur contra ſimoniacè ordinatos, ita in ſecunda fertur non ſolùm ſuſpenſio,ſed etiam priuatio talis officij vel beneficij ſic adepti, & prouenC tuum eius ipſo iure: poſtcà verò generalibus verbis fertur excommunicatio, quæ totam materiam præcedentem comprehendit.

25 *Obiectio.*

Solutio.

Circa aliud punctum longa occurrebat diſputatio de ſimonia mentali,conuentionali, & reali; ſed quia in proprium locum hæc reſeruamus,ideò nunc ſupponimus,hanc cenſuram ſolùm incurri per ſimoniam realem conſummatam, ex illo principio generali ſuprà poſito, huiuſmodi leges pœnales punićtes actum intelligi deberẽt de actu perfecto,& conſummato in ſua ſpecie, quia ſunt ſtrictè interpretandæ, quandiu ipſæmet aliud non declarant: in præſenti autem ſola ſimonia realis eſt cõſummata,& perfecta in ſua ſpecie. Atque ita docet Nauarr. ſuprà, & aliis locis, quæ ipſe refert, in quibus etiam alios autores D allegat. Addendũ verò eſt ex Sylu. verb. *Simonia*, q. 9. ſi ſimonia realis ſit,ſufficere ad hanc cenſurã,etiamſi occultiſſima ſit, quia lex hæc nihil diſtinguit inter occultam, & publicam:cenſura autem quæ ipſo iure fertur;etiam propter occultiſſimum crimen contrahit,dummodo externum ſit. Sed quid,ſi beneficium per ſimoniam datum ſit ignorante eo cui datur, qui poſteà nolit illum reſignare, an per hoc incidat in hanc excommunicationem. Reſpondetur, non incidere,quia,licèt in eo peccet, non tamen per ſimoniæ culpam:vnde non incurrit hanc cenſuram;neque alibi etiam lata legitur contra eum,de qua re videri poteſt Couar. in regul. *Peccatum*, 2. p. §. 8. n. 7.

26 *Propter quam ſimoniam excom. hæc incurratur.*

Vltimò, in quarta parte illius text. additur præE ceptum in virtute ſanctæ obedientiæ denunciandi Summo Pontifici huiuſmodi ſimoniacos: additúrque,vt huiuſmodi ſcientes tale delictum,& non denunciantes abſolui non valeant, donec prædicta denuncient. Non eſt tamen ſermo de abſolutione ab excommunicatione; nulla enim excommunicatio ibi fertur contra huiuſmodi non denunciantes, ſed eſt ſermo de abſolutione à culpa,per modum cuiuſdam reſeruationis, vel potiùs eſt ad explicandam vim illius præcepti,quod ſemper obligat donec impleatur,& ideò qui illud non implet cùm poſſit, & debeat, indiſpoſitus eſt vt abſoluatur. Addit verò Nauarr. ſuprà ex Syluestro & Antonino præceptum hoc

27 *Quarta pars illius Extrauag. exponitur.*

hæc nõ obligare alios quàm curiales Romanos,quia quoad hanc partem non eſt aliter illa conſtitutio recepta.Reſpectu verò illorum hæc lex obligat in vtraque ſimonia ordinis,& beneficij,& in illa ſola.

Excommunicatio contra malè abſoluentes à caſibus Papæ reſeruatis exponitur.

28 *Extra. Etſi dominici.2. de pœnit.& re.*

QVinta excommunicatio ſumi poteſt ex Extrau. *Et ſi dominici*, ſecund. de Pœnit. & remiſſ. vbi Sixtus IV.excommunicationem ſuæ Sedi reſeruatam profert in eos,qui tentauit abſoluere à quibuſdam caſibus ſpecialiter Papæ reſeruatis, quos ibi numerat: quibus etiam generaliter adiungit caſus Bullæ Cœnæ,vultque eos ſemper intelligi exceptos in facultatibus datis ad abſoluendum plenariè,etiam cũ clauſula generali de caſibus Papæ reſeruatis & votorum commutatione,ideóque excommunicat eos,qui prętextu talium facultatum à dictis caſibus exceptis,ſeu ſpecialioribus abſoluunt, vel commutant quinque vota ſpecialiter Papæ reſeruata, ſcilicet religionis, caſtitatis,peregrinationis Hieroſolymitanę,Compoſtellanæ,ac Romanæ.Obſeruare tamen oportet, hãc cenſuram ſolùm ferri in eos, qui hæc faciunt prætextu facultatum generalium, ab ipſomet Sixto IV. conceſſarum.Quod conſtat ex illis verbis,*Per nos,vel authoritate noſtra conceſſarum tam verbo, quam ſcriptis:*& infrà ſemel & iterum dicitur,*Prætextu huiuſmodi facultatum conceſſarum à nobis verbo,vel breuis abſoluere,&c.* Nec refert,quod addit,*& quas concedi quomodolibet continget poſtea:* ſubintelligendum enim eſt pronomen *à nobis*,quod immediatè præceſſerat;ſemper enim loquitur de ſuis facultatibus,vel iam conceſſis,vel cõcedendis. Atque ita intelligunt Doctores ſtatim citandi. Quocirca iam hoc tempore rariſſimè poteſt hæc excommunicatio contrahi,ſcilicet ſi aliquis adhuc conſeruauit aliquod priuilegium Sixti IV. ſuis anteceſſoribus conceſſum in perpetuum, vel vſque ad certum ſucceſſionis gradum,in quo priuilegio talis clauſula generalis contineretur, & virtute illius abſoluatur,vel diſpenſetur in dictis caſibus,nam tũc abſoluens eo prætextu, incurreret hunc canonem, quia directè ageret contra illum.

29 At verò extra hunc prætextum & rariſſimum caſum,nullam inuenio nunc excommunicationem latam & reſeruatam Papæ contra huiuſmodi abſoluentes in dictis caſibus,aut commutãtes,ſeu diſpenſantes prædicta vota. Vnde circa abſoluentes à caſibus Cœnæ Domini ſeruandum eſt,quòd circa finem expoſitionis illius Bullæ diximus,nimirum ibi latam eſſe contra eos excommunicationem ipſo facto incurrendam, non tamen reſeruatam Papæ. Quoad alios verò caſus, & quoad vota ibi numerata, iuxta formam facultatũ,quæ à Sede Apoſtolica emanauerit, iudicandum eſt de poteſtate abſoluendi in illis, vel commutandi talia vota: non eſt tamen lata ſpecialis cenſura contra eos,qui ſine legitima poteſtate, aut facultate abſoluunt,aut commutant.Et ita intel-

Angel. lexiſſe videtur hanc Extrauagantem,Angel. ver. *Ex-*

Syluest. *communicatio*,5.caſu 31.clariùs,& fuſiùs Syluest. ver.

Soto. *Excommunicatio*,7.n.77.excommunicatione 32. Soto

Nauarr. d.22.q.2.art.3.circa finem,& Nauarr.in Summa cap. 12.n.75.& ca.27.nu.74.& 105.

Excommunicatio contra affirmantes eſſe hæreſim,aut peccatum aſſerere Beatiſſimam Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali, aut è conuerſo.

30 SExta excommunicatio ſumitur ex Extrauag.*Graue nimis*,de Reliquiis, & veneratione ſanctorum, in qua Sixtus IV. excommunicationem ipſo iure

A latam,ſibique reſeruatam profert in eos *qui affirmare præſumunt eos qui credunt,aut tenent beatiſſimam Virginem ab originali peccato fuiſſe præſeruatam,propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore,vel mortaliter peccare,vel etiam eos qui officium Conceptionis celebrant,vel conciones audiunt illorum,qui eam ſine macula peccati conceptam eſſe prædicant,alicuius peccati reatum incurrere:* atque etiã in eos, qui huiuſmodi *aſſertiones*(quas ibi vt falſas,& erroneas damnat)*veras eſſe, vel libros illas continentes vt veros legere, tenere, vel habere poſtquàm de dicta Extrauaganti notitiam habuerint, auſu temerario præſumpſerint.* Item contra eos,*qui contrariam opinionem tenentes*,ſcilicet B. Virginem cum peccato originali fuiſſe conceptam,

B *hæreſim primò,vel peccatum incurrere mortale auſi fuerint aſſerere.* Quam conſtitutionem confirmauit Concil.Trid.ſeſſ. 5. decr. de peccato originali: & poſteà Pius V.in motu proprio de hac re,quæ incipit, *Super ſpeculum.* vbi nonnulla alia prohibet, quæ hic non continentur. Tamen,quia à nobis alibi tacta ſunt,& in eis excommunicationis cenſura non adiungitur, illa omittimus. Eſt ergo cẽſura hæc generalis quoad omnes perſonas aliquid ex prædictis committentes. Nam, licèt occaſio ferendi illam legem fuerit quidam prædicatorum abuſus,vt in principio eius dicitur,tamen ipſa non eſt tantùm lata contra prædicatores verbi Dei,qui in ſermonibus ad populum hæc committunt, ſed etiam contra quoſcunque alios, quolibet alio modo id facientes. Hæc enim ferè ſunt generalia verba illius legis.

C Actiones verò ibi prohibitæ,quarum quælibet ad hanc excommunicationem incurrendam ſufficit, variæ ſunt. Circa opinionem aſſerentem Virginem ſine originali peccato conceptam fuiſſe,hæc prohibentur. Primò affirmare eſſe hæreſim hoc credere, vel tenere:ſecundò affirmare eſſe peccatum mortale id credere, vel tenere: tertiò affirmare eſſe aliquod peccatum Conceptionis officium celebrare, aut conciones eorum, qui eam immaculatam prædicant, audire. Vbi conſideranda eſt differentia inter ſecundam actionem,& hanc tertiam:in illa enim requiritur vt quis aſſerat eſſe peccatum mortale:vnde, ſi quis diceret eſſe veniale,opinari B. Virginem fuiſſe conceptam ſine peccato, licèt malè faceret, 31 *Actiones in hac Extrau. prohibitæ.*

D non incurreret hanc cenſuram:quod pari modo obſeruandum eſt in ſexta.At verò in tertia abſolutè dicitur,*aliquod peccatum*,& non arctatur ad mortale:& ideò qui dicunt eſſe peccatum veniale celebrare hoc feſtum Conceptionis, hanc cenſuram incurrerent. Quartò affirmare prædictas aſſertiones veras eſſe:ſed hoc ferè coincidit cum præcedentibus, quia perinde eſt affirmare aliquid eſſe verum, aut ſimpliciter affirmare illud. Quintò libros talem doctrinam continentes pro veris legere,tenere, vel habere.Pro altera verò opinione ſolùm ponitur affirmare, hæreſim vel mortale peccatum incurrere eum, qui docet,aut affirmat B.Virginem in originali peccato fuiſſe conceptam. De aliis verò membris non fit mentio: & ideò dubitari poteſt,an excommuni-

E catio,prout in hac poſteriori parte fertur,extendenda ſit ad omnes actiones, quæ in priori parte numerantur. Et in primis de celebratione feſti clarum eſt neminem celebrare Conceptionem Virginis, eò quòd fuerit originali peccato maculata: nam illud non poteſt eſſe obiectum, vel ratio celebritatis,vnde qui diceret impium eſſe ſub hac ratione celebrare Conceptionem, nihil peccaret, ſed veriſſimum diceret. Poteſt enim celebrari dies Conceptionis, etiamſi quis opinetur in ipſa Conceptione non caruiſſe Virginem macula peccati, non tamen eo titulo celebrando illum diem, ſed quia in eo ſanctificata fuit Virgo ab illa macula, vel quia ipſa procreatio

creatio talis perſonæ, vt fuit à Deo etiam quoad naturam, fuit magnum beneficium Dei omnibus collatum: hoc enim modo, & ſenſu celebrare feſtum illud non eſt peccatum.

32 *Dubium.* *Reſolutio.*

Sed quæret aliquis, ſi quis circa hoc diceret oppoſitum, ſcilicet peccare eos qui prædicto ſenſu, ſeu exiſtimatione Conceptionem celebrant, an committāt contra hanc Extrauagantem, & cenſuram incurrant. Non deerunt enim qui hoc affirment, quia Sixtus Quartus excommunicat omnes qui affirmant peccare celebrantes Conceptionem. Sed nihilominùs dicendum eſt ex vi huius clauſulæ, ac per ſe non incurrere hanc cenſuram, quia Sixtus loquitur de his qui celebrant officium immaculatæ Conceptionis; nam de hoc tantùm in principio fecit mentio- B nem, & poſteà dicit: *huiuſmodi officium celebrantes*: ſolùm ergo fert cenſuram cōtra eos, qui peccati damnant celebrantes hanc Conceptionem vt immaculatam. De his verò qui peccati damnauerint alios qui celebrant Conceptionem maculatam, quamuis non vt talem, ſed ſub aliis titulis, nihil hîc dicitur: & ideò ex vi huius aſſertionis non incurritur hæc cenſura. Dico autem, *per ſe, & ex vi huius*: quia ſi in eo velit indirectè, vel inuolutè, & implicitè affirmare, peccare eos, qui ita ſentiunt de Conceptione Virginis, ex hoc capite poſſet incurrere hanc cenſuram. Veruntamen hoc per ſe, & intrinſecè neceſſariò non ſequitur. Nam poſſet quis cogitare, quamuis non ſit peccatum credere Virginem fuiſſe conceptam cum originali culpa, nihilominùs eſſe pecca- C tum cum tali opinione, & exiſtimatione de Virgine, Conceptionem eius colere, & celebrare: quòd licèt falsò & imprudenter dictum eſſet, non tamen inuenitur hîc prohibitū, neque hac cenſura punitur.

33 Idem ferè eſt de quarta actione, ſi quis affirmaret peccare eos, qui audiunt concionatores prædicantes Beatam Virginem fuiſſe conceptam cum peccato originali: hoc enim, eſto ſit falſum, & improbè dictum, tamen hîc non eſt prohibitum, neque punitum: & ideò qui ita loqueretur, ſine dubio hanc cenſuram non incurreret, quamuis alia correctione dignus eſſet. Denique ſimile eſt de actione legendi vel tenendi libros continentes doctrinam hîc prohibitam circa illam ſententiam, quæ affirmat, Virgi- D nem fuiſſe conceptam cum peccato originali, id eſt, in quibus ſcriptum ſit eſſe peccatum, vel hæreſim, credere Beatam Virginem habuiſſe in Conceptione originale peccatum: nam de his libris nihil hîc dicitur, neque eos damnat Sixtus, neque prohibet eos tenere, aut legere vt veros; neque illam doctrinam damnat vt erroneam, ſed ſolùm prohibet eam aſſerere. Qui ergo poſt illam Extrauagantem talem librum ſcriberet, ipſe incurreret in hanc cenſuram; quia qui ſcribit librum, aſſerit quod in eo ſcribit, nō enim agimus de eo, qui materialiter ſcribit, ſed de eo, qui formaliter vt author illius doctrinæ. Qui autem talem librum apud ſe tenuerit, vel eum legerit etiam vt verum, non incurret; quia hæc non ſunt hîc prohibita: imò nec credere doctrinam talis libri E eſſe veram, ſed ſolùm eam aſſerere.

34 *Quid ſi quis dictos libros prohibitos non pro veris legat, aut teneat.*

Hîc verò dubitabit aliquis circa alteram partem, ſi quis apud ſe retineat, & legat libros continentes doctrinam hîc prohibitam contra immaculatam Virginis Conceptionem, ſcilicet eſſe peccatum, aut hæreſim illam credere, affirmare, aut celebrare: ſi non legat illos vt veros in hac parte, neque ad hunc finem eos teneat; ſed vel propter alia vtilia, vel vt eos in ea parte impugnet, vel recreationis cauſa, an excuſetur ab hac cenſura incurrenda. Reſpondetur, de legente illo modo certum eſt non incurrere; quia in textu expreſsè dicitur, *aut dictos libros pro veris lege-* A *re*: qui ergo non pro veris, ſed pro falſis, aut impertinentibus legit, nō aget contra hanc legem. De alio verò actu habendi, ſeu tenendi poteſt eſſe nonnulla ratio dubitandi, quia illa verba videntur magis abſolutè in textu poni. Nihilominùs tamen exiſtimo particulam illam, *pro veris*, cum omnibus illis prioribus coniungendā eſſe; & ideò idem eſſe de omnibus iudiciū: verba enim textus ſunt, *Aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere.* Vbi etiam aduerto, hîc nō eſſe prohibitum credere, aut tenere dictam doctrinam eſſe verā, tum quia non eſt damnata vt hæretica: tùm etiam quia illud ſpectat ad actum merè interiorem: ſed prohibetur illa doctrina vt prodiens in actum exteriorem, & conſequenter etiam prohibentur illi actus exteriores, qui ad illam confirmandam ordinantur, vt ſunt legere, vel tenere tales libros vt veros: quia cū illa doctrina reiiciatur, ſaltē vt erronea, meritò præcluduntur viæ, quibus diffundi poſſit.

In quo etiam ſunt aduertenda verba, quibus fertur hæc prohibitio, & cenſura, ſcilicet: *Qui affirmare præſumpſerit auſu temerario, & poſtquam de præſentibus ſcientiam habuerit.* Nam ex eis colligitur non incurrere hanc cenſuram, qui ex ignorantia huius Extrauagantis per quandam ſimplicitatem aliquid eorum fecerit, quæ in ea prohibeantur, vt notárunt Caietanus cap. 72. de excomm. & Nauarrus cap. 27. num. 107. & alij. Quæret verò tandem aliquis, ſi vnus aſſereret aliquid eorum, quæ hîc prohibentur: non quia ita interiùs ſentiat, ſed ſolùm exteriùs in aliorum offenſionem, vel vt aliis placeat, an incurrat hanc cenſuram: videri enim poteſt non incurrere, quia eſt actus imperfectus, ſicut aliàs dici ſolet de hæretico purè externo. Mihi tamen videtur illam incurrere, quia hæc lex non punit peccatum hæreſis, vel aliud ſimile, ſed ipſammet aſſertionem exteriorem, ſeu prædicationem: in qua perfecta eſt tranſgreſsio per actum exteriorem, quicquid interiùs ſentiatur. Præterea hæc lex ſpecialiter addit illam particulam, *pro veris*, tantùm in actionibus legēdi, vel retinendi libros; aſſertionem verò talis doctrinæ abſolutè, & ſimpliciter prohibet: ergo qui eā exteriùs affirmat, licèt interiùs non ſentiat eſſe veram, nihilominùs incurrit. Tandem ex fine illius legis, hoc colligi poteſt, qui fuit vitare ſcandalum: hoc autem ex aſſertione exteriori generatur, etiamſi interior credulitas deficiat. 35

Ad hanc cenſuram incurrendam requiritur præſumptio *Dubium.* *Elucidatur.*

36 *Septima excōmunicatio ex Extrau. 1. de Sent. excomm.*

Septima excommunicatio reſeruata eſt à Bonifacio VIII. in Extrauaganti 1. de Sententia excommunic. & poſteà innouata eſt, & aucta à Gregorio XIII. in Extrauaganti ab ipſo, quæ eſt 28. inter conſtitutiones eius: & lata eſt contra eos, qui in Romana Curia in negotiis tam gratiæ, quàm iuſtitiæ dant aliquid, vel promittunt, vt quod prætendunt, obtineant: comprehendítque tam *dantes*, quàm *recipientes*, *vel quoquo modo intercedentes dando fauorem, auxilium, &c.* Circa quam conſtitutionem, integrum confecit opus Doctor Nauarrus; habetur in tomo 2. ſuorum operum, & ob eam rem à maiori explicatione illius conſtitutionis hîc abſtinebimus, & præſertim quia non eſt vniuerſalis, ſed ſpecialiter ad Romanam Curiam pertinet: nec poſſemus eam ſine lōgiori digreſſione pertractare.

Octaua addi poſſet ex Extrauaganti, *Saluator*, de Præbendis inter communes. Sed illius tractationem omitto: pertinet enim ſolùm ad ſpecialem Eccleſiam Toloſanam, & eâdem ratione de ſuſpenſione, & interdicto, quæ ibi ſimul (quanquam reſpectu diuerſorum) cum proportione feruntur, nihil ampliùs in hoc opere dicam. Et hæc ſufficiunt, quibus addi poſſunt, quæ adnotauimus in 2. tomo, 3. part. diſputatione 3. ſectione 6.

Quæ

SECTIO VI.

Quæ excommunicationes ipſo iure latæ, & Papæ reſeruatæ extra corpus Iuris habeantur.

1 PRolixum eſſet legentibus, & mihi valde oneroſum, excommunicationes omnes congerere, quæ à variis Pontificibus per ſua diplomata, aut Motus proprios, vel Cõſtitutiones, aut Extrauagantes, latæ ſunt: nec quidem eſſet admodum vtile, quia multæ ex eis ad Eccleſiam totam non pertinent, ſed ad ſpeciales caſus, congregationes, vel nationes: aliæ verò vel reuocatæ ſunt, vel non ſunt in vſu: & ideò tam hîc, quàm in ſequenti diſputatione ſolas eas indicabo, quæ communi vſui eſſe poſſunt; vel ad tollenda dubia, aut falſos aliquos timores, vel certè vt ſufficiens notitia habeatur earum excommunicationum, quæ communiter in praxi habentur.

2 Prima ergo ſumi poteſt ex Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 5. vbi legitur conſtitutio Iulij II. *Cùm tam diuino*, lata contra eos, qui per ſimoniã poſt mortem vnius Pontificis in ſucceſſorem eius eligi procurant: in qua priùs multa de irritatione talis electionis, & de punitione talis ſimoniæ ſtatuit: quæ ad præſentem tractatum non ſpectant, quia in ea parte nulla cenſura imponitur. Videantur Doctores in cap. *Licet*, de Electione: & Victoria, relect. de ſimonia, num. 5. Deinde præcipit *omnibus Cardinalibus, qui pro tempore erunt, ne contra ibi ſtatuta, vel aliquid eorum ſtatuere, diſponere, ordinare, vel aliquo modo facere, ſeu attentare præſumant quocumque exquiſito colore, vel cauſa ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrant: & à qua nonniſi per Romanum Pontificem canonicè electum abſolui poſſint, niſi in mortis articulo.* Quæ cõſtitutio recepta, & approbata fuit in eodem Concilio; & eſt facilis, quia verba ſatis per ſe clara ſunt. Solùm eſt ponderandum cum Caietano, cap. 24. hanc cenſuram tantùm ferri contra Cardinales, qui hæc faciunt tempore vacantis Sedis: vnde ſi viuente Pontifice ſimilia fiant, non eſt locus huic cenſuræ: ita enim in ipſa lege ſatis expreſſum eſt, fortaſſe quia viuente Pontifice non erat tanta neceſſitas; tum quia eo tempore non vrget occaſio, tum etiam quia ad ipſum incumbit cura hæc corrigendi.

Prima excommunicatio cõtra Cardinales, qui per ſimoniam procurant eligi in Pontificem. Iulii II. conſtit. 2.

Victoria.

Caiet.

3 Secunda excommunicatio ſumitur ex quadam Extrauaganti Pauli II. *Cum in omnibus*: ferturque contra Commiſſarios, & delegatos Sedis Apoſtolicæ circa cauſas alienationis rerum Eccleſiaſticarum, quibus ibi præcipitur, *vt cautè, & diligenter attendant cauſas in literis Apoſtolicis per ſupplicationes expreſſas, illaſque ſolicitè examinent, &c.* & ſubditur: *Si quis autẽ Cõmiſſarius, vel Delegatus conſcientiæ ſuæ prodigus in grauamen, aut detrimentum Eccleſiæ per gratiam, vel timorem, aut ſordes alienationi conſenſerit, aut decretum, vel authoritatem interpoſuerit, inferior quidem Epiſcopo ſententiam excommunicationis incurrat*: in Epiſcopos verò fert ſuſpẽſionem infrà ſuo loco annotandam. Subditur verò deinde: *Is verò, qui dolo, vel fraude, aut ſcienter in detrimentum Eccleſiarum alienationem fieri procurauerit, aut per ſordes, vel impreſſionem alienationis decretum extorſerit, ſimilem ſententiam excommunicationis incurret, à qua nonniſi per Romanum Pontificem abſolui poſſit.*

Secunda Excommunicatio ex Pauli II. conſtitut.

4 Duplex ergo excommunicatio ibi fertur: vna contra Commiſſarios ipſos abutentes ſua facultate, & hæc non eſt reſeruata Papæ, & duas principales conditiones requirit, vt contrahatur. Vna eſt, vt conſenſus, vel decretum ſit *in detrimentum Eccleſiæ*: alia, vt *per gratiam, timorem, vel ſordes.* Vnde licèt alienatio non ſit in euidentem Eccleſiæ vtilitatem,

Prior clauſula conſtitutionis, quæ eſt de Cõmiſſariis, exponitur.

A ideoque ſit contra formam conceſſionis Pontificiæ factæ ſub illa conditione: ſi tamẽ non ſit *in detrimentum Eccleſiæ*, nec grauamen, ſed ſit æqualis conditionis, non incurretur illa cenſura ex defectu primæ conditionis. Similiter ſi Commiſſarius id efficiat ex culpabili negligentia, non incurret talem cenſuram. Atque hæ etiam conditiones in altera excommunicatione obſeruandæ ſunt, quæ reſeruata eſt Summo Pontifici, & fertur contra duo genera perſonarum, ſeu actionum; ſcilicet cõtra procurantes talem alienationem in detrimentum Eccleſiæ: & in his poſtulatur *dolus, fraus, ſcientia*, de qualitate alienationis, ſeu quòd ſit in detrimentum Eccleſiæ. Quare ſi ignorantia, etiam culpabilis intercedat, excuſat à cenſura.

B Aliud genus perſonarum eſt extorquentium decretum talis alienationis, ſcilicet ab ipſis Commiſſariis: requiritur autem vt talis extorſio fiat *per ſordes, aut per impreſſionem*, id eſt, per iniquas donationes, vel promiſſiones, quæ nomine ſordium ſignificantur; aut per importunam perſuaſionem, aut deprecationem aut ſimilem inductionem: hæc enim omnia nomine *impreſſionis* ſignificari videntur.

Poſterior pars de procurantibus, aut extorquentibus alienationem, explicatur.

Vnde eſt aliud diſcrimen conſiderandum inter has duas cenſuras: nam prior eſt nimis particularis quoad perſonas: ſolùm enim eſt contra ipſos Commiſſarios, ſeu delegatos in tali cauſa, & hos non omnes, ſed inferioris dignitatis, quàm ſint Epiſcopi: poſterior verò eſt vniuerſalis contra omnes procurantes, &c. cuiuſcumque ordinis, vel conditionis C fuerint, nec limitatur ad inferiores Epiſcopis. Vnde non video cur Nauarrus cap. 27. num. 108. citans Sylueſtrum, inter reſeruatas excommunicationes hanc poſuerit, quatenùs fertur contra Commiſſarios, & Delegatos: nam reuera (ſi textus attentè legatur) in eo feruntur duæ cenſuræ contra diuerſas perſonas, & diuerſarum qualitatum. Sylueſter verò, *Excommunicatio*, 7. num. 83. diſtinctè refert vtramque clauſulam textus, nullam tamen adhibuit interpretationem. At verò Caietanus nullam huius conſtitutionis mentionem fecit, fortaſſe quia non credidit eſſe in vſu. Nauarrus autem, & Sylueſter indicant eſſe in ſua vi, quamuis non ſatis expreſsè id dicant, neque mihi omnino conſtat: timendam tamen eſſe admoneo. 5

Diſcrimen inter duas excõmunicationes illius conſtitut.

Nauarr. Syluest.

Caiet.

D Alia item excommunicatio adiungi poſſet ex eodem Paulo II. in Extrauaganti 6. *Ambitioſè*, & habetur in Iure, tit. de rebus Eccleſiæ non alienandis: in qua prohibet omnem alienationem bonorum Eccleſiaſticorum, omneque pactum, vel contractum de eiſdem bonis contra formam illius conſtitutionis factum, & ſententiam excommunicationis profert tam in eum, qui huiuſmodi bona alienat, quàm in eum, qui recipit. Hæc tamen excommunicatio etiam reſeruata non eſt, vt bene indicauit Angelus *Excommunicatio*, 7. caſu 48. Fertur autem his verbis excommunicatio: *Tam qui alienat, quàm qui res alienatas, ſeu bona Eccleſiæ receperit, ſententiam excommunicationis incurret*: non ergo propter quodlibet pactum, aut contractum, ſed ſolùm propter alienationem E lata eſt illa excommunicatio. Quando autem ſit vera alienatio, præter donationem, aut venditionem propriam, non eſt nunc à nobis explicandum: certum eſt autem omnem contractum, quo transfertur in alium vſusfructus, vel dominium vtile rei etiam temporale vltra tempus à iure permiſſum, vocari in eo textu alienationem, atque ita omnia pacta ibi numerata eſſe ſpecies quaſdam alienationis: ideóque excommunicationem, quæ de genere fertur, in omnes ſpecies cadere. Affirmat autem Sylueſter, *Excommunicatio*, 7. nu. 83. conſtitutionem illam nec ſeruari, nec in multis locis receptam fuiſſe. De qua copioſiùs 6

Pauli II. conſtit 6.

Angel.

Sylueſt.

Nauarr. copioſiùs diſputat Nauarrus in comment. de Alienat.rer.Eccleſ.

Tertia excommunicatio ex Pauli II. Conſtitutione 3.

7 Tertia ſumitur ex eodem Paulo II. in ſua Extrauaganti 3. quæ in Bullario habetur, quæ incipit, *Munera*, in qua præcipit, ne quiſpiam officialium Romanæ Curiæ, aut Summi Pontificis in terris ſuis (quos ibi latè numerat) aliquod genus muneris, ſcilicet aurum, argentum, aut veſtem, aut equum, aut aliquid aliud cuiuſlibet ſpeciei accipiant præter eſculenta, & poculenta in moderata quantitate, ſcilicet quæ intra biduum conſumi poſſint, accipiant ab his, quibus præſunt, vel apud quos officia exercent: & ſubdit, *Alioqui tam dantes quàm accipientes, etiamſi Pontificali præfulgeat dignitate, dummodò non ſint ſacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales*, &c. *Ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice.* Circa quam ſolùm aduerto, non obligare extra Romanam Curiam, & terras ſubiectas Summo Pontifici, & ex parte dantium eſſe vniuerſalem ad omnes tam cõmunitates, quàm ſingulares perſonas, tamen habentes reſpectum ſubiectionis, vel ſimilem ad eum, cui dant: ex parte verò recipientium eſſe ſpecialem pro officialibus Papæ ibi numeratis cum exceptione Cardinalium.

8 *Quarta excommunicatio ex Leone X. in Concilio Lateranenſi.* Quarta excommunicatio lata eſt à Leone X. in Concilio Lateranenſi, ſeſſ. 11. contra Prædicatores, qui aliquid commiſerint in ſuis concionibus contra ibi præcepta. Primum eſt, vt *Euangelicam veritatem, & ſanctam Scripturam iuxta Doctorum Eccleſiæ declarationem pertractent: nihilque adiiciant contrarium, aut diſſonum vero ſenſui Scripturæ, eiúſque verbis ritè, & ſanè intellectis, iuxta prædictorum Doctorum interpretationem.* Secundum eſt, vt *tempus præfixum futurorum malorum, vel aduentus Antichriſti, aut certum Iudicij diem prædicere non præſumant.* Tertium, *ne alia ſimiliter futura quaſi ſibi ſpecialiter reuelata dicant, aut alienas, inanéſque diuinationes aſſeuerent, aut alio quocunque modo tractanda aſſumant.* Quartum, *vt à Prælatorum, aliorumq́; Superiorum, eorúmque ſtatus ſcandaloſa detractione abſtineant.* Quintum (addunt multi) ne incerta, aut ficta miracula prædicent, tamen licèt de hoc fiat mentio in narratione illius conſtitutionis, poſteà incipit prohibitio ab illis verbis: *Sacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus*, &c. Et non additur illud ſpeciale de falſis miraculis: & ideò non facilè extenderem illam cenſuram vltra verborum exigentiam, quia per ſeſe eſt nimis ampla, & multiplex in prohibitione. Poſteàque ſubdit cenſuram grauiſsimam generaliter complectentem omnem tranſgreſsionem, contra ibi præſcripta: quod ſatis rigoroſum eſt, indigeretque longa interpretatione, ſi ſingula verba expendere, & quoad fieri poſſet, moderari vellemus; ſed non poſſumus immorari: & ſi conſiderentur quæ in ſimilibus diximus, non erit hoc difficile lectori mediocriter inſtructo. Eò vel maximè, quòd mihi eſt valdè dubium, an hæc lex, & excommunicatio vſu, & conſuetudine recepta ſit: quod de omnibus excommunicationibus illius Concilij affirmat Caietanus verbo *Excommunicatio*, in fine poſt caput 81. & Bartholomæus Carrança in Summa Conciliorum in fine illius Concilij, & Nauarrus cap. 27. num. 110. & ideò alias excommunicationes, quæ in eo feruntur, prætermitto.

Caietan. Barthol. Carrança. Nauarr.

9 *Quinta excommunicatio contra accedentes ad ſepulchrum Domini.* Quinta excommunicatio ſumitur ex libro Pœnitentiali Summi Pontificis, quam ibi refert ſe vidiſſe D. Antoninus 3. part. tit. 24. ca. 30. in fine, in hæc verba: *Accedens ad ſepulchrum Domini cauſa deuotionis ſine licentia Papæ, eſt excommunicatus, & eius abſolutio Papæ* A *reſeruatur, vel ſummo Pœnitentiario, vt reperi in libro Pœnitentiario ſummi Pœnitentiarij.* Eandem attingit Syluester verbo *Excommunicatio*, 7. n. 91. caſu 55. & addit Archidiaconum referentem ſe etiam illam vidiſſe in eodem libro. Eandem referunt Armilla n. 69. & Nauarrus n. 109. nullam verò expoſitionem adiungunt, nec dicunt, an hæc lex nunc obliget, & recepta ſit: videtur enim communiter ignorari, & non eſſe ſatis promulgata ex eo ſolùm, quòd in libro pœnitentiario contineatur: & ideò non dubito, quin ſaltem propter ignorantiam multi peregrini excuſentur ab hac obligatione, & cenſura. Non audeo autem dicere, ita eſſe derogatam per contrariam conſuetudinem, vt non obliget etiam ſcientes illam; quia nec citati authores hoc dicunt, nec mihi aliàs conſtat. Suppoſita B ergo illa lege, ſolùm eſt aduertendum, eam ſolùm loqui de his, qui religionis cauſa Hieruſalem, ad loca ſancta viſenda incedũt. Vnde qui negotiationis cauſa illuc progrederetur, & poſteà ex deuotione ad ſepulchrum accederet, non ageret contra hanc legem, nec incurreret hanc cenſuram: quia intentio legis non eſt loqui in eo caſu.

Scientia Papæ ex libro Pœnitentiali. *Anton. Syluest. Armill. Nauarr.*

Dices: Ergo votum peregrinandi in Hieruſalem nec prudenter fit, neque obligat; quia promiſſio de re, quæ pendet ex voluntate Principis, non inducit obligationem, vt quidam aiunt. Reſpondetur, falſum eſſe hoc principium ita ſimpliciter intellectum. Qui ergo promitteret talem peregrinationem conficere ſine facultate Papæ, malè faceret; & tale votum non C obligaret, eſſet enim de re illicita: & in hoc ſenſu habebit verum illud principium: qui autem vouit ſimpliciter illum actum, intelligitur vouere illum eo modo, quo licitè fieri poteſt, & conſequenter ſubintellecta conditione, *Si Papa facultatem conceſſerit*: & hoc modo obligat promiſſio facti pendentis à voluntate Principis, ſaltem ad petendam à Principe facultatem, & illa obtenta ad implendum promiſſum: quod ſi denegata fuerit, iam tunc ceſſabit obligatio promiſſionis. 10

Dubium de voto peregrinationis Hieroſolymitanæ.

Sexta excommunicatio contra fœminas ingredientes monaſteria virorum Religioſorum ex Motu proprio Pij V.

D Sexta excommunicatio ſumitur ex quodam Motu proprio Pij V. qui eſt 22. in illo libro, & incipit: *Regularium perſonarum.* Vbi excommunicat omnes fœminas, quæ ingrediuntur monaſteria Carthuſienſium, & aliorum virorum regularem vitam agẽtium, eiuſque excommunicationis abſolutionem ſibi reſeruat. Similémque conſtitutionem habet Gregorius XIII. & eſt 36. ſub eius nomine in eodem libro. Et ex harum occaſione orta eſt hoc tempore quæſtio, an omnes fœminæ, quæ huiuſmodi monaſteria ingrediuntur, mortaliter peccent, & hanc cenſuram incurrant. Sed quod attinet ad cenſuram, aduertendum eſt, hos Pontifices priùs reuocare facultates omnes fœminis conceſſas ad ingredienda monaſteria viro- E rum; poſteà verò ſub dicta cenſura prohibere, ne mulieres, *præſumptione, aut prætextu earum facultatum*, talia monaſteria ingrediantur: non ergo omnes ingrediẽtes, ſed ſolùm illæ, quæ *præſumptione, & prætextu harum facultatum* id faciunt, talem cenſuram incurrunt: nam hæc ſunt expreſſa verba legis, quibus ſtandum eſt. Imò Pius V. addit verba illa: *Poſtquam harum literarum notitiam habuerint*: quia donec tales perſonæ ſciant huiuſmodi facultates eſſe reuocatas, earúmque vſum ſub hac cenſura interdictum, eam non incurrunt. Vnde à fortiori fit, vt quæ alio titulo ingrediũtur, ex vi huius legis non peccent mortaliter, quia non violant illam. 11

An verò

An verò ex alio capite mortaliter peccent, alio loco expendendum latiùs eſt. Videntur tamen dicti Pontifices ſupponere, illud factum eſſe aliàs grauiter prohibitum, quandoquidem facultas Pontificis neceſſaria exiſtimatur, vt illud liceat, & ipſi reuocant tales facultates ne liceat. Dicunt enim ſe reuocare illas facultates, *vt quieti Religioſorum conſulant*: at verò ſi poſt dictam reuocationem adhuc eſſet licitum mulieribus ingredi eadem monaſteria aliis prætextibus, ſeu titulis, parum, vel nihil Religioſorum quieti conſultum eſſet per illam reuocationem. Nihilominùs nec in communi iure Pontificio, neque in aliis Pontificum decretis inuenio generalem legem hoc prohibentem ſub mortali: neque etiam ex natura rei, aut ex ipſa profeſſione, ſeu votis Religioſorum video in hoc actu per ſe, & intrinſecam malitiam: B & ideò non exiſtimo in vniuerſum eſſe hoc peccatum mortale, ſi excludantur extrinſecæ circunſtantiæ praui finis talis ingreſſus, vel ſcandali, vel violentiæ, aut iniuriæ monaſterio illatæ, & ſimiles. Conſulenda ergo ſunt peculiaria inſtituta ipſarum Religionum; & ſi in aliqua inuenitur prohibitio talis à Pontifice confirmata, quæ ex verbis, vel cenſuris præ ſe ferat grauem obligationem, contra illam prohibitionem ingredi erit peccatum mortale: vbi autem non fuerit talis conſtitutio habens hanc vim, non erit tale peccatum, quia non eſt vnde oriatur. Atque ita conſtat quomodo dicti Pontifices conſuluerint paci, & tranquillitati Religioſorum, conſeruando illos in vniuſcuiuſque inſtitutione, & tollendo diſpenſationes eius quoad hanc partem, non verò addendo maiorem obligationem, quam ex propriis conſtitutionibus habebant. C

13 *Quam pœnam incurrant Religioſi fœminas ingredi ſua monaſteria permittentes.* Ex quibus facilè intelligitur alia pars illius conſtitutionis, quæ ad ipſos Religioſos, eorúmque Superiores, ſeu Prælatos refertur, eóſque grauiſſimè punit, ſi huiuſmodi fœminas ingredi ſua monaſteria permittant. Et inter alia Pius profert in eos cenſuram ſuſpenſionis à diuinis: Gregorius autem hanc eandem excommunicationem reſeruatam ad eos extendit. Eſt enim ſub eadem limitatione, & conditione hæc pars intelligenda: non enim peccant Prælati religionum contra hanc legem, nec illius pœnas, aut cenſuras incurrunt, permittendo fœminas ingredi ſua monaſteria quocunque titulo, aut modo; ſed tantùm ſi eas admittunt prætextu dictarum facultatum, D vt in iiſdem conſtitutionibus expreſsè habetur. An verò, & quàm grauiter peccent aliis rationibus, aut modis hunc ingreſſum permittendo, quáſve pœnas propterea incurrant, non poteſt vna regula definiri; quia nulla eſt circa hoc lex pro omnibus religionibus virorum generaliter lata, ſed vniuſcuiuſque religionis Prælatus conſulere debet ſuas conſtitutiones, & leges, & iuxta eas gubernari.

14 *Eadem excommunicatio ad omnes perſonas ingredientes monaſteria Monialiũ, & ad Moniales id permittentes extenditur.* Aduertendum vltimò eſt, Gregorium XIII. extendiſſe hanc prohibitionem ad Monaſteria Monialium, reuocando facultates omnes quibuſcunque perſonis conceſſas ad ingrediendum illa, & imponendo eandem cenſuram ipſo facto, cum eadem reſeruatione, tam viris, quàm fœminis vtentibus illis, E quàm Superioribus Religionum, vel aliis earum perſonis eas admittentibus. Quæ omnia, quantum ad vim huius conſtitutionis ſpectat, eodem modo, & cum eadem limitatione intelligenda ſunt. Addit verò idem Gregorius aliam ſpecialem prohibitionem ingrediendi Monaſteria Monialium prætextu licentiarum ab Epiſcopis, vel Prælatis earum conceſſarum, niſi duntaxat neceſſitate vrgente. Itaque (quod notandum eſt) quamuis Epiſcopi, vel Prælati nec debeant, nec poſſint hanc facultatem concedere, niſi in caſibus neceſſariis, iuxta diſpoſitionem Concilij Tri-

A dentini ſeſſ. 25. ca. 5. de Reformat. ſi fortè illam malè concedant abſque tali neceſſitate: Gregorius ſpecialiter vetat vſum talis facultatis, & tacitè declarat irritam eſſe, & nullius momenti: & licèt facultas data ſit rectè, & ex cauſa neceſſaria, hac ceſſante, vetat etiam Gregorius vſum illius facultatis, & ſaltem pro eo tempore inſufficientem eſſe declarat, addítque, *ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis tam ex parte ingredientium, quàm ex parte Monialium admittentium ipſos.* Vnde cùm inter illas pœnas vna fuerit excommunicatio Papæ reſeruata, hæc etiam nunc in illo caſu incurritur. Eſtque vniuerſalis quoad perſonas ingredientes cuiuſcunque ordinis, vel conditionis ſint; & ex parte Monialium admittentium ipſas. Additur autem ibi verbum *præſumant.* Vnde ſi ad Monialem ex officio non pertineat impedire, vel admittere huiuſmodi ingreſſum, etiamſi, cùm poſſit, non impediat, vel reſiſtat illi, non incurrit; quia non ſolùm nihil præſumit contra hanc legem, verumetiam nec directè, nec indirectè cooperatur ad talem ingreſſum. Secùs autem eſſet, ſi inuitaret, vel aliquo poſitiuo modo faceret illam perſonam ingredi; quia iam tunc directè admitteret. At verò Monialis, quæ ex officio tenetur impedire, ſi id non faceret, ſaltem indirectè cenſeretur admittere, quia poteſt, & tenetur non admittere, & admittit: excuſaretur autem à cenſura, ſi ex aliqua inaduertentia, aut perturbatione, vel negligentia, à ſuo munere deficeret; quia tunc non ex præſumptione ageret contra hanc legem: quod ipſa requirit, vt talis cenſura incurratur. Denique ex his conſtitutionibus ferè hæc tantùm vltima pars poteſt nunc eſſe vſui, & plurimum obſeruanda eſt: nam de aliis antiquioribus facultatibus vix iam eſt memoria; & rarò inuenitur aliquis, qui prætextu earum huiuſmodi ingreſſum intentet.

Septima excommunicatio contra committentes ſimoniacam confidentiam, ex Pij Conſtitutione 87.

Septima excommunicatio ſumitur ex conſtitutione Pij V. 87. *Intolerabilis*, fertúrque contra eos, qui committunt crimen ſimoniacæ confidentiæ beneficialis. Eſt autem latiſſima illa conſtitutio, & plures modos confidentiæ ponit, quos nunc latè perſequi, & explicare extra noſtrum eſſet inſtitutum, breuiter tamen adnotare aliquos non erit inutile. Primus eſt, quando beneficium recipitur ab aliquo ſub confidentia: quod poſteà vel eidem reſtituetur, vel alteri dabitur, vel illius fructus, vel eorum pars, aut penſio eidem, vel alteri ſoluatur. In quo caſu aduertenda ſunt duo: vnum eſt, quòd in eo nullam mentionem facit dantis, ſed tantùm accipientis: quare ex vi huius clauſulæ ſolus recipiens incurrit cenſuram in tali caſu, non dans ſub tali ſpe, vel fiducia; quia lex de illo non loquitur, & non eſt extendenda ob ſimilitudinem rationis, vt ſæpe dixi. Et fortaſſe voluit Pontifex magis rigoroſè in hoc agere cum recipientibus, quia homines procliuiores ſunt ad recipiendum, quàm ad dandum. Annotandum item eſt verbum illud difficile, *ſola dimittentis intentione.* Significat enim Pontifex, etiamſi confidentia fuerit mentalis, ſi effectus eius fuerit ſubſecutus, cẽſuram incurri: quod videri poteſt difficile, cùm actus interior puniri non poſſit, vel ſaltem non ſoleat per Eccleſiaſticas cenſuras. Reſpondetur, hîc non puniri actum merè internum, ſed exteriorem à praua intentione interiori procedentem, nempe receptionem beneficij ab eo, qui tali intentione confert. 15 *Varii confidentia modi proponuntur & explicantur.*

Animaduertere autem oportet, non poſſe hanc excommunicationem incurri, ſi intentio dantis ita ſit interna, & occulta, vt à recipiente nullatenùs 16 *Notandum.*

cognoſci queat: nam tunc non poſſet ipſe recipere quaſi conſentiendo illi intentioni, vt ita dicam, confidentiali. Quia confidentia neceſſariò debet inchoari ex voluntate dantis, alioqui confidentia non eſt, etiamſi recipiens beneficium ſua ſponte haberet propoſitum reſtituendi illud beneficium ipſimet danti, vel alteri eius amico, vel conſanguineo; quia liberum illi eſt hoc facere, & quamdiu ab alio non exigitur, nulla eſt difformitas: neceſſe eſt ergo, vt confidentia incipiat ex parte dantis; ergo etiam neceſſe eſt vt hęc intentio dantis ſit etiam nota recipienti. Quod ergo ait Pontifex: *ſola dimittentis intentione*, ſubintelligit cognita quacunque ratione à recipiente, etiamſi inter eos non intercedat pactum, nec expreſſus ſermo de hac re, ſed coniecturis, & quaſi nutibus ſe intelligant. Quæri verò poteſt, quàm certa, vel probabilis cognitio huius intentionis dantis requiratur in recipiente.

Interrogationi ſatis ſit.

Reſpondeo, debere eſſe ita moraliter certam, vt ſine peccato, ſeu temeritate iudicari poſſit, eum huiuſmodi intentionem habere. Vnde, ſi conſiderata conditione, vita, & honeſtate dantis, & aliis probabilibus coniecturis, poſſit probabiliter credi, illum non habere illam intentionem, etiamſi rationes aliquæ ſuſpicandi, vel dubitandi occurrant, poſſunt, & debent deponi: nec incurretur cenſura recipiendo beneficium ab huiuſmodi dante, quia nemo debet de proximo ſuo malum temerè ſuſpicari: & alioqui ſemper eſt licitum iuxta prudens, & probabile iudicium operari. Quando verò coniecturæ ſunt adeò vehementes, vt ſufficiant ad id probabiliter credendum, tunc ſufficit illa cognitio, vt receptiò talis beneficij vitanda ſit ſub hac cenſura.

17 *Recipiens beneficium ab eo, qui exiſtimatur habere cõfidentiam, cùm non habeat, an incurrat cenſuram.*

Quæret verò vlteriùs aliquis, an incurrat hanc cenſuram is, qui recipit beneficium ab aliquo, quem exiſtimat illud dare cum intentione confidentiæ, cùm alter reuera talem intentionem non habeat, ſed per temeritatem, vel errorem ab alio exiſtimata ſit. Reſpondeo in primis, quandiu recipienti non conſtat ſuam exiſtimationem falſam fuiſſe, teneri ſaltem ex cõſcientia erronea, ſe vt excommunicatum habere; quia ſecundum dictamen conſcientiæ ſuæ hanc legem violauit, & conſequenter in eius cenſuram incidit, non quoad ſe, ſed ſuam conſcientiam, vt aiunt. At verò ſi poſteà illi conſtet alium non habuiſſe talem intentionem, conſequenter intelliget ſe non incurriſſe cenſuram, & cùm deponat conſcientiam, nullo modo ligatus manebit, quia crimen commiſſum ex ſola conſcientia erronea, & non iuxta veritatem actionis, non ſufficit ad veram cenſuram in re ipſa contrahendam, vt ſuprà probatum eſt; poteſt autem de tali deceptione poſteà conſtare altero è duobus modis: primo, ſi poſteà attentiùs, & prudentiùs expendens coniecturas, quas priùs habuit, intelligat non illas fuiſſe ſufficientes ad id exiſtimandum, & poſteà maiores non habeat, neque nouum indicium talis intentionis. Secundò, ſi poſteà is, qui dedit beneficium intellecta conſcientia alterius, omnino neget ſe habuiſſe talem intentionem; & præſertim ſi id iuramento confirmet, & nullo modo velit, aut permittat, vt effectus talis confidentiæ executioni mandetur. Nam quodlibet iſtorum ſufficit ad moralem certitudinem, & ſecuritatem in conſcientia, quidquid ſit de foro exteriori.

18 *Incurratne hanc cenſuram qui à confidenti beneficium recipit ſine intentione operandi iuxta confidentiam eius.*

Tandem inquiri circa hoc poteſt, ſi quis recipit beneficium à dante cum prædicta intentione confidentię abſque intentione operandi poſteà iuxta confidentiam eius, ſed animo decipiendi illum, an tunc incurrat hanc cenſuram, & alias pœnas huius legis. Videtur enim non incurrere: nam ille actus eſt imperfectus in ſuo genere, & in rigore ex parte recipientis non habet malitiam, vel ſpeciem ſimoniæ, quam Pontifex punire intendit. In contrarium verò eſt, quia Pontifex abſolutè videtur prohibere recipere beneficium à dante cum tali intentione, nihil dicens de propoſito recipientis. Item Pontifex intendit omnem huiuſmodi reſignationem, ſeu donationem interdicere vt participantem labem ſimoniæ; & ideò etiam vult, vt recipiens illi non cooperetur. Res quidem videtur dubia: nihilominùs tamen probabilius cenſeo non incurrere, quia cenſura hæc propriè fertur contra eum, qui beneficium recipit in confidentiam: hic autem verè non recipit in confidentiam, etiamſi alter ita det: oportet tamen vt recipiens exteriùs non ſignificet ſe recipere in confidentiam: nã id ſatis eſſet, vt in confidentiam beneficium reciperet, etiamſi non haberet propoſitum implendi: quia ſicut aliud eſt velle promittere, aliud proponere implere promiſſum, & poteſt ſtare primum ſine ſecundo; ita in præſenti aliud eſt velle recipere in confidentiam, aliud proponere confidentiam implere. Et poteſt ſtare primum ſine ſecundo: nam ad primum ſufficit velle alteri cõcedere confidentiæ ſignũ; nam hoc ipſo neceſſariò vult ſe obligare intra latitudinem confidentiæ, etiamſi alioqui habeat voluntatem non id faciendi, ſed decipiẽdi: hîc autem prohibita eſt receptio in confidentiam, quidquid ſit de propoſito implendi. At verò ſi quis neque habeat propoſitum implendi, neque voluntatem recipiendi in confidentiam: ideóque nolit vllum confidentiæ ſignum alteri dare, quamuis intelligat alterum ſub ea fiducia dare, non proptereà incurret in foro interno conſcientiæ: quia reuera non committit confidentiæ vitium, quod hîc tantùm punitur.

Secundus modus confidentiæ ibi declaratus eſt, *ſi collator conferat beneficium quouis modo vacans, aut ſi patronus etiam laicus præſentet, vel elector eligat aliquem ea conditione tacita, vel expreſſa, vt poſteà confirmatus, electus, vel præſentatus conferat fructus, vel partem eorum ad vtilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius cuiuſcunque, vel etiam vt pro arbitrio eorundem, vel alterius de beneficio diſponat contra iuris communis ordinationem.* 19

Secundus confidentiæ modus explicatur.

Quæ ſola verba vltima indigent aliqua expoſitione. Non eſt enim ſenſus, neceſſarium eſſe, vt confidentia ſit de diſpoſitione facienda cõtra ius commune, id eſt, in aliquem indignum, irregularem, vel aliquid ſimile, aut quod futura ſit ſine authoritate Prelati: nã hoc modo non ſatis occurrebatur huic malo quod Pontifex intendit: raro enim includit confidentia illam deformitatem. Quotieſcumque ergo malitia confidentiæ interuenerit, etiam ſi ſit in ordine ad perſonam dignam, & cum intentione adhibẽdi omnia neceſſaria ſecundum commune ius ad collationem, eſt hoc loco interdicta, nam propter hoc præcipuè fertur hæc lex, non propter aliam malitiam. Senſus ergo eſt huiuſmodi collationem, præſentationem, vel electionem ſub tali conditione eſſe contra iuris communis ordinationem.

Aduertere etiam oportet in hac clauſula, quòd nõ ſolùm loquitur de futuris, ſed etiam de præteritis, vt patet ex illis verbis, *Contulerit antehac, vel conferet in futurum.* Cùm autem excõmunicatio non feratur pro præteritis, vt ſuprà dictum eſt, non poteſt hæc cenſura ſimpliciter cadere in præterita facta, niſi ſub aliqua conditione in futurum, quæ paulò inferiùs explicatur, vbi excõmunicantur omnes, qui huc vſque beneficia, penſiones, & alia huiuſmodi, intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, *niſi ſtatim celeri dimiſſione ſibi proſpexerint.* Vbi etiam noto, huiuſmodi excommunicationem ſemper ferri in recipientes; non verò in conferentes, eligentes, vel præſentantes. Ex quo etiam intelligi poteſt, alteram ſuperiorem clauſulam non eſſe poſitam, vt cenſura 20

pro

pro facto præterito ferretur, ſed vt aliæ pœnæ in foro exteriori imponerentur: & ad explicandum modum præſumendi, vel probandi huiuſmodi confidentiam in foro externo. Et ad eandem fori exterioris præſumptionem pertinent alij duo modi confidentiæ, quos conſequẽter deſcribit Pius Quintus, & ibi legi poſſunt, in quibus non obſtante præſumptione fori exterioris, ſemper aduertendum eſt (ad iudicandum de cenſura in interiori foro) an reuera talis cõfidentia interceſſerit; parum enim oberit præſumptio, ſi in re ipſa non fuit confidentia. Atque eodem ſenſu accipiendum eſt verbum illud in fine vltimæ clauſulæ poſitum, *licèt ipſum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conſcientia ſit admiſſum*, nam hoc etiam pertinet
Nauarr. ad præſumptionem fori exterioris, vt Nauarrus declarauit in Summa capitulo vigeſimo octauo, numero 110. verſ. *Sexto.* In quo alia quæ ad huius conſtitutionis declarationem conferunt, legi poſſunt.

Octaua excommu. contra violantes ſuſpenſionem contractam per indebitam admiſſionem reſignationis beneficij.

21 *Pii V. conſtit. 58.* OCtaua excommunicatio reſeruata ſumitùr ex eodem Pio V. conſtitution. 58. *Quanta*, in qua agit de beneficiorum collatione, præſentatione, &c. Et primò ſuſpendit Epiſcopos, & quoſcunque beneficiorum collatores, ad quos pertinet reſignationes beneficiorum admittere, ſi id faciant extra caſus deſignatos, & contra formam ibi præſcriptam. Deinde in eos profert ſententiam excommunicationis reſeruatæ, ſi poſt contractam prædictam ſuſpenſionem, actus à quibus ſunt ſuſpenſi, exercere attentauerint. Vbi ſolùm eſt conſiderandum, huiuſmodi excommunicationem non imponi propter omnem violationem ſimilis ſuſpenſionis, ſed tantùm quando ſuſpenſio contracta eſt propter tale delictum, quia pœna legis non eſt extendenda vltra caſum legis. Vnde verba illius conſtitutionis ſunt, *Et nihilominùs in eos, qui ſic ſuſpenſi, &c.* Item animaduertendum eſt, prædictam ſuſpenſionem non ſolùm à ſingularibus perſonis, ſed etiam à Capitulis, ſeu Conuentibus incurri poſſe, ſi ad ea prouiſio beneficiorum, ſeu admiſſio reſignationum pertineat, & in vſu eius contra dictam conſtitutionem delinquunt. Quia verò excommunicatio ferri non poteſt in Capitulum, ſeu Conuentum, ideò in prædicto caſu loco excommunicationis fertur ſuſpenſio à diuinis in huiuſmodi Capitula, vel conuentus, vt in eadem conſtitutione habetur.

22 *9. Excomm. ex Concilio Tridẽn.* Nona excommunicatio ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 11. de Reformat. Eſtque quoad perſonas valde generalis, comprehendens omnes perſonas clericorum, & laicorum, qui præſumunt vſurpare quacumque arte aut modo bona, res, iura, fructus, redditus, aut iuriſdictiones alicuius Eccleſiæ, aut beneficij ſecularis, vel regularis Montium Pietatis, vel aliorum piorum locorum: & ſic occupantes, vel impedientes, ne ab eis percipiantur ad quos iure pertinent, anathemati ſubiicit, donec plenè reſtituãt, & à Romano Pontifice abſoluantur, & ex hoc vltimo verbo conſtat hanc cenſuram reſeruatam eſſe.

23 Præter has cenſuras inuenientur aliæ in aliquibus Conciliis præſertim ex nouioribus, vt in Lateranenſi ſub Leone X. & in dicto Bullario Summorum Pontificum, ſed adeò ſunt occultæ & ignoratæ, vt extra vſum eſſe videantur, ideóque vel nunquam fuerint receptæ: vel iam ſint abrogatæ, & propterea nec auctores frequenter illas pertractant, neque mihi vtile viſum eſt circa eas immorari. Præſertim quia omnes quæ ſunt alicuius momenti ad eas, quas pertractauimus, reduci poſſunt. Præterea in priuilegiis religionum inuenientur nonnullæ excommunicationes

A Summis Pontificibus reſeruatæ, quales ſunt illę, quas de religionibus Prædicatorum & Minorum tractant ſcribentes, præſertim Antoninus 3. par. tit. 24. cap. 70. Anton.
& Caietan. verb. *Excommunicatio*, cap. 81. & Syluester, Caiet.
Excommunicatio, 7. num. 84. & Nauarrus cap. 27. num. Syluest.
111. quibus annotatione dignum nunc nihil addendum occurrit. Nauarr.

DISPVTATIO XXIII.

De Excommunicationibus non reſeruatis Summo Pontifici.

EXcommunicationes has nonnulli
B diuidunt in reſeruatas Epiſcopis, & eas quę nulli reſeruantur, vt videre licet in Syluestro, Angelo, Nauarro, & aliis. Caietanus verò omnes excommunicationes non reſeruatas Papę Epiſcopales vocat. Mihi prior diuiſio non eſt viſa neceſſaria, quia, vt ſtatim in ſec. 1. oſtendã, nullæ ſunt excommunicationes ipſo iure latæ, quę nunc obligent, & ſint Epiſcopo reſeruatæ, pręter eas, quæ à nobis obiter tactæ sũt dum excommunicationes Papæ reſeruatas explicaremus: illa verò appellatio Caietani
C non ex reſeruatione ſumpta eſt, ſed ex eo, quod ad abſoluẽdum ab his excommunicationibus poteſtas quaſi ordinaria eſt in Epiſcopo, in aliis verò per quandam cõmunicationem ſeu participationem. Omnes ergo cenſuras non reſeruatas Papæ ſimpliciter non reſeruatas appellamus, de quibus eodem ordine, quo de reſeruatis dicemus.

SECTIO I.

Vtrum aliquæ excommunicationes ſint ipſo iure latæ reſeruatæ Epiſcopo.

D ANgelus verb. *Excommunicatio.* 6. & latiùs Sylueſter verb. 8. & Nauarrus 111. 1
112. 113. aliquas excommunicationes in Angel.
hoc ordine ponunt, quas ego cenſeo vel Syluest.
non eſſe propriè & ſpecialiter reſeruatas Epiſcopis, Nauarr.
ideóque iam eſſe explicatas, vel non eſſe propriè ipſo iure latas, vel, ſi quæ ſunt, nunc propter poſteriores leges vel priuilegia vim non habere. Vt autem hoc oſtendam, per ſingulas ab ipſis numeratas diſcurram quoniam ad nonnulla iura intelligenda, & ad doctrinæ perfectionem inutile non erit. *Nullas eſſe excommunic. Epiſcopis reſeruatas.*

2 Principiò numeratur excommunicatio lata ab Epiſcopo per ſtatutum eius, in quo eam ſibi reſeruat, iuxta c. *Nuper*, de Sent. excomm. Immeritò tamen hęc
E in præſenti affertur, vbi non agimus de excommunicationibus latis per particularia iura; id enim infinitum eſſet, ac penè impoſſibile, quoniam in diuerſis diœceſibus, diuerſæ ſunt, & variæ leges ferentes cenſuras, ſicut etiam ſunt multiplices in variis religionibus, quas nemo in hoc ordine ponit. Vnde conſiderandum eſt, aliud eſſe reſeruationem eſſe declaratam in iure communi, aliud excommunicationem eſſe latam eodem iure: hoc poſterius verum non eſt de talibus cenſuris: & hoc eſt quod nunc agimus: illud autem prius non ſolùm de excommunicationibus latis ab Epiſcopo per ſtatutum, ſed generaliter de latis à quibuſcumque qui poſſunt canones vel ſtatuta *Prima excommun. quæ ab aliquibus in ordine reſeruatarum Epiſcopo numeratur. Cap. Nuper, de ſentent. excommun.*

ſcondere, dici poteſt, vt patet ex eodem c. *Nuper*. Generalis enim regula eſt, *Quicunque poteſtatem habet ferendi cenſuram, poſſe etiam illius abſolutionem ſibi reſeruare*, reſpectu inferiorũ: poteſtatem enim ſuperiorẽ limitare non poteſt. Hoc autem ſenſu etiam excommunicatio lata ab homine poteſt dici reſeruata iure cõmuni ipſi ferenti, non quia talis excõmunicatio iure lata ſit, ſed quia ſecundum ius commune, nullus poteſt ab illa abſoluere, niſi qui illam tulit, vel eius ſuperior.

3 *2. excom in eodem ordine.* Secundò ponitur excommunicatio, quam incurrit qui in crimine communicat cum excommunicato ab Epiſcopo, ille enim excommunicationem incurrit ipſo iure latam, & reſeruatam Epiſcopo in c. *Nuper*. Veruntamen hæc excommunicatio ſeu reſeruatio non eſt propria Epiſcoporum, ſed generaliter fit ad eum qui excommunicationem primam tulit, ſiue per ius, aut ſtatutum, ſiue per ſententiam: vnde ſæpiſſimè pertinent ad alios iudices ſeu prælatos minores Epiſcopis: imò cum proportione, etiam ad Papam: & ideò agendo de excommunicationibus Papę reſeruatis, hanc cenſuram declarauimus ſuperiori diſp. ſect. 2. & ibi dicta applicanda ſunt cum proportione ad omnes iudices, & prælatos inferiores.

4 *Tertia excom.* Tertiò ponitur in hoc ordine excommunicatio, aliàs reſeruata Papæ, pro his caſibus, in quibus ad illum non eſt acceſſus, neque ad legatum eius. Quæ doctrina vera eſt, & tradita diſput. præcedente, ſect. 1. Diximus verò hanc reſeruationem non eſſe per ſe factam Epiſcopo, ſed Summo Pontifici: ab illo autem deriuatur ad Epiſcopum ob iuſtum impedimentum. Quod ſi neceſſitas maior ſit, aliis etiam communicatur abſolutio iuxta ordinem ibi præſcriptum, & ideò caſus hic alia expoſitione non indiget.

5 *Quarta excom.* Quartus caſus eſt ſimilis præcedenti de cenſura canonis, *Si quis ſuadente*, quando percuſſio clerici leuis eſt, vel, ſi ſit inter religioſos, quando talis eſt, vt diœceſani auctoritatem requirat, iuxta c. *Cum illorum*, & c. *Peruenit*, de Sent. excomm. Veruntamen hic etiam caſus explicatus eſt cum illo canone, quia ab illius reſeruatione dimanat: & potiùs dicenda hæc eſſet conceſſio ſpecialiter facta Epiſcopo, quàm reſeruatio, nam hæc facta eſt Pontifici, ipſe verò poſteà illam facultatem conceſſit Epiſcopis. Sicut etiam conceſſit illam Abbatibus circa ſuos Monachos, extra quoſdam caſus grauiores; & non propterea dicitur hæc reſeruatio propriè facta Abbatibus.

6 *Quinta exco. Cap. Eos qui, de Sent. excom. in 6.* Quintò numeratur excommunicatio lata in cap. *Eos, qui*, de Sentent. excommunic. in 6. vbi illi, qui in caſu neceſſitatis abſoluuntur ab inferiori, ſi poſteà cùm poſſint, non repræſentant ſe ſuperiori, ad quem per ſe ſpectabat abſolutio, excommunicantur excommunicatione eidem ſuperiori reſeruata. Veruntamen de hac cenſura idem dicendum eſt, quod de ſecunda, quia illa reſeruata non fit Epiſcopo, nec eſt propria eius, ſed fit cuicumque iudici ad quem pertinebat prioris cenſuræ abſolutio: quia non tam eſt noua reſeruatio, quàm annexa vel ſuccedens præcedenti, Propter quod dici ſolet huiuſmodi homo reincidere in priorem cenſuram. Atque ita fit, vt hæc reſeruatio communis ſit Summo Pontifici, & primariò ad illud pertincat, ideóque illam expoſitam reliquimus ſuperiori diſp. ſect. 3. & ibi dicta applicanda ſunt cum proportione ad cæteros iudices.

7 *Clement. Cum ex eo, de Sent. excommunic.* Atque hæ ſunt excommunicationes Epiſcopales, quas Nauarrus affert, & ſumpſit ferè ex Syluestro. Angelus verò addit aliam ex Clement. *Cum ex eo*, de Sententia excommunic. vbi fratres Minores excommunicantur, ſi tempore interdicti admittant in ſuis Eccleſiis ad audienda diuina officia fratres tertij ordinis. Veruntamen, ſi rectè expendatur, illa cenſura non tam Epiſcopo, quàm Pontifici reſeruatur: verba

A enim ſunt, *A qua per alium quàm per Romanum Pontificem abſolutionis beneficium nequeant obtinere*. Interponuntur autem ibi hæc verba, *Vel ſatisfactione præmiſſa per locorum Epiſcopos, quos auctoritate Apoſtolica fungi volumus in hac parte*. Vnde conſtat reſeruationem non fieri Epiſcopo, ſed eam quæ facta eſt Papæ in quodam caſu, & ſub certa conditione committi Epiſcopis, vt Papæ delegatis. Accedit prætereà, quod ipſe Angelus notauit, legem illam reuocatam eſſe per priuilegia conceſſa Minoribus: & ideò & ſuperiori diſp. à nobis omiſſa eſt, & omitti hîc etiam potuiſſet.

SECTIO II.

B

Quæ excommunicationes non reſeruatæ in Decreto contineantur.

EX Decreto vnam vel alteram excommunicationem affert Nauarrus num. 114. & cap. *Adminiſtratores*, 23. qu. 5. vbi Ioannes VIII. 1 *1. Excom. contra Principes ſeculares negligentes in ſui officii functione. Cap. Adminiſtratores, 23. q. 5.* præcipit Principibus, ſeu poteſtatibus ſecularibus, quos *Adminiſtratores ſecularium dignitatum* appellat, & conſtitutos eſſe dicit *Ad Eccleſiarum tuitionem, viduarum, ac pupillorum protectionem, rapaciúmque refrænatores*. Præcipit ergo illis vt *quoties ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis viris* (vtique iuriſdictionem habentibus) *conuenti fuerint, eorum querimonias attentiùs audiant, & prout neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quod ſi Dei timorem præ oculis non ha-*C *bentes, negligere poſt ſecundam & tertiam monitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint communione vſque ad condignam ſatisfactionem priuatos*. Ex quibus vltimis verbis colligi videtur, excommunicationem ipſo iure ibi ferri, vt Gloſſa aduertit. Circa cauſam autem vel actionem, propter quam incurritur, addit Gloſſa ibi, illam cenſuram incurrere Principem ſecularem, qui non facit iuſtitiam clerico: de quo tamen in illo textu mentio nulla fit, nec propriè ſpectat ad Principem ſecularem facere clerico iuſtitiam, cùm in eum iuriſdictionem non habeat, ſed non facere illi iniuriam, *Actio in hoc can. prohibita.* quod commune illi eſt cum aliis etiam iuriſdictionem temporalem non habentibus. Ratio ergo illius cenſuræ eſt, ſi poteſtas ſecularis omittat, ac negligat D ſuum officium exequi in his actionibus, quæ ſunt defendere Eccleſiam, ſub qua tam perſonæ, quàm loca, & bona Eccleſiaſtica comprehenduntur, viduas, & pupillos protegere, & vitia publica, quæ perturbant Rempublicam præſertim per latrocinia & ſimiles iniurias, extirpare. Vt autem hæc negligentia ſit ſufficiens cauſa huius cenſuræ, requiritur Eccleſiaſtici Prælati admonitio triplex cum contumacia, vt patet ex ipſo contextu. Vnde fit, neceſſarium eſſe, quòd ante huiuſmodi admonitiones ſupponatur obligatio grauis in ipſo ſeculari Principe, ſeu Gubernatore ad illud munus, de quo admonetur, exercendum, quia Eccleſiaſticus Prælatus, non imponit illi præceptum merè poſitiuum, ſed admonet ipſum de ſua obligatione, vt illam ſeruet, vt clarè in textu illo ſupponi-E tur, dum dicitur, eos debere hoc facere, & cùm conuenti ab Epiſcopis fuerint, & eorum querimonias audierint, debere ſe corrigere.

2 *Qualiter poſſit excuſari adminiſtrator ſecularis ab hac cenſura.* Ex quo ſequitur, ſi huiuſmodi adminiſtrator ſecularis non ex negligentia vel pertinacia, ſed ex aliquo probabili & practico iudicio omiſerit id facere, quod admonetur, quia exiſtimat ſe non teneri, neque illud pertinere ad ſuum munus, tunc non incurrere hanc cenſuram, dummodò tale iudicium practicè probabile ſit, ſeu ex inuincibili ignorantia profectum, quia tale iudicium excuſat à culpa; ergo & à cenſura. Item admonitio non addit obligationem, ſed oportet vt illam ſupponat: at verò in tali caſu non ſupponit illam:

illam:ſed talis admonitio ſolùm eſt ex præſumptione quadam,& ideò non parere illi tunc,non eſt contumacia vera, quæ ad incurrendam excommunicationem ſufficiat. Solùm eſt cauendum ne aliquis ſine ſufficienti fundamento pertinax ſit in ſuo iudicio, contingere enim poteſt, vt inaduertentia, vel ignorantia,quæ ante admonitionẽ erat inculpabilis, poſt illam incipiat eſſe culpabilis, quia poteſt obligare hominem,vel ad mutandum iudicium,ſi tanta ſit auctoritas admonentis,vel ſaltem ad faciendam maiorem examinationem. Oportet ergo ad huiuſmodi excuſationem, vt penſatis omnibus etiam poſt admonitionem probabile maneat iudicium à tali obligatione liberans. At verò, ſi obligatio ſit clara vel certa,&trina pręmiſſa admonitio adhuc negligatur, tunc conſummatur cauſa cenſuræ:dicetur autem negligi quoties voluntariè omittitur, vel committitur aliquid,quod ad peccatum mortale ſufficit.

3 *Incurraturne excommun. hac ipſo iure, aut ferenda ſit per hominem.*

Adhuc verò ſupereſt dubium circa alteram partem,an conſummata hoc modo cauſa huius cenſurę, ſtatim incurratur, vel neceſſe ſit ferri à Prælato,qui ter admonuit. Hoc enim poſterius contra Gloſſam ibi affirmat Turrecremata citans quoſdam alios,&c.

Turrecr. opin.

Ait Cœleſtinus,24.q.1.quod nihil ad rem præſentem facere video: exponit autem illa verba, *Communione priuatos*,id eſt priuandos: hæc tamen non eſt expoſitio,ſed mutatio verborum,quæ,ſi licita eſt,nunquam poteſt excommunicatio latæ ſententiæ ex verbis alicuius iuris colligi, quia vis collectionis in vno ferè ſimili verbo conſiſtit: ergo nunquam licet illud mutare in aliud,quod ſimilem vim non habeat.

Vera ſent.

Quocirca ex vi illius decreti non dubito quin cenſura illa ſit latæ ſententiæ;dubito tamen an in eo ſenſu ſit in praxi recepta. Et veriſimiliùs credo non ſeruari,neque huiuſmodi adminiſtratores ſecularis iuſtitiæ haberi pro excommunicatis in ſimilibus caſibus,donec à prælato Eccleſiaſtico excommunicentur. Atque ita conſiderato præſenti vſu Eccleſiæ,& probabili opinione Doctorum, non videtur hæc cenſura memoranda inter eas,quæ iure latæ ſunt.

4 *Num habeat locum cenſura hæc etiam in actionibus ſolum ex charit. debitis.*

Ex quo facilè reſpondebitur ad aliam interrogationem, an hæc cenſura locum habeat etiam in his actionibus, ad quas hæ perſonæ tenentur ſolùm ex charitate. Quamuis enim neceſſe ſit obligationem ſupponi;hæc tamen aliquando poteſt eſſe rigoroſa, & ex iuſtitia:de qua res eſt clara. Aliquãdo verò poteſt eſſe ex ſola charitate,quia,licèt officium per ſeſe non obliget quaſi ratione ſtipendij,vel pacti ad hoc, vel illud agendum; perſona tamen habens tale officium,vel talem dignitatem,ratione illius circũſtantiæ obligari poteſt ad agendum aliquid ex charitate, vt v.g.ob vitandum aliquod ſcandalum, vel ad ſuccurrendum pupillo,& viduæ,etiam in his,quæ iuſtitia non poſtulat.

Deciſio.

Dico ergo, ſi conſideremus hanc cenſuram vt præcisè ex vi illius iuris latam, ſolùm habere locum in actionibus iuſtitiæ,quæ propriè dicuntur eſſe ex officio:nam de his loquitur textus; & reſtringendus eſt in materia pœnali. At verò, ſi loquamur de hac cenſura vt ab Eccleſiaſtico Prælato ferenda,ſic in vtroque genere actionum ferri poteſt: nam Eccleſia per poteſtatem ſpiritualem poteſt cogere ſeculares Principes ad ſeruanda quælibet præcepta, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt,imò etiam in præſenti materia poterit Prælatus Eccleſiaſticus nouum præceptum imponere ſub tali cenſura, ſi ad Eccleſiæ defenſionem, vel alium ſimilem finem neceſſarium ſit.

5 *Secunda excomm. ex cap. Nulli fas 19.d*

Secunda cenſura ſumitur ex ca.*Nulli fas*,19.d.vbi Gregorius IIII. excommunicationem ipſo facto ferre videtur *contra omnes Eccleſiæ Romanæ inobedientes, qui Apoſtolicis decretis contraire audent*. At caput illud,ſi

A in eo fertur excõmunicatio ipſo iure,neceſſariò intelligẽdum eſt de his,qui per hæreſim,vel ſchiſma,à doctrina,vel obedientia Eccleſię Romanæ recedunt, nam alioqui conſtat,non omnes, qui non obediunt præceptis Summi Pontificis, ſtatim eſſe excommunicatos. Atque in hoc ſenſu cenſura hæc ſatis explicata eſt ſuprà in Bulla Cœnæ. Poſſet autem ille textus exponi,vt in eo nulla cenſura ipſo facto feratur, ſed præcipiatur excommunicari, qui præceptis Eccleſiæ rebelles fuerint: ita enim rectè intelligi poſſunt illa verba, *Nec locum deinceps inter ſacerdotes habeant,ſed extorres à ſancto miniſterio fiant*. Quæ etiam de ſuſpenſione, vel depoſitione intelligi poſſunt, non quia per illa verba fiant,ſed quia fieri mandentur:clariùs verò de excommunicatione ſubditur infrà, *Quia maioris* B *excommunicationis deiectione eſt abiiciẽdus*, non eſt ergo abiectus donec excommunicetur. Vnde cum in fine ſubditur, *Sitque alienus à diuinis & Pontificalibus officiis qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare*, intelligendum eſt,poſtquam excommunicatus fuerit, ſuſpenſus,vel depoſitus. Igitur in rigore loquendo, nulla inuenitur in Decreto excommunicatio ipſo iure lata,& diſtincta ab his quæ in Bulla Cœnæ continentur,quæque in vſu & praxi ſeruetur.

SECTIO III.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ in antiquis libris Decretalium contineantur.

1 *De excommunic. in Decretal. non reſeruatis, quæ per nouiora iura ſunt reſeruata.*

C INter has excommunicationes nonnullæ ſunt, quæ licèt in libris Decretalium non reſeruentur, iam reſeruatæ ſunt in Bulla Cœnæ vel per alia iura: & ita has iterum explicare non erit neceſſe,ſed indicare tantùm,& remittere ad ſuperiùs dicta. Huiuſmodi exiſtimat Nauarrus ca. 27.num. 117.eſſe illam,quæ fertur in cap. primo de Schiſmaticis; non deſignat autem in qua clauſula Bullæ contineatur: ſignificat autem eſſe in prima, quatenus ea ſchiſmatici excommunicantur;quia cũ nulla alia habet ſimilitudinem.

Nauarr.

Ca. 1. de Schiſmat.

At verò in illo cap.1. non videtur ferri cenſura contra ſchiſmaticos, ſed contra eos,qui quoſdam ſuſpenſos ab ordine ad ordinis miniſterium admittunt:quod vitium longe di- D uerſum eſt. Hoc autem ita eſſe cõſtabit facile textum intuenti. Nam in primis dicitur ibi ordinationes ab Hæreſiarchis, vel ab ordinatis ab eis factas,eſſe irritas,& ſimiliter collationes beneficiorum aut dignitatum Eccleſiaſticarum nullas eſſe, ac denique alienationes rerum Eccleſiaſticarum,ab eiſdẽ, vel à laicis factas nullius eſſe validitatis. Et deinde ſubditur, *Si quis autem contraire præſumpſerit,excommunicationi ſe nouerit ſubiacere*. Neque ibi alia excommunicatio fertur:nam pœna quæ ſtatim ſubiungitur cõtra eos,qui iuramentum præſtiterint de tenendo ſchiſmate,non eſt excõmunicatio,ſed ſuſpenſio. Vnde potius ex illo textu colligũt Panormitanus,&alij interpretes ſchiſmaticum non eſſe excõmunicatum ipſo iure,per ar- E gumentum ab ſpeciali, vel potiùs negatiuum,quia propter alios ſpeciales actus excommunicantur: vel quia ibi non infertur talis cenſura,vt declaratum eſt.

2 *Cap. licèt, de Election.*

Meliùs afferri poſſet in exemplum cap. *Licèt*, de Electione, vbi fertur excommunicatio in eum, qui cùm non ſit ritè electus à duabus partibus Cardinalium,ſe gerit vt Summus Pontifex,&in eos qui eum recipiunt: quod crimen eſt propriiſſimè & rigoroſè ſchiſma:licèt fortaſſe vitium illud aliis etiam modis committi poſſit. Illa autem excommunicatio in illo textu non reſeruatur;ſed per bullam Cœnæ: & ideò ibi dicta in ea habent locum. Aliud exemplum afferri poteſt ex cap. *Non minùs*,de Immunit. Eccleſ., Vbi

Cap. non minus, de Immun. Eccleſ.

Ca. Aduerſus, eodem tit. Cap nouerit, de Sent.excom. Cap.Excomm. de Raptorib. Cap. Ad falſariorum, & c. Dura, de Crimin.falſ.

excommunicantur poteſtates ſeculares imponentes tributa Eccleſiaſticis perſonis. Quod confirmatur, & extenditur in cap. *Aduerſus*, eodem tit. de quibus in Bulla Cœnæ clauſula 18. Aliud ſumitur ex cap. *Nouerit*, de Sent.excommun. vbi excommunicantur facientes ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, de quo in Bulla Cœnæ clauſula 15. Præterea eſt aliud in cap. *Excommunicationi*, de Raptoribus, vbi excommunicantur rapientes bona naufragantium, de quo in 4. Clauſula bullæ Cœnæ. Item aliud in cap. *Ad falſariorum*, cum cap. *Dura*. §. *Adiicientes*, de Crimine falſi. Vbi excommunicantur falſantes literas Apoſtolicas, de quibus in Bulla Cœnæ clauſula 6. Hæ igitur cenſuræ omittendæ in præſenti ſunt.

3 *De aliis exco. minus vſitatis. 1. ex ca. de Locato.* Rurſus ſunt aliæ excommunicationes, quarum cognitio parum vtilis eſt, vel quia ſpectant ad particularia loca, vel quia raró in vſum veniunt. Atque etiam hæ non ſunt ex profeſſo tractandæ, ſed indicandæ. Huiuſmodi eſt, quæ fertur in ca. 1. de locato, quæ pertinet ad Academiam Bononienſem. Excommunicãtur enim ibi Doctores, Magiſtri, & ſcholares illius Academiæ, qui ante tempus conductionis elapſum de locandis domibus pertractant abſque conſenſu eorum, qui illas inhabitant, & conductas habent. Solum ergo hîc aduertimus ſtatuum illud non eſſe extendendum ad alias Academias propter ſimilitudinem rationis. *2. ex cap. Quoniam de Offic. ord.* Item huc ſpectat cap. *Quoniam*, de offic. ordin. vbi excommunicatur Epiſcopus, qui in ciuitate, in qua eſt populus diuerſarum linguarum, ſe ingerit ad docendum, vel regendum partem populi alterius linguæ ad ſe non pertinentem, ſine vicario ad id deputato à proprio prælato. Quam cenſuram parum vtilem exiſtimauit Caietanus cap. 68. de excommunicatione. Nauarrus autem putat eſſe neceſſariam in cõfinibus aliquorum regnorum, vt Galliæ, & Nauarræ, ſeu Caſtellæ. Quidquid verò de hoc ſit, nobis dicere ſufficit, vbi locum habuerit, ſeruandam eſſe conſtitutionem illam, vt poſita eſt.

Caiet. Nauarr.

De excommunicat in Decretalibus non reſeruatis, quarum cognitio vſui eſſe poteſt.

4 *Prima contra eos, qui quaſdã actiones ſchiſmaticorum ratas habent, ex cap. 1. de ſchiſmat.* His ergo adnotatis, duæ tantùm, vel tres ſuperſunt excommunicationes ex prioribus libris Decretalium explicandæ. Prima eſt in cap. 1. de ſchiſmaticis. Vbi directè excommunicantur illi, qui ratas habent quaſdam actiones ſchiſmaticorum, contra illius textus diſpoſitionem: & talis cenſura ex vi eiuſdem textus non eſt reſeruata, neque etiam ex vi Bullæ Cœnæ, ſi non tranſeant in ſchiſma, vt aiunt Caietanus cap. 8. & Armilla excommunicatio, 92. Sed tunc iam non erit illa excommunicatio, ſed alia, quia ibi non fertur excommunicatio propter ſchiſma, vt ſuprà notauimus. Tres autem ſunt actiones quæ ibi irritantur, ſcilicet ordinationes factę ab ſchiſmaticis, vel ab ordinatis ab eis: quod intellige quantum ad executionem ordinis: nam quantum ad ſubſtantiam ſacramenti non poſſunt irritari, vt ſæpè dictum eſt.

Caiet. Armill. *Prima actio ibi irritata.*

Secunda. Secunda actio eſt collatio beneficij, vel dignitatis Eccleſiaſticæ. Et in hac ſolùm ponuntur ſchiſmatici, non verò ordinati ab eis. Vnde ex vi illius clauſulæ non videtur irritari collatio ab eis facta, ſi aliunde habeant poteſtatem iuriſdictionis, vel ſimilem ad conferenda talia beneficia: nam licèt iſti ſint ſuſpenſi ab ordine, non propterea ſunt ſuſpenſi à beneficio, & iuriſdictione; & ideò, collatio ab eis facta erit valida; quia collatio hæc non eſt à poteſtate ordinis, ſed iuriſdictionis, aut dominij: & ab hac non ſunt ſuſpenſi ſic ordinati. *Tertia.* Quod etiam eſt adnotandum in tertia actione, quæ eſt alienatio rerum Eccleſiaſticarum: facta enim à ſchiſmatico, irrita eſt, & nulla: de facta verò ab ordinato, à ſchiſmatico nihil ibi dicitur, ſed ſolùm fit extenſio ad alienationem factam à laico, quæ etiam nulla eſt. Quia verò intentio huius legis eſt de ſchimaticis, & non eſt veriſimile miſcere ſermonem de laicis abſolutè, & quomodocumque hoc operantibus; ideò ſatis veriſimilis eſt opinio Hoſtienſis, qui hoc intellexit de laicis alienantibus res Eccleſiaſticas fulti auctoritate ſchiſmaticorum. Quam expoſitionem approbat Additio ad Abbatem ibi; & Caietanus ſuprà eam rationabilem exiſtimat: quibus ego libenter conſentio.

Hæ igitur tres actiones ſunt quaſi materia remota huius cenſuræ. Proxima verò cauſa & materia eſt *contraire*, vt ibi dicitur, illi diſpoſitioni. Quod duobus modis fieri poteſt, facto, & verbo. Nam, ſi quis doceret tales ordinationes, collationes, & alienationes ratas eſſe, illam excommunicationem incurreret: nam re vera contrairet illi textui. Oportet tamen vt id fiat quaſi practico modo, & cum aliqua auctoritate ad impediendum executionem eorum, quę ibi diſponuntur circa illas actiones. Nam, ſi quis merè ſpeculatiuè doceret talem doctrinam, poſſet quidem incidere in hæreſim, ſi ex aliquo principio erroneo contra poteſtatem Eccleſiaſticam id diceret; & ea ratione poſſet incidere in aliam excommunicationem; tamen ex vi talis aſſertionis non videtur in hanc incurrere, quia non propriè contrait, ſed tantùm contradicit. Quanquam Armilla ſuprà exponit contraire, *dicendo, vel tenendo oppoſitum*. Quæ interpretatio in primis non eſt adæquata, vt ſtatim patebit. Deinde non eſt formalis, nam tenere oppoſitum non eſt contraire, niſi redundet aliquo modo in opus, ſeu conatum, illius legis diſpoſitioni contrarium. Vnde Caietanus potiùs per voluntatem expoſuit dicens, *Qui voluerit quod ordinationes ſint ratæ*, & c. ſcilicet ad id conando, ſeu aliquo modo procurando ſeu cooperando; quod fieri poteſt verbo, modo explicatio. Præter hoc verò neceſſe eſt, vt *ex præſumptione* id fiat, nam hoc verbum ibi ponitur. Vnde, ſi quis id aſſerat ex errore, ob ignorantiam illius decreti, vel quia ex nonnullis coniecturis putat talem caſum ibi non comprehendi, non incurret. An verò idem ſit de illa ſuſpenſione ab ordine, id eſt, an contrahatur ab ignorante, & ſine culpa ſic ordinato dicemus infra in propria materia, & de aliis duabus in ſuis locis. Solùm hic eſt adnotanda duplex exceptio. Prima eſt circa collationem niſi crimen collatoris ſit omnino occultum, nam tunc acta eius valent, quæ ad publicam iuriſdictionem attinent, vt in ſuperioribus annotatum eſt. Secunda limitatio eſt de alienatione, ſcilicet niſi ſit in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, vt ibi Gloſſa aduertit, & Syluester *Excommunicatio*, 9. n. 29. caſu 8.

5 *Quæ ſit materia proxima huius excom.*

Duplex limitatio huius cenſuræ.

Gloſſ. Sylueſt.

7 *An ſchiſmaticus dictas actiones irritas exercens & ab illo recipiens ſint exco.*

Abb. Sylueſt.

Occurrit tamen interrogatio, an ſchiſmaticus hæc faciens ſeu cõferens, & ab illo recipiens, ſint excommunicati. Videtur enim *contraire*: ergo incident. Atque ita ſentit Panormitanus ibi, quem Syluester ſequitur. Vnde ait Panormitanus conſentientem ordinationi factæ à ſchiſmatico eſſe excommunicatum; item tenentem beneficium Eccleſiaſticũ; & qui emit, vel acquirit rem Eccleſiaſticã ab eodem. Et præterea ſubdit ſchiſmaticum in his tribus caſibus incurrere excommunicationem. Aliis tamen videtur, eum, qui ſuſcipit ordines à ſchiſmatico, ex hoc præcisè non incurrere hanc excommunicationem, quia nondum agit contra diſpoſitionem huius textus. At verò, ſi vlteriùs progrediatur, & in ſuſceptis ordinibus liberè miniſtrare velit, tunc incurrere excommunicationem, quia iam vult ordinationem ab ſchiſmatico ratam eſſe. Vnde pari ratione ſchiſmaticus ordinans alium non erit excommunicatus; ſi tamen velit ſuam

ſuam ordinationem ratam eſſe,& ad hoc aliquid vlterius agat, iam incidet in hanc cenſuram.Atque hanc ſententiam indicat Hoſtienſis, & Additio ad Abbatem ſuprà.qui ita exponunt *Contraire præſumpſerit*, ſcilicet exercendo ordines ſuſceptos à ſchiſmatico,vel retinendo beneficia collata per eum,vel retinendo bona per ipſum alienata.

Hoſtien. Additi. ad Abbatem.

7 Sed obiici poteſt contra priorem partem (poſterior enim certa videtur) quia hæc lex irritans tales ordinationes,à fortiori prohibet illas: ergo qui eas facit, vel recipere præſumit, iam it contra hanc legem: ergo incurret cenſuram eius.Et confirmatur, nam qui dat ordines, quantum eſt in ſe, etiam vult dare executionem eorũ:ergo hoc ipſo contrait huic legi.Atque hoc videtur fuiſſe fundamentum Abbatis:quod certè contemnendum non eſt,facit enim illam ſententiam ſatis probabilem.Reſpondere tamen poſſunt,prohibitionem illam ſupponi vel implicitè contineri in hac lege:proprium tamen, & quaſi ſpecificum effectum eius eſſe irritare has actiones, & ita ſolùm in hac cadere propriè illam cẽſuram.Quare qui non agit contra irritationem, propriè non it contra hanc legem: dans autem vel ſuſcipiens ordines ex hoc præciſè non agit contra irritationem, quia hæc irritatio,vt diximus,reſpicit vſum & exercitium ordinis: ordinatio autem valida eſt quoad ſubſtantiam;& ideò qui præciſè ordines ſuſcipit propter ſubſtantiam eorum,etiamſi ligatos,vt ſic dicam illos ſuſcipiat,nondum videtur agere contra hanc legem. Quæ conſideratio non caret veriſimilitudine. Prior verò ſententia ſecurior eſt. Quæ adhuc magis neceſſaria videtur in aliis duabus actionibus: nam, qui irritat collationem, vel alienationem ,ſatis formaliter eas prohibet: ergo qui hæc operatur dando, vel recipiendo,directè it contra hanc legem:ergo incidit in cenſuram eius.Item quia nihil eſt quod expectetur ad talem cenſuram incurrendam: nam, ſi quis retineat beneficium ſic ſuſceptum,vel bona Eccleſiæ ſic acquiſita,aut redditus harum rerum, ſine dubio incurrit hanc cenſuram, quia iam agit contra irritationem illarum actionum: ſed hoc ipſum agit à principio quando acquirit talem rem: ergo à principio incurrit eandem cenſuram. Denique moraliter non eſt ſeparabilis in his actionibus retentio ab acceptione,quia non poteſt beneficium, vel res Eccleſiaſtica recipi,quin etiam aliquantulum retineatur.

8 Vltimò circa illum textum aduertendum eſt, ibi ſpecialiter agi de quibuſdam ſchiſmaticis Octauiano,& Guidone,qui hæreſiarchæ fuiſſe dicuntur, ad eoſque ſemper fieri relationem illis particulis,*per dictos.per eoſdem*,& ideò videri poteſt omnia illa eſſe referenda ad illas perſonas tantùm.Sed nõ ita eſt,nam ibi ſtatuitur ius perpetuum:vnde non conſiderantur illi vt tales perſonæ ſunt,ſed vt tale vitium committunt.Prætereà videri poteſt,illam legem ſolùm procedere in ſchiſmaticis hæreticis, quia illi huiuſmodi erant. Tamen communiter intelligitur illa lex de omnibus ſchiſmaticis,quia quod illi hẽretici fuerint, materiale (vt ita dicam)eſt:hîc enim formaliter conſiderantur vt ſchiſmatici, id eſt quatenus actiones ſchiſmaticas,& diuiſiones à capite exercebant.

De quibus ſchiſmaticis ſit ſermo in dict.c.

Secunda excommunicatio contra religioſos,qui ad audiendas leges, vel medicinam extra clauſtra exeunt,exponitur.

9 SEcunda excommunicatio habetur in cap. *Super ſpecula*,& in cap. *Non magno opere*. Ne clerici, vel monachi, vbi excommunicantur religioſi, qui de *clauſtris exeunt ad audiendas leges,vel phyſicam*.Quæ excommunicatio priùs lata eſt ab Alexandro III.& poſteà confirmata & aucta ab Honorio III. Et ab Alexandro ſolùm contra religioſos lata eſt,vt expreſsè Honorius refert: ipſe autem illam extendit ad quoſdam ſeculares presbyteros, de qua extenſione infrà dicemus.In litera autem Alexandri magnopere obſcura ſunt illa verba, *Vt nulli poſt factum votum religionis,& poſt factam in aliquo loco profeſſionem*.Nam ſi particula hæc diuiſiuè ſumatur,ſequitur eum,qui habet votum ſimplex religionis,agens contra hanc legem,incurrere hanc cenſuram:ſi verò ſumatur complexiuè,ſequitur,religioſum profeſſum,niſi prius habuerit votum ſimplex religionis, hîc non comprehendi.Aliqui putant in priori membro comprehendi eos,qui poſt votum ſimplex religionis,religionem ingreſſi ſunt etiamſi non ſint profeſſi. Ita Panorm. num.10.ſed fortaſſe intelligit de profeſſione expreſſa, nam ante omnem profeſſionem nullus hîc comprehendi poteſt,quia non eſt verè religioſus, aut regularis,de quibus ſolis Alexander loquitur,vt ex eius verbis & relatione Honorij ſatis conſtat. Nec propter nouitios erat neceſſaria illa lex: tum quia ipſi non peccant,per ſe loquendo, relinquendo ſtatum: tum quia non ſolent in his miniſteriis occupari. Igitur per votũ religionis ibi intelligitur,nõ promiſsio ſimplex ingrediendi religionem, ſed votum ipſum quo quis fit religioſus,quod ſtatim per profeſsionem declaratur,ita vt poſterior particula tantùm ſit prioris explicatio,vel per votum intelligitur propoſitum religionis:quod in ſuſceptione habitus oſtenditur,& poſteà profeſsione firmatur,& ita etiam particula Et, complexiuè ſumitur. Vel certè ſi ſumatur diuiſiuè, per priorem partem intelligitur profeſsio tacita,quæ olim fieri intelligebatur, cùm qui poſt votum religionis ſumebat habitum animo mutandi vitam, vt in ſuperioribus declaratum eſt. His adde, per profeſsionem intelligi omnem verã incorporationem, per quam quis verus religioſus fit, ita vt nunc etiam ſcholares approbati Societatis ſub hac lege comprehendantur,quia ſunt veri religioſi,& lex illa de omnibus religioſis loquitur.

Cap. ſuper ſpecula, & cap. Non magno opere, Ne clerici, vel monach.

Quid per votum religionis in ill. ca. Super ſpecula, intelligatur. Abbas. *Reſolutio.*

Circa cauſam verò huius cenſuræ aduertendum eſt, tres conditiones ex illo textu colligi neceſſarias ad illam incurrendam. Prima eſt,quòd religioſi leges,vel phyſicam audiant. Vbi per phyſicam omnes medicinam intelligunt:quod ſatis declarant illa verba Alexandri, *Ad phyſicales confeſſiones ponderandas*.Per leges autem intelligitur ciuilis iuris prudentia, ſiue tradatur per interpretationem iuris communis, ſiue iuris proprij alicuius Prouinciæ, vel regni. Secunda conditio eſt, vt ad hunc finem religioſi exeant de clauſtris ſuis;ita enim expreſsè dicitur. Vnde omnes inferunt, ſi intra ſua clauſtra religioſi huiuſmodi ſcientiis vacent, & eas audiant, non incurrere hanc cenſuram, quia non tranſgrediuntur hanc legem ſecundùm omnia requiſita ad cenſuram.Secundò item infertur religioſum exeuntem de clauſtro non ad audiendas has ſcientias,ſed propter alios fines,etiamſi malè exeat,& grauiter peccet,vel apoſtata etiam ſit, non incurrere hanc cenſuram, quidquid ſit de aliis propter eandem rationem proportionalem. Tertia conditio eſt,quòd intra duos menſes ad clauſtra non redeant; nam,ſi ante elapſum hoc tempus redierint, non incurrent hanc cenſuram,vt ibidem dicitur. 10

Actiones per hac iura prohibita. *Prima.* *Secunda.* *Tertia.*

Primum autem quæri poteſt, quid ſit exire de clauſtro,id eſt,an oporteat vt exeant ad habitandum extra clauſtrum,vel ſatis ſit exire ad audiẽdas huiuſmodi ſcientias in loco publico alicuius Academiæ, quamuis in ſuis clauſtris habitent prout communiter fieri ſolet. Et ratio dubitandi eſt,quia verba illa, *Niſi ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redierint*,indicant oportere vt exeant ad habitandum 11

Particula, qui de clauſtris exeunt, de quo exitu intelligenda. *Ratio du.*

extra clauſtrum; nam qui ſolùm exeunt ad audiendũ, quotidie ad clauſtrum redeunt. Atque ita exponit Caietanus ſuprà dicens, hoc eſt, *habitare extra clauſtrum, & auditionem interuenire, & perſeuerare ſic vt intra duos menſes non reuertatur ad clauſtrum*, & Nauarrus dicit non incurrere hanc cenſuram religioſum, qui in eadem ciuitate exit extra clauſtrum ſolum ad audiendas has ſciẽtias, habitat verò in monaſterio ſuo. Et Panormitanus indicat idem. In contrarium verò eſt, quia iuxta hanc interpretationẽ ferè nullius momenti erit illa conſtitutio, quia rariſſimè contingit vt religioſi exeant illo modo de clauſtris ad audiendas doctrinas etiam ſacras, ne dum illas peregrinas. Præterea prohibitio in illa lege nõ fit præcipuè propter vitandam habitationẽ extra clauſtrum, ſed propter vitandas mundanas actiones, vt patet ex illis verbis, *Ne occaſione ſcientiæ, ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus inuoluantur.* Præterea in alio textu Honorius extendit cenſuram ad quoſdam clericos ſeculares, per ſe, vt ſic dicam, prohibens auditionem: ergo multò magis videtur voluiſſe eandem prohibere religioſis viris, etiamſi ad commorandum extra clauſtra non exeant.

Caiet. — Nauarr. — *Ratio du. pro parte contraria.*

12 *Obiectio.*

Dices, Eadem ratione probaretur, ſtudium talium ſcientiarum debuiſſe prohiberi intra clauſtra, etiamſi religioſi extra illa non exeant, non ſolùm ad habitandum, verum etiam ad audiendum. Reſpondetur non eſſe ſimilem rationem, tum quia lex potuit prohibere ſtudium ſeu auditionẽm publicam, non verò quæ fiũt intra priuatos parietes: tum etiam quia rariſſimè fit, vt hæ ſcientiæ intra monaſteria legantur, vel audiantur: leges autem prohibent quæ frequenter accidunt. Tum denique quia lex illa expreſsè poſtulat aliquem exitum à clauſtro: & ideò ſaltem neceſſarius erit ille, qui eſt ad audiendum, præſertim in ſchola & loco publico. Et videntur poſſe de hoc non malè exponi alia verba, *Niſi intra duos menſes, &c.* id eſt niſi infra dictum tempus intra clauſtra ſe contineant, non ampliùs exituri ad illum finem. Et fortaſſe hæc non ſunt multum aliena ab intentione legiſlatoris. Tamen, quia in legibus præſertim pœnalibus, recedendum non eſt à proprietate literæ, & ea reſtringenda potiùs eſt, quàm amplianda, & maximè ſecundum interpretationem communis receptam, ideò prior ſententia retinenda eſt.

Reſolut.

31 *Poſteriori rationi dubitandi fit ſatis.*

Et ad coniecturam in contrarium dicendum erit, Pontificem noluiſſe omnem modum vacandi his diſciplinis prohibere religioſis ſub dicta cenſura, ſed ſolum modum illum, qui poſſet eſſe occaſio maioris diſtractionis: nam ad hũc ſenſum poſſunt etiam verba citata facilè accommodari. Vnde in capit. 2. Ne Clerici, vel monachi in 6. ſpecialiter prohibentur Religioſi ne ad ſtudia literarum accedant ſine licentia ſui Prælati, *vt materia*, inquit, *vagandi religioſis ſubſtrahatur.* De qua prohibitione plura ſect. ſequenti. Nunc ſolùm aduerto, in noſtro caſu etiam licentiam Prælati non ſufficere, vt religioſus exeat à monaſterio prædicto modo, ſcilicet ad habitandum, vt ſcientias legum, aut medicinę audiat, quia hoc ſine tali limitatione abſolutè prohibitum eſt in prædictis iuribus, in quibus inferior diſpenſare non poteſt. Et præterea expendit Panormitanus verbum illud. *Nulli omnino permittatur exire*: nam vox illa, *omnino*, diſpenſationem omnem prohibere videtur. Imò illa verba directè referuntur ad Superiores, eiſque prohibent ne hoc permittant: quanquam poſteà excommunicatio non feratur in ipſos, ſed in ſolos religioſos ſic exeuntes, &c. Sed in originali illius cap. *Non magnopere*, quod habetur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro 3. part. 27. cap. 2. additur in fine clauſulæ: *Epiſcopi verò, Abbates, Priores tantæ enormitati conſentientes,*

A *& non corrigentes, ſpolientur propriis honoribus, & ab Eccleſiæ liminibus arceantur.* Quæ verba ferendam ſententiam continent, non latam.

14 *Contrahátne qui animo has ſcientias audiendi duos menſes extra clauſtra conſumit, licet ea non audiat.*

Secundò quæri poteſt, ſi religioſus exeat de clauſtro animo audiendi has ſcientias, & poſteà non audiat, & nihilominùs vltra duos menſes extra clauſtrum maneat, an incurrat hanc cenſuram. Nam ex dictis ſequi videtur non incurrere, quia non omnes conditiones poſitæ tunc implentur, ſed deficit prima. Et videtur poſſe ſumi ex Caietano ſuprà dicente, *Si quid horum in actione defuerit, non ſunt religioſi excommunicati, oportet ſi quidem exitum ad hoc ordinari, & auditionem interuenire, &c.* Verius tamen videtur poſſe hanc cenſuram incurri, etiamſi auditio in re ipſa non interueniat, dummodo exitus è clauſtro ad illam B ordinetur. Quod ſentit Panormitanus ibi num. 8. & 9. Et ratio eſt, quia hic textus non excommunicat audientes, ſed exeuntes ad audiendum, & ante lapſos duos menſes non redeuntes: ergo, etiamſi non ſubſequatur auditio, ponitur tota cauſa cenſuræ. Eritq; hoc certius, ſi non ſolùm exitus, ſed etiam perſeuerantia duorum menſium ſemper ad illum finem audiendi illas ſcientias ordinetur: v. g. ſi conſumat in itinere duos menſes, ſemper tamen pergat ad audiendum, vel quidpiam ſimile; tunc enim euidenter agit contra verba, & mentem huius legis: ideoque incurret cenſuram.

Caiet. — Abb.

15 *Quid ſi ante elapſos duos mẽſes animum mutet.*

At verò, ſi poſt exitum clauſtri mutauit animum audiendi illas facultates, permanet tamen vt alias C audiat, vel vt liberè vagetur, dubia res videtur, quãuis Panormitanus ſimpliciter affirmet, & eius Additio clarius id aſſerere videatur, fuitque ſententia Innocentij dict. cap. *Super ſpecula.* Et poteſt fundari in textu dicente, *Si exierint, & non redierint*, nõ enim dicit, *Si non mutauerint animum*: ergo. Nihilominùs oppoſitum videtur ſatis probabile. Quod expreſſiùs declarauit Abbas dicto ca. *Super ſpecula*, num. 9. nam, ſicut intentio illius legis non eſt punire quoſlibet exeuntes è clauſtro, ſed tantùm exeuntes ad hunc finem; ita non eſt intentio eius preſeuerantes punire, niſi quatenus ad hunc finem perſeuerant: & huiuſmodi perſeuerantiam ſignificare intendit Pontifex per illud verbum negatiuum, non redeundi. Sicut è conuerſo, ſi quis exiſſet è clauſtro alia intentione ſiD ue bona, ſiue mala, poſteà verò mutata intentione permanſiſſet extra clauſtrum animo audiendi leges, aut phyſicam, & poſt intentionem ſic mutatam vltra duos menſes permaneret, incurreret hanc cenſuram, quia licèt prior exitus non fuerit ad hoc ordinatus, tamen exiſtentia extra monaſterium ad hoc ordinata eſt; & hoc eſt quod principaliter prohiberi intẽditur, licèt illo verbo ſignificetur. Intelligendum tamen hoc eſt, ſi principalis ratio manendi extra clauſturm ſit propter audiendas huiuſmodi facultates: nam ſi habeat aliam principalem cauſam manendi, vel exeundi, licèt poſteà in huiuſmodi etiam ſtudiis occupetur, non incurret hanc cenſuram.

Addit. ad Abb. — Innocen. — Panorm.

16 *Sitne nunc neceſſarium duorum menſium ſpatium ad incurrendam hanc cenſuram.*

Tertiò quæri poteſt, an nunc ſit neceſſarium hoc E duorum menſium ſpatium, & quo modo ſit computandum. Quidam enim dicunt nunc non eſſe neceſſarium, vt Gloſſ. dicto ca. *Super ſpecula*, verbo *Duorum menſium*, quia illi duo menſes fuerunt neceſſarij à die publicationis prioris canonis. *Non magnopere*, poſteà verò in dict. cap. *Super ſpecula*, dicitur, *Ipſo facto incurrant religioſi hanc cenſuram*, ſcilicet ex quo ad hunc finem è clauſtro egrediuntur. Alij verò è conuerſo exiſtimãt non ſolùm eſſe neceſſarios hos duos menſes, ſed etiam eſſe computandos à die in quo incipiunt huiuſmodi facultates audire, quia non putant incurri hanc cenſuram, niſi per auditionem, & conſequenter ad illam principaliter referri hanc temporis limitationem

tationem. Ita Diuus Antoninus referens Ioannem Andream,& alios,3.p.tit.24.ca.52.Sed media via eſt vera:certum eſt enim etiam nunc non incurri illam cenſuram vſque ad elapſum tempus duorum menſium.Nam in priori cap. *Non magnopere*.expreſsè deſignatur illud tempus non poſt publicationem illius edicti,ſed poſt exitum è clauſtro:in alio verò ca. *Super ſpecula*,hoc refertur,& non reuocatur.Vnde,quod ibi dicitur,hanc excommunicationem ipſo facto incurri,non intelligitur ipſo facto poſt exitum:ſed poſt elapſum tale tempus, vt ex contextu ſatis conſtat, ſolum enim id additum eſt ad explicandum verba prioris canonis, quæ obſcuriora erant, & dubitari poterat, an continerent excommunicationem ipſo facto incurrendam.Vnde ſecundò etiam eſt certum, illos duos menſes computãdos eſſe à die talis exitus è clauſtro: hoc enim per ſe ferunt verba textus, *Si exierint,& infra duorum menſium ſpatium non redierint.* Adde oſtenſum eſſe incurri hanc cenſuram etiam antequam incipiat quis audire:non ergo poteſt tempus hoc computari à principio auditionis:ergo. Atque ita exponunt Angelus *Excommunicatio* 7.Syluest. *Excommunicatio* 9.ca. 6.Panormitanus dict.cap. *Super ſpecula*,num.8.vbi alios refert.

Quomodo cõputandi hi duo menſes.

Angel. Syluest. Abbas.

17 Quartò dubitari poteſt,an hæc cenſura extendatur ad religioſos exeuntes à clauſtris ad docendas has facultates. Sunt enim in hoc obſcura illa iura. Nam in cap. *Non magnopere*, vtitur Pontifex verbo *legendi*,& fert cenſuram in religioſos exeuntes ad legendas dictas facultates. Honorius autem refert conſtitutionem illam factam eſſe contra *religioſos exeuntes ad audiendum*: quod eſt obſcurum,nam verbum legere potiùs ſignificat docere, quàm audire. Doctores conueniunt, exeuntes ad audiendum, contrahere hanc cenſuram, quia hoc expreſsè dicit Honorius, cuius conſtitutio poſterior eſt,& declaratiua alterius. De docentibus autem, quòd etiam comprehendantur,indicat D.Antoninus ſuprà & inclinat Sylueſter ſuprà num.26.citans Hoſtienſem,& Archidiaconum.Et ratio eſſe poteſt,quia verbum legendi in rigore & proprietate comprehendit docentes; & quamuis Honorius illud declarauerit,vel extenderit potiùs ad audientes, non excluſit alios. Contrarium tenent Innocentius. & Panormitanus ibi,quos ſequitur Nauarr.num.116.& fundamentum eſt, quia Honorius explicauit quomodo verbum legendi intelligendum ſit apud Alexandrũ, ſcilicet vt non ſit idem quod docere, ſed quod ſtudere huiuſmodi doctrinis.Sed inſtari poteſt, quia etiam verbũ legendi hoc modo expoſitum commune eſt docentibus & ſtudentibus,ſicut verbum ſtudendi:ergo,licèt comprehendat diſcentes, non excludit docentes. Et confirmatur, nam Panormitanus ait religioſum etiamſi poſt exitum à clauſtro non frequentet ſcholas ad has ſcientias addiſcendas,ſed ſibi ipſi legat,ſtudendo his rebus,incurrere cenſuram:ergo à fortiori ille qui exit, & perſeuerat extra clauſtrum docendo has ſcientias,incurret, quia multò magis ſibi ipſi legit & ſtudet eiſdem rebus.Denique eadem vel maior ratio eſt de docentibus,quæ de diſcentibus, ergo & iuris diſpoſitio.

An cõprehendantur religioſi exeuntes ad docendas has ſcientias.

1. Opinio. Anton. Sylueſt.

2. Opinio. Innocen. Abbas. Nauarr.

Obiectio.

18 Nihilominùs recedendum non cenſeo ab hac poſteriori ſententia, quæ in materia pœnali eſt fauorabilior, & magis conſentanea verbis Honorij, qui conſtitutionem Alexandri retulit, & referendo declarauit:non eſt autem veriſimile retuliſſe illam incompletè,& in ſenſu,vt ſic dicam, dimidiato, ſed in ſenſu integro,& completo:refert autem hanc cenſuram eſſe latam contra eos qui ad audiendum exeunt: ergo intelligit contra eos tantùm latam fuiſſe; & conſequenter verbum legendi in priori conſtitutione ſumptum eſſe pro verbo ſtudẽdi,nõ latè ſumpto, ſed prout vulgò accipi ſolet pro verbo addiſcendi per diſciplinam ab alio; per quod ſoluitur obiectio facta. Ad argumentum autem ex Panormitano reſpondetur,religioſum, qui priuatim ſtudet his rebus poſt exitum è clauſtro, non ex eo capite incurrere hanc cenſuram,quod per ſe vacat huiuſmodi doctrinis,ſed quia exiuit è clauſtro animo audiendi illas:& in eo perſeuerat poſt tempus duorum menſium:hoc enim ſupponendum eſt, aliàs non incurretur cenſura, etiamſi poſt exitum aliquis per ſe ſtudeat his rebus,ſi re vera non exiuit ad audiendum. Nos autem ſupponimus eum,qui docet,non exiuiſſe ad audiendum,ſed tantùm ad docendum: & ideò licèt priuatim ſtudeat,& multa de nouo diſcat,id non ſatis eſt, vt hanc cenſuram incurrat. Nec argumentum ob ſimilitudinem rationis in his pœnalibus locum habet præſertim quia poteſt facilè aliqua ratio diſparitatis inueniri, quia exitus ad docendum has diſciplinas rariſſimus eſt,& vix moraliter contingit:& ideò nõ oportuit de illo ſpecialem legem condere.

Poſterior opinio præfertur & ſatisfit in contrarium.

Satisfit confirmationi ex Panor.

Supereſt ſupponẽda extenſio,quam addidit Honorius qui voluit hac cenſura etiam ligari omnes presbyteros, ex inferioribus verò clericis *Archidiaconos,Decanos,Plebanos,Præpoſitos,Cantores,& alios perſonatus habentes*.Circa quam primò aduertendum eſt in presbyteris nullam poni limitationem, ideóque indifferenter omnes comprehendi:è contrario verò, inferiores nec ratione ſolius ordinis comprehendi, neque ratione alicuius beneficij, præter ea quæ ibi numerantur.Solùm circa Plebanos oportet aduertere,Bonifacium VIII. in cap.1. Ne clerici vel monachi in 6.declarare,ea lege non comprehendi habentes Eccleſias parochiales,*Niſi tales Eccleſiæ ſint Plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur clerici perpetui, &c.* Denique aduertendum eſt,etiam clericos ſeculares non incurrere hanc cenſuram ſtatim, ſed poſt elapſum tempus duorum menſium, vt patet ex illis verbis, *Niſi ab his infra ſpatium præſcriptum deſtiterint.* Cùm autem in his ſecularibus locum non habeat exitus à clauſtro,& exitus à propria domo ſit impertinens, neceſſe eſt, vt tempus duorum menſium computetur,ex quo incipiunt audire huiuſmodi facultates: nam initium aliud habere non poteſt. Senſus ergo erit,quòd ſi per duos menſes in audiendis huiuſmodi facultatibus perſeuerent,talem cenſuram incurrant,ſiue in propria domo, ſiue in quolibet alio loco eas audiant. Quæ eſt communis ſententia:poteſtque ſumi ex Bonifacio 8.dict.cap.1.vbi referens hanc legem Honorij, quatenus ad hos clericos ſeculares pertinet, dicit eis interdixiſſe audire leges,vel phyſicam. 19

Extenſio quam ſupra conſtit. Alexandri poſuit Honorius, exponitur.

Ca. Ne clerici vel Monachi.

Vltimò circa vtramque partem aduerto cenſuram hanc nullo modo pertinere ad magiſtros,& Doctores,qui huiuſmodi Religioſos,vel Clericos ſeculares docent has ſcientias,vel ad eas audiendas eos admittunt,quidquid Antoninus, & Sylueſter oppoſitum inſinuent ſine fundamento in prædictis textibus,qui de ſolis audientibus loquuntur; de docentibus autem nec verbum habent. Solùm propter communicationem in crimine poſſent hi Doctores huius cenſuræ fieri participes,ſi,poſtquam alij incidunt in excommunicationem,& in ſua pertinacia, & delicto perſeuerant,eos docent:nam tunc videntur in delicto communicare:quod erit verum,ſi eos ſpecialiter docent, vel ſi commodè poſſunt eos expellere, & non admittere:nam ſi publicè docent,non tenentur à ſuo munere deſiſtere, propterea quòd huiuſmodi perſonæ prohibitæ interſint;quia tunc non cenſentur cooperari delicto eorum,ſed tolerare. 20

Magiſtri docentes has ſcientias non incurrunt hanc cenſuram.

Tertiæ

Tertia excommunicatio contra Sacerdotes aſſumentes officium Præpoſiti ſecularis.

21 *Cap. Clericis, Ne Clerici, vel Monachi.*

TErtia excommunicatio habetur in cap. *Clericis*, Ne Clerici, vel Monachi: vbi Alexander III. ſub interminatione anathematis iubet, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, ſeu Præpoſiti ſecularis: & ſubditur, *Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excõmunicationi ſubiaceat.* Vbi primùm eſt notandum, cenſuram ferri contra ſolos Sacerdotes. Nam licèt in priori parte ſit ſermo de Clericis in ſacris; in hac reſtringitur ad Sacerdotes. Vnde licèt Syluester, *Excommunicat. 9.* num. 28. cum Hoſtienſe exponat Sacerdotem pro omni Clerico; & Nauarrus cum Panormitano ſolùm excipiat Clericos in minoribus exiſtentes; & ita ſentire videatur omnes conſtitutos in ſacris etiam in hac ſecunda parte comprehendi: nihilominùs verior eſt interpretatio poſita, quam amplectitur Caietanus cap. 76. Deinde eſt notanda cauſa, ob quam fertur illa cenſura, ſcilicet propter vſum officij gubernationis ſecularis habentis iuriſdictionem temporalem annexam, quando Sacerdos loco alterius, ſeu tanquam miniſter alicuius Principis illud exercet: hoc enim ſignificant illa verba, *Officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis.* Vnde rectè infert Caietanus primò, Sacerdotes, qui in Curiis Regum ſunt gubernatores temporales, aut præſidentes Cancellariarum, in hunc Canonem incurrere, ſi id faciant ſine diſpenſatione Pontificis; quia illa munera sũt prępoſiturę ſecularis. Secũdò infert, adminiſtrare iuriſdictionem temporalem non vt aduentitiam, ſeu miniſterialem Principis ſecularis, ſed vt propriam, id eſt, vt conuenientem Prælato Eccleſiæ ratione dignitatis Eccleſiaſticæ, cui eſt annexa, vel ratione dominij temporalis quod perſona aliàs ex ſe habebat, non eſſe contra hunc canonem: quod ex verbis ſatis conſtat.

Syluest. Nauarr. Caiet.

22 *Sitne cenſura hæc ipſo iure lata, aut ferẽda. Gloſſa communis opinio.*

Sed eſt dubium, an hæc cenſura ipſo iure feratur. Et partem affirmantem ſequitur Gloſſa ibi, quia illa verba, *Excommunicationi ſubiaceat*: videntur hanc vim habere, probátque à ſimili ex cap. *Non minus*, de Immunit. Eccleſ. Vbi verba non ſunt omnino ſimilia: ſed *Excommunicationi ſe nouerint ſubiacere*, & adduntur alia, quæ magis id declarant, ſcilicet, *Nec communioni reddantur, donec ſatisfactionem fecerint competentem.* Nihilominùs ſententia Gloſſę communiter recepta eſt, vt Panormitanus ibi notat, & ſequitur: & idem ſupponunt Angelus, *Excommunicatio*, 7. caſu 8. Caietanus, Nauarrus, & alij. Qui tamen aduertunt, neceſſariam eſſe monitionem præuiam, & præſumptionem; nam vtrumque in textu exprimitur ibi, *Si quis contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit.* Quæ monitio cùm ibi ampliùs non declaretur, canonica intelligenda erit. Fundamentum autem communis ſententiæ eſt, quia verbum, *ſubiaceat*, non requirit hominis miniſterium, ſed quaſi imperatiuè ad ipſum delinquentem refertur, efficaciter illum ſubiiciens cenſuræ.

Panorm. Angel. Caiet. Nauarr.

23 *Syluestri opinio.*

Nihilominùs Sylueſter, *Excommunicatio*, 9. nu. 28. contrarium ſupponit, dicens, quòd *licèt conſtitutio illa videatur pœnalis, & conſequenter reſtringenda; tamen habito reſpectu, quòd excommunicatio non infligitur ipſo facto, ſecùs videtur dicendum.* Et indicat eandem ſententiam tenere Hoſtienſem: & Panormitanus refert Antoniũ. Et ſuaderi poteſt, quia verbum, *ſubiaceat*, optimè admittit ſenſum de futuro, ſeu in futuro, & quòd illud ipſum per actionem Iudicis admonentis faciendum ſit: ergo cùm ea ſit pœnalis, reſtringenda eſt. Sed nihilominùs prior ſententia, ſicut communior eſt, ita etiam præferenda videtur; quia iuxta frequentiorem

Communis opinio præfertur.

A vſum iuris illa locutio ſignificat ſententiam latam, vt patet ex ſupra dictis in generali doctrina de cenſuris. Practicè tamen loquendo, rarò incurretur hæc cenſura ex vi ſolius iuris: nam cùm præcedere debeat Iudicis monitio canonica, ſemper fiet cum comminatione excommunicationis ipſo facto incurrendæ, vel certè ita fieri deberet ad tollendum omne dubium.

SECTIO IV.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ latæ ſint in ſexto libro Decretalium.

EX his excommunicationibus nõnullæ coincidunt cum contentis in Bulla Cœnæ, vel cum aliis reſeruatis, quas ſolùm indicabimus: aliæ non ſunt admodum vtiles ad vſum, quas breuiter tranſigemus: aliàs verò exactiùs declarabimus. Prima ergo ſumitur ex c. *Vbi periculum*, §. *Hoc ſacro*, de Elect. in 6. vbi in verſ. *Nulli etiam fas ſit*, fertur excommunicatio ipſo iure contra eos, qui ad Cardinales in Conclaui concluſos ad eligendum Summum Pontificem, *ſcripturam miſerint, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecretè locuti fuerint.* Quæ lex cum ipſis Cardinalibus non loquitur: vnde licet ipſi vel ſcripturam recipiant, vel nuncium audiant, vel cum alio loquantur, illam cenſuram non incurrunt. Solùm indiget declaratione illa particula *ſecretè*, an ſit coniungenda cum omnibus illis tribus, *ſcriptura, nuncio, locutione*, vel tantùm cum vltima: multũ enim hoc refert. Nam ſi cum omnibus coniungatur, erit magna moderatio huius legis; ſic enim publicè mittere nuncium, vel epiſtolam, non erit ſufficiens ratio incurrendi hanc cenſuram. Cùm ergo contextus, & plana conſtitutio verborum admittat hunc ſenſum, & ſimus in materia pœnali, videtur amplectendus. Quod ſentiunt Archidiaconus, Ioannes Andreas, & alij ibi, Angelus, *Excommunicatio*, 7. caſu 13. Sylueſter *Excommunicatio*, 9. cenſura 11. num. 34. Nihilominùs contraria ſententia probanda videtur, quam tenent Caietanus cap. 55. & Nauarrus num. 121. Et patet ex contextu: nam primò abſolutè prohibet, *Nulli fas ſit ipſis Cardinalib. nuncium mittere, vel ſcripturam.* Vbi manifeſtè vniuerſalis eſt prohibitio ſine reſtrictione ad publicam, vel ſecretam; & tamen hæc ipſa prohibitio ſtatim corroboratur cenſura repetitis eiſdem verbis, ſine vlla limitatione illis addita, ſed additur tertium membrum de locutione, & ibi adiungitur aduerbium *ſecretè*, quod ita interponitur, vt manifeſtum ſit ſolùm coniungi cum verbo loquendi, ſcilicet: *Aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo.* Rectè tamen aduertit Caietanus verba illa, *Nulli fas ſit*, intelligi de his, qui in Conclaui non exiſtunt, de quibus in proximo præcedente verſiculo dictum fuerat: *Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat.* Itaque certum eſt licere Cardinalibus in Conclaui exiſtentibus inter ſe ſecretè loqui, vel nuncium mittere, aliquem ſcilicet famulum, quem vnuſquiſque intùs habet; & eadem ratione licere ſcriptum inter ſe dare, vel mittere, quantum eſt ex vi huius legis. 1

Prima contra mittentes nuncium, aut ſecretè in Conclaui cũ Cardinali loquentes, exponitur. Cap. vbi, de Elect.

Archidia. Io. And. Angel. Syluest. Caietan. Nauarr.

Secunda excommunicatio habetur in eodem cap. *Vbi periculum*, §. *Præterea*, vbi excommunicãtur Domini aliique Rectores, & officiales illius ciuitatis, in qua Summus Pontifex moritur, ſi diligenter non obſeruant quæ ibi ſtatuuntur, vel ſi fraudem in eis, vel circa ea commiſerint. Quam partem latè explicat Caietanus c. 54. Sylueſter, & alij, qui videri poſſunt; quia res non eſt nobis admodum neceſſaria. 2

Secunda excommunicatio ex eodem cap. Vbi periculum.

Tertia excommunicatio habetur in capit. *Sciant cuncti*, de Elect. in 6. fertúrque contra eos, qui *grauare præſumunt Clericos, vel quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas* 3

Tertia excommunicatio.

tra grauatas perſonas Eccleſiaſticas, eo quòd nō elegerint eum, pro quo eligendo ſunt rogati, exponitur.

ſticas (ad quas in aliquibus Eccleſiis, Monaſteriis, & piis locis ſpectat electio) pro eo quod rogati, ſeu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur, aut inducebantur, eligere noluerunt. Quale autem debeat eſſe hoc grauamen, concluditur in illo verbo, *aut aliàs iniuſtè perſequentur:* in particulari autem ponitur actio ſpoliandi eos, vel conſanguineos eorum, aut Eccleſias, Monaſteria, vel loca pia beneficiis, aut aliis bonis ſuis, per ſe, vel per alios: quod intelligendum puto de iniuſta ſpoliatione, vt illo vltimo verbo declaratur. Vnde qui ſine iniuſtitia ſpoliet aliquem bonis, aut beneficio, petens id, ad quod habet ius, quamuis id faciat prouocatus, eo quòd non fuerit ille electus, pro quo ipſe rogauerit, & alioqui etiam non facturus; non incurret, quia non infert iniuſtam vim, aut perſecutionem. Item negare Monaſterio eleemoſynas, quas aliquis facere conſueuerat, vel negare amico ſpecialia beneficia, non ſufficit ad incurrendam hanc cenſuram, etiamſi hoc titulo fiat: quia neque eſt acceptio bonorum alterius, neque iniuſta peſecutio. Sicut è contrario, ſi quis inferat iniuriā, vel perſequatur huiuſmodi electorem alio titulo, & non propter electionem, quam fecit, non incurret hanc cenſuram: nam in textu expreſsè dicitur, *pro eo quo*, &c. Quæ omnia, & alia, quæ hîc notari ſolent, in textu ipſo clara ſunt.

4 *De qua electione textus ille loquatur.*

Solùm poteſt dubitari, an quod ibi dicitur de electione extendendum ſit ad præſentationem, inſtitutionem, confirmationem, & poſtulationem. Reſpondetur in primis, ſi præſentatio ad laicum pertineat, non comprehendi: quia textus loquitur, quando electores ſunt Clerici, vel perſonæ Eccleſiaſticæ. Vnde etiam electiones, quæ à laicis fiunt, vt in confraternitatibus, & aliis congregationibus perſonarum, quæ nec Religioſæ ſunt, nec Clerici per ſe, & ex vi talis ſtatus, non comprehenduntur ſub hac cenſura, vt omnes aduertunt. At verò ſi præſentatio ad Eccleſiaſticam perſonam pertineat, quatenus talis eſt, & titulo Eccleſiaſtico. Nauarrus num. 122. affirmat hîc comprehendi, cum Gloſſa in eodem cap. *Sciant*, verbo *Alios*, quæ in hoc fundatur, quòd hæc lex ſimpliciter non eſt odioſa, ſed fauorabilis, cùm Eccleſiaſticam libertatem defendat; & ideò reſtringenda non eſt, ſed potiùs extendēda: cùm ergo præſentatio ſit quidā modus electionis, meritò ad illam hæc conſtitutio de electione extenditur. Quæ ratio etiam procedit de confirmatione, poſtulatione, &c. Et ita etiam ſentiūt Syluester, & Angelus ſuprà.

Præſentatio, confirmatio, & poſtulatio ſub electione comprehenduntur.

5 *Quid per conſanguineos intelligendum.*

Tandem quoniam in eo textu explicatur, perſecutionem, ſeu ſpoliationem iniuſtam poſſe fieri circa conſanguineos, dubitant ibi Gloſſa, & Doctores, vſque ad quem gradum conſanguinitatis intelligendum ſit, & an poſſit extendi ad fines. Dico tamen, ex vi illorum verborum non comprehendi affines, vt patet ex propria ſignificatione illorum verborum; cumque in iure non reputentur conſanguinei, niſi qui intra quartum gradum continentur, & ius in hoc nihil amplius declaret: ex vi etiam talis vocis ſolùm videntur comprehendi prædicti gradus: nec poteſt cum fundamento fieri extenſio vſque ad ſeptimum, potiuſquam vſque ad octauum, vel decimum, quidquid aliqui dixerint. Quanquam autem hoc verum ſit ex vi illorum verborum: tamen ex vi illius clauſulæ generalis, *ſeu aliàs iniuſtè perſequendo*, fieri poteſt, vt, quamuis ſpoliatio, vel alia ſimilis iniuria fiat circa affines, vel alios familiares, aut coniunctos, ſi fiat in odium alterius, moraliter cenſeatur iniuſtum grauamen eius, & iniuſta perſecutio: ideoque ad incurrendam hanc cenſuram ſufficiat; quod quidem ex circunſtantiis, & prudentis arbitrio expendendum eſt.

A *Excommunicatio contra occupantes iura, aut bona ad Eccleſias vacantes pertinentia, exponitur.*

QVarta excommunicatio habetur in cap. *Generali*, eodem tit. de Electione, in 6. ferturque in eos, qui in Eccleſiis, Monaſteriis, aut piis locis titulum defenſionis, aut ſimilem de nouo vſurpare conantes, iura ad talia loca pertinentia, aut eorum bona, quando talia loca vacant, occupare præſumunt. In quo primum notandum eſt verbum, *Nouè vſurpando.* Duo enim requirit: primò, vt de nouo fiat: ſecundò, vt ſine iuſto titulo, aut legitima conceſſione. Vnde qui id facit titulo antiquæ præſcriptionis, ſeu cōſuetudinis, vel nouo titulo fundationis, aut cōceſ-B ſionis legitimæ non comprehenditur hac lege, vt in fine eius explicatur, & Gloſſa aduertit. Deinde eſt conſiderandum, legem illam directè ferri contra occupantes bona talium locorum eo tempore, quo vacant; non tamen quomodocunque occupantes, ſed ſimul vſurpare conantes iura aliqua ad tales Eccleſias pertinentia; quę ibi dicuntur Regalia, aut Cuſtodiæ, &c. Ideoque ad incurrendam hanc cenſuram non ſufficit alio modo occupare talia bona, niſi fiat occupando iura ipſa, & illo titulo: neque è conuerſo ſufficit tale ius vſurpare, niſi occupentur bona Eccleſiæ vacantis: nam vtrumque ita coniungitur in illo textu, vt ſimul requiratur. Quod notant Caietanus, Nauarrus, & alij. Vnde cùm cenſura non contrahatur, donec actus prohibitus conſumetur, quam-C uis aliquis conetur vſurpare ius animo occupandi bona, ſi hoc perficere non potuit, non incurret cenſuram, donec cum effectu illa occupet. E contrario verò, ſi de facto quis occupet bona per huiuſmodi actionem, conando vſurpare ius Eccleſiæ, quamuis hoc non aſſequatur, ſed tantùm ad id conetur, videtur incurrere: quia lex illa, vt dixi, per ſe, ac directè excommunicat occupantes bona, & ex alia parte non requirit vt vſurpent, ſed quòd conentur ad vſurpandum ius. Præterea oportet, vt illa bonorum occupatio ex præſumptione fiat, quod habet vim ſæpe explicatam. Eſtque generalis contra omnes committentes tale delictum, de conſulentibus verò, & ſimilibus nihil ibi dicitur.

6 *Ca. Generali, de Elect. in 6.*

Additur verò ſpecialis extenſio contra Clericos, D Monachos, vel alias perſonas talium locorum reſpectiuè, procurantes tale delictum fieri: meritóque id fit propter ſpecialem infidelitatem talium perſonarum. Non incurrent tamen hi procuratores hanc cenſuram, niſi res ad exitum perueniat, iuxta doctrinam in ſuperioribus datam; quia talis actio ſolùm prohibetur propter aliam, & quaſi via ad illam, & ideò non videtur conſummata, donec illa fiat. Denique neceſſarium eſt, vt talis procuratio ſit, vt ita dicam, poſitiua per actionem aliquam: nam ſi ſolùm ſit negligentia reſiſtendi, etiam culpabilis, contra ſui officij debitum; illud non eſt procurare, ſed indebitè permittere: quæ culpa ibidem paulò inferiùs alia pœna punitur in Clericis: nam pro eo tempore prohi-E bet Papa, ne de prouentibus talium Eccleſiarum aliquid percipiant. Per quæ verba, vt opinor, non fertur ſuſpenſio ipſo iure, neque ipſi Clerici tenentur in ſeipſis talem exequi pœnam; ſed Prælatus, aut Iudex iuxta hanc legem debet eos punire.

7 *Extenſio eiuſdem cenſuræ.*

Excommunicatio contra eos, qui dum electioni Monialium interſunt, aliquid faciunt, vnde oriri poſſit diſcordia inter eos ſuper electione.

QVinta excommunicatio habetur in cap. *Indemnitatibus*, §. *Poſtremò*, de Elect. in 6. ferturque contra Prælatos, vel alios, qui vocantur, vt interſint ele-

8

electionibus Monialium, ſi aliquid faciant, ex quo poſſit oriri, vel nutriri diſcordia inter ipſas Moniales, ſuper huiuſmodi electionibus faciendis. Quæ lex vniuerſalis eſt quoad perſonas, in quas fertur cenſura: nam verba ſunt generalia ſine limitatione. Eſt autem ponderandum in eo textu non requiri, quòd talis perſona interſit tanquam ſuperior, vel iuriſdictionem habens, vel tanquam miſſa à ſuperiore; ſed ſolùm quòd ſit accerſita ad illud munus dirigendi electionem per conſilium, exhortationem, vel aliquid ſimile; & quòd ipſe eo nomine accedat, & interſit: nam verba textus in omni proprietate hoc ſignificant. Vnde ſi Religioſæ ipſæ aliquem vel Religioſum eiuſdem ordinis, aut alterius, vel Clericum ſecularem, aut etiam laicum, ſiue virum, ſiue etiam fœminam vocarent, vt intereſſet ſuæ electioni, & ſua prudentia, & iudicio illas dirigeret, in eo haberet locum hæc conſtitutio, & cenſura, vt patet ex plano contextu verborum. A fortiori autem habebit locum in ſuperiore, qui ex officio intereſt, vel alio, qui vicem eius gerit: nam hi etiam verè dicuntur euocari ad dirigẽdas tales electiones, vel à Monialibus ipſis, vel certè ab ipſo officio, & regula, vel à Prælato ſuperiori. At verò ſi quis intereſſet non vocatus ad dirigendum; ſed quia ipſe ſe immiſcet fortè ad perturbandum, vel deſiderium ſuum explendum, non incurreret hanc cenſuram, vt probè notauit Caietanus cap. 80. quia licèt fortè delictum ſit grauius: tamen non eſt illud ſpeciale, quod hîc punitum eſt, nimirum infideliter agere, & quaſi præuaricare in eo munere, ad quod aliquis vocatus eſt. Rurſus etiam ipſe, qui ad dirigendum vocatus eſt, ſi ante electionem non perturbet, aut diſcordias generet, vel nutriat, ſi poſt factam electionem aliquid horum committat, non incurret: nam textus ſolùm loquitur de diſcordia, *ſuper faciendis electionibus*. Et in his conueniunt Gloſſa, expoſitores, & Summiſtæ omnes. (Caiet.)

9 (*Nomen Monialium an ad non Religioſas extendatur.*) Addit verò Angelus verbo *Excommunicatio*, 7. caſu 16. hanc conſtitutionem non procedere tantùm in Monialibus, quæ ſunt veræ Religioſæ; ſed in his etiam congregationibus fœminarum, quæ propriè Religioſæ non ſunt, tamen in communi viuunt, & ſuas electiones faciunt. Et idem ſequitur Syluester, *Excommunicatio*, 9. num. 42. qui citat Geminianum; dicitque colligi ex textu. Sed neque in textu ego video fundamentum, quia nomine Monialium tam in iure, quàm in communi vſu ſolùm intelligi ſolent Religioſæ fœminæ: & iura, quæ de huiuſmodi electionibus loquuntur, de Religioſis, ſeu regularibus ſermonem faciunt, vt videre licet in Concilio Agathenſi, cap. 19. & 57. & in Tridentino, ſeſſ. 25. ca. 7. de Reformatione regularium: quare non video cur in lege pœnali extenſio illa admittenda ſit. Quod ſenſiſſe videntur Caietanus, & Nauarrus illam prætereundo, de Religioſis tantùm loquendo. (Angel. Sylueſt. Conc. Agathen. Conc. Triden.)

10 (*Sexta excommunicatio cōtra Procuratorem in quadā cauſa iniqua C. vlt. de officio Delegati.*) Sexta excommunicatio ſumitur in ca. vltimo de officio Delegati in 6. vbi ſuſpenduntur Conſeruatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis, & violentiis ſcienter ſe intromiſerint: pars verò, quæ hoc procurauerit, excommunicatur, ita vt abſoluenda non ſit, donec alteri parti læſæ ſatisfaciat. De quo canone; quia pœna in eo principaliter lata eſt ſuſpenſio, infrà ex profeſſo dicemus diſputantes de ſuſpẽſione. Hîc ſolùm aduerto, huiuſmodi procurantes non incurrere, niſi effectus ſequatur, propter rationem ſuperiùs tactam. Non fertur autem talis cenſura contra quoſlibet procurantes, ſed contra eum, qui eſt pars in tali iudicio, & hoc procurat: expreſsè enim fertur cum tali limitatione. Rurſus neceſſe eſt, vt talis Conſeruator commiſſionem nō habeat ad huiuſmodi actus, etiamſi talis conceſſio data ſit per clauſulam generalem, qua extendi ſolet commiſſio ad cognoſcendum de eo, quod requirit altiorem indaginem, vt notat Nauarrus n. 125. quia cùm hæc procuratio non per ſe, ſed propter vitandum actum procuratum prohibeatur, tunc ſolùm cenſeri debet prohibita, quando actus procuratus malus eſt, & prohibitus: ergo quando actus ipſe conceſſus eſt, procurare illum non eſt malum, neque eſt materia cenſuræ.

Excommunicatio contra extorquentes per vim, aut metum abſolutionem à cenſura, exponitur.

11 (*Cap. vnicum, de His, quæ vi, in 6.*) Septima excommunicatio ſumitur ex cap. vnico de His, quæ vi, in 6. ferturque in eos, qui per vim, vel metum extorquent ab Eccleſiaſtico Iudice abſolutionem à cenſura. Quem textum ſuprà expoſuimus diſputatione 7. de Cenſuris in communi, ſectione 3. quantum ad priorem partem eius. Nunc verò quantum ad hanc cenſuram aduertẽdum eſt primò, neceſſarium eſſe ad eam incurrendam, vt metus illatus ſit talis, vt moraliter faciat actum ita inuolũtarium, vt ex eo capite nulla ſit abſolutio, ad quod non ſufficit quilibet metus, ſed ille ſolus, qui cadere poteſt in conſtantem virum, vt iura loquuntur, & citato loco declaratum eſt. (*Qua metus illatio ſufficiat ad hanc cenſuram incurrendam.*) Contrarium autem videtur docere Caietanus cap. 41. dicens: Qualiſcunque ſit metus illatus, ſufficere ad incurrendam hanc cenſuram, quia hæc lex nihil diſtinguit inter magnum, & paruum. Quam ſententiam ait Nauarrus cap. 27. num. 125. eſſe tenendam in foro conſcientiæ. (Caiet. Nauarr.) Ego verò cenſeo non eſſe hîc diſtinguendum inter forum externum, & conſcientiam; quia ſi ex vi illius legis in externo foro non cenſetur excommunicatus, qui leuem metum intulit, neque in foro conſcientiæ erit, cùm talis excommunicatio ex ſola efficacia, & proprietate illius legis inferatur. In vtroque ergo foro cenſeo in eo caſu non incurri. Quod tenet ibi Gloſſa vltima communiter ab interpretibus approbata Et ratio eſt, quia licèt lex illa non diſtinguat, tamen ex ſubiecta materia conſtat loqui de metu graui. Prius enim irritat lex illa abſolutiones extortas: deinde verò ſubiungit, *Ne autem ſine vindicta violentiæ creſcat audacia, eos qui huiuſmodi abſolutionem*, &c. ergo talis cenſura cadit in eam extorſionem abſolutionis, quæ illam reddit nullam ex vi illius capitis: non reddit autem nullam niſi vis, aut metus grauis, qui cadat in conſtantem virum: ergo.

12 Cætera verò, quæ Caietanus notat circa hanc cẽſuram, mihi probantur, & facilia ſunt ex verbis textus, videlicet nihil referre, quòd inferẽs vim, vel metum, ſit ipſe, qui abſoluendus eſt, vel alius: vterque enim æquè incurrit; nam textus nō diſtinguit de extorquente ſibi, vel alteri, ſed abſolutè de extorquente. Sicut etiam in priori parte capitis nulla ſit abſolutio, ſiue metus illatus ſit ab eo, qui abſoluitur, ſiue ab alio. Deinde non ſatis eſſe, quòd metus inferatur, niſi abſolutio cum effectu obtineatur, quia textus non excommunicat inferentes metum ad hunc finem, ſed extorquentes abſolutionem per metum: hæc autem extorſio non conſummatur, donec abſolutio obtineatur. Denique nihil referre, quòd cenſura, cuius abſolutio extorquetur, iuſtè, vel iniuſtè lata ſit, neque quòd ſit ab homine, vel à iure; quia etiã in hoc lex illa nihil diſtinguit. Ego autem hoc intelligo de cenſura iniuſta, dummodò ſit valida: nam ſi fuiſſet nulla ſimpliciter, id eſt, tam in re, quàm in exteriori foro, non credo incurſurum hanc excommunicationem, qui reuocationem illius cenſuræ per vim, vel metum extorqueret: nam cùm illa non fuerit cenſura, ceſſat materia huius legis; neque illa, quæ extorquetur, poteſt verè dici abſolutio, vel reuocatio cenſuræ,

cenſuræ,ſed potiùs declaratio nullitatis eius:hic autem non excommunicatur,qui extorquet declarationem nullitatis,ſed qui extorquet abſolutionem, vel reuocationem cenſuræ veræ,ac validæ.

Excommunicatio contra eos, qui per fraudem faciunt vt Iudex perſonaliter fœminam adeat eius teſtimonium interrogaturus, exponitur.

13 *Ca.2.de Iudiciis.* OCtaua excommunicatio ſumitur ex c.2.de Iudiciis in 6. vbi ſtatuitur, ne fœminæ cogantur perſonaliter venire in iudicium ad ferendum teſtimonium;& prouidetur,vt per tabellionem, vel aliã perſonam ad eas tranſmiſſam petatur, aut ſi caſus id poſtulet, quòd Iudex ipſe perſonaliter ad eas accedat.Et additur: *Prouiſio quòd caſus huiuſmodi (videlicet vt Iudex vadat perſonaliter) non fingatur,nec fraus interueniat in hac parte; alioqui fictor huiuſmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.* Vbi eſt aduertendum, hanc excommunicationem non incurri,donec ſit per fraudem obtentum,vt Iudex perſonaliter ad fœminam accedat,eius teſtimonium per ſeipſum interrogaturus; quia in eo acceſſu conſummatur actio hîc punita,& prohibita,quãdo per fraudem fit:& ita ſentit Caietanus cap. 59. quem ſequitur Nauarr.Poſtquam autem hic effectus conſequutus eſt,ille tantùm incurret hanc cenſuram, qui author fuit fraudis, & deceptionis. Vnde ſi ipſe Iudex fuit deceptor,ipſe incurret:ſi verò fuit alia perſona, Iudex non incurret, etiamſi ad fœminam perſonaliter accedat, etiamſi id faciat ſciens, & permittens; vel,vt ſic dicam,malè vtens malitia alterius ad ſuum fortaſſe prauum deſiderium explendum. Quia hîc non punitur quælibet malitia, ſed ſola *fictoris*, vel *fraudatoris*:tunc autem Iudex non eſt fictor,vel fraudator, licèt malè faciat,dum ſe,& alium decipi, & fraudari ſinit.Quod ſignificauit Nauarr.n. 125.in fine,dicens,Iudicem non incurrere hanc cenſuram, ſi ipſe non fingi fecit:quam dicit eſſe communem ſententiam in dicto cap.2.

Caiet. Nauarr.

14 Dices: Hoc ipſo, quod Iudex ſcit fictionem, vel deceptionem alterius, & nihilominùs ſub illo colore vult perſonaliter fœminam adire, decipit illam, impoſtor,ac fictor dici poteſt: ergo incurret cenſuram.Reſpondetur negando aſſumptum,ſi nihil cooperatur ad deceptionem; ſed ſolùm illa ſuppoſita, diſſimulata, proficiſcitur, & perſonaliter adeſt fœminæ. Quare conſiderandum attentè eſt,an ſit moralis cooperatio,ſeu effectio fictionis: quia tunc incurretur cenſura, & non aliàs. Vnde fit, vt ipſamet fœmina, ſi fingat, & decipiat, vt Iudex ad eam perſonaliter veniat, & conſequatur effectum, incurrat hanc cenſuram;quia lex illa generaliter excommunicat omnem deceptorem, ſeu fraudatorem: ſub quibus vocibus, quamuis maſculini generis,certum eſt iuxta iuris vſum,etiam fœminas comprehendi. Nec refert,quòd talis deceptio ſit ab ipſa, in cuius fauorem videtur talis lex inſtituta;quia lex ſimpliciter loquitur,& ſine reſtrictione:vnde non tam reſpicit fauorem perſonæ,quàm ipſius iudicij, vt rectè, atque etiam honeſtè fiat.

Quid ſi ac ipſa fœmina decipiat.

15 *Quis incurrat hanc cenſurã, author fraudis an executor.* Sed interrogari poteſt: Quando vnus eſt author, vel inuentor deceptionis, alius verò executor, quis illorum incurrat hanc cenſuram? Reſpondeo, mea ſententia vtrumque incurrere, quia vterque eſt deceptor:vel ſi accommodare velimus terminos ipſius textus,alter eſt fictor,ſcilicet inuentor mendacij; alter fraudator,ſcilicet executor. Quare, etiamſi plures ad executionem concurrant fingendo, vel proferendo mendacia in ordine ad talem effectum, illo

A conſecuto omnes incurrunt. Altera interrogatio eſt: An hæc lex intelligenda ſit tantùm de Iudiciis, & Iudicibus Eccleſiaſticis? Poſſet enim aliquis hoc exiſtimare;quia Eccleſiaſtici canones ſolum ponũt formam,& modum ſeruandum ab Eccleſiaſticis iudicibus.Sed dicendum eſt,legem eſſe vniuerſalem,& iudices ſeculares comprehendere. Quod colligo tum ex illis verbis textus, *Authoritate Sedis Apoſtolicæ, aut alia quacumque*; nam in rigore omnem iudiciariam poteſtatem comprehendunt: Tum etiam quia ſemper eſt ſermo de iudicio, & iudice indefinitè & abſolutè, neque fit reſtrictio ad Eccleſiaſticum. Vnde Nauarrus dicit nihil referre, an iudex ſit clericus, vel laicus.Denique in his, quæ ad bonos mores pertinent,Eccleſia per ſuos canones poteſt modum ponere ſecularibus iudicibus. *De quo Iudice loquatur dictum cap. 2.*

Excomm. Contra laicos compellentes Prælatos Eccleſ. vt res Eccleſ. laicis ſubmittant,& contra eos qui res ſic habitas non dimiſerint.

NOna excõmunicatio ſumitur ex ca.2.de Rebus Eccleſ.non alien. in 6. vbi prohibentur Prælati Eccleſiaſtici ne immobilia bona vel iura ſuarũ Eccleſiarum ſine conſenſu Capituli, & licentia Sedis Apoſtolicæ ſubiiciant laicis: & in clericos, vel prælatos contrarium facientes ſuſpenſionem fert ipſo iure:quam infra ſuo loco explicaturi ſumus cum ipſo textu,quia hæc eſt pœna ibi principaliter lata. Adiũgitur verò duplex excommunicatio. Prima eſt contra laicos,*qui compellunt clericos ad huiuſmodi contractus faciendos,& qui ante illam legem ſimilem vim fecerant,niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſſione) Eccleſiaſtica bona in ſua libertate dimittant.* Vt autem hic caſus intelligatur,aduerto ſubmittere Eccleſias, aut earum bona, vel iura laicis perſonis variis modis fieri poſſe,vt ex illo textu ſumitur,ſcilicet conſtituendo illos patronos,vel aduocatos Eccleſiarum, vel recognoſcendo eos vt patronos,ac ſi talia bona, vel iura ab illis haberent. Clerici ergo, ſeu Prælati Eccleſiarum prohibentur hanc ſubmiſſionem facere (niſi modo,& in caſibus à iure permiſſis) in perpetuum, aut ad tempus non modicum: quod iuxta Gloſſam ibi,Syluestrum, Antoninum, Nauarrum, & omnes debet eſſe tempus decem annorum.Quia ergo nobiles laici interdum opprimebant Eccleſias vt eis ſubmitterentur à Prælatis, ideo in eo c.cenſura fertur contra eos, qui huiuſmodi vim vel anteà Eccleſiis fecerant,vel poſteà fecerint. 16 *Ca. 2. de Reb. Eccl. non alien.*

Vbi ſolùm eſt notanda differentia quòd ad incurrendam illam excõmunicationem,prout fertur propter actũ futurum,non requiritur alia monitio præter eam, quæ fit per hanc legem: prout verò fertur propter actum præteritum, requirit nouã monitionem ab homine factã:& alioquin non cenſetur quis eſſe contumax. Et probabile exiſtimo talem monitionem debere eſſe trinã,prout ſentit Gloſſ.ibi Sylu. *Excommunicatio,9.*caſu 19.Quamuis Naua.ca. 27.nu. 126.dicit ſufficere vnam tam in hoc caſu,quàm in omnibus,in quibus iura requirunt monitionem ad incurrendam cenſuram per ipſum ius latam, & affert probabiles coniecturas:ſed non video rationem cogentem.Vnde cum contraria ſententia fauorabilior ſit, & graues authores habeat, & rationem fortaſsè probabiliorẽ,ſatis tuta eſt in conſcientia: maximè cũ hoc loco textus requirat cõpetentem monitionem: competens enim monitio in iure intelligitur trina. 17 *Quæ monitio requiratur in 2. caſu excom.* *Gloſſ. Syluest. Nauarr.*

Secunda excommunicatio eſt, quando hi contractus licitè ſunt cum conſenſu & licentia requiſitis,ſi laici aliquid vſurpent, præter id quod ex natura vel conditione talis contractus eis debetur: nam, ſi le 18

ſi legitimè admoniti illud non reſtituant,excommunicationem incurrunt: quod eodem modo intelligendum eſt. Denique declarat Nauarrus hanc ſubmiſſionem eſſe illam quam Hiſpani,*Commendam*,appellant; & ſub aliis pœnis prohibetur in legibus illius regni lib.1.Ordin.tit.3.lib.1.

Decima excommunic.contra religioſos quarundam religionum exercentes aliquas actiones in cap. vn.de Religion.dom.in 6. prohibitas.

19 *2.Excom.eiuſdem textus.*

DEcima excommunicatio ſumitur ex c. vnico §. *Confirmatus*,de Religioſis domibus in 6.fertúrque contra religioſos, qui paupertatem in communi profitentur ſecundum regulam ſuam, quorum religio poſt Concil. Lateranenſe ſub Innocentio III. celebratum, id eſt poſt annum 1215.confirmata eſt: quam cenſuram hi religioſi in tribus caſibus incurrunt.Primus eſt,ſi aliquem ad ſuam profeſſionem de nouo admittant: ſecundus ſi nouam domum vel locum acquirant,tertius ſi iam habita alienent ſine Sedis Apoſtolicæ licentia.Quæ limitatio ad omnes tres caſus refertur,vt per ſe notum eſt.Hæc verò excommunicatio iam parum eſt vtilis:nam ibidem in §.ſequente excipiuntur ab hac prohibitione quatuor ordines Mendicantes antiquiores propter eorum approbationem, & euidentem vtilitatem. Vnde ſimili modo excipitur quælibet alia religio poſteà ſimiliter approbata, vt ex bullis & priuilegiis ſingularum religionum intelligendum eſt. Quocirca illæ religiones, de quibus textus hic loquitur, vel iam non extant,vel rariſſimæ ſunt: & ideo non eſt quòd in hac excommunicatione amplius declaranda immoremur. De alia verò ſimili quæ habetur in Clem.vlt.de Pœnis dicam in ſect.ſequente.

20 *Non extendi hanc excom.ad inſtituentes nouam religionem.* Angel. Sylueſt. Nauarr.

Addunt verò Angel.*Excomm.*7.caſu.22.& Syluest. *Excomm.*9.n.45. excommunicatione 20.& Nauar.c. 27.n.127.in hoc eod. textu excommunicari eos, qui inſtituunt nouum ordinem religionis, aut accipiunt nouum habitum illius. Sed ego non inuenio hanc excommunicationem in illo ca. nam illa prohibitio habetur in prima parte illius c. vbi eſt ſermo de religionibus non confirmatis: & ibi nulla adiungitur excom.Poſteà verò in §.1.additur prohibitio illorum trium caſuum quos retulimus, qui pertinent ad religiones confirmatas,vt patet ex principio §.*Confirmatos autem,&c.*Excommunicatio autem quę ibi ſubiungitur,euidenter refertur ſolùm ad caſus in eodem §. prohibitos,non verò ad ſuperiorem prohibitionem. Quod patet,tum quia ſunt capita, & leges diuerſæ; tum etiam ex contextu ipſorum verborum:nam poſt illos tres caſus additur,*Si verò ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio,nec domorum, vel locorum acquiſitio,aut ipſorum, cæterúmque bonorum alienatio valeat: & nihilominùs contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant.* Ex quo textu manifeſtè conſtat illa verba, *Si verò ſecus præſumptum ſit*,ſolùm ad tres caſus proximè præcedentes, referri. Cùm ergo poſteriora verba, *Et nihilominùs contrarium facientes*, ad eandem materiam referantur, manifeſtum videtur hanc excommunicationem non extendi ad religiones nullo modo à Sede Apoſtolica approbatas.Vnde Caietan. hanc excommunicationem non admiſit, quia in eo caſu non incurritur ex vi huius iuris, vel alterius, quod in iure communi habeatur. At Syl.refert Ioan. 22,in quandam Extrau.quæ incipit.,*Sancta mater Eccleſia*, quam dicit referre Panorm.huiuſmodi excommunicationem tuliſſe.Tamen ex Extrauagante Ioan. 22.de Religioſis domibus,hęc excommunicatio non colligitur,vt notauit Caietanus verbo Excommuni-

Panorm.

A catio c. 5.nec aliam de hac materia ab illo habemus, etiam in Bullario Romano. Panormitanus verò ex Ioanne 23. illam Extrauagantem refert,*quæ videtur*, ait *ipſo facto excommunicare iſtos,qui adinueniunt nouam religionem,&c.*Vbi aduerto Panormitanum non inueniſſe hanc excommunicationem in iure communi, & ideo ex illo non attuliſſe illam: ſed potiùs dicendo,*hodie eſt quædam Extrauagans,&c.* ſignificaſſe ante illam non fuiſſe huiuſmodi excommunicationem ipſo iure latam. Deinde expendo,non omnino aſſerendo,ſed ſubdubitando dicere, *Quæ videtur ipſo facto &c.* Sed neque illa extat, vnde neque de illa nobis conſtat multóque minùs de cenſu illius: propter quod cenſeo illam non obligare, neque ex vi illius B talem excommunicationem incurri.

Excommunicatio contra imponentes tributa perſonis Eccleſiaſticis,exponitur.

VNdecima excommunicatio ſumitur ex capitu. *Quanquam* de Cenſibus in ſexto.Et fertur contra eos qui imponunt, vel exigunt ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, pedagia, quidagia,& ſimilia tributa,per ſe,vel per alium, ſuo vel alieno nomine, pro perſonis ipſis, aut rebus ſuis propriis, quas non deferunt, vel tranſmittunt cauſa negotiationis. Vbi rectè aduertit Caietanus cap. 39. hæc prohiberi ſub hac cenſura quatenus ſunt onera, & tributa,non verò ſi ſint ſtipendium iuſtum pro aliquo negotio:nam C pedagium v.g.eſt tributum quod exigitur ſolùm ratione tranſitus: ſi tamen per flumen tranſeundum ſit in nauicula,exigere aliquid pro illo tranſitu, non contra hanc legem: Similiter quidagium dicitur quod ſoluitur pro ducatu, ſeu oſtenſione itineris, quod tunc eſt tributum, quando homo non vult ducem viæ, neque illum accipit, & ſoluere cogitur: ſi autem clericus huiuſmodi ducem conducat, ille iuſtè exiget ſtipendium, quia illud non eſt tributum. Rurſus aduertit Caietanus, omnia illa tria verba, *exigere,extorquere, compellere*, ſignificare coactionem aliquam; tamen non eſſe hic neceſſariam maiorem coactionem, quam illam quæ communiter fit petendo hæc tanquam debita & impediendo tranſitum perſonarum, aut rerum donec exoluatur: nam D ex illis tribus verbis ſub diſiunctione poſitis ſatis colligitur quodlibet illorum ſufficere, ergo exigere ſatis eſt, ergo à fortiori, reliqua, quia plus addunt. Tandem aduertendum eſt,hic non ſolùm prohiberi exigere hæc tributa à perſonis Eccleſiaſticis ratione prouentuum Eccleſiaſticorum, ſed etiam ratione propriorum bonorum, quæ ſecum deferunt, vel tranſmittunt quocunque titulo illa poſſideant. Solúmque fit exceptio, quando talia bona deferuntur, aut tranſmittuntur ad exercendam mercaturam: quæ tunc exerceri dicitur, quando res emitur in vno loco vt in alium deferatur, vt ibi cum aliquo lucro vendatur. Vnde ſi clericus tranſmittat fructus vel ſui beneficij, vel ſui patrimonij, vt alibi eos vendat, non poſſunt exigi ab eo vectigalia, ſeu pedagia: I- E demque erit ſi ea, quæ emit ad vſus ſuos bona fide, & ſine animo negotiandi, poſteà tranſmittat,vt vendantur, quia iam illis non indiget vt ſpecialiùs attigit Nauatr.num.128.

21 *C.Quanquam de Cenſib.*

Non prohibetur hæc legere. exigi a perſonis Eccleſ.

De quibus bonis poſſit exigi à clerico pedagium,&c.

Nauarr.

Hic vero inquiri poteſt an hæc cenſura, licèt non ſit reſeruata in hoc ca.cenſenda ſit reſeruata in Bulla Cœnæ. Nam Syluest. verb. *Excommunicatio*,9.nu.24. excommu.21.affirmat. Duæ autem ſunt clauſulæ in Bulla in quibus videri poteſt facta hæc reſeruatio & vtramque indicat Syluester. Prior eſt quinta in ordine ſuprà à nobis poſita, vbi excommunicantur qui augent, vel imponunt noua pedagia, cùm ad id

22 *Num cenſura hæc ſit reſeruata in Bulla Cœnæ.* *Syluestri opin.* *Excom.hic non incidit cum 5. in Bulla Cœnæ ſuprà explicata.*

ad id poteſtatem non habeant, vel ſic impoſita exigunt:& per hanc non fit propriè talis reſeruatio, nam hæ leges cenſuras ferunt propter cauſas valde diuerſas, nam in Bulla Cœnæ excommunicantur, qui exigunt vectigalia ibi prohibita, id eſt ſine poteſtate, & contra eandem clauſulam impoſita, vt ibi cum Caietano, Naua.& aliis declarauimus, quod non eſt factum in fauorem clericorum, ſed omnium fidelium. At verò hæc lex eſt ſpecialis in fauorem clericorum & prohibet exigere ab eis vectigalia, quæ alioqui iuſtè impoſita ſunt pro perſonis non priuilegiatis. Vnde, qui hæc exigit à clericis, licèt incidat in hãc cenſuram quam tractamus, non tamen in Bullam Cœnę & ideò talis excommunicatio reſeruata non eſt. At verò exigens à clerico vectigalia per ſe prohibita contrahet excommunicationem reſeruatam in Bulla Cœnæ quam etiam contraheret ſi exigeret à laico. Dubitari verò poteſt, an tunc contrahat etiam excommunicationem huius ca. *Quanquam.* Videtur enim non incurrere, quia illa re vera non ſunt vectigalia, cùm legitima poteſtate nõ ſunt impoſita. In contrarium verò eſt, quia, ſi hæc lex prohibet exigere à clericis vectigalia etiam iuſta reſpectu aliorum multò magis iniqua. Et ita quidem dicendum videtur, quòd licèt non eſſet in Bulla Cœnæ illa clauſula poſita, & excommunicatio lata, incurreretur ex vi huius c. Nunc verò ad rem moralem parum refert, quòd ex vi vtriuſque legis talis cenſura incurratur, quia in re vnus eſt titulus, ſeu vna cauſa, quæ explicata omninò tolletur per abſolutionem illa èxcommunicatio quatenus ab vtraque lege dimanat, & in eo tantùm caſu erit illa excommunicatio reſeruata.

Exigens à clerico vectigalia prohibita an incurrat exco. huius cap.

23 Altera clauſula Bullæ per quam videri poteſt facta hæc reſeruatio, eſt 18. à nobis poſita, in qua excommunicantur, qui huiuſmodi collectas, ſeu onera eccleſiaſticis perſonis imponunt, aut ab eis accipiũt. Et de hac clauſula hoc etiam negat Nauarr. quia in ea ſolùm prohibentur onera & exactiones, quæ petuntur ratione prouentuum eccleſiaſticorum. Veruntamen in illa clauſula diſtinguuntur onera, quæ perſonis, vel bonis eccleſiaſticis imponuntur; & licèt quoad ea, quæ in bonis imponuntur, expreſsè fit ſermo de bonis ſeu redditibus eccleſiaſticis: tamen quoad ea, quæ imponuntur perſonis, non fit limitatio ad exactionem, vel onus, quod imponitur ratione bonorum eccleſiaſticorum, ſed abſolutè de oneribus talibus perſonis impoſitis: pedagium autem quod ratione ſui ipſius à perſona eccleſiaſtica exigitur, propriiſſimè comprehenditur ſub illa generali clauſula. Vnde quoad hanc partem certa mihi videtur ſententia Sylueſtri: Sicut etiam erit certa ſi exigatur portorium de bonis aut fructibus eccleſiaſticis. Quando verò exigitur de aliis bonis propriis eccleſiaſticæ perſonæ, ſed res eſt magis dubia propter rationem Nauarri. Nihilominùs tamen etiam in hoc mihi magis placet ſententia Sylueſtri: nam, licèt illa exactio immediatè fiat propter bona; tamen indirectè, & mediatè eſt potiùs onus perſonæ, quàm bonorum. Onera enim in bonis poſita ſunt illa quæ per ſe debentur ratione fructuum, vt in eadem clauſula Bullæ videtur ſatis exponi, à quibus oneribus non ſunt exempta omnia bona eccleſiaſticarum perſonarum, ſi ipſa bona eccleſiaſtica non ſunt, nec fructus eorum, vt ibidem expoſuimus: hoc verò onus, quod exigitur pro ſola tranſmiſſione; aut vectione rerum propriarum, magis videtur redundare in perſonam: ſicut exigere alia tributa quæ pro rebus emptis imponuntur, vt illud, quod vulgò dicitur *ſiſſa*, & ſimilia, cenſentur onera perſonalia, ideóque in illa clauſula prohibita ſub cenſura reſeruata: idem ergo in præſenti dicendum cenſeo.

Excom. huius cap. coincidit cum 18. explicata in Bulla Cœnæ.

A B C D E

24 Duodecima excommunicatio ſumitur ex c. *Quoniam*, de immunitate Eccleſiarum, in 6. illa verò incluſa eſt in 13. & 14. clauſula Bullæ Cœnæ, quæ eſt contra impedientes iuriſdictionem eccleſiaſticam vel eccleſiaſticos iudices illa vtentes, & ideò in ea immorari non eſt neceſſe.

C. Quoniam de immun. eccleſ. explicatum relinquitur in Bulla Cœnæ.

25 Decima tertia ſumitur ex cap. vlt. de immunitate Eccleſiarum, ferturque contra temporales dominos qui præcipiunt ſuis ſubditis ne officia, ſeu obſequia communia Reipublicæ perſonis eccleſiaſticis exhibeant, ſcilicet ne coquant panem, &c. Quem textum ſupra explicauimus circa Bullam Cœnæ in clauſula 15. in fine: nam hæc cenſura ex parte etiam lata eſt in illa clauſula, & Papæ reſeruata. Dico autem, *ex parte*, nam ibi ſolùm excommunicantur facientes vel ſeruantes ſtatuta eccleſiaſticæ libertati contraria: oſtendimus autem ibi huiuſmodi fore ſtatutum, quod hęc obſequia prohiberentur. Et ita explicuimus verbum, *præſumendi*, in hoc textu poſitum. Qui ergo tale ſtatutum conderet, & ex vi huius cap. vltimi, & ex vi Bullæ Cœnæ excommunicatus eſſet: reſeruationem autem haberet ex vi Bullæ tantùm. At verò cap. hoc non loquitur ſolùm de ſtatuto, ſed abſolutè de præcepto: & ideò qui, abſque lege lata hæc præciperet quocumque modo imperando, cenſuram huius ca. contraheret; non tamen Bullæ, nec reſeruationem, vt per ſe conſtat.

Cap. vlt. de immun. eccleſ eſt explicatum in 15 excom Bulla Cœnæ.

Poteſt contrahi excom. huius c. non incidendo in cenſuram Cœnæ.

Excommunicatio contra religioſos habitum ſuæ religionis dimittentes, aut ad ſtudia ſine Prælati licentia accedentes exponitur.

26 DEcima quarta ſumitur ex ca. 2. *Ne clerici, vel monachi*, in 6. Quæ fertur contra religioſos propter alterutram ex duabus cauſis: & extenditur deinde ad quoſdam alios. Prohibentur ergo in primis religioſi profeſſi ne in ſcholis, vel alibi habitum ſuæ religionis dimittant. Secundò prohibentur ne ad quælibet ſtudia literarum accedant ſine licentia ſui Prælati cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eius. Et ſubiungitur, *Si quis autem horum violator temerarius extiterit excommunicationem incurret ipſo facto.* Circa quæ verba primò aduertendum eſt illam particulam, *horum violator* non eſſe intelligendam collectiuè, ſed diſtributiuè: aliàs qui temerè habitum dimitteret, & ad ſtudium abſque licentia non iret, hanc cenſuram non incurreret: quod eſt contra omnes Doctores, & contra textus intentionem: ergo ſimiliter è contrariò, ſi religioſus ſine legitima facultate iuxta hunc textum requiſita ad ſtudium eat, quamuis habitum non dimittat, hanc cenſuram incurret.

Cap. 2. Ne cleric. vel monach.

Qualibet ex his actionibus ſufficit ad incurrendum.

27 Circa priorem partem aduertendum eſt, aliud eſſe dimittere habitum aliud ſe habitu ſpoliare: nam ſi religioſus exuat ſe veſtimentis vt dormiat, verè & propriè non dicitur dimittere habitum ſuum. Vnde, licèt fortaſsè in eo peccet vel contra ſuam ſpecialem regulam, vel contra debitam decentiam & modeſtiam, vel quia præbet aliquod ſcandalum, vel ex intentione mala etiam mortaliter, vt ſi id faciat ad liberiùs, vel voluptuoſius peccandum, non incurret hanc cenſuram, quia tunc non dimitit habitum ſecundum communem & moralem modum loquendi, vt aduertunt Slu. *Excommunicatio*, 9. cenſura 24. n. 51. & 52. & Nau. n. 131. & ſumitur ex Palud. in 4. d. 18. q. 3. caſu 12. n. 41. quamuis Anton. & Armilla oppoſitum ſentiat ſine ſufficienti fundamento, quia lex pœnalis non eſt extendẽda extra proprietatem verborũ, vt communi vſu accipiuntur. Et eadem ratione non cenſetur dimittere habitum qui ſuperiores veſtes deponit ad breue tempus vt faciliùs ludere poſſit. Propria ergo dimiſſio habitus eſt, quando fit mutatio in alium

Ad cenſuram hanc non ſufficit ſola habitus ſpoliatio.

Syluest. Nauarr. Palud.

in alium habitum ad ſe occultandum, vel incedendum hoc modo. Temeraria autem dimiſſio dicitur quoties fit ſine rationabili cauſa, & cum contemptu regulæ, ſeu legis, iuxta doctrinam D. Thomæ ibi à Caietano ponderatam 2.2.qu.53.art.3.ad 3. Vnde ſi dimiſsio habitus fiat ex cauſa rationabili, qualis erit defenſio propriæ vitæ, vel famæ aut proximi, aut vitare ſcandalum graue, & ſimiles, tunc non poteſt dici temeraria, quia prudenter fit. Item, licèt ex cauſa non ſit rationabilis, tamen non fit dimiſsio ex contemptu, ſed ex ignorantia culpabili, vel paſsione, vel leuitate animi cum aliqua apparenti excuſatione nō dicitur etiam temeraria dimiſsio, qui terminus his in eodem textu reperitur, & ideò cum omni proprietate verificandum eſt.

Temeraria dimiſſio habitus quæ dicatur. D. Tho. Caiet.

28 *Spoliatio habitus ſine illius dimiſſione non ſufficit ad hanc cēſuram.*

Ex his ergo colliguntur tres regulæ generales. Prima eſt, Quoties depoſitio, vel ſpoliatio habitus fit abſque dimiſsione illius non incurritur hæc cenſura. Patet, quia textus loquitur de dimiſsione: & exemplis iam hoc ſatis declaratum eſt. Vnde quando non totus habitus, ſed aliqua pars eius dimittitur, ſi ea quæ retinetur, eſt proprius habitus religioſi, quo ſatis cognoſci poſsit, etiam non incurrit. Imò etiam ſi religioſus partem alterius habitus, ſeu communem veſtem accipiat, ſi tamen eam partem religioſi habitus quam habet, non occultet, & per eam ſatis cognoſci poſsit vt religioſus, id non ſatis erit ad incurrendam cenſuram hanc. Probatur, quia tota illa non eſt dimiſsio ſimpliciter, ſed ſolùm ex parte, & ſecundum quid. Et prætereà ex illa non ſequitur incommodum, quod illa lex vitare intendit, videlicet ne detur religioſis vagandi licentia: ergo illa actio neque eſt contra verba, neque contra finem huius prohibitionis. At verò ſi quis dimitteret partem habitus, v. g. ſuperiorum, & aliam loco illius acciperet qua ſe occultaret ad liberiùs vagandum, ſeu ſine cauſa rationabili, iam tunc ille incurreret cenſuram, quia illa eſſet dimiſsio habitus in textu prohibita. Nam licèt demus aliquam partem habitus, vel ſignum religioſi ſubtus retineri, nihilominùs abſolutè & ſimpliciter hîc, & nunc in exteriori ſpecie ſeu forma, in qua potiſsimè habitus cōſideratur, ille non geſtat habitum religioſum, & ideò verè ac propriè dicitur dimittere illum. Idemque dicendum cenſeo, etiamſi dimiſſa vna parte habitus nullum alium induat, ſi in ea quam retinet, nullum ſignum religioſi manet, & id facit ad incedendum illo modo, & ſe occultandum: nam licèt non omnis ſpoliatio habitus ſit dimiſsio, tamē aliqua quæ fit tali modo, & contra finem talis legis propriiſsimè dicitur, & eſt habitus dimiſsio.

29 *Propter dimiſſionem habitus ex cauſa rationabili non incurritur hæc cenſura.*

Secunda regula eſt. Quoties dimiſsio habitus fit ex rationabili cauſa, vera, vel apparente, propter illam non incurri hanc excommunicationem. Patet in primis, ſi dimiſsio ex honeſta cauſa fiat, nam illa excuſat à culpa: ergo à cenſura. Vnde in eo caſu præcipuè loquuntur & expreſsiùs dicti authores. Addo verò, etiamſi non omninò excuſet à culpa, propter ignorantiam culpabilem, vel propter quendam nimium timorem ad tuendam vitam, vel alienam, vbi in reipſa neceſſarium non eſſet, excuſari ab hac cenſura: quia licet ille tunc malè dimittat habitum, non tamen *temerè*, ſed, vt ita dicam, timidè, vel ignoranter: ergo ille tunc non poteſt dici temerarius transgreſſor, vt illa lex loquitur: qui loquendi modus non minorem energiam habet, quàm verbum *præſumpſerit*, quod, dum in his legibus ponitur, excuſat operantes ex metu, vel ignorantia etiam culpabili, vt ſæpè notauimus cum communi ſententia. Hinc probabile etiam eſt quod Antoninus docet 3. par. tit.24.c.53.& Syluester verb. *Habitus*, quæſt... ſi religioſus dimittat habitum ad breue tempus, & alium induat propter ludicram aliquam actionem occaſione alicuius feſti inter ipſos religioſos efficiendam titulo cuiuſdam honeſtæ lætitiæ, non incurrere in hanc cenſuram, quia illa re vera non poteſt dici temeraria dimiſsio. Et ad hunc modum de aliis caſibus particularibus iudicandum eſt.

Tertia regula ſit, Quotieſcumque dimiſsio habitus fit ſine cauſa rationabili, vel ſaltem apparente neceſsitate, eſt ſufficiens cauſa huius cenſuræ. Probatur, quia eſt temeraria dimiſsio, quia & eſt ſine ratione, & cum contemptu ſufficiente, id eſt cum voluntate dimittendi, non obſtante prohibitione: nec enim maior contemptus neceſſarius eſt. Vnde regula procedit, etiamſi dimiſsio ſolùm ad tempus fiat, quia textus ſimpliciter loquitur, & non tantùm de dimiſsione in perpetuum. Patet etiam ex ratione illius legis, quæ non fuit ſolùm vitare propriam apoſtaſiam, quæ maximè fit per dimiſsionem perpetuam habitus, ſed ad impediendam vagandi libertatem, ad quam ordinariè fit temporalis dimiſsio habitus: Hanc ergo etiam cohibuit hæc lex per hanc cenſuram. Vnde ampliùs extenditur etiam ad tēpus breue: quia etiam in hoc lex nihil diſtinguit, & non fert cenſuram propter durationem in carentia habitus dimiſſi, vel vſu alterius, ſed propter temerariam dimiſsionem, quæ in puncto (vt ſic dicam) conſummatur, & tunc incurritur cenſura, ſiue breuiùs, ſiue diutiùs poſteà duret. Tamen aduertere oportet multum ad hoc referre, poſſe intentionem dimittentis: nam, ſi à principio dimiſit intentione diutiùs vagādi, vel permanendi illo modo, licèt paulò poſt mutata intentione ad ſuum habitum reuertatur, non excuſabit cenſuram. Idemque cenſeo ſi à principio nihil cogitauit de breuitate, aut longitudine temporis, ſed ſimpliciter voluit dimittere ad ſuum beneplacitum, vel quantum neceſſe eſſet ad prauam actionem, quam intendebat, vtraque enim dimiſsio eſt grauis, & directè contraria legi: vnde à principio etiam fuit ſufficiens ad contrahendā cenſuram.

30 *Dimiſsio quælibet habitus ſine rationabili aut apparenti ratione, eſt cauſa huius cenſuræ.*

31 At verò, ſi à principio quis intendit dimittere ad breuiſsimum tempus, vt v. g. per horam, vt liber, & occultus incedat, vel cuiuſdam leuitatis, vel recreationis cauſa, vel etiam vt eat ad committendum aliquod peccatum mortale, tunc videri poteſt illa dimiſsio leuis in ſuo ordine, quicquid ſit de alia malitia extrinſeca alterius ſpeciei, quia in ratione dimiſsionis videtur habere materiam leuem. Nihilominùs tamen etiam in hoc caſu probabilior ſententia eſt non vitari cenſuram, ſed in ipſo puncto dimiſsionis contrahi, quia grauitas huius delicti non eſt penſanda ex duratione temporis, etiam mente præconcepta, & voluntate intenta; nam licèt hoc multùm augeat; tamen ipſa dimiſsio habitus per ſe eſt res grauis, & ſufficiens ad peccatum mortale, quod peccatum eſt huic legi contrarium, & materia huius cenſuræ: eſt ergo ſufficiens cauſa illius: quod planè ſentiunt Syluester, Nauarrus, & alij ſuprà citati. Quod ſi interdum (vt ſuprà retuli) aiunt dimiſſionem hanc ad breue ſpatium non eſſe ſufficientem: cauſam cenſuræ, id intelligunt quando vel non eſt temeraria dimiſsio, ſed ex aliqua apparenti cauſa vel non eſt dimiſsio, ſed tantùm ſpoliatio habitus, vt in principio diſtinxi, & ſæpè pendet ex prudenti arbitrio, vt Syluester, & Nauarr. indicant.

Amplificatur præterea hæc regula, vt procedat etiam ſi quis habitum ſuæ religionis dimittat, vt immediatè induat habitum alterius, quia in textu expreſsè dicitur: *Ne quis temerè habitum ſuæ religionis dimittat*: non enim dicit, *religionis*, abſolutè, & inde excuſari poſsit qui, retento habitu religioſo, ſuum mutat 31

Religioſus induens habitum alterius religionis incurrit.

mutat: ſed dicit *ſua*, quod apertè etiam in illo caſu committitur: & ita hæc eſt communis ſententia, vt Nauarr. ſuprà refert. Aliqui verò eam limitant, niſi aſſumat habitum alterius religionis, vt in ea perpetuò maneat. *Angel. limitatio.* Quod ſentit Angel. *Excommunicatio*, 7. caſu 27. qui generalius etiam loqui videtur non ſolùm de ingrediente, ſed etiam de induente quomodolibet habitum alterius religionis. Et ratiò etiam eius huc tendit; ſcilicet quia vna eſt religio generaliter aſſumpta per tria vota. Quæ ratio friuola eſt, cùm hoc non tollat diſtinctionem religionum, quam apertè obſeruauit textus in illa particula *ſua*. Propriè
Caiet. ergo adhibet illam limitationem Caietan. cap. 61. & reddit rationem, quia illa non eſt temeraria dimiſſio habitus ſuæ religionis, quia cùm aliam ingrediatur, iam prior non eſt ſua. *Exponitur.* Quod rectè procederet, ſi tranſitus ad aliam religionem eſſet rationabilis, vel ſaltem ſi ſupponeretur eſſe validus, quia tunc non eſt verè dimiſſio temeraria. At verò, ſi tranſitus ſit irrationabilis, & contra ius, vt Caietanus ſupponit, non video quomodo ille poſſit excuſari à temeraria dimiſſione, cum grauiſſimè ille peccet dimittendo habitum ſuæ religionis, & ingrediendo aliam. Item illa religio, quam dimiſit, re vera erat ſua eo tempore quo illam dimiſit, & tunc irrationabiliter dimittit, ergo temerè. Addo etiam poſteà manere ſuam iure & obligatione, etiamſi in intentione & voluntate non maneat, quod impertinens eſt.

33 *An occultatio habitus ſufficiat ad hanc cenſuram. Opinio affirmatiua.* Præterea amplificari ſolet hæc regula, vt procedat non ſolùm in propria, & phyſica, vt ſic dicam; dimiſſione habitus, ſed etiam in occultatione, quæ moraliter reputatur quædam dimiſſio, quia per occultationem fit, vt talis perſona in exteriori habitu religioſa non appareat: quod eſt moraliter (vt ſic dicam) exuere habitum religionis. Quod etiam colligi poteſt ex fine illius legis, ſcilicet tollere vagandi licentiam, nam hæc etiam ex tali occultatione æquè
Nauarr. ſumi poteſt. Atque ita ſentiunt Nauarr. d. n. 131. cum Gloſſa in Clemen. 2. verb. *Extrinſecus*, de Vita, & honeſtate clericorum, & idem tenent Syluest. Caiet. &
1. *Opinio.* alij. Hæc tamen ſententia difficultate non caret: quia lex pœnalis amplianda non eſt vltra verborum proprietatem: hæc autem lex, quæ pœnalis eſt, non loquitur de occultatione, ſed de dimiſſione: occultatio autem in rigore & proprietate non eſt dimiſſio; & illa conſideratio moralis eſt amplificatio quędam quæ in materia odioſa parum valet, neque etiam ſimilitudo à paritate rationis. Propter quæ tenuit hanc
Panorm. ſententiam Panorm. in cap. *Deus qui*, de vit. & honeſt. cler. num. 4. Vbi plus iuſto eam extendere videtur, ſentit enim, quòd licèt exterior habitus religioſus tollatur, ſi interior retineatur, & per alium occultetur, non incurritur cenſura, propter rationem ſuprà tactam, quia illa non eſt dimiſſio ſimpliciter: cuius contrarium nos ſuprà in eo caſu diximus, & huic rationi ſatisfecimus.

34 *Reſolutio.* At verò quando ex habitu religioſo nihil dimittitur, ſed alius ſuperinduitur, qui perſonam, ſeu religionem eius occultat, mihi videtur vera Panormitani ſententia, quia ratio facta eſt efficax: neque in hac lege eſt ſub cenſura prohibita omnis occaſio vagandi, ſed ſolùm illa, quæ eſt per habitus dimiſſionem. Item, quia ſi religioſus aliis modis occultè incedat, v. g. intra currum, vel in tenebris, aut facie cooperta, non propterea contrahet hanc cenſuram. Quòd ſi Caietan. Nauarr. & alij attentè legantur, in re non diſſentiunt: aiunt enim: Si quis non ita occultet habitum religionis, quin ab illis, cum quibus familiariter verſatur, dignoſci poſſit, etiam ſi ita occultet, vt reſpectu aliorum lateat, non incurrere hanc cenſuram. At verò, ſi ex habitu nihil dimittit, non po-

A teſt moraliter non cognoſci ab his, cum quibus familiariùs conuerſatur: ergo iuxta illam doctrinam in eo caſu non incurritur cenſura. Si ergo occultatio etiam reſpectu familiariter conuerſantium eſt ſufficiens cauſa huius cenſuræ, ideò eſt, quia non fit ſine aliqua dimiſſione habitus, ſaltem quoad aliquam partem notabilem: tunc enim iam verba legis in proprietate verificantur, vt ſuprà declaratum eſt. Circa hanc verò partem videndum eſt nouum ius Concilij Trident. ſeſſ. 5. capit. 19. de reform. regular. quod nunc non expono, quia in eo nulla excommunicatio fertur.

Circa alteram partem de acceſſu ad ſtudium ſine licentia legitima, exiſtimo ſermonem eſſe, quando 35 *Quia acceſſus ad ſtudium ſit prohibitus per hanc legem.*
B eundem eſt ad habitandum extra clauſtrum propter ſtudium: nam ad ordinarium modum eundi ad ſcholas habitando in proprio conuentu non eſt neceſſarium, vt licentia detur à Prælato cum concilio maioris partis capituli: ita Caietanus d. c. 61. Caiet. Hinc rectè colligens, quando religioſus mittitur ad locum vbi eſt ſtudium, vt ibi habitet in conuentu ſui ordinis, in quo, vel ex quo ſtudiis, aut lectionibus vacet, non procedere diſpoſitionem huius canonis, quia tunc immediatè non datur licentia eundi ad ſtudium, ſed ad alium cōuentum, licèt finis miſſionis ſit ſtudium.

Aduertit etiam Caietanus in illo textu, ſermonem eſſe de Prælato conuentuali, eiuſque poteſtatem limitari ad dandam facultatem eundi ad ſtudium in dicto ſenſu, ſcilicet vt in eo extra conuentum ordi- 36 *A quo Prelato danda ſit licentia hæc & quomodo.*
C nis religioſus habitet. Limitatio autem eſt, vt non poſſit illam dare ſine conſilio conuentus, vel maioris partis eius, Circa quam limitationem Gloſſa ibi ver. *Conuentus*, aduertit, alibi concedi Prelato vt ſolus de licentia, & putat illud eſſe ſingulare, indicans hoc eſſe ordinarium ius. Alioqui cur in hoc ſpeciali caſu hoc grauamen Prælato imponeretur, ſed oppoſitum veriùs eſt vt Caietanus ſentit cap. 61. & Nauarr. n. 133. Quia iure communi tota poteſtas eſt penes Abbatem, vt ibi (Deo dante) oſtendemus. Hoc ergo eſt ius ſpeciale. Ratio autem poteſt eſſe, vel quam reddit Caietan. quia ex hac honeſta cauſa pronus eſt animus religioſorum ad exeūdùm extra clauſtra: vel quia dare licentiam ad habitandum extra monaſte-
D rium, præſertim iuuenibus, vt ſolent eſſe ſtudentes, eſt res grauis, multóque conſilio indigens.

Quæri verò poteſt, an requiratur conſenſus cap. vel conſilium tantùm. Nauarrus concil. 133. indicat 37 *Requiratur ne ad hanc licentiam dandam conſenſus capituli, aut conſilium tantum.* primum, nam dicit eſſe neceſſariam licentiam capituli. Caietan. præciſè dicit eſſe neceſſarium conſilium, & nihil aliud explicat: & eodem ferè modo tranſeunt Doctores reliqui. Et mihi videtur nihil eſſe addendum textui, quia res eſt oneroſa, & exorbitans à iure communi, & ideò non eſt amplianda. Iura autem cùm volunt requirere conſenſum, illud exprimunt; vt conſtat ex his quæ Nauarrus tractat, Nauarr. & refert comment. 3. de Regularibus num. 4. & ſe- Caiet. quentibus, ergo ſi hîc etiam voluiſſet, expreſſiſſet. Dices in illa disiunctione, *Cum conſilio conuentus, vel*
E *maioris partis*: indicari neceſſarium eſſe conſenſum ſaltem maioris partis. *Obiectio.* Reſpondeo, potiùs indicari non eſſe præciſè neceſſarium totum conuentum, ad conſilium vocare, ſed ſatis eſſe vocare maiorem *Solutio.* partem arbitrio Prælati. Hæc autem intelliguntur ex vi iuris communis, nam in particulari ſeruanda ſunt iura religionum, ſi plus requirant. Quin potiùs in religionibus, in quibus Prælatus conuentualis non habet hanc poteſtatem, nec cum conſenſu capituli poterit dare hanc facultatem: quia hoc ius non intendit illis dare poteſtatem, ſed illa ſuppoſita, ponit modum in vſu illius. Vbi ergo hoc fuerit reſeruatum *An generalis, aut Prouincia-* Generali, vel prouinciali, ad illum pertinebit dare

hanc

lis debeant dare hanc licentiã cum conſilio capituli.

hanc facultatem. Sed quæres, an illi etiam indigeant conſenſu capituli. Reſpondetur, ex vi huius textus non indigere, quia de illis non loquitur ſed tantùm de proximo Prælato, vt verba textus indicant, & communiter intellecta ſunt: & ideò modus hîc præſcriptus non extenditur ad ſuperiores Prælatos, ſed vnuſquiſq; regulam ſuam ſeruare tenetur. Sed quid ſi in his religionibus Prælatus conuentualis licèt iuxta ſuum inſtitutum legitimè non poſſit, de facto det hanc facultatem cum conſilio capituli? Reſpondetur, eſto id non ſufficiat iuxta religioſum ordiné, vt acceſſus ad ſtudium legitimè fiat, videtur ſufficere ad vitandam hanc cenſuram, quia & ſeruatur forma huius iuris, & ſaltem ſufficit, vt non poſſit illa dici temeraria violatio huius canonis.

Dubium.

Reſponſio.

38 Vltimò queri hîc ſolet, an ſi Prælatus ipſe, ſeu Abbas ſine conſilio capituli eat ad ſtudium modo ſupradicto, incurrant hanc cenſuram. Et omnes ferè communiter negant incurrere. Anton. 3.p.c.24.nu. 53. Angel. *Excommunicatio.* 7. caſu 27. Nauarr. c. 27. nu. 133. qui plures Canoniſtas refert. Oppoſitum tamen tenet Sylu. d. n. 55. quia etiã Abbas habet ſuperioré, & ideo comprehenditur ſub illo verbo, *niſi à ſuo Prælato*, nam & ipſe etiam religioſus eſt. Addit etiam, eſſe parem, vel maiorem rationem. Sed nihilominùs textus videtur loqui de religioſis ſubditis habentibus proximum, & immediatum prælatum localem, vt ſic dicam, vt rectè colligit communis opinio ex illis verbis: *Niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus.* Vnde licèt fortaſsè Prælatus aliter in eo peccet, nõ tamen contra hunc canonem, ideò nec illius cenſuram incurret. Adde etiam ſimilem caſum adeò eſſe extraordinarium & rarum, vt non oportuerit ſpeciali lege comprehendi: vnde nec ad rem moralem admodum neceſſarius eſt.

Abbas ſi eat ad ſtudiũ ſine capituli licentia, an incurrat hanc cenſurã.

39 Tertiò extenditur in eo c. hæc cenſura ad Magiſtros, ſeu Doctores Legum, vel Medicinæ, qui præſumunt in ſuis ſcholis retinere religioſos, qui habitu dimiſſo his ſcientiis vacant. Circa quam partem ſunt ponderandæ ſingulæ circunſtantiæ, quæ requiruntur, vt illa cenſura incurratur. Prima eſt, quòd religioſus habitu ſuo dimiſſo ſtudiis vacet. Vnde, ſi habitum retineat, non incurret magiſter hanc cenſuram, licèt diſcipulus aliàs peccet, & excomm. fit.

Magiſtri legũ, aut medicinæ qui in ſuis ſcholis religioſos hu ſcientiis vacantes retinent, excõmunicantur. 1. circunſtantia ad hanc cẽſuram.

2 Alia circunſtantia eſt, quòd religioſi ſtudeant ſcientiis illis prohibitis, ſcilicet Legibus, & Medicinæ: itaque, ſi audiat alias ſcientias, non habet locũ hæc cenſura.

3 Tertia eſt, quòd ſcienter magiſter delinquat, nam ſi ex ignorantia facti, vel iuris id faciat, etiamſi non omnino inculpabilis ſit, non incurret, nam vltra particulam *ſcienter*, additur verbum *præſumpſerit*, quod maiorem cõtumaciam requirit. Perſona autem incurrens dicitur eſſe magiſter, vel Doctor. De quibus vocibus dubitari poteſt, an ſint nomina gradus, vel officij docendi, vtrumque enim ſignificare ſolent. Videntur ſanè hîc indifferenter accipi; itaque ſiue ſit tantum docens, ſiue etiam Doctor Academiæ, incurret ſi aliquam actionem hîc prohibitam exerceat. Et fortaſſe nomen Doctoris propter gradum poſitum eſt, Magiſtri verò propter officium docendi: nam Iuriſperiti, aut Medici non ſolent ratione gradus Magiſtri appellari.

40 Duplex verò actio ſub diſiunctione ponitur, tanquam proxima cauſa huius cenſuræ, *docere*, vel *retinere*. Vnde colligitur, ſi ſcienter doceat, quamuis non retineat, id eſt, quamuis nihil poſitiuè cooperetur quaſi ad tuendum, vel defendendum huiuſmodi religioſum; vt in ſuis ſcholis permaneat, incurrere hanc cenſuram. Sed interrogari poteſt, quid facere teneatur huiuſmodi Doctor, ſi dum publicè docet, ſciat adeſſe huiuſmodi religioſum inter alios. Reſpondetur ex communi ſententia, illum poſſe, & debere per vim expelli, quia ſecundum ius non poteſt permitti ibi adeſſe: ergo ipſummet ius præbet facultatem illum expellendi per vim. Opinor tamen neque Magiſtrum (ſi aliunde iuriſdictionem non habet) neque aliam perſonam priuatam; poſſe ſua authoritate hanc vim inferre, quia non eſt ſuperior: quamquam enim per modum defenſionis poſſit ſine effuſione ſanguinis, vel magno ſcandalo, aut coactione, procurare vt exeat: quando tamen hoc non ſatis fuerit, ad Superiorem, ſcholarum pertinebit vim inferre efficacem omninò compellendo, vt exeat. Quòdſi Doctor ſuam diligentiam adhibuit, non arbitror teneri ad delinquendum ſuum munus, ne alter audiat, quia iam tunc non propriè dicetur ſcienter eũ docere, ſed docere alios, illum tolerare, vel permittere. Item, quia dum lex illa requirit, vt ſcienter id faciat, à fortiori poſtulat vt faciat voluntariè, nam ſcientiam non requirit niſi propter perfectionem voluntarij.

Dubium enodatur.

Rurſus ex alio membro ſequitur, ſi aliquis Doctor præſumat huiuſmodi religioſum in ſuis ſcholis retinere, quamuis illum non doceat Medicinam, aut leges, incurrere hanc cenſuram, quia textus ſub diſiunctione loquitur: ergo quęlibet illarum actionum ſufficit: & ita omnes intelligunt. 41

Quid ſit religioſum in ſcholis retinere.

Sed interrogabis, quid ſit retinere? Reſpondeo, in rigore ſignificare concurſum aliquem poſitiuum, vel influxum, ſiue ſit rogando, ſiue conſulendo, ſiue defendendo ſua authoritate & fauore, vel multò magis aliqua violentia. Per ſolam autem negationé expellendi, non dicetur quis retinere, niſi fortaſse ex officio ad hoc teneatur, & propter eius negligentiam talis apoſtata ibi detineatur. Quod potiùs ad Rectores, quàm ad Doctores ſpectat: ſi verò Rector ipſe non ſit Doctor, non exiſtimo incurrere hanc cenſuram, quia textus ſolum de Doctoribus, & Magiſtris loquitur. Tandem inquiri poteſt, quam cenſuram incurrant huiuſmodi Doctores, & Magiſtri, ſi huiuſmodi actiones faciant circa religioſum, qui nõ dimiſit habitum. Reſpondeo in primis certum eſſe non incurrere hanc, quia deeſt prima conditio in textu poſita, vt benè docent Caietanus, & Nauarr. contra Sylueſtrum, & alios. Addit verò Nauarr. eos incurrere excommunicationem, cap. *Nuper*, participando in crimine criminoſo; quod ad ſummum procedit ſuppoſita excommunicatione religioſi ex aliis capitibus ſuprà tactis, & denunciatione, de quo ſuprà dictum eſt. 42

Quã pœnam incurrant hi magiſtri docentes religioſum qui habitũ retinet.

Decima quinta excommunicatio ſumitur ex cap. 2. de Hæreticis, in 6. vbi excommunicantur, *qui ſcienter præſumunt corpora hæreticorum, credentium, receptatorum, & defenſorum eorum, eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ.* De qua cenſura videri poſſunt dicta circa primam Bullæ Cœnæ, vbi hos terminos *Credentes, receptatores, &c.* in particulari declarauimus. Ex profeſſo verò hunc textum, & materiam eius tractauimus diſput. 12. de excommunicatione, ſect. vltima, & infrà in diſp. vltima de ſuſpenſione ſect. 2. attingemus alias pœnas, quas in ſimilibus caſibus clerici excommunicatorum, vel vſurariorum corpora ſepelientes incurrunt. 43

Excom. contra ſepelientes corpora hæreticorum.

Excommunicatio contra Rectores, aut dominos temporales impedientes promotionem officii Inquiſitionis.

DEcima ſexta excommunicatio ſumitur ex cap. *Vt inquiſitionis.* De Hæret. in 6. in quo aliquæ leges feruntur ad promouendum Inquiſitorum officium pertinentes. Prima eſt, vt domini, & Gubernatores temporales quorumcumque locorum inquiſitoribus 44

C. Vt inquiſitionis. de hæret. in 6. 1. actio prohibita.

toribus pareant, & ab eis requiſiti ad hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum
2 eorum capturam diligenter intendant. Secunda, vt iidem domini temporales, & Rectores, & officiales eorum, ſtatim, & ſine mora, omnique appellatione poſtpoſita condignè puniant huiuſmodi hæreticos per inquiſitores condemnatos de hæreſi, ipſorumq́;
3 iuriſdictioni commiſſos. Tertiò prohibet eoſdem dominos, & Iudices temporales, eorumque officiales ne de hoc crimine hæreſis cognoſcere, aut iudicare audeant, nec carcere detentos liberare ſine Inquiſitoris licentia.
4 Quartò mandat, ne executionem ſibi à Diœceſano, vel Inquiſitoribus iniunctam facere promptè, ſeu adimplere detrectent, prout ad
5 ſuum ſpectat officium. Quintò eiſdem præcipitur, ne Diœceſanorum, aut Inquiſitorum iudicium; ſententiam, ſeu proceſſum directè, vel indirectè impedire præſumant. Et deinde ſubiungitur: *Si quis autem de prædictis poteſtatibus, vel dominis temporalibus, Rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu Balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio præfatis Diœceſano, Epiſcopo, vel Inquiſitoribus incumbenti ſe opponere fortè præſumpſerit, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum.*

45 *Syluestri dictum improbatur.*

Ad cuius expoſitionem ſolùm oportet, vt ſingulæ particulæ attentè ponderentur, ſcilicet verbum, *præſumpſerit, directè, vel indirectè*, & ſimiles, quæ in aliis caſibus ſæpiùs iam explicatæ ſunt. Vnum verò, quod Syluester adiungit *Excommunicatio. 9.* caſu 28. numer. 68. mihi non placet, videlicet, ſi temporalis poteſtas, aut Rector ſe opponat Inquiſitori, vel Diœceſano hoc munus Fidei exercentibus, eosque impediat in progreſſu ſui muneris, non fouẽdo hæreſim, aut perſequendo Fidem, ſed ob inimicitias, & odium talis perſonæ Inquiſitoris, vel Epiſcopi non incurrere hanc cenſuram. Falſum enim hoc eſt, quia lex illa non excommunicat facientes illa, hac vel illa intentione: ſed ſimpliciter facientes. Item, quia licèt aliquis impediat hunc progreſſum ex amore alicuius perſonæ, vel ob lucrum, & non in odium Fidei, nihilominùs incurreret: ergo ſimiliter. Item, quia textus dicit, *directè, vel indirectè*; item dicit, *aliquatenus impedire*: ille autem verè impedit aliquo modo, vt ſupponimus: ergo quòd non faciat tam peruerſa intentione, non excuſat à cenſura. Tandem in his omnibus, in quibus poteſtates temporales præcipiuntur fauere iuſſioni Inquiſitorum, & Diœceſanorum, intelligendum eſt quando Epiſcopus, & Inquiſitor inter ſe non diſcordant: nam ſi contraria præciperent, ſuperſedendum eſſet, vt Caietanus, Nauarrus, & omnes docent, niſi vbi iam ex declaratione Pontificis conſtaret, primũ, & ordinarium progreſſum in his cauſis ad munera Inquiſitorum pertinere, Diœceſanum verò ſolùm habere poſſe ſuffragium ſuum in tali Concilio; tunc enim iudicio tribunalis ſtandum eſt, eiusque mandato parendum.

46 *Extenſio eiuſdem excomm.*

Poſtea verò additur in eodem textu excommunicatio contra omnes, qui ſcienter dederint auxilium, conſilium, vel fauorem in prædictis. Quæ generaliter comprehendit omnes perſonas aliquid ex illis tribus facientes: quæ tria ſæpè in ſuperioribus declarata ſunt. Ac tandem de omnibus additur, quod quicumque in hac excommunicatione per annum durauerit, animò obſtinato, tanquam hæreticus condemnetur. Quam rem ſuprà in generali doctrina explicatam relinquimus. Quamobrem ſolùm ſupereſt aduertendum,

Notandum.

quod Caietanus benè notauit, quamuis hæc cenſura ex vi huius textus reſeruata non ſit, cauendum tamen eſſe his omnibus perſonis, ne dum officio Inquiſitorum reſiſtunt, hæreticorum fautores fiant: nam tunc, iam incident in Bullam
A Cœnæ Domini, & eo titulo in excommunicationem reſeruatam. Quando autem huiuſmodi reſiſtentia, vel inobedientia ſufficiat, vt quis dicatur hæreſi fauere, ex circumſtantiis, effectibus, ac modo operandi colligi poterit, & in ordine ad forum conſcientiæ, multum pendet ex intentione operantis.

Excommunicatio contra mandantem aliquem interfici per Aſſaſſinos.

47 *Ca. de homici. in 6.*

Decima ſeptima excommunicatio ſumitur ex ca. 1. de Homicidio, in 6. Vbi excommunicantur omnes: qui aliquem Chriſtianum per aſſaſſinos interfici mandauerint, ſiue ſequatur mors, ſiue nõ ſe-
B quatur, præter alias pœnas quæ contra eoſdem ibi imponuntur. Deinde verò additur extenſio per hæc verba: *Aut eos receptauerit, ſeu defenderit, vel occultauerit.* Et circa priorem partem primò oportet intelligere quid Aſſaſſinorum nomine ſignificetur.

Aſſaſſini qui ſint.

Nam vulgò, præſertim in Italia, dici ſolent aſſaſſini, publici latrones viarum, qui ad deprædandos homines, illos interficiunt, vel propriùs illi, qui ob pecuniam acceptam officium aſſumunt interficiendi aliquem: atq́; de his videtur loqui hic textus in ſuperficie ſumptus. Nõn tamẽ in hoc ſenſu hìc ſumitur illa vox: ſed vt eſt nomen proprium cuiuſdam nationis, & gentis infidelis, qui vſum habent aſſumendi hoc officiũ interficiendi alios ex præcepto ſui domini, quales eſſe quoſdam Syriæ homines, refert Volaterranus
C lib. 11. Hiſtoriæ, cap. de ſectis Syriæ, & plura de his congerit Couarruuias lib. 2. Variarum, cap. 20. num. 9. & 10. vbi hunc textum exponit, & plures authores refert ita hunc textum interpretantes: quos etiam ſequitur Nauarrus num. 136. & colligit Couarruuias ex illis verbis. *Cùm nonnulli magnates taliter perire formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicq́; ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.* Significatur enim his verbis hos eſſe infideles, habereque temporalem dominum, ſub quo huic muneri incumbunt. Optima etiam coniectura eſt, quòd hæc excommunicatio nõn fertur in ipſos mandatarios, ſeu aſſaſſinos, ſed tantùm in mandantes, quia, cùm
D illi ſint infideles, non ſunt capaces talis pœnæ: alioqui non minùs ipſi, quàm mandantes excommunicati fuiſſent. Ideoque excommunicatio hæc fertur, non ſolùm propter homicidium, ſed etiam propter ſolum mandatum, quia tale mandatum atrociſſimũ reputatur, & cedere in magnam infamiam Chriſtiani nominis: imò quando mandans eſt perſona eccleſiaſtica, tot pœnæ ibi contra illum accumulantur, vt credibile non ſit propter ſolum delictum mandandi occidere alium per quoſcumque homines pecunia conductos illas ferri: nam ipſo facto incurrit ſententiam depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, & tanquam Chriſtianæ religionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpetuò diffidatus eſſe dicitur. Ex quo colligit Couarruuias huiuſ-
E modi mandantem, ſi Sacerdos ſit, ipſo facto amittere priuilegium clericale: non opinor amittere tale priuilegium, vſque ad degradationem realem. De qua re infrà in ſuis locis dicemus.

Volater. *Couarr.* *Nauarr.*

48 *Contra locantes domum vſurariis.*

Decima octaua ſumitur ex capitul. 1. de Vſuris in 6. Vbi prohibetur, ne vſurariis alienigenis quiſpiam locet domum, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Et contrarium facientes, ſi ſint perſonæ eccleſiaſticæ Epiſcopis inferiores, excommunicantur: laici enim non excommunicantur ibi ipſo facto, ſed per cenſuras eccleſiaſticas à ſuis ſuperioribus compellendi dicuntur. Epiſcopi autem, & ſuperiores ſuſpenduntur; propter quod

textum hunc in materiam de ſuſpenſione declarandum relinquimus.

Excommunicatio contra concedentes repræſalias aduerſus perſonas eccleſiaſticas.

49 *C. vnic. de Iniur. in 6.*

DEcima nona ſumitur ex ca. vnico de Iniuriis, in 6. vbi prohibetur, ne contra perſonas Eccleſiaſticas, pignorationes, vel repræſaliæ concedantur. Et ſubditur: *Illi autem qui contra fecerint, niſi præſumptionem huiuſmodi reuocauerint intra menſem, ſi perſonæ ſeculares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant*: (nam contra vniuerſitatem interdictum fertur) de quo ſuo loco. Vt autem hoc intelligatur, eſt aduertendum, repræſalias dici poteſtatem alicui conceſſam, vt pro re ab alio concepta, vel pro damno ſibi illato poſſit authoritate ſua, impunè æquiualentem accipere ab alia tertia perſona, quæ in hoc pro altera grauatur, etiam illi vim inferendo, ſeu quaſi priuatum bellum, ſi neceſſe ſit. Quæ conceſſio interdum poteſt eſſe iuſta ſi ab habente poteſtatem ex legitima cauſa, & legitimè cognita, ac iudicata fiat: tunc etiam vſus eius iuſtus erit, ſi debito modo, atque intentione fiat. In prædicto ergo textu prohibetur ſub excommunicatione, ne huiuſmodi repræſaliæ contra eccleſiaſticas perſonas conferantur. Et quoad hanc partem ceſſat quæſtio, an intelligendum hoc ſit etiam de repræſaliis iuſtis: quia eo ipſo, quòd conferantur contra perſonas eccleſiaſticas, iniuſtæ erunt, cùm fiant & contra ius, & à non habente poteſtatem. Dices, ergo, ſi detur alicui facultas accipiendi à clerico debitore bona æquiualentia ſuo debito, incurretur hæc cenſura. Reſpondetur negando conſequentiam; illæ enim nõ ſunt repræſaliæ, ad quas neceſſarium eſt vt vnus pro alio grauetur, propter aliquem modum pignorationis, vt in eodem textu dicitur, & Gloſſa ibi notat, & alij etiam Summiſtæ: quòd autem aliquis pro ſuo debito grauetur, per ſe non eſt malum, ſi aliæ circunſtantiæ debitæ ſeruentur: & ideò illa non eſt materia huius cenſuræ.

Repræſalia quæ ſint. — *Obiectio.*

50 *Exequentes has repræſalias etiam per extenſionem cõprehenduntur.*

Deinde prohibetur executio talis conceſſionis circa perſonas eccleſiaſticas, ſeu bona eorum, etiam per extenſionem, vt in textu dicitur. Et ſenſus eſt, quòd, licèt repræſaliæ concedantur contra ciuitatem, v.g. in qua ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, non debent executioni mandari circa tales perſonas, vel bona earum, quia illa eſt extenſio prohibita in textu. Propter quod dicit ibi Gloſſa, conceſſionem prohiberi ſuperioribus, extenſionem inferioribus. Et procedit prohibitio, etiam ſi alias repræſaliæ ſint iuſtæ reſpectu aliorum, quia textus generaliter loquitur, vt aduertit Nauarr. num. 236.

Nauarr.

51 *Cõditio huius excom. exponitur.* Gloſſ. Syluest.

Tandem fertur excommunicatio non ſimpliciter, ſed ſub illa conditione, *Niſi infra menſem*, &c. Quam limitationem Gloſſa ibi, & Syluest. *Excommunicatio*, 9. num. 63. intelligunt, dummodo intra illum menſem ad executionem conceſſionis non procedatur. Sed non eſt cur pœnalem legem extendamus præter verborum proprietatem. Simpliciter ergo tempus illud neceſſarium eſt, vt incurratur cenſura; cum proportione tamen applicandum. Nam poſt conceſſionem datur illud tempus vt reuocetur, & niſi ita fiat, incurratur excõmunicatio: ergò licèt illud intra tempus ad executionem procedatur, nondum eſt conſummata contumacia contra hanc legem, vt cenſura incurratur. Nec ſatis eſt, quòd talis executio ſit contraria huic legi, aut quòd ex illa poſſint ſequi incommoda perſonis eccleſiaſticis: quia lex noluit hæc omnia per cenſuram ipſo iure latam cohibere, niſi cum illa temporis amplitudine. Poſt executionem verò inchoatam datur illud tempus vnius

A menſis, non tantùm ad ceſſandum, ſed etiam ad reſtituendum, ſeu ſatisfaciendum damnum illatum; quia præſumptio executionis non reuocatur per ſolam ceſſationem abſque reparatione damni illati. Et ideò computatio huius menſis in illis duabus actionibus ab illarum initio reſpectiuè facienda eſt. Nam Superior, ab eo die quo talem licentiam conceſſit, debet computare menſem, vt infra illud reuocare teneatur, & niſi intra hoc tempus id faciat, cenſuram incurrit, etiamſi executio inchoata non ſit; inferior verò computare debet ab eo die, quo executionem inchoauit, ſiue conceſsio multo, ſiue breui tempore præceſſerit. Ipſe enim non incurrit cenſuram propter elapſum menſem à conceſſione, ſi executio facta non eſt, quia nondum ipſe B deliquit contra hanc legem: neque etiam per ipſam executionem ſtatim incurrit, quia cum eâdem proportione ſpatium menſis illi conceditur, vt reſipiſcat.

Menſis diuerſimode computandus in illis duabus actionibus.

Vigeſima excommunicatio ſumi poteſt ex c. *Fœlicis*, de Pœnis in 6. ferturque contra eos, qui perſonam Cardinalis hoſtiliter audent inuadere. Sed hæc ſufficienter explicata eſt in cenſuris Bullæ, ſub quibus iam continetur. 52

SECTIO V.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ ſint in libris Clementinarum ipſo iure latæ.

C PRima excommunicatio in hoc ordine ponitur à Nauarro ex Clement. vnica de Sequeſtratione poſſeſſ. & fruct. Vbi ſtatuitur, vt in caſibus beneficialibus, ſi vna definitiua ſententia apud Sedem Apoſtolicam contra poſſeſſorem proferatur, qui priùs per triennium pacificè non poſſedit, fructus beneficij ſequeſtrenter per ordinarium, vt ei, qui tandem vicerit, ſeruentur. Et deinde ſubiungitur excommunicatio ipſo facto in eum, qui præſumpſerit huiuſmodi ſequeſtrationem impedire, aut bona ſic occupata ſequeſtrare. Hunc verò caſum, ait Caietanus cap. 43. eſſe de rarò contingentibus: & ideò nihil circa illum dicit: ſed ſolùm aduertit circunſtantias literæ eſſe expendendas. D Quod videtur dixiſſe propter verbum *præſumpſerit*, & verba *impedire*, & *occupare*, & ſimilia quæ ſæpè ſunt tacta, & eorum proprietas explicata. Poteſt tamen quiſpiam dubitare, cur hic caſus rarò contingere dicatur, cùm huiuſmodi lites, & ſequeſtrationes frequentes ſint, quas etiam ſæpè accidit impediri, &c. Reſpondetur ex Nauarro num. 137. factum quidem non eſſe rarum, ſed vſum huius iuris. Ordo enim hic præſcriptus eſt, vt poſt talem ſententiam latam apud Sedem Apoſtolicam, ſequeſtratio fiat per ordinarium loci: hoc autem hodiè non ſeruatur; ſed fit etiam ſequeſtratio authoritate Papæ per Auditores Rotæ: & ideò ſi talis ſequeſtratio impediatur, vel bona ſic ſequeſtrata vſurpentur, non incurritur hæc cenſura, quia non impeditur ſequeſtratio, E quæ hîc præcipitur, & conſequenter non violatur hæc lex. Ad quod ponderanda ſunt illa verba: *Si quis autem ſequeſtrationem huiuſmodi, &c.* Nunc autem in huiuſmodi caſu incurri ſolet excommunicatio ab homine, quam iudex ſententiam tulit, & executionem eius mandat quantùm ad hunc effectum, imponere ſolet. Et ideò de cenſura hac plura non dicemus: ſed videri poſſunt ibi Gloſſa, Panormitanus & alij.

1 *Clem. vnica de ſequeſtr.* Nauarr.

Secunda ſumitur ex Clementina 1. de ſepulturis. Et comprehendit quatuor caſus pertinentes ad ſacrilegium, in tradenda ſepultura commiſſum. Primus 2

2. Excom.

mus eſt contra eos, qui tempore interdicti corpora mortuorum ſepeliunt in loco ſacro in caſibus non conceſſis à iure. Secundus contra eos, qui publicè excommunicatis ſimilem ſepulturam præbent. Tertius ſimilis de publicè interdictis. Et quartus de publicè vſurariis. Ex quibus caſibus ſecúdum & quartum expoſuimus ſuprà diſp. 12. ſect. vltima, alios verò tractabimus in materia interdicti: & ideò nihil hic addere oportet.

3 Tertia ſumitur ex Clement. 1. de Decimis, quæ ſpecialiter fertur contra religioſos occupantes decimas, vel earum ſolutionem impedientes in caſibus ibi prohibitis. Eſt autem aduertendum ibi priùs ferri cenſuram ſuſpenſionis ab officio, admiſtratione, & beneficio. Pro his verò religioſis, qui adminiſtrationem, aut beneficium non habuerint, addditur, excommunicationis pœna. Et ideò textus hic magis directè pertinet ad materiam de ſuſpenſione, & in diſp. vlt. illius ſect. vltimæ tractabitur.

3. Excom.

Excommunicatio contra monachos, & Canonicos regulares, qui ad curias Principum ſine licentia accedunt, aut arma intra clauſtra tenent.

4 QVarta ſumitur ex Clementina, *Ne in agro*, de Statu monachor. quæ virtute duas continet in §. *Quia verò*. Prima eſt cõtra religioſos, qui ſuaui iugo regularis obſeruantiæ abiecto per curias Principum vagando diſcurrunt, penſiones, ſeu alimenta à Prælatis extorquentes per vim, vel grauem metum vt ibi latiùs narratur. Et generaliter prohibetur ne monachi, aut Canonici regulares adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias Principum abſque ſpeciali ſuorum Prælatorum licentia ſe conferre præſumant. Et ſubditur, *Quod ſi ad ſuis Prælatis, aut monaſteriis damnum aliquod inferendum, ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto.* Vbi aduerto hanc cenſurã ſpecialiter ferri in monachos. & Canonicos regulares: vnde conſtat non omnes religioſos comprehẽdi, ſed illos tantùm, qui propriè monachi vocantur, tùm quia verba reſtringenda ſunt: tùm etiam, quia aliàs non oportuiſſet ſpecialiter nominare Canonicos regulares, cùm conſtet illos religioſos eſſe. Imò Angel. verb. *Excommunicatio*, 7. caſu 38. hoc limitat ad monachos nigros, cui videtur obſtare quòd textus abſolutè, & ſine limitatione loquitur: Ideoq; Abbas ibi dixit num. 19. *monachi cuiuſcumque habitus.* Quod ſequitur Syluester *Excommunicatio*, 9. num. 78. Nihilominùs, ſi textus attentè legatur à principio, loquitur tantùm de monachis nigris, & omnia quæ vſque ad illum §. ſtatuit ad illos ſolos diriguntur, & in hoc ipſo §. *Quia verò*, ſic inchoat. *Quia verò nonnulli monachorum ipſorum*: refert ergo ſermonem ad eoſdem: ergo, licèt poſteà nõ repetat determinationem illam, de illis tantùm ſtatuit legem. Nec eſt extenſio ad alios facienda propter rationis ſimilitudinem: quia, vt ſæpè dixi, in materia pœnali hæc non ſufficit, neq; etiam ſimilitudo ſatis probari poteſt in omnibus quæ ad legem ferendam mouere poſſunt.

Clement. Ne in agro de ſtatu Monacho. 1. excom. huius Clemẽt. exponitur.

De quibus monachis ſit ſermo in hac Clement.

Angel.

Abbas.

Syluest.

5 Additur verò limitatio quoad has perſonas, ſcilicet, *adminiſtrationem aliquam non habentes*. Quæ verba de adminiſtratione temporalium fructuum: non ſpiritualium officiorum intelligunt. Cardinalis, ibi, & Angelus. Sed non video cur hanc limitationem, adhibeant, cùm textus dicat: *non habentes adminiſtrationem aliquam*, id eſt nullam habentes: ergo ſi habuerint aliquam, quæcumque illa fuerit, non comprehenduntur. Cenſeo igitur illa verba generatim ſumenda eſſe, vt indicant Gloſſa, & Panormitanus ibi: & rationem reddunt, quia ob adminiſtrationem ſæpè neceſſe eſt ire ad curias Principum. Quæ ratio, licèt regulariter procedat in adminiſtratione temporali: tamen ex accidenti habet locum in ſpirituali, vt experientia conſtat. Syluester autem indicat, limitationem hanc, licèt ponatur in illo textu in clauſula prohibitionis, non tamen in clauſula vbi fertur cenſura. Sed hoc non refert, quia eodem textu de eiſdem perſonis concilium loquitur. Et ideò fortaſsè Nauarrus dixit, hac cenſura comprehendi tantùm ſimplices religioſos, id eſt nec iuriſdictionem, nec adminiſtrationem habentes. Eſt autem obſcurum in textu, an illa determinatio addatur ſolis Canonicis regularibus, vel etiam monachis: tamen cùm ſatis cõmodè poſſit ad vtroſque referri, & id pertineat ad mitiorem interpretationem legis pœnalis; & ratio limitationis ſit eadem in vtriſque, hic ſenſus præferendus videtur.

De qua adminiſtratione loquatur Clement.

Cardin.

6 Secundò circa materiam, ſeu caſum huius cenſuræ aduertendum eſt, non ſatis eſſe conferre ſe ad curiam Principum, niſi id faciant, *vt ſuis Prælatis, aut monaſteriis damnum aliquod inferant*, vt in textu præſcribitur. Quare licèt quis ſine facultate prælati illuc ſe conferat, & in eo grauiter peccet, ſi tamen cũ illa intentione, ſeu ad illum finem non eat, non incurret hanc cenſuram. Dices, ergo è contrario, ſi habeant licentiam eundi ad alia negotia, licèt eant eo fine damnificandi, non incurrent hanc cenſuram. Reſpondetur cum communi ſententia Gloſſæ, Panormitani, Cardinalis, & aliorum ibi, quam ſequuntur Angelus, Syluester, Caietanus, Nauarrus, & alij, negando conſequentiam, quia in clauſula, qua fertur hæc excommunicatio, nulla fit mentio eundi cum licentia, vel ſine illa, ſed tantum eundi ad illum finem. Ex quo inferunt iidem authores, cenſuram hanc propter talem acceſſum immediatè contrahi, ſiue ſequatur effectus, ſiue non: quia cauſa principalis, & materia cenſuræ non eſt damnificatio, ſed ipſe acceſſus cum animo damnificandi. Neceſſarium tamen erit, quod ſaltem ad curiam perueniat, nõ enim ſatis eſt exire de monaſterio cum tali intẽtione, imò ſi in itinere intentionem mutet, & poſteà alio animo curiam intrat, non incurret hanc cenſuram. E contrario autem, ſi acceſſus ad curiam factus eſſet bona intentione, poſteà verò mutato animo vellet monachus ibi eſſe, vel permanere vt damnum inferret, ex tunc incurreret: nam quod præcipuè hîc prohibetur non tàm eſt acceſſus ratione itineris ſeu motus, quàm ratione exiſtentiæ, ſeu aſſiſtentiæ in curia ad illum finem.

Materia huius prioris excom. quæ ſit.

Obiectio.

7 Sed quid ſi accedat cum animo damnificandi aliam perſonam extraneam, vel alium religioſum eiuſdem monaſterij, qui non ſit Prælatus? Reſpondetur non incurrere, quia textus dicit. *Vt ſuis Prælatis, vel monaſteriis damnũ aliquod inferant.* Quin potiùs intelligo illud relatiuum *ſuis*, propriè, & distributione accommodata ſumendum eſſe; ita vt ſi monachus accedat ad curiam animo damnificandi aliud monaſterium ſuæ religionis, non tamen ſuum, vel Abbatem ſimiliter non ſuum, ſed alterius domus, non incurrat hanc cenſuram propter relatiuum *ſuis*. Video poſſe exponi *ſuis*, id eſt ſuæ religionis, Tamen ille non eſt proprius & rigoroſus ſenſus, qui in materia pœnali tenendus eſt: quia illud relatiuum eſt reciprocum, & ad eandem perſonam dicit habitudinem. Sed quid ſi eat ad inferendum damnum non proprio Abbati, ſed Generali, vel non ſuo monaſterio, ſed ſoli religioni? Reſpondetur in vtroque caſu incurrere. In priori, quia ille etiam eſt Prælatus ſuus verè & propriè: & ideo comprehenditur. In poſteriori autẽ tùm quia damnum religionis totius, etiam eſt pro

Quid ſi accedat animo damnificandi alias perſonas, aut religionem aliam.

Quid ſi animus ſit damnificandi totam ſuam religionẽ aut Generalẽ.

eſt proprium detrimentum ſui monaſterij, & fortaſsè maius: tùm etiam, quia qui prohibet damnum inferri parti, multò magis toti: præſertim quando damnum totius non poteſt in damnum partis non redundare.

Obiectio. Dices: ergo eâdem ratione, ſi monachus eat, vt damnũ inferat cuilibet religioſo ſui monaſterij, incurret, quia damnũ cuiuslibet membri, ſeu religioſi, redundat etiam in damnum totius monaſterij.

Solutio. Reſpondetur negando conſequentiam, quia per ſe damnum particularis perſonæ non redundat in dãnum religionis, ſeu monaſterij ſecundum ſuam cõmunitatem: quòd, aliquando id contingat, accidẽtarium cenſetur. Quod patet: nam damnum perſonale Prælati poteſt in damnum totius monaſterij redundare; & nihilominùs exprimitur, quia non eſt directè contra monaſterium: ergo ſignum eſt hîc non agi de damnis aliarum perſonarum priuatarum ſeu particularium.

8 *Secunda cenſura, eiuſdẽ Clement. contra monachos intra clauſtra arma tenentes.*

Altera cauſa ſeu extenſio huius cenſuræ habetur in fine eiuſdem §. his verbis: *Præfatæ quoque ſententiæ monachos intra ſepta monaſteriorum ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes, decernimus ſubiacere.* Quæ verba de eiſdem monachis, de quibus præcedentia expoſuimus, intelligenda opinor. Et quia hîc non adduntur Canonici regulares, illos non comprehendi, vt notat Gloſſa communiter recepta. Circa cauſam autem cenſuræ notanda ſunt ſingula verba. Nam *arma*, comprehẽdunt tàm defenſiua, quàm offenſiua, quia textus indefinitè loquitur. Oportet autem vt ſint propria arma, id eſt inſtrumenta per ſe inſtituta, & arte facta ad vſum bellicum ſiue publicum, ſiue priuatum: nam inſtrumenta quaſi naturalia, quibus homo vti poteſt ad offendendum, vt lapides, ligna, &c, non ſignificantur illa voce, *arma*, communi vſu, nec videtur eſſe hæc mens illius conſtitutionis; neque eſt cur rigorem amplè interpretemur. Ita tenet ibi

Gloſſ. Sylueſt. Nauarr.

Gloſſ. quam ſequuntur Sylu. & Nauarr. vbi ſuprà, licèt Panormitanus, & Angelus aliud ſentiant. Prætereà notandum eſt verbum illud, *intra ſepta monaſterij*: non enim requiritur vt habeat intra cellam, nec ſufficit habere extra totum monaſterium, etiamſi in alio habeat, quia cùm de monaſterio loquitur lex, intelligit de ſuo, ſicut in ſuperiori. Intra ſepta autem monaſterij cenſetur contineri ex omnium ſententia totum illud loci ſpatium, extra quod ſine licentia Prælati exire non licet. Tandem ponderandum eſt verbũ illud *præfatæ ſententiæ*, vt intelligamus fieri cõtra delinquentes ex præſumptione, vt declarat verbum *præſumpſerint*, priùs poſitum. Vt hinc verum habeat, quod Caiet. Naua & alij notant, ſi cõtingat per obliuionẽ, aut bonã fidem, veram, vel falſã exiſtimatã, hæc habere, excuſetur nihilominùs hæc cenſura.

Contra impedientes viſitatores monialium in ſuo munere.

9 *Clementi. Attendentes, de ſtatu monach.*

QVinta ſumitur ex Clementina, *Attendentes*, de ſtatu monach. vbi circa viſitationem, & viſitatoris monialium multa diſponuntur. Et poſteà ſubiungitur, *Si qui vero viſitatores ipſos in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum impedire præſumpſerint, niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto excommunicationis ſententiam in ſe nouerint incurſuros.* Ex quibus verbis conſtat hanc excommunicationem quoad perſonas eſſe generalem. Quod ad actionem verò in communi eſſe vnam propter quã incurritur, ſcilicet impedire: in virtute autem eſſe multiplicem iuxta varias res ibi præſcriptas, quibus poteſt impedimentum apponi: quæ ibi legi poſſunt.

Quæ admonitio prærequiratur.

Quid autem propriè ſit impedire, ſæpè eſt in ſuperioribus expoſitum. Illa etiam verba, *Niſi admoniti, &c.* ſuperiùs expoſita ſunt. Opinamur enim, quoties

A ius requirit admonitionem, non ſolùm ad tollẽdam ignorantiam, ſed ad tollendam præſumptionem & pertinaciam, intelligendam monitionem canonicã; quæ trina ſit, vel vna pro trina, etiamſi non requiratur ad incurrendam excommunicationem ab homine, ſed à iure, ſufficere tamen generalem, vel particularem, cùm de hoc ius nihil diſtinguat.

Quando facienda.

Ponderandum autem eſt verbum *reſipiſcant*, nam ex vi illius vera eſt ſententia Gloſſæ ibi neceſſarium eſſe, monitionem fieri poſt impedimentum poſitum; quia reſipiſcere ſupponit iam delictum commiſſum: & ideò neceſſe eſt, vt poſtquàm aliquis impedire incepit, moneatur vt deſiſtat: fortaſsè tamen ſufficit vt vna monitio poſtea fiat, ſi aliæ præceſſerũt, quia hoc

B ſatis eſt ad proprietatem illorum verborum tenendam.

Aquo. Syluest. Angel.

Debet autem talis monitio fieri à tali viſitatore, vt notant Sylueſter, & Angelus caſu 39. & eſt textui conſentaneum, & rationi, quia talis monitio debet eſſe iuridica, & conſequenter à ſuperiore facta: in ea autẽ cauſa viſitator eſt proprius ſuperior.

Reſipicere quid.

Deniq; reſipiſcere in propoſito erit, & ceſſare ab actione impediendi, & auferre impedimentum poſitum, ſi aliquo modo permanẽs eſſe poterat; ita vt, quantũ eſt ex ſe, viſitatio æquè liberè ac anteà fieri poſsit.

10 *Contra fœminas aſſumentes ſtatum Beguinarum. Clement. 1. de Relig. dom.*

Sexta ſumitur ex Clem. 1. de Religioſis domibus, vbi contra quaſdam fœminas, quæ Beguinæ dicebantur, excommunicatio fertur, ſi talem ſtatum profiteantur, vel in eo perſeuerando, vel illum de nouo aſſumendo: & extẽditur ad religioſos, qui huiuſmodi

C fœminis in hoc negotio auxilium, conſilium, aut fauorem præbent. De qua nihil eſt dicendum, quia ad vſum nihil inſeruit. Nam, vt in fine eiuſdẽ textus dicitur per hoc non prohibentur fœminæ honeſtæ, quin & votum continentiæ emittere, & diuino ſeruitio, in ſuis domibus, & priuatam vitam agentes, ſe emancipare poſsint, etiamſi fortaſſe ſimili habitu vtantur. Quod tamen cauere deberent, ſi eis conſtaret de habitu Beguinarum. Vnde conſtat hîc non comprehendi eas, quæ dicuntur Tertioriæ S. Franciſci, aut ſimiles quæ ſub regula tolerata viuunt.

Contra perſonas matrimonium ſacrilegè contrahentes in quinque caſibus.

11 *Clement. vnica de conſanguinitate & affinit.*

D SEptima excommunicatio ſumitur ex Clementina vnica de cõſanguinitate, & affinitate, vbi propter matrimonium ſacrilegè contra varias perſonas excommunicatio fertur, quæ neque quoad culpam in matrimonio contrahendo commiſſam, neque quoad perſonas vniuerſalis eſt: ſed nonnullos tantum caſus ibi expreſſos, & perſonas, ad quas illi pertinent, complectitur.

1. actio prohibita ſub cenſura.

Prima ergo cauſa illius cenſuræ eſt contrahere matrimonium cum conſanguinea in gradibus à iure prohibitis. Secunda contrahere cum affine intra eoſdem gradus. Tertia, cum monialibus matrimonium contrahere; quæ comprehendit vtrumq; contrahentem. Quarta, ſi religioſus matrimonium contrahat. Quinta, ſi clericus in ſacris contrahat matrimonium.

E Aliqui addunt ſextam ſcilicet celebrare huiuſmodi matrimonia prohibita inter ipſos contrahentes: ſed hæc non habetur in textu, vt infrà dicam. Igitur extra illos quinque caſus non contrahitur hæc cenſura, etiamſi aliis modis contingat fieri matrimonium prohibitum ſiue cùm impedimento irritante, ſiue cum prohibente tantùm, quia lex pœnalis, non extenditur vltra caſus in ea expreſſos. Et ita docent omnes interpretes ibi, & Summiſtæ.

Corollarium.

Quibus adde, quòd licèt contrahendo cum infideli, ex illo capite non incurratur hæc cenſura: tamen ſi eſſet cum conſanguineo vel affine; ille qui Chriſtianus eſt, hanc incurrit cenſuram,

quamuis

quamuis coniux infidelis non contraheret illa, quia non eſt capax, neque ad illam ſpectat lex Eccleſiæ de gradibus prohibitis, pertinet autem ad fidelem etiam reſpectu infidelis.

12 Sunt tamen expendenda ſingula illa verba, *Conſanguineos, affines, &c.* nam conſanguinei intelliguntur intra quartum gradum ex iure communi ex ca. *Non debet*, de conſanguinitate & affin. & Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 5. de Reforma. matrim. Affinitas verè quædam contrahitur per licitam copulam matrimonialem: & hæc ad eoſdem gradus extenditur. Alia verò contrahitur per copulam illicitam: & hæc iam nunc non extenditur vltra ſecundum gradum ex eodem Tridentino ſuprà cap. 4. & in eiſdem habet nunc locum hoc ius. Monialis verò & religioſus cõmuniter dicitur eſſe, qui tacitè vel expreſsè profeſſionem emiſit in religione approbata. Nunc verò extendendum eſt, ad quemcumque verum religioſum quacumque ratione conſtituatur, vt iam ſæpe in ſuperioribus tactum eſt, & in proprio loco & materia Deo dante latiùs declarabimus. De clerico autem in ſacris quis dicatur ſatis conſtat.

13 *Qualibet ignorantia non affectata excuſat hanc cenſ.*

Deinde notandum eſt verbum illud, *ſcienter*, quod excludit ignorantiam etiam culpabilem non ſolùm facti, vt omnes fatentur; ſed etiam iuris, vt verior tenet opinio dummodo non ſit affectata. Primum patet, quia aliàs nihil operaretur verbum illud, *Scienter*, nam ignorantia inuincibilis ſemper excuſat à cenſura. Gloſſa tamen ibi dicit requiri ignorãtiam probabilem: ſubiungit verò affectatam non ſufficere: vnde videtur ſub probabili omnem non affectatam includere: nam aliàs inſufficienter numerat ignorantias. Statim verò deſtruit hũc ſenſum, & ideò potiùs ſub ignorantia affectata videtur includere omnem culpabilem. Sed impropriè vtitur voce, & falſum etiam dicit, vt ratio facta probat. De ignorantia autẽ affectata verum eſt eſſe excipiendam, quia hæc moraliter æquiparatur ſcientiæ: imò ſemper includit aliquam cognitionem ſaltem dubiam, nam qui vult ignorare, iam intelligit fieri poſſe (v. g. in materia in qua verſamur) vt interueniat tale impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, &c. & ideò non poteſt dici ſimpliciter ignorare, etiamſi id velit.

14 *Etiam iuris.*

De ignorantia autem iuris, id eſt, quando quis ignorat gradum conſanguinitatis, eſſe prohibitum, aliqui exiſtimant non excuſare, quia non tollit, quominus, *ſcienter*, quis contrahat cum conſanguinea. Ita Gloſſa ibi, ob aliam rationem, quia ignorantia iuris non excuſat iuxta regulam, *Ignorantia*, 13. de Regul. iur. in 6. ſequitur Antoninus 3. p. tit. 24. c. 43. Syluest. Excom. 9. num. 76. & Panormitanus ibi nu. 2. Sed illud principium & limitatione & declaratione indiget. Interdum enim ignorantia iuris poteſt eſſe inuincibilis, & malè applicatur, quia ignorantia aliquo modo culpabilis poteſt hîc excuſare à cenſura, licèt non excuſet à culpa. Quare oppoſita ſentẽtia verior eſt, quam inſinuat Nauarr. cap. 27. num. 141. Nam, ſi ignorantia facti excuſat, etiamſi probabilis non ſit, non eſt cur ignorantia iuris non excuſet: illa enim ſola ratio Gloſſam mouebat. Et præterea falſum eſt tunc hominem operari, *ſcienter*, quia hoc non eſt intelligẽdum de operatione materiali tantùm, ſed de operatione morali vt mala, vel bona: & hoc modo qui operatur ex ignorantia iuris non operatur, *ſcienter*. Præterea, quando lex punit ſolùm eum, qui ſciẽter facit, requirit dolum, & malam fidem in illo, ex l. *Sed etſi lege*. §. *Sciret*, ff. de Petit. hæred. vbi expreſsè dicitur, non ſolùm qui factum neſcit, ſed etiam qui in iure errauit, carere dolo, ideoque non omnino ſcienter feciſſe. At verò ignorantia, etiam ſi ſit vincibilis & culpabilis, excludit dolum, vt rectè dixit Gloſſa vltim. in l. *Plagij*, 2. C. *Ad legem Flauiam*, de Plagiariis. Atque ita ſentit Couar. in 4. decr. 2. p. c. 6. §. 8. num. 21. vbi plures refert.

Anton. Syluest. Abbas. Nauarr. Couarr.

15 *Solùm in tribus primis caſibus ignorantia excuſat cẽſuram.*

Sed circa hanc conditionem dubitari poteſt primò, an comprehendat omnes caſus ſuperiùs poſitos. Reſpondeo, ſi textus attentè expendatur, illam particulam ſolùm coniungi tribus primis caſibus nam priùs ſic dicitur, *Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis: & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus matrimonium contrahere non verentur*. Et poſteà ſubiungitur, *Nec non religioſos, & moniales, ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes*. Vbi conſtat bis repeti verbum contrahendi, & verbum, *ſcienter*, cum primo coniungi, non cum ſecundo. Et ratio differentiæ fuit, quia in primis tribus caſibus facilè poteſt ignorantia interuenire, quia impedimentum prouenit ex conditione alterius perſonæ, cum qua contrahitur: in aliis verò vltimis non admittitur talis ignorantia, quia impedimentum conſiſtit in conditione ipſiuſmet contrahentis, ſcilicet, quòd ſit religioſus, vel clericus: & ipſe eſt qui excommunicatur, ſi id faciat. Et hæc eſt communis ſententia.

16 *Qui ſcienter contrahit his modis etſi alius ignoret contrahit cenſuram*

Secundò dubitatur, ſi in aliquo trium priorum caſuum vnus contrahentium ſciat impedimentum, & alter ignoret, an contrahatur tunc hæc cenſura: nam textus in plurali loquitur dicens, *matrimonium contrahere non verentur*: ergo, niſi ambo ſcienter contrahant, nullus incurret. Nihilominùs Gloſſa ibi, quam omnes ſequuntur, reſpondet, eum qui ſcienter contrahit, incurrere cenſuram, alium verò excuſari. Eſtque hoc manifeſtum in duobus caſibus, ſcilicet, quando matrimonium eſt inter cõſanguineos, vel affines, quia lex vnumquemque horum per ſe, & diuiſim prohibet ne contrahat, & ſi ſcienter id faciat, excommunicatione punit. Neq; obſtat pluralis locutio illius legis, quia non ponitur propter duos cõtrahentes, ſed propter omnes, qui hoc modo peccare poſſunt. At verò circa tertium caſum aduertendum eſt, ex vi illius prioris partis textus nõ incurret cenſuram monialem, cum qua alius contrahit, quia ibi ſolùm excommunicantur contrahentes cum monialibus in quo contractu non eſt, vt ita dicam, reſpectus eiuſdem rationis inter contrahentes ſicut eſt inter conſanguineas, vel affines, ſed eſt diſſimilis rationis, ideóque ex vi excommunicationis latæ in alterum extremorum, non infertur latam eſſe in aliud; ac propterea in ſecunda parte textus addita eſt excommunicatio in ipſas moniales contrahentes. Ex vi ergo illius partis ſi ille, qui contrahit cum moniali, ignoranter contrahit, licèt ipſa ſcienter & doloſè contrahat, nõ incurret nam requiritur, dolus in ipſomet, qui hac cenſura ligandus eſt. At verò è contrario, ſi ipſe contrahat doloſè, monialis verò etiam per ignorantiam iuris (facti enim eſſe non poteſt) vterque incurret, ſecularis ex vi huius partis, monialis verò ex vi poſterioris, dummodo non ſit ignorantia inuincibilis, quod vix contingere poteſt.

Notandũ circa tertiũ caſum prohibitum.

17 *Qui ſcienter contrahit cum ea quã putat eſſe conſanguineã, aut monialẽ, cũ non ſit an incurrat.*

Tertiò quæri poteſt, ſi quis ſcienter contraxit cum ea, quam putabat eſſe conſanguineam, vel monialem, quæ non erat, an incurrat in hanc cenſuram, quandoquidem culpam eiuſdem rationis committit. Reſpondetur in illo caſu non conſummari actum propter quem fertur cenſura, quia ille non contrahit ſcienter cum conſanguinea, ſed ignoranter cum putata conſanguinea, & ideo non incurrere cenſuram in re ipſa. Nam ex conſcientia erronea ligabitur quandiu in priori errore perſtiterit: ſtatim verò ac intellexerit in re non fuiſſe tale impedimentum, intelliget etiam ſe non eſſe excommunicatum; neq; alia indigebit ſolutione, vt in ſuperioribus in generali

rali dixi. Idémque eſt, ſi quis exteriùs contrahat matrimonium, ſine intentione contrahendi, quia ille non eſt verus contractus, ſed fictus, & ita nó eſt actus conſummatus propter quem fertur cenſura. Atque ita ſentit Couarr. d. lib. 4. 2. p. c. 3. §. 2. n. 8. cum Adriano in 5. de Matrimon. q. 11. Poteſtque confirmari ex doctrina generali ſuperiùs tradita, quòd cenſura requirit actum perfectum. *(Couarr. Adrian.)*

18 *Obiectio.* Dices, Hæc lex non prohibet verum matrimonium, quia inter has perſonas ſupponit impedimentum irritans: ergo prohibet & punit matrimonium attentatum: ergo, licèt fiat ſolùm cum voluntate exteriùs & apparenter contrahendi, incurretur hæc cenſura. *1. Confir.* Confirmatur primò, quia aliàs vix poſſet Catholicus ita contrahere vt incurreret hanc cenſuram: eſſetque hæc lex quaſi nullius efficacitatis: quia, cùm Catholici ſciant hæc eſſe impedimenta dirimentia, non poſſunt abſolutam intentionem concipere verum matrimonium contrahendi. *2. Confir.* Tandem confirmatur, nam aliàs, ſi quis cum hac intentione conditionata contraheret, *Volo matrimonium perficere, ſi inter conſanguineos, vel affines in gradu prohibito poteſt conſiſtere*, non incurreret: conſequens eſt falſum, vt iidẽ auctores, præſertim Couarr. probant, ergo, &c. Sequela patet, quia conſenſus conditionatus, quamdiu conditio non impletur, non valet ad matrimonium perficiendum: hæc autem erat ratio excuſans hanc cenſuram. Vnde, ſi quis ita contraheret cum conſanguinea, *Te duco in vxorem, ſi Papa diſpenſauerit*, non incurrit, quia de præſenti non contrahit: imò neque intentat de præſenti contrahere.

19 *Solùm ligãtur hac cẽſura qui animo verè cõtrahendi faciunt actiones.* Reſpondetur non carere dubio; tamen quia in lege pœnali ſtandum eſt rigori verborum, & in dicta Clement. dicitur, *Qui matrimonialiter contrahere non verentur*, meritò reſtringi ad eos, qui animo contrahendi, & non fingendi hoc faciunt: quia illi reuera non matrimonialiter contrahunt. Hoc autem verum eſt in foro conſcientiæ; nam in foro Eccleſiæ vbi de interiori mente non iudicatur, ille habendus eſt, & declarandus pro excommunicato. *Obiectioni ſatisfit.* Vnde ad primam rationem reſpondetur, quòd, licèt in re non poſſit perfici hoc ſacramentum inter tales perſonas, nihilominùs poſſe ex parte contrahentium fieri eodem modo, & eadem voluntate ac ſi ipſi eſſent perſonæ aptæ ad contrahendum: & tunc ſolùm incurrere hanc cenſuram. Eſt accommodatum exemplum de rebaptizante, qui ipſo iure irregularis eſt; oportet tamen vt intentione baptizandi id faciat, quanquam alioqui talis ſecundus baptiſmus verus eſſe non poſſit. *1. Confirmatio ſoluitur.* Ad primam confirmationem reſpondetur in primis, tale peccatum accidere poſſet ex falſo errore, ſiue per hæreſim, ſiue per ignorantiam culpabilem, qua quiſpiam exiſtimet tale matrimonium eſſe quidem ab Eccleſia prohibitum, non tamen factum irritum. In quo caſu (vt hoc obiter dicamus) illa ignorantia non excuſabit cẽſuram, quia licèt ſit aliqualis ignorantia iuris, magis tamen quoad modum, quàm quoad ſubſtantiam iuris ſeu præcepti, & ideo non excludit dolum, neque impedit quominus ſic delinquens ſcienter contrahat. Deinde ſine hac ignorantia quaſi ſpeculatiua poteſt per inconſiderationem practicam committi tale delictum eodem modo, ac ſi eſſent perſonæ habiles ſine conſideratione, an tale matrimonium ſit in re validum, nec ne: & id ſatis erit ad contrahendam cenſuram: Nam eſſet etiam ſatis ad conficiendum ſacramentũ, ſi perſonarum inhabilitas non obſtaret. Atq; hic videtur eſſe moralis ac frequens modus committendi hoc delictum, quod lex illa punire intendit. Ad ſecundam confirmationem, Couarruuias ſuprà dicit, illam conditionem eſſe impoſſibilem, quæ habetur

A pro non abiecta, iuxta c. fin. de cõditionibus appoſitis. Sed de intelligentia illius c. nunc diſputare non poſſumus, magis enim ad externum forum, quàm ad internum accommodandum eſt: nam in interiori, & in re ipſa, ſi conſenſus contrahentis nullo modo fuit abſolutus, ſed conditionatus, & pendens à dicta conditione, matrimonium non perficitur, vt argumentum factum conuincit; & omnes, quod ibi Couarruuias refert, fatentur: & ideo in eo caſu concedendum eſt eum, qui ſub ea conditione contrahit cũ conſanguinea non incurrere, vt rectè Adrianus animaduertit; & argumentum factum, & exemplum ibi adductum ſatis probant.

Atque ex his expeditur quartum dubium, an contrahens tantùm ſponſalia cum conſanguinea, vel af- 20 *An contrahens hoc modo ſponſalia cenſuram contrahat.*
B fine, incurrat hanc cẽſuram. Diſtinguendũ eſt enim de ſponſalibus de futuro, vel de præſenti: nam, ſi ſint prioris modi tantùm, nõ incurritur cenſura, quia illa nõ ſunt matrimonium, ſed prouiſio matrimonij: lex autem hæc ſolùm de matrimonio loquitur, & extẽdenda non eſt. Secus verò erit ſi ſint de præſenti, nam illa ſunt verum matrimonium ratum quantum eſt ex ſe, ſi conditio perſonarum non obſtaret: & illud ſufficit ad hanc cenſuram contrahendam, quamuis conſummatum non ſit, nam cõſummatio matrimonij non eſt de ſubſtantia eius, & lex prohibens matrimonium de contractu ipſo intelligitur. Quæri verò hîc poſſet, an ſi præceſſerunt ſponſalia de futuro & poſteà copula ſubſequatur, tunc incurratur hæc
C cenſura, quia ſecundum ius copula ſubſecuta poſt ſponſalia ſufficit ad matrimonium perficiendũ. Hoc tamen habet locum ſecundùm ius antiquum & in exteriori foro: in interiori verò iudicandum eſſet iuxta intentionem ſic delinquentis: nam, ſi non accederet cum intentione faciendi matrimonium, non incurreret, iuxta ſuperiùs dicta. Nunc verò poſt Tridentinum hoc non habet locum, niſi in caſu ſpeciali ſtatim tractando. Simili ratione ſi quis contraheret cum conſanguinea impubere, non incurreret, quia non perficietur matrimonium, ſed ſolùm ſponſalia de futuro ex iuris interpretatione, iuxta c. vnicum de diſpenſatione impuberum in 6. & in vniuer-
D ſum quacunque ratione in tali matrimonio interueniat aliud impedimentum ſufficiens ad irritandum contractum, ſiue ſit mens cadens in conſtantem virum, ſiue aliud ſimile, non incurritur hæc cenſura, vt optimè notauit Panorm. in dict. Clem. & probari poteſt ex dictis.

Quintò dubitari poteſt, an ſi quis bona fide contraxit cum affine, vel conſanguinea, & poſteà cognito impedimento nihilominùs perſeueret, vtens coniugio, incurrat hanc cenſuram. 21 *Qui cum conſanguin. bona fide contraxit, ablata ignorantia, ſi ſe cognoſcant, non incurrit.* Reſpondetur non incurrere, cum Gloſſa ibi, quam ſequitur Abbas, & alij, & Summiſtæ ſæpe citati. Ratio eſt, quia in hoc textu non punitur omnis inceſtus, vel iniqua & inceſtuoſa cohabitatio, ſed ſolus contractus: ibi autem non fit nouus contractus; & per priorem non fuit
E incurſa excommunicatio, quia ignorantia excuſauit. Hoc autem limitant Caietanus, & alij, niſi illi coniuges poſteà inter ſe accedant effectu maritali, nam ille actus tali modo factus eſt de ſe ſufficiens ad nouum conſenſum explicandum. Vnde fit, vt nunc etiam poſt Trident. hoc locum habeat, ſi præceſſit matrimonium exterius bona fide contractum coram Parocho, & teſtibus inter occultè affines in gradu irritante: illi enim ſi ſecretè obtineant diſpenſationem, poſſunt reualidare ſacramentũ per occultam iterationem mutui conſenſus abſque noua exteriori ſolennitate. Quapropter ſi abſque diſpenſatione id faciunt, vel ſe cognoſcendo affectu maritali, vel alio modo, hanc cenſuram incurrent. *Niſi affectu maritali ſe cognoſcant.* Extra hunc

hunc verò caſum, vt ſuprà dicebam, illam non incurrent non clandeſtinè contrahendo: quia talis exterior contractus tunc non eſt ſufficiens ad matrimonium.

22 *Fœmina contrahens cum religioſo aut clerico in ſacris nō incurrit excō.* Caiet. Nauarr.

Atque hinc obiter colligitur, fœminam contrahentem matrimonium cum religioſo vel clerico in ſacris, non incurrere hanc cenſuram, quia nec in illam directè lata eſt, vt aduertit Caietan ca.47. de excommun. & Nauarr. cap.22. num.52. Et conſtare poteſt ex his quæ diximus de moniali, ex vi prioris partis textus non incurrere cenſuram, & ideò iterum nominatam fuiſſe in ſecunda parte. Nec etiam indirectè incurrit cenſuram, eo quòd communicat in crimine crimino ſo iuxta c. *Si concubinæ*, de Sent. excom. quando contrahit, nondum communicat cum excommunicato, quia alter non incurrit niſi finito contractu. Nec verò etiam hoc modo incurrit talis fœmina cenſuram per vſum talis matrimonij, quia ille vſus non eſt communicatio in crimine formaliter, vt ſic dicam, ſed materialiter: nam eſt quidem communicatio cum excommunicato in quodam crimine, non tamen in illo propter quod excommunicatus eſt, nam ille non excommunicatur propter vſum matrimonij, ſed propter contractum. Solùm ergo incurret talis mulier excommunicationem minorem, & ad hoc erit neceſſarium, vt alter denunciatus ſit, iuxta Extrau. *Ad euitanda*.

23 *An ſacerdos hæc matrimonia ſolenniſans hanc excom. incurrat.*

Vltimò dubitari poteſt, an præter dictas perſonas aliqua alia incurrat hanc cenſuram. Quod proponitur propter Nauarrum, & Caietanum ſuprà, qui dicunt, ſacerdotem celebrantem, vel vt ita dicam ſolenniſantem matrimonia hic prohibita, incurrere hanc cenſuram. Et videntur fundari in quibuſdam verbis, quæ Caietanus refert ex textu, & Nauarrus admittit, & ſupponit, ſcilicet, *Et inter eos eadem ſcienter celebrantes*. Quæ verba ego in textu quem habeo, non reperio: nec Gloſſa videtur ea legiſſe, & ideo hunc caſum omittit, & numerat ſex caſus à nobis in quinque comprehenſos, quia caſum de monialibus in duos diſtinguunt, ſicut in textu fit. Quapropter donec mihi conſtet verba illa eſſe in legitimo textu, non cenſeo excommunicationem hanc propter hunc actum incurri. Dico ergo tantùm illa quinque genera perſonarum incurrere hanc cenſuram, non verò aſſiſtentes contractui, nec dantes auxilium vel fauorem, quia hæc extenſio in textu non habetur.

Contra Inquiſitores, &c. qui prætextu officij pecuniam extorquent, aut bona Eccleſiæ fiſco applicant.

24 *Clem. 2. de Hæret.*

OCtaua excommunicatio ſumitur ex Clement. 2. de Hæreticis, vbi prohibetur *Inquiſitoribus, & Commiſſariis tam ipſorum, quàm Epiſcoporum, ſeu Capitulorum Sede vacante, ne prætextu officij Inquiſitionis, quibuſuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueāt, nec ſcienter attentent Eccleſiarum bona, ob clericorum delictum prædicti occaſione officij, fiſco etiam Eccleſiæ applicare: quòd ſi ſecus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationi ſubiiciuntur ipſo facto*. In quo textu circa perſonas

Commiſſarii qui dicantur.

nota Commiſſarios dici omnes, qui vices aliorum gerunt, & ab eis habent iuriſdictionem in tali munere. Et comprehendit omnes, ſiue ſint Vicarij ordinarij, ſiue tantùm delegati ad tempus, vel ad cauſam: nam omnes hi propriiſſimè dicuntur Commiſſarij.

Hac cenſura non cōprehenduntur Epiſcopi.

Quamuis autem Epiſcopus poſſit per ſeipſum Inquiſitionis officium exercere, noluit tamen Concilium eum ſub hac cenſura comprehendere, cùm apertè & Inquiſitores, & ipſorum Commiſſarios nominet: & diſtinctè etiam Epiſcoporum Commiſſarios, non autem ipſos Epiſcopos: non ergo comprehendit Epiſcopos ſub Inquiſitoribus. Nam, præ-

A terquam quòd in aliis iuribus ad Inquiſitores pertinentibus, quando Epiſcopi comprehendendi ſunt diſtinctè nominantur; ſi hic comprehenſi fuiſſent nomine Inquiſitorum, etiam Vicarij ipſorum ſub Vicariis Inquiſitorum contenti eſſent: conſtat autem non fuiſſe, & propterea diſtinctè & ſpeciatim nominantur. Voluit ergo Concilium in hoc deferre Epiſcoporum dignitati, quod frequens eſt in iure.

25 *Prima huius cenſura actio.*

Prima actio, propter quam imponitur hæc excommunicatio, eſt pecuniæ acceptio: quæ tres debet habere circunſtantias, vt ſit cauſa huius cenſuræ. Prima, vt extorqueatur: ſecunda, vt per aliquem modum illicitum: tertia, vt prætextu officij Inquiſitionis. Ita enim habetur in textu. Quapropter, ſi aliquod horum deficiat, non incurretur cenſura: B vt ſi Inquiſitor extorqueat pecuniam alio modo illicito, non tam prætextu Inquiſitoris, vel ſi nō extorqueat, ſed ſponte oblatam accipiat, etiamſi ſciat dari prætextu officij Inquiſitionis, non incurrit cenſuram.

Quid per pecuniam intelligatur. Gloſſ. Caietan. Syluest. Angel.

Nomine autem pecuniæ intelligitur quidquid pecunia æſtimabile eſt. Et ita ibi notant Gloſſa, & Doctores, & Summiſtæ. Caietanus ca.4. Nauarrus num. 143. Syluester, & Angelus caſu 42. Addo denique per extorſionem pecuniæ in rigore intelligi donationem. Vnde, ſi quis extorqueret illam tantùm mutuatam animo ſoluendi, non incurreret hanc cenſuram: quia mutatio non eſt aliquid pecunia æſtimabile, & hanc tantùm extorquet, non ſimpliciter pecuniam ipſam, cùm illam redditurus ſit, ſi verò C poſtea non reddat, incurret.

26 *Secunda actio ſub eadem cenſura prohibita*

Secunda actio, ob quam hæc cenſura incurritur, eſt eccleſiarum bona applicare fiſco ob clericorum delicta. In qua etiam circunſtantiæ adhibentur. Prima, vt id faciant, *ſcienter*, quæ explicanda eſt eodem modo, quo in præcedenti. Secunda, quòd talia bona ſint Eccleſiarum, non clericorum, vel aliarum perſonarum. Tertia, vt applicatio fiat prætextu talis officij, ſeu (quod idem eſt) *occaſione eius*, vt in textu dicitur. Quarta, quòd applicatio fiat fiſco: vnde, ſi ſibi applicent, vel aliis, non incurrent, etiamſi fortaſſe in eo grauiùs peccent, quia hæc lex hoc tantùm præſcribit, fortaſsè quia frequentiùs, & maiori quodam colore fieri poterat. Eſt autem aduertendum, in textu non ſolùm dici, *ne applicent*, ſed *ne attentent applicare*. D Vnde videtur ſumi, quacumque ratione inchoent, vel medium aliquod adhibeant ad hanc applicationem, ſtatim incurrere hanc cenſuram, etiamſi conatus eorum ad exitum non perueniat, quia iam attentarunt. Non eſt tamen hic ſenſus, ſed, quia applicatio illa non poterat eſſe valida, cùm eſſet iniuſta, & de alienis bonis, ideo videtur Concilium dixiſſe, *Ne attentent applicare*. Tamen huiuſmodi perſonæ non incurrunt donec applicent quantum eſt ex ſe, nam in illis hoc propriè eſt attentare. Dicentur autem applicare, vel ſi cum effectu faciunt ea bona applicari fiſco eo titulo, vel ſi proferunt ſententiam, qua declarant talia bona eſſe applicata fiſco.

27 *Sub qua conditione debeat dari abſolutio ab hac cenſura.*

Vltimò quoad abſolutionem ab hac cenſura aduertendum eſt, eam ſimpliciter non reſeruari: tamen E addi conditionem vt nemo poſſit ab ea abſoluere, *donec illis à quibus extorſerint, planè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta*. Vnde ante expletam cum effectu hanc conditionem nemo poteſt ab illa abſoluere inferior Summo Pontifici, præterquàm in mortis articulo, vt ibidem dicitur. Ex quo intelligimus, non ſatis eſſe propoſitum ſatisfaciendi, nec excuſationem ob aliquam impotētiam, etiam cum aliqua cautione, nam hæc omnia neceſſaria ſunt in mortis articulo: ergo cùm ille ſolus excipiatur, extra illum realis ſatisfactio neceſſaria eſt, aliàs manet excommunicatio Papę reſeruata. Hoc autem ſolum videtur intelligendum,

quando hæc excommunicatio incurritur propter primam actionem, quia verba quæ in limitatione ponuntur, apertè referuntur ad illam tantùm, nam loquuntur de pecunia extorta reddenda.

Excommun. contra Poteſtates, &c. vſuras fouentes exponitur.

28 *Cle. vnic. de Vſur.* NOna excommunicatio ſumitur ex Clement. vnica de vſuris vbi excommunicantur *Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarij, & alij quiuis officiales quarumcumque communitatum, qui præſumpſerint facere, ſcribere, vel dictare ſtatuta præcipientia, vt ſoluantur vſuræ, vel impedientia vt non repetantur, vel etiam qui præſumpſerint ſcienter iudicare, quod ſolutæ, cùm repetuntur, non reſtituantur plenè, ac liberè.*

Prior pars textus exponitur. Hæc eſt prior pars illius textus, in qua perſonis nominatis circa ſtatuta illas vſuras fouentia quatuor actiones reſpectiuè prohibentur, ſcilicet, *facere, ſcribere, dictare, & ſecundum illa iudicare*, quarum ſingulæ ſufficiunt ad hanc excommunicationem incurrendam, ſi ex præſumptione fiant iuxta expoſitionem ſæpe datam verbo, *præſumpſerint*. *Duo notanda. Primum.* Solum notentur duo. Primum, in his actionibus quaſdam eſſe perſonales ſeu vnius perſonæ, vt ſcribere, & dictare, in quibus non eſt difficultas. Alias verò eſſe, quæ à tota communitate fieri poſſunt, vt condere, ſeu facere ſtatuta, & interdum etiam iudicare; & in his tunc ſingulæ perſonæ incurrent hanc cenſuram, quando ſuis ſuffragiis, vel alio modo peccando mortaliter concurrunt ad talia ſtatuta, quia ſine peccato non poteſt incurri hæc *Secundum.* cenſura. Secundum eſt, tres primas actiones directè referri ad ſtatuta condenda: quartam verò ad ſententiam ferendam in iudicio. Vnde, licèt fortaſsè non ſit tale ſtatutum, ſed abuſus, vel violentia, qui ſic iudicare præſumpſerit, incurret cenſuram, quia iudicium non refertur ad ſtatutum, ſed per ſe prohibetur: qui autem ſcripſerit, vel fecerit talem ſententiam, ſi ipſemet non iudicauerit, non incurret, quia illæ actiones prohibentur circa ſtatutum, non circa ſententiam.

29 *3. Textus pars explicatur.* Atque hæc pars illius textus reſpicit tempus futurum quoad ſtatuta condenda. De conditis verò in tempore præterito præcipitur in ſecunda parte, vt de libris communitatum deleantur: excommunicantúrque qui hoc non fecerint intra tres menſes, ſi ad hoc poteſtatem habuerint, *aut ſi ipſa ſtatuta, aut conſuetudines effectum eorum habentes, quoquo modo præſumpſerint obſeruare.* Vbi duo prohibentur & puniuntur. *Prima actio huius partis.* Primum eſt omiſſio quædam; & quoad hanc non additur verbum, *præſumpſerint:* vnde ſufficiet vt quacumque ratione voluntaria ſit, dummodo ſit mortaliter peccaminoſa, ad quod requiritur & poteſtas, & obligatio, quæ & per hanc imponitur, & per ſe ineſt. iuxta materiam ſubiectam, quia eſt ſermo de officialibus communitatis, qui ratione officij, ſicut habent *Secunda actio.* poteſtatem, ita etiam obligationem. Secundum eſt, commiſſio quædam, ſcilicet obſeruare ex præſumptione talia ſtatuta: vel conſuetudines eundem effectum habentes. Circa quam partem primum conſiderandum eſt in ea de eiſdem perſonis eſſe ſermonem, de quibus in prima, nam eſt ſermo continuatus circa eoſdem, vt patet ex illis verbis, *Eãdem etiam ſententiam incurſuri.* Vnde fit, vt, licèt alij de plebe ſeruent talia ſtatuta, vel conſuetudines, & in eo aliàs peccent, non incurrant hãc cenſuram, quia ſolum lata eſt contra officiales prædictos.

30 *Actione hæ etiam ſi reſpiciunt ſtatutas futura, ſunt prohibita.* Secundò eſt aduertendum quòd, licèt hæc pars reſpiciat ſtatuta illo tempore iam condita, non excludit futura, ſi fortaſsè iniquè fiant, vel conſuetudines ſimiles, ſi in poſterum introducantur: ſemper enim talia obſeruare erit contra hanc legem, & ſufficiens cauſa huius cenſuræ. Et ſimiliter, licèt aliquis ex dictis officialibus non concurriſſet ad tale ſtatutum condendum, ſi poſteà & poſſet illud ſtatutum delere ex libris communibus, & ex officio deberet, atque id omitteret, in hanc cenſuram incurreret. Neque obſtat verbum illud, *Niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus edita*, quia illa verba ſunt potiùs extenſiua, quàm excluſiua, vt ita dicam. Poteſt etiam hæc extenſio in priori parte textus fundari: Nam, ſicut qui prohibet accipere alienum, prohibet & retinere; ita qui prohibet facere talia ſtatuta in poſterum, prohibet ea retinere ſi fiant, ideóque illa lex quaſi continuè obligat ad talia ſtatuta delenda, ſicut de præcepto reſtituendi dici ſolet. Dices ergo reſpectu talium ſtatutorum, non oportebit tres menſes in hac lege præſcriptos concedere, vt illa deleantur; quia illa lex obligat, vt quàm primùm poſſit, id fiat. *Obiectio.* Reſpondeo, eũ qui non concurrit ad tale ſtatutum condendum, ſed ſuccedit, v.g. in officio, & inuenit factum, non incurrere, ſi ſtatim non deleat, ſed poſſe illi concedi illorum trium menſium tempus à principio ſui officij computandum, vel ex ſimilitudine rationis, vel ex probabili interpretatione illius legis. *Solutio.*

Vltimò aduertendum eſt, hîc non eſſe ſermonem de omni lege, vel ſententia, quæ vſurariis fauere videatur; ſed ſolùm illa quæ fauet modo hîc præſcripto, ſcilicet concedendo exigi, vel ſolui vſuras, vel compellendo debitores vt eas ſoluant, vel imponendo onera repetentibus, aut alio modo hoc impediendo. 31 *Quale ſtatutũ aut ſententia ſit prohibita ſub hac cenſ.* Vnde, ſi circa vſurarios conderetur lex etiam iniqua, quæ illis fauere videretur alio modo, vt permittendo tale officium, vel quid ſimile, non haberet locum hæc cenſura, quia non debet extendi vltra terminos ſuos; & ita dixit ibi Gloſſa verb. *facere*, *Gloſſ.* quod ſi ſtatutum tantùm negatiuè diceret, *Non poſſit pro mutuo accipi vltra tantam quantitatem*, non eſſet damnandum vt contrarium huic canoni, quia, licèt tantùm id vetet, non proptereà concedit, aut ſtatuit, vt in minori quantitate poſſit vſura exigi, ſed ſolũ permittit, vt id impunè fiat, quod hîc vetitũ non eſt. Si autem lex fieret, vt infra illam quantitatem non audirentur in iudicio repetentes vſuras, eſſet contraria huic canoni, quia impediret repetitionem vſurarum, quod hîc prohibitum eſt, quacumque fraude, vel quocumque colore fiat.

Decima ſumitur ex Clementin. 1. de Sentent. excomm. vbi excommunicantur religioſi, qui non ſeruant generale interdictum, vel ceſſationem à diuinis. 32 *Clem. de Sent. excom.* Sed hæc tractanda eſt in materia de interdicto, quia ibi faciliùs intelligitur.

Contra religioſos tranſgredientes diſpoſitionem capit. vnic. de exceſſibus Prælat. in 6.

DEcima ſumitur ex Clement. *Cupientes*, de Pœnis, & eſt multiplex, fertúrque in aliquos religioſos propter multas actiones. 33 *Clem. Cupientes de Pœnis.* *Prima actio prohibita, in hac Cle.* Prima eſt de nouo recipere domos, vel loca quæcumque, ad habitandum, vel recepta hucvſque mutare, vel ea transferre in alios cuiuſuis alienationis titulo abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia. Fuit autem hæc prohibitio facta in ca. vnic. de Exceſſibus Prælat. in 6. & excommunicatio hæc lata eſt contra tranſgreſſores illius capit. & ideò huius cenſuræ expoſitio ex illius cap. intelligentia pendet. Eſt ergo aduertendum, ibi non eſſe ſermonem de omnibus religioſis, ſed de mendicantibus, non quidem eo modo quo in capit. 1. de Religioſis domibus in 6. nam ibi excipiuntur quatuor religiones mendicantes principales, Prædicatorum, Minorum, Heremitarum S. Auguſtini, & Car *De quibus religioſis loquitur textus.*

& Carmelitarum: hic vero hæc omnes comprehenduntur partim expreſsè & ſpecificè partim ſub generali clauſula,& ideo excommunicatio hîc lata diuerſa eſt ab illa quam expoſuimus.

34 *Clem. hæc per ſpecialia priuilegia mendicantium iam eſt reuocata.* Secundò eſt aduertendum, licèt ex vi huius iuris communis Mendicantes non poſſent noua loca, ſeu domus ſuſcipere ſine licentia ſpeciali Summi Pontificis: Tamen per priuilegia poſt hoc ius conceſſa, poſſe id facere. Refert autem Nauarrus nume. 144. Iulium 2. hoc priuilegium conceſſiſſe Minimis, prout habetur in Supplemento fol. 8. conceſſ. 27. eoque frui Minores, vt habetur in ſuo Compendio tit. *ædificare*, fol. 39. & 40. & conſequenter reliqui habentes cum illis communicationem. Et aliæ religiones habent etiam in hoc ſpecialia priuilegia, de quibus alias. Eo vel maximè, quòd iuxta communem interpretationem, circa monaſteria poſt hanc Clementinam conſtructa per priuilegia, vel ſpecialem facultatem Summi Pontificis, non habent locum aliæ duæ actiones hîc prohibitæ circa has domos, ſcilicet, vt nec transferri nec alienari poſſint, quia illud ſolum fuit ſtatutum de domibus conſtructis vſque ad tempus Clementis 5. vel fortè Bonifacij 8. qui fuit autor illius cap. vnic. de Exceſſib. prælat. & decem annis anteceſſit Clementem. Et patet ex verbo illo, *Seu hactenus recepta mutare, vel ea, &c.* cum enim ipſe prohiberet ne in poſterum reciperentur, de mutatione circa poſteà recepta, nihil diſpoſuit: quod annotauit Gloſſ. Gloſſ. in dict. c. vnic. quam Nauar. ſequitur referens.

Nauarr. 35 *Non prohibetur hac lege domos ampliare, aut reficere.* Tertiò obſeruandum eſt, ex vi illius iuris communis non eſſe prohibitum Mendicantibus antiquas domos vel Eccleſias, quas tunc habebant reficere, reædificare, vel augere, quia illud non eſt nouas domos vel loca acquirere, quòd ibi tantùm prohibitum eſt; & prohibitio ſtrictè accipienda eſt. Ita Angelus, & Syluest. caſu 44. Item non prohibentur acquirere in alio oppido domum recreationis, vel hoſpitij annexam antiquo monaſterio: quod notauit Gloſſ. & Caietanus cap. 56. Et fundatur ſatis in illo verbo, *Ad habitandum, &c.* Denique quantum ad prohibitionem transferendi, vel alienandi illa antiqua loca, hoc ius ferè derogatum eſt per priuilegium Leonis X. quod refert Nauarr. ex Supplemento conceſſ. 277. fol. 92. Conceſſit enim Prouincialibus Minorum, vt ex cauſa neceſſaria poſſent transferre Eccleſias, & monaſteria, ab vno loco in alium, & conuertere priora loca in alios vſus, prout vtilius viſum fuerit, obſeruantes tamen, vt iuxta antiquos canones, materia Eccleſiæ tranſlatæ ad alteram ædificandam applicetur.

Angel. Syluest. Gloſſa. Caiet. Leo X.

36 *Secunda actio in eodem text. prohibita.* Altera actio prohibita ſub eadem cenſura eſt, ne religioſi aliqua proferre præſumant in ſermonibus ſuis, vel alibi, quibus audientes retrahant à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum. In qua in primis eſt aduertendum, generaliorem eſſe quam præcedentem, quia non arctatur ad Mendicantes, ſed ad religioſos quoſcumque extenditur, vt bene notat Gloſſa, & patet. Tum quia mutato ſermone de religioſis abſolutè loquitur textus: tum etiam quia paulo poſt, ſimile proſequens præceptum, dicit, *Religioſis omnibus iniungimus, &c.* Quam partem infrà in materia de ſuſpenſione declarabimus propter ſuſpenſionem, quæ in illa fertur. Comprehendit ergo hæc excommunicatio omnes religioſos, & ad eos limitatur. Vnde prædicatores, vel clerici ſæculares illam non incurrunt, & multò minùs laici.

37 *Corollarium 1.* Secundò eſt ponderanda in hoc textu illa particula, *Ne audientes à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum retrahant in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumant.* Nam colligitur primò, non ſatis eſſe proferre verba, quibus alij retrahantur, &c. niſi ea inten-

A tione proferantur, illam enim vim habet particula, *Vt*: requiritur ergo inductio formalis; & non ſufficit (vt ſic dicam) materialis, & veluti caſualis præter hoc requiritur præſumptio, vt ſæpe explicatum eſt. Secundò colligitur, requiri vt materia huius delicti ſint decimæ debitæ Eccleſiis: nam, ſi quis ex ignorantia, vel ex pietate vellet ſoluere, quas non debet, illum retrahere non ſufficeret ad hanc cenſuram incurrendam, vt patet ex illo verbo, *Debitas*. Quia verò ibi additur, *Eccleſiis*, dubitari poteſt de his quæ debentur perſonis aliis. Nam Doctores ſignificant non ſufficere. Caiet. c. 65. & Nauarr. num. 145. & ſentit Syluester nu. 88. Sed nulla ratione poſſum eis aſſentiri, quia decimæ propriè ſumptæ, omnes debentur Eccleſiæ per ſe primò: quòd verò per Eccleſiæ Paſtores iam ſint applicatæ particularibus perſonis, non excludit, quin debeantur Eccleſiæ. Item quæri poteſt, an requiratur debitum iuſtitiæ, vel ſufficiat ex religione, ſeu ex voto. Reſpondeo, eſſe ſermonem de debito iuſtitiæ: vnde votum non ſufficiet, niſi iam propter conſuetudinem, vel aliam ſimilem cauſam proprium ius iuſtitiæ Eccleſię contulerit. Tertiò, colligit Nauarrus neceſſarium eſſe, vt hæc inductio fiat immediatè ad ipſos debitores audientes, quia hoc dicunt ipſa verba. Vltimò colligo excommunicationem hâc incurri, etiamſi non ſequatur effectus, id eſt, quamuis alij non perſuadeantur, ſeu retrahantur, quia excommunicatio fertur pro ipſa ſuaſione tantùm.

Coroll. 2. *Dubium.* *Deciditur.* B *Quæſtio.* *Reſponſio.* *Coroll. 3.*

C Tertia cauſa alterius excommunicationis ibidem latæ eſt violatio cuiuſdam ſuſpenſionis, quam declarabimus infrà in materia de ſuſpenſione, ſect. vltima. 38 *Tertia actio prohibita.*

SECTIO VI.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ habeantur in libris Extrauag. iuris communis.

PRima ſumitur ex Extrau. vlt. de Sent. grauiter eos errare, *qui dixerint Papam ritè electum priuſquàm coronetur, non debere ſe intromittere in prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & aliis gratiis faciendis, nec ſe in literis Epiſcoporum ſimpliciter, ſed electum Epiſcopum ſcribere, nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius.* Ratio huius D ſuppoſitionis eſt, differentia inter Summum Pontificem, & alios Epiſcopos: alij enim nõ per electionem, vel præſentationem, ſed per conceſſionem, quod aliàs dicitur, per *fiat*. Papæ, fiunt Epiſcopi. Summus verò Pontifex fit ab ipſomet Chriſto, & ab ipſo habet immediatè ſupremã iuriſdictionẽ in vniuerſam Eccleſiam: ſtatim ac ab hominibus electus eſt: & ideo non eſt tantùm Epiſcopus, electus, ſed ſimpliciter iam factus Epiſcopus vt traditur in cap. *In nomine Domini*, 23. d. & ex tunc poteſt omnes actus iuriſdictionis validè, & rectè exercere. Coronatio autem ſolùm ad ſolennitatem quandam, & quaſi publicationem ſuſceptæ dignitatis conferri videtur.

1 *Pontifex ſtatim ac eligitur eſt verè Epiſcopus Extra. vlt. de Sent. exco.*

Hoc ergo ſuppoſito, excommunicantur in illa E Extrauangante, omnes, *qui occaſione contrarij erroris auſi fuerint impugnare aliquas literas Apoſtolicas ſuper negotiis quibuſcumque confectas, quæ ante coronationem Pontificis emanarunt.* Vbi primum eſt notandum ſtatui ius perpetuum: nam, licèt Clemens 5. videatur ſolum loqui de ſe, & ſuis literis in illis verbis, *aliquas literas noſtras quæ à nobis ante donationem noſtræ inſigniæ emanarunt*, & licèt videatur loqui de præterito, & conſequenter non extendi ad literas, quæ in futurum emanabunt ab aliis Pontificibus electis, & nondum coronatis: nihilominùs omnes autores intelligunt non loqui tantùm de perſona, ſed de Sede ſua, & illud præteritum non eſſe poſitum reſpectu

2 *Excom. contra impugnantes literas à Papa non coronato conceſſas.* *Primũ notandũ.*

 temporis

temporis in quo facta fuit illa lex, ſed reſpectiuè ad illud tempus in quo talis impugnatio fit eo prętextu: nam ſemper fit ob literas, quæ iam emanarunt ante coronationem. Ratio enim huius conſtitutionis eadem ſemper durat, & ideo etiam ipſa conſtitutio perpetua eſt. Deinde, expendenda eſt illa particula, *occaſione huiuſmodi*, nam qui impugnauerit illas literas occaſione aliunde ſumpta, non incurret hanc cenſuram, quia per ipſam legem limitatur ad hunc modum delinquendi. Qui ergo reſtiterit literis, cauſans electionem non fuiſſe ritè factam, vel quid ſimile, etiamſi contingat in hoc grauiùs peccare, non incurret hanc cenſuram, quia non ſufficit grauiùs delictum ad cenſuram incurrendam, ſi non ſit illud met pro quo imponitur. Et in hoc fundari poteſt quod Nauar. ait nu. 147. non incurrere hanc cenſuram, qui literis reſiſtit, eo quòd Papa à quo manant, ob iuſtum timorem fuit electus, quod colligit ex dicto ca. *In nomine Domini*. Vt hoc enim verum ſit, non eſt neceſſe quod in re verum ſit talem electionem ex metu factam, irritam eſſe, quia neque hoc dicitur in dict. ca. neque eſt ita generaliter certum, quin oporteat diſtinguere de gradu & modo timoris, &c. quod nunc nobis neceſſarium non eſt. Satis ergo fuerit, quòd illa impugnatio non fit occaſione in illo textu præſcripta, ſed alia longè diuerſa, quæ opponi poſſet etiam contra literas poſt coronationem emanantes.

Qua occaſione debeant impugnari hæ literæ, ad hanc cenſ. incurrendam.

Nauarr.

3 Secunda ſumitur ex Extrauag. vnica de rebus Eccleſiæ non alienandis, vbi Paulus 2. excommunicat omnes Eccleſiaſtica bona alienantes contra illam prohibitionem. Nauarr. autem nu. 149. cum Syluest. verb. *Alienatio*, q. 3. & Caiet. nu. 55. & aliis cenſet, vel nullibi, vel paucis in locis eſſe vſu receptam, & maximè quantum ad pœnas, ideóque non oportet in eius declaratione immorari, quantum ad hanc excommunicationem ſpectat; ſed ſolùm conſulendam eſſe conſuetudinem, ſeruandam in hac parte potuit enim contra hanc legem præualere.

Excomm. Extrauag. vni. de Rebus Eccleſ. non eſt vſu recepta.

Nauarr. Syluest. Caiet.

4 Tertia ſumitur ex Extrauag. vnica de Conſuetudine, fertúrque contra impedientes legatos Summi Pontificis ab executione ſui muneris, vel non recipientes illos. Hæc autem in Bulla Cœnæ Domini continetur.

Excom. Extra. vni. de Cõſuetud. reſeruata in Bulla Cœnæ.

5 Quarta habetur in Extrauag. *Sancta Romana*, Ioannis 22. fertúrque in eos, qui profitentur (aut de nouo ſumendo illam, vel præſumendo in ea) fictam religionem Fratricellorum, ſeu Bizochorum, ſeu Beguinorum, & extenditur etiam ad Epiſcopos, & Prælatos, qui hos admittunt ſine ſpeciali facultate, & approbatione Summi Pontificis. Sed hæc nihil iam vtilitatis habet, quia iſti falſi religioſi nullibi extant, & vltra illos non extenditur, ſeu extra ritum, & modum vitæ illorum. Vnde, qui alium habitum aſſumerent, aut aliud genus vitæ inſtituerent ſine approbatione, licèt aliàs peccarent & temerè agerent, non incurrerent hanc cenſuram, vt rectè notauit Caietan. cap. 5. An verò incurrant aliam, tractauimus ſuprà ſect. 4. circa cap. 1. de Relig. domib. in 6.

Nunc non extat ſubiectum extrau. Sancta Romana Ioan. 22.

Caiet.

SECTIO VII.

Quænam excommunicationes non reſeruatæ extra corpus iuris habeantur.

1 AGimus, vt ſuprà dixi, de generalibus excommunicationibus pertinentibus ad vniuerſalem Eccleſiam, atque adeò à Summo Pontifice, vel Concilio generali latis: nam aliæ particulares, ſeu Epiſcopales, variæ ſunt, & ſub ſcientiam non cadunt. Prima ergo ex his excommunicationibus afferri poteſt ex Concilio Lateranenſi, ſub Leone X. ſeſſ. 10. in decreto 3. eiuſdem Leonis, vbi excommunicantur omnes, *qui librum vel ſcripturam imprimunt, vel imprimere faciunt abſque approbatione*, ibi præſcripta. Veruntamen cenſuræ huius Concilij, vt Caiet. & Nauarr. adnotant, non ſunt vſu receptæ. Id autem quod eo loco ſtatuitur, innouatum ferè eſt in Concilio Tridentino ſeſſ. 4. quamuis ibi non de omnibus libris, ſed cum hac limitatione, *de rebus ſacris*; & non exigit Inquiſitoris approbationem, ſed Ordinarij tantùm: & prætereà mandat vt ſine nomine auctoris nõ imprimatur. Quòd ſi auctores regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus obtinere præcipiuntur, recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum ordinationum. Et infrà addit, hanc approbationem in ſcriptis dandam eſſe, & in fronte libri authenticè ponendam. Sed ex his omnibus ſolum nomen autoris, examinationem, & approbationem Ordinarij videtur ſub dicta cenſura exigere. In aliquibus autem Regnis, vt Caſtellæ, &, vt fertur, etiam Galliç, vſus obtinuit vt libri per Conc. Regium examinentur, & probentur: quod fortaſsè Pontificibus annuentibus factum eſt, vel certè ipſi Ordinarij videntes, & tacentes, talem approbationem, vt ſufficientem admittere videntur. Præter hæc verò conſulendus eſt Index Romanus, præſertim editus à S.D.N. Clemente, vt in huiuſmodi librorum impreſſione ea ſeruentur, quæ ibi ſtatuuntur, & ordinantur.

1. Excom. contra imprimentes libros ſine licentia.

Conc. Latera. ſub Leone X

Eſt autem circa hanc excõmunicationem & Tridentini aduertendum, quatuor genera actionum ſeu perſonarum comprehendere, ſcilicet, *impreſſores*, qui huiuſmodi libros imprimunt ſine his requiſitis, *autores*, vel quoſlibet alios, qui imprimere hos faciunt: & hi duo tantùm habentur in Lateran. Triden. verò addit, *vedentes, & hos libros apud ſe retinentes*: vnde hęc duo vltima ſolum locum habent circa libros de rebus ſacris. Ad legentes verò huiuſmodi libros aliter impreſſos non extenditur hæc excommunicatio: vt ſi quis huiuſmodi librũ legat nõ eum apud ſe retinendo, ſed apud aliũ inuentũ, non incurrit hanc cenſurã, incurret tamen aliam latã à Summo Pontifice, vel Inquiſitoribus in Indice librorum, vel in Bulla Cœnę, ſi talis liber doctrinã damnatam, vel ſuſpectã contineat, vel ſit autoris damnati ob hæreſim, vel ſuſpicionem eius. 2

Quatuor actiones prohibentur ſub hac cenſ. in hac materia.

Additur deniq; in Conc. Trident. hac excommunicatione ligari eos, qui manuſcriptos libros communicant vel euulgant, niſi anteà examinati, probatiq; fuerint: nam de his dicitur, *Eiſdem pœnis ſubiaceãt quibus impreſſores*: ſicut ergo impreſſores incurrunt excommunicationem ipſo facto, ita & hi autores: quod etiam reſtringendum eſt ad libros de rebus ſacris, nam de his tantum ibi eſt ſermo. Et nomen libri propriè & ſtrictè accipiendum eſt pro opere conſummato & integro, quale eſt illud quod imprimi ſolet: nam, prout vſus obtinuit, & declarauit, ſcripta Theologica, & quęſtiones, vel conciones, ſcriptę facilè, communicari ſolent ſine hac examinatione & approbatione, cum negari non poſſit illa eſſe ſcripta de rebus ſacris: tamen, quia non diuulgantur per modum librorum, ſed tanquam dicta quædam inferioris rationis, & quæ vix in humana communicatione literatorum hominum vitari poſſunt; & quia per ſe non ſcribuntur vt diuulgentur per modum librorum, ſed ad proprium vſum & vtilitatem, & cõmunicatio illa eſt priuata & per accidens: ideò non cẽſentur huiuſmodi ſcripta ſub hac clauſula cõprehendi. Aliud autem anathema, quod idem Trid. Conc. fert eadem ſeſſ. 4. decret. 1. ad hunc ordinem excommunicationum non ſpectat: Semel enim aduertere oportet in illo Conc. atque etiã in antiquioribus ſæpe proferri anathema in definitionibus fidei, tamen illa cenſura non eſt alia ab illa, quæ propter hæreſim 3

Excommu. extenſio.

hæreſim incurritur: & ideo per illam ſignificatur, doctrinam ſic ſtatutam ad fidem catholicam pertinere. Huiuſmodi ergo eſt quod in illo primo decreto dicitur de libris Canonicis & ſacris ab Eccleſia receptis ſuſcipiendis, & Apoſtolicis traditionibus non contemnendis ſcienter, & prudenter, ſub anathemate: nam per hoc damnat tanquam hæreticum eum, qui vel libros canonicos non ſuſcipit, vel traditiones ſciens & prudens contemnit, ſcilicet ex interiori mente, & iudicio ſeu aſſenſu huic definitioni contrario.

Non recipiens libros canonicos incurrit excom. reſeruatã hæreſ.

4 Secunda ſumitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. can. 11. vbi excommunicat ipſo facto eum, qui præſumpſerit docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, aut diſputando defendere, neceſſarium non eſſe habenti conſcientiam peccati mortalis confeſſionem ſacramentalem præmittere ante communionem, ſi ſit copia confeſſoris, quam cenſuram & canonem tractaui in Tomo 3. 3. p. diſp. 66. ſect. 3.

2. contra negantes confeſſionem permittendã eſſe Euchar.

5 Tertia ſumitur ex eodem Concil. ſeſſ. 24. c. 6. de reformatione matrimonij. Vbi raptor alicuius fœminæ, & omnes illi auxilium, conſilium, aut fauorem præbentes ipſo iure excommunicantur. Vbi aliæ etiam pœnæ feruntur, & alia de raptoribus ſtatuuntur, quæ ad præſentem materiam non ſpectant. Quod verò ibi de clericis dicitur infrà in materia de ſuſpenſione explicabitur.

3. contra raptores fœminarum. Conc. Trident.

6 Quarta fertur in eodem Concilio ſeſſ. 24. c. 9. de Reform. matrim. contra eos, *qui quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogunt, quominus liberè matrimonium contrahãt.* Eſtque quoad perſonas vniuerſalis, quia, licèt in principio ſit ſermo de temporalibus dominis, & Magiſtratibus: tamen, cùm fertur præceptum & cenſura, verba generaliſſima ſunt, *Præcipit ſancta Synodus omnibus, cuiuſcumque gradus, dignitatis aut conditionis, exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, &c.* Ponderandum autem eſt verbum, *Cogant*, nam coactio propriè non eſt niſi vbi interuenit violentia, aut iniuria aliqua. Vnde Principes, vel magnates, qui promittũt officium aliquod, vel fauorem, vt aliquem ad tale matrimonium inducant, & aliter negant ſe id facturos, ſi hoc negando non faciunt iniuriam, quia ſolùm negant gratiam, non incurrunt hanc cenſuram, quia non cogunt: ſed inducunt quod longè diuerſum eſt: vt ſi Petrus leget, aut promittat Ioanni mille, ſi Mariam duxerit, & non aliàs, non cogit, ſed inducit. Et ita in præſenti decreto cenſuit Congreg. Roma. in quodam reſponſo, anno 1573. die 18. Iunij. At, ſi huiuſmodi magnates negent officia, quæ ex iuſtitia dare tenentur, vel nimium differant ſoluere ſtipendia iuſta, aut ſimilia debita, donec alius ad contrahendum cum hac vel illa fœmina inducatur, incurrent hanc cenſurã, quia reuera eſt ſaltẽ indirecta coactio.

4. Contra impedientes aliquos in matrimon. contrahẽ.

7 Quinta ſumitur ex eodem Conc. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regular. vbi duas excommunicationes profert circa clauſuram monialium obſeruandã. Vna eſt contra ſeculares magiſtratus, ſi requiſiti à Prælatis Eccleſiaſticis, auxilium ſuum non dederint ad prædictam clauſuram monialium inſtaurandam, aut conſeruandam. Alia eſt contra omnes perſonas quæ intra ſepta monaſterij ingreſſæ fuerint abſque legitima facultate Epiſcopi, vel Superioris in ſcriptis obtenta. Sed de hac re ſuprà ſufficienter dictum eſt circa finem earum excommunicationum quæ Pontifici reſeruantur.

5. Excom.

Sexta excomm. contra eos qui fœminas ad ingrediendum monaſterium cogunt.

8 Sexta ſumitur ex eodem Concilio eadem ſeſſ. c. 18. & cauſa eius eſt, nimirum cogere aliquam fœ-

Conc. Trident.

A minam ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cuiuſcumque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, præterquam in caſibus iure expreſſis. Quæ cenſura eſt generaliſſima quoad perſonas contra quas fertur, vt ex textu ſatis coſtat. Ex parte etiam fœminarum, quarum coactio prohibetur & punitur, eſt vniuerſalis ſine limitatione. Tamen, quia ea quæ ſpecialiter diſponuntur circa fœminas in fauorem earum, non extenduntur ad viros; ideo ſi coactio fiat alicui viro vt religionẽ ingrediatur, non incurretur hæc cenſura. In quo videtur conſtituenda differentia inter hanc & quartam cenſurã, nam illa ad viros & fœminas extenditur, cuicumque illorum coactio fiat: imò licèt ſecundum tenorem

Cenſura hæc non cõprehendit eos qui viros cogunt.

B verborum videretur ferri contra eos qui viros inducunt ad contrahendum, extendi poſſet ad fœminas, vel ob maiorem rationem, vel quia nomina maſculina facilè ad vtrumque genus extendi ſolent: quod ſecus eſt quando in particulari eſt ſermo de fœminis, vt eſt in præſenti.

9 Circa cauſam autem huius cenſuræ tria membra diſtinctè numerantur, ſcilicet coactio ad ingrediendum monaſterium, ad ſuſcipiendum habitum, & ad profeſſionem emittendam. Poſſet autem exponi vt primum ſit commune quid, quod explicetur per duo ſequentia, id eſt, ad ingreſſum monaſterij, ſiue per habitus ſuſceptionẽ, ſiue per profeſſionem: non enim videtur dari alius modus ingrediendi religionem: præter hos duos. Sed obſtat, quod Concilium

Triplex actio hac lege prohibetur.

C bis hæc tria numerat tanquam omnino diſtincta. Et ideo in illo primo membro non dicit ingredi religionem, ſed monaſterium, quia nimirum per illud prohibet ne cogantur fœminæ ad habitandum ibi, etiam proprio habitu retento. Et in hoc membrum ſic intellectum videtur maximè cadere illa reſtrictio, *Niſi in caſibus à iure expreſſis*. Nam in pœnam, vel cautionem interdum poſſunt ad hoc fœminæ cogi ſecundum iura: ad habitum verò aut profeſſionem rarò, aut nunquam. Tandem extenditur ibidem hæc cenſura ad dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, & ad eos qui ſcientes fœminam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere aut profeſſionem emittere, quomodo eidẽ actui vel præſentiam,

Extenditur cenſura ad dantes conſiliũ, auxilium, &c.

D vel conſenſum, vel auctoritatẽ interpoſuerint. Quæ vltima extenſio eſt valde ſingularis, & rara, & ideo eſt notanda, & ſingula eius verba expendenda iuxta ea quæ ſuprà in ſimilibus dicta ſunt.

10 Vlteriùs verò in eodem cap. extenditur ſimilis excommunicatio ad omnes eos, qui quancumque fœminam volentem velum accipere, aut votum emittere abſque iuſta cauſa quoquo modo impediunt. Vbi velum accipere, aut votum emittere idem videtur eſſe quod religionem profiteri: tamen, quia nemo poteſt profiteri niſi priùs habitu ſuſcepto, qui hanc ſuſceptionem impediret, à fortiori impediret profeſſionem, & conſequenter hanc cenſuram incurreret. Poſſet etiam quis opinari, illa duo aliquid ampliùs quàm profeſſionem includere. Nam profeſ-

Extenditur cenſ. ad impedientes ne fœminæ in religione profiteantur.

E ſio ſpecialiter videtur ſignificari per veli ſuſceptionem; quia in profeſſione ſolet velum fœminis imponi: votum autem emittere in rigore generalius eſt. Et ideò videtur hæc cenſura extendi ad omnes, qui impediunt fœminas ſine iuſta cauſa ne votum ſimplex caſtitatis, aut religionis emittant. Nihilominùs non exiſtimo Concilium fuiſſe locutum de priuatis votis: aliàs non tam confusè de emiſſione voti fuiſſet locutum: ſed illam ſecundam partem opinor addidiſſe vt comprehenderet omnem modum ſeu ſtatum religionum, ſeu perſonarum monialium, nam aliquæ ſine ſuſceptione veli ſtatum illum aſſumunt.

Septima excommunicat. contra fouentes Monomachiam.

11 SEptima habetur in eodē Concilio eadem ſeſſ. 25. c. 19. de Reform. Vbi excommunicat omnes temporales dominos, qui locum ad monomachiam in ſuis terris conceſſerint: quam etiam extendit ad ipſos, qui in duello pugnant, & eos qui conſilium dederint, aut ſuaſerint, & ad ſpectatores. Verum eſt, ſolùm in prima clauſula, quæ eſt contra concedentes locum ad hanc pugnam, poni verbum, *eo ipſo*, quod ſignificat cenſuram ipſo facto. De pugnātibus verò & patrinis ſolùm dicitur, *Excommunicationis, ac bonorum omnium proſcriptionis, aut perpetuò pœnam aliam incurrant.* De aliis verò dantibus conſilium, aut ſpectantibus dicitur, *Excommunicationis, & perpetuæ maledictionis vinculo teneantur.* Quæ verba magis ambigua ſunt, quia nec additur, *eo ipſo*, & verba, *incurrant*, & *teneantur*, cùm non ſint indicatiui, ſed imperatiui modi, non videntur ſignificare ſententiam latam, ſed ferendam per iudicem. Nihilominùs tamen certum eſt contra hos omnes ferri excommunicationem ipſo facto. Quod ita videtur expoſuiſſe Gregorius XIII. in Motu proprio de hac re, & incipit, *Ad tollendam*, eſtque 82. inter decreta eius in collectione Romana, vbi referens hoc decretum æquè ait Conc. Tridentinum excommunicationem tuliſſe in omnes has perſonas. Vnde verba illa, *incurrant*, & *teneantur*, licèt imperatiua ſint, non tamen diriguntur ad iudicem, neque eius actionem requirunt; ſed ad ipſum reum, quem per imperium efficax ligant. Dictus autem Gregorius extendit hanc cenſuram ad priuatum duellum quod enim illa ſit extenſio, & non tantùm declaratio, ſatis indicat verbum ſtatuimus, vt ponderauit Nauarr. Statuit ergo Pontifex, vt omnes qui ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco conuento, monomachiā commiſerint, etiāſi abſque aliis vſitatis cæremoniis, & ſolennitatibus id faciant, eadem cenſura, eiſdemque pœnis teneantur: & ſimiliter dominos locorum huiuſmodi permittentes, aut quantum in ſe fuerit non prohibentes, & omnes mandantes, inſtigantes, auxilium, & conſilium, & fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, comitatum, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes, aut ex propoſito ſpectatores, vel ſocios quouis modo ſeſe præbentes excommunicat.

Greg. XIII.

Exteaſio directa cenſura.

12 Octaua reperitur in Bulla Pij IIII. in confirmationem Concilij Tridentini editam. Vbi omnibus perſonis generatim prohibet commentarios, aut interpretationes ſuas in decreta Concilij edere ſine authoritate Pontificis: excommunicátque ipſo facto omnes perſonas Prælatis inferiores illud præceptum violantes. Quod intelligendum eſt de propriis commentariis, Gloſſis, aut ſcholiis ſuper ipſum Concilij decretum, non eſt prohibitum illud interpretari, vt conſtat ex vſu, & ex neceſſitate: vix enim poſſet alia ratione tradi Theologica doctrina: ac denique ex verbis ipſiuſmet Pontificis, quæ in rigore non aliud exigunt.

Octaua contra interpretantes decreta Concilii Trid.

13 Præter has excommunicationes inueniuntur aliæ latæ in Extrauagantibus, ſeu propriis motibus aliquorum Romanorum Pontificum, quas ſpecialiter referre, & exponere non cenſeo neceſſarium, quia mihi non conſtat eas eſſe receptas; vt eſt illa quam tulit Pius V. circa taurorum agitationem in ſua Extrauag. 47. quæ incipit: *De ſalute plebis*, quam poſteriores Pontifices partim abſtulerunt, partim mutarunt. Et plures aliæ habentur inter Motus proprios illius Pontificis, vt patet in 47. & 75. & in aliis quos Nauarrus indicat. Sixtus etiam V. plures excommunicationes tulit, quamuis plures earū reſeruatæ ſint,

Pius V.

Sixtus V. Nauarr.

A quas ſuprà ex parte tetigimus: aliquæ verò reuocatæ ſunt, vel nunquam etiam in vſum redactæ. Quapropter in particulari oportebit ſtatum rei, & conſuetudinem conſulere, nam, cùm hæc ad factum pertineant, non poſſumus de eis doctrinā tradere. Quando vero conſtiterit conſtitutionem, vim ſuam & efficaciam retinere, diligenter perpenſis verbis eius, facile erit ex principiis poſitis, & ex dictis circa alias ſimiles conſtitutiones, modum vniuſcuiuſque cenſuræ, & proprietates, ſeu effectus eius intelligere.

DISPVTATIO XXIV.

De excommunicatione minori.

B EXpeditis his, quæ de excommunicatione maiori dicenda occurrerunt, breuiter tractari poſſunt ea, quæ propria ſunt excommunicationis minoris, cuius definitionem iam ſuprà tradidimus explicando differentiam inter eam, & excommunicationem maiorem. Nunc ergo effectus huius cenſuræ, diuiſiones eius, ac cauſas & reliqua omnia, quæ de cenſuris in communi diximus, percurremus.

SECTIO I.

C *An vna ſit tantùm excommunicatio minor, & quæ ſit eius ratio.*

DOctores communiter vnam tantùm ſpeciem excommunicationis minoris aſſignare videntur, & rationem eius in hoc conſtituunt, quod ſit *cenſura priuans Sacramentorum participatione*: ſic enim definitur in ca. penultimo de ſentent. excommunicat. & ſignificatur in cap. vltim. de Clerico non ordinato miniſtr. Docent Theologi in 4. d. 18. Summiſtæ, præſertim Caiet. in verb *Excommunicatio minor*. Nauar. ca. 27. n. 1. & 24. & alij communiter. Huic verò doctrinæ opponi videtur lex noſtri regni partit. 1. tit. 9. l. 5. Quæ duas diſtinguit ſpecies minoris excommunicationis. Vna eſt quam diffiniuimus: alia eſt quæ priuat communicatione hominum, non tamen participatione Sacramentorum: vbi Gregorius Lopez plura decreta pro hoc ſecundo membro citat. Tamen ſolum c. 25. quæ. 2. aliquid facere videtur: de reliquis verò dicemus ſtatim. Dico ergo, & hoc poſterius membrum non eſſe in vſu, & legem illam latè loqui de excommunicatione, prout dicit quamcunque pœnam, quæ ſeparat hominem vel ab ingreſſu Eccleſiæ, vel à diuinis officiis, vel à quolibet munere inter homines, vt patet exemplis, quæ in ipſa lege ponuntur, cùm tamen priora ſint potiùs interdicta quædam, vt infrà videbimus, alia verò non pertineant ad proprias Cenſuras.

1 *Opinio communis.*

Nauarr. Caiet.

D *Opinio diſtinguēs plures excomm. minores*

E Aliter datur ab aliis hæc diſtinctio, ita vt vna ſit ſupradicta, quæ priuat paſſiua perceptione ſacramentorum; alia verò quæ priuat communione quorundam fidelium tantùm, reſpectu eorum quos priuat omni communicatione tam ſacra, quàm humana; ita vt neque illis dare ſacramenta, neque ab eis recipere, nec in ius vocari ad teſtimonium, vel alium ſimilem actum debeant. At verò reſpectu aliorum nulla communione priuatus eſt, & conſequenter neque vſu, & participatione ſacramentorum, cum ea poſſit ab aliis recipere, vel ſi Sacerdos ſit, poſſit ipſe rem ſacram facere. Quod genus cenſuræ 2

Côc. Carth. 4. cap. 10.

colligi

Cap. Placuit, di. 18. colligi videtur ex capit. *Placuit*, diſtinct. 18. vbi de Epiſcopis, qui negligunt ad Concilium prouinciale venire, & rationem impedimenti apud Primatem non reddant, dicitur, *Eccleſiæ ſuæ communione debent eſſe contenti.* Excommunicantur ergo non integrè, ſed ex parte, & non priuantur ſimpliciter communicatione ſacramentorum, quia in ſua Eccleſia poterant illa recipere; & cum ſuis ſubditis communicare: ſolùm ergo priuantur communione cõprouincialium Epiſcoporum: ergo illa non eſt excommunicatio maior, ergo eſt minor. Et ſimilis habetur in cap. vlt. diſt. 58. indicatur in cap. 1. diſt. 34. ibi: *Si vobis admonentibus obedire diſtulerit, à veſtro collegio excommunicatus abſcedat, quod ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, à miniſterio ceſſare debebit.* Et in cap. *In loco*, 5. quæſt. 4. ibi: *A communi cœtu ſecedat, & tritum dierum excommunicationem perferat.* cap. *Epiſcopi*, 11. qu. 3. ibi: *Communio illis vſque ad tempus ſynodi à reliquis Epiſcopis denegetur.* cap. vlt. 6. quæſt. 2. ibi: *quamdiu excommunicato* (ſcilicet iniuſtè) *non communicauerit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis nõ communicetur Epiſcopis.* Hancque ſententiam tenuit Richardus in 4. diſt. 8. art. 7. qu. 4. ſentit Ioannes de Ligna in tract. de Cenſuris. §. 11. & ex parte idem ſentit Syluester verb. *Excommunicatio minor*, §. 1. Citatur etiam Felin. & alij.

Conc. Cartha. 5. c. 13. & Afric cap. 47. Conc. Tol. 11. cap 1. Conc. Agatẽſ. ca 13. Conc. Cartha. 7. c 5. & Africa. ca. 99. & 100. Vgol. tabula 3. de cẽſ. ca. 5. & 7.

3 *Vnicam tantũ eſſe ſpeciem minoris excom.*

Verumtamen, licèt in prædictis iuribus quoddam peculiare genus pœnæ feratur, quæ diſtincta eſt ab excommunicatione maiori, & à minori, prout traduntur in cap. penultimo de ſententia excõmunicationis, nihilominùs, loquendo de excommunicatione, quæ propriè cẽſura ſit, & præſertim ſecundum præſentem ſtatum, & conſuetudinem Eccleſiæ, non videtur neceſſarium diſtinguere aliam ſpeciem excommunicationis minoris, præter eam, quæ conſiſtit in ſeparatione à perceptione ſacramentorum. Quia ratio harum cenſurarum tota pendet ex inſtitutione: & Pontifices aliam inſtitutionem nobis non declarant, vt patet ex dict. cap. vlt. de cler. excomm. min. & cap. penult. de ſentent. excomm. neque alius modus excommunicationis minoris iã eſt in vſu: non ergo alios diſtinguere, vel declarare neceſſe eſt. Fateor enim poſſe excogitari aliũ modum excommunicationis minoris, vt poſſibilem, & non tantùm vnum, ſed plures. Et fortaſsè olim aliquis alius fuit in vſu; (licèt hoc incertum ſit, vt iam dicam) nunc verò excommunicatio minor tantùm in dicta priuatione morali conſiſtit.

4 *Non eſſe impoſſibiles plures modos excom. minoris.*

Addo prætereà, illum modum excommunicationis, qua quis priuatur aliquorum fidelium communicatione, & non omnium (licèt admittatur) eſſe quandam excommunicationem maiorem, non reſpectu omnium, ſed eorum, quorum communicatione aliquis priuatur; quia reſpectu eorum eſt priuatio totalis, id eſt, totius communicationis tam in ſacris, quàm in humanis. Sicut aliàs Scotus dicit, excommunicatum ab vno Epiſcopo ex vi prohibitionis eius ſolùm priuari communicatione ſubditorũ illius Epiſcopi, & nihilominùs reſpectu talium perſonarum illam eſſe quandam excommunicationem maiorem, quia priuat omni communicatione, qua priuare poteſt. Ita ergo cenſeri debet de illa excommunicatione, vnde neque illi benè accommodatur doctrina de excõmunicatione minori, neque oportet aliud de illo genere excommunicationis dicere, niſi quòd omnia dicta de excõmunicatione maiori in ea reſpectiuè locum habent. Addo, nunc non eſſe in vſu Eccleſiæ talem excommunicationis modum, & ſatis incertum eſſe, an aliquando fuerit; nam ille qui indignus eſt aliquorum communicatione fidelium, omnium etiam eſt indignus, & quia ſuffragia, quæ in vno loco, vel à miniſtris quibuſdam fiunt nomine totius Eccleſiæ, quantum ad hoc eiuſdem rationis ſunt cum ſuffragiis, quæ in aliis locis vel ab aliis miniſtris offeruntur; & ideò qui excluditur à participatione ſuffragiorum communium alicubi, vbique excludendus eſt.

Scotus.

Nunc verò nõ eſſe in vſu.

5 *Exponuntur varia iura in contrarium adducta.*

Quapropter probabile mihi eſt, quod notauit Gloſſa in dict. cap. *Placuit:* illam pœnam & alias, de quibus ibi fit mentio, non fuiſſe propriè excommunicationem: ſed ſolùm ſeparationem quandam in negotiis, vel in aliis miniſteriis, vt v.g. quòd talis Epiſcopus non vocetur ab aliis ad conſecrandum aliquem Epiſcopum, vel ad alia negotia tractanda. Sic etiã Gloſſ. in diſt. 1. cap. diſt. 34. explicat illa verba, *excommunicatus abſcedat*, ſcilicet, *vt non interſit cum eis negotiis communibus.* Sic exponi poteſt cap. *In loco*, vbi Gloſſa aduertit, illam tantùm fuiſſe ſeparationẽ à conſortio fratrum, & addit Archidiaconus non fuiſſe ſeparationem ab vſu ſacramentorum. Quod inde etiam confirmatur, quia illi præſcribitur trium dierum terminus, propria autem excommunicationis cenſura non habet definitum tempus: non erat ergo illa propria cenſura, ſed alius modus pœnæ. Qualis etiam erat illa, de qua dicitur in cap. *Neminem.* diſt 45. *Si ita cauſam exigit cler. ci, triduo priuetur honore, &c.* Vnde eodem modo intelligitur cap. *Epiſcopi.* 21. qu. 3. nam ibi etiam præfigitur tempus dum dicitur: *vſque ad tempus ſynodi à reliquis Epiſcopis communio illis denegetur.*

Gloſſa. *Ca. Neminem. di 45. C. Epiſc. 11. q. 3.*

6 *Priuatio Euchariſtiæ excõ. aliquando vocatur.*

Adde prætereà, interdum vocari excommunicationem in antiquis iuribus ſolam priuationem Euchariſtię, cuius vſus per antonomaſiam dicitur communio: quomodo accipi videtur illa vox in cap. *Nemo.* 11. qu. 3. & in cap. *De presbyterorum*, 1. 7. qu. 4. & indicauit Gratianus 11. qu. 3. poſt cap. *Ad menſam.* §. *Euidenter clarius.* Victoria in Summa, materia de excommunicatione, num. 1. ita exponens, cap. *Engeltrudam.* 3. qu. 4. De quo ſuprà in principio materiæ de excommunicatione dictum eſt, & diſp. de Cenſuris in communi de eadem re plura diximus: & expoſuimus alia iura, quæ ibi annotat Victoria, & ferè eodem modo exponit, & nobiſcum ſentit dicens, olim fuiſſe in Eccleſia alios modos pœnarum, ſeparando fidelem peccatorem propter aliquas culpas, vel à perceptione ſolius Euchariſtiæ, vel ab ingreſſu Eccleſiæ, & communicatione in diuinis officiis, aut communi oratione, *quæ omnes* (ait Victoria) *poterant vocari excommunicationes minores: nunc autem* (inquit) *vna tantùm eſt excõmunicatio minor, quæ priuat vſu paſſiuo ſacramentorum.* Sic etiam in regula ſancti Benedicti multa leguntur de excommunicationibus regularibus (vt ſic dicam) quæ in pœnam monachis imponebãtur, quæ cenſuræ non erant, ſed prohibitiones, & ſeparationes quædam, vt ex ca. 23. 24. & 25. eiuſdem regulæ manifeſtum eſt.

Victoria. *Reg. S Benedicti.*

7

Ex his ergo rectè concluditur, hanc excommunicationem minorem integram & totalem, prout eſt in vſu Eccleſiæ, tantùm eſſe vnius rationis ſpecificæ: quia eſt (vt ita dicam) priuatio eiuſdem formæ, ſcilicet communicationis paſſiuæ ſacramentorum, quæ eiuſdem rationis eſt in omnibus fidelibus. Immeritóque in contrarium citantur Victoria ſuprà, & Soto diſt. 22. qu. 1. art. 1. in principio; nam Victoria, licèt dicat olim fuiſſe alios modos pœnarum, quæ poterant dici excommunicationes minores, nunc tamen ſentit, nullam eſſe, quæ priuet participatione vnius ſacramenti, & non omnium: Soto verò, licèt dicat nomen *excommunicationis*, deriuatum eſſe à participatione Euchariſtiæ, quæ per antonomaſiam dicitur communio, addit nihilominùs, eos, qui extra ſanctam Communionem fiebant,

Soto. Victor.

etiam in antiqua Eccleſia, ſubinde à participatione reliquorum ſacramentorum ſolitos fuiſſe cohiberi. Quicquid verò ſit de præterito tempore, nunc certum eſt nullam eſſe propriam cenſuram, quæ priuet receptione vnius ſacramenti, niſi omnibus ſimul priuando, vt conſtat ex citatis iuribus in cap. vlt. de cler. excom. miniſtr. & in cap. penult. de ſentent. excom. & ex vſu Eccleſiæ. Nam, vt infrà oſtendemus, nulla eſt excommunicatio minor iure lata, quæ non priuet participatione omnium ſacramentorum: ab homine autem raro, aut numquàm fertur excommunicatio minor. Et quamuis interdum prohibeatur quis ab vſu, v. g. ſolius Euchariſtiæ ex præcepto confeſſoris, aut ſuperioris, vel iudicis Eccleſiaſtici, vt ſumitur ex cap. *Accedens*, diſt. 50. tamen illa non eſt propria cenſura, ſed vel pœna quædam præcedentis peccati, vel iuſtum præceptum, quod propter reuerentiam tanti ſacramenti, vel ob aliam iuſtam cauſam imponitur. Non oportet ergo tot ſpecies excommunicationum minorum diſtinguere, quot ſunt ſpecies ſacramentorum, quia licet poſſint à nobis fingi, tamen in cenſuris ab Eccleſia inſtitutis, non dantur, ſed vna, quæ priuat omnium ſacramentorum participatione.

SECTIO II.

Quos effectus habet excommunicatio minor.

1 *Concluſio.*

QVæſtio hæc ex dictis in ſuperiori facillimè definitur. Dicendum eſt enim proprium, & adæquatum effectum huius cenſuræ eſſe, priuare hominem vſu, & participatione ſacramentorum: quod ex definitione data, & ex iuribus vnde illam ſumpſimus, & ex c. *Nobis*, de exceptionibus, & ex omnium ſententia apud Couarr. in cap. *Alma*, p. 1. §. 8. & Vgolin. tabul. 3. cap. 6. §. 1. & Summiſtas verbo, *Excommunicatio*. Dices, hic effectus eſt communis excõmunicationi maiori: ergo non eſt proprius excommunicationis minoris. Reſpondetur ex ſuperiùs dictis, hæc duo comparari per modum totius & partis: nam excommunicatio maior includit quidquid minor, & aliquid aliud: vnde cum dicitur hic effectus proprius excommunicationis minoris, vel non fit comparatio ad maiorem, ſed ad alias cenſuras, vel intelligendum eſt cum præciſione, & adæquatione: nam excludere à receptione ſacramentorum eſt, vt ita dicam, adęquatum obiectum excommunicationis minoris, non verò maioris, licèt ſub eius obiecto comprehendatur: ſicut color, vel ſonus continentur ſub obiecto ſenſus communis, licèt ipſa ſint obiecta adæquata quorundam particularium ſenſuum.

Couarr. Vgolin. Obiectio. *Reſponſio.*

2 *Peccat grauiter ſacramenta recipiens cum hac cenſura.*

Atque hinc ſequitur peccare grauiter, qui cum hac cenſura ſuſcipit ſacramenta, licèt ipſa ſacramenta valida ſint. Prior pars probatur ex dicto cap. vlt. de cler. excomm. miniſtr. vbi dicitur grauiter peccare qui celebrat minori excommunicatione ligatus: ergo qui alia ſuſcipit ſacramenta: quia quælibet receptio eſt materia grauis, ſacra, & prohibita, licèt differant ſecundùm magis, & minus. Sicut etiam maius peccatum eſt ea ſuſcipere cum maiori excommunicatione: hoc autem non excludit quin hoc etiam graue & mortale ſit. Altera pars nota eſt, quia prohibitio Eccleſiæ non irritat ſacramentum, ſi aliàs debita materia, & forma à legitimo miniſtro applicentur, & à fortiori patet ex dictis de excommunicatione maiori.

Sacramenta cũ hac cenſura valent.

3 *Quampœnam incurrat recipiens ſacrament. hac cenſura ligatus.*

Addendum verò eſt propter hoc peccatum, vel celebrando cum hac cenſura non incurri irregularitatem. Quod expreſsè traditur in dict. cap. vlt. de cleric. excom. miniſtr. Ratio eſt, tùm quia talis irregularitas non eſt in iure expreſſa; tùm etiam, quia propter ſolam ſuſceptionem ſacramenti, vt ſic non incurritur irregularitas, ſed propter indebitam ordinis adminiſtrationem, à qua per cenſuram aliquis prohibitus eſt, vt infrà ſuo loco videbimus: hîc autem celebrans ligatus minori excommunicatione non peccat propter adminiſtrationem ordinis, ſed propter ſolam ſuſceptionem ſacramenti, vt iam dicam. Addo etiam, nullam certam pœnam eſſe ipſo iure impoſitam propter hanc culpam, ſed arbitrio iudicis, vel ſuperioris puniendam eſſe, vt notauit Gloſſ. in dict. cap. vlt. de cleric. excom. miniſtr. vnde falſum exiſtimo quod dixit Syluest. verb. *Excommunicatio*, 4. in principio, eum, qui cum excommunicatione minori ſuſcipit ſacramentum imprimens characterem, v. g. ordinis priuari effectu vltimato, id eſt executione. Nam hæc priuatio non fit niſi per ſuſpẽſionem, quæ ob talem culpam non contrahitur; nullo enim iure lata eſt, vt diximus.

Quam pœnam incurrat. Gloſſ. *Syl. improbatur.*

4 *Alia communicationes non ſunt ſic prohibita excommunicatio.*

Atque hinc colligitur, omnes alios actus Eccleſiaſticæ communicationis, tam ſacros, quàm ciuiles, ſeu humanos licitos eſſe homini ligato ſola excommunicatione minori. Hæc eſt communis ſententia, vt videre licet in Syluest. verb. *Excommunicat* o. 4. num. 5. & Nauar. in Summa, cap. 27. & Couar. dict. §. 8. nu. 2. & Iacob. de Graffis, lib. 4. ſuarum deciſionum, cap. 10. num. 3. Et ex parte colligitur ex dict. cap. vlt. vbi dicitur: *Eum qui ſic excommunicatus eſt, non eſſe prohibitum eligere, vel ea, quæ iuriſdictionis ſunt, exercere.* Ergo multò minus eſt prohibitus ab aliis actibus humanæ communicationis, quæ iuriſdictionem non requirunt. Prætereà in cap. *A nobis*, de exceptionibus ponitur particula excluſiua, *tantum à ſacramentorum participatione eſt remotus*: ergo reliqua licita ſunt, quia non ſunt prohibita. Quapropter huiuſmodi excommunicatus & Miſſam audire, & alia diuina, quæ ſacramenta non ſunt, participare poteſt, vt Theologi docent in 4. diſt. 18. præſertim Palud. Gabriel, & Maior, & Adrian. quæſt. 3. de Clauibus. Vbi rectè etiam addit, poſſe huiuſmodi excommunicatum abſoluere alium ab excommunicatione, vt colligitur ex ca. *Duobus*, de ſent. excom. Et ratio eſt, quia non priuatur iuriſdictione, aut vſu eius, iuxta dict. c. vlt. Et eâdem ratione poteſt aliis negotiis intereſſe, vel in iudicio, vel extra illud, ac denique quacunque communicatione vti. Et ob eandem rem non eſt priuatus communibus ſuffragiis Eccleſiæ: tum quia non eſt præciſus ab illa, tum etiam, quia illa dictio excluſiua, *tantum*, hæc omnia complectitur.

Syluest. Nauarr. Couarr. Graffis. *Ca. A nobis de exceptionibus.* Palud. Gabr. Adrian. Maior. *C. Duobus. de ſent. excom.*

Ligatus minori excommunicatione licet ne ſacramenta miniſtret.

DVæ tamen ſuperſunt difficultates circa hanc generalem illationem. Prima eſt, nam ex illa ſequitur Sacerdotem ligatum minori excommunicatione poſſe licitè, & abſque peccato miniſtrare ſacramenta, quia ſolùm eſt prohibitus à paſſiua receptione: actiua autem miniſtratio diſtincta eſt, & per ſe non requirit receptionem: ergo non erit illi prohibita, erit ergo licita: conſequens autem videtur contra expreſſa verba Gregorij IX. in dict. capit. vltimo de cleric. excomm. miniſtr. dicentis: *Peccat autem conferendo eccleſiaſtica ſacramenta:* ergo. 5

6 *Prima ſententia affirmans.*

Propter quod quidam dicunt peccare grauiter, qui miniſtrat ſacramenta cum minori excommunicatione. Tenet Innocentius dict. cap. vlt. (Abbas autem ibi falsò citatur) & Adrianus in 4. quæſt. 3. de claui

Innocen. Adrian.

Maior. Syluest. *Sententia hæc reiicitur.*

claUibus, §. *Pro huius ſolutione.* Maior 4. diſt. 18. quæſt. 2. §. 1. Syluester, *Excommunicatio.* 4. num. 1. Fauer l. 6. nu. iit. 9. partit. 1. ſed loquitur æquiuocè de excommunicatione minori, iuxta dicta in ſect. præcedenti. Illa ergo ſententia falſa eſt. Primò, quia in dicto cap. *Ambis.* de exceptionib. excluſiuè dicitur, *tantum à participatione.* Dices, intelligi à participatione etiã actiua. Sed repugnat in primis proprietas huius vocis, *participationis*, quæ non ſignificat effectionem, ſed receptionem ſacramenti. Deinde repugnat expreſſa interpretatio eiuſdem Gregorij IX. in dict. cap. vlt. dicentis, hanc participationem in ſola conſiſtere perceptione, & non in actiuo miniſterio. Ex quo ibidem concludit, ſic excommunicatum non eſſe remotum à collatione ſacramentorum. Nec refert, quòd Pontifex ibi vtitur verbo, *videndi*, dicens: *Cùm non videatur à collatione, &c.* quod verbum dubitationem potiùs, quàm conſtantem ſententiam indicat: hoc (inquam) non refert, nam illo modo loquendi ſæpè ſignificatur abſoluta aſſertio, & veritas rei, & ita accipiendum eſſe cùm à lege profertur, notauit Iaſon in l. *Clam poſſidere.* §. *Qui ad nundinas.* nu. 45. ff. de acquir. poſſeſſ. & in illo textu eſt neceſſaria interpretatio: nam Pontifex abſolutè affirmat ſacramenta collata à ſic excommunicato, *virtutis non carere effectu*, & rationem ſubdit; *cùm non videatur à ſacramentorum collatione remotus*: ergo perinde fuit, ac ſi diceret, *Cùm non ſit*: alioqui ratio non eſſet concluſioni proportionata.

Iaſon.

7 *2. Sententia negans.* Hoſtien. Nauarr. Lignan.

Præthereà alij ſentiunt, ſic excommunicatum, per ſe loquẽdo, non peccare adminiſtrando ſacramenta. Ita tenuit Hoſtienſis ibi, quem ſequitur Nauarrus dicto cap. 27. num. 24. & idem tenet Ioannes de Lignan. tractat. de cenſuris, §. 13. & alij ſuprà citati. Fundamentum eſt, quia per talem cenſuram non remouetur quis à collatione ſacramentorũ, vt oſtẽſum eſt: ergo non eſt illi prohibita: ergo nõ peccat conferendo. Patet conſequentia, quia talis actio in tali perſona nõ eſt per ſe mala: ergo ſi non eſt aliunde prohibita, non eſt vnde peccaminoſa ſit. Quid eſt ergo quod Pontifex dicto cap. vlt. ait: *Peccat autem conferendo eccleſiaſtica ſacramenta?* Reſponſio cõmunis eſt, illa verba intelligi de illa collatione eorum, vt Epiſcopus ordinando in ſacris, quia ſimul ſacrum facit, & communicat, non tamen peccabit confirmando; quia tunc ita confert vnum ſacramentum, vt nullum recipiat. Similiter Sacerdos ſic excommunicatus peccabit Euchariſtiam conſecrãdo, quia neceſſe eſt, vt illam recipiat, tamen ſi illam miniſtret ex præconſecratis formulis, non peccabit, quia poteſt id facere non participando illam. Ita ſignificauit Abbas ibi, nu. 1. & 3. vbi ait, excommunicationem minorem non inducere ſuſpenſionem ordinum, ſed tantùm priuare participatione ſacramentorum: & ideò qui ſic celebrat, *non attentare officium ſibi interdictum, ſed ideò peccare quia participat ex ſacramentis.* Vnde quod in illo textu dicitur, *Peccat autem ipſa conferendo*, videtur ipſe exponere, id eſt celebrando, ſeu in celebratione conferendo.

Exponitur c. vlt. de cler. excom. miniſtr.

Abbas.

8 *Obiectio.*

Non caret tamen difficultate illa expoſitio; tùm quia nemo participat ſacramentum cùm illud confert, niſi qui celebrat; ſi ergò Pontifex in illo poſteriori §. ſolum loqueretur de eo, qui confert ſacramentum ſimul recipiendo, nihil nouum diceret, ſed repeteret, quod in principio capitis dixerat: *Peccare ſic excommunicatum celebrando*: at Pontifex illud addidit tanquam quid nouum, & diſtinctum: tùm etiam, quia illa poſterior aſſertio Pontificis non eſſet per ſe, ſed valde per accidens: vnde non fuiſſet ita abſolutè proferenda, imò in rigore eſſet falſa. Explicantur omnia, quia actio conferendi ſacramentum ex ſe ſeparabilis eſt à participatione ſacramenti; quòd autem coniungantur, accidentarium eſt, ſolùmque concomitanter, vel præſuppoſitiuè concurrit. Vnde illa duo, ſcilicet recipere, & miniſtrare ſacramentum; quantumuis ſimul fieri videantur, diuerſa manent, & peccatum, quod ibi interuenit, non eſt in adminiſtratione, ſed in receptione ſacramenti. Adeò vt non magis peccet ſic excommunicatus celebrans, & miniſtrans ſacramentum, quàm celebrans tantùm: ergo illa locutio in eo ſenſu impropriiſſima eſt, & in rigore falſa.

Nihilominùs circumſtantia, & difficultas illius textus cogit nos, vt dictam expoſitionem admittamus: nam in eo duo ſimul dicuntur, quæ videntur repugnantia, ſcilicet peccare ſic excommunicatum conferendo ſacramenta, & non eſſe ab eorum collatione remotum; nam ſi non eſt remotus, cur peccat? Ergo oportet exponere, peccare, non ex vi remotionis à collatione ſacramentorum, ſed ex adiuncta receptione, à qua remotus eſt, & inde fieri, vt ſacramenta ab eo collata non careant effectu, neque apud Deum, neque apud Eccleſiam. Vnde ad obiectionem reſpondendum eſt, illum verſiculum, *Peccat autem, &c.* referri ad initium capitis, & conſequenter in eo ſermonem eſſe de Sacerdote ſic excõmunicato celebrante, quod ſatis indicat illa particula aduerſatiua, *Autem*, quę ad præterita refertur, & non poteſt aliter commodè referri. 9

Non ergo de quocunque Sacerdote ſic excommunicato, ſed de celebrante, ait Pontifex, peccare ſacramentum miniſtrando. Quod non ſuperfluè, ſed ex neceſſitate addidit, vt declararet; non obſtante illo peccato, talia ſacramenta habere ſuum integrum effectum abſque vlla ſuſpenſione, vel alia eccleſiaſtica pœna, quia illud peccatum non prouenit formaliter ex collatione, ſed ex participatione ſacramenti. Et ideò non obſtat, quòd huiuſmodi culpa ſit quaſi per accidens reſpectu collationis ſacramenti, quia iuxta ſubiectam materiã ſermo erat de collatione ſacramenti habente talem circunſtãtiam. De qua moraliter loquendo, verè & in rigore dici poteſt, quòd peccaminoſa ſit, tũ quia, licèt hæc cenſura directè non prohibeat vſum actiuum ſacramentorum, tamen prohibendo paſſiuum, ex conſequenti prohibet illum actiuum, qui ſine paſſiuo eſſe non poteſt, ſicut ſtatim dicemus de electione: tùm etiam quia hic & nũc fit tali modo, & per talia media, vt ſine peccato exerceri non poſſit. Vnde, licèt tota ratio illius malitiæ proueniat ex participatione ſacramenti, tamen illa redundat in actionem, & inficit totum illud miniſteriũ, quod per modum vnius tunc moraliter fit. 10

Reſponſio.

Alteram interpretationem adhibere poſſumus, videlicet per ſe quidem, ac directè non remoueri quempiam per excommunicationem minorem ab officio adminiſtrandi ſacramenta: & ideò non peccare grauiter, ſi hoc faciat, nec aliquam pœnam eccleſiaſticam incurrere; nihilominùs tamen, quia talis excommunicatio aliquam indecentiam affert, ideò non carere aliqua culpa, quia in eo ſtatu ſacramẽtum miniſtrat. Sicut peccatum per ſe ac directè non vetat miniſtrare ſacramenta, neque hoc formaliter ad eius rationem pertinet; tamen propter indecentiam nouum peccatum eſt ſacramentum miniſtrare in ſtatu peccati. Ita ergo in præſenti cum duplici moderatione. Vna, vt hoc non extendatur ad alias actiones ſacras, præter ſacramentorum miniſtrationem, propter ſpecialem ſanctitatem talis miniſterij. Alia, vt tale peccatum veniale tantùm cen- 11

Alia expoſitio.

cenſeatur; quia illa indecẽtia parua eſt, & ita ad peccatum mortale non ſufficit. Vnde in illo cap. vlt. cũ in principio dixiſſet Pontifex, peccare grauiter ſic excommunicatum celebrando, poſteà ſolum dixit, *peccat autem ſacramenta eccleſiaſtica conferendo*, & non additur, *grauiter*, quia neceſſarium non eſt peccatum illud, eſſe mortale, iuxta hanc interpretationem quam tenet expreſſè Ledeſma in 2. par. 4. q. 25. art. 2. & iuxta illã conciliare vult opiniones ſuprà relatas. Eandem indicauit Couar. dict. §. 8. num. 2. citatque Ancarranum, Caietanum, & Sylueſtrum: tamen Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 4. nu. 1. & 5. oppoſitum planè docet: Caietanus verò, verb. *Excommunicatio minor*, aliquantulum fauet, quatenus diſtinctè, & prçcisè ait huiuſmodi excommunicatum mortaliter peccare, ſi ſe ingerat paſſiuè participationi alicuius ſacramenti, indicans ſi ſe ingerat actiuè non peccare mortaliter, ſed ad ſummum venialiter. Et ita etiam facilè intelligitur limitatio, quæ in fine illius textus additur, *Dummodo non in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, &c.* Ita vt ſenſus ſit; quamuis ſit aliquale peccatum miniſtrare ſacramenta cum illa cẽſura, non tamen eſſe graue, nec anathemate dignum, niſi ex contemptu fiat.

Ledeſm. Couar.

12 *Expoſitio hæc reiicitur. Non peccat qui ligatus excõm. minori ſacramentum miniſtrat.*

Hæc expoſitio eſſet probabilis, ſi verum eſſet quod ſupponit, eſſe peccatum veniale miniſtrare ſacramẽtum in minori excommunicatione. At hoc non videtur verum. Nam ex vi huius circunſtantiæ, & omnibus aliis ſecluſis, nulla ſufficiens ratio culpç ibi apparet. Quia cenſura hæc per ſe non eſt culpa, ſed pœna, neque etiam neceſſariò ſupponit, culpam mortalem; quod ſi interdum illam ſupponat, erit per accidens, poteritque per contritionem auferri, ergo talis cenſura per ſe ſolam coram Deo non affert indignitatem, vel indecentiam, ratione cuius contra rectam rationem ſit, aut contra ſanctitatem ſacramenti illud in eo ſtatu miniſtrare. Cùm ergo aliàs ex vi talis cenſuræ illa adminiſtratio prohibita directè non ſit nec ex iure poſitiuo, neque ex naturali, apparet in eo actu ſufficiens ratio culpæ etiam venialis. Deſtructo autem hoc fundamento tota illa interpretatio ruit. Et ideò prior & ſolidior, & verior videtur.

Electio eius qui ligatus eſt minori excommunicatione, an valeat.

13 SEcunda difficultas oritur ex eodem cap. vlt. dicitur enim ibi, eum, qui minori excommunicatione ligatus eſt, non poſſe eligi, &, ſi ſcienter eligatur, eius electionem irritandam eſſe. Ex quo ſequi videtur, non eſſe veram illam excluſiuam, ſic excommunicatum tantùm paſſiua perceptione ſacramentorum eſſe priuatum: nam priuatus etiam eſt paſſiua electione, quæ non eſt participatio alicuius ſacramenti. Accedit quòd etiam videtur priuatus actiua voce eligendi, ex cap. *Illa quotidiana*, de Elect. vbi Pontifex ſupplet defectum quorundam, qui ad electionem concurrerant minori excommunicatione ligati. Sed hoc ſecundum non habet difficultatem, nam certum eſt hanc cenſuram non priuare iure eligendi, vt patet ex dict. cap. vlt. & ex omnium ſententia, & quia nullibi lata eſt talis pœna. neque in dict. cap. Pontifex ait fuiſſe illum defectum electionis, ſed ad tollendos ſcrupulos, vel vt ſatisfaceret opponentibus, ſub conditione addidit, *Si quis defectus, &c.* Circa priorem ergo partem primò videndum eſt, quis ſit ſenſus illius clauſulæ, & qualis ſit hic effectus huius cenſuræ, & deinde quomodo conſonet cum illa excluſiua, quæ habetur in dict. ca. *A nobis*, de except.

Circa priorem partem ſuppono ſermonem ibi eſſe de Electione ad gradus, dignitates, vel beneficia Eccleſiaſtica. Nam licet in textu abſolutè dicatur, huius excommunicati electionem irritandam eſſe, tamen ex ratione, quam ſubdit Pontifex, ſatis colligitur illa determinatio, *Pro eo (inquit) quod ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum participatione à Sanctis Patribus eſt priuatus.* Quæ ratio habet locum in ordinibus aut beneficiis Eccleſiaſticis, non autem in temporalibus. Vnde, ſiquis ſic excommunicatus eligatur ad temporalem dignitatem, aut miniſterium, vel ad regnum, non propterea electio irritanda erit, & idem cenſeo de electione ad cathedram, etiamſi ſit ſacræ, aut Eccleſiaſticæ lectionis, dummodò beneficium Eccleſiaſticum annexum non habeat; de officiis autem aut beneficiis Eccleſiaſticis, quæ per ſe non habent annexam obligationem ſuſcipiendi aliquod ſacramentum, dicam in ſecundo puncto poſito. 14 *De qua electione ſit ſermo.*

Secundò obſeruandum eſt in illo ca. vlt. non ſimpliciter id dici, ſed cum illo addito, *Scienter*. Sic enim dicitur, *Si tamen ſcienter talis electus fuerit, &c.* Non tamen explicatur ad quos referatur illa particula, *Scienter*, an ſcilicet ad electores, vel ad electũ. Videtur tamen præcipuè eſſe referendam ad ipſum electum: nã hæc pœna illius eſt, & non eligentium; non enim ob eorum peccatum, ſed electi, electio irritatur: ergo parum refert, quòd ipſi peccent, aut non peccent eligendo, vt electio irritanda ſit: ergo nihil etiam refert quòd ſcientes eligant: nam hæc ſcientia ſolùm auget eorum culpam. Et hanc ſententiam docuit Gloſſ. ibi verb. *Scienter*, quam Innocentius, Abbas, & alij expoſitores communiter ſequuntur. 15

Innocen. Abbas.

Sed inde oritur difficultas, ſi huiuſmodi excommunicatus eligatur ipſomet ſuam excommunicationem ignotanre, an tunc electio valida, & rata ſit, vt omni defectu careat, propter quem veniat irritanda? Nam, eſſe irritandam, ſentit Couar. dict. §. 8. num. 3. quia nihil diſtinguit inter ignorantiam electorum, & electi, ſed abſolutè ait ad valorem & effectum huius electionis nihil conducere ignorantiam excommunicationis, & citat Gloſſ. in dict. cap. vlt. quæ tamen ſolùm de electoribus loquitur, & illam particulam, *Scienter*, ait, referendam eſſe ad ipſum excommunicatum. Exponi verò non ita, *Si ſcienter eligatur*, ſed, *ſi ſcienter participauerit excommunicato.* Vnde inferri poteſt, ſemel contracta excommunicatione minori, nihil referre quòd ignoranter eligatur. Illa verò expoſitio violenta eſt, nam verba textus ſunt, *ſi tamen ſcienter talis electus fuerit:* vbi euidenter ſcientia ad electionem refertur, & perſona ſupponitur ligata minori excommunicatione, quocunque modo, vel titulo contracta fuerit, nam doctrina generalis eſt. Ratione tamen poteſt illa ſententia perſuaderi, quia illa electio non irritatur propter peccatum, quod electus committit ſe ingrediendo tali electioni, ſed propter incapacitatem perſonæ, vt ſatis conſtat ex ratione, quam ſubdit Pontifex dicens, *Pro eo, quòd ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à Sanctis Patribus eſt priuatus.* Quæ ratio locum habet, ſiue quis ſciens, ſiue ignorans eligatur; & ſiue peccet in ea electione, ſiue non: interdum enim fieri poteſt, vt non peccet, etiamſi ſciens eligatur, vtpote ſi merè paſſiuè ſe habeat, non procurando electionem, quamuis eam non impediat manifeſtando ſuam excommunicationem, quia non debet ad hoc obligari, ſi occulta ſit. 16 *Quid ſi ignorans eligatur. Couarr. opinio.*

Nihilominùs contrariam ſententiam indicat Sylueſter citans Gloſſam Rainundi verb. *Excommunicatio.* 4. num. 4. vbi ait, hanc inhabilitatem excommunicati eſſe in pœnam peccati. Sed hoc eſt verum 17 *Secunda ſententia.* Syluest.

de

de pœna illius peccati, propter quod in excommunicationem incidit. Quod verò neceſſarium ſit nouum peccatum in ipſa electione commiſſum, ab ipſo non probatur, neque apertè dicitur. Ait tamen ſi electores ignoranter eligant*, electionem non eſſe irritandam: quod tamen veriſimile non eſt, vt dixi. Inde verò à fortiori videtur colligi, idem ſentire, ſi excommunicatus ex parte ſua ignoranter electus ſit. Fundatur autem Syluester in illo verbo textus, *Scienter*, quod neceſſe eſt aliquam vim habere; alioqui ſuperfluè adderetur: nullum autem effectum haberet, ſi non obſtante quacumque ignorantia tam ex parte eligentium, quàm ex parte electi, electio irritanda eſſet. Confirmatur, quia, cum hæc cenſura minoris excommunicationis propter leuem culpam contrahi poſſit, non videtur eſſe adeò grauis prohibitio, vel inhabilitas, vt etiam cum bona fide electi, ipſam electionem, vel collationem beneficij irritet.

18 *Prior opinio præfertur.* His verò non obſtantibus non videtur in hac parte recedendum à communi ſententia: nam eius ratio eſt vrgens, ſcilicet, quòd hic effectus non fundatur in noua culpa eligentium, vel electi, vt proptereà poſſit ignorantia excuſando culpam impedire hunc effectũ, ſed fundatur in natura ſeu inſtitutione talis cenſuræ, quæ, impediendo vſum paſſiuum ſacramentorum, impediret conſequenter electionem ad illud munus, quod illum vſum requirit. Quod fundamentum integrum manet etiamſi ignorantia intercedat in alterutra, vel in vtraque parte, ſcilicet eligentium, & electi. Quocirca illa particula, *Scienter*, potiùs videtur addita in illo textu ad augendum, quàm ad limitandum. Ita vt ſenſus ſit, *Etiamſi ſcienter*. Et referenda erit potiùs ad eligentes, quàm ad electum, vt omnes expoſitores communiter indicant. Quia ex parte electi quaſi manifeſtum videbatur, ignorantiam, aut ſcientiam nihil poſſe operari ad commodum eius quoad id, in quo per cenſuram impeditur, vel prohibitus eſt. Rurſus, ſi ex parte eligentium fiat electio ignoranter, hoc ipſo videtur inuoluntaria, & ſubreptitia, ac proinde irritanda: quod ſecus videri poterat, ſi ſcienter eligerent ſic excommunicatum: quia, non obſtante illo defectu, viderentur velle conferre illi beneficium: proptereà ergo Pontifex addit, vt etiamſi ſcienter eligant, electio irritanda ſit: quia in electo ſemper eſt impedimentum; vnde & ipſi malè faciunt illum eligendo.

Sitne talis electio ipſo iure irrita.

19 Tertiò obſeruanda in illo textu ſunt verba illa, *Eius electio eſt irritanda*: nam ex ea oritur dubium, an talis electio valida ſit donec irritetur à iudice, an verò ſit à principio nulla. Priorem enim ſenſum indicant dicta verba: nam quod irritandum dicitur, ſupponitur non eſſe irritum, quamuis infirmum propter aliquem defectum, ratione cuius irritari debet. *Opin. communis.* Nihilominùs poſteriorem ſenſum ſequuntur Gloſſ. Panormitan. Syluest. & Couar. locis citatis. (*Gloſſa. Panorm. Syluest. Couar.*) Qui conſequenter aſſerunt, illud verbum, *Irritanda eſt*, exponendum eſſe, id eſt, *Irrita declaranda*, ſeu, *irritanda quoad factum*, nam quoad ius irrita eſt. Hanc verò ſententiã nulla ratione, vel textu confirmant. Nam quod quidam aiunt, illud verbum, *Irritandam*, eſſe ſic exponendum ob ſubiectam materiam, non video quam vim habeat: quia materia eſt odioſa & pœnalis; & ideò reſtringenda quoad rigorem, & amplianda quoad fauorem. Adde, in illo textu nullum eſſe verbum, quo ſignificetur perſonam ſic excommunicatam reddi omnino inhabilem ad electionem, ſed ſolùm prohiberi ne eligatur,

A ſicut prohibetur, ne ſacramenta participet.

20 *Obiectio.* Dices, ex aliis iuribus conſtare huiuſmodi prohibitionem eſſe irritantem: nam in cap. *Poſtulaſtis*, de Cleric. excomm. miniſtr. dicitur, excommunicatis clericis non poſſe beneficia Eccleſiaſtica conferri, neque eos poſſe ea licitè retinere. Veruntamen neque ille, neque alius textus iuris canonici de excommunicatione minori loquitur in ſpecie quoad hunc effectum, ſed loquuntur aut expreſsè de excommunicatione maiori, aut ſimpliciter de excommunicatione, per quam intelligendam eſſe maiorem iam ſuprà docuimus. Ex quo poteſt argumentum in contrarium retorqueri: nam vis excommunicationis maioris maior eſt, & ideò cùm de illa agitur, declaratur electionem excommunicati irritam eſſe: B cum autem agitur de minori ſolùm, dicitur quòd ſit irritanda, eo quòd cum minor ſit, minorem vim habere videatur.

21 *Vera ſententia.* Quapropter verior mihi videtur ſententia affirmans talem electionem validam eſſe, quamuis per ſententiam irritari poſſit, & debeat. Quam ſequutus eſt Felinus (Felin.) in cap. *Dilecti*, de exceptionibus: nam licet in numero tertio dicat, huiuſmodi excommunicatũ eſſe ineligibilem, tamen in fine num. 4. hanc ſequitur ſententiam. Et eandem tenet Richard. (Rich.) in 4. diſt. 18. art. 7. qu. 4. *Dubium. Quod dicitur de electione, procedit pariter in collatione beneficii.* Dubitat autem ibi Richardus, an quod dicitur de electione, procedat de quacunque collatione beneficij etiamſi abſque electione fiat, & vtrãque partem cẽſet probabilem. Ego verò exiſtimo habere locum in collatione beneficij, C ſiue fiat per electionem inter multos, ſiue non, tum quia omnis collatio beneficij eſt quædam virtualis electio, cùm ille cui confertur, etiamſi non procedat concurſus, aſſumatur vnus ex multis ad illud munus: tum etiam quia ratio textus æquè procedit in collatione beneficij: nam per illam aliquis aſſumitur ad ſuſceptionem eorum, à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus. Et hæc eſt communis ſententia, vt colligi poteſt ex auctoribus ſuprà citatis.

22 *Dubium.* Aliud item dubium indicat ibi Richardus, an eligentes ſcienter huiuſmodi excommunicatum, ob talem electionem incurrant pœnam iuris, ſcilicet vt pro ea vice priuati maneant iure eligendi. Et D affirmatiuam partem ſequitur cum Gloſſa (Gloſſ.) in dicto cap. *Si celebrat*, verb. *Scienter*, & fundantur in cap. *Cum in cunctis*, §. *Clerici*, & in cap. *Scriptum eſt*, verſic. *Si verò*, de Electione, vbi qui indignum eligit, priuatur pro ea vice eligendi. *Communis ſententia.* Contraria tamen ſententia vera eſt, & communis, vt notauit Panormitanus in eodem cap. num. 8. quia illa pœna non eſt in iure expreſſa pro hoc caſu, & ex dictis capitibus, *Cum in cunctis*, & *ſcriptum eſt*, non eſt extendenda vltra caſus ibi expreſſos, tum quia pœnæ non ſunt extendendæ: tum etiam quia non eſt eadem ratio de eligente indignum, quæ de eligente ligatum minori excommunicatione; quia hic non peccat contra iuſtitiam, & quia ille defectus leuior eſt, & facilè auferri poteſt.

23 *Qua ratione verum habeat minor. excom. ſolum priuare paſſiua receptione ſacramentorum.* E Ad difficultatem autem ſuprà tactam, quomodo ſcilicet vera ſit excluſiua illa, quæ in aliis iuribus habetur, huiuſmodi excommunicationem tantum priuare paſſiua participatione ſacramentorum: dici poteſt excluſiuam non excludere concomitantiam: hæc autem paſſiua electio eſt quid concomitans paſſiuam ſuſceptionem ſacramẽtorum, vt indicatur in illa ratione, quod qui priuatus eſt paſſiua perceptione ſacramẽtorum, etiam eſt priuatus munere, quod ad illam ordinatur. Vnde etiam dici poteſt hand cenſurã tantum priuare participatione ſacramentorum directè, & indirectè, ſeu immediatè, ac mediatè, id eſt, & ipſa ſuſceptione in ſe, & eo munere quod ad ipſam ordi

ordinatur. Dices, non eſſe ſimilem rationem: nam qui eligitur ad aliquod munus, poteſt non exercere munus illud, donec ab excommunicatione minori abſolutus ſit: ergo, licèt munus illud ordinetur ad miniſterium, quod requirit ſuſceptionem ſacramentorum, quia talis excommunicatus priuatus eſt, non propterea electio erit inualida, quia non eligitur, vt in eo ſtatu illud exerceat. Sicut, quamuis aliquis eligatur ad tale munus in peccato mortali exiſtens, non propterea electio erit irrita, vel irritanda; quia non eligitur, vt in eo ſtatu exerceat munus ſuũ; ſed poteſt abſolui à peccato, & poſteà dignè exercere.

Reſponſio. Reſpondeo, rem hanc non fundari in ſolo diſcurſu rationis, ſeu illationis vnius ex alio, & hoc argumentum conuincit. Fundatur ergo in iure poſitiuo, quod hoc ſtatuit in dict. cap. vlt. & conſequenter probauit illam illationem in præſenti materia: nam, licèt per ſe neceſſaria non ſit, eſt tamen congrua & ſufficiens, vt per poſitiuum ius ita ſtatuatur. Atque ideò non eſt ſimile de eo, qui eligitur in peccato mortali: quia de illo nihil tale ſtatutum eſt per ius poſitiuum: & ideò, licèt electores malè faciant aliquem eligendo in eo ſtatu, tamen eius electio neque irrita eſt, vt quidam ineptè dixerunt, neque etiam eſt infirma aut irritanda, vt benè oſtendunt

Nauarr. Nauarr in cap. *Si quando*, de reſcriptis, exceptione

Couarr. 11. & Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 8. num. 4. de quo aliàs.

An electio beneficij, quod ad ſuſceptionem ſacramenti non ordinatur, irritanda ſit.

24 Hinc verò ſuboritur alia dubitatio, quando munus, aut beneficium Eccleſiaſticũ tale eſt, vt per ſe non ordinetur ad ſuſceptionem alicuius ſacraméti, neque in exercẽdo ſuo munere illam requirat, an talis electio irritãda ſit: nam ex ratione illius textus videtur nõ fore irritandam; quia per eam non eligitur quis ad ſuſceptionem ſacramentorum. Exẽpla ſunt in præſtimoniis, & beneficiis ſimplicibus, pro clericis in minoribus conſtitutis infra ſacerdotium. Nec refert quod talia beneficia requirant ordinem, quia non ordinantur ad illum vt ſuſcipiendum, ſed ſupponunt ſuſceptũ: & ita per ſe non obligant ad ſuſceptionem alicuius ſacramenti. Idem denique eſt de quibuſcunq; beneficiis vel dignitatibus ſimplicibus, quæ per ſe non obligant ad miniſterium, quod ſacramenti ſuſceptionem includat. In cõtrarium verò eſt, quia in illo textu ſine limitatione dicitur huiuſmodi excõmunicatum eligi non poſſe. Quod à Doctoribus de electione ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas, ſimpliciter & ſine limitatione intelligitur.

25 *Dubii reſolutio.* Quapropter dicendum videtur deciſionem illam generaliter procedere de electione ad quodcumque Eccleſiaſticum beneficium, quantumuis ſimplex eſſe videatur, aut per ſe & proximè non obligare ad celebrationem Miſſę aut ſacri ordinis ſuſceptionem: nam ſatis eſt, quòd ex intentione Eccleſiæ omnia hæc beneficia ad hunc finem ordinentur: nam hac ratione verum eſt dicere omnem illum, qui eligitur ad beneficium Eccleſiaſticum, eligi ad hunc finem, vt diuina ſacramenta ſuſcipiat, ac celebret. Atque ita ratio illius textus poteſt ad quodlibet Eccleſiaſticum beneficium aptari. Vnde, cùm alioqui verba eius ſint ex ſe indefinita & vniuerſalia, de omnibus intelligẽda erũt. Secus verò erit de electione ad quodlibet aliud munus, quod neque immediatè neque mediatè ad ſacramẽtorum miniſterium, vel ſuſceptionem ordinatur, vt in primo puncto huius difficultatis attigimus.

An effectus minoris excommunicationis locum habeant, poſt Extrauag. Ad euitanda.

Vltimò ſupereſt explicandum circa hos effectus, an locum habeant poſt Extrauagantem *Ad euitanda*. 26

Ratio dubii. Eſt ratio dubij, quia hæc excommunicatio raró, aut nunquam fertur per ſententiam peculiarem, vt infrà dicemus, neq; ob illam ſolam aliquis nominatim denunciatur excommunicatus; ſed per eam Extrauagantem effectus cenſurarũ videntur limitati ad eos qui nominatim denunciati ſunt: ergo iam non habebunt locum in huiuſmodi excommunicato.

Notandum. Circa hoc breuiter aduertendum eſt, per eam nullum fauorem concedi ipſis excommunicatis, ſed ipſos ex parte ſua æquè ligatos manere, ac abſtinere debere ab his omnibus, à quibus per cenſuras priuantur. Quo fit, vt ligatus minori excommunicatione, etiamſi non ſit denunciatus, ſed omnino occultus, teneatur abſtinere ab vſu ſacramentorum æquè, ac anteà, quoad alios verò poteſt eſſe nonnullum dubium.

27 *Non tenemur vitare ligatum minori excom. non denunciatũ in collatione ſacramentorum.* Et primò dicendum eſt directè, & ex propria Eccleſiæ prohibitione nos non teneri ad vitandum huiuſmodi excommunicatum, præſertim quando nominatim denunciatus nõ eſt, in collatione ſacramentorum. Quod in ſpecie notauit Vgolin. tab. 3. cap. 8. nu. 4. ob dict. Extrauag. *Ad euitanda*, cuius deciſio comprehendit etiam excommunicationem minorem, cum generaliter loquatur de omni ſententia & cenſura Eccleſiaſtica. Dixi autem, *directè*, *& ex propria Eccleſiæ prohibitione*: nam indirectè & ex ſuppoſitione talis ſtatus perſonæ ſic excommunicatæ, ex natura rei ſequitur grauiter peccare illum, qui ſacramentum ei adminiſtrat in tali ſtatu, non ſolùm, quia participat peccatum illius cooperando illi, ſed etiam quia præbet ſanctum canibus, præbendo ſacramentum illi, quem ſcit peccare mortaliter ſuſcipiendo illud. Si tamen qui adminiſtrat ſacramentum probabiliter credat alium non peccare propter occurrentes circunſtantias, neque ipſe peccabit, quia ceſſat ratio culpæ, quæ illi imputari poterat: idemq; erit, ſi morali aliqua neceſſitate cogatur ad miniſtrandum propter vitandum ſcandalum, vel aliquid ſimile, iuxta ſuperiùs dicta de Excommunicatione maiori.

28 *Dubiũ an teneamur denunciatũ vitare.* Sed dubium eſt, an ex proprio Eccleſiæ præcepto prohibitum ſit miniſtrare ſacramentum huic excommunicato iam denunciato. Quod pendet ex alio, an ſcilicet ante Extrauag. *Ad euitanda*, hoc eſſet prohibitum directè, & ex vi ipſius cenſuræ reſpectu cuiuſcumque: nam quod tunc præceptum erat reſpectu omnium, nunc durat reſpectu denunciati. Videtur autem nullum dari huiuſmodi præceptum: quia ſolum de ipſo excommunicato dicitur remoueri à paſſiua perceptione ſacramentorum, ex quo non fit, vt prohibitio illa directè aliis fiat, ne huic ſacramenta miniſtrent.

29 *Cõmunicans cum ligato minori excom. non incurrit cenſuram.* Nihilominùs tamen oppoſitum dicendũ eſt, quia per ſe, & ex vi cenſuræ prohibentur omnes communicare cum excommunicato in re illi prohibita: ergo hæc ratio cenſuræ etiam in excommunicationẽ minorem conuenit, quantũ eſt ex vi inſtitutionis eius, & vbi per Eccleſiam limitata non eſt. Vnde nunc ex benignitate illius conſtitutionis, *Ad euitanda*, hæc prohibitio ablata eſt reſpectu excommunicati non denunciati: manet verò reſpectu denunciati nominatim. Addendum verò eſt, adminiſtrantem ſacramenta alteri ligato minori excommunicatione, etiam nominatim denunciato non incurrere nouam cenſuram: etiam excommunicationem minorem: quia, vt ſequenti ſect. videbimus, hæc ſolùm

lùm lata eſt in eos, qui cum ligato maiori excommunicatione communicant; qua ratione dici ſolet, quod excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam. Vt videre licet in Gloſſ. in cap. *Rogo*, & in ca. *Excellentiſſimus*, & ſumitur ex cap. *Quoniam multos*, 11. qu. 3. Et docuit Gabriel in 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 2. concl. 9. vbi confusè dicit, communicantem cum excommunicato minori excommunicatione, neque peccare, neque cenſuram incurrere: nam hoc poſterius eſt verum; illud verò prius non ita vniuerſaliter verum eſt, ſed extra caſus prohibitos, vt dictum eſt de adminiſtratione ſacramentorum, & de electione iam dicam.

Gloſſa.

Gabr.

30 Ex dictis enim ſequitur eſſe prohibitum ex vi huius cenſuræ quibuſcunque electoribus, ne aliquem illa ligatum eligant ad Eccleſiaſticas dignitates, vel beneficia, propter rationem ſuperius factam: peccabit igitur ſic eligens, & quidem grauiter ex ſententia omnium, quamuis ob hanc cauſam nullam cenſuram, aut pœnam ipſo iure incurrat, vt ſuprà tactum eſt. Nunc autem hoc maximè locum habet, ſi quis nominatim ſic excommunicatus, & denunciatus ſit, quod rariſſimè contingit, vt dixi. At verò reſpectu eorum, qui non ſunt nominatim declarati, videtur quidem ceſſaſſe hoc peccatũ in ipſis eligentibus; quia illis prohibita non eſt vlla communicatio cum tali excommunicato: ergo neque eius electio eſt illis prohibita: ergo non peccant eligendo, ſecluſa prohibitione, & aliunde non apparet ratio peccandi, quia ibi nulla eſt participatio in peccato alterius.

Eligens ligatũ minori exc. ad dignitates Eccleſiaſticas, peccat grauiter.

31 Nihilominùs cenſeo talem electionem irritãdam eſſe, iuxta ca. *Si celebrat*, quia per Extrau. *Ad euitanda*, nullus fauor fit ipſi excommunicato: ergo eſt æque inhabilis ad paſſiuam electionem, ac erat antea: alioqui magnus fauor illi fieret. Ergo eius electio æquè irrita eſt vel infirma. Et ex hoc capite exiſtimo peccare electores, ſi huiuſmodi excommunicatum eligant: quia eligunt perſonam inhabilem, vel ſimpliciter iuxta opinionem probabilem, vel ſaltem incapacem electionis omnino firmæ, & quam Eccleſia ratam ſemper habitura ſit; ipſi autem, ex natura rei, ſeu ex officio electorum, tenentur ratam, & firmam electionem facere: peccabunt ergo contra ſuum munus ſic eligendo, in genere quidem grauiter, in particulari verò iuxta materiæ qualitatem.

Etiãſi denunciatus non ſit. C. Si celebrat, de cler. excom. miniſtr.

32 Alia dubitatio tractari poteſt, an ligatus excommunicatione minori, ſuſcipiendo ordines, maneat ab illis ſuſpenſus. Sed quia res eſt facilis, dico breuiter illum non manere ſuſpenſum, quia talis ſuſpenſio in iure non inuenitur: nam cap. *Cum illorum*, de Sent. excomm. loquitur de ligatis excommunicatione maiori, & præter illud, nullum eſt aliud in iure in quo feratur hæc ſuſpenſio. Atque ita notauit Nauar. cap. 27. num. 251.

SECTIO III.

Quibus modis, & cauſis incurratur excommunicatio minor.

1 Poteſt hæc excommunicatio ferri à iure, & ab homine; primum conſtat ex vſu, vt infrà videbimus; ſecundum magis ratione, quã vſu probari poteſt: rarò enim, ac fere nunquã iudices Eccleſiaſtici vtuntur hac cenſura in ſententiis ab homine ferendis. Nihilominùs tamen de poteſtate dubitari non poteſt, tum quia, ſi poteſt homo excommunicationem maiorem ferre, cur non etiam minorem, cùm eiuſdem ſint ordinis, & ſolùm

Excommunic. minor ferri poteſt tum à iure, tum ab homine.

Suarez tom. 5.

A differant ſecundum magis, & minus, vel tanquam totum & pars, & in his verum habeat regula iuris: Qui poteſt id, quod eſt maius poteſt etiam id, quod eſt minus: tum etiam, quia, ſi hæc cenſura poteſt ferri à iure, cur non ab homine? cum ius ipſum ab homine conditum ſit. Et ita docet Theologi in 4. diſt. 18. ſpecialiter Richardus art. 7. q. 4. Vbi ait interdum etiam reperiri in iure excommunicationem minorem per ſententiam ab homine latam, & citat cap. 1. 5. q. 1. ſed ibi non imponitur pœna vllius excommunicationis, ſed flagellationis. In ſecundo verò capite Gregorius priuat participatione Euchariſtiæ auctorem occultum cuiuſdam publici delicti: quæ priuatio fuit veluti quædam excommunicatio minor: ſed de illo textu plura in ſuperioribus diximus. Eadem opinio communis eſt Summiſtarum, & aliorum Doctorum, quos latè congerit Vgolinus tab. 3. cap. 1. & videri poteſt Nauarrus capit. 27. num. 25. Syluester *Excommunicatio*, 4. D. Antoninus in tract. de Excommunication. c. 79. num. 11. qui citat cap. 2. 5. q. 2. De quo etiam textu ſupra dictum eſt: nam in illo non agitur de excommunicatione minori, prout nunc eſt in vſu, ſed de aliis modis, quibus olim cogebantur rebelles ad obediendum Eccleſiæ.

Theologi in 4. diſt. 18. Richard.

B

Vgolin. Nauarr. Syluest. D. Anton.

Ob quæ crimina excommun. minor à iure incurratur.

C Irca vtrumque autem excommunicationis modum pauca notanda ſunt. Et primò de illa, quæ iure fertur, inquiri poteſt, propter quæ delicta incurratur. Nam Syluester ſuprà nu. 2 decem caſus numerat. Antonin. nouem, Innocent. in c. 1. de Sent. excom. octo numerat: Nauarrus autem vnum tantùm admittit, & meritò, quia reliqui nec ſunt in vſu, nec in eis interuenit propria excommunicatio minor. Caſus ergo certus in quo hæc cenſura incurritur ipſo iure, eſt ob participationem indebitam cum excommunicato maiori excommunicatione. Sumitur ex cap. *Nuper*, de Sentent. excommun. Vbi non additur particula *minor*, tamen ab omnibus intelligitur, additúrque in cap. *Statuimus*, eod. in 6. & in cap. *Illa quotidiana*, de Elect. in 6. vocatur *ſimplex excommunicatio*, propter ſimplicem effectum, vt ibi notat Abb. Prætereà quando per illam communicationem ius vult imponere maiorem excommunicationẽ, exprimit illam, & ſi ab homine ſit inferenda, determinat formam, vt ſuprà viſum eſt: ergo extra illos caſus non incurritur maior, ergo minor, nam aliquam incurri certum eſt. Denique hac ratione verum eſt quod ſuprà dicebam, excommunicationem maiorẽ non tranſire in tertiam perſonam, quia per communicationem illius non incurritur excommunicatio maior, aliàs etiam illa tranſiret in communicationem. Sed contra, quia in can. 11. 12. & 13. Apoſtol. dicitur, communicantem cum excommunicato communione priuandum eſſe. Et in cap. *Excommunicatos*, cap. *Cum excommunicato*, capit. *Si quis frater*, 11. quæſt. 3. dicitur communicantem cum excommunicato incurrere ſimilem, vel communem excommunicationem. Reſpondeò hæc antiquiora iura eſſe per poſteriora explicanda de ſimili vel communi excommunicatione in ratione quaſi generica. Item ſi ſit pertinax, fore ligandum maiori, non tamen ipſo facto illam incurrere.

2

Syluest. Anton. Innocen. Nauarr.

Vnicus caſus huius cenſuræ.

D

Obiectio.

E

Solutio.

3 Addendum verò eſt, etiam ad incurrendam in eo caſu hanc cenſuram neceſſarium eſſe vt communicatio cum excommunicato ſit peccaminoſa: nam, cum hæc ſit pœna, non incurritur, niſi vbi præcedit culpa, & ideò in caſibus in quibus ſecundum ius, aut rectam rationem licitum eſt communicare

Ad incurrendam hanc cenſuram in eo caſu requiritur culpa.

Venialis ſufficit.

cum excomm. hæc cenſura non incurritur. Ad hanc verò pœnam imponendam ſufficiens exiſtimata eſt talis culpa venialis: quod factum videtur, vt ipſa excommunicatio maior magis timeatur, & ne facilè homines auderent communicare cum excommunicatis. Ne autem nimia eſſet ſeueritas, & maiora incommoda afferret, & ideò etiamſi illa communicatio culpa mortalis ſit, non eſt propter eam generaliter impoſita grauior cenſura. Nec verò mirandum eſt, quòd propter inæquales culpas eadem pœna Eccleſiaſtica imponatur: quia lex generaliter fertur, & ad iudices ſpectat maiora adhibere remedia, vbi grauiores culpæ interceſſerint. Præterea hoc intelligendum cenſeo de peccato veniali ex leuitate materiæ, vt quia communicatio parua eſt, in aliqua ſalutatione; aut colloquio, aut communi menſæ, at verò ſi peccatum ſit veniale ex imperfecta deliberatione, & aduertentia, probabilius mihi videtur, tunc non incurri cenſuram: quia ille non eſt actus perfectè humanus, & conſequenter illa non eſt inobedientia, neque contumacia propriè dicta, ſine qua non incurritur cenſura, ſeruata proportione ad eius cauſam, & materiam.

Ex leuitate materiæ. *Non ſufficit tamen ex deliberatione imperfecta.*

Alij caſus excluduntur.

4 *Primus. Cap. miror. 17. q. 4.*

VT autem certò conſtet hunc caſum eſſe vnicum, neceſſe eſt breuiter per alios, qui numerari ſolent, diſcurrere. Primus eſt ſacrilegium ex cap. *Miror*, 17. quæſt 4 ſed ibi nulla cenſura ipſo iure imponitur, ſed ſolùm refertur quædam cenſura ſeu pœna à D. Aug. lata in quendam ob ſacrilegium, ipſe autem, nec condidit ius, nec pro tota Eccleſia condere potuit. Alius eſt notoria fornicatio clerici ex cap. *Veſtra*, de Cohabitatione Cleric. & mulier. Sed ibi ſolùm agitur, de Sacerdote publicè concubinario, qui vitandus dicitur in ſacro miniſterio, & communionis adminiſtratione. Quæ pœna, ſi aliqua cenſura tunc erat, non pertinebat ad excommunicationem minorem: quia illa non erat priuatio paſſiuæ ſuſceptionis ſacramentorum, ſed erat priuatio cum aliis communicandi, vel potiùs aliorum cum ipſo in ſacrificatione, vel adminiſtratione ſacramenti. Quod potiùs pertinet ad excommunicationem maiorem, vel quandam participationem eius. Et præterea illa prohibitio, licèt antiquo iure in vſu fuerit, nunc autem iam ceſſauit, ex vi Extrauagantis, *Ad euitanda ſcandala*, ſuprà declaratæ: vt latiùs notaui in 3. Tomo diſputatione 18. ſect. 1. & diſp. 88. ſect. 6. in fine, & videri poteſt Couarr. in cap. *Alma*. §. 2. num. 10.

Secundus. Cap. veſtra de Cohabit. cleric. & mulier.

5 *Tertius caſus. Ca. Tanta de Simon.*

Tertius caſus eſt ſimoniæ in ſuſcipiendo ordine ex cap. *Tanta*, de Simonia. Verba tamen illius textus ſunt. *Item omnis peccator miſſam cantare poteſt præter ſimoniacum*: vbi non imponitur excommunicatio minor; ſed ſolùm ſeparatio ab actu cantandi miſſam quæ potiùs eſt ſuſpenſio quædam ex vi illius decreti, & præterea non videtur imponi ipſo iure, vt ſubiuncta verba declarant, *Quem* (ſcilicet ſimoniacum) *quilibet vt ab ordine malè accepto remoueatur: accuſare poteſt*: ergo per ſententiam remouendus eſt, & non ipſo iure remouetur.

6 *Quartus. C. Si quis 16. q. 7.*

Quartus caſus eſt, accipere Epiſcopatum vel Abbatiam de manu laici, ex capit. *Si quis deinceps* 16. quæſt. 7. verba tamen illius ſunt, *gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus*. Quæ verba ſignificant, vel ſuſpenſionem, vt Gloſſa exponit, vel perſonale interdictum. Quintus caſus eſt de illo, qui in torneamento moritur, & propterea Eccleſiaſtica ſepultura priuatur iuxta cap. 1. de Torneamentis. Veruntamen, cum ille non ſit priuatus ſacramentis, vt ibidem dicitur, illa non eſt vera excommunicatio minor: neque vllius cenſuræ propriam rationem habet, tum quia non obſtante reatu illius pœnæ, aliquis abſoluitur à peccatis: tum etiam quia de illa pœna nulla ibi promittitur abſolutio, etiamſi quis pœnitens moriatur, ſed potiùs illius executio mandatur: non eſt ergo cenſura, ſed quoddam aliud genus Eccleſiaſticæ pœnæ. Sextus caſus refertur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. de Pœnitentiis & remiſſionibus propter non impletum præceptum annuæ confeſſionis, ſed ibi nulla cenſura imponitur ipſo iure, vt ſuperiori Tom. dictum eſt. Denique quilibet exiſtens in peccato mortali, præſertim publico, dicitur eſſe ligatus hac cenſura, quia ſacramentorum perceptione priuatur, & ſi in eo ſtatu moriatur, pro eo non fiunt Eccleſiaſticæ oblationes, vel ſuffragia cap. *Illud*. 95. diſt. cap. *Placuit* 23. q. 5. cap. *Pro dilectione*, de Conſec. tamen diſt. 2. Sed hæc non eſt cenſura, nec impedimentum ab Eccleſia introductum, ſed ex natura rei conſequitur ex ſtatu peccati mortalis. Vnde non indiget ſpeciali ſolutione, ſed per abſolutionem à peccato, cum congruente ſatisfactione iuxta peccati modum, aufertur. Quod ſi quis moriens ob defectum miniſtri abſolui non poſſit, poſtea non eſt capax alicuius Eccleſiaſticæ abſolutionis, ſed ſi pœnitentiæ ſigna dedit pro illo poſſunt offerri ſuffragia & oblationes: at ſi non dedit nec capax eſt ſuffragiorum.

Quintus caſus. C. 1. de Tornea. *Sextus. Ca. Omnis, de Pœnit. & remiſſ.* *Vltimus caſus. C. illud, 95. diſt. C. Placuit 23. q. 5. C. Pro dilectione, de conſec. d. 2.*

De excommunicatione minori ab homine.

7 *Ad hanc cenſuram ferendam requiritur iuriſdictio.*

DIcendum ſupereſt de excommunicatione minori ab homine lata, de qua ferè eadem obſeruanda ſunt quæ de maiore ab homine diximus. Nam in primis, vt ferri ab aliquo poſſit, requiritur in eo iuriſdictio: ex omnium ſententia, quia licèt non ſit tam grauis pœna, ſicut Maior, eſt tamen pœna, & in conſcientia inducit obligationem. Deinde ſuprà oſtendimus ad ferendam cenſuram neceſſariam eſſe iuriſdictionem fori contentioſi: ſed excommunicatio hæc cenſura quædam eſt: ergo tandem ad tollendam hanc cenſuram requiritur iuriſdictio: ergo multò magis ad ferendam. Poteſt autem ferri ab Epiſcopo, & inferiotibus prælati habentibus iuriſdictionem fori contentioſi. Ita Antoninus tit. de excommunicatione cap. 79. num. 12. Syluester verb. *Excommunicatio*, 4. numer. 2. in fine. Et citant cap. *Cum ab Eccleſiarum* de Officio ordinarij vbi abſolutè de excommunicatione, & interdicto eſt ſermo. Vnde, quantum ex iure, eiúſque interpretibus colligi poteſt, regulariter ſolus ille minorem excommunicationem ferendi authoritatem habet, qui referre poteſt maiorem, quia poteſtas iuriſdictionis in foro contentioſo præſertim ordinaria, & quæ ex officio habetur, non eſt limitata ad hanc cenſuram minorem. Et ideò Parochus, ſicut non habet poteſtatem ferendi excommunicationem maiorem, ita neque minorem, rectè tradidit Vgolinus tab. 3. c. 1. §. 1. contra nonnullos Canoniſtas, qui ſine ſufficienti fundamento oppoſitum dixerunt. *Vgolin.*

8 Atque hinc fit hanc excommunicationem poſſe ferri ab homine tam per ſententiam generalem, quam per ſpecailem: non eſt enim maior ratio vnius quam, alterius. Addunt Anton. & Syluest. ad hanc cenſuram ferendam non requiri contumaciam, & conſequenter nec præuiam monitionem & poſſe ferri ad definitum tempus, ex cap. *Tanta* 86. diſtinct. capit. Præſenti 5. qu. 2. cap. *Audi* 11. qu. 3. ſed hæc ſunt vera de excommunicatione latè ſumpta pro priuatione vel ſuſpenſione ab vſu actiuo vel paſſiuo cuiuſcumque ſacramenti: quia nihil eſt quod repugnet, & iura

& iura citata fauent,& alia quæ ſupra adduximus,& talis pœna poteſt eſſe proportionata delicto.

9 *Hæc cenſura non fertur niſi præmiſſa aliqua monitione.*

Nihilominùs tamen, ſi loquamur propriè de excommunicatione, quæ habet rationem propriam cenſuræ, hæc nunquam fertur, niſi præmiſſa ſaltem monitione, quæ ſit per legem, vel per præceptum latum ſub tali cenſura, vt conſtat ex his, quæ ſuprà de cenſura in communi diximus,& de excommunicatione minori iure lata eſt per ſe notum. De illa verò, quæ ab homine fertur, vix aliquid probari poteſt ex praxi,quia non eſt in vſu: tamen ex ratione medicinalis pœnæ, qualis cenſura eſſe debet, quæ non tam ad vindicandum delictum,quàm ad comprimendam contumaciam & inducendum ad alicuius præcepti obſeruationem inſtituta eſt; rectè concluditur excommunicationem etiam minorem, quæ veram rationem cenſuræ habet, monitionem aliquam legis vel præcepti poſtulare, & conſequenter nonniſi ob aliquam contumaciam ferri debere,& ſimpliciter,& non ad certum tempus. Sic enim de hac etiam cenſura verum eſt, quoties aliquis reſipiſcit, & Eccleſiæ ſubiicitur abſolutionem petens; illam obtinere debere,ſicut de abſolutione à maiori dictum eſt;& fortiori,à maiori ad minorem poteſt ſumi argumentum iuxta cap. *Ex literis*,de Conſtit.& cap. *Qui fronte*,de appell. Nam cum excommunicatio priuet omnium ſacramentorum participatione etiam pœnitentiæ, quod neceſſarium eſt ad ſtatum gratiæ recuperandum, non eſt veriſimile Eccleſiam imponere hanc pœnam ita præcisè pro aliquo tempore,vt non poſſit & debeat intra illud abſolui, licèt maximè diſpoſitus ſit. Accedit quòd hæc cenſura propter venialem culpam incurritur, vt conſtat ex dictis; eſſet autem nimis acerba pœna niſi ex eo leniretur, quòd facilè tolli poteſt diſcedendo ab illa leui contumacia& petendo abſolutionem: ergo quoad hæc omnia ſeruantur cum proportione communes leges cenſuræ in ſuperioribus explicatæ.

SECTIO IIII.

Quis poſſit à minori excommunicatione abſoluere, & quomodo.

1 CVm dictum ſit excommunicationem hanc ab homine & à iure ferri poſſe,aliter cenſendum eſt de abſolutione eius, quando vno vel alio modo lata eſt,iuxta principia ſuperiùs poſita de cenſuris in communi. Itaque ſi excommunicatio eſt ab homine, ſolus ipſe, qui eam tulit,abſoluere ab ea poteſt,vel eius ſuperior vel qui ab ipſis habeat poteſtatem delegatam,vt notauit Hoſtienſis in Summa lib 5.de Excommunicatione,num 14.§.*Et qualiter*.Et Gabriel in 4.diſtin.18. quæſt.3.art.3.dub.6.Et Richard.ibi, artic.9.quæſt.3. Et ratio eſt,quia eiuſdem eſt ſoluere,cuius fuit ligare, dices: Hoc ipſo quod excommunicans non reſeruat ſibi abſolutionem, videtur aliis eam concedere iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis. Reſpondetur tantum illud procedere in cenſura lata à iure, de qua textus ille loquitur. Quia(vt iuriſtæ aiunt) mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine, nam hoc ad ſeueritatem iudicij, & humanæ gubernationis neceſſarium eſt. Hoc verò intelligitur de hac cenſura lata per ſententiam particularem:nam de illa quæ fertur per generalem, probabile eſt idem eſſe de illa iudicium, quod de lata à iure. Quod ſuprà tradit Hoſtienſis, & generatim à nobis ſupra dictum eſt: neque hîc ſunt plura neceſſaria, maxime cùm hæc cenſura ab homine non ſit in vſu, vt dixi.

Hoſtien. Gabr. Richard.

Ca. Nuper obiicitur. exponitur.

2 *Ab excom. minori quis poſſit à iure abſoluere.*

At verò de illa quæ iure lata eſt,vnum eſt certum, ſacerdotem proprium, qui poteſt à peccatis abſoluere, poſſe etiam abſoluere ab hac cenſura. Ita habetur in cap. *Nuper*,de ſent. excomm. Ex quo multi inferunt omnem ſacerdotem habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mortalibus habere illam ad abſoluendum ab hac cenſura,vt patet ex Richard. & Gabriele ſuprà, & Bonauent. diſtinct. 18. quæſt. 6.in fine, & Soto, d.22.quæſt.3 art.2.& Summiſtis verbo *Abſolutio*,Sylueſt.Angel.Caiet.& aliis,& Syl-ueſt.verbo *Excommunicatio*,7.nu.37.& Hoſtienſis ſuprà dicit proprium ſacerdotem parochialem, vel diœceſanum, vel eum qui de licentia iſtorum electus eſt, poſſe ita abſoluere. Ratio autem videtur eſſe,quia d.cap. *Nuper*, concedit hoc proprio ſacerdoti: licet autem proprius ſacerdos in rigore dicatur ille, qui ex officio ordinariam iuriſdictionem,& curam animarum habet, tamen in ordine ad internum forum nomine proprij comprehendi poteſt omnis ſacerdos,qui vice proprij conſtituitur ad abſoluendum à peccatis mortalibus, argumento capit. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnitentiis & remiſſionibus. Quod maxime habet locum in his, quæ conceduntur proprio ſacerdoti in ordine ad abſoluendum à peccatis, cuiuſmodi eſt hæc poteſtas abſoluendi ab hac cenſura: ergo quoties alicui delegatur poteſtas abſoluendi à peccatis mortalibus delegata etiam cenſetur poteſtas & iuriſdictio abſoluendi ab hac cenſura. Quæ omnia à fortiori patent ex dictis ſuprà diſput. 7. ſect. 2. de cenſuris in communi, & de excommunicatione.

Richar. Gabr. Bonau. Soto. Angel. Sylueſt. Caiet.

3 *An habens beneficium, & ſi ſacerdos nondū ſit, poſſit ab hac cenſura abſoluere. Quid de Epiſcopis.*

Quæri autem poteſt, an clericus habens beneficium cum animarum cura, & ordinaria iuriſdictione, nondum tamen ordinatus ſacerdos poſſit abſoluere ab hac cenſura. Quod non habet difficultatem in habente iuriſdictionem Epiſcopalem: nam ille, cum habeat iuriſdictionem ordinariam in foro contentioſo, poteſt per ſeipſum abſoluere ab hac cenſura: quia hæc abſolutio non eſt actus proprius characteris,ſeu ordinis ſacerdotalis; ſed eſt merus actus iuriſdictionis ad quem ſufficit prima tonſura iuxta dicta de cenſuris in communi. In parochis verò inferioribus eſt nonnulla difficultas: nam illi non habent hanc iuriſdictionem ex proprio & peculiari munere, ſed ex delegatione iuris, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi declarauimus. Delegatur autem illis hæc poteſtas, ſolùm vt poſſint oues ſuas à peccatis abſoluere: quia id non poſſent facere niſi prius excommunicationem tollerent, quando perſona ineſſet: cum ergo parochus non ſacerdos non poſſit per ſeipſum à peccatis abſoluere, non cenſetur illi delegata poteſtas abſoluendi ab hac cenſura. Vnde in dict.cap. *Nuper*, expreſsè dicitur huiuſmodi excommunicatum poſſe abſolui ab Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote: ergo non ſatis eſt quòd ſit proprius parochus,niſi etiam ſit proprius ſacerdos.

4 *Reſolutio quoad Parochos.* Richar.

Nihilominùs dicendum cenſeo, huiuſmodi parochum poſſe abſoluere ab hac cenſura. Probatur, nam habet iuriſdictionem ſufficientem ad hunc actum abſolutionis, & aliunde hic actus non requirit characterem ſacerdotalem,ergo Maior probatur illa: parochus habet iuriſdictionem in foro animæ ordinariam ex vi muneris, quam delegare poteſt, quoad abſolutionem à peccatis, quem per ſe dare non poteſt, ſed cum dicta iuriſdictione in foro animæ coniuncta eſt iuriſdictio abſoluendi ab hac excommunicatione, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo habet illam prædictus parochus. Cuius etiam argumentum eſt, quia, quando committit Capellano ſuo vices abſoluendi à peccatis, conſequenter illi committit iuriſdictionem abſoluendi ab

hac cenſura : nam ſupra generaliter oſtenſum eſt, A omnem illum, qui habet poteſtatem abſoluendi à peccatis mortalibus habere etiam ad abſoluendum ab hac cenſura. Dices, quamuis per ſe & ab intrinſeco neceſſarius non ſit character ſacerdotalis, vt aliquis poſſit abſoluere à cenſura, nihilominùs Eccleſiam noluiſſe hanc iuriſdictionem parocho committere, vt per ſeipſum illa vtatur, niſi ſit ſacerdos. Veruntamen, licèt Eccleſia hoc facere potuerit, ſine fundamēto dicitur id feciſſe: nam quod in illo cap. *Nuper*, proprium ſacerdotem nominauerit, ſufficiens fundamentū non eſt, ſumpſit enim nomen ab eo, quod frequentiùs contingit: non tamen præſcripſit vt illa conditio ſacerdotis neceſſaria eſſet ad talem actum, quod oportuiſſet explicitè declarare, ſi B id inſtituere voluiſſet, cum res noua eſſet, & valde ſpecialis: ſicut etiam ibidem nominauit Epiſcopum, quæ vox abſolutè ſumpta in rigore ſignificat iam conſecratum, & tamen non propterea dicendū eſt conſecrationē ad hunc actum requiri. Accidit tandem, quòd parochus poteſt abſoluere ab hac cēſura non tantum in confeſſione ſacramentali, & ſimul abſoluendo à peccatis, ſed etiam extra ſacramentum : nam ius abſolutè concedit illam poteſtatem parocho, & non coarctat vſum eius ad confeſſionis ſacramentum : ergo ſine cauſa exigeret ſacerdotalem ordinem in parocho ad talem vſum. Quocirca licèt concedamus hanc poteſtatem datam eſſe parochis in ordine ad abſolutionem à peccatis vt ad C finem, non tamen eſt ita conceſſa, vt vſus eius neceſſariò debeat eſſe coniunctus cum abſolutione à peccatis, aut cum charactere ſacerdotali. Quæ omnia conſtant à fortiori ex dictis diſput. 7. ſect. 2. de Cenſuris in communi, vbi etiam oſtendimus ſimplicem ſacerdotem non habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mortalibus, neque ab hac cenſura poſſe abſoluere.

Euaſio.

Refellitur.

5 *De forma ſoluendi ab hac cenſura.*

Tandem de modo concedendi huiuſmodi abſolutionem nihil noui addendum occurrit iis, quæ de forma abſoluendi à cenſura in communi diximus. Solùm obſeruari oportet, vt vel in verbis ipſis, vel ex adiunctis ſufficienter declaretur abſolui quempiam ab hac cenſura in particulari, & reſtitui ad communem participationem ſacramentorum, quibus priuatus erat. Solennitates verò aliæ, hîc neceſſariæ non ſunt, vt colligitur ex dict. cap. *Nuper*, vbi dicitur, huiuſmodi excommunicatum abſolui poſſe abſque iuratoria cautione. Et notauit Sylueſter verb. *Abſolutio* 3. numer. 5. & ratio eſt, quia hæc cenſura in ſuo ordine leuis cenſetur & propter leuem cauſam incurri ſolet, & ideò eius abſolutio facilis eſſe debuit, & pluribus cæremoniis, aut oneribus minimè grauata. Et quia, prout eſt in vſu, non fertur propter iniurias, vel damna aliis facta, ſed propter quandam inobedientiam contra Eccleſiam in participatione cum excommunicato, ideò non præexigitur alia ſatisfactio, vel cautio, ſed tantùm propoſitum obediendi Eccleſiæ. Si verò acciderit hanc excommunicationem ferri ad reſarciendum damnum alteri factum, tunc neceſſarium erit, eam ſatisfactionem, vel cautionem exigere, quam ratio iuſtitiæ poſtulauerit: nihil enim peculiare circa hoc eſt iure poſitiuo præſcriptum.

Sylueſt.

***

DISPV-

DISPVTATIO XXV.

DE SVSPENSIONE QVOAD ESSENTIAM, ET SPECIES EIVS.

DE hac ſecunda ſpecie cenſuræ, iuxta conſuetam methodum, dicemus priùs quæ ad communem rationem ſuſpẽſionis ſpectant, deinde ad ſingulas iure latas deſcendemus. Nomen autem, *ſuſpenſio*, multiplex eſt, Latinis enim animi dubiam & incertam euentus expectationem ſignificat: ac deinde corporis ſuſpendium, certúmque ſupplicij genus, quod etiam apud Iuriſperitos ſignificat: & præterea dilationem, quæ in vſu vel rei expeditione interponitur; ſic enim dicitur ſuſpendi ſententia, officium, &c. Præter hæc verò applicata eſt hæc vox in iure Canonico ad ſignificandam quandam ſpeciem cenſuræ: nam licèt interdum latiùs ſumatur, vt pro interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ cap. 1. de ſentent. excommun. in 6. & pro impedimento vtendi aliquo temporali munere, Extrauag. vnic. Ioannis XXII. de ſent. excommun. quæ non eſt pœna ſpiritualis, nec propria clericorum, nec cenſura: nihilominùs ſtrictè ſumpta ſignificat pœnam ſpiritualem propriam clericorum, ac cenſuram, de qua hîc eſt ſermo. Supponimúſque dari hoc genus cenſuræ & pœnæ, eſſéque ab aliis diſtinctum, iuxta cap. *Quærenti*, de verbo. ſignificatione, & ſuperiùs dicta de cenſur. in communi, quæ in ſequentibus clariora fient: vbi etiam explicabimus quomodo interdum hæc pœna, licèt ſpiritualis ſit, non ſit propria cenſura.

Multiplex ſuſpenſionis ſignificatio.

SECTIO I.

Quæ ſit propria ratio huius cenſuræ.

1 *Ratio dubitandi.*

RAtio dubitandi eſt, quia propriæ differentiæ cenſurarum non poſſunt explicari niſi in ordine ad effectus ſuos: nam, cum cenſura nihil aliud ſit, quàm ſpirituale quoddam vinculum priuans hominem vſu aliquorum bonorum, ſeu ligans; vel impediens illum in ordine ad aliquos actus, non poteſt propria eius ratio ſine habitudine aliqua ad proprios eius effectus intelligi. At verò ſuſpenſio nullos effectus proprios habere videtur, quos excommunicatio, vel interdictum non habeant; & ideò difficile eſt propriam illi differentiam, ſeu rationem aſſignare. Nam ad ſummum poterit diſtingui ab excommunicatione maiori tanquam pars à toto, ſeu tanquam magis vel minùs prohibens: quomodo diſtinguitur etiam excommunicatio minor à maiori: erit ergo ſuſpenſio tanquam quædam excommunicatio minor, non verò propria ſpecies cenſuræ.

Definitio ſuſpenſionis.

IN definitione ſuſpenſionis tradenda, variè loquuntur Doctores, & Summiſtæ: omiſſis verò multis, quæ referre inutile eſſet, breuiter dicendum eſt, Suſpenſionem eſſe, *Cenſuram quandam Eccleſiaſticam, qua miniſter Eccleſiæ impeditur ne functiones Eccleſiaſticas exerceat, aliquáve Eccleſiaſtica poteſtate vtatur.* Quæ definitio quoad genus conſtat ex dictis: & per illud excluditur ab hac conſideratione mortale peccatum, quod ab aliquibus ſuſpenſio appellatur: quia per illud impeditur ſacerdos ne ſacrum faciat, donec ab illo abſoluatur. Sed impropriiſſima eſt locutio: quia illud impedimentum nec eſt pœna, nec cenſura Eccleſiaſtica, nec eſt humano iure introductum, ſed intrinſecè concomitans talem culpam. Deinde per illud genus diſtinguitur hæc ſuſpenſio in vniuerſum & ab irregularitate, & ab omni pœna Eccleſiaſtica quæ cenſura non eſt, & ſpecialiter ab omni genere ſuſpenſionis, quæ non per modum cenſuræ, ſed tantùm per modum pœnæ imponitur, quod eſt frequens in iure. Quotieſcumque enim ſuſpenſio imponitur ſolùm vt delictum puniatur, & non vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed ſolius pœnæ, iuxta principia poſita de cenſuris in communi. Quòd autem ſæpius feratur ſuſpenſio in hunc modum, conſtat ex capit. *Tam literis*, de Teſtibus. & cap. *Cum in cunctis*, §. vltim. de electione in 6. & Clement. prima, §. penultim. de Hæreticis, & Clement. ſecunda de Pœnis. Tradúntque Canoniſtæ his locis; & Innocentius in capit. 1. de Exceſſibus prælatorum, num. 3. & Abbas in capit. *Reprehenſibilis*, num. 3. & capit. *Sæpe*, num. 16. de Appell. Innocen. Abb.

2 *Genus definitionis.*

Datur ſuſpenſio quæ non eſt cenſura.

Differtque præcipuè inter vtramque rationem ſuſpenſionis, quòd illa quæ eſt pœna, & non cenſura, imponitur ad certum tempus; quæ verò eſt cenſura non poteſt habere terminum præfixum. Prior pars conſtat ex iuribus citatis, & ex capit. 1. de Sententia excommunicationis in 6. & capit. 2. de

3 *Quid differat inter vtrãque ſuſpenſionem.*

Tempor. ordin. in 6. & ratione; quia ſuſpenſio eſt pœna proportionata culpæ: ergo quo maior fuerit culpa, eo diuturnior erit ſuſpenſio; & conſequenter pro ratione culpæ talem habebit præfixum terminum. Item in hoc differt (inter alia) à depoſitione, quòd depoſitio eſt perpetua, & ſine ſpe reſtitutionis, vt infrà dicemus, ſuſpenſio autem eſſe poteſt ad certum tempus. Vnde, cùm illa ſuſpenſio, quæ eſt pœna, reſpiciat tantùm culpam præteritam, & non reſipiſcentiam in futurum, nam in hoc differt à propria cenſura; non repugnat vt in præfixum terminum feratur. Altera verò pars conſtat ex ſuperiùs dictis de cenſuris in communi, vbi oſtenſum eſt nullam propriam cenſuram poſſe ferri ad præfixum tempus. Et ratio ſumitur ex contrario fundamento, nam illa ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, præcipuè fertur ad reprimendam contumaciam, & vt homo à culpa recedat: ideóque non poteſt habere alium terminum, niſi, donec recedat ab illa. Vnde eſt alia differentia, quòd ſuſpenſio quæ eſt tantùm pœna, non requirit præuiam monitionem, quia fertur propter culpam præteritam, etiamſi non habeat tractum (vt aiunt) ſucceſſiuum: at verò ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, ſemper requirit monitionem præuiam, ſaltem illam, quæ includitur in illa conditione, *Si hoc feceris*, vel, *Niſi ſatisfeceris*, vt ſuprà generatim dictum eſt.

Aliud diſcrimen inter vtranque ſuſpenſionem.

Tertium diſcrimen.

Demùm ex eodem principio oritur aliud diſcrimen, quòd, quando ſuſpenſio eſt pura pœna, & ad certum tempus ponitur, illo elapſo per ſe ceſſat, ſine alia abſolutione quia cauſa non operatur vltra præfixum ſibi terminum, nec prohibitio ad tempus certum facta extra illud obligat. Sicut enim qui relegatus eſt ad certum tempus, poteſt elapſo liberè ad patriam redire, quia iam pœnæ ſibi impoſitæ ſatisfecit, ita ſuſpenſus ad certum tempus, poſteà liberè ſuum officium exercet, in quo conueniunt Doctores cum Gloſſ. in Clementin. prima de Decim. verb. *Donec*, & in cap. *Sacro*, de ſent. excomm. verb. *Per menſem*. At verò, quando ſuſpenſio eſt propriè cenſura, vt tollatur neceſſaria eſt abſolutio, ſicut prior Gloſſ. citata ſignificat, & clarius tradit Gloſſ. in cap. *Si quorundam*, de ſolutionib. & latiùs inferiùs in vltima parte huius materiæ dicemus. De Suſpenſione ergo, quæ eſt pura pœna, ferè nihil ſpeciale dicendum occurrit: nam præter ea, quæ ſunt de ratione pœnæ, vt ſic, ſolùm addit quòd ſit in tali materia, & per prohibitionem talis, vel talis actus: & ideò definimus ſuſpenſionem, quæ eſt cenſura, inter tractandum autem de illa ſimul explicabimus omnia, quæ alteri communia ſunt.

Gloſſ.

4 *Differentia definitionis ſuſpenſionis à minori excomm.*

Additur in definitione differentia inter hanc cenſuram, & duas alias, quam nunc reſpectu excommunicationis (quoniam eius ratio iam à nobis ſatis explicata eſt) ex profeſſo declarabimus, reſpectu verò interdicti attingemus ſolùm, donec de interdicto dicamus. Ab excommunicatione igitur minori manifeſtè differt ſuſpenſio ex vi illius particulæ. Quia excommunicatio minor priuat ſolùm paſſiua ſuſceptione ſacramentorum: ſuſpenſio verò non conſiſtit in priuatione paſſiua, ſed actiua, & non limitatur ad ſacramenta, ſed ad alias functiones ſe extendit, imò aliqua eſt ſuſpenſio, quæ nullo vſu ſacramentorum priuat, vt infrà dicam. Vnde, non video quo fundamento Abbas in cap. vltimo, de cleric. excommunicat. miniſtr. diſtinguit ſuſpenſionem in maiorem, & minorem, & hanc poſteriorem eſſe dicit, quæ priuat paſſiua receptione ſacramentorum: nullum enim tale genus cenſuræ diſtinctæ ab excommunicatione minori in iure reperitur. Si autem ipſammet excommunicationem minorem ſuſpenſionem appellat, & confundit cenſuras, &

Diuiſ. ſuſpenſionis in maiorem & minorem reiicitur.

Vtrum maior pœna ſit ſuſpē. an excō. minor.

A voce vtitur præter communem morem. Differentia ergo aſſignata illa duo & re, & nomine diſtinguit. Ex illa verò colligunt aliqui, & indicat Caietanus, verb. *Suſpenſio*, grauiorem pœnam eſſe excommunicationem minorem, quàm ſuſpenſionem, quia priuat vſu maximorum bonorũ ſpiritualium, qualia ſunt ſacramenta, & priuat vſu paſſiuo, qui nobis magis neceſſarius eſt. Veruntamen ſi conſideremus communem vſum, & ſenſum Eccleſiæ; grauior pœna videtur eſſe ſuſpenſio: vnde & pro grauioribus criminibus imponi ſolet. Et per ſententiam ab homine frequenter imponitur. Ratio autem eſſe poteſt, quia, licèt excommunicatio minor priuet vſu paſſiuo ſacramentorum, & ſuſpenſio B actiuo, qui non videtur ita vtilis ex opere operato, tamen ex ſe eſt valde vtilis ex opere operantis, & eſt vel ſanctior, vel æquè ſanctus: vnde ſanctitatem in miniſterio requirit, non minùs, quàm in ſuſcipiente. Et aliunde videtur eſſe honorabilior vſus, & hac ratione ſecundum hominum apprehenſionem in maiori exiſtimatione haberi. Deinde excommunicatio minor iuxta vſum Eccleſiæ faciliùs tollitur, regulariter loquendo, quàm ſuſpenſio, vnde nunquam reſeruatur, quod tamen in ſuſpenſione frequenter fit. Denique quamuis ſpiritualia bona maiora ſint, hominibus tamen oneroſior eſſe ſolet priuatio temporalium, vel quia ſenſibiliora ſunt, vel quia eorum iactura minùs reparabilis exiſtimatur: ſuſpenſio autem, præſertim à beneficio, ſecum affert C aliquam iacturam temporalium bonorum: quia ergo in ratione pœnæ illa maior eſt, quæ magis affligit, ideò ex hac etiam parte ſuſpenſio grauior pœna cenſetur.

Caiet.

5 *In quo differat ſuſpenſio ab interdicto.*

Atque ad eundem modum pro nunc intelligitur diſcrimen inter ſuſpenſionem, & interdictum. Nam interdictum ex ſe magis priuat vſu paſſiuo, quàm actiuo, ſcilicet vſu ſacramentorum, eccleſiaſtica ſepultura, & officiis diuinis: ſuſpenſio verò minimè, quia ſuſpenſus, & ſacramenta recipere, & diuinis officiis intereſſe, & ſepultura eccleſiaſtica frui poteſt. Quod ſi per interdictum priuatur quis adminiſtratione actiua ſacramentorum, id non obſtat diſtinctioni harum cenſurarum, tum quia nihil D vetat, vt res diuerſæ poſſint habere aliquem effectum communem; tùm etiam, quia ſub diuerſa ratione illum habent: nam interdictum non priuat actiuo vſu formaliter, vt ſic dicam, quatenus talis eſt, id eſt, quatenus eſt exercitium, & functio eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed ſolùm quatenus neceſſe eſt, vt illi interſit is, qui illum exercet: interdictus enim priuatus eſt, ne alicui ſacræ functioni intereſſe poſſit: propter quod, non ſolùm exercendo eccleſiaſticam poteſtatem, verùm etiam nec cooperando, aut miniſtrando, aliquo modo poteſt collationi alicuius ſacramenti inſeruire: cùm tamen ſuſpenſus non priuetur illo miniſterio, quod laicus adhibere poteſt, vel in Miſſæ ſacrificio, vel alicuius ſacramenti adminiſtratione. Ex quo oritur alia differentia, E quæ etiam verſatur inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, quòd ſuſpenſio eſt propria cenſura clericorum, ferturque in eos formaliter, vt clerici ſunt, aut beneficium habent: interdictum verò, vel excommunicatio communia ſunt & clericis, & laicis; vnde formaliter feruntur in fidelem, quatenus baptizatus eſt. Quod diſcrimen in illa particula definitionis, miniſter Eccleſiæ inſinuatur, & in illa, *Eccleſiaſticas functiones*: formaliter enim ſermo eſt de functione Eccleſiaſtica, quatenus ſignificat actionem, & miniſterium proprium alicuius Eccleſiaſticæ poteſtatis quæ clericorum propria eſt.

Diſcrimen aliud ſuſpenſionis ab aliis cenſuris.

Tan

9 *Differentia inter ſuſpenſionē, & maiorem excom.* *D.Tho.*

Tandem, hinc facilius erit diſcrimen inter ſuſpenſionem, & excõmunicationem maiorem explicare. Quod perſpicuum videbitur, ſi dicamus differre tanquam includens & incluſum; quia excommunicatio maior operatur quidquid ſuſpenſio, & multò plura, vt ſignificauit D. Thom. in Addition. q. 22. arti. 3. & ſatis conſtat ex tractatu de excommunicatione maiori: nam priuat omni Eccleſiaſtica functione, tam ad officium, quàm ad beneficium Eccleſiaſticum pertinente, non tamen ſola illa, ſicut ſuſpenſio, ſed multis etiam aliis bonis & commodis, tam ſpiritualibus, quàm temporalibus Hæc tamen differentia licèt vera ſit, non ſatis declarat diuerſitatem formalem, & quaſi ſpecificam harum cenſurarum, vt oſtendit ratio dubitandi in principio facta. Et ideò addendum eſt, illoſmet effectus priuationis Eccleſiaſticarum functionum ſub diuerſa ratione fieri per excommunicationem, quàm per ſuſpenſionem: nam excommunicatio priuat omni communicatione, & ita priuat illis actibus vt rationem communicationis participant. Suſpenſio verò non reſpicit rationem communicationis, ſed formaliter priuat illis functionibus, quatenus ſunt vſus alicuius poteſtatis Eccleſiaſticæ ratione officij, aut beneficij conuenientis, quæ eſt quaſi formalis ratio obiectiua huius cenſuræ, in qua fundantur aliæ differentiæ quaſi materiales, vt v.g quòd excommunicatio priuet ſuffragiis Eccleſiæ, non verò ſuſpenſio, vt attigit D Thomas in Additionib. q. 22. a. 5. ad 2. Item, quòd ſuſpenſio ſit cenſura propria clericorum vt ſic; excommunicatio verò communior ſit: & ſimiles, quas cum aliis accidentalibus differentiis attigit Nauar. in Sum. cap. 27. n. 65. quas non refero, quia ſupponunt nonnulla, quæ in diſcurſu materiæ explicanda ſunt. *Nauarr.*

SECTIO II.

Quotuplex ſit ſuſpenſio.

1 Nonnullę diuiſiones ſuſpenſionis traduntur ab auctoribus, quæ non omnes conuenientes ſunt. Tamen eas breuiter attingemus, vt impropriis vocibus repudiatis veras ſpecies ſuſpenſionis eliciamus, & explicemus.

Diuiſio 1. Primò ergo diſtinguunt Canoniſtę triplicem ſuſpenſionem, ſcilicet quoad ſe tãtùm, quoad alios tantùm, quoad ſe & alios ſimul. Ita Abbas in cap. vltimo de cleric. excom. miniſtr. & Syluest. verb. *Suſpenſio*, nu. 1. *Abbas. Syluest.* Sed hæc non eſt diuiſio ſuſpenſionis, quæ eſt cenſura, vel pœna Eccleſiaſtica, ſed in alia lata ſignificatione, vt notauit etiam Nauarrus, num. 153. *Improbatur quoad primũ membrum. Nauarr.* Nam in primo membro dicitur, peccatum mortale ſuſpendere hominem quoad ſe: at peccatum non eſt ſuſpenſio, vt ſuprà oſtendi: & priuat non tantùm actiuo, ſed etiam paſſiuo vſu ſacramentorum: quæ eſt ſignum non priuare functionibus formaliter, quatenus ſunt vſus Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed quatenus eſt contrectatio rei ſacrę, quę ab indigno miniſtro fieri non debet. Et inde fit, vt non priuet aliis functionibus, quæ tantam ſanctitatem non habent, aut requirunt, vt in præcedenti tomo tractando de ſacramentis in genere diximus: fit etiam, vt huiuſmodi peccatum nec priuet iuriſdictione, nec actioné irritam faciat, nec etiam obliget alios ad vitandum peccatorem, niſi fortaſsè ratione ſcandali, aut cooperationis ad peccatum vitandum.

2 *2 membrum diuiſionis.* In ſecundo membro numerantur quædam impedimenta fundata tantùm in præſumptione, vel ignorantia aliorum. Sic peregrinus, qui caret literis dimiſſoriis, & ſufficienti probatione ſuorum ordinum dicitur eſſe ſuſpenſus, ne celebrare poſſit, iuxta ca. *Tuæ.* de clericis peregrin. & Trident. ſeſſ. 23. cap. 16. de reformatione: & videri poteſt Couarr. in practic. cap. 35. num. 3. Dicitur autem eſſe, quoad alios, non quoad ſe, quia cùm verè ſit Sacerdos, ſecretè, & ſecluſo ſcandalo poteſt celebrare. Verumtamen conſtat illud impedimentum nec eſſe cenſuram, neque pœnam aliquam, ſed ſolùm defectum notitiæ, & probationis, ex quo naſcitur prohibitio quædam Eccleſiaſtica fundata in præſumptione, propter vitanda ſcandala, & pericula, Præterea dici poſſet ſuſpenſus quoad alios, qui aliorum opinione, vel in foro exteriore exiſtimatur ligatus cenſura ſuſpenſionis, cùm tamen reuerà, & in conſcientia non ſit: tamen ex hoc ipſo conſtat, illam non eſſe veram cenſuram, ſed putatam, quam hîc diſtinguere non eſt neceſſe, nec de ea plura dicere, quàm in ſuperioribus de cenſura iniuſta, & nulla in communi diximus. *Reiicitur.* Solum ergo tertium membrum poſitum eſt ad veram cenſuram ſuſpenſionis ſignificandam, quæ, per ſe loquendo, ipſum hominem ſecundùm ſe, & reſpectu aliorum ab vſu Eccleſiaſticarum functionum cohibet. *Tertium diuiſionis membrũ ſolùm pertinet ad cenſuram ſuſpenſionis.*

3 *Diuiſio data in vero ſenſu traditur.* Alio tamen modo poſſent illa membra, præſertim primum & tertium accommodari ad veram cenſuram ſuſpenſionis iuxta Extrauagantem, *Ad euitandam.* Nam ſuſpenſus non denunciatus poteſt dici ſuſpenſus quoad ſe, & non quoad alios; nam alij non tenentur illum vitare, ipſe autem tenetur ſe abſtinere: ſuſpenſus autem denunciatus contraria ratione dicetur & quoad ſe, & quoad alios ſuſpenſus, de quo infrà dicemus. Secundum autem membrum accommodari non poteſt ad veram ſuſpenſionem, ſed ſolùm ad exiſtimatam. Aliquando etiam contingit aliquam eſſe iure ipſo verè ſuſpenſum, & tamen nec quoad alios, nec quoad ſe in conſcientia obligari ad ſe abſtinendum à functionibus, quia res eſt occultiſſima, & id facere non poteſt ſine infamia, vel ſcandalo. Vnde videtũr eſſe ſuſpenſus, non quoad ſe, nec quoad alios, ſed tantùm in re quaſi in habitu. Sed hoc etiam verè dici non poteſt, quia ſic ſuſpenſus tenetur abſtinere ſaltem quoad ſe. Quòd autem in caſu propter ignorantiam excuſetur, non variat rationem cenſuræ, neque in ſcientia per ſe conſideratur.

4 *2. Diuiſio.* Loquendo ergo de propriã ſuſpenſione Eccleſiaſtica diuidi poteſt in eam, quæ eſt propriè cenſura, & eam, quæ eſt purè pœna. Quam diuiſionem aliqui contemnunt, quia in iure ſimpliciter dicitur, ſuſpenſionem eſſe cenſuram, cap. *Quærenti*, de verbor. ſignific. vbi ſine dubio ſermo eſt de Eccleſiaſtica ſuſpenſione; &, cùm definitio illa doctrinalis ſit, quancumque ſuſpenſionem comprehendere videtur. Nihilominùs quoad rem conſtat ex dictis circa definitionem dari duo genera ſuſpenſionis, quæ poſſunt dici vindicatiua, & medicinalis: & quoad vſum vocum conſtat ſolam medicinalem eſſe propriam cenſuram, iuxta ſuperiùs dicta. Quia verò vtramque explicaturi ſumus, oportet vlteriùs aduertere, diuidi ſuſpenſionem in temporalem, & aliquo modo perpetuam, quæ diuiſo propriè cadit in ſuſpenſionem quæ eſt pœna: alia enim (vt dixi) non habet abſolutam durationem, ſed quaſi conditionatam, vt ſic dicam, ſcilicet, donec reſipiſcas. *Suſpenſio indicatiua duplex.* Temporalis ergo ſuſpenſio dicitur, quæ ad certum & limitatum tempus fertur, vt cùm in lege, vel ſententia dicitur, *Sit per annum, vel per duos menſes ſuſpenſus.* *Suſpenſio perpetua duplex.* Perpetua verò aliquo modo dicitur, quæ pro delicto commiſſo ſine vlla temporis limitatione fertur. Quod duobus modis contingit, ſcilicet, vel indefinitè ſuſpendendo, nullo adiuncto ſigno expreſsè ſignificante perpetuitatem, vel addendo illud, vt videre licet in decretis Pij II. & Sixti V. contra malè promotos; vterque autem ex his modis indicat perpetuitatem,

poſteriori quidem modo perfectam, & ſimpliciter, vt ex vi verborum patet, priori verò aliquo modo quia in his rebus indefinitam includit vniuerſalitatem, vel quia nulla eſt ratio præfigendi vnum terminum potiùs quàm alium, vel quia pœna hæc includit negationem, quæ adiuncta tempori abſolutè ſumpto, totum illud negat. Maioris tamen claritatis gratia poſſumus vnam vocare ſuſpenſionem perpetuam negatiuè, vel indefinitam, quia non limitat tempus: aliam verò poſitiuè, & ſimpliciter perpetuam, quia in ipſamet ſententia, vel lege ita expreſsè declaratur. Et inter hæc tanta eſt differentia, vt illa prior nomen poſſit retinere ſuſpenſionis, hæc verò poſterior magis dicenda videatur depoſitio, quia quando indefinitè fertur, admittit cõditionem hanc, *donec ſuperior diſpenſet*, vel *vſque ad beneplacitum Sedis*, aut aliam ſimilem, quia ex vi illius modi non videtur poni ſuſpenſio omninò immobilis. At verò quando poſitiuè proponitur, vt perpetua, videtur imponi vt moraliter immutabilis, & ordinariè carens ſpe diſpenſationis: quod aliquando preſsè declaratur, vt in dict. Motu proprio Sixti V.

4 *3. Diuiſio.* Tertiò diuiditur ſuſpenſio in eam quæ eſt à iure, vel ab homine. Quæ quidem diuiſio communis eſt omni cenſuræ, & nihil hîc habet ſpeciale: & ideò ſufficient, quæ de cenſura in communi illam diuiſionem tractantes diximus. Solùm aduerto ſuſpenſionem per modum pœnæ, ſolere interdum imponi non ſolùm in externo, & contentioſo; ſed etiam in interiori foro pœnitentiæ, nam à confeſſario interdum præcipitur: hæc tamen non ſolùm cenſura non eſt, verùm neque ſub hac ſuſpenſione, de qua nunc agimus, comprehenditur: neque enim eſt talis, vt ſi quis contra illam agat, aut irregularitatem, aut aliam pœnam eccleſiaſticam incurrat, vt notarunt Nauarr. in Sum. ca. 27. num. 151. & Maiolus lib. 3. de Irregularit. c. 19. & 23. ex Gloſſ. in cap. *Is qui*, verb. *In iure*, de ſent. excomm. in 6. Quod ſecus eſt, vt infrà videbimus, in ſuſpenſione hac fori contentioſi, de qua nunc agimus: hæc ergo ſuſpenſio, ſiue à iure ſit, ſiue ab homine, proficiſci debet ex iuriſdictione in foro externo ſiue contentioſo.

Suſpenſio per modum pœnæ etiam in interiori foro imponi poteſt.

Nauarr.
Maiol.

5 *4. Diuiſio* Quartò principaliter diuidi ſolet hæc cenſura in ſuſpẽſionem ab officio tantùm; à beneficio tantùm; & ab officio & beneficio ſimul, & ſumitur ex iure: nam aliquando ſuſpenditur quis ab officio Sacerdotali, cap. *Sanè*, 2. de officio Delegat. & in cap. 2. eodem titulo in 6. vbi obſeruandum eſt, hæc duo tanquam diſtincta poni, ſcilicet, *Sacerdotali officio*, vel *miniſterio interdici*, *& ab officio ſuſpendi*: & Gloſſa ibi notat plus extendi ſuſpenſionem ab officio, ſimpliciter dictam, quam à Sacerdotali officio, quia officium ſimpliciter dictum latiùs patet, quàm officium Sacerdotale. Item colligitur ex cap. *Quia in omnibus*, in fine, de vſuris, & Clementina vnica de rebus Eccleſiæ non alienand. De ſuſpenſione autem à beneficio fit mentio in capit. *Nihil*, de electione, & in Clementina 2. de vita, & honeſtate clericor. & in cap. *Cùm in cunctis*, §. vltimo de election. De tertio membro habemus exemplum in Clementina 1. de Decimis, & in cap. *Tuarum*, de priuilegiis: & eundem ſenſum videntur habere illa verba in cap. 1. de ſchiſmaticis: *A ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos*: quamquam non videantur tam ampla, & generalia, vt infrà videbimus.

Suſpendi ab offic. latiùs patet quàm ſuſpendi ab offic. Sacerdotali.

Suſpenſio ab officio & benefic. an ſint duæ, vel vna tantũ cenſura.

6 Nihilominùs aliqui non admittunt tertium illud membrum, quia ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſunt duæ cenſuræ diſtinctæ; vnde, licèt interdum coniungantur, ſimúlque imponantur, non efficiunt vnam. Sicut, ſi eadem lex pro eâdem culpa ſuſpenſionis, & excommunicationis cenſuram imponat, non propterea ex vtraque fit vna cenſura, ſed eſt duplex pœna diuerſæ rationis, quæ pro vno delicto imponi poteſt aliquando propter grauitatem culpæ. Ita ergo videtur in ſuſpenſione ab officio & beneficio: nam, licèt minùs diſtinctæ ſint, tamen etiam ſunt diuerſarum rationum: ideóque non componunt vnam cenſuram, neque habent aliquid ſpeciale, vt coniunctim latæ, niſi ſolùm quòd collectiuè ſumptæ ſuos effectus coniunctim operantur; quod non ſatis eſt, vt componant vnam totalem cenſuram ſpecificam. De qua controuerſia non multum contendendum eſt, quia ſolùm ad modum loquendi ſpectat, vtiliſque eſſe poteſt hęc poſterior opinio ad doctrinã de his cenſuris breuiùs tradendam: nam explicatis iis, quæ ad ſingulas illas cenſuras, ſeu partes pertinent, ſcilicet ab officio, vel à beneficio, explicata manebunt, quæ de ſuſpenſione vtramque partem complectente deſiderari poſſunt, ſiue illa verè ſit vna ſpecies cenſuræ, ſiue duæ ſpecies eiuſdem proximi generis ſimul ſumptæ.

Suſpenſio abſolutè lata de qua intelligenda.

Solum poteſt meritò inquiri, quod ad iura intelligenda, & rem explicandam pertinet, quando in iure imponitur ſuſpenſio abſolutè, & non explicatur, an ſit ab officio, vel beneficio, de qua intelligendum ſit. Exemplum eſt in dicto cap. *Sane*. 2. ibi, *Poterit ſuſpenſionis ſententia à iudice Delegato compelli, & c. Cum bonæ*. de ætate, & qualitate, ibi, *In eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari*: idem Clement. 1. §. *Quibus*, de priuilegiis, cap. *Clericorum*. de vita, & honeſtate clericor. Quæ iura non videntur poſſe de ſuſpenſione ab officio, vel beneficio intelligi, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: ergo oportet intelligi de vna ſuſpenſione, quæ vtramque rationem complectatur. Quod eſt ſignum illam cenſuram reputari in iure tanquàm vnam totalem & integram, reliquas verò reſpectu illius eſſe quaſi partiales. Quia pœna per legem impoſita determinata eſſe debet, & conſequenter vna ſecundum ſpeciem ſi vnica, & ſimplici voce fertur, nam ſub genere, vt aiunt, latent æquiuocationes. Neque eſt inconueniens, vt vna cenſura ex partibus diuerſarum rationum conſtet, quia hæc vnitas non eſt niſi moralis, & quaſi artificialis, quæ ex huiuſmodi rebus conflari ſolet. Etenim excommunicatio maior vna cenſura eſt, & tamen complectitur partiales priuationes magis inter ſe diuerſas quàm ſint ſuſpenſio ab officio, & beneficio; quamuis in excommunicatione non ſoleant partes illæ ita frequenter ſeparatim imponi, ſicut in ſuſpenſione. An verò talis ſuſpenſio per partes tolli poſſit, vel ſolùm vnica abſolutione quaſi quid indiuiſibile, ſicut tollitur excommunicatio maior, infrà videbimus, nam id multum conferre poteſt ad vnitatem moralem eius.

7 *Ratio dubitandi.*

Cap. Sanè 2. Cap. Cum bona. de ætat & qualitat.

In difficultate ergo propoſita quidam exiſtimant ſupponi in ea, quod nunquam in iure inuenitur, quia nunquam fertur ſuſpenſio ſine explicatione ab officio, vel beneficio, vel vtroque ſimul, vt in iuribus in ipſa diuiſione citatis, videre licet. In c. enim, *Cùm bonæ*. non imponitur aliqua ſuſpenſio, ſed refertur ſuſpenſionis ſententia, quam Clemens Pontifex contra quoſdam ſui mandati contemptores fecerat promulgari: quamuis autem ibi non referatur, quænam ſuſpenſio illa fuerit, non tamen inde ſequitur in ipſa ſententia, quæ ab homine, & non à iure prolata fuit, non fuiſſe declaratum, & quantum ex narratione textus colligitur, ſuſpenſio illa à beneficio fuit, vt patet ex iis verbis; *In quadriennio permanentes quidam ex ipſis ſuſpenſi aliud beneficium ſunt adepti*. Nam illud 8

Prima opinio.

illud

illud relatiuum *aliud* non habet quod referat, niſi ſub nomine *ſuſpenſi* tacitè ſubintelligatur particula, *à beneficio*. In alio verò cap. *Sanè*, non imponitur cenſura ipſo facto, vel iure incurrenda, ſed iudici, vt eam imponat, præcipitur, vt patet ex illis verbis: *Si rebellis fuerit, poterit ſuſpenſionis ſententia à Iudice delegato compelli.* Quando autẽ ita indifferenter ius hoc præcipit, videtur relinquere arbitrio iudicis, vt quam ſuſpenſionem expedire iudicauerit, eam imponat. Nam hæc alternatiua interdum iudici cõmittitur, ca. *A crapula*, de vita & honeſtate cleric. Vel certè in priori textu videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio, ibi, *Vel Sacerdotale officium interdicat*, id eſt, prohibeat. Sic Gloſſa in dicta Clement. 1. de priuilegiis, exponit illam de ſuſpenſione ab officio. Quia licèt in textu ſolùm dicatur: *Suſpenſionis ſententiam, &c.* tamen Prælati religioſorum, de quibus eſt ſermo, illius tantùm videntur capaces, & ita ex ſubiecto determinantur verba. In cap. item clericorum videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio, vt indicant illa verba, ita ſuſpenſus præſumpſerit celebrare. Vel certè ibi non fertur ſuſpenſio, ſed ſolùm appellatur ille ſuſpenſus, quod potuit eſſe per particularem ſuſpenſionem licèt ibi non declaretur. Additur denique cõiectura, quia ius nullibi declarauit, quod cum proportione in excommunicatione fecit quomodo ſuſpenſio abſolutè lata ſumenda ſit: ergo ſignum eſt nunquam ita ferri. Cùm enim priuatio illa ampliſſima ſit & quaſi æquiuoca per habitum, aut aliquam circunſtantiam determinari neceſſe eſt.

9 Contra hunc verò diſcurſum obſtat difficilis textus (alij enim apparenter vitantur) in Extrauaganti, *Diuina*. de priuileg. inter communes, ibi: *Tam in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos ipſo facto incurrere*: ibi enim ſuſpenſio ſimpliciter fertur per modum vnius cenſuræ in ſpecie, & non declaratur, an ſit ab officio, vel beneficio: neque expreſsè ex verbis conſtat, neque tacitè ex adiunctis, ſcilicet ex materia, aut perſonis, quia omnia illa indifferentia ſunt, & vterque modus ſuſpenſionis in eis poſſet habere locum. Nam, quod quidam aiunt verbum illud quaſi per antonomaſiam, vel analogiam intelligi de ſuſpenſione ab officio, gratis dictum eſt, & non habet in iure fundamentum; nam ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter ſuſpenſio eſſe cenſetur, vt colligitur ex cap. vnico iuncta Gloſſa, verbo: *Suſpenſionis*, de his quæ vi, metuſve cauſa fiunt. Et apparentiùs poſſet dicta Extrauagans, de ſuſpenſione à beneficio declarari, ratione materiæ, & cauſæ, ob quam fertur: nam ſuſpenduntur ibi recipientes beneficia quædam malè collata, & ea conferentes: ergo meritò cenſeri poſſunt ſuſpendi à beneficiis, iuxta illud principium, quòd vnuſquiſque in eo puniri cenſetur, in quo deliquit, argument. capit. *Si compromiſſarius*, de electione, in 6. qui textus facit probabilem hanc expoſitionem. Tamen, quia, ſaltem ille, qui contulit illa beneficia in officio ſuo peccauit, veriſimilius eſt fuiſſe etiam ſuſpenſum à collatione beneficiorum, quæ eſt ſuſpenſio ab officio. Item, quia illa ſuſpenſio ſimul fertur cum excommunicatione, & interdicto, ideò veriſimilius eſt ſimpliciter ferri, vt habeat totum effectum ſuſpenſionis, quem habere potuerit, ſicut excommunicatio, & interdictum. Atque ita textus ille ſatis probabiliter mihi perſuadet, totam ſuſpenſionem complectentem officium, & beneficium per modum vnius cenſuræ interdum ferri.

Obiicitur Ca. Diuina. de priuil. & vera ſententia traditur.

10 Ex his verò colligitur ratio prædictæ diuiſionis: nam ſuſpenſio, vt ſuprà dixi, eſt propria cenſura perſonarum Eccleſiaſticarum, quatenùs tales ſunt; in

Sufficiẽtia datæ diuiſionis oſtenditur.

A perſonis autem Eccleſiaſticis, vt ſic, hæc duo tantùm inueniuntur, quibus propriè, & ſpeciatim priuari poſſint, ſcilicet aut officium ſpirituale, aut beneficium, quod ratione officij datur: ergo omnis ſuſpenſio aut ab officio, aut à beneficio, aut vtriuſque collectio eſſe poteſt, nec inuenitur alia forma, aut habitus, quo priuare poſſint.

Denique intelligitur, quid nomine officij, & beneficij in illa diuiſione intelligatur: nam per officium intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis ad aliquem ſpiritualem actum exercendum, ſiue ſit ordinis, ſiue iuriſdictionis, ſiue etiam adminiſtratio Eccleſiaſtica. Conſtat enim miniſterium ordinum officium eſſe, & ea voce in iure ſignificari locis citatis, B & generaliùs Iſidorus in cap. *Perlectis*. diſt. 25. Eccleſiaſtica officia diſtinguens, priùs omnium ordinum rationem, & numerum declarat. Rurſus etiam iuriſdictionis poteſtas officium Eccleſiaſticum propriiſſimè dicitur, quod generali voce vocatur *officiũ paſtorale* apud Iſidorum ſuprà, & ſæpè aliàs; in ſpecie autem diſtinguãtur officium Ordinarij, Vicarij, Delegati, Subdelegati, & alia, quæ in Decretalibus habentur. Præter hæc autem officia, quæ maximè ſpiritualia ſunt, alia miniſteria, quæ ſub officiis Eccleſiaſticis comprehenduntur, vt de officio Primicerij, & Theſaurarij affirmat Iſidorus ſuprà, & in Decretalibus eſt etiam titulus de officio cuſtodis. Igitur nomine officij, à quo fit ſuſpenſio per hanc cenſuram, hæc omnia miniſteria comprehenduntur, C præcipuè tamen duo prima, quæ maximè propria clericorum ſunt. Interdum verò ad tertium etiam extenditur, vt colligitur ex Extrauagante vnica de rebus Eccleſ. non alienand. inter communes, & ex ſequentibus latiùs conſtabit. Nomine autem beneficij intelligitur ius perpetuum ad percipiendos Eccleſiaſticos fructus, ſeu prouentus ob aliquem ſpiritualem titulum, vt in ſuperioribus, tractando de effectibus excommunicationis, declaratum eſt. Quantum verò hæc vox in præſenti extendenda ſit, inferiùs explicabitur.

11 Quid per officium & beneficium in data diuiſione intelligendum.

Quintò diuidi ſolet ſuſpenſio in maiorem, & minorem ex Abbate in cap. vlt. de cleric. excommunicat. miniſtr. num. 4. & in cap. *Cùm dilectus*, de conſue- 12
D tud. nu. 20. Quam alij ſimpliciter reiiciunt, eò quòd à Panormitano non rectè explicetur, tùm quòd (vt ſuprà impugnaui) ſuſpenſionem minorem cum minori excommunicatione confundat, cum Gloſſa in Clementina, *Cupientes*, verbo, *Suſpenſi*, de Pœnis: tùm etiam, quia explicando ſuſpenſionem maiorem, ſolùm meminit ſuſpenſionis ab officio, ſuſpenſionémque à beneficio omiſit. Alij verò eandem diuiſionem admittentes ſuſpenſionem minorem explicant eſſe peccatum mortale; maiorem verò eſſe illam quæ eſt propriè cenſura. Sed hoc extra rem eſt, quia hîc agimus de diuiſionibus cenſuræ: peccatum autem mortale non eſt cenſura; quare illud nihil aliud eſt, quàm tacitè illam diuiſionem reiicere. Verumtamen non eſt prætermittenda, nec omninò reii- E cienda: habere enim poteſt (vt opinor) verum & legitimum ſenſum.

5. Diuiſio.

Ad quod explicandum præmitto diuiſionem 13 aliam, nam ſuſpenſio quædam eſt integra, & totalis, alia verò partialis. Quam inſinuauit Diuus Thomas quæſt. 22. Additionum, artic. 3. ſeu in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. artic. 2. quæſtiuncul. 3. Et quidem, ſi ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſit vna cenſura, illa propriè eſt integra; eadémque, quaſi per antonomaſiam, dicetur ſuſpenſio maior, ſicut excommunicatio maior dicitur, quæ priuat omnibus bonis, omníque communicatione, qua fideles poſſunt per illam cenſuram priuari: ſic enim illa ſuſpenſio priuat omnibus

Diuiſio ſuſpẽſionis in totalem, & partialem. D.Th.

nibus actibus, vel fructibus, quibus poteſt Eccleſiaſtica perſona per hanc cenſuram priuari; ergo eſt maior, ſeu maxima ſuſpenſio. Atque eius comparatione quælibet alia dicetur partialis, quia non priuat omnibus actibus, quibus clericus priuari poteſt, & reſpectiuè dicitur minor. Veruntamen hic modus loquendi vſitatus non eſt: nam ſuſpenſio ab officio maior abſolutè vocatur, & eſt, quod ab effectu probari poteſt: nam, qui contra illam agit irregularis fit, vt infrà dicetur, & ex obiecto, ſeu materia, quia priuat vſu ordinis, & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ ſunt res magni ponderis, & momenti in Eccleſia. Vnde, licèt comparatione alterius ſit minor, ſimpliciter eſt magna, ſeu maior; ſicut licèt vnum peccatum mortale ſit maius alio, nihilominùs quodlibet per ſe, & abſolutè conſiderandum graue eſt. Atque idem cenſeo de ſuſpenſione à beneficio: nam ſecundum communem exiſtimationem grauis pœna eſt, & ſuſpenſio maior: imò, quamuis ſecundum veram rei æſtimationem ſit minor, quàm ſuſpenſio ab officio, tamen ſecundum communem effectum, & opinionem hominum hæc grauior, ſeu maior cenſetur. Itaque quælibet ex his ſuſpenſionibus maior ſimpliciter dicenda eſt. Neque inter eas inuenitur analogia, etiam morali modo loquendo, ita vt ſuſpenſio abſolutè dicta potiùs de vna, quàm de alia dicatur, vt ſuprà oſtendi, quamuis ſi vox ſuſpenſio ſi non determinetur, ne ambigua maneat, pro collatione vtriuſque accipienda erit.

Suſpenſio maior qua.

14 *Suſpenſio ab officio in partialem, & totalem diuiditur.*

Rurſus verò de vtraque harum ſuſpenſionum eadem diuiſio fieri poteſt: nam aliquando fit integra & totalis ſuſpenſio, aliquando verò tantùm partialis. Sic dixit Diuus Thomas ſuprà, aliquam eſſe ſuſpenſionem ab ordine, & non à iuriſdictione, aliam à iuriſdictione, & non ab ordine; aliam ab vtroque, quæ tamen omnes ſunt ſuſpenſiones ab officio, tamen duæ primæ ſunt partiales, vltima verò totalis. Sic etiam Gloſſa in dict. Clement. *Cupientes*, de Pœnis plures alias numerat ſpecies, ſeu potiùs partiales ſuſpenſiones ab ordine: nam aliquando ſuſpenditur Epiſcopus tantum à conſecratione alterius Epiſcopi in capite ſecundo de tranſlatione Epiſcopi, & in cap. *Prouida*, de electione in 6. aliquando à collatione Presbyterij, vel Diaconatus, cap. *Literas*, de Temp. ordin. aliquando à collatione ordinum ſimpliciter cap. penult. de Simonia: cap. *Dilectus*, de temporibus ordinationum. cap. *Eos qui*, eod. titul. in 6. interdum à collatione ſolius primæ tonſuræ, cap. *Nullus*, de Temp. ordin. in 6. Similiter inferiores clerici interdum, ſi ſacerdotes ſint ſuſpenduntur ab officio ſacerdotali abſolutè, vt in cap. Sane 2. de Offici Delegat. & cap. 2. eod. titul. in 6. interdum verò ſolùm à celebratione Miſſæ, aliquando verò ſolùm à munere confitendi, & ſic de alijs. Atque eodem modo fieri contingit in ſuſpenſione à iuriſdictione, nam in Clementina 2. de Ætat. & qualit. delinquens priuatur voce in Capitulo, quæ ad iuriſdictionem reuocatur: aliquando verò ſuſpenſio fertur tantùm à collatione beneficiorum cap. graue nimis de præbendis, & cap. vnico, *Sede vacante*, in 6. & ita de alijs actibus. Item aliquando ſuſpenditur quis ſimul ab vſu partiali iuriſdictionis, & ordinis, vt in dict. cap. 2. de Tranſlat. Epiſcop. à conſecratione, & confirmatione Epiſcopi, ex quibus, conſecratio actus ordinis eſt, confirmatio iuriſdictionis. Idem inuenire licet in ſuſpenſione à beneficio: Aliquando enim eſt totalis in ſua ſpecie, vt cùm abſolutè fertur ſuſpenſio à beneficio, vel beneficijs: aliquando partialis, vt cùm fertur ſuſpenſio tantùm à quotidianis diſtributionibus, vel dimidia parte fructuum, &c. huiuſmodi enim formulæ ſeu modi ferendi

D. Tho.

Gloſſa.

A hanc ſuſpenſionem frequentes ſunt in iure, ca. *Nihil*, de Elect. cap. *Generali*, eod. tit. in 6. Clementina 2. de Ætate & qualit. & alijs; quas omnes formas ſuſpenſionum in ſequentibus explicabimus.

Ex hac ergo ſuſpenſionum varietate colligere in primis poſſumus, ſuſpenſiones totales ab officio, vel à beneficio in ſuis ordinibus maiores rectè appellari; partiales tamen reſpectu earum poſſe minores vocari: & ita poſſet explicari diſtinctio data. Tamen quia inter partiales quædam ſunt, quæ licèt reſpectu totalium ſint minores, tamen ſimpliciter ſunt magnæ & graues vt per ſe notum eſt, ideo hoc etiam ſenſu nó placet prior diſtinctio, quia illo modo nulla eſt pœna, quæ non poſſit in maiorem, & minorem diuidi; & quæ dicitur minor reſpectu vnius, erit maior reſpectu alterius. Vt ergo illa diuiſio alicuius momenti ſit, termini illi abſolutè, & non reſpectiuè, tãtùm accipi debent, ſicut accipiuntur in excommunicatione maiori, & minori. 15

Non quælibet ſuſpenſio partialis eſt minor.

B

Et ideo vlteriùs conſiderare oportet non eſſe in iure cenſuram aliquam ſuſpenſionis habentem definitos effectus, & quaſi certam eſſentiam, & definitionem intra cuius limites ſuſpenſio minor dicatur, & omnis alia maior ſit, ſicut contingit in excommunicatione maiori, & minori. Quapropter in hoc ſenſu fatendum eſt, diuiſionem hanc non ita habere locum in ſuſpenſione, ſicut in excommunicatione. Nihilominùs tamen vlteriùs conſiderari poteſt, in tota latitudine ſuſpenſionum partialium aliquas eſſe quæ prudenti exiſtimatione leues pœnæ cenſeri debent, vel quia ſunt de minimis functionibus, aut prouentibus, vel quia pro tempore breui imponuntur. Sicut olim excommunicatio minor non videtur habuiſſe eam formam certam quam nunc habet: ſed multiplices erant modi priuandi vſu ſacramentorum, & tunc non poterat excommunicatio minor diſtingui à maiore ex forma præſcripta à iure, ſed ex pœnæ grauitate, & leuitate, prudenti arbitrio: ſic ergo nunc de ſuſpenſione dicere poſſumus. Eſtque non contemnenda regula, vt omnis ſuſpenſio, quæ nonniſi propter peccatum mortale ferri poteſt, maior dicatur; illa verò minor, ad quam incurrendam venialis culpa poſſit ſufficere: quod enim dentur illi duo gradus ſuſpenſionum, infrà conſtabit; quod verò illis rectè accommodentur illa nomina, *maioris*, & *minoris*, ex terminis ipſis, & ex proportione ad culpas videtur per ſe ſatis manifeſtum. In hoc ergo ſenſu poteſt diuiſio admitti, quæ ab aliquibus auctoribus tradita eſt, quamuis à nullo fuerit in hoc ſenſu declarata. 16

Diuiſio Abbatis de ſuſpenſione in maiorem & minorẽ ad verum ſenſum reducitur

C

D

DISPVTATIO XXVI.

De Suſpenſione ab officio, quid ſit, & quos effectus habeat.

E DE Ratione ſuſpenſionis in genere, vel ſimpliciter latæ, nihil dicere neceſſe eſt, quia explicatis ſuſpenſione ab officio, & à beneficio, cætera conſtant: harum autem rationes, declaratis earum effectis, cognoſcentur: & ideo in hac & ſequenti diſputatione hoc præſtabimus: breuiter enim id fieri poteſt, quoniam in his, quæ de excommunicatione diximus, ferè omnia, quæ huc ſpectant, tractata ſunt, eò quod excommunicatio

tio maior (vt dixi) ſuſpenſionem ab officio, & beneficio quaſi materialiter includit. Quoniam verò diximus ſuſpẽſionem ab officio & totalem, & partialem eſſe, priùs effectus totalis ſuſpenſionis declarabimus: poſteà de partiali facilè dicemus.

SECTIO I.

Vtrùm Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata priuet omni vſu ordinis, & iuriſdictionis ſpiritualis.

1 *Suſpenſum ab officio non priuari illo ſed vſu eius.* DVæ Regulæ generales videntur in hac materia certæ. Prima eſt, Suſpenſionem hanc non priuare hominem ipſomet officio, à quo illum ſuſpendit; neque tollere ipſam poteſtatem quaſi radicalem, ſed impedire tantùm vſum eius. Hoc eſt conſtans apud omnes. Primò ex vi ipſius nominis ſuſpenſionis, quod non ſignificat ablationem, ſeu deſtructionem, ſed veluti detentionem. Secundò à ſimili ex ſuſpenſione à beneficio, quæ non aufert beneficium ipſum, ſed vſum eius, vt infrà oſtendemus; ergo idem cum proportione eſt in ſuſpenſione ab officio. Tertiò inductione quadam: nam ſuſpenſio ab officio, quatenus ad ordinem ſpectat, non priuat ipſo ordine, ſed tantùm vſu eius; quia nec priuat charactere ipſo, vt ſecundum fidem certum eſt; nec perpetuò excludit clericum ab eo munere eo modo, quo per Eccleſiam deponi poteſt: imò de ratione ſuſpenſionis eſt, vt non includat poſitiuam perpetuitatem. Quatenus verò hæc ſuſpenſio tollit exercitium iuriſdictionis, ſi talis iuriſdictio coniuncta ſit alicui dignitati, non tollit dignitatem ipſam: nam, licèt Epiſcopus ſuſpendatur, non priuatur Epiſcopatu; & ſic de aliis. Si verò talis iuriſdictio ſit ex commiſſione, vel delegatione, vt in Vicario Epiſcopi, in Legato, vel Delegato Papæ; in ſacerdote, qui ſolùm ex priuilegio, ſeu conceſſione habet iuriſdictionem, in foro Pœnitentiæ, videtur res dubia. *Suſpenſus qui habet iuriſdictionem delegatam, an priuetur illa.* Nam, cum hi omnes ab officio ſuſpenduntur, iuriſdictione ſibi conceſſa priuantur, ergo priuantur officio, cum tale officium in ſola conceſſione iuriſdictionis conſiſtat. Nec videtur fieri ſatis dicendo, priuari vſu iuriſdictionis: nam hæc duo vix poſſunt in iuriſdictione diſtingui, quia non priuantur vſu ſolùm quoad debitum, aliàs, ſi de facto ſic ſuſpenſus exerceret iuriſdictionem, factum teneret, licèt male fieret, quod falſum eſt: priuatur ergo vſu quoad ipſum ius, id eſt, priuatur iure, & poteſtate vtendi iuriſdictione: ergo priuatur iuriſdictione ipſa, & conſequenter etiam officio, quod ſolùm in tali iuriſdictione conſiſtit.

2. *Reſolutio.* Nihilominùs reſpondetur etiam tunc non priuari aliquem officio propter ſolam ſuſpenſionem, ſed vſu eius. Poteſtque hîc non incommodè applicari diſtinctio de iuriſdictione in habitu, vel in actu qua Nauarrus & alij in materia de confeſſione vtuntur: dicemúſque, ſuſpenſionem hanc priuare iuriſdictione in actu, non in habitu; officium autem hoc conſiſtere in iuriſdictione in habitu, & non tantùm in actu, ac proptereà ſuſpenſionem non priuare hominem tali officio, ſed vſu eius. Declaratur, quia tale officium conſiſtit in deputatione talis perſonæ ad tale miniſterium per poteſtatem ſuperioris facta: hæc ergo deputatio integra manet, nec reuocatur ſtatim, proptereà quòd talis perſona ſuſpendatur, ſed manet impedita, ne exerceri poſſit; & ideo dicitur manere in habitu, quaſi in radice, tolli verò in actu,

A ſeu quoad vſum. Confirmatur, quia ablata ſuſpenſione, idem officium perſeuerat, & exerceri poteſt, abſque noua conceſſione: ergo ſignum eſt priùs non fuiſſe reuocatũ, ſed ſolùm impeditum quoad vſum. Nec enim dici poteſt per abſolutionem ſuſpenſionis iterum officium concedi, quia ſæpe poteſt à ſuſpenſione abſoluere, qui non poſſet tale officium committere. Quæ ratio ad quodlibet officium Eccleſiaſticum applicari poteſt. Imò in officiis etiam ſecularibus conſtat, licet ſuſpendatur aliquis ab officio non ſtatim illo priuari: ſuſpenſio ergo ab officio vi ſua non priuat officio ipſo.

B

Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata, quem effectum habeat.

SEcunda Regula eſt, Suſpenſio ab officio abſolutè prolata priuat omni vſu ordinis, & iuriſdictionis, ac muneris Eccleſiaſtici, quantum perſona capax eſt. 3 *Concluſio.* Hanc vltimam particulam addo, quia, cùm ſuſpenſio in priuatione morali conſiſtat, non poteſt habere locum niſi in ſubiecto capaci: hoc enim eſt de ratione priuationis; & ideo nemo poteſt ſuſpendi ab eo caſu, cuius poteſtatem non habet; ſatis enim ille per ſe ſuſpenſus eſt, vel potiùs negatus tali vſu: ac proptereà dicebamus ſuprà cenſuram hanc clericorum propriam eſſe, quia illorũ ſunt Eccleſiaſtica officia, à quibus hæc cẽſura ſuſpendit. Sicut ergo C laicus, quia officium Eccleſiaſticum non habet, ſuſpẽdi non poteſt; ita, ſi clericus ordinẽ habet & non iuriſdictionem, quamuis ſimpliciter ab officio ſuſpendatur, priuabitur vſu ordinis, non verò iuriſdictionis, & è conuerſo, ſi clericus ſolius primæ tonſuræ iuriſdictionem habet Eccleſiaſticam, & ſimpliciter ab officio ſuſpendatur, priuabitur vſu iuriſdictionis, non verò ordinis. Neque erit inconueniens, quod eadem cenſura ſuſpenſionis in plures lata, in vno habeat plures effectus, etiamſi fortaſſe eadem ſit culpa, quia illud eſt per accidens ex parte ſubiecti, & ad iudicem pertinebit arbitrio ſuo in illo pœnam augere alio modo: quo ille ſit capax, ſi expediens fuerit. Addi verò poteſt, radicaliter ſaltem D ſemper impedire hanc ſuſpenſionem vſum omnium ordinum; vt in ſequentibus magis declarabimus.

Regula ergo ſic expoſita communis eſt ex Diuo Thoma quæſtione vigeſima prima Additionum, 4 *Suadetur concluſio* articulo tertio, Innocentio, Abbate, & aliis capite, *Cùm dilectus*, de Conſuetudinib. & Summiſtis. Et probatur, quia ſuſpenſio ab officio, ex vi verborum non coarctatur ad aliquam officij Eccleſiaſtici partem: ergo comprehendit totum. *D.Th. Innocen. Abbas.* Antecedens patet, quia verbum illud, *Ab officio*, indifferens eſt, & ſi eius adæquatum ſignificatum ſumatur vt totum quoddam integrale, illud conſtat ex variis poteſtatibus ad plures actus Eccleſiaſticæ functionis, tanquam ex partibus: ſi verò ſumatur vt totum vniuerſale, comprehendit ſub ſe per modum ſpecierum varia officia E ordinis, vel iuriſdictionis. Atque hinc probatur conſequentia: nam, qui abſolutè prohibet totum, prohibet omnes partes eius, &, qui negat genus, negat omnes ſpecies eius: ſed ſuſpenſio ab officio includit priuationem, vel prohibitionem executionis officij abſolutè ſumpti per modum cuiuſdam totius, ſeu cuiuſdam generis: ergo.

Vnde infertur eum, qui ab executione officij ſuſpenſus eſt, ſi durante ſuſpenſione, ſe ingeſſerit diuinis, irregularem fieri, cap. primo de Sentent. & re iudic. in 6. vbi ex diſcurſu textus conſtat, per verba illa, *Ab executione officij*, principaliter ibi ferri 5 *Suſpenſus ab officio, ſi in diuinis miniſtret fit irregularis.*

ſuſpen

ſuſpenſionem ab vſu iuriſdictionis,& tamen ex ſubiuncta pœna irregularitatis conſtat, etiam includi ſub illis verbis ſuſpenſionem ab vſu ordinum: nam, vt infrà dicemus, ſuſpenſus non incurrit irregularitatem, niſi quando ſuſpenſus ab ordine, diuina celebrat: quod etiam ſatis ſignificant illa verba, *Si ingeſſerit ſe diuinis*: quæ magis explicantur in cap. primo verſ. *Caueant*, de Sent. excomm. in 6. ibi: *Si contingeret eos ſic ſuſpenſos* (ſcilicet à diuinis officiis) *diuina officia exequi ſicut prius irregularitatem nõ effugient iuxta canonicas ſanctiones*. Diuinis enim ſe ingerere in præſenti materia, non eſt diuina recipere: nam propter hanc cauſam non incurritur irregularitas, arg. cap. vlt. de Cler. excomm. miniſt. & latè dictum eſt ſupra de cenſuris in communi; eſt ergo diuina facere: at verò diuina facere poteſtatis ordinis eſt: ergo ſuſpenſio ab officio ſuſpenſionem à iuriſdictione, & ordine comprehendit. Quod etiam inſinuatur in cap. 2. de Cleric. excomm. miniſt.

6 *Opinio aſſerẽs ſuſpenſionem ab officio solũ ab ordine ſuſpendere reiicitur.*

Contra hanc verò aſſertionem ſentit Gloſſ. in cap. *Audiuimus*, 24. q. prima. Ait enim, per hæc verba, *ſuſpenſionis ab officio*, ſolum ſignificari ſuſpenſionem ab ordine, non verò à iuriſdictione, vel alia Eccleſiaſtica adminiſtratione, ita vt illa particula, *ab officio*, non ſimpliciter totum genus officij Eccleſiaſtici cõprehendat, ſed quaſi per antonomaſiam officium diuinum, quale eſt omne officium ordinis, ſignificet. Huius autem opinionis illius particulæ, *ab officio*, nullum affert fundamentum, nec textum quo ſatis oſtendat hunc eſſe modum loquendi, aut ſenſum in iure vſitarum: nam licèt in dict. cap. 1. de Re iudicata in 6. ſupponatur, ſuſpenſum ab executione officij eſſe ſuſpenſum à diuinis officiis: non tamen inde colligi poteſt eſſe à ſolis illis, neque ex alio textu id probari poteſt. Imò, cum illa ſuſpenſio feratur contra iudicem qui contra conſcientiam, & iuſtitiam in grauamen alterius partis aliquid in iudicio fecerit, manifeſtum videtur, vt pœna culpæ reſpondeat, ac proportionata ſit, illa ſuſpenſionem primò ac per ſe ferri de officio iudicandi: nam in eo, in quo quis deliquit, puniri maximè debet.

Ca. 1. de Re iudic. in 6 expenditur.

7 *Opinio alia limitans aſſertionem poſitã.*

Alij etiam dixerunt per verbum, *ab officio*, non ſuſpendi aliquem à toto officio Eccleſiaſtico, ſed ab aliqua parte eius, non tamen ſemper ab eadem determinatè, quia vox id non admittit, ſed ex ſubiecta materia legis, ſeu ex cauſa propter quam talis ſuſpenſio imponitur, ita vt pro diuerſitate materiæ, vel cauſæ diuerſa ſit determinatio, ex illo principio quòd pœna accõmodatur culpæ. Vt verbi gratia in c. 2. de Solutionibus, prohibetur, ne quis audeat Eccleſiam ſibi commiſſam alienis debitis grauare, vel obligare, & ſubditur, *Si quis contra præſumpſerit, ab adminiſtratione temporali & ſpirituali nouerit ſe ſuſpẽſum*, nam ex illa cauſa videtur illa ſuſpenſio ſolùm eſſe ab adminiſtratione illius Eccleſiæ, quam quis grauauit, nam in illa adminiſtratione quis punitur, in qua deliquit: argumento Extrauag. *Ambitioſè*, de Reb. Eccle. non alien. inter communes ibi, *A regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, vel Monaſterij, cui præſidet in temporalibus, & ſpiritualibus, ſit eo ipſo ſuſpenſus*. Sed hoc impugnatur ſatis ex dict. cap. primo de Sent. & re iudic. in 6. nam, iuxta prædictam expoſitionem, cùm ibi feratur ſuſpenſio ab executione officij, limitanda eſſet ad officium iudicandi, & ad vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in foro contentioſo: nam fertur in eos, qui tali iuriſdictione in iudiciis malè vtuntur. At conſtat, vt ſuprà notauimus, eſſe etiam ab ordine, ergo non eſt vera illa regula. Et ratio eſt, quia licèt culpa verſetur tantùm circa vnam materiam, mereri poteſt pœnam generalem, & quæ plures materias complectatur. Nam per excommunicationem maiorem aliquis priuatur multis bonis, quamuis fortaſſe in vno tantùm deliquerit. Imò ſæpe materia ſuſpenſionis talis eſt, vt ex illa ſumi non poſſit vlla determinatio, vt ſi quis propter adulterium, vel aliud ſimile crimen ab officio ſuſpendatur: ergo quamuis propter prauum vſum alicuius officij ſuſpenſio feratur abſolutè ab officio, non ſequitur determinari ad vſum illius officij.

Cap. 2. de Solutio.

Impugnatur.

8 *Regula addignoſcendum quando ſuſpenſio hæc limitetur à lege.*

Sunt autem verba legis attentè conſideranda, vt intelligatur, an ſententia, ſeu ſuſpenſio ita referatur ad facti narrationem, vt inde determinetur, vt ſi dicatur *à tali officio*, vel quid ſimile; ſicut in illa Extrauagant. *Ambitioſè*, dicitur, *Suæ Eccleſiæ, vel Monaſterij, cui præfuit, &c.* Item eſt ponderandum an addatur verbum limitãs ex ſua ſignificatione ipſum officiũ, vt in dictis iuribus cùm ponitur ſuſpenſio, *ab adminiſtratione, in ſpiritualibus, & temporalibus*, planè fit limitatio, nec fit ſuſpenſio à toto officio, non enim ex vi illorum verborum ſuſpenditur quis à celebratione Miſſæ, quæ non ſolet dici adminiſtratio, ſed ſuſpenditur ab his, quæ iuriſdictionem, aut quaſi iuriſdictionem, ſeu ius aliquid adminiſtrandi requirunt. Quando autem omnibus verbis rectè perpenſis, nulla fit expreſſa determinatio, ſed ſimpliciter ab officio fit ſuſpenſio. Tunc totalis eſt iam ab omni ordine, quàm ab omni iuriſdictione, & Eccleſiaſtica adminiſtratione. Addendum verò hic eſt hanc ſuſpenſionem ab officio, licèt non priuet officio iam obtento, vt dixi, impedire tamen, ne aliud ſimile ſuſcipi poſſit. Argum. cap. vltim. de Cler. excomm. miniſt. & omnium, quæ de ſimili effectu excommunicationis diximus: nam quoad hoc eadem eſt ratio de ſuſpenſione ex ſententia omnium & ex iuribus ibi citatis, quod in ſequentibus ampliùs exponemus.

Ad quæ loca extendatur ſuſpenſio ab officio ſimpliciter lata.

9 *Suſpenſio hæc impedit, ne officium de nouo acquiratur. Concluſio.*

Atque hinc colligitur quod diximus de ſuſpenſione ab officio reſpectu partium eius intelligendum pari modo eſſe, & propter eandem rationem reſpectu circumſtantiarum eius, præſertim loci & temporis, quæ in his rebus moralibus maximè conſiderantur. Itaque, ſi ſuſpenſio ab officio fertur abſque loci determinatione, vniuerſaliter pro quolibet loco ferri intelligenda eſt: ſicut enim excommunicatus in vno loco, eſt excommunicatus vbique, ita ſuſpenſus in vno loco, ſi ſimpliciter ſuſpenſus ſit, vbique erit ſuſpenſus. Cùm enim dicitur, *in vno loco* (vt illa communis locutio ſemel explicetur) non eſt intelligendum obiectiuè, ſed effectiuè, id eſt, ab Epiſcopo, ſeu prælato vnius loci, tamen cenſura non reſpicit illum tantùm locum, ſed quemlibet, & ſic dicimus obiectiuè reſpicere omnem locum, vt rectè docuit Gloſſ. in cap. *Paſtoralis. §. Verum*, verb. *Subtrahuntur*, de Appellat. & ibi Abbas n. 20. & Decius num. 9. Et probatur, quia certum videtur poſſe prælatum, ſeu Epiſcopum ſubditum ſuſpendere ne alicubi celebret, vel confeſſiones audiat, &c. ergo ſi abſolutè ſuſpendit ab officio, & nullam loci limitationem adhibet, vbique ſuſpendere cenſetur, quia verba ſimpliciter prolata hoc præ ſe ferunt: & nulla eſt ratio adhibendi determinationem ad hunc locum, potiùs quàm ad alium. Antecedens patet, tum à ſimili de excommunicatione, tum etiam, quia poteſt tale eſſe delictum vt mereatur totam hanc ſuſpenſionem, & prohibitionem, tum prætereà, quia poteſt quis eſſe indignus tali adminiſtratione pro quolibet loco, vel quia eſt ineptus, vel infamis aut iniuſtus: ergo ad bonum Eccleſiæ regimen neceſſarium eſt, vt poſſint prælati ſimpliciter,

Gloſſ. Abb. Decius.

Per particularia præcepta poteſt Prælatus extra territorium obligare non per ſtatutum. C. 2. de Conſt. exponitur.

pliciter, & pro omni loco huiuſmodi homines ſuſpendere. Dices, nullus, qui limitatam iuriſdictionem habet, poteſt extra illam operari, capit. 2. de Conſtitutionib. in 6. Reſpondetur, directè, & per communem legem, vel ſtatutum, non operari quempiam extra territorium ſuum, de qua reſermo eſt in dicto capit. 2. & eodem ſenſu dicitur in l. 2. de Iuriſdict. omn. iudic. extra territorium ius dicenti impunè non paretur: tamen per particularia præcepta, quæ immediatè reſpiciunt perſonas, benè poteſt aliquis præcipiendo, aut iudicando intra territorium, obiectiuè, & mediatè ſe extendere extra illud, imponendo ſuo ſubdito præceptum, quod teneatur implere, etiam ſi extra territorium vagetur, vt in ſuperioribus, tractãdo de cenſuris in communi, declaraui: vel etiam imponendo pœnam, quæ ipſi quaſi inhæreat, & illam ſecum ferat, quocunque tendat, ſicut de excommunicatione diximus, & de depoſitione dicitur in cap. *Si quis presbyter*. 7. q. 1.

10 *Quorumdam limitatio poſita concluſionis.*

Quidam verò hanc regulam limitant ad illam ſuſpenſionem, quæ eſt ab vſu ordinum, quia, cùm hic vſus per ſe non reſpiciat hunc vel illum locum, ne ab illo pendeat, quæ ſimpliciter ab ordine ſuſpenditur, ſine dubio vbique ſuſpenſus eſt. Secus tamen exiſtimant in Suſpenſione, quæ eſt ab aliis officiis, vel miniſteriis Eccleſiaſticis, quæ vſum ordinum non requirunt, vt eſt vſus iuriſdictionis fori contentioſi, electio, & ſimilia: nam in his quamuis Epiſcopus ſimpliciter ſuſpendat ſubditum ab officio, non putãt poſſe illum prohibere, quominùs in alio Epiſcopatu poſſit eſſe iudex, ſeu Vicarius Epiſcopi, v.g. aut ne poſſit eligere, aut habere officium Cuſtodis, aut aliam ſimilem adminiſtrationem rerum Eccleſiæ, quia hæc videtur reſpicere commodum, aut vtilitatem talis loci, aut territorij: ideóque prohiberi quidem poſſunt à particulari Epiſcopo intra ſuum territorium; non verò extra illud. Sed hoc in primis non procedit in vniuerſali Epiſcopo, ſeu Pontifice Summo; quia iuriſdictionem habet in vniuerſam Eccleſiam, & eius commodum directè, ac per ſe reſpicit: ideóque in ſuſpenſionibus iuris communis, quæ Papales ſunt, & in omnibus aliis, quæ à Summo Pontifice quacunque ratione feruntur, abſolutè & ſine limitatione procedit regula poſita. In his verò, quæ ferũtur ab aliis Epiſcopis, dicta ſentẽtia probabilis eſt.

Limitatio non procedere ſuſpenſione Papali.

11 *Limitatio data etiam in ſuſpenſione Epiſcopali reijcitur.*

Tamen, quia hæ cenſuræ non ſunt conſiderandæ, vt puræ probationes, ſeu præcepta impoſita à priuatis Epiſcopis, ſed vt inhabilitates, ab Eccleſia inſtitutæ; ideò probabilius exiſtimo, à quocumque imponatur ſuſpenſio ab officio ſimpliciter prolata, habere eandem vim quoad loci vniuerſalitatem. Quia eſt cenſura eiuſdem rationis, & licèt applicetur per poteſtatem, & iuriſdictionem particularem, tamen obligat, & ſuſpendit ex vi inſtitutionis ſuæ, quæ ab vniuerſali poteſtate manauit. Sicut ſuprà de excommunicatione diximus, de qua, & de ſuſpenſione quoad hoc eadem eſt ratio: nam aliàs etiam diceretur excommunicatio quoad ſuſpenſionem ab officio quam includit, & quoad iuriſdictionem vel miniſterium, non obligare vbique quando ab Epiſcopo priuato fertur. Quod ſi Epiſcopus poteſt ibi obligare pro quocunque loco, quia non quomodocumque prohibet, ſed imponendo cenſuram, cur non idem dicendum erit de cenſura ſuſpenſionis? Poteſtque à ſimili explicari ex l. *Ex ea cauſa*, ff. de Poſtulando, vbi prohibitus à Prætore prouinciæ ne poſtulet, dicitur extra illam prouinciam poſſe poſtulare, niſi ex tali cauſa prohibitus ſit quæ infamiam irroget: ideóque ius poſtulandi pro omnibus locis auferat. Quod ergo ibi dicitur de infamia, hîc ego ad cenſuram applico: hæc enim per ſe ius aufert, vel ſuſpendit pro omni loco, & ideò, etiamſi à particulari Epiſcopo imponatur, eandem vim habet. Solùm occurrit aduertendum, licèt quia habens officium, in vno tantùm loco proximè ibi tantùm ſuſpenderetur: tamen quia ſuſpenſio ab officio impedit, ne illa durante, poſſit quis nouum Eccleſiaſticum officium recipere, ideo ex hac parte vbique ſuſpendit à tali officio, quando ſimpliciter fertur, vt dictum eſt.

Confirmatur aſſertio ex leg. Ex ea cauſa ff. de poſtulat.

12 *Suſpenſio determinata ad locum, pro illo tantum ligat.*

At verò, quando in ipſa ſuſpenſionis forma fit determinatio loci, pro quo fit ſuſpenſio, tunc pro eo tantùm loco impedit, qui in ſententia exprimitur. Vt in dicta Extrauagante, *Ambitioſæ*, fit ſuſpenſio ab adminiſtratione talis Eccleſiæ, vel monaſterij: nam ex vi illius non impeditur quis, ne aliam Eccleſiam, aut monaſterium adminiſtrare poſſit, ſæpe etiam ab homine ſuſpenditur quis ab officio concionandi ſolùm in tali ciuitate, vel prouincia, qui extra talem locum concionari poterit. Ratio eſt, quia effectus non excedit voluntatem legiſlatoris, & iudicis: l. *Non omnis*, ff. Si certum petatur, voluntas autem verbis exprimitur, ſi ergo verba ipſa limitationem continent, non poteſt effectus vniuerſalior eſſe. Vnde fit, per huiuſmodi ſuſpenſionem ſic limitatam non impediri aliquem, quominus de nouo ſimile officium, vel miniſterium alibi recipere poſſit; quia talis cenſura in ordine ad talem locum nullum impedimentum ponit: ergo, &c. Et in hoc eſt diſcrimen inter excommunicationem maiorem, & ſuſpenſionem; quia illa vniuerſalis eſt ſemper, nec conſueuit limitari ad vnum locum, ideóque vbique habet ſuos effectus. Cuius ratio non eſt alia, niſi quia excommunicatio maior, quæ priuat actiua adminiſtratione, &c. non conſueuit ferri per partes, ſicut in ſuſpenſione fit.

Sic ſuſpenſus poteſt in alio loco ſimile officiũ accipere.

Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata quantum duret.

13 *Concluſio.*

EOdem modo iudicandum eſt de circunſtantia temporis, ſeu de duratione ſuſpenſionis. Nam, ſi ſuſpenſio proferatur abſque temporis limitatione, ſemper durat: donec auferatur ab habente poteſtatem. Ita docent communiter Doctores, Innocent. in capit. *Cum bonæ*, de Ætat. & qualitat. capit. *Adhæc*, de appellation. num. 4. capit. *Ex literis*, de Conſtitution. vbi etiam Abbas & ibidem Gloſſa in cap. *Si autem*, de Conſtitution. Qui authores loquuntur de ſuſpenſione lata per ſententiam hominis: eſt autem eadem ratio de lata à iure, quamuis rarò ita feratur. Adhibent autem duas limitationes. Vna eſt, vt ſentẽtia ſit definitiua qua tota cauſa determinatur, quia interlocutoria non cenſetur ſufficiens, eo quòd tam grauis pœna non debeat tam facilè imponi: tunc ergo tacita cenſetur ineſſe conditio à iudice ſubintellecta, *Vſque ad beneplacitum meum*, durabitque ad ſummum quamdiu Iudex in ſuo officio durauerit, niſi antea illam abſtulerit: argument. l. vlt. ff. de Pœnis. Alia conditio eſt, vt culpa digna ſuſpenſione perpetua, quia pœna præſumitur iuſta, ideóque culpam non excedere. Imò ſi res fuerit dubia (ait Panorm.) iudicanda eſt temporalis, quia pœnas ſemper fauorabilius interpretamur. Tunc ergo cenſetur abſolutè imponi ſuſpenſio, vt duret quamdiu iudex prudenti arbitrio æquum eſſe iudicauerit. His ergo concurrentibus, ratio aſſertionis eſt euidens, quia talis ſuſpenſio non habet terminum ex verbis legis, vt ſupponitur, nec ex cauſa, quia ſupponitur digna perpetua ſuſpenſione: vnde ergo habebit? vel cur hunc terminum potiùs quàm alium? Aliunde verò lex vel præceptum abſolutè latum durat donec reuocetur: & iudex, ac lex præſumitur imponere condignam pœnam: ergo. Dices, Eo ipſo quòd lex vel iudex vtitur verbo ſuſpẽſionis,

Innocen.

Abbas.

Gloſſ.

Limitatur primò concluſio.

Limitatur ſecundo.

Ratio concluſionis.

Obiectio.

ſionis, excludit perpetuitatem, aliàs iam non eſſet ſuſpenſio, ſed depoſitio, iuxtam Gloſſam in capit. *Si quis*, 83. dict. Antonin. tractat. de Cenſur. Immol. & alios in cap. *Cum dilectus*, de Conſuetudin. Dico tamen illam non eſſe perpetuam poſitiuè, ſed negatiuè (vt ſuprà declaraui) & in hoc differre à depoſitione (vt infrà latiùs dicam.) Non enim excludit ſpem diſpenſationis, & ideo virtute includit conditionem, donec per ſuperioris indulgentiam tollatur.

Solutio.

14 Secus verò eſt ſi ad certum tempus feratur, vt ſæpe fit: tunc enim finito termino deſignato, per ſe deſinit ſuſpenſio, quia pœna non excedit voluntatem imponentis: & quia ad hunc effectum ponitur illa determinatio, cuius varia exempla congerit Gloſſ. in Clement. *Capientes*, verb. *Suſpenſio*, de Pœnis. Dubitant tamen Doctores, an tunc ceſſat ſuſpenſio in facto, vel neceſſaria ſit noua iudicis, vel habentis poteſtatem abſolutio. Quæ quæſtio pertinebat ad diſputationem de abſolutione, ſed quia apud me nullam difficultatem habet, ideo breuiter dico, tunc nullam eſſe neceſſariã abſolutionem, ſed cum ipſo facto elapſo tempore ceſſare, vt docuit Gloſſ. in ca. *Sacro*, de Sent. excommun. & in Clement. prima de Decimis, verb. *Donec*. Innocentius, & Abbas in capit. *Cum bonæ*, de Ætate & qualit. quia hæc non eſt propriè cenſura, vt propterea per abſolutionem neceſſariò tollenda ſit, ſed eſt pœna pura, quæ non tranſgreditur fines lege præſcriptos.

Suſpenſio pro certo tempore lata, eo elapſo aufertur abſq; abſolut.

15 Eſt autem aduertendum interdum ferri ſuſpenſionem non ad tempus omnino certum, neque etiam abſolutè & ſimpliciter, ſed ſub conditione, id eſt, *donec talis conditio impleatur*, quæ quidem conditio interdum poſita eſt in voluntate ipſiuſmet ſuſpenſi: quod maximè ſeruatur in ea ſuſpenſione, quæ per modum cenſuræ fertur pro contumacia, & cum aliquo ordine ad futurum actum, ſcilicet cùm quis ſuſpenditur, *donec ſatiſfaciat*, *reſtituat*, vel *à contumacia recedat*. Et tunc certum eſt ſuſpenſionem durare quamdiu conditio non expletur; quia hæc eſt intentio legis, vt ex eius verbis conſtat, & alioqui eſt iuſta & efficax. Secundò etiam certum eſt, impleta conditione, ſtatim ſuſpenſionem eſſe auferendam: quia hæc eſt intentio legis, quæ in hoc etiam eſt iuſta: quia illa pœna medicinalis eſt, & ideo qui receſſit à contumacia, iam non eſt dignus illa. Supereſt verò quæſtio, an, vt tollatur neceſſaria ſit abſolutio, & quãdo & quomodo danda ſit, quæ infrà in propria diſputatione tradetur. Oportet autem aduertere, hanc conditionem interdum ſubintelligi, licèt non ponatur explicitè, ſcilicet quoties ex materia & fine legis conſtat, non ferri tantum pro delicto commiſſo, ſed vt à contumacia recedatur, atque adeo per modum cenſuræ: & tunc eandem eſſe rationem, ac ſi conditio eſſet explicitè poſita quia etiam eſt medicina. Atque ita ſentit Sylu. verb. *ſuſpenſio*, num. 4. Innoc. cap. 1. de Exceſsib. Prælat. Abb. cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat.

De ſuſpenſione ſub conditione lata quæ ex voluntate rei pendet.

Conditio hæc interdum tacitè ſubintelligitur.

Syluest. Innocen. Abbas.

16 Poteſt præterea conditio apponi ex voluntate ferentis pendens, vt *donec aliud diſpoſuero*, vel quid ſimile, iuxta capit. *Literas*, & capit. *Dilectus*, de Tempor. ordin. capit. *Nihil*, de Elect. capit. *Tam literis* de Teſtibus. Tunc ergo etiam eſt certum durare illam ſuſpenſionem, quamdiu venditio non impletur, illa autem impleta, ceſſare, quia ad hoc etiam habet efficaciam lex, & hoc intendit, vt ex eius verbis conſtat. Obſeruandum autem erit, quando ſuſpenſio hoc modo imponitur, non ferri per modum cenſuræ ad contumaciam cohibendam, quia, quamtumuis aliquis à contumacia recedat, vel ſatisfaciat, ſuſpenſus manebit, quamdiu ſuperior ſententiam non reuocauerit: neque obligabitur ex vi legis, & iuſtitię talem pœnam tollere, propter reſipiſcentiam

De ſuſpenſione ſub conditione ex voluntate iudicis pendente lata.

A alterius; quia lex ſub prædicta forma lata ad hoc non obligat, ſed potiùs conſtituit in ſuperioris arbitrio differre ſuſpenſionis reuocationem, quamdiu ad commune bonum, vel aliorum exemplum expedire iudicauerit. Quo fit, vt talis ſuſpenſio tunc magis feratur per modum puræ pœnæ pro peccato commiſſo: & idcirco non indigeat alia abſolutione præter declarationem beneplaciti, vel reuocationem talis pœnæ ab ipſo iudice, ſeu ſuperiori factam.

Hîc verò dubitant Iuriſtæ, quid dicendum ſit, ſi contingat iudicem mori priùs, quàm circa talem conditionem quidquam declaret: Conſtituuntque diſcrimen inter illas duas conditiones, *vſque ad beneplacitum*, vel *vſque ad reuocationem*. Nam prior non requirit actum cotrarium, ſed ſolùm perſeuerantiam B in prior voluñtate; ita vt moraliter durare cenſeatur. Poſterior verò requirit actum contrarium; nam hoc ſignificat *reuocationis* nomen. Ex qua differentia inferunt, quando conditio eſt modi poſterioris tunc non impleri, nec ceſſare ſuſpenſionem propter mortem ſuſpendentis; ſed neceſſarium eſſe, vt per ſucceſſorem eius, vel per ſuperiorem fiat reuocatio argumen. cap. vlt. de Precariis. Et ratio eſt, quia conditio illa poſtulabat reuocationem, quæ facta non fuit, nec voluntas contraria interceſsit: ergo non fuit impleta conditio: ergo nec finita ſuſpenſio. Poteſt autem ſucceſſor illam auferre, quia eandem iuriſdictionem habet, & moraliter non cenſetur differre ab anteceſſore. Is etiam qui ſuperiorem iuriſdi- C ctionem habet, poteſt quidquid inferior, & aliquid ampliùs iuxta ſuperiùs dicta de abſolutione à cenſura. De qua re videri poſſunt Felin. in capit. 1. de Iudic. num. 7. & Iaſon in leg. *Centeſimis*, §. vltim. de verb. obligat. Prior verò conditio de beneplacito voluntatis, cum non requirat actum contrarium, ſed ſolam ceſſationem, per mortem impleri cenſetur. Oportet autem adhibere diſtinctionem, qua vſus eſt Pontif. in cap. *Si gratioſè*, de Reſcript. in 6. aut enim in tali conditione fit ſermo de beneplacito perſonæ, vt ſi dicatur *vſque ad beneplacitum Petri*, vel *vſque ad beneplacitum meum*, vel *noſtræ voluntatis*; aut conditio fit, *vſque ad beneplacitum Sedis Apoſtolic.* verbi gratia aut *Pontificis Romani*, & ſic de aliis. Quando fit priori modo impletur conditio per mortem per- D ſonæ, vt in eodem textu dicitur: quia cum perſona extinguitur omnis voluntas eius, & conſequenter ceſſat beneplacitum, quod ſolùm fuerat in prædicta conditione poſtulatum, vt ſumitur etiam ex l. 4. ff. Locati. At verò, quando de beneplacito Sedis mentio facta eſt, non impletur conditio, nec ceſſat ſuſpenſio propter mortem perſonæ ſuſpendentis, vt ex eod. text. à paritate rationis ſumitur. Eſt autem ratio, quia Sedes non extinguitur cum perſona, ſed quaſi in continua ſucceſsione eadem ſemper permanet. Quando autem in conditione appoſita vel in quocunque reſcripto fit mentio loci, ſeu Sedis; & non tantum perſonæ, negotium totum refertur ad Sedem ipſam; & ab ea pendere videtur, & non à ſola E perſona, vt habetur in cap. *Quoniam Abbas*, de Offic. Deleg. De qua doctrina videri poſſunt Abbas, & alij Doctores in citatis textibus, & Felinus in ca. *Ex literis*, de Conſtitut.

17 *Quid ſi iudex antequam de tali conditione declaret, moriatur.*

Felin.

Diſcrimen inter conditioné vſque ad beneplacitum meũ & beneplacitũ Sedis.

Abbas. Felin.

SECTIO II.

Quale peccatum ſit violare ſuſpenſionem ab officio, quantumque talis actio valeat.

PRincipio certum eſt, grauiter peccare eum, qui dum ſuſpenſus eſt ab officio, aliquid officij Eccleſiaſtici exercet. Probatur, quia eſt in vniuerſum prohibitus, vt oſten 1

Concluſio.

oſtenſum eſt: eſt autem hæc prohibitio de re graui ex ſuo genere, vt conſtat: ergo ex ſuo genere tranſgreſſio illa peccatum mortale eſt: nam tranſgreſſio Eccleſiaſtici præcepti peccatum eſt mortiferum. Et confirmatur, nam propter hanc cauſam communicatio in ſacris eſt ex ſuo genere peccatum mortale in excommunicato, quia materia illa grauis eſt, à qua excommunicatus eſt prohibitus, & ſuſpenſus per cenſuram Eccleſiaſticam. Eadem autem ratio eſt in præſenti, nam vſus Eccleſiaſtici muneris ſacrum quid eſt: & per hanc cenſuram grauiter interdicitur: ergo. Atque hoc modo poteſt hæc veritas confirmari ex capit. *Sacris*, de iis quæ vi & per argumentum à fortiori ex c. vlt. de Cler. exc. miniſtr. Item confirmatur ex graui pœna, quę in iure pro hac tranſgreſſione imponitur, de qua ſtatim dicemus. Aduerto tamen hoc non procedere de officio canonico priuatim recitando, nam hoc eſt merum onus, non honor, & illud non tollitur per pœnam, ſicut in ſimili diximus de excommunicatione; eſt enim hîc eadem ratio: vt notauit Gloſſ. vlt. in c. *Presbyterum* 28. d. Syl. verb. *Irregularitas*, n. 15. Abb. in c. 2. de Cler. exco. miniſt. Deci. in c. *Apoſtolicæ* de Exception.

Per cenſuram ſuſpenſ. non tollitur obligatio recitandi priuatim officium canonic.

Gloſſa. Sylueſt. Deci. Abbas.

Acta à ſuſpenſo validáne ſint.

2 *Actus ordinis à ſuſpenſo facti validi ſũt.*

STatim verò inquiri poterat, an acta ab huiuſmodi ſic ſuſpenſo valida ſint. Sed hæc dubitatio eodem modo expendenda eſt, quo ſimilem de excommunicatione reſoluimus. Aut enim quæ à ſuſpenſo aguntur ſunt actus ſolius ordinis, qui ad ſuum valorem iuriſdictionem non requirunt, aut ſunt actus poteſtatis iuriſdictionis, ſub qua (vt hoc ſemel admoneam) comprehenditur poteſtas eligendi, & ſimiles, ſiue in rigore iuriſdictionem includant, ſiue aliquod æquiualens ius ab hominibus conceſſum, & auferibile. Actus igitur ordinis validi ſunt (excepta abſolutione ſacramentali, quæ ex iuriſdictione pendet) quia Eccleſia non poteſt impedire valorem horum actuum, ſi debita materia & forma à miniſtro habente poteſtatem ordinis vera intentione applicentur, vt ſæpe in ſuperioribus oſtenſum eſt. At verò, ſi actus ſunt tales, vt iuriſdictionem poſtulent, per ſe loquendo, inualidi ſunt, quia ſuſpenſus priuatus eſt actuali iuriſdictione, vt ſuprà declaratum eſt, & iura, quæ ſuprà attulimus ad hoc probandum de excommunicatione, expreſſiùs de ſuſpenſione loquuntur. Dixi autem, *per ſe loquendo*, propter regulam ſæpe traditam, quòd, ſi ſuſpenſus ſit occultus, & ab Eccleſia communiter toleratur in publico miniſterio ſeu officio, acta eius valent, quia Eccleſia ſupplet defectum propter commune bonum. Vbi etiam aduertere oportet Extraua. *Ad euitanda*, in hac etiam cenſura locum habere: nam & generaliter dicit *ratione alicuius ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ*: & ſpecialiter addit, *aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis à iure, aut ab homine generaliter promulgatæ*. Quapropter, ſi ſuſpenſus non eſt ſpecialiter denunciatus, quamuis quoad ſe prohibitus ſit, ne in officio ſuo miniſtret, & ideo peccet, ſi id faciat per ſe, aut ex ſe; tamen quoad alios non eſt priuatus iuriſdictione: ſicut de excommunicato ſuprà dixi. Item, quia alij poſſunt ab huiuſmodi ſuſpenſo non denunciato hos actus poſtulare v. g. abſolutionem ſacramentalem, vel abſolutionem ab excommunicatione, vel aliquid ſimile pertinens ad iuriſdictionem fori contentioſi: ergo poteſt ſuſpenſus validè hos actus exercere: alioqui nullius momenti eſſet conceſſio illius Extraua. ergo retinet iuriſdictionem neceſſariam ad valorem actus. Vnde vlteriùs ſequitur huiuſmodi ſuſpenſum non ſolum validè, ſed etiam licitè huiuſmodi actum exercere, quando abſolui non poteſt, &

Actus iuriſdictionis ſunt inualidi.

Niſi ſuſpenſio ſit occulta.

Aut non denunciata.

Suſpenſus non denunciatus poteſt licitè actus iuriſdictionis exercere.

A ipſe non ſe ingerit, ſed alius ab ipſo exigit debitum, vt ſi Paroch⁹ eius ſit, vel certè ſi verè indiget eius miniſterio, & in eo fauore recipiẽtis, non exercentis conſulitur: quod eodem modo intelligendum eſt, quo ſimilem doctrinam de excom. declarauimus.

Quam pœnam incurrat, qui ſuſpenſionem violat.

HVic verò quæſtioni alia eſt annexa, quam pœnam incurrat ſuſpenſus ab officio miniſtrando in illo. Ad quam dicendum eſt huiuſmodi ſuſpenſum ab officio ſi actus ordinis ante abſolutionem exerceat, irregularem fieri: aliam verò pœnam, aut cenſuram ipſo facto non incurrere. Si verò actum ſolius iuriſdictionis vſurpet, nullam habere pœnam ſpecialiter ipſo iure impoſitam, ſed arbitrio iudicis B puniri debere. Prima pars conſtat, ca. 1. de Sent. & re iudic. in 6. & in cap. 1. de Sent. excomm. eodem. & ex cap. *Si quis, Epiſcopus in Concilio*, & ca. *Si quis Epiſcopus damnatus*, 12. q. 3. Ex quibus iuribus colligere licet, tã ſuſpenſum à iure, quàm ab homine incurrere eandem irregularitatem: quia de ſuſpenſione à iure loquuntur decreta citata ex libr. 6. de ſuſpenſione verò ab homine canones Decreti, & c. *Is cui*. de Sent. exc. in 6. generatim & abſtractè loquitur: quare omnem ſuſpenſionem comprehendit. Eſtque vtriuſque ratio eadem, quia eſt cenſura eiuſdem ſpeciei, diuerſa enim cauſa efficiens non mutat ſpeciem, per ſe loquendo. Incurret autem hanc pœnam etiam ille, qui nominatim non eſt denũtiatus ſuſpenſus, ſi violet cenſuram, C quia quoad ipſum integrum manet ius, quo hæc irregularitas lata eſt, vt eſt communis ſententia, de qua videri poteſt Abbas in c. *Sicut*, de Cohab. cler. & mulier. Excuſabitur autem ob irregularitatem, quoties excuſatus fuerit à culpa miniſtrãdo, vel vt vitet grauem infamiam vel ſcandalum, &c. quia hæc irregularitas eſt pœnalis, & ideò ceſſat ceſſante culpa.

3 *Concluſio.*

Suſpenſus non denuntiatus violando cenſuram poteſt fieri irregularis.

Abbas.

Addendum verò vlteriùs eſt, hanc irregularitatem non incurri tantùm in ſuſpenſione, quæ eſt propria cenſura, ſed etiam in illa quæ eſt pura pœna. Prior pars certa eſt ex iuribus citatis; tum ſupra de excommunicatione, & præcipuè ex cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. vbi conſtituitur generalis regula, *de celebrante diuina, cùm ſit cenſura ligatus*. Et hæc eſt ratio vnica hujus partis, quæ videtur reddere dubiam poD ſteriorem partem, quia illa ſuſpenſio non eſt cenſura. Nihilominùs etiam eſt certa, quia ſuſpenſio lata ad definitum tempus non eſt propria cenſura, ſed pœna, & tamen in illa incurrit hæc irregularitas, nam de illa expreſsè loquuntur cap. 1. de Re iud. & de Sent. excom. in 6. quia talis ſuſpenſio tam efficaciter priuat ſacro miniſterio dum durat, ſicut quælibet alia: non ergo incurritur hæc pœna tantùm in propria cenſura, ſed etiam in pura pœna.

4 *Violans ſuſpẽſionem quæ in puram pœnam fertur, etiam fit irregularis.*

Vnde fit, improbabilem eſſe quorundam Canoniſtarum opinionem, qui dixerunt, quando ſuſpenſio à iure fertur his verbis, *Qui hoc fecerit, ſuſpenſus ſit ab officio donec ſatisfaciat*, etiamſi poſt commiſſum tale crimen miniſtret, in officio non manere irregularem: E quia illa ſuſpenſio (aiunt) non eſt cenſura, ſed quædam intrinſeca pœna, quam ſecum affert ipſum peccatum, argumento cap. vltim. de Cohabit. Cleric. & mulier. & ſignificauit Innocentius in capit. vltimo de Clerico excommunic. miniſtr. numero 3. Sed hoc non eſt probabile: quia non poteſt cenſura, vel ſuſpenſio Eccleſiaſtica expreſſioribus verbis ferri. Item quia talis lex non explicat ſolùm intrinſecum effectum ipſius peccati, ſed propriam pœnam Eccleſiaſticam inducit, vt ex ipſis verbis ſatis conſtat, quæ inutilia eſſent, ſi nihil aliud operarentur, quàm id, quod ipſum peccatum per ſe inducit. Maximè quòd ſæpè ipſum peccatum per ſe non poſſet impedire

5 *Contraria opinio improbatur.*

Innocen.

 pedire

pedire omnem actum, quem talis ſuſpenſio impedit: nam interdū eſt ſuſpenſio à toto officio Eccleſiaſtico: & tamen peccatum per ſe non impedit omnem actum cuiuſcunque ordinis inferioris, neque etiam iuriſdictionis, vt alibi oſtendimus. Aliquando etiam talis ſuſpenſio eſt non ſolum ab officio, ſed etiam à beneficio, vt patet ex cap. *Quia ſæpe*, de Elect. in 6. & cap. *Præſenti*, de Officio Ordinarij, in 6. at conſtat, ſuſpenſionē à beneficio pœnam eſſe, quam ipſum peccatum per ſe non infert, niſi ab Eccleſia imponatur: ergo idem dicendum eſt de ſuſpenſione ab officio ſub eodem tenore, & verbis lata. Eſt ergo talis ſuſpenſio vera cenſura, ergo qui illam incurrit, irregularis fit, ſi antequam illa liberetur, in diuinis miniſtret ex officio. Quod rectè docuit Gloſſa cap. 2. de Cenſibus, in 6. verbo *ſuſpenſos*. Neque eſt ad rem cap. vlt. de Cohabit. Cleric. & mulier. quia ibi non fertur pœna ſub illis verbis, nec ſub aliis æquiualentibus, ſed ſolùm dicitur, Clericum concubinarium ratione ſui mali ſtatus eſſe quoad ſe ſuſpenſum: vbi verbum, *Suſpenſio*, latè ſumitur pro impedimento, ſeu obligatione, quam talis Sacerdos habet in conſcientia non celebrandi in eo ſtatu: & ideò certum eſt, illum non fieri irregularem celebrando, etiamſi peccet: non verò loquimur, quando in canone ſunt verba ſufficientia ad ſignificandam, & imponendam cenſuram. Hîc autem occurrebat declarandum, quale debeat eſſe hoc miniſterium, vt ſit ſufficiens cauſa huius irregularitatis. Sed hoc ſufficienter egimus tractando de ſimili irregularitate, quam incurrit excommunicatus in diuinis miniſtrando: nam eadem doctrina applicanda eſt ad ſuſpenſionem.

Gloſſa.

6 *Secunda concluſionis pars probatur.* Præter hanc verò pœnam (quod in ſecunda parte aſſertionis dicebamus) nullam aliam inuenimus in iure impoſitam pro vſu ordinis. Pro vſu verò ſolius iuriſdictionis, qui non includat actum ordinis, non inuenitur, vel irregularitas, vel alia cenſura, aut pœna generaliter à iure impoſita: & ideò propter illum actum irregularitas non incurritur, iuxta generale principium de irregularitate. Nec probandam cenſeo opinionem, quam ex aliis refert, & ſequitur Maiolus libro 3. de Irregularit. cap. 19 extenſion. 2. & 14. Qui dicunt, ſuſpenſum ab ordine, vel officio, conferendo beneficium alicui, incurrere irregularitatem: talis enim irregularitas nullo iure oſtenditur, neque à Maiolo citatur, imò nec Gloſſa magna, quam citat ex cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælat. hoc affirmat: ſolùm enim agit de celebrante violando interdictum. Gloſſa verò magna, quam etiam refert ex cap. *Cùm dilectus*. de Conſuetud. licèt dicat, Clericum ſuſpenſum non poſſe validè beneficia conferre, non tamen dicit fieri irregularem ea conferendo. Neque id rectè infertur (quidquid ſit de antecedenti, de quo ſuprà dictum eſt) quia non omnis violatio ſuſpenſionis inducit irregularitatem; ſed illa tantùm, quæ eſt in vſu ordinum, quia iura de nullo alio actu loquuntur. Et iuxta hanc regulam iudicandum eſt de multis aliis extenſionibus huius pœnæ, quas ibi latè Maiolus proſequitur. Veritas enim eſt, irregularitatem non incurri pro vſu beneficij, aut iuriſdictionis, qui non includit actum ordinis. Et congruentia reddi poteſt, vel qui actus ſolius iuriſdictionis non ſunt adeò ſacri, ſicut actus ordinis: & ideò non oportuit tam ſeuerè in iure puniri, vel certè quia irregularitas per ſe non impedit actum iuriſdictionis, ſed Ordinis: & ideò tanquam pœna proportionata imponitur ei, qui cùm ſuſpenſus ſit, malè vtitur ordinibus; non verò ei, qui ſolùm vſus iuriſdictionis malè vſus eſt. Quia verò hoc etiam eſt graue delictum in iniuriam cenſuræ, & Eccleſiaſticæ poteſtatis, quamuis in iure non punitur, puniendum eſt à Iudice, ſi legitimè probetur: non enim debent talia delicta impunita manere.

De participantibus cum ſuſpenſo ab officio.

Tandem poteſt facilè ex dictis intelligi, quomodo peccent alij, qui cum ſuſpenſo ab officio participant in huiuſmodi prauo vſu ſuſpenſionis ſuæ. 7 *Suſpenſio non priuat aliorū communicatione.* Eſt enim aduertendum, ſuſpenſionem per ſe non priuare communicatione aliorum, ſicut excōmunicatio priuat. Nam formaliter loquendo, in hoc præcipuè differunt hæ duæ cenſuræ, vt ſuprà viſum eſt, & auctores docent, neque eſt vllum ius, in quo hic effectus ſuſpenſioni tribuatur: ideóque nec communis confabulatio, aliæque actiones vſualis communicationis hominum, neque etiam humani contractus, neque actiones forenſes, tum agendo, tum ſe defendendo, vel etiam teſtificando, per ſuſpenſionem prohibentur, per ſe loquendo. Quia hæc non prohibentur per cenſuras, niſi vt ſunt communicationes quædam: & ideò licèt per excommunicationem prohibeantur, non tamen per ſuſpenſionem: nec inuenitur in iure, vt notarunt etiam Innocentius, Abbas, & alij Doctores in cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, & in cap. *Venerabilis*, de Sententia excommunicationis. Solùm ergo prohibetur aliis illa participatio cum ſuſpenſo, quæ eſt communicatio, vel cooperatio cum illo in delicto, vel malo vſu officij, à quo eſt ſuſpenſus: hæc enim per ſe, & intrinſecè mala eſt, & prohibita.

8 *Quam pœnā incurrat participans in delicto cum ſuſpenſo.* At pro tali delicto nulla eſt in iure impoſita pœna, vel cenſura ei, qui ſic communicat cum ſuſpenſo: vnde neque excommunicatio minor propterea incurritur, ſicut in communicatione cum excommunicato. Quin potiùs etiamſi quis cum ſuſpenſo communicet in crimine, propter quod ſuſpenſus eſt, non propterea incurrit eandem ſuſpenſionem, aut etiam cenſuram; quia nullo iure lata eſt: in quo etiam differt hæc cenſura ab excommunicatione. Et fortaſſe ratio, ſeu fundamentum eſt, quia ſuſpenſio non reſpicit per ſe communicationem, ſicut excommunicationis cenſura.

SECTIO III.

Vtrùm ſuſpenſus ab officio ſit etiam ſuſpenſus à beneficio, vel ab aliquo alio actu ſacro, vel prophano.

1 In hac ſectione explicandum nobis eſt, an ſuſpenſio hæc ab officio alios effectus habeat, præter eos, quos in præcedenti declarauimus. De tribus autem dubitari poteſt: ſcilicet de beneficiis, vel fructibus eorum; de aliis ſpiritualibus bonis, quæ magis in recipiendo, quam in agendo conſiſtunt; & de actionibus merè ciuilibus, ſeu temporalibus.

2 *Suſpenſus ab officio non priuatur beneficio.* Circa primum punctum res certa eſt, ex vi ſuſpenſionis ab officio non priuari quempiam beneficiis, quæ poſſidebat: nam, vt infrà oſtendemus, etiam per ſuſpenſionem à beneficio non priuatur quis titulo, & proprietate beneficiorum. Item nullus eſt in iure locus, in quo hic effectus ſuſpenſioni ab officio tribuatur. Quòd ſi quis obiiciat capit. *Cùm bonæ*, de Ætat. & qualit. Reſpondebimus primùm, ibi non declarari an illa ſuſpenſio ſit ab officio: ſolum enim refertur, quendam fuiſſe ab homine ſuſpenſum. Deinde ibi ſolùm dicitur, illum, qui poſt ſuſpenſionem, in qua per triennium permanſerat, aliud beneficium adeptus eſt, neque illud, neque alia, quæ priùs habuerat, obtinere debuiſſe: ex quo potiùs colligitur,

per

per priorem ſuſpenſionem non fuiſſe priuatum beneficiis, quæ habebat; ſed propter pertinaciam in ſuſpenſione, & propter delictum poſteà commiſſum, illis fuiſſe priuandum: quem textum magis in ſequentibus declarabimus.

5 *Suſpenſus ab officio an ipſo iure priuetur fructibus beneficii. Prima ſententia.* Tota ergo dubitatio eſt de fructibus beneficij, an per ſuſpenſionem ab officio ipſo iure aliquis eis priuetur. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia beneficium non datur niſi propter officium, cap. vlt. de Reſcript. in 6. ergo hoc ipſo, quòd ab officio quis ſuſpenditur, quaſi in radice, & fundamento conſequenter ſuſpenditur à beneficio, qui acceſſorium ſequitur principale; beneficium autem acceſſorium eſt reſpectu officij, argumento cap. *Si quis obiecerit*, 1. quæſt. 3. Diuus Thomas, 2. 2. quæſt. 100. art. 4. (D. Tho.) Et confirmatur: quia excommunicatio priuat fructibus beneficiorum, vt ſuprà oſtenſum eſt, cuius eſt potiſſima ratio, quia excommunicatus omni vſu Eccleſiaſtici officij priuatus eſt: ergo idem erit de ſuſpenſione. Atque ita ſentit Gloſſa in cap. *Latores*, de Clerico excommunicat. miniſtr. verbo, *Ab officio. Quia vbi eſt* (inquit) *vnum propter aliud, ibi eſt vnum tantùm.* (Gloſſ.) Gloſſa verò in Clementina, *Cupientes*, Pœnis, verbo *Suſpenſio*, diſputans quæſtionem hanc, dubiam illam relinquere videtur. *Secunda ſententia.* Alij verò Canoniſtæ, prædictam ſententiam limitando, diſtinctione vſi ſunt, de ſuſpenſione à iure, vel ab homine. Et quidam dixerunt, eam ſuſpenſionem ab homine, quæ eſt ab officio, eſſe etiam à beneficio; non verò eam, quæ eſt à iure, vt refert dicta Gloſſa in Clementina, *Cupientes*, & Gloſſa in capit. 1. de re iudic. in 6. verbo *Officij*: quia ius, quod pœnam infert, benigniùs interpretandum eſt, quàm hominis ſententia. *Tertia ſententia.* Alij è contrario dixerunt, ſuſpenſionem à beneficio; non verò ſi ſit ab homine. Ita refert ex Ioanne Andrea Gloſſa in capit. *Præter*, diſt. 23. verbo. *Ab Eccleſia*, argumento illius textus. Alij variis diſtinctionibus vtuntur, quas refert Syluester, verbo *Suſpenſio*, num. 5. (Syluest.) *Quarta ſententia.* Vna eſt, quia cum aliquis ſuſpenditur ab officio cùm additione excluſiua, ſcilicet *tantùm*, vel, *ſolùm ab officio*: tunc non ſuſpenditur à beneficio: quando verò ſine additione talis particulæ fertur ſuſpenſio ab officio, comprehendit etiam beneficium. Et ratio eſſe poteſt, quia particula excluſiua aliquid operatur, ergo cùm additur, aliquid excludit, quod ſine illa non excluderetur; quod nihil aliud eſſe videtur, quàm ſuſpenſio à beneficio. *Quinta ſententia.* Alij, quos refert & ſequitur Couarruuias in Epitome 4. Decretalium, 2. part. capit. 6. in principio, nu. 13. & 14. (Couar.) Et ſentit Abbas in cap. *Apoſtolicis*, de Except. num. 9. (Abbas.) cum Gloſſa in capit. *Presbyter*, 2. quæſt. 5. (*Vide Tiraquellum de legib. Communib. 1. part. n. 24.*) putant vlteriùs eſſe conſiderandam cauſam, vel grauitatem delicti, propter quod quiſpiam ſuſpenditur: nam ſi ſuſpenditur ab officio propter infamiam, vel contumaciam, non ſuſpenditur à beneficio: ſi propter crimen, vel crimen eſt leue, & non ſuſpenditur à beneficio, vel eſt graue, & ab vtroque ſuſpenditur. Sic etiam diſtinguere videtur de ſuſpenſione ob contumaciam, vel ob delictum: Abbas in cap. *Paſtoralis*, paragrapho, *Verum*, numero decimo ſexto, de Appellationibus, quatenùs ait, ſuſpenſo ob contumaciam non eſſe prouidendum de fructibus beneficij; quia ipſe ſibi poteſt prouidere, ſi velit reſipiſcere: ſupponit ergo, quandiu non reſipiſcit, non facere fructus ſuos: alteri verò ait eſſe prouidendum, ne egeat; quia iam non pendet ex voluntate eius, vt à ſuſpenſione abſoluatur. Et pro hac ſententia citat Gloſſam, quàm ſic declarat in cap. *Cùm Vintonienſis*, de Elect.

4 *Vera ſententia.* Dicendum cenſeo, quando ſuſpenſio ab officio præcisè fertur, ſiue à iure, ſiue ab homine, per ſe non includere ſuſpenſionem à beneficio, & conſequenter non priuare, ſic ſuſpenſum fructibus beneficij, exceptis diſtributionibus, quæ non conferuntur, niſi his, qui per ſe aſſiſtunt, ſeu miniſtrant in diuinis officiis. Hæc eſt (vt opinor) communis, & certa ſententia, vt ſumitur ex Nauarro, capite vigeſimo ſeptimo, numero centeſimo ſexageſimo. (Nauarr.) Abbate, & aliis in Clementina, *Cupientes*, de Pœnis, & in capite *Apoſtolis*, de Except. (Abbas.) Et confirmatur optimè ex capite *Inter*, de Purgatione canonica. Quod ſic habet: *Licèt Eccleſiaſtica conſtitutio tales ab officio tantùm vſque ad purgationem canonicam docet ſuſpendendos; quia tamen etiam cùm à beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare.* Ex quibus verbis conſtat, ſuſpenſionem ab officio non includere ſuſpenſionem à beneficio, niſi adiungatur. Ratio autem eſt, quia verba ſtrictè accipienda ſunt in his, quæ odium, ſeu pœnam continent. Sed illud additum, *ab officio*, reſtringit ad talem partem ſuſpenſionis: ergo non eſt vlteriùs extendenda. Confirmatur: nam quando lex vult vtrumque complecti, vtrumque etiam expreſsè proponit, vt patet ex capite, *Decernimus*, diſtinctione 28. capite *Præter*, diſtinctione 32. cap. *Si quis Sacerdotem*, & capit. *Eos*, diſtinctione 81. & cap. 1. de Secundis nuptiis, & cap. 2. de Fideiuſſoribus & aliis ſuprà relatis. Similiter Iudices ſolent id exprimere, ſempérque poſſunt id facere ſi velint: ergo quando exprimunt, *ab officio*, ſignum eſt nihil aliud imponere voluiſſe. Neque eſt verum, in illa particula, *ab officio*, ſignum eſt, nihil aliud imponere voluiſſe. Neque eſt verum, in illa particula, *ab officio*, virtute comprehendi beneficium, quia propter officium datur. Suprà enim agentes de excommunicatione oſtendimus hanc non eſſe ſufficientem rationem; quia licet ratio inſtitutionis beneficij ſit officium, tamen non ſemper neceſſarium eſt, vt is, qui habet beneficium per ſe, exerceat aliquod Eccleſiaſticum, ac publicum officium ad percipiendum validè, & interdum licitè fructus beneficij: ergo licet quis ſuſpendatur ab vſu officij, non propterea ſtatim priuatur fructibus beneficij: Eo vel maximè, quòd ſemper tenetur officium Canonicum ſaltem priuatim recitare, quæ præcipua, vel magna pars eſt oneris, quod per beneficium imponitur. Solùm ergo illa ratio habet locum in illis fructibus, qui ita ſunt annexi perſonali miniſterio, vt abſque illo non dentur, vt ſunt quotidianæ diſtributiones Cathedralium Eccleſiarum, iuxta c. *Licèt*, de Præbendis, & ſi quæ ſunt huiuſmodi. Atque ita ex ea ratione ſolùm probatur vltima pars ſententiæ propoſitæ.

5 *Contraria ſententia impugnantur, ſecunda, & tertia reiiciuntur.* Neque diſtinctiones aliarum opinionum probabilitatē præ ſe ferunt. Quid enim ad præſens negotium refert, quo ſuſpenſio lata ſit à iure, vel ab homine, ſi eiſdem verbis ab vtroque lata eſt; & verba ab vtroq; prolata eandem ſignificationem habent: & vtriuſque ſcilicet & legiſlatoris, & Iudicis voluntas, & efficacitas verbis accommodanda, cōmenſuranda, ac reſtringenda eſt. Nam in vtroq; verum habet axioma iuris, quod pœnæ reſtringendæ ſunt: nulla ergo eſt ratio differentiæ inter ſuſpenſionem ab homine, & à iure. *Quarta improbatur.* Nec quidquam etiam intereſt, quòd addatur particula excluſiua, vel omittatur: nam in primis nulla afferuntur iura, in quibus hoc diſcrimen notari poſſit, vt ex eis vel regula, vel ſaltem iudicium probabile ſumetur, vnam formam verborum plus operari, quàm aliam. Et in ſententiis ab homine, voluntarium eſt; vel vnus cautior eſt in loquendo, quàm alius: ideóque expreſſiùs, omnemque dubitationem excludendo, mentem ſuam declarat. Vt ſi vnus in teſtamento dicat: *Lego centum Petro*: alius verò dicat *Lego tantùm centum*, vel *Lego centum, & non ampliùs*: idem eſt legatum, quamuis vnus addiderit expreſſam exclu

excluſionem,quam non addidit alius:quoad effectum non refert,quia vt legatum non ſit maius,proinde eſt maiorem quantitatem tacere,quàm negare.Et hæc ratio habet locum in præſenti,quia ſentẽtia non poteſt plus operari,quàm verbis exprimatur.Nec ſatisfacit quod quidam aſſerunt,hoc pendere ex intentione Iudicis, vt ſi ipſe intendat ſuſpenſionẽ ab officio, & beneficio imponere,quamuis in ſententia tantùm exprimat ſuſpenſionem ab officio, dummodò aliud non excludat, vtrumque operari. Nam in rigore id falsũ eſſe exiſtimo, niſi in antecedentibus, & conſequentibus verbis aliqua addantur æquiualentia, quibus talis intentio ſufficienter exprimatur. Quia intentio non operatur ſine verbis,in cenſuris ferendis, vt ſuprà, explicando formam cenſuræ, declaratum eſt. Imò hoc commune eſt his ſententiis cũ aliis, vel cum contractibus, ſub verbis includendo quælibet ſufficientia ſigna.

6 *Quinta ſententia eluditur.*

Quapropter multò minùs ad rem confert, quòd ſuſpenſio ſit lata propter crimen tantùm,vel propter aliam cauſam,aut propter crimẽ graue, vel leue:quia ſuſpenſio efficitur iuxta formam, per quam fit:nã in hac eſt vis effectiua illius:cauſa verò,vel culpa eſt veluti materia, ſeu ratio impulſiua. Sicut in criminali ſententia,v.g. non ſat eſt, quòd delictum ſit dignum morte, ſi Iudex ſolùm exprimat in ſententia mutilationem membri:quia licèt pœna imponenda ſit iuxta qualitatem culpæ,tamen de factò non imponitur, niſi iuxta voluntatem Iudicis,quæ interdum non eſt adæquata delicto: quod ex verbis ſententiæ ſemper iudicandum eſt. Grauitas ergo delicti conſideranda eſt ad cognoſcendum, aut ſententia fuerit iuſta, remiſſa,vel excedens;non tamen ad cognoſcendum,an hæc, vel illa pœna fuerit impoſita: hoc enim verba ipſa ſignificare debent,niſi fortè interdum ſit aliqua ambigua,vt ex comparatione ad culpam coniectandus ſit eorum ſenſus; quod in præſenti locum non habet,cùm verba ipſa ſatis perſpicua ſint. Cõfirmatur:nam ſi Iudex proferat ſententiam ſub hac forma: *Suſpendo te ab officio,& beneficio*:licèt conſiderata grauitate criminis ſententia videatur nimis rigoroſa, dũmodò intolerabilem nõ contineat errorem, vtrumque operatur, neque poteſt rationabiliter ad vnum limitari potiùs, quàm aliud, donec à ſuperiore reſcindatur, vel ex parte tollatur. At verò ſi Iudex proferat ſub hac forma:*Suſpendo te ab officio,vel beneficio*: licèt crimen mereatur vtramque ſuſpenſionem, ibi non imponitur, quia Iudex non declarauit ſe id velle. Imò licèt crimen tale ſit, vt iuxta prudens arbitrium, definitè mereatur potiùs ſuſpenſionem à beneficio, quàm ab officio, aut è contrario: nihilominùs ex vi illorum verborum neutra determinatè imponitur, quia Iudex hoc non declarauit: propter quòd aiunt Doctores, ſententiam ab homine ſub ea forma prolatam nullam eſſe ob indeterminationem, vt videre licet in Syluestro ſuprà ex Hoſtienſi,&aliis; & nos diximus ſuprà,ſi talia verba, vel æquiualentia habeantur in iure, eſſe in ordine ad ſententiam ab homine ferendam,& determinandam: ergo ſuſpẽſio numquam excedit vim verborum ſententiæ propter delicti grauitatem. Nec denique in hoc admittenda eſt diſtinctio inter ſuſpenſionem propter contumaciam,vel delictum:neutra enim, ſi ab officio præcisè feratur,ſuſpẽdit à beneficio, ſeu fructibus beneficij: nam omnia, quæ adduximus de vtraque, æquè procedunt.Neque quoad hoc aliquid eſt in iure definitum de vna potiùs,quàm de alia.Neque Abbas in citato loco de ſuſpenſione ab officio loquitur, ſed à beneficio, de quo poſteà dicemus.

Quomodo ſuſpenſio ab officio noui beneficij conſecutionem impediat.

SEd quærendum reſtat,an hæc ſuſpenſio impediat ſaltem collationem,vel obtentionem noui beneficij. Nam videtur ex dictis ſequi, cenſuram hanc non habere talem effectum,quia illa verba, per quæ fertur,nõn efficiunt plus, quam ſignificant: non ſignificant autem hunc effectum; ergo neque illum efficiunt.Nihilominùs dicendum cenſeo, per huiuſmodi ſuſpenſionem, impediri quempiã à collatione noui beneficij,propter cap. vltim.de Clerico excommunicato miniſtr. vbi de excommunicato minori excommunicatione dicitur,non poſſe eligi ad Eccleſiaſtica beneficia.Dices:argumentum à ſimili in materia pœnali non eſt efficax, etiamſi altera cenſura grauior eſſe videatur; quia cenſura, quæ ſimpliciter leuior eſt,poteſt habere aliquem effectũ, quem non habet cenſura grauior. Reſpondetur, argumentum hoc non ſumi à ſimili,ſed ex generali regula, quæ in eo textu ſtatuitur, eum,qui eſt priuatus aliquo munere, vel actu, etiam eſſe priuatum ſuſpenſione eorum, quæ ad talem actum, vel munus ordinantur. Quod principium ex illo colligunt Abbas, & alij interpretes: & planè in eo continetur. Sed beneficium Eccleſiaſticum ordinatur ad alicuius officij, vel muneris Eccleſiaſtici adminiſtrationem: ergo qui ab hac ſuſpenſus eſt, conſequenter eſt interdictus à ſuſceptione noui beneficii. Atque ita reſponſum eſt ad rationem dubitandi propoſitam: nam licèt formaliter in ſuſpenſione ab officio non fiat mentio prohibitionis beneficij ſuſcipiendi; tamen in radice continetur illa prohibitio in ipſa ſuſpenſione ab officio. Quod non eſt ſimile de fructibus beneficij iam obiecti, tum quia illud non eſt explicatum in iure, neque ex aliquo eius principio colligitur: ſicut hoc, (tum etiam quia longè aliud eſt nouum titulum beneficij obtinere eum, qui eſt incapax officij) aliud verò eſt frui fructibus proprij beneficij pro illo tempore, quo illi inſeruire non poteſt: hoc enim poſterius habet fundamentum in titulo beneficij iam acquiſito ;& ideò nihil habet abſurdi: illud verò prius ex parte ipſius ſuſpenſi nullam rationem, vel titulum præſupponit, & ex parte Eccleſiæ eſt contra rationem, vt eum in beneficio nouo prouideat, quem ab officio habet ſuſpenſum: hoc enim eſſet quodammodo agere contra priorem prohibitionem, vt in dicto cap. vlt. Gloſſa notauit. 9

Ratio dubij. — *Concluſio.* — *Obiectio.* — *Solutio.*

Addendum verò eſt, hanc electionem non eſſe ipſo iure irritam, irritandam, nec ſuſpenſum ab officio eſſe perſonam inhabilem, ſed prohibitam. Probatur, quia ex dicto textu non ampliùs colligitur, etiam reſpectu excommunicationis minoris, vt ſuprà oſtenſum eſt, de qua textus ipſe formaliter loquitur:ergo à fortiori idem dicendum eſt in aliis,ad quos ratio eius extenditur. Atque ita ſentit Abbas in c.*Vel non eſt compos*, de tempore ord. ad idem inducẽs textum illum. Nam ibi Pontifex præcipit cuidam ſuſpenſo prouideri de beneficio Eccleſiaſtico, quaſi ſupponens ſine diſpenſatione ſua non potuiſſe fieri. Reſpondent aliqui;non eſſe ſenſum,vt ei conferatur beneficium,ſed alimenta de fructibus alicuius beneficij. Sed contrà,quia Pontifex non de fructibus,ſed de beneficio loquitur; neceſſe non eſt reſtringere fauorem. Magis videtur obſtare, quia illud videtur factum ex diſpenſatione Papæ:vnde poteſt argumentum in contrarium retorqueri.Sed primùm;licèt hoc detur, ſolùm probatur id eſſe prohibitum,non verò perſonam eſſe inhabilem.Deinde ibi nullum eſt verbum diſpenſationem indicans, ſed debitam prouidentiam, 8

Electio ſuſpẽſi non eſt ipſo iure irrita ſed irritanda. — *Abbas.* — *Cap. Vel non eſt compos, de tempore ordin.*

dentiam. Vnde ille eſt caſus ſpecialis, quia illa non erat ſuſpenſio culpabilis, ſed veluti irregularitas temporalis ſine culpa contracta: tunc enim in fauorem ordinis ſuſcepti ſine culpa, prouidetur quis de beneficio, ne mendicare cogatur.

Quas actiones impediat ſuſpenſio ab officio ſimpliciter lata.

9 *Ratio dubitandi.* Circa ſecundum ratio difficultatis ſumi poteſt ex Gloſſa in Clementina *Cupientes*, de pœnis: vbi propter proprias functiones Eccleſiaſticas plures actus ſacros numerat, quibus ſolet partialis ſuſpenſio priuare, qui conſiſtunt vel in receptione aliqua; vel in actione, non tam officij clericalis quàm Chriſtiani (vt ſic dicam) huiuſmodi eſt ingreſſus Eccleſiæ, à quo interdum aliquis ſuſpenditur, vt colligitur ex cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6. Item vſus Euchariſtiæ, ſeu eius receptio, à qua etiam aliquando fit ſuſpenſio, cap. vlt. 51. diſt. cap. *Si quis autem*, cap. *Placuit*, & cap. vlt. 18. diſt. & cap. 1. de his, quæ fiunt à maior. par. capit. Quamuis autem hæ ſint ſuſpenſiones quaſi partiales; quia tamen diximus, ſuſpenſionem ab officio ſimpliciter latam eſſe totalem, videri poteſt omnia hæc in ſe complecti.

10 *Conclusio.* Dicendum eſt tamen, per ſuſpenſionem hanc nullum ex his actibus prohiberi, neque aliquod ſpirituale opus, quod alicuius Eccleſiaſtici miniſterij officium non ſit. Hæc eſt ſententia communis, quæ ſatis probatur ex definitione ſuſpenſionis ſuprà data, cum alijs, per quæ ſuprà tradidimus, hanc eſſe cenſuram propriam Clericorum. Quocirca per ſuſpenſionem ab officio non priuatur quis participatione Sacramentorum, tum quia illud non eſt officium Eccleſiaſticum, quo ſolo priuat hæc ſuſpenſio, vt ex forma eius conſtat: tum etiam quia talis effectus nullo iure cauetur. Atque ita ſenſit *Abbas.* Abbas in cap. vlt. de Clerico excommunic. miniſtr. *Anton.* Antoninus in tit. de Cenſuris, cap. de Suſpenſione. *Syluest.* Syluester verbo, *Suſpenſio*, num. 1. & alij Summiſtæ *Carthuſ.* Theologi diſt. 18. vbi Carthuſianus quæſt. 4. ſpecialiter aduertit, non priuari aliquem per hanc ſuſpenſionem indulgentiis: & idem eſt de aliis ſuffragiis, & Eccleſiaſtica ſepultura. Atque eadem ratione non priuatur ingreſſu Eccleſiæ: vnde enim poteſt colligi talis effectus? nam neque excommunicatio maior illum habet, vt ſuprà oſtendimus: ſed eſt proprius interdicti, de quo loquitur dictum cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in eius principio. Nec refert quod in fine verſ. *Sanè*, his verbis vtitur: *Sicut excommunicatio, ſic ab officio, vel ab ingreſſu Eccleſiæ lata ſuſpenſio:* nam potiùs ex illa diſiunctiua, *vel*, colligitur, ſuſpenſionem ab officio non impedire ingreſſum Eccleſiæ: vnde in illis verbis tres cenſuræ numerantur, excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, quanquam nomen ſuſpenſionis latè extendatur ad ſignificandam illam priuationem, quæ per interdictum fit: ſicut è conuerſo priuatio, quia fit per ſuſpenſionem interdictio quædam dici ſolet. Atque hoc modo videtur Gloſſa in dicta Clementina *Cupientes* ampliſſimè, & quaſi æquiuocè vti verbo *ſuſpenſionis*, vt de excommunicatione, & interdicto interdum dicitur: plures enim effectus, quos ibi recenſet, non pertinent ad ſuſpenſionẽ, vt eſt ſpecialis cenſura, ſed aliqui ad excommunicationem, aliqui ad interdictum ſpectant, & nonnulli ad alias pœnas, quæ in Canonibus imponi ſolent.

Cap. Is cui, de Senten. ex com. in 6. exponitur.

Exponitur Gloſſa in Clementina Cupientes.

11 *An ſuſpenſus ab officio ordines ſuſcipere poſſit.* Solùm poteſt circa hoc dubitari de ſuſceptione Sacramenti Ordinis: nam hoc Sacramentum datur ad functiones Eccleſiaſticas exercendas: ergo qui ab officio ſuſpenſus eſt, non poteſt ordines ſuſcipere, iuxta principium ſumptum ex cap. vlt.

A de Clerico excommunicat. miniſtr. Reſpondeo, ita *Reſolutio.* eſſe limitandam regulam poſitam, vel potiùs declarandam: nam illa receptio formaliter non prohibetur, quatenùs receptio ſacramenti eſt: ſed quatenùs eſt via ad Eccleſiaſticam functionem peragendam: ſicut etiam prohibetur communio clericalis, non quatenùs eſt receptio Sacramenti, ſed quatenùs eſt pars quædam celebrationis Miſſæ. Addo, neminem propriè ſuſpendi niſi ab ordine iam ſuſcepto, vt ſuprà dixi. Et ideò ſuſpenſionem numquam impedire receptionem ordinis per ſe primò, ſed conſequenter, quia ſcilicet ſuſpenſus ab inferiori ordine, conſequenter eſt ſuſpenſus ab vſu ſuperiorum ſi illos habet, vel ſi non habet, ne illos accipiat: & ita etiam ſuſpenſus ab officio, ſicut prohibetur ab vſu ſuperio-B rum ordinum, ita dicẽdus eſt impediri, & prohiberi, ne ad illos aſcendere poſſit; ita vt radicaliter, & eo modo, quo poteſt, à tali vſu arceatur: quod magis ex dicendis ſectione ſequenti conſtabit.

Circa tertium punctum nihil difficultatis occurrit, & ideò breuiter dicendum eſt, hanc ſuſpenſio- 12 *Suſpenſio ab officio non priuet aliquo vſu profano.* nem ab officio ſimpliciter latam non impedire alia munia, ſeu vſum aliarum functionum, quæ ad alia officia ſpectant non Eccleſiaſtica, ſed ſecularia. Ratio eſt clara ex dictis ſuprà, circa definitionem huius cenſuræ, vbi etiam oſtendimus eſſe propriam Clericorum, vt tales ſunt. Nec refert, quòd dicatur ſuſpenſio hæc ſimpliciter ab officio, quia intelligitur quaſi per antonomaſiam, vel iuxta ſubiectam materiam C de officio Eccleſiaſtico, non verò de ſeculari, aut temporali: & ideò ſic ſuſpenſus nec priuatur iuriſdictione temporali, ſi illam habeat, neque officio iudicandi in ſeculari iudiciò, ſi aliunde poteſtatem habeat illud exercendi, etiamſi Clericus ſit.

SECTIO IIII.

Quos effectus habeat ſuſpenſio ab officio, quæ non ſimpliciter, ſed ex parte fertur.

Conſtat ex dictis in ſuperioribus, ſæpe ferri ſuſpenſionem ab officio cum aliqua deter- 1 *Regula generalis.* minatione, quæ denotat non totum officium, ſed partem eius quoad vſum impediri. De hac D ergo eſt generalis regula, ab ea tantùm parte Eccleſiaſtici officij ſuſpendere, quæ per verba (quæ per modum, ſeu determinationem adduntur) ſignificatur, & ab omni ſuperiore functione, quæ illam intrinſecè ſupponit, nõ verò ab inferiori, neque à qualibet alia omnino diuerſa, ſeu diſparata. Hæc regula communis eſt, quæ declaratur, primò ex illo generali principio, quod effectus legis, vel ſententiæ non excedit voluntatem legiſlatoris, ſeu Iudicis, quatenùs per verba exprimitur: quia voluntas inter homines non operatur, niſi per verba ſufficienter intimetur: ſed verba quibus fertur hæc ſuſpenſio, non ſignificant, niſi definitam partem Eccleſiaſticæ functionis: ergo ab illa tantùm ſuſpendunt. Item quia ſi aliud E quidpiam talis ſuſpenſio operaretur, ſuperfluè adderetur illa determinatio: nec poſſet certa aliqua ratione effectus talis ſuſpenſionis definiri. Addidimus verò exceptionem de functionibus per ſe ſubordinatis, vt ſunt v. g. Diaconatus, & Sacerdotium: cuius ratio fundamentalis eſt, quia in his, quæ per ſe ſubordinata ſunt, ſublato priori, auferuntur reliqua: quamuis ergo ſuſpenſio determinet partem aliquam officij Eccleſiaſtici, ſi tamen illa pars per ſe, ac neceſſariò ſupponitur ad aliam, vel cum vſu eius habet neceſſariam connexionem, conſequenter etiam ab illa ſuſpendit. Neque in hoc exceditur determinatio addita in verbis, ſeu forma ſuſpenſio-

 nis:

nis:quia licèt non expreſsè,ac formaliter, virtute, & implicitè in illis continetur, propter rationem dictam. Quæ locum non habet in his, quæ omnino diſparata ſunt, etiamſi vnum, quod prohibetur, ſit longè prefectius alio non expreſsè prohibito: non enim ob eam rem miniſterium minùs prefectum cenſebitur virtute, aut implicitè prohibitum in perfectiori, ſi non habeat cum illo aliquam neceſſariam connexionem, vel dependentiam.

Suſpenſio ab ordine quem effectum habeat.

2 *Concluſio.* EX his ſequitur primò, ſuſpenſum ab ordine ſine alia limitatione, eſſe quidem ſuſpenſum ab omni vſu ordinis; non verò à iuriſdictione, vel quacunque functione Eccleſiaſtica, quæ ab ordine per ſe non pendeat. Ratio prioris partis eſt eadem, quæ in ſectione 1. tractata eſt: nam ſicut ſe habet ſuſpenſio ab officio ſimpliciter ad totum officium, ita ſe habet ſuſpenſio ab ordine ſimpliciter ad totum ordinem: eſt ergo hæc ſuſpenſio totalis, quoad illam determinationem. Vnde fit idem eſſe dicere *ab ordine*, vel ab *ordinibus*, vel *ab omnibus ordinibus*, vt à ſimili ſumitur ex Gloſſa in cap. *Eos*, de tempore ordin. in 6. verbo *Ordinum*. (*Gloſſ.*) Et ratio eſt, quia ſicut in doctrinalibus, ita in his moralibus indefinita locutio æquiualet vniuerſali; præſertim cum non poſſit habere alium legitimũ ſenſum, cum de nullo particulari ordine rationabiliter poſſit intelligi. Adde, virtute ibi includi negationem, quæ diſtribuit terminum ſubſequentem. Secùs verò eſſet, ſi diceretur, *A ſacris ordinib⁹*: quia iuxta communem vſum ſoli maiores ordines ſacrorum nomine veniunt, vt conſtat ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 23. cap. 11. de reformat. & ex cap. cum aliis, de tempore ordin. & ex communi modo loquendi Doctorum, & Eccleſiæ.

3 *Suadetur ſecunda pars cõcluſionis. Sylueſter reijcitur.* Ratio verò ſecundæ partis eſt, quæ in ſecunda ſectione declarata eſt: nam ſicut ſuſpenſio ab officio præſcindit à beneficio, ita intra latitudinem officij ſuſpenſio ab ordine abſtrahit à iuriſdictione. Neque mihi placet, quod Sylueſter verbo, *Suſpenſio*, ſequens Panormitanum in cap. *Cum dilectus*, de conſuetudine, ait, ſuſpenſum ab ordine per quandam conſecutionem, ſuſpenſum eſſe à iuriſdictione ſpirituali; quia hæc iuriſdictio in ordine fundatur, cùm Clericorum propria ſit. Veruntamen non ita eſt: ſuprà enim agentes de cenſuris in communi vidimus, ordinem non eſſe neceſſarium fundamentum iuriſdictionis; ſed eſſe, & exerceri poſſe in foro contentioſo ab eo, qui ſolam primam tonſuram habeat, quæ ordo Eccleſiaſticus non eſt, neque in ſuſpenſione ab ordine comprehenditur, iuxtà ſuperiùs dicta. De poteſtate etiam abſoluta Eccleſiæ poſſet aliquando iuriſdictio per laicum exerceri: non ergo per ſe fundatur in ordine, neque vſus vnius per ſe requirit vſum alterius: ergo etiam per modum connexionis, in ſuſpenſione ab ordine præciſè lata non comprehenditur ſuſpenſio à iuriſdictione. Et confirmatur: nam ſuſpenſus v. g. ab ordine Epiſcopali, non propterea ſuſpenditur à iuriſdictione Epiſcopali; quia talis iuriſdictio non fundatur præciſè in ordine, vt patet; tum quia electus in Epiſcopum ſtatim ac confirmatus eſt, exercere poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis, antequam conſecratus ſit, quamuis tunc exercere non poſſit ea, quæ ſunt peculiaria ſui ordinis, cap. *Tranſmiſſam*, de Electione: tum etiam quia Epiſcopalis iuriſdictio interdum confertur Abbatibus, vel aliis, qui conſecrationem epiſcopalem non habent: ſicut autem ſe habet iuriſdictio talis ad talem ordinem, ita ſimpliciter iuriſdictio ſpiritualis ad ordinem: non ergo ita per ſe fundatur in ordine, vt facta ſuſpenſione ab ordine, virtute fiat à iuriſdictione. Confirmatur ſecundò: nam licèt Eccleſia ſtatuiſſet (quod non fecit) vt nullus poſſet iuriſdictionem ſpiritualem exercere, niſi qui aliquo ordine ſacramentali eſſet inſignitus, nihilominùs verũ non eſſet, ſuſpenſum ab ordine eſſe ſuſpenſum à iuriſdictione fori contentioſi; quia etiã tunc actus talis iuriſdictionis non eſſet actus ordinis, à quo ſolo quis ſuſpenditur ex vi talis cenſuræ; imò neque ordo eſſet fundamentum per ſe requiſitum quaſi ex natura rei, ſeu inſtitutione diuina; ſed eſſet conditio neceſſaria ex conſtitutione Eccleſiæ, quæ conditio non deeſſet illi, qui eſſet ab ordine ſuſpenſus, quia ſuſpenſio non tollit ordinem, ſed impedit vſum eius. Si verò eccleſia ſtatuiſſet, vt nemo poſſet iuriſdictionem ſpiritualem exercere, niſi qui haberet ordinem, & vſum ordinis expeditum; tunc rectè inferretur, ſuſpenſum ab ordine, eſſe etiã à ſpirituali iuriſdictione ſuſpenſum: ſed quia de facto Eccleſia hoc non ſtatuit, ideò negamus vnam ſuſpenſionem in alia virtute contineri.

Supererat verò difficultas de iuriſdictione in foro pœnitentiæ: nam vſus eius pendet ab ordine: ergo ſuſpenſus ab ordine ſaltem eſt ſuſpenſus ab hac iuriſdictione. Reſpondeo primùm, non omnem vſum talis iuriſdictionis pendere ab vſu ordinis: nam delegatio eius eſt illius vſus, & poteſt fieri ſine vſu ordinis, imò & ſine proprio ordine. Deinde concedo ordinem quoad illum actum abſoluendi ſacramentaliter eſſe aliquo modo impeditum ratione illius cenſuræ: id tamen eſt ſpeciale ratione connexionis in ipſomet actu, quæ in aliis non inuenitur. An verò illud impedimentum tantùm ſit, vt reddat abſolutionem irritam, vel tantùm illicitam, vt dicam infrà tractando de Irregularitate: nam eſt eadem difficultas. (4 *Qui vſus iuriſdictionis ſacramentalis ſit huic ſuſpenſo interdictus.*)

Ex his obiter colligo ſuſpenſum ab ordine non eſſe ſuſpenſum à iure eligendi: quia eligere ſuo modo ad iuriſdictionem ſpectat; quia licèt non ſit omnino propria iuriſdictio, eſt tamen adminiſtratio quędam, & functio, quæ non conuenit ratione ordinis, ſed beneficij, aut dignitatis, aut alterius conditionis ſimilis. Vnde etiam Moniales poſſunt habere ius eligendi, cap. *Indemnitatibus*, de Elect. in 6. cùm tamen ordinis capaces nõ ſint. Atque intelligendam cenſeo ſententiam Gloſſæ in cap. *Presbyterum*, verbo, *Habere*, 28. diſt. qua ait, ſuſpenſum ab officio non eſſe ſuſpenſũ à iure eligendi: intelligo enim ab officio ordinis; & ita textum illum interpretor, & ex materia ſubiecta, & ex antecedentibus, & conſequentibus conſtat. Nam ſi eſſet ſuſpenſio ab officio abſolutè, illa etiam priuaret vſu eligendi, vt probant adducta in priori regula, & eſt communis ſententia cum Gloſſa in cap. *Cùm dilectus*, de conſuet. & in cap. *Cum inter*. de Elect. & videri poteſt Decius in cap. *Apoſtolicæ*, de except. num. 6. (5 *Hic ſuſpenſus non eſt priuatus iure eligendi.* — *Gloſſa exponitur.*)

Secundò ſequitur ex dictis, ſuſpenſum ab aliquo ordine determinato, ſi in illa ſpecie ſimpliciter ſuſpendatur, ab omni actu illius ordinis ſuſpẽdi, & cõſequenter, ab vſu ſuperioris ordinis, ſi illum habeat, non verò ab vſu inferioris: ſi verò nõ ſimpliciter, ſed cum aliqua determinatione in tali ordine ſuſpendatur, ſolùm ab actu in determinatione expreſſo ſuſpẽdi. Omnes partes huius aſſertionis cum proportione probatæ ſunt in ſuperioribus: ſolùm oportet exemplis eam declarare, & ad praxim eam applicare. Contingit v. g. aliquem ſuſpendi ab officio Sacerdotis, vt in cap. *Literas*, de tempore ordi. Talis ergo ſuſpenſio cùm reſpectu illius ordinis abſoluta ſit, ab omni actu proprio Sacerdotis impedit, qualis eſt celebrare, abſoluere, ſeu confeſſiones audire, extremam Vnctionem conferre, Baptiſmumque ſolenniter per ſe, (6 *Quid de ſuſpenſo ab aliquo ordine in particulari.*)

& quaſi

& quaſi ex propria poteſtate miniſtrare ſolemnem aliquam benedictionem, aut conſecrationem efficere, & ſimilia, quæ in diſcurſu huius, & tertij tomi tractauimus, & diſputatione 13. de excommunicat. breuiter eas congeſſimus. Quòd ergo talis ſuſpenſio omnia hæc impediat, probatur; quia reſpectu huius ordinis eſt totalis, vt patet ex forma eius, & ex dictis ſectione 1.

7 *Suſpenſus ab officio Sacerdotali ſuſpenditur ab Epiſcopali ordine.*

Atque hinc vlteriùs fieri videtur, hunc eſſe ſuſpenſum ab Epiſcopali ordine, ſeu conſecratione, quæ eſt communis opinio. Ratio reddi ſolet, quia Epiſcopatus eſt nobilior Sacerdotio; & qui priuatus minoribus, etiam maioribus priuari cenſetur. Sed & hoc principium non eſt in vniuerſum verum, & prius fundamentum licèt ſit verum, quatenùs Epiſcopatus includit Sacerdotium; non tamen ſecundum id, quod præcisè addit, vt nunc ſuppono: & ita fieri deberet comparatio. Ratio ergo eſt, quia hi duo ordines ſunt ita per ſe ſubordinati, vt vnus ab alio eſſentialiter pendeat: neque enim poteſt, non ſolùm licitè, verumetiam neque validè, aliquis conſecrari Epiſcopus, niſi ſit ſacerdos, vt ſuppono: & ideò iuxta generalem regulam in principio poſitam, qui à Sacerdotio ſuſpenditur, conſequenter à ſuperiori ordine, id eſt Epiſcopatu ſuſpenditur: quia in per ſe ſubordinatis, ablato eo, quod eſt quaſi principium, & fundamentum alterius, reliquum etiam auferri neceſſe eſt. *Obiectio.* Dicet aliquis, ſubordinationem hîc non inueniri inter actus ipſos, ſed inter principia, ſeu characteres: nam licèt Epiſcopus non exerceat actum conſecrationis Corporis Chriſti, poteſt confirmare, aut alias benedictiones Epiſcopales efficere, vel primam tonſuram, aut minores ordines dare: ergo ex vi ſuſpenſionis à munere Sacerdotali ſolùm ſuſpendetur ab illis actibus Epiſcopalibus, quos iuxta Eccleſiæ ritum extra Miſſæ ſacrificium efficere non poteſt: quia in reliquis, cùm per ſuſpenſionem non tollatur character, & aliàs, in his actibus non ſit ſubordinatio: non eſt cur ſuſpenſio ab vno actu contineat ſuſpenſionem alterius.

8 *Suſpenſus à minori ordine quomodo ſit à maiori.*

Propter hæc aliqui concedunt, ſuſpenſionem minoris ordinis ſolùm redundare in maiorem quoad illos actus, in quibus connexionem habent, non verò in aliis; v. g. qui ſuſpenditur à Diaconatu, conſequentur ſuſpendi à Sacerdotio, quantum ad altaris miniſterium, quia Miſſa non dicitur ſine Euangelio; non tamen ſuſpendi ab aliis actibus Presbyterij, qui nullum vſum Diaconatus requirunt. Eſtque hæc ſententia probabilis. Tamen quod diximus, ſecurius, & verius videtur: & ideò reſpondetur, quamuis ſit ſubordinatio inter ipſos characteres, tamen illam non eſſe ſine ordine ad actus. Quia character iuxta inſtitutionem non eſt niſi propter actum: & ideò, quamuis per ſuſpenſionem non auferatur character ipſe in ſe, quia hoc non eſt in poteſtate Eccleſiæ; tamen in exiſtimatione & vſu Eccleſia talem perſonam habet, ac ſi pro tunc eſſet inhabilis ad talem actum: ac propterea ſecundum Eccleſiæ æſtimationem, & voluntatem, ſuſpenſus ab vſu inferioris ordinis, verbi gratia Sacerdotij eſt conſequenter ſuſpenſus ab vſu ſuperioris ordinis, ſcilicet Epiſcopatus. Et confirmatur ſimul, & ampliatur, nam ſuſpenſus ab ordine inferiore conſequenter eſt ſuſpenſus, ſeu prohibitus, ne ſuperiorem ordinem poſſit recipere, ſi illum non habet: ergo eſt etiam ſuſpenſus ab vſu eius, ſi illum habet. Eſt enim illa generalis regula Doctorum, cenſuram, quæ impedit ſuſceptionem alicuius ordinis nondum habiti, à fortiori impedire vſum eius iam habiti, quia, ſi impedit radicem, & fructus à fortiori impedit, quando non poteſt radicem euellere. Antecedens autem patet ex dictis ſectio. præcedenti, & explicatur in hũc modum, quia character inferioris ordinis eſt veluti facultas moralis ad ſuſcipiendum ordinem ſuperiorem: vnde receptio ſuperioris ordinis æſtimari & dici poteſt veluti vſus quidam characteris inferioris ordinis, qui licèt videatur magis paſſiuus, quàm actiuus, tamen inter functiones clericales numerari poteſt: qui ergo ſuſpenſus eſt ab vſu ordinis inferioris, conſequenter eſt ſuſpenſus à receptione ordinis ſuperioris. Eſtque hæc communis ſententia, vt iam referam. *Obiectioni occurritur.* Contra quam quidam obiiciunt, quia hinc fieri poteſt, vt pœna excedat delictum, fieri enim poteſt, vt ſit dignum ſuſpenſione vnius ordinis, & non plurium. Reſpondetur hoc pertinere ad prudentiam iudicis, ſcilicet, vt quando delictum huiuſmodi eſt, non ſuſpendat ab inferiori ordine, ſed à ſuperiori, nam ſuſpenſio ab inferiori propter concomitantiam quæ includit, grauior pœna eſt: quod ſi etiam ſuſpenſio ſuperioris ordinis videatur excedere grauitatem delicti, ſuſpendat ab vno actu, & non à toto ordine, vel ad tempus breue, & ita ſemper fieri poterit commenſuratio.

9 *Suſpenſus ab ordine ſuperiori, non ſuſpenditur ab inferiori.*

At verò è contrario, qui ſic ſuſpenſus eſt à Sacerdotali ordine, non propterea eſt ſuſpenſus ab vſu inferiorum ordinum. Ratio eſt, quia in forma tali ſuſpenſionis neque expreſsè, ac formaliter continentur inferiores ordines, vt ſupponimus, neque etiam virtute, aut connexione aliqua: quia licet ſuperior ordo pendeat ab inferiori, non tamen è contrario: poteſt enim quis habere inferiorem ordinem, & vſum eius, quamuis ſuperiorem non habeat: ergo poteſt retinere vſum inferioris ordinis, etiamſi à ſuperiore prohibitus ſit. Et confirmatur, quia aliàs ſuſpenſio talis eſſet vniuerſalis ab omnib. ordinibus; quia ſi ab aliquo ordine inferiori ſuſpenderet, pari ratione ſuſpenderet ab omnibus, quia non eſt maior ratio de vno, quam de aliis: cùm ergo ſupponat ſuſpendere à ſuperioribus ordinibus, planè ſequitur talem ſuſpenſionem fieri vniuerſalem: conſequens autem eſt contra omnem rationem, tum quia eſt nimia ampliatio pœnæ quæ potiùs reſtringi poſtulat, tum etiam, quia aliàs ſuperflua eſſet illa determinatio, quæ ponitur in tali ſuſpenſione, cùm dicitur, *ab ordine Sacerdotali*, quia nihil operatur, cùm eundem effectum habere dicatur, ac ſi dictum eſſet; *ab omnibus ordinibus*: Denique etiam in rebus naturalibus ex negatione, vel carentia maioris potentiæ, vel intenſioris gradus, ſeu actionis, non rectè infertur priuatio minoris, in moralibus etiam, qui priuatur maiori facultate, non ſtatim priuatur minore, niſi ſint connexæ: idem ergo in præſenti dicendum eſt. Sic igitur ſuſpenſus ab ordine Sacerdotali, Euangelium ſolenniter cantare, & à fortiori reliqua miniſteria inferiora facere poterit licitè, & abſque vlla pœna: idemque eſt cum proportione in cæteris ordinibus, vt Syluest. verb. *Suſpenſio*, num. 5. Nauarr. cap. 27. num. 160. & ſequentibus notant. Syluest. Nauarr.

10 *De ſuſpenſione alicuius actus ordinis. c. 2. & 3. de cler. percuſſore, & c. 2. 55. diſ. Difficultas.*

Vltima pars ſecundæ illationis erat de ſuſpenſione partiali ab aliquo ordine. Exemplumque eſt ſi Sacerdos ſuſpendatur *ab officio celebrandi*, ſeu (quod idem eſt) *ab altari*, vt ſæpè fit: ſic enim ſuſpenſus excepto munere ſacrificandi, alios actus Sacerdotalis officij licitè exercere poteſt, argum. text. in cap. *Significauit*. de corpore vitiat. vbi Abbas, & Doctores notant. Difficultas verò circa hanc partem eſt an licet conſiderata tali forma ſuſpenſionis verũ habeat regula poſita, nihilominus propter connexionem actuum contingat, ſuſpenſionem, quæ expreſsè fit ab vno actu tantum, alios comprehendere. *1. Sententia.* Dicunt enim frequenter Iuriſperiti, ſuſpenſum ab vno actu inferiori, conſequenter ſuſpenſum eſſe

eſſe ab actibus ſuperioribus: vnde inferunt, Epiſcopum ſuſpenſum à minoribus ordinibus conferendis, eſſe ſuſpenſum à maioribus; & ſuſpenſum à maioribus conferendis, ſuſpenſum eſſe à conſecratione Epiſcopi: è contrario verò (aiunt) ſuſpenſum à ſuperiori actu, non propterea eſſe ſuſpenſum ab inferiori. Fundamentum eorum eſt, quia in his facultatibus ex negatione potentiæ circa inferiorem effectum, rectè ſequitur negatio potentiæ ad ſuperiorem, non verò è conuerſo: ergo cui aufertur moralis facultas circa inferiorem actum, conſequenter aufertur circa ſuperiorem. Item quia in moralibus, cui honor inferior interdicitur, maiores quoque interdicti cenſentur, vt dicitur in l. *Relegatorum*, §. final. ff. de Interdict. nam qui indignus eſt inferiori honore, indignior erit ſuperiore, l. *Qui indignus*, ff. de Senatoribus: ergo idem eſt in præſenti argum. cap. *Cùm illorum.* de ſent. excommun. in illis verbis: *Cùm maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita ſunt minora.* Atque hæc fuit opinio Gloſſ. in cap *Eos*, de temp. ordin. in 6. verb. *Ordinum.* Abb. in cap. *Vel non eſt compos.* & Hoſtienſ. in cap. *Cùm dilectus*, de temp. ord. quos Syluest. & alij Summiſtæ verb. *Suſpenſio*, ſecuti ſunt.

Gloſſa. Abbas. Hoſtien. Syluest.

11 *Sententia poſita impugnatur exemplis.* Hæc verò ſententia difficultatem patitur, tam in regula generali, quam ponit, quàm in eius fundamento. Primum patet exemplo de clerico ab altari ſuſpenſo, qui non propterea ab aliis functionibus Sacerdotalibus ſuſpenſus habetur, & tamen altaris miniſterium omniũ Sacerdotalium nobiliſſimum eſt: cur ergo, qui illo iudicatur indignus, non etiam iudicatur indignus cæteris? Aliud eſt ex cap. vlt. de temp. ord. in 6. vbi Epiſcopus propter quoddam delictum à collatione clericalis tonſuræ ſuſpenditur, per quam ex omnium ſententia non interdicitur Epiſcopo collatio ordinum ſuperiorum. Reſponderi poteſt, in illo textu addi particulam illam excluſiuam, *dumtaxat*, ratione cuius illa ſuſpenſio non extenditur ad ſuperiora. Sed contra hoc eſt in primis quod ſuprà dixi, in his formis perinde eſſe præſcindere, aut tacere, quod expreſsè excludere, vel negare: & ideò dicebamus idem eſſe dicere *ab officio*, vel *tantum ab officio*: ſic ergo ſi ſuſpenſio, *tantùm à collatione tonſuræ*, excludit ſuperiora, ne ab eis fiat ſuſpenſio, etiam præciſa ſuſpenſio à collatione tonſuræ idem operabitur. Et deinde videtur repugnantia, quod præciſa ſuſpenſio à collatione tonſuræ includat ſuſpenſionem ſuperiorum, & tamen quod per additionem excluſiuè excludantur ſuperiora: nam, vt Dialectici aiunt, dictio excluſiua non excludit concomitantia: & ideò; ſi quis ſuſpenderetur ſub hac forma, *à diaconatu dumtaxat*, intelligerentur excludi inferiores ordines, non tamen ſuperiores, quia per connexionem, & conſecutionem continentur in illa: ergo è conuerſo, ſi dictio excluſiua in præſenti habet vim excludendi ſuperiora, ſignum eſt non includi etiam per concomitantiam in inferiori. Tertium exemplum ſumi poteſt ex conceſſis, nam qui ſuſpenditur à munere, v. g. confirmandi, non propterea ſuſpenditur à munere conſecrandi Corpus Domini, cùm tamen hoc miniſterium longè excellentius ſit.

1 · *2* · *Euaſio.* · *Eluditur.* · *3. Exemplum.*

12 Præterea, ratio in qua fundatur illa ſententia, & in principiis Philoſophicis, & in moralibus videtur valde infirma. Nam in Philoſophia verum non eſt, cauſam, quæ caret virtute ad minorem effectum, carere etiam virtute ad perfectiorem, angelus enim caret virtute ſentiendi, non tamen intelligendi; & item homo caret interdùm firmitate memoriæ, & non perſpicacia intelligendi, quæ maior eſt. Similiter in moralibus aliquis interdum priuatur pecuniis, non tamen honore, quod maius bonum eſt, &, qui habet plura beneficia, interdum priuatur inferiori, & non maiori. Sic ergo in præſenti, cùm hæc ſuſpenſio ſit quædam pœna, poterit quis priuari aliquo actu minus perfecto, quia illa eſt ſufficiẽs pœna delicti; & non priuari perfectiori actu. Non eſt ergo ſolidũ illud principium, indignus eſt maioribus, qui minoribus iudicatur indignus, tum quia, quando hæc indignitas ſolùm conſiſtit in quadam culpa, fieri poteſt, vt propter illam fiat aliquis dignus qui priuetur minori bono, non verò maiori: tum etiam, quia, licèt comparando vnum actum ad alium, ſit minùs perfectus, tamen libertas, & facultas exercendi vtrumque maior eſt, quàm circa vnum tantùm etiam perfectiorem. Per ſuſpenſionem autem actus minùs perfecti minuitur illa poteſtas efficiendi illum actum: non ergo rectè inde infertur ſuſpendi quoad vtrumque actum; quia non demeretur minorem actum abſolutè ſpectatum, ſed ſolùm comparatione vtriuſque ſimul. Atque ita non rectè applicantur iura in contrariũ citata pro illo principio, *Indignus minori honore, à fortiori indignus eſt maiori*: illa enim procedunt, quando abſolutè, & ſine vllo alio reſpectu aliquis eſt indignus minori honore, etiam per ſe, & præciſè ſumpto: quod in præſenti non eſt neceſſarium. 13

Accedit tandem, quòd exempla, ſeu corollaria, quæ contraria ſententia proponit, nullo iure fundata ſunt, nec per ſeſe videntur rationi conſentanea. Cur enim, ſi Epiſcopus ſuſpenditur, ne ſubdiaconatum, v.g. conferat, conſequenter priuatus cenſeri debet, ne Diaconos, aut Sacerdotes ordinet? cùm hi omnes actus ab eadem poteſtate procedant, quæ in ſe integra ſemper manet, & alioqui exercitium, vel collatio vnius non pendeat per ſe ab alio, ſed poſſit maior ordo conferri habenti iam minorem abſque collatione minoris alteri facta. Et aliunde contingere etiam poſſit, vt culpa, propter quam talis ſuſpenſio imponitur, ſit digna priuatione minoris actus, non maioris; vt ſatis declaratum eſt: ideóque poſsit etiam contingere, vel potiùs debeat, vt iudex, qui talem pœnam impoſuit, ſolùm de illo actu priuare intenderit, quem expreſsit. Nec eſt eadem ratio de ſuſpenſione ab vſu, vel receptione talium ordinum, & à collatione eorum: nam ordines diuerſi reſpectu eiuſdem ſubiecti habent ordinem per ſe in ſuo eſſe, & conſequenter etiam in vſu, quia maior ſupponit minorem: & ideò neceſſe eſt, vt qui ſuſpenditur ne minorem ſuſcipiat, à fortiori ſuſpendatur, ne ad maiora quaſi per ſaltum tranſeat. Et ſimiliter vſus ordinis ſupponit eſſe talis ordinis, & ideò; qui à ſuſcipiendo aliquo ordine, quem non habet, ſuſpenditur, conſequenter ſuſpenditur ab vſu eius, ſi iam illum habet. Ac denique ſuſceptio ſuperioris ordinis non fit ſine aliquo vſu inferioris, & ideò qui ab inferiori ordine ſuſpenditur, conſequenter impeditur à ſuſceptione vlterioris ordinis, ſi illum nõ habet, vel ab vſu eius, ſi iam illum habet. At verò quoad collationem, abſolutè loquendo, non inuenitur hæc colligatio ſeu ſubordinatio inter ordines: nam, licèt reſpectu eiuſdem recipientis nemo poſſit iure illi conferre ſuperiorem ordinem, niſi vel priùs ei conferat, vel ſaltem ſupponat inferiorem, tamen abſolutè, & reſpectu conferẽtis non oportet, vt, ſi maiorem ordinem confert, det etiam minorem, vt oſtenſum eſt. Aliunde verò actiua collatio omnium ordinum ab eadem indiuiſibili, & quaſi eminenti poteſtate procedit, quæ, dùm vnum actum exercet, non efficit alium, neque è conuerſo: & ideò, licèt impediatur, ne vnum actum illorum exerceat ſiue maiorem, ſiue minorem, non ſequitur ſimul ſuſpendi ne exerceat alium. Hinc denique in iure, quando Epiſcopus à collatione duorum vel trium ordinum ſuſpenditur, non vnius tantùm fit mentio, ſed omnium, vt in capit. *Literas*,

Diſcrimen inter ſuſpenſionem à collatione minoris ordinis, & à ſuſceptione eiuſdem.

Literas, de Temp. ordin. *Diaconij, & Presbyterij*. Si autem expreſſo inferiori, intelligeretur etiam facta ſuſpenſio à collatione ſuperioris, non oporteret illum exprimere.

14 *Communis ſententia ad verũ ſenſum reducitur.*

Propter has rationes cenſeo, ſententiam hanc communem non poſſe iure procedere, niſi ſolùm quando inter ipſos actus eſt ſubordinatio, ita vt perfectior ſine minori non poſſit legitimè, & ſecundum Eccleſiæ ritum exerceri. Quod præter omnia dicta optimè confirmatur ex capit. *Ex literis*, de Exceſſib. Prælat. vbi circa finem ſic dicitur, *Ipſum indignum altaris miniſterio reputamus*, & ſubditur, *Cùm igitur Pontificale officium ſine altaris miniſterio non valeat adimpleri, mandamus, quatenùs, vt Epiſcopatui cedat, moneatis eundem*, vbi non ex dignitate, aut perfectione, ſed ex connexione Pontifex argumentatur. Et rationes factæ in re morali planè conuincunt: maximè, cùm pœnæ reſtringendæ potiùs ſint quàm ampliandæ, niſi ratio vrgens, aut alia iuris principia aliud facere compellant; quod in præſenti dici non poteſt. Aliqui verò limitant hanc ſententiam, dicentes determinationem huius ſuſpenſionis ex proportione ad delictum eſſe ſumendam, quando in eo punitur in quo deliquit, vt, verbi gratia, ſi Epiſcopus deliquit in miniſtratione Diaconatus, & proptereà ſuſpenditur à collatione ordinis, vel Diaconatus; tunc intelligi præcisè ab illo ordine conferendo ſuſpendi: ſecus verò eſſe, ſi vel nõ ſeruatur illa proportio inter pœnã, & culpam, ſed ſunt quaſi diſparatæ omnino, vt ſi propter adulterium, verbi grat. ſuſpendatur; tunc procedere communem ſententiam, quòd ſuſpenſus ab inferiori ordine, eſt etiam ſuſpenſus à ſuperiore.

15 *Limitatio reiicitur.*

Sed hæc diſtinctio nec ſatis fundata eſt quoad ſingula membra, nec quoad concordiã eorum inter ſe. Probatur, quia regula illa poſita in priori membro incertiſſima eſt: interdum enim inuenimus in iure ſuſpendi Epiſcopum tantùm in eo actu, quem malè exercuit, vt in prima tonſura, cap. vltim. de Temper. ordinat. in ſexto, in Diaconatu & Presbyterio in cap. *Literas*, de Temper. ordinat. aliquando verò propter vnum ordinem malè collatum, ſcilicet Diaconatus, ſuſpenditur à collatione omnium ordinũ in cap. *Vel non eſt compos*, eodẽ tit. quod notauit Gloſſa in cap. *Eos*, de Temp. ord. in 6. verb. *Ordinum*, addens, *Quod ſi Papa voluiſſet, eum tantùm illo, quẽ contulit, priuare expreſſiſſet* cenſet igitur non eſſe ſatis, quòd delictum fuerit circa vnum ordinem tãtùm, vt ſuſpenſio cenſeatur eſſe ab illo tãtùm, niſi hoc exprimatur; ſatis autem exprimitur, non ſolùm quando expreſsè additur excluſiua, vt in dict. cap. vlt. ſed etiã quando præcisè talis ordo exprimitur, vt in dict. cap. *Literas*, quæ iura ad hoc ipſum citat eadem Gloſſa: vnde videtur idem nobiſcum ſentire. Si autem verba ſententiæ generaliora ſint, non determinabuntur ex ſolo delicto, tum propter ea, quæ latè ſuprà diximus in ſimili puncto; tum etiam quia, licet materia delicti fuerit vnus tantùm ordo, poteſt ex circunſtantiis delictum eſſe tam graue, vt generaliorem ſuſpenſionem mereatur, vt patet ex dict. cap. *Vel non eſt compos*, & à ſimili ex capitulo, *Qui & diuinis*, duodecimo, quæſtione ſecunda. Vbi quidam ſolùm qui ſacram communionem quibuſdam excommunicatis miniſtrauit, *ab officio protinus Eccleſiaſtico pellitur*: igitur primum illud membrũ, & regula in illo contenta nullo fundata eſt iure. Cõtra ſecundum autem membrum, procedunt omnia, quæ contra priorem ſententiam dicta ſunt: nam licet delictum ſit (vt ita dicam) diſparatum, ſi iudex definiuit pœnam eius ad ſuſpenſionem collationis vnius ordinis, non eſt cur ad plura extendatur, neque ad plures actus, niſi cum illo fuerint connexi. Hæc ergo

Gloſſ.

Regula generalis.

A ſola regula poteſt in hac materia tanquam certa deſignari, vt verbis ſententiæ, vel legis ſtandum ſit, ſolumque illum actum ordinis prohibeat, qui in determinatione ſuſpenſionis exprimitur, vel qui cum eo fuerit neceſſariò connexus, vt ſatis explicatum eſt. Et hanc regulam explicauit Abbas in capitulo *Cum dilectus*, de Conſuetudine, numero vigeſimo, & Nauarrus in Summa capite vigeſimo ſeptimo, numero centeſimo ſexageſimo.

Abb. Nauarr.

Suſpenſio à iuriſdictione, quem effectum habeat.

19 *De ſuſpenſione à iuriſdictio ſimpliciter.*

TErtiò principaliter poſſumus ex dictis inferre quem effectum habeat ſuſpenſio à iuriſdictione, quando ad illam determinatur. Aut enim ſuſpenſio eſt à iuriſdictione ſimpliciter, aut à determinato actu, ſeu parte iuriſdictionis. B Si fiat priori modo: tunc ſuſpenſio eſt à tota ſpirituali iuriſdictione, argumento eorum quæ hactenus diximus, quia dictio illa indefinita ob ſuam indifferentiam totum comprehendit, & æquiualet vniuerſali. Qui autem ſint actus huius iuriſdictionis, iam in ſuperioribus dictum eſt: & videri poteſt Gloſſa in capitulo *Tranſmiſſum*, de Electíon. Per hanc autem ſuſpenſionem non prohibentur actus ordinis, qui iuriſdictionem nõ requirunt, propter eaſdem rationes, quibus diximus ſuſpenſionem ab ordine non includere ſuſpenſionem à iuriſdictione: nam ſicut iuriſdictio nõ ſupponit neceſſariò ordinem: ita etiam ordo non ſemper requirit iuriſdictionem ad ſuos actus efficiẽdos. C Atque ita notauit citata Gloſſa in dicto capit. *Tranſmiſſam*, & ſumitur ex textu ibi, & ex capitul. *Aqua*, de Conſecratione Eccleſiæ, vel altaris. Notauit Nauarrus in Summa capitul. 27. num. 160. Abbas in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. num. 20. Solùm aduerto, hoc ſimpliciter procedere in actibus ordinis, quinullam iuriſdictionem requirunt, vt ſacrum facere, &c. Alij verò ſunt actus ordinis, qui requirunt iuriſdictionem, vel vt validè, vel vt licitè fiant, & ab his manet quis prohibitus per talem ſuſpẽſionem per quãdam conſecutionem, non tamen eodem modo, ſed cum proportione. Vbi enim iuriſdictio eſt de ſubſtantia actus, vt eſt in ſola abſolutione ſacramentali, D actus erit nullus ſi fiat cũ tali ſuſpẽſione, quia deeſt poteſtas neceſſaria ad valorem eius. Vbi autem fuerit iuriſdictio de iuſtitia actus (vt ſic dicam) erit prohibitus ne licitè fiat, factus tamen validus erit. Sic peccabit Parochus ſuſpenſus quælibet ſacramenta miniſtrando ſuis ouibus vt ordinarius paſtor, & Epiſcopus ſuſpenſus conferendo ordines ſuis ſubditis, quia non ſolùm poteſtate ordinis, ſed etiam iuriſdictionis vtitur: ſicut peccaret dando alteri Epiſcopo licentiam ad ordinandum in ſuo Epiſcopatu, vel dando ſubdito licentiam vt ab alio ordinetur, quia hi ſunt actus iuriſdictionis, nam multo magis exercet iuriſdictionem per ſe ordinando.

Nauarr. Abb.

Per ſuſpenſionem à iuriſdict. ſuſpenditur etiam quis ab actu ordinis ad illam requiſito

17 *De ſuſpenſione à parte iuriſdictionis.*

At verò, quando ſuſpenſio non fertur ſimpliciter; ſed cum determinatione certi actus, ſeu partis E iuriſdictionis, vt à collatione beneficiorum c. *Gratis*, de *Præbendis*, cap. vnico, *Ne ſede vacante*, in 6. Clement. 1. §. *Si quis*, de ſtatu Monachi à confirmatione Epiſcopi cap. 2. de Tranſlat. Epiſcop. cap. *Prouidè*, de Elect. in 6. & ſæpè aliàs, vt videri poteſt in Gloſſa in Clement. *Cupientes*, de Pœnis. Tunc applicanda, & ſeruanda eſt regula poſita, vt ſolùm ab eo actu, ſeu parte iuriſdictionis aliquis ſuſpenſus eſſe intelligatur, qui per verba determinantia ſuſpenſionem ſignificatur, niſi fortaſſe habeat cum alio actu neceſſariam connexionem, ita vt ſine illo fieri non poſſit; nam tunc ob eam cauſam etiam alius actus in tali ſuſpenſione comprehendetur. Quod eadem ratione in iuriſdictione ac in ordine procedit.

Ex

18 Ex dictis ſequitur ſacerdotem ſic ſuſpenſum partiali ſuſpenſione grauiter peccare functionem illam ſpiritualem exercendo, à qua ſuſpenſus eſt, non verò aliam. Probatur prior pars, quia hæc etiam ſuſpenſio includit prohibitionem per legẽ ſeu præceptum Eccleſiæ, cuius materia ex ſuo genere grauis eſt, ergo ex genere ſuo, illa tranſgreſſio eſt mortale peccatum; & quoad hoc eadem eſt ratio de ſuſpenſione totali & partiali: cuius materia ſit ſufficienter grauis. Ratio verò alterius partis eſt, quia reliqui actus non contenti in tali ſuſpenſione non ſunt prohibiti, ergo non eſt vnde ſit malum illos exercere; nam ſuſpenſio circa alios actus, cùm non ſit culpa, ſed pœna, non facit indignum vel inhabilem ad alios actus, quamtumuis ſacros, exercendos, qui non ſunt in ipſa ſuſpenſione comprehenſi. An verò illi priores actus, qui contra ſuſpenſionem illicitè fiunt, validi ſint, declaratum iam eſt, partim in proximè dictis, partim ex dictis de excommunicatione maiori.

Violatio ſuſpenſionis qualis culpa ſit.

Quæ pœna dictæ culpæ reſpondeat.

19 DE pœna verò iure impoſita propter hoc peccatum fungendi officio, à quo quis ſuſpenſus eſt, idem proportionaliter, ſeu reſpectiuè dicendum hic eſt, quod de ſuſpenſione totali ab officio diximus. Itaque, ſi ſuſpenſio ſit à iuriſdictione tantùm, vel à quolibet actu iuriſdictionis, nulla irregularitas, vel alia ſpecialis pœna eſt in iure impoſita propter eius tranſgreſſionem, ſed puniri debet arbitrio iudicis, vt in aliis dictum eſt. Si verò ſuſpenſio ſit ab ordine, ſiue ſit à toto ordine, ſiue ab vno, vel alio; ſiue ab vno actu alicuius ordinis, irregularitas incurritur ordinẽ ex officio exercendo contra talem ſuſpenſionem reſpectiuè. Ratio eſt, quia iura, quæ de hac irregularitate loquuntur, non tantùm agunt de ſuſpenſione totali ab officio, vel ab ordine, ſed etiam de partiali, nec ſolùm de ſimpliciter lata, ſed etiam de ea quæ fertur ad certum tempus. Ita ſumitur ex cap. *Is cui*, de Sententia excommun. Vbi ex eo, quòd alicui eſt interdicta celebratio in Eccleſia, infertur fieri irregularẽ in ea celebrando: idem ergo eſt in omnibus ſimilibus. Item quando aliquis eſt ſuſpenſus à toto officio, vt irregularitatem incurrat, ſufficit vnum actum ordinis exercere, iuxta cap. 1. de Re iudic. in 6. & cap. 1. de Sententia excommunicationis in 6. vbi Gloſſ. & Doctores id notant: ſufficit ergo violatio talis ſuſpenſionis in aliqua parte eius: ergo licèt ſuſpenſio ſit impoſita in ſola illa parte, ſi in illa violetur, id ſatis eſt ad talem irregularitatem incurrendam. Et ita Doctores agentes de hac irregularitate nihil diſtinguunt inter ſuſpenſionem totalem, & partialem.

De pœna ob tranſgreſſionẽ ſuſpenſionis à iuriſdictione.

De pœna ob violationẽ ſuſpenſionis ab ordine.

Cap. Is cui de Sent. excomm.

20 Præter hanc verò pœnam nullam aliam inuenio propter hoc delictum ipſo iure impoſitam. Solùm in cap. 2. 65. diſtinct. præcipitur, vt qui ſuſpenſus ab altari Miſſas fecerit, *Eccleſiæ communione priuetur, & ab omnium fratrum communione nouerit ſe alienum.* Vbi videtur etiam imponi excommunicatio. Sed in primis illa pœna non eſt vſu recepta in vniuerſa Eccleſia, & canon ille eſt Concilij Arelat. prouincialis. Deinde dici poteſt, illa verba, *communione priuetur*, non eſſe cenſuræ latæ, ſed ferendæ, & iuxta illa eſſe intelligenda ſequentia. Quod ſi dicatur, hæc verba non eſſe in originali, ſed ſolùm hæc, *Ab omnium fratrum charitate nouerit ſe alienum.* Reſponderi poteſt, per illa ſolum exaggerari grauitatem delicti, non nouam cẽſuram imponi. At obſtant illa verba, *vt ſeueritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Propter quæ Gloſſa dicit, ibi imponi aliam pœnam: quia *ſi celebrauerit poſt excommunicationem, deponetur.* Vbi & excommunicationem admittit iuxta lectionem Gratiani, & addit de-

Gloſſa.

A poſitionem, qui nomine fratrum intelligit Coepiſcopos, à quorum gremio excluditur qui deponit: per quam depoſitionẽ aliqui irregularitatem intelligũt. Sed hoc totum incertum eſt, & è conuerſo certum eſt illam pœnam ſaltem ipſo facto non eſſe in vſu.

DISPVTATIO XXVII.

De effectibus ſuſpenſionis à beneficio.

QVamquam hæc ſpecies ſuſpenſionis diuerſa ſit à præcedenti, tamen forma & modus illam ferẽdi eiuſdem rationis eſt: & ideo applicando cũ pro-
B portione principia poſita in diſputatione præcedenti, facillimum erit intelligere, quæ ad effectus huius ſuſpẽſionis pertinent. Dupliciter igitur hæc ſuſpenſio, ſicut præcedẽs, ferri poteſt, ſcilicet vel ſimpliciter, vel cum determinatione alicuius beneficij, vel partis eius. De vtraque ergo forma ſigillatim dicemus, & explicabimus varios modos, quibus de his ſpeciebus ſuſpenſionis iura loquuntur, in quorum intelligentia præcipua pars huius doctrinæ poſita eſt.

SECTIO I.

C

Quid ſit ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter lata, & quos effectus habeat.

QVoniam in beneficio duo ſunt, vnum eſt functio aliqua ſpiritualis, ad quam beneficium obligare ſolet, aliud eſt temporale emolumentum, ad quod ſuſcipiendum beneficium confert ius ex ſe perpetuum. Dubitari in primis poteſt, an ſuſpenſio à beneficio impediat vtrumque, vel alterum tantùm. Et ratio dubitãdi eſſe poteſt, quia ex illis duobus primum pertinet ad Eccleſiaſticum officium: ergo, ſi hæc ſuſpenſio vtrumque impedit, habebit hæc cẽſura effectum vtriuſque ſuſpenſionis ab officio, & beneficio; quod eſſe non
D poteſt, quia ſpecies hæ ſunt impermixtæ. Quæ ratio etiam probat ſuſpenſionem hanc non poſſe impedire tantum illud primum ſpirituale, quod in beneficio inuenitur, ſi autem ſolum ſecundum impedit, ſequitur non [illegible] hanc propriam cenſuram ſuſpẽſionis, neque illi conuenire definitionem ſuſpenſionis ſuperius datam, quia non impedit aliquam Eccleſiaſticam functionem, nam percipere fructus beneficij non eſt functio Eccleſiaſtica, ſed ſtipendium illius.

1 *Ratio dubitandi.*

Nihilominùs dicendum eſt, effectum huius ſuſpenſionis ſolùm eſſe impedire dominum, ſeu poſſeſſorem beneficij, ne vti poſſit illo iure percipiendi fructus Eccleſiaſticos, quod habet ratione officij, & in quo ratio beneficij conſiſtit. Hoc patet in primis
E ex communi ſententia omnium, quos referemus. Deinde ex proprietate verborum iuxta vſum canonum, ad quam proprietatem verba hæc reſtringenda ſunt, & limitanda, cùm ſit materia odioſa & pœnalis. Nam in iure beneficium contra officium diſtinguitur, quod patet maximè ex omnibus illis, quæ de hac cenſura loquuntur, & ſuprà citata ſunt: hac enim de cauſa diſtinctè proponunt ſuſpenſionem ab officio, & à beneficio, & ab vtroq; ſimul. Nec ſolùm hæc duo generatim ſũpta, ſed etiã prout coniunguntur in præbenda Eccleſiaſtica, quæ & aliquod miniſterium habet & prouentus, diſtinguuntur, vt patet ex cap. finali de Reſcript. in 6. vbi beneficium

2 *Suſpenſio à beneficio ſolum priuat fructibus beneficij.*

beneficium Eccleſiaſticum propter officium dari dicitur, non propter aliud extrinſecum, vel accidentarium, ſed ad quod ipſa præbenda obligat: ergo ex his duobus quæ in præbenda coniunguntur, beneficium propriè non eſt, niſi ius ipſum percipiendi fructus, quod ex officio naſcitur, ſeu propter officium collatum eſt. Con.Tri. Vnde Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 3. de Reform. beneficia ad diuinum cultum, atque Eccleſiaſtica munia obeunda, dicit, eſſe conſtituta, vbi etiam diſtinguit beneficia ab Eccleſiaſticis muneribus, quæ nomine officij ſignificari ſolent. Igitur cum à beneficio quiſpiam ſuſpendi dicitur, in ea proprietate beneficium ſumendum eſt: ergo effectus huius ſuſpenſionis erit impedire hoc ius percipiendi fructus, ne in actum ſuum prodire poſſit. Probatur conſequentia, nam per illam determinationem, *à beneficio*, ad ipſum ſuſpenſio limitatur ſicut dictum eſt de ſuſpenſione ab officio. Rurſus hæc ſuſpenſio non tollit beneficium ipſum, vt receptum eſt, & ſuprà à nobis probatum. Vnde ſic ſuſpenſus à beneficio, ſi nimium pertinax ſit, vel noua crimina committat, ſolet beneficio priuari, cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, de Election. in 6. & in cap. *Sicut*, de Cohabit. cleric. & mulierum, Abbas. vbi contra Innocentium id notat Abbas numero 4. ergo ſignum manifeſtum eſt per ſuſpenſionem ſolam non fuiſſe ſublatum ipſum beneficium. Supereſt ergo, vt ſuſpenſio à beneficio impediat ſolum ius beneficij, ne quis poſſit eo vti ad fructus recipiendos, ita vt nihil aliud ſit à beneficio ſuſpendi, quàm fructus beneficij ſuos non facere. Atque ita docent Canoniſtæ in citatis iuribus, & in ca. *Cùm bonæ*, de ætate & qualit. vbi Abbas num. 6.

Suſpenſionem à beneficio officij vſum non impedire.

3 Atque hinc ſequitur primò, ſuſpenſionem à beneficio præciſè ſiue addatur dictio excluſiua, *Tantùm*, ſiue ſolum taceatur officium, & omnis actus eius, non operari ſuſpenſionem ab officio, nec impedire aliquem actum eius, imò (quod amplius eſt) non tollere obligationem, quæ antea inerat tale officium exercendi. Gloſſ. Priorem partem docuit Gloſſa in cap. *Cùm Vvinionienſis*, de Electione verb. *Admiſerant*, & Gloſſa in cap. *Cupientes*, eodem titulo in 6. verb. *Beneficijs*, quibus locis alij Doctores idem ſentiunt. Et probatur ex dictis, quia nomine beneficij in rigore non ſignificatur officium; ſed in lege ſeu ſententia pœnali nomen in rigore tantùm ſumendum eſt: ergo. Item quando ſuſpenſio ad beneficium determinatur, & tacetur officium, conſequenter excluditur, qua cenſura non operatur, niſi quantum exprimitur vt in ſuperioribus dictum eſt; & omnia ibi adducta hîc à fortiori procedunt. *Rationi dubitandi in cōtrarium ſatiſfit.* Ad rationem verò dubitandi, nimirum huic ſuſpenſioni non conuenire definitionem ſuſpenſionis ſuperiùs datam, quia non priuat eccleſiaſticis functionibus, dicendum eſt, functionem eccleſiaſticam in ea definitione latè ſumi pro vſu cuiuſcumque iuris Eccleſiaſtici vt in ipſa definitione declaratum eſt: hæc autem ſuſpenſio re vera impedit vſum iuris beneficij, quod poteſtas quædam Eccleſiaſtica dici poteſt.

4 *Suſpenſus à beneficio non tollit obligationē officij.* Poſterior qars nonnullam habet maiorem difficultatem, quia, cùm beneficium detur propter officium nemo videtur ad officium obligari, niſi qui beneficio fruitur: ſi ergo aliquis per ſuſpenſionem priuatur ſtipendio ſeu fructibus beneficij, non poteſt manere ad officium explendum obligatus: ſicut, ſi beneficium aliquod Eccleſiaſticum erigatur cum onere quotidie, v.g. faciendi ſacrum, & ſucceſ-A ſu temporis res, in quibus fundatum eſt, pereant, vel infructuoſæ reddantur, ita vt ceſſent fructus beneficij, conſequenter etiam ceſſabit obligatio ad Miſſas dicendas. ergo ſimiliter in præſenti. Nihilominùs partem illam etiam docent Gloſſæ, & Doctorex citati; eſtque per ſe valde conſentanea rationi: quia per ſuſpenſionem non aufertur beneficium, vt dictum eſt, ſed tantùm fructus beneficij: ergo, ſi beneficium ſecum affert obligationem alicuius officij, ſuſpenſio non tollit illam. Patet conſequentia, quia illa obligatio intrinſecè coniuncta eſt cum beneficio ipſo, quod de ſe confert ſufficiens ſtipendium, ſeu ſuſtentationem ratione talis muneris ſeu obligationis: quòd autem ſuſpenſus non per-B cipiat tales fructus, culpa eius eſt, nam hoc in pœnam ei imponitur: ergo propterea non debet immunis fieri ab obligatione. Patet conſequentia, tum quia (ſi ita loqui licet) ex parte beneficij, ſeu fidelium iam ſufficiens ſtipendium accepit, tum etiam, quia ex culpa non debet reportare hoc commodum, vt obligatione liberetur in eorum incommodum, qui officijs, ſeu actibus illius obligationis prouiderunt: tum etiam, quia cenſura imponit onus, non tollit; alioqui leuis pœna eſſet, ſi tollendo commodum, tolleret etiam onus: ratio ergo huius pœnæ in hoc poſita eſt, quòd tollat præciſè emolumentum temporale, relinquendo integram muneris obligationem.

Ac propterea non procedit ratio in contrarium 5 *Rationi in cōtrarium ſatiſfit.*
C facta, quia licèt detur beneficium propter officium, tamen, in pœnam poteſt quis priuari emolumento beneficij, & quia non priuatur titulo beneficij; relinqui cum obligatione ipſi beneficio annexa. Sicut enim, poſtquam aliquis expleta obligatione beneficij fecit fructus ſuos, poteſt nihilominùs in pœnam illis priuari, licèt propter officium alios acceperit, ita etiam poteſt quaſi præueniri, & puniri, ne fructus recipiat, & nihilominùs officium faciat. *Obiectio.* Et ideò non eſt ſimile, quod affertur, quando abſque impoſitione pœnæ res beneficij infructuoſæ fiunt vt per ſe notum eſt. Dices ergo eſt acerbior pœna ſuſpenſio à beneficio tantùm, quàm ab officio & beneficio ſimul: quia per priorem aufertur commodum manente onere: per poſteriorem verò au- *Solutio.*
D fertur onus ſimul cum commodo. Reſpondetur, quamuis obligatio ad faciendum officium ſit onus tamen facultas expedita, & libera ad illud exercendum non eſt onus, ſed honor, qui magnus exiſtimatur: per ſuſpenſionem autem ab officio non obligatio tantùm, ſed facultas etiam aufertur eo modo, quo per Eccleſiam auferri poteſt: & ideò ex eo capite multum augetur illa pœna. Nec verò etiam per illam ſuſpenſionem liberatur quis omnino ab obligatione, quæ ratione ſui beneficij ſibi antea inerat, quandiu idem beneficium retinet, præſertim ſi curatum ſit, vel ad tale munus obligans, quod per
E alium impleri poſſit, nam præterquam quod tenetur ad officium canonicum recitandum; vt ſuprà dixi, etiam tenetur curare, vt ſaltem per alium illud munus expleatur, & de fructibus beneficij ei prouideatur, niſi ſuperior, ſeu Epiſcopus id ſufficienter prouiderit, vt regulariter fit in ſuſpenſionibus ab ipſo latis. In ſuſpenſionibus verò, quæ ipſo iure incurruntur, ſæpe erit neceſſaria ipſiuſmet beneficiati cura ſeu ſollicitudo; & ad hanc dicimus teneri ratione beneficij, quod retinet, quia non debet ob eius culpam Eccleſia detrimentum pati.

6 *Num poſſit ſuſpenſus à benefi. io alium ſubſtituere in officio, qui de fructibus beneficij alatur.*

Sed quæret aliquis, an is, qui eſt ſuſpenſus à beneficio, ſatisfaciat ſuo muneri, ſi alius loco illius ſubſtituatur, qui de fructibus beneficij alatur. Reſpondetur, ſi id fiat authoritate ſuperioris, ſeu Epiſ-

copi, poſſe excuſari, vt ſumitur ex dicta Gloſſa verbo *Beneficij*, in cap. *Cupientes*, de Elect. in 6. ipſe tamen ſuperior ſine rationabili cauſa id facere non debet, præſertim quando beneficium habet curam animarum annexam, argumento cap. *Inter quatuor*, de Cleric. non reſid. Nam cùm alius teneatur, non eſt cur ſine iuſta cauſa, & ipſe eo onere liberetur; commodum quodammodo ex ſua culpa reportans: & Eccleſia ſuo proprio paſtore & miniſtro priuetur: igitur, ſi rationabilis cauſa non intercedat ipſe compelli debet, vt perſonaliter inſeruiat, etiam ſub pœna priuationis beneficij, ſi neceſſarium ſit, argumento capit. *peruenit*, 2. de Appellat. an verò in ſubſtentationem poſſit ei dari aliquid de fructibus beneficij, ſaltem ea pars, quæ alteri danda eſſet, ſi loco ipſius ſubſtitueretur, dicemus in ſequentibus.

Ad quid teneatur, quamve pœnam incurrat agens contra ſuſpenſionem à beneficio.

7 Secundò principaliter ſequitur ex dictis, ex genere ſuo grauiter peccare eum, qui cum ſuſpenſus à beneficio ſit, fructus beneficij vſurpat, & teneri ad reſtituendum illos abſque alia iudicis ſententia. Hoc totum patet ex dictis in ſimili effectu excommunicationis maioris: nam idem eſt in re effectus, quamuis diuerſæ ſint rationes formales. Quapropter omnia, quæ ibi diximus, hîc habent locum, ſcilicet & peccare hunc, quia vſurpat aliena; quod eſt contra iuſtitiam, & ideò graue eſſe peccatum ex ſuo genere, ac propterea obligans etiam ad reſtitutionem, quia nemo poteſt iuſtè retinere, quod ſuum non eſt, niſi per accidens excuſetur ob impotentiam vel aliam grauem cauſam ex ibi numeratis. Quia hæc pœna non ſpoliat hominem rebus ſuis, quarum dominium iam acquiſierat; quod fieri non ſolet abſque ſententia ab homine lata; ſed impedit ne fructuum dominium acquirat; quod ipſo iure abſque interuentu alterius ſententiæ fieri ſolet. Quo etiam fit, vt licèt ſuſpenſo ſit occulta, eandem obligationem inducat. Quia cenſura hæc, ſicut excommunicatio ſecum affert executionem, quantum ad impediendum acquiſitionem dominij: ex quo effectu omnis alia obligatio naſcitur. Neque in hoc aliquid remiſſum eſt per extrauagantem *ad euitanda*, tum quia ibi ſolùm de communicatione agitur, non de fructuum perceptione: tum etiam, quia ei, qui cenſura ligatus eſt, nullum beneficium vel priuilegium per illam eſt conceſſum.

8 *Quam pœnam incurrat.* Sed quæres, an qui violat hanc cenſuram, vſurpando huiuſmodi fructibus, in aliquam, vel cenſuram, vel aliam eccleſiaſticam pœnam incidat. Reſpondetur, in primis hunc non fieri irregularem; quod etiam ſuprà diximus tractando de excommunicatione; & eſt hîc eadem ratio, quia in iure non legimus irregularitatem latam in violatorem cenſuræ, niſi propter miniſterium in diuinis, à quo per cenſuram interdictus eſt: irregularitas autem, niſi in iure ſit expreſſa non incurritur. Propter quod etiam ſuprà diximus exercendo actum ſolius iuriſdictionis contra ſuſpenſionem, non incurri irregularitatem: ergo multò minùs incurretur propter fructus beneficij malè vſurpatos: nam minùs hoc habet de Eccleſiaſtico miniſterio. Et ita docuit Gloſſa recepta in Clementina 2. verbo *Suſpenſus*, de vita & honeſt. clerico. Rurſus neque aliam cenſuram vel pœnam inuenio iure ipſo latam propter hoc delictum: quapropter nulla incurritur ipſo facto. Aliquando verò imponitur in pœnam huius delicti priuatio perpetua ipſorum beneficiorum, vt videre licet in capit. 1. §. vltim. & in capit. *Cupientes*, verſ. *Cæterum*, de

A Electione in 6. Exiſtimo tamen in primis illam pœnam eo quòd ibi, vel alibi imponatur, non eſſe extendendam ad omnem ſuſpenſionem: quia ibi ex ſpeciali cauſa imponitur, & eſt quaſi aggrauatio pœnæ illius delicti, neque eſt vllum verbum, quo ſignificetur talem pœnam generalem eſſe in omnes tranſgreſſores cuiuſcumque ſimilis ſuſpenſionis. Deinde, licèt ibi præſertim in poſteriori textu dicatur *ipſo iure*, exiſtimo non incurri illam pœnam vſque ad ſententiam iudicis ſaltem declaratoriam criminis, quia hoc ſufficit ad vim illorum verborum in his pœnis, quas regulariter loquendo, nemo cogitur in ſe ipſo exequi, donec condemnetur, de quo aliàs.

B *Quid nomine beneficij in hac ſuſpenſione comprehendatur.*

Dvo tamen vlteriùs ſuperſunt declaranda. Primum eſt, quid nomine beneficij intelligendum ſit. Aliud, quid nomine fructuum. Circa primum ſi ſic ſuſpenſus à beneficio vnum tantùm habeat, clarum eſt de illo eſſe ſermonem: ſi verò habeat plura, tunc oritur ambiguitas, an de omnibus id intelligendum ſit. Nam videtur ita eſſe affirmandum quia ſuſpenſio ab officio ſimpliciter lata intelligitur de omni officio, & ab ordine, ab omni ordine, & à iuriſdictione, ab omni iuriſdictione: ergo ſuſpenſio à beneficio, ab omni beneficio intelligenda eſt. Ratio enim militat eadem, ſcilicet, quo ille C indefinitus terminus æquiualet vniuerſali: tum quia eſt materia quaſi doctrinalis, ſeu legalis, tum propter indifferentiam, quia non poſſet magis determinari ad vnum, quàm ad aliud: tum denique quia ibi eſt negatio incluſa, quia ſuſpenſio habet rationem priuationis cùm: ergo dicitur aliquis ſuſpendi à beneficio, perinde eſt, ac ſi diceretur, non poſſit fructus beneficij accipere, ergo illa negatio diſtribuit terminum, *beneficij*, ac ſi dictum eſſet, nullius beneficij fructus accipere poſſit. In contrarium verò eſt, quia nomen *beneficium*, ſingulariter prolatum, vnum tantùm ſignificat in rigore: ita verò accipiendum eſt, quia materia eſt pœnalis & odioſa. Accedit quòd maiorem vim habere videtur, cùm dicitur in iure, D quòd aliquis ſit ſuſpenſus à beneficiis, quàm cùm dicitur à beneficio: ergo quamuis in illa plurali locutione dicamus ſuſpenſionem fieri ab omnibus beneficiis propter rationem factam, tamen in altera ſingulari ſolùm videtur ſermo eſſe de vno, vt a priori diſtinguatur. 9 *Quid de illo qui plura habet beneficia.*

Ad hoc reſponderi poſſet negando fundamentum eius, quia in iure non inuenitur talis forma ſuſpendendi ab officio, quin ex adiunctis conſtet de quo ſit ſermo. Et idem ſeruandum eſt in ſententiis ab homine: alioquin periculum eſſe poteſt, ne cenſura ſit nulla, propter incertitudinem: argumento L. *In ambiguo*, ff. de rebus dubiis, & in L. *Duo ſunt Titij*, ff. de Teſtamentaria tutela vt in ſimili cum E Panormitano dixit Nauarrus cap. 27. num. 161. de hac forma, *Suſpendo te ab officio, vel beneficio*. Nihilominus in præſenti id dicere non poſſumus, quia non eſt locutio tam ambigua, quin poſſit habere definitum, & vſitatum ſenſum. Et ideò ex ſuppoſitione talis formæ quæ nec ex verbis, nec ex circunſtantiis recipit determinationem, dico eſſe vniuerſalem ab omni beneficio quod reus poſſidet. Hoc enim probat ratio facta, quòd in his rebus ſermo abſolutus & indefinitus æquiualet vniuerſali. Dices, hoc eſſe verum in fauorabilibus, hæc enim reſtringenda ſunt, vt ſumitur ex L. 2. ff. de Liber. & poſthum. & facit regula *In pœnis*, de Regula iur. in 6. & regula *In obſcuris*, eod. Vbi dicitur, in obſcuris minimum eſſe ſequendum. Cùm ergo hæc verba obſcura ſint, optimè interpre 10 *Concluſio.* *Nauar.* *Obiectio.*

interpretabimur, ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab vno beneficio, ſcilicet minimo eorum, quæ talis perſona habuerit. Reſpondetur hanc interpretationem videri potuiſſe probabilem, ſi illa locutio eſſet purè indefinita, & particularis. Quia verò virtute includit negationem, vt declaraui, licèt formaliter indefinita appareat, ideò dicimus habere vim vniuerſalis etiam in materia pœnali. Vnde, licèt locutio nudè ſumpta aliquantulum ſit obſcura; tamen attentiùs inſpecta ſatis conſtat non poſſe ad minimam coarctari. Regula autem iuris intelligenda eſt, niſi ex adiunctis alia interpretatio ſufficienter conſtet, vt etiam Gloſſa ibi animaduertit.

Solutio.

11 *Quorundã determinatio dictæ ſuſpẽſionis reycitur.*

Addunt verò auctores ex cauſa ſumi poſſe interdum determinationem. Et quidam hoc metiuntur ex grauitate culpæ: nam, ſi illa ſit digna priuatione omnium beneficiorum, ita erit intelligenda ſuſpenſio: ſi verò non ſit adeò grauis erit vnius tantùm Sed hæc regula in ſuperioribus reiecta eſt, & præterea in præſenti obſtat, quia eadem ratione ſi beneficium ſit vnum tantùm, tamen valde pingue, & æquiualens multis, ſtante eadem grauitate culpæ, non deberet ſuſpendere à toto illo, ſed à parte eius. Item, ſi quis poſſideret tria beneficia, & culpa non cenſeretur ſufficiens ad ſuſpenſionem omnium, & alioqui ſuſpẽſio ab vno ſolo non videretur æquiualens pœna; tunc ſuſpenſio ex vi eorumdem verborum futura eſſet à duobus beneficiis, atque ita per eadem verba vnus ſuſpenderetur ab vno beneficio, alius è duobus, alius à tribus, quod ridiculum eſt, eſſetque id arbitrio ipſiuſmet rei iudicandum, nam, ſi iudex non declarat, non tenetur reus alterius iudicio ſtare; ſi autem declarat, ceſſat dubitatio, de qua agimus.

12 *Aliorũ regula ad determinationem probatur.*

Alij conſtituunt regulam vt quando cauſa ſuſpenſionis eſt de ſe indifferens ad quamuis Eccleſiam, & omnem clerum, tunc ſuſpenſio vniuerſalis ſit, quia non habet vnde determinetur, ſi verò cauſa ſuſpenſionis ad ſpecialem Eccleſiam pertineat, tunc ſuſpenſio à beneficio intelligitur eſſe à beneficio, quod in tali Eccleſia, quis habet, vel, ſi plura ibi obtineat, ab omnibus illis. Quam regulam tradidit Gloſſa in Clement. 2. de Vita, & honeſt. cleric. verbo *Beneficiorum*, & eandem approbat Abbas in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appell. numero 20. Et neceſſariò approbanda eſt quoad poſterius membrum (primum enim iam ſatis probatum eſt) quia ipſum ius, ſeu Pontifex Summus voluit vt pœna in huiuſmodi cauſa lata ſic limitaretur in capit. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. Cùm enim in Concilio Lateranenſi part. 1. capite 3. clerici qui eligunt indignum, à beneficiis per triennium ſuſpenduntur, Bonifacius 8. in dicto cap. interpretatur illam pœnam intelligendam eſſe de illis beneficiis, quæ ſic peccans in illa Eccleſia obtinet, *quam taliter eligendo noſcitur offendiſſe*. Vbi Gloſſa verbo *Reſtringitur*, dicit neceſſariam fuiſſe in illo puncto Pontificis interpretationem, quia indefinita locutio Concilij oppoſitum inſinuabat. Et ideò Nicolaus III. volens ſimilẽm pœnam in ſimili cauſa imponere in capit. *Cupientes*, verſ. *Cæterum*, de Electione in 6. expreſſè addit illam reſtrictionem dicens, *Omnibus beneficijs ſuis, quæ in ipſa Eccleſia de cuius electione agitur, obtineat, per triennium continuum ex tunc inchoandum volumus eo ipſo fore ſuſpenſos*, Et ſimile habetur in capit. 2. verſ. *& nihilominus*, de reb. Eccleſ. non alien. in 6. Vnde dici poſſet, illam reſtrictionem additam eſſe à Bonifacio in illa ſpeciali lege Concilij Lateranenſ. non tamen propterea generalem regulam conſtituiſſe, vt omnis pœna in ſimili cauſa ita reſtricta intelligatur, etiamſi abſolutè lata ſit. Tamen probabilius eſt ibi eſſe generalem regu-

Gloſſ. Abbas.

A lam conſtitutam, vt in ſimilibus cauſis ſimilem pœnam cum illa reſtrictione intelligamus, etiamſi expreſſè adiuncta non ſit, tum quia Pontifex non ſolùm illam legem Concilij Lateranenſis, ſed etiam aliam ſimilem Concilij Lugdunenſis quæ habetur in capit. vltimo §. 1. de Electio. in 6. eodem modo interpretatus eſt: tum etiam, quia cùm reſtrictio pœnæ fauorabilis ſit, & à Pontifice tradatur, & ſatis inſinuetur pro generali regula tradi, non eſt quòd à nobis limitetur. Præſertim cùm & iure vſitatum ſit, & rationi ſit conſentaneum: vt qui aliquam Eccleſiam in aliquo offendit, in his tantùm, quæ ad illam Eccleſiam pertinent, puniatur, quia id ſatis eſſe ſolet ad condignam punitionem delicti: niſi aliud in ſenten-
B tia exprimatur.

Et iuxta hanc regulam intelligere poſſumus, quoties ſimilis ratio ſubintelligendi determinationem occurrerit, cum ſimili, etiam reſtrictione accipiendam eſſe, vt v. g. ſi Canonicus, vel Epiſcopus ſub eo nomine, quod beneficium ſignificet, puniatur in ſuſpenſione ſui beneficij, intelligi debet ſolùm de illo beneficio ſub cuius appellatione condemnatus eſt, tum quia ſæpe prædicata determinantur à ſubiectis, & in communi modo loquendi illa locutio illum ſenſum generare ſolet: tum etiam quia regulariter huiuſmodi pœna videtur iniungi propter iniuriam, quam ſuæ dignitati infert, qui ſic deliquit & ideò in illius fructibus ſpecialiter puniri ſolet.
C Ad hunc igitur modum circunſtantiæ aliæ expendendæ ſunt, vt ex eis appareat, an de aliquo beneficio in particulari ſit ſermo: quia, ſi nullæ ſunt, & abſoluta eſt locutio, vniuerſalem ſenſum reddit, vt diximus.

13 *Corollariũ datæ regulæ.*

Vnde obiter colligo per ſe loquendo, nihil referre quòd ſuſpenſio fiat à beneficio in ſingulari, vel à beneficiis in plurali, ſicut non differret in ſuſpenſione ab officio ſic dicere, vel ab officiis: quanquam hoc ſit minùs vſitatum, quia non eſt tam frequens habere plura Eccleſiaſtica officia, ſicut plura beneficia. Ratio verò eſt, quia vtraque locutio æquiualet vniuerſali, niſi aliunde determinetur: ſed addita diſtributione, perinde eſt dicere, *ab omni beneficio*,
D ac dicere, *ab omnibus beneficijs*: ergo. Verum eſt in locutione ſingulari, faciliùs fieri determinationem ad vnum ex materia & circunſtantiis, quàm ſi ſit locutio pluralis, vt patet in exemplo poſito de Epiſcopo, vel Canonico, qui ſub huiuſmodi appellatione à beneficio ſuſpenditur: tunc enim, ſi in ſingulari fiat, habet locum illa interpretatio: ſi autem fiat in plurali à beneficiis non habebit locum, ſed potiùs reddet ſenſum vniuerſalem, ſcilicet ab omnibus beneficiis, niſi aliunde fiat coarctio ad beneficia alicuius certæ Eccleſiæ iuxta regulam dicti ca. *Si compromiſſarius*. In cuius etiam caſu & ſimilibus parum referre videtur, quòd ſuſpenſio fiat in ſingulari à beneficio: quia tunc etiam efficit ſenſum vniuerſalem reſpectu
E talis Eccleſiæ, id eſt ab omni beneficio, quod in tali Eccleſia habetur, propter eandem rationem cum proportione applicatam.

14 *Idem eſt ſuſpendi à beneficio & à beneficijs*

Sequitur deinde, quando locutio hæc formaliter, aut æquiualenter eſt vniuerſalis, omne genus beneficij Eccleſiaſtici ſub ſe comprehendere, ſiue ſimplex ſit, ſiue dignitas, vel Rectoria, &c. quia ab omnibus his ſolet ſuſpenſio in iure fieri & omnia ſub appellatione beneficij propriè comprehenduntur: ergo ſi ſuſpenſio eſt vniuerſalis, omnia complectitur. Quæres an etiam penſiones. Reſpondeo, ſuppoſita diſtinctione ſuprà data de penſione ex titulo ſpirituali, vel ſine illo: de priori certum eſt comprehendi, quia eſt beneficium, vt ibi dixi. De poſteriori autem videtur idem ſequi ex ibi dictis: quia non

15 *Corollariũ An ſuſpẽſio à beneficio cõprehendat penſiones.*

minùs priuat hæc ſuſpenſio fructibus eccleſiaſticis quàm excommunicatio. Sed oppoſitum hîc credo verius tum quia pœna non eſt extendenda vltra proprietatem vocis ſine cogente fundamento: hæc autem penſio non eſt beneficium propriè, nec eſt ius, vel ratio, quæ cogat ad hanc extenſionem. Excommunicatio enim priuat omni communicatione ſpirituali, & percipere quoſlibet fructus Eccleſiaſticos eſt aliqua communicatio ſpiritualis: hîc autem non habet locum hæc ratio. Excommunicatio item eſt grauior cenſura, & magis odioſa, & ita de illa ſunt communiores doctrinæ, & iura fauent: quæ omnia in præſenti deſunt.

16 *Suſpenſio à beneficio an comprehẽdat Epiſcopatũ*

Sed quæres an comprehendatur etiam Epiſcopatus, quia non ſolet venire nomine beneficij abſolutè dicti, ca. *Felicis*, de Pœnis, in 6. Reſpondeo, ſi hoc fundamentum eſſet validum, etiam poſſe excludi dignitatem, & Rectorias, quia in cap. vltimo de Præcat. & cap. vltimo eod. in 6. ita accipitur. Quoad hoc ergo eadem eſt ratio de hac cenſura, quæ de excommunicatione, vt beneficium latè ſumatur, vt comprehendit ab Epiſcopali dignitate vſque ad infima beneficia: quia hic eſt vſus iuris, & iudicium in hac parte ex omnium ſententia. Solùm eſt differentia quoad perſonas, quia ſi ſuſpenſio feratur in vniuerſali contra hoc, vel illud facientes; non comprehendit Epiſcopos, & eorum ſuperiores vt habetur in capit. *Quia periculoſum*, de Sentent. excommu. in 6. Dicet aliquis, illud non eſſe extendendum ad ſuſpenſionem à beneficio: ſic enim ibi dicitur. *Quia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum ſuperioribus propter executionem Pontificalis officij, quod frequenter incumbit, &c.* cùm ergo Pontificale officium non ſuſpendatur per ſuſpenſionem à beneficio; videtur illa ratio non obſtare, quominùs hæc ſuſpenſio generalis comprehendat etiam Epiſcopos. Reſpondeo in dicto ca. *Si compromiſſarius*, expreſsè declarari ius illud capitis *Quia periculoſum*, extendi ad ſuſpenſionem à beneficio, vt ibi Gloſſa notauit, & congruentes reddit rationes, quæ ibi videri poſſunt.

Suſpenſio à beneficio extenditur ad omnia loca.

17 TErtiò principaliter ſequitur ex dictis hanc ſuſpenſionem latam abſque ſpeciali loci determinatione, etiam quoad illam circunſtantiam vniuerſaliter intelligendam eſſe, id eſt ab omni beneficio, vbicumque illud ſit, vel poſſideatur. Probatur eadem ratione, quia locutio illa indifferens æquiualet vniuerſali. Idem patet ex dictis de ſuſpenſione ab officio. Hoc autem intelligendum eſt niſi aliúde ex materia vel cauſa, de qua agitur, conſtet ſermonem eſſe in particulari de aliquibus beneficiis talis vel talis Eccleſiæ iuxta dictum ca. *Si compromiſſarius.* Vnde hîc etiam ſolet conſtitui diſcrimen inter ſuſpenſionem latam à Papa, vel à particulari Epiſcopo, quòd illa ſic lata omnia beneficia comprehendit, in quocumque territorio exiſtant: quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt. At verò de lata à particulari Epiſcopo, dicunt aliqui eſſe vniuerſalem proportionaliter, id eſt, quoad beneficia, quæ clericus in illo Epiſcopo obtinet, non verò quoad alia, ſi extra illud territorium illa obtineat: quia non poteſt ius dicere, aut ſententiam ferre, quæ aliquid extra territorium operetur. Sed loquendo de poſſibili, nulla eſt differentia. Nam & Papa poteſt ſuſpendere à beneficiis quæ quis habet in vna Diœceſi, vel in vna tantùm Eccleſia, & per ſe iuſtum eſt, & in iure frequens, vt videre eſt in Gloſſa ſæpe citata in Clement. *Cupientes*, de Pœnis. Et è contrario Epiſcopus poteſt

Concluſio

ſubditum ſuſpendere ab omnibus beneficijs, quæ vbique, etiam in aliis Diœceſibus habet, ſi qualitas delicti id mereatur; Ita docuit Abbas in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. nume. 29. cum Anton. quem refert, eſtque communis opinio. Ratio eſt, quia ille actus non excedit iuriſdictionem Epiſcopi particularis: quia ſententia ſeu pœna non fertur de beneficio ſeu in beneficium, ſed fertur in perſonam; & illa eſt, quæ priuatur iure, quod habet, ſeu impeditur, ne illo vtatur: ipſa autem perſona eſt intra territorium huius Epiſcopi, eique ſubiecta; & in illo habet omne ius cuiuſlibet beneficij, etiamſi tale ius ſit ad fructus percipiendos in alio territorio, vel Epiſcopatu. Nam beneficium eſt ius quoddam quaſi inhærens perſonæ, quæ illud habet, vt notauit idem Abbas in capit. *Poſtulaſti*, de Foro compet. num. 7. & de aliis iuribus incorporalibus, idem dicunt iuriſperiti cum Gloſſa in l. 3. ff. pro ſocio, ergo Epiſcopus, qui fert ſententiam ſuſpenſionis in perſonam ſibi ſubiectam poteſt etiam in illa impedire omne ius, quod ipſi inhæret: ergo poteſt ſuſpendere illam ab omni beneficio, etiamſi Eccleſia, vel locus beneficij extra territorium ſit.

Abbas. Anton. *Gloſſ.*

Et confirmatur, quia Epiſcopus poteſt clericum ſibi ſubiectum deponere, & priuare omnibus beneficiis etiam his, quæ in alia Diœceſi habet, ex capite *Poſtulaſti*, de Foro competen. vbi dicitur, Epiſcopum poſſe condemnare Clericum ſibi ſubiectum in priuatione beneficij exiſtentis in alia Diœceſi, licèt executio facienda ſit per Epiſcopum, in cuius Diœceſi eſt illud beneficium: quia executio reſpicit locum, in quo eſt res, circa quam fit: ita ergo in præſenti ſuſpenſio poterit fieri vniuerſalis à proprio Epiſcopo particulari, quamuis executio circa fructus percipiendos in alia Diœceſi per Epiſcopum loci facienda ſit. In quo erit aliqua differentia inter Papam, & Epiſcopum particularem, nunc verò de illa non agimus, ſed ſolùm de ſuſpenſione ipſa. Imò hæc differentia procedit quoad externam, & forenſem executionem, & priuationem fructuum: nam quoad internam (vt ſic dicam) & in foro conſcientiæ, ipſa cenſura ſecum affert executionem, & priuat ipſo iure fructibus, & dominio futurorum fructuum, vbicunque cadant. 18 *Exemplo aſſertio cõfirmatur.*

Similéque eſt de ſuſpenſione ab officio; nam & Pontifex, & Epiſcopus poſſunt ſubditum ſuſpendere ab officio, vel parte eius, & in vno, & in omni loco, intra vel extra Diœceſim, ob rationem factam. Quamuis inter has ſuſpenſiones conetur in hoc aſſignare differentiam Gloſſa in capitulo *Cupientes*, verbo *In ipſa Eccleſia*, de Electione in 6. ſed nulla ferè eſt, niſi fortè in hoc, quòd ſuſpenſus à beneficio in vno loco, ab illo eſt ſuſpenſus vbique; nam fructus eius in vno tantùm loco percipiuntur: & ideò ſi ab illis priuatur, vbique illis carebit. Ab officio autem v.g. concionandi poteſt quis ſuſpendi in vno loco, & non in aliis: nam illa actio in diuerſis locis exerceri poteſt, & priuatio in vno non neceſſariò redundat in omnia, vt per ſe clarum eſt. Neque etiam eſt neceſſaria diſtinctio, quam aliqui fingunt inter ſuſpenſionem à iure, vel ab homine, ſi in eodem puncto de poteſtate ſiſtamus: nam ſicut Pontifex & communi iure, & per ſententiam ab homine prædictam vniuerſalem ſuſpenſionem ferre poteſt, ita etiam Epiſcopus particularis non ſolùm per ſententiam ſpecialem, quod omnes admittunt, ſed etiam per generalem, vel per ſtatutum poteſt ſimilem ſuſpenſionem ferre; quia non eſt illi prohibitum per Summum Pontificem, neque ex natura rei, aut ex diuino iure eius poteſtas limitata eſt ad ferendam ſuſpenſionem per ſententiam particularem, & non alio modo, vt per ſe notum eſt: vnde enim 19 *Poteſt Epiſcopus ſubditum ab officio pro omni loco ſuſpendere.*

cum inferri, aut probari poteſt talis limitatio? Et alioqui culpa per generalem ſententiam, aut ſtatutum prohibita poteſt eſſe digna illa pœna: ergo poteſt per Epiſcopum illo modo ferri; quia etiam in eo modo ferendi non excedit iuriſdictionem ſuam, vt ratio ſuprà facta hìc etiam probat.

22 *Epiſcopus ſimpliciter à beneficio ſuſpendens an intelligatur ſuſpendere ab his, quæ ſũt extra Diœceſim* *Abbatis opinio.*

Quamuis autem hæc de poteſtate ſint vera, nihilominùs in vſu nonnulli ſentiunt, ſententiam ab Epiſcopo prolatam, ſi ampliùs non declaretur, interpretandam eſſe, vt ſuſpendat ſolùm à beneficiis in ſuo territorio ſitis. Abbas in dicto capit. *Poſtulaſti*, de Foro competenti & citat dictum cap. *Si compromiſſarius*. Quod de hoc caſu non loquitur, vt conſtat; inſinuat autem argumentum à ſimili: nam ſicut ſuſpenſio lata pro cauſa, ſeu crimine pertinente ad ſpecialem Eccleſiam, licèt abſolutè feratur, intelligitur ſolùm ferri à beneficiis illius Eccleſiæ, ita ſententia lata à particulari Epiſcopo, niſi aliud in ea explicetur, intelligitur à beneficiis pertinentibus ad talem Epiſcopum, ſeu ad territorium eius: quia ſicut prior cauſa ad particularem Eccleſiam, ita hæc poſterior ad particularem Epiſcopatum pertinere cenſetur. Quæ ratio æquè procedit in ſuſpenſione lata ab Epiſcopo per ſententiam, & per ſtatutum; non verò habet locum in Summo Pontifice, quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt, & ideò ex ea parte non limitatur ſententia, niſi aliunde ex verbis, vel ex cauſa limitationem accipiat. Atque hæc opinio fauorabilis eſt, eamque adiuuant illa principia generalia iuris, quòd odia, & pœnæ reſtringendæ ſunt, quoad commodè fieri poſſit: hæc autem reſtrictio videtur ſatis commoda, & iuri conſentanea. Tamen quia ex iure non ſatis probatur, vt mihi quidem videtur; ideò conſulendam eſſe cenſeo conſuetudinem, quæ eſt optima legum & verborum interpres. Si ergo ita vſu receptum eſt inter Eccleſiaſticos Iudices particulares, ita erit interpretanda: & ſi res eſt dubia, exiſtimo ſententiam Panormitani eſſe ſatis probabilem, quam vnuſquiſque poteſt in praxi ſequi: & ideò, vt ſuprà monui, debent Epiſcopi, dum huiuſmodi cenſuras ferunt, ſatis voluntatem ſuam explicare.

Reſolutio.

Suſpenſio à beneficio quanto tempore duret.

23 *Concluſio.*

QVartò principaliter ſequitur ex dictis, quando hæc cenſura ex parte circunſtantiæ temporis ſimpliciter fertur, & abſque vlla determinatione, ſemper, & continuè durare, ac priuare hominem fructibus beneficij, aut beneficiorum, quæ tempore, quo lata eſt obtinebat, donec per Superiorem tollatur. Hæc veritas eodem modo, quo aliæ ſimiles ſuprà poſitæ, probanda eſt; nam ex eiſdem principiis ſequitur: quia verba indefinitè prolata vim vniuerſalem habent: ergo ſi abſolutè fertur ſuſpenſio abſque determinatione temporis, ſenſus, & voluntas inferentis eſt, vt ſemper duret, donec per habentem poteſtatem auferatur. Atque ita ſenſit Abbas in capit. *Ex literis*, de Conſtitut. num. 10. quem alij ſequuntur. Vt autem hoc ampliùs explicetur, oportet aduertere, hanc ſuſpenſionem: ſicut alias, ferri poſſe & pro contumacia, vt ab ea recedatur, & pro delicto commiſſo. Quando fertur priori modo, durat quandiu durat contumacia, ſi à Superiore non reuocetur: quod licèt regulariter fieri non debeat, fieri tamen non repugnat, vt ſuprà de cenſuris in communi diximus. At verò ceſſante contumacia, ceſſare debet talis ſuſpenſio, ſicut dictum eſt de cenſuris in communi: nam quoad hoc eſt eadem ratio de omnibus; quia ceſſante cauſa adæquata, ceſſare debet effectus. An verò tunc ſuſpenſio ipſo iure

Abbas.

Quandiu duret ſuſpenſio ob cõtumaciã.

A ceſſet, vel auferenda ſit per abſolutionem, dicemus inferiùs in propria diſputatione. Quando verò fertur hæc ſuſpenſio propter commiſſum delictum, aut fertur ad certum tempus, aut ſimpliciter. Prior modus eſt frequens in iure, cap. 1. *Cupientes*, cap. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. & aliis: & tunc ſuſpenſio priuat fructibus beneficij toto illo tempore continuo, ex quo lata eſt vſque ad terminum præfixum, vt & ex verbis ipſis, & ex iuribus euidenter probatur; & finito illo tempore per ſeſe finitur abſque alia abſolutione, vel reuocatione. Quia cùm hæc non ſit cenſura, non indiget abſolutione: cumq; à principio limitatum terminum acceperit, non indiget reuocatione: quia ipſamet termini deſignatio fuit virtualis quædam reuocatio pro vlteriori tempore. Tan- B dem hæc ſuſpenſio ſæpe fertur pro commiſſo crimine, & abſque certa temporis limitatione, vt in cap. 2. de tranſlatione Epiſcopi, & in cap. *Vel non eſt compos*, de Tempore ordin. & in aliis: & tunc eſt quodammodò perpetua, ſicut in ſimili diximus de ſuſpenſione ab officio. Quia verò non eſt depoſitio ſimpliciter, nec priuat beneficio; ideò virtute, vel formaliter continet conditionem, vt duret, quandiu à Iudice, vel à Superiore ablata non fuerit.

Quid de ſuſpenſione pro delicto commiſſo.

Deinde eſt circa hoc aduertendum, ſuſpenſionem à beneficio ſuſpendere ab illo beneficio, quod quis habet, cùm ipſa fertur: nam ipſa ſtatim ac lata eſt incipit operari, vt colligi poteſt ex capit. *Cupientes*, §. *Cæterùm*, de Electione, in 6. & notauit Gloſſa in cap. *Prouida*, eodem titulo: nam ſicut excommunicatio, C ita & ſuſpenſio ſecum affert executionem, ca. *Paſtoralis*. §. *Verùm*, de Appellat. Duos autem cenſetur habere reſpectus: ſcilicet ad beneficium, & ad fructus, propter quos dicitur reſpicere præſens, & futurum. Præſens; quia ſuſpendit à beneficio, quod homo tunc habet, quando ſuſpenditur: nam qui beneficium non habet, non eſt propriè capax huius pœnæ, licet aliàs fieri poſſit inhabilis ad beneficium futurum, quia priuat fructibus percipiendis, non perceptis, niſi anticipatè percepti ſint quaſi mutuò, antequam eſſent debiti: nam illi obnoxij ſunt reſtitutioni; quia mutuatio illa non impedit effectum cenſuræ, D ſed facta intelligitur ſub conditione faciendi illos fructus ſuos: quod ſuſpenſio impediuit. Sicut è conuerſo, quamuis tempore ſuſpenſionis Clericus nondum realiter percepiſſet fructus beneficij, quos vſque ad illum terminum ſuos fecerat, & pro eis ſufficienter ſeruierat, non priuatur illis per ſuſpenſionem, quæ reſpicit tantùm futurum tempus, non quoad realem poſſeſſionem ſolam, ſed quoad dominium, ſeu ius proximum ad tales fructus impediendum: at verò circa illos fructus iam erat ius acquiſitum, & per accidens eſt, quòd in realem poſſeſſionem nondum venerint: & ideò circa illos nihil operatur ſuſpenſio. Sic ergo ſuſpenſio circa præterita non nocet, nec retrotrahitur, vt dixit Nauar- E rus libro 1. Conſiliorum, conſil. 29. num. 5. de Tempore ordin.

24 *Per hanc ſuſpenſionẽ priuatur quis futuris fructibus beneficij iam habiti.* Gloſſ.

Quæri verò poteſt, an hæc ſuſpenſio à beneficio cadat in beneficium futurum, impediendo acquiſitionem. Reſpondetur, ſi ſuſpenſio non ſit tantùm ab vno, vel à determinato beneficio, neque in determinato loco; ſed ſimpliciter à beneficio, id eſt, ab omni beneficio, & vbique, licèt per ſe, & directè à percipiendis fructibus obtentorum beneficiorum impediat; tamen conſequenter ex vi illius prohibet noui beneficij impetrationem, ſeu collationem. Argumento eorum, quæ diximus de ſuſpenſione ab officio: nam qui ab aliquo opere, vel vſu ſimpliciter interdictus eſt, conſequenter eſt prohibitus, ne poſſit ei conferri id, quod eſt principium

25 *An priuetur, ne nouum beneficiũ acquirere poſſit.*

talis actus, ſeu quod ad illum ordinatur, vt in prædicto cap. vlt. de Clerico excommunic. miniſtr. dicitur: ſed in præſenti per hanc ſuſpenſioem quis eſt abſolutè interdictus, ne fructus Eccleſiaſticos ſuos faciat: ergo conſequenter eſt prohibitus, ne beneficium acquirat: hoc enim ad illum actum ordinatur, & eſt quaſi principium eius. Et hæc eſt ſententia communis cum Gloſſa vltima, quæ id colligit ex textu in cap. *Per inquiſitionem.* de Electione. nam ibi quidam, qui malè eligendo alium in Epiſcopum, *ſe reddiderat indignum Eccleſiaſticis beneficiis*, priuari mandatur alio beneficio, ad quod ipſe poſteà electus fuerat: illa autem indignitas, vt Gloſſa notat, præcipuè erat, quòd ratione illius malæ electionis ſuſpenſus fuerat à beneficiis, iuxta cap. *Cùm in cunctis*, eodem tit. & cap. *Cupientes*, verſ. *Cæterùm*, eodem tit. in 6. vbi id notat Gloſſa verbo *Beneficiis*. Idémque proportionaliter erit intelligendum, ſi aliquis ſit ſuſpenſus ab omnibus beneficiis in aliqua Eccleſia, iuxta capit. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. nam ille in eadem Eccleſia beneficium de nouo ſuſcipere non poteſt propter eandem rationem; tamen in alio loco poterit, vt notauit Gloſſa vlt. in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. Et ratio eſt, quia nec directè id prohibitum eſt illi ſic ſuſpenſo, nec indirectè; ſeu per conſecutionem ſuperiùs factam; cùm illa ſuſpenſio non ſimpliciter, ſed in vno loco tantùm illum actum prohibeat. Idémque eſt ob eandem rationem, quando aliquis ab vno determinato beneficio ſuſpenſus eſt; quia illi etiam non eſt interdicta ſimpliciter acquiſitio fructuum Eccleſiaſticorum, ſed tantùm eorum, quæ ad titulum talis beneficij ſpectant.

Gloſſa.

26 *Collatio ſuſpenſo à beneficio facta non eſt irrita, ſed irritanda.*

Addo inſuper, eum etiam, qui ſimpliciter ab omni beneficio ſuſpenſus eſt, non ita eſſe prohibitum, ſeu impeditum à nouo beneficio acquirendo, vt collatio ei facta ipſo iure nulla ſit, ſed ſolùm vt à legitimo Iudice. vel Superiore ſit irritanda nam ratio facta ex c. *Si celebrat*, de Clerico excomm. miniſtr. non plus probat. Quia, vt ſuprà notaui in illo textu, non dicitur electio irrita, ſed irritanda: ergo ex illo non poteſt in præſenti puncto ampliùs colligi: ſecluſo autem fundamento illius iuris, nullum aliud eſt, ex quo probari poſſit, prædictam collationem eſſe nullam. Neque in d. c. *Per inquiſitionem*, de Elect. id ſignificatur: ſolùm enim præcipitur, vt qui ſic in Præpoſitum electus fuerit, *ab officio Præpoſituræ penitùs amoueatur*: quæ verba potiùs ſignificant, illum quamuis malè electum, reuera tamen fuiſſe Præpoſitum effectum, priuandum verò fuiſſe Præpoſitura, propter prædictum defectum.

27 *Clericus nullũ habens beneficiũ ſi crimen committat, ob quod lata eſt ſuſpẽſio beneficij, an impediatur ne accipiat.*

Sed objiciet aliquis: nam ſi hæc ſuſpenſio habeat hunc effectum; ſequitur, Clericum nullum habentem beneficium ſi committat crimen, pro quo ipſo iure lata eſt abſoluta ſuſpenſio à beneficio, quamuis non priuetur fructibus alicuius beneficij, quia nullum habet: tamen prædicto modo impediri, vt non poſſit ei beneficium conferri. Conſequens videtur eſſe contra illud axioma, quòd nemo ſuſpenditur ab eo, quod non habet, & contra Gloſſam in Extrauagante, *Iniuncta nobis*, verbo *Suſpenſio*, de Electione, communiter probatam: ergo. Sequela probatur; quia omnis cenſura, vel pœna propter crimen impoſita, licèt non operetur in ſingulis hominibus, quantum poteſt, ob eorum incapacitatem, operatur in vnoquoque, quantum in ſe eſt capax: ergo ſi hæc ſuſpenſio habet hunc effectum, efficiet illum in eo, qui beneficio caret, etiamſi non faciat alios effectus propter incapacitatem ſubiecti. Duobus modis reſponderi poteſt: primò, negando ſequelam, quia hic effectus non eſt quaſi principalis, & directè intentus per hanc pœnam, ſed acceſſorius per conſecutionem quandam, vt dixi: & ideò ceſſante principali effectu, ceſſat ille acceſſorius. Neque eſt mirum, quòd ſolùm propter carentiam beneficij quis non incidat in hanc partem pœnæ, quam incurret propter idem crimen, ſi beneficium haberet: hoc (inquam) mirum non eſt, quia hæc pœna ſpecialiter fertur contra beneficiatos Eccleſiæ, qui eius fructibus aluntur: & ideò ſpeciali modo, ac titulo videntur illam offendere, cùm talia crimina committunt.

Prior reſolutio.

28 Secundò, & veriſimiliùs reſpondetur concedendo ſequelam: non enim video, cur illo modo non poſſit ſuſpendi à beneficio, qui beneficium nondum habet: quia ſuſpenſio non eſt talis priuatio, quæ neceſſariò ſupponat id, quod aufert, ſed quæ impediat etiam, ne habeatur, ſeu acquiratur id; quod alias acquiri poſſet. Vnde ſatis eſt, quod ſupponat potentiam proximam ad obtinendum beneficium, vt eius conſecutionem prohibeat, ne fructus eius percipi poſſint, à quibus ſuſpenſio fit. Quòd ſi ſuſpenſio poteſt hunc habere effectum, cùm vniuerſaliter imponitur à beneficio, non video cur non debeat ita operari in eo, qui beneficio caret. Nam quod dicitur, hanc ſuſpenſionem latam eſſe in beneficiatos, non video quo iure probari poſſit: quia ſuſpenſio Clericorum pœna eſſe dicitur, non præbendatorum. Vnde ſi lex ſpecialiter id non declaret, ſed ſimpliciter ſuſpenſionem ferat in eos, qui tale crimen commiſerint, omnes Clericos comprehendit: ergo in vnoquoque operabitur id, quod poteſt: poteſt autem eum, qui beneficium non habet, impedire, ne illud ſuſcipiat: ergo id operabitur in eo talis ſuſpenſio. Et declaratur, quia ſi talis Clericus obtineat beneficium poſt commiſſum tale delictum, ſine dubio erit ſuſpenſus à fructibus eius; quia lex non operatur tantùm in puncto, quo fit delictum, ſed pro toto tempore, pro quo illud punit: nec eſt veriſimile priuare fructibus toto illo tempore: quia principio habebat beneficium, & non priuari alium, ſaltem ex quo tempore illud habuit: ergo ſignum eſt illam legem pœnalem operari etiam in eum, qui non habebat beneficium tempore delicti: & inde etiam conſtat, acquiſitionem beneficij fuiſſe inīquam, quia eſt ad actum per ſacros Canones tunc interdictum. Cùm verò dicitur ſuſpenſio directè priuare fructibus, & conſequenter impedire acquiſitionem beneficij, reſpectu eiuſdem beneficij verum eſt: tamen non eſt neceſſe, quòd illa priuatio fructuum ſit quoad efficaciam (vt ſic dicam) ſed quoad ſufficientiam, id eſt, non eſt neceſſe, vt actu priuet: ſed quantum eſt de ſe, ſi perſona ius illorum habeat. Denique, licèt non priuet, reddit perſonam inhabilem ad percipiendos fructus, dum cenſura durat. Ita ergo hæc pœna locum habet etiam in eo, qui nullum beneficium actu obtinet, dummodò Clericus ſit. Quod tandem confirmatur à ſimili de ſuſpenſione ab officio: nam qui ſimpliciter ab officio ſuſpenſus eſt licèt actu non habeat officium, à cuius vſu ſuſpendatur, prohibitus eſt, ne pro tunc Eccleſiaſticum officium acquirat: & qui ſuſpenſus eſt ab ordine, licèt nullum habeat ordinem, ſed tantùm ſit Clericus primæ tonſuræ, eſt impeditus, ne ordinem ſuſcipere poſſit, quamuis ab executione præexiſtentis ordinis non impediatur, quia nullum habet; quia prima tonſura ordo non eſt: idem ergo eſt in præſenti in ſuſpenſione à beneficio.

Quibus

Quibus fructibus priuet ſuſpenſio à beneficio.

29 EX dictis conſtat, ſuſpenſionem à beneficio, vel beneficiis, abſolutè omnibus fructibus eius, vel eorum reſpectiuè priuare: quia eo ipſo, quòd partem fructuum non determinat, eſt abſoluta locutio æquiualens, vniuerſali; vel negatio, quæ omnia deſtruit. Declarandum verò ſupereſt, quæ ſint ea, quæ ſub his fructibus comprehenduntur, & per ſuſpenſionem hanc tolluntur. In quo primò certum eſt, comprehendi omnes redditus temporales, qui ratione beneficij conferuntur, cuiuſcunque conditionis ſint, & quocunque nomine dentur, id eſt, ſiue ſint pecuniæ, ſiue fructus terræ, ſiue animalia ſe mouentia. Rurſus ſiue dentur per modum decimarum, primitiarum, aut oblationem: ſiue vt prouentus, vel penſiones ex fundis, ſeu aliis bonis immobilibus ipſius beneficij. Etenim hæc omnia in redditibus beneficij computantur, & ratione officij, ad quod beneficium obligat: atque adeò ob titulum beneficij dantur: ergo omnes ſunt fructus beneficij, vt omnes docent in titulo de Decimis, & de Parochiis: ergo illis omnibus priuat dicta ſuſpenſio. De quotidianis autem diſtributionibus, quæ propter diurnas Horas, & officium dari ſolent, difficultas eſſe poteſt: quia hæc non comprehenduntur nomine fructuum, vt ex capitul. vnico, de Clerico non reſidente, in 6. tradunt multi Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Couarruuias, libro 3. Variarum, cap 13. nu. 5. Quidquid tamen ſit de illa locutione, quoad alios effectus, ſeu in aliis rebus, in præſenti non dubito, quin diſtributiones etiam quotidianæ ſub hoc effectu ſuſpẽſionis comprehendantur, vt ſentit Gloſſa in Clementina 2. de Vita, & honeſt. Cleric. verbo *Suſpenſus*, quam alij ſequuntur. Et ratio eſt, quia etiam hæ diſtributiones dantur ratione beneficij: quanquã enim immediatè dentur propter aſſiſtentiam, vel miniſterium ad aliquod diuinum officium: tamen hoc non eſt præter rationem beneficij, quod ex inſtitutione ſua propter officium datur: & prætereà illud officium non eſſet ſufficiens ratio ad lucrandas diſtributiones, niſi ex titulo beneficij fierent: ſunt ergo illæ diſtributiones veluti pars quædam beneficij: cùm ergo ſuſpenſio fiat à toto beneficio, ab his etiam diſtributionibus obtinendis impedit.

An cõprehendantur quotidianæ diſtributiones.

Couarr.

Gloſſa.

30 Maior dubitandi ratio eſſe poteſt de aliis ſtipendiis, ſeu diſtributionibus, quæ non pertinent per ſe ad fructus beneficij, nec dantur propter ordinarium miniſterium eius; ſed propter alia opera perſonalia illi annexa ex pia voluntate, vel diſpoſitione fidelium, vt ſunt anniuerſaria, ſtipendia Miſſarum, & ſimilia: nam hæc, cùm non proueniant ex titulo, & operibus propriis ipſius beneficij; ſed ratione operæ perſonalis lucri fiant, non videntur tolli ex vi huiuſmodi ſuſpenſionis. Sed hoc ad ſummum procedit, quando hæ diſtributiones, ſeu ſtipendia non ſunt vllo modo annexa ipſi beneficio, ſed extraordinariè offeruntur à fidelibus tanquam eleemoſynæ ratio Miſſæ, vel alterius diuini officij: tunc enim quamuis contingat dari Parocho, v.g. eo quòd tale beneficium habeat: nam conſuetudo eſſe ſolet, vt illi potiùs, quàm alij offerantur: nihilominùs ibi beneficium concurrit veluti occaſio quædam; propriè tamen illi non poſſunt computari in fructibus, qui per ſe pertinent ad beneficium: & ideò de his verum exiſtimo non comprehendi ſub abſoluta ſuſpenſione à beneficio. At verò quando hæc ſunt moraliter per ſe coniuncta beneficio, conſuetudine, & ſuperiorum authoritate, vndecunque originem duxerint, exiſtimo iam computari tanquam fru- A ctus beneficij, & ex illius titulo promanare: id eóque ſub prædicta ſuſpenſione comprehendi. Nam licet in rigore diſtributiones quotidianæ non ſint, eis tamen æquiparantur, præſertim in pœnalibus, vt ex quadam Gloſſa notauit Nauarrus, libro tertio Conſiliorum titu. de Clerico non reſidente conſil. 13.

An cõprehendantur voluntariè à fidelibus oblata propter opera perſonalia.

Quibus actionibus beneficij priuet ſuſpenſio ab illo.

31 VLteriùs verò dubitari poteſt, an præter huiuſmodi res ſint etiam aliquæ actiones, quibus ſic ſuſpenſus à beneficio priuetur, quia illæ aliquo modo ad fructus beneficij pertinent. In quo dicendum eſt, aliquas eſſe huiuſmodi actiones. B In primis ſunt omnes illæ, quæ ad fructus percipiendos, ſeu augendos, vel ab alio modo pertractandos ordinantur; vt eſt locare beneficium, aut bona eius, vendere fructus, & in vniuerſum tota tempore talis beneficij adminiſtratio: illa enim prohibita eſt ei, qui à beneficio ſuſpenſus eſt, vt colligitur ex capi. 1. §. vltimo de Electione, in ſex. in illis verbis: *Ad quæ ſi infrà illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit*: illa verba non ſolùm ſignificare videntur priuationem fructuum, ſed etiam prohibitionem ſe ingerendi ad negotia tractanda, quæ ad illos pertinent. Poteſtque hîc applicari regula capit. *Si celebrat*, de Clerico excommunicato miniſt. Cui aliqu id vetitum eſt, etiam C illa eſſe prohibita, quæ ad illud ordinantur: cùm ergo ſuſpenſus ſit prohibitus à fructuum perceptione, conſequenter eſt ſeparatus ab adminiſtratione temporali beneficij, quæ ad fructuum perceptionem ordinatur. Atque ita ſentiunt Doctores cum Innocentio, & Abbate in capite *Ex tua*, de Clerico non reſidente & in capit. *Veritatis*, de Dolo & contumac. & in capit. *Paſtoralis* §. *Verum*, de Appellat. & in cap. *Cùm bonæ* de Ætate & qualit. & in cap. *Apoſtolicæ*, de Excep. vbi Gloſſa penultim. & Felinus in cap. *Intelleximus*, de Iudiciis, numer. 10. Quod adeò verum eſſe ſentiunt vt talem adminiſtrationem à ſuſpenſo vſurpatam inualidam eſſe, ſeu contractus inualidos efficere D dicant in ijs, quæ præiudicium aliquod Eccleſiæ afferre, & bona eius, aut iura immutare, vel minuere poſſint, vt alienationem alicuius rei Eccleſiæ, vel aliquid huiuſmodi, Vnde fit, vt qui tali Eccleſiæ debitor eſt, ſi huiuſmodi beneficiato ſuſpenſo illud ſoluat, non ſatisfaciat, ſed poſſit ab illo repeti, quia ei ſoluit, qui iam tunc non habebat poteſtatem recipiendi, ſeu res talis Eccleſiæ adminiſtrandi, & ſic de aliis. Oportebit tamen, vt talis ſuſpenſio manifeſta ſit, & hodie ob Extrauagantem, *Ad euitanda*: vt ſic ſuſpenſus nominatim denunciatus ſit; nam alioquin nemo tenetur illum vitare, & ideò quilibet poterit Eccleſiaſtica beneficia cum illo tranſigere; neque propterea culpari poterit: ergo à fortiori E valida erunt, quæ ita fient, licèt ex parte ſuſpenſi non ſine peccato per ſe fiant. Atque idem dicendum cenſeo de permutatione beneficij: nam hæc actio maximè procedit ex dominio in ipſum beneficium, & eſt vnus ex præcipuis vſibus eius, & non immeritò dici poteſt fructus beneficij: & ideò qui eſt ſimpliciter à benficio ſuſpenſus, ab hoc etiã actu ſuſpenſus eſt: Vnde idem conſequenter dicendum eſt de donatione beneficij & omnibus actibus ſimilibus.

32 Sed occurrit obiectio: nam ſequitur, Epiſcopum à ſuo beneficio ſuſpenſum non poſſe beneficia conferre: conſequens eſt falſum, quia conferre beneficia eſt actus officij, & iuriſdictionis, iuxta Gloſſam in capite *Tranſmiſſam*, de Electione in ſexto per ſuſpenſionem autem à beneficio non ſuſpendi-

An ſuſpẽſus à beneficio Epiſcopatus poſſit beneficia cõferre.

tur quis ab officio, & actibus eius; vt dictum eſt: ergo: Sequela probatur; quia conferre beneficia inter fructus Epiſcopatus, vt dixit Gloſſa vltima in capit. *Cùm olim*, de maior. & obedient. Aliqui reſpondent, conferre beneficium non eſſe fructum pretio æſtimabilem: ſuſpenſionem autem ſolùm priuare rebus pretio æſtimabilibus. Sed contra, quia etiam permutare beneficium non eſt aliquid pecunia æſtimabile ſecundum ius Eccleſiaſticum, licèt natura ſua dici poſſit æſtimabile, vt in ſimili notauit Nauarrus in commentario de vſuris, ad capit. *Si fœneraueris*, 14. quæſt. 3. notabil. 9. num. 17. quomodo etiam conferre beneficium dici poteſt natura ſua æſtimabile pretio, quamuis iure non ſit: ergo quoad hoc æqualis eſt ratio inter illos actus. Prætereà gratis videtur adiecta illa limitatio de fructibus pretio æſtimabilibus, cùm ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter fiat.

Quorundã reſponſio. *Improbatur.* *Nauarr.*

33 *Vera reſponſio.* Dico ergo, impropriè dictum eſſe, conferre beneficia pertinere ad fructus Epiſcopatus: nam reuera non ita eſt, ſed pertinet ad officium Epiſcopatus, eſt enim quidam actus illius muneris: ſicut conferre Sacramenta eſt actus beneficij parochialis. Tamen quia ille actus cenſetur aliquo modo vtilis Epiſcopo & redundans in commodum eius; ideò ſecundùm quandam vulgarem loquendi rationem dicitur collatio beneficij pertinere ad fructus Epiſcopatus. Vnde eſt magna differentia inter actum conferendi beneficium ex vi iuris, & officij prouenientis à ſuperiori beneficio, & inter actum permutandi, vel donandi proprium beneficium: nam ille prior non eſt actus dominij, ſed muneris: & ideò non eſt actus beneficij, vt beneficium eſt, ſed vt officium: poſterior verò nõ eſt actus muneris, ſed dominij; vnde eſt actus beneficij, vt beneficium, ſed eſt vt eſt quędam res propria; non verum eſt actus præbendæ, vt officium in ſe includit, quod per ſe notum eſt: & ideò non eſt ſimilis ratio de his actibus.

34 *An ſuſpẽſus a beneficio priuetur actu eligẽdi, qui ratione beneficij ei cõpetit.* Atque hinc expeditur aliud dubium, quod hîc ſolet excitari de actu eligendi, ſi conueniat ratione beneficij, an quis illo priuetur, eo quòd à tali beneficio ſuſpenſus ſit. Videri enim poteſt ita eſſe aſſerendum: nam ſi collatio beneficij fructus Epiſcopatus dicitur, cur non etiam electio dicetur fructus illius beneficij: ergo concludetur ſub prohibitione fructuum. Atque in hanc partem citantur Gloſſa per textus ibi in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. & in ca. *Cùm bona*, de Ætat. & qualitat. ſed illa iura non loquuntur in ſpeciali de ſuſpenſione à beneficio, ſed abſolutè de ſuſpenſis, vnde facilè poſſint exponi de ſuſpenſis omnino, vel ab officio, vel à iure eligendi. Dicendum ergo eſt, ſuſpenſum à beneficio poſſe nihilominùs eligere; quia electio non eſt fructus beneficij, neque actus eius, vt beneficium eſt; ſed eſt actus illius officij ſpiritualis, cui annexum eſt beneficium: ac propterea ſicut per talem ſuſpenſionem non ſuſpenditur officium quoad alios actus, ita nec quoad electionem. Quod non male confirmatur ex capitul. *Cùm in curia*, § vltim. de electіon. ex Concil. Lateranenſ. ſub Alexandro III. part. 1. cap. 3. vbi clerici, qui contra formam ibi præſcriptam aliquem eligunt, & à beneficiis ſuſpenduntur, & pro tunc eligendi poteſtate priuantur: ergo ſignum eſt priuationem eligendi non includi in ſuſpenſione à beneficio. Quo argumento vtuntur ad hanc ſententiam confirmandam Gloſſa in cap. *Cupientes*. §. *Cæterum*, de electione, in 6. Abb. in cap. *Cùm Vvinionienſis*, de electione, nu. 10. & in cap. *Cùm dilectus*, de conſuetudine, num. 20.

Gloſſ. *Abbas.*

35 *Obiectio ex c. Quiſquis de elect.* Sed obiici poteſt capit. *Quiſquis*, de electione, ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 25. vbi qui electionem quandam ipſo iure irritam præſumpſerint celebrare, *Ab officiis, & beneficiis penitus per triennium ſuſpendunt, eligendi tunc poteſtate priuari.* Ex quibus verbis ſi argumentum factum eſt efficax, etiã poſſet inferri in ſuſpenſione ab officiis non includi ſuſpenſionem poteſtatis eligendi: quod planè falſum eſt. Illum verò textum, omiſſa Gloſſa ibi, quæ ad rem non loquitur, ergo ſic intelligendum puto, ſuſpenſionem ab officio & beneficio ibi non ipſo facto imponi, ſed per iudicem imponendam decerni, vt patet ex illo verbo, *ſuſpendantur*: ab eligendo autem ſaltem pro illa vice ipſo facto ſuſpenduntur: non enim dixit: *Eligendi poteſtate priuetur*, ſed *priuati*, ſcilicet ipſo facto: & ideò neceſſarium fuit hanc pœnam diſtinctè explicare, Quod tamen in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. non ita eſt, ſed vtraque ſuſpenſio tanquam diſtincta ipſo facto imponitur, vt patet: nam eodem verbo, & tenore dicitur: *Nouerint ſe priuatos poteſtate tunc eligendi, & per triennium à beneficiis ſuſpenſos.* Igitur in fructibus beneficiorum quib. ſuſpenſio hæc priuat, non comprehenduntur actiones propriæ ipſius officij, etiamſi illæ honores potiùs exiſtimentur, quàm onera, & quamuis temporale aliquod commodum ſecundum hominum exiſtimationem ſecum afferre videantur. Duo verò alia dubia, quæ de fructibus hic attingi poſſunt, in ſectione ſequente expedientur.

Solutio.

SECTIO II.

Quid ſit, & quem effectum habeat ſuſpenſio, quæ à beneficio ſolùm ex parte fit.

SVppono duobus modis poſſe ſuſpenſionem eſſe partialem. Primò comparatione facta ad multitudinem beneficiorum. Secundò per comparationem ad fructus eiuſdem beneficij. Priori modo contingit, quando eadem perſona habens plura beneficia, ab vno, vel à quibuſdam ſuſpenditur, & non ab aliis vel quia ſuſpenditur à beneficiis quæ habet in vno loco vel Eccleſia; & non ab his, quæ alibi habet iuxta capitul. *Cupientes*, & capit. *Si compromiſſarius*. de electione, in 6. vel quia, licèt plura beneficia habeat in vna Eccleſia, ab vno, & non ab aliis ſuſpenditur. Et quocunque iſtorum modorum fiat, habet rationem cenſuræ ſimpliciter, & poteſt dici ſuſpenſio maior, non comparatiua, ſed abſoluta locutione, vt ſuprà declaratum eſt. Reſpectu verò beneficij dicitur ſuſpenſio partialis; quæ à parte fructuum, & non ab omnibus priuat: ita enim interdum fieri annotauit Gloſſa in Clementina, *Cupientes*, de pœnis, & ſumi poteſt ex Clementina 2. de vita, & honeſtate cleric. & ex Clementina 2. de ætat. & qualit.

1 *Suſpenſio partialis à beneficio duplex.* *Gloſſ.*

Et de hoc genere ſuſpenſionis aliqui negant eſſe propriè cenſuram; imò nec ſuſpenſionem ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid; eo quòd ſub nulla ratione ſit ſuſpenſio in totum, ſed tantùm in parte: reliquæ enim ſuſpenſiones partiales quamuis reſpectu perſonæ tales ſint, tamen reſpectu Eccleſiæ, ſeu loci dici poſſunt totales: vel licèt reſpectu loci ſit ſuſpenſio partialis; reſpectu beneficij eſt totalis: at verò hæc, quam nunc conſideramus, merè partialis eſt: & ideò non videtur eſſe ſimpliciter ſuſpenſio, ſed tantùm ſecundum quid. Verùm hoc ſpectat ad modum loquendi: nam moraliter rem conſiderando, hæc ſuſpenſio poteſt eſſe maioris momenti, quàm alia, quæ ſit totalis: vnde non eſt dubium, quin ſit pœna, & interdum valde grauis, & ſi pro contumacia feratur, non video quid illi deſit, vt ſit propriiſſima

priſſima cenſura. Non eſt enim de ratione cenſuræ, vt ſit priuatio totalis, niſi reſpectu ſui obiecti, vt ſic dicam: quomodo excommunicatio minor eſt talis priuatio reſpectu vſu paſſiui ſacramentorum; quamuis non ſit reſpectu totius vſus, ſeu communicationis: ſic ergo illa ſuſpenſio omnino priuat tali parte, v.g. dimidia, aut tertia, vel alia ſimili, vel priuat diſtributionibus, aut primitiis, vel reddentibus talium poſſeſſionum, vel quid ſimile. Hæc ergo ſuſpenſio vera etiam cenſura eſſe poteſt, & dici ſimpliciter ſuſpenſio, quamquam ſi pars illa, qua priuat, minima ſit, non malè dicatur ſuſpenſio minor, vt in ſuperioribus diximus.

Effectus partialis ſuſpenſionis à beneficio exponitur.

3 Atque hinc facile conſtat reſolutio alterius partis de effectu huius ſuſpenſionis: cum enim multiplex ſit hæc partialis ſuſpenſio, vnaquæque illum habet effectum, quem verba ipſa determinantia ſuſpenſionem declarant, & non alium. Quia talia verba de ſe ſunt efficacia; & id operantur, quod ſignificant, & non amplius: quia effectus non poteſt excedere virtutem cauſæ: & quia limitatio illa, quæ per determinationem fit, eſt excluſio aliorum effectuum, vt in ſuperioribus eſt dictum: eadem namque proportione hæc intelligenda ſunt, qua cætera declarauimus. Vnde, quando ſuſpenſio eſt partialis reſpectu perſonæ, vel loci, cùm ſit totalis reſpectu beneficij, aut beneficiorum priuat illorum fructib. cum proportione ad totalem, nam reſpectiuè eodem modo ponderanda ſunt verba. Quando verò ſuſpenſio omnino eſt partialis, id eſt à parte beneficij, tunc deſignatio partis eſt excluſio aliarum, tamen reſpectu talis partis poterit conſiderari illa ſuſpenſio per modum integræ priuationis, & ita reſpectu illius eandem proportionem ſeruat.

4 Suſpenſio à beneficiis, quæ quis obtinet, eſt partialis.

Quia verò in ſuperioribus diximus ſuſpenſionem ab omnibus beneficiis ſimpliciter latam, atque adeò totalem prohibere nouam beneficij conſecutionem aduertendum eſt, quòd, licèt aliquis ſuſpendatur ab omnibus beneficiis, ſi tamen id fiat cum additione huius particulæ, *Quæ obtinet*, vt in Clementina 2. de vita & honeſtate clericor. illam non eſſe ſuſpenſionem totalem, ſed partialem, cum ſuſpenſio ſimpliciter tantùm præſentia, ſed etiam futura reſpiciat: illa verò ſuſpenſio per illam particulam, *Quæ obtinet*, ad præſentia determinetur. Vnde ex adiectione illius particulæ, quæ in illo textu fit, optimè colligitur, quando illa non additur, ſed ſuſpẽſio à beneficiis ſimpliciter fertur, vniuerſaliorem eſſe ſuſpenſionem. Quo fit, vt per illam ſuſpenſionem ſic limitatam non prohibeatur quis à ſuſceptione noui beneficij, quando quidem non eſt ſimpliciter ſuſpenſus à fructibus eccleſiaſticis, ſed à talibus: ergo reſpectu aliorum nihil prohibet. Fit etiam inde, vt, qui beneficium eccleſiaſticum non habet, illam ſuſpenſionem non incurrat; quia ſolùm ſuſpendit à beneficiis, quæ aliquis habet. Et vtrumque inſinuatur in illa Clementina ſecũda, dum ſtatim additur alia pœna pro illo, qui beneficium eccleſiaſticum nõ habet ſcilicet, quòd per ſex menſes inhabilis ad illud obtinendum reddatur: quæ pœna genus quoddam ſuſpenſionis eſſe cenſetur: propriùs verò dicetur inhabilitas quędam, vt ex ſuprà dictis conſtat: ex quibus etiam clara ſunt, omnia, quæ de his effectibus deſiderari poſſunt.

Nec per illam prohibetur quis acquirere nouum beneficium Nec illã incurrit qui beneficium actu non habet.

An ſuſpenſus à beneficio alendus ſit ex fructibus eius.

Dvo verò declaranda ſuperſunt, quæ vtrique ſuſpenſioni à beneficio totali, & partiali communia ſunt, ſeruata proportione. Primùm eſt, quid agendum ſit, ſi clericus indigeat ad ſuam ſuſtentationem illis fructibus beneficij, vel eorum parte, quibus per ſuſpenſionem priuatur, an cogendus ſit mendicare, vel illi ſubueniendum ſit. Simile dubium tractaui ſuprà de excommunicatione maiori: vnde ſolùm addendum eſt, quando ſuſpenſio fertur pro contumacia (in quo cum excommunicatione conuenit) eandem eſſe de vtraque rationem. Quia quantumcunque ſic ſuſpenſus indigeat, illi ſubueniendum non eſt de fructibus beneficij: ſua enim voluntate, & culpa quaſi continuè durante, eam patitur neceſſitatem, qua facilè liberari poterit recedendo à contumacia: ſic enim abſoluetur, & fructibus beneficij frui incipiet. Nec eſt inconueniens, quòd talis clericus cogatur mendicare, non enim cogitur ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione ſuæ prauæ voluntatis; minuſque inconueniens illud eſt, quàm quod ex ſua iniquitate commodum reportet in vilipendium Eccleſiaſticæ obedientiæ, & diſciplinæ. At verò, quando ſuſpenſio fertur in puram pœnam commiſſi delicti; tunc propter decentiam ordinis clericalis, & quia iam non eſt in poteſtate illius perſonæ facere, quo illa pœna tollatur, nam quantumcunque reſipiſcat; & Eccleſiæ obediat ſuſtinebit illam, ideò ex illis fructibus ei commodè ſubueniendum eſt. Non tamen arbitrio, vel authoritate propria, ſed ſuperioris, niſi ſuſpenſio ſit tantùm ipſo iure contracta, & ſit occulta, vel alia rationabilis cauſa occurrat, tunc enim arbitrio prudenti poterit ex ſuo beneficio ali ſufficienter, iuxta ſuperius dicta in ſimili effectu excommunicationis maioris. Et hæc reſolutio communis eſt Panormitani, & aliorum in cap. *paſtoralis.* §. *Verùm*, de appell. & alios retuli citato loco. *Abbas.*

Aliud dubium eſt, an qui ob ſuſpenſionem hanc fructibus beneficij priuatus eſt, illos aliquando recuperare poſſit: quod etiam in dicto loco tractauimus, & eodem modo expediendum eſt. Si ergo ſententia & valida, & iuſta fuerit, fructus per illam ablati recuperari non poſſunt, per ſe ac ſecluſa diſpenſatione, quia priuatio de ſe eſt perpetua, nullumque ius ad talia bona relinquit. Quod etiam de ſuſpenſione, quæ imponitur, vt recedatur à contumacia, verùm eſt, nam fructus amiſſi tempore contumaciæ, non recuperantur poſteà propter ſubſequentem pœnitentiam, & abſolutionem. Quia illa priuatio fuit condigna pœna contumaciæ, & ad illud comparatur tanquam iuſta, & pura pœna, quæ priuat ſimpliciter iure perpetuo ad huiuſmodi fructus. Alioqui ſi cum abſolutione fructus reſtituerentur, parum cogeret & puniret talis cenſura.

6 Poſſintne recuperari fructus per ſuſpenſionẽ amiſſi.

At verò ſi contingat in aliquem ferri ſententiam ſuſpenſionis ipſo iure nullam, vel ſententiam declaratoriam criminis habentis annexam hanc cenſuram ipſo facto incurrendam, fundatam in falſis teſtimoniis, & contra facti veritatem, & ob eam priuari aliquem fructibus beneficij ſui; ius ſemper retinet ad recuperandos illos fructus, vel per eundem iudicem, aut ſuperiorem, ſi tempore, & modo competenti de nullitate ſententiæ, vel clara iniuſtitia conſtiterit: aut certè, ſi propter iniuſtam vim aut defectum probationis ea via non potuerit: occultè poterit ea retinere, vel obſeruare, ſi occaſio ſe obtulerit id faciendi abſque ſcandalo, vel alterius iniuria. Hoc enim, per ſe loquendo, in omni materia iuſtitiæ licitum eſt; quamquam in præſenti difficilius poſſit in praxi fieri, eo quod huiuſmodi fructus, ſi ſemel auferantur in pauperes, & alios pios vſus expendantur. Nihilominùs, quod diximus, de iure

iure verum eſt: modus autem, vel occaſio executionis ad factum pertinet, quod prudentiæ, & conſcientiæ eius, qui iniuſtam læſionem paſſus eſt, relinquitur. Idémque dicendũm cenſeo quoties per talem ſuſpenſionem iniuſtam, contra commutatiuam quis paſſus eſt, quia ius haber recuperandi fructus: quia iniuſtitia non infert damnum auferendo ius recuperandi illud, ſi fieri poſſit. De quo videantur ſuprà dicta de excommunicatione, nam eſt eadem ratio.

DISPVTATIO XXVIII.

De cauſis ſuſpenſionis.

Explicata eſſentia, & effectibus huius cenſuræ, dicendum ſupereſt de cauſis eius. Quam materiam cùm latè de cenſuris in communi eam tractauimus, hic breuiſſimè expedire poſſumus, ſolùm applicando ea, quæ ex generali ratione cenſuræ ipſi conueniunt, & ſi quid proprium, & peculiare habet annotando. Concurrunt autem aliquo modo, vel ſecundùm quandam limitationem ad hanc cenſuram omnia genera cauſarum: & ideò per ſingula breuiter diſcurremus.

SECTIO I.

Quis poßit cenſuram, ſeu pœnam ſuſpenſionis ferre.

1 De poteſtate inſtituendi hanc cenſuram & de inſtitutione eius eadem ratio eſt, quæ de qualibet cenſura in communi: nam poteſtas à Chriſto manauit; inſtitutio ab Eccleſia fuit: initium quidem habens ab Apoſtolis vt ex canonibus eorum, præcipuè 24. & ſequentibus intelligitur: conſummata verò, & ad certam formam diſcurſu temporum redacta eſt, vt conſtat ex decretis nuper citatis, & ex dictis ſuprà diſputat. ſecund. His ergo omiſſis, de cauſa quæ proximè poteſt ferre cenſuram eſt regula generalis.

2 *Regula generalis Anton. Nauarr.* Omnis & ſolus ille, qui poteſt excommunicare, poteſt ſuſpendere. Ita communiter Summiſtæ verb. *Suſpenſio*, Antonin. tractatu de ſuſpenſione. Nauarr. cap. 27. num. 159. Ratio eſt, quia vnica, & eadem eſt poteſtas iuriſdictionis, quæ ad cenſuras ferendas ſufficiens eſt, & licèt poſſet per Eccleſiam committi iuriſdictio ad hunc actum, & non ad alium, tamen regulariter id non fit, quia omnes hæ cenſuræ ad eundem finem ordinantur, & ſeſe mutuo iuuant ad comprimendam rebellium contumaciam: & ideò qui poteſtatem habet ad excommunicandum, habet etiam ad ſuſpendendum, & è conuerſo. Maioris tamen claritatis gratia poſſumus diſtinguere poteſtatem hanc in ordinariam, & delegatam. *Poteſtas hæc & ordinaria & delegata eſſe poteſt.* Prior eſt in Epiſcopis, & aliis, qui iuriſdictionem Epiſcopalem participant: & in his certum eſt hanc iuriſdictionem nunquam diuidi, quia eius quaſi adæquatum obiectum non eſt hæc, vel illa cenſura, ſed cenſura ſimpliciter: imò, ſi de illa poteſtate abſolutè & ſecundum ſe loquamur, non ſolùm hoc habet pro adæquato obiecto, ſed paſtorale regimen ordinarium Eccleſiæ, non in ſolo interiori foro, ſed in exterio-

A ri, quod quidem regimen omnes illos actus includit iuxta modum gubernationis, quem Eccleſia ſibi inſtituit. An verò, iuriſdictio delegata, poteſt quidem pro voluntate delegantis ad vnum actum, & non ad alium committi: quia non ſunt ita eſſentialiter connexi, quin poſſint ſeparari. Hoc tamen, cum voluntarium ſit, ſub ſcientiam non cadit: ideóque ſolùm dicere poſſumus, primùm hoc regulariter non fieri; quia nec neceſſarium eſt, nec expedit ad finem huiuſmodi delegationis ſeu commiſſionis. Deinde, hanc poteſtatem delegatam in eis tantùm reperiri, quibus committitur ab habente ordinariam, & in eo gradu, & menſura, quæ committitur.

3 *Suſpẽſio & à iure & ab homine ferri poteſt. De ſuſpenſ. à iure.* Ex quibus infertur, hanc cenſuram interdum ferri à iure, interdum verò ab homine immediatè, his B enim duobus modis diximus ferri poſſe cenſuram; & de excommunicatione etiam in particulari id declarauimus. Eadem autem eſt ratio in præſenti. Et de ſuſpenſione quidem à iure multa exempla, & decreta in ſuperioribus diſputationibus citauimus. Ad diſcernendum autem, quando ius ipſum ſuſpenſionem imponat ipſo facto incurrendam: quando verò ſolùm deſignet ſuſpenſionem imponendam à iudice, ſeruandæ ſunt regulæ traditæ de cenſuris in communi: quibus hic nihil addendum occurrit. Suſpenſiones autem ipſas, vel omnes, vel præcipuas, quæ iure communi & Pontificio hactenus latæ ſunt, inferiùs diſputatione vltima huius materiæ in particulari declarabimus. De ſuſpenſione autem ab homine, quòd ſæpiùs ita feratur, ex perpetuo vſu Eccle- *Quæ cõditiones requirantur in homine ferente ſuſpenſ.* C ſiæ manifeſtum eſt. Quæ autem conditiones requirantur ex parte hominis, vt eam ferre poſſit, de cenſura in communi ſatis declaratum eſt: eædem enim in ferente ſuſpenſionem requiruntur. Nimirum quòd ſit vir & non fœmina. Atque ita expoſuimus cap. *Delicta.* de Maior. & obed. vbi affirmari videtur Abbatiſſam quandam ſuſpenſionis ſententiam tuliſſe: non tamen dicitur validè tuliſſe: neque etiam illam fuiſſe veram ſententiam ſuſpenſionis, ſed aliud præcepti genus: vnde ibidem Pontifex præcipit prælato, vt per cenſuras compellat obedire illi Abbatiſſæ in his; quæ iuſtè precipiebat. Deinde requiritur, vt baptizatus ſit, & clericus, & diſtincta perſo- D na ab eo, in quem ſuſpenſio fertur, & iuriſdictionem habens Eccleſiaſticam fori contentioſi, & expeditam ad operandum: ita vt qui ſuſpendit, excommunicatus, aut ſuſpenſus ipſe non ſit: quæ omnia cum multis aliis, quæ ad illa concurrunt, illic fusè explicata ſunt.

4 *Poſſitne Epiſcopus ſuſpendere clericũ ſine Capitulo.* Solùm poteſt hic quæri, an Epiſcopus ſine Capitulo poſſit clericos ſuſpendere. Breuiter tamen dico, olim ordinatum fuiſſe, ne Epiſcopus in clericum ferret ſententiam niſi præſentibus clericis, cap. penultim. 15. quæſt. 7. Et additur, *Alioqui irrita erit ſententia Epiſcopi.* Sed illud receptum non eſt, imò cùm illud decretum fuerit Concilij Prouincialis Carthag. E 4. non conſtat vnquam fuiſſe in vniuerſa Eccleſia admiſſum. Poſteà verò Alexander III. in cap. 1. de Exceſſibus, mandat ne ſine iudicio Capituli presbyteros attentent ſuſpendere, vel Eccleſiam eorum interdicere. *C. de Exceſſib. Prælat.* Vbi primùm expendo non loqui de omnibus clericis, ſed de presbyteris, neque eſſe in lege exorbitante extenſionem faciendam. Secundò non loqui de excommunicatione, licèt Gloſſa malè extenſionem faciat contra textum paulò inferiùs, & contra principia de odiis non extendendis vltra vim verborum. Tertiò hinc omnes limitant textum illum ad ſuſpenſionem quæ fertur in puram vindictam delicti commiſſi: nam illa quæ eſt cenſura, & medicinalis pœna, habet eandem rationem quam excommunicatio, & quaſi pertinet ad poteſtatem

ſtatem præcipiendi, quæ non eſt deneganda Epiſcopo. Quartò in illo textu non adduntur verba irritantia, & ideò ex vi illius, licèt Epiſcopus malè faceret ſuſpendendo presbyterum ſine Capitulo, ſi tamen faceret, factum teneret. Aliæ denique limitationes adhibentur, quas examinare omitto, quia opinor ſolemnitatem illam non eſſe vſu receptam, ſed potiùs conſuetudine eſſe contra illam præſcriptum, iuxta c. 3. de Conſuetud. in 6. ideóque liberè poſſe Epiſcopos ſua iuriſdictione vti: quod Panormit. & alij ibi ſentiunt. Quantùm verò extendatur hæc iuriſdictio vnius Epiſcopi ad ſubditos alterius, qui in ſuo territorio verſantur, vel ratione delicti, vel ratione quaſi domicilij, ſufficienter attigimus de Cenſuris in communi.

SECTIO II.

In quas ſingulares perſonas poſſit ſuſpenſio cadere.

1 *Suſpenſio nonniſi in clericū ferri poteſt.* IN Subiecto huius cenſuræ in primis conſiderari debent omnia, quæ ſuprà in ſimili de cenſuris in communi ſunt dicta, quæ hic reperere non eſt neceſſe. Deinde ſupponendum eſt hanc cenſuram (in quo ab excommunicatione differt) non ſolùm in perſonas ſingulares, ſed etiam in communitatem ferri poſſe. Et ideo de his duobus membris ſigillatim dicemus. Circa primum ſtatuendum eſt, ſuſpenſionis proprium eſſe vt is qui ſuſpenditur clericus eſſe debeat: nam hæc pœna clericorum propria eſt, vt ſuprà diximus, quia materia eius clericorum eſt propria, tota enim illa materia ſub officiis & beneficiis Eccleſiaſticis continetur: hæc autem omnia in ſolis clericis inueniuntur. Et ita docent communiter Summiſtæ, Nauarrus in cap. 27. numer. 150. & 151. Syluester verb. *Suſpenſio*, in principio, & Angelus verb. *Suſpenſio*, 1. in principio, Caietanus eodem verbo. Et conſentiunt Canoniſtæ cum Gloſſa in cap. *Quicunque*, verb. *Miniſtros*, de Sententia excommunicat. in 6. Innocentius in capit. vltim. de Exceſſib. prælat. & Abbas in capit. *Dura*, de Crimine fal. numer. 10. Et colligitur, veluti inductione facta ex omnibus locis iuris canonici, in quibus hæc cenſura fertur, vel ferenda præcipitur: vbique enim tantùm ad clericos dirigitur. *(Nauarr. Syluest. Angel. Caietan. Gloſſa Innoc. Abbas.)*

2 *Obiectio.* Obiici tamen contra hoc poteſt Extrauagans vnica de Cenſibus inter communes, vbi ſic dicitur, *Alioquin ex tunc recipiens, ſi clericus fuerit, tantùm ab officio & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus: ſi verò laicus, tandiu ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerit interdictum, & communione Euchariſtiæ nouerit ſe ipſo facto ſuſpenſum, donec, &c.* datur ergo aliqua ſuſpenſio laicis communis. Item Abbas & alij dicunt genus quoddam ſuſpenſionis eſſe à participatione paſſiua ſacramentorum, quæ laicis communis eſt: & ideo fortaſſe dixit Armilla verb. *Suſpenſio*, num. 17. omnem illum poſſe ſuſpendi, qui poteſt excommunicari. *(Armill.)* *Confirmatio.* Et augetur difficultas ex ſuperius dictis, nam ſuſpenſio non tantum priuat vſu officij vel ordinis iam obtenti, ſed etiam obtinendi ſeu recipiendi nouum ordinem, & ſimiliter ſuſpenſio à beneficio non ſolùm priuat fructibus beneficij habiti, ſed etiam impedit nouum obtinere beneficium: ergo, quantùm ad hæc poterit laicus ab officio vel beneficio ſuſpendi, quia poteſt impediri, ne ordinetur, & conſequenter ne officium, vel beneficium Eccleſiaſticum recipiat. *Solutio obiectionis.* Reſpondetur, Extrauagantem illam in ea diſtinctione, quam facit, potiùs confirmare maximè dictam ſententiam: nam loquens de ſuſpenſione ab officio vel beneficio, quæ eſt propria cenſura, de qua nunc agimus, illam ſolis

A clericis attribuit, & ad hoc præmittit diſtinctionem inter clericos & laicos: quod etiam expreſsè fit in capit. *Dura*, de Crimine falſi, & in capit. *Tuarum*, de Priuilegiis. Cum ergo in dicta Extrauaganti laici dicuntur ſuſpendi à communione, latiùs ſumitur verbum ſuſpendendi pro quacunque prohibitione: vnde non ſignificat ſpecialem cenſuram, ſed quandam partem minoris excommunicationis: quomodo etiam ſuprà diximus ſeparationem ab vſu paſſiuo ſacramentorum non eſſe propriè cenſuram ſuſpenſionis, ſed excommunicationem minorem. Quare Armilla, vel falſum, dicit vel æquiuocè vtitur verbo, Suſpendendi: cum ibi eſſet ſermo de cenſura ſuſpenſionis.

B Ad alteram partem reſpondetur, cenſuram ſuſpenſionis per ſe & directè non ferri niſi in vſum Eccleſiaſtici officij, aut beneficij, quantum ad perceptionem fructuum; mediatè verò & conſecutione quādam impedire perceptionem vlterioris ordinis, aut beneficij. Nam impedimentum, quod per ſe reſpicit futurū ordinem, potius eſt irregularitas, vel inhabilitas quædam, ſi latiùs ſumatur. Deinde dici poteſt, propriam ſuſpenſionem habere rationem priuationis moralis, & ideo ſupponere ſaltem potentiam proximam ad ordines, vel beneficia Eccleſiaſtica nam ex vi ſuſpenſionis non impeditur aſcendere ad ſuperiorem ordinem, niſi qui iam habet inferiorem, qui eſt veluti potentia proxima ad ſuperiorem; cuius potentiæ vſus quidam eſt ipſa ſuſceptio ſuperioris ordinis: à primo verò, ſeu infimo ordine ſuſcipiendo non ſuſpenditur, niſi qui iam habet primam tonſuram, qui clerici etiam nomine cōprehenditur, vt patet ex cap. *Cum contingat*, de Ætate & qualit. & cap. vltim. de Temp. ordin. in ſexto & per ipſam primam tonſuram eſt veluti in potentia proxima ad ſacramentales ordines, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ſumi poteſt ex his, quæ tradidit Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. capit. 4. & ſequentibus de Reformat. Quòd ſi illam nomine ordinum comprehendamus, vt Canoniſtæ loquuntur, ſuſceptio primi ordinis ſacramentalis erit quidam vſus ipſius primæ tonſuræ, ſicque clericus primæ tonſuræ per ſuſpenſionem ab ordine impediri poterit, ne aliquem ordinem ſacramentalem ſuſcipiat, quia impeditur ab vſu ipſius primæ tonſuræ per quam iam eſt in potentia proxima ad talem ordinem. Sed opinor talem ſuſpenſionem ab ordine non eſſe in vſu. Facilius poteſt ligari talis clericus per ſuſpenſionem etiam generatim latam ab omni iuriſdictione Eccleſiaſtica, etiamſi nullam actu habeat, vel ab omni beneficio Eccleſiaſtico, etiamſi nullum habeat, quia ex vi talis ſuſpenſionis prohibitus eſt, ne durante tempore ſuſpenſionis, tale officium, aut beneficium ſuſcipiat; quod ſi illud ſuſceperit, factum quidem tenebit, quamuis malè faciat, non tamen poterit iuriſdictione vti, aut fructus beneficij percipere, donec à ſuſpenſione liberetur. Ad hunc ergo modum cenſura ſuſpenſionis clericorum propria eſt. *(3 Confirmatio enodatur.)* *(Concil. Trident.)*

Suſpenſio an omnibus clericis communis.

DVbitari autem poteſt primò. An omnes clerici ſuſpendi poſſint. Secludimus autem Summum Pontificem, qui non eſt capax cenſuræ, vt ſuprà dictum eſt. Supponimus ius, rationem, vel cauſam cenſuræ, de quo infrà, loquimur de capacitate ſubiecti. Hæc ergo poteſt vel abſolutè, vel comparatè conſiderari. Abſolutè omnes ſunt capaces, etiam Epiſcopi & Cardinales, quia ordo, vel dignitas magna non reddit illos incapaces pœnæ, vel medicinæ, nec 4

næ, nec ab omni ſubiectione humana liberos. Comparatio verò fieri poteſt, vel ad ſuſpendentem; & ſic non quilibet à quolibet, ſed vnuſquiſque à ſuo Prælato, quem iure ordinario, vel ex priuilegio habet, ſuſpendi poteſt, vt Cardinales à ſolo Papa, Epiſcopi ab illo, vel Concilio; exempti à ſuis Prælatis, &c. Vel fit comparatio ad formam ſuſpenſionis, & ſic reſpectu aliquorum neceſſaria eſt ſpecialis forma.

5 *Quis poſſit ſuſpendere receptos in ſpeciales Romanæ Eccl. filios.*

Circa priorem verò comparationem occurrit ſpeciale dubium. An perſonæ quæ per priuilegium ſpeciale recipiuntur in proprios & ſpeciales Eccleſiæ Romanæ filios, poſſint ſuſpendi ab alio, quam à Romano Pontifice, vel legato ab eius Latere deſtinato iuxta capite primo de verbo ſignificat. in ſexto B Et ratio dubij eſt, quia in dicto capite primo ſolùm dicitur ſic receptos in filios Eccleſiæ Romanæ interdici & excommunicari ab aliis non poſſe; de ſuſpenſione verò nulla ibi fit mentio, ſed priuilegia non plus valent, quam ſonant eorum verba, & verba, quæ implicitè, & quaſi ex impoſitione iuris aliquid continent, vltra ipſius iuris interpretationem extendi non poſſunt, ergo per illa verba non eximuntur tales perſonæ ab inferioribus prælatis quoad ſuſpenſionem. Nihilominùs Gloſſa 161. verbo. *Interdici*, ſuſpenſionem ibi comprehendi putat, tum quia illa eſt quoddam interdictum: tum etiam, quia omnia illa tria continentur ſub appellatione cenſuræ. Verumtamen hæ rationes mihi non ſatisfaciunt: nam, licèt latè vtendo his verbis, *interdico*, & *ſuſpendo*, vnum pro alio interdum ſumatur, tamen iuxta propriam ſignificationem iam receptam ob ſignificandas ſpecies cenſurarum, nec interdictum eſt ſuſpenſio, neque è conuerſo. Maximè autem ſumi videtur verbum interdicendi in hac proprietate in prædicto textu vbi agitur & de propria & iuridica ſignificatione verborum, & de interpretatione cuiuſdam priuilegij; & vbi verbum interdicendi à verbo excommunicandi diſtinguitur: & paulò inferiùs interdictum ab excommunicatione, nulla facta ſuſpenſionis mentione. Vnde etiam parum refert, quòd ſuſpenſio æquè contineatur ſub genere cenſuræ, ac aliæ duæ, quia in illo textu nulla eſt mentio D cenſuræ, ſed tantùm ſpecierum eius: & argumentum à ſimili, vt ſæpe dixi, in his rebus firmum non eſt: nam, licèt hæ cenſuræ in aliquibus rebus æquiparentur in iure, non tamen in omnibus: vt paulò inferiùs oſtendemus ex capit. *Quia periculoſum*, de Sententia excommunicatio. in ſexto. Quapropter

Dubij reſolutio.

in rigore dicendum cenſeo ex vi illorum verborum prædictas perſonas non eſſe exemptas quoad ſuſpenſionem, ſicut non ſunt exemptę ſimpliciter quoad alios actus ſubiectionis, vt ibidem dicitur, & in capit. *Si Papa*. §. *Similiter*, de Priuilegio in ſexto. Quia appellatio ſpecialis filiationis, licèt oſtendat peculiarem amorem, & protectionem; non tamen peculiarem ſubiectionem, niſi in his, quæ ipſe Pontifex declarat: E ille autem ſolum declarauit per ea verba exemptionem ab aliis duabus cenſuris; ergo. Item potuit eſſe ſpecialis ratio, quia excommunicatio, & interdictum magis priuat ſpiritualibus commodis, quam ſuſpenſio; ideóque ad illum ſpecialem amorem filiorum magis pertinuit, quoad illas duas cenſuras eos ſibi reſeruare. Accidit, quòd cùm Pontifex, vult ab omnibus eximere: omnium mentionem facit, vt patet ex ca. 1. §. *In eos*, de Priu. in 6.

6 *Qui per generalē ſententiā ſuſpendantur.*

Circa poſteriorem comparationem ad formam ſuſpendendi quæri poteſt, an Epiſcopi per generalem ſententiam ſuſpendi poſſint. Et reſpondendum eſt negatiuè, ex capit. *Quia periculoſum*, de Sententia excommunicat. in ſexto. vbi idem de interdicto dicitur, de excommunicatio. autem nulla fit mentio: & ideo Gloſſa ibi declarat priuilegium illud ad excommunicationem non extendi. Quem approbant communiter interpretes ibi & Nauarrus cap. 27. numero 165. Extenditur autem illud priuilegium, non ſolùm ad ſuſpenſionem ab officio, ſed etiam à beneficio, vt ſuprà declarauimus ex capit. *Si compromiſſarius*, de Election. in 6. Excluſis autem Epiſcopis, & eorum ſuperioribus, vt in eodem cap. *Quia periculoſum*, dicitur, reliqui omnes inferiores clerici poſſunt per generalem ſententiam ſuſpendi, quia ſuſpenſio, ſicut quælibet alia cenſura, poteſt per generalem clauſulam ferri: ergo omnes, qui non ſunt ſpecialiter exempti in illa comprehenduntur. Aduertere autem oportet attentè ad verba legis, vel ſententiæ, & propriam, ac receptam ſignificationem eorum, vt diſcerni poſſit, quàm ſint vniuerſalia: ſi enim ſimpliciter dicatur, *Quicunque*, vel *omnis, qui hoc fecerit*, vel, *Omnis perſona Eccleſiaſtica*, vel aliquid huiuſmodi, diſtributio eſt ſatis vniuerſalis complectens clericos omnes, ſiue regulares, ſiue ſeculares, ſiue ſimplices, ſiue in quacunque dignitate infra Epiſcopatum conſtitutos.

Nauarr.

7 *An Epiſcopus electus & confirmatus ſuſpendatur per generalem ſententiam.*

Quæri tamen poteſt, An Epiſcopus electus & confirmatus nondum conſecratus gaudeat priuilegio dicto. Videtur enim ita affirmandum, quia ille eſt verus Epiſcopus, & actus iuriſdictionis exercere C poteſt; & textus indiſtinctè loquitur: ergo, non comprehenditur ſub clauſula generali. Et confirmatur, quia alia priuilegia conceſſa Epiſcopis extenduntur ad confirmatum, & nondum conſecratum, vt illud de eligendo confeſſore capit. vltim. de Pœnitent. & remiſſ. & aliud de portando altare viatico & capit. vltim. de Priuileg. in ſexto. Denique facit, quòd fauores ampliandi ſunt, & priuilegia præſertim à Principe conceſſa, quoad fieri poſſit iuxta verborum proprietatem. In contrarium tamen obiici poteſt primò ratio illius capit. *Quia periculoſum*, ſcilicet, *propter executionem Epiſcopalis officij, quòd frequenter incumbit.* Quæ ratio locum non habet in eo, qui nondum eſt pontifex conſecratus. Secundò obſtare poteſt, quia nomen Epiſcopi propriè videtur eſſe nomen ordinis, ſeu conſecrationis, ſicut nomen ſacerdotis, aut Presbyteri: & hoc modo in prædicto cap. ex prædicta ratione, & ex citato verbo, *Pontificalis officij*, ſumi videtur. Tertiò facit, quia priuilegium exorbitans à iure communi potiùs reſtringendum eſt. Sed hæ rationes habent claram ſolutionem ex dictis, quia non obſtante illa ratione illius textus, priuilegium illud extenditur ad ſuſpenſionem à beneficio, quamuis illa non impediat pontificale officium, & ideo neceſſariò dicendum eſt, rationem illam fuiſſe motiuam, ſeu impulſiuam, non tamen adæquatam, ſed hanc fundari in Epiſcopali dignitate: ergo idem in præſenti dicetur. Conſtat etiam ex aliis iuribus citatis nomine Epiſcopi ſignificare ſolere illum qui iam habet beneficium Epiſcopale quamuis nondum ordinem habeat. Idem ergo, in præſenti dicendum videtur.

8 *An ſuſpenſio generatim lata comprehendat regulares.*

Sed quæri poteſt, an ſuſpenſio generatim lata in omnes clericos, comprehendat tam regulares, quàm ſeculares clericos. Cum enim verba ſint generalia, ſeu abſoluta, comprehendere videntur omnes veros clericos, at regulares clerici, tamen ſunt verè clerici, ſicut ſeculares (loquimur enim de regularibus ordinatis.) In contrarium verò eſt, quia licèt primæua ſignificatio illius vocis ita vniuerſalis eſſe videatur, tamen iam ex vſu videtur accommodata ad ſignificãdum ſpecialiter ſecularem clericum.

Vnde

Vnde & in iure appellatio clerici ſolet à religioſis A condiſtingui,vt patet in Clement. 1.de Priuileg. in principio:verba autem legis vel ſententiæ generalis ſunt accipienda iuxta frequentiorem vſum, & præſertim in materia pœnali & odioſa, in qua reſtringenda ſunt. Accedit, quòd in iure, quando clerici regulares cum ſecularibus ſimul comprehenduntur, id ſpeciatim declaretur,vt videre licet in Clement.2. de vita & honeſt.cleric. Verumtamen textus ille ſi attentè legatur,parum fauet poſteriori ſententiæ; & poteſt potiùs in contrarium induci:nam aliud eſt loqui de religioſis abſolutè,aliud de clericis religioſis: quanquam enim omnes religioſi Eccleſiaſticæ perſonæ dici poſſint,non tamen omnes ſunt clerici, niſi aliquem ordinem, vel ſaltem primam tonſuram ſu- B ſceperint,vt colligi poteſt,ex cap. *Duo ſunt*, 12.quæſt. 1.vbi religioſi, licèt à laicis diſtinguantur, ſi tamen ordinati non ſunt,non clerici,ſed conuerſi appellantur.Quando ergo lex aliqua diſponens aliquid circa clericos vult illud extendere non ſolùm ad religioſos clericos,ſed abſolutè ad religioſos, neceſſe eſt vt de illis ſpecialem mentionem faciat:quia clarum eſt appellatione clericorum non venire religioſos,vt ſic:& hic eſt caſus illius Clementinæ vt patet ex illis verbis generalibus, *Et religioſi quilibet.* Nos autem inquirimus,an nomine clericorum veniant religioſi clerici, non quatenus religioſi ſunt,ſed quatenus clerici: nihil ergo fauet textus ille prædictæ ſententiæ. Poteſt autem contra illam retorqueri quia agens de ſecula- C ribus clericis expreſsè id declarat dicens, *Seculares clerici, & religioſi adminiſtrationem habentes, & religioſi, &c.* Supponit ergo nomen *clerici* indifferens eſſe ad ſeculares, & religioſos. Et ſanè ille idem titulus de vita & honeſt. cleric. & ea omnia quæ in variis eius Decretis clericis prohibentur, quia ſunt ipſi ordini clericali indecentia, non minus ſunt prohibita religioſis clericis,quam ſecularibus: non ergo vera eſt illa regula,quòd nomen clerici vſitata ſignificatione (præſertim in iure,quidquid de vulgo ſit) ſecularem tantum clericum comprehendat.

9 *Concluſ.* Quamobrem vera ſententia eſt, ſub tali ſuſpenſione religioſos clericos comprehendi, niſi ex tenore,& aliis circunſtantiis,Canonis, vel ſententiæ alia D limitatio colligatur. Hoc probant omnia adducta, & præterea,quia ſi ſub ſpecialibus nominibus clericalium ordinum ſuſpenſio feratur ſcilicet in omnes ſacerdotes,vel in Diaconos, aut Subdiaconos, &c. Qui tale fecerint, nemo (credo) dicet illam pertinere ad ſeculares tantùm, & non ad religioſos in eo ordine exiſtentes (neque enim dici poteſt ſacerdotis,vel Diaconi nomen ex vſu determinatum eſſe ad ſignificandum potiùs ſacerdotem ſecularem, quàm religioſum) ergo idem erit, etiamſi generali nomine *clerici* lex vtatur, tum quia ſub illa generali appellatione omnes ſpecies clericorum comprehenduntur: tum etiam quia nulla maior determinatio fingi poteſt in communi nomine clerici; ſacer- E dotis,ſcilicet,vel Diaconi.Loquor autem ex vi verb. quia ex aliis principiis ſolet aliquando huiuſmodi ſermo ad ſeculares tantùm dirigi, ſcilicet vel quia materia legis ad eos tantùm pertinet, vel quia poteſtas ferentis mandatum ſeu ſtatutum ſolos illos complectitur, vt ſi ſit particularis Epiſcopi, qui iuriſdictionem propriam in religioſos non habeat, vel denique ſi in lege ipſa verbum aliquod addatur, quo ſatis ſignificetur mandatum ad religioſos non referri.

SECTIO III.

An & quomodo ſuſpenſio in communitatem ferri poſſit.

POſſe communitatem ſuſpendi receptum, dogma eſt: quod ex iure euidenter probatur,vt ſtatim oſtēdam.Ratio verò eſt, quia ex parte communitatis non eſt repugnantia, quominus hac pœna vel cenſura affici poſſit: nam & Capitulum poteſt eſſe capax culpæ, ſicut quælibet congregatio humana; eſt etiam capax officij,aut beneficij Eccleſiaſtici,vt per ſe notum eſt,& ſuprà, tractando de iuriſdictione ad ferendas cenſuras, ſufficienter tactum eſt, & in diſcurſu huius puncti ampliùs explicabitur.Ergo etiam eſt capax priuationis, ſeu ſuſpenſionis ab huiuſmodi officio, & beneficio. Aliunde verò Eccleſia non prohibuit Capitulum affici hac pœna, imò vſum eius probauit & exercuit. Et ratio differentiæ inter illam, & excommunicationem fuit, quia hæc pœna non eſt adeo ſpiritualis ſicut excommunicatio,id eſt non priuat internis bonis ſeu Eccleſiaſticis auxiliis,quæ ad inferiorem animæ ſalutem ordinantur & proſunt: & ideo non eſt in hanc pœna illud animarum periculum, propter quod prohibitum eſt ne excommunicatio in communitatem feratur: neque eſt abſurdum vt Innocentes aliquando ſuſpenſione ligentur ſicut excommunicatione,vt infrà dicam. Vt autem hoc amplius explicetur, aduertendum eſt, duobus modis poſſe communitatem ſuſpendi.Primò præciſè vt communitas eſt,id eſt,quatenus eſt vnum corpus politicum habens actiones proprias, & bona etiam propria, quæ ita pertinent ad totam communitatem, vt ad ſingulas perſonas per ſe non ſpectent. Secundò poteſt communitas ſuſpendi, diſtributiuè potiùs, quàm collectiuè,vt ſi Clerus huius ciuitatis ſuſpendi dicatur,quia omnes & ſingulæ perſonæ cleri ſuſpenduntur. Vnde poſſet addi tertius modus ex his duobus coaleſcens, ſi videlicet ſuſpenſio ita feratur in congregationem aliquam, vt & corpus eius collectiuè ſumptum quoad actiones, aut beneficia eius ſuſpendat, ſimúlque ad ſingulas perſonas talis congregationis deſcendat, eáſque à perſonalibus officiis, aut beneficiis ſuſpendat.Dubitari ergo poteſt, quo ex his modis ſuſpenſio in communitatem feratur,auferri poſſit: nam & de poteſtate,& de actu inquirendum eſt.

1 *Suſpenſio ferri poteſt in communitatem.*

Duobus modis poteſt communitas ſuſpendi.

De poteſtate ferendi ſuſpenſionem in communitatem.

DIco ergo ſecundò, ſuſpenſio ferri poteſt in cōmunitatem præciſè vt cōmunitas eſt. Ita conuincit ratio ſuprà facta.Et probatur ex iure, deſcendendo ſimul ad ſingulas ſpecies ſuſpenſionum. Nam de ſuſpenſione ab officio quoad actus collationis beneficiorum habetur in cap. vnic. Ne Sede vacante in 6.cùm tamen illa collatio ſæpe ſoli Capitulo vt ſic conueniat.Idem ſumitur ex cap. *Romana*, & cap. *Si ſententia*, de Sentent. excummun. in 6.& ex Concilio Trident.ſeſſ.24.cap.16.vbi Capitulum, quod Sede vacante non conſtituit Oeconomum, & Vicarium tempore & modo ibi præſcriptis, facultate conſtituendi illos miniſtros priuatus:quod eſt quaſi ab eo munere pro ea vice ſuſpendi.

2 *Suſpenſio ferri poteſt in communitatē, vt communitas eſt.*

Conc. Trid.

Suſpenſio autem ab officio quantum ad actus ordinis non cadit propriè in Capitulum vt ſic: quia illi actus non fiunt per totam communitatem, ſed per ſingularem perſonam. Poteſt autem Capitulum delegare interdum hos actus ordinis quatenus à iuriſdictione pendent, vt Sede vacante confeſſores

creare, Epiſcopum vocare, qui ordines conferat, & ſimilia iuxta cap. *Is cui*, de Elect. in 6. additis capit. penult. & vltim. de Supplend. neglig. Prælat. in 6. & cap. *Cum nullus*, de Tempor. ordin. in 6. cum ſimilibus. Igitur quoad hoc poterit etiam Capitulum ſuſpendi, ne has delegationes ſeu commiſſiones facere valeat: nam eadem eſt ratio de his, & de aliis actibus iuriſdictionis. A beneficio item ſuſpendi poteſt capitulum vt ſic, vt apertè colligitur ex cap. *Quiſque*, de Electione in 6. & ex Extrauag. 1. de Electione: vbi non ſolùm Capitula Eccleſiarum, ſed etiam Conuentus monaſteriorum, ſcilicet regularium, vt ibi Gloſſa exponit à beneficiis ſuſpenduntur: non ſolent autem ſinguli religioſi; de conuentu propria habere beneficia; ſed tota communitas interdum habet aliqua beneficia ſibi vnita: igitur ab huiuſmodi beneficiis ſuſpenditur totus conuentus. Vnde fit idem operari huiuſmodi ſuſpenſionem circa Capitulum vt ſic, quod in priuata perſona operatur ſimilis ſuſpenſio, proportione ſeruata: nam & priuat Capitulum fructibus beneficij, & impedit, ne ſuos illos efficiat: vel ſi ab officio ſit ſuſpenſio, priuat vſu iuriſdictionis, & conſequenter impedit, ne actus eius validi & rati ſint.

Dico Tertiò poſſe ſuſpendi Capitulum, non ſolùm, quatenus vnum corpus politicum eſt, ſed etiam ita, vt ſinguli à ſuis propriis, ac perſonalibus officiis, aut beneficiis ſuſpendantur. Probatur, quia, cùm totum Capitulum ita delinquit, vt ſit ſuſpenſione dignum, illud delictum ita eſt totius corporis, vt tamen per ſingulares perſonas exerceatur, vt per ſe conſtat: poteſt autem delictum eſſe & omnium & ſingulorum, & adeo graue, vt per ſolam ſuſpenſionem ab officiis vel beneficiis communibus non ſatis puniatur: ergo poteſt talis ſuſpenſio ferri, quæ non ſolùm totũ Capitulum vt ſic afficiat, ſed etiam ſingulas perſonas à beneficiis, vel officiis perſonalibus ſuſpendat. Et confirmatur, nam, cum Capitulum interdicitur, ſingulæ perſonæ interdicuntur, vt infra ſuo loco videbimus: ergo poteſt Capitulum ita ſuſpendi, vt ſingulæ etiam perſonæ ſuſpendantur: nam licèt quoad hoc non ſint omnino ſimiles hæ cenſuræ, vt infra oſtendam in hoc tamen eſſe poſſunt: quando eſt in perſonis ſingulis ſufficiens cauſa & ratio ſuſpenſionis ſic latæ, cùm in iudice ſeu ſuperiore non deſit poteſtas ad conuenientem & proportionatam pœnam imponendam. Et confirmatur tandem ex cap. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. vbi Capitulum ita ſuſpenditur ab officiis, & beneficiis, vt etiam ſingulæ perſonæ ſuſpendantur à ſuis beneficiis donec reſtituant. Verum eſt tamen, quando ſuſpenſio fertur hoc modo, duplicem quodammodo ſuſpenſionem per modum vnius ferri: nam & ſuſpenditur Capitulum per modum vnius & præterea fertur vniuerſalis ſuſpenſio in omnes clericos, ex quibus tale Capitulum conſtat. Vnde etiam colligitur, hanc ſecundam poſſe etiam per ſe ferri ſine priori: ita vt non ſuſpendatur Capitulum, vt Capitulum eſt, ſeu per modum vnius corporis, ſed ſolum multitudo quædam conſtans ex his hominibus, quæ licet nomine collectiuo ſignificetur, vt nomine cleri, vel alio ſimili; re tamen vera ſuſpenſio tunc ſolùm fertur diſtributiuè in omnes clericos talis populi, &c. De quo modo ſuſpenſionis plura ſtatim dicemus.

De vſu ferendi ſuſpenſionem in communitatem.

5 *Suſpenſio in Capitu-*

DIco quartò, licèt hæc vera ſint quoad poteſtatem, nihilominùs iuxta frequentem vſum, ſuſpenſio in ſolum Capitulum vt ſic fertur, niſi aliud in iure vel ſententia expreſsè declaretur. Probatur, quia *Capitulum* in rigore non ſignificat ſingulas perſonas de Capitulo, ſed vniuerſitatem ipſam: ergo ſuſpenſio Capituli ſolùm communitatem ligat, vt vnum corpus eſt, quia vis illorum verborum non ſolùm hanc interpretationem patitur, ſed etiam exigit in omni proprietate: nam dicitur in l. *Sicut municipium*. ff. Quod cuiuſque vniuer. nom. *Non quod vniuerſitas debet, ſinguli debent*: ergo ita eſt huiuſmodi ſuſpenſio & pœna interpretanda. Dixi autem, *Niſi aliud in ſententia vel iure declaretur*, quia tunc cùm poteſtas non deſinit, vt oſtenſum eſt, clarum eſt talem eſſe ſuſpenſionem, & eius effectum, qualem verba ipſius legis aut ſententiæ declarant. Addi poteſt. *Niſi ex materia, vel circumſtantiis aliud conſtet*: quia perinde eſt, ac ſi verbis declaretur, tunc autem talis eſſe cenſetur caſus (vt in ſimili de interdicto dicemus) quando contingit ſuſpenſionis materiam, vel effectum intentum talem eſſe, vt non poſſit comparari, niſi ſuſpenſio ad ſingulas perſonas redundet.

lum ſimpliciter lata de qua intelligenda.

Quando intelligatur ſuſpenſio communitatis in ſingulas perſonas redundare.

Exemplum eſt in dict. cap. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. vbi ſic fertur ſuſpenſio, *Decernimus, vt hi qui de cætero præmiſſa præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tandiu maneant ab officio & beneficiis quibuſcumque ſuſpenſi, donec reſtituerint, quidquid de bonis perceperint ſuprà dictis*. Præmittitur autem in eodem textu, quod quædam Capitula ſiue conuentus, & ſingulares eorum perſonæ Sede vacante bona Prælati, vel ipſius Sedis occupabant, & inter ſe diuidebant: ergo ſuſpenſio inferiùs lata non ſolùm cadit in conuentus ipſos, ſed ad ſingulas perſonas deſcendit, quatenus ſinguli erant participes illius delicti, & ad reſtituendum tenebantur. Vnde illa ſuſpenſio fertur in omnes delinquentes, ſiue ſint communitatis aliquæ, ſiue ſingulares perſonæ: quod neceſſarium eſſe diximus, vt per ſuſpenſionem contra communitatem latam ſingulares etiam perſonæ ſuſpendantur. Et ideo ſi aliquæ perſonæ eſſent participes illius delicti vt membra communitatis, & non vt priuatæ perſonæ deliquiſſent, vſurpando prædicta bona illam ſuſpenſionem non incurrerent. Atque id ſemper neceſſarium videtur, vt ſuſpenſio ſic extendatur, ſicut ex dicendis conſtabit.

6 Exemplū cap. Quia ſaepe, de Electione in 6. vt illuſtratur.

Quocirca, ſi ſuſpenſio feratur contra aliquam communitatem, quæ non conficit propriè vnum corpus Collegij, quod communi conſilio, & auctoritate res communes adminiſtret, ſed tantùm eſt quædam multitudo Eccleſiaſticarum perſonarum, quæ per modum vnius collectionis ſignificatur, vt ſi ſuſpenſio feratur in clerum Conimbricenſem, talis ſuſpenſio propter ſubiectam materiam non poteſt ferri in communitatem, vt communitas eſt, quia neque illa habet actiones, vel adminiſtrationes aut beneficia communia, à quibus ſuſpendatur neque etiam eſt propriè vnum corpus morale, quod ſuſpendi poſſit. Quamuis ergo ſuſpenſio feratur ſub illo nomine collectiuo, fertur tamen in ſingulares perſonas; non aliter quàm, ſi diſtributiuè ſeu indefinitè ferretur in clericos hoc vel illud facientes. Vnde fit vt talis ſuſpenſio ſingulas perſonas à ſuis officiis vel beneficiis ſuſpendant non tamen omnes etiamſi omnes ſub collectiuo nomine comprehendi videantur; ſed ſolùm illas, quæ cauſam vel delictum, ob quod ſuſpenſio lata eſt, commiſerunt: quia vt iam diximus, ſuſpenſio non incurritur, niſi propter culpam.

7 Corollar.

Tandem addendum eſt, communitatem illam, in quam ferri poteſt ſuſpenſio debere eſſe Eccleſiaſticam, ſeu clericorum, quia, quod ſuprà oſtendimus, ſolos clericos eſſe capaces huius cenſuræ, eadem proportio

8 Suſpenſio ſolum in communitatem clericorum ferri poteſt.

proportione applicandum eſt ad communitatem, eiſdémque rationibus oſtendi poteſt. Solet autem talis ſuſpẽſio regulariter fieri cum expreſſione communitatis, vel in ſpeciali contra tale vel tale Capitulum, vel in generali contra Capitulum conuentus, &c. Vel definitè contra illa tantùm, vel ſub disiunctione, ſeu diſtributione, ſcilicet contra hoc facientes, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue Capitula, &c. Addo verò quamuis hæc diſtributio expreſsè & ſpeciatim non fiat, ſi generatim feratur ſuſpenſio contra omnes, qui hoc vel illud fecerint, & actio illa vel delictum, ob quod fertur ſuſpenſio, tale ſit, vt à Capitulo vel conuentu committi poſſit, ſuſpẽſionem etiam ad illa extendi, quia ſunt capacia talis ſuſpenſionis; & ipſa generaliter lata eſt, vt ſupponitur. Quod quidem dubitationem non habet, quando nullum ponitur determinatum nomen perſonale, ſed tantùm ſignũ diſtributiuum, cum pronomine vniuerſali, vt *omnes, qui hoc fecerint, Quicumque hoc fecerit, &c.* Quia ſub illa diſtributione propriiſſimè continentur congregationes. At verò, ſi addatur nomẽ perſonale, vt *omnis homo, omnis clericus, omnis perſona Eccleſiaſtica.* Tunc poteſt eſſe nonnulla dubitandi ratio, quia Capitulum neque eſt homo, nec clericus, nec perſona: nihilominùs tamen cenſeo etiam ſub illa diſtributione cõprehendi, tum quia in præſenti materia, ſecundum cõmunem vſum, ſub homine, hominum congregatio comprehenditur, vt declaraui ſuprà de cenſuris in communi: tum etiam, quia delictum communitatis non fit, niſi per ipſas perſonas, ſaltem vt ſunt membra illius cõmunitatis: & ideo ſub eadem ratione illas comprehendit.

Variis modis poteſt communitas ſuſpendi.

9. Aliæ dubitationes, quæ hic moueri poſſent, ex dictis ſuprà de cenſuris in communi peti poſſunt, præſertim illa an, qui ſemel ſuſpenſus eſt, poſſit iterum ſuſpendi: non eſt enim dubium, quin id fieri poſſit, non ſolùm, quando ſuſpenſiones ſunt diuerſarum rationum, ſeu effectuum, ſed etiam, ſi ab eiſdem rebus ſuſpendant, propter diuerſas cauſas vel titulos. Illa vero quæſtio, an talis cenſura poſſit ferri in defunctum, hîc non habet locum, cum defunctus Eccleſiaſticas functiones exercere non valeat. Quatenus verò defunctus interdum fruitur aliquo tempore poſt mortem fructibus beneficij poteſt ſuſpenſio à beneficio vel lata tempore vitæ ad illud tempus poſt mortem extendi: vel etiam poſt mortem ferri per modum puræ pœnæ propter delictum commiſſum: neutrum enim iuriſdictionem humanam excedit.

Suſpenſio an poſſit in eundem ferri.

Defunctus an poſſit ſuſpendi.

SECTIO IIII.

Vtrùm ſuſpenſio ferri poſſit ſolùm propter culpam eámque mortalem.

1 HÆc eſt potiſſima quæſtio circa finalẽ cauſam huius cenſuræ: de qua multi ſenſerunt poſſe contrahi ſine culpa: habéntq; fundamentum in c. 1. de Ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc. vbi qui ignoranter & ſine culpa ordinatur ab huiuſmodi Epiſcopo, ob culpam eius ſuſpenditur. Idẽ ſuadet cap. *vel non eſt compos*, de Temp. ordin. vbi puer ordinatus in ætate tredecim annorum ſuſpenditur ab executione officii Diaconi vſque ad ætatem legitimam *in iniuriam ordinantis*, vt ibi dicitur, non ergo in pœnam ordinati, imò ex textu illo colligi non poteſt puerum illum deliquiſſe ſuſcipiendo ordines, ſed ſolum Epiſcopum: ergo propter culpam alienam poteſt aliquis ſuſpendi, præſertim ſi ex parte etiam eius, qui ſuſpenditur; interueniat aliqua rationabilis cauſa, qualis erat in prædicto caſu decentia, ne puer tredecim annorum in ordine ſacro miniſtraret. Et hinc poteſt generalis ratio ſumi, quia ſuſpenſio, non priuat bonis per ſe pertinentibus ad bonum propriæ animæ ſicut excommunicatio; ſed priuat functionibus per ſe pertinentibus ad commune bonum: interdum autem poteſt pertinere ad bonum commune, vt aliquis priuetur ad tempus, huiuſmodi functione, ſine culpa ſua ob aliquam rationabilem cauſam; ergo poteſt interdum ita ferri. Et confirmatur, quia ob ſimilem rationem interdictum comprehendit aliquando perſonas innocentes, vt infrà dicemus. Atque ita ſentit D. Thom. in 4. diſt. 18. qu. 2. art. 3. qu. 2. ad 2. Sylueſt. verb. *Suſpenſio*, n. 4. vbi ait, ſuſpenſionem aliquando imponi ex cauſa ſine culpa, *vt patet:* (inquit) *ex practica currente.* Idem tenent Canoniſtæ, vnde Abbas in cap. *Si celebrat*, de cleric. excomm. miniſtr. n. 4. ait, ſuſpenſionem quandam ferri propter delictum, aliam propter defectum, aliam propter infamiam: priora duo membra nota ſunt ex dictis, tertij exemplum eſt de dublico concubinario, ſeu publica illius criminis laborante infamia, qui propter vitandum ſcandalum celebrare prohibetur. Et hoc modo quidam aiunt, aliquem poſſe ſuſpendi; non ſolùm ſine culpa, ſed etiam ſine cauſa, ſcilicet quæ verè illi inſit, quia eius infamia, ſeu communis opinio ſufficiet.

1. Opinio.

Alij verò cenſent ſuſpenſionem non poſſe ferri ſine culpa propria eius, qui ſuſpenditur. Ita tenet Nauarr. in c. 27, n. 151. & Caiet. in Sum. verb. *Suſpenſio*, idem ſupponit, & Arctinus quem Nauarr. citat in cap. *Cùm non ab homine*, de iudiciis. Fundamentum eſt, quia ſuſpenſio propriè dicta habet rationem pœnæ, pœna autem non imponitur propter culpam. Reſpondent, pœnam non imponi ſemper propter culpam propriam, ſed interdum propter alienam: & patet quando ſuſpenditur communitas propter delictum, cui multi ex communitate non cooperati fuerunt, & nihilominùs ſuſpenſi manent, licèt in eis non ſit culpa. Verumtamen; ſi conſiderentur ſuperiùs dicta hoc exemplum parum ad rem facit: nam ſuſpenſio, quæ propriè & præciſè in communitatem fertur, non ſuſpendit ſingulas perſonas ſecundùm ſe, ſed ſolam communitatem, quæ tamen ſuſpendi non poſſet niſi deliquiſſet. Quod verò in eius delicto aliqua eius membra non participauerint, parum refert, quia non ipſa ſuſpenduntur, ſed totum, quo ſuſpenſo, conſequenter fit, vt partes non poſſint operationes totius pro tunc efficere; quod non propriè eſt puniri propter peccatum alienum, ſed eſt aliquo modo participare pœnam totius, quod peccauerit, quod nullum inconueniens eſt. Extra hũc verò caſum non apparet, quomodo aliquis poſſit iuſtè ſuſpendi propter culpam alterius; quia nemo poteſt puniri propter peccatum alterius, propriè loquendo, niſi quatenus vnus reputatur res alterius, vt filius patris, vel ſeruus domini: quod in præſenti non videtur poſſe locum habere.

2. Opinio. Nauar. Caiet. Arctin. 2

Euaſio.

Eluditur.

Quæ ſuſpenſio abſque propria culpa, quæ vero tantùm propter illam feratur.

3 POteſt interdum ſuſpenſio latè dici de omni prohibitione vtendi aliqua poteſtate: & ſic verum eſt ſuſpenſionem non ſemper requirere culpam eius, qui ſuſpenditur, ſed cauſam poſſe ſufficere, & hoc conuincit cap. illud, *vel non eſt compos*, cum aliis pro prima ſententia allatis. Conſtat autem illud genus prohibitionis nec eſſe propriam cenſuram, cùm non ſit ob contumaciam, neque etiam propriam pœnam, cum non ſit ob culpam: quod verum eſt, etiam reſpectu ſuſpendentis, vt ſtatim explicabo. Alio ergo modo poſſumus loqui de ſuſpenſio

penſione,prout dicit propriam ſpeciem cenſuræ vel ſaltem pœnæ Eccleſiaſticæ: & hoc cenſu dicimus ſuſpenſionem nunquam ferri niſi propter aliquam culpam eius, qui per illam directè ac per ſe ſuſpenditur. Hoc videtur ſufficienter probari ex dictis, tum hîc, tum ſuprà de Cenſur. in com. tum ex illis principiis generalibus, *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocare non conuenit.* cap. 2. de Conſtitutionibus & illud. *Peccata ſuos auctores tenere debent, nec pœna eſt vlterius protrahenda, quàm delictum fuerit in exceſſu repertum,* cap. 2. de Iis, quæ fiunt à maiore parte Capituli. De quibus principiis quomodo in interdicto aut verificentur, aut exceptionem patiantur, infrà ſuo loco videbimus, neque enim eſt neceſſe, quæ in interdicto inueniuntur, ad ſuſpenſionem omnino applicare, cùm non ſint eiuſdem rationis.

4 *Nemo propter alterius culpam ſuſpenditur niſi in ipſo ſit ſufficiens cauſa.*

Quin potiùs addo ſuſpenſionem etiam priori modo, & latè ſumptam, præſertim ab ordine, vel officio, nunquam imponi propter alterius culpam ſolam, ſed conſiderato etiam aliquo defectu eius, qui ſuſpenditur: & licet non ſit culpa, eſt ſufficiens, & rationabilis cauſa talis prohibitionis. Hoc patet ex titulis de clerico ægrotante, tam in antiquis, quàm in 6. vbi propter lepram, vel aliud ſimile impedimentum remouetur ſacerdos ab officio altaris: & ſemper additur ratio, vel propter ſecuritatem, vel propter tollendum ſcandalum, vel propter aliam ſimilem cauſam. Idem obſeruauit Panorm. in dict. ca. *vel non eſt compos;* num. 4. cùm enim in eo textu dicatur, ordinatum in ætate præmatura ſuſpendi in iniuriam ordinantis, obiicit Abbas, quòd propter factum alterius non debuit iſte ſuſpendi. Et reſpondet, licèt cauſa impellens ad talem ſuſpenſionem fuerit delictum ordinantis: tamen cauſam finalem fuiſſe defectum ætatis ordinati: & hoc ipſum Gloſſa ibi ſignificauit. Vbi etiam expendo, non dixiſſe Pontificem in eo textu, ſuſpendi ordinatum in pœnam ordinantis, ſed *in iniuriam ordinantis,* id eſt in confuſionem eius; & vt euidentius conſtet, quantum errauerit, ordinando illum, quem ob defectum ætatis ſuſpendi neceſſe eſt. Quod à ſimili declaratur optimè in cap. *Decernimus* 16. quæſt. 7. ibi *Ordinationem ſuam irritam nouerit eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in eorum loco ordinari:* idem enim ſignificat in vno loco *iniuriam,* atq; in alio ad *verecundiam.* Atque hoc modo quod circa vnam perſonam fit redundat in aliqualem pœnam, ſeu reprehenſionem alterius, qui deliquit, non tamẽ propter illam ſolam cauſam fieret, niſi ex parte eius, qui prohibetur, ſufficiens etiam cauſa intercederet, quàm non oportet eſſe in eo culpabilem: quia talis prohibitio, ei non imponitur in pœnam, ſed propter quandam incapacitatem, ſeu improportionem in ordine ad tale miniſterium cuius decentiæ, ac reuerentiæ in hoc præcipuè conſulitur. Dixi autẽ in hoc præcipuè ab ordine, vel officio, quia à beneficio, id eſt à fructibus eius, interdum poteſt quis ex parte priuari propter commune bonum, vel alias cauſas ſine vllo proprio defectu: illa verò non eſt ſuſpenſio, ſed diſtributio iuſta talium fructuum, quorum diſpenſatio ad Pontificem maximè pertinet. In hoc autem ſeruatur proportio, quòd etiam ſuſpenſio à beneficio nunquam fit ſine propria culpa.

5 Vnde intelligi poteſt, illud impedimentum ordinis participare potius quendam irregularitatis modum: quàm eſſe propriam ſuſpenſionem. Propria enim ſuſpenſio de qua loquimur eſt quaſi priuatio moralis in ſubiecto de ſe habili, ſine impedimento alterius rationis, & hanc dicimus non imponi ſine culpa quia niſi feratur per modum cenſuræ, aut pœnæ, non videtur poſſe cum ratione imponi.

Diſcrimen inter ſuſpenſionem ob defectum & ob crimen.

Hinc Panormitanus ſuprà diſtinguit duplicem ſuſpenſionem, ſcilicet, ob defectum, vel ob crimen. Et ne videantur ſolis nominibus, vel cauſis differre conſtituit in effectibus differentiam: nam qui priori modo ſuſpenſus actum ordinis exercet, non fit irregularis, ſicut fieret, ſi eſſet poſteriori modo ſuſpenſus, vt ſuprà diximus. Quam differentiam probat, quia ſuſpenſio ob ſolum defectum non eſt directè interdicta executio officij, & iure non cauetur, quòd ille fiat irregularis. Quæ ratio non caret, difficultate: quomodo enim illi non eſt interdicta executio officij, cum verè ac propriè ſit prohibitus in ſuo ordine miniſtrare, vt patet ex dict. ca. *Vel non eſt compos.* Nam, quòd hæc prohibitio ſit ob defectum, non ſatis eſt, vt proptereà negetur eſſe directa interdictio. Quòd, ſi hoc ita eſt, vnde conſtat, cùm iura dicunt, ſuſpenſum miniſtrantem in ſuo ordine fieri irregularem, non comprehendere eum, qui ob defectum ſuſpenſus eſt. Sed nihilominùs illa ſententia Abbatis fuit etiam Innocentii, cámque ſequitur Dominicus in ca. *Apoſtolica* 56. d. Couarr. in Clem. *ſi furioſus,* p. 1. §. 1. n. 4. & Salzedo in Pract. ca. 26. lit. B. qui alios refert, & eſt tenenda; quia hæc irregularitas in iure ſolùm inuenitur reſpectu eorum, qui ſunt ſuſpenſi propter crimen, & ita ſtrictè interpretanda eſt. Et fortaſſe ratio à priori eſt, quia vt dicebam, illa prohibitio ob defectum, magis eſt irregularitas quædam, quam propria ſuſpenſio: irregularis autem ob corporis defectum, ſi ante diſpenſationem celebret, non incurrit nouam irregularitatem, vt bene notauit Turrecr. in diſt. c. *Apoſtolica*, refértque in dictam ſententiam Archidiaconum: & addit ita ſeruari vſu Romanæ Eccleſiæ, nam in huiuſmodi caſibus ſolùm diſpenſatur in tali defectu, non verò in alia irregularitate contracta in celebratione: quia in iure non eſt expreſſa, vt infrà latius dicemus. Et tractabimus aliud exemplum ibi tactum à Turrecrem. de publico concubinario, quem dicit non fieri irregularem celebrando. Aliud etiam exemplum huius ſuſpenſionis ex defectu eſt ſuprà tactum. Diſp. 11. ſect. 3. & iterum infrà Diſput. 31. ſect. 1.

Abb. Innoc. Domin. Couar. Salzed.

Quæ culpa ad ſuſpenſionem ſufficiat.

6 Difficultas eſt, an mortalis ſit neceſſaria, aut venialis ſufficiat. Caietan. enim in Summ. verb. *Suſpenſio*, abſolutè ait incurri ex ſolo veniali peccato: & probat, quia eſt minor pœna, quam excommunicatio minor, cum hæc priuet maximis & valde neceſſariis bonis, ſcilicet ſacramentis: ſed excommunicatio minor incurritur propter peccatum veniale: ergo & ſuſpenſio. Et idem ſequitur Armilla verb. *ſuſpenſio*, in principio: nec diſſentit Nauarr. cap. 27. num. 151. 159. & 165. Alij verò abſolutè aſſerunt, neceſſariam eſſe culpam mortalem, vt hæc cenſura imponi, aut contrahi poſſit. Quam ſententiam tenuit Arctinus, vt Nauarr. refert; & eam videtur ſequi Soto in 4. d. 22. qu. 3. art. 1. concl. 2. eſtque hoc tempore valde recepta. Quia ſuſpenſio, vt eſt in vſu Eccleſiæ, acerbior pœna eſt, quam vt pro ſola veniali culpa ſecundum æquitatem, & Eccleſiaſticam pietatem imponi poſſit. Neque verum eſt, moraliter, & ſecundùm prudentem exiſtimationem loquendo, maiorem pœnam eſſe excommunicationem minorem, quam ſuſpenſionem ex genere ſuo, vt ſuprà declarauimus ex eo quòd, licèt priuet vſu maximorum bonorum, tamen & facilè tolli poteſt & non inducit damnum irreparabile: ſuſpenſio verò & ſæpe inducit irreparabile damnum, & difficiliùs tollitur, & nonnullam infamiam ſecum affert. Sicut etiam irregularitas non priuat perceptione ſac ramen-

1. Sentent. Caiet. Armil. Nauar. 2. Sentent. Arctin. Soto.

ſacramentorum, tamen propter ſimiles circunſtantias, omnium conſenſu cenſetur grauior pœna.

7. *Deciſio.* Sed iudicium inter has ſententias facilè eſt ex his; quæ in ſuperioribus diximus de ſuſpenſione maiori, & minori, ſeu graui & leui. Cùm enim ſecundùm iuſtitiæ rationem ſeruari debeat proportio inter pœnam & culpam, ſuſpenſio grauis imponi iuſtè non poterit niſi propter grauem, ſeu mortalem culpam, nam illa ſine dubio eſt grauis pœna. Quis enim dicat poſſe aliquẽ priuari fructibus ſui beneficij per annum propter culpam venialem. Idem autem eſt de qualibet ſimili ſuſpenſione graui. At verò ſi ſuſpenſio leuis ſit, poterit propter peccatum veniale imponi, vt ſuſpenſio quoad vnum actum electionis, vel quoad diſtributiones vnius horæ, vel vnius diei. Quod maximè locum habet in ſuſpenſione, quæ ab homine fertur: nam quæ feruntur à iure communi regulariter ſunt grauiores, & non incurruntur niſi propter peccatum mortale, quia leges Eccleſiaſticæ, non puniunt tam ſeuerè venialia peccata. Nam neque minor excommunicatio incurritur ipſo iure propter veniale peccatum niſi in caſu communicationis cum excommunicato: quod ſpecialiter videtur, factum in odium excommunicationis maioris, vt cum maiori rigore ſeruetur. *Corollar.* Quocirca (quod attentè obſeruandum eſt) ſi grauis ſuſpenſio ab officio & beneficio in iure imponatur propter aliquod crimen, & aliquis committat illum actum moralem in ſpecie, peccando ſolùm venialiter non incurret talem ſuſpenſionem in conſcientia, ſiue talis actus ſit veniale peccatum ob imperfectam deliberationem, ſeu leuem inaduertentiam, ſiue ex leuitate materiæ; quia priori modo talis actus in genere humani actus eſt imperfectus; poſteriori autem modo eſt imperfectus in tali ſpecie morali, & incapax talis pœnæ. Diximus autem in ſuperioribus, cùm de cenſuris in communi ageremus, quando lex punit aliquem actum ſimpliciter, intelligendum id eſſe de actu perfecto in genere moris, & in ſpecie, quæ per illam vocem ſimpliciter prolatam ſignificatur: & ratio iuſtitiæ poſtulat vt intelligatur de actu moraliter digno tali ac tanta pœna. Statim verò hîc ſeſe offerebat quæſtio, an ſuſpenſio lata ſine tali cauſa vera & in re exiſtente, ſed ſolùm præſumpta, vel in exteriori foro probata, verè teneat: & liget eum, in quem fertur. Sed hanc rem copioſè tractauimus de cenſura in communi: & ideo ea repetere neceſſe non eſt, ſed applicari debent ad hanc particularem cenſuram ea, quæ in communi ſunt dicta.

SECTIO V.

Quis modus ſeruandus ſit in ſuſpenſione ferenda.

IN hac ſectione explicanda eſt formalis cauſa, qualis in ſuſpenſione eſſe poteſt. Ad illam vero exponendam diſtinguere oportet inter ſuſpenſionem ipſo iure vel ab homine latam: nam vt prior imponatur, & incurratur nulla alia forma neceſſaria eſt, præter verba legis, quibus ſufficienter ſignificetur, talem cenſuram ſeu pœnam ipſo facto incurrendam imponi. [illegible] Eſt enim certa regula, pro nullo actu vel crimine incurri ſuſpenſionem ipſo facto, niſi id ſit expreſſum Eccleſiaſtico iure, cuius ſola efficacitate imponitur. Hoc autem ius Eccleſiaſticum eſſe poteſt aut commune canonicum ſub quo omne ius Pontificium, quod totam Eccleſiam vniuerſaliter obligat, comprehendimus, aut ſpeciale alicuius Epiſcopatus, vel religionis. Suppoſito ergo tali iure, & poteſtate condendi illud, neceſſe eſt vt verba legis ſufficienter ac determinatè declarent ſpeciem ſuſpenſionis, & modum imponendi illam, quia lex nec poteſt operari aliquid niſi ſpecificum, & determinatum, nec poteſt plus operari, quàm verbis explicet: vtrúmque autem horum ſufficienter eſt in ſuperioribus declaratum.

De forma ſuſpenſionis ab homine.

CVm verò ſuſpenſio ab homine fertur (ſicut de Cenſura etiam in communi dixi) circa modum ferendi illam conſiderari poſſunt, ſcilicet quid præcedere debeat, quid comitari, ſeu in illa ferenda ſeruari, quid vero ſubſequi. *2 An præcedere debeat monitio.* Circa primum quæri ſolet, an ſuſpenſionem debeat præcedere admonitio: de qua re etiam diximus latè de cenſuris in communi, neque hîc aliquid occurrit addendum. Seruanda enim eſt diſtinctio de ſuſpenſione pro contumacia quam nos propriè cenſuram appellamus, & quæ purè fertur in pœnam propter commiſſum delictum. Et de priori dicendum eſt neceſſarium eſſe vt præcedat monitio, vt illo loco latè probauimus, & ex ipſis terminis patet; quia niſi præcedat monitio, non poteſt ſequi contumacia: ergo nec ſuſpenſio pro contumacia. Poſterior autem ſuſpenſio ſæpe imponitur ſine præuia monitione, vt patet ex cap. *Tam litteris*, de Teſtibus, vbi Papa quoſdam ſuſpendit propter quoddam delictum, etiamſi nec monitio ab homine præceſſiſſet, neque à iure, per legem aliquam, quæ tale delictum ſub tali pœna prohiberet. Et quotidie videmus id fieri in ſuſpenſionibus, quæ ab homine feruntur: nam licet ſæpe ferantur iuxta aliquam legem, & tunc dici poſſet, quod per eam præceſſerit ſufficiens monitio; tamen ſæpe etiam imponitur ſuſpenſio arbitrio iudicis, ad tempus aliquod, iuxta circunſtantias cauſæ. Ratio verò eſt, quia quando pœna imponitur propter delictum commiſſum præciſè; ſuſtinenda eſt quantumuis homo reſipiſcat, & ipſum pœniteat prioris delicti: & ideo ad talem pœnam ferendam monitio illa, quæ ad reſipiſcentiam ordinatur, neceſſaria non eſt. Et in hac doctrina conueniunt communiter Doctores, & Summiſtæ, quos in citato loco ſufficienter adduxi.

3 Verba & ſolemnitas ſuſpenſionis exponuntur. Nauar. Circa ſecundum punctum, quod attinet ad verba quibus talis cenſura ferenda eſt, certum eſt nulla determinata verba requiri præter ea, quæ ſufficienter ſignificent modum, ſpeciem, ſeu effectum ſuſpenſionis, vt notauit Nauarrus in Summa cap. 27. num. 161. & omnes, ſatíſque conſtat ex dictis ſupra de cenſuris in communi, & paulò antè in declarandis effectibus ſuſpenſionis: ibi enim vim ſingulorum verborum, quibus ferri poteſt, aut ſolet ſuſpenſio expoſuimus. De hac ergo verborum forma nihil addendum ſupereſt, præter quàm quod neceſſe eſt vt talia verba non ſola voce, ſed ſcripto exhibeantur: quanquam hoc non ſit de ſubſtantia, ſed de præcepto iuxta cap. 1. de Sentent. excomm. in 6. Quam rem latè declarauimus ſuprà agentes de cenſuris in communi. Addo etiam, oportere, vt in tali ſuſpenſione ferenda ſeruentur aliæ conditiones ad validitatem ſententiæ neceſſariæ, & præſertim illa vt ſuſpenſio non feratur poſt interpoſitam appellationem: quia erit nulla, vt eſt communis ſententia in cap. 1. de Sent. excomm. in 6. vbi videntur ſuſpenſio & excommunicatio parificari: & (quidquid ſit de aliis rebus) in hoc verſatur eadem ratio, quia nullitas prouenit ex defectu iuriſdictionis, quæ per appellationem ſuſpenditur. Vnde ſi è contrario appellatio ſequatur poſt ſententiam ſuſpenſionis, non

non impedit effectum eius cap. *Is cui* de Sent.excom. in 6. Et quamuis Abb. in c. de cleric.excom. miniſtr. n. 2.& in c. *ape* de Appellat.n. 6. hoc limitare voluerit ad illam ſuſpenſionem, quæ eſt propriiſſimè cenſura, & pro contumacia fertur, quia illa, quæ eſt purè pœna, ſuſpendi poteſt per appellationem, ſicut & aliæ pœnæ: id tamen probandum non videtur, tum quia dict.c. *Is cui* ſimpliciter loquitur de ſuſpenſione abſque diſtinctione: in iure autem nomen ſuſpenſionis indifferenter ſignificat eam, quæ pro contumacia vel pro commiſſo delicto fertur: tum etiam, quia ratio ob quam ſuſpenſio non ſuſpenditur per appellationem eadem eſt in vtraque ſcilicet, quia ſententia ſuſpenſionis ſicut excommunicationis ſecum trahit executionem, iuxta, c. *Paſtoralis*, §. *Verùm* de Appellationibus B quod tam eſt verum in ſuſpenſione, quæ eſt pura pœna pro delicto, ſicut in ea, quæ pro contumacia fertur.

Suſpenſio etiam in puram pœnam lata non ſuſpēditur per appellationem.

4 *Denunciatio quid hic operetur.*

Circa tertium de Denunciatione iam ſuprà oſtendi, Extrauagant. *Ad euitanda*, ad ſuſpenſionem extendi: ideóque licèt quod ipſum ſuſpenſum denunciatio non ſit neceſſaria, vt omnes ſuos effectus operetur, quoad neceſſariam eſſe, vt eum vitare teneantur. Neque erit ſatis quòd ſuſpenſio ſit publica & notoria, quidquid Nauarrus, & alij dicant, quia iuxta veram & tenendam lectionem illius Extrauagantis, hæc exceptio de publica cenſura ſolùm fit in manifeſto clerici percuſſore, qui non ſuſpenſionem, ſed excommunicationem incurrit: ideóque in hac ſuſpenſionis cēſura ſine vlla exceptione verū eſt, vſq; ad denunciationem in particulari & proprio nomine factam non eſſe ſuſpenſum ab aliis vitandum.

5. *Quomodo alij teneātur vitare, qui ſuſpenſus eſt.* Nauar.

Dices, Suſpenſio non eſt cenſura priuans communicatione hominum: nam in hoc differt ab excōmunicatione: ergo ex vi ſuſpenſionis nunquam alij tenentur vitare ipſum ſuſpenſum, etiamſi denunciatus ſit: quid eſt ergo, quod in illa Extrauag. conceditur reſpectu ſuſpenſi non denunciati. Ad hoc Nauarr. in Summa cap. 27. num. 163. in fine abſolutè affirmat, ſicut tenemur vitare excommunicatum in omnibus, ita & ſuſpenſum in his, à quibus ſuſpenſus eſt imò in cap. 1. §. *Laboret*, de pœnit. d. 6. num. 18. ait, grauius eſſe non vitare ſuſpenſum in his, in quibus ſuſpenſus eſt, quam non vitare excommunicatum, quia hoc poſterius, *regulariter* (inquit) *eſt peccatum veniale; non* D *euitare autem ſuſpenſum, vel interdictum, in quibus ſuſpenſus eſt, nemo dixit non eſſe mortale.* Sed contra hoc inſto, quia Eccleſia non prohibuit directè fidelibus communicationem cum ſuſpenſo, vel interdicto, etiam in actibus à quibus ſuſpenſus vel interdictus eſt; ſicut directè prohibuit communicationem cum excommunicato. De hac enim poſteriori prohibitione habemus multa iura; de priori verò nullum. Exemplo item id declarari poteſt, nā, ſi interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ violet interdictum ingrediendo, & ibi audiendo Miſſam, non ſunt alij prohibiti, quominùs ibi eſſe poſſint, & eandem Miſſam audire; & qui ibi ſunt, non tenentur exire, vel diuinum officium omittere: quia nullus textus eſt, in quo de interdicto hoc E habeatur, ſicut de excommunicatione. Et pari ratione, ſi interdictus celebret in Eccleſia, qui eius Miſſam audiunt, per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalo, & cooperatione non peccant, quia nullo iure prohibiti ſunt; & alioqui actio illa per ſe mala non eſt. Ergo eadem ratione, ſi ſuſpenſus ab officio diuino illud in Eccleſia cantat, qui illud audiunt, contra nullum ius Eccleſiaſticum operantur: ergo nec peccant: quia ex alio capite actio illa mala non eſt; per ſe loquendo. Denique ob hanc cauſam Eccleſiaſtica cenſura impoſita eſt his, qui communicant cūm excommunicato, ſcilicet excommunicatio minor, quam, vel

A aliquam aliam non incurrit, qui communicat cum ſuſpenſo, etiam in his, à quibus ſuſpenſus eſt. Si autem illa communicatio eſſet ab Eccleſia prohibita, & regulariter eſſet grauior culpa, deberet profectò eadem, vel grauiori cenſura puniri.

Reſpondeo, in tantùm eſſe præceptum fidelibus euitare ſuſpenſum in his à quibus ſuſpenſus eſt, in quantum ex natura rei id conſequitur ex ſuſpenſione eius; quando non vitare illum, vel communicare cum illo tali modo, ſeu in talibus actibus, vel eſſet cooperari ad peccatum, quod ipſe committit, agendo contra ſuam ſuſpenſionem, vel eſſet aliquid operari modo indebito, & ſine his circunſtantiis, quas talis actus ex natura ſua poſtulat vt rectè fiat: vel etiā quatenus ipſe claues Eccleſiæ contemnit. Sic peccat contra claues qui ſuſpenſum ab officio inducit ad celebrandum, vel ad ferendam ſententiam in pœnitentiali, vel externo foro: & in ſuſpenſum à beneficio facit participem fructuum Eccleſiaſticorum: nam & peccat contra iuſtitiam, & contra obedientiam Eccleſiæ debitam: nam illa prohibitio indirectè ſaltem in eum redundat. Et hinc etiam verum eſt quod Nauarrus ait, hanc communicationem cum ſuſpenſo regulariter eſſe peccatum mortale, quia moraliter non fit ſine cooperatione cum illo ad peccatum mortale, niſi ex accidenti materia ſit nimis leuis.

6 *Dubij reſolutio.*

Hinc tandem colligitur reſponſio ad difficultatem poſitam quid nimirum contulerit Extrauag. *Ad euitanda*, fidelibus per priuilegium non vitandi ſuſpenſum non denunciatum; C neceſſariò enim dicendum eſt, contuliſſe, vt propter commodum ipſorum fidelium nunc licitæ ſint multæ actiones ſuſpenſo non denunciato, ſi eas faciat ad petitionem aliorum fidelium, & propter eorum vel neceſſitatem, vel iuſtitiā, quæ antea ipſi non licerent. Inde igitur factum eſt, vt ſic ſuſpenſus ab officio non ſit omnino priuatus iuriſdictione in foro interiori, vel exteriori, ſicut antea fuiſſet: ſi enim hoc conceſſum non eſt, inutilis planè eſt illa conceſſio, vt ratio facta conuincit, præſertim ſuppoſito modo obligationis vitandi ſuſpenſum, vt explicuimus. Exempla verò huius rei in ſuperiotibus tacta ſunt in ſingulis ſuſpenſionibus, & latiùs dum ageremus de Excommunicatione.

7. *Quem fauorem contulerit Extrauagan. Ad euitanda. communicantibus cum ſuſpenſo vitando.*

DISPVTATIO XXIX.

De Abſolutione, ſeu Ablatione ſuſpenſionis.

SVpponimus ſuſpenſionem talem eſſe pœnam, quæ licèt duret, tandem finiri & auferri poſſit, vt in eius definitione declarauimus. Oportet autem præmittere diſtinctionem illam de ſuſpenſione, quæ eſt purè pœna peccati commiſſi; & de illa, quæ tanquam propria cenſura ob contumaciam fertur, nam habent diuerſos modos ceſſationis, ſeu ablationis: & ideò de illis ſigillatim explicabimus à quo, & quomodo tolli poſſint.

SECTIO I.

Quomodo, & à quo auferatur ſuſpenſio quæ pura pœna eſt ob delictum commiſſum.

1 *De ſuſpenſione ad certum tempus. Gloſſa.*

DIcendum primò eſt, ſuſpenſionem ad certum tempus latam, elapſo tempore ipſo iure tolli. Hæc eſt communis ſententia iuris pontificij interpretū cum Gloſſa in

Gloſſ. Innoc. Abb. Anton. Nauar. Angel. Syluest. Armill.

in cap. *Sacro*, de Sent.excommun. verb. *Per menſem*, A & Gloſſa in Clemen. 1. de Decimi, verb. *Donec*, Innocentij, Abbatis, & aliorum in cap. *Cum bonæ*, de ætate, & qualit. & D.Antonin. 3. par. tit. 28. cap. 4. circa finem Nauar.cap.27. num.161. & 162. Angel. Syluest. Atmill. ac denique omnium Summiſtarum, verbo: *Suſpenſio*, Et ratio manifeſta eſt, quia ſuſpenſio vim habet ex prohibitione Eccleſiæ, ſed prohibitio ad certum tempus facta ipſo elapſo ceſſat, quia non operatur vltra voluntatem prohibentis; ipſe autem ſuam voluntatem definiuit ad certum tempus: ergo, illo elapſo, ſuſpenſio per ſe ceſſabit. Vnde fit, vt, qui ſic ſuſpēſus erat, poſſit deinceps vel ſuo officio fungi, vel fructibus ſui beneficij frui abſque alia facultate, vel declaratione ſuperioris: nam ablato impedimento, res per ſe ipſam reducitur ad B priſtinum ſtatum, & vnuſquiſq; qui impeditus non eſt; vti poteſt iure ſuo. Diximus autem in ſuperioribus ſuſpenſum non priuari officio, vel beneficio ſuo. ſed impediri quoad vſum: cùm ergo hoc impedimētum ceſſet elapſo tempore, poteſt illo vti abſque alia declaratione, vt iidem authores, præſertim Innocentius, & Abbas annotarunt. Vnde videntur etiam id intelligere in foro exteriori: eſt autem multò certius in interiori: vt ratio facta ſufficienter declarat: quia nullum eſt poſitiuum ius, quod ſpecialiter obliget ad nouam licentiam, vel declarationem à ſuperiore petendam. In foro autem exteriori, præſertim quando ſuſpenſio eſt lata ab homine, videri poteſt neceſſaria (propter eius ſatisfactionem) aliqua ipſius declaratio. Tamen ſi ipſe in ſententia hoc non ex- C preſſit, non eſt cur hoc onus imponamus: ſatis enim, vt, quando oportuerit, conſtare poſſit, vſque ad elapſum tempus in ſententia præfixum non cœpiſſe eū, qui ſuſpenſus erat, vti rebus illis, ſeu actionibus, à quibus erat ſuſpenſus.

Corell.

De modo computandi tempus ſuſpenſionis varia dubia.

2 *Primum de incepitone tēporis ſuſpēſionis.*

NOnnulla verò ſuperſunt minora dubia explicanda. Primum eſt, quando incipiat hoc tempus talis ſuſpenſionis currere. Et dicendum eſt breuiter, incipere ab eo puncto & momento, ex quo cenſura ſeu ſententia ſuſpenſionis lata eſt, ſi ſit ſuſpenſio ab homine, vel ſi ſit à iure ab eo tempore quo D delictum contra tale ius commiſſum eſt. Sumitur ex Gloſſa vltima cum notatione Archidiaconi: & Ioan. Andr. in c. *Proinde*, de Electione in 6. Ratio verò eſt, quia cenſura ſtatim operatur ac exiſtit, ſecum enim affert executionem, c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de appellat. ergo ſtatim incipit obligare, & ideò in illis, quæ ipſo iure incurruntur, ſæpè additur illa particula, *ex tunc, ipſo facto*, vel quid ſimile: ergo ex tunc etiam incipit computari tempus, pro quo lata eſt ſuſpenſio. Sed quid, ſi is, qui ſic ſuſpenditur, pro eodem tempore ſimili ſuſpenſione latus ſit, numquid incipiet ligari ſtatim noua ſuſpenſione. Quibuſdam enim viſum eſt non incipere ligari ſecunda donec tempus prioris finiatur, ne hac occaſione leuiori pœna afficiatur, nam leuis eſt eodem tempore priuari eiſdem fructi- E bus vel functionibus, duplici titulo vel ſuſpenſione quàm longiori tempore priuari per ſingulas ſuſpenſiones ſibi ſuccedentes. Ita refert Zabarella in Clementina 2. de magiſtris, & ex parte tenuit Abbas in cap. *Cùm in cunctis*, §. vltimo, de electione. Sed oppoſitum cenſeo verum, quod tenent Gloſſa, & Doctores in dicta Clementina 2. Et ratio eſt, quia ſententia cenſuræ, vel ius ſtatim infert ſuum effectum in ſubiecto capaci. Prior autem ſuſpenſio non reddit perſonam incapacem ſecundæ, vt dictum eſt: ergo non obſtante prima, incipit ſtatim currere tempus ſecundæ. Et ſic non eſt incōueniens, vt idem ſit ligatus duplici ſuſpenſione, ita etiam non inconuenit quòd duplici titulo priuetur eiſdem fructibus vel functionibus. Quod autem inde fiat pœna aliquo modo leuior (id enim negari non poteſt) accidentarium eſt: ſicut ſi contingat incidere ſimul in duas ſuſpenſiones ipſo iure latas: tunc enim ſimul current, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia.

Gloſſ. Archid. Ioā. And

Quid de ſuſpēſione duplici titulo

Zabarel. Abb. Gloſſ.

3. *Dub. 2. De curſu eiuſdem temporis.*

Secundum dubium eſt, quomodo computari debeat lapſus ſeu ſucceſſio illius temporis, id eſt, an continuè, ſicut naturale tempus elabitur, vel ſecundum aliquam moralem computationem. Nam videri poteſt hoc ſecundum, quia quando aliquid prohibetur fieri aliquo tempore, intelligitur de tempore habili vt in eo talis actio fiat; tempus autem habile ad celebrandum, v. g. vel ad iudicium ferendum, &c. non eſt totum naturale tempus continuum, nam celebrare licet tempore matutino, & non veſpertino, & iudicium ferre licet diebus feriatis, non feſtiuis, vel per diem, non autem per noctem: ergo. Nihilominùs dicendum eſt, tempus illud ſecundum phyſicum & naturalem curſum continuum temporis computandum eſſe. Hoc eſt certum apud omnes & conſtat ex vſu, & quia nec moraliter nec prudenter poſſet aliter talis cōputatio fieri: & ideò in omnibus aliis legibus & pactis ita ſolent definita tempora computari. Vnde ad rationem dubitandi dicitur in primis, in aliquibus ſuſpenſionibus quodlibet tempus eſſe habile ad functionem aliquam exercendam earum, quæ per ſuſpenſionem prohibentur, vt in ſuſpenſione à beneficio quodlibet tempus eſt aptum ad percipiendos fructus beneficij: & ius ad redditus ipſos quaſi continuè ſucceſſu temporis cōparatur; & eodem modo per ſuſpenſionem tollitur. In ſuſpenſione verò ob officio variæ actiones variis dici temporibus, & nonnullæ indifferenter in quolibet tempore fieri poſſunt. Quod verò aliquæ habeat certa & definita tempora ex Eccleſiæ conſuetudine vel præcepto, nihil refert, tum quia id eſt, accidentarium ad rationem ſuſpenſionis, cuius, ſignum eſt, quia ſuſpenſus ab ordine celebraret hora veſpertina, vel nocturna, dupliciter peccaret, & quia tempore indebito, & quia ſuſpenſus celebrat. Tum etiam, quia ſicut Philoſophi dicunt quando accidens non poteſt ineſſe toti niſi ratione vnius partis, tunc ab vna parte ſimpliciter denominat totum: ita hic quāuis actio, v. g. non poſſit exerceri niſi in vna parte diei ex eo quòd prohibeatur in ea, prohibetur per diem, & proportionali modo per menſem, vel annum: atq; ita totum tempus ſuſpenſionis, vel prohibitionis, continuum eſt.

Reſolutio.

4 *Dub. 3. Determinatio præfixi temporis.*

Tertium dubium eſt, quando vel quomodo terminetur tempus in ſuſpenſione præſcriptum. In quo in primis dicendum eſt, ad minimum neceſſarium eſſe vt poſtremus dies aſſignati tēporis attingatur, ita vt ſi ſuſpenſio ſit per menſem, vt in cap. 1. de ſentent. excommunic. in 6. durabit vſque ad vltimum diem menſis: ſi per annum, vt in cap. 1. de ſentent. & re iudic. in 6. vſque ad vltimum diem anni: & ſic de aliis. Et ratio eſt, quia vſque ad illum diem non eſt completum illud tempus. Dubitari verò ſolet, an dies ille debeat computari incluſiuè tanquam terminus intrinſecus, vel excluſiuè, tanquam terminus extrinſecus; vel (quod idem ferè eſt) an ille poſtremus dies debeat totus integérque in illo tempore computari, vel ſufficiat illum attigiſſe. In quo aliqui ſimpliciter affirmant debere totum illum diem integrum includi in tali tempore: alij verò putant ſufficere attigiſſe illum; alij diſtinguunt, nam ſi per

accuſatiuum fertur ſuſpenſio, vt, *ſit ſuſpenſus per annum*, diem integruum debere computari, quia ſignificatur tempus completum; ſi verò feratur in ablatiuo, vt, *ſit ſuſpenſus hoc anno*, ſignificari tempus incompletum: & ideò ſatis eſſe attigiſſe poſtremum diem.

5 *Dubij enodatio.*

Dicendum tamen eſt, quocumque modo feratur, ſignificari tempus completum: quia ſuſpenſio includit negationem & prohibitionem: quod autem prohibetur fieri, ſiue hoc die, ſiue per hunc diem, pro toto die completo prohibetur: quia negatio totum deſtruit: ita ergo in præſenti ſuſpenſio vnius menſis, aut anni, aut triennij, quibuſcumque verbis feratur, completè durat pro tota illa menſura ſignificati tẽporis; & illa completa finitur. Computatio autem fieri debet ab eo puncto in quo fit delictum. vel ſententia pronuntiatur vſque ad proportionalem horam, in qua dies naturalis, menſis, vel annus completur, ſiue illa ſit prima pars alterius menſis, vel anni naturalis, ſiue media, ſiue vltima eiuſdem: hæc enim omnia ad moralem computationem accidentaria ſunt.

6 *Dub. 4. De computatio. menſium.*

Sed hîc occurrit quartum ſpeciale dubium de menſibus, quot dierum computandi ſint: an triginta vnius dierum, quia plures menſes tot dies habent, vel tantùm viginti octo: quia pœnæ ſunt reſtringendæ; an triginta, quia eſt numerus medius, & quia vulgari modo ita menſis recipitur; an triginta dierum cum dimidio, quia eſt duodecima pars anni. In qua varij ſunt, & excogitari poſſunt dicendi modi, quos omitto, quia res videtur parui momenti. Et breuiter aſſero, ſi ſuſpenſio tantùm ſit vnius menſis, probabile eſſe triginta dies nomine menſis ſignificari. Quod tenuit Ioan. Andr. in cap. *Quam ſit*, de electione in 6. ad Gloſſam verbo, *Menſem*, & habet fundamentum in iure ciuili, l. *Miles*, §. *Quidam*, ff. Ad legem Iuliam, de adult. Et rationes factæ ſunt probabiles, & alij modi non ſunt veriſimiles. Quia illa mathematica partitio anni, quæ fit in vltimo dicendi modo, extra communem loquendi modum, & extra rem moralem eſt, & vix poſſet exactè fieri. Alij verò duo primi modi nimium augent vel minuunt numerum ſine fundamento. Addo verò etiã alium modum computationis eſſe probabilem, vt ſcilicet conſiderato dies menſis, in quo fit delictum vel ſuſpenſio inchoatur, tot dies in ſequenti menſe ſumantur ad complendam menſis ſuſpenſionem, quot ex præcedenti tranſacti fuerant, quando incepit ſuſpenſio, ſic enim complebitur menſis integer ſecundùm ordinariam menſium diuiſionem: nec videtur poſſe certius computari. Maximè quia talis lex vel ſententia loqui videtur de proximo ſubſequente menſe. Solùm poteſt obſtare, quia ſequitur, menſem ſuſpenſionis ſemper eſſe tot dierum, quot habuerit menſis in quo fit delictum, & conſequenter ſuſpenſionem eſſe maiorem vel minorem, ſolùm quia ſententia profertur, vel delictum fit in diuerſo menſe. Sed hoc accidentarium eſt, & ideò nullum eſt inconueniens: maximè cùm exceſſus tam paruus ſit, vt moraliter non computetur. Vnde in ſimili Iuriſtæ dicunt, mandatum datum ad aliquid intra mẽſem agendum eſſe illo modo computandum, vt patet ex Gloſſ. citata in dict. cap. *Quam ſit*. Addo verò, ſi ſuſpenſio ſit duorum menſium, probabile eſſe alterum ſaltem computandum eſſe triginta vnius dierum, argum. l. *Lex*, ff. de regul. iur. quia ſemper ita ſibi ſibi ſuccedunt. Si verò ſit ſuſpenſio trium, vel plurium menſium, vnius quidem computari poterit altero ex modis ſuprà dictis, intermedij verò iidem ſumendi ſunt, quia naturaliter ſuccedunt, quia hic eſt communis ſenſus, & loquendi modus: ſicut etiam ſuſpenſio ſexmenſium intelligitur eſſe dimidij anni integri prout menſes ſuccedunt à die inchoatæ ſuſpenſionis, argumento c. *Licèt*, de ſuppled. neglig. Prælat.

Concluſio. *Ioã. And.* *Gloſſa.*

7 *Dub. 5. De computatione anni in annuali ſuſpenſione. De anno biſſextili.*

Hinc facilè definitur quintum dubium ſimile quando pœna eſt vnius anni, quomodo computandus annus ſit. Dicendum eſt enim, ex quacumque parte anni ſuſpenſio inchoetur, tantam partem ex ſequenti anno adiungendam eſſe, quanta ad complendum integrum annum, id eſt, ex trecentis ſexaginta quinque diebus conſtantem ſufficiat. Sed quid de annò biſſextili, qui habet trecentos ſexaginta ſex dies, eſt ne eodem modo computanda ſuſpenſio in illum incidens: De hoc multa Summiſtæ in verbo, *Suſpenſio*, & in verb. *Ætas*, & Iuriſtæ in cap. *Quæſiuit*, de verb. ſignific. & in l. *Cùm hæres*, §. *Stichus*. ff. de ſtatu liberis. Communis tamen ſententia eſt, in huiuſmodi rebus odioſis, & pœnalibus diem illum non computari, neque in anno, neque in menſe: itaque ſi quis annalem ſuſpenſionem per trecentos ſexaginta quinque dies ſeruet, in altera die iam poterit celebrare, etiamſi ille dies, non ſequentis anni, ſed eiuſdem computetur. Sic enim dicitur in dict. §. *Stichus*. ſi ſeruo libertas concedatur ſub conditione, *ſi per annum ſeruierit*, illud non eſſe intelligendum de anno biſſextili, ſed de anno trecentorum ſexagintaquinque dierum. Sic ergo in præſenti dicendum eſt. Atque ita ſentit Syluester verbo. *Ætas*, num. 5. & verb. *Suſpenſio*, num. 5. in fine, cum Abbate, & aliis quos refert, & cum Gloſſa in cap. 2. diſt. 55. Quæ ſententia confirmatur, nam quando ſuſpenſio vnius anni in pœnam imponitur, intelligitur de anno communi & ordinario, non de extraordinario; tùm quia hic eſt frequentior modus loquendi de anno: tùm etiam, quia in pœnis interpretandis benigniori ſemper interpretatione vtimur: ſed annus biſſextilis extraordinarius eſt, alius verò communis, & ordinarius.

Syluest. Abbas. Gloſſa.

8. Corollar.

Vnde conſequenter fit, ſi alicui pœna ſuſpenſionis menſe Februario imponatur, & contingat menſem illum in anno biſſextili euenire, expletis viginti octo diebus abſolui ſuſpenſionem, & die vigeſimo nono iam ei licere eas actiones exercere, à quibus ſuſpenſus erat. Et pari ratione, ſi ſuſpenſio erat trium, aut plurium menſium in vltimo die vltimi menſis iam non erit talis ſuſpenſus, quia eadem eſt proportio plurium menſium ad vltimum diem, quæ totius anni ad vltimum diem anni, Et ratio vtrobique eſt, quia dies ille vigeſimus nonus, qui interpoſitus fuit, vicem vltimi ſuppleuit. Quod ſi obiiciatur prædictum cap. *Quæſiuit*. Vbi dicitur, duos illos dies anni biſſextilis quaſi pro vno reputari: Reſpondetur omiſſis aliis interpretationibus, diſiunctiue, non coniunctiuè id eſſe intelligendum, id eſt,) iuxta materiam, de qua ibi agebatur) vt in altero eorum poſſit feſtum ſancti Matthiæ celebrari, quaſi pro eodem reputari, non verò copulatiuè, vt in vno & altero debeat feſtum illud celebrari, ac ſi eſſent vnus tantùm. Et ſimili modo, ſi alicui eſſet impoſitum onus ieiunandi vltimo die Februarij, poſſet tunc in vno vel altero illorum dierum ieiunare & implere obligationem, quia hoc modo pro vno reputatur: quia vnus eorum tunc de facto eſt vltimus, alter verò eſt vltimus menſis ordinarij. Non verò teneretur ille ieiunare vtroque die, eò quòd pro vno reputentur, quia hoc modo, ſcilicet coniunctim, non verè pro vno reputantur, nam reuerà ſunt duo dies diſtincti, & in eis multiplicantur ieiunia. Vnde, quando pars quadrageſimæ in eum menſem biſſextilem incidit, vterq; dies per ſe numeratur ad complendum quadrageſimum numerum. Et eodem modo

Cap. Quæſiuit de verb. ſig. obiicitur, & exponitur.

do

do rectè dicunt communiter Doctores, quando aliquid præcipitur, vel conceditur fieri intra certum terminum dierum, tunc ſemper illos dies pro duobus computari, quia reuera duo ſunt. Sic ergo in præſenti, quoad durationem ſuſpẽſionis hi duo dies non computantur pro vno, ſed pro duobus, nec pro vtroque copulatiuè, ſeu coniunctim durare debeat. An verò in gratiis, ſeu rebus fauorabilibus, quando per menſem, vel annum conceduntur, ita computari poſſint, alterius eſt conſiderationis.

9. *Quid de ſuſpenſo per mẽſem Februarij anni biſſextilis.*

Dices, Si illi duo dies diſiunctim pro eodem computantur, ergo ei, qui per menſem Februarij ſuſpenſus eſt, licitum erit in eo menſe biſſextili non ſeruare ſuſpenſionem die vigeſimo octauo, ſed vigeſimo nono, vt alterutet, eligi poſſit. Reſpondetur, negando ſequelam; illud enim intelligendum eſt, niſi aliunde aliquid ſpeciale obſtet: hic autem obſtat, quia tempus ad ſuſpenſionem præſcriptum intelligitur debere eſſe continuum: hæc enim eſt communis iuris intelligentia, vt generatim tractauit Iaſon in l. *Contra maiores*, C. de inofficioſo teſtamento, numer. 6. & ideò ne interrumpatur ſuſpenſio, non licebit tunc diem vigeſimum nonum pro vigeſimo octauo accipere. Sicut etiam, ſi ſuſpenſio ſit annualis, non licebit in illa die vigeſima nona eam non ſeruare, eò quòd in illo anno pœnali (vt ſic dicam) illa non computetur; nec numerum dierum eius augere debeat: haberent enim locum hæ rationes, niſi neceſſaria continuitas ſuſpenſionis obſtaret: & ideò exceptio illius diei ſemper in vltimum diem anni vel temporis præſcripti reſeruatur. Sicut etiam ob cauſam proportionalem, quamuis illi dies pro vno computentur, non eſt licitum die vigeſimo ſeptimo Februarij ieiunare, & die vigeſimo nono feſtum ſancti Matthiæ celebrare, vt traditur in dicto cap. *Quæſiuit*, quia obſtat contiguitas, vt ſic dicam, neceſſaria inter vigiliam, & feſtum, inter quæ nunquam licet diem interponere, niſi dies Dominica intercedat.

Iaſon.

10. *Suſpenſio ab homine pro anno biſſextili, an cõprehendat diẽ 29. Febr.*

Sed dices tandem, Quamuis dicta reſolutio vera ſit, quando ſuſpenſio vnius anni, vel menſis in communi ponitur, vt eſt in his quæ ſunt à iure, tamen ſi ſuſpenſio ſit ab homine, & ſignatim imponatur pro futuro menſe Februarij, vel pro futuro anno, qui biſſextilis eſt, tunc non habere locum interpretationem poſitam, quia iam ſermo eſt de tali menſe, vel anno in particulari. Reſpondetur: ſi ſatis conſtaret de mente præcipientis, ſcilicet cogitaſſe illum de anno biſſextili, & aduertiſſe talem eſſe eum, de quo loquitur, & voluiſſe pro toto illo ſuſpendere tunc certum eſt ita eſſe ſeruandam ſuſpenſionem: nam poteſt iudex ita obligare: vnde, ſi de eius mente conſtet, non eſt dubium, quin obliget. At verò, ſi de hoc nihil ſpeciale conſtet, & aliàs verba ſententiæ ſint generalia vnius anni, vel menſis, quamuis dicatur, *primi ſequentis anni, vel menſis*, iuridicè erunt interpretanda iuxta benigniorem ſenſum, vt ſcilicet ſermo ſit de proximo anno ſequente ordinario, vt explicatum eſt.

11 *Quid ſi ſuſpẽſio interrupta fuit. Modi 5. Primus dicendi modus*

Sexta dubitatio circa hoc punctum eſſe poteſt, quando aliquis non ſeruauit ſuſpenſionem toto anno, vel menſe ſibi præſcripto quando, & quomodo finiatur tempus talis ſuſpenſionis. Tres enim modi dicendi excogitari poſſunt. Primus eſt, vt, ex quo ſic ſuſpenſus ſuam prohibitionem definito tempore continuo non ſeruauit, iterum inchoare debeat ſuſpenſionem, & ſeruare illam toto præſcripto tempore, neque in illo computanda ſit pars illa temporis, in quo ſuſpenſionem ſeruauit. Ratio eſſe poteſt, quia tempus ſuſpenſionis debet eſſe continuum, vt diximus: & ideò ſi ſemel interrumpatur ſuſpenſio, non A poteſt prius tempus cum poſteriori coniungi, ſed debet iterum ſuſpenſionis tempus inchoari. Sicut de anno probationis ad profeſſionem requiſito, vt ex communi ſententia, & praxi teſtatur Nauarrus conſilio 29. de Regularibus: ſic ergo propter rationis paritatem videtur in præſenti dicendum. Secundus modus dicendi eſſe poteſt, tempus quidem illud, in quo, & pro quo non ſeruatur ſuſpenſio, non computari, nec deſeruire, vt expleatur tempus ſuſpenſionis impoſitæ, tamen, ſi poſt illud ſuſpenſio ſeruetur debere hoc poſterius tempus cum priori cõiungi ad complendum ſuſpenſionis tempus, vt verbi gratia, ſi quis per annum ſuſpenſus, poſt ſex menſes obſeruatæ ſuſpenſionis per vnum, aut duos illã violauit celebrando, &c. ſatisfaciet, ſi poſteà ſex alios B menſes ſe abſtineat, & ſic compleat ſuæ ſuſpenſionis tempus: minori enim tempore non poterit ſatisfacere ſuæ obligationi cùm ea ſit vnius integri anni. Quod verò hoc ſufficiat, patet, quia, licèt temporis continuitas ſit per ſe loquendo neceſſaria, vt debito modo impleatur ſuſpenſio, non eſt tamen ita neceſſaria ſimpliciter, vt ſi aliquo caſu, vel culpa interrupta ſit, eam de nouo inchoare oporteat: eſſet enim grauiſſimum onus, & quoddam pœnæ augmentum, quod nullo iure oſtendi poteſt.

Nauar.

Secundus modus.

12. *Tertius, ac probabilior dicendi modus.*

Tertius, & melior dicendi modus eſt, ſuſpenſionis tempus continuè fluere, ex quo inchoatum eſt, nec interrumpi propter ea quod ſic ſuſpẽſus, vel caſu aliquo, vel etiam ex malitia aliquid faciat contra prohibitionem ei factam: ſed præſcripto tempore C finiri, licèt interim non ſeruetur. Explicatur, quia effectus proximus & immediatus ſuſpenſionis non eſt ipſa realis priuatio actionum, vel rerum: hæc enim ſæpè pendet ex voluntate ipſius ſuſpenſi, cùm tamen ipſa ſuſpenſio ab illa non pendeat, ſed immediatus effectus ſuſpenſionis eſt obligatio ad ſe abſtinẽdum ab illis actionibus, vel etiam inhabilitas, & incapacitas earum, quantum ab Eccleſia vel fieri poteſt, vel intenditur. At hæc obligatio, vel inhabilitas continuè manet in homine ſuſpenſo, etiamſi ipſe violet ſuſpenſionem: cuius ſignum eſt, quia in eo, quod nõ ſeruat, grauiter ſemper peccat, vel etiam irregularis efficitur, ſi actio eſt ad illum effectum accommodata; vel ſi ſit actio pendens à iuriſdictione, & ſuſpenſio ſit ab officio, eſt nulla: ergo ſuſpenſio ipſa ſemper ac D continuè durat, quantumuis ſuſpenſus contra illum agat. Ex quo vlterius fit, vt præſcripto tempore finiatur: quia non plus durat, nec plus operatur, quã fuerit imponentis voluntas. Qui abſolutè illud tempus determinauit, neque addidit conditionem, vt ſi ſuſpenſionem violauerit, longiori tempore protrahatur ſuſpenſio: non eſt ergo cur nos illam adiungamus. Præſertim cum aliæ pœnæ vel impoſitæ ſint ipſo iure, vel imponi poſſint à ſuperiore violantibus ſuſpenſionem.

13. *Corollar.*

Quapropter finito illo ſuſpenſionis tempore, non tenetur ille, qui ſuſpenſus fuit, tot diebus, aut vicibus à ſuſpenſionis actibus abſtinere, quot illos malè exercuit dum fuit ſuſpenſus, quia prohibitionis tempus finitum iam fuit, ſicut non tenetur quiſpiã E quaſi per modũ reſtitutionis exercere poteſt actum præceptum, vel omittere prohibitum, quando id non ſeruauit pro eo tempore, pro quo latum erat præceptum, vt qui non ieiunauit in Quadrageſima, non tenetur poſteà ieiunare: vel qui vno die horas canonicas omiſit, nõ tenetur alio eas repetere: quia, quando præceptum deſignat tempus, vt in eo terminetur oblatio actus, extra illud non obligat, imò nec impleri poteſt, vt attigit Innocentius in cap. primo, de Celebratione Miſſar. & Syluester verbo, *Ieiunium*, numero 22. & alibi latius diximus. Solùm eſt

eſt aduertenda obligatio reſtitutionis, quæ interdum manet ratione rei acceptæ, aut malè acceptionis, quæ in præſenti locum habet in ſuſpenſione à beneficio: nam, ſi quis eo tempore, quo ſuſpenſus fuit à beneficio, accipit fructus, vel aliquam partem eorum reſpondentem cum proportione alicui parti illius temporis, tenebitur poſteà ad reſtituendos illos fructus, vel ſi aliter reſtituere non potuerit, tenebitur tanto tempore abſtinere à perceptione fructuum, quanto oportuerit ad illum effectum: illud tamen non eſt, quia ſuſpenſio duret, ſed quia obligatio ad reſtituendum manet ex re iniuſtè vſurpata.

Quando ſuſpenſio tollatur per diſpenſationem.

14. *2. Concluſ.* Innoc. Nauar. DIco ſecundò, Suſpenſio ad certum tempus, vel etiam in perpetuum explicitè lata, per diſpenſationem Superioris tolli poteſt nondum elapſo termino, vel licèt illum non habeat. Prior pars certa eſt, & communis. Et ratio eſt, quia temporis deſignatio, pro quo ſuſpenſio fertur, ſolùm hoc operatur, vt talis pœna tanto tempore duret, ſi nulla cauſa ſuperior impediens, ſeu auferens illam intercedat, ſed ſuo veluti ordinario curſui relinquatur: non tamen facit vt talis pœna pro eo tempore irremiſſibilis ſit, neque aufert à Superiore poteſtatem ſoluendi ſubditum à tali pœna. Altera pars de perpetua ſuſpenſione eadem ratione cum proportione applicata, probari poteſt: & quia in hoc differt talis ſuſpenſio à depoſitione verbali, vt infrà dicam, ergo ſaltem per abſolutionem, vel diſpenſationem tolli poteſt.

15. *3. Concluſ.* Dico ergo tertiò, Suſpenſio ſimpliciter lata propter delictum commiſſum abſque vlla adiecta conditione, vel temporis deſignatione; poteſt per abſolutionem tolli. Hæc etiam ſententia certa eſt, & conſtat ex vſu, & ex ratione paulò antea facta, & ex natura, ſeu inſtitutione ſuſpenſionis: eſt enim talis pœna, vt non ſit poſitiuè perpetua, ſeu irremiſſibilis; in quo inter alia differt à depoſitione, & degradatione. Ergo ſuſpenſio hæc per aliquem modum auferri poteſt: non aufertur autem per ſolum lapſum temporis, quia nullum habet deſignatum ex vi formæ. *Quis poſſit ſuſpenſionem hanc tollere.* Explicandum verò ſupereſt quis poſſit hanc gratiam concedere. In quo ſolùm ferè neceſſe eſt applicare dicta de Cenſuris in communi, diſtinguẽdo ſuſpenſionem à iure vel ab homine, in ordine ad poteſtatem ordinariam, vel delegatam. Et quidem de poteſtate delegata hic nihil dicemus, quia vt eſt ab homine non cadit ſub ſcientiam, vt verò eſſe poteſt per priuilegia, ſufficiunt dicta de cenſuris in communi, & (Deo dante) in Tomo de Religione plura dicemus. De ſuſpenſione item lata ab homine in puram pœnam certum eſt, ab illo ſolo tolli poſſe, qui illam tulit, vel ſuperiore, vt eſt communis ſententia Doctorum in cap. *Tam litteris* de Teſtibus, & Summiſtarum verb. *Suſpenſio*, & Antonin. tractatu Anton. Nauar. de ſuſpenſione, Nauarrus cap. 27. num. 262. & patebit à fortiori ex dicendis: ſolum itaque de ordinaria poteſtate, & de ſuſpenſione à iure reſtat dicendum.

Quis poſſit ſuſpenſionem à iure in pœnam, latam auferre.

16. DIco ergo quartò, ſuſpenſio à iure lata, ſiue perpetua, ſiue ad certum tempus, tantùm ab authore canonis ante tempus elapſum dimitti poteſt. Gloſſ. Abbas. Ita Gloſſa in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, verb. *Suſpenſos*, de Election. in Sexto, Abbas, cap. *Tam* A *litteris*, 33. de Teſtibus, numer. 4. & cap. 2. de Solutionibus, Felinus, & alij infrà citandi. Felin. Ratio eſt, quia tunc ſuſpenſio ſumitur abſolutè ac definitè, vt pura pœna in vindictam delicti commiſſi: pœna autem ſic impoſita à Superiore perpetua eſt, ſeu ſtabilis, & durante eadem voluntate Superioris: ergo per illam ſolam, & non per inferiorem auferri poteſt. Confirmatur, Nam ſi talis ſuſpenſio fertur ad certum tempus; per illam deſignationem auctor illius iuris declarare voluit, vt ante illum terminum non auferretur: atque ita virtualiter reſeruauit, ne in illo tempore ab alio inferiore auferretur. Quando verò auctor canonis ſibi reſeruat abſolutionem, ſiue tacitè, ſiue expreſsè, nullus inferior poteſt abſoluere iuxta cap. *Nuper*, de ſentent. excom. B Accedit, quod, ſi talis pœna ante elapſum terminum ab ordinario Epiſcopo tolli poſſet, facilè contemneretur, & delicta pro dignitate non punirentur. Quam rationem attigit Gloſſa, in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, de Electione in 6. verb. *Suſpenſos*. Quam adeò efficacem eſſe cenſeo, vt propter illam exiſtimem neque ipſum Summum Pontificem, ſeu auctorem canonis debere facilè à tali ſuſpenſione abſoluere: neque licitè id facere poſſe abſque rationabili cauſa, ſicut dici ſolet de diſpenſatione in ſuis legibus: quia eadem eſt vtriuſque ratio; & quia ad bonum commune id maximè expedit. Rurſus vtraque ratio cum proportione applicata locum habet in ſuſpenſione perpetua: nam etiam illa pœna facilè contemnetur, ſi facile ſit ſtatim abſolutionem C eius obtinere. Imò in minori æſtimatione haberetur, quam ſuſpenſio lata ad certum tempus, ſi hæc tantùm à legiſlatore: illa verò à quolibet ordinario auferri poſſet, cum tamen ſuſpenſio perpetua grauior pœna ſit, quam ad certum tempus. Vnde etiam hic habet locum altera ratio: quia ius inferens ſuſpenſionem, & declarans illam eſſe perpetuam, tam immutabilem vult eſſe, ſicut ipſum ius; atque ita virtute includit reſeruationem, vt à nemine tolli poſſit, niſi ab eo, qui tale ius potuit condere, vel auferre.

Sed obiicitur contra vtramque partem, nam excommunicatio ad tempus lata poteſt ante illud 17. *Quod ſit diſcrimen inter ablationẽ ſuſpenſionis & excommunic. ad tempus lata.* tempus expletum per quemcumque ordinarium D Epiſcopum auferri: ergo & ſuſpenſio: par enim eſt vtriuſque ratio. Et in vniuerſum, quando author canonis ſibi non reſeruat abſolutionem cenſuræ, eam concedere videtur inferiori Paſtori ordinario capitul. *Nuper*, de Sententia excommunicationis: ergo idem dicendum eſt de hac ſuſpenſione. Ad priorem rationem Couarruuias in Epitom. quarti Decretalium, ſecunda parte, capite ſexto, in principio, *Reſponſio quorundã reijcitur, & vera reſolutio inculcatur.* numero decimo ſexto, refert & ſequitur communem opinionem Canoniſtarum, cum Gloſſa in Clementina prima. de Decimis, verb. *Donec*, quæ dato antecedenti de excommunicatione ad certum tempus lata, negat idem ſequi de hac ſuſpenſione, nullam tamen differentiæ rationem aſſignat; neque, ſi propriè fiat comparatio, aſſignari poſſe exiE ſtimo. Aut enim loquuntur propriè de excommunicatione maiori, & ſic repugnat excommunicationem ferri ad certum tempus: ſuprà enim oſtendimus ita eſſe propriè cenſuram, & medicinalem pœnam, vt nunquam ferri poſſit in puram vindictam delicti commiſſi, ſed ob contumaciam, Vnde ſolum poteſt habere pro termino receſſum à contumacia. Idémq; cenſeo de excommunicatione minori prout nunc eſt in vſu Eccleſiæ, vt ſuprà dixi: quia nemo priuatur vſu omnium ſacramentorum, etiam pœnitentiæ, ſi per illum non ſtet, quominus abſoluatur. Si autem excommunicationem vocent quamcum-

que prohibitionem, quæ fit de ſolo vſu Euchariſtiæ, vel alterius ſacramenti, ferre quidem poteſt ad certum tempus, vt in cap. *Nemo* de Conſecratione, diſtinctione prima, cum ſimilibus: & finito tempore, ipſo iure tollitur ſeu ceſſat, ſicut ſuſpenſio, & ante illud tempus expletum, ſi ſit lata à iure, à nemine tolli poterit, niſi ab auctore eiuſdem iuris, propter eaſdem rationes, quas de ſuſpenſione adduximus, niſi fortaſsè ob leuitatem rei aliter interdum ſentiẽdum ſit, quod etiam in ſuſpenſione locum habet, vt ſtatim dicemus. Nulla eſt ergo differentia. Negandum ergo eſt antecedens cum proportione ſumptum.

18. *Satiſfit rationi ſumptæ ex cap. Nuper, traduntúrque differentiæ inter ſuſpenſionẽ pœnalem, & excom.*

Ad capitulum, *Nuper*, & rationem ex illo ſumptam, reſpondent Panormitanus, & alij authores citati, ibi eſſe ſermonem de excommunicatione, de qua non eſt eadem ratio, tum quia in illa maius vertitur periculum, & ideò faciliùs conceditur, tum quia illa pœna medicinalis eſt, & non abſolutè imponitur ad certum tempus, ſed donec quis reſipiſcat. Ex quo naſcitur alia differentia, quòd illa tollitur per abſolutionem: hæc autem ſuſpenſio, de qua agimus, non poteſt tolli, niſi per diſpenſationem. Inter quas eſt magna differentia notanda; quam alibi latiùs explicui, quod abſoluens vt ſit non dat aliquid contra ius, ſed potiùs exequitur ius, per ſe loquendo, vt rectè ait Gloſſa dicto capitulo, *Cupientes*, & Panormitanus ſuprà, & facit, capit. *Qua fronte*, de Appellationibus, quatenus diſponit, excommunicationem eſſe tollendam eo ipſo quòd è cõtumacia receditur. Diſpenſans verò ex parte diminuit ius: & ideò ſolet dici diſpenſatio, *vulneratio iuris*, abſolutio autem potiùs eſt iuris executio. Et ideò non valet argumentum ab abſolutione ad diſpenſationem, vt quia in abſolutione intelligitur conceſſum, quod non reſeruatur, idem de diſpenſatione cenſendum ſit. Igitur capitul. *Nuper*, loquitur de abſolutione ab excommunicatione, & ad ſummum extendi poteſt ad ſuſpenſionem, & interdictum quatenus ſunt propriæ cenſuræ, & per abſolutionem propriam tolluntur: non verò ad ſuſpenſionem pro certo tempore latam, quæ non eſt cenſura, nec poteſt per abſolutionẽ, ſed per diſpenſationem tolli, ideóque natura ſua eſt reſeruata, niſi expreſsè concedatur.

19. *Quis poſſit auferre ſuſpenſionẽ pro delicto præterito ſimpliciter latam Felini, & Pan. opin.*

Hinc verò oritur dubium, an idem dicendum ſit de ſuſpenſione lata pro delicto tantùm præterito, indefinitè tamen, & ſine temporis determinatione, neque cum determinatione perpetuitatis, ſed abſolutè. Nam de hoc eſt controuerſia, an ſequatur conditionem cenſuræ, vel puræ pœnæ. Panormitanus enim in capitul. *Tam literis*, quem ibi ſequitur Felinus, cenſet etiam ab hac non poſſe abſoluere Epiſcopum, niſi poſitiuè concedatur, nec eſſe ſatis vt non reſeruetur. Ratio eius eſt, quia eſt perpetua ex intentione ferentis, ideò enim illam abſolutè, & ſine vlla conditione, vel reſtrictione fert. Item talis pœna intelligitur ferri ſecundum ius, & pœna indefinitè lata in iure, cenſetur perpetua, Leg. *Seruus*, Codic. de Pœnis, notat Gloſſa in capit. *Si autem*, de Cohabitat. clericor. & mulier. & multa ad hoc congerit Felinus in capit. *Ex litteris*, de Conſtitution. numero vndecimo, & ſequentibus. Item habet hîc locum ratio ſuprà tacta, quòd talis pœna grauior cenſetur quàm ſuſpenſio lata ad certum tempus, & quæ difficiliùs tolli poſſit. Confirmatur, quia generalis regula eſt, ſuſpenſionem, quæ non eſt pro contumacia, non poſſe tolli ab inferiori, vt tradunt omnes Summiſtæ verb. *Suſpenſio*, Nauarrus capite vigeſimo ſeptimo, numero 162. qui alios refert, & plures referam ſectione ſequenti. Contrariam ſententiam tenuit Gloſſa in Clementina prima de Hæretic. verb. *Excommunicationis*, diſtinguit enim inter ſuſpenſionem latam ad certum tempus, vel definitè, & de priori docet ſententiam traditam; de poſteriori dicit ſequi conditionem cenſurarum, poſſéque ab Epiſcopo tolli eo ipſo quòd non reſeruatur: quam abſolutè poſteà ſequutus eſt idem Panormitanus in capitul. *Quam ſit*, de Exceſſib. Prælatorum in fine. Et idem ſentit Innocentius in capitulo ſecundo, de Solutionibus. Vbi huiuſmodi ſuſpenſio indefinitè fertur, & putat eſſe conceſſam Epiſcopo eo ipſo quòd non reſeruatur. Et multa alia ſumi poſſunt pro hac ſententia ex Felino ſuprà, & Couarruuia qui eam ſequitur in ſecunda parte quarti Decretalium, capite ſexto in principio numero decimo quinto. Ratio eorum eſſe videtur, quia talis ſuſpenſio differt ab ea, quæ poſitiuè fertur perpetua: ergo in hoc maximè differt, quod ex intentione ſuperioris non fertur vt perpetuò duret, ſed ad iuſtum arbitrium ſuperioris; ergo hoc iudicium eo ipſo quòd non reſeruatur Papæ, cenſetur commiſſum Epiſcopo.

Gloſſa. Nauar. Panormio. Gloſſa. Abbas. Innoc. Couar.

20. *Quid in hac cõtrouerſia ſentiendum.*

Mihi hæc poſterior opinio videtur practicè vera, quamuis cenſeam, cum priori opinione diſtinctionem datam eſſe formalem, ſcilicet, ſuſpenſionem latam in puram pœnam non poſſe tolli ab inferiori, niſi concedatur; latam verò ob contumaciam poſſe eo ipſo quòd non reſeruatur, vt infrà dicam. Dico autem ſuſpenſionem indefinitè latam propter delictum commiſſum regulariter ferri pro contumacia, argumento capit. *Ex litteris*, de Conſtitution. & quæ ibi notat Innocentius, & alij, & ideò tunc non cenſetur perpetua, vt dicitur in dict. capitul. *Ex litteris*, poteríque ſine diſpenſatione tolli, ſi perſona ſufficienter diſponatur, & Eccleſiæ ſatisfaciat, ideóque ſequitur regulam capitul. *Nuper*, quia re vera per abſolutionem tollitur. Si autem contingat ſuſpenſionem pro crimine ferri ſimpliciter in puram vindictam, tunc re vera eſſet perpetua non poſſet tolli per inferiorem propter rationem prioris ſententiæ. Vix autem credo reperiri in iure ſimilem ſuſpenſionem, & Couarruuias, ſuprà pro regula ponit, ſuſpenſionem indefinitè latam cenſeri reſtrictam ad tempus pro quo durat contumacia, & fauet non parum dict. capitul. *Ex litteris*. Nec etiam ab homine ſolet aliter imponi, nam vel taxatur tempus, aut perpetua dicetur, vel ſi abſolutè fertur, habet conditionem ſubintellectam, donec tollatur. Quod maximè colligi poterit ex qualitate delicti, quod non ſolet eſſe dignum perpetuæ ſuſpenſionis, imponitur tamen ſine certo termino, vt aliqua ſpecialis ſatisfactio, vel emendatio à ſuſpenſo exigatur priùs quàm ſuſpenſio tollatur: & ideò talis ſuſpenſio regulariter cenſetur habere conditionẽ illius, quæ pro contumacia ponitur. Vnde Abbas in d.c. *Ex litteris*, fatetur ſuſpenſionem ſimpliciter à iure latam ſine temporis determinatione, ſæpe ferri pro contumacia, nam imponitur ſub hac forma, *Si hoc feceris, ſuſpenſus ſis*, vel æquiualenti, quæ ſine dubio poteſt habere dictum ſenſum, ſicut habet in excommunicatione, vel interdicto. Addit prætereà idem Panormitanus quando forma verborum dubia fuerit, præſumendum eſſe latam eſſe pro contumacia, quia in pœnis benignior eſt interpretatio adhibenda: eſt autem benignior pœna medicinalis, quàm vindicatiua, cæteris paribus, vt per ſe conſtat. Ergo cum illa forma indifferens ſit, ſi aliunde non ſatis conſtiterit legiſlatorem aliud voluiſſe, præſumendum eſt conceſſiſſe illius pœnæ relaxationem Ordinariis Prælatis, quando illam non reſeruauit iuxta conditionem pœnæ medicinalis. Quin potiùs addo, etiam ſuſpen-

penſionem hanc, quæ interdum videtur ferri pro delicto commiſſo, non ferri ſine ordine ad futuram ſatisfactionem vel emendationem, licèt non exprimatur, & in hoc ſequi conditionem ſuſpenſionis pro contumacia; & in dubio ita eſſe interpretandam, niſi aliud ex circunſtantiis conſtet. Et poſſunt ad hoc induci cap. *Siquis Epiſcopus damnatus*, & capit. *Thoagualdum*, vndecima, quæſtione tertia, vbi priùs fertur ſuſpenſio abſoluta & indefinita, poſteà verò additur, *Si auſi fuerunt aliquid de ſuo miniſterio contingere, nullo modo liceat eis habere ſpem remiſſionis, nec locum ſatisfactionis.* Vbi clarè ſignificatur priorem pœnam latam eſſe ſub ſpe remiſſionis ſub tacita conditione, ſi exhibeatur debita ſatisfactio. In hoc ergo dicimus eſſe ſimilem ſuſpenſioni pro contumacia, ac proinde non eſſe reſeruatam, niſi formaliter reſeruetur. Cuius etiam magna coniectura eſt, quia interdum hæc ſuſpenſio reſeruari ſolet, vt in dicto cap. *Tam litteris*, de Teſtib. ibi, *Donec mereatur noſtram indulgentiam obtinere*; & tamen fuerat ſuſpenſio ab officio & beneficio ſimpliciter lata pro crimine iam commiſſo. Ad exigendam ergo acerbiorem pœnitentiam & ſatisfactionem illius, & vt ſuſpenſio difficilius tolli poſſet, additur illa conditio: ſi ergo non eſſet addita, non eſſet reſeruata, ſed ſubintelligenda fuiſſet ſimilis conditio in ordine ad proprium Epiſcopum.

21. *Quis poſſit auferre ſuſpenſionem hanc ferēdam ſecundum ius.* Ex dictis inferre licet, prædicta locum habere in ſuſpenſionibus non ſolùm latis ipſo iure, ſed etiam ferendis ſecundum ius. Vt verbi gratia, ſi propter aliquod delictum lex præcipiat imponi ſuſpenſionem triennalem (vt cap. *Cum inhibitio*, §. vltimo de Clandeſt. diſpenſat.) non poterit Epiſcopus illam imponendo minuere, nec in illa impoſita diſpenſare, vt rectè Couarruuias ſuprà proſequitur. Quia non poteſt inferior iudex diſpenſare in lege ſuperioris, nec abſoluere reum conuictum à pœna legis; vt enim ait Papinianus, *Facti quæſtio in arbitrio eſt iudicantis, pœnæ verò proſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis authoritati reſeruatur*, Leg. 1. Digeſt. ad Senat. conſult. Turpil. & Gratianus ſecunda, quæſtione tertia poſt cap. *Si quem*. Tradit etiam D. Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione 60. articulo 5. quæſt. 67. articulo 4. At verò ſi lex canonica ſolùm præcipiat indefinitè ſuſpenſionem ferendam in eum, qui tale delictum commiſit, integrum erit iudici dum illam fert, pro tanto vel tanto tempore illam taxare; & tunc poſſet etiam idem iudex (vt opinor) illam poſteà minuere, quia non eſſet diſpenſare in lege, ſed in ſua ſententia, vnde inferior illo, vel extraneus id non poſſet. Et eadem ratione ſi indefinitè ſuſpenſionem tuliſſet ſicut lex deſignat, poſteà illam poſſet ad certum tempus limitare, vel poſt aliquod tempus auferre. Quia intentio legis ſic deſignantis ſuſpenſionem, non eſt vt ex vi ſua perpetua poſitiuè, & immutabiliter imponatur; hic enim nimius rigor eſt, qui nec per talem legem explicatur, nec ſolet eſſe accommodatus qualitati delicti: rectè ergo hæc indefinita ſuſpenſio quoad ſuum terminum iudicium iuſto iudicio ſubordinata cenſetur.

22. *Quando Epūs poſſit ſuſpenſionē à lege taxatā tollere.* Denique circa aliam regulam addunt communiter Doctores, limitationem, ſcilicet Epiſcopum non poſſe ſuſpenſionem à lege taxatam pro delicto commiſſo tollere, niſi delictum ſit ex illis, in quibus Epiſcopus poteſt diſpenſare, nam ſi poteſt diſpenſare in crimine à fortiori in pœna legis; neque enim maior iuriſdictio ad vnum, quam ad aliud requiritur. Imò diſpenſare in crimine, ſi iam crimen commiſſum eſt, nihil aliud eſſe poteſt, quàm diſpenſare, vel relaxare pœnam propter crimē impoſitam,

A aut imponendam: ſi verò nondum eſt crimen commiſſum, nihil aliud erit diſpenſare in illo, quam diſpenſare in lege; vt, quamuis non ſeruetur, crimen nō committatur: qui autem hoc modo poteſt in lege diſpenſare, poterit etiam diſpenſare in pœna, ac relaxare illam. Habet autem hoc locum (vt bene dicit Abbas) ſolùm *in caſibus Epiſcopo conceſſis.* Qui autem ſint illi caſus, tractatur ab ipſo & aliis in cap. *At ſi clerici*, §. *De adulteriis* de Iudiciis: & frequentiùs docetur non poſſe Epiſcopum ſimpliciter diſpenſare in legibus Pontificiis, aut Conciliorum, niſi ei concedatur, vt etiam Couarruuias notauit in dict. nu. 15. & videri poteſt Gloſſ. in cap. *In quibuſdam*, de Pœnis, & ibi Doctores, Innoc. cap. *Dilectus*, de Temp. ordin. dec. d. §. *De adulteriis*, nu. 8. Ex hac verò limitatione Abbas.

B colligitur, poſſe nunc Epiſcopum abſoluere in omni huiuſmodi ſuſpenſione contracta ipſo facto, & ad forum contentioſum non deducta, dummodò occulta ſit: nam hoc ei conceditur in Concilio Trid. Con.Tri ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. De quo decreto alia eſſent nobis dicenda, ſed ea reſeruamus in materiam de Irregularitate, quia de illa principaliùs ibi ſermo eſt. Tandem limitari ſolet dicta ſententia ad eas ſuſpenſiones, quæ propter grauia delicta incurruntur: quod eatenus verum eſſe cenſeo, quatenus in aliis criminibus leuioribus Epiſcopus ſolet diſpenſare, & hoc ei in iure conceditur iuxta dictum cap. *At ſi clerici*. §. *De adulteriis*. Atque ita limitatio hæc ſub prima generali continetur.

Occurrebat hoc loco dicendum, an per priuilegia abſoluendi à cenſuris, & pœnis detur facultas 23.

C tollendi ſuſpenſionem hanc vindicatiuam. Nam profectò videtur conſequenter dicendum non extendi, niſi in eis detur etiā facultas diſpenſandi. Sed quia quæſtionem hanc in libro de Religione latiùs tracto, & infrà de Irregularitate attingenda eſt, ideò illam nunc omitto.

SECTIO II.

Quomodò, & à quo tollatur ſuſpenſio, quæ ob contumaciam fertur.

D Circa titulum oportet aduertere, particulam illam, *ob contumaciam*, ambiguam eſſe: quod notauit Abbas in cap. *Ex litteris*, de Conſtitut. num. 10. Poteſt enim ſumi in vi vnius ſpecifici delicti: & ſic ſicut fertur ſuſpenſio in puram pœnam propter alia delicta præterita; ita etiam poteſt ferri propter contumaciam: imò quoties lex prohibet aliquid ſub tali ſuſpenſione: illa pœna non incurritur ſine contumacia ſeu inobedientia illius legis. Et hoc modo interdum canones conſiderant maiorem, vel minorem contumaciam commiſſam etiam præteritam ad tantam vel tantam ſuſpenſionem vel pœnam imponendam, vt patet ex capite, *Ex tua*, de Cleric. non reſident. & in Trident. ſeſſione ſexta, capite primo de Reformatione, & ſeſſione 23. cap. 5. non ergo in præſenti ſumitur hoc modo, ſed pertinet ad dicta in

1. Suſpenſio ob contumaciam in duplici eſt differentia. Abbas.

Con.Tri.

E ſectione præcedenti. Aliter igitur dicitur ob contumaciam imponi cum tractu ſucceſſiuo in futurum, id eſt, quandiu in contumacia perſeueratum fuerit, vel donec ab illa recedatur: & ita nunc loquimur. Poteſt autem ſic ſuſpenſus in duplici ſtatu conſiderari. Prior eſt antequam à contumacia recedatur; poſterior poſtquam ab illa diſceditur, & parti, vel præcepto ſuperioris ſatisfactum eſt. De priori ſtatu tria videntur certa. Primum eſt. Durante contumacia non debere dari abſolutionem huiuſmodi ſuſpenſionis, regulariter, ac per ſe loquēdo: 1. Concluſ.

quia

quia eſt contra vigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ: & ideò in detrimentum vergit boni communis. Dixi autem, *regulariter ac per ſe loquendo*, quia interdum ſecundum prudentiam poſſet aliud expedire, perſonæ

2. Concluſ. ac negotij circunſtantiis perſpectis. Secundum eſt, huiuſmodi ſuſpenſionem, etiam in eo ſtatu exiſtentẽ poſſe per abſolutionem tolli, ita vt factum teneat, etiamſi non iuſtè fiat iuxta ca. *Venerabilibus*, §. *Vbi au-*

3. Conclu. *tem*, cum Gloſſa de Sent. excomm. in 6. Tertium eſt, ſi hæc ſuſpenſio lata ſit ab homine, tãtum à iudice, qui illam tulit, vel à ſuperiore tolli poſſe: ſi verò ſit à iure, ſolùm ab auctore canonis, vel à ſuperiore, ſi illũ habeat. Omnes hæ aſſertiones ferè conſtant ex his, quæ de cenſuris in communi diximus.

2 *Obijcitur contra 3. concluſionem.* *Ca. Nuper de Sent. exco. in 6.*

Solùm circa vltimam oportet aduertere, illam videri poſſe contrariam cuidam communi ſententiæ, quæ aſſerit, ſuſpenſionem à iure latam ſi reſeruata non ſit, poſſe ab Epiſcopo tolli. Quæ opinio præcipuè fundatur in illis verbis cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis in ſexto, *quia conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſeruauit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi*, quæ de excommunicatione ibi dicta ſunt: tamen ad ſuſpenſionem extenduntur à Gloſſa in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, verb. *Suſpenſos*, de Sententia excommunicationis in 6. Et præcipuè in hac ſuſpenſione, quæ propter contumaciam fertur, eam extenſionem approbant Panormitanus, & alij Doctores, tum in dicto capitulo *Nuper*, tum etiam in capitulo *Tam literis*, de Teſtibus, & in cap. 2. de Solutionibus, & conſentiunt etiam Summiſtæ omnes. Solétque probari illa extenſio à paritate rationis: ideò enim excommunicatio, dum non reſeruatur auctori canonis; aliis concedi cenſetur, quia propter contumaciã fertur, nam idcirco quamprimum ſatisfactionem exhibet, in communionem

Cap Ex literis, de Conſuet. reſtituitur, vt ſumitur ex cap. *Ex literis*, de Conſtitutionibus quando verò ſuſpenſio propter contumaciam fertur, imitatur quoad hoc natura excommunicationis, ſcilicet vt exhibita ſatisfactione congrua, ſtatim auferatur, argum. cap. *Ex literis*, & cap. *Qua fronte*, de Appellationibus ergo ſimili ratione, ſicut excommunicatio non reſeruata aliis cõcedi videtur quoad abſolutionem, ita etiam ſuſpenſio: nam tota ratio illius eſſe videtur, vt excommunicatio auferatur quamprimum poſſit.

3 *Soluitur obiectio.*

Verumtamen hæ probationes, ſi in rigore loquamur, efficaces nõ ſunt; quia videtur eſſe longè diuerſa ratio de excommunicatione, & de ſuſpenſione, nam excommunicationis abſolutio multò magis eſt ad ſalutem animæ neceſſaria, eò quòd excommunicatio priuat ſuffragiis & receptione ſacramẽtorum, & ob hanc cauſam non ſolùm Epiſcopo, ſed etiam ordinario Parocho cenſetur conceſſa abſolutio excommunicationis non reſeruatæ. Ad quod ſpecialiter expendo in dict. c. *Qua fronte*, verba illa, *Ne in excommunicatione decedat*. At verò abſolutio ſuſpenſionis non eſt ita neceſſaria, quia non priuat ſuffragiis, neque ſacramentorum receptione, vnde quod quis in ſuſpenſione decedat, per ſe non eſt aliquod ſpirituale incommodum: nõ eſt ergo eadem ratio de ſuſpenſione, quæ de excommunicatione: ergo propter ſolam paritatem rationis non rectè fit extenſio dict. cap. *Nuper*, Adde quod neque auctores videntur auſi fuiſſe æqualiter eam facere, nam in dict. cap. *Nuper*, æquè fit conceſſio Epiſcopo & proprio ſacerdoti: auctores autem communiter non dicunt poſſe Parochum abſoluere à ſuſpenſione, ſed ſolùm Epiſcopum aut Vicarium eius, vt videre licet in Nauar. ca. 27. n. 162. ergo ſignum eſt non eſſe parem rationẽ in vtraque cenſura; nam, ſi eſſet, cur non eſſet etiam æqualis extenſio, & conceſſio; difficile ergo eſt ex dict. cap.

A *Nuper* hãc ſententiam colligere. Alia verò capitula, *Ex literis*, & *Qua fronte*. non meliùs id probant: nam ibi ſolùm dicitur, eſſe abſoluẽdum eum, qui à contumacia recedit: intelligendum eſt autem, vt per ſe cõſtat, eſſe abſoluendum ab habente poteſtatem: quis autem habeat poteſtatem ibi non explicatur; id autẽ eſt, quod inquirimus, eo vel maximè quod in dict. cap. *Ex literis*, in quo Nauarrus maiorem vim facit (fortaſſe quia priuationem, de qua ibi eſt ſermo, putat eſſe ſuſpenſionem) in illo (inquam) c. pœna, quæ refertur, non erat à iure, ſed ab homine lata, mandatúrque vt abſoluat, qui pœnã tulerat: quomodo ergo poteſt inde probari, quod in ſuſpenſione à iure inferior poſſit abſoluere à ſuſpenſione lata à ſuperiore?

B Accedit tandem, quòd, licèt inferiori concedenda 4
eſſet hæc poteſtas, ad ſummum id intelligendũ eſſet poſt ſatisfactionem exhibitam, & ablatam contumaciam; cur enim præſumendum eſt, quando auctor canonis aliquem ob contumaciam ſuſpendit, voluiſſe concedere inferiori facultatem tollendi illam ſuſpẽſionem durante contumacia, cum hoc directè repugnet intentioni, quam habet in tali canone ferendo? Quæ ratio vltima mihi conuincere videtur, ſiſtendo in illo ſtatu, de quo nunc loquimur: nam de alio poſt contumaciam ablatam ſtatim dicam; & ideò abſolutè, & ſine limitatione propoſui aſſertionem de ſuſpenſione lata iure, ſiue reſeruata ſit, ſiue non Sententia autem communis, vt verum habeat, intelligenda C erit de ſuſpenſione illa in eo ſtatu, in quo iam à contumacia receſſum eſt, quamuis nonnulli moderni oppoſitum ſentiant, quod iam examinandum eſt.

5 *A quo poſſit auferri ſuſpẽnſio eius qui à cõtumacia receſſit.* *Opinio. Innoc: Felin. Couarr.*

Supereſt ergo vt dicamus de poſteriori ſtatu, nimirum ſi quis erat ſuſpenſus propter contumaciam, & à contumacia receſſit, ſatisfactionémque congruam exhibuit, à quo poſſit, vel debeat abſolui. In qua re eſt prima ſententia, illum nõ indigere hominis abſolutione, quia ipſo facto, ſeu iure abſolutus eſt. Ita Inno. in ca. *Sicut*, de Cohabit. cleric. & mul. Felin. in c. *Ex literis*, de Conſtit. n. 18. & Couarruuias in Epitome 4. Decr. 2. p. cap. 6. in princ. n. 15. & 16. Fundamentum eſt, quia hæc ſuſpenſio æquiparatur ſuſpenſioni latæ vſque ad certum terminum, nam perinde eſt limitare D tempus ſub determinato numero dierum, aut menſium, vel ſub certa aliqua conditione quæ licèt nõ ita determinet numerũ dierũ, tamen illa completa tempus intentũ ſeu præſcriptũ finitur. Vt ſi quis ſuſpenderetur à beneficio ſub hac temporis limitatione, *quamdiu durauerit fabrica huius templi*, nõ haberet quidem præfixũ tempus, quoad determinatum dierum numerum; nihilominus tamen eſſet ſufficienter præſcriptum, vt, finita templi fabrica, ipſo iure finiretur ſuſpẽſio. Simili ergo modo, quãdo ſuſpenſio propter contumaciam fertur, virtute continet hãc conditionẽ, ſeu limitationẽ, *Donec à contumacia recedas*, vt probatur optimè ex c. *Ex literis*, de Conſtit. ergo, expleta illa conditione, finitur tempus pro quo talis ſuſpẽſio E lata eſt: ergo ceſſat etiã ipſo iure ipſa ſuſpenſio abſq; alia abſolutione: Patet conſequentia, tum à paritate rationis, quia in vtroque caſu finitur terminus ſuſpenſionis; tum etiam quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus: ergo, ceſſante contumacia, debet ceſſare pœna eius: tum denique ex dicto capite *Ex literis*, vbi quia ablata erat contumacia, mandat Pontifex, vt, qui ab actibus magiſterij ſuſpenſus erat, ad eoſdem admittatur, nulla facta mentione præmittendi abſolutionem. Confirmatur, nam ſi ſuſpenſio feratur ſub hac conditione, *Donec reſtituas*, vel ſimili, vt capit. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. impleta conditione, ceſſat ſuſpenſio ſine alia abſolutione: ergo idem in præſenti: Conſequentia tenet ex dictis à paritate rationis. Antecedẽs eſt Gloſſæ in

in dict.cap. *Quia ſæpe*, verb. *Donec*, & in cap. 2. de Cenſibus in 6. & in cap. vlt. de Offic. ordin. in 6. Et videtur probari in cap. *Presbyter ſi*, 2. q. 5.

Suſpenſionem latam ob contumaciam per abſolutionem tollendam eſſe.

6 SEcunda opinio eſt, poſt ſatisfactionem ſeu receſſum à contumacia neceſſariam eſſe abſolutionē. *Innoc.* Ita docet expreſsè Innocent. in ca. *Ex literis*, de Conſtit. Et idem ſupponunt authores, qui negant auferri ſuſpenſionem abſque abſolutione, nam hoc maximè verum eſſe poteſt in illa, quæ eſt pro contumacia. Id *Gloſſ. Syluest. Ripa. Decius. Cardin. Innoc.* autem negat Gloſſ. in cap. *Si quorundam*, de Solutionibus, Sylueſt. verb. *Suſpenſio*, n. 8. Ripa c. 1, de Iudic. n. 5, & ibi Decius lect. 2 num. 8. Cardinalis, & Immola Clement. 1. de Decimis. Fundatur autem hæc ſententia primò in generali ratione propriæ cenſuræ, de cuius ratione eſſe videtur, vt cum propter contumaciam feratur, non niſi per abſolutionem tolli poſſit, *Eſtaſio.* vt ſuprà in diſp. vlt. de cenſuris oſtendimus. Reſponderi poteſt hoc eſſe verum generatim loquendo de abſolutione à iure vel ab homine conditionata vel abſoluta; tamen in huiuſmodi ſuſpenſione includi ſemper abſolutionē conditionatam ipſo iure latam, quæ ſtatim operatur ac conditio impletur: tum autē impletur, quando à contumacia receditur, quia illa *Eluditur.* ſola erat conditio requiſita. Sed contra hoc eſt, quia licet fortaſſe nō repugnet abſolutionē à cenſura hoc modo tribui; tamen quòd ita ſemper feratur, quoties pro contumacia fertur, gratis & ſine fundamento dicitur. Et ſi conſiderentur ea, quæ ſuprà de cenſuris in communi diximus diſput. 8. ſect. 1. & 4. multa occurrunt, propter quæ hoc non videatur veriſimile.

7 *Soluuntur fundamēta prioris ſententiæ.* Præterea illa principia in quibus fundatur contraria ſententia, malè ad propoſitum applicatur, ſcilicet quòd ceſſante cauſa, ceſſat effectus, & quod pœna pro contumacia lata non plus durare poteſt quam contumacia: quæ quidem ſi valida eſſent, idem de excommunicatione concluderent: & ideò facilem habent reſponſionem, quia contumacia eſt cauſa ſeu diſpoſitio neceſſaria vt feratur cenſura, non verò vt conſeruetur: neque enim neceſſarium eſt, vt culpa æquè diuturna ſit, ac pœna, quæ pro illa imponitur. Atque eadem ratione verum non eſt ſuſpenſionem pro contumacia latam eſſe cōditionatam quoad durationem ſuam, aut virtute includere abſolutionem conditionatam ipſo facto obtinendam ſtatim ac fuerit contumacia ablata. Nam interrogo vnde habeatur, aut colligatur hæc conditio hoc ſenſu intellecta, aut enim ex eo, quòd ſuſpenſio pro contumacia fertur, & hoc non, aliàs idem dicendum eſſet de omni propria cenſura: aut ex aliqua conditione particulari ſuſpenſionis, vel ex alio capite; & hoc etiam dici, vel probabili ratione explicari nō poteſt. Præterea quod ſuprà de cenſura in communi dicebam, in ſuſpenſione verum habet, quòd, licèt pro contumacia feratur, ad bonum commune ſpectare poteſt, vt non ſtatim ablata contumacia ipſo facto auferatur, tum vt iuridicè conſtet Eccleſiæ de ſatisfactione; quod attigit Innoc. ſuprà dicens, quando dicitur, *quo vſque ſatisfaciat, poſſunt eſſe multæ dubitationes, quia vnus diceret plenè ſatisfeciſſe, alter negaret*: tum etiam, vt, ſi neceſſe ſit, condignam pœnitentiam ſuæ contumaciæ ſimul cum abſolutione quis accipiat: ergo, quamuis aliquis pro contumacia ſuſpendatur, talis lex vel ſententia non facit illum ſenſum conditionatum, vt, ſi à contumacia receſſerit abſolutus maneat ipſo facto, ſed vt abſoluendus ſit.

8 Et confirmatur, nam ſimilis ſententia pro eadem cauſa, vel cum ſimili conditione in cenſura excommunicationis prædictum reddit ſenſum: cur ergo nō idem dicitur de cenſura ſuſpenſionis. Antecedens *Probatur aſſertio per analogiam ad excommunicationem.* conſtat ex cap. *Quæ fronte*, de Appellationib. & cap. *Ex parte*, 1. de Verb. ſignificat. & aliis. Conſequentia probatur, tum quia hæ cenſuræ ſæpe æquiparantur in iure, vt in cap. 1. & in cap. *Is cui*, & in cap. *Statutum*, de Sentent. excom. in 6. Et ſpecialiter in hoc puncto, de quo agimus, videntur æquiparari In cap., *Super eo*, & facit etiam cap. *Venerabili* de Sent. excommun. Tum etiam, quia nullo iure cautum eſt vt ſententia ſuſpēſionis lata pro contumacia illum cōditionatum reddat ſenſum potiùs quam excommunicatio eodem modo lata. Proprietas item verborum nō magis reddit hunc ſenſum in vna, quam in alia. Denique, quia nulla ratio aſſignari poteſt, ob quam excommunicatio pro contumacia non tollatur ipſo facto ablata contumacia; tollatur autem ſuſpenſio, etiam pro cōtumacia lata. Reſpondent aliqui, eſſe diſparem ratio- *Eſtaſio.* nem, quia excommunicatio eiicit hominem ab Eccleſia, & præſcindit membrum à corpore, & ideò, vt iterum ei vniatur, & in Eccleſiam recipiatur, neceſſaria eſt aliqua operatio miniſtrorum Eccleſiæ, ſicut enim à principio nemo recipitur in Eccleſia niſi per miniſterium, ſeu actionem aliquam ipſius Eccleſiæ, ita etiam poſtquam ſemel aliquis eiectus eſt ab Eccleſia, in ea non recipitur niſi per miniſterium eiuſdem Eccleſiæ. Quæ ratio in ſuſpenſione locum non *Improbatur.* habet, cùm per eam non eiiciatur quis ab Eccleſia: Hæc verò reſponſio, licèt apparenter excogitata ſit pro materiæ capacitate, tamen ad conſtituendam tantam diuerſitatem ſine vllo iure non videtur ſufficiens quia excommunicatus non alia ratione dicitur extra Eccleſiam eiici, niſi quia priuatur omni communicatione membrorum, & bonorum Eccleſiæ: priuatur autem per quandam prohibitionem, qua ceſſante, ſtatim excommunicatus ad Eccleſiam reſtituitur: ergo propter illum finem non erat neceſſaria actio miniſtri Eccleſiæ abſoluentis. Eò vel maximè quòd ſufficere poſſet, receptionē ſeu reunionem ad Eccleſiam eſſe proportionatam eiectioni, ſeu præciſioni: ſed hæc eiectio ſæpe eſt per ſententiam generalem, & conditionatam. *Si hoc feceris, &c.* ergo ſimilis reſtitutio ad Eccleſiam ſufficere poſſet per ſententiam abſolutionis generalem vel conditionatam incluſam in ipſa cenſura pro contumacia lata, & in illo ſenſu explicata, *Si ſatisfeceris*, vel, *ſi à contumacia receſſeris, abſolutus maneas.*

Præterea excommunicatio minor, prout nunc eſt 9 in vſu Eccleſiæ, non aufertur niſi per abſolutionem, *Idem ſuadetur argumento ex [...] ſumpto.* quamuis non eiiciat hominem ab Eccleſia, & idem infrà oſtendemus de interdicto perſonali lato ob contumaciam eius, qui interdictus eſt, & colligi poteſt ex dict. c. *Quæ fronte*, ergo ſignum eſt neceſſitatē abſolutionis non oriri ex illo capite, ſed ex generali ratione cenſuræ, quæ ſecum affert illud grauamen, vt non niſi per abſolutionem ab homine tollatur. Quin potiùs, ſi aliqua cenſura tollenda eſſet ipſo iure ablata contumacia, deberet certè eſſe excommunicatio maior; nam quia illa magis videtur pendere à contumacia, quam reliquæ; & maius nocumentum animæ affert faciliorem viam, & modum abſolutionis videbatur poſtulare: ergo, ſi de excommunicatione id ſtatutum non eſt, nec de ſuſpenſione eſt dicendum.

Supereſt tamen vt probemus, nullo iure ſtatutum 10 eſſe ſuſpenſionem ob contumaciam prædicto modo *Nullo iure ſtatutū ſuſpenſionem hanc ipſo iure tolli.* tolli ipſo iure. Hoc autem non aliter probamus, quam oſtendendo ex iuribus, quæ ad hoc citantur, id non colligi, nam ſi præter illa eſſent alia, citarentur ab auctoribus contrariæ ſententiæ. Primum ergo *Cap. Ex literis, de Conſt.* allegabatur cap. *Ex literis*, de Conſtitutionibus de quo in primis non conſtat ſermonem in eo eſſe de ſuſpen-

ſuſpenſione:nam textus abſolutè loquitur de priuatione communionis. Deinde ibi generatim dicitur, priuatum communione ob contumaciam, ſi ſatisfactionem congruam exhibeat,recipiendum eſſe, non tamen ibi dicitur eſſe iam receptũ, vel eſſe recipiendum abſque abſolutione præuia, & applicata illa regula ad propriam excommunicationem intelligenda eſt de media abſolutione: ergo eodem modo erit intelligenda deciſio illius textus,quamuis demus, pœnam illam fuiſſe ſuſpenſionem. Quod optimè confirmatur ex d.cap.*Super eo*, de Sent. excomm. vbi ſimul & expreſsè de excommunicatione,& ſuſpenſione pro contumacia latis,eodem verbo dicitur ſic ligatum,*ſi promittat parere,poſſe recipi*, ſcilicet per abſolutionem,nam de excommunicatione, neceſſariò ita exponendum eſt : ergo de ſuſpenſione, cùm ſub eodem verbo& tenore vtraque cenſura comprehendatur. Aliud caput erat 2.q.5.ca.*Presbyter ſi à plebe*. Verumtamen in illo textu nõ eſt ſermo de ſuſpenſione ob contumaciam,ſed ob infamiam de quodam delicto , & ideò ſatisfactio , quæ ibi poſtulatur, non eſt quòd recedatur à contumacia,ſed legitima purgatio, & iuramentum cum certa ſolemnitate,quòd tale crimen commiſſum non fuerit.Et ideò mirum non eſt; quòd talis ſuſpenſio ipſo iure ceſſet , exhibita illa ſatisfactione, quia ſolùm erat impoſita propter infamiam,& propter ſcandalum populi tollendum. Deinde dico ibi non excludi beneficium abſolutionis: illa enim ſuſpenſio ab homine imponenda eſt , vt ex textu & Gloſſa conſtat, ergo per ſententiam abſoluendus eſt. Vnde Innoc. ſuprà , textum illum pro hac ſecunda ſententia allegat.

Cap. Super eo, de Sent. excomm.

Ca. Presbyter ſi à plebe, q. 5.

11 Addunt prætereà auctoritatem iuris negatiuam, cum argumento ab ſpeciali, nam de excommunicatione maiori ſpecialiter cautum eſt , illam non tolli per ſolam reſipiſcentiam abſque abſolutione in cap. *A nobis*.2.& cap. *Quod in dubiis*, & cap. *Cùm deſideres*, de Sent.excommun. de ſuſpenſione autem hoc non inuenimus ſtatutum : ergo ſignum eſt illud eſſe ſpeciale in excommunicatione, & ideò non eſſe extendendum. Maximè cum pœnæ non ſint ampliandæ. Et magis videtur vrgere cap. *Qua fronte*, in quo de excommunicatione, & interdicto ſtatuitur , abſolutionem de illis eſſe præſtandam ſub iuratoria cautione,non obſtante partis contradictione , vel appellatione,de ſuſpenſione autem nulla mentio fit.Verumtamen hæc etiam probatio efficax non eſt , tum quia nõ omnia,quæ expreſſiùs declarantur in iure de vna cenſura , quàm de aliis , ſunt illi ita ſpecialia , vt aliis non conueniant , vt per ſe notum videtur ex ſuprà tractatis de cenſuris in communi,&ex titulo ipſo de Sent.excommun.hæc enim eſt frequentior, & magis vſitata , & maxima cenſura : & ideò fit ſæpius de illa ſermo in iure; & in ea proprietates cẽſuræ expreſſiùs declarantur , non tamen propterea exiſtimandæ ſunt ſpeciales illius , niſi aliunde ex propria eius ratione conſtet;quod dici non poteſt de hac; quàm nunc inquirimus. Tum etiam quia de ſuſpenſione non omnino hoc tacetur , ſed aliquando coniungitur ſuſpẽſio excommunicationis quoad effectũ abſolutionis, vt in dict.cap.*Super eo*, Per quod etiã reſpondetur ad cap.*Qua fronte*:ibi enim de ſuſpenſione nõ fit ſermo, quia fortaſſe in ordine ad illum effectum obtinendi abſolutione contradicente vel appellante alio , non eſt eadem ratio de ſuſpenſione quę eſt de excommunicatione vel interdicto , quia illius abſolutio nõ eſt ita neceſſaria ad bona animæ , tamen non propterea excluditur,quin abſolutio à ſuſpenſione abſolutè loquendo,neceſſaria ſit.Vnde Couarruuias in c. *Alma*, part.1.§.11.nu.5.poſt longam diſputationẽ concludit cum multis Canoniſtis , quoad hoc non eſſe diſcrimen inter excommunicationem,&ſuſpenſionem, licèt de vtraque oppoſitum ſentiat in eo caſu,de quo ibi diſputat,ſcilicet,quando fertur excommunicatio ſub ea conditione, *Donec ſatisfeceris*. Cum autem nos ſuprà de excommunicatione oppoſitum oſtenderimus;idem nunc de ſuſpenſione dicere cogimur.

Authoritati negatiua iuris ad idem probandũ ſatisfit.

Cap. Qua fronte, de App.

Couarr.

12 Quod tandem confirmatur , quia aliàs nunquam eſſet neceſſaria abſolutio à ſuſpẽſione pro contumacia lata,ſaltem loquendo de iuſta abſolutione,ac per ſe. Conſequens eſt falſum:ergo. Sequela patet , nam vel ſuſpenſus receſſit à contumacia,vel non;ſi receſſit, iam non indiget abſolutione , ſi non receſſit,abſoluendus non eſt;regulariter ac per ſe loquendo. Et ideò nihil refert,quod aliqui reſpondent ; abſolutionem poſſe dari,etiamſi non recedatur à contumacia, & pro eo ſtatu eſſe poſſe neceſſariam , nam tunc vel non iuſtè datur,vel certè non eſt danda niſi in aliquo raro & extraordinario caſu, cum tamen hæc abſolutio iuſtè & frequenter neceſſaria exiſtimetur.Et prætereà,licet in eo caſu poſſit dari ab eo,qui ſuſpenſionem tulit ipſo iure,vel à ſuperiore,non tamen ab inferiore, vt ſuprà oſtendi:at verò Doctores communiter affirmant poſſe tolli per abſolutionem ab ordinario Epiſcopo,ſi ſit à iure,& non ſit reſeruata : ergo intelligunt poſſe poſt ablatam contumaciam : nõ ergo eſt tunc ipſo iure ablata.Rurſus reſpondent,abſolutionem ſimpliciter à ſuſpenſione non eſſe neceſſariam,tamen abſolutionem ad cautelam ſæpe eſſe neceſſariam,& hanc etiam iuſtè poſſe concedi ab ordinario prælato : ſumúntque argumentum ex cap. *Venerabili*.de Sententia excommunicationis , in quo de hac abſolutione ad cautelam ſermo eſt. Sed hoc non ſatisfacit , primo quia abſolutio etiam ad cautelam, non datur , niſi poſtquam conſtat, aliquem receſſiſſe à contumacia,ſi illam habuit , vel ſaltem nunc illam non habere:non enim dicitur abſolutio ad cautelam propterea quòd non æquè poſtulet carentiam contumaciæ , ac abſolutio ſimpliciter ; ſed propterea quòd de cenſura priùs contracta dubitatur,&ad maiorem ſecuritatẽ datur abſolutio ; ergo abſolutio ad cautelam ſupponit neceſſitatem abſolutionis ſimpliciter,etiam ablata contumacia;nam ſicut ſe habet abſolutio ad cautelam in caſu dubio , ita abſolutio ſimpliciter in caſu certo. Deinde hoc maximè vrget in foro interiori , nam, licèt in exteriori poſſit interdum dubitari,an ſuſpenſio ceſſauerit, nec ne ; tamen in interiori hoc dubium locum non habet , ſi re vera ſuſpenſio ceſſat ablata contumacia , nam in eo foro ſatis conſtat,an contumacia ablata ſit,nec ne. At verò nihil magis eſt in vſu , quàm abſolutio à ſuſpenſione in foro pœnitentiali ſub illa conditione , *Si indiges*,quæ eſt abſolutio ad cautelam: ergo ſignum eſt ſuſpenſionem hanc non tolli per ſolam reſipiſcentiam,vel ſatisfactionem exhibitam.

Ratione eadẽ concluſio ſuadetur.

Euaſio eluditur.

Solutio alia reÿcitur.

Cap. Venerabili, de Sentent. excom.

13 Tandem declaratur,quia hæc ſuſpenſio ob contumaciam interdũ fertur cum reſeruatione : ergo ſupponitur,eſſe neceſſariam abſolutionem eius, quia nõ reſeruatur,niſi abſolutio:ergo, ſi hæc nõ eſſet neceſſaria,nihil eſſet , quod reſeruari poſſet:nã,ablata cõtumacia, & facta condigna ſatisfactione tolleretur cẽſura ipſo iure.Dicetur fortaſſe,quando additur reſeruatio,tunc ſpecialiter explicari talem ſuſpenſionẽ non ferri ſub ea cõditione,& modo, vt per ſolam ſatisfactionem auferri poſſit. Vel certè dicetur , eam ſuſpenſionem tunc non ferri ſolùm pro contumacia, ſed etiam in pœnam delicti commiſſi,& ea intentione , vt propter grauitatem delicti duret talis pœna, donec per abſolutionem auferatur. Sed , quanquam hæc vera ſint , tamen hinc optimè declaratur , hanc eſſe quaſi naturã,& conditionẽ huius cenſuræ, quoties pro contumacia fertur, quia reſeruatio adiuncta

Declaratur aſſertio.

non mutat naturam vel modum eius, ſed ſolùm limitat abſoluendi poteſtatem.

14.
An ſuſpẽſio lata ſub conditione, donec reſtituas. & c impleta conditione ipſo iure auferatur.

Hæc igitur omnia videntur quidem ſatis perſuadere, ſuſpenſionem hâc latam pro contumacia, quãdo abſolutè fertur, non auferri ipſo iure ablata contumacia, donec per abſolutionem hominis tollatur. Quando verò additur illa conditio, *Donec reſipiſcat, ſatisfaciat, reſtituat*, vel aliquid ſimile tunc res eſt magis dubia propter quandam rationem ſuperius allatam, quod talis conditio videtur præſcriberet terminum; pro quo duratura eſt ſuſpenſio. Nihilominùs tamen, conſequenter loquendo, videtur idem ſentiendum, etiamſi ſuſpenſio ſub prædicta forma feratur: quia illa eadem conditio virtute includitur in quacumque ſuſpenſione, vel cenſura lata ob contumaciã: & ideò ſenſus illius non tam eſt affirmatiuus, quam negatiuus, ſcilicet vt abſolui non poſſit vel debeat ſic ſuſpenſus, priuſquàm ſatisfaciat; vel, ſi affirmatiuè explicetur, non eſt ſenſus, quòd ſtatim ſit abſolutus, ſed quòd abſoluendus ſit. Vnde illa conditio non limitat propriè terminum durationis ſuſpẽſionis, ſed terminum, pro quo non eſt abſolutio concedenda.

Diſcrimen inter ſuſpenſionem ob delictũ commiſsũ, & ob contumaciã.

Et in hoc differt plurimum inter ſuſpenſionem, quæ eſt putè pœna ob delictum commiſſum, vel quæ eſt cenſura ob contumaciam; nam illa, quando præfigit terminum, non imponitur niſi pro illo tempore: pro quo cenſetur ſufficiens, & condigna pœna, & ideò ibi terminatur duratio eius per ſe, & ipſo iure abſque alia abſolutione. At verò ſuſpenſio, quæ pro cõtumacia fertur, cùm ſit propria cenſura, ſimpliciter imponitur, vt duret, donec abſolutione tollatur: hæc enim eſt pœna, quæ iuxta morem Eccleſiæ proportionata, & condigna pro contumacia reputata eſt; quanquam, quia pœna medicinalis eſt auferri debeat per abſolutionem, ſtatim ac contumacia receditur, iuxta canonum inſtitutionem ſuprà declaram.

15
A quo poſſit dari ab ſolupio à ſuſpenſione ob contumaciam lata.

Suppoſita ergo neceſſitate abſolutionis, ſupereſt dubium, à quo poſſit dari. In quo breuiter dicendum eſt, in ſuſpenſione ab homine iure ordinario abſolutionem ab eo tantùm dari poſſe, qui illam tulit, vel à ſuperiore. In ſuſpenſione autem à iure, ſi reſeruata ſit, ab authore iuris, vel à ſuperiore: ſi autem non ſit reſeruata, ab ordinario etiam tolli poterit, iuxta cõmunem ſententiam tractatam in priori puncto. Quæ licet ex iure euidenter non probetur, habet nihilominus in eo fundamentum, & vſu recepta eſt; & ideò practicè eſt certa, quia ſola conſuetudo dat interdum iuriſdictionem. Et ita hæc omnia certa ſunt, & iuxta dicta de cenſuris in communi intelligenda, & ad poteſtatem ordinariam, vel delegatam iuxta ibi dicta applicanda.

SECTIO III.

Vtrùm pæſcripta ſit aliqa certa forma abſoluendi à ſuſpenſione.

1
1. Concluſ.

HÆc res tractata eſt ſufficienter de cenſuris in communi, & ferè nihil hoc loco addendum occurrit. Dicendum eſt enim, nullam certam formam verborum hîc eſſe præſcriptam, aliquam tamen neceſſariam eſſe, quæ ſufficienter declaret effectum. Vnde vſitata forma eſſe ſolet. *Ego te abſolto à vinculo ſuſpenſionis in quam incurriſti; & reſtituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis*, vel *ad tuum beneficium*. Ita ſumitur ex Syluest. Tabien. Angelo, verb. *Abſolutio*, & Anton. in tract. de Suſpenſione, Nauarr. cap. 27. nu. 101. & aliis, & patet, quia illa verba ſunt ſatis apta ad ſignificandam abſolutionem ab hac cẽſura, & communi vſui conſentanea. Neque alia ſunt

Syluest. Tabien. Angel. Anton. Nauar.

A neceſſaria. Nam in primis non oportet exprimere cauſam, propter quam ſuſpenſio incurſa eſt: nam ad iudicandum effectum abſolutionis, qui eſt tollere ſuſpenſionem, non oportet exprimere cauſam ſuſpenſionis, nam hoc extrinſecum eſt. Vnde in abſolutione generali, quam ſolemus ad cautelam dare ab omni vinculo ſuſpenſionis, nullam explicamus cauſam. Quando autem abſolutio eſt alicuius ſuſpenſionis particularis, vt ad illam determinare dirigatur abſolutio, ſufficit intentio abſoluentis, quamuis in verbis non fiat determinatio per explicationẽ cauſæ.

In forma abſolutionis à ſuſpenſ. non oportet exprimere cauſã eius

Atque eadem ratione non eſt neceſſarium exprimere ſpeciem ſuſpenſionis; quia, ſi abſolutio eſt generalis, ſub genere comprehenduntur ſpecies omnes, ſi

Neque ſpeciem ſuſpenſionis.

B verba, aut ſaltem intentio vniuerſales ſint, vt cùm dicimus, *Abſoluo te è peccatis tuis*, omnia peccata in ſpecie intelligimus: idem ergo erit, ſi dicatur, *Abſoluo te à ſuſpenſione, quam incurriſti*: nam hæc verba, etiamſi videantur indefinita, in huiuſmodi locutionibus æquiualent vniuerſalibus, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt: vnde, ſi ex generali intentione procedant, erunt ſufficientia: maioris tamen claritatis gratia, ſi à pluribus ſuſpenſionibus datur abſolutio, congruum eſt addere ſignũ diſtributiuum, *A vinculo ſuſpenſionis.*

2
Verba vſitatæ formæ, Reſtituo te, &c. non ſunt de neceſſitate abſolutionis.

Vtile item eſt addere illam particulam, *quam incurriſti* nam illa ſufficienter determinat genericam vocem. Quanquam neque illam addere exiſtimo neceſſarium, quia in ipſa abſolutione ſatis includitur,
C quòd is, qui à ſuſpenſione abſoluitur, illam incurrit: & ideò; quando res eſt dubia, additur illa conditio, *Si quam incurriſti*. Tandem neque illa verba, *Reſtituo te, &c.* licet claritati inſeruiant, exiſtimo eſſe neceſſaria, quia ſine illis ſignificatur ſufficienter effectus huius formæ, & quia is, qui abſoluit, non aliter reſtituit quàm tollẽdo vinculum; illo enim ablato, ex vi officij, ſeu beneficij, quod antea habebat is, qui abſoluitur manet habilis ad eorum vſum: ergo per hanc abſolutionem nulla alia reſtitutio fit per ſe, vt ita dicã, ſed tantùm per accidens, ſcilicet remouendo prohibens, quæ remotio ſatis per verbum abſolutionis ſignificatur. Propter quam rationem illa verba, *& reſtituo te, &c.* videri poſſunt ſuperflua, quia indicare vi-
D dẽtur aliquem alium modum poſitiuæ reſtitutionis, præter ablationem impedimenti: non tamen reprehendo vſum illorum propter Doctorum auctoritatem, & maiorem explicationem in legitimo ſenſu illius verbi, *reſtituo*, qui eſt per abſolutionẽ ſuſpenſum reſtitui ad priſtinum ſtatum, in quo ante ſuſpenſionem erat. Addo verò, prædicta verba, non ſolùm non eſſe de neceſſitate formæ, verum etiam nec de neceſſitate præcepti, quia nullum extat de hac re Eccleſiaſticum præceptum, & conſuetudo non eſt tanta, nec tam certa quæ iudicari poſſit ſufficiens, vt induxerit præceptum. Verba ergo ſubſtantialia ſunt, *Ego te abſoluo à ſuſpenſione*, vel alia ſimilia, ſeu æquiualen-
E tia. Quod tamen intelligendum eſt iuxta ſuperiùs dicta de Cenſuris in communi, vbi tractauimus, an debeant eſſe vocalia, vel ſufficiant ſcripta, & quid de aliis ſignis dicendum ſit.

Imò nec de præcepto.

De ſolemnitate in forma abſolutionis à ſuſpenſione.

3
2. Concluſ.

SEcundò dicendum eſt, nullam certam ſolemnitatem eſſe ab Eccleſia inſtitutam, quæ ex præcepto ſeruanda ſit in hac abſolutione ferenda. Probatur, quia nullo iure extat dicta ſolemnitas, neque etiam in communi vſu habetur. Solùm ait Nauarrus citato loco, in huiuſmodi abſolutione exigendum eſſe iuſiurandum ab eo, qui abſoluitur, ſcilicet de ſatisfaciendo, aut de obediendo, citátque cap. *Super, eo* & cap. *Venerabili*, de Sent. excommun. Tamen in priori

non

non eſt ſermo de ſola ſuſpenſione, ſed coniuncta cum excommunicatione: & ideò mirum non eſt, quòd, per ſe loquendo, eſſet neceſſarium iuramentum, quamquam in eo caſu diſpenſauerit pontifex, vt *promiſſio manualis* ſine iuramento admitteretur. In poſteriori autem loco eſt ſermo de abſolutione ad cautelam, & quæ in alterius præiudicium cedere poterat; & in omni caſu ſimili verum exiſtimo exigendum eſſe iuramentum, vel aliam ſufficientem cautionem, maximè quando res eſt grauioris momenti: extra huiuſmodi autem caſum non erit tale iuramentum neceſſarium.

4 Hîc verò occurrebant quæſtiones illæ, an ad hanc abſolutionem neceſſaria ſit præſentia localis, vel ferri poſſit in abſentem, & ignorantem, & non voluntarium, vel inuitum: verum hæc omnia, & ſimilia eodem modo expedienda ſunt, quo in Cenſura in communi. Vnde hîc etiam oportet aduertere, quod ibi tractauimus, fieri poſſe vt aliquis ſit ſuſpenſus pluribus ſuſpenſionibus, vel diuerſarum rationũ, vel tantùm numero diuerſis, vt per ſe notum eſt; ideóque poſſe etiam contingere, vt ab vna abſoluatur, & non ab alia, quia non habent inter ſe neceſſariam connexionem, vt ex dictis ibi patet, quia nulla eſt hîc ſpecialis ratio. Et ideò diligenter inſpiciendum eſt, an abſolutio limitetur ad vnam ſuſpenſionem, vel extendatur ad omnes: limitabitur autem ad vnam, primò quando in forma abſolutionis explicatur cauſa ſuſpenſionis: nam tunc ſolùm tollitur illa, quæ propter talem cauſam cõtracta eſt; & alia quæ orta fuerit ex diuerſa cauſa manebit. Secundò, ſi vna ſit lata ab vno iudice, & alia ab alio, ſi vnus abſoluat, tollit ſuſpenſionem, quam ipſe intulit, non aliam, niſi abſoluat ſimpliciter ex facultate alterius: & idémque proportionaliter eſt, ſi vna ſit à iure, alia ab homine. Item ſi vna ſit propter delictũ, & alia propter defectum, priori ablata, non tollitur poſterior, nam poteſtatem longè diuerſam requirit: vt ſi quis ante legitimam ætatem ſine diſpenſatione ordinatus ſit, licèt abſoluatur à ſuſpenſione, quam propter illud delictũ incurrit, non tamen manet ſtatim habilis ad miniſtrandum in ordine ſuſcepto, donec, vel ætatem impleat, vel in illo etiam defectu ſpecialiter diſpenſetur, nam illa potiùs eſt irregularitas quædam, de quo aliàs. At verò, quando poteſtas abſoluentis ad omnes ſuſpenſiones extenditur, & ab illo petitur abſolutio, vel generatim ab omni ſuſpenſione, vel ſpeciatim explicando modos & cauſas illarum ſuſpenſionum, tunc vnica, & ſimplici abſolutione omnes tolluntur, ſiue expreſsè addatur diſtributio, ſiue indefinitè cõcedatur abſolutio à ſuſpenſione, dummodò ſimpliciter & abſque vlla limitatione detur: quia, cùm illa abſolutio ſit indifferens nihil operaretur, niſi omnes tolleret, quia nõ eſt maior ratio de vna quam de alia: niſi fortaſsè per intentionem operantis limitaretur, quod ſine dubio fieri poſſet: tamen, quando non conſtat aliàs de tali intentione, præſumendum eſt eſſe conſentaneam verbis, & conſequenter eſſe generalem & abſolutam, ſicut verba ipſa ſunt, iuxta communem eorum vſum, vt diximus.

Signa ad digroſcendum quãdo abſolutio detur ab vna ſuſpenſ. vel ab omnibus. *Primum.* *Secundũ.* *Tertium.*

DISPVTATIO XXX.

De differentia ſuſpenſionis à depoſitione, & degradatione.

Qvamuis Depoſitio, & degradatio propriæ cenſuræ nõ ſint, vt in principio huius materiæ diximus; tamẽ quia ſolemnes Eccleſiaſticæ pœnæ ſunt, & cum cenſuris, præſertim cum ſuſpenſione maximam affinitatem habent, ad huius materiæ complementum neceſſarium eſt aliquam earum mentionem facere: Atque ad id præſtandum hic locus accommodatiſſimus viſus eſt, vt ſuſpenſionis natura, quàm hactenus abſolutè conſiderauimus, nunc per comparationem ad has pœnas exactius intelligatur. Eſt autem circa nomen *depoſitionis* aduertendum æquiuocum eſſe, ſicut & verbum *deponere*, à quo deducitur. *Deponere* enim aliquando idem ſignificat; quòd rem alicui cuſtodiendam tradere, & res ſic tradita *depoſitum* dicitur; actio verò ipſa tradendi dicetur *depoſitio*: quomodo frequenter accipitur in vtroque iure ſub titulis de Depoſito. Et inde fortaſsè deriuatum fuit in iure ad ſignificandum teſtium depoſitionem ſeu teſtificationem; nam qui teſtimonium ſuum profert, quodammodo veritatem ſibi cognitam fidei iudicis committit. Atque ſic accipitur nomen *depoſitio* in L. 3. C. Si minor ſe maiorem dixerit. Alio verò modo verbum *deponere* ſignificat idẽ quod auferre, aut derelinquere aliquid; quomodo inter alia dicitur quiſpiam deponere officium, vel imperium. Et hinc etiam nomen depoſitionis ſignificat illam actionem per quam aliquis, vel deponit. vel deponitur ab officio, vel à qualibet dignitate. Et quidem, ſi depoſitio fiat ab ipſomet, qui deponitur omnino ſpõtè & voluntariè, & non habet rationem pœnæ: ſi verò quis inuitus ab alio deponatur, tunc depoſitio pœnalis eſt; & ſi verſetur circa munus, vel dignitatem Eccleſiaſticam, erit ſpecialis pœna Eccleſiaſtica, ad quam ſignificandam in iure Canonico accommodata eſt hæc vox: & in hac ſignificatione nunc de illa generatim tractamus. Nam etiam in hac acceptione plures habet ſignificationes, & æquiuoca eſſe videtur, & ex dicendis cõſtabit. Duplex tamen ſignificatio hîc neceſſariò præmittenda eſt: quia interdum videtur accipi genericè, vt comprehendit degradationem: nam illa etiam depoſitio quædam eſt; interdum verò magis ſpecificè, vt ſignificat pœnam quandam à degradatione, & à ſuſpenſione diſtinctam, quæ depoſitio verbalis appellatur, nam degradatio depoſitio realis eſſe cenſetur. Priùs igitur de depoſitione verbali, quæ frequentiùs depoſitio vocatur: poſteà de reali, ſeu de degradatione dicemus.

Depoſitionis nomen æquiuocũ.

SECTIO I.

Quomodo ſuſpenſio à depoſitione differat.

1\. Vt rationem dubitandi, atq; decidendi, ſeu explicandi differentiam hanc melius aperiamus, oportet incipere ab his, in quibus

In quibus conueniat ſuſpenſio cum depoſitione.

depoſitio, & ſuſpenſio conueniunt: ſunt enim tàm multa, vt non videantur diſtingui, niſi tanquam ſpecies, & genus: nam depoſitio hæc ſuſpenſio quædam eſſe videtur. Conueniunt enim primò, quòd vtraque eſt Eccleſiaſtica pœna, vt per ſe notum eſt. Vnde vtrique etiam communia ſunt illa omnia, quæ ſunt de ratione pœnæ, nimirum quòd propter culpam proportionatam inferatur, & quod ſolus ille imponere eam poſſit, qui iuriſdictionem habet in eum, cui imponitur, & ſimilia. Et quamuis depoſitio talis ſit pœna, quę non habeat rationem cenſuræ, tamen per hoc ſolùm non videtur ſufficienter diſtingui à ſuſpenſione generatim ſumpta, ſed ab aliqua tantùm, quia etiam datur aliqua ſuſpenſio, quæ non habet propriã & exactam rationem cenſuræ, vt in ſuperioribus viſum eſt.

Prima conuenientia.

2 Secundo conueniunt, quia etiam depoſitio priuat Eccleſiaſticis functionibus: quod de ſuſpẽſione ſatis oſtenſum eſt, & de depoſitione conſtat, tùm ex dictis de ipſa voce, tùm etiam quia in Eccleſia non dicitur quis deponi cùm priuatur, vel receptione ſacramentorum, vel priuatis actionibus, aut bonis communibus omnibus fidelibus: huiuſmodi enim priuationes ad excommunicationem, vel interdictum potiùs pertinent: depoſitio ergo priuat aliquo munere publiquo, vel Eccleſiaſtica dignitate, cùm depoſitio Eccleſiaſtica pœna ſit. Vnde etiam fit (quæ poteſt eſſe tertia conuenientia) vt hæc etiam ſit pœna propria clericorum: quod ſumitur ex ca. *Qui ſemel*, 50. diſt. & c. 1. de Pœnis in 6. & aliis ſtatim citandis. Et conſtat ex eodem principio, ſcilicèt, quod priuet muneribus functionibus, aut dignitatibus Eccleſiaſticis, quę ſũt propriæ clericorum, Quamuis enim, vt ſuprà dicebam, depoſitio latè ſumpta dicatur de quocumque munere temporali; & ſic etiam iudices ſeculares, vel alij miniſtri Reipublicæ dicantur à ſuis muneribus deponi, tamen depoſitio ſpecialiter ſumpta, vt eſt Eccleſiaſtica pœna, ſolùm dicit reſpectum ad Eccleſiaſtica beneficia, vel munera: & ideò talis depoſitio clericorum propria eſt. Atque ita ſentit Nauar. c. 27. n. 151. vbi Panor. Cardinal. & alios citat. Et videri etiam poteſt Decius in c. *At ſi clerici*, de Iudiciis, nu. 5. Bern. Diaz in Pract. cap. 153. aliquo tamen modo extenditur ad religioſos etiamſi clerici non ſint, quatenus ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod etiam ſuſpenſioni commune eſt, ſic enim Abbatiſſæ, & ſuſpendi, & deponi ſolent.

Secunda conuenientia.
3. Conuenientia.
Nauarr. Decius. Bernard. Diaz.

3 Quartò conueniunt, quòd ſicut ſuſpenſio eſſe poteſt ab officio, & beneficio, ita etiam depoſitio, ſumitur ex Abb. in c. *Inſinuatum*, de Simonia, & in ca. *Querelam*, de Iureiurando, n. 1. vbi ait, propter periurium poſſe aliquem deponi ab ordine, & à beneficio: ſupponit ergo vtramque ſpeciem depoſitionis reperiri; cap. *Cùm non ab homine*, de Iudiciis, vbi ſolùm dicitur clericum in periurio, aut homicidio, aut alio ſimili crimine deprehenſum deponendum eſſe. At verò in c. *Si Epiſcopus*, diſt. quinquageſima, ſpecialiter fit mẽtio de depoſitione ab officio, & in c. *Si quis clericus*, 81. diſt. & in c. 1. de Homicid. in 6. diſertè fertur depoſitio, *ab ordine officio, dignitatibus, &c.* & de vtraque intelligi poteſt, quod Felin. in cap. *Ex parte*, de Accuſationibus, n. 4. ait, depoſitum à beneficio ex illius redditibus fore alendum, ne egeat: quod nos ſuprà etiã diximus de ſuſpenſione quæ eſt in pœnam delicti commiſſi, & non ob contumaciam. Quia verò depoſitio ſimpliciter dicta magis reſpicit ordines, quàm beneficia, iuxta communem modum loquendi; & quia in depoſitione à beneficio facillimè cernitur differentia, ideò eam breuiter poſſumus expedire, & rationem huius depoſitionis à beneficio declarare.

4. Conuenientia. Abb.
Felin.

Depoſitio & ſuſpenſio à beneficio quomodo differant.

4 Depoſitio itaque & ſuſpenſio, ſi vtraque ſit à beneficio, in hoc potiſſimùm differunt, quòd ſuſpenſio non priuat beneficio, ſed perceptione fructuum: depoſitio autem priuat ipſo beneficio. Quod patet ex proprietate ipſius vocis, quæ huiuſmodi priuationem ſignificat, vt dictum eſt. Vnde Abb. ſuprà, eandem interdum vocat depoſitionem, interdum verò priuationem beneficij. Declaratur, quia depoſitio hæc in primis eſt perpetua, & in hoc differt ab omni ſuſpenſione ad tempus certum, & ab illa, quæ indefinitè fertur, quæ virtualem conditionem includit (vt dixi) ratione cuius dici poteſt aliquo modo temporalis, licèt ſub alia conſideratione ſit perpetua negatiuè. A ſuſpenſione autem, quæ poſitiuè vt perpetua fertur, in hoc maximè differre videtur quod ſuſpenſio etiam illa priuet directè ſolùm fructibus, & vſu beneficij, non radice ipſa, vt ſic dicam: depoſitio autem priuat ipſa radice, nec facilè poterit alia differentia cogitari: ergo depoſitio hæc per ſe primò priuat beneficio ipſo. Verum eſt tamen quòd perpetuò ſuſpenſus illo modo, eo ipſo videtur beneficio priuandus: quia diſſonum rationi eſt vt beneficium habeat, quia percipiendis eius fructibus perpetuò interdictus eſt. Quia vel habebat beneficium ſine obligatione ad officium, quod eſt contra finem eius, aut erit debitor officij in perpetuum, quod eſt etiam contra inſtitutionem beneficij. Nihilominùs tamen ex vi ſuſpenſionis quantumuis perpetuæ, non perditur beneficium ipſo iure: vnde obtenta diſpenſatione ſuſpenſionis, illud retinere poterit: per depoſitionem autem tollitur ipſo facto, nec retinere poterit niſi per nouam conceſſionem.

Vnde obiter expeditur dubium, an hæc depoſitio diſpenſabilis ſit. Quod attigit Panor. in c. *Poſt tranſlationem* de Electione; & in ca. *Inſinuatum*, in fine & in ca. *De ſimoniacè*, de Simonia, & ibi Felinus, numero tertio, & alij, qui non in genere de hac depoſitione, ſed in particulari: vt eſt pœna ſimoniæ, vel alterius vitij tractant, quod nunc ad nos non ſpectat. Vt ergo, in genere aliquod reſponſum demus, oportet priùs declarare, an hæc depoſitio præter priuationem beneficij priùs poſſeſſi, reddat perſonam inhabilem ad illud, vel alia recipienda. Ad quod breuiter dicendum eſt, depoſitionem in genere ſumptam includere hanc vim, quia includit perpetuitatem poſitiuam & quodammodo maiorem quàm ſit in ſuſpenſione etiam perpetua, vt ex vſu vocis conſtat, & in ſequentibus latiùs explicabitur. Si ergo depoſitio ſit ſimpliciter à beneficio, perpetuò priuat omni beneficio & conſequenter ipſa manente reddit perſonam inhabilem, ad beneficium ſuſcipiendum. Si verò ſit ab vno tantùm beneficio, reſpectu illius ſeruat eandẽ proportionem: tamen reſpectu aliorum non inducit inhabilitatem, iuxta dicta de ſuſpenſione, quæ hîc cum proportione, & fortiori ratione poſſunt applicari.

5 Felin. Abbas.
Depoſitio, an reddat inhabilem reum ad nouum beneficium.

6 Iam verò ad priorem interrogationem reſpondeo quantum ad priuationem à beneficio, ſi facta eſt, nõ eſſe capacem diſpenſationis, quia eſt pœna de ſe perpetua, quæ ſimul tota fit, & licèt fortè poſteà reſtituatur beneficium, vel aliud detur, non eſt propria diſpenſatio, ſed reparatio, aut recompenſatio prioris damni, quam poteſt alius facere, ſi aliàs perſona non ſit incapax beneficij. Quantum ergo ad inhabilitatem clarum eſt diſpenſari poſſe à Pontifice, cùm ſit iuris humani; difficiliùs autem diſpenſatur quàm ſuſpenſio perpetua; & ideò dixi depoſitionem hanc moraliter eſſe magis perpetuam. Epiſcopus autẽ non poteſt in illa diſpenſare niſi in caſibus iure conceſſis pro-

An depoſitio à beneficio ſit diſpenſabilis.

propter dicta ſupra à fortiori de ſuſpenſione. Vnde etiam obiter notari poteſt,pœnam priuationis beneficij ſub hac voce latam non includere inhabilitatem ad iterum recipiendum illud,ſi detur ab illo,qui cõferre poteſt: quia nomen priuationis nõ hoc dicit,& vox pœnalis reſtringẽda eſt:vnde in hoc,priuationis pœna minor eſt, quàm depoſitionis reſpectu eiuſdẽ beneficij.Si tamen cum priuatione addatur inhabilitas,æquiualent depoſitioni à beneficio reſpectiuè.

Suſpenſionis, & depoſitionis ab officio diſcrimen.

7 *Depoſitio à iuriſdictione.* DEpoſitio ab officio, & ab ordine, & à iuriſdictione eſſe poteſt, argumento cap. ſecũnd. de pœnis in ſexto.Cùm eſt à iuriſdictione,non vſu tantùm,ſed ipſo munere,&dominio(vt ſic dicam)iuriſdictionis,priuat:& in hoc differt à ſuſpenſione iuriſdictionis, eadem proportione qua de depoſitione à beneficio dictum eſt: nec de hac depoſitione plura ſunt neceſſaria. *Depoſitio ab ordine in quo conueniat cũ ſuſpenſione* Quæ verò eſt ab ordine,in hoc conuenit cum ſuſpenſione ab ordine, quod non priuat ordine ipſo: nec enim poteſt, cùm per indelebilem characterem imprimatur,quem proinde Eccleſia auferre non poteſt, vt eſt certa, & communis Theologorum doctrina in 4.diſtinct.25.quam etiam in tert. tomo tetigimus ad quæſtionem 63. Diui Thomæ. *1. Conuenientia.* Vnde fit,etiam eſſe commune huic depoſitioni cum ſuſpenſione, vt, quamuis depoſitus grauiter peccet exercendo actus ordinis; nihilominùs validi ſint, quando iuriſdictionem non requirunt (vt excludamus abſolutionem ſacramentalem.) Itaque depoſitus Sacerdos verè conſecrat,& verè vngit,&Epiſcopus depoſitus verè ordinat,verè confirmat, ſi debita forma,& materia,& legitima intentione vtatur, eodem prorſus modo, quo id diximus de ſuſpenſione, ex eodem principio, quòd hîc retinet eandem ordinis poteſtatem,à qua ex diuina inſtitutione actus habet ſuum valorem & efficaciam, ſi cætera neceſſaria concurrant.

8. *2. Conuenientia.* Abbas. *Cap. At ſi clerici de Iudiciis.* Ca. Cùm. Vnde vlterius etiam conuenit hæc depoſitio cum ſuſpenſione,quod non priuet per ſe,& ex vi ſua priuilegio clericali, niſi hoc in ſpecialem pœnam expreſsè adiungatur: quod notauit Abbas in cap. *At ſi clerici,§.de adulteris*,de Iudiciis,n.2.vbi Additio,Felinum. & Speculatorem in eandem ſententiam citat. Colligitúrq; ex illo textu, vbi dicitur, clericum depoſitum non eſſe tradendum iudici ſeculari,quia videlicet per ſolam depoſitionem non admittit priuilegium fori:& ideò,niſi ſpecialiter illo priuetur propter nouum delictum,vel contumaciam,ſeruandum illi eſt.Vnde in cap.*Cùm non ab homine*,eodem titulo, *Cap. Cùm non ab homine de Iudic.* clericus crimínoſus priùs deponendus dicitur, poſteà,ſi contumax ſit,excommunicandus, vel anathematizandus; *ſi verò creſcente contumacia, in profundum malorum venerit, cùm Eccleſia non habeat aliud quod faciat,tunc tradendus eſt Curiæ ſeculari*: ergo antea per ſolam depoſitionem non amiſerat priuilegium clericale.Quod etiam colligitur ex cap.*Tuæ*,de Pœnis, vt latiùs declarat ibi Abbas.

[illegible] Denique in hoc etiam conuenit depoſitus cum ſuſpenſo,quòd ſicut non priuatur priuilegio, ita neque onere clericali, quale eſt penſum diurnum horas canonicas recitandi,ſi ſit clericus in ſacris,vt docent Summiſtæ omnes, verb. *Degradatio*, & notauit Couar.lib.3.Variarum,c.13.nu.8. vbi alios refert.Et ratio eſt, quia hæc obligatio comitatur ipſum ordinem etiamſi nullum beneficium, aut Eccleſiaſticos redditus habeat coniunctos: ordo autem tam manet in depoſito,quam in ſuſpenſo.Item à fortiori non priuat depoſitio obligatione ſeruandi caſtitatem,nec inhabilitate ad matrimonium contrahendũ

A vt rectè notauit Abb.in ca.1.*Qui clerici,vel vouentes*,n.6.ex c.*Dictum*.81.diſt.

Nihilominùs depoſitio,& ſuſpenſio ab ordine diuerſæ pœnæ cenſetur; iuxta vſum iurium, vt patet c.*At ſi clerici*,de Iudiciis,& c.2.de Pœnis,in 6.& Doctoribus his locis & Summiſtis in dictis verbis.Vſus autem vocum reddit obſcuram rationem diuerſitatis.Suſpenſio enim ſæpè vocatur depoſitio, vt notat Gloſſ.c.*Si quis Epiſcopus* diſt.83.& ex multis canonibus Apoſtolorum ſumitur,& putãt multi in rubrica *de clerico excommunicato,vel depoſito miniſtrante*:depoſitum appellari omnem illum, qui ſuſpenſus eſt, quia in textibus,illius tituli,ſæpe fit mentio de ſuſpẽſis:illi ergo etiam in titulo comprehenduntur.Vnde in c. tertio eiuſdem tituli aliqua depoſitio vocatur perpetua, in quo ſignificatur aliam eſſe non perpetuam quæ non eſt aliud quàm ſuſpenſio.E contrario verò depoſitio etiam perpetua ſolet appellari aliquando ſuſpenſio,vt ex Innocentio notauit Nauarr. & patet in motu Sixti Quinti de malè promotis, & ſæpè aliàs.Nam quia omnis hæc pœna priuat vſu ordinum,& non ipſis ordinibus, propter primum dici poteſt depoſitio, & propter ſecundum ſuſpenſio. Iuxta propriam verò magiſque vſitatam ſignificationem illarum vocum,depoſitio ſignificat priuationẽ perpetuam; & irremiſſibilem; ſuſpenſio verò minimè.Ita Syluest.verb.*Degradatio*,Nauar.c.27.nu.151. Abb.in c.*Veritatis*,n.13.de Dolo,& contumacia,& ſumitur ex illo textu,& ex c.1.2.& ſequentibus,50.diſtinct. cum aliis citatis. Ratio verò eſt, quia vterque modus pœnæ poteſt ab Eccleſia imponi, vt ex vſu conſtat,quia nulla eſt repugnantia, & in delictis poteſt eſſe fundamentum, & poteſtas non deeſt, quia licèt Eccleſia non tollat characterem, poteſt perpetuò prohibere vſum eius,ſaltem ne licitè fiat: & hoc facit per depoſitionem, per quam priuat, quantum poteſt,clericum,quem deponit,munere clericali, illum perpetuò remouendo : quod non ita facit per ſuſpenſionem.

10 *Voce ſuſpẽſionis pro depoſitione & è conuerſo ſæpe iura loquũtur.*

Sylueſt. Nauar. Abbas.

B C D E

Ex his ergo ſatis clara eſt differentia inter depoſitionem,& quamcunque ſuſpenſionem ad definitum tempus. Eadémque ferè verſatur cum ſuſpenſione indefinitè lata; quia hæc licèt negatiuè dicatur perpetua,aliquo modo eſt temporalis,& tolli poteſt, vt dixi. A ſuſpenſione verò poſitiuè perpetua, & cum hoc addito lata, vix poteſt diſtingui, quia habent eoſdem effectus, neutra enim priuat ipſo ordine, & vtraque priuat vſu totali (de hac enim ſuſpenſione tracto) & poſitiuè perpetuò; & ſine ſpe remiſſionis, iuxta cap. *Si quis Epiſcopus damnatus*, & caput *Theugualdus*, 11. quæſt. 3. non ergo habent in quo differant.Atque ita certè ſentiunt Panormitanus, Sylueſter,& alij locis citatis, nam cùm diſtingunt ſuſpenſionem perpetuam à depoſitione, videntur loqui de ſuſpenſione,quã nos indefinitam, ſeu negatiuè perpetuam appellamus. Eſtque aliquod huius rei indicium in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia, vbi priùs ponitur abſoluta ſuſpenſio,poſteà irremiſſibilis depoſitio.Et hoc ſenſu Nauarrus ſuprà ait,ſuſpẽſionem perpetuam habere rationem depoſitionis,ſignificans ſuſpenſionem partialem nõ eſſe depoſitionem, licèt perpetua ſit. Sed hoc pertinet ad modum loquẽdi,&potiùs depoſitio illa irremiſſibilis,de quã loquitur cap,*Veritatis*, partialis erat, vt notat Abbas ibi,nu.15. Cum proportione ergo videtur eſſe idem ſuſpenſio poſitiuè perpetua, & depoſitio ab ordine. Hunc ergo ſentiendi, & loquendi modum, & probabilem, & facilem eſſe ſentio. Si quis autem dicat, hanc eandem priuationem perpetuam vſus ordinis, interdum eſſe diſpenſabilem iure ordinario, & tunc vocari propriè ſuſpenſionem,interdum verò imponi

11. *Diſcrimen inter depoſitionem & ſuſpenſionem poſitiuè perpetuam.*

vt irremiſſibilem ſine ſpe diſpenſationis, ita vt licet Pontifex poſſit dare de plena poteſtate, regulariter tamen, & quaſi lege ordinaria non faciat, & tunc vocari depoſitionem. Siquis (inquam) hoc dicat, mea ſententia non malè ſentiet, nec loquetur, nec ſine fundamento in iure, vt videre licet, 11. q. 2. per multa c. & in c. *Veritatis*, de dolo & contumacia. Sed in hoc etiam non poteſt magna vis fieri, quia interdum de ſuſpenſione perpetua dicitur, vt ſi ſine ſpe diſpenſationis, vt patet in motu Sixti Quinti contra malè promotos ac ordinatos, & Abb. in dicto c. *Veritatis*, notat hæc verba maximè poni ad terrorem. Et ita ipſe ſentit hæc non differre; vel certè videtur eſſe tota diuerſitas in vſu vocum, & ideò in hoc contendendum non eſſe.

12 *Differentiam aliud inter eaſdē pœnas.* Alio item modo poteſt ſuſpenſio perpetua à depoſitione diſtingui, vel potiùs duplex modus depoſitionis cum aliqua diuerſitate in re, & quæ ad iurium intelligentiam conducat, & ideò explicandus etiam eſt. Oportet ergo aduertere, quod præter depoſitionem realem, ſeu degradationem, de qua ſectione ſequenti dicendū eſt, duplex depoſitio verbalis diſtingui poteſt: nam quædam eſt, quæ abſolutè (vt ſic dicam) & per ſe fit, ſine ordine ad aliud, alia quæ fit in ordine ad degradationem realem: quam diuiſionem attigit Iulius Clar. in Practica criminali, q. 74. n. 4. & Bernard. Diaz in Practica criminal, canon. c. 3. n. 7. (Iul. Clar. Bernard. Diaz.) Inter quas poſſunt multæ differentiæ aſſignari, tam ex modo quo fiunt, quàm ex effectibus, vt ex dicendis conſtabit. Ad tollendas ergo verborum æquiuocationes vocemus priorem depoſitionem abſolutam aliam reſpectiuam, ſeu illam tantùm depoſitionem, hanc depoſitionem verbalem, alia verò aut non vocetur depoſitio; ſed degradatio, aut dicatur depoſitio realis ſeu actualis. Quando ergo dicitur, depoſitio nihil aliud eſſe, quàm quædam ſuſpenſio poſitiuè perpetua, & irremiſſibilis, intelligendum id eſt, de depoſitione abſoluta, nam ab alia multùm differt, eodem, ſcilicet, modo quo ipſa depoſitio abſoluta ab illa differt. Diuerſitas autem inter depoſitionem, abſolutam & reſpectiuam potiſſimum eſt, quòd vna ordinatur ad degradationem, & non alia. Conſiſtit autem moraliter hic reſpectus, ſeu differentia in hoc quòd depoſitus tantùm abſolutè, non poteſt ſine noua ſententia degradari, & ſi cum eo reſpectu depoſitus eſt, poteſt ſtatim ad executionem degradationis pertranſiri. Ita colligitur ex cap. 2. de pœnis, in ſexto. Præter hanc autem differentiam non habent aliam quoad effectus morales, quos inducunt, quia neutra priuat priuilegio clericali vſque ad realem degradationem, vt etiam de reſpectiua depoſitione probant ſuperiùs adducta: reliqui verò effectus omnes ab vtraque fiunt.

An ſuſpenſio perpetua, aut depoſitio ab officio priuent ipſo iure beneficijs poſſeſſis, & ad futura inhabilitent.

13 *Ratio dubitandi.* HIc verò tractandū eſt dubiū ſuprà remiſſum an aliqua depoſitio verbalis, vel perpetua ſuſpēſio priuet ipſo facto beneficiis poſſeſſis, reddátq; hominē inhabilē ad alia de nouo acquirēda. Videtur enim probabiliter oſtendi poſſe vtrāq; id facere, ſiue abſolutè feratur, ſiue ab officio, ſiue ab ordine; quod verò vna potiùs quàm alia id faciat, nulla ratione probabili oſtendi poteſt. Declaratur, quia ſi habent hunc effectum, eſt propter perpetuitatem, quæ vtrique communis eſt, ergo eſt effectus. Quod autem ex perpetuitate ille effectus naſcatur, videtur eſſe in primis doctrina communis Canoniſtarum. Nam Immola in cap. *Cùm dilectus*, de conſuetudinib. referens Calderi- (Immola.)

A num ait ſuſpenſionem perpetuam ab officio habere vim priuationis, & tunc taliter ſuſpenſum eſſe priuatum, etiam beneficio. Sic etiam Abbas in ca. *Cum bona* de ætat. & qualit. num. 6. referens Hoſtienſem ait, (Abb.) ſuſpenſionem ab officio non extendi ad beneficium, niſi feratur ex impedimento perpetuo. Ex quorum mente hæc conficitur ratio: beneficiū datur propter officiū, ergo qui perpetuò priuatus eſt officio clericali, conſequenter priuatus eſt beneficio, quia ablato fundamēto ruunt reliqua. Vnde Gloſſ. 1. q. 3. in princ. (Gloſſa.) verb. *Annexa. Qui priuatur* (inquit) *officio, & beneficio priuatur.* Et refert iura, quæ parum conferunt, præter ea verba c. *Eos*, 81. diſt. *Sicut ſe iuſtiſſimè ab officio alienos faciunt, ita beneficio Eccleſiaſtico priuatos eſſe abiudicamus.*

B Nihilominus doctrina hæc limitatione indiget: diſtinguere ergo oportet inter hanc pœnam à iure latam: vel ab homine, item inter beneficium iam obtentum, & obtinendum. Et dicendū in primis eſt, per depoſitionem, vel ſuſpenſionem ob ordine, vel officio quantumuis perpetuam ſolo iure latā non amitti ipſo facto beneficia iam poſſeſſa. Hoc ſufficienter probamus, quia nullo iure id cautum eſt, neque authores communiter id affirmāt. Item quia irregularitas non habet hunc effectum, vt infrà oſtendemus, ergo nec ſuſpenſio, vel depoſitio perpetua ſolo iure lata, nam hæc irregularitati æquiparantur præſertim in perpetuitate, ex qua dicebatur naſci ille effectus. Item ſuprà oſtenſum eſt, ſuſpenſionem ab officio nō includere ſuſpenſionem à beneficio, quia nulla lege id declaratum eſt, neque pœna eſt amplianda vltra vim verborum legis: neque connexio beneficij cum officio ſufficit, quia vel officium illud poteſt aliter ſuppleri, vel impedimentum illud auferri, quę omnia ad præſens accommodari poſſunt, ſicut & ad irregularitatem, in qua latiùs explicabuntur. (14. *Quæ in hoc dubio ſententiā de depoſitione aut ſuſpen. perpetua iure lata.*)

C At verò per hanc depoſitionem ab homine latam valdè probabile eſt ſimul fieri priuationem à beneficio. Hoc ſentit Syluest. verb. *Degradatio*, in principio dum ait, depoſitionem verbalem fieri per priuationem ab officio & beneficio. Idem ſentit Panor. dict. c. *Veritatis*, n. 13. vbi ex illo textu colligendū eſſe dicit formam & practicam depoſitionis verbalis: dicitur autem in illo textu: *Tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum, & eum tàm à Pontificali dignitate, quàm*

D *ab omni officio Sacerdotali priuatum, ſine ſpe reſtitutionis aliqua duximus condemnandum.* Hoc etiam rectè confirmant ea, quæ pro altera parte adducebantur, nam ſine dubio is, qui perpetuò priuatur officio Eccleſiaſtico, dignus eſt priuari etiam beneficio: ergo maximè id fieri debet per hominis condemnationem vt in dict. c. *Eos*, 81. diſt. bene indicatur. Vnde etiam in irregularitate ita fit: nam licet per illam non amittantur beneficia ipſo iure, tamen per ſententiam iudicis auferuntur, ſi impetrentur, vel homo condemnetur priuſquàm ab irregularitate abſoluatur. Ratio autem eſt, quia lex regulariter non ita ſeuerè punit, vt per ſe ipſam cogat hominem ſtatim in ſe exequi pœnam, maximè illam, quæ propriam ipſius hominis a-

E ctionem requirit, vt eſt ſe ipſum beneficijs ſpoliare: id autem per iudicem meritò fit quando talis pœna eſt conſentanea, & proportionata delicto, ſeu ſtatui in quo homo ratione delicti conſtituitur, vt in præſenti contingit. Et quoad hoc rectè procedit ratio de connexione beneficij cum officio, vt latiùs declarabimus in irregularitate.

Aduerto tamen ex ibi dicendis, quod licèt hæc priuatio beneficiorum in vſu, ſeu executione hominis coniuncta ſit cum pœna depoſitionis, vel ſuſpenſionis perpetuæ ab officio: nihilominùs formaliter talis ſuſpenſio non includit illam priuationem, ſicut nec irregularitas illam includit, ſed illam ſecum affert; (15. *Quid de latis ab homine.* Syluest. Panorm.)

per hominem tamen exequendam. Depoſitio autem, ſi vim verbis attendamus, magis videtur formaliter includere poſſe dictam priuationem, quia vox illa magis indicat priuationem totalem, &(vt ita dicam) radicalem. Vnde ſi iudex ſolùm diceret, ſuſpẽdimus eum perpetuo *ab officio, & beneficio*: ex vi horum verborum non videretur eum priuare ipſis beneficiis, ſed fructibus tantùm: ſecus verò erit ſi dicat: *Deponimus eum ab omni officio, & beneficio*: nam ex vi horum verborum videtur eum priuare beneficiis, in qua re conſuetudo, & communis ſenſus verborum attendenda ſunt. Nos enim hîc non explicamus, quibus verbis iudex aperire debeat mẽtem ſuã, nec quid faciat de facto: ſed quid iure poſſit, quoties enim perpetuò ſuſpendit, vel deponit ab officio, poteſt etiam priuare beneficiis: vt verò, faciat, vti debet verbis, quæ ſufficienter id ſignificent. Vnde conſtat in his ſententiis ab homine latis idem dicendũ eſſe quoad beneficia poſteà obtinenda, quorum acceptio faciliùs impeditur. An verò per has pœnas ipſo iure cõtractas fiat homo inhabilis ad obtinenda denuò beneficia, dicemus agentes de Irregularitate, quoniam de his omnibus videtur eſſe eadem ratio.

17. *Obijcitur cap. 2. de Pœnis.*

Sed obiici poteſt contra dicta cap. 2. de Pœnis in 6. vbi in forma degradationis actualis inter alia dicitur: *Deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali.* Ex quibus verbis colligi poteſt, hunc effectum priuandi beneficio ita eſſe proprium degradationis actualis, vt non conueniat verbali: illa enim duo in illo textu diſtinguuntur, & priùs fit ſermo de verbali, & hic effectus ei non tribuitur, ſed ſoli reali. Et poteſt confirmari, nam priùs dicitur: *Deponimus*, deinde verò, *ſpoliamus omni beneficio*: ergo hic effectus non fit ex vi depoſitionis ſimpliciter dictæ. Denique non efficaciori argumento colligunt inde Doctores, per depoſitionem verbalem non priuari aliquem priuilegio clericali, ſed hoc eſſe ſpeciale depoſitionis, realis, ſcilicet, quia in eius forma id ſpecialiter exprimitur.

Reſpondetur d. c. 2.

Reſpõdeo, in eo capite nec explicari effectus depoſitionis verbalis, nec formam verborum per quam fieri debet, & ideò nullum poſſe inde firmum argumentum ſumi ad probandum, an habeat hunc effectum, necne. Nam licèt in forma degradationis realis mentio eius fiat, non ſequitur eſſe proprium illius, vel in eo diſtingui à depoſitione. Quia cùm degradatio ſit veluti executio quædam verbalis depoſitionis, quod per hanc fuit iam plenè factum, per aliam ſignificatur. Idémq; dicerem ex vi illius textus de amiſſione priuilegij clericalis, niſi ex aliis iuribus conſtaret, per ſolam depoſitionem verbalem illud non amitti. Quod verò in illo textu priùs dicatur, *Deponimus, &* poſteà addatur, *ſpoliamus beneficiis*, friuolum argumẽtum eſt: quia illud verbũ, *Deponimus*, nõ accipitur in ea proprietate, ſecundũ quam illi ſpecialiter reſpondet depoſitio verbalis de qua nunc agimus; ſed prout generatim ſignificat idem, quod priuare. Vnde illa quatuor verba, quæ ibi ad terrorem, & exaggerationem coaceruantur, quaſi ſynonyma ſunt in hac materia, ſcilicet, *Deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, &c.* Niſi quis malit dicere, per verbum, *Deponimus*, integrè ſignificari totam pœnam, per alia verò quaſi per partes declarari illam depoſitionem conſiſtere in degradatione ab ordinibus, ſpoliatione à beneficiis, & ablatione priuilegij clericalis. Quæ omnia conſummantur quidem & quaſi promulgantur in degradatione: in verbali autem depoſitione contenta fuerat vel formaliter, vt priuatio ordinum, & beneficiorum, vel virtute vt ablatio priuilegij clericalis.

A *De ſolemnitate in depoſitione, quæ ad degradationem ordinatur, requiſita.*

Qvia ergo hæ depoſitiones in effectibus nõ differunt, ſed in fine quia vna eſt pœna, in qua ſiſtitur, alia eſt quaſi via ad degradationẽ: ideo introducta fuit in iure alia differentia inter vtramq; nam ad illam, quæ ordinatur ad degradationem, requiritur ſpecialis ſolemnitas, quę ad aliam abſolutam depoſitionem neceſſaria non eſt. Prior pars conſtat ex dict. cap. 2. & aliis ſtatim citandis. Poſteriorem docuit Iulius Clarus in Practic. Crimin. quæſt. 74. referens generali cõſuetudine ita obſeruari ex Foller. in Practic. crimin. canon. Idem Bern. Diaz in Pract. cap. 3. num. 7. referens Philip. & Domin. in dict. cap. 2. de

18. *Diſcrimen inter depoſitionem abſolutã, & eã quæ fit in ordine ad degradationem.* Iul. Clar. Ber. Diaz

B Pœnis. Et ratio reddi poteſt, tũ quòd pro hac depoſitione nullo iure præſcripta eſt illa ſolemnitas: tum quòd ceſſat ſpecialis ratio propter quam in alia introducta eſt, ſcilicet, quia ſic depoſitus ſtatim degradãdus eſt, & tradendus iudici ſæculari. Denique quia cum abſoluta depoſitio ſolo iure interdum feratur ipſo facto, non eſt mirum quòd per ſimplicem ſententiam ferri poſſit. Oportet autem exponere quænã ſolemnitas ſit illa, quæ in depoſitione reſpectiua ſeruanda eſt. Dicitur ergo in primis, in dict. cap. 2. de Pœnis in 6. hãc depoſitionem debere fieri à proprio Epiſcopo. Vnde in primis aliqui colligũt depoſitionem hanc debere fieri ab Epiſcopo conſecrato, eſſẽque hunc actum ex Eccleſiæ inſtitutione ita deputatum conſecrationi Epiſcopali; vt ſine illa fieri non

Prima ſolemnitas.

C poſſit, quia eſt veluti actus ordinis eius, iuxta Gloſsã vlt. in c. *Tranſmiſſam*, de elect. ibi receptum per Abbatem, & alios. Hanc verò communem ſententiã intelligendam eſſe exiſtimo de actuali degradatione, non de verbali depoſitione, etiã illa quæ ad degradationem ordinatur: quia hæc etiam nihil aliud eſt quàm ſententia quædã, vnde eſt actus ſolius iuriſdictionis, non ordinis, vt latiùs dicam infrà in materia de Irregular. Ad depoſitionem ergo verbalem ſufficit Epiſcopus iuriſdictionẽ habens, qualis eſt electus & confirmatus, etiamſi conſecratus non ſit. Prætereà cum ibi dicitur debere hanc depoſitionem fieri à proprio Epiſcopo, non excluditur quin poſſit fieri ab alieno de licentia proprij, quia hæc iuriſdictio, ſicut alię delegabilis eſt. Quin potiùs, loquendo de depoſitione

Gloſſa.

D verbali, non ſolùm poterit delegari alteri Epiſcopo, ſed etiam ſimplici clerico, verbi gratia, Vicario Epiſcopi, quia cum non requiratur cõſecratio Epiſcopalis ad hũc actum, vt dictum eſt, neq; in delegato erit neceſſaria, atq; ita hodie diſpoſitũ eſt in Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. de refor. Ad degradationem verò actualẽ neceſſarius erit Epiſcopus; tamen hic etiam poterit eſſe alienus de licẽtia proprij, vt rectè ſenſit Hoſtiẽſ. quem Abbas ſequitur. Nam ſicut vnus Epiſcopus alteri committere poteſt, vt ſuos ſubditos ordinet, ita etiam vt deordinet, ſeu degradet.

Con. Tri.

Additur prætereà in dict. cap. 2. quando depoſitio eſt à ſolis minoribus ordinibus, ſolum propriũ Epiſcopum ſufficere: quãdo verò eſt ab ordine ſacro, requiri præſentiam aliorum Epiſcoporum in numero

19. *Secunda ſolemnitas.*

E *à ſacris canonibus præſcripto.* Circa priorem autem partem addunt Gloſſa, & Doctores neceſſarium eſſe vt Epiſcopus id faciat præſente ſuo clero, ſeu Capitulo, vel aliquibus perſonis, quæ eius nomine adſint, & alioqui ſententiam eſſe irritam, iuxta ca. *pen.* 15. q. 7. & ca. 1. de Exceſſib. Prælat. Quod ſeruandum eſt, niſi aliud teneat conſuetudo, vt eadem Gloſſ. & Doctores dicunt in dict. cap. 2. Circa alteram verò partem inquiri poteſt, quis ſit hic numerus Epiſcoporum: quod tractatur ibi à Gloſſa & Doctoribus, & à Panormit. & aliis in cap. *Non poteſt*, de Sent. & re iudic. Panor.

Iulio

Iul. Clar. Iulio Claro in Pract.Crim.lib.5.qu.74. Et in ſumma dicunt,ad deponendum Epiſcopum requiri præſentiam duodecim Epiſcoporum; ad Preſbyterum ſex; ad Diaconum, vel Subdiaconum tres, ex cap. *Fœlix*, cum cap. *Si quis*.15.qu.7.In his autem hodie ſtandum eſt,quoad hæreticos limitationi adhibitæ in ca.1. de Hæret. in 6. generatim verò definitioni Conc. Trid. ſeſſ.13.cap.4.de Refor.vbi ſtatuit,Epiſcopum per ſe, vel per vicarium ſuum poſſe verbalem depoſitionem exequi,adhibitis Abbatibus vſum mitræ,& baculi ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ habentibus,ſi commodè poſſit,vel ſi non poſſit,aliis perſonis grauibus, & in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis loco Epiſcoporum,& in eodem numero. Quod intelligendum cēſeo de depoſitione ſacerdotum & inferiorum: nam de depoſitione Epiſcoporum ibi nihil ſtatuitur, vel quia hæc depoſitio Papæ reſeruata eſt, vt omnes docent,& meritò,quia ipſe ſolus eſt (vt ita dicam) proprius Epiſcopus aliorum Epiſcoporum: vel quia in depoſitione Epiſcopi nō erat eadem ratio, tùm quia rara eſt,ideóq; neceſſaria non erat in ea illa moderatio,tùm etiam quia propter dignitatem Epiſcopi nō expediebat præſentiam Epiſcoporum in inferiorum præſentiam commutari.

(Con.Trid.)

20. (Ad quid requiratur horū Prælatorum præſentia in depoſitione.) Hinc verò inquiri poteſt: an hi Epiſcopi,vel Prælati requirantur vt aſſeſſores ad ferendam ſententiā. Syluester enim ex Geminiano ait requiri vt Iudices, ita vt à ſingulis ſint ſuffragia petenda, & cōdemnari non poſſit clericus niſi maior pars conſentiat. Idem Iul. Clarus ſuprà. Et videtur colligi ex cap.3.de ſent. & re iudic.vbi Gloſſa idem notat. Item videtur inſinuari in ca.vlt.15.qu.7. vbi requiritur ſynodale iudicium:& in cap. *Si quis*,& in ca. *Fœlix*, dicitur,vt talis cauſa audiatur à tot Epiſcopis:vnde ſine dubio videtur hic fuiſſe antiquus mos.Nunc autem iuxta nouū Concilij Tridentini ius,dubitari poteſt, an illi aſſiſtentes habeant ſuffragium deciſiuum in tali ſententia,vel ſolū requirantur vt conſultores,ſeu ad quandam ſolemnitatem actus: ita enim aliquibus viſum eſt, licèt non negent illam ſolemnitatem eſſe de eſſentia,& omnino neceſſariam ad ſententiæ valorem. (Syluest. Iul. Clar.)

Concluſio. Nihilominùs tamen dicendum eſt, etiam nunc illos poſtulari vt Iudices aſſeſſores.Primò quia ius nouum non recedit ab antiquo, niſi quantum in eo exprimitur: ſed Concilium ſolùm mutauit qualitatem ſeu dignitatem perſonarum,non modum aſſiſtendi, vel actum quem exercere debent: ergo. Minor patet ex illis verbis: *In caſibus in quibus aliorum præſentia, in numero à Canonibus definito, requiritur etiam abſque illis procedere liceat,adhibitis tamen,& in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus,&c.*Solùm ergo immutat Epiſcopos in Abbates,reliqua verò integra reliquit.Item propter hanc cauſam cenſetur nunc hæc ſolemnitas eſſentialis,quia antea erat,&Concilium in hoc nihil innouauit: ergo ſimiliter, &c. Expendo prætereà illam verborum reduplicationem: *Adhibitis,& in hoc ſibi aſſiſtentibus:* nam videntur addita ne putaretur ſolam præſentiam requiri,ſed etiam cooperationem in iudicando, ita vt ſint veri aſſeſſores. Et fortaſsè propter hanc cauſam poſtulatur in fine capitis, vt ſi aliæ perſonæ graues fuerint adhibitæ, iuris ſcientia commendabiles exiſtant.Hæc ergo opinio ex vi Cōcilii, & generatim loquendo ſeruanda videtur: tamen in caſu hæreſis ſeruanda erit praxis, iuxta cap.1. de Hæret.in 6.

21. (Diſcrimen aliud inter eaſdem depoſitiones.) Vltimò colligitur ex dictis aliud diſcrimen inter vtramque depoſitionem verbalem: nam illa quæ ad degradationem ordinatur, nūquam imponitur ipſo iure neq; incurritur ipſo facto, quia requirit prædictā ſolemnitatem, quæ non poteſt niſi mediante hominis ſententia adhiberi,vt per ſe notum eſt.At verò

A depoſitio abſoluta interdum imponitur ipſo iure,vt patet ex cap.1.de homicid. in 6.& cap.2. 50. diſtinct. quod etiam commune eſt perpetuæ ſuſpenſioni, vt ex vſu conſtat, vt in hoc etiam appareat non diſtingui à ſimplici ſeu abſoluta depoſitione. Atque hinc colligitur,licèt aliquis cleric⁹ ipſo iure depoſitus ſit, non poſſe ad realē degradationē contra illū procedi, donec ab homine ſit depoſitus verbaliter cū prędicta ſolēnitate,quia ita præſcribitur in dict.c.2.de Pœnis.

Tandem ex his conſtat quid vtraque depoſitio ſit, & quos effectus habeant,& quas cauſas, tàm ſubiectiuas quàm efficientes, & quibus modis fiant: propter quæ autem peccata poſſint imponi,in ſequenti ſect.attingemus. De modo autē quo auferri poſſunt, nihil ferè dicere oportet,quia depoſitio verbalis reſ- 12.

B pectiua,& actualis degradatio,moraliter nō poſſunt auferri, quia ſtatim poſt illas ſequitur mors; de potentia verò abſoluta Pōtificis auferri poteſt per diſpenſationem: & in aliquo raro caſu poſſet expedire, vt attingam ſect. ſequent. Alia verò ſimplex depoſitio,ſeu perpetua ſuſpenſio,aliquando ex graui cauſa poſſunt auferri per diſpenſationē, quæ ſoli Pontifici Summo reſeruata eſt, Abbas in cap. *Cum in te*, de Re iudic.n.10.Et à fortiori patet ex dictis,diſp.præced. Abbas.

SECTIO II.

Quomodo degradatio à ſuſpenſione, & depoſitione differat.

C DEgradationis vox propria eſt iuris Pontificij, in iure námq; ciuili non eſt vſitata, nec latina eſt:introducta verò eſt ad ſignificandam pœnam quandam priuatiuam clericorū, quando ſuis ordinibus, quantum per Eccleſiam fieri poteſt,priuantur.Sunt enim ordines veluti gradus quidam perſonarum eccleſiaſticarū, & ideò earum deordinatio(vt ſic dicam) degradatio appellata eſt:alij verò regradationem vocant, quaſi retrogradationē: prior autem vox magis vſitata eſt;&aptior ad priuationem ſignificandam. Quoniam verò hæc priuatio per verbalem & actualem depoſitionem fieri ſolet, vtraq; etiam degradatio dici ſolet,vt patet ex c.2.de Pœnis, in 6. Imò & depoſitio ſimplex ſeu abſoluta, degradatio vocatur in ca. *Tuæ*, de Pœnis,vt ibi notat 1.

D Abbas,& in c.1. *Ne clerici vel vouentes*, & in textu ſatis cōſtat. Nunc autem vt ſimplices terminos habeamus,quibus vti poſſimus, degradationē appellamus ſolam ipſam realem depoſitionem clerici, eámque comparamus priùs cum depoſitione verbali, quæ ad illam ordinatur,ita enim declarabitur quid illa ſit,& inde facile conſtabit quantum ab omni alia depoſitione,vel ſuſpenſione diſtinguatur.

Comparantur ergo depoſitio hæc & degradatio, ſicut ſententia, & ſententiæ executio, vt conſtat ex dicto ca.2.de Pœnis, in 6.nam per verbalem depoſitionem profertur ſententia,per degradationem mādatur executioni, quoad aliquas actiones, vel effectus,qui per ipſammet ſententiam, abſque hominis actione perfici non poſſunt. Quo fit vt degradatio 2. (In quo conueniat degradatio cum depoſitione.)

E quodammodo includat vel ſupponat omnia, quæ depoſitio, addat verò nōnulla. Et ob priorem rationem multa habet cum illa cōmunia. Nam etiam hæc eſt eccleſiaſtica pœna priuans eccleſiaſticis functionibus,& ideò clericorum propria: imò in hoc (vt ſic dicā) eſt maximè propria, quòd degradatio hæc primò dicit reſpectum ad eccleſiaſticos ordines,& illorum priuatio eſt per ſe ac primariò,cōſequenter verò eſt priuatio beneficiorū, aut aliorū eccleſiaſticorum officiorum,ſeu miniſteriorū, vt cōſtat ex ipſius vocis explicatione,& vſu,& ex dict.cap.2. de Pœnis, in 6.

in 6.Deinde non priuat charactere clericali, & conſequenter non impedit quin actus ſolius ordinis à degradato facti, validi ſint, licèt ipſe peccet faciẽdo, vt docent Theologi omnes citati in præcedenti pũcto, & in 3. tomo latiùs, agendo de miniſtris Sacramentorum in cõmuni, & de Euchariſtia in particulari. Denique hinc etiam degradationi conuenit, vt nõ priuet illis oneribus, quæ propria ſunt, ſeu ex ordinatione Eccleſiæ conſequũtur characterem ordinis, præſertim ſacri, vt ſunt obligatio ad ſeruandam caſtitatem, cum inhabilitate ad matrimonium contrahendum, & obligatio ad horas canonicas recitãdas: hoc enim probant, quæ in ſimili de depoſitione diximus. Cùm enim hæ ſint pœnæ, non imponuntur ad tollenda onera, ſed ad implẽda grauamina, & honores tollendos. Deniq; degradatio etiam perpetua pœna eſt, non minùs, imò quodámodo magis quam depoſitio: quamuis enim vtraque poſſit per Summum Pontificem diſpenſari, vt diximus, diſſiciliùs tamen degradatio, tum propter maiorem infamiam, tùm propter plures effectus eius.

3. *In quibus conueniat degradatio cum depoſitione quæ ad illam ordinatur.*

Atq; hæc ferè omnia communia ſunt degradationi etiam cum quacumq; depoſitione, & ſuſpenſione perpetua, vt ex dictis ſatis conſtat. Vlteriùs verò cõueniunt ſpecialiter degradatio, & depoſitio verbalis, quæ ad illam ordinatur, quòd neutra fertur à iure ipſo facto incurrẽda, ſed per hominis ſententiã ſemper imponuntur, vt ex dictis ſatis patet. Rurſus pro eiſdem criminibus imponuntur, quia veluti vnã integram pœnam complent, ſicut ſentẽtia, & executio idem crimen reſpiciunt. Rarius verò ferendæ ſunt, quàm ſimplex depoſitio, quia cùm illa ſit longè grauior pœna, propter grauiora crimina, & extraordinaria ferenda eſt. Statim verò occurrebat explicãdum, propter quę peccata poſſit depoſitio, aut degradatio

Ob quæ crimina poſſint hæ pœnæ imponi. Angel. Syluest.

ferri. Quod latè tractãt Ang. Syl. & alij verb. *Degradatio*, & Canoniſtæ locis citatis. Breuiter verò dicendum eſt, depoſitionẽ omnem ferri in primis poſſe in caſibus à iure expreſſis, & nõ in aliis, niſi pro magnis ſceleribus, iuxta ca. *Tua* de Pœnis. Quæ autẽ ſint hæc grauia crimina, nulla certa regula præſcribitur. Dicunt verò Innoc. & alij, illa crimina, quę in iure ciuili habent impoſitam pœnam mortis, cenſeri magna in clericis, atq; adeò ſufficientia ad pœnã depoſitionis. Abbas verò, & alij concludunt hoc eſſe relinquendum iudicis arbitrio. De quo videri poſſunt quæ notat Berd. Diaz de Lugo in Pract. crim. ca. 135. & 136.

Ber. Diaz

4. *Tres caſus in quibus clericus degradatur, & brachio ſeculari traditur.*

At verò degradatio cùm ſua depoſitione ſolũ videtur poſſe fieri in caſibus, in quibus poſt degradationem clericus traditur brachio ſeculari, iuxta c. 2. de pœnis, in 6. & cap. *Nouimus*, de verb. ſignific. Qui autem ſint illi caſus, magis pertinet ſcire ad Prælatos, & Iudices eccleſiaſticos fori cõtentioſi, quàm ad confeſſores. Solẽt autem tres præcipuè caſus numerari ex Gloſſa in cap. *Ad abolendam* de hæret. ſcilicet, crimen hæreſis ex dict. ca. *Ad abolendam*, quod maximè procedit in hæretico relapſo, & incorrigibili. Itẽ in crimine falſi; id eſt, falſificandi litteras Apoſtolicas, ex ca. *Ad falſariorum*, de crimine falſi: quanquam interdum Summus Pontifex eam pœnam moderetur, vt c. *Nouimus*, §. vlt. de verb. ſignific. Tertius caſus aſſignari ſolet calumnia, & contumelia grauis proprio Epiſcopo illata, ex ca. *Si quis Sacerdotum* 11. qu. 1. Quæ tamen Doctores moderantur vt intelligatur, ſi ille incorrigibilis ſit. Et ideò alij non numerant hũc tertium caſum de incorrigibilitate in aliquo ſpeciali crimine, ſed abſolutè de incorrigibilitate, nimirũ, in quolibet crimine atroci, & ſcandaloſo. De qua re plura videri poſſunt in Abbate c. *At ſi clerici*, de Iudiciis, nu. 37. & ſeq. & in ca. *Nouimus*, de ver. ſignif. & aliis Doctoribus eiſdem locis: quæ ferè in Summam

Trimetr.

Abbas. Syluest.

A redigit Syluest. verb. *Degradatio*, qu. 3. & 4. Latius Iulius Clarus, lib. 5. §. vlt. qu. 36. nu. 33. & 34. Bern. Diaz, & ibi Salzedo in Pract. ca. 140. & 140.

5. *Alius degradationis effectus communis depoſitionis*

Præter hæc maximè conuenit degradationi, quòd hominem reddit infamem, quod quidem quaſi per antonomaſiam illi tribuitur, tamẽ ſimpliciter commune eſt omni depoſitioni, & ſuſpenſioni perpetuæ propriè ſumptæ, vt ſumitur ex Abbate in c. *Cum te*, de re iudic. nu. 10. Probatur ex duplici principio, quod Adria. Papa ponit in ca. *Omnes verò*, 6. q. 1. Vnum eſt, *omnes, qui culpis exigentibus ad Sacerdotium prouehi non poſſunt, infames ſunt* conſtat enim degradatum, ſeu depoſitum culpis exigẽtibus, ad Sacerdotium prouehi non poſſe: nam qui propter ſuas culpas dignus eſt vt à Sacerdotio deiiciatur, à fortiori propter eaſdẽ eſt

Cap Omnes verò 6. q. 1.

B dignus ne ad Sacerdotiũ prouehatur. Vnde, qui deponitur ab inferioribus ordinibus, non poteſt ad ſuperiores ordines promoueri, ex vi talis depoſitionis, vt à fortiori conſtat ex dictis in ſimili de ſuſpẽſione, ergo manet infamis ex vi talis depoſitionis: & hæc dicitur propria infamia canonica. Aliud principium eſt; *Omnes illos eſſe infames in eccleſiaſtico foro, quos leges ciuiles infames eſſe declarant* Contrahitur autem infamia iure ciuili quoties aliquis de grauiſſimo delicto per ſententiam declaratur, & aliquando ex ipſo genere pœnæ, quod infame eſt, iuxta l. *Decuriones*, Cap. Ex quib. cauſ. infam. irrog. & c. *Infames*, §. *Porrò*, 3. qu. 7. & ſumitur ex l. 1. ff. de iis qui notantur infamia. At vero qui deponitur vel degradatur, publica ſententia declaratur facinoroſus de aliquo publico & grauiſſi-

C mo crimine. Ipſum etiam genus pœnæ infame eſt, vt à ſimili declaratur optimè ex legibus ciuilibus, iuxta quas miles efficitur infamis cũ exauthorizatur, eiq; inſignia militaria detrahuntur, iuxta l. 2. §. *Ignominiæ*, ff. de iis quæ notantur infamia, nam per quandã analogiã ad illã exauthorizationẽ, degradationẽ actualem declarauit Pontifex in dict. cap. 2. de Pœnis, in 6. Vnde ſine dubio maior infamia creatur ex actuali degradatione quàm ex ſola verbali, & ex hac maior quã ex ſimplici depoſitione. Nihilominùs tamen omnis depoſitio infamẽ reddit propter cauſas dictas.

Diſcrimina inter degradationem, & depoſitionem.

6. *1. Ex ſolemnitate.*

D Differt autem actualis degradatio à depoſitione qualibet in ſolemnitate: Nam licèt illã ſpecialem ſolemnitatem non requirat, quam eius verbalis depoſitio; aliam tamen propriam poſtulat. Priorem partem docent Angelus, & Syluester, verb. *Degradatio*, cum Panormitano in cap. *Qualiter*, 2. de accuſat. & in cap. 3. de ſent. & de re iudic. num. 10. vbi idem tenet Felinus num. 6. Geminian. dicto cap. 2. de Pœnis in 6. Bernardus Diaz in Pract. cap. 3. num. 7. Et eſt communis ſententia Iuriſtarum. Quia in dicto cap. 2. ſolùm dicitur, vt degradandus actualiter ad præſentiam Epiſcopi adducatur, & quod Epiſcopus ſuum munus exequatur, ergo non requirit præſentiam aliorum Epiſcoporum, aut Dignitatum, &c. ſed prolata ſententia corã ipſis, poſteà ſolus Epiſco-

Angel. Syluest. Abbas. Geminiã. Ber. Diaz

E pus poteſt publicè actualẽ degradationem complere. Itaq; habet vſus. Et iuxta hæc intelligenda ſunt, cap. 1. de Hæret. in 6. & Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. de Reform. cùm dicunt, ad degradationem requiri certum numerum Epiſcoporum, quorum loco alij ſubſtituuntur. Loquuntur autem de degradatione ratione verbalis depoſitionis, quæ illam præcedit, & ad illam proximè ordinatur, loquuntur enim ſecũdum antiquiora iura, ex quibus hoc conſtat. Poſterior item pars conſtat ex eodem cap. 2. de Pœnis in 6. vbi ſpecialis ſolemnitas degradationis deſcribitur ſufficienter nimirum quòd degradandus indutus ſacris veſti

veſtibus,& portans inſtrumenta ſacra, id eſt, vaſa, aut librum, ſeu ea quæ pertinét ad illum ordinem, à quo degradatur, ad Epiſcopi præſentiam adducatur, & ab eo publicè illis exuatur, ac tandem radatur, vel tondeatur caput illius, cum aliqua forma & terrore verborum, quæ effectum huius degradationis declarát. Per quam cæremoniam quoad priuationem ordinis, aut beneficiorum nihil de nouo fit, ná per prolationem ſententiæ depoſitionis erat iam factum, ſed illud ipſum quaſi ſoléniter promulgatur, & repræſentatur ad maiorem ignominiam & terrorem, & vt perſona illa veluti diſponatur ad vltimum effectum, quem addit hæc pœna vltra depoſitionem verbalem. Vnde quod Abb. dixit in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſa. nu. 6. nullam eſſe differentiam realem inter degradationem, & priuationem officij, & beneficij, non eſt abſolutè verum, ſed ſolùm quoad illũ effectum, nam ſimpliciter multum differunt, vt meritò dixit Innocentius, quem ſine cauſa ipſe impugnat, vt ex dictis patet, & ampliùs ex dicendis.

7. *Secunda differẽtia. Syluestr reijcitur.* Secundò ergo principaliter differunt, quòd hæc degradatio priuat priuilegio clericali, quod nõ facit ſola depoſitio. Vnde immeritò Syluester verbo *Degradatio*, in princ. proponens quaſi verborum formam, per quam depoſitio verbalis fit, ponit hanc *Degradamus te, priuantes officio & beneficio, & priuilegio clericali.* Hoc enim poſtremum non pertinet ad ſententiam depoſitionis vt ſic; neque eſt proferendum vſque ad actualem degradationem. Ita colligũt omnes ex dicto cap. 2. de Pœnis, in 6. vbi in oblatione *Cap. 2. de Pœnis, in 6.* vltimi veſtimenti ita dicitur eſſe proferendum: *Authoritate Dei omnipotentis, Patris, Filij, & Spiritus Sancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum clericalem, & exuimus te omni ordine, beneficio, ac priuilegio clericali.* Quia ergo illa forma vera & efficax eſt, hunc effectum ſine dubio habet hæc pœna: & quia hic effectus vltimus aſſignatur vt illi proprius, depoſitioni non conuenit, ideóque per illum optimè ab illa diſtinguitur. Vnde fit, *Corollar.* vt percutiens degradatum clericum, non incurrat cenſuram canonis, *Si quis ſuadente:* quod ſecus eſt ſi depoſitum tantùm percutiat. Ita tenet Gloſſa in dicto cap. 2. quam omnes ſequuntur, ex illo principio, quod ille priuatus eſt priuilegio clericali, non verò hic. At verò Syluester, nu. 8. limitationem addit, niſi *Depoſitus etiam incorrigibilis non amittit, priuilegium canonis. Sylu. improbatur.* poſt verbalem depoſitionem ſequatur incorrigibilitas, nam tunc etiam amittere putat priuilegium, abſque alia declaratione eccleſiaſtici iudicis, iuxta cap. *Cum non ab homine*, de Iudiciis, citátque Abbatem in cap. *Ad abolendam*, de Hæretic. Sed neque Abb. hoc dicit; neque ex dicto cap. *Cùm non ab homine*, colligitur, ſed potiùs contrarium: nam iuxta illud, clericus depoſitus, & incorrigibilis priùs excommunicandus eſt; & ſi adhuc ſit pertinax, poteſtati ſeculari tradendus. Non ergo amittit ipſo facto priuilegium propter incorrigibilitatem, donec per iudicem eccleſiaſticum illo priuetur, quod regulariter non fit, niſi per realem degradationem. Et confirmatur, nam incorrigibilitas non habet certum terminum, nec conſiſtit in vno actu, vel contumacia, ſed habet latitudinem: pendet ergo ex arbitrio iudicis definire, quando aliquis propter illam dignus eſt priuari priuilegio eccleſiaſtico: non eſt ergo hoc committ. vulgi opinioni, imò nec iudicio ſecularis Iudicis, ſed eccleſiaſtici: ergo donec per ſententiam eius priuetur clericus tali priuil. non poteſt ab aliis priuari: ergo incurrent in canonem, *Si quis ſuadente:* ſi illum percutiant. Nec ſufficiet ſententia declaratoria incorrigibilitatis (vt ſic dicam) quia nullum eſt ius, quod imponat hanc pœnam ipſo facto, etiam poſt declarationem illam: requiritur ergo ſententia condemnatoria.

A Atq; idem dicendum eſt de priuatione priuilegij fori: nam ante degradationem actualem non poteſt Iudex ſecularis procedere contra huiuſmodi Clericum etiam depoſitum. Quod adeò verum cenſeo, vt licèt depoſitio verbalis facta ſit in ordine ad actualem, donec ipſa actualis executioni mãdetur, & proferatur vltima verborum forma ſuprà citata, non poſſit ſecularis Iudex talem perſonam apprehédere, aut iudicare; quia nondum priuatus eſt priuilegio clericali, vt ex dicto cap. 2. colligitur, adiunctis aliis, ex quibus conſtat, depoſitum verbaliter tantùm adhuc eſſe de Eccleſiaſtico foro, & à ſeculari exemptũ. Et ideò Eccleſia nunquam conſueuit tradere Clericum reum brachio ſeculari vſque ad actualem degradationem eius: neque ſecundum ius ordinarium B exiſtimo aliter fieri poſſe, quamuis ob neceſſitatem vrgentem poſſit aliquando aliter fieri, præſertim interueniente Summi Pontificis authoritate. At verò poſt degradationem actualem, cùm degradatus priuilegio clericali priuetur, ſtatim efficitur fori ſecularis, veluti neceſſaria conſecutione; quia non debet relinqui nullius fori, & ſui iuris: & quia per priuilegium clericale exemptus fuit à ſeculari foro; ideò ablato priuilegio, ſtatim reuertitur ad antiquum forum. Atque ita & Iudex ſecularis poteſt ſtatim de cauſa illius cognoſcere; & Eccleſia conſueuit Clericos criminoſos, ac rebelles iam degradatos tradere ſecularibus Iudicibus. In quo debet obſeruare Eccleſiaſticus Prælatus, vt cùm (finita degradatione) ſeculari Iudici pronunciat, vt in ſuum forum recipiat C degradatum, *efficaciter pro eo intercedat, vt citra mortis periculũ ſententiam circa eum moderetur.* Hæc enim ferè verba ſunt Innocentij III. in cap. *Nouimus*, de Verb. ſignificat. ex quo textu multa ex dictis ſumuntur. *8. Depoſitus non priuatur priuilegio fori, ſecus degradatus.*

Atque ex his tandem colligere licet, deſcriptiones degradationis, & depoſitionis ad illam ordinatæ: nam de altera, quæ ſuſpenſio perpetua eſt, iam ſatis conſtat ex dictis de ſuſpenſione. Depoſitio ergo verbalis eſt, priuatio perpetua clericalis muneris per canonicam ſententiam cum debita ſolemnitate prolata. Degradatio autem eſt perpetua priuatio clericalis muneris, & priuilegij effecta poſt ſimilem ſententiam, adiuncta reali actione, & cæremonia per canones inſtituta. In quibus deſcriptionibus nõ ponimus cenſuram loco generis, vt multi faciunt; D quia non putamus has eſſe cenſuras, cùm non ſint medicinales pœnæ, ſed vindicatiuæ tantùm. Poſſe tamen loco generis poni nomen pœnæ: ſatis tamen ex ſe notum eſt, priuationem illam eſſe pœnalé, ſeu in pœnam impoſitam. Deinde ſatis etiam ex dictis declaratæ relinquuntur omnes cauſæ, & effectus degradationis: nam quoad cauſam efficientem habet eandem, quàm depoſitio. Solúmque oportet aduertere quod Concilium Tridentinum declarauit, depoſitionem verbalem poſſe fieri ab Epiſcopo per ſe, vel per Vicarium ſuum; realem verò ſolùm per ſeipſum. In cauſa verò ſubiectiua conuenit hæc degradatio cum depoſitione, & ſuſpenſione, vt dictum eſt. De materia verò, circa quam, ſeu fine, propter quem priuatio hæc fit, & de forma, & modo ferendi illam, E ſatis etiã eſt dictum. Quod verò ſpectat ad effectus, iidem ſunt effectus degradationis, qui depoſitionis, addita priuatione clericalis priuilegij, cum maiori quadam infamia, ac dedecore, ex qua priuatione tãquam ex cauſa per accidens remouente prohibens, ſequi ſolet ſeculare iudicium circa talem perſonam, & pœnæ, quæ per illud imponuntur: illi tamen non poſſunt dici effectus degradationis, niſi illi valdè remotè, & per accidens. *9. Deſcriptiones depoſitionis verbalis, & degradationis.*

De huius autem pœnæ ſolutione, & remiſſione, aut de cauſis, per quas fieri poſſit, nihil dicere opor- *10. De ablatione, ſeu*

ter, quia per ſe repugnat inſtitutioni, & quaſi naturæ talis pœnæ, cùm perpetua ſit. Ideóque iure ordinario à nemine tolli poteſt: Summus verò Pontifex per poteſtatem abſolutam poterit illam auferre; rarò tamen, vel nunquam id facit. Imò iuxta præſentem Eccleſiæ conſuetudinem non datur huic remiſſioni locus: nullus enim degradatur, niſi brachio ſeculari ſtatim tradatur, à quo pœna mortis mulctatur. Olim verò frequenter videtur fuiſſe vſus huius degradationis; & ideò aliquando dabatur locus reſtitutioni, quãdo ſcilicet poſteà conſtabat, degradationem fuiſſe iniuſtè factam: & tunc reſtitutio ad priſtinum ordinem futura erat non tantùm verbalis, ſed etiam realis, per exteriorem traditionem rerum, ſeu inſtrumentorum, & veſtium, quæ in vnoquoque ordine tradi ſolent. Ita enim ſtatuitur in Concilio Toletano quarto, cap. 27. & refertur in cap. *Epiſcopus*, 11. qu. 3. Nunc autem, vt dixi, hoc locum non habet; quia poſt degradationem ſtatim ſequitur mors. Tamen ſi contingeret poſt degradationem conſtare de falſo teſtimonio, ſicut eſſet mors ſuſpendenda; ita poſt declarationem nullitatis prioris ſententię priſtinus gradus eſſet reſtituendus, dictáque forma ſeruanda eſſet. Idémque eſſet, ſi Pontifex de abſoluta poteſtate alicui iam degradato pœnam mortis remitteret, eúmq; vellet ad priſtinum ſtatum reſtituere propter magnam fidei, aut contritionis oſtenſionem, v.g. & ſpem alicuius magni fructus; quamuis etiam poſſet tunc Pontifex ſi vellet, in prædicta forma reſtitutionis diſpenſare, cùm non ſit de ſubſtantia ordinis, vt per ſe conſtat.

remiſſione pœnæ degradationis.

DISPVTATIO XXXI.

De ſuſpenſionibus in particulari, quæ ipſo iure latæ ſunt.

HActenus explicuimus generalem doctrinam de ſuſpenſione: ſupereſt, vt ſicut de excommunicatione fecimus, ita hic ſuſpenſiones omnes, quæ ipſo iure latæ ſunt, explicemus. De ſuſpenſionibus autem, quæ ab homine feruntur, nihil dicendum occurrit: quia nihil addunt ſpeciale, quod certum ſit, & ſub ſcientiam cadat, præter ea, quæ omnibus ſuſpenſionibus generalia ſunt. Neque etiam in eis, prout ſunt in vſu, aliquid occurrit, quod ſpeciali declaratione indigeat. Circa ſuſpenſiones autem à iure latas aduertendum eſt, quaſdam eſſe communes omnibus Clericis, vt ſic: alias verò quorundam Clericorũ proprias, vt Epiſcoporum, vel Sacerdotum ſecularium, vel regularium. Rursùs quæ communes ſunt omnibus, quædam in ipſa ordinatione contrahuntur; aliæ poſt ordinationem. De quibus ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO I.

Quibus modis, ſeu propter quas cauſas Clericus ſuſpenſus maneat in ordinatione ſua.

1 *Principiũ generale.* SVpponendum eſt in hac materia, verum habere principium illud in irregularitate tritum, ſuſpenſionem nunquam incurri

A ipſo facto niſi in caſibus à iure expreſſis. Cuius ratio eſt euidens, quia hæc pœna non incurritur ipſo facto ex natura rei tantùm, vt per ſe notum eſt; neque ex vi ſententiæ ab homine latæ, vt nunc ſupponimus: ergo debet eſſe virtute alicuius iuris poſitiui: ergo oportet vt in ipſo iure ſatis ſit expreſſa talis pœna, alioqui ſi res ſit dubia, erit in mitiorem partem interpretanda, iuxta communem regulam legis pœnalis.

Prima ſuſpenſio in ordinum ſuſceptione contracta.

HOc ſuppoſito varij caſus recenſeri ſolent, in quibus Clericus ſuſpenſus manet, eo quòd non rectè ordines ſuſcipiat. Primus eſt de illo, qui 2
B ordines ſuſcipit ab eo Epiſcopo, qui non poteſt licitè illos dare, eo quòd iam Epiſcopatui renunciauit. Quæ colligitur ex cap. 1. de ordinat. ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui: vbi non ſimpliciter, ſed cum variis diſtinctionibus, & limitationibus loquitur Pontifex. Primò ergo diſtinguit de Epiſcopo, qui renunciauit loco tantùm, vel qui renunciauit etiam dignitati. Dicitur autem renunciare loco, qui Epiſcopatum dimittit; quod eſt officium, ſeu poteſtatem iuriſdictionis omittere: dignitati autem renunciare dicitur, qui quantum eſt in ſe, etiam poteſtatem ordinis Epiſcopalis dimittit, vel potiùs eius vſu ſe priuat: ſupponitque Pontifex poſſe Epiſcopum etiam hoc modo renunciare Epiſ-
C copatui, & poſt factam renunciationem, & acceptatam eiuſdem Pontificis Summi authoritate (hoc enim neceſſarium eſt) non poſſe Epiſcopum licitè proprios actus Epiſcopalis ordinis exercere: hanc enim vim habet acceptata renunciatio. Dixi autem non poſſe licitè, quia validè poteſt: nam character eſt indelebilis, in quo conſiſtit poteſtas ordinis, quæ ad valorem actus ſufficit, qui ex iuriſdictione non pendet; quanquam vt rectè fiat, debeat ſecundum ius fieri.

De priori ergo membro huius diſtinctionis ait Pontifex, ordinatum ab Epiſcopo, qui tantùm loco renunciauit, nullam ſuſpenſionem incurrere; quia talis Epiſcopus rogatus ab alio rectè poteſt ordines 3
D conferre, & ideò alter licitè recipit ordines, & vſum eorum. Non declarat autem ibi Pontifex, quid dicendum ſit, ſi talis Epiſcopus ordines conferat non rogatus ab alio, ſed vſurpando iuriſdictionem, cui renunciauit. Et ideò multi intelligunt ibi tacitè, ſeu à contrario ſenſu dici, ordinatum in eo caſu manere ſuſpenſum; quia illam conditionem videtur Pontifex ponere, vt neceſſariam ad non incurrendam illam ſuſpenſionem. Sed certè ſi talis ſuſpenſio tunc incurritur, non eſt ex hoc ſpeciali capite, ſed quatenùs redundat in aliud generalius, ſcilicet, de ordinato ab Epiſcopo non ſuo, de quo infrà dicemus. Et ideò fortaſſe meliùs dicitur, caſum illum meritò ibi omiſſum eſſe, quia non ſpectat ſpecialiter ad Epiſcopum, qui
E renunciauit Epiſcopatui; ſed communis eſt omnibus Epiſcopis vſurpantibus iuriſdictionem in miniſterio ordinandi alios, de quibus poſteà dicemus, & de ordinatis ab eis, an habeant ſuſpenſionem ipſo iure impoſitam.

An ordinatus ab Epiſcopo, qui tãtùm loco renunciauit, ſine propria licentia, ſit ſuſpenſus.

In altero membro ſubdiſtinguit Pontifex: nam vel ordines collati ſunt minores, vel ſacri, item vel ſuſcipiuntur ignoranter, vel ſcienter à tali Epiſcopo. Eſt ergo ſecunda aſſertio Pontificis, ſi quis ſuſcipiat ordines minores à tali Epiſcopo, nullam ſuſpenſionem incurrit. Et reddit rationem, quia ordines minores etiam à non Epiſcopo conferri ſolent: & ideò ex eo, quòd aliquis renunciauit Epiſcopatui, non ſtatim cenſetur renunciaſſe huic actui conferen 4

Epiſcopus, qui renunciauit loco & dignitati poteſt conferre minores ordines.

Tt

ferendi minores ordines. Eſt autem circa literam huius textus aduertendum, in eo fieri mentionem minorum ordinum ſub hac voce, *Vſque ad ſubdiaconatum*: & ideò videtur ex vi illius textus dubium relinqui, an ſub hoc membro Subdiaconum comprehendatur. Certum tamen eſt, particulam *vſque* excluſiuè ſumendam eſſe, vt ibi Gloſſa Panormitanus, & alij notant; quia Subdiaconatus ſacer ordo eſt, de quo alibi. Sed ratio difficultatem nonnullam habet: nam licèt Epiſcopus, vt Abbas, poſſit interdum conferre hos ordines ex priuilegio ſpeciali, & conceſſione Summi Pontificis; tamen ille, qui ſolam habet dignitatem Epiſcopalem, ex illius tantùm nomine, & titulo poteſt huiuſmodi ordines conferre: ergo qui renunciauit dignitati Epiſcopali, iam non poteſt minores ordines conferre. Probatur conſequentia; quia dignitas Epiſcopalis vnica eſt, & quaſi indiuiſibilis; renunciatio etiam quæ de illa fit, abſoluta eſt, & totalis: ergo ex vi illius iam nihil poterit talis Epiſcopus operari; remoto autem hoc titulo, in eo non manet alius, vt poſſit tanquam non Epiſcopus ordines minores conferre: ergo. Reſpondetur, hæc pendere ex iure poſitiuo; quia Summus Pontifex declarat quomodo huiuſmodi renunciationem acceptet, & intelligat: declarat autem ſolùm fieri, & acceptari quoad illos actus ita proprios dignitatis Epiſcopalis, vt per ſimplicem Sacerdotem nullo modo exerceri poſſint. Et videtur Summus Pontifex voluiſſe ſtatuere vt Epiſcopi nunquam ita renuncient Epiſcopatui, quin eis liceat ea, quæ per inferiores dignitates, Abbates, vel ſimiles exerceri poſſint; quia hoc videtur ſpectare ad decentiam ordinis Epiſcopalis, qui ſemper ineſt perſonæ, quantumuis ipſa dignitati renunciet. Exiſtimo autem hoc ita eſſe verum ſtando in iure communi, vt tamen ſi expreſsè Epiſcopus renunciet dignitati etiam quoad actum conferendi minores ordines, & Summus Pontifex facultatem concedat ad renunciationem ita faciendam, & eodem modo illam acceptet, tunc non liceat ei illos ordines conferre; quia tunc ex ſpeciali modo, & conceſſione. Pontificis non minùs renunciatur dignitas Epiſcopalis quoad minores quàm quoad maiores ordines. Sicut ſi Abbas hanc facultatem habens conferendi ordines minores, renunciaſſet ſuæ dignitati, & priuilegio, iam non poſſet tales ordines licitè conferre. Hinc verò ſtatim pullulat quæſtio, an recipiens minores ordines ab huiuſmodi Abbate, qui ſuæ dignitati renunciauit, maneat ſuſpenſus ad quam, ſi paritatem rationis attendamus, affirmatiuè reſpondendum videtur. Tamen quia nunquam probo hunc modum extendendi legem pœnalem, & quia de hac renunciatione quoad hos ordines nihil in iure inuenio, non cenſeo ſuſpenſionem hanc ad caſum illum eſſe extendendam.

Quid de ordinato ab Abbate, qui renunciauit.

5 *Epiſcopus, qui loco, & dignitati renunciauit, non poteſt licitè non rogatus minores ordines conferre.*

Denique circa hanc partem aduerto, Summum Pontificem non addidiſſe in illa eam limitationem, quam poſuit in primo membro, ſcilicet, ſi talis Epiſcopus rogatus ab alio minores ordines conferat: non quidem quia illa non ſit æquè neceſſaria in hoc ſecundo membro ſicut in primo, vt talis ordinatio licitè fiat, quandoquidem iuriſdictio, vel licentia proprij Epiſcopi neceſſaria eſt ad quoſlibet ordines, etiam minores conferendos, vel recipiendos: conſtat autem eum, qui renunciauit Epiſcopatui quoad dignitatem, à fortiori renunciaſſe quoad locum; ideoque iuriſdictionem non retinere: indiget ergo facultate proprij Epiſcopi, vt ordinatio licitè fiat. Sed omiſit Pontifex illam declarationem, propter rationem ſuprà tactam, ſcilicet, quia ad illum titulum non ſpectabat: nam ſi ex vllo alio capite ordinatio peccaminoſè fiat, & inde contrahatur aliqua cenſura, illa non prouenit ex eò, quòd ordinans renunciauerat Epiſcopatui, etiam quoad dignitatem, de qua re ibi agebatur: ſed quia ſine debita iuriſdictione actum Pontificalem exercuit.

Tertio loco addit Summus Pontifex, eum, qui ſuſcipit ordinem ſacrum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, quoad dignitatem, non habiturum executionem officij: & indicat hoc ita eſſe, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordines ſuſceperit, tamen diuerſo modo: nam ſi ſcienter, abſolutè dicitur carere executione ordinis tanquam indignus, ita vt ſolus Pontifex Summus poſſit cum illo diſpenſare, vt ſequentia indicant: nam de altero membro ſubiungitur, *Si ignoranter id factum ſit, poterit, niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia, diſcretus Pontifex diſpenſare*, id eſt, ordinarius Epiſcopus: nam Summus Pontifex in quolibet caſu poteſt diſpenſare. Circa quem textum oportet in primis exponere, qualis ſit hæc pœna in illo impoſita, ſcilicet, an irregularitas ſit, vel ſuſpenſio: quod vtile erit ferè ad omnia alia, quæ de ſuſpenſionibus iuris dicemus. Solùm autem poteſt eſſe dubium inter illa duo, quia executio officij non tollitur niſi per alteram ex his pœnis, quando non intercedit excommunicatio, & ita tollitur ipſo iure, vt diſpenſabilis ſit, vt depoſitionem, & degradationem excludamus. Videtur ergo potiùs ibi ferri irregularitas, quàm ſuſpenſio: primò propter illa verba, *Quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit*: quæ videntur ſignificare omnimodam priuationem, quæ propriè fit per irregularitatem, non per ſuſpenſionem: vnde ſuſpenſus non videtur carere executione officij, ſed ſolùm detineri, ne illam exerceat, quamuis illam habeat. Vnde in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus per illa verba irregularitas homicidij ſignificatur. Secundò, ibi Pontifex vtitur nomine diſpenſationis, quæ propriè cadit in irregularitatem, in ſuſpenſionem autem minimè: nam à ſuſpenſione datur abſolutio, non diſpenſatio. Accedit quòd ibi Pontifex dat poteſtatem Epiſcopo diſpenſandi in illa pœna, quando ordo non fuit ſcienter receptus à tali Epiſcopo: quod erat neceſſarium in irregularitate, non autem de ſuſpenſione, quia hæc hoc ipſo, quòd non reſeruatur, conceſſa eſt Epiſcopo, iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excomm.

6 *Suſcipiens ſacros ordines ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciauit, quàm pœnam incurrat.*

Cap. Inquiſitionis de accuſ.

Nihilominùs cenſeo, pœnam in illo textu latam eſſe propriam ſuſpenſionem, & non irregularitatem ita ſentiunt Gloſſa ibi, Panormitanus, & alij. Et ſuadetur primò, quia illa verba, *Executionem officij non habebit*, propriiſſimè conueniunt ſuſpenſioni: nam reuera ſuſpenſus pro eo tempore, quo ſuſpenſus eſt, non habet officij executionem: nihil eſt enim aliud non habere executionem, quàm eſſe prohibitum, ſeu impeditum à tali executione. Vnde in dicto cap. *Inquiſitionis*, per verba ſimilia ſignificatur ſuſpenſio, quæ incurritur ob ordinem ſuſceptum ab excommunicato Epiſcopo, vt infrà dicetur. Quapropter licèt ſub eadem voce includatur ibi irregularitas homicidij, quatenùs irregularitas, & ſuſpenſio, hunc effectum communem habent; tamen propriiſſimè videtur conuenire ſuſpenſioni, quæ per ſe reſpicit vſum ordinis iam ſuſcepit: irregularitas enim per ſe primò impedit ſuſceptionem ordinis executionem autem ordinis ſuſcepti ſolùm conſequenter, vt infrà ſuo loco dicetur. Ergo in præſenti textu meritò ſub ea voce ſuſpenſionem intelligimus. Confirmatur; quia hæc eſt mitior pœna, & lex pœnalis mitiori modo interpretanda eſt, ſi aliud non cogat. Maximè, quia irregularitas videtur eſſe pœna valdè improportionata propter factum

7 *Dubij reſolutio.* Gloſſa. Abbas.

factum, quod non videtur eſſe adeò graue. Vnde propter ſimilia non ſolet in iure imponi maior pœna quàm ſuſpenſio, vt videbimus. Accedit, quòd ſic ordinatus non manet impeditus ab executione omnium ordinum, quos habet; ſed ab illo, vel illis, quos à tali Epiſcopo ſuſcepit: ita enim omnes intelligunt illam particulã *executionem officij* reſpectiuè, ſeu iuxta ſubiectam materiam, ſcilicet ab officio ſuſcepto per ordinationem à tali Epiſcopo; quia in eo punitur, in quo deliquit: & ſolùm cenſetur, illam executionem non habere, quam alius dare non potuit, iuxta generalia principia in ſuperioribus poſita, & ex ſequentibus magis conſtabit. At verò irregularitas priuat executione omnium ordinum ſimpliciter: non eſt ergo ſermo ibi de irregularitate. Et hæ rationes applicandæ ſunt ferè ad omnes ſuſpenſiones ſequentes: nam eadem eſt de illis controuerſia, & authores variè loquuntur, ſed nobis videntur ſub hac ſpecie collocandæ.

8 *Suſpenſionem perpetuam per diſpẽſationem tolli.* Neque etiam obſtat verbum diſpenſandi: nam licèt ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, per abſolutionem tollatur: ſuſpenſio autem, quæ eſt tantùm pœna, vel impedimentum, per diſpenſationem tollitur: & hoc habet commune cum irregularitate, vt ſuprà tactum eſt, & dicetur ſæpe in ſequentibus. Et patet ex capit. 2. eiuſdem tituli, de ordinatis, &c. Et ex *Concil. Trident.* Concilio Tridentino, ſeſſione 24. cap. 6. de Reform. Dices: licèt ſuſpenſio perpetua, vel ad certum tempus intra illud per diſpenſationem tollatur: tamen illa, quæ indefinitè fertur, imitatur eam, quæ eſt propter contumaciam, & ita per abſolutionem tollitur: talis autem videtur ſuſpenſio ibi allata, quia ſimpliciter dicitur, *Executionem officij non habebit.* Reſpondeo, iam ſuprà dictum eſſe, hanc formam eſſe dubiam, & ex circunſtantiis illius textus colligi eſſe perpetuam, tum ex illo verbo, *quia indignum ſe fecit*: tum quia in particulari caſu conceditur diſpenſatio Epiſcopo. Addo etiam (quod notandum eſt pro omnibus ſuprà dictis) duplicem eſſe ſuſpenſionem: vnam, quæ tollit vſum iam aliquando habitum, & de hac loquuti hactenùs ſumus, & procedit obiectio: aliam, quæ impedit à principio, ne recipiatur; & hæc natura ſua eſt perpetua, & reſeruata Pontifici iure ordinario, & ſimillima irregularitati, & talis eſt ſuſpenſio illius textus. Quæ omnia ex dicendis patebunt.

4 *De qua ignorantia loquatur dict. c 1. de ordina. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc.* Iuxta hæc enim expediendum eſt aliud dubium, quod oritur circa conceſſionem, quæ ibi fit in caſu ignorantiæ, de qua intelligenda ſit, vincibiline, vel inuincibili. Nam ſi de vincibili, obſtant illa verba: *Niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia.* Si autem dicamus, ſermonem eſſe etiam de ignorantia inculpabili, obſtat textus in capite penult. de Clerico excom. miniſtran. à paritate rationis: obſtat item textus in c. *Vt animarum*, de Conſtitutio. in 6. vbi dicitur, ignorantes non ligari, niſi eorum ignorantia craſſa fuerit, vel ſupina. Obſtat denique, quod ſuprà dictum eſt, ſuſpenſionem non incurri niſi propter culpam; ignorantia autem inuincibilis excuſat à culpa.

10 *Prima opinio.* Quidam dixerunt, intelligendum eſſe illum textum de ignorantia culpabili. Quod ſenſit Innocentius ibi: & poſſet explicari vel iuxta opinionem eorum, qui dicunt, dari ignorantiam culpabilem ſufficientem ad peccatum mortale, quæ minor eſt, quàm craſſa, vel ſupina ignorantia, & de tali ibi eſſe ſermonem, vel de ignorantia venialiter tantùm culpabili, ſecundum opinionem Caietani aſſerentis ad ſuſpenſionem ſufficere peccatum veniale. Sed quia neutra ex his opinionibus nobis probata eſt in ſuperioribus, ideò neque hæc interpretatio probari poteſt. Et ſanè iuxta vſum Pontificij iuris con-

A ſtat, ſub ignorantia craſſa, & ſupina omnem ignorantiam ſimpliciter culpabilem comprehendi, & ignorantiam, quæ ab his diſtinguitur, eſſe inculpabilem, vt patet ex citato capit. *Vt animarum*, & ex dicto capite penultimo de Clerico excomm. miniſtr. & aliis ſimilibus. Et ideò communis interpretatio Gloſſæ, Abbatis, & aliorum eſt, textum illum intelligendum eſſe de ignorantia probabili. *Tertia ſententia.* Dicunt verò aliqui, excuſationem talis ignorantiæ in illo caſu non admitti ad impediendam ſuſpenſionem, quia ſupponitur alia culpa recipiendi ordines ab Epiſcopo non ſuo. Ita Gloſſa ibi in prima reſponſione. *Improbatur.* Sed non placet, tum quia diuinat, nam textus indiſtinctè loquitur de eo, qui bona fide à tali Epiſcopo ordinem ſacrum ſuſcipit, ſiue aliàs peccet, ſiue non: B tum etiam quia illud aliud genus culpæ ſufficere poterit ad aliud genus pœnæ, vel cenſuræ ſi ratione illius lata eſt; non verò ad illam ſuſpenſionem, de qua diſputatur.

11 *Quarta ſententia.* Aliter ergo dici poteſt; primò, ibi eſſe ſermonem de ignorantia inuincibili. Secundò, cum illa non incurri hanc ſuſpenſionem; quia textus hoc expreſsè non dicit, & obiectiones in contrarium vrgent. Tertiò, in eo caſu non requiri propriiſſimam diſpenſationem; nec neceſſarium eſſe, textum illum interpretari de diſpenſatione propriè, & rigorosè ſumpta, quæ vinculum, & obligationem ſupponit; ſed intelligi latiùs de interpretatione, publica authoritate, & poteſtate facta: hæc enim illius vocis C acceptio non eſt inuſitata, vt conſtat ex materia de legibus: & quando materia poſtulat, meritò applicari poteſt. In præſenti autem videtur neceſſaria, quandoquidem ibi non ſupponitur vinculum, quod per propriam diſpenſationem tolli poſſit, vt videntur rationes factæ probare, ſupponitur autem ſufficiens ratio, ob quam talis interpretatio neceſſaria ſit. Nam cùm, per ſe loquendo, non poſſit aliquis ordines, & vſum eorum à tali Epiſcopo recipere, quamuis propter ignorantiam excuſetur, meritò voluerunt iura, vt donec de illa excuſatione legitimè conſtet per ſui Prælati declarationem, non D poſſit ſuſcepto ordine vti. Et ita vſque ad talem declarationem poteſt dici ſic ordinatus quodammodo manere ſuſpenſus, non quia propriam cenſuram, aut pœnam incurrat, ſed quia indiget quadam publica ſatisfactione, ſeu quaſi purgatione, priuſquàm publicum illud miniſterium vſurpet. Et ideò etiam dicetur Prælatus diſpenſare, quia tollit illud qualecumque impedimentum, & cum authoritate declarat illum non eſſe ſuſpenſum. Et hic modus dicendi quamuis authores non habeat, non videtur improbabilis.

12 *Secunda & Cõmunis ſententia.* Communis ergo interpretatio cum Gloſſa ibi eſt, textum loqui de ignorantia inculpabili, & propria diſpenſatione; quia illa ſuſpenſio ſine culpa E contrahitur, quia non eſt priuatio vſus iam aliquando habiti, ſed impedimentum ne recipiatur. Priori enim modo nemo ſuſpenditur propriè, niſi ob culpam propriam, ſi ſuſpenſio habet rationem pœnæ; vel ob cauſam etiam propriam, & in ipſomet inuentam, ſi ſuſpenſio ſolùm ſit per modum cuiuſdam inhabilitatis, ſeu irregularitatis ob aliquem defectum, vt citatis locis explicatum eſt. Poſteriori autem modo poteſt quis manere ſuſpenſus, ſolùm propter defectum dantis; quia ſcilicet non habuit poteſtatem dandi talem vſum, ſeu executionem ordinis: nam tunc illa ſuſpenſio non eſt pœna, nec priuatio ſuperueniens, ſed quaſi defectus quidam ipſi generationi coniunctus, qui ſæpe prouenit ex ſolo defectu virtutis in cauſa efficienti. Et ita eſt in præſenti caſu, nam Epiſcopus ſicut indiget cha-

ractere, vt characterem imprimat, ita requirit quòd habeat illum characterem habilem (vt ſic dicam) ad operandum, vt conferat alteri characterem ſimiliter habilem, & expeditum ad ſuam operationem. Sicut ergo exiſtimatus Epiſcopus, ſi reipſa non haberet characterem Epiſcopalem, non conferret ordinato characterem, ex diuina inſtitutione; ita ex Eccleſiaſtica, ſi Epiſcopus habeat characterem abſque habitu, ſeu habilitate ad ſuum miniſterium, conferet quidem characterem, quia hoc Eccleſia impedire non poteſt; non tamen conferet characterem habilem ad operandum: ideoque qui illum recipit, manebit ab executione ſuſpenſus, etiamſi culpa caruerit. Quæ ſuſpenſio reuera eſt ſimillima irregularitati: & ideò mirum non eſt, ſi interdum ſine culpa contrahatur. B Neque contra hoc procedit caput penult. de Clerico excom. miniſtr. nam ibi eſt ſermo de irregularitate ſolùm ob culpam impoſita. Et ſimiliter c. *Vt animarum periculis*, loquitur de vinculo quoad pœnam, præterquam quòd ibi non de Pontificiis legibus, ſed de ſtatutis ordinariorum ſermo eſt. Aliud ſolutum iam eſt, ideoque ſententia hæc tanquam communior, ſecurior, & magis conſentanea proprietati verborum illius textus ſequenda videtur. Et practicè ferè non differt à ſuperiori interpretatione, cùm fatendum ſit, ſic ordinatum non poſſe exercere ordines ſine Epiſcopi diſpenſatione, qualiſcunque illa ſit; & Epiſcopum teneri ad diſpenſandum, ſi ſatis ei de ignorantia conſtet.

Cap. pen. de Cleric. excommu. Cap. vt animarum, de conſtit. in 6.

Secunda ſuſpenſio ob ordinationem ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij contracta

13 SEcunda ſuſpenſio contrahi dicitur ab eo, qui ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij ordinatur. Citatur capit. *Eos qui*, de tempore ordin. in 6. Sed ibi non declaratur pœna ordinati, ſed ordinantis. Afferuntur etiam caput 1. & 371. diſt. & alia dx 9. quæſt. 2. vbi ſic dicitur: *Talis ordinatio rata non habebitur*, ſcilicet, quoad executionem. Sed hæc verba indifferentia ſunt, vt de ſuſpenſione ipſo iure lata, vel ferenda intelligantur. Nam licèt in dicto cap. 3. dicatur, *Irrita ſit*, in ipſo Concilio Nicæno, capi. 17. dicitur, *Irrita erit*, vel ſecundum aliam translationem, *Irrita habeatur*. D Quod rectè intelligitur per ſententiam. Vnde in capit. *Quod translationem*, de Temporibus ordin. in ſimili caſu dicitur *Interdicenda illis eſt ordinis ſic ſuſcepti executio*. Verbum enim, *interdicenda*, planè ſignificat actum hominis, atque adeò pœnam ferendam, non latam.

14 *Qualis ſit ſuſpenſio hæc.* Glоſſa.

Eſt ergo difficultas, qualis ſit hæc ſuſpenſio. Nam Gloſſa in dicto capit. *Eos qui*, dicit huiuſmodi Clericum non incurrere ipſo facto ſuſpenſionem, quæ ſit propria cenſura, ita vt miniſtrando in ſuo ordine fiat irregularis: addit tamen eſſe aliquo modo ſuſpenſum ipſo iure. Et affert praxim Romanæ Curiæ: E nam quando Pontifex cum his diſpenſat, dicere ſolet diſpenſare cum Petro ipſo iure ab ordinum executione ſuſpenſo: quis autem ſit ille modus ſuſpenſionis, non declarat. Poteſt tamen explicari ex Hoſtienſe, & aliis, vt illa dicatur ſuſpenſio, non cenſuræ, ſed culpæ; quia ille grauiter peccat miniſtrando in ordine ſic ſuſcepto prius, quàm Epiſcopus proprius talem ordinationem ratam habeat: nam ſicut non poterat talis perſona ſuſcipere illum ordinem ab alieno Epiſcopo ſine facultate proprij, ita etiam non poteſt licitè illum exercere ſine eiuſdem facultate, & approbatione. Et quoad hanc partem ſententia hæc mihi videtur vera: hæc enim obligatio naſcitur ex ſubiectione, & debita ſubordinatione Prælato. Quod ſignificauit etiam Armil-

A la verbo *Ordo*, numero 16. Quoad priorem verò partem negatiuam licèt ſententia illa ſecundum antiquum ius ſuſtineri poſſit, tamen ex iure nouo Pij II. in Extrauagante, *Cùm ex ſacrorum*, quæ eſt 6. illius in Bullario, hæc ſuſpenſio eſt vera cenſura propter tale crimen ipſo iure impoſita: ideoque ſic ordinatus ante abſolutionem in ſuo ordine miniſtrans irregularis efficitur. Ita Nauarrus cap. 27. num. 166. & 241. Vbi etiam negat hanc eſſe irregularitatem, & Bernardus Diaz in practica cap. 26. Couarruuias, Soto, & alij quos ibi refert Salzedo.

Armil. Pius II. Nauar. Diaz. Couarr. Soto Salzed.

15 Aduertendum eſt autem hanc ſuſpenſionem non incurri niſi propter culpam eius, qui ſic ordinatur: ſolùm enim vt pœna ei imponitur, neque aliud poteſt ex citatis iuribus colligi: & ideò quacunque ratione ſuſceptio talis ordinis ſine culpa fiat, non incurretur talis ſuſpenſio. Poteſt autem excuſari à culpa primò propter bonam fidem, ſi ex ignorantia inculpabili putet talem Epiſcopum habere facultatem ordinandi, vel tales literas dimiſſorias eſſe ſufficientes. Ita ſumitur ex Nauarro, dicto nume. 155. qui refert ſeipſum in ca. *Recepta*, de Reſtitutione ſpoliatorum propoſitione 8. numer. 32. Et ad hoc ponderat in dicta Extrauag. verbo *Præſumpſerit*. Quod dolum, vel malitiam indicat. Deinde à fortiori non incurretur talis ſuſpenſio in eis caſibus, in quibus poteſt aliquis legitimè ab alieno ſuſcipere ordines ſine licentia proprij Epiſcopi. C Sunt autem hi caſus: primò, ſi proprius Epiſcopus ſuſpenſus ſit ob huiuſmodi crimen ordinandi alienos ſine legitima facultate: tunc enim ſi eius ſuſpenſio manifeſta fuerit, ipſo iure conceditur eius ſubditis, vt poſſint ab altero ordinari ſine licentia ſui Prælati: id enim ſtatuitur in dicto capite *Is qui* de tempore ordinat. in 6. Secundò, qui per triennium commoratur cum alio Epiſcopo tanquam familiaris ei, ſeu de familia eius, ab eo poteſt ordinari ſine licentia alterius proprij ex conceſſione Concilij Tridentini ſeſſion. 23. cap. 9. In ſeſſione autem 14. capitis 2. decreuerat hoc non licere Epiſcopis titularibus, etiam prætextu cuiuſcunque familiaritatis: vnde cùm hoc expreſſè, & in ſpecie non reuocet in alio decreto, in illo ſine dubio loquitur de Epiſcopis ordinariis. Quibus etiam conditionem apponit, *Dummodò dent illis ſtatim beneficium*.

Caſus, in quibus poteſt quis ordinari ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij. Secundus Con. Tri.

19 Tertiò ſolet excipi caſus, in quo vnus Epiſcopus ordinat ſubditum alterius ſub ſpe ratihabitionis eius: tunc enim illa ratihabitio cenſetur vim legitimæ facultatis habere. Quod ſumi poteſt ex capite vltimo 9. quæſtion. vbi etiam allegatur factum Epiphanij, qui hoc modo ordinauit in Diœceſi Sancti Ioannis Chriſoſtomi abſque expreſſa eius facultate, quod ſanctus vir facturus non fuiſſet, niſi ſpem ratihabitionis, ſeu conſenſus Chriſoſtomi haberet, & illam ſufficere exiſtimaret. Atque ita ſentiunt Raymundus in Summa, titu de Forma conſecrationis, & Maiolus libro 4. de Irregularitate, cap. 2. numero 7. qui alios refert. Hic tamen caſus minus eſt certus quàm præcedentes; quia in his; quæ ſunt contra ordinarium ius, & contra alterius iuriſdictionem, non eſt facilè huiuſmodi ratihabitio admittenda: alioquin daretur occaſio multarum perturbationum, ſi Epiſcopi hac occaſione alienos ordinarent ſine licentia proprij. Item quia quando non intercedit facultas expreſſa, non poteſt alienus Epiſcopus ordinare alienum nomine proprij: ergo nec poteſt poſteà proprius Epiſcopus talem ordinationem ratam habere: tum quia nemo poteſt ratum habere, quod ipſius nomine non eſt geſtum, vt dicitur in regula 9. de Regulis iuris, in ſexto & in capit. *Cùm quibus*, de Sententia excommun. in 6. tum etiam

Tertius Cap. vlt. 9. q. 1. Raymūd. Maiol.

etiam quia talis ordinatio à principio fuit irrita ſecundum canones: quod autem ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere, vt dicitur in regula 30.ff.de regula iur. Propter quæ multi Doctores prædictam exceptionem admittendam non exiſtimant, quos refert & ſequitur Salzedo ſuprà, qui variè interpretatur dictum caput vl.9. quæ.2. Et ſanè ibi non omnino videtur approbari talis ratihabitio, quandoquidem congrua pœnitentia, & ſatisfactio ſic ordinatis imponenda dicitur, propter Eccleſiam, quam offenderunt, & miſerationis intuitu in ſuo honore, id eſt ad ordinis executionem admittendi dicuntur.

Salzed.

17 *Tertius modus in aliquo caſu admittitur.*

Sed nihilominùs non cenſeo dictam exceptionem omnino eſſe reiiciendam, quia factum Epiphanij plurimum vrget vt dicamus non peccare Epiſcopum, qui ſimili ratihabitione aliquando vtitur, præſertim cùm in dicto capit. *Si quis*, de Sententia excommunic. in ſexto & in regula 10. de regul.iur.in ſexto dicatur, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari: ergo, ſi in aliquo caſu hoc principaliter verificari poteſt maximè in præſenti, vbi facultas proprij Epiſcopi non eſt neceſſaria ad ſubſtantiam ſeu valorem actus ordinandi, ſed ad conuenientem modum & ſubordinationem. Vnde, quando ordinatio hoc modo fit, poteſt dici facta aliquo modo nomine proprij Epiſcopi, cùm ſub probabili & prudenti ſpe conſenſus eius, facta fuerit. Et ideò non poteſt etiam dici irrita à principio, etiam iuxta modum loquendi canonum, quia ſi licitè facta eſt prædicto modo, vt contendimus, nulla ſuſpenſio in ſuſcepto ordine contracta eſt: ergo ordinatio non fuit irrita. Fateor tamen huiuſmodi ratihabitionem non eſſe facilè admittendam, ſed vbi tam perſona ordinantis quàm ordinati cognita eſt; & extra omnem ſuſpicionem ob vitæ integritatem, ſapientiam, ac prudentiam, quæ maximè ſpectari debent ex parte ipſius ordinantis. Quapropter, ſi is qui ordinatur (de quo nunc agimus) abſque malitia & deceptione bona fide procedat, credens ordinanti Epiſcopo alieno dicenti ſe habere ſatis cognitam, vel præſumptam ſui Epiſcopi voluntatem ſeu ratihabitionem, ideoque ſibi licere eum ordinare, id ſatis erit ad eum excuſandum à culpa & conſequenter à ſuſpenſione. Quod ſi poſtea proprius Epiſcopus ordinationem nolit ratam habere, poterit fortè ſuſpenſionem ferre: ſuſpenſio autem illa, quæ ipſo iure incurritur, non fuit contracta quia hæc non pendet ex futuro euentu. Imò etiam ipſa ſuſpenſio ab homine lata, quamuis in foro exteriori timenda ſit, tamen in conſcientia non poterit eſſe valida in ratione pœnæ, & cenſuræ, ſi conſtat bona fide proceſſum eſſe, ita vt fuerit ſufficiens ad excuſandum à culpa, quamuis in ratione prohibitionis ſeu denegationis facultatis ad vtendum ordine ſuſcepto, valida eſſe poſſit, quia hæc tunc pendet ex ipſius Epiſcopi voluntate quam tamen aliqua iuſta ratione fundatam eſſe neceſſe eſt,

18 *Quartus in quo ab alieno poteſt quis ordinari non incurrẽdo hanc ſuſpen.*

Quartò excipitur à prædicta ſuſpenſione incurrenda, qui tantùm minores ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipit, non tantùm ſi bona fide, ſed etiamſi peccando id faciat. Non eſt enim dubium quin mortaliter peccet is, qui minores ordines ſuſcipit ab alieno ſine licentia proprij, quia id eſt contra ſacros canones & contra debitam ſubordinationem, & iuriſdictionem proprij Epiſcopi, & materia non eſt leuis, cùm ſit ſuſceptio grauiſſimi ſacramenti, & ſtatus clericalis. Quo fit, vt poſteà non poſſit licitè tali ordine vti, niſi prius proprius Epiſcopus talem ordnationem ratam habeat, & facultatem concedat, iuxta ſuperiùs dicta. Nihilominùs tamen propriam ſuſpenſionem ipſo iure non incurrit; nec, ſi in ſuſcepto ordine miniſtret irregularis fiet. Ratio eſt, quia Pius Secundus in dicta Extrauagante expreſſè loquitur de ſacris ordinibus, & conſtitutio maximè pœnalis, non debet vltra proprios terminos extendi. Imò expreſſio vnius, alterius excluſio eſt: nam, ſi omnes ordines comprehendere voluiſſet, de ſacris in particulari loquutus non fuiſſet, argumento capit. *Non me*, de Præſumpt. & capit. *Ad audientiam.* de Decimis. Ita Rebuffus in Practica beneficiali, titulo de Clericis, ad ſacros ordines male promotis. Gloſſa 3. numer. 1. Nauarrus in Sum. ca. 25. numer. 70. & lib. 1. Conſil. titul. de Temp. ord. conſil. 31. num. 4.

Rebuff, Nauar.

19 *Suſpenſio lata in ca. de tempore ordin. in 6. etiam ad minores ordines extẽditur.*

Ibi tamen eodem modo exponit caput 1. de temp. ordinat. in ſexto, in quo ſpecialiter fuerat lata hæc ſuſpenſio ipſo iure, & Summo Pontifici reſeruata contra vltramontanos, qui in Italia ab alio Coepiſcopo ordines ſuſcipiunt, abſque ſui Epiſcopi, vel Summi Pontificis ſpeciali licentia: vult autem Nauarrus etiam textum illum limitandum eſſe ad ſacros ordines, quia in principio, ſpecialis mentio illorum fit. Tamen in caſu illius textus magis dubia res eſt, quia, licèt in principio explicando rationem motiuam Pontifex loquatur de ſacris ordinibus tamen poſteà in ipſa lege ſolùm dicit, *vt nullus clericus ordinari præſumat*, & infrà, *eos, qui contra præmiſſa contigerit ordinari: manere volumus abſque ſpe diſpenſationis ſuper hoc à Sede Apoſtolica obtinendæ ſuſpenſos, &c.* Vnde Gloſſa ibi generalius textum illum intelligit, quam ſequitur Syluester verbo *Irregularitas.* 99. Mihique hæc ſententia placet, quia textus abſolutè loquitur de omnibus clericis, qui ordinantur, nec quoad ordines limitationem adhibet. Quia verò de clericis loquitur, non comprehendit eum, qui primam tonſuram accipit, quia clericus non eſt, nec prima tonſura in rigore eſt ordo. Item quia eſt lex pro locis definitis; non extenditur ad alia: in cæteris ergo locis & caſibus reſtrictio Pij Secundi ſeruanda eſt. Poterit autem ſic ordinatus ſuſpendi à proprio Epiſcopo iuxta iura antiqua, & iuxta Trident. ſeſſion. 14. capit. 3. de Reformatione, vbi addit, *præſertim à ſacris ordinibus.* Vnde conſtat alios etiam comprehendere nam in fine expreſsè addit, *ne in aliquo ordine miniſtret, indecere poteſt.* Ibi autem non ſolùm loquitur de indebita ordinatione, ſed etiam de indignitate perſonæ, & ideò dicit iudicium illud faciendum eſſe præuio examine, quando legitima approbatio proprij Epiſcopi non præceſſit. At verò idem Concilium ſeſſion. 23. ca. 8 de Reform. propter hanc culpam apertè ponit ſuſpenſionem ipſo facto dicens, *A ſuſceptorum ordinum executione ſuſpenſus ſit*, addit autem limitationem, *Quandiu proprio ordinario videbitur.* Et ideò congregatio Cardinalium declarauit hunc fieri irregularem, ſi ante licentiam ſui Epiſcopi in ſuſcepto ordine miniſtret. Vnde obiter apertè conſtat hanc eſſe ſuſpenſionem & non irregularitatem, vt ſentit Maiolus lib. 4. de Irregularit cap. 20. Et licèt Concilium in principio capitis de ſacris ordinibus loqui videatur, poſteà abſolutè loquitur: & ita minores etiam comprehendit, vt eadem congregatio declarauit.

Non tamẽ ad primã tonſuram.

Suſpenſio Pij 2. à Trident. etiã ad recipiẽtes miniſt. ordines extẽſa eſt.

Maiol.

20 *3. Suſp. incurſ. tione contracta. Concil. Triden.*

Tertiò hîc addi poteſt ſuſpenſio lata ipſo iure ab eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 7. cap. 10. de Reformat. in eum, qui vacante Epiſcopatu, & non arctatus occaſione beneficij recepti, vel recipiendi, infrà annum cum literis dimiſſoriis à Capitulo receptis, ordinatur in ſacris. Et ibi etiam additur limitatio ad beneplacitum futuri Prælati. Pro ſuſcipientibus verò minores ordines additur alia pœna, ſcilicet vt non gaudeant priuilegio clericali præſertim in crimina-

minalibus, Quæ diuerſa pœna eſt, & ideò hi non ſuſpenduntur, vt etiam congregatio Cardinalium declarauit.

21 *Quarta ſuſpenſio Conc. Ant. Cap Epiſc. 9. quæſt 2. Conc. Trid.*

Quartò hîc poteſt adiungi ſuſpenſio, quam incurrit is, qui à proprio etiam Epiſcopo in aliena diœceſi ſine licentia Epiſcopi loci ordines conferente, eos recepit iuxta Concilium Antiochenum ca. 22. & capit. *Epiſcopum*, 9. quæſt. ſecunda vbi talis ordinatio irrita eſſe dicitur, quibus verbis ſignificari ſolet in iure ordinatio illa per quam executio ordinis non confertur: quæ ſuſpenſio innouata eſt, & clariùs lata in Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. de Reformat. & ſeſſion. 14. cap. 2. Quo fit, vt ſi quis ſine licentia ſui Epiſcopi ab alio Epiſcopo in aliena Diœceſi abſque debita licentia miniſtrante, ordines ſuſcipiat, duas ſuſpenſiones incurrat: vnam, quia ſine literis dimiſſoriis, aliam, quia à tali Epiſcopo in tali loco ordines ſuſcipit. poſſet enim vna ab altera ſeparari, & è conuerſo; ideoque non ſe impediunt quominùs ſimul contrahantur.

Quinta ſuſpenſio ob ordinationem ante legitimam ætatem contracta.

22 *Qua legitima ætas ad ordines recipiẽdos.*

QVinta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ante legitimam ætatem ordinatur. Quæ ſit legitima ætas ordinandorum ſupponendum nunc eſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. ca. 12. de Reform. vbi ſacris ordinibus ſuſcipiendis non verò minoribus certa ætas aſſignatur. Quo fit, vt hic caſus intelligendus ſit de ſuſcipiente aliquem ſacrum ordinem ante ætatem legitimam: nam ad inferiores ordines non eſt certum tempus ætatis lege præſcriptum, præter hoc, quòd pueri tempore infantiæ, id eſt ſeptimo ætatis anno & non antea poſſunt ad clericatus officium per primam tonſuram mancipari, & ab eo tempore vſque ad vigeſimum ſecundum ætatis annum poſſunt reliquos ordines minores arbitrio Epiſcopi recipere vt colligitur ex capit. *Deijs*, 28. diſtin. & ex c. *In ſingulis*. 77. diſt. Vbi tempora quædam & interſtitia deſignantur, quæ iam in vſu non ſunt, ſed arbitrio Epiſcopi commiſſum eſt, vt de interſtitiis expreſſè habetur in Tridentino ſeſſ. 23. cap. 11. de Reform. & de ætate inſinuatur in capite 12. quatenùs de illis tacetur, & capite 6. apertè ſupponitur ante decimum quartum annum poſſe aliquem ſuſcipere omnes minores ordines, in capite verò 5. quamuis de eorum ætate qui minores ordines ſuſcipere volunt, inquirendum eſſe dicatur, non tamen certa ætas præfigitur, ſed id fieri videtur, vt Epiſcopus poſſit prudenter arbitrari. Vnde quoad hoc poteſt quiſpiam aliquomodo peccare, ſi per deceptionem, vel dolum ſe faciat ordinari in minori ætate, quam Epiſcopus vellet: tamen propter hoc nulla eſt ſpecialis pœna impoſita, quia res eſt minoris momenti: quia talis ætas, vt dixi non eſt certa lege præſcripta.

Solùm ob ordinatione in ſacris incurritur ſuſpenſio hæc.

23 *Ca vel non eſt compos de tempore ord.*

Concluſio ergo poſita ſolùm procedit de ſacris ordinibus, & probari ſolet ex capit. *Vel non eſt compos*, de tempor. ordin. vbi de quodam ordinato in Diaconum in ætate tredecim annorum ait Pontifex, *ipſum ab executione officij Diaconi vſque ad ætatem legitimam ſuſpendimus*. Sed in illo textu non colligitur, eum, qui ſic ordinatus eſt, eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ſed ſuſpendendum, vt Gloſſa, & omnes interpretes notant, tum ibi, tum etiam in Clementina, *Generalem*, de ætate. & qualit. Antoninus 3. p. titulo 14. capi. 16. §. 15. Maior in 4 diſtinctio. 24. qu. 1. in fine, quamuis non ſatis clarè, & alij quos refert, & ſequitur Couarru. in Clement. *Si furioſus*, p. 1. §. 1. num. 4. Bernard. Diaz in Practica crimin. capite 15. Quæ ſententia eſt vera: vt tamen explicetur aduertendum eſt, duobus modis poſſe intelligi, ordinatum ante legitimam ætatem manere ſuſpenſum. Primò ex vi illius prohibitionis generalis, quæ tenetur non ſuſcipere talem ordinem vſque ad talem ætatem: nam in ea includitur, vt non poſſit tale miniſterium exercere vſque ad talem ætatem, vt per ſe notum eſt; quæ prohibitio non tollitur, propterea quod aliquis ante legitimam ætatem illicitè & ſine diſpenſatione ordinatus ſit: non enim debet commodum ex ſua malitia, vel actu illicito reportare: & quoad hoc fatentur omnes etiam ex vi antiqui iuris manere huiuſmodi ordinatum ſuſpenſum, vel potiùs prohibitum ipſo iure, ne in ſuſcepto ordine miniſtret vſque ad legitimam ætatem. Hæc autem non eſt propriè loquendo, ſuſpenſio vt dicit cenſuram, ſeu pœnam Eccleſiaſticam: nam præceptum illud, quo omnes prohibentur, ne ante talem ætatem talem ordinem ſuſcipiant, non eſt ſuſpenſio, ſed irregularitas, à qua dictum impedimentum prouenit. Quo fit, vt ſi quis ante ætatem legitimam miniſtret in ordine ſuſcepto, licèt grauiter peccet contra dictam prohibitionem, non tamen fit irregularis ex vi illius, ſi non eſt aliter ſuſpenſus, quia non aget contra ſpecialem cenſuram.

Anton. Maior. Couarr. Bernard Diaz.

Suſcipiens ordinem in minori ætate non poteſt in illo miniſtrare vſque ad legitimum.

24 *Si autem miniſtret non fit irregularis ex vi iuris antiqui.*

Alio modo intelligi poteſt, ſic ordinatum manere ſuſpenſum propria ſuſpenſionis cenſura, quæ optimè explicatur ex illo effectu, vt ſi poſt illam contractam miniſtret ex officio, fiat irregularis; & ſic probabilius eſt, ex vi antiqui iuris ſic ordinatum non contrahere ipſo facto ſuſpenſionem. Probatur, quia ex nullo iure antiquo colligitur hæc ſuſpenſio, niſi ex dicto cap. *Vel non eſt compos*. Nullum enim aliud refertur aut inuenitur: in illo autem non dicit Pontifex, declaramus ſuſpenſum, ſed *ſuſpendimus in iniuriam ordinantis*. Propria ſcilicet ſuſpenſione, quam Pontifex addit vltra aliam prohibitionem iam declaratam, aliàs nihil de nouo faceret: non ergo rectè diceret, *ſuſpendimus*, iam enim ille per ſe ſuſpenſus erat illo modo. Item non rectè diceret, *in iniuriam ordinantis*: quia illud genus prohibitionis ex alio principio naſcitur, vt vidimus: loquitur ergo de propria ſuſpenſione, & illam de nouo efficit, ergo ſignum eſt, quòd antea talis ſuſpenſio non incurrebatur ipſo facto. Nec verò ex vi illius iuris poſteà incurritur, quia ibi Pontifex non eſt loquutus vt legiſlator, ſed vt iudex in illa cauſa; ergo, licèt in illa talem ſententiam tulerit, non proptereà ipſo iure ſimilem ſententiam latam eſſe voluit contra omnem ordinatum ante legitimam ætatem. Inde igitur ſolùm colligitur, Pontificem ſuo facto contuliſſe veluti exemplar quoddam, quod alij iudices poſſint, aut debeant imitari, vel certè, Pontificem tuliſſe ſententiam ſecundum ordinarium ius antiquum; quod alij à fortiori ſeruare tenentur: colligitur autem illud ius ex capit. *Subdiaconus*, 77. diſt. vbi ſic legitur. *Si quis in aliquo ordine ſacerdotali, præter conſtituta tempora ordinatus fuerit deponatur*. Loquitur autem apertè de temporibus quoad ætatem legitimam, nam immediatè præmiſerat, vt nullus ante vigeſimum annum Subdiaconus ordinetur: depoſitionis autem nomine ſuſpenſionem comprehendit, quod vſitatum eſt in Iure.

Nec per ca vel non eſt compos, incurritur.

Cap Subdiaconus 77 d.

25 *Per Extrauag. Pij II. incurritur ſuſpenſio hæc ipſo facto.*

Addendum verò eſt iam nunc ex iure nouo hanc ſuſpenſionem ipſo facto incurri per Extrauagantem Pij Secundi ſuperiùs citatam. Quam Pius V. & Sixtus V. auxerunt, & Clemens VIII. confirmauit in conſtitutionibus infrà citandis. Duo autem dubia circa illam occurrunt. Vnum eſt, an qui bona fide ordinatur ante legitimam ætatem, inculpabiliter exiſtimans ſe iam illam attigiſſe, nihilominùs maneat ſuſpenſus, ita vt abſolutione indigeat, ſi poſtea intelli

Num incurrat illam bona fide ante legitimam ætatẽ ordinatus.

intelligat ſe ante tempus fuiſſe ordinatum. Et ratio A dubitandi eſſe poteſt, quia ex vi illius Extrauagantis incurritur ſuſpenſio ipſo iure in eo caſu, in quo ſecundum ius antiquum aliquis eſſet ſuſpendendus ab ordine: ſed ſecundum antiquum ius ſuſpẽdendus eſſet ſic ordinatus, etiam ſi non peccaſſet in ſua ordinatione: ergo nunc etiam eſt ſuſpenſus ipſo iure.

26 *Concluſio.* Nihilominùs contrarium tenet Nauarrus in Summa. cap. 27. num. 155. & mihi videtur vera ſententia. Ad maiorem tamen explicationem diſtinguere hic poſſumus de ignorantia facti vel iuris: Nauarrus enim loquitur de ignorantia facti, ſcilicet ipſius ætatis. Et ſic videtur res clara: quia ex verbis illius Extrauagantis conſtat, intentionem Pontificis fuiſſe punire *exceſſus* (ſic enim loquitur) *quia in hac parte fiunt, & ſcandala quæ inde generantur.* Vnde ſic ait, B *Nos eorundem temeritatem tali caſtigatione reprimentes, &c.* quæ omnia ceſſant interueniente prædicta ignorantia. At verò ſi loquimur de ignorantia iuris, primum moraliter fieri non poteſt, neque ordinariè admitti debet, quòd aliquis ordinetur ante legitimam ætatem ex ignorantia inculpabili, vel quia exiſtimet nullum eſſe ius, quod talem ætatem requirat, vel putet v. g. nunc ſufficere vigeſimum annum ætatis ad Subdiaconatum: quia, qui ad ſuſcipiendos ordines accedit, tenetur hoc ius ſcire: & adeò eſt commune & vulgare, vt vix poſſit inculpabiliter ignorari, cùm facilè poſſit à peritis interrogari. Nihilominùs tamẽ, ſi fingeremus caſum, in quo hæc ignorantia inuincibilis interueniret, excuſaret à culpa, & conſequenter etiam excuſaret à prædicta ſuſpenſione iuxta fundamẽtum poſitum. Imò ſentit Nauarr. ſufficere quòd C interueniat ignorantia excuſans à præſumptione, & temeritate, etiam ſi non omninò excuſet à culpa, quia in Extrauagant. ponitur verbum *Præſumpſerit*: quod quidem mihi probabile videtur iuxta principia poſita.

27 *Quid ſi quis ius imponens hanc ſuſpenſionem ignoret, non autem prohibitionem* Secus verò eſſet, ſi talis ignorantia iuris non eſſet generalis de toto iure prohibente ordinationem ante talem ætatem, ſed ſpecialis de iure imponente hanc pœnam: facilè enim poteſt aliquis ſine culpa ignorare totum hoc nouum ius, per quod impoſita eſt ſuſpenſio ipſo facto in prædicto caſu, quamuis D non ignoret talem ætatem eſſe iure præſcriptam ad talem ordinem ſuſcipiendum. In eo ergo caſu dicendum eſt, talem ignorantiam non impedire, quominus incurratur hæc ſuſpenſio: quia illa non excuſat culpam in tali ordinatione, vt per ſe notũ eſt, ignorantia autem ſolius pœnæ non excuſat, quominùs pœna incurratur: Maximè in hac pœna, quæ non pro contumacia, ſed pro delicto fertur: quod delictum ſemper includit aliquam inobedientiam contra præceptum Eccleſiæ: ergo quamuis non ſciantur omnia præcepta, quæ circa hoc lata ſunt, & ſpecialiter ignoretur illud, per quod talis pœna imponitur, nihilominùs ratione delicti talis ſuſpẽſio incurretur, iuxta doctrinam generalem ſuperiùs datam de Cenſuris in communi. Confert tamen dicta ignorantia ad E excuſandam irregularitatem ſi quis in ordine ſic ſuſcepto miniſtret: nam licèt ille re ipſa ſuſpenſus maneat, tamen inuincibiliter ignoret ſe eſſe ſuſpenſum ipſo facto, vt ſupponimus, ergo ſic miniſtrando non peccat: ergo non incurrit irregularitatem, quia hæc irregularitas non imponitur, niſi in pœnam delicti vt ſatis indicat verbum *præſumpſerit*, in prædicta Extrauagante poſitum. Idque confirmari poteſt ex generali doctrina ſuperiùs data de Cenſuris: & eam etiam approbat Nauarrus ſuprà: & in cap. *Accepta*. de Reſtitutione ſpoliator. propoſitione 8. nu. 32. & ſequentibus, & Couarru. in Clement. *Si furioſus*. p. 1. §. 1. num. 4. in fine.

Ad rationem autem in contrarium reſpondetur, in primis non eſſe ſimilem rationem, nam ſuſpenſio, quæ nunc incurritur ipſo iure in hoc caſu, eſt ex ſe perpetua, quæ non tollitur niſi per abſolutionem Pontificis: nam Pius II. ſimpliciter, & ſine vlla temporis limitatione fert huiuſmodi ſuſpenſionem. At verò ſuſpenſio illa, quæ iure antiquo ferenda erat, ſolùm durabat vſque ad legitimam ætatem, iuxta dict. cap. *Vel non eſt compos*, atque ita ferè nullum nouum onus imponebat, ſed illud ipſum, quod ex ipſo defectu ætatis ſequebatur iuxta ſacros canones, maiori quadam obligatione, & fortaſsè etiam ſub noua pœna irregularitatis incurrenda, ſi eo tempore miniſtraret. Et ideò mirum non eſt, quòd tunc illa ſuſpẽſio imponi poſſet, etiam illi, qui ſine culpa ſua ſic ordinatus eſt. Præſertim, quia, vt dicitur in eodem cap. *Vel non eſt compos*, imponebatur etiam in iniuriam ordinantis, nunc autem ea ſuſpenſio, quæ ipſo iure impoſita eſt, peculiariter fertur ob delictum ipſius ordinati, vt ex Extrauaganti Pij II. ponderandum eſt. Nec mirandum eſt illam ſuſpenſionem ab homine poſſe imponi ſine culpa ordinati, quia non priuat illum vſu, quem iam haberet, pro illa enim ætate non habebat vſum ordinum, vt dictum eſt: ſed additur ſolùm ad maiorem ſecuritatem, & ad aliquam pœnam ordinantis. 28 *Ratio dubitandi ſatisfit*

29 Aliud dubium eſt, An hæc pœna locum habeat in eo, qui ante legitimam ætatem Epiſcopus conſecratur. Nam in ſacris Canonibus certum etiam ætatis tempus ad Epiſcopatum præſcribitur, ſcilicet triginta annorum: conſecratio etiam Epiſcopi iuxta communem ſatiſque probabilem ſententiam ordo quidã eſt, & conſequenter inter ſacros ordines numerãdus: ergo ſuſpenſio lata in eum, qui ſuſcipit ordinem ſacrum ante legitimam ætatem, comprehendet eum, qui ante trigeſimum annum fuerit conſecratus Epiſcopus. Nihilominùs dicendum eſt, illam pœnam, & conſtitutionem non extendi ad Epiſcopos. Primò, quidem ob illud principium generale quod ſuſpenſio generatim lata non comprehendit Epiſcopos, niſi eorum fiat ſpecialis mentio, iuxta cap. *Quia periculoſum*, de ſent. excommunic. in ſexto. Secundò, quia ex multis circunſtantiis conſtat illam Extrauagan. non loqui de Epiſcopo tùm quia licèt Epiſcopatus ſit ordo, tamen eius collatio propter excellentiam conſecratio dicitur potiùs, quàm ordinatio. Tùm etiã quia illæ particulæ, *literæ dimiſſoriæ, extra tempora*, & ſimiles non accommodantur Epiſcopatui.

Sexta ſuſpenſio ipſo iure lata in eum, qui extra tempora ordinatur.

30 *Cap. Cum quidam c. Conſultationi, cap. Literas, de temp. Ord.* SExta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ordines ſuſcipit extra tempora ab Eccleſia ad illud opus deſignata, abſque legitima diſpenſatione. Hæc eſt recepta ſententia, quæ probari ſolet ex cap. ſecund. de Tempor. ordin. Verba tamen illius textus, quæ ad rem præſentem faciunt, hæc ſunt: *Taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: nam apud nos ſic ordinati deponerentur.* Quæ omnia verba ſolùm indicant pœnam imponendam non ipſo iure latam. Et ſimilia habentur in cap. *Cùm quidam*. eod tit. In c. *Conſultationi*, dicitur, digna pœnitentia impoſita, hos permitti poſſe miniſtrare, vbi non videtur ſignificari ſuſpenſionem iam contractam poſſe tolli, ſed ſuſpenſionem, quæ ferenda erat, potuiſſe non ferri, & in aliam pœnitentiam commutari. Citatur etiam cap. *Literas*, eod. titul. ſed neque ibi eſt ſermo de hoc caſu, ſed de alio infrà tractando, ſcilicet de ſuſcipiente plures ordines ſacros eodem die. Præterea in cap. vlt. 75. diſt. deſignantur quidem tempora

ad ordinandum definita, non tamen pœna aliqua tranſgreſſoribus imponitur. Vnde licèt Syluester, & Angel. verb. *Irregularitas*, cum nonnullis Canoniſtis dicant, hanc ſuſpenſionem ipſo iure latam, nobis tamen ſolùm ferenda ab homine colligi videtur ex iure antiquo. Quæ fuit etiam ſententia Innocẽtij. Hoſt. Panormit. & aliorum, quia nullus eſt textus, quo ſufficienter probetur, Nunc verò talis ſuſpenſio expreſſè poſita eſt propter hoc crimen in dicta Extrauaganti Pij II. quæ etiam quoad hanc partem ſuam vim habet, & eodem modo exponenda eſt. Loquitur enim tantùm in ſacris ordinibus, ac meritò, quia minores ordines non habent determinata tempora, vt conſtat ex cap. *De eo.* de temp. ordinat.

Cap. Cum ex ſacrorũ. Pij. II.

Vt autem talis ſuſpenſio incurratur; neceſſarium eſt vt præcedat culpa grauis, ſicut de duabus præcedentibus dictum eſt: nam de his tribus caſibus eodem verborum tenore loquitur illa conſtitutio. Vnde, ſi quis bona fide extra tempora ordinetur, vel credens ſe habere legitimam facultatem, vel Epiſcopum illam habere, vel ex alia ſimili ignorantia inculpabili, tunc, ſicut excuſaretur à culpa, ita etiam à ſuſpenſione. Rurſus ſuſpenſio hæc ſemper intelligitur eſſe proportionata culpæ: vnde licèt verba illius Extrauag. ſint hæc: *A ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint*: Nihilominùs ea cenſeo intelligenda de ordinibus ſic malè, & extra legitima tempora ſuſceptis: nam in eis tantùm deliquit. Conſequenter verò etiam erit impeditus ne vlterius aſcendat, non verò ne inferiori ordine vtatur, ſi illum legitimè ſuſcepit. Nec refert, quod illa Extrauagans dicit *à ſuis ordinibus*, in plurali, nam loquitur etiam in plurali de omnibus ſic ordinatis, & eos dicit ſuſpendi à ſuis ordinibus, & intelligitur accommodatè, ſcilicet, vnuſquiſque ab eo ordine, quem malè ſuſcepit: quod verba ſequentia magis declarant, *Si ſuſpenſione durante in eiſdem ordinib. miniſtrauerint irregulares fiant*, in eiſdem, ſcilicet, malè ſuſceptis, à quibus ſuſpenſi ſunt.

31 Suſpenſio hæc ſolùm ob culpam grauẽ incurritur.

Suſpenſio hæc ſolùm impedit vſum ordinis ſic ſuſcepti nõ inferiorũ.

32 Tandem interrogare aliquis poteſt, quis valeat in hac ſuſpenſione diſpenſare. Nam quidam putant proprium Epiſcopum, ſi non ſit particeps illius delicti, poſſe in hoc diſpenſare ex cap. *Conſultationi*, de temp. ordin. Sed, vt ſuprà dixi, ibi non eſt ſermo de ſolutione à cenſura ſuſpenſionis ipſo iure lata, ſed de commutatione ſuſpenſionis ferendæ in aliam pœnam. Rurſus in cap. *Cùm quidam*, eod. tit. ſignificatur ſolùm Papam poſſe hanc ſuſpenſionem tollere: ſic enim dicitur, *Ordinatos à ſuſceptis ordinibus tandiu reddere debes expertes, donec apud vos reſtitutionis gratiam conſequantur.* Vbi ſignificatur ſuſpenſionem fuiſſe ponendam ab Epiſcopo, ſemel autem poſitam ſolùm Papam poſſe illam auferre. Atque ita Gloſſa ibi ſentit ex vi illius textus, licèt in cap. *Conſultationi*, cenſeant ibi eſſe moderatam reſtitutionem illam & poteſtatem Epiſcoporum ampliatam. Vterque verò Abbas ibi dicit, Epiſcopum quando ponit ſuſpenſionem ſuo iure ordinario, eodem poſſe illam tollere: ibi tamen reſeruari Papæ, quia Epiſcopus ipſe ordinarius deliquerat malè ordinando, & non ipſe imponit pœnam, ſed Papa præcipit Metropolitano illam imponere, ideóque ſibi diſpenſationem reſeruauit: quia neque Epiſcopus erat dignus ratione ſuæ culpæ, nec Metropolitanus erat iudex ordinarius, ſed delegatus: eique commiſſa fuit punitio, non liberatio ad maiorem delicti punitionem, & fortaſsè in iniuriam ordinantis. Quæ rectè procedunt de eo tempore, quo hæc ſuſpenſio imponebatur ab homine, & non à iure. Nunc autem aliqui exiſtimant Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 8. commiſiſſe ordinario determinationem temporis pro quo duratura

Quis valeat in hac ſuſpenſione diſpenſare.

Gloſſ. Abbas antiquior. Panorm.

A eſt talis ſuſpenſio, & conſequenter etiam eius ablationem illi commiſiſſe. Tamen ibi non loquitur Concilium de eo, qui ordinatur extra tempora, ſed ſine legitimis literis dimiſſoriis: nam verba illa. *Si ſecus fiat, &c.* Tantùm referuntur ad ea, quæ in proxima clauſula continentur, & non ad capitis initium, vbi fit mentio de ordinantibus, ſtatutis temporibus, faciendis, quod euidenter patet ex contextu. Huic ergo quæſtioni ex doctrina ſuperiùs data eſt reſpondendum: nam hæc ſuſpenſio indefinitè ponitur, & ita iuxta probabilem opinionem poſt ſufficientem punitionem, & emendationem ab Epiſcopo tolli poterit.

B

Septima ſuſpenſio ipſo iure lata in eos qui ficto titulo promouentur.

Septima ſuſpenſio in eum fertur, qui ficto, & ementito titulo ordinatur. Collig. 12. ex cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*. 70. d. Nam in priori ſuſpenditur is, qui *abſolutè ordinatur*: dicitur autem *abſolutè* ordinari, id eſt, ſine titulo, vt ibi Gloſſ. & omnes exponũt: & eſt ſermo ibi de omnibus ordinibus, etiam minoribus, nam verba textus abſoluta ſunt. Et ita exponunt Gloſſ. Turrecrem. & alij: In poſteriori autem cap. expreſsè dicitur, vt *ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur*: per quæ verba non ſatis ſignificare ſuſpenſionem ipſo iure, nam perinde videtur eſſe, C dicere, *irrita habeatur*, ac *ſuſpendatur*. Tamen quia non dicitur *irritanda*, ſed *irrita habenda*, ideo probabilius eſt illam ſuſpenſionem fuiſſe ipſo iure latam, & verba ſuperioris cap. ſunt ſatis clara, ſcilicet, *Decreuit ſancta ſynodus vacuam eſſe talem manuum impoſitionem, & nullum tale factum valere.* Quantum autem ex illis decretis colligitur, ita erat impoſita illa ſuſpenſio, vt etiam ſi quis abſque peccato ita ordinaretur, ad præceptum, v. g. ſui Epiſcopi, ſuſpenſus maneret *in iniuriam ordinantis*, vt ibi dicitur: Ita vt fuerit Epiſcopo ablata poteſtas conferendi executionem ordinum, ſi abſque ſufficiente titulo ordines conferret. Verum tamen hoc mutatum eſt, ſeu moderatum ab Innocentio III. in cap. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, de Præsb. D vbi ab ipſis ſic ordinatis ſuſpenſionem abſtuliſſe videtur, & ordinantibus onus impoſuiſſe illos alendi, *donec per eos eccleſiaſtica beneficia conſequantur.* Quod etiam confirmatum, & explicatum eſt in cap. *Si Epiſcopus*, de Præben. in Sexto. In Concilio verò Lateran. ſub Alexandro III. p. 1. cap. 5. addita eſt limitatio, *Niſi is, qui ordinatur, de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium poſſit habere.* Quæ tamen nunc ſeruanda eſt iuxta præſcripta in Concil. Trident. ſeſſ. 21. cap. ſecund. de Reformatione. Prætereà intelligendum hoc videtur ſi abſque fraude, & deceptione vel malitia quiſpiam ſe permittat ab Epiſcopo ordinari; vel ab alio ordines petat, ſyncerè confitendo non habere titulum beneficij, aut patrimonij: tunc enim, ſi nihilominùs E Epiſcopus illum ordinet, ſe voluntariè obligat ad alẽdum illum, donec de beneficio prouideatur, iuxta dict. cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum.* Ipſe verò ordinatus tunc non manet ſuſpenſus, quia neque vllo iure cautum eſt; neque eſt vlla ſufficiens ratio, cùm ipſe non delinquat, & alioqui ſatis prouiſum ſit illi per dictum ius. Vnde congregatio Cardinalium expendens illa verba Concilij Trid. ſeſſ. 21. cap. ſecund. de Reform. *Antiquorum Canonum pœnas ſuper hoc innouando*, ait intelligi de pœnis dict. cap. *Cùm ſecundum*, non antiquiorum.

33 Cap. Neminem. 70 d. Cap Sanctorũ ibidem. Gloſſ. Turrecr.

Quid ſi ſit ordinatus abſque culpa propria

Cap. Cum ſecundum de preb.

Conc. Trident. Conc. Lateran.

Congregatio Card.

34 At verò, quando is, qui ſic ordinatur, aliquo dolo, vel fraude vtitur, vt ordines obtineat, difficultas eſt, an ſuſpenſionem incurrat. Poteſt autem multiplex genus peccati in hoc interuenire. Primum eſt ſi cum pacto non ipſomet

Ordinatus abſque titulo ſub pacto non

ipſomet Epiſcopo ordinante, vel cum alio, qui ipſum ad ordines præſentat, paciſcatur & cum iuramento, vel alio modo firmo ſe obliget ad nunquam petendam ſuſtentationem, aut beneficium, vel aliquid aliud, vnde ali poſſit. Et in eo caſu eſt expreſſa deciſio textus in cap. penult. de Simonia, illum ſic ordinatum manere ſuſpenſum ab executione ordinis ſic ſuſcepti, *donec diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinere mereatur*. Idem habetur in cap. *Per tuas nobis*, de Simonia: & additur ibi, hanc ſuſpenſionem incurri etiamſi quis ex ignorantia iuris pactum illud fecerit, ita vt *ſe in hoc nihil illicitum agere exiſtimauerit*, ibidem dicitur. Sed hoc intelligendum exiſtimo, quia illa ignorantia, cùm ſit iuris, & in re adeò clara non præſumitur probabilis. Si autem eſſe contingeret, videretur excuſare, quidquid ſit de præſumptione iuris. Argumento cap. *Si qui à ſimoniacis* 1. quæſt. 1.

Petenti ſuſtentationē ab ordinãte, an ſit ſuſpenſus. Cap. penult. de Simonia. Cap. Per tuas nobis, eod.

35 Aliud genus pacti ſeu peccati eſſe poteſt, ſi quis fictum titulum patrimonij conficiat, aut mentiendo, aut falsò probando habere, quod non habet; vel plus habere, quàm habet, cùm tamen id, quod habet, ad ſuſtentationem non ſufficiat: vel ſi ab aliquo fictam donationem accipiat; vel certè ſi cum eo pactum faciat, quòd nunquam talibus bonis fruetur, aut ab eo ſuſtentationem petet: & tunc multis videtur ſic ordinatum non manere ipſo iure ſuſpenſum, quia hic caſus non comprehenditur in dict. c. penult. de Simonia: quia ibi tantùm eſt ſermo de illo, qui pactum efficit cum ipſomet ordinante, vel præſentante ad ordines: quia ibi quædam ſimoniæ ſpecies interuenire videtur: quæ in alio caſu non intercedit: neque in his rebus valet argumentum à ſimili; nec dum à re adeò diſſimili ad extendendam illam pœnam. Nihilominùs contrariam ſententiam donec Nauarrus in Summ. cap. 27. numero 158. & fundatur ſolùm in dict. cap. penultimo de Simonia ex paritate rationis. Quod fundamentum planè videtur inualidum ob rationem factam. Sed dici poteſt, ſaltem procedere deciſionem illius textus, quando quis ab aliquo accipit titulum patrimonij ſub pacto occulto iterum dandi; quia tunc ille, qui patrimonium confert habet vicem præſentatoris ad ordines; & ideò comprehenditur ſub altero membro illius cap. & ſub cap. *Per tuas nobis*. de Simonia. Quod maximè videtur habere locum, ſi donatio illa, vel aſſignatio patrimonij ſpecialiter facta ſit ad hunc finem ſuſcipiendi ordines illo titulo. Si tamen ſimpliciter fiat, quamuis alter poſteà illa vtatur ad effectum ſuſcipiendi ordines, non propterea verè ac propriè dici poteſt præſentari ab alio ad ordines ſuſcipiendos: & ideò difficile eſt legem pœnalem ad illum caſum extendere. Quapropter ex alio probabiliori fundamento opinor, hunc, qui per dolum & fraudem quamcumque ficto titulo ordinatur, manere ſuſpenſum, ſcilicet ex vi antiquorum canonum, quos ex d. 70. citauimus: nam illi non ſunt reuocati, quoad has perſonas per conſtitutionem Innocent. III. obligantis Epiſcopum ad alendum ſic ordinatum ſine titulo, vt rectè dixit Nauar. Conſil. 45. de temp. ord. quia in eo caſu non poteſt rationabiliter obligari Epiſcopus ad alendum ſic ordinatos: ergo quoad illum neceſſe eſt, vt ius antiquum integrum maneat. Conſequentia videtur clara, quia ius nouum non derogat antiquum, niſi quantum ad id, in quo obligare poteſt: & quia illi non debent relinqui extra omnem iuris diſpoſitionem. Antecedens verò patet, tum quia fraus & dolus non debent alicui patrocinari: tum etiam, quia ſine cauſa imponeretur Epiſcopo ordinanti onus alendi huiuſmodi deceptores, quando quidem abſque ſua culpa potuit ita decipi. Vnde à Sixto V. in

De ordinato cum falſo titul. aut inſufficiēti, falſo probato ſufficienti, ſan incurrat.

Nauarr.

Vnde colligatur ſuſpenſio hac.

Sixtus V.

A Motu proprio, qui incipit, *Sanctorum & ſalutare*, contra clericos malè promotos, hæc ſuſpenſio lata eſt contra omnes, qui ſine titulo ſufficientis beneficij, vel patrimonij ſe faciunt ordinari, illis verbis *Eoſdem clericos poſthac malè promotos ab executione ordinum ſuſceptorum & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos declaramus*; quam ſuſpenſionem inferiùs ſibi reſeruat: nemo autem dicet, aut habere ſufficientem titulum, aut non eſſe malè promotum eum, qui his fraudibus vtitur ad titulum fingendum. De illa tamen conſtitutione, quas vires nunc habeat, infrà dicam.

Quæri verò hic poteſt primò, an is, qui cum hoc ficto titulo dimiſſorias literas à proprio Epiſcopo B habuit, incurrat etiam ſuſpenſionem, latam contra eos qui ſine literis dimiſſoriis ordinantur. Circa hoc Nauar. tractans in ſpeciali de eo, qui ordinatur cum facultate ſui Epiſcopi impetrata ad titulum patrimonij donati, & ante ordinationem renunciati, ait, illum non incurrere prædicta in ſuſpenſioné, quia illa renunciatio inualida eſt, etiamſi eſſet iurata, iuxta communem ſententiam, quam refert in dicto cap. penult. de Simonia: ſi autem renunciatio eſt inualida, donatio patrimonij, & conſequenter facultas titulo eius impetrata, validæ erunt: ergo, qui ſic ordinatur, non poteſt dici ordinari abſque literis dimiſſoriis: ergo non incurrit alteram ſuſpenſionem, quæ in hoc titulo fundabatur. Ex qua ratione per argumentum à contrario, colligo, quoties quis impetrat C ab Epiſcopo ſuo literas dimiſſorias ementito titulo, qui re vera nullus eſt, ſed falſis teſtimoniis comprobatur, vel quolibet alio modo fingitur, ſi poſteà ordinetur duplicem ſuſpenſionem incurrere; vnam, quia ſine validis dimiſſoriis literis; aliam, quia ſine vero titulo ordinatur: conſtat enim illas literas, ſubrepetitiè impetratas, inualidas eſſe. Et ita in dicto motu proprio Sixti V. illæ duæ cauſæ ſuſpenſionis diſtinctè ponuntur, abſque veris dimiſſoriis literis ſui ordinarij, vel abſque titulo ſufficientis beneficij, vel patrimonij ordinati; quibus multiplicatis, multiplicantur cenſuræ, quando vnaquæque illarum cauſarū per ſe ſufficiens erat ad ſuſpenſionem inducendam, iuxta dicta ſuprà de cenſuris in communi.

An qui literas dimiſſorias cum ficto titulo impetrauit incurrat pœnas latas contra ordinatos ſine dimiſſoriis.

Nauar.

Corollar.

D In illo autem particulari, caſu quem Nauarrus attigit, quamuis probabilis ſit excuſatio eius, res tamen ipſa ſatis dubia mihi videtur. Nam eſto illa renunciatio ſit inualida, videtur tamen ſufficere ad dimiſſorias literas irritas faciendas, quia ſunt ſubreptitiæ, contra iuſtam Epiſcopi voluntatem; quia ipſe minimè concederet talem facultatem, ſi de talis tituli conditione plena ei narratio facta fuiſſet. Quod ita etiam declaro, quia ille titulus ſpectatus ſecundum omnia quæ includit, non eſt ſufficiens neque in iure talis reputatur: cuius argumentum eſt, quia qui cum ſolo illo ordinatur, ſuſpenſionem incurrit eo nomine, quòd abſque titulo ſufficienti ordinatus eſt. At verò quando talis titulus proponitur Epiſco- E po, vt facultatem concedat, proponitur vt ſufficiens & ſub ea fide ipſe concedit literas: ergo ſunt ſubreptitiæ, atque adeo nullæ. Adde, non eſſe ita certum renunciationem illam eſſe inualidam, nam donatio non videtur fieri niſi ſub illa conditione, & tunc, conditione non impleta, potiùs donatio ipſa videtur inualida. Quanquam ſi donatio priùs abſolutè fiat; & poſteà renunciatio ſubſequatur, probabile ſit, hanc eſſe inualidam: tunc autem aliæ rationes procedunt, quæ apud me vrgentes videntur: & ideò ſecurius exiſtimo in abſolutione talis ſuſpenſionis vtramque cauſam aperire. Harum enim ſuſpenſionum multiplicatio nullum alium effectum habet, vel obligationem inducit, vt ex ſuprà dictis conſtat: & ideò

36 Dimiſſoriæ impetratæ ad titulum donationis factæ, & ante ordinationem renunciatæ an ſint irritæ.

& ideò, cùm ad abſolutionem obtinendam inſufficientia tituli aperienda ſit, facillimum erit ſimul explicare ſub illo titulo literas dimiſſorias obtinuiſſe, & ſic ordinatum fuiſſe.

38 *An poſſit quis patrimonium, aut beneficium ad cuius titulum ordinatus eſt poſt ordinationem renunciare* Conc. Trident.

Hîc verò poteſt vlteriùs dubitari, an ſi hæc patrimonij renunciatio (& idem eſt de beneficio) fiat poſt ordinationem, incurratur ſuſpenſio ipſo iure. Reſpondeo, de hac re nullam eſſe antiquo iure prohibitionem factam, nec ſuſpenſionem impoſitam. Concilium autem Trid. dicta ſeſſ. 21. cap. 2. prohibuit alienari hæc bona, aut remitti ſine licentia Epiſcopi, donec aliunde habeat ordinatus vnde viuere poſſit. Quod præceptum graue eſt, & ſine dubio obligat in conſcientia, & ſub mortali ex ſuo genere: non tamen habet ſuſpenſionem, vel aliquam aliam pœnam ipſo iure impoſitam. An verò per illa verba, *Alienari nullatenus poſſit*, talis alienatio ipſo facto irrita ſit, necne, alterius eſt conſiderationis. Si tamen ſpectemus diuerſum modum, quo Concilium de renunciatione beneficij, & de renunciatione pattimonij loquitur intelligemus, illam irritari ab ipſo Concilio, hanc verò ſolùm prohiberi. Et denique circa illud decretum Concilij Tridentini obſeruandum, Pium V. Motu proprio anni 1568. qui incipit *Romanus Pontifex*, extendiſſe decretum illud quatenus titulum beneficij, vel patrimonij requirit etiam ad clericos religioſos, vel religioſorum more viuentes, qui profeſſionem, & ſolemnia vota non emiſerunt, & eos aliter ordinatos ipſo iure ſuſpendit, & ſi miniſtrent, irregulares efficit. Verumtamen hic Motus, proprius, quantum ad Societatem IESV pertinebat, reuocatus eſt per Gregorium XIII. in Bullis quibus inſtitutum eiuſdẽ Societatis poſteà confirmauit.

Vide declarationes Cardinalium.

39 *An ordinatus abſque vero titulo poſſit abſolutus ſine nouo titulo ad altiorẽ promoueri.*

Vltimò interrogari poteſt circa hunc caſum, an ſi quis abſque vero titulo Diaconus, vel Subdiaconus factus eſt, & poſteà à ſuſpenſione eſt abſolutus, poſſit ſine nouo titulo patrimonij vel beneficij ad ſuperiorem ordinem aſcendere ſine periculo incidendi iterum in eandem ſuſpenſionem. Videtur enim poſſe, quia poſtquam aliquis habet vnum ordinem ſacrum ille eſt ſufficiens titulus ad ſuperiorem ſuſcipiendum; imò ex vi vnius ordinis habet quiſpiam ius ad ſuſcipiendum alium, & ideò ablato impedimento ſuſpenſionis nihil aliud videtur requiri. Maximè, quia, nullum nouum incommodum, aut indecentia incurri videtur ex eo, quòd aliquis non habens, vnde ſuſtentetur, Diaconus potiùs quam Subdiaconus exiſtat. Nihilominùs dicendum eſt illum non poſſe ſine vero titulo alium ordinem ſuſcipere. Ratio eſt, quia iura non prohibent ſuſcipere tantum Subdiaconatum ſine vero titulo, ſed ſimpliciter prohibent ſuſcipere quemlibet ordinem ſacrum: nec diſtinguunt inter ordinatum vel non ordinatum inferiori ordine: ergo nec nos diſtinguere debemus, vt ſumitur ex cap. *Solitæ*, de Maior. & obed. & in L. *Imperator*, ff. de Poſtulando. Præterea non loquuntur illa iura quaſi collectiuè, id eſt, vt nullus aſcendat ad ſtatum ſacrorum ordinum ſine vero titulo, aliàs clariùs dicerent, nemo ſubdiaconus fiat, ſed loquuntur diſtributiuè, vel (quod idem eſt) in plurali, *ad ſacros ordines promoueatur*, vt patet ex iuribus citatis, & præſertim ex Trid. Et ita conſtat, rationem in contrarium factam nullius eſſe momenti; nec facere illam ſententiam practicè probabilem: quia vnus ordo non dat ius ad ſuſcipiendum alium niſi debito modo, ſeruatiſque canonibus Eccleſiaſticis. Quapropter; qui aliter ordinatus fuerit, dictam ſuſpenſionem incurret. Et hoc confirmat quoddam reſponſum Cardinalium, quod ſic habet, *Si quis ante Concilium erat promotus Subdiaconus abſque titulo poterit abſque titulo promoueri, modo ad titulum patrimonij promoueatur.*

Cong. Cardin.

Octaua ſuſpenſio ipſo iure lata in promotos non reſeruatis temporum interſtitiis.

40 *Primus modus quo lapſus hic contingere poteſt.*

OCtaua Suſpenſio lata cenſetur in eum, qui non reſeruatis interſtitiis temporum ab Eccleſia præſcriptis ordinatur. Qui lapſus variis modis contingit, quos oportet diſtinguere, vt conſtet quid iura antiqua vel noua de hac ſuſpenſione diſponant. Primus ergo modus eſt quando plures ordines ſacri eodem die recipiuntur, quod etiam antiquo iure prohibitum eſt, vt conſtat ex cap. *Dilectus*, & cap. *Literas*, de Temp. ordin. vbi non ſolùm vno die ordinario ſeu naturali, verum etiam die vno fictione canonica hoc non licere aſſeritur, id eſt non eſſe licitum die ſabbathi vnum accipere ordinem ſacrum, & manè Dominici diei alterum, etiam continuato ieiunio Sabbathi vſque ad diem Dominicam: quo caſu fictione iuris canonici veſpera Sabbathi, & mane diei Dominici continuato ieiunio tanquam vnus dies reputatur, vt ibidem dicitur. Et ſumitur ex Leone Papa epiſt. 79. cap. 1. Et habetur in cap. *Quod à Patribus.* 75. diſt. De ſuſpenſione verò ordinati ſic dicitur in dict. cap. *Literas, Ab executione officij ſacerdotalis tandiu volumus manere ſuſpenſum, donec de illo aliter diſponamus.* Vnde conſtat talem ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab illo ordine, qui poſteriori loco ſuſceptus eſt; ac meritò, nam prior legitimè ſuſceptus fuerat: vnde ſi tres ſacri ordines fuerunt eodem die ſuſcepti, ſuſpenſio erit à duobus vltimis, quia illi fuerunt illegitimè ſuſcepti. Eſt autem hîc etiam aduertendum, Epiſcopatum non numerari in his iuribus inter ordines ſacros: & ideò non incurri hanc ſuſpenſionẽ, etiamſi quis die Sabbathi & Dominica continuato ieiunio ordinaretur ſacerdos, & conſecraretur Epiſcopus, vt notarunt Iohannes Andræas in dicto cap. *Quod à Patribus*, & Abbas in dicto cap. *Literas*, vbi refert alios etiam addidiſſe, quòd, licèt die Dominica prius ſacerdotalem ordinem (quod fieri poteſt continuato ieiunio Sabbathi) & poſteà conſecrationem Epiſcopalem ſuſciperet, non facere contra hanc prohibitionem.

C. Literas de temp. ordin C. dilectus eod. Leo. Pap. *Epiſcopatus ſuſceptio non comprehenditur hac lege.* Ioã. And. Abbas.

41 *An c. Dilectus, ſuſpenſionem ipſo iure contineat.*

Dubium autem eſt inter auctores, an illo cap. *Literas*, contineatur ſuſpenſio ipſo iure lata, vel ferenda: de quo Gloſſa ibi nihil dicit, & Panormitanus rem dubiam relinquit. Conſiderando tamen proprietatem illorum verborum, & quæ ſuprà diximus de interpretatione ſimilium legum pœnalium, videtur inde non colligi ſufficienter ſuſpenſio ipſo iure lata; quia verba illa, *Tãdiu volumus manere ſuſpenſum*, factum, & ſententiam in eo caſu latam, & conſequenter ferendam in aliis ſimilibus indicant: non verò continent ius ferens ſuſpenſionem ipſo facto incurrendam. Nihilominùs aliis videtur hanc ſuſpenſionem ipſo facto incurri. Quod tenet Nauarrus in Summa cap. 25. numero 71. & videtur plurimum ſuaderi ex diſt. cap. & ex cap. *Innotuit*, de eo qui furt. ordin. ſuſcepit, ibi *In ſuſceptis ordinibus de iuris rigore miniſtrare non debeat.* Quamuis ibi non ſolùm hoc delictum, ſed multa alia concurrant, vt infrà dicemus: ideoque neque ex illo textu ſatis probatur: & ideò non caret res dubitatione. Concilium etiam Tridentinum nullam pro hoc delicto pœnam impoſuit, licèt ſeſſ. 23. cap. 13. de Reformat. prohibuerit ne duo ſacri ordines eodem die etiam regularibus conferantur, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, ac indultis quibus ſuis conceſſis. Congregatio tamen Cardinalium hoc habet ibi reſponſum: *Qui ex conſuetudine illius religionis quatuor minores ordines & Subdiaconatum eodem die ſuſceperunt, non ſunt ſuſpenſi.* Vbi clare ſupponit, recipiendo plures ordines ſacros, eodem die eſſe ſuſpenſos. Fortaſſe tamen loquitur

Nauarr. *Ca. Innotuit de Eo qui furt. ord &c.* Conc. Triden. Cong. Card.

quitur iuxta conſtitutionem Sixti V. in qua erat hæc ſuſpenſio clara; tamen illa reuocata eſt. Eſt autem aduertendum, etiam eſſe grauiter prohibitum ſuſcipere eodem die minores ordines & ſubdiaconatum, non ſolùm ex eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 11. ſed etiam ex cap. 2. de Eo qui furt. ordin. ſuſcip. vbi ſuſpenſio etiam fertur; quam Nauarrus etiam putat eſſe ipſo iure, ſed re vera non eſt, quia Pontifex in dicto cap. 2. ſolùm ait, *Mandamus vt eum miniſtrare non permittas*, &c. Et hoc videtur ſupponere Congregatio in illa declaratione, niſi explicetur loqui vbi conſuetudo ita præualuit, vt legem illam abrogauerit: poteſt enim ſine dubio id facere, vt Nauarrus ſuprà dicit cum communi in cap. 3. de Temp. ordin. & cap. 2. de Eo qui furt. ord. ſuſcip. per textum ibi, qui licet loquatur de conſuetudine recipiendi plures ordines eodem die, poteſt extendi ad aliam, quia etiam illa tantùm eſt contra legem humanam, quam vincere poteſt. Nec Concilium talem conſuetudinem peculiarem alicuius regionis reuocat, cùm id non exprimat, iuxta cap. 1. de Conſtitut. nec licèt oppoſitum contra Nauarrum ſentiat Salzedo in Scholio ad Practicam bernardi cap: 25. in fine cum Maiolo. libr. 4. de Irregularitat. cap. 11. Quod licèt eſſet verum, nihilominùs etiam Cardinalium reſponſum eſſet verum, quia non tantùm concedit ob abrogationem, ſed quia lex illa non eſt latæ ſententiæ. In alio autem caſu duorum ordinum ſacrorum licèt res ſit dubia, nihilominùs iura ſuprà citata attentè perpenſa videntur hanc ſuſpenſionem ipſo iure imponere. Aduerto tandem Nauarrum, cap. 27. num. 241. vocare hanc irregularitatem: ſed non loquitur conſequenter, etiamſi ſe excuſare conetur, vel non loquitur de hac cenſura, ſed de pœna quam contrahit excommunicatus ſuſcipiendo ordines de qua infrà dicemus, loquendo verò de præſenti caſu, re vera eſt ſuſpenſio non irregularis.

Nauarr.

42 *De ſuſpenſione duorum ordinum ſacrorum eodem die.*

Poſt prædictam violationem interſtitiorum alia illi proxima eſt, ſi quis continuatis diebus plures ordines ſacros ſuſcipiat. De quo caſu nihil inuenio iure antiquo expreſsè traditum; neque immeritò, quia iam hoc erat ſatis prohibitum & punitum per illa decreta, in quibus certa ieiuniorum tempora ſeu ſabbatha ad ordines cōferendos, & ſuſcipiédos definita ſunt: non poteſt enim aliquis ſuſcipere duos ſacros ordines continuatis diebus, niſi vel vtrumque vel alterum illorum extra tempora recipiat. Si enim vnum die ſabbatho, & alterum die Dominico recipiat, aut id fit continuato ieiunio, aut interrupto: ſi primum, vterque quidem ordo recipitur intra tempora; tamen in eodem die: ſi verò ſecundum, iam ſecundus ordo recipitur extra tempora, & ex eo capite id prohibitum eſt, & ſuſpenſionem habet illi prohibitioni annexam, ſuprà explicatam, non verò aliam, quantum eſt iure antiquo: nam iuxta conſtitutionem Sixti V. aliud eſſet dicēdum. Sed illa iam non obligat, & ideò eius declarationem omitto.

43 *De ſuſpenſione duorum ordinũ, ſacrorum diuerſis diebus non ſeruatis interſtitiis.*

Tertium delictum multo minus graue quam præcedentia eſt, ſi quis ordines ſacros diuerſis diebus, & legitimis temporibus accipiat, non ſeruando inter vnum & alium eam temporis moram, quam Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 23. cap. 13. & 14. ſtatuit ſine diſpenſatione, aut indulto Apoſtolico. Voluit enim Concilium Tridentinum vt poſt ſuſceptum vnum ordinem ſacrum annus integer elabatur antequam alius ſuſcipiatur, nullam verò pœnam adhibuit, neque ita ſeuerè id prohibet, quin arbitrio Epiſcopi id committat. In quo illud animaduerto, quòd cùm agit de anno interpretando inter Subdiaconatum, & Diaconatum, ſimpliciter addit: *Niſi aliud Epiſcopo videatur*: cùm verò loquitur de Diaconatu, & Presbyterio, ait: *Niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur*. Per hoc tamen non eſt intelligendum, licitum eſſe Epiſcopo in priori caſu diſpenſare ſine vlla cauſa rationabili; quia hoc eſt contra rationem diſpenſationis in communi lege, ſed ſolùm indicatum eſt, minorem cauſam in priori caſu ſufficere, & in illo vtilitatem tantùm ſpectandā eſſe; in alio verò etiam neceſſitatem. Sixtus autem V. ſuſpenſionem ipſo facto tulit in eo caſu, quæ ſublata iam eſt. Vnde a fortiori conſtat, non eſſe ſuſpenſum, qui ſine diſpenſatione Subdiaconus fit ante elapſum annum ab vltimo minori ordine ſuſcepto: licèt hodie grauiter peccet contra Trid. præceptum ſeſſ. 23. c. 11. de Reformat. De minoribus autem ordinibus inter ſe multò id eſt certius. Nam in illis nulla certa tempora interſtitiorum definita ſunt. Nam licèt in cap. *In ſingulis*, 77. diſt. quædam tempora deſignentur, tamen illud ius antiquatum eſt: licitum eſt etiam eodem die omnes illos ordines conferre, aut ſuſcipere, præſertim vbi eſt conſuetudo, vt expreſsè habetur in dicto cap. 2. de Eo, qui furtim ordines ſuſcepit: & ibi notant Gloſſa, & Doctores, & in cap. 3. de Tempor. ordin. ex quo textu etiam colligitur. Nunc verò Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 23. cap. 11. ſolùm generatim dixit: *vt hi ordines per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo videatur, conferantur*. Quocirca ſi quiſpiam arbitrio, & voluntate Epiſcopi hos ordines ſuſcipiat eodem die, vel continuis diebus, &c. non eſt malè promotus. Si verò contra Epiſcopi voluntatem, vel decipiendo illum eos ſuſcipiat, vel eodem die, vel non reſeruatis interſtitiis ab Epiſcopo deſignatis; tunc erit malè promotus quoad culpam, non quoad cenſuram.

De diſpenſatione in interſtitiis.

Quæ requirantur interſtitia inter ſuſceptionem minorum ordinum.

Nona ſuſpenſio ipſo iure lata in promotos per ſaltum

Nona ſuſpenſio lata cenſetur in eum, qui per ſaltum ordinem aliquem ſuſcepit. Sunt enim ſeptem ordines ita inter ſe ſubordinati, vt per minorem ad proximè ſuperiorem aſcendendum ſit. Vnde per ſaltum quis promoueri dicitur, quando intermiſſo inferiori ordine ſuperior ſumitur: vt ſi quis ordinetur Lector priuſquam Oſtiarius, vel Diaconus priuſquam Subdiaconus. In eo ergo caſu eſt dubium, an maneat quis ſuſpenſus ipſo facto ab eo ordine, quem per ſaltum accepit. Nam quidam Doctores iuris canonici negant, ſuſpenſionem hanc incurri, donec aliquis per ſententiam ſuſpendatur: vt Archidiaconus, & alij in cap. *Solicitudo*, 52. diſt. quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz in cap. 24. & Turrecremata in eodem cap. *Solicitudo*, art. 4. Qui tamen non negant, eum, qui ſic promotus eſt, non poſſe licitè in ſuſcepto ordine miniſtrare, donec ordinem, quem prætermiſit, accipiat: quia ſicut non potuit licitè ſuperiorem ordinem ſuſcipere abſque inferiori, ita conſequenter non poteſt licitè ſuperius miniſterium exercere, niſi priùs omnes inferiores ordines habeat, quia illa eſt diſpoſitio prærequiſita ad conuenientem vſum illius miniſterij. Et à fortiori etiam non poteſt ſic ordinatus in Diaconum, verbi gratia, licitè ad Sacerdotium promoueri priuſquam Subdiaconatum, quem prætermiſerat, accipiat: quia vlterior illa promotio ſemper erit per ſaltum, quandiu quod prætermiſſum fuit, non ſuppletur. Vnde vtraque hæc prohibitio non tam eſt addita, aut per modum pœnæ prioris delicti, quàm ex natura rei conſequens, ſuppoſita inſtitutione diuina de his ordinibus, eorumque miniſteriis. Negant igitur dicti auctores, præter hanc prohibitionem eſſe ab Eccleſia impoſitam

44 *Ordinari per ſaltum quid.*

An ſuſpenſio hæc incurratur ipſo iure.

Archid. Bernard. Diaz. Turrecr. Cap. Solicitudo 52. diſtinct.

ſitam

ſitam propriam ſuſpenſionis cenſuram ipſo iure incurrendam; quia nullo iure inuenitur lata. Nam in dicto capite *Solicitudo*, ſolùm dicitur; *à ſacerdotali officio non prohibeas.* Quæ verba vel ſignificant executionem dictæ prohibitionis, vel ad ſummum ſuſpenſionem ferendam. In capite etiam vnico de Clerico per ſaltum promoto, ſolùm dicitur, vt imponatur pœnitentia, & ſic ordinetur in prætermiſſo ordine; & tunc permittatur miniſtrare in ſuperiore iam ſuſcepto, Ex quibus omnibus non poteſt colligi ſuſpenſio ipſo iure lata. Et confirmatur: quia aliàs celebrans aliquis in ordine ſic ſuſcepto, fieret irregularis; quo tamen falſum eſt.

Cap. vnic. de Cleric, per ſaltum promoto.

45 *Secunda ſententia, & verior.* Soto. Hoſtien. Nauar. Greg. Lopez.

Nihilominùs alij tenent, hanc ſuſpenſionem incurri ipſo facto. Ita tenet Soto in 4. diſtin. 25. quæſt. 1. art. 3. Hoſtienſis in Summa, titul. de Cleric. per ſaltum promoto, §. 1. quem ſequitur Nauarrus in Summa, cap. 25. num 71. & cap. 27. num, 242. & Gregorius Lopez in l. 28. tit. 6. partit. 1. & l. 63. tit. 5. partit. Qui tamen adhibet limitationem, vt ſcilicet hæc ſuſpenſio incurratur ipſo iure, quando ſcienter, & ambitiosè ita quis ordinatus eſt; ſecus verò ſi ex negligentia, & iniuria. In quo caſu videntur loqui dictum cap. vnicum, & cap. *Solicitudo*, non tamen ipſe oſtendit quo iure feratur ſuſpenſio latæ ſententiæ magis in ordinatum per ſaltum ſcienter, quàm ex ignorantia culpabili, vel craſſa. Vnde alij auctores dicunt, illam circunſtantiam conferre ad faciliorem, vel difficiliorem diſpenſationem efficiendam; non verò ad pœnam incurrendam in vno caſu, & non in alio. Atque ita ſentit Syluester, verbo *Irregularitas*, quæſt. 11.

Syluest.

46 *Probatur primò.*

Fundamentum eſſe poteſt, quia ordinatus per ſaltum non poteſt abſque diſpenſatione ſaltem Epiſcopi ſuſcipere inferiorem ordinem prætermiſſum, vt in dicto capite vnico ſupponitur: ergo ſignum eſt, præter prohibitionem ſuprà dictam quaſi connaturalem, eſſe ab Eccleſia ſuſpenſum. Patet conſequentia, quia quòd ille ſic ordinatus ſit prohibitus miniſtrare in ſuſcepro ordine, vel aſcendere ad ſuperiorem, ſolùm eſt ob carentiam ordinis prætermiſſi: ex hoc verò capite non prohibetur eundem ordinem prætermiſſum ſuſcipere, vt per ſe notum eſt: ergo illa prohibitio tantùm poteſt prouenire ex Eccleſiæ ſuſpenſione. Nam quòd ex irregularitate non proueniat, ex dicendis patebit. Confirmatur; quia ſic ordinatus etiam poſt acceptum prætermiſſum ordinem indiget diſpenſatione ad miniſtrandum in ſuperiore priùs ſuſcepto, vt ex dicto capite vnico ſumitur: ergo ſignum eſt eum eſſe prohibitum miniſtrare in tali ordine per Eccleſiæ ſuſpenſionem; quia illa prohibitio nõ poteſt prouenire ex ſola natura rei, abſque poſitiua prohibitione ſeu cenſura.

47 *Probatur ſecundò ex Concilio Tridētino.*

Quod ſecundò argumentor ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 14 de Reformatione, dicente: *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.* Quæro enim in quo poſſit diſpenſare. An vt aſcendant ad ſuperiores ordines, priuſquam inferiorem accipiant? At hoc ita repugnat diuino iuri, & inſtitutioni talium ordinum, vt nec Summus Pontifex in eo diſpenſare poſſe videatur. An poteſt diſpenſare, vt poſſit miniſtrare in ordine ſic ſuſcepto, antequam prætermiſſum recipiat, At hoc etiam eſt falſum, quia illud eſt per ſe malum, & prohibitum quaſi ex natura rei, ſuppoſita inſtitutione talium ordinum. Ergo intelligit Concilium poſſe diſpenſare in hoc, quòd prætermiſſum ordinem recipiat, & ſic in ſuſcepto miniſtret, & ad ſuperiorem aſcendat: ergo ſupponit Concilium hoc eſſe prohibitum ipſo facto ei, qui ſic ordinatus eſt: quod non eſt, niſi per cenſuram ſuſpenſionis, vt oſtẽdimus ſupponit ergo hanc ipſo facto incurri. Et confirmatur ex mente illorum Doctorum: nam miniſtrans in ordine ſic ſuſcepto, vel recipiens nouum ordinem, ſiue ſuperiorem, ſiue inferiorem efficitur irregularis: ergo ſignum eſt manſiſſe ſuſpenſum ipſo facto. Conſequentia probatur, quia hîc non eſt aliud genus irregularitatis, quod incurri poſſit, niſi ob crimen miniſtrandi, vel ſuſcipiendi ordinem cum dicta cenſura. Antecedens verò aſſeritur quidem à Syluestro, & Nauarro ſuprà; nullo tamen iure id ſufficienter probant: nihil enim afferunt niſi dictum capit. *Solicitudo*, & dict. cap. vnicum, & capit. *Sicut neophitus*, 42. diſtin. ex quibus talis irregularitas minimè colligitur ſufficienter, vt legenti facile patebit. Nonnihil verò fauet Concilium Tridentinum ſuprà in illo verbo, *Si non miniſtrauerint.* Docet enim, ordinatum per ſaltum, ſi abſque diſpenſatione miniſtret in ordine ſuſcepto, manere ita impeditum ad ſuſcipiendos ordines, qui illi deſunt, ſiue ſuperiorem, ſiue inferiorem, & ad miniſtrandum in ſuſcepto, vt ſolus Papa poſſit in hoc diſpenſare: ergo indicat illum factum eſſe irregularem: quia non poteſt aliunde illa ſpecialis reſeruatio prouenire. Et hoc etiam oſtendit prius impedimentum non fuiſſe irregularitatem. Vbi eſt obiter aduertendum, Concilium nihil diſtinguere inter eum, qui ex negligentia, vel ex malitia ſic ordinatus eſt: ideoque nunc generaliter verum eſſe, Epiſcopum poſſe diſpenſare cum ordinato per ſaltum, ſi non miniſtrauit, etiamſi ex ſcientia, vel ſuperbia ordinatus ſit, quia Concilium nihil limitat. Et eadem ratione verum eſt, non poſſe diſpenſare cum illo, ſi iam miniſtrauit, etiamſi per craſſam ignorantiam ſic ordinatus fuerit: quia in hoc etiam Concilium nihil diſtinguit. Vnde probabile eſt, hunc ſic miniſtrantem factum eſſe irregularem, & conſequenter ante miniſtrationem fuiſſe ſuſpenſum.

Confirmatur à poſteriori.

48 *A quo ordine maneat ſuſpenſus ſic ordinatus per ſaltum Prima opinio.* Nauar. Maiol.

Hæc igitur poſterior ſententia magis probanda videtur præcipue propter locum Concilij Tridentini, quod ita videtur antiquiora iura interpretari. Clariùs verò id ſanciuerat Sixtus V. ſi eius conſtitutio vires nunc obtineret. declarandum verò ſupereſt, an hæc ſuſpenſio ſit etiam ab ordinibus anteà ritè ſuſceptis, vel ſolùm ab illo, quem per ſaltum accepit. Nauarrus enim cap. 27. num. 242. indefinitè dicit, hunc manere ſuſpenſum, nihil ampliùs declarans, ac per hoc ſignificans, illam ſuſpenſionem eſſe totalem. Maiolus etiam libro 4. de irregularitate, cap. 12. dicit, hunc nec aſcendere ad altiores ordines, nec in ſuſceptis miniſtrare poſſe: vbi omnes etiam ſuſceptos comprehendere videtur. Et expreſſè ita declarauit quædam lex Hiſpaniæ tit. 6. l. 28. partit. 1. quæ in hoc non habet legis authoritatem, ſed interpretis. At verò Syluester verbo *Irregularitas*, q. 11. docet, hanc ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab ordine malè ſuſcepto. Quod ſequitur Bernardus Diaz in practica, capite 29. & Gregorius Lopez in l. 63. titulo 5. particu. 1. Mihi etiam dicendum videtur, impedimentum hoc reſpectu ordinum iam ſuſceptorum ſolùm impedire vſum ordinis malè ſuſcepti, quia non plus ex iure colligitur: imò hoc etiam ſatis obſcurè, & ideò ampliandum non eſt. Ex hoc tamen ſequitur, vt etiam impediat aſcendere ad ſuperiores ordines, nam ſuſpenſio à quolibet ordine, conſequenter impedit aſcenſum durante illa, vt ſuprà viſum eſt: hæc autem eſt vera ſuſpenſio ipſo iure impoſita, vt ſuprà probatum eſt. De ordine item prætermiſſo fatendum eſt: relinqui ex tali ordinatione ſpeciale impedimentum ſumendi illum ſine diſpenſatione: nam hoc etiam iura adducta probant,

L. 28 Hiſpaniæ, tit. 6 parte 1. *Secunda opinio, & vera.* Syluest. Bern. Diaz. Gregor. Lopez.

De hoc

49 *Vnde perueniat impedimentum non poſſe ſuſcipere ordines per ſaltum prætermiſſum.*

De hoc autem impedimento meritò dubitari poteſt, an proueniat ex dicta ſuſpenſione. Nam videtur magis habere rationem cuiuſdam irregularitatis:quia,vt infrà dicam, irregularitas eſt, quæ per ſe impedit ſuſceptionem alicuius ordinis: nam ſuſpenſio per ſe primò reſpicit vſum ordinis ſuſcepti: ſuſceptionem autem noui ordinis tantùm prohibet, quatenùs connexionem aliquam habet cum vſu alterius ordinis, quæ connexio reſpicit ſuperiores ordines,nō verò inferiores, quia nunquam poteſt quis eſſe impeditus ab vſu inferioris ordinis, & eſſe expeditus ad ſuperiores,quamuis è conuerſo poſſit aliquis eſſe ſuſpenſus in vno ordine; & expeditus ad inferiores.Illa ergo prohibititio ſuſcipiētis ordinem prætermiſſum videtur eſſe irregularitas quædam.

Concluſ. Nihilominùs dicendum eſt, illam nō eſſe propriam irregularitatem, quia non per ſe inducitur, ſed vt annexa priori ſuſpenſioni, non quidem propter connexionem in ordine ad vſum talium ordinum, vt ratio facta probat:ſed quia nemo ligatus cenſura,vel ſuſpenſione ordinum, poteſt licitè nouum ordinem

Obiectio. ſuſcipere.Dices:hoc principium non eſt verum, niſi in ſuſpenſione totali, quæ ſuſpendit ab vſu omnium ordinum; hæc autem, quæ incurritur per hanc ordinationem non eſt ſuſpenſio totalis; ſed tantùm illius ordinis, qui per ſaltum receptus eſt: ergo. Reſponderi poteſt negando minorem;quia per ſe, & vi ſua, illa eſt ſuſpenſio ſimpliciter. Quod maximè procederet iuxta opinionem eorum,qui putant ſuſpenſionem hanc extendi etiam ad ordines legitimè ſuſceptos. Tamen quia oppoſitum verum eſſe ſuprà recenſuimus,ideò non poteſt hæc ſuſpenſio dici totalis.Nihilominùs tamen illa inhabilitas ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum ſolùm imponitur; vt annexa tali ſuſpenſioni: non enim imponuntur ibi duæ pœnæ,vna ſupenſionis, & altera irregularitatis ſed vna ſuſpenſio habens duos effectus inter ſe connexos, & ordinatos:ideò enim ille prohibetur ſuſcipere ordinem prætermiſſum, vt nunquam poſſit in ſuſcepto miniſtrare,donec cum eo diſpenſetur.

50 *Corollar.* Vnde obiter infero, ſtatim ac diſpenſatur cum tali Clerico, vt prætermiſſum ordinem ſuſcipiat, manere ita liberum à tali ſuſpenſione, vt poſt ſuſceptum prętermiſſum ordinem poſſit tam in illo,quàm in alio, quem per ſaltum ſuſcepit, miniſtrare,argumento capit. vnic. de Clerico per ſaltum promoto: vbi dicitur, poſt pœnitentiam actum ordinandum eſſe in gradu prætermiſſo, & ſic permittendum in ſuſcepto miniſtrare. Et è conuerſo, ſi cum illo diſpenſetur ad miniſtrandum in ordine ſuſcepto, diſpenſari etiam vt recipiat ordinem prætermiſſum; quia talis diſpenſatio non poteſt aliter habere effectum, neq; in alio ſenſu legitimè concedi. Exiſtimo etiam,poſt ſuſceptum prætermiſſum ordinem, ex vi eiuſdem diſpenſationis liberum manere, vt poſſit ad ſuperiores ordines aſcendere; quia hoc non per ſe prohibebatur, ſed ſolùm ratione ſuſpenſionis in inferiori ordine malè ſuſcepto: vnde tali ſuſpenſione ablata,aufertur etiam illa prohibitio. Et ideò fortaſſe Concilium Tridentinum ſeſſ.23.cap. 14. de Reformat.de hac diſpenſatione per modum vnius ſimplicis actus locutum eſt.Hæc autem intelligo, per ſe loquendo,& ex vi iuris: nam ſi Superior velit limitare diſpenſationem ad vnum effectum, & non ad alium, tunc verbis eius ſtandum erit, quando non repugnat iuri diuino, vel communi vnum effectum ab alio ſeparanti.

51. *Quis poſſit in hac ſuſpenſione diſpenſare.* Quòd ſi quis inquirat, quis poſſit hanc diſpenſationem concedere. Reſpondetur, eam eſſe Epiſcopalem: quod hodie certum eſt ex Concilio Tridentino ſuprà. Addit tamen limitationem, *Si non miniſtrauerint*,vtique in ordine malè ſuſcepto:ita enim intelligendum eſt iuxta ſubiectam materiam. Addi etiam poteſt,niſi miniſtrauerit in ordine prætermiſſo:idque dupliciter, vel ante illum ſuſceptum; quod pertinet ad aliud genus irregularitatis infrà tractandum: vel etiam poſt illum ſuſceptum ſine legitima diſpenſatione:nam cùm ille ſit ſuſpenſus à receptione talis ordinis, poſtquam illum ſine diſpenſatione ſuſcepit, manet adhuc ſuſpenſus ab illius executione: & ideò ſi in illo miniſtret, iam non poterit cum illo Epiſcopus diſpenſare. Quod poteſt ex duplici cauſa prouenire,ſcilicet, vel quia illamet ſuſpenſio, quæ inerat, indiſpenſabilior fit, eo quòd Epiſcopus non acceperit poteſtatem, niſi cum illa limitatione: vel certè quia nouum impedimentum irregularitatis ſuperadditum,iuxta ea,quæ dicemus ſectione ſequenti.Solētque hoc poſteriori modo intelligi: mihi autem vtrumque videtur eſſe verum, quia ibi duplex eſt impedimentum;vnum cōtractum per vſum ordinis,à quo quis eſt ſuſpenſus: aliud eſt ſuſpenſio ipſa, quæ ante vſum ſupponebatur: vtrumque ergo propria indiget diſpenſatione, & poſſet vna dari ſine alia,vt conſtat ex dictis: neutram ergo poteſt dare Epiſcopus. Non quidem irregularitatis contractæ per talem vſum, quia nullibi ei conceditur: neque etiam ſuſpenſionis,quæ ſupponitur ante talem vſum quia conceſſa eſt ſub illa conditione,*niſi miniſtrauerit*, vt ex Concilio Tridentino conſtat.

Addit verò Nauarrus dicto numer. 242.duo: primum, ſi ignoranter miniſtrauit, poſſe Epiſcopum diſpenſare;quod verum cenſeo,ſi ignorantia talis ſit vt excuſet à culpa. Nam in primis ignorantia excuſat hanc irregularitatem, vt ſuprà dictum eſt. Deinde hinc fit etiam probabile, vt excuſet illam veluti reſeruationem prioris ſuſpenſionis: quia hæc facta etiam videtur propter culpam, & propter nouam irregularitatem adiunctam. Secundò ait, etiamſi ſcienter miniſtrauerit, poſſe Epiſcopum diſpenſare ad exercendum ordinem acceptum, licèt non ad altiorem ſuſcipiendum; citátque capit. vnicum de Clerico per ſaltum promoto: in quo tamen non fit mentio quòd Sacerdos ille miniſtrauerit: & potiùs ſupponitur, illum non ſcienter, ſed ignoranter proceſſiſſe: præterquam quòd diſpenſatio facta ibi videtur à Pontifice, vel ex commiſſione eius. Panormitanus etiam, quem ipſe Nauarrus citat, licèt dicat,in eo caſu committi Epiſcopo diſpenſationem, fatetur in illo interueniſſe ignorantiam. Verumtamen ex eodem textu colligi poſſe, talem ignorantiam fuiſſe culpabilem, vt patet ex illis verbis: *Condignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia iniungas ei*: quam Gloſſa declarat de craſſa, & ſupina, quæ non excuſat. Syluester autem verbo *Irregularitas*,quæſtion. 11.eandem tenens opinionem, æquiparat hunc caſum cum illo de non ordinato miniſtrante. Sed aduertendum eſt; aliud eſſe loqui de Clerico per ſaltum promoto miniſtrante in ordine, quem prætermiſit, antequam illud accipiat,vel de miniſtrante in quolibet ordine ſuſcepto. Prior rectè æquiparatur cum Clerico miniſtrante in ordine, quem non habet, de quo infrà dicam: nam exiſtimo Concilium non loqui de ſic miniſtrante. Poſterior verò non eſt cur cum illo æquiparetur. Vnde cùm Concilium abſolutè loquatur, exiſtimo in dicto caſu neque ad vſum ordinum ſuſceptorum, neque ad aliquem ſuſcipiendum diſpenſare poſſe Epiſcopum. Sed quid ſi is, qui per ſaltum promotus fuit, tantùm prætermiſſum ordinem poſteà ſine diſpenſatione recipiat? poterítne cum illo Epiſcopus diſpenſare,vt miniſtret in ſuſceptis, & ad ſuperiores aſcendat? Reſpondeo poſſe diſpenſare in priori

52 Quādo poſſit Epiſcopus diſpenſare cū eo, qui ſic ſuſpenſus miniſtrauit. — *Panor.* — *Sylueſt.* — *In quo poſſit Epiſcopus diſpenſare cū eo, qui tātum ſine diſpēſatione prætermiſſum ordinē ſuſcepit.*

priori impedimento contracto ex ordinatione per ſaltum: quia Concilium ſolùm poſuit illam conditionem, *niſi miniſtrauerit*: ſuſcipere autem ordinem prætermiſſum non eſt miniſtrare. Dices eſſe actum æquiualentem, & æquè prohibitum. Reſpondeo in his rebus hoc ſatis non eſſe, quia ſtandum eſt verbis legis, vt nec rigor extendatur, nec fauor minuatur. Additur verò ibi aliud impedimentum nouæ ſuſpenſionis contractæ per ſuſceptionem ordinis cum cenſura, & in hac non poteſt diſpenſare Epiſcopus ex vi citati decreti Concilij Tridentini; quia eſt ſuſpenſio alterius rationis, in qua ſeruanda ſunt, quæ in ſequenti caſu dicentur.

53 *Incurrátne ſuſpenſionẽ hanc qui per ſaltum cõſecratio nem Epiſcopalem accepit.*

Dubitari tandem circa hunc caſum poteſt, an ſuſcipiens per ſaltum conſecrationem Epiſcopalem hanc ſuſpenſionem incurrat, & irregularitatem, ſi Pontificale miniſterium exerceat. Sed iam ſuprà dictum eſt, appellatione ordinum non venire in his legibus conſecrationem Epiſcopalem, neque etiam ſuſpenſionem generatim latam Epiſcopos comprehendere: ideóque certum eſt hanc ſuſpenſionem ad caſum illum non extendi. *Notãdum.* Solùm oportet obiter hîc aduertere, quod, Deo dante, latiùs in ſequenti tomo dicemus, ſi quis ita conſecretur Epiſcopus per ſaltum, vt Sacerdotij ordinem prætermittat, eum non ſolùm manere ſuſpenſum, verumetiam non manere conſecratum: quia character Epiſcopalis, ſi quis eſt, eſſentialiter requirit characterem ſacerdotalem, vel ab eo non diſtinguitur: quod ſecùs eſt in inferioribus ordinibus, nam licèt inferior, vel inferiores prætermittantur, collatio ſuperioris valida eſt quantum ad impreſſionem characteris. At verò ſi in illo ſaltu non ſacerdotalis ordo, ſed alius inferior ſit prætermiſſus, conſecratio quidem Epiſcopalis valida erit, quamuis ex ſententia Gloſſæ vltimæ in cap. vnico, de Clerico per ſaltum promoto, ordinem, quem non habet, aliis conferre non poſſit. Quod quomodo intelligendum ſit, citato loco dicemus.

Decima ſuſpenſio iure lata contra promotos ad ſacrum ordinem poſt matrimonium contractum.

54 *Extr. Antiquæ, de Voto. Ioannis XXII.*

Decima ſuſpenſio lata eſt in eum, qui poſt matrimonium contractum, etiam non conſummatum, ſacrum ordinem ſuſcipit, niſi prout ſacri Canones permittunt. Ita ſtatuit Ioannes XXII. in Extrauag. *Antiquæ*, de Voto: quæ tam clara eſt, vt nulla indigeat expoſitione. Supponitur enim in illa, ordinationem ſacram, ſeu votum continentiæ ſolemnizatum per ſacri ordinis ſuſceptionem non dirimere matrimonium ratum priùs contractum; quia nec iure diuino, nec per ſacros Canones id ſtatutum eſt. Quia ergo iuxta eoſdem Canones, & Eccleſiæ vſum nullus Clericus in ſacris vxorem habere debet, aut obligationem reddendi debitum; ideò merito prohibetur, vt quiſquis vxorem iam habet, ſacrum ordinem non ſuſcipiat. Quia verò ſi illum ſuſcipiat, non poteſt non manere ordinatus, ſimúlque manet matrimonij vinculo ligatus; ideò ſaltem ſuſpenditur ab vſu ordinis ſuſcepti, & ſuperiorum ſuſceptione, & ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico, vt ibidem additur, imò vt ad hæc non valeat promoueri: quo ſignificatur, illum etiam manere irregularem, de quo ſuo loco dicemus. *An ſic ordinatus maneat ſuſpenſus ab ordinibus ante matrim. ſuſceptis.* Quæri verò poteſt, an hæc ſuſpenſio ſit etiam à ſuſceptis ordinibus ante matrimonium. Repondendum eſt negatiuè: nam ibi dicitur, *In ordine ſic ſuſcepto.* Et ratio eſt, quia ſi ordines illi ſint minores, non repugnat iuxta Eccleſiæ morem, eum qui vxorem habet, huiuſmodi ordines habere, & in eis aliquando miniſtrare: & ideò in illis non ſuſpenditur quis propter ſuſceptionem alterius ordinis. Imò licèt aliquis accipiat hos ordines poſt matrimonium contractum, non manet ipſo iure ſuſpenſus ab vſu illorum, quia nullo iure id cautum inuenitur. Si verò ille ordo ſuſceptus ante matrimonium ſit ſacer, iam matrimonium ſubſequens non erit validum: & ita non habebit locum alius caſus de quo agimus. Solùm poſſet excogitari caſus, in quo aliquis poſt ſubdiaconatum ſuſceptum ex diſpenſatione Papæ matrimonium contraheret, & deinde ſine alia facultate ordinaretur Diaconus: tunc autem dicendum eſſet, ex vi dictæ Extrauag. non manere ſuſpenſum ab ordine ſubdiaconatus magis, quàm anteà erat. Talis verò diſpenſatio, vt exiſtimo, nunquam conceditur, quin ſeparetur quis à miniſterio ſacri ordinis.

55 *Quandiu duret ſuſpenſio hæc, & à quo tolli poſſit, ſoluto matrimonio.*

Rurſus quæri poteſt, an talis ſuſpenſio duret ſolùm matrimonio durante, vel etiam illo ſoluto. Reſpondeo, hoc ſatis in dicto textu declarari, dum dicitur, *Nec matrimonio ſoluto* &c. Poteſt autem matrimonium tribus modis ſolui, ſi ratum tantùm ſit. Primus eſt per mortem alterius coniugis, qui ſolus communis eſt per matrimoniũ conſummatũ: & hoc modo quamuis vxor moriatur, non liberatur à ſuſpenſione maritus: imò nec poteſt cum illo niſi per Pontificem diſpenſari. Secundò ſoluitur matrimonium ratum per diſpenſationem Pontificis, & tunc idem dicendum eſt, niſi idem Pontifex in ſuſpenſione diſpenſet. Tertiò ſoluitur per profeſſionem in religione approbata: & tunc ex vi illius Extrauagantis non tollitur ipſo facto talis ſuſpenſio, tamen poteſt diœceſanus Epiſcopus in ea diſpenſare, vt in eadem Extrauagante dicitur. Quod verum eſt de iure communi, nam ſpecialibus priuilegiis aliter tolli poteſt illa ſuſpenſio per Superiores religionum. Additur verò ibi exceptio hæc, *Niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire*: quæ poſita eſt propter duos caſus, in quibus talis ordinatio licita eſt etiam viuente coniuge, & durante matrimonio. *In quibus caſibus liceat viuente vxore ſacrum ordinẽ recipere.* Prior eſt, ſi poſt conſummatum matrimonium ex conſenſu vtriuſque coniugis vxor ingrediatur religionem iuxta cap. *Epiſcopus benedictionem*. 76. diſt. Secundus eſt quando vxor, licèt ingredi religionem nolit, tamen ſeparari vult, & votum caſtitatis emittit, & marito facultatem præbet ordines ſuſcipiendi, iuxta cap. *Seriatim*, 32. diſt. & ca. *Coniugatus*, de Conuerſ. coniugat. In his ergo caſibus cùm ordo ſacer licitè ſuſcipiatur, nulla incurritur ſuſpenſio.

56 *An ſuſpenſio hæc ſemper ob peccaminoſã ordinationem cõtrahatur.*

Ex quo videtur colligi hanc ſuſpenſionem non incurri ſine culpa, nam imponitur vt pœna talis delicti. Vbi occurrebat ſtatim quæſtio de ignorantia, ſi quis bona fide putans vxorem eſſe mortuam, vel validam religionis profeſſionem feciſſe, aut (ſi id fingere licet) inuincibiliter exiſtimans per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolui matrimonium ratum ſine peccato hoc faceret, an incurreret hanc ſuſpenſionẽ. Nam ex dictis videtur conſequi, non incurri; quia ibi non interuenit culpa. Item, quia licèt ille in re non ordinetur eo modo, quo ſacri Canones permittunt, tamen in conſcientia ita ordinatur. Vnde formaliter, vt ſic dicam, ordinatio eſt ſecundum ſacros Canones, licèt materialiter ſit contrà: ergo potiùs exceptio illius legis, quæ fauorem continet, ad illum caſum extendenda eſt, quàm pœna, quæ eſt odioſa. In contrarium eſt, quia ille reuera non fuit ordinatus ſecundũ modum à Canonibus conceſſum, quod lex illa requirit. Item non videtur illa ſuſpenſio eſſe tantùm propter culpam, ſed propter indecentiam: nam in illo caſu, intellecta poſteà veritate, vxori ius ſuum reddi neceſſarium eſt, vt ex fine dictæ Extrau. colligitur, & aliunde eſt indecens, & indecorum, & præter Eccleſiæ vſum; vt qui rei vxoriæ operam dat in aliquo

Reſolutio. aliquo ſacro ordine miniſtret. Reſpondetur ergo propter hanc cauſam teneri huiuſmodi hominem ad abſtinendum à miniſterio ſacro durante matrimonio, niſi vxor voluerit iuri ſuo cedere, & caſtitatis votum emittere. Si verò poſtea matrimonium diſſoluatur, quacunque ratione contingat, ipſo facto tolletur impedimentum, quia ipſe ſuſpenſionem aliam non contraxit, vt priores rationes probare videntur: & quia in textu dicitur, nemo *præſumat*, & *ſi ſecùs fuerit à quoquam attentatum*: quæ verba non cadũt in eum, qui bona fide proceſſit. An verò durante matrimonio illa ſuſpenſio habeat veram rationem cenſuræ, ita vt miniſtrando fiat irregularis, dicendum cenſeo non habere, ſed ſimplicis cuiuſdam Eccleſiaſtici præcepti, vt alibi tractando de voto ſacrarum perſonarum dicemus.

Vndecima ſuſpenſio contra eos, qui cenſura ligati ordinantur.

57 Vndecima ſuſpenſio lata eſt in eum, qui excommunicatus, ſuſpenſus ab ordine, vel interdictus ordinatur. Hanc ponunt ſub nomine irregularitatis Panormitanus cap. 1. de Eo, qui furtim ordines ſuſcepit, num. 2. Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 76. in 7. effectus: Maiolus referens alios libr. 4. cap. 34. Nauarrus cap. 27. num. 241. Idem verò in cap. *Conſideret*, §. *Cautus*, de Pœnit. diſt. 5. ſolùm dixit, hunc non accipere ordinis executionem, quòd ſuſpenſionem magis indicat, & ita ſentit Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 6. num. 6. Et reuera eſt propria ſuſpenſio, vt patebit facilè applicando quæ in principio huius ſectionis dixi, & ex iuribus ſequentibus. Adducit ergo Couarruuias ad hanc ſuſpenſionem probandam ca. 1. & 2. de ſchiſmat. & ca. 1. & 2. de Epiſc. qui renunc. Epiſcop. ſed illa iura loquuntur de homine non excommunicato, qui ab Epiſcopo ſuſpenſo, vel aliter ab Eccleſia impedito ordines ſuſcepit. Quem caſum confundit Couarruuias cum eo, quem nunc tractamus, cùm ſint longè diuerſi, & à diuerſis non fiat illatio. Probari præthereà ſolet ex ca. 1. de Eo, qui furt. ordin. ſuſc. vbi de illo, qui furtiuè ſubdiaconatum ſuſceperat, dicitur, ſi id fecit ſub anathemate prohibitus, non poſſe aſcendere ad ſacerdotium ſine diſpenſatione Papæ, quæ tamẽ committitur Epiſcopo, ſi priùs regularem habitum ſuſcipiat, & aliquandiu ibi laudabiliter viuat. Ex quo textu aliqui irregularitatem colligunt, quia fertur ſub ratione inhabilitatis ad aſcendendum ad ſuperiorem ordinem; ſed idem impedimentum declaratur ibidem cap. 3. per priuationem executionis ordinis ſuſcepti: quare in vtroque eſt ſermo de ſuſpenſione, vt patet ex ſuprà dictis. In illo autem cap. 1. nulla imponitur noua pœna excommunicato ſuſcipienti ordines: quia ibi non agitur de hoc delicto, ſed de furtiua ſuſceptione ordinum. Ponderatur autem quædam circunſtantia, ſcilicet, an illa furtiua ſuſceptio fuerit etiam contra præceptum Epiſcopi ſub anathemate impoſitum, non ſe ingerendi ad ordines: & tunc non additur noua ſuſpenſio, vel irregularitas, ſed illa eadem dicitur habere difficiliorem diſpenſationem; quia ſine illa circunſtantia committitur abſolute Epiſcopo, cum illa verò nonniſi ſub conditione, vt religionem intret priùs, & in ea laudabiliter viuat. Deniq; etiam tunc non eſt verum dicere, excommunicatum recipere ordines, quia per ordinationem talem incurrit excommunicationem; ſupponitur ergo ordinatio excommunicationi. Non eſt ergo illud delictum de quo nunc loquimur: nec etiam pœna, vt declaratum eſt. Solùm ergo video poſſe probari ſuſpenſionem hanc ex cap. *Cùm illorum*, de Sent. excommu.

Panor. Anton. Maiol. Nauar. — Couar. C. 1. & 2. de Schiſmatibus. C. 1. & 2. de Epiſcop. qui renũc. Epiſcop. C. 1. de Eo, qui furt. ord. ſuſc. expeditur. — Cap. cum illorum, de Sent. excõ.

vbi expreſsè ponitur non tamen in generali, ſed ſpecialiter in caſu excommunicationis incurſæ propter violentam manuum iniectionem in Clericum. Quia tamen ibi non videtur ſpectari ad grauitatem illius delicti, & excommunicationis, ſed ad generalem culpam ſuſcipiendi ordines cum excommunicatione; ideò illa pœna, & ſuſpenſio generalis eſſe cenſetur pro omnibus excommunicatis ſuſcipientibus ordines.

Quæri autem poteſt, an de omnibus ordinibus hoc intelligendum ſit, vel ſolùm de ſacris: nam in multis caſibus ſimilibus iura loquuntur de ſacris ordinibus, c. 1. & vlt. de Eo, qui furt. ord. ſuſcepit, cap. 1. de Temp. ord. in 6. c. vlt. de Apoſtatis. Nihilominùs dico, dictum c. *Cùm illorum*, ſimpliciter de ordinibus loqui, & ideò de omnibus eſſe cum proportione intelligendum: nam hæc ſuſpenſio non eſt ab omnibus ordinibus ſimpliciter, ſed à ſic ſuſceptis, vt ex ipſo textu colligitur: & ideò qui excommunicatus ſuſcipit ordinem ſacrum, ab illius executione ſuſpenſus eſt, non tamen ab inferiori: ſi autem ordinem minorem ſuſcipiat, in illo manet ſuſpenſus. Conſequenter etiam durante ſuſpenſione impeditus manet, ne vltra poſſit aſcendere, iuxta generales regulas ſuperiùs traditas. Atque ita expoſuit clarè Anton. 3. part. tit. 24. cap. 76. in effectu, & ſentiunt Syluester, verbo *Excommunicatio*, 3. quæſt. 14. & verbo *Ordo*, 5. quæſt. 6. verbo *Irregularitas* quæſt. 2. Angelus nu. 22. Couarruuias ſuprà; qui indefinitè loquuntur de ordinibus. Propter primam autem tonſuram non exiſtimo hãc pœnam incurri, quia ordo non eſt, nec habet proprium actum, à quo ſuſpendatur. Nec etiam propter Epiſcopatum, vt in ſimilibus dictum eſt, & propter eandem rationem. Hæc autem intelligenda ſunt de excommunicato ſimpliciter, de quo textus loquitur, id eſt, maiori excommunicatione. 58

Ob quorũ ordinũ ſuſceptionem incurritur ſuſpenſio hæc. — D. Ant. Syluest. Angel.

Vlteriùs autem quæri ſolet, ſi excommunicatus per ignorantiam ordinetur, nihilominùs hanc pœnam incurrat. Nam Couarruuias ſuprà affirmat, citãs varias Gloſſas, & Doctores, & iura, quæ ſi attentè legantur, loquuntur de altero caſu eius, qui ab excommunicato ordines ſuſcipit, qui non eſt ſimilis: nec in his pœnalibus argumentum à ſimili eſt validum. Prætcrquam quòd etiam ille alius caſus certus non eſt, vt iam dicam. Solùm ergo poteſt hæc ſententia apparenter probari ex dicto cap. *Cùm illorum*, vbi in caſu ignorantiæ facti, vel iuris dicitur neceſſaria diſpenſatio, licèt committatur Epiſcopo: ergo ſupponitur cenſura incurſa. Nihilominùs exiſtimo, ſi talis ſit ignorantia, quæ excuſet à culpa mortali, non incurri hanc cenſuram in conſcientia. Ita Innocentius in cap. 1. de Schiſmat. Panormitanus in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contum. num. 46. Caſtro libr. 2. de Lege pœnal. cap. 15. Nauarr. in Summa, cap. 27. numer. 241. vbi tacitè exponit dictum cap. *Cùm illorum*, de Ignorantia craſſa. Idem ſentit Antoninus 3. part. tit. 24. c. 76. in effectu citans Paludanum 4. diſt. 18. Et confirmatur, quia ignorantia inuincibilis excuſat, ne quis incurrat irregularitatem, etiamſi excommunicatus celebret; ergo etiam excuſabit hanc ſuſpenſionem. Confirmatur præthereà, quia ceſſante cauſa adæquata, ceſſat effectus, ſed hæc ſuſpenſio adæquatè ponitur vt pœna, quæ reſpicit culpam: ergo ceſſante culpa, ceſſat, iuxta cap. *Apoſtolicæ*, de Clerico excommunic. miniſtr. Nec poteſt dici ceſſante culpa incurri hoc impedimentum non vt pœnam, ſed vt inhabilitatem quandam, vel irregularitatem. Hoc enim veriſimile non eſt: tum quia nullum hîc fundamentum, etiam indecentiæ, vel alicuius ſignificationis, propter quod hæc inhabilitas tunc imponatur: tum etiam quia talis inhabilitas non eſt aſſerenda, 59

An ſuſpenſio hæc ſolũ ob peccaminoſam ordinationẽ incurratur. Couar. — Reſolutio. Innoc. Abb. Caſtro. Nauar. Anton. Palud.

niſi ſit in iure expreſſa: quod hîc non inuenitur. Nam cætera capita, præter cap. *Cum illorum*, nihil probant, vt dixi, quia non loquuntur in hoc caſu. Adde in cap. 1. & vltim. de eo qui furt. ord. ſuſcep. (quæ ſunt potiſſima) manifeſtè requiri culpam, vel in furtiua ſeu clandeſtina ſuſceptione ordinis, de qua ibi eſt ſermo, & apertè includit culpam, ita vt ſine illa vix poſſit intelligi. Vel etiam in contumacia contra prohibitionem ordinantis ſub anathemate poſitam & cēſura inde contracta, vt ibidem ſupponitur. Cap. autem *Cum illorum*, optimè exponitur de ignorantia culpabili. Nam in facto tam graui, vt eſt violēta percuſſio clerici, & iure tam manifeſto, vt eſt de excommunicatione, quæ propter illud incurritur, non præſumitur in iure probabilis ignorantia, vt rectè ibi notant Hoſtienſ. & Abb. n. 15. aduertendo ibi nō eſſe ſermonem in foro pœnitentiæ, ſed contentioſo, & ideo non præſumi illam ignorantiam talem eſſe, quæ à culpa, vel cenſura excuſet. Quia verò aliquo modo diminuit culpam, ideo quoad diſpenſationem ibi conſtituitur diſcrimen: nam qui ſcienter ſic ordinatus eſt, ſi fuerit ſecularis, ſpe omnis diſpenſationis priuatur: ſic enim intelligo illa verb. *In perpetuum deponendos*: vt ſequentia declarant: ſi autem ex craſſa ignorantia, datur ſpes diſpenſationis, ſed Pontifici reſeruatur ibidem, ſi autem ſint religioſi ſcientes ſimpliciter ſuſpenduntur: vnde non videtur abſolutio reſeruari Papæ, ſed relinqui in iure communi. Quando verò intercedit ignorantia, eorum Abbatibus expreſsè committitur, niſi tam craſſa reputetur ignorantia, vt ſcientiæ æquiualeat, vt latiùs ibi interpretes, & Couarr. ſuprà.

Hoſtien. Panor.

60 Vnde infero, idem dicendum eſſe, ſi quis per vim vel metum cadentem in conſtantem virum cogatur ordinari, excommunicatus, vel irregularis exiſtens: nam tunc abſolutus ab excommunicatione, vel diſpenſatus in priori irregularitate non indigebit alia diſpenſatione. Ita ſentit Sylueſt. verb. *Irregularitas*, quæſt. 7. Tabiena, *Irregularitas*, 4. conc. 15. licèt ſub dubio, & diſtinctione, licet contrarium ſentiat Maiol. lib. 4. cap. 16. ſed ſine iure, vel cogente ratione quia hæc ſuſpenſio non incurritur niſi propter culpam: & ideo ſicut ignorantia excuſans culpam excuſat hanc pœnam, ita & neceſſitas, eſt enim eadem ratio, & nullum eſt ius in contrarium. Quod autem aliquis metus, vel neceſſitas poſſit in eo caſu excuſare à culpa, tanquam certum ſuppono ex dictis de cēſuris in communi vbi oſtenſum eſt, propter vitandam mortem, aut grauem infamiam poſſe aliquem cenſura ligatum immiſcere ſe diuinis ſecluſo ſcandalo, & contemptu religionis; eadem eſt autem ratio in hoc actu, quæ eſt in ſacrificando, vel alio ſimili. Nec verò poteſt quis in eo caſu exteriùs recipere ordines, & interiùs intentionem non habere, quia maius ſacrilegium committeret: poteſt igitur licitè & validè & ſine ſuſpenſione ordinari. Solùm ergo oportet aduertere in particulari, an coactio, vel metus ſit ſufficiens ad excuſandum à culpa. Et in hoc ſenſu dicunt aliquando auctores, excommunicatum vel irregularem non debere, nec poſſe licitè obedire Epiſcopo volenti eum ordinare, & cogenti etiam per excommunicationem, vt in ſimili ſumitur ex D. Tho. ſecund. ſecund. q. 100. art. 6. ad 2. & Sylue. verb. *Ordo*. 3. q. 11. & 12. illa enim nō videtur ſufficiens coactio quæ excuſet, quia præceptum illud in re non obligat, & ideo illa excommunicatio eſt nulla, & exteriùs illam ſuſtinere pro aliquo tempore non eſt graue detrimentum, propter quod vitandum liceat cum cenſura ſeſe ingerere ad ordines ſuſcipiendos. Secùs verò eſſet ſi adiungeretur grauis infamia vel aliud ſimile detrimentum.

Qui per vim cogitur ligatus ordinari nō incurrit hanc pœnā Sylueſt. Tabien. Maiol.

Modo ſufficiat ad excuſandum à culpa. D. Tho. Sylueſt.

Duodecima ſuſpenſio contra ordinatos ab Epiſcopo excommunicato vel ſuſpenſo.

DVodecimus caſus eſt de illo, qui ab Epiſcopo 61 excommunicato vel ſuſpenſo ordines ſuſcipit nam executionem ordinum non recipit & ideo cenſetur manere ipſo iure ſuſpenſus. In hoc caſu conueniunt Doctores communiter in c. 1. & 2. de ſchiſmat. per textus ibi, & per plura alia, quæ habentur 9. q. 1. à principio dicentia tales ordinationes eſſe irritas: non quidem quoad ſubſtantiam, ſed quoad vſum ordinum, vt ſæpe expoſuimus: quod perinde eſt ac ſi diceretur, per illam ordinationem non dari ordinis executionem, & conſequenter ſic ordinatum manere ſuſpenſum. Idem docent Summiſtæ, & Nauar. cap. 27. nu. 241. Couar. d. §. 6. n. 6. Maiol. lib. 4. c. 22. qui interdum irregularitatem hanc vocant. Sed quoad hoc eadem eſt ratio de illa, quæ de aliis.

C. 1. & 2. de Schiſm. Cauſa 9. quæſt 1. Nauar. Couarr. Maiol.

62 Dubiū verò eſt, an ſi contingat aliquem ſine culpa ſua ordinari ab excommunicato ſuſpenſus nihilominùs maneat. Poteſt enim id facilè contingere per ignorantiam facti, quæ de excommunicatione alterius poteſt facilè eſſe inuincibilis. Videtur enim non incurri quia eſt pœna, quæ ceſſat excuſata culpa. Atque ita ſenſerunt Innocen. & Abb. ſuperiori puncto citati, quos etiam cum aliis refert Couarr. d. §. 6. num. 6. Quibus etiam fauet cap. *Si quis a ſimoniacis*, 1. quæſt. 1. vbi de ordinatis à ſimoniacis dicitur, ſi probare potuerint ex ignorantia (vtrique inculpabili) id feciſſe, in ſuis gradibus & ordinibus eſſe recipiendos, Facit etiam cap. *Ordinationem*, 9. quæſt. 1. ibi, *Niſi probare voluerint ſe, cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos*. Nihilominùs Couar. dict. num. 6. contrariam ſententiam, vt probabiliorem, & ſecuriorem amplectitur, cum Gloſſ. in dict. cap. *Si qui à ſimoniacis*, 1. quæſt. 1. & in ca. *Ab excommunicatis*, 9. quæſt. 1. & aliis Gloſſis, & Doctoribus quos refert. Idem Maiol. libr. 4. cap. 16. Fundatur præcipuè hæc opinio in dict. cap. 1. & vltim. de eo qui ordin. ab Epiſcop. qui renunc. Sed præterquam quòd exemplum eſt dubium, argumentum à ſimili parum efficax eſt. Afferuntur prætereà dict. cap. *Si qui*, & cap. *Ab excommunicatis*, nam in eis ſignificatur, etiam ignorantes probabiliter indigere diſpenſatione. Ratio etiam adhiberi poteſt, quia nemo dat quod non habet: ſuſpenſus autem, vel excommunicatus non habet vſum ordinis, & ideò illum non confert. Vnde (ſicut in ſuſpenſione prima dicebamus) hæc non eſt tunc pœna, nec propria ſuſpenſio, quæ ſit cenſura, ſed ſolus effectus, vel potiùs defectus conſequens ex defectu (vt ſic dicam) virtutis actiuæ in ordinante. Et hæc ratio differentiæ poſſet optimè conſtitui (ſuppoſita hac opinione inter hunc caſum, & proximè præcedentem.) Hæc ergo ſententia magis probanda eſt, quia iura ſimpliciter irritant, vt poſſunt, hanc ordinationem, non ob culpam ordinati, ſed in iniuriam ordinantis. Cùm enim talis Epiſcopus non habeat vſum ordinum, nec illum dare permittitur. Non quòd intrinſecè, & ex natura rei hoc ſequatur, pendet namque ex prohibitione Eccleſiæ, ſed quòd illam congruentiam conſiderauerint iura, quæ hoc diſponunt, quia nemo dat quod non habet. Non excuſat ergo ignorantia hanc ſuſpenſionem, licèt ratione illius facilior ſit diſpenſatio, & Epiſcopo concedatur.

An ſuſpenſio hæc ſolū ob culpam ordinati incurratur. 1. Sententia. Innoc. Abb. Couarr. 2. Sentent. Gloſſ. Maiol. 3. Sentent. præfertur.

63 Dubium verò ſupereſt, an idem dicendum ſit de coactione & metu cadente in conſtantem virum. Nauarrus enim dict. num. 241. putat excuſare hanc irregularitatem, & idem ſentiunt Sylueſter, & Tabiena ſuprà, ſub dubio, vt retuli. Fauētque c. *Conſtat*, 1. quæſt. 1. vbi eſt ſermo de ordinatis ab hæreticis. Conſequenter autem loquendo idem hic dicendum eſt, ex

An ſic ordinatus per metū grauem ſuſpēſus maneat. Nauarr. Sylueſt. Tabien. *Conſtat 1. quæſt. 1.*

eſt,ex eodem fundamento,quòd hæc ſuſpenſio non A eſt propter culpam ordinati, ſed defectus poteſtatis in ordinante. Qui defectus non tollitur propter metum,imò quodammodò augetur, præſertim ſi ab ipſomet ordinante incutiatur. Et confirmatur, nam ignorantia excuſans à culpa, non impedit hanc ſuſpenſionem, ergo neque metus, ſeu neceſſitas, nam hic etiam eſt eadem ratio. Dices, repugnantiam inuolui quòd aliquis ſciens, & videns licitè accipiat ordines à quibus ſcit ſe manſurum ſuſpenſum: nam hoc ipſum cedit in irreuerentiam ipſorum ordinum & hæc differentia aſſignari hic poteſt inter ignorantem & coactum: nam ignorans putat ſe accipere & ordines, & executionem eorum, & ideò talis actus excuſatur ab omni culpa:ille verò, qui cogitur, non ignorat poteſtatem, & conditionem ordinantis, & B ideò non poterit licitè velle aut permittere ſe ab illo ordinari ad vitandum graue nocumentum, niſi intelligat poſſe ſe integrè (vt ſic dicam) ab illo ordinari,recipiendo ordinem,& vſum eius.

Obiectio.

Soluitur.

Sed hoc non cogit,quia non eſt per ſe & intrinſecè malum ſcienter recipere ordinem ſine vſu eius, quando id non prouenit ex defectu recipientis, ſed dantis, nec fit omnino ſpontaneè,ſed cum morali violentia ac neceſſitate. Nam in hoc non fit contra prohibitionem Eccleſiæ,quia hæc non obligat cum tanto rigore, & diſcrimine: neque ex ſola rei natura fit iniuria tali ſacramento,ipſo enim integrum,recipitur, & poteſt etiam digne recipi: vſus autem eius licèt tunc non ſit expeditus,non vergit in irreuerentiam ſacramenti,poterítque facilè poſteà expediri per ſuperiorem C cui neceſſe eſt iuxta debitum ordinem rationem reddere talis ordinationis, & legitimam excuſationem oſtendere.Atque hoc ſolùm probat dict. capit. *Conſtat*, cuius verba ſunt, *Iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis*.Non quidem vt executionem ordinis à tali miniſtro receperit;ſed vt Epiſcopus poſſit facilè cum illo diſpenſare: ſicut etiam poteſt diſpenſare cum eo, qui per ignorantiam probabilem à tali miniſtrò ordinatur,ex omnium ſententia,vt patet ex Nauarro, Syluestro, & aliis ſuprà, & iuribus quæ ab ipſis citantur in cap, 2.Ordin.ab Epiſcop. qui renunc.Epiſcop.& in cap.*Statuimus*,2. & cap. *Si qui à ſimoniacis*,1.q.1.Nam licèt expreſsè hoc non aſſerant tamen ad fauorem ampliandum per rationis ſimilitudinem ſufficiunt. D

64 *Ordinatus ab excom. aut ſuſpenſo non denũciato,nõ incurrit.* Hæc autem omnia intelligenda ſunt de miniſtro non tolerato,ſub quo comprehendimus depoſitum, degradatum,ſuſpenſum ab ordine, interdictum, & excommunicatum, nam de his omnibus eſt eadem ratio, Sed hodie non cenſentur non tolerati, donec per ſententiam nominatim declarati ſint iuxta Extrauagantem Martini Quinti ſuprà tractatam in materia de excommunicatione. Comprehendimus etiam hic omnes ordinatos ab Epiſcopo ſimoniaco hæretico, vel ſchiſmatico, nam hi omnes ſunt excommunicati, vel ſuſpenſi ab vſu ordinum,iuxta ca. 1.de Schiſmaticis,cum ſimilibus,& ita omnes comprehenduntur ſub dicta regula, & cum eadem limitatione ſumpta ex eadem Extrauaganti. Et de ſuſpenſione ſimoniaci plura in ſectione quarta, quia & latius patet,& in iure ſpeciali odio habetur. E Vnde Clemens Octauus,cùm in Motu anni 1595.conſtitutionem Sixti Quinti contra malè promotos ad terminos iuris communis, & conſtitutionem Pij Secundi reduxit, quoad ſimoniacorum pœnam voluit in ſua vi permanere.

65 *An ſuſpenſio hæc locũ habeat in conſecratione Epiſc.* Sed circa hunc caſum interrogari poteſt, an hæc ſuſpenſio locum habeat in conſecratione Epiſcopi ab excommunicatis, ſeu non toleratis facta. Affirmat Maiol. libr. 4.capit. 22. imò addit, etiam ſi per

Maiol.

ignorantiam conſecretur, ſolùm Papam diſpenſare; citat Albericum, & Summam confeſſorum.Solùmque fundatur in capit. *Qua diligentia*, de Electione, vbi certè nihil probatur, primò quia ibi non agitur de electo ab ſchiſmatico electo à catholicis: atque ita dubitabatur de electione ob defectum electi, non eligentium. Secundò, quia verba illa, *ſi à ſchiſmatico nullum ordinem ſuſceperit*,intelliguntur de ordinibus ante electionem ad Epiſcopatum. Et Gloſſa addit, *Niſi probaret ſe,cum ordinaretur, ordinatorem neſciuiſſe damnatum.* Tertiò quoad ignorantiam attinet probabilius eſt ibi non interueniſſe,cùm ibi dicatur electum abiuraſſe ſchiſma. *Concluſio.* Nihilominùs quoad ſuſpenſionem exiſtimo, Epiſcopum ſic conſecratum contrahere illam,quia iura vniuerſaliter loquuntur. Et fundantur in principio generali, quod hunc caſum includit,quia nemo dat quod non habet. Vnde hæc non eſt pœna, nec extenditur per æquiparationem,ſed eſt defectus poteſtatis in dante.Quoad diſpenſationem verò, ideò fortaſsè Epiſcopus ſemper indiget diſpenſatione Papæ, quia illi immediatè ſubiicitur. Si autem haberet Patriarcham.vel alium Primatem, quem recognoſceret, vt Superiorem, quoad ſimiles actus, ab eo poſſet diſpenſari in caſu ignorantiæ,quia nulla eſt ratio exceptionẽ faciendi.

Supererat tandem dicendum de modo obtinendi diſpenſationem in omnibus his caſibus. Sed in hoc nihil addendum occurrit: nam interdum in ipſo canone fit reſeruatio Pontifici,interdum conceditur expreſſe Epiſcopo,vt ſuis locis annotatum eſt; & tunc res eſt clara.Vbi autem nihil dicitur,generales regulæ ſuprà poſitæ præ oculis habendæ ſunt, & ſuis locis applicandæ. 66 *De diſpẽſ. in tractatis ſuſpenſionibus.*

An contrahantur dictæ ſuſpenſiones per delicta occulta.

DVo verò occurrunt hic dubia, quæ prætermitti non poſſunt:Vnum eſt generalius de delictis occultis: tamen quia in hoc genere ſuſpenſionis ob iniquam ordinum ſuſceptionem frequentiùs contingit delictum eſſe occultum, explicandum hoc loco eſt, an tunc incurratur hæc pœna. Fuit enim opinio Alfonſ.de Caſtr.lib.2.de Lege pœnali,cap.vltim. conclusione 3.ſuſpenſionem impoſitam ipſo iure ob aliquod crimen non incurri, ſi crimen illud ſit per accidens occultum, quod etiam affirmat de irregularitate, & depoſitione. Ex qua ſententia infertur, quando in aliquo ex caſibus ſuprà numeratis defectus illius,qui ordinatur,omninò occultus eſt, nulla indigere diſpenſatione, vel abſolutione, vt ſic ordinatus licitè poſſit miniſtrare,quod prædictus author conſequenter concedit. Hanc verò ſententiam potiſſimum fundat in illo principio,quòd Eccleſia non vindicat occulta crimina,cap.*Chriſtianæ*,35. quæſt. 5. & cap.*Sicut tuis*,& cap.*Tua nos*, de Simonia. Et confirmat ex cap.*Inquiſitionis*,de Accuſationibus, & cap. *Quæſitum* de Temporibus ordinat.In quibus ſignificatur, propter occulta crimina, excepto homicidio, vel ſimonia, neminem eſſe executione ordinum priuandum: imò nec aſcenſione ad ordines ſuperiores: quod clarius dicitur in cap.*Ex tenore*,de temporibus ordinat. 67 *Caſtro.*

Hanc verò doctrinam, loquendo in foro conſcientiæ,vt loquimur,falſam eſſe opinor, & non ſecuram practicè. Nam in primis nullus dubitare poteſt, quin poſſit Eccleſia per legem punire pœna ſuſpenſionis externa crimina etiam occultiſſima: quod de irregularitate rectè contra Caſtro notauit Couarruuias in Clementina, *Si furioſus*,2.p.§.3.num. 4.Eſtque eadem, vel maior ratio de ſuſpenſione, & de cenſura in cõmuni, id latè probatum eſt à nobis 68 *Prædicta ſententia reijcitur.* *Couar.*

ſuprà diſputat.4. & in excommunicatione eſt extra omnem controuerſiam, & omnia ibi adducta à fortiori procedunt in ſuſpenſione. Quo fit, vt primum Caſtri fundamentum inualidiſſimum ſit, nam licèt Eccleſia de occultis per ſe, id eſt, merè internis non iudicet, quia ſunt extra forum eius, & de occultis per accidens, id eſt externis, quæ probari non poſſunt, non iudicet per ſententiam hominis, quia hæc requirit ſufficientes probationes, & teſtimonia, hæc autem occulta talia ſunt vt probari non poſſint; nihilominùs tamen hæc occulta per accidens vindicat, & punit per ipſam legem, quia hæc non ſunt extra forum Eccleſiæ, & aliunde ſunt aliquæ pœnæ accommodatæ, vt per legem ipſam inferantur, quæ vt in conſcientia ligent, ſufficit teſtimonium conſcientiæ ipſius delinquentis; & huiuſmodi pœna eſt cenſura quælibet, & conſequenter ſuſpenſio.

Satisfit Caſtri fundamentis.

Eccleſia poteſt per legẽ delicta occulta per accidens, vindicare.

69 Suppoſita verò poteſtate, quod de facto ſuſpenſio hæc, vel etiam irregularitas inferatur propter crimina occulta euidenter ſupponit Concilium Tridentinum in cap.6.ſeſſ.24.vbi concedit Epiſcopis facultatem abſoluendi à ſuſpenſionibus contractis propter crimina occulta. ergo ſupponit ſuſpenſionem verè incurri propter talia crimina. Quæ enim eſſet neceſſitas illius diſpenſationis vel facultatis, ſi ſuſpenſio non incurreretur. Et ibidem æquiparat homicidium cum aliis delictis habentibus ſuſpenſionem annexam quantum ad hoc quòd licèt ſint occulta, nihilominùs ob illa talis cenſura, vel irregularitas incurritur quanquam differentiam in hoc ponat, quòd in homicidio difficilior eſt diſpenſatio. At verò de homicidio occulto eſt res certa, quòd ſufficit ad irregularitatem contrahendam ex eodem Concilio ſeſſ. 14. cap. 7. de Reformatio. & ex capit. vltim. de temp. ordin. & capit. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus, ergo idem eſt in aliis. Denique quòd in caſibus ſpecialibus, de quibus in hac ſectione agimus, incurratur ſuſpenſio etiam ſi delicta occulta fuerint probatur, quia iura indiſtinctè loquuntur: ergo non poſſunt à nobis coarctari ad crimina publica: aliàs etiam in cẽſura excommunicationis ipſo iure lata, eadem limitatio adhiberi poſſet. Vbi ergo lex non limitat, neque nos limitare poſſumus. Alia verò iura, quæ allegat Caſtro, de re longè diuerſa loquuntur, vt ſect.3, videbimus.

Ob occulta crimina ſæpe imponitur irregularitas. Concil. Trident

Et ob eadẽ imponitur etiam ſuſpenſio.

An incurratur irregularitas miniſtrando in ipſa ordinatione in caſibus propoſitis.

70 Quartò, quoniam is qui ordinatur, ſolet aliquãdo ſtatim Epiſcopo miniſtrare, vel Epiſtolam, aut Euangelium ſolemniter cantare, vel cum eo conſecrare, vt faciunt omnes, qui Præsbyteri ordinantur, dubitari poteſt, an ſi is, qui incurrit ſuſpenſionem in ordinatione ſua ob aliquem ex numeratis caſibus ſtatim cum Epiſcopo miniſtret, irregularitatem incurrat. Quod enim ille fiat irregularis argumentum eſt primò, quia verè & propriè miniſtrat in ordine iam ſuſcepto: priùs enim Subdiaconus, vel Diaconus ordinatur, & tunc incurrit ſuſpenſionem, poſteà verò iam ſuſpenſus ſolemniter canit Epiſtolam, vel Euangelium: quod eſt proprium miniſterium illius ordinis. Similiter etiam Presbyteri, priùs recipiunt characterem Sacerdotalem, poſtmodum autem verè conſecrant, nam licèt ſimul cum Epiſcopo concelebrent; verè tamen conficiunt, & proprium officium Sacerdotalis characteris exercent, iuxta ea quæ tradidimus in 3. tomo, tertia part. circa quæſt. 82. Diui Thomæ: ergo hi omnes efficiuntur irregulares: nam lex generalis eſt, ſuſpenſum ab aliquo ordine, ſi in illo ordine miniſtret, irregularẽ fieri. Et poteſt à ſimili confirmari, nam ſi quis ordinetur in loco interdicto, & in ipſamet ordinatione exerceat ſolemniter actum ordinis ſuſcepti, canendo Epiſtolam, aut Euangelium, vel conſecrando cum Epiſcopo, irregularis fit ex vi illius legis, quæ irregularitatem imponit clerico miniſtranti ſolemniter in ſuo ordine in loco interdicto, vt in ſpecie annotauit Couarruuias in cap. *Alma* part.2.§.2. nu. 5. Item eſt aliud exemplum, ſi quis furtiuè ſuſcipiendo ordines latam excommunicationem (hoc enim exẽpli gratia ſupponimus) ipſo facto incurrat in ipſa ordinatione, irregularis fiet ex vi generalis canonis ferentis irregularitatem contra eum, qui excommunicatus ordinatur. Quod docuit Gloſſ. in cap. vlt. de eo quæ furt. ordin. ſuſcep. Et idem ſentit. Abb. ibi nu.4. & clariùs cap.1. nu.4. vt notat & defendit Nauarrus conſil.97. de Simonia, n.9. & 10. & in Simonia ca. 25. n.70. Et videtur probari ex d.c.1. & 3. de eo, qui furt. ordin. ſuſcep. Vnde à fortiori idem dicendum eſt, ſi quis ita ordinatus furtiuè, ac propterea excommunicatus, Epiſcopo concelebret, quòd nimirum nouo titulo irregularitatem incurret, ſcilicet quia in ſuſcepto ordine excommunicatus miniſtrauit: ergo pari ratione idem dicendum erit in caſu præſenti. Atque ita docuit Nauar. conſil.8. in 2. imp. & 4. in priori de cleric. excom. miniſt. & Salzedo in Practica criminali, ca.26. circa finem, vbi refert quoſdam Theologos eiuſdem fuiſſe ſententiæ.

Pars affirmans.

Abbas. Nauar.

Salzed.

Nihilominùs contraria ſententia ſuaderi poteſt, quia miniſterium illud, quod ordinati omnes cum Epiſcopo exercent, non cenſetur, moraliter loquendo, actus diſtinctus ab ipſa ordinatione: ergo cum ratione ordinationis incurratur ſuſpenſio, non poteſt incurri irregularitas propter alia miniſteria, quæ ſunt quaſi circunſtantiæ illius actus. Antecedens notum eſt, quia tota actio Epiſcopi à principio vſque ad finem officij eſt vnus actus moralis, ad quem reliqui ordinantur. Conſequentia verò probatur, tum quia propter cooperationem ad vnum & eundem actum non debet quis ſimul ſuſpenſionem & irregularitatem incurrere, tum maximè quia iura quæ ferunt irregularitatem in clericum in ſuo ordine miniſtrantem, intelliguntur de miniſtrante actu diſtincto ab ordinatione ſua: ergo propter miniſterium in ipſa ordinatione exhibitum, quod eſt quaſi pars vel accidens eiuſdem ordinationis, non incurret prædictam irregularitatem, quia hæc non incurritur niſi in caſu à lege præſcripto. Quod autem hic ſit ſenſus illarum legum, oſtenditur primò ex ipſa diſtinctione, quam illæ leges faciunt inter ordinationem, & vſum ordinis. ſic enim habet Pius Secundus in ſuprà citata Extrauaganti, *A ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.* Et ferè ſimilia habet Sixtus V. in ſuo motu proprio. Diſtinguunt ergo ordinationem ab ordinis ſuſcepti adminiſtratione, tanquam actiones condiſtinctas: ergo non intelligunt irregularitatem incurri propter miniſterium in ipſamet ordinatione exhibitum. Et ad hoc magis perſuadendum expendo verbum illud, *durante ſuſpenſione*, quod planè ſignificat, ſuſpenſionem debere tempore præcedere, & poſt aliquam eius durationem ordinis miniſterium ſubſequi, quod enim in ipſa rei generatione fit, non propriè dicitur ipſa re durante fieri, ſed ipſa facta confieri. Nec ſatis eſt, ſi quis reſpondeat, iam præcedere ſuſpenſionem, & durare eo tempore quod inter vnam partem, & aliam illius officij intercedit. Hoc (inquam) non ſatisfacit, quia non eſt hæc duratio metaphyſicè, ſed morali modo penſanda: ita enim iura loquuntur: mo-

71. Pars negãs ſuadetur & præfertur.

Pij II. Expeditur.

Sixtus V.

moraliter autem ſicut tota illa actio vna eſt, ita quidquid in ea faciunt hi, qui ordinãtur, dicuntur facere in ordinatione ſua, & conſequenter in ſuſpenſione ſua ſi ibi ſuſpendi contingat, potiuſquam *ſuſpenſione durante*. Rurſus expendo verbum illud *præſumpſerint*, quod ſignificat ſpecialem temeritatem & audaciam, ſeu contumaciam diſtinctam ab illa, quæ in tali ordinatione, & ſuſpenſione committitur: vnde non poteſt verbum illud verè attribui ſic ordinato propter miniſterium, quod in ipſa ordinatione cum Epiſcopo exercet, quia illa non eſt noua præſumptio, ſed eſt quid moraliter contentum in ipſamet ordinis ſuſceptione tali modo, & voluntate facta.

72 Vnde etiam expendo vim illius conditionalis, *Si in eis miniſtrauerint, ſeu miniſtrare præſumpſerint*: nam ex vi, & proprietate illius ſermo eſt de miniſterio diſtincto, & moraliter ſeparabili ab ordinis ſuſceptione; & prorſus voluntariè aſſumpto poſt priorem ordinationem: at verò illa concelebratio, quæ fit cum Epiſcopo non eſt miniſterium noua volũtate ſuſceptum, nec moraliter ſeparabile ab ipſa ordinatione. Quod euidentiùs locum habet in Presbyteris conſecrantibus cum Epiſcopo, quia non ſolùm nõ præſumunt aut voluntariè ſe ingerunt, ſed etiam neceſſitate morali coguntur illud exercere, quia iuxta vſum Eccleſiæ illa cæremonia eſt inſeparabiliter coniuncta cum ordinatione; & eſſet magnum ſcandalum ſe ſeparare, aut illam omittere: Præter infamiam, & notam quam inde incurreret ordinatus, id non faciens. Quæ neceſſitas non videtur eſſe tanta in Subdiacono, vel Diacono, quantum ad miniſterium cantandi ſolemniter Epiſtolam, aut Euangelium, quia non omnes, ſed vnus tantùm ex his qui ordinantur, illud facere ſolet: & ideò faciliùs poſſet aliquis ſine ſcandalo, aut nota excuſari. Sed nihilominus etiam in his ſufficienter procedit illa ratio, tùm quia ſi eſſet tantùm vnus ſic ordinatus, idem ferè omninò in eo procederet, per accidens autem eſt quòd ſint plures: tùm etiam, quia etiam quando ſunt plures, ſi quis non ſe ingerat, ſed inuitetur & rogetur, licèt conſultiùs faciet, ſe excuſando, ſi facilè poſſit, tamen moraliter non debet ad id obligari, ne aliquam ſuſpenſionem aut notam præbeat, nec poterit dici ex præſumptione id facere tale miniſterium acceptando.

73. *Ex iure antiquo cõfirmatur eadẽ pars*

Et confirmatur tota hæc ratio, quia non ſolùm hæc ſpecialia iura, quæ in particulari de hac ſuſpenſione in ſuſceptione ordinum, & miniſterio poſteà ſubſequuto loquuntur, ſed etiam omnia antiqua, quæ irregularem faciunt eum, qui ſuſpenſus miniſtrat, ſemper loquuntur de ſuſpenſione priùs contracta, & de vſu ordinum ſubſequente per actum omninò diſtinctum, vt patet ex capit. 1. & cap. *Is cui*, de Sentent. excommunic. in 6. ibi, *In ſuo officio agens ſicut priùs*, & in capit. 1. de Sentent. & re iudic. in 6. ibi. *Si ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis*. Et eodem modo loquuntur multa decreta 11. quæſt. 3. Cùm ergo ſimus in materia pœnali & odioſa, & iura omnia in proprietate ſermonis magis inclinent in benignum ſenſum, videlicet quòd hæc irregularitas non contrahatur niſi per actum moraliter diſtinctum ab eo, quo ſuſpenſio contracta fuit, non debemus ea ad ſenſum magis rigoroſum retorquere.

74. *Ex praxi Cancellariæ idem oſtenditur.*

Accedit prætereà, quòd in quodam ſcholio addito ad conſil. 8. Nauarri circa primam opinionem aduertitur iuxta ſtillum Cancellariæ hos non reputari irregulares, nam cum Sacerdote ordinato ante legitimam ætatem, ſi poſteà non celebrauit, non diſpenſatur tanquam cum irregulari, ſed ſolùm abſoluitur à ſuſpenſione, & eo ipſo cenſetur manere habilis ad celebrandum: Quod ſecus eſt quando poſteà celebrauit, quia tunc præter abſolutionem à ſuſpenſione, ſpecialis diſpenſatio ab irregularitate neceſſaria reputatur: ergo ſignum eſt illam celebrationem cum Epiſcopo non cenſeri ſufficiens miniſterium ordinis ad incurrendam irregularitatem. Accedit tandem quòd Sixtus Quintus huiuſmodi ſuſpenſos propter miniſtrationem irregulares effectos, priuabat omnibus officiis & beneficiis eccleſiaſticis, & inhabiles faciebat, ad alia recipienda: at nemo dicet ſtante illa lege in ſua vi Sacerdotem ſic ordinatum, & ſuſpenſum, etiam ſi poſteà non celebret ex vi tantùm eorum, quæ in ordinatione geſſit, eſſe priuatum omnibus beneficiis & officiis, & voce actiua, & paſſiua, &c. ergo dicendum non eſt illum factum eſſe irregularem. Propter quæ, ſententia hæc probabilior mihi videtur: quam tenuit Medina ferè ſine probatione in Summa lib. 1. cap. 11. §. 8. Henriquez, lib. 13. de Excommunicatione, cap. 10. E. cap. 13. F. & lib. 14. cap. 3. nu. 6. X. ex alio fundamento, quia idem actus non punitur duplici pœna, quod nunc examinare non libet.

Idẽ argumento Extrau. Sixt. V. roboratur.

Medin. Henriq.

75. *Partis affirmãtis fundamẽtum ſoluitur.*

Ad fundamentum verò contrariæ ſententiæ, quidam reſpondent negando illam celebrationem cum Epiſcopo eſſe proprium vſum ordinis ſuſcepti, quia non ea intentione & modo fit, vt actum celebrandi quis exerceat, ſed ſolùm tanquam appendicem ad ordinum ſuſceptionem; quod ſignificatur in dicto ſcholio ad Nauarrum. Sed tamen negandum non eſt illam ex ſe eſſe veram conſecrationem, & conſequẽter proprium, & ſolemne actum characteris Sacerdotalis: idémque eſt manifeſtum in actu cantandi ſolemniter Epiſtolam, aut Euangelium. Vera ergo reſponſio eſt, illud quidem miniſterium eſſe ab ordine ſuſcepto, tamen non eſſe illud, propter quod iura ferunt hanc irregularitatem, quia ſolùm illam ferũt propter vſum ordinis, qui omninò extra ipſam primam ordinationem exercetur.

76 *Ad 1. exẽplum reſpondetur.*

Ad primum exemplum reſponderi poteſt negando conſequentiam quidquid ſit de antecedenti, nam ſi ibi incurritur irregularitas, ideò eſt, quia iura abſolutè faciunt irregularem eum, qui celebrat in loco interdicto, vel ſolemne actum ordinis exercet: nec diſtinguunt, an exerceat in ordinatione, vel poſteà. At verò in præſenti iura, quæ ferunt hanc irregularitatem, ſatis diſtinguunt, & declarant ſe loqui de ordinis vſu, poſt ſeu extra ipſam ordinationem. Deinde negari poteſt antecedens, de quo ſuo loco dicemus.

77 *Reſpondetur ſecũdo exemplo.*

In ſecundo exemplo falſum eſſe exiſtimo quod aſſumitur: fieri enim non poteſt quòd aliquis fiat irregularis ex eo precisè quòd prohibitus ſub excommunicatione ipſo facto ne ordines ſuſcipiat, nihilominus ordinatur. Nam ille licèt per ordinationem excommunicatus maneat, non tamen recipit ordines excommunicatus, ſed potiùs è contrario iam ordinatus excommunicationem incurrit, cùm enim non excõmunicetur niſi quia ordinatur, priùs natura ordinatus eſt, quàm excommunicatus: poſtquam verò excommunicatus eſt, nihil ſacrum agit aut recipit propter quod irregularis ſit. Eſtque optimum ſimile quod affert Syluester verb. *Irregularitas*, quæſtion. 13. punct. ſecundo, nam ſi ſub excommunicatione ipſo facto prohibitum ſit ne in tali oratorio Miſſa dicatur, qui ibi primam Miſſam dixerit fiet excommunicatus, non irregularis; ſi autem priuſquam abſoluatur dicat ſecundam irregularis fiet, quia quando dixit primam, non erat ligatus cenſura, nec illam contraxit donec Miſſam abſoluit, & ita iam excommunicatus nihil egit, quo irregularis fieret: quod ta-

Syluest.

men faceret;ſi ſecundum Miſſam celebraret,& idem A dicit in ſimul Maiol. lib. 3. de irregularit. cap. 18. n. 5. ita ergo eſt omnino in propoſito. Neque in illis capitulis de eo qui fur. ord. ſuſcep. contrarium dicitur. Nã vt ſupra notaui, in primo dicitur, difficiliùs eſſe diſpenſandum cum eo, qui contempto anathemate furtiue ordines ſuſcepit, quàm cum eo, qui abſque anathemate id fecit: non verò dicitur aliud genus cenſuræ, vel inhabilitatis contrahi. Et idem dici poſſet ad aliud cap. quanquam ibi, quia duo ordines ſuſcepti fuerunt, in Diaconatus ſuſceptione rectè dicitur irregularitas, vel potiùs noua ſuſpenſio contracta, quia in Subdiaconatu iam ille excommunicationem contraxerat.

78 *Tertio exẽplo ſatisfit.* Denique quod in tertio exemplo additur de eo, B qui contra latam excommunicationem ordinatur, & in ipſa ordinatione miniſterium exercet, apparentius eſt quod aſſumitur: nihilominùs tamen etiam id negandum videtur cum Medina ſuprà ex eodem fundamento, quod illud miniſterium non videtur diſtinctum ab ordinatione ipſa. Vt in dicto exemplo Syluestri, qui primam Miſſam dicit in loco prohibito ſub excommunicatione, excommunicationem incurrit ſtatim ac ſubſtantiale ſacrificium perficit, & tamen licèt poſteà orationes vltimas dicat, & alia perficiat, non fit irregularis, quia non cenſetur nouum actum ordinis exercere poſt excommunicationem contractam, ita ergo in noſtro & in propoſito caſu dicendum cenſeo. C

SECTIO II.

Vtrùm aliqua ſuſpenſio ipſo iure lata ſit propter prauum vſum ordinis cum violatione cenſuræ.

1 HIc ſolùm de clericis Epiſcopo inferioribus agimus, nam de Epiſcopis poſteà dicemus ſection. 5. Et ſicut in ſuſcipiendis ordinibus variis modis peccatur; ita in eorum miniſterio multiplex poteſt eſſe abuſus. Primus eſt generalis, ſcilicet quòd in peccato fiat, iuxta ea quæ tractauimus in tertio tomo, diſput. 13. ſection. 6. & circa hoc nullam inuenio ſuſpenſionem ipſo iure latam, præ- D ter ea quæ dicam ſection. 4. Alius modus prauitatis eſt, ſi clericus vtatur ordine ſuo ritu inſufficiente ad valorem actus, ſeu præter Chriſti intentionem, vt ſi tentet Sacerdos conficere in aqua, pane ordeaceo; aut ſi velit baptizare aliis verbis quàm ſint in vſu Eccleſiæ, aut alio ſimili modo: & propter hoc etiam peccati genus nullam inuenio ſuſpenſionem ipſo iure latam, ſed interdum aliquam irregularitatem, vt propter rebaptizationem, vt in tertio tom. etiam tactum eſt, & inferiùs videbimus. Aliquando etiam fertur excommunicatio ipſo iure propter hoc peccatum, vt ex ſuperiùs tractatis de excommunicatione patet. Tertius modus malitiæ eſſe poteſt, ſi clericus vtatur ſuo ordine contra ſpecialem prohibitionem Eccleſiæ, quæ per cenſuras fit. Notanter autem E dico, *quæ per cenſuras fit*, quia quælibet alia prohibitio, quæ ſimpliciter, & abſque cenſura fieri poteſt per Eccleſiaſticum Prælatum, non habet ipſo iure ſuſpenſionem annexam, niſi ab homine imponatur, quia nullum eſt de hoc latum decretum. Igitur in hoc genere delicti ſolent duo vel tres caſus numerari.

Multiplex modus peccãdi in ordinum miniſterio abſque ſuſpenſione.

Prima ſuſpenſio propter prauum vſum ordinis examinatur, & excluditur.

2 PRima ergo ſuſpenſio dicitur eſſe ipſò iure lata in clericos, qui ſolemniter, & præter modum in iure conceſſum vtuntur ordine ſuo in loco interdicto, & cenſetur hæc ſuſpenſio eſſe ab officio, & beneficio. Ita Syluester verb. *Interdictũ*, 6. numero. 3. Angelus, *Interdictum*, 7. numer. 7. Armilla verb. *Interdictum*, num. 58. qui citat Hoſtienſem, Innocentium, Abbatem, Paludanum. Citatur ab his authoribus, capit. *Tanta* de Exceſſibus Prælat. Sed in eo cap. duæ ſunt partes ſeu pœnales ſententiæ. Prior eſt, quam fert Pontifex contra quendam Epiſcopum Colubrienſem, qui interdictum violauerat: & Pontifex declarat omnes beneficiorum collationes, cenſurarum prolationes, & ſimiles actiones ab illo factas poſt violationem interdicti irritas eſſe, & inanes. In quo ſupponere videtur illum fuiſſe ſuſpenſum à iuriſdictione, atque adeo ab aliquo officio. Verumtamen in illa parte nulla eſt mentio ſuſpenſionis ab ordine, nec etiam à beneficio. Altera pars illius capitis eſt, in qua præcipit Pontifex, plures alios clericos, qui violauerant interdictum ſuſpendi ab officio & beneficio. Verba autem textus ſunt, *Omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, ſuſpendas authoritate Apoſtolica ab officio & beneficio.* Quæ verba, vt per ſe patet, non continent ſuſpenſionem ipſo iure latam, ſed ferendam. Citari præterea ſolet cap. *Poſtulaſti*, §. *Quæ ſciuiſtis*, de Cleric. excomm. miniſt. Sed ibi ſupponitur quidem in eo caſu excomm. lata: & additur, huiuſmodi violatores interdicti, ſi clerici ſeculares ſint, eſſe beneficiis ſpoliandos: ſi autem monachi in arctioribus monaſteriis ad agendam pœnitentiam eſſe detrudendos: alia verò pœna ipſo facto incurrenda ibi non imponitur, nec ego credo excommunicationem illam fuiſſe à iure, ſed ab homine, quia nec verba textus aliud poſtulant, nec talis excommunicatio in iure inuenitur, nec authores illius meminerunt.

Syluest. Angel. Armill.

Ca. Tanta de Exceſſ. Prælat.

C. Poſtulaſti. de cler. excommu. miniſtr.

3 Rurſus citatur cap. *Is qui*, §. *Is verò*, de Sentent. excom. in 6. Vbi non ſuſpenſio, ſed irregularitas Summo Pontifici reſeruata propter hoc delictum incurri dicitur: additúrque huiuſmodi ſic delinquentem neque eligibilem eſſe, neque cum aliis ad eligendum admitti debere. Et quidem illud priùs, ſcilicet eſſe ineligibilem in ipſa irregularitate includitur: ſecundùm autem minimè, quia irregularitas non priuat iuriſdictione, vel quaſi iuriſdictione, vt ſuo loco dicemus. Et ita quoad hanc partem videtur ibi imponi quoddam genus ſuſpenſionis, ſcilicet à poteſtate eligendi: quamuis, ſi verba textus præciſè & limitatè intelligantur, vt intelligi debent in materia pœnali, non ſatis ex eis colligitur ſuſpenſio ipſo iure verba enim ſunt, *Adeò efficitur ineligibilis, quòd neque ad eligendam cum aliis debere admitti.* In quibus non dicitur illum eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ita vt, ſi ad eligendum admittatur, actio eius nulla ſit; ſed ſolùm dicitur, *non debere admitti*: in quo ſignificatur hominum factum requiri, vt ille ab eligendo excludatur: ideóque pœnam illam non eſſe talem quæ ipſo iure incurratur, ſed quæ imponenda ſit. Citatur etiam ca. 1. de Poſtul. Præl. in quo Summus Pontifex cuiuſdam poſtulationem non admittit, eo quod interdictum violauerat, & ideò perſona indigna erat quæ poſtulari poſſet. Sed in primis illa indignitas non eſt propria ſuſpenſio, neque etiam eſt propria clericorũ, ſed de laico etiam violante interdictum verificari poſſet: Et deinde in ipſa irregularitate, contenta intelligitur, quia etiam irregularis indignus eſt vt poſtuletur: imò ex vi ipſius criminis violando interdictũ abſq; alia cenſura efficitur quis indignus, vt ad Prælaturam Eccleſiaſticam poſtuletur.

Cap. Is qui de Sent. ex com. in 6.

C. 1. de Poſtul. Prãl.

4 Præterea citatur cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegiis, in 6. vbi propter illud crimen ſuſpenditur quis ab ingreſſu Eccleſiæ. Sed illa non eſt propria ſuſpenſio de

C. Epiſcoporum, de Priu. in 6.

de qua agimus, quæ ſolis clericis conueniat, ſed eſt communis omnibus laicis: atque ita magis pertinet ad cenſuram interdicti, de qua poſteà. Adducitur etiam cap. *Quia diuerſitatem*, de Conceſſ. præbend. ad hoc, vt clericus, qui ſic deliquit contra interdictum, non poſſit conferre beneficium: at hoc ibi non dicitur, ſed ſolùm de Epiſcopo ſuſpenſo ſermo eſt, & de illo verum eſt, ſi ſit ſuſpenſus ab officio, non poſſe conferre beneficium; tamen probandum eſſe prius ob violationem interdicti manere, ſic ſuſpenſum quod ibi non dicitur. Igitur nullum in iure textum inuenio, quo hæc ſuſpenſio lata ſit, prout eſt cenſura ab irregularitate diſtincta, ſed ſolùm vt in illa includitur.

Cap. Quia diuerſitatē de conceſſ. Prebend.

Secunda etiam ſuſpenſio includitur.

5. SEcundus caſus ſimilis præcedenti eſt de clerico, qui celebrat coram excommunicato, vel interdicto, vel illum admittit ad diuina, vel ad ſepulturã eccleſiaſticã, illum enim, aliqui aſſerunt, ſuſpenſum ipſo iure manere ex dict. cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. Veruntamen, vt dixi, ibi non fertur pœna ſuſpenſionis clericorum propria, ſed interdicti communis laicis: & præterea intelligenda eſt illa pœna quoad excommunicatos vitandos iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, vt latiùs expoſuimus ſuprà diſp. 10. ſect. 2. & diſp. 12. ſect. 1. & 4.

Vltima ſuſpenſio ob prauum vſum muneris ſacerdotalis.

6. TErtius caſus ſpecialiter addi ſolet de clerico tradente Chriſtianæ ſepulturæ corpus publici vſurarij in tali peccato morientis. Quem caſum hic numero, quia hic actus ad ordinem ſuo modo pertinere videtur, & prohibitio ſeu pœna illa tanquam. Cenſura quædam eſt reſpectu ipſius vſurarij. Habetur autem hæc ſuſpenſio in cap. *Quia in omnibus*, de Vſuris. Vbi nò ſolum propter ſepulturam, ſed etiam propter crimen accipiendi oblationes ab vſurario manifeſto quædam ſuſpenſio fertur, his verbis, *Qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quæ accepit reddere compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.* Vbi duo prohibentur, ſcilicet, & oblationes ſuſcipere à publico vſurario, & illius corpus ſepulturæ tradere. Prohibetur etiam ibi ſacerdotibus, ne hos vſurarios admittant ad communionem altaris: tamen contra facientes oppoſitum nulla ſpecialis pœna imponitur. In primis verò duobus caſibus imponitur pœna ſuſpenſionis ab officio, & in primo additur reſtitutio rerum, quæ in oblationem ſuſceptæ ſunt. Veruntamen quoad hanc partem non imponitur pœna ipſo iure; neque eſt ibi aliquod verbum, quo ſignificetur; impediri tranſlationem dominij, ſolùm enim dicitur, *Quæ accepit reddere compellatur*: ergo, donec compellatur, non tenebitur reſtituere ex vi illius legis. Quod addo, quia cùm vſurarij bona cenſeantur iniuſtè acquiſita, & ideò obnoxia reſtitutioni: res ab ipſo oblatæ poterunt ex hoc capite etiam eſſe reſtitutioni obnoxiæ: Si tamen vſurarius habeat plura bona ex quibus reſtituere poſſit, ceſſabit illa obligatio. Et fortaſsè ideò non explicatur in illo textu, cui cogendus ſit ſacerdos reddere illa bona oblata: ſed id videtur arbitrio iudicis relinqui: quia ſi neceſſaria ſint ad plenam reſtitutionem vſurarum faciendã reddenda erunt ipſi vſurario, vt ea reſtituat, vel ipſimet quibus debentur, ſi manifeſti ſint alioqui poterunt, vt opinor, applicari pauperibus, quia iam vſurarius quantum in ſe eſt, abdicauit à ſe dominium illorum, & in illius fauorem cederent ſi ei redderentur; ſed de hoc latiùs alibi.

Ca. Quia in omnibus de vſuris.

A At verò ſuſpenſio ipſo iure fertur, & propter duas actiones non ſimul, ſed diuiſim ſumptas, ita vt quælibet earum ſufficiat ad ſuſpenſionem incurrendam, vt patet ex particula diſiunctiua, *Qui acceperit, vel tradiderit*: atque ita ſunt duæ ſuſpenſiones, licèt eodem textu contentæ. Vnde, ſi aliquis ſacerdos vtramque illarum committat, duas ſuſpẽſiones incurret, ideóque duplici indigebit abſolutione, vel vna, quæ vtrãque cauſam reſpiciat. Prior ergo actio eſt recipere oblationes vſurarij. Quid autem nomine oblationum intelligendum ſit inquiri poteſt: tamen hoc alterius conſiderationis eſt. Videatur D. Tho. 2. 2. qu. 85. art. 3. ad 3. vbi oblationem eſſe, ait, quidquid Deo directè offertur, quod latius proſequitur tota qu. 86. Quod verò ad præſens ſpectat, tribus modis poſſunt B fieri hæ oblationes. Primò in miſſa ad offertorium, prout eſt in vſu. Et hic modus ſuſcipiendi oblationes videtur maximè ibi prohibitus, quia & illæ propriſſimè oblationes dicuntur, & illas ab vſurario recipere maius eſſet Eccleſiæ ſcandalum. 7.

D. Tho.

Sub hac pœna prohibentur oblationes in miſſa offerri o accipi.

8. Secundò offeruntur hæc dona extra Miſſam non merè gratis, ſed tanquam ſtipendium ſeu eleemoſyna, vt ſacrificia vel alia officia diuina pro credentibus fiant. Quomodo in cap. *Sacris*, de Sent. excomm. prohibẽtur ſacerdotes recipere oblationes pro excommunicato mortuo, antequam abſoluatur, etiãſi cum ſignis contritionis obierit. Et de hoc genere oblationis dubitari poteſt an in illo textu comprehendatur, quia oblationes propriè ſignificant dona gratuita, vt D. Thom. ſuprà dicit: hæc autem nõ gra- C tis dantur, ſed ex implicito pacto iuſtitiæ: & ideò nõ ſunt tam propriæ oblationes. Præterea non eſt prohibitũ orare pro vſurario publico: non eſt enim excommunicatus: & ideò licet pro illo ſacrificium offerre, vt Deus illum conuertat: ergo etiam licebit ab illo ſtipendium accipere pro Miſſa dicenda, vel aliquid ſimile. Quare probabile cenſeo hoc ibi non prohiberi: quod ſecus eſt in excommunicato, à quo non licet huiuſmodi oblationes accipere propter prohibitam cõmunicationem cum illo vt rectè Nauar. de Oratione cap. 19. nu. 67. In illo ergo caſu, non incurretur ſuſpenſio: imò neque erit malum, per ſe loquendo ſecluſo ſcandalo. Sed quid ſi recipiantur hæc ſtipendia pro vſurario iam mortuo in ſuo pec- D cato publico. Reſpondeo id eſſe malum ex alio capite, quia ille eſt publicè condemnatus, quantum Eccleſiæ conſtare poteſt: & ideò non licèt pro illo ſacrificium offerre, vel publicas orationes. Tamẽ ex vi illius decreti non incurretur illa ſuſpenſio propter rationem factam: & præterea quia ibi non prohibetur ſub illa cenſura ſuſcipere eleemoſynam *pro vſurario* ſed *ab vſurario*: vnde niſi oblationes eius nomine fiant (tunc enim cenſentur ab ipſo fieri) non videntur ſub illa prohibitione comprehendi.

An prohibeatur accipi ſtipendia pro diuinis officiis à vſurariis.

Nauar.

9. Tertium genus oblationis eſt, quando ſimpliciter aliquid offertur Eccleſiæ, vel miniſtris eius in eleemoſynam & ſubſidium, & hæ ſi dentur miniſtris Eccleſiæ vt tales ſunt, & non tantum quia ſunt pauperes (vt dari ſolet eleemoſyna religioſo vel ſacerdoti E pauperi) verè computantur inter oblationes Eccleſiaſticas, iuxta doctrinam D. Thomæ ſuprà: & ideò etiam de his procedit dicta prohibitio & pœna. Quod ita ſentit Syluеſt. verb. *Decima*. Vbi adhibet limitationem, niſi huiuſmodi oblationes ſint aliàs debitæ ex conſuetudine, vel alio titulo ex his, quos ponit D. Thom. dict. quæſt. 86. art. 5. quia vſurarius propter ſuum crimen non debet fieri melioris conditionis, aut liberari obligatione. Et confirmatur, nam ab vſurario licet oblationes ſic debitas exigere, ſicut & alia debita, vt in ſuperioribus dictum eſt, & notauit Richardus diſt. 18. art. 6. quæſt. 4. Intelligen-

Quia ſi oblationes in ſubſidiũ Eccleſiæ aut eius miniſtrorum dentur.

Syluеſt.

gendum eſt, tamen, dummodo vſurarius habeat bona, ex quibus tales oblationes ſoluat, præter ea, quæ reſtitutioni vſurarũ obnoxia ſunt, quia illa non ſunt ſua; vt in oblationem dari aut recipi poſſint, vt etiam Syluester notauit. Et hæc de illa prima cauſa huius ſuſpenſionis videntur ſufficere. De altera verò cauſa ſcilicet, tradendi vſurarium ſepulturæ Eccleſiaſticæ plura eſſent dicenda, niſi in ſimili tradita eſſent ſuperiùs diſp. 12. ſect. 4. ex quo loco peti poteſt huius partis declaratio.

10. *Quomodo habeat locũ ſuſpenſio hæc poſt Extra Ad euitanda.* Solùm poteſt circa hoc decretum dubitari, an poſt Extrauagantem, *Ad euitanda*, habeat locum hæc ſuſpenſio. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia ratione illius Extrauagantis non tenemur vitare in ſacris, vel in aliis rebus quemquam, niſi ſit nominatim excommunicatus, aut manifeſtus percuſſor clerici: ergo publicus vſurarius, ſi non ſit excommunicatus nominatim non erit vitandus, vel in oblationibus recipiendis, vel in ſepultura ſacra. Quidam reſpondent, per illam Extrauagantem ſolùm eſſe conceſſum ne teneamur vitare quempiam titulo cenſuræ in eum latæ, niſi nominatim denunciatus eſt: publicum autem vſurarium nõ vitari, in illis duobus actibus propter propriam cenſuram, ſed ſolùm in odium criminis, & propter ſcandalum vitandum ideóque, non obſtante dicta Extrauagante, durare prohibitionem & pœnam huius decreti. Sed contra hanc interpretationem videntur apertè facere verba dictæ Extrauagantis, quæ ſic habent, *Conſtituimus, vt nemo poſthac teneatur abſtinere, & ſeparare ſe, neque euitare communicationem alicuius ratione alicuius ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, aut à iure generaliter promulgatæ.* Quod vltimum verbum comprehendit præſentem caſum de quo agimus, quia non tenentur ſacerdotes excludere vſurarium publicum ab his actibus, niſi ratione prohibitionis generali iure latæ. Et ita cenſeo dicendum, hanc ſuſpenſionem non incurri donec vſurarius ſit ſpecialiter, & nominatim per ſententiam condemnatus, vel ſaltem de tali crimine declaratus, quia aliàs nullum committitur peccatum contra illam prohibitionem, & conſequenter nec pœna eius incurritur. Atque in hunc modum eſt limitanda hæc ſuſpenſio, quam ſolam ex toto diſcurſu huius ſectionis colligimus.

SECTIO III.

In quibus caſibus incurrant clerici ſuſpenſionem ipſo iure propter peccata contra alia munera vel obligationes ſibi proprias.

1. POſt vſum ordinis proximè ſpectant ad clericos obligationes aliæ quæ ex Eccleſiaſticis muneribus, vel ex decentia talis ſtatus oriuntur, & ob culpas, quæ in hoc genere committuntur, ſuſpenſiones aliquæ ſunt iure ipſo latæ, quas breuiter examinabimus, atque explicabimus. Prima eſt de his, qui non vtuntur veſtitu ad formã eodem iure ſtatutam, nam hi, ſi beneficium habeant, ſuſpenduntur per ſex menſes, aut per annum iuxta delicti qualitatẽ eodem iure expreſſam. Ita habetur in Clemen. 2. de Vita & honeſt. cler. Circa quam, quia verba textus ſunt clara, ſolùm annoto, quamuis culpa hæc communis eſſe poſſit omnibus clericis, ſuſpenſionis tamen pœnam non imponi omnibus, ſed illis tantùm, qui beneficium habent Eccleſiaſticum: ita enim in textu expreſsè dicitur, & ipſa pœna ſuſpenſionis à beneficio id exigit: & ideò pro clericis non beneficiatis idem crimen committentibus alia pœna ibi fertur, quæ in textu videri poteſt. Aduertit

Prima ſuſpenſio clerici propter veſtium abuſum Clem. 2 de Vita & honeſt. cler.

A autem Nauarrus ca. 27. n. 157. eam cenſuram incurri, quando clericus communiter vtitur veſtibus illic prohibitis; non vero ſi ſemel aut iterum aliqua occaſione extraordinaria illis vtatur: & citat Cardinalem ibi n. 27. Denique in hoc plurimum eſt conſideranda conſuetudo, & an ſecundum prudentium hominum arbitrium aliquis peccet mortaliter contra illam prohibitionem, vtendo hac vel illa veſte: nam ſi non ita peccat, non exiſtimo incurrere pœnam illam adeo grauem. Multa verò minutatim diſtinguuntur in illa Clementina, quæ aut non ſunt vſu recepta, aut non ſub ea æſtimatione, vt mortale peccatum exiſtimetur tali veſte vti, ſed ad ſummum indecẽtia quædam venialis.

Secunda eſt, de his clericis beneficium habenti- 2. *Secunda, propter Eccleſiarum grauamẽ.*
B bus, ſeu curam alicuius Eccleſiæ, qui eam alienis debitis grauant, aut literas, ſeu ſigilla alicui concedũt, quibus poſſit Eccleſia obligari, nam qui hoc facere præſumunt, ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium rerum ipſo iure ſuſpenduntur in cap. 2. extra de Solutionibus. Quæ lex & pœna non comprehendit Epiſcopos, vt benè ibi Gloſſ. notat ex c. *Quia periculoſum*, de Sentent. excomm. in 6. quod de omnibus caſibus in hac ſectione tractandis dictum intelligatur. Addit verò Angelus verb. *Suſpenſio*, 1. nu. 10. quem ſequitur Syluest. n. 6. poſſe Epiſcopum in ſuſpenſione diſpenſare: quod tamen facere non debet, niſi priùs immunitati Eccleſiæ fuerit ſatisfactũ iuxta cap. *Cùm olim*, de verb. ſignific. quod ipſi nullo iure probant, & ideò cenſeo generalem regulam traditam ſuprà, ad hunc caſum eſſe extendendam. *Gloſſ.* *Angel. Syluest.*
C

Tertius caſus eſt, de his, qui vacante Sede alicuius Cathedralis, regularis, aut Collegiatæ Eccleſiæ, *occupant bona, quæ ad prælatum defunctum ſpectãt, vel quæ tempore vacationis obueniunt, & in vtilitatem Eccleſiæ expendi, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari* qui ſuſpenduntur *ab officio, & beneficiis quibuſcumq́; donec plenè reſtituerint quidquid de prædictis bonis acceperint.* Fertur autem illa cenſura *in Capitulum, Collegia, & ſingulares perſonas*, quæ talia bona *occupant, inter ſe diuidunt, ſubripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt.* Habetúrque in cap. *Quia ſæpe*, de Elect. in 6. Quid autem bonorum nomine in ea conſtitutione intelligatur, ex generali appellatione ſatis conſtat; comprehenduntur enim omnia bona tam mobilia, quam D immobilia, tamen ex vi illius iuris ſolùm comprehendentur ea quæ vel à prælato defuncto poſſidebantur, vel vacationis tempore ex fructibus talis Eccleſiæ proueniunt. Tamen in Clem. pen. de Elect. fit extẽſio, vt ſub illis bonis intelligatur comprehendi omne emolumentum, quod prouenit ex iuriſdictione, & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, aut quidquid aliàs vndecumque ad Eccleſiam pertineret, ſi non vacaret, deductis expenſis, & addita limitatione, ſcilicet, *Niſi vacante ſede iuriſdictio cum eius emolumento ad aliquas ſingulares perſonas ex conſuetudine, aut aliquo ſpeciali priuilegio, aut titulo deuoluatur*: nam illi non priuantur iure ſuo, propter illam conſtitutionẽ, vt in eadem aduertitur. In qua limitatione nonnulla aduertenda ſunt. Primum, illam ſolùm adhiberi cir-
E ca iuriſdictionem, & emolumentum eius, & ita Clemens in nulla re limitat priorem conſtitutionẽ Bonifacij, qui voluit, vt nullo priuilegio vel conſuetudine obſtante prior conſtitutio obſeruaretur: Clemens autem ſolùm quantum ad eam partem extenſionis, quam ipſe addidit, voluit illam limitationem adiungere: Deinde eſt conſiderandum, Clementem non loqui de priuilegiis perſonarũ ſecundum ſe, *ſed ratione dignitatum, quas obtinent*: meritò enim voluit dignitatem non priuari iuriſdictione, quæ ad illam pro eo tempore iuſta ratione ſeu titulo pertinet,

3. Tertia in occupantes bona Prælati defuncti *Cap. quia ſæpe, de Elect. in 6.* *Clem. pen. de Elect.*

Quod

Quod ſi is, qui talem habet dignitatem, iuriſdictionem iuſtè exercet, etiā emolumento eius meritò frui debet, cùm illud detur ratione muneris. Deinde in priori textu aduerto, ſolùm loqui de Epiſcopis vel Prælatis alicuius Eccleſiæ Collegiatæ, vel regularis, & ideò non extendi ad bona, quæ ad inferiores beneficiatos ſpectant. Notari verò debet alia lex lata in c.vlt.de Offic.ord.in 6.per quam quidem nihil derogatur d.c.*Quia ſæpe*, vt in fine eiuſdem textus dicitur: ſed fertur ſpecialis ſuſpenſio, ab officio & beneficio contra omnes Eccleſiaſticas perſonas Epiſcopis inferiores, quæ vacantibus dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel Eccleſiis quibuſcumq; ſibi ſubiectis, ſeu ad collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam pertinētibus eorundem, bona in ipſis inuenta, ſiue vacationis tempore venientia, occupare, aut in vſus ſuos quomodo conuertere præſumāt, niſi aliquo iuſto titulo ad illos pertineant.

Ca. vlt. de offic. ordin. in 6.

4. *Quarta ſuſpenſio exponitur, Clem 2 de Magiſtris.*

Quarta ſuſpenſio ipſo iure fertur in Clement.2.de Magiſtris, vbi Cancellarius Vniuerſitatis, vel ille ad quem ſpectat gradum Magiſtratus conferre, ab eo munere per ſex menſes ſuſpenditur, ſi cuipiam talem gradum contulerit non priùs recepto à tali perſona iuramento, quod vltra certam ſummam ibi taxatam, ſcilicet trium millium Turonenſium argenteorum non expendat. De qua ſumma pecuniæ videri poteſt Couar.in veterum collatione numiſmatum c.3.§. 2. num.8. vbi in ſumma dicit, Turonenſem argenteum quarta parte minorem eſſe Caſtellano argenteo, *æſtimatur enim* (inquit) *viginti quinque noſtris æreis marauedis:* quamobrem iuxta illam conſtitutionem nemo poterit in Doctorali gradu, & honore adipiſcendo expendere vltra ducentos ſimplices ducatos Caſtellæ, qui æquiualent ducentis & viginti Cruciatis Luſitanis. Circa illam verò ſuſpenſionē duo occurrunt notanda. Vnum eſt, illam non videri propriè Eccleſiaſticam cenſuram, quia non eſt à beneficio, vel ab officio Eccleſiaſtico: neque eſt propria clericorum, præſertim quoad gradus Doctoratus in vtroq; iure, aut Medicina & Artibus. Vnde ait Gloſſ.vlt.in d.Cle. qui violat hanc ſuſpenſionem, non fieri irregularem, quia non violat Eccleſiaſticā cenſuram. Deinde obſeruo conſtitutionē hanc non eſſe vſu receptam in multis Academiis, in quibus & tale iuramentum nō exigitur, & ſunt propriæ conſuetudines receptæ & approbatę, iuxta quas interdum longè maiores fiunt expenſæ; nec propterea cenſetur incurri illa ſuſpenſio ideóque in hac re conſuetudini ſtandum eſt.

Couar.

5. *Quinta in delinquentes in electione Epiſcop.*

Quinta ſuſpenſio lata eſt contra electores Epiſcoporum, qui infrà octo dies poſtquam commodè potuerint, electionem factam electo non præſentauerint, & in hoc culpabiles extiterint: hi enim ab omnibus beneficiis, quæ in illa Eccleſia, de cuius electione agitur, obtinent per triennium ſuſpēduntur: & ſi ad illa intra illud tempus temerè ſe ingeſſerint, priuantur perpetuò ipſis beneficiis, Ita ſtatuitur in cap. *Cupientes*.§. Cæterum de Electione in 6. Vbi eadem pœna extenditur ad eligentes, vel opponentes ſe electioni, qui intra tempus & modum ibi præſcriptum ad Sedem Apoſtolicam non accedunt per ſe, vel per procuratores, aut per certas perſonas ad hoc deſtinatas ad reddendam totius negotij rationem. Ac tandem idem ferè decernitur cùm aliquis poſtulatur, vt in eodem textu videre licet: hic enim caſus ampliorem expoſitionem non requirit, quia fere non ſunt iam in vſu huiuſmodi electiones.

Sexta in compromiſſarium eligentem indignum.

6. SExta etiam ad electiones pertinens, eſt de compromiſſario eligente indignum, ille enim à beneficiis Eccleſiaſticis triennio ſuſpenditur ipſo iure in cap. *Si compromiſſarius*, de Elect.in 6. vbi etiam integra declaratio, quæ de hoc caſu deſiderari poteſt, traditur. Nam primò explicatur id intelligendum eſſe de illis beneficiis, quæ in ea Eccleſia elector obtinet, quam per talem electionem oſtendit. Secundò, quòd hæc pœna ſolùm imponitur quando electio fit ad Epiſcopatum, vel ſuperiorem dignitatem. Tertiò. hac pœna non ligari, nec comprehendi Epiſcopos, vel ſuperiores, quando ipſi compromiſſarij ſunt: quia generaliter fertur, & generalis ſuſpenſio non comprehendit Epiſcopos vel ſuperiores, iuxta cap. *Vt animarum*, de Sent.excom. Quartò extenditur illa ſuſpenſio ad eum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionem impugnans, in probatione deficit. Addit verò Angelus verb. *Suſpenſio*, 1.n. 27. compromiſſarium eligentem indignum incurrere hanc ſuſpenſionem, niſi compromittentes illud habuerint ratum, ſentiens ſi illi ratam habeāt, alium non incurrere. Sed illa conditio in eo textu ad hanc rem non ponitur, ſed ad aliam longè diuerſam. Dicitur enim priùs in verſ. *Si vero*, quando compromiſſarius eligit indignum, ſiue dolo, ſiue ignorantia id faciat, iam functum eſſe officio ſuo ideóque poteſtatem eligendi ad compromittentes reuerti, *niſi etiam illi talem electionem ſcienter ratam priùs habuerint:* & meritò talis conditio in eo caſu apponitur in pœnam eorum, qui ſcienter talem electionem approbant. Deinde verò in verſ. *Porrò*, imponitur dicta pœna ſuſpenſionis compromiſſario malè eligenti: additur verò, illam pœnam vel ſimilem non extendi ad ipſos cōpromittentes, niſi etiam ipſi ratā electionem habuerint: quia pœna ſolùm authorē culpæ tenere debet, vt ibi dicitur: cōpromittentes autem nihil peccarunt compromittendo in aliquo, licèt ille poſtea malè fungatur officio ſuo. Meritò autem additur illa conditio, *Niſi ipſi ratam habeant talem electionem*, quia tunc iam illi ſunt participes eiuſdem criminis, & ideò etiam debent eſſe participes alicuius pœnæ. Tantum ergo abeſt vt poſita illa conditione, quòd compromittentes ratam habeant talem electionem, compromiſſarius non incurrat dictam pœnā, vt Angelus intellexiſſe videtur, quòd potiùs tunc non ſolùm compromiſſarius, ſed etiam compromittentes pœnam incurrant.

C. Si compromiſſarius, de Elect. in 6.

Angel.

7. *Quid ſi per ignorantiā culpabilē indignus eligatur.*

Expendendum autem eſt illud verbum, *Niſi ſic, vt præmittitur, ratum habuerint*, id eſt, *ſcienter:* ſic enim pręmiſſum fuerat in §. *Si verò*. Quare ſi per ignorantiam indignitatis electi ratam habuerint electionem, non incurrent. Et quidem, ſi talis ignorātia fuerit inuincibilis, res eſt manifeſta, quia tunc nulla committitur culpa: ſi autem non ſit omnino inuincibilis, ſed aliquo modo voluntaria, dubitari poteſt: an tunc compromittentes, & electionem ratam habentes talem incurrant pœnam: cum enim non excuſentur à culpa, videntur non excuſari à pœna. Nihilominùs, tamen propter verbum, *ſcienter*, probabile exiſtimo hos non incurrere pœnam niſi interueniente dolo & malitia, & ſuppoſita ſcientia quòd electio fuit de indigno facta: nam, ſi interueniat ignorantia, etiamſi vinci fortaſsè potuiſſet, & ideò non excuſet à culpa, tamen aliquam excuſationem affert, quæ iuxta intentionem, & verba illius textus, ſufficit ad excuſandam illam pœnam, alioqui verbum illud, *ſcienter*, nihil operaretur. Et fortaſsè ratio fuit, quia illa erat ignorantia facti: ignorantia enim iuris hic admitti non poteſt, quis enim ignorabit non licere electionē indigni ratam habere; ignorantia autem facti, ſcilicet, de electi indignitate facile poteſt haberi, & præſertim poſtquam authoritate compromiſſarij eligētis illum veriſimilior, ſeu probabilior facta erat.

Qua

8. Quapropter licet Gloſſ.ibi,verſ. *Eligitur*,etiam de compromiſſario particulam, *ſcienter*, intelligat, ego de illo aliter iudicandum cenſeo, nam ratio diuerſa eſt, & textus de illo diuerſimodè loquitur. Si ergo compromiſſarius ex ignorantia inuincibili eligat indignum,non incurret,cùm illa ſuſpenſio ſolùm feratur propter culpam,& pœna ſolùm authorem culpæ tenere debeat,vt ibi dicitur: Si tamen indignum eligat ex culpabili ignorantia, & ex negligentia graui quæ ad peccatum mortale ſufficiat, dictam ſuſpenſionem incurret, quia ibi eſt culpa ſufficiens ad talem pœnam, & in illo textu nunquam poſtulatur vt compromiſſarius ſcienter eligat indignum ad incurrendam illam, ſed ſimpliciter dicitur, *Si indignum eligat*: quod ſatis intelligitur, ſi eligat voluntariè & culpabiliter indignum. Et ratio etiam differentiæ eſt, quia poſtquam illi eſt conceſſa poteſtas eligendi ad eum ſpectat de conditione & dignitate electi inquirere; meritoque ponitur, ſi in hoc ſit notabiliter negligens: compromittentes verò magis excuſabiles ſunt, quia de compromiſſarij diligentia & authoritate confidunt, & quando oppoſitum non conſtat, meritò dignum reputant, quem ipſe elegit, neque habent illam ſpecialem obligationem inquirendi de dignitate electi.

9. *Quā pœnam incurrant compromittentes & conſentientes electioni indigni.*

Dubitari verò poteſt,quænam pœna ſit illa, quam compromittentes incurrunt conſentientes tali electioni. Aliqui enim putant incurrere eandem ſuſpenſionem, quia ibi fit exceptio, vt non incurrant illam pœnam,niſi in illo caſu: ergo in eo illam incurrunt. Alij verò exiſtimant per illam particulam: *Niſi ſic, vt præmittitur, ratum habuerint*, non ſignificari,hos cõpromittentes indigni electionem ratam ſcienter habentes, incurrere pœnam illius ſuſpenſionis, ſed ſolùm illam pœnam prius poſitam in §. *Si verò*, ſcilicet, quòd priuantur poteſtate iterum eligendi, vel compromittendi, quia illa exceptio, *Niſi,&c.* poſita in §. *Porrò* non cadit ſuprà verbum, *Suſpenduntur*,ſed ſupra verbum,*puniuntur*,quod generalius eſt: & ideò ſenſus non eſt,vt in caſu illius ratihabitionis ſuſpendantur;ſed vt puniantur pœna priùs indicata, ſcilicet priuatione electionis iuxta priorem §. *Si verò*, & iuxta cap. *Quanquam*,eodem titulo. Vbi declaratur, poteſtatem eligendi in eo caſu ad Summum Pontificem deuolui. Et hic ſenſus mihi magis probatur, quia & mitior eſt, & ſatis conformis verbis textus, & rationi: nam in ipſo compromiſſario, quod poſtquam ſemel elegit indignum iam non poſſit iterum eligere, non eſt pœna, ſed eſt quaſi ceſſatio iniuncti muneris, & ideò noua pœna illi imponit ob talem electionem peccaminosè factam: in ipſis verò compromittentibus eſt peculiaris pœna, quòd voce eligendi priuentur quando ratam habuerint talem electionem: & ideò non debét alia ſuſpenſione puniri. Tamẽ iuxta hunc etiam cenſum procedunt alia,quæ circa particulam *ſcienter*,expendimus,vt per ſe patet.

Septima contra eligentes indignum ad Epiſcopatum,&c.

10. SEptimus caſus eſt de his, qui eligunt indignum ad Epiſcopatum,vel inferiora beneficia,quæ curam animarum habent annexam, nam clerici ſic eligentes & poteſtate eligendi tunc, ſeu pro ea vice priuantur,& per triennium ab Eccleſiaſticis beneficiis ſuſpenduntur.Ita habetur in cap.*Cum iniunctis*,§. *Clerici*, de Electione. Fertúrque hæc pœna in clericos Epiſcopis inferiores, tum propter regulam ſuperiùs poſitam,quòd Epiſcopi non comprehenduntur ſub generali ſuſpenſione, tum etiam quia ibidem Epiſcopi in hoc delinquentes aliter puniuntur, priuatione poteſtatis conferendi prædicta officia, aut

Cap Cum iniunctis, de Elect.

A beneficia,quæ pœna confirmari poteſt ex c.*Nihil eſt*, cod.tit.de Electione, vbi etiam pœna ſuſpenſionis à beneficio,non latæ,ſed ferendæ adiungitur. Deinde illa ſuſpenſio limitanda eſt ad eadem beneficia, quæ huiuſmodi electores habent in ea Eccleſia,quam per talem electionem offendunt iuxta dicta in ſuperioribus,& proximè in præcedenti caſu ex ca.*Si compromiſſarius*, Circa actionẽ verò propter quàm hæc pœna imponitur,aduertendum eſt, non eſſe abſolutè electionem indigni quomodocumque,ſed verba textus ſunt, *Clerici ſi contra formam iſtam quemquam elegerint*, atq; ita ex vi illius legis ſolùm illi pœnam illam incurrunt, qui aliquem eligunt non habentem conditiones in illo decreto præſcriptas: illæ autem ſunt B tres. Prima vt nullus eligatur in Epiſcopum,*Niſi qui trigeſimum ætatis annũ egerit* (ita enim legitur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro 3.p.1.c.3.)in Decretalibus verò legitur *exegerit*: prior tamen electio videtur magis probāda ex c.*Cùm nobis olim*,de Elect.ibi, *Quod annum ætatis triginta attigiſſet*, Secunda vt ſit ex legitimo matrimonio natus:Tertia quodvita &ſciẽtia commendabilis demonſtretur. Ad Decanatũ verò,& Archidiaconatum, & alias præbendas inferiores, quæ curā animarum habent annexā & ad ipſum regimen parochialis Eccleſiæ requiritur, vt qui eligitur 25.ætatis annum attigerit,& ſcientia & moribus exiſtat commendatus. Qui ergo indignum eligerit ob defectum alicuius ex his coditionibus,prædictam ſuſpenſionem incurret.Si verò aliis modis in C electione peccet ſeu deficiat,non incurret illam pœnam, ſed aliis modis puniri poterit arbitrio ſuperiorum:quia hæc lex de illis non loquitur.

Ca. Nihil, de Elect.

Octaua ſuſpenſio non diſſimilis præcedenti fertur in Extrau.vnic.inter communes,de Poſtul.Prælat.vbi qui adCathedralem Eccleſiam poſtulant eum,qui viceſimum ſeptimum ætatis annum non attigit vel qui religioſum mendicantem ad inferiorem Cathedrali Eccleſiam poſtulant,ea vice poteſtate poſtulādi,& eligendi,& à beneficiis,quæ in illa Eccleſia obtinent,per triennium ſuſpenduntur. 11.

Octaua ſuſpenſio.

Nona in eum qui defecit in probatione eorum quæ contra electum obiecit.

D NOna fertur in eum, qui in perſonam electi aliquid opponit, & poſtea in probatione deficit, ſuſpēditur enim à beneficiis Eccleſiaſticis per triennium, in cap. 1. §. *Adijcientes*, de Elect. in 6. In quo nonnulla ſunt notanda.Primum non eſſe ſermonem de electo ad quodcumque beneficium Eccleſiaſticum,ſed ad *dignitates,perſonatus,& canonicas*,vt declaratur in §.*Sed ſi pars*.In cap.autem, *Si compromiſſarius*, in fine videtur declarari,etiam in Epiſcopatibus habere locum:& ſane meritò, cùm magis ſit punienda calumnia in Epiſcopum, quàm in eum, qui ad inferiorem dignitatem eligitur. Secundò extenditur hic caſus ex principio illius cap.& ex dict.cap. *Si compromiſſarius*,non ſolùm ad electionem, ſed etiam ad poſtulationem,& quamcunque promiſſionem. Itaque E quacunque ratione aliquis ſit prouiſus, vel præſentatus ad aliquod ex dictis beneficiis Eccleſiaſticis,& aliquid in perſonam eius opponatur, ſi opponẽs deficiat in probatione, dictam ſuſpenſionem incurrit. Tertiò, quoniam contra electionem opponi poteſt & in formam eius,& in perſonam electam, hæc pœna non imponitur in eum, qui obiicit contra formam, & deficit in probatione: tunc enim ſolùm ad expenſas condemnatur:ſed ponitur in eum, qui obiicit in perſonam abſque probatione: & meritò, quia grauius delinquit propter periculum infamationis,& maiorem calumniæ ſuſpenſionem: & ideò ſub- 12.

Cap. 1. de Elect.in 6.

ſubditur ibidem, illam ſuſpenſionis pœnam imponi, *abſque vlla ſpe remiſſionis, aut miſericordiæ, niſi manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quod ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſaret.* Quorũ verborum ſenſus nõ eſt in eo caſu non incurri ſuſpẽſionem ipſo facto prout per eam legem fertur apertiſſime, & ſine vlla exceptione, ſed eſt ſenſus tunc eſſe diſpẽſandum cum illo, & pro ratione excuſationis tempus ſuſpenſionis coarctari. Addo verò tam probabilẽ poſſe eſſe excuſationem vt Summus Pontifex iuſtè ac meritò poſſit totam ſuſpẽſionem tollere, & fructus amiſſos reſtituere, vt ſi conſtiterit bona fide: & probabili ſpe ſufficienter probandi obiectionem, atque adeo ſine morali culpa id factũ fuiſſe. Imò ſi hoc in conſcientia conſtet, in eodem foro talis ſuſpenſio nõ incurritur, quia pœna eſt, & ceſſat ceſſante culpa. Tandẽ, licèt ibi ſimpliciter feratur triẽnalis ſuſpenſio à beneficiis, tamen ex d. c. *Compromiſſarius*, conſtat limitandam eſſe ad beneficia illius Eccleſiæ, de cuius prouiſione, ſeu electione agitur, vt pœna ſit culpæ proportionata.

Decima in eum, qui conſentit electioni per abuſum poteſtatis ſecularis factæ.

12 *Ca. Quiſquis de Election.*

DEcima eſt de eo, qui ad Eccleſiaſticã præbendã per abuſum ſecularis poteſtatis eligitur, & tali electioni conſentit: de quo ita dicitur in cap. *Quiſquis*, de Electione, *electionis commodo careat, & inelegibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.* Qui textus citari ſolet communiter ad probandum ſuſpenſionem in eo caſu incurri. Sed ea verba non ſuſpenſionem, ſed priuationem, & inhabilitatem inducere videntur. Nam priuatio, ſeu irritatio illius electionis & inhabilitas ad illud beneficium, & ad quamlibet aliam Eccleſiaſticam dignitatem non eſt ſuſpenſio ab officio, neque à beneficio, vt per ſe conſtat. Vnde Panormitanus ibi irregularitatem illam appellat: atque ita pœna illius textus quantum ad electum pertinet, ad præſentem materiam non ſpectat. Additur verò deinde pœna in electores clericos, qui in illo modo, id eſt inducti per abuſum ſecularis poteſtatis & contra canonicam libertatem electionem faciunt. Nam præter irritationem electionis, ab officio & beneficio contra eos fertur ſuſpenſio. Tamen, ſi verba textus ponderentur non fertur ipſo iure, ſed ferri mandatur, ſic enim dicitur, *Ab officiis & beneficiis penitus ſuſpendantur per triennium*, quod etiam ibi Gloſſa notauit. Obiicit verò ex cap. *Cum in cunctis*, ſupra tractato. Sed vt ex ſuprà notatis conſtat, nulla eſt difficultas, quia illi textus loquuntur in diuerſis caſibus: & ideò mirum non eſt quod diuerſas pœnas, vel eandem diuerſis modis imponat: neque erit difficile congruentes rationes huius diuerſitatis inuenire. Additur verò in illo textu de his electoribus. *eligendi tunc poteſtate priuati*, quæ verba quoad hanc partem ſine dubio imponunt pœnam ipſo iure, quæ ſuſpenſio quædam dici poteſt, nam impedit poteſtatem eligẽdi quoad vnum actum: & hoc ſolo titulo poteſt hic caſus in præſenti numerari.

Panorm.

13 *Electionẽ fieri per abuſum ſecularis poteſtatis quid?*

Hic verò quæri poſſet, quid ſit electionem fieri per abuſum ſecularis poteſtatis. Item, an hoc procedat de electione ad quodlibet beneficium: Item an in omnibus electoribus, & electis. Dico breuiter, aliud eſſe electionem fieri à ſeculari poteſtate; aliud fieri à clericis, per abuſum ſecularis poteſtatis: in illo enim textu de hac poſteriori ſermo eſt, nam dicitur vt electores ſuſpendantur ab officiis & beneficiis: ſupponitur ergo illos eſſe clericos. Sentiunt autem aliqui expoſitores, hanc pœnam à fortiori habere locum in illo, qui dignitatem Eccleſiaſticã im-

A mediatè recipit de manu laici, nam ille maior abuſus eſt. Dico tamen ex vi huius textus nõ ferri ſpecialem pœnam, aut ſuſpenſionem pro illo delicto etiãſi grauius ſit. Nec argumentum à ſimili, vel à maiori ratione eſt efficax in huiuſmodi legibus pœnalibus, vt ſæpè dixi: quia non neceſſariò puniuntur grauiora delicta per eas leges, quib. minora puniũtur, ſed ſingula ſuis locis, vt illud delictũ ſuſcipiẽdi Eccleſiaſticũ beneficium à laico punitur in cap. *Quiſquis deinceps*, 16 q. 7. de qua alibi. In præſenti ergo electionem fieri per abuſum ſecularis poteſtatis, eſt, quòd electio fiat quidem ab electoribus Eccleſiaſticis, tamen cum aliquo abuſu ſecularis Principis, vt v. g. quod ipſe interſit tali electioni, aut aliquod munus in ea exerceat vel aliquid huiuſmodi, vt in eod. c. notat Gloſſ. 1. & alia

Quorundã dictum reijcitur.

B exempla adducunt Innocentius, & Abbas.

Aduertit autem dicta Gloſſa hoc intelligendum eſſe, quando ipſi electores voluntariè in ſua electione admittunt illum abuſum ſecularis poteſtatis: nam ſi per vim vel metum cogantur, non incurrent hanc pœnam, & conſequenter, neq; ipſa electio erit ipſo iure irrita, ſi nullum alium habeat defectum: ad quod citat c. *Cum Vintonienſis*, de Elect. in 6 Ex quo nihil ad rem præſentem elici poteſt: meliùs id probaret, ex illis verbis eiuſdem textus. *Qui electionẽ huiuſmodi præſumpſerit celebrare*, nam illud verbũ *præſumpſerit*, indicat modũ operandi ex mea libertate plenè voluntaria. Contrarium verò quoad hoc ſentire videtur Innocentius, nam inter alia exempla illius abuſus ponit, quando Eccleſiaſtici eligunt aliquem minis ſecu-

14 *An vis aut metus grauis excuſent hanc cenſuram.*

C laris poteſtatis: ſed fortaſsè intelligit, quando minæ nõ ſunt tales, vt ſufficiant inducere metum grauem, & moralem violẽtiam; nam, quando huiuſmodi ſunt cum actio ſit valde inuoluntaria, non ſunt digni electores tam graui pœna, & ſaltẽ in caſu illius textus, & iuxta verba eius probabilius exiſtimo non incurri. Nec diſputo modo: an electio facta per huiuſmodi metum irrita ſit, necne: nam eſto ſit irrita, quando metus incutitur ad extorquendum conſenſum electorum in talem perſonam; tamẽ, quando ſolùm incutitur ad admittendum in electione abuſum ſecularis poteſtatis, & eo non obſtante, liberè ſit electio,

D non opinor eſſe irritam, quia neque ex natura rei id per ſe conſtat, neque ex vi dict. cap. *Quiſquis*, vt ponderatum eſt. Solùm ergo incurritur illa ſuſpenſio, quando electores voluntariè admittunt talem abuſum ſecularis poteſtatis; & tunc locum habet illa Deciſio in omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, ſiue Epiſcopatus, ſiue inferiora ſint, quia textus indiſtinctè loquitur, vt benè Abbas ibi notauit. Et eadem ratione locum habet in omnibus electis, & in omnib. electoribus, niſi fortaſſe excipiendi ſint Epiſcopi, quatenus ſub generali clauſula ſuſpẽſionis non comprehenduntur.

15 *Suſpenſio vndecima, & duodecima.*

Vndecimus caſus ſumitur ex c. *Exigit*, de Cẽſibus in 6. vbi omnes clerici inferiores Epiſcopis, qui Eccleſias viſitãt, aut ſunt viſitantium familiares, & non

E ſeruãt cõſtitutionem Inno. 4. in c. *Romana*, eod. tit. de nõ recipiẽdis pro viſitatione, aut debita procuratione, pecuniis aut aliis muneribus ſi ea receperint infrà mẽſem in duplum non reſtituãt ſuſpendũtur, ab officio vel beneficio, donec ſimilem reſtitutionem faciant Eccleſiæ, à qua aliquid receperint. Duodecimus caſus ſumi poteſt ex Extrau. 3. de Priuileg. vbi fertur ſent. Suſpẽſionis in eos, qui conferunt, vel recipiunt beneficia eorum, qui pro ſuis negotiis ad Romanam Curiã profecti ſunt, quivè in illa officia aliqua exercent. Vbi ſolùm oportet aduertere, ibi ferri ſuſpẽſionem abſolutè & abſque vlla determinatione, quæ neque ex verbis, neque ex materia, neque aliunde poteſt commodè limitari; ideóque ſuſpenſionem

tam ab officio, quàm à beneficio complecti. Alia aduertemus infrà agentes de interdicto.

Decima tertia ſuſpenſio contra iudices Eccleſ. in iudicio delinquentes.

16 DEcimus tertius caſus eſt de iudice Eccleſiaſtico ordinario, aut delegato, qui per gratiā: vel ſordes aliquid in iudicio facit contra conſcientiam & iuſtitiam in grauamen alterius partis: ille enim ab executione officij per annum ſuſpenditur ipſo iure in c. 1. de Sēten. & re iudic. in 6. vbi additur. *Si ſuſpenſione durāte, damnabiliter ſe ingeſſerit diuinis irregularitatis laqueo ſe inuoluet.* Ex quo cōſtat illam ſuſpenſionem nō tantum intelligi ab officio iudicādi, nam ſuſpenſio ab illo ſolo nō impedit celebrationem diuinorū: intelligitur ergo de ſuſpēſione ab officio ſimpliciter tam ordinis, quam iuriſdictionis. Rectè autē aduertit Gloſſa illam pœnam non extēdi ad Epiſcopum, etiāſi Ordinarius, vel delegatus iudex ſit, propter principiū ſæpe poſitum, quod ſuſpenſio generaliter lata non cōprehendit Epiſcopū ponderanda autem ſunt verba, *Ordinarius, aut delegatus*, quia nō eſt vltra illos hæc pœna extendenda, cum pœnæ reſtringendæ ſint: & ideo neq; arbiter compromiſſarius, neq; metus executor illam pœnā ſuſpenſionis incurrunt, quia neuter eorum eſt iudex ordinarius, vel delegatus, vt ibi notat Gloſ. verb. *In iudicio*, ex Hoſtienſe & aliis. Obſeruanda etiam ſunt illa verba, *Contra Conſcientiam, & contra iuſtitiā*, quæ opinor copulatiuè eſſe intelligēda ſicut proponūtur: non enim ſufficit facere cōtra cōſcientiā, ſi non faciat cōtra iuſtitiā. poteſt enim iudex ex odio procedere, & in hoc facere cōtra cōſcientiā: tamen ſi grauamen illud quod alteri parti imponit, reuera non eſt contra iuſtitiam, ſed ſolùm quia intra latitudinem iuſtitiæ ſemper illam grauat quantū poteſt nullo fauore aut gratia cum illa vtendo in his, quæ licitè poſſet, hanc ſuſpenſionem non incurrit. E contrario etiam non ſatis erit agere contra iuſtitiam, ſi non agat contra conſcientiam: quod poteſt contingere ſi per ignorantiam inculpabilem, vel inconſiderationem iudex partem aliquam grauet vltra iuſtitiæ æquitatem: tunc enim licèt materialiter agat contra iuſtitiam, non tamen formaliter & ſecundum conſcientiam: & ideo ſuſpenſionem illam non incurret, tum propter illa verba textus. tum propter rationem generalem, quòd, ceſſante culpa, debet pœna ceſſare. Cætera in ipſo textu clara ſunt.

17 *Decima quarta ſuſpenſio cōtra Conſeruatores.* Decimus quartus caſus, qui ad hanc ſectionem ſpectat, ſumi poteſt ex cap. vlt. de Offic. deleg. in 6. verſ. *Vbi autem*, vbi ſuſpenduntur ipſo iure per annum ab officio iudices Conſeruatores, *qui de aliis quàm de manifeſtis iniuriis & violentiis ſcienter ſe intromiſerint, ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem.* In quo textu obſeruare in primis licèt, quòd licèt in principio illius cap. inter eas perſonas, quæ poſſunt in Conſeruatores eligi, primò loco ponantur Epiſcopi & eorum ſuperiores, nihilominùs clauſula pœnalis ad illos non extenditur propter cap. *Vt animarum periculis*, de Sentent. excomm. in 6. & ita facile conſtat, quæ ſint perſonę. cōtra quas fertur hęc ſuſpēſio: ſunt enim omnes perſonę Eccleſiaſticę inferiores Epiſcopis, quæ munus Cōſeruatoris exercent. Actio verò, propter quā hæc ſuſpenſio imponitur, eſt exceſſus iuriſdictionis & muneris ſibi cōmiſſi in duobus, quæ in dictis verbis ſatis diſtinctè proponūtur. Explicatur autem modus delinquendi neceſſarius ad *Gloſſa reyicitur.* hanc pœnā incurrendam per illam particulam *Scienter*, per quam vt minimum requiritur vt culpabiliter & grauiter peccando, id faciāt. Gloſſa verò ibi addit idem eſſe ſi ex ignorantia culpabili id fiat, citatq; cap.

A *Eos*, de Temp. ordin. in 6. Sed contrarium exiſtimo verius: non enim ſine cauſa additum eſt verbum illud, *ſcienter*, & dict. capit. *Eos*, potiùs probat oppoſitū: nam quando ius vult comprehendere etiam peccantes per ignorantiam, non ponit verbum *Scienter*, ſed vel ſimpliciter loquitur, vel ſub diſiunctione, *Sciēter, vel ignoranter*, vt fit in d. cap. *Eos*, Quamuis ergo ignorantia craſſa nō excuſet à culpa, excuſat tamen à pœna & cenſura, quando lex, quæ illam ponit, requirit modum peccandi ex certa ſcientia, quæ in præſenti textu per aduerbium, *Scienter*, ſignificatur. Suſpenſio autem ibi impoſita eſt ab officio non tantùm muneris Conſeruatoris, ſed ſimpliciter ab officio clericali, vt verba illa ſimpliciter prolata ſignificāt, & patet ex

B dictis in caſu proximè præcedenti, & ex doctrina ſuperiùs generaliter data de ſuſpēſione ab officio. Malè autem infert Gloſſa in illo textu, hanc ſuſpenſionē etiam eſſe à beneficio, nam oppoſitum potiùs colligitur ex verbi limitatione, & in ſuperiori etiam doctrina notatum eſt.

Alia ſuſpenſio ſumitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de Reformat. matrim. vbi Parochus, vel alius ſacerdos, ſiue ſecularis, ſiue regularis, qui alterius Parochiæ ſpōſos, ſine Parochi licentia, matrimonio coniungere; aut benedicere auſus fuerit, etiāſi prætextu priuilegij, vel immemorabilis cōſuetudinis id faciat, ipſo iure ſuſpenditur, donec ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Non explicat 18 *Suſpenſ contra Paroch.*

C autem Concilium à quo huiuſmodi ſacerdotes propter tale crimen ſuſpēdantur cum tamen veriſimile nō ſit ſuſpendi illum ab omni officio & beneficio, vt verbum illud ſimpliciter prolatum indicare videtur: tum quia peccatum illud nō videtur dignū tanta pœna: tum etiam quia illa pœna indifferenter fertur in Parochos, & ſacerdotes ſimplices, tā regulares, quam ſeculares. Et ita videtur ſuſpēſio ſolū eſſe de re communi omnibus illis. Cenſeo igitur illā eſſe ſuſpenſionem ab officio ſacerdotali, vel ad ſummum à munere ſacerdotali: quia iuxta cōmunem intelligētiam canonum ex materia ſubiecta determinatur pœna, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit. Item, quia cum ſacerdos propter abuſum ſacerdotalis muneris ſuſpenditur, rectè intelligitur ſuſpendi, formaliter, qua-

D tenus ſacerdos eſt: atque adeo à ſacerdotali munere. Aliæ ſuſpenſiones huiuſmodi, quæ ſunt communes aliis clericis cum Epiſcopis, vel annexæ Epiſcopalibus, declarabuntur infrà ſect. quinta.

His denique addi poſſet ſuſpenſio, quæ olim ferebatur in Bulla Cœnæ in fin. contra eos qui contra tenorem eius abſoluunt tranſgreſſores, qui in cenſuras bullæ inciderunt his verbis, *Eiſque prædicationis lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum, & audiendi confeſſiones officia interdicimus*: Nonobſtāte enim hoc vlt. verb. manifeſtum eſt ex materia, & effectibus, illam cenſuram non eſſe interdictum, ſed ſuſpenſionem quandam ab officio, non quidem totalem, ſed quoad illa tria, vel quatuor munera, quæ ibi declarantur, quia 19

E ſuſpenſio non eſt vltra verba legis extendenda, vt ſæpè diximus. Vnde conſtat ſic ſuſpenſum poſſe nihilominùs celebrare; quia hoc non eſt propriè adminiſtrare ſacramentum, ſed ſacrificium offerre. Et à fortiori non eſt prohibitus quominùs alia Eccleſiaſtica officia facere poſſit. Hæc autem ſuſpenſio abſolutè fertur ſimul cum excommunicatione, nullaque additur reſeruatio: & ideò quoad abſolutionem idem videtur de vtraque iudicium. Hanc verò ſuſpenſionem hic non numeramus, quia licèt à Gregorio 13. poſita ſit, à ſucceſſoribus eius Sixto 5. & Clement. 8. prætermiſſa eſt, & ideò iam non incurritur.

SECTIO

SECTIO IIII.

Quas ſuſpenſiones incurrant clerici propter alia peccata cæteris hominibus communia.

20 *Primus caſus de publico peccatore reijcitur.* PRimus caſus in hoc ordine numerari poteſt de clerico publico peccatore in communi, id eſt, quocumque genere peccati, quod graue, ac publicum & conſequenter ex ſe ſcandaloſum ſit. Verumtamen hic caſus nõ habet in iure fundamentum, ſaltem ſub hac generalitate ſumptum: & ideo non eſt cur hoc loco numeratur. Non enim omne peccatum graue quantumuis publicum & ſcãdaloſum, habet annexam in perſonam clerici cenſuram ſuſpenſionis: aut enim illam induceret vi ſua abſque alia Eccleſiæ conſtitutione, aut ex Eccleſiaſtico iure: hoc poſterius dici non poteſt, quia nullum inuenitur tale ius: neque etiam prius, quia ſuprà oſtenſum eſt nullam cẽſuram incurri iure diuino, aut naturali, ſed ſolo Eccleſiaſtico iure eſſe introductam. Et ideo ſuprà diximus, quamuis ſacerdos exiſtens in peccato mortali etiam occulto, in tali ſtatu non poſſit licitè celebrare, & ideo ab aliquibus dicatur ſuſpenſus quoad ſe; tamen illud impropriè ac largè dici, prout ſuſpenſio dicitur de quolibet impedimento, non verò vt ſignificat propriam cenſuram. Cuius ſignũ eſt duplex. Vnũ quod licèt celebret nõ manet irregularis: aliud, quòd, ſi agat pœnitentiam ſui peccati, non indiget abſolutione à cenſura, vt licitè celebrare poſſit. Idem ergo dicendum eſt de clerico publico peccatore, nã ex vi talis peccati eſt impeditus ne licitè miniſtrare poſſit ratione culpæ, & ſcandali, quod maximè locũ habet in ſacerdote: & eſt etiam veriſimile in Diacono, & Subdiacono. vt alibi latiùs diximus: in minoribus autem ordinibus id locum non habet per ſe loquendo. Hoc autem impedimentum, qualecumque illud ſit non eſt vera cenſura ſuſpenſionis, vt patet ex eiſdem ſignis, tum quia ſacerdos ſic celebrans non fit irregularis, tum etiam, quia ſi pœnitentiam agat non indiget alia abſolutione à cenſura. Solùm neceſſe eſt, vt illa pœnitentia æquè nota ſit, ac fuit peccatum, vt ſcandalum ceſſet. Accedit quod hoc genus impedimẽti ſuo modo commune eſt laicis: nam laicus peccator publicus non poteſt ad Euchariſtiam accedere licitè, & vt publicè id faciat, neceſſe eſt vt pœnitentia notoria præcedat, Atque ita ſenſit in hac parte *Couarr.* Couarr. in Clement. *Si furioſ.*, p. 1. §. 1. nu 5. vbi nonnullos iuris Põtificij interpretes allegat. Et in re idẽ *Syluest.* tenet Syluest. verb. *Irregularitas*, quæſt. 27. Vbi generaliter ait clericum ratione peccati non eſſe propriè ſuſpenſum, ſed ſolùm longè & quoad ſe, idcóque non fieri irregularem ſic miniſtrando.

2 Et hoc tempore eſt receptiſſima, & indubitata hæc ſententia, imò nullum auctorem inuenio oppoſitum *Nauarr.* ſentientem. Nauarrus enim, qui aliquando docet clericum ex peccato publico & notorio incurrere aliquam inhabilitatem Eccleſiaſticam, cuius diſpenſatione indiget vt poſſit miniſtrare, vel ad ſuperiores ordines aſcendere primum non loquitur generatim de omnibus peccatis, ſed de quibuſdam grauioribus & depoſitione dignis, vt ipſe expreſsè declarat in Sum. c. 25. n. 73. ex Cardinali iuncto textu in cap. vlt. de Temp. ord. Deinde, quia illa inhabilitas, de qua Nauarrus loquitur, non eſt ſuſpenſio, ſed irregularitas, vt diſcretè declarauit in c. 27. n. 154. & nu. 248 & 249. quod tamen an verum ſit, infrà tractando de irregularitate examinabimus.

3 *Obijcitur ca. vlt. de Temp. ord.* Obijci autem ſolet cap. vlt. de Temp. ordin. vbi dicitur, ſacerdotem notatum peccato adulterij, periurij, aut falſi teſtimonij non eſſe impediendum à A ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus poſt peractam pœnitentiam, niſi talia crimina notoria fuerint: ergo, ſi fuerint notoria ſentit Pontifex non eſſe admittendum: habet ergo aliquod impedimentum canonicum ratione talis criminis publici. Reſpondetur, ex illo textu colligere Nauarr. illam irregularitatem. Sed de *Solutio obiectio.* irregularitate infrà videbimus. Nunc de ſuſpenſione dicimus hinc non colligi aliquam iure ipſo latam: quia ibi diſtinguitur inter peccatorem occultum, & publicum, id eſt, in iudicio cõuictum, vel alias notorium, & de occulto vt diſtinguitur ab huiuſmodi publico dicitur non eſſe prohibendum miniſtrare, ſi pœnitentiam agat, vnde conſtat non fuiſſe ſuſpenſum, cum ſpeciali cenſura abſolutione non indigue- B rit: ſi autem pœnitentiam non egerit, non dicitur eſſe cogendum, quia donec conuincatur in iudicio, vel res ipſa clamet cogi non poteſt, ſed dicitur monendus, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtãdus, vt non miniſtret. De publico autem peccatore nihil dicitur: vnde ſolùm per argumentum à contrario colligi poteſt, eum ſuſpendi à miniſterio ſacro: tamen ad aſſerendam pœnam ipſo iure latam infirmum eſt tale argumentum quia poteſt committi iudici, vt illum ſuſpendat, vel alio modo impediat, vt expedire cenſuerit. Sicut Conc. Trid. ſeſſ. 22. in decreto obſeruandis in celebr. Miſſæ monet Epiſcopos, vt nemimẽ, qui publicè & notoriè criminoſus ſit, aut Sancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant, quod non ſpectat ad ſuſpenſionem ipſo iure, ſed ad officium prælati propter indignitatem talium perſona- C rum, ſic ergo in præſenti.

Secundo de publico concubinario.

SEcundus caſus eſt de clerico publicè concubinario: nam licèt non omni peccato publico, huic 4 tamen in ſpeciali videtur ipſo iure annexa ſuſpenſio ab officio celebrandi, ſi ſacerdos ſit ex cap. vlt. de coha. cler. & mulier. Vbi proponitur quæſtio, an officium clerici fornicarij priuſquam pœniteat, audiendum ſit: & reſpondetur, huiuſmodi clericum non debere in officiis euitari, quia licèt ſit ſuſpenſus quo- *Ca. vlt. de coh cler & mulier.* D ad ſe non verò quoad alios; & additur, *Niſi peccatum huiuſmodi ſit notorium per ſententiam, ſeu per confeſſionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poſſit*: ergo ſignificatur, quando tale delictum eſt publicum aliquo ex his modis, clericum eſſe ſuſpenſum, & quoad ſe, & quoad alios, quod nunquam contingit niſi per cenſuram ſuſpenſionis. Et confirmatur ex c. *Si qui ſunt Presbiteri*, 81. dict. vbi *Prima opinio.* Gregorius VII. huiuſmodi clerico interdicit Eccleſiæ introitum donec pœniteat, & aliis prohibet ne officium eius audiant. Idem habetur in cap. *Nullus*, & c. *Præter*, 32. diſt. & in cap. vlt. 15. quæſt. 8. Magíſque videtur vrgere cap. *Sacerdos*, diſt. 50. nam de huiuſmodi Sacerdotibus dicitur, *non poſſe habere honorem ſecundùm canonicæ inſtitutionis authoritatem*: vbi Gloſſ. ait, E non poſſe ſine diſpenſatione & in nota marginali additur, hanc diſpẽſationem poſſe dari ab Epiſcopo, iuxta doctrinam Innocentij in c. 1. de cler. per ſaltum *Innoc.* promot. Vnde videtur illa Gloſſ. ſupponere, propter hoc crimen con[illegible] impedimentum canonicum, quamuis non de[illegible] quod illud ſit. In verbo autem diſpenſandi ſignificat eſſe irregularitatem quamuis etiam poſſit ad ſuſpenſionem accommodari. Et ita *Cardin.* tenent Cardinalis, Hoſtienſis, Abbas, & alij, quos re- *Hoſtienſ.* ferunt, & ſequuntur Couarr. in dict. Clement. *Si furioſus* *Abbas.* part. 1. § 1. n. 5. & Nauar. in Summa c. 25. n. 76. & *Couar.* c. 27. n. 154. Idem tenet Palud. in 4. diſt. 27. q. 4. nu. 6. *Nauar.* & D. Antoninus 3. part. titul. 27. cap. 3. vbi refert *Anton.* D. Thomam: Item Abulenſis in Tractatu de Cleri- *D. Tho.* *Abulenſ.*

cis concubinariis concluſ.7.Syluest. verb. *Concubinarius*,§.4.& verb.*Suſpenſio*,vbi etiam Angelus, Armill. & alij & Villadieg.lib.de Irregularitate, c. de ſuſpéſione colum.3.& Bern.Diaz in Pract.Crim.cap.73.

Syluest. Angel. Armill. Villadieg Bern. Diaz.

Sed in explicanda hac ſententia, & modo huius ſuſpenſionis eſt magna varietas, nam quidam ex eis dicunt, talem eſſe hanc ſuſpenſionem, vt ſi illa durante clericus concubinarius celebret, fiat irregularis, ita vt ſolus Papa in hac irregularitate poſſit diſpenſare. Et hæc eſt communior ſententia eorum, quos retuli, vno vel alio excepto. Alij verò dicunt, licèt talis clericus verè maneat ſuſpenſus; non tamen fieri irregularem celebrando. Ita Couarruuias ſuprà, citans pro hac parte Innocentium, Ioannem Andream, & alios, quos etiam refert Nauarrus, & quod hoc ſequi videtur in cap. *Si quando*, de Reſcript. except. 17. num. 7. & 8. Qui conſequenter aiunt non omnem ſuſpenſionem ſufficere ad irregularitatem contrahendam, ſed illam quæ eſt ratione ſolius delicti, & propter contumaciam, vel puram pœnam: eſt autem alia ſuſpenſio, quæ non eſt propter delictum ſolùm,ſed propter infamiam,atque adeò non tam propter pœnam,quàm propter indecentiam, & ſcandalum: & ſic ſuſpenſus, iuxta hanc ſententiam non incurrit irregularitatem,etiamſi cum ea celebret; huiuſmodi autem eſt hæc ſuſpenſio clerici publici concubinarij.

6 §. Diuerſ. Præterea eſt alia diuerſitas, nam plures dicunt hanc ſuſpenſionem talem eſſe, vt peracta pœnitentia, non duret, ſed ipſo facto tollatur abſque alia abſolutione, ita vt poſt pœnitétiam licitum ſit tali clerico in ſuo ordine miniſtrare. Ita Couarruuias cum aliis; Paludanus vero expreſsè dicit hunc concubinarium non poſſe abſolui à ſuſpenſione, niſi per Epiſcopum, qui propter hoc ait, poteſt eum deponere, & per conſequens diſpenſare, ne deponatur pœnitens, aitque fieri irregularem, ſi ante huiuſmodi relaxationem, celebret. Et citat.cap. penult. extra de Bigamis.vbi dicitur,clericos habentes plures concubinas non cõtrahere irregularitatem Bigamiæ; ideóque Epiſcopum poſſe cum eis diſpenſare quoad executionem ſacerdotalis officij, tanquam ſimplici fornicatione notatis. Vbi ſupponitur, & propter hanc notam eſſe ſuſpenſos ab executione officij, & ad eam ſuſpenſionem tollendam, neceſſariam eſſe diſpenſationem Epiſcopi: nam ſi non eſſet neceſſaria, vanum eſſet dicere poſſe Epiſcopum diſpenſare. Aut enim diſpenſaturus eſſet ante peractam, pœnitentiam,vel poſt. Primum dici nõ poteſt cum duret cauſa ſuſpenſionis, & ideo talis diſpenſatio inutilis eſſet & inualida: ſi autem dicatur ſecundum, planè ſequitur,etiam poſt peractam pœnitentiam durare impedimentum ſuſpenſionis; aliàs ſuperuacanea & impertinens eſſe diſpenſatio.

7 At verò Nauarrus mediam quandam viam in hoc amplectitur, ait enim, poſt pœnitentiam peractam adhuc non poſſe licitè & ſine peccato huiuſmodi clericum celebrare abſque diſpenſatione Epiſcopi iuxta c. fin. de Temp. ord. non tamen propterea incurrere nouam irregularitatem, quia quoad hoc ſublata eſt ſuſpenſio per pœnitentiam. Ita docet in Summa,cap.25.cap.76.& 77.Ex quo intelligitur iuxtam ſententiam Nauarri hunc clericum publicè concubinarium & eſſe ſuſpenſum propria cenſura ſuſpenſionis, & irregularem,tali irregularitate, vt in ea poſſit Epiſcopus diſpenſare. Et per pœnitentiam tolli Cenſuram ſuſpenſionis, quia tantum eſt lata, donec pœnitentiam agat,iuxta cap. *Si qui ſunt*, 81. d. irregularitatem autem non tolli per ſolam pœnitentiam abſque diſpenſatione:ideóque peccare grauiter poſt pœnitentiam celebrando abſque diſpen-

A ſatione, quia irregularem celebrare graue peccatum eſt. Non tamen contrahere nouam irregularitatem, quia iam ablata eſt cenſura, & ſola irregularitas, quamuis cum illa celebretur, non inducit nouam irregularitatem.

Eſt præterea alia differentia, nam plerique ex dictis auctoribus extendunt hanc ſuſpenſionem ad omnes clericos, etiam in minoribus conſtitutos: quod expreſsè tenet Nauarrus dict.c.25. num.76. nullum allegans textum,ſed ſolùm Archidiaconum & Turrecrematam, D. autem Antonin. qui in eadem eſt ſent. eam confirmat ex c. *Miniſtri*, 81. d. & c. *Veſtra*, de Coha. cler. & mulie. Aliis verò videtur hanc ſuſpenſionem eſſe limitandam ad ſolos ordinatos in B ſacris, nam de his expreſsè loquuntur iura citata, de inferioribus verò neque eſt æqualis ratio, nec etiam textus, qui id ſufficienter probet. Nam dictum cap. *Miniſtri*, quod ex Lucio Papa à Gratiano refertur ſumptum potiùs eſt; vt in additione Gregoriana notatur,& Iuo etiam in ſuo Decreto refert, ex Epiſt. 2. Clementis, in qua nõ eſt ſermo quoad illam partem de clericis ordinatis in minoribus ordinibus, neque etiam de concubinariis, quamuis hoc poſterius poſſit à fortiori ſubintelligi: ſed eſt ſermo de Diaconis, & Subdiaconis,qui Græcè *Hipodiaconi*, dicuntur, & ab interprete *Miniſtri*, quaſi per anotonomaſiam appellantur, vt in principio eiuſdem Epiſtol. notatur C in primo tomo Conciliorum: de his ergo clericis ait Clemens quod ſi poſt ordinationem contigerit proprium inuadere cubili vxoris, proprio miniſterio altaris priuetur. Vbi autem apud Gratianum legitur, *Neque ſine maiores natu authoritate minora gerant officia vrceum ſanè ad altare,vel calicem ne ſuggerant* (propter quæ verba textus ille citatur ab Antonino & aliis) apud Clementem potiùs legimus, *Oſtia forinſecus clauda,minora gerat officia,vrceum.ſeu calicem ad altare non ſufferat.* Vnde ſenſus eſt Subdiaconum non ſeruantem continentiam etiam cum propria vxore, remouendum eſſe ab officio altaris; permitti verò poſſe,vt in functionibus minorum ordinum his præſertim quæ extra altare fiunt, miniſtret: ergo ex illo D textu iuxta veram lectionem, & intelligentiam.nihil ad rem præſentem colligitur,vt per ſe conſtat. Capitulum autem *Veſtra*, licèt de clericis, & presbyteris mentionem faciat; tamen apertè loquitur de his, *qui diuina officia peragere, aut ſacramenta miniſtrare poſſunt* quales non ſunt in minoribus ordinibus conſtituti: præterquàm quod ex illo textu, etiam pro ordinatis in ſacris non ſatis colligitur ſuſpenſio ipſo iure,vt facilè legenti patebit.

8 Alia diuerſitas.

Secunda opinio principalis in hoc puncto eſt,nullum clericum, etiam in ſacris ordinatum, incurrere propriam ſuſpenſionem propter hoc crimen concubinatus,quantumuis notorium.Hanc opinionem tenet Soto in 4.d.1.quæſt.5.art.6.ad.2.& d.13. quæſt. 1. art.9.vbi fatetur iure antiquo latam fuiſſe ſuſpenſionem in huiuſmodi clericos, iam verò ceſſaſſe, ne ipſi E ſe exponant periculo maioris ſcandali & ruinæ,quem ſecutus eſt Medina in ſua Sum. lib. 1. cap. 11. §. 8. Si autem ab his autoribus quæratur ius nouum,quo antiquum reuocatum fuerit,nullum proferunt.ſed aiũt per non vſum, ſeu per contrariam conſuetudinem hoc ius fuiſſe ſublatum.

9 2. Opinio — Soto. — Medin.

10 In hac re duo ſunt diſtinguenda, quæ antiquis decretis videntur fuiſſe præcepta. Vnum eſt ex parte clericorum in hoc publico vitio exiſtentium:aliud eſt ex parte aliorum fidelium, quantum ad vitandos huiuſmodi clericos in audienda eorum Miſſa, vel aliis diuinis officiis. Quantum ad primum, licèt in antiquis decretis probabile ſit latam fuiſſe ſuſpenſioné ipſo iure in huiuſmodi clericos, propter textus quos

quos prima opinio afferebat; tamen hunc verius cenſeo, hanc ſuſpenſionem non incurri ipſo iure, quantumuis delictum ſit notorium, vel per euidentiam facti, vel per ſententiam, aut confeſſionem coram iudice. Hoc probatur optimè ex vſu & conſuetudine Eccleſiæ, vt ex ſequentibus magis conſtabit. Præter hoc verò videtur apertè ſupponi in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 14. de Reformat. vbi varias pœnas imponit huiuſmodi clericis concubinariis: & priuſquam aliquam incurrant, ſemel monendi eſſe dicuntur à ſuis Prælatis: quod ſi adhuc perſeuerent in ſuo vitio, tunc priuantur ipſo facto tertia parte fructuum ſuorum beneficiorum: ſi verò ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, omnes quidem fructus omnium beneficiorum, aut penſionum ipſo facto amittunt; & ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendendi dicuntur: non verò ipſo facto eſſe ſuſpenſi. Quod ſi adhuc pertinaces ſint, beneficiis perpetuò ſpoliari, & ad alia beneficia indigni reddi mandantur: Ac tandem ſi opus fuerit, excommunicationis gladio plecti: & quoad hos clericos beneficiatos nullam mentionem facit ſuſpenſionis ab ordine, quā ipſo facto incurrant. Poſteà verò de clericis non habentibus beneficia, aut penſiones, dicit: *Iuxta delicti, & contumaciæ perſeuerantiam, & qualitatem ab ipſo Epiſcopo, carceris pœna, ſuſpenſione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis iuxta ſacros Canones puniantur.* Si igitur ab Epiſcopo ſuſpendēdi ſunt ab ordine, quando opus eſt; ergo iuxta mentem Concilij non erant ſuſpenſi ipſo iure.

11 *Etiam antiquo iure non incurrebantur ſuſp. ipſo facto propter hoc crimen. Titul de cohabit. cleric. & mulier.*

Ex quo probabiliter defendi poſſe exiſtimo, etiam iuxta antiqua iura nullam eſſe propriam ſuſpenſionem ipſo iure latam propter hoc crimen. Nam Concilium ait, hos clericos puniendos, *Si opus ſit, ſuſpenſione ab ordine iuxta ſacros Canones*: ergo ſupponit iuxta eoſdem Canones non eſſe ipſo iure ſuſpenſos. Simile argumentum ſumi poteſt ex multis Decretis de cohabit. cleric. & mulier. nam cap. 2. hi dicuntur excommunicandi poſt tres admonitiones: in cap. verò 3. dicitur, quòd Epiſcopus per ſuſpenſionis, & interdicti ſententiam debet eos arctius cogere, vt huiuſmodi fœminas à ſe ſeparent: in cap. verò 4. dicitur eſſe cogendos per ſuſpēſionem à beneficio; &, ſi pertinaces fuerint, etiam per priuationem. Et in cap. 5. dicitur quidem de quodam clerico fuiſſe propter hoc crimen ſuſpenſum ab officio; Gloſſa verò addit, & benè, *ab Epiſcopo ſuo*, nam ex verbis ſequentibus, in quibus Pontifex requirit litteras, quæ facti ſeriem contineant, ſatis conſtat illam ſuſpenſionem fuiſſe per ſententiam latam. Similiter in c. 6. dicitur hos eſſe interdicendos ab officio per Epiſcopum: ergo in omnibus his ſupponitur hos non eſſe interdictos, vel ſuſpenſos ipſo iure.

12 *Ex aliis verò iuribus idem oſtenditur.*

Prætereà ex aliis iuribus quæ citaui, non ſatis colligitur hæc ſuſpenſio. Nam de capit. vltimo de Tempor. ordinat. iam ſuprà id oſtendimus. In c. autem, *Veſtra*, de cohabit. cleric. & mulier. non agitur de ſuſpenſione ipſorum concubinariorum, ſed de obligatione aliorum fidelium ad vitandos illos in diuinis myſteriis vel ſacramentis: de qua ſtatim. Et, de eâdem re eſt ſermo in capit. vltim. eiuſdem tituli. Quod autem ibi dicitur, concubinarium clericum eſſe ſuſpenſum quoad ſe tantùm, non verò quoad alios, niſi eius delictum notorium ſit, cum eadem proportione poteſt intelligi, non enim dicitur ſuſpenſus quoad ſe, quando delictum eius eſt occultum, propriè loquendo de ſuſpenſione, quæ eſt cenſura, ſed ſolum ex intrinſeca obligatione, quam ſecum peccatum adducit: eadem ergo proportione dicetur ſuſpenſus quoad alios ratione peccati publici, non ob cenſuram ſuperadditam, ſed ob

A ſcandalium aliorum, quod intrinſecè ſecum affert peccatum publicum. Prætereà in cap. *Nullus*, 32. diſt. etiam eſt ſermo de prohibitione aliorum fidelium. In cap. autem, *Præter*, eadem diſtinction. hoc ipſum repetitur; & additur ſpecialis quædam prohibitio ſub his verbis, *Præcipimus, & omninò contradicimus, vt Miſſas non cantent, nec Euangelium, aut Epiſtolam ad Miſſam legant, neque in Presbyterio ad diuina officia maneant, nec partem ab Eccleſia ſuſcipiant.* Veruntamen illa pœna neque ipſo iure fertur: nullum enim ibi eſt verbum, quod hoc ſufficienter indicet; neque etiam fertur contra concubinarium clericum, ſed contra eum, *qui concubinam palam duxerit, aut ductam non reliquerit*: quod peccatum longè grauius eſt: &
B hoc tempore multò grauiori pœna puniretur, quàm ibi præſcribitur.

In cap. autem, *Si qui ſunt*, 81. diſt. potiùs interdicti, quàm ſuſpenſionis Cenſura in huiuſmodi concubinarios fertur: verba enim ſunt, *Interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri authoritate Eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant & emendent*: poſteà verò prohibetur aliis fidelibus, ne talium clericorum officium audiant, ſi in ſua obſtinatione perſeuerent, at interdictum ab Eccleſiæ ingreſſu non eſt ſuſpenſio, ſed cenſura diſtincta, quam infrà explicabimus. Non extat autem originale decretum illius conſtitutionis, quam ex Gregorio Septimo refert Gratianus, vt
C poſſimus certo colligere, quæ pœna illa fuerit. Marianus autem Scotus in fine ſuorum Chronicorum, vt refertur etiam in 4. tom. Conciliorum, primò refert Gregorium, ſynodo facta, vetuiſſe iuxta antiqua decreta clericos, maximè diuino muneri conſecratos, mulieres habere, vel cum mulieribus habitare, &c. inferius autem ſubdit, *Cùm autem clerici magis eligerent anathemati ſubiacere, quam vxoribus carere, Papa, vt ſi per alios poſſet eos caſtigare, præcipit nullos audire Miſſam coniugati presbyteri.* In quibus verbis ſignificatur primò, pœnam illam fuiſſe anathema: deinde præceptum vt alij non audirent Miſſam eorum fuiſſe nouam pœnam: denique vtramque latam eſſe in clericos coniugatos. Poſteà verò referens verba decreti eodem modo, quo Gratianus, illa ponit. Ita-
D que ex illo textu nulla ſuſpenſio propria colligi poteſt: & interdictum illud vel anathema ſine dubio iam non eſt in vſu. Prætereà in cap. vltim. 15. q. 8. potiùs dicit Nicolaus Papa, *à Sacerdote concubinario, quouſque iudicio Epiſcoporum reprobetur, communionem ſuſcipi poſſe*: quomodo ergo inde colligi poteſt ſuſpenſio ipſo iure lata. Denique cap. *Sacerdotes*, quod maiorem probabilitatem præ ſe fert, non habet verbum, quod cogat, vt intelligamus ibi imponi pœnam ipſo facto incurrendam, quia verbum illud, *Non poteſt Sacerdotis habere honorem*, ſufficienter intelligitur, ſi dicamus fieri reum amiſſionis, & priuationis talis honoris: maximè quia ibi additur, *ſecundum canonicæ inſtitutionis, authoritatem*: alia autem iura ca-
E nonica non imponunt hanc pœnam ipſo facto: ergo neque ibi imponitur, Vnde Hugo ibi exponit, non poſſunt de rigore iuris. In quo rigore ſanè non inuenio decretum aliquod antiquum, ex quo ſufficienter aliud colligatur. Quare mirum nō eſt, quòd nec vſu, nec conſuetudine recepta fuerit talis ſuſpenſio.

13 *Ca. Si qui ſunt. 81. d.*

14 *Prima differentia de ſententia reijcitur.*

Quod ſi hæc ſententia vera eſt, nihil immorari oportet circa differentias adnotatas inter authores primæ opinionis omnes enim ſupponunt aliquid non ſatis fundatum in iure: & ideò mirum non eſt, quòd in eo explicando inter ſe non conſentiant. Vnde, quod attinet ad primum punctum de irregularitate, certè ſi illa erat vera cenſura ſuſpenſionis, conſequenter dicendum fuiſſet irregularitatem contrahi, celebrando cum illa. Dicere enim ſuſpenſionem

nem illam latam eſſe propter indecentiam, non propter crimen, gratis dictum eſt, quia nullo iure fundari poteſt. Nam in dict. c. *Si qui ſunt*, vbi fertur interdictum, euidenter fertur per modum pœnæ; & ſi illud eſſet in ſua vi, dubium non eſſet quin cum illo celebrans, fieret irregularis. Quod autem talis irregularitas admittenda non ſit, vt Couarr. & alij cenſent, videtur probabilius, quia in iure nunquam inſinuatur, Sacerdotem concubinarium, propterea quod in eo ſtatu ante pœnitentiam actam celebrauerit, indigere peculiari diſpenſatione, ſed ſimpliciter ſignificatur poſt pœnitentiam peractam poſſe celebrare: nec diſtinguitur ſiue ante celebrauerit, ſiue non. Nunquã etiam viſum eſt, vt diſpenſatio huius irregularitatis poſtuletur, ſi ergo hæc irregularitas non contrahitur, ſignum eſt illam ſuſpenſionem non fuiſſe ipſo iure latam, ſed ab Epiſcopis ferendam.

15 *2. differ. improbatur.* Rurſus circa aliam differentiam de tali ſuſpenſione, an tollatur ipſo iure per pœnitentiam, vel neceſſaria ſit abſolutio, certè ſi illa fuiſſet vera cenſura, probabilius eſſet indiguiſſe abſolutione, iuxta generalem doctrinam ſuperiùs datam, quia licèt aliqua cenſura feratur, donec quis pœniteat vel reſipiſcat, non propterea tollitur neceſſitas abſolutionis. Simpliciter verò probabiliùs eſt non eſſe neceſſariam talem abſolutionem, vel diſpenſationem. Et media illa via, quam Nauarrus docuit, nobis non placet. Neque ex cap. penult. de Bigamis, colligitur neceſſitas huius diſpenſationis in foro conſcientiæ, ſed quia Epiſcopus poteſt, & debet huiuſmodi concubinarios ſuſpendere, & impedire ab executione ordinis, ideò ad eum ſpectat talem pœnam relaxare: & ideò in illo textu dicitur, poſſe in illa diſpenſare, etiã ſi clericus plures habuerit concubinas, quia vitium illud non inducit bigamiam, nec irregularitatem eius. Dicitur autem Epiſcopus poſſe diſpenſare, vel non ferendo illam pœnam: quod fieri poteſt quando ſufficiens pœnitentia & ſatisfactio præceſſit, vel illam iam latam poſt breue tempus auferendo. Denique in tertio puncto differentiæ conſtat à *Reijcitur different.* fortiori, ſi ſuſpenſio illa admittatur, iuxta ius antiquum, probabilius admitti in ſolis clericis ordinatis in ſacris, quam in inferioribus, vt rectè probatum eſt, & à fortiori conſtat ex dictis. Quid verò dicendum ſit de Epiſcopis ſequenti ſectione dicam. Concludimus ergo prohibitionem, quam habet clericus concubinarius ad non celebrandum, non prouenire ex aliqua cenſura eccleſiaſtica, ſed ex intrinſeca malitia talis ſtatus. An verò irregularis fiat, vel ratione delicti, vel ratione infamiæ, infrà in materia propria videbimus, nunc enim de propria ſuſpenſione ſolùm agimus.

16 *An poſſit audiri Miſſa publici concubinarij.* De altera verò prohibitione, qua iniungebatur fidelibus, ne Miſſas horum concubinariorum audirent, dubitari non poteſt latam olim fuiſſe in ordine ad correctionem & confeſſionem ſic delinquentium, & ad exemplum aliorum, vt dicitur in cap. *Veſtra*, de cohab. cler. & mulier. Hæc autem prohibitio non oriebatur ex ſuſpenſione talium clericorum, ſed fuit ſpeciali præcepto impoſita: nunc autem præceptum illud non obligat donec talis clericus ſit per ſententiam nominatim declaratus de tali crimine, iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda* vt tetigi in tomo 3. diſputat. 18. ſect. 1. & diſputat. 88. ſect. vltim.

Suſpenſio clerici propter vitium contra naturam, an ſit lata ipſo iure.

17 *1. Opinio Couarr.* Tertius caſus ſuſpenſionis ipſo iure aſſignari ſolet propter vitium Sodomiæ. Quem caſum tractat Couarruuias in Clement. *Si furioſus*. p. 1. §. 1. n. 6. refertque plures Canoniſtas dicentes, ſuſpenſionem contrahi propter hoc vitium, etiamſi occultum ſit, adeò vt irregularis fiat, qui poſt illud peccatũ etiam occultiſſimè commiſſum celebrat ante abſolutionem à ſuſpenſione; & cum eo ſic irregulari nullum niſi Pontificem diſpenſare poſſe. Quam opinionem fatetur Couarruuias ex iuris rigore probari non poſſe; tamen ob criminis atrocitatem, & tot Doctorum authoritatem defendendam eſſe. Qui tamen in confirmationem eius affert, cap. vlt. de temp. ord. & cap. *Reijcitur.* *Niſi cum pridem*, §. 1. de Renũciatione. Sed de primo iam oſtenſum eſt, nihil probare. In alio verò textu, verſic. *Propter conſcientiam*, ſolùm ſupponitur, aliqua eſſe crimina, quæ licèt occulta ſint, officij executionem impediunt etiam poſt peractam pœnitentiam: de hoc tamen in particulari non fit mentio. Poteſt tamen inde ſumi argumentũ, quia, ſi aliquod vitium impedit executionẽ ordinis: ergo maximè hoc. Patet conſequentia, quia eſt grauiſſimum, & maximè indecens ad diuinum officium exercendum. Afferri item poteſt c. *Vt clericorum*, de Vita & honeſt. cleric. vbi de hoc vitio in ſpecie eſt ſermo, cum dicitur, *Maximè illo propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ*: & infrà ſubditur, *ſi quis hac de cauſa ſuſpenſus, &c.* Verumtamen parum etiam probat, tùm quia generaliter loquitur de vitio incontinentiæ, etiãſi de illo maximè, tum etiam quia priùs dicitur vt peccantes puniantur, & poſteà ſubditur, *ſi quis autem ſuſpenſus*, vtique per iudicem ſic punitus: non ergo inde colligitur ſuſpenſio ipſo iure.

Eſt ergo ſecunda ſententia affirmans propter hoc 18 *2. Sententia* vitium incurri ſuſpenſionem, ſi eſt publicum, non *Nau.* verò ſi occultum. Prior pars tribuitur Nauarro cap. 27. num. 248. & 249. ſed ille ibi loquitur ſolùm de irregularitate, quæ propter quodlibet enorme cri- *Improbatur.* men publicum incurritur, de qua infrà. Poſſet tamen hæc pars confirmari ex caſu præcedenti, ſi verum eſſet concubinarium publicum eſſe ſuſpenſum. Sed & antecedens falſum eſt, & conſequentia à ſimili in hac materia infirma. Alia ergo pars de hoc crimine occulto probatur, quia nec regularitas, nec ſuſpenſio inuenitur in iure lata ratione illius. Neque refert, quòd tale crimen ſit grauius, & deteſtabilius quàm multa alia, propter quæ ſuſpenſio ipſo iure lata eſt, quia in legibus pœnalibus argumentum à ſimili vel à fortiori non eſt efficax: nam præterquàm quòd ſufficit volũtatem legiſlatoris eſſe limitatam, quacũque ratione motus fuerit, & non plus operari, quàm velit; ſæpè poſſunt eſſe plures rationes grauius puniendi ipſo iure leuius peccatum, quàm maius, vel quia frequentius, vel quia magis nociuum, &c. Multa item alia, quæ Nauarr. ſuprà de regularitate accumulat, efficacia ſunt, & mihi videntur idem de ſuſpenſione conuincere.

Quapropter eſſe poteſt tertia opinio negans ſim- 19 *3. Opinio.* pliciter propter hoc vitium incurri ipſo iure ſuſpenſionem, ſiue illud publicum ſit, ſiue occultum. Et de occulto quidem efficaciter id probatum eſt, videntur tamen eædem rationes procedere de publico, quia de vtroque verum eſt illud principium, quod propter nullum delictum incurritur ipſo facto ſuſpẽſio, niſi in caſibus à iure expreſſis, quia cùm ius ipſum ferre debeat talem ſuſpenſionem, neceſſe eſt vt talis caſus in iure exprimatur, vel in ſpecie talis delicti, vel ſaltem in genere ſub aliqua communi ratione: At verò nullo ex his modis in iure fertur ſuſpenſio ipſo facto incurrenda propter hoc peccatum etiam publicũ: non enim fertur ſpecificè, & ſub proprio nomine, vt etiam dicti autores ſentiũt, ideóque nullum textum afferunt, qui hoc modo eorum ſententiam probet. Neque etiam lata eſt hæc ſuſpenſio ſub

ſub aliqua generali, & vniuerſali ratione, quæ hoc vitium comprehendat: quia nec etiam hoc modo aliquis textus adducitur, qui hoc probet. Nam caput vltim. de temp. ordin. ad ſummum probat ſuſpenſionem ferendam non verò ipſo iure latã vt ſuprà oſtendi. Nec deníque talis ſuſpenſio cenſeri poteſt in iure lata in aliquo ſimili vel inferiori vitio, quia vt dixi pœna nunquam fertur in iure hoc modo. Vnde, qua ratione in hoc crimine occulto ille modus non eſt ſufficiens, neque ex eo ſumitur argumentum efficax vt dictum eſt, eadem ratione, neque in publico, eſt enim ſeruanda eadem proportio, eò vel maximè, quòd neque contra concubinarium publicum ſatis probatur hæc ſuſpenſio ipſo iure lata: ergo multò minùs poteſt inde, quaſi mediatè & remotè argumentum ſumi ad aliud vitium.

20 *Iure antiquo non incurri hanc ſuſpenſionem propter hoc crimē etiã publicum.*

Quocirca ſtando in puro rigore antiqui iuris, non video ſufficiens fundamentum ad aſſerendum propter hoc crimen ſiue publicum, ſiue occultum, incurri ſuſpenſionem ipſo iure: neque ſola aſſertio multorum authorum etiam grauium ad id probandum ſufficit, niſi ius afferant, quod talem pœnam ſtatuat, cùm ipſi eam imponere non valeant. Vnde Leo X. in ſua conſtitutione 11 quam in reformationem curiæ edidit anno 1515. de hoc vitio ſolum dicit, vt laicus, vel clericus de illo cõuictus, pœnis per ſacros Canones, aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis puniatur. Quod veluti declarans Pius V. in ſua conſtitutione 5. ſolùm dixit: *Si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus, ſimili pœna ſubijciatur*, id eſt, *curiæ ſeculari puniendus tradatur*, Vſque ad illud ergo tempus nõ videtur pœna aliqua iure ipſo illata propter hoc crimen. Poſteà verò idem Pius V. ſua conſtitutione 70. grauiſſimam pœnam ipſo facto incurrendam his verbis imponit, *Omnes & quoſcunque presbyteros, & alios clericos ſeculares, & regulares cuiuſcumque gradus & dignitatis tàm dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali. omnique officio, dignitate, & beneficio eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate priuamus.* Quæ vltima verba euidenter oſtendunt vitium ſecundum ſe, & abſolutè, id eſt, ſiue publica notitia, aut infamia notatum ſit, ſiue non: quia lex, quæ per ſe ipſam pœnam infert, factum ſolùm requirit vt operetur, non verò aliam famam vel notitiam, niſi ipſamet lex ſe limitet ad talem caſum, quod in prædicta conſtitutione non fit. Eſt prætereà conſtitutio illa & pœna vniuerſaliſſima quoad perſonas clericorum, nam de laicis nulla ibi mentio fit, vt ex eius tenore conſtat. Vnde licèt aliàs declaratum ſit in iure, vt Epiſcopi & ſuperiores ſub generali lege ferente ſuſpenſionem, vel interdictum, non comprehendantur; ſub hac nihilominùs comprehendi videntur, vel propter illa verba cuiuſcumque gradus & dignitatis, vel melius & certius, quia illa pœna non eſt ſuſpenſio, ſed irregularitas, vel certè, vt rectè notat Nauarrus ſuprà, eſt depoſitio verbalis ipſo iure lata: quod rarum eſt, & vix in vno vel alio loco in iure reperitur, vt ſuprà dixi, neque ab alio quàm à Summo Pontifice per poteſtatem ſupremam fieri potuiſſet, iuxta ea quæ ſuperiùs de depoſitione tractauimus. An verò non obſtante illorum verborum rigore neceſſaria ſit ſententia declaratoria criminis, vt in conſcientia pœna illa obliget, ex generalibus principiis de lege pœnali petendum eſt.

Leo X. — *Pius V.* — *Quã pœnã incurrat ſic delinquens per conſtitutionem Pij V..* — *Hanc etiã pœnã incurrunt Epiſcopi.*

21 *Quale debeat eſſe peccatum hoc ad pœnam à Pio impoſitam incurrēdã.*

At verò quoad vitium & peccatum pro quo illa pœna imponitur, nonnulla obſeruanda ſunt quantum ad forum conſcientiæ ſpectat: Primum vt incurratur illa pœna, neceſſarium eſſe vt peccatum illud contra naturam ſit in ſua ſpecie conſummatum ita vt non ſufficiat quælibet pollutio vel immunditia cum alio, niſi intercedat copula intra vas ordinarium illius delicti, quia in eo conſummatur tale delictum, vt cum D. Thoma traditur ſecunda ſecund. quæſtion. 154. lex autem puniens aliquod delictum, & præſertim per cenſuras, vel pœnas Eccleſiaſticas ipſo facto impoſitas, requirit delictum conſummatum in ea ſpecie, vt ſuprà probatum eſt. Præſertim quando lex ſimpliciter & abſolutè loquitur de illo delicto, & maximè ſi addat verba, & exaggerationem aliquam, quæ talem delicti conſummationem declarant: quod in præſenti conſtitutione obſeruare licet, quæ ſic incipit: *Horrendum illud ſcelus, quo pollutæ fœdatæque ciuitates à tremendo Dei iudicio conflagrarunt, &c.* Deinde non ſatis eſt ad contrahendam ipſo facto illam pœnam ſemel aut iterum vitium illud committere, ſed oportet habere frequenter vſum ſeu conſuetudinem eius quod etiam notauit Nauarrus ex ponderatione illius participij, *exercentes*, quod de induſtria poſitum fuiſſe refert ex teſtimonio ipſiuſmet Datarij Matthæi Contaremni, & relatione Gregorij XIII. Ideóque vox illa, *exercentes*, in proprio rigore ſumenda eſt: in quo non ſignificat illum, qui ſemel aut iterum talem actum facit, ſed qui frequenter & quaſi ex conſuetudine ita operatur, vt prudentis arbitrio dici poſſit, exercens talem actum.

D. Tho.

22 *Dubiũ triplex enodatur.*

Denique, his etiam omnibus concurrentibus, dubitat ibi Nauarrus, an conſtitutio illa quoad hanc pœnam in conſcientia obliget, non quod ipſa de ſe non ſufficiat ad obligandum: hoc enim in dubium verti non poteſt, quia poteſtas non deeſt Summo Pontifici, & intentio eius hæc fuit, vt ex verbis ipſius legis ſatis oſtenditur, & Ponificem Summum declaraſſe, idem Nauarrus refert. Sed quod dubitatur eſt, an ſit ita recepta vt efficaciter obliget. Quam quæſtionem ait Nauarrus eſſe de facto, ad quam Iuriſconſultus non reſpondet. Sed tria video hîc quæri poſſe. Primum an hæc lex in conſcientia obliget reos occultos præcipuè ad exequendum in ſe has pœnas priuſquam per ſententiam declarentur. Et ſic probabile cenſeo non obligare, ſiue quia ipſa in particulari non eſt ita recepta, ſiue ex principiis generalibus de lege pœnali, de quibus aliàs. Secundum eſt, an Iudices teneantur vti hac lege ad damnandos reos: & ita omninò affirmandum eſt, nam eſt iuſtiſſima & recepta in exteriori foro, vt Nauarrus fatetur. Tertium eſt, an rei per ſententiam declarati teneantur in conſcientia ad illas pœnas. Et ita etiam affirmandum cenſeo, quia hæc ad minimum eſt vis legis ſic imponentes pœnam: nec poteſt dici non receptum, cùm Iudices illam obſeruent.

Alia ſuſpenſio ob vitium ſimoniæ expenditur.

23

QVartus caſus eſt de vitio ſimoniæ à clerico commiſſo; cui ſuſpenſio ipſo iure annexa eſt. Quoniam verò ſimoniæ vitium multiplex eſt iuxta varias eius materias, duo ſunt præcipua capita diſtinguenda propter quæ hæc cenſura impoſita eſt. Vnum eſt de ſimonia commiſſa in ordinibus ſacris: aliud de ſimonia circa beneficia eccleſiaſtica. Circa primum tres perſonæ ſunt diſtinguendæ, quæ poſſunt ſimoniaca labe infici in ordinum collatione, ſcilicet conferens per ſimoniam, ſeu propter pecuniam præſentans alterum vt ordinetur, Et ipſe qui ordinatur: de iis enim omnibus ſit mentio in cap. penult. de Simonia: & ibi omnes iſti ipſo facto ſuſpenduntur, vt videbimus, de illis ergo ſigillatim dicturi ſumus. Nec verò nunc eſt à nobis explicandum, quando in huiuſmodi ordinatione vitium ſimoniæ

Ca. vlt. de Simonia. — *Simonia quid.*

moniæ committatur; id enim ſpectat ad materiam de ſimonia, ſed ſupponendum eſt ſimoniam in hoc genere committi, quando ex pacto, & per modum emptionis & venditionis aliquis dat, vel recipit pecuniam, vel aliquid pecunia æſtimabile, vt ordines conferat, vel recipiat. Hæc enim eſt eſſentia huius vitij ſimoniæ, nam ſi aliquid ex conſuetudine detur, vel recipiatur, non per modum pretij, ſed ſtipendij, vel eleemoſynæ non committitur ſimonia, vt docet D. Thomas 2.2.quæſt.100. art.2.ad 4. Vnde neceſſarium eſt vt formale, vel virtuale pactum intercedat, & realis ordinatio ſubſequatur, quia hæc ſuſpenſio non contrahitur niſi per actum exteriorem conſummatum, vt ſæpe de his cenſuris in ſuperioribus dictum eſt, & quantum ad præſentem caſum ſpectat, magis in ſequentibus explicabitur. Quanquam in hoc ſeruandum ſit nouum ius Concilij Tridentini ſeſſ. 21.cap.1. de Reform. ibi omni conſuetudine reuocata collatoribus ordinum præcipit, nihil accipere quocumque prætextu, *Sub pœnis, (inquit) à iure ſtatutis ipſo facto incurrendis*. Sed non opinor violationem huius decreti eſſe propriè ſimoniam, ſed iniuſtitiam, vel inobedientiam, vt in alio opere, Deo dante dicemus, quare nec pœna hæc, de qua agimus propterea incurretur, quia ſolùm propter ſimoniæ vitium fertur.

D.Tho.

24 *De conferente ordines per ſimoniam quã ſuſp. incurrat.*

Circa perſonam ergo, quæ ordines confert per ſimoniam, dubium non eſt quin propter tale peccatum aliquam ſuſpenſionem ipſo facto incurrat: quæ verò & quanta ſit illa ſuſpenſio, controuerſum eſt. Quidam aiunt ſic conferentem manere ſuſpenſum à collatione omnium ordinum, imo ſimpliciter ab officio & beneficio. Alij aiunt tantùm manere ſuſpenſum è collatione illius ordinis, in quo conferendo ſimoniam commiſit. Rurſus aiunt quidam, illum manere perpetuò ſuſpenſum, donec cum illo diſpenſetur, alij ſolùm per triennium. Sed diſtinguere oportet propriam cenſuram ſuſpenſionis à cenſura excommunicationis, & à ſuſpenſione illa, quæ veluti materialiter in excommunicatione includitur. Verum eſt enim propter hoc peccatum manere collatorem excommunicatum ipſo facto iuxta extrauagantem 2. Pauli Secundi de Simonia: vnde fit ratione excommunicationis manere ſuſpenſum ab omni officio & beneficio, idque non ad definitum tempus, ſed donec abſoluatur à Romano Pontifice, vel alio habente ab illo facultatem, quia hæc excommunicatio illi reſeruata eſt, de qua excommunicatione ſuprà ſuo loco dictum eſt. Omiſſa ergo excommunicatione de propria ſuſpenſione dicendum eſt, huiuſmodi collatorem manere ipſo iure ſuſpenſum non tantùm à collatione ordinis, quem ſimoniacè contulit, ſed ſimpliciter à collatione ordinum. Ita enim habetur in cap. penult. de Simonia vbi de ſuſcipiente ordines dicitur manere ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto: de conferente verò dicitur, *manere ſuſpenſum à collatione ordinum*, ergo euidenter colligitur, non à collatione illius ordinis tantùm, ſed omnium: præter hoc verò non ſuſpenditur ab alio officio, vel beneficio, neque ibi, neque alibi.

Reſolutio.

25 *Quandiu duret ſuſpenſio hæc in ordinante.*

De duratione verò illius ſuſpenſionis difficultas eſt, quia verba illius textus ſic habent, *Ordinator à collatione, præſentator verò ab executione ordinum per triennium, &c.* vbi obſcurum eſt an illa particula, *per triennium*, cum vtraque perſona, vel ſolùm cum proxima quæ præceſſit, conſtruenda ſit: nam in vno ſenſu hæc ſuſpenſio collatoris eſt abſoluta & ſine limitatione temporis; in alio verò eſt triennalis. Prior ergo ſenſus videtur veriſimilis ex ipſo contextu, quia determinatio ſolùm determinat ea, quæ proximè præcedunt. Sed oppoſitum verius eſt ex mente Gloſſæ ibi, & interpretum, & patet ex ipſo contextu, nam tota illa clauſula ſuſpenſa eſt, & ideò determinatio illa additur tanquam communis vtrique perſonæ, ſcilicet conferenti, & præſentanti, nam de tertia ſcilicet de recipiente alia determinatio additur, ſcilicet, *donec diſpenſationem obtineat*. Itaque ex vi illius textus, & in caſu eius dicendum eſt, ſuſpenſionem illam eſſe triennalem. 26

Nihilominùs tamen Canoniſtæ communiter dicunt, quando ſimonia eſt perfecta & conſummata per receptionem pretij, aut rei æquiualentis, ordinatorem manere perpetuò ſuſpenſum. In eo verò capite ſuſpenſionem fuiſſe triennalem, quia ſimonia non fuit propria, nec perfecta, quia collatio pretij non interuenit, ſed ſola remiſſio cuiuſdam obligationis nondum exiſtentis, ſed prætenſæ: vnde potiùs fuit conſeruare ſe indemnem, aut tollere importunam vexationem, quàm aliquid recipere. Ita ſentiunt Gloſſa, Innocentius, Abbas, & alij in cap. vlt. de Simonia, quos Syluester ſequitur, verbo *Suſpenſio*, quæſt. 7. Iuxta hanc ergo opinionem ſub diſiunctione reſpondendum erit; nam ſimonia fuit impropria, ſuſpenſio erit triennalis per illum textum; ſi propria, erit perpetua. Et hæc poſterior pars potiſſimum probari ſolet ex capit. *Per tuas*, 3 eodem titulo de Simonia. Tamen in illo de ordinato non de ordinante ſermo eſt. Citatur etiam capitul. *Inſinuatum*, eodem titulo, ſed ibi nec ſermo eſt de collatione ordinis, ſed beneficij, neque eſt ſermo de conferente; ſed de ipſo intruſo in beneficio; nec pœna ſuſpenſionis ponitur, ſed priuationis beneficij per iudicem faciendæ. Citatur etiam capitul. *De hoc*, præſertim in illis verbis, *Si manifeſtum eſt promiſſa recepiſſe ab altaris miniſterio ſunt perpetuo deponendi*. Sed ibi non eſt ſermo de ſimonia commiſſa in ordinatione, ſed in electione ad Epiſcopatum; &, vt ex ipſis verbis patet, nec imponitur pœna ſuſpenſionis ipſo iure, ſed pœna depoſitionis per iudicem ferenda Citatur præterea ca. *Si quis Epiſcopus*, 1.qu.1. ex Concilio Calced. caput 2. vbi de hoc ordinatore dicitur, *proprij gradus periculo ſubiacere*. Sed per illa verba, ſi rectè expendantur, nulla pœna ipſo iure imponitur, nam illa ſolùm eſt comminatio quædam quæ per iudicem eſt mandanda executioni. Vnde ibi non deſignatur tempus, neque etiam dicitur vt illa pœna ſit perpetua, ſed videtur iudicis arbitrio relinqui.

Quãtitã extẽſio dictæ ſuſp.

Gloſſ. Innoc. Abb. Syluest.

Cap. per tuas, de Simonia.

Cap. Inſinuatum, de Simon.

C. De hoc eod. titulo.

C. Si quis Epiſcopus 1. quæſt. 1.

Propter hæc igitur, dicendum videtur quantumuis perfecta ſit ſimonia in collatione ordinum commiſſa, ipſo iure tantùm incurri propter illam, triennalem ſuſpenſionem, iuxta dict. ca. penul. Quod ſine cauſa exponitur de impropria ſimonia: Nam, eſto aliquod pretium ibi collatum non fuerit, ipſa promiſſio ſeu obligatio erat res pretio æſtimabilis, & conſequenter ad ſimoniam ſufficiens. Adde, quòd, ſi ex illo iure non habemus quam ſuſpenſionem incurrat collator ordinum per ſimoniam propriam, & rigoroſam, ex nullo alio habetur: non ſolùm quantum ad durationem, vt oſtenſum eſt; ſed neque etiam quantum ad ſpeciem ſuſpenſionis, vt ex dictis circa prædicta iura, quæ in contrarium citantur facilè conſtat. Vnde liberum erit vnicuique dicere huiuſmodi collatorem manere ſuſpenſum ab officio, & beneficio, &c. Denique ſi propter imperfectionem ſimoniæ ſuſpenſio collatoris temporalis effecta eſt, cur non etiam ſuſpenſio eius, qui ordines ſuſcepit: non ergo id factum eſt, quia illa non fuit propria ſimonia, ſed quia auctori canonis viſum eſt conferenti ordines non maiorem pœnam imponere quoad durationem, vel propter perſonæ dignitatem, vel certè quia eius ſuſpenſio aliunde, ſcilicet 17

Extenſio nõ admittitur.

licet in vſu, quo priuat, grauior eſſe videtur. Igitur conferens ſimoniacè ordines, per triennium tantùm ipſo iure manet ſuſpenſus: vnde illo tranſacto, ſi aliũde ab excommunicatione abſolutus ſit, abſque alia diſpenſatione vel abſolutione ordines poterit conferre. Neque oportet diſtinguere quoad hoc inter occultum, & publicum ſimoniacum, niſi vt in ſequẽti puncto dicetur.

28 Illud denique eſt in hac ſuſpenſione conſiderandum, eam præcipuè ad Epiſcopos pertinere, nam in præſenti ſatis expreſsè nominantur ſub ratione conferentium ordines: nec enim neceſſe eſt, vt ſub proprio nomine dignitatis Epiſcopalis vel ſuperioris exprimantur; cùm ex munere vel officio Epiſcoporum proprio, cuiuſmodi eſt ordines conferre, deſignentur. Nec refert quod nonnulli Abbates ordines conferant, nam illud eſt ex priuilegio, & quaſi ſecundum quid, & ideò ſimpliciter per collatores ordinum Epiſcopi intelliguntur, quamuis non ſoli illi, ſed etiam Abbates, & quicunque alij, qui ex priuilegio minores ordines conferunt, eandem pœnam incurrunt, ſi per ſimoniam id faciant: nam lex generalis eſt, & à fortiori hos inferiores comprehendit.

Nõ ſolùm Epiſcopi ſed Abb. hac lege comprehẽduntur.

29 Circa alteram perſonam, ſcilicet eius qui præſentat alium per ſimoniam, nihil noui notandum occurrit: nam eius pœna & ſuſpenſio ſatis clara eſt in dicto capit. penult. de Simonia. Suſpenditur enim ab executione ordinum, omnium ſcilicet quos ha buerit, hanc enim vim habet illa abſoluta & indefinita locutio. Illa verò ſuſpenſio tantùm eſt triennalis, vt in eodem textu habetur. Neque oportet hoc limitare ad ſimoniam impropriam, quia in omni ſimonia locum habet, vt dictum eſt in ſuperiori puncto: eſt enim quoad hoc eadem ratio. Neque etiam diſtinguere oportet de ſimonia publica, vel occulta, vt alij faciunt, dicentes, in ſimonia occulta ſuſpenſionem eſſe triennalem, in publica verò perpetuam; quod idem dicunt de collatore, vt ex Hoſtienſe Innocentio & Archidiac. refert Panormitanus ſuper eundem textum. Qui tamen eorum ſententiam non approbat, & meritò; quia textus abſolutè loquitur: & vbi lex non diſtinguit, nos non debemus ſine alia lege, vel ratione cogente diſtinguere. Hîc autem cùm ſimus in materia pœnali, & quæ ex voluntate legiſlatoris pendet, nulla ratio per ſe ſumpta cogere poteſt, vt per ſe notum eſt. Neque etiam inuenitur aliud ius, in quo hæc ſuſpenſio perpetua imponatur propter hoc crimen publicum. Quod quidem de conferente ex dictis in ſuperiori puncto ſatis patet; de pœna verò præſentantis ferè nullo alio loco mentio fit præter illud, quod generatim ſub nomine *mediatoris* ſtatuitur in capit. *Si quis Epiſcopus*, 1. quæſt. 1. his verbis: *Si quis verò mediator tam cupidis, & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipſe ſiquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat; ſi verò laicus, aut Monachus, anathematizetur.* Iam vero ſuprà expoſui in ſimili per hæc verba non imponi pœnam ipſo iure, ſed comminari pœnam à Iudice inferendam, quam eſſe pœnam depoſitionis exponit ibi Turrecremata cum aliis, D. Thomas 2. 2. qu. 100. artic. vlt. & eſt probabilis expoſitio, & conſentanea verbis quamuis etiam poſſint illa verba generalius intelligi vt ſuprà inſinuauimus, vel nomen ipſum depoſitionis poteſt etiam latè ſumi prout interdum accipitur pro ſuſpenſione. Si verò intelligatur de propria pœna depoſitionis, dicendum eſt illam olim habuiſſe locum quando ſuſpenſio ipſo iure non erat impoſita; nunc autem cùm non debeat idem delictum bis puniri, poſtquam aliquis ſuſpenſionem latam à iure ſuſtinuit, non debet iterum deponi, niſi fortaſsè ſuſpenſionem ſibi impoſitam non ſeruaſſe conuincatur.

De præſentante aliũ ad ordines per ſimoniam, quã ſuſpenſionẽ incurrat.

Quorũdã diſtinctio de ſimonia publica, aut occulta reijcitur.

Ca. Si quis Epiſcopus 1. quæſt. 1.

Turrecr. D. Tho.

30 Alij verò aliter diſtingunt de ſimoniaco publico, & occulto, dicentes, occultum ſimoniacum in hoc caſu manere ſuſpenſum quoad ſe, non verò quoad alios; ſi verò ſit publicus, eſſe vtroque modo ſuſpenſum, ſcilicet quoad ſe, & quoad alios. Ita loquitur de conferente, & mediatore D. Thomas d. ar. vltim. ad 1. & 2. item Raymund. quem refert, & ſequitur Turrecr. in d. c. *Si quis Epiſcopus.* Sed hoc in primis non eſt ita accipiendum, vt per ſuſpenſionem quoad ſe intelligatur ſolùm peccatum mortale: nam hi ſimoniaci licèt occulti ſint; veram pœnam ſuſpenſionis incurrunt; quia in d. c. vlt. abſolutè fertur ipſo iure propter hoc crimen, & ita comprehendit etiam occultum, iuxta dicta ſuprà ſect. 1. Dicetur ergo hic non ſuſpenſus quoad alios, vel quia non tenetur vitare illos ſe prodendo, vel quia alij non tenentur vitare ipſum, vel omnino ſi eius defectum ignorent, vel ſaltem publicè ſecundum ius antiquum: hodie verò omnino non tenentur propter Extrauag. *Ad euitanda.*

Aliorum diſtinctio exponitur.

31 Supereſt dicendum de tertia perſona, ſcilicet de illo qui ordines ſuſcipit per ſimoniam, de quo etiam certum eſt manere ſuſpenſum ipſo iure, vt D. Thom docet dict. ſolut. ad 1. Angel. Sylueſt. & alij Summiſtæ verbo *Simonia*: Couarr. ſuprà & quos refert, Citat autem Couarruuias ad hoc probandum cap. *Præter*, §. *verum*, 32. d. de quo iam vidimus nullam ſuſpenſionem ipſo iure continere. Citat etiam caput *Eos*, 81. d. vbi non eſt ſermo de vitio ſimoniæ. Affert præterea cap. *Reperiuntur*, 1. q. 1. vbi non cenſura ſuſpenſionis, ſed anathematis feriuntur ipſo iure huiuſmodi ſimoniaci, & ſi accuſentur *ſuſcepti*, dicitur, *honoris gradu priuentur, & monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudantur.* Denique citatur cap. *Tanta*, de Simonia vbi non agitur de pœna ipſo iure incurrenda; ſed de his, qui poſſunt admitti ad accuſandum ſimoniacum, *vt ab ordine* (inquit) *malè accepto remoueatur.* Quæ verba factum hominis potiùs, quàm legis ſignificant: aliis ergo iuribus probandum hoc eſt, quæ ſtatim afferam.

De ſuſcipiente ordines per ſimoniam. D. Tho. Angel. Syleſt. Couarr. Cap. Præter, diſt. 32. Cap. Eos, 81 diſt. Cap. Reperiuntur, 1. qu. 1. Cap. Tanta, de Simonia.

32 Diſſentiunt item auctores in explicanda qualitate huius ſuſpenſionis, & vt Couarruuias, & Syluester referunt, communior opinio eſt, incurrere ſuſpenſionem abſolutam omnium ordinum, quos habuerit. Aliis verò magis placet tantùm incurrere ſuſpenſionem ordinis ſimoniacè ſuſcepti. Dicendum tum eſt breuiter iuxta antiqua decretalium iura, tantum incurrere ſuſpenſionem ab ordine ſic ſuſcepto. Ita videtur loqui D. Thomas ſuprà, & ſumitur ex cap. *Per tuas*, 3. de Simonia, vbi de quodam, qui ſubdiaconatum ſimoniacè ſuſceperat, dicitur: *Niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.* Dicetur fortaſsè, ibi non dici in ordine ſic ſuſcepto, ſed ſimpliciter *in ordine ſuſcepto*: ergo in nullo ſuſcepto poteſt miniſtrare: manet ergo ſuſpenſus ab omnibus. Reſpondetur nimis rigoroſam eſſe interpretationem hanc: nam illa particula indefinita *ab ordine*, rectè determinatur iuxta ſubiectam materiam. Cùm ergo ibi ſit ſermo de ordine illicitè ſuſcepto, de illo rectè intelligitur illa pœna: quod ſatis etiam declarat illa particula, *ab ordine ſuſcepto*: refertur enim ad præcedentem narrationem. Denique cùm hæc intelligentia ſit ſatis accommodata, & legitima, in materia odioſa præferenda eſt. Clariſſimè tamen hoc probat caput penul. eiuſdem tituli. vbi de præſentante aliquem ad ordines ſimoniacè dicitur, per triennium fore ſuſpenſum ab executione ordinum: de ipſo verò ordinato immediatè ſubiungitur

A quo ordine ſuſpendatur ſic recipiẽs ordines. Quid iuxta antiquum ius.

Cap. Per tuas, 3. de Simonia.

tur, *ab ordine ſuſcepto*, &c. Loquitur ergo tantum de ordine ſimoniacè ſuſcepto: aliàs dixiſſet ab executione ordinum, ſicut de præſentatore proximè dixerat.

33 *Quid iuxta ius nouum, Extrau. 2. de Simonia.* At verò ſecundum nouum ius Pauli II. in Extrauag. 2. de Simonia, inter communes ſatis probabile eſt, hanc pœnam fuiſſe auctam, ita vt qui vnum ordinem ſimoniacè ſuſcipit, ab omnibus, quos habet, ſuſpenſus maneat: verba enim illius ſunt; *Apoſtolica authoritate declaramus, vt omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi.* Et ſimilis conſtitutio Martini V. & ſub eiſdem ferè verbis habetur in Concilio Conſtantienſi, ſeſſio. 43. *Concil. Conſtan.* Ibi ergo locutio pluralis, & abſoluta, & relatiuum illud *ſuorum*, abſque vlla mentione ſuſceptorum ordinum, indicant ſatis, ſermonem eſſe de omnibus ordinibus. Illa item verba, *Apoſtolica authoritate declaramus*, etiam ſignificant aliquid noui ibi ſtatui; at verò ſi tantùm inferretur ſuſpenſio ab ordine ſuſcepto, non eſſet illud nouum, ſed antiquum. Non nego tamen, etiam textum illum poſſe probabiliter intelligi iuxta antiqua iura: ſæpe enim Pontifices, quamuis ius nouum non ſtatuant, ſed renouant, & confirment antiquum, Apoſtolica authoritate loquuntur, ſeque id facere declarant. Nomen autem illud plurale *à ſuorum ordinum*, &c. reſpondet plurali locutioni, quæ proximè præceſſerat de omnibus qui ſimoniacè ordinati fuerant. Vnde non oportet intelligere, vt ſinguli maneant ſuſpenſi à ſuis ordinibus, ſed accommodando ſingula ſingulis, ita vt omnes quaſi collectiuè maneant ſuſpenſi à ſuis ordinibus; vnuſquiſque tamen ab illo ordine, quem ſimoniacè ſuſcepit. Quæ interpretatio, ſi viris doctis probaretur, non eſſet contemnenda. Quia verò contraria opinio etiam ſecundum ius antiquum communior eſt, prior interpretatio videtur magis plana, & ſincera; ideò ſecuriorem opinor eſſe partem illam.

De ſuſpenſione eius, qui à ſimoniaco Epiſcopo, licèt non ſimoniacè ordines recipit.

34 Addendum præterea eſt, ſuſpenſionem etiam incurri accipiendo ordines ab Epiſcopo ſimoniaco: ſunt enim hæc duo diſtincta, accipere à ſimoniaco, & accipere ſimoniacè: nam hoc poſterius committitur, quando ipſa ordinatio per ſimoniam fit: illud verò prius, quando Epiſcopus ordinans aliàs ſupponitur ſimoniacus, licèt in tali ordinatione hoc vitium non miſceatur: hi ergo duo tituli ſeparari poſſunt, & ſi interdum coniungantur, accidentarium eſt. Recipere ergo ordines ſimoniacè, per ſe eſt delictum ſimoniæ, etiam in ordinato, niſi intercedat ignorantia, & ideò mirum non eſt, ſi propterea ſuſpendatur: recipere autem à ſimoniaco, non tamen ſimoniacè, per ſe non pertinebat ad vitium ſimoniæ, & nihilominùs in illius vitij deteſtationem ſuſpenditur is, qui à tali miniſtro ordines accipit, ca. *Si qui à ſimoniacis*, 1. quæ. 1. ibi: *Eorum ordinationem irritam eſſe decernimus*, ſcilicet quoad vſum ordinis conferendum vt ſæpe expoſitum eſt. Ipſe verò ordinans propter hoc crimen deponendus dicitur in capit. *De cætero*, 1. quæ. 1. Et vltra hoc ſi ſuſpenſus, vel excommunicatus ſupponatur, ratione ſimoniæ irregularis fiet iuxta principia ſuprà poſita. *Ca. Si qui à ſimoniacis, 1. q. 1. Ca. de cætero, 1. q. 1*

35 *Bona fide ſic ordinatus nõ incurrit, etiã ignorantia iuris.* Additur verò in dicto capit. *Si qui*, hanc ſuſpenſionem non incurri ab ordinato, niſi ordinatus voluntariè participet in temeritate ordinantis: nam ſi bona fide ordinetur ignorans ſimoniam eius, non ſuſpenditur: quod expreſſè etiam habetur in cap. *Per tuas*, 2. de Simonia. Loquuntur autem hæc iura de ignorantia facti: & ideò Syluest. verb. *Suſpenſio*, q. 7. ad illam limitandam cenſuit: quia *ignorantia iuris* (inquit) *non excuſat.* Sed in hoc iam in ſuperioribus diximus, licèt in foro exteriori ignorantia iuris regulariter non præſumatur probabilis, nec ſufficiens ad excuſandum: tamen reuera poſſe eſſe inuincibilem, & excuſare à culpa: in præſenti ergo ſi talis ſit, etiam excuſabit à ſuſpenſione propter rationem factam. Deinde addit Sylueſter, etiam quando interceſſit ignorantia facti, ſi quis poſteà audiat ſuum ordinatorem fuiſſe ſimoniacum, ita vt illi ſaltem dubium, vel ſcrupulum generet, poſſe quidem in ſuſcepto ordine miniſtrare, non tamen vltra aſcendere, ſeu ordinari ab eodem, donec ſcrupulum deponat: quòd ſi certò intellexit illum fuiſſe ſimoniacum, non poſſe etiam in ſuſcepto ordine miniſtrare, donec per Papam diſpenſetur, iuxta Gloſſam 1. in dict. cap. *Si qui à ſimoniacis*, ex illis verbis eiuſdem textus: *Talium ordinationem miſericorditer ſuſtinemus*: quæ videntur diſpenſatoriæ. Sed hæc limitatio falſa eſt; quia ille ſic ordinatus à principio non contraxit ſuſpenſionem: ergo nec poſteà illam contrahet propter ſuperuenientem ſcientiam. Antecedens patet ex ipſo textu: nam ſolus ille manet ſuſpenſus, qui ſcienter à ſimoniaco ordines ſuſcipit: ergo qui ignoranter, & bona fide id facit, non contrahit illam. Prima verò conſequentia probatur; quia ſola ſcientia non ſufficit ad ſuſpenſionem inducendam, quia non eſt aliqua culpa. *Sylueſtri limitatio. Reÿcitur.*

36 *Alia diui Thomæ limitatio.* Aliter limitare hoc videtur D. Thom. 2. 2 qu. 100. art. vlt. ad 2. vbi ait, duobus modis poſſe Epiſcopum eſſe ſimoniacum: primò in ordinatione, ſeu conſecratione ſua; quia nimirum per ſimoniam illam adeptus eſt: ſecundò per alia peccata ſimoniæ, quæ poſteà commiſit. Quando priori modo eſt Epiſcopus ſuſpenſus, ait D. Thom. eum, qui ab illo ordinatur, etiam per ignorantiam manere ſuſpenſum; quia ille Epiſcopus eſt ſuſpenſus ab executione ſui ordinis quoad ſe, & alios: & ideò non poteſt conferre alteri executionem ordinis, etiamſi alter bona fide ordinetur: quia nemo dat quod non habet, ſicut in ſuperioribus diximus de illo, qui per ignorantiam ordinatur ab excommunicato. At verò quando Epiſcopus alio modo eſt ſimoniacus, aut eſt occultus, ait D. Thomas, aut publicus: ſi ſit occultus, licèt ſit ſuſpenſus quoad ſe, non tamen quoad alios: & ideò qui ab illo bona fide ordinatur, non manebit ſuſpenſus: ſi verò ſit publicus, eſt ſuſpenſus quoad ſe, & alios: & ideò nemini poteſt dare ordinis executionem.

37 *Limitatio reÿcitur.* Aduerto tamen loqui nos poſſe de ſimoniaco præcisè: vt eſt in tali vitio, vel vt ratione illius aliquam cenſuram contraxit. Priori modo in hoc puncto conſideratur, & hoc præcisè titulo contrahitur ſuſpenſio recipiendo ab illo ordines, ſiue ſimonia eius fuerit in acquirendo Epiſcopatu, ſeu conſecratione ſua, ſiue in alia materia; quia iura nihil in hoc diſtinguunt, nec nobis dant occaſionem diſtinguendi; quia omnem ſimoniam, præſertim in Epiſcopo, deteſtantur. Eodémque modo admittunt indiſtinctè excuſationem ignorantiæ, & non eſt à nobis reſtringenda, cum fauores potiùs ampliandi ſint, quàm odia. Sic ergo licèt ſimonia Epiſcopi fuerit in promotione ſua, ſi ignoretur ab ordinato, non contrahet ſuſpenſionem. At ſi in Epiſcopo ſimoniaco ſpectemus, quòd ratione illius vitij excommunicatus, vel ſuſpenſus eſt; ſic verum eſt, ordinatum ab illo etiam ignoranter non recipere ab illo ordinis executionem, iuxta ſuperiùs dicta: & ita poteſt intelligi primum membrum primæ diſtinctionis D. Thom. an verò propter alias ſimonias incurrat

Alia limitatio improbatur. currat Epiſcopus tales cenſuras, infrà dicemus. Alia verò diſtinctio de publico, vel occulto, in tantùm poteſt hic habere locum, in quantum acta à publico miniſtro ex publico officio non vitiantur propter occultum crimen, vel impedimentum vt ſuprà traditum eſt. Hoc autem principium etiam applicari poteſt ad Epiſcopum occultè per ſimoniam promotum habet enim eandem rationem.

38 *Poſſitne quis à ſuo Epiſcopo ſimoniaco omnino occulto ordines ſuſcipere. Prima opinio.* Et iuxta hæc expedienda eſt alia dubitatio, quam attigerunt D. Thomas dicta ſolut. ad 2. & Gloſſa in dicto cap. *Si qui*: An ſi quis nouerit ſuum Epiſcopum eſſe ſimoniacum, ita tamen occultum, vt id probari non poſſit, ab eo ordines ſuſcipere valeat abſque periculo ſuſpenſionis. Aliqui enim dixerunt, illum poſſe à tali Epiſcopo ordines ſuſcipere, præſertim ſi ab eo præcipiatur, aut ſi non poſſit ab alio Epiſcopo ordinari: addunt tamen eum, ſic ordinatum non poſſe in ordinibus ſic ſuſceptis miniſtrare abſque diſpenſatione, quam debet occultè procurare, ne Epiſcopum de occulto crimine infamet. Sed hæc duo non ſunt conſequenter dicta, vt rectè D. Thomas notauit. Nam vel ille peccat recipiendo ordines à tali Epiſcopo; & ſic nulla ratione debet ab eo ordines ſuſcipere, aut ei in hoc obedire, aut non peccat; & ſic non manet ſuſpenſus iuxta dicta, & conſequenter non indiget diſpenſatione ad miniſtrandum in ordine ſic ſuſcepto. *Secunda opinio.* Alij dixerunt in eo caſu non poſſe ſubditum recipere ordines à tali Epiſcopo, etiamſi ille ſub excommunicatione præcipiat, quia eſt res illicita, & prohibita in dicto capit. *Si quis à ſimoniacis*, & capit. *De cætero*, & *Per tuas*. Et in hanc partem tandem inclinat Gloſſa verbo *Probare*: & ex parte idem tenet Diuus Thomas ſcilicet, quando talis Epiſcopus ſimoniacè promotus eſt, quia tunc licèt ſit occultus, eſt ſuſpenſus quoad ſe & alios: vnde illicitè operatur ordinando; & non licèt communicare cum illo in opere illicito, ordines ab illo recipiendo: ideoque ſi quis ita ordinetur manebit ſuſpenſus. Quod ſecus eſt (ait Diuus Thomas) quando Epiſcopus alio quocunque modo eſt ſimoniacus occultus: poteſt enim quis licitè ab eo ſuſcipere ordines, etiamſi ſciat vitium illius, nec propterea manebit ſuſpenſus, aut indigebit diſpenſatione, quia talis Epiſcopus non eſt ſuſpenſus quoad alios, ſed quoad ſe tantùm. Sed, vt dixi, iura in hoc nihil diſtinguunt: imò in dicto capit. *Per tuas*, verba ſunt: *Epiſcopum multis modis fuiſſe ſimoniacum*: quibus ſignificatur quemlibet modum ſufficere.

39 *Vera reſolutio.* Vnde vtendum potiùs videtur diſtinctione data, quod aliud eſt conſiderare in Epiſcopo ſimoniaco ſimoniæ vitium, aliud verò excommunicationem, vel ſuſpenſionem, qua ligatus eſt, propter tale vitium. Priori igitur titulo nemo tenetur illum vitare, niſi ſit publicus ſimoniacus, etiam ſecundum antiqua iura, vt ſuprà dictum eſt: quod maximè habet nunc verum poſt Extrauagan. *Ad euitanda*, vt ſuprà in ſimili de concubinario dictum eſt: & ideò licèt aliquis ſciat tale vitium occultum eius, non tenebitur illum vitare in ſuſcipiendis ab ipſo ordinibus quare ſi illos ſuſcipiat ſuſpenſus non erit. At verò poſteriori titulo, per ſe loquendo, & ſecundum ius antiquum, neceſſarium erat talem ſimoniacum etiam occultum vitare ratione cenſuræ: & ideò, per ſe etiam loquendo, non poterat quis ſciens eius vitium, & cenſuram, ab eo ordines ſuſcipere: ideoque illos ſic ſuſcipiens, ſuſpenſus maneret. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia etiam ſecundum ius antiquum excommunicatus occultus in occultis tantùm vitandus erat, non verò in publicis actionibus: & ideò ſi quis non poſſet ſine graui incommodo, aut ſine publica A nota, vel infamia non ſuſcipere ordines à tali Epiſcopo parato ad dandum vel potiùs inducente ad recipiendum; tunc nulla eſſet culpa ab illo recipere ordines: quia talis communicatio cum illo non erat prohibita, neque erat cooperatio ad actionem vitioſam eius; ſed erat bene vti mala actione eius. Et conſequenter ille ſic ordinatus non maneret ſuſpenſus, eadem ratione qua de eo, qui ignoranter ordinatur, idem diximus, ſcilicet quia cùm ille ſit miniſter ab Eccleſia toleratus; & titulo publici officij ordines miniſtret, propter occultum defectum non impeditur, quominùs validè ſuum publicum miniſterium exerceat, etiam quantum ad conferendam ordinis executionem Vnde ſi aliàs recipiens excuſatur à culpa propter articulum neceſſitatis, & genus quoddam B coactionis, non eſt cur maneat ſuſpenſus. Ad quod etiam ſumi poteſt argumentum ex capit. *Conſtat* 1. quæſtione 1. Quod quidem certius nunc eſt ſecundum nouum ius Extrauagantis, *Ad euitanda*: nam quandiu talis Epiſcopus de tali crimine publicè, & nominatim declaratus, ac denunciatus non eſt, nemo illum vitare tenetur in ordinum collatione, etiamſi priuatim ſciat illum eſſe ob ſimoniam excommunicatum, vel ſuſpenſum. An verò iuxta hoc ius nouum poſſit quis non ſolùm recipere ordines à tali Epiſcopo, ſi ille ſe offerat; ſed etiam illum inducere, & ab illo petere, & conſequenter an ille poſſit dare licitè, quando non valet prius abſolutionem C obtinere iuxta principia generalia ſuperiùs poſita definiendum eſt.

Vltima dubitatio circa hanc partē eſt de ordinato ſimoniacè abſq; peccato ſimoniæ, quod ipſe committat, incurratne hanc ſuſpenſionem, vt v.g. ſi ipſo ignorante eius amicus per ſimoniam ab Epiſcopo obtineat vt ordines ei conferat. Non enim deſunt qui dicant huiuſmodi, ſic ordinatum manere ipſo iure ſuſpenſum, etiamſi illa ignorantia inculpabilis fuerit. Ita tenet Syluester verbo *Suſpenſio*, qu. 7 vbi ait manere ſolùm ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto; in quo diſtinguit hunc ab eo qui ſcienter per ſimoniam ordinatur: quod tamen diſcrimen nullo iure probat. Poteſt tamen probari hæc opinio ex ca. *Per tuas*, 3 de D Simonia. Vbi de quodam ſic ordinato per ignorantiam ait Pontifex: *Niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuſpenſiones aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.* Idem adiungi poteſt cap. *Præſentium*, 1. quæſtion. 5. vbi quidam per ignorantiam ordinatus ſimoniacè; quia parentes dederunt pecuniam, ipſo neſciente, à tali ordine ſuſcepto ſuſpenditur. Nihilominùs dicendum cenſeo, quoties is, qui ordinatur non committit ſimoniam, etiamſi ipſo ignorante committatur in ſua ordinatione, non manere ſuſpenſum etiam ab ordine ſic ſuſcepto. Ita tenet Nauarrus in Summa capit. 25. nu. 98. citans Belameram, & Cardinalem Alexandrinum. Et ratio eſt illa generalis, quia hæc ſuſpenſio eſt pœna impoſita propter E culpam: & ideò ceſſante culpa etiam per ignorantiam ceſſat pœna, argumento cap. *Apoſtolicæ*, de Clerico excom. miniſtr. ibi: *Vos reddit ignorantia probabilis excuſatos*, ſcilicet à quadam pœnali irregularitate: idem ergo erit in præſenti de hac pœnali ſuſpenſione. Et facit etiam cap. *Vt animarum*, de Conſtit. in 6. & cap. *Cum ceſſante*, de Appellatio. Et in ſpecie confirmatur ex capit. *De ſimoniacè*, de Simonia vbi expreſſè dicitur: *Qui ipſis ignorantibus ſimoniacè ordinantur, poſſunt, quia ſimoniaci non ſunt, in ſuis ordinibus remanere.* Item poteſt ſumi argumentum a ſimili ex dicto capit. *Per tuas* 2.

Obiectio. Dices ordinatus per ignorantiam ab Epiſcopo ſimoniaco ſuſpenſo, ſuſpenſus manet: ergo & in præſenti fiet. *Solutio.* Reſpondetur negando conſequentiam

Margin notes (right column): 40 *An ordinatus ſimoniacè per inuincibilē ignorā iam ſit ſuſpenſus. Opinio aff. Syluest.* — *Cap. Per tuas. 3 de Simonia.* — *Vera ſententia.*

tiam, quia in eo caſu non ordinatur quis ab Epiſcopo iam ſuſpenſo, vt ob eam cauſam non recipiat ab illo ordinis executionem, ſed per talem ordinationem efficitur ordinator ſuſpenſus, cùm anteà non eſſet: ergo potuit dare executionem ordinis, quàm habebat, quamuis ſimul ipſe illam perdiderit ſic ordinando. Vnde cùm aliàs ordinatus non committat crimen, ob quod priuetur tali executione, non eſt vnde ſuſpenſionem incurrat: ſecùs verò eſt in ſuperioribus caſibus; nam in illis omnibus aut ordinatus criminoſus eſt, aut ordinator ſuſpenſus eſſe ſupponitur. Ad cap. ergo. *Per tuas*, 3. eiuſdem tit. dicendum eſt, illam non fuiſſe ignorantiam facti, ſed iuris: nam vt ex caſu textus conſtat, ipſemet ordinandus actum ſimoniacum efficit, per quem ſibi ad ordines ſuſcipiendos viam parauit; non tamen intellexit in eo facto ſe aliquid illicitum feciſſe, vt ibidem dicitur: quæ manifeſta eſt ignorantia iuris. Vnde vlteriùs dicitur, illam ignorantiam vel re ipſa non fuiſſe probabilem, & inculpabilem, vel certè non fuiſſe huiuſmodi præſumptam; ac propterea illum non fuiſſe iudicatum immunem à culpa ſimoniæ. Quod verum eſſe cenſemus, quoties ignorãtia ipſa, etiam ſi ſit facti, culpabilis fuerit: & hoc probat optimè aliud cap. *Præſentium*, ibi, *culpam iſtam neſciens, & coactus commiſit*. Et à ſimili ſumitur ex dictis cap. *Apoſtolicæ*, & *Vt animarum*, quæ loquuntur de ignorantia craſſa, vel ſupina, ſub qua comprehendunt omnem ignorantiam, quæ ad peccandum mortaliter ſufficit, vt contra nonnullos modernos in ſuperioribus dixi.

Reſpondetur ad cap. per tuas, 3. de Simon.

Exponitur cap. Præſentium, 1. quæſt. 5.

De ſuſpenſione ob ſimoniacam collationem beneficij.

41 CIrca alteram partem de ſimonia in collatione beneficiorum commiſſa, D. Thomas 2. 2. qu. 100. art. vlt. ad 1. tam de dante, quàm recipiente beneficium ſimoniacè, dicit, ſi crimen ſit occultum, manere ſuſpenſum quoad ſe tantùm: ſi verò ſit publicum, eſſe ipſo iure ſuſpenſum & quoad ſe, & quoad alios; & idem dicit de mediatore huius ſimoniæ; non tamen declarat, qualis ſit illa ſuſpẽſio, nec quo iure introducta ſit. Eam verò ſententiam ſequuntur ibi Caietanus, & Soto lib. 9. de Iuſtitia, qu. 8. art. 1. ad 1. Nonnulli verò Summiſtæ declarant, eum, qui recipit beneficium, manere ipſo iure ſuſpenſum à tali beneficio. At verò Innocentius, & Panormitanus, quos refert, & ſequitur Couarruuias in dicta Clementina, *Si furioſus*, part. 1. §. 1. num. 7. ſentiunt, hunc manere ſuſpenſum ab ordine, ſi crimen fuerit publicum: aiunt enim, eum fieri irregularem, ſi celebret ſic ſuſpenſus: conſtat autem, irregularitatem non incurri propter celebrationem cum ſuſpenſione à beneficio, tantùm, quandoquidem illa ſuſpenſio non priuat ordinis executione. Quod etiam tenet Villadiego de Irregularitate, ca. *De ſimoniacis*.

D. Tho. Caietan. Soto. Innocen. Abbas. Couar. Villad.

43 Verumtamen, quod ſæpe admonui, diſtinguere oportet propriam ſuſpenſionem, vt eſt cenſura diſtincta, ab excommunicatione, ab illa, quæ in ipſamet excommunicatione includitur. Hoc poſteriori modo certum eſt, huiuſmodi ſimoniacum eſſe ſuſpenſum ab omni officio, beneficio, & ordine; quia excommunicatus eſt; ſaltem poſt Paulum II. & Martinum V. Et hac ratione etiam eſt verum, ſimoniacum fieri irregularem, ſi celebret non abſolutus ab hac excommunicatione. At verò loquendo de ſpeciali cenſura ſuſpenſionis, vt hîc loquimur, in primis contra conferentem ſimoniacè huiuſmodi beneficium nullam reperio ſuſpenſionem ipſo iure impoſitam. Et quidem ſi ſit occultus ſimoniacus, omnes concedunt: nam licèt dicant, illum eſſe ſuſpenſum quoad ſe, non tamen intelligunt de propria cenſura ſuſpenſionis, ſed de impedimento, quod ſecum affert quodlibet peccatum mortale. Vnde fit, vt neceſſariò debeat id intelligi de ſuſpenſione à miniſterio ordinum, non à collatione beneficiorum: quia peccatum mortale non impedit quominùs abſque nouo peccato poſſit collatio beneficij fieri: ſicut & alij actus iuriſdictionis, maximè quando peccatum eſt occultum, ex quo nullum ſcandalum poteſt ſequi, vt alibi latiùs dixi. Quando verò tale peccatum ſimoniæ publicum eſt, poteſt eſſe nonnullum dubium propter communem ſententiam Doctorum: nihilominùs tamen etiam tunc non inuenio hanc cenſuram latam aliquo iure. Aut enim dicitur hic ſimoniacus publicus manere ipſo iure ſuſpenſus, ſolùm quia peccatum publicum eſt, & hoc non: ſuprà enim oſtendimus, non omnem Clericum publicum peccatorem eſſe ipſo iure ſuſpenſum: vel quia in tali ſpecie, ſeu genere peccati publicus peccator eſt. Et de hoc rurſus interrogo, an intelligatur ſpecialiter de tali peccato ſimoniæ commiſſo in collatione beneficij; & de hoc etiam nulla ſpecialis conſtitutio talem pœnam ferens circa hoc delictum inuenitur, aut à dictis auctoribus citatur. An verò intelligatur de quouis peccato ſimoniæ publico; & ad hoc ſolùm afferuntur illa iura, quæ de concubinariis publicis ſuprà adducta ſunt præſertim cap. *Præter*, §. *Verum*. 32. vbi dicitur, hos non eſſe admittendos ad Eccleſiaſtica miniſteria: quod potiùs ſignificat per Eccleſiaſticos Prælatos eſſe ſuſpendendos, quàm ipſo iure eſſe ſuſpenſos. Itaque de his quoad hanc pœnam idem ſentiendum eſt, quo de publicis concubinariis. Vnde fit, multò certius eſſe hos non manere ſuſpenſos à collatione beneficiorum: nam ſi quæ ſuſpenſio contrahitur propter hæc peccata grauiora publica, ſolùm ab vſu ordinis, & ſacris miniſteris, vt ex prædictis iuribus conſtat.

De conferente ſimoniacè beneficium, an ſit ipſo iure ſuſpenſus.

Ex quibus infero, idem dicendum eſſe de ſuſcipiente beneficium per ſimoniam, quantum ad ſuſpenſionem ab ordine: nam ſi crimen ſit occultum, omnes concedunt non manere ſuſpenſum ab ordine, vt patet ex D. Thoma ſuprà, Angelo, verbo *Simonia*, 6. Syluestro, verbo *Suſpenſio*, quæſt. 7. Quanquam dicant, tunc manere ſuſpenſum quoad ſe: quod aliqui ita declarant, vt ſi ante actam pœnitentiam celebret, maneat irregularis; poſt peractam verò pœnitentiam celebrare poſſit abſque alia diſpenſatione, & abſolutione: verumtamen illud priùs nullo iure probant magis de hoc vitio, quàm de aliis ſuprà tractatis: Similiter ſi hoc crimen ſit publicum, dicunt ita manere Clericum ſuſpenſum ab ordine, vt etiam poſt peractam pœnitentiam ſine diſpenſatione celebrari non poſſit. Verùm de hoc etiam ſuprà oſtendimus nõ probari ex illis iuribus, quæ communia ſunt huic vitio cum aliis: Quæ verò de hoc vitio ſpecialiter citantur minus probant, qualia ſunt cap. 1. & 2. 1. quæſt. 3. vbi ſolùm dicitur, *hunc corripiendum eſſe, & à ſanctæ Eccleſiæ liminibus ſubmouendum, & digno anathematis vinculo percutiendum*: & *ſi perſeuerans fuerit, perpetua damnatione mulctandum*: quæ omnia nec ſuſpenſionem propriam continent, nec pœnam latam; ſed ferendam. Et ſimilia ſunt multa ſub tit. de Simon. & 1. quæſt. 1.

44 Suſcipiens per ſimoniam beneficium non eſt ſuſpenſus ab officio.

Quantum verò ad ſuſpenſionem à beneficio ſermo eſſe poteſt vel de beneficio per ſimoniam comparato, vel de aliis, quæ priùs legitimè habebantur. Quantum ad primum dicendum eſt, illum non propriè manere ſuſpenſum à tali beneficio, ſed omnino non acquirere tale beneficium: quia collatio,

45 An ſit ſuſpenſus à beneficio, quod ſic acquirit.

tio, ſeu Prouiſio eius omnino nulla fuit, iuxta Extrauagantem Pauli II. & decretum Martini V. ſuprà citata. Ex quo à fortiori fit, vt hic ſimoniacus ſuos non faciat fructus talis beneficij; ſed eos in conſcientia, & *ſub animæ ſuæ periculo*, vt ibidem dicitur, reſtituere teneatur. Vbi eſt obiter aduertendum

Caiet. cum Caietano in Summa, verbo *Excommunicatio*, cap. 72. hoc non ſolùm procedere in beneficiis propriè dictis, quæ conferunt ius ad prouentus ratione officij; ſed etiam in aliis prælationibus ſpiritualibus, ſeu Eccleſiaſticis, quæ nullum habent beneficium adiunctum, vt ſunt prælationes in religionibus: nam etiam qui ad hæc eligitur, vel illa ſuſcipit per ſimoniam, manet non ſolùm ſuſpenſus à tali officio, ſed omnino carens illo: nam omnis huiuſmodi electio, & confirmatio irrita eſſe declaratur in dictis decretis. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi per ignorantiam ſuſcipientis beneficium, & bona fide ex parte eius, collatio ſimoniacè facta ſit, retineri beneficium non poſſit, iuxta ſacros Canones, vt dicitur in cap. *Sicut tuæ*, de Simonia, & declaratur, ac limitatur, niſi receptor beneficij non ſolùm non conſenſerit; ſed etiam priùs expreſsè contradixerit. De quo latiùs alibi: nam hoc ad cenſuram ſuſpenſionis non ſpectat.

46 *An maneat ſuſpenſus à beneficiis antea habitis.*

De ſuſpenſione verò ab aliis beneficiis, licèt Syluester, Angelus, & alij dicant, hunc ſimoniacum in ſuſpenſione vnius beneficij manere ſuſpenſum ab omnibus aliis beneficiis, quæ legitimè poſſidebat; nullo tamen iure id probant ſufficienter: & ideò oppoſitum credo verius, ſecluſa excommunicatione. Afferunt cap. *De ſimoniacè* de Simonia: vbi neque eſt ſermo de ſimonia cõmiſſa in ſuſceptione beneficij, ſed in ſuſceptione ordinis: neque etiam fit mentio de ſuſpenſione aliqua iure lata. Item citatur c. *Præſentium*, 1. qu. 5. vbi etiam eſt ſermo de ſimonia in ordinatione commiſſa, & de pœna eius: & ideò non fertur ſuſpenſio ab omnibus ordinibus, ſed tantùm ab ordine ſimoniacè ſuſcepto: vnde nec proportionale argumentum inde ſumi poteſt. Cùm ergo nulla cenſura ſit admittenda ipſo iure, niſi in eo ſit ſatis expreſſa, fit, vt hæc ſine alia probatione non ſit à nobis admittenda. Et inde à fortiori ſequitur, ex vi huius delicti non manere aliquem inhabilem ad alia beneficia poſteà recipienda, niſi ratione excommunicationis: & ideò ſi hæc ſit ablata per abſolutionẽ, abſque alia diſpenſatione poterit quis nouum beneficium obtinere.

Alij caſus breuiores explicantur.

47 *Suſpenſio cõtra iuramentum emittentes de tenendo ſchiſmate cap. 1 de Schiſmat.*

QVinta ſuſpenſio ſumitur ex cap. 1. de Schiſmaticis, vbi qui iuramentum præbent ſponte de tenendo ſchiſmate, à ſacris ordinibus, & dignitate ſuſpenduntur. Et quia de hoc textu dixi plura ſuprà tractando de excommunicatione, hîc ſolùm expendo, ad incurrendam hanc ſuſpenſionem non ſatis eſſe tenere ſchiſma, niſi de hoc iuramentum præſtetur, & non quomodocumque, ſed ſponte, id eſt, abſque timore, vel ignorantia, vt ex prædicto textu conſtat.

48 *Caſus de clerico in duello pugnante reijcitur. Cap. 1 de clerico pugnante in duello Syluest. Angel. Tabien. Nauar.*

Sextus caſus adiungi poſſet ex Syluestro, Angelo, Tabiena, & aliis, verbo *Suſpenſio*, de Clerico alium ad duellum prouocante, vel duellum ab alio oblatum acceptum, quem dicunt ipſo iure manere ſuſpenſum ex cap. 1. de Clericis pugnant. in duello. Verumtamen vt rectè aduertit Nauarrus cap. 27. num. 156. in eo textu non dicitur, hunc eſſe ſuſpenſum ipſo iure; ſed de rigore iuris meritò eſſe deponendum: ſolùm ergò deſignatur pœna per Iudicem imponenda. Imò additur, Epiſcopum poſſe cum A tali pœna miſericorditer diſpenſare, dummodò ex ipſo duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit ſubſecuta: nam tunc iam oritur irregularitas, in qua ſolus Papa poteſt diſpenſare. Vnde intelligitur, talem depoſitionem non eſſe imponendam propter ſolam prouocationem, vel acceptationem duelli, niſi vſque ad realem pugnam progreſſum ſit: hoc enim videtur in textu ſupponi, cùm dicitur: *Duellum ſuſceperit, ſiue victor, ſiue victus fuerit*. Imò etiam poſt pugnam illa depoſitio, de qua ibi eſt ſermo, non videtur propriè, & rigoroſè, ſed pro ſuſpenſione accipi: quia in rigoroſa depoſitione nunquam poteſt Epiſcopus diſpenſare, cum Papa ipſe rarò diſpenſet. Denique hæc procedunt iuxta illud ius antiquum, & de propria ſuſpenſione, vt ab excommunicatione diſtinguitur. Nam iuxta ius nouum Concilij Tridentini ſeſſ. 25. cap. 29. de Reformat. huiuſmodi Clericus pugnans in duello ex- *Conc. Triden.*
B communicatus manet ipſo iure, eáque ratione ab officio, & beneficio ſuſpenſus.

49 *Alius caſus de raptoribus reijcitur.*

Tandem addi hîc poteſt caſus alius ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. matrim. vbi cùm pœna excommunicationis, & alij contra raptores ferantur in hæc verba: *Raptor, ac omnes illi auxilium, conſilium, & fauorem præbentes ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniúmque dignitatum incapaces*: poſteà ſubiungit: *Et ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant*. Quæ verba & depoſitionem, & ſuſpenſionem ſignificare poſſunt. Et dubium eſt, an particula illa, *ipſo iure*, conſtituenda ſit cum ſola dictione, ſeu pœna immediata, ſcilicet excommunicationis, an cum omnibus aliis pœnis. Sed quid-
C quid hoc ſit quoad infamiam, & incapacitatem, de quibus ibi, quoad ſuſpenſionem exiſtimo eſſe ipſo iure: quia verba illa, *decidant à proprio gradu*, ſumpta videntur ex cap. *Eos*, 36. quæſt. 2. & ibi ferendam pœnam ſignificat, vt conſtat ex cap. *De puellis*, eadem cauſa, & quæſtione.

SECTIO V.

Quas ſuſpenſiones incurrant ipſo iure Epiſcopi, & Eccleſiarum Capitula.

D QVoniam generalibus ſuſpenſionibus Epiſcopi non comprehenduntur; ideo breuiter annotare oportet, ſuſpenſiones illas quæ vel ſpecialiter in illos ſolos, vel in eos ſimul cum aliis, facta eorum ſpeciali mentione, latæ ſunt. Prima cauſa ſuſpenſionis Epiſcopalis eſt illicita ordinum collatio, ſub quo genere plures comprehenduntur ſpecies: Vna eſt de ſimoniaca collatione, de qua in ſectione præcedente diximus, propter connexionem materiæ: nam per ſe huc ſpectabat. Quãuis interdum extendatur ad prælatos inferiores, minores ordines ſimoniacè conferentes. 1 *Prima ſuſpenſio.*

2 *2. Suſp. ob illicitam ordinum collationẽ.*

Illo ergo caſu omiſſo, ſuſpenditur Epiſcopus quoties ordinatus propter malam promotionem ſuſpenditur. Sic ſuſpenduntur ipſo iure Epiſcopi, qui
E ordinant ante tempora, ſeu ante legitimam ætatem, & qui ordinant non ſuos ſine licentia proprij, vel etiam qui ordinant indignum, ſeu irregularem, aut illegitimum, aut eum qui publicam pœnitentiam egit, vel denique qui ordinant illiteratum vt addunt Sylueſter, & alij. Quæ omnia ex iure antiquo colligi ſolent. Primum ex c. vltim. ſeu *Nullus*, de Temp. ordinat. in ſexto vbi per vnum annum ſuſpenditur Epiſcopus à collatione clericali tonſuræ duntaxat, ſi infanti conferre præſumat clericalem tonſuram: & additur limitatio, *Niſi fortè religionem intraret*. Quæ *Ca. vlt. de Temp. ord. in 6.*

exceptio videtur inuoluere repugnantiam: quia infantes in præſenti materia intelligi debent, qui ſeptimum ſaltem ætatis annum non attigerunt, quos in ea ætate repugnat religionem intrare. Dicendum verò eſt olim ſolitum fuiſſe huiuſmodi infantes etiam ante illam ætatem religioni à parentibus offerri, ſeu dicari; & hoc in eo textu ſignificari: maximè ſi ab illa ætate recipiebant religionis habitum, quamuis non ſtatim, nec vſque ad conuenientem ætatem profeſſionem emitterent. Tunc enim in fauorem religionis voluit Pontifex, vt in quacunque ætate habitum religionis ſuſciperent, poſſet eis ſaltem prima tonſura conferri. Excepto ergo illo caſu ſuſpenditur Epiſcopus infanti conferens primam tonſuram idémque ibidem ſtatuitur de coniugatis cum duplici limitatione niſi religionem intrauerint vel ſtatuant ad ſacros ordines promoueri eo modo, quo ſecundum canones fieri poteſt. Idem ſtatuitur ibi de illiteratis abſque vlla exceptione. Itaque non permittit ius illud etiam primam tonſuram conferri homini prorſus illiterato; quanquam cum proportione hoc intelligendum ſit iuxta illius ordinis, ſeu initij ordinum exigentiam, ſeruata conſtitutione Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 4. de reformat. Denique eadem ſuſpenſio extenditur ibidem ad Epiſcopum ſic ordinantem hominem diœceſis alienæ abſque ſui ſuperioris licentia. Quæ omnia, & ſpecies, ac duratio ſuſpenſionis ſatis clara ſunt ibi.

Conc. Triden.

3 *An ſuſpẽ. dict. e vlt. extẽdatur ad collatio nẽ aliorum ordinũ cũ ſimilibus defect. b.*

Solùm dubitari poteſt, an ſuſpenſio illa extendenda ſit cum proportione ad collationem cuiuſcunque ordinis factam perſonæ habenti proportionalem defectum. Nam Syluester, & alij Summiſtæ, ex hoc textu colligunt, manere ſuſpenſum Epiſcopum conferentem quemlibet ordinem habenti aliquod ex dictis quatuor impedimentis, ſcilicet defectum ætatis, literaturæ, vel quia eſt non ſubditus vel coniugatus. Et idem ſentit D. Antoninus 3. p. tit. 28. cap. 4. & indicat Soto in 4. d. 25. quæſt. 1. artic. 2. circa finem: & videtur veriſimile ex æquali vel etiam maiori ratione: plus enim peccatur ſeruata proportione conferendo ſuperiorem ordinem indigno vel incapaci eius, quàm inferiorem. Vnde cùm in illo textu ſolùm imponatur in pœnam ſuſpenſio collationis primæ tonſuræ, iuxta prædictam ſententiam erit hoc proportionaliter intelligendum, vt pro vno quoque ordine ſic malè collato intelligatur ferri ſuſpenſio ab annua collatione illius ordinis, vt in eo, in quo quis peccauerit, puniatur quæ eſt ratio illius textus. Sed obiici poteſt, quia videtur hæc nimia extenſio & amplificatio legis pœnalis, in qua vt ſæpè dixi, argumentum à ſimili imo, & à maiori ſeu à fortiori ratione validum non eſt. Et præſertim eſt nimia licentia, augere pœnam taxatam in lege, propterea quod delictum ſit maius, cum proportione ad delictum, cùm hoc totum pendeat ex voluntate legiſlatoris, de qua non conſtat ex ſola illa proportione à nobis conſiderata. Eò vel maximè quòd in collatione primæ tonſuræ, laici transferuntur ad ordinem clericalem: vnde eſt veluti ianua ad clerum (vt ſic dicam) & ideò in hoc ingreſſu ſeu aſſumptione laicorum ad clericatum voluit Pontifex ſpecialem cautionem adhibere. Quæ ratio non inuenitur in quacumque alia ordinatione, per quam ille, qui iam clericus, eſt ad ſuperiorem ordinem in illo ſtatu aſcendit: non ergo licet pœnam illius legis ad alios ordines extendere.

4 *Ex aliis iuribus colligitur*

Nihilominùs tamen addendum eſt, in aliis iuribus eſſe latam pœnam ſuſpenſionis vnius anni contra eos Epiſcopos, qui malè promouent clericos ad quoſcunque ordines. Nam in cap. *Eos qui*, de Temp. A ordin. in ſexto ſuſpenduntur Epiſcopi, qui ordinant clericos alienæ Parochiæ niſi de ſuorum ſuperiorum licentia. Fertur autem cum hac limitatione, *ſi ſcienter ſeu affectata ignorantia vel quocunque alio figmento quæſito præſumpſerint ordinare.* Itaque ſi id faciant bona fide non incurrunt, imò etiamſi ex ignorantia vel negligentia culpabili decipi ſe ſinant, niſi ignorantia affectata ſit, vt in textu dicitur: qualis erit ſi probabiliter dubitans licentiam eſſe ſubreptitiam, nullam vult facere diligentiam. Quod verò additur, *vel alio figmento quæſito* explicatio, vel amplificatio eſſe videtur præcedentis particulæ, *ſcienter.* Duobus enim modis poteſt Epiſcopus ordinare clericum quem ſcit eſſe alterius diœceſis; vno mo- B do ſine honeſto titulo etiam apparente ductus affectu, & vtens (vt ſic dicam) abſoluta poteſtate: & tunc clarum eſt maximè incurrere hanc cenſuram. Alio modo poteſt id facere ſub aliquo titulo, v. g. quia vrget aliqua neceſſitas, nec poteſt tam cito proprius Epiſcopus adiri; & præſumitur ſine alio maiori fundamento, quod ratum habebit. In quo caſu licet ignorantia facti non intercedat quantum ad hoc quod talis perſona eſt alienæ iuriſdictionis; tamen interuenit quodammodo ignorantia iuris, quia eo non obſtante exiſtimatur in eo caſu licitum eſſe illum ordinare: vel etiam poteſt illa dici ignorantia facti, quantum ad hoc quod creditur eſſe ibi licentia præſumpta vel tacita. Hoc ergo genus igno- C rantiæ vel tituli colorati non ſufficit ad excuſandum. Quod intelligendum eſt, quando mala fides intercedit, vel ignorantia affectata, quæ illi æquiualeat. Hoc enim ſignificat fictio, ſeu figmentum in re morali. Eſt autem illa ſuſpenſio ſolùm per annum, tamen eſt à collatione omnium ordinum: hoc enim ſignificat, vt ſuprà vidimus, illa locutio abſoluta, *à collatione ordinum.*

Suſpẽſio ob collationẽ minorum alieno. Cap. Eos qui de Tẽ. por. ord. in 6.

Incurritúrque hæc pœna propter collationem cuiuſcunque ordinis vltra primam tonſuram: nam propter hanc non incurritur, vt conſtat, tum ex alio textu ſuprà tractato in cap. *Nullus*, tum etiam quia hic ſuſpenditur, qui ordinauerit clericum: collatio autem primæ tonſuræ, neque eſt ordinatio clerici, ſed laici: collatio autem cuiuſcunque alterius ordi- D nis etiam minoris ſupponit clericum, ſaltem per primam tonſuram: & eſt ordinatio ſimpliciter, & ideo ſufficit ad hanc pœnam incurrendam. Nec mirum videri debet, quod propter vnum ordinem ſic malè collatum inferatur ſuſpenſio à collatione omnium ordinum; eo quod videatur talis pœna excedere culpam, quia licèt ſecundum quandam extenſionem excedat; tamen ſecundum meritum & proportionem non excedit. Eſtque hoc vſitatum in iure, vt patet ex cap. *Vel non eſt compos.* de Temp. ordin. cum ſimilibus. Atque ita exponit hanc pœnam Gloſſa in dict. cap. *Eos qui.* Non deſunt tamen qui putent illam pœnam & indefinitam locutionem E determinandam eſſe ad materiam, in qua peccatur, id eſt ad ordines ſic malè collatos, arg. cap. *Si compromiſſarius*, de elect. Quod ſentit Dominicus ibi, quem alij ſequuntur. Mihi tamen prior expoſitio planior videtur, & conformior his, quæ in ſuperioribus de huiuſmodi ſuſpenſionibus generatim diximus. Ad hanc etiam pœnam confirmandam citari ſolet cap. *Si quis*, d. 58. vbi punitur Epiſcopus qui monachum ordinat ſine licentia ſui prælati; tamen ibi non imponitur pœna ſuſpenſionis, ſed cuiuſdam excommunicationis his verbis *Epiſcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione ſeiunctus, ſuæ plebis communione contentus ſit.* Quæ pœna nunc non eſt vſitata.

5 *Ob prima tonſura collationẽ non incurritur cẽſura hæc quæ ab omni ordine ſuſpendit.*

Ca. Si quis d. 58.

At verò propter alios tres defectus, ſcilicet literaturæ, 6

raturæ, ætatis, & coniugij, non inuenio ſuſpenſionem ipſo iure latam in eum qui ordines ſic confert loquendo de iure communi. Nam in cap. 2. de Temp. ordin. ſuſpendendus dicitur Epiſcopus, qui extra tempora ab Eccleſia ſtatuta, ordines confert; non vero fertur ſuſpenſio ipſo iure. Et ſimiliter in cap. *Vel non eſt compos*. eod. tit. decernitur ſuſpenſio ferenda, non lata, in eum, qui ordinat aliquem ante legitimam ætatem. Atque eadem lata fuerat in Concilio. Arelat. 3. cap. 1. iuncto 3. vbi eadem pœna extenditur ad eum, qui ordinat irregularem bigamum viduæ maritum, aut publicum pœnitentem. In Concilio Aurelianenſi 3. cap. 6. ſolùm ſex menſium ſuſpenſio pro huiuſmodi delicto imponi præcipiebatur. Et in cap. 7. quod refertur d. 74. cap. 1. in Epiſcopum ordinantem inuitum, & reluctantem annua ſuſpenſio fertur his verbis, *Annuali pœnitentiæ ſubditus, miſſas facere non præſumat*. Ex quibus ſuſpenſionem ipſo iure latam colligunt Syluest. verb. *Ord.* 3. quæſt. 10. Maiol. libr. 4. de Irregularit. cap. 10. Qui etiam citat cap. *Honoratus*, & c. *Vbi*, d. 74. Sed in priori reprehenditur vitium, nihil tamen de pœna agitur: in alio verò potiùs Siritius ſupponit contrarium, & comminatur ſuſpenſionem, ſi iterum fiat delictum. Denique Pius II. qui malè promotos ſuſpendit, de ordinatoribus nihil dixit. Et præſertim de ordinantibus illiteratos, vel coniugatos nihil inuenio ſpecialiter ſancitum. At verò Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. ſpecialiter ſuſpendit per annum ab exercitio Pontificalium Epiſcopos titulares, qui ad aliquem ordinem, vel primam tonſuram promouent quempiam, abſque eius proprij prælati expreſſo conſenſu, aut literis dimiſſoriis prætextu cuiuſuis familiaritatis, priuilegij, &c. & in ſeſſ. 23. cap. 8. de reformat. extendit ſermonem ad omnes Epiſcopos, eoſque ſuſpendit à collatione ordinum per annum, ſi non ſubditum ordinent, niſi eius probitas ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Generaliùs autem & rigoroſiùs Sixtus V. in huiuſmodi ordinantes ſuſpenſionem tulit, ſed reuocata eſt per Clementem VIII. vt ſuprà notauimus.

Conc. Tr.

In Epiſcopos prauè vtentes paſtorali munere.

7 Secundò principaliter feruntur plures ſuſpenſiones in iure in Epiſcopos propter varios defectus, vel in electionibus, vel in vſu iuriſdictionis, vel in adminiſtratione rerum Eccleſiæ, vel in aliis rebus ad paſtorale munus pertinentibus. Primus ergo caſus in hoc ordine ſumi ſolet ab Angelo, & aliis Summiſtis ex cap. vlt. d. 18. vbi præcipitur Epiſcopo, vt dum prouinciale Concilium cogitur; infra ſex menſes poſt celebratum Concilium conuocet totam Diœceſim, vt ei promulgentur, quæ in Concilio ſtatuta fuerint. Sed ibi, non imponitur pœna ſuſpenſionis, ſed cuiuſdam excommunicationis duorum menſium tamen Gloſſa, quoniam illa temporis determinatio excommunicationi repugnat, per excõmunicationem, ſuſpenſionem intelligit. Et ſimilis textus habetur in cap. *Vnio*, 10. quæſt. 3. Quæ iura ſunt Concilij Toletani 16. cap. 7. in collectione Loayſæ, vbi hæc pœna vocatur excommunicatio duorum menſium. Sed quæcunque illa fuerit, iam non eſt in vſu etiam in Hiſpania vbi Concilium illud coactum eſt: imò fortè nunquam fuit in Eccleſia vniuerſaliter recepta.

Primus caſus ex cap. vlt. d. 18. & c. vnic. 10. q. 3.

8 Secũda ſuſpenſio ſumitur ex cap. *Prouida*. de Electione in ſexto vbi per annum ſuſpenduntur Epiſcopi, qui non ſeruant conſtitutionem quandã Concilij Lugdunenſis, quæ habetur in cap. *Quamuis*, eodem tit. per quam prohibetur Epiſcopis, vel Archiepiſcopis ne in cauſis ſpectantibus ad electionem Epiſcoporum, poſtquam ad ſedem Apoſtolicam appellatum eſt, ſe intromittant: etiamſi partes ab appellatione voluntariè recedant, niſi prius facta diligentia eis conſtiterit nullam fraudem vel prauitatem in tali negotio interceſſiſſe. Et quamuis in dict. cap. *Prouida*, non fiat mentio de Epiſcopis, ſed de iudicibus inferioribus, ad quos via ordinaria talium negotiorum cognitio ſpectat; tamen ex multis circunſtantiis conſtat illos iudices eſſe non poſſe niſi Epiſcopos, vel illis ſuperiores, ſcilicet Archiepiſcopos, Patriarchas, &c. Quos omnes hoc loco nomine Epiſcoporum comprehendimus. Aſſumptum patet, primò quia electio Epiſcoporum res eſt grauiſſima: vnde cauſæ pertinentes ad illam inter maiores annumerantur, vt dicitur in dict. cap. *Quamuis*, ergo ordinaria de illis cognitio non poteſt niſi ad Epiſcopos pertinere, qui dicuntur inferiores iudices comparatione Summi Pontificis; poſt illum verò ſunt ſuperiores. Secundò, quia ibidem dicitur, hoc iudices cognoſcendo de his cauſis ad confirmandos & conſecrandos electos procedere: at hoc Epiſcoporum munus eſt. Denique ſuſpenſio, quæ ibi imponitur, ſolum eſt ab Epiſcoporum confirmatione, ac conſecratione: quæ ſuſpenſio in ſolis Epiſcopis locum habet. Vnde eſt etiam conſiderandum, hanc ſuſpenſionem non incurri per violationem illius conſtitutionis Concilij Lugdunenſis, donec ad confirmationem talis electionis, & conſecrationem ſic electi procedatur. Vnde, licèt Epiſcopus poſt appellationem interpoſitam in tali cauſa cognoſcat præter formam præſcriptam in dicto cap. *Quamuis*, non incurret hanc ſuſpenſionem, donec confirmet electionem, & conſecret electum, quidquid Angelus, & Syluester dicant: quia prædict. cap. *Prouida*, ſolùm ſuſpendit confirmantes, & conſecrantes eoſdem non ergo cognoſcẽtes de cauſa, ſi ad prædictos actus non perueniant, ſed ſolùm actum in tali cauſa erunt irrita, & inania vt in eodem textu dicitur. Nonnullam tamen dubitationem habet, an ſi Epiſcopus confirmet, non tamen conſecret; vel è conuerſo, talem ſuſpenſionem incurrat: nam ibi vterq; actus ſimul & coniunctim videtur poſtulari. Reſpondeo probabilem quidem eſſe hanc partem; nihilominùs probabilius videri, quemlibet ex illis actibus ſufficere ad ſuſpenſionem ſibi proportionatã incurrendam, id eſt ab vſu ſeu exercitio actus malè exerciti, iuxta regulam in eodem textu poſitam, *vt in eo, in quo peccauerint, puniantur.*

Secundus caſus cap. Prouida, de Elect. in 6.

9 Tertia ſuſpenſio ſumitur ex cap. *Hoc conſultiſſimo*, de reb. Eccleſ. non alien. in ſexto vbi ſuſpenduntur prælati Eccleſiarum, qui bona immobilia Eccleſiarum ſibi commiſſarum laicis ſubiiciunt ſine conſenſu Capituli, & ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, niſi modo, & in caſibus à iure permiſſis. Nam in primis tales contractus irritantur: deinde ipſi prælati ab officio, & ab adminiſtratione ipſo facto ſuſpenduntur, & inferiores clerici à perceptione beneficiorum, quæ in tali Eccleſia obtinent per trienniũ ſuſpenduntur, ſi ſcientes aliquid contra illam conſtitutionem attentari, id Superiori non denunciauerint. Quæ ſuſpenſio annumerari poterat eis, quæ tractatæ ſunt ſect. 3. huc tamen reſeruata eſt, quia eſt veluti annexa huic caſui Epiſcopali, & non indiget alia expoſitione, niſi quod illi tunc incurrerent talem ſuſpenſionem, quando & ſufficienter cognouerint delictum, & illud probare potuerint, & ſine magno incommodo, ſeu morali periculo alicuius grauis nocumenti, illud potuerint denunciare, iuxta ſuperiùs tractata in ſimili in diſp. 20. Suſpen-

Tertia ſuſpenſio in Epiſcopos alienantes Eccleſiæ bona. Cap. Hoc conſultiſſimo, de reb. Eccleſ. non alien. in 6.

penſio autem hæc, quæ prælatis imponitur, non eſt triennalis; ſed abſolutè fertur, ita vt duret donec per ſuperiorem tollatur. Eſt autem talis ſuſpenſio ſimpliciter ab officio: à beneficio autem non ſimpliciter, ſed ſolùm ab adminiſtratione rerum temporalium talis Eccleſiæ ſic grauatæ: ita enim moderandam cenſeo illam pœnam iuxta materiam ſubiectam, & regulam illius, textus & aliorum ſimilium. Dico autem illam non eſſe ſuſpēſionem à beneficio, quia ibi non exprimitur clarè, nec implicitè continetur, iuxta principia ſuperiùs poſita.

10 *An contrahant hanc cenſuram Prælati inferiores habētes quaſi Epiſcopalē iuriſd.*

Dubitari verò hic poteſt, an ſoli Epiſcopi, & ſuperiores illi contrahant hanc cenſuram vel etiam inferiores prælati participantes iuriſdictionem Epiſcopalem, & habentes Eccleſias Capitulares ſcilicet Collegiatas vel regulares ſibi commiſſas. Videntur enim etiam hic comprehendi, quia in eos conueniunt omnia verba illius textus, qui fortaſsè non ſine myſterio vſus eſt potiùs nomine *Prælatorum*, quam *Epiſcoporum*, vt hos etiam comprehenderet. Item quia lex illa non minus erat neceſſaria his prælatis, quam Epiſcopis. In contrarium verò obiici poteſt, quia ſi ſuſpenſio illa communis eſt aliis præter Epiſcopos: ergo non eſt propria Epiſcoporum: ergo cum in ea non fiat ſpecialis mentio Epiſcoporum, non comprehendet illos, iuxta cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excommunicat. in ſexto. Reſpondetur priorem partem ſine dubio eſſe veram, vt probant priores rationes. Ad obiectionem verò in contrarium reſpondetur negando ſequelam, nam potiùs Epiſcopi primariò ac per ſe illa lege comprehenduntur: inferiores verò prælati quatenus munus Epiſcopale participant in adminiſtratione ſuarum Eccleſiarum. Vnde, licèt illa lex alios, qui Epiſcopi non ſunt, comprehendat, non eſt ex generalibus legibus, de quibus loquitur cap. *Quia periculoſum*, nam per primò & quaſi per antonomaſiam eſt propria Epiſcoporum, licèt communicetur aliis quaſi per participationem, & analogiam quandam.

11 *4 Suſpenſ. cōtra prælatos occupantes bona Eccleſiarum vacantium, Ca. Præsēti de Offic. ord. in 6.*

Quarta ſuſpenſio ſumitur ex cap. *Præſenti*, de Offic. ordin. in 6. vbi ſuſpenduntur Epiſcopi cum aliis inferioribus prælatis, qui ſibi vſurpant ſine iuſto titulo bona dignitatum, perſonatuum, prioratuum, vel quarumcunque Eccleſiarum vacantium, & ad ipſorum curam, ſeu prouiſionem pertinentium. Quem caſum quantum ad inferiores ſpectat ſuprà ſect. 3. declarauimus: quantum verò pertinet ad Epiſcopos, ſi rectè expendantur, non fertur ibi contra eos cenſura ſuſpenſionis, ſed interdicti: ſuſpenduntur enim ibi Epiſcopi ab ingreſſu Eccleſiæ, donec reſtituant: ſuſpenſio autem ab ingreſſu Eccleſiæ vt ſuprà dixi, non eſt propria cenſura ſuſpenſionis, ſed interdicti. Vnde in cap. *Exigit*, de Cenſib. in ſexto ex quo ſolet alia ſimilis ſuſpenſio Epiſcoporum deſumi, non vtitur Pontifex verbo ſuſpendendi, ſed interdicendi. Agitur enim ibi de non recipiendis in pecunia procurationibus, nec muneribus ab Eccleſiarum viſitatoribus, eorúmque familiaribus, quæ ſi aliqui receperint, duplum eius quod receperint Eccleſiæ à qua receperint, infrà menſem reddere præcipiuntur: & ſubditur, *Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum vltrà prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum Eccleſiæ ſibi ſentiant interdictum*, Similíſque pœna fertur in Extrauag. vnic. de Reb. Eccl. non alien. vbi Epiſcopus, vel Abbas, Eccleſiæ bona alienans contra illam conſtitutionem ab ingreſſu Eccleſiæ interdicitur: quæ etiam non eſt cenſura ſuſpenſionis ſed interdicti. Statim verò ſubiungitur ibi alia ſuſpenſio, quæ poſſet hic diſtinctè numerari: nam ſi in illo interdicto per ſex menſes obdurato animo perſeuerauerit ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpenditur abſolutè & ſimpliciter, & abſque temporis limitatione.

Quinta ſuſpenſio ſumitur ex Extrauagant. 2. Pauli II. Bullario Rom. vbi Epiſcopus Commiſſarius, vel delegatus in cauſa alienationis rerum Eccleſiaſticarum, *ſi per gratiam, timorem, aut ſordes in detrimentum Eccleſiæ vtatur poteſtate ſibi commiſſa, ab executione officij per annum ſuſpenditur, ita vt ſi damnabiliter ſe ingerat diuinis ſuſpenſione durante irregularitatem incurrat, quam ſolus Papa poſſit auferre.* De qua conſtitutione diximus ſuprà agentes de excommunicationibus reſeruatis Papæ, & ibi dicta, hîc cum proportione applicanda ſunt. Alia verò ſuſpenſio, quæ ſumi poteſt ex Extrauag. *Ambitioſæ*, de Reb. Eccleſi. non alien. & poteſt hîc eſſe ſexta, declarabitur meliùs infrà in materia de interdicto. Item numerari hic poſſet alia ſuſpenſio lata à Ioanne XXII. in Extrauag. *Saluator* de Præbend. tamen quia ſolùm attingit ſpecialem cauſam Epiſcopatus Toloſani, illam omitto, ſicut etiam attigi ſuprà tractando de excommunicationibus reſeruatis. Legitur alia ſuſpenſio quoad Pium V. Conſtitutione ſua 58. quæ incipit *Quanta*. Quæ quidem primò fertur in Epiſcopos: extenditur autem ad quoſcunque beneficiorum collatores, ſiue ſingulares perſonæ ſint, ſiue Capitula. Ratio verò incurrendi illam ſuſpenſionem eſt, ſi admittant reſignationes beneficiorum contra formam ibi, præſcriptam: ſuſpenſio verò eſt à collatione vel inſtitutione beneficij, quæ tali perſonæ conuenit. Quam rem ſuprà etiam attigimus agentes de excommunicationibus Papæ reſeruatis diſp. 22. ſect. 5.

12. 6. ſuſpenſio Extr. 2. Pauli II. — *6. Suſpens.* — *Septima.* — *Octaua.*

In Epiſcopos aliis modis delinquentes.

13. *1. in Epiſcopos fœnerantes vſuras. Cap. 1 de Vſuris in ſexto.*

Tertiò feruntur variæ ſuſpenſiones in Epiſcopos propter alia delicta. In quo ordine prima ſumitur ex cap. 1. de Vſuris in ſexto vbi Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi ipſo facto ſuſpenduntur ſi domos ſuas locent, vel ſub alio titulo concedant ad fœnus vſurarum exercendum hominibus alienigenis, vel aliis non oriundis de terris ipſorum, tam illicitam negotiationem publicè exercentes, vel etiam ſi eos in terris ſuis habitare permittant. Circa quam prohibitionem & cenſuram nonnulla conſideranda ſunt. Primum eſt, peccatum illud in cuius odium illa conſtitutio facta eſt: eſſe peccatum vſuræ, non quomodocunque exercitum, ſed quaſi ex officio, & per modum publicæ negotiationis. Nam, licèt vſuræ vitium abſolutè & in vniuerſum deteſtandum ſit; tamen Eccleſiaſtica iura, quæ pœnas ſtatuunt contra hos vſurarios, vel eos coercere intendunt, negando illis aliqua ſubſidia aliorum fidelium, vt ſuauius procedant, de publicis fœneratoribus tantùm loquuntur, vt patet in prædicto textu, & in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. parte prima, capite vigeſimo quinto. Quanquam, vt locum habeat conſtitutio dicti capituli primi, non eſt neceſſe, vt priùs hanc negotiationem publicè exercuerint; ſed ſatis eſt vt extunc exercere velint, vt patet ex illis verbis, *Exercentes, aut exercere volentes*. Non quòd interiorem vſuram, ſeu voluntatem fœnerandi hos ius puniat: hoc enim & eſt contra generale principium, quòd Eccleſia non iudicat de occultis, & contra ſpecialem deciſionem illius Decreti, quæ ſolùm eſt contra vſurarios publicos vt conſtat ex verbis eius: ſed ſermo eſt de voluntate exterius & publicè conteſtata,

Contra quod vſuræ vitium cēſura hæc ſit lata.

ſtata, ita vt aliquis publicè profiteatur ſe velle hanc negationem exercere, & ad hunc finem velle viuere in hac ciuitate, vel locare domum &c. Vnde cùm ſtatim in illo textu dicitur, huiuſmodi publicos vſurarios non eſſe permittendos; vel inter vſurarios iam computantur publicè profitentes ſe velle eam negotiationem exercere; vel ſenſus eſt, vt non permittantur illi, qui iam ſunt, vel eſſe volunt publicè vſurarij.

14 *De quibus vſurariis loquatur dict. c. 1.*

Rurſus conſiderandum eſt, in prædicto textu non de omnibus his vſurariis, ſed de alienigenis, & non oriundis in talibus terris, ſermonem eſſe. Itaque ſi quis locet domum indigenæ terræ publico fœneratori, non incurret cenſuras illius canonis, neque aget contra prohibitionem eius, quidquid ſit de alio genere culpæ contra ius naturale, de quo alibi. Ratio eſt, quia verba illius textus expreſſè limitant legem illam ad prædictas perſonas. Cur autem id fecerit Gregorius Decimus multæ rationes conſiderantur ibi in Gloſſa verbo *Alienigenis*. Nobis ſufficiat Pontifici viſum eſſe, per hoc ſufficienter prouideri publicæ neceſſitati: nam ſi externi & alienigenæ abigantur, ſeu non admittantur, non erit difficile domeſticos, & indigenas aliis modis facilioribus corrigere. Præſertim quia frequenter videmus huiuſmodi artem per alienigenas exerceri: quod credibile eſt obſeruatum eſſe illo tempore ab authore canonis: leges autem humanæ conſiderant id, quod frequentiùs accidit: & ideò contra illas perſonas ſpecialiter lata eſt lex.

15. *Quæ actiones prohibeātur Epiſcopis cōtra hos vſurarios.*

Tertiò eſt conſiderandum duo ibi præcipuè prohiberi: vnum eſt, ne his vſurariis peregrinis domus locentur, vel quocunque modo concedantur, aut ſemel conceſſæ, haberi permittantur. Secundum eſt, ne terram inhabitare permittantur, ſed ab illa eiiciantur. Primum horum pertinet non ſolùm ad publicas perſonas, ſed etiam ad priuatas: ſecundum verò ſpecialiter ſpectat ad perſonas publicas, ad quas pertinet regimen Reipublicæ: nam priuatæ perſonæ non poſſunt quemlibet quantumuis criminoſum à terra, vel ciuitate eiicere. Quartò aduertendum eſt, legem illam generalem eſſe, & comprehendere, tàm perſonas ſingulares, quàm collegia, ſeu vniuerſitates, tamen cenſuram, quæ eis imponitur, eſſe diuerſam: nam Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi ſuſpenduntur: inferiores verò, ſeu reliqui omnes, tam laici, quàm eccleſiaſtici excommunicātur: communitates verò interdicuntur. Vltimò obſeruare licèt, hic haberi exemplum ſuſpenſionis latæ ſimpliciter, & ſine vlla determinatione officij vel beneficij. Vnde ne incerta maneat ſuſpenſio, vel ne nimis amplè, aut rigoroſè explicetur, poſſet quis iuxta ſubiectam materiam, illam limitare, vt ſcilicet intelligatur de ſuſpenſione à iuriſdictione. Veriùs tamen credo intelligendam eſſe de ſuſpenſione ab officio & beneficio. Tùm quia hoc ſonant verba in omni proprietate ſumpta, tum etiam, quia non ſolùm malè vtendo iuriſdictione, ſed etiam locando proprias domos poſſunt illam incurrere: tum denique quia non eſt illa pœna nimis rigoroſa in peccato adeò publico, & communi bono contrario, maiórque eſt pœna excommunicationis; quæ pro aliis perſonis fertur.

Quæ perſonæ incurrant cēſuras, & pœnas dict. c. 1.

Quæ ſuſpenſio ſit quæ in d. c. 1 fertur.

16 *In Epiſcopos munere inquiſitorum abutentes.*

Secunda ſuſpenſio ſumitur ex Clementina 1. §. *Verum*, de hæreticis, vbi ſuſpenduntur per triennium ab officio, & Epiſcopi, & ſuperiores, *qui odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentum, contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint contra quemquiam procedere, vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitatem (ſcilicet hæreſis) aut obtentu eodem prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui*, ſcilicet Inquiſitionis, *alicui imponendo*. Quod quidem præceptum commune eſt aliis inquiſitoribus, qui non ſunt Epiſcopi: illis verò non imponitur cenſura ſuſpenſionis, ſed excommunicationis, vt patet in textu. Hic verò ſtatim occurrebat declarandum, quomodo hæc cenſura feratur propter malitiam merè internam, qualis eſt odium, &c. ſed hoc ſufficienter tractatum eſt in ſuperioribus: vbi diximus non ferri propter malitiam internam, ſed propter iniuſtitiam ex tali prauo animo procedentem, de qua re latius in materia de Legibus. Hic ergo ſolùm occurrit aduertendum, duas eſſe partes, & quaſi materias illius peccati, ſcilicet malitioſè contra aliquem procedere in cauſa hæreſis, vel in alia, quæ Inquiſitores in executione officij Inquiſitionis impediat. Ad officium autem Inquiſitionis, primò & per ſe pertinent cognoſcere de his, qui delinquunt in peccato hæreſis; tamen etiam extenditur ad alia crimina, quæ non ſunt hæreſis, inferunt tamen quandam ſuſpenſionem propter aliquam affinitatem, vel participationem. Quoad primam ergo partem videtur limitanda hæc cenſura ad propriam prauitatem hæreſis, ita vt ſi Epiſcopus, vel inquiſitor delinquant procedendo iniuſtè ex odio in aliis delictis quæ non ſunt hæreſis, non incurrent has cenſuras, quia textus loquitur de prauitate hæreſis; & illa crimina non ſunt hæreſis: & pœnalis lex ad verborum proprietatem reſtringenda eſt: At verò poſterior pars abſolutè intelligenda eſt de toto officio Inquiſitoris circa quodlibet crimen verſetur: quia verba textus non ſunt limitata, ſed ſimpliciter loquuntur de officio Inquiſitoris. In vtroque autem caſu neceſſe eſt, vt ex odio, vel amore procedant, ſicut in textu dicitur. Vnde ſi ex negligentia, aut ex metu delinquant, non incurrent, vt rectè ibi colligit Gloſſa, quam Antoninus tertia parte, cap. 24. §. 7. Syluest. Nauarr. & alij ſequuntur, & Caietanus cap. 3. Qui etiam ex textu aduertit, neceſſarium eſſe, vt contra iuſtitiam, & conſcientiam delinquant, ita vt ſit peccatum ex certa ſciētia, nam ſi eſſet ex ignorantia, non ſufficeret; & è contrariò, ſi eſſet ex conſcientia erronea, & in re non eſſet iniuſtitia, multò minùs ſufficeret.

Duplex probatio huius canonis.

Gloſſa. Antonin. Syluest. Nauarr. Caietan.

17 *In Epiſcopos delinquentes cōtra clericorū immunitatem.*

Tertia ſuſpenſio ſumi videtur ex Clementina 2. de Pœnis vbi Prælati Eccleſiæ, qui procurant vt clerici capiantur à dominis temporalibus vt beneficia renuncient, vel vt citati ad Apoſtolicam Sedem ab homine, vel à iure, ire ad ipſam non poſſint per triennium ſuſpenduntur à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum. Dixi autem, *ſumi videtur*: quia dubitare quis poteſt, an hæc ſuſpenſio ad Epiſcopos pertineat, cum eorum expreſſa mentio non fiat: valde enim generalis eſt *Prælatorum* appellatio: & ideò ex vi illius non videntur Epiſcopi comprehendi iuxta capit. *Quia periculoſum*, de ſent. excommunicatio. in ſexto. Nihilominus veriſimiliùs videtur; hac lege etiam Epiſcopos comprehendi: imò illos ibi præcipuè, & quaſi per antonomaſiam ſignificari nomine *Prælatorum*. Quod Gloſſa, & Abbas tanquam certum ſupponere videntur, nullam de hoc facientes quæſtionem. Nam & ipſa vox *Prælatorum* ſimpliciter dicta præcipuè ſolet Epiſcopos ſignificare: & materia illius conſtitutionis maximè poteſt ad Epiſcopos pertinere, & pro eis eſſe neceſſaria. Et prætereà pro inferioribus clericis alia grauior pœna ibidem ponitur, ſcilicet priuatio omnium beneficiorum: ergo ſuſpenſionis pœna imponitur pro ſuperioribus Prælatis, atque adeò pro Epiſcopis. Dixi etiam videri hic fieri hanc ſuſpenſionem, quia dubitari poteſt; an ipſo iure feratur. Verba enim textus ſunt, *Si ſuſ-*

penſus, quæ aliqui putant non indicare cenſuram latam, ſed ferendam, quia ſunt de futuro. Mihi autē videntur habere vim ferendi ipſo iure, quia non ſunt ita de futuro, vt poſtulent actum hominis, qualia ſunt *fiat ſuſpenſus* aut *ſuſpendatur*: ſed ſunt de ineſſe, & ſolùm reſpiciunt futurum, vt inducant ſuſpenſionem pro illo tempore duraturam: magiſque ſunt imperatiui modi efficaciter imponentis cenſuram, quàm de futuro.

18 *Quā pœnā incurrant Prælati inferiores hoc crimen cōmittentes.*

Meritò autem dubitari poteſt, an Prælati inferiores Epiſcopis, qui illud crimen committunt, incurrant hanc pœnam ſuſpenſionis vel aliam priuationis beneficiorum: hi enim comparatione Epiſcoporum ſunt inferiores: ibi autem de inferioribus ſine limitatione dicitur, vt ſint priuati beneficiis ſuis. Prætereà ibi non dicitur, *inferiores clerici*, ſed ſimpliciter *inferiores*: ergo intelligitur reſpectiuè ad precedentiam, ergo comprehendit inferiores etiam Prælatos. Nihilominùs exiſtimo hanc ſuſpenſionem non eſſe omnino propriam Epiſcoporum, ſed extendi ad inferiores Prælatos tam regulares, quàm ſeculares, & præſertim ad eos qui participant Epiſcopalem iuriſdictionem. Nam nomen Prælatorum ſimpliciter dictum hos omnes comprehendit: & nomine *inferiorum*, quod poſtea ſubiungitur, reſpectiuè quidem intelligendi ſunt, non Prælati inferiores, vt aliqui exponere videntur: aliàs illa pœna non extenderetur ad alios clericos, qui non ſunt Prælati, ſed intelliguntur inferiores in dignitate, id eſt omnes qui Prælati non ſunt, vel, quod in idem redit inferiores, id eſt, ſubditi ipſorum Prælatorum.

19 *Quæ perſonæ incurrunt pœnā d. Cle. & ob quod crimen.*

Eſt autem circa cauſam huius ſuſpenſionis aduertendum, cùm in hoc crimine duæ perſonæ concurrere ſupponantur, ſcilicet capiens clericum, ſeu carceri tradens iniuſtè per poteſtatem laicam, & id procurans, in illo textu pœnam non ferri contra temporales dominos capientes huiuſmodi, ſed contra procurantes, non omnes, ſed eos, qui ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. Nam etiam laici poſſunt huiuſmodi capturam procurare; & tamen nulla ſpeciali pœna afficiuntur, vt ex textu conſtat, & ex ipſa pœna: nam illi non ſunt ſuſpenſionis capaces. Et ratio fortaſsè fuit, quia delictum illud habet ſpecialem deformitatem in perſonis eccleſiaſticis: & ideò ſpeciali pœna afficiuntur, non pro aliis vita eſt ſufficiēs excommunicationis pœna, quam incurrunt ex vi canonis, *Si quis ſuadente*. Hinc verò colligitur; ſi Epiſcopus procuret clericum incarcerari ab aliquo Epiſcopo vtente titulo iuriſdictionis ſpiritualis ob eaſdem iniuſtas cauſas, ſcilicet, vt renunciet beneficium, vel impediatur, ne ad ſedem Apoſtolicam citatus accedat, non incurrere hanc cenſuram, quia ſolum fertur in eum, qui hoc procurat *per poteſtatem ſecularem dominorum temporalium*, vt ex textu apertè conſtat. Dico autem, *vtente iuriſdictione ſpirituali*, quia ſi Epiſcopus eſſet ſimul dominus temporalis, & ſub ea ratione induceretur ab altero Epiſcopo, vt domino temporali vtendo, clericum incarceraret ob aliquem ex prædictis finibus, tunc ſine dubio incurreret hanc cenſuram, vt ſentit ibi Gloſſa verb. *Dominium*, & Panormitanus in principio. Et ratio eſt, quia textus abſolutè loquitur de dominis temporalibus: quod autem hoc dominiū coniunctum, cum dignitate Epiſcopali in eadem perſona, non impedit quominus ille ſit verè dominus temporalis.

20 *Quid de Epiſcopo qui ſimul eſt dominus temporalis, & vt ſic clericū cap.*

Sed quid dicendum eſt, de ipſomet Epiſcopo, qui ſimul eſt dominus temporalis, qui non procurat, vt alius temporalis dominus clericum capiat, ſed ipſemet illum capit vt dominus temporalis, nūquid incurret hanc cenſuram? Videtur enim non incurrere, tùm quia cenſura lata eſt contra procurantes, non contra capientes: tùm etiam quia lata eſt contra perſonas eccleſiaſticas: ille autem tunc non ſe gerit vt eccleſiaſtica perſona, ſed vt dominus temporalis. Nihilominùs tamen non videtur ſeparabilis tranſgreſſio huius legis ab illo delicto, nam dominus temporalis, qui clericum capit aut detinet prædicto modo, neceſſariò procurat vt capiatur, præcipiendo, aut mittendo miniſtros ſuos: omnia enim hæc ſub verbo procurandi comprehenduntur. Neque eſt neceſſe, vt ipſa procuratio ſemper fiat apud ipſum dominum, ſeu Superiorem. Quòd autem id faciat vt vtens poteſtate & dominio temporali, nihil refert, ſi ipſemet perſona eccleſiaſtica ſit, quia non eſt neceſſe, vt id procuret vt Epiſcopus, ſed ſolùm vt ille qui procurat, ſit Epiſcopus, vt ex textu conſtat, & per ſe eſt ſatis notum. Quin potiùs licèt fingeremus huiuſmodi dominum temporalem, qui ſimul eſt Prælatus, per ſe ipſum, & non per alium, ſic capere vel incarcerare clericum, nihilominùs incurreret hanc cenſuram, quià per ſe, & apud ſe, vt ita dicam, ſatis procurat huiuſmodi violentiam, ſeu capturam.

21 *Quando cōpleatur cauſa huius cenſuræ.*

Tandem inquiri poteſt, quando compleatur hoc delictum, ita vt incurratur cenſura; an ſcilicet ſufficiat captura ipſa vel oporteat ſequi effectum per illam intentum. Nam quod procuratio ſola non ſufficiat, niſi ſaltem ad incarcerationem perueniatur manifeſtum eſt, tùm ex regula generali: quòd cenſura requirit delictum completum, tùm ex textu ipſo, quia non imponit hanc pœnam niſi ſuppoſita iniuria facta clericis contra cap. *Si quis ſuadente*. Quæ iniuria in illo caſu non eſt alia niſi incarceratio, & iniuſta detentio. Hinc verò fieri videtur, ſtatim poſt talem incarcerationem incurri ſuſpenſionem, ſicut incurritur excommunicatio, nam textus dicit, *Præter ſententiam canonis, quam incurrunt, ſint ſuſpenſi, &c.* Item, quia in illo textu fertur hæc pœna contra procurantes talem capturam: ergo non eſt neceſſarium alium expectare effectum. Nihilominùs dicendum cenſeo, non incurri hanc cenſuram, niſi perueniatur ad effectum per cenſuram intentum, id eſt niſi clericus ſic captus beneficio reſignet propter talem vim, aut niſi eam ob cauſam non compareat ante Apoſtolicam Sedem tempore ſibi præſcripto. Ita tenet Bernard. Diaz de Lugo in Pract. criminali cap. 104. Et præter generalem regulam quod delictum debet eſſe conſummatum, colligitur ex textu vbi in principio ſic dicitur, *Eccleſiaſticos capere, capióſque donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Apoſtolicam Sedem venire valeant auſu ſacrilego detinere non verentur.* Et infrà ſubditur: procurantes hæc fieri manere ſuſpenſos: ergo non ſatis eſt captura, niſi ſit cum detentione vſque ad reſignationem beneficij, vel vſque ad impotētiam comparendi debito tempore.

Bernard. Diaz.

21 *Alia ſuſpēſio in Epiſcopus Extr. 2. de Elect. Ioānis xxij.*

Quarta ſuſpenſio ſumitur ex Extrauag. 2. de Elect. Ioannis XXII. vbi Epiſcopus, qui non ſeruat Extrauagantem illam quoad perceptionem fructuum primi vel ſecundi anni ſui Epiſcopatus eo modo, quo ibi ſtatuitur, à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenditur, eadem Extrauagans habetur ſub titulo, Ne Sede vacante, inter communes, & circa eam ſolùm occurrit notandum ſub vno verbo in latiori ſignificatione ſumpto, duplicem cenſuram ferri; nam illa ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſæpè dixi, interdictum potiùs eſt, quam ſuſpenſio argum. Extrauagantis. *Ambitioſæ*, de Rebus Eccleſ. non alienand. Illud præterea eſt in illo textu aduertendum verba illa, *Donec prædicta cum integritate reſtituerint, &c.* coniungenda eſſe non ſolùm cum proximè præcedentibus verbis, ſed etiam cum ſuperioribus, quibus

bus dicta ſuſpenſio fertur, nam omnia illa verba ſuſpenſa ſunt, vſque ad perfectum ſenſum illius clauſulæ, quæ vnica tãtum eſt. Atque ita illa ſuſpenſio nõ fertur vt perpetua, ſed vt non auferenda, niſi ſub illa conditione, *donec reſtitutio fiat.*

23 *Extrau. 1. de Elect.* Quinta ſumi poteſt ex Extrauag. 1. de Elect. inter communes vbi Epiſcopi, & Abbates, vel Prælati religionum, qui ab Apoſtolica Sede confirmationem recipiunt, aut ab ea promouentur, ſi abſque literis authẽticis eiuſdem Sedis adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum recipiant, ab adminiſtratione fructuum earundem Eccleſiarum ſuſpendũtur. Quamuis enim ibi non vtatur Pontifex verbo ſuſpenſionis, tamen re ipſa ſuſpenſionem imponit per effectus eius, dum irritat omnia geſta in huiuſmodi regimine per tales Prælatos; eoſque prouentibus priuat. Atque ibidem ſubditur alia ſuſpenſio contra capitula, vel conuentus talium Eccleſiarum, qui huiuſmodi Epiſcopos, vel ſuperiores ſine talibus literis recipiunt: ſuſpenduntur autem à beneficiis, donec ab eadem Sede Apoſtolica gratiam recipiant. Vbi obſcurum manet, an ſingulæ perſonæ de capitulo à ſuis beneficiis ſuſpendãtur, vel à communibus beneficiis, vt ſic dicam, totum capitulum. Sed de hac re ſuprà agimus generalem doctrinam tradendo.

24 *In Epiſcopos concubinarios. Concil. Trident.* Sexta ſumi poteſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 14. de Reformat. vbi Epiſcopus ſi (quod abſit) concubinarius ſit, & à ſynodo Prouinciali admonitus, ſe non emendauerit, ipſo facto ſuſpenditur. Vbi non requiritur trina admonitio, ſed vna tantùm: tamen niſi ea præmittatur, quod rarò fiet, quia rarò talia Concilia celebrantur, non incurretur. Quando verò cenſendus ſit Epiſcopus non emendari poſt admonitionem, vt ſtatim hanc ſuſpenſionem incurrat, in ſimilibus ſuperiùs tactum eſt: nam cùm teneatur ſtatim, & ſine dilatione emendationem exhibere, niſi ſtatim etiam, & abſque morali dilatione tollat occaſionem delicti & ſcandali, ſi adſit, ipſo facto illam ſuſpenſionem incurret. Quæ ſuſpenſio abſolutè fertur, & ſine limitatione temporis, officij, aut beneficij, & ideò ex ſe omnia complectitur.

25 Atque ex his ferè explicatæ ſunt ſuſpenſiones, quæ aduerſus capitula Eccleſiarum iure latæ ſunt, nam in præcedente quinta vnam attigimus, & aliam ſuprà in prima ſuſpenſione. Alia item ſumi poteſt ex cap. *Quia ſæpè*, de Electione in 6. quam ſuprà declarauimus ſect. 3. caſu 5.

SECTIO VI.

Quæ ſuſpenſiones ſint ipſo iure latæ ſpecialiter contra religioſos.

1 *Ca. contra apoſtatas ordinem ſacrum recipientes ca. vlt. de Apoſtatis.* PRima ſumitur ex capit. vltimo de Apoſtatis, ferturque in religioſos apoſtatas, qui in apoſtaſia perſeuerantes, ordinem ſacrum ſuſcipiunt, nam ab illo ſuſpẽduntur. Circa quam eſt notandum, hanc pœnam nõ fundari in aliqua priori cenſura quam incurrant apoſtatæ, ſed præcisè in ipſo apoſtaſiæ vitio, cui eſt annexa ex vi illius iuris, hæc inhabilitas ſeu quaſi irregularitas ad ordines, quamdiu illud durat: hoc enim ſignificant illa verba textus, *aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens.* Vnde licèt apoſtata vt ſic non ſit excommunicatus antiquo iure; hanc ſuſpenſionem incurrit ſuſcipiens ordinem, & modo ſi excommunicatus ſit, vel propter dimiſſionem habitus, iuxta cap. 2. Ne clerici, vel monachi, in 6. vel propter ipſam apoſtaſiam, iuxta indulta religionum; duplicem ſuſpenſionem incurrit ſi ita ordinetur, vnam quia excõmunicatus, aliam quia apoſtata ordinatur: nam hæ duæ pœnæ non ſunt incompaſſibiles, vt vna aliam excludat: nec vna in aliam commutata eſt, ſed vnaquæque propter ſuã rationem abſolutè impoſita. Vnde, licèt ab excommunicatione abſolueretur priuſquam ad religionẽ rediret, & interim ordinaretur, aliam ſuſpenſionem vitaret, non verò præſentem.

Hoc ſuppoſito dubitari primò poteſt, an hæc ſuſpenſio incurratur ſuſcipiendo tantùm minores ordines in apoſtaſia. Communis enim opinio affirmat, vt refert & ſequitur Panormitanus dict. cap. vltimo, ſignificant Antoninus, 3. part. tit. 27. cap. 4. Syluester verbo *Ordo*, 5. quæſt. 6. quatenus de ordine abſolutè loquuntur, & vterque citat extra eodem *Apoſtata*, nullum tamen inuenio decretum ita incipiens ſub titulo de Apoſtatis, vel de Sentent. excommunicat. videntur ergo citare dict. cap. vltim. de Apoſtatis, & errorem eſſe typographorum. Eandem opinionẽ tenet Maiol. lib. 2. de Irregularit. cap. 1. num. 15. qui alia iura refert. Addit verò Panormit. ſuſpenſionem contractam per receptionem ordinis ſacri, eſſe Pontifici reſeruatam, aliã verò eſſe Epiſcopalem. Et fundari in hoc videtur, quòd in dict. cap. vltimo ſola prior reſeruatur. Sed hinc certè melius inferret ſolam priorem incurri. Dico ergo hanc ſuſpenſionem non incurri propter ſolam receptionem minorum ordinum. Probatur, quia vel ex vi dicti cap. vltimi, vel alterius neutrum dici poteſt: ergo non incurritur: quia vt ſæpe dixi, ſuſpenſio non incurritur ipſo facto, niſi ſit in iure lata. Minor ergo quoad priorem partem probatur, quia ibi expreſſè dicitur *aliquem ſacrum ordinem.* Et lex pœnalis non eſt extẽdẽda maximè vbi non eſt ſimilitudo rationis, longè enim grauius eſt ſuſcipere ordinem ſacrum in illo prauo ſtatu quam minorem. Confirmatur argumento inſinuato contra Panormitanum, quia ſola ſuſpenſio ordinis ſacri cenſetur reſeruata Pontifici ex vi illius textus, quia de illa ſola ibi eſt mentio facta: ergo eadem ratione illa ſola lata eſt ex vi illius textus: quia etiam quoad impoſitionem tantùm illius mentio facta eſt. Altera pars probatur quia duo tantùm alia iura citantur ad hanc rem. Primum eſt cap. *Placuit*, diſtinctione 50. ſed ibi non de hoc agitur, ſed de his qui publicam pœnitentiam egerunt, qui dicuntur, non admitti ad clerum, & de his dicitur in caſu neceſſitatis admitti poſſe ad minores ordines. Secundum eſt cap. vltimum eadem diſtinct. vbi de his apoſtatis dicitur, *Iubemus ad clericatus officium non admitti.* Quæ verba pœnam ferendam, non latam continent. Præterquam quod illud decretum eſt Concilij prouincialis Arelat. 2. cap. 25. quod nec vniuerſaliter obligat, nec fortaſſe propriam irregularitatem inducere poterat. Ac denique ibi ſolùm iubentur hi non ordinari: non dicitur autem, vt, ſi ordinati fuerint ſuſpenſi maneant.

2 *An incurratur ſuſpenſ. hæc ſuſcipiendo minores ordines.* — 1. *Opinio.* *Panor.* — *Maiol.* — *Vera ſententia.* — *Cap. Placuit d. 50.* — *Cap. vlti d. 50.*

Dubium ſecundum eſt, quid impedit ſuſpenſio hæc. Primò certum eſt, impedire vſum ordinis ſic ſuſcepti, ita enim dicitur in textu. Vnde ſecundo eſt certum non impedire vſum alterius ordinis prius ritè ſuſcepti: quia in textu additur illa determinatio. Tertiò conſtat impedire aſcenſum ad ſuperiores, licèt aliqui Canoniſtæ contradicant: ſed hæc eſt communior ſententia Panormitani, & aliorum, & ſatis conſtat ex generali doctrina ſuperius data.

3 *Quid impediat ſuſpenſ. hæc.*

Tertiò dubitari ſolet, an religioſus tranſiens indebitè ad aliam religionem hanc ſuſpenſionem incurrat. Dico indebitè, nam ſi tranſeat ex facultate, vel diſpenſatione ſufficiente, nulla eſt quæſtio, cum ille nullo modo dici poſſit apoſtata, imò licèt tranſeat indebitè quoad modum, vt verbi gratia, quia tranſiuit ad arctiorem ſine licentia petita, ſi tamen iam profeſſus eſt alibi, & profeſſio valuit, certum eſt

4 *Religioſus tranſiens indebitè ad aliam religionẽ an incurrat.*

non incurrere hoc impedimentum, quia nullo modo eſt apoſtata. Et ita declaratur in capitulo *Ex parte*, de Temporibus ordinat. Dubium ergo eſt, quando tranſitus eſt iniquus & occultus, ita vt ſemper quis teneatur ad ſuam religionem redire. Quidam ergo aſſerunt, etiam tunc non incurrere hanc ſuſpenſioné, licèt in eo ſtatu ordinetur: ſignificat Gloſſa in dicto cap. vltim. quia indiſtinctè reſpondet. Et Panormitanus etiam exponit de tranſeunte in caſu non conceſſo. Idem Maiol. dicto num. 15. Et videtur ſententia communis, quia communiter hîc non cenſetur apoſtata, quia non deficit à religione, vt ſic. Et licèt aliqui Canoniſtæ vocent illum apoſtatam, dicunt ſaltem, non eſſe illam propriiſſimam apoſtaſiam: lex autem pœnalis reſtringenda eſt ad ſignificationem maximè propriam, & rigoroſam. Sed hæc quæſtio pendet ex alia, an ſit verè apoſtata transfuga ab vna religione ad aliam. In qua iuxta inſtitutionem, & indulta Apoſtolica nō poteſt validè profiteri, & conſequenter nec permanere, quam in opere de religione, quod præ manibus ex profeſſo tractamus, cum aliis multis de apoſtaſia à religione, ex quibus intelligentia huius ſuſceptionis pendet. Nūc breuiter aſſero, illum eſſe verè apoſtatam, & incurrere in pœnam huius legis. Quod tenet Gloſſa dicto cap. *Ex parte*, verb. *Libere*, de Temporibus ordinat. & ibi Abbas, & alij. Ratio mea eſt, quia relinquens ſtatum ſuum religioſum, & alium validè non aſſumēs, abſolutè dimitti religioſum ſtatum, & ideò eſt verus apoſtata, & ita appellatur ſimpliciter à Pōtificibus: & vt talis punitur, vt latiùs dicto loco.

Opinio negans. *Gloſſ.* *Panorm.* *Maiol.*

Sentent. affirmans. *Gloſſ.*

5 *Dubium.* Quartum dubium eſt, an ſi religioſus, qui priùs apoſtata fuit, poſt reconciliationem, abſolutionem, & reditum ad ſuam religionem, ordinetur ſine diſpenſatione, maneat ſuſpenſus. Er ratio dubitandi ſumitur ex illis verbis textus, *Quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, &c.* Vbi expreſsè videtur hoc definiri. Et poteſt ita explicari, quia per illud crimen contrahitur quoddam genus irregularitatis, ſeu inhabilitatis ad ordines ſuſcipiēdos: ergo licèt peccatum ſit ablatum, vel alia cenſura donec in illa irregularitate vel inhabilitate diſpenſatum ſit, non poteſt quiſpiam ordines aſſumere; & ſi aſſumat, manebit ſuſpenſus. Nihilominùs dicēdum eſt in eo caſu non incurri ſuſpenſionem hanc; ſed eo ipſo quòd aliquis eſt ab apoſtaſia liber, & ab aliis cenſuris, poſſe ordinari abſque noua diſpenſatione, & recipere non ſolùm ordinem, ſed etiam ordinis executionem. Ita notauit additio ad Abbatem in dict. cap. ex Innocentio & aliis Doctoribus ibi. Et colligi poteſt ex illo verbo text. *In apoſtaſia ſacrum ordinem recipiens*: nam qui apoſtaſiam commiſit ſi iam ab illa receſſit, non poteſt dici, in illa ordines recipere. Ratio autem dubitandi in contrariū, procedit ex mala intelligentia textus. Non enim eſt ſenſus, quod qui fuit apoſtata, quantumuis fuerit reconciliatus Abbati, vel pœnitentiam egerit, maneat ſuſpenſus recipiendo ordines: ſed ſenſus eſt, quod qui receperit ordines in apoſtaſia manens, & antequam de illa pœnitentiam egerit ordines ſuſceperit, maneat ſuſpenſus, & ab ea ſuſpenſione non liberetur, etiamſi poſteà reconcilietur vel pœnitentiam agat apoſtaſiæ, niſi etiam diſpenſationem à ſuſpenſione obtinuerit. Et hoc modo, & non alio impoſita eſt illa prohibitio.

Ratio dubitandi. *Concluſio.* *Ratio dubit. enodatur.*

Secunda, circa profeſſionem religioſorum.

6 *Cap. Non* SEcunda Suſpenſio habetur in cap. *Nō ſolùm*, & c. *Conſtitutionem*, de Regularibus in 6. vbi in priori religioſi ordinum Prædicatorum, & Minorum ſuſpenduntur à receptione quorumlibet ad profeſſionem ſuæ religionis, ſi aliquem ante completum probationis annum ad profeſſionem recipiant. In alio verò cap. extenditur pœna ad omnes ordines mendicantes. Circa quam ſuſpenſionem ſolùm video dubitari poſſe, an feratur in capitulum vel etiam in ſingulas perſonas. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia poteſtas recipiendi ad profeſſionem ordinariè in religionibus reſidet apud capitulum: nam, licèt profeſſio fiat in manibus ſolius Prælati, tamen poteſtas recipiendi eſt in toto capitulo: Hæc autem ſuſpenſio proximè fertur in eum, qui hanc habet poteſtatem: ergo immediatè fertur in ipſum capitulū. Diximus autem ſuprà, propter ſuſpenſionem capituli non ſuſpēdi ſingulas perſonas niſi in quantum ſunt membra ipſius capituli. Atque ita fiet, vt licèt capitulum vnius domus ſit hac ratione ſuſpenſum, particulares perſonæ, ſi ad alias domos inhabitandas transferantur, illic poſſent ſuffragium habere, in capitulo ad huiuſmodi actum: quia non ſunt ſuſpenſi niſi vt partes alterius capituli, quod iam eſſe deſierunt. Nihilominùs probabilius credo, & Prælatum præcipuè, & ſingulas perſonas, quæ in tali receptione ſuffragium habuere, manere ſuſpenſas: quia verba Pontificis non ad capitulum tantùm, ſed in ſingulas perſonas diriguntur, vt patet ex illis verbis, *vſque à receptione, &c.* Et ſignum etiam eſt, quia eiſdem, quibus hanc ſuſpenſionem imponit, priùs in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis mandauerat ne id facerent: at verò pœna excommunicationis non habet locum erga capitulum: ergo ſignum eſt totum ſermonem immediatè dirigi ad ſingulas pœnas: ad capitulum autem quatenus ex illis conſtat.

Regular. ſo tum de in 6. Cap. Con. ſtitutionē eodem. *Quod ſubiectum ſuſpenſionis huius.* *Concluſio.*

7 Hîc etiam dubitari poſſet, an hæc conſtitutio & ſuſpenſio locum habeat in ordine Minimorum, & in Societat. IESV, quæ inter ordines Mendicantium non erāt, quando illa conſtitutio lata eſt: illa autem conſtitutio ſolùm videtur comprehendere ordines Mendicantium, qui tunc erant inſtituti. Reſpondeo hoc non obſtare, quominùs illa conſtitutio ad prædictas religiones ſe extendat: nam lex, quæ perpetua eſt, non tantum obligat eos, qui nati erant eo tempore quo ipſa fertur; ſed etiam eos qui naſcuntur toto tempore quo ipſa durat. Eſt autem hæc lex perpetua: & ideò ex hac parte obligare poteſt quamcumque religionem mendicantem poſteà inſtitutam, aut approbatam. Aliunde verò ex defectu materiæ non habet locum hæc conſtitutio in Societate, moraliter loquendo: quia in ea nullus ad profeſſionem ſuſcipitur: imò neque ad ſimplicia vota eiuſdem religionis etiam poſt vnum tantùm annum probationis, ne dum ante illum completum. Nihilominus tamen, ſi generalis, apud quem eſt hæc poteſtas, aliquem ad profeſſionem admittere tentaret ante expletum vnum probationis annum, hanc (vt opinor) ſuſpēſionem incurreret: quia ius proprium illius religionis, licet plus temporis exigat, & in hoc aliquid addat iuri communi, tamen quantum ad neceſſitatem vnius anni, non tollit, ſed ſupponit ius commune: & ideò qui illud violat, etiam incurret pœnam iure latam. Quod ſecus eſſet ſi poſt completum annum, ante completum biennium ac profeſſionem aliquis admitteretur, nam licèt demus prælatum malè agere, non tamen incurreret hanc ſuſpēſionem: quia nō violat ius commune, ſed proprium: hæc autem pœna ſolùm eſt lata in eos, qui ius commune violant. Neque propter ſimilitudinem, vel proportionem extendenda eſt, quia, vt ſæpè dixi, in pœnalibus legibus hoc locum non habet. Et eadem ratione exiſtimo non poſſe hanc ſuſpenſionem exten-

An ordo Minimorum, & Societatis Ieſu hac conſtitutione comprehendatur.

tendi ad ſuperiorem, qui in eadem religione Nouitium admitteret ad ſimplicia vota eiuſdem religionis ante expletum biennium. An verò idem dicendum ſit ſi eadem vota admittantur ante vnum annum probationis, maioris eſt conſiderationis, quam remittimus in dictum opus de Religione, vbi hoc ex profeſſo differimus.

Tertia, & Quarta, Circa vſum temporalium bonorum.

8. *Clement. 1. de Reb. Eccl. non alien.* TErtia ſuſpenſio contra religioſos, fertur in Clement. 1. de rebus Eccleſ. non alien. Vbi religioſus præſidens alicui monaſterio, Prioratui Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi cuiuis, concedens alicui ad vitam, vel ad certum tempus iura, redditus, aut poſſeſſiones eiuſdem religionis ſine ſufficienti neceſſitate, aut vtilitate, & conſenſu ſuperioris, ab officio ipſo facto ſuſpenditur, abſque vlla alia determinatione temporis, vel officij. Vbi circa cauſam huius ſuſpenſionis ſolùm eſt aduertendum non extendi ad locationem ſeu venditionem fructuum, quæ ad breue tempus fit, vt in eodem textu explicatur: ſed intelligi de alienatione ad vitam, vel ad tempus diuturnum, quale eſſet vltra triennium ſecundum iura, & communem interpretationem. Circa pœnam verò ipſam dubitari poſſet, an illa particula, *Ab officio*, limitanda ſit ad officium de quo ibi eſt ſermo. Sed certè nulla eſt ratio vel coniectura ſufficiens ad eam interpretationem adhibendam: & ideò verba vt ſonant cenſeo ſimpliciter eſſe intelligenda. Sed de hoc etiam plura in citato opere de Religione.

9. *Clement. 1. de Decimis.* Quarta ſuſpenſio ſumitur ex Clementina prima de Decimis, vbi religioſi qui ſibi appropriant, vel iniquè vſurpant decimas ad ſe non pertinentes, vel in hoc defraudantes Eccleſias aliquo ex modis, qui ibi narrantur, ſi intrà duos menſes non ſatisfecerint, ab officij, & beneficij adminiſtratione ſuſpenduntur donec reſtituant. Quod ſi officia aut beneficia non habeant, ipſo facto excommunicantur, ita vt abſolui non poſſint, donec ſatisfaciant. Vbi circa verb. *præſumpſerint*, ponderandum eſt quod ſæpe dixi, an ſcilicet ſi huiuſmodi actio fiat ex aliqua ignorantia, quia religioſi putant ſe habere priuilegium, vel excuſari antiqua conſuetudine, nam tunc ceſſat præſumptio, etiamſi ignorantia admodum probabilis non ſit. Similiter ponderanda ſunt verba *appropriare, vſurpare, retinere, prohibere, &c.* nam propter horum verborum proprietatem non ſatis erit quocumque modo non ſoluere, niſi vel *prohibitio, vel appropriatio*, interueniat, ita vt vel dicant, non eſſe debita, & ſub ea ratione ea retineant, vel etiamſi ſint debita, ea nihilominùs ſolui prohibeant. Rurſus expendendum eſt illud verbum, *Religioſi quicunque*, comprehendit enim non ſolùm viros, ſed etiam fœminas, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt in ſimilibus. Et quoad hanc videntur includi etiam religioſi Militares, quia conceſſio hæc quoad hanc partem fauorabilis eſt Eccleſiis, & ideò extendenda quantum proprietas verbi patitur: ſuppono autem illos eſſe verè religioſos Eſt autem illud verbum formaliter intelligendum de religioſis in ſuo ſtatu viuentibus: nam, ſi tranſacti ſint ad Eccleſiam ſecularem, vt eius bona & fructus diſpenſent, ibi non comprehenduntur ſub hac cenſura vt rectè docet Syluester Excommunic. 6. caſu 39. & Nauar. cap. 27. num. 138. contra Summam Roſellam verbo Excommunic. caſu 39. Tandem aduertendum eſt hanc pœnam non ſimpliciter ferri, ſed ſub hac conditione. *Niſi intra menſem per requiſitionem eorum, quorum intererit factam non ſatisfecerint*: quæ requiſitio in præſenti vna ſufficit, quia non eſt monitio canonica.

A *Quinta, Circa religioſum habitum.*

QVinta ſuſpenſio ſumitur ex Clement. 1. §. *Si quis autem*, de ſtatu monach. vbi religioſus non vtēs habitu & veſtitu ad formā ibi præſcriptam, ſi Abbas vel Prior non habens Abbatem fuerit, à beneficiorū collatione per annum ſuſpenditur: ſi inferior, aliquā adminiſtrationem habens, eadem per annum priuatur: ſi vero nullā habet inhabilis fit ad illam, vel beneficium intra annum recipiendum. Quæ ſuſpenſio ibidem extenditur ad ſimilem religioſum, qui venationi: aut aucupationi clamoroſæ, vel aliàs cū canibus, aut auibus ex propoſito interfuerit. Circa quam pœnam primùm aduerto non de omnibus religioſis aut monachis ibi ſermonem eſſe, ſed ſolùm de monachis nigris (vt ibi dicitur) id eſt, ordinis S. Benedicti. Ideóq; extendenda non eſt ad alios religioſos, vt Gloſſ. ibidem aduertit. Notanda etiam ſunt ſingula verba, quæ ibi ponuntur in explicanda cauſa huius ſuſpenſionis: nā in priori parte dicitur, *Si præſumpſerit portare, &c.* iuxta quæ verba requiritur vt aliquis cum ſufficienti aduertentia & per modū ordinarij habitus, illo vtatur ſibi prohibito. Similiter in altera parte dicitur, *Ex propoſito interfuerit*. Vnde intelligitur ſi caſu contingat aliquem in huiuſmodi venatione aliquantulum intereſſe, poſſe ab hac cenſura excuſari. 10. *Clement. 1. de Statu monacho.* B

Sexta in Prælatos non reſtituentes bona.

C SExta ſuſpenſio fertur in Clementina 1. §. *Quibus*, de Priuilegiis in qua fertur ſententia ſuſpenſionis abſolutè & ſimpliciter in Prælatos religionum, qui de his, qui occaſione quorūdam exceſſuum ſuorum religioſorum ibi prohibitorum ad eos quoquomodo peruenerint, Eccleſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis læſis, ſeu damnificatis, intra mēſem poſtquam requiſiti fuerint, non ſatisfecerint. Itaque ad incurrendam hanc ſuſpenſionem multa concurrere debent ex parte cauſæ propter quam incurritur. Primum, quòd iſti Prælati aliquid acceperint: quod intelligo ſiue pro monaſterio religionis, ſiue etiam pro perſonis priuatis acceperint: nam textus ſimpliciter & generatim loquitur. Secundum, vt id quod accipitur, illis detur occaſione exceſſuum ibi prohibitorum ſuis religioſis, quales ſunt, ne cum interſunt D condendis teſtamentis, à reſtitutionibus faciendis, aut legatis matricibus Eccleſiis relinquendis, teſtatores retrahant. Item ne legata, aut debita, vel malè ablata incerta ſibi, aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, aut erogari procurent, &c. & alia, quæ ibi numerātur. Tertium eſt, vt huiuſmodi Prælati, ad quos hæc bona ſic vſurpata peruenerunt, ſuper ea requirantur ab his perſonis, in quorum præiudicium vſurpata ſunt. Quartum, vt poſt hanc requiſitionem per menſem ſint in mora ſatisfaciendi, quo tempore elapſo ſuſpenſionem incurrunt vſque ad ſatisfactionem debitam. Quæ ſuſpenſio, cùm ſimpliciter feratur, ab omni officio, & adminiſtratione ſuſpendit iuxta ſuperiùs dicta. E Ex quibus conſtat hanc ſuſpenſionem non ferri contra omnes ſingulares religioſos, qui illos exceſſus committunt, & in principio illius Clementinæ numerantur, vt Syluester & Angel. verb. *Suſpenſio*, falsò docent; nam hi omnes ea cauſa ibi excommunicantur: ſuſpenſio autem ſolùm fertur in Prælatos, qui modo explicato delinquunt.

11. *Clement. 1. de Priuileg.* *Cauſa huius ſuſpenſionis.* 2. 3. 4. *Syluest. Angel.*

Septima in confeſſores.

SEptima ſuſpenſio ſumitur ex Clement. *Cupientes*, de Pœnis, vel omnibus religioſis qui cōfeſſiones audiunt, 12. *Clement. cupientes, de Pœnis.*

audiunt, vel populo concionãtur, præcipitur, vt ſi à Rectoribus Eccleſiarum, vel eorum Vicariis requirantur, populum admoneant inter concionandum certis diebus ibi deſignatis, vt decimas ſoluant, & pœnitentiam conſcientias ſuper hoc onerent: quod ſi concionatores religioſi ſic requiſiti ſcienter immiſerint hoc populo ſuadere, contra eos non fertur ſuſpẽſio, vt quidã putant, ſed ſolùm præcipitur eorum, Prælatis, vt eos puniant; & ſtatuta pœnalia cõtra eos faciant, *Sed qui in audiendis confeſſionibus ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis ipſo facto ſuſpẽduntur, donec confitentibus eiſdem conſcientiam circa eandem rem fuerint ſi cõmodè potuerint.* In quo textu genus quidem

Nota. ſeu modus ſuſpenſionis ſatis clarus eſt. Eſt autem animaduerſione dignum, quòd cùm delictum hoc ſit ex negligentia in confeſſione, ſuſpenſio non ſit à munere audiendi confeſſiones, ſed concionandi, vt intelligamus non ſemper neceſſarium eſſe, aliquem in eadem matéria puniri, in qua deliquit, ſed pendere hoc ex voluntate legiſlatoris. Et fortaſſe occaſio hic fuit, vt poſſint hi in eodem confeſſionis officio ſupplere, quod negligenter omiſerant: hoc enim onus eis imponitur, quod implere non poſſent, ſi ab

Cauſa huius cẽſuræ. officio audiendi confeſſiones ſuſpenderentur. Rurſus circa cauſam huius ſuſpenſionis multæ circunſtantiæ obſeruandæ ſunt. Prima, quòd huiuſmodi religioſi ſint requiſiti à Rectoribus Eccleſiarum. Secunda vt *Scienter*, hoc facere omittant: nam ſi ex aliqua inaduertentia id relinquant, non ſufficiet. Tertia, quòd circa confitentes hanc diligentiam omittant. Quod poteſt probabiliter exponi formaliter de confitentibus vt confitentes ſunt, id eſt, quatenus in confeſſione ipſa aliquam notitiam huius obligationis, vel occaſionem huius admonitionis præbent, nam ſi pœnitens nullam mentionem huius rei faciat, non videtur obligari confeſſor, vt de illa re pœnitentem admoneat. Sed quia Pontifex ſimpliciter, & abſolutè loqui videtur, addendum cenſeo præter illum caſum, obligari confeſſorem ad hoc quoties ab Eccleſiæ Rectore requiritur: niſi aliàs ei certò conſtaret, hunc pœnitentem particularem nulla obligatione teneri.

13. Pœna in violantem ſuſpenſionem hanc. Additur verò vlteriùs in prædicto textu pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda in prædictum religioſum ſic ſuſpenſum, qui non obſtante dicta ſuſpenſione concionari audet, prædicta negligentia non priùs purgata: quo ſatis ſignificatur tandiu durare ſuſpenſionem illam, & non amplius. Ac denique additur limitatio quædam ex parte perſonarum, ſcilicet, vt pœna vel conſtitutio non extendatur ad religioſos monaſteriorum, vel rectores Eccleſiarum decimas percipientium: eos enim tanquam in re propria delinquentes, noluit Pontifex punire.

Aliæ ſuſpenſiones religioſorum.

14. VLtimo loco addi hic poſſunt ſuſpenſiones nonnullæ quæ ſunt communes religioſis cùm aliis clericis, vt eſt illa, quæ circa honeſtatem habitus fertur in Clement. 2. de Vita & honeſt. cleric. & quæ circa matrimonij benedictionem, & contractum ſine facultate adminiſtratum fertur in Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de Reform. matrim. quæ in ſuperioribus declaratæ ſunt. Item huc ſpectat ſuſpenſio Capituli religioſorum, quod pro receptione alicuius aliquid ex pactione recipit iuxta Extrauag. 1. de Simonia inter communes. Vbi illa ſuſpenſio Papæ reſeruatur. Sed textum illum ſuprà expoſuimus agentes de excommunicatione, quæ ibi principaliùs fertur pro A his actionibus quæ ad ſingulas perſonas pertinent, & de illo genere culpæ, quia longiorem difficultatem poſtulat, in dicto opere de religione latius dicemus. Et ideò de ſuſpenſione hæc dixiſſe ſufficiat.

DISPVTATIO XXXII.

De interdicto in communi quoad eſſentiam, & ſpecies eius.

DE hac cenſura eadem methodo & ordine, quo de aliis diſputabimus. Priùs enim de natura & ſpecifica ratione interdicti, poſteà de ſingulis interdi- B ctis ipſo iure latis dicemus. In priori verò parte priùs eſſentialẽ rationem interdicti, & varios modos ſeu ſpecies eius, deinde effectus, poſteà cauſas, ac tãdem eius abſolutionem, ſeu relaxationem declarabimus. Et cui ceſſatio à diuinis interdicto annexa eſt, ideo breuem etiã de illa tractatum in fine adiungemus. Diſputant autem de hac materia ex Scholaſticis pauci, magnáq; cum breuitate in 4. diſtinct. 18. & 21. latiùs Sũmiſtæ præſertim Angelus, Syluester, & Antoninus tertia par. tit 26. & Iuriſperiti, præſertim Nauarr. C & Couarr. quos ſæpe in ſequentibus referemus, & in tomo 14. tractatuum Iuriſtarum habentur nonnulli de hac materia. In hac ergo diſputatione ſolùm definitionem, & diuiſionem interdicti trademus.

SECTIO I.

Quid interdictum ſit, & quomodo ab aliis cenſuris differat.

DIfficultas huius dubitationis conſiſtit in explicanda propria differentia interdicti ab aliis duabus cenſuris. Supponimus enim 1. Ratio dubitandi. D ex dictis in principio huius operis; interdictum eſſe cenſuram quandam & conſequenter per genus illud differre ab omnibus aliis pœnis, impedimentis, ſeu inhabilitatibus Eccleſiaſticis, quæ cenſuræ non ſunt. Tamen ab excommunicatione, & ſuſpenſione non videtur poſſe differre, quia cum illis conuenit in ratione priuationis Eccleſiaſticorum bonorum vel quæ illis annexa ſunt: nullum autem videtur poſſe excogitari Eccleſiaſticum bonum, quo non priuent excommunicatio, vel ſuſpenſio: ergo non apparet quomodo poſſit eſſe cenſura ab his diſtincta; ſed ad ſummum differet ab illis vel tanquam pars à toto, vel ſicut excommunicatio minor à maiore, vel alio modo ſimili. In contrarium verò eſt, quia ſuprà oſtendimus ex iure tres eſſe ſpecies cenſuræ, quarum E vna eſt interdictum.

Vt nominis ambiguitas tollatur, ſuppono verbum 2. Ratio nominis. interdicendi aliquando generaliter ſumi pro quacumque prohibitione à ſuperiore facta: quomodo ſunt apud Iuriſtas tituli, *de Interdictis*, & *Codice*, & *Inſtitut.* Vbi in §. ſecundo dicitur non ſolùm dari interdicta prohibitoria, ſed etiam reſtitutoria, & exhibitoria; quia, licèt interdicere quadam ratione ſignificet idem quod prohibere; tamen rationale alia etiam ſignificare poteſt, dicere ius inter aliquos: & ideò *obtinuit vſus*, (dicitur ibi) *vt decretum inter duos dictum, interdictum dicatur.* In qua ſignificatione vtitur hac

hac voce Pontifex in cap. *Paſtoralis*, de Cauſa poſ- Gloſſ. ſeſſ. & prop. vbi Gloſſa ait, *Interdictum olim erat quædam formata & ſolemnis conceptio verborum quibus Prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat.* Sed omiſſa hac ſignificatione iuris ciuilis propria; quamuis à Cicerone etiam, & Latinis interdum vſurpata, frequentior eſt illa, qua *Interdictum*, prohibitionem ſignificat: & ſic etiam iure ciuili, *Interdictum*, ſignificat pœnam, qua aliquis vel patria, vel aliorum bonorum vſu priuatur: quomodo etiam eſt titulus ff. *de interdictis, & relegatis*. Et aliquando in iure canonico, vt in ſuperioribus ſæpe notauimus, vox interdicendi in hac ſignificatione ſumitur, & effectibus cuiuſlibet cenſuræ accommodatur: Sicut è conuerſo verbum ſuſpendendi aliquando huic cenſuræ interdicti adoptatur. Iam verò vſu Eccleſiæ nomen interdicti accommodatum eſt ad ſignificandam quandam ſpecialem Eccleſiaſticam pœnam priuatiuam quorundam bonorum Eccleſiaſticorum, quæ per modum cenſuræ imponitur.

3. *Variæ definitiones.* Interdictum ergo in hac acceptione ſumptum ita ſolet definiri, Eſt *cenſura Eccleſiaſtica, qua homo à perceptione quorundam ſacramentorum & à diuinis officiis, & ab Eccleſiaſtica ſepultura ſeparatur.* Ita Soto in 4. diſtinct. 22. quæſt. 3. artic. 1. ex cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, & cap. *Quod in te*, de Pœnitentiis & remiſſionibus. Ex quibus colliguntur quidem effectus interdicti, qui in prædicta definitione inſinuantur, non tamen ipſa definitio. Quæ, ſi rectè attendatur, tota conuenit excommunicationi, quamuis non ſit illi adæquata: & ideò ex vi illius definitionis non vitatur, quod in principio obiiciebamus, interdictum eſſe quandam minus grauem excommunicationem veluti mediam inter maiorem & minorem ſuprà declaratas. Accedit, quod illa definitio non videtur dari de interdicto in communi, quod à perſonali & locali abſtrahit. Et ideò alij præſcindunt hominem à tali definitione, & indefinitè vel paſſiuè aiunt, interdictum eſſe cenſuram Eccleſiaſticam, qua prohibentur diuina officia, &c. vt Nauarrus cap. 27. n. 164.

Nauar. qui in reliquis particulis ferè conuenit cum prædicta definitione. Couarruuias verò in dict. capitulo,

Couar. *Alma*, 2. part. §. 1. n. 2. magis æquiuocè vſus eſt ſuſpenſionis, dicens, *Interdictum eſſe ſuſpenſionem à diuinorum officiorum, ſacramentorumque, actiua & paſſiua celebratione reſpectu alicuius loci, aut perſonarum facta, Eccleſiaſticam etiam prohibentem ſepulturam:* Vſus eſt enim nomine ſuſpenſionis pro nomine prohibitionis vel priuationis, non ſine æquiuocatione, cùm de differentia inter ſuſpenſionem & interdictum agamus. In reliquis verò particulis, non ſolùm genus, ſed etiam ſpecies interdicti complectitur. Alij differentiam interdicti conſtituunt in hoc, quod prohibitio eius directè non fertur ad perſonas, ſed ad locum prohibens in illo vſum vel miniſterium talium rerum ſacrarum; perſonas verò non prohibet niſi vel ratione loci vel in ordine ad locum, vt cùm alicui interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, vel celebratio in Eccleſia. Sed quamuis multis interdictis hoc verum ſit, & in eis declaretur differentia ab aliis cenſuris; tamen non eſt generaliter verum: datur enim aliquod interdictum perſonale, quo ſimpliciter perſona interdicitur, non tantùm in ordine ad hunc, vel illum locum, ſed omnino.

4. *Propria definitio.* Videtur ergo propria ratio interdicti in hoc poſita, quòd ſit, *Cenſura Eccleſiaſtica prohibens vſum quarundam rerum diuinarum, vt fidelibus communem, quatenus talis eſt.* In qua definitione abſtrahimus à loco, & à perſonis, quoniam etiam interdictum abſtrahit, vt poſteà declarabimus. Abſtrahimus etiam ab vſu actiuo, & paſſiuo; quoniam interdictum in genere ab

A hoc etiam præſcindit, & interdum vtroque modo, interdum altero ferri poteſt. Addita eſt particula, *Vt fidelibus communem*, ad ſeparandum interdictum à ſuſpenſione, quæ priuat aliquo vſu, non vt communi, ſed vt proprio alicuius poteſtatis Eccleſiæ ſeu vt miniſterio ex officio, quod eſt materiale ad interdictum. Et ideò ſuſpenſio per ſe, ſolùm priuat vſu actiuo, interdictum indifferenter. Hinc etiam ſuſpenſio per ſe priuat clericos; interdictum commune eſt de ſe. Dictum verò prætereà eſt, *quatenus talis eſt*, vt ſeparetur hæc cenſura ab excommunicatione: nam excommunicatio priuat quidem vſu talium rerum ſacrarum: non tamen quatenus eſt vſus rei ſacræ, ſed quatenus eſt communicatio cum aliis fidelibus: interdictum verò formaliter priuat vſu talis rei ſacræ

B per ſe ac independenter à cōmunicatione cum aliis. Inter excommunicationem verò & interdictum intercedit alia, ſcilicet, quod excommunicatio priuat non ſolùm communicatione in diuinis, ſed etiam in humanis: interdictum verò ſolùm priuat vſu ſacrarum rerum. Dixi autem, *quarundam rerum ſacrarum*, quia interdictum non priuat omnibus rebus ſacris; ſed illis, quæ in iure expreſſæ ſunt, & modo etiam in iure declarato: quod aliqui in definitione ponunt; ſed non oportet eam onerare. Quæ autem illæ ſint, videbimus infrà agentes de effectu interdicti. Ex *Ad rationem dubi.* quo pendet diſtinctior cognitio huius cenſuræ, quia tota ratio eius in ordine ad illum conſiſtit. Ex quo etiam ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi; concludit enim materialiter quidem habere has cēſuras plures effectus communes, nōn tamen ſub ea-

C dem ratione, ac proptereà in multis aliis differunt, quod ſatis eſt vt ſint diuerſæ pœnæ ac cenſuræ.

SECTIO II.

Quotuplex ſit interdictum.

PRimò ac præcipuè diuiditur interdictum in locale, & perſonale. Quæ diuiſio ſumitur ex cap. *Præſenti*, cap. *Si ſententia* & cap. *Si ciuitas*, de Sent. excomm. in 6. & aliis quæ ſuperiore ſectio. citaui, & quæ infrà referemus agentes de ſingulis interdictis. Locale interdictum dicitur, quod directè fertur ad locum, quia in eo interdicuntur 1.

1. Diuiſio interdicti in localem & perſonalem.

Cap. Præſenti c. Si Sent c. Si ciuitas, de Sentent. excomm. in 6.

D fieri diuina officia ſecundum modum à canonibus præſcriptum. Quod ſi inquiras, quomodo locus, qui res inanimata eſt, ſit capax cenſuræ, quæ videtur eſſe propria pœna, & prohibitio rationalis perſonæ. Dicendum eſt primum, etiam loca ſacra, eo modo quo ſunt capacia cuiuſdam ſignificationis, eſſe etiam capacia cuiuſdam irregularitatis, ſeu inhabilitatis vt ſacra in eis peragantur, quomodo contingit Eccleſiam pollui, vt alibi tractauimus: ad hunc ergo modum dici poteſt locus capax huius cenſuræ. Secundò, & magis ad rem, dicitur, licet hoc interdictum dicatur locale, quia prohibitio eius proximè verſatur circa locum, & intra illum, vt ſic dicam, continetur, tamen illam prohibitionem ad homines dirigi, qui in eo loco prohibentur diuina audire, facere,

Locus quo modo capax interdicti.

E aut recipere, quamuis non prohibeantur ſimpliciter, ſeu extra talem locum. Atque ita hæc cenſura ſemper eſt pœna alicuius, vel aliquorum hominum, propriè quidem illius ob cuius culpam interdictum ponitur, latè verò & quaſi per communicationem etiam illorum, quibus talis locus interdicitur. Non ergo dicitur interdictum locale quia non ſit pœna & grauamen perſonarum; ſed quia directè cadit in locum, & per illum in perſonas redundat.

Interdictum autem perſonale immediatè dirigitur ad perſonam, eique interdicit certum quendam 2.

vſum

vſum diuinarum rerum differtque à præcedẽti, quòd non terminatur ad certum locum. Nam ſi perſona interdicta eſt ſimpliciter, prohibita eſt ne alicubi talibus diuinis vti valeat, vt latiùs videbimus declarando effectus. Dico autem *ſi ſit ſimpliciter interdicta*, nam, ſi ei tantùm ſit interdictus Eccleſiæ ingreſſus, non vbique ſed tantùm in Eccleſia eſt illi prohibita diuinorum celebratio, argum. cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6.

Ca. Is cui, de Sent. excom. in 6.

3. *Diuiſionis ſufficiẽtia.*

Atque hinc tandem conſtat diuiſionem illam ſufficientẽ eſſe, quia præter perſonas, vel loca nihil in iure interdici conſueuit. Et ratio reddi poteſt, quia omnia ſacra, quæ hac cenſura interdicuntur, ſunt quorundam ſacramentorum vſus, & diuinorum officiorum, ac ſepulturæ ſacræ participatio, hæc autem, & in ſacro loco, & in homine, vel ab homine, vel per hominem fieri debent, & ideò his duobus tantùm modis, & non aliis interdicuntur. Quidam nihilominùs huic diuiſioni addunt tertium membrum, ſcilicet, interdicti quod ſimul locale & perſonale ſit, vt videre licet in Syluestro, & Angelo verbo *Interdictum* & Nauarro cap. 27. num. 166. Verumtamen (ſicut in ſimili dixi tractando de ſuſpenſione) ſuperfluum eſt addere hæc membra, quæ tantùm ſunt collectiones aliorum. Vnde Nauarrus fatetur de hoc interdicto complexo, vt ſic dicam, iudicandum eſſe ex aliis duobus. Et ideò ad doctrinam tradendam illud membrum nihil deſeruit. Et ob eandem cauſam non fuit neceſſarium, hîc addere interdictum, quod Deambulatorium vocant, cuius fit mentio in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, & in cap. *Dilecti filiis*, de Appellatione, fertúrque hoc modo, *Interdicimus Petrum, & quemcumque locum vbi ille præſens fuerit* (vel quod in re idem eſt) *Vbicumque Petrus fuerit, ille locus interdictus ſit.* Hoc enim interdictum locale eſt, vel certè plura localia ſucceſſiuè, prout talis perſona ſucceſſiuè mutat loca. Et includit etiam perſonale, vel formaliter, vt in priori forma, vel virtute, vt in poſteriori; ſicut ex dicendis magis patebit. Sed dicet aliquis, officia ſacra etiam requirunt tempus: cur ergo non datur etiam interdictum temporale, quo tempus per ſe primò interdicatur. Reſpondetur, tempus non directè interdici, ſed perſonam, vel locum pro tali, vel tali tempore; vnde licèt aliqua prohibeantur fieri in aliquo tempore propter ſpecialem circunſtantiam eius, ſemper ad perſonas directè refertur prohibitio.

Secunda Diuiſio interdicti localis in generalem, & ſpecialem.

4. SEcundo poteſt vtrumque ex his interdictis diuidi in generale, vel ſpeciale, ſeu vniuerſale & ſingulare. Et primùm quantum ad interdictum locale ſumitur hæc diuiſio ex dicto capitulo, *Præſenti*, de Sententia excommunication. in 6. vbi expreſsè ſolùm fit mentio generalis interdicti: vnde alterum membrum ſatis inſinuatur. Vtrumque autem expreſsè ponitur, & declaratur in cap. *Cùm in partibus*, de Verbor. ſignific. Generale ergo interdictum appellatur, quod in aliquem locum quaſi generalem, & plura partialia loca complectentem, dirigitur. In quo poteſt eſſe latitudo, nam poteſt interdici regnum, & Prouincia, & Diœceſis, & Ciuitas, vel Villa, aut caſtrum, vt dicitur in dicto cap. *Cùm in partibus*, & ibi Gloſſa notat. Quamuis enim vnum horum comparatione alterius dici poſſit particulare, vel potiùs minus generale; tamen abſolutè omnia ſunt generalia, quia ſeruant eandem proportionem reſpectu locorum ad quæ feruntur: nam omnia illa loca habent aliquam vniuerſalitatem ſeu collectionem,

Cap. Præſenti. de Sent. excom in 6.

Cap. Cum in partib. de verbor. ſignif. Generale interdictum quid.

A & totam illam prohibet interdictum, quod in tali loco generatim ponitur. Vnde neceſſaria non eſt diſtinctio Angeli, qui ſeparat interdictum particulare, à generali & ſingulari vocans particulare illud, quod eſt vnius tantum ciuitatis, vel oppidi; generale verò quod eſt totius Diœceſis, vel Prouinciæ. Nam hęc diſtinctio non habet fundamẽtum in iure, & licèt hæc differant ſecundũ magis, & minus, vt declarauimus; tamen vtrumq; eſt ſimpliciter generale, vt expreſsè conſtat ex dicto cap. *Cùm in partibus.* Igitur ſpeciale interdictum eſt, quo ſpecialis locus, nimirum hęc vel illa Eccleſia interdicitur. Refertque multum ad iura & priuilegia explicanda, intelligere; an interdictum locale generale, vel ſpeciale ſit, quia diuerſas cauſas requirunt, & diuerſos effectus interdum habent, vt B poſteà videbimus.

Angeli diuiſio reijcitur.

Et ideò inquiri hîc ſolet, an interdictum poſitum in tota parochia ciuitatis, vel oppidi, in quo ſũt plures Parochiæ, dicendum ſit generale, vel particulare. Nam auctores diſſentiunt. Couar. dict. §. 1. nu. 9. dicit eſſe particulare, refertq; Abbatem, Calderinum, Nicolaum Plouium, & alios. Et videtur probari ex dicto cap. *Cùm in partibus*, vbi ad interdictum generale videtur requiri, vt ſaltem ſit in toto oppido, vel caſtro: non eſt autem huiuſmodi quod in vna tantùm parochia ponitur, vt per ſe notum eſt. In cap. verò, *Cum inter*, de cõſuetudine, quod etiam Couar. affert, ſolùm habetur interdictum ciuitatis eſſe generale, non verò quod hoc ſit neceſſarium ad generale interdictum. Similiter auctores quos citat, nihil ſpe-C cialiter loquuntur de parochia, ſed ferè eodem modo loquuntur quo capit. *Cùm in partibus*. Fauet verò huic ſententiæ Felin. in c. *Sanè*, 2. de Off. deleg. nu. 3. quatenus ait, propter pecuniariũ debitum poſſe parochiam interdici: quod verum non eſſet, niſi illud interdictum eſſet particulare.

5. Quale ſit interdictũ vnius parochiæ. 1. Senten. Couar.

Cap. Cum inter, de conſuet.

Felin.

Nihilominùs contrariã ſententiam tenet Nauar. c. 27. n. 166. qui etiam citat in ſuam ſententiam dict. cap. *Cùm in partibus*, ſed vt dixi ibi nulla eſt mentio de parochia, ſed de caſtro, aut villa; & ſimiliter loquuntur Gloſſ. ibi, Abb. & Doctores, & Syluest. *Interdictũ*, 1. qu. 10. & Anton. 3. p. tit. 26. c. 2. & Card. tractatu de Interdicto p. 1. nu. 11. & ſequent. & Nicolaus Plouius tractatu de Interdicto in princ. Qui tamẽ in duobus D fauent huic ſententiæ. Primò quia quoties loquuntur de particulari interdicto, exempla adhibent quãdo ponitur in determinata, vel determinatis Eccleſiis. Secundò, quia dicunt interdictum eſſe generale quoties omnino interdicitur aliquis locus, in quo poſſunt eſſe plures Eccleſiæ, licèt actu non ſint. Vnde certum eſt, ſi interdicatur paruum oppidum, vbi tãtùm eſt vna Eccleſia, interdictum eſſe generale. Ex quo ſumitur argumẽtum, quia tale oppidum ſolùm eſt vna parochia, & latior eſſe ſolet parochia vnius ciuitatis, quam vnum oppidum integrum, & vna parochia licèt non habeat niſi vnam Eccleſiam parochialem, poteſt habere plures Eccleſias ſimpliciter, regulares, vel ſæculares.

6. 2. Sententia Nauar.

Gloſſ. Abbas. Syluest. Anton. Carder. Nic. Plou.

Hæc ſententia abſolutè videtur probabilior, ſed E quia nomen Parochiæ æquiuocum eſt, & pro templo ſolo Eccleſiæ Parochialis, vel pro toto ambitu Parochiæ. Priori modo ſumpta parochia, ſi ſola illa interdicatur, erit interdictũ particulare: & ſi in hoc ſenſu loquutus eſt Couar. verum dixit. Et aliqui putant in eodem veram eſſe ſententiam Felini ſuprà relatam, & non in alia: ſed de hoc dicam diſput. ſeq. explicando Extrauag. *Prouidè*, de Sent. excomm. quæ non loquitur de generali vel particulari interdicto, ſed ſub alia verborum forma, & ex cuius intelligẽtia pendet illius quæſtionis deciſio. At verò, interdictũ totius parochiæ ſimpliciter, eſt generale, quatenus com-

7. Diſſenſione data dubiũ deciditur.

comprehendit totum ambitum ſeu diſtrictum parochiæ, quia tale interdictum habet obiectum, vt ſic dicam collectiuum, & illud reſpicit tanquam totum quoddam, quod generaliter prohibet, quòd autem illud ſit pars ciuitatis, eſt accidentarium ad rationem generalis interdicti.

8 Dixi autem eſſe hoc interdictum ſimpliciter generale, quia maius dubium eſſe poteſt quando in aliquo priuilegio vel canone, eſt ſermo de interdicto generali terræ, nam ratione illius additi, *terræ*, videtur neceſſariò requiri vt ſit generale in toto oppido, qualecumque illud ſit: & de hoc videtur eſſe ſermo in dict. c. *Cùm in partibus*, vbi agitur de ſenſu cuiuſdam priuilegij quo conceditur, vt, cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat hoc vel illud, &c. & exponitur, nomine *terræ*, non ſolùm Regnũ, vel Prouinciam, ſed etiam villam, & caſtrum cõprehendi. Vbi Gloſſa aduertit, nomine *terræ*, comprehendi tam magnam, quàm paruam, dummodò tota intelligatur. Vnde licèt in hac ciuitate interdicatur tota Parochia Sancti Ioannis, non poterit illud dici interdictum generale huius terræ, licèt alioqui abſolutè & ſine addito generale ſit: quod quidem eſt notatione dignum, nam eſt hoc valde conſentaneum dicto textui, & neceſſarium ad intelligenda varia reſcripta.

Cap. Cum in partibus, exponitur.

Gloſſ.

9 Sed quid ſi interdicatur hæc ciuitas, excipiatur tamen vna vel altera Eccleſia: eritne generale: an particulare interdictum? Gloſſ. citata in dict. c. *Cùm in partibus*, ſignificat de ratione generalis interdicti eſſe vt nullus particularis locus excipiatur. Et Sylueſt. dict. quæſt. 3. ait generale, dici, quia totum aliquod ſine exceptione comprehendit. Et Nicol. Plouius n. 2. ſuprà, ait, ſpeciale interdictum eſſe, in quo aliquæ Eccleſiæ non excipiuntur. Mihi tamen videtur tale interdictum eſſe generale: idque colligo ex aliis auctoribus citatis, qui, licèt expreſsè hoc nõ attingant, dicunt tamen ad interdictum particulare neceſſarium eſſe vt particularis locus ſeu Eccleſia interdicatur: quod in illo interdicto non fit: non eſt ergo particulare: erit ergo generale. Præterea illud interdictum habet generale obiectum, quod de ſe plura loca quaſi collectiuè complectitur: ergo ratione illius eſt generale; præſertim quia particularis exceptio & quaſi priuilegium non tollit abſolutam generalitatẽ, nam ſimpliciter verum eſt dicere talem ciuitatem eſſe interdictam. Nec fortaſſe auctores citati cenſerunt contrarium; ſed ſolùm voluerunt vt interdictum ex ſe generaliter feratur in totum locum: quod verò illi adiungatur exceptio, eſt per accidens, nec mutat rationem eius. Vnde cum aiunt ſpeciale interdictũ eſſe, in quo aliquæ Eccleſiæ excipiuntur, intelligi debet, non de exceptione ab interdicto, ſed de exceptione à cõmuni celebratione, quæ per ipſum interdictum fit: id eſt, quando particularis Eccleſia excipitur ne in ea celebrentur diuina, tunc interdictum eſt ſpeciale.

Interdictũ generale eſſe poteſt, licet vna Eccleſia excipiatur.

Gloſſ. Sylueſt. Nicol. Plouius.

10 Tandem dubitari hîc poteſt, quale ſit interdictum, in quo nec vniuerſaliter totus locus aut tota ciuitas, nec ſolùm vna vel duæ Eccleſiæ ſed omnia templa interdicũtur. Soto ſuprà ſentit, ſi omnes Eccleſiæ interdicantur nulla excepta, eſſe interdictum generale. Et ratio eſſe poteſt, quia ad generalitatem interdicti nõ videtur ſpectandus locus quaſi materialiter ſumptus, ſed in ordine ad functiones ſacras, quatenus publicè in Eccleſia fiunt: ad has autẽ ſolùm Eccleſiæ ſeu templa deſtinata ſunt; ergo interdicere omnes Eccleſias alicuius loci, eſt ſimpliciter interdicere totũ illũ locum: erit ergo illud interdictũ generale. Nihilominùs contraria ſentẽtia eſt certa, & communis, quam ex Archidiacono, & Calderino refert Sylueſt. dict. q. 3. & ſequitur, idémque tenent Couar. Nauarr. & Anton. ſuprà, & in ſpeciali tractatu de Interdicto. Et ratio eſt, quia tunc non interdicitur ciuitas, aut caſtrũ, vel aliquid ſimile, quod neceſſarium eſt ad generale interdictum locale; vt colligitur ex decretis citatis. Item tale interdictum non fertur directè ac per ſe in totum aliquem locum generalẽ, ſed in plures particulares determinatos, & ideò eſt particulare, vel vt ita dicã, virtute eſt plura particularia interdicta: ſicut, quando excommunicãtur plures homines, excõmunicatio particularis eſt, vel ſunt potiùs plures excõmunicationes iuxta numerũ perſonarum. Nec refert quod diuina officia in Eccleſiis tantùm fieri ſoleant, nam in neceſſitate fieri poſsũt extra illas; & abſolutè loquẽdo, poſsũt alia loca talis oppidi ad illud munus deſtinari, quæ ex vi illius cenſuræ interdicta nõ ſunt, & hoc eſt ſatis vt tale interdictum generale non ſit.

Interdictũ omnium templorum quale ſit.

Soto.

Sylueſt. Couar. Nauarr. D. Ant. Soto.

Tertia diuiſio interdicti perſonalis in generale, & ſpeciale.

Tertia diuiſio ſimilis præcedenti eſt de interdicto perſonali in generale & ſpeciale: quam etiam trimembrem conſtituit Angelus vocans generale illud, quod fertur contra communitatem aliquam, vt contra ciuitatem, oppidum, &c. in quo omnes alij conueniunt: particulare verò ſeu ſpeciale vocat, quo interdicuntur plures perſonæ determinatæ: ſingulare autem appellat, quando vel vnica tantùm perſona interdicitur, vel indeterminatè quicumque aliquod certũ opus fecerit, ita colligitur ex illo verbo, *Interdictum*, primo, num. 1. 7. & 11. Verumtamẽ hic diſtinguendi modus nullum fundamentum habet: ſed ſpeciale interdictum eſt quoties in ſingularem perſonã fertur, ſiue illa ſit vna, ſiue plures, & ſiue certa, ſiue incerta. Atque ita ſolùm ſunt neceſſaria duo membra, quæ differunt in obiectis, nam generale interdictum reſpicit aliquod corpus politicum collectiuum plurium perſonarum, & perſonas ſingulas ſolùm vt ſunt partes talis communitatis, iuxta cap. *Si ſententiã*, de Sent. excommunicationis in 6. Particulare autem interdictum perſonale eſt, quod in determinatã, vel determinatas perſonas fertur: parum enim refert, quod in vnã, vel plures feratur, dummodo ad ſingulas per ſe, & ad omnes, vt aiunt, per modum plurium tendat, ſicut diximus de locali, quod in hoc eandem proportionem ſeruat, vt Panormitanus, & alij indicarunt in dict. cap. *Cùm in partibus*, & Syluester, ac reliqui Summiſtæ. Vnde etiam in hoc partim differt partim conuenit hoc interdictũ cum excommunicatione: differt quidem, quia excommunicatio nõ poteſt ferri in vniuerſitatem, & ita non datur excommunicatio generalis ſicut interdictum: conuenit autem in ratione particularis cenſuræ, vt ſic dicam; nam, ſicut excommunicatio poteſt ferri in vnam, vel plures perſonas, certas, vel incertas, & nihilominùs ſemper eſt ſpecialis ſeu ſingularis, vna, vel plures; eodem modo ſe habet interdictum particulare. 11

Angelus impugnatur.

Panor. Sylueſt.

Diſcrimen & conuenientia interdicti reſpectu excõmunicationis.

Nonnulla verò ſuperſunt dubia. Primum eſt, an, quãdo interdicitur collegium, quod eſt pars alicuius vniuerſitatis, ſeu populi, ſit interdictum generale, vel particulare. Syluester, *Interdum*, primo in fine dicit eſſe particulare, vt ſi in hac ciuitate interdicatur Academia tota, quia non interdicitur, inquit, totum corpus ciuitatis, ſed pars eius. Contrarium tamen cenſeo verum, quod apertè ſentit Nauarrus dict. num. 166. Et ratio eſt, quia tale interdictum non fertur in determinatam perſonam, vnam vel plures, ſed in quoddam totum politicũ, quod collectiuo nomine optimè ſignificatur: eſt ergo generale ex vi obiecti ſui, cui eſt omnino accidentale quòd illud corpus ſit pars alterius corporis politici. Et declaratur optimè per comparationem ad excommunicationem, nam illud obiectum tale eſt, vt excommunicatio non poſſet 12

Collegij interdictum, quale ſit.

Nauar.

poſſet in illud ferri:cuius ratio non eſt alia, niſi quia non datur excommunicatio generalis:ergo,cùm interdictum in idem corpus fertur generale eſt.

13\. *Quid interdicatur per generale interdictum per ſonale.*

Secundum dubium huic annexum eſt,quid interdicatur per generale interdictum, an ſingulæ perſonæ, vel totum corpus politicum vt ſic: non quidem totum, quia effectus huius cenſuræ non habent locũ in illud,quia recipere, vel conferre ſacramenta audire, vel cantare diuina officia, ſepeliri, aut ſepelire, actiones & paſſiones ſunt ſingularum perſonarum, non alicuius corporis myſtici. Si autem ſingulæ perſonæ interdicuntur, nihil intereſt inter hoc interdictum generale,& illud perſonale,quod in plures perſonas fertur: ſiue enim comprehendantur nomine collectiuo,vt v.g.nomine Collegij, ſiue nomine cõmuni diſtributo,vt omnes collegiales, ſiue nominibus propriis,vt Petri,vel Pauli,&c. in re idem eſt effectus,ſcilicet quod ſingulæ perſonæ interdictæ manent.

Conclus. Dicendum nihilominùs eſt, per interdictum generale manere interdictas ſingulas perſonas, quæ ſunt partes illius communitatis,in quam fertur, & non alias, neque totum corpus aliquam in ſingulis partibus,vt tales ſunt. Tota hæc aſſertio habetur ſatis expreſsè in dict.c. *Si ſententia*,eiúſque pars vltima ſufficienter probatur ratione facta, quæ in prædicto etiam textu habetur, *Ca. Si ſententia.* Secunda etiam eſt facilis, quia ſententia vel pœna non extenditur extra illum in quem fertur:ergo,cùm tale interdictum fertur in aliquod corpus politicum, extra illud non extenditur: ſed corpus illud non complectitur niſi illas peſonas quæ ſunt partes eius: ergo præter illas nullam aliam interdicit. Ex quo rectè infertur in prædicto textu, interdicto clero alicuius loci,non propterea interdici populum,neque è conuerſo, quia populus non eſt pars cleri,vt per ſe patet:neque etiam clerus cenſetur pars populi,vt in illo textu ſupponitur.

14\. *Interdicto populo, an clerus interdicatur.*

In quo poſſet quiſpiam hæſitare, quia nomen populus ita eſt collectiuum,vt nõ minus clericos,quàm laicos complectatur,nam ex omnibus conſurgit, vt latè diſputat Decius in c.1.de Præbendis, vbi de hoc. *Decius.* Sicut etiamſi interdicatur familia alicuius Principis, Cardinalis,vel Epiſcopi,quæ conſtet ex laicis & clericis, vtrique interdicti manent, vt omnes docent, *Maiol.* Syluester, Tabiena,& alij,& videri poteſt Maiol.lib. 3.de Irregularit.cap.20.Poſſunt ergo aliquando clerici, & laici interdici vt partes vnius corporis, & exemplum adductum,& ratio conuincunt: quia poteſt corpus politicum ex omnibus illis componi. Vnde miror cur Sylueſter, *Interdictum*,2.num.17. *Syluest.* admittens exemplum illud de familia,addat, ſi interdicantur Doctores alicuius ciuitatis, non comprehendi clericos Doctores,citans Gloſſam in dict. cap. *Si ſententia*,quæ nihil tale dicit, neque eſt probabile: maximè quia ſub illa forma interdictum potiùs eſt particulare; quàm generale, nam illa forma diſtributiua potiùs eſt, quàm collectiua: ſub illa autem diſtributione æquè comprehenduntur clerici, & laici, quia nomen Doctoris commune eſt. Quod ſi reducatur ad formam collectiuam, vt ſi vniuerſitas interdicatur,in qua & clerici, & laici ſunt Doctores, manifeſtum eſt vtroſque interdici. *Reſolutio.* Reſpondeo igitur hoc non negari in dict. cap. *Si ſententia*.ſed dici nomine populi intelligi laicum populum; nam licèt ex rigoroſa vocis ſignificatione illa vox comprahendat omnes homines huius congregationis,cuiuſcunque ordinis ſint,& in iure ciuili fortaſſe aliquãdo ita ſumatur,vt patet ex §.*Conſtat autem*,Inſtitut. de Iure naturali. Tamen iuxta vſum Eccleſiæ, & canonici iuris, populus ſimpliciter dictus ſolet à clero diſtingui, & pro laico accipi, qui habent quaſi iura omnino diuerſa.Ac denique in illo capite explicatum eſt,in generali interdicto nomine populi ita eſſe accipiendum,niſi aliud in ipſa ſententia declaretur.

15 Prima verò pars aſſertionis probatur in textu illis verbis, *Ne ſententia effectu careat*.quod planè ſequeretur ſi tale interdictum ſingulas perſonas non ligaret: quia, ſi non ligat perſonas extraneas, nec totum ipſum, vt ſic, nihil aliud ſupereſt quod ligare poſſit. Vnde fit neceſſariò debere ligare omnes, qui ſunt partes illius communitatis, tum quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia;tum etiã quia interdictum generale eſt,& ita omnes complectitur, cum nullum excipiat:intelligo autem per ſe, & ex vi talis interdicti. *Ratio aſſertionis quoad primã partem.* Nam, ſi lator eius velit aliquem excipere, non cenſeo repugnare vt ſimili proportione de interdicto locali dixi.Et ſimili ratione poteſt aliquis excipi ob priuilegium, ſi illud habeat:an verò poſſit habere aliquam aliam conditionem,quæ illum excuſet, videbimus infrà agentes de ſubiecto interdicti.Debent ergo ſingulæ perſonæ talis communitatis interdictæ in ſe,vt ita dicam, ſentire omnes effectus interdicti, per propriam,& quaſi perſonalem prohibitionem ſibi factam.Idcóque ad intelligendum quas perſonas liget hoc interdictum attentè cõſideranda ſunt verba ſententiæ,vel legis, qua interdictũ fertur:& deinde ſpectandum eſt an talis vel talis perſona ſit pars illius communitatis,quæ tali nomine collectiuo in lege vel ſententia poſito ſignificatur:nam, ſi eſt pars, comprehenditur,nõ verò aliàs. *Qui ſub hoc nomine populus comprehendantur.* Vt v.g.ſi abſolutè interdicatur hic populus,quamuis ſint aliquæ perſonæ habitantes in ſuburbiis,etiam diſtantibus aliquantulum à ciuitate,tali interdicto comprehẽduntur, quia re vera ſunt ciues, & conſequenter partes huius populi: nec per ſe loquendo excipiuntur nobiles, aut ignobiles,ſi verè ſunt ciues,quia de hoc non habent generale priuilegium: ſecus verò erit ſi habeant ſpeciale, ſaltem ex conſuetudine.At verò, ſi aliquis in hac ciuitate habitat vt hoſpes,etiamſi longo tempore habitet,non ligabitur per ſolum interdictum, generale in populum latum, quia re vera non eſt pars communitatis,quæ per ſe primò per interdictum ligatur. Qua ratione ſcholaſtici, v. g. hic habitantes, etiamſi populus Conimbricenſis interdicatur, non erunt interdicti, quæ eſt cõmunis & certa ſententia.

16 *Dubiũ, de habẽte duo domicilia. Calder.*

Sed dubitari ſolet quid dicendum ſit, ſi quis habeat duo domicilia,vnum in loco vbi totus populus eſt generaliter interdictus,alius in loco non ſubiecto interdicto.Calde.tractatu de Interdicto, affirmat illum manere interdictum, fortaſſe quia interdictum eſt quædã prohibitio,quæ ſatis eſt vt vno titulo imponatur,vt obliget:ſufficiens autem titulus eſt habere domicilium ibi;quòd verò etiam alibi habeat,non poteſt excuſare. Contrarium tamen tenet Sylueſter. *Syluest.* *Interdictum*, 2. num. 13. quia non eſt maior ratio cur ſentiat onus vnius communitatis, quàm libertatem alterius,cùm vtriuſque æquè ſit pars; & alioqui potiùs eſt in partem fauorabilem inclinandum.Et propter hoc huic parti magis aſſentior. Limitandam tamen cenſerem, niſi actu habitet in populo interdicto: nam pro tunc eſt maior ratio cur ſentiat onus illius populi,illíque conformetur.

17 *Quæ perſonæ veniãt nomine cleri,cum ille interdicitur.*

Aliud dubium eſt; an cùm clerus interdicitur, comprehendantur omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, id eſt,quæ gaudent priuilegio clericali,vt ſunt religioſi omnes etiã nouitij,& conuerſi,etiã fœminæ.Ita tenet communis ſententia,quam refert & ſequitur Couar. in cap. *Alma*.part.2.§.1.num.8.oppoſitam tamen tenet Sylueſt. *Interdictum*,2.num.17. quem Maiolus, & nonnulli alij ſequuntur. Et fundamentum eius eſt quia in odioſis nomine cleri non veniunt religioſi, etiamſi in fauorabilibus veniant. Poteſtque confirmari, quia ſi interdicantur religioſi, non veniunt cleri

clerici ſeculares, etiamſi lato modo religioſi ſint, vt notatur in Rubrica de Regul. ergo ſimiliter è contrario. Sed huic ſententiæ videtur obſtare dict. c. *Si ſententia*, vbi totam communitatem oppidi, vel ciuitatis in duas partes diſtinguit, populum ſcilicet, & clerum: ergo ſub altera earum comprehenduntur religioſi: ſed non ſub populo, quia hoc minus fauorabile eſt ipſis religioſis, alioqui interdicto populo intelligerentur religioſi interdicti, quod dici non poteſt, vt rectè Syluest. ſuprà, num. 9. ergo quoad hoc comprehendũtur ſub clero: nam ſub neutra parte eos includere, videtur & à ratione, & à dict. textu alienum. Confirmatur, nam cum in eo dicitur, interdicto populo non comprehendi clerũ: ſub clero comprehenduntur religioſi: ergo cum dicitur, ſub clero non interdici populũ, non comprehẽdit religioſos ſub populo, ſed ſub clero.

Reſolutio. Hæc cõtrouerſia ſolùm eſt de vſu vocis, de qua non habemus in iure ſpecialẽ declarationem, & ideò nihil poteſt conſtanter dici, quia vox vtriuſque ſignificationis eſt capax. Et ſine dubio ſępe ſumitur pro ſolo clero ſæculari, interdum pro toto Eccleſiaſtico cœtu: & ideò circunſtantiæ ſententiæ, & materia ſpectandæ ſunt ad verum ſenſum intelligendum. Vbi autem res fuerit dubia, ſequenda eſt regula, vt pœna mitiori modo exponatur.

18 *Reſpondetur ad rationem dubitãdi initio factam.*

Sic igitur ſatis conſtat quomodò interdictum perſonale generale ſingulas perſonas comprehendat. Ad rationem autem dubitandi in principio poſitam reſpondetur, multam quidem eſſe ſimilitudinem inter interdictum perſonale, generale, & particulare, diſtributum circa eaſdem perſonas quantum ad effectum quem in eis infert, vt argumentum conuincit, & ex dicendis infrà de effectibus interdicti magis conſtabit. Nihilominùs tamen dicendum eſt, illa interdicta eſſe diuerſa quoad rationes formales ſuas, nam, quãdo eſt generale, eſt vna cenſura, quæ fertur in hoc totum; quando verò eſt particulare diſtributum, ſunt plura interdicta perſonalia. Et ideò illud prius non comprehendit perſonas niſi vt partes huius communitatis: aliud verò comprehẽdit ſingulas abſolutè, & independenter ab omni ſimili reſpectu. Ex qua differentia, licet ſpeculatiua videatur, oriũtur aliæ morales, quas poſteà ex profeſſo tractabimus, videlicet, quod per interdictũ generale ligatur interdũ perſona, quæ eſt pars cõmunitatis ſine culpa ſua; per interdictũ autẽ perſonale nemo ligatur ſine perſonali culpa. Rurſus interdictum generale auferri poteſt à perſona manens in toto, ſi illa perſona deſinat eſſe pars totius; interdictum autem perſonale non aufertur à perſona, niſi relaxetur aliquo modo, vt infrà latiùs.

Tertium dubium.

19 *An interdicto generali loco omnia particularia loca eius interdicãtur.*

Interdictũ loci generalis habet ſuum effectum in locis particularibus.

EX dictis in hoc dubio reſoluendum eſt tertium, quod de generali interdicto locali tractari poteſt, ſcilicet, an interdicto aliquo generali loco quaſi collectiuè ſumpto, interdicãtur omnia loca particularia eius, & quomodò id intelligendũ ſit. In quo in primis certum eſt, tale interdictum in locis particularibus habere ſuum effectum, quia actiones quæ interdicuntur non exercentur in loco in genere ſeu cõfusè ſumpto, ſed in hoc vel illo loco determinato, ſicut de perſonis dicebamus: eſt enim eadẽ ratio proportionalis. Quo fit, vt ſuo modo hoc locum habeat in interdicto locali, etiam particulari, quia etiam per illud nõ interdicitur aliquis locus, qui à Philoſophis vocatur proprius, qualis erit, v.g. altare ad ſacrificandũ, chorus ad canẽdũ officiũ; ſed interdicitur aliquis locus communis (loquimur regulariter & moraliter) ſcilicet, Eccleſia, v.g. in qua ſolent eſſe varia loca propria, vt multa altaria, vel capellæ, neceſſe eſt ergo vt

A illud etiã interdictũ quoad effectũ ſeu praxim, ad propria, ſeu particularia loca deſcẽdat, & in eis ſeruetur.

20 *Obiectio.*

Dices, Ergo deſtruitur diuiſio ſuprà poſita localis interdicti in generalem & particularem, quia vtrumque verſatur circa locum communem, in quo ſolùm poſſunt differre ſecũdum magis & minùs, quomodo interdicta etiam generalia inter ſe differunt: & ſic ad ſummum erit differentia reſpectiua, ita vt particulare dicatur qui verſatur circa locum minus communem.

Reſponſio. Reſpondetur, in hac re magis eſſe attendendam iuris diſpoſitionem, & vſum, quàm phyſicam diuerſitatẽ.

Qui locus in iure particularis cenſeatur. In iure ergo ille locus cenſetur proprius & particularis in ordine ad hunc effectum, qui non ſolet per partes interdici, ſed vel totus, vel nihil, vt eſt particu- B laris Eccleſia, vel templum, etiamſi alioqui reſpectu ſacrorum, quæ in illo exerceri poſſunt, includat alia loca phyſicè magis propria, quæ reſpectu alterius loci ita ſunt partialia, vt moraliter nullam habeant rationem loci totalis.

Quis locus dicatur cõmunis. At verò communis locus quoad hunc effectũ dicitur, qui de ſe plura complectitur, vel complecti poteſt loca totalia, quæ per ſe & particulariter interdici poſſunt, & ſolent, vt ſunt diuerſa templa, vel oratoria, quæ in ſuo ordine ſunt loca totalia; & ideò locus ille cõmunis cenſetur quaſi collectiuũ quid plura tota cõplectens. Et ita cõſiſtit optimè ſuperior diuiſio, & nihilominùs doctrina hic tradita cũ proportione ad vtrumque membrum applicatur.

21 *Interdicto communi loco interdicuntur partialia ſub eo contenta.*

Secundò dicẽdum eſt, interdicto aliquo communi C ni loco, interdici omnia particularia, vel partialia loca ſub illo comprehenſa, & nullum aliud. Probatur ex proportione ſæpe dicta ad interdictum perſonale, quia non eſt maior ratio de vno loco particulari, quam de alio in eodẽ toto comprehenſis: ergo, ſi interdictum fertur in totum, & deſcendit ad particularia, neceſſe eſt vt deſcendat ad omnia in toto contẽta. Non verò ad alia, quia cenſura non excedit terminos ſententiæ vel legis, vt ſæpè dictum eſt.

Qua ratione dignoſcãtur loca particularia interdicta. Difficultas verò eſt in explicando, quæ loca particularia, vel partialia intelligi debeant comprehenſa, ſeu coniuncta totali loco in ſententia interdicti nominato. Cui difficultati in genere duo tantùm reſpõdere poſſumus. Primum eſt conſulendum eſſe ius, vt, ſi in eo caſu ali- D quid diſponit, iuxta tale ius ſententiam interpretemur: vel ſi caſus non ſit omnino idem, conſideretur an ſit ſimilis, & eadem ratione intelligendus. Secundum eſt, vbi ius nihil diſponit verborum proprietatem eſſe obſeruandam, & magis receptam & vſitatam eorum ſignificationem, quæ in huiuſmodi rebus moralibus plurimum valet. Et ex his principiis generalibus definienda ſunt particularia, ex quibus exempli gratia aliqua vſitata proponemus, vt ex illis facilè poſſint ſimilia reſolui.

22 *An interdicta ciuitate intelligatur interdicta Cathedralis Eccleſia. Couar. Cap. Quãuis de Præ. in 6.*

Primum ſit quando interdicitur diœceſis tota, vel ciuitas eius, in qua eſt Eccleſia Cathedralis, an intelligatur ipſa etiã Eccleſia Cathedralis interdicta, nam de aliis nulla eſt dubitatio: de Cathedrali verò id ne- E gat Couarr. ſuprà; n. 4. citans Staphilæum libr. de Literis gratiæ & iuſtitiæ, fol. 156. argumẽto textus in c. *Quamuis*, de Præbendis in 6. vbi dicitur nomine Eccleſiarũ non cõprehendi Cathedralẽ in caſu odioſo, niſi exprimatur. Sed in primis nõ rectè applicatur ille textus ad interdictum generale, in quo non omnes Eccleſiæ, ſed totum corpus diœceſis vel ciuitatis interdicitur, & nemo probabiliter dicet in illo toto nõ includi caput. Addo nimium eneruari tale interdictum, ſi dicatur excludi Cathedralis Eccleſia: quæ eſt ratio textus in cap. *Si ciuitas*, ſtatim tractanda. Quare quoad hanc partẽ falſam cenſeo hanc ſententiam. At verò ſi interdictũ eſſet ſpeciale ſub generali nomine, & diſtributione Eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis eſſet vtcumque probabilis illa opinio. Mihi tamen

non videtur rectè probari ex illo c. *Quamuis*, ſed potius per argumentum ab ſpeciali oppoſitum colligi, nam ibi dicitur, *Quanquam ſub nomine Eccleſiarum ciuitatis includatur aliàs Eccleſia Cathedralis.* Et poſteà dicitur, *propter ipſius honorem nolumus hoc caſu includi*, ſcilicet in ſpeciali caſu illius textus, nimirum, vt cùm alicui fit gratia, vt de aliquo beneficio prouideatur in aliqua Eccleſiarum diœceſis, vel ciuitatis, tunc non comprehendatur Cathedralis: ergo extra illũ caſum, & ſi qui ſunt alij expreſſi in iure, ſemper comprehenditur. Caſus autẽ interdicti nullibi eſt exceptus quoad hoc in iure: ergo ex illo textu potiùs colligitur debere comprehendi Cathedralem Eccleſiam ſub illa generalitate in ſentẽtia interdicti. Neque ex illa licet illationem facere ad omnem materiã odioſam, quia ibi non eſt propter materiam odioſam, ſed quia Papa declarat ſe nolle ampliorem gratiam concedere, nam ſtatim dicit in ſimili ferè caſu ſub generali nomine Eccleſiarum Prouinciæ comprehendi Cathedrales, etiam Metropolitanam propter gratiæ amplitudinẽ. Quapropter etiam ſub ea forma interdicti non cẽſeo illam ſententiam admittendam, quia non habet fundamentum, & aliàs pugnat cum verborũ proprietate.

23 *An interdicta ciuitate loca extra muros interdicantur.*

Secundum exemplum ſeu dubium eſt, quando interdicitur ciuitas, muris circũdata, an loca extra muros interdicta cenſeantur. Et reſolutio eſt, etiam illa interdicta manere ſi ſunt ſuburbia, vel ædificia, quæ continentia appellantur: quia, licèt non ſint tam vicina, vt ſuburbium faciant, non ſunt multũ diſtantia, ſed ad eandem ciuitatem pertinere cenſentur, vt ſunt nonnullæ Eccleſiæ, quæ vulgò eremitoria appellantur, vel monaſteria, vel ſuburbana prædia. Ita declaratum eſt in cap. *Si ciuitas*, vbi ponderandum eſt verbum illud, *Intelligi volumus*: nam ex vi verborũ videbantur hæc non comprehendi nomine ciuitatis: tamen ne interdictũ contemptui habeatur, & reddatur inefficax, voluit ius hæc omnia comprehendi. Quia, ſi ciues poſſent in ſuburbio, vel proximis locis diuina audire, non multum tali interdicto grauarentur, ex quo facilè fieri poterat, vt illud cõtemnerent: & ideò illa interpretatio generalior à iure tradita eſt: nã, licèt materia videatur odioſa reſpectu ſubditorum, tamen eſt fauorabilis Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Ex qua ratione ſumenda eſt regula ad iudicandum quando ædificia cenſenda ſint continentia, vel quibus terminis concludenda ſit illa diſtantia, quam tale interdictum complectitur: nam, cùm nõ ſit per legem taxata, neceſſariò debet arbitrari iuxta prudẽs iudicium, vel iudicis ſi declarare velit, vt Gloſſa, & Doctores in dict. cap. dicunt, vel ſi nolit, Doctorum & ſapientum hominum, qui ſpectare debent, an in tali loco ſic diſtante reſpectu talis populi procedat prædicta ratio, quod ſi ibi celebrentur diuina, oriatur occaſio contemnendi interdictum: tunc enim interpretabimur, talem locum eſſe interdictum, non verò aliàs. Vnde non obſtabit quod talis locus vel Eccleſia ad talem ciuitatem non pertineat, ſed alterius dominij & iuriſdictionis ſit, imò nec quod ſit alterius diœceſis, in quam iudex, qui interdictum tulit, iuriſdictionem non habet, vt rectè notauit Couarruuias. dict. §. 1. num. 8. circa finem, cum aliis, quos refert, & Syluester verb. *Interdum*, 2. nu. 5. Et ratio eſt, quia diſpoſitio illius iuris abſoluta eſt, nihílque diſtinguit inter ſuburbia aut ædificia cõtinentia eiuſdẽ, vel alterius dominij aut iuriſdictionis: & ratio legis procedit in vtriſque, ergo & diſpoſitio illa hæc omnia complectitur.

Regula ad cognoſcendũ quando ædificia ſint continentia.

Couarr.

24 *Obiectio. Reſponſio quorundã improbatur.*

Dices, Quomodo poteſt Eccleſiaſticus Iudex interdicere locũ ſibi non ſubiectũ? Reſpondent aliqui, talem locum tunc non eſſe interdictum ab homine, ſed à iure: ſicut quando aliquis excommunicatur ab homine, alij cum illo communicare prohibentur, nõ ab homine, ſed à iure. Sed meliùs dicitur, quoad hũc actũ illum locum eſſe ſubiectum tali iudici per connexionem ad alium principalem locum, hoc iure declaratam; vt ita illud interdictum, quod vnum eſt, ab homine ſit & non partim à iure, partim ab homine. Intelligendum autem hoc eſt ſeclusis priuilegiis: nam, ſi talis locus ſpecialiter ſit exemptus quoad hũc effectum, iam tunc illo titulo, & non ratione diſtantiæ immunis erit: quod etiam de quacumque Eccleſia in ciuitate contenta dici poteſt. Quid autem dicendum ſit quando tale ædificium fit poſt latum interdictum: quid etiamſi illo durãte deſtruatur, dicemus poſteà agentes de cauſis, & de ablatione interdicti.

A priori reſpondendi modus.

25 *Interdicto templo interdicũtur etiam capellæ, cæmeterium illi contigua.*

Atque ex hoc exemplo interdicti generalis infertur in eodem cap. *Si ciuitas*, proportionalis expoſitio interdicti particularis alicuius templi. De illo enim quæri poſſet, an eo ipſo interdicantur capellæ cæmeterium, &c. Et reſpondetur ibi affirmatiuè, ſub ea cõditione, quòd ea partialia loca contigua ſint templo interdicto. Et ratio eſt quia cenſentur vnum corpus ſacrum cum illo efficere. Ratio etiã prioris partis hîc ſuo modo locum habet, quòd interdictum poſſet aliàs facilè contemni. At quãdo cæmeterium vel capella non eſt contigua, declaratur ibi non comprehendi, quia non efficit vnum locum cum illo, qui determinatè interdicitur. Neque tunc altera ratio de vilipẽdio interdicti ad hanc partem accommodatur quia quando interdictum eſt particulare, auctor eius non vult vt maiorem vim habeat, quàm ex prohibitione vnius loci conſequitur, ideóque, ſi locus ſit diſtinctus: qualis eſt omnis ille, qui non eſt contiguus, quantumuis ſit vicinus, non comprehenditur ſub tali interdicto.

26 *Interdicta ciuitate à proprio Epiſcopo interdicitur etiã parochia alienæ iuriſd.*

His etiam annexum eſt alterum dubium, an per interdictum generale, vel particulare loci interdici poſſit Eccleſia exẽpta à iuriſdictione eius, qui interdictum tulit, vt verbi gratia, in ciuitate Epiſcopali cõtingit eſſe parochiam immediatè ſubiectam. Prælato inferiori exempto, vt hic Conimbricæ, vel ſuperiori & Metropolitano, vt Salmanticæ, cùm ergo interdicitur illa ciuitas à ſuo Epiſcopo dubitatũ eſt an illa etiam parochia interdicatur. Dicendum verò eſt, per interdictum generale ſine dubio comprehendi iuxta ſuperiùs tradita, nam ſi loca diſtantia, ſi continentia ſint, comprehẽduntur etiamſi alterius iuriſdictionis exiſtant, multò magis loca in eadem ciuitate incluſa: ratio enim ca. *Si ciuitas*, fortius in illis procedit. Et propter eandem rationem nulla Eccleſia religioſorum, quantumuis aliàs exempti ſint, excipitur ab obſeruantia interdicti generalis ab Ordinario poſiti in tota ciuitate, vt ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 12. de Regularibus, & cap. 22. extendit illud Decretum cum aliis ad omnes religiones, quas ibi ſpeciatim numerat. At verò è contrario per interdictum ſpeciale non poterit illa Eccleſia interdici per talem Epiſcopum, ſed ſolùm per illum cui ſubiecta eſt, quia alius non habet directam iuriſdictionem in illam, neque etiam per conſecutionem, aut aliam iuris interpretationem, illam obtinet. Solùm poſſet excogitari caſus, in quo talis Eccleſia eſſet contigua alteri Eccleſiæ ſubiectæ tali Epiſcopo, nam tunc, licèt non directè, indirectè & conſequenter poſſet comprehendi talis Eccleſia per interdictum ſpeciale poſitum in alia ſibi coniuncta.

27 *Speciale interdictũ vnius tẽpli non cõprehendit illi contiguum pariete cõmuni vel cæmeterio.*

Sed in hoc dicendum eſt, ſi fingamus duas Eccleſias eſſe cõtiguas, vel medio cæmeterio, vel quia habent parietem communem, ſi vna non ſit capella alterius, ſed omnino ſint diſtinctæ, non comprehendi vnã per ſpeciale interdictum alterius. Ratio eſt, quia contiguitas non tollit diſtinctionem: tale autem interdictum ſolùm fertur in vnum determinatũ locũ.

Idem

idem colligitur eſt dict. cap. *Si ciuitas*, vbi, vt aliquis locus per interdictum ſpeciale interdicatur ſimul cū Eccleſia principaliter interdicta, duo requiruntur. vnum eſt vt ſit capella: vel cæmeterium eius, id eſt, locus illi annexus: aliud eſt vt ſit illi contiguus: ſicut ergo non ſufficit prima conditio ſine poſterioris, ita neque è conuerſo. Vnde ſi duæ Eccleſiæ vicinæ communicarent in cæmeterio, ita vt illud inter ſe diuiderent in certo termino, interdicta vna Eccleſia, ſolùm eſſet interdicta vna pars cæmeterij ad illam pertinentis, non verò alia pars quæ ad illam nō pertinet, quia non eſt cæmeterium eius, etiamſi ſit contiguum vel phyſice continuum cæmeterio ſuo. At verò quando vna Eccleſia ita eſt alteri contigua, vt ſit illi annexa principali interdicta, etiam erit interdicta annexa, quia eſt veluti capella eius, & ita in ea procedit diſpoſitio cap. *Si ciuitas*. Et locum etiam habet illa regula iuris acceſſorium ſequi principale. Non poteſt autem moraliter contingere vt tales Eccleſiæ ſint diuerſarum iuriſdictionum: tamen ſi hoc fingeretur, etiam tunc procederet regula poſita, propter rationem proportionalem datam de interdicto generali: nam in hoc etiam abſoluta & ſine exceptione eſt interpretatio capituli. *Si ciuitas*, è contrario verò non videtur moraliter accidere, vt interdictum ſpeciale directè feratur in Eccleſiam acceſſoriā alteri, quia talis Eccleſia comparatur ad aliam vt capella & pars, interdictum autem ferri non ſolet in partem. Si tamen fingamus ita ferri, reuera non maneret ex vi illius interdicti alia principalis Eccleſia interdicta, quia non eſt illi annexa, ſed è conuerſo, & principale non ſequitur acceſſorium. Item non eſt capella nec cæmeterium eius. Denique comparatur ad illam, vt commune ad particulare, inter quæ non eſt conuerſio: ſicut ſi poneremus vnum altare vel capellam alicuius Eccleſiæ directè tantùm interdici, non maneret propterea interdicta Eccleſia.

Interdictū ſpeciale ſi in partem acceſſoriā templo feretur non cenſeretur templum interdici.

28 Atque hæc exempla videtur ſufficere, vt ex eis intelligatur quid comprehendat interdictum generale, vel particulare. Doctores verò & Summiſtæ addunt alias quæſtiones, quæ in ſola vocis ambiguitate poſitæ ſunt. Contingit enim propter delictum domini terram eius interdici, dubitant ergo, ſi ille habeat plures terras, titulis æqualibus, dominij, vel inæqualibus, ſcilicet, vnam titulo dominij, aliam pignoris, emphitheuſis, &c. An omnes, vel quę illarum interdictæ ſint, vt videre licèt in Sylueſtro *Interdictū*, 2. nu. 3. & 4. & Antonino 3. part. tit. 26. cap. 2. & Interpretibus iuris Canonici in dict. cap. *Si ſententia* &, *Si ciuitas*. Sed hic de re nulla eſt quæſtio, ſed ſolùm de ſententiæ incertitudine, orta ex communi termino, nec ſatis contracto ad indiuiduam ſignificationem. Et ideo primum omnium generales regulæ applicandæ ſunt & ſeruandæ: conſideranda eſt enim proprietas vocis, & circūſtantiæ tam materiæ, quàm perſonæ, & occaſionis interdicti ferendi, &c. Et ſi penſatis omnibus adhuc manet indefinita & incerta locutio, ſententia cenſurę erit nulla, vtpote ambigua & incerta: ſi verò ex verbis & circunſtantiis conſtare potuerit ſufficienter de qua terra ſit ſermo, illa erit interdicta.

Dubium. *Syluest. Antonin.*

29 Ad hoc autem iudiciū ferendum deſeruient nonnulla indicia circa proprietates locutionum, quæ vel ex dictis authoribus ſumuntur, vel excogitari poſſunt. Primùm quando locutio eſt in ſingulari & ſine ſigno diſtribuente, nunquam comprehendit plures terras non continuas, ſeu quæ vnum corpus politicum non componunt, quod ſub propria ſignificatione talis vocis cadere poſſit. Ratio eſt clara: quia terminus in ſingulari numero multa in rigore non comprehēdit, niſi copulatiuè ſi diſtribuatur, vel collectiuè ſi in ea ſignificatione ſumi poſſit. Propter quod dixi, *niſi terra ſit continua*, quia tunc optime cōprehenditur tota nomine ſingulari, ſignificatione collectiua. Idémque eſt quando, licèt non ſit continua, componit vnum corpus politicū, vt vnum Regnum, vnam Prouinciam, &c. Et ideo, quando neutrum horum interuenit, iura quæ ferunt hāc cenſuram, ſi volunt plures terras comprehendere, in plurali loquuntur, vt patet ex Extra. *Super gentes*, de Cōſuetudine, vbi etiam diſtributio additur, quæ mihi in rigore non videtur neceſſaria: nam ſi in plurali dicatur: *Interdicimus terras ciuitates aut oppida Petri*: licèt habeat plura quàm duo, omnia in rigore ſermonis comprehendi videntur, quia illa pluralis locutio relata ad talem perſonam iuxta moralem locutionem comprehendit omnia. Secundùm, quando, dicitur terra, vel ciuitas Petri, &c. in rigore ſermonis ſignificatur illa, cuius ipſe eſt Dominus, vt ex latina ſignificatione conſtat. Vnde, ſi plures terras æquè poſſideat ſub dominio ſuo, per ſe loquendo talis locutio ambigua eſt, ac propterea ſentētia nulla. Dico autem *per ſe*, quia ſi per antonomaſiam ſoleat illa vox accipi pro principaliori: & quæ eſt veluti caput ſui ſtatus, vel illa in qua habet domicilium; vel diutiùs habitat, vel (iuxta ſubiectam materiam) illa in quā commiſit delictum pro quo fertur interdictum, tūc ex adiunctis, & communi vſu vocis tolletur ambiguitas, & tunc conſtat terram ſubiici tali interdicto. Cauendum autem eſt hoc loco quod aliqui dicunt, quando interdicuntur terræ alicuius committentis delictum, comprehēdi etiam terras illorum, qui cum illo in delicto communicarunt. Eſt enim hoc apertè falſum, niſi in ipſa ſententia fiat expreſsè extenſio ad cooperatores delicti, & terras eorum. Quia pœna non eſt extendenda vltra terminos eius, quando talis extenſio in iure non eſt expreſſa: ſed ex vi verborum ſententia lata in aliquem delinquentem non extenditur ad coadiutorem vel cooperatorem, niſi exprimatur. Quod maximè verum eſt, quando cēſura fertur contra ſingularem perſonam prout contigit in prædicto caſu, nam, quando interdicuntur terræ alicuius, ille eſt qui ſingulariter punitur: & præterea terræ aliorum cooperantium non ſunt illius: ergo in rigore non comprehenduntur ſub illa locutione neque ex aliquo textu poteſt talis extenſio colligi. Sylueſter verò ſuprà fauet huic ſententiæ, quatenus ait, interdicta terra alicuius, interdici terram, quæ illi fauit in crimine. Sed hoc etiam cenſeo falſum, niſi etiam illa terra ſit illius, nam aliud eſt eſſe adiutricē, aliud eſſe ſubditam, & verba illa ſignificant in rigore hoc poſterius, non illud prius; & non ſunt extendenda extra propriam ſignificationem.

Secunda regula. *Improbatur quorundam opinio.* *Syluest.*

30 Tertia regula eſt, quando aliquis poſſidet plures terras inæqualibus titulis, ſi locutio ſit ſingularis, intelligetur de illa quæ propriiſſimè eſt ſua, id eſt, cuius eſt abſolutus dominus, licèt habeat aliàs in emphytheuſim, vel vſumfructum, &c. Si verò locutio ſit pluralis, comprehenduntur omnes iuxta vim verbi, quod adiungitur, & modus poſſeſſionis talis terræ, vt ſi verba ſint, *terræ, aut regna Petri*, quia hæc abſolutè ſignificant dominium, non comprehēdunt terras, quas poſſidet ſolùm loco pignoris, aut quas tenet & gubernat nomine alterius: comprehendet autem omnes, quarum habet qualecumq; dominium, vel etiam vſumfructum, vt quas poſſidet maritus eò quòd ſint vxoris, vel quas habet in emphyteuſim, &c. Quia hæc omnia ſolent dici alicuius in communi vſu loquendi. At verò, ſi verba ſententiæ diceret, *omnes terras poſſeſſas, vel gubernatas à tali perſona*, tunc comprehenderentur etiam aliæ iuxta verbi exigentiam. Addit verò Sylueſter, ſi aliqua ex illis terris ſit

Tertia regula. *Syluest.*

etiam alterius domini. Innocentius, ita vt pro indiuiſo vterque ſit dominus, talem terram non comprehendi illo interdicto, *ne innocens*, inquit, *puniatur*, argumento cap. vltimi 1. quæſt. 4. quod parum ad cauſam facit: neque illa ratio in materia interdicti eſt efficax, cum ſæpè in hac cenſura contingat quoſdam grauari propter aliorum crimen ob aliquam coniunctionem cum illo. Propter quod dubito de veritate illius dicti, nam ſi talis perſona illam tantum terram haberet, & iudex illam interdiceret illo titulo, & ſub illa forma verborum, *terram Petri interdicto ſubijcimus*, ſententia non eſſet inualida, imò neque iniuſta, etiamſi eſſent alij domini illius terræ pro indiuiſo, quià licèt alter ſit innocens, non eſt inconueniens vt grauetur interdicto; nec diciplina Eccleſiaſtica debet impediri propter conſortium alterius in dominio: ergo ſimiliter dicendum eſt in præſenti, quamuis non ſola illa terra, ſed ſimul cum aliis ſupponatur interdicto. Nihilominùs alia ratione poſſet illa ſententia defendi, quia terra, quæ eſt multorum pro indiuiſo, ſimpliciter non dicitur eſſe alicuius illorum, ſed omnium ſimul, quia nullus eorum eſt abſolutus dominus, ſed partialis, quamuis non partis determinatæ, ſed totius: & ideo non videtur comprehendi ſub illis verbis abſolutè prolatis, & generalibus. Non dubito tamen quin poſſit iudex talem terram ſupponere interdicto, propter peccatum vnius, vt ratio facta probat, & latiùs infrà dicemus. Et ideo, ſi interdictum ſpecialiter verſetur circa talem terram, vel ille propter cuius delictum fertur, non habeat aliam, idque iudex non ignoret; tunc interdictum habebit effectum in illam, quia poteſtas non deeſt, & voluntas iudicis iam ſatis explicatur.

An interdictum perſonale ſemper in vſu coniunctum ſit cum locali.

31 VLtimò dubitatur circa interdictum locale & perſonale, eſtò diſtincta ſint, an in vſu etiã ſeparentur, vel coniungantur ſemper ita vt nunquam feratur locale ſine perſonali, & è cõuerſo, nec generale, ſine aliquo particulari, & è contrario. Poſſunt autem hic plures comparationes fieri, ſcilicet perſonalium inter ſe, & localium inter ſe: & in his conſtat interdictum particulare ferri ſine generali tam perſonale quam locale, quia cenſura vnius perſonæ ex vi ſua nõ extenditur ad communitatem, & idem eſt de particulari loco reſpectu communis. At verò è contrario videtur, generale interdictum ſemper includere particulare cum proportione: tamen iam dixi hoc ad ſummum eſſe verũ materialiter, & quoad effectus interdicti, non verò quoad rationem formalem, & moralem modum eius, vt ſatis explicui, & infra amplius declarabitur, explicando quæ differentia in hoc ſit inter eos, qui dederunt, vel non dederunt cauſam interdicto. His ergo comparationibus omiſſis, perſonale & locale interdictum quatuor modis poſſunt inter ſe conferri, ſcilicet generale cum generali, & particulare cum particulari, vel generalé perſonale cum particulari locali, aut generalé locale cum particulari perſonali.

Interdictũ particulare ferri poteſt ſine generali, eiuſdem generis & è cõuerſo.

Quatuor comparationes interdicti localis & perſonalis.

32 Prima ergo regula ſit, Interdictum generale locale non infert perſonale generale, neque è conuerſo: loquimur per ſe, & ex vi illorum, nam per accidens iudex, vel lex poſſunt illa coniungere. Et ſic eſt concluſio certa, & ſumitur, eſt cap. *Si ſententia*, de Sen. excomm. Et ratio eſt, quia per interdictum locale ſolùm prohibetur homines generatim illic celebrare, vel audire diuina, non verò extra illum locum, vt dicitur in prædicto cap. ergo ex vi illius non interdicuntur perſonæ talis loci generatim, quia per interdictũ generale perſonale prohibentur perſonæ ſimpliciter reſpectu cuiuſcunque loci, vt ibidẽ ſignificatur, & infrà latiùs videbimus. Similiter è conuerſo ex vi interdicti generalis alicuius populi nullus locus ibi ſimpliciter interdicitur, quia quælibet aliæ perſonæ poſſunt ibi facere, & audire diuina, quia cẽſura non tranſcendit terminos ſeu res ſignificatas per verba legis aut ſententiæ, interdictum autem locale ſolum eſt, quando locus ipſe abſolutè & directè prohibetur, ita vt nec perſonæ ibi habitãtes, neque extraneæ, etiam ex vniuerſa Eccleſia, poſſint facere, vel audire ibi diuina.

Interdictũ generale locale nõ infertur cũ generali perſonali.

33 Confirmatur ex ca. 1. de Vſuris in 6. vbi priùs ponitur interdictũ perſonale, generale, & propter cõtumaciam ſemeſtrem in illo, additur generale interdictũ locale: ergo ſupponitur hoc non eſſe coniunctum cum illo. Item ſumitur ex dict. cap. *Si ſententia*, & ex proportione ad interdictum locale generale, nam quo ad hoc eſt eadem ratio, ſicut interdictum locale excludit ab hoc loco omnes perſonas, non tamen omnes perſonas huius loci ab omni alio loco, ita interdictum perſonale generale excludit quidem has perſonas ab omni loco, nõ tamen impedit ipſum locum abſolutè & reſpectu omniũ; nullo enim iure hoc oſtendi poteſt. Præterea hoc aliter colligi poteſt ex dict. cap. *Si ſententia*, quatenus ibi dicitur, interdicto clero, nõ eſſe interdictum populum. Vnde benè ibi Gloſſa infert, interdicto clero, non eſſe interdictam Eccleſiam, quia populus ab aliis clericis poteſt in illa audire officia: ergo multo minus interdicto populo, erit interdicta Eccleſia, magis enim coniuncta eſt Eccleſia cum ipſo clero, quam cum populo. Imò, nec ſi ambo interdicantur, locus erit interdictus, nam ſemper militat eadem ratio. Atque hanc ſententiam tenuit Nauarrus cap. 27 num. 167. & Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. & auctor Cõpendij Mendicantium verbo, *Interdictum*, 3. §. 13. & ex Canoniſtis Gloſſa in dict. cap. *Si ſententia*, verbo. *in clerum*, & verbo, *Interdicti*: quam interpretes communiter ſequuntur. Couarruuias autem lib. 2. Variar. reſol. cap. 8. circa finem & dicto cap. *Alma*. part. 2. §. num. 7. inclinat in contrariam ſententiam ſequuntur Sylueſtrum, Antoninum, & quoſdam alios quos refert. Et præcipuè fundatur in cap. *Quod nõnullis*, de Priuileg. Sed non rectè, quia illud cap. manifeſtè loquitur de interdicto locali, quod vocatur commune terræ interdictum vt apertè Gloſſa ibi ſentit, & expreſſiùs ibi Panormitanus dicens, quod ibi per priuilegium conceditur nunc eſſe ius commune capituli *Alma mater*. Addit Couarr. coniecturam, quia illo loco poſſent celebrari diuina publicè & ſoléniter, & poſſent pulſari campanæ, ſi ipſe locus non eſſet interdictus: hoc autem eſſet in ludibrium ipſius interdicti, nec poſſent perſonæ interdictæ moraliter excludi, imò eſſet quodãmodo inuitare illas: ſed hæc omnia ſunt accidentaria, per ſe autem omnia illa licent in tali loco: clerici autem cauere debent ne perſonas interdictas admittant & conſequenter non debent dare ſigna, quæ ad vocandũ populum dari ſolent: ſi tamen aliquod eſſet in vſu proprium clericorum ad vocandos illos, illud dari poſſet. In modo etiam celebrandi iuxta loci commoditatem, & diſpoſitionem ſe gerere tenebuntur: namſi, Eccleſia aliquantulum diſtaret, nec eſſet periculum quòd interdicti audire poſſent, liberè poterunt celebrare: ſin minus tenebũtur ſubmiſſa voce, & ianuis clauſis, &c. celebrare: non quia circunſtantia, vel impedimentum loci poſtulet, ſed propter vitandos interdictos.

Cap. 1. de Vſuris in 6.

Nauarr. Soto. Cõp. M. Gloſſa.

Couarr.

Secunda regula ſit, interdictũ perſonale particulare non infert locale particulare: è contrario autem rectè: infertur, ſaltem quoad ſubſtantiam, & effectum. 34

ctum. Prior pars manifeſta eſt ex ratione proximè facta. quia prohibitio perſonarum non infert aliquem locum eſſe ſimpliciter prohibitum: quod tam eſt verum de quolibet particulari loco, ſicut de generali. Vt probetur altera pars ſuppono primò, nullum locum etiã particularem poſſe ſupponi interdicto, niſi propter delictum alicuius perſonæ: quod ſatis conſtare poteſt ex dictis ſuprà de cenſuris in communi: nam cùm hæc ſit grauis pœna, debet ſupponere culpam ſaltem in aliquo, quod infrà latiùs tractabo. Secundò ſuppono, quãdo locus interdicitur ob delictum alicuius, illum, qui ſua culpa dedit cauſam interdicto, neque ibi, neque alibi poſſe intereſſe diuinis, vt colligitur ex dict. cap. *Si ſententia*, ibi: *Qui culpabiles non exiſtunt, poſſunt extra ipſam licitè intereſſe diuinis*: ergo qui exiſtunt culpabiles, etiam extra locum interdictum non poſſunt intereſſe diuinis: quamuis enim ibi ſit ſermo de interdicto generali, tamen cùm proportione eſt eadem ratio de particulari: atque ita omnes intelligunt. Hinc ergo concluditur, interdictum particulare locale virtute ſemper includere particulare etiam perſonale; quia ex vi illius ſemper aliqua, vel aliquæ perſonæ manent ſimpliciter excluſæ à diuinis in omni loco, ſed hæc eſt propria ratio interdicti perſonalis particularis: ergo.

Qui cauſam interdicto dedit, nullibi poteſt diuinis intereſſe.

35 Atque hinc à fortiori ſequitur tertia regula, nimirum interdictum generale locale virtute ſemper includere interdictum perſonale particulare; non tamen è conuerſo. Prior pars conſtat ex præcedenti regula: nam ſi interdictum locale particulare aliud infert multò magis generale. De quo eſt expreſſior textus in dicto cap. *Si ſententia*. Et ratio eſt eadem. Secũda etiam pars eſt manifeſta: nam ſi interdictum perſonale etiam generale nõ infert interdictum generale loci, multò minùs interdictum ſpeciale perſonale illud infert.

36 Ex quo ſequitur tandem quarta, & vltima regula, ſcilicet interdictum generale perſonale nõ includere virtute interdictũ locale etiam particulare: ſicut neque è contrario. Ratio prioris partis eſt manifeſta ex dictis in prima regula, quia ex vi cuiuſcũque interdicti perſonalis nullus locus eſt per ſe prohibitus, quominùs in eo perſonæ non interdictæ poſſint facere, vel audire diuina: ergo nullus locus particularis manet ſimpliciter interdictus ex vi cuiuſcunq; interdicti perſonalis, quantumuis generalis. Et ratio differẽtiæ quoad hoc inter localе, & perſonale interdictum eſt, quòd nullum interdictũ fundatur in defectu loci ſiue generalis, ſiue particularis: fundatur autem omne interdictum, etiã locale in delicto alicuius, vel aliquarum perſonarum, quæ acerbiùs ſemper puniuntur: & ideò particulare interdictum perſonæ alicuius per ſe, & ex vi inſtitutionis ſemper eſt coniunctũ cum quolibet locali. At verò è cõtrario quantumuis perſonæ interdicantur, etiam generatim, nullus locus ſpecialiter prohibetur; quia neque eſt in illo ſpecialis cauſa ipſius interdicti, neque in illum directè dirigitur interdictum ipſum. Dicunt verò aliqui, omne interdictum perſonæ eſſe interdictum loci, quia ratione perſonæ interdicitur locus, ſi in illo ipſa ſit, imò hæc videtur eſſe directa intentio talis interdicti. Sed reſpõdetur, falſum hoc eſſe niſi vbi interdictum eſt deambulatorium, quod iam diximus vtrumque cõprehendere. At cùm eſt perſonale ex intentione directa, ſolam perſonam interdicit: quod ſi ipſa ſit in loco cõmuni, verbi gratia, in oppido, nõ propterea oppidum eſt interdictum: ſi autem ſit in templo, impediet quidem, ne tunc fiãt diuina, ſicut impediet excommunicatus, nõ tamen propterea eſt locus interdictus, quia illo excluſo ſine alia relatione poterunt ibi celebrari diuina. Altera item pars facillima eſt, quia ex vi interdicti generalis loci non manet populus generaliter interdictus: ergo multò minùs manebit propter interdictum particulare loci. Ratio autem vtriuſque eſt, quia culpa, ob quam fertur locale interdictum, non eſt in toto populo. Imò licèt contingeret, omnes perſonas populi eſſe culpabiles in tali delicto, ſingulæ quidem eſſent ſpecialiter interdictæ; tamen in populum ipſum non eſſet latum generale interdictum.

Aliæ interdicti diuiſiones proponuntur.

Qvarta diuiſio interdicti addi poteſt in totale & partiale: totale voco illud, quod ſimpliciter fertur quoad omnes effectus interdicti, quale erit, quoties interdictum in locum, ſeu perſonam profertur abſolutè, & ſine vlla determinatione, vt notauit Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 170. Partiale autem erit, quando ſolùm fertur quoad vnum, vel alium effectũ; quale erit, quoties verba iuris, vel ſententiæ ita illud limitauerint vt ſi dicant: *Ab ingreſſu Eccleſiæ* iuxta, cap. *Is qui*, de Sententia excommunicationis: vel ſi tãtùm priuet Eccleſiaſtica ſepultura, argumenta cap. 2. de Torneamentis; & idem eſt in ſimilibus, vt notauit Couarruuias referens alios in cap. *Alma*, part. 2. §. 1. nu. 3. circa finem. Quæ diuiſio, & doctrina eſt conformis illi, quã m ſupra de ſuſpenſione tradidimus, & iuxta illam eſt proportionaliter intelligenda: ideoq; non oportet hic plura addere, ſed ex his, quæ de effectibus, dicemus, res tota exactè conſtabit. 37

Diuiſio in terdicti in totale, & partiale.

Quinta diuiſio interdicti erit, quia illud eſt à iure, aliud ab homine, quæ per ſe nota eſt, nam ab homine quotidie fertur; in quibus autem caſibus feratur à iure, infrà videbimus. Solum ergo hîc applicanda ſunt ſupra dicta de cenſuris in communi, & quæ infrà dicemus de cauſis interdicti. 38

Quintò diuiditur interdictũ à iure, & ab homine.

Sextò, & vltimò diuidi poteſt interdictum in illud, quod per modum cenſuræ fertur propter contumaciam: & quod fertur tanquam pura pœna. Cuius diuiſionis ſenſus conſtat ex dictis in ſimili de ſuſpenſione, & ex doctrina de cenſuris in communi. Res autem magis in particulari conſtabit ex his, quæ dicemus de cauſis, & de relaxatione interdicti. 39

Vltimò in interdictũ latum per modũ cenſuræ, & tanquam pura pœna.

DISPVTATIO XXXIII.

De primo effectu interdicti, qui eſt Sacramentorum priuatio.

Priuſquam de cauſis interdicti dicamus, viſum eſt dicere de effectibus: quoniam & ad intelligendã exactiùs rationem interdicti, & ad faciliorem cauſarum cognitionem hæc diſputatio confert. Omnes autem effectus interdicti ad tria capita reuocantur: quæ ſunt, priuatio actiua, & paſſiua quorundam Sacramentorum: priuatio actiua, & paſſiua diuinorum officiorum: & ſimilis priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Atque hi tres effectus communes ſunt proportionaliter omni interdicto, tam locali, quàm perſonali, & vtrique tam generali, quàm particulari. Et hæc intelliguntur per *Interdictionem diuinorum*, quando ſub hac forma fertur interdictum, vt colligitur ex cap. *Ex reſcripto*, de Iureiurando. Et in particulari explicatur in aliis iuribus, quæ infrà refe-

remus expreſsè: tamen habentur hi effectus in cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, & cap. *Alma mater*, de Sententia excommunicat. in 6. Hos ergo tres effectus ſigillatim explicabimus eoſque ad ſingula interdicta applicabimus. Solet autem addi, quartus effectus, qui eſt prohibitio ab ingreſſu Eccleſiæ, de quo peculiariter videbimus, an ſit effectus communis omni interdicto, an potiùs conſtituat peculiare interdictum.

SECTIO I.

Quorum ſacramentorum vſus per interdictum prohibeatur.

1 *Ratio dubitandi.* RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia in dicto c. *Si ſententia*, abſolutè dicitur, perſonas interdictas nō debere Eccleſiaſtica accipere Sacramenta. Quæ abſoluta propoſitio æquiualet vniuerſali: nulla ergo Sacramenta debent recipere, ſed omnia ſunt illis interdicta. *Concluſio* Dicendum verò eſt, hanc prohibitionem implicitè continere cōditionem, ſeu limitationem, ſcilicet niſi in caſibus, aut Sacramētis à iure exceptis. Ita declaratur in c. *Alma mater*, de Sēt. excom. ibi: *Certis caſibus, & Sacramentis exceptis*. *Capit. Alma. de Senten. excommu.* Et quamuis loquatur de interdicto locali, tamen eadem proportionali ratione in cæteris procedit. Et hæc eſt communis ſententia Doctorū in hoc loco, & Theologorum, & Summiſtarum, quos in re clara referre non eſt neceſſe. Videndum ergo ſupereſt quæ Sacramenta permittantur; nam cætera erunt prohibita.

De Baptiſmo.

2 PRimò ergo excipitur Baptiſmus, qui nullo interdicto prohibetur; quia eſt neceſſarium remediū ad ſalutem. Et quidem de perſonali interdicto, & quantum ad ſuſceptionem huius Sacramenti id oportuit iure caueri; quia ante Baptiſmum ſuſceptum nulla perſona eſt capax interdicti, quia non eſt capax cenſuræ vt ſuprà ſuo loco diximus; & ideò non potuit Eccleſia interdicere directè alicui perſonæ, ne Baptiſmum ſuſcipiat: potuit tamen fidelibus prohibere, ne in tali loco Baptiſmum adminiſtrent, vel etiam ipſis perſonis abſolutè interdicere actiuā adminiſtrationem huius Sacramenti. Quod autem id non faciat per interdictum generale loci, conſtat ex cap. *Reſponſio*, de Sententia excommunicationis & ex cap. *Non eſt verbis*, de Sponſalibus; eſt tamen aduertendum, in illis locis ſpecialiter excipi Baptiſmum paruulorum: per quod additū indicari videtur, Baptiſmum adultorum eſſe illo tempore interdictum. Verumtamen vel illa locutio non eſt ſumenda tanquam reſtrictio, ſed tanquam denominatio quędam Baptiſmi, quæ veluti per anthonomaſiam ita vocatur, quia paruulis eſt maximè neceſſarius, aut certè illa reſtrictio ablata eſt in cap. *Quoniam* de Sententia excomm. in 6. ibi: Nedum pueris ſed adultis propter periculum moræ exhiberi poteſt licitè *tempore interdicti*. Nam licèt adultus poſſit per Baptiſmum fluminis ſaluari, tamen Eccleſia nóluit eius ſalutem in eo diſcrimine cōſtituere, vt contritio, vel amor Dei ſuper omnia neceſſariò illi habendus ſit: neque etiam voluit vberiori fructu Sacramenti, quoad gratiæ argumentum, & plenam remiſſionem culpæ, & pœnæ quempiam priuare. *Baptiſmus poteſt interdicti tēpore ſolemniter miniſtrari.* Colligitur prętereà ex dicto cap. *Quoniam*, Sacramētum hoc non ſolùm priuatim, ſed etiam ſolemniter miniſtrari poſſe in loco interdicto, tum quia non poſtulat accidentariam neceſſitatem, vt adminiſtrari poſſit; ſed quouis tempore daripermittit propter intrinſecam cauſam, ſeu neceſſitatē, que eſt *moræ periculum*: quoties autem Baptiſmus cōceditur extra articulum neceſſitatis ſolemnitas eius conceſſa intelligitur: imò hæc nūquam licitè dimittitur, niſi ob accidētariam neceſſitatem. Tum etiam quia in illo textu ſupponitur, huiuſmodi Baptiſmū dandum eſſe cum vnctione Chriſmatis: hæc autem vnctio pertinet ad ſolemnitatem Baptiſmi, & ex hac cæremonia alias licitas eſſe concludimus; quia nō eſt maior ratio de vna, quàm de alia; & quia illa vnctio nonniſi in plena adhibetur ſolemnitate. Quod etiam credimus iure antiquo, & cōmuni fuiſſe conceſſum; quādo enim ius aliquid ſimpliciter concedit, & non limitat modum, aut formam, intelligitur illud concedere ſecundum communem, & vſitatū ritum. Præſertim quia in hac materia, quando aliud vult, id exprimit, vt patet ex cap. *Alma*, de Sententia excomm. in 6. Et hæc ſententia communis eſt, vt videre licet in Syluestro, *Interdictum*. 5. nu. 9. Nauarro, cap. 27. nu. 178. Couarruuia in capit. *Alma*, part. 2. §. 2. num. 7. Atque hinc fit, vt ea quæ ſunt quaſi præparatoria ad ſolemnitatem Baptiſmi, etiam liceant, qualia ſunt Catechiſmus: nam ordinatur ad conuenientem diſpoſitionem baptizati; item benedictio fontis, ſeu aquæ, ſi facta non ſit: licet oppoſitum cenſeat Couarruuias num. 6. cum Paludano in quarto 7. diſt. quia benedictio fontis non eſt neceſſaria ad Baptiſmum. Dico tamen, ſatis eſſe, quoad ſolénitatem Baptiſmi ſpectat, vt aqua ſit benedicta: probatur rectè à ſimili ex dicto cap. *Quoniam*, vt paulò inferiùs videbimus. *Ad Baptiſmi ſolēnitatē ſatis eſt quod aqua ſit benedicta.* Crediderim tamen, huiuſmodi ſolemnitatē, & benedictionem, quatenus ad diuinum officium ſpectat, faciendam eſſe cum circunſtantiis præſcriptis in cap. *Alma*, de quibus poſteà.

Hinc colligo, huius Sacramēti adminiſtrationem per ſe non prohiberi in loco interdicto, per interdictum particulare. 3 *Per interdictū particulare loci non prohibetur adminiſtratio Baptiſmi in eo.* Ita Calderinus tractat de Interdicto, & Couarruuias ſuprà, & Burgaſius de Sententia interdicti, num. 27. Et ratio eſt, quia prædicta iura ſimpliciter excipiunt Baptiſmum. Verum eſt cap. *Reſponſio*, & caput *Non eſt nobis*, ſpeciatim loqui de interdicto generali Prouinciæ, aut ciuitatis: propter quod nonnulli Canoniſtæ tenuerunt hoc non eſſe extendendum ad interdictum particulare. Et fauet illis, quòd ex interdicto particulari non oritur tanta neceſſitas adminiſtrandi hoc Sacramentum in loco interdicto, ſicut ex generali, quia per hoc omnia loca prohibentur: & ideò ſi quærendus eſſet locus non interdictus, difficilis redderetur adminiſtratio talis Sacramenti: at verò quando interdictum eſt particulare, poteſt facilè relicto illo loco, in alio non interdicto miniſtrari Sacramētum. Vnde etiam Couarruuias limitationem addit, *niſi commodè Sacramenta alibi miniſtrari poſſint*. Nam tunc putat non licere Baptiſmum in Eccleſia ſpecialiter interdicta miniſtrare. Quando ergo eſt moralis neceſſitas, certum eſt corollarium illatum à paritate rationis, Erit autem illa neceſſitas, ſi in populo non ſit niſi vna Eccleſia, & illa ſit interdicta; vel ſi ſint plures, ſi omnes ſint particulariter interdictæ: nam ſolemnis Baptiſmus in Eccleſia miniſtrandus eſt, iuxtà Clementinā vnicam de Baptiſmo. Addo verò, ex vi talis interdicti per ſe non prohiberi Baptiſmum in loco interdicto, tum quia ſi id licet in ea neceſſitate, non eſt propter exceptionem à generali prohibitione: nā hæc exceptio non eſt expreſſa in iure ſub hac ſpeciali ratione. Secluſo autem iure, non eſſet illa ſufficiens cauſa, vt id licitè fieret, ſi eſſet generalis lex in contrarium: ergo ideò tunc licet, quia nulla eſt lex prohibens Baptiſmi adminiſtrationem per ali-

quod interdictum locale. Tum etiam quia in dicto cap. *Quoniam*, abſolutè dicitur, tempore interdicti licitum eſſe miniſtrare hoc Sacramentum, neque diſtinguit de interdicto particulari, aut generali: per quod ius explicanda ſunt cætera; nam quoad hoc ſub generali comprehendunt particulare, quia ita ſe habet ad ſuum obiectum, ſeu locum, ſicut generale ad ſuum. Nec refert, quòd tunc Baptiſmus abſque magna difficultate poſſit dari alibi: id enim non inducit obligationem, ſi alius locus non eſt prohibitus: nec cenſeo eſſe obligandum Parochum, cuius parochia interdicta eſt, vt ad baptizãdum ſuum ſubditum eat ad aliam Eccleſiam, vel parochiam, etiam vicinam, cùm ſua quoad hunc effectum interdicta non ſit. Dixi autem, *per ſe*, quia ſi ſequatur ſcandalũ, ex eo quòd id fiat in loco interdicto, cùm fieri poſſit in non interdicto; tunc id non licebit: tamen ex alio capite, quod eſt per accidens: nec erit illa tunc violatio cenſuræ, ſed charitatis. Et ita ſentit Syluester, *Interdictum*, 5. quæſt. 7. num. 9.

Non tenetur Parochus, cuius parochia eſt ſpecialiter interdicta, aliã adire ad baptizandum.

4. Secundò ſequitur ex dictis, miniſteriũ Baptiſmatis non eſſe ſimpliciter prohibitum ei, qui perſonaliter interdictus eſt: nam conſtat, in caſu neceſſitatis poſſe ab eo fieri. Difficultas autem eſt, an hoc miniſterium per ſe prohibitũ ex vi interdicti perſonalis; ſolúmque permittatur in caſu neceſſitatis proximi; anverò è contrario, quia hoc Sacramentum ex ſe neceſſarium eſt; ideò abſolutè non prohibeatur per interdictum perſonale: ideóq; non peccet perſona interdicta baptizando etiam ſolemniter, licèt ſint alij non interdicti, qui hoc miniſterium pręſtare poſſint. De qua re pauca inuenio in ſpecie dicta à Doctoribus. Quidam autem generatim de cenſuris aiũt, hominem ligatum cẽſura maiori, poſſe baptizare extra articulum neceſſitatis, in eo verò poſſe non tamen ſolemniter, quia ſolemnitas non eſt neceſſaria, & ſolùm propter neceſſitatem conceditur: quod aliàs per cenſuram prohibitum eſt. Ad hoc autem citantur varij textus, qui vel in ſpecie loquuntur ex excommunicatione, vt cap. vlt. de Clerico excommunic. miniſtr. & cap. penult. de Sententia excommunicationis: non poteſt autem ex effectu vnius cenſuræ inferri effectus alterius, cum in effectibus maximè differant. Vel certè iura, quæ loquuntur ſpecialiter de interdicto, non loquuntur ſpecialiter de Baptiſmo, ſed generatim de vſu diuinorũ, vel celebratione, aut auditione diuinorum officiorum, vt patet ex cap. *Si ſententia*. & cap. *Si ciuitas*, & ca. *Is cui*, de Sententia excommunicationis, in 6. cum ſimilibus. Iam autem oſtendimus, hanc verborum generalitatem eſſe intelligendam iuxta materiam ſubiectam, & moderationem in aliis iuribus expreſſam: nam cum eadem amplitudine eſt ibi ſermo de perceptione Sacramẽtorum, & de interdicto locali, in quibus certum eſt adhibendam eſſe exceptionem Baptiſmi: idem ergo erit de interdicto perſonali.

Num perſonaliter interdictus poſſit ab interdicto perſonaliter miniſtrari.

Refellitur quorundã ſententia.

5. Ptopter hoc ergo videri poteſt probabile interdictum perſonale non habere hunc effectum interdicendi miniſterium Sacramenti Baptiſmi. Poſſumúſque ad hanc formam rationem redigere, non habet plures effectus interdictum perſonale circa perſonam, quam habeat locale circa locum: ſed interdictũ locale non prohibet Baptiſmum dari in loco interdicto: ergo interdictum perſonale non prohibet perſonam interdictam miniſtrare Baptiſmũ. Maior probari poteſt ex citatis iuribus: nam generatim, & pariformiter loquuntur de effectibus vtriuſque interdicti, neq; inuenitur aliquod ius, quod ſpeciale aliquid ſtatuat circa hoc de interdicto perſonali. Et addi poteſt congruentia; quia ſicut Baptiſmus propter neceſſitatem ſuã vbique dari poteſt, ita etiã à qualibet

Secunda ſententia.

A perſona ex vi inſtitutionis ſuæ: & ſicut ad decẽtiam, & reuerẽtiam eius ſpectat (licèt non ad ſubſtantiã) vt in loco ſacro detur, ita etiam quòd à perſona ſacra miniſtretur: ergo ſicut hac ratione non interdicitur locus ſacer quoad miniſterium Baptiſmatis, ita nec perſona ſacra quoad illius adminiſtrationem. Et declaratur proportio: nam interdicta generaliter terra, vel ſpecialiter Eccleſia, poteſt ibi ſolẽniter celebrari Baptiſmus, præſertim ſi ſupponamus ibi non eſſe aliã Eccleſiã: ergo interdicto generaliter Clero, vel ſpecialiter hoc Clerico, vbi alius non eſt, nihilominùs poteſt ibi ſolemniter dari Baptiſmus, quia eſt eadem ratio; & citatum ca. *Quoniam*, abſolutè dicit, *tempore interdicti*: ergo tunc miniſtrari poterit etiam ſolemniter à perſona interdicta; quia non eſt alia perſona B ſacra, quæ id muneris præſtare poſſit: ergo ſignũ eſt id non fieri licitum propter neceſſitatem Baptiſmi; quia hæc non ſufficit, vt Baptiſmus, aliàs prohibitus ſolemniter detur: ſignum ergo eſt id eſſe licitũ, quia per ſe, & ex vi talis interdicti nõ eſt prohibitum. Atque hanc opinionem indicare videtur Syluester verbo *Interdictum*, qu. 2. cùm enim dixiſſet, Clericum interdictum peccare, & violare cenſuram exercendo aliquem actum ordinis, excipit cæremonias Baptiſmi, & Pœnitentiæ.

Syluest. Vera ſententia, & explicatio ſuperioris.

Vt verò hæc ſententia probabilis ſit limitanda, eſt ad interdictũ generale, cui aliquis cauſam nõ dedit, quod non immediatè, ac per ſe, ſed per quandam redundantiam, ſeu communicationem talem perſonã innocentem interdicit, vt ſumitur ex cap. *Si ſententia*, C de Senten. excomm. in 6. Et ideò quoad has perſonas optimè procedit ratio, & proportio adducta inter locale, & perſonale interdictum. At verò quando perſona eſt ſpecialiter interdicta, vel directè, vel virtute; quia cauſam dedit interdicto generali, ſiue perſonali, ſiue locali, tunc aliter ſentiẽdum cenſeo: nam ratio facta ceſſat, & alia iura non fauent, ſed potiùs obſtare poſſunt, vt meliùs in ſequenti puncto explicabo: nam quoad hoc eadem eſt ratio de Confirmatione, & de Baptiſmo ſolemniter dato. Dicẽdum ergo cenſeo, perſonam interdictam tantùm generaliter, & abſque culpa propria, poſſe miniſtrare Baptiſmum ſolemniter, quia nõ ſolùm ratione neceſſitatis licet illi miniſtrare hoc Sacramentum, & quia abſolutè non eſt illi prohibitum. Perſona autem ſpecialiter D interdicta ſolùm ob neceſſitatem hoc facere poteſt; & ideò non ſolemniter, ſed priuatim tãtùm hoc ei licet. Neque in hoc comparari debet perſona cum loco ſpecialiter interdicto, quia locus ſemper interdicitur ratione culpæ alterius; perſona autẽ ob propriam, quãdo vel interdicitur per interdictum particulare, vel per generale, aut locale, cui cauſam dedit. 6.

De Confirmatione, & Chriſmate.

DE Confirmationis Sacramẽto idem dicendum eſt, quod de Baptiſmo; quia quoad hoc negotium facta ſunt paria in cap. *Reſponſo*, de Sententia excomm. & habetur etiam in cap. *Quoniam*, eodem tit. in 6. Et in priori loco ſermo eſt de interdicto generali E loci, de quo propterea indubitatum eſt non habere hunc effectũ in loco interdicto, neq; prohibere quominùs in illo loco, & in qualibet parte eius, aliàs apta ad hoc miniſterium, hoc Sacramẽtum adminiſtrari poſſit. Cuius ratio primaria voluntas eſt inſtituentis: illum autem mouere potuit, quòd Confirmatio eſt veluti complementum quoddam ſtatus Chriſtiani hominis, cuius profeſſio eſt Baptiſmus. Accedere etiam potuit, quòd hi, qui confirmantur, ſunt paruuli, & innocentes; & ideò in eorum commodum meritò potuit hic fauor ampliari, quãquam 7.

de

de facto non pro illis ſolis,ſed etiam pro omnibus adultis hæc conceſſio facta ſit, vt habetur in dicto ca. *Quoniam.* Vbi etiã pro ratione redditur, *moræ periculum*, quia pro magno incommodo habitum eſt,vt vel infantes exponantur periculo moriendi ſine fructu huius Sacramenti, vel adulti cogantur aliquãdiu viuere ſine auxilio,& ope illius: cùm tamen illo maximè indigeant ad reſiſtendũ tentationibus, præſertim contra fidem. In eodem etiam cap. *Quoniam* hoc nõ limitatur ad interdictum loci generalis,ſed ſimpliciter dicitur, *tempore interdicti*, Propter quod,& propter alia,quæ dixi ſuprà de Baptiſmo,cenſeo etiam in Eccleſia ſpecialiter interdicta poſſe hoc Sacramentum miniſtrari;quia hæc duo Sacramenta paria facta ſunt in iure quoad hoc negotium. Vnde aliæ congruentiæ adductæ de Baptiſmo hîc applicari poſſunt.

8. *Confirmatio etiam in loco interdicto ſolemniter conferri poteſt, & debet.*

Atque hinc ſequitur,Sacramẽtum hoc,etiamſi in loco interdicto detur, cum omni ſua ſolẽnitate dari poſſe,imò & debere:tum quia hoc Sacramẽtum,cùm non ſit neceſſitatis,regulariter loquendo, non debet aliter adminiſtrari: tum etiam quia in iure ſimpliciter conceditur; & ita nõ ſolùm per modum exceptionis à lege prohibente hunc actum in ſpecie,ſed per modum actus nõ prohibiti in tota ſua ſpecie. Eſt ergo hoc miniſterium ſimpliciter conceſſum in omni loco ſecundum cæremoniam,& ritum communem, quo fieri ſolet in Eccleſia. Imò additur in dicto cap. *Quoniam*,ob eandẽ cauſam poſſe Chriſma confici in tali loco interdicto in die Cœnæ Domini: quia ſicut Philoſophia dicit; *Qui dat formã: dat & conſequentiam ad formam:* ita ratio moralis docet, eum, qui aliquid concedit,etiam concedere ea, quæ ad aliud neceſſaria ſunt.Quod principium planè ſupponunt ſæpe leges etiam ciuiles,vt videre licet in l. *Ad rem*, & l. *Ad legatum*, ff.de Procurator. Quia ergo Chriſma ab Epiſcopo confectum neceſſarium eſt ad Cõfirmationis Sacramentum præſtandum, & iuxta morem Eccleſiæ tantũ in die Cœnæ cõfici poteſt, & veteri Chriſmate ampliùs non eſt vtendum: ideò conceſſo Confirmationis Sacramento,neceſſe fuit Chriſmatis etiã confectionem concedi. At verò quoniam hæc confectio Chriſmatis officium quoddam Eccleſiaſticũ, ſeu pars eius exiſtit, dubitari poteſt,an dũ fit in loco interdicto, ſeruandæ ſint illæ circunſtantiæ, quæ de aliis officiis præſcribuntur in iure,de qua re dicemus inferiùs agentes de diuinis officiis in loco interdicto prohibitis,vel conceſſis.

Chriſma poteſt confici in loco interdicto in die Cœnæ Domini.

9. Iam verò hîc occurrit quæſtio de interdicto perſonali,an in illo etiã excipiendum ſit hoc Sacramentum, ita vt per hanc cenſuram non prohibeatur perſonæ interdictæ vſus huius Sacramenti: & hîc habet locum quæſtio etiam de paſſiuo vſu,quia qui confirmandus eſt,iã ſupponitur baptizatus,& conſequenter capax cenſuræ, & prohibitionis. Dico ergo per interdictum generale perſonale neminem excludi à participatione huius Sacramenti,niſi qui cauſam interdicto dedit. Prior pars habetur in dicto ca. *Quanto*,quod ſimpliciter dicit, *tempore interdicti*, non diſtinguens de interdicto ciuitatis,quoad terrã,vel quoad populum. Alterius verò partis,ſeu exceptionis ſenſus eſt,eũ,qui ligatur hoc interdicto,quia ſua culpa cauſam illi dedit, nec poſſe ſe ingerere, nec admitti ad tale Sacramentũ recipiendum, niſi priùs vel ſatisfecerit,vel, ſi hoc non poſſit, cautionem dederit, ſaltẽ iuratoriã,ſi aliam non poſſit. Quod in ſpecie de hoc Sacramento non inuenio in iure expreſſum;tamen à fortiori ſumitur ex cap. *Alma mater* de Sent.excommunicationis, in 6. vbi de his,qui dederunt cauſam interdicto generali loci,dicitur non eſſe admittẽdos ad Pœnitentiæ Sacramentum, niſi ſatisfactione, aut cautione præmiſſa. Videtur autem neceſſaria,ac ge-

Per interdictũ perſonale non prohibetur receptio Confirmationis.

Regula generalis.

A neralis regula, quos Eccleſia non admittit ad Pœnitentiæ Sacramentum propter cenſurã, vel indiſpoſitionem eorum(de baptizatis agimus) ad nullũ aliud Sacramentum eos admittere:quia in huiuſmodi homine pœnitentia eſt veluti præparatio, & diſpoſitio ad alia Sacramẽta:vnde qui eſt indignus,ſeu incapax in foro Eccleſiæ Sacramento Pœnitentiæ, à fortiori eſt incapax cuiuſlibet alterius Sacramenti. Ergo in noſtro caſu qui ſic dedit cauſam huic interdicto generali perſonali, non poteſt admitti ad Sacramẽtum Pœnitentiæ,niſi præmiſſa illa conditione: nã eſt eadem,vel maior ratio de hoc interdicto, ac de locali; quia eſt æquè graue, & magis directè reſpicit perſonas. Item quia dictum ca. *Alma*, ſimpliciter loquitur *tempore interdicti*, & priùs ſolùm excipit excommunicatos,& poſteà eos,qui dederunt cauſam interdicto.
B Certum ergo videtur, illam legem procedere etiam de interdicto generali perſonali: ergo ob aliud principium poſitum extendenda etiam eſt ad Sacramentum Confirmationis;quod ſcilicet perſonę ſic interdictæ,& culpatæ admitti ad illud non debeãt,ſiue id ſit propter indignitatem, quam cenſentur habere, ſaltem in foro Eccleſiæ, ſiue quia ius voluit talem cenſuram in eis aliquid efficacius operari propter culpam eorum;quod probabiliùs videtur.

Ex quo vlteriùs concluditur,quoties aliquis interdicto ſpeciali, & perſonali ligatus eſt, non poſſe admitti, neque ipſum poſſe licitè recipere hoc Sacramentum,donec Eccleſiæ ſatisfaciat, & per formam ab ea præſcriptam admittatur. Ratio eſt clara ex di-
C ctis, quia nunquam aliquis ſpecialiter interdicitur, niſi propter propriam culpam,vel contumaciam:ergo ſi is,qui ligatur generali interdicto, cui ipſe per propriam culpam cauſam dedit,recipere non poteſt hoc Sacramentum, niſi præmiſſa iuris forma: multò magis dicendũ id eſt de ſpecialiter interdicto.An verò neceſſarium ſit præmitti abſolutionẽ, ſeu relaxationẽ interdicti,vel ſufficiat ſatisfactio, quæ in dict. c. *Alma mater*,poſtulatur,ita vt ipſo facto cenſeatur ablata prohibitio interdicti,ſaltem quoad hunc effectum,dicã infrà tractando de relaxatione interdicti: interim videri poſſunt Gloſſa & Doctores in cap. *Præſenti*,verb. *Generaliter*,de Sent.excomm.in 6. 10.

Interdictus ſpecialiter & perſonaliter ligatus nõ poteſt recipere Confirmationem, nec ad ipſam admitti.

Tandem iuxta doctrinam datam intelligendã cenſeo deciſionem textus in cap. *Epiſcoporum*, de Priuil.
D in 6.vbi in hoc pares fieri videntur excommunicati, & interdicti, *quoad Eccleſiaſtica Sacramenta non admittantur:* nam ſi hoc ſumendum eſt ſine vlla exceptione intelligendum eſt de interdictis perſonaliter, & ſpecialiter, vel directè, vel ſaltem indirectè, & virtute, Eſtq́; hoc conſentaneum illi textui, in quo ſermo eſt de interdicto locali, & poſtea transfertur ſermo ad perſonas interdictas,quæ in illo interdicto ſunt,& illi cauſam dederunt:propter quod dicebamus ſuprà interdictum locale ſemper includere virtute aliquod perſonale. Si quis autem velit de omnibus quomodocunque interdictis textum illum exponere, neceſſario debet ſubintelligere conditionem, *Niſi in caſib. à iure expreſſis:* iuxta ea quæ in ſuperiorib. dicta ſunt. 11.

E Iam verò ſupereſt dicendũ de actiua adminiſtratione huius Sacramenti, an prohibita ſit perſonæ ſpecialiter vel generaliter interdictæ ſiue per proprium interdictum perſonale, ſiue per locale, cui cauſam dedit. Eſtque eadem quæſtio de confectione Chriſmatis,eodemque modo definienda iuxta ſuperiùs dicta. Igitur ſi perſona tantùm eſt interdicta generali interdicto, cui cauſam non dedit; idem de illa cenſendum eſt quoad hoc Sacramentum, quod de ſolemni adminiſtratione baptiſmi, quia hæc duo Sacramenta æquiparata ſunt in iure quoad hoc, vt comprehendantur vel non comprehendantur in interdicto 12.

Ligatus generali interdicto, cui cauſam non dedit, ſolemniter cõferre poteſt Confirmationem.

Nō tamē ſi cauſam dedit interdicto.

terdicto: & ideò quæ in ſimili puncto diximus de Baptiſmo, hîc applicari poſſunt. At verò ſi perſona ſit interdicta ſpecialiter, ſiue directè per proprium particulare interdictū, ſiue per generale, cui dedit cauſam, probabiliſſimum cenſeo non poſſe propter generalem prohibitionem adminiſtrandi diuina, quæ habetur in dicto cap. *Si ſententia*, & in cap. *Clerici*, & in cap. *Latores*, de Clerico excom. miniſt. in quibus interdicti etiam in hoc æquiparãtur excommunicatis: quod etiam intelligēdum videtur, vt ſuprà exponebam, de interdictis ob propriam culpam: illi enim meritò poſſunt excõmunicatis comparari. Sicut ergo excommunicatis non licet Sacramentum Confirmationis miniſtrare, ita nec propriè, & ſpecialiter interdictis. Prætereà quia licèt velimus hîc ſubiūgere conditionem, *niſi in caſibus à iure expreſſis*, non inuenimus talem exceptionem in iure factã vel formaliter, vel æquiualenter, ſed potiùs oppoſitam. Quòd non formaliter, patet, quia nullum eſt ius, quod eis expreſsè concedat, vel talē exceptionem in propriis terminis, vel in ſpecie faciat. Non etiam æquiualenter, quia in iure nunquam fit exceptio de interdicto perſonali particulari, neque etiam de interdicto generali, nec de quolibet locali reſpectu perſonarũ, quę cauſam dederunt interdicto: ſed ſolùm reſpectu earum, quæ cùm ſint innocentes, quaſi concomitanter comprehenduntur interdicto: vel de loco ipſo, qui perinde ſe habere videntur: cùm autem in his ſit ratio longè diſſimilis, non poteſt dici vna exceptio aliã per æquiualentiam comprehendere. Denique quòd oppoſitum potiùs in iure inſinuetur, patet ex dictis de paſſiua receptione huius Sacramēti; quia per hãc cenſuram non minùs interdicitur adminiſtratio, quã receptio: ſed in iure declaratum eſt: receptionem nō eſſe licitam perſonis ſic interdictis, vt oſtendimus: ergo idem cenſendum eſt de actiua adminiſtratione. Vnde cùm Sacramentum hoc nec ſit neceſſarium, nec poſſit niſi ſoléniter, & ex officio miniſtrari, ſimpliciter concludendum eſt, miniſterium eius nunquam licere perſonis ſic interdictis.

De Sacramento Pœnitentiæ.

13. *Cap Alma, de Sētent. excom. in 6.*

DE hoc etiam Sacramento quãtum ad receptionem eius expreſſa eſt in iure exceptio in capit. *Alma mater*, de Sententia excomm. in 6. Circa quod aduertendum eſt, ante illud caput non inueniri expreſſum in iure, hoc Sacramentũ dari poſſe omnibus peccatoribus tempore interdicti abſque ſpeciali neceſſitate periculi mortis inſtantis: nam de illo caſu id ſupponitur in cap. *Permittimus*, de Sen. excom. & cap. *Quod in te*, de Pœniten. & remiſſion. In dicto autem cap. *Alma mater* declaratũ, ſeu conceſſum eſt, vt cuilibet homini poſſit hoc Sacramentum tempore interdicti concedi; quia neceſſitas ipſius Sacramenti coniuncta cum periculis, & facilitate hominum ad peccandum, viſa eſt ratio ſufficiens ad hanc facultatem concedendam cum limitationibus, quæ ibidem adiunguntur, & ſtatim exponentur.

Sacramētū Pœnitentiæ tēpore interdicti recipi, & conferri poteſt.

14. *Quocunq; ſi interd.*

Secundò obſeruandum eſt, licèt in principio illius capitis videatur Romanus Põtifex tantùm loqui de interdicto generali loci; tamen poſteà in ipſa cõceſſione abſolute dicere. *Tēpore interdicti.* Et, ne quis exiſtimet hoc verbum eſſe referendum ad initium capitis, & iuxta illud reſtringendum, poſteà in fine illius clauſulæ addũtur hæc verba. *Vbi ciuitas vel locus alius, ſeu vniuerſitas interdicti exiſtunt.* In quibus tria interdicta continentur, ſcilicet interdictum locale, tam generale, quàm particulare, & interdictum perſonale generale. In illis ergo omnibus licitũ eſt Sacramentum Pœnitentiæ accipere, quando perſona cauſam

Niſi perſona illi cauſam dedit.

A interdicto non dedit, aut alia cenſura non obſtat, vt ſtatim dicam. Et quidem de interdicto generali loci id habetur expreſsè in textu, de particulari verò etiã locali tum ex illa particula. *Vel locus alius*, tum ex paritate rationis, quando perſona nō magis fuit in culpa cur interdictum particulare poneretur, quàm generale. Eadémque ratio eſt de interdicto perſonali generali, quod in textu ſignificatur per illam particulam, *Seu vniuerſitas.*

15. *1. Limitatio propoſitæ affert.*

Tertiò obſeruandæ ſunt duæ limitationes, quæ in textu ponuntur. Prima, *Dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti, præter quam in mortis articulo, nolumus*, ad eandem ſcilicet pœnitentiam. Circa quàm dubitari poteſt, an ſit ſermo de excommunicatis tãtùm propter cauſam interdicti, vel quocunq; alio nomine. B Quidam priori modo intelligunt, vt Syluester verb. *Interdictum*, 5. num. 9. & Tabiena num. 6. & Armilla num. 45. & ratio eſſe poteſt, quia per ſe non eſt prohibitum excommunicatum abſoluere quocunque tempore in foro pœnitentiæ, abſoluendo illum priùs ab excommunicatione; alioqui, neque in articulo mortis licitum erit excommunicatum abſoluere à peccatis, non priùs abſoluendo à cenſura. Alij verò cenſent verba illa intelligenda eſſe abſolutè de quacunque excommunicatione, ita vt textus ille prohibeat abſoluere tempore interdicti à cēſura excommunicationis: & ideò etiam prohibeat excõmunicatum à peccatis abſoluere; quia verba textus abſoluta ſunt, & ſine limitatione: & ideò non ſunt ſine cogente ratione reſtringenda. Item, quia ad abſoluendum ab excommunicatione requiruntur aliquæ cæremoniæ, quæ inter diuina officia computantur iuxta cap. *A nobis*, ſecundum de Sententia excõmunicationis. Verumtamen hæc ratio licèt habere poſſit locum in abſolutione ſolemni quæ in exteriori foro certis cæremoniis fit, tamen in abſolutione, quæ in foro interiori fieri poteſt non procedit: quia ſine vllis precibus, vel cæremoniis fieri poteſt, & eiſdem ferè verbis, quibus datur abſolutio ſacramētalis, dari poteſt. Vt autem excõmunicato tribui poſſit pœnitentiæ Sacramentum, ſufficit abſolutio excommunicationis illo poſteriori modo data: ergo nō eſt veriſimile propter illam rationem prohiberi in illo textu, ne excommunicatus in foro pœnitentiæ abſoluatur; & à peccatis, & ab excommunicatione. Vnde Panormitanus in capitulo finali de Exceſſibus Prælatorum num. 5. dicit non eſſe prohibitum tempore interdicti abſoluere ab excõmunicatione, ſaltem quando abſolutio non datur cum ſolemnitate præſcripta in dicto cap. *A nobis.* Secus enim cenſet quando cum illa fit, de quo poſteà dicã: ad rem enim præſentem illud prius ſufficit.

Syluest. Tabien. Armil.

Refellitur quorundã ſententia.

Panor.

16. *Nō prohibetur priuata abſolutio ab excommu. tēpore interdicti.*

Cenſeo igitur in dicto cap. *Alma*, non prohiberi abſolutionem ab excommunicatione priuatim cõceſſam tempore interdicti, ſi alioqui excommunicatio non ſit reſeruata, neq; aliud impedimentum interueniat, præter interdictum: quia ante dictum cap. *Alma*, hoc non erat prohibitum: imò videbatur conceſſum conceſſa facultate abſoluēdi à peccatis mortalibus iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis. Neque in dicto cap. *Alma* fit noua prohibitio, ſed ſolùm non cõceditur in hoc ſpeciale priuilegium. Quapropter, vel textus ille intelligendus eſt de abſolutione ſoléni & in foro exteriori, vel exponendus eſt de excõmunicatione lata ob cauſam, & culpam, in qua fundatur etiam interdictum, vel certè (quod probabiliſſimum mihi eſt) loquitur de excõmunicatione reſeruata, ita vt illud relatiuum, *Quos admitti, &c.* Sit reſtrictiuum eorum excommunicatorum, quos ſimpliciter nominauerat: quem ſenſum Gloſſa ibi tetigiſſe videtur.

Gloſſa.

Alia

2. Limitatio. Alia limitatio eſt de illis, propter quorum culpam latum eſt interdictum, quibus non eſt concedenda pœnitentia, niſi priùs ſatisfecerint modo ibi preſcripto, & iam à nobis in ſuperiori puncto explicato. Ex qua limitatione à fortiori colligimus, eũ qui perſonali, & particulari interdicto ligatus eſt, non poſſe ſacramentum pœnitentiæ recipere: quia huiuſmodi interdictum nunquam fertur, niſi propter propriam culpam eius, in quem fertur. *V. validũ ſit ſacra. pœn. collatũ ſpecialiter interdict.* An verò ſacramentum pœnitentiæ collatum perſonæ ſic interdictæ ſpecialiter, ſeu ratione propriæ culpæ validum ſit, idem iudicium eſt, quod de excõmunicato: quia quoad hanc prohibitionem eodem modo ſe habent, vt rectè notauit Gloſſa in cap. præſenti verb. *Generaliter*, de Sentent. excommunicationis in 6. *Gloſſ.*

18. *Sacramẽtum pœnitentiæ poteſt miniſtrari in loco interdict.* Sed quæret aliquis, an tempore interdicti localis poſſit hoc ſacramentum miniſtrari etiam in loco interdicto. Et quidem, quando interdictum eſt generale loci, non videtur habere dubium: quia tunc tota terra eſt interdicta, & non oportet extra illam, vel ad locum diſtantem ire ad hoc ſacramentum ſuſcipiẽdum: & hoc eſt, quòd directè concedit ca. *Alma mater*, aliàs nihil nouum quoad hoc ſacramẽtum induxiſſet. At verò quãdo Eccleſia tantùm, vel alius ſimilis locus eſt ſpecialiter interdictus, quidam cenſent non eſſe in eo ſacramentũ pœnitentiæ adminiſtrandum: quia commodè poteſt extra Eccleſiam in alio loco non interdicto dari. Sed hoc non ſatis eſt, niſi oſtendatur prohibitio, quia non ſufficit antiqua generalis; quia in dict. cap. *Alma mater*, videtur limitata etiam circa interdictum particulare loci, vt ſupra expendi: quæ limitatio nulla fuiſſet, niſi liceret etiam in tali loco ſic interdicto pœnitentiam adminiſtrare: quia extra illum anteà etiam licebat. Accedit quod hæc ſacramenta, quæ tempore interdicti permittuntur, fieri poſſunt cum omni decẽtia, vel requiſita, vel magis conueniente, ad hanc autem ſpectat, quod ſacramentum pœnitentiæ detur in Eccleſia, vel in loco ſacro: & ideò probabiliùs credam per ſe concedi, vt hoc ſacramentum dari poſſit in Eccleſia ſpecialiter interdicta, quod etiam confirmant dicta in ſimili de Baptiſmo, & Confirmatione.

19. *Qui cauſam interdicto non dedit, poteſt Pœnit. ſacr. mini.* Dicendum ſupereſt de actiuo miniſterio huius ſacramenti. De quo primò conſtat non prohiberi per vllum interdictum locale ei, qui cauſam illi non dedit. Probatur, tum ex dictis de aliis ſacramentis, tum etiam quia per hoc interdictum non arcentur à diuinis perſonæ, quæ illi cauſam nõ dederunt niſi in ordine ad talem locum: ſed miniſteriũ huius ſacramẽti iam non eſt prohibitum in loco interdicto per dictum cap. *Alma*, ergo. Secundò exiſtimo probabilius perſonas innocentes non priuari hoc miniſterio per interdictũ generale perſonale. Probatur, tùm ex dictis de Confirmatione, nam hoc ſacramentum magis neceſſarium eſt, tum quia eadem exceptio de illo fit in iure: & præterea fit abſolutè de vſu talis ſacramenti, vnde comprehenditur tàm actiuus, quàm paſſiuus, quia vnus ſine alio eſſe nõ poteſt, & ita eadem eſt vtriuſque ratio. *Non verò qui cauſã interdict. dedit.* Tertiò, perſona ſpecialiter interdicta vel directè, vel indirectè, quia cauſam dedit interdicto generali, priuata eſt miniſterio actiuo huius ſacramenti. Probatur ſatis ex dictis de Baptiſmo. Sẽper tamẽ excipitur caſus neceſſitatis proximi, in quo etiam excommunicatus poteſt pœnitentiam dare: interdictus autem ſpecialiter, ad ſummum æquiparatur excommunicato.

20. *An ſacrament. miniſtratum è nominatim interdicto ſit validum.* Sed quæri poteſt, an ſit irritum hoc ſacramentum à perſona ſic interdicta miniſtratum. Loquor autem per ſe, & ex vi cenſuræ, nam ex praua diſpoſitione pœnitentis facilè poterit hoc ſacramentum eſſe nullum, iuxta ſpecialem proprietatem eius, de qua alibi. A Difficultas ergo propria erit ſi pœnitẽs bona fide accedat. Deinde ſupponendum eſt cõfeſſorem eſſe nominatim interdictum, ac denunciatũ, aliàs iuxta Extrauag. *Ad euitãda*, nondũ erit priuatus vſu poteſtatis ſuæ in ordine ad alios, & ideò ſacramentum validum erit, licèt peccet miniſtrando. Difficultas ergo eſt, an interdictum vt ſic non ſolùm prohibeat vſum, ſed etiam tollat iuriſdictionem, nam ſi nõ tollit, erit validum ſacramentum, per ſe loquendo; ſi verò tollit, erit nullũ. An verò tollat, necne, non inuenio in iure expreſſum, nec à Doctoribus ſatis definitum. Affirmans verò pars ſuaderi poteſt, quia hæc cenſura priuat rebus diuinis quantum poteſt, niſi in iure limitetur: ergo. In contrarium verò eſt, quia interdictũ non tollit iuriſdictionem: vnde cenſura lata à perſona in- *Pars negans.* B terdicta, vel abſolutio ab illa, & alij actus ſimiles valent. Res profectò mihi dubia eſt, & ideò moneo vt talis abſolutio omnino caueatur. *Quid in hoc dubio ſentiendũ.* An verò in rigore nulla ſit, id eſt; an hæc cenſura tollat iuriſdictionem, dicam infrà tractando ſimilem quæſtionem de Irregularitate, in quem locum aliam etiam ſimilem de ſuſpenſione ab ordine remiſi, quia horum omnium videtur eſſe ferè eadem ratio.

De Eucharistia.

Diſtinguendi ſunt duo modi recipiendi, vel miniſtrandi hoc ſacramentum. Vnus eſt per modum viatici ob periculum mortis, alius eſt extra illã neceſſitatem. De prioris generalis regula capit. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. eſt, *Vbicunque in iure pœnitentia morientibus non negatur, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, comprehendit, quod nec ipſum deſcendentibus denegetur.* Cùm ergo per interdictũ iure antiquo, & nouo pœnitentia non ſit morientibus deneganda, etiam viaticum negandum non eſt. Eſt tamen primum notanda differentia inter generale, & particulare interdictum, tam locale, quàm perſonale, quod ſtãte interdicto generali locali, poteſt hoc viaticum infirmis, ſeu morientibus tribui, etiam in locis interdictis, quia hoc eſt moraliter neceſſarium, eò quòd tota ciuitas, vel locus, verb. grat. interdictus ſit: & ideò ſicut hoc conceditur de pœnitẽtia, ita etiam de Euchariſtia. 21. *Euchariſtia per modum viatici poteſt dari tempore interdicti. Ca. Quod in te de pœni. & remiſſ. Quomodo applicãda ſit aſſertio ad interdictum locale.* C At verò, quando locus eſt ſpecialiter interdictus, non ſolùm neceſſarium non eſt, verùm D etiam nec moraliter accidit, vt Euchariſtia detur in loco interdicto: quia talis locus ſolet eſſe Eccleſia, infirmus autem, cui viaticum miniſtratur, non ſolet eſſe in Eccleſia: poteſt tamen ex Eccleſia interdicta viaticum ad illum deferri. Si contingeret etiam infirmum in tali Eccleſia ægrotare, vel in hoſpitali, tali Eccleſiæ coniuncto, qui ſimul cùm illa interdictus ſit, poterit illi in eodem loco hoc ſacramentum miniſtrari? Similiter, quando periculum non eſſet mortis naturalis, ſed violentæ, aut ſi nauigatio longa eſſet inchoanda, in quo articulo poteſt is, qui ſacramento indiget, ad Eccleſiam accedere, non oportet ſacramentum extra Eccleſiam deferre, ſed in ea, licèt interdicta ſit, eſt miniſtrandum: quia etiam tunc datur per modum viatici, reſpectu cuius per ſe non eſt E prohibitio, neque interdictio: præſertim, quia magis expedit Euchariſtiam in Eccleſia diſpenſare, etiamſi interdicta ſit, quàm in alio profano loco. *Idẽ eſt dicẽdum reſpectu peregre nauigaturi, & ſimilium.* Quanquã, ſi plures eſſent Eccleſiæ, ſeu loca ſacra conſulendum potiùs eſſet, vt id fieret in Eccleſia non interdicta, quàm in interdicta.

De perſonali etiam interdicto aduertendum eſt, ſi generale illud ſit, & particularis perſona, quæ illo ligatur, non dedit cauſam interdicto, abſolutè poſſe cõmunicare abſq; alia præuia ſatisfactione, vel abſolutione à cenſura: quia cùm ipſe non deliquerit, non 22.

eſt de

eſt de quo ſatisfactio ab illa ſit danda; & cum interdictum generale ſit, & non liget hanc perſonam, niſi ex generali ratione, ſicut neceſſarium non eſt tale interdictum tolli, vt viaticum detur, ita etiam non eſt neceſſariū, vt aliqua abſolutio à tali cẽſura procedat. Secùs verò eſt, quando quis dedit cauſam tali interdicto, tunc enim præmittenda eſt ſatisfactio, quæ ad pænitentiam concedendam neceſſaria eſt: iuxta cap. *Alma*, tùm quia hoc ſacramentum per ſe illud ſupponit, tum etiã quia in præſenti eadem eſt vtriuſque conceſſio. Vnde ſi contingeret poſſe dari alicui viaticum, & nõ abſolutionem, quia v. g. adeſt Diaconus, & non Sacerdos: tunc idem modus ſatisfactionis eſſet ab illo exigendus, vt probatur ſatis ex dict. cap. *Alma*, iuncto cap. *Quod in te*.

Quid de ligato perſonali interdicto particulari.

23 Atque hoc idem à fortiori locum habet in eo, qui ſpeciali interdicto perſonali, ligatus eſt: nam ille ſemper ſupponitur dediſſe cauſam tali interdicto. Qua propter etiam abſolui debet à tali cenſura vel ante abſolutionem à peccatis, vel ante viaticum ſi prior abſolutio dari non potuit: quia omnis cenſura, quæ per ſe & directè priuat ſacramentis: prius tollenda eſt, quàm ſacramenta recipiantur. Item, quia iam diximus interdictum hoc æquiparari excommunicationi. Quò etiam fit, vt in illo articulo, omnis, qui poteſt miniſtrare ſacramentum, poſſit etiam interdictum auferre quantùm ad talem perſonam, ſicut etiam poteſt auferre excommunicationem. De quo latiùs infrà dicemus.

De actiua adminiſtratione viatici tempore interdicti.

Sacerdos qui generali interdicto cauſam non dedit viaticum miniſtrare poteſt.

24 Ex quibus intelligitur quid dicẽdum ſit de actiua adminiſtratione viatici tẽpore interdicti: Cenſeo enim quemlibet Sacerdotem, qui non dedit cauſam interdicto, nec particulari interdicto ligatus eſt, poſſe in eo euẽtu viaticum miniſtrare, ſi alioqui ius habet adminiſtrandi, quod ſupponimus. Hoc manifeſtum eſt in quolibet interdicto locali: nam illud non impedit huiuſmodi perſonam, niſi quatenus impedit locum, & reſpectiuè in ordine ad illum ſed tale interdictum non impedit locum in ordine; ad viaticum præſtandum: ergo neq; huiuſmodi perſonam. De interdicto verò perſonali generali id patet, tùm à paritate rationis, tùm maximè quia tale interdictum æquè comprehendit omnes perſonas, quæ cauſam non dederunt: ergo vel nullam impedit ab hoc miniſterio, vel omnes: quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia: ſuppono enim eſſe æquales

Dubium.

in iure miniſtrandi. Non poteſt autem impedire omnes: nam repugnat hoc, ſi receptio conceditur: ergo nullam impedit. Solùm interrogari poteſt, ſi in aliquo populo clerus ſit inrerdictus, & ſolus ſit vnus parochus, ad quem ex officio pertineat viaticum miniſtrare: an poſſit hoc committere aliis Sacerdotibus, & illi poſſint illud admittere, & exercere, etiamſi generatim interdicti ſint.

Reſoluitur

Reſpondeo, probabilius cenſeo poſſe: quia non video ſpecialem prohibitionem, & generalis non ſufficit: quia in exceptione viatici totum hoc miniſterium includi debet: quia moraliter neceſſariũ eſt, & quia nihil referre videtur; quod tale miniſterium per ipſum proprium parochum fiat, vel per alium delegatum ab ipſo, cùm vterque ſit æquè generatim interdictus. Et ex dictis etiam de pœnitentia, & de aliis ſacramentis hoc ſequitur.

Sacerdos interdicto ligatus cum ipſe cauſã dedit non poteſt viaticum miniſtrare ſi ſit alius nõ ſpecialiter interdictus.

25 At verò clericus, qui perſonaliter interdictus eſt vel directè, vel indirectè, quia cauſam dedit interdicto, non poteſt, per ſe loquendo, hoc miniſterium vſurpare: niſi prius à tali cenſura abſoluatur: quia per talem cenſuram maximè interdicitur miniſterium ſacramentorum: & de hoc particulari neque formaliter, neque virtute fit exceptio, vt ſuprà in ſimilibus declaraui. Dixi autem, per ſe loquendo, quia ſi ſint alij Sacerdotes non interdicti ſpecialiter, qui viaticum deferre poſſint, tunc ille, que interdictus eſt, non poteſt illud miniſterium vſurpare. At verò, ſi deeſſet miniſter alius idoneus, tunc ob neceſſitatem poteritSacerdos ſpecialiter interdictus illic ſuccurrere: poſſet excommunicatus, vt aliis locis latè diximus.

An parochus ſpecialiter interdictus poſſit in hoc Sacerdoti ſimplici ſuũ miniſterium cõmittere.

Sed quid, ſi parochus ſit ſpecialiter interdictus, & ſolùm ſint alij Sacerdotes ſimplices, tenebitúrne illis committere vices ſuas, vel aliis, poſſunr ſua authoritate ſe intromittere, eò quòd paſtor cenſura ligatus non videatur poſſe, aut per ſe facere, aut authoritatem dare, Reſpondetur primùm non poſſe alium ſibi hoc ius vſurpare: quia impedimentum alterius non confert aliis tale ius. Deinde in eo caſu nõ debet parochus per ſe miniſtrare ſacramentum, quia re vera non eſt neceſſitas, & alioqui habet abſolutam prohibitionem. Debet ergo per alium id facere, potéſtque & licitè, & validè talem facultatem alteri concedere: quia illa conceſſio non eſt actus ordinis, ſed iuriſdictionis; interdictum autem non impedit iuriſdictionis actus, qui non inuoluunt immediatum vſum ordinis. Propter quod etiam in ſacramento pœnitentiæ, poteſt parochus interdictus miniſterium illud, & vices ſuas alteri committere, eíque iuriſdictionem in illo foro dare. In quo eſt differentia notanda inter interdictum hoc ſpeciale, & excommunicationem: quòd parochus excommunicatus non poteſt alteri iuriſdictionem committere: quia hic eſt quidam vſus iuriſdctiionis: excommunicatio autem priuat omni vſu iuriſdictionis: interdictum autem non ita.

An huiuſmodi parochus poſſit hoc miniſterium Diacono cõmittere.

Sed quæres tãdem, ſi parochus interdictus non habeat alium Sacerdotem, ſed Diaconum tantùm, cui hoc miniſterium committat; tenebitur nihilominùs non per ſe facere, ſed per Diaconum? Reſpondetur minimè: tùm quia iam ferè nõ eſt in vſu Eccleſiæ, vt hoc miniſterium committatur Diacono, niſi deficiente omninò Sacerdote: tùm etiã quia hoc ſpectat ad maiorem reuerẽtiam ſacramenti, & ad quandam ſolemnitatem illius miniſterij, quę ſeruanda eſt, vt iam dicam.

An tẽpore interdicti ad ægrotos viaticum cum ſolẽnitate ſit deferẽdũ.

27 Vltimò dubitari poteſt, an tempore intetdicti viaticum ſit ad ægrotos deferendum cum ſolemnitate & pompa in Eccleſia vſitata: an verò ſeruandæ ſint circũſtantiæ cap. *Alma mater*, pro exigentia ſeu proportione illius actionis. Reſpõdeo ex communi ſententia, deferendum eſſe cum omni comitatu, & honore conſueto, & debito, iuxta cap. *Sanè*, de Celebratione Miſſarum, ita Syluest. Angel. & alij Summiſtæ, & Nauar. nu. 179. & Couar. d. cap. *Alma*, p. 2. §. 2. n. 7. Et à fortiori patet ex dictis de Baptiſmo, & Cõfirmatione: nã ſi illa ſacramenta ſolẽniter miniſtrari tunc poſſunt, multo magis Euchariſtia: nam illi lõgè maior reuerentia debetur: & ad hunc finem totus ille ornatus ordinatur. Vnde rationes aliæ de aliis ſacramentis factæ à fortiori in hoc locum habent.

Syluest. Angel. Gabriel. Nauar. Couarr.

In prædicto caſu nõ omittenda cãpanarũ pulſatio.

28 Solùm dubitari poteſt de campanarum pulſatione: nam hæc ſpecialiter videtur prohibita in d. cap. *Alma*, Reſpondetur etiam eſſe licitam: nam in d. cap. ſolùm mandatur, vt Miſſæ, & alia diuina officia dicantur campanis non pulſatis: deferre autem viaticum, non eſt Miſſam dicere, aut aliud diuinum officium; quod audire eo tempore prohibitum ſir: & ideò illa prohibitio ad hanc actionem non extenditur. Quòd etiam ex fine talis prohibitionis colligi poteſt: nam ſignum cimbalorum datur ad excitandam vel congregandam plebem: quia ergo ad Miſſas, & diuina officia audienda publicè & indiſcriminatim non eſt populus admittendus, ideò nec eſt

illo ſigno publico conuocandus. At verò ad ſanctiſſimum Sacramentum comitandum, & venerandum omnes concurrere poſſunt, & admitti: non eſt ergo prohibitum prædicto ſigno illos vocare, & ad reuerentiam excitandam. Quia verò in aliquibus locis conſuetum eſt, vt in illa actione campanæ pulſentur cum quadam ſignificatione alacritatis & gaudij cōſulendum videtur, vt tempore generalis interdicti illa peculiaris ſignificatio omittatur.

29 *Quantum debeat eſſe mortis periculum, vt tempore interdicti Euchariſtia infirmis deferri poſſit.*

Poterat tandem hoc loco tractari quanta debet eſſe neceſſitas, & quale mortis periculum, vt ſufficiat ad hoc miniſterium tempore interdicti præſtandum. Sed de hac re videnda ſunt, quæ ſuperiori tomo dixi de articulo & periculo mortis; & ad hunc locum ſunt applicanda ex principio poſito, quòd quoties poteſt pœnitentia dari propter occaſionem mortis, poteſt etiam Euchariſtia. Addo verò non eſſe neceſſarium expectare euidens periculum mortis, aut quod infirmitas nimium aggrauetur, ſed ſatis eſſe, quod ex ſuo genere grauis ſit. Itaque quoties iudicio docti Medici infirmitas, vel occaſio eſt ita grauis, vt prudenter quis faciat ſe ad mortem præparando, petendo viaticum, illi eſt dandum: quia iura nihil aliud petunt, niſi quod intercedat vera occaſio ſuſcipiendi viaticum: cúmque hoc ad fauorem pertineat, eſt ampliandum quantum prudenter poſſit. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de quacumque occaſione probabili mortis violentæ, & multò magis quando illa certò inſtat, vt in damnatis ad mortem: ſuppono enim illis iure non denegari Euchariſtiam, vt breuiter tetigi in 3. tomo diſput 69. ſect. 3. in fine, & videri poſſunt quæ citat Couarr. dict. cap. *Alma*, p. ſecund. §. 3. d. 3. & lib. ſecund. Variarum, cap. 1. num. 11.

Vide 3. tomum. 3. p. Couarr.

De communi vſu Euchariſtiæ.

30 *Sacerdotalis vſus Euchariſtiæ.*

SVpereſt, vt dicamus de vſu huius ſacramenti quando non datur per modum viatici. In quo diſtinguere poſſumus duplicem vſum, ſcilicet in ſacrificio, vel extra; & priorem vocare poſſumus Sacerdotalem, alium verò laicum. De priori nunc nō agimus, quia eſt inſeparabilis à Miſſæ ſacrificio: quia nec ſacrificium ſine tali communione, nec talis communio extra ſacrificium fit. Quapropter tunc licet illa communio, quando licet ſacrificare; & è conuerſo qui ſacrificare non poteſt tempore interdicti nec communicare illo modo poteſt. Quando autem & quomodo ſacrificium illud permiſſum ſit tempore interdicti, dicemus diſput. ſequenti.

31 *De vſu laico Euchariſtia regula generalis.*

De communi ergo, ſeu laico vſu Euchariſtiæ regula generalis eſt, iure communi prohibitam eſſe omnibus ex vi interdicti, iuxta modum eius. Ratio eſt, quia omne interdictum prohibet ſacramētorum vſum in his quæ iure non excipiuntur, ſed vſus Euchariſtiæ non eſt exceptus extra ſacrificium, niſi quando datur per modum viatici: ergo extra illum articulum manet ſub generali iuris prohibitione, vt rectè concludit Panormitanus ſecutus Calderinum in cap. *Quod in te*, de Pœnis, & remiſſ. num. 2. Dices in cap. *Alma*, conceditur vt pœnitentia poſſit ſanis etiam adminiſtrari, non obſtante interdicto: & in cap. *Quod. in te*, dicitur ſub pœnitentia comprehendi Euchariſtiam: ergo fauor ille, cap. *Alma mater*, extendendus eſt ad Euchariſtiam, quæ ſanis datur. Reſpondetur negando minorem, verba enim cap. *Quod in te*; hæc ſunt, *In illo verbo, per quod pœnitentiam morientibus non negamus viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus*, Non ergo ſub pœnitentia abſolutè ſumpta voluit Pontifex Euchariſtiam, ſeu vſum eius comprehendi, & concedi: quia hoc nec ex proprietate verborum, nec ex aliqua vniuerſali ratione haberi poterat: ſed ſpecialiter ſub pœnitentia morientium voluit comprehendi viaticum: quia in illo articulo habent illa ſacramenta neceſſariam quandam coniunctionem. Et ideò conceſſio illa, quæ de pœnitentia fit in d. cap. *Alma*, pro omnibus etiam ſanis extendi non poteſt ad communem Euchariſtiæ vſum.

Panorm. Calderin. Occurritur obiectioni.

32. *Tempore interdicti nec dari, nec recipi poteſt Euchariſtia extra periculum mortis.*

Ex his ergo fit, vt quando interdictum eſt generale loci, Euchariſtia nec dari, nec recipi poſſit prædicto modo in toto illo loco interdicto à quibuſcumque perſonis cuiuſcumque loci, aut ordinis, ſeclúſis priuilegiis, aut ſpecialibus exceptionibus, de quibus ſtatim. Et idem proportionaliter eſt de interdicto particulari loci quoad illum ſpecialem locum. At verò extra illa loca communicare poterunt omnes perſonæ, quæ directè, vel indirectè non fuerint perſonaliter indirectæ. Ratio eſt, quia hæc eſt vis, & inſtitutio interdicti localis, vt conſtat ex dicto cap. *Si ciuitas*, & ex aliis iuribus ſuprà citatis. Secundò ſequitur, quando interdictum eſt generale perſonarum, omnes de populo, qui ſub illo generatim comprehenduntur, prohiberi abſolutè Euchariſtiam ſumere ſeu in quocumque loco: quia hæc etiam eſt vis interdicti perſonalis generalis, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ſuprà declaratum eſt. De interdicto autem perſonali particulari à fortiori hoc idem procedit, cùm ſuprà dictum ſit etiam per modum viatici dari, aut recipi non poſſe, per ſe loquendo, niſi ablato tali interdicto. Quod idem intelligimus de perſonis ita interdictis, vt cauſam dederint cuilibet interdicto generali: quia tanquam ſpecialiter interdictæ reputantur.

33. *Exceptio regulæ generalis.*

Ab hac tamen generali regula excipiuntur illi, qui ad communicandum eo tempore, vel loco ſpeciale priuilegium habent, vt ſunt communiter religioſi, & moniales. Multi etiam viri nobiles habere ſolent hæc priuilegia; & per Bullam etiam cruciatæ conceditur, & per alias quarum tenor attendendus eſt, & ſeruandus. Dubitari autem poteſt, an iure communi excipiantur aliquæ perſonæ eccleſiaſticæ ab hac generali regula. Dicunt enim aliqui, quando locus, vel Eccleſia per generalem cenſuram interdicuntur clericos ad talem Eccleſiam pertinentes, quíque ibi poſſunt officiis diuinis intereſſe iuxta c. *Alma mater*, poſſe etiam ibi Euchariſtiam ſumere. Ita Syluester verb. *Interdictum*. 5. n. 9. citās Geminianum in dicto cap. *Alma*. Alioqui (ait Syluester) ſtante eodem interdicto poſſet hodiè alicui licere communicare, cui heri non licebat, vt ſi heri erat Diaconus tantùm, & iam ordinatus eſt ſacerdos. Sed hoc nullum inconueniens eſt; tùm quia eſt mutatus ſtatus perſonæ; tùm etiam, quia non eſt ſermo de eadem communione: illi enim ſic denuo ordinato Sacerdoti licita eſt de nouo communio Sacerdotalis, ſeu ſacrificalis, vt ſic dicam, quia nouam poteſtatem ſacrificandi accepit: de alia vero communione eadem quæſtio manet. Fundamentum ergò illius ſententiæ ſumi debet ex cap. *Alma*, vbi conceditur clericis, vt tempore interdicti poſſint in ſuis Eccleſiis Miſſas & diuina officia celebrare cum circunſtantiis, de quibus infrà: ergò etiam eis conceditur, vt poſſint Euchariſtiam accipere: nam hæc eſt veluti pars quædā diuinorum officiorum.

An iure communi aliquæ perſonæ à dicta regula exciptiātur.

1. Opinio.

Syluest.

34. *Oppoſita ſententia communis. Couar. Nauar. Panorm.*

Hæc verò ſententia communiter non approbatur, vt colligitur ex Couar. dicto c. *Alma*, p. 2. §. 5. n. 6. & Nauar. c. 27. n. 178. & ex aliis, quos ipſi referunt, & ex Panormitano ſuprà. Et fundamentum eſt, quia illa conceſſio capituli *Alma*, ex vi, & proprietate terminorum non extenditur ad communionem laicam Euchariſtiæ: quia illa nec eſt ſacrificium, nec

pars

pars eius; nec etiam eſt diuinum officium, prout ibi accipitur, nec pars illius: ſicut enim inter effectus interdicti diſtinctus eſt priuatio ſacramentorum à priuatione diuinorum officiorum, vt ex diſcurſu huius, & ſequentis diſputatio. conſtabit: ita conceſſio ſeu relaxatio vnius effectus per ſe diſtincta eſt, & non comprehendit alium effectum. At verò communio hæc, licèt clericis, vel ſacerdotibus detur, ex ſe laica eſt, & ita in iure appellatur vt alibi tractauimus: ergò non comprehenditur in dicta conceſſione. Et confirmatur, quia ibi Pontifex ſolum concedit clericis tanquam miniſtris Eccleſiæ, quòd poſſint facere diuina, ſicut prius: ſed communicare non eſt officium miniſtrorum, neque priùs id faciebant tanquam miniſtri. Et rationes, quibus ibi Pontifex motus eſſe dicitur ad concedendum illud miniſterium, locum non habent in recipienda Eucharistia laicorum more: ergò non eſt illa conceſſio ad hunc caſum extendenda.

35\. *Quid in hac cõtrouerſia ſentiendum. Calder. Palud.*

Inter has ſententias non eſt facile iudicium ferre, vt etiam ſenſit Calderinus in ſuo tractatu de Interdicto, & Paludanus in 4. diſtinct. 18. quæſt. 8. n. 30. qui dicit Papam eſſe ſuper hoc conſulẽdum. Quamdiu tamen eius iudicium non habemus, probabiliter poteſt defendi prima ſententia ex alio fundamento, nimirùm quòd cui conceditur facultas aſſiſtendi Miſſæ ſacrificio, conceditur etiam vt de illo participare, ſeu communicare poſſit, niſi expreſſè excipiatur, ſeu denegetur. Quamuis enim qui Miſſam audit non ſtatim obligetur ad communicandum in illa, vt alibi latiùs probauimus, quod verum eſt non ſolùm de laicis, ſed etiam de clericis: Nihilominùs eſt valde conſentaneum: huic ſacrificio, & modo, quo in Eccleſia offertur, vt qui aſſiſtunt, de illo ſuo modo participent, ſicut illud ſuo modo offerunt: & ideò vſitatum olim in Eccleſia fuit, vt aſſiſtentes in Miſſa communicarent, quod maximè in clericis obſeruatum, & aliquando etiam præceptum fuit. Vnde de ſe ait Tridentina ſynodus ſeſſ. 22. cap. 6. *Optaret vt in ſingulis Miſſis fideles aditantes non ſolùm ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent*: ergò veriſimile eſt, vt quando Eccleſia alicui aufert interdictum, quantum ad prohibitionem aſſiſtẽdi huic ſacrificio, concedere etiam vt de illo participare poſſit, ſi aliàs ſpecialiter non prohibet: quia in illa abſoluta conceſſione continetur, vt poſſit quantum voluerit, & valuerit vberrimum fructum illius ſacrificij participare: Certum eſt autem accepturum vberiorem ſi in tali ſacrificio communicet. Prætereà expendo verba illa cap. *Alma. Dicuntur diuina officia ſicut priùs*: nam priùs ita dicebantur, vt miniſtri de ſacrificio communicate poſſent, ſi vellent, & hęc vt dicebam, erat antiqua conſuetudo; & hanc nunc deſiderat Eccleſia, quamuis non præcipiat, ergò ex vi illorum verborum conceditur miniſtris, vt diuina faciant modo conſueto, vel de facto, vel ſaltem de licentia, vel (vt ita dicam) de concilio Eccleſiæ, ſeu, quod idem eſt, conceditur illis, vt ſaltem poſſint participare ſicut prius. Denique fauores ampliandi ſunt, & hic ſenſus eſt ſatis conſentaneus verbis, vt expenſum eſt, & rationi textus, vt patet ex illis verbis, *Ex diſtrictione huiuſmodi ſtatutorum creſcit indeuotio populi & infinita pericula animarum ſurgunt*. Hæ namque duæ rationes maximè locum habent in priuatione, ſeu dilatione communionis, & maiorem habent vim in clero, & perſonis eccleſiaſticis: ergò non eſt cur hæc amplificatio huius gratiæ nimia eſſe videatur.

3. tom. diſput. 69 ſection. 3. — *Cõc. Trid. ſeſſ. 22. c. 6.* — *Cap. Alma mater exponitur.*

36\. Ex qua ſententia ſequitur optima ampliatio ad cap. *Alma*, dum concedit omnibus laicis, vt in quatuor feſtiuitatibus, Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis poſſint intereſſe diuinis, conſequenter concedere vt poſſint Euchariſtiam ſumere. Licèt oppoſitum ſentiat Antonin. 3. p. titul. 26. cap 4. Syluest. (planè non ſatis conſequenter) *Interdictum*, 5. quæſt. ſecunda Soto 4. diſtinct. 22. quæſtion. 3. articulo 1. poſt 4. concluſ. Couarruuias ſuprà Qui ſolùm fundantur, quia in illo cap. hoc expreſſè non conceditur. Nobis autem ex ratione facta videtur concedi virtute, ídque ſatis eſſe. Et prætereà expendo illa verba, *Participationem permittimus diuinorum*: nam hæc verba in rigore non ſolùm ad aſsiſtendum, ſed etiam ad communicandum, id eſt, ad participandum quantùm ſunt capaces, faciunt facultatem. Accedit, quòd quibus Pontifex voluit hoc negare, eos expreſsit ſubiungens in hunc modum, *Sic tamen quod illi propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenùs appropinquent*. Quæ verba intelligi poſſunt de oblationibus fidelium; ad quas faciendas ſolent ad altare accedere, vt refert Paludanus ſuprà: non tamen video cur non potius ſint de communione intelligenda: nam illa eſt propter quam maximè ſolet ad altare accedi. Et ſumi poteſt argumentum ex cap. *Quia in omnibus*, de Vſuris, vbi de publicis vſurariis dicitur, *Nec ad communionem admittantur altaris, nec oblationes eorum quiſquam accipiat*. Expendo enim quòd nomen altaris cum communione potius, quàm cum oblatione coniunctum eſt. Quamuis ergò non negem per verba illa cap. *Alma*, prohiberi huiuſmodi interdictis, & peccatoribus omne miniſterium altaris, & omnem actionem, vel receptionem ſacram, quæ circa altare fit: dico tamen, ibi etiam Euchariſtiæ communionem comprehendi, ac proinde aliis vel non interdictis, vel qui interdicto per ſuum exceſſum cauſam non dederunt, non prohiberi, ſicut neque aliud altaris miniſterium, cuius aliàs & capaces & digni ſint. Atque hæc probabiliter ſint dicta pro hac parte, quæ pia & fauorabilis videtur: nihilominùs communis ſententia non difficilè defendi poteſt, & in praxi ſeruanda eſt Eccleſiæ conſuetudo.

Corollariũ ſuperioris doctrinæ & ampliatio c. Alma. — *Antonin. Syluest. Soto. Couar.* — *Paludan.* — *Ca. Quia in omnibus de vſuris.*

37\. Tandem hinc obiter expeditur alia quæſtio, an ſcilicet propter implendum præceptum de annua communione, poſsit quis, aut debeat tempore interdicti communicare, poſsítque illi Euchariſtia dari. Aliqui enim ſimpliciter affirmant: quia tunc iam illud eſt ſacramentum neceſsitatis. Antonin. verò, & alij ſimpliciter negant. Dicendum eſt, iure antiquo id non licuiſſe: quia ſolùm concedebatur propter viatici neceſsitatem; vt ſuprà oſtenſum eſt neceſsitas autem præcepti Eccleſiaſtici neque eſt ſimilis, neque æqualis: imò iam tunc non eſſet neceſſitas, quia per vnam prohibitionem ceſsat obligatio alterius præcepti eiuſdem Eccleſiæ; ſicut in die feſto ceſsat obligatio audiendi Miſſam poſito interdicto, & prohibitione eius. Idémque dicendum erit nunc iuxta communem priorem ſententiam. Defendo autem poſteriorem, conſequenter dicendum eſt, poſito iure nouo dicto cap. *Alma*, aliud verum eſſe: quia vna ex illis quatuor feſtiuitatibus eſt Paſcha, pro qua ſpecialiter obligat præceptum annuæ communionis: ſed dictum eſt ex vi illius iuris ablatam eſſe prohibitionem interdicti, quoad communionem: ergò obligabit tunc præceptum, cum iam omne impedimentum ablatum ſit. Neque eſt inconueniens, vt ex vno fauore pullulet aliunde alia obligatio, quando illud eſt per accidens, & ſolùm quaſi remouendo prohibens: præſertim, quia illa obligatio communicandi neque odioſa, neque oneroſa cẽſeri debet, ſed potiùs fauorabilis. Neq; ab hac

An ad implendum præceptum annuæ cõmunionis poſſit quis tempore interdicti communicare.

Nauar. hac ſententia eſt alienus Nauarr. ſuprà, quamuis dicat conſulendum eſſe Summum Pontificem.

De Extrema vnctione.

38. *Ca Quod in te de pœnit. & remiſſione*

DE hoc ſacramento eſt expreſſa & abſoluta prohibitio in cap. *Quod in te*, de pœnitent. & remiſſ. cuius verba ſunt: *Licet per generale interdictum omnibus denegetur tàm vnctio, quàm Eccleſiaſtica ſepultura, &c.* Vbi ſignificatur non fieri de nouo illam prohibitionem, ſed iam factam ſupponi: Et licet in particulari non inueniatur in antiquioribus iuribus, ſatis eſt, quòd à prohibitione generali diuinorum non inueniatur excepta: Additúrque in eo capite, quaſi per declarationem ſpecialem non eſſe excipiendam. Quod ius per nullum poſterius reuocatum; aut limitatum inuenitur. Eſt autem notandum triplex diſtributio ibi formaliter, vel virtute contenta. Prima eſt temporis, ſeu occaſionis, aut neceſſitatis miniſtrandi hoc ſacramentum: nam abſolutè prohibetur, ita vt propter extremum mortis periculum ægrotantibus dandum ſit: & ita intelligunt Doctores omnes. Et ratio eſt clara, quia proprium, & quaſi intrinſecum tempus, in quo dandum eſt ſacramentum, eſt quando mors inſtat ex graui morbo, ergo ſi prohibetur, pro illo articulo maximè prohibetur. Et in hoc eſt facta differentia inter hoc ſacramentum & Euchariſtiam: quia non eſt ita neceſſarium, ſicut illa.

Tempore interdicti, nec etiam ob mortis periculum dari poteſt Extrema vnctio.

39. *Idque intelligendũ non ſolùm de accidẽtali ſolemnitate, ſed de ſubſtantiali ſacramento.*

Secunda diſtributio eſt modi, vt ſic dicam, conferendi hoc ſacramentum: quia in hoc non eſt diſtinguere ſicut in Baptiſmo, quòd detur cum ſolemnitate, vel ſine illa: quia neutro modo dari poteſt: ſimpliciter enim prohibetur quoad ſubſtantialem ſolemnitatem, vt ſic dicam, ſiue habeat accidentalem adiunctam, ſiue non: multum enim differt à baptiſmo in neceſſ. Et præterea in hoc etiam differt quoad ſubſtantialem ſolemnitatem, quia ſemper requirit ſacerdotem miniſtrũ, qui ex officio illud conferat, qui in Baptiſmo non ſemper eſt neceſſarius. Accedit, quòd illa ſacramenta, quæ tempore interdicti ſpecialiter permittuntur, etiam cum accidentali ſolemnitate dari poſſunt: ergo è conuerſo cùm hoc ſacramentum prohibetur, ſimpliciter, & quoad ſubſtantiam prohibetur. Denique nomen Vnctionis, ipſam ſubſtantiam ſacramenti ſignificat. Dices, cur potiùs prohibetur Vnctio, quàm Confirmatio: nam ſi neceſſitatem ſimpliciter ſpectemus, non eſt magis neceſſaria Confirmatio, quam Vnctio; ſi verò vtilitatem, non eſt minus neceſſaria Vnctio morituris, quam Confirmatio victuris. Reſpondetur, non eſſe facilè rationem reddere, quæ Innocentium Tertium mouerit, qui fuit auctor vtriuſque decreti, fortaſsè tamen non tanti æſtimaſſe neceſſitatem Vnctionis, ſicut Confirmationis; quia ſine Confirmatione non cenſetur aliquis perfectè Chriſtianus: & ſæpe accidere poteſt, vt multi verb. grat. pueri ante vſum rationis abſque aliis ſacramentis præter Baptiſmum, & Confirmationem moriantur: alij verò qui ſunt capaces Vnctionis, & ſupponuntur iam perfecti quoad ſtatum Chriſtianorum per Baptiſmũ & Confirmationem, & quoad propriam, & perſonalem neceſſitatem eis ſubuenitur per pœnitentiam & Euchariſtiam: & ideò non tanta videtur eorum neceſſitas. Accedit, quòd ſacramentum Confirmationis omnino ordinatur ad internum animæ bonum: Vnctio verò etiam ad ſalutem corporis: & ideò ex hac parte minoris quodammodò neceſſitatis viſa eſt, & eius interdictio magis neceſſaria ad vigorem, & terrorem huius cẽſuræ: tum quia homines magis timere ſolent (de vulgo, & multitudine hominum loquimur) detrimenta corporis, quàm ſpiritus; tum etiam quia ſi omnia hæc ſacramenta cõcederentur tempore interdicti, quoad hanc partem contemnerentur.

Reſpondetur euidã obiectioni.

40. *Omnibus perſonis cuiuſcumque conditionis prohibetur Extrema vnctio tẽpore interdicti.*

Tertia diſtributio eſt perſonarum, quæ ibi formaliùs continetur in illa particula, *omnibus*, quæ ex ſe tam clericos, quàm laicos comprehendit. Accedit præterea, quòd cùm in citatis verbis duo coniungantur, ſcilicet, Vnctio, & ſepultura ſacra: quoad ſepulturam ſtatim excipiuntur clerici, vt infrà videbimus ergò quoad Vnctionem comprehenſi relinquuntur, vt rectè ibi notauit Abbas num. 9. & eſt communis ſententia, idémque eſt de religioſis, & quibuſcumque aliis, quia verba vniuerſaliſſima ſunt, quæ nemo iure limitare poteſt, niſi in alio decreto talis limitatio vel exceptio adiuncta ſit: *nam vbi aliquid generaliter prohibetur quod expreſſè non conceditur, intelligitur denegatum*, vt dicitur in Clementina *Exiui*, §. *Porrò*, de verborum ſignificatione.

Abb. *Clemen. Exiui de Verb. ſig.*

Palud. rẽfutatur.

Quapropter immeritò Paludanus diſt. 18. q. 8. num. 28. ab hac ſententia communi receſſit, dicens clericis & religioſis dari poſſe vnctionem, ſumens argumentum ex eodem cap. *Quod in te*, quia ibi (inquit) conceditur his Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſepultura: ergo ſub illa comprehenditur Vnctio, quæ eſt veluti præparatio ad illam; credendum eſt enim, eum, qui concedit ſepulturam ſoli corpori proficuam, Vnctionem animæ neceſſariam non negare. Sed potiùs inde oppoſitum colligitur: nam cum ex duobus propoſitis, & generaliter vetitis, vnum tantum Pontifex concedat, & de altero taceat, illud tacendo negauit, vt in ſimili argumentatur Gregorius homilia 18. in Euangelia, & refertur in capite *Non ne*, de præſumptionibus. Non ergo vnum ſub alio comprehenditur, aliàs nec in principio oportuiſſet Vnctionem diſtinctè exprimere: cúmque minus ſit ſepultura, quàm Vnctio, non rectè ex conceſſione minoris infertur, etiam id, quod maius eſt, eſſe conceſſum. Cur autem Pontifex (hoc enim argumentum Paludani poſtulare videtur) conceſſerit Eccleſiaſticis perſonis ſepulturam Eccleſiaſticam, & non ſacram Vnctionem, dicendum eſt negari Vnctionem, propter rationes ſuperiùs factas: ſepulturam verò concedi propter ſtatus decentiam, vt inferiùs latiùs dicemus. Addendum verò eſt, per hæc non excludi ſpecialia priuilegia, quæ aliquæ religiones pro ſuis religioſis, vel familiaribus à Sede Apoſtolica habere poſſunt.

Gregor.

41. *Doctrina data ad interdictũ locale applicatur.*

Vltimò tamen aduertendum eſt, dictum ca. *Quod in te*, ſpeciatim loqui de interdicto generali loci; & ita ex illo textu immediatè tantùm haberi, in toto illo loco interdicto non poſſe hoc ſacramentum miniſtrari, quanquam perſonæ illius loci ſi alibi ægrotent, vel ſe illuc deferri faciant, poſſint ibi, hoc ſacramentum accipere, ſi cauſam interdicto non dedere iuxta ſuperiùs dicta. Hoc autem ſeruata proportione in interdicto particulari loci ſeruandum eſt: quia & eſt eadem, vel maior ratio, & procedit generalis prohibitio, quòd in loco interdicto nulla ſacramenta adminiſtrantur iuxta cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunicationis.

43. *Applicatur ad interdictum perſonale.*

Ad interdictum etiam generale perſonale, & à fortiori ad ſpeciale commutata (vt ſic dicam) proportione, eadem regula applicanda eſt, nam omnes perſonæ ſic interdictæ, etiamſi cauſam non dederint interdicto, hoc ſacramentum accipere non poſſunt, neque in eo loco, neque in alio, niſi priùs à tali interdicto aliquo modo liberentur: quia tale interdictum, vt ſuprà vidimus, omnes & ſingulares perſonas afficit, & in eis habet ſuum effectum: hîc autem eſt generalis ſacramentorum prohibitio iuxta iura ſuprà citata. Atq; hæc omnia procedunt iuxta antiquum

antiquum ius. Dubitari verò poteſt an iuxta nouum ius cap. *Alma mater*, liceat hoc ſacramentum miniſtrare in quatuor feſtiuitatibus ibi exceptis. Sed dico breuiter quoad hanc partem nihil eſſe innouatum illo iure: quia de hac re nulla ibi mentio fit, neque in ſpecie, neque in genere.

De ordine.

44. *Non poteſt laicis ſacramentū ordinis cōferri tempore interdicti.*

DE hoc ſacramento non inuenio aliquid in propria ſpecie in iure declaratum, & ideò nonnulla eſt diuerſitas inter Auctores. Et in primis, quoad perſonas laicas, omnes conueniunt non poſſe tempore interdicti ſacramentum hoc eis conferri. Ratio eſt, quia prohibitio eſt generalis iuxta dictum c. *Reſponſo*, & de ſacramento Ordinis nulla facta eſt exceptio: ergo. Nihilominùs tamen circa perſonas Eccleſiaſticas aliqui dicunt, eos, qui iam habent aliquē ordinem inferiorem, poſſe non obſtante interdicto ad ſuperiorem promoueri. Ita Innocentius in capit. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, qui de omnibus clericis loquitur: & ideò ex illius ſententia etiam hi, qui ſolùm primam tonſuram habent, poterunt ordinibus limitari. Ratio eius eſt, quia clerici ſunt.

Quid de clericis. Innoc.

45. *2. & vera ſententia.* Panorm. Paludan. Couarr.

Nihilominùs contraria ſententia vera eſt, quam tenent Panormit. in dicto cap. *Non eſt vobis*, Paludanus diſt. 18. q. 8. num. 29. Couarr. dict. cap. *Alma*, part. 2. §. 3. nu. 4. & omnes Summiſtæ. Et ratio eſt, quia illa exceptio nullo iure fundatur. Neque illa ratio Innocentij ſatis intelligitur: aut enim agimus de interdicto locali, aut de perſonali; ſi de locali, ſicut per illud non ſunt abſolutè interdicti clerici, ita nec laici: & ſicut locus eſt interdictus in ordine ad laicos, ita & in ordine ad clericos, in his quæ illis non ſunt iure conceſſa: nullo autem iure eſt illis conceſſum, vt poſsint ad ſuperiores ordines promoueri in tali loco, vel quod quiſpiam poſsit in eodem loco ordines conferre, niſi prius ab eodem loco interdictum auferat, vel ſuſpendat, ſi ad hoc poteſtatem habet. Quod patet ex dicto c. *Alma*, in quo poſtrema, & maior extenſiò huius conceſsionis facta eſt, & tamē ibi hoc non conceditur, vt ex textu conſtat. Hæc autem intelligenda ſunt de omnibus ordinibus, quæ ſunt ſacramentum, & conſequenter etiam de conſecratione Epiſcopali. De prima verò tonſura, & de benedictione Abbatis, vel virginis, quæ non ſunt ſacramenta ſed ſacramentalia, non eſt eadem ratio. Sed ita de illis iudicandum eſt, ſicut de diuinis officiis, de quibus infrà. Si verò loquamur de interdicto perſonali, aut illud eſſet ſolius populi laici, vel ſolius clerici, vel vtriuſque: de primo verum eſt per illud non prohiberi clericos, quin vlteriùs ordinari poſsint, quia non ſunt interdicti verum eſt, per illportione, de ſecundo interdicto verum eſt, per illud prohiberi clericos ne vlteriùs ordinari poſsint; non verò prohiberi laicos, quin denuò poſsint ordinibus initiari, quia non ſunt interdicti. Si verò loquamur de tertio interdicto, ex vi illius nec laici, nec clerici ordinari poſſunt: quia omnes ſunt interdicti: nulla eſt ergo exceptio, nec differentia quoad hoc inter Eccleſiaſticos, & laicos, ſi proportio ſeruetur. Vnde nihil etiam oportet hîc diſtinguere inter perſonale interdictū generale, & particulare: neque inter eos, qui dederunt, vel non dederunt cauſam interdicto: omnes enim ſimpliciter prohibiti ſunt, quamdiu interdicto ligantur. Solùm oportet aduertere in interdicto locali eos, qui ſua culpa cauſam dederunt, ſimpliciter prohiberi ordinari vel ordinare, non tantùm in loco interdicto, ſed vbique: quia illi conſequenter ſunt perſonaliter interdicti, vtſuperiùs declaratum eſt.

Extra locū interdicti poteſt ſuſcipere ordines, qui illi cauſam non dedit.

A

De Matrimonio.

IN Matrimonio tria diſtinguere poſſumus, ſcilicet ſponſalia de futuro; ſubſtantiam matrimonij; & Eccleſiaſticam ſolemnitatem cum ſacerdotali benedictione, quæ ſubſequi ſolet, & debet. De ſponſalibus, certum eſt licitè & validè fieri poſſe tempore interdicti, ſiue in loco interdicto, ſiue inter perſonas interdictas: quia illud neque eſt ſacramentum, neque aliquid ſacrum, aut diuinum officium, ſed eſt tantùm quidam humanus contractus: & ideò non continetur in his, quæ per interdictum prohibentur. 46.

Sponſalia de futuro non prohibentur fieri tēpore interdicti.

47. *Benedictiones nuptiales prohibitæ tempore interdicti.*

Secundò eſt certum benedictiones nuptiales eſſe prohibitas tempore interdicti: quia inter diuina B officia computantur; imò habent adiunctum miſſæ ſacrificium, & ſolemnes preces à ſacerdote in Eccleſia factas: hæc verò diuina officia prohibita ſunt tempore interdicti, vt poſteà videbimus. Et in hoc conueniunt omnes Doctores ſtatim citandi. Quanquam Couarruuias in dicto capite *Alma*, p. 2. §. 2. numer. 7. cenſet, ſi hæc ſolemnitas matrimonij fiat cum his circunſtantiis, cum quibus Miſſa dici poteſt in loco interdicto, iuxta capit. *Alma*, non eſſe malum, neque prohibitum ita fieri. Quia ibi conceditur, vt Miſſæ, diuináque officia dici poſſint ſicut priùs, campanis non pulſatis, & ianuis clauſis, & interdictis ac excommunicatis excluſis: ſed hæc benedictio & ſolemnitas, eſt quoddam ſacrum officium C cuidam Miſſæ annexum, ſeu coniunctum: ergo cum eiſdem circunſtantiis licebit.

Couarruuiæ opinio.

Obſtat verò huic ſententiæ, quia illa officia ſolùm conceduntur clericis: nam, per ſe loquendo, debent excludi laici, vt infrà videbimus: ſed hoc officium per ſe, & intrinſecè requirit præſentiam laicorum, ſcilicet ſponſi, & ſponſæ. Reſponderi poteſt, hoc eſſe accidentarium, & ſaltem id licere quando ſponſus, & ſponſa aliunde habent priuilegium audiendi diuina officia tempore interdicti. Sed contra, nam potiùs hoc eſt per accidens, ſcilicet habere tale priuilegium; per ſe autem eſt quòd talis actus intrinſecè requirat perſonas laicas: & ideò non videtur D comprehenſus ſub illis officiis, quæ in dicto cap. *Alma* permittuntur: nam illa ſupponuntur eſſe talia, vt inter ſolos clericos dici poſſint. Quæ ratio videtur efficax, ſupponendo laicos eſſe excludendos à diuinis officiis: nihilominùs tamen probabilem cenſeo opinionem Couarruuiæ cum ea moderatione, quòd ſponſus & ſponſa alioqui poſſint intereſſe diuinis, & ex dicendis ſequenti diſputatione clariùs conſtabit. 48.

49. *Matrimoniū tempore interdicti celebratum eſt validum.*

Tertiò eſt certum, Matrimonium, ſi tempore interdicti fiat, ſeruatis conditionibus aliàs requiſitis, vel ex ſe, vel ex nouo iure Concilij Tridentini, validum eſſe. Hæc eſt communis ſententia, quam probat. Gloſſ. dict. cap. *Alma*, verb. *Sacramentis*, quia matrimonium non eſt ſacramentum dans gratiam, E ſed aſſumptum eſt erroneum in fide, vt nunc ſuppono; & impertinens ad inferendum conſequens, quid enim obſtat dare gratiam, vt valeat ſacramentum. Alias ordo datus tempore interdicti, vel perſonæ interdictæ, non eſſet validus, quia eſt ſacramentum dans gratiam. Ratio ergo ſolùm eſt, quia interdictum nihil aufert, quod ſit de veritate talis ſacramenti. Confirmatur, quia ſuprà oſtenſum eſt, Matrimonium inter excommunicatos contractum validum eſſe: ergo etiam erit validum ab interdictis contractum, etiamſi ob exceſſus proprios interdicti ſint: quia iſti ad ſummum comparantur excommunicatis in vſu ſacramentorum, vt ſuprà dictum eſt. Ergo à fortiori matrimonium contractum in loco

interdicto validum erit: quia minùs poteſt circumſtantia loci, quam perſonæ, Matrimonium inualidum reddere.

50 *An matrimoniũ licitè contrahatur inter dicti tempore Sentêt affirm* Syluest. Innoc. Abb

Difficultas ergo ſupereſt, an licitum ſit Matrimonium contrahere non obſtante interdicto: multi enim Doctores ſimpliciter affirmant, Sylueſter verb. *Interdictum*, 5. num. 9. cum Innocentio capite vltim. de Exceſſibus Prælat. num. 6. clariùs, in cap. *Non eſt*, de Sponſ. vbi Panormitanus dicit eſſe communem & rationem indicant, quia inter infideles licitè contrahitur Matrimonium: ergo & inter fideles etiam interdictos. Quæ ratio idem concluderet de excommunicatis: non eſt ergo bona illatio, quia inter fideles Matrimonium eſt ſacramentum; non verò inter infideles. Item quia fideles ſubiecti ſunt ritibus, & prohibitionibus Eccleſiæ, non tamen infideles.

Refellitur fundamẽt. Syluest.

B Eandem verò ſententiam tenent Couarruuias dicto numer. 7. & Nauarrus capit. 27. num. 179. vbi etiam aſſerunt inter interdictos perſonaliter & ſpecialiter poſſe licitè Matrimonium contrahi. Fundamentum eſſe videtur, quia licèt Matrimonium ſit ſacramentum, tamen eſt etiam contractus humanus: imò ſubſtantialiter eſt contractus, & ratio ſacramenti eſt illi adiuncta: contractus autem humani non ſunt prohibiri per interdictum: ergo nec Matrimonium eſt prohibitum. Et confirmatur, nam hac ratione dicitur in iure, Matrimonium quocumque tempore contrahi poſſe in cap. *Appellamus*, de feriis. Neque hoc caput reſtrictum, aut derogatum eſt per Concilium Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij: quia licèt ex vi illius decreti requiratur præſentia Parochi, & duorum teſtium, tamen quocumque tempore illa forma contrahendi adhiberi poterit.

Couar. Nauar. Conc. Triden

51 *Excluditur ſupra poſita ſententia.*

Nihilominùs fundamenta huius ſententiæ videntur eſſe infirma; & aliunde obſtare generalem regulam prohibentem vſum ſacramentorum tempore interdicti in cap. *Reſponſo*, de Sent. excomm. & in cap. *Alma*, generaliter dicitur, nulla eſſe miniſtranda ſacramenta certis caſibus & ſacramentis exceptis. Sed Matrimonium nullo iure exceptum eſt: ergo eſt ſimpliciter prohibitum. Nec videtur quicquam referre quòd ſit contractus: nam hoc non tollit quin ſit etiam ſacramentum. Quæ ratio ſacramenti principalior eſt; & alia ratio contractus per illam eleuatur, & ideò ſequitur, vt ita dicam, forum, vel prohitionem, aut conceſſionem eius. Vnde quod in alio c. *Appellamus*, dicitur, ſatis iuridicè exponetur, quòd omni tẽpore non prohibito poteſt Matrimonium contrahi vel certè, quòd licèt poſſit omni tempore, non tamẽ omni loco, neque inter quaſcunque perſonas, ſed circunſtantiis ſeruatis quas iura diſponunt. Eò vel maximè, quòd in illo textu non dicitur Matrimoniũ omni tempore contrahi poſſe ſed, *quocumque tempore contrahi* (id eſt validum eſſe) *conſenſu interueniente legitimo de præſenti*. Quapropter in rigore iuris videtur verior contraria ſententia.

C. Appellamus, de Feriis, exponitur

52 *Negãs ſententia probatur percurrendo omnes ſpecies inter dicti. Probatur in interdicto perſonali particulari. Occurritur obiectioni.*

Et in primis de interdictis perſonaliter, & ſpecialiter (ſub quibus comprehendo omnes qui interdicto cauſam dederunt) videtur ſanè probabilius non poſſe licitè Matrimonium contrahere: nam illos omnino ſeparat Eccleſia à participatione ſacramentorum. Et confirmari poteſt: nam excommunicatus non poteſt licitè Matrimonium contrahere, ergo nec interdictus ſpecialiter: nam æquiparantur quoad ſeparationem à ſacramentis. Dices, excommunicationem prohibere etiam contractus, & in hoc differre ab interdicto. Sed contra primò: quia excommunicatus contrahens Matrimonium non ſolùm peccat vt communicans in humanis, ſed etiam vt participans in diuinis, aliàs ſolùm venialiter pec-

A caret: cùm tamen conſtet peccare mortaliter, ſed interdictus ſpecialiter æque eſt excluſus a participatione diuinorum: ergo. Deinde ſumi videtur efficax argumentum ab excommunicatione minori; nã illa non priuat communicatione humana, nec contractibus; & nihilominùs qui ſola illa ligatus eſt, non poteſt ſine graui crimine Matrimonium contrahere: quia eſt ſeparatus à participatione ſacramentorum, iuxta ca. vlt. de clerico excommunicato miniſtrante: ergo à fortiori idem dicendum eſt de ſpecialiter interdicto, nam eſt grauior cenſura, & quoad hoc eundem effectum habet ſecundùm iura.

Deinde videtur idem dicendum de interdicto generali perſonali: nam etiam, qui illo tantum ſine culpa propria ligati ſunt, non videntur poſſe Matrimonium contrahere: quia nullo iure excipiuntur: & alioqui eſt generalis prohibitio præterquàm in ſolis caſibus à iure expreſſis iuxta cap. *Si ſententia*, de Sentent. excomm. in 6. vbi de interdictis per generale ac perſonale interdictum dicitur, *Non debent alicubi (caſibus expreſſis à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel Eccleſiaſtica recipere ſacramenta*, Vbi Gloſſ. verb. *Expreſſis*, ſolùm allegat iura de Baptiſmo, & Confirmatione, & Viatico loquentia. Et in dicto ca. *Alma*, etiam dicitur, *certis caſibus, & ſacramentis exceptis*, vbi Gloſſa de Matrimonio ſolùm dicit, *Tenet etiam matrimonium* non vero ait licet. 53 *Eadẽ ſententia in interdicto generali perſonali oſtenditur.*

C Denique idem conſequenter, & cum proportione videtur dicendum de interdicto locali: nimirùm ex vi illius non licere in loco interdicto Matrimoniũ contrahere, propter ſimilem rationem. Nec video probabilem cauſam hoc permittendi, cùm neque ſit tanta neceſſitas ſtatim Matrimonium contrahendi, nec ſit difficile extra locum interdictum illud contrahere. Et quidem cùm præſentia Parochi, vel ſacerdotis habentis eius licentiam hodie neceſſaria ſit, malè ille faciet, ſi in loco interdicto illi aſsiſtat, & ſuum qualecumque miniſterium exhibeat. Atq; hæc quidem videntur vera in rigore iuris. Si tamen opinio contraria ita præualuit, vſuq; recepta eſt, vt contrarium conſuetudinem induxiſſe cenſeatur, ratione conſuetudinis dici poterit exceptio introducta, ideoq; iam ita valere, ac ſi iure eſſet facta. De hac verò conſuetudine, quia ad factum ſpectat, mihi ſatis D non conſtat, & in perſonalibus interdictis non credo illam eſſe, & maximè in ſpecialibus, in localibus autem generalibus faciliùs poſſet tolerari. 54 *Idem de interdicto locali ſuadetur. Non licet parocho aſſiſtere matrimonio in loco interdicto.*

SECTIO II.

Quale peccatum ſit violare interdictum in materia ſacramentorum.

HAnc violationem ex ſe peccaminoſam eſſe, apertè ſequitur ex dictis ſectione præcedenti, quia eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, & cenſuram. Dico autem, ex ſe ſe, quia ex accidenti excuſari poteſt, vel per ignorantiam, vel per iuſtam neceſsitatem. In quo ſeruandæ ſunt regulæ traditæ de cenE ſuris in communi, & ad præſens applicandæ: nihil enim ampliùs circa hoc addendum occurrit. 1 *Violatio interdicti in materia ſacramentorum peccaminoſa, ex ſuo genere.*

Difficultas verò eſt de grauitate culpæ. In qua cenſeo, ex genere ſuo eſſe mortalem, quia materia ſacramentorum grauiſsima eſt, & prohibitio Eccleſiæ eſt abſoluta, habens vim proprij præcepti pertinentis ad virtutem religionis, vnde contrarium peccatum eſt ſacrilegium: quod conſtat ex genere ſuo, & in materia graui mortale eſſe. Nec diſtinctio, quæ in hac materia interdicti dari ſolet ab aliquibus inter perſonas laicas, & Eccleſiaſticas (de qua videbimus diſputatione ſequenti) ad præſentem materiam re- 2 *Violatio interdicti in materia ſacramentorum ex ſuo genere mortalis. Excluditur diſtinctio ab aliquibus data.*

rectè accommodatur: quia materia ſacramentorum, tam reſpectu clericorum, quàm reſpectu laicorum grauis eſt, ſi ad vtróſque cum debita proportione accommodetur, id eſt adminiſtratio ſacramentorum ad clericos: receptio verò etiam ad laicos. Neque etiam cenſeo ad præſentem cauſam referre, quòd clericis ſit impoſita aliqua pœna propter hoc peccatum; non verò laicis: nam, eſtò hoc ita ſit, quod infrà videbimus; nihilominus grauitas culpæ non pendet ex Eccleſiaſtica pœna: Prohibitio enim comedendi, v.g. carnes, aut bis in die ieiunij, nullam habet pœnam Eccleſiaſticam ipſo iure adiunctam, & nihilominùs tranſgreſsio illius ex ſuo genere peccatum mortale eſt: ergo ſimiliter prohibitio recipiendi aliquod ſacramentum in tali ſtatu, erit peccatum mortale ex genere ſuo, etiamſi non habeat pœnam Eccleſiaſticam adiunctam, quia culpa eſt prior, & per ſe non pendet ex pœna, ſed ex materia, & præcepto: ſolet autem pœna interdum eſſe iudicium à poſteriori grauitatis præcepti, & actionis: quando verò alias de hac ſatis conſtat, impoſitio pœnæ neceſſaria non eſt. Tandem confirmatur, nam excommunicatio minor, quia ſeparat à perceptione ſacramentorum, obligat ſub mortali omnes tam clericos, quàm laicos ne ligati ea cenſura, ſacramentum aliquod recipiant, & tranſgreſsio illius ex ſuo genere eſt peccatum mortale, quamuis non habeat aliam pœnam ipſo iure impoſitam, vt ſupra declaratum eſt, ergo maiore ratione idem dicendum eſt de interdicto, quod ex ſe grauior cenſura eſt.

3.

Violare in terdictum perſonale ſpeciale, in materia ſacramentorum, ex ſe eſt graue peccatum.

Quid ſi recipiat ſacramentum matrimonij.

Quia verò peccatum mortale ex genere, in indiuiduo poteſt eſſe veniale, & quia, cum interdicta ſint varia, in eis poteſt eſſe inæqualitas etiam in grauitate huius obligationis, vel tranſgreſsionis, ideò neceſſe eſt poſitam generalem regulam ad ſingula interdicta applicare: omittendo in omnibus excuſationes, vel diminutiones culpæ, quæ oriri poſſunt ex parte operantis, vt ſunt indeliberatio, inaduertentia, & ſimiles, quia nihil habent ſpeciale in hac materia: ſed applicandæ ſunt generales regulæ de actibus humanis. Primò igitur maximè eſt indubitata regula propoſita in interdicto perſonali ſpeciali formaliter, vel æquiualenter, id eſt in omni illo, quo perſona interdicitur propter propriam culpam, quia illud eſt, quod cum maiori rigore obligat. Et ideò in iure nulla ferè fit exceptio de hoc interdicto, vt vidimus. Item illa eſt iuſta pœna talis perſonæ interdictæ propter propriam culpam, eſtque ipſo iure illata, vel ex iuſto præcepto iudicis: ſi ab homine ſit & non requirit ſpecialem actionem ipſius rei, quia ſibi ipſi malum aliquod inferat, ſed ſolùm quod abſtineat à tali actione, vel receptione: ergo obligat in conſcientia iuxta materiæ exigentiam: ergo obligat ſub mortali, cùm materia ſit grauis. Quapropter in huiuſmodi perſona, receptio ſacramenti cuiuſlibet, & in indiuiduo ſemper eſt peccatum mortale abſque vlla exceptione. Niſi velit quis excipere ſacramentum matrimonij, quod non cenſeo neceſſarium: quia aut eſt vera opinio dicens hoc ſacramentum eſſe prohibitum perſonæ ſic interdictæ, & iuxta illam etiam eſt peccatum mortale illud contrahere, quia materia eſt valde grauis. Vel ſupponitur contraria ſententia, ſaltem vt probabilis practicè & tunc non eſt exceptio à regula poſita, ſed ab ipſa prohibitione, ideóque non tantùm non erit peccatum mortale, verum etiam nec veniale, quia nulla tranſgreſſio cenſuræ eſt.

4.

Quid de ſolemni benedictione matrimonij.

De ſolemni autem benedictione Matrimonij dubitari poteſt, an ſit ſufficiens materia peccati mortalis in huiuſmodi perſonis ſic interdictis: nã, cùm non ſit ſacramentum, ſed ſolùm cæremonia quædam, videtur res leuior, quàm vt ad peccatum mortale ſufficiat. Reſpondetur, primum de ſacerdote ſeu miniſtro Eccleſiaſtico, non eſt dubium, quin mortaliter peccet admittendo perſonas ſic interdictas ad talem benedictionem, vel dando illam, ſi ipſe interdictus ſit. Ratio eſt. quia ex officio tenetur vtrumq; cauere, & actio ipſa eſt ſatis grauis, cum ſit quoddam officiũ & miniſteriũ publicum, quod Eccleſia obſeruat tanquam cæremoniam grauem. De ipſis verò contrahentibus iudicandum videtur, ſicut de aliis officiis Eccleſiaſticis quatenus prohibentur laicis ſic interdictis: de quibus dicemus diſp. ſequenti: nunc autem videtur in hac ſpeciali materia hoc eſſe peccatum mortale, quia eſt actio ſatis grauis, vt dixi, & directè prohibita his perſonis: ipſa verò ad eam concurrunt non ſolum aſſiſtendo, ſed etiam cooperando ſpecialiter ſeu recipiendo.

5.

De violatione interdicti generalis ſiue localis, ſiue perſonalis.

In ſecundo ordine huius obligationis ſunt perſonæ generaliter interdictæ; & videtur eiuſdem grauitatis eſſe, ſiue interdictum ſit perſonale, ſiue locale, quatenus vtrumque interdicit, aut ſeparat perſonam abſque propria culpa eius. Nihilominus tamen eſt aliqualis differentia in eo, quòd perſonale interdicit perſonam ſimpliciter, & vbique; locale verò tantùm prohibet in tali loco interdicto, ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter. Ex hac vero differentia naſcitur alia notanda, ſcilicet quod per interdictum generale perſonale prohibentur cuilibet perſonæ interdictæ vſus ſacramentorum ſecundum ſe, ſeu quoad ſubſtantiam: per interdictum autem locale ſolùm interdicitur hic vſus quoad circunſtantiam quandam, ſcilicet ne in tali loco fiant. Vnde videtur prior prohibitio eſſe grauior, atque etiam maior reſpectu perſonarum. De interdicto ergo perſonali etiam generali exiſtimo obligare ſub mortali, & miniſtrum ſacramentorum, ne det ſacramenta perſonis de interdictis, nec ipſe ea miniſtret, ſi interdictus ſit: & omnes alios ne ſic interdicti ea recipiant, niſi in caſibus permiſſis. Ratio eſt ſuprà facta, quæ hîc cum proportione applicari poteſt, quia hoc interdictum eſt quaſi quoddam præceptum generale cadens ſuper omnes has perſonas, & directè, ac per ſe ſeparans omnes, & ſingulas ab vſu ſacramentorum: idque à fortiori patebit ex dicendis.

6.

Miniſtri Eccleſiæ peccãt mortaliter dãdo ſacramenta in loco interdicto.

Deinde non dubito quin miniſtri Eccleſiæ peccent mortaliter dando ſacramenta in loco interdicto extra caſus permiſſos, quia hæc etiam eſt cenſura grauis, cuius obſeruantia ad Eccleſiaſticam diſciplinam neceſſaria eſt, & hæc maximè pertinet ad Eccleſiæ miniſtros: ergo eos grauiter obligat ad eius obſeruationem: ergo in materia graui, qualis eſt miniſterium ſacramentorum, obligabit eos etiam ſub mortali. De ipſis verò laicis, quia magis indirectè ad eos ſpectant talia præcepta, & circunſtantiarum obſeruatio, videtur res minus certa. Nihilominùs tamen etiam reſpectu illorum cenſeo hanc obligationem eſſe grauem, quia interdictio loci eſt quædam prohibitio generalis reſpectu omnium fideliũ, quæ verè ac per ſe pertinet ad omnes, licet ad quoſdam principalius, quam ad alios, & alioqui illa circunſtantia in ordine ad actiones adeò graues, quales ſunt ſacramenta, eſt res magni momenti in Eccleſia ſecundum prudentem omnium æſtimationem. Item, facere ſacrum in loco non permiſſo ob hanc cauſam eſt peccatum mortale, vt alibi oſtendimus. Item, comedere carnes tempore prohibito, eſt peccatum mortale: ergo & communicare v. g. in loco interdicto. ſeu prohibito, nam vtraque eſt circunſtantia quodammodò extrinſeca, tamen ex vtraque fit, vt actio ſic facta ſit ſimpliciter prohibita, & in præſenti actio eſt grauior, & magis ſacra:

ergo, &c. Neque occurrit obiectio alicuius momenti. Quæri autem hîc poſſet, an recipere ſacramentum à perſona interdicta ſimile peccatum ſit. Sed hoc dubium cum aliis ſimilibus expedientur melius diſput. ſeq.

SECTIO III.

Quam pœnam incurrat violans interdictum in materia ſacramentorum.

1 *1. Generalis regula.* DVæ regulæ generales ſtatuendæ ſunt. Prima, Clerici violantes interdictum in ſacramentorum miniſterio, irregulares fiunt, eáſque pœnas, quas illi, qui violant interdictum celebrando, incurrunt. Hanc regulam conſtituunt Doctores communiter, quam probant ex cap. 1. de ſent. & re iudic. in 6. & cap. 1. de ſent. excomm. in 6. Quæ duo capita loquuntur ſolùm de cenſura ſuſpenſionis, & ſtatuunt, ſuſpenſum ab officio, qui ſe ingerit diuinis, fieri irregularem, vt ſuprà declarauimus: his autem materiis pœnalibus, vt ſæpe diximus, non ſumitur argumentum efficax à ſimili, ſeu ab vna cenſura ad aliam, & præſertim in pœna irregularitatis, quæ non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt in ipſo iure cautum eſt. Sed dicitur, interdictum ſecum afferre ſuſpenſionem à diuinis formaliter, vel virtute, & hac ratione irregularitatem illam etiã extendi ad miniſtros Eccleſiaſticos violantes interdictum, quatenus per illud ſuſpenſi ſunt. Sicut de excommunicato etiam probauimus fieri irregularem miniſtrando, quia per excommunicationem ſuſpenſus eſt à diuinis: quod non intelligitur de propria, & diſtincta cenſura ſuſpenſionis, ſed quatenus materialiter (vt ſic dicam) in excommunicatione includitur: ergo, ſi in interdicto etiam includitur, idem erit de illo dicendum. Vt autem probetur includi, citari ſolet textus in c. vlt. de Exceſſib. prælat. Sed ex illo ſolùm colligitur, grauiter peccaſſe quendam Epiſcopum violando quoddam interdictum alióſque ad illius violationem cogendo. Meliùs id probatur ex cap. *Is cui* de Sent. excom. in 6. vbi dicitur, eum, cui Eccleſiæ ingreſſus eſt interdictus, ſi in ea ſe ingerat, *diuinis in ſuo officio miniſtrando, ſicut priùs, irregularem fieri.* Et ratio redditur, quia ei, cui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ, etiam eſt interdicta diuinorum celebratio in ipſa Eccleſia. Ex qua ratione apertè colligitur in ea ſupponi per violationem interdicti in miniſterio diuinorum ex officio, irregularitatem incurri.

Cap. vlt. de Exceſſ. prelat.

Ca. Is cui, de Sent. excomm. in 6.

2 *Tria maximè notanda circa cap. Is cui. Primum.* Sunt autem in verbis illis nonnulla notanda. Primum eſt, hæc verba interdicendi, vel ſuſpendendi non ſemper accipi in iure vt diſtincta, id eſt vt ſignificantia diuerſos effectus diſtinctarum cenſurarum, nam in illo textu quod in principio vocatur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, in fine appellatur ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ: & ibi dicitur celebratio diuinorum interdicta, id eſt prohibita. Vnde intelligitur, quod omnis prohibitio miniſtrandi diuina ex officio, facta ex vi alicuius cenſuræ Eccleſiaſticæ eiuſdem rationis, ſeu efficaciæ cenſetur in iure quoad hunc effectum incurrendi irregularitatem, ſi contra illam agatur: parúmque referre quòd ſuſpenſio, aut interdictio appelletur.

3 *Secundum* Secundò aduerto illam particulam, *celebrationem diuinorum*, & ex ea colligo, quando dicitur in iure. irregularem fieri illum, qui celebrando violat interdictum, vt habetur in cap. *Is qui*. §. *Is verò*, de ſent. excomm. in 6. id non reſtringi ad ſolam celebrationem per miſſæ ſacrificium, ſed extendi ad omnem celebrationem diuinorum ex officio factam: in qua cer-

Ca. Is qui, de Sent. excomm. in 6.

A tum eſt includi miniſtrationem ſacramentorum ex officio. Noto tertiò, ex illo textu colligi, hanc regulam habere locũ tã in interdicto locali, quàm perſonali. Nam in primis illud interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quantum ad præſens ſpectat, æquiualet locali; quia per illud non prohibetur huic perſonæ celebratio diuinorum abſolutè, & ſimpliciter, ſed in Eccleſia, vt in eodem textu expreſsè limitatur ergo, cum per quodlibet interdictum locale interdicatur diuinorum celebratio in loco interdicto, qui illud violat celebrando ſacramenta in tali loco, eandem irregularitatem incurrit. Atque ita expreſsè dicitur de interdicto locali, & de celebratione abſolutè in dict. §. *Is verò*. Rurſus interdictum illud ingrediendi Eccleſiam, directè perſonale eſt, non locale, vt ex B ipſis verbis conſtat: & tamen, quia in illo includitur ſuſpenſio talis perſonæ à diuinis in Eccleſia celebrandis, per eius violationem incurritur irregularitas: ergo à fortiori, quando perſona directè interdicitur, non ab vno actu, & reſpectu vnius loci, ſed ſimpliciter, & abſolutè, violando tale interdictum per miniſtrationem ſacramentorum ex officio, prædicta irregularitas incurretur, quia ſuſpenſio à tali miniſterio multò magis includitur in tali interdicto. Hoc ergo modo ſufficienter mihi videtur probari ex iure hæc irregularitas. *Tertium.*

4 *An irregularitas extendatur ad eos qui cauſã interdicto nõ dederunt.* Solùm poſſet quis contendere dictam irregularitatem coarctandã eſſe ad perſonas interdictas C propter propriam culpam, ſeu quæ ſuis exceſſibus cauſam dederunt, vt generale, vel ſpeciale interdictum poneretur: quia illud interdictum ingrediendi Eccleſiam, de quo eſt ſermo in cap. *Is cui*. tale eſt, vt non imponatur niſi propter propriam culpam, vt infrà videbimus. Reſpondetur, quidquid de hoc ſit, limitationem illam non eſſe admittendam. Primò, quia in dict. §. *Is verò*, ſimpliciter eſt ſermo de celebrante in loco interdicto; neque additur limitatio de dante cauſam interdicto: imò additur exceptio. *Niſi priuilegiatus exiſtat ſuper hoc vel à iure ſit ei conceſſum*. Quæ exceptio declarat, illa lege comprehendi omnes, etiãſi non dederint cauſam interdicto, tum quia vna exceptio firmat generalem regulam in omnibus aliis: tum D etiam, quia manifeſtum eſt eos, qui dant cauſam interdicto, non poſſe ſuper hoc eſſe priuilegiatos aut à iure habere conceſsionem, ergo ſignum eſt ſermonẽ eſſe de omnibus celebrantibus in loco interdicto, etiamſi eidem cauſam non dederint, & ab hac generalitate ſolùm excipi priuilegiatos ab homine, vt ſic dicam, vel à iure. Deinde in dict. c. *Is cui*, pro ratione non redditur, quia propter culpam ſuam eſt interdictus, ſed ſolùm quia celebratio diuinorum in Eccleſia ei eſt interdicta, & ideo ſimpliciter accipiendum, nec reſtringendum eſt, vt omnes Doctores intelligunt, quos ex parte refert Couar. dict. c. *Alma*, p. 2. §. 2. n. 2. & in ſequentibus iudicabimus.

Ab ea pœna excipiuntur priuilegiati.

Couar.

Qua violatione interdicti contrahatur irregularitas.

E SEd quæres primò, quæ violatio interdicti, vel quibus modis fieri poſsit, ita vt ſufficiat ad hanc irregularitatem contrahendam. Reſpondeo, tres eſſe generales modos, & ſimplices huius violationis, & ex eis poſſe componi alios quaſi mixtos. Primus eſt, ſi perſona interdicta aliquod ſacramentum conferat alteri non interdicto, nec in loco interdicto, loquor autem de miniſterio ex officio, & extra caſus in iure permiſſos: quia aliàs non eſt violatio, cùm non agatur contra prohibitionem; hîc autem agimus de violatione, & ideo neceſſarium non erit hoc iterum repetere. Vnde etiam addo, excipiendos

Excipiuntur aliqui caſus.

dos eſſe caſus, qui ex ipſo veluti naturali iure excepti ſunt, vt verbi gratia, eſſe poteſt caſus neceſſitatis, aut propriæ aut aliorum: propriæ ſi verbi gratia cenſura interdicti occulta ſit, vtpote per factum occultum ipſo iure, vel per ſententiam generalem contracta, & aliunde adiungatur, vt miniſterium ſacramenti vitari non poſſit ſine magno ſcandalo, aut infamia, tunc enim, ſicut adminiſtratio ſine culpa fit, iuxta principia ſuprà poſita de cenſuris in communi, ita etiam irregularis excuſatur nam de hac irregularitate generaliter verum eſt, non incurri ſine culpa mortali, quia vt grauis pœna imponitur. Eadem neceſſitas accidere poſſet ex parte aliorum, vt ſi Epiſcopus interdictus ordines conferret propter aliquam vrgentem neceſſitatem, quæ licèt raro contingat, tamen in aliqua Inſula, vel loco remoto accidere poſſet. Vnde hunc caſum neceſſitatis excepit Abbas in capitulo *Non eſt*, de ſponſalibus, num. 8. quem ſequitur Villadiego tractatu de Irregularitate & mihi probatur eorum ſententia, quamuis oppoſitam teneat Couarruuias dict. 2. part. §. 3. num. 4. ſequutus Sylueſtrum verb. *Interdictum*, 5. quæ. 7. *quia talis exceptio*, (inquit) *in iure non habetur*. Reſpondetur tamen primò ex Panormitano, haberi in ſimili, nam, quia confirmatio per interdictum non prohibetur, & ad confirmationem eſt neceſſarium chriſma, ideò declarauit ius etiam confectionem chriſmatis interdicto non prohiberi: ergò ſimiliter, cum interdictum non prohibeat omnia miniſteria clericorum, quæ ſine illis exerceri non poſſunt, vbi vera neceſſitas illorum fuerit, non erit prohibita illorum ordinatio. Secundò dicitur, non oportere omnem huiuſmodi declarationem expreſsè & in ſpecie factam eſſe in iure, nam aliquando fundari poteſt in naturali iure, vel ordine charitatis, aut in hoc generali principio, quod prohibitiones Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto rigore, quin propter grauem neceſſitatem ceſſet, & quaſi ſuſpendatur earum obligatio. Hæc autem prohibitio interdicti Eccleſiaſtica eſt, vt conſtat ex dictis de cenſuris in communi, & in ſimili de excommunicatione: hæc item neceſſitas, de qua agimus, eſt grauis, & pertinens ad commune bonum Eccleſiæ: ergo.

Abbas.

Couarr. Sylueſt.

Occurritur obiectioni.

6. Secundus modus huius violationis eſt, ſi perſona non interdicta alteri etiam non interdictæ ſacramentum conferat in loco interdicto. Atque hi duo modi expreſſiùs continentur in prædictis iuribus, & præſertim poſterior, qui cum eiſdem declarationibus, & limitationibus intelligendus eſt, cum quibus præcedens, propter eaſdem rationes, quia hæc etiam tranſgreſſio debet eſſe peccaminoſa. Eſt tamen aduertendum, quòd licèt ius nouum permittat diuina officia celebrare in loco interdicto certis quibuſdam diebus, vel cum præſcripto modo, & circunſtantiis, in dict. cap. *Alma*, tamen etiam illo modo non permitti quorumcumque ſacramentorum adminiſtrationem in tali loco; ſed vel eorum quæ ſuprà declarauimus, vel aliorum diuinorum officiorum, de quibus in ſequenti diſputatione dicemus: ideóque licèt aliquis ſeruatis circunſtantiis ibi poſitis, nempe ianuis clauſis, &c. vel alio quouis modo occultiori, ſacramentum non permiſſum, vt Ordinem, vel Extremam vnctionem, &c. in tali loco miniſtraret, irregularitatem non fugeret, quia talis actio ſemper manet interdicta, etiam cum tali modo, & pœna hæc propter talem actionem abſolutè impoſita eſt. Addunt denique citati Doctores, non ſolùm inferiores ſacerdotes, ſed etiam Epiſcopum incurrere hanc irregularitatem, ſic violando huiuſmodi interdictum, latum à iure, vel à Pontifi-

Secundus modus quo incurritur irreg.

Eandem irregularitatem incurrent Epiſcopi

A ce. Quod eſt certiſſimum, argum. capit. vltim. de Exceſſ. Prælator. quia Epiſcopus eſt inferior, & ſubditus. Eſt hoc verum interdicto impoſito à quolibet alio, etiam à ſe ipſo, ſicut ſuprà dicebamus teneri ad vitandum excommunicatum à ſe ligatum. Quia, poſito interdicto, ex iure communi obligatur ad obſeruationem eius: quanquam: cùm interdictum impoſitum eſt ab ipſomet Epiſcopo, poſſit ab eodem ſuſpendi pro aliquo tempore, vel quoad illum actū: & tunc non peccabit ordines conferendo in tali loco, vt rectè notauit Calderinus in tractatu de Interdicto.

Tertius modus huius violationis interdicti eſt, ſi miniſter Eccleſiaſticus conferat ſacramentum perſonæ interdictæ, etiam in loco non interdicto, & 7.
B hunc modum non inuenio expreſſum in prædictis iuribus: nihilominùs tamen aliqui ſentiunt illum etiam ſufficere ad hanc irregularitatem incurrendam: quia cauſa illius irregularitatis adæquata non eſt hic, vel ille modus violandi interdictum, ſed abſolutè quæcumque violatio per adminiſtrationem diuinorum ex officio, vt ex citatis iuribus colligi videtur.

Qui ſolùm violat interdictum conferẽdo ſacramentum perſonæ interdictæ non fit irregularis

Sed nihilominùs non cenſeo illam tranſgreſſionem ſufficere ad irregularitatem contrahẽdam: quia in his rebus non eſt facienda extenſio, neque argumentum à ſimili, & ideò non inuenio auctorem grauem, qui hoc expreſsè, & in particulari affirmet. Præterea dat qui ſacramẽtum aliquod excommunicato, non incurrit irregularitatem, vt ſuprà ſuo loco di- 8.
C ximus: ergo neque qui dat ſacramentum interdicto: quia eſt eadem, vel maior ratio ſi grauitatem peccati, & cenſuræ ſpectemus; in iure verò non eſt magis expreſſa irregularitas in vno caſu, quàm in alio, cùm tamen, ſi cenſura ſe teneat ex parte miniſtri, id eſt ſi ipſe excommunicatus: vel interdictus ſit æque incurrat irregularitatem miniſtrando. Et in hoc eſt clara differentia inter hanc cenſuram, quando ligat dantem ſacramentum, vel eum cui datur: nam in priori caſu ipſe miniſter eſt ſuſpenſus ab officio, & eſt principalis violator interdicti, & ideò meritò fit irregularis. In poſteriori verò caſu miniſter ipſe non eſt ſuſpenſus, ſed ſolùm alius eſt prohibitus ne recipiat.

D Dices, etiam per interdictum locale non eſt ſacerdos ſuſpenſus à miniſterio ſacramentorum, ſed locus ipſe eſt prohibitus. Reſpondebis, etiam ſacerdotem ſuſpendi ne ibi miniſtret ſacramentum, at eodem modo dici poterit ſuſpendi per interdictum perſonale alterius, ne illi conferat ſacramentum: neutra tamen eſt vera ſuſpenſio. Reſpondeo verum quidem hoc eſſe; nihilominùs tamen in iure latam eſſe irregularitatem in eum, qui violat interdictum locale, non verò in eum qui violat perſonale per ſolam communicationem cum alio, vt ſic dicam. Quod ſi ratio petatur, cur ius poſuerit hanc irregularitatem in vno caſu potiùs, quàm in alio, cùm non videatur minor culpa dare ſacramentum perſonæ interdictæ, quàm dare in loco interdicto. Re-
E ſpondeo, primùm hoc maximè pendere ex voluntate legiſlatoris; & fortaſſe non occurrit occaſio, vel neceſſitas ita puniendi vnam tranſgreſſionem, ſicut aliam: localia enim interdicta frequentiora ſunt, & eorũ violatio ſolet eſſe magis publica, & ſcandaloſa: & ideò circa illam magis fuit illa pœna neceſſaria. Accedit, quòd qui celebrat in loco interdicto directè & principaliter agit contra cenſurã Eccleſiaſticam. At verò qui confert ſacramentum perſonæ interdictæ non eſt principalis tranſgreſſor, ſed ipſe qui recipit, miniſter verò ſolùm delinquit quaſi cooperando, ſeu communicando cum alio: & ideò

9. *Occurritur obiectioni.*

non

non eſt in eo tanta cauſa irregularitatis. Denique propter hanc cauſam videtur impoſita in iure alia pœna propter hunc modum violationis interdicti, magis quodammodo accommodata, ſcilicet interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſumitur ex cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. vbi qui admittit perſonam interdictam ad ſacramenta, ab ingreſſu Ecleſiæ interdicitur, donec ad arbitrium eius, cuius ſententia violatur, ſatisfecerit competenter. Quem textum ſuprà declarauimus agentes de excommunicatione: nam illa pœna vtrique cenſuræ communis eſt, quam etiam incurrunt violantes interdictum prioribus modis poſitis: atque etiam aliјs, quos ſequentibus diſput. tractabimus.

Cap Epiſcoporum, de Priuil. in 6.

Admittēs perſonam interdictā ad ſacramenta ab ingreſſu Eccleſiæ interdicitur.

10.
Id verò intelligendū de publicè interdictis

Eſt autem aduertendum circa hunc textum, in eo eſſe ſermonem de publicè interdictis, quod nunc intelligendum eſt de nominatim interdictis, ac denunciatis: iuxta Extrauagant. *Ad euitanda*, & ideò non violat interdictum qui dat ſacramentum perſonæ interdictæ, cuius cenſura ſpecialiter & nominatim denunciata non eſt. Atque idem cum proportione ſeruandum eſt in interdicto locali: quia, niſi ſit publicè denunciatum, non incurretur irregularitas celebrando ſacramenta in loco interdicto: quia ſicut non tenemur vitare perſonam non denunciatam, ita nec locum. Quod ſecus eſt in primo modo violationis: nam quando ipſamet perſona interdicta eſt, ſtatim, & abſque alia denunciatione tenetur ſeruare interdictum: quia nullus fauor ei fit: & ideò ſi mininiſtret ſacramenta, eandem irregularitatem incurret, iuxta dicta de alijs cenſuris, eſt enim eadem in præſenti ratio.

11.
Quartus modus violandi interdictum, ex duobus primis cōpoſitus.

Quartus modus ex duobus primis cōpoſitus erit ſi perſona interdicta in loco interdicto ſacramentū adminiſtret, & addo etiam quod illud conferat perſonæ interdictæ: de quo nihil noui dicendū occurrit, quia ex ſimplicibus iudicādum de illo eſt. Solùm poteſt dubitari an in eo caſu duplex incurratur irregularitas: cum enim peccatū ſit vnum tantùm licèt ſit grauius propter plures circunſtantias non videtur cauſa plurium irregularitatum.

12.
Contrarium nihilominùs ſentiendum eſt quia quando diuerſi tituli concurrunt ad cenſuram incurrendam, ita vt vnuſquiſque illorum per ſe ſufficiat, & ipſi ſint diuerſarum rationum moralium, diuerſas inferunt cenſuras argumento cap. *Officij*, de Sent. excom. & Clem. 1. de Sepult. Vbi Cardinalis Zabarella nu. 29. referens alios ita cenſet, in ſimili puncto de cenſura; quod diſp. 4. tractauimus: idem ergo eſt de irregularitate; hæc enim pœna iterabilis eſt, ſicut & cenſura, ſed in hoc facto concurrunt duæ cauſæ diuerſarum rationum, & ſingulæ per ſe ſufficiunt, ergo vnaquæque inducit ſuam irregularitatem, ita vt ſi ad diſpenſationem obtinendā vnus tantùm titulus explicetur, v. g. quod in loco interdicto aliquem ordinauit, adhuc maneat altera irregularitas ex alio titulo cōtracta, ſcilicet, quia cùm eſſet ipſe interdictus tale ſacramentum miniſtrauit: ideòque ad plenam diſpenſationem obtinendam neceſſarium ſit vtramque cauſam declarare argumento dicti cap. *Officij*.

Zabarel.

Quādo per vnū ſingulare actū plures irregularitates incurrantur.

13.
Et confirmatur, nam ſi diuerſis actionibus, & tēporibus aliquis commiſiſſet illa duo delicta, nunc ordinando in loco interdicto ipſe non interdictus, poſteà verò ipſe iam interdictus ordinando in loco non interdicto, ſine dubio duplicem irregularitatē incurreret: quia eſt duplex cauſa ſufficiens, & omnino diuerſa, & effectus eſt multiplicabilis: ergo idem erit, etiamſi illæ duæ cauſæ ſimul & vnica actione materiali concurrant, quia ſemper manet diuerſitas moralis & formalis, & leges, imponentes hanc pœ-

A nam, eandem efficacitatem habent in vtroque caſu, & malitiæ morales licet in eodem actu materiali coniungantur, diuerſę manent ex circunſtantiis morali ſpecie diuerſis, & vnaquæq; ſuam pœnam integram meretur. Quod tandem ita declaratur: nam, ſi propter illas diuerſas violationes interdicti eſſent impoſitæ pœnæ diuerſarum rationum, vt, v. g. excōmunicatio propter miniſtrationē ſacramenti in loco interdicto, irregularitas propter tale miniſterium factum à perſona interdicta, &c. qui vna actione vtrúmq; interdictum violaret excōmunicatus & irregularis maneret: quia vtríq; pœnæ dat ſufficientem cauſam, & non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: ergo idem eſt, etiamſi pœnæ ſint eiuſdem rationis: nam eſt eadem ratio, ſuppoſito quòd talis pœna eſt
B multiplicabilis in eodem ſubiecto.

Atque hinc colligo, ſi addatur altera circunſtantia, nimirum quod ſacramentum detur perſonæ interdictæ præter dictas irregularitates ſimul incurri interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ. Imò hoc interdictum triplicatum videtur incurri propter violationem hanc, ſi triplicem illum modum, ſeu tres circunſtantias ſimul inuoluat: quia etiam pœna interdicti multiplicabilis eſt, & propter vnamquamque ex illis circunſtantiis per ſe ſolam eſt impoſita, vt dixi. Non oportet autem de nomine contendere, ſi quis importunè admiſcens metaphyſicam diſputationem neget illa eſſe plura interdi[illegible]a, vel irregularitates, ſed vnā cum diuerſis reſpectibus, ſicut multi de relationibus loquuntur: inutilis enim eſt hæc
C diſputatio dūmodò id, quod ad mores ſpectat, conſtet; nimirum has pœnas ita incurri propter dictas circunſtantias, vt ad diſpenſationem integram obtinendam non ſufficiat, vnam cauſam ſine alia explicare: & quod diſpenſatione habita ex vna cauſa adhuc maneat ex alia, & è conuerſo, quod eſt ſufficiēs argumentum moralis diſtinctionis.

14.
In quo caſu cōferēs ſacramentū præter dictas duas irregularitates triplicatum incurrat interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ

Præter has pœnas ſunt aliæ impoſitæ, quæ colliguntur ex dictis capitulis, *Is qui*. & *Is cui* cum ſimilibus, ſcilicet, quòd iſte violator interdicti ſit inhabilis vt eligatur, vel poſtuletur, quòd ſi priuatus Eccleſiaſtica ſepultura, & aliæ ſimiles. Quarum explicatio pendet ex iis quæ dicturi ſumus de ſecundo effectu interdicti, & ideò melius tractabuntur in diſputatione ſequenti.

15.
Ca. Is qui. Ca Is cui.

D Aduertenda tamen ſunt nonnulla circa prædictas pœnas. Primum eſt non ſolùm incurri propter adminiſtrationem ſacramenti quoad ſubſtantiam, ſed etiam propter publicam & ſolemnem cæremoniam, ſeu ritum alicuius ſacramēti ſiue antecedat, ſiue comitetur, ſiue ſubſequi ſoleat ſacramentum. Exemplum primi eſt in collatione primæ tonſuræ, quæ re vera ſacramentum non eſt, ſed præambulum quoddam ad ſacramentales ordines: tamen quia eſt cæremonia quædam Eccleſiaſtica, quæ ſolemni ritu datur, & ex officio eſt annexa eius collatio ordini Epiſcopali, vel aliquando, & ex priuilegio ſacerdotali cum dignitate Abbatis, vel ſimilis coniuncta: & ideò violatio interdicti per hoc miniſterium ſufficit ad prædictas pœnas incurrendas iuxta communem
E ſententiam. Vnde conſtat à fortiori, collationem cuiuſcumque minoris ordinis ſufficere: cùm iuxta veram ſententiam ſacramentum ſit. Idem dicendum eſt de confectione Chriſmatis, & benedictione olei, quæ ſunt præparationes materiæ ad plura ſacramenta.

16.
Prædictas pœnas etiā incurri ſolēnem cæremoniam alicuius ſacramenti exercendo.

Exemplum ſecundi erit in cæremoniis, ſeu ſolemnitatibus baptiſmi, quæ per ſe comitari ſolent ſubſtantiam baptiſmi: aliquando verò priùs datur priuatim baptiſmus propter neceſſitatem, & poſteà publica ſolemnitas expletur. Dico ergo, hoc ſolùm 17.
mini-

miniſterium factum in caſu à iure non permiſſo ſufficere ad eaſdem pœnas incurrendas. Quia verò baptiſmus ſolénis non eſt prohibitus per interdictum, vt ſuprà dixi: ideò non opinor violari interdictum, etiamſi baptiſmi ſolemnitas ſola, poſt baptiſmum priùs collatum, in loco interdicto celebretur. Si tamen perſona ſpecialiter interdicta, vel ob propriam culpam illud miniſterium exhiberet, irregularis fieret: nam illud non eſt iure permiſſum. In extrema verò Vnctione, ſi contingeret, v.g. vnum ſacerdotem in loco interdicto celeriter propter timoré mortis dare extremam Vnctionem tantum quoad ſubſtantiam ſacramenti; alium verò ſacerdotem ſtatim publico ſolemni ritu ſupplere cæremonias illius ſacramenti, non ſolum prior, ſed etiam hic poſterior irregularis fieret.

Exercere baptiſmi ſolemnitaté tempore interdicti quãdo licitum eſt.

18. Exemplum tertij membri eſt in ſolemni benedictione nuptiarum, quæ dari ſolet poſt ſacramentum illud prius receptum, & ſufficit etiam ad dictas pœnas incurrendas ſi ſacerdos contra interdictum tale miniſterium exhibeat, quatenus eſt officio ſacerdotali ordini annexum eſt. Ratio omnium eſt, quia hęc omnia comprehenduntur ſub adminiſtratione ſacramentorum ex officio, vel clarius, ſub celebratione diuinorum, de qua in tota hac generalitate iura loquuntur.

19. Secundò eſt aduertendum aliquos extendere has pœnas non ſolùm ad miniſtrum ſacramentorum, ſed etiam ad eos, qui illis cooperantur, ſeu ſubſeruiunt in tali miniſterio, vt ſunt, v. g. aſſiſtentes Epiſcopo ordines conferenti in loco interdicto, vt videre licet in Couarruuia dicto §. 3. in fine. Sed eſt aduertendum huiuſmodi aſſiſtentes, ſeu ſeruientes ex vi cooperationis ad ſacramentum non incurrere has pœnas: quia, quantum ad hoc caput ſpectat, non ſunt impoſitæ ſeruientibus, ſeu cooperantibus, ſed miniſtrantibus ſacramenta. Si tamé contingat cooperationem illam includere aliquod miniſterium ſacrum, per ſe annexum alicui ordini, præſertim ſacro, iam ex illo capite poterunt huiuſmodi pœnæ incurri, vt dicetur latiùs explicando ſecundum effectum, cui magis opponitur talis interdicti violatio.

Couar.

In quo caſu ſubſeruiẽtes miniſtranti ſacramentum incurrãt dictas pœnas.

20. Tertiò in his pœnis obſeruandæ ſunt ſingulæ particulæ ſeu voces textuum, in quibus huiuſmodi pœnæ feruntur, vt ſunt in dicto cap. *Is qui*. §. *Is verò*, particula, *ſcienter*. & in cap. *Epiſcoporum*, eadem particula, *ſcienter* & verbum, *Præſumpſerint* & verb. *contempſerint*, & ſimilia, quorum vis ſemper expendenda eſt ad intelligendum an pœna ſeu irregularitas incurratur. Quam vim autem habeant ſimilia verba ſatis dictum eſt in aliis cenſuris præſertim de excommunicatione: & ideò hîc repetere non eſt neceſſe. Ponderanda item ſunt verba, quæ continent exceptiones, vt ſunt illa dict. capit. *Is qui*, dict. §. *Is vero*, *Niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat*, vbi expendenda eſt particula, *Super hoc*. Non enim ſufficiunt communia priuilegia exemptionum, quæ religioſi communiter habent, vt in ſequentibus videbimus, ſed neceſſe eſt vt circa interdictum ſpecialiter ſit priuilegium conceſſum. Item additur exceptio, *Niſi à iure ſit conceſſum*, vel vt dicitur in capit. *Epiſcoporum*, de priuilegiis, *Niſi quatenus eis à iure conceditur*. Deníque in dicto cap. *Is cui*, hoc ipſum indicatur in illa particula, *contra interdictum*. Nam qui operatur ex iuris conceſſione, non agit contra interdictum: & eadem ratione in hac particula includitur omnis legitima cauſa, quæ à culpa excuſat: nam in conſcientia excuſat etiam à prædicta pœna, & irregularitate.

Ca. Is qui. & c. Epiſcoporum expenduntur.

21. Secunda regula generalis eſt, Propter vſum ſa- A cramenti qui non requirit proprium miniſterium alicuius ordinis clericalis, nulla eſt pœna iure ipſo impoſita, ſiue clericis, ſiue laicis. Probatio huius eſt, quia nullum inuenitur ius imponés huiuſmodi pœnam vna vel alia exceptione addita circa particulares perſonas, & cum ſpecialibus circunſtantiis. Declaratur autem hæc regula magis in particulari: quia hic vſus duplex eſſe poteſt: vnus eſt actiuus, qui tantum in duobus ſacramentis inueniri poteſt abſque vſu alicuius ordinis, ſcilicet in matrimonio, & in baptiſmo ſine ſolemnitate collato. Nam in matrimonio ipſi contrahentes ſunt miniſtri quoad ſubſtantiam ſacramenti, de quibus dubium eſt an peccent contrahendo tempore interdicti, tamen licèt ſupponamus peccare, nullam cenſuram, aut Eccle- B ſiaſticam pœnam ipſo facto incurrunt. Imò, nec Parochus, cuius præſentia nunc neceſſaria eſt iuxta Cõcilium Tridentinum, aliquá pœnam, vel irregularitatem incurrit: quia illa præſentia non eſt actus alicuius ordinis, vt in ſuperioribus etiam tetigi. Similiter baptiſmi collatio & prohibita nõ eſt, & quamuis eſſet, ad hanc irregularitaté non ſufficeret, quando abſque ſolénitate fit: quia non eſt actus ordinis, quamuis contingat fieri ab eo, qui ordiné habet: & hæc irregularitas non cõtrahitur niſi per actũ alicuius ordinis, quem exercet is, qui talem ordiné habet cùm ſit interdictus, vel in loco interdicto, vt conſtat ex illis verbis, *in ſuo officio miniſtrando ſicut prius*, quæ habentur in citatis iuribus, & in ſimili ſunt explicata ſuperius agendo de excommunicatione; & atti- C git Couarruuias in dicto cap. *Alma* part. 2. §. 2. numero 3.

Propter vſum ſacramenti non exigẽtẽ miniſterium ordinis clericalis nulla imponitur pœna.

Couar.

Atque hinc etiam conſtat, propter vſum paſſiuum, ſeu receptionem ſacramentorum nullam huiuſmodi pœná incurri: quia recipere ſacramentum non eſt actus alicuius ordinis, etiamſi à clerico fiat. Excipitur tamen ſumptio Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie, quæ fit à ſacerdote ſacrificante: illa enim eſt actus ordinis, non tamen præcisè quatenus aſſumptio, ſed quatenus eſt conſumptio, & quaſi conſummatio ſacrificij, quæ eſt proprius actus ordinis, qui tunc exercetur. Excipi etiam poſſet participatio illa ſacramenti Euchariſtiæ ſub ſpecie vini, quæ fit à Diacono miniſtrante Summo Pontifici ſolemniter celebranti: nam ille modus communicationis vide- D tur eſſe proprius actus ordinis diaconatus: propriè tamen id non tam eſt propter ſuſceptionem ſacramenti, quàm propter totum illud miniſterium, quod per modum vnius fit, & eſt proprius actus illius ordinis. 22.

Propter receptionem ſacramẽti nulla incurritur pœna.

Excipiuntur duo caſus.

Prætereà fit exceptio de ſacramento Ordinis, quæ dupliciter fieri poteſt: primò ratione receptionis talis ſacramenti præciſè, ſecundò ratione alicuius actus concomitantis. Prior modus ſuaderi poteſt, tum quia excõmunicatus recipiens ordines fit irregularis, vel ſaltẽ ſuſpenſus: ergo & interdictus. Confirmatur, quia ſuſcipiẽs ſuperiorem ordinem, vtitur inferiori, ſine quo alium non poteſt ſuſcipere, vt ſuprà dictum eſt: ergo etiam hoc titulo fit irregularis. Secundò poteſt incurri hæc irregularitas per actum E concomitantem ipſam ordinationem, vt eſt conſecratio in ſacerdotibus, canere Epiſtolam, vel Euangelium in Diacono, vel ſubdiacono, quando in ipſa ordinatione eis committitur, quod ſentit Couarru. dict. §. 3. nu. 5. quia ille eſt actus ordinis. Neutro tamen modo videtur exceptio admittenda, quia non eſt ſatis in iure expreſſa. Vnde ad priorem partem reſpondeo, illam pœnam non eſſe ad interdictũ extendendam, quia iura ſolùm loquuntur de excommunicatione, & hîc non valet argumentum à ſimili præſertim cùm excommunicatio grauior céſura ſit. 23.

Recipiens ordines, aut in ipſa ordinatione miniſtrans non incurrit irregularitatem.

Ad

Ad confirmationem reſpondetur, ſuſcipere ſuperiorem ordinem non eſſe propriè miniſtrare in inferiori, quia miniſtrare dicit actionem, & ita intelligenda ſunt iura cum proprietate in materia præſertim pœnali. Ad alteram partem reſpódeo, etiam in illis caſibus non incurri, propter ea quæ dixi ſuprà tractando de ſuſpenſione de illo, qui ſuſpenſus in ſua ordinatione ſtatim in eadem actum ordinis exercet. Et quamuis ſit nonnulla differentia, quia ibi ſuſpenſio contrahitur in ipſo actu ſuſceptionis ordinis; hîc autem interdictum ſupponitur ante ſuſceptionem ordinis: & ideò maior ratio eſſe videtur contrahendi irregularitatem: Nihilominùs in hoc videtur eſſe eadem ratio, quod illa moraliter non cenſetur miniſtratio in ordine ſuſcepto, ſed tantùm indebita ordinis ſuſceptio, nam aliud eſt tanquam acceſſorium, quod non reputatur actio diſtincta, neq; magis punitur, quàm ipſum principale quod comitatur. Præſertim, quia etiam iura, quæ loquuntur de perſona interdicta exercente officium ordinis, illis verbis loquuntur, quæ indicant miniſterium illud debere eſſe moraliter diſtinctum ab ipſa ordinatione, vt patet ex illis verbis, *In ſuo officio miniſtrando ſicut prius*, & ſimilibus. Propter quæ cenſeo hanc partem eſſe probabilem, de qua iterum rediit ſermo in diſputatione ſequenti.

24. Religioſi, ac moniales generale interdictum non ſeruantes excommunicantur Clem. 1. de ſent. excō. Clemen 3. excommu. Specialis excom. in fratres minores, & dominos temporales violantes interdictū Clemē. 2. eod. tit.

24. Præter has exceptiones, quæ ex parte ſacramentorum notantur, ex parte perſonarum fieri ſolent aliæ: nam religioſi, & moniales, qui generale interdictum non ſeruant, excommunicantur ipſo iure in Clementina 1. de Sententia excommunicationis, & in Clementina tertia, ſpecialiter excommunicantur fratres Minores, qui perſonas ſui 3. ordinis tempore interdicti admittunt ad diuina, & in Clementina ſecunda eodem titulo, excommunicantur domini téporales, qui in terris ſuis cogunt aliquem ad diuina facienda tempore interdicti. Hæc enim pœna cum proportione applicanda eſt ad ſacramentorum vſum: nam ille etiam, vt diximus, ſub celebratione diuinorum comprehenditur; tamen, quia illa pœna generalior eſt, in ſequenti diſputatione exactiùs declarabitur.

DISPVTATIO XXXIIII.

De ſecundo effectu interdicti, qui eſt diuinorum officiorum prohibitio.

DE hoc effectu diſputare non oportet, an ſit, ſed ſupponere, eſſe per ſe, & maximè proprium effectum interdicti, vt conſtat ex definitione interdicti, ſuprà tradita, & ex omnibus iuribus, quæ de interdicto loquuntur, vt capit. *Si ciuitas*, capit. *Si ſententia*, & capit. *Alma*, de ſententia excommunicationis in 6 capit. *Epiſcoporum*, de priuilegiis, in 6. capit. *Non eſt vobis*, de Sponſalib. Clementina prima, de ſententia excommunicationis. Eſt autem hic effectus communis omnibus interdictis cum proportione, nam, ſi ſit generale loci, non ſolùm in templis, vel oratoriis, ſed etiam in domibus, viis, & vicinis agris, ac denique in tota illa terra, quæ generaliter interdicitur, habet hunc effectum reſpectu omnium hominum cuiuſcumque loci, vel Diœceſis, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex capit. *Licèt*,

Quàm latè pateat ſecundus effectus interdicti generalis.

A & capit. vltimo de Priuilegiis, in 6. cum ſimilibus. Si verò interdictum loci ſit ſpeciale, in illo definito loco habet cum proportione eundem effectum. Denique, ſi perſonale ſit, generale, & ſpeciale, in perſona, vel perſonis idem cum proportione operatur reſpectu locorum omnium ex eiſdem iuribus cum aliis, quæ de his interdictis in diſputatione prima tractauimus. Hoc ergo ſuppoſito, tria præcipuè, vel quatuor declaranda ſuperſunt. Primùm, quæ diuina officia, præter ſacramenta, & qui eorum vſus interdicto prohibeantur. B Secundò, quale peccatum ſit violatio interdicti quoad hanc partem. Tertiò, quæ pœna ſit ob eam rem ipſo iure impoſita.

SECTIO I.

An, & quomodo Miſſæ ſacrificium per interdictum generale loci prohibeatur.

INter diuina officia primum, ac præcipuum locum tenet ſacrificium Miſſæ: vnde certum eſt vſum huius ſacrificij maximè interdici per hanc cenſuram, vt conſtat ex citatis iuribus: ex quibus etiam intelligitur prohibitionem hanc non ſimpliciter, ſed cum moderatione ſumendam eſſe, ſcilicet ne conſueto more, & libertate fiat, ſed modo à iure præſcripto. Quod in ſingulis interdictis diuerſo modo, & ratione verum eſt: & ideò ſigillatim explicandum. 1.

C

2. Sacrificiū Miſſæ tempore interdicti nunquam fuit omnino prohibitū.

Per interdictum ergo generale loci nunquam videtur fuiſſe omninò prohibitum Miſſæ ſacrificium: quia cùm viaticum nunquam ſit morientibus denegandum, ſemper oportet Euchariſtiæ ſacramentum ſaltem pro infirmis in Eccleſia conſeruare. Ex quo fit conſequens, vt ſemper etiam potuerit congruenti tempore renouari: nam hæc veluti intrinſeca, & neceſſaria connexione ſeſe conſequuntur, & primum pertinet ad animarum ſalutem, & obſeruationem diuini præcepti: ſecundum autem ad debitam ſacramenti reuerentiam ſpectat: Et ideò neutrum debuit, vel etiam potuit per interdictum ſimpliciter prohiberi. Cùm ergo Euchariſtiæ ſacramentum nonniſi in ſacrificio Miſſæ renouari poſſit, quia in ſolo illo confici poteſt, fit conſequens, vt nec ſacrificium Miſſæ fuerit omninò prohibitum, ſed permiſſum ſaltem quantum ad hunc finem neceſſarium erat. Quia verò, ſecluſa diſpoſitione iuris poſitiui, hoc arbitrarium erat pro ratione neceſſitatis, ideò, vt melior ordo ſeruaretur, ſtatutum poſteà fuit in capit. *Permittimus*, de Sententia excommunicationis: vt ſemel in hebdomada poſſet Miſſæ ſacrificium dici tempore interdicti in ſingulis Eccleſiis cauſa conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur, cum circunſtantiis, & conditionibus ſtatim explicandis.

D

E

C. Permittimus de ſent. ex.

3. Iure antiquo quæ conceſſa. Quid iure nouo.

Poſteà verò propter magna incommoda, quæ ex carentia tanti ſacrificij ſequebantur, hunc rigorem interdicti Eccleſia temperauit, & permiſit, *vt ſingulis diebus in Eccleſiis, & monaſteriis Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia ſicut prius: ſubmiſſa tamen voce, ianuis clauſis, excommunicatis, ac interdictis excluſis, & campanis etiam non pulſatis.* Quæ ſunt verba cap. *Alma*,

Ca. Alma mater, de Sent. excõ. in 6.

Alma, de Sent. excom. in 6. & quoad dictas circunſtantias eadem habebantur in d. cap. *Permittimus*, Et breuiter ſunt ſigillatim explicanda.

4\. Et in primis dubitari poteſt, quid nomine Eccleſiarum hoc loco intelligendum ſit: nam ex quo ſub disiunctione ponuntur *Eccleſiæ*, vel *monaſteria*, nomine Eccleſiarum non videntur intelligi omnia loca ſacra; in quibus ſolet hoc ſacrum confici, alioqui nõ oporteret monaſteria ſpecialiter adiungere: ſignificari ergo videntur illa voce templa, quæ ſunt ſub cura ſecularium clericorum, & authoritate Epiſcopi publicè ſunt expoſita, & approbata, vt in eis tàm ſacrificium, quàm alia diuina officia celebrentur.

5\. *Dubium.* Hinc verò oritur dubium, An extra huiuſmodi Eccleſias, vel monaſteria liceat Miſſæ ſacrificium eo tempore celebrare. Nam illa conſtitutio ſolùm in his locis hoc permittere videtur, vt ex textu conſtat, & notarunt ibi aliqui interpretes, & ſentit Couarr. ibi 2. part. §. 4. num. 2. Addit tamen nomine Eccleſiarum comprehendi etiam hoſpitalia, in quibus eſt ſacer locus authoritate Epiſcopi approbatus ad hoc miniſterium: tum quia ratio huius conceſſionis in illis maximè militat; tùm etiam, quia in fauorabilibus meritò hæc nomine Eccleſiarum comprehenduntur. Addit præterea ibi comprehendi monaſteria monialium: nam ex vi verbi manifeſtum eſt vocem *monaſteriis*, ſimpliciter dictam hæc etiam comprehendere; neceſſitas etiam in eis quodammodo maior eſt, vt poſſint ſacrificio Miſſæ intereſſe. Qui etiam aduertit, ſermonem eſſe de Eccleſiis, & monaſteriis exiſtentibus in loco generatim interdicto, quia illa moderatio non extenditur ad loca ſpecialiter interdicta, vt infra videbimus.

Couarr.
Nomine Eccleſiarũ comprehẽduntur ſacella hoſpitalium.

6\. *An dicta loca ſu nomine Eccleſiarũ veniãt priuata oratoria.* Conc. Trid. 1. *Opinio.*

Quæritur autem vlteriùs, an in priuatis oratoriis, quæ ſolent eſſe in communibus domibus, poſſint tempore interdicti Miſſæ celebrari, præſertim nunc, quando talia oratoria eſſe debent ab ordinariis deſignata, & approbata iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis in Miſſæ celabratione. Nam, quia materia fauorabilis eſt, videntur hæc oratoria poſſe nomine Eccleſiarum comprehendi, quia fauores ampliandi ſunt, Nihilominùs dictus author contrarium ſignificat, quia ſolùm ad monaſteria monialium, & hoſpitalia facit ampliationem, alia loca tacitè excludens. Præſertim, cùm generalem regulam ſtatuat, extra loca ibi ſignata non poſſe diuina celebrari: Et poteſt hoc confirmari: tùm quia, iuxta communem vſum, non ſolent hæc loca nomine Eccleſiarum intelligi, vnde Concilium Tridentinum citato loco, hæc oratoria etiam ad diuinum tantùm cultum dedicata, & ab ordinariis deſignata ab Eccleſiis condiſtinguit: tùm etiam, quia cap. *Alma*, præter Eccleſias exprimens monaſteria, ſatis ſignificauit nolle permittere omnia loca, ſed ea tantùm, quæ videntur æquè digna, vt in hoc priuilegio æquiparentur, quod de priuatis oratoriis dicere non poſſumus.

7\. *2. Opinio & verior.* Nauar.

Contrarium verò videtur poſſe ſumi ex Nauarr. cap. 27. num. 175. quatenus dicit, Quando iura permittunt diuina officia cum hac moderatione, *in Eccleſiis, vel monaſteriis*, non addere hanc particulam, vt limitationem ad excludenda alia loca, ſed potiùs vt ampliationem quia permittendo hæc loca, in quibus laici ſolent ſacra audire, multò magis permittunt alia loca, in quibus laici intereſſe non ſolent: nam principalis, inquit, ſcopus prohibendi diuina officia eſt, ne audiatur à laicis.

8\. Sed quidquid ſit de aliis diuinis officiis, de quibus infrà dicemus, in Miſſæ ſacrificio, ratio illa non videtur locum habere. Primò, quia de illo verum non eſt, propter laicos principaliter fuiſſe prohibitum, ne ab eis audiretur: nam olim æquè erat prohibitum pro laicis, & clericis, & nõ ſolùm prohibebatur audiri, ſed ſimpliciter fieri extra caſum neceſſitatis, ſuprà explicatum. Cùm ergo ius nouum ſolùm permittat fieri in certis, ac determinatis locis, integra manet prohibitio quoad cætera loca. Secundò, quia nullus eſt locus aptus ad hoc ſacrificium conficiendum, in quo laici non poſſint, & ſoleant aſſiſtere, & audire: ergo reſpectu huius ſacrificij non videtur habere locum ille modus ampliationis: imò, quia omnis alius locus, præter Eccleſiam & monaſteria, eſt iure communi quaſi ineptus ad hoc miniſterium: ideò illis tantùm locis conceſſum videtur hoc priuilegium.

Nihilominùs hæc poſterior opinio viris doctiſſimis probatur, & quoniam fauorabilis eſt; & fauorem ampliat, mihi etiam probanda videtur. Vel dicendo, nomen Eccleſiæ ampliſſimè ſumptum (vt in re fauorabili ſumendum eſt) comprehendere omnia loca approbata ad Miſſæ ſacrificium perficiendum. Vel dicendo (quod veriſimiliùs videtur) in eo textu nominatas eſſe Eccleſias, & monaſteria, quia ſunt frequentiora loca, in quibus diuina officia celebrari ſolent: non verò vt ad illa ſola conceſſio limitaretur. Nam primaria illius legis intentio non fuit his locis nominatis priuilegium concedere, ſed ſacrificium ipſum permittere ſicut priùs cum conditionibus ibi poſitis: ergo vbicumque antea fieri poterat, poteſt etiam nunc illis conditionibus ſeruatis. 9.

10 *Prædicta cõceſſio intelligi debet reſpectu cuiuſq; Sacerdotis nõ perſonaliter interdicti.*

Secundò expendenda eſt abſoluta permiſſio celebrandi Miſſarum ſolemnia cum illa adiectione, *ſicut priùs*, nam hinc duo colliguntur. Vnum eſt, non ſolùm eſſe licitum ſingulis diebus in ſingulis Eccleſijs ſemel ſacrificare, ſed etiam toties, quoties alijs diebus fieri ſolebat, atque adeò omnes Sacerdotes, aliàs non prohibitos, ſeu perſonaliter interdictos, poſſe eo tempore cum dictis circunſtãtiis in talibus locis ſacrificare. Quia licèt in textu hoc expreſsè non declaretur, ſed indefinitè dicatur quod liceat in Eccleſijs ſingulis diebus Miſſarum ſolemnia celebrare: tamen hoc ipſo quod hæc conceſſio non limitatur, omnibus indifferenter conceditur: & addendo, *ſicut priùs*, hoc ampliùs, & euidentiùs declaratur.

Vnde colligunt omnes, quoſcumque clericos, ſiue illius loci, ſiue alterius, qui ibi inueniuntur, poſſe tẽpore interdicti ſacrificia ibi facere ſicut priùs, vt patet ex Nauarro cap. 27. num. 174. cum aliis, quos citat, & ex Couarr. cap. *Alma*, part. 2. §. 4. num. 4. qui excipit clericos coniugatos, qui quoad hoc tanquam laici reputãtur, de quo paulò inferiùs dicetur. Aliud quod colligitur eſt quodcumq; Miſſæ officium poſſe eo tempore celebrari, quod ſuprà animaduertit Couarruuias, numer. 3. contra quoſdam Canoniſtas, qui dixerunt, tantùm licere dicere Miſſam diei, quorum ſententia improbabilis eſt: quia illa limitatio in textu non habet fundamentum, & ex abſoluta conceſſione, & adiectione illius particulæ, *ſicut priùs*, contrarium potiùs colligitur: & ita communiùs ſentiunt Doctores, quos ibidem Couarruuias refert. Addi etiam poſſet, ex his verbis colligi, omnem ſolemnitatem huius ſacrificij in Eccleſia vſitatam licitam eſſe tempore interdicti, præter eas quatuor conditiones, quæ ibidem adiunguntur. Nam cum priùs fiat generalis conceſſio, & poſteà addantur quatuor illæ limitationes per illaſmet declaratum eſt; quoad alia omnia generaliſſimam eſſe conceſſionem: nam exceptio, vt aiunt, firmat regulam in contrarium. Sed hoc habet difficultatem inferiùs tractandam. 11

Nauar. Couar.

Couar. *Nõ eſt limitãda dicta conceſſio ad officiũ proprium illius diei.* Couar.

Conditiones ſeruandæ in ſacro faciendo in prædicto caſu.

11. *1. Conditio vt ſubmiſſa voce fiat ne ab externis audiatur.*

TErtiò expendenda eſt particula, *Submiſſa voce*, per quam excluditur ne Miſſa ſolemni cantu dicatur. Et quia finis huius circunſtantiæ eſt, vt diuina officia extra Eccleſiam atq; adeò à perſonis prohibitis audiri non poſſint: ideò ea vocis ſubmiſſio tenenda erit, quæ ad hunc finem neceſſaria fuerit, vt ibi communiter aduertitur, & ſumitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſionibus ibi, *Et voce ita demiſſa, quòd exteriùs audiri non poſſit*. Non ergo prohibetur, quin Miſſæ officium tam alta voce proferri poſſit, vt & à miniſtris, & ab aliis, qui intra Eccleſiam legitimè aſſiſtunt audiri poſſit, & in hoc omnes etiam conueniunt, neque aliqua occurrit difficultas.

12. *2. vt ianuis clauſis fiat.*

Quartò notanda eſt ſecunda conditio ſcilicet, *Ianuis clauſis*. Circa quam primò aduerti poteſt finem huius circunſtantiæ eſſe ne orationes, aut alia diuina officia exterius audiantur, quod facile contingere poſſet ſi ianuæ eſſent apertæ, quantumuis Miſſa ſubmiſſa voce diceretur, loquendo regulariter, & prout communiter dici ſolet. Deinde, ne Miſſæ ſacrificium, & aliæ eccleſiaſticæ cæremoniæ ab exiſtentibus extra Eccleſiam, atque adeò à perſonis prohibitis videri poſſint. Vnde neceſſe eſt vt ianuæ integræ ſint, ita vt & auditum, & viſum impedire poſſint. Vnde in Clement. I. de Sentent. excommun. grauiter reprehenduntur, qui Eccleſiæ ianuis latenter perforatis, aut in eis factis feneſtris interdictum violare præſumunt. Tertius finis huius circunſtantiæ eſſe poteſt ne perſonæ prohibitæ ingredi valeant: ad hunc autem finem videtur neceſſarium, vt ianuæ ita ſint interiùs clauſæ, vt exteriùs aperiri non poſſint: quod tamen neque eſt in vſu, neque in textu exprimitur. Sed ſufficere cenſetur, quòd portæ ita iunctæ ſint, vt & viſum, & auditum, & tranſitum impediant, niſi aperiantur, quamuis non ſint ita obſeratæ, vt volenti ingredi reſiſtant: hoc enim etiam magnum eſſet incommodum, cùm multi de populo facultatem habeant ingrediendi. Solet autem in nonnullis Eccleſijs oſtiarius ad ianuam adhiberi, qui ingredientes admoneat, & prohibitos, ſeu facultatem non habentes repellat, quam prouidentiam cenſeo eſſe laudabilem, non tamen in præcepto, quia nullibi illud inuenio, neque ex natura rei ſequitur ex aliis, quæ præcepta ſunt: Quia generalis admonitio, & denunciatio interdicti, per ſe loquendo, ſufficit, & ipſæ ianuæ clauſæ per ſe ſignificant, & admonent ne ingrediantur ij, qui facultatem non habent. Quod ſi aliquis prohibitus, nihilominùs ingreſſus fuerit, ſatis erit illum expellere cùm primùm in notitiam miniſtrorum deuenerit, neque ad maiorem diligentiam, moraliter loquendo, tenentur.

Clem. 1. de Sent. exc.

Non tamẽ requiritur vt ianuæ ita ſint obſeratæ vt abexternis aperiri nequeant.

Adhibere oſtiarium laudabile eſt, non tamen neceſſarium.

13. *Omnes ianuæ, prædicto tempore claudendæ.*

Aduertendum prætereà eſt, ſi templum plures portas habeat, non ſatis eſſe vnam, vel aliam etiam principalem claudere, ſed neceſſe eſt omnes: tum etiam, quia propterea dicitur in textu, *Ianuis clauſis*, Quæ locutio pluralis æquiualet vniuerſali, maximè cùm includat virtute hanc negationem, non aperta Eccleſiæ ianua. Interdum verò ſolet Eccleſia, præſertim in monaſteriis, hoſpitalibus, vel etiam in cathedralibus, vel alijs ſimilibus templis, præter eas ianuas quæ ſunt in vijs publicis, habere aliquam ad interius clauſtrum, de qua dubitari poteſt, an neceſſe ſit illam etiam claudi. Nam illa ceſſare videtur omnes rationes & fines huius circunſtantiæ: præſertim quia ſatis videtur illa porta eſſe clauſa muris, & portis ipſius clauſtri, quibus ipſa concluditur. In contrarium verò obſtant generalia verba legis, quæ A magis attendenda videntur; quàm finis legis. Eò vel maximè, quòd ſæpe intra clauſtrum ingredi poſſunt perſonæ, quibus licitum non eſt ſacris intereſſe. Vnde hanc regulam cenſeo eſſe ſeruandam, nimirum quòd ſi clauſtrum ita ſit poſt Eccleſiam contentum, vt ad illud nõ pateat aditus, niſi per Eccleſiæ ianuas, ſatis cenſeatur clauſa, Eccleſia, ſi ianuæ, quæ publicas vias reſpiciunt clauſæ ſint: Quando verò aliunde patet aditus ad ipſum clauſtrum, qui aditus tempore interdicti non ſolet eſſe ſpecialiter impeditus, tunc neceſſe eſt, vt ianuæ etiam, quæ clauſtrum reſpiciunt clauſæ ſint: quia ratione finis, & ratione verborum legis comprehenduntur.

14. *Vtr. liceat facere ſacrũ ianuis capel. à tota clauſa.*

Et ad eundem modum reſpondendum eſt, ſi quis B interroget, an liceat in Capella Eccleſiæ Miſſam dicere apertis Eccleſiæ ianuis, porta verò ipſius Capellæ clauſa, Nam ſi ita Capella occludatur, vt nec videri, nec moraliter loquendo poſſint Miſſæ exterius audiri, id ſatis eſt: quia & ad finem legis hoc ſufficit, & in verbis eius nihil eſt, quod cogat ad id intelligendum de ianuis totius Eccleſiæ, ſed (reſpectiuè) illius loci, vbi fit ſacrificium, vel diuinum officium. Imò addunt aliqui, ſi locus Capellæ ita ſit remotus, vt nullum ſit morale periculum, vt ab aliquo poſſit audiri, vel videri Miſſa etiamſi ianuæ apertæ ſint, tum neceſſarium non eſſe eas claudere. Quod videtur à ſimili poſſe ſumi ex Nauarro, num. 174. vt infrà videbimus. Et ratio eſſe poteſt; quia tunc ceſſat finis C legis. Sed hoc ego non probo, quia illud eſt accidentarium, & ſemper neceſſe eſt verba legis tenere, & ſeruare in aliquo probabili ſenſu: nam ceſſante fine legis in particulari non ſtatim ceſſat obligatio legis. Vt non liceret tempore interdicti Miſſam dicere ſolemni cantu, etiamſi eſſet Eccleſia ita remota à populo, vt nullum eſſet periculum quòd ab externis audiri poſſet: ac denique quia nunquam poteſt eſſe ita certum, nullum eſſe tale periculum, vt ob eam rem huius præcepti obligatio ceſſare iudicetur. Clauſæ ergo debent eſſe ianuæ, vel proximè, vel remotè, prout moraliter ac prudenter ſatis eſſe exiſtimetur.

Excluditur quorũdã opinio.

D *Tertia conditio, vt campanæ non pulſentur.*

15.

QVintò notanda eſt alia conditio requiſita, ſcilicet vt ſacrificium fiat ſine pulſatione campanarum. Quod in primis intelligitur de pulſatione, quæ Miſſam antecedit, & publicè fit ad populum conuocandum, vt omnes intelligunt, & vſus probat. Eiúſq; ratio primaria videtur eſſe, quia cùm communis populus ad talia officia admittendus non ſit, nec etiam eſt vocandus illo publico ſigno, quo vocari ſolitus eſt. Atque ex hac ratione confirmantur dicta in ſuperiori puncto: ideò enim non vocatur populus, quia admitti non debet: ergo ſignum eſt ex vi huius capitis non concedi populo vt intereſſe poſſit. Nam ſi E ſoli excommunicati, & interdicti excludendi eſſent, nihil eſſet cur campanæ non eſſent pulſandæ: nam excommunicati & interdicti pauci ſunt, & eorum impedimentum eſt ſatis notum, & conſtat eos non vocari, quamuis ſignum publicum detur, vt conſtat apertè quando illi ſoli ſunt excommunicati & interdicti abſque interdictione loci. Deinde ex eadem ratione intelligimus ſub appellatione campanarum comprehendi quodlibet ſignũ publicum, quo ſolent ad celebrationem diuinorũ populi conuocari. Quia vbi eſt eadẽ ratio, eadem videtur eſſe iuris diſpoſitio valde enim materiale eſt, quod ſignum detur per cymbalum, vel per tubam, vel voce præconis, quæ campanis æquiparatur in Clem. 2. de Sent. excomm. quia conuocatio & ſignificatio eſt eadem.

Quid nomine campanarũ intelligatur.

Clem. 2. de Sent. excõ.

Aliqui

16 *Prædicta prohibitio non extenditur niſi ad ſignum campanæ.*

Aliqui tamen hoc ita extendunt, vt dicant nullum eſſe dandum publicum ſignum, quo populo conſtet, diuina tunc eſſe facienda. Verumtamen ſi tale ſignum non ſit campanæ, quod in ſpecie prohibitum eſt,& alioqui ex more & vſu conſtet non dari ad conuocandum populum, ſed ſolùm ad admonendum clerum, quod iam ſit hora, in qua diuina ſunt celebranda modo iurè permiſſo, non video illud eſſe hîc prohibitum, quia neque verba, neque ratio textus tali ſigno accommodantur. Imò video in grauiſſimis Eccleſijs, in quibus viri & timorati, & valde docti congregantur, hanc conſuetudinem obſeruari. Neque immeritò: nam Canonici, & alij beneficiati Eccleſiarum non ſolùm poſſunt, ſed etiam debent diuinis officijs intereſſe tempore interdicti alioqui diſtributionibus quotidianis priuandi ſunt, æque ac in tempore non interdicto, vt ſtatuitur in d.ca. *Alma*, ergo meritò poſſunt in Eccleſijs inſtitui ſpecialia ſigna illi tempori accommodata, quibus clerus admoneatur. Nihílque refert, quòd populus intelligat tunc diuina celebrari: tum quia hoc non eſt prohibitum: tum etiam, quia dum id intelligit per ſignum ſpeciale, verbi gratia, alicuius tubæ, & non per commune ſignum campanæ, ſimul intelligit ex vi talis ſigni populum non vocari, ſed potiùs excludi niſi priuilegium habeat.

Publicè poteſt tuba dari ſignũ Canonicis, & ijs qui debent intereſſe diuinis officijs.

17 *Quis campanarum vſus ſit prohibitus tẽpore interdicti.* Couarr.

Ex prædicta etiam ratione conſtat, quod notauit Couarruuias dicto §.4.numer.5. vſum campanarum non eſſe ſimpliciter prohibitum tempore interdicti, ſed ſolùm illum, qui eſt ad conuocandum populum ad diuina officia, non verò ad concionem, verbi gratia, ſalutationem Angelicam, ſignificandas horas diei, & ſimilia: quia non eſt illa pulſatio per ſe prohibita, ſed ſolùm vt circunſtantia diuini officij.

18 *An violatur interdictum ſi cãpana pulsẽtur nec tamẽ diuina celebrẽtur.*

Sed quid, ſi detur ſignum quaſi vacuum & ſine re, nimirùm quia pulſantur campanæ illis horis, in quibus diuina celebrari ſolent, quamuis ibi celebranda non ſint: ſolent enim, v.g. in aliquibus Eccleſijs vel monaſterijs pulſari campanæ ad Matutinum, vel etiam ad Miſſam, quamuis non dicantur, tunc enim non videtur talis pulſatio prohibita, quia re vera non eſt circunſtantia celebrationis, nec etiam eſt verum ſignum ſed apparens. Nihilominus aliqui exiſtimant hoc etiam eſſe prohibitum, vt videre licet in Calderino tractatu de interdicto part. 1. indicant etiam Nauarrus, num. 177.& Syluester. Interdictum 5.num.7. quatenus dicunt, interdicti tempore nullo modo licere pulſare campanas pro ſigno celebrationis diuinorum officiorum. Quæ ſententia erit vera ratione ſcandali, quia populus per hoc intelligit interdictum illo modo violari: per ſe autem ac formaliter talis actio non videtur contra legem interdicti: quia interdictum, vt dicebam, non prohibet per ſe pulſationem campanarum; ſed prohibet celebrationem diuinorum cum pulſatione campanarum; ibi autem non fit celebratio diuinorum. Tum etiam quia ſignum campanæ datum ad res non ſacras, non eſt prohibitum: ergo nec datum ad res non veras, ſed tantum fictas, & apparentes. Denique (quod ponderandum videtur) ſi quis tempore interdicti faceret pulſari campanam ad Miſſam publicè faciendam, & animo illam dicendi: ſi poſteà mutaret animum, & illam non diceret, quamuis peccaſſet grauiter mente, non tamen cenſeretur exterior tranſgreſſor interdicti, ſimpliciter & abſolutè, neque incurreret cenſuram latam contra huiuſmodi tranſgreſſorem interdicti: ergo pulſatio per ſe ſola non ſufficiet ad hanc tranſgreſſionem propriè ac formaliter loquendo; quamuis ſufficere poſſit ad culpam grauem ratione ſcandali.

Calder. Nauar. Sylueſt.

A

19 *Quid de pulſatione parua cãpanæ in Miſſa.*

Tandem inquiri poteſt in hoc puncto, an per hanc particulam ſit prohibitus vſus ſeu ſignum paruæ campanæ, quod in Miſſa dari ſolet: nam in illo ceſſat ratio huius prohibitionis: quia illud ſignum non datur ad conuocandum populum, ſed ad excitandum mentes audientium, vt ſacrificio attentiùs aſſiſtant, & adorent Corpus & Sanguinem Domini, qui finis honeſtus videtur etiam tempore interdicti. Nihilominùs omnes authores docent hoc etiam eſſe prohibitum, vt Calderinus, Couarruuias, & Nauarr. ſuprà, aliíque Summiſtæ. Nam in textu dicitur, *Campanis etiam non pulſatis*, quæ locutio vniuerſali negatiuæ æquiualet. Ratio verò eſt, quia vel hæ etiam paruulæ cãpanæ, regulariter loquendo, facilè exteriùs audiuntur, B & ita per eas etiam conuocentur alij; vel certè non eſt illa ratio ita adæquata, quin etiam prohibeantur hæ propter aliquam ſolemnitatem tollendam. Quod à ſimili colligere licet ex cap. *Quod in te*, de Pœnit.& remiſſ. vbi organa, & alia ſigna ſolemnitatis, vel lætitiæ prohibentur. Vnde licèt in illis conditionibus de hoc non fiat expreſſa mentio: tamen in hoc verbo & multò magis in illo, *ſubmiſſa voce*, ſufficienter continetur.

Calder. Couar. Nauar.

Quarta conditio, vt interdicti perſonaliter, & qui interdicto cauſam dederunt excludantur.

20 C SExtò additur, *Excommunicatis, & interdictis excluſis*. Et quidem prior pars, quæ ad excommunicatos ſpectat, non eſt huius loci propria, quia non ſolùm interdicti tempore, ſed quolibet alio à diuinis officiis, & præſertim à ſacrificio Miſſæ excludendi ſunt iuxta ſuperiùs dicta in propria materia. Poſterior autem pars intelligitur de omnibus perſonaliter interdictis, ſub quibus comprehenduntur etiam perſonæ, quæ interdicto generali cauſam dederunt, & quæ ad perpetrandum delictum, cuius occaſione interdictum latum fuit, conſilium, auxilium, vel fauorem præbuerunt, vt dicitur in cap. *Licèt*, de Priuileg. in 6. nam illæ virtute, ſeu conſequenter etiam ſunt perſonaliter interdictæ per ipſummet interdictum locale, vt ſuprà diximus.

C. *Licèt, de Priuile.*

21 *Vtr excludi etiam debeãt laici non excõmunicati nec interdicti. Ratio dubitandi.*

D Dubium verò graue hîc occurrit, an debeant excludi omnes laici, qui interdicti & excommunicati non ſint: nam ex prædictis verbis colligi poteſt, omnes non excõmunicatos vel interdictos, cuiuſcumq; conditionis ſint, excludendos nõ eſſe: quia exceptio firmat regulam in contrarium: ſed hîc Pontifex ſolùm excipit excommunicatos & interdictos: ergo admittit omnes alios. Prætereà, vt ſuprà expendebamus, concedit facultatem abſolutam offerendi ſacrificium ſicut prius, ſolúmque hoc limitat illis quatuor conditionibus appoſitis, ſed quamuis laici non interdicti vel excommunicati adſint omnes illæ cõditiones ſeruari poterunt: ergo ſicut priùs licebat facere ſacrificium præſentibus laicis, etiam nunc E licet ſeruatis prædictis conditionibus. Denique ratio illius moderationis in eo expreſſa, ſcilicet ne, *indeuotio populi creſcat*, videtur hãc ampliationem poſtulare: quia eadẽ occaſio indeuotionis populi remaneret. Et hanc ſententiam videtur probare Frederic. conſ. 70.

22 Nihilominùs contraria ſententia & authoritate & conſuetudine eſt communiter recepta, vt videre licet in omnibus interpretibus c. *Alma*, vbi Couarruuias part.2.§.4. numer. 4. & in Calderino, Antonino, & aliis in tractatibus de interdicto, & Summiſtis verb. *Interdictum*, Nauarro numer.173. Et videtur hæc ſententia declarata Bonifacio VIII. qui auctor fuit cap. *Alma*, in cap. *Licèt*, de Priuileg. in 6. vbi ſic inquit, *Licèt vobis conceſſum exiſtat, vt interdicti tempore ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis*,

Couar. Calder. D. Anto. Nauar.

C. *Licèt, de Priuil. in 6.*

voce ſubmiſſa diuina celebrare poſſint: ad ea tamen aliquos A *etiamſi aliunde venerint, niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant, recipere nulla ratione debent.*

23 *Obiect. 1. contra 1. fundamẽtum præpoſitæ opinionis.*

Sed hic textus, licèt communiter ad hoc allegetur, tanquam omnino clarus, non caret difficultate; quia aliud eſt agere de priuilegio conceſſo perſonis in particulari, vel in communi alicui religioni, aliud verò de communi iure moderante locale interdictum & effectus eius limitante. Nam capit. *Licèt*, loquitur in priori ſpecie, vt ex verbis eius conſtat, & ex titulo ſub quo continetur, & in illa habet eius deciſio euidentem rationem: nam priuilegium vni cõceſſum, alteri non prodeſt, neque extenditur vltra verba eius. Et ideo quamuis mihi factum ſit priuilegium faciendi ſacrum in loco interdicto, non ideo mihi conceſſum eſt aliquem ad ſacrum audiendum admittere, qui aliàs prohibitus erat. Quia hoc eſt valdè diuerſum; nec in alio formaliter aut virtute cõtinetur: nec ego poſſum alteri priuilegium meum communicare. At verò nos nunc non agimus de priuilegio perſonali, ſed de lege moderante effectum interdicti localis, qualis fuit conſtitutio cap. *Alma*, per quod non fuere perſonæ aliquæ priuilegiatæ, ſed locus ipſe habilis factus eſt, vt in eo fierent ſacrificia ſicut priùs, ſeruatis ſolùm illis quatuor conditionibus: ergo, cùm laici non eſſent anteà prohibiti audire ſacrum in tali loco, niſi in quantum ipſe locus; quaſi inhabilis fiebat ad tale interdictum, ablata hac inhabilitate per hanc legem, omnes fruètur beneficio eius.

24 *Confirmatur eadem Obiectio.*

Et confirmatur à ſimili: nam ſiſtendo in terminis cap. *Licèt*, non ſolùm laici verum etiam clerici non priuilegiati aliunde venientes non poterunt admitti ad celebranda ibi diuina: quia in eis procedit eadem ratio, nimirùm, quòd priuilegium alijs factum non extenditur ad extraneos. At verò iuxta ca. *Alma*, omnes clerici etiam extranei admitti poſſunt in quacumq; Eccleſia, vt ſuprà dictum eſt: quia ibi non conceditur priuilegium perſonis, ſed in ipſo loco fit quædam interdicti moderatio: ergo ex d. cap. *Licèt*, non ſumitur efficax argumentum. Quam difficultatem videtur ibi ſenſiſſe *Gloſſa.* Gloſſa verbo, *Excluſis.* Vbi in primis rationem illius decretalis fundat ſolùm in D hoc, quòd vnius priuilegium alteri non prodeſt: & poſtea dubitat quem vſum habeat nunc illa decretalis, cùm de iure communi liceat illo modo celebrare tempore interdicti, & reſpondet, non obſtante iure communi, poſſe interdum, ſaltem authoritate Papæ, poni interdictum prohibẽs celebrationem etiam ſecundum illam formam iuris communis, & tunc ſi aliqui ex priuilegio nihilominùs celebrarent non poſſent alios admittere, & tunc haberet locum deciſio illius cap. *Licèt.*

25 *Clem. 2. de Sent. excõ.*

Solet præterea citari textus in Clementin. 2. de Sent. excomm. vbi Papa excommunicat eos, qui ad diuina audienda vocant tempore interdicti, non ſolùm excommunicatos, & interdictos ſed etiam alios E vt patet ex illis verbis, *Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim, vel* *Obiect. 2. contra 2. fundamẽtum.* *interdicti ligatos ſententia euocare præſumpſerint.* Expendenda eſt enim illa particula *præſertim*, ampliat enim ad alios præter ibi nominatos: ergo ſignum eſt aliis etiam non ligatis excommunicatione, vel interdicto non licere intereſſe diuinis tempore interdicti generalis: nam ſi liceret eis, non excommunicarentur alij, qui eos euocarent. Minus autem efficax eſt hæc probatio; quam præcedens, quia ponderata non eſt illa dictio, *prædicto modo.* Modus autem euocationis ſuperiùs narratus fuerat, quòd quidam nobiles in ſuis terris Eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis Miſſas, & alia diuina officia publicè, & ſolemniter faciebant celebrare, ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes & ſubditur, *Hiſq; non contenti exceſſibus per campanarum non ſolùm pulſationem, ſed & voce præconia populos vt ad audiendas Miſſas huiuſmodi veniant, faciunt euocare.* Vnde conſtat non quomodocumque vocantes, ſed illis modis publicis, ſcilicet, *voce præconia, & pulſatione campanarum*: nec ad quaſcumque Miſſas, ſed ad huiuſmodi, id eſt publicè & ſolemniter dictas vocantes excommunicari. Quapropter qui nunc vocaret laicum non priuilegiatum, alio modo rogando, vel inducendo illum ad Miſſam audiendam, quæ modo à iure præſcripto dicitur, ſine dubio non incurreret illam excommunicationem, è contrario verò qui modo prædicto &, ad Miſſas dicto modo publico & ſolẽni celebratas audiendas vocaret homines etiam priuilegiatos, imò etiam Clericos, illam excommunicationem incurreret: quia ageret contra illam prohibitionem, quæ non reſpicit qualitatem, vt ſic dicam, vel conditionem perſonarum quæ vocãtur, ſed modum vocationis & terminum: nam vterque eſt in contemptum interdicti, & contra formam à iure præſcriptam. Ex illo ergo textu nullo modo colligi poteſt, illicitum eſſe laicis audire miſſam tempore interdicti, quæ iuxta formam iuris dicitur; quia indè etiam non colligitur, eſſe illicitum vocare priuatim & ſecretò laicum ad huiuſmodi Miſſam audiendam; nam ibi propter hoc non eſt excommunicatio lata, C vt oſtenſum eſt.

Aliter probatur hæc ſententia, quia ſi hoc liceret laicis, non indigerent priuilegio, vt intereſſe poſſint 26 ſacrificio tẽpore interdicti celebrato: Vſus autẽ probat indigere priuilegio: nam communiter conceditur & poſtulatur: ergo ſignum eſt hoc eis non licere. Hæc verò probatio pertinet ad factum, non verò oſtendit ius, quo hoc prohibeatur, & factum illud poteſt interdum procedere ex ſcrupulo, vel dubitatione, vt priuilegio obtento maior ſit ſecuritas: & ideo in alijs etiam materijs argumentum illud non eſt efficax.

His verò non obſtãtibus communis ſententia omnino retinenda eſt. Primò ac præcipuè quia hic videntur eſſe communis ſenſus Eccleſiæ: vt oſtendit conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Secundò id apertè ſupponitur in Clem. 3. de Sent. excom. vbi in primis narratur factum, nimirùm, quòd fratres minores tẽpore interdicti ad diuina officia audienda admittebant fratres & ſorores ſui tertij ordinis, alias verò perſonas excludebant, ex quo naſcebatur ſcandalum: Et deinde præcipitur ſub excommunicatione eiſdem minoribus, vt huiuſmodi homines tertij ordinis non admittant, etiamſi ad hoc, vel ipſi, vel illi priuilegium habeant. Ex quo in primis conſtat ibi non eſſe ſermonem de excommunicatis vel interdictis, ſed de quibuſcumque laicis non priuilegiatis, tum quia aliàs nullum eſſet ſcandalum, quod excommunicati & interdicti eiicerentur, & non alij: tum etiam, quia Papa ſupponit, poſſe habere priuilegium ad diuina audienda quod excommunicatis, vel interdictis non datur. Deinde clarũ eſt ex hoc textu approbare Pontificẽ quod alij laici eiiciantur, quandoquidẽ ad tollendum ſcandalum, quod ex illa differentia perſonarum oriebatur, non mãdat alios extraneos admitti, ſed potiùs præcipit eos etiã repelli qui quodammodo proprij videbantur, & quod mirũ eſt, vt ibi Gloſſa notat, etiamſi priuilegium habeant, per quod poſſint in aliis Eccleſiis admitti, non vult eis prodeſſe pro Eccleſijs ipſorum minorũ ob ſcandalũ vitandũ. Ergo manifeſtè ibi ſupponitur hoc eſſe prohibitũ laicis; & in particulari & pro talibus Eccleſijs prohibetur ijs qui de tertio ordine dicuntur.

27 *3. Obiect. Tẽpore interdicti non excluduntur laici etiam non interdicti, vel excommu. Clem. 3 de Sent. ex. 3.*

Suppo

Supponitur etiam priuilegium eſſe ad hoc neceſſarium & quod illud ſit in ſua vi, id eſt, à Pontifice nõ reuocatum, vel coarctatum. Atque hoc modo tertium etiam argumentum ſupra factum ex priuilegio efficax eſt, quando aliàs ex iure colligitur tale priuilegium eſſe ſimpliciter neceſſarium. Et hoc etiam modo poteſt induci dictum capitul. *Licèt*, Nam ibi etiam imponitur huiuſmodi priuilegium eſſe neceſſarium.

Cap. Licèt exponitur.

28\. Quod autem in obiectione ſupra facta ſupponebatur, ibi eſſe ſermonem de perſonali priuilegio conceſſo celebrantibus Miſſam, certum non eſt: nam verba Pontificis ſunt, *Licet vobis conceſſum exiſtat*. Quę intelligi poſſunt de conceſſione ab eodem Pontifice facta per cap. *Alma*, quæ exiſtimatur tanquam generale priuilegium reſpectu iuris antiquioris, & ideo potuit ſub illo titulo collocari. Quam expoſitionem probabilem putat Gloſſ. ibi verbo, *Excluſis*, quamuis priùs verbo *Excluſis*, oppoſitum ſuppoſuerit: Et nonnihil fauet conſonantia verborum vtriuſque textus: nam in vno dicitur, *Licèt vobis conceſſum ſit*, in alio verò dicitur, *Concedimus quod tempore interdicti, &c.* Addo verò vlteriùs, quacumque ratione intelligatur illa conceſſio cap. *Licèt*, vrgens inde ſumi argumentum. Nam in dict. cap. *Alma*, neque fit abſoluta moderatio interdicti reſpectu loci, vt in eadem obiectione ſupponebamus: neque fit vlla conceſſio reſpectu audientium, ſed ſolùm reſpectu celebrantium, ſeu dicentium diuina officia, vt patet ex illis verbis, *Adiecimus propterea, quod ſingulis diebus in Eccleſiis, & monaſteriis Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut priùs.* Ergo, ſeruata proportione, declaratio cap. *Licèt*. optimè cadit in conceſſionem capit. *Alma*, quod ſcilicet laici ex vi illius textus admittendi non ſint; quandoquidem nulla ibi facta eſt illis conceſſio.

Reſpõdetur primæ obiectioni.

29\. Ad obiectionem autem, quæ videbatur difficilis, quod eadem ratione non eſſent admittendi clerici aliunde venientes, quia iuxta tenorem cap. *Licèt*, admittendi non ſunt. Reſpondetur, ſi teneamus narrationem cap. *Licèt*, referri ad conceſſionem ca. *Alma*, negandum eſſe aſſumptum: ſi verò dicamus eſſe ſermonem de conceſſione per ſpeciale priuilegium aliquibus perſonis, vel alicui congregationi facta, neganda eſt conſequentia. In cap. enim. *Licèt*, (iuxta hanc expoſitionem) ſermo eſt de ſpeciali priuilegio quibuſdam perſonis conceſſo, quod ad alias extendi non poteſt. At verò in cap. *Alma*, ſermo eſt de conceſſione facta toto ordini clericali, vt ſuprà ponderatum eſt. Et ideo nihil refert quod clerici ſint alterius loci, ſeu diœceſis: nam omnibus conceſſum eſt, vt poſſint in loco interdicto celebrare iuxta formam cap. *Alma*.

Satisfit cõfirmationi eiuſdem obiectionis.

30\. Vnde ad aliam rationem in principio poſitam reſpondetur primò, argumentum, illud, quod eſt à contrario ſenſu, non ſemper eſt validum, quando aliud ex iure colligitur, vt eſt in præſenti. Dico autem illa verba: *Excommunicatis, & interdictis excluſis,* E poſita eſſe præcipuè propter clericos, & aliàs priuilegiatos, quibus neque ordo, nec priuilegium ſufficit, vt intereſſe poſſint, ſi ipſi interdicti ſint. Et ideo non rectè refertur, omnes laicos cenſura non impeditos intereſſe poſſe, cum illa expreſſio non ſit poſita propter ſolos laicos. Ad aliam verò partem, quòd ibi facta eſt conceſſio generalis celebrandi ſicut priùs, adiunctis ſolis quatuor conditionibus. Reſpondetur, id eſſe verum ex parte celebrantium, non verò ex parte aſſiſtentium, de quibus ibi nulla fit mentio, neque aliquod nouum priuilegium eis conceditur: quia non oportebat prohibitionem interdicti adeo eneruari, ſeu relaxari. Nam aliàs ex vi

Satisfit rationi dubitandi initio poſitæ.

A interdicti localis nullus excluderetur à diuinis officijs, quia excommunicati & interdicti per ſeſe, & ex vi propriæ cenſuræ excluſi iam erant. Dices, ſi in cap. *Alma* nihil nouum conceditur aſſiſtentibus diuinis officijs: ergo nec clericis, qui tantum aſſiſtunt & nullo modo cooperantur ad diuina officia. Reſpondetur, id eſſe accidentarium: nam, per ſe loquendo, ipſi ſunt miniſtri, ipſiſque generaliter conceditur, vt facere diuina poſſint: ergo multò magis vt aſſiſtant, vnde cùm duobus modis poſſit participari ſacrificium Miſſæ, ſcilicet, miniſtrando, vel tantùm aſſiſtendo: prior prohibitus non eſt ex vi interdicti, ſeruatis circunſtantiis iuris, & ſub illo comprehendimus non tantùm ſacerdotis oblationem, ſed etiam omne miniſterium, quòd ex officio B conuenit clericis: & hac ratione ipſi excluſi non ſunt. Poſteriori autem modus aſſiſtendi tantùm eſt, ſimpliciter prohibitus, & ideo excluduntur loci per ſe loquendo.

Occurritur cuidã obiectioni.

31\. Dico autem per ſe, primò quidem ad excludendum caſum neceſſitatis: nam, ſi ſacerdos velit facere ſacrum tempore interdicti, & neminem habeat, qui miniſtret niſi laicum, poterit illo vti ad tale miniſterium & ipſe poterit ſine culpa aſſiſtere, dummodo aliàs inhabilis nõ ſit, id eſt excommunicatus, aut interdictus, ſeu cauſam dederit interdicto. Atque hæc eſt communis ſententia in d. cap. *Alma*, vbi Couarr. dict. num. 5. & Nauarr. num. 8. Et ratio eſt, quia licèt C hoc non ſit conceſſum laico ratione ſui, eſt tamen conceſſum ratione ſacerdotis: Nam cum huic conceſſum ſit ſacrificare, conſequenter conceditur adiutorium illud, quod iuxta communem vſum Eccleſiæ moraliter neceſſarium eſt.

Laicus poteſt in neceſſitate miniſtrare ſacrum facienti.

Couar. Nauar.

32\. Dixi etiam, per ſe, ad excludenda priuilegia, ratione quorum ſæpe poſſunt laici aſſiſtere: & ideo hæc exceptio in ipſis iuribus additur. Declaratúrque in dict. c. *Licèt*, de Priuilegijs, per priuilegium conceſſum ſingulari perſonæ ad audiendam Miſſam tẽpore interdicti, admitti poſſe cum ea familiares domeſticos eius; qui eam comitantur. Vbi ponderanda eſt illa particula, *Cum ea*: nam ſolùm hoc extenditur ad ipſos propter miniſterium, quod exhibent priuilegiatæ perſonæ, comitando, & honorando illam, D vnde ſi huiuſmodi familiares per ſe, & ſeparatim eã comitãtur ad diuina non ſunt admittendi, vt omnes ibi notant. Et ob eandem rem additur in eodem c. *Licèt*. quando priuilegium conceſſum eſt collegio, ſeu communitati: tunc huiuſmodi familiares collegij; niſi ad eos expreſsè attendatur priuilegium, illo non gaudere: quia nimirum hi familiares non ſolent comitari collegium ipſum, vel conuentum euntem ad diuina celebranda, vel audiẽda. Quod etiam intelligendum eſt, quando priuilegium eſt collegio, vt ſic conceſſum: nam ſecùs eſſet, ſi omnibus de collegio concederetur: nam tunc iam priuilegium eſſet ſingulorum, & conſequenter extenderetur ad familiares ipſorum. Quod ſemper intelligendum eſt, dummodo ipſi aliàs inhabiles non ſint, id eſt interdicti, &c. Nam hæc exceptio ſemper generalis eſt in tota hac materia, adeo vt in ipſis etiam perſonis, quibus directè conceditur priuilegium, locum habeat, niſi aliud expreſsè in ipſo priuilegio poneretur quod quidem nunquam fit.

Cũ perſona habẽte priuilegiũ adeſſe poſſunt diuinis officijs domeſtici eã comitantes.

33\. Ex dictis ſequitur, non ſolùm excommunicatos, & interdictos, ſed etiam omnes laicos non habentes priuilegium, eſſe à diuino ſacrificio excludendos per Eccleſiæ miniſtros, nam ad eorum officium ſpectat omnes prohibitos repellere, & facere vt cenſuræ Eccleſiaſticæ ſeruentur: & ideo non oportuit hoc ſpecialiter declarari in illo decreto. Quæri autem poteſt, an hoc extendatur non ſolùm ad omnes

Omnibus omnino laicis prohibetur tempore interd. audire miſſam.

ratione vtentes, de quibus non eſt dubium, cùm lex nihil diſtinguat, ſed etiam ad alios. Non enim deſunt, qui hanc prohibitionem extendant ad infantes nondum ratione vtentes, & à fortiori ad amentes, & ſimiles. Quia licèt iſti non ſint capaces prohibitionis quæ ipſos obliget alij autem præſertim miniſtri Eccleſiæ prohiberi poſſunt ne illos adeſſe permittant. Quod ſentit Syluester verb. *Interdictum*, 2. quæſt. 17. vt illi tribuit Couarr. etenim in communibus exemplaribus Syluestri deeſt particula, *Non*, quæ omnino mutat ſenſum, nam illa ablata nihil ibi tractat de infantibus, qui non ſunt doli capaces, ſed tantùm de his, qui ratione iam vtuntur, & doli capaces ſunt, quanquam ſecundum contextum videatur negatio deeſſe, & conſequenter illam fuiſſe mentem Syluestri, & eandem opinionem tenet Nauarr. cap. 27. num. 169. Cordub. in Summa Hiſpana quæſt. 60.

Syluester interdict. 2. qu 17. — Nauar. Cordub.

34 At verò Couarruuias ſuprà dicto nu. 5. primo hoc negat de illis hominibus ſeu infantibus, qui omnino rationis vſum non habent: quia officia diuina non prohibentur, niſi celebranda, vel audienda, ad quod requiritur aliqua intelligentia, ſeu rationis vſus. Addit deinde non oportere, vt huiuſmodi infantes ſint doli capaces, ſed ſatis eſſe, vt aliquo modo intelligant ibi celebrari diuina, vt communiter eſſe ſolent pueri poſt ſeptimum ætatis annum, & prima quidem pars mihi abſolutè probatur, quia non prohibetur hîc quælibet aſſiſtentia: ſed humana, & rationalis: nam altera impertinens eſt ad diuinorum celebrationem. Dico autem aſſiſtentiam humanam prohiberi, quia non eſt neceſſaria ſenſibilis auditio, aut viſio. Nam cæcus, aut ſurdus intelligens ſacrum fieri, nullo modo eſt admittendus ſine priuilegio; quia illud eſt moraliter audire Miſſam. Illa verò diſtinctio inter infantes doli capaces, & non capaces, percipientes tamen aliquo modo res diuinas, licèt fortaſſe vtendo illo termino, *Doli capax*, more Iuriſtarum admitti poſſit: tamen nos in preſenti non admittimus medium inter infantem nondum vtentem ratione, & puerum iam vtentem. Nam, ſi ita vtitur ratione, vt peccare ſciat, excludendus eſt à loco interdicto, & ipſe tenetur abſtinere, quia iam eſt capax huius præcepti Eccleſiaſtici, & Theologico more iam dici poteſt doli capax: Si vero nondum habet vſum rationis, ita vt ſciat diſcernere inter bonum, & malum, non tenetur hac obligatione, & conſequenter neque alij ipſum expellere tenentur: &, ſi adſit, non audit diuina humano, ac morali modo; de quo eſt prohibitio ſacrificij; tamen etiam extenditur ad totam ſolemnitatem eius, prout in Eccleſia fieri conſueuit, etiam ad Miſſam Cathecumenorum, vt vocant: quia hoc totum iam comprehenditur nomine Miſſæ; præſertim quia iura expreſſiùs loquuntur de Miſſarum ſolemniis. Nec refert, quòd quis intra Eccleſiam aſſiſtat, vel extra, dummodo moralem præſentiam habeat, ſiue per feneſtram, ſiue alio ſimili modo, argumento Clementin. primo de Sententia excommunicat. vt ſuprà ponderauimus.

Prædicta prohibitio comprahẽdit ſolos laicos ratione vtentes.

35 Præterea interrogari poteſt, an hæc prohibitio ſit de tota Miſſa & omnibus partibus. Reſpondeo principaliter quidem intelligi de ſubſtantia.

36 Tandem interrogabit aliquis, an perſonis interdictis ſit prohibitus Eccleſiæ ingreſſus, etiam cùm diuina officia in illa non celebrantur. Reſpondeo non eſſe prohibitum, de quo infrà latiùs. Ratio eſt, quia nullo iure id cautum eſt generaliter de interdicto, ſed id ſpecialiter exprimitur quando talis prohibitio imponitur, vt patet ex cap. *Ex reſcripto*, de Iureiurando, & cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. Quod verum cenſeo, etiamſi contingat ſanctum Euchariſtiæ ſacramentum eſſe in Eccleſia ad videndum omnibus propoſitum, vt ſolet eſſe in aliquo ſpeciali die ad frequentem populi orationem, ſeu deuotionem deputato; vel ſicut etiam oſtendi ſolet populo, quando viaticum delatum eſt infirmo, & ad Eccleſiam reducitur. Nam conſpectus Euchariſtiæ, vt Nauarr. notauit nu. 179. non eſt per ſe prohibitus, ſed ſolùm in Miſſa, quatenùs ſcilicet prohibitum eſt videre quamcunque partem, vel cæremoniam illius ſacrificij: non verò quia ſit prohibitum videre ipſum ſacramentum etiam in Eccleſia, nullo enim iure oſtendi poteſt talis prohibitio.

An interdictis ſit prohibitus Eccleſiæ ingreſſus.

In quibus feſtiuitatibus & quomodo ſuſpendatur interdictum.

Tandem aduertenda eſt vltima exceptio quæ additur in dict. cap. *Alma*, de quatuor feſtiuitatibus, Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ: in quibus permittuntur Miſſæ celebrari cum tota ſolemnitate conſueta, & fere ſine vlla ex præcedentibus limitationibus. Nam licèt ibi declaretur, excommunicatos eſſe excludendos, tamen ea limitatio non eſt ex vi interdicti, ſed ex vi ipſius excommunicationis. Vnde ibidem additur, interdictos non eſſe excludendos, ex quo à fortiori conſtat alios quoſcumque laicos, qui interdicti non ſunt, admittendos eſſe, ſiue ſint de loco interdicto, ſiue de quocumque alio. Solùm de his, propter quorum exceſſum interdictum eſt prolatum, adiungitur non eſſe permittendos, vt ad altare appropinquent. Quod poteſt intelligi, vel ſecundum propinquitatem localem tantùm, & hoc magis ad decentiam, quam ad neceſſitatem pertinere videtur; vel ſecundum aliquam actionem, ſcilicet, vt non admittantur ad oblationem faciendam, vel ad communicandum. Et hoc vltimum mihi maximè probatur: nam, vt ſuprà dixi, aliis etiam interdictis generaliter, & abſque propria culpa conceditur, vt illis diebus poſſint Euchariſtiam ſumere, quod ibi principaliter comprehendi credimus ſub participatione diuinorum; ab hac ergo præcipuè excluduntur iſti delinquentes, cum ab altari remouentur: & meritò, quia ſupponuntur eſſe contumaces, vt patet ex illis verb. *Vt ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur.* Nam & propter hanc cauſam tunc non tollitur interdictum, quamuis propter ſolemnitatem talium feſtiuitatum ſuſpendatur quoad hunc effectum, tam loci, quam perſonarum, vt bene Nauarr. cap. 27. numer. 185. cum Gloſſ. in cap. *Vt priuilegia*, verb. *ſemel*, de Priuilegiis. Alius item ſenſus de remotione ab altari quoad oblationem faciendam mihi non diſplicet: nam licèt non omnino ſit prohibitum recipere oblationem à perſona interdicta etiam ſpecialiter, & propter propriam culpam, quia nullibi inuenitur expreſſa talis prohibitio, vt notauit Nauarrus numer. 174. in fin. ex Calderin. in tractatu de Interdicto, Nihilominùs oblatio facta ad altare, & in Miſſa, prohibita eſt ex vi interdicti etiam localis, & à fortiori perſonalis, multóque magis ſpecialis, ſeu propter propriam culpam lati: quia, vt ſuprà dicebamus, tota Miſſæ ſolemnitas, & quælibet pars eius prohibita eſt ex vi interdicti: ergo & oblatio prout facta in Miſſa. Quamuis ergo in illis diebus interdictum ſuſpendatur quoad alia, tamen quoad hunc effectum offerendi ad altare meritò potuit nõ ſuſpendi reſpectu eorum, qui contumaces eſſe ſupponuntur in delicto, propter quod interdicti ſunt: quia oblatio, & acceptatio eius ex parte Eccleſiæ eſſet ſignum reconciliationis, & amicitiæ. Vnde etiam

37 *Quinã admitti poſſint ad ſacrum quatuor feſtiuitatibus per miſſam.*

A quibus actionibus ſint prohibiti in illis feſtiuitatibus qui interdicto cauſam dederunt.

Nauar. Gloſſ.

Nauar. Calderin. *Oblationes ad interdicto factæ in Miſſa, non ſunt accipiendæ.*

Nauar.

Nauarr.ſuprà loquens de oblationibus factis pro defunctis interdictis ait, eſſe recipiendas ſi deceſſerunt pœnitentes :ergo à contumacibus recipiendæ non ſunt & præſertim ad altare.Hæc ergo duo vera ſunt, & primum non debet excludi:nam etiam decet huiuſmodi contumaces longè ab altari ſeparari ; tum vt ipſi erubeſcant,tum vt alij timeant.

38 De his vero feſtiuitatibus quomodo intelligendæ ſint,& quando incipiant aut finiantur,multa tractari ſolent , quæ melius dicentur ſectione ſequenti: quia communia ſunt aliis diuinis officiis. Vnum verò eſt huius loci proprium, ſcilicet an tres primæ feſtiuitates ſingulæ ſint vnius diei tantùm , vel pluriū. Et ratio dubij eſt , quia Eccleſia non per vnum diem tantùm,ſed per plures feſtiuos& ſolemnes talia myſteria celebrat,textus autem non dicit in diebus, ſed in feſtiuitatibus; omnes autem dies Paſchæ, & Pentecoſtes,qui ex præcepto obſeruantur, abſolutè dici poſſunt feſtiuitas Paſcæ , &c. Nihilominùs contraria ſententia communis eſt, & amplectenda; potéſtque in hunc modum declarati. Quia feſtum Natiuitatis ſimpliciter dictum ſolùm primum diem illius feſtiuitatis ſignificat: tum ex vi rei ſignificatæ ; quia illo die natus eſt Chriſtus , tum ſecundum communem vſum & celebritatem ; quia aliis diebus potiùs agitur feſtum Sancti Stephani:Ioannis, & Innocentij.Et hinc vlteriùs colligimus eodem modo ſumendum eſſe feſtum Paſchæ , & Pentecoſtes. Tum quia textus eodem modo loquitur de his tribus feſtiuitatibus : tum etiam, quia non eſt maior ratio de aliis, quia in Eccleſia non eſt minùs ſolemne feſtum Natiuitatis, quàm Paſchæ, & Pentecoſtes. Item , ſicut myſterium Natiuitatis , ita etiam alia duo ſingulis diebus tantùm effecta ſunt ; propria ergo feſtiuitas tantùm eſt primi diei. Quòd verò Eccleſia pluribus diebus illud myſterium celebret , non ſufficit , aliàs tota etiam octaua ſub illa ſolemnitate comprehendenda eſſet ; quod improbabile ab omnibus reputatur.Atque hanc ſententiam docuit Syluest. cum Archidiacono *Interdict.*5.q.2.n.3.Tabien.n. 2.Anton.3. par.tit.27.c.4.Nauar.c.27.n.182.& idem ſentitGloſ. in dict.c. *Alma*,verbo *Aſſumptionis*.

Nomen feſtiuit. quomodo intelligendum quidue cōplectatur.

Syluest. Tabien. Antonin. Nauar. Gloſſ.

39. Soto. Soto autem in 4.diſt.22.q.3.art.1. poſt.4. concluſionem,duo habet in hac materia notanda.Vnum eſt feſta illa finiri , *in vltimo completorio* (vt ait) *vltimi diei Paſchatis* quod nulla ratione, vel auctoritate probat. Sed ductus videtur vulgari appellatione , qua nomen Paſchæ omnibus illis diebus attribui ſolet. Iuuari etiam poteſt illo axiomate,quòd priuilegia amplianda ſint,præſertim ea, quæ conceduntur à Principe,& in publicum fauorem, ac commune bonum. Sed hæc non ſufficiunt,vt à communi ſententia diſcedamus,propter ea quæ adduximus. Nec enim ſufficit vulgaris locutio , cum textus propriè loquatur de feſtiuitatibus,in quibus talia myſteria celebrantur,non de octauis, nec ſemper licèt quamcunq; extenſionem facere , & præter vim verborum , & præſertim contra communem intelligentiam.Aliud ſingulare,quod Soto habet,eſt, in feſto Paſchatis comprehendi etiam vigiliam ab eo tempore,in quo iam poteſt Miſſa diei celebrari, ad quod nullum textum, nec auctorem allegat.Et Petrus Polanco in Directorio confeſſorum pag.150.ſubindicans Sotum ait,ſecundùm aliquos poſſe id fieri , quod non reprobat. Motiuum autem Soti fuiſſe videtur , quia celebritas Paſchæ incipit à Miſſa vigiliæ quando cantaturGloria,& pulſantur campanæ.Poſſumus etiam adiūgere quòd aliæ feſtiuitates incipiunt ab hora veſperarum in Eccleſia conſueta, vt infrà videbimus:in Paſchate autem veſperæ dicūntur in ipſa Miſſa: ergo illud feſtum quoad hunc effectum incipiet ab illa Miſſa.

Excluditur opinio Soti.

Aliud Soti dictum expenditur.

A Verumtamen difficilis etiam videri poteſt hæc ampliatio, tum quia eſt valde ſingularis in re graui, ſine textu,vel ratione cogente: tum etiam quia ex vi cōceſſionis ca. *Alma*,vnus dies tantum conceditur in ſingulis feſtiuitatibus ſuprà dictis , in quo poſſit Miſſa ſolemniter ac publicè dici,per illamautem extenſionem iam concedimus duos dies. Vnde licèt Miſſa vigiliæ quaſi per anticipationem ſit de myſterio reſurrectionis , id non ſatis videtur ad illam extenſionem faciendam: nam etiam Miſſa ſecundi diei quæ eſt primæ octauæ,eſt de eodem myſterio, quod in eo die etiam celebratur : tamen quia reuera non eſt ipſum fectum Paſchæ , ſed aliquid concomitans ad augmentum ſolemnitatis, ideo non comprehenditur ergo idem dicendum eſt de illa anticipata celebritate. Propter hæc videtur dubia hæc ſententia, tamen ſi vſus non admodum repugnat , non erit illicitum illi in praxi adhærere. Præſertim quod ante Sot.Palud.4.diſt.q.3.art.2.n.11.illam attingit,& non reiicit , imò ad vigiliam etiam Pentecoſtes illam extendit,quod nimium eſt. 40

41 Eſt autem hoc loco vlteriùs aduertendum conceſſionem harum feſtiuitatum ampliatam poſteà eſſe ad feſtum Corporis Chriſti per Martinum V.& Eugenium IIII. vt referunt Angelus ver. *Interdictum*. 6.num.16.& Syluest.*Interdictum*, 5.quæſt.2. & Antoninus , & Nauarrus ſuprà , & habentur hæ conſtitutiones in Bullario Romano in vltima conſtitutione Martini V. *Ineffabile Sacramentum* & in 4. Eugenij IIII. *Excellentiſſimum*, & in eis hoc ſpecialiter additur, quòd non ſolùm pro die feſto Corporis Chriſti, ſed etiam pro tota octaua fit prædicta interdicti ſuſpenſio ; quod eſt valde notandum pro his , quæ de aliis ſolemnitatibus diximus, ſcilicet non extendi ad aliquem diem octauarum quia quando Pontifices huiuſmodi conceſſionem faciunt , eam declarant.

In feſto Corporis Chriſti interdictum ſuſpēditur.

42 Præter has exceptiones iure communi factas , refertur alia ex priuilegio conceſſa à Leone X. pro feſto Conceptionis Virginis , & eius octaua , pro ſola Hiſpania , vt refertur in Supplemento Minorum, conceſſ.67. & in eorum Compendio verb. *Conceptio*, §.12.& verb.*Interdictum*,2.§.8. Addunt verò Nauarr. cap.27.n.282.& ex illo Couar.d.§.5.nu. 2.conceſſionem non fuiſſe abſolutam , ſed pro his Eccleſiis , in quibus dicitur officium Conceptionis ordinatum per Leonardum & Miſſa,cuius introitus eſt, *Egredimini,&c.*Quod ſi vera eſt hæc limitatio,iam non erit vtilis illa extenſio , quia illa officia non ſunt in vſu poſt Pij V.ordinationem,niſi fortè alicubi ex priuilegio retineantur. Tamen de illa limitatione mihi non conſtat,nec in priuilegio Leonis habetur,vt refertur in Supplem.fol. 24. conceſſ. 67. Quæri autem poteſt,an hoc priuilegium reuocatum ſit per Conc. Trid.ſeſſ.25.cap.12. de Regularibus. Reſpondeo tamen non eſſe derogatum,tum quia Concilium non addit clauſulam derogatoriam , ſed ſimpliciter præcipit , vt mandante Epiſcopo interdicta ſeruentur, & publicentur à regularibus : tum etiam quia illud priuilegium non videtur eſſe ſpeciale regularibus, nec in illorum fauorem , ſed eſſe in honorem Virginis,& pro tota Hiſpania: quare potiùs ipſi Epiſcopi, ſi de tali priuilegio eis ſatis conſtat,tenentur pro illis diebus interdictum ſuſpendere.

Alia ampliatio eiuſdem cōceſſionis pro feſto & octa. Concept. Virg

Suppl. Minor. Nauar. Couarr. *Emmanuel Rodrig tom 1. qu. regul. q 58. art. 5.*

Conc. Triden.

43. Tandem addit Couarr.dict. §. 5.nu. 4.hanc exceptionem extendi ad diem , in qua contingit Regem aliquem ingredi de nouo ciuitatem aliquam quæ interdicta ſit.Quod ſolùm probat ex Ioanne Staphilo libr.de Literis gratiæ & iuſtitiæ fol.157.col.1. qui nullum ius ad hoc confirmandum adduxit , ſed ſolū coniecturam quòd dignitati Regiæ deferendum eſt

Alia eiuſdem cōceſſionis extēſio reijcitur.

iuxta cap. *Solitæ*, de Maior. & obedientia. Sed hæc eſt congrua ratio, vt qui interdictum poſuit, illud ſuſpendat; non tamen vt poſſit ipſo iure ſuſpenſum affirmari, cum nullo iure cautum ſit, alioqui multò magis dicendum eſſet in die deſponſationis Regis, aut natiuitatis Principis, multóq; magis in die mortis vel ſepulturæ perſonæ Regiæ ſuſpendi interdictum: quia maioris momenti ſunt huiuſmodi occaſiones, vt dignitati Regiæ deferendum videatur: In his ergo quæ ex iure pendent parum valent congruentiæ niſi priùs ius oſtendatur.

SECTIO II.

Quomodo ſacrificium Miſſæ per alia interdicta prohibeatur.

1 EXplicuimus latiùs hunc effectum in generali interdicto locali, quia de illo præcipuè loquitur cap. *Alma*, quod ampliore explicatione indigebat: quæ verò dicta ſunt, facilè poſſunt ad alia interdicta applicari cum debita proportione ſeu moderatione. Igitur in ſpeciali interdicto loci, ſi in eo Euchariſtia ſeruatur, non prohibetur Miſſa priuata, & cum debitis circunſtantiis ad renouandam illam: quod ſemel in hebdomada licere declarauit cap. *Permittimus*, de Sent. excom. & ad ſpeciale interdictum extenditur, vt cum Hoſtienſi notauit Nauarr. ca. 27. num. 173. & meritò, tum quia textus abſolutè loquitur, *Tempore interdicti*, tum etiam quia ratio conceſſionis id exigit. At verò reliqua omnia, quæ in cap. *Alma*, conceſſa ſunt, & in ſuperioribus ſunt declarata: in hoc interdicto locum non habent, vt notauit Gloſſ. ibidem verb. *Eccleſiis*, quam eſſe communiter receptam teſtatur Nauarr. numer. 173. & idem habet Couarr. referens plures auctores ſuprà §. 4. num. 1. Ratio eſt, quia dictum cap. *Alma*, expreſsè loquitur de interdicto generali: & ideò extendi non debet ad ſpeciale: Tum quia in rigore & ſecundum commune ius eſt diuerſum interdictum: tum etiam, quia ratio illa, & publica neceſſitas, quæ mouit Pont. ad id concedendum pro interdicto generali loci, non habet locum in ſpeciali interdicto, vt per ſe conſtat. Atque ob eandem cauſam priuilegium, quod Epiſcopis conceditur in cap. *Quod nonnullis*, de Priuilegijs, vt poſſint tempore interdicti celebrare ferè iuxta formam cap. *Alma mater*, etiam non extenditur ad locum ſpecialiter interdictum: quia textus ille expreſsè dicit. *Cùm commune terræ interdictum fuerit*, loquitur ergo de interdicto generali: ergo extendendum non eſt priuilegium ad interdictum ſpeciale. Quo fit, vt iam nunc priuilegium illud nihil operetur: quia per ius commune dicti cap. *Alma* idem conceſſum eſt omnibus ſacerdotibus, hoc autem ſpeciale eſt in Epiſcopis, quòd poſſunt in altari portatili celebrare, aut facere ſibi celebrari in quolibet loco interdicto ſeruatis dictis circunſtantiis, coniungendo cum dicto capit. *Quod nonnullis*, cap. vlt. de Priuil. in 6. Atque ita etiam notauit Syluest. *Interdictum*, 5. quæſt. 5. verſ. 5. vbi refert ſimile priuilegium datum eſſe fratribus prædicatoribus, & minoribus; & idem habet Couarr. §. 2. num. 7. Citántque cap. *In his*, de Priuil. Sed ibi ſolùm dicitur, eos poſſe cum altari portatili vbicumque fuerint celebrare ſine præiudicio iuris parochialis de loco autem interdicto ibi nihil dicitur. Vnde ex vi illius ſolius iuris reuera non poſſent celebrare in loco etiam generaliter interdicto in altari portatili: quia priuilegium generaliter prolatum intelligendum eſt de loco habili; coniungendo tamen cum illo priuilegio alia circa interdictum generale, vel ſaltem

Tēpore ſpecialis inter dicti locialis licitum eſt ſacrum facere ad renouādam Euchariſtiam. C. Permittimus de Sent. excō.

Gloſſ. Nauar. Couarr.

Priuilegiū Epiſcopis conceſſū in cap. Quod nōnulli de Priu. arcta tur ad in terdictum generale.

Syluest.

Couar.

A conceſſionem cap. *Alma*, poterunt vti illo priuilegio in loco generatim interdicto, non verò in ſpecialiter interdicto, vt iidem authores meritò docent: quia nec ius commune, nec aliud ſpeciale priuilegium de illo loquitur.

De prohibitione Miſſæ per interdictum perſonale.

DE perſonali autem interdicto certum eſt, ex vi illius perſonis omnibus, tam generatim, quam ſpecialiter interdictis prohibitum eſſe tàm celebrare, quàm miniſtrare, vel aſſiſtere Miſſæ ſacrificio in quocumque loco ſiue interdicto, ſiue non interdicto iuxta cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, de Sentent. excomm. in 6. & c. 3. & 4. de clerico excom. miniſtrante. B Nec quoad hoc interdictum facta eſt in nouo iure aliqua relaxatio, vel ſuſpenſio præter vnam ſtatim explicandam. Vnde ſacerdos interdictus nullibi celebrare poteſt, etiam cum circunſtantiis præſcriptis in iure d. ca. *Alma*, vt notauit Couarr. ſuprà §. 4. num. 3. quia iura loquuntur de interdicto locali, non de perſonali, quòd diſtinctum eſt, & in eo non procedunt rationes capit. *Alma*, Solùm ponitur limitatio ſuprà tractata in d. cap. *Alma*, ſcilicet, vt in feſtiuitatibus ſuprà numeratis poſſint intereſſe ſacrificio perſonæ interdictæ quod quidem generaliter interdictis abſolutè conceditur, ſpecialiter verò interdictis ſolùm cum moderatione ibidem declarata, vt ad altare non accedant, quam in ſuperioribus declaratam reliquimus.

2 Concluſio.

Couar.

C Dubitari verò hîc poteſt an perſonæ non interdictæ prohibitum ſit audire Miſſam ſacerdotis interdicti. In quo vnum eſt certum, ſi ille non ſit nominatim denunciatus, licitum eſſe eius Miſſam audire iuxta Extrau. *Ad euitanda*, & à fortiori patet ex dictis de excommunicatione. Dubium verò eſt, ſi iam ſit nominatim denunciatus: tunc enim dicunt aliqui illicitum eſſe Miſſam eius audire: Tum, quia non licet audire Miſſam ſacerdotis excommunicati denunciati: tum etiam; quia nec Miſſam ſacerdotis ſuſpenſi licet audire; vt ſumitur ex cap. vlt. de Cohabitat. clericorum & mulierum. Tertiò addere poſſumus minùs eſſe audire Miſſam in loco interdicto; quam à perſona interdicta: ergo ſi illud non licet; D neque hoc licebit.

3 An perſonæ non interdictæ licitum ſit miſſam ab interdicto denunciato audire. 1. Opinio.

Sed hæ rationes non videntur ſufficientes ad oſtendendam prohibitionem, quæ ex iure poſitiuo pendet. Nam in primis excommunicatio priuat communione; & ideò non licet excommunicati Miſſam audire, quia eſſet cum illo in ſacris communicare. De ſuſpenſione autem falſum eſt quod aſſumitur: quia per ſe & ex vi cenſuræ ſuſpenſionis non eſt prohibitum audire Miſſam hominis ſuſpenſi, vt ſuprà oſtendi ex eodem principio, quòd ſuſpenſio non priuat communione. Et ideo, niſi in aliquo caſu fiat ſpecialis prohibitio, de quo ſuprà diximus tractando textum illum cap. vltim. de Cohabitatione cleric. & mulier. ex vi ſolius ſuſpenſionis nulla eſt huiuſmodi prohibitio. Vnde potiùs poteſt retorqueri argumentum, E vt idem dicendum ſit de interdicto perſonæ, cum non priuet communione cum illa.

4 Fundamenta ſuperiorū opinionis ſoluuntur.

Ac propterea etiam non eſt efficax argumentum ſumptum ab interdicto locali; quia directa prohibitio huius interdicti eſt, non celebrare, nec intereſſe diuinis in tali loco, niſi in caſibus à iure expreſſis: Interdictum autem perſonale fertur pro ipſa perſona interdicta, ne faciat, vel audiat diuina; non tamen prohibet alios ne cum illa communicent, aut eius actionibus aſſiſtant: nullum enim ius oſtendi poteſt, in quo talis prohibitio fiat, vel implicitè contineatur. Quapropter dicendum cenſeo, cooperationem

5

Vera ſententia

cum

cum perſona interdicta ad rem diuinam faciendam ex natura rei eſſe prohibitam ſuppoſita tali cenſura; ſolam autem præſentiam, ſeu auditionem Miſſæ quam talis perſona dicit, abſq; inductione, vel conſilio minimè prohibitam eſſe: quia, vt dixi nullum eſt ius ſpecialiter prohibens, ex vi cenſuræ non ſequitur, niſi quod neceſſarium eſt, ne ad malum cooperentur.

6. *An coram perſona interdicta poſſit Miſſa celebrari.*

Rurſus verò inquiri poteſt, an è contrario poſſint diuina fieri à perſonis non interdictis, ſi adſint interdictæ. Nam ex reſolutione præcedenti videtur ſequi, id non eſſe prohibitum. Quia illa tantũ eſt quædam excommunicatio, & permiſſio, nõ autem cooperatio: quia ego non induco alium vt interſit, ſed tantum permitto, vt ſuppono, ergo eadem ratione

Concluſio. hoc non erit malum ſeu prohibitum. Dicendum eſt tamen in hoc eſſe ſpecialem ratioñe: nam iura ſemper admonent, vt perſonæ interdictæ excludantur, vt patet ex cap. *Permittimus*. de Sent. excomm. & ex cap. *Alma*, eod. tit. in 6. cum ſimilibus. Et ideò certum eſt, miniſtros Eccleſiæ teneri rem diuinam non facere coram perſona interdicta, & facere quantum in ſe eſt, moraliter loquendo, vt expellatur. Vnde quoad hoc non eſt eadem ratio de hoc & præcedenti caſu tum propter ſpecialem iuris prohibitionem, tum propter ſpecialem rationem eius. Quia ad Eccleſiæ miniſtros ſpectat ex proprio officio expellere indignos à participatione diuinorum, & remouere eos, quos Eccleſia remouet, ac denique procurare, vt cenſuræ Eccleſiaſticæ obſeruentur: & ideò merito peculiaris obligatio eis imponitur excludendi interdictos, quando celebrant. At verò è conuerſo non ita ſpectat ad laicos audientes Miſſam hoc munus remouendi à diuinis eos, qui cenſura ligati ſunt. Et prætereà quamuis laicus exeat ne audiat Miſſam ſacerdotis interdicti celebrantis, non propterea cenſuræ violatio impeditur, quod tamen cum effectu impeditur, quando è conuerſo perſona interdicta excluditur ne Miſſæ interſit.

7. *Quid ſi perſona interdicta dum ſacra fiunt exire nolit ab Eccleſia.* *1. Opinio.*

Difficultas verò eſt, ſi perſona interdicta exire nolit etiam ſemel atque iterum admonita, quid faciendum ſit. In quo certum eſt, licitum eſſe eam per vim expellere ſi commodè, & ſine magno ſcandalo fieri poteſt: quia hoc non eſt vim inferre, ſed iura Eccleſiæ defendere. Et ideò etiam perſonam Eccleſiaſticam licet hoc modo cogere, vt ſuprà tactum eſt explicando canonem, *Si quis ſuadente*. At verò, ſi ea vis non ſufficiat, aut adhiberi non poſſit, dicunt aliqui Miſſam potiùs eſſe omittendam, quàm coram perſona interdicta faciendam, & ſi iam inchoata ſit, non eſſe finiendam, niſi iam conſecratio, vel ſaltem canon inceptus ſit, ſicut ſuprà de excommunicato dicebamus; nam putant quoad hoc eandem eſſe rationem de excommunicato, & interdicto. Quod

Anchar. ſentit Ancharranus in Clement. 2. de Sentent. excommunicat. numer. ſexto, & videtur poſſe ſumi ex verbis illius textus ibi, *Ex quo frequenter contingit, quòd ipſa Miſſarum ſolemnia remanent inexpleta*, ex eo ſcilicet, quòd excommunicati, vel interdicti exire nolunt etiam admoniti, vt paulo ſuperiùs ibi fuerat narratum.

8. *2. Opinio.*

Contraria verò opinio videtur ſumi ex authoritate negatiua aliorum Doctorum, quæ licèt aliàs non ſit efficax, in re tam graui, & quæ pendet ex iure

Gloſſa. poſitiuo, & conſuetudine, magnum indicium eſt nõ eſſe talem obligationem. Vnde Gloſſa d. Clement. 2. verb. *Inexpleta*, tacitè interpretatur illam disiunctiuam propoſitionem textus, vt ratione excommunicatorum verificetur: quomodo etiam Panormita.

Panor. *Nauar.* loquitur. Sic etiam Nauarrus Comment. de Oratione capit. 16. num. 59. de Excommunicato loquitur, & num. 60. de interdicto locali, de Interdicto autem perſonali dicit. Prætereà Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. dupliciter, ait clericum violare interdictum, celebrando ſcilicet, ſi ipſe interdictus ſit, vel in loco interdicto celebret: de celebratione autem coram interdicto nihil dicit: & eodem modo loquuntur alij authores vt patet ex Syluestro verb. *Interdictum*, 5. & *Syluest.* aliis eodem, qui nullam mentionem huius effectus faciunt. Denique nec iura omnia, quæ loquuntur de interdicto, talem prohibitionem indicant, vt declarabimus: non ſunt autem pœnæ, vel prohibitiones augendæ ſine iure. Nec argumentum a ſimili ab excommunicatis ad interdictos eſt validum: tum quia in his pœnis argumentum à ſimili eſt infirmum: tum etiam quia non eſt ſimile, quia excõmunicatio grauior eſt cenſura, & plura prohibet, & per ſe vetat communicationem longè aliter quàm interdictum: vnde perſonis interdictis interdũ permittitur adeſſe diuinis: excommunicatis autem nunquam, vt patet ex d. cap. *Alma*.

9. *Quid in hoc dubio ſentiendũ quãdo ſacrum in loco interdicto fit.*

Diſtinctione ergo vtendum videtur: quia aut ſacerdos celebrat in loco interdicto, vel in loco de ſe habili. In priori caſu ſi ingrediatur perſona interdicta nominatim, & non poſſit expelli, ceſſandum eſt modo ſuprà dicto. Et fortaſſe in eo caſu loquitur Ancharran. Probaturq; ex cap. *Alma*, ibi *excommunicatis, & interdictis excluſis*, non enim dicit, *admonitis*, ſed *excluſis*, & in hoc pares facit interdictos excommunicatis. Vnde formatur ratio: nam dicere ſacrum in loco interdicto per ſe eſt iure prohibitum: ergo ſolùm licet cum moderatione, & ſub conditione cap. *Alma*, ſed ibi non derogatur antiquo iuri niſi ſub illa conditione vt interdicti excludantur: ergo quacumque ratione illa conditio impleri non poſſit, etiam per iniquitatem, vel vim, non eſt locus moderationi capitul. *Alma*. manétque in ſua vi prohibitio interdicti localis, ab illa enim magis naſcitur hæc obligatio, quam ab interdicto perſonali, quamuis hoc ſit occaſio ob quam ceſſat facultas ibi celebrandi. Hoc docuit in ſpecie omnino ſimili Nauarrus de Oratione capit. 16. num. 60. dicens, quando inchoata miſſa ſuperuenit interdictum generale & non poſſunt valuæ occludi, debere Miſſam cœptam omitti, ſi ad Canonem non peruenerit. Cuius ratio ſolùm eſt, quia non impletur conditio in iuris priuilegio (vt ſic dicam) poſtulata: eadem autem ratio procedit in præſenti conditione, vt declaratum eſt. Tandem dicta Clemen. ſecund. optimè poteſt intelligi iuxta hunc caſum & doctrinam: nam illa particula, *In ipſis Eccleſiis*, planè refertur ad Eccleſias ſuppoſitas generali interdicto loci. Vnde infero, ſacerdotes tunc celebrantes non excluſis interdictis, fieri irregulares, non quia celebrant coram perſona interdicta de hoc enim nulla eſt irregularitas in iure, arg. cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6. ſed quia celebrant in loco interdicto ſine facultate legitima, & conſequenter contra cap. *Is qui*, §. *Is verò*.

In poſteriori autem caſu, quando ſcilicet locus non eſt interdictus, ſed tantùm adeſt perſona interdicta, & per vim cogi non poteſt, probabile mihi videtur non debere ſacerdotem ob eam cauſam omittere Miſſam: quod non aſſero ſine formidine, quia non inuenio caſum expreſsè tractatum & definitum ab authoribus, cenſeo tamen practicè probabile. Quia nulla eſt de hoc iuris prohibitio, nec cogens ratio. Prior pars conſtat ex dictis, quia omnia iura, quæ petunt vt excludantur interdicti, tractant de celebratione loco interdicto, vt patet ex d. cap. *Alma*, & dict. Clement. 2. & cap. *Cùm in partibus*, de Verb. ſignific. c. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. nullum

10. *Quid dicendum ſi Miſſa dicatur in loco non interdicto.*

lum autem ius eſt, quod præcipiat omittere ſacrum propter ſolùm perſonale interdictum. Dicunt verò aliqui, per omne interdictum etiam perſonale interdici locum ſaltem mediatè: quia interdicitur Eccleſia in qua fuerit præſens perſona interdicta. Sed hoc nullo iure fundatum eſt. Nam potiùs in c. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. dicitur, interdicto loco non interdici populum: vnde omnes inferunt, interdicto populo etiam locum non eſſe interdictum. Aliàs omne interdictum perſonale eſſet deambulatorium, quia omnis locus vbi eſſet talis perſona, eſſet interdictus, quod eſt contra omnes Doctores. Et hinc facile patet altera pars, quia ſecluſo iure, nulla poteſt eſſe vrgens ratio in hac materia, quæ tota pendet à iure. Quin potiùs cùm materia ſit pœnalis, extendenda non eſt ſine iure. Item ſecluſa cooperatione, contemptu, & abuſu proprij muneris & officij, interdictum per ſe non obligat ad vitandam communicationem: ſed hic non eſt cooperatio, nec contemptus, vt ſupponitur, nec abuſus proprij muneris: quia ſupponimus clericum facere quod in ſe eſt ad expellendum interdictum: ergo præſentia eius non poteſt nocere, nec eſt communicatio prohibita. Vnde in cap. *Reſponſo*, de Sent. excomm. ſolùm prohibetur Epiſcopus ne ciues interdictos conuocet ad celebrandum diuinum officium contra formam interdicti. Et in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. prohibentur omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, ne ad celebrationem diuinorum publicè interdictos admittant: in dicto autem caſu nec cõuocatur, nec admittitur interdictus, ſed permittitur ſeu toleratur, quia vitari non poteſt: hoc autem prohibitum non inuenitur. Secluſo ergo ſcandalo, vel alio accidentario incommodo, non videntur ob eam cauſam omittenda diuina officia.

SECTIO III.

Quæ alia diuina officia prohibita ſint per interdictum.

1. *Alia diuina officia præter Miſſam prohibentur per interdictũ.* CErtum eſt non ſolùm ſacrificium Miſſæ, ſed etiam alia diuina officia interdicto prohiberi, vt ex eiſdem iuribus conſtat c. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, & cap. *Cum in partibus*, cap. *Præſenti*. & cap. vltim. de Sent. excomm. in 6. cap. *Epiſcoporum*, & ca. *Licèt*, de Priuil. in 6. cum ſimilibus. Præterea certum eſt hunc effectum cum proportione in aliis declarata ad ſingulas ſpecies interdicti eſſe applicandum, vt ex eiſdem iuribus elicitur. Itaque in loco generaliter interdicto hęc officia fieri non poſſunt, in Eccleſia, nec extra illam intra totum ambitum, & terminos, quibus tale interdictum concluditur, neq; audiri ibi poſſunt talia officia àquibuſcumque perſonis, cuiuſcumq; loci, & conditionis ſecluſis priuilegiis, & exceptionibus iuris, de quibus infrà. Atq; eodem proportionali modo prohibentur hæc officia fieri, vel audiri in loco ſpecialiter interdicto. Per interdictum autem perſonale generale, vel ſpeciale prohibentur perſonæ interdictæ, ne hæc officia faciant, vel illis interſint vbique locorum, eodem modo, quo de Miſſa diximus: nam iura æquè de omnibus loquuntur. Duo ergo hîc explicanda ſuperſunt. Primum eſt, quænam ſint hæc diuina officia, præter Miſſam, quæ interdicuntur. Secundum, quid in hac prohibitione moderatum ſeu conceſſum ſit per nouum ius cap. *Alma*.

Quæ diuina officia ſint prohibita per interdictum.

2. CIrca primum aduertendum eſt, in iuribus quæ de hac materia tractant, interdum diuinorum A nomine comprehendi vel ſacramenta, vel ſacrificia, & quælibet alia diuina officia, vt patet ex cap. *Si ſententia*, in principio, & in §. *Cæterum*, & in cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. & expreſſiùs in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſal. aliquando verò diuinorum celebratio condiſtinguià receptione ſacramentor. & comprehendere tantùm Miſſæ ſacrificium, cum aliis diuinis officiis, vt in eodem cap. *Si ſententia*, §. *Cum verò*, & in cap. *Epiſcoporum*. de Priuileg. in 6. Nunc autem ſtrictius loquimur de diuinis officiis: nam adminiſtratio ſacramentorum ſpecialem habet rationem & prohibitionem, vt vidimus: ſacrificium autem Miſſæ & notius eſt, & excellentius inter omnia diuina officia: & ideò de illis ſpecialiter eſt à nobis dictum. *Nomin. diuina officia ſignificatio.* B Hîc ergo ſumimus diuina officia, quæ ſunt in Eccleſia præter ſacramenta, & ſacrificium: nam plura officia per interdictum prohibentur: vt colligitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſ. & ex cap. *Alma*, & aliis iuribus, in quibus vniuerſalis negatiua ponitur, quod nulla diuina officia tempore interdicti celebranda ſint: conſtat autem horas canonicas, & ſimilia nomine diuinorum officiorum in Eccleſia intelligi.

Difficultas ergo eſt, quantum extendatur hæc prohibitio. Quidam aſſerunt omnia officia ſacra, quæ in Miſſali aut breuiario Romano continentur, ſub hac prohibitione comprehendi; nam illa ſunt quædam diuina officia, & prohibitio generalis eſt. Quod ſentit Syluest. *Interdictum*, 5. quæſt. 3. & Angel. numer. 4. quamuis illi nõ dicunt nomine diuini officij in præſenti materia comprehendi totum id, quod in breuiario, & Miſſali continetur; ſed ſolùm illud, quod eſt in breuiario vel Miſſali; ſunt enim in breuiario multa, quæ ſine dubio non interdicuntur, vt benedictio menſæ, itinerarium, & ſimilia: & in Miſſali nonnullæ benedictiones, de quibus infrà. Sed in hac ſententia & manet eadem obſcuritas in iudicando quodnam ſit in Miſſali, vel breuiario Romano diuinum officium cadẽs ſub hac prohibitione, quod verò non. Et præterea etiam illa excluſiua non videtur vera, nam extra breuiarium, & Miſſale ſunt multa diuina officia in Pontificali, vel in manuali, quod vocant; quæ ſub hanc prohibitionem cadunt. 3. *1. Opinio.* *Syluest. Angel.* C *Reijcitur præcedens opinio.*

Alij ergo reducunt hæc diuina officia ad duo capita; ſcilicet ad horas canonicas, & ſacramentalia: ſub priori capite comprehendendo omnes partes dictarum horarum, & omnia illa, quæ aliquando horis canonicis adiunguntur, vt eſt etiam officium paruum B. Virginis, officium defunctorum, pſalmi graduales, & ſeptem pſalmi Pœnitential. cum litaniis. Sub poſteriori autem capite comprehendendo omnes cæremonias ſacras, quæ vel ad ſolemnem ritum ſacramentorum pertinent, vel ad præparationẽ materiæ, vt eſt benedictio olei Chriſmatis, vel fontis; ad quæ etiam poteſt reduci prima tonſura, quãuis per illam nõ tam materia, quam ſubiectum præparetur; idémque eſt ſi pertineat ad ſubſequentem ſolemnitatem ſacramenti, vt eſt benedictio ſolemnis matrimonij. Præterea cõſecratio aut benedictio templi paramentorum, vel ſacrorum vaſorum: quæ omnia ad miniſterium ſacramentorum, & ſacrificij ordinantur. Rurſus omnis alia publica conſecratio, aut benedictio, quæ ad aliquam ſanctificationem fidelium miniſterio, & authoritate Eccleſiæ faciendã ordinatur, vt eſt ſolemnis benedictio aquæ, & vt multi volunt, ſolemnis etiam benedictio Epiſcopalis, & ſimiles. Reliqua verò omnia, quæ huiuſmodi non ſunt ſub hac prohibitione non comprehenduntur. Atque hæc ſententia fortaſſe in re vera eſt, eámque inſinuauit Nauarr. cap. 27. numer. 172. vbi definit, diuina officia in præſenti eſſe, officia ſacra ordi D 4. *2. Opinio.* E

ordinata in Miſſali, breuiario, aut Pontificali Romano, aut in aliis legitimè inſtitutis ad vſum ordinum, & aliorum ſacramentorum, vel ſacramẽtalia, aut ad horas canonicas. Solùm diſplicet in hac ſententia, quòd potius enumeratione & coaceruatione quadam, quàm aliqua certa ratione traditur, & ideò non ſatis diſtinctè res ipſa declaratur.

5. *Notanda pro dubij reſolutione*

Vt ergo hoc exponamus aduertendum eſt, in diuino officio duo poſſe conſiderari, ſcilicet ſubſtantiam orationis ſeu deprecationis; & modum dicendi talem orationem, vel deprecationem. Suppono enim huiuſmodi officium diuinum ſemper conſiſtere in aliqua actione exteriori: nam actiones ſacræ purè mentales, licèt quoad Deum diuina officia ſint: Eccleſia tamen de eis non diſponit. Suppono deinde, licèt huiuſmodi officium diuinum interdum includat cæremonias, quæ conſiſtunt in actionibus, vel aliis ritibus, aut veſtimentis, &c. formaliter tamen, vt ſic dicam, conſiſtere in verbis, id eſt, in deprecatione aliqua, vel laudatione diuina: neceſſe eſt enim vt diuinum officium ad Deum proximè dirigatur, & per expreſſam ſignificationem populo Eccleſiaſtico accommodatam fiat. Et ideò concio (vt hoc obiter dicam) non eſt officium diuinum, quia nõ ad Deum immediatè, ſed ad populum inſtruendum, vel excitandum ordinatur. In diuino ergo officio ſubſtantia eius eſt aliqua deprecatio, vel oratio ad Deum, ita vt licèt interdum ordinetur ad benedictionem, vel cõſecrationem alicuius rei, ſemper tamẽ fiat cum oratione ad Deum, ſub oratione comprehendendo omnem laudem Dei, & omnem benedictionem, quæ in nomine eius fit. Modus autem eſt quod tale officium fiat publicè & ſolemniter, ſeu quòd fiat modo Eccleſiaſtico aut communi: Voco autem Eccleſiaſticum modum illum, quem Eccleſia ſuo nomine, & à miniſtris ab ipſa deputatis ex ipſorum officio, & pro communi vſu populi Chriſtiani ſeruandum inſtituit communem autem modum appello quamcumque priuatam recitationem, quæ à qualibet perſona fieri poteſt, etiam vſurpando illa verba, vel orationes, quas Eccleſia ad publicum vſum ordinauit. Et quidem, quando hæc officia fiunt priori modo poſſunt proprio & ſpeciali modo dici non tantùm diuina, ſed etiam Eccleſiaſtica: Poſteriori autem modo facta, ſacra etiam & diuina ſunt, ſed tamen priuata.

Concio nõ eſt officiũ diuinum.

6. *Dubij deciſio.*

Dico ergo officia diuina, quæ Eccleſiaſtico interdicto prohibentur, eſſe illa, quæ propriè dicuntur Eccleſiaſtica, quæ in ſubſtantia ſua diuina ſunt, & in modo includunt illam publicam, & quaſi communẽ rationem, atq; ita in re ſemper continentur in ſuprà enumeratis, requirunt tamen modum prædictum: quia priuata officia non prohibentur, etiamſi eadem dicantur, quæ in Breuiario continentur.

7. *Coroll. 1.*

Atque hinc infertur, quoties aliquod officium fit in Eccleſia à miniſtris eius tali modo vt non poſſit ita fieri, niſi à clero ad illud munus ſpecialiter conſecrato, aut deputato, tale officium prohibitum eſſe ex vi interdicti. Ita ſentiunt omnes, qui de hac materia ſcribunt Syluester, Angelus, Nauarrus, & alij Summiſtæ, & Abbas in cap. vltim. de Exceſſibus prælatorum num. 5. & Ancharranus in cap. *Alma*, num. 7. Et ratio eſt, quia tunc faciunt miniſtri Eccleſiæ officium illud nomine, & authoritate totius Eccleſiæ, & ad publicum & communem vſum eius; hunc autem vſum præcipuè intendit Eccleſia prohibere per interdictum, vt ex prædictis iuribus conſtat. Colligetur autem hic modus, tum ex publica actione, & voce ſeu cantu; tum ex apparatu, & veſtimentis, quorum vſus ſolùm licet miniſtris ordinatis, vt ſi cum ſuperpelicio, aut Stola, vel aliis ſuperioribus veſtimentis officium dicatur.

Syluest. Angel. Nauar. Abbas. Anchar.

A Hinc à contrario ſolet inferri: officia illa quæ ex modo ſuo non ſunt deputata alicui ordini clericali, non eſſe prohibita tempore interdicti, ſiue ſecretè, ſiue publicè fiant: quia tunc non fiunt tanquam Eccleſiaſtica officia, & communia, ſed vt priuata. Hinc prohibita non eſt menſæ benedictio, neque orationes Eccleſiæ, pro itinere inſtitutæ, neque aliæ, quæcumque priuatæ orationes, licet publicè etiam in Eccleſia fiant. Licitum etiam eſt publicum ſignum dare ſtatutis horis ad ſalutandam Virginem; & in die veneris Sancti licita eſt adoratio Crucis publica, nõ obſtante interdicto, vt ait Nauar. num. 177. dummodo fiat ſine publicis precibus, ſeu laudibus diuinis ab Eccleſia pro eo die, & actu inſtitutis: nam illæ reuera ſunt quædam pars officij illius diei; quod ſanè eſt officium diuinum & Eccleſiaſticum, atque B adeo interdicto prohibitum. Alia exempla addit ibi Nauar. verbi gratia, introducere mulierem poſt partum in Eccleſiam: quod intelligendum eſt, ſi fiat abſque vlla ſolemnitate ſacerdotali, id eſt, abſque Stola, & ornatu ſacerdotis, vt ipſemet Nauarrus dicit ex Calderino in tractat. de interdicto; & ad hunc modum ſunt alia intelligenda, quæ magis ex dicendis conſtabunt. 8. *Coroll. 2.*

Interdictũ non prohibet a lorationẽ crucis in die veneris ſancti ſine publicis precibus.

9. Hæc autem illatio limitanda videtur aliquo modo: nam horæ canonicæ, quamuis ſint officium clericorum; non ſunt tamen ita illorum propriæ vt aliquis ordo neceſſarius ſit ad eas publicè recitandas, ſeu canendas in Eccleſia; & tamen ex vi interdicti prohibitum eſt illas publicè in Eccleſia canere. Vnde C moniales, ſi tempore interdicto more conſueto in ſuis Eccleſiis horas canonicas dicerent, directè contra interdictum agerent: ergo officia diuina non comprehendunt tantum actiones, vel deprecationes ſacras alicui ordini clericali deputatas. Addere ergo oportet, vel exceptionem horarum canonicarum quandocumque publicè, & pro vniuerſo populo dicuntur, vel certè ſi horæ canonicæ ſub illa generali regula comprehendantur, dicendum eſt; illas per ſe & primario eſſe deputatas ordini clericali; & hoc ſatis eſſe, vt à quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis publico more dicantur, prohibitæ per interdictum intelligantur. Hinc etiam infertur, omnem ſacram benedictionem ab Eccleſia inſtitutam cum peculiaribus cæremoniis, & deprecationibus, ac deputatam (vt communiter eſſe ſolet ordini ſacerdo- D tali) comprehendi ſub hac generali appellatione diuinorum officiorum, quæ per interdictum prohibita ſunt: quamuis Nauar. videatur aliquas exceptiones ponere de quibus poſtea videbimus. Illam vero generalem illationem conſtituit Maiol. lib. 3. de Irregul. cap. 20. num. 3. & videtur planè ſubinferri ex priori regula poſita: nam omne illud eſt ſacrum officium, & publicum, & ſacro ordini deputatum: & ideo fit à miniſtro, in perſona Eccleſiæ: nihil ergo deeſt, vt ſub latitudine diuinorum, ſeu Eccleſiaſticorum officiorum comprehendatur.

Qua ratione interdicto prohiberi cenſetur recitatio horarum canonicarum.

Quæ benedictiones prohibeantur interdict. tempore.

Nauar.

Maiol.

Quænam diuinorum officiorum celebratio iure concedatur tempore generalis interdicti loci. E

10. Circa ſecundum pũctum maioris claritatis cauſa dicemus priùs de interdicto generali loci, poſteà de aliis. Circa illud ergo aduertendum eſt, antiquo iure prohibitionem hanc fuiſſe ferè generalem omnino vt ex iuribus ſuprà citatis conſtat. Dico autem, *ferè*, propter duas exceptiones, quæ vix hoc nomen merentur. Prima ſumitur ex c. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vbi concedebatur clericis etiam ſecularibus, vt, *in conuentualibus Eccleſiis bini, & bini*

Regula generalis pro iure antiquo.

1 Exceptio ex cap. Quod in te de Pœn & remiſſ.

& bini, vel ſimul tres horas canonicas poſſent legere: non cantare, vel, vt alia lectio habet, *potiùs, quàm cantare, excommunicatis, & interdictis excluſis & voce ita demiſſa, vt exteriùs audiri non poſſet.* Per quæ verba non quælibet diuina officia, ſed tantùm horæ canonicæ permittebantur dici cum illis circunſtantiis, vt patet ex verborum limitatione. Item ipſæ horæ canonicæ non abſolutè, neque in quacumque multitudine perſonarum, ſed in numero ibi definito concedebantur: nimirum, vt poſſent à pluribus alternis verſibus, ſeu duos veluti choros conſtituentibus dici, ita tamen, vt ſolùm poſſent eſſe bini & bini, aut ſimul tres. Quod variis modis poteſt intelligi, ſcilicet, quod poſſent eſſe bini in vno choro, & bini in alio, ita vt quatuor eſſent, qui poſſent ſimul totum chorum cóficere; aut bini, & bini, id eſt, vt duo ſimul tantùm recitare poſſent alternis verſibus: hi autem binarij poſſent eſſe plures in Eccleſia, quantuſcumque eſſet numerus clericorum. Et vterque ſenſus poteſt facilè ſuſtineri, licèt poſterior magis genuinus eſſe videatur. Vnde addebatur, *vel ſimul tres*, quod non poteſt commodè ita intelligi, vt poſſent eſſe tres ſimul in vno choro, & tres in alio, ita vt ſex ſimul poſſent dicere officiũ; hoc enim in textu nullo modo ſignificatur: Eſt ergo hæc extenſio prioris conceſſionis, vt non tantùm bini, ſed etiam terni poſſint canonicum officium dicere. Quod autem vnuſquiſq; ſolus poſſit horas canonicas recitare tempore interdicti; imò etiamſi ipſe interdictus ſit, non oportuit in iure declarari, quia hoc ſemper licuit. Imò etiã præceptum eſt iis, qui ſecluſo interdicto ad hoc munus tenebantur, vt patet ex dictis ſuprà in ſimili de excommunicato, qui non liberatur onere dicendi officium canonicum, propter cenſuram excommunicationis: multò ergo minùs liberatur propter cenſuram interdicti.

11. *Obiectio.* Sed dices, etiam licuit ſemper ſacerdotibus, aut quibuſcumque clericis, vel perſonis dicere horas canonicas alternis verſibus, ſcilicet ſaltem binis & binis, dummodo id facerent cautè, ita vt à prohibitis non audirentur. Imò etiam quòd extra Eccleſiam id liceat ſentiunt communiter Doctores, vt ex Calderino adducit Syluester, *Interdictum*, 5. quæſt. 5. & Nicolaus Plouius tractat. de Interdicto, regula 13. quos ſequitur Couarruuias citans Hoſtienſem ſuprà §.2. num.7. & Nauarr. cap. 27. num. 175. vbi tamen refert Calderinum, & Sylueſtrum in contrarium, atq; etiam Angelum, ſed immeritò: nam Angelus, *Interdictum*, 6. nu. 12. expreſè dicit per hunc modum recitandi horas cum ſocio non violari interdictum, etiamſi fiat extra Eccleſiam, niſi id faciant ſtudioſè vt audiantur à laicis, & à perſonis prohibitis. Quod ad litteram ſumpſit Sylueſt. & idem ferè dicit Calderinus, quamuis ille maiorem ſcrupulum iniicere videatur: Nam ſaltem propter periculum, quòd audiri poſſent ab aliis, non audet dicere id non eſſe contra interdictum. At verò Villadiego tractatu de Irregularitate, ſimpliciter negat hoc licere, propter rationem inſinuatam, quod ca. *Quod in te*. ſpecialiter concedit Sacerdotibus, *vt in Eccleſia, &c.* ergo nec extra Eccleſiam id licet, neque in Eccleſia liceret, niſi in illo textu concederetur.

(Sylueſt. Nic. Plo. Nauar. Couar. — Villad. — *C. Quod in te.*)

12. *In quouis loco interdicto licitũ eſt Sacer dotibus recitare horas canonicas.* Dico tamen in primis, hoc licitum eſſe in quocumque loco generatim interdicto, & in quacumque parte eius, vel quia (vt Nauarrus ait) illa determinatio, *in Eccleſia*, non tàm eſt ad reſtringendum, quàm ad ampliandum: quia, ſi in Eccleſia hoc conceditur, vbi ſolet populus conuenire ad horas canonicas audiendas, multò magis in aliis locis vbi conuenire non ſolet: nam hoc officium canonicum ideò non dicitur communi more, ne à populo audiatur;

A non vt abſolutè non dicatur. Quæ declaratio meliùs híc accommodatur, quàm ſuperiùs ad Miſſæ ſacrificium. Tùm, quia illud multò magis prohibitum fuit ſemper: nõ enim poterat dici, quantumuis priuatim, ſicut dici poſſunt horæ canonicæ: tùm etiam, quia illud ſacrificium nõ poteſt fieri, niſi in præſcripto loco, & determinato, ad quem, moraliter loquendo, ſemper ſolent aliqui conuenire ad audiendum ſacrum, plures, vel pauciores pro loci opportunitate. Vnde mihi valde probabile videtur, etiam abſque illa iuris declaratione, ſeu ante illam, ſemper licuiſſe hoc modo dicere officium canonicum clericis, binis, vel ternis, priuatim, & in quocumque loco, dummodo caueant periculum, ne alij prohibiti audire poſſint. Ratio eſt, quia priuata recitatio horarũ B nunquam fuit prohibita: nam ſinguli nõ ſolùm poſſunt, ſed etiam tenentur dicere. Quod autem duo ſimul vel tres dicant, non excedit modum priuati modi orandi (in quo etiam multum differt hoc officiũ à ſacrificio, quod ſemper eſt officium ex ſe publicum (& ideò ille modus recitandi horas nunquam videtur prohibitus.

13. *Ca. Quod in te exponitur.* Igitur c. illud, *Quod in te*, licèt per modũ conceſſionis loquatur, tamen quoad hãc partem potiùs videtur continere declarationem quandam, quàm nouũ priuilegium. Fortaſsè enim dubitari poterat, an in Eccleſia poſſent clerici illo modo dicere officia, quamuis extra illam poſſent: quia ratione loci videbatur fieri illa oratio publica, quæ aliàs domi facta eſſet priuata: & ideò declarat, vel concedit Põtifex, C vt etiam in Eccleſia ita fieri poſſit. Videtur etiam ibi præſcribi forma, quàm tunc in Eccleſia excedere nõ licebat: ſcilicet, vt tantùm duo, vel tres, vel ad ſummum quatuor (iuxta quendam ſenſum probabilem ſuprà datum) & non plures poſſent etiam in Eccleſia officium dicere. Extra Eccleſiam verò, & nunc licet (vt infrà dicã) & ſemper credo licuiſſe plures quàm quatuor, vel ſex ſimul officium dicere in priuata domo, ac ſeparatim abſque periculo, quòd à perſonis prohibitis audiri poſſint: quia ille modus dicendi ſemper manet priuatus, & de ſe non ordinatus, vt à populo audiatur; & ideò per ſe non eſt prohibitus: quod ſecus eſſet, ſi à pluribus diceretur in Eccleſia ratione loci, vt rectè Nauarrus inſinuauit.

(*In Eccleſia interdicta quatuor ad ſummũ recitare poſſunt horas canonicas. Extra Eccleſiam verò plures quàm quatuor.*)

14. *2. Except.* D Secunda exceptio iure antiquo probata eſt, niſi ex ſpeciali priuilegio aliud ſit cõceſſum; quæ ita generatim habetur in multis ex iuribus ſuprà citatis, & in ipſa natura poſitiuæ prohibitionis videtur excluſa. In ſpeciali verò dicitur in d. c. *Quod in te, regularibus ſecundum priuilegium Sedis Apoſtolicæ fuiſſe indultum, vt cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clauſis, &c. celebrare diuina.* Quod iam nunc communi lege ſtatutum eſt, vt infrà declarabimus: & ideò neceſſarium non eſt immorari in explicando de quibus regularibus id intelligatur. Alia etiã priuilegia conceſſa Epiſcopis, & mẽdicantibus in ſuperiori ſectione tacta ſunt, quia magis pertinent ad ſacrificiũ Miſſæ, quàm ad alia officia diuina. Alia etiã conceſſa Tẽplariis tractat Cou. d. §.2. n.7. ſed iã neceſſaria nõ ſũt.

(*Regulares tempore interdicti generalis poſſunt celebrare diuina ianuis clauſis.*)

15. *Quid concedatur in c. Alma. Couar.* Igitur iure nouo c. *Alma*, idem conceſſum eſt de E diuinis officiis, quod de ſacrificio Miſſæ; ſcilicet vt in Eccleſiis, & monaſteriis poſſint ſingulis diebus alia diuina officia dici, ſicut priùs, cum illis quatuor conditionibus ſuprà declaratis; de quibus, quantum ad hæc diuina officia ſpectat, nihil addẽdum occurrit. Solùm aduerto, ibi quoad hanc partem (& idem eſt ſuo modo de ſacrificio Miſſæ) non tantùm concedi licentiam; ſed abſolutè præſcribi, vt hæc diuina officia fiant, vt indicant illa verba, *Adiicimus præterea, quod alia dicantur diuina officia ſicut priùs, &c.* non quod ibi noua imponatur obligatio, ſed quod vbi erat

relin

relinquatur quoad hoc vt diuina officia dicantur ſicut priùs. Et hæc eſt ratio, ob quam ibi adiungitur, priuandos eſſe quotidianis diſtributionibus Canonicos, qui tempore interdicti horis canonicis non interfuerint. Et idem eſt proportionaliter de alijs omnibus, qui adeſſe tenentur: nam eandem culpam, vel pœnam incurrent, ſi eo tempore deſint, quam in quolibet alio, cæteris paribus.

16 *Dubium Enodatur.* Sed poteſt inquiri, quænam officia diuina fieri permittantur ſingulis diebus cùm prædictis conditionibus. Ad quod reſpódeo, omnia diuina officia, quæ per interdictum prohibentur permitti. Probatur, quia textus loquitur vniuerſaliter, vt patet ex illis verbis, *Miſſæ celebrentur, & alia diuina dicantur officia ſicut priùs*. Illud enim relatiuum, *alia*, omnia indifferēter refert; & illa particula, *ſicut priùs*, eandem diſtributionē virtualiter includit: nā priùs omnia dici poterant; atque hoc videntur omnes tāquam apertum ſupponere; quia ex textu apertè colligitur.

17 *Notandū.* Solùm oportet aduertere, ita ſumi hoc loco diuina officia, vt ſacramētorum adminiſtratio, vel receptio non comprehendatur: nam, vt conſtat ex contextu capitis, priùs de Sacramentis diſponitur, & poſteà de Miſſa, & aliis diuinis officiis: ſumūtur ergo condiſtinctè à ſacramentis, de quibus ſeruanda ſunt dicta ſuperiori diſput. Solùm poteſt hîc addi limitatio ex dictis ſuprà de benedictione matrimonij, ſcilicet, vt benedictiones illæ (nam inter diuina officia computantur) quæ circa perſonas laicas directè verſantur, intelligantur exceptæ, niſi perſonæ ipſæ aliàs priuilegium habeant: alioqui etiam cum his circunſtantiis celebrari non poterunt, cùm perſonæ laicæ non admittantur. Quæri autem poteſt, an ſit idem de benedictione, vel conſecratione, quæ incipit in perſona laica, & terminatur ad eccleſiaſticam, vt eſt collatio primæ tonſuræ, & conſecratio Virginis. Quidam enim affirmant idem eſſe dicendum. Sed certè contrarium videtur probabile, quia per illammet conſecrationem fit perſona ſuo modo eccleſiaſtica; & ita officium illud non fit omninò coram perſona laica, quandoquidem in progreſſu, vel termino eius iam illa eſt perſona eccleſiaſtica, ſeu priuilegiata. Ad hæc verò diuina officia de quibus nunc agimus, applicanda ſunt cum proportione omnia, quæ de Miſſa diximus, nam ſimul in textu coniunguntur.

Explicantur aliqua dubia circa celebrationem diuinorum officiorum in feſtis à iure exceptis.

18 TErtio obſeruandum eſt de his etiam diuinis officiis concedi, vt in quatuor feſtiuitatibus anni ſuprà numeratis ſolemniter & abſque illis quatuor reſtrictionibus celebrentur, ſicut de Miſſa diximus. Quod extēditur etiam ad feſtiuitatem & Octauam Corporis Domini, & cætera omnia, quæ ibi dicta ſunt, hîc locum habent. Quædam verò dubia, quæ in Miſſa locum non habebant, in hunc locum reſeruamus. Primum eſt, quando inchoetur tempus prædictarum feſtiuitatum quoad hanc conceſſionem. Nam quoad Miſſæ ſacrificium tunc incipit quando in quolibet die licitum eſt inchoare Miſſæ ſacrificium: quia quando in aliquo die ſimpliciter conceditur aliqua actio concedi cenſetur omne tempus illius diei aliàs habile ad illam actionem. Quando autem ſit legitimum tempus ad inchoandam aliquā actionem, alibi eſt à nobis declaratum.

1. Dubiū. Quando inchoetur tempus ad diuina officia in his feſtiuitatibus.

19 *Quibus horis fieri debeāt diuina officia* Atque hinc certum eſt, vt minimum licere in his feſtiuitatibus à duodecima hora noctis officium diuinum illi tempori accommodatum; quale eſt matutinum cum ſolemnitate dicere: & ſic cæteras horas canonicas, & quælibet diuina officia ſuis conuenientibus temporibus inchoare. Patet, quia ab illo tempore incipit in rigore dies ille prout naturalis eſt, & totus ille eſt feſtiuus, & in illo iam obligat præceptum ſeruandi feſtum, & nonnulla ex myſteriis, quæ illis diebus celebrantur, in illo tempore, vel circa illud contigerunt, vt Natiuitas Domini, & Reſurrectio. Propter quod vſitatum eſt in Eccleſia etiā Miſſas illis noctibus celebrare: quod maximè in Natiuitate Domini vſus retinuit. Et ideò non eſt dubium, quin poſſint etiam tunc dici in loco generaliter interdicto: in nocte verò Reſurrectionis licèt olim fuerit vſitatum, iam ferè mutata eſt conſuetudo: vbi tamen in totum, vel ex parte fuerit retenta, obſeruari poterit non obſtante interdicto: quia quoad hoc omnia licent, quæ ſine interdicto licebant. Et in hoc videtur fuiſſe fundatus Soto, cùm dixit, anticipationem illā Miſſæ noctis Reſurrectionis, quæ, per conſuetudinem ab Eccleſia approbatam, facta, eſt vſque ad horam nonam vel decimam diei Sabbathi ſancti, ſeruari poſſe non obſtante interdicto, de qua ſuprà dictum eſt. *tēpore interdicti permiſſa.*

Solum ergo reſtat quærendum, an illa feſta incipiant ante ipſum naturalem diem. In quo dicendum eſt, incipere à tempore veſperarum vniuſcuiuſque feſtiuitatis. Ita docuit Gloſſa in dict. cap. *Alma*, verb. *Aſſumptionis*, quam ibi alij ſequuntur & Couarruu. 2. part. §. 5. num. 5. Item Calderinus, & alij in tractatibus de interdicto, & Summiſtæ verb. *Interdictum*, Nauarr. num. 184. Soto in 4. diſt. 22. qu. 3. art. 4: Et ratio eſt, quia Eccleſiaſticæ feſtiuitates quoad diuina officia à Veſperis præcedētis diei inchoantur, vt patet ex Leone Papa Epiſt. 79. alias 81. cap. 1. vbi agens de Dominica Reſurrectionis ait, *Cui à veſpera Sabbathi initium conſtat adſcribi*: & in c. 1. de Feriis, idem dicitur de omnibus Dominicis diebus: & aliis feſtiuitatibus id ſumitur ex ca. 2. adiuncta Gloſ. & in Clem. vnica de Reliquiis, & veneratione ſanctorum, in fine. Idē ſupponitur de Feſto Corporis Chriſti. Cùm ergo ca. *Alma*, de his feſtiuitatibus loquatur in ordine ad diuina officia, non eſt dubium quin de eis loquatur prout eccleſiaſtico more à primis Veſperis computantur.

20 Feſta in quibus ſuſpenditur interdictū, incipiunt à tempore veſperarū. Gloſſ. Couar. Calder. Nauar. Sot. Leo. Pap. Ca Alma.

Statim verò inſurgit ſecundum dubium, quando hæ feſtiuitates finiantur quoad hanc interdicti ſuſpenſionem. Nec iam inquirimus, an durent per plures Paſchales dies: ſed ſupponimus ſolum durare per primum diem feſtiuitatis præter feſtum Corporis Chriſti, quod octauam comprehendit quoad hunc effectum, vt ſuprà notatum eſt: Sed quærimus, in qua hora diei hæc ſuſpēſio interdicti finiatur. Nam Gloſ. in dict. cap. *Alma*, dicit abſolui hora veſperarum talis diei, & Completorium iam non poſſe dici ſolemniter ac de more, ſed cum illis conditionibus quas interdictum requirit: Quam ſecutus eſt Calderinus in dict. tractatu, & alij, quos Couarru. refert. Fundari autem poteſt, vel in cap. 2. de Feriis, vbi dicitur, Dominicam diem inchoari à veſpera, & terminari ad veſperā: vel in ratione, quia cùm hæc conceſſio tantùm fiat pro die feſto, tantùm videtur fieri pro vno die naturali, vel ſi fiat pro tota octaua, ſit pro octo diebus naturalibus: ergo ſicut à veſpera inchoatur, ita debent ad veſperam finiri.

21 2. Dubiū. Quādo hę feſtiuitatis finiantur. Gloſ. opin. Calder.

Dicunt nihilominùs ferè omnes alij Doctores in dict. cap. *Alma*, ſuſpenſionem illam interdicti extendi vſque ad Completorium, ita vt illud etiam poſſit cum ſolemnitate dici. De quo mihi nō eſt dubium: ſiue quia Completorium ſolet in iure ſub veſpertino officio comprehendi, vt notauit Gloſſa in cap. vlt. 92. diſt. ſiue quia illa conceſſio præcipuè eſt, vt officium talis feſtiuitatis ſolemniter dicatur.

22 Cōmunis opinio & vera.

Vnde cùm abſoluta ſit, ad totum officium extenditur: officium autem integrum feſtiuitatis, ſicut duas Veſperas, ita etiam duo Completoria comprehendit. Præſertim, quia fauores ampliandi ſunt, & non reſtringendi. Et hoc etiam confirmat conſuetudo. Et nonnihil fauet dicta Clement. vnica de Reliquiis, & veneratione ſanctorum, vt ibi notat Gloſſa verb. *In primis*, nam indulgentiæ ibi conceſſæ pro ſingulis horis etiam, in vltimo Completorio diei octaui locum habent, iuxta communem ſenſum, & conſuetudinem Eccleſiæ. Neque obſtat cap. 1. de Feriis: quia (præterquam quod ſub vtriſque Veſperis poteſt Completorium comprehendi) caput illud iam non eſt in vſu quoad multa: nam ibi dicitur ita computari Dominicam diem à veſpera in veſperam, vt eo tempore ab omni ſeruili opere abſtinendum ſit; cùm tamen conſtet obligationem ceſſandi ab opere ſeruili non incipere à veſpere Sabbathi, & durare non tantùm vſque ad veſperam Dominici diei, ſed per totum diem. Nec etiam ratio illa de die naturali eſt alicuius momenti: quia ius non loquitur de die naturali, ſed die feſto.

Gloſſ.
C. 1. de feriis exponitur.

23. *3. Dubium An finito Completorio interdicti ſuſpenſio finiatur.* *Cõmunis opinio.*

Hinc verò ſuboritur dubium tertium, nam prædicti authores tantum extendunt hanc cõceſſionem vſque ad horam Completorij, quo finito, aiunt ſuſpenſionem interdicti ceſſare, & dandum eſſe ſignum vt deinceps ſeruetur. Et qui hoc magis amplificant, ad ſummum dicunt, vnamquanque Eccleſiam, vel monaſterium poſſe in hoc ſeruare ſuam conſuetudinem circa horam dicendi Completorium. Nam ſi in monaſterio, v. g. tardiùs dici ſoleat, quã in Eccleſia matrice; quamuis in hac dictum ſit, & ſignum interdicti datum, poterit in monaſterio dici hora ibi conſueta, & cum ſolemnitate in iure conceſſa. Non caret tamen difficultate hæc ſententia, quia illa ſuſpenſio interdicti non tantùm eſt quoad horas canonicas, ſed etiam quoad quælibet alia diuina officia, vt ſtatim dicemus: ergo, quamuis tempus horarum canonicarum finitum ſit, ſi oporteret aliquod aliud diuinum officium facere, durante reliquo tẽpore illius diei feſti, poterit fieri cum eadem ſolẽnitate, vt, v. g. ſi oporteret publicè litanias dicere, aut proceſſionem ſolemnem facere, aut Epiſcopalem benedictionem ſolẽniter concedere, vel aliquid ſimile. Probatur conſequentia, quia c. *Alma*, abſolutè concedit hæc fieri ſolẽniter in his feſtiuitatibus, ſed feſtiuitas non finitur hora Completorij, ſed durat toto illo die naturali vſque ad mediam noctem: ergo per ſe toto illo tempore durat ſuſpenſio interdicti; vt quantum eſt ex hoc capite poſſint illo tempore diuina officia dici abſque circunſtantiis interdicti, nã quod regulariter non occurrat occaſio dicendi ſolemniter aliquod diuinum officium eo nocturno tempore, accidentarium eſt: Præterea in his clericis, qui priuatim dicunt horas canonicas poſſet eſſe frequens occaſio vtendi hac libertate: nã, ſi fortaſsè poſtponant horas illius diei vſque ad illam noctem, poterunt liberè illas dicere etiamſi ab aliis audiantur. Confirmatur denique illa ratione, quòd fauor Principis latiſſimè eſt interpretandus; maximè cum verba in rigore hanc interpretationem admittant.

Difficultas circa communẽ opinionem

24 *Cõmunis opinio defenditur.*

Nihilominùs tamen in re graui & morali non videtur diſcedendum à communi ſententia, quam vſus etiam probat. Et fundata videtur in hoc, quòd illa conceſſio facta eſt propter diuinum officium illius feſtiuitatis; & ideò in ordine ad illud eſt feſtiuitas computanda: ſicut ergo ob hanc rationẽ incipit à primis veſperis; ita finitur in ſecundo Completorio. Et præterea, quia aliàs poſſet tempore noctis talis feſtiuitatis dici etiam ſolẽniter Matutinum ſequentis diei, quod in multis Eccleſiis anticipatur in principio noctis dicitur: Quod tamen videtur eſſe præter intentionem illius legis. Et ſequela patet, quia, ſi toto illo tempore noctis duret ſuſpenſio interdicti quodlibet diuinum officiũ poſſet in eo fieri iuxta ea, quæ ſtatim dicemus. Vnde quoad hunc ſaltem effectum videtur mihi omnino ſeruanda communis opinio, & propter hunc videtur maximè introducta conſuetudo illi conformis.

25 *4. Dubium quæ diuina officia ſint permiſſa in his feſtiuitatibus.*

Quartò dubitari poteſt, quæ diuina officia ſint permiſſa in his feſtiuitatibus. Reſpondetur, omnia illa, quæ ſingulis diebus fieri permittuntur cũ quatuor circunſtantiis ſuprà declaratis, his diebus permitti fieri abſque illis, & cum ſolemnitate publica, ſiue ſint ſeptem horæ canonicæ, ſiue benedictiones, aut conſecrationes ſolemnes aquæ, veſtimentorum, altarium, &c. Ita ſentiunt communiter ibi interpretes, quos ſequitur Couarruuias, part. 2. §. 5. numer. 6. & Nauarrus c. 27. n. 184. 185. 186. iuncto. n. 171. & n. 177. & Syluest. *Interdictum*, 5. q. 2. Tabiena n. 2. & alij. Ratio eſt, quia illa conceſſio generalis eſt, & ſine limitatione non eſt ergo limitãda, maximè cum fauorabilis ſit. Nam, licèt talis ſuſpenſio interdicti fiat in honorem talis feſti, & ideò præcipuè intendatur, vt officia Miſſæ & horarum canonicarum illius feſtiuitatis ſolemniter dicantur; tamẽ conceſſio ipſa abſolutè fit; & hoc etiã redundat in maiorem feſti honorem, & ſolemnitatem. Et confirmatur, quia eiſdem verbis, quibus in illo capite conceditur, vt diuina officia poſſint celebrari aliis diebus cum circunſtantiis interdicti conceditur poſteà vt his feſtiuitatibus poſſint ſine illis celebrari.

Couar. Nauar. Tabien. Nauar.

26 *5. Dubium ſolẽnis nuptiarũ benedictio illis diebus dari permittatur.*

Quintò verò dubitari poteſt: an ſolemnis benedictio nuptiarũ illis diebus dari poſſit: quia diſp. præcedenti ſect. 1. circa finem diximus, non poſſe hanc actionem fieri aliis diebus, etiam cum circunſtantiis interdicti. Reſpondeo tamen ex vi interdicti non prohiberi, quin in prædictis diebus feſtis fiat. Ratio eſt, quia hoc eſt vnum ex officiis, & ideò ſub vniuerſali conceſſione comprehenditur. Aliunde verò ibi etiam fit cõceſſio laicis, vt poſſint diuinis officiis intereſſe illis diebus, atque ita ceſſat impedimentum, ratione cuius diximus ſuprà non poſſe hanc benedictionẽ dari aliis diebus, etiam cum circunſtantiis interdicti: quia ſpõſi ipſi laici ſunt, & neceſſariò debẽt intereſſe. Tamen, ſicut ibi diximus, quando ſponſi habent priuilegium, vel licentiam audiendi diuina tempore interdicti, poſſe illis ſolemnẽ benedictionẽ dari ita hic à fortiori dicendum eſt, cùm hæc facultas eis ſit conceſſa per hanc clauſulam ca. *Alma*. Dixi autem, *ex vi interdicti*: nam ſi ſit alia prohibitio, illa nõ tollitur per hoc caput, vt eſt in feſto Natiuitatis, Paſchatis: nam benedictio nuptiarum abſque interdicto prohibita eſt à Dominica prima Aduentus, vſque ad Epiphaniam: & à primo die Quadrageſimæ vſque ad Octauam Paſchæ, iuxta Concilium Tridentinum ſeſſion. 24. capit. 10. de Reformatione matrimonij, Quod notauit Couarr. dict. §. 5. n. 6. & Soto d. 22. qu. 1. 3. poſt 4. concluſionem. Qui ſpecialiter dixit in feſto Aſſumptionis poſſe benedictionem hanc dari ſolemniter, quia ſolũm loquitur iuxta capit. *Alma*, Couarr. verò addit feſtum Corporis Chriſti. Vterque verò omiſit feſtum Pentecoſtes, quia loquuntur iuxta iura antiqua: nunc verò iuxta Concil. Trident. etiam prohibitum non eſt.

Conc. Trid. Couar. Soto.

27 *6. Dub. an liceat his dieb. fonti baptiſmatis benedicere.*

Sextò quæri poteſt, an liceat in his feſtiuitatibus fontem baptiſmatis benedicere. Nam Couarru. exiſtimat non licere, niſi tantùm in die Reſurrectionis quia tempore interdicti non licet huiuſmodi officiũ facere aliis diebus, etiã ſeruatis circunſtantiis interdicti, cum illa benedictio non ſit ſimpliciter neceſſaria ad baptiſma; & ideò ait non eſſe ſimile de

confectione

confectione chriſmatis: nam hæc eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſacramentum Confirmationis. Hæc verò ſententia falſa mihi videtur. Tum, quia nullo iure, vel authoritate fundatur, & alioqui eſt reſtrictio legis fauorabilis, quæ non eſt facilè admittenda ſine ratione cogente, quæ hîc nulla eſt: tum etiam quia illa benedictio fontis non eſt ſacramentum, ſed quoddam ex aliis diuinis officiis: ergo comprehenditur in conceſſione generali. Præterea id quod aſſumit Couarruuias falſum eſſe credimus: nam benedictio fontis fieri poteſt tempore generalis interdicti, quibuſcumque diebus, in quibus aliàs fieri poterat ſeruatis circunſtantiis interdicti, vt ſuprà dixi: quia eſt neceſſaria ad integram ſolemnitatem Baptiſmi, quæ ſolemnitas permiſſa eſt tempore interdicti. Quod ſi in illis ſolemnitatibus hoc non liceret, non video cur Couarruuias excipiat diem Reſurrectionis, cùm conceſſio æqualiter fiat omnibus, niſi fortaſsè, quia ſolemnis benedictio fontis ſpecialiter pertinet ad officium illius diei: ſed re vera iam nunc non pertinet, ſed ad officium Vigiliæ; quomodo etiam ſpectat ad officium Pentecoſtes. Paludanus verò in 4. diſt. 7. quæſt. 3. art. 2. indicat, propter hanc rationem poſſe hanc ſolemnem benedictionem fieri publicè & ſine circunſtantiis interdicti; non ſolùm in ipſis feſtiuitatibus, ſed etiam in Vigiliis Paſchæ, & Pentecoſtes, quia officium Vigiliæ eſt de ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes. In quo opinandum eſt iuxta ſuprà tractata de inchoatione horum feſtorum.

Excluditur limitatio Couar.

Palud.

28 Septimò dubitari ſolet, an in illis diebus liceat ſacramenta recipere, aut miniſtrare etiam illis, qui nullum habent circa hoc priuilegium. Sed hæc res & in ſuperiori diſp. ſect. 1. ſufficienter tacta eſt, & ex ibi dictis etiam eſt reſoluta. Diximus enim in priori parte illius cap. *Alma*. in §. *Adycimus*, in qua conceditur, vt ſingulis diebus poſſint Miſſæ diuina officia fieri cum ſuprà dictis circunſtantiis, non eſſe ſermonem de miniſterio ſacramentorum; inferiùs autem in §. *In feſtiuitatibus*, quem nunc exponimus, ſermo eſt de diuinis officiis eodẽ ſenſu, quo in §. *Adycimus*, id eſt, prout diſtinguitur ab vſu ſacramentorum: ergo ex vi huius conceſſionis non datur ſpecialis licentia recipiendi ſacramenta. Eſt enim in hac materia generalis regula obſeruanda, quoties ſuſpenditur interdictum, tantùm quoad illud effectũ ſuſpendi, qui in conceſſione declaratur; ſicut etiam tantum ſuſpenſio durat pro tempore in conceſſione expreſſo: quia iſti effectus non ſunt ita connexi quin poſſit vnus ſine alio prohiberi, aut concedi. Et ideò ſi conceſſio eſt limitata ad vnum, non extenditur ad alios, quandoquidem nec formaliter, & immediatè, nec virtute; aut mediatè propter connexionem, alios effectus complectitur. Et hæc videtur eſſe communis reſolutio, vt videre eſt in Couarruu. ibi §. 5. num. 6. & Nauar. cap. 27. nu. 184.

7 Dub. an in his feſtiuitatib. liceat ſacramenta recipere, aut miniſtrare.

Concluſio.

Regulæ generales.

Couar. Nauar.

29 Ab hac tamen generali regula excipiendum eſt Euchariſtiæ ſacramentum, ſi vera eſt opinio, quam ſuperiori diſputat. probabiliter defendimus: ex vi conceſſionis illius ca. *Alma*, licere clericis miniſtrantibus, vel aſſiſtentibus ſacrificio Miſſæ tempore interdicti, ibi communicare, quocumq; die, cum Syluestro id affirmante, & Paludan. idem probabiliter ſentiente: Quidquid enim licet clericis non ſacrificantibus, ſed aſſiſtentibus tantùm, licet etiam laicis, quantum ad præſens ſpectat, ex his feſtiuitatibus. Nam ratio eſt eadem, quia illa extenſio ad clericos fundatur in connexione, quam, per ſe loquendo, & ex intentione Eccleſiæ, habet communio cum aſſiſtentia ad ſacrificium, connexionem, inquam, non neceſſariam, ſed ad melius eſſe: ex qua probabiliter

Syluest. Palud.

Suarez tom. 5.

A colligebamus hanc generalem regulam, cui conceditur priuilegium audiendi Miſſam tempore interdicti, conſequenter concedi, vt poſſit in illa communicare ex ſacrificatis participando. Ibi etiam pro hac parte expendimus verba illius capituli: propter quæ cenſemus hanc opinionem piam & probabilem, quamuis propter communem opinionem videatur iam introducta contraria conſuetudo, à qua facilè recedendum non eſt. Illud autem, quod attingit Soto 4. diſt. 22. qu. 3. art. 1. poſt quartam concluſionẽ, magis indubitatum eſt, nimirum ſi aliqui communicent in his feſtiuitatibus ex priuilegio, alios non habentes priuilegium poſſe aſſiſtere diſpenſationi ſacramenti, quia, *cùm populo* (inquit) *concedatur tunc publicè intereſſe ſacrificio Miſſæ, non eſt cur dubitetur, quin liceat intereſſe ſumptioni Euchariſtiæ, cùm non ſit niſi pars ſacrificij*. Loquitur autem non de ſumptione Sacerdotis, ſed alterius perſonæ priuilegiatæ, & illam vocat partem ſacrificij, & non malè, lato modo loquendo de tota illa actione, quæ inter ſacrificandum fit. Qua ratione ſic intellecta nos vſi ſumus ad inferendum probabiliter, hanc participationem ſacrificij aſſiſtẽtibus concedi. Illa tamen ratio in rigore ſolum probat licere communicare ex ipſo ſacrificio, vel aſſiſtere communioni, qua in ipſomet ſacrificio diſpenſatur.

Sot.

Certius eſt in iis diebus poſſe quęuis aſſiſtere diſpenſationi Euchariſtiæ in Miſſa.

B

30 Dubitari tamen poteſt octauò, an liceat aſſiſtere diſpenſationi huius ſacramenti, quæ extra ſacrificiũ fit ex præconſecratis, vt cùm in aliquo altari Sacerdos aſſiſtit ad diſpenſandum hoc ſacramentũ, & non ad ſacrificandum: quia tunc illa diſpenſatio non eſt pars ſacrificij, ſed purè ſacramentalis: ergo non comprehenditur ſub diuinis officiis, quibus licet aſſiſtere in his feſtiuitatibus ex vi huius conceſſionis: ergo non licebit aliis fidelibus non priuilegiatis huic diſpenſationi Euchariſtiæ aſſiſtere. Et quidem in eo caſu videtur probabilior communis ſententia: ſcilicet non eſſe licitam huiuſmodi communionem in his feſtiuitatibus: quia nec eſt diuinum officiũ, prout ibi ſumitur, nec pars ſacrificij; & ita poſſet cõmunis illa opinio ſatis commodè limitari, ſi authores eius vellent; nimirùm vt procedat de Euchariſtiæ ſacramento, per ſeſe conſidera o, & vt extra ſacrificium diſpenſari poteſt; non verò vt in ipſo ſacrificio fit, participando ex illo pro modo & conditione offerentis. Vnde, ſi in priuilegijs interdum diſtinctè conceditur facultas audiendi Miſſam, & communicandi tempore interdicti; id fit, vt ſimpliciter communicare liceat, ſiue in ſacrificio, ſiue extra illud.

C

8 Dub. an liceat tunc aſſiſtere ſumptioni Euchariſtiæ, quæ fit ex formulis præ-õſecratis.

Non licet tunc ex præ-õſecratis cõmunicare.

D

31 De alijs verò non dubito quin poſſint aſſiſtere diſpenſationi talis ſacramenti, etiam extra ſacrificium factæ; non quidem ex peculiari conceſſione, cap. *Alma*: nam ibi nulla eſt, vt argumentum factum probat: ſed ex communi iure, vel potius ex non prohibitione iuris communis: quia tempore interdicti non eſt prohibitum videri, & adorari Corpus Chriſti, niſi in Miſſa, vt ſuprà cum Nauarr. notauimus, aſſiſtendo autem illi communioni ferè nihil aliud fit. Item, quia non eſt prohibitum fidelibus aſſiſtere tempore interdicti adminiſtrationi illius ſacramenti, quod eodem tempore licitè miniſtratur: nam, ſi Baptiſmus ſolemniter tunc miniſtretur, quilibet aliàs non prohibiti, vel excommunicati poſſunt ibi aſſiſtere: imò ipſa ſolemnitas hoc ferè ſecum affert. Idémque eſt in ſacramento Confirmationis: idem erit ergo in præſenti; vel in ſacramento Extremæ vnctionis, ſi ex priuilegio alicui detur: de matrimonio verò non eſt dubium; nec etiam de pœnitentia, dummodo non ſit periculum audiendi confeſſionem. Solum in ſacramento Ordinis miniſtrando eſt ſpecialis ratio exceptionis: quia inter

Poteſt quilibet aſſiſtere diſpenſationi Euchariſtiæ extra Miſſam tempore interdicti.

E

Nauar.

Excepto Sacramẽto Ordinis

 ſacri

ſacrificandum miniſtratur. Et ideò, niſi aliàs liceat ſacrificio aſſiſtere, non licebit aſſiſtere ordinationi in eo factæ: tamen quoties illud prius licuerit, etiam hoc poſterius licitum erit. Vnde, ſi in prædictis feſtiuitatibus Epiſcopus publicè ordines conferat, quibuſcumque fidelibus licebit illi officio aſſiſtere, etiamſi adminiſtrationem cuiuſdam ſacramenti cõiunctam habeat.

32. Ratio generalis eſt, quia, quoties iura prohibent audire diuina officia, non comprehẽdunt ſacramenta; hæc enim prohibent dare vel recipere, non verò aſſiſtere illis, aut ea videre vel audire. Huius autem iuris ratio eſſe poteſt: quia diſpenſatio alicuius ſacramenti non eſt diuinum officium per ſe commune omnibus fidelibus, id eſt quòd fiat nomine omnium & cui alij quaſi per ſe aſſiſtant, ſuo modo participando & communicando in tali officio; ſed eſt peculiare miniſteriũ, quod per ſe tranſigitur inter dantem, & recipientem; ad quod aliorum præſentia eſt (vt ſic dicam) accidentaria, & quaſi cõcomitans: & ideò non eſt magis prohibita ex vi interdicti, quàm aſſiſtere in Eccleſia, aut videre Euchariſtiam, vel quid ſimile. Atque ex his ſatis videtur conſtare, quæ officia, & quibus diebus ſint vel non ſint prohibita ex vi generalis interdicti loci.

De prohibitione diuinorum officiorum in aliis interdictis.

33. *De ſpeciali interdicto locali.* NOnò ſupereſt, vt breuiter dicamus de aliis interdictis quoad hæc eadem officia diuina. Et primùm de interdicto ſpeciali locali dicendum eſt, iure antiquo eſſe prohibitum, & facere & audire in illo omnia diuina officia, quæ ſuperiùs explicata ſunt; & quæ prohibentur in tota aliqua terra per interdictum generale. Hoc patet ex eiſdem iuribus ſæpe citatis; & quia quoad hoc eadem eſt proportio, ſeu eadem efficacia interdicti ſingulariter lati, circa locum in quem fertur. Hoc autem antiquum ius reſpectu interdicti ſpecialis loci immutatum non eſt per cap. *Alma*, vt conſtat ex dictis ſuprà de ſacrificio Miſſæ: nam eodẽ modo loquitur caput illud de miſſa, & de aliis diuinis officiis; notauítque hoc Couarr. dict. §. 5. nu. 2. Et ideò de hoc interdicto quoad hunc effectum nihil ſupereſt dicendum. *Couar.*

34. *De interdicto perſonali* Idémque ferè eſt de interdicto perſonali; tam generali; quam ſpeciali, ſeruata proportione. Nam per interdictum hoc prohibentur omnes perſonæ, quæ illo ligantur, ne hæc officia facere, aut eis intereſſe poſſint, quocumque in loco, vt ex eiſdem iuribus conſtat. Neque in hoc aliqua moderatio facta eſt præter illam ſpecialem cap. *Alma*. Vbi in illis quatuor feſtiuitatibus, interdicti permittuntur intereſſe diuinis cum limitatione ibi contenta, & à nobis ſuprà declarata circa ſacrificium miſſæ. An verò liceat perſonis non interdictis audire hæc officia ſi ab interdictis dicantur; & è conuerſo an clerici non interdicti poſſint ea dicere, quamuis perſonæ interdictæ adſint, ſi eas excludere non valeant, dictũ ſuprà eſt de ſacrificio miſſæ, & idem eſt hîc proportionaliter ſentiendum. *An liceat perſonis nõ interdict. hæc officia audire ſi ab interdictis dicantur & è conuerſo.*

SECTIO IIII.

Quàm graue peccatum ſit in Eccleſiaſticis perſonis violare interdictum circa diuina officia, & quibus modis id fiat & puniatur.

1. *Quinam eccleſiaſticarũ perſo*narũ nomine comprehendantur. VT de hac re diſtinctiùs dicamus oportet in primis diſtinguere duo genera perſonarum, quæ poſſunt interdictum violare; ſcilicet eccleſiaſticarum, & laicarum. Sub laicis comprehenduntur omnes non eccleſiaſtici, de quibus poſteà. Sub eccleſiaſticis ergo comprehenduntur in primis clerici omnes, à prima tonſura vſque ad quemlibet ſuperiorem ordinem. Cenſet autem Couarr. d. ca. *Alma*, p. 2. §. 4. num. 5. excipiendos clericos coniugatos, etiam cum vnica, & virgine quia in cap. vnico de clericis coniug. in 6. dicitur, hos clericos gaudere quidem priuilegio canonis & fori, ſi tonſuram, & veſtes clericales deferant; in cæteris autem non gaudere priuilegio clericali, etiamſi tonſuram & habitum deferant, & Concil. Tridentin. ſeſ. 23. ca. 6. de Reformat. addit, vt præter tonſuram & habitum, ad alicuius Eccleſiæ ſeruitium, vel miniſterium ab Epiſcopo ſint deputati, eidémque Eccleſiæ ſeruiant vel miniſtrent. Ex hoc ergo infert hos clericos quoad obſeruationem interdicti nullo gaudere priuilegio, quia illud nec eſt canonis, ſcilicet, *Si quis ſuadente*, nec fori, vt per ſe conſtat, & eſt priuilegiũ clericorum proprium, quia illo non gaudent laici: ergo illo non fruuntur huiuſmodi clerici; ergo in præſenti materia perinde reputandi ſunt, atque laici. Sed, licet hæc ratio probabilis ſit, nihilominùs ego non cenſeo illos eſſe excipiendos, ſi habeant conditiones omnes à Concilio Trid. requiſitas, cuius rationem ſtatim declarabo, & ex illa patebit reſponſio ad rationem Couarr. Sub hoc etiam membro comprehenduntur religioſi omnes, etiãſi ordinem non habeant, imò & moniales, ex omnium ſententia, quod ex dicendis euidentiùs conſtabit. Nunc ratio eſt, quia celebrare diuina officia publicè & in communi, vel in illis aliquo modo miniſtrare ad omnes has perſonas pertinet quaſi ex officio ſeu ratione ſtatus; & ideò quoad hoc munus omnes hæ perſonæ reputantur tanquam clerici, vel tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ, prout reuera ſunt. *Couar.* *Clerici coniugati etiam comprehendũtur.* *Comprehenduntur etiam religioſi & moniales.*

2. Et ex hac ratione probatur id quod dicebam de clericis coniugatis, in quibus concurrunt omnia à Concilio Tridentin. requiſita. Nam illi, ſi ſunt deputati ab Epiſcopo alicui Eccleſiæ, & in illa miniſtrant tanquam clerici, etiam ſunt miniſtri ex officio, & ratione ſtatus ſic acceptantur ab Eccleſia: ergo quantum ad hunc finem, ſeu ad præſentem materiam verè ſe gerunt vt perſonæ Eccleſiaſticæ, ergo in hoc numero computandi ſunt, non tam propter priuilegium, quàm propter officium, & miniſterium, cum tali ſtatu & ordine coniunctum. Vnde, vt ſtatim videbimus, hæc perſonarum diſtinctio non fit præcipuè propter priuilegium, ſed maximè propter onus & obligationẽ; quæ re vera cadit in huiuſmodi clericos prædictas cõditiones habentes. Et ideò mirum nõ eſt, quòd etiam gaudeant aliqua facultate, vel licentia, quæ cum ipſo onere coniuncta eſt, iuxta dicta in 1. ſect.

3. Deinde aduerto, poſſe clericos interdum violare interdictum modo aliquo communi laicis, & tunc non ſe gerunt vt clerici, ideóque hîc modum illum non conſideramus, ſed quæ de laicis infrà dicemus, illi communia ſunt. Prætereà ſuppono clericum non violare interdictum per actus ſolius iuriſdictionis, quia non prohibentur. Solùm ergo quod ad præſens attinet, violare illud poſſunt vel exercẽdo actus ordinis prohibitos, vel modo prohibito per interdictum, vel miniſtrando in illis aliquo modo proprio Eccleſiaſticarum perſonarum.

Prima aſſertio.

DIco ergo primò, in Eccleſiaſticis perſonis violare quodcumque interdictum celebrãdo diuina officia ex genere ſuo eſt peccatum mortale. Eſt communis concluſio, quam (licet Caietan. verb. *Caiet.*

Interdictum

Interdictum, dubitet) omnes Summiſtæ vt claram ſupponunt; & Soto d. 22. qu. 3. art. 1. concl. 5. & Nauarr. cap. 27. numer. 187. Et probatur manifeſtè: nam iura directè & grauiter prohibent has actiones Eccleſiaſticis perſonis ex vi interdicti, materia autem illius prohibitionis grauis eſt, vt per ſe conſtat; modus etiã prohibendi grauis eſt; ſcilicet & verbis rigoroſum præceptum indicantibus, & interdum ſub grauiſſimis pœnis: ergo tale præceptum obligat ſub mortali.

Sot. Nauar.

Probatur concl. percurrendo omnes ſpecies interdicti.

Deinde probatur inductione in ſingulis interdictis. Et primò de interdicto ſpeciali perſonali, quod in præſenti videtur grauiùs obligare, eſt res manifeſta: quia illa eſt cenſura grauiſſima huic perſonæ impoſita propter culpam ſuam: ergo in materia ſacra, & graui illam violare, eſt ex genere ſuo peccatum mortale. Item ob hanc cauſam, quoties iura aliquid videntur remittere de rigore interdicti, ſemper aliquã exceptionem faciunt earum perſonarum; quæ ſua culpa cauſam dederunt interdicto; quia nimirum illæ ſunt perſonaliter & ſpecialiter interdictæ, ſentiunt ergo hanc obligationem in talibus perſonis eſſe grauiſſimam.

5 In ſecundo ordine videntur eſſe illi, qui perſonaliter interdicti ſunt generali interdicto, inter quas, & alias hæc eſt differentia, quòd non propter propriã culpam ligatæ ſunt; at cenſura, & prohibitio, eadem eſt: ergo in eadem materia eandem grauem obligationem inducit. Nam quòd prohibitio illa poſita ſit propter culpam propriã, vel alienam; non eſt differẽtia ſufficiens, vt illius tranſgreſſio in vno ſit peccatũ mortale, & non in alio. Quia præceptum iuſtum ſuã totam vim & efficaciam habet, etiamſi aliquid oneroſum prohibeat, vel mandet propter commune bonum, abſque vlla culpa eius, cui imponitur.

6. Tertiò hinc facilè fit gradus ad interdictum ſpeciale loci, tum reſpectu eorum, qui cauſam illi dederunt; nam in illis habet vim perſonalis, & ſpecialis; tum etiam reſpectu aliorum, quia in eos habet vim quandam generalis interdicti, non quidem abſolutè ligantis perſonas, ſed quoad non celebranda diuina in tali loco, vel tempore: ergo reſpectiuè tam grauem obligationem inducit hoc interdictum in ſingulis perſonalis reſpectu talis loci ſicut interdictum generale perſonale reſpectu omnium locorum. Imò ex parte videtur eſſe grauior propter maiorem determinationem, & ſpecialitatem prohibitionis.

7. Tandem hæc ratio cum proportione accommodari poteſt ad interdictum generale loci: quia verò poſt ca. *Alma*, illius tranſgreſſio tantùm conſiſtit in modo, ideò ex hac parte videtur eſſe leuior. Nihilominùs tamen non dubito, quin illa etiam ſit grauis materia, & ſufficiens ad peccatum mortale: quia in rebus moralibus modus interdum valde neceſſarius eſt ad honeſtatem morum, & ad commune bonum. Nam celebrare v. g. cum veſtibus ſacris ad modum pertinet; & tamen obligatio ſeruandi talem modum grauiſſima eſt; & multa ſimilia diximus agentes de Sacramentis: ita ergo eſt in præſenti. Eò vel maximè, quòd ille modus licèt non ſit de ſubſtantia diuini officij, quod celebratur; nunc tamen eſt veluti de ſubſtantia huius interdicti, quod ſeruari præcipitur: & ideò, ſicut Eccleſia quantum eſt ex ſe intendit obligare grauiter ad illius interdicti obſeruationem: ita maximè obligat clericos, & religioſos ad illum modum obſeruandum: quoad hoc ergo ſemper manet illa obligatio ſub mortali. Alioquin interdictum illud ferè totam ſuam vim amiſiſſet contra intentionem cap. *Alma*, in illis verbis, *Cæteris, quæ circa obſeruationem interdictorum à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis.* Vnde in Clement. 1. de ſent. excom. de quibuſdam violantibus hoc interdictum prædicto modo dicitur, *Non abſque damno cathedralium & Parochialium Eccleſiarum & ſcandalo plurimorum dirumpendo neruum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, generalia locorum interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt.* Quæ verba manifeſtè indicant peccatum mortale etiam ante illam Clementinam: nam poſt illam euidens eſt, cum propter illam culpam imponat excommunicationis pœnam. Quod eſt ſignum illam culpam antè etiam fuiſſe grauem: non enim culpa grauis eſt, quia propter eam excõmunicatio imponitur; ſed è conuerſo, quia ipſa grauis eſt, ideò cenſura punitur. Et ſimile argumentum poteſt ſumi ex Clem. 2. eod. tit. & ex aliis textibus ſtatim afferendis.

Clemen. 1. de ſentent. excomm.

Quia culpa grauis eſt ideò cenſura punitur, non è cõuerſo.

Quamuis autem hæc aſſertio ita generatim propoſita certa ſit, in particulari ſæpe eſt difficile iudicare, an ſit mortale, necne? quod tamen diſcernere eſt neceſſarium, tum propter conſcientias, tum etiã propter iudicium ferendum de pœna Eccleſiaſtica. Neque agimus de excuſatione peccati mortalis ob indeliberationem, ſeu inaduertentiam: nam hoc nihil habet hic ſpeciale, ſed applicanda eſt generalis doctrina: ſolùm ergo ex parte materiæ poſſunt nonnulla dubitari. 8.

Enodantur aliqua dubia.

PRimum eſt, an exercere actum alicuius ordinis minoris contra interdictum aliquo ex modis prædictis ſit ſufficiens ad materiam peccati mortalis. 9

1. Dub. an exercens actum minoris ordinis contra formã interdicti, peccet mortaliter.

Nam Soto dict. artic. 1. explicando 5. concluſ. videtur hoc limitare ad actum alicuius ordinis ſacri. Sed ille non loquitur de grauitate culpæ, ſed de irregularitate, de quo infrà. Contrarium verò ſupponere videtur Syluest. *Interdictum*, 5. quæſt. 3. & 4. in princ. & quæſt. 5. verſic. 1. & 4. nam dicit prohibitionem Eccleſiæ eſſe generalem de omnibus etiam minoribus; & tranſgreſſionem eius per talem actum ſeu vſum ordinis minoris eſſe ſufficientem ad irregularitatem contrahendam, quæ, quando incurritur per modum pœnæ videtur eſſe ſufficiens indicium peccati mortalis; quia eſt grauiſſima pœna. Et quidquid ſit de irregularitate mihi videtur illa grauis ſatis materia pro culpa mortali; cùm ſit actio ſacra, ad quam ex officio miniſter eſt conſecratus: cùm ergo Eccleſia directè interdicat illum miniſterium, non caret graui culpa qui illud præceptum tranſgreditur. Eò vel maximè, quòd hoc miniſterium ſemper fit cum aliqua cooperatione ad ſacrificium Miſſæ, vel aliud ſacrum officium; propter quod maximè interdicitur: & ideò, per ſe loquendo, hæc eſt ſufficiens materia, niſi actio eſſet tam parua, & ita ſolitaria ſeu præciſa ab alia cooperatione, vt moraliter quaſi nihil reputaretur. Addendum etiam hic eſt, quod ſuprà notauimus agendo de excommunicatione, ſecundum præſentem conſuetudinem vix dari vſum minorum ordinum, ita proprium clericorum, vt non poſſit per laicos exerceri: & ideò, quantum ad praxim attinet, hæc quæſt. ferè iam locum non habet, niſi quatenus eſt communis laicis, de quibus infrà dicturi ſumus.

Syluest. Soto.

Secundum dubium eſt, an publicè canere in Eccleſia diuinum officium, vel aliquam partem eius contra interdictum ſit ſufficiens materia peccati mortalis: vt v.g. quòd religioſus in choro dicat completorium, aut veſperas cum aliis. Et ratio dubij eſt, quia illud etiam poteſt interdum facere laicus: & ideò non videtur hoc in clerico habere ſpecialem grauitatem. Reſpondetur, quidquid ſit de laico, de quo infrà; in clerico hoc eſſe peccatum mortale, 10

Dubiũ 2. An canere diuinũ officium in Eccleſia contra interdicti prohibitionem ſit mortale.

quando vt clericus ſeu perſona Eccleſiaſtica ad illud officium deputata, tale munus exercet: prout eſſe intelligitur, quando aliquis vt pars illius clerici ſed communitatis Eccleſiaſticæ illud officium celebrat; ſicut concurrunt religioſi in choro cantantes; & clerici ſæculares, qui ratione beneficij, vel alio ſimili titulo in choro aſſiſtant: nam ad hos omnes pertinet directè illa prohibitio celebrandi tale officium, & materia de ſe eſt grauis. Oportebit tamen, vt pars aliqua notabilis officij dicatur, qualis erit, v. g. vna hora canonica, vel magna pars eius: nam dicere vnum verſum imò etiam vnum pſalmum, non videtur eſſe mortale ſecluſo ſcandalo. Dicere autem publicè orationem diuini officij præmiſſo. *Dominus vobiſcum*; grauis materia eſſe videtur: quia & eſt actus ordinis ſacri proprius, & licet quantitate, vt ſic dicam, non ſit magnus; tamen qualitate reputatur valde grauis.

11. *Quid de benedictione aquæ, ſolemni aſpertione, ac Epiſcopi benedictione ſolemniter data.*

Et per hæc quæ in his duobus dubiis dicta ſunt, poteſt iudicium ferri de aliis ſimilibus; vt v. g. de benedictione aquæ; aut aſperſione ſolemni, quæ fieri ſolet diebus Dominicis, an per ſe ſit ſufficiens materia peccati mortalis: item de benedictione Epiſcopali ſolemniter data, & ſimilibus. Dicendum eſt enim eſſe ſufficientem materiam, per ſe loquendo: nam, licèt actus videantur eſſe breues; tamen ſunt actus annexi ordinibus ſacris; & ſunt actus in ſuo ordine graues, & magnæ auctoritatis. Et ideò ſemper loquimur de his actibus, vt ſolemniter factis: nam quod ſacerdos ingrediens cum aliis Eccleſiam interdictam eos aſpergat aqua benedicta nullum peccatum eſt: quia neque illud eſt officium diuinum, neq; propriè eſt actus ordinis: vnde non eſt per interdictum prohibitus. Idémque eſt de priuata benedictione Epiſcopi, quam domi ſuæ vel per viam incedens tribuit; non enim eſt ex actibus ſacris qui per interdictum prohibentur.

12. 3. *Dubiũ An celebrare in Eccleſia interdicta non ſeruata aliqua circunſtãtia debita ſit mortale peccat.* Couar. Syluest. Tabien. Armill.

Tertiò poteſt dubitari circa interdictum generale loci, an prætermittere vnam tantùm circunſtantiam ex his, quæ præcipiuntur, ſit ſufficiens materia peccati mortalis; vt v. g. an dicere miſſam in Eccleſia apertis ianuis, & ſeruatis aliis conditionibus ſit peccatum mortale. In quo Doctores communiter ſentiunt huiuſmodi tranſgreſſionem ſufficere ad peccatum mortale, vt colligitur ex his quæ tradunt Couarruu. dict. §. 4. num. 6. verſic. 14. Sylueſt. *Interdictum* 5. q. 5. in princ. Tabienna num. 2. Armilla num. 43. qui citant Hoſtienſem, Ioannem Andream, Calderinum & alios. Et fauet dicta Clem. 1. de Sent. excomm. vbi interdictum in vna ſola conditione violabatur; nimirum quia ianuis non omnino apertis, ſed perforatis, ſeu feneſtris in eis facti diuina officia celebrantur; & nihilominùs tranſgreſſio exaggeratur, vt valde grauis. Ratio verò eſſe videtur, quia forma illius interdicti ita conſtituitur nunc ex illis conditionibus, vt, qualibet ablata, tota forma & quaſi ſubſtantia interdicti deſtruatur. Item, quia ad finem interdicti, qui eſt graue populum, eúmque à diuinis excludere, quælibet ex illis circunſtantiis eſt valdè neceſſaria: & ideò eſt materia grauis illius præcepti: cuius iudicium etiam eſt; quòd in omnibus iuribus, in quibus hæc officia tempore interdicti permittuntur, ſemper adiiciuntur expreſsè omnes illæ conditiones. Neque ſatis erit, quòd prætermiſſa vna conditione, verbi gratia, quòd ianuæ ſint clauſæ, alia via caueatur, ne officia à perſonis prohibitis audiantur: quia hic eſt finis præcepti, non materia; tenemur autem non ſolùm finem, ſed etiam materiam præcepti obſeruare: imò potiùs materiam quam finem. Vel (quod idem ferè eſt) lex hæc interdicti non ſolùm cauit, ne diuina officia audirentur; ſed etiam ne audiri poſſint quantum eſt ex modo quo fieri permittuntur, vt ſumitur ex cap. *Quod in te*, de pænitentiis & remiſſ. & ideò obſeruatio illius modi quoad omnes & ſingulas circunſtantias grauis materia eſt. Atque hæc ſententia veriſſima eſt, & conformis communi ſenſui, & exiſtimationi Eccleſiæ quæ in his rebus moralibus magnum pondus habet.

Solùm videntur aduertenda duo. Primum eſt, grauitatem hanc non conſiſtere in ſola circunſtantia, ſed in officio dicto ſine tali circunſtantia: nam inde fit, vt totum officium dicatur modo indebito; & quia officium eſt res grauiſſima, ideò etiam illa tranſgreſſio grauis eſt. At verò ſi fieret contra circunſtantiam abſque officio ſubſecuto, illa per ſe non eſſet materia grauis huius tranſgreſſionis, vt verbi gratia, ſi pulſarentur campanæ ad miſſam, & aperiretur ianua, & conuocaretur populus, ſi poſteà Miſſa non diceretur per ſe & ex vi interdicti non eſſet illa grauis tranſgreſſio exterior; quandoquidem in principali materia, & per ſe prohibita non violatur. Dico autem, *Exterior*, nam, ſi id fieret animo faciendi ſacrum, interiùs quidem iam peccatum eſſet graue; mutata verò intentione externum peccatum non eſſe conſummatum. Vnde ſi à principio fieret abſq; tali intentione, ſolum ad aliquam oſtentationem, vel alios fines, per ſe loquendo, non eſſet tranſgreſſio mortalis contra interdictum: ratione autem ſcãdali, moraliter loquendo, ſemper erit peccatum mortale. Hinc etiam ſecundò aduertimus, neceſſarium eſſe ad hanc grauitatem culpæ, vt totũ aliquod officium, vel magna pars eius ſine tali circunſtantia fiat: nam, ſi verbi gratia, ſolùm dum fit offertorium, vel in vltima parte Miſſæ poſt conſumptum ſacramentum ſit aperta ianua Eccleſiæ, non opinor illam eſſe materiam peccati mortalis. Imò, ſi id caſu contingat, & non omnino voluntariè, nullum erit peccatum; vt verbi gratia, ſi aliquis ingrediens Eccleſiã tempore interdicti ianuam apertam relinquat, non tenetur ſacerdos, qui Miſſam dicit, ſtatim ſiſtere donec ianua claudatur; & licèt interim dum clauditur Epiſtolam aut Euãgelium dicat, nihil peccabit: quia per illum non ſtat, & alioquin non decet tam facilè interrumpere ſacrum miniſterium; ſatis ergo eſt vt caueat, ne nimia ſit dilatio, & ſi oportuerit; vt ſigno aliquo id admoneat; loci & temporis opportunitatem aut decentiam ſeruando.

13. *Duo notãda pro* [illegible] *Primum.*

Secũdum.

Secunda aſſertio.

Dico ſecundò, clerici, qui violant interdictum exercendo actum propriũ ſui ordinis, eo modo, quo à laicis exerceri non poteſt, irregulares fiunt & alias cenſuras vel inhabilitates in iure expreſſas incurrunt. Hoc eſt quaſi axioma in hac materia, vt notarunt Gloſſa & Doctores in cap. *Epiſcoporum* de priuil. in 6. & in cap. *Is qui*, de Sentent. excomm. in 6. Abbas cum aliis in cap. *Poſtulaſti*, num. 5. de Clerico excommun. miniſtr. Couarr. ſuprà §. 2. num. 3. Nauarrus cap. 27. nume. 187. Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. concluſ. 5. Richardus in 4. d. 13. artic. 4. quæſt. 1. Colligitur ex cap. *Is qui*, §. *Is verò* de Sent. excomm. in 6. ſermo eſt de illo, *qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito interdicto*, quod etiam de generali omnes intelligunt: nam ita loquuntur iura de quolibet loco prohibito per interdictum generale; à fortiori autem comprehenditur interdictum ſpeciale loci, vt ex vi etiam verborum conſtat. Et eadem ratione cõprehenditur ibi omne interdictum ſiue ab homine ſiui à iure latum ſit; quia lex generalis eſt. Quamuis nunc propter Extrauagant. *Ad euitanda*, neceſſarium

14. Gloſſa. Abb.

rium ſit ad incurrendam hanc irregularitatem, vt locus nominatim declaratus ſeu denunciatus ſit interdictus. Ex illa autem particula, *Is cui*, apertè conſtat pœnam eſſe generalem, & comprehendere omnem clericum ſiue regularem ſiue ſæcularem; præſertim cum addatur exceptio, niſi iure vel priuilegio ſuper hoc aliud conceſſum ſit: comprehendit ergo omnem perſonam, quæ huiuſmodi conceſſionem non habet. In interdicto autem ab homine ſufficit, vt validum ſit licèt fortaſsè ſit iniuſtè ſeu iniquè latum, iuxta generalem doctrinam datam de cenſuris in communi.

15. *Violans interdictum ex ignorātia etiam culpabili, euitat pœnam hanc.*

Propter particulam autem, *ſcienter*, excuſabitur in primis ab hac irregularitate, qui ex ignorantia probabili hoc facit. Deinde probabiliter opinor excuſari omnem illum, qui directè bona fide id facit, etiamſi fortaſsè negligens ſit etiam ex graui culpa, dummodo ignorantia affectata non ſit: quia aliàs illa particula: *ſcienter*, nihil operaretur: quia ignorantia inuincibilis per ſe habet excuſare, vt ſæpius in ſuperioribus diximus. Rurſus, quamuis verbum *celebrat*, abſolutè prolatum videatur de ſacrificio Miſſæ quaſi per antonomaſiam dici, nihilominùs propriè & in rigore comprehendit cuiuſcumque diuini officij celebrationem. Et ita ſumitur in præſenti textu iuxta omnium expoſitionem, conſentaneam proprietati verborum, & aliis iuribus, quæ ſtatim referemus. Additur præterea in illo textu ſolum Pontificem Summum poſſe in hac irregularitate diſpenſare; quod intelligendum eſt nunc iuxta limitationem de irregularibus occultis Epiſcopo commiſſis per Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de Reformat. *Conc. Triden.*

16. Denique additur in eodem textu alia pœna his verbis, *Et adeo efficitur, ineligibilis, quod nec ad eligendum eum aliis debebit admitti.* Per quæ verba irregularitati adiungitur quædam ſuſpenſio, nam ex vi irregularitatis fit quidem aliquis inhabilis vt eligatur argumento textus in cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunicato miniſtrante ibi, *quia ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus.* Sic enim in præſenti dicere poſſumus, ſi irregularis eligatur (electione nimirum Eccleſiaſtica) aliquo modo eligi ad vſum ordinum, à quorum perceptione eſt prohibitus; & ideò talis electio prohibita etiam eſt: ſpecialiter verò ex vi huius textus videtur iſte irregularis ita ineligibilis fieri, vt electio eius irrita ſit: hoc enim in rigore ſignificat vox illa, *Ineligibilis*, Et confirmari etiam poteſt ex c. 1. de Poſtulat. prælat. vbi poſtulatio perſonæ, quæ interdictum violauerat repellitur, *vt indigna*. Quod verbum videtur in rigore ſignificare eſſe nullam, ſicut electio indigni nulla eſt. Et quoad hoc eſt eadem ratio de poſtulatione, & electione; vt ex eodem textu colligitur, & ex Gloſſa, Panormitano, & aliis. At verò irregularitas ex ſe non priuat poteſtate eligendi, quia non priuat vſu iuriſdictionis: & ideò dum in dicto §. *Is vero*, additur, huiuſmodi irregularem non eſſe admittendum ad eligendum, noua pœna adiungitur; quæ non poteſt eſſe, niſi ſuſpenſio quædam. Et ita eſt intelligenda Gloſſ. ibi. quæ dicit, hunc amittere poteſtatem eligendi actiuam & paſſiuam. Alia verò Gloſſ. in dict. c. 1. de Poſtulat. prælatorum, verb. *Perſonam*, expreſsè ait hunc eſſe ſuſpenſum; & ideò eligere non poſſe. Subiungit verò etiam non poſſe beneficium conferre, nec excommunicare. Quod colligitur ex c. vltimo de Exceſſib. prælatorum; vbi omnem inſtitutionem, deſtitutionem, collationem præbendarum, & excommunicationes, ſeu interdicti ſententias à quodam Epiſcopo poſt violationem interdicti factas, decernuntur irritæ & inanes. Hanc verò ſuſpenſionem dicit Soto eſſe ab officio & beneficio; & idem ſupponit Caiet. in verbo *Interdicti violatio*. Ego verò non inuenio in iure circa hoc ſuſpenſionem à beneficio, ſed ſolùm ab officio: ex qua non infertur alia. Atque hinc obiter intelligitur has pœnas priuationis paſſiuæ & actiuæ electionis non eſſe dependentes ab irregularitate, ſed per ſe impoſitas; ita vt illas incurrant etiam qui irregulares fieri non poſſunt, vt de monialibus notauit Nauarr. cum Calderino dicto n. 187. Quæ autem tranſgreſſio interdicti ſufficiat ad hanc irregularitatem, & alias pœnas dictas incurrendas diſputatur latè à Doctoribus: breuiter tamen dicendum eſt: Violationem hanc ſcienter factam, cùm culpa mortali, quacumq; ratione committatur, celebrando ex officio in loco interdicto, contra formam à iure præſcriptam, ſatis eſſe ad has pœnas incurrendas. Quia illa ex grauis violatio, & celebratio ſimpliciter prohibita in loco interdicto, & in illo textu nihil aliud requiritur, quid verò ſignificemus per illam particulam, *ex officio*, in puncto ſequenti declarabitur. Quòd verò talis culpa in foro ſaltem conſcientiæ neceſſaria ſit, probatur, quia hæc irregularitas imponitur, vt pœna grauiſſima: & ideò non incurritur niſi interccedente graui culpa: quamuis alia irregularitas, quæ non eſt pœna, ſoleat contrahi ſine culpa; vt in ſimile dictum eſt latiùs tractando de excommunicatione. Eſt etiam huius rei optimum ſignum, quòd cum hac irregularitate coniunguntur aliæ pœnæ, & cenſuræ; quas certum eſt non incurri ſine culpa mortali. Aliqui verò extendunt hanc irregularitatem non ſolùm ad eum, qui celebrat, ſed etiam ad eum, qui auctor eſt, vt alius celebret, & ad ſuperiorem, qui id facere permittit. Ita ſentit Maiolus lib. 3. de Irregularitate c. 20. n. 7. & c. 23. n. 9.

Priuantur etiam dicti clerici electione paſſiua & actiua Eccleſ. — *Cap. 1. de Poſtulat. prælator.* — *Gloſſ. Panorm.* — *Videantur ſupra notata in materia de Suſpentione, circa hoc caput & ſuperiora.* — *Sot.* — *Caietan.* — *Nauar.* — *Qua culpa requiratur ad eam irreg. incurrendam.* — *Maiol.*

17. *Excluditur quorūdam ſententia.*

Verumtamen non exiſtimo hoc eſſe verum ex vi illius §. *Is verò*, quia ibi de celebrante loquitur, & non de aliis, & in materia pœnali non eſt admittenda extenſio, vt ſuprà de cenſuris & excommunicatione diximus; & quoad hoc eſt eadem ratio de irregularitate. Nec etiam in aliis iuribus inuenio illam extentionem factam, & ideò illam non admitto. Solùm inuenio in capit. *Epiſcoporum*, de Priuilegiis in 6. mentionem fieri de his, qui celebrant, vel faciunt celebrare diuina in locis interdictis; & in eos præter alias pœnas à iure ſtatutas, nouam pœnam imponi interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ: de quo interdicto quid ſit, & quam vim habeat poſteà generatim dicemus; illa verò pœna non eſt propria clericorum, ſed laicos etiam comprehendit, ſi celebrare faciant, vel alia ibi prohibita, quatenus ab eis fieri poſſunt, vt ex ipſo textu conſtat: Irregularitas autem, de qua agimus, ſolùm in clericos fertur, ſi celebrant, non verò ſi celebrare faciunt. *Cap Epiſcoporum, de Priuil. in 6.*

18. *Notādum circa cap. Epiſcopor.*

Obiter verò in illo cap. *Epiſcoporum*, notanda ſunt illa verba, *Præſumpſerint, & donec ſatisfecerint, &c.* vt intelligatur quando incurratur, & quantum duret illa ſpecialis pœna iuxta vim & proprietatem illorum verborum, quam ſæpè in ſuperioribus declarauimus. Similis huic eſt alia pœna excommunicationis, quæ fertur in Clemet. 2. de Sentent. excomm. contra dominos temporales, qui cogunt aliquem ad celebranda diuina in ſuis terris interdicto ſuppoſitis; quem textum latè expoſuimus ſuprà diſp. 27. ſect. 4. In Clementina etiam 1. & 3. eod. tit. habentur ſpeciales pœnæ excommunicationis latæ in religioſos non ſeruantes hoc interdictum locale; vel celebrando in loco interdicto, vel etiam alios admittendo, quæ in ſuperioribus tactæ ſunt, & tractando etiam de excommunicatione. *Clem 2. de Sent excomm.* — *Clem 1. & 3 eod tit.*

19. *De aliis pœnis in*

Præter has autem pœnas, quæ ipſo iure feruntur, ſunt aliæ, quæ ferendæ ſunt iuxta modum in iure præſcri-

ipſos à iure impoſitis. *Cap. Auctoritate, de Priuil. num. 6.*

præſcriptum. Nam in c. *Auctoritate*, de Priuil. in 6. in genere dicitur, hos tranſgreſſores per locorum ordinarios eſſe compeſcendos. Deinde in c. *Poſtulaſtis*, §. *Quæſiuiſtis*, de Cleric. excommunicat. miniſtrante, de clericis hoc interdictum violantibus dicitur, eſſe beneficiis ſpoliandos: De monachis verò, & monialibus, eſſe in arctiora monaſteria ad agendam pœnitentiam detrudendos. Verumtamen, vt ex textu conſtat, ibi non eſt ſermo de quibuſcumq; violatoribus huius interdicti; ſed de his, qui adeò pertinaces erant in eo delicto, vt etiam propter eam cauſam excommunicati (ſcilicet ab homine) in eadem contumacia cum interdicti contemptu perdurabant. Et ita cenſeo verum, quod ſignificat ibi Gloſſa verb. *Spoliandi*, ante huiuſmodi contumaciam, ſecundum illud ius, non eſſe dignos tali pœna; licèt oppoſitum videatur inſinuarè Nauar. c. 27. n. 187. & multi alij qui abſq; vlla limitatione dicunt, violatores interdicti his pœnis eſſe afficiendos: vt patet etiam ex Panor. ibi n. 5. & Couarr. ſuprà §. 2. n. 2.

Gloſſ. *Nauar.* *Panorm.* *Couarr.*

20 Denique addunt hi auctores cum Gloſſa in dict. c. *Poſtulaſtis*, verb. *Celebrare*, huiuſmodi clericos poſſe per Epiſcopum deponi; citatque illa Gloſſa cap. *Latores*, eodem tit. de Clerico excommunicat. miniſter. Quod, rectè perpenſum, loquitur de interdicto perſonali, non de locali: tamen ex paritate rationis videtur ſumi argumentum, quod hîc habet maiorem efficaciam, quàm in aliis: quia omne interdictum ad perſonam relatum reſpectiuè ſeu proportionaliter reducitur ad perſonale; inducit enim cenſuram & prohibitionem eiuſdem rationis. Tamen ſuppoſitis, quæ diximus, ex alio generali principio videtur illa ſententia magis certa. Nam illud delictum poſt tot cenſuras & pœnas, & cum tanta contumacia & contemptu eſt grauiſſimũ, & ideò depoſitione dignum.

Gloſſ. *Cap. Latores de Cler. exc. miniſt.*

Eandem irregularitatem incurrere violatores interdicti perſonalis.

21 Ex his vlteriùs infertur, eandem irregularitatem incurri violando interdictum perſonale, ſiue ſpeciale ſiue generale, probatúrque à ſimili ex dictis de locali, propter rationem paulò anteà factam. Efficaciùs tamen probatur ex cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. vbi dicitur, *Is cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea ſe ingerat in ſuo agens officio ſicut priùs*. Et additur ratio, *Cum ſi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta*. In quo textu primùm eſt aduertendum, illud interdictum, de quo in eo agitur, non eſſe locale ſed perſonale: nam quando quis interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, Eccleſia ipſa non manet interdicta: tum quia in ea poſſunt celebrari, & audiri diuina ab aliis; tum etiam quia talis perſona interdicitur reſpectu omnium Eccleſiarum, & tamen non omnes ſunt interdictæ: eſt ergo illud interdictum perſonale: rectè ergo ex illo colligitur, per huiuſmodi violationem interdicti perſonalis incurri irregularitatem. Nec refert, quòd illud non ſit interdictum ſimpliciter, vt ſic dicam, ſed limitatum ad talem locum, nimirum Eccleſiam: nam potiùs inde à minori ſumitur argumentum. Nam, ſi ob violatum interdictum perſonale ſecundùm quid incurritur irregularitas; multò magis incurretur ob violatum interdictum perſonale ſimpliciter. Item ob rationem textus, quę non fundatur in ſpeciali ratione talis interdicti, ſed quia per illud eſt prohibita celebratio diuinorum in Eccleſia. Quæ ratio habet locum in omni interdicto perſonali: imò in aliis directè, & immediatè; in illo verò quaſi ſimpliciter, ſeu *Per conſequens*, vt dicitur in textu.

Ca. Is cui, de Sent. exc. in 6. expéditur.

Poſſet autem aliquis cogitare, textum illum limitandum eſſe ad interdictũ ſpeciale ſeu quod fertur in aliquem propter propriam eius culpam: quia hoc modo interdici ſolet aliquis ab Eccleſiæ ingreſſu. Et ideò pœnam hanc non eſſe extendendam ad interdictum perſonale generale: quia illud non videtur cum tanto rigore obligare, ſi non feratur in aliquem propter propriam eius culpam. Sed hoc non ita eſt, quia in illo textu abſolutè eſt ſermo de interdicto perſonæ: neque enim interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ neceſſariò limitatur ad ſpeciale: poſſet enim aliquis populus generaliter interdici ab ingreſſu Eccleſiæ: nam ſi poteſt interdici ſimpliciter, cur non etiam ſecundum quid? Et ſimili argumento conuincitur, poſſe aliquem ſine propria culpa interdici ab ingreſſu Eccleſiæ, & à celebratione in illa; ſi nimirum clerus hoc modo generaliter interdicatur, & tunc etiam in perſona ſic generatim interdicta haberet locum deciſio dicti cap. *Is cui*, nam ille ſimpliciter eſt interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. Nec refert, quòd illa ſit interdictus propter propriam culpam, vel ſine illa: tum quia hoc in textu non limitatur; tum etiam quia hoc non variat ſubſtantiam cenſuræ & prohibitionis, licet fortaſsè aliquid conferat ad grauitatem eius: tum denique, quia in violatione interdicti localis, vt aliquis irregularitatem incurrat violando illud, non eſt neceſſe vt propter propriam culpam fuerit interdictus: ergo neque in interdicto perſonali neceſſarium erit, cùm à nullo iure hoc declaratum ſit. Non me latet, Couarr. dicta relect. p. 2. §. 1. n. 3. interpretari illud cap. *Is cui*, de interdicto ingreſſus Eccleſiæ lato in aliquem ob contumaciam eius; vel propter crimen, quod ſenſit etiã Bernardus Diaz. Qui fundantur in verbis textus, quæ exponere neceſſe eſt. 22

Couar.

Adduntur ergo in dicto capit. *Is cui*, hæc verba, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, non debet in Eccleſia, vel cæmeterio Eccleſiaſtico, niſi pœnituerit ſepeliri*. In quibus verbis illud relatiuum, *talis*, duobus modis intelligi poteſt; primò, vt referat ſimpliciter hominem interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: & ita intelligunt prædicti auctores; & conſequenter volunt, illud interdictum habere hunc effectum priuandi ſepultura Eccleſiaſtica; quod habet ſuam difficultatem diſput. ſequenti tractandam. Et iuxta hunc ſenſum conſequenter dicunt, in illis verbis loqui Pontificem de homine interdicto propter propriam culpam: quia pœnitentia non poſtulatur, niſi ſuppoſita culpa. Tamen non propterea neceſſe eſt, vt in toto textu ſit ſermo de ſolo interdicto lato in aliquem propter propriam culpam eius. Vnde Bernardus Diaz ſolùm dixit in illis poſterioribus verbis eſſe ſermonem de interdicto propter contumaciam. Atque ita ex illis ſolùm colligimus, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ non priuare ſepultura Eccleſiaſtica, niſi quando latum eſt propter propriam contumaciam vel culpam. Quia, ſi tunc etiam ceſſat talis effectus illo pœnitentiam agente, multò magis non habebit locum in eo, qui non indiget pœnitentia. Vnde etiã poſſent illa verba vniuerſaliter intelligi, tamen ſubintellecta alia conditione, niſi pœnituerit, ſi pœnitentia indiguerit; vel certè niſi pœnituerit, id eſt, niſi verè pœnitens mortuus fuerit, & huius rei ſpecialiter ſigna dederit, vt ſequent. diſput. dicemus. 23

Alio verò modo poteſt intelligi illud relatiuum, *talis*, vt non referat ſimpliciter perſonam interdictam, ſed illam, de qua ſermo præceſſerat, ſcilicet quæ celebrando in Eccleſia interdictum violauerat. Ex quo ſenſu non ſequitur, hanc pœnam priuationis ſepulturæ eſſe intrinſecum effectum illius interdicti 24

ab

ab ingreſſu Eccleſiæ; ſed eſſe nouam pœnam impoſitam ob interdicti violationem. Et ſimiliter iuxta hunc ſenſum non ſequitur, in illo textu eſſe ſermonem tantum de perſona interdicta propter propriam culpam: quia pœnitentia, quæ in illis verbis poſtulatur, nõ tam eſt de culpa propter quam latum eſt interdictum, quàm de culpa commiſſa in tranſgreſſione interdicti; nam ſine pœnitentia vel ſatisfactione pro illa; non eſt talis perſona ab interdicto, vel pœna priuationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ, quam propter illam incurrit liberanda. Fitque hæc expoſitio apparenter ex textu: nam prius ſtatuit pœnam irregularitatis in tranſgreſſorem talis interdicti, & immediatè poſt ſubdit, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, &c.* Vbi expendo & particulam, *talis*, quæ non ſolum perſonam, ſed etiam qualitatem eius refert: ideóque indicare videtur perſonam affectam eo crimine, de quo proximè fuerat facta mẽtio. Et prætereà expendo particulam, *Quoque*. quæ copulatiua eſt; & interdũ videtur priori pœnæ adiũgere poſteriorem ob idem delictum. Concludo igitur, illam irregularitatem incurri propter tranſgreſſionem perſonalis delicti, ſiue ſit latum propter propriam culpam, ſiue non: ſiue per generale, ſiue per ſpeciale interdictum; nam quoad perſonalem prohibitionem hæc duo æquiparantur ex cap. *Si ſententia*, de Sent.excomm. in 6. Huc accedunt omnia iura, quæ probant ſuſpenſum ab officio fieri irregularem miniſtrando in diuinis: nam omnes hoc intelligunt de ſuſpenſione vel propria vel communi cuiuſcumque cenſuræ.

25. *Incurritur dicta irregularitas quamuis interdict. perſonale non fuerit latum ob propriam culpam.*

Hoc ergo ſuppoſito, eodem ferè modo exponenda eſt illa irregularitas, quo alia, quæ incurritur propter violationem interdicti localis. Nam in primis ex parte perſonarum generalis eſt, vt patet ex illis verbis, *Is cui, &c.* propria tamen clericorum, vt conſtat ex peccato propter quod incurritur; quod eſt ingerere ſe diuinis *in ſuo officio agendo ſicut prius*, prout ibi dicitur, quod eſt proprium clericorum; quia laici non habent aliquid diuinum & Eccleſiaſticum ex officio. Vnde etiam colligitur, ipſos clericos non incurrere hanc cenſuram, niſi miniſtrando ex officio in aliquo diuino miniſterio, ad quod ſunt conſecrati: ideóque neque exercendo quemcumque actum ſolius iuriſdictionis hanc irregularitatem incurrũt: tum quia illud nõ eſt ingerere ſe diuinis ſicut prius; tum etiam, quia illud miniſterium non eſt prohibitum ex vi interdicti perſonalis; vt patet ex dictis. Neque etiam illam incurrunt, ſi ſolum ſe ingerant ita miniſtrãdo, ſicut laicus poſſet miniſtrare; vt verbi gratia, priuatim ſeruiendo ſacerdoti facienti ſacrum, vel aliquid ſimile.

26. Circa hoc verò dubitari poteſt, an incurrat hanc irregularitatẽ clericus perſonaliter interdictus publicè cantans in choro cum aliis horas canonicas: nam illud poteſt etiam facere laicus. In contrarium verò eſt, quia hæc etiam celebratio diuinorum Officiorum quæ fit in horis canonicis, vel aliis diuinis officiis decantandis, eſt prohibita per interdictum perſonale, & per ſe loquendo ex vi inſtitutionis pertinet ad officium clericorum, ergo qui hoc modo concurrit ad diuinum officium, ſe ingerit diuinis in ſuo agens officio ſicut priùs: ergo id ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem. Nihilominùs dicendum eſt, niſi id faciat cum aliqua ſolemnitate vel modo, qui Eccleſiaſticum ordinem requirat, non incurrere irregularitatem. Omnes enim intelligunt illam particulam, *In officio ſuo*, de officio clericali pertinente ad aliquem ordinem. Vnde eſt communis doctrina, ad incurrendam irregularitatem tria requiri. Primum, vt is, qui miniſtrat ordinatus

A ſit. Secundum, vt actus, quem exercet, requirat ordinem. Tertium vt talis actus ſub interdicto comprehendatur. Pro qua plures refert authores Couarruuias dicta p. 2. §. 2. num. 3. & in ſimili eam explicuimus ſuprà agentes de excommunicatione & de ſuſpenſione. Vnde multa alia, quæ ibi diximus hîc applicanda ſunt: nam ferè eodem modo in præſenti proceditur. Couar.

27. Atque hinc intelligitur, religioſos cantantes in choro tempore interdicti non fieri irregulares: niſi ſacerdotale officium in choro exerceant, aut in altari officium proprium alicuius ordinis. Quò etiam fit, vt monachi, qui nullum ordinem habent, numquam incurrãt hanc irregularitatem propter quodcumque miniſterium ab eis exhibitum in celebra-

B tione diuinorum officiorum, quod notauit Nauarr. c. 27. n. 187. An verò miniſtrãtes in ordinibus minoribus hanc irregularitatem incurrant, quamuis Soto loco ſuprà citato abſolutè neget; communis tamen ſententia eſt in contrarium: quia ius abſolutè loquitur de officio clericali, & nullibi reſtringit ſermonem ad clericum ordinatum in ſacris; vt patet ex cap. *Is qui*, & c. *Is cui*. Et ideò in rigore iuris hæc ſententia probabilior eſt; quamuis in praxi ſecundum communem conſuetudinem Eccleſiæ vix locum habeat vt ſuprà dixi. Nauar. Soto.

28. Rurſus interrogari hîc poteſt, an clericus violans hoc modo interdictum perſonale incurrat alias pœnas ſuſpenſionis, & priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, quas diximus incurri per tranſgreſſionem

C & violationem interdicti localis: nam in dicto cap. *Is cui*, illæ non continentur. Nihilominùs auctores communiter videntur illas intelligere indifferenter vt videre licet in Couarruuia dict. §. 2. num. 1. & 2. Soto dict. concluſ. 5. Nauarro cap. 25. num. 93. & 94. quæ ſententia vera videtur propter rationem ſuprà tactam, quòd obligatio huius cenſuræ eadem eſt comparata ad perſonam, quæ per illam ligatur ſiue ligetur in ordine ad vnum locum, ſiue ad omnia. Excipio tamen illas pœnas excommunicationis, quæ in Clement. 2. & 3. de Sent.excomm. feruntur contra quoſdam religioſos violantes interdictum; quia illæ ſolùm habent locum in interdicto generali loci, de quo iura illa in ſpecie loquuntur, & ad eius propriam & ſpecialem rationem reſpiciunt, nimirum Couar. Soto. Nauar.

D ad vitandum commune ſcandalum, aut ne illa cenſura contemnatur, aut minus timeatur: & ideò non cenſeo excommunicationem illam eſſe extendendam ad interdicta perſonalia, in quibus ratio illa locum non habet.

29. Tandem inquiri poteſt, an incurrant hanc irregularitatem clerici celebrantes coram aliis perſonaliter interdictis, eſto ipſi interdicti non ſint: iam enim ſuprà vidimus etiam hoc modo grauiter peccare poſſe contra perſonale interdictum, & ideò pœnam etiam huius delicti explicare oportet. Dicendum ergo eſt, hunc non fieri irregularem, quia talis irregularitas non eſt in iure expreſſa. Nam dictum cap. *Is cui*, loquitur de celebrante, cùm ipſe interdictus ſit; non verò de celebrante coram per-

E ſona interdicta, cum ipſe interdictus non ſit. Imò in capit. *Is cui*, eod.tit. dicitur, non fieri irregularem eum, qui coram excommunicato celebrat: quia non eſt expreſſum in iure: ergo à fortiori idem dicendum eſt de illo, qui celebrat coram interdicto. In cap. autem *Epiſcoporum*, de Priuilegiis in 6. ſpecialiter prohibetur, ne aliquis interdictos ad diuina officia admittat, & contra eos, qui hoc violant, fertur ſpecialis pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ. Aduertit autem Nauarrus cap. 25. n. 94. & cap. 27. num. 157. illam legem & pœnam non eſſe generalem ad

Cap. Epiſcoporum, de Priuil. in 6 exponitur. Nauar.

omnes

omnes perſonas, ſed tantùm ad exemptas à iuriſdictione ordinaria: nam hic eſt communis ſenſus illius cap. expoſitorum ibi & aliorum Doctorum, quos ipſe citat; & eſt textui conſentaneus, vt patet ex illis verbis, *Quantumcumque exemptionis ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegiis communiti*, & ex intentione & occaſione illius legis: nam Epiſcoporum querelæ non erant de ſibi ſubiectis, quos ipſi poterant coercere, ſed de exemptis, in quos non habebant poteſtatem: & ideò contra illos ſpecialiter illa pœna lata eſt, quæ non eſt extendenda, iuxta principia iuris: neque inuenio aliam pœnam ipſo iure latam propter hoc delictum.

SECTIO V.

Vtrùm laici peccent mortaliter violando interdictum, & quam pœnam incurrant.

1. *Quorundam ſententia.* QVod hæc transgreſſio ſit ſaltem veniale peccatum in laicis, omnes pro comperto ſupponunt, vt videbimus. Multi autem Caietan. negant eſſe mortale, nam Caietanus verbo *Interdicti violatio*, dicit violationem interdicti eſſe propriam clericorum: imò etiam ait, clericos ipſos non violare interdictum, niſi exercendo aliquem actum ordinis, ſed hoc poſterius planè falſum eſt, aliàs religioſi non ordinati, & moniales non violarent interdictum publicè celebrando, ſeu canendo diuinum officium; quod falſum eſſe conſtat ex dictis. Illud verò Nauar. prius admittit Nauarr. capit. 27. numero 187. ſaltem quoad interdictum locale, & cum quibuſdam limitationibus infrà declarandis. Et idem ferè tenet Soto, Soto diſtinct. 22. quæſt. 3. articulo 1. concluſ. 6. Vnde in ſententia horum authorum laici ſine dolo aut violentia, vel cooperatione cum clericis, audiendo ſacrum, vel diuina officia non peccant ſaltem mortaliter.

2. 1. *Concluſ.* Nihilominùs dico primò, Laici ex ſuo genere grauiter peccant violando perſonale interdictum, non ſolùm ſpeciale, ſed etiam generale. Ita tenent Panor. Panormit. & alij, cap. vltim. de Exceſſib. Soto ſuprà dicit eſſe ferè certum: idémque admittit Nauarr. Et probatur, quia interdictum perſonale eſt cenſura Eccleſiaſtica directè impoſita ipſi perſonæ: ergo quòd illa perſona ſit clericus vel laicus, non impedit quominus illa cenſura inducat totam obligationem, quam Eccleſia per abſolutam prohibitionem imponere poteſt, iuxta materiæ qualitatem ſeu capacitatem, ſed hæc materia grauis eſt, cùm ad communicationem rerum diuinarum ſpectet: ergo prohibitio directè impoſita perſonæ ſicut fit per interdictum perſonale, in tali materia obligat ex ſuo genere ad mortale. Et confirmatur à ſimili de excommunicatione, quæ laicos etiam obligat ſub mortali ad non audienda diuina: quia includit & directè imponit hanc prohibitionem: ergo idem faciet interdictum perſonale: nam, licèt excommunicatio quoad alia ſit grauior cenſura; tamen quoad hoc non excedit; imò interdictum in hoc ſuperat, quòd ſpecialiùs & formalius eſt ad hunc effectum inſtitutum. Et poteſt hoc amplius vrgere: nam excommunicatio non ſolùm excommunicatum ipſum; ſed etiam alios obligat ſub mortali, ne in diuinis cum excommunicato communicent propter materiæ grauitatem: ergo multò magis obligabit hæc cenſura eum, qui directè illa ligatur, circa eandem materiam, ſub eadem grauitate.

3. *Poſita cõcluſio in perſonali interdict. tã generali, quã ſpeciali procedit.* Et hæ rationes conuincunt non ſolùm de interdicto perſonali ſpeciali, ſed etiam de generali. Tum quia vtrumque continet prohibitionem directè A impoſitam ipſis perſonis ſingularibus iuxta cap. *Si ſententia*, de Sentent. excommun. in 6. tum etiam quia prohibitio, quæ imponitur cæteris fidelibus non communicandi in diuinis cum excommunicato, ſatis generalis eſt, & ſine culpa ipſorum fidelium eis impoſita; & nihilominùs obligat ſub mortali, quia eſt prohibitio iuſta, & communi bono neceſſaria, & in graui materia, ſed hæc omnia efficaciùs locum habent in interdicto generali perſonali, ergo. Quare, quoad hanc aſſertionem non inuenio probabilitatem in contraria ſententia. Solùm oportet rectè explicare, per quas actiones violetur hoc interdictum à laico, ſolùm enim violatur recipiendo, vel agendo aliquid per interdictum prohibitum, vt ſuprà explicatum eſt; & iuxta qualitatem actionis, vel B receptionis erit grauitas culpæ.

4. 2. *Concluſ.* Dico ſecundò, Laici etiam peccant grauiter ex genere ſuo violando interdictum locale, non ſolùm ſpeciale, ſed etiam generale. Ita tenent Innocentius, Innoc. Hoſtien. Hoſtienſis, & alij, quos refert Syluester *Interdictum*, 6. q. 7. & quamuis ipſe limitet ad caſum, quando hoc fit ex contemptu: talem limitationem non cenſeo admittendam, niſi per cõtemptum intelligat voluntatem audiendi diuina non obſtante interdicto ex certa ſcientia, ſeu abſque ignorantia probabili. Probatur autem primò, quia etiam per interdictum locale directè prohibentur laici, ne in loco interdicto diuinis interſint: ergo violando hoc præceptum ex genere ſuo peccãt mortaliter. Conſequentia probatur C eiſdem rationibus, quia materia eſt grauis, & preceptum Eccleſiaſticum eſt abſolutum, & illi proportionatum. Et authores contrariæ ſententiæ vim huius illationis vidiſſe & non negaſſe videntur; & non ideò in antecedente cõtrarium fundamentum poſuerunt, ſcilicet, prohibitionem interdicti localis non dirigi ad laicos, ſed tantum ad clericos, vt iſti locum cuſtodiant. Probatur ergo antecedens ex iure: nam ſæpe in illo dicitur aut certè ſupponitur non licere laicis intereſſe diuinis in loco interdicto: eſt igitur hoc illis prohibitum, quia cum non ſit per ſe malum, non poteſt fieri illicitum niſi ex prohibitione. Antecedens patet ex cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. vbi dicitur Ciuitate interdicta licitum eſſe ciuibus, qui culpam interdicto non dederunt, extra D ipſam intereſſe diuinis: ergo ſupponitur intra ipſam non eſſe licitum. Idem etiam colligitur ex capit. *Licet*, de priuilegiis in 6. ibi, *Cùm conceditur ſingulari perſonæ, vt modo permiſſo tempore interdicto celebrare valeat, vel audire diuina*, Si ergo concedi neceſſe eſt, ſignum eſt, eſſe prohibitum. Idémque ſumitur ex cap. *Vt priuilegia*, de Priuil. cum ſimilibus. Et idem probant omnia iura, quæ dicunt laicos non eſſe admittendos ad audienda diuina in loco interdicto, niſi priuilegiati exiſtant. Quod ſuprà tractauimus agendo de Miſſa nam iura ibi adducta de omnibus diuinis officiis loquuntur. Præterea, ſi clerici poſſunt, & debent laicos excludere; ergo ipſi tenentur non adeſſe, alioquin eſſet veluti bellum iuſtum ex vtraq; parte, ſi illi tenerentur alios expellere, hi verò non tenerentur exire.

5. E Dices, teneri, ſi expellantur, non verò aliàs, ſed contra, nam ſequitur, ſi clerici ſint negligentes in expellendo, alios non peccare etiam venialiter audiendo diuina: quia non ſunt prohibiti; nec eis præcipitur vt ſua voluntate non interſint, ſed ſolùm vt eiecti non reſiſtant. Vnde etiam fit, vt ſi abſq; fraude & dolo latenter ingrediantur, & interſint diuinis nihil peccẽt; quia nullo iure hoc prohibitum eſt eis. Soto. Reſpõdet Soto, venialiter peccare propterea quòd interpretatiuè faciunt contra clericorum intentionem, ſed hoc profectò nulla culpa eſt; ſi alioquin nõ eſt

eſt per ſe prohibitum ipſis laicis intereſſe,ſed ſolùm vt pareant clericis eiicientibus: quia per hoc non præcipitur eis vt operentur ſecundum intentionem clericorum, aut, ne cautè & per media non praua, effugiat eiectionem. Quin potiùs, licet mentiendo ſe habere bullam, aut priuilegium decipiant ſacerdotes vt illos admittant ad diuina, non peccabunt mortaliter,vt Nauarrus, & alij volunt: quia mendacium illud, nec eſt contra præceptum eis ſpecialiter impoſitum, neque eſt pernicioſum ipſis ſacerdotibus, cùm ipſi nihil peccent,neque aliquo iure, vel re alicuius momenti priuentur: nec etiam eſt contra res diuinas ſaltem in re graui iuxta ipſorum ſententiam, ſentiunt enim laicum intereſſe diuinis in loco interdicto non eſſe materiam grauem.Quod ſi dicatur, tale mendacium eſſe contra vigorem interdicti, & contra intentionem Eccleſiæ,quæ maximè intendit grauare populum hac cenſura, eum expellendo à diuinis, quod fruſtrà fieret, ſi per huiuſmodi fraudes poſſent laici vitare effectum interdicti ſine culpa mortali. Reſpondetur hanc rationẽ optimè probare hoc eſſe peccatum mortale, eandem tamen ſufficienter oſtendere, Eccleſiæ intentionem eſſe obligare laicos ne diuinis ſe ingerant in loco interdicto: Nam,ſi prohibet ſub mortali ne per mendacia ſe ingerant; eadem ratione prohibet ne ſua voluntate, vel per quæcumque alia media ſe ingerant ſine priuilegio. Patet conſequentia; quia non eſt facta ſpecialis prohibitio ſe ingerendi per mendacium: ergo quia hoc ipſum, ſcilicet ingerere ſe diuinis, per ſe prohibitum illis eſt, ideo per mendacium eſt magis prohibitum & ſimiliter mendacium illud non ideò eſt mortale,quia mendacium eſt, ſed quia ordinatur ad rem grauiter prohibitam iuxta Eccleſiæ intentionem. Tandẽ ita hoc declaro,nam hæc prohibitio nõ eſt tanquam pœna, quam nemo ſuſtinere cogitur donec ab alio imponatur, ſed eſt obligatio quædam ex cenſura proueniens & conſequenter vrgens modo cenſuris accommodato, qui eſt,vt homo ſeſe abſtineat etiamſi ab aliis non cogatur: ergo ſi laici tenentur non adeſſe diuinis à clericis excluſi vel admoniti; ipſi etiam per ſeſe tenentur non ſe ingerere, etiamſi non eiiciantur, vel moneantur: quia ex vi huius cenſuræ redundat in eos hoc grauamen.

Nauar.

6. Dices,rationes conuincere,aliquam eſſe prohibitionem impoſitam laicis ex vi huius cenſuræ, quod alij authores abſolutè nõ negabant;aliàs nec peccatum veniale admitterent in huiuſmodi tranſgreſſione per ſe loquendo, & excluſis extrinſecis circunſtantiis. Dicent tamen eſſe hanc prohibitionem ſolùm indirectam, & quaſi per redundantiam quandam, & ideo non inducere grauem obligationem. Sed hoc etiam non video quàm firmo fundamento dicatur: nam interdictum per ſe & immediatè prohibet dicere & audire diuina in loco interdicto; cuius ſignum eſt, quia quando conceditur vt dici poſſint, ſemper adduntur circunſtantiæ neceſſariæ, vt ab aliis non audiantur: ergo ſignum eſt hanc etiam eſſe directam & per ſe prohibitam. Deinde, eſtò illud ita ſit non refert ad tollendam grauem obligationem ſi aliàs materia eſt illius capax: nam etiam excommunicatio maiori ratione dicetur non obligare alios ne cum excommunicato communicent, niſi indirectè, & per quandam redundantiam; hoc tamen non tollit, quin hæc obligatio in illis grauis ſit,quoad communicationem in diuinis, quia materia eſt grauis.Et ratio eſt clara,quia tam ad virtutem obedientiæ, quàm religionis, in qua eſt talis materia, ſatis eſt quòd ſuperior verè præcipiat; quòd autem ſit directè vel indirectè, ſeu ex primaria, vel ſecundaria intentione, non tollit abſolutam efficaciam, & obligationem præcepti, quamuis indicet vnum eſſe principalius intentum,quàm aliud.

Excluditur tertia euaſio.

A

7. *Refellitur vlt. euaſio.* Sed dici tandem poteſt, hanc prohibitionem, licet ſit propriè impoſita laicis, non obligare eos ad mortale in hac materia; quia illi non ſunt prohibiti audire diuina abſolutè,ſed ſolùm in tali loco, vt cõſtat ex dict.cap. *Si ſententia*. Violatio autem illius circunſtantiæ ſolius in tali vſu diuinorum officiorum videtur eſſe materia leuis. Sed hæc ratio friuola eſt, aliàs idem probaret de receptione ſacramentorum in loco interdicto; imò & de actiua celebratione: quia hæc etiam non eſt prohibita abſolutè clericis, ſed ſolùm in tali loco.Confi.quia ſi eſſet prohibitum hodie communicare, vel audire ſacrum: illa ex vi materiæ eſſet grauis prohibitio, ſicut eſt, de vſu talis

B

cibi in tali die: ergo idem eſt de circunſtantia loci. Et ratio eſt ſuprà tacta, quia prohibitio circunſtantiæ redundat in totum actum, & grauamen illud, quod Eccleſia intendit inferre, pendet ex illius circunſtantiæ obſeruatione.

8. Deinde id, quod in dicta reſponſione ſumitur, non eſt vniuerſaliter verum: nam, ſi laicus aſſiſtat diuinis officiis canendo in illis more clericorum, ſine dubio peccat mortaliter,vt etiam Nauarrus fatetur cum Calderino tractatu de interdicto membro, 6. quanquam non agat actum prohibitum niſi in tali loco: nec vero peccat ſolùm propter cooperationem cum aliis, ſed quia ipſa materia grauis eſt, & multum repugnans intentioni Eccleſiæ ponentis interdictum. Imò in rigore illa non eſt cooperatio,

Nauar. Calder.

C

etiam ſi ſit ſimultanea operatio: præſertim ſi clerici eſſent plures, qui poſſent dicere officium etiamſi laici cum eis non canant.

9. Concludo igitur hoc eſſe peccatum mortale ex genere: cuius argumentum ſufficiens eſt, quod in tali materia poteſt eſſe mortale peccatum ſine extrinſeca circunſtantia extrahente actum ad aliud genus vitij, vel peccati vt patet in exemplo proximè propoſito. Idem autem cenſeo de actu audiendi Miſſam in loco interdicto, quia etiam illa eſt grauis actio, & aliqualis concurſus ad ipſum ſacrificium, quod ſuo modo offerunt, qui illi aſſiſtunt. In aliis verò diuinis officiis facilè admitterem poſſe hoc peccatum eſſe veniale ex leuitate materiæ; non quia

D

illa grauia non ſint, ſed quia ſola aſſiſtentia perſonæ laicæ eſt minima quædam participatio illius actionis, & ideò ſi aliunde aſſiſtentia non eſſet ad magnam partem diuini officij,ſecluſo contemptu,poſſet à mortali excuſari. Neque etiam dubito,quin facilior ſit hæc excuſatio in his, qui culpam non dederunt,quàm in contumacibus; & quòd aliqua materia ſit grauis reſpectu horum, quæ comparatione aliorum ſit, leuis. Sæpe etiam accidere poteſt vt hæc culpa ſit leuis ex quadam pia intentione, licèt indiſcreta; quod prudenter penſandum eſt ſecundum occurrentes circunſtantias.

10. *Quæ denunciatio interdicti requiratur ad hanc culpam.* Vt autem nunc hæc culpa locum habeat neceſſarium eſt, vt interdictum denunciatum ſit, ob Extrauag. *Ad euitanda.* Aliqui etiam addunt oportere,

E

vt ab Eccleſia matrice ſeruetur, ſi interdictum generale ſit, argumento Clementina prima, de Sententia excommunicationis.Sed non opinor eſſe hoc neceſſarium, nam ſufficit cenſuram eſſe denunciatam iuxta prædictam Extrauagantem, vt vnuſquiſque eam ſeruare teneatur in eo, quod ad ipſum ſpectat. Vnde, ſi in aliquo caſu Eccleſia principalis interdictum non ſeruauerit, poterit id conferre ad euitandam excommunicationem latam in illa Clementina 1.de Sentent. excommunicationis, quia illa ſolùm fertur in religioſos, qui in ſua Eccleſia non ſeruant interdictum; quando Eccleſia loci illud ſeruat;

uat; non verò conferet ad tollendam obligationem ſeruandæ cenſuræ ſufficienter denunciare; quod rectè ſenſit ibi Gloſſa verb. *Subiacere*: & idem ſentit, licèt ſubobſcurè Couarruuias dicto §.2.nu.3.

Gloſſa. Couarr.

11 *Alia conditio vt obligatio ſeruandi interdictũ teneat. C. Petiſti, de Priuil.*

Additur etiam in iure, vt hæc obligatio ſeruandi interdictum in aliis oriatur, neceſſarium eſſe, vt ab his, propter quos latum eſt, ſeruetur, vt ſumitur ex capit. *Petiſti*, de Priuilegiis. Per eos autem, propter quos interdictum dicitur eſſe poſitum, non intelliguntur illi, qui cauſam dederunt interdicto: nam eorum trangreſſio, & contumacia non debet eſſe occaſio relaxandi interdictum, quod in eorum protectum redundaret; ſed intelliguntur illi, in quorum gratiam poſitum eſt interdictum: nam ſi ipſi non ſeruant, non merentur, vt Eccleſia alios prohibeat à diuinis in gratiam eorum. Atque ita nõ liberantur alij hoc onere ex facto aliorum, quod per ſeſe conſideratum inordinatum fuerat, ſed ex benigna interpretatione, & conceſſione Eccleſiæ, vt in eodem iure declaratur. Vnde, ſi interdictum, in vnius gratiam poſitum eſſet, ſatis eſt quod ille non ſeruet: Si autem eſſet latum in gratiam multorum, oportebit vt ſaltem à maiori parte non ſeruetur; Neceſſe eſt etiam, vt interdictum non obſeruent perſeueranter, ſeu tali modo vt animum perſeuerandi ſignificent: nam vna vel alia tranſgreſſio per occaſionem non ſatis eſt, vt ſimpliciter dicantur non ſeruare interdictum, & conſequenter, nec vt ea de cauſa ſuſpendatur vel tollatur: atque hunc in modum intelligunt textum illum Doctores communiter. Eſtque hæc exceptio ad omnes alias prohibitiones huius interdicti localis applicanda; nam potiùs eſt quædam reuocatio, vel ſuſpẽſio interdicti, illa occaſione facta à iure, & ideò ceſſant omnes prohibitiones non ſolùm ad laicos, ſed etiam ad clericos pertinentes. Quapropter idem dicendum erit in omnibus caſibus, in quibus interdictum à iure, vel ab homine ſuſpenditur pro ratione ſuſpenſionis, vt ſuprà tactum eſt, & in ſequentibus latiùs dicetur.

12. *In quibus caſibus poſſit laicus intereſſe diuinis tẽpore interdicti Primus.*

Quomodo autem ratione priuilegij, vel ob aliam occaſionem poſſit laicus aliquando intereſſe diuinis, in ſuperioribus ſufficienter tactum eſt: omnes enim caſus ad tres reducũtur. Primus eſt quãdo quis habet priuilegium à Romano Pontifice conceſſum: ſolus enim ille id concedere poteſt, vt dixit Gloſſa in cap. *Ad hæc*, de Appellat. in fine, vbi etiam Panor. num.4.& alij idem ſentiunt. Quod latiùs examinabimus infrà agentes de Suſpenſione interdicti. Secundus caſus eſt, quando laicus eſt familiaris alterius ſingularis perſonæ, quę priuilegium habet, eámque comitatur, iuxta cap. *Licèt*, de Priuilegiis. Tertius eſt, quando clericus indiget aliquo miniſterio laici, vt ſacrum officium peragat modo ſibi licito, vt in ſuperioribus declaratum eſt.

2.

3.

Tertia concluſio.

13. VLtimò dicendum eſt, Ob meram tranſgreſſionem interdicti, quam laici committunt ſe ingerendo diuinis officiis nullam pœnam, vel cenſuram incurrere. Probatur, quia nulla in iure inuenitur: Dixi autem, *Ob meram tranſgreſſionem, &c.* nam ſi laicus aliquo ſpeciali modo concurrat ad celebrationem contra interdictum; vel ſpeciali pertinacia interdictum violet, ſic ſunt aliqui caſus in iure expreſſi, in quibus ob eam cauſam ſpecialem cenſuram incurrit: Iuxta Clement.2.de Sententia excommunicationis. Vbi excommunicantur ipſo facto laici, qui cogunt quempiam celebrare diuina officia in loco interdicto, vel prohibitos publicè vocant, vt diuinis officiis in loco interdicto celebratis inter-

A ſint; vel prohibẽt, nec interdicti, qui Miſſæ interſunt, exeant poſtquam à celebrantibus moniti ſunt; & tandem excommunicantur etiam ipſi interdicti, qui poſt ſimilem monitionem non exeunt; quos omnes caſus ſuprà latè expoſuimus agentes de Excommunicatione. Vnde laicus nunquam fit irregularis immediatè propter violationem interdicti, vt notauit Couarr. in c. *Alma*, part.1.§.1.n.3. quia in iure non eſt expreſſum; & à fortiori patet ex ſuprà dictis, quod clerici etiam ipſi, ſi ad diuina concurrant non modo proprio clericorum, ſed communi laicorum, non fiunt irregulares. Couar.

DISPVTATIO XXXV.

B *De tertio effectu interdicti, qui eſt Eccleſiaſticæ ſepulturæ, vel ingreſſus Eccleſiæ priuatio.*

TErtius effectus interdicti, quem in ſuperioribus ſuppoſuimus, eſt priuatio eccleſiaſticæ ſepulturæ, qui nũc ſupereſt declarandus, cum eo verò coniungimus alium, qui licèt vniuerſalis non ſit, interdum adiũgi ſolet, & habet proportionem quandam cum priori: quia per vnum priuatur viuus, ne Eccleſiam ingrediatur, per alium verò priuatur defunctus ne in eam inferatur. Vtrumque ergo in hac diſputa-
C tione expediemus.

SECTIO I.

Vtrùm omne interdictum generale loci priuet ibi eccleſiaſtica ſepultura.

HIc effectus expreſſus eſt in iure; eſt autem ſingulis interdictis applicandus cum proportione illis accommodata, & cum moderationibus vel exceptionibus in iure ipſo declaratis: Quæ in interdicto generali loci plures ſunt; & ideò de illo priùs in particulari dicemus, & conſequenter de aliis. 1.

Dico ergo primò, per interdictum generale loci 2. 1. Concluſ.
D prohibitum eſt, ne aliquis in illo loco eccleſiaſticam ſepulturam accipiat; niſi ſint perſonæ; quæ à iure vel ab homine priuilegium, ſeu exceptionem ſuper hoc habeant. Concluſio eſt expreſſa in cap. *Quod in te*, de Pœnitentia, & remiſſion. & ſumitur ex cap. *Cum & plantare*. §. *Quòd ſi*, & cap. *Vt priuilegia*, de Priuilegiis, & cap. *Epiſcoporum*, eodem titulo, & in 6. & Clementina prima de ſepulturis. Ratio ſolùm eſt quia ita ſtatutum eſt ob maiorem rigorem eccleſiaſticæ diſciplinæ; & vt fideles magis grauati interdicto maiori diligentia eius cauſam tollendam procurent. Hoc autem adeò verum eſt, vt non ſolùm adultis fidelibus, ſed etiam infantibus baptizatis huiuſmodi ſepultura deneganda ſit. Quia iura ſimpliciter, & abſolutè loquuntur; & hic actus æquè locum habet *Etiam in infantibus habet locũ concluſio.*
E in infantibus, ac in adultis: Quia corpus, quod ſepelitur merè paſſiuè ſe habet, & ex parte eius rationis actus non requiritur, & ideò quoad hanc prohibitionem æquè ſunt apta corpora infantium, ac adultorum. Imò hæc prohibitio ad ipſos viuentes propriè refertur, eiſque prohibet, ne in tali loco ſepulturã alicui tradãt: obligat ergo ne infantibus etiam ſepultura eccleſiaſtica detur. In quo eſt magnũ diſcrimẽ inter hanc prohibitionẽ, & aliam de audiendis officiis, quia illa requirit actũ rationis; quod benè notauit Couarruuias in cap. *Alma*, p.2.§.4.num.5. Couar.

Quid

3 *Quid ſit ſepultura eccleſiaſt.*

Quid autem nomine eccleſiaſticæ ſepulturæ intelligendum ſit, diximus ſuprà agentes de ſimili effectu excommunicationis. Addidimus autem in aſſertione, per hanc cenſuram priuari fideles eccleſiaſtica ſepultura *in tali loco*: quia ſimpliciter nõ prohibentur, quin ſuorum defunctorum corpora extra talem locum, eiúſque cõfinia (iuxta ſuperiùs explicata diſputatione 1.) deferre poſſint, ibíque eccleſiaſticæ ſepulturæ illa tradere: vt explicatum ſatis eſt in aliis effectibus huius interdicti. Ratio enim vniuerſalis eſt omnibus effectibus, ſcilicet quia hæc cenſura nõ fertur in perſonas abſolutè, ſed ſolùm per reſpectum ad locum, qui interdicitur. Quod in hoc effectu, ſicut in aliis intelligendum eſt, ſiſtendo præcisè in vi interdicti localis: nam quatenus in eos, qui culpam tali interdicto dederunt, efficaciam habet interdicti perſonalis, alia ratio, & regula ſeruanda eſt infrà de interdicto perſonali tradenda: ſcilicet nullibi poſſe habere eccleſiaſticam ſepulturã, vt clarè colligitur ex cap. *Si ciuitas*, de Sententia excommunicationis: & eſt communis ſententia, tàm ibi, quàm in dicto capit. *Quod in te*, & apud Summiſtas, ac Theologos, qui hanc materiam attigerunt diſtinct. 18. & 23.

E loco interdicto poſſunt deferri corpora, & alibi ſepeliri.

Theologi, d. 18. & 22.

4 *Limitatio cõcluſionis.*

Addidimus prætereà in concluſione limitationẽ, quæ communis etiam eſt omnibus his effectibus interdicti, quæ ferè eiſdem verbis in iuribus citatis; & hîc ſpecialiter additur. Et in primis in cap. *Quod in te*, clerici ab hoc grauamine eximuntur, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, ſeu (quod perinde eſt) perſonaliter interdicti non ſint; vel ob aliam cauſam, & per aliam legem ſepultura priuati ſint; hîc enim præcisè fit exceptio ab interdicto locali. Requiritur etiam ibi, vt *ſeruauerint interdictum*, quia non merentur tali priuilegio gaudere, qui eccleſiaſticam cenſuram violarũt, maximè cum violatores interdicti, ſi clerici ſint, hac pœna ſoleant puniri, iuxta cap. *Is cui*, de Sententia excommunic. Exiſtimo tamen intelligendum hoc eſſe de violatione interdicti clericorum propria: nam & textus loquitur de clericis, quatenus clerici ſunt, & in materia pœnali verba sũt ſtrictè interpretanda, & quia aliæ pœnæ iure impoſitæ clericis ob violationem interdicti, ſemper intelligũtur de violatione clericorum propria, vt ſuprà vidimus: hæc autem eſt veluti quædã pœna. Quamuis ergo clericus in loco interdicto in aliquo officio ſacro contra interdictum facto miniſterium exhibuiſſet, quod per laicũ fieri poſſet, nihilominùs hoc priuilegio gauderet. Quo item gaudent omnes ordinati clerici à prima tõſura vſque ad ſupremum ordinem; omnes enim ſimpliciter clerici ſunt, dummodo in eis aliæ conditiones concurrant neceſſariæ ad gaudendum communibus priuilegiis clericorum, vel ſecundum ius commune in cap. vnico de Clericis cõiugatis, in 6. vel ſecundum ius Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 6. quod in ſuperiori diſput. ſect. 2. explicuimus.

Quantum ſe extẽdat clericorum priuilegiũ, circa hanc pœnam.

5 *Clerici cõiugati non gaudẽt hoc priuilegio niſi cõtraria vigeat cõſuetudo Couar. Nauar.*

Vnde etiam fit, clericos coniugatos non gaudere hoc priuilegio: quia ſolùm gaudẽt priuilegio fori, & Canonis, *Si quis ſuadente*. & notarunt Couar. ſuprà, & Nauar. c. 27. nu. 173. & 174. qui hoc limitat, niſi cõtrarium habeat conſuetudo præſcripta in clericis cõiugatis cum vnica virgine, vnde indicat generalem regulam, nimirũ, quoties ſic clerici coniugati licitè admittuntur ad diuina tẽpore interdicti ad modũ aliorum clericorũ, licitè etiam ſepeliri in loco ſacro; quã regulam verã cenſeo: quia & eſt eadem ratio vtriuſq; effectus, & quia illi quoad hoc negotium interdicti, adhuc manẽt, & cõputantur in clericorum numero. Prætereà non gaudent hoc priuilegio degradati, ſeu realiter depoſiti, quia inter clericos non computantur; quod ſecus erit, ſi depoſitio ſit tantùm verbalis: quia hæc non tollit priuilegia, vt ſupra vidimus.

A Comprehenduntur verò nomine clericorum omnes perſonæ eccleſiaſticæ, quæ licitè diuinis interſunt, & ſuo modo illa celebrant tempore huius interdicti, de quibus ſuprà dictum eſt; & vſus ipſe ac conſuetudo ita explicare videtur hoc priuilegium. Et ratio etiam id exigit; nam, ſi in his, quæ ſpectant ad rigoroſam obſeruationem interdicti clericorum nomine omnes hæ perſonæ comprehenduntur, etiam in hoc fauore comprehendi debet. 6

Gaudent hoc priuilegio omnes perſonæ eccleſiaſticæ.

Tandem additur ibi moderatio ſeruãda in vſu huius priuilegij. Et requirit quatuor conditiones, Prima, vt ſepultura detur in *cœmeterio Eccleſiæ*: vnde non videtur concedi, vt intra Eccleſiam ſepeliri poſſint; nõ enim ſine cauſa fit illa loci ſpecificatio. Nam cùm B omnis locus ſacer eſſet denegatus ex vi interdicti, & ſolùm cõcedatur minus nobilis, & acceſſorius locus, non videtur cõcedi principalis, ſed potiùs tacitè denegari. Vnde etiam eſt regula Iuriſtarum ſuperiùs tacta, nomine Eccleſiæ comprehẽdi cœmeterium; non verò è contrario: quia acceſſorium ſequitur principale; & non è contrario, Hæc verò interpretatio, quamuis appareat rigori verborum conſentanea, nimis tamen rigoroſa exiſtit. Eſtque difficile creditu ſolùm illum locum concedi clericis in ſepulturam, qui minus decens videtur ſtatui, & dignitati eorum: & ideò fortaſsè nomine cœmeterij ſignificatus eſt omnis locus aliquo modo ſacer ad fidelium ſepulturam deſtinatus: nam quia olim frequentiùs ſepeliri C ſolebant fideles in cæmeteriis, ideò ex frequentiori vſu omnis locus eccleſiaſticæ ſepulturæ ſub illa voce comprehenſus eſt. Atque hæc interpretatio ſicut fauorabilis eſt; ita cõmuniter recepta videtur. Et fundari optimè poteſt in Clementina 1. de Sepulturis. 7

Limitatur prædictum priuilegiũ quatuor conditionibus. Prima cõditio.

Secunda conditio eſt, vt fiat ſine pulſatione campanarum. In qua idem ſeruandum eſt, quod ſuprà in ſimili adnotauimus de diuinis officiis. Tertia, vt fiat ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus. Quod intelligendũ eſt de ſolemnitatibus eccleſiaſticis, quibus diuina officia peragi, & corpora mortuorum deferri ſolent: nam alia, quæ pertinent ad humanum honorem, non pertinent ad prohibitionem interdicti. Quarta eſt, vt cum ſilentio tumulentur. Circa quam D dubitari poteſt, an prohibeatur non ſolùm cantus, ſed etiam Pſalmorum, aut officij mortuorum recitatio. In quo diſtinguendum cenſeo vel ex vi illius iuris, vel ex vi cap. *Alma*. Item de recitatione officij intra Eccleſiam, vel per viam cùm defertur corpus defuncti, aut cum in cœmeterio tumulatur. Ex vi ergo illius iuris videtur quidem prohiberi non ſolùm cantus, ſed etiam omnis publica recitatio eccleſiaſtici officij ſubmiſſa voce facta; qualis nunc permittitur ex cap. *Alma*, hoc enim in rigore ſignificat verbum illud, *Sub ſilentio*, quando enim iura volunt concedere celebrationem eccleſiaſtici officij, non vtuntur verbis ſimilibus; ſed expreſsè concedunt, vt poſſint diuina officia dici voce ſubmiſſa: hic autem omE nino ſilentium poſtulatur. 8

Secunda conditio.

Dubium deciditur.

Quapropter ex vi huius conceſſionis non poſſet dici Miſſa, nec reſponſoria cum veſtibus ſacris, & ſolemni aſperſione aquæ benedictæ, &c. Tamen ſuppoſita conceſſione cap. *Alma*, licitè poſſunt intra Eccleſiam dici Miſſa, & quælibet alia officia ſacra pro defuncto clerico ſepeliendo, cum circunſtantiis ibi requiſitis: quia ex vi illius iuris poſſunt quælibet officia diuina celebrari illo modo in Eccleſia generatim interdicta: ergo & Miſſæ, & officiũ defunctorum: ergo, coniungendo ſimul hæc duo iura, poterit clericus ſepeliri cum huiuſmodi officio. Et eadem ratione in illis feſtiuitatibus, in quibus ibidem cõceditur cum tota ſolemnitate diuina officia celebrare, licebit etiam cum eadem officiũ mortuorũ dicere in 9

Pro clerico ſepeliendo quæuis officia intra Eccleſiam fieri poſſũt

ſepultura clerici:quia,licet ex vi cap. *Alma*, ſepultura non liceat,vt ſtatim dicemus;tamen ſuppoſita cõceſſione ſepulturæ alio iure facta, licitum eſt adiungere officium vel ſolemnitatẽ in alio iure per ſe conceſſam:Vnde quoad partem derogatum eſt illud ius antiquum per hoc nouum.Sicut etiam cenſeo , licèt nunc non liceat ſepelire laicos in loco ſacro tempore interdicti,licere tamen pro eis Miſſas,& officia diuina facere cum moderatione cap. *Alma* : quia illa conceſſio generalis eſt de omnibus diuinis officiis, & pro quacumque cauſa iuſta, vel perſona non excommunicata.

Pro laicis mortuis Miſſæ dici poſſunt tẽpore interdicti.

10 Hinc verò colligo , non licere hoc diuinum officium,vel Pſalmos alternis choris eccleſiaſtico more dicere per vias deferẽdo corpus defuncti:neque etiã in cœmeterio dum ſepelitur,ſepulturã benedici,&c. ſi cæmeterium ſit apertum & publicum, ita vt ianuis claudi non poſſit.Ratio eſt,quia ex vi dicti cap. *Quod in te*,hoc eſt prohibitum,& per cap. *Alma* non eſt cõceſſum quia non poſſunt ſeruari conditiones requiſitæ ad diuina officia facienda , præcipuè illa , quòd fiant ianuis clauſis , Item,quia eſt contra finem , ob quem illæ conditiones requirũtur,ſcilicet , vt officia illa à perſonis prohibitis non audiantur : illæ enim nullo modo vitari poterunt,moraliter loquendo , ſi per vias,vel in cœmeterio publico talia officia dicãtur.Intelligendum autem hoc eſt de eccleſiaſticis officiis,quæ à clericis publico ritu dici ſolent,vt ſuprà declarauimus:nam preces priuatæ , quæ à laicis dici poſſunt,recitari tunc poterunt,quia non ſunt prohibitæ tempore interdicti.Si tamen intra Eccleſiã corpus ſepelitur,iuxta opinionẽ probabilem ſuprà poſitam;tunc licebit quælibet officia diuina facere cũ moderatione cap. *Alma*,dum corpus traditur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Atque tota hæc doctrina conſentanea eſt his,quæ tradunt D.Anton.in tract.de Interdict.& Syluest.verb. *Interdictum*.5.quæſt.8.& alij.

Nec per viã in deferẽdo corpore nec in cœmeterio poſſunt recitari officia vel pſalmi.

C. Alma. *D.Ant.*

An priuilegium per verba generalia conceſſum comprehendat hunc effectum eccleſiaſticæ ſepulturæ.

11 VLtimo addimus dictam limitationem propter alia priuilegia ſpecialia,quæ ſuper hoc concedi poſſunt,& ſolent.De quo,quia ad factum ſpectat,ſolùm poſſumus admonere,vt vnuſquiſq; conſulat ſua priuilegia,& verba illorũ,atque id ſeruet , vt intelligat quid ſibi cõceſſum ſit. Inquiri autem poſſet, quis valeat huiuſmodi priuilegium concedere,&ſpecialiter de Epiſcopo:nam de Summo Põtifice nullum eſt dubium;ſed de hoc dicemus commodiùs infrà agẽtes de ſuſpenſione interdicti. Circa verba autẽ ipſorum priuilegiorum dubitari ſolet,an ſi per generalia verba cõcedatur alicui,vt poſſit intereſſe diuinis officiis,cenſeatur conceſſa Eccleſiaſtica ſepultura,&ſimilis quæſtio eſt,an ex vi cap. *Alma*, liceat in dictis feſtiuitatibus ibi priuilegiatis corpora laicorũ ſepelire publico, & ſolẽni ritu. Videtur enim in vtroque dubio affirmandum eſſe:quia ſepultura Eccleſiaſtica eſt vnum ex diuinis officiis: ergo cõprehenditur ſub generali conceſſione,maximè cùm fauores ampliãdi ſint.Atque hanc ſententiã in vtroque caſu propoſito tenuit Angelus verbo *Interdictum*, nu.35. & 36. ſecutus Calderinum;idem Syluester verbo *Interdictum*,5. quæſt.2. & 8.Et fundantur primò,quia ſepultura Eccleſiaſtica præcipuè prohibetur ratione diuini officij; & ideò poſtquam diuinum officium permiſſum eſt, etiam ſepultura Eccleſiaſtica cenſetur permiſſa. Secundò,quia cui communicamus viuo,poſſumus etiã communicare defuncto , argumento cap. *A nobis*, 2. de Sentent.excommunic.ergo cùm viues admittitur ad diuina officia , ei conſequenter conceditur , vt poſt mortem habeat Eccleſiaſticam ſepulturam.

Pars affirmans.

Angel. Syluest.

12 Quòd ſi obiicias,ſequi ex hac ſententia,licere nũc ſepelire tempore interdicti fideles quibuſcunq; diebus,cum moderatione cap. *Alma*:quia ſi diuina officia cum illa permittuntur,etiam permittetur Eccleſiaſtica ſepultura,iuxta primum fundamentũ hîc poſitum.Reſpondebunt negando conſequentiam:quia licèt diuina officia Clericis permittatur,tamen ex vi cap. *Alma*,non permittitur laicis eis intereſſe;& ideò nec poſt mortem eis conceditur Eccleſiaſtica ſepultura:quia quibus non communicamus viuis,nec cõmunicamus defunctis.At verò ſi priuilegium habeat audiendi diuina , iam cum eis communicatur viuis: & ideò quocunque die poterunt in loco ſacro ſepeliri,ſeruatis conditionibus cap. *Alma mater*.Hæc ſententia,vt Couarruuias dixit,eſt benigna,in rigore tamen iuris non videtur vera.

Occurritur obiectioni. *Couar.*

13 Dicendum ergo cenſeo,relaxationem,vel ſuſpenſionem interdicti,vel priuilegiũ , ſi ſit præcisè ad audienda diuina , ex vi verborum non extendi ad Eccleſiaſticam ſepulturam.Hæc eſt communior ſentẽtia Iuriſtarum cum Gloſſa in Clementina 1. de Sepulturis,in principio:& Couarruuias in cap. *Alma*. part.2.§.5.nu.6.eam ſequi videtur, licèt non omnino conſtanter:eandem tenet Maiolus lib.3. de Irregularitate,cap.23.num.8.Ratio præcipua eſt,quia hi tres effectus priuationis.Sacramentorum,diuinorum officiorum,& ſepulturæ Eccleſiaſticæ diſtinctè numerantur in iure,cap. *Si ciuitas*, de Sententia excommu. & cap. *Epiſcoporum*,de Priuilegiis , eodem lib. Vnde conſtat eſſe diſtinctos,& in rigore verborum vnum ſub alio non comprehendi : ergo nullum eſt fundamentum,vt priuilegium , vel legem quantumuis fauorabilem ab vno ad alium extendamus: quia ampla beneficij interpretatio contineri ſemper debet ſub verborum proprietate.Præterea falſum eſt, ſepulturam ſacram,vt ſic cõtineri ſub diuino officio,aut ſolùm propter diuinum officium prohiberi : ergo licèt quis admittatur ad diuina officia , non propterea ei conceditur Eccleſiaſtica ſepultura.Conſequentia eſt clara:quia ſi illa ſunt diuerſa, & vnumquódq; per ſe prohibetur,& non vnum dependenter ab alio; reſtitutio vnius,nec formaliter, nec virtute eſt reſtitutio alterius,ſicut in ſuperioribus dicebamus,cõceſſo vſu Sacramentorum, non concedi diuina officia , neque è conuerſo,niſi vbi eſt aliqua connexio. Antecedens verò patet quoad priorem partem,quia ſepultura ſacra nihil aliud eſt , quàm participatio loci ſacri poſt mortem officium autem diuinum conſiſtit in aliqua publica oratione,vel ſacrificio , vel cæremoniis eius. Et patet etiam è contrario:quia ſi quis eſſet prohibitus à diuinis officijs,& in iure non eſſet expreſſum, non eſſet ideò priuatus Eccleſiaſtica ſepultura ; ſicut nunc qui eſt interdictus à diuinis officiis,non eſt interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ:quia hæc ſunt diuerſa, & non neceſſariò connexa:ergo & è cõtrario,qui ad vnum reſtituitur,non propterea reſtituitur ad aliud. Denique vtrumq; videtur in iure expreſſum: nam in cap. *Quod in te*,de Pœnit.& remiſſ. admittuntur Clerici ad Eccleſiaſticam ſepulturam,ſine diuino tamen officio ex vi illius textus,vt ſuprà declaraui:&ita cõſtat , Eccleſiaſticam ſepulturam per ſe concedi abſq; diuino officio.E contrario verò in cap. *Cùm & plantare*,§. *Quod ſi* de Priuilegiis,permittuntur diuina officia in Eccleſia interdicta per quoddã priuilegium; negatur tamen nihilominùs Eccleſiaſtica ſepultura. Et ita etiam conſtat,ſepulturam non tãtùm propter diuinum officium,ſed per ſe negari; imò etiam conſtat,ſub conceſſione diuinorum officiorum non cõprehendi Eccleſiaſticam ſepulturam: falſum ergo eſt ſolùm propter diuina officia prohiberi.

Sententia negãs præfertur. *Gloſſ.* *Couar.* *Maiolus.*

Nomine officij diuini non comprehẽditur ſepultura Eccleſiaſtica.

Dices:

14 *Occurritur obiectioni.* Dices: prohibito alicui ingreſſu Eccleſiæ, prohibentur diuina officia in Eccleſia, cap. *Is cui*, de Sententia excommun. in 6. ergo & è contrario, ſi alicui conceduntur diuina officia in Eccleſia, conceditur etiam ingreſſus in Eccleſiam: ergo ſi alicui conceditur participatio diuinorum officiorũ in Eccleſia, etiam poſt mortem eidem conceditur ingreſſus in Eccleſiam, & permanere in illa, etiam poſt mortem: quod fit per ſepulturam ſacram. Reſpondetur, committi æquiuocationem in illatione: nam in primis aliud eſt loqui de præſentia, aliud de participatione diuinorum officiorum; participant enim etiam abſentes de fructu ſacrificij, vel diuini officij, ſi pro eis offeratur, ſeu dicatur. Vnde non ſolùm quicumque laici nõ priuilegiati, ſed etiam interdicti, ſi excõmunicati non ſint, poſſunt eſſe participes ſacrificiorum, & diuinorum officiorum, licèt eis intereſſe non poſſint. Non ergo rectè fit illatio à participatione ad præſentiã; & ideò non eſt ſimile quod affertur: nam cui conceditur celebratio, vel aſſiſtentia diuini officij in Eccleſia, etiã conceditur ingreſſus; quia neceſſariò præſupponitur: quando verò conceditur abſoluta celebratio diuinorum officiorum in tali loco, vel pro tali defuncto, non propterea conceditur illi ſepultura in tali loco: quia hæc non neceſſariò præſupponitur, vt per ſe notum eſt. Vnde ſæpe aliquis habet ius, vt pro ipſo dicatur officium poſt mortem in aliquo loco, non tamen vt ibi ſepeliatur.

15. *Ad dicendum officium, vel Miſsã pro quouis non excommunicato non requiritur priuilegiũ. Coram cadauere priuilegiati poſſunt ſacra celebrari.* Ex quo etiam certum eſſe cenſeo, ad dicendum nunc officium, vel ſacrificium offerendum pro quocumque defuncto non excommunicato nullum priuilegium eſſe neceſſarium, cùm tamẽ ad admittendũ illum ad ſepulturam neceſſarium ſit. Ratio eſt, quia illa oblatio, vel participatio non eſt prohibita ex vi interdicti. Addo verò non eſſe improbabile, quod ex vi priuilegij audiẽdi diuina officia, poſſit corpus alicuius poſt mortem ad Eccleſiam deferri, vt in eius præſentia exequiæ, & diuina officia dicantur, dummodò illis finitis extra locum ſacrum ſepeliatur. Et in dicendis officiis ſeruetur moderatio, cap. *Alma*, extra illas feſtiuitates priuilegiatas: nam in illis poterunt talia officia publicè, & de more fieri. Imò in illis diebus abſq; alio priuilegio poterit hoc fieri cum quolibet defuncto nõ excõmunicato; quia ſi eſſet viuus, poſſet admitti ad diuina officia, & poſt mortem ex vi illius præſentiæ ad hoc tantùm quodammodo admittitur, & non ad Eccleſiaſticam ſepulturam.

16 *An poſſint coram non priuilegiati cadauere.* Quinetiam dici poteſt, ſemper poſſe fieri non obſtante interdicto, cum quocumque fideli nõ excommunicato abſque alio priuilegio ſeruata ex parte diuinorum officiorum moderatione, capit. *Alma*: quia corporalis præſentia cadaueris ad diuina officia nullibi prohibita eſt ex vi interdicti, ſed ſola Eccleſiaſtica ſepultura, quæ eſt res diuerſa, & ſeparabilis ab altera. Sub prohibitione autem, per quam laici excluduntur à diuinis, non videtur contineri, quòd defunctorum corpora non poſſint in Eccleſiam deferri, vt illis præſentibus officia dicantur: quia, vt ſuprà dicebamus de infantibus, ibi ſolùm prohibetur pręſentia humana, quæ includat actum rationabilem, qui per verbum audiendi diuina indicatur, cuius capax non eſt corpus defuncti. Eſt ergo hoc probabile, mihi tamen dubium, tum propter vſum, tum etiam quia ſaltem per quandam analogiam illa cenſetur quædam præſentia humana eo modo, quo ille cenſetur idem homo; & ad moralem æſtimationem, quæ in his rebus maximè conſideratur, multum valet hæc analogia, & communis apprehenſio: tamen ſuppoſito priuilegio, videtur tolli omne dubium.

17 *Explicatur axioma: Cui communicamus viuo etiam poſſumus communicare defuncto.* Atque hinc conſtat, quam vim poſſit habere in præſenti illud axioma: *Cui communicamus viuo, etiam* A *poſſumus communicare defuncto*: & in quo ſenſu malè applicetur. Ad cõcludendum ergo id, quod alia opinio intendit de ſepultura Eccleſiaſtica, non rectè applicatur: quia debet intelligi reſpectu earumdem rerum, & ſuppoſita capacitate: nam à diuerſis non fit illatio; hîc autem tria diſtincta, & diuerſa prohibentur; & ideò licèt in vno, id eſt in officiis diuinis communicemus viuo, non ſequitur in alio, id eſt in ſepultura communicare defuncto: ſicut nec ſequitur, cum eodem viuo ſi communicamus in officiis, communicare in Sacramentis, niſi vtrumque concedatur. Item alicuius cõmunicationis eſt capax homo viuus, cuius non eſt capax defunctus, & è conuerſo. In auditione enim officiorum non cõmunicat defunctus, B nec in ſepultura communicat viuus, niſi quatenùs ius, vel facultas illius homini, dum viuit, conceditur, vt illa poſt mortem vtatur: & hoc priuilegium fuiſſet in præſenti neceſſarium. Solùm ergo poteſt inferri ex illo principio, eum, qui dum viuit, habet priuilegium ſepulturæ, poſſe illo poſt mortem gaudere: vel etiam admitti poteſt iuxta dicta, eum, qui habuit priuilegium aſſiſtendi diuinis officiis, etiã poſt mortem poſſe ſuo modo eis intereſſe, dummodo ſepulturæ Eccleſiaſticæ non tradatur, quamuis hoc fortaſſe non ſit in vſu: quia non multum curant homines de illa funerali præſentia, ſi corpus non eſt dandum Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Et per hæc ſatis reſponſum eſt ad fundamenta contrariæ ſententiæ.

C Solùm ſupereſt aduertendum, hæc omnia procedere quando priuilegium loquitur in particulari de diuinis officiis, ſeu auditione illorum: nam ſi generaliùs concedat tali perſonæ, vt admittatur ad diuina, illa ſanè videtur generalis ſuſpenſio interdicti quoad omnes effectus eius, reſpectu talis perſonæ. Cuius rei argumentum ſumo ex cap. *Si ſententia* de Sententia excommunicationis, ibi: *Vno interdicto ipſorum alius licitè admittitur ad diuina*, id eſt, alius interdictus non eſt: per illa ergo verba ſignificatur excluſio: vel ſuſpenſio (iuxta ſubiectam materiam) omnium effectuum interdicti. 18 *Aduertẽdum.*

De pœna, & culpa violantium interdictum quoad ſepulturam Eccleſiaſticam.

D VLtimò (ne ſpecialem quæſtionem de hoc facere oporteat) addendum eſt, grauem pœnam eſſe in iure ipſo impoſitam his, qui interdictum violant quoad hunc effectum; quod eſt ſufficiens iudicium illam eſſe grauem culpam. Prior pars cõſtat ex Clementina 1. de Sepulturis, vbi excommunicatio ipſo iure fertur in eos, qui in loco interdicto aliquẽ ſepeliunt. Quam cenſuram attigi ſuprà diſputatione 23. ſect. 5. & latiùs diſputatione 12. ſect. 4. vbi eandem pœnam declarauimus, prout incurritur ſepeliendo excommunicatum in loco ſacro: nam eadem eſt ratio de vtroque caſu; neque hîc aliquid addendum E occurrit, cùm eiſdem omnino verbis cenſura illa in vtroque caſu feratur. 19 *De pœna.* *Clementina 1. de Sepulturis.*

Præter hanc verò pœnam non inuenio aliam ipſo iure latã propter hanc tranſgreſſionem: nam ſi Clerici propriam operam in tali funere exhibeant proprium munus alicuius ordinis exercendo, irregulares fient, non tamen propter ſepulturam, ſed propter executionem ordinis contra interdictum, quæ eſt alia ſpecialis cùlpa: propter ſepulturam ergo non eſt alia pœna ipſo iure lata. Illa verò ſufficit ad indicandam culpam mortalem in hac trãſgreſſione (quæ erat altera pars propoſita) quia excõmunicatio maior nõ imponitur propter leuiorem culpam. Eſt autẽ hæc culpa adeò grauis, non propter excõmunicationẽ, ſed potiùs quia ipſa tam grauis eſt; ideò eſt digna ex- 20 *De culpa.*

excommunicatione:eſt ergo grauis culpa,quia eſt in materia graui,& contra abſolutam Eccleſiæ prohibitionem; creſcit tamen ex maiori contumacia, quando additur excommunicatio.

20 *Mortuus ſepultus non incurrit hãc pœnam. Et ideò nõ eſt exhumandus.* Denique aduertendum eſt, hanc pœnam ſolùm referri ad viuos, quia in eis tantùm eſt culpa: mortuus enim,qui ſepelitur, per ſe nõ eſt particeps eius; & ideò non eſt dignus participatione pœnæ. Ex quo infero,ſi de facto in loco ſacro fideles ſepeliantur,ſiue bona,ſiue mala fide ſepelientium, non eſſe exhumandos,ſed ibi relinquendos:quod docuit Angelus, *Interdictum* 6.num. 33. & alij. Poteſt autem dupliciter intelligi:primò,ſi auferatur interdictum, non eſſe exhumandos;& hoc per ſe notum eſt:quia iam tũc ſublatum eſt impedimentum, vt dixit Gloſſa cum Innocentio in cap. *Si ciuitas*, de Sententia excommunic.in 6.verbo. *Sepeliri*. Nam tunc etiamſi qui fideles propter interdictum ſepulti eſſent extra locum ſacrũ,ad illum eſſent transferendi,vt etiam dixit Gloſſa cum Innocentio, & Hoſtienſi in dicta Clementina 1.verbo *Ex*, de Sepulturis. Alio modo poteſt intelligi,quod etiã durante interdicto exhumandi non ſunt:& in hoc etiam ſenſu credo id eſſe verum. Tum quia Eccleſia ſolùm prohibet actum ſepeliendi: non verò effectum,ſeu terminum eius, poſtquam iam eſt factus: non enim prohibet fidelium corpora ſemel ſepulta in loco ſacro,in eo manere, licèt interdictus ſit,dummodo perſonæ ipſæ non fuerint ſpeciali cẽſura affectæ: de quo infrà videbimus. Vnde licèt factum illud ſepeliendi malè factum fuerit, factum tamen tenet:neque eſt vlla lex, quæ obliget ad irritandum illud,vt ſic dicam, corpus ſepultum exhumando:vnde cum materia ſit odioſa,benigniùs accipienda eſt.

Angel. Gloſſ. Innoc. Hoſtienſ.

21 *Reſpondetur obiectioni.* Sed contrà,quia eadem ratione perſonæ prohibitæ ſemel ingreſſæ,& admiſſæ ad audienda diuina tẽpore interdicti non eſſent poſteà excludendæ: quod eſt apertè falſum. Item prohibito antecedẽte, prohibetur id,quod eſt conſequens;argumento cap. *Is cui*, de Sententia excommunicationis, in 6. Quæ ratio etiam in præſenti procedit. Reſpondetur negando conſequentiam; quia audire, vel aſſiſtere diuinis eſt actus habens(vt inquiunt)tractum ſucceſſiuum: qui continuè durat, & in quo continuè peccatur,quandiu diuina fiunt:& ideò ſemper vitãdus eſt ille actus, & expellenda perſona prohibita,quoties actus interrumpi,& perſona excludi potuerit. At verò ſepultura Eccleſiaſtica nõ eſt huiuſmodi: actio enim illa ſepeliendi in loco ſacro,quæ prohibita eſt,non tandiu durat,quãdiu corpus ſepultum manet: & in hoc ſenſu non habet tractum ſucceſſiuum pro toto illo tẽpore, ſed finitur conſummato effectu. Et ideò lex, quæ illum actum prohibebat,iam non obligat, cùm iam non duret actio, quam prohibet, & aliàs non præcipiat effectum reuocari.

22 *Explicatur axioma Prohibito, antecedente. prohiberi conſequẽs.* Illud autem axioma, prohibito antecedente prohiberi conſequens;eſt verum ſecundum modum dependentiæ conſequentis ab antecedente: nam ſi illa ſit dependentia ab actione,ſeu re prohibita continuè durante,ſeu in conſeruari,vt aiunt, tunc ſemper eſt prohibitũ conſequens ratione antecedentis. Tamen ſi dependentia tantùm ſit in fieri, & tranſacta actione maneat terminus, tunc non eſt ſemper prohibita permanentia termini in ſe, ſed ſolùm in antecedente,id eſt in actione, ne fiat;tamen ſi ſemel fiat, non prohibetur permanere,vt prohibita fornicatione,in illa prohibetur habere filium ex illa genitum; tamen ſi ſemel ita generatus ſit, non eſt prohibitum habere illum,aut præceptum,illum de medio tollere. Sic ergo eſt in præſenti, idémque eſt quoties vel in ipſo termino non manet aliquid deforme, vel contra rationem,vt eſt habere rem alienam in furto, vel niſi in ipſa lege aliud expreſſum ſit; neutrum autem reperitur in præſenti, vt declaratum eſt:& alioqui habet neſcio quid inhumanitatis,vel rigoris exhumare corpus defuncti,cadítque in ignominiam, vel dedecus eius, cenſebitúrque moraliter non parua pœna illius;& ideò vbi à lege non exprimitur, à nobis adiungenda non eſt.

SECTIO II.

Quomodo interdictum ſpeciale loci priuet ibi Eccleſiaſtica ſepultura.

EX dictis facilè erit hunc effectum in ſpeciali loco interdicto declarare: nam ad illum fere omnia dicta accõmodanda ſunt, paucis animaduerſis. Etenim iura ſuperius citata, quæ de hoc effectu loquuntur,in communi de interdicto locali, & non de ſolo generali mentionem faciunt:imò in cap. *Si ciuitas*, verſic. *Ratione*, de Sentent. excommunicationis, in 6.videtur eſſe in particulari ſermo de interdicto ſpeciali alicuius Eccleſiæ. Et ratio à fortiori procedit; quia non minùs prohibetur locus ſpecialiter interdictus ab vſu diuinorũ, quàm generaliter interdictus: ſolùm enim differunt in extenſione quoad terminos loci,non verò quoad effectus. Imò in hoc excedit interdictum ſpeciale, quod in eo non habent locum aliqua priuilegia conceſſa tempore interdicti generalis, præſertim moderatio, cap. *Alma*, vt ſuprà viſum eſt. 1.

Quò fit, vt licèt alia, quæ diximus de interdicto generali,in ſpeciali locum habeant, illud nihilominùs dubium maneat, quod ſpectat ad priuilegium Clericorum conceſſum in cap. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſion. an ſcilicet ad interdictum ſpeciale extendi debeat. Nam ille textus loqui videtur de interdicto generali: & ideò extendi nõ debet ad ſpeciale, in quo non eſt eadem neceſſitas, aut ratio,vt ſuprà in ſimili dictum eſt. Atque ita ſenſit Ioannes Andreas. Oppoſitum verò abſolutè docuit Hoſtienſis;fundatur autem in proportione inter generale,& ſpeciale interdictum: quia non plus vnum operatur in ſuo loco, quàm aliud in ſuo:& ideò ſpecialis ſub generali continetur tanquam pars ſub toto. Quod fundamentum mihi non probatur, propter contrariam rationem tactam,& latiùs explicatam circa moderationem cap. *Alma*. 2. *An priuilegiũ Clericis conceſſum in cap. Quid in te, locũ habeat in ſpeciali interdicto. Prima opinio. Secunda opinio.* Ioã. And. Hoſtienſ.

Alij ergo diſtinctione vtuntur cum Panormitano ibidem:nam Clerici (inquiunt) Eccleſiæ ſpecialiter interdictæ,poterunt in ea ſepeliri; non vero alienus Clericus, ſeu alterius Eccleſiæ. Et hanc opinionem ſequitur Couarruuias dicta relect.part.2.§.2.num. 7. & Syluester, *Interdictum*, 5.quæſt. vlt. qui addit, ſi in illo loco nõ ſit alia Eccleſia,niſi interdicta, tunc poſſe in ea ſepeliri Clericum peregrinũ, vel alterius Eccleſiæ ibi defunctum;quamuis ipſe non expreſsè loquatur de Clerico peregrino alterius Eccleſiæ;ſed de illis Clericis, qui alias Eccleſias non habent. Sed eſt eadem ratio de omnibus;vel quia moraliter nõ poſſunt deferri ad propria loca,vel quia ſecundum præſentem ſtatum quoad vſum rerũ ſacrarum æſtimantur tanquam incolæ illius loci. Addit etiam, ſi contingat plures eſſe Eccleſias,& omnes eſſe ſpecialiter interdictas, non oportere illa diſtinctione vti; ſed quemlibet Clericum cuiuſlibet Eccleſiæ illarum, poſſe in qualibet earum ſepeliri:quia non magis violatur interdictum vno modo,quàm alio. 3. *Tertia opinio.* Panor. Couar. Syluest.

Ex hac verò doctrina Syluestri,quæ probabilis eſt, colligere poſſumus diſtinctionẽ aliam fortaſſe magis accommodatam, ſcilicet contingere poſſe interdictum 4. *Interdictũ ſpeciale poteſt æqui*

ualere generali, vel in ratione ſpecialis manere.

dictum ſpeciale quoad hunc effectum æquiualere vniuerſali, vel permanere omnino in ratione particularis. Prior modus erit, ſi contingat omnes Eccleſias ciuitas eſſe ſpecialiter interdictas cum omnibus cæmeteriis ad fidelium ſepulturam deſtinatis, vel ſi vna tantùm ſit Eccleſia in populo, & illa ſit interdicta: in his enim caſibus perinde ſe habent Clerici, quantum ad carentiam loci ſacri, in quo ſepeliantur, ac ſi interdictũ eſſet generale. Poſterior autem modus erit, ſi in populo ſint plures Eccleſiæ, & vna tantum, vel altera ſit interdicta. In hoc ergo poſteriori caſu nulli Clerici ſiue alterius, ſiue eiuſdem Eccleſię, poſſunt licitè ſepeliri in tali Eccleſia interdicta: quia cap. *Quod in te*, expreſsè loquitur de interdicto generali; vnde ex vi formalium verborum non comprehendit ſpeciale. Et alioqui nulla eſt probabilis cauſa, vel ratio extendendi conceſſionem illam ad illum caſum: quia ſunt alia loca ſacra, in quibus facilè poſſunt Clerici tunc ſepeliri: cur ergo concedetur eis, vt in loco interdicto ſepeliantur? At verò in priori caſu probabiliter ſit extenſio huius priuilegij ad tale interdictum quia licèt non comprehendatur ſub verbis formalibus illius decreti, comprehendi tamen videtur ſub intentione Pontificis: voluit enim, vt omnino poſſent Clerici tempore interdicti in loco ſacro ſepeliri: ergo cùm in prædicto caſu moraliter non poſſint, veriſimile eſt Pontificem ſub voluntate, & conceptione ſua caſum illum comprehendiſſe; ſatíſque ad hoc eſſe, quòd interdictum illud virtute, ſeu reductiuè generale ſit quoad hoc impedimentum.

5 *Satisfit obiectioni.*

Dices, ergo ſimili modo poſſet extendi conceſſio ca. *Alma*, videtur enim eſſe eadem ratio; quod tamen ſimpliciter eſt à nobis negatum in ſuperioribus. Reſpondetur, fortaſſe id non eſſe magnũ inconueniens ſi res fuiſſet vſu; & authoritate Doctorum comprobata: quia tamen nõ ita eſt, nolumus rem nouam introducere, & negamus ſimilitudinem rationis. Nam in ca. *Alma*, non conceditur priuilegium in gratiam aliquarum perſonarum, ſed propter commune Eccleſiæ bonum, vt in principio eiuſdem textus dicitur adhibetur moderatio ipſi interdicto generali, quę ad prædictum finem viſa eſt ſufficiens; quia interdicto ſpeciali regulariter non eſt neceſſaria. Et quòd in aliquo raro caſu eſſe poſſit vel neceſſaria, vel validè conueniens, non conſideratur à lege. At verò in cap. *Quod in te*, conceditur priuilegium in fauorem Clericorum, vt patet ex illis verbis: *Concedimus tamen ex gratia, vt Clerici, &c.* & per ſe non conſideratur, quod interdictum ſit generale, niſi quatenùs per illud interdicuntur omnia loca, & Clerici conſtituuntur in neceſſitate huius conceſſionis: & ideò quoties interdictum eundem effectum habuerit, ſeu Clericos in tali neceſſitate conſtituerit, generale quoad præſentem effectum iudicabitur. Et ideò tunc ſepeliri poterunt in tali loco quicunque Clerici ſiue eiuſdem, ſiue alterius Eccleſiæ, quia priuilegium in hoc nihil diſtinguit. Cætera, quæ de generali interdicto diximus, ad ſpeciale applicanda ſunt.

SECTIO III.

An perſonale interdictum priuet Eccleſiaſtica ſepultura.

1 *De perſonali ſpeciali.*

SEcundò etiã conſtat ex dictis, quid dicendum ſit de interdicto perſonali. Nam ſi illud ſpeciale ſit, ſine dubio priuat perſonam interdictam Eccleſiaſtica ſepultura, Clementina 1. de Sepulturis, ibi: *Vel nominatim interdictas*. Et idem habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. à qua lege communi non excipiuntur Clerici per ca. *Quod* A *in te*: quia in eo ſolùm eſt ſermo de introducto locali, & de perſonis aliàs non prohibitis: nam priuilegium illud ſolùm reſpicit, & moderatur loci prohibitionem reſpectu Clericorum. Si autem ipſi propriam, & perſonalem interdictionem habeant; hæc non tollitur quantum ad hunc effectum ex vi illius conceſſionis. Vnde ſi Clericus culpa ſua fuit cauſa, vt interdictum locale poneretur, non poterit etiam illo priuilegio frui: quia tunc eſt perſonaliter interdictus, vt ſuprà declarauimus. Et ideò in ſimilibus cõceſſionibus ſemper intelliguntur exceptæ perſonæ, quæ dederunt cauſam interdicto; vt in ſuperioribus viſum eſt, & ex eodem textu ſit optima coniectura: nam ibi excipiuntur Clerici, qui non ſeruauerunt interdictum, vt illo priuilegio non fruantur: ergo B multò magis intelliguntur excepti, qui cauſam interdicto dederunt; & in vniuerſum per perſonaliter, ac ſpecialiter interdicti ſunt.

Qui cauſam interdicti dederunt cẽſentur ſpecialiter interdicti.

2 *De interdicto generali perſonali.*

Addunt verò aliqui, etiam hæc habere locum in interdicto generali perſonali, argumento cap. *Si ſententia*, de Sent. excom. in 6. vbi hoc interdictum generale ſingulas perſonas ligare dicitur. Verumtamen ille textus poſſet in contrarium retorqueri, quia dicit perſonas ſic ligatas hoc interdicto generali non poſſe alicubi audire diuina, vel Eccleſiaſtica recipere Sacramẽta. Vnde cùm hi duo effectus ſpecialiter exprimãtur, & tertius taceatur, videtur indicari, interdictum generale non habere hunc effectum in perſonis C ſic tantũ interdictis. Accedit quòd in Clementina 1. de Sepultur. vbi excommunicatio fertur contra violantes interdictum quoad hunc effectũ de interdicto perſonali, ſolùm dicitur: *Aut nominatim interdictos*, vbi Gloſſa aduertit, ex illo textus & ex ſimilibus colligi, poſſe perſonam interdictam nõ nominatim, in loco ſacro ſepeliri, dũmodò locus ipſe interdictus non ſit. Quod etiam confirmat cap. *Vt priuilegia*, de Priuilegiis, ibi: *Niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti*: & alia iura, quæ in prædicta Gloſſa citãtur. Vnde quod dicitur in ca. *Epiſcoporum*, de Priuilegiis, in 6. de excommunicatis, & interdictis, reſpectu ſepulturæ ſacræ, intelligẽdum videtur de interdictis ſpecialiter: quia ibi non conditur nouum ius quoad D effectus interdicti; ſed ſolùm quoad nouam pœnam quibuſdam tranſgreſſoribus impoſitam; & ideò illud ius intelligendum videtur iuxta antiquiora, quæ ſolùm loquuntur de nominatim interdictis. Hæc ergò ſententia etiam de iure antiquo videtur mihi valdè probabilis; quamuis cap. illud *Epiſcoporum*, rem poſſit facere dubiam. Iure autem nouo Extrauagantis. *Ad euitandi*, exiſtimo auferri omne dubiũ: quia niſi perſona ſit nominatim interdicta, non eſt priuanda Eccleſiaſtica ſepultura, vt conſtat ex generali cõceſſione illius Extrauagantis ſuprà explicata. Nec ſatis eſſe cẽſeo, quòd populus ſit nominatim interdictus; quia illa nominatio eſt valdè generalis reſpectu ſingularum perſonarũ talis populi. Dices, in dicta Extrauagante ſolùm poſtulatur, vt interdictum ſit latũ contra E certam perſonam, Collegium, aut Vniuerſitatem. Reſpondeo, id eſſe intelligendum reſpectiuè: nam vt ſeruetur reſpectu Collegij, vel Vniuerſitatis, vt ſit, ſufficit quòd Collegium, vel Vniuerſitas ſit nominatim interdicta; vt verò ſeruetur reſpectu ſingularum perſonarum, oportet vt ſingulæ ſint nominatim interdictæ: & ita ex illo textu potiùs ſumitur argumentum in contrarium.

Gloſſ.

Perſona non interdicta nominatim non eſt priuanda Eccleſiaſtica ſepultura.

Reſpondetur primæ obiectioni.

3 *Reſpondetur ſecundæ.*

Dices: vt interdictum locale ſeruandum ſit, ſatis eſt, quòd contra certum locum ſit generaliter latum nominatim. Reſpondeo, licèt illud interdictum dicatur generale propter amplitudinem loci reſpectu ſpecialis; tamen reuera omnino ferri circa rem determinatam, & particularem, quæ ſolum includit partia-

tanquam partes integrantes totum locum interdictum, qui propriè non eſt aliquod totum collectiuum; ſed ſingulare determinatum conſtans ex multis partibus,ſicut aliæ res corporales. At verò interdictum generale populi, licèt reſpectu totius communitatis ſit ſatis determinatum, non verò reſpectu ſingularum perſonarum; quia illud totum eſt collectiuum tantùm,& ideò valdè confuſum;& tanquam generale quid reſpectu ſingularium.

4 *Reſpondetur tertiæ.*

Dices tandem: ergo neque in Sacramentis miniſtrandis,neque in admittendo ad diuina officia tenebimur vitare perſonas generatim interdictas; quia per tale interdictum nunquam nominatim interdicuntur. Reſpondeo concedendo ſequelam. Eſt tamen differentia,quòd in aliis effectibus hoc non habebat locum in iure antiquo:quod tamen valdè probabile eſt de effectib. Eccleſiaſticæ ſepulturæ:& ideò nũc ſimpliciter hoc certius eſt de hoc effectu, quàm de aliis. Aliud diſcrimen eſt, quod in aliis effectibus ipſi perſonaliter interdicti tenentur ſeſe à diuinis ſeparare;quia per Extrauagantem, *Ad euitanda*, nullus fauor eis fit:& alioqui talis prohibitio directè in eos cadit; & inde poteſt redundare in alios ſaltem per modum vitandi cooperationem, iuxtà dicta ſuperiùs circa eandem extrauagantem. In hac verò priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ nulla prohibitio directè pertinet ad ipſum defunctum,vt per ſe conſtat. Et ideò,ſi ex parte viuorũ ceſſat prohibitio, talis effectus nullum locum habet ex vi ſolius interdicti generalis,donec perſona ſit nominatim interdicta.

Duplex differentia notanda.

5 *De culpa, & pœna violãtium interdictũ perſonale quoad ſepulturam Eccleſiaſticam.*

Atque hinc tandem facilè conſtat,quid dicendum ſit de culpa, & pœna violantium interdictum perſonale quoad hunc effectum: nam in dicta Clemen. 1. de Sepul. manifeſtè extenditur excommunicatio ibi lata ad eos qui perſonas nominatim interdictas ſciẽter ſepelire præſumunt. Vnde manifeſtum eſt ibi interuenire peccatum mortale. Qui autem ſepeliunt perſonam tantùm generatim interdictam, ſine dubio non incurrunt illam excommunicationem etiam excluſa Extrauag. *Ad euitanda*:quia propriè, & in rigore non poteſt dici perſona,quæ ſepelitur nominatim interdicta, propterea quod populus eius ſit nominatim interdictus.Quod verò in eo actu non peccetur mortaliter, non colligitur ex illo textu; quia poterat eſſe peccatum, & non puniri excommunicatione,ſequitur tamen probabiliter,præſertim coniungendo alia iura,vt vidimus,& maximè nunc poſt Extrauag. *Ad euitanda*,credimus in eo actu nullam eſſe culpam.

6 *Perſonale interdictũ ſpeciale nõ indicit hãc pœnam in perſonã nõ nominatim interdictam.*

Notandum verò vlteriùs eſt, etiamſi interdictum perſonale ſit ſpeciale,non incurri hanc excommunicationem,ſi perſona non ſit per Iudicem ſpecialiter, & nominatim interdicta, ſeu declarata;vt patet tam ex dict.Clem.1.quàm ex Extrauag. *Ad euitanda*. Eſt tamen differentia,quia ſtando in iure antiquo, licet non incurreretur excõmunicatio in eo caſu, nihilominus graue eſſet peccatum, perſonã ſpecialiter interdictam in loco ſacro ſepelire, quacunque ratione de cenſura eius ſufficienter conſtaret, iuxta dicta in præcedenti puncto: nunc verò ſi perſona interdicta nominatim declarata,ſeu denunciata non ſit; neque incurritur excommunicatio, neque culpa; quia Extrauag. *Ad euitanda*, omnem abſtulit obligationem. In citato autem c.*Epiſcoporum*,additur alia pœna: interdicuntur enim ab ingreſſu Eccleſiæ perſonæ ſepelientes in loco ſacro perſonam interdictam.Quod etiam intelligendum eſt de perſona nominatim denunciata,ſeu declarata interdicta,ſaltem propter Extrauag. *Ad euitanda*,quidquid ſit de iure antiquo. An verò ſi talis perſona de facto ſepeliatur, exhumanda ſit,donec abſoluatur: idem dicendum cenſeo, quod de perſona excommunicata; quia quoad hunc effectum æquiparantur in iure: ſicut etiam de aliis in ſuperioribus adnotauimus: videri ergo debent, quæ circa hoc de excommunicatis diximus.

SECTIO IIII.

An ingreſſus Eccleſiæ prohibitus ſit ex vi interdicti, vel hoc conſtituat aliam interdicti ſpeciem.

Qvæſtio hæc ſolùm habet locum in interdicto perſonali: nam per locale certum eſt nunquam prohiberi ingreſſum Eccleſiæ abſolutè;ſed tantum ad diuina officia in ea audienda, vel participanda:quod in omnibus iuribus ſæpè citatis ſatis clarum eſt:neque vllus authorum contrarium dicit;& vſus ita habet:nam ad concionem audiendam, ad priuatim orandum, & ſimilia, licitum eſt ingredi Eccleſiam interdictam. 1 *Per interdictum locale non prohibetur ingreſſus Eccleſiæ.*

2 *Quid de perſonali. Ratio dubitandi.*

De interdicto ergo perſonali eſt nonnulla dubitatio:nam iura interdum dicunt,perſonas priuari ingreſſu Eccleſiæ per interdictum,cap.1. & cap. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. ergo videtur hic effectus communis omni perſonali interdicto abſolutè probato: nam vel eſt nouum genus interdicti, vel communis effectus.Primum non videtur dicẽdum;quia pari ratione dici poſſet eſſe nouum genus cenſuræ diſtinctũ à reliquis: ergo dicendum eſt eſſe effectum communem interdicti perſonalis.Atque ita tenuit Burgaſius in tractatu de Irregularitate,part. 6. num. 21. Nobis tamen contraria ſententia certa videtur:primò,quia nullum eſt ius,quod plures effectus tribuat interdicto perſonali,quàm locali ſeruata proportione: imò eandem eſſe vtriuſq; rationem colligi poteſt ex cap. *Si ciuitas*.& cap. *Si ſententia*,de Senten.excom.in ſexto cum ſimilibus.Sed interdictum locale,etiam ſpeciale alicuius Eccleſiæ non priuat ingreſſu in illam, vt dictum eſt;ergo nec interdictum perſonale abſolutè latum prohibet perſonam, quominus ingredi poſſit in Eccleſiam,dummodo ad diuina non accedat. Secundò, ſuprà oſtenſum eſt excommunicato non eſſe prohibitum ingredi in Eccleſiam: ergo neque interdicto,quia non eſt minus ſeparatus à diuinis excommunicatus:quàm interdictus.Tertiò,quia quãdo iura interdicunt aliquem ab Eccleſiæ ingreſſu,id exprimunt, vt in citatis iuribus: quando ergo hunc effectum non declarant,illum non faciunt.Confeſ.quia quando ſolùm illum determinant effectum,illum ſolum efficiunt,& nullum alium, qui cum hoc non ſit intrinſecè connexus,propter generalem regulam ſuprà traditam tam de ſuſpenſionis,quàm de interdicti ſententia,quòd effectus eius nõ excedunt verba eius.

Burgaſ interdictũ perſonale non priuare ab Eccleſiæ ingreſſu vera ſententia.

Quale ſit Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ & quem habeat effectum.

Propter difficultatem tamen tactã oportet exponere quale ſit hoc interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ,& quem effectum habeat;ad hũc enim præcipuè finem hanc dubitationem propoſuimus.Quidam ergo exiſtimant illam pœnam eſſe quoddam genus ſuſpenſionis:quia in dictis cap.10.& cap. *Is cui*, de Sent.excomm.in ſexto & in cap.vltim. de Offic. Ordin.in ſexto per verbum ſuſpenſionis fertur.Veruntamen, niſi ſit de nomine quæſtio, illa non pertinet propriè ad ſpecificam cenſuram ſuſpẽſionis:Sed potius interdicti.Quia illa non eſt pœna clericorũ propria;qualis eſt ſuſpenſio;nec priuat actu proprio alicuius Eccleſiaſticę poteſtatis per ſe,ac neceſſariò.Reſpondent aliqui,hanc cenſuram,quãdo fertur in clericos;etiam priuare illos vſu poteſtatis Eccleſiaſticæ ſaltem 3 *1.Opinio. Reÿcitur.*

Excluditur quædã euaſio.

ſaltem quoad poteſtatem ordinis; & conſequenter vſu iuriſdictionis in foro pœnitentiæ intra Eccleſiam non poſſunt ibi celebrare, aut Sacramenta miniſtrare alioqui irregulares fiunt: ideóque cenſuram hanc, prout cadit in clericos, eſſe veram ſuſpēſionem, licèt in laicis ſit quoddam interdictum, vt patet ex cap. *Latores*, 33. quæſt. 2. Sed hoc non rectè dicitur; tum, quia cenſura non variat ſuam rationem propter ſolam varietatem ſubiectorum; hæc autem cenſura generatim lata æquè comprehendit laicos & clericos: ergo in omnibus habet eandem rationem cenſuræ: Non poteſt autem in omnibus habere rationem ſuſpenſionis: habet ergo rationem interdicti: Tum etiā quia talis cenſura in clericum lata, non ſolum priuat illum exercitio ordinum, ſed etiam auditione diuinorum officiorum in Eccleſia, quamuis non ſub eadem pœna irregularitatis, ſed more laicorum. Priuat etiam ſepultura Eccleſiaſtica, vt patet ex dict. cap. *Is cui*, ſuſpenſio autem non habet hos effectus. Denique interdictum etiam perſonale latum in clericum, priuat illum vſu ordinum ſub pœna irregularitatis, & tamen non propterea talis cenſura in tali perſona eſt propria ſuſpenſio. Illo igitur argumento ſolùm concluditur, has cenſuras habere interdum aliquos effectus communes; inde verò non fit, vnam eſſe alteram vt ſuprà declarauimus. Adde, loquendo etiam de clericis, in eodem cap. *Is cui*, ſæpè vocari hanc pœnam interdictum, *Is* (inquit) *cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, cùm ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta, irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi, &c.* Et infrà, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante, &c.* Idem habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in ſexto & in cap. *Sacro*, de Sent. excomm. Quòd ergo aliquando effectus huius cenſuræ per verbum ſuſpendendi explicetur, non refert; quia, vt in ſuperioribus adnotauimus, hæc verba, cùm ſint priuatiua ſeu prohibitiua, interdum ſumuntur latè, vt communia ſunt multis cenſuris; aliquando verò propriè, & ſpecificè: in illis ergo iuribus priori modo ſumitur verbum ſuſpendendi pro prohibitione ab ingreſſu Eccleſiæ, vt patet ex ſubiecta materia, iuxta quam ſunt iura interpretanda, cap. *intelligentia*, cum ibi notatis de verborum ſignificat.

4. Reſolutio quæſtion.

Dicendum ergo eſt, pœnam illam eſſe quoddam peculiare genus interdicti; quia eſt cenſura quædam, vt in dictis iuribus apertè ſupponitur: propterea enim definitur, fieri irregularem ſacerdotem ſi illam violando celebret. Eſt autem cenſura priuans fideles aliqua participatione diuinorum, non propter communicationem cum aliis, ſed per ſe: conuenit ergo huic cenſuræ ratio interdicti. Continetur autem ſub ſpeciebus ſuprà numeratis quatenùs interdictum perſonale eſt & non locale. Differt autem ab aliis perſonalibus, quia non eſt totale interdictum, ſed partiale & quia fortè, addit aliquem effectum, quem non habent alia interdicta perſonalia.

5. In quibus conueniat interdict. hoc cum aliis perſonalibus & in quibus differat. Ca. Si ſententent de ſentent. excomm. Ca. Is cui,

Primùm declaratur; quia alia interdicta perſonalia priuāt ſimpliciter participatione diuinorum in omni loco iuxta ca. *Si ſententia*, de Sententia excommunicat. Hoc autem ſolùm priuat participatione diuinorum in Eccleſia. Quod probat quoad vtramque partem dictum ca. *Is cui*, vbi dicitur, Cui eſt Eccleſiæ ingreſſus interdictus, per conſequens eſſe interdictā diuinorum celebrationem in ipſa. Cuius ratio eſt; tum quia celebratio in Eccleſia ſupponit neceſſariò ingreſſum in ipſam, tum maximè, quia hoc interdictum præcipuè ferri videtur propter prohibendam ſacrorum adminiſtrationem in Eccleſia. Quæ ratio æquè procedit de quacunq; participatione diuinorum officiorum in Eccleſia; Vt omnes Doctores aduertunt in dict. cap. *Is cui*, & Innocentius in ca. *Sacro*, de Sententia excommunicationis, numero ſecundo; & ibidem Panormitan. Felinus, & alij; Syluest. verb. *Suſpenſio*, num. 5. & verb. *Interdictum*, ſexto quæſt. 5. & Couarruuias in cap. *Alma*, p. ſecund. §. 1. num. 3. Qui addit, adeo verum eſſe, hoc interdictum ferri propter prohibenda diuina in Eccleſia, vt alioqui, ceſſante hac participatione diuinorum, huiuſmodi ingreſſum non prohibeat; quod infrà videbimus: Nunc ſatis eſt, hoc interdictum conuenire cum aliis perſonalibus in hoc, quòd priuat omni participatione diuinorum in Eccleſia: ita vt ſic interdictus nec celebrare in ea poſſit, nec ſepeliri, nec dare aut recipere ſacramenta nec miniſterium aliquod ſacrum exercere, nec miſſam aut aliud diuinum officium audire. Vnde quoad hoc participat hoc interdictum ea, quæ in ſuperioribus diximus de interdicto perſonali; tam quoad peccatum, & pœnam tranſgreſſionis, vt patet ex dict. cap. *Is cui*, quàm quoad priuilegia, vt æquitas rationis poſtulat. Vnde priuilegium, quod conceditur in ca. *Alma*, perſonis interdictis, vt in quatuor feſtiuitatibus poſſint intereſſe diuinis, etiam extenditur ad perſonas interdictas ab ingreſſu Eccleſiæ, poterunt enim illis diebus in Eccleſia intereſſe diuinis, non tamen celebrare, aut miniſtrare quia hoc in dict. cap. *Alma*, non conceditur.

Innoc. Panorm. Felin. Syluest. Couarr.

6. Primum diſcrimen inter hoc interd. & alia perſonalia.

Altera verò pars continet primam differentiam inter hoc interdictum & alia perſonalia, ſcilicet limitationem huius prohibitionis ad Eccleſiam, Et probatur ſufficienter ex dict. cap. *Is cui*, ibi *in ipſa*, & iterum. *In ea*, addendo enim hanc limitationem ſatis indicauit Pontifex, prohibitionem hanc ad illum locum limitari. Et ita intellexit Gloſſ. ibí, & omnes interpretes; & Innoc. & Couarr. ſuprà; & Abbas in cap. *Cum dilectus*, de conſuet. num. 20. & Nauarr. cap. 27. num. 170. vbi alios refert. Qui etiam explicant quid nomine Eccleſiæ intelligendum ſit: quod in ſuperioribus iam tetigimus. Et reſolutio eſt, per Eccleſiam intelligi quodlibet templum authoritate Epiſcopi publicè deputatum ad ſacra facianda, ſiue illud ſit benedictum, ſiue non, nam hæc eſt ſignificatio illius vocis ſecundum communem vſum Eccleſiæ, & ſumitur ex cap. pen. de Imm. Eccleſ. Celebratio ergo, vel participatio diuinorum in tali Eccleſia interdicitur per hanc cenſuram, non verò extra illam. Ratio eſt quia per nullam cenſuram plus prohibetur, quàm verba legis, vel ſententiam contineant, vt ſuprà diximus. Sed ex vi verborum, per quæ fertur hæc pœna, non fit prohibitio diuinorum ſimpliciter: ſed cum determinatione Eccleſiæ: ergo non eſt extendenda prohibitio: ergo extra Eccleſiam omnia alia, quæ anteà licebant tali perſonæ, poſteà licent, vt eſt facere ſacrum in priuato oratorio approbato, recipere ſacramentum Vnctionis in domo ſua, & quælibet alia ſacramenta extra Eccleſiam, vt rectè docent iidem auctores, & Nauar. c. 25. n. 75. & Syluest. *Interdictum*, 6. q. 5. qui eodem modo eſt intelligendus ver. *Suſpenſio*, n. 5. circa finem. Neque aliud colligitur ex c. *Latores*, 22. q. 5. nam tota illa prohibitio, de qua ibi eſt ſermo, intelligenda eſt cum eadem limitatione, ſcilicet in Eccleſia.

Gloſſ. Innoc. Couar. Abb. Nauar.

7. An ſic interdictus poſſit extra Eccleſiam exiſtens audire miſſam quæ intra illam celebratur.

Quæri autem poteſt, an ſic interdictus extra Eccleſiam exiſtens, poſſit audire diuina, quæ intra illam fiunt. Videtur enim tunc non violare ſuum interdictum, quia non ingreditur Eccleſiam, directè autem ſolùm eſt interdictus à tali ingreſſu. Item aliàs ſi è contrario miſſa diceretur extra Eccleſiam, peccaret perſona ſic interdicta illam audiens ex Eccleſia, vt ſeruetur commutata proportio. Conſequens autem videtur falſum; quia ex vi huius interdicti ſolùm in Eccleſia prohibentur diuina. Nihilominùs dicēdum videtur, non eſſe licitū perſonæ ſic interdictæ audire

miſſam, vel officia diuina, quæ in Eccleſia dicuntur, etiamſi poſſit ea audire extra Eccleſiam exiſtens. Ratio eſt, quia ex vi illius interdicti hoc principaliter prohibetur; ideò enim alicui interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, vt diuinorum, quæ in ea fiunt, particeps nõ fiat. Dices, hunc eſſe finem præcepti, & ideò, quamuis in aliquo particulari actu non ſeruetur, non propterea violari cenſuram, ſi aliàs non agitur contra materiam prohibitam. Reſpondeo; non eſſe finem extrinſecum, ſed ita intrinſecum, vt contineatur etiam ſub materia præcepti prohibita: ita enim interpretantur iura ſuprà citata interdict. hoc ab ingreſſu Eccleſiæ, vt formaliter, ſeu virtute contineat prohibitionem omnium diuinorum, non ſimpliciter, ſed in tali loco. Dicere etiam poſſumus, eum, qui ſic audit diuina in Eccleſia, licèt non ingrediatur, corpore, ingredi animo, & ſenſu; cùm tamen hoc totum prohibitum ſit ex vi illius interdicti. Et per hoc reſponſum eſt ad primam dubitandi rationem. Ad ſecundam verò pendet reſponſio ex his, quæ dicemus circa alteram differentiam.

Occurritur obiectioni.

Corollarium præcedentis concl.

8. *Syluest.* Et iuxta hanc doctrinam rectè dicit Syluest. *Interdict.* 6. q. 6. ſi Diaconos v. g. interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ Euangelium ſolemniter cantet extra Eccleſiã ipſe exiſtens, miniſtrando tamen ſacerdoti dicenti Miſſam intra Eccleſiam, irregularitatem incurrere: quia, licèt corporaliter videatur miniſterium illud extra Eccleſiam exercere; tamen moraliter intra Eccleſiam miniſtrare cenſetur: quia ſacrum ipſum cui miniſtrat, intra Eccleſiam fit & ad illud cooperatur. At verò rectè etiam addit Syluest. ſi ſacerdos extra Eccleſiam ſacrum faciat, & Diaconus interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ex Eccleſia illi miniſtret cantando ſolemniter intra Eccleſiam Euangelium, vel Epiſtolã etiam tunc fieri irregularem quia licet hæc Miſſa extra Eccleſiam dicatur, & actio miniſtri, quatenus eſt cooperatio ad illam, videatur ordinari extra Eccleſiam; tamen ſecundum ſe fit re vera intra Eccl. eſtque ſolemnis adminiſtratio ordinis contra cenſuram Eccleſiæ; & ideò ſufficit ad irregul. incurrendam. Addit verò in his caſibus etiam ſacerdotem facientem ſacrum fieri irreg. etiamſi ipſe interd. non eſſet: quia participat cum miniſtris in crimine. Sed hoc falſum eſt, quia nulla talis irregul. eſt in iure lata contra ſic participantes; ſed ſolùm contra ipſum clericum violantem cenſuram quia ipſe eſt ligatus, vt patet ex d. cap. *Is cui*, niſi ergo ipſe ſacerdos ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus ſit, hanc irregularitatem non incurrit, Et tunc neceſſe eſt, vt intra Eccleſiam ſacrum faciat. Nã ſi extra Eccleſiam diceret, licèt Diaconus v. g. intra Eccleſiã caneret Euangeliũ, ſacerdos, non fieret irregularis: quia principalis actus eius extra Eccleſiã fit.

9 *An ſic interdictus poſſit dicere, vel audire miſsã in cœmeterio.* Vlteriùs verò circa hanc partem inquiri poteſt, an ſic interdictus poſſit in cœmeterio Miſſam dicere, vel eum, aut alia diuina officia audire, ſi ibi dicantur. Aliqui enim affirmant, poſſe, & citant Gloſſam ca. *Is cui*, de Sent. excomm, in 6. verb. *Cœmeterio*, quæ re vera id non dicit. Poteſt autem ſuaderi, quia cœmeterium in rigore non eſt Eccleſia: ergo interdicto ingreſſu Eccleſiæ præciſè, non interdicitur cœmeterij ingreſſus; præſertim cum in materia pœnali, ac propterea odioſa, verba ſint ſtrictè intelligenda. Oppoſitam verò ſententiam tenet Abbas in cap. *Cum Eccleſia*, de Immun. Eccleſ. Et poteſt fundari in d. cap. *Is cui*, nam ibi dicitur, huiuſmodi perſonam ſic interdictam, ſi in eo ſtatu moriatur, non poſſe ſepeliri in cœmeterio. Reſpondent aliqui, hoc ideò eſſe, quia per tale interdictum priuatur perſona Eccleſiaſtica ſepultura, qualis eſt etiam illa, quæ fit in cœmeterio Eccleſiæ. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit: nam, ex vi huius interdicti, non priuatur quiſpiam ſepultura Eccleſiaſtica, niſi

1 Opinio.

Vera ſententia. Abb.

Euaſioni occurritur

A quatenus priuatus eſt ſacro vſu Eccleſiæ; ſi ergo ex vi illorum verborum ſub eo interdict. non includitur cœmeterium quoad ſacros vſus viuentium, neque, etiam includetur quoad vſum ſepulturæ; vel è conuerſo, ſi quoad hunc poſteriorem vſum includitur, vt prædicto textu dicitur, etiam includitur quoad alia officia diuina. Quia illud non eſt peculiari extenſione, quæ aliis verbis quoad vſum ſepulturæ facta ſit: nullibi enim legitur talis extenſio, ſed ex vi ipſius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ talis effectus ſequi cenſetur. Ratio autem eſſe videtur, quam ibi tangit Gloſſa; quia nomine Eccleſiæ cœmeterium comprehenditur tanquam acceſſorium ſub principali: vt colligitur ex cap. *Si ciuitas*, de Sent. excomm. in 6. vbi interdicta Eccleſia dicitur conſequenter eſſe interdi- B ctum cœmeterium: ergo ſimiliter in præſenti, cùm quis interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ eadem ratione interdictus eſt ab ingreſſu cœmeterij: nam eadem ratio hic procedit, ſcilicet quòd acceſſorium comprehenditur ſub principali. Sicut etiam ſic interdictus celebrans in quacunque capella Eccleſiæ, ſine dubio peccaret, & irregularis fieret, quia qui totum prohibet, quamlibet etiam partem interdicit. At verò quoad hoc æquiparantur cœmeterium, & capella argumento dicto cap. *Si ciuitas*.

Cap. Si ciuitas, de Sent. excommun.

10 *An ſic interdicto ſit prohibitũ cœmeterium ſeparatum ab Eccleſ.* Inſurgit verò difficultas ex hac ratione, quia ad ſummum procedit de cœmeterio Eccleſiæ contiguo non verò de ſeparato. Nam in d. cap. *Si ciuitas*, dicitur, interdicta Eccleſia interdici cœmeterium contiguum, non verò non contiguum: ergo pari ratione C idem erit dicendum in præſenti. Eſt autem ratio, quia cœmeterium quod non eſt contiguum, non comparatur ad Eccleſiam, vt quid acceſſorium, ſed tantum quidam locus per ſe diſtinctus; ideóque non cõprehenditur nomine Eccleſiæ; quod ſecùs eſt in cœmeterio contiguo. Nihilominùs Gloſſ. in d. c. *Is cui*, dicit in hoc interd. non oportere diſtinguere de cœmeterio contiguo, vel non contiguo, & habet fundamentum in illo textu quatenus abſolutè dicit hominem ſic interdictum nõ debere in cœmeterio ſepeliri, nihil diſtinguens de cœmeterio contiguo, vel non cõtiguo: ergo in neutro poteſt ſepeliri ſic interdictus: ergo eadẽ ratione non poteſt talis perſona interdicta ingredi cœmeterium, etiam nõ contiguum Eccleſiæ D ad quælibet alia diuina officia celebranda, vel participanda; atque ita Gloſſa prædicta indifferenter loquitur, dicens, cœmeterium quodlibet eſſe interdictum tali perſonæ. Vt verò reſpondeat ad dictum c. *Si ciuitas* conſtituit differentiam inter locale interdictũ ipſius Eccleſiæ, & interdictum perſonale ab ingreſſu Eccleſiæ: nam illud quaſi inhæret loco, & ideò efficit etiam locum ſacrum contiguum, non verò disiunctũ hoc verò afficit perſonã, eamq; priuat vſu loci ſacri, ideóque non refert locorum contiguitas, vel disiunctio. Præſertim, quia aliàs illuderetur interdictum ſi poſſet quis ſepeliri in cœmeterio non contiguo.

Pars affirmans.

Pars neg. Gloſſ.

11 *Excluditur Gloſſa reſponſio.* Sed hæc reſponſio non videtur ſatisfacere, quia, licèt hoc interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ cadat directè in perſonam tamen nõ ſimpliciter illam interdi- E cit, ſed ſolùm reſpectu loci expreſſi in ſententia, vel lege; hic autem locus ſolùm eſt Eccleſia, vt ſupponimus, & de hoc inquirimus quid nomine Eccleſię cõprehendatur: ex d. autem c. *Si ciuitas* colligitur comprehendi cœmeterium contiguum, non verò disiunctum, quòd nõ prouenit ex eo quod interdictũ illud locale eſt, ſed ex ratione ſuprà tacta, quòd cœmeterium contiguum eſt quid acceſſorium Eccleſiæ, non verò disiunctum; quæ ratio etiam in præſenti locum habet: ergo differẽtia illa nihil ad præſẽs refert. Neq; etiam hinc ſequitur eludi hoc interdictũ, quia ipſum de ſe eſt limitatum ad talem locum; & ideò, ſi in illo

ſerue

ſeruetur, non illuditur, etiamſi actus ſimilis extra illũ locũ exerceri valeat: ſicut non illuditur hoc interdictum etiã ſi quis poſſit celebrare in oratorio priuato.

12. *Reſolutio quæſtionis.*

Eſt ergo res hæc vtrinq; ſatis dubia. Cenſeo tamẽ in primis, ex vi huius interdicti non prohiberi aliquẽ, quominùs poſſit celebrare diuina, aut ea participare, vel eis intereſſe ſi fiant in cœmeterio nõ contiguo alicui Eccleſiæ. Hoc probat optimè ratio proximè facta, quia in toto rigore tale cœmeterium nõ comprehenditur nomine Eccleſiæ; neque eſt vlla ratio ob quam ad illud fiat talis extenſio. Eò vel maximè, quòd talis locus non eſt deputatus ad alios vſus ſacros præterquam ad ſepulturam Eccleſiaſticam; ideóq; reſpectu aliorũ diuinorum officiorum ferè ſe habet ſicut alia loca priuata, quamuis habet maiorẽ quãdam decentiam, eò quòd aliquo modo locus ſacer ſit: tamen hoc non eſt ſatis, vt ſub illo interdicto cõprehendatur quantùm ad alios actus. Nam etiam priuatum oratorium eſt aliquo modo locus ſacer, & nihilominùs Eccleſiæ nomine non comprehenditur.

13. *Ex vi huius interdicti prohibetur Eccleſ. ſepultura etiã in cœmeterio non cõtiguo.* *1. expoſitio cap. Is cui.*

Nihilominùs tamen addo ſecundò, ex vi huius interdicti prohiberi eccleſiaſticam ſepulruram etiã in cœmeterio non contiguo. Hoc probat mihi abſoluta deciſio d. cap. *Is cui*, vt ſuprà expendimus. Oportet tamen recolere duplicẽ interpretationem illius textus, quam in fine ſuperioris diſp. tetigimus. Vna eſt, vt hæc pœna non referatur ad omnem perſonam interdictam ab ingreſſu Eccleſiæ, ſed ad illam tantum, quæ violauit hoc interdictum celebrando in Eccleſia. Iuxta quam interpretationem nullum argumentum ex illo loco ad rem præſentem deſumi poteſt: nam, dicemus in illo textu non declarari, hunc eſſe effectum huius interdicti, ſed imponit vt ſpecialem pœnam celebranti contra hoc interdict. atque ita ruit totum fundamentum ſecundæ ſententiæ propoſitæ. Imò iuxta hanc expoſitionem ex illo textu non colligitur, hoc interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ habere hunc effectum priuandi eccleſiaſtica ſepultura; ſed id colligi debet ex illa generali regula ſuprà tradita, quòd hoc interdictũ habet omnes effectus interdicti perſonalis non vbique ſed in Eccleſia; vnde ſolùm fit priuare etiam ſepultura in Eccleſia non tamen in quolibet alio loco ſacro, ſeu cœmeterio.

14. *Alia euſdem cap. expoſitio.*

Hæc verò interpretatio illius textus ſingularis eſt; alia verò expoſitio eſt communiter recepta, & ideò magis probanda, ſcilicet: ibi declarari hũc, vt effectũ talis interdicti, quod magis eſt conſentaneum verbis textus: tùm, quia illa relatio, & coniunctio, *talis quoque, &c.* planè refertur ad perſonam ſic interdict. de qua vt ſic principaliter erat ſermo in textu, & non quatenus nouũ crimen cõmiſit; tùm etiam, quia illa conditio, *ſi tali interdicto durante, &c.* fruſtrà poneretur, ſi nõ eſſet ſermo de effectu interdicti, ſed de pœna ob tranſgreſſionem: nam hæc poſſet executioni mandari, etiamſi interdictum non duraret. Igitur in illa parte declaratur hic tanquam ſpecialis effectus interdicti; declaratur autem ſub ea conditione, *niſi pœnituerit*, quam citato loco diſputationis præced. ſatis explicuimus. Cùm ergo ibi abſolutè dicatur, *In Eccleſia, vel cœmeterio* quodlibet cœmeterium comprehenditur etiam non contiguum. Quomodò autem hæc aſſertio cùm præced. cohæreat explicãdum ſupereſt: cur enim potiùs quoad hũc effectum fit extenſio ad cœmeterium diſiunctũ quam quoad alios? Item reſpondere oportet ad cap. *Si ciuitas*, nam repugnare videtur ſaltem argumento ſumpto à paritate rationis.

15. *Cur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ prohibeatur ſepultura in cœmeterio ſeparato, non verò in illo ſacra audire.*

Dico igitur, hanc fuiſſe ſpecialem declarationem illius textus quoad hunc effectum, quæ nõ fundatur in illo principio quòd acceſſorium ſequitur naturã principalis, & ſub illo comprehẽditur: nam hoc non

A habet locum in cœmeterio ſeparato, vt rectè probatum eſt: imò neque ad contiguum hic rectè applicatur, vt poſteà dicam: ſed fundatur in hoc, quòd, quãtum ad vſum ſepulturæ, perinde ſe habet quodlibet cœmeterium, ſiue cõiunctum, ſiue ſeparatum, ac ipſa Eccleſia, quia per ſe & directè eſt locus inſtitutus, ac deputatus ad hunc ſacrum vſum, ſicut Eccleſia ad alios: & ideò, quantum ad hãc prohibitionem reputatur tanquam Eccleſia. Vnde etiam ſecũdum communem modum loquendi ſepultura in tali loco dicitur Eccleſiaſtica: ob hanc ergo cauſam facta eſt illa extenſio quoad hunc vſum ſepulturæ. Ex qua nõ ſumitur argumentum ad alios actus: imò ex ſpeciali declaratione hic facta, colligi poteſt non eſſe idem de reliquis.

B Atque hinc vlterius infero, ex vi huius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ non priuari aliquem ingreſſu cœmeterij etiam cõtigui Eccleſiæ, nec celebratione diuinorum officiorũ in ipſo. Quod ſenſit Philippus Franc. in d. c. *Is cui*, & nonnihil fauet cap. *Latorem*, 33. q. 2. vbi quidam interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ ad fores eius aſſiſtere, & ibi Deum deprecari permittitur: ergo nõ intelligitur excluſus ab Eccleſiæ cœmeterio. Ratio eſt illa generalis, quòd verba pœnalia reſtringenda ſunt quantũ proprietas eorum patitur, niſi vel aliter in iure declaratũ ſit, vel alia neceſſaria ratio cogat. Hic autem in rigore nomine Eccleſiæ non ſignificatur cœmeterium; nec eſt ius aliquod, aut ſufficiens ratio, quæ cogat ad illam extenſionem faciendã; ergo. Probatur minor, quia, ſi eſſet aliquod

16. *Ex vi interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ non prohibetur ingreſſus in cœmeterio etiam contiguo.* *Philipp. Franc.*

C ius, maximè eſſet dictum ca. *Is cui* vbi declaratur cœmeterium comprehẽdi quoad effectum priuationis ſepulturæ: oſtẽdimus autem, hoc eſſe ſpeciale in illo effectu, ideóq; non eſſe extendendum ad alios; alioqui etiam in cœmeterio non contiguo eſſet prohibitus talis ingreſſus, quod falſum eſſe oſtendi: igitur ex illo textu colligi non poteſt hæc extenſio ad cœmeterium etiam contiguum Eccleſiæ. Rurſus, ſi aliqua ratio cogeret, eſſet maximè illa, quod acceſſoriũ ſequitur principale; at hoc eſt verum in fauorabilibus, non autem in pœnalibus, & odioſis.

Excluditur fundamentũ cõtrariæ ſententiæ.

17. *Occurritur obiectioni.* *Cap Si ciuitas.*

Dices, licèt hoc videatur odioſum reſpectu perſonæ, quæ interdicitur; tamen reſpectu Eccleſiæ eſt fauor; hoc ergo ſatis eſt, vt fiat extenſio. Ob ſimilem

D enim rationem in dicto cap. *Si ciuitas*, interdicta Eccleſia, dicitur eſſe interdictũ cœmeterium contiguũ. Reſpondetur, nullum fauorem Eccleſiæ ab ipſa intentum in hoc inueniri, quia, quando ipſa interdicit aliquem ab ingreſſu Eccleſiæ, id ſolùm intẽdit, quod verbis declarat; quòd ſi plus voluiſſet expreſſiſſet, ſeu declaraſſet. Nec pertinet, per ſe loquendo, ad fauorem Eccleſiæ, vt pœnalia verba extẽdantur, alioqui eo titulo ſemper eſſent pœnæ latæ intelligendæ, cõtra iuris regulam. Nec ca. *Si ciuitas* in ea ratione fundatur, ſed in alia ſpeciali, ſcilicet, *ne vilipendi valeat ſententia interdicti* quæ ratio habet locũ in interdicto locali, de quo ibi eſt ſermo non verò in perſonali, quale eſt id, de quo agimus: quia, cùm afficiat perſonam ſolùm in ordine ad talem locum, quamuis extra

E illum in loco etiam vicino, & contiguo celebrare poſſit, non propterea contemnitur, aut vilipenditur interdictum.

18. *Capellæ quoad hũc effectũ nomine Eccleſiæ veniũt.*

Non oportet tamen hoc extendere ad Capellas Eccleſiæ, vt ſuprà obiiciebatur: quia Capellæ reuera ſunt partes Eccleſiæ, & ideò ſub ipſo toto comprehenduntur, quando ingreſſus Eccleſiæ interdicitur: ſecus verò eſt de cœmeterio, non enim eſt pars Eccleſiæ, ſed omnino extra illam, & ideò in rigore nomine Eccleſię, non comprehenditur quoad pœnalia, niſi vbi id ſpecialiter declaratum eſt.

Ext!

Explicatur alia differentia inter hoc interdictum & reliqua.

19. VLtimo loco explicāda ſupereſt alia differentia, quam ſuprà inſinuauimus inter hoc interdictū, & reliqua. Eſt autem differentia, quia alia interdicta non priuant hominem ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſuprà viſum eſt; diximus enim, quando diuina officia non celebrantur, poſſe vnumquemque non obſtante interdicto, ingredi Eccleſiam, & in ea priuatas orationes fundere. At verò hoc interdict. priuat hominem ingreſſu Eccleſiæ, vt verba ipſa ſonant. In hac autem differentia non conueniunt Doctores: multi enim ſentiunt, ex vi huius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ſolùm prohiberi ingreſſum Eccleſiæ ad celebranda, audienda, vel recipiēda diuina; non verò ad priuatas orationes fundendas, vel ad alias orationes. Ita ſentit Couar. in cap. *Alma*, p. 1. §. 1. n. 3. citans Calderinum, Ancharranum, Dominicum, & Frācum pro hac ſententia. Quam etiam tenet Nauar. in Sum. cap. 25. nu. 75. citans Archidiaconum, & communem in d. cap. *Is cui* & cap. 27. num. 170. referens alios, & ſumens argumentum ab excommunicatione, quæ maior eſt cenſura, & tamen non priuat ab ingreſſu Eccleſiæ propter priuatam orationem. Tenet etiam Angelus verb. *Suſpenſio*, 3. numero ſexto, Syluest. verb. *Suſpenſio*, quæſt. 5. circa finem, dicitque colligi ex ratione textus in d. cap. *Is cui*, nimirum ex illis verbis, *Cùm ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta*: nam hinc videtur colligi, priuatam orationem non eſſe ibi interdictam. Et hùc etiam videtur tendere ratio, quàm Nauarr. affert, quòd prohibitio ingreſſus Eccleſiæ reſpicit ſolùm diuina officia, ne ea quis faciat vel audiat in Eccleſia, Quod quidem de celebratione conſtat ex dict. cap. *Is qui*, de auditione verò exprimitur in cap. præſenti 5. quæſt. 2.

1. Sententia circa effectus huius interdicti. Couar. Nauar. Angel Syluest.

20. Contrariam tamen ſentētiam tenet Syluest. verb. *Interdictum*, 6. quæſt. 6. cum Monaldo, & Venuecio, quos refert: idem tenent Innocentius in cap. *Sacro*, num. 2. de Sent. excomm. Abbas, in cap. *Cum Eccleſia*, num. 5. de immunit. Eccleſ. & Calder. tract. de Interdicto Eccleſ. men. 2. verſ. *Sed quæritur*, & Felin. in cap. *A nobis*, num. 6. de Excep. Fundamentum eſſe poteſt, quia verba illa, *ab ingreſſu Eccleſiæ*, totam hanc vim habere videntur. Et ideò argumentum ab excommunicatione, vel aliis cenſuris ſumptum efficax non videtur: nam, licèt aliæ cenſuræ ſimpliciter grauiores ſint, hæc tamē poteſt habere aliquid ſpeciale, in quo alias ſuperet, cùm ipſa ſpecialis ſit, & per verba ſpecialia feratur, quæ prædictam vim habere videntur. Nec apparet aliquod fundamentū ſufficiens ad limitandum hāc prohibitionem ad illa duo capita, ſcilicet facere, vel audire diuina officia in Eccleſia: quia in dict. cap. *Is cui* ſolùm dicitur, prohibito ingreſſu Eccleſiæ, *conſequenter prohiberi celebrationem diuinorum in ea*; non verò excludit quin alia prohibeātur: ſed illius effectus meminit, quia intentioni illius cap. deſeruiebat, ſcilicet ad explicādam irregularitatem, quæ propter violationem huius cenſuræ incurritur: nam hęc propter ſolam celebrationem diuinorū ex officio incurritur; non verò propter alias actiones contra hoc interdictum, etiamſi ex vi illius prohibitæ ſint. Imò Panormitanus ſuprà pōderat verbū illud, *per conſequens*, nam ex eo intelligimus ipſum ingreſſum Eccleſiæ per ſe, ac ſimpliciter eſſe prohibitum, conſequenter verò celebrationem, quæ talem ingreſſum prærequirit.

2. Sententia Syluest. Abbas Calder. *Vgol tabu 6 c. 16 q 3 nu 1. & para. 1 per totum.* Innoc Felinus Panor.

21. Caput autem *Præſenti*, 5. quæſt. 2. in primis non videtur in proprio ſenſu adduci, nā verba eius ſunt, *Interdicta Eccleſia intrandi licentias & omnia diuina offi-* A *cia audiendi*. Quæ duas habent partes, & in priori fertur interdictū ab ingreſſu Eccleſiæ; in poſteriori verò noua pœna generalior ferri videtur: non enim additum eſt, *in ea*, ſed ſimpliciter prohibetur audire diuina officia, quòd (ex vi talium verborum) intelligitur vbicumque dicantur, quæ prohibitio non continebatur in interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, vt cōſtat. Vel certè, ſi quis omnino velit poſteriora verba coniungenda eſſe prioribus, & referenda eſſe ad Eccleſiam, dicendū eſt, illud nō fuiſſe interdictū ſimpliciter ab ingreſſu Eccleſiæ, ſed ſolùm ex parte, ſeu cum limitatione, ſcilicet intrandi ad audiēda diuina officia. Ex quo non licet inferre, quoties interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ fertur, licèt abſolutè, & ſimpliciter feratur; non prohiberi niſi actum audiendi, vel celebrandi B officia. Alioqui non receptio ſacramētorum in Eccleſia eſſet prohibita, quia recipere ſacramentum, non eſt audire, vel celebrare diuina officia.

Cap. Præſenti, 5 q. 2 expenditur.

Præterea, quòd hæc prohibitio extendatur etiam ad orationes priuatas in Eccleſia, videtur apparenter colligi ex cap. *Latorem*, 33. quæſt. 2. ibi, *Per annum integrum Eccleſiam non ingrediatur, ſed ante fores baſilicæ ſtans, orans, & deprecans Deum perſeueret*. In quibus manifeſtè eſt ſermo de priuata oratione; & illa permittitur fundi ante fores Eccleſię, ergo ſupponitur prohibita intra Eccleſiam ex vi talis cenſuræ. Illa enim particula aduerſatiua, *Sed ante fores &c.* ſatis declarat, prohibito ingreſſu Eccleſiæ, illam etiam deprecationem intra illam eſſe prohibitam, quę ad fores Eccleſiæ facienda dicitur. Quod aliter ſic vrgeo: nam, cùm C dicitur, vt ſic interdictus ſtet ad fores Eccleſiæ, & ibi deprecetur, vel intelligitur quòd ſtet ad diuina officia audienda, & deprecandum in eis; & hoc dici non poteſt, cū id prohibitū ſit ex vi talis interdicti, quòd ſuprà oſtenſum eſt, & ſumi poteſt ex dict. *Præſenti*, iuxta communem intellectum: vel intelligitur, vt ſtet ibi ad deprecandum abſque auditione diuinorum, & hoc ſuperfluè adderetur, niſi talis deprecatio prohiberetur fieri intra Eccleſiam ex vi illius interdicti. 22. *Cap. Latorem. 33 q 2.*

Quamuis ergo prior ſententia & communior & fauorabilior ſit, & propterea ſim ad eam propenſus & fortè in praxi poſſit probabiliter, & ſecurè ſeruari: nihilominùs in rigore iuris poſteriorem ſententiam veram eſſe opinor, quia fundamenta eius ſolidiora ſunt, & nullum fundamentum video ſufficiens in ra- D tione, vel iure ad limitandam illo modo prohibitionem ab ingreſſu Eccleſiæ abſolutè factam, & dictum ca. *Latorem*, apud me non parum facit, vt illa limitatio non admittatur. Aduerto tamen, cùm prohibetur ingreſſus Eccleſię intelligendum id eſſe formaliter, vt ſic dicam, de ingreſſu in Eccleſiam, vt Eccleſia eſt; id eſt, ad vtendum ea tanquam loco ſacro, & ſolemniter inſtituto ad orandum Deū, vel alia ſacra facienda. Vnde non opinor (etiamſi Abbas, & nonnulli alij contrarium ſentiant) ex vi huius interdicti eſſe prohibitum omnem ingreſſum in Eccleſiam ſolùm quaſi materialiter ſumptum, ſcilicet vel ad trāſeundum pœnam per eam, vt rectè dicit Innocentius ſuprà, vel ad loquendum, aut diſputādum, vel quidpiam ſimile; quia tunc nō vtitur aliquis Eccleſia, niſi E vt quodam communi loco: iura autem loquuntur de Eccleſia quoad ſacrum aliquem vſum. 23. *Inter duas propoſitas ſententias iudicium fertur.*

Quid verò dicendum ſit de audienda cōcione intra Eccleſiam, iuxta priorem opinionē ſatis conſtat, iuxta poſteriorem verò res eſt magis dubia. Dicendū verò cenſeo hoc non eſſe prohibitum, quia nullo iure hoc ſignificatur; & quia, licèt actio illa aliquo modo ſacra ſit, non tamen ita propriè, ac per ſe pertinet ad munus Eccleſiæ, quatenus templum eſt Deo dicatum, ſicut pertinet oratio, & aliæ actiones ſimiles: item quia verbum Dei nunquam prohibetur, eſt enim 24. *Hoc interdicto non prohibetur ingredi Eccleſiam ad audiendam concionem.*

enim ad conuerſionem maximè neceſſarium. De aliis verò actibus, qui pertinent ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam exterioris fori, vt ſunt eligere, abſoluere à cenſura, & ſimiles, certum eſt per ſe nō prohiberi in Eccleſia ex vi huius cenſuræ; quia reſpectu illorum etiam ſe habet Eccleſia merè materialiter, & alioquin tales actus non prohibentur ex vi Eccleſiaſtici interdicti, vt ex ſuperioribus conſtat.

DISPVTATIO XXXVI.

De Cauſis interdicti.

Poſt effectuum conſiderationem ſequitur vt de cauſis dicamus. Supponimus autem in hac cenſura locum habere quatuor communia cauſarum genera, quæ de cenſuris in communi declarauimus, de quibus in hac diſputatione ſigillatim dicemus: quia ſuppoſitis, quæ in ſuperioribus tractata ſunt, breuiter poſſunt expediri.

SECTIO I.

Qui poſſit cenſuram interdicti ferre.

1. *Regula generalis.* Qvæ regulæ generales in ſuperioribus traditæ, hic applicandæ ſunt. Prima eſt interdictum poſſe & ab homine, & à iure ferri. De homine id conſtat communi vſu Eccleſiæ, & ex dictis ſuprà de poteſtate ferendi has cenſuras; nam hæc poteſtas in hominibus reſidet, & ex multis iuribus, quæ hoc ſupponunt, vt cap. vltimum de Sent. excom. in 6. cum ſimilibus. Denique eſt res indubitata, & de fide. De iure etiam id conſtat ex eiſdem principiis; & inferiùs aſſeremus, & declarabimus varia interdicta, quæ ipſo iure lata ſunt.

2. Secunda regula eſt, eum poſſe hanc cenſuram interdicti ferre, qui poteſt excommunicare, vel ſuſpēdere; quæ inſinuatur in ca. *Cùm Eccleſiarum*, de Offic. ordin. Vbi quoad hoc excommunicatio, & interdictum æquiparantur. Et communiter recipitur, vt videre licet in Syluestro *Interdictum* 3.q.7. Couar. in c. *Alma*, part. 2. §. 2. n. 6. Nauar. c. 27. n. 168. Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. concl. 2. Ratio tradita eſt ſuprà diſp. 28. de Suſp. ſect. 1. quæ ibi videri poteſt, nam eadem omnino hîc locum habet. Solùm eſt hic aduertendum, hanc regulam intelligēdam eſſe de interdicto abſolutè, non deſcendendo ad determinatam ſpeciem interdicti localis. Nam multi prælati videntur in Eccleſia habere poteſtatem ferēdi cenſuras, & interdictum perſonale, qui nō poſſunt ferre interdictum locale, quod de Prælatis religionū notauit Soto ſuprà: de quibus ſaltem conſtat non eſſe in vſu, vt ferant interdictū locale, niſi fortaſſe vbi in aliquo oppido habent iuriſdictionem Eccleſiaſticam fori cōtentioſi, & quaſi Epiſcopalem. Ratio autē eſſe videtur, quia iuriſdictio horum prælatorum magis eſt in perſonas, quàm in territoria, aut loca: & ideò magis poſſunt ferre cenſuras in perſonas, quam in loca; agimus autem de poteſtate ordinaria, & non delegata.

Syluest. Nauar. Couarr. Soto.

Limitatio ſecundæ regulæ.

3. Atque hæc ratio maximè conuincit de interdicto generali loci. De interdicto enim ſpeciali in propriis Eccleſiis, vel domibus non videtur eadem ratio: quia talia loca regulariter exempta ſunt & eorum iuriſdictioni ſubiecta: cur ergo non poterunt in eis tale interdictum ponere? Sed, quidquid ſit de abſoluta poteſtate, & iuriſdictione, vſu non eſt receptum, vt talia interdicta ab his prælatis ponatur; vel quia ſunt

A media improportionata ad modum, finem religioſi regiminis: vel quia generaret ſcandalum in populo, & res eſſet Epiſcopis, & aliis prælatis Eccleſiarum odioſa. Et ob has fortaſſe cauſas eis etiam non eſt data huiuſmodi poteſtas, & iuriſdictio; vel per contrariam conſuetudinem eam amiſerunt.

4. *Quis poſſit interd. ipſo iure ferre.* Ex his regulis ſequitur, quoad interdicta à iure, eum poſſe ipſo iure interdictū ferre, qui poteſt condere canonicum ius, & ſub cēſuris ad illud obligare. De qua poteſtate, & de habentibus illam ſatis diximus tractando de cenſuris in comm. Similiter, quod ſpectat ad hominē, duobus modis poteſt homo habere hanc poteſtatē, ſcilicet ordinariam, & delegatā, ſicut de cenſura in comm. diximus, & in particulari de interdicto probari poteſt ex c. *Sanè*, 2. de Offic. de-

B leg. & ex c. *Epiſcoporū* de Priuil. in 6. Et ratio eſt eadē, quia hæc poteſtas nō poteſt eſſe in hominibus, quin in aliquo ſit tanquam propria & ex officio, quod eſt eſſe ordinariam: & inde fit vt etiam delegari poſſit, quia nec ex parte poteſtatis repugnat quin delegabilis ſit, nec ex parte iudicis ordinarij, quin delegare eā poſſit. Eſt autē hæc poteſtas ordinariè in Epiſcopis, vt conſtat ex dict. cap. *Epiſcoporum*, & aliis citatis, & ex cap. *Cùm & plantare*, §. *Excommunicatos*, de Priuil. Et ratio eſt, quia illi habent ordinariam, & principalem iuriſdictionem Eccleſiaſticam fori contentioſi. Conſtat autem ſub Epiſcopis à fortiori comprehendi eorum ſuperiores, præſertim Pontificem, Concilium generale, & alios, de quibus ſuprà de cēſuris in communi ſatis dictum eſt. Comprehenduntur etiam

Ab homine dupliciter ferri poteſt.

Quis illam habeat ordinariam.

C illi, qui participant Epiſcopalem iuriſdictionem, vt ſunt aliqui Abbates cap. *Sede vacante*, &c. de quibus eodem loco dictum eſt.

Sede vacante.

5. *An illam habeat capitulū Cathedralis Eccleſiæ ſede non vacante. Cap. Cùm inter, de conſuetudine.* Specialiter autem hic dubitari ſolet an capitulum Cathedralis Eccleſiæ poſſit cenſuram illam ferre, etiam quando Sedes non vacat. Et ratio dubitandi poteſt ſumi ex ca. *Cùm inter*, de Conſuet. ibi, *Super eo, quod dicti canonici generale interdictum ab Epiſcopo veſtro, vel à vobis* (id eſt à decano, & Capitulo) *in ciuitate Cenomanenſi poſitum non ſeruabant, &c.* Quæ verba ſupponunt, interdictū non tantum ab Epiſcopo, ſed etiam à Capitulo ſolere ferri, conſtátque ex eodem textu tale interdictum fuiſſe validum. Nam Pontifex ſeruari illud præcipit nō obſtante conſuetudine cōtraria. Dicēdum verò eſt Capitulum iure ordinario nō

Concluſio.

D habere poteſtatem ferendi interdictū: quod ſentiunt communiter Canoniſtæ in cap. *Quæſiuit*, de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli, & Panormitanus in dicto ca. *Cùm inter* & Ioannes de Lignan. in tractatu de Interdicto, Couar. dicit n. 6. colligiturque ex dicto c. *Quæſiuit*, vbi dicitur, interdictū à canonico vel canonicis poſitum ſine conſenſu Epiſcopi non eſſe ab Epiſcopo ſeruandum, vel permittendum ab aliis ſeruari. Et ratio eſt, quia viuente Epiſcopo Capitulum non habet ordinariè iuriſdictionem fori contētioſi in territorium, & ciuitatem Epiſcopalem. Propter dictum verò cap. *Cùm inter*, addendum eſt cum eiſdem Doctoribus, ex conſuetudine, vel priuilegio aliquando habere Capitulū hanc poteſtatem. Quod

Panor. Ioann. de Lignan. Couar.

E confirmari etiam poteſt ex ca. *Si canonici*, & c. *Quoniam*, de Offic. ordin. in 6. vbi de ceſſatione à diuinis eſt ſermo, & forma, ac modus eam imponendi præſcribitur; de qua forma, an ſeruanda etiam ſit interdicto, infrà dicetur. Poteſt autem ex dict. ca. *Cùm inter* animaduerti differentia inter Epiſcopum & capitulum, etiam quando poteſt ferre interdictum generale in totum Epiſcopatum, Capitulum verò ſolum in ciuitatem Epiſcopalem, vt patet ex verbis textus ſuprà citatis. Et ratio eſſe videtur, quia nec priuilegiū, nec cōſuetudo amplius extenderentur rationabiliter; & ideò nunquam extendi ſolent.

Rur-

6. *An Epiſcopus poſſit ſine cõſenſu capituli interdicere.*

Rurſus inquiri poteſt, an è conuerſo poſſit Epiſcopus interdictum ferre ſine conſenſu Capituli. Aliqui Doctores abſolutè negant; ob cap. de Exceſſibus Prælatorum ibi, *Aut ſine iudicio Capituli eorum Eccleſias interdicere, &c.* Sed in primis textus ille non loquitur generaliter de omni interdicto, ſed de illo, quod in clericos vel eorum Eccleſias fertur: nam in fauorem clericorum ſpecialiter decretum illud conditum eſt, vt conſtat ex principio ipſius cap. & ratione eius. Vnde generaliùs poſſet hoc probari ex cap. *Quæſiuit*, de his quæ fiunt à maiori parte Capituli, ibi *Interdictum ſine tuo, & aliorum conſenſu fratrum poſitum obſeruare non debes, &c.* Vbi vterque conſenſus videtur requiri, quamuis non ſatis explicetur vtrumque eſſe neceſſarium. At vero ſuprà adnotauimus, tractando de ſuſpenſione, hæc & ſimilia iura contraria cõſuetudine, & Epiſcoporum præſcriptione derogata eſſe; atque ita poteſt Epiſcopus ſine conſenſu Capituli interdictum ferre tam in clericos, quàm in alios, quod etiã ſatis confirmat cap. 3. de conſuetudine in 6. & iuuat cap. 3. extra eodem. Et hæc ſufficiunt de ordinaria poteſtate.

Ca. Quæſiuit, de his quæ fiunt à maiori parte cap.

7. De poteſtate verò delegata, ſeu ex commiſſione, ſi de facto inquiratur, qui illam habeant, non eſt res, quæ ſub ſcientiam cadat; nam pendet ex voluntate delegantis. Si verò de capacitate agatur, qui ſcilicet ſint capaces huius poteſtatis, & à quibus delegari poſſit, hoc ſatis tractatum eſt de cenſuris in cõmuni, nec aliquid ſpeciale hîc occurrit. Cætera verò, quæ hîc deſiderari poſſent, complebuntur ſect. ſequenti propter habitudinem, quæ inter eum, qui interdicere, & eum, qui interdici poteſt, interuenit.

SECTIO II.

Qui poſſint interdici.

1. *De interdicto locali.*

SVppoſitis diuiſionibus interdicti ſuperiùs traditis. Dicendum eſt primò, locum tam generalem, quam particularem interdici poſſe. Hoc ſatis conſtat, ex doctrina data circa ipſas diuiſiones. Quæri autem poteſt primò, an vniuerſa Eccleſia interdici poſſit, vel, quod idem eſt, vniuerſa terra: nam, quantum ad ſpatia locorum, Eccleſia ex ſe per vniuerſum mundũ extenditur. Certum eſt igitur, neminem præter Romanum Pontificem poſſe vniuerſam Eccleſiam interdicere; neque etiam Concilium generale ſine approbatione, & concenſu ipſius Pontificis ſaltem ipſo viuente: quia nullus habet abſolutam iuriſdictionem in vniuerſam Eccleſiam præter ipſum Pontificem; interdictum autem ſine iuriſdictione poni non poteſt. Dico autem, *Ipſo viuente*, quia vacante Sede Apoſtolica, generale Concilium rite congregatum vniuerſalem hanc iuriſdictionem habet, quoad vim directiuam, & coerciuam ſaltem pro eo tempore; de quo aliàs. Summus ergo Põtifex poteſt in vniuerſam Eccleſiam interdictum indicere diuiſiuè, ſeu diſtributiuè, id eſt in quamcunq; Eccleſiæ partem: quia in quacunq; habet ſufficientem iuriſdictionem, & vbique poteſt ſubeſſe aliquando legitima cauſa vtẽdi illa; vt per ſe clarum eſt: Collectiuè autem loquendo de tota Eccleſia, quamuis nudè, & quaſi ſpeculatiuè, conſiderando, vel poteſtatẽ ex parte Põtificis, vel capacitatem ex parte loci, ex neutro capite repugnet tale interdictum: quia poteſtas Põtificia vniuerſaliſſima eſt & in ipſo loco nõ poteſt fingi repugnãtia, propter ſolam amplitudinem eius: nihilominus tamen, moraliter loquendo tale interdictũ eſt impoſſibile; quia nec poteſt occurrere legitima cauſa ad illud imponendum, neque eſſe in Eccleſiæ ædificationem, ſed potius in deſtructionem.

A Deinde interrogari poteſt, quantus locus interdici poſſit ab Epiſcopis ſummo Pontifici inferioribus. Hæc autem loci quantitas non poteſt menſurari per locales terminos phyſicos, vt ſic dicã; nam hoc modo ex parte loci non repugnat ampliſſimum quemque locum interdici, vt ex ſuperiori puncto facilè cõſtat. Solùm ergo tractari poteſt de terminis iuriſdictionis. Et hoc modo, certum eſt, totam diœceſim cuiuſcumque Epiſcopi poſſe ab eo interdici, non tãtùm diuiſiuè quamcumque partem eius, ſed etiam collectiuè ſimul totam: quia habet Epiſcopus ſufficientem iuriſdictionem in totam diœceſim ad hunc effectum, &, aliquando poteſt interuenire ſufficiens cauſa, quamuis rara ſit, nam grauiſſima, & valdè generalis eſſe debet. Neq; oportet excipere loca exempta inter diœceſim contenta, quia illa etiam generali interdicto comprehenduntur, vt conſtat ex cap. *Cùm inter*, de Conſuetudine, & ex aliis ſuprà tractatis. 2. *Quantus locus poſſit interdici ab Epiſcopis.*

B

3. *An Epiſcopus interdictum generale extra terminos ſuæ diœceſis extendere poſſit.*

Solùm ergo ſupereſt interrogandum, an poſſit Epiſcopus particularis generalem interdicti ſententiam extra terminos ſuę diœceſis extendere ex vi ordinariæ iuriſdictionis; nã de delegata à ſuperiore, & habente iuriſdictionem magis vniuerſalem, nulla eſt difficultas. Ad hoc autem breuiter dicendum eſt, per ſe, ac directè non poſſe, quia extra ſuam Diœceſim iuriſdictionem non habet; ſententia autem ſine iuriſdictione lata nulla eſt. Indirectè autem, & quantum neceſſe eſt, vt interdictum latum in totam Diœceſim propriam non contemnatur aliquantulum extendi poteſt extra terminos propriæ Diœceſis virtute iuris communis, quod hanc extẽſiõnem fecit, vel totum illum locum ſubiecit, quantum ad hunc effectum, Epiſcopali iuriſdictioni in cap. *Si ciuitas*, de Sent. excomm. in 6. vt in diſput. prim. huius materiæ latiùs diximus. Dices, aliquando poteſt Epiſcopus interdicere perſonam exiſtentem in aliena Diœceſi: ergo & locum. Item poteſt interdicere ſubditum alterius Diœceſis, ſi in propria verſetur, & in ea delinquat: ergo etiam poterit locum alterius Diœceſis interdicere, ſi ſuus ſubditus in eo verſetur, & in eo delinquat. Ad priorem partem reſpondetur negando conſequentiam, quia perſona poteſt mutare locum, & manere ſub iuriſdictione eiuſdem Epiſcopi, ſi non mutet domicilium; & in eo caſu poteſt Epiſcopus ſubditum ſuum in aliena Diœceſi exiſtentem interdicere, quia in illum retinet iuriſdictionem, vt latiùs diximus de cenſuris in communi. Secùs autem eſt de loco, quia in illum nullam iuriſdictionem habet. Similiter ad aliam partem negatur conſequentia, quia perſona delinquens in alterius Diœceſi fit ei ſubdita ratione delicti; locus autem, in quo alienus ſubditus peccat, non proptereà ſubiicitur Epiſcopo ipſius delinquentis, ſed potius ipſe delinquens ſubditur Epiſcopo loci; quia in ipſo, & nõ in loco exiſtit cauſa, & culpa delicti. Quæ ratio, etiam in interdicto ſpeciali loci, locum habet, & ideo in illo etiam tota hæc doctrina procedit. Eſt etiã alia ratio, quia interdictum loci non tam eſt grauamen loci, quàm perſonarum, quæ ad locum pertinent, non poteſt autem vnus Epiſcopus propter delictum ſui ſubditi, perſonas ſibi non ſubditas grauare interdicendo locum ipſorum in aliena Diœceſi exiſtentem, etiamſi in illa proprius ſubditus peccet. Atque hæc ratio (vt hoc obiter expediamus) etiam probat; quamuis vnus Epiſcopus poſſit perſonale interdictum ſpeciale ferre extra propriam Diœceſim, non tamen generale, quia ferret illud in perſonas ſibi non ſubditas, quod facere non poteſt.

C D E

Couar.

4. *An per interdictum particulare*

Tandem dubitari poteſt, an loca non ſacra, ſeu rebus diuinis non deputata interdici poſſint. Quod quidem dubium non habet in interdicto generali, nam

Loca nõ ſacra poſſint interdici. *Rationes dubitandi.*

nam ex dictis ſuperius diſputatione 32. conſtat, interdicto generaliter aliquo loco, interdici omnia particularia loca etiam non ſacra. De interdicto autem particulari oritur nonnulla dubitatio ex conſuetudine Eccleſiæ: quia per illud nunquam ſolet interdici niſi aliquod templum, ſeu Eccleſia. In contrarium verò eſt, quia non videtur vlla ratio, cur non poſſit locus non ſacer per ſe ſolus interdici, ſicut interdicitur vt pars alicuius loci vniuerſalis. Et reuera hoc ita eſt, ſi nudam poteſtatem, & abſolutam non repugnantiam conſideremus. Tamen, moraliter loquendo, id non fit, quia eſſet inutile, & ſuperuacaneum, locum aliàs non deputatum ad diuina officia particulariter interdicere, ſi loca ſacra ad illud munus deſtinata maneant libera; quod non ita eſt in interdicto generali: quia interdicendo omnia loca ad diuina officia grauior multo fit interdictio Eccleſiarum, cùm etiam extra illas non poſſint diuina celebrari. Quòd ſi quis fingat interdici in primis Eccleſiam, vel Eccleſias? deinde vero interdici ſpeciatim aliqua loca particularia, præſertim priuata oratoria, aut totam aliquam domum, &c. Facile concedam hoc rectè fieri poſſe, quia interdum habere poteſt & cauſam, & vtilitatem moralem, & aliunde non eſt repugnantia: quòd, ſi hoc non eſt in vſu, ideo eſt quia faciliùs feruntur generalia interdicta localia. Et hæc de loco.

De interdicto perſonaliter.

5 *Regula generalis.* Syluest. Nauar.

DIco ſecundò, omnes perſonæ, quæ excommunicari poſſunt, poſſent etiam interdici, quantum eſt ex parte perſonæ, ſi reliqua cõcurrant, id eſt cauſa, iuriſdictio ſufficiens. Ita Syluest. *Interdictum*, 3. in principio Nauarr. c. 27. n. 168. & reliqui omnes. Et ratio eſt, quia ex parte fidelium eadem eſt capacitas ad quãcumque cenſuram, ſi ex parte iudicis, ſeu ſententiæ; aut legis omnia etiam neceſſaria concurrant. Videantur ſupra dicta de cenſuris in communi.

6 Sed præter hæc communia, quædam ſpecialia notanda ſunt. Primum eſt, Epiſcopos non poſſe interdici per ſententiam, ſeu generalem legem, per quam interdicuntur omnes, qui hoc, vel illud delictum fecerint, quia ita ſtatutum eſt in cap. *Quia periculoſum*, de Sentẽtia excommunicationis in 6. quem textum ſuprà agentes de ſuſpenſione latè expoſuimus; quia in hoc æquiparantur ſuſpenſio, & interdictum. Secundum eſt, non ſolùm particulares perſonas, ſed etiam communitates interdici poſſe; in quo etiam differt interdictum ab excommunicatione, & cum ſuſpenſione conuenit: quæ eſt ſententia communis & certa, ſumitúrque ex c. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis in 6. & ex dictis ſuprà inter explicandum diuiſiones interdicti; & infrà afferemus varia iura, in quibus huiuſmodi interdictum ipſo facto incurrendum in communitatem fertur. Quomodo autem tale interdictum liget ſingulas perſonas, vel communitatem, in ſuperioribus explicatum eſt: nam quantum ad actus, ſeu effectus, qui non poſſunt exerceri niſi per particulares perſonas, ligat ſingulas, ne inutile ſit interdictum, vt dicitur in dict. cap. *Si ſententia*, quamuis non liget illas per ſeſe, ſeu ratione ſui, ſed vt partes ſunt talis communitatis.

Etiã confuſe & ſine culpa propria.

Hinc etiam proprium eſt huius cenſuræ, vt non ſolùm ferri poſſit in perſonam certam vnam, vel plures; ſed etiam confuſè, & generatim in multitudinem aliquam perſonarum ſingulas ligando quoad actiones proprias, & perſonales; quod in ſuſpenſione non inuenitur. Imò etiam eas interdicendo ſine culpa earum, vel totius communitatis, vt ſic, vt poſteà videbimus; quod etiam in ſuſpenſione non contingit, quia neceſſaria ſaltem eſt culpa cõmunitatis.

Hinc vero naſcitur dubium, an hoc generali modo poſſint interdici infantes, ſeu perpetui amentes; nam per particulare interdictum perſonale certum eſt non poſſe: quia tale interdictum non fertur niſi propter propriam culpam, cuius hæ perſonæ capaces non ſunt; interdictum autem generale poteſt ligare aliquem ſine propria culpa, & ideo de illo eſt ſpecialis dubitatio. Nam propter hanc rationem Nauarr. in Summa cap. 27. n. 168. abſolutè dicit hos infantes comprehendi interdicto generali. Sed circa hanc dubitationem videnda ſunt ſuprà dicta de perſonis, quæ excludendæ ſunt à loco interdicto, tempore diuinorum officiorum, vbi diximus non eſſe neceſſarium excludere has perſonas vſu rationis carentes. Eadem ergo ratione hic dicendum cenſeo, has perſonas non ligari huiuſmodi interdicto, quia hæc cenſura eſt veluti priuatio quædam moralis diuinorum, priuatio autem ſupponit capacitatem in eo, qui priuatur: cùm ergo hi non ſint capaces diuinorum officiorum. priuari non poſſunt, vel ligari hac cenſura. Præterea, quia vel iſti ligantur, eo quòd directè obligentur, & hoc dici non poteſt, quia illi non ſunt capaces obligationis; vel ex eo quòd alij, ſcilicet miniſtri Eccleſiæ obligentur ad vitandos illos in diuinis officiis; & hoc etiam non eſt verum, quia miniſtri Eccleſiæ non obligantur ad vitandum alium, niſi ſuppoſito quòd ille ligatus ſit. Atque ita ſentit Syluester *Interdictum*, 2. Particul. 17. nam dicit, interdicto populo, interdici impuberes, ſi ſint doli capaces; vnde ſecus eſſe ſentit, ſi non ſint doli capaces. Idem Couarr. c. *Alma*, 2. part. §. 4. nu. 5. qui tamen addit, non tantùm impuberes doli capaces, ſed etiam minorem vſum rationis habentes, ſi iam ſciunt diſcernere diuina, eſſe etiam capaces interdicti. Sed iam in ſuperioribus dixi, neceſſarium eſſe vſum rationis, qui ad peccandum ſufficiat, & hoc probant rationes factæ: quicumque autem habet hunc rationis vſum, dicitur in præſenti doli capax, & ideo non oportet medium illud diſtinguere inter infantes non vtentes ratione, & doli capaces. Eandem ſententiam tenet Corduba in Summa Hiſpan. quæſt. 60. qui addit, hos infantes carentes vſu rationis, cùm non comprehendantur interdicto perſonali, poſſe audire Miſſam, & diuina officia in loco non interdicto. Sed in hoc non ſibi conſtat, quia puer carens vſu rationis, de quo agimus, nullibi poteſt verè, ac moraliter audire diuina; & ideo nullibi prohibetur aſſiſtere eo modo, quo materialiter, ſeu corporaliter poteſt, neque eſt magis capax prohibitionis, quæ in perſonas reſultat ex interdicto generali locali, quàm prohibitionis, quæ fit per interdictum perſonale. 7 Nauar. Reſolutio. Syluest. Couar. Cordub.

Speciale verò dubium hîc habet, an huiuſmodi infantes priuẽtur ſaltem Eccleſiaſtica ſepultura propter interdictum generale perſonale. Et ratio dubitandi eſt, quia propter interdictum generale locale priuantur ſepultura: ergo & propter perſonale: nam eſt eadem, vel maior ratio: quia perſonale interdictum magis directè reſpicit perſonas, & quia priuatio ſepulturæ non requirit vſum rationis in eo, qui priuatur. Nihilominùs reſpondetur, hos infantes non comprehendi hoc interdicto, etiam quoad hunc effectum. Eſt autem ratio differentiæ, quia interdictum perſonale afficit perſonas, locum autem ipſum habilem relinquit, vt ſic dicam; & ideò cum tale interdictum per ſe, ac directè non liget has perſonas, non eſt cur à loco non interdicto expellantur quoad ſepulturam Eccleſiaſticam. At verò locale interdictum afficit locum, & abſolutè prohibet in illo fieri Eccleſiaſticam ſepulturam, qualis erit, etiamſi infans

8 *Dubium ſecundum. An per interdictum generale infantes priuentur Eccleſiaſtica ſepultura* *Concluſio.*

infans ſepeliatur; & ideò non eſt ſimilis ratio. Eſt item differentia in ipſo interdicto locali quoad hunc effectum, vel alios, quia hic effectus exercetur circa corpus inanime, & ita non requirit vſum rationis ex parte illius: ex parte autem viuentium æquè poteſt eos obligare ad non ſepeliendum infantium corpora ſicut adultorum.

9 *Tertiũ dubiũ de infante, qui durãte interdicto peruenit ad vſũ rationis.*

Hîc verò tertiò inquiri poteſt, ſi tempore, quo interdictum latum eſt, infans nondum vtatur ratione; durante verò interdicto ad vſum rationis perueniat, an ſtatim incipiat interdicto ligari. Idémque dubitari poteſt de perſona, quæ tempore, quo lata eſt ſententia, nondum erat pars communitatis, durante verò interdicto, illi coniungitur; & proportionale dubium locum habet in interdicto locali, ſi noua capella, vel nouum cœmeterium adiungatur Eccleſiæ interdictæ.

Concluſio.

Ad quòd breuiter dicendum eſt, in eo caſu puerum ſtatim ac ratione vti incipit, ſimul etiam incipere interdicto ligari. Quæ eſt communis opinio Canoniſtarum, qui idem dicunt de infantibus de nouo natis durante interdicto per plures annos, cum Gloſſa in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. verbo *Non competant*, & Panormitano in cap. *Quoniam*, de offic. ordin. in principio, & cap. *Cùm in partibus*, de Verbor. ſignific. in principio. Idémque dicendum eſt de eo, qui durante interdicto, de nouo fit membrum communitatis interdictæ; vt notauit Syluest. *Interdictum*, 2. verſ. 2.

Gloſſ. *Panor.* *Syluest.*

10 *Concluſio etiã in locali interdicto procedit.*

Ratio eſt, quia iã ille eſt capax interdicti, & aliunde eſt, vel fit pars communitatis, vniuerſæ interdicta eſt, & ideò ſtatim participat vinculum eius: nam ad hoc nec requiritur culpa in tali perſona, neque etiam oportet, vt à principio ligata fuerit: nam ſententia priùs lata eandem vim ſemper habet, & quaſi continuè influit in totam illam communitatem. Et in hoc eſt differentia inter generale interdictum communitatis; & ſpeciale, etiam ſi hoc in plures, vel omnes perſonas de collegio feratur: nunquam enim extenditur ad alias perſonas etiamſi de nouo illi communitati adiungantur; quia non communitas vt ſic, ſed ſingulæ perſonæ ligatæ fuerant: quod ſecus eſt in interdicto generali. Atque eadẽ ratione idem dicendum eſt de interdicto locali quoad partem adiectam loco interdicto, ſi reuera eius efficiatur pars, ſitque minùs præcipua, & quaſi acceſſoria: quia eadem proportionalis ratio in illa locũ habet. Quod verum eſt tam in interdicto particulari loci, quàm in generali; quia vterque locus eſt quoddam totum, & vtrique fieri poteſt alicuius partis adiectio, qua facta nihilominùs ſemper idẽ locus manet, in quem per ſe, ac directè latum eſt interdictum; & ideò ſemper totus ille locus interdictus manet. Nam, vt dixit Bartholus in l. *Si conuerterit*, §. *Nulla*, ff. de Pignoratitia actione, locus adiectus alteri, ſi vnus cum eo efficiatur, cui adiicitur, legibus eius, cui adiectus eſt, gubernatur. Oportet autem, vt locus addatur loco: nam ſi addatur perſonæ, non fit vnus locus, nec proptereà communicatur interdictum: vt licèt regnum Luſitaniæ ſit additum Regi Caſtellæ, nihilominùs interdicto regno Caſtellæ, non eſſet interdictum regnum Luſitaniæ, quia non eſt additum regnum regno, ita vt ex vtroque factum ſit vnum politicum corpus. Neceſſe eſt etiam, vt maneat idem locus, vel idem populus, morali, & humano modo loquendo: nam ſi tanta ſit additio, vt vincat, & ſuperet pars addita, & non interdicta; vel etiam tanta ſit mutatio, vt neuter locus manere cenſeatur, ſed nouus conſurgere, non ſolùm non afficietur interdicto id, quod additur, verùm potiùs totum interdictum ceſſabit, quia deſtructum eſt ſubiectum eius.

Bartho.

11 *Quartum dubium. Num per generale interdictũ perſonale poſſit quis ſeipſũ interdicere. Ratio dubitandi.*

A Vltimò circa perſonam, quæ interdicitur, dubitari poteſt, an per interdictum generale perſonale poſſit quis ſeipſum interdicere. Quod dubium non habet locũ in interdicto ſpeciali: iam enim de cenſura in communi oſtendimus, neminem poſſe ſeipſum cenſura ligare. Quod maximè verum eſt de cenſura directè lata in ſeipſum, qualis eſt omnis cenſura perſonalis. At verò mediatè, & per redundantiam, prout fieret per interdictum generale, non videtur hoc repugnare: quia qui immediatè interdicitur, quid diſtinctum eſt à perſona ferẽte interdictum, ſaltem vt totum à parte: ergo hoc ſatis eſt, vt poſſit aliquis & ferre interdictum in aliquam communitatem, à quo illo modo diſtinguitur, vt Epiſcopus in B totum Clerum: & ſimul poſſit ligari interdicto illo tanquam pars illius communitatis. Et confirmatur à contrario; nam communitas interdicere poteſt aliquod membrum ſuum, vt ſupra de cenſura in communi dictum eſt: ergo & pars poteſt interdicere cõmunitatem, & quaſi per conſequens, & concomitanter ſeipſum vt partem eius, ſicut Rex ſuis legibus obligat regnum, & concomitanter ſeipſum, & Pontifex concedendo indulgentiam communitati, concedit ſibi.

12. *Concluſio.*

Reſpondetur nihilominùs, hoc non poſſe fieri, ſed quotieſcumque aliquis interdicit communitatem, cuius ipſe videtur eſſe pars ſub aliqua ratione, non interdicit illam vt talem, ſeu vt ipſum comprehendit, ſed ſub alia magis particulari: vt quando C Epiſcopus interdicit ſuum Clerum, reſpicit illum vt corpus diſtinctum à ſe; alioqui etiam Papa interdicendo, v.g. generale Concilium, poſſet hoc modo ſeipſum interdicere: quod planè falſum eſt. Ratio verò eſt, quia ligare aliquem interdicto pertinet ad iuriſdictionem coerciuam; nemo autem poteſt habere hanc iuriſdictionem in ſeipſum nec directè, nec per redundantiam, quia repugnat actui talis iuriſdictionis, qui de ſe coactionem includit. Item ille, qui interdicit, debet eſſe ſuperior: nemo autem habet iuriſdictionem ſuperioris in totam aliquam communitatem includendo ſeipſum, vt per ſe ſatis conſtat, & ita facile ſoluuntur rationes dubitandi in contra- D rium obiectæ.

SECTIO III.

Quam ob cauſam ferri poſſit interdictum.

1

In hac ſectione explicanda eſt cauſa finalis interdicti, cuius cognitio maximè pendet ex cauſa, ſeu culpa, propter quam ferri poteſt. Nam cætera omnia, quæ de hac cauſa dici poterant, per ſe, & ex ſuperioribus ſatis nota ſunt. Nam cùm vnaquæque res ſit propter ſuum effectum omnes effectus proprij interdicti poſſunt dici finis eius; tamen cùm hi effectus ſint pœnales, non ſunt E propter ſe intenti; ſed propter alia, ſcilicet propter punitionem, vel emendationem delicti. Cùm ergo in ſuperioribus dictum ſufficienter ſit de eius effectibus, ſolùm ſupereſt declarandum, quæ ſit cauſa, ob quam & interdictum, & effectus eius poſſunt imponi. Quia verò in diuerſis ſpeciebus interdicti diuerſæ cauſæ requiruntur, ideò de ſingulis meliùs dicemus: nam in communi ſolùm dicere poſſumus ea, quæ communia ſunt omnibus cenſuris: nimirum interdictum cùm ſit pœna, & ex ſuo genere grauiſſima, non poſſe ferri, niſi propter culpam ſibi proportionatam, vt ſuprà in proprio loco oſtendimus.

2 *Concluſ.*

Dico ergo primò, interdictum perſonale ſpeciale non poteſt in aliquem ferri niſi propter propriam culpam

culpa eius, quam oportet eſſe mortalem, ſi interdictu ſimpliciter; & abſolutè feratur: poſſet autem ſufficere venialis, ſi interdictum nimis limitatum, & leue imponeretur. Prima pars communis eſt, & probatur facilè, quia interdictum cùm ſit pœna, requirit culpam; ſed cum in aliquem in particular imponitur, eſt propria, & ſpecialis pœna illius tantum: ergo requirit culpam eius; aliàs nec rationabiliter, nec iuſtè talis pœna imponeretur.

3 Secunda pars & per ſe, & ex dictis in ſimili de ſuſpenſione, & excommunicatione nota eſt: nam ſine dubio interdictum integrum eſt grauiſſima pœna: quia priuat hominem maximis bonis; ſcilicet ſpiritualibus, ad quæ habet ius: ergo non poteſt iuſtè ferri propter leuem culpam. Vltima verò pars declaratur, quia poteſt interdictum ferri non in totum, ſed ex parte, vt dictum eſt de ingreſſu Eccleſiæ & poſſet ſimiliter ferri interdictum ab vſu communionis ad breue tempus: ergo interdictum ſic limitatum poſſet ferri propter ſolam venialem culpam. Patet conſequentia, quia tale interdictum non eſt grauior pœna, quam ſit excommunicatio minor; ſed hæc ferri poteſt pro veniali culpa: ergo & tale interdictum, quanquam verum ſit, raro ferri huiuſmodi interdictum.

4 *Concluſ. 2.* Dico ſecundò, interdictum perſonale generale longè grauiorem cauſam, & culpam requirit, quàm ſpeciale; non tamen eam exigit in omnibus perſonis quæ tali interdicto ligantur, ſed in corpore morali, vt tale eſt, vel in magna parte perſonarum eius vel in capite. Tota aſſertio ſumpta eſt ex communi doctrina. Et probatur prima pars, quia pœna eſſe debet proportionata culpæ, ſed hoc interdictum longè grauius eſt, quàm ſpeciale; quia non ſolùm vnam, & aliam perſonam, ſed totam communitatem plurimum grauat; ergo requirit longè grauiorem cauſam. Vnde cùm propria cauſa pœnæ ſit culpæ, etiam requirit grauiorem culpam. Secunda pars expreſſa eſt in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. & conſtat in ſimili ex dictis de ſuſpenſione communitatis. Nec poteſt aliter cenſura ferri in communitatem, vt ſic: nam ſi tantùm poſſent perſonæ delinquentes ligari, oporteret ſingulorum cauſas, ſeu culpas examinare, & tunc de ſingulis ſententiam ferre. Item ob eam cauſam non poteſt excommunicatio ferri in cõmunitatem, quia nemo poteſt ſine propria culpa excommunicari: ergo hoc ipſo quòd interdictum ferri poteſt generatim in communitatem, fit conſequens, vt per illud ligari poſſint etiam qui non peccarunt.

5 *Cuius culpa ſufficiat ad interdictum perſonale generale.* In tertia verò parte explicatur, cuiuſnam culpa ſufficiat ad hoc interdictum ferendum, &, vt manifeſtum ſupponitur, non cuiuſcumque priuatæ perſonæ delictum ſufficere ad hoc generale interdictum ferendum, quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: pœna autem communis non eſt proportionata culpæ priuatæ, ſed excedens: ergo contra rationem eſt, vt propter contumaciam, vel delictum vnius, vel alterius priuatæ perſonæ, tota communitas patiatur. Oportet ergo, vt delictum aliquo modo ſit commune; in quo poſſunt eſſe tres gradus in concluſione explicati: *Tres gradus huius delicti.* vnus eſt, ſi Rector; vel dominus populi cauſam dederit interdicto, prout habetur in dicto cap. *Si ſententia.* Et ratio eſt, quia delictum capitis eſt quodammodo commune; & quia ſicut talis culpa capitis quodammodo redundat in corpus propter coniunctionem, & quia poteſtas ſuperioris eſt quodammodo totius communitatis; ita è conuerſo talis pœna totius corporis redundat in caput; & auget afflictionem eius, quia ſubditi aliquid moraliter ſunt ipſius Domini, ſeu Prælati.

A *Secundus.* Secundus gradus eſt, quando delictum ipſum procedit à communitate, vt talis eſt, ſcilicet à Capitulo, à Collegio, &c. Quod etiam eſt certiſſimum, quia tunc delictum eſt maximè publicum, & commune, & quia tunc propriè pœna fertur in eum, qui deliquit. Nec verò neceſſe eſt, vt omnes de vniuerſitate formaliter, vt ſic dicam, conueniant in illam congregationem, ex cuius conſenſu proximè fit delictum; ſed ſatis eſt, quòd talis congregatio totam vniuerſitatem repræſentet; vt interdicitur tota Reſpublica propter delictum commiſſum publico concilio Senatorum, &c. quia illud concilium eſt vel ipſius capitis, vel certè totius corporis, quod illi congregationi commiſit vices ſuas, & ita eſt in illa B repræſentatiuè, ſeu virtute. Atque eadem ratione neceſſe non eſt, vt omnes particulares perſonæ talis congregationis conſentiant, ſed ſufficit, vt totum corpus operetur. *Tertius.* Tertius gradus eſt, ſi maiori ex parte tale delictum in perſonis illius communitatis inueniatur, quamuis non fiat nomine communitatis, vel ex aliqua publica poteſtate; & hòc non eſt adeò certum, quia tale delictum abſolutè non eſt commune, & poſſet cum proportione puniri interdicendo ſpecialiter plures perſonas communitatis. Et ideò ita videtur hic gradus explicandus, vt implicitè ſaltem aliquem ex ſuperioribus includat, & ad hoc declarandum illum propoſuimus. Si enim Princeps, vel Reſpublica nec expreſsè, nec tacitè conC ſentiat tali delicto, ſed faciat quod poteſt, & debet ad illud impediendum, non videtur illa ſufficiens ratio ferendi generale interdictum perſonale; vt ratio facta probat. At verò ſi in huiuſmodi caſu Gubernator, aut Reſpublica non reſiſtat, ſed negligenter ſe gerat, tacitè cenſetur conſentire, aut iniquè illud permittere, ideóque illa iam eſt ſufficiens cauſa huiuſmodi interdicti, quia in Principem, ſeu communitatem redundat.

6 *Concluſ. 3.* Dico tertiò, interdictum locale generale, vt iuſtè feratur, requirit cauſam grauiſſimam, quæ non ſolùm peccatum mortale contineat, ſed etiam ſit generalis ex peccato aliquo modo pùblico, ſeu communi procedens. Ita ſentiunt communiter DoctoD res, vt patet ex Syluestro, verbo *Interdictum*, 3. quæſt. 5. Angel. *Interdictum*, 3. n. 5. Nauar. c. 27. n. 168. Couar. in c. *Alma*, part. 2. §. 1. n. 4. & 5. Soto diſt. 22. q. 3. art. 1. *Syluest. Angel. Nauar. Couar. Soto.* Et probatur ferè eodem modo, quo præcedens concluſio: nam hoc interdictum etiam eſt cenſura, & pœna grauiſſima: ergo neceſſariò requirit culpam grauem, & mortalem: imò rectè dicunt dicti auctores, ad hoc interdictum ferendum grauiorem cauſam poſtulari, quàm ad ferendam excommunicationem: quia eſt pœna, quæ redundat in totam communitatem, quam priuat quodammodo diuino cultu publico, quo ſolent homines maximè ad deuotionem excitari; ex quo multa alia incommoda ſequuntur, quæ recenſentur in cap. *Alma*, & in ExtraE uag. *Prouidè*, de Sententia excom. & ſæpe aliàs. *Ca. Alma. Extrauag. Prouidè, de Sent. excomm.* Rurſus cauſa huius interdicti non poteſt inueniri in illa re, quæ immediatè afficitur tali interdicto: eſt enim locus, qui directè interdicitur; at ille non eſt capax culpæ, quæ eſt proxima cauſa interdicti. Neceſſe eſt ergo vt talis cauſa ſit in aliquo homine, ad quem locus ille, qui interdicitur, aliquo modo pertineat: non enim poteſt locus interdici propter peccatum perſonæ omnino extraneæ; alioqui pœna nullo modo redundaret in authorem delicti, ſed tantum in alios. Præterea non ſatis eſt, quòd ſic delinquens ſit aliqua perſona priuata illius loci: quia pœna hæc redundat in totam vniuerſitatem, quæ non debet ita grauari propter vnius priuati delictum. Neceſſe eſt igitur, vt tale delictum ſit ipſius Principis, ſeu

Gubernatoris, aut totius communitatis eo modo, quo in interdicto generali perſonali declaratum eſt. Nam interdictum locale in hoc cum illo conuenit, quòd ita grauat communitatem, vt ſe extendat etiam ad innocentes, qui nullam cauſam dederunt: nam illi etiam non poſſunt in loco interdicto diuinis intereſſe, &c. & ideò oportet, vt cauſa aliquo modo communis ſit. Atque ita in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalib. propter peccatum Regis regnum eius interdicto ſubiicitur, & in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommun. in 6. habetur, propter peccatum domini, vel Rectoris interdici poſſe ciuitatem.

Cap. Non eſt vobis, de Sponſalib.

7. *Ob peccatum ſpiritualis Paſtoris an ferri poſſit interdictũ generale loci. Cap. Sanè. 2 de offic. delegati.* Abb. Felin. Decius. Couarr.

Dubitari tamen ſolet, an propter peccatum ſpiritualis Paſtoris, vt Epiſcopi v. g. poſſit poni hoc interdictum generale loci. Quidam negant, niſi Epiſcopus ſit etiam temporalis dominus illius loci. Sed hoc nec iure, nec ratione fundatum eſt: nam in cap. *Sanè*, 2. de officio de leg. dicitur, Iudicem delegatum Pontificis, ſi ei Epiſcopus obedire nolit, poſſe propter eius contumaciam terram eius iuriſdictionis ſubiectam interdicto ſupponere. Neque eſt vlla ratio, ob quam coniunctio, ſeu ſubiectio temporalis ad hoc ſufficiat, non verò ſpiritualis. Atque ita notauit Abbas in dicto cap. *Sanè*, num. 6. & ibi Felinus, Decius, & alij, & Couarruuias ſuprà.

8. *An propter temporale debitum poſſit imponi interdictũ generale locale. Extrauag. Prouidè, de Sent. excomm.*

Dubium verò eſt, an propter debitum temporale ſoluendum poſſit hoc interdictum poni, quando Epiſcopus, vel Princeps eſt contumax in non ſoluendo. Reſpondetur breuiter, authoritate Summi Pontificis poni poſſe, quia etiam illa contumacia poteſt eſſe graue delictum talis Principis: ſine licentia autem Pontificis non poſſe, quia ita cautum eſt in Extrauag. *Prouidè*, de Sent. excom. vbi nec poteſtate ordinaria, nec delegata tale interdictum ferri permittitur propter dictam cauſam, niſi *de licentia ſpeciali, & expreſſa Apoſtolicæ Sedis, per ipſius Sedis patentes literas apparente*: & interdictum aliàs latum, *irritum, & inane dicitur*. An verò illa deciſio extendatur ad interdictum locale particulare incertum eſt: frequenter enim authores cenſent, ibi tantùm eſſe ſermonem de interdicto generali; ideóque in particulari Eccleſia poſſe poni interdictum propter huiuſmodi cauſam ſine ſpeciali licentia Pontificis. Ita Nauarrus dicto num. 168. qui citat Calderinum, & Dominicum, & Stephanum; & Syluester refert Archidiaconum: cõtrarium tamen tenet Couarruuias. Cui ſententiæ videntur fauere verba textus, quæ generalia ſunt, præſertim ſi vox illa, *Locus*, in ſua generalitate ſumatur: tamen ſi rectè expendantur verba textus, ibi *Locus*, non ita ſumitur, ſed pro paruo oppido, vt Gloſſa etiam intellexiſſe videtur. Et ideò probabilius eſt, ibi tantùm eſſe ſermonem de interdicto generali, quia omnia verba textus in illud tantùm propriè conueniunt. Vnde nec ad interdictum generale perſonale illum textum extendendum cenſerem; quamuis videatur eſſe ferè ſimilis ratio: tamen hoc non ſufficit, quando verba legis limitata ſunt. Atque ita intellexit textum illum Panormitanus in cap. *Cùm in partibus*, de Verb. ſignif.

Nũ poſſit imponi particulare. Nauarr. Syluest. Couarr. Panorm.

9. *Conclus. 4*

Vltimò dicendum eſt, interdictum locale particulare etiam requirere culpam grauem, & aliquo modo communem, quamuis minorem, quàm interdictum generale. Hoc vltimum per ſe notum eſt, quia hoc interdictum multò minùs grauis pœna eſt, quàm generale. Primum verò declaratur, quia hoc interdictum eſt grauius ex ſuo genere quàm interdictum particulare perſonale: quia redundat in grauamen plurium perſonarum, etiam innocentium: ergo requirit grauiorem cauſam. Vnde fit, nec ferri poſſe propter peccatum, quod mortale non ſit, nec etiam propter peccatum omnino priuatum vnius perſonæ particularis, cùm pœna ſi aliquo modo communis: igitur ſeruanda eſt proportio inter hanc pœnam, & culpam, vt in reliquis. quod arbitrio prudentis relinquendum eſt.

Soluitur difficultas quædam circa præcedentes concluſiones.

10 VNa verò ſupereſt difficultas, præſertim circa tres vltimas aſſertiones. Quia non videtur iuſta pœna, quæ non ſolùm in eos, qui peccarunt, ſed etiam in innocentes redundat. Item quia ex hoc genere cenſuræ magna incommoda videntur ſequi populo Chriſtiano in rebus ſpiritualibus, quæ non videntur permittenda, nedum inferenda propter emendandum alicuius delictum; præſertim cùm commune bonum præferendum ſit cuicumque particulari. Magiſque vrget hæc difficultas, quando hæc cenſura non infertur, vt recedatur à contumacia, ſed ſimpliciter pro delicto commiſſo nam pœna, quæ ſic imponitur, non eſt ad emendationem, ſed ad vindictam; videtur autem non expedire, priuare aliquem ſpiritualibus bonis in vindictam peccati: multóque magis improportionatum videtur priuare totam aliquam communitatem eiſdem bonis in vindictam alieni peccati.

11 *Reſpondetur ad difficultatem.*

Reſpondetur: Quando interdictum fertur, vt recedatur à contumacia, eſſe non ſolùm licitum verumetiam valdè expediens, dummodo ex cauſa legitima, & proportionata, & prudenti, ac moderato modo fiat: quia eſt medium efficax ad reprimendum inobedientes Eccleſiæ, & ad defendendam Eccleſiæ authoritatem, & poteſtatem. Nec refert quod aliqua incommoda ſequantur, quia non ſunt ſubſtantialia, ſed accidentalia, & propter maius bonum permitti poſſunt: nulla enim ferè eſt medicinalis pœna, quæ non afferat aliquod detrimentum; toleratur tamen propter vtilitatem medicinæ. Nec etiam obſtat, quòd grauamen huius pœnæ interdum redundet in innocentes; tum quia ſatis eſt, quòd ſint partes illius communitatis, cui aliquo modo attribuitur delictum, propter quod fertur interdictũ, tum maximè quia cùm Eccleſia præcipuè ferre ſoleat hanc cenſuram propter ſuam authoritatem, & dignitatem tuendam, mirum non eſt, quòd interdum permittat priuata incommoda propter hoc bonum commune; quod maius eſt.

12. *An generale interdictũ ferri poſſit in purã pœnã. 1. Opinio affirmans.* Nauarr. Couar.

At verò ſi interdictum feratur pro delicto commiſſo vt pura pœna, nonnulla maior eſt difficultas; nam quòd ita ferri poſſit, communiter affirmari videtur, vt notaui ſuprà diſput. 3. ſect. 4. Et indicat Nauarr. cap. 27. num. 164. & 165. Quo ſuppoſito reſponderi poteſt, pœnam interdicti non eſſe ſpiritualem, ideóque non eſſe inconueniens, vt prædicto modo feratur. Ita ſignificat Couarr. in cap. *Alma*, part. 2. §. 1. num. 4. & probat, quia interdictum propriè animam non afficit, nec priuat communione ſuffragiorum Eccleſiæ. Sed hæc reſponſio mihi non probatur: nam in primis omnis cenſura eſt ſpiritualis pœna, vt ſuprà oſtendimus agendo de cenſuris in communi. Deinde manifeſtum videtur, illa bona, quibus hæc cenſura priuat, non ſolùm eſſe ſpiritualia, vtcúmque, vel ſpiritualibus annexa, ſed etiam per ſe multum conferre ad ſpirituale bonum animæ; huiuſmodi enim eſt Sacramentorum vſus, & ſacrificij, aliorum diuinorum officiorum participatio: eſt ergo interdictum & pœna ſpiritualis, quatenùs cenſura eſt, & priuans bonis pertinentibus ad ſpiritualem ſalutem ſaltem cauſaliter, quatenùs talis cenſura eſt. Et ideò poteſt aliter reſponderi ex Gloſſa in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. verbo *Interdicti*: dicente, pœna ſpirituali poſſe aliquem

Excluditur reſponſio Couarr. Gloſſ.

aliquem puniri pro delicto alterius. Quod confirmat ex his, quæ Gratian. latè tractat 1.q.4.& 24.q.3. Et ratio reddi poteſt, quia tunc illa non eſt propriè pœna eius innocentis, qui illam patitur; ſed alteriùs, qui deliquit, qui in alio ſibi coniuncto punitur, & per illum affligitur. Item quia licèt bona, quibus hæc cenſura priuat, ſpiritualia ſint; non tamen ſunt ſimpliciter neceſſaria, & aliis modis compenſari poſſunt. *Gratian.*

14\. Sed nihilominùs hactenùs probatum ſatis non eſt, interdictum locale, vel perſonale generale ferri poſſe iuxta vſum Eccleſiæ, vt puram pœnam delicti commiſſi: quia neque in iure tale interdictum latum inuenio, neque à Iudicibus Eccleſiaſticis aliquando ita fertur. Hoc poſterius conſtat ex vſu: prius verò probatum eſt in dicta ſectione 4. Et textus, quos in contrarium Nauarrus adducit, nihil probant, ſcilicet cap. 2. de Conſtitutionib. in 6. vbi ſolùm dicitur, ſtatuto Epiſcopi non ligari ignorantes: quod ad rem præſentem nihil facit, & cap. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. vbi quoddam interdictum ipſo iure fertur; non tamen ſine contumacia, & donec ab illa recedatur, vt magis patebit infrà tractando de ſingulis interdictis: vbi etiam conſtabit, nunquam aliter ferri interdictum in iure. Faciliùs ergo, & fortaſſe meliùs reſponderi poſſet negando, hæc interdicta ferri in puram pœnam, ſeu vindictam: nam quòd id certè non expediat, ratio facta multum ſuadet, maximè cùm id non videatur neceſſarium ad Eccleſiæ authoritatem, & poteſtatem tuendam. De interdicto autem particulari perſonali id faciliùs concedi poſſet; quia id non redundat in damnum innocentum, & alioqui poteſt interdum conferre ad confuſionem eius, qui ita punitur, & vt in futurum cautior fiat, ſicut aliquis interdum priuatur communione, aut ingreſſu Eccleſiæ pro aliquo tempore, vt patet in cap. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. & ex ſuprà tractatis diſputando de excommunicatione minori, & alia addemus diſputione ſequenti.

Nauar. Cap.1.de Conſtitut. in 6. Ca. Quã quam, de Cenſibus in 6. Interdictũ generale fertur in puram pœnam. Cap.1.de Sent.excõ. in 6.

15\. Vltimò dubitari poterat, an ſententia interdicti lati ſine legitima cauſa, atque adeò iniuſta, valida ſit. Sed de hac re videantur dicta de Cenſuris in communi: nulla enim ſupereſt ſpecialis difficultas.

SECTIO IIII.

Quæ forma ſeruanda ſit in ſententia interdicti ferenda.

1\. Dvo poſſunt inquiri; quid pertineat ad ſubſtantiam huius formæ; quid verò ad accidentalem ſolemnitatem eius. Circa priorem partem videnda ſunt dicta de cenſuris in communi, & hic cum proportione applicanda: nam de ſubſtantia huius formæ ſolùm ſunt verba, quibus talis cenſura cum ſufficiente ſpecificatione, & determinatione feratur. Nam ſine verbis (ſub quibus ſigna æquiualentia comprehendimus) non poteſt humanus Iudex aliquid operari; per illa verò efficaciter operatur, ſuppoſita poteſtate, & aliis requiſitis. Quia verò hæc verba practica ſunt, & operatiua, & operationes ſunt circa ſingularia; ideò neceſſe eſt, vt in talibus verbis ſit ſignificatio ſufficienter determinata, tum in ſpecie cenſuræ, tum in indiuidua perſona, vel loco, in quem fertur: nam ſi in hoc maneret incerta, vel indifferens, nihil operaretur. Præter hæc autem nihil aliud, nec certa aliqua verborum forma præſcripta eſt, vt feratur interdictum, ſicut de omni cenſura Eccleſiaſtica diximus.

Quid de ſubſtantia huius formæ.

2\. Quæri verò poteſt, an ſit neceſſarium vti hoc verbo *Interdico*. Quidam enim ita opinantur, vt refert, & ex parte ſequitur Maiolus libro 3. de Irregularit. cap. 20. num. 10. qui neſcio quam differentiam in hoc inuenit inter perſonale interdictum particularis perſonæ, & reliqua. Sed ego nullam inuenio, quia non magis eſt præſcripta verborum forma in interdicto generali, quàm in particulari: vnde in nullo cenſeo eſſe neceſſarium illud formale verb. *Interdico*. Sicut in cæteris non eſt neceſſarium verbum, *Excommunico*, aut *Suſpendo*: imò aliquando fertur cenſura interdicti per verbum, *Suſpendo*, vt de interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ ſuprà diximus: Poteſt etiam ferri per verbum, *Separo*, *Prohibeo*, vel aliud ſimile dummodo ex aliis verbis adiunctis, vel ex materia ſubiecta, & circunſtantiis ſatis ſignificetur, ſermonem eſſe de hac cenſura in tali modo, vel ſpecie eius, & in tali indiuiduo. Atque eadem ratione, ſi interdictum feratur limitatum quoad effectus, vel tempus, in forma id exprimi neceſſe eſt: nam, ſi abſolutè feratur quantum ad hæc duo, & omnes effectus interdicti operabitur, &, quantum eſt ex vi talis ſententiæ, vel iuris, ſemper durat. donec auferatur: Quæ duo ita hic explicanda & probanda ſunt, ſicut ſimilia de ſuſpenſione diximus; Et priorem partem in hac ipſa materia ſæpè tetigimus: de poſteriori autem dicemus infrà agentes de interdicti relaxatione.

An verbũ interdico, ſit de ſubſtantia formæ. Maiol. Concluſio. Limitatio interdicti exprimi debet in ipſa forma.

3\. Supereſt dicendum de altera parte propoſita, ſcilicet de ſolemnitate accidentali. In qua tria, prout in aliis fecimus, diſtinguimus nimirum quod antecedit; comitatur, vel ſubſequitur ſententiam. Antecedens ſolemnitas dici poteſt monitio, quæ præcedere debet, de qua ſufficienter diximus tractando de cenſuris in communi. Et reſolutio eſt, quoties interdictum fertur per modum cenſuræ ad reprimendam contumaciam, monitionem debere præcedere. Si autem aliquando feratur vt pura pœna propter delictum præteritum, tunc non eſſe neceſſariam monitionem. Quæ autem admonitio in priori caſu accidentalis ſit, quæ verò ſubſtantialis, eodem loco ſatis explicatum eſt. Solemnitas concomitans dicitur illa, quæ in ſententia ferenda ſeruanda eſt, iuxta cap. 1. de Sent. excom. in 6. cuius deciſio in hac etiam cenſura locum habet, & ſuprà de cenſuris in communi ſufficienter tractata eſt. Et ad hanc partem reuocari poſſunt omnia, quæ ſpectant ad iudiciarium ordinem ritè ſeruandum; quamuis inter ea nonnulla dici poſſint ſubſtantialia, quia ex eis valor ſententiæ pendet; vel quia ita expreſſum in iure eſt, vel quia iuriſdictio iudicis à tali circunſtantia pendet, vt ſi ſententiam ferat poſt legitimam appellationem interpoſitam. De quibus omnibus dicto loco ſatis dictum eſt. Solemnitas ſubſequens dicitur denunciatio huius cenſuræ. De qua, propter dicta de cenſuris in communi, in interdicto habet, nonnullam difficultatem quomodo neceſſaria ſit, vt liget vel perſonam contra quam talis cenſura fertur, vel alias quam explicabimus commodiùs in fine ſequentis Diſput.

De ſolemnitate accidentali. Triplex genus ſolemnitatis accidẽtalis. Concomitans. Subſequẽs

DISPVTATIO XXXVII.

De omnibus interdictis iure ipſo latis.

PRiuſquam de relaxatione interdicti dicamus, viſum eſt ſingula interdicta quæ in iure lata inueniuntur, declarare, quoniam & diſputatio hæc nonnullam connexionem habet cum præcedenti, & illa expedita (quod breuiter fieri poteſt) faciliùs omnium interdictorum relaxatio declara-

declarabitur. Exponemus ergo prius ſingula decreta hanc cenſuram imponentia, poſteà verò quomodo tale interdictum iure latum, ipſo facto liget, explicabimus.

SECTIO I.

Quæ, & quot interdicta ipſo iure lata inueniantur.

1 QVoniam hæc cenſura rariùs in iure fertur, quàm ſuperiores, ideò non oportebit per ſingulos libros, ſeu tomos iuris diſcurrere; ſed ſolùm per ſpecies interdicti perſonalis & localis, generalis & particularis: nam in ſingulis inueniuntur particulares caſus, in quibus per iura feruntur.

Interdicta ſpecialia perſonalia.

2 *1. Contra iudices nō ſeruantes formã præſcriptam in ferendis cenſuris.* *4. Adnotanda.*

PRimum interdictum in hac ſpecie ſumitur ex ca. 1. de Sentent. excom. in ſexto vbi Eccleſiaſticus iudex, qui in ferendis cenſuris non ſeruat formam ibi præſcriptam, per menſem vnum ab ingreſſu Eccleſiæ, & diuinis officiis ſuſpenditur. In quo textu nonnulla breuiter ſunt notanda. Primum eſt verbum illud, *Si quis iudicum huius conſtitutionis temerarius violator extiſtat:* nam iuxta illud neceſſe eſt, vt ex certa ſcientia, & directa voluntate, vel certè ex tanta negligentia, quæ illi moraliter æquiualeat, & non ex aliqua inaduertentia talis tranſgreſſio contingat: hoc enim requiritur, vt aliquis dicatur *temerarius violator*, quod in aliis cenſuris ſæpè notauimus; & ex
2. ibi dictis explicandum eſt. Secundum eſt, licèt pœna illa feratur per verbum ſuſpendendi; tamen quatenus ſuſpendit ab ingreſſu Eccleſiæ, non eſſe cenſuram ſuſpenſionis, ſed interdicti: quia ex effectu, & materia neceſſariò determinatur verbum ad hanc ſignificationem, vt in ſuperioribus notaui. Veriſimile tamen eſt quatenus ibi exprimitur ſuſpenſio à diuinis officiis, non tantum id intelligi intra Eccleſiam ſed etiam extra illam, quia ad hoc videtur illa particula ſpecialiter adiecta, alioqui nihil operaretur, & quia illa priuatio diuinorum officiorum non tantùm actiuè, ſed etiam paſſiuè intelligenda eſt; ideò
3. illa non eſt ſuſpenſio, ſed interdictum. Tertium eſt, quamuis illa pœna feratur in tranſgreſſores illius legis, atque adeo in contumaces contra monitionem in ipſa lege incluſam; nihilominùs non ferri propriè, vt recedatur à contumacia; ſed in vindictam delicti; nam fertur per determinatum tempus, intra quod non eſt quis abſoluendus ab interdicto quantumuis
4. ſatisfaciat, & pœnitentiam agat. Quartum eſt, hanc cenſuram non extendi ad Epiſcopos, quia eorum nō fit expreſſa mentio iuxta regulam c. *Quia periculoſum*, de Sent. excomm. in 6.

3 *2. Eũ qui excõmunicat nō præmiſſa competẽti monitione.*

Secundo fertur ſimilis cenſura in cap. *Sacro*, de Sentent. excommunic. vbi per menſem interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, qui excommunicationis ſententiam profert in aliquem, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas poſſit admonitio probari. Vbi etiam ponitur verbum illud, *Si contra præſumpſerint*, quod æquiualet alteri, *Si temerarius violator extiſtat:* hic tamen non additur verbum illud, *Et diuinis officiis:* & ideo eſt pura interdictio ingreſſus Eccleſiæ, & conſequenter diuinorum officiorum tantùm in illa; expreſſiúſque hic proponitur hæc pœna nomine interdicti. Quòd in hoc etiam differt à præcedente, quia non extenditur ad alias cenſuras, ſeu ad iudices omittentes huiuſmodi admonitionem in quibuſcumque cenſuris ferendis; ſed in ſola excommunicatione: quia de illa ſolùm loquitur textus ille, & extendendus non eſt. Qualis autem eſſe debeat illa admonitio, ſuperiùs in proprio loco dictum eſt, & facilè intelligi poteſt ex cap. *Conſtitutionem*, de Sententia excommunicationis in 6.

Tertiò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ in cap. *Præſenti*, de Offic. Ord. in 6. ſpecialiter contra Epiſcopos, & eorum ſuperiores, qui vſurpant bona Eccleſiarum, aut beneficiorum vacantium; vel fructus eorum, ad ipſorum vtilitatem pertinentes, vel ad eos, qui in talibus beneficiis ſuccedunt. Eſt autem hoc interdictum ſimpliciter ab ingreſſu Eccleſiæ, *quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis.* De quo textu, quia contra inferiores prælatos propria cenſura ſuſpenſionis in eo fertur, diximus inter explicandum ſuſpenſiones iuris; & ideo plura hic addere non eſt neceſſe. 4 *3. Contra Epiſcopos vſurpantes bona Eccleſiarũ, &c.*

Quartò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra omnes, quantumcumq; exemptos, vel cuiuſcumque ordinis, aut religionis exiſtant, qui violant interdictum locale ab homine, vel à iure latum, *ſcienter celebrando, vel faciendo celebrare diuina in Ciuitatibus, Caſtris, Villis, ſeu locis aliis interdictis, niſi quatenus eis à iure conceditur.* Atque etiam contra eos, *qui excommunicatos publicè vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittunt.* Ita habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegiis in 6. circa quem textum ſuprà Diſput. 2. de hac materia, ſect. 3. cum Nauarr. Couarr. capit. *Alma*, p. 1. §. 6. num. 9. notauimus, non intelligi generaliter de omnibus perſonis Eccleſiaſticis: ſed ſpecialiter de exemptis à iuriſdictione ordinaria Epiſcoporum. Dubitari autem poteſt circa priorem partem, an in ea ſit tantum ſermo de interdicto locali generali, vel de quocumque. Nam, iuxta quandam interpretationem in ſimili datam ſuperiori diſput. ad Extrauag. *Prouidè*, videntur illa verba reſtringenda ad interdictum generale. In contrarium autem eſt, quia illa verba. *Seu locis aliis interdictis*, videntur valde vniuerſalia, & comprehendere quæcunque loca, etiam particularia interdicta. Res quidem eſt dubia: nihilominus probabilius videtur, ſermonem ibi tantùm eſſe de interdicto generali loci tum propter rationem tactam, quòd verba optimè ad hunc ſenſum limitantur, &, cùm ſint pœnalia, coarctanda ſunt: tum etiam ex ratione, & motiuo legiſlatoris, quod in principio textus tangitur, ſcilicet, *propter abuſum exemptorum non ſeruantium interdicta*, & quærimonias Epiſcoporum inde ortas. Nam hæc ratio ſolùm in interdictis generalibus locum habet vt conſtat ex ipſo vſu, & ex Clement. 1. de Sent. excomm. 5 *4. Contra violantes interdictũ.* *Nauar. Couarr.* *De quo interdicto ſit ſermo in 1. parte textus.*

Circa poſteriorem partem aduertendum eſt propriè ibi ferri hanc pœnam contra participantes cum publicè excommunicatis, vel interdictis; non verò cùm ſuſpenſis: quia de his ibi non fit mentio. Item illud publicè, nunc intelligendum eſt iuxta Extrauagantem. *Ad euitanda*, vt ex ſuperioribus conſtat. Non diſtinguitur autem de excommunicatis à iure, vel ab homine; & ideo omnes comprehenduntur, vt ibi expoſitores notant: quia nulla eſt ratio coarctandi abſoluta, & indefinita verba legis, quæ ex ſe vniuerſalia ſunt, præſertim cum negationem includant. Excommunicatorum autem nomine intelligendi ſunt ligati maiori excommunicatione, tum quia, iuxta interpretationem iuris, excommunicatio abſolutè ſumpta pro maiori ſumitur: tum etiam, quia, quamuis ligatus minori excommunicatione teneatur abſtinere à ſacramentorum participatione, alij autem non tenentur ex vi cenſuræ illũ 6 *Notandum circa poſteriorem partẽ textus.*

vita-

vitare, ideóque, quamuis aliquis det ſacramentum huiuſmodi excommunicato, non violat cenſuram: & ideò neque hanc pœnam incurrit, etiamſi fortaſſè aliàs peccare poſſit dando ſanctum canibus, vel cooperando peccato alterius. Præterea hæc pœna non fertur contra omnes participantes in quibuſcumque rebus, ſed in tribus rebus ſacris; ſcilicet, *diuinis officiis, ſacramentis, & Eccleſiaſtica ſepultura*, ac denique non de quacunque participatione in his eiſdem rebus, ſed de illa, quæ ſpecialiter ſignificatur per verbum illud, *admittant*: nam hic actus ſpecialiter videtur pertinere ad eos, quorum curam ſpectat prohibere, vel admittere aliquem ad huiuſmodi actus. Vnde ſi religioſus recipiat ſacramentum à perſona excommunicata alioqui celebrante, vel corpus eius ad ſepulturam comitetur, non videtur hanc pœnam incurrere, quia ipſe propriè non admittit, quamuis cooperetur: ſecus verò eſt, ſi religioſus ſcienter miniſtret ſacramentum excommunicato denunciato, nam qui miniſtrat verè admittit alium ad vſum ſacramentorum.

Limitatio præcedentis Interdicti quo ad poſteriorem partem.

7. Quintò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra Epiſcopum, & ſuperiores prælatos, qui ob procurationem ſi ratione viſitationis debitam recipiunt aliquid contra conſtitutionem Innocentij III. in cap. *Romana*, de Cenſibus in ſexto fertúrque hoc interdictum in cap. *Exigit*, eodem tit. & libro; non tamen abſolutè, ſed ſub ea conditione, *Si intra menſem duplum eius, quod receperint, non reſtituerint*. In Extrauaganti autem vnica de Cenſibus inter communes extenditur hæc conditio, ſeu tempus reſtitutionis huius ad duos menſes. Et ibidem extenditur illud interdictum ad omnes de familia viſitatoris, qui per ſe, vel alios aliquid recipiunt ab iis, qui viſitandi ſunt, præter id quod illis eſt iure conceſſum. Hæc verò iura à nobis ſuperiùs ſunt expoſita cùm de ſuſpenſionibus ageremus, quia ibi ſimul fertur pœna ſuſpenſionis in inferiores prælatos ſimile delictum committentes.

5. Contra prælatos qui recipiunt aliquid contra conſt. Inno. 4. c. Exigit. de cenſibus lib. 6. Extrauag. vnic. de Cenſib.

8. Sextò fertur ſententia interdicti abſolutè, & ſine reſtrictione vlla contra Eccleſiaſticos iudices, qui officiales Romanæ Curiæ, vel alios, qui eandem Curiam pro ſuis negotiis profecti ſunt, priuant ſuis beneficiis Eccleſiaſticis, & aliis ea conferunt; eadémque cenſura extenditur ad eos, qui ea recipiunt. Vbi ſolùm aduerto, ibi non tantùm ferri cenſuram interdicti, ſed etiam excommunicationis, & ſuſpenſionis; ideóque, licèt cenſuræ illæ ferantur contra omnes *quacumq; dignitate præfulgeant*, quia tamen generalibus verbis feruntur, ideo veriſimiliter poſſe exponi cum diſtributione accommodata; ita vt excommunicatio comprehendat Epiſcopos, & ſuperiores; non verò interdictum quia hoc generaliter latum non comprehendit Epiſcopos, ſicut nec ſuſpenſio. Item aduerto, ibi reſeruari Summo Pontifici abſolutionem ab excommunicatione ibi lata; de ſuſpéſione verò, & interdicto nihil dici; ideóque non eſſe reſeruationem illam extendendam, cum odioſa ſit. Cætera pertinentia ad illum textum videantur ſuprà in materia de excommunicatione.

6. Contra Iudices Eccleſiaſticos qui Romanæ degẽtes priuant beneficiis.

9. Septimò fertur interdictum in eum, qui Epiſcopatum, vel Abbatiam vel quamcunque inferiorem Eccleſiaſticam dignitatem de manu laicæ perſonæ ſuſceperit. Ita habetur in cap. *Si quis deinceps*, 16. qu. 7. Circa quod noto, illam pœnam non ſimpliciter ferri ſed ſub ea conditione. *Quouſque locum reſipiſcendo, non deſeruierit*. Ex quo ſatis conſtat; interdictum illud latum eſſe, vt à contumacia recedatur. An verò tunc ceſſet ipſo iure, vel neceſſaria ſit abſolutio, poſteà dicemus. Illud verò certum videtur, ſi quis talem dignitatem à laico acceptam, de facto non occupet, id

7. In eum qui recipit de manu laici Eccl. dignitatẽ Ca. Si quis deinceps 16. q. 7.

A eſt, cathedram, ſeu poſſeſſionem non accipiat, nec munus exerceat, hoc interdictum non incurrere. Sed tunc primum illud incurrit quando locum occupat, quia tunc veluti conſumat in obedientiam, & contumaciam propter quam illud interdictum, fertur. Secundò notanda ſunt verba, quibus fertur illud interdictum, ſcilicet *Gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus*. Quæ aliqui ita interpretantur, vt ibi notat Gloſſa. *Interdicimus*, id eſt, *Interdicendam dicimus*, ſed hæc non eſt interpretatio, ſed corruptio textus: ſatis enim conſtat illam formam ferendi cenſuram continere cenſuram latam, & non tantum ferendam. Et ita ſenſit Syluester *Interdictum*, 4. circa finem. Obſcurum verò eſt, quid ſit interdicere gratiam Beati Petri; non videntur autem illa
B verba ſignificare ſpecialem effectum interdicti: ſed ſolùm indicare iuſtam indignationem Apoſtolicæ Sedis in huiuſmodi delinquentes. Denique extenditur in eodem textu illud interdictum ad ipſos laicos, qui huiuſmodi dignitates Eccleſiaſticas conferunt.

Gloſſ.

Syluest.

Octauò interdicitur Epiſcopus, vel Abbas, qui bona Eccleſiæ inconſulto Romano Pontifice aut nõ ſeruata forma Extrauagantis *Ambitioſæ*, de Rebus Eccleſ. non alienand. alienauerit, vt in eadem Extrauag. habetur. Incertum autem eſt, an illa conſtitutio quoad pœnas recepta ſit: de qua re ſuprà diximus diſp. 23. ſect. 6. & de materia videri poteſt Nauarr. in commentario de Alienatione rerum Eccle-
C ſiaſtica. 10

8. Interd. Extrauag. Ambitioſæ de Reb. Eccle. non alienand.

Nonum interdictum fertur in Extrauagant. vnica. Ne Sede vacante aliquid innouetur, contra Epiſcopos, & Superiores, qui contra præſcriptum illius decreti aliqua bona beneficiorum vacantium vſurpant, ſi intra menſem ea cum effectu, non reſtituunt his, ad quos pertinent. In qua ſolùm ſunt notanda illa verba, *A Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum*. Nam prior pars continet veram cenſuram ſuſpenſionis, ratione cuius non poteſt Epiſcopus ſic ligatus Pontificalia exercere etiam extra Eccleſiam, vt ſuprà notauimus agentes de Suſpenſione. Poſterior autem pars continet proprium interdictum, vt ſæpè dictum eſt. 11

9 Interd. Extra. vnica Ne Sede vacante.

Decimum interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ fer- 12.
D tur contra omnes clericos in ſacris, qui in crimine fornicationis iacent, in cap. *Si qui ſunt*, 81. diſt. de quo videantur dicta in ſimili de ſuſpenſione. Ac tandem Pius IIII. in Bulla confirmationis Concilij Tridentini, ſimile interdictum fert in Prælatos cõmentaria edentes in Concilium Tridentinum, de quo dictum eſt ſuprà inter excommunicationes.

Interdicta generalia perſonarum.

PRimum huius ordinis interdictum afferri poteſt ex cap. 1. de Vſuris, in ſexto. Vbi Collegia, & Vniuerſitates vſurariis alienigenis habitationem concedentes interdicuntur. Sed textus ille in diſputationibus de excommunicatione expoſitus eſt. Se-
E cundum fertur in cap. vnico de Iniur. in ſexto contra vniuerſitates concedentes, vel extendentes repreſſalias contra clericos, aut ipſorum bona, niſi intra menſem eas reuocauerint. In quo caſu etiam fertur excommunicatio contra particulares perſonas, quam in proprio loco expoſuimus, vbi omnia, quæ hic deſiderari poterant, dicta ſunt. Tertiò fertur ſimile interdictum in Extrauaganti, *Saluator*, de Præbendis inter communes, contra Vniuerſitates; quæ ex certa ſcientia præſumpſerint reſiſtere ſtatutis ibi à Summo Pontifice circa diuiſionem Epiſcopatus Toloſani. De qua, quia cauſa eſt valde particularis plura

13. 1. Interdic. ex cap. 1. de Vſur. in 6. 2. In cap. vnic. de Iniur in 6.

3. Interdi. Extr. Saluator de Præbend.

plura nõ diximus, ſicut etiam de Excommunicatione, & Suſpenſione ibi latis, in ſuperioribus fecimus. A

4. *Interd. Ext. vnic. Ne Sede vacante.*

Quartò fertur ſimile interdictum contra Capitulũ, Vniuerſitatem, vel Collegium, quod non obſeruat conſtitutionem Ioannis XXII. circa fructus vacãtium beneficiorum in Extrauagant. vnica, Ne Sede vacante aliquid innouetur: eadémq; habetur in Extrauaganti, *Suſcepti Regiminis*. Ioannes 22. quæ eadem eſt, eamque ſuprà etiam expoſuimus tractando de Excommunicatione, & Suſpenſione. Quintò addi hîc poteſt interdictum latum in cap. *Clericis*, de Immun. Eccleſ. in ſexto contra Vniuerſitates agentes contra deciſionem illius textus. Verumtamen decretum illud reuocatum eſt per Clementinam 1. de Immunit. Eccleſ. vt ibi notat Gloſſa, & ſuprà etiam aduertimus agentes de Excommunicationibus Papæ reſeruatis, & ideò nihil ampliùs de illo dicere neceſſe eſt.

5. *Interd. ex cap. Si clericis. de Immun. Eccleſ. Clem. 1. de Immun. Eccleſ. Gloſſ.*

14.

6. *Interd. contra appellã. et ad Concilium futurum.*

Sextò afferri poteſt aliud interdictũ ex Bulla Cœnæ Domini, vbi in clauſula ſecunda, *Interdicuntur Vniuerſitates, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupentur, quæ ab ordinationibus, ſententiis, ſeu mandatis Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ad futurum Concilium appellant.* De qua clauſula videnda ſunt dicta ſuprà in expoſitione Bullæ, eadem enim hic applicari debent; eadémque reſeruatio in hoc interdictum cadit, quia reſeruatio generaliter fit *à prædictis ſententiis*. Quanquam excommunicatio, quæ poſteà fertur in eos, qui abſoluunt contra tenorem illius Bullæ, non videatur comprehendere eum, qui abſoluit ab hoc interdicto: quia limitatur ad eos, *qui beneficium abſolutionis impendunt talibus excommunicatione, vel anathemate illaqueatis, vel eorum alicui*: de Vniuerſitatis verò interdicto nihil dicit. Septimum interdictum ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 7. cap. 10. vbi Capitulis Eccleſiarum præcipitur, ne Sede vacante infrà annum à die vacationis literas dimiſſorias ad ordines recipiendos, alicui, *qui beneficij Eccleſiaſtici recepti, vel recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedat.* Et ſubditur, *ſi ſecus fiat Capitulum interueniens Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.*

7. *Interd. ex Concil. Trident.*

15.

Octauum afferri poteſt ex ca. *Quanquam*, de Cenſib. in 6. Quod fert excommunicationem ſuprà tractatam contra exigẽtes tributa ab Eccleſiaſticis perſonis: Et ſubdit, *Si autem Collegium, vel Vniuerſitas ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcúmque* (ſupple hoc fecerit) *ipſa ciuitas, caſtrum, vel locus interdicti ſententiam ipſo facto incurrant.* Dixit autem Calderinus hanc pœnam non eſſe conſuetudine receptam. Syluester verò *Interdictum*, 4. cum Archidiacono dicit eſſe communem ſententiam: imò ait oppoſitam conſuetudinem non potuiſſe introduci, vtpote contrariam Eccleſiaſticæ immunitati, & in illo textu reprobatã. Sed licèt ſit hoc verum de conſuetudine exigendi tributa, tamen de derogante pœnam non ita eſt. Itaq; de poteſtate non dubito, de facto mihi conſtat: conſulatur ergo conſuetudo, & videantur dicta de illo textu inter excommunicationem.

16. *Interdictũ locale generale latum in Vniuerſitatẽ ob eius crimen an ſit etiam perſonale. Syluest. Nauar.*

Vltimò addunt aliqui, vbicumque in iure (& eadem ratio eſt ab homine) fertur interdictum locale generale propter crimen Vniuerſitatis, ferri etiam interdictum generale perſonale in ipſam Vniuerſitatem. Ita Syluester *Interdictum*, 4. quæſtione ſecunda, qui nullam probationem adducit; nec Nauarrus qui eandem ſententiam ſequitur cap. 27. num. 169. Videntur autem fundari in hoc, quòd interdictum locale habet vim, & efficaciam perſonalis reſpectu eius, propter cuius crimen fertur, ſeu qui cauſam dedit interdicto. Quod ſuprà à nobis probatum eſt: ergo, ſi tota Vniuerſitas dedit cauſam interdicto locali, ipſa etiam perſonaliter interdicitur. Quæ ratio, ſi efficax eſt, etiam procedit de interdicto locali particulari, ſi propter delictum populi feratur. Dicti autem authores videntur ſpecialiter locuti de interdicto generali, quia propter crimen totius populi non ſolet tantum particularis locus interdici. Vnde rectè conſtituunt differentiam inter hoc locale interdictum latum ob delictum domini, vel ob delictum Vniuerſitatis: quia illud priùs non habet vim generalis perſonalis reſpectu populi, niſi exprimatur. Quod expreſsè habetur in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in ſexto. Et ratio eſt, quia tunc populus non dedit cauſam interdicto, ſed ſolus dominus: & ideò ſolus ille ex vi illius cenſuræ perſonaliter interdicitur. Secus verò eſt quando populus ipſe dedit cauſam tali interdicto. B

17. *Interdictũ generale loci ob delictum cõmunitatis, eſt etiam perſonale particulare.*

Atque hæc ſententia ſic declarata, & probata veriſimilis eſt. Quia verò contingit, quamuis populus deliquerit; & dederit cauſam interdicto, plures de tali populo eſſe innocentes in tali delicto, ideo addendum videtur, per tale interdictum generale loci non interdici perſonaliter omnes de tali populo, ſed eos tantùm, qui cauſam interdicto dederunt: Atque ideò interdictum perſonale ibi virtute incluſum non tam eſſe generale, quàm particulare multiplicatum, ſeu extenſum ad omnes perſonas, quæ cauſam dederunt interdicto. Ratio, quæ me mouet, eſt, quia interdictum illud non fertur directè in ipſum populum; ſed in locum eius: ergo ex vi, & forma interdicti non extenditur ad ipſas perſonas, iuxta dictum cap. *Si ſententia*, extenſio autem virtualis ſolùm eſt ad eos, qui culpabiles extiterunt, vt ex eodem cap. *Si ſententia*, conſtat: ergo non eſt extendenda ad innocentes. Nec verò ſatis eſt, quòd tale delictum dicatur eſſe totius populi, ſeu communitatis: nã illud ſolùm eſt ſecundum quandam moralem attributionem; ſub qua ratione directè, & ex intentione legis, vel iudicis per locale interdictum generale vt ſic, & non per perſonale punitur: re tamen vera delictum non eſt executioni mandatum à toto populo, ſecundum totum, vt ſic dicam, ſed tantùm per aliqua mẽbra ſua: ergo ſolùm illi qui re vera culpabiles exiſtũt, manent ſpecialiter interdicti perſonaliter ex vi talis interdicti. C D

Couar.

Interdicta generalia localia.

18. *1. Interdictũ generale loci contra hoſtiliter inſequentes Cardinales. Cap. Fœlicis, de Pœnis, in 6.*

Nonnulla etiam ex his inueniuntur ipſo iure lata. Et primum ſumi poteſt ex ca. *Fœlicis*, de Pœnis, in ſexto. Quod editum eſt contra eos, qui Cardinales Eccleſiæ Romanæ hoſtiliter inſequuntur; contra quos grauis cenſura excommunicationis cũ aliis grauiſſimus pœnis feruntur, & in fine extẽditur excommunicatio ad principes, Gubernatores, &c. & officiales eorum; qui contra prædictos malefactores prædictam conſtitutionem non fecerint obſeruare. Tandémque ſubiungitur, *Ciuitas verò quæuis alia, præter Vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus, ſeu præſumentibus in his conſilium, vel auxilium dederint, aut fauorem: vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes, (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei adfuerit) non duxerit puniendos Pontificali & ſuprà ſit eo ipſo dignitate priuata, & nihilominùs remaneat interdicta.* De cuius textus materia dictum eſt inter explicandas excommunicationes, propter eas, quæ in illo feruntur. E

19. *An Reſp. hoc crimen perpetrãte huic interdicto ſubiaceat.*

Vnde hic ſolùm poteſt inquiri, an hoc interdictum extendatur ad Prouinciam, vel totum alicuius Reipublicæ terminum, ſi ipſa Reſpublica tale delictum commiſerit. Ad quod breuiter dicendum eſt, cenſuram non eſſe vltra verba legis extendendam, ideò-

ideóque ſi Senatus talis Reipublicæ in illud delictum conſpirauerit, proximè, & immediate ſolam ciuitatem, in qua talis Senatus reſidet, manere interdictam ex vi huius legis. Quòd ſi aliæ ciuitates tali Reipublicæ ſubiectæ, vel non ſubiectæ communi etiam conſenſu ei auxilium dederint, ſingulæ quidẽ ciuitates manebunt interdictæ, non tamen abſolutè tota prouincia, vel vniuerſi populi eius; quia textus ſolùm de ciuitate loquitur. Imò ſi Villa, vel inferior populus ſimile delictum commiſerit, locus eius non manebit ſubiectus tali interdicto, quia ſolùm eſt latum contra ciuitates, non verò contra inferiores populos, argumentum à ſimilitudine rationis in hac materia non eſt efficax; præſertim cum difficile non ſit, ſpecialem rationem in ciuitate inuenire: nam inferiores populi, & rarò audebunt per ſe tale crimen aggredi, & faciliùs poſſunt aliis modis coerceri.

20\. *2 Interdictum contra inferẽtes Epiſcopo iniuriam. Clem. 1. de Pœnis.*

Secundò fertur ſimile interdictum in Clementina 1. de Pœnis. Quæ edita eſt contra eos, qui perſonam cuiuſcumque Pontificis corporali iniuria afficere audent; in quos fertur anathema. Et ſubditur, *Terra quoque ipſius (dum tamen vltra vnam diœceſim non contineat) vſque ad condignam ſatisfactionem eiuſdem; necnon locus, aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur quandiu detentio ipſa in eiſdem durauerit eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.* De quo decreto videri poſſunt dicta in materia de Excommunicatione. Nunc ſolùm circa priorem partem horum verborum aduertendum eſt, in eis ſupponi, eum, qui ſic deliquit in perſonam Epiſcopi, eſſe dominum, vel Rectorem illius terræ; hanc enim vim habent illa verba *terra ipſius*: vnde, ſi priuata perſona alicuius terræ huiuſmodi committat crimen, non propterea terra ipſa ſubiacebit interdicto. Quia verò ibi additur limitatio, dummodo terra vltra vnam diœceſim, id eſt Epiſcopatum non contineat; conſtat in primis totã diœceſim interdici, ſi tota illius ſit, ſin minus illam ſolum partem, quæ illius fuerit; quia ſolùm interdicitur terra ipſius. Quod, ſi ſub dominio ſuo plures diœceſes cõplectatur, ſubditur inferiùs, manere interdictam diœceſim, in qua talis dominus ſuũ principale domicilium habet, & præterea illam, in qua fuerit delictum cõmiſſum, ſi ſua fuerit; & duas alias, quæ ſub ipſo ſint eidem loco viciniores. Circa alteram verò partem aduertendum eſt, interdictũ illud eſſe deambulatorium, quod ſuprà diximus eſſe locale vnius, vel plurium locorum ſucceſſiuè; & ideò ibi fortaſsè dictum eſt *locus, aut loca*; non enim poteſt Epiſcopus ſimul detineri captus in multis locis; ſucceſſiuè autem poteſt, & ille locus, quo denuò transfertur, denuò interdictus manet. Nomine autem loci, nec diœceſis hîc intelligitur, nec ſola domus, v. g. in qua detinetur: quia illa nimis ampla, hæc nimis reſtricta ſignificatio eſt: ſed intelligitur populus ille in quo Epiſcopus detinetur, hæc enim eſt vſitata illius vocis ſignificatio.

Aduertẽdum circa verba textus.

Interdicti deambulatorij ratio.

21\. *3 Contra inferentẽ iniuriam ſuo Epiſcopo. Clemẽt. 1. de Pœnis.*

Vlteriùs in eodem textu verſic. *Ciuitas*, additur interdictum, quod poſſumus hîc tertio loco ponere: nam ciuitas; quæ hoc crimen in ſuum Epiſcopum cõmiſerit, ſimili interdicto ſubiicitur; vbi proprietas illius vocis *Ciuitas*, expendẽda eſt, & ſeruanda eodem modo, quo in primo caſu adnotauimus. Deinde aduertenda eſt differentia inter hoc interdictum, & proximè declaratum: nam illud fertur propter delictum domini, de quo procedit deciſio textus in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. hoc verò eſt propter delictum communitatis, ad quod applicanda ſunt dicta in fine præcedentis puncti.

22\. Quartò fertur huiuſmodi interdictum in cap. *Vbi periculum*, de Electione in 6. vbi præſcribitur modus, quo Summi Pontificis electio faciẽda eſt in aliqua ciuitate, in qua cum ſua Curia reſidebat; & infrà in §. *Præterea*, Dominis, Rectoribus, & aliis officialibus talis ciuitatis præcipitur, vt ea omnia, quæ ibi præſcribuntur, faciant obſeruari; & grauiſſimæ cenſuræ in eos feruntur, qui contra hoc delinquũt, & poſteà ſubiungitur, *Ciuitas vero prædicta non ſolùm ſit interdicto ſuppoſita ſed & Pontificali dignitate priuata.* Quod interdictum non fertur propriè propter delictum ciuitatis, ſed propter delictum domini, vel Rectoris, aut officialium, ad quos ſcilicet pertinet ciuitatis regimen, eorum nimirum, qui excõmunicationem incurrunt. De quibus dictum eſt ſuprà in materia de excõmunicatione, & ideò hîc plura addere non eſt neceſſe.

4 Interd. contra non obſeruantes modũ ad electionem Papæ præſcriptũ

Quintò fertur ſimile interdictum in Extrauag. *Super gentes*, de Conſuetudine, inter communes. Quæ lata eſt contra eos, qui prætextu cuiuſdam conſuetudinis Legatos Pontificis terras aliquas ingredi nõ permittunt, in quos fertur in primis excommunicationis ſententia; deinde *Regna, terræ, & loca qualibet ſubiecta eiſdem Eccleſiaſtico ſupponuntur interdicto, quandiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum.* Vbi nihil addendũ occurrit his, quæ in materia de Excom. de hoc textu dicta ſunt.

23\. *5. Interd. cõtra prohibentes Pontificis Legatos terras aliquas ingredi Extra. Super gentes de Conſuetudine.*

Sextò fertur ſimile interdictum in c. 1. de Vſuris, in 6. in quo præcipitur, vt nullus admittat vſurarios alienigenas ad habitandum, & exercendum vſuras in terris ſuis: & in eos, qui contrarium faciunt, cenſuræ excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti reſpectiuè feruntur. Quæ ſuprà in locis ſuis explicatæ ſunt poſtea verò ſubditur, *Quam* (ſcilicet cenſuram) *ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum, quandiu in eis ijdem vſurarij commorantur, ex tunc eccleſiaſtico ſubiaceãt interdicto.* Vbi ſolùm aduertere oportet, hoc interdictum tantùm ferri, quando perſonæ, ita contumaces eccleſiaſticæ ſunt, vt ſatis in textu ipſo declaratur: Non verò durat tale interdictum quandiu contumacia durat, ſed quandiu vſurarij in terra permanent.

24\. *6 Interd. contra admittentes alienigenas ad habitandum & fœnerandum in terris ſuis. Cap. 1. de Vſur. in 6.*

Interdicta localia particularia.

25\. *1. Interd.*

PRimò numerari hic poſſunt nonnulla ex interdictis localibus, quæ inter generalia poſuimus, quatenus indifferenter feruntur in quemcumq; locum vbi hoc, vel illud accideret: Nam, ſi contingat talem locum eſſe particularem, interdictum ipſum etiam erit particulare. Exemplum eſt in caſu Clementinæ, 1. de Pœnis, vbi interdicitur locus, in quo Epiſcopus per vim, & iniuriam captus detinetur: nã ſi cõtingat talem locum eſſe caſtrum, vel Eccleſiam ab omni populo remotam, interdictum illud erit particulare.

Clem. 1 de Pœnit.

26\. *2. Interd. Cap. 1. de ſepulturis, in 6.*

Secundò huc ſpectat caſus cap. 1. de Sepulturis, in 6. Vbi religioſi, & alij clerici grauiſſime prohibentur, ne aliquos inducant ad iurandum vel promittendum eligere ſepulturam in ſuis Eccleſiis, vel non mutare electionem factam: alioqui ſi ſecus actum fuerit, ij, qui ſic elegerint prohibentur in talibus Eccleſiis ſepeliri. Quòd ſi nihilominùs religioſi, vel clerici eos ſepeliant, ad reſtituenda corpora, ſi petantur, & ad reſtituenda omnia emolumenta, quæ inde ad eos peruenerunt, intra decem dies obligantur. Et additur, *Quam* (ſcilicet reſtitutionem) *niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earumdem ex tunc eo ipſo ſint, & tandiu maneant eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.* Circa quem textũ dubitari poteſt, an illa obligatio reſti-

reſtituendi intelligenda ſit ante, vel poſt iudicis cōdemnationem: nam, cùm ſit pœna quædam, non videtur antea obligare. Nihilominùs dicendum eſt, ſtatim obligare ſine alia ſententia, etiam declaratoria criminis, tū quia de corpore reſtituendo dicitur, *Si petatur*; de aliis verò emolumētis hoc non dicitur, ſed ſimpliciter imponitur obligatio: ergo ſignum eſt,abſolutè,& ſine conditione imponi: Tùm etiam, quia definitur tēpus decem dierū, quod ex omnium ſententia à die talis ſepulturæ computandum eſt. Deniq; verba ipſa, ſcilicet, *ipſos obligatos eſſe cenſemus*, ſatis ſignificant, hanc legem per ſeſe talem imponere obligationem. Quod in huiuſmodi pœnis facilè fieri poteſt, vel irritando pacta, aut deuotiones, & impediendo dominij tranſlationem, vel certè ſimpliciter præcipiendo illam obligationem.

An obligatio huius reſtitutionis naſcatur ante iudicis ſententiam.

27 Sed quid, ſi vnus vel alter clericus non reſtituat partem ſuam? nunquid orietur interdictum, etiamſi alij reſtituant? videtur enim nimis graue, quòd propter vnius culpam priuatam Eccleſia interdicto ſupponatur. In contrarium verò eſt, quia lex illa requirit reſtitutionem *integraliter faciendam*. Et rurſus, *vt fiat reſtitutio plenaria omnium*. Quapropter, ſi, quod omittitur,ſit aliquid graue,ita vt ad peccatum mortale ſufficiat exiſtimo id ſufficere, vt interdictum inſurgat: quia verba textus ſunt ſatis expreſſa, & culpa ſit grauis ſufficit ad hanc pœnam, etiamſi particularis perſonæ ſit, quia etiam interdictum eſt particulare. Præſertim, quia talis culpa non eſt omninò priuata: quia crimen fuit religioſorum omnium,vel clericorum, qui ad ſepulturam concurrerunt, præſertim eius ad quē Eccleſiæ cura pertinebat; & ideò ad eos etiam ſpectat curare, vt reſtitutio integrè fiat.Et ideò cuiuſuis partis grauis omiſſio commune delictum talium perſonarum, vel Rectoris Eccleſiæ reputatur. Exiſtimo tamen, ſi vnus religioſus, vel clericus priuatim committat delictum inducendi alium ad talem promiſſionem, vel iuramentum, & poſteà clerici, vel religioſi hoc ignorantes eum ſepeliant, & non reſtituant, non incurri interdictum: quia bona fide ſepelierunt: textus autem dicit, *Si præſumpſerint ſepelire*.

Quid ſi vnus aut alter clericus partē reſtituat, quæ ſibi obuenit.

Nō incurritur in interdictū ſi bona fide ſepelierint prædicti defuncti corpus.

28 Vltimò numerant hoc loco Syluester, & alij Summiſtæ caſus in quibus Eccleſia polluitur per effuſionem ſanguinis,vel ſeminis. Sed immeritò impedimentum hoc numerant inter interdicta: eſt enim alterius rationis longè diuerſæ. Vnde & diuerſum modum reconciliationis requirit. De quo in 3.tom.dictum eſt. Addit etiam Armilla verb. *Interdictum*,num.22.alios caſus. Vnus eſt, quando Eccleſia eſt per ſimoniam conſecrata ex cap. *Eccleſia*, 2.quæſt.4. cuius verba ſunt, *Eccleſia, quæ pactione conſecrata fuerit, potiùs execrata, quàm conſecrata dici debet*. Quæ verba, ſi quid probant, potiùs eſt illam Eccleſiam non manere conſecratam, quàm manere interdictam: certum eſt tamen manere conſecratam, ſi forma Eccleſiæ ſeruata fuit,vt ex dictis in 3. tomo conſtat, quare non credo manere interdictam: quia neque illo, neque alio iure hoc ſatis expreſſum eſt. Vnde illa verba dicta videntur per exaggerationem in odium criminis ſimoniæ, vt ibi Gratianus, & Gloſſa interpretantur. Alius caſus huic ſimilis eſt, ſi Eccleſia non pro deuotione fidei, ſed pro quæſtu, cupiditatis fuit ædificata ex cap. *Si quis baſylicam*; de Conſecrat. diſt. 1. Sed ibi ſolùm dicitur, vt nullus Epiſcopus talem Eccleſiam audeat conſecrare, per quæ verba nullum interdictum ipſo iure fertur. Similis caſus eſt, quem adducit ex cap. *Præcepta*, de Conſecrat. diſt. 1. de Eccleſia, quæ ſine authoritate Pontificis, ſeu Epiſcopi dedicata eſt, ſed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure, ſed approbatur

Syluest. Per effuſionē ſanguinis, vel ſeminis nō interdicitur Eccleſia.

Armil. Eccleſia pro ſimonia conſecrata, non eſt interdicta Ca Eccleſia, 1 q 4.

Gratian. Gloſſa. Eccleſia pro quæſtu cupiditatis ædificata non eſt interdicta C. Si quis baſylicam de conſecr diſt 6.

A factum cuiuſdam Epiſcopi, qui Miſſas fieri prohibuerat in tali Eccleſia. Imò,ſi talis Eccleſia legitimè non ſit dedicata, ex generali prohibitione Eccleſiæ non licet in ea facere ſacrificium: tamen illa neque eſt cenſura, nec pœna, ſed eſt generalis prohibitio, ſeu loci inhabilitas. Vnde, qui in tali Eccleſia Miſſam dixerit, licèt aliàs grauiter peccet, non violat cenſuram, nec irregularitatem incurrit. Neque eſt diſſimilis caſus in cap. *Placuit*, de Conſecrat. diſt. 1. Vbi prohibentur quidem erigi altaria, tanquam memoriæ Martyrum,in quibus nullæ reliquiæ Martyrum conditæ probantur; Et poſtulatur, vt talia monumenta non permittantur, niſi vbi reliquiæ certæ ſunt, aut vbi origo alicuius habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine tradi-B tur. Hæc enim prohibitio merito facta eſt ad tollendam omnem ſuperſtitionem; de interdicto verò ibi nulla eſt mentio.

Excluduntur quatuor alij caſus iuris in quibus videri poterat ferri interdictū. 1. ex cap. Præcepta, de Conſec. diſt. 1. 2. ex cap. Placuit, de Conſecrat. d 1 reijcitur.

Affert præterea cap.1.& 2.de iure patronatus.Sed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure; ſolùm enim ſtatuitur, vt ſi diuiſiones inſurgant inter patronos,ita vt preſbyteri non poſſint conuenienter diuina officia celebrare, Epiſcopus ea ibi facere prohibeat,& ſi opus fuerit, reliquias tollat, & oſtia claudat. Quod totum in primis non eſt cenſura, imò nec pœna, ſed quædam iuſta prohibitio propter decentiam loci ſacri,& diuinorum officiorum: & inde, licèt eſſet interdictum non eſſet à iure, ſed ab homine ferendum. Vltimus caſus, quem adducit,eſt ex cap. C *Quicunque*,de Hæreticis,in 6.qui eſt de loco ſacro, in quo corpus hæretici ſepelitur, ſed ibi non dicitur vt talis locus ſimpliciter interdictus maneat, ſed ſolū, vt perpetua careat ſepultura. Quæ verba ſimul cum excōmunicatione ibi lata expoſuimus ſuprà agentes de Excommunicatione; & ideò de his interdictis à iure hæc ſufficiunt. 29

3. caſus ex ca.1 & 2. de iure patron excluditur.

4 caſus ex cap Quicunque, de Hæreticis, in 6. improbatur.

SECTIO II.

Vtrùm interdictum iure latum obliget ante iudicis denunciationem.

1 HOc dubium tractari poteſt, vel ex vi iuris antiqui ante Extrauagantem, *Ad euitanda*, D vel poſt illam: nam de priori tempore omnes videntur ſupponere talē interdictum ſtatim ligare omnes ipſo facto, quia hæc eſt vis Legis cenſuræ latæ ipſo iure. At verò poſt dictam Extrauag.cenſentur talia interdicta non obligare vſque ad denūciationem,Ita Maiolus lib.3.de Irregular.c. 20. in fine Armilla verb.*Interdictum*,num.21.& alij.Quæ doctrina ita in genere ſumpta vera eſt, indiget tamen aliqua declaratione.

Maiol. Armil.

2 Primò ergo dicendum, ſi interdictum, iure latum ſit particulare perſonale, illud ſtatim ligare perſonam,in quam fertur, alios verò non teneri ad vitandam illam, donec denuncietur. Hoc manifeſtum eſt ex dictis de Cenſuris in communi: nam illa conſtitutio non contulit fauorem ipſis delinquentibus, E ſed aliis, qui cum eis communicare poſſunt: ergo non impedit quominùs ipſos contumaces iura ligent quantum intendunt, & verba eorum præ ſe ferunt: tenentur ergo ipſi interdicti abſtinere quantum in ipſis eſt: aliis verò conceditur priuilegium, vt non teneantur eos tractare tanquam interdictos.

1. Concluſ.

3 Secundò idem videtur dicendum de perſonis interdictis à iure per interdictum generale. Et quidē, quod alij non teneantur eos vitare, donec denunciati ſint,res eſt clara.Quæri verò poteſt,an oporteat ſingulas perſonas nominatim eſſe denunciatas: an ſuf

2. Concluſ.

an ſufficiat ipſum interdictum eſſe denunciatum contra talem communitatem, vel Collegium, &c. Nam verba Extrauagantis videntur priorem modum denunciationis exigere, &, cùm materia fauorabilis ſit, videntur illa verba reſtringenda, vt fauor ſit maior. In contrarium verò eſt, quia hoc modo ferè eſt moraliter impoſſibilis denunciatio; & ita hoc interdictum redderetur inutile reſpectu aliorum. Item, quia in interdicto locali generali non requiritur expreſſa denunciatio ſingularium partium loci. Hoc ergo poſterius videtur probabilius, nimirum & requiri, & ſufficere, vt illa communitas, quæ interdictum contraxit, nominatim, & in particulari denuncietur, dummodo poſteà euidenter conſtet, hanc perſonam eſſe membrum illius communitatis.

Vt interd. cōſequ t r eſſ aū requiritur & ſuffi it, vt ea com munitas nominatim denū cietur.

4\. *Dubium.* Ex parte verò ipſarum perſonarum, quæ interdicuntur dubitari etiam poteſt; an poſſint expectare ſaltem denunciationem ſimilem ipſius interdicti; vt ſe ligatas, & interdictas agnoſcant. In quo certum mihi videtur per Extrauagantem, *Ad euitanda* hoc eis conceſſum non eſſe: quia conſtitutio illa nullum priuilegium concedit eis, qui ligantur, ſiue ob propriam culpam, ſiue ob alienam ligentur. Tamen ex iure antiquo, & veluti ex natura rei hoc dubitari poteſt: quia, cùm hoc interdictum in totam aliquam communitatem feratur, videtur neceſſaria publica quædam notitia, quæ ad totam illam communitatem de ſe poſſit peruenire, vt illam ligare poſſit, quæ notitia nonniſi per publicam denunciationem datur. *Reſponſio.* Dico tamen non videri neceſſariam ſimpliciter talem denunciationem: quia licèt publica notitia neceſſaria ſit, vt argumentum probat; tamen hæc haberi poteſt per euidentiam facti de ſe publicam, & communitati notam, quæ ſufficit, cùm iura plus non requirant, nec ratio aliqua cogat. Ex his verò infero, ſi delictum, ſeu factum, propter quod interdictum iure latum eſt, ſit occultum, nondum populum eſſe interdictum: quia nondum factum illud eſt ſufficienter promulgatum, vt interdictum inſurgat. Quocirca, etiamſi aliquis, vel aliqui de illa communitate delictum ſecretè nouerint, non proptereà interdicti ſunt, neque ipſi pro talibus ſe gerere tenentur: quia ipſi non ligantur per ſe, ſed vt mēbra communitatis: ergo donec interdictum liget, & impoſitum ſit reſpectu communitatis, non ligat huiuſmodi ſingulares perſonas. Quod quidem poſſet habere nonnullam dubitationem reſpectu illius perſonæ, quæ in particulari delinquit, & dat cauſam interdicto: quia reſpectu illius tale interdictum habet vim interdicti ſpecialis, vt ſuprà dictum eſt. Nihilominùs tamen etiam reſpectu illius hoc cenſeo verum, quia formaliter illa perſona etiam non ligatur, niſi per interdictum generale vt ſic, & ideò donec illud teneat in ordine ad ſuū primarium obiectum, vt ſic dicam, quod eſt communitas, neminem in particulari ligat, quia nondum in ſe ſubſiſtit, ſeu factum eſt.

Si delictū ſit occultū neq; communitatē, nec vllam perſonam eius ligabit generale interd.

5 *3 Conclus.* Tertiò ex dictis conſtat quid dicendum ſit de interdicto locali, tàm generali, quàm ſpeciali reſpectiuè. Nunc enim poſt Extrau. *Ad euitanda* tale interdictum nullum eſt donec denuncietur: quia nullus hominū tenetur ſeſe abſtinere à tali loco quoad diuina ante ſufficientem denunciationem, vt conſtat ex citata conſtitutione, & ex omnium ſententia. Tota autem ratio huius interdicti conſiſtit in ſeparandis fidelibus à tali loco quoad diuina: nam locus ipſe non poteſt ſeſe ſeparare, & abſtinere. In quo differt hoc interdictum à perſonali. Neceſſe eſt item denunciationē fieri illius loci in particulari, & nominatim, qui adæquatè interdicitur, vt ex eadem

A Extrauag. conſtat. Dico autem, *adæquatè*, quia ſufficit vt vno nomine collectiuo, vel quaſi collectiuo totus locus comprehendatur, vt ſingulæ Eccleſiæ, vel partes interdictæ maneant, vt per ſe notum eſt, & ex vſu ſatis conſtat. An verò ante dictam Extrau. requireretur hæc denunciatio; idem dicendum cenſeo, quod de interdicto generali, ſcilicèt, abſolutè non fuiſſe neceſſariam; publicam verò notitiam delicti ſeu facti proportionatam interdicto ſemper fuiſſe requiſitam propter eandem rationem, quæ hic applicari poteſt, cum aliis: per quas in tertio tomo oſtendimus Eccleſiam non pollui per delictum, vel factum occultum: eſt enim hîc eadem proportionalis ratio.

B

DISPVTATIO XXXVIII.

De Relaxatione interdicti.

Omnia, quæ ad hanc Diſputationem pertinent, ad duo capita reuocari poſſunt. Primum eſt, quando, & quomodò neceſſaria ſit hæc relaxatio, vt interdictum auferatur. Secundum eſt, quando illa eſt neceſſaria, quomodò, & à quo fieri debet.

C

SECTIO I.

Vtrum neceſſaria ſemper ſit relaxatio, vel abſolutio interdicti vt illud ceſſet.

Svpponimus in hac quæſtione, interdictum non eſſe perpetuum, ſed auferri poſſe ſeu ceſſare: inquirimus autem modum. Illud autem ſuppoſitum certiſſimum eſt, conſtatque ſatis ex vſu Eccleſiæ. Et ratio reddi poteſt, quia, cùm hæc cenſura ſit ſpiritualis pœna priuans nonnullis bonis pertinentibus ad ſpirituale commodum animarum, non expedit eſſe perpetuam, alioqui magis eſſet in deſtructionem, quam in vtilitatem. Item, quia vel interdictum fertur per modum cenſuræ, vt recedatur à contumacia, & tunc ex generali ratione cenſuræ conſtat non poſſe eſſe perpetuam; vel fertur ſolùm vt pœna pro delicto commiſſo, & tunc vel fertur pro definito tempore, & ſic conſtat non eſſe perpetuum, neque vltra illud tempus extendi; vel fertur indefinitè, & ſine temporis limitatione, & hoc modo nunquam vt exiſtimo, inuenietur in iure latum, niſi adiecta aliqua conditione, ſcilicet donec reſtituat, vel ſatisfaciat, vel alia ſimili: per quam ſatis oſtenditur, interdictum non ferri, vt perpetuò duret, ſed vt tollatur impleta illa conditione: imò hoc ipſo quòd talis conditio ponitur, eſt ſignum, tale interdictum non tam eſſe poſitum in pœnam, quàm vt à contumacia recedatur. Quod ſi talis conditio expreſsè non apponeretur, vel in interdicto lato à iure, vel ab homine, virtute, ſeu implicitè eſſet ſubintelligenda, ſi cauſa interdicti eſt capax illius, id eſt, ſi habet, vt aiunt, tractum ſucceſſiuum, ſeu (quod idem eſt) ſi ſemper pendet in futurum; vt contingit, quando interdictum fertur, vt aliquid reſtituatur, vel vt ceſſet vis illata Eccleſiæ, vel aliquid ſimile; ſi verò cauſa interdicti ſit actio iam omnino præterita, ſaltem habebit ſubintellectā hanc conditionem, donec auferatur ab habente poteſtatem: quia nunquam fertur, nec ferri poteſt eâ intentione, vt perpetuò duret.

1. Nullum interdictū fertur, vt perpetuò duret.

D E

Atque

2. *Interdictũ pro delicto præterito nõ tollitur, niſi per relaxationẽ, vel abſolutionem.* 1. *Concluſ.*

Atque ex his intelligere licet, quid certum ſit, quídve dubium in quæſtione propoſita. Nam primò certum eſt, ſi contingat interdictum ferri pro delicto purè præterito abſque vlla adiecta conditione, quæ pendeat ex voluntate eius, qui interdicitur, & abſque temporis limitatione; tunc tale interdictum auferri non poſſe, niſi per relaxationem ſuperioris habentis poteſtatem. Probatur, quia tale interdictũ eſt pura pœna, & non eſt limitata ad certum tempus: ergo de ſe eſt indefinita, ſeu perpetua negatiuè, id eſt de ſe non habens certum tempus: ergo non eſt vnde poſſit finiri, aut tolli, niſi ex voluntate Superioris. Vnde non inuoluit aliam conditionem, niſi illam, donec auferatur, vel vſque ad beneplacitum ferentis; ſicut de ſuſpenſione in ſimili forma lata diximus. Hic autem modus interdicti ita ſimpliciter lati ob præteritum actum nec à iure, neque ab homine ſolet ferri, quantum mihi ex vſu, & ex experientia conſtat. Vnde propter hunc ſolum interdicti modum parum neceſſaria erit interdicti abſolutio, ſeu relaxatio.

3. *Interdictũ latum pro tẽpore definito, ceſſat tempore elapſo.* 2. *Conclu.* Syluest.

Secundò certum eſt, quando interdictum fertur vt pura pœna pro peccato præterito, & pro tempore definito, vt fertur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem; tunc non eſt neceſſaria interdicti abſolutio elapſo illo tempore, ſed ipſo facto ceſſabit, ſicut in ſimili diximus de ſuſpenſione. Eſt enim eadem ratio, atque ita idem in vtroque caſu docent Doctores ibi citati, & Sylueſter verbo *Interdictum*, 3. quæſt. 9. & alij ſtatim referendi. Et probatur, quia lex, aut ſentẽtia non plus operatur, quàm verba eius ſignificent: ergo verba limitantur ad certum tempus, pro illo interdicunt, & non pro vlteriori tempore: ergo illo elapſo, pro futuro tempore non erit neceſſaria abſolutio. Quia vbi non eſt interdictum, neque abſolutio neceſſaria eſt: pro illo autem vlteriori tẽpore non fuit interdictum latum: ergo neque abſolutio pro illo neceſſaria erit. Vnde apertè conſtat, aliter ſentiendum eſſe, ſi agatur de ablatione talis interdicti ante elapſum illud tempus, pro quo latum eſt: ſic enim auferri non poteſt abſque relaxatione habentis poteſtatem, ob contrariam rationem; quia pro toto illo tempore lex, ſeu ſentẽtia operatur, cùm verba eius id præ ſe ferant, & efficacia ſint: ergo vt impediatur, ſeu tollatur talis effectus, neceſſaria eſt contraria voluntas habentis poteſtatem, quæ tale interdictum relaxet.

Anteà verò nonniſi per relaxationem.

4. *An interdictũ ſub cõditione latũ ipſa impleta per ſe auferatur* 1. *Sentẽtia.*

Difficultas verò ſupereſt, quando interdictum fertur, vt recedatur à contumacia, vel ſub hac conditione tacita, vel expreſſa; *donec ſatisfaciat*, vel *reſtituat* &c. an tunc neceſſaria ſit abſolutio, vel relaxatio interdicti. Multi enim cenſent non eſſe neceſſariam: nam ſi conditio non eſt impleta, interdictum non eſt tollendum, imò nec relaxari poteſt, cùm duret cõtumacia, niſi fortè per abſolutam voluntatem eius, qui poſſit reuocare ſententiam, aut in lege diſpenſare: ſi autem cõditio eſt impleta, ipſo facto ceſſat interdictum; quia ille terminus poſitus eſt in ipſa lege: ergo vltra illum non operatur, ſicut dictum eſt, quando lex certam temporis durationem præſcribit. Nam perinde eſſe videtur limitare durationem cenſuræ per expreſſum terminum temporis, vel per quamcunque aliam æquiualentem conditionem. Atque ita ſentiunt Gloſſæ ferè in omnibus iuribus citatis diſputatione præcedenti, ſect. 1. nam vbicumque iura ferunt interdictum cum illa, vel ſimili determinatione, *donec ſatisfecerit*, ait Gloſſa, impleta cõditione interdictum eſſe ſublatum abſque alia relaxatione; & idem ſentiunt ibi communiter interpretes, & ſpecialiter Abbas in cap. *Non eſt vobis*, de ſponſalibus, vt in cap. vlt. de Matrimonio contracto con- (Gloſſa. Abbas.)

A tra interdictum Eccleſiæ, & tenet Sylueſter, *Interdictum*, 3. qu. 9. Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 8. cum aliis ſuprà relatis in ſimili quæſtione de ſuſpenſione. (Syluest. Couar.)

5. *Vera ſententia.*

Hæc verò ſententia, quantumcunque probabilis ſit propter Doctorum authoritatem, nobis probari non poteſt. Nam in vniuerſum cenſemus, nullam propriam cenſuram auferri, niſi per abſolutionem, ſeu relaxationem eius, qui iuriſdictionem habet; quod etiam de ſuſpenſione diximus cum Abbate & Innocentio in cap. *Cùm bonæ*, de Ætate, & qualit. Idem ergo nunc opinamur de cenſura interdicti; ſolétque ad hoc citari capit. *Preſbyter*. 22. quæſt. 5. qui textus de ſuſpenſione loquitur, & in vtramque partem ab authoribus adducitur, B párumque probat, quia non agit de cenſura ob contumaciam, ſed de prohibitione à Superiori facta ob infamiam. (Abbas. Innoc. Cap. Preſbyter, 22. qu. 5.)

6. Prætereà probari poteſt à paritate rationis in excommunicatione; hæc enim maximè fertur ob contumaciam, & donec ab illa recedatur, ſiue hæc conditio expreſsè declaretur, ſiue non; parum enim hoc refert, cùm in intrinſeca ratione talis cenſuræ includatur: & nihilominùs impleta illa conditione, requiritur abſolutio excommunicationis, vt conſtat ex cap. *Cùm deſideres*, & in cap. *A nobis*, 2. & in cap. *Quod in dubiis*, de Senten. excom. ergo idem dicendùm eſt de cenſura interdicti. Probatur conſequentia, tum quia videtur eſſe eadem ratio, & in his, in quibus non apparet manifeſtum diſcrimen, C ſolent hæ cenſuræ in iure æquiparari, cap. *Is cui*, cum ſimilibus de Sententia excommunic. in 6. tum etiam quia in dictis iuribus hoc non dicitur de excommunicatione propter aliquam ſpecialem rationem eius, ſed potius in dicto cap. *Cùm deſideres*, inſinuatur hæc ratio, *quia licet ei, quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur, Eccleſiæ tamen, quam offendit, ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur*: quæ ratio cum proportione applicari poteſt ad cenſuram interdicti. Propter quod Ioannes Andreas, quem Panormitanus refert in dicto cap. *Cùm bonæ* num. 5. dixit, neceſſariam eſſe ſatisfactionem iudicialem, id eſt (vt ego intelligo) à Iudice receptam, & approbatam iudicialiter, quæ approbatio continet relaxationem interdicti ſaltem tacitam, & implicitam: nam ad hoc fieri debet, D vt Iudex, talem ſatisfactionem recipiendo, vinculum tollat, alioqui non eſſet per ſe neceſſaria, vt tolleretur cenſura; ſed ad ſummum, vt in aliorum notitiam deueniret. Atque eodem modo interpretor, quod dixit Gloſſa in Clementina 1. de Decimis, quam multi Canoniſtæ ſequuntur, quando cenſura huiuſmodi fertur ſub illa conditione, *donec ſatisfecerit*, vel alia ſimili, neceſſariam eſſe declarationem Iudicis. Nam ſi intelligant, Iudicem non auferre cenſuram; ſed denunciare ablatam, quia impleta fuit conditio, nobis non probatur: alioqui idem dici poſſet de excommunicatione: oportet ergo, vt Eccleſia, vel miniſter eius ita declaret ſatisfactionem eſſe impletam, vt eam acceptet, & abſolutionem conferat: & hoc eſt, quod ſignificatur in dicto E cap. *Cùm deſideres*, & in dicto cap. *A nobis*, generaliter dicitur: *Vinculum, quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſoluitur: vinculum autem, quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cùm ſententia remittitur, relaxatur*: quæ ratio etiam in vinculo interdicti locum habet. (Cap. Cùm deſideres, de ſentent. excommu. Ca. A nobis. 2. eod. Ca. Quod in dubiis, eodem. Ioan. An. Panor.)

7. Et confirmari poteſt ex cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de offic. ordin. vbi priùs in generali ſic dicitur: *Cùm ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma cõſiſtere, & vſque ad condignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari.* (Cap. Cùm ab Eccleſiarum, de offic. ordin.)

Quæ

Quæ verba, vt ex eorum tenore conſtat, indifferentia ſunt, & communia ſententiæ excommunicationis, & interdicti. Vnde ex illis ſtatim expreſsè infertur, ſententiam interdicti, & excommunicationis à quodam plebano rationabiliter latam, inuiolabiliter fuiſſe obſeruatam. Ac tandem concluditur: *Et eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque iuſta plebani conſcientia non relaxes*: ergo in hoc æquiparat ſententiam excommunicationis, & interdicti, & ſenſit non ſufficere ſatisfactionem ſine relaxatione eius, qui ſententiam tulit, vel ex eius conſenſu. Nec refert dicere, forte illam ſententiam interdicti non fuiſſe latam ſub conditione, *donec ſatisfecerit*, ſed ſimpliciter, tum quia hoc voluntariè dicitur, & ſine fundamento; tum etiam quia parum refert, quòd illa conditio fuerit expreſſa, néc ne: nam ſatis conſtat, ſententiam illam fuiſſe latam, vt recederetur à contumacia, & ſatisfactio fieret; in quo intrinſecè dicta conditio inbibitur. Idémque probat textus in ca. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. vbi cenſuræ, & interdicta feruntur contra exigentes iniuſta tributa ab Eccleſiaſticis perſonis, & in fine ſubditur: *nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineāt, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter*: vbi ſermo eſt de interdicto lato prò contumacia, ſicut eſt excommunicatio, & quoad hoc æquiparantur, vt poſt impletam reſtituendi cōditionem, & exhibitam, vel oblatam competentem ſatisfactionem, abſolutio, vel relaxatio poſtulatur: optimè ergo in his iuribus fundatur ratio ſumpta ex æquiparatione harum cenſurarum.

Occurritur euaſioni.

C. Quamquam, de Cenſ. in 6.

8\. *Duplici cōfirmatione ex iuribus allatis ſumpta eadem ſententia cōfirmatur. Prima.*

Ac prætereà ex verbis eorumdem iurium duplicem confirmationem eiuſdem ſententiæ ſumo. Prima eſt à poſteriori, ſeu ab inconuenienti: quia ſi in interdicto lato, vt recedatur à contumacia, non eſt neceſſaria relaxatio, certè moraliter loquendo nunquam eſt neceſſaria. Conſequens autem eſt contra morem loquendi horum, & aliorum iurium, imò & contra communem vſum Eccleſiæ. Sequela patet, quia interdictum latum non pro contumacia tollenda, ſed tantùm in pœnam, moraliter nunquam fertur ſimpliciter, ſed pro tempore determinato: & tunc non requirit abſolutionem, ſed lapſum temporis, vt diximus, & ante completum tempus raro conceditur eius abſolutio, magíſque per modum diſpenſationis, ſeu extraordinariæ gratiæ, quàm ordinariæ, & vſitatæ relaxationis: ſolùm ergo ſupereſt interdictum pro contumacia, ſeu, quod idem eſt ad extorquendam ſatisfactionem, vel reſtitutionem, aut aliquid huiuſmodi: ergo ſi in hoc etiam non requiritur relaxatio, nunquam eſt moraliter neceſſaria. Altera confirmatio eſt ex congruentia, quæ ibi inſinuatur, ob quam Eccleſia meritò ſibi reſeruat hanc relaxationem, ſine qua non vult cenſeri ablatum vinculum, quod ipſa poſuit: quia expedit, vt priùs ipſa Eccleſia conuenientem ſatisfactionem imponat, & ſi opus fuerit, pœnā augeat iuxta grauitatem, & durationem contumaciæ; ſicut de excommunicatione diximus. Et in hoc eſt magnum diſcrimen inter hanc cenſuram latam ob contumaciam, vel in pœnam ad definitum tempus: nam quando fertur hoc poſteriori modo, iam culpa tota commiſſa eſt; & caſtigatio condigna eſt ab Eccleſia impoſita; & ideò non ampliùs ligat, quàm vſque ad pœnæ complementum: quando autem fertur priori modo, culpa eſt quaſi in continua ſucceſſione, & augmento; & quò diuturnior eſt contumacia, eò digna eſt maiori ſatisfactione, & ſupplicio. Et ideò abſolutè ligat vſque ad abſolutionem ab Eccleſia. Ad hanc enim referenda eſt omnis conditio, ſub qua fertur hæc cenſura, ſiue implicitè, ſiue explicitè ponatur.

Secunda.

non enim adhibetur, vt ipſo facto tollatur impleta conditione; ſed vt per Eccleſiaſticum Iudicem tollenda ſit. Atque ita ſimul reſponſum eſt ad fundamentum contrariæ ſententiæ.

An per mutationem loci relaxetur eius interdictum.

Difficultas verò ſupereſt, an hæc regula patiatur aliquam exceptionem. Et ſolet in tribus caſibus tractari: primus eſt de interdicto locali, an per loci mutationem ceſſet aliquando. Nam ex principijs ſuprà poſitis de cenſuris in communi videtur affirmandum, quia deſtructo ſubiecto tollitur cenſura tanquam accidens illi inhærens. In contrarium verò eſt, quia in hoc interdicto non videtur habere locum talis, ac tanta mutatio, aut deſtructio loci ipſius. 9

Ratio dubitandi.

In hoc diſtinguendum in primis eſt de generali interdicto locali, & particulari. Nam generale per ſe primò fertur in totam aliquam ciuitatem, vel prouinciā; conſequenter verò in partialia loca eius: ab illa ergo re, in quam per ſe primò fertur hoc interdictum, non poteſt, moraliter loquendo; auferri per deſtructionem eius: quia vel non contingit, totum illum locum deſtrui, præſertim ſi ampliſſimus ſit; vel licèt deſtruatur ciuitas, vel villa, ſemper manet ſolum illud, in quo ſunt ruinæ ciuitatis, quod manere poteſt interdictum, vt à ſimili conſtabit ex interdicto particulari. Poſſet tamen dubitari, an moralis alienatio, aut venditio ſufficiat, vt ipſo facto locus non maneat interdictus, vt v. g. ſi terra ſit interdicta propter peccatum domini, & interim dominus terram illam omnino alienet: videtur enim tunc ipſo facto tolli interdictum, quia iam non manet illa terra ſub eo reſpectu, ſub quo interdicta fuit. Sicut è contrario, ſi talis dominus de nouo aliquam terram acquirat, illa ſtatim fieret interdicta ex vi prioris ſententiæ, per quam tota terra talis domini interdicta fuit. 10

Reſolutio quoad interdictum generale.

Nihilominùs tamen communis ſententia eſt, in eo caſu non auferri interdictum propter alienationem. Quam tenuit Syluest. *Interdictum*, 2. num. 3. cum Calderino, tractatu de *Interdicto*, numer. 2. Geminiano cum aliis, in cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. Quorum ratio eſt, quia hoc interdictum eſt veluti onus quoddam loci interdicti; cùm autem res alienatur, tranſit cum ſuo onere, argum. ca. *Ex literis*, de Pignorib. & c. *Paſtoralis*, de Decimis. Addi etiam poteſt, hunc modum eludendi interdictum poſſe cadere in præiudicium, & vilipendium Eccleſiaſticæ poteſtatis; & ideò nec talis modus tollendi interdictum eſt in vſu, nec permittendus eſt. Quanquā ergo terra illa nō fuerit interdicta, niſi quia erat talis domini; non tamen interdictum ſemel latum dependet ab illa conditione quaſi in fieri, & conſeruari; ſed ille reſpectus, ſcilicet fuiſſe talis domini tempore, quo latum eſt interdictum, ſufficit, vt ſemper duret, donec per relaxationem Eccleſiæ auferatur. Atque eadem ratione è contrario dicendum eſt, locum de nouo emptum, vel aliter acquiſitum à tali domino, non eo ipſo manere interdictum, ſi non fiat pars loci priùs interdicti, ſed ſolùm eiuſdem domini: quia à principio talis locus non fuit comprehenſus in ſententia interdicti. Quod tamen intelligendum eſt, vt notauit Syluester, niſi per ſententiam interdicta ſit omnis terra talis perſonæ poſſeſſa, vel poſſidenda: nam tunc ſe haberet ſicut interdictum deambulatorium, de quo ſtatim dicendum. 11

Si terra interdicta alienetur, adhuc retinet interdictum. Syluest. Calder. Gemin.

Locus de nouo acquiſitus à domino, cuius terra eſt interdicta, non manet interdictus. Syluest.

De partibus verò loci generaliter interdicti dubitari poteſt, quando aliqua pars ità ſeparetur à toto loco interdicto, vt omnino iam non ſit, nec cenſeatur 12

leatur pars eius: tamen enim videri poteſt, locum illum non manere interdictum, quia non eſt in illum per ſe primò latum interdictum; ſed ſolùm quatenus eſt pars totius loci per ſe primò interdicti: ergo hoc ipſo quòd deſinit eſſe pars, deſinit etiam eſſe interdicta, ſicut in ſimili ſtatim dicemus de interdicto locali ſpeciali. Sed nihilominùs rationes factæ de loco totali videntur æquè procedere de partiali; & ideò fortaſse authores citati nihil quoad hoc inter ea diſtinguunt. Accedit prætereà, quòd nulla ſeparatio intelligi poteſt, quæ ſufficiat ad hunc effectum tollendum: aut enim illa eſt ſeparatio phyſica, aut moralis. Prior non habet hîc locum, quia pars loci interdicti non eſt phyſicè, ſeu localiter ſeparabilis à toto loco interdicto; quia non eſt aliqua res mobilis, ſed locus immobilis, vt phyſico more loquamur. Nam licèt deſtruantur ædificia, quæ ibi ſunt, manet ſolum, & quamuis per poſſibile, vel impoſſibile hoc materiale ſolum, ſeu hæc indiuidua terra aliò transferretur, ſemper manebit idem locus immobilis æquè propinquus generali loco interdicto: ergo propter ſeparationem phyſicam, ſeu localem nunquam poteſt talis pars liberari interdicto. Separationem autem moralem appello illam, quæ fit per alienationem, vt diceretur ciuitas ſeparari à regno Caſtellæ, v.g. ſi alienetur, & vendatur Regi Galliæ; huiuſmodi autem ſeparatio non ſufficit; quia oſtenſum eſt in toto non ſufficere, ergo nec in parte ſatis erit. Eſt enim eadem ratio, ſcilicet, durationem iuriſdictionis, ſeu dominij non eſſe neceſſariam, vt interdictum perſeueret; ſed in præſenti ſufficit, vt talis loci pars ſit toti aliquo modo realiter, & localiter coniuncta: nam ſi ſint loca omnino ſeiuncta, & ſeparata, reuera interdictum illorum multiplex eſt, quamuis per modum vnius feratur, quando talia loca ſunt ſub dominio vnius perſonæ; quod eſſentiale non eſt, vt interdictum ſemel latum perſeueret, vt diximus.

Pars quouis modo ſeparata à loco generaliter interdicto adhuc manet interdicta.

13 Eadem proportione ratiocinandum eſt de interdicto locali ſpeciali. Nam in primis probabilius cenſeo, per deſtructionem loci v.g. templi interdicti non omnino extingui interdictum, quia remanet aliquid, in quo durare poſſit; ſcilicet ſolum ipſum, in quo poſſent vel ſepeliri corpora defunctorum, vel etiam erecto altari ſacra celebrari, ſecluſis aliis incommodis: quoad hæc ergo non manet ille locus immunis ab interdicto. Quia interdictum hoc etiam non pendet ex ædificio, ſeu tecto, aut parietibus; cùm etiam loca quælibet vt viæ, & plateæ interdici poſſint: quamuis ergo interdicatur ſpecialis locus, in quo eſt ædificium, non tamen ſolum ædificium, ſed etiam pauimentum ipſum interdicitur; & ideò in eo ſaltem perſeuerat interdictum, ſicut in ſimili dicemus ſtatim de interdicto perſonali. Quin potiùs addo, ſi illa duo inter ſe comparentur, ſolum, & ædificium, potiùs ædificium propter ſolum, quàm è conuerſo eſſe interdictum: nam ſi fingamus totum illud ædificium deſtrui, & aliò transferri, ita vt ex eiſdem lapidibus, & lignis in eadem forma compoſitis, in alio ſitu diſtante ædificaretur ſimile templum, illud iam non eſſet interdictum, quia ratione ſoli non eſt illud templum, quod interdicto ſpecialiter ſubiectum fuit: & hoc videtur eſſe, quod principaliter interdicitur, quia illud eſt quaſi fundamentum, & baſis talis loci; vel potiùs quia illud eſt id, quod eſt immobile in loco, ſub quo reſpectu fertur præcipuè interdictum locale, vt paulò anteà dicebamus. Atque ob hanc cauſam, quamuis deſtructa Eccleſia, & iterum ædificata in eodem omnino ſitu, materiali; & vulgari modo diuerſum templum cenſeatur; tamen & ſub quadam phyſica ratione cenſetur idem locus, & ſub morali reſpectu quaſi idem templum exiſtimatur; ideóque eiſdem priuilegiis gaudet, vt eſt communis Iuriſperitorum ſententia. De qua videri poteſt Felinus in capit. *Cùm dilecta*, de Reſcriptis, numer. 97. & Iaſon in l. *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*, numer. 30. ff. de Verbor. obligat. ſic ergo in præſenti, ſi templum in eodem ſolo reædificetur durante interdicto, manebit interdictum ratione ſoli, quia ſemper eſt moraliter idem locus, qui interdictus fuit. Et eadem proportione loquendum eſt de loco partiali talis Eccleſiæ ſpecialiter interdictæ: nulla enim videtur poſſibilis deſtructio, aut ſeparatio, per quam illa pars interdicto liberetur; quia neceſſe eſt, vt ſemper maneat ſolum æquè coniunctum illi Eccleſiæ: nam cœmeterium etiam interdicitur interdicta Eccleſia, & à fortiori manebit interdicta illa pars templi, etiamſi ſola area maneat. Imò etiam ſi quis fingat illam partem moraliter ſeparari, ita vt iam non ſit pars templi, nec cœmeterium eius: nihilominùs cenſeo, ſemper locum illum manere interdictum, donec relaxatio fiat propter rationem factam de interdicto generali, quæ hîc applicari poteſt. Ita igitur conſtat, interdictum locale nec tolli, nec minui vnquam ipſo facto propter aliquam loci mutationem abſque relaxatione.

Perditur dubiũ quo ad interdictum particulare.

Si totum ædificiũ in aliũ locum mutetur, non manebit interdictum.

Felin. Iaſon.

Si templũ in loco interdicto reædificetur, manebit interdictum.

Solùm videtur neceſſariò facienda exceptio in interdicto deambulatorio: per illud enim interdicitur locus, in quo talis perſona detinetur, ſeu exiſtit, ergo hoc ipſo, quòd perſona ab illo loco transfertur, tollitur interdictum illius loci, abſque alia relaxatione: ſicut è conuerſo alius locus, in quem perſona tranſit, incipit eſſe interdictus abſque noua ſententia. Quia prior ad hunc effectum extenditur, & quaſi transfert interdictum ab vno loco in alium: nam intentio ferentis, iuxta communem vſum, & ſenſum huius interdicti, non eſt vt tale interdictum ita perambulet omnia illa loca, vt in omnibus ſimul permaneat; ſed ſolùm in eo, in quo eſt talis perſona. Atque ita hanc conditionem requirit vt neceſſariam, non ſolùm vt interdictum in loco oriatur, ſed etiam vt perſeueret: ac proptereà hoc eſt ſpeciale in tali caſu. Et congruentia reddi poteſt; quia tale interdictum non fertur in odium ipſius loci, vt ſic dicam, ſed in odium talis detentionis, ſeu alterius facti talis perſonæ in quolibet loco. Et ideò nullus illorum locorum interdicitur ſimpliciter, ſed ſolùm pro eo tempore, in quo talis perſona in eo detinetur, vel aliquid ſimile in eo fit. Secùs verò eſt, quando propter contumaciam perſonæ locus interdicitur independenter à præſentia eius, vel alia actione in tali loco: tunc enim donec relaxetur interdictum vel perſona ipſa abſoluatur, non tollitur interdictum. 14

A præcedenti doctrina excipitur interdictũ deambulatorium.

An interdictum generale perſonale ceſſet, deſtructa communitate.

Secundus caſus eſt de interdicto generali perſonali, quod hanc habet ſpecialem rationem, vt feratur in totum illud corpus, vt eſt vnum moraliter, ſeu politicè, videlicet vnum Collegium, vel vnus populus, &c. de quo corpore optimè contingere poteſt, vt omnino diſſoluatur, & conſequenter deſtruatur ſub tali ratione: tunc ergo verum cenſeo, tale interdictum ceſſare, ſeu carere effectu ob deſtructionem ſubiecti, in quo per ſe primò latum erat. Et tunc eſt optima illa ratio, quia erat veluti affectio eius, quæ deſtruitur deſtructa re, quam afficit, iuxta illud: *Deſtructis nobis, deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis.* Vnde cùm dicimus, perſeuerare interdictum 15

Diſſoluta communitate interdicta, tollitur interdictum perſonale generale.

dictum donec auferatur, ſemper intelligimus, perſeuerante re capace interdicti, vel alicuius effectus eius. Nec ſatis eſt, quòd maneant illi homines, ex quibus Collegium v.g. componebatur, ſi iam reuera collegiales non ſunt, nec Collegium conficiunt: quia illi non erant per ſe interdicti, neque vt Petrus, vel Paulus, ſed vt partes talis corporis politici, & quaſi conſequenter ad interdictionem eius; ſub illa autem ratione non manent.

16 *Perſona, quæ deſinit eſſe membrum communitatis interdictæ non ligatur interdicto.*

Atque hinc vlteriùs fit, poſſe hoc interdictum ceſſare ipſo facto in qualibet perſona illius communitatis per ſeparationem ab illa, etiamſi interdictum maneat in tota communitate; vt v.g. ſi Collegium ſit interdictum, & aliquis omnino dimittat ſocietatem & habitum illius Collegij, iam non participat interdictum illud. Idémque eſt, ſi interdicto populo, aliquis inde mutet domicilium, vel quacunque via de illa communitate eſſe deſinat. Ratio eſt, quia illa perſona non eſt per ſe interdicta, ſed quaſi per participationem ex toto, cui erat vnita: ergo ablata illa vnione, iam non participat illam conditionem totius. Item iam non gaudet priuilegiis illius communitatis: ergo nec debet onera participare, aut ſecum ferre. Item iam nõ comprehenditur ſub verbis ſententiæ, vel legis, quæ per ſe primò ſolùm interdicunt communitatem, perſonas verò ſolùm concomitanter vt partes eius: ergo ablata ratione partis, aufertur tota ratio, & fundamentum huius cenſuræ. Tandem qui poſt interdictum latum denuò coniungitur tali communitati, ſtatim participat interdictum eius, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo & è conuerſo, qui ab ea ſeparatur, hoc ipſo deſinit interdictum participare. Eſt enim huiuſmodi interdictum quaſi lex quædam illi communitati impoſita; & ideò non obligat niſi membra eius: igitur eo ipſo, quòd deſinit eſſe membrum talis communitatis, deſinit etiam huiuſmodi interdicto ligari. Atque hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum in capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicat. & Summiſtarum, verbo *Interdictum* præſertim Sylueſtri, *Interdictum*, 2. numer. 10. 11. & 12. vbi refert Calderinum, qui hoc latè tractat in tractatu de interdicto, memb. 2. & idem tenet Couarruuias lib. 2. Variar. capit. 8. num. 10.

Qui de nouo fit pars cõmunitatis generaliter interdictæ manet interdictus.

17 *Occurritur duplici obiectioni.*

Neque contra hoc vrget argumentum, quod ſumi poſſet ex dictis de interdicto locali: eſt enim diuerſa ratio, quia locus etiam generalis non interdicitur per modum vnius corporis politici, quod proprio nomine collectiuo ſignificari ſolet; ſed tãquam totum quoddam integrale, cuius partes non ſunt ab ipſo ſeparabiles, vt fusè declarauimus: per interdictum autem perſonale generale primariò interdicitur corpus quoddam politicum, cuius membra poſſunt ab illo moraliter ſeparari. Similiter etiam hoc non repugnat generali regulæ, quòd interdictum non ceſſat donec relaxetur; tum quia hoc ſemper verum eſt reſpectu illius rei, quæ per ſe, ac primariò interdicitur; tum etiam quia illud etiam procedit durante re, quæ interdicitur, & ſub ea ratione, qua interdicitur: hîc verò eo modo, quo per hanc cenſuram ligantur ſingulæ perſonæ; non permanet id, quod interdicitur ſecundariò, & concomitanter quando talis perſona à communitate ſeparatur. quia non interdicebatur vt talis perſona, ſed vt pars talis communitatis.

18 *Qui cauſã dedit interdicto quãuis à communitate recedat, eo ligatur.*

Sed quid, ſi is, qui mutat domicilium, ſeu à communitate ſeparatur, cauſam dedit interdicto? Videtur enim ſequi ex dictis, etiam illum liberari ab hoc interdicto per talem ſeparationem: quia etiam ille non interdicitur niſi vt membrum vniuerſitatis. Nihilominùs omnes dicti authores hunc excipiunt dicentes, ſecum ferre interdictum, quantumuis à communitate recedat. Et ratio optima eſt, quia reſpectu illius tale interdictum non eſt generale, ſed habet vim ſpecialis, quòd nõ per participationem à communitate, ſed per ſe afficit talem perſonam: imò quodammodo tale interdictum redundat in communitatem ex tali perſona; nam illius cauſa interdicitur. Denique talis perſona interdicta eſt propter contumaciam ſuam; & ideò non expedit; vt perſeuerante contumacia, poſſit interdicto liberari, à tali communitate recedendo: ſecùs verò eſt de his, qui cùm innocentes ſint, hoc interdicto afficiuntur, ſolùm quia partes ſunt communitatis. Excipit tamen Sylueſter ſuprà num. 12. eum, qui ſeparatur à populo interdicto per ingreſſum, vel profeſſionem religionis: putat enim, illum liberari interdicto, etiamſi fuerit in culpa; quia religio (ait) eſt maxima pœna, & mors ciuilis. Sed niſi ex priuilegiis religionis id habeatur, ex iure communi, aut ex dicta ratione non ſatis probatur: quia per ingreſſum religionis non liberatur quis omni Eccleſiaſtica cenſura ipſo facto, ſi in eum ſpecialiter lata ſit: hoc autem interdictum habet vim ſpecialis cenſuræ reſpectu eius, qui in culpa fuit.

Sylueſt.

Per ingreſſum religionis nõ liberatur, quis ſpecialis interdicto.

19 *Si populus interdictus ob peccatũ domini deſinat eſſe illius domini, an ceſſet interdictũ.*

Tandem poſſet è contrario dubitari, an ſi populus eſt interdictus propter peccatum domini, & deſinat eſſe illius domini, hoc ipſo ceſſet interdictum in tali populo: quia non videbatur interdici niſi vt corpus talis capitis, vt ſic dicam: ergo ablato hoc reſpectu ceſſat interdictum; ſicut de ſingulis perſonis dicebamus ablata ratione partis, ſub qua interdicebantur, ceſſare in eis interdictum. Dicendum verò eſt, in eo caſu non tolli interdictum illius populi ipſo facto. Ratio eſt, quia qui per ſe primò interdicitur eſt talis populus, & ille idem manet etiam ſub ratione talis corporis politici, etiamſi non maneat ſub eodem domino, vel Gubernatore. Vnde licèt ſubiectio ad talem dominum fuerit neceſſaria conditio, vt propter eius delictum populus interdicto ſubiiceretur; tamen non fuit quaſi formaliter conſtituens illud corpus, quod ſubiicitur interdicto: ac propterea interdictum illud ſemel latum non pendet in conſeruari ab illa conditione; nec poteſt aliter, quàm per propriam relaxationem auferri, niſi totus populus diſſipetur.

An qui ligatus perſonali interdicto particulari moritur, antequam abſoluatur, ipſo facto liberetur interdicto.

20 *Prima Sententia.*

Tertius caſus eſt de interdicto perſonali particulari, & eſt difficultas, quando is, qui erat interdictus, ante abſolutionem conſecutam moritur verè pœnitens, tunc enim aliqui putant, ipſo facto liberari interdicto, nec indigere alia relaxatione. Quod videtur probari ex cap. *Is cui*, de Sententia excommunicat. in ſexto, vbi de eo, cui eſt ingreſſus Eccleſiæ interdictus, dicitur: *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, non debet in Eccleſia, vel cœmeterio Eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri*: ergo è conuerſo, ſi pœnituerit, ſepeliri poterit abſque alia relaxatione: ergo omnino ſublatum fuit interdictum: nam quoad alios effectus per deſtructionem ſubiecti deſtructum fuit, quia corpus defuncti non eſt capax aliorum diuinorum officiorum, vel Sacramentorum, quibus priuat interdictum. Anima verò non priuatur ratione interdicti ſuffragiis, vel aliis Eccleſiaſticis bonis, quorum particeps eſſe poteſt; & ideò interdictum ad illam ſemel à corpore ſeparatam nullo modo extenditur. Atque ita ſentit Couarruuias in capit. *Alma*, part. 2. §. 1. numer. 3. Sed contrà; nam ſequitur, illum ægrotum, eo ipſo, quòd ille, dum

Ca Is cui, de Sent. ex com. in 6.

Couarr. Impugnatur præcedẽs opinio.

dum viueret, pœnitentiam egit, liberatum fuiſſe illo interdicto, etiam quoad alios effectus talis interdicti: poterat ergo ille pœnitens, etiam dum viueret, ingredi Eccleſiam, & in ea communicare, vel alia diuina participare; quia nulla videtur eſſe ratio, ob quam ille per pœnitentiam liberetur ab interdicto quoad effectum, quem habet in corpore defuncti poſt mortem eius, & non quoad effectus, quos habet in viuente. Hoc autem cõſequens repugnat his, quæ diximus, & rationi, quia cenſura nõ tollitur per pœnitentiam, etiamſi propter contumaciam lata ſit, ſed tollitur per Eccleſiæ abſolutionem.

21 *Secunda Sententia Ioã. And. Anchar. Gemin. Philipp. Francus.* Et ideò Ioannes Andreas, Ancharranus, Geminianus, & Philippus Francus exiſtimant, in eo caſu neceſſarium eſſe, vt poſt mortem pœnitentis interdictum relaxetur quoad viuentes: illi enim ſunt, qui propriè obligantur, vt non tradant ſepulturæ corpus defuncti, qui ligatus cenſura abſque abſolutione deceſſit; eorum autem obligatio non tollitur ipſo facto per pœnitentiam alterius, argumen. cap. *A nobis*, 2. de Sentent. excommun. iam enim oſtendimus, quoad hoc excommunicationem, & interdictum æquiparari. *Ca. Is cui, exponit.* Senſus ergo illius cap. *Is cui*, (omiſſis aliis expoſitionibus in ſuperioribus tactis) eſt quando aliquis ſic interdictus ſigna pœnitentiæ exhibuit, relaxari debere interdictum; vel etiam poſſe à quolibet Sacerdote, vt ſepultura non negetur. Nam quia interdum ſolent iura priuare ſepultura Eccleſiaſtica propter peccatum, etiamſi ante mortem pœnitentia præcedat vt patet ex cap. 1. de Torneamentis. & ex cap. 2. de Raptorib. Ideò ſpecialiter expreſſum eſt in eo textu, vt propter tale delictum, vel interdictum, ſi pœnitentia præcedat, ſepultura Eccleſiaſtica non denegetur; id tamen intelligendum eſt ſeruato debito ordine, quòd nimirum relaxatio interdicti præcedat, propter rationes ſuprà datas, quæ tunc etiam locum habent.

22 *Ca. Is cui, tam de interdicto ob contumaciã, quàm in puram pœnam intelligitur. Couarr.* Vnde obiter colligo, deciſionem illius textus non ſolùm habere locum in interdicto lato ob contumaciam (quod Couarru. ſentire videtur) ſed etiam in lato in puram pœnam, ſiue ſimpliciter; ſiue ad certum tempus latum ſit: nam textus abſolutè loquitur de illo, cui eſt Eccleſiæ ingreſſus interdictus; nec reſtringit ad caſum contumaciæ: ergo nec nos reſtringere debemus. Item prior pars illius textus, quæ rigorem continet, quatenùs dicit irregularem fieri eum, qui tali interdicto ligatus in Eccleſia celebrat: comprehendit non ſolùm eum, qui ob contumaciam interdicitur, ſed etiam in pœnam, vel ad certum tempus, vt conſtat ex ſuprà dictis, & ex omnium ſententia: ergo etiam poſterior pars, quæ fauorem continet, cum eadem amplitudine debet intelligi. Si quis ergo propter crimen aliquod per menſem, vel annum ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus, ſit quãuis ante elapſum illud tempus decedat, ſi verè pœnitens moriatur, non debet Eccleſiaſtica ſepultura priuari ex vi huius textus. Cùm autem conſtet, tale interdictum non tolli ipſo facto propter pœnitentiam, manifeſtum eſt tunc eſſe tollendum, & hanc facultatem in illo textu concedi: hæc ergo videtur eſſe legitima interpretatio illius textus pro quocunque interdicto.

SECTIO II.

Quis poſſit interdictum relaxare.

1 Reliqua, quæ de relaxatione interdicti deſiderari valent, breuiſſimè poſſunt expediri. Nam de effectibus eius nihil dicere neceſſe eſt, nec de cauſa finali; quæ in idem coincidunt: quia conſtat, proprium effectus huius abſolutionis eſſe tollere hanc cenſuram, & reſtituere homini omnia illa bona, ſeu moralem aptitudinem ad illa, quæ interdictum tollebat, vel impediebat; & propter hanc præcipuè cauſam dari, quamuis requirat cauſam motiuam, vel pœnitentiam, & ſatisfactionem eius, qui cauſam dederat interdicto, vel aliam iuſtam rationem ad maius commune bonum, vel eius, qui interdictus fuerat, pertinentem. De cauſa etiam materiali nihil dicere oportet; nam hæc eadem eſt, quæ ipſius cenſuræ: quia priuatio, & habitus circa idem verſantur. Solùm ergo pauca dicenda ſuperſunt de cauſa efficiente, & de modo, ſeu forma ferendi hanc abſolutionem.

Circa priorem cauſam recolenda ſunt dicta de cenſuris in communi, & ad hanc particularem applicanda: nam, ſi interdictum ab homine latum ſit per particularem ſententiam, ſolus ille, qui eam tulit, vel eius ſuperior, vel alius ex commiſſione eius poteſt illam auferre, quod latè ibi declarauimus, neque hic occurrit aliquid ſpeciale dignum animaduerſione. Atque ita ſentit Syluester *Interdictum*, 3. nu. 16. & alij Summiſtæ eodem verbo, & Soto in 4. d. 22. quæſt. 3. art. 4. concl. 3. & iuris interpretes communiter in cap. *Si ſententia* & *Si ciuitas*, de Sent. ex cap. in 6. Si autem interdictum ſit à iure latum, diſtinguendũ eſt de illo, quòd fertur in pœnam tantùm delicti cõmiſſi, vel ob contumaciam. Illud prius regulariter fertur ad certum tempus, quo elapſo per ſe finitur: ſi autem ante elapſum tempus tollendum ſit, exiſtimo non poſſe tolli, niſi à legiſlatore vel eius ſuperiore, vel ab eo, qui poteſtatem habet diſpenſandi in tali lege. Quod ſuprà in ſimili diximus de ſuſpenſione cum Nauarro, & aliis, quos ipſe refert cap. 27. num. 162. Et eſt eadem ratio de hac cenſura, quando ſimiliter in pœnam fertur: videantur ergo ibi dicta, & huic loco applicentur. 2 *Iſte, qui poteſt interd. qui tulit ſententiam, & eius ſuperior.* *Sylueſt. Soto.* *Nauarr.*

Vnde idem dicendum eſt de interdicto ſimpliciter lato abſque temporis limitatione in puram pœnam feratur, & non vt à contumacia intercedatur: quamuis illud, vt ſuprà dixi, rarò contingat Solúmq; ita interpretandum ſit, quando fertur ob delictum purè præteritum, quod nõ habet tractum ſucceſſiuũ in futurum: neque etiam aliqua conditio additur, quæ in futurum pendeat; quod vix credo poſſe fieri in hac cenſura, & ideo circa hoc non immoror. tamen ſi fiat, ſeruanda ſunt, & applicanda dicta de ſuſpenſione ſimili modo lata. 3

Supereſt vt dicamus de abſolutione ab interdicto, quod fertur ob contumaciam: Quod dupliciter ferri poteſt: primò cum reſeruatione vt conſtat ex caſibus in præcedenti diſput. numeratis: nam ſaltem interdictum latum in bulla Cœnæ Domini reſeruatum eſt, quanquam Soto ſuprà artic. 1. in fine tertiæ concluſionis abſolutè dicat, nullum eſſe interdictum iuris Summo Pontifici reſeruatum, quod fortè eſt verum de facto de interdictis latis in corpore iuris: non tamen de omnibus: & multò certius eſt poſſe interdicta ferri à iure cum reſeruatione: Sicut poſſunt ferri ab homine vel per particularẽ vel per generalẽ ſententiam. Aduerti tamen oportere non ſatis eſſe quòd, excommunicatio, verbi gratia, perſonæ, quæ cauſam dedit interdicto communitatis vel loci reſeruata ſit, vt interdictum etiam cenſeatur reſeruatum quamuis oppoſitum exiſtimauerit Sylueſter ſecutus Archidiaconum *Interdictum*, tertio, numer. 16. ſine fundamento. Quia excommunicatio, & interdictum, diuerſæ cenſuræ ſunt, & quamuis pro eodem delicto ſimul ferantur, vel reſpectu diuerſorum, vt ſunt communitas vel locus; & perſona priuata; vel etiam reſpectu eiuſdem poteſt vna

4 Interdictũ poteſt ferri cum reſeruatione. *Soto.* *Quod excõmunic. reſeruata feratur nõ eſt ſignum interdict. ob idẽ crimen latum eſſe reſeruatum.* *Sylueſt.*

vna reſeruari, & non alia quia non habent in hoc A neceſſariam connexionem. Vnde potiùs eò ipſo quod in vna cenſura exprimitur reſeruatio, & in alia tacetur, ab ea tacitè excluditur; iuxta cap. *Non ne*, de Præſumpt. & ita tenuit Ioan. Andr. vt idem Syluest. refert: & ſentit Gloſ. in Clem. 1. §. *Verùm*, verb. *excommunicationis*, de Hæret. Neceſſarium ergo eſt, vt reſeruatio in cenſuram interdicti directè cadat. Illa verò ſuppoſita certum eſt, tale interdictum tolli non poſſe, niſi ab eo, qui ſibi illud reſeruauit, vt per ſe cóſtat & ex ſuprà dictis de cenſuris in communi. Vnde obiter confirmari poteſt; quod præcedenti ſectione diximus, interdictum latum ob contumaciam non auferri ipſo facto propter pœnitentiam, vel ſatisfactionem, aliàs nullius momenti eſſet reſeruatio, ſolùm hic adde Epiſcopos poſſe abſoluere ab his interdictis reſeruatis Pontifici, ſi caſus occultus ſit per B Concil. Trid. ſeſſ. 24, cap. 7. de Reform. Nam licèt in priori parte illius textus, quæ eſt de diſpenſatione, ſolùm ſit ſermo de irregularitate, & ſuſpenſione, & ideo illa non extendatur ad interdictum quod non eſt cenſura, nec abſolutione tollitur, ſed diſpenſatione, vt ſi in puram pœnam ſit pro certo tempore impoſitum perſonæ: nihilominùs in poſteriori parte, quæ eſt de abſolutione, ſermo eſt abſolutus de omnibus caſibus reſeruatis: & ideò hanc etiam cenſuram comprehendit.

Ioann. Andr. Gloſſ. *Quis poſſit ab interd. abſoluere.*

5. *Quoduis interdictū locale non reſeruatū tolli poteſt ſolum ab habēte iuriſdictionē Epiſcop.*

Alio modo poteſt ferri hoc interdictum à iure ſimpliciter, & ſine reſeruatione. Et tunc eſt difficultas an inferior poſſit abſoluere à tali interdicto. In C qua difficultate vlteriùs diſtinguendum eſt de interdicto locali, & perſonali: nam illud prius, ſiue generale ſit, ſiue particulare, nunquam videtur poſſe tolli, niſi authoritate Epiſcopi illius loci, vel qui in illo participet Epiſcopalem iuriſdictionem. Ab his autem tolli poſſe videtur, etiamſi iure Pontificio latum ſit, dummodo nō ſit reſeruatum. Hæc poſterior pars probatur ex regula, cap. *Nuper*, de Sentent. excommunic. *quod legiſlator non reſeruauit aliis ordinariis iudicibus conceſſiſſe videtur*. Quem textum ſtatim magis expendemus. Reſpectu autem loci ſolus Epiſcopus, vel qui Epiſcopalem iuriſdictionem partipiat, eſt ordinarius iudex, habétque iuriſdictionem in foro D contentioſo, quæ ad huiuſmodi relaxationem neceſſaria eſt.

6 *Idē dicendū de perſonali generali.*

Atque hæc eadem ratio idem conuincit de interdicto generali perſonali, quia etiam reſpectu communitatis ordinarius iudex in Eccleſiaſtico foro externo, eſt Epiſcopus. Nec reſpectu communitatis, vt ſic, habet locum iuriſdictio in foro interiori ſacramenti pœnitentiæ, vt ratione illius conceſſa cenſeatur iuriſdictio ad tollendam hanc cenſuram, quia communitas vt ſic non eſt capax ſacramenti pœnitentiæ. Et hinc vlteriùs colligo, non poſſe ſingulas perſonas populi generaliter interdicti liberari à participatione talis interdicti per Parochum, aut alium ſimilem inferiorem clericum. Ratio eſt, quia reſpectu talis interdicti nullam habet iuriſdictionem, eò E quòd non feratur per ſe in perſonas ſingulas, ſed in communitatem. Item, quia ſecundum ordinariam legem Eccleſiæ, repugnat vniuerſitatem vt ſic, manere interdictam, & tamen perſonas ſingulas perſiſtentes membra communitatis liberari, & abſolui à tali interdicto: quamuis enim alicui fortaſſe hoc poſſit interdum concedi; id tamen erit per modum priuilegij, aut diſpenſationis, non verò ordinario iure: ergo non poteſt hoc fieri authoritate alicuius inferioris, qui poteſtatem non habeat ad tollendum totum interdictum. Et confirmatur, quia aliàs fieri poſſet, vt tale interdictum ſigillatim auferretur ab omnibus perſonis illius populi, manente interdicto toto populo vt ſic; quod repugnat; alioqui tale interdictum inutile eſſet argument. capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicat. Neque in his inuenio difficultatem, quæ communia eſſe videntur, vt patet ex Geminiano, Philippo Franco, & in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunication. in ſexto, & Ancharrano in Clementin. vnica de rebus Eccleſ. non alien. num. 12. Soto, Syluestro, & aliis Summiſtris.

C. *Si Sententia*, de Sent excō. Gemin. Philipp. Francus. Soto. Syluest.

7. *Quid de perſonali ſpeciali.*

De interdicto denique perſonali ſpeciali facilè concluditur ex dictis, poſſe ab Epiſcopo tolli: an verò poſſit etiam auferri à quolibet proprio ſacerdote, ſeu ordinario confeſſore, qui poſſit abſoluere à peccatis mortalibus, dubitari poteſt. Pars enim negatiua videtur concludi ex dictis: nam grauius eſt hoc interdictum reſpectu talis perſonæ, quàm ſit interdictum communitatis reſpectu ſingularum perſonarum: quia particulare interdictum non ponitur ſine propria culpa talis perſonæ; per generale autem interdictum ligatur perſona ſine propriâ culpa: ergo, ſi hoc vinculum, quod ſine propria culpa contrahitur ab inferiori ſacerdote auferri non poteſt, multò minùs poterit illud auferri, quod propter propriam culpam poſitum eſt. Et confirmatur, quia aliàs poſſet Parochus abſoluere à generali interdicto eum, propter cuius culpam poſitum eſt, cùm tamen non poſſit abſoluere alios innocentes: quod, quàm ſit abſurdum per ſe ſatis patet. Sequela probatur, quia interdictum illud reſpectu eius, qui cauſam dedit, habet vim interdicti particularis perſonalis, vt ſuprà diximus.

Ratio dubitandi.

8. *Ratio in C. Nuper, cōtrarium de Sent excommunic.*

In contrarium verò vrget dictum cap. *Nuper*, de Sentent. excomm. vbi abſolutio excommunicationis nō reſeruatæ cenſetur conceſſa non ſolùm Epiſcopo, ſed etiam proprio ſacerdoti: ergo idem dicendum eſt de abſolutione interdicti perſonalis particularis: nam hæ duæ cenſuræ quoad hæc æquiparantur, iuxta Gloſſam in cap. *Præſenti* verb. *Generaliter*, de Sentent. excomm. in 6. Reſpondent aliqui, non eſſe parem rationem: quia excommunicatio impedit ſacramentalem abſolutionem; & ideò, quando reſeruata non eſt, committitur illi, qui poteſt ſacramentaliter abſoluere, vt poſſit ſuum munus exercere, & ſubditum curare. At verò interdictum non impedit receptionem ſacramenti pœnitentiæ maximè poſt cap. *Alma*, & ideò abſolutio à tali interdicto non eſt per ſe præuia ad abſolutionem ſacramentalem; ac propterea non eſt cur cuicumque ordinario confeſſori concedatur. Hæc tamen differentia, licèt in generali interdicto habere poſſet locum, non tamen in particulari: quia hoc interdictum etiam impedit abſolutionem ſacramentalem, vt ſuprà ſuo loco notauimus ex ipſomet ca. *Alma*, ergo potiùs hinc confirmatur æquiparatio interdicti cum excommunicatione, quæ, cùm fauorabilis ſit, extendenda eſt. Præſertim, quia non tam eſt conſideranda materialis illa cenſura, vt ſic dicam, de qua Pontifex ibi loquitur, quàm formalis ratio, & intentio illorum verborum, *Quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo aliis conceſſiſſe videtur*: vbi illud relatiuum, *eius*, non refert excommunicationem, ſed iuris ſententiam, qua aliquis ligatur, quæ in interdicto etiam locum habet. Et prætereà, ſi ſub his verbis non comprehenditur interdictum particulare perſonale; neque etiam comprehendetur cum proportione interdictum locale, vel perſonale generale; atque ita non poterit Epiſcopus relaxare aliquod interdictum iure Pontificio latum; etiamſi reſeruatum non ſit, quod eſt contra ſententiam communem, vt videre eſt apud Syluestrum *Interdictum*, 3. qu. 10. & alios Summiſtas, & Soto.

Gloſſ.

Quorundā reſponſio.

Excluditur.

Syluest. Sot.

9 *Interdict. particulare perſonale non reſeruatum vel li poteſt à ſacerdote à quo poteſt excomm.*

Propter has ergo poſteriores rationes, quamuis dicti authores abſolutè dicant, ſolùm Epiſcopum, vel prælatum participantem iuriſdictionem eius poſſe abſoluere ab interdicto iure lato; nihilominùs probabilius cẽſeo hoc interdictum particulare perſonale, ſi reſeruatum non ſit, ab eodem ſacerdote tolli poſſe, à quo poteſt auferri excommunicatio iure non reſeruata, dummodo ſit propter contumaciam latum, vt diximus. Item neceſſe eſt, vt cauſa interdicti tollatur, & ſufficiens ſatisfactio fiat, vel cautio detur, iuxta dicta de excommunicatione.

10. *Reſpõdetur ad rationẽ dubitandi.*

Ratio verò dubitandi in contrarium poſita, facilè ſoluitur negando ſimilitudinem rationis, propter differentiam inſinuatam, quòd interdictum generale non excludit innocentes à receptione ſacramenti pœnitentiæ. Dices, licèt hoc ita ſit iure nouo, tamen iuxta antiquum excludebantur: deciſio autem cap. *Nuper*, antiquior eſt, quàm conceſſio cap. *Alma*, & ideò per ius antiquum interpretanda eſt. Sit ergo alia ratio, quia interdictum generale licèt comparatum ad perſonam innocentem, videatur leuius, ſeu relaxatione dignius; tamen in ſe, ac ſimpliciter grauius eſt: &, quia per ſe primò non reſpicit priuatas perſonas, ſed corpus commune, ideò eius relaxatio ſuperiorem requirit poteſtatem: quia verò à ſingulis perſonis auferri non poteſt, niſi in ſe, ac ſimpliciter tollatur, inde fit, vt etiam reſpectu cuiuſcunque particularis perſonæ difficiliùs tollatur, quàm particulare interdictum. Nec refert quod hoc propter propriam culpam latum ſit, nam propterea requirimus, vt culpa tollatur, & ſatisfactio exhibeatur. *Satisfit ſuperiori obiectioni.* Neque etiam admittimus hoc poſſe extendi (vt in quadam confirmatione inferebatur) ad eum, qui cauſam dedit interdicto generali ſiue perſonali, ſiue locali: is enim abſolui non poteſt, niſi ab eo, à quo tale interdictum ſimpliciter tolli poteſt: quia, licèt reſpectu illius perſonæ, quaſi eminenter habeat virtutem, & efficaciam interdicti particularis perſonalis; tamen ſimpliciter, ac formaliter eſt maius illo; ac propterea auferri non poteſt ab inferiori ſacerdote, ſed ſolùm ab Epiſcopo.

SECTIO III.

Quæ forma ſeruanda ſit in relaxando interdicto.

1. *De ſubſtãtiali forma.*

QVod attinet ad ſubſtantialem formam huius reuocationis, nulla ſunt verba determinata, ſed illa ſufficiunt, & neceſſaria ſunt, quæ voluntatem tollendi illud in habente poteſtatem ſignificent, vt omnes Summiſtæ, & Doctores docent. Qui tamen aiunt aliqua verba eſſe neceſſaria, nec ſufficere alia ſigna, per facta, vel aliquid huiuſmodi: quod commune eſt aliis cenſuris; tamen cum eadem limitatione id accipiendum cenſeo; facta enim, vel ſimilia ſigna per ſe ſumpta non ſufficiunt: tamen ſi coniungantur aliquibus verbis, cum illis poſſunt complere perfectam ſignificationem, ſatiſque expreſſam, vt abſolutio habeat effectum. Communis caſus, ſeu exemplum eſt; nam, ſi Epiſcopus non ſeruet interdictum à ſe latum, id ſatis non eſt, vt cenſeatur auferre interdictum argumento cap. *Cùm deſideres*, de Sententia excommunicat. quia illa abſolutio nullo modo eſt verbalis; & ideò ſolùm Summo Pontifici licet illo modo reuocare cenſuram, quia non eſt aſtrictus ordinario iuri. At vero, ſi talis Epiſcopus dicat, intentionis ſuæ eſſe interdictum relaxare cùm primùm illud non ſeruauerit illud ſatis erit ad relaxandum interdictum. Quod docuit Syluester cum Calderino *Interdictum*, 3. quæſt. 7. & mihi placet (licèt aliqui dubitent) quia, licèt fa- *Syluest. Calderin.*

A ctum illud per ſe non ſufficiat, tamen cum verbis coniunctum, eſt ſufficiens ſignum, & dici poteſt verbalis relaxatio. Sicut, ſi per verba interrogaretur, an vellet interdictum relaxare, & annueret ſolis ſignis, ſatis in rigore eſſet, quantum ſpectat ad ſubſtantiam formæ: quamuis non recte faceret Epiſcopus vtens his ſignis vel ambiguis, vel incertis. *De accidẽtali forma.* Quod verò attinet ad accidentalia, nullam ſpecialem ſolemnitatem inuenio circa hoc à iure præſcriptam; & ideò nihil hic addere oportet præter dicta de cenſuris in communi, & de Suſpenſione. Aduertit tamen Syluester *Interdictum* 3. quæſt. 8. in fine, & 9. in principio reuocationem interdicti debere fieri cum iuramento; quod probat ex cap. *Alma*, vbi nihil de hoc in ſpeciali habetur; & ideò ſeruanda ſunt quæ in dictis locis, B & tractando de excommunicatione adnotauimus.

2 *An in interdicto locũ habeat abſolutio ad cautelam. Couar. Nauar. C. Præſenti, de Sent. excõ. in 6.*

Duo tamen hic addenda ſuperſunt. Vnum eſt, an in interdicto locum habeat relaxatio, ſeu abſolutio ad cautelam, ſicut in excommunicatione. Quod tractant Couarruuias in cap. *Alma*, part. 2. §. 2. nu. 5. & Nauarrus in cap. *Cùm contingat*, de Reſcriptis, remed. 6. & iuris interpretes in cap. *Præſenti* de Sentent. excommunicat. in 6. In quo textu habetur huius quæſtionis reſolutio quantum attinet ad interdictum generale loci: dicitur enim ibi, in huiuſmodi interdicto *non habere locum beneficium relaxationis ad cautelam*. Cuius ratio ſufficiens eſt iuris inſtitutio, à qua hæc omnia maximè pendent: fortaſſe tamen propter C grauitatem huius cenſuræ, quæ valde publica eſt, voluit ius, vt quando nulla eſſe dicitur, debeat aut declarari nulla, aut ſimpliciter tolli. Addit verò Nauarrus quandam limitationem, videlicet, quando relaxatio petitur ſimpliciter ad inſtantiam partis, ob cuius culpam poſitum dicitur, præſtita cautione de parendo iuri, tunc relaxandum eſſe interdictum antequam de iuſtitia, vel nullitate conſtet. *Nauar.* Quod probat ex deciſionibus Rotæ, & aliis authoribus, & ex cap. *Qua fronte* de Appellat. quod, mea ſententia non multum probat; quia in illo eſt ſermo de interdicto perſonali, non de locali generali. *Reſponſio.* Sed in ea re vſum, & communem ſententiam Iuriſperitorum ſeruandam cenſeo: exiſtimo autem eos non loqui de propria relaxatione ad cautelam, ſed de abſoluta relaxatione, D quæ tunc fieri debet ad inſtantiam partis, ſicut in ſimili caſu, præſtita cautione, abſolutio etiã ab excommunicatione ſimpliciter danda eſt, iuxta cap. *Cùm contingat*, de Offic. delegat. *Aduertendum.* Aduerto tamen non ſatis eſſe, vt cautionem, vel ſatisfactionem offerant illi, qui fuerunt, veluti ſecundaria cauſa interdicti per auxilium, fauorem, vel aliquid huiuſmodi; ſed neceſſarium eſſe, vt principalis author hoc præſtet: nam ad omnem relaxationem interdicti hoc requiritur, vt colligitur ex cap. *Alma*, & notauit Syluester *Interdictum*, 3. quæſt. vltim. *C. Alma. Syluest.*

3 *Abſolutio ad cautelã habet locũ in omnib. interdictis excepto generali loci. Couar.*

De aliis verò interdictis non inuenio in iure definitionem adeo expreſſam; ex dict. autem c. *Præſenti*, per argumentum ab ſpeciali colligere licet, in omnibus aliis interdictis locum habere beneficium relaxationis ad cautelam. E Non enim ſine cauſa additum eſt ibi verbum illud, *Generaliter in ciuitates, caſtra, &c.* poſitum ergo eſt ad excludendum interdictum particulare locale, vt Couarruuias notat ex deciſione Rotæ, & ex pluribus authoribus, qui de interdicto particulari loci loquuntur. Et ratio eſt, quia hoc beneficium communiter conceditur in quacumque cenſura: ergo; vbi ſpecialiter non negatur, conceſſum manet. Quæ ratio æqualiter procedit in interdicto perſonali particulari: de quo videtur clariùs loqui Nauarrus; id tamen expreſsè tenet Syluester *Interdictum*, 3. quæſt. 9. & Angelus *Interdictum*, 8. nu. 2. *Nauar. Syluest. Angel.*

qui

qui alios authores referunt. Et addunt congruentiam; quia hoc interdictum priuat receptione ſacramentorum, in quo aſſimilatur excommunicationi; & ideò debet etiam in illo modo relaxationis aſſimilari. Et ad hoc confirmandum eſt optimum dicto ca. *Qua fronte*, præſertim in verſiculo vltim. ſcilicet, *De his etiam, qui conqueruntur ſe irrationabiliter excommunicatione, vel interdicto ſuppoſitos, illud idem dicimus* (ſcilicet eſſe abſoluendos) *etiamſi ij, qui huiuſmodi protulerunt ſententiam* (vtique tam interdicti, quàm excommunicationis) *Ad Sedem Apoſtolicam duxerint appellandum*. Hoc ipſum confirmari poteſt ex cap. *Venerabili*, de Sentent. excommun. vbi ſententia ſuſpenſionis dicitur relaxari ad cautelam, quod tamen frequentiùs expedire poteſt in interdicto perſonali par- particulari.

Cap. Qua fronte.

C. Venerabili, de Sẽt. excommu.

4 *Syluest. Angel. Nauar. Couarr.*

De interdicto autem generali perſonali dicti authores nihil expreſsè dicunt; quin potiùs Syluester, Angelus, Nauarr. & Couarruuias abſolute dicunt, interdictum generale non poſſe hoc modo relaxari ſine diſtinctione de perſonali vel locali. Quia verò in d. cap. *Præſenti* ſermo eſt tantum de locali interdicto, dicendum eſt, ex vi illius textus nõ negari beneficium relaxationis ad cautelam in interdicto perſonali etiam generali: quia, cùm denegatio huius beneficij fauorem non contineat; ſed potiùs rigorem, vltra vim verborum extendenda non eſt. Quòd ſi ex vi illius textus non negatur, non video cur neganda ſit ex vi iuris, niſi fortè praxis, & conſuetudo aliud habeat; nam illa eſt optima legum interpres, & interdum illas extendit propter paritatem rationis, quæ fortaſsè videbitur eſſe inter generale interdictum perſonale, & locale.

5 *Interdictũ poſt eius ſententiam latam non ſuſpẽditur per appellationem. Ca. Is cui.*

Vltimum dubium eſt, an interdictum ſuſpendi poſſit. In quo nonnulla ſunt certa. Vnum eſt, interdictum non ſuſpendi per appellationem interpoſitam poſt latam interdicti ſententiam. Ita enim expreſsè cauetur in cap. *Is cui*, de Sent. excommun. vbi in hoc interdictum excommunicationi æquiparatur; vbi eſt ſermo de ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ, quæ vt ſæpè dixi, eſt interdictum quoddam; eadem autem ratio eſt de quolibet alio interdicto. In cap. autem *Ad hæc quoniam*, de Appellation. abſolutè idem dicitur de quolibet interdicto. Secundò eſt certum interdictum generale tam locale, quàm perſonale, & interdictum etiam locale particulare ſuſpendi poſſe ad tempus, vel ſimpliciter, vel quoad aliquem effectum, ab eo, qui illud tulit. Ita docent communiter Canoniſtæ in d. c. *Ad hæc*. Quos refert, & ſequitur Couarruuias in cap. *Alma*, part. 2. §. 2. nu. 4. contra Abbatem, & Decium, quos ibidem refert; quanquam Abbas fateatur hanc ſententiam in praxi ſeruari poſſe. Eandem tenuit Nauarrus cap. 27. num. 165. vbi idem dicit de excommunicatione, & in hãc ſententiam allegat Decimum. Tenet etiam Syluester *Interdictum* 5. quæſt. 8. qui citat Innocentium, & Hoſtienſem. Idem Angelus *Interdictum*, 8. num. 3. qui refert alios, & quædam iura, ſcilicet cap. *Ad hæc*, tertio, & cap. *Directè*, & capit. *Præterea*, de Appellation. quæ nihil omnino ad rem præſentem faciunt. Meliùs id probatur ex cap. *Dilectis*, de Appellationibus ibi, *cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum*: & ſignificat Pontifex, tam validam eſſe illam ſuſpenſionem, vt, ſi durante tempore ſuſpenſionis appellatio interponatur ad Summum Pontificem, non poſſit vlteriùs iudex ad priſtinum ſtatum ſententiam reuocare, ita vt effectum exequatur. Sed hæc quæſtio à Panormitano, & aliis authoribus citatis latè diſputatur; qui variè textum illum exponunt, quæ ad nos nunc non pertinet. Fundamentum enim huius ſententiæ non eſt, quia per aliquod ius hoc ſpecialiter conceditur; ſed quia nullo iure prohibetur: nam hoc ipſo tota ſententia, & effectus cenſuræ pendet ex voluntate ferentis: ergo ſicut poteſt ſimpliciter eam auferre, ita poteſt ad tempus ſuſpendere. Vnde non eſt efficax Panormitani argumentum, quia non minùs eſt efficax appellatio interpoſita, quam voluntas ferentis. Si ergo appellatio non ſuſpendit; nec iudex poteſt ſuſpendere. Reſpondetur enim, ſuppoſito iure poſitiuo, non eſſe ita efficacem appellationem, ſicut voluntatem iudicis, quia de appellatione habemus expreſſam prohibitionem, non verò de iudice.

C. Ad hæc quoniã, de Appellat.

Omne interdictũ poteſt ſuſpẽdi ab illo qui illud tulit.

Couar. Panorm. Nauar. Syluest. Angel.

Satisfit argumẽto Panormitani in contrarium.

6 *Euaſio.*

Sed aiunt, quamuis in voluntate iudicis ſit ferre ſententiam cenſuræ; tamen illa lata, non eſt in volũtate eius impedire executionem; ergo non poteſt illam ſuſpendere, ſed neceſſe eſt vt vel illam reuocet, vel quod illa habeat effectum ſuum: quia ſententia cenſuræ ſecum affert executionem cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. Reſpondetur, quamuis ſententia cenſuræ in hoc ſenſu ſecum afferat executionem, quod per ſe ipſa, abſque alio medio inſtrumento, ſeu executore, efficax eſt ad inducendum ſuum effectũ: Nihilominùs in hac ipſa actuali executione pendet ex voluntate ferentis, & ideò per illam poteſt ſuſpendi, quoad actualem effectum. Et propterea diximus, hanc ſuſpenſionem fieri poſſe ab eo, qui eam tulit, quia inferior hoc non poteſt, cùm non habeat iuriſdictionem; nec ab illo pendeat effectus ſententiæ, vel voluntatis ſuperioris. Vnde inferunt Syluest. & alij, Epiſcopum non poſſe ſuſpendere interdictum à Summo Pontifice poſitum; quod verum eſt de interdicto ab homine, vel reſeruato: nam, ſi ſit à iure Pontificio abſque reſeruatione, videtur poſſe ſuſpendi ab Epiſcopo ex legitima cauſa, ex commiſſione illi facta eodem iure ad relaxandum tale interdictum, vt ſuprà vidimus. Vnde hæc videtur generalis regula, eum poſſe ſuſpendere interdictum, qui poteſt auferre, nam vterque actus ex eadem poteſtate naſcitur.

Eluditur.

Syluest. *Epiſcopus ſuſpendere nequit interdictũ ab homine à Papa poſitum.*

7 *An interdictũ perſonale ſpeciale poſſit ſuſpendi.*

Atque hæc omnia communia ſunt tribus interdictis ſuprà numeratis, reſpectu earum perſonarum, quæ ſine culpa ſua interdicto ligantur, vel ad illud ſeruandum obligantur: nam eadem eſt quoad hæc de omnibus ratio. Quoad eas verò perſonas, quæ cauſam interdicto dederunt, magis æquiparantur hæc interdicta cum interdicto perſonali particulari de quo eſt maior dubitatio, an poſſit ſuſpendi. Nam Syluest. ſuprà negat tale interdictum poſſe ſuſpendi, niſi per ſolum Summum Pontificẽ, nam ille, inquit, diſpenſare in hoc poteſt, cùm ſit iuris humani: imò addit, ſi adhuc duret culpa, pro qua latum eſt interdictum, non poſſe Pontificem diſpenſare quantum ad celebrationem; ſed ſolùm quoad alia.

Syluest.

8 *Reſpondetur affirmatiuè.* Nauar. Couar.

Veriùs tamen eſt, etiam hoc interdictum poſſe ſuſpendi ab eo, qui illud tulit. Quod à fortiori ſentit Nauar. Cum idem de excommunicatione aſſerat & expreſsè id docet Couarr. Et ratio eſt eadem, quæ de aliis interdictis, quia hoc nullo iure prohibetur, & alioqui veluti ex natura rei effectus ſententiæ pẽdet ex voluntate ferentis. Quare nulla ad hoc requiritur iuris diſpenſatio, quæ Summo Pontifici reſeruata ſit: quia hic non agimus de priuilegio perpetuo celebrandi, aut participandi diuina tempore interdicti, quod Summus Pontifex ſolus concedere poteſt; ſed de ſuſpenſione alicuius effectus, qui à voluntate ferentis pendet. Quocirca, non ſolùm poteſt ſuſpendi, hoc interdictum poſtquam quis à contumacia receſſit, tunc enim potiùs tollendum eſt; ſed etiam ea durante, quia ſæpè poſſunt occurrere rationabiles cauſæ ad huiuſmodi ſuſpenſionem faciendam, vt per ſe patet. Neque ſolùm quoad alios effe-

effectus, ſed etiam quoad celebrationem Miſſæ poteſt huiuſmodi interdictum ſuſpendi, non quia per hoc concedatur, vt ſine peccato celebret qui eſt in peccato; ſed ſolùm vt talis ſuſpenſio efficiat, ne per Notãdum. Eccleſiam ſpecialiter prohibitus, ſeu interdictus ſit. Quo etiam fiet (quod Syluest.non aduertit) vt, licèt fortaſsè peccet celebrando, non tamen irregularis fiat:quia pro tunc non agit contra cenſuram:Poterit etiam contingere, vt non peccet, ſi coram Deo ſit benè diſpoſitus,& ab iniquitate receſſit,quamuis apud Eccleſiam nondum ſatisfacere potuerit.

9 Occurritur obiectioni. Nauar. Hic verò ſe offerebat obiectio, quia hoc interdictum perſonale, & excommunicatio æquiparantur; ſed excommunicatio non poteſt ſuſpendi: ergo neque hoc interdictum. Ad quam Nauarrus reſpondet negando minorem.Sed quia oppoſita eſt communis ſententia, & magis conſentanea iuri, vt ſuprà vidimus,negamus has cenſuras æquiparari in omnibus, & ſpecialiter in hoc;quia iura ſignificant id eſſe ſpeciale in excommunicatione,c.*Cùm deſideres*, de Sent. excomm.cum aliis: nam excommunicatio acerbior eſt pœna, & quoad hanc partem magis odioſa: & ideò volunt iura,vt vel omnino auferatur,vel omnino ſuum effectum habeat.

DISPVTATIO XXIX.

De ceſſatione à diuinis.

INter ſpirituales pœnas, & inter alia remedia, quibus Eccleſia vti ſolet ad corripiendos filios inobedientes, & contumaces: vna eſt, quæ ceſſatio à diuinis appellatur,vt conſtat ex iuribus, quæ inferiùs referemus, & ex quotidiano vſu Eccleſiæ: Vnde non eſt quòd diſputemus,an hæc ceſſatio ſit licita, vel expediens:vtrumque enim ſatis confirmat Eccleſiæ vſus. Et ad illud priùs ſufficit, quòd non eſt contraria alicui præcepto diuino: nam, licèt ex diuino iure ſit: vt diuina officia in Eccleſia celebrentur, non tamen illud obligat, vt vbique, & ſemper fiat: & ideò aliquando, ſeu in aliquo loco ceſſare, nec eſt per ſe malum,neq; extra materiam Eccleſiaſtici præcepti. Ad ſecundum autem, ſcilicet, vt hoc ſit expediens, multa concurrere neceſſe eſt, quæ iudices Eccleſiaſtici prudẽter obſeruare debent, & in ſequentibus explicabuntur. Hæc ergo ceſſatio, ſi cenſura eſt, ſub interdicto comprehenditur, ne numerus ſpecierum cenſuræ augeatur contra reſponſum C Quærẽti de Verb ſignific. Pontificis in capit. *Quærenti*, de Verb. ſignificat.Si verò non eſt cenſura, maximam habet cum interdicto affinitatem: & ideò diſputatio hæc optimè huic loco accommodatur. Nam per ſe neceſſaria eſt huius pœnæ cognitio ad res morales, & ad huius materiæ complementum, & per comparationem ad interdictum facillimè intelligitur. Et ideò Doctores, qui ferè cum interdicto hanc pœnam inuoluunt, pauca de illa dicunt, quos quidem imitabimur: curabimus autem diſtinctè rem totam exponere.Et primò videbimus quid ceſſatio ſit.Deinde,quos effectus, & cauſas habeat, & quomodo tollenda ſit.

SECTIO I.

Quid,& quotuplex ſit ceſſatio à diuinis, & quomodo ab interdicto differat.

QVod ad nomen attinet, conſtat ceſſationem à diuinis ſic dictam eſſe,quia eo tempore quo hæc pœna fertur, ceſſant miniſtri Eccleſiæ à publica celebratione diuinorum officiorum,& Sacramentorum adminiſtratione.Et ideò dici ſolet hæc ceſſatio ſuſpenſio quædam organorum Eccleſiaſticorum per alluſionem ad illud Pſal. 136.*In ſalicibus in medio eius ;ſuſpendimus organa noſtra*: quia hoc eſt veluti maximum ſignum afflictionis, quam Eccleſia patitur,quando omnia diuina officia ita ſuſpendit,vt notauit Soto in 4.d.22.quæſt. 3. art. 2.Ex quibus conſtat, appellationem hanc ab effectu ſumptam eſſe: nam illa ceſſatio effectus eſt huius pœnæ:ipſa autem pœna conſiſtit in illo vinculo,quo aſtringuntur miniſtri Eccleſiæ,& obligantur ad ceſſandum à diuinis.Et de hoc vinculo præcipuè inquirimus quid ſit. 1 Ratio nominis. Pſal.136. Soto.

Ad hoc autem declarandum primò videndum eſt, an hoc vinculum,ſeu pœna ſit propria cenſura: nam authores in hoc varij ſunt.Couarr.in ca. *Alma*, p.2.§. 2.in princ. eam vocat iuris Pontificij cenſuram; eodem ferè modo loquitur Soto d.q.3.art. 1. vbi quinque numerat cenſuras, quarum vna eſt ceſſatio à diuinis. Et videtur hoc efficaciter probari ex definitione cenſuræ in princ.huius operis poſita: nam hæc ceſſatio eſt pœna Eccleſiaſtica,&priuat ſpiritualibus functionibus, & ponitur propter contumaciam vt ab illa recedatur;atque ita etiam eſt medicinalis pœna, quæ per ordinariam poteſtatem Eccleſiæ tollitur,ſicut imponitur: ergo nihil illi deeſt ad veram rationem cenſuræ. Alij nihilominùs negant hanc pœnam eſſe cenſuram. Ita tenet Nauarrus in Summa cap. 27. num. 164. & 188. nullam autem aliam rationem affert, niſi quia ceſſatio non eſt, niſi ipſa omiſſio officiorum, iuxta Panormitanum in cap. *Dilectis*,de Appellationibus numer.18. Quam rationem,& ſenſum propoſitionis aſſumptæ vix percipio nam hæc pœna, pro vt ab Eccleſia imponitur, non eſt ipſa actualis omiſſio diuinorum officiorum: poteſt enim aliquando Eccleſiaſticus iudex iuſte præſcribere ceſſationem: & nihilominùs miniſtros Eccleſiæ, de facto non omittere diuina officia, in quo grauiter peccant,quod eſt ſignum,ſententiam fuiſſe validam,& pœnam re vera impoſitam: cùm ergo omiſſio diuinorum de facto non ſit ſubſecuta, non conſiſtit hæc pœna formaliter in ipſa omiſſione facti,ſed in vinculo impediente actionem,&ex quo ſequi debet talis omiſſio. Si autem reſpondeatur, per omiſſionem intelligi vinculum omittendi,malè inde infertur non eſſe cenſuram; nam etiam interdictum eſt vinculum omittendi diuina, imò & omnes cenſuræ cum proportione ſunt vincula,quæ obligant ad aliquas omiſſiones,ſeu priuationes. 2 An ceſſatio ſit cenſura. 1. Opinio. Couarr. Soto. 2. Opinio. Nauar. Abb. Excluditur fundamentum Nauarri. Excluditur euaſio quædam.

Nec minùs obſcurum eſt dictum Panormitani, quod Nauarrus allegat & Syluester ſequitur *Interdictum*, 1.q.1.ait enim,hoc differe inter ceſſationem, & interdictum,quòd interdictum eſt quid iuris;ceſſatio autem ſolùm eſt quid facti. Quod dictum, Soto dicto artic.ſecund.ita interpretari videtur,vt ceſſatio dicatur eſſe quid facti, quia nunquam fertur ipſo iure, ſed ſemper ab homine: interdictum verò eſſe quid iuris, quia etiam ipſo iure fertur. Sed non fuit 3. Sot.

Excluditur Soti interpretatio. fuit hæc mens Panormitani, quia omne interdictum, etiam quod ab homine fertur, cenſet eſſe quid iuris: nam & de ſententia interdicti abſolutè loquitur, & ratio quam reddit generalis eſt, ſcilicet, quia per talem ſententiam locus ſupponitur interdicto, ita vt ille, qui celebrat irregularis fiat. Vnde è conuerſo non ideò ait ceſſationem eſſe quid facti, quia non fertur ipſo iure; ſed quia ſolùm eſt ipſa ſuſpenſio organorum, in quo ſignificat ſententiam Nauarri, & eandem habet difficultatem. Adde, quòd licèt de facto nulla ceſſatio à diuinis inueniatur ipſo iure lata, tamen non repugnat ferri aliquo ſtatuto, vel lege: ergo ex ſe etiam in illo ſenſu poteſt eſſe quid iuris. Alius ergo fuit ſenſus Panormitani, quem infrà declarabimus.

4. *Vera reſolutio. Ca Quærenti de Verb. ſign.* In hac re mihi eſt moraliter certum, ceſſationem non eſſe cenſuram omnino diſtinctam ab illis tribus, quas hactenus tractauimus, propter cap. *Quærenti*, de Verbor. ſignific. prout latius expendi, & probaui in diſp. 1. ſect. 3. huius libr. In quo diſplicet mihi opinio Soti cui conſentit Couarr. dicens, ceſſationem eſſe aliam cenſuram interdicto ſimilem: nam ſi cenſura eſt, non eſt alia, ſed eadem, quia manifeſtum eſt nec ſuſpenſionem, nec excommunicationem eſſe; quod ſi interdictum non eſt; nec cenſura eſt: Quia quod ſub nulla ſpecie inuenitur, nec ſub genere exiſtit. *Ceſſatio à diuinis nunquam fertur directè in perſonas.* Videndum ergo ſupereſt, an ceſſatio ſit interdictum. Quod, vt diſtinctius fiat & relatæ opiniones magis intelligantur; & iudicium de eis feramus, aduerto ceſſationem à diuinis nunquam ferri directè, & abſolutè in perſonas, ſed in loca tantùm. In quo differt ab interdicto generatim ſumpto. Ita ſumitur ex omnibus Summiſtis verb. *Ceſſatio à diuinis*, & ex Panormitano, Nauarr. Couarr. & Soto locis citatis, & aliis authoribus, quos ipſi referunt. *Panor. Nauar. Couarr. Soto.* Nam, licèt priorem partem negantem expreſsè non ponant; tamen ſolùm faciunt mentionem ceſſationis localis, vt ſic dicam, ſolúmque diſtinguunt eam in ordine ad loca. Vnde planè ſentiunt nullam eſſe ceſſationem perſonalem. Et eodem modo hoc ſumitur ex iuribus, quæ de hac ceſſatione loquuntur: ſemper enim mentionem faciunt ſolius ceſſationis localis, vt paulò poſt referemus ratio etiam id perſuadet, quia ex vi ceſſationis nunquam prohibentur perſonæ vbique celebrare diuina, ſed tantùm in aliquo loco, quem reſpicit ceſſatio, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ. Item, quia talis ceſſatio in nullo differret ab interdicto perſonali: quia hoc interdictum obligat perſonam, vt vbique ceſſet à diuinis officiis publicis: nam à priuata recitatione officij canonici non remouet; quam omiſſionem etiam ceſſatio non inducit, imò neque illam permittit, ſi aliàs erat obligatio recitandi, nulla eſt ergo ceſſatio à diuinis directè, & abſolutè cadens in perſonas, quæ ſit aliquid diſtinctum ab interdicto perſonali.

5. *Ceſſatio à diuinis altera eſt particularis, generalis altera.* Rurſus ceſſatio loci in particularem & generalem diſtinguitur. De generali loquitur Clementina 1. de Verbor. ſignific. & de eadem tacitè exponere videtur alia iura, ſcilicet, cap. *Irrefragabili*. §. *Cæterum*. de Offic. ordin. & cap. *Si canonici*. & c. *Quamuis*, eodem tit. in 6. in quibus eſt ſermo de ceſſatione, quæ ponitur à Canonicis, ſeu à Cap. vel Collegio habentibus ad hoc poteſtatem ex conſuetudine, vel alio modo, quæ poteſtas interdum ſe extendit ad ponendam ceſſationem generalem in ciuitatibus, vel terris, vt in dict. Clem. dicitur. *Clem 1. de Verb. ſignificat. C Dilectis de Appell. Gloſſa* De ſpeciali verò videtur eſſe ſermo in cap. *Dilectis* de Appell. vbi ſolùm in Eccleſia Altiſiod. dicitur ceſſatio lata, quod poſſet intelligi de tota ciuitate, vt aliqui exponunt, ſed propriùs intelligitur tantum de Eccleſ. matrice, vt exponit Gloſſ. in d. Clem. 1. verb. *Generalibus*. *In quo differat generalis & particularis ceſſatio.* Differunt autem

A hæ duæ ceſſationes in primis in locis, circa quæ verſantur, eodem modo, quo ſimilia interdicta diſtinguuntur, vt Syl. verb. *Ceſſatio*, dicit; & Panormitanus, & alij indicant. *Panor.*

6. Inter has autem duas ceſſationes quidam ita diſtinguunt, vt ceſſationem particularem negent eſſe propriam cenſuram generalem autem dicant eſſe eandem cenſuram cum interdicto. Quam opinionem aliqui tribuunt Syluest. ſuprà num. 1. quia dicit ceſſationem generalem æquiparari interdicto, non verò particularem. Sed re vera id non tenet: nam inferiùs ait, illam æquiparationem non intelligi in omnibus, ſed ſolùm in caſu expreſſo in dicta Clementina, ſcilicet in hoc, quòd religioſi ſub excommunicationis ſententia ipſo iure lata eodem modo B obligantur ad ſeruandas ceſſationes generales, ſicut generalia interdicta. Sine cauſa ergo aliqui ex eo textu colligunt ceſſationem generalem eſſe cenſuram, ſeu ſpeciem interdicti generalis; ſed potiùs oppoſitum poteſt probabiliter colligi, tùm, quia diſtinctè de illis fit ſermo; tùm etiam quia non contentus Pontifex vniuerſali præcepto tradito quoad interdicta generalia, illud extendit ad ceſſationes generales: ergo intellexit ceſſationem generalem non eſſe interdictum, nec ſpeciem eius, nam ſi eſſet ſpecies ſub genere comprehenſa fuiſſet, neque vlla poſteà facta fuiſſet extenſio. Item ſine cauſa Syluester ex hoc textu colligit differentiam inter ceſſationem generalem, vel particularem quoad æquiparationem cum interdicto: nam re verà nulla colligitur, ſi C cum proportione loquamur. *Notandũ.* Nam in illo textu non eſt ſermo de interdicto particulari, ſed tantùm de generali, vnde mirum non eſt quod extenſio fiat ad ceſſationem generalem, & non ad particularem, & quòd in hoc æquiparentur interdicto generali ceſſatio generalis, & non particularis. Non verò inde ſequitur, ceſſationem particularem non æquiparari interdicto proportionato, ſcilicet particulari: nam in illo textu nihil de hoc dicitur, & oppoſitum colligi poteſt quantum ad præceptum, & cenſuram ibi latam, ſcilicet quòd ſicut non incurrit illam excommunic. religioſus violans interdictum particularis Eccleſiæ, ita nec violans ceſſationem particularem: quod valde notandum eſt.

7. *Refutatur opinio diſtinguens inter ceſſationem generalem & particularem.* Ex his ergo ſatis conſtat, opinionem illam diſtin- D guentem ceſſationem generalem, & particularem in ratione cenſuræ, vel interdicti nullo iure fundatam eſſe, imò, ſi attendamus modum loquendi iuris in d. capit. *Dilectis* de Appellat. potiùs ceſſatio particularis, dici poſſet ſpecies interdicti, & hac ratione propria cenſura: ſic enim ibi dicitur, *Interdictum huiuſmodi promulgauit vt Epiſcopo in ciuitate præſente à diuinis in Altiſiodorenſi Eccleſia ceſſaretur.* Vbi particularis ceſſatio interdictum appellatur, & Gloſſa ibi intelligit de proprio interdicto, & Abbas ibi. *Gloſſa. Abbas.* Et videtur probari, quia Pontifex non ſemel tantùm, ſed ſæpè in eo textu illam pœnam interdictum appellauit; quam tamen ex eodem textu, & ex Gloſſa citata in dicta Clementina prima, de Sententia excommunicat. conſtat, fuiſſe quandam ceſſationem à E diuinis, Vnde poſſet aliquis occaſionem ſumere dicendi è contrario ceſſationem particularem eſſe cenſuram, & proprium interdictum; generalem autem minimè propter dictam Clementinam. Verùm hæc ſententia neque authorem habet, nec probabilitatem, quia apud omnes eſt indubitatum maius eſſe vinculum ceſſationis generalis, quàm particularis, quia ceſſatio generalis, includit quidquid particularis, & addit aliquid ſaltem extenſiuè quoad loca; quoad alios verò effectus aut perſonas in nulla re ſuperatur à ceſſatione particulari; nec quidquã po-

eſt cum probabilitate aſſignari: ergo nulla ratione dici poteſt ceſſationem particularem eſſe veram cẽſuram interdicti;& non ceſſationem generalem. Videtur ergo concludi à fortiori ex d. c. *Dilectis*, ceſſationem generalem eſſe interdictum, atq; adeò hanc pœnam nõ addere nouam cenſuram, ſed eſſe quandam ſpeciem interdicti, quæ propter diuerſos, ſeu plures effectus ſpeciali nomine appellatur, Atque ita loquitur abſolutè de ceſſatione Maiol.lib.3.cap.20. dicens, ceſſationem eſſe quandam ſpeciem interdicti, & ait hoc indifferenter de vtraque, quamuis ſtatim aliam differentiam inter eas conſtituat, non ſatis conſequenter, vt iam dicam.

Maiol.

Præcipuum diſcrimen inter ceſſationem à diuinis, & interdictum.

8. OBſtat verò contra hunc dicendi modum diſcrimen aliud, quod communiter aſſignari ſolet inter ceſſationem à diuinis,& interdictum, quod hîc neceſſariò examinandum eſt. Nam ſi illud eſt verum, optimè declarat, ceſſationem à diuinis nec interdictum eſſe, neque omnino cenſurã. Eſt autem diſcrimen, quia interdictum ita afficit locum, vt qui in illo celebrauerit in caſu, aut modo non conceſſo, irregularis fiat, vt in ſuperioribus probatum eſt. At verò ceſſatio non habet hunc effectum: nam, licèt quis peccet celebrando in loco, vbi ceſſatur à diuinis, non fit irregularis. Quæ ſententia quoad ceſſationem particularem eſt communis Canoniſtarum, vt conſtat ex Gloſſa ſecunda in capit. *Si Canonici*, de Offic.ordinat.in 6. Hoſtienſe, in cap. *Irrefragabili*. de Offic.ordinat.num.11.Panormit.in dict.cap. *Dilectis*, quem cum Innocentio, Bonifacio, & aliis refert, & quoad hoc ſequitur Couar. ſuprà num. 4. & Nauar. dicto num.188.& eam tenuit Sylueſter verb. *Interdictum*, 1.§.1.& verb. *Ceſſatio*, §. vlt. & Angelus ibidem. Quorum fundamentum eſt, quia ceſſatio particularis non eſt interdictum particulare, & conſequenter nullum interdictum eſt; ſed in iure tantùm eſt cautũ, vt qui celebrat in loco interdicto, irregularis fiat: ergo, qui celebrat in loco, vbi eſt particularis ceſſatio, nõ eſt interdictus, ex alio principio iuris, quòd irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, iuxta cap. *Is qui*, de Sentent. excommunicationis, in 6.

Gloſſa. Panor. Innoc. Couar. Nauar. Sylueſt. Angel.

9. *Quorundã ſententia de ceſſatione generali.* De ceſſatione autem generali non eſt ita concors ſententia: nam Ioannes Andreas dicto cap. *Si Canonici* & ibi Innoc. Ancharr. & alij, & Calder. tract. de Interdicto docent, eum, qui celebrat tempore ceſſationis generalis, fieri irregularem; quamuis de particulari aliud ſentiant: Et hanc partem ſequitur Maiolus dicto cap.20. citans Antoninum in tractatu de Cenſuris, cap.89. Idémque tenet in 3.p.tit.26.cap.3. & Villadiego tractatu de Irregularitate, cap. de *Interdicto*, in fine; & in hanc partem inclinat Couarruuias ſuprà. Qui authores ſolùm fundãtur in æquiparatione illa, inter ceſſationem generalem, & interdictum generale, quæ fit in Clem. 1. de Sententia excommunic. Quod fundamentum inefficax eſt, vt ex ſuprà dictis conſtat, quia ibi non æquiparantur eò quòd ceſſatio ſit interdictum; ſed potius, quia nõ eſt interdictum, ad illam facta eſt extenſio ex voluntate Pontificis. Rurſus non æquiparantur in omnibus, ſed in obſeruatione ibi ſtatuta: ibi autem non imponitur tranſgreſſoribus pœna irregularitatis, ſed excommunicationis, quæ longè diuerſa eſt. Vnde is, qui celebrat in loco generaliter interdicto, non fiet irregularis ex vi illius Clementinæ, ſi alibi decretum non eſt: cùm ergo de ceſſatione etiam generali alibi decretum non ſit, nihil ex hac æquiparatione concludi poteſt. Atque hoc videtur aduertiſſe Paludanus in 4.diſt.18.quæſt.8.art.3.nu.38. cùm dixit, ibi æquiparata eſſe interdictum, & ceſſationem generalem quoad pœnam excommunicationis ipſo facto violantibus impoſitam; *cum tamen* (inquit) *olim contra ceſſationem faciens non fieret irregularis.* Quæ verba ſunt æquiuoca;& ex eis poſſet quis colligere olim quidem ita fuiſſe, nunc autem aliter eſſe. Non eſt tamen hic ſenſus; ſed, licèt olim non fuerint æquiparata in irregularitate, ibi ſimili pœna excommunicationis puniri, ſeruata nihilominùs antiqua diſſimilitudine: Et ſic verum eſt quod idem author ſubdit, *ſed circa ceſſationem ſolùm hoc eſt innouatum, & nihil aliud:* non enim neceſſe eſt, vt ſi duo delicta in vna Lege habent aliquam pœnam communem, ideò aliæ pœnæ in aliis legibus impoſitæ vni ex illis delictis extendantur ad aliud.

Ioan.An. Innoc. Anchar. Calder. Maiol. D. Anto. Couar. Villad. *Excluditur fundamentũ horũ authorum.* Palud.

10. *Prædicta ſententia reyicitur.* Vnde dicta opinio non conſequenter loquitur, diſtinctionem quoad hoc faciens inter ceſſationem particularem & generalem: nam fundamentum illud, quòd irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, æquè procedit in ceſſatione generali, ſicut in particulari: quia in neutra inuenitur talis irregularitas in iure expreſſa. Quod ſi dicant, ſatis eſſe quod ſit expreſſa in interdicto generali, vt ibi intelligatur incluſa generalis ceſſatio, idem dicere debent de ceſſatione particulari reſpectu interdicti particularis, quod ſcilicet ſub illo intelligatur incluſa. Imò neceſſe eſt, vt dicant, etiam ante dictã Clem. 1.de Sent.excomm. fuiſſe ceſſationem generalem incluſam ſub interdicto generali in antiquis iuribus, quoad hunc effectum: quia ſi antea non includebatur, ex vi Clementinæ non includitur, vt oſtenſum eſt: ſi autem includebatur, à fortiori dicendum eſt, ceſſationem particularem incluſam eſſe in interdicto particulari: nam, ſi rationem ſpectemus, eſt eadem cum proportione, Si autem ſpectemus ius, habemus aliquod fundamentum huius incluſionis, quoad ceſſationem particularem in dicto c. *Dilectus:* quoad ceſſationẽ verò generalem nullum eſt aliud: nam ex dicta Clementina nullum ſumi poteſt, vt oſtendi. Quapropter magis conſequenter de vtraque ceſſatione loquuntur negãdo hanc irregularitatem. Panormitanus, & alij antiqui Canoniſtæ ſuprà citati, quos ſequuntur Sylueſt.& Nauar.& Palud.ſuprà, & idem ſenſit Soto dict.art.6.

Excluditur euaſio. Sylueſt. Nauar. Palud. Soto.

11 *Dubium circa communis opinionis fundamentũ.* Vnum tamen mihi ſupereſt dubium circa fundamentum huius communis ſententiæ ad vtramq; ceſſationem applicatum, nimirum, quòd in iure non eſt irregularitas expreſſa contra celebrantes diuina officia tempore ceſſationis. Nam licèt verum ſit non eſſe expreſſam ſub nomine ceſſationis; dici tamen poteſt eſſe expreſſam ſub nomine interdicti,& id ſatis eſſe, quia ceſſatio eſt interdictũ quoddam. Quando enim in iure dicitur, irregularitatem non incurri niſi in caſibus à iure expreſſis, non eſt intelligendũ, neceſſariũ eſſe, vt ſub ſpecifico nomine exprimantur; ſed ſatis eſt quòd ſint expreſſi ſub locutione generali, ſeu indefinita, quæ illi æquiualeat. Nam etiam non inuenitur in iure expreſſum, quòd violans celebrando interdictum particulare locale, fiat irregularis; ſed ſolum quòd celebrans in loco interdicto, & hoc ſatis eſt, vt ſub hoc genere comprehendantur ſpecies: ergo ſimiliter ſi ceſſatio (vt eſt probabile) eſt ſpecies interdicti, illa ſufficienter eſt in iure expreſſa ſub illo genere: ergo neceſſe eſt, vt dicti authores oſtendant ceſſationem non eſſe ſpeciem interdicti, quod ipſi non faciunt: imò potiùs id ſupponunt. Quin etiam Nauar. ex hac differentia quoad irregularitatẽ maximè probat ceſſationem non eſſe interdictũ, in quo cõmittitur circulus. Alij verò probant

bant ceſſationẽ non eſſe interdictum, quia plures effectus habet, ſeu magis priuat ſeu ceſſare facit à diuinis officiis, vt patebit infrà ex effectibus eius: quæ differentia videtur eſſe nimis accidentalis ſolúmque probare ceſſationem eſſe quoddam maius, ſeu maximum interdictum.

12. *Reſponſio præcipua difficultatis.* *Interdict. & ceſſatio à diuinis neutrũ ſub altero continetur in iure.*

Fateor quidem difficile eſſe aliquid in his omnibus cum ſolido fundamento affirmare, quia neque ex ſola ratione ſumi poteſt, neque in iure aliquid in hoc eſt ſufficienter declaratum. Tamen cum in iuris intelligentia magnam authoritatem habeant eius interpretes, ex communi eorum cõſenſu accipimus, ceſſationem, & interdictum in iure ita eſſe diuerſa, vt neutrum ſub altero ex vi, & proprietate verborum comprehendatur, nec tanquam æqualia, nec tanquã inferius ſub ſuperiore. Quod principium (mea ſententia) non parũ efficaciter probat textus in d. Cle. de Sent. excomm. vt ſuprà eſt à nobis conſideratum. Præterea ad hoc principium probandum optima eſt coniectura, qua Nauarr. vtitur *(Nauar.)*: quia, cùm conceditur priuilegium ad audiendam Miſſam tempore interdicti, non intelligitur conceſſum ad illam audiendam tempore ceſſationis à diuinis, vt conſtat ex communi omnium intelligentia, & infrà etiam dicemus, non omnia, quæ nunc ſunt conceſſa per cap. *Alma*, tempore interdicti, extendi ad ceſſationem à diuinis. Item è contrario aliquis poteſt interdum ceſſationem præcipere, qui non poteſt interdictum ponere vt notat Gloſſ. 2. in d. ca. *Si canonici.* de Offic. ordinat. in 6. *(Gloſſa.)* vnde Priuilegium ad ponendam ceſſationem, per ſe non extenditur ad ponendum interdictum: ſunt ergo hæc in rigore iuris ita diuerſa, vt vnum ſub alio non comprehendatur. Neque contra hoc obſtat modus loquendi d. ca. *Dilectus*, quia maius pondus habet communis vſus totius iuris, & quia vt iam diximus, ſæpè verbum *interdicendi*, aut *interdicti*, generatim ſumitur pro quacunq; prohibitione: potuit ergo in illo textu ita accipi; vel certè, cùm tempore interdicti ſuo modo à diuinis ceſſetur, intelligere poſſumus, de ſola ceſſatione accõmodata ad interdictum ibi eſſe ſermonem. *(Satisfit rationi ſuprà poſita.)* Ex hoc autẽ principio in iure fundato, optimè colligitur diſcrimen paulò antea poſitum quoad irregularitatem tranſgreſſoris, manétque ſolidum illud fundamentum, quòd talis irregularitas quoad ceſſationem à diuinis non eſt expreſſa in iure: quia, ſi alicubi, maximè vbi fertur de interdicto non autem ibi, quia ceſſatio ſub interdicto non intelligitur. Nam ſi in fauoribus, & priuilegiis non admittitur hæc extenſio, multò minùs in pœna, & rigore admittenda eſt.

13. *Ceſſatio ab interdicto eſſentiali diſcrimine differt.*

Rurſus verò à poteſteriori ex hoc effectu infero, ceſſationem non ſolùm nomine, ſed re ipſa, & eſſentiali differentia differre ab interdicto. Quia ex effectibus optimè cauſas diſtinguimus. Item, quia ceſſatio nõ interdicit perſonam, vt per ſe notum eſt, quia non fertur ſimpliciter in perſonam, vt ſuprà dixi, & ſtatim ampliùs exponetur: nec etiam interdicit locum, ſi propriè de interdicto loquamur, aliàs, qui celebraret ibi, fieret irregularis tanquam celebrans in loco interdicto. Vnde ita poteſt explicari hæc differentia, quòd interdictum locale videtur eſſe veluti quædam affectio ipſius loci, quem inhabilem reddit ad diuina officia ſic in eo celebranda, & ideò cautum eſt, vt irregularis fiat, qui in eo contra ius celebrat; ceſſatio autem nõ eſt affectio loci, ſed ſimplex quædam prohibitio ipſis miniſtris Eccleſiæ facta reſpectu talis loci. *(Occurritur obiectioni.)* Dices, Ergo ſolùm miniſtri, vel incolæ illius loci tenebuntur abſtinere à diuinis in illo loco, non verò exteri, quia perſonalis prohibitio non extenditur ad ipſos, & aliàs locus nõ eſt interdictus. Reſpondetur negando ſequelam: falſum eſt enim

A prohibitionem perſonalem non poſſe extendi ad ipſos, vt exiſtentes, & operantes in tali territorio, aut plebe: nam, ſi quis tenetur ſeruare conſuetudinẽ loci; in quo exiſtit, tenebitur etiam ſeruare præcepta, quæ pro tali loco poſita ſunt. Et in hoc ſenſu intelligo potuiſſe dici à Panormitano, interdictum eſſe quid iuris, ceſſationem autem quid facti, non quòd ceſſatio ante actualem ceſſationem, quæ ad factum pertinet, non imponat vinculum, & obligationem ceſſandi, id enim apertè falſum eſt, vt ſupra probaui; ſed quod ceſſatio ſolum inducat prohibitionem huius facti, ſeu omiſſionis, nullóſque alios iuris effectus inducat vi ſuâ. Interdictum autem inducit iuris effectus, vt ſunt irregularitas, & alij ſimiles. Et hanc interpretationem notauit Couarruuias ſuprà num. 1. *(Panormitani dictũ exponitur.)* *(Couar.)*

B Rurſus hinc colligo, intenſiuè, vt ſic dicam, maius vinculum eſſe interdictum, quàm ceſſationem à diuinis quandoquidem maiori pœna illius tranſgreſſio punitur; quamuis extenſiuè quoad aliquos effectus excedat ceſſatio, propter quod ſæpe adiungitur interdicto, vt infrà videbimus.

Tandem ex his concludo, ceſſationem non eſſe ſpeciem cenſuræ, ſed ſimplicem prohibitionẽ. 14. Hæc ſequitur ex dictis, tum quia oſtenſum eſt non eſſe interdictum, tum quia declaratum eſt non habere effectum irregularitatis, licèt violetur celebrando, qui eſt inſeparabilis à cenſura. Et per hunc effectũ optimè explicatur differentia inter generalem prohibitionem & cenſuram, quam indicarunt Innocentius, Cardinalis Zabarella, & Speculator, quos refert & C ſequitur Maiolus ſuprà nu. 10. *(Concluſio. Vide Mandoſium in ſua praxi Commiſſio 32. quæ eſt vltim. verb. Interdici.)* *(Innoc. Zabarel. Speculat. Maiol.)* Confirmatur à ſimili, nã hac ratione celebrans in Eccleſia violata per ſanguinis effuſionem, non fit irregularis, quia illa non eſt cenſura, ſed quædam loci irregularitas, vel nuda prohibitio, vt notauit Innocentius in cap. vltim. de Exceſſ. Prælat. num. 7. Et è conuerſo ex carentia illius effectus optimè infertur illam non eſſe cenſuram. Similes ſunt prohibitiones celebrãdi in aliqua Eccleſia, quæ fiunt in cap. 1. & 2. de iure patronatus. Similiter licet Prælatus ſimpliciter prohibeat aliquem celebrare, vel confeſſiones audire, non ſtatim cenſetur ſuſpenſionis cenſuram ferre, cuius ſignum à poſteriori eſt, quia ſubditus contra voluntatem ſuperioris celebrando, quãuis peccet, non tamen ſem-

D per fit irregularis: ergo eſt diſtinctio inter ſimplicẽ prohibitionem, & cenſuram. Quæ in hoc conſiſtit, quòd ſimplex prohibitio non inducit illos proprios effectus iuris, quos inducit cenſura propter quod cẽſura exiſtimatur veluti quædã moralis affectio iuris, tales habẽs effectus, quæ ineſt perſonæ, quæ propterea ſecum illam defert etiam extra territorium imponentis: ſimplex autẽ prohibitio eſt ſolum præceptum quoddã extrinſecum, quod ſuis terminis concluditur. Quæ omnia rectè accommodantur ceſſationi vt ſimplex prohibitio dicatur, & non cenſura. Ac tandem cenſura per ſe, ac formaliter, eſt pœna; ſimplex autem prohibitio, per ſe ac formaliter nec includit, nec requirit rationem pœnæ, quia ad illam ſufficit ratio præcepti. Vnde, nec ceſſatio à diuinis

E per ſe ac directè pœna eſt; quia licèt, nunquã ponatur niſi occaſione culpæ: tamen, cum æquè comprehendat innocentes, ac nocentes quoad proximam obligationẽ ſuam, magis poni videtur vt ſignum afflictionis Eccleſiæ, & vt generale quoddã grauamẽ, per modum cuiuſdã præcepti impoſitum, quàm per modũ pœnæ, quamuis inde etiam reſultet aliqua pœna in perſonas culpabiles. *(Ceſſatio à diuinis per ſe ac formaliter pœna non eſt.)* Vnde inſurgit alia cõſideratio, nam interdictum licet locale ſit, ſemper ſpecialiter, ac principaliter afficit perſonas, quæ interdicto cauſam dederunt, ideóque illas vbique arcet à diuinis, & pro illis priuilegia non valent: At

verò

verò ceſſatio non ligat ſpeciali modo perſonas, quæ cauſam dederunt, nec illas excludit vbique à diuinis quantum eſt ex ſe: ergo ſignum eſt non eſſe interdi-ctum, nec cenſuram, nam hæc ſemper fortiùs ligat eos qui cauſam dederunt, quam innocentes.

15. *Satisfit argumentis pro contraria ſententia poſitis.*

Et per hæc tandem reſponſum eſt ſufficienter ad fundamentum contrariæ ſententiæ: facile enim eſt ex dictis ceſſationem excludere à definitione cenſuræ ſuprà data, vel quia formaliter non eſt pœna, ſed prohibitio ſimplex, vel quia non eſt propria priuatio ſpiritualium bonorum moraliter afficiens ſubiectum modo ſupra explicato, ſed extrinſeca tantùm prohibitio. Denique argumentum illud à definitione parum viget, quia huiuſmodi definitiones non ſunt, vel per ſe notæ, vel communi conſenſu conſtantes: vnde facilè potuiſſemus particulam aliquam addere, per quam expreſſiùs excluderetur ceſſatio; propter vitandam tamen prolixitatem definitionis id omiſimus & in hunc locum explicandum remiſimus.

SECTIO II.

Quos effectus habeat ceſſatio à diuinis.

1. HActenus ſolùm explicauimus communem rationem, & quaſi genus huius vinculi. Nunc ſpecifica ratio eius explicanda eſt, quod optimè fiet in ordine ad effectus, ſicut in cenſuris fecimus; quia in hoc ſimilitudinem habet ceſſatio cum cenſuris. Poſſumus autem duos ordines effectuum hîc diſtinguere. Primus eſt proximus, & immediatus, qui eſt priuatio diuinorum, quam ipſum nomen ceſſationis à diuinis præ ſe fert. Secundus eſt mediatus, & remotus; qui eſt pœna, quam incurrunt, qui non ceſſant à diuinis eo tempore prohibito. Præterea aduertendum eſt in primo ordine effectuum ſub nomine diuinorum comprehendi tria illa, quæ de interdicto declarauimus, ſcilicet diuina officia ſub quibus & Miſſæ celebratio, & horarum canonicarum publica recitatio; & omnes aliæ ſolemnes benedictiones, vel cæremoniæ, quæ in Eccleſiâ fiunt, continentur; item & ſacramenta, & Eccleſiaſtica ſepultura.

De priuatione diuinorum officiorum.

2. *Per ceſſationem à diuinis quæ officia diuina prohibeantur.*

QVod ergo ad diuina officia ſpectat, generalis omnium priuatio per hanc prohibitionem imponitur, vt verba ipſa ceſſationis à diuinis præ ſe ferunt, & Doctores interpretantur, & quotidianus Eccleſiæ vſus. Intelligendum autem eſt de publicis officiis, & orationibus Eccleſiæ: nam priuatæ orationes, etiam in templis, non ſunt prohibitæ ex vi huius præcepti, & ideò dicitur hæc ceſſatio miniſtrorum, ſeu organorum Eccleſiæ. Imò in his nunquam cenſentur prohibitæ horæ canonicæ priuatim dictæ, etiam quatenus à perſonis Eccleſiaſticis ex obligatione, & ex officio dicuntur: nam, licèt ab ipſis dicantur, vt à miniſtris Eccleſiæ, & nomine eius, ſemper tamen computantur quoad hoc inter orationes priuatas, ſuntque veluti intrinſecum, & priuatum onus miniſtrorum Eccleſiæ, quo nunquam liberantur propter cenſuras, vel ſimiles priuationes; ſed ſolùm publica recitatione. Quamuis autem hæc ceſſatio dicatur priuatio miniſtrorum, tamen non ſolùm illi prohibentur celebrare, aut dicere hæc officia, ſed etiam laici prohibentur ea audire etiamſi in tali loco fiant: quanquam enim non tam directè pertineat hæc prohibitio ad illos, ſicut ad Eccleſiæ miniſtros, tamen cõſequenter ad eos deriuatur, tum

Per hoc præceptum etiam laici prohibentur audire diuina.

A quia, ſi celebratio prohibetur, etiam participatio celebrationis, quæ eſt veluti quid acceſſorium, quod principale comitatur: tum etiam, quia illa ceſſatio ſimpliciter ponitur pro toto populo; explicatur autem ſpecialiter in miniſtris, quia ad illos pertinet hoc miniſterium; & illis ceſſantibus, alios etiam ceſſare neceſſe eſt. Tamen ſi illi ceſſare nolint, etiam iniuſtè, & contra præceptum, reliqui tenebuntur eos vitare in diuinis, ſeu non adeſſe, non ſolùm quia tenẽtur non conſentire, & ſuo modo cooperari prauitati, ſed etiam, quia per ſe illos comprehendit prohibitio. Vnde, etiamſi aliquis ſacerdos ex priuilegio celebret tempore ceſſationis, alij nullo fruẽtes priuilegio non poſſunt ſacrificio eius intereſſe, vt conſtat ex communi vſu, & praxi Eccleſiæ. Atque in his B videntur Doctores conuenire.

Dubitant tamen, an huic generali prohibitioni moderatio aliqua in iure adhibita ſit. Et, quoniam ſub nomine ceſſationis nulla in iure inuenitur, dubitari ſolùm poteſt, an illæ, quæ factæ ſunt circa interdictum generale, vel iure antiquo cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vel iure nouo capit. *Alma*. Quidam ſentiunt conceſſionem cap. *Quod in te*, ex tunc habuiſſe locum in ceſſatione à diuinis, ita, vt, illa non obſtante, poſſint clerici in conuentualibus Eccleſiis bini & bini horas canonicas ſubmiſſa voce recitare, ianuis clauſis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis hoc indicat Soto dict. 22. quæſt. 3. nu. 1. poſt quartam concluſionem quatenus ait, olim in hac priuatione diuinorum officiorum nullam ferè C fuiſſe differentiam inter ceſſationem, & interdictum, & Couarr. in cap. *Alma*, p. 2. §. 4. num. 7. verſic. *Hinc patet*, docet, deciſionem illam cap. *Quod in te*, extendi ad ceſſationem à diuinis, quod tamen nulla ratione confirmat, ſed illud infert ex eo, quòd dixerat aliam conceſſionem ibi factam circa vſum ſacramentorum tempore interdicti extendi ad ceſſationem, quod eandem habet difficultatem infra examinandam.

3. *An circa hãc prohibitionẽ moderatio aliqua in iure ſit.* *Ca. Quod in te, de Pœnit. & remiſſ.* *1 Sententia.* *Soto.* *Couarr.*

Atque hinc vlteriùs concludi videtur, etiam nouam conceſſionem cap. *Alma*, extendendam eſſe ad ceſſationem à diuinis, quia quoad hoc non eſt maior ratio de intelligentia veteris, quàm noui iuris. Nam vel ceſſatio æquiparatur interdicto in his effectibus, & propterea ſub interdicto in conceſſionibus comD prehenditur, vel non; ſi primum tam in noua, quàm in veteri conceſſione comprehendetur; ſi ſecundum, in neutra. Quod autem primum ſit dicendum ratio ſuadere videtur, quam tangit Pontifex in dict. cap. *Alma*, vbi ex eo quòd in loco interdicto nulla celebrentur diuina officia, magna ſequuntur incommoda, quæ ibi numerat, ait opportunũ fuiſſe illam amplificationem facere: ergo tota ratio illius legis fuit propter incommoda ceſſandi à diuinis: ergo multò magis procedit eadem lex in ipſa ceſſatione; quia ex paritate rationis optimum ſit argumentum in materia fauorabili, præſertim ſi fauor ad commune bonum, & ſpirituale pertineat, vt Canoniſtæ frequenter docent in capit. *Ex tenore*. Qui filij ſint legitimi, & plures alij, quos Couarr. refert. Qui maximè E hoc procedere dicunt, quando ratio eſt in ipſa lege expreſſa.

4. *Corollar. huius Sen.*

5. Accedit, hîc non ſolùm eſſe æqualem rationem, ſed maiorem: quia interdictum, vt ſuprà dicebamus, maiorem obligationem inducit, eſtque propria cẽſura: ſi ergo illud temperatum eſt, multò magis ceſſatio. Quam rationem indicauit Palud. tenens hanc ſententiam in 4. diſt. 18. quæſt. 8. art. 3. numer. 38. & Nauarr. in Sum. c. 27. num. 189. & Villadiego de Irregularitate capit. de *Interdicto*. & pro eadem citat Couarr. Ioannem de Friburgo in Summa Confeſſio-

Palud. Nauar. Villad. Couar.

rum lib. 3. tit. 33. quæſt. 221. Sed ibi non loquitur de conſtitutione c. *Alma*, Sed ait, quando ex conſuetudine quarundam Eccleſiarum ceſſatur à diuinis propter aliquam iniuriam Eccleſiæ factam, ſuſpendi quidem organa miniſtrorum Eccleſiæ, & ſonitum campanarum; & nihilominùs presbyteros cum Canonicis in Eccleſia ſubmiſſa voce celebrare diuina officia, & ferè omnia alia expedire ſicut priùs: *Quod* (inquit) *non fieret, ſi eſſet Eccleſia interdicta.* In quibus vltimis verbis ſignificat plus licere in hoc negotio tempore ceſſationis, quàm tempore interdicti, & conſequenter non prouenire ex extenſione cap. *Alma*, ſed aliunde, nimirũ, quia ceſſatio aliquid minus eſt, quàm interdictum ſignificat etiam, illud non ſolùm procedere in ceſſatione generali, ſed etiam in ceſſatione particularis Eccleſiæ, cùm tamen conceſſio cap. *Alma*, ſolùm in interdicto generali locum habeat: citátque Innocentium & Hoſtienſem locis citatis.

6. *2. Sentent. Couarr. Refutatur.*

Nihilominùs Couarruu. ſuprà, in rigore iuris oppoſitam opinionem veriorem cenſet quoad conceſſionem cap. *Alma*. Vnde ipſe in præſenti dubitatione diſtinguere videtur inter conceſſionẽ antiqui iuris, & noui, vt illa extendatur ad interdictum, non verò hæc. Non video tamen quomodo hæc cohæreant: nã vtrumque ius agit de interdicto generali, & locali: qua ergo ratione dici poteſt in vno iure ſub interdicto intelligi ceſſationẽ, & non in alio, cùm materia, & verba & omnia alia, quæ conſiderari poſſent in vtroque iure, eiuſdẽ rationis ſint. Igitur, vel de vtraque, moderatione tam antiqua, quàm noua hoc negandum eſt; vel de vtraque affirmandum.

7. *Circa prædictã prohibitionem nulla moderatio in iure hactenus adhibita eſt.* Soto.

Cenſeo igitur circa hunc effectum nullam eſſe hactenus moderationem in iure adhibitam. Atque ita cenſuit grauiſſima congregatio Doctorum vtriuſque iuris, & Theologorum, quæ anno 1556. circa materiã hanc Salmanticæ facta eſt. Cuius videtur mentionẽ facere Soto in dicto art. 2. Quam ſententiam ſatis cõfirmat Eccleſiæ conſuetudo: plus enim ceſſatur à diuinis tempore ceſſationis quàm tempore interdicti; neque moderationes omnes cap. *Alma*, in praxi ſeruantur in ceſſatione à diuinis: ſi autem eſſent licitæ, non fuiſſent tam facilè omiſſæ; nec miniſtri Eccleſiæ tantum fauorem contempſiſſent. Præterea, ſi ius ipſum cõſulamus, nullum eſt decretum, in quo de ceſſatione ſub propria ratione, & nomine moderatio adhibeatur: ſed abſolutè loquuntur de ceſſatione, & illam ſimpliciter poni præſupponunt, cùm tamen ceſſatio ſimpliciter dicta totalem priuationẽ ſignificet:

C. Non eſt vobis de Spõſalibus

Quin potius in c. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus quod de hac ceſſatione loqui videtur (vt etiam intelligunt Innocentius, & Panormitanus) cùm diſtributione dicitur, *Nulla diuina officia permittatis ibi celebrare, præter baptiſmum paruulorum, & pœnitentias morientium*: ergo in his iuribus nullum habet fundamentum talis moderatio. Aliunde verò iura, quę adhibent moderationem, loquuntur de interdicto, ſub quo non comprehenditur ceſſatio, iuxta vſitatum modum, loquendi iuris, vt ſuprà oſtẽdimus. Accedit tandem coniectura, quæ fortaſſe mouit Summum Pontificem ne huiuſmodi moderationẽ ad ceſſationem extendat, quia aliàs nihil peculiare adderet ceſſatio præter interdictum: nam ſi liceret tunc miniſtris Eccleſiæ tempore ceſſationis dicere officia ianuis clauſis, & cum aliis circunſtantiis iuris, quid quæſo ampliùs prohiberet nunc ceſſatio, quam interdictum? Item, ſi nunc poſſent canonici v. g. tempore ceſſationis illo modo dicere officium in Choro, poſſent etiam diſtributiones accipere iuxta cap. *Alma*, ad quid ergo neceſſaria eſt reſtitutio, quæ præcipitur in ca. *Si canonici*, §. *Si autem*, de Offic. ordin. in 6. quam infrà declarabimus. Igitur moderari illo modo ceſſationem à diuinis fuiſſet il-

A lam è medio tollere; at hoc noluerunt ita vt conſtat ex Clement. 1. de Sent. excomm. & probat etiam cõſuetudo: nam poſt interdictum addi ſolet ceſſatio, nõ certè alia ratione, niſi quia ea non permittit, quæ; non obſtante interdicto conceduntur.

8. *Reſpondetur ad fundamẽtum. 1. Sentent.* Soto.

Atque hæc ratio euertit fundamẽtum prioris ſententiæ. Primum enim negamus iure antiquo factam eſſe moderationem, quod ex communi differentia ceſſationis, & interdicti, & ex modo loquendi antiquorum iurium colligimus. Nec fortaſſè Soto, qui in contrarium citatur, id ſenſit, cùm enim dicit, olim æquale ferè fuiſſe interdictum cum ceſſatione quoad priuationem diuinorum officiorum, non videtur loqui de iure, ſed de facto, vt patet ex ratione, quam B ſubdit dicens, *Cùm tempore interdicti intereſſe ſacris non liceret, clerus ipſe ab eis celebrandis omnino abſtinebat.* Vbi non dicit iure ad hoc aſtrictum fuiſſe; ſed occaſione ſumpta ex populi impedimento, id ſolitum facere fuiſſe. Quod tamen vnde ipſe collegerit non video: nam cap. *Quod in te*, & cap. *Non eſt vobis*, quæ ad hoc ipſe citat nihil dicunt. Deinde non facit ea abſolutè æqualia, ſed cum diminutione illius particulæ *ferè*.

9.

Rurſus hinc conſequenter negamus nouam moderationem cap. *Alma*, ad ceſſationem extendi; propter paritatem rationis, & Eccleſiæ vſum etiam poſt illam conſtitutionem. Cuius ratio nõ mouit Pontificem ad tollendum omnino ab Eccleſia vſum alicuius ceſſationis ſimpliciter à diuinis, ſed ad moderandas C interdictiones diuinorum officiorum; & ideo non adhibuit moderationẽ in ceſſatione vt ſic, ſed in interdicto. Vnde non obſtat, quòd ex omnimoda ceſſatione à diuinis ſequi poſſint illa incommoda, quæ ibi narrantur: Tum, quia illa fuerunt ſufficientia ad moderandas prohibitiones, non verò ad tollendum omninò è medio omnem totalem ceſſationem: tum etiam, quia illi malo aliis modis occurrendum eſt in ceſſatione à diuinis, quod etiã eſt ab Eccleſia prouiſum, vt ſequenti ſect. videbimus. Nec denique refert quòd vinculum interdicti intẽſiuè, vt ſic dicam maius ſit, quia, hoc non obſtante, poteſt ceſſatio eſſe extenſiuè maior; quod eſſe nõ poſſet, ſi eandem moderationem acciperet. Et præterea, quamuis interdictũ D videatur maius in ratione cenſuræ, tamen eſt frequẽtius, & faciliùs ponitur. Et ob hãc etiam cauſam magis indigebat moderatione.

10 *Excluditur ſentẽtia Authoris Summæ confeſſorũ*

Vnde non video de qua ceſſatione loquatur author Summæ confeſſorum, & alij quos citat: nam eã ab interdicto diſtinguunt, & nihilominùs dicunt, tempore talis ceſſationis poſſe diuina officia ſubmiſſa voce celebrari: in nullo enim iure inuenio talem ceſſationis modum, nec intelligo quid ſit. Quòd ſi fortè loquantur de ceſſatione particulari tantùm vnius Eccleſiæ, falſum etiam eſt quod aſſerunt: quia multò certiùs eſt in ceſſatione particulari non poſſe id fieri etiam ex conceſſione cap. *Alma*, quia illa non extenditur ad interdictum particulare, vt ſuprà viſum E eſt: ergo multò minus ad ceſſationem particularem, quandoquidem ibi non eſt ſermo de ceſſatione, ſed de interdicto, &, ſi aliquo modo poſſet ceſſatio comprehendi, ſolùm eſſet ob aliquam proportionem cum interdicto eiuſdem ordinis.

11 *Nullũ priuilegium circa celebrationem vel auditionem diuinorũ tẽpore interdicti extẽditur ad ceſſationẽ.* Couar. Nauarr.

Deinde colligo ex dictis, nullum priuilegiũ etiam in iure cẽceſſum circa celebrationem, vel auditionẽ diuinorum tempore interdicti extendi ad ceſſationem à diuinis niſi ſpecialiter exprimatur. Quod quidem omnes Doctores facilè cõcedunt de priuilegiis ſpecialibus, vt Couarruu. ſuprà latè refert, & docet, ac Nauarrus ſequitur. De generalibus vero priuilegiis quidam Doctores aliter loquuntur dicentes, priuilegia generalia à iure conceſſa circa interdicta ad ceſſationes extendi; qualia ſunt de Templariis

Excludi

 in

tur quorũdam opinio. *Ioã. And.* Couarr. Nauar.

in cap. *Cùm & plantare*, de Priuil. & de Epiſcopis in cap. *Quod nonnullis*, eodem tit. & de aliis religioſis in cap. *Vt priuilegia*, eod. tit. ita ſentit Ioannes Andreas in cap. *Dilectis*, de Appellation.& videtur Cou. conſentire:Nauarr.autem abſolutè, & generatim id negat de quocunque priuilegio,& mihi videtur eandem eſſe omnium rationem:quia priuilegia non plus concedunt, quàm verbis ſuis iuridicè intellectis exprimant;quod non minùs,imò quodammodo magis verum eſt in priuilegiis iure contentis, quàm extra, ſed verbum, *interdictum*, non ſignificat ceſſationem ſecundum vſum iuris, neque illam comprehendit: ergo in nullo priuilegio poſito debet, aut poteſt ad ceſſationem extendi.Item,hoc priuilegium reſpectu ceſſationis multò magis exorbitat à iure communi, B quã reſpectu interdicti:ergo nulla ratione poteſt illo modo extendi. Tandem illa diſtinctio nullo nititur fundamento,cur ergo gratis admittenda eſt?

An in ceſſatione à diuinis vigeat priuilegium, cap. Alma pro 4 feſtiuitatibus.

12. *Ca. Alma.*

SVpereſt verò hîc ſpeciale dubium, an in ceſſatione à diuinis locum habeat conceſſio c. *Alma*, ſaltem quantum ad eam partem, in qua præcipit, vt in quatuor feſtiuitatibus officia ſolemniter celebrẽtur. Ratio dubitandi eſt: quia in ea parte conceſſio illa non limitatur ad tempus interdicti,ſed ſimpliciter id ſtatuitur quaſi in priuilegium illorum dierum: ſic C enim dicitur, *In feſtiuitatibus verò Natalis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ campanæ pulſentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia ſolemniter celebrentur, &c.* Eſt ergo illud veluti quoddam abſolutum præceptum negatiuum, quòd hæc non poſſint illis diebus prohiberi:ergo in omni proprietate,&rigore extenduntur illa verba ad ceſſationem,& aliunde nulla propterea fit propria correctio in iure,ceſſantque aliæ rationes ſuprà allatæ:quia ſolùm inde ſequitur, vt ceſſatio in illis diebus ſuſpendenda ſit quod nullum eſt incommodum, nec contra aliquod ius, & aliunde eſt valde conſentaneum ſanctitati illorum dierum.Atque huius opinionis feruntur fuiſſe Doctores Salmanticenſes,& ita in facti D cõtingentia ſeruatum fuiſſe anno 1584. Tenet etiam Couar.in cap. *Alma*.part.2.§.5.num.3.

Ratio dubitãdi pro parte affirmat.

Doctores Salmanticenſes. Couar.

13 *Rationes pro parte contraria.*

Aliunde verò obſtant omnia, quæ de interpretatione c. *Alma*, diximus quantum ad reliquam partem totam cõceſſionis in eo factæ. Non enim videtur veriſimile quandam partem illius conceſſionis extendi ad ceſſationem à diuinis, & non aliam.Sicut enim in prioribus clauſulis fit quædam interdicti moderatio, ita in hac,de qua agimus, fit quædam interdicti ſuſpenſio; ergo in neutro loco ſub nomine interdicti comprehenditur ceſſatio. Nec videntur ſufficienter expendi verba citata huius clauſulæ, quia ſunt intelligenda iuxta ſubiectam materiam. Cum ergo dicitur, *in feſtiuitatibus verò, &c.* ſubintelligitur tempore E interdicti generalis loci:nam de illo ſolùm erat propoſitus ſermo à principio capitis,vt patet ex illis verbis, *Concedimus quod tempore interdicti, &c.*& in fine cõcluditur, *Cæteris quæ circa obſeruationem interdictorum &c.*ergo totus etiam ſermo intermedius intelligitur de tempore interdicti:ergo etiam hæc ſuſpenſio,quæ pro illis quatuor feſtiuitatibus fit, cum eadẽ limitatione conceſſa eſt:& ideo non habet locum in interdicto particularis Eccleſiæ, quia in illo textu ſolùm eſt ſermo de interdicto generali: ergo eadem ratione non habet locum in ceſſatione à diuinis,quia iam ſatis oſtenſum eſt ceſſationem ſub interdicto nõ comprehendi.Atque ita euertitur fundamentũ contrariæ ſententiæ,ac propterea in rigore iuris hæc poſterior

Sententia negãs probabilior.

A pars vera videtur. Nam aliæ coniecturæ, quas affert Couarruuias non habent probabilitatem, nec procedunt cõſequenter ad ſuperius dicta: nam ſimilitudo rationis non ſufficit, ſi verba priuilegij,vel conceſſionis non magis comprehendunt ſuſpenſionem, quàm alias moderationes, præſertim cùm oſtenſum ſit maiorem fuiſſe occaſionem ad moderandum, vel ſuſpendendum interdictum,quàm ceſſationem. Nihilominùs tamen,ſi contraria conſuetudo alicubi recepta fuerit propter authoritatem aliquorũ Doctorũ ſequentium priorem interpretationem dictorũ verborum,poteſt in praxi probabiliter ſuſtineri. *Limitatio.*

Explicantur alia minutiora.

14 *An tempore ceſſationis poſſint clerici bini recitare priuatim.*

ALia interrogari poſſunt circa hæc officia, quæ minutiora ſunt, & breuiter poſſunt expediri. Quale eſt illud an tempore ceſſationis à diuinis poſſint clerici bini recitare officium canonicum præſertim extra Eccleſiam,& omnino priuatim vbi ab aliis audiri non poſſint. Nonnulli enim Doctores de hac re Salmanticæ conſulti reſponderunt,id fieri nõ poſſe; & fortaſſe moti ſunt, quia ex vi ceſſationis non tantùm prohibemur dicere, ſed etiam audire diuina: quamuis autem prohibitio dicendi non comprehẽdat priuatam recitationem,prohibet tamen auditionem,etiam priuatæ recitationis. Vnde nullus etiam laicus poteſt eo tempore audire ſacerdotẽ priuatim recitantem. Duplici ergo ex capite non potuerunt clerici bini dicere officia, primò, quia iam non eſt omnino priuata,ſed aliquo modo publica illa recitatio.Secundò,quia,licèt vnicuique eorum licitum ſit recitare,non tamen alium audire Eſtq́; hęc pars probabilis,contraria tamen eſt ſecura,& in praxi ſeruari poteſt.Non quidem ob priuilegium c. *Quod in te*, ſed quia cenſeo, illam recitationem ſatis eſſe priuatam, cum ſit inter duos tantùm,neque eſſe ibi diſtinguendam auditionem à recitatione,quia vtrumque fit per modum vnius: nam ex illis duabus perſonis veluti conficitur vnus integer miniſter illius actionis; & ideo,ſicut clericus non prohibetur recitando audire ſeipſum,ita neque ſocium audire.Item quia de hac re nulla eſt expreſſa in iure prohibitio, & tota hæc ceſſatio dirigatur ad officia Eccleſiaſtica quatenus ita publicè fiunt, vt ad populi participationem, ſeu auditionem ordinentur,ſub quibus in rigore non comprehenditur recitatio officij inter duos ſacerdotes propter quod hanc partem eligendam cenſeo, quæ modernis etiam ſcriptoribus probatur.

Sententia negãs probabilis, & in praxi ſecura. *Contraria tamẽ probabiliter defendi poteſt.*

15. *An per ceſſationem optime diuina officia prohibeantur.*

Alia interrogatio eſt,an per ceſſationem à diuinis prohibeantur ſemper omnia diuina officia.Quod eſt quærere,an hæc ceſſatio ſit ſemper totalis, vel poſſit etiam eſſe partialis ad eum modum, quo de ſuſpenſione, & interdicto diſtinximus. Videtur enim fieri poſſe, vt aliquando præcipiatur ceſſari ab horis canonicis,non verò à miſſæ ſacrificio; aut è contrario: quia hæc inter ſe connexa non ſunt;& modus prohibitionis pendet ex voluntate ferentis. In contrarium verò eſt, quia ratio ceſſationis videtur conſiſtere in quadã totali priuatione,quæ non ſuſcipit magis, nec minùs.Quæ poſterior ratio conuincit,quoties ceſſatio à diuinis ſimpliciter fertur,totalem eſſe,& omnia diuina officia ſimpliciter prohibere, ac denique omnes effectus ceſſationis habere: quia verba abſoluta hanc habẽt vim,maximè in his pœnis priuatiuis,quæ negationem includunt.Vnde omnia iura,quæ de hac ceſſatione loquuntur,de huiuſmodi etiam totali priuatione intelliguntur:ergo eodem modo intelligenda eſt ſententia quoties ſimpliciter fertur.

Simpliciter lata omnia diuina officia prohibet.

16 *Poteſt tamen Epi-*

At verò,loquendo de poſſibili,nihil videtur repugnare quòd in hoc genere prohibitionis detur priuatio

ſæpius ferre quoad aliqua tãtum.

tio partialis, vt prior ratio conuincit. In iure autem nullum habemus huius rei exemplum, quia nullam habemus ceſſationem ipſo iure latã vt ſuprà dixi. Si autem iudex in ſententia adderet determinationem limitantem ceſſationem ad vnum genus officij tantùm, ſine dubio non plus operaretur: quia ſententia iudicis non operatur, niſi iuxta voluntatem eius, & hæc non plus efficit, quàm verbis exprimat, vt ſępe in ſimilibus diximus. Dicũt verò aliqui, hoc poſſe facere Summum Pontificem, quia eſt ſuprà omne ius; nõ verò inferiores Epiſcopos, quia iuri communi ſubiiciuntur, & non poſſunt modum cenſurarum, vel pœnarum iure præſcriptum immutare: in iure autem nõ inuenitur talis modus ceſſationis partialis; ſed totalis tantùm. Ego tamẽ non inuenio in iure communi vbi poſitiuè, vt ſic dicam, præſcriptum ſit, vt hæc ceſſatio ſolùm integra, & totalis ponatur; ſed ſolùm inuenio in eo fieri mẽtionem ceſſationis abſolutè, & ſine limitatione, vt in cap. *Si canonici*, de Officior. ordinat. in 6. & aliis ſuprà citatis. Et in aliquo caſu præcipit vt ceſſatio totalis ponatur, vt in cap. *Non eſt vobis*, de Spõſalibus. In cap. autem de Iure patron. videtur indicari quędam ceſſatio partialis in particulari Eccleſia, cùm dicitur. Præcipiatur ab Epiſcopo vt nullo modo ibi miſſarum ſolemnia celebrentur. Nam ex vi horum verborum non videntur ibi prohiberi ſacramenta, vel horæ canonicæ, quamuis probabile ſit prohibitionem eſſe abſolutam de vſu talis Eccleſiæ ad officia diuina: nam in cap. 2. dicitur. Eiuſdem Eccleſiæ claudat oſtia, vt ſacrum myſterium nullus ibi celebret. Probabile ergo eſt in iure non fieri mentionem partialis ceſſationis: ex hoc autem inferri non poteſt, hanc ceſſationem partialem eſſe iure communi prohibitam, quia nec talis prohibitio expreſsè ponitur, nec quoad hanc partem præſcripta eſt certa forma neceſſariò ſeruanda in ceſſatione ferenda, ſed ſolùm quoad alias circunſtantias ſect. ſequẽti explicandas. Vnde in hoc etiam ſenſu dici poteſt ceſſatio eſſe quid facti, & non iuris, quia quoad ſubſtantiam ſuam, non eſt inſtituta per determinatam iuris formam, ſed introducta eſt per voluntatem Prælati, vel alterius habentis poteſtatem ex priuilegio, vel conſuetudine, iure permittente. Quapropter non cenſeo hoc excedere ordinariam poteſtatem Epiſcoporum: nam, qui poteſt totum prohibere, poteſt, & partem ſolam, quando aliud ſpecialiter non obſtat, quod hìc non inuenimus. Verum eſt, ordinariè & iuxta communem conſuetudinem Eccleſiæ hoc non fieri, quia moraliter non eſt neceſſarium, cùm ceſſatio poni nõ ſoleat; niſi poſt alia remedia, & quando iam expedit omnino diuina organa ſuſpẽdere: nam, quando partialis prohibitio ſufficit, per interdicta fieri ſolet, & hic ordinarius vſus tam à Pontifice, quàm ab aliis Epiſcopis ſeruari ſolet.

Excluditur quorũdam ſententia.

Campanarum pulſatio an prohibeatur tẽpore ceſſationis

17 Denique interrogari poteſt, an hæc ceſſatio prohibeat etiam campanarum pulſationem. Dico tamẽ in hoc nihil eſſe à iure præſcriptum; & ideo ex vi verborum in tantum hæc prohiberi, in quantum aliquo modo pertinet ad diuinum officium, id eſt, quatenus eſt ſignum conuocans populum Chriſtianum ad illud audiendum: hac enim ratione prohibetur etiam per interdictum; ideóque vt minimum, quantum hic vſus prohibetur ex vi interdicti, tantum videtur prohiberi ex vi ceſſationis: nam, licèt prohibitiones hæ ſint diſtinctæ; tamen, quoad materiam hanc diuinorum officiorum, quæ prohibent, conueniũt, & æquiparantur. Quapropter ſignum campanæ ad concionem, Angelicam ſalutationem, & ſimilia, quæ officia diuina non ſunt, non eſt prohibitum ex vi ceſſationis. Nihilominùs tamen, ſi conſuetudine receptum ſit, vt maior priuatio huiuſmodi vſus propter ceſſa-

A tionem obſeruetur ab Eccleſia Matrice, ſeu principali illius loci, illa eſt à cæteris conſuetudo ſeruanda. Quod interdum eſſe poterit ſub obligatione, vel propter modum conſuetudinis, vel propter ſcandalum.

De priuatione ſacramentorum.

Certum eſt hanc etiam priuationem contineri ſub effectu ceſſationis à diuinis, quoniã ſacramenta, & vſus eorum diuina etiam ſunt. Imò generatim loquendo, comprehenduntur ſub diuinis officiis, vt ponderauit Panorm. ex illo textu in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſal. Difficultas verò eſt, an ſit aliqua 18
B exceptio in hoc facienda, & quænam illa ſit. In qua re omnes cõueniunt excipi in primis baptiſmũ paruulorum, & pœnitentiam morientium ex dict. cap. *Non eſt vobis*, cuius verba ſunt, *Nulla diuina officia, præter baptiſmum paruulorum, & pœnitentiam morientium celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.* Dici verò poteſt, Pontificem eo loco non dediſſe formam generalem imponendi ceſſationem nec explicaſſe effectus eius; ſed ſolum præcepiſſe, vt in certo quodam caſu talis modus ceſſationis poneretur. Imò, addendo expreſsè exceptionẽ, indicaſſe videtur, ſi abſolutè præcepiſſet ceſſationem imponi, & exceptionem nõ declaraſſet, nihil excipiendũ fuiſſe. Nihilominùs tamen omnes Doctores intelligunt, illam exceptionẽ fuiſſe
C additam ad maiorem claritatem; non tamen ex ſpeciali benignitate, & conceſſione, ſed ex communi iure, & perpetua obſeruatione Eccleſiæ valde conſentanea diuino iuri: quia illa duo ſacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutem fidelium, vt nullo tempore ab Eccleſia negentur. Vnde fit, etiam Euchariſtiam moriẽtium, vt ſic dicam, ſeu per modum viatici, nõ prohiberi ex vi ceſſationis, tum quia etiã Euchariſtia eſt ſuo modo neceſſaria iure diuino: tum maximè, quia in cap. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſ. declaratum eſt, quoties in iure præſcribitur, vt morientibus pœnitentia non negetur, viaticum etiam comprehendi, quòd verè pœnitentibus negandum non eſt.

Cõmunis ſententia. C. Non eſt vobis, de Sponſalib.

Ceſſatio nõ prohibet baptiſmũ paruulorũ, nec pœnitentiã morientium.

Nec Euchariſtiam per modum viatici.

Ex quo neceſſaria conſecutione morali colligitur, 19
D permiſſum eſſe ſacerdotibus hoc tempore illũ vſum Euchariſtiæ, & ſacrificii miſſæ, qui vel ex iure; vel ex facto neceſſarius eſt ad miniſtrandum viaticum morientibus. Ex iure appello neceſſarium vſum illum, de quo mẽtio fit in cap. *Permittimus*, de Sent. excom. vbi ſemel in hebdomada cõfici permittitur Corpus Domini tempore interdicti, vt renouari poſſit, & pro infirmis cuſtodiri: idem ergo fieri poſſe diximus tẽpore ceſſationis, non quia ceſſatio ſub interdicto cõprehendatur, ſed ex morali neceſſitate æquali; nam ſicut tempore interdicti ſeruanda eſt Euchariſtia pro infirmis, ita & tempore ceſſationis, quandoquidem miniſtranda eſt. Ex hoc autem conſequenter ſequitur, vt ſit etiam renouanda, ſi ceſſatio duret, nam
E hoc ſpectat ad reuerẽtiam ipſius ſacramenti, & ideo nec debet, nec poteſt omnino ab Eccleſia prohiberi. Atque hinc rurſus concludo, hanc renouationem fieri poſſe octauo quoque die, ſicut in illo textu declaratur, cumque non poſſit renouari, niſi in miſſæ ſacrificio, ſit conſequens, vt illud etiam offerri poſſit. Dices, in illo textu ſolùm dici, *Permittimus, & tempore interdicti*. In priori autem verbo ſignificatur tam frequentem renouationem non eſſe neceſſariam, ſed permiſſam, idque non in quolibet tempore prohibito, ſed per interdictum; ergo, licèt tempore ceſſationis licita ſit renouatio abſolutè neceſſaria ad reuerẽtiam ſacramenti, non tamen ita frequens, quia per plures dies ſine periculo differri poteſt. Reſpondeo, tempus, huius dilationis, vel renouationis arbitra-

Tempore ceſſationis poteſt fieri ſacrum ſemel in hebdomada. Cap. Permittimus, de Sentent. excomm.

Occurritur obiectioni.

tiū eſſe, neque enim lege aliqua, aut ex ſola rei natura ſatis definitum eſt: pendet ergo ex prudētia, nam, ſeruata reuerentia debita ſacramenti, iuxta qualitatem loci: & circunſtantiarū aliquando poteſt magis differri, nonnunquam verò neceſſe eſt frequentiùs fieri. Vt ergo aliquid eſſet circa hoc ſtabile, pro tempore interdicti declaratum fuit in illo ca. *Permittimus* ſufficere, vt hæc renouatio ſemel in hebdomada fiat. In hoc enim ſenſu poſitum eſt dicto loco verb. *Permittimus*: non enim poſitū eſt verbum præceptiuum. quia noluit Pontifex obligare, vt renouatio ſacramenti per plures dies nō differatur, ſed ſolùm approbare illam frequētiam & prohibere, ne tempore illo frequentiùs fiat ſacrificium ad huīc finem. Quod quidem ius reſpectu interdicti iam non eſt neceſſarium propter conceſſionem cap. *Alma*. Reſpectu verò ceſſationis, quamuis illud ius eam non comprehendat, vt argumentum conuincit tamen ex illo ſumimus, determinationem temporis prudenter fieri iuxta formam illius capitis etiam tempore ceſſationis. Nam in primis inde colligimus, non poſſe tempore ceſſationis fieri ſacrum ad finem renouādi Euchariſtiam frequentiùs, quàm ſemel in hebdomada: quia, ſi tempore interdicti hoc non licebat iuxta antiquum ius ſignum eſt illam maiorem frequentiam non eſſe moraliter neceſſariam ad reuerentiam ſacramenti: ergo neque nunc erit licita tempore ceſſationis. Rurſus, cùm illa frequentia approbata fuerit, merito credere poſſumus illam eſſe valde conuenientem ad decentiam ſacramenti: ergo poſſumus nunc illa etiam vti tempore ceſſationis; nam, cùm hoc ſit arbitrarium, optimè faciemus vtendo arbitrio, quod ius ipſum aliquando probauit.

20 *Quouis etiam die poteſt fieri ſacrum ſi opus ſit cōferre viaticum, & non ſit Euchariſtia.* Poteſt tamen aliquando contingere, Euchariſtiā non eſſe pro infirmis reſeruatam, & aliquem eſſe in eo neceſſitatis articulo, vt moriturus credatur ſine viatico niſi de nouo conſecretur; & hāc vocaui facti neceſſitatem, exiſtimóque eſſe ſufficientem, vt tempore ceſſationis miſſa dicatur. Quia ibi concurrunt duo iura, diuinum, communicādi in articulo mortis, & humanum prohibens ſacrificare hoc tempore: ergo illud priùs præferendum eſt, cùm non ſit aliqua vrgēs cauſa, vel neceſſitas, ob quam poſterius præferatur. *Satisfit obiectioni.* Dices præceptum diuinum obligare infirmum exiſtentem in neceſſitate, non verò ſacerdotem, qui propter illum communicandum ſacrificaturus eſt. Reſpondeo aliquando poſſe cōtingere, vt etiam ipſe ſacerdos ſit in extremo periculo mortis vel naturalis, vel violētæ, & cōmunicare nō poſſit niſi ſacrificādo. Deinde, etiā ſacerdos tenetur naturali iure charitatis ſubuenire proximo in ea neceſſitate exiſtenti miniſtrando ei viaticum, ſi commodè poteſt; nō eſt autem veriſimile, Eccleſiam hoc ei prohibuiſſe in illo articulo cum tāto rigore, ac diſcrimine proximi. Denique, qui aliquem actum cōcedit, non prohibet eā, quę moraliter ſunt neceſſaria ad talem actū; Eccleſia autem concedit, vt tempore ceſſationis viaticum miniſtretur morietibus: ergo vbi id fieri non poſſit ſine ſacrificio, hoc etiam facere non prohibet.

21 *Aduertendum pro his exceptionibus.* Aduerto tamen in hoc, & ſuperiori caſu neceſſarium eſſe vt ſacrificium fiat cum ea moderatione, vt; quantū fieri poſſit ceſſatio ſeruetur in omnibus, quæ ad illum finem neceſſaria non ſunt: quia cùm prohibitio ceſſationis per ſe obliget, & ſolùm propter hūc finem in tali caſu veluti ſuſpēdatur, aut limitetur, ſolùm intelligitur limitari in his, quę ad illū finē neceſſaria ſunt, ſcilicet quoad ſacramenti cōſecrationem, & ſacrificij oblationem cum debitis cæremoniis, & quaſi intrinſeca ſolemnitate; reliqua verò prohibita manēt; & ideo debet fieri ſine populi conuocatione, & ſecretò, ac denique cum aliis circunſtantiis poſitis in dict. cap. *Permittimus*, cum ſimilibus: nam illæ circunſtātiæ veluti ex natura rei ſunt neceſſariæ, ſuppoſita hac prohibitione generali. Sicut etiam tempore ceſſationis poteſt deferri Euchariſtia infirmis cū pompa neceſſaria ad reuerētiam tanti ſacramenti, & dato etiam, vel delato ſigno campanæ, quo fideles ad comitandum ſacramentum conuocentur, nullum tamen officium diuinum dicēdum eſt: quia hoc per ſe eſt prohibitum, & aliàs ad actum conceſſum conuenienter agendum neceſſarium non eſt.

De his verò, & aliis ſacramentis nonnulla dubia ſuperſunt. Primum eſt de baptiſmo adultorum, an ſit permiſſus tempore ceſſationis. Et eſt ratio dubij, quia in illo cap. *Non eſt vobis*, ſolùm permittitur baptiſmus paruulorū: ergo alius tacitè negatur. Itē quia baptiſmus nō eſt ita neceſſarius adultis, ſicut paruulis: ergo nec propter ſimilitudinē rationis poteſt illa cōceſſio extendi. Nihilominùs probabilius cēſeo, etiā adultis poſſe miniſtrari baptiſmū tēpore ceſſationis. Quod ſentit Gloſſ. in c. *Quoniam*, de Sent. excom. in 6. & Panorm. in dict. c. *Nō eſt vobis*. Et in primis, ſi adultus ſit in periculo moris res videtur indubitata: quia nō eſt illi minùs præceptum baptiſma iure diuinò, quàm Euchariſtia: neque eſt minùs neceſſariū, quam ſit ſacramentū Pœnit. peccatori iam baptizato. Deinde, quia propter periculū vitæ; vt dicitur in dict. c. *Quoniam*, ſemper hoc ſacramentū reputatur neceſſariū; & propterea paruulis nō tantum dari poteſt tempore ceſſationis quādo illi ſunt in mortis periculo, ſed abſolutè quolibet conuenienti tempore: ergo eadem ratione dandum erit adultis etiam ſecluſa occaſione mortis, quia quoad reliqua magis illo indigent propter maiorem neceſſitatē gratiæ ad vitanda peccata, excercēda merita, &c. Denique in eo textu, quod pro aliis notandū eſt, non eſt nominatus baptiſmus paruulorū, quia ſolis paruulis eo tempore dandū ſit, ſed quia iuxta morem Eccleſiæ in pueritia dandū eſt, ita vt licèt adultus baptizetur, ille poſſit dici baptiſmus paruuli, nō facto (vt ſic dicā) ſed iure: nam in pueritia dari poterat, & debebat, ſi conuenienti tēpore ſumeretur. Ex quo ſumi poteſt cōfirmatio, nā, ſi baptiſmus dādus eſt infanti tali tempore, cur negādus eſt adulto? fingamus enim ceſſationē poſitā eſſe tēpore infātiæ alicuius, & duraſſe vſq; ad adultā ætatē, nūquid ſi parentes negligētes fuerunt in eo baptizādo tēpore infātię, baptizari nō poterit in adulta ætate, aut amittet ius ſuum propter ſolum ætatis argumentū? Certe id nō eſt veriſimile. Hæc ergo pars videtur probabilior, & rationes dubitandi in contrariū ſolutæ ſunt. 22 *Baptiſmus adultorū an ſit etiā miniſtrādus tempo. ceſſationis.* *Concluſio. Gloſſ. Panor.*

Secundum dubium eſt, an in his caſibus poſſit baptiſmus cū ſolemnitate miniſtrari, vel tātùm priuatim: nam id ſolū videtur concedi, quod neceſſarium homini eſt, ſola autem ſubſtantia ſacramenti eſt abſolutè neceſſario. Nihilominùs reſpondeo, baptiſmū cùm tota ſua ſolemnitate concedi, tum, quia quoties ius de baptiſmo abſolutè loquitur, intelligitur de baptiſmo ſolemni ritu miniſtrato, quia per ſe loquēdo, non debet aliter miniſtrari, tum maximè, quia nō ſolùm conceditur, quod eſt homini neceſſariū, ſed etiā quod decet ipſum ſacramentū: non enim hoc minùs neceſſarium eſt. Et ad hoc faciunt, quæ in ſimili diximus agendo de interdicto. Et hoc apertè ſenſit Abb. d. c. *Non eſt vobis*, nu. 8. vbi ex hac conceſſione infert, etiam eſſe conceſſam cōfectionem Chriſmatis, quia ſine Chriſmate non fit baptiſmus. Quod non eſt verum, niſi de baptiſmo ſolemniter miniſtrato. 23. *An ceſſationis tempore poſſit baptiſmus cum ſolēnitate miniſtrari.* Abb.

Tertiò dubitari poteſt de ſacramento Confirmationis: nā de hoc nihil iure inuenimus, quia, licèt in d. c. *Quoniam*, de Sent. excom. in 6. dicatur, Confirmationē miniſtrari poſſe tempore interdicti; tamen iam dictum eſt in his priuilegiis, ſeu conceſſionibus 24. *An confirmatio tempore ceſſationis miniſtrari poſſit.*

nomine

nomine interdicti non comprehendi ceſſationem: aliunde verò in dict.cap. *Non eſt vobis*, non excipitur Confirmatio. Nihilominùs tamen multi Doctores graues, qui de hac materia conſilium Salmanticæ fecerunt anno 1556. quo ad hanc partem cenſuerunt, poſſe Confirmationem dari tempore ceſſationis. Eádemque ſententiam inſinuat Panorm. paulo antea citatus, dicit enim quatuor ſacramenta cócedi tempore interdicti, & tertium dicit eſſe confectionem Chriſmatis, ſub qua comprehendere videtur vſum eius per Confirmationem: nam pura confectio vel alius vſus eius ſacramentum non eſt. Nec refert quod dicat, *tempore interdicti*, nam infrà exponit in caſu illius textus non eſſe interdictum propriè, ſed ceſſationem à diuinis. Hæc ergo pars propter authoritatem probabilis eſt: difficile auté eſt eam probare textu, vel ratione. Vt enim conſequenter loquamur, non poſſumus dicere conceſſionem interdicti extendi ad ceſſationem: dicere verò poſſumus, conceſſionem baptiſmi extendi ad Confirmationem, & hunc eſſe ſenſum dict.c. *Quoniam*, cum periculum moræ, quod eſt in baptiſmo, commune faciat Confirmationi. Et ratio eſſe poteſt, quia Confirmatio cenſetur eſſe veluti perfectio quædam, & complementum baptiſmi, ſicut dictum eſt ſuprà agendo de interdicto. Et quo etiá fit, vt deciſio eiuſdé c. *Quoniam*, de Confectione Chriſmatis in die Cœnæ Domini, non obſtáte interdicto, etiam in ceſſatione à diuinis locú habeat: etiá propter extenſioné interdicti ad ceſſationé, ſed quia illa deciſio; ſuppoſito priori principio, nó pendet ex nouo iure poſitiuo, ſed ex natura rei ſequitur ex alio principio in iure poſito, quòd, qui cócedit actú cóſequéter cócedit quæ sút præuia, & neceſſaria ad actú.

Doctores Salmanticenſes. Panorm. *Deciſio.*

25. *An tempore ceſſationis. Pœnitentia extra periculum mortis miniſtrari poſſit.* Doctores Salmanticenſes. Couar.

Quartò dubitari poteſt, an ſacramentum Pœnitentiæ poſſit tépore ceſſationis miniſtrari extra mortis periculum. Nam in dict.c. *Non eſt vobis*, ſolum excipitur pœnitentia morientium. Nihilominùs citati auctores Salmanticenſes, vt ferunt, docuerunt etiam hoc ſacramentum poſſe eo tempore miniſtrari. Quá ſententiam tenet etiam expreſsè Cou. in c. *Alma*, p. 2. §. 4. n. 7. verſ. *Vtcumque tamen ſit*. Mihi autem non conſtat in quo priores Doctores fundati fuerint. Couar. autem fundari videtur in c. *Alma*, vbi conceditur, vt tempore interdicti ſacramentum hoc dari poſſit quibuſcumq; qui per cenſuram, vel pertinaciam, ſeu defectum diſpoſitionis impediti non ſunt. Nam, licèt conceſſio illius capitis (ait Cou.) non in omnibus extendatur ad ceſſationé à diuinis; tamé in his permiſſionibus, quę non pertinent ad ordinariam diuinorú officiorum celebrationé extendi debet, & præſertim in hoc, quòd Pœnitentiæ ſacramentum miniſtretur etiá ſanis, quia ſolùm eſt quædá iuris veteris exténſio.

26 *Couarruuiæ fundamentú & opinio reijcitur.*

Verumtamen ex hoc ipſo principio difficilis mihi fit hæc opinio, nam ſi hæc fuit extenſio, ergo iure antiquo non licebat miniſtrare ſacramentum Pœnitentiæ tempore ceſſationis extra articulum neceſſitatis: imò ſuprà diximus, etiam de tempore interdicti nihil circa hoc ſtatutú inueniri in iure veteri; & ſanè, cùm in ca. *Alma*, hoc tanquam nouum ſpecialiter concedatur, ſatis ſignificatur anteà non licuiſſe: ergo à fortiori dicendum eſt ex vi iuris antiqui hoc non licuiſſe tempore ceſſationis. Eſt autem in ſuperioribus oſtenſum, ius antiquum integrum manere quantú ad ceſſationem à diuinis eo quòd interdictú, & ceſſatio in iure diſtincta ſint, & nulla noua moderatio loquatur de ceſſatione, ſed tantùm de interdicto. Quæ ratio æquè probat de illa extenſione cap. *Alma*, quoad hoc ſacramentum Pœnitentiæ; nec Couar. affert rationem aliquam, ob quam hæc permiſſio extendatur ad ceſſationem, potiùs quàm permiſſio ſpectans ad diuinorum celebrationem. Nam vtraque ita eſt extenſio, vt ſit etiam correctio antiqui iuris: ergo in hoc pares ſunt: cur ergo ſub interdicto intelligemus ceſſationem in prima clauſula, & non in ſecunda. Solum video dici poſſe, pœnitentiam eſſe magis neceſſariam, quam alia diuina officia; & ideo in illa magis admittendam eſſe hanc benignam interpretationem quæ pia eſt, & ſatis expediens ad animarum ſalutem: tamen hoc non obſtante, oppoſitum cenſeo verius in rigore iuris; conſuetudo autem præcipuè fundata in Doctorum virorum authoritate, & à Paſtoribus tolerata poterit excuſare.

Sententia negans præfertur. Limitatio.

27 *Prohibetur etiam ordo, extrema Vnctio, Euchariſtia extra viaticum, & matrimonij ſolemnitas.*

Vltimò dubitari poteſt de aliis ſacramentis, quod ex dictis breuiter expediri poteſt. Certum eſt enim Ordinem, & Extremam Vnctionem dari non poſſe, nec Euchariſtiam extra viaticum. Hęc enim à fortiori ſequuntur ex dictis in proximo dubio, & ex dictis etiam de interdicto. Idémq; dicendum eſt de ſolemnitate Matrimonij, de ipſo verò matrimonio quoad ſubſtantiam, idem dicédum eſt tempore ceſſationis, quod de tempore interdicti: nó quia ceſſatio ſub interdicto claudatur, quod ſemper negamus, ſed quia in vtraque prohibitione æquale dubium eſt, an matrimonium priuatim, & ſine ſolemnitate Eccleſiaſtica, & benedictione contractum ſequatur quoad hoc naturam ſacramenti, vel humani contractus; & ideo videnda ſunt ſuperius dicta, & hic applicanda.

De priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ.

28 *Non poteſt fieri Eccleſiaſticú officium quo tempore corpus ſepelitur.*

HIc eſt poſtremus effectus ceſſationis à diuinis. In quo duo diſtinguenda ſunt. Vnum eſt ipſa Eccleſiaſtica ſepultura, ſeu depoſitio cadaueris in locum ſacrum. Aliud eſt Eccleſiaſticum officium, quod iuxta Eccleſiæ conſuetudinem fieri ſolet dum corpus hominis fidelis traditur ſepulturæ. Quoad hoc ergo ſecundum certum eſt, tempore ceſſationis à diuinis non poſſe illo modo corpora fidelium tradi Eccleſiaſticæ ſepulturæ: quia ceſſatio abſolutè prohibet omnia Eccleſiaſtica officia c. *Non eſt vobis*, de Spóſalibus, cum aliis ſuprà citatis; ſed hoc eſt vnum ex diuinis officiis: ergo hoc etiam prohibitum eſt ex vi ceſſationis. Et ita in hoc nulla eſt controuerſia inter Doctores. Nec etiam eſt dubitatio quin nullum iuris priuilegium, nulláve exceptio pertinens ad ſimilem effectum interdicti quoad hoc locum habeat in præſenti; præterquàm, quòd ſuprà oſtendimus, etiam in ipſo interdicto non eſſe iure conceſſa priuilegia quoad hanc partem: conſulantur ibi dicta, & ad hunc locum cum proportione applicentur.

29 *Vtrú ceſſatio priuet Eccleſ ſepultura. Communis ſententia.*

De primo verò eſt difficultas, an ſit prohibita ſepultura Eccleſiaſtica quoad ipſum locum ſacrum per ceſſationem à diuinis. In qua re communis ſententia affirmare videtur; propterea quod ceſſatio à diuinis priuat omnibus, quibus priuat interdictú; ſed interdictum priuat Eccleſiaſtica ſepultura: ergo & ceſſatio. Maior nullo iure probatur, ſed ſolùm communi Doctorum conſenſu. Addunt verò quidam, hoc limitandum eſſe ad laicos: nam clericis concedi poteſt ſepultura Eccleſiaſtica propter c. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vbi hoc priuilegium clericis conceditur. Sed hæc limitatio non habet fundamentum in illo textu loquitur enim ſolum de interdicto, & iam ſępe diximus priuilegia conceſſa tempore interdicti, ex vi verborum non extendi ad ceſſationem. Alij limitant hoc ſolùm ad presbyteros, vt poſſint ſepeliri ſaltem in cœmeterio Eccleſiæ, quia, cum ceſſatio ſtrictiùs obliget, quàm interdictú, nó debet illud priuilegiú c. *Quod in te*, extédi æquè in ceſſatione ac in interdicto eſt autem rationi conſentaneum, vt aliquo modo concedatur ſaltem presbyteris, qui ſunt perfectiſſimi inter ſimplices clericos, vt videlicet in cœmeterio

poſſint ſepeliri,licèt non intra Eccleſiam.

30. *Excluditur quorũdam limitatio.* Sed hoc arbitrium voluntarium eſt, ex pia quadam conſideratione ſine iuris fundamento, cùm tamen hæc omnia in illo fundentur. Quapropter, ſuppoſito priori principio, quòd ceſſatio priuat Eccleſiaſtica ſepultura,conſequenter loquendo, nulla eſt facienda exceptio ex vi iuris, quia nulla inuenitur quæ de ceſſatione loquatur, & non ſufficit loqui de interdicto.

31. *Refutatur ſententia communis.* Maior difficultas eſt in ipſa generali aſſertione, quòd ceſſatio priuet fideles, ſiue clericos, ſiue laicos Eccleſiaſtica ſepultura quoad ipſum locum ſacrum: quia nec iure,nec ratione,nec ſufficienti authoritate fundari poteſt:ideóque non eſt pro libito aſſerendũ, vel credendũ,cùm ad pœnam,& rigorem pertineat. De ratione per ſe notum eſt, quia omnis hæc prohibitio pendet ex iure poſitiuo. Probatur ergo prima pars, quia in primis nullũ eſt ius, quod in particulari declaret hunc effectum, ſeu prohibeat ſepulturam, nam ſi eſſet ab aliquo authorum, vel Doctorum hoc aſſerentium citaretur, quod non fit, neque in omnibus decretis ſuprà adductis, quæ de ceſſatione mentionem faciunt,hoc legitur. Deinde, neq; ſub generalibus verbis comprehenditur, quia ſolùm in illis decretis dicitur ceſſandum eſſe eo tempore ab omnibus diuinis officiis,vt patet præcipuè ex c. *Non eſt vobis*, de Sponſalib.at verò hæc traditio ſepulturæ in loco ſacro,ſi abſque alio diuino officio fiat,per ſe nõ eſt diuinum officium in rigore,& proprietate: ergo non comprehẽditur ſub generali prohibitione,quæ, cùm odium, & rigorem contineat, ſtrictè interpretanda eſt.Et confirmatur,nã ſuprà, tractando de hoc effectu interdicti, diximus cum communi ſententia, priuilegia, quæ tantùm concedunt participationem diuinorum officiorum tempore interdicti,ex vi verborum non concedere locum ſacrum in ſepulturam quia non eſt diuinum officium:ergo à fortiori è cõtrario ceſſatio, quæ ſolùm prohibet omnia diuina officia, non propterea vetat dari locum ſacrum in ſepulturam abſque ſacro officio.

32. *Axioma in quo cõmunis opinio fundatur, reijcitur.* Præterea, illud axioma,quod ceſſatio priuat omnibus rebus ſacris,quibus priuat interdictũ,in nullo iure habetur,vt patebit intuenti omnia ſuprà citata. Neque in ſimilitudine rationis fundari poteſt: nam interdictum afficit, vt ſuprà diximus locum ipſum, eúmq; reddit quaſi inhabilem ad talia munia, inter quæ vnum eſt receptio,vel ſepultura corporis fidelis quod extra illum locum poſſet optimè ſepeliri in loco ſacro;at verò ceſſatio non afficit locum,ſed tantùm perſonas prohibet in ordine ad locũ: & ideo ex qualitate loci,vt ſic dicam,non ſequitur hic effectus nec etiam ſequitur ex prohibitione impoſita perſonis, cùm illa limitetur ad Eccleſiaſtica officia: ergo. Denique nec ex communi conſenſu Doctorum verè probatur illud axioma:nam,licèt Doctores Canoniſtæ interdum dicant,interdictum locale generale, & ceſſationem generalem æquiparari; plerique tamen eorum ſtatim addunt,non æquiparari in omnibus,& quoad hunc particularem effectum nunquam expreſsè, & in ſpecie ea æquiparari dicunt, vt patet ex Panorm.d.c. *Non eſt vobis*,Innoc.in c. *Dilectis*, de Appell.& in cap.Irrefragabili de Offic.Ordin.cum aliis eiſdem locis;& ex Couarruu.dict.§.2.& 4.cum aliis, quos refert.Neque in Summiſtis inuenietur in particulari illa æquiparatio,aut illud principium generale,quòd ceſſatio habeat omnes effectus, quos habet interdictum,vt patet ex Sylu.Angel. Tabien. & aliis verb.*Ceſſatio*.Ac tandem Nauar.in Sum.n. 188. definiens ceſſationem ſolùm dicit,eſſe deſiſtentiam à diuinis officiis,& ab adminiſtratione ſacramentorum de ſepultura autem Eccleſiaſtica nihil dicit, affirmãs

Panorm. Innoc. Couar. Syluest. Angel. Tabien. Nauar.

A illam eſſe communem iuris interpretum ſententiam: ergo rectè etiam dictum eſt hunc effectum nulla ſufficienti authoritate fundari.

Dices, Si argumentum factum eſt efficax, etiam ceſſatio non priuabit ſacramentis,quia hęc etiam ſolent à diuinis officiis diſtingui in iure ca. *Si ciuitas*, de Sent.Excom.in 6.& ca. *Epiſcoporum*, de Priu.Reſpondetur,quamuis officium diuinum aliquãdo accipiatur ſtrictè pro officio publicè orandi,vel ſacrificãdi, iuxta ſuprà tractata de interdicto,tamen habere etiã generalem ſignificationem ſecũdum quam in omni proprietate comprehendit miniſterium ſacramẽtorum, quia illud eſt aliquod officium ſacrum,& diuinum. Conſtat autem hoc modo accipi officium in ceſſatione à diuinis,tum ex omnium ſententia; tum ex dict.c. *Non eſt vobis*, de Sponſal.ibi, *nulla diuina officia præter baptiſmum paruulorum, & pœnitentias morientium, &c.* nam illa particula exceptiua,præter,apertè declarat, baptiſmum paruulorum, & pœnitentias morientiũ fuiſſe ibi cõprehendenda ſub diuinis officiis,niſi exciperentur, & cõſequenter alia miniſteria ſacramentorum,quæ non excipiuntur,ſub illa ceſſatione comprehẽdi.At verò locus ſacer,ſeu depoſitio corporis in illo in neutra ſignificatione ex dictis cõprehenditur ſub officiis diuinis:quia,ſecluſa concomitantia alterius diuini officij, illa actio reuera non eſt diuinum,aut Eccleſiaſticum officium,ſed eſt tantùm opus quoddam pietatis,aut miſericordiæ. 33. *Occurritur obiectioni.*

Quapropter ſententiam hanc in omni rigore veram eſſe cenſeo,vbi ceſſatio ab interdicto ſeparatur, frequenter enim hæc ſunt permixta, & ceſſatio non fertur niſi ſuppoſito interdicto;& ideo tunc non ſolet hic effectus diſtingui, & vulgus exiſtimat ceſſationem priuare Eccleſiaſtica ſepultura, æquè ac interdictum, Si tamen fiat pura ceſſatio abſque interdicto, vt de illa loquuntur iura, ſic ratio facta mihi demonſtrat non habere hunc effectum. 34 *Pura ceſſatio à diuinis non priuat Eccleſiaſtica ſepultura.*

De pœna violantium ceſſationem à diuinis.

VLtimò dicendum ſupereſt de effectu magis remoto, qui eſt pœna: hæc enim quodammodo eſt effectus, licèt per accidens, quia occaſione talis prohibitionis incurritur, licèt per ſe, & directè non intendatur per talem prohibitionem.Poſſumus autẽ hîc conſiderare vel pœnam eius, qui cauſam dedit ceſſationi, vel eius,qui iniuſtè ceſſationem tulit, vel eius,qui ceſſationem iuſtè latam violauit. De primis duabus dicam ſect.ſequenti,quia magis pertinent ad cauſam interdicti; de tertia verò aliquid diximus ſectio.præcedenti,vbi oſtendimus non incurri irregularitatem propter violationem ceſſationis. 35

Nunc ſolùm ſupereſt addendum, in Clem. 1. de Sent.excom. latam eſſe excommunicationis pœnam ipſo facto incurrendã contra religioſos non ſeruantes ceſſationem generalẽ. In quo textu breuiter hæc notanda ſunt.Primum hanc pœnam, non ferri cõtra merè laicos,nec contra clericos ſeculares,ſed ſolùm contra religioſos, & ſecundum hunc reſpectum eſſe particularẽ;reſpectu verò ipſorum religioſorum eſſe omnino vniuerſalem,vt patet ex illis verbis. *Religioſi quicumque tam exempti, quam non exempti, cuiuſcumque ordinis, & conditionis exiſtant*.Secundò, quòd tũc obligat illa lex,quando hi religioſi viderint,aut ſciuerint cathedralem,matricem,ſeu parochialem loci Eccleſiam ceſſationem ſeruare: hæc enim ſunt ferè verba illius textus ſatis per ſe clara.Tertiò,nulla particularis actio declaratur,propter quã incurratur hæc pœna,ſed ſolùm generaliter dicitur, *Non ſeruantes*, Vnde quælibet violatio ceſſationis,quæ ad peccatum mortale ſufficit, erit ſatis ad incurrendam hanc pœnam. 36 *Clem. 1. de Sent. excomm. Religioſi non ſeruantes ceſſationẽ generalem excommunicantur. Quatuor adnotanda circa prædictam pœnam.* 1. 2. 3.

Quar-

4 Quarto, locum habet hæc pœna, non ſolùm in ceſſationibus latis à Papa, vel Epiſcopis, ſed etiam in his quæ feruntur à conciliis prouincialibus per ſententias, vel ſtatuta: imò in his etiam, quæ Capitula, Collegia, vel Conuentus ſecularium, aut regularium Eccleſiarum ſibi vendicant ex conſuetudine, vel priuilegio: totũ enim hoc expreſsè declaratur in textu. Vnde apertè deceptus eſt Paludanus in 4. d. 18. quæſt. 8. num. 38. dicens, illam excommunicationem non habere locum in ceſſationibus, quæ ponuntur à Prælatis, niſi ſint etiam interdicta, ſed ſolùm in ceſſationibus Capitulorum, quæ non habent aliud remediũ. Sed apertè conſtat ex textu in verſic. *Quod etiam*, diſtinctè, & clarè fieri extẽſionem huius pœnæ ad ceſſationes poſitas à Conciliis, vel Prælatis, vt ab interdictis diſtinguuntur. Atque ita notauit Couar. contra Paludanum in cap. *Alma*, part. 2. §. 2. num. 3. Et Nauar. in Summa cap. 17. num. 145. in fine, & num. 189. referens Bonifacium, & alios Iuriſtas, & alia aduertit circa illum textum, quæ in ſuperioribus circa interdictum notata ſunt. Idem ſentit Sot. in 4. diſt. 22. q. 3. art. 2. qui tamen citat Syluestrum in contrarium in verb. *Ceſſatio*. num. 5. ſed ibi loquitur de ceſſatione particulari, propter cuius violationem ait non incurri hanc excommunicationem: quod veriſſimum eſt, nam textus expreſsè loquitur de ceſſatione generali, & ſub ea conditione, *vt Eccleſia matrix, vel parochialis loci*, vt latiùs Syluest. declar. *Excommunicatio*, 9. num. 90. & ſequent.

Paludani. limitatio excluditur. — *Couar.* — *Nauar.* — *Sot. Syluest.*

37 Tandem aduerti poteſt in Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 12. de Reform. regularium, præcipi regularibus, vt in Eccleſiis ſuis ſeruent, & publicari faciant cenſuras, & interdicta, etiam ab ordinariis Prælatis promulgata, & ipſis præcipientibus. Vnde dubitari poteſt, an hoc præceptum extendatur ad ceſſationem, quæ non eſt cenſura, nec interdictum. Item, an extẽdatur ad ceſſationem, quæ non ponitur à Prælato, ſed ab aliquo Capitulo. In vtroque tamen cenſeo reſpondendum eſſe negatiuè, quia verba ſunt ſtrictè intelligenda; & ideò iuri communi quoad hoc ſtandum eſt, & prætereà cõſideranda ſunt priuilegia poſteà conceſſa: nam hæc ex vi illius decreti Concilij Trident. non ſunt reuocata: Præter hanc verò pœnam nulla alia eſt ipſo iure lata, quæ inter effectus ceſſationis valeat numerari.

Conc. Triden. — *Sat. duplici dubio.*

SECTIO III.

Quas ob cauſas, & quomodo ferenda ſit ceſſatio à diuinis.

1 Hic potiſſimum immorandum eſt, in explicando modo ferendi ceſſationem: nam cæteræ cauſæ breuiter expediri poſſunt. De materiari enim dicimus eſſe aut locum, prout in interdicto, aut certè homines in ordine ad locum, in quo diuina facere prohibentur. Vel certè dicere poſſumus homines eſſe materiam veluti ſubiectiuam, locum circa quam. Solùm ergo quæri poſſet, an ceſſatio hæc licitè ferri poſſit pro vniuerſa Eccleſia. Aliquibus enim videtur hoc eſſe contra ius diuinum, quod videtur obligare, vt ſaltem alicubi offeratur quotidie ſacrificium in Eccleſia. Sed non video vbi hoc ius diuinum latum ſit & ideò de abſoluta potentia ſummi Pontificis non exiſtimo hoc repugnare, ſi cauſa ſubeſſet, credo tamen moraliter ſubeſſe non poſſe, & ideò talis ceſſatio ſicut hactenus nunquam lata eſt, ita neque expediet vnquam.

De cauſa materiali ceſſationis.

2 De efficiente dicendum eſt, qui poteſt ferre interdictum, poſſe etiam ceſſationem ponere. Ita ſentiũt Syluest. Angel. & alij verb. *Ceſſatio*, Soto, diſt. 22. qu. 3. art. 2. Couar. cap. *Alma*, part. 2. §. 2. num. 6. & colligitur ex citatis iuribus. Ratio verò eſt, quia iuriſdictio Epiſcopalis, & communis ac publica fori contentioſi Eccleſiaſtici ad hoc ſufficit. Nauar. autem c. 27. num. 189. ſentit. ſolùm Papam poſſe ceſſationem ponere poſt interdictum. Et fundari videtur, quia ſolus Papa poteſt reſtringere ceſſationem cap. *Alma*, quod per talem ceſſationem fieri videtur. Dicendum verò eſt, hoc poſſe etiam Epiſcopos, quia pertinet ad ordinariam poteſtatem eorum etiam iure antiquo, & nullibi eſt ablata. Et ita habet vſus. Neque hoc prohibuit cap. *Alma*, quia ceſſatio eſt nouũ vinculum diſtinctum. Vnde licet manendo intra limites cenſuræ interdicti; ſolus Papa poſſit illud reſtringere contra diuiſionem cap. *Alma*, tamen ſuprà illud ceſſationẽ addere etiam Epiſcopi poſſunt. Sub quibus comprehendimus Capitulum, Sede vacante, vt notauit Gloſſa cap. *Si canonici*, de offic. ord. & Iudices ab his delegati iuxta generalem doctrinam ſuprà traditam.

De cauſa efficiente ceſſationis. Sylueſt. Angel. Sot. Couar.

3. Additur verò in Clement. 1. de Senten. excom. non ſolùm prouinciale Concilium, ſed etiam aliquod capitulum, vel Collegium poſſe ceſſationem ponere. Quod etiam ſumitur ex dicto cap. *Si canonici*, &c. *Quamuis*, de offic. ordin. Hoc tamen poſterius difficile eſt, quia tales communitates non poſſunt cenſuras nec leges ferre. Propter quod Gloſſa ibi, & Panorm. dict. cap. *Dilectis*. num. 18. putant id eſſe intelligendum vbi ex cõſuetudine legitime præſcripta acquiſitum fuerit illud ius: nam alioqui ordinarium non eſt, vt conſtat ex cap. *Quæſiuit*, de his quæ fiunt à maiori parte Capituli.

Clemen. 1. de Sen. excomm.

4 Tertia cauſa ceſſationis eſt finis, qui ſi ſit proximus, & per ſe idem eſt quod effectus; ſi verò ſit remotus, & primariò intẽtus, eſt rigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt rebelles tandem recedant à contumacia. In hoc enim conuenit hoc vinculum cum aliis propriis cenſuris, quod non fertur in puram pœnam, & vindictam delicti; id enim planè repugnat, tùm quia ceſſatio priuat bonis maximè ſpiritualibus, quibus non debent priuari fideles ob ſolam vindictam; niſi interueniat etiam contumacia, vt ab ea recedant: tùm etiam, quia hęc ceſſatio ęquè, vel quodammodo magis ligat innocentes; & ideò potius eſt quaſi terror quidam Eccleſiaſticę poteſtatis, quàm propria vindicta, ſeu pœna, vt in prima ſectione latiùs declaraui: Hinc verò fit ceſſationem, vt iuſtè feratur, neceſſariò ſupponere delictum, illúdque grauiſſimum, quia nec cõtumacia eſſe poteſt ſine delicto, nec medium adeò acerbum, & periculoſum aſſumendum eſt ad eum finem ſine grauiſſima cauſa. Vnde, quamuis neceſſe non ſit tale delictum inueniri in omnibus illis perſonis quæ per ceſſationem ligantur; neceſſe eſt tamen, vt publicum delictum ſit, & contrarium communi bono ipſius Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticæ poteſtatis, vt citata iura inſinuãt, & ratio facta conuincit, & à fortiori conſtat ex dictis ſuprà de interdicto: nam quoad hoc interuenit ſimilitudo inter hæc duo. Quocirca, ſi tractemus de cauſa quaſi per accidens, quæ potiùs eſt occaſio ferendi ceſſationem, id in ſumma dicere poſſumus, quod dicitur in cap. *Irrefragabilis*, §. *Cæterum*, de Offic. ordin. debere eſſe cauſam manifeſtam & rationabilem; circa quam etiam ſeruanda ſunt quæ ſtatim in ſequenti puncto adnotabimus.

De cauſa finali ceſſationis. — *Ceſſatio vt rectè feratur ſupponere debet grauiſſimũ peccatum, & publicum.* — *C. Irrefragabilis, de offic. ord.*

5 Vltimò ergo loco dicendum ſupereſt de forma ſeruãda in ferenda huiuſmodi ceſſatione, circa quam primo ſeruanda ſunt ea, quæ de forma ferendi cenſuram in communi adnotauimus: nam quę ibi diximus eſſe ſubſtantialia, in hac etiã ſententia ferenda æquè neceſſaria ſunt, quia non oriuntur ex ſpeciali ratione cenſuræ, ſed ex generali ratione ſententiæ. Vnde, quę ibidem diximus de ſentẽtia iniuſta, vel nulla, hîc ac-

Quæ forma ſeruãda ſit in ferẽda ceſſatione à diuinis.

Cap. 1. de Senten. excom. in 6.

commodari poſſunt. Quæ verò pertinent ad ſolemnitatem accidentalem præſcriptam maximè in ca. 1. de Sentent. excom. in 6. in rigore, & ex vi illius textus non videntur requiri in hac ceſſatione: quia illa ſolùm præcipiuntur ſeruari in excommunicatione ferenda, & extenduntur ad ſolam ſuſpenſionem, & interdictum, ſub quibus in rigore non comprehenditur ceſſatio. Nihilominùs tamen videtur conſuetudine receptum, vt illa etiam forma ſeruetur in hac ſententia ferenda, vel propter ſimilitudinem rationis, quæ ſumitur ex principio illius tex. *Cùm medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis*: nam etiam ceſſatio medicinalis eſſe debet, vel certè ex aliis decretis, quæ mox declarabimus.

6 Secundò ergo aduertunt auctores, in ceſſatione ferenda ſeruandas eſſe decem conditiones, quas colligunt ex c. *Si Canonici*, & cap. *Quamuis*, de Offic. ordin. in 6. circa quos textus oportet aduertere, eos nõ loqui de omni ceſſatione generatim, ſed ſpecialiter de illa quæ fertur ab aliquo Collegio, vel Capitulo ex priuilegio, vel conſuetudine, non verò de illa quæ fertur ab Epiſcopis, ſeu ordinariis iudicibus. Vnde quædam ex conditionibus ibi poſitis, ita ſunt propriæ priorum ceſſationum, vt non poſſint poſterioribus accommodari, aliæ verò omnibus poſſunt eſſe communes: tamen ex vi illorum textuum non æquè exiguntur in vtriſque, quia vt dixi, non de omnibus generatim loquuntur, ſed ex quadam rationis paritate, & æquitate illæ conditiones, quæ generales eſſe poſſunt, pro omnibus admittuntur, iuxta communem modum loquendi Doctorum: quod cenſeo verum ſi ſit conſuetudine receptum, & non aliàs, quia ſola ſimilitudo rationis non ſufficit, vt ex ſequentibus conſtabit.

1. Conditio. Cõditiones ſeruãdæ vt ceſſatio iuſtè feratur. Ca. Si Canonici de offi. ord. 6. C. Quãuis eod. tit. & lib.

7 *1. Cõditio.* Prima ergo conditio eſt, vt, antequam ceſſatio feratur, cauſa ceſſationis in inſtrumento publico, ſeu autentico ſcripto referatur, id eſt, per ſcripturam cõfectam à publico tabellione, aut per patentes literas autentico ſigillo munitas. *2. Cõditio.* Secunda conditio eſt, vt hoc inſtrumentum, ſeu patentes literæ ei tradantur, contra quem ceſſatio intenditur. Hæ duæ conditiones ponuntur in cap. *Si Canonici*, & in illis virtute includuntur aliæ duæ, quæ ab authoribus diſtinctè numerantur. *3. Cõditio.* Vna eſt, vt ceſſatio ſit ponenda ab eo, vel ab his, qui vel à iure, vel à conſuetudine, aut priuilegio ad hoc habent authoritatem. *4. & 5. Conditio.* Alia eſt, vt cauſa ſit *Canonica*, ita enim in illo textu appellatur, ſub qua voce, vt ibi Gloſſa notauit, includuntur illa duo quæ expreſſa ponuntur in cap. *Irrefragabilis*, §. *Cæterum*, de Offic. ordi. ſcilicet, vt cauſa ſit manifeſta, & rationabilis. Manifeſta quidem, quia ceſſatio eſt valde publica, & in publicum grauamen Eccleſiæ; & ideò neceſſe eſt, vt manifeſtam contineat cauſam. Quod adeò verum eſt, vt nulla conſuetudo in contrarium poſſit præualere, vt authores ſtatim citandi dicunt: quia eſſet talis conſuetudo valde onerosa, ideóque perniciosa Eccleſiæ, & ideo præualere nõ poteſt, iuxta cap. 1. & cap. *Cum venerabilis*, de Conſuet. Rationabilis autem cauſa eſſe debet, tùm ex generali ratione, quòd ad omnem honeſtam actionem hoc neceſſarium eſt, & multò magis ad iuſtam prohibitionem vel pœnam: tùm etiam, quia in hoc includitur, vt caſu hæc eſſe debeat porportionata, quia non pro quacunque offenſa, ſed pro graui iniuria ferri debet, vt ibi notat Gloſſa ponens exempla, ſi fiant ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi talliæ, vel collectæ clericis imponantur, ſi clericus, vel Canonicus per ſecularem ballium detineatur. Ex quibus facilè erit de ſimilibus iudicare.

Quæ ſit cauſa rationabilis ferẽdi hãc ceſſationẽ

Gloſſ.

8 *Notãdum* Atque ita conficiuntur quinque conditiones earum decem quas authores ponunt; propriè tamen ad

A præſens tantùm pertinent duæ primæ: nam aliæ tres, quæ magis ſubſtantiales ſunt, ad duas cauſas proximè præcedentes pertinent, vt videbimus. Circa duas verò conditiones primas obſeruare licet, illas communes eſſe poſſe omni ceſſationi à quocumque feratur, eſſeque ſimillimas illis, quæ in cenſura ferenda præſcribuntur in dict. cap. 1. de Sentent. excom. in 6. & ideò probabile eſt ſeruandas eſſe etiam à Prælatis, vel ordinariis iudicibus volentibus ceſſationem ponere. Obſeruo etiam ex vi illius textus non poni has conditiones vt ſubſtantiales: nullum enim verbum ibi ponitur, quod declarat ex deffectu harum conditionum ſententiam eſſe irritam, ſed ſolùm eſſe iniuſtè latam, & qui illam fert, incurrere pœnam ibi præſcriptam, & infrà declarandam. B Nec in eo capite alia cõditio adiungitur, ſed reprobatur abuſus quorumdam, qui ad maiorem populi horrorem cũ ferebatur ſententia ceſſationis, imagines Virgines, & aliorum ſanctorum proſternebant in terra, & vrticis, ſpiníſque ſupponebant; quod erat imprudens factum, ac deteſtabile ſacrilegium.

circa primas duas cõditiones.

Aliud annotãdum.

9 *6 Cõditio.* Aliæ quinque conditiones ſumuntur ex dicto cap. *Quamuis*, eod. tit. Sexta ergo conditio eſt, vt ad ceſſationem hanc ferendam omnes, qui ſunt de Capitulo euocentur, *prout ſunt* (dicitur ibi) *pro electionis negotio euocandi*: vbi Gloſſa aduertit, in hoc ſeruandam eſſe conſuetudinem, vt vel ſolùm præſentes, vel etiam abſentes ex locis magis, vel minùs remotis C conuocandi ſint. Ita enim erit hoc obſeruandum in ceſſatione ferenda, támque erit neceſſarium ad valorem eius quantum ex iure, vel conſuetudine ad electionẽ fuerit: nam in textu illo æquiparantur. *7. Cõditio.* Septima conditio eſt, vt poſt conuocationem circa ceſſationem ferendam diligenter deliberent. Quam deliberationem ita Gloſſa exponit, vt ad ceſſationem ferendam requiratur tractatus, ſicut ad alienationem perpetuam rerum immobilium Eccleſiæ, iuxta cap. vltim. de Rebus Eccleſ. non alienand. in 6. tamen ex vi verborum illius textus nulla ſpecialis ſolemnitas ad hoc neceſſaria eſt, præter naturam, & diligentem conſultationem, ad quam ſpectat, vt omnium iudicia, & ſuffragia audiantur circa cauſam ceſſationis, D an legitima ſit, necne, & circa ceſſationem ipſam, an poni expediat, necne, ſuppoſita tali cauſa: & ideò Syluest. Angel. Soto, & alij hanc cõditionem in duas diſtinguunt, ita vt ſeptima conditio ſit, quòd tractetur de cauſa; & conuenientia ceſſationis; *8. Cõditio.* Octaua verò ſit, quòd de ipſa ceſſatione deliberetur, id eſt ſuffragia ferantur, quod per ſe conſtat eſſe magis neceſſarium. Vnde rectè aduertit Soto neceſſarium eſſe, vt maior pars ſuffragiorum conueniat in ceſſatione ponenda, quod eſt manifeſtum, tum quia in eodem textu hæc actio comparatur electioni, quæ à Capitulo fit; electio autem, vt ordinario iure valida ſit, debet fieri à maiori parte Capituli, iuxta cap. *Coram*, de Elect. tùm etiam, quia ex natura rei videtur hoc eſſe neceſſarium ſuppoſito modo ferendi talem ſenten- E tiam ſcilicet, à pluribus, vt efficientibus vnum corpus morale: nam, ſi inter ſe diſſideant, vt minimum requiri debet maioris partis conſenſus, vt talis actio toti corpori tribuatur.

Gloſſ.

Gloſſa.

Ca. vlt. de Rebus Eccleſiaſ. non alienand.

Syluest. Angel. Sot.

Opus eſt vt maior pars ſuffragiorũ conueniat in ceſſatione ponenda.

10 Circa has verò tres conditiones obſeruare licet, non habere locum in ceſſatione, quæ fertur ab Epiſcopo, vel alio iudice ordinario. Nam, cùm ibi ſententia feratur ab vna perſona tantùm, non habet locum conuocatio, vel conſultatio plurium. Extendi tamen poteſt ad ceſſationem, quæ fertur à Capitulo Sede vacante: quia, licet eam ferat poteſtate, & iure ordinario, quia in his ſuccedit in locum Prælati tamen & ob ſimilitudinem rationis, & ex vi verborum textus habet locum extenſio, quia dictum ca. *Quamuis*,

Notãdum circa tres poſitas cõditiones.

uis, abſolutè loquitur de Capitulis, & cap. *Si Canonici*, dicit, *Si ex conſuetudine, vel alias:* ſub qua poſteriori particula poteſt cōprehendi quilibet modus habendi hanc iuriſdictionem. Verum eſt, cùm Capitulum Sede vacante exerceat hos actus per Vicarium ad hanc iuriſdictioné exercendam creatum iuxta Con-
Con.Tri. cil. Triden. tunc ab ipſo ſolo poſſe ferri ceſſationem, ſicut à Vicario Epiſcopi; neque habere locum has conditiones.

11. 9. Cōditio. Cap *Quāuis.* Nona conditio eſt, vt moneatur perſona propter cuius iniuriam videtur faciēda ceſſatio, vt irrogatam iniuriam, vel offenſam emendet. Et explicatur diſtinctè in dicto cap. *Quamuis*, hanc monitionem eſſe faciendam poſt prædictas vocationem, & deliberationem de ceſſando habitas. Quod meritò ita cautum eſt, vt admonitio maiori authoritate, & conſequenter cum maiori ſpe fructus fiat. Vnde meritò additur, ſi perſona ſic admonita emēdetur, ſeu ſatisfaciat, vel ſi per ipſoſmet capitulares ſtet quominùs emendatio fiat, ceſſationem ferri non poſſe, quod neceſſariò eſt conſequens ad hāc monitionem, alioqui fruſtrà fieret. Et hæc conditio locum habere poteſt in quocunque Prælato ferente ceſſationem, & videtur per ſe neceſſaria ex vi, & quaſi natura talis prohibitionis: nam ſicut in hoc conuenit cum cenſura, quòd fertur, vt à contumácia recedatur, ita etiam in hoc, quod præuiam monitionem requirit. Quòd verò fiat tali tempore, & modo, id ſpecialiter hac lege præſcribitur, & videtur neceſſarium, vt rectè fiat, non tamen vt ſententia valida ſit, dummodo ſufficiens monitio præcedat, hæc enim ſimpliciter videtur neceſſaria iuxta ea, quæ in ſimili de cenſura diximus.

Premitti debet monitio vt ceſſatio valida feratur.

12. 10. Cōdit. Vltima conditio eſt, vt poſt ceſſationem poſitam, niſi partes intra menſem in concordiam veniant, & ceſſatio ceſſet, teneantur, tàm qui ceſſationem ponunt, quàm illi, quorum cauſa ponitur, per ſe, vel per procuratores idoneos cum munimentis, & actis ad negotium ſpectantibus ad Sedem Apoſtolicam accedere, vt quid agendum ſit ab illa declaretur. Circa quam conditionem dubitatum eſt, an tranſacto illo menſe poſſit ceſſatio tolli, antequam per Sedem Apoſtolicam tollatur, ſi partes in concordiam veniāt: quibuſdam enim viſum eſt non poſſe tolli, quia iam cauſa deriuata eſt ad Sedem Apoſtolicā, & quia expreſsè in illo textu ſolùm conceditur tempus vnius menſis, vt hæc cōcordia fiat, & ceſſatio tollatur. Meliùs tamen intellexit textum illum Soto ſuprà dicēs, quocunque tempore poſſe concordiam fieri, & ceſſationem tolli: nam hoc eſt, quod Pontifex intendit, non grauare Eccleſiam reſeruando ſibi relaxationem talis ceſſationis; neque in illo textu eſt vllum verbum, ex quo talis reſeruatio colligi poſſit. Vnde menſis ille conceditur quaſi ad deliberandum, & tāquam permiſſio quædam illius diſcordiæ, & durationis ceſſationis: acceſſus autem ad Romanam Sedem poſt illud tempus præcipitur, vt vexatio det intellectum, & ita compellatur, vel timore, vel tædio affecti, ad pacem procurandam, & ceſſationem tollendam. Vnde quoties hic finis obtentus fuerit, neceſſarium non eſt vlteriùs in litis proſecutione apud Sedem Apoſtolicam progredi. Quod inſinuauit Syl-
Syluest. ueſter verb. *Ceſſatio*, dicens, recurrendum eſſe poſt menſem ad Sedem Apoſtolicam, vt diſcutiatur quid ſuper hoc ſit agendum, niſi interim per mutuam concordiam ceſſet ceſſatiō.

Si partes in concordiā veniāt poteſt tolli ceſſatio ſine recurſu ad Papam. Soto.

13. *Vtr dicta conditiones ſint de ſubſtātia ceſſationis* Ioan An. Ang. Syluest. Tria verò circa has conditiones, & cauſas declaranda ſuperſunt. Primum eſt, an omnes iſtæ conditiones ſint de ſubſtantia ceſſationis, ita vt, qualibet deficiente, ſit nulla. Nam Ioannes Andreas in dicto cap. *Quamuis*, abſolutè affirmat, quem ſequi videntur Angelus, & Sylueſter referentes alios: nam abſo-

A lutè aiunt, his non ſeruatis ceſſationem non ſeruari. Sed, vt iam dixi, in ca. *Si Canonici*, nullum eſt verbum indicans ſubſtantialem neceſſitatem: in capit. verò, *Quamuis*, in finalibus verbis hoc inſinuatur cùm dicitur, *Parte inſuper à diuinis ceſſante ſupra ſcripta, tàm in ceſſando, quam in veniendo, ſiue mittendo ad Sedem Apoſtolicam, non ſeruetur ceſſatio, ſed ea non obſtante, vt prius in ipſa Eccleſia celebretur.* Nam ex his verbis duo colliguntur manifeſtè; primum eſt, ſi in ponenda ceſſatione (hoc enim eſt quod dicitur, *parte ceſſante*) non ſeruentur conditiones ibi præſcriptæ, ceſſationem eſſe nullā: nam, ſi ſeruanda non eſt, &, ea non obſtāte, celebrandum eſt, profectò nullum effectum habet, atque adeò nulla eſt. Vnde in hoc ſolùm dubitari
B poteſt, an hoc intelligendum ſit de ſolis conditionibus additis in eo capite, vel etiam de alijs poſitis in cap. *Si Canonici*: quia ibi ſolùm dicitur, *ſupra ſcripta non ſeruando.* Nihilominùs tamen, quia in principio capitis refertur conſtitutio Gregorij X. in dicto cap. *Si Canonici*, & denuò confirmatur addendo alias cōditiones, ideò illa vltima verba videntur referri ad totam formam ferendi ceſſationem ex vtroque decreto reſultantem. Et ita videntur intellexiſſe Ioannes Andr. & alij authores, & mihi videtur ſatis probabilis ſententia, eam tamen non cenſeo extendendam ad ceſſationes ordinariorum Prælatorum, cùm de illis non ſit ſermo, & ſit res valde rigoroſa; ſed, vt dixi, conſulenda erit, & ſeruanda conſuetudo.

Ioā And. Sententia affirmans probabilis, non tamen extenditur ad ceſſationes ordinar. Prælatorū.

Aliud, quod ex dictis verbis colligitur, eſt, quamuis ceſſatio ſit iuſtè, & cum omnibus conditionibus
C poſita, ſi pars, quæ illam poſuit non ſeruauerit vltimam conditionem poſitam recurrendi poſt mēſem ad Sedem Apoſtolicam, ceſſationem ipſo iure tolli tranſacto menſe, & parte illa in mora exiſtēte. Oportebit autem, vt ſentio, manifeſtè conſtare partem illam eſſe in mora culpabili: quia, dum hoc non ita conſtat, ſemper retinet ius ſuum, prȩſertim cùm ceſſatio valida fuerit. Quæri autem poteſt, an idem ſit dicendum, ſi altera pars, ob cuius culpam ceſſatio ponitur, in ſimili mora fuerit. Reſpondetur, minimè id dici poſſe, tùm quia in textu nō habetur, tùm etiā quia non eſt ſimilis ratio; alioqui ex ſua inobedientia commodum reportaret. Nam quod ceſſatio tollatur, id eſt quod illa pars maximè intendit. Addunt
D præterea Sylueſter, & Angelus, ceſſationem non eſſe ſeruandam ab aliis, ſi pars, quȩ illam poſuit, eam non ſeruet: ſed hoc in illo textu non habetur, neque in alio, quem ego viderim, neque etiam apparet ratio, cur potius hoc dicamus in ceſſatione, quàm in interdicto, vel excommunicatione.

14. *Quando tollatur ceſſatio ob defectum condit. recurrendi ad Papā.*

Improbatur Sylueſ. & Angel.

Secundò declarandum eſt, quam pœnam incurrat is, qui ſine legitima cauſa ceſſationem poſuerit: olim enim nulla propter hoc erat certa pœna ſtatuta ipſo iure, ſed arbitrio Superioris imponenda erat iuxta dictum §. *Cæterùm*, poſteà verò in dict. cap. *Si Canonici*, in pœnam præſcribitur, vt ſi Capitulum fuerit, quod ceſſationem poſuit, quidquid Canonici de fructibus illius Eccleſiæ tempore ceſſationis perceperint, reſtituant; & quidquid eiſdem ex bonis talis
E Eccleſiæ dandum fuiſſet, non detur, ſed ipſi Eccleſiæ cedat; ac denique vt parti, contra quam ceſſatur de damnis, & iniuriis ſatisfacere teneantur. Vbi poteſt dubitari, an obligatio ad has reſtitutiones ſtatim oriatur ipſo facto, vel neceſſaria ſit iudicis condemnatio: nam ex textu non ſatis colligitur illud priùs, & ideò videtur dicendū poſterius, iuxta generalem regulam legū pœnalium. Dicendū verò eſt, hanc obligationem maiori ex parte non eſſe propriam pœnam, ſed ex intrinſeca iuſtitiæ ratione ortam. Nam ſi illi ſine cauſa ceſſant à diuinis officiis, non iuſtè recipiunt fructus, &, cùm faciant iniuriam alteri, ex natura

15. *Quā pœnā incurrat ferens ceſſationē ſine cauſa.*

tura rei tenentur ad ſatisfactionem. Itaque attentè conſiderandum erit, penſatis circunſtantiis ſingularum perſonarum, an obligatio hæc oriatur ex aliquo titulo iuſtitiæ, nam tunc, quantum ad conſcientiam ſpectat, non eſt neceſſaria ſententia iudicis, tamen, ſi vltra hoc aliquid, fuerit pœnale, vel redundans in perſonas innocentes ex errore totius communitatis, non exiſtimo teneri ad hanc reſtitutionem, priùs quàm condemnentur. Addunt verò Syl̃ueſt. & Angelus cum Geminiano, hanc pœnam extendi ad omnes ceſſationem imponentes ſine iuſta cauſa, etiamſi textus tantùm de Capitulis loquatur. Quod exiſtimo verum quantum ad obligationem reſtituendi, ortam ex actione iniurioſa; quantum verò ad pœnalem arbitrio, Superioris ſtandum erit: quia non oportet extendere legem pœnalem vltra perſonas, de quibus loquitur.

Syl̃ueſt. Angel Geminiã.

Prædicta pœna ſoli imponitur Capitulis.

26. *Quã pœnã incurrat qui ceſſationi cauſam dedit.*

Vltimò declarandum eſt, quando ceſſatio iuſtè lata eſt, quam pœnam incurrat is, qui cauſam dedit. Reſpondetur, primùm teneri ad omne intereſſe perſonis, & Eccleſiæ, cui debitum officium eius culpa eſt ſubtractum. Deinde, arbitrio Superioris condemnandum eſſe in aliqua quantitate conuertenda in augmentum diuini cultus. Vnde conſtat, priorem partem reſtituendam eſſe ſtatim, quia non eſt propria pœna, ſed recompenſatio damni illati, aliam verò partem requirere iudicis condemnationem, vt in textu expreſsè dicitur. Ex quo rectè confirmantur quæ in proximo puncto diximus.

SECTIO IIII.

A quo, & quomodo tollenda ſit ceſſatio à diuinis.

1. *Quis poſſit ceſſationẽ tollere.*

CVm ceſſatio nunquam ſit à iure, vt ſuprà dixi, ſed ab homine in modo relaxationis eius ſeruanda ſunt principia poſita circa ablationem cenſuræ, ab homine impoſitæ. Itaque ſolùm tolli poteſt ab eo, qui illam poſuit, vel ſucceſſore eius, ſi ille deceſſit, vel etiam à Superiore, reliqui enim iuriſdictionem non habent niſi per delegationem committatur, quod etiam fieri poteſt: quæ omnia clara ſunt ex dictis. Denique in modo tollendi nulla eſt præſcripta forma. Solùm oportet, vt iudex voluntatem ſuam ſufficientibus verbis explicet, ſicut de aliis diximus: eſt enim eadem ratio. An verò ſufficiat ſolùm factum eius, qui ceſſationem tulit non ſeruando illam, iam diximus ſuperiori ſectione, non ſufficere.

2. *An ceſſatio aliquãdo per ſe tollatur.*

Quæri verò poteſt, an ſine huiuſmodi relaxatione interdum ipſo facto ac per ſeſe tollatur ceſſatio. Dicunt enim aliqui, ſi lata ſit ad certum tempus, vel ſub conditione donec hoc, vel illud fiat, elapſo tempore, vel impleta conditione, ſtatim per ſe ceſſare. Dico tamen repugnare huic ceſſationi ferri ad determinatum tempus, quia ſolùm ferri poteſt, vt recedatur à contumacia. In quo nullum eſt certum, ac præfixum tempus: nam, quocunque aſſignato, ſi priùs tollatur contumacia, tollenda erit ceſſatio. Semper ergo fertur ſub illa conditione tacita, vel expreſſa, *donec fiat ſatisfactio:* ergo vel dicendum eſt ſemper ceſſare per ſe facta ſatisfactione, & conſequenter nunquam eſſe neceſſariam relaxationem niſi fortè quando iudex ob aliam cauſam rationabilem voluerit eam tollere,

A etiam durante contumacia: vel dicendum eſt, nunquam per ſe ceſſare, donec à iudice reuocetur: quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia. Primùm autem horum non eſt probabile, repugnat enim cómuni vſui Eccleſiæ: ſecundum ergo dicendum eſt. Et hoc cenſeo verum, ſicut de propriis cenſuris dixi, eſt enim hîc eadem ratio. Vnde hæc ſententia licèt feratur in eum finem, non tamen eſt prohibitio conditionalis, ſed abſoluta, quæ tollenda eſt à iudice, quando neceſſitas illius ceſſauerit. An verò in aliquo caſu ſpeciali ius ipſum tollat ceſſationem, circa finem præcedentis ſectionis dictum eſt.

Quæri verò poteſt, an ceſſatio interdum ſuſpendi poſſit. Quod poteſt intelligi, vel per appellationem, vel per voluntatem iudicis. Prius punctum attigit
B Panormitanus in dicto cap. *Dilectus*, & negat poſſe ſuſpendi per appellationem, licèt interdictum poſſit. Et rationem differentiæ reddit, quia ceſſatio eſt quid facti, interdictum autem quid iuris. Sed aut loquitur de appellatione ſubſequente ſententiam, vel antecedente. De priori falſum eſt dicere ſuſpendere interdictum, vt conſtat ex cap. *Is cui*, de Sentent. excommunic. Magiſque poſſet dubitari, an ſuſpendat ceſſationem, quia non eſt cenſura: tamen idem verè de illa dicitur, quia ſecum affert executionem, in quo aſſimilatur cenſuræ. Si verò loquamur de appellatione antecedente, illa non propriè ſuſpendit, ſed impedit interdictum, ita vt ſi feratur, nullum ſit ex defectu iuriſdictionis, vt ſuprà viſum eſt. Idem autem videtur dicendum de ceſſatione ex eodem prin-
C cipio, quòd appellatio illa etiam ſubtrahit iuriſdictionem, & ſenſit bene Couarruuias ſuprà.

3. *An ceſſatio ſuſpendi queat per appellationem.*

Panormit. opinio refutatur.

Concluſio.

4. *De ſuſpenſione ex voluntate ferentis.*

Suſpenſio autem ex voluntate ferentis ceſſationem, aut intelligi poteſt de tota ceſſatione per aliquod tempus: & ſic non videtur habere dubium, quia eſt veluti abſolutio ad reincidentiam. Aut eſſe poteſt ſuſpenſio ex parte quoad aliquos effectus, vel perſonas, non auferendo omninò neceſſitatem. Et ſic res eſt magis dubia. Tamen probabilius videtur poſſe fieri, quia per ſe & quaſi ex natura rei nulla apparet repugnãtia, & aliunde qui poteſt tollere totum, poteſt etiam tollere partem. Item, quia hæc ſolùm eſt quædam prohibitio, in qua poteſt diſpenſare vel reſpectu alicuius auferre, qua eam tulit, ſi cauſa rationabilis interueniat, & aliunde non impediatur.
D Hîc autem nullum eſt impedimentum, deberet enim eſſe aliquo iure latum: nullum autem eſt ius Pontificium hoc prohibens ordinariis Prælatis. Præſertim quia cum ceſſatio ſit potiùs quid facti, quàm iuris, non eſt in iure cautum, quòd nunquam coarctetur, aut ſuſpendatur. Dices, in cap. *Non eſt vobis* de Sponſalibus, expreſsè dici, *Nulla diuina officia permittatis aliquatenus celebrare.* Reſpondetur primùm, ibi non eſſe ſermonem de omni ceſſatione, ſed de quadam, quam in quodam ſpeciali facto Summus Pontifex ſua authoritate poni mandabat, in qua meritò potuit poteſtatem diſpenſandi, vel limitandi illam inferioribus auferre. Deinde, licèt daremus id generaliter intelligi, dicendum eſſet explicari ius ordinarium ceſſationis generalis, non tamen ideò prohibe-
E ri Prælatis quin ex iuſta cauſa poſſint effectum eius ſuſpendere, & limitare.

Cap. Non eſt vobis, de Sponſalibus exponitur.

***

DISPV-

DISPVTATIO XL.

DE IRREGVLARITATE IN GENERALI.

QVamuis irregularitas cenſura non ſit, eſt tamen actus clauium, & ſimilitudinem habet cum cenſuris, ideóque hic tractatus ad huius operis conſummationem neceſſarius eſt. Scripſerunt autem de hac re Scholaſtici aliqua in 4. diſt. 22. & 25. In iure etiam Canonico nullus inuenitur proprius titulus de Irregularitate, quamuis in multis decretis pœna hæc propter varia delicta imponatur, in quibus locis materia hæc ab expoſitoribus tractatur, præſertim à Couarr. in Clement. *Si furioſus*, Et ab aliis in cap. *Is qui*, de Sentent. excomm. in 6. à Gratiano verò, & interpretibus attinguntur multa diſtinct. 26. & ſequentibus. Speciales verò tractatus de hac re ſcripſerunt Maiolus, Paulus Burgaſius, Villadiego, & Nicolaus Plouius & hic refertur in tom. 14. Tractatuum, vbi etiam habetur alius D. Antonini, qui ſumptus eſt ex 3. part. tit. 28. Omnes etiam Summiſtæ materiam tractarunt in verb. *Irregularitas*, & Nauarr. cap. 27. num. 190. & ſequentibus & Summa confeſſorum lib. 2. tit. 1. à quæſt. 21. Solus Caietanus in ſua Summa irregularitatem ferè prætermiſit, quia irregularitas, inquit, nō culpa, ſed pœna eſt, nec ſpectans ad confeſſores, quia pariter abſoluuntur à peccato regulares, & irregulares. Sed quanquam irregularitas per ſe non impediat abſolutionem, nihilominùs eius notitia neceſſaria eſt confeſſori, vt ſciat vincula omnia ſeu impedimenta, quibus pœnitens poteſt eſſe affectus, & obligationes quæ inde oriuntur. Sicut etiam ſuſpenſio per ſe non impedit quin ſuſpenſus abſolui poſſit à peccatis, & nihilominùs eius notitia neceſſaria eſt confeſſoribus.

In hac ergo materia primò generalem doctrinā de irregularitate trademus, eſſentiam, cauſas, effectus, diuiſiones, & modum illam auferendi, explicando, quod in duabus primis diſputationibus abſoluemus: in reliquis verò de ſingulis irregularitatibus dicemus. Nam, licèt aliqui impoſſibile exiſtimauerint omnes irregularitates congerere, tamen, vt Nauarrus ſuperiùs adnotauit, quæ ſunt propriæ irregularitates, numerari poſſunt, quia neceſſe eſt illas in iure contineri, iuxta cap. *Is qui*, de Sentent. ex- A commun. in 6. Vnde, ſicut authorum ſtudio omnes excommunicationes Iuris numeratæ ſunt, & expoſitæ, ita etiam eorumdem adiuti diligentia, conabimur omnes irregularitates explicare.

SECTIO I.

Quid ſit irregularitas, & qua poteſtate introducta ſit.

1. *Significatio vocis irregularitatis.*

PRimò circa nominis etymologiam, conſtat irregularitatem à regula, ſeu regulare dictam eſſe, addita præpoſitione *In*, quæ vim habet ſignificandi priuatio- B nem: eſt enim irregulare, quod intra regulam non continetur, ex quo ſumpta eſt vox abſtracta *Irregularitas* ad ſignificandum impedimentum, ratione cuius homo fit incapax illius gradus, vel actionis quæ aliis communis eſt, atque ita extra generalem regulam conſtituitur. In qua ſignificatione adeo generali impedimenta legalia, quæ erant in lege veteri, dici ſolent communiter irregularitates legales: & in hac amplitudine cenſuræ, & omnes, multaque alia impedimenta poſſent dici irregularitates: tamen ex vſu Eccleſiæ vſurpata eſt hæc vox ad ſignificandam ſpecialem quandam inhabilitatem, ratione cuius fidelis excluditur ne ad clericatum aſſumatur, quod eſt extra regulam fieri. Ita exponunt hanc vocem communiter ſcribentes in hac materia. Quanquam Abulenſ. Matth. 5. quæſt. 116. dicat, hanc notam C ſeu maculam vocari irregularitatem à cauſa non ab effectu, ſcilicet, quia cauſatur per hoc quod agitur contra regulam Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Sed hoc non eſt ſemper neceſſarium ad irregularitatem, vt videbimus. Aliter Nicolaus Plouius num. 1. inquit, irregularem dici, quaſi contra regulam Eccleſiæ natum, ſiue propter factum, vel defectum extra Eccleſiam poſitum. Sed illud prius, & violentum eſt, & nimis reſtrictum: poſterius verò cum communi interpretatione coincidit, dummodò extra Eccleſiam exponatur, id eſt extra Eccleſiaſticam regulam, ſeu ordinem.

[Abulenſ. — Nic. Plo.]

2. Suppoſita ergo vocis ſignificatione, in explicanda re, quid ſcilicet ſit irregularitas, varij ſunt authores, vt videre licet ferè in omnibus allegatis, & Hoſtienſ. in cap. 2. de Cleric. excommunic. miniſtr. Al- D berto Trocio de vero & perfecto clerico, cap. 2. nu. 2. Soto 4. diſtin. 22. art. 1. & diſtin. 25. quæſt. 1. art. 2. Ledeſma 2. part. 4. quæſt. 26. artic. 2. Viguerio cap. 16. §. 6. verſic. 16. Archidiacono in cap. 1. de Sententia & re iudic. num. 5. Cardinal. in Clement. 1. de Homicid. numer. 16. & 17. Quorum omnium verba referre & inter ſe conferre, reiiciendo ſuperflua in aliquibus, & in aliis addendo, quæ deſunt, prolixum eſſet & infructuoſum. Et ideò breuiter ſic definienda videtur irregularitas, *Eſt inhabilitas ſeu impedimentum canonicum ex ſe directè ac primario impediens*

[Hoſtien. Albertus. Trocius. Soto. Ledeſm. Viguer. Archid. Cardin. Hoſtien. Alb Tro. *Definitio irregularitatis.*]

diens acceptionem ordinũ Eccleſiaſticorum, & conſequenter etiam vſum eorum. Hæc definitio ſumitur ex citatis authoribus, nam in re hoc dicunt, licèt variis verbis. Ponitur autem loco generis, *inhabilitas aut impedimentum*, quia & omnis irregularitas impedimentum eſt, & multa alia ſunt impedimenta, quæ non ſunt irregularitates, vt explicando cæteras particulas loco differentiæ poſitas declarabitur. Non eſt autem poſitum loco generis, quòd ſit pœna, quia non eſt hoc de ratione irregularitatis, neque omni irregularitati conuenit, imò ſi aliqua id habet, eſt accidentarium ad eſſentiam eius. Et eadem ratione non eſt poſitum, quòd ſit cenſura, quia omnis cenſura pœna eſt, & ideò ſi eſſe pœnam non eſt de ratione irregularitatis, multò minùs eſſe poterit vt ſit cenſura: imò cum aliqua irregularitas poſſit eſſe pœna, nulla tamen eſt propriè cenſura, vt ex dicendis ampliùs conſtabit.

3. Addimus verò, hoc impedimentum debere eſſe canonicum ſeu Eccleſiaſticum: quoniam vt ſect. 4. latè dicturi ſumus, irregularitas iure humano introducta eſt: certum eſt autem non potuiſſe introduci iure ciuili, aut temporali poteſtate, quæ de ſpiritualibus rebus, vt ſunt ordines Eccleſiaſtici, & clericorum ſtatus nihil per ſe diſponere poteſt: eſt ergo iure canonico introductum. Per hoc autem excluditur in primis omnis incapacitas ad ordines ſuſcipiendos, quæ ex diuino iure orta eſt. Omnis enim homo non baptizatus, eſt inhabilis ad ordines, nam incapacitas eſt inhabilitas, illa verò irregularitas non eſt quia illud non eſt impedimentum canonicum, ſed diuinum, Similiter fœmina eſt inhabilis ad ordines, & tamen irregularis propriè non eſt ob eandem cauſam. Quam ita etiã explicare poſſumus, nam hæ inhabilitates ſunt veluti negationes quædam, & impotentiæ: irregularitas autem eſſe debet per modum priuationis, ita vt in ſubiecto ſupponat capacitatem, & illud priuet morali modo exercitio ſeu vſu talis capacitatis. Nec verò omne impedimentum, quod capacitatem ſupponit, vera irregularitas eſt: nam peccatum mortale impedit ſuo modo ſuſceptionem ordinum, ſaltem ſacrorum quia non poteſt, qui illud habet, illos dignè & ſine nouo peccato ſuſcipere, vt ſumitur ex cap. vltim. de Temp. ordin. & Diui Thom. in 4. diſtin. 24. quæſt. 1. artic. 3. de omnibus ordinibus id affirmat, & merito ſupponendo quemlibet illorum eſſe verum ſacramentum: & tamen peccatum mortale non eſt irregularitas, nam irregularitas per ſe non eſt culpa, quamuis poſſit eſſe culpæ effectus, & peccatum non habet ex aliqua Eccleſiaſtica lege quòd tale impedimentum ſit, ſed natura ſua, & ideò per illam particulam optimè reiicitur à definitione. Quapropter neceſſarium non eſt addere, irregularitatem eſſe tale impedimentum, vt etiam poſt pœnitentiam impediat, vt per hoc ſignificetur peccatum, quod per pœnitentiam aufertur, non eſſe irregularitatem. Licèt enim hoc verum ſit, vt diſ. ſequent. ſect. 1. dicemus, tamen in definitione hac non eſt neceſſarium, quia peccatum ſufficiẽter excluditur per dictam particulam, & in definitione non ſunt omnia inculcanda.

Incapacitas ad ordines orta ex iure diuino non eſt irregularitas.

Peccatum non eſt irregularitas.

D. Tho.

4. Denique per illam particulam excluduntur quæcumque alia impedimenta, quæ abſque vlla inſtitutione humana natura ſua impediunt ſuſceptionem ordinum, vel vſum eorum, vt verb. grat. ſi homo careat membris neceſſariis ad miniſterium ordinis, vel aliquid ſimile. Oportet autem aduertere, hoc impedimentum aliquando tale eſſe, vt omnino impediat ordines, ita vt validè recipi non poſſint, de quo iam generatim dictum eſt. In particulari autem tractare de his impedimentis, quæ irritant ſuſceptionem ordinum, non eſt huius loci: nam quædam ſunt certa vt ſunt ſupra poſita, ſcilicet defectus baptiſmi, aut ſexus fœmineus, item defectus intentionis ſeu voluntatis, qualis eſt in homine inuito, vel in adulto dormiente, qui nunquam de ordinibus deliberauit. Alia verò ſunt dubia, vt de perpetuò amente, aut trunco manibus; vel quocumque alio, qui habeat impotentiam perpetuam ad vſum ordinum, de quibus omnibus, nobis dicere ſatis nunc eſt, ſi ſunt impedimẽta irritantia ordines, vel natura ſua, vel diuino iure, non eſſe irregularitates. Aliqua verò ſunt impedimenta, quæ licèt non reddant hominem omnino incapacem, reddunt tamen aliquo modo ineptum vt decenter & dignè ordinari poſſit, quæ indecentia in rebus ipſis exiſtit, non enim introducitur ab humano iure, ſed potiùs ab Eccleſia conſiderata eſt ad tale ius introducendum, quia nõ ſine cauſa, & fundamento in re ipſa, illud introducit, argum. Regulæ, *Sine culpa*, de regul. iur. in 6. cap. 2. de Conſtit. cap. *Quæſiuit*, de his, quæ fiunt à maior. part. cap. l. *Quiſquis*, §. 1. Cod. Ad leg. Iul. Maieſt. l. *Sancimus*, Cod. de Pœnis, & dicemus latè ſec. ſeq. Hæc verò indecentia, quæ ante ius poſitiuum ſupponitur, interdum poteſt eſſe tanta, vt ex ſe reddat ordinationem peccaminoſam, vel ex parte ſuſcipientis, vel ex parte dantis, vt eſt ignorantia, &c. & hæc etiam ſub hac ratione non eſt irregularitas, quia eſt pluſquam canonicum impedimẽtum, & quaſi incapacitas quædam, & idem eſt de ſimilibus. Alia verò eſt indecentia, quæ ex ſe ſola non eſt ſufficiens vt reddat ſuſceptionem ordinum illicitam intrinſecè, vt eſt ver. grat. defectus natalium: adiuncto autem canonico iure talis conditio impedit omnino ſuſceptionem ordinum. In hoc ergo ſenſu dicitur irregularitas eſſe impedimentum canonicum.

Indecentiam quã uis ſupponit, licèt reddit ordinationẽ peccaminoſam, non eſt irregularitas.

5. Additur verò in definitione, *directè impediens, &c.* quia, vt diximus agentes de cenſuris, hæc impedimenta canonica ſunt veluti priuationes quædam, quæ nonniſi per ordinem ad poſitiua explicari, & inter ſe diſtingui poſſunt. Et quia ſunt etiam Eccleſiaſticæ prohibitiones, & morales impotentiæ, ideò per ordinem ad actus ſeu effectus declarantur. Irregularitas ergo eſt iuridica quędam ineptitudo ad recipiendos ordines, & ideò dicitur directè impedire ordinum ſuſceptionem. Vnde intelligi poteſt illa particula, *directè*, poſita ad diſtinguendam irregularitatẽ à cenſuris, nam illæ etiam ſunt impedimenta canonica reſpectu aliquarum rerum vel actionum Eccleſiaſticarum, tamen directè non impediunt ſuſceptionem ordinum, ſed excõmunicatio priuat communicatione fidelium, interdictum auditione diuinorum officiorum, ſuſpenſio muneribus ſacris, & ideò nulla illarum irregularitas eſt. In quo grauiter errauit Speculator, qui, vt Nauarrus refert, dixit, omnem illum, qui cenſura ligatus eſt, eſſe irregularem: nam licèt hoc dici poſſit, latiſſimè illa voce vtendo ad ſignificandum omnem excluſum à quolibet generali canone vel regula, non tamen in proprietate iuris canonici, in quo neque irregularitas cẽſura eſt, vt ſuprà eſt dictum, neque etiam cenſuræ ſunt irregularitates, vt ex eodem principio ſequitur, & ex dicendis magis conſtabit.

Irregularitas nõ eſt cenſura.

Speculator reiicitur

6. Supereſt verò difficultas, quia aliquæ cenſuræ priuant directè ſuſceptione ordinum, & vſu illorum. Propter hoc Nauar. addendũ putauit in definitione, *quatenus ordines ſunt*, vt per hanc particulã excludantur cenſuræ. Quod quidem reſpectu excommunicationis optimè ſatisfacit: nam excommunicatio maior priuat quidem directè & vi ſua receptione & vſu ordinum, non tamen formaliter vt tales ſunt, ſed quatenus ſunt communicationes quædam cum aliis fideli-

Dubium. Nauar.

fidelibus, nec ſine communicatione fieri poſſunt. Excommunicatio item minor directè non priuat vſu ordinis niſi quatenus habet adiunctam receptionem alicuius ſacraméti, vt in proprio loco diximus. Quãuis autem priuet ſuſceptione ſacramentorũ, & conſequenter ordinum, non tamen quatenus ordines ſunt, ſed vel quatenus ſunt communicationes, vt dictum eſt, vel etiam quatenus ſunt ſacramentum, vt ſic, & conſequenter tantùm ac ſecundariò quatenus ſunt ordines, quo titulo poſſet etiam per illam particulam (ſi addatur) excludi peccatum mortale. Non videtur autem illa particula ſufficiens ad ſuſpenſionem ab officio excludendam, quia non videtur poſſe negari quin directè priuet vſu ordinum: Reſpondet Nauar. priuare quidem vſu ordinum, non tamen quatenus ordines ſunt ſed quatenus ſunt officia Eccleſiaſtica. Sed licèt hoc apparenter dici poſſit de ſuſpenſione, quæ adæquatè ſuſpendit ab officio, non tamen de ſuſpenſione quæ ſpecialiter eſt ab ordine, quia vſus ordinis eſſentialiter eſt Eccleſiaſticum officium, & tale officium: hæc verò ſuſpenſio ab hoc officio eccleſiaſtico, vt tale eſt, ſuſpendit, ideóque non ſuſpendit ab alio, & ideò non videtur poſſe priuare magis directè ordinum miniſterio. Vnde hoc

Syluestri reſponſio. fortaſsè argumento coacti, Syluester, & nonnulli alij Summiſtæ dixerunt, irregularitatem differre à ſuſpenſione tanquam includens, & incluſum, quia irregularitas includit ſuſpenſionem quatenus priuat vſu ordinum, & aliquid addit, ſcilicet, carentiam ordinis, quo non priuat ſuſpenſio. Sed hi authores & ſupponunt falſum: ſuprà enim oſtenſum eſt ſuſpenſionem etiam impedire noui ordinis ſuſceptionem:

Reijcitur. & non declarant rei eſſentiam & definitionem. Nam ſi intelligant irregularitatem formaliter includere ſuſpenſionem, falſum docent, quia hæc ſunt impedimenta canonica in iure formaliter diuerſa. Si verò ſolùm intelligunt materialiter irregularitatem aliquid efficere, quod facit etiam ſuſpenſio, verum dicunt, ſed non declarant quo diuerſo modo illud efficiat, nec quomodo hæc differentia in definitione contineatur, quod neceſſarium eſt.

7. Aliorum reſponſio. Propter hæc ergo alij cenſent, neceſſarium eſſe in definitione addere particulam, *de perpetuum ex ſe*, vt per illam diſtinguatur irregularitas ab omni cenſura. Nam per effectus nudè ſeu materialiter ſumptos non poteſt ſatis, & in vniuerſum diſtingui, vt videtur probare diſcurſus factus: ergo oportet vt veluti genere potiùs quam ſpecie ab eis diſtinguatur. Sic enim ſuſpenſio per genus ſuum ab irregularitate diſtinguitur, quia nimirum cenſura eſt: irregularitas autem non eſt cenſura: ergo & è conuerſo irregularitas diſtinguetur à cenſura per genus ſuum propriũ ſeu proximum. Nam impedimentum canonicum eſt quaſi remotum & vniuerſale genus, quod immediatè diſtingui poteſt in cenſuram, & illud impedimentum, quod cenſura non ſit: eſt autem de ratione cenſuræ vt ſit impedimentum de ſe non perpetuum, quia eſt medicinalis. & conſequenter auferenda, ſi homo reſipiſcat, vt in ſuperioribus viſum eſt: optimè ergo impedimentum de ſe perpetuum immediatè condiſtinguetur à cenſura (ſiue diuiſio ſit adæquata, ſiue non) & ſub hoc proximo genere continebitur immediatè irregularitas, & per illud diſtinguetur à ſuſpenſione ſi illa particula in definitione addatur. Et conſequenter, licèt conueniat cum ſuſpenſione in dicto effectu, differet tamen in modo, quia efficit illum vt perpetuum.

8. Refellitur Nihilominùs hæc particula à nobis prætermiſſa eſt, tum quia Doctores communiter illam non addunt, & definitiones ſumendæ ſunt, quoad fieri poſ-

A ſit, ex communi ſenſu ſapientum, & præſertim in his rebus moralibus, quæ ex iure pendent, in quibus periculoſum eſt definitionem ſtatuere, vt dicitur in L. *Omnis definitio*, ff. de Reg. iur. Tum etiam quia ex illa particula poſſunt oriri aliæ difficultates, vel ambiguitates, vt an defectus ætatis ſit irregularitas, cùm non ſit perpetuus, & an infirmitas non perpetua poſſit inducere irregularitatem, & ſimilia, quæ non ſunt in definitione inculcanda. Tum præterea quia illa particula neceſſaria non eſt ad prædictã difficultatem ſoluendam vt oſtendam. Tum denique quia per illam non omnino ſatisfit difficultati poſitæ, quia poteſt dari ſuſpenſio perpetua, quæ per illam particulam non excluditur. Idémque argu-

B mentum eſt de depoſitione verbali à iure lata, quia eſt impedimentum canonicum, & perpetuum vſum ordinum auferens. Dico autem à iure lata, quia illa quæ fertur ab homine, per hoc ſatis diſtinguitur ab irregularitate, quæ vt infrà dicam, non fertur ab homine. Vnde cum dicitur eſſe impedimentum canonicum, poteſt cum hoc rigore intelligi, id eſt iure canonico ipſo facto impoſitum. Hoc autem commune eſt depoſitioni ab eodem iure, eodem modo impoſita.

Reſpondent verò aliqui, concedendo ſuſpenſionem perpetuam & depoſitionem verbalem abſolutam non diſtingui ab irregularitate & ita in iure ſæpe ferri irregularitatem per verbũ depoſitionis, ſeu *9. Aliquorũ euaſio.*

C *deponatur*, ſed de comparatione depoſitionis cum ſuſpenſione perpetua ſatis in ſuperioribus diximus. Quod verò ad irregularitatem attinet, difficilis eſt, illa reſponſio. Primo quia in iure (iuxta communem interpretationem) hæ pœnæ, ſicut diuerſa habent nomina; ita diſtinctæ cenſentur, & variis delictis, vel cauſis accommodantur. Vt enim dicitur in L. *Si idē*, C. de Codicillis, ſi idem codicilli, quod inſtrumenta poſſent, cur his inſtrumentis diuerſum vocabulum mandatur: ita nos in præſenti argumentari poſſumus. Secundò, quia ſola diuerſitas, quod imponatur à iure, vel ab homine non variat rationem pœnæ, aut Eccleſiaſtici impedimenti, vt exemplis cõſtat in excommunicatione maiori à iure, vel ab homine la- *Eluditur.* *L. Si idem C. de Codicillis.*

D ta, & ſimilibus. Ratione ité patet, quia homo vel ius ſunt cauſæ extrinſecæ efficientes, quæ non variant per ſe effectus, ſi in aliis omnibus conueniunt. Præſertim quia homo ſeu iudex eſt quædã animata lex; quæ eandem ſuſpenſionem, vel depoſitionem imponit, quam lex ipſa ſolet imponere: ſi ergo illamet pœna à iure poſita, eſt irregularitas, cur non etiam ab homine impoſita. Tertiò, quia in multis aliis differunt. Nam omnis ſuſpenſio & depoſitio ſemper eſt pœna, & ſub hac ratione tantùm imponitur: irregularitas autem ſæpe non eſt pœna, vt omnes fatentur, & nunquam eſt tantum pœna, imò neque vnquam fortaſſe ſub ea ratione primariò imponitur, ſed tantùm acceſſoriè & minùs principaliter, vt in-

E frà oſtendemus. Deinde omnis ſuſpenſio etiam perpetua, eſt propria clericorum, vt ſuprà oſtenſum eſt, irregularitas autem de ſe complectitur laicos, imò accidentarium illi eſt, quòd perſona, cui aduenit, ordines habeat. Præterea inter ſuſpenſionem perpetuam à iure, & irregularitatem eſt alia differentia manifeſta, quòd irregularis celebrans non contrahit aliam irregularitatem, vt infrà dicam: ſuſpenſus autem celebrando efficitur irregularis, vt ſuprà dictũ eſt. Vnde Sixtus V. in Motu proprio contra malè promotos, cùm in eos perpetuã ſuſpenſionem tuliſſet, ſubiungit, eos ſic celebrantes fieri irregulares: in quo non inducit nouum ius, ſed ſupponit antiquum, vt ex verborũ tenore ſatis conſtat. Quin etiã Pius II. ſimilem ſuſpenſionem tulerat in quoſdam

malè promotos, & qui illam contrahebant, & ita miniſtrabant ex officio, fiebant irregulares, vt ibidem dicitur, & tradit Nauarr. in Summa cap. 25. num. 70. & Villadiego tract. de Irregularitate. Hæc ergo omnia ſatis indicant eſſe aliquam differentiam moralem inter hæc duo, etiamſi præciſè cõſiderentur vt ipſo iure lata: ergo, ſi definitio poſita cum particula *perpetuum*, adhuc cõmunis eſt ſuſpenſioni perpetuæ, & depoſitioni iure latis, conueniens non eſt, nec ſufficiens.

11 *Vera dubij reſolutio.* Reſpondeo igitur, irregularitatem ſufficienter diſtingui à ſuſpenſione ſeu depoſitione per illam particulam, *directè ac primariò impediens acceptionem ordinum.* Quod vt declarem, aduerto ſuſpenſionem (in tota eius latitudine acceptam) in hoc per ſe differre ab irregularitate, quod ſuſpenſio ſolùm reſpicit actus, eorúmque vſus prohibet: irregularitas verò, quantum eſt ex ſe, ipſam capacitatem ordinum aufert, & conſtituit hominem extra ordinem eorũ, qui ad clericatum aſſumi poſſunt. Ita enim (vt hoc obiter dicamus) accipienda eſt illa particula, *ordinum Eccleſiaſticorum*, vt includit non ſolum ſacramentales ordines, ſed etiam primam tonſuram, quã nunquam impedire poteſt ſuſpenſio, quia cùm ſuſpenſio ſolis clericis poſſit imponi, neceſſariò ſupponit primam tonſuram: irregularitas verò illam impedit, atque adeò totum, clericalem ſtatum, ſic ergo per illam particulam excluditur omnis ſuſpenſio. Circa depoſitionem verò ſtrictè ſumptam, ſeu degradationem aduertẽdum eſt, in moralibus longè aliud eſſe non admittere perſonam ad aliquem gradum, & eiicere illum à tali gradu poſtquam admiſſus eſt, quod moraliter contumelioſius eſt, maiorémque pœnam indicat, iuxta commune prouerbium, *Turpiùs eiicitur, quàm non admittitur hoſpes*, quod etiam allegauit Pontifex in cap. *Quemadmodum*, de Iureiurando. Vnde, ſicut Theologi dicunt, hominem lapſum differre ab homine in puris naturalibus ſicut nudatum à nudo, ideóque carentiam originalis iuſtitiæ habere in homine lapſo maiorem rationem priuationis, & mali. Ita concipiendam cenſeo, ſeruata proportione, differentiam inter irregularitatem, & depoſitionem quamcunque: nam irregularitas impedit acceptionem ordinum; depoſitio verò priuat (eo modo quo iure humano fieri poteſt) ordinibus iam acceptis, ita vt non vſum tantùm ſuſpendat, ſed ipſam etiam potentiam quodammodò tollere videatur, vt ſuprà in priori diſputatione declaratum eſt. Rectè ergo per illam particulam excluditur etiam ab hac definitione; depoſitio, quia nõ priuat acceptione ordinum, ſed priuat, quantũ poteſt, ordinibus acceptis, quod formaliter ac moraliter diuerſum eſt.

12. *Alia difficultas.* Sed tunc oritur alia difficultas, nam hoc modo explicata definito non cõuenit omni irregularitati, vt patet de illa, quam ſacerdos, v.g. incurrit: nam illa non impedit acceptionem ordinum, quia iam ille homo non eſt capax ordinum, à quorum acceptione impediatur: ergo illi irregularitati non conuenit hæc definitio. Propter hoc communiter poni ſolet ſub diſiunctione in hac definitione, *impediens acceptionem ordinum vel vſum acceptorum*, vt poſſit definitio dictæ irregularitati conuenire ratione poſterioris membri. Sed difficile tunc eſt explicare, quomodò eadem definitio ratione eiuſdem membri non conueniat ſuſpentioni perpetuæ à iure latæ. Vt omittam differentiam per diſiunctionem datam, non rectè explicare vnam communem rationem irregularitatis, ſed plures ſpecies eius, quia illa duo membra per ſe ſumpta formaliter diuerſa ſunt, & pœnas, ſeu impedimenta canonica formaliter di-

A uerſa conſtituere poſſunt. Propter hanc ergo cauſam illam diſiunctionem omiſi, & addidi in definitione illam particulam, *de ſe*: nam omnis irregularitas vi ſua: & quantum in ſe eſt, impedit directè & primariò acceptionem ordinum: quod autem in aliqua perſona cum effectu non impediat, quia ipſa iam eſt incapax acceptione ordinum, eſt per accidens, & non variat rationem & naturam irregularitatis. Poteſtque hic iuuare regula Dialecticorum, *Verba in definitionibus non dicere actum, ſed aptitudinem*, iuxta quam poſſet in eodem ſenſu explicari communis definitio etiam nõ addita illa particula, *de ſe*: tamen ad maiorem explicationem non nocet. Rurſus verò addidi illas duas particulas, *Primariò & conſequenter*, vt ſignificarem non æquè primò reſpicere B vtrumq; effectum, quod etiam rectè probatur difficultate & obiectionibus factis. Proprium ergo quaſi obiectum irregularitatis, ſeu habitus, quo priuat, eſt acceptio ordinis: ſeu ordo vt accipiendus: & hoc eſt quod primariò facit, ſi ſubiectum eſt capax, conſequenter verò impedit vſum ordinum, quia qui prohibetur ordines accipere, multò magis prohibetur eis vti. Vnde, quando ſuperuenit poſt ordinem iam acceptum, quia acceptionem impedire non poteſt, impedit vſum ordinis accepti, non quidem, quia ad hoc per ſe primò inſtituta ſit, ſicut ſuſpenſio; ſed quia conſequenter ſaltem habet hanc vim, qua exequitur vbi poteſt, etiamſi circa primarium effectum C quodammodo impediatur. Sicut in matrimonio affinitas in primo & ſecundo gradu per fornicationem contractam formaliter ac per ſe eſt impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, & conſequenter impediens vſum eius: ſi autem ſuperueniat poſt matrimonium contractum, quia illud dirimere non poteſt, impedit vſum eius. Nec verò diligens hæc inquiſitio, & diſtinctio inter irregularitatẽ & ſuſpenſionem fruſtrà eſt, aut tantùm ſpeculatiua, ſed multũ ad mores refert, an ille effectus ſit ab irregularitate, vel à ſuſpẽſione, tum ad intelligendum à quo poſſit tale impedimentum tolli, tum etiam ad alios effectus morales, vel cenſuras, quæ inde poſſint ſequi, vel non ſequi exercendo ordines cum tali D impedimento. *Erodatur*

Per hæc ergo ſatis eſt explicata eſſentia irregularitatis. Solũ ſupereſt aduertendũ, cum dicimus, irregularitatẽ impedire acceptionem ordinum, id poſſe intelligi aut diſtributiuè, id eſt, omnium ordinum, aut indefinitè ſeu abſtractè, ſcilicet, ordinũ ſiue omnium, ſiue pluriũ: ſiue vnius tantum. Et quamuis poſſit priori modo accipi, definiendo irregularitatem quæ per antonomaſiam, ſimpliciter talis eſt: tamen vt ſeruata proportione omnis irregularitas comprehendatur, poſteriori modo intelligi poteſt, explicabitur autem meliùs in ſect. 2. & 3. Tunc autẽ neceſſe eſt poſteriorem particulam cum proportione accipere: nam ſi irregularitas priuat ſuſceptione omniũ E ordinum, priuat etiam omniũ vſu, ſi verò ſolùm priuat acceptione vnius ordinis, etiã priuabit vſu eius, non verò aliorum, ſi accepti iam ſint. Atq; hoc modo intellecta definitio nullam (vt opinor) pati poteſt exceptionem, aut difficultatem. 13

SECTIO II.

Quos effectus habeat irregularitas.

EX hac quæſtione pendet intelligentia ferè omnium, quæ de definitione diximus. Nam cum detur per habitudinem ad hos effectus, ſine illis non poteſt exactè intelligi. Primarius ergo effectus irregularitatis eſt impedire accep- 1 *Primarius effectus irregularitatis quis.* *1. Aſſertio.*

acceptionem ordinum. Ita enim explicant verba canonum, quibus irregularitas fertur, aut declaratur, qualia, *Non aſpiret ad ordines*, cap. *Curandum*, diſt. 34. ſeu *Adminiſterium Eccleſiaſticum admitti non poteſt*, cap. *Si cuius vxorem*, diſt. 34. Quærendum ſtatim occurit, quale & quantum ſit hoc impedimentum. *Ordo ſuſceptus ab irregulari tenet.* Reſpondeo, non eſſe tale vt irritet ordinem ſuſceptum: nam ſi quis irregularis ordinetur, dummodò cætera neceſſaria concurrant, verè ordinatus manet. Quod docent omnes; eſtque per ſe ſatis conſtans ex dictis de Cenſuris: nam Eccleſia non poteſt impedire valorem ſacramenti, ſi ad illud adhibentur omnia quæ Chriſtus inſtituit, hîc autem per irregularitatem nihil tollitur neceſſarium ad valorem ſacramenti, quia neque ab ordinante tollitur poteſtas, neque à ſuſcipiente capacitas, & alioqui poſ- *Reſpõdetur obiectioni.* ſunt materia, & forma applicari. Dices, poterit Eccleſia inhabilitare perſonam ad ordinem, ſicut inhabilitat ad matrimonium, idem ergo videtur facere per irregularitatem. Reſpondeo, non poſſe inhabilitare perſonam, neque quoad hoc eſſe eandem rationem, quæ eſt in matrimonio: nam in matrimonio ſupponitur ratio contractus, qui naturalis eſt, & effectiuè fieri debet per voluntates humanas, quarum efficacitatẽ impedire poteſt ſuperior poteſtas, ne validum & ratum contactum facere poſſint: & hoc modo poteſt conſequenter inhabilitare perſonas ad tale ſacramentum. Ordo verò, licèt requirat intentionem in ſuſcipiente adulto, non tamen ab ipſo fit, neque ſupponit contractum aliquem naturalem, ſed eſt ex ſola inſtitutione diuina, ideóque non poteſt Eccleſia inhabilem reddere perſonam ad hoc ſacramentum, quam Chriſtus inhabilem *Replica enodatur.* non fecit. Irregularitas ergo non eſt impedimentum inhabilitans, aut irritans, ſed prohibens. Dices, ſaltem prima tonſura, cùm ſit ex inſtitutione Eccleſiæ, ex eiuſdem authoritate poterit eſſe irrita ab irregulari ſuſcepta. Reſpondeo, concedendo id fieri potuiſſe ab Eccleſia. Non conſtat autem id factum eſſe, quia Eccleſia non aliter prohibuit irregulari ſuſceptionem primæ tonſuræ, quàm ſubſequentium ordinum: vnde, ſicut alius ordo ſuſceptus ab irregulari non iteratur, ita nec prima tonſura.

2 *Irregularis ſuſcipiens ordines grauiter peccat. Aſſertio ſecunda.*

Secundò dicendum eſt, grauiter peccare irregularem ſuſcipiendo quemcunque ordinem, à cuius ſuſceptione per irregularitatem remouetur. Probatur, quia agit contra Eccleſiæ præceptum in re ſacra, & valde graui. Quapropter peccatum hoc non ſolùm mortale eſt in ſuſceptione ſacri ordinis, ſed etiam cuiuſlibet minoris, quia omnes ſunt res valdè ſacræ, & verum ſacramentum: & ideò cuiuſlibet ordinis ſuſceptio eſt ſufficiens materia peccati mortalis in perſona irregulari. Nam in excõmunicato, etiã ſola minori excommunicatione, eſſet ſufficiens materia peccati mortalis, quia eſt ſeparatus à ſuſceptione omnium ſacramentorum: ergo à fortiori idem erit in irregulari, cuius prohibitio grauior eſt, & formalior, vt ita dicam. Imò addo vlteriùs, ſolius primæ tonſuræ ſuſceptionem eſſe peccatum mortale in perſona irregulari: nam licèt illa non ſit ſacramentum, nihilominùs eſt res valde grauis quatenus eſt prima diſpoſitio ad ordines, quæ iam conſtituit hominem in ſtatu clericali, à quo per irregularitatem ſeparatus eſt, & reddit illum capacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ omnia ſunt magni momenti. Vnde Epiſcopus ſimpliciter ſuſpenſus à collatione omnium ordinum mortaliter peccat dando primam tonſuram: ergo & irregularis illam recipiens. Hæc autem intelligenda ſunt per ſe, nam ex accidenti poteſt homo excuſari ab hac culpa circa quod videnda ſunt, quæ de cenſuris in communi diximus, & ad irregularitatem applicanda: nam eadem ratione & proportione in ea locum habent.

3 *An propter hoc peccatũ incurratur aliqua pœna ipſo iure.*

Supereſt verò difficultas, an propter hoc peccatum aliqua pœna ipſo iure incurratur, vel irregularitas. Videtur enim incurri, nam excommunicatus, vel ſuſpenſus miniſtrans ſacramentum ex officio, fit irregularis: ergo multò magis irregularis ſuſcipiens ordines fiet irregularis, quia non eſt minor prohibitio hominis irregularis, quàm ſuſpenſi. Neque enim impediet prior irregularitas ſecundam, quia excommunicatus poteſt nouam excommunicationem cõtrahere, & irregularis vno titulo, v. g. quia illegitimus, poteſt nouam homicidij, vel Bigamiæ irregularitatem contrahere: ergo ſimiliter in præſenti poteſt propter nouam ordinationem nouam irregularitatem incurrere. Nihilominùs dicendum eſt non incurri, non quia imponi non potuerit, quod ſolùm probat ratio facta, ſed quia nullo iure lata legitur, & irregularitas non eſt, niſi ſit in iure expreſſa, ca. *Is cui*, de ſent. excomm. An verò ſuſpenſio propter hoc crimen incurratur præter intrinſecum impedimentum, quod ipſamet irregularitas ſecum affert, etiam in ordine iam ſuſcepto, ſuprà tractatum eſt.

4 *Peccare grauiter irregularẽ in ordine ex officio miniſtrantem. Aſſert 3. Innoc. Cardin. Syluest. Nauarr. Couarr. Villad. Burgas.*

Tertiò cum eadem proportione dicendum eſt peccare grauiter irregularem miniſtrando in ordine ex officio. Eſt communis ſententia cum Innocentio c. *Si celebrat*, de cleric. excomm. miniſt. nume. 3. Cardinal. Clement. vnica de Homicidio, Syluest. *Ordo*, 2. quæſt. 2. & verb. *Irregularitas*, Nauarr. cap. 27. num. 194. Couar. 1. part. §. 1. numer. 3. Villadiego, cap. 3. nu. 14. Burgas in principio. Sumitúrque ex ca. vlt. de Temp. ordin. & cap. *Inquiſitionis*, 1. de Accuſationibus. Ratio etiam eſt clara ex definitione irregularitatis, prohibet enim vſum ordinis, licèt ſecundario: quæ prohibitio grauis eſt, & in materia graui, ergo ex genere ſuo peccatum graue eſt illam violare. Intelligitur autem hoc cum proportione: nam ſi irregularitas ſit abſoluta ſeu totalis, prohibitio extenditur ad vſum omnium ordinum: ſi verò tantùm ſit ex parte, prohibebit tantum illum actum, cui ponit impedimentum, vt explicabitur ſect. ſequenti.

5 *Sylueſtri dictũ expenditur.*

Addit etiam Syluester, ad hoc nihil referre quod irregularitas præceſſerit, vel ſequatur ordinationem; quod verum eſt, formaliter loquendo. Et ſecundum quidem per ſe patet. Primum verò ſumitur ex cap. *Niſi cum pridem* §. *Perſonæ*, de Renunciat. ibi. *Cùm eo poterit non minus vtiliter, quàm laudabiliter diſpenſari*. *Cap. Niſi, cũ pridem, Renũciat.* Quæ verba ſupponunt diſpenſationem eſſe neceſſariam ad miniſtrandum in ordine ſic ſuſcepto. Ratio etiam eſt clara, quia ordinatio indebita non abſtulit vim præexiſtenti irregularitati. Nec obſtat quod in eodem textu dicitur, illum irregularem ante diſpenſationem; *laudabiliter, & regulariter miniſtraſſe*: nam vel referenda ſunt ad alia miniſteria epiſcopalia, quæ non includunt actum ordinis: vnde Gloſſa exponit, id eſt, vtiliter, vel intelligitur in foro hominum, non Dei: quia, vt, ibi dicitur, culpa, & cauſa latebat, & in reliquis optimè ſe gerebat in munere ſuo. Vnde etiam poterat interuenire excuſatio culpæ coram Deo, ratione ſcandali, aut infamiæ grauis vitandæ. Nam quoad hanc & ſimiles excuſationes, eadem ratio eſt de irregularitate, quæ de cenſuris. Dixi autem *Formaliter loquendo*, quia interdum idem defectus, ſi antecedat ordinationem, inducit irregularitatem ſimpliciter: ſi verò ſuperueniat, tantum ſecundum quid, vt dicam ſect. ſequ. quod aliunde prouenit, & ad rem præſentem materiale eſt.

6. *Irregularis miniſtrans quam pœnam incurrat.* Sed quid de pœna ipſo iure impoſita propter hanc culpam? Reſpondeo nullam cenſuram inueniri propter hoc latam, vt conſtat ex ſuprà tractatis de cenſuris, & ita authores hoc potiùs ſupponunt, quàm diſputant. Diſputant autem de irregularitate. Idem tamen dicendum eſt, ex ſententia omnium: quia nullibi etiam inuenitur in iure expreſſa: quia iura ſolùm loquuntur de miniſtrante ligato cenſura, quæ non poſſunt extendi ad irregularitatem niſi cum illa aliqua cenſura, vel propria ſuſpenſio coniuncta ſit. Cur autem iura non ita puniant hoc delictum, ſicut violationem cenſuræ per ſimile miniſterium, in eis non declaratur. Fortaſsè iudicarunt ſatis eſſe talem clericum contemnentem cenſuram illo modo dignum eſſe vt per irregularitatem à clero exterminetur: qui iam verò irregularis eſt, ſatis excluſus à iure reputatur: & ideò ſi adhuc ſe immiſceat, coactio iudicis potiùs quàm noua pœna iuris poſtulatur.

7. *Corol. vlt.* Addimus vltimò in hoc puncto, hæc procedere in omni irregularitate: ſiue contracta ſit propter delictum ſiue non, vt apertè ſentit Nauarrus. Vnde obiter licet colligere, quàm ſit falſa ſententia, quæ affirmat irregularitatem, quæ eſt pœna delicti, eſſe propriam cenſuram, quia aliàs celebrans cum tali irregularitate nouam irregularitatem contraheret, & quoties celebraret, nouas multiplicaret irregularitates: quod abſurdum eſt, & contra omnium ſententiam, & contra ſtilum obtinendi diſpenſationem à tali irregularitate. Solùm enim diſpenſari ſolet in ipſa irregularitate primò contracta, & per hoc cenſetur perſona manere ſufficienter expedita, ſiue cum priori irregularitate celebrauerit, ſiue non, quod tamen non ita eſſet, ſi per celebrationem noua irregularitas contraheretur. Suprà enim diximus, eum, qui pluribus excommunicationibus propter plures actus ligatus eſt, non liberari ſimpliciter à vinculo excommunicationis, explicando vnam, & cauſam eius, eiúſque abſolutionem obtinendo, quia poteſt vna excommunicatio ſine alia tolli, atque ita tunc fit. Sic igitur ſeruata proportione in irregularitate contingit, vt latiùs infrà in propriis locis dicemus.

Irregularitatem non prohibere quemcunque actum ſacrum, Aſſertio 4.

8. QVartò dicendum eſt, per irregularitatem non prohibetur actus, quantumuis ſacer, qui per laicum exerceri poteſt, & provt ab eo fieri poteſt. Hæc aſſertio colligitur ex eiſdem authoribus, omnes enim cùm irregularitatem definiunt, ſolùm dicunt per illam prohiberi actus ordinum: actus autem, qui à laicis fieri poſſunt, non ſunt actus ordinum vt per ſe conſtat: ergo illi non prohibentur ex vi irregularitatis. Prætereà ex definitione noſtra id euidentiùs ſequitur nam irregularitas per ſe primò priuat ipſis ordinibus vt accipiendis, actibus verò ſolùm conſequenter: ergo ſolùm prohibet actus ſacros, quatenus ab ordinibus oriri poſſunt, & debent: ergo nullum actum prohibet, qui per laicum exerceri poſſit. Denique nullum eſt ius, ex quo talis prohibitio colligi poſſit.

9. *Non eſſe prohibitū, irregulari recipere ſacramenta. Corol. 1.* Atque hinc ſequitur, non eſſe prohibitum homini irregulari recipere quæcumque ſacramenta (Ordinem excipio, de quo iam dictum eſt) quæ illorum adminiſtrationem ſeu effectionem ex officio non requirat. Quod ideo addo, quia ſacerdos irregularis ſeparatus eſt à communione ſub vtraque ſpecie, ſeu ſacerdotali propria, non quia illi prohibita ſit Euchariſtiæ perceptio, ſed quia non poteſt illo modo

A Euchariſtiam recipere niſi offerendo, & ſacrificando, à quo miniſterio remotus eſt. Vnde ſicut ſacerdos ligatus excommunicatione minori, quæ non ſeparat ab actiua, ſed à paſſiua tantùm participatione ſacramentorum, nihilominùs peccat celebrando, vt dicitur in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excommun. miniſtrat. quia actio illa adiunctam habet ſacramenti receptionem; ita è contrario irregularitas ex ſe ſolùm ſeparat ab actiua adminiſtratione ſacramenti, conſequenter verò ſeparat ab illa receptione, quæ neceſſariò actiuum miniſterium ex officio ſupponit. Quin potiùs cenſeo, non poſſe irregularem ſe ipſum communicare, etiam ex præconſecratis ab alio ſacerdote: quia illa diſpenſatio actiua Euchariſtiæ etiam

B eſt proprium miniſteriū ſacerdotis ex officio, quod non poteſt vſurpare irregularis reſpectu aliorum: neque reſpectu ſui ipſius: eſt enim eadem ratio. Quæ ſunt intelligenda iuxta declarationem poſitam aſſertione præcedenti, ſcilicet ſeruata proportione ad modum irregularitatis, & ſecluſa excuſatione accidentaria, vt ſcandali, &c.

Dubitarunt autem aliqui circa hanc aſſertionem de ſuſceptione ſacramenti pœnitentiæ, vt quidam putarunt, non licere irregulari, vt refert. Cardin. in Clem. *Dudum*, de Sepult. propter Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuileg. §. *Obſeruent*, vbi ſignificatur, neminem poſſe à peccato abſoluere, cui eſt annexa irregularitas, niſi etiam poſſit irregularitatem tollere: 10 *An irregularis ſacramentum Pœnitentiæ recipere queat.* Cardin.

C *Nam inconueniens exiſtimamus* (dicitur ibi) *vt à peccato abſoluat qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam, peccati ſequelam, mouere non poteſt*, ex quo inferebant, etiam peccatorem irregularem non poſſe abſolui à peccato; niſi etiam irregularitas ab eo tollatur. Nihilominùs certum eſt, poſſe aliquem abſolui à peccatis, irregularitate manente. Quæ eſt cōmunis ſententia in 4. diſt. 25. & Canoniſtarum in cap vltimo de Tempor. ordinat. ex quo textu id etiam colligit Innocent. in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Perſonæ*, de Renunciat. numer. 8. & ibidem Immola numer. 15. & 16. Idem ſupponit Caietan. verb. *Irregularitas*, vbi alij Summiſtæ, & Nauarrus dict. cap. 27. numer. 191. citans Cardinalem in dict. Clem. *Dudum*, §. *Ac deinde*, quæſt. 8. de Sepultutis. *Vera ſententia.* Innoc. Immol. Caiet. Nauar. Cardin.

D Et ratio eſt, quia irregularitas non excludit à participatione paſſiua ſacramentorum, quæ laicis ſunt communia huiuſmodi autem eſt abſolutio à peccatis. Vnde obiter intelligitur, peccatum habens adiunctā irregularitatem non propterea eſſe reſeruatū illi ſoli, qui habet poteſtatem diſpēſandi in irregularitate: quia cùm poſſit tolli manente irregularitate, abſolutio illius non habet connexionem cum diſpēſatione irregularitatis: & ideo ex hoc titulo non ſequitur reſeruatio, neq; ex alio iure, quod illam conſtituat, nullum enim extat. Quapropter ad fundamētum contrariæ ſententiæ negatur aſſumptum, nam ſæpe poteſt abſoluere à peccato, qui non poteſt tollere irregularitatem qua punitur, vt iidem authores citati docent, & Couar. in c. *Alma*, 1. p. §. 6. nu. 6. vbi ab Extrau. *Inter cunctas*, reſpondet intelligendam eſſe de abſolutione ab irregularitate, non à culpa. Sed difficile eſt expoſitionem textui accommodare: quia expreſsè illa duo diſtinguit, *peccati abſolutionem, & remotionem irregularitatis*, & inconueniens reputat vnum concedi illi, cui alterum negatur. Videtur ergo ibi Pontifex noluiſſe concedere priuilegium abſoluendi ab huiuſmodi peccatis habentibus annexam irregularitatem his religioſis, de quibus ibi loquebatur. Verumtamen, neque inde ſequitur, irregularitatem ex ſe impedire abſolutionem à peccato, neque etiam in vniuerſum, neminem poſſe abſoluere à peccato, qui non poſſit diſpenſare in irregulari- *Deſtruitur fundamentum contrariæ ſententiæ* Couar.

gularitate, ſed ad ſummum id ſequitur de religioſis Prædicatoribus,& Minoribus,& quoad illos eſt iam illa Extrauagans reuocata, de qua plura diximus ſuprà in materia de Pœnitentia, agendo de caſibus reſeruatis.

11. *Corollariũ ſecundum.* Secundò ſequitur ex dicta aſſertione, nullum ſacrum miniſterium etiam actiuum, quatenus per laicos exerceri poteſt, prohiberi clericis irregularibus; huiuſmodi eſt baptiſmus ſine ſolemnitate in neceſſitate datus,quod ſecus eſt de ſolẽni vt latè Couarr. dict. Clem. p.1.§.1. & cæteri omnes.Item actus omnes qui cum ſolemnitate facti pertinent ad ordines minores, ſine illa verò fiunt à laicis, & ſimiles, de quibus Nicol.Plou.num.31.reg.46.& ſuprà tractando de ſuſpenſione ſigillatim & fusè dictum eſt, nam quoad hoc eſt eadem ratio vtriuſque impedimenti. Conueniunt enim quoad hoc in materia prohibita irregularitas, & ſuſpenſio ab ordine, licèt in modo differant. Atque in hoc ordine poteſt poni priuata recitatio diuini officij, nam hæc de ſe communis eſt laicis,imo etiam fœminis,ideóque irregularitas non tollit onus dicendi hoc officium, quia hæc impedimenta tollunt honores,& commoda,non verò onera, vt ſupra de cenſuris diximus, cum Gloſſ. in cap. *Presbyterum*,28.diſt.Secus verò eſt de publico, & ſolemni cantu eiuſdem officij, eo modo quo munus illud clericorum eſt proprium, vt in citato loco de ſuſpenſione declarauimus.Denique ob eandem cauſam non prohibetur irregularis quominùs priuatim miniſtret ſacerdoti ad altare,quia hoc etiam non eſt miniſterium ordinis. Vnde à fortiori prohibitus non eſt quominùs rem ſacram audire poſſit. Addo etiam, ſine peccato poſſe præcipere & authoritate ſua efficere, vt alius ſacerdos non irregularis ſibi ſacrum faciat,quia non eſt illud facere,neque eſt actus ordinis,vt per ſe notum eſt,de quo infrà in ſimili redibit ſermo.

Couar. Nic. Plo.

De actibus iuriſdictionis. Aſſertio quinta.

12 *Poteſtatem iuriſdictionis& vſum eius non tolli per irregularitatem.* Villad.

QVintò dicendum eſt, irregularitatem per ſe nõ priuare hominem poteſtate iuriſdictionis, neque impedire vſum eius.Hæc aſſertio communis eſt Iuriſperitorum in c.*Tanta*,de Exceſſib.Prælat.eámq; notat Villad.c.3.n.17.& ſequitur ex dictis. Quia poteſtas iuriſdictionis non tantùm temporalis (quam omittimus vt manifeſtam) ſed etiam Eccleſiaſtica diſtincta eſt à poteſtate ordinis: ſed irregularitas vt ſic ſolum excludit ab ordinatione:ergo per ſe, & vi ſua non tollit poteſtatem iuriſdictionis. Maiorem ſuppono ex dictis in materia de Pœnitentia, de Indulgentiis,& de Cenſuris. Minor probatur ex dictis de eſſentia irregularitatis,&quia omnia decreta,quę de irregularitate loquuntur,ordinis tantùmmentionem faciunt à quo irregularem excludunt,vt partim conſtat ex adductis in 1. & 2. concluſione pluráque afferemus infrà explicando formam ferendi irregularitatem. Conſequentia verò probatur, quia verba pœnalia reſtringenda ſunt ad id tantùm quod ſonãt. Atq; hùc conferre poſſunt omnia,quibus ſuprà probauimus, ex vi ſuſpenſionis ab ordine non auferri poteſtatem iuriſdictionis, nam à paritate rationis in irregularitate procedunt, quæ in hoc conuenit cum prædicta ſuſpenſione, quæ tantùm ſeparat ab ordinum executione.

13. Oritur verò hîc ſpecialis difficultas, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica ſaltẽ ex Eccleſiæ inſtitutione ſupponit aliquem ordinem, vel clericalem ſtatum:irregularitas verò illo priuat quantum poteſt,& ideò videtur auferre iuriſdictionem quaſi ablato fundamento eius, nam eo ipſo videtur hominem reddere

A incapacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. In qua difficultate multa dubia inſinuãturquę expedienda ſunt. Primum eſt, an irregularitas ſubſequens tollat iuriſdictionem priùs habitam. Aliud eſt, an irregularitas antecedens impediat conſequi denuo iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Quæ duæ de beneficiis etiam Eccleſiaſticis tractari ſolent; & quia iuriſdictio ſæpiùs conuenit titulo beneficij,ideo de beneficiis priùs dicemus,& conſequenter de omni alia iuriſdictione.

An per irregularitatem ipſo facto amittatur Eccleſiaſticum beneficium.

B EſT ergo prima difficultas,vtrum propter irregularitatem ipſo facto amittatur Eccleſiaſticum beneficium.Quod dubium ſuprà de ſuſpenſione tractauimus, ſeruata proportione, & retulimus authores affirmantes, per ſuſpenſionem ab officio amitti Eccleſiaſtici beneficij fructus: quia beneficium datur propter officium,iuxta ca.vlt. de Reſcriptis in 6.ergo iuxta illam ſententiam cum proportione dicendum eſt amitti beneficia propter irregularitatẽ: nam ſicut ſe habet ſuſpenſio à beneficio ad ſuſpenſionem ab officio, ita ſe habet priuatio beneficij ad priuationem officij ſeu ordinis, qualis reputatur irregularitas. Imò quamuis id locum non habeat in ſuſpenſione, quæ ex ſe non eſt impedimentum perpetuum (C) ad officium exequendum:id videtur dicendum de irregularitate, quæ perpetuum impedimentum eſt.Quomodò enim poteſt retinere beneficium qui perpetuò factus eſt inhabilis ad officium? Vnde propter hanc cauſam qui deponitur, priuatur beneficiis ipſo facto,quia iam eſt perpetuò deiectus à clero.Sic autem ſe habet irregularis:ergo. Atq; ita ſentire videtur Villa.de Irregul.c.1.nu.22.Indicat etiam Couarr.in Epitome 4.Decretalium,p.2.c. 6. §.8.n.7. re tamen vera non dicit. 14.

Villad. Couar.

15. Dicendum itaque eſt, qui poſt legitimam collationem beneficij irregularitatem contrahit, non priuari ipſo iure beneficio, vel dignitate, quæcunq; illa ſit,ex vi ipſius irregularitatis. Hæc eſt communis (D) ſententia,Innocentij in cap. *Cùm noſtris*, de Conceſſ. Præbendæ ante finem,Gloſſa 1.Panormitani in cap.*Tanta*,de Exceſſib.Prælat.nu.2. & in cap. *Niſi cum pridem*,de Renunciat. num.4. Felini, qui plures alios refert in cap.*Inquiſitionis*,de Accuſationib.num.2. & ſequentib. Idem tenet Nauarr.cap.27.nu.251.Solet hæc ſententia probari,cap.2.de Cler.non ordin. miniſtr. quod parum probat, quia vel ibi non eſt ſermo de Irregulari,ſed de Diacono, qui crimen commiſerat celebrando ſine ordine ſacerdotij, propter quod crimen nulla eſt in iure irregularitas lata: vel ſi admittamus ibi ferri aliquam irregularitatem,non tamen ſimpliciter, ſed ſecundum quid, id eſt, tantùm reſpectu ordinis ſacerdotalis, cuius ſignum eſt, quia apertè ibi ſignificatur, illum non manſiſſe ſuſ(E)penſum à Diaconatu, ſed ſuſpendi præcipitur biennio,vel triennio. Vnde mirum non eſt quod quatenus talis clericus irregularis non manſit, fuerit capax beneficij eò vel maximè quòd ibi non videtur eſſe ſermo de beneficio iam adepto, ſed conferendo magis ex diſpenſatione quadam, quàm ex lege communi vt ſignificant illa verba, *De beneficio autem miſericorditer agatur cum eo,ne ſuſtentatione priuatus, ad ſeculi negotia reuertatur, vt autem ſecurius poſſis ei hanc miſericordiam facere, &c.* Melius ergo probatur ex cap. *Ex literis*, de Exceſſib. Prælat. vbi Epiſcopus, qui propter cooperationem aliquam ad homicidiũ irregularitatem contraxerat monetur Epiſcopatui cedere, aut ſi recuſet, illo priuari præcipitur: ergo

Innoc. Panorm. Felin. Nauar.

non amiſerat Epiſcopatum propter irregularitatem eadem autem ratio eſt de quacumq; alia irregularitate,& de quocumque beneficio. Vnde in cap. *Fraternitati* de Cler. excommun. miniſtr. de his qui excommunicati celebrauerant, & conſequenter irregulares effecti fuerunt,ſolum dicitur priuandos eſſe Eccleſiaſticis beneficiis, non verò eſſe ipſo iure priuatos. Et ſimile habetur in proximo ſequenti cap. §. *Quæſiuiſti*, de illo qui ſimili modo induci ſolet cap. *Clericis*,Ne clerici vel monachi, ibi *Honore priuetur,& loco*:nam verbum *priuetur*,ſententiam expectat. Sed inſpecto originali in Concilio Tolet.II. cap. 6. non ita vrget ille textus, nam ſic habet. *Conceſſi ordinis honore priuatus,& loco*,ſub perpetuò,*damnationis teneatur religionis ergaſtulo*,vbi participium *priuatus*,ſignificare poteſt ſententiam latam maximè quia honor ille refertur ad ordines, & ita priuatio honoris eſt irregularitas ipſa priuatio autem loci erit priuatio beneficij, & vtraqua ſub eodem verbo ponitur quod eſt indifferens ad ſententiam latam,& ferendam,vt alias dixi,ſuperiora tamen iura ſufficiunt.

16. *Concluſionis ratio.* Ratio propria eſt, quia priuatio propriorum bonorum nunquam ipſo iure incurritur propter delictum,niſi id aliquo iure exprimatur: quia lex pœnalis ſemper intelligenda eſt quoad pœnam ferendam per ſententiam, niſi in ipſa lege aliud exprimatur. Sed nulla eſt lex Eccleſiaſtica, quæ ipſo iure priuet beneficiis clericum irregularem, quorum legitimũ titulum & dominium habebat:ergo. Minor probatur, quia nullus afferri poteſt textus, qui aliud probet.Niſi fortaſsè quis inducat cap.*Inquiſitionis*,de Accuſationibus propter illa verba, *Si tale ſit crimen,quod ordinis executionem ſuſcepti aut retentionem beneficij,etiam poſt peractam pœnitentiam impediret*.Ponitur exemplum in homicidio, & ſimonia. Verumtamen illa verba nihil ad rem præſentem faciunt, tum quia poſterior pars illius diſiunctiuæ optimè intelligi poteſt de retentione beneficij obtenti poſt tale crimen commiſſum,vel acquiſito per illud,vt ibidem dicitur de beneficio per ſimoniam obtento: tum etiam, quia ibi ſolùm dicitur tale crimen impedire retentionem beneficij, non verò priuare illo ipſo iure, quod valde diuerſum eſt, vt ſtatim dicam. Igitur neque in illo textu, neque in alio talis pœna ipſo iure lata inuenitur ex vi irregularitatis.Ratio autẽ reddi poteſt,quia irregularitas ſæpe contrahitur ſine culpa: & ideo nõ debuit hæc priuatio adiungi quæ augeret pœnam, cum ad finem irregularitatis non ſit neceſſaria, & aliàs pœna non ſit imponenda ſine culpa.Dices poſſet ſaltem hæc priuatio adiungi irregularitati ex delicto contractæ. *Obiectioni occurritur.* Reſpondeo potuiſſe quidem, non tamen id factum eſſe à Pontificibus, cur autem id non fecerint, non oportet ſolicitè inquirere, cùm hæ ſint pœnæ natura ſua diſtinctæ, & vna non habeat cum alia neceſſariam connexionem, neque etiam neceſſe ſit duas pœnas ſimul pro eodem delicto imponi.Vnde ſic poteſt confici ratio quia irregularitas in quantum irregularitas non habet neceſſariam connexionem cum priuatione beneficij ipſo facto, vt ſufficienter oſtenditur in irregularitate quæ non eſt pœna:Neque etiam irregularitas in quantum pœna,vel talis pœna, ſecum habet coniunctam alteram pœnam,quia vnum delictum ſufficienter poteſt puniri vna pœna:qua ratione ſuprà dicebamus, ſuſpenſionem ab officio non neceſſariò ſecum afferre ſuſpenſionem à beneficio, quia ſunt pœnæ diuerſæ & non connexæ,ergo.

17. *Aliquot exceptiones propoſitiones propoſitæ regulæ.* Ex hac verò ratione colligunt aliqui, exceptiones nonnullas. Interdum enim delictum eſt adeo graue,vt vtraque pœna dignum ſit & tunc interueniente legis auctoritate irregularitas ex tali delicto contra adiunctam habet beneficij priuationem.Primò in peccato hæreſis, vt multi putant ex cap. *Cum ſecundum leges*,de hæreticis lib. 6. Secundò contra vitium ſimoniæ,vt colligi videtur ex ca. *Si quis Epiſcopus*, 1.quæſt.1.Tertio contra homicidium qualificatum, vt eſt aſſaſinum, de quo expreſsè id cauetur in cap. 1. de Homicidio in 6. Item homicidium clerici alicuius Eccleſiæ factum à Patrono, vel alia ſimili perſona,iuxta cap. *In quibuſdam*, de Pœnis ibi, *Et beneficiati beneficium prorſus amittant*:quamquam ibi non additur particula,*ipſo facto* ſicut in præcedenti textu. Sed hi caſus particulares in propriis locis examinãdi ſunt.Nunc duo circa illos dicenda occurrunt.Vnum eſt,etiam in his caſibus(ſi illos admittamus)non fieri exceptionem à regula propoſita: quia etiam tunc priuatio beneficij non eſt effectus irregularitatis, neque ex illa naſcitur,ſed cum illa,vel etiam poſt illam per nouam legem impoſita eſt, vt ſimul incurratur, quod per accidens eſt irregularitati. Vnde, ſi quis diſpenſationem obtineret à tali irregularitate nulla facta beneficiorum mentione, non propterea eſſet liber ab altera pœna, quia, cum ſint diſtinctæ, & per ſe non connexæ,licèt ſimul imponantur, diſpenſatio vnius non extenditur ad alteram. Secundum aduertendnm eſt, etiamſi in illis caſibus admittamus dari iura ipſo facto priuantia beneficiis propter talia delicta,nihilominùs illa non amitti vſque ad ſententiam iudicis, ſaltem declaratoriam de tali delicto, iuxta textum in cap. *Cùm ſecundum leges*, de Hæret. in 6. & doctrinam frequentiùs receptam à Theologis in materia de Legẽ pœnali & à iuriſperitis tum ibi,tum alibi,quamad hoc propoſitum breuiter attigit Felinus in c.*Sciſcitatus*, de Reſcriptis nu. 3.& Couar.in 4.decret.p.2.c.6.§.8.nu.7.circa finem, alios referens. *Felin. Couar.*

Sed quæret aliquis, an teneatur irregularis ſtatim relinquere beneficium ſuum, & quomodo poſſit id facere. Aliqui enim ita ſentiunt, vt Henrich. Boich. in cap. *Quæſitum*, de Temporibus ordinat. & Felin.in cap.*Inquiſitionis*, de Accuſationib. numer.2. vbi ait homicidam non poſſe cum bona conſcientia retinere beneficium, etiam poſt peractam pœnitentiam,citans Ioannem Andream in cap. *miror*, 50. d.& in cap. pen. de Pen. Eandémque ſententiam ſequitur Couarr.ſuprà,ſed limitat, vt ſolùm procedat in beneficio poſtulante miniſterium ſacri ordinis, quod irregularis exercere non poteſt. Fundamentum eorum non ſumitur ex aliquo textu, ſed ſolùm ex ratione ſuperiùs tacta, quòd cùm beneficium detur propter officium non poteſt licitè retinere, qui non poteſt exhibere officium debitum. Dico igitur, ex vi irregularitatis per ſe, & immediatè non oriri obligationem in conſcientia dimittendi beneficium antequam illo quis priuetur per ſententiam iudicis, quia nullum eſt ius, quod hunc effectum irregularitati tribuat. Mediatè verò & quaſi per accidens poterit aliquando hæc obligatio naſci ex illo iuſtitiæ debito, quo quis tenetur exhibere miniſterium accipit ſtipendium, & conſequenter non eſſe obnoxium,& obligatum ad miniſterium, quod exercere non poteſt. 18 *Irregularis an teneatur ſtatim relinquere beneficiũ* *Henrich. Boich. Felin.* *Reſolutio quæſtionis.*

19. Quapropter ad imponendam hanc obligationem multa diſtinguere neceſſe eſt. Primum de qualitate beneficij, & ſeruitij illi annexi: nam interdum eſt adeò ſimplex beneficium, vt ſolùm obliget ad recitandum officium canonicum,vt præſtimoniũ(quod ſit gratia exempli dictum) Aliud ſolùm requirit miniſterium, quod per aliud exerceri poteſt: & in his & ſimilibus nulla eſt ratio obligationis dimittendi illud,cùm poſſit irregularis obligationi beneficij ſatisfacere per ſe,vel per alium: Alia etiam ſunt beneficia

ficia Eccleſiaſtica, quæ perſonalem reſidētiam cum exercitio alicuius operis poſtulant & in his maximè procedit iſta ſententia, ſed limitanda ac declaranda eſt. Quia non tenetur ſtatim irregularis omittere beneficium, ſed poteſt aliquo temporé retinere, vt diſpenſationem irregularitatis obtineat, dummodò in ea procuranda nimium negligens non ſit, & interim ex redditibus beneficij ſufficienter prouideat Eccleſiæ, vt ſaltem per alium ei inſeruiatur, ſi neceſſe ſit: hoc enim ad tempus facere propter cauſam adeo grauem non eſt contra iuſtitiam. Deinde, ſi diſpenſationem obtinere nolit, vel non valeat, poteſt illud renunciare in manu legitimi ſuperioris in forma conſueta. Quæ eſt communis ſententia Iuriſtarum, de qua Panorm. in c. *Niſi*, de Renunc. n. 1. & Felin. in c. *Sciſcitatus*, de Reſcript. n. 2. & 3. & Couar. in Clem. *Si furioſus*, p. 2. §. 3. num. 7. vbi plures alios refert tractans etiam an talis renunciatio valida ſit, etiamſi impetratio præceſſerit: quod ad nos non pertinet. Ratio ergo eſt, quia talis clericus iuſto titulo poſſidet beneficium, & habet liberum vſum eius, nec aliqua lege impeditum, donec condemnetur: ergo poteſt & licitè, & validè ſeruata forma iuris illud renunciare.

[Abb. — Felin. — Couar.]

20 [*Irregularis, an priuetur fructibus beneficij.* Villad.] Vlteriùs verò quæri poteſt, an huiuſmodi irregularis ſit ſaltem priuatus fructibus beneficij. Aliqui enim affirmant; nimirùm omnes illi, qui putant ſuſpenſum ab officio eſſe etiam ſuſpenſum à beneficio, quos ſuprà proprio loco retuli, & de irregularitate tenet Villadiego cap. 3. num. 22. ille autem videtur procedere in ea ſententia, quòd irregularis amittit beneficium ipſo iure. Suppoſito autem contrario fundamento, contraria ſententia ſine dubio eſt vera, per ſe loquendo, & ex vi irregularitatis. Maximè, quia falſum etiam eſt ſuſpenſum ab officio eo ipſo eſſe ſuſpenſum à beneficio, vt ſuprà oſtendi. Vnde fit hanc priuationem fructuum non ſequi quaſi ex natura rei ex irregularitate, ſicut non ſequitur ex ſuſpenſione ab officio, quia ex vi irregularitatis ſolùm ſequitur impedimentum ab executione ordinis in eo, qui iam ordinatus ſupponitur: reliqua verò per accidens ſunt. Neque etiam eſt vlla lex, quæ hanc priuationem fructuum ipſo facto imponat ratione irregularitatis: ſi verò ſit lex, aut ſtatutum, vt non reſidens, aut non ſeruiens non faciat fructus ſuos, ob eam priuabitur fructibus, quod maximè in diſtributionibus quotidianis locum habet, vt in ſimili diximus agentes de ſuſpenſione: non tamen præcisè ob irregularitatem. Præterea irregularis retinet verum titulum & dominium beneficij, & ratione illius tenetur penſum horarum recitare, quod eſt magna pars officij clericalis, vt latiùs Soto lib. 10. de Iuſtitia qu. 5. art. 3. & ſi munus aliud ad tale beneficium pertinet tenetur procurare vt ſaltem per alium id fiat: ergò hoc ſatis eſt vt fructus ſuos poſſit facere, ſtando in iure diuino, & naturali: ergo cum nullo iure humano illis priuetur, illos facit ſuos.

[Sot.]

21. Quod adeò verum cenſeo, vt licèt poſteà per ſententiam iudicis beneficio priuetur, non poſſit fructibus priuari, quos vſque ad illud tempus legitimè percepit. Quod rectè docuit Calderinus in Clem. *Conſtitutionem*. §. *Cæterum*, de Elect. circa finem, & alij quos ſuprà Couarr. refert. Qui addunt, hoc intelligendum eſſe, quando is, qui tale beneficium habet, debitum miniſterium, vel officium in illo exhibuit. Hinc verò ſumpſit occaſionem Couarr. recedendi ab hac ſententia quoad irregulares, eámque limitat, vt tantum locum habeat in aliis delictis, quæ merentur pœnam priuationis beneficij, non tamen habent irregularitatem annexam. Ratio eius eſt, quia, ſi nó exhibuit debitum miniſterium hoc ipſo debet perdere fructus, ſi verò miniſterium exhibuit, per hoc ipſum eſt dignus maiori pœna, ideóque non ſunt fructus ei concedendi. Verumtamen citati authores expreſsè loquuntur etiam de irregulari, vt patet ex Felino, in c. *De quarta*, de Præſcrip. num. 33. Nec ratio facta vrget: primò quidem, quia poteſt canonicum officium per ſe recitare, vt diximus, & reliquæ parti muneris poteſt per alium ſatisfacere: quod ſi in aliquo negligens fuerit, non ſtatim mereatur priuationem fructuum, ſed poterit alia pœna puniri. An verò in conſcientia teneatur aliquam partem fructuum reſtituere propter huiuſmodi negligentiam, nihil ad præſens refert, nam in hoc eadem eſt ratio de quolibet beneficiato non irregulari. Deinde addo, quòd licèt irregularis per ſe ipſum exercuerit miniſteria à quibus per irregularitatem remotus erat, non propterea priuandus eſt fructibus beneficij, quia licèt in eo augeat culpam, & ſit dignus maiori pœna, nullum tamen eſt ius in quo pro illo crimine talis peculiaris pœna imponatur.

[Calderin. — Couar. — Felinus.]

22 [*Dubitat.*] Maiorem dubitationem habet, an ſaltem in illis ſpecialibus delictis, quæ ſimul cum irregularitate habent annexam priuationem beneficij ipſo facto, priuetur quis fructibus beneficiorum à die commiſſi delicti, vel ſaltem poſt ſententiam declaratoriam criminis. Sed hoc nunc ad nos non ſpectat; & ideò breuiter dico, tunc licitè percipi fructus vſque ad ſententiam declaratoriam, quia licitè retinetur beneficium vſque ad illud tempus. Vt autem ait Felin. ſuprà citans Speculat. & Cardinal. hæc eſt optima illatio. Licitè retinetur beneficium, ergo licitè percipiuntur fructus (ſcilicet ſuppoſitis conditionibus neceſſariis, vt recitatione officij, &c. Addo etiam huiuſmodi fructus non poſſe auferri ante ſentētiam ſubſecutam, arg. cap. *Cùm ſecundum leges*. At verò poſt ſententiam probabile eſt poſſe priuari non tantùm beneficio, ſed etiam omnibus fructibus eius, nam licèt tales fructus licitè poſſideantur vſque ad ſententiam, tamen per illam auferuntur, & quoad hunc effectum retrotrahitur ſententia vſque ad diem criminis, vt Couarr. ſuprà notauit, & ex materia de Hæreſi conſtat, iuxta d. c. *Cùm ſecundum leges*. Hæc verò multis indigent limitationibus, & declarationibus, quæ ad præſentem locum ſpectant.

23 [*Corolla. 1.*] Ex reſolutione facta colligimus primò, per irregularitatem ſeu ex vi illius non priuari quempiam adminiſtratione beneficij ſui, quominùs etiam per ſe ipſum illam exercere poſſit in his omnibus, quæ ordinis exercitium non includunt. Patet, quia huiuſmodi irregularis retinet beneficium, ergo vſum eius in his omnibus, quæ contra irregularitatem directè non ſunt, huiuſmodi autem eſt dicta adminiſtratio, vt conſtat ex definitione irregularitatis. Item ſuſpēſus ab ordine non eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione beneficij vel officij ſui, vt ſuprà tactum eſt: ſed irregularitas quantum ad hanc priuationem functionum in re nihil aliud includit niſi ſuſpenſionem ab ordine: ergo. Poteſt ergo huiuſmodi beneficiatus œconomum, v. g. conſtituere, contractus facere, & ſimilia, quæ valida erunt, non obſtante irregularitate, quia ſunt facta cum ſufficienti poteſtate, & nullo iure ſunt impedita.

24 [*Corolla. 2. Irregularitate non tolli iuriſdictionem fori cōtentioſi.*] Secundò colligo ex dictis, omnem iuriſdictionem fori contentioſi conuenientem alicui ratione talis beneficij, atque etiam vſum eius retineri non obſtante irregularitate, & conſequenter omnes actus talis iuriſdictionis factos ab huiuſmodi irregulari validos eſſe, vt ſunt excommunicatio, abſolutio ab illa, & ſimiles. Probatur, quia irregularitas per ſe non priuat iuriſdictione, aut vſu eius, vt ſuprà oſtenſum eſt, neque etiam priuat beneficio, vt hîc dixi-

diximus: ergo, ſi beneficium tale eſt, vt ratione illius competat iuriſdictio, illa manet non obſtante irregularitate. Neque obſtat ſi quis obiiciat, quòd hæc iuriſdictio poſtulat ordinem aliquem, ſeu ſtatum clericalem, quem videtur remouere irregularitas. Reſpondetur enim in irregulari verum ordinem manere, & hoc ſatis eſſe vt maneat etiam iuriſdictio, & vſus eius, quæ vero titulo tali perſonæ conueniebant, & nulla lege ablata fuere. Nulla enim lex, quæ ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel vſum eius requirat ordinem expeditum (vt ſic dicam) ad omnes actus ſuos etiam ad illos qui ordinis nõ ſunt.

Quomodo requiratur ordo ad iuriſdictionẽ fori contentioſi.

Obiectio. Sed contra, quia interdum ad actum iuriſdictionis requiritur ordo ex ſpeciali lege Eccleſiæ, vt ad deponendum ſolemniter clericum requiritur Epiſcopalis dignitas, c. 2. de Pœnis, ergo ſi habeat ordinem Epiſcopalem irregularitate impeditum, non poterit illum actum exercere: ita verò ſe habet iuriſdictio Eccleſiaſtica abſolutè ſumpta ad ordinem in communi etiam ſumptum, ſub illo comprehendendo primam tonſuram: ergo. Reſpondetur ex ſuperiùs

Solutio. dictis, aliud eſſe loqui de degradatione reali, aliud de verbali depoſitione, quæ illam antecedit, & comparatur ad illam, vt ſententiæ prolatio ad executionem. Itémque in vtraque conſiderari poſſe, an licitè, & an validè fiat. Dico ergo depoſitionem verbalem validè fieri ab Epiſcopo, etiamſi irregularis ſit. Addo inſuper ſecluſo ſcandalo, ac per ſe loquendo, etiam ſine nouo peccato poſſe fieri: quia ille reuera eſt purus actus iuriſdictionis, & non ordinis, quia ſolùm eſt cuiuſdam ſententiæ prolatio in exteriori foro, quæ non requirit ſpecialem ſanctitatem aut carentiam canonici impedimenti, quod per ſe tali actui non repugnet. Item quia licèt demus ex iure humano requiri perſonam conſecratam in Epiſcopum, tamen illa conſecratio non poſtulatur vt principium per ſe illius actus, ſed ad ſummum vt conditio ſine qua non: & ideò irregularitas non ita illi repugnat, vt ex illo ſolo capite fiat actus illicitus. Imò licèt Gloſſ. Panor. & multi alij in cap. *Tranſmiſſam*, de Electione, aſſerant, ad hunc actum poſtulari Epiſcopum conſecratum, nullo tamen iure id ſatis probatum hactenus reperi. Nam licèt ad hanc depoſitionem iura requirant Epiſcopi ſententiam cum aliis ei aſſiſtentibus, nullibi tamen declaratur illum Epiſcopum debere eſſe conſecratum, cùm tamen nomine Epiſcopi appellari abſolutè ſoleat qui electus, & confirmatus eſt. Vnde Concilium Tridentinum, ſeſſion. 13. cap. 4. de Reformatione, ſtatuit, vt huiuſmodi depoſitio verbalis etiam à Vicario Epiſcopi fieri poſſit. In quo licèt ius nouum condiderit, ſatis tamen ſignificat illum non eſſe actum conſecrationis Epiſcopalis, & ideò poſſit presbytero committi. Vnde hodiè ſaltem dubitari non poteſt quin talis ſententia ab Epiſcopo irregulari lata ſit valida, & licitè pronunciata, quantùm eſt ex parte irregularitatis, cùm ſit actus puræ iuriſdictionis, quia Epiſcopalem conſecrationem non requirit.

25 *Degradatio actualis debet fieri ab Epiſcopo conſecrato & non irregulari.*

At verò degradatio actualis ſine dubio requirit Epiſcopum conſecratum, in quo Canoniſtæ conueniunt, etiam illi, qui de priori actu negant, vt Hoſtié. Ioan. de Lign. & alij, & ſignificauit ſatis Conc. Trid. ſuprà dicens, Epiſcopum, non per Vicarium, ſed per ſeipſum debere procedere ad degradationẽ actualem. Et ideò ſatis probabile eſt, Epiſcopum irregularem non poſſe licitè talem actum exercere, quia non eſt puræ iuriſdictionis, ſed ordinis Epiſcopalis non concomitanter tantùm, ſed etiam elicitiuè, & conſequenter eſt prohibitus ex vi irregularitatis. Aſſumptum declaratur, quia ille actus non conſiſtit tãtùm in prolatione iudicis, ſed in executione & facto, per quod res conſecrata quodammodo execratur, vt ſic dicam, in foro Eccleſiæ, & ob hanc cauſam requirit miniſtrum conſecratum ex Eccleſiæ inſtitutione, quæ ex iuribus colligitur in cap. 2. de Pœnis, in 6. & ex aliis 15. q. 7. ferè per totam: vſus tamen & traditio Eccleſiæ hoc magis declarauit. Eſtque conſen tanea tali actioni, vt declaratum eſt. Et quoad hoc etiam valet ratio Panormitani, quia eiuſdem poteſtatis eſſe videtur dare ordinem, & auferre. Quæ ratio non ita procedit in depoſitione verbali, quia per illam nondum aufertur ordo facto, ſed iure tantùm, ſicut aufertur in degradatione actuali, quantum per Eccleſiam poteſt. Sicut ergo Epiſcopus irregularis peccat conſecrãdo altare, &c. quia ille actus ita eſt inſtitutus ad Eccleſia, vt pertineat ad executionem ordinis Epiſcopalis: & ideò ſuſpenſus ab ordine, & conſequenter etiam irregularis, eſt ab illo actu remotus, ac proinde peccat illum exercendo: ita dicendum eſt de actuali degradatione. Eſt tamen ille actus validus, etiam ſi illicitè fiat, ſicut conſecratio calicis valida eſt, etiamſi Epiſcopus ſit irregularis, vel ſuſpenſus, quia hæc impedimenta canonica non irritant actus ordinis, vt ſæpè dictum eſt. Ergo eadem ratione execratio, quæ per degradationem fit, erit valida, non obſtante irregularitate, quia eſt actus ordinis. Quod ſi quis dicat eſſe actum iuriſdictionis: Reſpondebimus primò, iam oſtenſum eſſe iuriſdictionem ad hos actus neceſſariam non auferri per irregularitatem. Et deinde addimus illum actum non tam eſſe exercentis iuriſdictionem, quàm exequentis, quæ non eſt propria iuriſdictio, multóque minus aufertur per irregularitatem.

Præluditur obiectio.

Tertiò iuxta hæc iudicandum eſt de miniſterio, quod parochus irregularis exercere poteſt circa ſuos ſubditos: dicendum eſt enim, omnia illa poſſe, quæ antea poterat, ſecluſa adminiſtratione ſacramentorum, quam per ſe ipſum facere non poteſt licite, licèt facta etiam teneant. Probatur, quia eandem poteſtatem habet quam antea, & nihil aliud illi prohibitum eſt. Specialiter verò explicare oportet miniſterium, quod exercere poteſt circa pœnitentiam, & matrimonium. De pœnitentia dicam in fine; de Matrimonio breuiter dicendum eſt, vnum eſſe neceſſarium ad valorem matrimonij ex nouo iure Concilij Tridentini ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. matrim. quod eſt ſola præſentia ſeu aſſiſtentia cum aliis teſtibus quando fit contractus. Et hoc miniſterium nõ eſt dubium quin validè & licitè poſſit exerceri à parocho, non obſtante irregularitate: nam matrimonium factum coram tali parocho (ſi alia concurrant) validum eſt, quia ille eſt verus parochus, & Concilium nihil aliud requirit: neque in eo actu peccat, quia ille non eſt actus ordinis, qui ei prohibitus ſit. Et eadem ratione matrimonium factum coram alio Sacerdote de licentia irregularis Parochi validum eſt, quia talis licentia valida eſt: nam eſt actus iuriſdictionis, ſeu adminiſtrationis proprij muneris Parochialis, à quo non eſt prohibitus parochus propter ſolam irregularitatem. Vnde nec peccatum aliquod committit illam dando, neque alius illam accipiendo vel illa vtendo. Aliud miniſterium eſt ſolemnis benedictio nuptiarum, quæ licèt ſit actus parochialis muneris, temen ex inſtitutione & vſu Eccleſiæ eſt actus ordinis Sacerdotalis, & ideò non poteſt exerceri ab irregulari ſine graui culpa, ſicut de ſuſpenſa diximus, nam in his eſt eadem ratio quoad prohibitionem & culpam, licèt non quoad nouam irregularitatem contrahendam, vt ſuprà dictum eſt.

26 *Corolla. 3. Quomodo Parochus irregularis poſſit exercere miniſterium matrimonij.*

Conc. Triden.

Quartò infertur ex dictis, ſi beneficium coniunctum habeat ius eligendi, vel confirmandi electionem

27 *Corolla. 4.*

Irregulare non priuari iure eligendi.
Nauar.

nem, qui tale beneficium habet non priuari hoc iure, vel vſu eius propter ſolam irregularitatem ſuperuenientem, donec beneficio priuetur. Sumitur ex Nauarro cap. 27. num. 244. Probatur ex dictis, quia hoc ius vel eſt iuriſdictio, vel ad illam reducitur, & ipſa electio eſt veluti adminiſtratio quædam pertinens ad tale beneficium, imò inter fructus beneficij computari poteſt, ſicut collatio beneficiorum numeratur inter fructus Epiſcopatus: ergo ſicut irregularis non priuatur iuriſdictione, adminiſtratione, & fructibus beneficij, ita neque iure eligendi. Et confirmatur, nam ſuſpenſus ab ordine tantùm non ſuſpenditur ab vſu & iure eligendi, vt ſuprà viſum eſt: ergo neque irregularis. Vnde fit, vt electio facta ab irregulari per ſe valida ſit, vtpotè facta ab habente poteſtatem non impeditam, neque ligatam.

Obiectio.

Fit etiam, vt talis electio licitè fiat, quia ex vi irregularitatis non prohibetur, neque aliunde neceſſariò habet malitiam adiunctam. Poteſt verò obiici, quia ius eligendi clericorum proprium eſt, vt conſtat ex cap. *Sacroſancta*, 51. & cap. *Maſſana*, 56. de Electione. Imò aliquando requirit ordiné ſacrum, iuxta Clem. 2. de Ætat. & qualit. & Trid. ſeſſ. 22. cap. 4. de Reformat. ergo electio eſt aliquo modo actus ordinis, ergo eſt prohibita irregulari ſicut alij actus ordinum.

Enodatur

Reſpondetur, electioné ad ſpiritualia muneta ideò ſolis eccleſiaſticis perſonis concedi, quia pertinet ad poteſtatem ſpiritualem, quæ laicis non tribuitur. Item ius eligendi, præſertim ad eccleſiaſticum beneficium, ſæpius datur ratione alicuius eccleſiaſtici beneficij, vt per ſe conſtat: & quia tantùm clerici poſſunt eccleſiaſtica beneficia obtinere, ideò ſoli etiam clerici poſſunt habere tale ius eligendi, non quia electio actus ſit ordinis, vnde ſine dubio poſſet Pontifex ius eligendi dare alicui nullum habenti ordinem, ſicut contulit ius præſentandi. Quod verò ad aliquam electionem ſacer ordo requiratur, non eſt quia ſit actus ordinis, ſed vel vt fiat electio à perſona digniori qualitate inſignita, quomodo in religionibus ſoli Preſbyteri ſolent ad faciendas electiones admitti: vel etiam id fit, vt præbendati ordinem ſacrum ſuſcipere cogantur, vt in dicta Clementina expreſsè dicitur: ideóque non tantùm eligere, ſed abſolutè habere vocem in Capitulo prohibentur, donec ſaltem ſubdiaconatum recipiant; non tamen poſtulatur ab eis, vt irregulares non ſint, & ideò ex vi huius impedimenti non prohibentur eligere. Idémque dicendum eſt de collatione, & inſtitutione beneficiorũ; quia ſunt actus iuriſdictionis: & à fortiori idem eſt de præſentatione, qui nec iuriſdictionis actus eſt, ſed dominij, qui interdum laico ex vi iuris patronatus competit.

28.
Per irregularitatẽ non amitti iuriſdictionem delegatam.

Vltimò ex dicta reſolutione infero, ex vi ſolius irregularitatis non amitti, vel ligari iuriſdictionem fori contentioſi, quam Clericus priùs habebat ab alio delegatám. Idémque dicendum eſt de quocumque munere habente iuriſdictionem ex commiſſione alterius, ſiue illa ordinaria, ſiue delegata vocetur, etiamſi per proprium beneficium Eccleſiaſticum non conferatur. Exempla ſunt in Vicario Epiſcopi, & in Legato Pontificis, &c. Ratio eſt, quia ſicut beneficium non amittitur ipſo iure, niſi in caſibus à iure expreſſis, ita neque aliquod Eccleſiaſticum officium, ſiue illud ſit ordinarium, ſiue ex commiſſione: nam omnes rationes factæ æquè hoc probant: quia etiam hæc eſt pœna, & ideò non plus extendenda, quàm rigor verborum legis ex neceſſitate requirat. Nullum autem eſt ius, per quod irregularis priuetur ipſo facto his officiis, aut iuriſdictionibus potiùs, quàm beneficiis: ergo irregularitas nõ affert ſecum talem priuationem. Item nullum eſt A ius, quod prohibeat irregulari vſum talis muneris, vel iuriſdictionis in his actibus, qui per ſe non requirunt influxum poteſtatis ordinis: ergo non habet irregularitas hunc effectum. Quapropter actus talis iuriſdictionis facti ab irregulari & validi ſunt, & per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo licitè fiunt. Quòd ſi ius Eccleſiaſticum requirat aliquam ordinationem in eo, cui conferenda eſt hæc iuriſdictio, non id eſt, quia poteſtas ordinis ſit proprium talis actus; ſed quia ex decentia illa poſtulatur tanquam congrua diſpoſitio, quam non omnino excludit irregularitas; & ideò non reddit hominem incapacem ad hanc iuriſdictionem retinendam.

Quarta difficultas.

B

29.
Irregularitas an inhabiliter ad nouum beneficium obtinendũ.
1. Opinio.
Syluest.
Plouius.
Felin.

IAm verò occurrit alia dubitatio, an irregularitas reddat hominem inhabilem ad nouum beneficiũ obtinendum: & conſequenter, an irregularis poſſit tuta conſcientia beneficium poſteà obtentum, & fructus eius obtinere. Non enim defuerunt authores, qui dixerint, idem iudicium eſſe ferendum de beneficio obtento, & obtinendo; ideóque collationem beneficij irregulari factam validam eſſe, licèt per Iudicem poſſit caſſari. Ita Syluester verbo *Excommunicatio*, 4. num. 4. citans Gloſſam Raimundi, quam etiam refert, & ſequitur Nicolaus Plouius num. 39. & 40. regula 44. & in eam inclinat Felinus in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſat. num. 6. vbi ita interpretatur Innocentij doctrinam. Et licèt num. 7. ex C Abbate contrarium referat, tamen num. 8. idem repetit, & citat Calderinum. Et addit declarationem per ſe notam, dummodo aliunde perſona non ſit incapax, vt ſi ſit infans, &c. Vnde formatur ratio, quia ſecluſo ſpeciali iure, irregularis vt ſic nõ eſt incapax beneficij Eccleſiaſtici, cùm illud retinere poſſit, nec per irregularitatem fit magis incapax receptionis eius, quàm retentionis: quia ſicut retinere non eſt exequi aliquem ordinem, ita nec de nouo recipere eſt actus ordinis, vt per ſe notum videtur; irregularitas autem ſolùm priuat actibus ordinum: igitur hic effectus non eſt per ſe coniunctus cum irregularitate, eius definitione, & inſtitutione præcisè ſpectata. Neque etiam eſt vllum ius, quod illi ſpecialiter annectat hanc pœnam; quod tamen eſſet neceſſarium, D vt hæc poſſit eſſe pœna ipſo facto ſimul incurrenda cum irregularitate. Imò non ſatis eſſet collationem beneficij irregulari factam iure prohiberi, ſed neceſſarium eſſet expreſsè irritari: nam lex prohibens actum, non irritat illum, niſi expreſsè id declaret, ex illis principiis, quòd legiſlator non plus operatur, quàm verbis ſuis exprimat, & verba pœnalia ſtrictè intelligenda ſunt. Difficilè autem eſt inuenire ius, quod irritam reddat huiuſmodi collationem, vt paulò pòſt videbimus. Et confirmatur primò, quia vna ſpecies irregularitatis contrahitur per corporis defectum, & nihilominùs Clericus, qui ſine culpa ſua hanc irregularitatem contrahit, capax eſt alicuius beneficij, aliàs cogeretur mendicare, aut actiones Clerico indignas exercere; quod eſt magnum E incommodum. Imò ob hanc cauſam, etiamſi irregularitas ſit per crimen contracta, beneficium eſſe dandum Clerico irregulari, ſignificatur in cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. Confirmatur ſecundò, quia profeſſio facta ab irregulari valida eſt, iuxta c. 1. de Filiis Presbyter. & cap. 2. de Apoſtatis, & dicto cap. 2. de Clerico non ordin. miniſt. ibi: *ſalubrius autem ſibi prouidebit ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum:* ſupponit ergo, irregularem eſſe capacem regularis profeſſionis: cur ergo non erit etiam capax Eccleſiaſtici beneficij? eſt enim maius bonum

illa

illa profeſſio, quàm beneficij acceptio. Imò aliquando ſolet monachatus ſub nomine beneficij Eccleſiaſtici comprehendi: de quo videri poteſt Sylua de Beneficiis, part. 1. qu. 2. in fine. Tertiò confirmatur, quia collatio beneficij facta à perſona irregulari eſt valida, iuxta dicta: ergo & facta in perſona irregulari. Patet conſequentia, quia in his rebus plus eſt dare, quàm recipere, & irregularitas ex ſe magis ſeparat ab agendo, quàm à recipiendo.

Sylua.

30. 2. *Opinio.* Nauar. Couar.

Contraria ſententia communis eſt, vt videre licet in Nauarro, cap. 25. num. 34. & cap. 27. num. 251. & conſil. 13. 42. & 44. de Homicid. & conſil. 97. de Simonia, & conſil. 16. de Reſcriptis: Couarruuia in cap. *Alma*, part. 1. §. 7. num. 1. & §. 8. num. 3. & in regula *Peccatum*, part. 2. §. 8. num. 6. & 7. qui alios referunt; præſertim verò videri poſſunt Panormitanus in cap. *Niſi cùm pridem* de Renunciatione, nu. 4. & cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælat. num. 2. & Felinus in cap. 2. de Reſcriptis, num. 4. Ad hanc autem ſententiam confirmandam varij afferuntur textus, qui expendendi ſunt. Primus eſt in cap. *Cùm bonæ*, de Ætate, & qualit. in quo non eſt ſermo de irregularibus, ſed de ſuſpenſis per ſententiam; & ibi eſt ſermo de ſuſpenſione abſolutè, quæ videtur includere ſuſpenſionem à beneficio, quam irregularitas non includit. Et deinde ſi textus ille aliquid probaret, nón minùs de beneficio obtento, quam obtinendo procederet, vt patet ex verbis illis: *Non licet eis illa, quæ habuerunt, beneficia, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenùs retinere.* Videtur ergo illa fuiſſe pœna à Iudice imponenda, vt ex vltimis verbis textus conſtat. Secundò probatur ex cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. Sed neque ille textus id probat, vt conſtat ex paulò anteà dictis: quia neque ex illo ſatis conſtat ſermonem eſſe de beneficio obtinendo, neque illam fuiſſe propriam diſpenſationem. Tertiò affertur capit. *Dudum*, de Electione, vbi ſolùm dicitur, eum, qui in ordinibus defectum patitur, *impediri per canonum ſanctiones, quominùs poſſit ad officium Præpoſituræ promoueri.* Vbi non explicatur, tale eſſe hoc impedimentum, vt electionem illam irritã reddat. Quartò citatur cap. *Cùm inter*, de Electione, quod nihil probat; quia ſolùm agit de electione facta à ſuſpenſis, ſcilicet à beneficio, vel iuriſdictione, vt in ſuperioribus ſuo loco declarauimus, éſtque de illo impedimento longè diuerſa ratio. Quintò citatur cap. 2. de Clerico pugnante in duello; quia in eo dicitur, poſſe diſpenſari cum quodam Clerico, qui irregularitatem contraxerat, quantum ad beneficium obtinendum. Ex quo loco optimè probatur talem collationem eſſe prohibitam, poſſeque per Iudicem irritari, ſi abſque diſpenſatione ſit facta: quòd verò ſit nulla, non ſatis probatur ex illo textu. Sextò adiungitur cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommunic. miniſtr. in quo non eſt ſermo de irregulari, ſed de excommunicato. Sed in his legibus pœnalibus argumentum à ſimili non eſt efficax: maximè cùm plures effectus habeat excommunicatio, quos non habeat irregularitas. Poteſt tamen fieri vis in illa ratione textus: *Cùm ea non fuerint canonicè conſecuti.* Nam his verbis ſignificatur, illam collationem eſſe nullam, non propter ſpecialem rationem excommunicationis, ſed propter generalem cauſam collationis non factæ canonicæ. Quæ ratio locum habet in collatione irregulari facta; quia non eſt canonicè facta, vtpotè contra canonicum impedimentum. Reſponderi verò poterit, rationem illam eſſe intelligendam cum diſtributione accommoda: omnis enim collatio, quæ non fit ſecundum Canones poteſt dici non canonicè facta, & tamen non ſemper eſt nulla; quia conditiones à canonibus requiſitæ non omnes ſunt

Abbas. Felin.

Cap. Cùm bonæ, de ætate, & qualit.

Cap. 2. de Cleric. non ordin. miniſtr.

Cap. Dudum, de Elect.

Cap. cùm inter, de Elect.

Cap. 2. de Cleric. pugnant. in duello.

Cap. Poſtulaſtis, de Cleric. excomm. miniſtr.

A æquè neceſſariæ, argumento textus in cap. *Quia nonnulli*, de Cleric. non reſid. Sicut in ſimili etiam conſtat de ſententia non canonicè lata. Intelligitur ergo illa ratio iuxta ſubiectam materiam, ſcilicet quia collatio fuit non canonica tali modo, id eſt, cum impedimento irritante: nunc autem inquirimus, an irregularitas talis ſit.

Septimò adducitur textus in cap. vlt. de Clerico excommunicat. miniſtr. vbi in primis dicitur, excommunicatum etiam minori excommunicatione non poſſe eligi: quod videtur à fortiori dicendum de irregulari, tum propter argumentum à ſimili, vel potiùs ab inferiori; nam excommunicatio minor minimum impedimentum canonicum cẽſetur: tum
B maximè propter rationem textus, ſcilicet quia ad illud munus exercendum eligitur, à quo per Canones eſt ſeparatus. Vnde ſumitur generalis regula, prohibito vno, conſequenter prohiberi aliud, quod cum illo connexum eſt; quam habet Gloſſa in capit. *Studeat*, 3. 50. diſt. Hæc autẽ regula maiori ratione procedit in irregulari, quia ex vi irregularitatis perpetuò remotus eſt ab eo miniſterio, propter quod datur beneficium Eccleſiaſticum. Quæ ratio adeò videtur efficax, vt ſecluſo ſpeciali iure poſitiuo, hæc inhabilitas intrinſecè videatur ſequi ex irregularitate: nam contra ius naturale eſt beneficium accipere illum, qui officium non poteſt implere: nam ille ſolus ad beneficium idoneus reputatur, qui poteſt deſeruire, vt dicitur in cap. *Super inordinata*, de Præbendis. Sed vt omittam, rationem hanc non proce-
C dere vniuerſaliter in omnibus beneficiis, neque in omni officio, propter quod beneficium datur: aliquando enim ſolùm datur propter officium recitandi Horas canonicas, vel ſi obligat ad aliud miniſterium, non neceſſariò per propriam perſonam exercetur: hoc (inquam) omiſſo, illa omnia ad ſummum probant, illam beneficij collationem eſſe irritandam, non verò eſſe irritam. Nam in dicto cap. vlt. non amplius dicitur: nec ratio eius ad aliud inducitur, vt tractando de excommunicatione minori expendimus. Neque etiam ratio naturalis per ſe ſumpta ampliùs probat: imò multi exiſtimant, indignum non teneri, etiam ex iure canonico, ad dimittendum ſtatim beneficium ſua ſponte, donec à Superiore
D cogatur, dummodo poſſit, & ſtudeat ſe dignum reddere, & interim aliorum iuuamine ſuo muneri ſatisfacere. Idem ergo dici poteſt de irregulari; nam poteſt diſpenſationem procurare, atque hoc modo impedimentum tollere. Vnde ſecluſo iure poſitiuo, talis receptio beneficij non ſolùm non eſſet nulla, verumetiam fieri poſſet aliquando ſine peccato, vt ſi irregularitas eſſet occulta, & non poſſet quis expectare diſpenſationem ſine magno diſpendio, nimirum amittendi occaſionem obtinendi cõgruum beneficium, cuius eſſet dignus ſecluſa irregularitate, eámque auferendam ſperaret ſine graui diſpendio Eccleſiæ, & ſeruitij illi debiti: his enim omnibus concurrentibus, nulla apparet malitia in illo actu.

31. *Cap. vlt. de Cleric. excomm. miniſt.*

E Tandem ad hoc confirmandum adduci poteſt decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 14. cap. 7. de Reformat. vbi de homicida dicitur, *vt nullo tempore ad ſacros ordines promoueri poſſit, nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum conferre liceat, &c.* Sed neque hoc decretum ſatis probat, tum quia ſolùm ait, vt conferri non liceat; nullum autem habet verbum irritans: tum etiam quia dicere poſſumus ibi non ſolùm imponere irregularitatem, ſed etiam perpetuam depoſitionem ab officio, & beneficio. 32. Con. Tri.

Quapropter ex omnibus fundamentis huius ſententiæ nondum euacuatum eſt illud, quo contraria opinio 33

opinio præcipuè nititur: quia pœna, vel inhabilitas, quæ ipſo facto contrahatur, admittenda non eſt, niſi fuerit in iure expreſſa. Item irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis: ergo pari ratione irregularitas non plures habet effectus, quàm ſint in iure expreſſi: ſed hic effectus inhabilitandi perſonam ad beneficium Eccleſiaſticum, ſeu irritandi collationem factam non eſt in iure expreſſus: ergo. Item ob hanc cauſam negamus, irregularitatem ipſo iure priuare beneficiis iam obtentis; quia non eſt in iure expreſſum, etiamſi ius præcipiat, vt auferantur. Et ob eandem cauſam negamus, ſuſpenſum ab ordine eſſe pro tunc incapacem ad ſuſcipiendum beneficium, vt ſuprà viſum eſt: ergo.

34. *Irregularē non poſſe accipere de nouo beneficiū abſq; diſpēſatione.* In hac ergo difficultate dico primò, irregularem non poſſe licitè accipere de nouo beneficium abſq; diſpenſatione; quia iura multa ſatis probant hoc eſſe prohibitum, & eadem ratione eſt certum, grauiter peccare, qui illud confert, cognita irregularitate alterius, vel culpabiliter ignorante; quia & confert illud indigno ſecundum iura, & hoc eſt etiam illi directè prohibitum. Excipi verò poteſt Summus Pontifex: nam ſi conferat beneficium irregulari ſciens, & videns, cenſetur ipſo facto diſpenſare; & ideò ſi diſpenſando non peccat, nec cōferendo beneficium peccabit.

35. *Collatio facta irregulari, irritanda eſt per Iudicē. Dubium deciditur.* Dico ſecundò certum, talem collationem à Iudice irritandam eſſe, qui poteſt iuſtè non ſolùm beneficium auferre, ſed etiam fructus eius, in pœnam ſaltem commiſſi criminis in receptione talis beneficij. An verò talis collatio ita ſit nulla ipſo facto, vt in conſcientia teneatur quis dimittere beneficium, etiamſi irregularitas ſit occultiſſima, & conſequenter in conſcientia non faciat fructus ſuos, ſed contra iuſtitiam peccet tam accipiendo, quàm retinendo illos, mihi profectò dubium eſt, cenſeoque priorem opinionem, quæ hoc negat, eſſe probabilem in rigore iuris propter omnia adducta, quæ optimè confirmatur ex cap. *Si ſolo*, de conceſſ. Præbend. in 6. vbi dicitur: Prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij, niſi expreſè conſtiterit eſſe irritum, & inane, quod factum fuerit contra ipſam. Hoc ergo ſatis eſt, vt quis excuſetur à peccato, ſi in praxi illam ſequi voluerit, dummodo aduertat, non poſſe tuta conſcientia retinere beneficium, manendo in irregularitate, ſed debere illius diſpenſationem procurare: quòd ſi illam obtinere non potuerit, tenebitur beneficium relinquere, ſaltem cum limitatione poſita in præcedenti puncto. Sufficiet verò iuxta hanc ſententiam, obtinere diſpenſationem irregularitatis, etiamſi nulla fiat mentio beneficij obtenti, aut fructuum eius. Et ita declarant dicti auctores, & eſt conſequenter dictum quoad forum conſcientiæ: nā in exteriori non ſufficiet talis diſpenſatio poſteà ſubſecuta, quominùs impetrari poſſit, & auferri beneficium propter priorem defectum, ſi detegatur.

36. *Probatur ſecunda ſententia ſuprà poſita.* Nihilominùs tamen poſterior ſententia ſecurior eſt, & practicè probabilior: primò, quia eſt communis recepta. Secundò, quia licèt iura hoc expreſè non declarent, tamen eorum verba hunc ſenſum poſſunt admittere, qui licèt rigoroſus appareat, tamen vſus ipſe interpretari potuit, hunc eſſe ſenſum iurium: veriſimile autem eſt, vſum, & praxim eſſe iuxta communem ſententiam. Tertiò poteſt explicari, quia irregularitas eſt odioſa in iure, cenſeturque eſſe grauiſſimum impedimentum canonicum in ordine ad totum ſtatum clericalem: ergo veriſimile eſt impedire ſaltem, ne de nouo acquirantur iura, quæ Clericorum ſunt propria: nam licèt hic videatur rigor reſpectu perſonæ irregularis, reſpectu ſtatus clericalis, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ eſt fauor.

A Quartò addere poſſumus, hinc interuenire defectum voluntatis ex parte conferentis beneficium, quæ ſufficit ad annullandam collationem. Et in hoc eſt differentia inter beneficium priùs obtentum, & poſteà obtinendum, quod priùs fuit legitima voluntate collatum, & ampliùs ab illa non pendet, donec per contrariam voluntatem auferatur: poſterius verò pendet à voluntate conferentis: hæc autem voluntas ſuppoſitis canonibus non cenſetur interuenire, quandiu irregularitas durat, quia iuſta voluntas collatoris eſt dare illi ſecundum canones, ſeu non habenti canonicum impedimentum, præſertim adeò graue. Et hoc quidem eſt valdè probabile, quando irregularitas occultatur: ſicut cenſetur ſubreptitia gratia, in cuius petitione aliquid tacetur, B quod ad eam concedendam, vel negandam ſecundum iura, & rectam rationem multum conferre poſſet. Quapropter in beneficiis collatis à Summo Pontifice poterit eſſe ratio adæquata: nam ſi Pontifici propoſita eſt irregularitas, vt dat beneficium, eo ipſo diſpenſat; ſi verò non fuit propoſita, hoc ipſo eſt conceſſio nulla, quia inuoluntaria, & ſubreptitia Pontifici. Propter quod fortaſſe dixit Calderinus concil. 20. ſub tit. de Præbend. & conſil. 4. ſub tit. de Accuſat. impetrationem literarum ad beneficia ab irregulari obtentam eſſe nullam. De inferioribus verò Epiſcopis, ſi eis occultetur irregularitas, procedit etiam ratio facta: ſi verò illam ſciant, & diſpenſare velint, videndum eſt, an poſſint iuxta alia iura. Et veriſimile eſt, ſi non poſſint diſpenſare in ir- C regularitate, nec in collatione beneficij poſſe, niſi in caſibus eis expreſè conceſſis. His ergo modis poteſt hæc opinio ſuſtineri probabiliter, & ex eiſdem, & ex eorundem declaratione ſatisfactum eſt principali fundamento alterius ſententiæ, quantum à nobis fieri poteſt. Quid autem nomine beneficij in tota hac materia intelligatur, ex dictis ſuprà in ſimili de excommunicatione ſumendum eſt, & cum eadem latitudine illud declarant Nauarrus, & Couarruuias ſuprà.

Confirmationes autem pro illa ſententia addu- 37.
ctæ parum vrgentes ſunt, tamen quia probare poſſunt, hanc etiam receptionem beneficij eſſe licitam, & nullo modo iuri contrariam, illis ſatisfaciendum eſt. Ad primam reſpondetur primò, quando irregu- D laritas prouenit poſt ordinationem, regulariter ſupponere in Clerico ordinato aliquod beneficium, ad cuius titulum ordinatus eſt, & illo non priuatur propter irregularitatem, & ita non ſequitur illud inconueniens, quòd cogatur mendicare: quòd ſi contingat, aut ordinatum fuiſſe ſine titulo beneficij, vel alia occaſione ad paupertatis ſtatum, perueniat; illi ſunt caſus valdè accidentarij, quibus iura non prouident, ſed per diſpēſationem Superioris prouideri poteſt. Vnde in illo cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. potiùs videtur agi de non auferendo beneficio, quàm de conferendo, vt indicant etiam illa verba, *ne ſuſtentatione priuatus*, &c.

Deinde verò dico, quando irregularitas non eſt 38.
totalis, ſed reſpectu alicuius actus, aut temporis, E tunc non reddere Clericum incapacem cuiuſcumque beneficij; ſed tantùm illius, quod habet annexam obligationem tali irregularitati repugnantem, vt v.g. in caſu dicti cap. 2. manſit ille Diaconus irregularis ſolùm quoad ſacerdotium: nam in Diaconatu miniſtrare poterat, niſi eſſet ſuſpenſus per triennium, quo tempore finito, non indigebat alia diſpenſatione, & ideò habilis manſit ad beneficium recipiendum, quod ſolùm ad Diaconi miniſterium obliget. Eodem modo explicari poteſt textus in capit. *Studeat*, 50. diſt. vbi irregulari quoad vſum Sacerdo-

Sacerdotij præcipitur dari beneficium: quanquam id videatur factum ex ſpeciali diſpenſatione, vt notat Gloſſa, & indicant limitationes, quæ in textu adduntur. Similiter ad hoc poteſt induci textus in cap. *Vel non eſt compos*, de Tempore ordin. quamuis fortaſſe alius ſit ſenſus eius, de quo infrà. Et ratio eſt, quia cùm hæc prohibitio naſcatur ex prohibitione circa exercitium ordinis, non poteſt ampliùs extendi, quàm illa, ex qua naſcitur. Atque ita ſentit Nauarrus cap. 27. num. 252. qui hoc limitat ad irregularitatem, quæ ſine peccato contrahitur; tamen ratio facta generaliter probat, ſi culpa non obſtante talis irregularitas non impedit omnem actum ordinis, ſed aliquem: & cap. 2. de Cleric. non ordin. & cap. *Studeat*, apertè loquuntur de irregularitate culpabiliter contracta.

39. Ad ſecundam confirmationem negatur conſequentia, quia nec profeſſio religionis eſt beneficium Eccleſiaſticum in proprietate, vt per ſe notum eſt, neque habet ſimilitudinem, aut proportionem cum illo quantum ad rem præſentem; quia nec requirit ordinis executionem, neque ipſum ordinem, neque ordinatur per ſe ad miniſteria Clericorum exercenda, ſed ad perfectionem acquirendam per obſeruantiam regularem. Sunt quidem aliquæ inhabilitates ad profeſſionem emittendam, quæ illam nullam reddunt, vt defectus ætatis requiſitæ ſecundum iura, &c. Sed illæ ſunt alterius rationis, & non pertinent ad irregularitates, de quibus nunc agimus.

40. Ad tertiam confirmationem negatur conſequentia, quæ ſi aliquid valeret, non ſolùm probaret collationem beneficij factam irregulari eſſe validam, ſed etiam eſſe licitam: quod probauimus eſſe apertè falſum. Et ſequela patet, quia irregularis non ſolùm validè, ſed etiam licitè poteſt beneficium conferre. Ratio autem eſt, quia conferre beneficium neque per ſe, neque ex conſequenti prohibitum eſt per irregularitatem. Non quidem per ſe, quia non eſt actus ordinis, ſed ſolius iuriſdictionis: vnde fieri poteſt ab Epiſcopo nondum conſecrato, dummodo electus, & confirmatus ſit, iuxta cap. *Tranſmiſſam*, & quæ ibi notantur, de Electione. Item conferre beneficium computatur inter fructus, pertinétque ad conuenientem Eccleſiæ adminiſtrationem, quæ irregularitas non aufert, vt diximus. Non etiam ex conſequenti, quia irregularis conferens alteri beneficium, licèt det aliquid poſtulans executionem ordinum, à quibus ipſe ſuſpenſus eſt; tamen non confert ſibi, ſed alteri, qui ſupponitur habilis ad ordinis executionem. Vnde quoad hoc magis ſeparat irregularitas à recipiendo, quàm ab agendo, quia per receptionem ordinatur perſona, & obligatur ad executionem ordinis, non autem per collationem alteri factam.

Vide Gloſſam vlt. in cap. Cùm olim, de Maiorit. & obedi. & Sylu. de Benefi. ciis, 5 p.q. 11. n. 7.

Alia minutiora dubia enucleantur.

41. *Primò an irregularis priuetur fructibus, & adminiſtratione benefi cij poſt irregularitatem acquiſiti.*

Et iuxta huius dubij reſolutionem expedienda ſunt alia illi ſimilia, vel cùm illo connexa, vt in præcedenti puncto fecimus, vt v. g. an huiuſmodi Clericus irregularis poſſit recipere, & obtinere fructus beneficij poſteà obtenti, & an poſſit adminiſtrationem ratione talis beneficij conuenientem exercere, & alios actus eligendi, præſentandi, conferendi beneficia, & ſimiles, quorum ius competat ratione talis beneficij poſt irregularitatem contractam acquiſiti: nam de his omnibus conſequenter loquendum eſt ad opiniones proximè tractatas. Si enim teneamus, collationem in conſcientia fuiſſe validam, conſequenter dicendum eſt, omnia illa fieri poſſe; quia naſcuntur ex legitima poteſtate, cuius vſum non impedit irregularitas, ſi à principio ipſiuſmet poteſtatis acquiſitionem non impediuit. Iuxta alteram verò ſententiam negandum eſt, irregularem poſſe tales actus exercere, non quia irregularitas per ſe illos prohibeat, ſed quia impediuit acquiſitionem beneficij, ex quo ius, vel poteſtas ad tales actus manere debebat.

Tandem iuxta eadem principia expediendum eſt dubium de poteſtate iuriſdictionis. Poſſumus autem in illo diſtinguere de poteſtate ordinaria, vel delegata. Nam de priori certum eſt, irregularem eodem modo eſſe incapacem cuiuſcumque muneris, vel officij, quod ex proprio titulo habeat Eccleſiaſticam iuriſdictionem, quod eſt incapax beneficij, quale eſt prælatura religionis: quia licèt hæc munera non habeant beneficium annexum, habent officium, & titulum ſpiritualem, quo maximè priuatur irregularis: de quo in ſimili dictum eſt ſuprà tractando de cenſuris. Alia verò pars de iuriſdictione delegata hîc habet ſpecialem difficultatem, an ſcilicet delegatio iuriſdictionis ſpiritualis facta Clerico irregulari ſit valida. In qua re non eſt dubium, quin iuxta priorem ſententiam, quæ affirmat, collationem beneficij eſſe validam, dicendum ſit, hanc delegationem validam eſſe. Verumtamen etiam admiſſa poſteriori ſententia, videtur id poſſe affirmari, quia non fit neceſſaria illatio à collatione beneficij ad delegationem iuriſdictionis, quæ beneficium Eccleſiaſticum nõ eſt, vt per ſe conſtat. Et cõmunis opinio, quæ rigoroſa eſt, non eſt extendenda in materia pœnali, quia longè minùs eſt recipere iuriſdictionem delegatam, quàm proprium munus paſtorale. Vnde ſi talis iuriſdictio ſit fori contentioſi, ego non dubito quin delegatio valida ſit, quia præcisè ordinatur ad actus, qui per ſe non requirunt ordinum executionem. Eſtque in hoc manifeſta differentia inter hanc iuriſdictionem vt ordinariam, vel vt delegatam: quia priori modo ſemper datur vt annexa alicui beneficio, vel paſtorali muneri, in quo principale eſt functionum ſpiritualium miniſterium, quod ſine vſu ordinum non completur; & ideò ſi ob hanc cauſam collatio beneficij impeditur, etiam id, quod acceſſorium eſt obtineri non poteſt: at verò in delegatione præſcinditur vnum ab alio, & datur (vt ſupponimus) ſola iuriſdictio fori Eccleſiaſtici: & ideò ceſſat prædicta ratio, & alioqui nullum eſt ius, quod irritet, vel directè prohibeat talem delegationem. Per delegationem autem hîc intelligo quamcumque iuriſdictionem, quæ eſt ex commiſſione, & non ex intrinſeco titulo, vt ſic dicam: nam in omni illa procedit diſcurſus factus, etiamſi aliquando modum ordinariæ iuriſdictionis habeat, vt in Legato Pontificis.

42. *An irregularis iuriſdictionem impediat.*

43. *Quid de iuriſdictione fori pœnitentiæ. Ratio dubitandi.*

Vltimò verò supereſt explicandum, an hæc doctrina procedat etiam in iuriſdictione fori pœnitentię, in qua eſt ſpecialis ratio dubitandi: quia actus illius iuriſdictionis per ſe, & eſſentialiter eſt actus ordinis; & ideò directè eſt prohibitus irregulari: ergo etiam videtur ablatus vſus talis iuriſdictionis, ſupponendo quòd irregularitas ſit perfecta, à toto ordine ſacerdotali. Confirmatur, nam ſuſpenſio ab ordine cenſetur tollere hanc iuriſdictionem: ſed irregularitas ad minimum æquiparatur illi in impedienda ordinum executione, iuxta doctrinam communem Syluestri, Nauarri, & omnium: ergo. Maior ſumitur ex Gloſſa, Ioanne Andrea, & communi in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. dicentibus, priuatum executione ordinis conſequenter priuari vſu iuriſdictionis inſeparabili ab vſu ordinis. Viceturque hoc rationi conſentaneum, quia acceſſorium ſequi

ſequitur principale: ſed hæc iuriſdictio eſt quaſi acceſſoria ad ordinem: ergo Eccleſia, quæ remouet talem perſonam ab vſu ordinis, imò ab ipſo ordine prout poteſt, conſequenter intendit talem iuriſdictionem auferre. In contrarium verò eſt primò, quia nullo iure cauetur talis irregularitatis effectus neque à nobis aſſerendus eſt. Secundò, nullus eſt author, qui expreſsè hoc aſſerat, nec ſatis id inſinuet, & pœnæ non ſunt à nobis augendæ ſine cogente fundamento. Tertiò, dicta de aliis iuriſdictionibus quoad alios actus Eccleſiaſticos poſſunt hîc cum proportione applicari.

44 1 Concluſ. Dico ergo in primis, eum, qui habebat iuriſdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ non amittere illam abſolutè, & ſimpliciter ipſo facto per irregularitatem. Probatur ex dictis, quia non amittit officium, vel beneficium, nec ab illis ſuſpenditur. Item ab effectu, quia poteſt delegare talem iuriſdictionem. Parochus enim irregularis poteſt alteri Sacerdoti approbato committere, vt confeſſiones ſuarum ouium audiat; nam cur non? illa enim delegatio non eſt actus ordinis. Item Clericus non Sacerdos poteſt habere hanc iuriſdictionem, & delegare illam: ergo, &c. 2. Concluſ. Dico ſecundò, non poſſe irregularem Clericum accipere hanc iuriſdictionem ordinariam de nouo. Hæc aſſertio procedit iuxta opinionem communem, quia non poteſt de nouo conferri validè beneficium, officium, ſeu prælatura: iuxta contrariam autem opinionem contrarium eſſet dicendum, vt patet ex præcedenti aſſertione. Et in omni opinione excipiendus eſt ſummus Pontificatus; nam irregularitas non impedit illius conſecutionem, & conſequenter nec iuriſdictionem ordinariam, & primariam in foro pœnitentiæ etiam denuò comparatam: quod in illa dignitate eſt ſpeciale, nam 3. Concluſ. iſta excludit omnem irregularitatem. Dico tertiò, etiam Clericum habentem hanc iuriſdictionem non poſſe licitè vti illa per ſeipſum abſoluendo ſacramentaliter à peccatis. Eſt certum, quia eſt priuatus executione ordinis, & non poteſt vti illa iuriſdictione, quin vtatur ordine. Vnde ſaltem ex hoc capite grauiter peccat. Ex quo fit, peccare etiam pœnitentem, qui illum ad talem actum inducit, per ſe loquẽdo, & ſecluſis excuſationibus iuxta latiùs tractata in 3. tomo, diſputatione 58.

45 4. Concluſ. Dico nihilominùs quartò, probabilius videri talem abſolutionem, ſi detur à tali Sacerdote, validam eſſe, quantum eſt ex parte eius, id eſt, ſi in pœnitente non inueniat obicem contrarium ſubſtantiæ Sacramenti. Probatur, quia nihil deeſt ex parte miniſtri, quod ſit de ſubſtantia, & valore talis abſolutionis, ergo licèt ſit prohibita, erit valida, ſicut eſt valida conſecratio, & adminiſtratio cuiuſcumque alterius Sacramenti. Probatur conſequentia, quia ibi non deeſt poteſtas ordinis, nec iuriſdictionis, & prohibitio per ſe ſolùm eſt circa vſum poteſtatis ordinis, & ratione illius redundat in talem vſum iuriſdictionis: hæc autem prohibitio non eſt contra ſubſtantiam Sacramenti, vt dictum eſt. Nec plus probant priores rationes dubitandi; & ideò non poteſt cum ſufficienti fundamento dici illam iuriſdictionem eſſe ſuſpenſam, vel ablatam quoad talem vſum, vt probant rationes in contrarium obiectæ: & ita iudicatum eſt à viris doctis, cum quibus hanc 5 Concluſ. rem contuli, quia non tractatur à Doctoribus. Quintò cenſeo, idem eſſe dicendum de Sacerdote habente hanc iuriſdictionem delegatam: nam ſi irregularis fiat, non amittit illam ipſo facto; quia nullum eſt principium ad id aſſerendum. Vnde ſi abſoluat, valida erit abſolutio ex eodem fundamento, & ſi obtineat diſpenſationem ab irregularitate, non in-

A digebit noua delegatione iuriſdictionis, vt licitè, & validè abſoluat: ergo ſignum eſt non amiſiſſe illam. Imò licèt poſt irregularitatem ei iuriſdictio delegetur, idem omnino arbitror: quia non eſt incapax talis iuriſdictionis, neque eſt aliquod ius, quod illam delegationem nullam, & irritam faciat. Solùm poſſet eſſe inualida, ſi per deceptionem obtineretur, vel per ſubreptionem tanquam gratia ſubreptitiè obtẽta; quod habebit locum, quando in gratiam Sacerdotis conceditur: nam quando datur primariò in gratiam pœnitentis, rarò cenſebitur delegatio ſubreptitia ex hoc capite.

Hinc vlteriùs (quia has quæſtiones ſuprà hûc remiſi) probabilius cenſeo idem eſſe dicendum de ſuſpenſione ab ordine: nam ſi præciſa ſit, non impedit executionem iuriſdictionis, ſed ordinis tantùm, vt ſuprà dixi; & ideò neque hanc iuriſdictionem tollit, ſed ſolùm concomitanter prohibet talem illius vſum: quod non ſatis eſt ad irritandum actum. Quod omnibus argumentis factis, & inductione ab aliis actibus iuriſdictionis ſumpta confirmari poteſt. Tãdem idem iudico dicendum de interdicto perſonali Sacerdotis abſoluentis: quia ſecluſa excommunicatione, non videtur per ſe tollere iuriſdictionem: nam talis interdictus ſi ſit ordinarius, poteſt ſuam iuriſdictionem delegare, & alios actus iuriſdictionis validè efficere. Et aliæ rationes hîc etiam habẽt locum, nullúmque eſt ius, quod tribuat hunc effectum tali cenſuræ, nec authores illud aſſignant. Quandiu ergo aliud non conſtiterit, non ſunt à nobis effectus harum pœnarum augendi. 46 6. Concluſ. B 7. Concluſ. C

SECTIO III.

Propter quam cauſam incurratur irregularitas, & quotuplex illa ſit.

Conſideranda in primis occurrit cauſa motiua, & quaſi finalis: nam eſt prima radix inſtitutionis irregularitatis. Vnde ex ordine ad illam oriri ſolent variæ diuiſiones irregularitatum, quæ proptereà ſimul cum hac cauſa explicabuntur. Prima ergo regula eſt, irregularitatem non ſemper incurri propter peccatum, ſed interdum ſufficere indecentiam abſque culpa; aliquando verò imponi propter culpam. Tradit D. Thomas 2. 2. qu. 64. art. 7. ad 3. & quæſt. 108. art. 4. ad 2. Richardus in 4. diſt. 25. art. 4. quæſt. 3. ad hac omnes ſcribentes de Irregularitate, conſtabitque latè ex diſcurſu materiæ. Ratio verò eſt, quia irregularitas non eſt primò & per ſe in pœnam introducta, ſed propter reuerentiam Eccleſiaſticorum ordinum & functionem eorum, vt omnia religioſè ac decenter peragantur: non ſolùm autem culpa, ſed etiam multi alij defectus poſſunt hanc decentiam impedire. Vnde facilè ſoluitur vulgaris obiectio, quia nemo debet pati pœnam ſine culpa: eſt enim illud verum formaliter de pœna quatenus pœna eſt, nam dicit relationem ad culpam, non tamen de quolibet nocumento, aut grauamine, ſeu priuatione boni, quod generali quadam ratione comprehenditur ſub malo pœnæ, aliquid enim huiuſmodi aliquando incurritur ſine culpa, licèt non ſine cauſa, & maximè propter commune & excellentius bonum, vt in præſenti eſt decentia & religio functionum ſacrarum. 1 Prima regula. D D.Tho. Richard. E Irregularitas non eſt ſemper pœna propria.

Prima irregularitatis diuiſio.

Hinc ergo oritur prima diuiſio irregularitatis: quædam enim eſt propter indecentiam tantùm, alia propter culpã. Circa quã oportet aduertere 2

nullam eſſe irregularitatem in cuius cauſa non conſideretur aliqua indecentia, quia hæc eſt veluti adæquata cauſa irregularitatis vt ſic, nulla enim alia aſſignari poteſt, cum tamen neceſſe ſit, irregularitates omnes ſicut in communi ratione irregularitatis conueniunt, ita in aliqua communi & adæquata cauſa conuenire. Item quia ſine aliqua cauſa proportionata non poteſt irregularitas imponi, eſſet enim iniuſta: hæc autem cauſa, ſi non includit culpam, neceſſe eſt vt ſaltem indecentiam contineat; ſi autem continet culpam à fortiori continet etiam indecentiam, quia nulla poteſt eſſe maior, quàm defectus grauis includens culpam. Eſt ergo hæc indecentia communis omni irregularitati. Quapropter, vt diſtinctio inter prædicta membra conſtet, cum præciſione ſumenda ſunt: nam quædam eſt irregularitas fundata in ſola indecentia abſque culpa, alia in indecentia includente culpam. Atque ita hæc diuiſio, & membrorum ſufficiētia manifeſta eſt. Hinc verò colligitur, irregularitates has ex vi prædictæ diſtinctionis non differre formaliter in ratione priuationis, ſeu impedimenti canonici, ſed tantùm per habitudinem ad cauſas ex quibus oriuntur, ſicut differunt excommunicatio ob violentas manus in clericum iniectas, vel ob peccatum hæreſis: ita enim quædam irregularitas oritur ex defectu natalium v. g. in quo nulla eſt culpa ipſius perſonę irregularis, alia verò ex iteratione baptiſmi, quæ eſt cum culpa, & ſic de aliis. Solùm ex hac differentia reſultat in vna irregularitate relatio, ſeu reſpectus pœnæ, qui non inuenitur in alia, pœna enim dicit relationem ad culpã, iuxta doctrinam D. Thomæ 1.2. quæſt. 87. art. 1. & in præſenti attigit Couar. in principio dictæ Relectionis, qui iura & alios authores refert. Hic autem pœnæ reſpectus eſt accidentarius ad rationem irregularitatis, & veluti ſecundario illi conueniens, vt magis in ſequentibus declarabitur.

Diuiſio hæc oritur per ordinē ad cauſam irregularitatis.

D. Tho. Couar.

3 Tandem aduertere oportet, nonnullos authores ex hac diuiſione colligere aliam, ſcilicet, irregularitatem quandam eſſe cenſuram, aliam non eſſe cenſuram, vocantes cenſuram illam quæ eſt pœna, non verò aliam. Ita ſenſit Soto in 4. d. 22. quæſt. 3. artic. 1. quem moderni aliqui Thomiſtæ ſecuti ſunt, & Cordub. lib. 5. de indulgentiis quæſt. 43. dub. 4. Illa verò diſtinctio neque iuri, neque traditioni Doctorum, neque praxi Romanæ Curiæ, nec rationi conſentanea eſt, vt latiùs oſtendimus in Diſput. 1. huius libri, ex cap. *Quærenti*, de verb. ſignifi. & ex propria ratione cenſuræ, quæ eſt vt ſit pœna medicinalis ad correctionem impoſita, ex cap. *Corripiātur*, cum aliis 24. quæſtion. 3. & ex cap. 1. & cap. *Dilecto*, cum aliis de Sentent. excommunic. in ſexto & Trid. Seſſ. 25. cap. 3. de Reformat. Et ideo ex eo ſolùm quod quædam irregularitas pœna eſt, non colligitur eſſe cenſuram, tum quia non eſt pœna medicinalis, ſed ex ſe perpetua, tum etiam quia in illa irregularitate, quæ eſt pœna, principalis ratio eius magis conſiſtit in indecentia & inhabilitate inde contracta; ratio autem pœnæ ſecundaria eſt. Et confirmatur, quia, ſi hæc irregularitas eſſet cenſura celebrans cum illa nouam incurreret irregularitatem, generale enim principium eſt, violatorem cenſuræ per celebrationem fieri irregularem: quod eſſe falſum, & contra communem ſententiam ſupra oſtenſum eſt. Nomine ergo cenſuræ generatim poſito nunquam comprehenditur irregularitas, vt rectiùs docuit idem Soto libr. 1. de Iuſtitia quæſt. 1. art. 4. Atque hæc doctrina, licèt fortaſsè ſpeculatiuè conſiderata videri poſſit ad modum loquendi pertinere: tamen in materia morali neceſſaria eſt ad intelligenda priuilegia, vel reſcripta, in quibus aliquid de cenſuris diſponitur, nunquam enim comprehendunt irregularitatem, ſi ſolùm de cenſuris generatim loquuntur. Quod olim non ita diſtinctè explicabatur, ſed pro certo ſupponebatur in praxi: nunc autem fortaſsè propter opinionem poſt Sotum introductam, ſolet declarari in bullis & Iubilæis, vt nouiſſimè vidimus in ſolemni & ampliſſimo Iubilæo à S.D.N. Clemente 8. ad inſtantiam Regis Catholici conceſſo. Poteſt etiam ad hoc confirmandum expendi locus Concilij Baſilienſ. ſeſ. 24. vbi conceditur fidelibus quædam indulgentia plenaria, & ad illam conſequendam datur facultas eligendi confeſſorem, & illi datur poteſtas abſoluendi ab omnibus cenſuris etiam Summo Pontifici reſeruatis; & tamen paulò inferiùs, quia ſub illa conceſſione non erat incluſa irregularitas, datur facultas non abſoluendi (quod notandum eſt) ſed diſpenſandi in irregularitate occulta, præter quàm bigamiæ, & homicidij voluntarij, quarum altera pœnalis eſt, altera minimè: neutra ergo ſub cenſuris comprehenditur.

Soto. Cordub.

Nulla irregularitas eſt cẽſura.

Conc. Baſilienſ.

Secunda Diuiſio irregularitatis in communi.

4 Alia verò diuiſio irregularitatis poteſt ex prima colligi. Nam quædam irregularitas contrahitur per actum proprium hominis irregularis; alia verò ſine ipſius actu. Quæ diuiſio æquè vniuerſalis eſt ac præcedens, membra verò ſunt diuerſa: nam omnis irregularias, quæ ſine proprio actu contrahitur, ſine culpa incurritur: quia per ſolam paſſionem ſine morali actu non committitur culpa actualis, de qua loquimur, nam ſola originalis culpa non poteſt eſſe fundamentum alicuius irregularitatis, vt per ſe notum eſt. Irregularitas autem, quæ contrahitur per proprium actum, poteſt ſine culpa, & cum illa incurri. Et ita hæc pars comprehendit vnum membrum integrum diuiſionis præcedentis, & partem alterius. De illa ergo irregularitatę, quæ ſinę proprio actu contrahitur, nihil dicendum, vel dubitandum in communi occurrit: ſemper enim fundatur in aliquo defectu paſſiuo (vt ſic dicam) in quo Eccleſiaſtica lex ſufficientem indecentiam conſiderauit, ratione cuius hanc inhabilitatem appoſuit. Subdiuiditur autem hoc membrum in plura, iuxta varias cauſas ſeu defectus propter quos incurritur. Et primò diuidi poſſet, iuxta opinionem aliquorum, in irregularitatem ex defectu corporali, vel ſpirituali, ſine proprio actu contractam. Sed non inuenio ſpiritualem defectum non voluntarium, propter quem contrahi poſſit irregularitas: ſolùm enim poſſet talis exiſtimari ignorantia, de qua infrà dicam vel non eſſe propriam irregularitatem. Canonicam; vel non ſine hominis voluntate. Idémque eſt de iterata receptione baptiſmi: nam ſi voluntariè fiat, iam non eſt ſine proprio actu; ſi verò fiat inuoluntariè per ignorantiam inuincibilem, nulla inde contrahitur irregularitas iuxta veriorem ſententiam, vt in 3. Tom. dixi Diſput. 31. ſect. 6. nulla eſt ergo irregularitas, quæ ex defectu animæ, ſeu ſpirituali prorſus inuoluntario contrahatur, ſed omnis illa eſt ex aliquo defectu ad corpus pertinente: Quæ ad duo capita reuocatur, hic enim defectus poteſt pertinere vel ad originem, ſeu propagationem factam modo indebito, vel ex talibus parentibus ortam, vt eſſe natum ex vago concubitu, &c. vel ad corporalem defectum ipſius indiuidui, qualis eſt in ætate, in mutilatione alicuius membri, vel in aliqua ægritudine notabiliter impediente: de quibus omnibus poſteà ſigillatim dicemus.

Ob nullũ defectum ſpirituale inuoluntariũ incurritur irregularitas.

An

An ad irregularitatem, quæ ex proprio actu naſcitur requiratur actus externus.

CIrca aliam irregularitatem, quæ ex proprio actu naſcitur, occurrit ſtatim dubium, an requiratur actus externus, vel ſufficiat aliquando merè internus. *Ratio dubit. propter negatiua.* Et ratio dubitandi eſt, quia ſæpe in priuilegiis Pontificis conceditur confeſſori facultas diſpenſandi in irregularitate purè mentali, vt Couarruuias refert num. 4. non poteſt autem irregularitas vocari purè mentalis, niſi quia ex actu purè mentali contrahitur, ſupponunt ergo Pontifices dari aliquam irregularitatem huiuſmodi, neque credendum eſt illuſoria eſſe illa priuilegia. Ratione probatur, quia interior actus mentalis aliquando non minorem indecentiam infert, quam exterior actus, vt patet de hæreſi mentali, & de odio vehementi occidendi inimicum, &c. Ex parte ergo cauſæ eſt in his actibus ſufficiens ratio irregularitatis. Ex parte item Eccleſiæ non deeſt poteſtas, vel quia probabile eſt Eccleſiam habere iuriſdictionem in actus mentales, vel certè quia hic non requiritur iuriſdictio in ipſummet actum, nolumus enim hanc irregularitatem imponi in pœnam talis actus; ſed ſolùm eſſe inhabilitatem perſonæ ob indecentiam talis actus: ad hoc autem ſufficit iuriſdictio in perſonam, in qua Eccleſia poſtulat talem conditionem v. g. carentiam talis actus ſeu immunditiæ: etiam ſpiritualis, vt ſit iuridicè habilis ad ſacros ordines. *Exemplis eadem ratio dubit. roboratur Primum.* Declaratur, exemplis, nam Eccleſia facit irregularem eum qui fuit bigamus ante baptiſmum, poſtquam baptizatus eſt (quod gratia exempli ſit dictum) ad quod ſatis eſt, vt perſona iam baptizata ſit de foro Eccleſiæ, quamuis actus, in quo fundatur, factus ſit extra Eccleſiæ forum: ergo ſimiliter in præſenti. *Secundũ.* Aliud exemplum eſt de indulgentia, quam Pontifex concedere poteſt propter actum merè internum, quia per indulgentiam non iudicat de actu, nec præmium pro illo reddit, ſed ſolum illum requirit vt neceſſariam conditionem ad exercendum talem actum iuriſdictionis circa perſonam ſibi ſubditam: cur ergo non poteſt idem dici in præſenti? *Eiuſdem Confirmatio.* Confirmatur tandem, quia Eccleſia interdum punit per cenſuram actum habentem talem conditionem internam; & non aliàs: & aliquando concedit fauorem ſub conditione pendente ex actu purè mentali, qualis eſt illa, *niſi ſub hac ſpe peccauerit*: ergo ſimiliter in præſenti poteſt prohibere exteriùs ſumere, vel exequi ordines cum tali defectu purè mentali: hæc autem prohibitio per irregularitatem fit. *Gloſſ. Bonif.* Et hanc opinionem tenuit Gloſſa vlt. in cap. *Pernicioſè*, de Pœnit. d. 1. Quam ſequutus eſt Bonifacius in Clem. 1. de Homicidio, num. 4. & nonnulli alij Iuriſtæ.

6. *Concluſio affirmans. D.Tho. D.Ant. Soto. Ledeſm. Cordub. Nauarr. Couarr. Villad. Syluest. Nicol. Plouius. Gloſſ.* Nihilominùs dicendum eſt nullam eſſe irregularitatem, quæ propter actum purè mentalem contrahatur. Ita tenet D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 5. ad 4. Antonin. 3. p. tit. 28. c. 2. Soto 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. art. 2. Corduba lib. 5. de Indulgentiis, quæſt. 43. dub. 2. Nauar. in dict. cap. *Pernicioſe*, num. 6. notab. 3. & in Summ. cap. 27. n. 192. & 226. Couarru. dict. Clement. 1. p. in princip. nu. 4. & 2. p. in princip. num. 3. Villadiego de Irregularit. cap. 6. n. 22. Syluest. verb. *Homicidium*, 3. q. 1. & 2. & 8. Nicol. Plouius n. 17. reg. 27. Communis Canoniſtarum cum Gloſſ. in cap. *Si aliquis* de Homicidio, quæ ſpecialiter loquitur de irregularitate homicidij. Et probari ſolet ex cap. *Sicut ex literarum*, de Homicid. in quo ſolùm dicitur, non fieri irregularem eum, qui ante formationem fœtus eſt cauſa abortus. *Reiicitur diuiſio irregularitatis in magnam & paruam.* Vt ergo hanc ſententiam probemus, ne æquiuocè procedamus, relinquenda in primis eſt quorundam modernorum diuiſio, qui

A irregularitatem in paruam, & magnam partiuntur: paruam vocant quodlibet peccatum mortale, quia impedit adminiſtrationem diuinorum; vocántque paruam, quia per ſolam pœnitentiam auferri poteſt. Illa autem vocatur grauis, quæ non aufertur etiamſi peccatum per pœnitentiam auferatur. Si ergo prior opinio de priori irregularitate loqueretur abuteretur quidem voce, tamen in re verum diceret, nam per actum merè internum poteſt homo impediri, ne poſſit licitè aut ordines ſumere, aut aliquem actum illorum exercere. Tamen hoc non eſt impedimentum canonicum, nec lege humana introductum, quare impropriiſſimè & ſolum nomine vocatur irregularitas: nec de hoc in præſenti diſputa-
B mus, ſed de propria irregularitate, quæ eſt impedimentum canonicum.

7. *Suadetur concluſio.* De qua in primis certum eſt, de facto nullam eſſe canonicam legem, quæ hoc impedimentum imponat propter actum purè mentalem. Hoc patebit latius infrà diſcurrendo per ſingula delicta, propter quæ incurritur irregularitas. Nam ſi aliquis actus internus ad hunc effectum poſſet ſufficere, maximè eſſet aliquis peccaminoſus, nam propter ſolam voluntatem aut cogitationem non malam non poteſt contrahi tanta indecentia, quæ ad hanc inhabilitatem ſufficere valeat: at verò iura, quæ irregularitatem imponunt propter aliquos actus, nunquam loquuntur de voluntate, ſed de opere aut facto; lex au-
C tem lata contra facientem, non extenditur ad volentem tantum, vt rectè Nauarr. ſuprà notauit, & in cap. *Pœnæ*, de Pœnit. d. 1. num. 2. & ſequentib. Accedit etiam generalis regula Iuris, Eccleſiam non iudicare de internis, quorum cognitor ſolus Deus eſt, cap. *Erubeſcant*, cum ſimilibus d. 32.

8. *Non poteſt Eccleſia irregularitatem pro actu mere interno imponere. Alexand. Pap.* Ex quo vlteriùs probabilius eſt non poſſe Eccleſiam ſimilem irregularitatem mentalem imponere, nam ex perpetuo non vſu Eccleſiæ probabile argumentum ſumitur ad defectum poteſtatis in his rebus moralibus quæ quotidiano vſu eueniunt, & eſſent accommodatæ ad vſum, ſi fieri poſſent; & ideò ſi nunquam fiunt, ſignum eſt fieri non poſſe. Vnde Alexander Pap. Epiſt. 1. cap. 2. de hac re agens, inquit, *Nõ*
D *poteſt autem humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſeruauit iudicio*; & refertur in cap. 15. quæſt. ſexta. Et ſimilia ſumi poſſunt ex cap. vlt. 15. quæſt. 1. & multa alia adduximus ſuprà tractando de cenſuris. Nec poteſt in hoc negotio diſtingui iuriſdictio in perſonam à iuriſdictione in actum. Primo, quia vix poſſet ſeparari à tali irregularitate ratio pœnæ, quia, vt dicebamus, non poteſt imponi niſi propter actum peccaminoſum. Secundo, quia ſicut actus merè internus, quatenus eſt culpabilis, & dignus pœna, non ſubiacet hominum iudicio, ita neque quatenus infert aliquam indecentiam, quia etiam illa indecentia eſt extra hominum forum, quia eſt extra cognitionem humanam. Tertiò, quia iuriſdictio in
E perſonam quantum ad exercitium huius actus, qui eſt imponere irregularitatem, non conuenit niſi mediante actu, ſeu ratione actus: ergo ſi actus omni ratione ſpectatus eſt extra forum humanum, perſona etiam in ordine ad talem effectũ eſt extra iuriſdictionem humanam.

9. *Rationes dubitandi diſſoluuntur. Delictum mentale eo quod irregularitas cõtrahitur quod dicatur.* Ad rationes ergo in oppoſitum dicitur, clauſulam illam, per quam conceditur priuilegium ad diſpenſandum in irregularitate mentali in primis iam non eſſe in vſu. Deinde Nauarr. & Couarruu. ſuprà exiſtimant illis verbis impropriis ſignificatam eſſe irregularitatem contractam ex delicto occulto, de quo infrà dicemus. Corduba autem addit probabiliter, irregularitatem mentalem vocari eam, quæ licèt per actum exteriorem contrahatur, pendet ex aliqua

conditione purè mentali, vt quòd fiat ex certa ſcientia, contemptu, odio, præſumptione, pertinacia, nam hoc modo ſuprà oſtendimus poſſe actum exteriorem puniri ab Eccleſia, vt coniunctum alicui interiori, ſine quo non incurreretur pœna: quod in cenſuris declaratum eſt, & quoad hoc eſt eadem ratio in irregularitate. Ac proinde regulæ poſitæ ad explicandas leges ferentes cenſuras ad irregularitates applicandæ ſunt: eſſe ſcilicet ponderanda ſingula verba, quibus modus peccandi declaratur, vt *ſcienter* & ſimilia, quia non contrahitur irregularitas, niſi opus tali modo factum ſit, etiamſi talis modus ex actu merè interno pendeat, & ſit veluti denominatio ab illo ſumpta.

Lege Caiet. verb. Excomm. c. 3.

10 Ad rationem iam ſufficienter reſponſum eſt, indecentiam contractam ex culpa mentali eſſe talem apud Deum, non autem in foro humano, & ideò Eccleſiam non potuiſſe illam conſiderare ad inducendam irregularitatem. Et ob hanc cauſam non eſt ſimile primum exemplum de bigamia contracta ex actibus ante baptiſmum factis. Primò, quia illi actus fuerunt externi, & ideò licèt non fuerint de iuriſdictione Eccleſiæ, nihilominùs ſubiacent cognitioni Eccleſiæ; & hac ratione poteſt eorum indecentiam conſiderare, ſi fortaſſe in eis fuit. Secundò quia illa irregularitas non tam fertur propter actum, quàm propter ſignificationem, vel indecentiam moralem relictam ex actu, quæ permanere poteſt moraliter in perſona iam Eccleſiæ ſubiecta, etiamſi actus ipſi non fuerint Eccleſiæ ſubiecti, quòd poſteà examinandum eſt. Aliud etiam exemplum indulgentiarum non eſt ſimile, primò quia iuriſdictio ad concedendas indulgentias non tam eſt fori contentioſi, quàm pœnitentialis, vel ſaltem multùm de illo participans, eò quòd effectus primarius indulgentiæ ſit merè internus, & in foro Dei, & ideò mirum non eſt ſi poſſit concedi ſub mentali conditione. Secundò, quia iuriſdictio, quæ exercetur in irregularitate ferenda eſt coactiua, in indulgentiis autem eſt voluntaria, in qua poteſt actus merè internus voluntariè ſubiici vſui clauſum. Sic enim votum mentale diſpenſandum offertur Pontifici, & culpa mentalis abſoluenda à ſacerdote: hoc autem in iuriſdictione compulſiua non admittitur, ideóque obligatio confitendi peccata merè interna ex diuino iure, quantum ad ſubſtantiam ſuam procedit. Atque ob hanc etiam cauſam magnum eſſet inconueniens, ſi propter actum purè mentalem aliquis irregularitatem incurreret, nam cogeretur ſuam culpam extra confeſſionem manifeſtare, vt diſpenſationem irregularitatis poſſet obtinere.

Reſpondetur primo exemplo.

Satisfit ſecundo exẽplo.

11 Ad vltimam confirmationem negatur conſequentia, nam Eccleſia nunquam fert legem reſpicientem aliquo modo interiorem actum, niſi quatenus ille eſt circunſtantia exterioris, ſeu moraliter in illum influit; tunc enim puniendo exteriorem, poteſt conſequenter reſpicere omnes circunſtantias eius. In præſenti verò celebratio, v. g. exterior nullo modo procedit ex culpa mentali aliàs commiſſa; neque talis actus mentalis eſt circunſtantia ordinationis, aut executionis ordinis poſteà ſubſecutæ: & ideò non poteſt hoc prohiberi per irregularitatem propter alium actum mentalem diſparatum. Secus verò eſſet ſi Eccleſia ferret irregularitatem in eum, qui baptizaret, v. g. ſine intentione baptizandi, quod optimè facere poſſet, quamuis illa carentia intentionis purè mentalis ſit, quia non fertur propter carentiam intentionis, ſed propter actum externum cum tali carentia factum, quæ iam eſt circunſtantia eius.

Diluitur confirmatio.

An actus externus in ſua ſpecie conſummatus requiratur ad irregularitatem.

12 Secundò dubitari poteſt, an requiratur opus externum & conſummatum ad irregularitatem contrahendam; nam quæ hactenus diximus ſolùm probant requiri actum exteriorem, qui interdum poteſt eſſe perfectus, vt homicidium, aliquando verò attentatus tantum, vt aggreſſio, vel ſagittatio, animo occidendi. Quia verò ſimile dubium ſuprà de cenſuris tractatum eſt, & eandem rationem deciſionis in præſenti habet; ideo dico breuiter, aliud eſſe loqui de poſſibili, aliud de facto. De poſſibili dicendum eſt, Eccleſiam poſſe pro quocunque actu exteriùs prodeunte, etiamſi tantum inchoatum peccatum ſit in ſua ſpecie, irregularitatem ferre, ſi iudicauerit illud ſufficere ad inducendam cauſam ſeu indecentiam, quæ ad irregularitatem ſatis ſit. Probatur, quia per quamcunque externam inchoationem conſtituitur actus intra forum Eccleſiæ, & alioqui non repugnat, vt in eo ſufficiens indecentia ſit ad irregularitatem imponendam: ergo.

Conclusio de poſſibili.

13 At verò loquendo de facto, verba, iuris obſeruanda ſunt; ſempérque ſalua proprietate, quantum fieri potuerit, reſtringenda, iuxta vulgarem regulam cap. *Pœna*, cum ſimilibus de Pœnit. diſt. 1. Quocirca ſi actus, pro quo irregularitas imponitur, ſignificetur per verbum indicans opus conſummatum vſque ad effectus conſequutionem, non incurritur irregularitas donec opus ita conſummatum ſit, vt v. g. ſi irregularitas fertur propter homicidium, non ſufficiet velle, aut attentare, aut quæcunque vulnera lethalia infligere, niſi mors ſequatur, etiamſi contingat per miraculum impediri, quia talis lex ex vi verborum non fert irregularitatem niſi ſub illa conditione: & ideo quacunque cauſa contingat homicidium non impleri, non incurritur irregularitas. Superiùs enim de indulgentia diximus, ſi ſub conditione concedatur, & hæc non impleatur per impotentiam, vel quamcunque aliam cauſam, indulgentiam non comparari, ergo à fortiori idem dicendum eſt in materia pœnali. Secus verò eſt, quando verba legis ſolùm requirunt actum inchoatum ſeu attentatum, nam tunc inducunt effectum, quantum in rigore ſonant, ſeruatis principiis poſitis, atque adeo ſi exterior actus eatenus fiat, quatenus in lege prohibetur, iam nihil deeſt vt irregularitas oriatur. Quomodò autem hoc ad praxim applicandum ſit, conſtabit ex his, quæ de ſingulis irregularitatibus dicemus. Et iuxta hanc doctrinam intelligendi ſunt authores, quando aſſerunt irregularitatem non incurri niſi per actum conſummatum & perfectum, vt videre licet in Burgaſio de Irregularitate tit. de *Bigamis*, num. 12. & Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 9. optimè Couarr. adducens textus vtriúſque iuris in d. Clem. 2. p. in princ. num. 3. 4. 5. & 6.

Quid de facto.

Burgaſ. Soto. Couarr.

An irregularitas hæc ſolùm per actum moralem contrahatur.

14 Tertiò dubitari poteſt, an per actum conſummatum exteriùs, & (vt ita dicam) phyſicè, non tamen interiùs & moraliter, incurratur hæc irregularitas. Videri enim poteſt vera pars affirmans, quia iam tunc impletur conditio, ſub qua irregularitas ponitur, quæ eſt, *ſi occideris, ſi celebraueris excommunicatus*, & ſimilia: ergo id ſatis eſt, vt oriatur irregularitas. Patet conſequentia, quia voluntas conditionata poſita conditione, tranſit in abſolutam: vnde, cum ſupponatur poteſtas, habebit effectum. Nam quòd actus interior non ſimul concurrat, vel non perfectè ad

Pars affirmans.

ad ſummum efficere poteſt, vt actus in oratione culpæ excuſetur; hoc autem non ſatis eſt ad excuſandam irregularitatem, quia irregularitas ex ſe contrahitur ſine culpa: ſolum ergo fiet, vt ſicut in illo actu deeſt ratio culpæ, ita in irregularitate detur ratio pœnæ tamen irregularitas ſecundum ſe conſurget in ratione cuiuſdam inhabilitatis ex actu illo, qui ſecundum ſe habet ſuam indecentiam.

15. *Tripliciter poteſt fieri actus externus ſine interiori.* Tribus modis contingere poteſt actum perfectè conſummari exteriùs ſine interiori: primò quia omninò deeſt voluntas interna, quæ conſtituat illum actum voluntarium, moralem, & humanum, vt ſi dormiens, vel amens occidat. Secundò, vt non deſit voluntas, quæ conſtituat illum actum liberum prout actus eſt, deſit tamen voluntas, quæ reddat illum actum voluntarium quatenus culpabilis eſſe poteſt, B vt ſi excommunicatus celebret ex naturali obliuione cenſuræ. Tertiò poteſt eſſe actus liber & humanus, habere tamen effectum nullo modo voluntarium aut præuiſum, ratione cuius impoſita eſt hæc irregularitas, & non ratione actus ſecundum ſe, vt ſi quis liberè venationem exercens, caſu omnino inuoluntario hominem interficiat. *1. Concluſ.* In primo caſu regula generalis eſt, hanc irregularitatem non incurri propter huiuſmodi actum, quia cùm tale opus, humanũ omnino non ſit, non ſolùm à culpa, ſed etiam ab omni pœna & legitima indecentia excuſat, ergo *2. Concluſ.* non poteſt eſſe irregularitatis fundamentum. In ſecundo caſu, & cum eadem proportione in tertio dicendũ etiam eſt regulariter in illis non incurri irregularitatem, de qua loquimur, quia reuera imponitur propter culpã, & ideò, ceſſante culpa, non, inſurgit, quia tunc non impletur conditio. In particulari verò obſeruare oportebit in huiuſmodi decretis, per quæ irregularitates feruntur, an ceſſante irregularitate pœnali, inſurgat alia, quæ reſpiciat actum, ſeu effectum actus ſecundum ſe, ratione alicuius ſignificationis vel indecentiæ, quam ſecum affert ſecluſa culpa: quod opinor in caſibus ſecundi ordinis nunquam reperiri, & ideò in eis poteſt generalis regula ſtatui, irregularitatem non contrahi ſine culpa, ſicut eam ſtatuit Soto dict. art. 9. proximè citato. *Soto.* Quæ confirmari poteſt ex multis textibus in Decreto d. 50. & expreſſius in cap. *Apoſtolicæ*, de Cler. excomm. miniſtr. vbi dicitur, ſuſpenſum ex probabili ignorantia celebrantem diuina excuſatum eſſe, vtique ab irregularitate, vt omnes exponunt: quid enim aliud in eo excuſandum erat. Difficultates autem quæ in actibus huius ſecundi ordinis occurrere poterant, maximè verſantur circa ſuſceptionem ordinum, illegitimam quidem ſecundum ſe, bona tamen fide factam, eos tamen omnes attigimus & reſoluimus agentes de ſuſpenſione, vbi diximus illam ſolùm eſſe carentiam negatiuam vſus ordinis ſuſcepti quæ aliquando contrahitur ſine culpa, quia alius dare non potuit, quod fieri ſolet in iniuriam ordinantis, vt iura loquũtur. In tertio autem ordine actuum quamuis etiam ſit certum ſæpe in illis excuſari irregularitatem ob defectum voluntatis, vt probant multa decreta ſub titulo de homicidio, nihilominùs difficultas ſpecialis eſt, an ſit aliquando facienda aliqua exceptio, de qua re meliùs dicemus agentes de irregularitatibus homicidij, quia in illis ſolis habet locum hæc difficultas.

An venialis culpa ſufficiat ad hanc irregularitatem.

16. *Pars affirmans. Caietan.* QVantum ergo dubium eſt, quando ad irregularitatem contrahendam neceſſaria eſt culpa, an venialis ſufficiat. Partem affirmantem videtur ſenſiſſe Caiet. 2.2. q. 64. art. 8. dicens, per illud homi- A cidium caſuale, quod contingit dando operam rei illicitæ, incurri irregularitatem, quia non excuſatur quis ab omni culpa, licèt excuſetur à mortali. Vbi (quidquid ſit de veritate exempli, nam ibi etiam poteſt interuenire excuſatio à veniali culpa occiſionis) ſupponit, culpam venialem ſufficere ad irregularitatem contrahẽdam. Idem apertiùs in Summa verb. *Irregularitas*, probátque exemplo excommunicationis minoris, quæ propter veniale peccatum incurritur, & tamen priuat maiori bono quàm irregularitas, quia irregularitas ſolũ priuat ſuſceptione vnius ſacramenti ordinis, & conſequenter eius executione: excommunicatio autem minor priuat ſuſceptione omnium ſacramentorum. Vnde ſentire videtur, irregularitatem non ſolùm ex accidenti incurri poſſe propter peccatum veniale quando opus ex ſe eſt mortale, excuſatio tamen interuenit, licèt non integra & ab omni culpa, ſed etiã directè & per ſe poſſe pe legem imponi propter actum, qui de ſe tantum eſt veniale peccatum. In hanc ſententiam inclinant Armill. verb. *Irregularitas*, nu. 4. & Couar. dict. Clem. 2. p. §. 4. n. 9. quatenus aiunt, culpam leuem in præcauendo homicidio ſufficere ad irregularitatem contrahendam. Idem tenet Caſtro lib. 1. de Lege pœnali, cap. 5. Docum. 4. in fin. & Cordub. lib. 2. q. 26. circa finem, citans Syluestrum, & alios. Contrariã ſententiam inſinuat Antonin. 3. p. tit. 28. c. 2. §. 4. tenent Medin. Cod. de Ieiun. qu. de Neceſſitat. ſeruandi ieiun. Soto dict. art. 9. Nauar. c. 27. n. 252. & 255. & c. vlt. 14. q. 6. n. 21. Et mihi videtur vera. Vt tamen illã explicẽ, diſtinguo hic duas quæſtiones. Vna eſt, an irregularitas pœnalis (de qua tantum loquimur) ponatur propter culpã ex ſuo genere venialem: alia eſt, an poſita propter culpam ex ſuo genere mortalem, incurratur propter actum, qui in indiuiduo eſt tantum venialis.

Armill. Couar. Caſtro. Cordub. Sententia negans. Antonin. Medin. Sot.

Dico ergo primò, Irregularitas nec imponitur, nec videtur poſſe imponi propter culpam de ſe venialem. Probatur primò quia, nulla eſt lex canonica quæ propter talem culpam talem imponat pœnam. Secundò quia ſuſpenſio grauis non ponitur propter talem culpam, vt ſuprà dixi: at irregularitas æquiparatur, vel excedit, vt iam dicam. Tertiò, quia pœna debet eſſe proportionata: hæc autem videtur nimia. Nec eſt ſimile de excommunicatione minori: quia irregularitas omnibus penſatis, eſt longè grauior: quia priuat executione ordinum, eorúmque habilitate, & non eſt medicinalis pœna, ſed vindicatiua, & de ſe perpetua: & difficilem habet diſpenſationem. Nam, licèt quidam dicant poſſe dari ab Epiſcopo quando incurritur propter veniale: & illud etiam eſt ſatis graue onus, & prætereà non conſtat de tali poteſtate Epiſcopi, niſi vbi fuerit in iure expreſſa. 17 *1. Concluſ.*

Dico ſecundò, Probabilius videtur, quoties interuenit excuſatio à culpa mortali, licèt venialis committatur, non incurri irregularitatem, quæ propter actum, qui de ſe mortale peccatum eſt, imponitur. Probatur primò, quia ad rem moralem parum refert quod culpa ſit mortalis in ſua ſpecie, vel in indiuiduo, nam pœna pro actu in indiuiduo fertur, & cum eo debet ſeruare æquitatem, vt ſeruetur iuſtitia. Secundò, quia actus, qui ex genere ſuo eſt mortale peccatum, non eſt in indiuiduo veniale niſi vel ex leuitate materiæ, vel quia non eſt ſimpliciter humanus, ſed ſecundum quid. Si ergo in præſenti ſit veniale ex primo capite, non poteſt eſſe ſufficiens ad irregularitatem, quia neque in tali materia eſt ſufficiens proportio, neque fieri poteſt vt verba legis, ſeu conditio ex vi illorum requiſita ad irregularitatem, in ſola illa materia perfectè cõpleatur, ſemper enim talis lex aliquam grauem materiam poſtulat, vt eſt homicidium, mutilatio, adminiſtratio indebi- 18. *2 Concluſ.*

indebita ſacramenti, vel aliquid huiuſmodi. Si verò peccatũ ſit veniale ex altero capite, ille non eſt actus perfectè humanus, ergo eadem ratione non ſufficit, vt per illum cenſeatur impleta conditio in tali lege requiſita ad irregularitatem, quia, vt ſæpè oſtenſum eſt, leges pœnales ſimpliciter latæ puniunt actus cõpletos in ſua ratione, non phyſica tantùm ſed morali; nam magis illos puniunt vt morales ſunt, quam propter ſolum phyſicum effectum: ergo, licèt talis actus aliquo modo voluntariùs ſit, tamen, quia eſt valde imperfectum voluntarium, & ferè non humanum ad irregularitatem non ſufficit. Quod confirmatur ex Nauarro in dict.c.fin. quia aliàs quicunque diceret, faceret, conſuleret, aut mãdaret aliquid quo facto mors contingeret, vix poſſet vitare irregularitatem, etamſi magna circunſpectione id faceret, & à fortiori vix poſſet aliquis aliquem occidere in ſuæ vitæ defenſionem, & non manere irregularis, quia in huiuſmodi rebus non eſt humanum aut non excedere, aut non deficere aliquantulum in diligentia adhibenda. Solent tamen contra hoc obiici quædam capita de Homicidio, vbi propter mortem ſecutam ſine peccato mortali irregularitas incurri dicitur. Verumtamen, ſi illi textus aliquid probant, etiam ſine veniali culpa dictam irregularitatem incurri aſſerunt: quod ſi fortaſsè ita eſt, dicemus illam irregularitatem non eſſe pœnalem, ſed ſignificatiuam, aut myſticam, vt ſic dicam. Illi verò textus inferiùs ſunt exactè & in particulari tractandi. Obiici etiam ſolet cap. 1. de Ord. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcop. Sed hic textus latè tractatus eſt ſuprà Diſp. 38. de Suſpenſione, ſect. 1.

An quodlibet peccatum mortale ſufficiat ad hanc irregularitatem.

19. *Duplex quæſtion. ſenſus.* QVintum dubium eſt, an quodlibet peccatum mortale ſit ſufficiens ad irregularitatem. Quod in duplici ſenſu inquiri poteſt, primò in ordine ad legem ferendam, ſecundò in ordine ad pœnam legis iam latæ contrahendam. Priori modo manifeſtum eſt, non omnia peccata mortalia eſſe moraliter ſufficientia vt irregularitates propter illa imponantur, aliàs oporteret clericos eſſe impeccabiles, vel in gratia confirmatos. *Deciditur in priori ſenſu.* Quamuis ergo peccatum mortale ex ſe dignum ſit multò maiori pœna; tamen hæc non eſſet porportionata, nec prudenter fertur niſi pro criminibus ſpeciali modo repugnantibus clericatui, ſeu decentiæ illius. Quæ autem hæc ſint? ſolùm dicimus, de poſſibili relinquendum eſſe prudentiæ legiſlatoris, de facto verò conſulenda eſſe iura. *1. Sententia circa ſecundum ſenſum.* In altero ergo ſenſu procedit dubitatio, in qua quidam exiſtimant non ſufficere externum peccatum mortale, niſi intercedat etiam contemptus, & dolus, quæ ſunt ſpeciales conditiones interiores, præter voluntatem peccaminoſam exercendi talem actum. Ita ſentit Nauarr. in ca. *Accepta*, de Reſtitut. ſpoliat. ad oppoſitionem 8. n. 34. & c. 27. n. 252. referens Panor. in cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. n. 15. & Dominicum in c. *Solet*, de Sent. excom. in 6. dicentes, irregularitatem eſſe pœnam contemptus. Et ſimili modo loquitur Felin. in cap. *Rodulphus*, de reſcr. n. 43. Dominicus etiam in c. *Is cui*: de Sent. exc. in 6. §. 1. n. 1. irregularitatem ait non contrahi ſine dolo. *Nauar. Abbas. Domin.*

20 *Vera ſententia.* Nihilominùs dicendum eſt, eam voluntatem quæ ſufficit ad peccandum mortaliter, ſufficere etiam ad contrahendam irregularitatem, ſi alioqui in exteriori actu eſt ſufficiens integritas, & malitia requiſita ex vi verborum legis. Aſſertio eſt certa. Probatur primò ex iuribus, quæ docent ad irregularitatem contrahendam ſufficere ignorantiam craſſam, vel

A ſupinam, vt in cap. 1. de Ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc. & ſæpe alias. Inde enim habetur voluntarium indirectum, ſatis eſſe ad irregularitatem contrahendam licèt non ſit ex contemptu, ſed ex negligentia. Secundò ex natura rei hoc ſufficit ad incurrendam pœnam, & nihil eſt in irregularitate, propter quod amplius poſtuletur, neque per leges Eccleſiaſticas poſtulatur: ergo neceſſarium non eſt: Neque authores citati locuti ſunt in ſenſu contrario, ſed latè, minúſque propriè voluntatem omnem peccandi moraliter vocarunt contemptum, & dolum, vel formalem vel interpretatiuum ſeu virtualem. Quod ſatis explicauit Felinus, cùm enim dixiſſet excuſari quendam ab irregularitate, quia non contempſerat, ſubdit, *excuſatur itaque ex probabili ignorantia*, Et Abbas in cap. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſſ. num. 2. latam culpam ſufficere ad pœnam iuris ciuilis non ſufficiat quia ibi requiritur dolus: *quantum verò ad irregularitatem*, ait, *lata culpa æquiparatur dolo: quod tene menti, nam ſtudioſa negligentia dolo comparatur, & inducit irregularitatem, quia videtur affectare delictum ex tanta negligentia.* *Au[illegible] contra ſe[illegible] exp[illegible]*

B

Alij verò ex parte actus exterioris requirunt ſpecialem conditionem, vt per peccatum mortale irregularitas incurratur, nimirum vt peccatum non ſit omnino occultum per accidens, ſed aliquo modo probabile. Ita ſentit Caſtro libr. 1. de Lege pœnali cap. vltim. concl. 3. Fundatur, quia iura, quæ de hac materia loquuntur, poſſunt commodè ita intelligi, & pœna adeo grauis temperanda eſt quantum fieri poſſit, alioqui cõgeretur ſæpe clericus peccator occultus ſe infamare abſtinendo ab vſu ordinum, Vnde in cap. *Ex tenore*, de Temp. ordin. dicitur in ſimili caſu poſſe poſt pœnitentiam peractam clericum miniſtrare. Nec deſunt moderni authores, quibus hæc opinio probabilis videatur. Similem verò quæſtionem tractaui ſuprà diſput. 31. ſection. 1. numero 67. vbi cenſui illam opinionem non eſſe probabilem: idémque nunc cenſeo in irregularitate, cum communi ſententia Gloſſarum, & Doctorum, quam ipſemet Caſtro refert in cap. vltim. de Temp. ordin. & in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. quam etiam refert & ſequitur Couarr. in Clement. *Si furioſus*, 2. part. §. 3. num. 4. & eandem ſupponit Nauarrus cap. 27. num. 239. & 254. ſumitúrque ex eiſdem iuribus, nam imponunt irregularitatem vt pœnam incurrendam ipſo facto, & inferendam per ipſammet legem ad modum cenſuræ, & ideò quoad hoc æquiparatur cenſuris. In huiuſmodi autem pœnis, ſi ſupponatur actus externus, qui dicitur per ſe probabilis, vt vindicationi legis humanæ poſſit eſſe ſubiectus, impertinens eſt quòd de facto poſſit vel non poſſit probari, cùm hæc pœna non pendeat ex actuali probatione, neque ex infamia. Vnde iura abſolutè loquuntur nihil diſtinguentes inter occultum, & publicum quantum ad irregularitatem, licet interdum diſtinguant quoad diſpẽſationem, vt Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. in quo potiùs ſupponunt per occulta delicta incurri irregularitates. Quod clarè etiam ſignificatur in cap. *Niſi cum pridem*, verſ. *perſonæ*, de Renunciatione ibi, *Si tamen, & culpa latet, & cauſa.* Neque etiam diſtinguunt hæc iura inter occultum probabile, & omnino: nec ergo nobis diſtinguere licet, argumento cap. *Solitæ*, verſ. *Nobis*, de Maiorit. & obed. & L. *Imperator*, ff. de Poſtulando, præſertim cum illa diſtinctio nulla ratione nitatur, vt declaratum eſt. Per quæ reſponſum ſufficienter eſt ad motiua contraria: nam leges canonicæ re vera non poſſunt legitimè ita exponi, quia illa non eſſet interpretatio, ſed voluntaria additio, quam poſſemus etiam addere

21. *An per peccatum externum minime occultum contrahatur.* *1. Opinio.* Caſtro

Vera ſententia C D *Couar.* *Nauar.* *Conc. Triden.* E

Satisfit fundamentis contrariæ ſententiæ.

in

in cenſuris & in omnibus pœnis priuatiuis, quæ per legem imponi ſolent ipſo facto: quod nullo modo admittendum eſt ſine maiori fundamento. Incommodum autem illud de infamatione propria accidentarium eſt, & ex occulta etiam excommunicatione ſequi poteſt. Tunc igitur excuſabitur quis ab executione (vt ſic dicam) talis pœnæ, non tamen ab ipſa pœna, vt ſuprà in cenſuris declaratum eſt: quibus inæquiparatur irregularitas, vt rectè indicauit Nauarrus ſuprà Caput autem *ex tenore*, non loquitur de crimine cui eſt annexa irregularitas, ſed quod eſt dignum depoſitione, ſi probetur, de qua eſt longè diuerſa ratio: quia illa non eſt pœna lata ipſo iure ſed inferenda.

Tertia diuiſio plures ſub ſe continens.

22 SExtò dubitari poteſt, quotuplex ſit hæc irregularitas, quæ per proprium actum contrahitur, quod eſt quærere, per quos actus incurratur hoc impedimentum. Hoc autem in ſpecie tractandum eſt fusè in ſequentibus: nunc ſatis ſit ad conſummandam hanc diuiſionem in genere dicere, hanc irregularitatem aliquando incurri per actum licitum aliquando per illicitum. Prior autem in duas præcipuas ſpecies diuidi ſolet: vna vulgò appellatur ex defectu ſacramenti, vt eſt bigamia, quæ contrahitur per vſum cuiuſdam ſacramenti cum aliquo defectu in eius ſignificatione perfecta. Alia vocatur ex defectu lenitatis: quæ oritur ex vſu muneris liciti, quòd interdum facit hominis occaſionem, quod ſi ſub actu morali comprehendamus etiam omiſſionem vel carentiam actus, vt in rebus moralibus fieri ſolet, poteſt hîc addi tertia ſpecies, quam aliqui vocant ex defectu animi, qualis eſt ignorantia, quæ licèt quodammodo ſit à natura, permanet tamen ex quadam omiſſione vel negligentia hominis, quæ licèt fuerit ſine culpa, inducit tamen quoddam impedimentum ad ordines ſacros: an verò hæc dicenda ſit propria irregularitas, poſteà dicemus. Aliud autem generale membrum irregularitatis ex actu illicito ſeu delicto plures habet ſpecies, tres tamen videntur præcipuæ: vna eſt ex homicidio: alia eſt ex adminiſtratione ordinis contra Eccleſiaſticam cenſuram: tertia eſſe poteſt iteratio baptiſmi (vel vt alij volunt) iteratio ſacramenti imprimentis characterem. Quibus addere poſſumus, ſi quæ fortaſsè irregularitas contrahitur ex delicto non tantum vero, ſed etiam impoſito, ſi reuera infamiam generauerit. Atque hæ ſunt diuiſiones irregularitatum, quæ ex authoribus colliguntur quamuis vnuſquiſque ſuo modo illas proponat, & ad plura, vel pauciora membra reducat. Quædam verò alia diuiſio ex parte effectus ab eis omittitur, quæ mihi neceſſaria videtur, quia vtilem doctrinam continet.

Vltima diuiſio.

23 *Irregularitas totalis.* VLtimò ergo diuini poteſt irregularitas in totalem, & partialem: totalis eſt illa, de qua hactenus præcipuè diximus, & ſic appellatur, quia ex ſe priuat toto ordine clericali, huiuſmodi eſt v. g. irregularitas homicidij, bigamiæ, &c. Imò per ſe loquendo hæc videtur eſſe primaria inſtitutio irregularitatis. Partialis verò irregularitas dicitur, quæ priuat aliquo modo ordinibus, non tamen in totum. *Irregularitas partialis.* Quod variis modis contingit. Primò prohibendo aliquem ordinem non verò omnes. Huiuſmodi videtur eſſe ætas v. g. viginti annorum, nam qui in illa tantum conſtitutus eſt adhuc eſt irregularis ad ordines ſacros, non verò, ad minores. Poteſt

A etiam hæc irregularitas partialis dici, ex parte temporis, quia non ſimpliciter, ſed pro tali ætate fertur, & ideo aliqui recuſant impedimentum hoc irregularitatem vocare, quia non eſt perpetua, ſed eſt conditio tantum requiſita ex lege humana ad talem actum, ſicut etiam ad profeſſionem & matrimonium poſtulatur certa ætas: ſed hæc eſt ſolùm quæſtio de nomine, de qua re infrà dicemus. Poteſt ſecundò irregularitas eſſe partialis ex parte effectus quia interdum priuat aſcenſu ad ſuperiores ordines, non verò executione inferioris ordinis iam ſuſcepti. Exemplum eſt in cap. 2. de Clericis non ordin. miniſtr. vbi Diaconus, qui abſque ſacerdotali ordine ſacrificare auſus eſt, aſcendere prohibetur ad ſacerdotium, & tamen quoad B executionem ordinis Diaconatus non fit irregularis. Sic etiam in cap. *De his*, 5. 50. diſt. ſtatuitur, vt clerici, quia ab humano ſanguine effundendo non abſtinent, duobus annis ſuſpendantur, & aliis pœnis afficiantur, non verò vlteriùs prouehantur. Idem ſumitur ex cap. vlt. 55. diſt. vbi Diaconus, cui erutus fuit occulus, inhabilis dicitur ad ſacerdotium non verò ad ſui ordinis executionem. *Alia irregularitatis diuiſio.*

Atque ex his iuribus fortaſſe ortum habuit alia irregularitatis diuiſio, quam indicauit Nauarr. cap. 27. num. 191. cum Cardinali in Clem. vnic. de Homicidio ſcilicet quandam eſſe irregularitatem, quæ à ſuſcipiendis ordinibus, aliam quæ à ſuſceptis ſuſpendit, propter quas irregularitates putant C dictum eſſe in illa Clement. *Nullam irregularitatem incurrit*: nam, vt ibi Gloſſ. ſignificauit, illa diſtributio poſita eſt ad explicandum illum non manere impeditum ad ſuſcipiendum nouum ordinem, neque ad miniſtrandum in ſuſcepto. Verumtamen aduertendum eſt, omnem irregularitatem quantum eſt ex ſe, & proportione ſeruata, priuare ordine & vſu eius: contingit autem eſſe aliquam irregularitatem, quæ non priuat omni ordine, ſed aliquo tantùm ſaltem reſpectu clericorum: & tunc illa dicitur non priuare vſu ordinis ſuſcepti, quia non priuat exercitio inferiorum ordinum, quos ſuſceptos ſupponit quando illa contrahitur. Tamen ſi Diaconus, v. g. ſic irregularis D ad ſacerdotium, illud iniquè ſuſciperet, ex vi eiuſdem irregularitatis eſſet perpetuò inhabilis ad vſum ſacerdotij. Arque ita omnis irregularitas priuans ordine, priuat etiam vſu eius ſi cum tali irregularitate ſumatur, quamuis non neceſſariò priuet vſu ordinis ſuſcepti ante talem irregularitatem. 24 *Nauar. Calderin.* *Primus modus irregularitatis partialis.*

Tandem eſt alius modus partialis irregularitatis, quæ nec priuat ordine, nec omni vſu eius, ſed aliquo tantùm. Cuius etiam meminit Nauarr. dict. num. 191. & Maiolus lib. 1. cap. 2. reg. 5. & ſumitur ex 2. cap. de Cleric. ægrot. vbi ſacerdos, cui duo digiti cum medietate palmæ abſciſi fuerāt, irregularis eſſe dicitur ad celebrandum, non verò ad alia officia ſacerdotis, vt ſunt audire confeſſiones, &c. Quia ille defectus ad reliqua non præbet impedimentum. 25. *Alius modus eiuſdē irregul.* *Nauar. Maiolus.*

E Dices, ergo datur irregularitas, quæ non impedit aliquem ordinē ſuſcipere. Reſpondeo primum negando ſequelam, nam fortaſſe talis ſacerdos manſit inhabilis ad ordinem Epiſcopalem ſuſcipiendum, vt infrà videbimus. Deinde iam ſuprà reſponſum eſt hoc eſſe per accidens, nam ille defectus quantum in ſe eſt, impediret ſacerdotium ſuſcipere, niſi inueniſſet ſuſceptum. Imò ferè omnis defectus, qui ſuperueniens alicui ordini ſuſcepto, impedit aſcenſum ad ſuperiorem, impediret, etiam ordinem inferiorem, niſi ſuſceptum inueniret, & ſi ſine culpa contrahatur. Quod ſenſit Nauarr. 252. & ex diſcurſu materiæ ampliùs conſtabit. Sed hinc oritur alia difficultas contra definitionem irregularitatis: nam *Obiectio ſoluitur.* *Dubium.*

ſequitur irregularitatem, quæ ex ſe ſufficiens eſt ad impediendam ſuſceptionem alicuius ordinis, non impedire vſum eius ſi ſuſceptus ſit. Reſpondetur negando ſequelã, formaliter de irregularitate loquendo, ſed ſolùm ſequitur defectum aliquem, qui induceret irregularitatem reſpectu ordinis nondum ſuſcepti, aliquando nullam irregularitatem inducere reſpectu eiuſdem ſi ſuſceptum inueniat, quod non repugnat definitioni, neque eſt vllum inconueniens. Vel etiam ſequitur (& in idem redit) eumdem defectum in vna perſona inducere irragularitatem ſimpliciter, in alia verò ſecundum quid. Eſt enim attentè conſiderandum, defectum ipſum, v.g. oculi, aut digitorum, non eſſe ipſam irregularitatem, ſed illud impedimentum canonicum, quod ratione talis defectus lex Eccleſiaſtica imponit: ſed iuxta varias conditiones perſonarum poteſt eſſe diuerſa ratio moralis imponendi maius, vel minus impedimentum, ratione eiuſdem defectus materialis, & ideo fieri poteſt, vt idem defectus maiorem irregularitatem inferat in vna perſona quàm in alia: hoc autem in particularibus irregularitatibus fuſius explicabitur.

Enodatur.

SECTIO IIII.

Vtrum irregularitas ſolo Eccleſiaſtico iure imponatur.

1. *Regula generalis.* Circa efficiẽtem cauſam irregularitatis ſuppono ius Eccleſiaſticum habere poteſtatem ad irregularitates imponendas, multáſque eſſe à ſolo illo introductas. Primum conſtat ex dictis in ſect. 1. de hac poteſtate, & in tertia de delictis occultis, & ex frequenti vſu iuris. Secundum etiam fit euidens per inductionem: irregularitas enim v.g. quam excommunicatus incurrit celebrando, quo alio iure introduci poterat niſi humano, cùm ipſamet excommunicatio ſolo humano iure introducta ſit? conſtat ergo irregularitatem humano iure introductam eſſe. Dubium verò eſt vtrum nullo alio iure vel modo introducatur, in quo quatuor principalia occurrunt. Primum eſt, an iure diuino fuerit aliqua irregularitas introducta. Et ratio dubitandi ſumitur, quia bigamia ſaltem videtur eſſe de iure diuino, iuxta illud 1. ad Timo. 3. *vnius vxoris virum.* Item irregularitas homicidij ex illo, *Non ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinum es*; & 2. Reg. 7. Similiter irregularitas ex defectu ſeu macula ſacerdotis videtur eſſe ex diuino iure iuxta illud Leuit. 20. & 21. *Qui habuerit maculam non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius.* Ratione confirmatur, quia ius diuinum præcipit ſancta ſanctè tractare, ergo idem ius aliquos repellere poteſt à ſancto ordinum miniſterio, propter defectum, vel impuritatem aliquam: Sicut fœminæ iure diuino ſunt ineptæ ad ordines, propter indecentiam ſtatus ſui ad diuina miniſteria. Propter hæc quidem admittunt irregularitates aliquas de iure diuino. Quod inſinuat Abb. in ca. *Sicut dignum*, de homicidio n. 12. & Socin. in c. *Ad audientiam* de homic. num. 6. & nonnulli moderni abutentes nomine Irregularitatis. Palud. etiam diſt. 25. qu. 3. n. 14. & 15. hanc ſententiam inſinuat dum ait Petrum & Paulum fuiſſe irregulares ex homicidio & mutilatione, Chriſtum tamen cum eis diſpenſaſſe.

An aliqua irregularitas ſit iure diuino introducta. Ratio dubitandi. 1. ad Tim. 3. 1. Para. 1. 22. 2. Reg. 7. Leuit. 20. & 21.

Prima opinio. Abbas. Socin. Paludan.

2. *Vera ſententia.* Dicendum verò eſt nullam propriam irregularitatem eſſe diuino iure introductam. Hæc eſt certa & communis ſententia Theologorum in 4. diſt. 25. & Canoniſtarum in cap. *Ad audientiam*, de *Homicidio*, vbi Felin. num. 2. plures refert, & in cap. *Is qui*, de Sent. excomm. in 6. Couarr. dict. Clem. 1. part. in princ. Nauarr. cap. 27. num. 191. Antonin. 3. part. tit. 28. cap. 1. Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. Ledeſ. 1. part. 4. quæſt. 26. artic. 2. Summiſt. verbo *Irregularitas*. Villadiedo, Burgas, Plouius, & reliquorum, & Paludanus tandem addidit, vel Chriſtum diſpenſaſſe, vel prohibitionem Eccleſiæ tunc non fuiſſe: quod poſteà magis confirmat. Et probatur ſufficienter ex dict. cap. *Is qui*, vbi dicitur, non incurri irregularitatem niſi in caſibus à iure expreſſis: loquitur autem de iure canonico. Ratione verò patet, quia duplex eſt ius diuinum, ſcilicet, poſitiuum, & naturale: rurſus ius poſitiuum duplex eſt, ſcilicet, contentum in lege veteri, aut in lege noua: nulla autem irregularitas nunc eſt, quæ ratione diuini iuris aliquo ex his modis conſiderati vim habeat. Primò enim ius legis veteris iam non obligat in lege noua, quatenus tale eſt, iuxta doctrinam Pauli ad Galat. 3. & 4. quæ latiùs tractatur in materia de legibus. Dico autem, *quatenus tale eſt*, propter præcepta moralia, quæ durant, quia pertinent ad ius naturæ. Præcepta ergo poſitiua illius legis, qualia fuere iudiciaria, & cæremonialia, iam nunc ceſſarunt, & ideo quamuis verum ſit in illa lege fuiſſe aliquas cæremoniales prohibitiones & impedimenta, ad ſacerdotes pertinentia, quæ fuerunt veluti quædam irregularitates illi ſtatui accommodatæ, vt conſtat ex Leuitici. 21. & 22. & ſæpe aliàs: illa tamen non habent vim in lege noua. Sicut etiam in rebus Deo offerendis variæ conditiones poſtulantur tunc, vt ex eiſdem locis conſtat, quæ ad præſentem ſtatum nihil referunt.

Felin. Couar. Nauar. D. Ant. Sot. Ledeſm. Villad. Burgaſ. Plouius. *Ca. Is qui, de Senten. excommu.*

Probatur quoad legẽ veterẽ. Galat. 3. & 4.

Oportet tamen conſiderare in illis antiquis præceptis, aliquando rationem legis fuiſſe moralem, aliquando verò ſignificatiuam vel præfiguratiuam alicuius rei futuræ: hoc poſterius præcipuè inueniebatur in cæremonialibus præceptis, & ideo illa non ſolùm non obligant, verum etiam nec obſeruari poſſunt, vt notauit D. Thom. 1. 2. quæſt. 104. art. 3. & 22. quæſt. 87. art. 1. Alia verò præcepta, quæ præcipuè nitebantur in congruentia morali, licèt ex ſe, non obligent in lege noua, tamen Eccleſia aliquid ſimile imitatur ſuo ſtatui, & vſui accommodatum ex eadem vel ſimili congruentia morali, vt in ſolutione decimarum, & ſimilibus, & tunc illud, quod in Eccleſia obſeruatur, non ex diuino iure, ſed ex Eccleſiaſtica inſtitutione aut ex morali aliqua congruentia ſeruatur, vt in ſimili declarauit Pontifex in c. vnico: de Purificatione poſt partum & eodem modo eſt intelligendum c. *In aliquibus*, §. vlt. de Decimis. Sic ergo in propoſito irregularitates illæ veteris legis generatim ob eam rationem imponebantur quod miniſteria ad Deum pertinentia omni mũditia & puritate peragenda ſunt, vt in eiſdem locis dicitur: in particulari verò continebãt rationes præfiguratiuas vel ſignificatiuas futurorum. Nunc igitur Eccleſia omiſſis illis cæremoniis & figuris, illas tantum irregularitates, quæ ad decentiã diuini cultus ſpectant introduxit, ex morali ratione diuinæ legis veteris, non autem ex obligatione illius, vt in ſimili dixit Syricius Papa in cap. *Plurimos*, 82. diſt. & indicauit Greg. lib. 1. Epiſt. 24. & habetur in c. *Neceſſe*, 1. quæſt. 1.

D. Tho.

Syricius Papa. Gregor.

4. *Probatur quoad legem Euãgelicam.* De iure item Euangelico certum eſt nihil huiuſmodi eſſe in illo præceptum, quia in lege gratiæ non ſolùm ceſſarunt antiqua præcepta, ſed etiam nulla noua ab ipſo Chriſto immediatè data ſunt, præter ea, quæ ad fidẽ & ſacramenta ſpectant, vt eſt commune dogma Theologorum, nam cætera quæ ad debitam gubernationem, & conuenientem ſacrarum rerum adminiſtrationem pertinent, Apoſtolis commiſſa ſunt, iuxta verbum Chriſti, *Paſce oues meas*,

1.Cor.11. *meas*, & illud Pauli 1.ad Corinth. 11. *Cætera cùm venero, diſponam.* De qua re egimus, de Cenſuris in principio huius libri, & de ſacramentalibus ac cæremoniis in 3.Tom. Quod verò ſpectat ad naturale ius, verum quidem eſt; ſuppoſita inſtitutione diuinorum ordinũ, & ſanctitate talis miniſterij aliqua eſſe poſſe impedimenta, quæ ex natura rei obligant hominem, vt eis durantibus, vel non miniſtret, vel ordines non recipiat: vt eſt, v. g. peccatum mortale in ordine ad celebrationem vel receptionem ſacramentorum, vel magna ignorantia, aut alia ineptitudo ad tale munus: tamen irregularitates Eccleſiaſticæ, vel huiuſmodi non ſunt, nam licèt conſiderent indecentiam, non talem, neque tantam, quæ ſecluſo poſitiuo iure, cogeret hominem in conſcientia ad ſe ſeparandum à ſuſceptione vel adminiſtratione ordinum, vt patet in bigamia, &c. Vel certè ſi aliquando tantam continent indecentiam, vt per ſe obligent, non ſub ea ratione habent rationem irregularitatum, ſed quatenus ex Eccleſiæ inſtitutione habent aliquid ſpeciale adiunctum, quoad modum vel gradum prohibitionis. Vt v.g. cæcitas eſt impedimentum, quod natura ſua obligare videtur Clericum ad non celebrãdum, propter periculum: tamen ſi ſolam rei naturam ſpectemus, ſi inueniretur medium ad vitandum illud periculum, ceſſaret naturalis prohibitio: inſtituta autem per Eccleſiam tali irregularitate, nulla ratione licet cum tali impedimento celebrare ſine Pontificis diſpenſatione. Et ad hunc modum contingit in reliquis, vt ex particulari tractatione earũ euidentiùs conſtabit.

5. *Reſpondetur ad rationes dubitandi. Locus Pauli 1.ad Timoth. 3. exponitur.* Caiet. Chryſo. Theoph. Theod.

Rationes dubitandi ex dictis ſolutæ ſunt: nam verba Pauli 1.ad Timoth. 3. ab aliquibus exponuntur de duabus vxoribus ſimul viuentibus. Ita Caietanus ibi; quia tunc temporis multi plures vxores habebant, imitantes Patres veteris Teſtamenti, cùm nullibi legamus hoc prohibitum. Quæ fuit expoſitio Chryſoſtomi ibi Homil. 10. Theophilacti, & Theodoreti, qui expreſsè, dicit, non voluiſſe prohibere Apoſtolum ſecundas nuptias etiam Sacerdotibus. Alij reſpondent verba illa non continere ſpeciale præceptum: ſed illam conditionem inter alias ibi numeraſſe, quæ ad decentiam, & bonos mores Epiſcopi pertinent. Sicut inferius etiam dicit, Epiſcopum non debere eſſe neophytum; & tamen non propterea illam conditionem poſuit vt neceſſariam, ita vt ſpecialem irregularitatem inducat. Dicunt ergo, Paulum hoc poſuiſſe vt conſilium, non vt præceptum inducens irregularitatem; tamen Eccleſiam inde ſumpſiſſe occaſionem inſtituendi illam. Vera tamen reſponſio eſt, Paulum ibi loqui de irregularitate bigamiæ; nam id ſignificat Lucius 3. Lucius III. in cap.2. de Bigamis dicens: *In bigamis contra Apoſtolum diſpenſare non licet, vt debeant ad ſacros ordines promoueri:* de quo loco, quatenùs ad diſpenſationem attinet, quomodo intelligendus ſit, infrà dicemus. Quantum verò ad irregularitatem ſpectat, ita etiam intellexerunt Hieronymus Epiſt. 63.ad Oceanum, quæ tota eſt de hac re: & Auguſtinus lib. de Bono coniugali, cap. 18. Ambroſius lib. 3. Epiſt. 25. & in Paulum, vbi etiam Anſelmus, D. Thomas, & alij, quos refert Bellarminus lib. 1. de Cleric. cap.23. vbi doctiſſimè contra hæreticos hanc expoſitionem confirmat. Præſertim ex aliis verbis eiuſdẽ Epiſtolæ cap. 5. *Vidua eligatur, quæ fuerit vnius viri vxor:* quod non poteſt intelligi ſimul; nam hoc nunquam fuit conſuetum: ergo intelligitur ſucceſſiuè, id eſt, non bigama. Quam ponderationem inſinuauit Tertullianus lib. 1.ad vxorẽ, cap. 6. & lib. de Monagam. cap. 11. Atque hanc expoſitionem prætulit Cryſoſtomus ſuprà, & clariùs Homil. 2. & ad

Hyeron. Auguſt. Ambroſ. Anſelm. D Tho. Belarm. Tertul.

A Titum, vbi Theophilactus priorem emendare videtur. Denique etiam ex Eccleſiæ traditione, & Apoſtolorum canonibus conſtat, Paulum in eo ſenſu locutum. Nam in canone 16. Apoſtolorum dicitur, qui ſecundis nuptiis fuerit copulatus, non poſſe ad clericatum admitti: & canone 17. idem dicitur de illo, qui viduæ in matrimonio copulatur. Concedo igitur, aliquam irregularitatem à temporibus Apoſtolorum in Eccleſia reperiri: nego tamen inde ſequi, eſſe à iure diuino, aut à Chriſto inſtitutam; multa enim ſunt ab Apoſtolis ordinata, quæ de iure diuino non ſunt: propter quod aiebat Paulus 1.ad Corinth. 7. *Ego non dico Dominus*, & cap.10. *Cætera autem cùm venero, diſponam.* Et ex canonibus Apoſtolorum conſtat, illa fuiſſe præcepta humana, non diuina. *Aliqua irregularitas eſt à téporibus Apoſtolorum de iure tamen poſitiuo.*

B

Ad loca veteris Teſtamenti reſpondetur, ex illis ſolùm probari ſimilitudinem quandam congruentiæ, vt dictum eſt. Nam in facto Dauid conſtat, non ideò repulſum fuiſſe à Deo à templi ædificatione; quia per ſe malum eſſet, aut lege aliqua prohibitum hominem bellatorem, & qui ſanguinem effuderat, templum ædificare. Solùm ergo voluit Deus illo exemplo oſtendere, quàm ſit amicus pacis, quantùmque auerſetur homicidas. Item vt ſignificaret effuſionem ſanguinis non decere in templo ſuo, neque in miniſtris ſuis. Adde, in veteri Teſtamento non fuiſſe irregularitatem in miniſtris illius templi ob ſanguinis effuſionem, vt notauit D. Thomas in 4.diſt.25.quæſt.2.artic.2. quæſt.3. ad 1. multò ergò minùs potuit ab illo Teſtamento dimanare ad Sacerdotes noui Teſtamenti. Ad rationem, quæ maximè procedit de iure naturali fatemur, aliqua impedimenta eſſe ex ipſa rei natura, dicimus tamen non habere rationem irregularitatis, niſi interueniat Eccleſiaſtica inſtitutio, ac prohibitio. Exemplum autem fœminarum, quod ibi adducitur, ineptum eſt: quia ſexus fœmineus per ſe non ſpectat ad irregularitatem, ſed ad incapacitatem, vt ſuprà tetigi. Vt verò coniunctus eſſe poteſt cum ſexu virili in eadem perſona, ſi aliquam irregularitatem inducit, illa tantùm eſt de iure humano, de quo infrà ſuo loco. 6. *Satiſfit locis veteris Teſtamenti.* D. Tho. C *Reſpondetur rationi.*

D

An irregularitas per hominis ſententiam imponi poſſit. Dubium ſecundum.

Secundum dubium eſt, cum dicitur irregularitas eſſe ex ſolo iure Eccleſiæ, an excludatur etiam hominis ſententia, ſeu executio. Et eſt ratio dubij, quia omnes cenſuræ poſſunt & à iure, & ab homine imponi, vt ſuprà viſum eſt; ergo etiam irregularitas. Patet conſequentia, tum quia eſt eadem ratio; quia non eſt hæc grauior pœna, quàm aliæ, omnes, quæ ab homine imponi poſſunt: tum etiam quia nulla eſt lex, quæ prohibeat hanc pœnam per hominem imponi, neque eſt tam acerba, vt excedat meritum cuiuſcunque delicti, quod per hominem puniri poteſt. Denique cùm Iudex ſit quædam animata lex, imponere poteſt omnem pœnam, quam lex ponit, niſi prohibitus ſit. Fuit igitur aliquorum ſententia, irregularitatem frequenter incurri à iure, poſſe tamen aliquando infligi à Iudice ſecundum iura. Ita dicit Scotus in 4.diſt.25. quæſt.1. quem imitatus eſt Gabriel lect. 9. in Canonem litt. D, Ioannes quidam in Lexicon Theologicum, verbo *Irregularitas*, Et in re idem ſentiunt, quamuis modum loquendi mutent, qui dicunt, poſſe quidem Iudicem pœnam imponere, quæ à iure lata eſſet irregularitas; tamen impoſita ab homine non eſt irregularitas, ſed depoſitio, aut ſuſpenſio perpetua: quia irregularitas dicit 7. *Ratio dubitandi.* *Prima ſententia.* E Scotus. Gabriel. Ioannes.

dicit priuationem, connotando, quòd ab ipſo iure immediatè manet, ſed hæc conſideratio iam ſuprà reiecta eſt.

8. *Vera ſententia.* Dico ergo, omnem irregularitatem ita imponi immediatè à iure, vt neque hominis ſententia indigeat, nec per illam ſolam imponi poſſit. Ita ſentiunt ferè omnes authores citati, præſertim *Soto.* Soto, diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. *Ledeſm.* Ledeſma quæſt. 26. art. 2. *Caſtro.* Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, cap. vlt. *Nauar.* Nauarrus cap. 27. num. 94. *Couar.* Couarruuias dicta Clement. in princ. num. 3. *Villad.* Villadiego, qui alios refert lib. 1. de Irreg. cap. 16. & cap. 2. nu. 11. Fundantur in illo principio iuris, quod habet, irregularitatem non incurri niſi in caſibus in iure expreſſis, iuxta cap. *Is qui*, de Sententia excomm. in 6.

Prima pars aſſertionis probatur. Ex quo (vt aſſertionem poſitam per partes declaremus, & probemus) colligimus primò, irregularitatem, quæ in iure eſt expreſſa, incurri eo modo, quo in iure expreſſa eſt. Patet tum argumento à contrario ſenſu, ſeu à fortiori; tum etiam quia ius habet efficaciam tam ad pœnam, ſeu impedimentum, quàm ad modum, quod illud imponit, aliàs ineptè, & iniuſtè lex vteretur illo modo imponendi illam pœnam, vel impedimentum, vt per ſe notum eſt; quia operari intenderet aliter, quàm poſſet. Atq; hæc eſt communis doctrina, de qua videri poteſt *Soto.* Soto lib. 1. de Iuſtitia, quæ. 6. & *Caſtro.* Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticor. punit. cap. 2. & *Simanc.* Simancas in Catholicis inſtit. cap. 9. & multa de illa diximus ſuprà in materia de cenſuris in communi.

9. *Probatur ſecunda pars eiuſdem concluſionis.* Secundò infertur ex eodem principio, irregularitatem, quæ ab ipſo iure fertur, ſtatim incurri, & operari, ſeu obligationem inducere independenter ab executione Iudicis, & ab eius ſententia, etiam declaratoria criminis. Ita docent citati authores, & Summiſtæ verbo *Irregularitas*, & Canoniſtæ communiter in cap. 1. de re iudicata, in 6. & videri etiam poteſt *Decius.* Decius conſil. 146. & Paulus *Burgaſ.* Burgaſius 1. part. de Irregularit. Ratio verò eſt, quia lex ipſa immediatè infert irregularitatem, & profert ſententiam, vt patet ex verbis, quibus irregularitas in iure ferri ſolet, quæ denotant ſtante tali conditione, eo ipſo hominem eſſe inhabilem, ſeu impeditum ad ſuſceptionem, vel executionem ordinum.

Obiectio. Dices, aliquando non obſtantibus his verbis, requiri ſententiam ſaltem declaratoriam criminis, vt conſtat ex cap. *Cùm ſecundùm leges*, de hæret. in 6. Vnde ergo conſtat, irregularitatem non eſſe huiuſmodi. *Soluitur.* Reſpondeo primò, eodem modo id eſſe de irregularitate probandum, quo de cenſuris id oſtendimus, nam quoad hoc cum illis conuenit: conſiſtit enim in quadam priuatione, ſeu prohibitione, quæ per ipſam legem immediatè poteſt imponi, quæ propterea dicitur ſecum afferre executionem, iuxta cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. Nec requirit actionem aliquam per hominem exequendam, qualem requirit pœna illa confiſcationis bonorum, de qua loquitur cap. *Cùm ſecundùm leges*, propter quam requirit ſententiam declaratoriam. Alia etiam ratio reddi poteſt, quia irregularitas ſæpiſſimè non fertur à iure vt pœna, ſed eſt lex quædam prohibens actum, ſubſiſtente tali conditione; vel è conuerſo (& in idem redit) eſt lex præcipiens talem conditionem ſeruari in actu, vt ritè, & rectè fiat: quæ leges non pendent ex aliqua ſententia, vel declaratione Iudicis, vt ſuam obligationem inducant, vt per ſe conſtat: ergo. Et iura, quæ irregularitates imponunt propter crimina, ſub eadem forma, & modo illas imponunt, vt ex diſcurſu iurium conſtat: poſtulant ergo talem conditionem vt neceſſariam ad actum ritè, & rectè faciendum, & ſine illa fieri vetant. Sicut enim apponi poteſt conditio, quæ

A conſiſtat in carentia defectus inculpabilis, ita etiam & à fortiori exigi poteſt conditio includens carentiam culpabilis defectus: ergo ex vi ipſius iuris prohibetur, qui habet talem defectum, ſeu culpam, à tali receptione, vel actione: ergo omnia hæc iura inducunt irregularitatem abſque vlla ſententia. Vnde fit, vt qui in caſum, ſeu defectum irregularitatis incidit, ſtatim abſque alia ſententia, vel coactione teneatur in conſcientia abſtinere ab his actibus, quos irregularitas prohibet; quia habet vim cuiuſdam præcepti prohibentis, & ſuo modo inhabilitantis ad talem actum. Dices: Nemo cogitur in ſeipſo exequi pœnam contra ſe latam; ſed abſtinere à talibus actibus eſt exequi in ſe irregularitatis pœnam: ergo non poteſt aliquis per ſeipſum ad hoc obligari. *Euaſio præcluditur.*

B Reſpondetur primò negando maiorem, præcipuè quando illa pœna non in actione, ſed in carentia conſiſtit: vt in cenſuris conſtat. Secundò dicitur, immediatam huius legis executionem conſiſtere in obligatione abſtinendi à talibus actibus, & ideò dicitur talis lex ſecum afferre executionem, poſita autem obligatione, ita tenetur homo in conſcientia illam exequi, quamuis ab alio non cogatur, ſicut & alia præcepta ſeruare. Quando verò poſſit homo excuſari ab hac obligatione propter vrgentem cauſæ neceſſitatem, in ſuperioribus ſufficienter tactum eſt, & applicari poſſunt dicta de cenſuris.

Tertiò ex dictis concluditur, vbi ius non imponit irregularitatem, hominem, ſeu Iudicem non 10. *Suadetur tertia pars aſſertionis.*
C poſſe illam imponere. Hoc docent iidem authores. Et in primis dubium non habet in irregularitate, quæ ſine culpa imponitur; quia ibi neque habet locum punitio, neque alia ratio, ob quam poſſit homo tale impedimentum apponere. Pertinet quidem interdum ad Eccleſiaſticum Iudicem declarare, an aliquis defectus ſit ſufficiens ad irregularitatem, vt infrà videbimus; tamen hæc declaratio & ſupponit ius ferens irregularitatem, & illi etiam committens declarationem ſufficientis cauſæ, ſeu defectus, quando neque à iure ipſo aliter determinatur, neque in re ipſa habet certum, aut definitum modum; ſed arbitrio humano iudicandus eſt. De irregularitate verò, quæ eſt pœna, probatur primò ex inten-
D tione Pontificis in illo cap. *Is qui*: non ſolùm enim intendit negare, delinquentem in caſibus ibi numeratis manere irregularem ipſo iure, ſed etiam non poſſe ob eam cauſam fieri irregularem: nam hoc videtur neceſſarium ad plenam reſolutionem quæſtionis, quæ ibi ſupponitur: ratione autem hoc probare non eſt facile. Aliqui hanc reddunt, quia Iudex non poteſt imponere pœnam priuatiuam niſi per legem ſtatutam, iuxta Gloſſam penult. à Panormitano commendatam in cap. vlt. de iure patronat. & alia, quæ apud Tiraquellum videri poſſunt in l. *Si vnquam*, verbo *Reuertatur*, num. 249. de reuocandis donationib. ſed nullum eſt ius, quod pro aliquo delicto ſtatuat irregularitatem à Iudice imponendam; ergo. Sed hæc ratio difficilis eſt, quia ſæpe
E pœna priuatiua poteſt imponi arbitrio Iudicis vbi lex certam non præſcribit, vt conſtat de ſuſpenſione in cap. *De cauſis*, §. *Illis*, de Officio delegati; & eſt communis doctrina in cap. *At ſi Clerici*, de Iudiciis, vbi Abbas num. 34. Decius num. 35. Poſſet ergo limitari, vel aliter aſſumi maior propoſitio, quòd in pœnis arbitrariis debet Iudex imitari ius, quatenùs deſignat pœnas à Iudicibus imponendas; & ideò nunquam videtur poſſe imponere pœnam, quam ius aliquando, ſeu in alio proportionali delicto non iubet à Iudicibus imponi; ſed hoc nunquam ius præcipit de irregularitate: ergo. Quæ ratio eſt bona

bona congruentia, maximè verò videtur fundari in vſu Eccleſiæ, qui etiam poteſt in hunc modum declarari: quia irregularitas, vt poteſt incurri à laicis iure ipſo incurri debuit, quia laici non puniūtur, per ſe loquendo, à Iudice Eccleſiaſtico, vt verò poteſt cadere in Clericos, quoad effectum habet ſimilitudinem cū ſuſpenſione, & ab homine ſemper imponitur vt ſuſpenſio, non vt irregularitas. Cuius ſignū eſt, quia tunc demùm fit Clericus irregularis, ſi ſic ſuſpenſus celebrat. Quod fortaſſe ideò fit, quia ſuſpenſio habet puram rationem pœnæ: irregularitas autem inuoluit rationem indecentiæ, quam ius ipſum conſiderare debuit. Hæc ergo ſufficiunt, vt hæc pœna non ſit ferenda ab homine iure ordinario, nō tamen probant abſolutè repugnare, aut Pontificem non poſſe: ſi velit, hanc pœnam in vno, vel alio facto imponere pro delicto aliquo commiſſo, licèt in iure poſita non eſſet.

Quo iure debeat imponi irregularitas. Dubium tertium.

11 *Ius Eccleſiaſticum multiplex.* Tertium dubium eſt, de quo iure hoc intelligendum ſit, ſuppono autem debere eſſe à iure Eccleſiaſtico; quia ciuile non poteſt de ſpiritualibus diſponere, ad quæ conſtat irregularitatem pertinere. Poteſt autem ius Eccleſiaſticum eſſe multiplex, ſcilicet vel Pontificium, vel Epiſcopale per ſtatuta ſynodalia, vel prouincialia, vel etiam nationalia. Poteſt item eſſe ius vel ſcriptum vel conſuetudine introductum. Poteſt denique eſſe ius proprium, & formale (vt ſic dicam) vel per extenſionem, aut ſimilitudinem, vt quando deciſio iuris in vno caſu ad ſimilem extenditur: de quibus omnibus dubitari
1. Concluſ. poteſt. Dicendúmque in primis videtur, nullum ius particularis Diœceſis prouinciæ, aut nationis ſufficere ad irregularitatem ferendam. Hanc aſſertionem non inueni hactenùs ſub his terminis ab authoribus aſſertam. Eam tamen colligo ex dicto cap. *is qui*, in illis verbis. *Cùm id non ſit expreſſum in iure:* nam ſine dubio loquitur de iure canonico, vt
Hoſtien. notauit Hoſtienſis in cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. num. 5. & eſt communis ſenſus, conſtátque ex abſoluta iuris appellatione: nam ius particulare cuiuſcunque priuatæ Eccleſiæ, vel nationis non appellatur ius ſimpliciter, præſertim in iure canonicò, & à Summo Pontifice, ſed appellatur *ſtatutum Epiſcopi*, aut ſynodale, vel prouinciale, iuxta cap. 2. cum ſimilibus, de Conſtitutionibus in 6.

12. *Interrogatio.* Dices: Cur non poteſt Epiſcopus legem ferre, ne Clericus hoc, vel illud faciat, ſub pœna irregularitatis ipſo facto incurrendæ, ſi iudicauerit expedire, ſicut poteſt ſimilem legem ferre ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis? *Reſponſio.* Reſpondeo, duobus modis ferri huiuſmodi pœnas: primò per modum medicinæ, & hic modus repugnat irregularitati, iuxta propriam eius inſtitutionem; quia eſt inhabilitas de ſe perpetua, vel ſimpliciter, vel pro tempore, & modo, quo fertur: neque pendet ex hominis contumacia; ſed ſufficit cauſa, vel actus ſemel commiſſus. Secundo modo infertur pœna abſolutè punitiua delicti, & hoc modo non repugnat quidem ex natura irregularitatis, quod poſſit in vna parte Eccleſiæ imponi pro vno delicto, & non in alia, vt ratio facta probat, tamen de facto non eſt in vſu: nec ius commune videtur id permittere. Et hæc ratio ſufficit, ſicut dicebamus de irregularitate per hominem non ferenda. Hinc etiam nullæ inueniuntur irregularitates propriæ alicuius Epiſcopatus, vel nationis, ſicut dantur cenſuræ, ſeu reſerua-
A tiones Epiſcopales. Et ideò omnes authores ad irregularitates cognoſcendas ſemper nos remittunt ad commune ius, vt videre licet in Iuriſperitis dicto cap. *Is qui* & in dicto cap. *Si celebrat*. Nauarro in cap. Nauar.
Non inferenda, 23. quæſt. 3. num. 35. & ſequentibus, & in cap. *Si quis autem*, de Pœnitent. diſt. 7. num. 30. & ſequentibus, & aliis ſuperiùs citatis. Congruentia item reddi poteſt, quæ ſuprà inſinuata eſt, quia irregularitas nō fertur principaliter per modum pœnæ, ſed per modum cuiuſdam impedimenti, vel conditionis neceſſariæ ad decentiam, & reuerentiam ſacris ordinibus debitam, quæ res ad vniuerſam Eccleſiam ſpectat; & ideò illius iudicium, ſeu ſtatutum vniuerſalis Paſtor ſibi reſeruaſſe videtur. Vnde etiam obiter intelligitur, quantum differat irregularitas à
B ſuſpenſione perpetua etiam ipſo iure lata: hæc enim non repugnat particulari iure alicuius Eccleſiæ, vel regionis ferri. Colligitur deinde, quoties aliqua irregularitas ex aliquo prouinciali Concilio deſumitur in tantum habere vim, in quantum per Pontificem, vel vniuerſalem Eccleſiæ morem fuerit approbatum, & receptum tanquam canonicum, & vniuerſale ius.

Secundò dicendum eſt, irregularitatem ſolùm 13. *2. Conclu.*
ferri iure ſcripto: itaque nulla irregularitas propter ſolam allegatam conſuetudinem quorumcunque authorum opinione confirmatam, admittenda eſt, niſi exhibeatur ius canonicum ſcriptum, in quo cōtineatur. Hæc aſſertio colligitur ex eodem iure, & authorum interpretatione, quamuis in ſpecie, & di-
C ſtinctè hoc nō declarent. Cùm enim in dict. ca. *Is qui*, pro regula ponitur, nullam eſſe irregularitatem, niſi ſit in iure expreſſa, manifeſtè excluditur omnis alius modus inducendi irregularitatem. Item ob hanc cauſam ſufficiens principium, & ratio ad excludendam ab aliquo caſu, ſeu delicto irregularitatem eſt, non eſſe in iure contentam: ita enim vbi argumentantur authores, vt patet ex Hoſtienſe, Abbate, & Hoſtien. Abbas.
aliis in cap. *Si celebrat*. & ex cæteris ſuprà citatis: illa autem collectio bona non eſſet, ſi allegari poſſet traditio, vel alia conſuetudo ad irregularitatem ſine iure comprobandam. Adde, nullam cenſuram ipſo facto incurri poſſe, niſi vel in iure expreſſa ſit, vel per hominem imponatur: in irregularitate au-
D tem non habet locum impoſitio per hominem; ergo ſemper ad ius ipſum recurrendum eſt. Quin potiùs de omni pœna, ſeu inhabilitate priuatiua eſt generalis regula, nunquam incurri ipſo facto, niſi ſit in iure expreſſa, vt tradunt Abbas, & Felinus in cap. Felin.
Querelam, de Iureiurando, & multi alij, quos refert, & ſequitur Tiraquellus in dicto verbo *Reuertatur*. Tiraqu.
num. 248. Eſtque id valde conſentaneum rationi, tum quia odia reſtringenda ſunt, neque facilè admittenda: tum etiam quia licèt conſuetudo poſſit introducere obligationem legis quoad vim directiuam, non tamen quoad vim coactiuam, præſertim ipſo iure, ſeu facto: quia nunquam pœna cenſetur hoc modo poſita, niſi id expreſsè conſtet quod accidere poteſt vbi verba non ſunt expreſſa: quia ergo
E irregularitas priuatio eſt ipſo facto incurrenda, neceſſe eſt, vt in iure expreſſa ſit.

Aduertendum eſt autem, ius canonicum non ſo- 14.
lùm comprehendere illud, quod propriè, & in rigo- *Ius Pontificium quod*
re appellatur corpus iuris; ſed etiam omnia alia de- *dicatur.*
creta Pontificia, vel Concilia approbata: ideóque vt irregularitas incurratur ſatis erit, quòd in quolibet horum decretorum contineatur, quoniam omnia illa ex ſe habent vim legum obligantium vniuerſam Eccleſiam, & conſtituentium commune ius: ſuppono enim eſſe ſufficienter promulgata, & recepta. Vnde fit poſſibili non repugnare, eſſe aliquam

aliquam irregularitatem; quæ in corpore iuris non contineatur, & in aliqua conſtitutione, ſeu motu proprio alicuius Pontificis addita ſit: quod nonnulli viri docti putant de irregularitate quadam declarata à Sixto V. in Motu proprio de Malè promotis. Ego verò ſuperiùs oſtendi, irregularitatem illam non eſſe aliam ab ea, quam iure communi incurrit ſuſpenſus ab ordine, in illo ex officio miniſtrans. Et in vniuerſum exiſtimo, de facto nullam eſſe irregularitatis ſpeciem, quæ in corpore iuris non contineatur, neque nouam aliquam inueniri, aut in Concilio Tridentino, aut in Motibus propriis Pontificum. Inuenitur quidem ſæpe in illis nouum fundamentum (vt ſic dicam) irregularitatis contrahendæ, quatenus ſuſpenſionem, vel aliam cenſuram imponunt, ratione cuius irregularitatem incurret ſic celebrans, quam anteà non incurreret. Nihilominùs tamen formaliter, & proximè illa irregularitas non manat ex nouo iure, ſed ex antiquo, & communi. Et fortaſſe ratio eſt, quia in huiuſmodi decretis principaliter ſolent apponi hæ priuationes vt pœnæ delictorum: vſus autem Eccleſiæ habet, vt priùs imponantur cenſuræ, irregularitas verò reſeruetur pro his, qui cenſuras miniſtrando violant, niſi quando aliud poſtulat decentia, & religio ipſorum ordinum, cui ſufficienter cenſetur prouiſum per ius commune; & ideò extra illud non ſolent irregularitates multiplicari: quod valdè obſeruandum eſt.

Nulla irregularitas de facto inuenitur extra corpus iuris.

15. *3 Concluſ.* Tertiò dicendum eſt, vt irregularitas contrahatur, non ſatis eſſe, quòd in ſimili caſu, vel minori, poſita ſit; ſed neceſſe eſt, vt in propria ſpecie talis cauſæ, vel delicti lata ſit. Hæc etiam eſt communis ſententia, quæ ſatis colligitur ex dicto cap. *Is qui*, tùm propter verbum illud, *expreſſum in iure:* nam quòd ſolùm per argumentum à ſimili elicitur, non poteſt dici in iure expreſſum. Tum etiam ex caſu illius textus; dicitur enim ibi, celebrantem in Eccleſia polluta non manere irregularem, quia id non eſt in iure expreſſum: & tamen profectò ſi argumentum à ſimili in hac materia validum eſſet, illud eſſet maximum; quia celebrans in Eccleſia interdicta ſit irregularis: quamuis autem non ſit idem, Eccleſiam eſſe pollutam, & interdictam, ſunt tamen valde ſimilia; quia vtrumque eſt quoddam canonicum impedimentum continens prohibitionem Eccleſiaſticam, contra quam agere in vtroque caſu peccatum mortale eſt. Ergo cùm in hoc non valeat argumentum à ſimili ex mente Pontificis, ſignum eſt nunquam valere: de quo exemplo videri poſſunt dicta in 3. tomo, diſputatione 81. ſectione 4. Denique non ſolùm in irregularitate hoc locum habet, ſed etiam in omni pœna, quæ ipſo iure imponitur, ipſóque facto incurrenda eſt; nunquam enim pœna ipſo iure lata pro vno crimine, incurritur in altero, ipſo etiam iure, ſeu facto, quantumcunque ſimile, aut æquale, aut maius videatur. Quia de facto impoſita non eſt ex vi alterius legis, quæ in alio tantùm caſu loquitur, & extendenda non eſt; tum quia odia reſtringenda ſunt, tum etiam quia hoc pendet ex voluntate legiſlatoris, quæ tam limitata eſſe cenſetur, quàm verba eius. Atque ita docet Hoſtienſis in cap. *Si celebrat*, de Clerico excomm. miniſtr. num. 5. Panormitanus in cap. vlt. de iure Patronat. num. 8. citans Ioannem Andream, & communem in regula *Odia*, de Regul. iuris, in 6. & alios refert Tiraquellus loco citato, num. 243. & Couarruuias in 4. Decretal. 2. part. cap. 8. §. 8. num. 8. & Caſtro lib. 1. de Lege pœnali, cap. 7. docum. 3.

Hoſtien. Panor. Ioã. And. Tiraqu. Couar. Caſtro.

16. *Expediũ* Ex hoc principio definiri poſſunt varij caſus, quos hîc in particulari perſequi & prolixum, &

A præter methodum eſſet, quia in propriis materiis tractandi ſunt: indicabo tamen breuiter nonnullos. Vnus eſt de iterante Sacramentum Confirmationis ſiue conferendo, ſiue recipiendo, de quo aliqui dixerunt manere irregularem propter ſimilitudinem cum baptizante. Quam eſſe ſententiam communem Canoniſtarum affirmat Caſtro de Lege pœnali, lib. 1. cap. 7. docum. 3. & ſequitur Nauarrus cap. 27. num. 247. & alij, quos retuli in 3. tomo, diſputatione 58. ſectione 1. vbi oppoſitum verum eſſe definiui ex dicto principio, & authores aſſerentes retuli. Similis caſus eſt de iterante Sacramentum Ordinis, de quo eædem ſolent eſſe opiniones. Vera tamen reſolutio eadem eſt ex eodem principio, quia de hoc caſu nihil eſt expreſſum, & à B ſimili nullum eſt argumentum. Tertius caſus eſt de irregulari celebrante, nam per argumentum à ſimili videbatur incurrere irregularitatem; tamen quia non eſt in iure expreſſa, non incurritur. Solet item quæri de celebrante ſine veſtibus ſacris, aut ſine altari conſecrato, aut nimium confracto: nam in his omnibus caſibus poteſt ſumi argumentum à ſimili ex violatione aliarum prohibitionum, quæ per cenſuras imponuntur. Nihilominùs in eis non incurritur irregularitas, quia non eſt in iure expreſſa, vt notauit Richardus in 4. diſt. 13. art. 4. quæſt. 12. & 13. Prætereà idem dicendum eſt de illo, qui Eccleſiam violat per voluntariam ſeminis, vel ſanguinis effuſionem: nam licèt ſacrilegium committat fortaſſe grauius, quàm ſint nonnulla, quæ irregularitate puniuntur, nihilominùs irregularitatem non in-C currit, quia id non eſt in iure expreſſum: & licèt Soto lib. 5. de Iuſtitia, qu. 1. art. 4. in fine aliud dicere videatur, tamen reuera non dicit: nam ibi non de irregularitate, ſed de excommunicatione loquitur, quanquam æquè falſum ſit illud aſſertum de excommunicatione; quia etiam illa excommunicatio non inuenitur iure ipſo lata. Denique hoc principio ſæpe vtemur in ſequentibus ad caſus particulares definiendos.

turn … tiora … bus. De iterante adhuc vel ſuſcip. Sacramentum Confirmationis. Caſtro. Nauar. De iterante Sacramentum Ordinis. De irregulari celebrante. De celebrante ſine veſtibus ſacris. De violãte Eccleſiam. Soto.

SECTIO V.

D *Vtrùm ad irregularitatem incurrendam oporteat ius eſſe ita expreſſum, vt dubium excludat.*

1. *1. Opinio.* Aliqui generaliter opinantur, in caſu dubio ex iure iudicandum eſſe aliquem irregularem. Quæ ſententia maxime nititur in cap. *Ad audientiam*, de homicid. vbi in quodam caſu dubio definit Pontifex, quendam ſeparandum fuiſſe à miniſterio ſacrorum ordinum, & rationem reddit: *quia in dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem:* quæ ratio in omni ſimili dubio procedit. Similis deciſio habetur in cap. *Significaſti*, 2. eod. tit. Atque ita ſentiunt Paulus Burgaſius de Irregularit. part. 1. quæſt. 3. num. 10. & multi alij infrà referendi. Alij verò diſtinctione vtuntur, nam in foro interiori dicunt eſſe cenſendum aliquem irregularem in eo caſu; & ita E putant eſſe intelligenda dicta iura, quia principium illud in quo fundantur, in foro conſcientiæ optimè locum habet: nam in conſcientia tenetur homo vitare omne periculum peccandi, quod faciet, ſi exiſtente illo dubio ſeſe abſtineat, ſi autem ſe ingerat, exponet ſe periculo agendi contra irregularitatem, atq; adeo peccandi. At verò in foro exteriori negãt dicti auctores iudicandum eſſe aliquem irregularem ſolùm propter ius dubiũ, quia iudex ferre debet ſententiam ex aliis principiis, videlicet, quòd pœnæ & odia reſtringenda ſunt, ideóque in caſu dubio reus potius

Burgaſ. 2. Opinio

potius eſt abſoluendus, quàm condemnandus. Argumen. legis. *Abſentem*, ff. de Pœnis, & reg. 11. in 6. *Cum ſunt partium iura obſcura, reo fauendum eſſe potius quàm actori.* Ita opinati ſunt Abbas, Hoſtienſ. & Ioannes Andreas, quos alij ſequuntur in dict. cap. *Ad audientiam.* Idem tenet Armilla verb. *Irregularitas*, num. 8. & 9. Tabiena verb. *Irregularitas*, 1. nu. 3. & Nauarr. ca. 27. nu. 193. Additque per forum internum non tantùm intelligendum eſt forum pœnitentiæ, ſed etiam forum conſilij, citans Villadiego, de Irregul. Tertia denique ſententia eſt, in eo caſu neminem cẽſendum eſſe irregularem, neque in foro exteriori, neque interiori. Tenet Innocentius dict. cap. *Ad audientiam*, & Cardinalis in Clem. 1. de Homicidio. Villadiego de Irregul. cap. 15. in fine, & Couarr. in dict. Clem. 1. part. in princ. Nauar. in cap. *Si quis autem*, de Pœnit. d. 7. nu. 35. & ſeq. Atque hanc ſententiam veram exiſtimo in eo dubio de quo loquimur.

Abb. Hoſtieſ. Ioã. And. Armill. Tabien. Nauarr. 3. *Opinio.* Innoc. Cardin. Villad. Couarr. Nauar.

2 *De quo dubio procedat. quaſt.* Vt autem rem totam aperiamus, primum oportet diſtinguere dubium, nam poteſt eſſe & iuris, & facti; id eſt, an irregularitas ſit lata in iure, nec ne, vel ſi cõſtat latam eſſe irregularitatem pro tali delicto v. g. homicidio, dubitatur an hoc fuerit homicidium, nec ne. Quæſtio igitur verſatur circa dubium iuris; vt autem ad iura reſpondeamus, oportebit etiam dicere de dubio facti. Rurſus oportet aduertere aliud eſſe dubitare, aliud verò aſſentire cum formidine, dubiũ enim proprium eſt, quando poſt diligentem inquiſitionem intellectus anceps, & quaſi ſuſpenſus manet: vel omnem ſuſpendendo aſſenſum vel (quod ad pręſens perinde eſt) iudicando ſolùm rem eſſe dubiam. Aſſenſus autem licèt ſit cum formidine, eſt tamẽ determinatus ad alteram partem, atq; ita tollit dubiũ, & præbent ſaltem opinionem, in qua poſſunt eſſe probabilitatis gradus; nam, ſi aſſenſus ſit improbabilis, & temerarius, non meretur nomẽ opinionis, moraliter loquendo, quia neque ad rectè operandum, neque ad excuſandum quidquam valet. Intra latitudinem autem probabilitatis quatuor videntur poſſe diſtingui gradus: aut enim vna tantùm pars eſt probabilis; & hic eſt vnus gradus: aut fit comparatio inter duas probabiles; & ſic dãtur alij tres gradus, probabilioris, æquè, & minùs probabilis.

Probabilitatis quatuor gradus.

3. *Dubiũ & in re & in perſona exiſtere poteſt.* Vlteriùs aduertere oportet, dubium aliquãdo poſſe conſiſtere in re ipſa, aliquãdo verò tantùm in perſona. In re dico exiſtere, loquendo de dubio iuris, quando fundamentum dubij eſt in iure ipſo, vel quia verba eius ſunt ambigua, vel quia ſunt aliquæ rationes ad dubitandum, an ſit tale ius, & poſt ſufficiẽtem inquiſitionem non poteſt certitudo inueniri, & de hoc eſt præſens quæſtio in perſona verò dico eſſe dubium quando fundamentum eius eſt ſola ignorãtia, vel negligentia hominis, quia in re v. g. ſatis certum eſt quale ſit ius; homo autem hic & nũc dubitat an per hunc actum cõtrahatur irregularitas, quia ius ignorat, ſolùmque habet aliqua motiua & rationes ad dubitandum, qui dubitandi modus non variat ius ipſum, ſed conſcientiã operantis; & ideo magis ſpectat ad materiam de conſcientia, tamen ad materiæ complementum dicemus quomodo ſe gerere debeat quis in tali dubio.

4. *Prima Concluſio. Ca. Is qui.* Primò ergo dicendum eſt, Quoties in iure eſt dubium an ſit lata irregularitas, iudicandum eſt non eſſe, tam in interiori foro, quàm in exteriori. Probatur ex dict. cap. *Is qui.* quatenus requirit ad irregularitatem, vt ſit in iure expreſſa, quæ enim eſt ita occulta, vt prudentes & ſapientes non poſſint ferre iudiciũ, an talis irregularitas in iure contineatur, nec ne, non poteſt dici in iure expreſſa, vt per ſe notum videtur: ergo talis irregularitas ſimpliciter iudicanda eſt nulla. Quocirca non incommodè hic applicari poteſt

A vulgaris diſtinctio de dubio ſpeculatiuo & practico: nam ante illud ca. *Is qui*, eſſe fortaſſe poterat hoc dubium ſpeculatiuũ, vt in caſibus propoſitis in illo c. de celebrante in Eccleſia violata, vel coram excõmunicato: neq; erat fortaſsè tũc aliquod, principium certum ad expellẽdum illud ſpeculatiuum dubium; ſed practicè tantùm expellẽdum erat ex aliis principiis, quæ infrà inſinuabimus. Nũc autẽ deciſio illius cap. *Is qui*, tollit omne dubium etiam ſpeculatiuum, colligẽdo hoc modo ex principiis certis, irregularitatem nõ incurri niſi in caſibus iure expreſſis: ſed irregularitas dubia non eſt in iure expreſſa ergo non incurritur. Maior eſt deciſio iuris: Minor eſt euidẽs ex terminis: Collectio etiã formalis eſt: ergo concludunt rem B certam. Et quamuis hic collectionis modus proportionem habere videatur cum modo colligendi certitudinẽ practicam, ex dubio ſpeculatiuo; tamẽ reuera eſt diſcurſus ſpeculatiuus, & certitudinem ſpeculatiuam concludit, quia procedit ex principiis, quæ ſunt in iure, vel in materia ipſa de qua agitur, & non tãtũ in conſcientia operantis: vnde concludunt doctrinã omnibus communem, & nõ ſolùm quid huic vel illi ex diſpoſitione conſcientiæ ſuæ agere liceat. Et iuxta hæc poſſet facilè reſponderi ad prædicta cap. *Ad audientiam* & *Significaſti*, quia iam in caſu huius aſſertionis res non eſt dubia poſt deciſionẽ d. cap. *Is qui*, licet remota illa poſſet dubium ſpeculatiuum cogitari.

Quæri enim poteſt quid dicendum eſſet, ſtante illo dubio iuris, & non exiſtente deciſione dict. cap. *Is* C *qui*, nam tunc videtur ſpeculatiuum dubium integrũ manere, & conſequenter iudicandum fore iuxta deciſiones aliorum textuum, dicentium, in dubio ſeruandam eſſe ſeu timendam irregularitatem. Nihilominùs dico, in eo caſu idem debuiſſe à nobis iudicari, ſiue conſulentibus, ſiue agentibus, tam in foro cõſcientiæ, quàm externo, quod iudicauit Põtifex in d. cap. *Is qui*, non enim opinor illum reſpõdiſſe, aliquid nouum & ſpeciale ſtatuẽdo, ſed declarando duo, quę ex re ipſa, & ex vera doctrina morali conſtare poterant, quibus Pontifex authoritate ſua nouam certitudinem adiũxit. Vnum fuit pro illis caſibus, de quibus ibi fuerat interrogatus Pontifex, nullam eſſe irregularitatem in iure expreſſam: aliud fuit, irregula- D ritatem non eſſe iudicãdam validã niſi fuerit in iure expreſſa, quod ſupponit Pontifex, ideóq; nõ videtur illud de nouo inducere, ſed tanquam verum principium ſumere: ergo, etiã remoto illo capite, idem eſſet à nobis iudicandũ, quia tunc etiam verum eſſet illud principium, quod Pontifex ſupponit. Quod remoto illo capitulo, aliis modis ſuprà tactis fundari poteſt, vel quia odia ſunt reſtringẽda, & ideo in caſu dubio iudicandum eſt pœnã non eſſe latam, vel quia priuatio ipſo iure lata nõ eſt extendenda vltra caſum in lege expreſſum: irregularitas autẽ eſt priuatio ipſo iure lata, & caſus dubius nõ poteſt eſſe in iure expreſſus; nam ſi eſſet expreſſus, non eſſet dubius, vt per ſe E conſtat. Vel denique in eo quòd pœna pro vno directè impoſita, non eſt ad alia extendenda ſolũ propter ſimilitudinem aut æquiualentiam, quæ omnia principia ſunt in iure ſatis certa. Quamobrem etiam cõtra hoc non obſtant alij textus, quia etiam in hoc caſu ſufficienter tollitur dubium ſpeculatiuum ſeu doctrinale: nam omnia hæc principia & illationes moralem habent certitudinem, quæ licèt non eſſet tãta, quanta eſt poſt deciſionẽ cap. *Is qui*, tamen eſſet ſufficiens ad tollendum morale dubiũ: quanquam verum etiã ſit prædicta capita non loqui de dubio iuris, ſed facti, de quo fortaſſe eſt alia ratio, vt mox videbimus.

5 *An ſublata deciſione cap. Is qui dicta concluſio haberet verum.*

Secundò quæri poteſt, quid dicendum ſit quando res non eſt adeo dubia, quin ſub opinionibus verſetur. Reſpondeo breuiter (omiſſis aliorum placitis, quæ 6. *Quid ſi nõ ſit ita dubium in*

regularitaté firés. quin ſub opinionibus verſetur. quæ alibi ſunt generaliùs examinanda (ſi contingat opinionem aſſerentem talem irregularitatem eſſe in iure latam, ita eſſe probabilem, vt contrarium probabilitate carere iudicetur, tunc id ſufficere, vt talis irregularitas incurratur, & vt ita iudicãdum ſit tam in foro interiori, quàm exteriori. Quia in rebus humanis non poteſt maior certitudo prudenter poſtulari, vix enim aliquid eſt ita euidés, quin habeat aliquem contradicentem. Solùm ergo oportet rectè examinare, an opinio ita conſtans ſit, vt cõtraria non ſit probabilis, id enim non ex authorum numero, ſed ex rationum pondere, & in præſenti materia ex verbis iurium rectè expenſis, & ponderatis colligendum eſt. Quando verò eſt varietas opinionum probabilium, in vniuerſum cenſeo nõ incurri irregularitaté, quoties iudicio virorum Doctorum opinio negans in eo caſu incurri irregularitatem probabilis eſt, etiãſi iudicetur minus probabilis ſpeculatiuè. Ratio reddi poſſe ex principio generali, quòd in moralibus licet practicè operari iuxta opinionem probabilem, etiãſi ſpeculatiuè minùs probabilis cenſeatur, niſi aliquod peculiare incommodũ aut periculum inde oriatur, quod in præſenti materia nõ occurrit. Sed hoc principio pro nunc omiſſo, euidentior fiet aſſertio poſita ex dict. cap. *Is qui*, nam quando res eſt in ſe adeo obſcura & dubia, vt homines docti & probabiliter de illa iudicantes, inter ſe non conſentiant, meritò cenſeri poteſt non ſatis expreſſa in iure: ergò irregularitas, quæ ſub dicto dubio verſatur, non poteſt dici in

Euaſio. iure expreſſa, ergo. Dices, de hoc ipſo eſſe opiniones, an ſit in iure expreſſa: necne: ergo ſaltem quãdo probabilior ſententia affirmat eſſe expreſſam, id ſatis eſt, quia illa eſt pars tutior, quæ ſemper eligéda eſt, vt iu-

Eluditur. ra dicunt. Reſpondeo negandò conſequẽtia, quia eo ipſo quòd contraria opinio eſt probabilis, ſufficit ad aſſenſum practicum moraliter certum, & cõſequenter ad tollendum omne periculũ, ac proinde non poteſt altera pars propriè dici tutior, vtraque enim eſt omnino tuta. Poteſt etiam negari antecedens, nam in eo caſu non poteſt eſſe cõtrouerſia, an talis irregularitas ſit in iure expreſſa, necne, ſed controuerſia eſſe poterit an talia verba textus ſignificent irregularitatem, necne, vel aliud ſimile, quòd lõgè diuerſum eſt, quantumcunq; enim ſit probabilis opinio affirmans in tali textu cõtineri irregularitatem, ſi tamé id poteſt cum probabilitate negari, nunquam poteſt verè dici talis irregularitas in tali iure eſſe expreſſa, niſi apud eos, qui appellant euidens, quidquid ipſi opinãtur. Iura verò non hoc modo, ſed magno verborum pondere loquuntur, & ideò (vt opinor) plus eſt eſſe aliquid in iure expreſſum, quàm ſub controuerſia vtrinq; probabili in iure contineri, quantũcunq; probabilitas in partem affirmantem inclinet. Et ita expendo & intelligo verba dict. cap. *Is qui*, nam quoad hanc reſtrictionem & concluſionem diſpoſitio eius eſt fauorabilis: & ideò verba ſunt cum omni rigore, & reſtrictione intelligenda, nam hoc modo ampliatur fauor. Vel è conuerſo, quia quantum ad affirmationé ibi incluſam diſpoſitio eſt odioſa, ſcilicet irregularitaté incurri per iura quæ expreſsè illam imponunt, ideo verba etiam illa ſunt in omni rigore intelligenda, vt diſpoſitio quoad fieri poſſit reſtringatur.

7. Tertiò interrogari poteſt, ſi contingat nõ eſſe dubium de certitudine, ſed de exiſtentia iuris (vt ſic di-

Quid ſi dubiũ tãtum ſit de exiſtentia iuris. cam) quid de tali irregularitate iudicandũ ſit. Quod dubium non habet locum in his, quæ continentur in corpore iuris: nam de his poteſt haberi certitudo: ſed in Extrauagantibus, aut Bullis Pontificiis, quæ interdum nõ extant, nec de illis plena certitudo habetur, ſed ab aliquibus fuiſſe feruntur, qui etiam interdum referunt in eis latam eſſe cenſuram, & idem poteſt eſſe de irregularitate. Quæritur ergo an hoc ſufficiat, vt talis irregularitas incurratur, ſi in tali iure dicatur fuiſſe expreſſa. Reſpondeo iuxta ſuperiùs dicta, hunc caſum non habere locum, quia diximus, extra corpus iuris non ſolere nouas irregularitates introduci, quia ſemper, ac formaliter ſub generalibus legibus iuris communis continẽtur. Quia verò mediatè poteſt occaſione talis decreti incurri irregularitas; propter nouam cenſuram in eo impoſitam; ideo id ferendum iudicium de tali irregularitate priùs expendendum eſt an tale decretum adhuc ſit in eo ſtatu, in quo inducat obligationem ſub cenſura ipſo facto incurrenda. Et ſanè quoties ius adeo incertum eſt, vt dubitetur an reuera latum fuerit, vel an ſub tali forma, quæ talem effectum inducat, non poteſt obligare, aut talem effectum efficere, quia non poteſt dici ſufficienter propoſitum, aut promulgatum: & in materia irregularitatis eſt multo magis inſufficiens, quia non poteſt illud verè dici expreſſum ius practicè ac moraliter loquendo. Quod ſi res non ſit adeo dubia, ſed ſub probabilibus opinionibus verſetur, tunc quoad irregularitaté; ſi in tali iure dicatur ſpecialiter lata, ſeruanda eſt regula in proximo puncto poſita: nam eſt eadem ratio. Atque eadem (vt opinor) locum habet in cenſuris, & in quacunque pœna ipſo iure incurrenda; id enim probant, ſi rectè conſiderentur quæ in priori puncto dicta ſunt. *Reſolutio*

Secunda Concluſio.

SEcundò principaliter dicendum eſt, perſonã, quæ ex ignorantia de iure irregularitatis dubitat, non poſſe contra talem irregularitaté prudenter operari donec aliquo modo dubiũ ſufficienter expellat. Colligitur ex ratione cap. *Ad audientiam*, & cap. *Significaſti*, nam ille, qui ſic operaretur, exponeret ſe morali periculo errãdi, quod in moralibus perinde eſt ac voluntariè errare: nam *qui amat periculum, peribit in illo*. Vt tamen diſtinctiùs explicetur, aduertendum eſt, hoc dubium poſſe contingere, vel ante commiſſum actũ per quem incurrenda eſt irregularitas, vel poſt illum. In priori caſu dubium de irregularitate contrahéda, vel nihil, vel parum refert, aut ad honeſtaté, vel malitiam actus, aut ad irregularitatem vitandã, vel contrahendam. Primum patet, nam ſi actus, per quem irregularitas contrahi dubitatur, eſt aliàs licitum, non fiet illicitum propter dubium ſolùm irregularitatis: quia ſola irregularitas nõ facit actũ peccaminoſum. Solùm poſſet quis excipere ab hac regula clericum, iuxta opinionem Caietan. verb. *Clericorum peccata*, dicentis, clericum faciédo actum, per quem incurritur irregularitas, ſemper peccare. Nam id neq; eſt verũ, nec aſſeritur à Caietano, niſi quando actus eſt clerico prohibitus ſub tali pœna. Et ideò clericus, qui dubitat an per talem actum irregularitatem contrahat, priùs dubitat an talis actus ſibi prohibitus ſit. Atque hæc eſt prima, ac præcipua ratio peccandi operando cum tali dubio: ideóq; ſi actus reputetur nõ prohibitus, ex ſolo dubio irrregularitatis non fiet illicitus. Si verò actus, per qué incurritur irregularitas, illicitus eſt, vel ſalté de hoc dubitatur, ex eo capite actus erit malus, non propriè ex dubio irregularitatis, quamuis hinc poſſit malitia augeri in perſonis clericorum. 8.

Ignorantia irregularitatis illam non impedit.

ALtera pars, ſcilicet, hoc dubiũ antecedens irregularitatem nihil per ſe referre ad illam cõtrahendam, vel vitandam, declaratur ex alio principio notando in hac materia, ſcilicet, ignorãtiam irregularitatis, quantũcunque inuincibilis ſit, non impedire quin irregularitas contrahatur. Dico ignorantiam 9.

irregu-

irregularitatis,quia ignorantia culpæ aliquando poteſt impedire irregularitatem, quæ pro culpa,vt ſic, impoſita eſt;de quo ſuprà dixi, & plura dicemus infrà agẽtes de irregularitate homicidij. At verò ignorantia ſolius irregularitatis, non excuſat quominus illa incurratur.Et fundamentũ eſſe poteſt,quia ignorantia ſolius pœnæ nõ excuſat illam,quia non excuſat culpam; & conſequenter nec reatum pœnæ. De qua re videri poſsũt dicta,Diſp.4.ſect.6.Ceſſat enim hic ſpecialis ratio ob quam ibi diximus,ignorantiam inuincibilem excommunicationis, ſeu cenſuræ propriè dictæ; excuſare ne illa incurratur, quia illa eſt pœna medicinalis, quæ pro contumacia formaliter fertur,& vt ab illa recedatur; irregularitas verò quãdo eſt pœna,non fertur vt medicinalis, ſed in vindictam delicti, vnde propriam contumaciam non requirit:& ideo hæc ſola ignorantia non excuſat irregularitatem. Quod à fortiori tenent omnes, qui de cenſuris id aſſerunt, quos ibi retuli cum Couarr. in cap. *Alma*, 1.part.§.10.nu.9.Et ad hoc ibidem expendi cap. *Cùm illorum*, de Sent.excommun.

Couarr.

10 Maior difficultas eſſe poſſet,ſi ignorantia eſſet abſolutè de præcepto Eccleſiaſtico prohibentem actũ, pro quo imponitur irregularitas, quæ excuſet à culpa inobedientiæ Eccleſiæ, & à tranſgreſſione legis eius,quãuis non excuſet à culpa ſimpliciter vt quando actus ab Eccleſia prohibitus eſt de ſe malus & cõtra legem diuinam,aut naturalem.Tunc enim maior ratio excuſationis intercedere videtur,quia irregularitas incurritur ex vi ſolius legis Eccleſiaſticæ: hæc autem lex non operatur,niſi in tranſgreſſorem ſuum: ergo, ſi ignorantia excuſat tranſgreſſionem talis legis etiam reddet hominem liberum & immunem à pœna talis legis. Quæ ratio videtur profecto apparens,& probabilis.Nihilominùs cenſeo ignorantiam inuincibilem legis eccleſiaſticæ prohibentis, verbi gratia, homicidium non excuſare homicidam ab irregularitate, vt eſt communis conſenſus, & infrà ex iuribus conſtabit. In eo verò caſu dici poſſet,irregularitatem non eſſe poſitam propter ſolam culpam. ſed propter ipſum actum quomodocunque voluntarium.Sed hoc non ſatisfacit, quoniam aliàs illa non eſſet irregularitas homicidij, ſed ſolum ex defectu lenitatis,quod falſum eſt.Et ideò fatendum eſt,poſſe Eccleſiam ſua lege pœnam imponere pro ipſo actu, quatenus eſt contra legem diuinam, aut naturalem, etiamſi non ſit formaliter, ſeu voluntariè contra legem eccleſiaſticam.Sicut enim iudex per ſententiam punit ſæpè delicta cõtra ſolum ius diuinum:ita etiam poteſt legiſlator per ipſammet legem punire ſimilia delicta, atque ita cenſendus eſt facere quoties ſimpliciter per legem ipſam punit ſic delinquentem, & aliud non explicat, neque ex modo ipſius pœnæ, aut ex aliqua alia ratione colligi poteſt,prout in præſenti contingit. Eo vel maximè quòd irregularitas reſpicit indecentiam, quam actus habet ex ſe, vel quatenus eſt contra ius diuinum,aut naturale,etiamſi prę ſcindatur,ſeu excuſetur trãſgreſſio eccleſiaſtici præcepti. Quaproptèr generaliter verum eſſe exiſtimo, ignorantiam ſolius præcepti eccleſiaſtici, manente culpa contra legem diuinam aut naturalem, non excuſare irregularitatem.

Quid ſi ignorantia de præcepto Eccleſiaſtico prohibente actum ſub irregu

11 Atque hinc tandem concluditur propoſitum intentum, nimirum operari cum dubio vel timore irregularitatis nihil referre ad illam incurrendam, vel vitandam.Probatur,quia ſi poſteà,re ſatis perſpecta, & examinata,conſtiterit talem actum non eſſe ſufficientem ad incurrendam irregularitatem, non erit contracta propter dubitationem operantis,ſed ablato dubio poterit ordines exercere, vel aſſumere ſine alia diſpenſatione. Quin potiùs,licèt aliquis ex conA ſcientia erronea efficeret actum,credens inde manere irregularem,non fieret:& poſteà ablata ignorãtia, poſſet liberè operari,quia irregularitas non incurritur ex ſola conſcientia, ſed ex vi legis imponentis illam:& ideò non ſatis eſt legem eſſe putatam, ſi vera non ſit.Si autem poſt effectum opus cum tali dubio; conſtiterit irregularitatem incurri propter tale opus, nihil obſtabit præcedens dubium, quominùs illa incurratur: quia,ſi ignorantia non impedit irregularitatem, multò minùs ſolùm dubium. Vnde, etiamſi ſufficiens diligẽtia adhibita fuiſſet pro temporis opportunitate ad expellendum dubium,illud etiam ſatis non eſſet ad irregularitatem impediendam, ſi reuera propter talem actum ſit impoſita quanquam ad B formandam conſcientiam operantis aliquid poſſit conferre,quandiu de rei veritate non conſtiterit, vt ſtatim dicemus,explicando ſimul quomodo ſe habere debeat, qui cùm tali dubio operatus eſt, quandiu non potuerit expellere dubium.

Operari cũ dubio aut timore irregularitatis nihil refert ad illã incurrendã, vel vitãdam

Quid facere debeat quis,quando poſt actum ſuperuenit, vel manet dubium de irregularitate.

SVpereſt dicendum de hoc dubio quando ſuperuenit,vel manet poſt effectum opus ex quo irregularitas timetur. In quo certum eſt,non licere cum 12 tali dubio operari contra irregularitatem, non facta priùs ſufficienti diligentia morali ad expellendum tale dubium, & cognoſcendum, an irregularitas ſit C connexa tali operi,necne.Ratio eſt, quia ſic operãdo exponit ſe quis manifeſto periculo errandi,& violãdi irregularitatem.Item, qui efficeret actum cum ſimili dubio, & prohibitione legis, grauiter peccaret contra legem: ſed irregularitas includit legis prohibitionem:ergo.Dices,illud tantùm eſſe dubium ſpeculatiuum,cum quo eſſe poteſt certitudo practica de honeſtate operationis.Reſpondeo, dubium ſpeculatiuum circa legem,aut irregularitatem, an ſit necne, non ſatis examinatum iuxta capacitatem operantis, &rei opportunitatem ſemper inferre conſcientiã dubiam practicè,quæ non poteſt prudenter deponi,niſi priùs adhibeatur ſufficiens diligentia ad dubitationẽ D tollendam. Quia quandiù homo non facit quod in ipſo eſt ad deponẽdum dubium,illi imputatur quidquid eſt periculi in tali operatione,& ignorãtia,quæ ibi interuenit,vincibilis eſt,ideóque nõ poteſt à culpa excuſare.In illo ergo caſu primùm omnium adhibenda eſt diligentia ad expellendũ dubium:& quandiu hoc non fit,abſtinendum eſt ab omni opere per irregularitatem prohibito.Quod ſi facta diligentia, conſtiterit veram eſſe irregularitatem, conſtat vel ſeruandam eſſe,vel procurandam diſpenſationem: ſi verò è conuerſo conſtiterit nullum eſſe tale ius,ablatum erit dubium,tàm practicum, quàm ſpeculatiuũ, & ceſſat omnis neceſſitas diſpenſationis.

Euaſio enodatur.

Difficultas verò eſt, quid homo agere teneatur ſi 13 E poſt adhibitam diligentiam non potuit dubium expellere,nec de alterutra parte probabile iudiciũ ferre.Quod præſertim vrget,quãdo hic & nunc occurrit moralis neceſſitas exercendi ordines, & tunc non poteſt fieri omnis diligentia ſimpliciter poſſibilis,fit tamen omnis illa,quæ pro loci & temporis opportunitate fieri poteſt, & nihilominùs per illam non poteſt dubitatio tolli.In quo caſu aliqui abſolutè affirmant teneri hominem ad irregularitatem ſeruandã, & peccare grauiter ſi cum tali dubio exerceat actionem prohibitam per irregularitatem.Probatur, quia ſic operando exponit ſe periculo celebrandi cum irregularitate;abſtinendo autem vitat omne periculũ: ergo tenetur abſtinere,quia in dubiis tutior pars eligẽda eſt.Item,quia in ſimili dubio facti tenetur quis

Quid ſi facta morali diligentia non poſſit dubiũ deponere.

1 Opinio

abſtinere, & ſeruare irregularitatem, ergo etiam in dubio iuris à paritate rationis, quæ in dubio facti ſolùm eſt vt tutior pars eligatur, ne fortè fiat quod in re ipſa peccatum eſt; quod periculum eodem modo imminet in dubio iuris Alij verò per contrarium extremum dicunt, poſſe hominem practicè deponere dubium, & ſe gerere perinde ac ille, qui nullam habet irregularitatem, quamuis teneatur nacta opportunitate maiorem adhibere diligentiam. Ratio eſt, quia in eo caſu, poſt factam diligentiam, ignorantia, quæ manet inuoluntaria eſt, & ideò practicè nullum eſt periculum peccati: ſecluſo autem hoc periculo: tutiſſima eſt illa pars. Explicatur, quia poſtquam aliquis adhibuit ſufficientem diligentiam ad expellendam dubitationem, & nõ potuit, ignorat ſibi eſſe tale præceptum impoſitum, & ita ignorat, vt non potuerit ignorantiam depellere; ergo inuincibiliter ignorat, ergo hic & nunc non obligatur tali præcepto, ergo nulli periculo ſe exponit ſic operando.

1. Opinio.

14 *Obiectio.* Dices, illa ignorantia non eſt poſitiua, ſed negatiua tantùm, nam ille non iudicat inuincibiliter ſe nõ habere præceptum, ſed ſolùm negatiuè ſe habet neſciens an ſit præceptum: & ideò adhuc verſatur in periculo, etiam ſecundum ſuam exiſtimationem, ne forte in re ſit præceptum, & illud violet. *Soluitur.* Sec contra nam ex illa ignorãtia negatiua in vniuerſali, optima ratione infertur poſitiua ignorantia in particulari, per iudicium practicum, quo aliquis prudenter iudicat, ſe nõ obligari hic & nunc tali præcepto, quia nemo obligatur lege, niſi illi ſit ſufficienter propoſita: ſed qui poſt factam diligentiam ſufficientem ad cognoſcendum, an ſibi ſit tale præceptum impoſitum, non potuit id aſſequi, non habet talem legem ſufficienter propoſitam: ergo licèt in generali ſeu ſpeculatiuè maneat dubius, an talis lex lata ſit, in particulari eſt certus ſe nõ obligari tali lege. Atque ita ceſſat fundamentum contrariæ ſententiæ, ſcilicet, quod nemo poteſt facere abſq; peccato id de quo dubitat an ſit peccatum: Negamus enim in eo caſu talem hominem dubitare, an illud hic & nunc ſit peccatum quandoquidem hic & nunc eſt certus ſe nõ obligari præcepto. *Replica.* Dices, ſatis eſſe quòd in generali dubitet hunc actum ſecundum ſe eſſe peccatum, quia peccatum ſiue ſecundum ſe, ſiue in particulari ſumptum vitandum eſt: hoc autem dubium manet ſemper in tali homine, quia, cùm ſemper generatim dubitet, an talis lex lata ſit, conſequenter dubitat an actio ipſa peccaminoſa ſit. *Enodatur.* Reſpondetur, falſam eſſe primam illam propoſitioné generaliter ſumptam. Nam, ſi quis non dubitet, an talis actio hic & nunc ſibi ſit peccaminoſa, parum refert quòd dubitet, an talis actio ſecundum ſe ſeu materialiter ſumpta peccaminoſa ſit. Neq; hæc generalis dubitatio infert neceſſariò illam particularem, niſi quando nulla eſt facta diligẽtia ad expellendam dubitationé generalem, nec ſubeſt aliqua rationabilis cauſa operãdi cum tali generali dubio, quando expelli non potuit: his autem duobus concurrẽtibus, ſæpè licitum eſt operari, non obſtãte tali dubio. Vt qui poſſidet rem, de qua dubitat an ſit aliena, etiam dubitat an contractare, vel conſumere illam ſit actio ſecundum ſe iniuſta, vt potè contra ius vel dominium alterius: vnde ſi illam alteri daret, vitaret omne periculum peccati, tam formalis, quàm materialis, vt ſic dicam; non tamen ad hoc obligatur quia in dubio nemo cogitur rem, quã poſſidet, alteri dare, tunc enim, cùm melior ſit conditio poſſidentis, poteſt ſe ipſum alteri præferre, ſatiſque eſt, quòd in particulari ſit certus hanc actionem ſibi non eſſe iniuſtam, neque peccaminoſam.

15 *Aliquorũ* Quod verò dicunt aliqui hoc ſolùm habere locum in materia iuſtitiæ, non verò aliarum virtutum falſum eſt, & ſine fundamento dictum, quia non minùs eſt vitandum peccatum in materia iuſtitiæ, quã aliarũ virtutũ; &, ſicut in materia iuſtitiæ occurrere poteſt ſufficiens ratio, ob quam non obſtãte illo generali dubio, poteſt in particulari eſſe certitudo practica de honeſtate actus, ita in materia aliarũ virtutum poteſt ſimilis ratio occurrere. *euaſio ex-cluditur.* Vt in materia religionis nemo obligatur voto de quo dubius eſt an illud emiſerit, vt rectè dixit Soto lib. 7. de Iuſt. quæſt. 3. artic. 2. & in materia temperantiæ qui iuſtè & inuincibiliter dubitat: an hodie ſit dies ieiunij, non eſt cogendus ieiunare: & ſimile eſt de obſeruatione feſti, & in vniuerſum in materia obedientiæ (in qua nunc præcipuè verſamur) quandiu quis inuincibiliter dubitat an præceptum ſit impoſitum, & nõ poteſt poſt moralem diligentiam notitiam illius conſequi, non eſt cogendus in conſcientia ad obſeruationem talis præcepti, præſertim vbi res præcepta oneroſa eſt, & grauis: tùm ex illo principio quòd lex non obligat perſonam, vel (vt alij loquuntur) non ligat illam, donec illi in particulari ſit ſufficienter propoſita, nec per eam ſtet quominus proponatur. Tum etiam, quia eſſet intolerabile onus, præſertim in legibus poſitiuis, quæ non ſolent, vel certè non poſſunt obligare cum tanto rigore. Nam etiam naturalis lex nunquam obligat cum ſolo huiuſmodi dubio, Vt ver. grat. ſi in aliqua materia verteretur dubium, an talis actus ſit prohibitus lege naturæ, necne, & res maneret ita dubia, vt nullum iudicium determinatè ferri poſſet (per poſſibile, vel impoſſibile) tunc non obligarentur homines ex vi legis naturæ ad abſtinendum à tali actu, quia non eſt eis lex prohibens ſufficienter propoſita: idem ergo eſt in lege poſitiua, idémq; erit in irregularitate, quæ ſolùm poteſt obligare in vi cuiuſdam humani præcepti. Sícq; dixit Gloſſa in cap. *Cùm ſunt.* de Regul. iur. in 6. in dubio nullum præſumi obligatum, vel obnoxium, ex Authent. Quibus mod. nat. effic. ſui, collat. 6.

Soto.

16 *Probatur eadem opinio.* Poſſumus deinde ex eadem regula argumentari; ſcilicet, cùm ſunt partiũ iura obſcura, reo eſſe fauendum: nã hic, de cuius irregularitate dubitatur, ſe habet vt reus, ergo in caſu dubio abſoluendus eſt. *Euaſio eluditur.* Reſpondent, hoc procedere in foro exteriori, non verò in interiori. Sed non rectè, tum quia ſi talis homo in exteriori foro iudicetur non irregularis, cur in interiori ſe geret vt irregularis? nam internum forũ nõn diſcrepat ab externo, niſi vbi ex præſumptione ſola procedit, præter rei veritatem ſecreto cognitam. In præſenti autem non ita eſt, nam in caſu dubio veritas latet in vtroque foro, vt ſupponimus: iudicium auté exterioris fori in caſu, de quo agimus, fertur ex principio practico, quod præſumitur innocens, qui non probatur nocens; & quòd in caſu dubio reus abſoluendus eſt potiùs, quàm damnandus: at principium hoc æquè rationabile eſt in foro interno: ergo. Confirmatur, quia in his pœnis, quæ iure ipſo imponuntur, ipſemet reus eſt quodammodo ſui accuſator & defenſor, & debet contra ſe proferre ſententiam, & in ſe exequi pœnam: ergo poterit in conſcientia vti eodem principio iuris, vt cùm dubium eſt ius, ſe potiùs abſoluat, quam damnet.

17 *Aliorum ſolutio.* Propter hoc alij negant antecedens aſſumptum, & in foro etiam exteriori in eo caſu dubio dicunt iudicandum eſſe aliquem irregularem, iuxta deciſionem dicti cap. *Ad audientiam*, quæ in foro etiam exteriori procedit; & in principio ipſiuſmet textus põderauit Nauarr. & infrà etiam nos dicemus. Eadem autem ratio eſſe videtur in quolibet alio dubio, quæ eſt in illo de quo textus hic loquitur. Iuxta quã ſententiã negandum eſt, illud principiũ in dubiis fauendum eſſe reo, habere locum in pœna irregularitatis,

nam

nam potiùs damnandus eſt. Ratio autem reddi poteſt, quia licèt in aliis pœnis, quæ ſolùm ſunt priuationes, aut exactiones, vel onera, abſolui debeat reus in caſu dubio, quia id poteſt fieri ſine vllo periculo; tamen in pœna quæ includit priuationem aliquam ſub obligatione peccati, qualis eſt irregularitas, potiùs eſt conſtringendus, & puniendus reus in caſu dubio, quia cùm immineat periculum conſcientiæ tutior pars præferenda eſt fauori rei. A

18. *Solutio reijcitur.* Sed hæc ſententia in dubio iuris, mihi eſt incredibilis. Primò, quia ſi in foro exteriori non conſtat eſſe aliquod ius imponens irregularitatem quantumcunque res ſit dubia, qui fieri poteſt vt quiſpiam iudicetur irregularis, cum non poſſit niſi per ius ipſum iudicari? Item ex ca. *Is qui*, ſumitur efficax argumentum ſaltem à paritate rationis: nam vbi ius eſt apparens vel ſimile, non eſt ſufficiens ad iudicandam irregularitatem, niſi ſit expreſſum: ergo vbi totum ius eſt dubium, multò minùs ſufficiet, quia multò minùs expreſſum eſt. Præterea inde ſequitur pœnam ſuſpẽſionis, vel depoſitionis ipſo iure ſiue ab officio, ſiue à beneficio incurri in conſcientia, & in foro exteriori in ſimili caſu de dubio iuris, quia etiam illa pœna includit prohibitionem aliquam in foro conſcientiæ ſub obligatione culpæ. Sequitur etiam, eum, qui in tali dubio iudicatur irregularis, priuandum eſſe beneficijs, quæ poſſidebat, quia hoc conſequitur ad irregularitatem, ſicut in caſu c. *Ad audientiam*, priuandus eſt illis, vt infrà dicemus. Hæc autem, & ſimilia continent nimium rigorem ſine ſufficienti fundamento. Deniq; differentia ibi aſſignata ſupponit falſum fundamentum, nimirum, in hoc eſſe aliquod peccatum. Vnde parùm refert, quòd irregularitas includat prohibitionem in conſcientia obligantem, nam in hoc ſequi debet irregularitas conditionem aliorum præceptorum, quæ eſt vt non obligent quãdiu de eis non ſufficienter conſtat. Eſtque hoc valde conſentaneum rationi, maximè in legibus, quæ ipſo iure pœnam priuatiuam imponunt: nam propterea quòd ex ſe obligent in conſcientia, non imponunt leuiorem pœnam, ſed grauiorem potiùs: ergo, ſicut aliæ Leges pœnales non obligant Iudices ad damnandos reos in caſibus dubiis; ita hæ leges, quæ ipſo iure pœnam imponunt, non obligant in conſcientia quamdiù de ipſis iure ipſo dubitatur. B C D

19 *Poſterior ſententia præfertur.* Hæc igitur ſententia mihi maximè probatur, præſertim quando dubium de irregularitate, vel ſuſpenſione quæ eſt pura pœnæ, poſt tranſactum opus ſuboritur, quia tunc maximè procedunt omnes rationes quas adduximus. Atverò ſi ipſoſmet ordines ſuſcepit cum dubio irregularitatis, tunc maior eſt dubitandi ratio, quia ſicut à principio mala fide tale fecit opus in ordine ad irregularitatem contrahendam: ita non videtur poſſe liberari ab illo, onere conſcientiæ dubiæ præcticè, donec dubium ipſum de irregularitate quod à principio habuit, re ipſa cognita expellat. Quæ limitatio eſt probabilis. Quid verò de illa ſentiẽdum ſit, dicemus ſtatim agẽtes de dubio facti. Fũdamentum autem contrariæ ſententię ex dictis ſolutum eſt: iam enim conſtat quomodo in tali actione nullum ſit periculum peccati. Ad exemplum autem de dubio facti patebit latiùs ex dicendis. Nunc autum reſpondeo eſſe diſparem rationem, quicquid ſit de antecedente: quia irregularitas, licèt ex facto oriatur tanquam ex radice vel occaſione, per ſe tamen & proximè oritur ex iure tanquam ex cauſa efficiente, & ideò ſi ius ſit dubium, non poteſt inferre talem effectum: ſtante verò facti dubio, poteſt eſſe ius certum, ideò, non ſemper eſt ſimilis ratio. E

SECTIO VI.

Vtrùm ex facto dubio irregularitas iuris contrahatur.

Hoc dubium annexum eſt præcedenti, & in hac materia valde neceſſarium. In quo certum in primis eſt aliquando induci irregularitatem, licèt factum ſit dubium, ita vt teneatur qui dubitat, abſtinere; donec diſpenſetur, habetur in dictis ca. *Ad audientiam*, &. *Significaſti*, 2. de Homicidio. Quæ nec de ſolo interiori foro, nec de ſolo exteriori, ſed de vtroque intelligenda ſunt, tùm propter rationem ſuprà datã, quòd vbi non proceditur ex præſumptione, vnum forum ab alio non diſcrepat: tùm etiam, quia dict. c. *Ad audientiam*, apertè loquitur de re, quæ ad externum forum deducta fuerat, vt patet ex illis verbis, *Ad audientiam noſtri Apoſtolatus peruenit*: c. autem, *Significaſti*, loquitur in foro conſcientiæ, vt patet ex illis, *Cùm de cæteris credendum ſit ipſi, qui non accuſatur, vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſe ipſum concilium appetit, ſalutare*. Tùm denique, quia regula illa, in qua textus illi fundantur, ſcilicet, in dubiis tutiorem partem eſſe ſequendam, in vtroq; foro verum habet, In interiori quidem propter obligationem vitandi periculum peccati, vt in eodem cap. *Significaſti*, indicatur, & in c. *Iuuenis*, de Sponſalibus: in exteriori verò, quia & eſt eadem ratio, & iura idem diſponunt vt patet ex cap. *Veniens*, de Presbytero non baptizato imò & cap. *Iuuenis*, in eodem foro loqui videtur. 1. *Concluſ.* *C. Ad audientiam, de Homicidio. Cap. Significaſti 2. eod. tit.*

Difficultas verò ſupereſt, an hoc generaliter procedat in quolibet dubio facti, vel ſpecialiter tantùm in caſu homicidij, in quo prædicta iura loquuntur. Si enim reſponſum & rationem Pontificis conſideremus, videtur ibi regula generalis ſtatui pro omni caſu dubio quoad factum, quia Pontifex non reſpondet ſtatuendo nouum ius circa illud factum, ſed declarando id, quod ex antiquo iure, & ex vera ratione obſeruandum eſt, quod ius ſeu ratio non fundatur in ſpeciali aliqua proprietate homicidij, aut irregularitatis, quæ ex eo naſcitur, ſed in generali ratione dubij facti, & periculi, quod imminet, non ſequendo partẽ tutiorẽ. Quæ in dubio irregularitatis eſt abſtinere à diuinis miniſteriis ſeu ordinibus, quia in hoc nihil eſt periculi, in alio verò poteſt eſſe maximum: ergo illa reſolutio in omni dubio facti æqualiter procedit. 2 *An cõcluſ. procedat in omni dubio facti. Ratio dubij pro parte affirmatiua.*

In contrarium verò eſt, quia deciſioni illorum textuũ videtur generalis regula aliorum iurium repugnare, videlicet, in caſu dubio etiam quoad factũ neminem eſſe damnandum: nam regula *Cùm iura* ſuprà citata, non tantùm loquitur in dubio iuris, ſed etiam facti. Vnde in l. 168. de Regul. iuris generaliter dicitur, *Fauorabiliores rei, quàm actores habentur.* Vbi Gloſſa inter alia exponit illud dictum eſſe, quia in dubio abſoluitur reus. Et ad id nonnulla refert. Et ad idem facit ca. vnic. Vt Eccleſiaſt. benefic. &c. quatenus ait, *actore non probante, reum eſſe abſoluendum etiamſi nihil præſtiterit*, id eſt, etiamſi poſitiuè non probauerit ſe eſſe à delicto immunem: ergo ſola negatio probationis eſt ſufficiens ratio abſolutionis: ſed quoties res manet dubia, manet etiam delictum non probatum: ergo etiamſi altera pars æquè dubia, & ſine probatione relinquatur, reus eſt abſoluendus: ergo in noſtro caſu de dubio facti, iudicandus eſt aliquis non irregularis ex vi iuris communis. Patet conſequentia, quia irregularitas hæc de qua agimus, pœna quædam eſt, & ideò ſequi debet communem regulam pœnalem; neque excipi debet niſi in caſibus expreſſis. Accedit, quod illa iura maximè ſeruanda videntur in pœnis, quæ ipſo iure incurrendæ imponuntur, eſt enim hic modus imponendi pœnam 3 *Ratio pro part. neg.*

valdè rigoroſus, ideóq; leniendus eſt quantum fieri poſſit. Non ergo cogendus eſt reus in ſe ipſo exequi talem pœnã, donec certus ſit de delicto. Nã, ſi iudex non cogitur imponere pœnam quæ per ſententiam imponẽda eſt, donec in ſuo foro certus ſit de delicto cur reus cogetur in conſcientia exequi in ſe pœnam legis, donec in eodem foro conſcientiæ ſit certus de delicto? quamdiù autem res eſt dubia, nondũ eſt ſufficienter probatum delictum in conſcientia: ergo in præſenti non tenetur in cõſcientia abſtinere ab executione, vel acceptione ordinum, quia hoc eſſet exequi in ſe pœnam legis propter ſolũ dubium delicti.

4 Vnde nihil refert, quòd hæc pœna irregularitatis includat prohibitionem per ſe obligantem in conſcientia, quia de hoc ipſo eſt cõtrouerſia, an, ſcilicet, talis prohibitio oriatur ex facto dubio. Nã cùm talis prohibitio per modum pœnæ imponatur, ſequi debet naturam pœnæ, quæ eſt, vt ex ſolo dubio delicto non oriatur. Atque hac item ratione ceſſat in dubio facti principium illud de tutiori parte eligenda: nam illud ſolùm cadit ſub obligatione quando in altera parte eſt aliquod periculum peccati: hîc autem nullũ eſt, nam ex veriſſimis principiis certò cõſtare poteſt, nondum eſſe exortam prohibitionem, quæ in conſcientia obliget ad abſtinendum à talibus functionibus; illa autem ablata, ceſſat periculum peccati.

5. *Exemplis ſuadetur eadẽ pars.* Tandem confirmatur exemplis. Primum eſſe poteſt illud de voto ſuprà tactum: nam dubium voti eſt dubium facti, à quo pendet ius, quia votum eſt opus 1 ipſius hominis, quamuis latè vocari ſoleat lex particularis, quàm homo ſibi imponit. 2 Simile eſt de promiſſione facta alteri homini, nam ſi quis dubitet an verè illam fecerit non tenetur illã implere nec bonis 3 ſuis ſe ſpoliare. Aliud eſt de ſuſpenſione, v.g. à beneficio, quæ cum incurritur, ſtatim obligat in conſciẽtia ad non vſurpandos fructus beneficij duriſſimum autem propter ſolum delictum dubiũ, quod in hominis conſcientia non ſatis probatum eſt, ſtatim obligare hominem in conſcientia ad non accipiendos fructus 4 proprij beneficij. Denique, ſi aliquis caſus reſeruatur Summo Pontifici, vel alteri Prælato, v.g. homicidiũ, & incidat quis in dubium homicidij, talis caſus non eſt cenſendus reſeruatus, etiamſi nihil aliud in illa lege exprimatur, quia cùm talis lex odioſa ſit, verba eius ſunt ſtrictè ſumenda, caſus autem de homicidio dubio non eſt de homicidio ſimpliciter, & ideò non comprehenditur ſub reſeruatione homicidij ſimpliciter dicti. Neq; in eo caſu tenetur quis tutiorẽ partem ſequi, qualis videri poſſet accedere ad Prælatum quia certiſſimum eſt habere iuriſdictionem, quia ſatis certum eſt, confeſſionem inferiori factam eſſe validam, eò quòd caſus dubius ex vi illorum verborum reſeruatus non ſit. Ergo idem eſt in omni caſu ſimili, niſi aliud fuerit in alio iure expreſſum.

6 *Quorundã ſententia.* Abb. Propter has rationes dicunt aliqui, deciſionem dicti cap. *Ad audientiam*, & *Significaſti*, limitandam eſſe ad caſum ibi propoſitum, & ad modum pœnę ibi declaratum. Hoc poſterius ſignificauit Abbas in dicto cap. *Significaſti*, num. 4. dicens, in illo caſu dubio præſumi aliquem irregularem, ſolùm quoad ceſſationẽ à ſacro miniſterio, non verò quoad alias pœnas, v.g. priuationis beneficiorum, & ſimiles. Cuius ſententia quoad hanc partem communis eſt, & ex omnibus adductis ſufficienter conuincitur, tùm quia quoad hoc irregularitas eſt purè pœnalis, tùm etiam quia dicta iura cum limitatione loquuntur de irregularitate quoad obligationem abſtinendi ab ordinibus, ideò non ſunt extendenda, cùm in hoc contineat rigorem. Hinc autem videtur confirmari prior pars: nam ius commune eſt, vt pœna non extendatur eodem modo ad delictum dubium: ergo, cùm deciſio illorum textuum diſcrepet ab hoc iure communi, limitãda eſt ad caſum ſpecialem illorum, ſcilicet voluiſſe Pontificẽ in odium homicidij, & propter ſpecialem indecentiam, quàm habet ad miniſterium ſacrum, ſtatuere ac declarare, irregularitatem latam propter homicidium, comprehendere etiam homicidiũ dubium, quandiù dubium nõ expellitur. Nam quòd Pontifex potuerit ita legem illam extendere, manifeſtum eſt: qua declaratione facta, quamuis factũm ſit dubium, ius tamen eſt certum, & ideò ceſſant iura omnia, quæ dicunt, in caſu dubio non eſſe imponendam ordinariam pœnam: nam intelliguntur, niſi ius ipſum aliud declarauerit. Huius autẽ declarationis in illa irregularitate poteſt ſpecialis ratio aſſignari, quia fertur propter indecentiam, indecentia, autem non ſolùm ex caſu certo, ſed etiam ex caſu dubio oritur, ideóque meritò potuit ius certum ſtatui, vt in illo irregularitas incurreretur.

7 *Difficultas circa præcedentem ſententiam.* Hæc ſententia difficultatem patitur, quia Clemẽs III. in dicto cap. *An audientiam*, non videtur nouum ius introducere, ſed ex generali principio, obligationem, quæ iam exiſtebat, declarare, vt patet ex illis verbis, *Cùm in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniungere presbytero memorato, vt in ſacris ordinibus non miniſtret.* Et eodem modo loquitur Innocentius III. in cap. *Significaſti*, 2. vt patet ex illis verbis; *Cùm in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Fundantur ergo hi Pontifices in ſola ratione periculi, non in nouo iure, quod pro tali caſu ſtatuit. Alioqui non tantùm immineret periculum, ſed eſſet certa tranſgreſſio poſt ſtatutum illud ius; ante illud verò nullum immineret periculum peccati, ſi ſecluſo hoc ſpeciali iure, ex vi ſoliùs dubij non oriretur talis obligatio.

8. *Solutio difficultas, & probatur poſita ſententia.* Nauar. Nihilominùs cenſeo, prædicta iura non obligare niſi in caſibus in illis expreſſis. Hoc ſignificauit Nauarrus dict. cap. *Si quis autem*, num. 41. dicens, tàm in foro conſcientiæ, quàm exteriori in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam vi præcepti, in caſibus à iure expreſſis, ſentiens extra illos non ſemper eſſe præceptum, ſed conſilium, vt num. 34. dixerat. Et expreſsè Syluest. Syluest. verb. *Ieiunium*, num. 27. in fine, dicens principium illud non eſſe neceſſarium ſub mortali, ſed ſufficere eligere tutum. Idémque ſupponit Soto in loco Sot. citato, & Moderni frequentiùs. Suadetur autem, quia, cùm materia ſit rigoroſa, & valde oneroſa, non eſt extendenda ſine euidenti neceſſitate, & ratione. Alioqui ex illis iuribus colligenda eſſet vniuerſalis regula, in omni dubio facti neceſſarium eſſe ex præcepto ſequi partem tutiorem: quod incredibile eſt ita generatim ſumptum. Vt autem textus illi, & res ipſa meliùs intelligantur, aduerto primò hic non eſſe ſermonem de conſcientia dubia practicè, nam de illa certiſſimum eſt, exiſtente tali dubio eligendum eſſe id, in quo nullum timetur peccatum: quod ſi ſit perplexitas ex aliqua ignorantia eligendum eſt illud quod minùs malum cenſetur, quod tunc practicè eſt iudicandum non malum, ſeu non imputabile operãti, quia non poteſt illud vitare, de quo aliàs. Eſt ergo ſermo de dubio ſpeculatiuo, ex quo pendet dictamẽ conſcientiæ, vt eſt in caſu illorum textuũ an Petrus, ver. grat. fuerit mortuus ex vulnere inflicto à Paulo, necne. Ex quo infero, quando in illis textibus dicitur vna pars ſecurior, & in altera eſſe aliquid periculi, nõ eſſe ſermonẽ de periculo culpę, quia de hoc ipſo verſabatur quæſtio, an ibi eſſet periculum culpæ, nemóque dubitauit quin operari cùm periculo culpæ ſit malum: peteret ergo Pontifex principiũ, vel non rectam rationem afferret, ſi in illo ſenſu illo principio vteretur. Vocat ergo tutiorem partẽ illam, quæ pauciora

ciora habet incommoda, & minoris momẽti, omnibus penſatis: periculum autem, quod imminere dicit non eſt aliud, niſi quia accidere poſſet, vt verus homicida celebraret, aut ordinaretur, quod eſt contra decentiam ipſius rei, & Eccleſiæ intentionem

9 Ex quo principio ſic intellecto, & ex iudicio prudẽtiali in tali materia, nimirùm tutius eſſe abſtinere à miniſterio ſacro, colligit Põtifex legem, qua ſtatuit vt in tali caſu ita fiat. Vt autem hoc ſtatuit, neceſſe non eſt vt illud principium, in quo fundatur, *in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam* ſumatur in vniuerſum vt neceſſarium ad vitandum culpam ſeu tanquam præceptum, ſatis enim fuerit quòd Põtifex id exiſtimauerit eſſe conuenientius & magis conſentaneũ prudentiæ, & iuxta illud legem ſtatuerit. Et ob eandem cauſam neceſſarium non eſt, vt id, quod ibi Pontifex ſtatuit ac præcipit, per ſe eſſet neceſſarium ex vi ſolius rationis naturalis: nam ſæpè lex poſitiua ſtatuit aliquid ex prudentiali ratione, quæ per ſe ſola nõ induceret neceſſitatem, eſt autem ſufficiens ad ſtatuẽdam legem, quæ neceſſitatem imponat. Si ergo Põtifex iudicauit in hac materia expedire ferri legẽ de ſequenda tutiori parte, quia in hoc quòd dubius de tali facto abſtineat; ſolùm illud poteſt eſſe incõmodum, quòd hoc eſt onerosum tali perſonæ; & quòd aliquando poteſt cõtingere, vt ille, qui reuera homicida non eſt, abſtinere cogatur: at hoc quaſi nihil exiſtimatum eſt à Pontifice comparatum cum reuerentia debita rebus ſacris, & cum periculo quòd aliquãdo homicida miniſtret. Hæc autem ratiocinatio per ſe ſola fortaſsè non eſſet ſufficiens ad obligandum hominem dubium, vt in eo caſu abſtineret; fuit autem ſufficiens vt Põtifex lege ſua id decerneret. Maximè, cùm ipſe potuerit iudicare eſſe ſufficientem cauſam ad imponendum hoc onus in tali caſu, quòd homo ſua culpa vel negligentia actionem fecerit ſimili dubio expoſitam. Item cùm ad Summum Pontificem pertineat cauere omnem indecentiam circa miniſteria ſacra. Atq; hanc exiſtimo eſſe veram intelligentiam illorum iurium.

Verus intellectus c. Ad audiẽtiam, & c. Significaſti, 2. de Homicidio.

10. Vnde vlteriùs colligo, deciſiones illorum textuum primò, & maximè habere locum in foro exteriori. Quod notauit Nauarr. dict. cap. *Si quis autem*, nu. 38. motus ex ratione, quòd ius humanũ magis obligare ſolet in exteriori foro, quàm in interiori. Vnde etiã Gerſon, quem ibi refert, in 2. part. dixit, frequentiùs aliquem iudicari irregularem in exteriori foro, quã in interiori. Meliùs verò id colligimus ex ipſiſmet textibus. Nam in ca. *Ad audientiam*, verba Pontificis non dirigũtur ad ipſummet irregularem, ſed ad iudicem ſeu Prælatum, cui dicitur, *Vos conuenit iniungere presbytero memorato, vt in ſacris ordinibus non miniſtret.* Vnde ſatis apparenter dici poſſet, ex vi illorum verborum nõ haberi, in eo caſu teneri eum, qui dubitat abſtinere, donec ei à ſuperiori iniungatur, quia verba illius textus requirunt hominis ſententiam ſeu præceptũ. Item quia aliàs teneretur ab omnibus ordinibus abſtinere, quia irregularitas homicidij ab omnibus ſeparat: & tamen ibi dicitur non eſſe à minoribus ordinibus ſeparandum. Cap. autem, *Significaſti*, poteſt eodem modo exponi: nam, licèt ibi dicatur, nõn præceſſiſſe accuſationem, vel denunciationem, ſed ſolam petitionem conſilij ſalutaris ab ipſomet reo factam: nihilominùs reſponſio Pontificis videtur etiam referri ad externum forum, in quo ille dicitur habendus vt homicida. Atque ita etiam fatetur Nau. ſuprà n. 36. Inn. autem 37. refert Felin. in d. ca. *Ad audientiam*, dicentem, iura illa procedere in foro exteriori, non omninò cõtentioſo, quod incipit ab accuſatione, vel denũciatione, ſed mixto quodammodo ex interiori, quatenus aliquis ſe ipſum accuſat, petẽs

Decreta citata præcipuè procedere in foro exteriori. Nauar Gerſon.

A tamen iudicium & expeditionem in foro exteriori. Quod quidem facilè admitti poteſt, dummodo non negetur, vt benè aduertit Nauarrus, idem iudicium ferendum eſſe in foro contentioſo, ſi talis cauſa agitetur, & eodem modo conſtat de tali dubio, quia & eſt eadem ratio, & deciſio iurium eſt abſoluta, & ſine diſtinctione. Imò, cæteris paribus, rigoroſius agendum eſſet cum reo, ſi iudicium eſſet omninò contẽtioſum, quia, quò eius accuſatio vel denunciatio minùs voluntaria illi eſt, eò minor fides cõfeſſioni eius adhibenda eſt; quatenus ad ipſius excuſationem ſpectat: & à contrario ſenſu ex eodem cap. *Significaſti*, colligitur: eadémq; ratione minori diſpenſatione & indulgentia dignus eſſet. Non videtur ergo dubium B quin iura illa præcipuè loquantur in foro exteriori, ſiue miſto, ſiue puro. Neque opinor Panormitanum id negaſſe, cùm enim ait, deciſiones illorum textuũ non eſſe extendendas ad forum externum, loquitur quoad illas pœnas, quæ per iudicem imponi ſolent pro irregularitate cõtracta, qualis eſt priuatio beneficiorum, & ſimiles: quoad priuationem verò, quam intrinſecè habet irregularitas, vt eſt ab vſu ordinum apertè cõcedit habere locum in foro externo, quod ibi vocat quaſi pœnitentiale, quia in eo nõ agitur de noua pœna imponenda, ſed de ſecuriori parte eligẽda. Et videtur coincidere cum illo quod Felin. miſtum appellauit.

C Non verò negandum eſt, decreta illa conſequenter etiam procedere in foro interiori, maximè poſt declarationem, ſeu iniunctionem iudicis. Non nihil verò dubitationis habet, an qui dubitat, teneatur in conſcientia abſtinere prius quàm à iudice ſeparetur. præſertim ſi homicidium ſit occultum. Nam in illis textibus non ſunt aliqua verba, quæ ad hoc cogant: ergo ex vi illorum non eſt impoſita hæc obligatio, ſed ſecluſis illis iuribus, ex ſola ratione, aut ex aliis iuribus con conſtat: ergo. Et confirmatur à ſimili ex caſu textus, in cap. *Significaſti*. 1. de Homicidio. Vbi idem Innoc. 3. ſic concludit. *Ideóque mandamus, quatenus ſi ita eſt, ad cautelam iniungas eidem pœnitentiam competentem, qua peracta, non impedias, quominus in ſuſceptis miniſtret ordinibus, & ad maiores valeat promoueri.* Vnde D ſatis apertè colligitur, ante peractam pœnitentiam impoſitum illum non potuiſſe licitè vel miniſtrare in ſuſceptis ordinibus, vel ad Superiores aſcendere poſt mandatum illud, qnod fuit quoddam genus ſuſpenſionis: & tamen in caſu illius textus, qui fuit de homicidio quodam omninò caſuali & inuoluntario, & ſine interuentu alicuius delicti, ſi res non eſſet deuoluta ad ſuperiorem, non teneretur ille clericus ex vi ſuæ conſcientiæ, vel pœnitentiam aliquam agere, vel aliquo tempore ceſſare ab vſu ordinum, cùm tamen ad id obligetur poſt iniunctionem Superioris. Vbi etiam obiter notare licèt, in huiuſmodi conſultationibus aliqua Pontifices præcipere ad maiorem cautelam, & ad maiorem decentiam & reuerentiam ſacrorum ordinum, quæ per ſeſe, & ex vi ſo-E liùs conſcientiæ non eſſent neceſſaria, licèt poſito præcepto Superioris, in conſciẽtiã oriatur obligatio. Cur ergo non poſſumus eodem modo intelligere c. *Significaſti*, & cap. *Ad audientiam*, præſertim cùm interpretatio ſit fauorabilis, & materia oneroſa. Vnde Marianus Socin. in dict. cap. *Ad audientiam*, num. 46. quem refert & approbat Couarr. in d. Clem. p. 2. §. 2. nu. 5. ſolùm dixit, in dubio quoad forum conſcientiæ conſulendum eſſe, vt quis ſe abſtineat à diuinis, & exiſtimet irregularem eſſe. Quod poteſt intelligi, eſſe conſulendum, vt meliùs, & ſecuriùs, non autem tanquam neceſſarium ante iudicis ſententiam, ſeu præceptum. Non eſt profectò facilè interpretationẽ hanc validè impugnare.

11. Dicta iura an etiam procedant in interiori foro & in conſciẽtia. Ratio dubitandi.

Socin. Couar.

12 *Vera ſententia.* Nihilominus in re mortali & graui non eſt deſerenda communis ſententia, quæ habet, in caſu illorum textuum teneri vnumquemque in conſcientia ad abſtinendum ab vſu ordinum, & ita etiam eſſe in conſcientia conſulendum, etiamſi res nullo modo deuoluta ſit ad forum externum: in hoc enim conueniunt Canoniſtæ, & Nauarr. excuſat Innocentium, qui ſolet in contrarium citari, quod non fuerit in tali ſenſu locutus. Ratio verò reddi poteſt, quia Pontifices declarant, in illo caſu ſeruãdam eſſe irregularitatem, ergo intendunt docere obligationem illam oriri eo modo quo irregularitas naſci ſolet, ſcilicet, ex facto ipſo, ſuppoſito iure, abſq; alia iudicis ſententia. Iuuat etiam in d.c. *Ad audientiam*, verbum illud, *Poteris concedere vt minoribus ordinibus ſit contentus*: indicat enim neceſſitatem diſpenſationis, ſine qua ille non poſſet in minoribus ordinibus miniſtrare. Iuuat etiã in d.c. *Significaſti*, 2. verbum illud, *A Sacerdotali officio abſtinere debet*: non enim ſolùm dicitur, quòd debet ſeparari, aut non admitti, ſed quod ipſe debet abſtinere: & verbum *debet*, licèt aliquam ambiguitatem habeat, tamen regulariter indicat grauem obligationem in conſcientia.

13. *Corollariũ.* Ex his denique omnibus infero, deciſiones illas nõ eſſe extendendas ad omnes caſus dubios, obligando homines vt in eis ſemper teneantur in conſcientia ad iudicandum (vt ſic dicam) contra ſe ipſos, ſuſcipiẽdo quodcumque onus, eò quòd ſpeculatiuè ſit tutius, quia non ſemper habent locum rationes omnes, quę ibi mouerunt Pontifices. Præcipuè verò mihi eſt certum non extendi ad dubium iuris, quia ſolùm agunt de dubio facti: neque eſt admittenda extenſio, cùm ſit longè diſſimilis ratio, quia vbi ius non eſt certum non fit illi iniuria, neque eſt morale periculum eius, quale eſſe poteſt cùm ius eſt certum, & factum ſolùm eſt dubium. An verò illa deciſio extendenda ſit ad omnes irregularitates, quæ timeri poſſunt ex dubio facti. Reſpondeo ex vi, & rigore iuris ſolùm nos cogi ad id aſſerẽdum in irregularitate, quæ ex homicidio contrahitur. *Couar.* Deinde probabile eſt quod Cou. dixit d. Clem. 1. p. in princ. n. 3. quoties ea contigerint quæ in dictis Decretalibus traduntur, ſeruandas eſſe earum deciſiones, etiamſi delictum, ſeu actus non ſit omninò eiuſdem rationis; quamuis enim hoc poſterius Couarr. non exprimat, in hoc tamen ſenſu loqui videtur, eſtque probabile, quia hoc modo formaliter intelliguntur deciſiones illæ, & non tantùm materialiter. Quando verò concurrunt omnia, quæ in illis decretis conſiderantur, prudenter coniectandum eſt ex materia, & circunſtantiis actus; & in ſequentibus tractando de ſingulis irregularitatibus plurima in particulari dicemus.

SECTIO VII.

Qui poſſint irregularitatem contrahere.

1 *1. Regula.* Poſt efficientem cauſam dicẽdum ſequitur de materiali ſeu ſubiectiua, circa quam duę regulæ generales poſſunt conſtitui. Prima eſt, nullum eſſe capacem irregularitatis, qui per ſe, & iuxta Chriſti inſtitutionem non ſit capax Sacramenti Ordinis. Hanc regulã poſuit Sot. in 4. d. 25. q. 1. art. 2. eamque tetigimus ſuprà ſect. 1. circa definitionem irregularitatis: ſequitur enim ex dictis ibi primò, quia irregularitas eſt priuatio quædam; omnis autem priuatio ſupponit capacitatẽ: habitus enim & priuatio verſantur circa idem. Denique, incapacitas ad recipiẽdos ordines ex diuino iure ſtatuta eſt, & impedit non ſolùm licitam, ſed etiam validam ſuſceptionem ordinis; at verò irregularitas nec eſt ex iure diuino, neque impedit quin ordo ſuſceptus ſit validus, etiamſi cum peccato ſuſcipiatur: ergo.

Sequitur primò, fœminam neque eſſe irregularẽ ratione ſexus, neque etiam eſſe capacem alterius ſuperuenientis irregularitatis. 2 *Fœminam neceſſe nec poſſe irregularem fieri. Coroll. 1.* Fundamentum eſt, quia fœmina ex diuino iure eſt incapax ſacramenti Ordinis, & characteris eius, vt nunc ſuppono ex perpetua Eccleſiæ traditione fundata in facto Chriſti, qui non fœminas ſed viros tantùm Sacerdotes ordinauit in nocte Cœnæ, eiſque ſolis poteſtatem remittendi peccata tribuit poſt reſurrectionem, vt ex doctrina Conc. Trid. ſæpè in ſuperioribus docuimus, & ſumitur ex ca. *Noua*, de Pœnit. & remiſſ. vbi Pontifex ait, Chriſtum etiam matri ſuæ claues non dediſſe, ſed ſolis Apoſtolis. Eſtq; hæc certa veritas communi conſenſu Theologorũ recepta in 4. d. 25. vbi videri poſſunt D. Thom. Soto. & alij: & Caſtro, contra hæreſes verb. *Mulier*, & Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere c. 1. & 25. *D. Tho. Paluda. Sot. Caſtro Bellar.* Hinc ergo fit, ipſam conditionem talis ſexus non eſſe irregularitatem, quia affert abſolutum incapacitatẽ, fit etiam, vt homicidium, bigamia, & ſimiles effectus inuenti in fœminis non afferant illis impedimentum irregularitatis, vt Sot. ſuprà notauit & ſentit Hoſtienſ. in cap. 2. de Cler. excom. miniſtr. n. 4. *Hoſtien.* dicens, monialem nõ poſſe irregularitatem incurrere, ex c. *Paſtulaſti*, §. *Quæſiuiſti*, eod. ti. Et ratio eſt, quia illæ per ſe, & quaſi natura ſua non comprehendũtur in regula ordinãdorum: & ideò per leges Eccleſiaſticas ab ea non excluduntur. *Quorundã reſponſio.* Dicunt verò aliqui, fœminas ſaltem ſecundum ſpeciem humanã eſſe capaces ordinis, & hoc ſatis eſſe vt ſint capaces irregularitatis: quia priuatio aliquãdo reſpicit ſubiectũm ratione generis, vel ſpeciei, licèt ſit incapax ſecundum conditionem indiuidui. *Impugnatur.* Sed hoc ad rem moralem impertinens eſt, quia hæ priuationes conſiderandæ ſunt in ordine ad iura: iura autem, quæ irregularitates imponunt, non loquuntur de ſpecie humana in communi, ſed ad indiuidua referuntur, ſeparántque ab ordinibus eos, qui ſunt capaces, ſcilicet viros, & non fœminas. *Euaſio.* Dices, Aliquando etiam ſeparant fœminas, vt in Concil. Remenſi ca. 2. vt citat Gratianus in ca. *Peruenit*, de Conſecrat. diſtinct. 2. *Diluditur.* Reſpondetur primùm, aliquãdo Eccleſiam ferre præceptum de rę iure diuino ſtatuta, vt maior diligentia in eius obſeruatione adhibeatur. Secundò dicitur, nullũ inueniri Eccleſiæ decretum, quo ſeparetur fœmina à recipiendis ordinibus, aut proprio vſu eorum: ſed in eo cap. ſpecialiter prohibetur, ne fœminis, aut laicis cõmittatur actus, qui per ſolos presbyteros, aut in neceſſitate per diaconos rectè præſtari poteſt, vt deferre Euchariſtiam ad infirmos: de quo ibi ſermo eſt: ſicut alia etiam ſacra miniſteria prohibentur fœminis, in ca. *Sacrata*, diſt. 23. de quo videri poſſunt dicta ſuprà in 3. tom. Atque hæc applicanda ſunt ad Hermaphroditos, ſeu Androgynos, qui ad fœmineum ſexum magis declinant, ſuppoſita communi ſententia, quod hi etiam ſunt ordinis incapaces: de quibus, quatenus aliquando poſſunt eſſe irregulares, infrà erit dicendum: vbi etiam dicetur de fœmina ſi contingat aliquando ſexum mutare, vt euenire dicitur.

Secundò principaliter infertur, nullum hominem non baptizatum eſſe capacem irregularitatis. 3. *Non baptizatus eſt incapax irregularitatis.* Probatur ex eodem fundamento, quia non ſunt capaces ordinis, c. 1. & cap. *Veniens*, de Presbytero non baptizato: quanquam Nauarr. num. 205. & & Couar. dict. Clem. 1. part. §. 2. impedimentum hoc inter irregularitates numerent; *Nauar. Couar.* loquuntur tamen latè, & minùs propriè. Obiici tamen poteſt, quia antę Baptiſmum poteſt quis eſſe bigamus, illegitimus, & homicida, vnde communiter quæri ſolet, an hæ irregularitates per Baptiſmum tollantur, quæ quæſtio ſupponit eas con-

contrahi ante Baptiſmum. Reſpondeo, controuerſiam eſſe de modo loquendi; retinēdum verò eſſe illum, quem diximus tanquam omninò proprium: ipſa enim carētia characteris baptiſmalis non poteſt dici irregularitas, cùm ſit omnimoda incapacitas. Vnde non baptizatus nunquam fuit comprehenſus in regula ordinandorum, ſeu, vt ita dicam, ordinabilium, vt per irregularitatem ab ea regula excludi potuerit, neque quoad hoc oportet diſtinguere de infideli, vel fideli, aut cathecumeno quantumuis iuſto: quia ſemper eſt pluſquàm irregularis, id eſt, omninò incapax ordinis donec baptizetur. Deinde certū eſt, aliquos defectus naturales, vel morales inueniri in hominibus non baptizatis, qui baptizatos ſolent reddere irregulares, vt in exemplis poſitis manifeſtum eſt: dico tamen tales defectus in homine nō baptizato, quandiu in eo ſtatu durat, non inducere propriam irregularitatem, tum quia non eſt ſubiectum capax, tum etiam, quia illi defectus non habent vim ex ſe ad inducendam irregularitatem niſi iuuentur lege eccleſiaſtica: non iuuantur autem hac lege circa non baptizatum, quia Eccleſia non habet iuriſdictionem in non baptizatos, vt eos ſuis legibus comprehendat, vt diſputat. 5. huius lib. ſect. 1. tetigimus. Poſtquàm verò hi baptizantur, in eodem puncto, in quo incipiunt eſſe ſubditi Eccleſiæ, iam ſunt capaces irregularitatis, & ideò de illis quæri poteſt, an non obſtante baptiſmo de nouo recepto, ex tūc ſint irregulares: quod non tam eſt quærere, an baptiſmus tollat irregularitatem, quàm, an impediat ne contrahatur; vel potiùs, an actio, vel indecentia ante Baptiſmum contracta ita maneat poſt Baptiſmum, vt hominem irregularem efficiat; quod infrà ſuo loco diſputabimus.

4. *Coroll. 3. Irregularitas poteſt in eodem ſubiecto multiplicari.* Tertiò infertur ex dicta regula, quid dicendum ſit de homine quocunque titulo corporis, vel animæ perpetuo impedito à ſuſceptione ordinum, vt ſunt perpetuò amentes, monſtruoſi, ita vt careāt organis neceſſariis ad ordinum miniſteria, & ſimiles. Priùs enim de tali impedimento ſtatuendū eſt, an ſit cōtra ſubſtantiam ordinum, necne: nam ſi ſit prioris generis, non conſtituit irregularem, ſed incapacem ordinis, & cōſequenter irregularitatis: ſi verò ſint poſterioris ordinis, non obſtat, quominùs talis homo ſit capax irregularitatis: imò, cùm tale impedimentum irregularitas quædam ſit, capacitatem eius ſupponit.

Secunda regula.

5. Secunda igitur generalis regula ſit, omnem hominem incapacem ordinis, eſſe etiam capacem irregularitatis, ſi in terris habeat ſuperiorem. Hęc regula conſtat ex eodem principio, quod priuatio, & habitus, verſantur circa idem. Item, quia iura, per quæ irregularitates feruntur, comprehendunt omnes homines capaces ordinum, in quibus tales defectus reperiuntur, qui eiſdem hominibus communes eſſe poſſunt. Deniq; hinc fit, vt etiam infantes poſſint eſſe irregulares, vt re vera ſunt, ſaltem ratione ætatis erúntque alio titulo, ſi ſint illegitimi: quia ſunt capaces ordinum, quantum ad ſubſtantiam eorum, iuxta receptam ſententiam, quæ ex parte inſinuatur in ca. *Vel non eſt compos.* de Temp. ord. & in cap. vnic. iuncta Gloſſ. verb. *Diſcretionis.* de Cleric. per ſaltum promot. & in c. *Pueri*, 1. q. 1. Vnde à fortiori adulti omnes viri baptizati ſunt capaces irregularitatis, quia de ſe ſunt capaces ordinis, poſſúntque ab Eccleſia propter iuſtam cauſam excludi. Solùm poteſt dubitari, an homo iam irregularis ſit capax irregularitatis. Sed de hoc videnda ſunt dicta in ſimili dubio de cenſura; eſt enim eadem proportionalis ratio: nam ſicut excommunicatio v.g. poteſt in eodem multiplicari, multiplicata cauſa, vel ſecundum ſpeciem, vel ſecundum numerum, ita etiam irregularitas, vt qui eſt illegitimus poteſt fieri irregularis per homicidium, & qui vnum homicidium commiſit, per aliud poteſt nouam irregularitatem contrahere. Quod pro diſpenſationibus eſt valde notandum, vt vnumquodque vinculum ita ſoluatur, ſicut contractum eſt, ſicut dicitur in l. *Prout*, 80. ff. de Solutionibus.

Rurſus quæri poteſt de Epiſcopis, an ſint capaces irregularitatis, cùm iam nō ſint capaces alicuius ordinis. Reſpondetur tamen, abſolutè eſſe capaces, vt frequenter ex iure conſtat, ſatiſque eſt quòd priuentur ordinibus, eo modo quo poſſunt, vt circa definitionem notauimus. Poteſt autem hîc quæri quod de ſuſpenſione ſuprà tractauimus, an per generalem legem ferentem irregularitatem comprehendantur Epiſcopi, quamuis eorum expreſſa mentio non fiat, iuxta ca. *Quia periculoſum*, de Sent. excom. Dicendum verò eſt, eos comprehendi, quia in d. c. non fit mētio irregularitatis, ſed tantùm ſuſpenſionis, & interdicti. Vnde, quibus rationibus ſuprà probauimus Epiſcopos includi in clauſula generali quoad excommunicationem, eiſdem probari poteſt cōprehendi quoad irregularitatem. Quod etiam confirmari poteſt ex c. 1. verſic. *Caueant*, cum ſimilibus, de Sententia excommunicat. in 6. Contra hanc verò reſolutionem videtur ſentire Maiol. lib. 4. de Irregularitate, c. 1. num. 7. vbi ſentit deciſionem dicti c. *Quia periculoſum*, extēdi ad ſuſpenſionem, quæ per irregularitatē fit, ideóque habere locum in veris Epiſcopis, non verò in his, qui ſe fingunt Epiſcopos, vt Pontificalia exerceant, nam illi ſine dubio incurrent irregularitatem generaliter latam in cap. 1. de Cleric. non ordin. miniſtr. Et hoc poſterius certiſſimum eſt. Illud tamen priùs mihi non probatur, ſed verius cenſeo irregularitates latas in iure generaliter pro omnibus fidelibus, comprehendere Epiſcopos, quatenus in eis habere poteſt locum cauſa irregularitatis: aliàs nec irregularitas contra homicidas, neq; illa, quæ eſt contra clericum excommunicatum, vel ſuſpenſum miniſtrantem, nec ſimiles, comprehenderent Epiſcopos, quod planè falſum eſt. Rationes etiam ſuperiùs factæ ſufficienter hoc probant. 6. *Epiſcopi, an ſint capaces irregularitatis, & qua lege comprehendātur.*

Addita verò eſt in prædicta regula exceptio propter Summum Pontificem: nam, licèt contingat v.g. homicidium committere, irregularis non fiet: quia cùm irregularitas ſit de iure Pontificio, nō poteſt ipſum Pontificem Summum comprehendere: nam, licèt poſſit obligari ſuis legibus quoad vim directiuā, non verò quoad vim coactiuam, vt ſuprà tactum eſt: irregularitas autem pertinet ad vim coactiuam legis, vt per ſe conſtat. Loquimur enim de propria irregularitate, vt impedimentum canonicum eſt: naturale enim impedimentum ex infirmitate, vel alia ſimili cauſa proueniens obligare poterit ipſum ad ſe abſtinendum, quantum naturalis ratio, ſuppoſito diuino iure, dictauerit, iuxta doctrinam D. Thom. 3. part. q. 82. art. 3. Nonnullum verò dubium habet quando irregularitas antecedit electionem, vt ſi erat illegitimus, aut bigamus, aut homicida, & latebat. Nam, ſi irregularitas nota eſſet, poſſet, & deberet repelli ab electione, quia pro illo ſtatu eſt indignus vt ad talem dignitatem ſuſcipiatur, vt latè oſtendit Maiol. lib. 2. c. 4. à princip. Si autem, irregularitate exiſtente occulta eligatur, electio, erit valida: imò etiamſi eſſet cognita, & nihilominùs Cardinales illum eligerent, etiam peccando, non poſſet contra illam obiici exceptio irregularitatis: ita enim expedit ad commune bonum, & vitanda ſchiſmata: & ideò ſtatutum eſt in cap. *Licèt*, de Elect. & in cap. *Vbi periculum*, eod. tit. in 6.

7. *Papa eſt incapax irregularitatis.* D. Tho. *Dubium.* Maiol.

in 6.vbi Speculator & alij materiam latè proſequuntur. *Deciditur.* Vnde vlteriùs,fit,vt ipſo facto tollatur ab eo irregularitas propria, quia ſtatim deſinit ligari iure Pontificio quoad vim coerciuam, vnde, ſicut eſt incapax nouæ irregularitatis, ita etiam antiquæ ſeu conſeruationis eius. An verò non obſtante præcedente irregularitate,poſſit aliquando etiam licitè eligi, vel ad hunc effectum poſſint Cardinales in irregularitate diſpenſare,dicemus diſp.ſequente.

8. *Epiſcopus ſub cenſura prohibitus ne ordinet irregularem, non peccat ordinando incapacem charactere.*

Vltimò ex his regulis poſſumus colligere,quando per legem eccleſiaſticam prohibetur Epiſcopus ſub cenſura ipſo facto incurrenda ne irregularẽ ordinet, non incurrere talem cenſuram ordinãdo fœminam, aut alium ſimpliciter incapacem characteris ordinis, vt v.g.cathecumenum,etiamſi aliàs eſſet illegitimus, aut bigamus,&c.tùm quia talis perſona,vt diximus, non eſt verè irregularis,neq; impedimenta eius ſunt propriè canonica; tùm etiam, quia illa non eſt vera ordinatio,ſed tantùm apparẽs.Nec refert quòd illud maius peccatum ſit,quàm perſonam propriè irregularem ritè ordinare, quia in legibus pœnalibus attẽdẽda ſunt verba legis. *Aut indignum iure diuino aut naturali ordinando.* Vnde ſimiliter colligitur,Epiſcopum in eo caſu non incurrere cenſurã ordinando hominem ſolo diuino iure, aut naturali indignũ ordinatione,ſi impedimentum, quod habet ex vi Pontificij iuris canonicum non ſit, & ſub aliqua ſpecie propriæ irregularitatis comprehenſum, quia verba legis pœnalis in proprietate & rigore ſumenda ſunt juxta eccleſiaſticum vſum. Et ideò multum expedit abuti nominibus, ex quorum vſu pendet intelligentia eccleſiaſticarum legum.Licèt ergo is,qui ordinatus eſt,ſit criminoſus, aut valde ineptus,vel indoct⁹, ſi tamen defectus eius ex vi alicuius canonis non inducit propriam irregularitatem, ordinator eius non manebit cenſura ligatus ex vi talis legis.Quando verò hæc indignitas ſit etiam irregularitas, conſtabit ex dicendis de irregularitatibus in particulari.

SECTIO VIII.

Quæ ſit verborum forma, per quæ inducitur irregularitas.

1. Q Væſtio hęc viſa eſt maximè neceſſaria,quia ex eius deciſione pendent omnia, quæ de ſpeciebus irregularitatis dicẽda ſunt.Cùm enim dixerimus irregularitatem tantum incurri in caſibus à iure expreſſis,maximè ſcire expedit quibus verbis ſolet in iure irregularitas exprimi,ſeù quę verba legis ſufficiãt, vt intelligamus irregularitatem ibi ſatis expreſsè ferri.Et hęc eſt forma verborum quam inquirimus, non enim de verbis ab homine proferendis, ſed de verbis iuris tractamus. *Duo ad irregularitatis formã neceſſaria.* Duo ergo in his verbis præcipuè conſideranda ſunt. Primum eſt, vt ſignificent pœnam vel impedimentum canonicũ ipſo facto incurrendum, nulla expectata ſententia, etiam declaratoria criminis, quia irregularitas non aliter imponi conſueuit vt ſect.4.declaratum eſt.Secundum eſt,vt verba, quibus tale impedimẽtum vel pœna declaratur,ſint ita propria,vt in ſpecie ſignificent hoc impedimẽtum quatenus ab aliis diſtinguitur. Ratio eſt,quia hæc verba id efficiũt quod ſignificant. Item quia ſunt verba practica,quæ debent in particulari ſignificare quod intendunt, quia effectio circa particularia verſatur. Item quia irregularitas debet eſſe in iure ſatis expreſſa.

Prima vniuerſalis regula.

2. EX his ergo principiis,quę certiſſima ſunt,partim ex iure canonico,cap. *Is qui*,de Sent.excomm. in A 6. partim ex ipſa naturali ratione, colligi poſſunt nonnullæ vniuerſales regulæ. Prima eſt: Quoties verba legis non ſignificant pœnam ipſo facto, ſed requirũt actionem hominis vt imponatur, in tali lege non eſt ſermo de irregularitate. Patet, quia pœnalis lex nunquam per ſe ipſam operatur abſque ſententia, vel facto hominis, niſi per verba eius ſufficienter exprimatur: quod maximè verũ habet in irregularitate, quam neceſſe eſt eſſe in iure expreſſam. Hic autem occurrebat ſtatim quęſtio,qualia eſſe debeant verba legis, vt ſufficienter declarent legem per ſe ipſam operari. Hoc verò dubium commune eſt irregularitati cum cenſuris: & ideò videri poſſunt, quæ diximus ſuprà diſputat. 3. ſection. 2. Imò & quæſtio communis eſt omnibus legibus pœ- B nalibus, quam latiſſimè tractat Tiraquellus in l. *Si vnquam*,C.de Reuocand.donation. verb. *Reuertatur*, per totum.

3. *Vulgaris regula.* Quia verò vulgaris regula apud Iuriſtas eſt, quãdo priuatio fertur per verbũ præſentis,aut præteriti, ſignificari,per ipſam legem ſtatim ferri: quãdo verò fertur per verba futuri,ſignificari pœnam ferendam, vt latè Tiraquellus ſuprà num.21.&alij Iuriſtæ in l. *Si quis maior*,cum Gloſſ.ibi, C.de Tranſact. & in l. *Si quis in tantam* C. Vnde vi,& in cap. *Tua*,de Pœnis,& in cap. *Ac ſi clerici*,de Iudiciis,vbi Abb.nu.34. & Deç. nu.35.Addenda hîc neceſſario eſt limitatio,niſi ex aliis verbis adiũctis ſatis ſignificetur alius ſenſus pœnæ ipſo iure latæ,vel ferendæ,vt multis exemplis declarauimus in dicto loco de Cenſuris, & in præſenti C materia, verba legis ſufficienter ſignificant imponi irregularitatem,ſi lex dicat, *irregularis erit*, vel *irregularis fiet*. Ratio eſt, quia in ipſo nomine irregularitatis includitur aliquid ſufficienter determinans verbum illud ad talem ſignificationem.Sic enim agẽtes de cenſuris diximus, ſi cum verbo de futuro adiungatur particula,*eo ipſo, ex tunc,ipſo facto*, & ſimilis, per illam determinari ſignificationem verbi de futuro, vt ſignificet cenſuram ipſo facto incurrendam,& ex tunc futuram,ſeu duraturam. In præſenti ergo,quãuis non addantur expreſsè huiuſmodi particulæ, in ipſa voce,& ratione irregularitatis intrinſecè includuntur.Nam,quia cenſuræ poſſunt à iure ab homine ferri, ideo verbum de futuro per ſe ſumptum magis ſignificat ferendam,quam latam,ſi non addatur par- D ticula determinans ſignificationem: nõ enim poteſt ex ſola ratione cenſuræ determinari. Irregularitas autem ſolo iure fertur,& ideò eo ipſo quòd nominatur in lege, per ſe ipſam determinat quodcunq; verbum etiam de futuro,vt ſignificet ſententiam latam, & non tantùm ferendam,vt ſi dicatur, *irregularis erit*, ſubintelligitur, *ex tunc*,vel, irregularis fiet, ſubintelligitur *ipſo facto*,& ſic de aliis: quia illæ particulæ implicitè continentur in ipſo nomine irregularitatis, vt declaraui. Quocirca, quando in lege ponitur expreſsè irregularitatis nomen, nulla eſt difficultas intelligendi,quòd ſententiam latam contineat.

Tiraqu. Abbas. Decius. *Limitatio.*

4. *Exempla regula data exponitur.* Quia verò Canones,præſertim antiqui,rarò vtuntur nomine irregularitatis, ſed per effectus, vel per alias circunlocutiones illam indicant; ideò difficilè E eſt diſcernere,an canon contineat ſententiam latam vel ferendam,quia ſæpe tales effectus, & deſcriptio, per illos poſſunt ad aliquod aliud impedimentum canonicum accommodari.Nihilominùs tamen propoſita regula,&communis doctrina in hoc ſeruanda erit, nam ſi ex cæteris verbis legis non conſtat ſatis expreſsè ſermonem eſſe de irregularitate, & alioqui pœna imponitur per verbum futuri, & non præſentis,aut preteriti,ſignum eſt ibi non imponi irregularitatem, ſed aliquam cenſuram, vel aliam pœnam. Probatur,quia tũc ex vi nulliusvocis declaratur ſuffi-

talem pœnam ipſo iure imponi: ergo ſignum eſt non eſſe irregularitatē. Vt autem per exempla rem magis declaremus, nōnullas formulas canonum proponere oportet, ex quibus aliqui irregularitatē colligunt, mea tamen ſententia ex vi verborum illam non continent. Prima eſt ca. *Si quis Epiſcopus*, 1. quæſt. 1. *Proprij gradus periculo ſubiacebit*: vbi conſtat verbum eſſe de futuro, & effectum illum non minùs ad ſuſpenſionem, vel depoſitionem, quàm ad irregularitatē poſſe referri, ideóque de ſuſpenſione potiùs eſſe intelligendum quod clarius conſtat ex originali in Concilio Chalcedonenſ. actione 15. can. 2. vbi ad illam pœnam præmittitur conditionalis, *Si conuictus fuerit* hęc enim conditio ad irregularitatem cōtrahendam neceſſaria non eſt. Secunda eſt in ca. 1. de Ordinatis ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcop. *Executionem officij non habebit*, quam pœnam ſuſpenſionem eſſe nos ſuprà interpretati ſumus: quia ad carendum executione officij non plus requiritur, & pœnali legi non ampliùs dandum eſt, quàm verba requirant. Circa verbum autem, *habebit*, licèt ſit de futuro, quia ibi ſignificat priuationem rei iam poſſeſſæ, ſed negationem accipiendæ, ideo carentiam executionis ex tunc futuram ſignificat, vt ſuprà expoſuimus.

1. Exemplum cap. Si quis Epiſcopus. 1.q.1.

2. Ex cap. 1. de ord. ab Epiſc qui renu.

5. *3. Ex cap. Si qui Epiſc. 1 q. 1*

Tertia eſt in c. *Si qui Epiſcopi*, 1. q. 1. *Ordinationis ius vlterius non habebunt*, vbi *ordinationis*, vox actiuam, & paſſiuam poteſt, ſignificare; ibi tamē actiuè ſumitur: loquitur enim Leo Papa de Epiſcopis, qui ob indignam ordinationem, ordinandi iure priuantur: Vnde ibi non eſt ſermo de irregularitate, ſed de ſuſpenſione quadam. Neque ibi cogimur verbum illud, *Habebunt*, ita explicare, vt contineat ſententiam latam, ſed potius ferendam, quia ſermo eſt de Epiſcopis, qui ante illud crimen ius ordinandi habebant: vnde non carent illo, niſi priuentur per ſententiam, quia verbum de futuro non ampliùs cogit, ſicut ſi diceret, *Iure ordinandi priuentur*. Quarta ſumitur ex c. *Quoniam*. d. 48. *Ceſſet à clero*, & ibidem, *Præcipitabitur à ſtatu ſui cleri*: Quas pœnas inter irregularitates refert Maiolus; mihi tamen videtur in primis ibi non contineri pœna ipſo iure lata. Primò quia verbum, *præcipitabitur*, de futuro eſt, & manifeſtè poſtulat actionem hominis: verbum autem, *Ceſſet*, ad ſummum eſt indifferens: poteſt enim intelligi, aut quòd in actu exercito, vt ſic dicam, imperium feratur per ipſamet legem, aut quod imperium ferendum ſit per iudicem; tamen ex adiunctis conſtat in hoc ſecundo ſenſu accipi, nam præmittitur, *Si conuictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit*, & ſubditur, *Ceſſet à clero*, id eſt, tali pœna afficiatur. Vnde in ipſo à Concilio originali Niceno 1. can. 2. clariùs dicitur, *Deponendus eſt*: nō eſt ergo ibi ſermo de irregularitate, ſed de depoſitione. Quinta ſumi poteſt ex ca. *Clericus qui*, d. 46. ibi, *ab officio degradetur*, quam etiam Maiolus refert immeritò tamen quia ibi non eſt ſermo de pœna lata, ſed ferenda, vt tam ex verb. *Degradetur*, quàm ex præcedētibus conſtat, ſcilicet, *clericus, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur*, ſcilicet in iudicio: imponitur ergo ibi pœna, *Degradationis*, id eſt, depoſitionis, vel alicuius ſuſpenſionis, nam vox illa ſecundùm antiquum vſum hæc omnia ſignificat, & delicta, de quibus ibi agitur, planè requirunt hanc totam latitudinem. Idémque colligi poteſt inferiùs ex c. 5. eiuſdem diſt. vbi de clerico maledico dicitur. *Cogatur ad poſtulandam veniam, ſi noluerit, degradetur, neque ampliùs ad officium abſque ſatisfactione reuocetur*: vbi cōſtat degradationem illam non fuiſſe, qualis nunc fit per exautorizationem, in ordine ad tradendam perſonam curiæ ſeculari, ſed extendi ad ſuſpenſionem.

4. Ex cap. quoniam d. 48.

5. Ex cap. clericus qui d. 46.

6. *Corollar.*

Vnde colligo, quoties pœna in canone ponitur per hoc verbum, *deponatur, vel degradetur*, aut raró, aut

A nunquam eſſe ſermonem de irregularitate. Exempla ſunt multa in canonibus Apoſtolorum, & in c. *Si quis Epiſcopus*, d. 83. cuius verba ſunt, *Ab officio ſuſpendatur*, & Gloſſa exponit, *id eſt deponatur*, & quidquid ſit de interpretatione, eadem eſt ratio de vtroque verbo, nam euidenter ſignificant pœnam ferendam, & ab irregularitate diſtinctam. At verò in cap. *Cùm illorum*, de Sen. excom. ibi, *A ſuſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos*, videri poteſt, per illa verba deſcribi irregularitatem; quia ibi agitur de pœna eorum, qui excommunicatione ligati ordines ſuſcipiunt; de quibus ait Pontifex, quod ſi ſint clerici ſeculares, & ſcienter ordines ſuſceperint, perpetuò ſunt deponēdi, non ergo nouam pœnam imponit, ſed executionem tantùm ipſius irregularitatis præſcribit abſque B ſpe diſpenſationis. Quæ interpretatio eſt probabilis; iuxta illam verò dicendum eſt ibi non imponi pœnam, ſed mandari tantum executionem pœnæ iam impoſitæ per canones. Veriſimilius autem eſt, præter irregularitatem, quæ iure ipſo incurritur, mandari etiam depoſitionem perpetuam per iudicem imponi, quando concurrunt omnes circunſtantiæ ibi deſignatæ, ſcilicet, quòd excommunicatio eſt qualificata (vt ſic dicam) id eſt, reſeruata Pontifici, & cum plena cognitione illius ordines ſuſcipiuntur. Nam de aliis clericis ſecularibus, qui ex ignorantia iuris, vel facti in eo ſtatu ordinantur, ibi ſupponitur manere irregulares, & non poſſe per alium, quàm per Summum Pontificem diſpenſari, eis vero non imponitur depoſitio perpetua: ſignum eſt ergo pro C prioribus eſſe aliam pœnam à iudice imponendam præter irregularitatem. Inferiùs verò in verſic. *Si autem*, dicitur, monachos dicto modo ordinarios manere ſuſpenſos ab executione ſuſcepti ordinis, & officij; quæ pœna ipſo facto imponitur, ideóque credi poteſt ſuſpenſionem ibi latè ſumi pro irregularitate. Ego verò exiſtimo eſſe nouam pœnam impoſitam quando concurrunt dictæ circunſtantiæ; cuius ſignum eſt, quia non ſolùm ab ordine, ſed etiam ab officio ſuſpenſio imponitur, à quo irregularitas non ita generatim ſeparat, quia ſuſpenſio ab officio, vſum etiam iuriſdictionis impedit, quem non impedit irregularitas.

Cap. Cum illorum de Sent exco. exponitur.

Sexta verborum forma ſumi poteſt ex cap. *Quoniam*, 47. dict. ibi, *Deiiciatur à clero, & alienus exiſtat à* D *regula*. Ex quibus priora verba apertè ſignificant depoſitionem, vt Gloſſa ibi intellexit, quia & verbum de futuro eſt, & actionem hominis requirit, & præterea ad imponendam illam pœnam probatio poſtulatur, vt probant illa verba, *Si quis inuentus fuerit, &c.* Illa autem poſtrema verba, *alienus exiſtat a regula*, videntur magis indicare irregularitatem, tamen reuera non ſignificant diſtinctam pœnam: vnde alia tranſlatio Concilij Niceni can. 18. ita habet, *Abſcindatur à clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu*, & ita refertur 14. qu. 4. cap. *Quoniam*, de eadem etiam depoſitionis pœna ab homine imponenda ſermo eſt in cap. *Epiſcopus*, diſt. 41. cùm dicitur, *Deiici ab officio ſuo præcipimus*, & in cap. vlt. diſt. 55. ibi. *Benè fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remouere*. Et ſimilia multa E facilè inuenientur. Solùm eſt obſeruandum, quòd licèt irregularitas ipſo facto incurratur, nihilominùs ad officium prælati pertinet efficere, vt irregularitas ab aliquo contracta obſeruetur, & executioni mandetur. Vnde fit, vt aliquando poſſint canones de hac executione loqui: oportet tamen vt de tali irregularitate ex aliis iuribus conſtet: & ideò ſemper verum eſt, ex ſolis verbis de futuro, quæ irregularitatem apertè non exprimunt, ſed potiùs requirunt actum hominis, non ſatis colligi irregularitatem.

7. *6 Exemplum ex c. Quoniam, 47.*

Cap Epiſ. d. 41. Cap. vlt. d 55.

Secunda

Secunda generalis concluſio.

8. SEcundò principaliter dicendum eſt, quamuis priuatio ordinum ex vi verborum canonis ipſo iure feratur, non ſemper ferri irregularitatem, niſi vel ex verbis expreſſis, vel ex aliis indiciis ſufficientibus colligatur. Probatur: quia depoſitio, vel ſuſpenſio perpetua ipſo iure lata eſt pœna ab irregularitate diſtincta: ſed hæc ſolet in iure vocari ordinũ priuatio: ergo talis priuatio, etiam ipſo iure poſita indifferens eſt ad irregularitatem, & nonnulla alia impedimẽta canonica: ergo, vt ſignificetur irregularitas, neceſſaria ſunt verba, aut indicia ſpecialiora. Quoniã, ſi verba in proprietate ſumpta depoſitionem, vel ſuſpenſionem ſignificent, pro illis pœnis, vt ab irregularitate diſtinguuntur, ſumenda ſunt niſi aliud cogat. Imò, ſi ſint ambigua, & ex ſe indifferentia ad irregularitatem, vel ſuſpẽſionem, & ex aliis circunſtantiis litteræ aliud nõ conſtet, potiùs de ſuſpenſione, quam de irregularitate interpretanda ſunt, tum quia illa eſt mitior pœna tum etiam, quia irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis: non poteſt autem dici in iure expreſſum, quod verbis adeo ambiguis, & generalibus propoſitum eſt.

9. *Exemplis demonſtratur eõ luſio quoad priorẽ partem. Extr. 2. de Simon.* Exemplis rem declaremus. Primum quoad priorem partem ſumi poteſt ex ca. 1. de Homici. in 6. ibi, *Excommunicationis, & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto*: nam ibi non irregularitas fertur, ſed depoſitio. Simile habetur in Extra. 2. de Simonia. *Exempla 2. partis. Cap. Teuguald. 11. q. 3.* Exempla verò alterius partis ſumi poſſunt ex ca. *Teugualdum*, 11. qu. 3, in verbis illis, *Omni iudicamus ſacerdotij officio manere penitus alienos.* Quæ verba priuationẽ ſacerdotij ſignificant, & tamen per ea non fertur irregularitas, ſed depoſitionis pœna: vnde ſtatim ſubditur, *Prædictis autem depoſitis, &c.* *2. Excom. Qui ſemel, d. 50.* Aliud exemplũ ſumi poteſt ex c. *Qui ſemel*, diſt. 50. vbi ſic habetur, *Qui ſemel poſt ſuam ordinationẽ in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumq́; gradum ſacerdotij poterit adipiſci.* Nam licèt verbum illud ſit de futuro, tam ex illis particulis adiunctis, *deinceps iam* videtur determinari ad ſignificandam pœnam ipſo facto: nam ex vi illarum ſignificatur, ex tunc, à tempore commiſſi criminis fore depoſitũ. Vnde aliqui exiſtimant illam eſſe ſufficientem formam latæ irregularitatis, præſertim adiũctis illis vltimis verbis, *nullum gradum ſacerdotij poterit adipiſci.* Ego verò de propria depoſitione verba intelligo vt ſonant; & valde probabile exiſtimo, ibi nõ eſſe depoſitionem ipſo iure latam, ſed ferendam cum Turrecremata, & aliis. Quod colligo in primis ex qualitate criminis, pro quo illa pœna imponitur, ſcilicet, *pro quolibet lapſu*, carnis (vt omnes exponunt) poſt ordinationẽ, incredibile autem eſt tam grauem pœnam fuiſſe impoſitã ipſo facto pro huiuſmodi caſu adeo humano, & qui tam frequens eſſe poteſt. *C. Preſbyter. 82. d.* Vnde in c. *Preſbyter* diſt. 82. ſic habetur, *Preſbyter ſi fornicationem fecerit, quanquam ſecundum canones Apoſtolorum debeat deponi: tamen, &c.* quam depoſitionem ſolùm ſuſpenſionem quandam fuiſſe colligo ex ca. *Hi qui* 15. qu. 8. Quod ergo in diſt. ca. *Qui ſemel*, dicitur, deinceps fore depoſitum, ita exponendum eſt, id eſt, deinceps deponetur, ſtatim ac de crimine conſtiterit. Vnde quod ſubditur, *nullum gradũ ſacerdotij poterit adipiſci*, intelligitur poſt depoſitionem, ſeu ex vi illius; atq; ita ex vi illius formæ nõ colligitur irregularitas. *Cano. 14. Apoſt.* Atq; ad eundem modum exponendum exiſtimo canonem 14. Apoſtolorum in verbis illis, *Eum non ampliùs celebrare iubemus*: nam ſeparatio à celebratione, & ratione ſuſpenſionis, & ratione irregularitatis conuenire poteſt; & ideò potiùs de ſuſpenſione illa pœna interpretanda eſt, maximè conſiderato delicto, pro quo imponebatur, ſcilicet, propter tranſitum clerici ab vna parochia in aliã ſine licẽtia Epiſcopi. Imo etiã incertum eſt, an illa forma verborũ contineat pœnã ipſo facto incurrendã, ſeu præceptũ directè impoſitum ipſi delinquenti, ne vlteriùs miniſtret, vel tantum abſolutè præcipiatur, vt ei talis imponatur pœna, nam verbũ, *iubemus* abſolutè ſumptum non ampliùs ſignificat in omni rigore. Vnde alia tranſlatio habet, *Hunc vlteriùs miniſtrare non patimur.* Atque ita videtur tacitè exponi in Concilio Antiocheno 2. cap. 10. Ex his ergo exemplis poterit de aliis ſimilibus iudicium ferri.

De indiciis quibus colligatur irregularitas in iure lata.

10. STatim verò occurrit inquirendum, quænam ſint indicia, vel circunſtantiæ ex quibus ſufficienter colligi poteſt, ſimilem pœnam eſſe irregularitatem, & non aliud impedimẽtum canonicum; quando irregularitas non proprio nomine ponitur, ſed per effectus, vel alia generalia verba. Reſpõdetur, varia ſigna aſſignari ſolere, nõ tamen omnia eſſe certa. *1. Indiciũ* Vnũ eſt, ſi talis pœna auferenda dicatur per diſpenſationem; nam in hoc irregularitas diſtinguitur à cẽſuris, quòd non per abſolutionem ſicut illæ, ſed per diſpẽſationem tollitur, vt infrà dicemus. Sed hoc indiciũ non eſt ſufficiens, vt ſuprà tetigi in materia de Suſpenſione, quia tolli per diſpẽſationem, licèt propriè non conueniat cenſuris, non tamen eſt proprium irregularitatis; ſed etiam conuenit depoſitioni tam à iure: quàm ab homine latæ, & ſuſpenſioni, quæ pura pœna eſt, & ad certum tempus, vel perpetuò definitè fertur, vt citato loco oſtendi.

11. *2. Indiciũ.* Secundum indiciũ eſſe poteſt, ſi talis priuatio feratur ſine culpa, quamuis non ſine cauſa. Nam in primis hoc videtur eſſe indicium certum, quod tale impedimentum cõtrahitur ipſo facto, poſita tali cauſa, ſeu conditione: quia non ponitur vt pœna: ergo ad illud contrahendum non requiritur vis coactiua Iudicis, aut eius ſententia vel iudicium, niſi interdum ex accidẽti, ſi cauſa ſit dubia. Deinde videtur propriũ irregularitatis inter omnia canonica impedimenta, quòd poſſit ſine culpa contrahi. Hoc verò indicium in primis nõ eſt adæquatum, quia non omnis irregularitas incurritur ſine culpa. Deinde, licèt vbi inuenitur regulariter ſit vehemens, & ferè certum, interdũ tamen videtur deficere, quia aliqua ſuſpenſio ab executione ordinum poteſt contrahi ſine culpa, vt in propria materia tactum eſt. Opinor tamẽ id nunquã contingere in ſuſpenſione, quæ eſt per priuationem vſus ordinis priùs legitimè obtenti cum libero iure vtendi illo, quia nemo priuatur hoc iure ſemel acquiſito ſine culpa, ſecluſa irregularitate. Solùm ergo contingit per ſuſpenſionẽ quæ eſt per præuentionẽ, vt ſic dicam, ſeu per non collationem talis vſus ſimul cum ipſo ordine. Vnde hoc non contingit, niſi ipſamet ordinatione, ob aliquem defectum ordinantis, nam ex impotẽtia dantis, mirum non eſt, quòd alius non recipiat aliquem vſum etiã ſine culpa ſua. Facta ergo hac exceptione, in reliquis caſibus exiſtimo illud indicium eſſe optimũ, ſupponendo impedimentum, de quo agitur eſſe priuationem ordinis, vel vſus eius. Quod ideò aſſero, quia aliæ inhabilitates Eccleſiaſticæ in ordine ad beneficia, vel prælaturas, etiam poſſunt ſine propria culpa cõtrahi, iuxta c. 1. de Filiis preſbyt. c. *in quibuſdã*, de Pœnis cũ ſimilibus. Propter quod aliqui has etiã inhabilitates irregularitates vocant; non ſunt verò ex his, de quibus nunc agimus.

12. *3. Indiciũ.* Tertium indicium eſt, quando per legem ponitur impedimentum ordinibus, quod poſt peractam pœnitentiam manet, argumento textus cum Gloſſa in cap. *Niſi*, verbo, *Præter*, de Renunciatione. Sed hoc commune eſt cenſuris. Quæ tamen in hoc differunt, quòd

quod per ſe loquendo tollendæ ſunt poſt cōdignam ſatisfactionē, quod non ita eſt in irregularitate. Sed adhuc manet aliud indicium commune ſuſpenſioni quæ eſt pœna vindicatiua, vel ſimpliciter, ſi perpetua ſit: vel pro tempore deſignato, ſi habuit certum terminum. Determinabitur autem illud indicium ad irregularitatem, ſi tale impedimentum commune ſit laicis. Ratio eſt, quia tunc non poteſt eſſe depoſitio, aut ſuſpenſio, hæ namque propriè ſunt clericorum ergo eſt irregularitas, qua nullum aliud impedimentum fingi poteſt. Confirmatur ex dictis circà definitionem irregularitatis: nam hoc impedimentum, quod extenditur ad laicos, per ſe ac primariò priuat ipſis ordinibus, ſeu acceptione illorum, quod eſt proprium irregularitatis. Vnde hoc potiſſimum eſt in verbis canonum conſiderandum, an directè intendant excludere ab ordinum ſuſceptione: quod ſi ex verbis non ſatis expreſsè conſtiterit, indicium infallibile erit, ſi illa priuatio etiam laicos comprehendat: quod variis exemplis ſtatim confirmabimus.

13 *An ſit aliqua irregularitas clericorū propria.*

Priùs enim interrogare poteſt aliquis, eſtò hoc indicium ſit certum, an ſit adæquatum: quod eſt quærere, an omnis irregularitas ſit communis laicis, vel ſit aliqua clericorum propria. Reſpondeo, ſi ad formalitatem irregularitatis reſpiciamus, de ſe quamlibet irregularitatem eſſe communem laicis, maximè ſi ſit irregularitas ſimpliciter & totalis. Si autem reſpiciamus ad cauſam irregularitatis, aliquando eſt ita clericorum propria, vt non poſſit in laicis inueniri, vt patet in irregularitate, v. g. quæ contrahitur propter violatam excommunicationem per executionem ordinis Eccleſiaſtici: hæc enim cauſa nō poteſt in homine merè laico reperiri. Et ideo in his irregularitatibus, quæ ob dictam cauſam ſunt propriæ clericorum, aliquando poteſt eſſe res magis obſcura; an ſcilicet talis pœna ſit vera irregularitas, vel tantum ſuſpenſio, ſi nomē irregularitatis in ipſo iure non exprimatur. Exiſtimo tamen, regulariter loquendò pro huiuſmodi caſibus eſſe ſufficienter, & ſub proprio nomine expreſſam in iure irregularitatem. Si alicubi tamen non fuerit res ita clara, conſideranda erunt alia verba.

14 *Nonnullæ irregularitatis formulæ proponuntur.*

Ex dictis colligere poſſumus nonnullas dicendi formulas, quæ in iure inueniuntur, ſufficienter indicantes irregularitatem, vt ſunt omnes illæ quæ excludunt hominem ab ordinatione ſeu clericatu. Prima cano. 18. Apoſtolorum, *non poteſt eſſe clericus*. Secūda cano. 21. *Ne ſit clericus*, ſcilicet, qui ſe ipſum mutilauit. Vnde quod ſtatim c. 22. de clerico idem crimen committere dicitur, *deponatur*, planè non ſignificat ſententiam depoſitionis, ſed executionem irregularitatis contractæ, quam ipſemet criminoſus per ſe obſeruare tenetur, etiamſi ab alio non cogatur. Et ideo in Conc. Niceno 1. c. 1. vbi canones repetuntur dicitur, *Abſtinere conuenit*, vel vt alia habet tranſlatio, *ceſſare debet*. Quæ cum aliis habentur diſt. 55. c. *Si quis*. Tertia ex ca. 60. Apoſtolorum, *Ad clerum ne promoueatur*; & videtur eſſe Sermo de illo, qui iuris infamiam contraxit. Et ſimilia verba habentur in ca. *Clericus*, 3. 46. d. Quarta ex can. 77. Apoſto. *Ne fiat clericus*; loquitur de Exergumeno. Quinta ex c. 1. de Cleric. non ord. miniſt. *Nunquam ordinetur*, loquitur de omni nō ordinato; qui in ordinibus fictè miniſt. Circa has verò tres vltimas formulas aduertere oportet, dari per verba de futuro, & præceptiua, quæ per ſe potiùs diriguntur ad prælatos Eccleſiæ, quàm ad ipſos criminoſos, & ideo videri poſſent non continere pœnam ipſo iure latam quia requirunt actionem hominis, ad quem dirigitur tale præceptum. Nihilominùs tamen hoc non obſtat, quominus verba illa ſufficiant ad irregularitatem ferendam. Eſt enim conſiderandum, illa verba non præcipere impoſitionem pœnæ, ſed executionem, & ideo ſupponere pœnam iam incurſam, ſeu (quod perinde eſt) illam efficaciter imponere in actu exercito. Sicut ſi excommunicatio à canone feratur ſub hac forma; *Si quis hoc fecerit, nullus cum eo communicet*, ſignificatur, excommunicationem ferri ipſo facto, vt in ſuperioribus dictum eſt. Ratio verò eſt, quia executio pœnæ ſupponit pœnam impoſitam; ergo quando lex immediatè præcipit priuationem aliquam vt obſeruādam ex vi ſua, ſimul imponit illam priuationem vt pœnam, vel impedimentum ipſo facto incurrendum, ſiue id præcipiat ex parte ipſius rei qui abſtinere debet, ſiue aliorum qui illum debent vitare: hæc enim duo correllatiua ſunt, & in vno aliud includitur. Et ideo interdū lex fertur explicando prohibitionem ex parte perſonæ quaſi patientis interdum verò ex parte ipſius agentis vt in dictis formis & clariùs in c. *Præcipimus*, d. 34. ex Greg. lib. 2. Epiſt. 25. *Præcipimus ne vnquā illicitas ordinationes facias*, & infrà, *Si quos huiuſmodi reperieris, non audeas promouere*. Loquitur autem apertè de bigamia, & aliis defectibus inducentibus irregularitatem, Similiter in ca. *Si laicus*, d. 34. dicitur, *Ad miniſterium Eccleſiaſticum nullo modo adducatur*. Et in ca. ſequent. *Non admittatur ad clerum*.

Sexta forma ſumi poteſt ex ca. *Curandum*, 34. d. ibi, *Non aſpiret ad ordines*, & loquitur de bigamo. Et in originali, Conc. Romano ſub Hilario c. 2. ſtatim additur de ſimili irregulari, *Repellendum eſſe, &c.* Et in c. 3. de alijs irregularibus dicitur, *Ad ſacros ordines aſpirare non audeant*. Septima ſumi poteſt ex cap. vlt. 55. d. ibi, *Illi non poſſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi* Sicut etiam in can. 16. Apoſtolorum dicitur, *Non poteſt eſſe ex numero ſacerdotali*, Octaua ſumi poteſt ex c. *Miror*, 50. d. ibi, *Sacerdotio priuatus*: quanquam enim hoc verbum generale ſit, & degradationem vel depoſitionem ſignificare poſſit, tamen ex circunſtantiis, & materia de qua agebatur, ſcilicet, de homicidio voluntario, ſatis determinatur ad ſignificandam irregularitatem. In quibus formis aduertere licet, ſæpe fieri mentionem ſolius ſacerdotij, ideóq; non videri verba ſufficientia ad inducendam irregularitatem totalem, quæ includat priuationem inferiorum ordinum. Nihilominùs tamen dicendum eſt, regulariter per illa verba ſignificari totalem irregularitatem, vel nomine ſacerdotij totum ſtatum clericalem comprehendendo, vel certè quia inferiores ordines ad ſacerdotium ordinantur: & ideò qui à ſacerdotio remouetur ſimpliciter, ac perpetuò, ad alios etiam ordines cenſetur fieri inhabilis, niſi talis ſit irregularitas, quæ alios ordines ſupponat, & ſine crimine contrahatur, vt in ſuperioribus tactum eſt, & ex dicendis in particulari euidentiùs conſtabit. Hunc autem eſſe ſenſum dictorum canonum conſtat ex dict. ca. *Miror* ibi, *Sacerdotio priuatus*, & tamen loquitur de homicida: & ſimiliter loquuntur de bigamo canones Apoſtolorum: & idem reperitur in aliis. Dico autem, *regulariter* quia aliquando eſt propriè & in particulari ſermo de ſacerdotali ordine, quod ex circunſtantiis legis colligendum erit. E contrario verò cùm de irregularibus dicitur, non admitti ad clerū, vel ad Eccleſiaſticum miniſteriū, ſumendus eſt clerus propriè prout per Eccleſiaſticos ordines cōſtituitur. Aliquando enim cōprehenduntur ſub clerici nomine omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, in quibus ſunt religioſi, etiamſi ordinē non habeant: quomodo ſumitur in c. *Duo ſunt*, 12. q. 1. & in c. *Si quis ſuadente*, 17. q. 4. propriùs verò ſumitur pro ſolis miniſtris Eccleſiaſticis, ſoletq; formaliter à monachatu diſtingui, vt in cap. *Alia*, cum multis, 16. quæſt. prim.

Marginal notes: 15 (at "Sexta forma"); 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 (beside the eight formulas); *Conc. Nic.*; *Notādum circa tres vltimas formulas.*; *Per priuationem ſacerdotij ſæpe irregularitas ſignificatur.*; *Clericus in quo ſenſu in lege ferente irregularitatē ſumatur.*

Atque in hac proprietate ſumitur in canonibus, quæ illis verbis irregularitatem imponunt.

16. Vltimò præter dictas formulas numerat alias Maiol.lib.1.c.1.de Irregularitate, quæ vel non inueniuntur, vt quomodo citatur ex c. *De laicis*, d.34. nullum eſt enim talé caput in illa d.12. autem qu.2. vbi inuenitur, nullum habet verbum, quod irregularitatem indicet. Vel non ſunt verba iuris canonici, ſed Gratiani, vt quæ citantur ex diſt.81. poſt cap.1. verſ. *Quolibet*, ibi. *Ordinari non debet*, quæ ibi non ſignificant irregularitatem, ſed obligationem non ordinandi indignos, Similiáque ſunt quæ citantur ex d. 42. in princ. ibi; *Prohibendi ſunt à ſacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni*. Vel certè talia ſunt verba, quæ cenſuram potiùs, vel ad ſummum pœnam Eccleſiaſticam in communi ſignificant, vt in ca. *Tanta*: d.86. ibi, *Fixa iam maledictione feriremus*. Quæ verò citantur ex ca. *Conſequens*, d.88. *A clericalibus officijs abſtinere cogantur*, ſuſpenſionem apertè ſignificant, & ferendam potiùs quàm latam. Sicut etiam illa ex ca. *Epiſcopi*. 12. q.1. *Communione priuetur* ſignificat excommunicationem, ferendam. Denique addit prædictus author, ſæpe iura canonica vti hac voce, *Animaduerſio*, quæ vox iure ciuili accipi ſolet pro pœna debita pro capitali crimine, quomodo videtur accipi in ca. *In nonnullis*, de Iudæis vnde reſpectu clericorum ſignificare dicitur degradationem, poſtquam tradendus eſt clericus brachio ſeculari, & citat Felin. in d. cap. *In nonnullis*, & Hoſtienſ. in c. *In quibuſdam*, de Pœnis, n.5. qui nullam mentionem faciunt irregularitatis. Sed Maiol. de ſuo addidit, vocem illam conſequenter ſignificare irregularitatem: ſed formaliter non ſequitur, niſi aliunde conſtet, quia degradatio, nec eſt irregularitas, nec illa ſecum affert proprie loquendo. De illa ergo voce, *Animaduerſio Eccleſiaſtica*, rectè cõcludit Felin. ſuprà in fine, cum Dominico, eſſe ambiguam & valde generalem & iuxta materiam ſubiectam de illa iudicandum eſſe. Et ego addo magis ſignificare pœnã ab homine imponẽdam, quàm à iure latã, & ideò raro ad irregularitatem accommodari.

DISPVTATIO XLI.

De modis quibus tollitur irregularitas, præſertim de diſpenſatione eius.

ANtequam ad particulares irregularitates deſcẽdamus, neceſſe eſt, vt ſicut generalem doctrinam de irregularitate, quantum ad eius inſtitutionem, & effectionem tradidimus, ita etiam de modis quibus auferri poteſt dicamus. Supponimus autem irregularitatem auferri poſſe, vt conſtat ex Eccleſiæ vſu, & ex eo, quòd neque eſt impotentia ſimpliciter, neque pœna irremiſſibilis. Quanquam non deſint, qui diſtinctione vtantur, dicentes, quandam eſſe irregularitatem magnam quæ diſpenſatur, aliam verò maximam, quæ nunquam diſpenſatur, vt quòd cæcus ordinetur. Sed non eſt neceſſaria diſtinctio, quia ſi defectus talis ſit, vt omnino ſit indiſpenſabilis, reuera non eſt propria irregularitas, ſed erit impotentia aliqua, vel impedimentum iure diuino, vel naturali impediens, vel ſimpliciter, vel dignè recipere, vel miniſtrare ordines. Si verò impedimentum eſt diſpenſabile, quod maiorem vel minorem requirat cauſam, & quod frequentius, aut rariùs diſpenſetur, non refert, neque variat rationem irregularitatis. Suppoſito ergo, quãcumque propriam irregularitatem tolli poſſe ſaltem per diſpenſationem, duo à nobis præcipuè videnda ſunt. Primum an poſſit aliquando ſine diſpenſatione tolli, & conſequenter quæ requirantur ad talem diſpenſationem. Secundum apud quem ſit poteſtas diſpenſandi in hoc defectu.

Irregularitas pœna auferibilis.

Maiol lib. 1. de Irreg. ca 2 nu 2.

SECTIO I.

Vtrum, Poſſit irregularitas aliter quàm per diſpenſationem tolli.

1 RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia irregularitas eſt impedimentum de ſe perpetuum iure canonico introductum: ergo nunquã poteſt tolli, niſi per diſpenſationem in iure. In contrarium verò eſt, quia cenſura non tollitur per diſpenſationem, ſed per abſolutionem ergo etiam irregularitas, nam videtur eſſe eadem ratio. Aliunde verò etiam apparet neque abſolutionem, neque diſpenſationem eſſe neceſſariam, vel poſſibilem, quia vel ceſſat cauſa irregularitatis, vel non: ſi ceſſat, eo ipſo tollitur irregularitas ſine alia indulgentia ſuperioris, ex regula illa, *Ceſſante cauſa, ceſſat effectus*, quæ in præſenti maximè locum habere videtur. Quia irregularitas fertur præcipue propter indecentiam; hæc autem aufertur ceſſante cauſa, ergo aufertur etiam irregularitas. Vnde è contrario ſi cauſa non ceſſauit non poterit tolli irregularitas etiam per diſpenſationem, quia ſemper manet indecentia: non videtur autem poſſe per diſpenſationem fieri, vt cum indecentia licitè ordines ſuſcipiantur, vel adminiſtrẽtur.

Rationis dubit.

2 In hac re communis doctrina eſt, irregularitatem & per diſpenſationem, & aliis modis tolli poſſe. Ita Sylueſt. verb. *Irregularitas*, in fine, & alij Summiſtæ eodem verb. Qui præcipuè tres modos aſſignant tollendi irregularitatem, ſcilicet, per baptiſmum, per religionis ingreſſum, & per diſpenſationem. Sed quod ad baptiſmum attinet, dictum in ſuperioribus eſt, ante illum nullam eſſe propriam irregularitatem & ideo non propriè dici, irregularitatem, tolli per baptiſmum, ſed dicendum potiùs eſſe, defectum exiſtentem in homine ante baptiſmum non reddere hominem irregularem poſt baptiſmum. Hæc autem regula ſub hac generalitate non admittitur ab omnibus: Nam Rich. quodlib. 2. 22. abſolutè negat irregularitatem aliquam tolli per baptiſmum, etiam illam, quæ propter culpam contrahitur, quia irregularitas, inquit, non contrahitur ſub ea ratione qua culpa eſt, ſed ſub aliqua alia. Alij generaliter admittunt illam regulam, eſtque conſentanea doctrinæ Hieronymi Epiſt. 83. ad Oceanum. Alij diſtinctione vtuntur: nam de irregularitate, quæ prouenit ex peccato, vel ex ſequela peccati, quæ eſt infamia, aſſerunt non induci in baptiſmo propter peccata, quæ præceſſerunt. De alia verò irregularitate, quæ ſine peccato contrahitur oppoſitum docent. Quæ fuit opinio Hoſtienſis, Ioannis Andreæ, & aliorum, quam videtur ſequi Maiol. lib. 1. de Irregul. c. 2. num. 8. reg. 13. Sed tamen Abbas in c. *Gaudemus*, nu. 6. de Diuortiis, cum aliis, licèt admittat primum membrum huius diſtinctionis, ſecundum ſubdiſtinguendum putat, nam in aliquibus admittitur, vt in illa quæ prouenit ex bigamia, iuxta ſententiam Ambroſij libr. 2.

Regula vniuerſalis. Syl. De ablatione irregularitatis per baptiſmũ. Richard. opin. Aliorum ſententia. Hieron. 3. opinio. Hoſtien. Ioann. Andr. Maiol. 4 Opinio. Abb. Ambr.

Epiſt.

Auguſt. Epiſt.25. & Auguſtini lib. de Bono coniugali cap.18. Idémque eſſe Irregularitatem ex defectu natalium affirmat Syluest. Syueſt. ſuprà quæſt. 28. Addunt tamen hi doctores, aliquam irregularitatem, quæ ſine culpa contrahi ſolet, vt eſt illa quæ dicitur ex defectu lenitatis, impediri ratione baptiſmi. Quod etiam tenet Angel. Angelus verb. *Irregularitas*, 2. & Armill. Armill. nume. 87. Sed hoc loco non poſſumus particulares quæſtiones tractare aut definire. Et ideò neque poſſumus regulam omnino generalem conſtituere, nam hæc pendet ex particularibus quæſtionibus. *Concluſio.* Poſſumus autem cum hac exceptione generatim dicere, In homine denuò baptizato nullam manere irregularitatem ratione præcedentium actionum, aut conditionum, niſi vbi oppoſitum ſufficienter in iure conſtiterit. In hoc enim videntur ferè conuenire Doctores citati. Et congrua ratio reddi poteſt, quia per baptiſmum denuò regeneratur quis, & efficitur quaſi nouus homo: & ideò per ſe loquendo ac regulariter, omnis macula & indecentia ab eo tollitur, præſertim illa quæ in culpa fundatur. Deinde, omnis irregularitas eſt de iure poſitiuo: omne autem poſitiuũ ius, generatim loquendo, dirigitur ad baptizatos: ergo non eſt extendendum ad defectus commiſſos ante baptiſmum, niſi id fuerit in iure expreſſum. Hæc igitur generalis regula contra Richardum obſeruanda eſt. An verò in caſu bigamiæ, vel alio admittenda ſit exceptio, ſuo loco dicemus.

De ſecundo modo ablationis irregularitatis per ingreſſum religionis.

3 *Vide Fel. c. Cum deputati de Iudic. n. 2. & Addit. 2. ibi.*

Circa ſecundum modum tollendi irregularitatem per ingreſſum religionis aduertendum eſt, aliud eſſe irregularitatem tolli per religionis ingreſſum ipſo facto, & ſine alia diſpenſatione, aliud verò irregularitatem ante religionis ingreſſum contractam, per illius ingreſſum fieri diſpenſabilem per religionem ipſam ſeu prælatos eius. Rurſus in vtroque caſu loqui poſſumus, aut de iure communi, aut ex priuilegiis religionum. Hîc præſertim loquimur *1. Sentent.* de iure communi, de quo variæ ſunt ſententiæ. Quidam enim aſſerunt, omnem irregularitatem tolli per profeſſionem religionis. Gloſſ. Quod tenuit Gloſſ. vlt. in cap. *Cùm deputati* de Iudicijs citans cap. *Non liceat*, 19. quæſt. vltim. vbi ſolùm dicitur, filium, qui ingreſſus eſt religionem, non poſſe licitè exhæredari à patre propter ingratitudinem quam ante religionem commiſerat, quod eſt longè diuerſum, nec poteſt extendi ad irregularitatem cum ſufficienti fundamento ex vi illius textus. Eandem verò opinionem tenet Gloſſa in capit. vlt. de Filijs presbyt. quæ etiam citat Authenticam de Monach. in princ. quæ communiter ad hoc allegatur: ſed immeritò, quia non loquitur de ingreſſu vel profeſſione religionis, ſed de vita & conuerſatione religioſa; nec loquitur de irregularitate, ſed de macula morali, vt rectè *2. Sentent.* Gloſſa ibi expoſuit. Quocirca tam vniuerſalis regula non videtur in iure fundata. Et ideò alij diſtinguunt de irregularitate contracta ex peccato, vel ſine illo; & de poſteriori affirmant tolli per ingreſſum religionis, nõ verò priorem. Et citatur Gloſſ. in ca. *Quantumlibet*, 46. diſt. quæ non loquitur generaliter. Id autem Gloſſ. aſſeruit Gloſſ. in c.2. de Apoſtatis, quamuis in fine non videatur eſſe conſtans in hac ſententia: neq; exiſtimo poſſe aliquam ex illis partibus ex iure generaliter *3. Sentent. & vera.* probari. Et ideò alij negant poſſe aliquid circa hoc vniuersè affirmari, niſi hoc ſolùm quòd illa tantùm irregularitas per religionem tollitur, cui hoc eſt iure conceſſum, quæ fuit ſententia Panor. Panorm. in cap.2. de Apoſtatis, n. 7. & per ſe conſiderata, vi-

A detur valde probabilis. Quia ſi alicubi iura loquuntur de hoc modo tollendi irregularitatem, non loquuntur in generali, ſed in particulari de vna vel alia, vt videre licet in ca. 1. de Filijs presb. cum ſimilibus. Neque in his rebus argumentũ à ſimili eſt efficax, vt ſæpe dictum eſt. Vnde in aliis iuribus ſignificatur, eſſe neceſſariam diſpenſationem, faciliùs tamen concedendam in fauorem religionis, cap. 2. de Apoſtatis. Ergo nulla poteſt generalis regula aſſignari, ſed in ſingulis irregularitatibus conſulenda ſunt iura. Atque hanc partem ſecuti ſunt Ang. & Syluest. Angel. Syluest. verb. *Irregularitas*, in fine, & Armil. nu. 88. Addit verò Armil. Sot. 4. de 25. q. 1. art. 3. nunc de facto hunc morem in Soto. religionibus ſeruari, vt omnis irregularitas per reli- B gionis ingreſſum tollatur, excepta bigamia, & homicidio voluntario, ſiue inquit, hoc fuerit obtentum iure cõmuni, ſiue conſuetudine vel priuilegio. Cuius quidem aſſertioni, quantum ad factum ſeu morem ſuæ religionis ſpectat, fidẽ adhibere poſſumus. Quod verò ſpectat ad ius commune, nullum ita generale reperitur. Priuilegia autem religionum conſulenda ſunt. Vtrum autem potuerit ſola conſuetudine introduci talis diſpenſatio, generalis quæſtio eſt de poteſtate iuriſdictionis, an per conſuetudinem acquiri poſſit, quæ de variis actibus ſæpè in ſuperioribus tractata eſt: & eodem modo eſt in præſenti definienda. Nam vbi fuerit talis conſuetudo, retinenda eſt, quia licèt per ſe ſola nõ valeat dare iuriſdictionem, C eſt tamẽ ſufficiens ſignum poteſtatis conceſſæ, etiãſi fortaſsè nunc de expreſſo priuilegio conſtet. De hac igitur ratione tollendi irregularitatem circa ſingulas commodiùs dicemus: vbi etiam de priuilegijs religioſorum, quæ neceſſaria fuerint, attingemus: nã alia in proprium opus de Religione, reſeruamus.

De Ablatione irregularitatis per diſpenſationem.

Circa tertium modum dicendum in primis eſt, irregularitatem tolli poſſe per propriam diſpenſationem, nõ verò per abſolutionem. 4 *1. Concluſ.* Prior pars communis eſt, & probatur, quia ſicut diſpenſatio cadit in ius humanum, iuxta cap. *Propoſuit*, de Conceſſ. Præbend. ita etiam cadere poteſt in irregulari- D tatem. An verò aliqua ſit excipienda, dicemus infrà agentes de bigamia, in qua exiſtimatur hoc habere ſpecialem difficultatem, quia in cap. *Super eo*, 2. de Bigamis ſignificatur, in irregularitatem illam non cadere diſpenſationem: verumtamen non dicitur eſſe impoſſibilem, ſed difficilem. Altera pars declaratur, ſuppoſita differentia inter illa duo, quæ in hoc conſiſtere videtur, quòd abſolutio ſignificat actum iuſtitiæ, in quo cauſa aliqua ſeu iudicium terminatur: diſpenſatio verò ſolùm eſt quædam exceptio à communi lege ſeu prohibitione: & ideò illa duo habent rationem moralem valde diuerſam. Ratio ergo, ob quam diſpenſatio cadit in irregularitatem, & non E propria abſolutio, eſt, quia irregularitas habet vim cuiuſdam abſolutæ prohibitionis, vel perpetuæ: ſimpliciter, vel pro tali tempore, ſeu durante tali ſtatu rerum: & ideò quantumcunque hominem pœniteat ſui delicti, vel cauſam ſuam in iudicium afferat, nunquam poteſt ex vi alicuius ſententiæ liberari à tali onere. At verò non obſtante hac conditione irregularitatis, poteſt prælatus, qui poteſtatem habet ſuprà ius, hominem eximere à tali prohibitione. In quo ſeruandæ ſunt regulæ generales de requiſitis ad valorem, & honeſtatem talis diſpenſationis: nam eadẽ ratio eſt de hac, & de qualibet alia, quæ circa humanum ius verſetur.

Secundò dicendum eſt, Vt diſpenſatio in irregularitate locum habeat, neceſſe eſt, vt cauſa irregula- 5 *2. Conclu.*

ritatis duret: nam illa ceſſante, per ſe ceſſat irregularitas, nec eſt neceſſaria diſpenſatio. Vt hoc explicemus, diſtinguere poſſumus varias irregularitates quoad perpetuitatem cauſæ. Quædam eſt habens cauſam omnino immutabilem: huiuſmodi eſt omnis illa, quæ fundatur ſolùm in actu præterito, quatenus ſemel factus eſt, quia quod factum eſt, infectum eſſe nullo modo poteſt, & hæc irregularitas eſt de ſe perpetua quandiu perſona durat. Huiuſmodi eſt irregularitas ex defectu natalium, quæ ſolùm fundatur in acceptione ſine vero matrimonio. Similis eſt irregularitas ex homicidio; ſufficit enim occidiſſe, etiāſi per miraculum homo occiſus poſteà reſurgeret. Denique idem eſt in omni irregularitate ex delicto contracta, quia non fundatur in delicto, vt perſeuerante moraliter ſeu habitualiter, ſed in hoc ſolùm, quòd fuerit commiſſum. Et ob hanc rationem, quantumuis peccatum per pœnitentiam, vel abſolutionem tollatur, hæc irregularitas manet, donec per diſpenſationem tollatur. In his ergo irregularitatibus ſolùm habet locum hic modus auferendi illas à ſubiecto manente, quia ſtatus cauſæ neceſſariò ſemper durat.

Varij irregularitatū modi quoad perpetuitatem cauſæ.

Secundus. Aliæ verò ſunt irregularitates, quæ & temporalem cauſam habent, & expreſsè feruntur ſolùm pro illo tempore pro quo cauſa durat: huiuſmodi eſt irregularitas ex defectu ætatis, quæ propterea ſolùm durat, durante tali ætate, & conſequenter diſpenſatio ſolùm habet in ea locum quandiu durat cauſa ſeu tempus irregularitatis: quo tempore durante poſſe talem diſpenſationem concedi, præter rationem ſuprà factam vſus ipſe ſatis confirmat.

6. *Tertius.* Tertiò ſunt aliæ irregularitates, quæ habent cauſam, quæ non conſiſtit tantùm in actu præterito, ſed in aliqua re vel priuatione permanente, & durabili, qualis eſt ægritudo, vel debilitas corporis, aut alius ſimilis defectus, qui aliquando ſolet eſſe naturaliter immutabilis, vt eſt defectus vnius, v.g. vel quid ſimile; & tunc nulla eſt difficultas, quin per diſpenſationem ſolam auferri poſſit talis irregularitas ſecluſo miraculo. Aliquando verò talis cauſa ceſſare poteſt naturaliter, vt ſi lepra auferatur, vel debile membrum priſtinæ ſaluti reſtituatur. Et tunc eſt generalis regula, ceſſante cauſa irregularitatis ceſſare irregularitatem, abſque alia diſpenſatione, iuxta illud *Ambr.* Ambroſij Epiſtol. 82. *Vbi cauſa non hæret vitium non imputatur*, & habetur in capit. *Neophytus*, diſt. 61. & eſt communis ſententia cum Gloſſa in cap. *Poſt tranſlationem*, verb. *Ceſſante*, de Renunciat. argumento illius textus, & in cap. *Super eo*, de Electione. Quibus locis Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij diſputant de ſenſu illius propoſitionis vulgaris, *ceſſante cauſa ceſſat effectus*, cap. *Cùm ceſſante*, de Apellat. cum alijs. Omiſſis tamē eorum doctrinis, & diſtinctionibus, in præſenti materia ſermo eſt de cauſa intrinſecè (vt ſic dicam) conſtitutiua irregularitatis, quia ponit in ſubiecto intrinſecam rationem eius, qua ablata tollitur (vt ſic dicam) materia illius irregularitatis. *Cano 78. Apoſtol.* Exemplum afferre poſſumus ex canone 78. Apoſtolorum, vbi primùm ſic dicitur, *Si quis dæmonem habet, ne fiat clericus*: ſtatim verò ſubiungitur, *Purgatus autem recipiat & ſi ſit dignus, fiat.* Idem eſt de defectu ignorantiæ, ſi ſupponamus irregularitatem inducere, nam ſi ignorantia tollatur, tollitur materia ipſius irregularitatis, argumento ca. *Statuimus*, 61. diſt. Idemque eſt ſuo modo in infamia, ſi verè & omnino auferatur, vt ſaltem in infamia facti poteſt contingere. In his ergo caſibus non eſt neceſſaria diſpenſatio, niſi quandiu cauſa non ceſſat, illa tamen durante, cùm irregularitas duret, ita poterit diſpenſari ſicut quælibet alia.

Vnde obiter intelligitur quid cenſendum ſit de

A quodam modo auferendi irregularitatem, quem aliqui aſſignant, per abrogationem legis ferentis irregularitatem, vt ſi nunc, v.g. Eccleſia auferret legē, quæ illegitimos facit irregulares, eo ipſo auferretur talis irregularitas, quia efficacior eſt abrogatio, quàm diſpenſatio. Eſt enim hæc ſententia mihi certa quantum ad duo. Primum quoad irregularitates nondum contractas, quia poſt abrogatam legem nō contrahentur, vt per ſe notum eſt, cum ex efficacia legis pendeant. Secundum quantum ad irregularitates iam contractas ante tempus abrogationis ſine culpa, vt in exemplo poſito de illegitimis, abrogata lege, quæ illos facit irregulares, non ſolùm fierent habiles illegitimi, qui poſteà naſcuntur, ſed etiam B iam nati: & hoc probat optimè ratio facta de efficacia abrogationis. Item quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia. De irregularitate verò iam contracta ratione delicti, res videtur dubia: quia illa eſt pœna iam impoſita propter delictum commiſſum: per abrogationem autem legis pœnalis quoad pœnam, quam imponit, licèt fiat vt in poſterum talis pœna non incurratur propter tale delictum, non tamen remittitur pœna prius inflicta propter delictū antea commiſſum: vt ſi Eccleſia nunc abrogaret legem prohibentem aliquid ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, efficeret quidem vt in poſterum id committens non maneret excommunicatus, non tamen tolleret excommunicationē C antea contractam per tale delictum; ſed neceſſaria eſſet illius abſolutio: ita ergo videtur de irregularitate dicendum. Quod profectò eſt ſatis apparens, maximè ſi in abrogatione legis ſint aliqua verba, quę tempus abrogationis reſpiciant. Nihilominùs tamē, ſi abrogatio ſimpliciter & abſolutè fiat, v.g. quòd homicida, aut rebaptizans iam non ſit irregularis, probabilior eſt dicta ſentētia: quia talis abrogatio fauorabilis eſt, & ideò amplianda; verba autem illa de ſe indifferentia ſunt, & comprehendunt tam illum qui iā eſt homicida, quàm qui futurus eſt. Accedit quòd primaria ratio irregularitatis non eſt punitio, ſed decentia rerum ſacrarum, & ideò ſi per abrogatio- D nem legis iam non conſideratur in illo delicto indecentia aliqua in ordine ad ſacros ordines, non refert quòd delictum ipſum fuerit committendum, vel commiſſum. Secùs verò eſſet ſi nō immediatè abrogaretur lex irregularitatis, ſed alia lex ferens cenſuram, per cuius violationē irregularitas contracta eſt nam per talem abrogationem non auferretur irregularitas, quia lex, virtute cuius incurritur, ſemper integra manet: imò per abſolutionē à tali cenſura nō aufertur irregularitas quia ſūt impedimēta aduerſa.

De ablatione irreg. per abrogatione legis illam ferētis.

Tripliciter cōparatur abrogatio legis ad cauſam irregul.

Rationes dubitandi in principio poſitæ ex dictis ſolutæ ſunt, præter vltimam, quæ intendebat, manēte cauſa non poſſe irregularitatem diſpenſari, quia manet indecentia. Dicendum eſt enim, hanc inde- 8 centiam non ſemper eſſe tantam, aut talem, vt ſe- E cluſo iure poſitiuo reddat actum illicitum, ideóque, ea non obſtante, poſſe per diſpenſationem tolli irregularitatem: maximè cùm poſſit interdicere rationabilis cauſa, per quam illa maior decentia compēſetur. Semper tamen, in his præcipuè irregularitatibus, quæ ex defectibus animæ vel corporis proueniunt, cauere oportet, ne aliquid admittatur, quod reuera ſit contra decentiam miniſterij ſacri.

Rationibus dubitandi ſit ſatis.

SECTIO II.

Apud quos ſit poteſtas diſpenſandi in irregularitate.

1 *Quædam ſupponūtur ad quæſtionis deciſionem.*

SVpponendum in primis eſt, poteſtatem hanc ſpiritualem ac ſupernaturalem eſſe, & à Chriſto Domino cōceſſam. Nam poteſtas

ferendi

ferendi leges, & diſpenſandi in illis eiuſdem ordinis ſunt, & poteſtas ligandi & ſoluendi reſpectiuè ſumpta. Deinde ſuppono poteſtatem hanc iuriſdictionis eſſe: non eſt enim poteſtas ordinis: conſtat enim in vniuerſum diſpenſationem in lege actum iuriſdictionis eſſe, vnde tantum à ſuperiore circa ſubditos exerceri valet. Poteſt autem (vt hoc obiter dicamus) hic actus dici iuriſdictionis voluntariæ, quia non pertinet ad coactionem, ſed potiùs ad fauorem & gratiam: aliquid verò participare poteſt de iuriſdictione coactiua, quatenus per poteſtatem ſuperioris etiam ab inuito auferri poteſt, quia irregularitas non pendet ex voluntate habentis, ſed imponentis illam. Suppono tertiò, poteſtatem hanc alicui conuenire ex immediata Chriſti conceſſione: aliquibus verò per alterius hominis communicationem. Rurſus poteſtatem hanc in aliquo eſſe ordinariam, in aliis eſſe poſſe delegatam; nam quoad hæc omnia eadem eſt ratio de hoc actu iuriſdictionis, & de alijs.

2 *1. Concluſ.* His ſuppoſitis, primò certum eſt, Summum Pontificẽ ex diuino iure & immediatà à Chriſto habere ordinariam, vniuerſalem, ac ſupremam poteſtatem diſpenſandi in irregularitate. Patet, quia Summus Pontifex habet ſuam poteſtatem immediatè à Chriſto: quæ ordinaria eſt, quia ex vi proprij muneris cõpetit tanquam paſtori totius Eccleſiæ. Eſt etiam ſuprema, quia ſoli Chriſto immediatè ſubeſt, & à nullo alio pendet, omnes verò alij pendent à Summo Põtifice, etiã quantum ad hunc actum. Propter quod certum etiam eſt, poſſe ſibi reſeruare diſpenſationẽ cuiuſcumque irregularitatis, ſi velit. Denique dicitur hæc poteſtas vniuerſalis, non ſolùm quoad loca, & perſonas, ſed etiam quoad irregularitates, quia nulla eſt, quæ per Summum Pontificem diſpenſari non poſſit. Nam omnis irregularitas eſt de iure poſitiuo; in toto autem iure poſitiuo poteſt Papa diſpenſare, vt ex ſuprema eius poteſtate conſtat, & ex c. *Propoſuit* de Conceſſ. præbent. Et c. *Significaſti*, de Electione, & c. *Sunt quidam*. 25. q. 1. Quæri verò poteſt, an talis diſpenſatio requirat cauſam. Sed reſolutio eſt, vt licitè fiat, requiri cauſam: non tamen vt valida ſit, iuxta generalem doctrinam de diſpenſatione legis humanæ.

3. *2. Concluſ.* Secundò dicendum eſt, iure ordinario nullum Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate ſecundum ſe ſeu generatim ſumpta: ſed ſolùm in his irregularitatibus diſpenſare poſſe, quæ illis conceduntur. Hæc eſt communior ſententia Canoniſtarum in cap. *At ſi clerici* de Iudicijs, & Summiſtarum, præſertim Angeli verb. *Diſpenſatio*, num. 5. Syluest. quæſt. 9. 10. & 11. & aliorum Doctorum in cap. *Cùm illorum*. de Sentent. excommunic. ex quo textu poteſt hæc aſſertio comprobari, & ex multis aliis, quos infrà ſuis locis referemus, quibus conſtat. Epiſcopum non poſſe diſpenſare in varijs irregularitatibus; id enim non prouenit ex ſpeciali reſeruatione, quæ raro vel nunquam in iure adiungitur: prouenit ergo ex generali cauſa, quia Epiſcopus ex vi ſui muneris non habet poteſtatem diſpenſandi in irregularitate, niſi ei ſpecialiter concedatur. Ratio eſt, quia inferior non poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, niſi ei concedatur, irregularitas autem ſemper eſt ex lege ſuperioris cõparatione ordinariorũ Epiſcoporum vt ſuprà oſtẽſum eſt: ergo. Confirmatur ex dictis ſuprà diſputat. 29. ſect. 2. de ſuſpenſione lata à iure in pœnam delicti commiſſi, quod non poſſit Epiſcopus in illa diſpenſare, niſi in caſibus ſibi conceſſis: nam eadem ratio militat in irregularitate, & omnia ibi dicta poſſunt hîc applicari. Et difficultas, quæ oritur ex cap. *Nuper*, de Sentent. excomm. ibi etiam expedita eſt, ita ſentiunt authores ibi citati, & ex decreto Con- A cilij Trident. ſtatim tractando ampliùs confirmari poterit.

Angel. Syluest.

Quibus in caſibus poſſint Epiſcopi in irregularitate diſpenſare.

Iam verò inquirendum occurrit, qui ſint illi caſus, in quibus Epiſcopis conceſſa eſt irregularitatis diſpenſatio. Reſpondeo, duobus modis poſſe hos caſus deſignari: primò in particulari & in ſpecie ſingulas irregularitates ab eis diſpenſabiles numerando: & de hoc dicemus in diſcurſu totius materiæ, nam tractando de vnaquaque irregularitate videbimus quid circa illam poſſit Epiſcopus. Alius modus eſſe poteſt per aliquas regulas generales. Poſſúntq; duæ B præcipuæ tradi. 4

5 *Prima generalis regula.* Prima eſt de iure antiquo iuxta communem doctrinam Canoniſtarum; tunc poſſe Epiſcopum in irregularitate diſpenſare, quando poteſt diſpenſare in ipſamet lege, quæ talem irregularitatem imponit. Hanc enim regulam circa ſuſpenſionem ſuprà conſtituimus, videtur autem habere eandem rationem in irregularitate, quia non requiritur maior poteſtas ad diſpenſandum in pœna legis, quàm in ipſa lege, vt in citata Diſputatione de Suſpenſione, tetigi. Hæc autem regula ſupponit eſſe aliquam legem, irregularitatem imponentem, quæ poſſit per Epiſcopum diſpenſari, de qua eadem quæſtio ſtatim occurrit, quænam ſit talis lex. Cui nunc omnino ſatisfacere non poſſumus, donec per ſingulas leges C irregularitatem imponentes diſcurramus. Videtur tamen dicta regula in præſenti materia nihil habere vtilitatis. Quia duobus modis intelligi poteſt diſpenſari in lege. Primò poſt commiſſum actum contrarium ipſi legi; vel poſt contractum defectum, quẽ lex vitare ſtudet: & hoc modo diſpenſare in tali lege nihil aliud eſt quam diſpenſare in irregularitate cõtracta ratione illius: & ideò non poteſt aſſignari pro regula, quòd tunc poſſit Epiſcopus in irregularitate diſpenſare, quando poteſt diſpenſare in lege ferente irregularitatem, quia nihil aliud eſſet quam idem per idem dicere. Secundò poteſt diſpenſari in lege antequam incidatur in ipſam; & hoc modo exiſtimo nullam eſſe legem ferentem irregularitatem, in qua poſſit Epiſcopus diſpenſare. Si enim talis lex ferat D irregularitatem abſque delicto, diſpenſare in illa nihil aliud eſſet, quàm concedere, vt talis actus vel defectus ſecum non afferat irregularitatem: quod multò magis eſſe videtur; quàm diſpenſare in irregularitate iam contracta. Et ideò multò certius eſt, non poſſe hoc facere Epiſcopum, niſi ei ſpecialiter concedatur, exiſtimóque nullam eſſe huiuſmodi conceſſionem, quia nullo iure conſtat. Nec videtur rationabilis, nedum neceſſaria talis poteſtas. Si autem irregularitas feratur propter delictum, tunc diſpenſare in tali lege, aut eſt concedere, vt talis actus poſſit fieri ſine delicto: & hoc non habet locum in his delictis, propter quæ irregularitas imponitur, quia ſunt grauiſſima crimina, & contraria naturali, aut diuino iuri. Aut eſt concedere ſeu præuenire, vt irregularitas non contrahatur, etiamſi talis actus fiat, E & hoc maiori ratione hîc locum non habet, quàm in actibus quæ non ſunt delicta. Igitur ex hac regula nulla poteſtas colligi poteſt.

Regulam hãc minimè ad praxim applicari poſſe.

Decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 14. cap. 6. de Reformat. expenditur.

6 *Secunda regula.* Alia regula ſumitur ex iure nouo Concilij Tridentini ſeſſ. 24. capit. 6. de Reformat. vbi conceditur Epiſcopis vt diſpenſare poſſint in omnibus irre-

irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, A excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum. Circa quam regulam, optimè aduertit Romana congregatio, Epiſcopos illarum regionum, in quibus Concilium Tridentinum receptum non eſt, non poſſe hac vti facultate: quia hæc facultas de nouo eſt per Concilium data, & ideò prædictis Epiſcopis non confertur, quia par debet eſſe cõditio fauorum, & onerum: vbi ergo Concilium non recipitur quoad leges & onera, acceptari non poteſt quoad fauores: non fuit enim mens Concilij aliter eos concedere. Vnde etiam obiter conſtat, quod à principio dicebamus, Epiſcopos non habere facultatem ad diſpenſandum in irregularitate, niſi eis concedatur. Vnde hic etiam non abſolutè conceditur hæc poteſtas, ſed cum duplici exceptione. Vna eſt de homicidio voluntario, de quo tractabitur infrà. Alia eſt de delicto ad forum contentioſum deducto: quæ videtur non rectè cohærere cum ipſa regula. Nam ibi ſolum conceditur facultas in caſibus occultis: quid ergo neceſſe fuit excipere caſus deductos ad forum contentioſum, cum manifeſtum ſit illos non eſſe occultos? Hoc adnotauerim, vt intelligatur, Concilium non loqui tantùm de caſibus omnino occultis, qui à nemine ſciuntur; ſed abſolutè de occultis, prout à publicis diſtinguuntur, etiamſi probabilia ſint; ob hanc enim cauſam addidit Concilium dictam exceptionem. Nam, ſi delictum occultum non tantùm probabile ſit, ſed etiam iam ſit deductum ad forum C contentioſum; hoc ipſo reputatur à Concilio ſufficienter publicum vt eius diſpenſatio Epiſcopo non concedatur. Dicitur autem delictum hoc modo publicum ſtatim ac denunciatio ſeu accuſatio de tali delicto coram legitimo iudice iuridicè facta eſt: nam Concilium non requirit quòd delictum ſic probatum, aut declaratum per ſententiam Iudicis, ſed tantùm quòd ſit deductum, deducitur autem per denunciationem vel accuſationem. Sed quid ſi fortaſsè dictum omnino occultum, quodque probari non poteſt, ad forum contentioſum deferatur, iure, vel iniuria, poterit ne talis irregularitas ab Epiſcopo diſpenſari? Reſpondetur, ex vi verborum Concilij non poſſe, quia Concilium non diſtinguit de occulto probabili, vel quod probari non poteſt, D Iam enim ſuprà reiecimus ſententiam aſſerentem, per delictum omnino occultum non incurri irregularitatem, dummòdò externum ſit, Vnde, licèt verum ſit Concilium hic concedere facultatem ad diſpenſandum in caſibus occultis, etiamſi probabiles ſint, non tamen in ſolis illis, ſed etiam in omnino, & quomodocumque occultis, quia Concilium abſolutè loquitur. Cùm ergo addat exceptionem eadem generalitate verborum, abſolutè limitat cõceſſionem, ad quoſcumque caſus quomodocumque delatos, Exiſtimo tamen hoc intelligendum eſſe, quamdiù crimen delatum ad forum contentioſum in illo verſatur, ſeu quandiu cauſæ ius agitatur. Nam ſi poſt delationem quiſpiam iuridicè abſoluatur à E tali delicto, eò quòd nullo modo probatũ fuerit, videtur profectò reuocari delictum ad eum ſtatum, in quo anteà erat, & æquè manere occultum, ideóque eſſe per Epiſcopum diſpenſabile: maximè quando delictum nec plenè, nec ſemiplenè probari potuit: nam quando aliqua probatio intercedit, res videtur magis dubia. Quia ex ſemiplenã probatione in foro contentioſo facta generatur publica infamia & publica notitia, imperfecta quidem, tamen qualis ſufficiens videtur, vt res non maneat occulta, ſicut anteà erat: quod ſecus eſt quando delictum nullo modo probatum eſt.

1. Corsll. *2. Corsll.* *Interrogationi ſatis fit.*

7 *Quis nomine Epiſcopi in Concilij decreto intelligatur.* Dubitari verò poteſt, quid nomine Epiſcopi in illo decreto intelligendum ſit. In quo eſt certum non ſatis eſſe quod ſit Epiſcopus conſecratus, niſi habeat Epiſcopatum, & propriam iuriſdictionem, ac ſubditos, quia non conceditur hæc facultas cuilibet Epiſcopo reſpectu quorumcumque fidelium, ſed tantùm reſpectu ſubditorum, vt eſt per ſe notum, & paulò inferiùs in eodem decreto declaratur. E contrario verò ſufficit Epiſcopum eſſe electum, & confirmatum, quia ille eſt ſimpliciter, & abſolutè Epiſcopus, & in ordine ad actus iuriſdictionis non indiget conſecratione. *An comprehendantur inferiores Prælati habentes quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem.* Maius tamen dubium eſt de inferioribus prælatis habentibus iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, nam hi ſolent etiam nomine Epiſcopi venire in ſimilibus conceſſionibus ad iuriſdictionem pertinentibus: maximè quando ſunt exempti, & habẽt quaſi diœceſim propriam. Nihilominùs in Congregatione Cardinalium declaratum eſt, hos inferiores prælatos non comprehendi ſub hoc decreto, ſed tantùm Epiſcopos priuatiuè, ſeu excluſiuè quoad omnes alios. Cuius declarationis ratio fuiſſe videtur quia hæc conceſſio ex ea parte qua derogat iuri communi, eſt odioſa, & ideò limitanda eſt ad proprietatem verbi *Epiſcopus*, Et huic declarationi ſtandum eſt, quia ſufficienti teſtimonio, & authoritate nobis de ea conſtat. Vnde fit, fideles omnes immediatè ſubiectos his Abbatibus ſeu prælatis inferioribus, quamuis aliàs exempti ſint, quoad hunc actum poſſe ſubiici Epiſcopo ſuæ diœceſis, quia non debent eſſe peioris conditionis, quàm alij fideles: ergo oportet vt habeant aliquem Epiſcopum, à quo poſſint talem diſpenſationem obtinere. Item quia Epiſcopus per ſe habet iuriſdictionem in illa diœceſi, quoad omnes actus in quibus illi non ſunt exempti, non ſunt autem exempti quoad hunc actum de quo agimus.

8. *An Epiſcopus poſſit per alium hanc diſpenſationẽ cõferre.* Rurſus verò dubitari poteſt, an poſſit Epiſcopus hanc diſpenſationem alij committere, vel ſolùm per ſe ipſum poſſit illam conferre. *Ratio dubitandi.* Ratio dubij eſt quia decretum illud duas habet partes. Prior eſt de diſpenſatione in irregularitate ex defectibus occultis. Poſterior eſt de abſolutione à caſibus reſeruatis, Summo Pontifici. Et in hac poſteriori parte additur, *per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum* in priori verò parte nihil additur, ſed ſimpliciter dicitur, *liceat Epiſcopis diſpenſare*: ergo in illa priori parte poteſtas ſolis illis conceditur per ſe ipſos. Patet conſequentia, nam extenſio, quæ in vno caſu ponitur, & in alio tacetur, virtualiter excluditur. Neque argumentum à ſimili in his rebus eſt validum, quia ſunt facultates diſtinctæ; & abſolutio à peccatis & cenſuris eſt magis neceſſaria ad ſalutem animæ, quàm diſpenſatio in irregularitate, ideóque mirum non eſt, quòd cum maiori amplitudine concedatur. Accedit, quòd Epiſcopi quoad hanc facultatem ſunt tantum delegati, non enim habent illam iure ordinario, ſed ex ſpeciali commiſſione: ergo non poſſunt illam ſubdelegare, niſi hoc eis ſpecialiter concedatur. Ob hanc enim cauſam addita eſt in illa ſecunda parte decreti, *per ſe vel Vicarium*: & ſtatim in eadem parte excipitur peccatum hæreſis: ergo cum in priori parte non detur facultas delegandi, non videntur Epiſcopi poſſe committere alijs hanc facultatem. Nihilominùs dicendum eſt, poſſe Epiſcopum per alium diſpenſare, vices ſuas illi committendo. *Reſolutio.* Primò, quia nulla occurrit ſufficiens cauſa, ob quam Concilium adeò limitauerit hanc facultatem, cùm ſæpe expediat hanc etiam facultatem concedere docto Confeſſario, qui poſſit diſpenſationis cauſam meliùs in conſcientia examinare. Præterea Concilium non limitat hanc facultatem, vt intelligatur conceſſa

conceſſa Epiſcopis tanquam delegatis Sedis Apoſtolicæ; quod aliis locis facere ſolet, ſed ſimpliciter eam facultatem Epiſcopis concedit, vt ex vi illius decreti videatur hæc facultas iam annexa muneri Epiſcopali quaſi iure ordinario: ergo cùm non reſtringatur erit delegabilis ab Epiſcopo. Vnde quod in ſecunda parte illius capitis additur; *Per Vicarium*, &c. Potius videtur reſtrictio, quàm ampliatio; nam ſi nihil adderetur, per quamcumque delegatum poſſet illa abſolutio præſtari: per illam verò particulam reſtrictum eſt, vt ſolùm poſſit id fieri per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum. Quapropter ſi illa diſiunctio ad priorem facultatem diſpenſandi non accommodatur (vt contextus ipſe requirere videtur: non enim ſine cauſa Concilium diſtinctis verbis *diſpenſandi*, & *abſoluendi*, vtitur, & diſiunctionem illam in vno membro ponit, & non in alio) ſi hoc, inquam, ita eſt, potiùs ſequitur priorem facultatem diſpenſandi exerceri poſſe non ſolùm per Vicarium ſpecialiter ad hoc deputatum, ſed ſimpliciter per quemcumque, etiam generaliter ei facta ſit delegatio. Denique vſu ita receptum, & interpretatum videtur, vt Epiſcopi ſoleant in his caſibus vices ſuas aliis committere; conſuetudo autem eſt optima legem interpres.

9 *Quis poſſit diſpenſare cum Epiſcopo, ſi in irregularitatem ſibi conceſſam incurrat.* Et iuxta hanc reſolutionem expediri etiam poteſt dubium, quod in congregatione Cardinalium tactũ inuenio, ſcilicet, ſi contingat Epiſcopum ipſum in huiuſmodi irregularitatem occultam incurrere, an poſſit ſecum ipſe diſpenſare, vel ſaltem alteri vices ſuas committere, vt diſpenſet. Nam quòd hoc poſteriori modo fieri poſſit, ex reſponſione eiuſdem congregationis colligi videtur: licèt enim ibi non proponatur dubium de irregularitate, ſed de cenſuris; tamen inde ſumitur ſufficiens argumentum à paritate rationis. Nam congregatio cenſuit, poſſe Epiſcopum deputare Confeſſorem, qui ipſum abſoluat cum facultate conceſſa Epiſcopis per illud decretũ; ergo idem erit de diſpenſatione nam vtraque poteſtas de ſe delegabilis eſt, & non debet Epiſcopus eſſe peioris conditionis in hoc, quàm inferiores Clerici. An verò poſſit Epiſcopus per ſeipſum exercere hanc poteſtatem circa ſeipſum, generalis quæſtio eſt de actu diſpenſandi, quam in materia de legibus, & de voto latiùs tractamus.

10. Prætereà hinc etiam expeditur aliud dubium tactum in eadem congregatione, an poſſit Epiſcopus diſpenſare in huiuſmodi irregularitate occulta cum ſubdicto abſenti, qui in aliena diœceſi verſatur. **Concluſio** Dicendum enim cenſeo, poſſe, vel hâc poteſtatem delegando alicui Confeſſori, vel per ſeipſum illã exercendo: quia diſpenſatio optimè concedi poteſt abſenti, quòd ſi præſentia eius, cum quo diſpenſatur, neceſſaria non eſt, neq; exiſtentia intra eandem diœceſim eſt neceſſaria; quia actus iuriſdictionis voluntariæ, quæ ſecretè, & ſine ſtrepitu, & ſolemnitate iudicij exercetur, extra territorium extendi ſeu exerceri poſſunt, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt. **Obiectio.** Contra hanc reſolutionem obiici poteſt verbum illud Concilij Tridentini, *In diœceſi ſua.* Obiici etiam poteſt reſponſio prædictæ congregationis Cardinalium dicentium, in eo caſu poſſe huiuſmodi ſubditum abſentem abſolui ab Epiſcopo illius diœceſis, in qua commoratur, non verò à ſuo. Reddit autem rationem difficilem, ſcilicet, quia Concilium loquitur de abſolutione ſacramentali in foro conſcientiæ quæ requirit præſentiam, exemplo confeſſionis, quæ non poteſt fieri per nuncium, vel per literas. **Solutio.** Reſpondetur potiùs ex eadem reſponſione Cardinalium colligi apertè noſtram concluſionem: nam expreſsè dicunt, in eo caſu poſſe quidem, illum ſubditum abſentem abſolui ab alieno Epiſcopo, in cuius diœceſi commoratur, non verò diſpenſari. Et ita tacitè declarat verbum illud Concilij Tridentini referendum eſſe ad poſteriorem facultatem abſoluendi, in qua ponitur, non verò ad priorem diſpenſandi. Vnde ſufficiens ratio differentiæ redditur: quia Concilium Tridentinum in Epiſcopo requiſiuit præſentiam ad abſolutionem, non verò ad diſpenſationem. Huius autem differentiæ ratio hinc videtur oriri, quòd poteſtas diſpenſandi ſimpliciter conceditur, & diſpenſatio ipſa ex ſe non pertinet ad forum pœnitentiæ; & ideò æquè circa abſenté, & præſentem exerceri poteſt. Imò in ordine ad illam, quantumuis ſubditus ſit abſens, ſemper retinet reſpectum ſubiectionis ad ſuum Superiorem; ideóque non poteſt talem diſpenſationem obtinere ab alieno Epiſcopo, etiamſi in eius diœceſi verſetur: & contraria ratione poteſt diſpenſari à ſuo Epiſcopo, tum quia ſemper retinet eundem reſpectum ſubditi in ordine ad talem actum, qui ex ſe poteſt circa abſentem exerceri: tum etiam quia non debet priuari vſu, & fructu huius poteſtatis. Secùs autem eſt de abſolutione, quæ expreſsè in eodem Concilio conceditur tantùm in foro pœnitentiæ, *impoſita pœnitentia ſalutari.* Et ideò in prædicto caſu illi Epiſcopo conceditur poteſtas abſoluendi reſpectu talis perſonæ, ad quem pro tunc ſpectat iudicium in foro pœnitentiæ circa conſcientiam illius: ille autem, qui in territorio alieno verſatur abſens à ſuo Paſtore, pro tunc ſubditur in foro pœnitentiæ Paſtori illius loci, in quo verſatur: ergo ab illo abſoluendus eſt per hanc facultatem, & non ab alio.

Sed inſtari poteſt: nam etiam abſolutio ab excommunicatione ferri poteſt in abſentem: ergo poterit Epiſcopus ſubditum in alia diœceſi exiſtentem in dictis caſibus abſoluere à cenſura, non abſoluendo ſacramentaliter, & tunc ablata cenſura, cùm peccatum iam non maneat reſeruatum (eſt enim ſermo de caſibus Pontificiis) poterit ab illo abſolui à quocumque Sacerdote habente communem iuriſdictionem: orgo ratio adducta in prædicta reſponſione Cardinalium non eſt ſolida. **11. Replica.** Nam abſolutio ab excommunicatione, & pœnitentia, quæ in ordine ad illam imponitur, per literas, vel nuncium fieri poſſunt. **Enodatur.** Reſpondeo, ex vi ſolius abſentiæ ita quidem dicendum eſſe: quando verò abſentia eſt extra diœceſim, tunc Epiſcopus, non poteſt abſoluere à tali cenſura, non propter ſolam rationem abſentiæ, vt ratio facta probat: ſed quia Concilium Tridentinum non concedit facultatem extra propriam diœceſim, ſed tantùm intra illam, vt ex verbis eius expreſsè conſtat. Cur autem Concilium limitauerit illam facultatem, non eſt perendum (vt opinor) ex natura abſolutionis à cenſura, vt ex diſcurſu facto conſtat, neque etiam ex eo, quòd ex vi huius facultatis non poſſit Epiſcopus abſoluere à cenſura, niſi in foro Sacramenti Pœnitentiæ, ſeu audiendo confeſſionem ſacramentalem: quia ibi non conceditur hæc facultas cum tanta limitatione, neque à nobis reſtringenda eſt, cùm fauores potiùs ſint ampliandi. Verbum autem illud, *In conſcientia*, non ſignificat idem, quod in Sacramento Pœnitentiæ; ſed quod obligatio in conſcientia, vt ex vi ipſorum verborum patet, quæ addita ſunt, vt ſemper relinquatur Eccleſiaſticis Iudicibus ius puniendi talia delicta in foro contentioſo, ſi aliquando in eo denunciata, atque probata fuerint. Item hanc fuiſſe mentem Concilij patet, quia aliàs non debuiſſet addere illam particulam, *In diœceſi ſua*, quia ſatis clarum erat, Epiſcopum in ſua diœceſi exiſtentem non poſſe abſoluere in foro ſacramentali ſubditum extra diœceſim exiſtentem; vel

vel ſi Concilium voluit, vt Epiſcopus, etiamſi ipſe A exiſtat extra ſuam diœceſim, non poſſit ibi abſoluere ſubditum ſuum (vt reuera voluiſſe videtur ex vi dictorum verborum) hoc ipſo ſatis conſtat, rationem Concilij non fuiſſe propter abſentiam, cùm in eo caſu poſſit ſubditus eſſe præſens ſuo Epiſcopo extra diœceſim eius. Ratio ergo Conſilij ex aliqua alia conſideratione morali ſumenda videtur: quia propter maiorem pacem, & meliorem ordinem voluit facultatem hanc limitare, non tantùm ad perſonas, ſed etiam ad territoria: ſeu loca. Quo fit, vt intra ſuam diœceſim poſſit Epiſcopus abſoluere immediatè per ſeipſum à tali cenſura reſeruata, & occulta ſubditum abſentem in alio oppido eiuſdem diœceſis exiſtentem: nihil eſt enim, quod obſtet, cùm Concilium dicat, *intra eandem diœceſim.* E contrario verò ſequitur, non poſſe Epiſcopum ex vi huius facultatis abſoluere ſubditum extra diœceſim exiſtentem, etiamſi ipſe ibidem exiſteret, & poſſit ibi ab alijs peccatis eum abſoluere, atque etiam à cenſuris non reſeruatis Papæ, propter limitationem Concilij poſitam, vt explicatum eſt. At verò è contrario, ſi Epiſcopus exiſtat extra ſuam diœceſim, videtur poſſe mittere ſubdito intra diœceſim exiſtenti abſolutionem à cenſura ex vi huius facultatis, quia non eſt neceſſe verbum illud Concilij, *In diœceſi ſua*, referre ad vtramque perſonam, quia neque ex vi verborum id ſignificatur, neque oportet conceſſionem reſtringere pluſquam verba cogant.

Corollaria & ſolutio [illegible]

12 *Quid per ſubditos intelligitur in illo decreto.*

Tandem hinc etiam conſtat, qui ſint intelligendi nomine ſubditorum in illo decreto: illi enim propriiſſimè dicuntur ſubditi, in quos Epiſcopi ordinariam iuriſdictionem habent. Sed oportet aduertere, particulam illam, *ſubditos ſuos*, non eſſe poſitam in prima parte illius cap. de Diſpenſatione in irregularitate, ſed in ſecunda de abſolutione à caſibus reſeruatis in ordine, ad quam ſubditi dicuntur omnes illi, qui in foro ſacramenti tali tempore ſubiiciuntur Epiſcopo diœceſano, ſiue ibi habeant firmum domicilium, ſiue non, vt explicatum eſt. Non tamen omnes iſti cenſentur ſubditi in ordine ad diſpenſationem irregularitatis, vt declarauimus. Et ideò fortaſſe Concilium nullam mentionem ſubditorum fecit in illa parte, ſed ſimpliciter dixit. *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus diſpenſare*, &c. Intelligendum eſt autem licere hoc Epiſcopis reſpectiuè, ſcilicèt, vnicuique reſpectu perſonarum ſui Epiſcopatus, ſcilicet, qui ibi habent domicilium. Et generaliter dici poſſunt ſubditi diœceſano Epiſcopo in ſpiritualibus exiſtimo autem etiam comprehendi perſonas exemptas ibi commorantes; nam ſemper ſunt aliquo modo ſubditæ, & quoad hos actus fauorabiles poſſunt ſe ſubiicere, ſi velint, & aliud priuilegium non obſtat. Vnde etiam Prælati inferiores aliàs exempti, & habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſunt ſe quoad hoc ſubiicere, vt diſpenſationem huiuſmodi à diœceſano obtineant.

Interrogatio. *Reſponſio.*

Quòd ſi quis quærat, an poſſit Archiepiſcopus in toto ſuo Archiepiſcopatu hac vti facultate. Reſpondeo ſimpliciter loquendo, non poſſe, quia hæc facultas non conceditur ei, vt Archiepiſcopus eſt, ſed vt Epiſcopus: & quia hic eſt communis ſenſus talium facultatum, niſi aliud exprimatur. Dico autem ſimpliciter loquendo, quia quando Archiepiſcopus viſitat diœceſim Suffraganei, videtur vti poſſe facultate abſoluendi à caſibus reſeruatis ibi conceſſa; quia tunc quantum ad forum conſcientiæ, & pœnitentiæ ſe gerit vt Epiſcopus, & poteſt ſacramentaliter abſoluere æquè ac Epiſcopus ipſe. Diſpenſare autem in irregularitate nō videtur poſſe etiam in eo tempore, quia hæc non limitatur ad forum conſcientiæ tantùm, neque ordinatur ad forum ſacramentale. Et hæc videntur ſufficere de facultate Epiſcoporum.

13 *An Capitulum Sede vacante poſſit in irregularitatibus diſpenſare.*

Quæri verò poteſt, an Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Sede vacante poſſit vti hac facultate diſpenſandi in irregularitatibus. Ratio dubij eſt, quia ſuccedit in iuriſdictione Epiſcopali. Nihilominus dicendum videtur, non ſuccedere in poteſtate diſpenſandi in irregularitatibus, in caſibus ſpecialiter conceſſis Epiſcopis in iure, niſi ipſummet ius, vel ſufficiens conſuetudo ita declaret talem Epiſcopi facultatem. Hoc colligo ex illomet decreto Concilij Tridentini, adiuncta Cardinalium interpretatione dicente, illam eſſe facultatem ſolius Epiſcopi, priuatiuè quoad omnes alios: ergo excludit etiam Capitulum Sede vacante. Hæc autem interpretatio non fundatur in aliqua ſpecialitate illius decreti; nulla enim apparet: fundatur ergo in generali regula, quòd facultas abſoluendi ab irregularitatibus conceſſa Epiſcopo ſimpliciter dicto, intelligitur de Epiſcopo tantùm cum excluſione aliorum: non ergo ſuccedit Capitulum in vſu huius facultatis. Et ratio congrua eſt, quia hæc facultas non conuenit Epiſcopo iure ordinario, ſed extraordinario: Capitulum autem per ſe loquendo ſolùm in ordinaria Epiſcopi iuriſdictione ſuccedit.

14 *An Apoſtolica Sede vacante Collegium Cardinalium hanc habeat poteſtatem.*

Hîc verò occurrebat ſpecialis difficultas, an Apoſtolica Sede vacante, Collegium Cardinalium poſſit irregularitates tollere ſaltem ad electionem Pontificis faciendam; abſolutè enim, & quoad omnes perſonas certum videtur non habere hanc facultatem, quia nullo iure illis conceſſa eſt. In ordine verò ad electionem dubitari poteſt, ſi aliquis eorum irregularis ſit, an poſſit à toto Collegio cum eo diſpenſari, vt licitè eligi poſſit: nam irregularis non diſpenſatus non poteſt eligi, vt ſuprà dictum eſt; quia pro eo ſtatu eſt indignus. Atque ita abſolutè affirmat Maiol. lib. 2. 4. cap. qui de remedio diſpenſationis nihil dicit. *Maiolus.* Videtur tamen probabile poſſe talem irregularitatem à Collegio tolli: nam contingere poteſt, vt rationabilis cauſa diſpenſandi intercedat: imò quòd expediat talem perſonam eligi, non obſtante irregularitate, quia hac ablata, eſt dignior, &c. Ergo expedit, vt in illo collegio ſit poteſtas ad talem diſpenſationem faciendam, cùm non habeat tunc Superiorem, ad quem poſſit recurrere. Confirmatur, quia delegata poteſtate ad aliquem actum principalem, cenſetur delegata ad alia acceſſoria, quæ ad illum ordinantur: ergo in præſenti conceſſa facultate Cardinalibus ad eligendum, conceditur etiam ad tollēdum quodcunque impedimentum, quod ſolo iure humano fundatur, ſi iuſta cauſa intercedat. Accedit, quòd ſi de facto eligatur perſona irregularis, & nihil aliud obſtet, electio facta tenet, & dignitas ipſa excludit irregularitatem: ergo à fortiori poterunt, ſi expediat, præmittere diſpenſationem, vt electio cōuenienti modo, & ordine fiat. Quapropter hâc partem probabiliorem exiſtimo, ſiue illa vocetur propriè diſpenſatio, ſiue legitima interpretatio, quòd in tali caſu poſſit perſona licitè eligi, non obſtante irregularitate, attenta ratione boni communis, quod ſemper eſt præferendum.

15 *Qui habeant poteſtatem delegatā diſpēſandi in irregularitate.*

Vltimò dubitari poteſt, quibus cōueniat poteſtas hæc diſpenſandi in irregularitate ex delegatione, vel priuilegio. Ad quod reſpondendum eſt, quæſtionem hanc potius ad factum, quàm ad ius pertinere: nam iure nulla talis facta eſt delegatio generalis, prout nunc loquimur: de caſibus autem particularibus poſteà dicemus. Delegatio verò, quæ extra ius fit, cùm ad factum pertineat, vix cadit ſub ſcientiam; ſed iuxta diuerſa munera, vel ſtatus perſonarum, facultates & priuilegia eis conceſſa conſulenda ſunt. Solùm ergo

ergo poſſumus aduertere, hanc commiſſionem dupliciter fieri poſſe: vno modo per priuilegia perpetua, prout data ſunt Prælatis religionũ, quæ ipſi ſcire tenentur, & in opere de Religione, quod iam molimur, magna ex parte explicabimus, Deo adiuuãte, & in ſequentibus in ſingulis irregularitatibus aliquid adnotabimus. Alio modo poteſt hæc commiſſio fieri ad vnum actum, vel ad tempus: & de hoc modo primùm dicere poſſumus, conſideranda eſſe verba reſcripti, & iuxta illorum vim de poteſtate conceſſa iudicandum. Deinde oportet aduertere, quoad vſum Romanæ Curiæ pleráſque diſpenſationes, quæ à Sede Apoſtolica manare putantur, non fieri immediatè à Papa, ſed committi in partibus, vt veritate examinata, & cognita Ordinarius, vel Confeſſor diſpenſet, iuxta præſcripta in Conc. Trident. ſeſſ. 22. cap. 5. de Reform. In eo autem caſu, etiamſi Pontifex moriatur re integra, non expirat talis facultas, vt adnotauit Maiol. lib. 5. c. 51. n. 6. cum Sylueſt. verb. *Diſpenſatio*, qu. 6. & aliis: quia talis delegatio inter gratias computatur; & ideò non expirat morte concedentis, vt in ſuperioribus dictum eſt. Maiol. Syluest.

SECTIO III.

Quæ forma ſeruanda ſit in diſpenſatione irregularitatis.

1. 1. Conclu. HActenus explicuimus cauſam efficientem huius diſpenſationis de motiua autem nihil ſpeciale occurrit notandum, præter ea, quæ communia ſunt diſpenſationi in quocumque iure, nimirum requiri proportionatam cauſam, vt licitè detur: adde etiam vt valida ſit, quando manat à Prælatis Summo Pontifici inferioribus, vt infrà etiam adnotabimus. De materiali etiam cauſa nihil neceſſe eſt dicere, cùm nulla alia ſit, præter perſonam irregularem. Solùm ergo ſuperſunt pauca dicenda de formali cauſa, ſimúlque de effectibus conſtabit.

2. Primò ergo dicendum eſt, nullam formam, vel ſolemnitatem eſſe circa hoc iure præſcriptam, vt omnes docent: quapropter ea ſolùm poſtulãda ſunt, quæ ex natura rei requiruntur. Vt ergo diſpenſatio ſufficienter fiat, neceſſarium in primis eſt aliquod ſignum, quo ſufficienter voluntas diſpenſantis oſtendatur; quia diſpenſatio ab illa pẽdet, & ſola interior voluntas, niſi manifeſtetur, nihil operatur inter homines, vt ſæpe diximus. Debet item per tale ſignum ſufficienter determinari irregularitas, quæ diſpenſatur, niſi generalibus verbis concedatur diſpenſatio ab omni irregularitate; quia cum hoc ſignum ſit practicum, & actiuum, oportet ſufficienter determinari, quia actiones ſunt circa indiuidua. Quapropter qui plures habet irregularitates, ſi ab vna diſpenſari vult, neceſſe eſt, vt eius ſpeciem declaret: nam ſi confuſè petat diſpenſationem à quadam irregularitate, & diſpenſatio eodem confuſo modo concedatur, nihil fiet, quia incertum manet, quænam irregularitas diſpenſetur, niſi conceſſio referatur ad intentionem petentis, & illa fuerit de tali irregularitate in particulari, quamuis verbis illã non expreſſerit: tunc enim valida erit diſpenſatio; quia reſpectu eius, qui diſpenſatur, ſufficienter declaratur voluntas diſpẽſantis: quod ſatis eſt. Non eſt tamen conueniens modus, quia vt diſpenſatio conuenienter fiat, neceſſe eſt grauitatem cauſæ, & irregularitatis in particulari cognoſcere. Si autem in eo caſu aliquis vult diſpenſari à multis irregularitatibus, quas habet, neceſſe eſt, vt vel illas in particulari proponat, vel ſaltem confuſè petat diſpenſari à multis, vel ab omnibus irregularitatibus, quas contraxit: nam poteſt vna ir-

A regularitas tolli ſine alia, ſicut vna cenſura; in hoc enim eſt eadem ratio, & ideò per diſpenſationem vnius non tolluntur aliæ, ſi adſint. Quocirca ſi quis petat diſpenſationem irregularitatum in certo, ac definito numero, vt quatuor irregularitatum, v. g. & eodem modo diſpenſatio concedatur: tunc ſi contingat irregularitatem aliam obliuioni tradi, non manebit diſpenſata; quia neque explicitè, neque implicitè in petitione, vel conceſſione continetur, neque ex vi alicuius connexionis tollitur ſimul cum aliis, ſicut ſolent peccata oblita remitti. Aliud verò erit, ſi in tali diſpenſatione addatur confuſa clauſula includens omnes irregularitates, quas talis perſona incurrit: tunc enim etiamſi petens oblitus fuerit alicuius irregularitatis, diſpenſata manet; quia im-
B plicitè, & confuſè fuit in diſpẽſatione incluſa, quod ſatis eſt. Idémq; erit, quoties diſpenſans dixerit: *Tecum in irregularitate diſpenſo:* ſi ex circunſtantiis ſufficienter conſtiterit diſpenſationem eſſe generaliter datam; quia tunc omnia diſpenſata manent, etiamſi in memoriam non venerint. Et ita cenſeo intelligendam doctrinam communem, quam referunt, & ſequuntur Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 13. & Maiol. lib. 5. cap. 51. num. 6. Nauar. Maiol.

Tandem neceſſe eſt, vt qualitas, ſeu effectus diſpenſationis ſufficienter explicetur; poteſt enim irregularitas diſpenſari vel in totum, vel ex parte, id eſt, quoad vnum ordinem, & non quoad omnes, vel quoad vſum ordinis ſuſcepti, & non quoad ordinem ſuſcipiendum. Quoties ergo diſpenſatio irregulari-
C tatis abſolutè, & ſine addito conceditur, ſignum eſt diſpenſationem eſſe totalem, tum quia verba abſoluta ſignificant totalem diſpenſationem, Tum etiam quia nulla eſt ratio determinandi talem diſpenſationem ad vnum effectum potius, quàm ad alium, niſi fortaſſe poteſtas diſpenſantis limitata ſit, & diminuta: tunc enim diſpenſatio erit adæquata poteſtati, & ſolùm ex eo capite poterit limitationem accipere. At verò ſi diſpenſatio concedatur cum limitatione, tantum operabitur, quantum verba expreſsè, vel implicitè continuerint, vt ſi diſpenſatus quis fuerit ad minores ordines, non poterit ad ſacros promoueri; ſi autem fuerit diſpenſatus ad ſubdiaconatum, non poterit vlteriùs aſcendere, poterit tamẽ minores ordines ſuſcipere; virtute enim continen-
D tur in illa diſpenſatione, cùm non debeat quis per ſaltum promoueri. Si autem indefinitè diſpenſetur ad ordines, multi cenſent de minoribus tantùm intelligi, communis per textum ibi in cap. *Literas* de Filiis Preſbyteror. in particulari agentes de irregularitate illegitimorum. Et quia diſpenſatio odioſa eſt, ideóque reſtringenda iuxta cap. 1. eodem tit. de Filiis Preſbyteror. in 6. Sed difficile eſt hanc regulam vniuerſaliter acceptare, quia in his rebus indefinita æquiualet vniuerſali; ideóque iuxta materiam ſubiectam, & maximè iuxta receptum verborum ſenſum, & vſum in particulari iudicandum eſt. Rurſus ſi diſpenſatio cõcedatur cum hac limitatione, *ad vſum ſuſceptorum ordinum*, ex vi illius non poteſt quis nouum ordinem ſuſcipere, quia ſunt effectus
E diuerſi, qui frequenter in diſpenſationibus ſeparantur, & difficilior eſſe ſolet diſpenſatio ad promotionem, quàm cum iam promoto ad vſum tantùm, cùm ordinatus habeat veluti acquiſitum ius ad vſum ordinis ſuſcepti, & difficilius ſit aliquem priuari iure acquiſito, quam acquirendo. Atque ita notauit Gloſ. in cap. *Quicunque pœnitens* diſt. 50. & indicatur in illo textu, & in aliis, quos ibi citat. Vnde infrà videbimus, ſæpe Epiſcopũ diſpenſare in aliqua irregularitate quoad vſum ſuſcepti ordinis, non verò quoad nouum ordinem ſuſcipiendũ. At verò ſi diſpenſatio ſit ad Gloſſa.

3. *Effectus diſpẽſationis debet in ipſa forma explicari.*

ſit ad vſum in ſuperiori ordine, v.g. Presbyteratu, etiam extenditur ad vſum omnium ordinum inferiorum; non quia in vniuerſum ablato maiori impedimento ſublatum ſit minus, vt quidam putant; non eſt enim hæc regula certa, vt in ſuperioribus viſum eſt: ſed quia in illo effectu ſuperiori virtute continentur alij, & quia is, qui eſt ſuſpenſus in minori ordine, non admittitur ad vſum ſuperioris. Prætereà ſi diſpenſatio concedatur ad obtinendum beneficium, ex vi talis formæ non videtur extendi ad ordines; quia non ſine cauſa additur limitatio. Nec per conſequentiam poteſt inferri extenſio, eo quòd beneficium propter officium datur, tum quia hæc conſecutio non ſufficit, vt ſuſpenſus à beneficio ſit ſuſpenſus ab ordine: ergò neque id ſufficiet, vt reſtitutus ad vnum, cenſeatur reſtitutus ad aliud, tum etiam quia interdum permittitur beneficium dari ad ſuſtentationem propter ordinem iam ſuſceptum, ne Clericus mendicare cogatur. Nam etiāſi non exerceat ordinem, poteſt & canonicum officiū recitare, & aliud miniſterium cantandi, vel inſcribendi Eccleſiæ exercere. Et ob ſimilem rationem diſpenſatio ad omnes ordines, ſi aliud non addatur, non neceſſariò includit diſpenſationem ad beneficia Eccleſiaſtica, præſertim illa, quæ prælationem, vel iuriſdictionem habent: quia etiam tales effectus ſunt diuerſi, & non ita connexi, vt ablato vno cenſeatur alius ablatus: quod in particulari meliùs explicabitur in ſequentibus.

4. *Etiam de facto poteſt diſpenſatio cõferri à Papa.*

Vltimò aduertendum eſt, hæc, quæ diximus, procedere in diſpenſatione verbali, ſeu expreſſa: Poteſt autem aliquando diſpenſatio fieri facto ipſo, quaſi in actu exercito; vt ſi Papa ſciens aliquem eſſe irregularem, illum ordinet, vel literas dimiſſorias concedat, cum eo diſpenſare cenſetur; quia non eſt credendus Pontifex agere contra ius; cùm poſſit in iure diſpenſare. Vnde cùm talis diſpenſatio Pontificis etiam ſine cauſa facta valida ſit, abſolutè per illud factum diſpenſare cenſetur. Quapropter ſic ordinatus, non ſolùm ordinem, ſed etiam vſum ordinis ſic ſuſcepti recipit, & reſtituitur ad vſum inferiorum ordinum, propter regulam poſitam, quòd nemini conceditur vſus ſuperioris ordinis ſine vſu inferiorum. Nihilominùs tamen ex vi illius facti non cenſetur ille homo diſpenſatus ad aſcendendum ad ſuperiores ordines; quia vt ille actus legitimè fiat, hoc neceſſarium non eſt, neque aliunde habet connexionem cum tali facto. Denique ſi tale factum ex ignorantia irregularitatis fiat, non poteſt eſſe indicium diſpenſationis, quia non eſt indicium voluntatis; quia ignorantia cauſat inuoluntarium. Atque ita omnes docent, ſumitúrque ex his, quæ in ſimili diximus de abſolutione à cenſura per factum Pontificis.

5. *Quid de inferiorib. Pontific. Opinio aſfirmans.*

Negauimus tamen, illo loco Epiſcopum poſſe abſoluere ab excommunicatione etiam ſibi cognita, per ſolum factum: quod hîc maiorem dubitationem habet. Nam multi cenſent, poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitate ſibi cognita per ſimile factum, dummodo ſupponatur in eo poteſtas. Ita tenet Gloſ. in cap. vlt. diſt. 51. verbo *Qui concubinas*, & Gloſſa in cap. *Si qui ſunt*, diſt. 81. Et ſequitur Nauar. cap. 25. nu. 74. & Syluester verbo *Irregularitas*, in vltimis verbis: vbi idem cenſet de Prælato quocunque habente poteſtatem diſpenſandi in irregularitate, & mittente ad ſuſcipiendos ordines ſubditum, quem ſcit eſſe irregularem. Et idem tenet Antoninus in tractatu de Irregularitate, cap. 6. num. 15. Maiolus lib. 5. capit. 51. Ratio eſt, quia per illud factum indicatur ſufficienter voluntas diſpenſandi; tum quia etiā inferior non præſumitur agere contra ius, ſi poteſt iure facere; tum etiam quia ſi in Pontifice Summo illud eſt ſufficiens ſignum, id eſt ex natura talis effectus moraliter conſiderati: ergo eadem ratione in Epiſcopo erit ſufficiens ſignum. Aliunde verò non eſt prohibitum iure poſitiuo Epiſcopis diſpenſare hoc modo in irregularitate; nullibi enim extat tale ius: ergo eſt ſufficiens illa diſpenſatio. Et hinc conſtituitur differentia inter excommunicationem, & irregularitatem: quia iure Eccleſiaſtico declaratum eſt, Epiſcopum non poſſe abſoluere à cenſura per actiones excommunicationi contrarias, vt ſuprà ſuo loco vidimus; quod non eſt circa diſpenſationem in irregularitate declaratum. Addit nihilominùs Nauarrus, ſententiam hanc procedere in foro conſcientiæ, non verò in foro exteriori. In quo cenſet conſtituendam etiam eſſe differentiam inter Papam & inferiores Epiſcopos. Et reddit rationem, quia diſpenſatio à Summo Pontifice data ſine cauſa, eſt valida, non verò data ab Epiſcopo. Sed hæc ratio ſolùm concludit, quandiu aliàs conſtiterit Epiſcopum non habuiſſe legitimam cauſam diſpenſandi, vel illam ignoraſſe, aut non conſideraſſe, talem diſpenſationem non valere, quod verum exiſtimo. Si autem oppoſitum conſtiterit, non video cur talis diſpenſatio ſit reiicienda, etiam in foro exteriori. Solùm ergo videtur poſſe conſtitui differentia inter forum internum, & externum, in hoc, quòd in interno ſufficit, vt non conſtet de cauſæ defectu, quia ſubditus præſumit ſuperiorem rectè agere: in externo neceſſarium erit cauſam probare, ſi res in examen afferatur, vt latiùs tractat idem Nauarr. in cap. *Si quando*, de Reſcriptis, excepr. 10. numer. 3. & alia de hac citata diſpenſatione, quæ minùs practica & moralia ſunt, videri poſſunt in Maiolo ſuprà numer. 8. & 9.

Gloſſa. Nauar. Syluest. Antonin. Maiol.

DISPVTATIO XLII.

De Irregularitate contracta ex aliquo delicto circa vſum ſacramentorum.

EXplicata doctrina communi, deſcendimus ad ſingulas irregularitates, quæ variis modis diſtribui ſolent. Quidam illas reuocant ad tria membra, ſcilicet ratione delicti, ratione ſacramenti, aut ex defectu, ſub quibus varia membra diſtinguunt, vt videre licet in Soto diſt. 25. quæſt. 1. artic. ſecund. Alij diuidunt in quinque membra, ſcilicet, ex defectu animæ, & corporis, ex defectu lenitatis, & ſacramenti, & ex delicto, vt videre eſt in Nauarr. num. 192. Alij vel reiiciunt irregularitatem ex defectu animæ, vel tantùm conſtituunt vnam ſpeciem ex defectu perſonæ ſiue illa ſit corporis, ſiue animæ, quòd poſteà examinandum eſt. Alij omnem irregularitatem dicunt eſſe ex defectu alicuius boni, vnde iuxta quatuor bonorum genera, animæ, corporis, famæ, & fortunæ, non incommodè in quatuor ſpecies partiuntur, & ſub defectibus animæ, delicta, & nonnullos defectus, quin peccata non ſunt, comprehendunt. Sed quia in ordine ad doctrinam moralem magis differunt duo genera irregularitatum ex delicto, vel ſine illo, ideò hac parti-

Soto. Nauar.

partitione vti viſum eſt, & priùs dicere de irregularitatibus ex delicto, quas ad tria capita reuocabimus. Primum erit de peccatis commiſſis contra ordines. Secundum de aliis grauioribus vitiis. Tertium erit ſpeciale de homicidio propter peculiarem illius rationem.

SECTIO I.

Vtrum contrahatur irregularitas per impeditam baptiſmi ſuſceptionem.

1. 1. Concluſ. DVplex eſt vſus ſacramenti, paſſiuus, ſcilicet, & actiuus: & de vtroque dicemus. Prima ergo aſſertio ſit, Per iteratam receptionem baptiſmi irregularitatem incurri. De hac re latè dixi, in tom. 3. Diſput. 31. Sect. 6. vbi oſtendi, hanc irregularitatem eſſe in iure expreſſam, & non incurri niſi intercedat delictum, ideoque excuſari quoties propter ignorantiam, & bonam fidem culpa excuſatur quod etiam nunc verum cenſeo, licèt oppoſitum teneat, Maiol. libr. 3. cap. 14. quia nullum affert ius in quo talis irregularitas ſine culpa ſit ſatis expreſſa. Addidi etiam, quando quis ita permittit exteriùs ſe iterum baptizari, vt non habeat intentionem ſuſcipiendi ſacramentum; ſed ſolùm ſe liberandi ab aliquo timore, vel aliquid ſimile, non incurrere hanc pœnam, ſiue alioqui peccet in ea permiſſione, ſiue non quia illa non eſt formalis rebaptizatio, ex parte recipientis cum tali intentione: pœna autem illa reſtringenda eſt ad formalem rebaptizationem, ſicut pœna impoſita hæretico ipſo iure, reſtringitur ad formalem hæreticum exteriorem, id eſt; qui ita exteriùs ſignificat ſe negare fidem, vt interiùs etiam neget. Quo fit vt multò minùs incurratur hæc irregularitas, quoties quis recipit ſecundum baptiſmum ſub intentione conditionata, ſi fortaſsè prior baptiſmus validus non fuit, etiamſi contingat id fieri imprudenter, & ſine ſufficienti ratione dubitandi, ac denique cum graui culpa. Nam hæc culpa, vel eſt diuerſæ rationis ab illa, quæ eſt in formali rebaptiſmo, vel eſt ita imperfecta in illo ordine, vt ſimpliciter non poſſit dicere baptizatio: nam illa conditio appoſita in intentione tollit animum & ſpiritum rebaptizationis. Denique hinc conſtat irregularitatem hanc non eſſe impoſitam propter veram ſuſceptionem alicuius ſacramenti iniquè factam: nam ille ſecundus baptiſmus, per cuius ſuſceptionem contrahitur hæc irregularitas, non eſt ſacramentum, tamen quia eſt in iniuriam prioris baptiſmi, & fidei, ideò huic crimini adiuncta eſt talis irregularitas.

Maiolus reijcitur

Corollar. 1.

Coroll. 2.

Coroll. 3.

2. Coroll. 4. Ex quo obiter colligitur, ſi quis ſæpiùs rebaptizetur, ſæpiùs incurrere hanc irregularitatem, quia quoties multiplicatur culpa, propter quam iure ipſo imponitur pœna, toties incurritur ſimilis pœna, vt tractando de Cenſuris diximus. Et declarari poteſt, quia ſi quis poſt primam rebaptizationem pœnitentiam agens, & irregularitatis diſpenſationem obtineret, poſteà verò in ſimile crimen laberetur, iterum etiam irregularitatem contraheret, quia verè violat legem per quam talis pœna ipſo facto imponitur, nam rebaptizatio non dicit tantùm ſecundam baptiſmi acceptionem, ſed tertiam, & quartam & in quocunque numero poſt primam. Ergo, etiamſi prima irregularitas non fuiſſet ablata, contraheretur ſecunda, quia non repugnat habere ſimul duas cenſuras vel impedimenta ſolo numero diuerſa ex cauſis diſtinctis. E contrario verò infero ex dictis, ſi

Coroll. 5.

A contingat aliquem erronea conſcientia rebaptizari, putans verè fuiſſe antea baptizatum, poſteà verò conſtet vel omnino non fuiſſe anteà baptizatum, vel ex aliquo defectu eſſentiali primũ baptiſmum fuiſſe nullum, illum non eſſe irregularem, quia nunquam ſecundò baptizatus eſt: quia donec ſit verus baptiſmus verè receptus, non poteſt eſſe in re ipſa iteratio baptiſmi: ergo nec pœna eius. Nec refert quòd quis habuerit animum rebaptiſmi: quia ille proceſſit tũc ex conſcientia erronea, & in effectu non habuit verum actum externum ſibi conformem.

Dico ſecundò, Extra rebaptizationem non contrahitur irregularitas per ſuſceptionem baptiſmi cũ quacunque culpa, dummodo à Catholico miniſtro accipiatur. Probatur, quia nullus alius eſt in iure expreſſus. Solùm oportet examinare nonnullas exceptiones. Prima eſt de ſuſcipiente fictè baptiſmum, quem manere irregularem affirmat Maiolus lib. 3. c. 7. Sed non oſtendit ius, nec videtur ratione ſubſiſtere: quia vel loquitur de fictione contraria valori baptiſmi, vel tantum effectui eius. De priori non poteſt verificari illa ſententia, quia ſic baptizatus non manet baptizatus, non ergo manet irregularis, ſed tam incapax ordinum ſicut antea erat. Nec poteſt perfectè recedere à tali fictione; donec iterum verè ac legitimè baptizetur: quod ſi hoc faciat, nulla irregularitate impeditus manebit propter prius delictum, quia neque in iure lata eſt, neque in eo ſtatu erat capax irregularitatis, ſicut neque ordinis. Si verò loquatur de altera fictione, & de propria irregularitate (vt plane loquitur, quia negat tolli per pœnitentiam) oporter vt oſtendat ius in quo ſit expreſſa: nam impedimentum quod per pœnitentiam non aufertur, & naturale non eſt, ſed legale; admitti non debet, niſi fuerit in iure expreſſum. 3. 2. Concluſ.

1. Exceptio à cõcluſione reijcitur.

Maiol.

B

C

Sed obiicit, nam qui differt baptiſmum vſque ad mortis periculum, & tunc quaſi neceſſitate compulſus baptizatur, fit irregularis: ergo multò magis qui fictè baptizatur. Antecedens patet ex Conc. Neocæſarien. cap. 12. & habetur in ca. 1. diſt. 57. Conſequentia verò probatur, quia maiorem facit iniuriam ſacramento qui fictè illud recipit quam qui in neceſſitate illud dignè accipit. Reſpondetur primò negando conſequentiam, quia, vt dixi, argumentum à ſimili in hac materia nullum eſt. Et poteſt facilè aſſignari diuerſitas rationis: nam in eo caſu non repellitur quis ab ordinatione propter indignam baptiſmi ſuſceptionem, ſed propterea quòd fides hominis ſic baptizati non videtur fuiſſe voluntaria, ſed ex neceſſitate, vt in eodem textu dicitur: eſt autem inconueniens, vt is, de cuius vera fide dubitatur, ad clericatum admittatur; quæ ratio non habet locum in quacunq; indigna ſuſceptione baptiſmi propter aliquod peccatum ad mores & non ad fidem pertinens, Neque in hoc apparet maior ratio de indignè ſuſcipiente baptiſmum, quàm de indignè ſuſcipiente abſolutionem, aut Euchariſtiam. 4. *Maioli obiectio.*

Soluitur.

D

Ex illo verò antecedente ſumi videtur ſecunda exceptio, ſcilicet quando receptio fit in articulo mortis ex neceſſitate. Hæc enim ex dicto tex. videtur ſufficienter probari; nam ſimiliter prohibetur ordinatio hominis ſic baptizati illis verbis, *Ordinari non debet.* Confirmatur ex Cornelio Papa Epiſt. ad Fabium apud Euſebium libr. 6. Hiſtoriæ capit. 32. vbi refert Nouatum fuiſſe ſic baptizatum, & quendam Epiſcopum maximè deſideraſſe illum ordinare, *Quoniam* (inquit) *minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum ſicut huic contigerat, in clerum aſſumi.* Vnde hunc caſum admittunt Anton. 2. part. tit. 18. cap. 6. §. 2. Angel. num. 55. Syluest. qu. 21. & negari non poteſt; quia plane eſt in iure expreſſus. Non tamen 5. *2. Except. C. 1. 57. d.*

E

Euſeb.

Anton. Syluest.

tamen videtur eſſe formaliter propter culpam, ſed propter modum ſuſcipiendi in neceſſitate ægritudinis, & propter quandam imperfectæ fidei, & conuerſionis ſuſpicionem, minorémq; Eccleſiæ ſatisfactionem, quæ inde generatur: licèt fortaſsè dilatio culpabilis non præceſſerit, ſed per occaſionem aliam acciderit, & ita in textu nulla fit mentio culpæ (licet Gloſſ. aliud ſentiat) ſed occaſionis, ſeu neceſſitatis. Vnde poſſet hæc irregularitas reduci ad eam, quæ eſt Neophytorum, de qua ſuprà, licet in ea ſpecie ſit (vt ita dicam) qualificata; habétq; locum in adultis, nam infantes nec culpæ, nec illius ſuſpicionis, vel infamiæ ſunt capaces, vt rectè Gloſſ. notauit.

6. *An in duabus limitationibus d. c. 1. requiratur diſpenſatio, & à quo.* Additur verò in eodem cap. 1. in duobus caſibus poſſe hunc ordinari. Primò ſi purgauerit ſuſpicionē per oſtenſionem fidei; & religionis. Secundò ſi neceſſitas miniſtrorum vrgeat. Quæri autem poteſt, an requiratur in his caſibus diſpenſatio, & à quo danda ſit. Gloſſa ibi ſignificat non eſſe neceſſariam diſpenſationem, præſertim in priori caſu, quia per ſequens factum eliditur præcedens præſumptio, & quia in textu non fit mentio diſpēſationis. Sed hoc nimium videtur, quia illa præſumptio, vel ſuſpicio, cum ſit iuris, debet etiam iuridicè tolli. Alij ergo requirunt diſpenſationem Summi Pontificis, & Maiolus ſuprà cap. 8. Sed hoc etiam eſt nimium: quia aliàs ſuperflua erat illa declaratio: item quia ſi Epiſcopi prohibentur ibi ordinare talem perſonam, ita etiam conceditur pro illis caſibus. Dico ergo neceſſarium eſſe, & ſufficere diſpenſationem Epiſcopi, & hunc eſſe ſenſum illius limitationis, vt notant ibi Turrecremata & alij. Antoninus, Syluester, & Angelus ſuprà. Sed quæres rurſus, an vtraque cauſa ſimul requiratur, vel ſingulæ per ſe ſufficiant. Maiolus ſupra vtramq; requirit Gloſſa verò & clariùs Turrecremata quamlibet per ſe putant ſufficere, quia in textu Gratiani disiunctiuè legitur, *aut*: quamuis in Tomo Conciliorum varia ſit lectio. Et prima quidem non dubito quin per ſe ſufficiat: nam cum impedimentum hoc fundetur in præſumptione, ablatio præſumptionis eſt ſufficiens ratio tollendi illud. De poſteriori autem poteſt eſſe nonnullum dubium: quia Eccleſia debet habere ſatisfactionem de dignitate perſonæ, quæ ordinatur. Dico tamen tantam eſſe poſſe, vt ſufficiat: quia hæc ſuſpicio, quę ex tali baptiſmo naſcitur, non eſt tam vehemēs, quin propter aliam vrgentem cauſam maximè pertinentem ad commune bonum poſſit deponi: huiuſmodi autem cauſa eſt hominum raritas, quia clericorum ordinatio eſt maxime neceſſaria communi bono. Et ideò in multis aliis caſibus cenſetur ſufficiens cauſa diſpenſandi, vt patet ex textibus quos Gloſſa ibidem referr.

Maiol.

Reſolutio

Turrecr. Anton. Syluest. Angel.

An vtraq; cauſa requiratur ad hanc diſpenſationem.

7. *An omnis qui neceſſitate cōpulſus baptizatus, ſit irregularis.* Quæret verò vlteriùs aliquis, an hæc irregularitas extendenda ſit ad omnes alios caſus, in quibus aliquis neceſſitate compulſus baptizatur, vt per vim vel metum, quæ non excludat voluntatem baptiſmi (aliàs nullus eſſet locus irregularitati) ſed reddat minus liberum, & voluntarium. Tunc ergo eſt dubium an cum tali baptiſmo inducatur irregularitas, quia de hoc non habemus ius expreſſum, & argumentum à ſimili ex prædicta lege Concilij Neocæſarienſ. inualidum eſt. In contrarium verò eſt, quia hoc non videtur argumentum à ſimili, ſed ex identitate rationis: nam illa lex non fundatur in ſpeciali ratione ægritudinis, ſed formaliter in ratione neceſſitatis, quæ eadem vel maior eſt in conſenſu per vim & metum extorto: ergo, cōſiderata formali deciſione illius textus, comprehendit etiam hunc caſum. Atque ita ſentit Maiol. c. 10. cuius opinio quoad hāc partem videtur mihi ſatis probabilis. Et quidem experientia ipſa docet non expedire ordinare homi-

A nes ſic baptizatos, quia maximè inconſtantes in fide inueniuntur, adeò vt non ſolùm ipſi, ſed etiam filij, & nepotes eorum cum eis educati, & ab eis inſtructi, eandem inconſtantiam participare inueniantur, etiam poſt multas generationes.

Vltimò extendit Maiol. ſuprà cap. 9. exceptionem hanc, vel certè ponit tertiam generalem de receptione baptiſmi poſt culpabilem dilationem, dicit enim ſolam moram culpabilem, ſeu dilationem nimiam in ſuſcipiendo baptiſmo inducere irregularitatem, etiamſi baptiſmus poſtea ante ægritudinē ſuſcipiatur. Et nō affert aliud ius præter dictum Conc. Neocæſarienſe, quod ita intelligi dicit à Gloſſ. & Doctoribus. Sed profectò Gloſſ. id non dicit, nec Doctores, quos ego viderim, ſuntq; non pauci. Nec eſt conſen- 8. *3 Except. Maiol.* *Reijcitur.*

B taneum textui, quia de dilatione nec verbum habet, ſed ſolùm de ægritudine, & ratio, quam ſubdit, & ſuprà explicata eſt, nō habet locum in dilatione, ſi neceſſitas excludatur. Ratio autem, quam ille author excogitauit, ſcilicet quia qui ſic ſuſcipit baptiſmum, præſumitur hoc facere, vt habeat maiorem peccandi licentiam, & negligere propriam ſalutem, & conſequenter ad baptiſmum in peccato accedere. Hæc inquam ratio & per ſe inſufficiens eſt ſine iure, & ad fundamentale ius parum vrgens: nam licèt dilatio baptiſmi ſignum eſſe poſſit licentioris vitæ: tamen hic ipſe acceſſus ad baptiſmum eſt efficacius ſignum mutationis vitæ, potiúſq; indicat veram conuerſionem, & mutationem, quàm oppoſitum; nō ergò ſufficit dilatio, ſi poſtea merè libere baptiſmus ſuſcipia-

C tur: quia tunc non habet locum ius illud & aliud non inuenitur.

Quarta exceptio ponitur ſi quis in loco vbi peregrinatur, & eſt incognitus, baptizatus eſt. De quo extat canon. 24. Concil. Elibertini, & apud Gratianum cap. *Omnes*, 98. diſt. *Omnes*, inquit, *qui peregrè ſeu in peregrinatione fuerint baptizati, eò quòd eorum minimè ſic cognita vita, placuit ad clerum non eſſe promouendos in alienis prouinciis.* Ex his tamen verbis cōſtat in primis, hoc impedimentum non incurri ratione baptiſmatis, ſed ob ignorationem vitæ, vel morum hominis ſic baptizati: ſæpe enim mores, qui baptiſmum præceſſerunt, tam praui eſſe poſſunt, vt impediant legitimam ordinum ſuſceptionem, donec de eorum emendatione ſufficienti experimento conſtet. Fieri 9. *4 Except.* *C. Omnes. 98 d.*

D etiam poteſt, vt talis homo rebaptizatus ſit, vel alias irregularitates habeat, quæ poſt baptiſmum manet, & ideò donec tale dubium, vel ſuſpicio tollatur, non admittitur talis perſona ad ordines. Dices, hoc dubium eſſe merè negatiuum, in quo omnis, qui non probatur nocens, innocens eſt. Reſpondetur hoc eſſe verum quoad priuatam æſtimationem, & bonam de proximo opinionem, & quoad hoc vt nullum malum, vel pœna ei inferatur, non tamen vt alicui ſacrum miniſterium committatur, vel aliud ſimile munus, aut officium: & ideò iuxta Eccleſiæ conſuetudinem antiquam, nemo admittebatur ad ordines, niſi poſt accuratam inquiſitionem, & teſtimonia vitæ illius, vt habetur in Concilio Carthaginenſ. 4. capit. 22. & apud Cyprianum Epiſtol. 33. *Obiectio ſoluitur.* *Concil. Carth.*

E ſumitúrque ex Leone Papa Epiſtol. 87. Addo præterea, in eo caſu non eſſe dubium omnino negatiuum, quia ille modus baptiſmi in peregrino loco præbet aliquam ſuſpicionem ignotæ vitæ, præſertim cùm quis velit in alieno loco, vbi incognitus eſt, ordinari. Propter quod peregrini in vniuerſum prohibentur ordinari in alieno loco, ſine ſufficienti teſtimonio, capitulo, *Inter*, de Clericis peregrinis. Concilio Tridentin. ſeſſ. 23. capit. 8. de Reformation. & vbi dubium augetur propter loci ſuſpicionem, maius teſtimonium, maiorque cautio *Cyprian. Leo Papa* *Conc.*

cautio poſtulatur, vt ex Syluestro, Anaſtaſio, & Gregorio refert Gratianus in tribus capitibus, diſt. 98. Conſtat igitur hanc non eſſe irregularitatem propriam baptiſmi, ſed reduci ad infamiam, ſeu dubiam famam. Vnde fit, vt nec ſit vniuerſalis quoad loca, ſed vbi fuerit tale dubium, propter quod in canone additur, *In alienis prouinciis.* Neque etiam quoad tempora, quia exhibito, vel comparato bonæ vitæ teſtimonio, & ablato dubio, ceſſat impedimentum.

10 *5. Except.*

Quinta exceptio eſt, quando de alicuius baptiſmo dubitatur, nam ſtante illo dubio, ad ordines admittendus nemo eſt. Sumitur ex cap. *Placuit de Infantibus*, de Conſecr. diſt. 4. quatenus dicit, eum, qui non probatur baptizatus certo teſtimonio, pro non baptizato habendum eſſe, quia de eius baptiſmo dubitatur. In eo ergo caſu non poterit quis cum tali impedimento ad ordines promoueri. Illa verò non eſt ſpecialis irregularitas aliquo iure lata, nullum enim extat: ſed eſt quædam prohibitio ex natura rei, nam in re tam graui non debet quis operari cum tali dubio; maximè cùm res poſſit vergere in graue damnũ aliorum. Deinde reducitur ad generale impedimentum ex fama dubia ortum. Nam ſi dubium procedẽs de dignitate perſonæ impedit ordines, multò magis id faciet dubium de capacitate perſonæ: Imò poteſt hoc reduci ad impedimentũ incapacitatis, quàm irregularitatis. Quando autem hoc dubiũ ſufficiens ſit, ſumi, poteſt ex his quæ in 3. tom. diſp. 22. ſect. 2. tractaui: nam illud dubium, quod fuerit ſufficiens, vt poſſit aliquis ſub conditione rebaptizari, ſufficiet etiam vt non poſſit ordinari, donec vel tale dubium tollatur, vel baptiſmus iterum ſuſcipiatur: dubium autem quod adeo eſt leue, vt iteratam ſuſceptionem baptiſmi ſub conditione licitam non reddat, neque ſuſceptionem ordinum impedire poterit, quia primum verè conſtituit rem moraliter dubiam, non verò ſecundum.

11 *6. Except. Cap. Ventum eſt. 1. q. 1.*

Sexta exceptio eſt de his, qui baptizantur ab hæreticis, quos eo ipſo eſſe impeditos ad ordines. ſuſcipiendos, colligitur ex cap. *Ventum eſt*, 1. qu. 1. vbi Innocentius I. ait legem Eccleſiaſticam eſſe, *Ex his, qui ab hæreticis veniunt, & ibi baptizati ſunt, neminem in clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare*, Idem habetur ex cap. *Qui in qualibet*. 1. qu. 7. Hoc autem impedimẽtum multis rationibus potuit imponi. Prima eſt in odium talis miniſtri hæretici baptizantis: atque hoc modo interpretatur hanc irregularitatem Maiol. lib. 2. cap. 12. citátque prædicta iura, in quibus nullum verbum eſt, quo hæc ratio inſinuetur. Inde tamen infert, baptizatos ab hæreticis, etiam in infantia, manere irregulares, itaut peruenientes ad ætatem adultam ſine diſpenſatione ordinari non poſſint, quamuis talis diſpenſatio magna facilitate eis concedi debeat, cum adultis nunquam, vel rarò concedenda ſit; citátque in hanc ſententiam Gloſſ. in cap. *Placuit*, 1. qu. 4. fauéntque generalia verba textus in dicto c. *Qui in qualibet ætate, &c.* Nihilominùs cenſeo per ſe loquendo omnes qui ante vſum rationis baptizantur ab hæreticis, non manere irregulares. Ita enim habetur expreſsè in dict. cap. *Placuit*, & in cap. *Qui apud*, 1. quæſt. 4. Et hoc potius tenuit Gloſſ. ibi, & in d. cap. *In qualibet*, vbi addit limitationem, *in qualibet ætate adulta*, vel *diſcretionis*. Et declaratur, nam cùm hæc iura videantur oppoſita, ita ſunt conciliãda, vt rigor temperetur, & amplietur fauor, quantum verba textuum patiuntur, ſed hæc expoſitio & conciliatio fauorabilior eſt, & magis accommodata proprietati legum. Nam priora decreta dicunt, infantem baptizatum ab hæretico poſſe ordinari: quod ſi ſubintelligamus poſſe ex diſpenſatio-

Ca. Qui in qualibet. 1. q. 7.

Maiol.

Exceptio non comprehendit baptizatos in infãtia. Cap. Placuit. Ca. Qui apud 1. q. 4.

A ne, friuola facimus illa decreta, quia hoc per ſe notum erat, præterquàm quòd poſſe, abſolutè non eſt poſſe ex diſpenſatione: & præterea, quia verba textus ſunt, *Non impediat, non debet impedire*, Melius ergo intelligitur, in alio textu eſſe ſermonem de ætate adulta, quia cùm ſit lex pœnalis, optimè refertur ad eos qui ſunt capaces culpæ. Quod ſatis etiam inſinuant verba illa, *Quibus ſatis eſſe debet, quòd in Catholicorum numero ſunt recepti.* Hæc enim verba indicant rigorem & indignationem in eos, qui crimen hæreſis admiſerant, vel voluntariè cum hæreticis communicauerant.

Vnde nec dicendũ eſt priora decreta fuiſſe abrogata per dictum cap. *Qui in qualibet*, quod editũ fuit à Felice III. cum Concilio Romano. Hoc, inquam admittendum non eſt, quia vbi leges poſſunt conciliari non eſt admittenda derogatio, præſertim cum non ſit expreſſa, & priora decreta ſint etiam authoritate Romani Pontificis confirmata, vt ex geſtis B Africani Concilij conſtat. Addunt verò aliqui limitationem, niſi infans baptizatus ab hæretico, poſteà in ætate adulta conſenſerit in illius hæreſim. Ita refert Turrecremata dict. cap. *Placuit*, qui de hoc nihil definit. Fauere tamen videntur huic ſententiæ verba illa cap. *Quidquid. Poſteaquam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad Eccleſiam Dei Catholicam recepti ſunt.* Sed ibi non poſtulatur vt poſtquàm hi pueri peruenerunt ad ætatem adultam, nunquam conſenſerint erroribus eorum, inter quos geniti, & educati fuerint, hoc enim, moraliter loquendo, impoſſibile eſt: ſed poſtulatur ſolùm, vt tandem aliquando agnita C veritate, errores deſerant, & ad Eccleſiam conuertantur. Quapropter non cenſeo eſſe neceſſariam illam limitationem quoad hanc irregularitatem, nam de alia, quæ incurritur ex peccato hæreſis, poſteà dicemus. 12

Quorundam limitatio conclusionis poſita. Turrec. *Improbatur.*

Alia ergo ratio huius irregularitatis eſſe poteſt dubitatio, quæ de veritate baptiſmi ab hæretico collati ſæpiùs habetur, & iuxta hanc rationem irregularitas hæc non eſt diſtincta ab alia paulo anteà tractata de dubio baptiſmo: ſed continet tantùm ſpecialem quandam rationem, ex qua poteſt oriri tale dubium. Sed non exiſtimo eſſe hoc fundamentum illius irregularitatis. Primò, quia in iure ponitur, vt ſpecialis & diſtincta ab alia. Secundò, quia D hæc ratio tam in infantibus, quàm in adultis locum habet. Tertiò, quia hoc dubium, non ſemper interuenit in baptiſmo ab hæretico dato. Et quando reuera ſubeſt tale dubium, non tantùm impedit ordines, ſed etiam omnia alia ſacramenta, & propria munera hominis Chriſtiani, quia talis homo non admittitur ab Eccleſia vt baptizatus, donec ſub conditione iterum abluatur. Declaratur, quia vel hæreticus, qui baptizat, errat formaliter circa eſſentialem ritum baptiſmi, vel non: ſi non errat, non eſt cur de veritate talis baptiſmi dubitetur: nam certiſſimum de fide eſt hæreticum verum baptiſmum conficere, ſi eſſentialia adhibeat: de quo non E eſt cur dubitetur eò quòd hæreticus ſit, cùm in hoc non ſit hæreticus, vt ſupponimus. Neque etiam vlla eſt ratio dubitandi de intentione, niſi aliquod peculiare odium, vel quidpiam ſimile interueniat, quod contingere poteſt in quolibet malo miniſtro, etiam ſi hæreticus non ſit. Si autem hæreticus formaliter erret circa eſſentialia baptiſmi, talis baptiſmus ab Eccleſia non recipitur, vt de Paulianiſtis, & aliis ſimilibus tradit Concilium Nicænum cap. 19. & Concilium Arelatenſe 2. cap. 16. & Auguſt. contra hæreſes cap. 44. & de Eccleſiaſticis dogmat. cap. 52. 13

Irregularitas hæc nõ fundatur in dubio de baptiſmo ab hæretico dato.

14 *Sed in delicto ſuſcipiendi baptiſmũ ab hæretico*

Supereſt igitur vt propria cauſa huius irregularitatis ſit crimen, quod quis committit voluntariè ſuſcipiendo baptiſmum ab hæretico: & hanc exceptionẽ admittimus in aſſertione propoſita. Vt enim alibi latiùs declaraui, peccatum, quod in ipſa actuali ſuſceptione baptiſmi cõmittitur, ſub iuriſdictionem Eccleſiæ cadit, & materia confeſſionis eſſe poteſt, idcóque etiam potuit ab Eccleſia puniri. Meritóque talis pœna propter illud impoſita eſt, nam qui non hoc modo baptiſmum ſuſcipit, & fautor hæreticorum eſt, & hæreſi non parum ſuſpectus. Hinc verò colligitur, quoties aliquis ſine culpa à tali miniſtro baptiſmum ſuſcipit, excuſari ab irregularitate, quia irregularitas, quæ pœnalis eſt, non habet ſpecialem ſignificationem, nec incurritur ceſſante culpa. Quando autem hoc poſſit fieri ſine culpa, in materia de baptiſmo explicatum eſt; & omnes caſus reuocantur ad ignorantiam probabilem, & iuſtam neceſſitatem.

Cerollar.

SECTIO II.

Virùm, per indebitam alterius ſacramenti ſuſceptionem extra ordines incurratur irregularitas.

1 *Concluſio.*

Quoniam de ſacramento ordinis ſpecialiter dicendum eſt, ideo de cæteris ſpecialis ſtatuitur regula, Per nullius ſacramenti ſuſceptionem, quantumuis indignam & peccaminoſam, contrahi irregularitatem ratione delicti. Probatur primò, quia nulla talis irregularitas eſt in iure expreſſa. Secundò declaratur ratione, quia tribus modis contingit ſuſceptionem ſacramenti eſſe indebitam: primò quia recipitur ſacramentum cum obice ad effectũ eius: quæ culpa adeo eſt vniuerſalis & communis, vt non fuerit expediens propter illam irregularitatem imponi. Secundo modo peccatur ſuſcipiendo ſacramentum contra ſpecialem prohibitionem Eccleſiaſticam per cenſuras, & de hoc habemus expreſſum ius, per ſolã ſuſceptionem ſacramenti contra cenſuram, non incurri irregularitatem, in cap. *Si celebrat*, de cleric. excommunicat. miniſtr. vbi dicitur, qui minori excõmunicatione ligatus eſt irregularis non fieri, quia non à collatione, ſed à ſola perceptione ſacramentorum eſt remotus. Quæ ratio manifeſtè ſupponit, ſolam perceptionem ſacramẽti, quantũcunque ſit per cenſuram prohibita, non eſſe ſufficientem rationẽ irregularitatis, iuxta diſpoſitionem iuris, vt in ſuperioribus latè tractatum eſt. Tertio modo peccatur ſuſcipiendo ſacramẽtum contra debitum ritum eius, ſiue eſſentialem, ſiue accidentalem: & de hoc genere culpæ in prædictis ſacramentis nihil eſt in iure depoſitum quoad irregularitatis pœnam, quia hic defectus magis punitur in miniſtrante quam in recipiente.

Tripliciter ſuſceptio ſacramẽti iniqua eſſe poteſt.

2 *Inductione concluſio ſuadetur. De Cõfirmatione.* Nauar. Maiol.

Tertiò oſtenditur propoſita regula inductione facta in quinque ſacramentis. Primum eſt Confirmatio, de qua ſolùm poteſt dubitari an per iteratam ſuſceptionem eius incurratur irregularitas: nam id affirmant Nauarr. cap. 17. numer. 247. & Maiol. lib. 3. cap. 15. qui alios refert, & dicit eſſe communiorem Canoniſtarum cum Gloſſ. in capit. *Dictum eſt*, de conſ. diſt. 5. per textum ibi ſed de hac re dictum eſt in 3. tom. diſp. 38. ſect. 1. vbi ſententiam contrariam probabiliorem cenſui, cum Scoto: Couarruu. Palud. & aliis, quia nullo iure fertur hæc irregularitas, & argumentum à ſimili non ſufficit. Secundum ſacramentum eſt Euchariſtia, circa quod ſolùm eſt aduertendum, ſæpe in hoc ſacramento coniunctam eſſe actionem cum receptione, vt in celebrantibus, & tunc indigno vſui illius ſacramenti aliquando adiuncta eſt irregularitas, ideóque diſtinguere oportet rationem formalem propter quam eſt adiuncta, ponitur enim propter indignum miniſterium, non propter ſuſceptionem, argumento dict. capit. *Si celebrat*, quod latiùs patebit ex dicendis ſectione quarta. Vbi autem re ipſa ſeparatur ſuſceptio à miniſterio, nunquam habet in iure adiunctam irregularitatem.

De Euchariſtia.

3 *De Pœnitentia.*

Tertium ſacramentum eſt Pœnitentia, circa cuius vſum, ſi præciſè ratio ſacramenti ſpectetur, clarum eſt non inducere irregularitatem, aliquando tamen in iure, qui ſunt ſi actione pœnitentiæ, ab ordinum ſuſceptione excluduntur, vt patet ex capit. *Ex Pœnitentibus*, diſtinct. 50. cum aliis ſimilibus. Illa autem decreta loquuntur de ſolemni pœnitentia, quæ olim in Eccleſia fiebat, vt omnes expoſitores, & Summiſtæ docent. De qua Pœnitentia, & irregularitate illi annexa multa ſcribit Maiolus libro tertio de Irregularitate capitulo ſecundo, & tertio. Nihilominùs, tamen Angelus verbo *Irregularitas*, numero quadrageſimo nono, & Syluester quæſtione decima ſeptima, cum Innocentio, & Hoſtienſe affirmant, hodie non habere locum hanc irregularitatem. Quorum fundamentum eſſe videtur, quia licèt illa iura non ſunt formaliter reuocata, vt ſic dicam, tamen fundamentum eorum ſublatum eſt per non vſum, nimirum, ſolemnis illa pœnitentia. Oportet enim diſtinguere inter publicam, & ſolemnem pœnitentiam. Publica enim dicitur omnis illa pœnitentia, quæ publicè coram omnibus fit: ſolemnis verò dicebatur olim quæ ſpeciali ritu fiebat in Eccleſia, vt in ſuperiori lib. tetigimus, & Bellarminus latiùs proſequitur libro primo de pœnitentia capite vigeſimo primo, & vigeſimo ſecundo, vbi plures differentias conſtituit inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam, inter quas vna eſt, quod irregularitas non per quancumque pœnitentiam publicam, ſed per ſolemnem, quæ ſemel tantùm fiebat, incurrebatur. Hoc poſteriùs conſtat ex Syritio Papa Epiſtol. ad Himerium cap. decimo quarto, & habetur in cap. *Illud*. diſt. 50. vbi duo dicuntur, ſcilicet poſt hanc pœnitentiam neminem eſſe ad ordines aſſumendum, & talem pœnitentiã modum non eſſe clericis imponendum. Vbi ſimilia habentur ex Leone Papa, & ex Concilio Carthaginien. 5. in c. *Confirmandum* & in c. *Alienum*. Primùm verò, quòd ſcilicet per pœnitentiam non ſolemnem, ſed tantùm publicam non incurratur irregularitas, tenent Antonin. 3. part. tit. 28. cap. 6. §. 1. Syluest. & Angelus, ideóque etiam clericis imponi poteſt, vt colligitur ex cap. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſſ. Neque obſtat quod in cap. penult. diſt. 50. ex Concil. Toletano 1. cap. 2. dicitur, eum vocari pœnitentem, qui poſt Baptiſmum propter grauiſſima crimina publicam pœnitentiam gerens, reconciliandus eſt, quia in antiquis canonibus publica pœnitentia dicitur de ſolemni, quaſi per antonomaſiam, & ferè ſemper additur aliquid quòd ſolemnitatem pœnitentiæ indicat, vt ibi interponuntur, hæc verba, *ſub cilicio diuino*, vel *ſub concilio*, vt alia habet litera. Quia ergo hoc tempore ſolemnis pœnitentia ceſſauit, ideò hæc etiam irregularitas dicitur iam non eſſe in vſu, quia licèt publicæ pœnitentiæ nunc fieri ſoleant, ex illis verò nunquam orta eſt hæc irregularitas.

Maiol. *Angel.* *Syluest.* *Innoc.* *Hoſtienſ.* *Diſcrimen inter publicam, & ſolemnem pœnitentiam.* *Bellarm.* *An per publicam pœnitentiam fiat quis irregularis.* *Prima ſententia.*

4 *Secunda ſententia.* Maiol.

Nihilominùs Maiolus libr. 2. cap. 2. in fine, dicit etiam nunc poſſe hanc irregularitatem ex ſolemni pœnitentia eſſe in vſu, quamuis faciliùs diſpenſetur, quàm olim: & capit. 3. quamuis in principio dicat per publicam pœnitentiam irregularitatem non incurri

incurri, poſteà verò ita hoc declarat, vt per publicam etiam pœnitentiam impediri ordinum ſuſceptionem ſentiat, tamen in iuribus quæ citat, confundit profectò publicam pœnitentiam cum ſolemni. *Reſolutio.* Quapropter abſolutè negandum eſt, per publicam pœnitentiam impediri aliquem, ne ad ordines promoueatur, ſi laicus ſit, vel ne ordines exerceat, ſi iam ſit promotus, nullo enim iure lata inuenitur huiuſmodi irregularitas. Excipienda tamen eſt ſpecialis ratio infamiæ, nam ſi contingat ex tali pœnitentia conſurgere grauem infamiam, illa poterit eſſe impedimentum ad ordines, non propter ſpeciale ius pertinens ad hos pœnitentes, ſed propter alia quæ generatim infames excludunt, de quibus infrà videbimus. Ideóque valde obſeruandum eſt, an pœnitentia ita ſit publica, vt tamen cauſa maneat occulta, nam tunc regulariter vel nulla, vel multò minor infamia generatur, quàm ſi cauſa etiam ſub culpa in publicam notitiam veniat. In quo etiam magna ſolet eſſe diuerſitas, ſi pœnitentia ſit voluntaria, vel ſi ſit coacta. Voco autem voluntariam, ſiue proprio arbitrio fiat, ſiue in foro pœnitentiæ ſit coniuncta, nam vtroque modo non ſolet creare infamiam, vel quia culpa ſemper latè & interdum ſolent viri timorati propter leuiores etiam culpas, graues pœnitentias aſſumere: vel certe licet grauis culpa aut in ſpecie, aut ſaltem in genere in publicam ſuſpitionem veniat, non cedit in infamiam (niſi fortaſsè in aliquo caſu raro) quia ipſamet emendatio per voluntariam pœnitentiam tollit infamiam, ſi aliunde non fundetur, & foueatur, quod extrinſecum eſt. Coactam verò pœnitentiam voco, quæ in foro contentioſo imponitur, & hæc ſolet magnam infamiam generare, vt infrà videbimus.

3 *De Extrema vnctione. De Matrimonio.*

Quartum ſacramentum eſt Extrema vnctio, pro cuius indigna ſumptione neque irregularitatem, neque aliam pœnam inuenio in iure latam. Quintum eſt Matrimonium, in quo nonnulla diſtinctione hic opus eſt: contrahitur enim ſæpè irregularitas per matrimonium: illa tamen non eſt ratione delicti, nec propter indignam ſumptionem, prout nunc loquimur; ſed propter defectum in ſignificatione ſacramenti, vt poſteà circa bigamiam explicabimus. Vnde per ſecundas nuptias mortua prima vxore, vel per matrimonium cum vidua, etiamſi honeſtè, & ſine vlla culpa fiant, irregularitas contrahitur. Verum eſt tamen ſæpè imponi propter nuptias illicitas, quales ſunt ſecundæ, viuente prima vxore, tamen etiam tunc non eſt culpa prima, & per ſe ratio talis irregularitatis: Cuius ſignum eſt, quia licèt culpa per ignorantiam excuſetur, irregularitas non impeditur. Maximè verò videri poteſt talis irregularitas propter culpam imponi, quando quis poſt ſolemne votum caſtitatis matrimonium contrahere tentat, vt infrà citato loco videbimus: tamen, ſi quæ culpa ibi conſideratur, non tàm eſt irreuerentia in ſacramentum matrimonij illud irritè contrahendo, quàm iniuria quæ fit priori matrimonio ſpirituali per votum ſolemne contracto, illud, quantum in ſe eſt, irritum faciendo, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* *1. Timot. cap. 4.* Ac deinde non ita conſideratur culpa, quin etiam conſideretur ſimilitudo quædam duplicis matrimonij, licèt vnum ſpirituale ſit, & aliud carnale, ratione quorum etiam ibi interuenit defectus quidam ſignificationis in illa irregularitate imponenda, in cuius cauſa, moraliter loquendo, nunquam poteſt culpa excuſari, & ideò non poteſt ibi ſatis diſtingui ratio culpæ, vel alterius defectus. An verò excuſata culpa in aliquo caſu excuſetur etiam irregularitas, dicam infrà in proprio loco. Satis igitur ex dictis explicata manet generalis regula poſita per indignam ſuſceptionem horum ſacramentorum non incurri irregularitatem, circa quam nec ſpecialem exceptionem, nec nouam difficultatem inuenio.

SECTIO III.

Vtrùm per illegitimam ordinum ſuſceptionem aliqua irregularitas contrahatur.

1 *Varij caſus huius regul.*

Varij numerantur caſus ab authoribus, in quibus fit aliquis irregularis indebito modo ordines ſuſcipiendo. Primus eſt quando quis ordines accipit ab Epiſcopo, qui renun- 1
ciauit Epiſcopatui quoad locum & dignitatem,
iuxta capit. 1. ſub illo titulo. Secundus de illo, 2
qui ordinato ante legitimam ætatem. Tertius 3
de ordinatur ab Epiſcopo alieno ſine licentia proprij.
Quartus de recipiente ordines extra tempo- 4
ra ſine diſpenſatione. Quintus de ordinato non 5
ſeruatis interſtitiis. Sextus de ordinato per ſaltum. 6
Sed hos ſuprà de Suſpenſione explicuimus, & ſufficienter tractauimus vbi tres etiam alios enumerauimus, de Cenſuris, quos hîc ad irregularitatem applicare neceſſe eſt.

2 *An irregularis, qui abſque diſpenſatione ordinatur, aliã irreg. incurrat. Archid. Maiol. Deciſio dubij.*

Septimus caſus erat de illo, qui ligatus cenſura ordines ſuſcepit, quem etiam diximus non propriè irregularitatem, ſed ſuſpenſionem incurrere. Hic ergo ſimilis caſus ponitur de irregulari, qui ſine diſpenſatione ordines ſuſcipit, hunc enim nouam irregularitatem incurrere, aſſeruit Archidiaconus in cap. *Apoſtolicæ*, diſt. 56. quem refert, & ſequitur Maiolus libr. 4. cap. 33. Sed aduertere oportet, duobus modis poſſe intelligi hunc manere irregularem, ſeu impeditum ad executionem ordinis ſic ſuſcepti. Primò ex vi prioris irregularitatis cum qua ordines ſuſcepit: & hoc manifeſtum eſt, quia illa irregularitas, non fuit ablata per iniquam ordinis ſuſceptionem, vt per ſe patet, aliàs ille commodum ex ſua iniquitate reportaret. Quamuis ergo irregularitas illa non potuerit impedire valorem ordinis, & impreſſionem characteris; manet tamen, & operatur quantum poteſt, impediendo & reliquos ordines ſuſcipiendos, & vſum ſuſceptorum. Alio verò modo poteſt intelligi, præter hanc irregularitatem, incurri nouam, ita vt diſpenſatio in priori non ſufficiat ad vſum talis ordinis. Et hanc non inuenio in iure latam, quia ſolum loquitur de eo, qui ligatus cenſura ordinatur; irregularitas autem non eſt cenſura. Sicut ſuprà dictum eſt, irregularem celebrando, aut miniſtrando ſacramentum aliquod ex officio non incurrere nouam irregularitatem, quia hæc ſolùm lata eſt pro his qui cùm ſint cenſura ligati, adminiſtrant: ſed eodem modo loquuntur iura de ſuſpenſione eorum, qui recipiunt ordines cenſura ligati, ergo ex vi illorum iurium non incurrunt nouum impedimentum. *Obiectio.* Dices, qui ſic ordinatur in aliquo ſuperiori ordine, eo ipſo adminiſtrat in ordine inferiori, quia ordo ſuperior recipi non poteſt, niſi cum habitu & miniſterio inferioris: ergo nouam irregularitatem incurret. *Solutio.* Reſpondetur primò, illud non eſſe propriè miniſtrare in tali ordine, quia licèt ſit aliqualis vſus eius, magis eſt paſſiuus, quàm actiuus, quatenus ordo inferior eſt diſpoſitio ad ſuperiorem. Secundò negatur conſequentia, quia etiam irregularis miniſtrans in ordine, quem habet, non incurrit nouam irregularitatem, aut

 ſuſ-

ſuſpenſionem. Vnde laicus irregularis non incurrit nouam irregularitatem recipiendo ordinem cum prima tonſura, vt idem author fatetur, quia hoc non eſt expreſſum in iure: ergo idem dicendum eſt de quocumque clerico irregulari ſuſcipiente ſuperiorem ordinem, quia etiam de illo non eſt talis irregularitas in iure expreſſa, nec continetur in illa generali regula, quòd adminiſtrans ordinem ligatus cenſura, ſit irregularis. Et confirmatur ex cap. *Aliquantos*, diſtinct. 51. vbi irregulares ſic ordinati deponi iubentur, ſic enim ait Innocentius Papa, *deponatur*, ſicut ibidem dicitur, Epiſcopum ordinantem clericum irregularem, deponendum eſſe, id eſt, ſuſpendendum ex vi tamen illius legis neque irregularitatem, neque aliam pœnam incurrit.

3 *Irregularis etſi ordinetur, & in ordine ſuſcepto miniſtret, non incurrit nouam irregularitatem. Maioli dictum reijcitur.*

Vnde vlteriùs infertur, licèt aliquis irregularis ordinetur, & in ordine ſic ſuſcepto miniſtret non incurrere nouam irregularitatem. Probatur, quia ille per talem ordinationem non incurrit nouam cenſuram ſuſpenſionis, quia hæc etiam lata non inuenitur, ergo quamuis in ordine ſic ſuſcepto miniſtret non miniſtrat excommunicatus aut ſuſpenſus, ſed irregularis tantum, ſed propter peccatum non eſt in iure irregularitas impoſita, vt ſuprà dictum eſt: ergo. Ait tamen Maiolus, in eo caſu, irregularitatem ex Epiſcopali fieri Papalem, citans Gloſſam in capit. *Latorem*, de Cleric. excommunication. miniſter. quæ de hac re nihil loquitur. Vnde etiam ad hoc non inuenio in iure fundamentum. Addi hic poſſet; quòd per motum proprium Sixti Quinti, contra malè promotos, irregularis ſuſcipiendo ordinem, licèt immediatè non incurrat nouam irregularitatem, incurrit nouam cenſuram perpetuæ ſuſpenſionis Papæ reſeruatam, & ſi ante abſolutionem in ſuſcepto ordine miniſtret, nouam induet irregularitatem: Sed hoc etiam reuocatum eſt, vt ſuprà notaui.

4 *Nonus caſus de ordinato ab Epiſcopo irregular. Ordinatus ab Epiſc. irregulari non accipit ordinis executionem.*

Nonus caſus erat de ordinato ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, quem diximus nõ manere propriè irregularẽ: quod idem à fortiori eſt de ordinato ab Epiſcopo irregulari: quia non inuenitur in iure. Diximus autem ibi, hunc ordinatum ab Epiſcopo cenſura ligato, non recipere ordinis executionem. Quæri ergo hîc poteſt, an idem ſit de ordinato ab Epiſcopo irregulari, videtur enim ex dictis oppoſitum ſequi, quia ex iure antiquo ſolùm ille priuatur executione ordinis, qui ordinatur ab Epiſcopo cenſura ligato, ſed ille, qui eſt tantùm irregularis non eſt cenſura ligatus, ergo qui ab illo ſuſcipit ordines non incurrit hanc pœnam vel impedimentum. Nihilominus dicendum cenſeo, hunc non recipere ordinis executionem, quamuis illa non ſit propriè irregularitas, ſed ſuſpenſio quædam, vt in ſimilibus ſatis eſt declaratum. Ratio verò huius aſſertionis eſt, quia iura generaliter diſponunt, vt qui non habet vſum ordinis, non poſſit illum conferre, nec limitantur ad vnum vel alium modum carentiæ: ideóque illa ratione vtuntur, quòd nemo dat quod non habet: ſed Epiſcopus irregularis non habet vſum ordinum, ſeu conſecrationis ſuæ, ergo qui ab illo ordinatur, non recipit ordinis executionem. Quod procedit etiamſi abſque culpa ordinatur, quia hoc impedimentum, non tàm manet ex culpa ordinati, quàm ex defectu ordinantis, vt in ſimilibus dictum eſt.

5 *Decimus caſus de eo qui furtiuè ordines ſuſcepit.*

Decimus caſus ponitur, ſi quis furtiuè ordines ſuſcipiat. Poteſt autem dici ordines furtiuè ſuſcipere etiam ille, qui ficto titulo, vel ſine veris dimiſſorijs literis ordinatur. Sed de his egimus etiã citato loco, & diximus incurrere ſuſpenſionem, non propriam irregularitatem. Hic ergo dicitur furari ordines, qui ſine conſcientia & voluntate Epiſcopi ordinantis, non admiſſus, neque vocatus ſeſe ingerit cum aliis ordinandis, vel certè qui vſurpato nomine alterius perſonæ examinatæ, & approbatæ ad ordines, illius locum occupat: vel è conuerſo qui ſub nomine ſuo, facit alium examinare & approbari, & poſteà ipſe proprio nomine vocatus, ad ordines accedit. In his enim caſibus propriiſſimè dicitur aliquis furtiuè ordines ſuſcipere, & ſic ſuſcipiens, irregularis fieri dicitur ex capit. 1. & vltimo, de Eo qui furtiuè ordin. ſuſcipit. vbi Gloſſa, & omnes hoc modo exponunt furtiuam ordinationem. In capit. autem 1. illorum expreſsè dicitur, eum qui furtiuè Diaconatum accepit non poſſe ad Sacerdotium aſcendere abſque diſpenſatione: ergo contraxit aliquod impedimentum canonicum, quod non eſt niſi irregularitas: cùm directè remoueat ab ordinis ſuſceptione. In cap. autem vltimo, ſolùm dicitur, ſic ordinatos de iuris rigore in ſuſceptis ordinibus miniſtrare nõ poſſe; quæ verba magis videtur indicare ſuſpenſionem. Verumtamen coniungenda eſt hæc pœna cum ea, quæ in priori capite ponitur, vt intelligatur vterque effectus ex irregularitate prouenire. Conſiderari etiam poteſt in caſu illius vltimi capitis duo delicta fuiſſe commiſſa: vnum fuit furtiuè ordines ſuſcipere: aliud duos ordines ſacros eodem die accipere. Propter primum ergo incurritur irregularitas; propter ſecũdum verò propria ſuſpenſio, & ideò fortaſsè illis verbis vſus eſt Pontifex, quæ vtrique pœnæ poſſent accommodari, nam ſine dubio pœnæ ſunt diſtinctæ, & diuerſis indigent diſpenſationibus, ſeu vna, quæ in vtramque cauſam diſtinctè propoſitam cadat. Diſpenſatio autem huius irregularitatis in eiſdem iuribus committitur Epiſcopo cum duplici conditione. Prima eſt, vt denunciatum non fuerit ab Epiſcopo, vel Archidiacono, vel alio miniſtro, ſub excommunicationis interminatione ipſo facto incurrendæ, ne quis ſe furtiuè ingerat: nam in eo caſu, qui contempta excommunicatione, furtiuè ſuſcipit ordines non poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, niſi ſub aliqua conditione, quæ eſt, vt religionem ingrediatur, & condignam pœnitentiam agat, vbique aliquo tempore laudabiliter viuat. Nunc autem iuxta communem vſum ſemper Epiſcopi conſueuerunt, illam admonitionem ſub excommunicationis pœna proferre, prout etiam in Pontificali continetur: & ideò iam prima conditio locum non habet, ſed pro generali regula ſtatui poteſt, hanc irregularitatem Papæ eſſe reſeruatam, niſi is qui illam incurrit religioſus fiat.

6. *Vndecimus caſus de eo, qui ordinem ſemel aſſumptũ, iterũ recipit.* D. Ant. Nauarr. Maiol.

Vndecimus caſus addi ſolet de illo, qui iterum ſuſcipit ordinem, quem ſemel ſuſcepit ex illo principio quòd per iterationem ſacramenti initerabilis fit irregularis, qui illud recipit. Quod tenuit Diuus Antoninus 3. part. titulo 28. capit. 6. §. 3. quem ſecutus eſt Nauarrus in Summa, cap. 27. n. 247. & libr. 1. Conciliorum, titulo de Sacramentis non iterandis, conſil. 1. Et Maiolus libr. 3. de Irregularitate, ca. 15. qui alios refert. Solet autem hæc irregularitas colligi primò ex capite 1. diſtinctione 68. vbi dicitur, *Sicut ſemel baptizatus iterum baptizari non debet; ita nec ſemel conſecratus poſſe iterum conſecrari*: ibi tamen de irregularitate nihil dicitur. Citatur etiam textus in capite *Saluberrimum*, 1. quæſt. 7. Sed ibi non agitur de clericis reordinatis, ſed de clericis qui ab hæreſi reuertuntur, de quibus dicitur admitti poſſe in ordine iam ſuſcepto; non tamen eſſe vlterius promouendos. Additurq; hæc limitatio, & conditio, *Si tamen iterata tinctione non fuerint maculati*; ex qua conditione potiùs colligi poſſet generalis regula contraria, eos, qui iterata tinctione non fuerint

rint maculati, etiam iteratá ſi vnctione, ſeu conſecratione maculati fuerint, admitti debere in ſuſceptis ordinibus; quia in eo textu illa exceptio firmat regulam in contrarium: atque ita fit, eos ex illo capite non fieri irregulares; nam quod dicitur ibi, *Ad ſuperiores ordines aſcendere non permittuntur*; non eſt propter iterationem ordinis, ſed propter hæreſim, ſeu propter ordinationem ab hæreticis ſuſceptam. Sed vrgentur tandem hæc iura ex paritate rationis: nam æquè prohibita eſt ordinis iteratio, ac Baptiſmi, vt præter dicta iura conſtat ex Auguſt. lib. 2. contra Epiſtolas Parmeniani cap. 13. & ex D. Tho. 3. part. qu. 63. & 4. contra gentes, ca. 59. Verumtamen (vt ſæpè dixi) hæc argumentandi ratio inſufficiens eſt ad irregularitatem; iuxta cap. *Is qui*, de ſententia excommun. in 6. Quapropter exiſtimo veriorem eſſe ſententiam, quæ negat in eo caſu incurri irregularitatem. Quam tenet Scotus in 4. diſt. 7. quæſt. 5. & ibi Paludan. Gabriel, & alij, quos refert & ſequitur Couarr. in Clementina, *Si furioſus*, in principio, n. 8. vbi ex profeſſo quidem loquitur de ſacramento Confirmationis: tamen in fine ſentit idem eſſe de Ordine, quam conſecutionem omnes admittunt, & ideò videnda ſunt, quæ de iteratione Confirmationis diximus in 3. tom. diſput. 38. ſect. 1. nam ex illis ſufficienter hæc ſententia confirmatur.

Auguſt. D. Tho. — In eo caſu non incurri irregularitatem. Scot. Paludan. Gabriel.

7 *12. caſus de eo qui exiſtens in peccato mortali publico ordines ſuſcepit. Maiolus Cap. 1. d. 48.*

Duodecimò dicitur irregularis, qui exiſtens in peccato mortali publico, & manifeſto ordines ſuſcipit. Ita affirmat Maiolus libr. 5. cap. 1. numer. 2. vbi idem dicit de ipſo ordinante eum, qui eſt in tali ſtatu. Idque probat ex Concilio Niceno, cap. 2. & habetur cap. 1. diſt. 48. in quo poſt ſermonem de neophytis, & eorum irregularitate ſubiiciuntur hæc verba: *Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur huiuſmodi, & à duobus, vel tribus teſtibus arguatur à clero talis abſtineat*, vel (vt Gratianus legit) ceſſet à clero, vbi Gloſſa exponit, id eſt, *non ordinabitur*. Quæ verba irregularitatem indicant. Verumtamen, etiamſi expoſitionem admittamus, inde non colligitur irregularitatem induci ex tali ordinatione, ſed ſupponi ad illam, ratione peccati, de qua irregularitate qualis ſit, diſputatione ſequenti, ſectione quinta videbimus. Deinde illa verba potius indicant depoſitionem vel ſuſpenſionem, non iure illatam, ſed per hominem imponendam; vt eadem Gloſſa meliùs exponitur ex capit. vltim. diſtinct. 24. Et patet: nam ideò requiritur probatio per teſtes, quia per iudicem ponenda eſt pœna; non eſt ergò irregularitas. Et idem clariùs eſt de ordinatione, de quo ſolùm dicitur, *periclitabitur de ſtatu ſui cleri*. Apertior autem eſt alia tranſlatio eiuſdem Concilij ex Arabico, quæ in cap. tertio, ſic habet: *Quod ſi Epiſcopus aliquem citò ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauius poſteà reperiatur, & duo, aut tres teſtimonium dicant, vterque deponendus eſt, & ordinatus, & ordinator.*

8 *13. caſus de ordinato ab Epiſcopo non baptizato, vel non conſecrato. Maiol. Reijcitur in vno ſenſu.*

Decimotertiò dicitur irregularis, qui ordinatur ab Epiſcopo non baptizato, vel non Sacerdote, vel in vniuerſum non conſecrato Epiſcopo. Ita Maiolus lib. 4. cap. 27. 28. & 29. Duobus autem modis poteſt intelligi ſic ordinatum manere irregularem: vno modo quantum ad vſum ordinis ſic ſuſcepti. Et hoc vel ſupponit falſum, vel repugnantiá inuoluit: nam, ſi ſupponat illum manſiſſe ordinatũ, falſum eſt, quia Epiſcopus non verè conſecratus non poteſt validè ordinare: ſi autem ſupponamus illum non recepiſſe talem ordinem, repugnat eſſe irregularem quoad vſum eius. Quia ille non manet priuatus vſu, ſed negatus (vt ſic dicam) neque illa eſt pœna, ſed defectus intrinſecus talis actionis. Denique in tali ordine manet ille, ſicut anteà, erat impotens ad talem vſum, non ergo irregularis. Alio ergo modo poteſt intelligi hæc irregularitas reſpectu aliorum ordinum ritè ſuſceptorum, vel ſuſcipiendorum; ita vt ille propter talem ordinationem, tametſi nullam, impeditus maneat, & ad vſum ordinum, ſi quos habebat, & ad illummet ordinem, & alios ſuperiores ritè ſuſcipiendos. Et in hoc etiam ſenſu affirmat dictus author hunc manere irregularem, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ſic ordinatus fuerit: nullum tamen ius adducit, in quo hæc irregularitas lata ſit, ſed quoſdam Doctores.

Nullius tamen authoritas ſufficit ad probandam irregularitatem ſine iure; cùm ipſum ius nolit eam incurri, niſi vbi fuerit in iure expreſſa. Et quidem quando interuenit probabilis ignorantia, & bona fides, improbabilis mihi apparet hæc ſententia; nam talis irregularitas non poteſt eſſe pœna cùm tunc non interueniat culpa. Neque etiam eſt ob aliquam ſignificationem: neque ob defectum ordinati, quia nullum committit: neque etiam ob defectum ordinantis; ſatis enim eſt vt nihil conferat, quia nihil habet: quod autem inhabilitet etiam perſonam ad aliam ordinationem ſine culpa eius, præter omnem rationem, & æquitatem exiſtit. Quin potiùs addo contra eundem authorem, licèt ſic ignoranter ordinatus, cum eadem bona fide exercuiſſet ordinem, quem verè putat recepiſſe, adhuc non fieri irregularem: nam, vt infrà oſtendam, irregularitas propter vſum ordinis non habiti, non incurritur ſine culpa. At verò quando aliquis ſcienter ordinaretur à tali Epiſcopo, grauiſſimum quidem peccatum committeret, & irregularitate fortaſsè dignum; tamen quia in iure illam de facto latam non inuenio, ideò illam incurri nego ex vi criminis, ſed arbitrio Superioris aliter puniri poterit. Secus verò erit ex vi infamiæ, ſi crimen ipſum publicum ſit, iuxta generalem doctrinam de infamia infrà tradendam. Secus itẽ erit ſi in ordine ſic ſuſcepto ille ſcienter miniſtrauerit, nam tunc habet locum alia irregularitas tractanda ſectione ſequente. Idem iudicium eſt de illo, qui dubitans, an Epiſcopus ſit verè conſecratus, ab illo recipit ordines: grauiter enim in hoc peccat, quia exponit ſe morali periculo nihil recipiendi: quod autem propterea irregularis maneat, propriè loquẽdo, non video quo iure ſtatutum ſit. Quanquam dũ permanet in tali dubio, impeditus maneat, ne poſſit licitè ordinem ſic receptum exercere, quia aliàs ſemper operaretur cum eodem periculo. Et ideò in cap. *Presbyteris*, diſt. 68. dicitur, ſic ordinatos, iterum ordinandos eſſe (ſcilicet ſub conditione) ratione dubij, quod aliter vinci non poteſt: atque hoc modo, & non aliter eſſe admittendos ad tale miniſterium: id tamen non eſt propter ſpeciale irregularitatis impedimentum, ſed quia intrinſecè malum eſt cum ſimili dubio operari.

In altero ſenſu etiã reijcitur idem caſus. 9

Decimoquartò dicitur manere irregularis, ſeu ſuſpenſus clericus, qui ab Epiſcopo omnino illiterato ordinatur. Ita Maiolus dicto libro quarto, cap. 31. Quod dupliciter probat, quia illiteratus facile poteſt errare in his quæ ſunt de ſubſtantia, & valore ordinationis: ergo ordinatus non eſt certus de ſua ordinatione: ergo manet ſuſpenſus ab eius vſu. Secundò, quia Epiſcopus illiteratus eſt ſuſpenſus ab executione ſui ordinis: ergo qui ab illo ordinatur, manet etiam ſuſpenſus, iuxta regulam ſuperiùs poſitam. Sed hæ rationes non faciũt hanc ſententiam moraliter probabilem. Nam prima, etiamſi admittatur, non probat irregularitatem, ſed quoddã aliud impedimenti genus, de quo iam dictum eſt. Deinde hoc etiam non probat: nam quantumuis miniſter ordinis ſit illiteratus, poteſt ordinato euidenter con-

10. De eo qui ordinatur ab Epiſcopo omnino illiterato an ſit irregularis. 10

conſtare, an adhibuerit materiam, & formam neceſſariam ad valorē ſacramenti, vt per ſe notum eſt. Secunda verò ratio aſſumit falſum, quia nulla eſt ſuſpenſio ipſo facto incurrenda propter ſolam illiteraturam, vt conſtat ex capit. vltimo de Ætate & qualitate, vbi Papa de quodam Epiſcopo adeo illiteraro, vt Grāmaticam neſciret, non dicit, *eum ſuſpenſum declaramus*: ſed *à Pontificalis officij executione duximus amouendum.* Vbi expoſitores dicunt, Epiſcopum ſic ignorantem eſſe ſecundum ius deponendum, non verò eſſe ipſo iure depoſitum. Nec fuit expediens talem cenſuram imponi ipſo iure, quia incertum valde eſt, quæ ignoranria ſit ſufficiens cauſa ad talem depoſitionem: & ideò donec à iudice declaretur talis cauſa, & imponatur pœna, non incurritur. Quod maximè procedit iuxta nouum ius. Concilij Conſtantienſis in ordine ad præſentem irregularitatem. Nam etiamſi illiteratus eſſet ipſo iure ſuſpenſus, nūc non tenetur quis illum vitare, donec nominarim declaratus ſit.

11. *Ordinatus ab Epiſcopo idiomatis diuerſi, an ſit irregularis.* Maiol. *Cap. Cùm ſecund. & c. Ex part. de Temp. ordin.*

Decimoquintò dicitur eſſe irregularis, qui ordinatur ab Epiſcopo idiomaris diuerſi, vt Græcus à Latino vel Larinus à Græco; ita docuit Maiolus libr. 4. capit. 32. ex capit. *Cùm ſecundum*, & cap. *Ex parte*, de Temporibus ordinat. Sed in priori prohibetur quidem ſimilis ordinationibus modus, nulla tamen pœna adhibetur. Verba enim Pontificis ſunt, *Nolumus de cætero commiſtiones, & conſuetudines rituum in ordinibus obſeruari.* Cùm ergo ibi nulla pœna feratur nulla irregularitas, vel ſuſpenſio incurritur ex vi talis ordinationis, etiamſi cum peccato fiat tranſgrediendo legem illam. In quo vlterius conſidero, ibi non prohiberi commiſtionem propter diuerſum idiomà, ſed propter diuerſos ritus Græcorum, & Latinorum, vt ibi expreſsè aduertit Abbas. Alius autem textus immeritò citatur, quia non loquitur de hac materia: & per argumentum à ſimili poſſet in contrarium adduci. Nam ibi ſolùm dicitur, monachum, qui ex vno ordine ad alium tranſit, & ibi ordinatur, poſſe licitè ſuſceptum ordinem exercere, ſi aliud canonicum impedimentum ei non obſiſtat, quia nimirum propter illam ordinationem nulla ſuſpenſio iure lata eſt ſimili ergo modo in præſenti nos concludimus. Iuuat denique cap. *Quoniam*, de Offic. ordinand. vbi præcipitur, vt in eis Epiſcopatibus, vbi ſunt populi diuerſarum linguarum, habentes ſub vna fide diuerſos ritus, & mores conſtituanrur Vicarij, qui ſingulis populis miniſtrent diuina officia, & ſacramenta, iuxta vniuſcuiuſque ritum, & non fiat permixtio, & contra violantes illam legem ponitur excommunicatio ipſo facto; &, ſi non reſipuerint, dicuntur deponendi; nulla tamen irregularitas, vel depoſitio ipſo iure imponitur: ideóque nulla incurrirur in eo caſu ex omnium ſententia: idem ergo eſt in præſenti caſu.

Cap. Quoniã de Offic. ord.

12 *An ordinatus à duobus Epiſc. ſimul fiat irregular.* Maiol. *Quid ſi diuiſio illa fuit in ſubſtantialib. ordinat.* *Cap. Quorundam d. 23.*

Decimoſextò dicitur irregularis, qui à duobus Epiſcopis ſimul ordinatur, vno proferente formam, & alio miniſtrante materiam. Ita Maiolus ſuprà capit. 30. Sed impropriiſſimè hæc inter irregularirates numeratur, quia vel illa diuiſio miniſterij fit in his, quæ pertinent ad ſubſtantiam ſacramenti, & tūc ordinatio nulla eſt, ideóque qui ſic ordinatus eſt, non poteſt dici irregularis ad vſum ordinis ſic recepti, vt in ſimili ſuprà probatum eſt, quia reuera nullū ordinem accepit. Et ita intelligi poteſt cap. *Quorundam*, diſtinctione 23. vbi de quibuſdam ſic ordinatis dicitur, *gradum Sacerdotij, vel Leuitici ordinis, quem peruerſè adepti ſunt, amittãt*, vbi videtur ordinatio fuiſſe nulla, quia Epiſcopus cum quodam Presbytero ita miſterium diuiſerat, vt Epiſcopus manus imponeret, Presbyter autem formam proferret: hoc enim ibi ſignificari videtur, cùm dicitur, *benedictionem dediſſe.* Hoc autem eſt contra ſubſtantiam ordinationis, quia neceſſe eſt vt forma ab ipſo ordinante proferatur etiam in minoribus ordinibus; & in maioribus ſimul neceſſarium eſt, vt idem ordinator per ſe ipſum ſubſtantialem materiam applicaret, iuxta ca. *Subdiaconus*, diſtinctione 23. in ordinibus autem minoribus non eſt ſemper neceſſarium, vt Epiſcopus per ſe immediatè tradat materiam vt de Acholitis ſignificatur in cap. *Acholitus*, diſtinct. 23. & fatetur Diuus Thomas in 4. diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad ſecundum. Sed de hoc alibi latiùs, nam ad præſens ſatis eſt, quando diuiſio ſecum affert ſubſtantialem, defectum nōn inducere irregularitatem, ſed nullitatē. Vnde quod dicitur in dicto cap. *Quorundam*, clericos illos debere omittere quod adepti ſunt, conſequenter exponendum erit, id eſt, declarari, non habere id, quod adipiſci tentarunt, vt ibi Gloſſa ſignificauit. Nec ex tali ordinatione alia incurritur irregularitas ad vſum aliorū ordinum, ſi qui erant priùs legitimè recepti, vt ex prædicto textu apertè colligitur, nam in eo ſolùm dicitur, vt amittant quod peruerſè receperunt. Neque etiam incurritur irregularitas impediens receptionem illius ordinis non ritè ſuſcepti, vel ſuperiorum vt ex eodem textu eadem proportione colligi poteſt: & quia in nullo alio iure talis irregularitas expreſſa eſt.

D.Tho.

Vel diuiſio illius miniſterij eſt tantùm quoad accidenralem ſolemnitatē, & tunc ſi Epiſcopus omnia quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, ritè perficiat, ordinatio valida erir etiamſi alteri committar ſolemnitatem aliquam accidentalem. Quo ſenſu intelligit Turrecr. cum aliis dict. c. *Quorundam*, Et indicauit etiam Caiet. 3. parte q. 67. art. ſexto, quamuis priorem etiam interpretationem non reiiciat. Et in eo caſu nulla eſt etiam irregularitas impoſita ſic ordinato, vel ad vſum ordinis ſic ſuſcepti, vel ad ſuperiores recipiendos: quia nullo alio iure inuenitur, neque in dicto capitulo, *Quorundam*, fertur nam ibi non ius ſtatuitur, ſed ſolum refertur ſenrentia lata in quodam particulari facto contra quoſdam malè promotos: neque illa fuit irregularitas, ſed depoſitionis pœna. Quod patet ex Concilio Hiſpalenſi, ſecundo, capitulo quinto, ex quo textus ille ſumptus eſt, quod ſic habet: *Hi non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius elogium perceperunt.* Quæ verba priorem ſenſum indicant, quamuis iuxta phraſim antiquorum canonum poſſit etiam exponi de ordinatione non ſubſtantialiter irrita, ſed non conuenienter facta iuxta Eccleſiæ conſuetudinem. Iuxta hunc verò ſenſum ſubditur, *Ne ſibi licentiam talis vſurpatio faciat, decreuimus vt à gradu ſacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruerſè adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio abiiciantur, tales enim meritò iudicati ſunt remouendi, quia prauè inuenti ſunt conſtituti.* Quæ omnia verba nullam continent pœnam ipſo iure latam, ſed ferendam etiamſi admittamus cadere ſuper ordinationem ſubſtantialiter validam: ergo nullum habemus fundamentum ad aſſerendum in eo caſu incurri irregularitatem. Solùm eſt aduertendum quoties contingerit aliquem ordinari ſine aliqua cæremonia, & ſolemnitate accidentali, iuxta ritum Eccleſiæ neceſſaria, vt eſſet verbi gratia, vnctio aliqua, vel manus impoſitio accidentalis tunc non debere, neque poſſe licitè ſic ordinatum vti ordine ſuſcepto, donec defectus ille ſuppleatur, argumento textus in ca. vni. de ſacra Vnctione principio, & in cap. pri. & vltim. de ſacramentis non iterandis. Id autem non eſt propter irregularitatem, vel aliquam pœnam ipſo iure impoſitam, hæc enim nulla eſt, licet arbitrio iudicis ſit imponenda, iuxta Gloſſam in capitulo. *Quod ſicut*, §.

13. Turrecr. Caietan. Conc. Hiſpal.

Qui abſq; alia cæremonia accidentali neceſſaria ordinatus eſt, nō poteſt in ordine miniſtrare, donec ſuppleatur. Gloſſ.

ſupereo

ſupereo. verb. *Diuidatur*, de Elect. Sed prouenit ex eo quòd ille non cenſetur integrè, & ſufficienter ordinatus iuxta Eccleſiæ ritum, & ideo donec in ipſo compleatur, vti non debet ordine ſuſcepto, ſicut baptizatus ſine ſolemnitate non eſt confirmandus donec ſolemnis ritus baptiſmi circa illum perficiatur. Poteſt autem in eo caſu ſecretè ſuppleri defectus ille per Epiſcopum abſque alia diſpenſatione, & tunc poterit liberè vti ordine ſuſcepto, & ad altiores aſcendere, niſi per aliquam hominis ſententiam impediatur.

14. Vltimo loco hic dici poſſet de illo, qui nondum ſuſcepto Confirmationis ſacramento ordinatus eſt an inde contrahat aliquod impedimentum. Sed quia res eſt facilis, breuiter dicendum eſt, in eo caſu recipi characterem ordinis, & vſum eius, abſque nouo impedimento aſcendendi ad ſuperiores ordines. Primum certiſſimum eſt, quia character Confirmationis, ſicut non eſt neceſſarius ad valorem aliorum ſacramentorum, ita neque ad valorem ordinis. Secundum etiam patet, quia nullo iure tale impedimentum latum eſt: nec culpa illa adeo grauis, vt tanta pœna cenſeatur digna. De qua videri poſſunt dicta in tertio Tomo, diſputatione 38. ſect. 1. Dixi autem non contrahere nouum impedimentum, quia ipſamet carentia Confirmationis aliquale impedimentum eſt, & illud ſemper manet donec tale ſacramentum recipiatur.

SECTIO IIII.

Vtrùm, Per indignam ordinis vſurpationem incurratur irregularitas.

1 Senſus quæſtionis. Dupliciter adminiſtrantur ſacramenta, primò à miniſtro, cui per ſe & ex officio hoc conuenit, qui ad illud munus per ſe conſecratus eſt: ſecundò propter neceſſitatem à quocumque miniſtrante quod peculiare eſt in baptiſmo, & extenditur ad matrimonium quatenus ab ipſiſmet contrahentibus efficitur. Hîc ergo non eſt ſermo de poſteriori modo, ſuppono enim ex tali miniſterio, etiamſi indignè, aut contra Eccleſiaſticam prohibitionem fiat, non incurri irregularitatem, quia non inuenitur in iure expreſſa: agimus ergo de priori modo, qui ſemper pertinet ad miniſterium alicuius ordinis. Quia verò miniſterium ordinum, & ſacramentorum collationem, & plura alia officia Eccleſiaſtica comprehendit, ideo generaliter de toto vſu actiuo ſeu miniſterio ordinum dicendum eſt. Dupliciter autem peccari poteſt in hoc miniſterio, ſcilicet vſurpando miniſterium ordinis non habiti, vel malè vtendo ordine habito. Hîc de priori modo, de poſteriori in ſequenti ſect. dicemus.

2 Regula igitur generalis ſit, Irregularitatem incurrere aliquem ordinem vſurpando, id eſt, miniſtrando in ordine quem non habet. Ita colligitur ex cap. 1. & 2. de Clerico non ord. miniſt. Duplex enim pœna in eo c. 1. imponi videtur huiuſmodi vſurpatori Eccleſiaſtici miniſterij. Prior continetur in illis verbis, *Abiiciatur de Eccleſia*: quæ videntur excommunicationem ſignificare, non ipſo iure latam, ſed ferendam, nam verbum illud *abiiciatur*, hominis miniſterium requirit. Alia continetur in illis verbis, *Nunquam ordinetur*, quæ apertè ſignificant irregularitatem. Aduertendum autem eſt, hanc irregularitatem incurri poſſe, vel à clerico vel à laico, à clerico quidem, ſi miniſtret in ſuperiori ordine, quem non habet, & de hoc certum eſt incurrere hanc irregularitatem, ita vt perpetuò promoueri non poſſit, vt

A expreſsè dicitur in dict. cap. 2. De miniſterio autem in ordine iam ſuſcepto dicitur ibidem, tantùm manere ſuſpenſum ad tempus ad Epiſcopi arbitrium. Vnde videtur quoad hunc effectum illam non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem, atque adeo irregularitatem hanc in clerico non eſſe totalem, ſed tantùm quoad ordines nondum ſuſceptos, cum illa verò coniungi temporale impedimentum ſuſpenſionis quoad ordinem iam ſuſceptum. Imò ſi attentè legatur dictum c. 2. non videtur imponi ſuſpenſio omnium ordinum priùs ſuſceptorum, ſed tantùm poſtremi, ſeu præcipui ex illis. In caſu enim illius textus Diaconus ſacrificandi officium vſurpauerat, propter quod prohibetur ad ſacerdotium promoueri, *1 expoſit c. 1. quoad ſuſpenſionē ordinis iã ſuſcepti.*

B ſuſpenditur autem à *Diaconatu*. Vnde iuxta regulas ſuperiùs datas de ſuſpenſione, ille non videtur manſiſſe ſuſpenſus à Subdiaconatu & infrà ſicque Abbas ibi dicit, illum manere ſuſpenſum à Diaconatu de inferioribus verò nihil dicit. Abb.

3 At verò Hoſtienſis latiùs videtur loqui de ordinibus ſuſceptis: & eodem modo loquitur Angelus verb. *Irregularitas*, nu. 38. & Syluest. verb. *Diſpenſatio*, & ſignificat Nauarr. num. 243. in fine, & clariùs Maiol. lib. 4. cap. 13. num. 3. & alij authores ſimpliciter dicunt hunc manere irregularem, nulla facta diſtinctione de promotione ad ordines non receptos, vel de vſu receptorum. Ac denique in dict. cap. 1. abſolutè irregularitas fertur pro hoc delicto, taliſque eſt *2. expoſit. Hoſtieſ. Angel. Syluest. Nauar. Maiol.*

C reſpectu laici, vt ſtatim dicam: cur ergo non ſimilis erit reſpectu clerici? Iuxta quam opinionem aliter exponendum eſt d. cap. 2. nimirum, Diaconum illum ſacrificando manſiſſe ſimpliciter irregularem, & ſuſpenſionem, de qua ibi eſt ſermo, non fuiſſe diſtinctum impedimentum ab irregularitate ſed ex vi illius ortam, ideóque non tantum eſſe à Diaconatu, ſed etiam à reliquis inferioribus ordinibus. Solùm ergo eſt ibi conſtituta differentia quoad diſpēſationem, quia illa irregularitas quoad effectum non aſcendendi, non committitur Epiſcopo, ſed Papæ reſeruata manet, vt Hoſtienſis, Abbas, Angel. Syluest. Nauarr. & communiter omnes docent contra Gloſſam ibi. Quæ contrarium ſenſit, quia talis diſpenſa-

D tio non prohibetur Epiſcopo. Sed meliùs colligeret, quia ei non conceditur, ideo eam non habere. At verò diſpenſatio in illa irregularitate quoad alium effectum non vtendi ordinibus ſuſceptis, conceditur Epiſcopo in illo textu: nominatur autem ſpecialiter Diaconatus, non quia in aliis liceat ſine diſpenſatione miniſtrare; ſed vt ſignificetur conceſſa poteſtate diſpenſandi in illo, cōcedi etiam ad diſpenſandum in inferioribus. Nec obſtat, quòd illa ſuſpenſio videtur fuiſſe ad tempus, vt indicant verba illa *biennio, vel triennio*: non enim ita eſt, ſed eſt illa ſuſpenſio, de ſe perpetua donec diſpenſetur. Nec Pontifex in eo loco præſcribit, vt ſuſpenſio illa tantùm per biennium, vel triennium duret, ſed potius indicat vt ante illud tempus non detur diſpen-

E ſatio, concedit autem vt poſteà dari poſſit, ad id tamen non obligat, ſed arbitrio Epiſcopi id committit, hoc enim ſignificant illa verba, *Pro tua maneat prouiſione ſuſpenſus*. id eſt, ſecundum quod tibi viſum fuerit. Et iuxta hanc interpretationem conſequenter dicendum eſt, ſi talis Diaconus, non obſtante tali impedimento in ſuo ordine miniſtret, non incurrere nouam irregularitatem, quia illa non eſt propria ſuſpenſio, ſed irregularitas: irregularis autem miniſtrando non incurrit nouam irregularitatem, vt ſuprà viſum eſt.

4 Hæ opiniones probabiles ſunt: mihi tamen prior magis probatur, tum quia tota illa interpretatio ca. 2. minùs ſimplex minúſq; vſitata videtur, cùm tamen *Prior expoſitio præfertur.*

 ad

ad illam opinionem tuendam videatur neceſſaria: A tum etiam quia materia odioſa potiùs eſt lenienda, quam reſtringenda: per illam verò expoſitionem plus ampliatur pœna, quam verba legis cogant. Rectè ergo intelligitur illa pœna quoad ordines iam ſuſceptos de ſuſpenſione ſolius Diaconatus, quia in lege ita limitatur. Intelligitur etiam optimè de ſuſpenſione ad tempus; vt expreſsè Panormitanus expoſuit, & patet ex illis verbis *biennio, vel triennio*. Quod autem ſubiungitur, *pro tua prouiſione*, intelligitur quoad arbitrium inter illos duos terminos, non verò quòd etiam vltra triennium poſſit voluntate Epiſcopi amplius durare illa ſuſpenſio. Atque ita concluditur, irregularitatem, quam contrahit clericus miniſtrans in ordine ſuperiori, quem non habet, tantùm eſſe quoad promotionem ad ordines ſuperiores B habere tamen adiunctam ſuſpenſionem temporalem vnius tãtùm ordinis iam ſuſcepti, ſcilicet illius qui fuerit ſupremus inter ordines iam receptos à tali clerico. Hinc verò conſequenter fit ſi Diaconus, v. g. miniſtret in Diaconatu ante ablatam ſuſpẽſionem irregularem fieri denuò, quia violat propriam ſuſpenſionem.

Sed occurrit obiter dubium de clerico per ſaltum promoto ad Diaconatum v. g. qui miniſtrat in ſubdiaconatu, quem prætermiſit. Ad hoc dubium reſpondeo, illum in primis manere irregularẽ quoad talem ordinem ſuſcipiendum ex d. cap. 1. Vnde fit, vt etiam maneat irregularis ad aſcendendum ad ſuperiores ordines: & conſequenter ſequitur illum eſſe perpetuò impeditum ab executione Diaconatus, C quia irregularitas priuans ſubdiaconatu, priuat quãtum eſt ex ſe Diaconatu, vt eſt manifeſtum in clerico in minoribus conſtituto miniſtrante ſolemniter in ſubdiaconatu, quem non habet, ille enim irregularis manet, ne poſſit aſcendere ad ſubdiaconatum, & conſequenter omnino priuatur Diaconatu: ergo quando tale impedimentum inuenit Diaconatum iam receptum (quod accidentarium eſt) cùm non poſſit ipſum characterem expellere, ſaltem impedit perpetuò vſum eius.

Clericus per ſaltum promotus qui in prætermiſſo miniſtrat, an ſit irregularis Reſolutio.

6 Dices, ergo maiori pœna afficitur Diaconus miniſtrans in ſubdiaconatu, quem non habet, quàm in ſacerdotio, quia propter illud delictum perpetuò priuatur vſu Diaconatus, propter hoc verò ſolùm ad tempus. Item propter illud excluditur à ſuſceptione Subdiaconatus, & ſacerdotij, propter hoc D verò tantùm ſacerdotio priuatur. Conſequens autem videtur inconueniens, quia illud poſterius grauius delictum eſt. Reſpondetur, illud non eſſe abſurdum, quia in hac pœna attendendum eſt ad bonum, quo immediatè priuat, & hoc maius eſt in priuatione ſacerdotij quam Subdiaconatus, licèt inde conſequatur aliud grauius incommodum. Addo, licèt ex parte obiecti deformius ſit ſacrificare ſine ſacerdotio, quàm cantare ſolemniter Epiſtolam ſine Subdiaconatu, tamen quando hoc poſterius fit poſt ordinationem per ſaltum, & poſt nouum impedimentum inde contractum maiorem interueniſſe contumaciam, & inde poſſe delictum augeri, & fieri maiori pœna dignum in foro Eccleſiæ. Nihilominùs tamen veriſimile mihi eſt, in eo caſu non incurri E ſpecialem illam pœnam ſuſpenſionis à Diaconatu latam in d. cap. 2. quia illa ſpecialiter lata eſt in eum, qui miniſtrauit in ordine ſuperiori, quem non habet; & ideo non oportet eam extendere ad eum, qui ſolùm miniſtrauit in inferiori ordine prætermiſſo, maximè cùm alio titulo priuatus maneat executione Diaconatus, vt dictum eſt. Quod ſi hoc ita eſt, multum minuitur illa pœna, quia per ſe priuat Subdiaconatu, ſuperioribus verò tantùm conſequutione

Obiectio.

Solutio.

quadam, ideóque obtenta diſpenſatione ad recipiendum Subdiaconatum, & illo recepto, conſequenter manet ablatum omne impedimentum circa ſuperiores ordines exercendos, vel recipiendos. Vt autem talis diſpenſatio legitima ſit oportebit in petitione diſpenſationis exprimere impedimentum illud, vt contractum per adminiſtrationem in ordine prætermiſſo, in altera ordinatione per ſaltum.

Sed quid, ſi ſacerdos ſimplex miniſtret in Epiſcopali ordine, quem non habet. Confirmando, Ordinando. Reſpondeo, per illud miniſterium incurri irregularitatem, quia licèt inter Canoniſtas, & Theologos ſit diſſenſio, an Epiſcopatus ſit ordo, necne: tamen quoad hunc effectum omnes conueniunt ita eſſe loquendum de functionibus Epiſcopalis conſecrationis, ſicut de miniſterio cuiuſcumque ordinis ſacri, quia vel Epiſcopatus reuera eſt ordo, vel certè reputatur tanquam ordo, quatenus eſſentialiter includit characterem ſacerdotalem, qui ex vi talis conſecrationis extenditur, & quaſi eleuatur ad illas functiones, quæ ſunt propriæ conſecrationis Epiſcopalis. Vnde in prædicto caſu ſacerdos ſolùm manet irregularis ne in Epiſcopum conſecrari poſſit; in ſacerdotio verò manebit ſuſpenſus biennio, vel triennio arbitrio Epiſcopi: ab executione autem inferiorum ordinum non manebit impeditus iuxta dict. ca. 2. de Cler. non ordin. miniſtr. eiuſque intellectum quem ſequimur. 7.

Sed quid, ſi Diaconus Pontificalia vſurpet; aut ſubdiaconus ſacerdotalia nunquid manebit ille irregularis quoad promotionem ad ſacerdotium, & hic ad Diaconatum? Nam hic caſus in textu illo non definitur, & ex eo tantùm videtur colligi, puniri hunc in eo, in quo deliquit, id eſt vt careat eo, quod vſurpauit, vt ibi Gloſſ. & Doctores notarunt, ergo in rigore ſolùm impeditur aſcendere ad eum ordinem, vel conſecrationem, cuius miniſterium vſurpauit, non verò ad inferiorem, in quo non miniſtrauit, quia hæc priuatio ſequitur, ex illa: poteſt enim quis priuari ſuperiori ordine, quamuis non priuetur inferiori, vt per ſe notum eſt: Sed fortaſsè quis dicet, vſurpationem ſuperioris ordinis eſſe virtualem quandam vſurpationem ordinis intermedij, ideóque incurri irregularitatem, quæ impediat aſcendere ad vtrumque. Sed hoc de virtuali vſurpatione fortaſſe in rigore verum non eſt; quia licèt vnus ordo alium ſupponat, non tamen ſe virtualiter includunt, præſertim in ſuis actionibus & miniſteriis. Et præterea, conſideratio illa nimis ſpeculatiua, eſt ad extendendam pœnam in lege non expreſſam: alioqui conſequenter dicendum eſſet, qui in quocumque ordine, quem non habet miniſtrat, manere irregularem ſimpliciter quoad omnes inferiores ordines, vel vt non recipiat quos non habet, vel vt eis non vtatur, ſi quos habet: cuius oppoſitum probabilius eſſe diximus. Vnde ex vi illius cap. 2. videbatur dicendum in dictis caſibus ſolùm incurri irregularitatem ad non recipiendum ordinem, qui vſurpatus eſt: circa intermedium verò non incurri propriam irregularitatem, ſed temporalem ſuſpenſionem, pro eo, ſcilicèt, tempore pro quo manet talis clericus ſuſpenſus in ſuo principali ordine iam ſuſcepto. Vt v. g. Si Subdiaconus ſacerdotium vſurpet, ad ſacerdotium non poterit abſolutè promoueri, & quia à ſubdiaconatu manet ſuſpenſus triennio, pro eodem tempore non poterit ad Diaconatum aſcendere, quia dum quis eſt inferiori ordine ſuſpenſus, non poteſt ad ſuperiorem promoueri, vt ſuprà viſum eſt: tamen finita illa ſuſpenſione, ex vi illius textus non videtur hic manere impeditus quominus ad

8. Quid ſi Diaconus Pontificalia vſurpet aut ſubdiaconus ſacerdotalia.

ad Diaconatum promoueri poſſit. Dico autem ex vi illius textus, quia conſiderata diſpoſitione c. 1. eiuſdem tit. ſic delinquens irregularis efficitur ad quemcumque ordinem de nouo recipiendum, quia ibi abſolutè dicitur *Non ordinetur*, quod magis in ſequenti puncto declarabitur.

9. *An conſecratus Epiſcopus prætermiſſo Diaconatu, aut alio inferiori ordine ſit irregularis exercendo Pontificalia.*

Vltimò quæri poteſt quid ſi Epiſcopus ſit conſecratus per ſaltum prætermiſſo Diaconatu, vel inferiori alio ordine, an fiat irregularis exercendo pontificalia. Dico autem *prætermiſſo*, &c. quia ſi ſacerdotium fuiſſet prætermiſſum, nulla eſſet conſecratio Epiſcopalis, & ſic miniſtrando pontificalia ſine dubio incurreretur irregularitas iuxta dicta. At in alio caſu diſtinguendum eſt, aut enim confert ordinem, quem non habet aut alium, quem habet, vel exercet quemcunque alium actum pontificatus. In hoc poſteriori caſu non manet irregularis ex hoc capite, quia non poteſt dici miniſtrare in ordine quem non habet: incurret verò aliam, quia miniſtrat ſuſpenſus, niſi diſpenſatus ſit. In alio verò caſu videtur incurrere irregularitatem, quia confert ordinem quem non habet, quod maximè verum erit iuxta opinionem communem, quod talis ordinatio eſt nulla, quia ad conferendum quemcunque ordinem neceſſarium eſt habere illum, licèt non ſufficiat ſine conſecratione Epiſcopali, de qua latiùs in quart. diſt. 25. vbi ita ſentit D. Thom. quæſt. 1. Paludan. & alij, & Summiſtæ verb. *Ordo*, Maiolus lib. 4. capit. 1. num. 9.

10. Dicendum enim ſupereſt de laicis, an vſurpantes hæc miniſteria clericorum, hanc etiam irregularitatem incurrant. Quod dubium tetigi in 3. Tom. Diſputat. 31. ſect. 4. in fine. Vbi improbaui opinionem negantem laicum incurrere hanc irregularitatem, & plures authores pro hac ſententia retuli, quam omnino veram eſſe cenſeo. Hic verò vlteriùs explicandum occurrit, qualis ſit hæc irregularitas an ſcilicet totalis ſit, ita vt nullum ordinem ſuſcipere poſſit qui ſic deliquit, an verò aliqua ſit limitatio adhibenda. Et ratio dubitandi eſt, quia clericus non incurrit totalem irregularitatem, vt dictum eſt, ſed tantùm quoad promotionem aliquorum ordinum: ergo cum eadem proportione de laico iudicandum eſt. Conſiderandúmque erit, in quonam ordine laicus miniſtrauerit: & dicendum eum manere irregularem quoad receptionem talis ordinis, & ſuperiorum eius, non verò quoad receptionem inferiorum, in quibus nihil deliquit. Nam ſi clericus quoad vſum illorum non manet irregularis, cur debet manere laicus ad eorum receptionem? Nihilominùs dicendum eſt, laicum vſurpantem quodcumque miniſterium ſacrorum ordinum, excludi omnino à clericatu, ita vt nullum, vel minimum ordinem recipere poſſit. Hæc eſt communis ſententia authorum, quos ſuprà retuli: & colligitur ex dict. cap. 1. dicente ſimpliciter, *non ordinetur*, quæ cum ſit abſolutè negatiua locutio, vniuerſali æquiualet, nec poteſt à nobis limitari, niſi fortè ex parte perſonæ, & iuxta diſpoſitionem alterius legis, ſcilicet, c. 2. eiuſdem tit. & iuxta communem interpretationem quæ habet, eum qui committit hoc crimen, non poſſe aliquem ordinem recipere, quem non habet: vnde cùm laicus nullum habeat, nullum poteſt recipere. Nec refert quòd hæc pœna maior reſpectu laici eſſe videatur, tum quia hoc eſt accidentarium, quia pœna ex ſe vniuerſalis eſt: tum quia maior etiam temeritas videtur eſſe in laico, quòd audeat ſeſe diuinis miniſteriis ingerere. Atque hoc modo videntur intellexiſſe irregularitatem hãc ferè omnes authores, quamuis non ita diſtinctè illam explicauerint.

A

Quæ carentia ordinis requiratur ad hanc irregularitatem incurrendam.

IAm verò explicare neceſſe eſt, quid requiratur ad hanc irregularitatem incurrendam. Duo enim cõcurrere neceſſe eſt primum eſt carere ordine: ſecundum eſt miniſtrare in tali ordine: & circa vtrumque aliqua notanda ſunt. Circa primum contingere poteſt vt ordo omnino receptus non ſit etiam exterius, & tunc nulla excuſatio nec ignorantia locum habet. Poteſt item accidere vt ordo ſit receptus, ſed tamen cum ſubſtantiali defectu, & tunc poſſet ignorantia excuſari: per ſe tamen ſufficit ille defectus ad irregularitatem, iuxta communem ſententiam; quia illa ordinatio nulla fuit. Poteſtque confirmari ex dict. 11.

B cap. 2. ibi, *cum non impoſuiſſet manus*, ſi præciſe illa verba pro tali cæremonia ſumantur; quæ in illo ordine cenſetur eſſe ſubſtantialis, vt latè Bellarm. lib. 6. de Ordine cap. 9. & dicitur ſequenti Tomo. Dico autem ſi illa verba ita intelligantur, quia ſatis inconuenienter poſſunt pro tota ordinatione ſacerdotali accipi, vt ex contextu conſtat, & Gloſſ. notauit & ſtatim dicetur. Bellarm.

12. *Quid ſi aliqua accidentalis ceremonia prætermiſſa eſt.*

Denique contingit ordinem ſubſtantialiter eſſe receptum, & aliquid accidentale prætermiſſum eſſe, vnctionem, ſcilicet aliquam, vel quid ſimile, & tunc tria breuiter dicenda ſunt. Primum illud, quod defuit, eſſe cautè ſupplendum. Ita habetur in cap. 1. de ſacramentis non iterandis, licèt in caſu illius textus dubium ſit an cæremonia prætermiſſa fuerit accidentalis, ſcilicet manuum impoſitio: nam ſi ordo ille fuit ſubdiaconatus, vt habet vulgaris lectio, fuit accidentalis, ſi verò fuit diaconatus, vt alij legunt, & habetur in antiqua collectione 3. Decretaliũ, ſic res eſt dubia, vt conſtat ex propria materia, ſed in præſenti priorem lectionem ſequimur. Secundò dicendum eſt, non eſſe vtendum ordine donec ſuppleatur defectus. Ita colligitur ex eo cap. *licèt*, in eo ſupponatur potiùs quam exprimatur. Ratio verò eſt, quia non cenſetur abſolutè data poteſtas, & executiò, donec ordinatio perfecta ſit. Quæres quam graue peccatum ſit. Reſpondetur communiter cenſeri mortale, & ex ſuo genere tale eſt propter rationem factam: tamen ex leuitate materiæ, ſi cæremonia prætermiſſa eſſet parui momenti, poterit excuſari. Nihilominùs dicendum eſt tertiò, per hanc culpam licèt grauem non incurri irregularitatem. Eſt communis in dicto cap. & apud Summiſtas verbo, *Irregularitas*, Syluest. num. 14. Angel. nu. 29. Ratio, quia nullo iure eſt expreſſa. Dices, ille ſic ordinatus propter defectũ ordinationis, quamuis accidentarium, eſt ſuſpenſus ab executione ordinis, donec defectus ſuppleatur: ergo ſic miniſtrando efficitur irregularis. Reſpondetur negando antecedens, illa enim non eſt propria ſuſpenſio, quæ ſit canonicum impedimentum, ſed eſt quædam prohibitio, quæ ex natura rei ſequitur ex tali defectu: & ideò, licèt peccatum aliquod ſit ſic miniſtrare, non tamen ea de cauſa irregularitas, vel alia Eccleſiaſtica pœna incurritur.

1. Concluſ. — C — *2. Concluſ.* — D — *3 Concluſ.* — Syluest. Angel. — *Obiectio.* — *Reſponſio.*

13. *An irreg. fiat miniſtrando in parte quã non habet, qui dimidiatã ordinationẽ accipit.*

Supereſt verò dubiũ, ſi contingat ordinationem E ſubſtantialiter diuidi, an miniſtrare dimidiato ordine (vt ſic dicam) ſit ſufficiens cauſa irregularitatis. Vt v.g. cum ordinatur ſacerdos, imprimitur character, & datur poteſtas ad conficiendum corpus Chriſti verum per traditionem calicis, &c. cum propria forma. Ponamus ergo aliquem ſic ordinari, & poſteà omitti manuum impoſitionem, in qua datur poteſtas abſoluendi; tunc dicimus ordinationem eſſe, quaſi ſubſtantialiter diuiſam, quia valida eſt quoad collationem prioris poteſtatis in Corpus Chriſti verum; inualida autem quoad collationem

poteſtatis

Concluſio. poteſtatis clauium. Vnde dubium eſt an talis clericus abſoluendo, ſeu audiendo confeſſiones ſacramentales, fiat irregularis. Ad quod affirmatiuè reſpondendum cenſeo, quia miniſtrat in ordinem, qué non habet. Et ita tenet Maiolus lib. 4. c. 13. n. 8. Difficultas item eſt, an ſic ordinatus Miſſam celebrando fiat irregularis. Et ratio dubitandi ſumitur ex cap. 2. de Cler. non ord. miniſt. vbi irregularis eſſe dicitur, qui ſine manuum impoſitione Miſſas celebrare auſus eſt. Sed iam diximus per manuum impoſitionem ibi ſignificari totam ordinationẽ ſacerdotis, illúmque, de quo ibi ſermo eſt, fuiſſe merè Diaconum; hic autem de quo agimus, reuera eſt ſacerdos quoad primariam poteſtatem eius: & ideò illius miniſterium exercendo non credo fieri irregularem, quia nullibi eſt expreſſa hæc irregularitas, & quia reſpectu talis miniſterij ille defectus accidentarius eſt.

Maiol. Quid ſi miniſtret in parte quam accepit.

Ob quod ordinis miniſterium incurratur irregularitas hæc.

14. *Concluſio.* Circa alteram partem de miniſterio neceſſario ad hanc irregularitatem incurrendam, in primis ſtatuendum eſt. Nullum miniſterium, quod aliquo modo per laicos exerceri poteſt, ſufficere ad hãc irregularitatem incurrendam. Propter quod fundamentum diximus in 3. Tom. Diſp. 31. ſect. 4. laicum non fieri irregularem baptizando ſine ſolemnitate, etiam quando peccat id faciendo ſine neceſſitate: è contrario verò laicum, vel quemlibet non ſacerdotẽ baptizantem ſolemniter, etiam in articulo neceſſitatis, fieri irregularem, quia in priori caſu non vſurpat, actum ordinis, in poſteriori verò vſurpat: neque excuſatur propter neceſſitatẽ, quia hæc eſſe poteſt baptiſmi, nõ autem ſolemnitatis eius. Et hæc regula eſt communiter recepta, vt patet ex Antonin. 3. p. tit. 28. cap. 1. Nauar. in Summ. cap. 22. n. 7. & cap. 27. nu. 242. & aliis quos dicto loco retuli. Vnde etiam è conuerſo alia regula generalis eſt: Clericum exercendo actũ ordinis, quem habet, nunquam incurrere hanc irregularitatem propter vſurpatam iuriſdictionem, nam hæc irregularitas ſolùm lata eſt in eum, qui vſurpat poteſtatem ordinis. Hinc ſacerdos audiens confeſſionem, & abſoluens non ſubditum, non incurrit irregularitatem, quia nõ exercet actum ordinis, quem non habet, ſed vſurpatæ iuriſdictionis. Et ſimili ratione ſacerdos ſimplex ſolemniter baptizando ſine licentia Parochi, aut vngendo, &c. non fit irregularis: nec denique Epiſcopus ordinans ſibi non ſubditum, vel in aliena Diœceſi, ſine licentia Diœceſani, incurrit hãc pœnam, ſed per aliam legem ſuſpenditur. Neceſſarium ergo eſt actum alicuius ordinis vſurpare.

D. Anto. Nauar.

2. Concluſ.

15. *An ſufficiat vſurpare actus minorum ordinum. Pars nega. Syluest. D. Tho. Angel.* Inquiri autem poteſt primò, an ſufficiat vſurpare actus minorum ordinum. Partem enim negatiuam tenet Syluest. verb. *Irregularitas*, qu. 12. quod ſolùm probat, quia D. Thom. in 4. d. 24. qu. 2. art. 2. ad 9. dicit, actus minorum ordinum poſſe licitè fieri per laicos, quamuis illi non habeant ad hoc officium. Idem tenet Angelus num. 38. Obſtant autem huic ſententiæ primò illa verba cap. 1. de Cler. non ordin. miniſtr. *Si aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus:* nam etiam officia minorum ordinum ad diuinum officium pertinent: Obſtat ſecundò quòd clericus excommunicatus miniſtrans ex officio in minoribus ordinibus, fit irregularis, vt ſuprà dixi Diſputat. 12. ſect. 2. eadem autem ratio in præſenti eſſe

Concluſio. videtur. Propter quod dicendum cenſeo, quoties aliquis exercet quemcunque ordinem tanquam ordinatus in eo, cum non ſit, fieri irregularem: ſecus verò eſſe quando ſolùm exercet miniſterium eo

A modo, quo ſecundùm conſuetudinem ſolet per laicos exerceri, atque ita eſt dicta ſententia intelligenda vt ſenſit Nauar. c. 27. n. 242. referens alios. Quando verò cenſeatur aliquis miniſtrare ex officio in aliquo ordine, ſumi poteſt ex dictis in citata Diſp. 12. & in 11. ſect. 3. Nam ille modus adminiſtrandi, & illa actio, quæ ſufficit in clerico excommunicato ad incurrendam aliam irregularitatem, ſufficit vt vſurpata à laico ſeu non ordinato, ſit ſufficiens cauſa huius irregularitatis. *Nauar.*

Addendum verò præterea eſt, neceſſarium eſſe vt talis actio cum peccato fiat, quia hæc irregularitas maximè pœnalis eſt, & ideò ſi culpa ceſſat, non incurritur. Ac proptereà interueniente ignorantia probabili non incurritur hæc irregularitas, vt do-

16. *Irregularitas hæc nõ incurritur abſque culpa.*

B cent omnes. Deinde requiritur, vt actus ſeriò, & non ioco fiat: nam ſi laicus conſecret animo repræſentandi, vel fingendi tantùm exterius non incurreret hanc irregularitatem. Ita Syluest. Angel. & Nauar. qui allegat c. *Illud*, 15. q. 1. in quo ſolùm dicitur, eum qui per iocum percutit, iniuriam non facere, quia iniuria in affectu facientis conſiſtit. Alij citant cap. *Illa*. ead. cauſ. & qu. Vbi ſolùm dicitur, illa eſſe vera bona aut mala cenſenda, quæ ex noſtra pendent electione. Itaque aduertendũ eſt, aliud eſſe facere hoc miniſterium per iocum, aliud verò ſine intentione conficiendi ſacramentum, vel aliquid huiuſmodi. Prior modus contingit quando tota actio exterior ludicra eſt, & ſolùm per modum cuiuſdam repreſentationis: & tunc verum quidem eſt nullam in-

Nec per actionem ludicram.

C curri irregularitatem, licet actio illa non careat graui culpa, quia cedit in iniuriam & irreuerentiam ſacramenti. Vt enim rectè dixit Gloſſa in dict. cap. *Illud*, per iocum non fit iniuria, niſi ſit noxius: res autem adeo ſacras in iocum aſſerre, eſt contra reuerentiam eis debitam, & ideò omnes fatentur illud eſſe graue peccatum. Tamen quia illud verè non eſt miniſtrare in ordine, ideò per hoc delictum non incurritur hæc irregularitas. Addit verò Maiolus excipiendum eſſe, niſi talis iocus fiat in deriſum & cõtemptum talis miniſterij, quia illud eſt grauiſſimum delictum, quod reddit operantem ſaltem de hæreſi ſuſpectum, ac proinde irregularem. Sed grauitas delicti non ſatis eſt, niſi oſtendatur ius propter illud imponens irregularitatem: de hæretico verò vel

D ſuſpecto de hæreſi infrà dicemus.

Maior difficultas eſt quando miniſterium in exteriori actione ſeriò agitur: tamen ſine intentione interiori faciendi verum miniſterium: & de hoc caſu non loquuntur tam apertè dicti authores. Nauarrus tamen dict. n. 242. excuſat in foro conſcientiæ ab irregularitate clericum primæ tonſuræ ſolemniter cantantem Epiſtolam cum manipulo, ſi nolit id facere tanquam ſubdiaconus: ergo eadem ratione idem dicendum erit in quolibet alio miniſterio. Et poteſt confirmari, quia cenſura non incurritur niſi per actum perfectum, qui maximè pendet ex intentione facientis: ergo idem eſt in irregularitate: ſed qui miniſtrat ſine intentione non exercet perfectum actum in illo ordine, imò neque verum, quia bapti-

17. *Quid ſi actio ſeriò fiat tamen abſque intentione faciẽdi verum miniſterium.*

Nauarri opinio.

E zare ſine intentione, non eſt baptizare, & ſic de reliquis miniſteriis: ergo qui ſic operaretur, non poteſt dici miniſtrare in ordine quem non habet, ergo neque incurrere hanc irregularitatem. Confirmatur ſecundò exemplis de rebaptizante exteriùs ſine intentione, qui non incurrit irregularitatem, & de profitente exteriùs hæreſim ſine animo interno, qui non incurrit excommunicationem hæreticorum.

Nihilominùs ſententia hæc difficilis eſt. Primò, quia ſi loquamur de illis miniſteriis in quibus ſacramentum non conficitur, vix poteſt intelligi, quid opere-

18. *Nauarri opinio reijcitur.*

operetur talis intentio non exercendi verum actum ordinis, aut operandi tanquam Diaconum, vel Subdiaconum, ſi adeſt voluntas faciendi eundem actum externum cum eodẽ ornatu, & ſolemnitate, & ſeriò quoad totum ritum & modum externum. Aut enim hoc ſufficit ad incurrendam hanc irregularitatem, aut impoſſibile eſt illam incurrere, quia nemo ſciens ſe non eſſe ſubdiaconum, poteſt intendere optari tanquam verus ſubdiaconus: ergo non poteſt aliter intendere hoc miniſterium, quàm volendo talem ritum externum modo explicato. Ad miniſterium etiam ſacramentorum applicatur eadem difficultas, quia non ordinatus non poteſt verum efficere ſacramentum, ergo ſecluſa hæreſi, vel craſſiſſima ignorantia, nullus ſic miniſtrans poteſt intendere verum ſacramentũ, quia ſcit ſibi eſſe impoſſibile: ergo fruſtranea redditur talis irregularitas, neque per illam homines arcerentur ab illo delicto, quod lex vitare & punire intendit, nimirũ ab vſurpatione exteriori, miniſterij alicuius ordinis. In quo eſt magna differentia inter hanc legem, & eam quæ punit rebaptizantem, vel hæreticum: nam hæ directè intendunt punire hæreſim, vel explodere errorem, & ideò requirunt animum ſeu intentionem veritati contrariam: hæc verò lex ſolùm intẽdit punire ſacrilegium quod committitur in vſurpatione miniſterij alicuius ordinis, ad quam vſurpationem ſufficit voluntas faciendi exteriùs miniſterium etiamſi fiat ſine intentione conficiendi ſacramentum, quæ moraliter impoſſibilis eſt ſine errore.

19. *Ad hanc irreg incurrẽdam ſufficit voluntas faciendi exterius actiones prohibitas.*

Accidit prætereà, quòd nunquam ſacramentum miniſtratur ex officio, quin aliæ actiones ſacræ fiant pertinentes ad officium talis ordinis, in quibus non poteſt alia intentio poſtulari, niſi voluntas faciendi illas: ergo hoc ſatis erit ad incurrendam talem irregularitatem. Vt v.g. ſi quis baptizet ſolemniter, etiãſi in ritu ſubſtantiali non habeat intentionem baptizandi, vſurpat tamen totum officium proprium ſacerdotis quod ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem: nam ſi quis non ſacerdos hoc miniſterium vſurpet circa puerum iam priuatim baptizatum, ex ſententia omnium irregularis fiet: ergo idem erit etiamſi fictè baptizet cum ſimili ſolemnitate. Idem dico de non ſacerdote celebrante Miſſam ſine intentione conficiendi ſacramentum, aut offerendi verum ſacrificium, nam ille nihilominùs diuinum officium exercet, & benedicit vt ſacerdos, & orat nomine Eccleſiæ vt publicus miniſter eius: hoc ergo ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem. In ſacramento etiam Confeſſionis, quod maximè videtur ſine accidentali ritu fieri, certum eſt, illum qui ſe fingit ſacerdotem, & illud iudicium vſurpat, hanc irregularitatem incurrere, vt latiùs tractaui ſuperiori tomo: neque effugiet quiſpiam irregularitatem hanc eò quòd abſolutionem proferat ſine intentione abſoluendi, alioquin iniquiſſimi homines facilè vitarent hanc pœnam, & aſſequerentur quidquid hoc medio intendere poſſent. Vnde opinor non vitare illam, etiamſi confeſſionem quis audiat, & abſolutionem non conferat, neque habeat animum proferendi illam, quia ſatis vſurpat poteſtatem clauium audiendo confeſſionem, vt iudex in illo foro, quacumque intentione id faciat. Denique idem eſt in aliis ſacramentis. In matrimonio verò illud eſt ſingulare, quod per miniſterium circa ſubſtantialia ſacramenti nõ poteſt hæc irregularitas incurri, quia illud per ſe non ſpectat ad officium ſacerdotis. Et quamuis ex decreto Concilij Tridentini neceſſaria ſit præſentia Parochi ad validitatem matrimonij, tamen neque ad illud neceſſarium eſt quòd ſit ſacerdos, neque ibi exercet propriè actum ordinis, ſed A magis iuriſdictionis: & ideò licèt laicus in eo actu ſe fingeret Parochum, non incurreret irregularitatem. At verò in accidentali ſolemnitate illius ſacramenti poteſt incurri hæc irregularitas, ſcilicet, ſolemniter benedicendo ſponſos ſine ſacerdotio: & tunc profecto parum videtur referre intentio faciendi verum actum. Itaque ſi exteriùs ſeriò vſurpatur miniſterium ordinis, hoc ſatis eſſe credo ad hanc irregularitatem incurrendam, quidquid ſit de alia intentione, & hoc modo eſſe intelligendam communem ſententiam.

20. *Debet tamen hec miniſteria vſurpans eſſe irregularitatis capax* Maiol.

Addo deniquè neceſſarium eſſe, vt qui ſic operatur, ſit capax irregularitatis. Vnde fœmina ſi hoc miniſterium vſurpet, non fit propterea irregularis, quia non eſt capax eius: quod ſuprà animaduertit Maio- B lus nu. 6. Debuiſſet tamen idem dicere de non baptizato miniſtrante, quia etiam non baptizatus non eſt capax irregularitatis, maximè illius, quæ ob delictũ lata eſt, quia non baptizatus eſt extra forum Eccleſiæ: vnde non eſt dubium quin cap. 1. de Cler. non ord. miniſt. dicens, *Si quis baptizauerit, &c.* ad membra Eccleſiæ loquatur, nam omnis lex ad eos qui ſub lege ſunt, loquitur. Ex quo fit vltimò, vt etiam excuſentur hi, qui per Pontificiam diſpenſationem aliquos actus ordinũ ſine ipſis ordinibus efficere poſſunt.

Nõ incurrit qui ex priuilegio aliquos actus ordinis ſine ipſo ordine exercet,

Quamuis enim in aliquos actus ordinum non poſſit cadere hæc diſpenſatio, vt ſunt oblatio ſacrificij, abſolutio à peccatis, & ſimiles qui per ſe pendẽt ex charactere ſacerdotali, & alij qui cũ eadem proportione omnino pendent ex conſecratione Epiſ- C copali; tamen in aliis cadit hæc diſpenſatio, ſic enim Preſbyter ex diſpenſatione aliquando cõfirmat, vel dat minores ordines, vel fortaſsè etiam ſubdiaconatum. Quæ diſpenſatio faciliùs habet locum in actionibus, quæ non pertinent ad effectionem ſacramentorum, ſed ad alia officia Eccleſiaſtica, vt ſunt cantare ſolemniter Epiſtolam, vel miniſtrare in altari modo proprio alicuius ordinis, ſine tali ordine, aut benedicere ſolemniter & Epiſcopali modo, & ſimilia, quæ latiùs tractantur in 4. d. 25. Suppoſita ergo Papæ diſpenſatione, clarum eſt ceſſare irregularitatem, quia ceſſat culpa, & quia illa iam nõ eſt ordinis vſurpatio, ſed licita adminiſtratio ſimilium actuum.

D

SECTIO V.

Vtrum per indignam Ordinis adminiſtrationem irregularitas incurratur.

1. *Prima generalis regula.*

IN quæſtione hac duas regulas generales ſtatuere poſſumus. Prima eſt, illum clericum fieri irregularem, qui exercendo ordinem, cenſuram violat: ſic excommunicatus maiori excommunicatione, vel ſuſpenſus ab ordine, vel interdictus perſonaliter, irregularis efficitur miniſtrando in ſuo ordine ſicut prius. Celebrans item in loco interdicto aliter quàm illi conceſſum eſt, irregularis fit. Quæ omnia conſtant ex toto titulo de Cleric. excommun. min. & ex cap. 1. de Sent. & re E iudic. in 6. & ex c. 1. & ca. *Is qui*, & ca. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. Et latè tractata ſunt Diſp. 11. ſect. 3. & Diſp. 12. ſect. 2. vbi de excommunicatione maiori dictum eſt. Similia etiam diximus de Suſpenſione & interdicto: & ideò in hac irregularitate explicanda hîc ampliùs non immorabimur. Dixi, *exercendo ordinem*, primò quidem, quia ſi exerceat actum eo modo, quo ſine ordine exerceri poteſt, non fit irregularis, vt ibidem latè expoſui. Item, quia licèt ſacerdos minori excõmunicatione ligatus, celebrando peccet contra illam cenſuram, non fit irregularis, quia non peccat formaliter exercendo ordinem quod

quod actionem ſignificat; ſed recipiendo ſacramentum, iuxta c. vlt. de Cler. excomm. min. Per receptionem autem ſacramenti nunquam incurritur hæc irregularitas, ſed per ſolam adminiſtrationem.

2. 2. Regula. Secunda regula eſt, per ordinis adminiſtrationem, quantumuis illicitam, quæ contra cenſuras non ſit, nunquam incurri irregularitatem. Probatur, quia nulla talis irregularitas inuenitur in iure expreſſa. Signum etiam eſt quia Summiſtæ verb. *Irregularitas*, Nauar. Nauarr. cap. 27. à num. 241. vſque ad 245. & alij ferè authores nullam talem irregularitatem afferunt propter delictum in vſu ordinum commiſſo. Maiolus autem lib. 3. cap. 18. & ſequentibus videtur caſus aliquos enumerare, in quibus hæc generalis regula deficit. *Caſus à Maiolo allati excluduntur. Primus.* Primus eſt quando quis exercet ordinem contra præceptum ſeu ſuperioris etiamſi ſit nullum & abſque vlla cenſura, dummodò ſit notariè & publicè impoſitum. Quod ſolùm probat ex quibuſdam Summiſtis minoris profectò authoritatis: & quamuis eſſent maximæ, in hac materia non eſſet illis adhibenda fides ſine iure: nullum autem affertur; nec afferri poteſt, quo irregularitas feratur propter talem inobedientiam, potiùs quando prohibitio eſt publicè impoſita, quàm cùm ſecretò.

3. *Secundus.* Secundus caſus, eſt quando talis prohibitio poſita, eſt ſub pœna excommunicationis ipſo facto, nam tunc irregularis fit, qui contra illam ordines exercuerit, argumento c. 1. de Eo qui furt. ord. ſuſc. & citat Speculatorem, ac Syluestrum verb. *Irregularitas*, q. 3. vbi non tractat de hoc caſu, ſed de illo, qui furtiuè ordines ſuſcipit contra præceptum ſuperioris, de quo etiam dictum cap. loquitur: & quo ſenſu de illo loquatur ſuprà dictum eſt. Quidquid autem ſit de vero intellectu illius textus, ex illo non poteſt efficax argumẽtum ſumi quia vt ſæpè dictum eſt; in irregularitatibus non poteſt ſumi argumentum per extenſionem à ſimili. Et ideò non cenſeo hunc caſum eſſe admittendum, quia ſic celebrans non fit irregularis eò quòd violet per talem actum præceptum ſuperioris, vt dictum eſt neque fit irregularis in eo caſu, quia violet cenſuram, quia ille pro prima vice non violat cenſuram, ſed contrahit, quod longè diuerſum eſt. Eſtque optimum ſimile quod ſuprà Diſp. 31. de Suſpenſione, ſect. 1. in fine, de eo qui facit ſacrum in loco vbi prohibitum eſt celebrari ſub excommunicatione ipſo facto, nam qui prima vice ibi celebrat, non fit irregularis. Quod exemplum ibidem Maiolus admittit, negat verò hic ſimilitudinem, quia ibi non prohibetur celebratio ſimpliciter, ſed in tali loco, hic verò ſupponimus celebrationem eſſe omnino prohibitam. Sed hæc differentia parum refert, quia in dicto exemplo non ideò excuſatur irregularitas, quia prohibitio cadit in circunſtantiam loci, & non ſimpliciter in actum. Sed quia per primam violationem incurritur cenſura, & ideò non violatur, ac proptereà per ſecundam celebrationem iam incurritur irregularitas, ſi excommunicatio non fuit priùs ablata, quia iam Syluest. tunc violatur cenſura, vt rectè notauit Syluester cum Antonino verb. *Irregularitas*, qu. 13. ergo idem dicendum eſt, etiamſi actus ipſe celebrandi, vel miniſtrandi ſimpliciter prohibitus ſit, quod per primam tranſgreſſionem eius non incurratur irregularitas, quia per eam non violatur cenſura, ſed incurritur tantùm: qua durante incurritur irregularitas per ſecundam celebrationem, quia iam violatur cenſura, & ita non eſt nouus caſus, ſed pertinet ad priorem regulam. Nec denique fundari poteſt hæc irregularitas in ſola tranſgreſſione cum pertinacia contra prohibitionem qualificatam vt ſic dicam, & in tali materia, quia de hoc nullum poteſt oſtendi ius,

A & ſine iure nullus poteſt cum probabilitate irregularitatem aliquam fingere.

Tertius caſus eſt, de illo, qui commiſit delictum, propter quod ſuſpendendus eſt ſecundum iura, licèt non ſit ipſo iure ſuſpenſus: nam hic etiam celebrando antequam ſuſpendatur, ſi acceſſit ſimplex præceptum ſuperioris de non celebrando, poſitum intuitu talis criminis, de quo inquiritur, irregularis fiet. Ita Maiolus ſuprà ex Speculatore titul. de Diſpenſat. §. *Iuxta*, verſic. *Item ordinatus à non ſuo Epiſcopo*, qui dicit hunc eſſe ſtilum Curiæ. Et ratio eſt, quia in eo caſu talis prohibitio habet vicem ſuſpenſionis, & ideò illius tranſgreſſio habet eundem irregularitatis effectum. Et confirmatur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 1. de *4. Tertius caſus improbatur. Maiol. Speculat. Con. Tri.*
B Reformat. vbi dicitur, prohibitionem ſeu ſuſpenſionem prælati circa Ordinis ſuſceptionem, vel vſum ita ſeruandam eſſe, vt nulla licentia, vel reſtitutio contra Prælati voluntatem ſuffragari poſſit. Verumtamen hic caſus aut non eſt admittendus, aut ſub priori regula eſt comprehendendus. Vel enim illa prohibitio imponitur vt quædam cenſura, vel tantùm vt ſimplex præceptum. Si ponatur priori modo, etiamſi ſit extraiudicialis, & ab homine, dum tamen valida ſit, ſufficit ad irregularitatem contrahendam, iuxta ſuperiorem regulam. Si verò ponatur poſteriori modo, non inuenio in iure irregularitatem impoſitam propter talem tranſgreſſionem, etiam concurrentibus illis circunſtantiis, & ideò non credo illam incurri, quia non ſufficit ſimilitudo ſeu potiùs
C analogia, per quam dicitur prohibitio illa habere vicem ſuſpenſionis, quia ad irregularitatem plus eſt neceſſarium, vt ſæpe dictum eſt. Quin potiùs quia in eo caſu ſupponitur cauſa in eo ſtatu exiſtere, in quo nondum poteſt pœna legis imponi, quia nondum delictum probatum eſt, coniectura ſit, illam prohibitionem non obligare cum tanto rigore, ac obligaret pœna ſuſpenſionis, ſi iam eſſet impoſita, & conſequenter propter illius tranſgreſſionem non incurri irregularitatem.

Quartus caſus eſt de ſacerdote ſacrum faciente ſine altari conſecrato ab Epiſcopo, ſed propria ſpõte & auctoritate erecto, vel conficto, ex cap. *Nullus preſbyter*, 1. & 2. de Conſecratione, diſt. 1. vbi clericus in hoc delinquens degradari præcipitur, nam *5. Quartus caſus improbatur.*
D ex illo verbo colligitur tale delictum inducere depoſitionem, & eiicere iam promotos, & conſequenter inducere irregularitatem. Fauet etiam Gloſſ. in ca. *Nullus preſbyter* 2. æquiparat enim illum qui fingit altare conſecratũ, quod non eſt, cum eo qui ſe fingit ſacerdotem, ſi in vtroque caſu ſacrificet: ergo, ſicut in poſteriori caſu incurritur irregularitas, ita & in præſenti. Atque ita ſentit Maiolus lib. 3. c. 23. n. 2. ex quadam regula, quam poſuerat lib. 1. c. 3. nu. 9. quòd omnia crimina, quæ inducunt depoſitionem, ſecum etiam afferunt irregularitatem. Quæ quidem regula intellecta de depoſitione ipſo iure latá, eſt probabilis, non tamen de depoſitione ſolùm modo ferenda, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt, nam potiùs hoc repugnat irregularitati, quæ non ab homine, ſed à *Gloſſa. Maiol.*
E iure fertur. In prædicto autem caſu non imponitur depoſitio ipſo iure, ſed ab homine ferenda. Nam in priori textu ſolùm ſunt verba comminatoria, *Qui ſui particeps voluerit de cætero eſſe ſacerdotij*. Et ibi non agitur de ſacerdote conſecrante ſine altari conſecrato, ſed de illo, qui Miſſam dicere præſumit in loco ab Epiſcopo non ſacrato, ſeu non approbato: pro quo delicto ſine dubio irregularitas non incurritur: nullo enim iure habetur, ſed arbitrio Prælati aliqua ſuſpenſio propter hoc delictum imponi poterit, quantùm ex illo textu colligitur. In altero verò cap. verba ſunt, *Exponitur cap. 1. de Conſecra. d. 1. ca. 1. diſt.*

ſunt, *Quod ſi fecerit, ſi clericus eſt, degradetur: ſi vero laicus, anathematizetur*: quæ verba apertè ſignificant ſententiam ferendam, non latam. Et prætereà expendo pœnam illam non ferri pro crimine ſacrificandi ſine altari conſecrato per Epiſcopum, nam crimen illud laicis & clericis dicitur eſſe commune, & vtriuſque pœna accommodata imponitur: at verò laicùs non poteſt ſacrificare in altari neque enim ibi agitur de laico fingente ſe ſacerdotem ad hoc miniſterium fictè vſurpandum, ſed agitur de duplici alio delicto. Vnum eſt, erigendi in Eccleſia conſecrata altare non ſanctificatum à proprio Epiſcopo, vel de licentia eius. Aliud eſt fingere dedicationem vbi non eſt: quod iuxta contextum videtur etiam referri ad altare, tamen à Gloſſa latiùs intelligitur de quacunque re, quæ tanquam ſacra fingitur, cùm non ſit, vt ſi quis reliquias publicè proponat tanquam dedicatas, cum nō ſint. Dicere autem, ſacerdotem in aliqua horum delinquentem fieri irregularem, improbabile profectò eſt, cùm nullo iure ſit cautum: ergo quamuis ſacerdos ſacrificet in altari non conſecrato non proptereà fit irregularis, cùm de hoc delicto nulla ibi ſpecialis mentio fiat neq; alibi quoad hunc effectum.

6 *Quintus caſus reprobatur.* *Libr. 3. ca. 23 nu. 18.* *Clem. 1 de Sepult.*

Quintus caſus additur ab eodem authore, de ſacerdote, qui hominem excommunicatum nominatim ſcienter admittit ad Eccleſiaſticam ſepulturam, nam illum dicit manere irregularem, ex Clem. 1. de Sepulturis. Ibi tamen huiuſmodi ſacerdos excommunicatur; de irregularitate verò nulla eſt mentio: diximus autem ſuprà, quamuis per miniſterium ſacrum contrahatur excommunicatio, non ideò contrahi irregularitatem per illum actum, quia per tale miniſterium non violatur ipſamet excommunicatio: ſed præter illud ius, nō eſt aliud quod feratur: ergo non incurritur. Quod meliùs cenſuit Speculator loco ſuperius citato. Potiùs videri poteſt ſimilem irregularitatem incurrere clericus, qui in vita, vel in morte fauet raptoribus, vel participando eorum rapinis, vel eorum eleemoſynas accipiendo, vel eis pœnitentiam concedendo ſine debita reſtitutione, vel cautione, vel ſepulturis eorum aſſiſtendo: hæc enim quatuor genera actionum ſpecialiter prohibentur clericis in cap. 2. de Raptoribus, in 6. Et ſubditur in pœnam tranſgreſſoribus, *Ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur.* Quæ verba videntur irregularitatem indicare. Veriſimilius tamen mihi eſt, illa verba non ſignificare pœnam ipſo iure, ſed à Iudice imponendam. Sicut etiam quod ſubditur, *Et Eccleſiaſtico beneficio careant*, non intelligitur ipſo iure, cum hoc non addatur in lege, ſed quando illo priuentur. Eſt ergo illa pœna ſuſpenſionis perpetuæ, vel depoſitionis à Iudice imponendæ, vt Panormit. ibi aduertit num. 2.

Cap 2 de Raptorib. in 6.

Panor.

7 *Sextus caſus Maioli reijcitur.*

Sextus caſus ſumitur ex eodem Maiolo libr. 3. capit. 25. nu. 6. vbi ait irregularitatem incurrere ſacerdotem, qui pro perſona viuente Miſſam defunctorum dicit; ea intentione, vt mortem illi impetret. Nam in Concilio Toletano 13. cap. 7. vt citat Gratianus, vel potiùs Concilio 17. capit. 5. ſacerdos hoc faciens à proprio deponitur gradu. Verba tamen Concilij ſunt, *A proprio deponatur gradu.* Quæ verba ſententiam ferendam continent, non latam; & ideo non pertinent ad irregularitatem. Et deinde additur pœna exilij perpetui, & priuationis cōmunis, ferenda etiam in eum, qui ſic deliquit. Quæ extenditur ad illum, qui ſacerdotē ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, de quo multò certius eſt non manere irregularem (quidquid Maiolus dicat) quia nec deponendus eſt. Nec refert, quod delictum ſit vtrique commune, quia lex non æqualiter illis pœnam imponit, nec ſine cauſa, cum non æqualiter delictum

A committant. Minúſque probabile eſt, quod ibidem dicit incurrere etiam illum, qui miniſtrat cum eadem intentione ſacerdoti dicēti Miſſam illo modo, quia de miniſtro nihil in eo textu dicitur. Et argumentum, quod ipſe ſumit ex cap. 2. de Apoſtatis nō eſt efficax in materia irregularitatis, vt ſæpe dixi. Præſertim quia rebaptizatio, de qua in illo textu eſt ſermo magis odioſa eſt in iure, vnde qui in illa miniſtrat cooperatur rei nefandæ (vt ibi dicitur) ideóque illa irregularitas ad ipſum extenditur, non ſemper, ſed quando delictum eſt publicum: hic verò nulla talis extenſio fit. Huic pœnæ ſimilis eſt alia, quam ex dicto Concilio Toletano refert Gratianus in cap. *Quicumque*, 26. quæſtion. 5. fertúrque propter delictum denudandi altaria, aut lugubri ornatu ea veſtiendi, aut alia ornamenta Eccleſiæ auferendi, ſolùm propter animi ſui triſtitiam, & non cauſa religionis, aut obſeruandi Eccleſiaſticos ritus.

Cap. Quicumque, 26. q. 5.

B Quam pœnam Maiolus etiam interpretatur eſſe irregularitatem. Sed reuera non eſt. Nam in primis, ſi per veram pœnitentiam & ſatisfactionem purgauerit delictum, nulla pœna imponitur: ſi autem impœnitens fuerit, *loco dignitatis ſuæ, & honore priuandus* dicitur, *ignobilitati perpetuæ mancipatus.* Quæ verba & pœnam ab homine ferendam continent, ſine depoſitione ab ordine, per priuationem alterius dignitatis, aut beneficij verificari poſſunt.

8 *Septimus Maioli caſus nō admittitur.*

Septimò dicitur fieri irregularis clericus, qui prætermiſſo toto celebrandi & ſacrificandi ritu, quem Eccleſia ſeruat, corpus & ſanguinem Domini conficit. Ita Maiolus libr. 3. cap. 26. numer. 5. qui nullum ius affert, ſed ratione vtitur, quia cùm tam

C apertè quiſpiam abutitur poteſtate ſacerdotali, indignus fit illa, omníque vſu eius: Citat prætereà Archiepiſcopum Florentinum tractat. de Cenſuris & irregularitate cap. 87. verb. *Tertiò nota*, dicentem ſacerdotem prohibitum dicere Miſſam, ſi ſine illa conficiat Corpus Domini, irregularem fieri. Verumtamen prior ratio probat quidem hoc delictum dignum eſſe tali pœna, ſi iure imponatur: tamen meritum culpæ non eſt ſufficiens ad probandam pœnam, niſi oſtendatur iure lata, quod maximè neceſſarium eſt in irregularitate, vt ſæpe dixi. Cum ergo in prædicto caſu non habeamus tale ius, non poſſumus irregularitatem nouam introducere propter ſolam culpæ grauitatem. Dictum autem, quod ex Anto- *Antoninus exponitur.*

D nino citatur longè diuerſum eſt: nam in eo caſu dicit fieri ſacerdotem irregularem, non quia conficit Corpus Chriſti ſine Miſſa, ſed quia prohibitus dicere Miſſam, conficit corpus Chriſti. Nam, etiamſi dicatur illud conficere ſine Miſſa, quia non ſeruat Eccleſiaſticum ritum, exercet nihilominùs maximè ſubſtantiale opus Miſſæ, quod eſt conſecrare, nam in eo ſubſtantia ſacrificij poſita eſt, & in eo conſiſtit potiſſimus vſus poteſtatis ſacerdotalis: & ideo, qui illum exercet prohibitus, irregularis fit. Neceſſe eſt autem hoc intelligi de ſacerdote prohibito per cenſuram, ſeu Eccleſiaſticam ſuſpenſionem, vt ſuprà viſum eſt.

9 *Octauus Maioli caſus excluditur.*

E Octauò, Epiſcopus malè vtendo poteſtate ordinandi clericos, dicitur fieri irregularis, vt quando aliquem ordinat per ſaltum, ſubdiaconum, verbi gratia, immediatè ordinando ſacerdotem. Ita Maiolus libr. 4. cap. 1. numer. 10. Quod non probat ex ſpeciali iure, ſed ex duobus principiis colligit. Vnum eſt, eum qui facit alium irregularem, manere etiam irregularem, quod dicit eſſe manifeſtum in iure, probátque exemplis de eo qui mutilat, vel deformat alium. Aliud principium eſt, eum qui per ſaltum ordinatur, irregularem fieri, ex quibus rectè concluditur, ordinatorem etiam manere irregularem. Vnde

Nauar. Couarr.

generaliùs infert, in omnibus caſibus, in quibus ordinatus manet irregularis, etiam Epiſcopum ordinantem irregularem fieri, cùm ille diſcurſus in omnibus æquè procedat. Sed in primis ſuprà à nobis dictum eſt, huiuſmodi ordinatum per ſaltum non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum. Deinde etiam principium illud generale non eſt tam facilè admittendum, illúdque tanquam falſum refellit Nauarr. c. 27. n. 207. & Couarr. in Clem. *Si furioſus*, part. 3. in princip. n. 8. Primò quia in nullo iure continetur, & ex particularibus exemplis, & non ádmodum certis, non rectè infertur generalis regula: maximè in negotio irregularitatis, in qua argumētum à ſimili non valet. Dico autem exempla non eſſe admodum certa, quia de illo, qui deformat ſine mutilatione, incertum eſt, an maneat irregularis; de mutilatore autem eſt certum, quia mutilator eſt, de quo iura diſponūt: non formaliter, quia facit alium irregularem. Prætereà; aliis exemplis oſtendi poteſt illud principium non eſſe verum; nam patet generans filium illegitimum, facit illum irregularem, ipſe verò non efficitur. Item, qui alium infamat, eſt cauſa irregularitatis eius, ipſe tamen non fit irregularis. In prædicto ergo caſu non cenſeo Epiſcopum ſic ordinantem fieri irregularem, quidquid ſit de irregularitate ordinati. Sicut etiam, licèt ordinatus maneat ſuſpenſus, ex eo præcisè capite non ſuſpenditur Epiſcopus ordinans, niſi in illum ſpeciali iure ſit lata ſuſpenſio: quia non eſt neceſſe, vel ex natura rei, vel ex aliquo generali iure, quod ſuſpenſio ordinati communicetur ſeu deriuetur in ordinantem: & ideò Pontifices in huiuſmodi decretis pœnalibus diſtinctè contra ordinantes, & ordinatos loquuntur. Idem ergo maiori ratione de irregularitatibus ſentiendum eſt, cùm magis neceſſarium ſit irregularitatem eſſe in iure expreſſam contra eum, qui illam incurſus eſt.

10 *Vltimus caſus Maioli improbatur* *Ca. Licèt de Elect.*

Vltimo loco hic breuiter expendenda eſt quædam irregularitas, quæ ferri putatur in cap. *Licèt*, de Electione, vbi Cardinalis electus in Papā à minori, vel non ſufficiente numero Cardinalium, id eſt, à paucioribus quàm à duobus partibus, *Si Papatum vſurpare conetur, tam ipſe, quam ij, qui eum receperint, excommunicationi ſubiaceant* (ibi dicitur) *& totius ſacri ordinis priuatione mulctentur*. Quæ poſteriora verba irregularitatem ſignificare videntur. Atque ita illa exponit Maiolus libr. 4. de Irreg. c. 1. n. 5. citans Speculatorem in c. *Vbi periculum*, de Elect. in 6. Sed in primis illud delictum potius eſt abuſus iuriſdictionis, quàm ordinis. Deinde in illis verbis non inuenio ſententiam ipſo iure latam, nec priuationem ordinis, quæ ipſo facto incurratur: ſed quæ ferenda ſit vt verbum, *mulctentur*, apertè declarat & ideò diſpoſitionem potiùs quàm irregularitatem ibi imponi cenſeo: Idque expreſsè inuenio notatum in Panor. ibi n. 7. vbi priorem pœnam excōmunicationis intelligit eſſe ipſo iure latā, & meritò, vt ſuo loco tractauimus: poſteriorem autem eſſe depoſitionē ab ordine à iudice ferendā: nulla ergo ibi fertur irregularitas. Neque præter enumeratas inuenio aliquam aliam, quæ ad hoc genus delicti circa vſum ordinum pertineat. (Abb.)

DISPVTATIO XLIII.

De Irregularitatibus, quæ ex aliis delictis, vel eorum infamia contrahi poſſunt.

IN diſputatione hac non dicam de homicidio, tùm quia materiam habet ampliorem: tùm etiam quia in ea non ſola ratio delicti, ſed etiam ſpecialis ſignificatio conſideratur. Ex aliis verò delictis duo in ſpecie conſideranda occurrunt, ſcilicet, hæreſis ſub qua comprehendo etiam ſchiſma & omnem apoſtaſiam à fide, vel ab eccleſiaſtica vnione, & ſimonia: Deinde verò generatim dicemus de aliis criminibus, ſiue occultis, ſiue publicis. Et quoniam infamia ex criminibus generatur, aut veris, aut exiſtimatis, ideò in fine diſputationis irregularitatem, quę ex huiuſmodi infamia incurri poteſt, declarauimus.

SECTIO I.

Vtrùm per crimen hæreſis incurratur irregularitas.

1 OMittimus varias diuiſiones ſeu acceptiones hæreticorū, quas Iuriſperiti tradere ſolent, dicentes quoſdam vocari hæreticos, quia malè ſentiunt circa doctrinam fidei; alios quia de illa dubitant, iuxta illud, *dubius in fide infidelis eſt*, cap. 1. de Hæret. Alios, quia primatum Romanæ Sedis auferre moliuntur, iuxta cap. 1. diſtinct. 22. Solet etiam hæreticus vocari ſimoniacus, quia vendendo, & emendo res ſacras, malè de illis ſentire videtur, iuxta cap. *Quidquid*, 1. q. 1. Imò & excommunicatus, præſertim ſi longo tempore, excommunicationem contemnat, hæreticus aliquando appellatur, ex ca. 2. 4. quæſt. 1. Verumtamen, licèt ad intelligenda iura poſſit hæc declaratio vocabulorum deſeruire, tamen in præſenti propriè & formaliter de hæreticis agimus: ſuntq; illi, qui poſt Baptiſmum ſuſceptum, à fide Romanæ Eccleſiæ pertinaciter receſſerunt. Quod autem hoc ſit in vno, vel altero articulo, vel etiam quòd ſit doctrinam contrariam aſſerendo, vel de veritate ac certitudine catholicæ fidei dubitando, ſolùm pertinet ad materialem diſtinctionem hæreſis. Cætera autē vitia, quæ non ad intellectum, ſed ad prauos mores & actiones pertinent, quamuis poſſint hominem reddere ſuſpectum de hæreſi (de quo infrà dicemus) non tamen verum hæreticum conſtituunt: quia, licèt ea vitia committens, practicè erret, non eſt neceſſe vt iudiciū falſum habeat circa dogmata fidei. Dixi autem requiri, vt homo ſit baptizatus, quia licèt fortaſſe ante baptiſmum poſſit aliquis eſſe hæreticus, vt cathecumenus, qui priùs rectam fidem de omnibus articulis concepit, & poſteà pertinaciter ab aliquo diſſentit: quòd vitium tàm quoad moralem malitiam, quàm quoad intellectualem errorem fortaſsè eiuſdem rationis eſt cum hæreſi hominis baptizati; tamen in præſenti illum non vocamus hæreticum, ſed ſimpliciter infidelem, tùm quia ſolùm de illis hæreticis agimus, qui iuriſdictioni Eccleſiæ ſubduntur: tùm etiam quia iam dictum eſt, neminem eſſe capacem propriæ irregularitatis, præſertim illius, quæ contrahitur ratione delicti, niſi poſt Baptiſmum. (*Hæreticus propriè quis.*)

2 His ergo ſuppoſitis communis ſententia eſt, propter crimen hæreſis irregularitatem incurri, ita vt neque dum aliquis in hæreſi permanet, neque poſt illius deteſtationem, veramque pœnitentiam, & abſolutionem, poſſit ordinari abſque diſpenſatione qui ſemel in hæreſim lapſus eſt. Ita tenet Maiolus libr. 5. c. 46. & Franciſcus Penna in Directorio Inquiſitorum 3. p. comm. 162. ad q. 113. citantes Antonin. tract. de Cenſuris, & Speculatorem, & idē ſequuntur Syluest. verb. *Irregularitas*, quæſt. 5. & alij Summiſtæ. Expendere autem oportet iura, ex quibus hæc irregularitas elicitur. Primum eſt, cap. *Saluberrimum*, 1. quæſt. 7. (*Cōmunis ſententia.* Maiol. Penna. Anton. Syluest. Ca. Sal.)

berrimum cum aliis qu. 197.

qu. 7. vbi clerici reuertentes ab hæreſi, recipiuntur quidem in ordine, quem habebant, non tamen vlterius promoueri permittuntur. Quod confirmatur ex 7. Synodo in cap. *Conuenientibus*, eadem cauſ. & quæſt. & ex cap. *Nos conſuetudinem*, diſtinct. 12. In his autem, locis nulla mentio laicorum fit, neque etiam ſuſpenſionis, ſeu priuationis executionis ordinis iam ſuſcepti. Nihilominùs tamen citati authores docent, laicum nullo modo poſſe poſt hæreſim ad clericatum promoueri. Et ratio eſſe videtur, quia hæc promotio non prohibetur clericis ſemel lapſis in hæreſim, quia clerici ſunt, ſed ſimpliciter prohibetur ratione talis criminis, & ideò comprehendit etiam laicos. Quod colligi poteſt ex cap. 2. §. *Hæretici*, de Hæreticis, in 6. Item de ipſis clericis addunt citati authores, nõ poſſe in ordinibus prius ſuſceptis miniſtrare; niſi ex diſpenſatione: ita vt cum in prædictis iuribus dicitur, clericos reuertentes ab hæreſi recipi poſſe in ſuis ordinibus: ſenſus ſit, poſſe in hoc cum eis diſpenſari, non verò quod ipſi poſſint ſua authoritate tale miniſterium vſurpare: promotio autem ad ſuperiores ordines neque ex diſpenſatione illis concedenda ſit. Atq; in hoc ſenſu videtur conſuetudine recepta hæc irregularitas. Quæ etiam ſupponitur à Clemente Octauo in quadam Bulla, quæ refertur in Directorio Inquiſitorum, quæ incipit: *Cùm ſicut*, vbi concedit Inquiſitoribus poteſtatem diſpenſandi in hac irregularitate, de qua facultate infrà dicemus.

Cle. VIII.

3 *An hæreticus per accidens occultus, illam incurrat.*

Dubitari verò poteſt circa hanc irregularitatem, an illam incurrat hæreticus occultus per accidens, nam de occulto per ſe, id eſt, qui in mentalem incidit hæreſim, manifeſtum eſt, non fieri irregularem, ex generali doctrina tradita de Cenſuris in communi, loquimur ergo de hæretico exteriori, cuius crimen nec iure, nec facto publicum eſt, etiamſi fortaſſis ſit probabile, ſeu notum aliquibus.

Ratio dubitandi.

Ratio autem dubitandi eſt, quia iura citata non videntur ſatis probare per hoc crimen incurri irregularitatem, cum tanto rigore, quia in eis ſolùm dicitur. *hæreticos admitti poſſe in ſuis ordinibus, non autem eſſe promouendos*, vbi conſtat ſermonem eſſe de hæreticis publicis. Item cap. *Inter ſolicitudines*, de Purgatione canonica, (quod etiã ſolet adduci in fundamentum huius irregularitatis, quanquam de illa non ſatis apertè loquatur) ſupponit vitium, quod ibi aut puniendum, aut purgandum proponitur, fuiſſe aliquo modo publicum per infamiam. Denique, irregularitas hæc non tam videtur impoſita in pœnam talis delicti, quàm propter vitandum ſcandalum & periculum Eccleſiæ, ſi homines inconſtantes in fide ad clericatum admittantur. Hoc autem ſcandalum non oritur, niſi quando lapſus eſt publicus, & cura vitandi hoc periculum ad paſtores Eccleſiæ pertinet, potiùs quàm ad ipſoſmet peccatores; ipſi enim; ſi verè & ex corde conuerſi ſint, poſſunt ſperare nullum eſſe tale periculum: ergo non tenentur ipſi cauere ab ordinibus, quando crimen eſt occultum, Vnde iura omnia ſemper dirigunt ſermonem ad paſtores Eccleſiæ, vt non admittant venientes ab hæreſi. Hùc accedit quod authores graues tractantes de pœnis hæreticorum, non faciunt mentionem irregularitatis, vt patet ex Bernardo Diaz in Practica, cap. 114. & Iulio claro libr. 5. §. *Hæreſis*, & Caſtro toto libr. 2. de Iuſta hæreticorum punitione: videntur ergo non cognoſcere hîc aliam irregularitatem præter infamiam, quæ non naſcitur ex crimine occulto.

Ca. Inter ſolicitudines, de Purgatione canonica.

Ber. Diaz. Iul. Clar. Caſtro.

4 Nihilominùs contrarium videntur ſentire priores authores, & Nauarrus capit. 27. numer. 205. ita enim de hac irregularitate loquuntur, ſicut de aliis, neque diſtinguunt inter occultum, & publicum, A neque requirunt infamiam, vel ſcandalum, ſed tantum crimen, ſeu defectum animæ, vt Nauarr. loquitur. Prætereà, vel ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur ſententia, ſaltem declaratoria criminis, vel non. Primum non videtur dici poſſe, tùm quia aliàs hæc non eſſet propria irregularitas, de cuius ratione eſt vt ipſo iure abſque vlla hominis ſententia incurratur: tùm etiam, quia aliàs, quamuis delictum eſſet publicum notoreitate facti, non incurreretur ſpecialis aliqua irregularitas, ſed illa tantùm quæ oriri ſolet ex infamia, quia ablata, etiam illa aufertur abſq; diſpenſatione. Accedit valde probabile eſſe, hæreticum ipſo facto amittere beneficiũ, etiam ante ſententiam declaratoriam criminis: nam licèt oppoſitum teneat Caſtro de Iuſta hæreticorum punitione, cap. 9. & Simanchas, de Catholicis inſtitutionibus, tit. 46. n. 72. tamen illa prior communior, eſt magíſque conſentanea deciſionibus Pontificum, B vt colligere licet ex his, quæ Franciſcus Penna ſuprà refert, & Couarruuias lib. 2. Variarum, capit. 8. num. 4. & Bernard. Diaz cum Salzedo in Practica criminali, c. 114. ergo à fortiori dicendum eſt, ad incurrendam hanc irregularitatem non eſſe neceſſariam ſententiam declaratoriam criminis. Quod ſi hoc ita eſt, profectò nec notoreitas facti erit neceſſaria: nam quando ius, ſeipſo infert pœnam propter delictum, nõ requirit aliam probationem, vel notitiam, præter exteriorẽ commiſſionem delicti. Dicere autem hanc irregularitatem non imponi vt pœnam huius delicti, ſed propter alias conſiderationes infamiæ & periculi, gratis dictum eſt, & præter verba iurium, quæ abſolutè loquuntur de hæreticis, C ſolùm quia hæretici ſunt. Eo vel maximè, quod hæretici eo ipſo infames ſunt, vt Caſtro ſuprà latè oſtendit: eadem ergo ratione ſunt ipſo iure irregulares. Tandem confirmatur hæc pars ex prædicta conceſſione Clementis VIII. quæ ſupponit hanc irregularitatẽ contrahi ex ipſo delicto. Reliqua verò, quæ in contrariũ afferebãtur, ex dictis ſoluta ſunt, & authores, qui aliquando tacent hãc irregularitatẽ ſub hoc nomine, illam comprehendunt ſub generali nomine inhabilitatis ad officia, & beneficia eccleſiaſtica.

Vera ſententia.

Penna. Couar. Bernard Diaz. Salzed.

De diſpenſatione huius irregularitatis.

SVpereſt vt de diſpenſatione huius irregularitatis D pauca notemus: eſt enim quæſtio inter authores, an aliquis præter Summum Pontificem poſſit in illa diſpenſare. Et communis ſententia negat, Syluester, Maiol. Franciſcus Penna, & Nauarr. ſuprà, & Zanchinus in tractat. de Hæreticis, cap. 38. & Eymericus in Directorio Inquiſitorum, 3. part. quæſt. 126. dicit, Inquiſitores non poſſe in hoc diſpenſare: ex quo apertè ſequitur ſolùm Papam poſſe: quia Inquiſitores in hoc negotio ad minimum habẽt æqualem cum Epiſcopis poteſtatem. Refert item Penna ibi Commen. 175. Pium Quintum anno 1567. & Põtificatus ſui 2. inhibuiſſe generali Inquiſitori Hiſpaniæ, ne poſſet cum clericis lapſis in hæreſim diſpenſare, vt vel ad ſuperiores ordines aſcendant, vel ſi Sa- E cerdotes ſint, poſſint in altaris miniſterio deſeruire. Et per hanc inhibitionem putat eſſe reuocatam conceſſionem Clementis Septimi, ſuprà citatam, qua tribuit facultatem inquiſitori ad diſpenſandum in hac irregularitate. Vel certè dici poteſt, illam conceſſionem fuiſſe perſonalem, & non perpetuam, quantum exteriore eius colligi poteſt. Denique certum videtur non fuiſſe vſu receptam, ideóque dandum eſſe iuri communi, niſi conſter in aliquo eſſe à Pontificibus immutatum. 5

Cõmunis ſententia. Syluest. Maiol. Penna. Nauar. Zanchin. Eymeric.

Pius V.

Eſt autem commune ius vt hæc irregularitas 6

Quoad promotionem ſolus Papa diſpẽſat in hac irregular.

quoad promotionem ſit indiſpenſabilis, vt ſuprà vidimus: & ideò in hoc ſolus Papa habet poteſtatem. Et fortaſsè etiam dicta conceſſio Clementis ad hoc non extendebatur: ſed id quod Epiſcopis in iure datur, Inquiſitoribus Clemens conceſſit. Quoad vſum autem ordinum iam ſuſceptorum, non videtur hæc diſpenſatio Pontifici reſeruata: nam iura citata dicunt clericum ex hæreſi conuerſum poſſe recipi in ordine, quem prius habebat: non poteſt autem intelligi hoc poſſe fieri ex diſpenſatione ſolius Pontificis, nam hoc modo etiam poteſt diſpenſari; vt promoueatur ad altiorem ordinem: ergo intelligitur id fieri poſſe ex ordinaria diſpenſatione Epiſcoporum. Non apparet autem nouum ius, quo hæc facultas Epiſcopis ſublata ſit. Imò Pius V. in citata prohibitione (ſi tamen illa à nobis eſt admittenda, vel ad Epiſcopos extendenda) ſupponit, generalem Inquiſitorem habere hanc poteſtatem, limitat autem illam quoad vſum Sacerdotij in Sacrificio altaris, vt nimirum ad illum concedendum Presbytero reuertenti ab hæreſi non extendatur. Vnde quoad hoc etiam veriſimilior videtur communis ſententia, ſcilicet, diſpenſationem ad hunc vſum eſſe Summo Pontifici reſeruatã. Quod idem exiſtimo de diſpenſatione cum Epiſcopo hæretico quoad vſum Pontificalium: maximè cùm horum cauſæ in materia fidei Pontifici reſeruatæ ſint, c. *Inquiſitores*, de Hæret. in 6.

Quoad vſum ſuſceptorũ ordinũ Epiſcopus.

Excepto Sacerdotio.

7 *An ex vi Cõc. Trid. poſſit Epiſcopus diſpenſare in hac irreg. ex delicto occulto. Maiol. Viuald.*

Vltimò circa hoc inquiri poteſt, quando hæc irregularitas orta eſt ex delicto occulto, an Epiſcopi poſſint in ea diſpenſare ex vi Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 6. de Reformat. Nam Maiolus libr. 5. ca. 46. n. 6. abſolutè negat ex illo cap. colligi poteſtatem hanc diſpenſandi, ſed tantùm abſoluendi. Contrarium verò affirmat Viualdus tract. de Irregul. n. 80. & 89. quamuis hic author nõ videatur omninò in ſententia perſiſtere. Mihi tamen videtur, ſi ius illud integrum eſt, in eo hanc facultatem concedi, quia ibi generaliter conceditur facultas diſpenſandi in irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum: poſteà verò additur facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis: ac tandem ſubiungitur, *idem, & in hæreſis crimine*: quæ verba ad vtramque facultatem extendenda ſunt, quantum circa vtramque facultatem verificari poſſunt, quia eſt fauor, ideóque ampliandus, & contextus ipſe optimè admittit, imo & talem ſenſum requirit. Cum eadem tamen limitatione, vt hoc poſſit Epiſcopus ſolùm per ſeipſum, & non per Vicarium. Quod igitur dubitari poteſt, ſolùm eſt, an ius illud fuerit reuocatum. In ſuperioribus enim diximus, ius illud quoad poteſtatem abſoluendi à cenſura & culpa hæreſis reuocatum eſſe per Bullam Cœnæ: quoad poteſtatem verò diſpenſandi in hac irregularitate, non inuenio illud reuocatum expreſsè: videri autem poteſt conſequenter ablatum per illam reuocationem, argumento textus in cap. *Cùm illorum*, de Sententia excommunicationis, vbi generatim dicitur, Epiſcopos non habere diſpenſandi facultatem in his caſibus, in quibus abſolutio eſt illis interdicta, *cùm maiora illis intelligantur prohibita, quibus vetita ſunt minora*, vbi Gloſſa, Panormitanus, & alij aduertunt, poteſtatem diſpenſandi maiorem vocari, quàm poteſtatem abſoluendi ab excommunicatione: & pro regula ſtatuunt, non poſſe quem diſpenſare, vbi non poteſt abſoluere: quamuis è conuerſo poſſit quis interdum abſoluere, & non diſpẽſare, quia conceſſo minori, non propterea conceditur quod maius eſt. Quod argumentum adeò apud me vrgens eſt, vt conſiderata restrictiſſima reſeruatione peccati hæreſis quoad abſolutionem, quæ nũc eſt in vſu Eccleſiæ, probabiliſſimum exiſtimem,

An ius Conc. in hac parte ſit reuocatum.

Vide Frãciſcũ Pennã in Directorio Inquiſitorum

etiam quoad diſpenſationem huius irregularitatis, nunc eſſe reſeruatum Summo Pontifici, non ſolùm quoad promotionem, ſed etiam quoad exercitium ordinum. Et ideò fortaſsè Nauarrus, & alij moderni loquuntur ſimpliciter & ſine limitatione. *3. p. Comment. 2. ad q. 9.*

SECTIO II.

Ad quas perſonas extendatur irregularitas, quæ ob crimen hæreſis imponitur.

PRincipio certum eſt, hæreticorum nomine hîc comprehendi omnes apoſtatas à fide, quam in Baptiſmo profeſſi ſunt. Nam licèt in quodam rigore Theologico apoſtata dicatur qui totam fidem, & Chriſtum omninò negat, ſiue ad Paganiſmum, ſiue ad Iudaiſmum transeat, ſiue atheus, vel idolorum cultor fiat, hæreticus verò, qui ſub nomine Chriſti aliquid fidei eius retinet, & aliquid negat: tamen quoad propriam rationem culpæ & pertinaciæ omnis hæreticus apoſtata eſt, quia omninò recedit ab Eccleſia, totámque ſupernaturalem fidem amittit, & è conuerſo omnis apoſtata à fide, quam in Baptiſmo eſt profeſſus, hæreticus eſt, quia pertinaciter ſequens iudicium ſuum, ſe ab Eccleſia diuidit. Quod adnotauit Caietanus, 2. 2. q. 11. a. 1. & in Summa verb. *Apoſtaſia*, & alij. Qui conueniunt in aſſertione poſita: nam huiuſmodi apoſtata in omnes incidit hæreticorum pœnas, ſcilicet, excommunicationis, confiſcationis bonorum, & ſimiles, argum. cap. *Non poteſt*, 2. quæſt. 7. ex Conc. Toletano 4. cap. 64. & eſt communis ſententia Innocentij, Hoſtienſis, & aliorum in cap. 1. de Apoſtatis. Eymerici in 2. part. Directorij, quæſt. 49. & ibi Franciſci Penna Commentar. 74. & poteſt etiam colligi ex cap. *Contra Chriſtianos*, de Hæreticis, in 6. ergo etiam incurrit pœnam huius irregularitatis. Vnde omnia, quæ dicta ſunt de hæretico, eodem modo applicanda ſunt ad huiuſmodi apoſtatam fidei, quia & hæreticus eſt, & hæretico deterior.

1 1. Concluſ. Caiet. Apoſtata omnes pœnas hæreticorum incurrit. Conc. Tolet. Innoc. Hoſtienſ. Eymeric. Penna.

Statim verò occurrit dubitatio, ſi quis exteriùs, metu, vel humana aliqua cupiditate adductus, fiat apoſtata, & adoret idola, vel ad paganiſmum tranſeat, interiùs tamen ſemper fidem retineat, an incidat in hanc irregularitatem. Nam Moderni aliqui ita hoc affirmant, vt contrarium dicant eſſe hæreſim Helcheſitarum, non ſatis diſtinguentes culpam ab irregularitate: Qui enim negaret illam eſſe grauiſſimam culpam, cum illis ſentiret hæreticis, qui dicebant, non eſſe peccatũ negare Chriſtum in tormentis ore, aut externo opere, dummodo corde retineatur, contra Paulum dicentem: *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confitetur ad ſalutem*, ad Rom. 10. non ſufficit ergo interna fides, ſed externa etiam cõfeſſio neceſſaria eſt ad ſalutẽ. Eſt ergo de fide, certum illam eſſe grauiſſimam cupam, vt latiùs tractatur 2. 2. qu. 10. & 12. Quod autem propter hanc culpam eadem irregularitas incurratur, non habet illam certitudinẽ, nullibi enim definitur. Imò res eſt, de quã ſatis dubitari poteſt: nam iuxta communẽ, & veriorem ſententiam, hæreticus merè exterior, qui corde non negauit fidem, non incidit in excommunicationẽ propriam hæreticorum: ergo neque apoſtata merè exterior: ergo idem dicendum eſt de vtroque quoad irregularitatem, quia nõ eſt maior ratio de hac pœna, quàm de excommunicatione, ſi vtraque fertur propter crimen hæreſis. Quia ſicut non eſt hæreticus ſimpliciter, qui exteriùs tantum hæreſim profert ſine errore mentis, ita neque eſt ſimpliciter apoſtata, qui exteriori ſignificatione, non tamen corde, & animo ad falſam religionem tranſit. Nihilominus probabilius

2 An qui ſolùm exterius apoſtata fide, irreg. fiat. 1. Opinio. Martinus Viualdus tractat. de irregular. nu. 88. ex Maiolo. li. 5. c. 34. Rom. 10. Concluſ.

probabilius cenſeo, propter hoc peccatum incurri irregularitatem. Ad quam probandam adduci ſolet Canon.61. Apoſtolorum. Sed in eo neque eſt ſermo de omnibus fidelibus, ſed de clericis, nec imponitur aliqua pœna ipſo iure, ſed de clerico timore humano negante nomen Christi, dicitur, *eijciatur*, ſcilicet, ab Eccleſia per excommunicationem, de negante verò nomen clerici dicitur, *deponatur*. Magis colligitur hæc irregularitas ex Concil. Ancyrano cap. 1. 2. & ſequentibus, & habetur in cap. *Presbyteros*, diſt. 50. ibi enim apertè dicitur, eos, qui *ex timore immolauerunt idolis*, aut alio ſimili ſigno negauerunt fidem, non poſſe ad ſacrum miniſterium accedere. De laicis verò quæritur, quando non ex ſolo timore, ſed ex abſoluta coactione, & neceſſitate, quidpiam ſimile exteriùs agere coguntur, an poſſint ad clericatum promoueri: & reſpondetur poſſe quia in eo nihil peccauerunt: ſupponitur ergo, quando peccando, & deficiendo in debita fidei confeſſione, ex timore id faciunt, non poſſe promoueri, quod eſt irregulares fieri. Et ad illam incurrendam ſufficere cenſetur peccatum commiſſum ex timore humano contra debitam fidei confeſſionem. Vnde pœna illa formaliter non fertur ob infidelitatem aut hæreſim, ſed ob idololatriam, aut quamcumq, aliam ſimilem fidei negationem. Atque ita ſentiunt Syluest. verb. *Irregularitas*, n.7. & inſinuat Angel. n.27. & Tabienna *Irregularitas*, 4. n.7.

Cap. Preſbyteros, d. 50.

Syluest. Angel. Tabien.

3. *De diſpenſatione in hac irregular. apoſtaſia ex metu.*

De diſpenſatione verò huius irregularitatis dicitur in eodem cap. *Presbyteros*, cum Preſbyteris diſpenſari poſſe, vt honorem Sedis propriæ retineant, non verò vt in Sacerdotali officio miniſtrent, aut offerant, aut ſermonem ad populum habeant: Quod eſt valde notandum, nam hæc ſuſpenſio à munere prædicationis, cum in rigore non ſit actus ordinis, non eſt intrinſeca omni irregularitati, in hac autem ſpecialiter exprimitur. Similiter de Diaconis dicitur, poſt conuerſionem poſſe habere aliquem honorem, non tamen miniſterium ſui officij, *Niſi fortè* (additur ibi) *aliqui Epiſcoporum conſcij ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid ampliùs tribuere, vel adimere, penes ipſos ergo erit de his poteſtas.* De inferioribus verò clericis nihil dicitur à fortiori tamen idem circa illos conceditur. Itaque quoad promotionem ad ſuperiores ordines, vel omninò ad ordines hæc irregularitas indiſpenſabilis eſt niſi per Pontificem: quoad vſum verò in ordinibus ſuſceptis vſque ad Diaconatum, conceditur poteſtas Epiſcopo ex graui aliqua cauſa: Preſbyterij autem diſpenſatio, etiam quoad vſum reſeruata eſt Summo Pontifici.

4 *De diſpenſatione irregul. apoſtaſiæ ſpontè incurſæ.*

Atque hæc procedunt circa hos, qui per timorem lapſi ſunt. Nam de his, qui ſua ſponte per cupiditatem, vel alium ſimilem reſpectum hoc modo peccant, dicitur inferiùs in eodem cap. *indignos quidem eſſe humanitate, eis tamen beneuolentiam commodari*, vbi Gloſſa declarat, *dabitur ei ſuſtentatio.* Tamen illa vltima pars illius textus ſumpta eſt ex Concil. Nicæno 1. ca. 11. vbi grauis pœnitentia his lapſis imponitur, & poſt longum tempus ad communionem admittuntur; & hæc eſt benignitas, quæ illis commodatur. Vnde à fortiori conſtat horum irregularitatem omninò indiſpenſabilem eſſe infrà Summi Pontificis poteſtatem. Atque ita ſentiũt authores citati. Nõ probo autem quod Angelus, & Syluester aiunt, cum laicis, qui ex timore ceciderunt, poſſe Epiſcopum diſpenſare, quia nulla diſpenſatio quoad promotionem ibi conceditur Epiſcopo: laico autem non poteſt diſpenſatio concedi, niſi vt promoueatur. Vnde etiam non probo quod Maiolus ſuprà dicit, in hoc caſu faciliùs diſpenſari cum laico, vt promoueatur, quam cum clerico vt ordines exerceat: nullo enim iure hoc probari poteſt, loquendo de clericis infra Sacerdotes, cúmque in hoc nihil ſpeciale ius diſponat, ex generali regula & conſuetudine iuris, ſemper eſt difficilior diſpenſatio ad promotionem, quã ad vſum. Hùc accedit quod ſtatuit de apoſtatis Concilium Elibertinum, cap. 56. vbi poſt decennium, & non anteà dicuntur apoſtatæ admittendi ad communionem, tantùm abeſt vt ad ordinationem admitti debeant. Verum eſt, in illo canone non videri eſſe ſermonem de his apoſtatis exterioribus, de quibus nunc loquimur, ſed de his qui à fide receſſerunt.

Quorundam dict. improbantur.

Maioli dictum improbatur.

Hæreticorum fautores eandem cum illis irregularitatem incurrunt.

5. Nauar. Syluest. Maiol.

Cap. 2. de Hæret.

TErtiò extendi poteſt hæc irregularitas ad hæreticorum fautores, receptatores, conſilium, auxilium, aut fauorem eis dantes. Ita docet Nauarr. cap. 27. numer. 205. Syluest. verb. *Hæreſis*, 1. quæſt. 7. Maiol. lib. 5. cap. 46. num. 4. & alij Summiſtæ & Moderni. Probatur autem ex cap. 2. §. *Hæretici* de Hæreticis, in 6. vbi idem, quod de hæreticis, ſtatuitur de eorum fautoribus, receptatoribus, & defenſoribus, nimirum quod ſint inhabiles ad omne *Eccleſiaſticum beneficium, & officium publicum.* In quo textu non caret difficultate, an ſub aliquo illorum membrorum ordines comprehendantur: non enim ſub priori, ſcilicet, beneficium, vt per ſe conſtat; nec ſub poſteriori, quia officia publica potiùs dici videntur ibi magiſtratus, & ſimilia officia temporalis Reipublicæ, cúmque materia ſit odioſa & pœnalis, videtur potiùs reſtringenda, maxime in irregularitate, quæ requirit ius expreſſum. Nihilominùs authores communiter ſub officio ordinum ibi comprehendi intelligunt, quia non eſt ibi tantùm ſermo de officiis tẽporalibus, ſed etiam de Eccleſiaſticis, inter quæ officia ordines ſine dubio computantur. Prætereà ſuprà diximus, ſuſpenſionem ab officio includere ſuſpenſionem ab ordine: ita ergo in præſenti. Nam quod addatur illa particula, *publicum*, non refert, quia etam officium ordinum publicum eſt: hunc ergo intellectum tanquam veriorem, & communiter receptum in tota hac diſputatione ſupponimus. Citatur etiam ad hoc cap. *Si quis omnem*, 1. qu. 7. Sed inde nihil colligi poſſe videtur, niſi fortaſsè à ſimili: quod argumentum in præſenti infirmum eſt. Prior verò textus videtur ſufficiens, præſertim quia ferè ſemper in iure hi æquiparantur hæreticis, vel potiùs quaſi hæretici reputantur. Quod etiam ſuprà vidimus exponendo Bullam Cœnæ. Quapropter omnia, quæ diximus de irregularitate hæreticorum, in his etiam locum habent.

6 *Præbẽs ſacramenta hæretico iã cõuerſo, an fiat irregularis.*

Maiolus. Speculator. Bernard. Diaz.

Cap. Excommunicamus de Hæret.

Addit verò Maiolus ſuprà, etiam illum fieri irregularem, qui ſacramenta præbet hæretico iam conuerſo, & pœnitentiã agenti. Citátque Speculatorem tit. de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, verſ. 7. & Bernardum Diaz in Practica, ca. 107. aliàs 115. vbi nihil aliud dicit, quàm quod ſtatuitur in cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, verſic. *Si verò clerici*, & verſic. *Sanè clerici*, de Hæreticis, in quo, iuxta verum intellectum ſermo eſt de clericis miniſtrantibus ſacramenta his fautoribus hæreticorum in ſua malitia perſeuerantibus, vel ſaltem nondum ab excommunicatione abſolutis. Pœna verò, quæ his clericis imponitur, non eſt irregularitas, neque aliqua ipſo iure incurrenda: ſic enim dicitur, *Alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, abſque indulto Sedis Apoſtolicæ ſpeciali:* vbi verbum illud, *priuentur*: cùm ſit de futuro, & actionem hominis imperet, iuxta communem regulam Iuriſperitorum non ſignificat pœnam ipſo iure

Concluſio. iure latam, ſed ferendam. Igitur ex vi illius textus nullam irregularitatem incurri video propter hoc delictum: neque alias ſpeciales ipſo iure latas. Videntur tamẽ huiuſmodi clerici fieri ſuſpecti de hæreſi, imò & fauere hæreticis: quando miniſtrant ſacramenta hæretico, vel fautori hæretici perſeueranti in ſuo errore, vel delicto; non tamen quando poſt peractã pœnitentiam id faciunt: imò licèt aliquis id faciat ante abſolutionem à cenſura, potiùs fauet excommunicato, quàm hæretico, & ideò non credo ad illum extendi hanc irregularitatem. Qui autem ſint cenſendi fautores hæreticorum, ſufficienter attigimus ſuprà circa Bullam Cœnæ, & videri poteſt
Eymer. Eymericus in Directorio, q. 50. & ſeq.

Schiſmatici an pœnam irregularitatis incurrant.

7. Maiol. Penna. QVartò extenditur hęc irregularitas ad ſchiſmaticos, iuxta ſententiam, quam refert, & ſequitur Maiol. ſuprà n. 4. & Franciſcus Penna in Directorio p. 2. comment. 73. referens Canoniſtas in c. *Quia diligentia*, de Elect. Qui ſolum aſſerunt, ſchiſmaticum etiam poſt abiuratum ſchiſma manere inhabilem ad beneficium, & dignitates Eccleſiaſticas: quod quidem habet in illo textu magnum fundamentum: nã diſpenſatiuè tantùm eius electio confirmanda dicitur: de irregularitate verò nihil aſſerunt dicti Doctores, neque colligi poteſt ex illo textu. Probari autem
Cap. 1. de Schiſmat. ſolet ex c. 1. de Schiſmaticis, & ca. *Qui contra*. 24. q. 1. Hanc verò extenſionem omiſerunt Summiſtæ, & Nauarr. ſuprà & meritò: nam ſi ſumatur ſchiſma, vt aliquam hæreſim includit, ſic ſchiſmatici includuntur ſub hæreticis, & hoc modo dicitur ſchiſma non eſſe ſine hæreſi, in c. *Inter ſchiſma*, 23. q. 3. Et in eodem ſenſu videtur loqui dictum c. 1. de Schiſmaticis: nam illi ſchiſmatici hæreſiarchæ ibidem vocantur, ſic ergo ſchiſmatici ſunt irregulares, quia ſunt hæretici; imò omnes hæretici ſchiſmatici ſunt, quamuis non
D. Tho. conuertantur, vt dicit D. Thom. 2. 2. q. 39. At propriè ſchiſmatici prout diſtinguuntur ab hæreticis, ſunt illi qui Romanam Eccleſiam ſcindunt, non quidem malè ſentientes de poteſtate Summi Pontificis, ſed conantes vſurpare eam dignitatem, vel in aliquem, cui iure non competit, illam transferre: & pro his ſchiſmaticis non inuenio irregularitatem ipſo iure impoſitam. Nam in dict. c. 1. de Schiſmaticis (licet demus de his propriè loqui iuxta Rubricam; quæ diſtincta eſt ab altera de hæreticis) nullum eſt verbum, quod irrgularitatẽ ſignificet: ſed primùm indicatur ſuſpenſio à poteſtate ordinandi, ibi, *ordinationes ab eis factas irritas eſſe cenſemus*: Deinde indicatur ſuſpenſio à collatione beneficiorum, & adminiſtratione Eccleſiarum, vt latiùs inter ſuſpenſiones declarauimus. In
Cap. Qui contra 24. q. 4. dict. autem c. *Qui contra*, generaliter eſt ſermo de his, qui agunt contra pacem Eccleſiæ, ſub quibus meritò includuntur ſchiſmatici: tamen pœnæ, quæ ibi deſignantur, omnes ſunt per homines imponendæ, vt in textu manifeſtum eſt. Denique in c. *In nomine Domini*,
Ca In nomine Domini 23. d. 23. d. vbi contra hos ſchiſmaticos pœnæ afferuntur, nulla fit mentio irregularitatis, ſed grauiſſimi anathematis ipſo facto incurrendi, & depoſitionis, non ipſo facto impoſitæ, ſed ferendæ: verba enim textus ſunt, *Ab omni Eccleſiaſtico gradu, in quocumque fuerat priùs ſine retractione deponatur.* Idémq; intelligi poteſt ex cap. *Licèt*, de Elect. & cap. *Vbi periculum*, eod. tit. in 6. & ex Theologis in propria materia, & Summiſtis verbo, *Schiſmatici*, qui recentes ſchiſmaticorum pœnas, huius non meminerunt. De quo etiam videri
Eymer. Penna. Turrecr. poteſt Eymericus cum Comment. Franciſci Penna in 2. p. Directorij; quæſt. 48. & Turrecr. lib. 4. Summæ, p. cap. 8.

Suſpectus de hæreſi an incurrat hæreticorum irregularitatem.

QVintò extenditur hæc irregularitas ad ſuſpectos de hæreſi, vt late tractat Maiolus lib. 3. cap. 8. Maiol.
17. quamuis ibi indicet hanc irregularitatem, non tam pertinere ad pœnam hæreſis, quàm irregularitatem ex infamia, de qua infrà dicturi ſumus. Probat autem hanc irregularitatem ex cap. vlt. d. 30. vbi ſic *c. vlt. d. 30.* dicitur, *Iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis à ſe remouens, deponatur de ordine clericatus*, & ex cap. *Infames*, 6. *Cap. Infames.* q. 1. vbi & ſuſpecti, & rectam fidem non habentes, ad ſacros gradus dicuntur, non prouehendi. Idémque non obſcurè colligitur ex cap. *Inter ſolicitudines*, de Purgatione canonica. *c. Inter ſolicitudines de Purgat. canon.*

Aduertere autem poſſumus, ſuſpicionem hanc interdum prouenire ex alio crimine includente cooperationem ad hęreſim, quale eſt fauere recipere, aut defendere familiaritatem habere cum hæretico: & in hoc genere ſuſpicionis duplex irregularitas videtur incurri, vna ratione talis criminis, iuxta ſuperiùs dicta, alia ratione ſuſpicionis vehementis de hæreſi. 9. *Primum caput, vnde poteſt, hæc ſuſpicio prouenire.* Nihilominùs tamen exiſtimo vtrámque incurri per modum vnius, vel potiùs eſſe vnam tantùm. Quanquam enim verum ſit, vtramque rationem in illo caſu eſſe per ſe ſufficientem ad inducendam irregularitatem; tamen, cùm per ſe impoſita ſit propter tale crimen, quod intrinſecè & per ſe habet coniunctam talem ſuſpicionem, vel infamiam, propter vtramque rationem impoſita eſt: ſicut hæreticus ipſe non incurrit duas irregularitates, vnam propter delictum aliam propter infamiam. Aliquando verò inducitur *2. Caput huius ſuſpicionis.* hæc ſuſpicio ex alio crimine, quod formaliter non includit cooperationem, fauorem, aut defenſionem hæreticorum, vt videtur eſſe ſchiſma, aliquo enim modo reddit hominem ſuſpectum de hæreſi, iuxta *3. Caput.* Extrau. *Ad certitudinem*, de Sent excomm. Similis eſt ſuſpicio iuris de illo, qui per annum excommunicationem ſuſtinuit, iuxta c. *Cum contumacia*, de Hæreticis in 6. & ca. *Excõmunicamus*, 1. §. *Qui autem*, de Hæreticis: & generalius in Trindent. ſeſſ. 25. c. 3. De quibus & de aliis cauſis huius ſuſpicionis videri poteſt Frãciſcus Penna in Directorio 3. part. Comment. 24. n. Penna. 109. cum aliis quos allegat. Et in his caſibus quamuis ratione talis delicti per ſe non incurratur irregularitas, incurri tamen poteſt ratione ſuſpicionis. Differt tamen hæc irregularitas à præcedente, quod hæc non imponitur propriè per modum pœnæ, ſed ſolùm per modum indecentiæ ortæ ex infamia, ideóque ablata tali infamia, & purgata ſuſpicione, auferetur talis irregularitas, vt patebit ex dicendis infrà de infamia. *Diſcrimen inter hanc irregul & præcedentem.* Vnde maiori ratione hoc dicendum erit ſi contingat, hanc ſuſpicionem generali abſque aliquo delicto, vt quia aliquis natus eſt, vel educatus inter hæreticos vel quia neceſſitate aliqua compulſus, ad eorum terras confugit, vel quia bona fide cum eis familiaritatem habuit ignorans eorum errores. In his enim & ſimilibus caſibus ſufficienter purgata ſuſpicione, auferri exiſtimo irregularitatem. Atque ita ſentit Maiolus ſuprà.

Deniquc aduerto, ſuſpicionem hanc duplicem à nobis diſtingui poſſe, vnam iuris, & alteram facti. 10 *Suſpicio hæreſis duplex.* Prior eſt quando inducitur per indicia iure probata, vt eſt illud de pertinacia vnius anni in excommunicatione: poſterior eſt quando ex conditione ipſius operis abſque alia iuris diſpoſitione talis ſuſpicio generatur. Inter quas prior ſuſpicio videtur eſſe maior, magíſque certa, maiorémque purgationem requirere: poſterior autem prudenti arbitrio iudicanda eſt, non tamen ſine magno fundamẽto eſt admittẽda. De qua re præter citatos auctores, videri poteſt Bernar-

Bernardus Diaxin practica cap. 148. & plura dice- A mus infrà agentes de infamia.

11. *Qui pactū habēt cum dæmone an ſint irregulares.*

Sextò hinc facilè intelligitur alia extenſio huius irregularitatis, quam dicuntur etiam incurrere, qui pactum cum dæmone habent, eúmue colunt, aut inuocant, vel reſponſa ab eo petunt: formaliter enim nullam inuenio irregularitatem in iure propter hoc crimen impoſitam. Tamen, per hoc delictum aliquis de hæreſi ſuſpectus efficitur, vt tradidit Gloſſa in ca. *Accuſatus*, §. *Sanè*, verb. *Separent*, de Hæret. in 6. quam eſſe communiter receptam affirmat Penna in Directorio. 3. part. Comment. 24. num. 109. & Zanchinus tract. de Hæreticis cap. 22. numer. 7. & ſumi poteſt ex cap. *Non obſeruetis*, cum aliis, 26. quæſt. 7. Hanc ergo ob cauſam poteſt ex tali facto irregularitas contrahi non quidem per ſe ratione delicti, ſed quando tale B fuerit, vt ſuſpicionem hæreſis inducat: quod in aliis criminibus obſeruandum eſt, de quibus poſteà dicemus.

Gloſſ. Penna. Zanchin.

SECTIO III.

Vtrùm, Hæc irregularitas ad hæreticorum filios, & ad neophytos in fide extendatur.

1 *Concluſio. Cap. 2. de hæret in 6.*

QVod ad filios, & nepotes hæreticorum attinet expreſſa eſt iuris diſpoſitio in capit. 2. §. *Hæretici* de Hæreticis, in 6. vbi idem canonicum impedimentum, quod imponitur hæreticis, & fautoribus eorum, ad filios illorum vſque ad ſecundam generationem extenditur. Quod declara- C tur ex c. *Statutum*, 2. eodem tit. Primò quoad nepotes ſeu ſecundam generationem, vt ſolum habeat locum in filiis per lineam paternam: per maternam verò in prima generatione ſiſtatur. Quod fortaſsè ideo factum eſt, quia filius magis videtur patrem repræſentare vel imitari, quàm matrem. Hoc autem ita intelligitur, vt ſi mater fuerit hæretica, filij eius, non autem nepotes, irregulares ſint: ſi autem pater fuerit hæreticus, filius, & nepotes irregulares fiant: filia verò non eſt capax irregularitatis, neq; etiam eius filij eam incurrunt, quia iam deſcendunt ab hæretico per lineam maternam, & ſui patris conditionem ſequūtur. Vide Anton. Gomez lib. 3. Varr. c. 2. n. 4. Secundò intelligitur tantùm de filiis hæreticorum, qui in ſuo errore, & diuiſione ab Eccleſia moriuntur. Nam, ſi D conuertantur & reconcilientur Eccleſiæ, filij non contrahunt talem inhabilitatem. Et in hoc voluit lex conſtituere differentiam inter ipſummet: qui crimen committit, & eius filios: nam ille, quamuis Eccleſiæ reconcilietur, adhuc manet irregularis, donec diſpēſetur: filij verò non indigent diſpenſatione poſt parentis reconciliationem. Meritóque hac moderatione lata eſt hæc pœna: nam licèt ob criminis grauitatem, & infamiam, & aliàs cauſas potuerint parentes in filiis etiam puniri, vt latiùs proſequitur Caſtro de Iuſta hæreticorum punitione, cap. 10. nihilominùs tamen iuſtè fuit hæc pœna grauiùs & inſeparabiliùs impoſita ipſi delinquenti, quàm eius filiis. Quod etiā vtile eſſe potuit aliquo modo, vt ipſi parentes faciliùs conuertantur. Denique conſtat ex iſdem iuribus, hoc non ſolùm de filiis hæreticorum, ſed etiam E de filiis fautorum, & credentium eorum intelligi, de omnibus enim illis fit expreſſa mentio in dicto textu. Atque hæc eſt communis doctrina, vt patet ex Gloſſa ibi, & Doctoribus, & Summiſtis verbo, *Irregularitas*, Nauarro c. 27. n. 205. Maiolo lib. 5. cap. 46. Eymerico in directorio Inquiſitorum 3. p. qu. 114. & 115. vbi Penna materiam latiſſimè diſputat, & alios refert: tractátque duas graues quæſtiones breuiter expediendas.

C. Statutū eod. t. expēditur notādum circa illud. — 1. Notādū. — Caſtro — 3. Notādū. — Nauar. Maiol. Eymeric. Penna

2 *Qui ſi ij hæretico: it hac pœna afficiātur.*

Prior eſt, de quibus filiis hoc intelligendum ſit. Ad quam reſpondeo omiſſis opinionibus, de omnibus intelligendum hoc eſſe: nam cùm lex nihil diſtinguat, ſed filios abſolutè nominet, omnes planè comprehendit, nec nos poſſumus eam limitare, aut conuenienti aliqua ratione inter filios diſtinguere. Itaque comprehenduntur in primis filij legitimi, & omnes illegitimi cuiuſcunque modi, non enim debent eſſe melioris conditionis, eò quòd turpius geniti ſint. Deinde comprehenduntur filij, ſiue ante, ſiue poſt patris lapſum nati. De qua re generalis controuerſia eſt inter authores, an filij nati ex patre hæretico antequam lapſus fuerit in hæreſim, æquè participent pœnas quæ ad filios extenduntur, ac illi, qui poſt lapſum nati ſunt. Cuius partem negantem defendit Simancas in Catholicis inſtitutionibus tit. 23. cum multis, quos refert. Partem autem affirmantem defendit Caſtro lib. 2. de Iuſta hæreticorum punitione, cap. vlt. & lib. 1. de Poteſtate legis pœnalis, cap. 7. & Couarr. lib. 2. Variarum, cap. 8. numer. 5. Antoninus Gomez. tom. 3. Variarum capit. 2. num. 16. & Gregorius Lopez partita 7. tit. 2. l. 2. verb. *Sus fijos*. quæſt. 1. Quidquid verò ſit de aliis pœnis, aut de iure ciuili, vel communi, vel proprio Regni Hiſpaniæ, quoad pœnam de qua nunc agimus, & quoad ius canonicum, quo introducta eſt, hæc poſterior ſententia, atq; adeo aſſertio poſita verior nobis videtur. Tum quia etiam quoad hanc partē iura citata generatim, & indifferenter loquuntur: tum etiam, quia in dict. cap. *Statutum* 2. hoc explicatur de filiis, & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiuſmodi, *qui tales eſſe, vel tales deceſſiſſe probantur*. Ergo, vt filius ſuſtineat hanc pœnam, ſatis eſt quòd pater eius hæreticus eſſe probetur: hoc autem ſatis probatur, etiamſi poſt genitum filium in hæreſim inciderit; aliàs oportebit probare patrem non ſolùm eſſe, ſed etiam fuiſſe hæreticum antequam filium generaret, quod lex non requirit, nec nos poſſumus illud addere ſine maiori fundamento, cùm in iure canonico nullum appareat, nec ratio, quæ vrgeat. Nam illa ob quam hæc pœna deriuatur in filios non eſt quia parens iam erat infectus quando genuit filium, vt propterea virus in ipſum tranſtuliſſe videatur, nam hoc nō eſt veluti originale peccatum quod per generationem transfundatur; neque hæc pœna eſt propter cooperationem, aut imitationem paterni delicti (quanquam hæc non minùs, vel fortaſsè magis præſumi poſſent in filio iam nato, quando delictū fit, quam in poſteà concepto) ſed eſt propter puniendum grauius ipſum patrem, non tantùm in ſe, ſed etiam in filiis: ad hoc autem impertinens eſt, quòd filij fuerint iam nati, necne, ante lapſum in hæreſim. Aduertendum autem eſt illud verbum, *Probentur*, quia vt filij incurrant hanc pœnam, neceſſe eſt, vt parentes in iudicio fuerint conuicti, vel confeſſi, vel ſaltem vt res ſit ſatis publica, & omnibus probata. Dices, Ergo etiamſi filius hæretici ordinatus ſit antequam pater incideret in crimen hæreſis remouendus erit ab executione ordinum. Pater ſequela, quia ſi non eſſet ordinatus, contraheret irregularitatem: ergo tunc etiam contrahit quātum poteſt. Conſequens autem videtur abſurdum, nimirum, *aliquis priuetur, quo fungitur, gradu, quem propria culpa ab illo non deiicit*, vt dixit Gregorius lib. 10. Epiſt. 8. Reſpondetur, in eo caſu probabile eſſe filiū non priuari vſu ordinum, quia iam habet ius acquiſitum, vt dixit, Gloſſ. in cap. *Satis peruerſum*. diſt. 56. & ſumitur ex Simancas de Catholicis inſtitutionibus, tit. 29. nū. 20. vbi alios refert. Et ad hoc poteſt expendi. cap. 2. §. *Hæretici*. de hæreticis, in 6. in verb. *Admittantur*, non enim præcepit vt deiiciantur, vel vt priuen-

Quid de filiis genitis ante lapſū patris. — Caſtro. Couar. D. Ant. Gomez. Gregor. Lopez. — Notādum. — Gregor.

uentur beneficiis, aut officiis iam obtentis; idem ergo eſt de ordinibus. Quod procedit, non ſolùm quãdo filius acquiſiuit ius ante delictũ patris in re ipſa commiſſum, ſed etiam ſi fuit acquiſitum ante ſententiam declaratoriam criminis propter eandem rationem, vt iidem auctores dicunt.

3 *An filij vel ipſorum qui reconciliãtur Eccleſiæ, & tamen ſeculari brachio tradũtur, ſint irregul.*

Altera quæſtio eſt, an dicta declaratio cap. *Statutum*, habeat locum in hæreticis relapſis, qui reconciliantur Eccleſiæ, & brachio ſeculari traduntur, an, ſcilicet, filij eorum, vel nepotes per illum textum excipiantur ne irregulares fiant, Et eſt ratio dubij, quia in illo textu limitatio fit ad hæreticorum filios, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, Sed licèt parentes combuſti ſint, filij eorum non ſunt filij talium hæreticorum, *qui hæretici eſſe aut deceſſiſſe probentur.* Atque hanc partem ſecuti ſunt authores graues, quod Penna ſuprà citat. Ipſe verò contrariam tenet ſententiam cum Ioanne Andrea, Simancas, & aliis etiam, quos refert: & videtur hæc fuiſſe ſententia Gloſſæ in dict. textu, verb. *Reincorporatos.* In quo verbo præcipuam vim faciunt authores huius ſententiæ: quia non dicuntur Eccleſiæ reincorporari, niſi qui ad gremium Eccleſiæ iterum admittuntur. Sed profectò etiam relapſi, ſi ſufficientia pœnitentiæ & fidei ſigna oſtendant, abſoluendi ſunt à cenſura, & à culpa, quamuis poſteà ſint corporaliter puniendi: ergo priùs reincorporantur Eccleſiæ, nam per abſolutionem à cenſura fit hæc reincorporatio. Quod autem poſt hanc admiſſionem ad Eccleſiam, oporteat in ea perſiſtere diutiùs, aut non priuari vita corporali, vt illa ſit vera incorporatio, nulla videtur ſufficienti ratione probari, cùm hæc reincorporatio ſpiritualiter intelligenda ſit, ſolùmque fiat per abiurationem errorum, & profeſſionem fidei ex parte rei, & abſolutionem ex parte Eccleſiæ.

Pars affirmatiua. — Panna. — Ioã. And. — Simanc. — Gloſſa. — *Pars negatiua.*

4 *Obiectio.*

Sed vrgent, quia textus ille non tantùm requirit hos hæreticos emendatos, ſed reincorporatos, non poteſt autem dici emendatus, qui in crimen, quod abiurauerat, relapſus eſt. Sed hoc minùs vrget, nam relapſus, quatenus talis eſt, non poteſt dici emendatus à tali lapſu; tamen, ſi poſt relapſum, ipſius reincidentiæ veram pœnitentiam agat, ab vtroque lapſu poteſt eſſe verè emẽdatus. Et patet, quia priùs quàm huiuſmodi reus abſoluatur à cenſura, & culpa, iudicandus eſt emendatus, aliàs non poteſt digne abſolui: at in prædicto caſu omnino abſoluendus eſt: ergo ſupponitur emendatus.

Solutur. — *Replica.*

Alia verba, quæ in illo textu ſequuntur, videntur magis fauere huic ſententiæ, quia non ſolùm requiritur vt iſti ſint emendati, & reincorporati; ſed additur, *Et pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam receperint, quam ipſi vel iam perfecerint, vel humiliter perſecutioni eius inſiſtant, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.* Per quæ verba ſatis ſignificari videtur talem requiri reconciliationem, quæ admittat veniam, & det locum pœnitentiæ, quæ omnia ſimul ſumpta non habent locum in relapſis. Verumtamen neque hæc verba omnino cogũt, præſertim propter illud vltimum membrum diſiunctiuæ, *vel parati fuerint ad recipiendam eandem*, nam hæc pars verificari poteſt etiam in relapſo verè conuerſo, nam ipſe paratus eſt ad recipiendam pœnitentiam. Nihilominùs modus ille loquendi iuxta communem vſum indicat ſermonem eſſe de his: qui ad pœnitentiam admittuntur, vel iuridicè admitti poſſunt, ideóque licèt prior ſententia videatur benignior, hæc in rigore videtur verior: iuxta quam conſequenter idem dicendum eſt de filiis hæreſiarchæ, quamuis relapſus non fuerit, quia etiam non ita reincorporatur, vt ad pœnitentiam admittatur, prout in eo textu poſtulari videtur, Idéq; dicendum eſt de illo, qui negat delictum hæreſis, de quo conuictus eſt, & proptereà traditur brachio ſeculari, quia ille nec emendatus dici poteſt, nec reincorporatus, cum non abſoluatur: & in foro Eccleſiæ probatus eſt eſſe, & decedere hæreticus quidquid ipſe neget. Denique tanta eſt infamia, quæ ex hac pœna parentis filiis creatur, vt vel propter eam cauſam non fuerint excipiendi.

Emodatur. — *Reſolutio.*

De Neophytis Secunda concluſio.

5 *Vox Neophytus quid ſignificat.*

DE Neophytis dicendum ſecundò eſt, illos eſſe irregulares. Vt probetur aduerto, vocem. *Neophytus.* eſſe ambiguã. Generatim enim ſignificat nouum in ſtatu, vnde aliquando nouitius dicitur Neophytus, tanquam in religione nouus, cap. vltim. diſt. 48. ex Greg. lib. 7. Epiſtol. 110. De quo nouitio controuerſia eſſe ſolet, an pro tunc ſit irregularis ad ordines; de qua alibi dicam, eſt enim à præſenti materia aliena. Sic etiam dici poteſt Neophytus in clericatu: qui recens ordinatus eſt, vt ſumitur ex multis decretis diſtinctio 59. & 61. Et in eo conſiderari poteſt irregularitas, pertinens vel ad defectum ætatis, vel ad ſeruanda interſtitia Eccleſiaſtica, vel debitum ordinem ne per ſaltum aſcendat: quæ omnia ad præſens non ſpectant, & ſuprà tractata ſunt. Aliter ergo dicitur Neophytus, qui eſt in fide Chriſtiana nouus, vnde etiam cathecumenus ſic aliquando vocatur, cap. *Neophyti*, de Conſecrat. diſt. 1. ex Conc. Carthaginen. 4. cap. 86. Ille verò etiam non ſpectat ad præſentem conſiderationem, quia eſt plus quam irregularis, vt ſuprà dictum eſt. Igitur hîc Neophytus dicitur, qui in ætate adulta baptizatus eſt, & nouus eſt in batiſmate: hæ námque duæ conditiones ex iure colliguntur: non enim dicuntur Neophyti in fide, niſi vel cathecumeni, vel qui poſt catheciſmum recenter ſunt baptizati, quod ſolùm habet locum in adultis. De hoc ergo Neophyto intelligitur aſſertio poſita, quæ communis eſt. Cenſetúrque hæc irregularitas Apoſtolica, ſeu ab Apoſtolis inſtituta. Probatur ex illo 1. ad Timoth. 3. *Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat Diaboli.* Ibi tamen ſolùm de Epiſcopo Paulus loquitur. Et ratio quam ſubiungit, videtur ſpecialiter dignitatem Epiſcopalem reſpicere, quia Neophytus ſubitò ad illam dignitatem euectus, facilè poſſet in ſuperbiam efferri. Vnde in can. 79. Apoſt. ſolùm dicitur, Nõ eſt æquum, eum, qui ex vita Gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, protinus Epiſcopum fieri. Tamen in Conc. Nic. c. 2. æquè fit ſermo de Epiſcopatu & Preſbyterio. Et ſubditur, *Et poſt baptiſmum multa probatione indiget: euidens námque eſt Apoſtolicum præceptum dicens, Nõ neophytum, &c.* Et in Conc. Laod. c. 3. dicitur; *Non oportere eos, qui nuper ſunt illuminati baptiſmate, in ſacerdotali ordine promoueri.* At verò in Conc. Arelat. 2. ca. 1. dicitur, *Ordinari ad Diaconatus, vel Sacerdotij officium neophytum non debere*, Et in Conc. Sardic. ca. 13. dicitur, *Nec ratio, nec diſciplina patitur, vt temerè vel leuiter ordinetur, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui neophytus eſt, maximè cùm & magiſter gentium beatus Apoſtolus ne hoc fieret denunciaſſe, & prohibuiſſe videatur.* De Subdiaconis, & inferioribus; ordinibus non ita expreſsè loquuntur antiqua iura: nec mirum, quia neque omnium illorum ordinum inferiorum eſt ita frequens mentio in illis. Tamen ſine dubio dum de Diaconatu loquuntur, vel Preſbyterio, cum proportione reliquos ordines ſubintelligunt, cum aliàs ſæpe ſtatuant eandem iura, in omnibus ordinibus ſeruandum eſſe debitam probationem in inferiori, priùs quã ad ſuperiorem aſcendatur vt videre licet ferè tota d. 59. & 61. & in Conc. Ro-

6 *Irregularitas hæc ab Apoſtolis inſtituta.* — 1. ad Tim. 3. — *Can. 79. Apoſt.* — Concil. Nicen. — Concil. Laodi. — Concil. Arelaten. — Concil. Sardic.

Cõc. Ro. Con. Tri. Romano ſub Sylueſtro, ca. 11. & in Tridentino ſect. 23. in Reformat. cap. 11. & ſequentibus. Vnde Greg. lib. 4. epiſt. 51. aliàs cap. 95. *Ad ſacros* (inquit) *ordines Paulus Apoſtolus neophytum venire prohibebat.* Vbi non videtur loqui de ordinibus ſacris in eo rigore, quo nunc maiores ordines ita vocamus: ſed abſolutè de toto clericali ordine. Ratio etiam, quam Paulus inſinuat in omnibus ordinibus cum proportione locum habet: nam in quolibet ordine inchoatur ſuo modo Eccleſiaſtica dignitas, & ideò in quolibet eſſe poteſt elationis periculum, ſi inordinatè ad illum aſcendatur. Accedunt etiã aliæ rationes, quæ in citatis canonibus attinguntur: quia recenter conuerſus ad fidem, neque in doctrina fidei poteſt eſſe ſatis inſtructus, neque in Eccleſiaſticis rebus expertus, imò neque in conſtantia fidei ſatis probatus.

6. *Quanto tempore dicatur quis neophytus.* Quæret tamen aliquis, quanto tempore iudicandus ſit aliquis neophytus, vt poſſit poſt baptiſmum ſuſceptum ordines recipere quia iura nihil circa hoc ſpecialiter diſponunt, ſed abſolutè loquuntur de neophyto, & ad ſummum vocant recenter illuminatum ſeu baptizatum. Quanto autem tempore dicẽdus ſit recenter baptizatus, non declarant. Solùm Gregor. dicit Gregor. in dict. Epiſt. 110. lib. 7. *Neophytus tunc dicebatur, qui initio ſanctæ fidei erat eruditione plãtatus*, vt refert Gratianus: nã in originali ſolùm dicitur, *Qui in Sanctæ fidei erat eruditione plantatus*, libro autem 4. Epiſt. 51. addit, *Qui adhuc nouiter erat in fide plantatus.* Et ſubiungit, nunc etiam neophytum reputari, *qui adhuc nouus eſt in ſancta conuerſatione.* Quanto autem tempore, aut quomodo iudicandus ſit nouiter plantatus in fide, nulla certa regula videtur poſſe diſcerni. Niſi quis fortaſsè dicat, eum, qui in adulta ætate baptizatus eſt, ſemper reputari recenter conuerſum, etiamſi nullo tempore viuat, ita vt nunquam poſſit ſine diſpenſatione ordinari. Sed hoc nullo iure fundari poteſt: imò oppoſitum inſinuãt citata iura, quia in eis dicitur, neophytum non eſſe admittẽdũ vſque ad ſufficientem probationẽ, & inſtructionẽ, id eſt, donec neophytus eſſe deſinat: ergo non eſt neceſſe vt ſic baptizatus, ſemper neophytus ſit. Ad quod etiam faciunt verba illa cap. *Eam te*, de Reſcriptis. *Pro eo verò quòd Iudæus extiterit, eum dedignari non debes.* Vbi Doctores, & ſpecialiter Felinus nu. 12. Felin. notant, infidelitatem præcedentem non nocere conuerſo, vt promoueatur, niſi fuerit hæreticus, vel niſi fuerit de recenti conuerſus. Hinc Nauar. ca. 27. num. Nauar. 205. ait, non eſſe reputandum neophytum, qui ante decem, vel plures annos conuerſus eſt: quod non alia ratione, vel textu probat, eſt tamẽ per ſe veriſſimile, quia tempus decem annorum ſufficientiſſimum eſt ad probationẽ, inſtructionem, & experientiã, quam Eccleſia in neophytis deſiderat; & quia decennij tempus adeò diuturnum in iure exiſtimatur, vt quaſi perpetuum reputetur.

7. *Concluſio* Dico tamen nullam poſſe certam temporis regulam in hoc negotio aſſignari, ſed prudens iudicium neceſſarium eſſe, quia nec tempus diuturnum ſufficit, ſi alia neceſſaria non concurrant, & tot ſigna fidei charitatis, doctrinæ, prudentiæ, & aliarũ virtutũ concurrere poſſunt, vt intra breue tempus poſſit aliquis ordinari: ſic enim aliquando legimus factum in Eccleſia, vt ſanctiſſimi viri ſtatim ad Epiſcopatum repente eligatur, etiam ante ſuſceptum baptiſmum. Vnde eſt illud Ambroſ. epiſt. 82. aliàs 25. *Neophytus prohibetur ordinari ne extollatur in ſuperbiam: ſed, ſi non deeſt humilitas competens ſacerdotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur.* Quæ verba ita retulit Gratianus diſtinction. 61. cap. *Neophytus.* Ambroſius verò cùm de ſua ordinatione loqueretur, interpoſuit hæc verba notanda, *Si dilatio ordinationi defuit,* A *vis cogentis eſt, quæ nimirum & humilitatem, & dignitatem electi demonſtrabit.* Exiſtimo tamen hoc prudens iudicium quoad inferiores clericos ad Epiſcopum pertinere, nam quoad Epiſcopos proprium eſt Summi Pontificis, à quo debent confirmari: quoad alios verò committendum non eſt iudicio cuiuſcumque prudentis, aut inferioris paſtoris, cùm approbatio ordinandorum ad Epiſcopum pertineat; neq; etiam videtur Epiſcopis hæc facultas deneganda, cùm in hoc iura nihil diſponant, nec certum tempus limitent. Neque eſt hæc propria diſpenſatio in irregularitate, quia hæc irregularitas non habet certum durationis tempus, & ita ſolùm eſt quædam authentica declaratio, quòd talis irregularitas in tali perſona finita iam ſit. Vnde ſi contingeret, B propter neceſſitatem alicuius Eccleſiæ, & penuriam miniſtrorum expedire aliquẽ adhuc neophytum, & per ſe ac abſolutè nondũ ſatis habilẽ ad ordines, ad ordines admitti non credo id poſſe fieri arbitrio ſolius Epiſcopi, ſed neceſſariam eſſe diſpenſationem Pontificis, quia illa iam non eſt declaratio finitæ irregularitatis, ſed diſpenſatio in illa, quæ, cùm ſit diſpenſatio in præcepto Apoſtolico, & nullibi legatur Epiſcopo commiſſa non videtur ei permittenda. Quin potius, quoties aliquis ab ipſomet baptiſmate (vt ſic dicam) ad ordines aſſumendus eſt quantumuis propter inſignes animi dotes aſſumatur, videtur neceſſaria diſpenſatio Pontificis: quia non obſtante quacumque alia dignitate perſonali, neceſſaria eſt aliqua tẽporis dilatio moralis, ideóque nunquam id factũ, & pro- C batum legimus, niſi ex aliqua ſpeciali motione Spiritus ſancti, & interueniente publico conſenſu Eccleſiæ ſeu Epiſcoporum, ac ferè ſemper ipſius etiam Summi Pontificis.

Dico tertiò, Filij neophytorum, qui ante vſum rationis baptizantur, irregulares non ſunt. Probatur 8. *3 Concluſ.* quia ipſi non ſunt neophyti, vt ex dictis patet, nec quia parentes eorum ſunt, vel fuerunt neophyti, ideo ipſi ſunt irregulares: quia in iure talis extenſio non inuenitur. Proceditque hæc aſſertio, ſiue hi filij nati ſint poſt baptizatos parentes, ſiue anteà dummodo ante vſum rationis baptizati ſint. Imò etiam habet locum, licèt parentes baptizati non fuerint, ob eandem rationem, quod ipſi nunquam ſunt neophyti, & ob conditionem parentum nullibi ſiunt ir- D regulares. Neque in hoc eſt eadẽ ratio de his, & de filiis hæreticorum, quia ibi cauſa irregularitatis eſt delictum parentis, quod punitur etiam in filiis, & redundat in infamiam eorum: hîc autem irregularitas parentis non eſt propter delictum, ſed ſolùm propter nouitatem ſtatus, quæ in ipſo cauſat indecentiam ad aſcendendum ſubitò ad clericalem ſtatum, quæ nouitas non habet locum in filio, qui ab infantia baptizatus eſt, neque in eo cauſat indecentiam, aut veram infamiam apud Deum. Atque ita ſentit Nauar. dict. nu. 205. Qui conſequenter infert *Nauarri corollariũ expẽditur.* non eſſe irregulares illos, qui vulgò, *Chriſtiani noui*, appellantur, quia illi non tantùm filij ſunt, ſed nepotes, vel in alio etiam inferiori gradu deſcenden- E tes à Chriſtianis, quia à Iudaiſmo, vel Paganiſmo conuerſi ſunt ad fidem. Hoc autem intelligendum eſt cum duplici limitatione. Vna eſt, vt intelligatur ex vi iuris communis, nam per ſtatuta particularia alicuius Regni, vel Prouinciæ poſsũt excludi: Oportet tamen vt talia ſtatuta per Sedem Apoſtolicam confirmata ſint. Alia eſt, vt hoc intelligatur per ſe, & ex vi talis originis: nam ſi aliunde talis perſona ſit ſuſpecta in fide, ex hoc capite erit irregularis, iuxta ſuperiùs dicta, oportet tamen vt ſuſpicio ſit rationabilis & prudẽs, & in indiuiduo de tali perſona, alioqui iniuria illi fieret, ideóq; hoc ſuſpicionis genus, quod

quod alicubi generale eſt in opinione vulgi, per ſe non ſufficit ad reddendas irregulares particulares perſonas, licèt poſſit ſufficere vt interueniente Pontificis authoritate, poſſint condi ſtatuta, quibus excludantur.

9 Cap Conſtituit. 17. q. 4. obijcitur. Sed obiici poteſt contra hanc partem, cap. *Conſtituit*, 17. qu. 4. quod ſic habet, *Conſtituit Sanctum Conciliũ, vt Iudæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt officia publica nullatenus appetant.* Vbi, *Iudæi*, appellari videntur, qui ex Iudaiſmo ad fidem conuerſi ſunt, & Gloſſa videtur exponere, & cum ea Tiraquellus in tract. de Pœnis temperandis, cauſ. 51. num. 19. hi autem, *qui ex Iudæis ſunt*, dici videntur filij talium Iudæorum: ergo etiam filij horum neophytorum ſunt irregulares ex vi illius textus. Reſpondeo, textum illum ſumptum eſſe ex Concilio Toletano Quarto, Cano. 65. in quo manifeſtè eſt ſermo de Iudæis, qui illo tempore in Hiſpania legem ſuã profiteri permittebantur. Quod patet tum ex ipſa Iudæorum appellatione nunquam enim Concilium homines iam baptizatos, & ad fidem conuerſos, Iudæos appellauit: tum etiam, quia ſtatim diſtinguit illos à Chriſtianis, dicens, *quia ſub hac occaſione Chriſtianis iniuriam faciunt.* Nec Gloſſa, aut Tiraquellus aliter vocem illam, *Iudæi*, interpretantur: ſed ſub alia, ſcilicet, *qui ex Iudæis ſunt*, comprehendi putant eos, qui ex Iudæis de nouo ſunt ad fidem conuerſi: quod non obſtat his, quæ diximus, nam licèt hunc ſenſum admittamus, iſti non excluduntur quia filij Iudæorum ſunt, ſed quia ipſi neophyti ſunt. Per ſe autem eſt difficilis illa interpretatio, quia hos etiam videtur Concilium à Chriſtianis diſtinguere in verbis ante ponderatis: & ideò veriſimilis eſt alia Gloſſæ interpretatio, *ex Iudæis*, ibi appellari omnes familiares eorum, ſeu qui ex familia eorum ſunt præſertim filij familias, vt ibi Turrecremata cùm aliis notauit, latè impugnans priorem expoſitionem. Vbi etiam ait, ex Iudæis appellari proſelitos, qui Iudaiſmum profitebantur, licèt ex eorum origine non eſſent. Addo etiam ibi publica officia iuxta ſubiectam materiã, appellari Magiſtratus, & alia officia, quæ pertinent ad politicam & temporalem gubernationem Chriſtianorum, vt ex ipſo Concilio ſatis conſtat.

SECTIO IIII.

Vtrum, propter ſimoniæ vitium, vel aliud religioni contrarium, irregularitas incurratur.

1. Concluſio generalis. Circa quæſtionem hanc generatim exiſtimo nullam propriam irregularitatem propter hæc crimina, per ſe loquendo, ſeu ſecluſa infamia incurri, ex illo fundamento, quòd hæc pœna non inuenitur expreſsè in iure lata propter hæc crimina. Tamen, vt hoc in ſpecie probemus, & nonnullas irregularitates, quæ ab aliquibus authoribus ſine ſufficienti fundamento adiiciuntur, excludamus, præſentem dubitationem proponimus.

De ſimonia.

2. 1. Opinio. Primò ergo de vitio ſimoniæ, quidam aſſerunt, ſiue committatur in ordinibus, ſiue in beneficiis, inducere irregularitatem, tam in dante, quàm in recipiente, vt ait Maiolus lib. 4. cap. 23. & latiùs lib. 5. cap. 45. cum Speculatore titul, de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, verſ. *ſecundo in ſimonia*; qui apertè loquuntur de propria irregularitate non de ſuſpenſione. Nam Speculator ſubdit, huiuſmodi irregularem miniſtrando non incurrere nouam irregularitatem: & Maiolus dicit hoc eſſe verum, quantum eſt ex vi (Maiol. Speculat.)

A prioris irregularitatis: nam ratione excommunicationis, quam etiam ſimoniacus incurrit, miniſtrando fit iterum irregularis: quod dicere non potuiſſent ſi loquerentur de ſuſpenſione, & non de propria irregularitate. Hæc verò ſententia quoad hanc poſteriorem partem falſa eſt: nam ſimoniacus in ordine ſuſcepto, celebrans ſine diſpenſatione fit irregularis, non ſolùm quia excommunicatus eſt, ſed etiam quia propriiſſimè ſuſpenſus per cap. *Si quis*, de Simonia. Vbi hæc ſuſpenſio in tres perſonas fertur ſimoniam in ordine committentes; ſcilicet, præſentantem, ordinãtem, & ordinatum: non tamen æqualiter, neque quoad eadem miniſteria, & ideò non etiam æqualiter incurrent hanc irregularitatem miniſtrando, ſed cum proportione, vnuſquiſque, ſcilicet, in actu ſibi prohibito, iuxta ſuprà dicta de Suſpenſione, diſp. 31. ſect. 4. (Reijcitur quoad poſteriorem partem.)

B Atque hinc præterea colligo, falſum eſſe primum dictum huius ſententiæ, quia nullum eſt decretum in iure, quod diſtinctè loquatur de irregularitate, ſed de ſuſpenſione, propter hoc crimen. Quod patet in primis ex dict. *Si quis*, quod dicti authores pro ſe allegant. Afferunt etiam cap. *Tanta*, eodem titul. in quo priùs dicitur, *Omnis peccator miſſam cantare poteſt, præter ſimoniacum.* Deinde additur, à quolibet poſſe accuſari, *vt ab ordine malè accepto remoueatur.* Verumtamen priora verba ad ſummum probant, ſimoniacum habere canonicum impedimentum; vt celebrare non poſſit: quod verum eſt ratione ſuſpenſionis, & excommunicationis. Senſus enim illorũ verborum eſſe debet, omnem peccatorem, ſi nihil aliud quam peccatum illi obſtet, pœnitentiam agendo, poſſe miſſam cantare: ſimoniacúm autem, etiamſi illam agat, non poſſe, quia habet aliud impedimentum. Hinc autem irregularitatem inferre, nihil aliud eſt, quam ex genere ſpeciem affirmatiuè colligere. Poſteriora autem verba ex vi ſua, non ſolùm irregularitatem, verùm neque aliam pœnam ipſo facto incurrendam, imponunt, vt patet ex illo verbo, *remoueatur*, coniungendo tamen pœnas impoſitas in aliis iuribus; ſenſus illius verbi eſt, vt remoueatur, cogendo illum ad obſeruandam ſuſpenſionem, quam incurrit. Addere item poſſumus cap. *De hoc*, eodem titul. vbi propter ſimoniam in beneficij ſuſceptione commiſſam, perpetua depoſitio imponenda dicitur, & idem inſinuatur in cap. *Per tuas*, eod. tit. Verumtamen illa etiam non eſt irregularitas: quia ibi non agitur de pœna ipſo iure impoſita, ſed ab homine imponenda. Poſſunt item verba illa intelligi de executione illius ſuſpenſionis, quam alia iura imponunt, ſæpe enim ſuſpenſio de ſe perpetua, depoſitio in iure vocatur. Citatur præterea cap. *Statuimus decretum*, & cap. *Erga ſimoniacos*, 1. qu. 1. Sed in hoc poſteriori ſolùm dicitur, *ſimoniacos omnino damnamus, ac deponendos eſſe Apoſtolica authoritate ſancimus.* Quæ verba non ſufficiunt & eundem ſenſum habent, quem diximus. In priori verò textu dicitur, *à proprio gradu decidant*, quod verbum ſignificare videtur depoſitionem. Tamen, quia non additur verbũ, *ipſo iure*, & poteſt aliquis per ſe cadere, vel ab alio deiectus, ideò illa etiam verba explicari poſſunt de ſuſpenſione perpetua ab homine imponenda, iuxta alia verba, quæ paulò inferiùs ibidem ſubiiciuntur. *Ab officio malè accepto remoueantur.* Et, licèt intelligantur de ſuſpenſione ipſo iure, nihil faciunt ad irregularitatem probandam. (5. Improbatur quoad priorē partē, & iura quæ cõtra illã allegãtur, exponuntur. — Ca. Tanta de Simon. — C — Ca. de hoc Simo. — D — Cap. Per tuas eod. tit. — Ca. Erga. 1. q. 1. — E)

4. Ratio in contrarium. Tandem verò addi poteſt in cõfirmationem huius ſentẽtiæ, quia ſimoniacus, in iure hæretico comparatur, & ideò hæreſis appellari ſolet, vt patet in dicto c. *Per tuas*, de Simonia, & c. *Præſentium*, 7. qu. 1. ergo ſicut hæreticus fit irregularis, ita & ſimoniacus.

Maxi-

Maximè cum hoc crimen etiam comparetur crimini idololatriæ,& illi quodammodo præponatur cap. *Cùm omnis*.& cap. *Eos qui*,1.quæſt.1.iuncta Gloſſa ibi: comparatur etiam crimini læſæ Maieſtatis, iuxta L. *Si quenquam*, vbi Baldus, Cod. de Epiſcopis & clericis. Denique dicitur maius quolibet alio crimine in dict. cap. *Per tuas*, & in cap. vlt. 1. quæſt. 7. ergo ſi per idololatriam,&alia minora vitia incurritur irregularitas, multo magis per ſimoniam. Verumtamen hæc etiam ratio non probat: primò quidem,quia ſimonia non dicitur hæreſis per proprietatem, vt per ſe manifeſtum eſt, quia non eſt vitium inducens errorem in intellectu, ſed prauitatem in affectu, circa talem materiam: per quandam autem metaphoram ſeu exaggerationem ita vocatur, quia ſimoniacus opere ipſo videtur profiteri malè ſentire de rebus ſacris,vt docuit D.Thom.2.2.q.100.art.1.lex autem, quæ pœnam imponit propter crimen aliquod, ſecundum proprietatem intelligenda eſt. Deinde certum eſt, hoc vitium non eſſe maius, neque æquale omnibus aliis præſertim hæreſi, & idololatriæ, quæ magis directè offendunt. Deum ipſum, vt latiùs in propria materia dicendum eſt: ſed iura interdum ita loquuntur,vel per exaggerationem, vel iuxta ſubiectam materiam,loquendo, ſcilicet, de peccatis fidelium, & clericorum, quæ dici ſolent crimina merè Eccleſiaſtica, vt videre licet in Iulio Claro lib. 5. §. *Simonia*. Et maximè intendunt iura dicere, hoc crimen eſſe valde pernicioſum Eccleſiæ, propter pronitatem ad illud, cum illius enormitate. De quo videri poteſt Turrecremata in dict.cap. *Per tuas*,& in ca. *Eos*,& in cap.*Cito*,1.qu. 1. Denique (quidquid ſit de criminum comparatione) certum eſt, eam non ſufficere ad extẽdendam irregularitatẽ ad caſum in iure non expreſſum, qualis eſt hic de quo agimus. Multò autem improbabilius eſt quod Maiolus ſuprà ſimpliciter aſſerit,irregularem fieri qui ordines, aut beneficium per ſimoniã recipit, etiamſi per ignorantiã & abſq; peccato id fieri contingat:& ideò ſtatim cùm ſciuerit,debere abſtinere,& beneficium dimittere. Nam iuxta veriorem ſententiam, ſic ordinatus neq; ſuſpenſus manet,ſi Epiſcopus ordinans ſuſpenſus anteà non erat. Propter ſimoniam item in beneficio, etiam cognitam, probabilius eſt non incurri ſuſpenſionem ab ordine: quæ omnia in loco ſuprà citato tractaui: multò ergo minus in his caſibus incurretur irregularitas. Igitur de ſimonia quoad hoc genus pœnæ,nihil addendum eſt his,quæ de excommunicatione,& de ſuſpenſione diximus.

Soluitur. — *D.Tho.* — *Iul.Clar* — *Turrecr.* — *Maiolus reijcitur.*

An propter ſacrilegium incurratur irregularitas.

5. *Maioli regula.* SEcundò principaliter dicendum hic eſt de aliis peccatis contra religionem, de quibus Maiol. lib.5.cap.30.generalem regulam ſtatuit,propter crimen ſacrilegij irregularitatem incurri, quam in ſequentibus per varias ſpecies ſacrilegiorum declarat, eamque probat, vel per extenſionem ab vno ad alia ob paritatem rationis, vel ex generalitate verborum in c.*Infames*,6.qu.1.vbi inter alios ſacrilegi infames appellantur, & conſequenter irregulares. Sed nunc non agimus de infamia, alioqui multa alia vitia numeranda eſſent,quæ ibi recenſentur: ſed agimus de propria pœna talis criminis: & hæc ibi non ponitur, neque alicubi generatim, vt rectè ſignificauit Bern. Diaz cap.87.vbi referens doctrinam Hoſtienſis, qui in Summ.tit.de Accuſationibus,§. *Qui ſit effectus*, dixit, ſacrilegium puniri pœna depoſitionis: ipſe ait, ſacrilegium ſe habere multipliciter, & ideò conſiderandã eſſe ſpeciem eius, quaſi dicat; ex vi generis non habere definitam pœnam, omnibus ſpeciebus

Explodi[tur.]

A communem, & Hoſtienſem, de ſacrilegio,non diſtributiuè, ſed indefinitè ſeu de enormi aut grauiſſimo ſacrilegio intelligendum eſſe. Quam doctrinam ego veriſſimam exiſtimo, & præſertim quoad pœnam irregularitatis, in quâ maximè argumentum à ſimili validum non eſt. Sed videamus de ſingulis.

6. *Primus ſacrilegij modus excluditur. C. Si quis diſt. 50.* Primò ergò dicitur hæc irregularitas incurri propter crimen vendendi res ſacras,paramenta, calices, &c. Quæ videtur probabiliter colligi ex cap. *Si quis preſbyter aut Diaconus*,d.50. Vbi de committente hoc delictum dicitur, *Placuit in ordinatione Eccleſiaſtica non haberi*. Quæ verba ſatis videntur irregularitatẽ indicare. Omnes tamen expoſitores locum: illum intelligunt de quadam depoſitione accommodata delicto, nimirum, quia talis clericus remoueri debet ab B adminiſtratione rerum Eccleſiaſticarum. Vel etiam de depoſitione, aut ſuſpenſione ab ordine, ſi crimen tali pœna dignum fuerit iudicio Epiſcopi, cui totum hoc negotium ibidem committitur.

7. *Secundus modus reijcitur. C. Si quis Epiſcopus, 27.q.1.* Numeratur prætereà ſacrilegium turpis commiſtionis cum moniali, aut ſacra virgine. Nam de clerico tale delictum committente dicitur in ca. *Si quis Epiſcopus*, 27.qu.1. *Deponatur*,ſicut de laico dicitur, *Excommunicetur*. Tamen & ex vi ipſius verbi, & ex comparatione dictarum pœnarum ſatis conſtat, illam non eſſe pœnam iure impoſitam, ſed ab homine imponendam, atque adeò non eſſe irregularitatem, ſed depoſitionem per hominem pronunciandam. Quod etiam conſtat ex c. *Si qua monacharum*. & c. *Si quis rapuerit*, eadem cauſ. & q. & latè exponit Bern. C Diaz,c.81.Ex verbo ergo, *Deponatur*, vt dixi,non benè colligitur irregularitas, aliàs innumeræ eſſent multiplicandæ,vt patet tota diſt.50.cum aliis. *Ber.Diaz*

8. *Tertius modus improbatur.* Et hoc vno verbo excluduntur plura alia exempla huius irregularitatis,quę prędictus auctor affert. Primum de Sortilegis,ſeu Magicis diuinatoribus ex 26.qu.5. per totam, vbi depoſitionis pœna imponitur in cap. *Si quis Epiſcopus*,quamuis enim Gratianus legat, *ſuſpenſus*, tamen correctiora exemplaria habent, *depoſitus*: & ſic etiam Gloſſa interpretatur: & latiùs Bernard.Diaz,cap.107. & Syluester verb. *Superſtitio*,qu.11. vbi refert ex Archidiacono, quoſdam dixiſſe,per hoc crimen etiam occultum contrahi irregularitatem, quam opinionem ipſe non reprobat; D ſed reiicienda eſt, quia talis irregularitas non eſt in iure expreſſa. Refert etiam alios dixiſſe, ſaltem incurri hanc irregularitatem quando tale delictum eſt publicum, quod ipſe ſequitur cum Bernar.in ca.2.de Sortilegiis. Refert deniquie alios, qui hoc etiam negant, quorum ſententia verior eſt, quia talis irregularitas nullibi inuenitur.Et patet etiã ex ca.2.de Sortilegis, vbi clerico tantùm ſuſpenſio vnius anni ab altaris miniſterio in pœnam imponitur, idque non ipſo iure, ſed per hominem. Huc etiam ſpectat peccatum apoſtaſiæ à religione,vel clericatu,quod irregularitatem inducere dicitur ex c. vlt. d.50.cũ Gloſſa quæ eſt proximè ante illud verb. *Apoſtatæ*. Sed in eo textu tantùm dicitur, apoſtatam à religione, durante eo ſtatu, non eſſe ad ordines admittendum. E An verò incurrat ſuſpenſionem ſi ita impœnitens ordinetur, diximus ſuprà. Et videri poteſt Syluester verb. *Apoſtaſia*,q.8.& verb. *Diſpenſatio*.n.20.vbi ſignificat,hanc quidem eſſe irregularitatem, diſpenſabilem tamen à prælato religionis ad quã apoſtata poſt pœnitentiam reducitur.Sed neque ibi, talis poteſtas cõceditur, neque alibi,ſi ideò, ſi ex vi iuris communis ordinari poteſt,hoc eſt,quia non fuit factus ſimpliciter irregularis, ſed durante ſtatu apoſtaſiæ: ita enim poteſt caput illud commodè intelligi, & fauet c.vlt.de Apoſtatis, ſi bene expendatur. Quam rem latius in opere de Religione tractamus.

Ber.Diaz — *Syluest.* — *4. Modus.* — *Cap. vlt. diſt.50.* — *Syluest.*

Aliud

9. *Quintus modus explicatur.* Aliud exemplum eſt de blaſphemia, quod non eſt probabilius quam reliqua, nam iure antiquo depoſitionis pœna imponebatur, vt patet ex ca. *Si quis*, 22.q.1. de qua pœna, quando & quomodò adhibenda eſſet ab Eccleſiaſticis iudicibus, tractant Hoſtieſ. in Summa, tit. de Maledicis, §. *Blaſphemantes*, Panor. & alij in c.2. de Maledicis. Bern. Diaz cap. 110. Nunc verò extat conſtitutio Concilij Conſtant. ſub Leone X. ſeſſ. 9. vbi non imponitur clerico ſpecialis pœna ipſo iure incurrenda, ſed priùs poſtulatur vt ſic conuictus de crimine, & deinde pro prima & ſecunda vice leuiores pœnæ imponuntur; pro tertia verò priuandus dicitur omnibus beneficiis & dignitatibus, & inhabilis reddi ad ſimilia in futurum: de ordinibus autem nihil dicitur: & pro laicis aliæ pœnæ imponuntur, nulla facta mentione irregularitatis. *Hoſtieſ. Abb. Ber. Diaz Cõ Cõſt.*

Sextus modus improbatur. Ex quibus à fortiori patet idem dicendum eſſe de peccato periurij: nulla enim irregularitas pro eo fertur in iure, quamuis ſi clericus ſit periurus in iudicio, & in alia cauſa, ſeu extra confeſſionem proprij delicti, reus ſit pœnæ depoſitionis, non quidem ipſo iure latæ, ſed ab Eccleſiaſtico iudice imponendæ, vt dicitur in cap. *Cùm non ab homine*, de Iudiciis, & ex canone 25. Apoſtolorum in cap. *Presbyter*, d.81. In cap. autem, *De his*, d.50. dicitur de clericis, qui publicè periuri ſunt, *à gradu ſuo decidant*. Sed præterquam quod textus ille tantùm eſt Rabani, iam ſuprà diximus, verba ſimilia rectè intelligi de pœna depoſitionis à paſtorali munere, vel etiam ab ordine, ab homine imponenda. Quod autem ibi dicitur de publico periurio ita puniendo, fortaſsè olim generatim & indiſtinctè obſeruabatur: nunc autem ſolùm in periurio commiſſo in iudicio dicta pœna locum habet: de qua legi poteſt Abbas in cap. *Querelam*, de Iure iurando. Dec. in dict. ca. *Cùm non ab homine*, & Bern. Diaz cap. 92. Alia ergo periuria extra iudicialia arbitrio Prælatorum punienda ſunt. Et per hæc iudicari facilè poteſt de ſimilibus exemplis, quę non ſunt facilè admittenda, ſed examinanda iura, nam ex eis expendendo verba, ſicuti in exemplis adductis fecimus, facilè conſtabit non eſſe ſermonem de irregularitate. Erat autem ſatis graue & neceſſarium exemplum de ſacrilegio, quod frangendo ſigillum confeſſionis committitur: neque eſſet hîc omittendum, niſi in ſuperiori tomo in materia de Pœnitentia tractatum fuiſſet. *Abbas. Decius. Ber. Diaz*

SECTIO V.

Vtrùm, propter alia crimina, vel ſtatum eorum incurratur irregularitas.

1. *Prima generalis regula.* IN quolibet crimine conſiderari poteſt, aut ſolùm delictum ſemel commiſſum, aut conſuetudo, vel frequentia eius, aut perſeuerantia in illo per impœnitentiam. Loquendo ergo de ſola commiſſione criminis; generalis regula ſtatui poteſt, nullum aliud crimen, præter pauca ſuprà enumerata, & homicidium, ſub quo mutilationem comprehendimus, irregularitatem inducere, quia pro nullo legitur in iure impoſita, & qui exceptionem adhibuerit, tenetur textum expreſſum adducere, quod facere non poterit (vt opinor) id quod à fortiori patebit ex dicendis. Itaque, ſi cætera crimina per pœnitentiam deleantur, illa commiſiſſe non impediet ordinum ſuſceptionem, aut executionem, neque ad illam erit neceſſaria diſpenſatio, ſed abſolutio, ſi fortè habeant annexam cenſuram, ideóque irregularitatem non inducunt. Contra hanc verò regulam duas aliàs conſtituit Maiol. lib. 5. c. 12. in fine. In priori ait committens quoduis capitale

Duæ regulæ à Maiolo in contrariũ ſtatutæ reijciuntur.

A crimen irregularem fieri, quia omne tale crimen inducit infamiam, iuxta cap. *Illi*, 6. qu. 1. quo loco nominantur illa peccata, de quibus Apoſtolus ait, *Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*, qualia ſunt omnia mortalia. Verumtamen nunc non agimus de infamia, ſed de irregularitate, quæ ſit pœna talis criminis, quæ ibi non imponitur. Neque infamia incurri dicitur per quodcumque peccatum abſolutè commiſſum, ſed interueniente contumacia poſt Eccleſiæ correctionem, vt ibi Turrecremata, & alij Doctores aduertunt. Citantur etiam Concilium Agatenſ. cap. 50. & Concilium Aurelia. 3. cap. 8. in quibus clericus propter capitale crimẽ deponi iubetur. Sed hoc etiã parùm nos cogit, quia ſæpe diximus hoc ſatis non eſſe ad irregularitatem. Addo, B crimen capitale ibi non ſignificare quod libet mortale: alioqui non ſtatim ſub diſiunctione adderet, *Qui capitale crimen commiſerit, aut cartham falſauerit, vel falſum teſtimonium dixerit*: cùm hæc etiam peccata mortalia ſint. Capitale ergo dicitur, quod ſecundum leges dignum eſt pœna capitis, vt notant expoſitores in cap. *Si Epiſcopus*, d.50. Hùc vero ſpectat alia regula dicti authoris, ſcilicet, omnia peccata, quę in lege veteri erant capitalia, id eſt, morte digna, in noua inducere irregularitatem. Solúmque probat ex facto Gregorij, quod refert Ioannes Diaconus lib. 2. de Vita eius c. 16. Sed cùm illud non contineatur in iure, non ſufficit ad irregularitatem inducendam, maximè cum poſt Gregorium hoc ſit in iure declaratum.

C Secunda regula etiam generalis eſt, huiuſmodi crimina, quæ non habent in iure irregularitatem annexam quando committũtur, non inducere illam propter ſolam durationem ſeu impœnitentiam talis culpæ. Probatur ex eodem principio, quia etiam propter hanc durationem non legitur in iure irregularitas impoſita. Et declaratur in hunc modum: nam vel hoc eſſet ex generali ratione ſtatus peccati mortalis, & hoc non patet ex ratione facta, & quia tẽpus talis durationis definiri non poteſt. Vel eſſet ex ſtatu in hac vel illa ſpecie peccati grauioris, & hoc etiam dici non poteſt, quia vbicumque ius imponit irregularitatem propter aliquod crimen, non fundatur in duratione eius, ſed in ſola commiſſione, vt pa- D tet in omnibus ſuprà tractatis. Solent quidem aliquando iura imponere pœnam contumacibus, & perſeuerantibus in peccato commiſſo, & ſub hac conditione, & non aliter: ſed hoc faciunt in cenſuris ferendis: in aliis verò pœnis nunquam conſiderant ſolam permanentiam, ſed vel commiſſionem delicti tantùm, vel nouam iterationem, vel aliquid huiuſmodi: non eſt tamen dubium, quin irregularitas pro delicto poſſet ſic imponi, hactenùs verò nullam inueni, quæ hoc ſpeciali modo impoſita ſit; ſi autem inueniretur, non propterea eſſet extendenda ad alia delicta ratione ſimilitudinis, vt ſæpe dictum eſt. 2. *Secunda generalis regula.*

Dices, eum, qui eſt in ſtatu peccati mortalis, eſſe moraliter inhabilem ad quemcunque ordinem recipiendum, vel exercendum, non ſolum ob natura- E lem conditionem ipſius peccati mortalis, ſed etiam ob ſpeciale præceptum Apoſtoli 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, & de Diaconis, *Probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes*, & ad Titum 1. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe*: dicitur autem ſine crimine eſſe, non ſolùm qui peccatum mortale nunquam commiſit, ſed etiã qui in eo ſtatu nõ permanet, verámq; pœnitentiã commiſſi peccati egit, & ob eandẽ cauſam iam tunc dici poteſt irreprehenſibilis, licèt antea fuerit reprehenſione dignus. Per crimen autem intelligunt Auguſtinus tract. 41. in Ioan. & Beda ad Titũ 1. quodlibet 3. *Obiectio.* *1. ad Tim. 3* *Tit. 1.* *Auguſt. Beda.*

pecca-

peccatum mortale: & refertur d. 81. cap. 1. vbi multa A alia decreta de hac re leguntur. Et faciunt etiam c. vlt. diſt. 24. & cap. 1. diſt. 81. cum ſimilibus, in quibus deponendus dicitur, qui in aliquo graui crimine eſſe conuincitur.

Solutio. Reſpondeo, de huiuſmodi ſtatu in peccato mortali dupliciter nos loqui poſſe, vel in ſenſu compoſito (vt ſic dicam) ideſt, quandiu durat talis ſtatus: vel etiamſi auferatur. Loquendo hoc poſteriori modo, certum eſt ex ſola duratione ſtatus peccati mortalis, vt ſic, non naſci irregularitatem, quæ maneat ceſſante tali ſtatu per pœnitentiam, & aliquam diſpenſationem requirat, nullum enim extat ius, in quo talis irregularitas fundari poſſit. Loquor autem per ſe, nam, ſi inde generetur aliqua infamia, quæ eſt aliud caput irregularitatum, illud eſt B accidentarium, aliterque illi malo ſubueniendum eſt, vt poſtea dicturi ſumus. *Quod maius impedimentū irregularitas an peccatū mortale.* At verò conſiderando peccatum quandiu durat, ſic dici poteſt ponere impedimentum ordinibus ſuſcipiendis, & exercendis, non canonico iure inuentum, ſed diuino, & naturali. An verò dicendum ſit maius impedimentū quàm irregularitas, *Maiol.* Maiolus lib. 5. cap. 1. abſolutè affirmat, fortaſſe propter maiorem malitiam: tamen quatenus faciliùs auferri poteſt, dici poteſt minus. Item quantum ad obligationem non recipiendi ordines, vel eis non vtendi. Nam recipere primam tonſuram in mortali peccato, fortè non eſt nouum peccatum mortale: cum irregularitate autem eſſe opinor. Similiter ſubdiaconum vti officio ſuo in peccato mor- C tali; non eſt nouum mortale; cum irregularitate autem erit, iuxta ſuprà dicta, & in tertio Tomo de Sacramentis in genere. Ratio verò differentiæ eſt, quia irregularitas directè & quaſi ex proprio inſtituto continet hanc prohibitionem: peccatum verò non ita directè, ſed ſolùm ratione cuiuſdam indecentiæ, quæ extra miniſterium & receptionem Sacramentorum regulariter non cenſetur adeò grauis. *Maioli dictū improbatur.* Vnde quod Maiolus ſuprà lib. 5. cap. 1. n. 2. ait, eum, qui in peccato mortali, etiam occulto, aliquid de ſuo ordine exercet, etiamſi ſolùm tangat eas res, quæ ſine ordinibus tangi non poſſunt, nouum peccatum mortale committere: hoc (inquam) per exaggerationem dictum videtur, cum nullo iure, vel poſitiuo, vel na- D turali, probari poſſit, licèt Syluester, & aliqui Summiſtæ interdum ita loquantur, de quo videri poſſunt dicta tertio Tomo, Diſput. 16. ſectione tertia. *Pauli teſtimonium, exponitur.* Ad teſtimonium ergò Diui Pauli reſpondetur, per illa verba non induxiſſe nouum præceptum poſitiuum, ſed explicaſſe quod per ſe debitum eſt ſanctitati Eccleſiaſtici ordinis ac miniſterij, ideóque ex illis verbis non colligi ſpecialem irregularitatem. Alia verò iura canonica præcipiunt obſeruari hoc ipſum diuinum ius, aut naturale, & pœnas imponunt tranſgreſſoribus illius, non tamen addunt ſpecialem irregularitatem, niſi in caſibus ſuprà numeratis.

4 *Tertia regula.* Tertia regula eſſe poteſt, nullum fieri propriè irregularem propter frequentiam; vel conſuetudinem E committendi mortale aliquod crimen. Itaque vbi peccatum ſemel commiſſum non habet in iure irregularitatem adiunctam, propter ſolam frequentiam vel conſuetudinem non adiungitur illi; quia oporteret hoc ipſum eſſe in iure expreſſum, quod tamen non fit. Et quidem ſi conſuetudo peccandi ſit occulta, regula eſt recepta ſine controuerſia, vt à fortiori patebit ex dicendis. De peccato autem publico eſt nonnulla dubitatio. Nam aliqui ſentiunt, clericum publicum peccatorem contrahere ſpecialem irregularitatem, ita vt etiam pòſt peractam pœnitentiam non poſſit abſque diſpenſatione ad ſuperiorem ordinem aſcendere, vel in proprio miniſtrare. *Quorundā opinio.* Quod ſaltem in quibuſdam grauioribus criminibus depoſitione dignis affirmat Nauarrus cap. 25. *Nauar.* Summæ num. 73. & cap. 27. num. 154. & num. 248. & 249. ex cap. vlt. de temporibus ordinat. In quam ſententiam videtur etiam inclinare Maiolus lib. 5. *Maiol.* cap. 1. num. 7. & latiùs cap. 12. per totum, vbi affert. Speculatorem tit. de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, & *Speculat.* citat plura decreta, vt cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus cum Gloſſa, & cap. *De his verò*, & cap. *Sacerdotes*, 50. *Gloſſa.* diſt. & cap. *Si quis Præsbyter*, 15. quæſt. octau. & ibidem hoc extendit ad crimina non ita grauia, ſed mediocria, ſi publica ſint per euidentiam facti, vel per confeſſionem, aut per ſententiam iudicialem, iuxta cap. *Quæſitum*, de Tempor. ordin. Vel etiam per publicam infamiam, quæ per purgationem canonicam auferri non potuit. *Improbatur.* Hæc tamen omnia non conſtanter affirmat, ſed poſt varia, quæ generatim dicuntur ab authoribus, concludit, nihil certum poſſe in generali dici, niſi ad particularia deſcendatur. Atque hoc ergo veriſſimum cenſeo. Opinor igitur, in eo caſu non incurri propriam irregularitatem, propter quam ſit neceſſaria diſpenſatio poſt peractam pœnitentiam, ſecluſa infamia, de qua poſteà dicemus. Hoc probo, quia nullo iure probatur talis irregularitas.

5 *Iura pro illa opin. allata exponuntur. C. vlt. de Temp. ord.* Etenim in citato cap. vlt. de Tempor. ord. in primis non eſt ſermo de criminibus in genere, ſed de quatuor in particulari, ſcilicet, homicidio, periurio, adulterio, & falſo teſtimonio. Deinde excepto homicidio prout ibi etiam excipitur, propter alia non imponitur irregularitas, neque incurri ſupponitur, neque aliquod aliud impedimentum canonicum, vt ſuprà probaui Diſput. 31. ſect. 4. ſed ſolùm ſupponitur, propter huiuſmodi crimen publicum poſſe clericum, qui tale crimen publicè commiſit, impediri ab vſu ordinum, in quo ius Prælatorum Eccleſiæ, & prouidentia ab eis adhibenda declaratur, non verò ſpeciale impedimentum ipſo iure incurrendum imponitur. Multò autem minùs probant alia iura. Nam *C. Teſtimonium, de Teſtib.* in dict. cap. *Teſtimonium*, non agitur de criminibus, quæ inducunt irregularitatem; ſed de his; quæ ſufficiunt, vt teſtimonium alicuius in iudicio non admittatur: quidquid autem de illis ſit, nullum argumentum à ſimili hîc admittimus. Solùm poſſunt ſimilia iura deſeruire ad explicandum quando, & quomodò ex illis contrahatur infamia, & ratione illius irregularitas. Cap. autē, *De his*, in ſuperiori ſect. expoſitum eſt, quia nec propriam legem, ſed Rabani ſententiam, nec verbum, quod indicet pœnam ipſo facto impoſitam, continet. Cap. autem, *Sacerdotes*, quod potiùs de ſuſpenſione loquitur in dicta ſectione de Suſpenſione latè tractatum eſt. Vbi etiam expoſuimus cap. vlt. 15. quæſt. 8. quod ad hoc etiam allegari ſolet. Caput autem penultimum ſeu, *Si quis Presbyter*, quod ſuprà citatum eſt, in primis non *C. Si quis Presbyter, 15. quæſ. 8.* eſt Martini Papæ, ſed ſumptum ex canonibus Martini Epiſcopi Bracharenſ. Deinde in eo non fertur aliqua pœna ipſo iure, ſed ponitur modus, quo puniendus eſt Præsbyter, vel Diaconus, qui ſubticendo peccatum priùs commiſſum, ordines ſuſcepit. Cùm autem ibi dicitur, *Si peccauerit*, intelligendum videtur non de quolibet peccato (quia incredibile eſt quodcumque peccatum ante ordinationem commiſſum tam ſeuerè puniri) ſed de peccato quod ſuſcipiendis ordinibus impedimentum affert. Vnde in Concilio Neocæſarienſi cap. 9. ex quo videtur Martinus decretum illud ſumpſiſſe, dicitur, *Si corpore priùs peccauerat, &c.* & de alijs peccatis ſecundum veriorem tranſlationem ſubditur, *Nam reliqua peccata plurimi cenſuerunt per manus impoſitionem poſſe tolli*; ac ſi diceret, non impediunt ordinationem, ſi de illis pœnitentia agatur. *Peccatum,* autem

autem *corporis*, ſine dubio eſt aliquis lapſus carnis, & communiter exponitur de fornicatione ex cap. *Qui admiſit*, 15. quæſt. 8. nam fortaſſe olim ſimile peccatum commiſſum etiam ante ordinationem presbyterij, vel Diaconatus, puniebatur poſteà in clerico confitente tale delictum, vel de illo conuicto. Sed hoc non eſt nunc in vſu neque ex tali pœna propria irregularitas colligi poteſt. Quapropter ſicut ſuprà dixi non incurri ſuſpenſionem propter huiuſmodi peccatum publicum, vt, v.g. concubinatum, vel aliquid huiuſmodi: ita in præſenti ſentio non incurri irregularitatem, niſi vel ratione infamiæ, de qua iam dicemus, vel propter aliquod ſpeciale ius, quod ſolùm in delictis ſuprà tractatis inuenitur.

5 *Plures caſus à Maiolo inter irregularitates numerari excluditur.*

Non omittam tamen aduertere, Maiolum in lib. 5. ferè per 40. capita enumerare quamplurima peccata, quæ irregularitatem inducunt. Sed de nullo id ſatis probat, præter ea, quæ tractauimus, loquendo de propria & canonica irregularitate: ſed interdum quodlibet impedimentum peccati, aut ſcandali, & alia huiuſmodi, quæ natura ſua reddunt illicitum vſum ordinum, vocat irregularitates. Sæpe etiam quodlibet cenſuræ impedimentum irregularitatem appellat, ſæpiúſque ſuſpenſionem, aut depoſitionem etiam ab homine imponendam, neque amplius probant iura quæ adducit. Quod poſſemus facilè oſtendere diſcurrendo per ſingula: tamen ob vitandam prolixitatem id omittimus, præſertim cùm ex multis exemplis in ſuperioribus tractatis facile ſit de cæteris ferre iudicium.

DISPVTATIO XLIIII.

De irregularitate quæ contrahitur ex delicto homicidij voluntarij.

DVplex eſt hominis occiſio, vna iniuſta, altera iuſta, & prior eſſe poteſt voluntaria vel directè, vel indirectè tãtùm. Illa ergò quæ & iniuſta, & directa volũtate fit, retinuit nomen voluntarij homicidij quæ autẽ non ita volũtaria eſt, dicitur caſualis, habétq; aliquam rationẽ homicidij, ſi indirectè ſaltem voluntaria ſit: quod ſi contingat eſſe omnino inuoluntariam, dicetur ſimplex occiſio hominis merè caſualis, nam homicidium abſolutè, peccaminoſum actum ſignificare ſolet. Voluntaria verò hominis occiſio duplici titulo poteſt eſſe iuſta, ſcilicet ratione defenſionis, aut publicæ poteſtatis & cauſæ. Vnde quadruplex conſurgit hominis occiſio ſeu materiale homicidium, ſcilicet volũtarium, caſuale, defenſiuum, punitiuum & ex omnibus conſurgunt irregularitates, quæ hîc ſigillatim tractandæ ſunt, propter connexionem quam inter ſe habent: ſimúlq; de mutilatione dicemus, quia eiuſdem ſpeciei eſt licèt imperfectè illam participet.

SECTIO I.

Quæ voluntas in præſenti materia neceſſaria ſit ad homicidium voluntarium.

1 *Regula generalis.*

SVpponimus ex homicidio voluntario contrahi irregularitatem id enim paſſim habetur in iure, diſtin. 50. & tit. de Homicidio, per multa capita. Vt autem modus huius irregularitatis intelligatur, explicare oportet, quæ voluntas, & quæ actio ad voluntarium homicidium iuxta conſuetudinem iuris ſufficiat, hinc enim reſolutio huius diſputationis pendet, vt rectè Caiet. notauit 22. qu. 64. art. 7. In præſenti ergo quæſtione certum in primis eſt ad hanc irregularitatem eſſe neceſſariam voluntatem directam & perfectam homicidij: nam in iure irregularitas homicidij voluntarij multũ differt à caſuali, vt patet etiam ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de Reformat. Differentia autem ſolùm eſſe poteſt in voluntate directa, quæ neceſſaria eſt ad voluntarium homicidium, & non ad caſuale, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex his quæ congerit Couarr. relectione de Homicid. p.2. initio.

Caietan. 1. Concluſ. — *Concil. Trident.* — *Couarr.*

2 *An requiratur voluntas expreſſa occidendi ad irreg hanc. Couar. 1. Opinio.*

Difficultas verò ſupereſt, an requiratur voluntas expreſſa occidendi hominem. Nam Couarru. ſuprà negat eſſe neceſſariam, ſed ſatis eſſe putat quòd quis directè intendat alium percutere, & vulnus iniurioſum, vel nociuum illi inferre: nam, licèt non intendat lethale vulnus, vel potiùs quamuis intendat illud non inferre; ſi tamen de facto intulit vulnus lethale, & ſequuta eſt mors, tale homicidium directè voluntarium cenſendum erit: Non caret tamen hoc dubitatione: nam illud ſolùm dicitur homicidium volũtarium, quod directè ac perfectè voluntarium eſt. Quod videtur explicare illo verbo, *Per induſtriam, vel per inſidias*, in capit. 1. de Homicidio ex verbis Exod. 21. & in cap. *Sicut dignum*, §. 1. eodem titulo expreſsè dicitur. *Qui animo occidendi*. Et eiſdem modis loquũtur leges ciuiles. Sed perfectum voluntarium non eſt, niſi vbi effectus ipſe expreſsè & in ſe eſt volitus, vt conſtat ex 1. 2. quæſt. 6. art. 1. & 3. & quæſt. 76. art. 4. vbi D. Thom. ait, *Cùm aliquid non cognoſcitur eſſe peccatum, non poſſe dici quòd voluntas per ſe & directè feratur in peccatum.* Sic ergo in præſenti dici poteſt homicidium quod ſequitur ex actione, quæ non fuit cognita vt occiſiua, neque vt talis fuit volita, non poſſe dici per ſe & directè voluntarium, quia voluntas tunc non fertur directè & per ſe in ipſum homicidium: ergo tale homicidium non erit ſimpliciter voluntarium: Et confirmatur, nam id, quod eſt voluntarium tantùm in cauſa, eſt ſolùm indirectè voluntarium etiamſi effectus ſequatur per ſe ex tali cauſa, imò tunc maximè intercedit hoc voluntarium: nam ſi effectus ſequatur merè per accidens, vix poteſt eſſe voluntarius, vt ſentit D. Thom. ſuprà, & 1. 2. quæſt. 20. artic. 5. Sed in eo caſu homicidium tantùm eſt voluntarium in cauſa ſcilicet, in percuſſione, cùm in ſe non fuerit intentum: ergo. Confirmatur ſecundò, nam repugnat eundem euentum ſimul eſſe directè voluntarium, & directè nolitum: ſed in eo caſu non ſolùm quis non intendit occidere, ſed etiam intendit non occidere, & conſequenter intendit ita moderari actionem, vt non occidat: ergo, quamuis poſteà ſequutum fuerit homicidium, non poteſt dici directè voluntarium, cùm expreſsè fuerit nolitum. Confirmatur tandem ex cap. vltim. de Homicidio in 6. vbi qui famulo mandat vt alterum percutiat, non verò occidat ſi famulus mandatum excedat, & occidat, dicitur manere irregularis: & redditur ratio. *Cùm mandando in culpa fuerit, & hoc contingere poſſe debuerit cogitare.* Ex quibus verbis colligitur, illud homicidium non eſſe directè voluntarium, ſed indirectè in cauſa quam debuit, & potuit vitare: idem ergo erit, etiamſi quis per ſe ipſum alium vulneret, ſi tamen id faciat ſine propoſito occidendi. Et Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 64. artic. 8. ad ſecund. planè ſentit in ſimili caſu tantum eſſe homicidium voluntarium indirectè.

Impugnatur. — *D. Tho.*

Quæ

Quæſtionis reſolutio.

PRo reſolutione aduerto, triplicem voluntatem poſſe hîc interuenire, vna eſt occidendi expreſsè, & de hac nulla eſt dubitatio quin ſufficiat. Secũda eſt definita non occidendi, ſed directa vulnerandi abſque vulnere lethali. Tertia erit indefinita percutiendi, vulnerandi, aut me vindicandi. Deinde oportet diſtinguere forum conſcientiæ, quod veritate rei innititur, ab externo, quod ſæpe vtitur præſumptione. Dico ergo primò, abſolutè illud ſolum dicendum eſſe in præſenti materia homicidium volũtarium, quod ex propoſito occidendi fit. Hoc mihi probant omnia ſuperiùs adducta. quibus addo verba Concilij Tridentini ſeſſ. 14. c. 7. ibi, *Qui ſua voluntate homicidium perpetrauerit*, & infrà, *Si vero homicidium non ex propoſito, ſed caſu, &c.* Ex quibus verbis conſtat, illud appellari homicidium voluntarium, quod ex propoſito fit: dicitur autem homicidium factum ex propoſito quod fit ex voluntate occidendi, nam ibi non eſt ſermo de alio propoſito: ergo hæc voluntas neceſſaria eſt ad homicidium ſimpliciter voluntarium. Hoc etiam confirmant iura ciuilia, in quibus non dicitur homicidium abſolutè voluntarium, niſi intercedat dolus, vt patet ex l. *In lege*, ff. Ad legẽ Corneliam, dolus autem non eſt niſi animus occidendi, vt conſtat ex l. 1. §. 1. & ex l. *Diuus*, eod. tit. Quibus locis aiũt iuris interpretes, quoties ſimpliciter ſermo eſt de pœna homicidæ, intelligendum eſſe illum, qui tali dolo & voluntate homicidium committit: quia ille eſt tantùm homicida ſimpliciter iuxta commune ius, & quia pœnæ reſtringendæ ſunt. De quo latè Antonius Gomez Tom. 3. Variarum cap. 3. num. 15. & ſequentibus. Imò addit Salzedo cap. 94. in Practica ad homicidium voluntarium, prout in hoc materia ſumitur, requiri quòd deliberatio animo, & inito conſilio fiat: nam ſi ex rixa repentè orta, vel ex inimicitia ob iniurioſa verba ſubdito contracta homicidium perpetretur, caſuale putat eſſe, non voluntarium. Et citat Didaeum Perez in lib. 8 Ordinamenti. tit. 13. nu. 256. in Rubrica. Sed hæc nimia ampliatio & extentio mihi videtur: quanquam enim rixa ex tempore ſuborta ſit, poteſt quis libera voluntate directè intendere mortem alterius: ergo tale homicidium eſt in ſe directè voluntarium, & ſub hac appellatione in iure comprehenditur, niſi fortaſsè induat rationem defenſionis, cuius alia eſt conſideratio infrà tradenda.

[Margin: 3 1. Concluſ. — Conc. Triden. — Anton. Gomez. Salzed. — Didac. Perez.]

4 Ex hac verò regula ſequitur, quando aliquis vulnerat alium directa voluntate percutiendi ſeu vulnerandi, tamen cum propoſito nõ occidendi, quamuis mors ſequatur, illud nõ eſſe homicidium voluntarium in rigore & in conſcientia in qua de tali propoſito conſtare poteſt. Quod ſecus eſt in foro exteriori, & ideò in illo coniecturis & ſignis agitur, quæ ex circunſtantiis, vt ex inſtrumento quo percuſſit ex loco, modo, & occaſione deſumuntur & in dubio ſemper præſumitur contra occidentem, vt latè Antonius Gomez ſuprà. Aliquando verò neceſſarium eſt eiſdem coniecturis vti in foro animæ, maximè ad diſpenſationem vt quando ipſemet occidens neſcit explicare intentionem ſuam. Et præſertim quando habuit animum percutiendi, neque expreſsè includendo vſque ad occaſionem neque etiam excludendo aut limitando: ſed indifferenter abſolutè volendo percutere aut vulnerare: tunc enim circunſtantias conſiderare neceſſe eſt, nam ex eis pendet cognitio cauſæ, quæ ad occaſionem hominis applicata fuerit. Nam ſi illa ſit proxima, & ita efficax, vt ex illa moraliter ſequi ſoleat mors, tunc homicidium illud cenſendum erit ſimpliciter voluntarium: in quo caſu procedet prior ſententia ex Couarr. citata: nam velle talem cauſam, perinde eſt ac velle effectum: nam ſi quis directè vult applicare ignem ſegeti, ſatis directè vult incendium: & qui vult propinare venenum, quod ſcit eſſe mortiferum, ſatis directè vult mortem etiamſi fingat ſe nolle. Sic ergo qui enſe vult percutere abſolutè in quacumque parte poteſt, & quomodo poteſt, & hoc modo occidit, tale homicidium voluntarium eſt, quia moraliter idem eſt velle talem cauſam proximam, & velle effectum. Quod ſecus erit quando vtens eodem inſtrumento, directè procurat non percutere ita vt vulnere, vel nõ in parte periculoſa: tunc enim ſi aliud eueniat, præter intentionem erit, & excuſabitur è ratione homicidij voluntarij in dicta proprietate. Idemque à fortiori erit, ſi inſtrumentum ex ſe non erat aptum ad inferendam mortem: & ſimili modo poterunt aliæ circunſtantiæ conſiderari.

[Margin: 4 Corollar.]

Dico ergò ſecundò. Ad hanc irregularitatem neceſſariam eſſe expreſſam ac directam, imò & ſpontaneam voluntatem occidendi, in actu ſignato (vt ſic dicam) vel exercito. Dicitur enim tali voluntate fieri, quando vel mors ipſa eſt ita intenta, vel ſaltẽ actio illa, quæ eſt cauſa proxima, & moraliter per ſe, & ineuitabilis mortis, vt ſatis explicatũ eſt: quia velle talem actionẽ reuera eſt velle inferre mortem in actu exercito (vt ſic dicam) quamuis in actu ſignato & expreſſo non concipiatur. Dixi autem voluntatem hãc debere eſſe ſpontaneam, vt excluderem voluntatem ſe defendendi, quæ in hac materia ſolet dici neceſſaria: & licet in ea aliquãdo excedatur, etiam peccaminosè, effectus ex illa ſecutus non eſt voluntarius, prout nunc loquimur, ſed alterius rationis, vt infrà videbimus. Adde ſub nomine mortis mutilationem etiam comprehendi iuxta dicenda ſect. ſequente. 5 2 Concluſ.

SECTIO II.

Virùm, Ad hanc irregularitatem neceſſarius ſit effectus mortis vel mutilationis.

CErtum eſt, ſolam voluntatem internam non ſufficere, ſi in actum exteriorem non prodeat, vt in principio huius materiæ dictum eſt, & patet ex cap. vltim. 15. quæſt. 1. Dixerunt autem quidam fieri aliquem irregularem, ſi animo occidendi vulnera intulit, vel, quod in ſe eſt, fecit ad occidendum, quamuis mors non fuerit ſubſequuta. Ita Gloſſ. vlti. in cap. *Perniciosè*, de Pœnitent. diſt. 1. & probat ex cap. *Si cui*, ead. diſt. vbi Auguſtin. ait. *Qui tentauit facere adulterium, non minùs eſſe reum, quàm ſi in ipſo facto deprehenderetur.* Idem tenuit Hugo in cap. *Si quis*, diſt. 51. Speculator titul. de Diſpenſatione §. *Iuxta*, verſ. *Sed quid de Iudice*: Et Maiolus lib. 5. cap. 48. num. 5. qui ita declarat hanc ſententiam, vt nec ſola voluntas interior, nec quælibet exterior actio ordinata ad occidendum ſufficiat ad irregularitatem inducendam, niſi ſit actio proximè ordinata ad occiſionem, qualis eſt vulneratio, nam hanc cenſet ſufficere, etiamſi non ſequatur mors. Fundamentum eſt, quia in atrociſſimis delictis attentatio, licèt non ſortiatur effectum, eandem pœnam meretur: in hoc enim ſenſu dicitur in l. *Diuus*, ff. de Siccariis, *In maleficiis voluntas ſpectatur, non exitus*, Et in l. *In lege*. *Dolus pro facto accipitur*: nam ibi non ſignificat ſolam internam voluntatem, de hac enim non indicat ciuile ius, ſed voluntatem, quæ exteriùs ſe prodit intentando homicidio, de quo in particulari ibi ſermo eſt. Et generatim de omnibus atrocibus delictis id tradit Baldus in l. *Si fugitiui*, Cod. de Seruis fugitiuis. Sed hæc irregularitas, de qua agimus, eſt

[Margin: 1. 1. Opinio. — Gloſſa. — Hugo. — Maiol. — Baldus.]

eſt pœna homicidij: ergò incurritur per homicidium proximè attentatum, etiamſi in re non ſequatur. Et cõfirmatur, quia ſe tentat occidere, & ſic ſibi vulnera infert, vel laqueo ſe ſuſpendit, quamuis ab aliis præuentus, & impeditus ſit ne conſummet ſuam mortem, irregularis manet, cùm excommunicationem ipſo facto incurrat.

2 *Concluſio.* Dicendum nihilominùs eſt, irregularitatem hanc non incurri, non ſubſequuto effectu homicidij, quocunque modo etiam miraculoſo impediatur, prætérquam in caſibus à iure expreſſis. Eſt communis, & mihi certa ſententia, quàm latè probaui ſupra tractando de Cenſuris in communi, eadémque eſt ratio de irregularitate ex delicto: & in hoc delicto, in cæteris. Eſt autem generalis ratio, quia pœna ipſo iure impoſita non incurritur niſi per delictum conſummatum nec ſufficit incohatum, etiamſi peruenerit ad actum propinquum, vt notauit Panormitanus in ca. 1. de eo qui mittit in poſſeſſionem, nu. 13. citans Ioan. Andr. in regul. *In pœnis*, de Regul. iuris in 6. ex qua regula id ſufficienter probatur, quia pœnæ non ſunt extendendæ, ſed coarctandæ ad proprietatem verborum legis. Sumi etiam poteſt optimum argumentum ex cap. *Perpetuò*, de Elect. in 6. Item ex cap. 1. de Homic. in 6. ibi, *Quanquam mors forſitan ex hoc non ſequatur.* Nam quia ibi Pontifex voluit extendere pœnam ad homicidium intentatum, etiam non ſequuto effectu. ideo id expreſſit, ſignificans, vbi hoc non exprimitur, non habere locum talem extenſionem. Atque hæc ſententia communiter recepta eſt: ſumitur ex D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 5. ad 4. iuncta doctrina eius in 2. 2. quæſt. 64. art. 7. ad 3. & art. 8. ad 2. *Soto* li. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 4. & in 4. d. 25. quæſt. 1. art. 3. Syluestro verbo *Homicidium*, 3. nu. 2. Armilla verb. *Irregularitas*, num. 2. Nauar. cap. 27. num. 223. Couar. in. Clement. *Si furioſus*, 2. p. in princip. num. 5. vbi alios refert Antonino 3. p. tit. 28. c. 2. Panorm. ſuprà, & in cap. 1. Qui clerici, vel vouentes.

Abbas. Ioann. Andr. D. Tho. Syluest. Armil. Nauarr. Couarr. Anton.

Extenditur irregularitas ad mutilationem.

3 Dixi autem *præter quam in caſibus à iure expreſſis*, quia, ſicut negatio in præſenti eſt ſufficiens cauſa negationis, ita & affirmatio affirmationis. Et per ſe manifeſtum eſt potuiſſe ius extendere hanc irregularitatem ad aliquam percuſſionem, quæ ad homicidium non perueniat. Prima ergo & præcipua extenſio eſt, ſi mutilatio fiat, illa enim ad irregularitatem ſufficit cap. *in Archiepiſcopatu*, de Raptor. Clement. vnic. de Homicid. tunc autem conſtat, non incurri irregularitatem propter intentatum homicidium: nam, licèt quis percutiat animo mutilandi tantùm, & non occidendi, irregularis fiet, quia talis irregularitas non incurritur titulo homicidij, ſed præciſè cauſa mutilationis; neque alia intentio ſeu dolus in iure poſtulatur. Atque ita talis caſus non eſt propriè exceptio à prædicta regula, quia hæc reuera non eſt irregularitas homicidij, ſed alia diſtincta, quæ cum illa coniungitur propter ſimilitudinem culpæ: nam licèt differant vt perfectum & imperfectum, in iure æquiparata ſunt quoad pœnam irregularitatis, vt Gloſſa notauit in d. Clem. verb. *Mutilat*, vbi alia iura allegat.

4 *Diſcrimen inter irreg. ex homici. voluntario & mutilatione.* Refert autem non parum hanc eſſe æquiparationem, & non identitatem, ſeu (quod idem eſt) has irregularitates eſſe diſtinctas & non eandem, vt intelligamus, non omnia, quæ iura diſponunt circa irregularitatem homicidij voluntarij, extendi ad mutilationem voluntariam. Quod notauit Congregatio Cardinalium in reſponſione quadam circa ceſſ. 24. Concilij Trident, cap. 6. de Reform. in quo diſpenſatio irregularitatis homicidij voluntarij reſeruatur Summo Pontifici: declarauit autem Congregatio, illam reſeruationem non extendi ad diſpenſationem irregularitatis ex mutilatione voluntaria occulta: ſed cõcedi Epiſcopo ex vi illius Decreti. Quia reſeruatio illa ad rigorem pertinet, & ideò extendi non debet ad caſum non expreſſum, cùm diuerſus ſit, & minùs grauis, & acerbus, quia homicidiũ ſimpliciter odioſius eſt quàm mutilatio. Vnde pro regula conſtitui poteſt, ea, quæ iura diſponunt de irregularitate pro homicidio, ſi ad lenitatem, vel aliquã pœnæ diminutionem pertineant, extendi ad irregularitatem mutilationis: quia fauores ſunt ampliandi & à fortiori ſufficienter conſtat hanc fuiſſe mentem legiſlatoris: Si verò pertineant ad rigorem, non eſt admittenda extenſio ad mutilationem, niſi in ipſo iure fiat, propter rationem dictam. Secùs verò eſſet de iure diſponente aliquid circa ſolam irregularitatem mutilationis, nam, ſi illud rigorem contineat, extendendum eſt ad homicidium non propter argumentum à ſimili, aut à minori ad maius quomodocumque: ſed propter argumentum à parte ad totum, nam homicidium mutilationem, vel formaliter vel eminenter continet: è contrario verò, ſi fauorem contineat, non erit extendendum, quia diminuta pœna in minori ſeu partiali delicto, non ſequitur diminui in maiori ſeu totali.

5 *Corollar.* Ex qua doctrina colligitur, regulam ſuperiùs poſitam in homicidio, à fortiori habere locum in mutilatione, non enim ſufficiet intentata vel inchoata ad irregularitatem inducendam, niſi conſummata ſit. Quod adeò verum reputant Doctores, vt aſſerat, etiamſi membrum aliquod ita vulneretur, vel lædatur, vt inutile reddatur ad miniſterium ſuum, non incurri irregularitatem, niſi abſcindatur. Ita Panormit. in c. 1. Qui clerici vel vouentes, n. 9. vbi alios refert, & adducit cap. *Sicut vrgeri*, 1. quæſt. 1. propter illa verba. *Vt ſi cuius manus eſſet arida, verum quidem eſſet membrum*, quæ tamen apud Auguſtinum, ex quo referuntur, non inueniuntur. Eandem opinionem ſequitur Felinus referens alios in cap. *Cum illorum*, de Sent. excomm. num. 11. Nauar. num. 206. & num. 219 & 223. Ratio autem eſt, quia non eſt ſimpliciter mutilatio, ſed membri debilitatio, quæ eſt res longè diuerſa. Vnde, cùm iura duo exprimant, ſcilicet, homicidium, & mutilationem, & tertium taceant, ſcilicet, debilitationem membri, argumentum eſt illud non comprehendere, iuxta cap. *Nonne*, de præſumptionibus, cum ſimilibus. Dices, æquale nocumentum videtur, ita debilitare mẽbrum, vt inutile reddatur, ac amputare illud. Reſpondetur, licet fortè culpa æqualis ſit, tamen effectum ſimpliciter nõ eſſe eundem, quod ſatis eſt vt pœna non extendatur. Addo etiam, nec nocumentum eſſe æquale, quia ſaltem deformitas æqualis non eſt. Contrarium nihilominùs ſenſit idem Panorm. in cap. *Cum illorum*, de ſent. excomm. num. 8. quem Syluest. & Angel. ſecuti ſunt, Sed nõ eſt recedendum à priori ſententia, nam hæc nullo vero fundamento nititur, Panormitanus enim ibi ait, in Clementina vnica de Homicidio diſtingui mutilationem, & truncationem, & hanc poſteriorem eſſe totalem membri abſciſionem vel diminutionem, illam verò eſſe talem membri debilitationem, quæ eius munus impediat ſine abſciſione, & vtramque ſufficere ad irregularitatem. Hoc verò totum falſum eſt, quia neque in textu habentur illæ duæ voces, neque in latino rigore aliud ſignificat mutilare quàm truncare: vel abſcindere, aut diminuere membrum. Quomodo autem poſſent illæ duæ ſententiæ Panormitani in concordiam redigi, infrà ſignificabo.

Felinus. Nauar. Obiectio ſoluitur.

Nonnulla

6 *Quæ abſciſio ad mutilationẽ ſufficiat.* Nonnulla verò hic declaranda ſuperſunt. Primùm eſt, quæ nam abſciſio ad mutilationem ſufficiat. In quo certum eſt non ſufficere ſanguinis effuſionem, quantumuis copioſam, & cum multis vulneribus. Ita (1. Concluſ. Nauarr. Abbas.) Nauarr. num. 223. & Abbas in cap. 1. Qui clerici vel vouentes num. 8. Quia ſola vulneratio, & ſanguinis effuſio non eſt mutilatio in verbi rigore & proprietate, quæ tenenda eſt. Neque obſtat, quòd Martinus (*Martini V. priuilegiũ exponitur.*) V. conceſſit priuilegium quibuſdam religioſis diſpenſandi in irregularitate ex homicidio, mutilatione, & enormi ſanguinis effuſione, vt conſtat ex compendiis: quia illa tertia particula vel addita eſt ad tollendos ſcrupulos, vel non eſt ſumenda per ſe ſola, ſed cõiuncta cum aliis: quia quo mutilatio, vel mors facta eſt cum maiori ſanguinis effuſione, ſeu multiplicatione vulnerum, eò eſt irregularitas difficilius (2. Concluſ.) diſpenſabilis. Deinde, etiamſi pars aliqua carnis abſcindatur, nõ incurritur irregularitas, quia illa etiam non eſt mutilatio: nam mutilare ſignificat propriè membrum aliquod abſcindere: caro autem non eſt (*Membrum quod dicatur.*) membrum. Diſputant autem latè Iuris periti quid nomine membri intelligatur in ſtatuto puniẽte mutilationem, aut membri abſciſionem, vt videre licet (Abbas. Bartol. Bald. Nauar. *Cõmunis ſententia*) in Panormitano in dict. cap. *Cùm illorum*, & in cap. 1. Qui clerici vel vouentes num. 10. & Bartol. in l. 2. ff. de publi. iudic. Bald. in l. *Data opera.* Cod. Qui accuſare non poſſunt, col. 12. & Nauar. ſuprà n. 206. Qui omnes concludunt membrum in corpore humano appellari partem illam, quæ eſt quaſi integrum inſtrumentum proximum alicuius actionis, vt manus, pes, oculus, non verò partes aliquæ talium membrum. & hanc regulam ſequũtur communiter Summiſtæ, vt videre licet in Syluest. *Homicidium*, 3. num. 5. (Syluest. Angel.) & Angelo Homicidium 5. num. 6. Vnde in cap. *Expoſuiſti*, de Corpore vitiatis, cui altera manus deeſt, dicitur ſimpliciter mutilatus. In capit. autem 2. de Cleric. ægrotante, ille, cui media palma manus cum duobus digitis abſciſſa fuerat, non dicitur truncatus membro, ſed recepiſſe membri debilitatem, & deformitatem: ergo propriè membrum ſolùm eſt tota manus: & eadem eſt ratio de cæteris. Cui conſonat (Rom. 12.) illud Pauli ad Rom. 12. *In vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent*; quia membrum dicitur quod aliquem actum habet, vt idem Apoſtolus latè deſcribit 1. ad Corinth. 12. (Gregor.) Cõſonat etiam illud Gregorij, quod refertur in cap. 1. diſt. 89. *Varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem repræſentat.* Ratio iuxta materiæ capacitatem reddi poteſt, quia licet hæc vox æquiuoca ſit, & iuxta Philoſophiam quælibet pars heterogenea ſoleat membrum appellari; tamen in materia morali non poteſt ſumi cum illa amplitudine, aliàs qui vnguem cum illa parte digiti amputaret, irregularis fieret: quod veriſimile non eſt, nec conſentaneum iuri, vt colligi poteſt ex cap. 1. & vlt. de Corpore vitiatis. Ergo aliqua moralis regula eſt conſtituenda; hæc autem nulla apparet certior quam prædicta.

7 *Aliorum ſententia.* (Caietan. Soto.) Nihilominùs aliqui Theologi ab hac ſententia diſceſſerunt vt videre licet in Caiet. 2. 2. quæſt. 65. art. 1. & aliis modernis ibi. & Sot. lib. 5. de Iuſtitia, q. 2, art. 1. quia aſſerunt non eſſe de ratione membri, in ordine ad mutilationem & irregularitatem, vt per ſe habeat aliquem actum vel officium: ſed ſatis eſſe, vt ſpecialem cooperationem habeat ad officium membri principalis. Fundamentum eſt, quia eunuchus inter mutilatos numeratur in iure, vt ſumitur ex cap. *Ex parte*, cum ſequentibus, de Corpore vitiatis, & ex multis decretis d. 55. & tamen eunuchus non caret aliquo membro, quod per ſe valeat aliquod munus exercere in corpore abſque conſortio alterius. Item, quia digitus etiam in ordine ad mutilationem videtur eſſe membrum tum quia quamuis digitus non poſſit ſine conſortio manus operari, tamen ſæpe habet aliquid proprium in actione manus, vt patet in muſica, ſcriptura, & ſimilibus, tum etiam quia aliàs abſcindens digitum alteri non maneret irregularis, quod falſum videtur, quia multum diminuit integritatem corporis alterius. Vnde concluditur ratio, quam attingit Caiet. quia membra corporis dicuntur illa ex quibus conſurgit integritas corporis organici: ergo quælibet pars organica, qua oblata non manet corpus integrum iuxta moralem æſtimationem, & communem loquendi modum, habet rationem membri in ordine ad mutilationem: huiuſmodi autẽ ſunt, digitus, & ſimiles partes. Accedit, quod alia opinio non habet firmum fundamentum, quia omnia ſuperiùs adducta rectè accommodãtur etiam his membris quæ ſunt partes aliorum membrorum principalium vnde non repugnat aliquid eſſe membrum, & eſſe partem membri, ſeu membrum membri. Et hoc intinuaſſe videtur Gloſſ. cap. *Cùm illorum*, (Gloſſa.) de Sent. excomm. verb. *Mutilationem membri*, dicens in ſimili cauſa non eſſe diſtinguendum inter membrum & membrum.

8 *Iudicium inter duas poſitas ſententias fertur.* Inter has ſententias hæc poſterior abſolutè probanda videtur, quod ad irregularitatem attinet: nam diſputatio phyſica quod membrum ſit, vel iuridicà quæſtio quid nomine membri in legibus pœnalibus ſit intelligendum, non videntur in præſenti neceſſariæ: nam iura canonica ad hanc irregularitatem vel non requirunt mutilationem membri, ſed abſolutè mutilationem vt patet ex dicta Clement. Eſt autem mutilatio ſimpliciter, ſi principale membrum notabiliter minuatur, licèt non totum abſcindatur, iuxta Latinam illius verbi proprietatem vel certè ſi alicubi canones membri faciunt mentionem, membri diminutionem ſufficere indicant, vt patet cap. 1. de Cleric. pugnant. in duel. ibi. *vel membrorum diminutio*, ad quod faciunt, quæ adducit Fel. in cap. *Cùm illorum*, (Felin.) de Sent. excom. nu. 3. Exempliſque declaratur: nam quis dicat ad irregularitatem non ſatis eſſe digitos vel dimidiam partem vtriúſque manus abſcindere? Item qui autem abſcindit; planè videtur fieri irregularis, quidquid ſit an illa pars ſit membrum vt vult Caſtro, vel pars principalis organica: vtroque enim modo illa eſt grauis mutilatio corporis. Itaque ad mutilationem ſatis eſſe videtur quod ſit vel integra abſciſio, vel grauis diminutio alicuius principalis membri. Dicitur autem grauis diminutio non omnis illa, quæ ad peccatum mortale ſufficit, quia poteſt eſſe grauis culpa, & non grauis mutilatio, vt abſcindere partem digiti ex ſententia omnium non ſatis eſt ad irregularitatem, quamuis ſine dubio mortale peccatum ſit, debet ergo iſta diminutio eſſe notabilis: quæ autem talis ſit, ex communi æſtimatione & deformitate, ac impedimento ad has actiones penſandũ eſt. Quod ſi res dubia fuerit, arbitrio Ordinarij relinquitur iuxta Innoc. Hoſtienſ. & alios in d.c. *Cùm illorum*, & in eo dubio inclinandum eſt in fauorem legis, & irregularitatis, cęteris paribus, quia ſupponitur certa mutilatio.

9 *An abſciſio vnius auriculæ ſufficiat ad hanc irreg.* (Salzed. Nauarr.) Ex his definiri poſſunt particularia dubia, quæ ad ſimilium diſſolutionem deſeruient. Primum eſt an abſciſio vnius auriculæ ſufficiat ad irregularitatem, Couarr. enim negat, & ſequitur Salzedo in practica cap. 99. quia auricula non eſt membrum, nec illius abſciſio eſt grauis mutilatio. Contrarium tenet Nauarr. num. 223. quia licèt non ſit membrum auditus: tamen eius abſciſio inducit magnam deformitatem in parte ſuperiori, & publica. In quo non videtur conſequenter loqui, quia deformatio non ſuf-

non ſufficit ſine mutilatione. Sed nihilominùs ſententia eſt veriſimilior: quia reuera illa eſt mutilatio iuxta doctrinam datam quia auris multum præſtat ad organum auditus. Vnde conſiderata vlterius deformitate, quam inducit, videtur eſſe ſatis grauis diminutio integritatis corporis humani. Simile dubiũ eſt de vno digito, & communiter non reputatur ſufficiens eius abſciſio, quod eſt veriſimile, ſi ſit alter ex duobus minimis, de quolibet autem aliorum mihi videtur res ſatis grauis, & ad minimum dubia, & diſpenſatione indigens. Solet etiam dubitari de abſciſione mamillæ in fœmina: nam Salzedo ſuprà id etiã negat ſufficere. Quod ego verum non exiſtimo: quia reuera eſt mutilatio grauis, non minor quàm abſciſio in viro: non enim, minùs graue eſt organum lactis fabricatum in fœmina, quàm ſit in viro organum ſeminis: imò iuriſperiti mamillam in fœmina abſolutè dicũt eſſe membrum principale, vt patet ex Felino dicto num. 3. & Baldo in l. *data opera*, C. qui accuſare non poteſt.

Quid de abſciſione vnius digiti;

De mamillis fœminæ.

10 Aliud dubium eſt, an fiat quis irregularis mutilando ſeipſum, ad quod affirmanter reſpondendum eſt, & addendum, quoties aliquis fit irregularis mutilando alium, fieri etiam mutilando ſeipſum eodem modo: è contrario verò aliquam ſui mutilationem ſufficere ad irregularitatem, quæ in alio facta non ſufficeret. Vbi oportet diſtinguere mutilationem paſſiuam ab actiua: prior enim pertinet potiùs, ad defectus corporis, de quibus ſuprà, & per ſe ſolùm requirit deformitatem, & debilitatem ad miniſtrãdum & ideò percutiens alterum interdum facit illum irregularem, licèt ipſe non fiat, vt notauit Nauarr. nu. 206. & 219. quia poteſt reddere alium ineptum ad miniſterium ſine mutilatione, & ſimiliter è contrario poteſt interdum mutilator fieri irregularis: & non mutilatus, vt in eunucho per iniuriã patet, vel ſi duo digiti pedis abſcindantur. Qui ergo mutilat ſe, vtroque modo fiet irregularis, vel actiuè ſi mutilatio per ſe ſufficiat, quia iura abſolutè de mutilante loquuntur, vel paſſiuè ſi ſe reddat deformem, vel ineptum ad miniſterium. Aliquando etiam minor ſui mutilatio ſufficit iuxta Innocen. Epiſt. 3. cap. 1. & Conc. Tribut. cap. 33. & habetur cap. 6. diſt. 55. vbi dicitur: *Qui partem digiti cuiuſcumque ſibi ipſi volens abſcindit, hunc ad clerum canones non admittunt*, quæ mutilatio in alio facta ex ſententia omnium non ſufficeret: quia in mutilante ſe ſpecialis atrocitas conſideratur, *quæ ſibi ipſi auſa eſt ferrum iniicere*, vt Innocent. dicit.

Nauarr.

Innocen.

11 Tertiò quæri poteſt an maneat irregularis, qui membrum aridum, vel impeditum alteri abſcindit. Et eſt ratio dubij, quia illa non videtur grauis læſio, quia membrum inutile quaſi nihil reputatur, imò ſi ſit aridum, reuera non eſt membrum, licèt appareat. In contrarium verò eſt, quia is, qui membrum tantùm debilitat non eſt irregularis, vt ſuprà dictum eſt ergo neceſſe eſt, vt qui membrum debilitatum poſteà abſcindit, maneat irregularis: aliàs poſſet quis mutilari à duobus, nullo illorum irregulari manente, quod videtur fieri non poſſe. Reſpondeo, aliud eſſe quod membrum ſit omnino aridum, id eſt, mortuum, aliud verò quòd ſit debilitatum ſeu inutile ad ſuum munus exercendum. Nam, ſi ſe habeat priori modo, truncatio illius non videtur eſſe mutilatio corporis humani, ſed hæc potiùs cenſeri poteſt tunc facta, quando ita fuit membrum læſum, vt ex vi talis læſionis deſierit anima hominis informari, quia licèt exterius fortaſſe non apparet truncatio (quod vix poteſt contingere) tamen ſubſtãtialiter facta eſt, eamque cenſeo ſufficere ad irregularitatem inducendam: nec priùs de hac læſione locuti ſumus, ſed de ſola membri debilitate. Atque ita poſſent dicta

An qui membrum impeditũ alteri abſcindit irregularis fiat.

A Panormitani ſuprà citata conſiliari. Nam qui membrum v.g. occultum ita lædit, vt ex vi læſionis omnino areſcat & exſiccetur, quamuis nullam partẽ obſcindere videatur, irregularis manet, quia ſubſtantialiter, vt ſic dicam, mutilat, nam relinquit corpus vno membro principali priuatum. Et hoc ſignificaſſe videtur Sylueſt. *Homicidium*, 3. q. 3. verſ. 3. & Angel. *Homicidium*, 5 num. 5. Maiol. cum aliis quos refert. lib. 5. cap. 50. Ideòque ſi alter poſteà membrum iam areſactum auferret non attingendo membra viuentia, nõ videtur mihi incurrere irregularitatem, propter rationem ſuperiùs factam. Nam ferè eadem eſt de hoc ratio, quæ de illo, qui cadauer detruncat ſeu mutilat, de quo manifeſtum eſt non incurrere irregularitatem, quidquid Maiolus dicat loco nuper citato
B num. 8. vbi contrarium ſentit, nullum tamen affert iuris fundamentum, & noſtram ſententiam tenet Nauarr. cap. 27. num. 219. cum Archidiacono in cap. *Si quis*, 15. quæſt. 1. At verò quando membrum eſt verum ac viuum, quantumuis ſit debile, vel inutile ad ſuum miniſterium, mutilator illius fieret irregularis: quia verè mutilat corpus humanum, & in iure nihil aliud poſtulatur: nec poteſt talis mutilatio non cenſeri grauis, ac ſufficiens, tum quia accidentarium eſt quod membrum ſupponatur impeditum: tum etiam, quia talis mutilatio inducit ſaltem grauem deformitatem, quæ ſuppoſita truncatione alicuius partis ſufficit ex omni parte ad irregularitatem inducen-
C dam.

Syluest. Angel. Maiol.

Nauar. Archid.

12 Quartò inquiritur, an diformatio interdum ſufficiat ſine mutilatione. Aliqui enim affirmant, ſi tanta ſit, vt deformatum impediat ne promoueri poſſit, etiamſi partem corporis non abſcindat, ſed faciem dehoneſtet v.g. Ita refert Syueſter, *Homicidium*, 3. qu. 3. verſ. 3. in fine, ex quodam Guillelmo, & approbate videtur. Et hoc ſequitur Maiolus lib. 4. cap. 1. nu. 10 & lib. 5. cap. 50. nu. 4. Contrariam verò ſententiam tenet expreſſè Nauarrus ſuprà, & eſt communiter recepta, eſtque probabilior, quia nullo iure conſtat de tali irregularitate, & ideò admittenda non eſt. Antecedens patet, quia ius exprimit homicidium, & mutilationem: ergò reliqua tacendo, illa excludit:
D ſed talis deformatio non eſt mutilatio: ergo propter illam non incurritur irregularitas. Nec refert, quòd deformatus irregularis maneat quia iam dictum eſt qui alium irregularem facit non propterea irregularem fieri, niſi aliàs ſit in iure expreſſum.

An deformatio ſine mutilatione ſufficiat

Sylu-ſter.

Maiol.

Nauarr.

13 Ex quo principio infertur vltimò, hanc irregularitatem non contrahi procurando aborſum, etiamſi effectus ſequatur, dummodo totum maleficium cõtingat ante animationem fœtus: ſecùs verò eſſe ſi fœtus ſit iam animatus, & inde ſequatur mors eius, nam tunc iam eſt manifeſtum homicidium. Vnde ratio prioris partis eſt, quia illud non eſt homicidiũ: aliud enim eſt impedire generationem hominis, quod in eo caſu fit; nam vera generatio in informa-
E tione animæ efficitur: aliud verò hominem iam procreatum priuare vita, quod ad homicidiũ requiritur. In qua reſolutione conueniunt omnes Doctores. Et ſumitur ex cap. *Quod verò*, & cap. *Moyſes*, 32. quæſt. 2. & ex cap. *Sicut ex literarum*, de homicidio, & aliis quæ citat Gloſſa ita exponens illum textum in capit. *Si aliquis*, eodem titulo. Tamen Sixtus Quintus in ſpeciali. Motu proprio contra hoc vitium, irregularitatem extendit ad eum caſum, in quo fit aborſus ante animationem fœtus, & ad eos etiam, qui pocula ſterilitatis fœminis propinant, vel alio modo ſterilitatem procurant dummodo effectus ſequatur. Verumtamen cum ipſemet Pontifex dicat, illam eſſe extenſionem huius irregularitatis, eò ipſo confirmat antiquam doctrinam nunc poſitam, ſcilicet, ante illam

Procurans aborſũ fœtus nondũ animati, non fit irregularis.

Sixtus

A illam conſtitutionem in illis caſibus non fuiſſe incurſam irregularitatem. Vnde, cùm Gregor. XIIII. illam Sixti Conſtitutionem quoad hanc partem reuocauerit, & ad terminos iuris communis reduxerit, relinquitur doctrina poſita in eodem ſtatu, in quo ſemper fuit, ſecluſa illa conſtitutione.

Gre. xiiij.

SECTIO III.

Quæ perſonæ ad homicidium concurrentes hanc irregularitatem contrahant.

1
1. Concluſ.

PRimò certum eſt, eum potiſſimùm hanc irregularitatem contrahere, qui per ſe ipſum alium percutit vſque ad mortem, vel ita vt mors cum effectu ſequatur, quàm intendebat iuxta ſuperiùs dicta, nam maximè ille homicida eſt. Quæ regula omnes perſonas ſine exceptione vlla comprehendit, etiam ipſos Principes, aut Reges. Addunt quidam etiam Summum Pontificem, ſi propriis manibus aliquem occidat, fieri irregularem: quod ex Baldo, & Innocentio in cap. 2. de Maiorit. & obedien. refert Bernard. Diaz in practica c. 61. n. 4. & non reprobat. Idem Maiolus lib. 5. cap. 1. num. 2. Mihi tamen videtur falſa ſententia, quia, vt ſuprà dixi, Papa non magis poteſt incurrere irregularitatem quàm excommunicationem: & quia eadem ratio eſt de hac irregularitate, & de aliis; non eſt enim iuris diuini vt quidam putant, ſed humani. Item, quia, ſi Papa per alium occidat præcipiendo, non fit irregularis, vt dicti etiam authores fatentur, & eſt verũ, etiamſi tale mandatum iniuſtum ſit. Et ratio ſolùm eſt, quia Summus Pontifex non ſubiicitur iuri communi quoad pœnas, quæ ratio locum habet, etiamſi ſuis manibus interficiat: neq; enim Iudæi minùs occiderunt Chriſtum lingua, quàm ſi manibus interfeciſſent, vt Auguſtinus in Pſal. 66. annotauit. Verum eſt maiorem quendam horrorem &, ſcandalum illaturum Pontificem, ſuis manibus, quàm præcepto etiam iniuſto occidendo alium, nec poſſe licitè miniſtrare diuina poſt tale factum, niſi peracta pœnitentia, & ablato ſcandalo: tamen id non eſſet propter irregularitatem, ſed propter naturalem obligationem auferendi ſcandalum, & Sancta Sanctè miniſtrandi: vnde in vtroque caſu homicidij propriis vel alienis manibus perpetrati obligatio illa locum haberet iuxta occurrentem neceſſitatem.

Bernard. Diaz.

Papa ſi propriis manibus occidat non fit irregul.

Auguſt.

2
A conclu. excipitur qui ante baptiſmũ occidit.

Ab hac verò generali regula excipi ſolet homo non baptizatus, qui irregularis non fit, etiamſi propriis manibus alium interficiat. Quæ non videbitur exceptio, ſi aduertamus ſermonem eſſe de perſona capaci irregularitatis, & ſuprà dictum eſſe non baptizatum non eſſe irregularitatis capacem. Nihilominùs, quod ad rem ſpectat, eſt illa exceptio valde notanda: nam ſenſus illius eſt, etiamſi ille homicida poſteà baptizetur, non pullulare, nec manere in illo irregularitatem ratione præcedentis actus. Quod tenet Nauarr. ca. 27. num. 219. ex c. *Si quis viduam*, 50. d. vbi dicitur. *Si homicidij poſt baptiſmum, &c.* Vbi Gloſ. infert, *Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt*, Refert tamen opinionem quorumdam dicentium, per voluntarium homicidium peccaminoſum ante baptiſmum commiſſum non incurri irregularitatem, incurri autem per voluntariam occiſionem hominis iuſtè factam. Quod videtur profectò incredibile melioris ſcilicet conditionis eſſe in hoc peccantem, quàm non peccantem cùm alioqui indecentia, quæ ex voluntaria ſanguinis effuſione contrahi poteſt, non minor ſit in peccante, quàm in alio: & ideò conſequenter loquẽdo, idem de vtroque caſu dicendum eſt. Nam, licèt poſterior caſus ad quæſtionem infrà tractãdam pertineat, hîc breuiter expediri poteſt, & neceſſarium eſt ad totam difficultatem ſoluendam. Ita ergo generaliter ſentit eadem Gloſſa d. 26. cap. *Deinde*, verb. *Inter peccata*, & d. 51. in princ. Et idem tenent Cardinalis, Clem. vnic. de Homicidio nu. 13. Innocentius, Prepoſitus, & Abb. in c. *Gaudemus*, de Diuortiis, nu. 16. Et probari poteſt ex cap. *Si quis poſt baptiſmum*, 51. d. nam ex hoc, & ex d. c. *Si quis viduam*, colligitur, iura non impoſuiſſe hanc irregularitatem, niſi propter homicidium patratum poſt baptiſmum: ergo, cum irregularitas non contrahatur niſi in caſibus à iure expreſſis non eſt vltra extendenda hæc irregularitas. Et hæc eſt ratio ſufficiens, nam aliæ, quas adducit Panorm. non probant.

Nauar. Gloſſa.

Cardin. Innocen. Præpoſit. Abbas.

3
Interrogationi ſatisfit

B Si autem quis quærat, cur iura ita diſponant potiùs in hac irregularitate, quàm in bigamia. Reſponderi poteſt, hanc irregularitatem contrahi propter delictum, quod omnino tollitur per baptiſmum: in bigamia autem non conſiderari delictum. Sed hoc non ſatiſfacit, nam etiam in occiſione iuſta facta à iudice, vel à milite non conſideratur delictum, ſed ſignificatio & decentia, quæ non minùs conſiderari poteſt in proprio homicidio peccaminoſo, quamuis præſcindatur, vel auferatur poſteà tota ratio culpæ. Panormitanus aliter ait, hanc irregularitatem eſſe ex conſtitutione Eccleſiæ, & ideò non extendi ad infideles: ſed idem dicendum eſſet de irregularitate bigamiæ: in neutra verò vrget, quia non dicimus conſtitutionem Eccleſiæ obligare infidelem, ſed operari circa hominem iam baptizatũ: intuitu actionis, C quæ præceſſit, non propter malitiã eius, ſed propter aliquam ſignificationem vel decentiam. Augeo difficultatem: nam licèt illa duo iura addant illam particulam, *poſt baptiſmum*, multa alia ſimpliciter loquũtur, vt Clem. vnic. de Homic. cum ſimilibus, ſub eiſdem titulis in Decretalibus, & d. 50. Hoc verò poſtremum facilè ſoluitur, tum quia quædam iura per alia ſunt interpretanda, & reſtringenda, maximè in materia pœnali; tum etiam, quia omnia illa decreta ſunt leges quæ diriguntur ad ſubditos, & in eis puniunt hoc modo homicidium, & ideò ſupponunt baptiſmum; & ita ſunt per ſe & generaliter decreta intelligenda, vbi aliud non fuerit ab Eccleſia declaratum, vel ſpecialis ratio non interueniat. Hoc autẽ ita declaratum fuit in bigamia, non autem in homicidio. D Cur autem id factum ſit, cum pendeat ex voluntate legiſlatoris, non multum ad nos refert. Fortaſſè verò irregularitas bigamiæ ita fuit à principio inſtituta ab Apoſtolis, tum propter ſignificationem matrimonij, tum propter exemplum continentiæ, quod in clero maximè deſideratur, in homicidio verò non fuit exiſtimatum neceſſarium, quia in eo maximè ſpectatur vel culpa, vel defectus lenitatis, & vtrumque ſperatur per baptiſmum commutari.

4
Non oportet occiſum eſſe baptizatum ad hanc irregul. incurrendam.

Hîc verò addendum eſt, limitationem hanc quæ poſita eſt ex parte occidentis, non habere locum ex parte eius qui occiditur, non enim oportet illum eſſe baptizatum, vel aliam conditionem habere, præterquàm quòd homo ſit, vt conſtat ex c. *Clericus*, diſt. 50. vbi occidens paganum, irregularis fieri dicitur, & E idem eſt ſi occidat excommunicatum, aut bannitum aut infantem in vtero matris, dummodo animatus ſit, vt anteà dixi: & tamen ille neque eſt baptizatus, neque aliam ſpecialem conditionem habet. Et ratio eſt, quia iura ſimpliciter loquuntur de homicidio: & quia in interfectione cuiuſlibet hominis cernitur, vel eadem culpa, vel idem defectus lenitatis, & ob eaſdem cauſas requiritur vt ſit homo, & non ſufficit cadauer, aut fœtus nondum animatus, vt ſuprà dictũ eſt. Neque obſtat quod in cap. *Excommunicatorum*, 23. quæſt. 5. dicitur, non eſſe homicidas eos, qui bono

zelo excommunicatos occiderint: intelligendum enim id eſt, de his, qui in iuſto bello tales perſonas interfecerint. Nec tamen ibi dicitur, quòd non incurrant irregularitatem: nam, licèt non contrahant hanc de qua agimus, incidunt tamen in aliam, quæ eſt ex defectu lenitatis, iuxta cap. *De his*, 50. d.

5 2. Concluſ. Secundò incurrit hanc irregularitatem qui dat cauſam morti, quæ cum effectu ſequitur, etiamſi remotè & per accidens ad illam concurrere videatur, vt qui præbet venenum licèt interdum poſt longum tẽpus operetur. Et ratio eſt, quia ille eſt verè homicida: nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, vt dicitur de Regulis iuris in 6. Nihilq; intereſt occidat quis, an cauſam mortis præbeat, vt dicit Iurecõſultus in Leg. 15. ff. de Siccariis. Dices, Talis effectus non eſt in ſe voluntarius, ſed in cauſa ergò illud homicidium non eſt voluntariũ, prout nunc de illo loquimur. Reſpondeo, in primis nos præcipuè loqui de illo, qui ex intentione mortis talem cauſam applicat; cui conſtat homicidium eſſe in ſe voluntarium. Deinde ſatis eſt, quòd præſciat vim talis cauſæ, & quòd ſciens & videns illam applicet, etiamſi id non faciat ex odio, vel ex voluntate occidendi (ſi tamen hoc poſterius poſſibile eſt) quamuis enim fingamus id facere animo experiendi, vel oſtẽdendi efficaciam illius rei, nihilominùs ibi directè vult mortem tanquam effectum, in quo virtus illa manifeſtanda eſt. Dubium. deciditur. Sed quid ſi daret venenum ſpe impediendi ſtatim effectum eius applicato contrario pharmaco, antequam mors ſequatur. Reſpondeo, ſi, hoc nonobſtante, mors ſequatur, irregularitatem nõ vitari, quamuis videatur potiùs pertinere ad homicidium caſuale, de quo infrà, quàm ad volũtarium de quo nunc agimus: quia in eo caſu tantùm indirectè imputatur homicidium, ratione cauſæ imprudenter, & illicitè applicatæ, non quia in ſe fuerit volitum implicitè, aut explicitè. Si autem mors per contrarium pharmacum impediatur, non incurritur irregularitas, iuxta ſuprà dicta, etiamſi culpa homicidij apud Deum non fuerit excuſata propter morale periculum: & ita eſt intelligendum capitulum, *Si aliquis*, de homicidio. Sed inquires, an is, qui talem cauſam mortis applicuit, ſi pœnitentiam agat ſui delicti, priùs quàm effectus ſequatur, euitet irregularitatem. Videtur enim homicidium illud iam nõ eſſe illi voluntarium, & ideò non eſſe ſufficientem cauſam irregularitatis. Reſpondeo, Certũ eſt, ſicut pœnitentia non tollit irregularitatem contractam, ita in eo caſu non impedire quominùs cõtrahatur, quia non impedit quominùs ille ſit homicida, & dignus pœna, tam ciuili, quàm Eccleſiaſtica, & maximè irregularitate, quę factum potiùs quàm culpam requirit. Vnde licèt ſpectata voluntate præſente, illud homicidium iam non ſit voluntarium ſatis eſt quòd in ordine ad præcedentem ſit voluntarium: nam illa prior voluntas fuit efficax, & actu operatur, altera verò eſt tantùm ſecundum quid, ſeu velleitas, quæ non tollit voluntarium ſimpliciter, ſuppoſita priori voluntate.

De mandante.

6 3. Concluſ. TErtiò incurrit irregularitatem mandans homicidium fieri per alium, ſi cùm effectu fiat: quod eſt certum apud omnes, quia ille eſt cauſa homicidij & à fortiori habetur ex cap. vlt. de homicidio in 6. vbi mandans aliquem verberari, & non occidi, ſi alius à mandatario occidatur, irregularis efficitur propter voluntarium ſaltem indirectum: ergò, qui directè mandat interfectionem alterius, ſine dubio Difficultas incurrit irregularitatem homicidij voluntarij. Quæri vero poteſt primò, an in aliquo caſu incurratur

A hæc irregularitas, etiam effectu mortis non ſequuto. Dico in aliquo caſu, quia regulariter certum eſt non incurri, iuxta ſuperiùs dicta. Specialis verò difficultas eſt in caſu textus in cap. 1. de Homicidio in 6. vbi mandans interfici aliquem per Aſſaſinos, ipſo iure excommunicatur, & deponitur ab ordine, beneficio, & c. *quamquam mors forſitan ex hoc non ſequatur*. C. 1. de homici. in 6. In quo textu duo dubitari poſſunt: vnum eſt, quod ſit delictum de quo eſt ibi ſermo: aliud eſt: an ibi imponatur irregularitas. Priorem partem tractaui latè ſuprà declarando excommunicationes libri Sexti, vbi dixi ibi non eſſe ſermonem de quocumque mandante homicidium fieri per alium, etiamſi pecunia data ad hoc munus illum conducat: vel licèt conductus ſit latro, vel publicus hominum interfector, niſi B ſit ex quadam particulari natione & gente, quæ in eo textu, *Aſſaſini*, vocatur: quare in eo ſolo caſu incurruntur pœnæ ibi latæ per ſolum mandatum, non ſecuto effectu. Reſolutio. Quoad alteram verò partem reſolutio petenda eſt ex principio huius materiæ, & proprietas verborum legis tenenda eſt: ideòque illa ſolùm eſt depoſitio ſeu perpetua ſuſpenſio, non verò irregularitas in ea proprietate, in qua hæc canonica impedimenta diſtingui cenſentur. Ad propriam ergò irregularitatem ſemper neceſſe eſt vt ſequatur homicidium: non refert autem quòd ſtatim vel poſt longum tempus ſequatur, quia dilatio temporis non tollit quominùs effectus ex tali cauſa ſequatur, & ſit verum homicidium, ſicut de cáuſa phyſica dicebamus. Et in hoc conueniunt omnes authores. C

7 An mandans, qui mãdatum reuocat ante ſecutam mortem, incurrat irregul. Dubitant autem, an mandans euitet irregularitatem, reuocans mandatum, & reuocationem intimãs mandatario (aliàs inutilis eſſet reuocatio, vt per ſe conſtat) quando mandatarius, nonobſtante reuocatione, alium interfecit. Aliqui dicunt, in eo caſu incurri irregularitatem. Dico tamen, ſi ex parte mandantis ſufficienter facta ſit reuocatio mandati, non incurrere irregularitatem. Quæ eſt opinio communis Innocentij, & aliorum in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio, quam ſequitur Nauarr. num. 233. Innocen. Nauarr. Et ratio eſt, quia facta reuocatione, qui dederat mandatum non poteſt dici cauſa homicidij, quia iam alter non illud commiſit ex mandato eius, ſed ex ſua voluntate. Obiectio. D Sed contra, quia mandatarius ſemper mouetur ex impreſſione relicta à priori mandato (ſuppono enim priùs non fuiſſe in tali voluntate, ſed ex mandato illam concepiſſe, mandantem autem, reuocando ſuum mandatum, non potuiſſe illam reuocare) hoc ergò ſatis erit, vt homicidium referatur in mandantem tanquam in cauſam, non obſtante reuocatione. Sicut qui lapidi impreſſit impetum, quamuis poſteà conetur illum detinere, & non poſſit reſiſtere, dicetur cauſa illius motionis, & effectus eius: ita enim ſe habet prius mãdatum, ſicut impetus impreſſus. Solutio. Reſpondetur, rationem hanc habere aliquã apparentiam in conſilio, de quo ſtatim, non verò in mandato, quia mandatum totam vim mouendi ha- E bet à voluntate mandantis, quia nihil aliud eſt quàm quædam ſignificatio, ſeu intimatio illius: & ideò, mutata voluntate mandantis, & intimata mandatario, omnino tollitur mandatum, ceſſatque omnis influxus, totaque motio mandantis. In quo eſt magnum diſcrimen inter mandatum, & impetum impreſſum lapidi, non ſolùm quia impetus mouet phyſicè, mandatum moraliter, ſed etiam quia ille tranſit in ipſum paſſum, & eſt irreuocabilis ab imprimẽte vt ſic, ſed ſolùm poteſt ei reſiſti per virtutem contrariam ſufficientem, quod non eſt ita in mandato. Tunc ergo mandatarius ſua malitia ſe mouet ad occidendum alium. Et quamuis prius mandatum videatur aliqualis occaſio huius voluntatis, tamen, ſuppoſita

poſita reuocatione, illa eſt valde remota, & iam non eſt occaſio tam data quàm accepta.

8 *An mandans aliquam diligentiam adhibere teneatur, ad impediendam mortem.*

Sed quæres, an ſaltem teneatur in eo caſu mandator aliquam aliam diligentiam adhibere ad impediendam mortem alterius, quando ei conſtat de pertinacia mandatarij: nam ſi non conſtāt, clarum eſt ad nihil teneri, quia exiſtimare debet, ceſſante cauſa, ceſſaſſe effectum, & periculum eius, & cum ſua voluntate mutatā ſimul fuiſſe mandatarij voluntatem, quæ à ſua tantùm mouebatur ad hunc effectum. At verò, quando conſtat de pertinacia & voluntate mandatarij, tenetur mandans, ſaltem ex charitate, impedire illum effectum, ſi poſſit, nam ad hoc quilibet proximus tenetur. Sed difficultas eſt, an etiam ex iuſtitia teneatur. Et mihi quidem videtur teneri, ſequens in hoc authores, quos in puncto ſequenti de conſulente referam. Ratio autem eſt, quia dans tale mandatum, hoc ipſo iniuſtitiam alteri fecit: ergo ex iuſtitia tenetur reſtituere; & impedire damna, quæ ex priori iniuria ſequi poſſent, ergo, ſi ſcit inde imminere mortis periculum alteri, ex iuſtitia tenetur impedire illud, prout commodè potuerit vt, v. g. admonendo alium, ſaltem in communi, quòd vitæ eius inſidiæ parentur, vel aliquid ſimile, ſicut de conſulente omnes dicunt. Dices, per reuocationem mandati videtur impleta hæc obligatio, quatenus erat iuſtitiæ, nam ex vi illius ablatum fuit omne periculum: & ſi quod poſtea imminet: iam non oritur ex priori iniuria ſeu mandato, ſed ex malitia mandatarij, ſicut anteà dicebamus: hac enim ratione moti ſunt qui dixerunt hanc obligationem eſſe tantùm ex charitate.

Reſolutio. Reſpondetur nihilominùs, ad hanc obligationem iuſtitiæ ſatis eſſe, quod in re ipſa ex iniuria à me illata alter ſit conſtitutus in tali periculo, etiamſi intercedat pertinacia mandatarij: nam vnum ex nocumentis, quod prius mandatum alteri intulit, fuit creare in mandatario talem voluntatem & ideo, ſi per ſolam reuocationem mandati non poſſum illam auferre, nondum planè reparari damnum illatum, & ideo teneor ſaltem impedire effectum eius, quoad potuero. An verò ad incurrendam irregularitatem ſufficiat omittere hanc obligationem, dicemus infrà agentes de non impediente homicidium cùm poſſit, & debeat.

9 *Vltimum dubium.*

Vltimò inquiri poteſt circa mandantem, an vt incurrat irregularitatem, neceſſarium ſit, quòd alter acceptauerit mandatum, & quòd hoc conſtet ipſi mandati. Contingere enim poteſt, quòd eo tempore quo mandatum alteri intimatur, dicat ſe nolle illud munus aſſumere; poſteà verò mutet voluntatem & homicidium exequatur, ſine noua ſcientia, vel voluntate mandantis, imò fortaſsè etiā contra eius voluntatem, vt ſi iam illam mutauit. *Ratio dubij.* Difficultas ergo eſt, an tunc incurrat hanc irregularitatem. Et videtur non incurrere: nam priùs mandatum, hoc ipſo quod acceptatum non fuit, manſit inefficax, quia eſt veluti quidam humanus contractus, qui non perficitur, niſi mutuo conſenſu, & quando non perficitur, nullam habet vim: ergo effectus poſteà ſequutus non poteſt tribui mandanti vt cauſæ, quia non eſt ex motione eius: ergo non eſt homicidium: ergo non fit irregularis.

Reſponſio. Nihilominùs cenſeo non eſſe neceſſarium hanc acceptationem, & in eo caſu mandantem manere irregularem, etiamſi nihil denuò ſcierit, vel licèt retractauerit voluntatem ſuam, ſi non ſufficienter reuocauit mandatum. Ita tenet Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num 3. citans Innocentium in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio, & Baldum in l. 1. Cod. de Seruis fugit. (Maiol.) Ratio eius ſolùm eſt, quia primum crimen quod mandando fecerat, adhuc in ſe perſeuerat. Reſponderi autem poteſt hoc negando, quia hoc ipſo quod mandatum, non fuit acceptatum, videtur fuiſſe extinctum. Re tamen vera non fuit: hîc enim non eſt ſermo de mandato, qui inducat propriam obligationem, vel iuſtitiæ, vel alicuius præcepti, hoc enim in tali materia locum habere non poteſt. Eſt ergo ſermo de mandato prout includit petitionem, exhortationem, vel quamcumq; ſignificationem voluntatis, quæ alium ad agendum inducat, hæc ergo ſemper manet ex vi prioris mandati non reuocati, quia, licèt alter non acceptauerit, ſemper retinet hanc æſtimationem, quòd qui mandauit, hoc ab ipſo vult, & deſiderat, vnde, licèt à principio non conſenſerit, ſemper poteſt ex vi prioris mandati moueri, & indici: igitur quidquid poſteà operatur ratione prioris mandati, imputatur mandati, ſi illud non reuocauit. Ex hac verò ratione colligitur, ad hanc reuocationem ſufficere quamcumque ſignificationem mutatæ voluntatis, etiamſi non verbis, ſed effectibus fiat, vt ſi rediit in amicitiam cū illo, cuius mortem procurabat, & hoc ſcit eſſe notum mandatario: quod Nauarr. adnotauit etiam quando mandatum fuit acceptatum, nam quoad hoc eadē eſt ratio.

De conſulente.

QVarta perſona huius irregularitatis particeps eſt conſulens, qui in hoc differt à petente, quod 10 *4. Conſul.* rationibus ſuadet; mandans verò ſolùm voluntate. Eſtque de conſulente expreſſum c. *Perniciosè*, de Pœnitent. d. 1. vbi dans conſilium homicida dicitur. In cap. autem, *Si quis viduam*, expreſſiùs dicitur, *Si quis præcepto, aut conſilio, &c.* Idem in cap. 2. de Cleric. pugnat. in duel. Idem colligitur ex cap. *Sicut dignum*, §. *Qui verò*, de Homicidio, ibi, *Niſi fortè Regem ipſum ad illud homicidium ſuis ſuggeſtionibus prouocaſſet*, & clariùs ibidem. §. vlt. ibi. *Et ideo ſi conſilium dederunt, &c.* vbi Gloſſa latè id confirmat ex aliis iuribus; éſtque res certa apud omnes. Semper tamen neceſſarium eſt, vt homicidium, vel mutilatio reipſa conſequatur: caretque omni dubio ſi ſequatur re integra, id eſt perſeuerante eodem conſilio. Addo etiam ex vi ſeu concurſu illius. Nam, ſi is qui conſilium recipit reuera non moueatur ex tali conſilio, ſed ex alio affectu, vel ratione, non poteſt conſulens dici cauſa actu influens in tale homicidium, quod neceſſarium eſt ad incurrendam irregularitatem, quia hæc non reſultat niſi ſequatur effectus: non eſt autem homicidium effectus conſilij, niſi ex illo ſequatur, ſicut de mandato dicebamus. Quod annotauit Tabiena, *Irregularitas*, 2. nu. 14. & docet expreſsè Hoſtienſ. in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio. nu. 67. & 68. Abbas & Fel. in cap. 1. de Offic. deleg. & alij communiter apud Couarr. dict. Clemen. part. 2. §. 2. nu. 1. qui etiam videndus eſt in ſimili in Reg. *Peccatum*, p. 2. §. 12. nu. 2. Villadiego de Irregularit. cap. 6. nu. 20. Nauarr. ſuprà & alij Summiſtæ communiter. (Tabien. Hoſtien. Abbas. Felin. Couarr. Villad. Nauarr.) Et fauent etiam iura ciuilia l. *Non ſolùm* §. *Si mandato*, ff. de Iniuriis. Vbi vt actio iniuriarum detur contra perſuadentem, requiritur quòd perſuaſerit alicui, *alias nolenti*. Verum eſt hoc vltimum requiri in iure ciuili, vt conſulens cenſeatur dignus ordinaria pœna, quia tunc ſolùm cenſetur eſſe cauſa principalis delicti, quando per conſilium induxit aliàs nolentem. Ad irregularitatem verò non ſemper hoc neceſſarium eſt, ſufficit enim ſi ſuo conſilio confirmet votum, & animum augeat, nam per hoc ſatis cooperatur ad delictum, & in eo caſu loquitur tex. in cap. *Sicut dignum*. §. vlt. de Hom. C. in eo c. §. *Qui verò*, diſtinguitur inter eum qui prouocat, vel inflammat iam prouocatum; & vterque dicitur reus homicidij, licèt non æquali pœna dignus. Quæ tamen inæqualitas non habet locum reſpectu

pectu irregularitatis, quia diuiſibilis non eſt, vt ſic dicam: & ideò vterque illam contrahit tãquam dans cauſam homicidio. Secus verò eſt quando conſilium nullo modo augeret, vel immutaret animũ alterius, quia tunc potiùs ſe haberet vt extrinſecè conſentiens, quàm vt influẽs aliquo modo in homicidium: quo ſenſu intelligendi ſunt authores ſuprà citati.

11 *Quid ſi conſulens retractet cõſilium.* Eſt autem dubium, ſi conſulens retractet conſilium, & conetur alteri perſuadere, vt à tali conſilio recedat, & id aſſequi non poſſit, & inde ſequatur homicidium, an euitet irregularitatem. Circa hoc *Nauarr.* Nauarrus eodem modo ſentit de conſulente, & de mandante, & ideò ſufficere ait prædictam retractationem notificatam alteri ad vitandam irregularitatem, abſque alia diligentia. *Maiol.* Maiol. verò d. c. 48. cum Nauarro conuenit in hoc, quod eodem modo loquitur de mandante, & conſulente: ſed præter retractationem, & perſuaſionem, contrariam, in vtroque requiri, quòd præueniat aut moneat occidendum, vt ſibi caueat. *Syluest.* *Tabien.* Citat Syluest. *Homicidium*, 1. quæſt. 8. verſ. 6. & Tabienam, *Irregularitas*, 2. nu. 13. Qui ſolùm loquuntur de conſulente. Imò Tabiena num. 14. addit, plus requiri in conſilio, quàm in mandato. Et rationem reddit, quia is, cui datur conſilium, agit poſteà ſua voluntate, & nomine, quæ voluntas per conſilium, inducitur, & non ſufficienter reuocatur retractato conſilio: mandatarius autem agit tantùm voluntate, & nomine mandantis, & ideò per ſolam reuocationem ſufficienter tollit ſuum influxum. Qua *Innocen.* diſtinctione vſus eſt etiam Innocentius in cap. *Ad audientiam*, de homicidio, quem ſequitur Bartolus in dict. l. *Non ſolùm*, §. *Si mandato*, num. 21. vbi in Additione multa alia pro hac ſententia citantur. Quam *Bald.* etiam tenet Bald. in l. 1. C. de ſeruis fugit. & Ioannes *Brunel.* Bruneli in Repetitione cap. 1. de Homicidio, 4. part. num. 43. Et mihi placet diſtinctio, quando conſilium datum fuit in ordine ad perſuadendum intellectum & non tantùm ad inclinandum effectum.

12 *Reſolutio.* *Bartol.* Quod vt declarem, cum propria ratione talis differentiæ, aduerto ex Bartolo ſuprà, ſub conſilio latè ſumpto, & abſque mandato, poſſe includi omnem modum inductionis factæ alteri, vt gratia ſui, ſeu in ſuum commodum aut ſe vindicando, ac denique nomine ſuo homicidium committat, ſiue ſit rogando, ſiue comminando, ſiue perſuadendo, vt cùm Petrus rogat Ioannem, vt occidendo Franciſcum, vindicet iniuriam eidem Ioanni factam: vel cum iniquus pater dicit filio, donec interficias eum, qui tibi iniuriam intulit, non appareas in conſpectu meo. Hos autem, & ſimiles inductionis modos dico pertinere magis ad affectum quàm ad intellectum: & ideò illos diſtinguo à propria perſuaſione, quæ fit per rationes, quibus homo perſuadeatur, pertinere ad ſuũ honorem vel commodum, alium occidere. Et hanc perſuaſionem voco proprium conſilium: ſub quo etiam comprehendo inſtructionem, per quam alius docetur quomodo poſſit aut valeat talem vindictam de inimico ſumere. Prior ergò modus perſuaſionis videtur mihi æquiparari mandato quoad reuocationem: hic autem poſterior, id eſt, proprium conſilium minimè. Ratio eſt, quia prior inductio ſemper pendet ex voluntate inducentis, quia in illa tantùm fundatur: nam preces v. g. non perſuadent intellectum, niſi quatenùs proponunt voluntatem petẽtis, vt implendam, & ideò ſtatim ac aliquis deſiſtit à ſua petitione eam reuocando, aut petẽdo contrarium, prior petitio omninò amittit ſuam vim. Idemq; eſt de cõminatione, vt per ſe facilè conſtat. Secùs verò eſt de proprio conſilio aut inſtructione: nam effectus eius eſt docere intellectum, quò ſemel facto non vltrà pendet à voluntate eius, qui conſilium dedit: nam, licèt ipſe nolit, nec petat vt talis effectus fiat, nihilominùs conſilium de illo faciendo integrum manet. Et quamuis conetur contrariis rationibus iudicium intellectus mutare, frequentius id aſſequi non poteſt tùm quia difficilè dimouetur ab opinione ſemel cõcepta: tùm maximè quia in eo caſu, de quo agimus, prius conſilium regulariter eſt iuxta humanum affectum eius cui datur, & reſpicit proprium honorem, vel aliud temporale commodum, ideóque moraliter loquendo, inefficax valde eſt illius reuocatio. Propter quod, ſpecialis ratio eſt in conſulente, vt ad illam maiorem diligentiam adhibendam obligetur: quod tamen intelligendum eſt in eo caſu, in quo veriſimiliter credit alium non deſiſtere, nec mutare cõſilium ſemel acceptum. Ita enim limitant omnes authores citati, vno excepto Maiolo, qui hanc ſententiam, quoad prædictam limitationem, periculoſam eſſe dicit, quia ſemper manet mentis corruptio in alio: idémque ſentit de mandatario. Sed reuera non eſt morale periculum, nec poteſt rationabiliter præſumi, quòd duret talis corruptio propter ſolùm conſilium præteritum, quando alter oſtendit volũtatem deſiſtendi à tali facto, & onus admonendi alium eſt valde graue, ideóque non debet imponi ſine morali cauſa, aut ſufficienti neceſſitate.

Difficultas verò ſupereſt, ſi poſt prædictam diligentiam ex omni parte ſufficienter factam ſequatur homicidium, an qui dedit conſilium excuſetur ab irregularitate. Videtur enim ita dicendum, quia citati authores aſſerunt, hunc fieri irregularem, niſi reuocet conſilium, & admoneat occidendum ſi neceſſe ſit: ergo, ſi hæc faciat, ſentiunt non manere irregularem, etiamſi ſequatur homicidium, alias impertinens eſſet illas conditiones adhibere. Ratio etiam hoc ſuadet, quia iam non poteſt homicidium illud conſiliario imputari: fecit enim quãtum potuit & debuit ad impediendum illud. In contrarium verò eſt, quia hoc non ſufficit ad impediendam imputationem homicidij, ſi tandem ſequitur ex vi prioris influxus, & cauſalitatis per conſilium: ſicut qui propinauit venenum, quamuis poſteà pœnitẽtia ductus, faciat quantum potuerit ad impediendam mortem, ſi tamen non impedit, irregularis efficitur: ita enim ſe habet conſilium, ſicut venenum, quod auferri non potuit. Item admonitio alteri facta, non videtur ſatis ad excuſationem: ſuppono enim illum moralem diligentiam feciſſe ad vitandum mortis periculum, & non voluiſſe. Reſpondendum verò eſt defendendo communem ſententiam (quæ fauorabilior eſt, & rationi magis conſentanea) conſilium non eſſe cauſam merè naturalem, & phyſica neceſſitate influentem, ſed eſſe cauſam moralem quæ per rationem auferri, & per liberam voluntatem impediri poteſt, ideóque non eſſe de illa iudicandum ſicut de veneno, vel alia ſimili cauſa. Si ergo poſt applicatam illam cauſam moralem, conſiliarius fecit quod moraliter potuit, & debuit ad tollendam illam, & impediendum eius effectum, cenſetur etiam moraliter illam abſtuliſſe, & ob eam rem illi iam nõn imputatur homicidium, nec incurrit hanc pœnam eius. Procederet autem optimè illud exemplum de veneno in eo caſu, in quo licèt voluerit conſiliarius retractare cõſilium ſuum, & intimare alteri, & non potuit (quod etiam in mandãte obſeruandum eſt) vt v. g. ſi mandatarius, vel qui conſilium accepit ſit abſens, & non poſſit per literas, vel nuncium admoneri, vel contingat literas ad eum non peruenire, etiamſi commodo tempore miſſæ fuerint, &c. in his enim, & ſimilibus caſibus exiſtimo conſiliarium, vel mandantem non excuſari ab irregularitate, quia, licèt conatus fuerit remouere cauſam, quam appoſuit, non potuit, non ſolùm

13 Quid ſi poſt conſilium, retractatum mors ſequatur.

Deciſio.

[illegible] malitia alterius, ſed quia in re ipſa eius co- A [illegible] non habuit effectum ex parte illius neceſſariũ, ſcilicet intimationem alteri faciendam. Nec refert, quòd ipſe excuſetur à noua culpa, quia per ipſum nõ ſtetit: quia neceſſe eſt, vt de facto non influat moraliter in homicidium ex vi prioris conſilij: hoc autem non aſſequitur per ſolam culpæ excuſationem ex impotentia prouenientem, niſi in re ipſa applicetur contrarium conſilium, vel mandatum, ſeu reuocatio prioris.

14 *Ex quo cõſilio naſcatur hæc irregularitas*

Rurſus verò inquiret aliquis, quale debeat eſſe hoc conſilium, vt ex eo naſcatur irregularitas, an ſcilicet, requiratur directum, vel ſufficiat indirectum, exemplum commune apud authores eſt, ſi amicus dicat amico iniuriam paſſo ab alio, vel dominus famulo, ne ingrediaris domum meam donec aliquid noui feciſſe intelligam cum eo, qui iniuriam intulit. B Aliud exemplum valde morale eſt, ſi Petrus v.g. poſt rixam cum Ioanne, cõſulat Franciſcum, an verè mãſerit iniuria affectus, vel (vt aiunt) oneratus à Ioanne, ita vt (iuxta mundi leges) non poſſit recuperare honorem niſi per vindictam, & Franciſcus declaret illum eſſe iniuria affectum, & poſteà ſequatur homicidium, an hoc ſufficiat ad incurrendam irregularitatem.

Cõmunis ſententia.

Communis doctrina, & in cõmuni certa eſt, ſufficere indirectum mandatum, vel conſilium per quamcumque moralem inſinuationem, vt homicidium imputetur, & irregularitas contrahatur. Ita docet Panorm. in c. *Ex literis*, de exceſſib. Prælar. nu. 3. C adhibens primum exemplum. Quæ fuit etiam ſententia Bart. in l. *Si quis mihi bona §. Iuſſum*. ff. de Acquirenda hæredit. Sequuntur Armil. verb. *Irregularitas*, n. 17. Tabien. *Irregularitas*, 2. n. 3. & *Excommunicatio*, 5. n. 36. Nauar. n. 231. Couar. latè in Clem. *Si furioſus*, 2. p. §. 1. nu. 3. vbi alios refert. Ratio eſt, quia moraliter parum differunt directa, vel indirecta perſuaſio, aut inductio, quia vtraque ſufficit ad moralem influxum & cauſalitatem in qua hæc irregularitas fundatur. Et ferè eſt de hac re textus expreſſus in d. c. *Ex literis*, de exceſſibus Prælatorum.

Panor. Bartol. Armil. Tabien. Nauarr. Couarr.

15 *Primum obſeruandum circa hanc ſententiam.*

Quamuis autem in genere hoc certum ſit; tamen in particularibus caſibus ſunt duo attentè conſideranda. D Vnum eſt, an verba contineant ſufficientem inſinuationem mandati, conſilij, aut cuiuſcumque inſtigationis, vel excitationis, nam hoc neceſſarium eſt, & ex hac parte ſufficit, vt patet ex ratione adducta. Vt in exemplis poſitis, in priori non eſt dubium quin illa ſit ſufficiens inductio: tamen in poſteriori eſſe poteſt pro vtraque parte dubium, quia illud iudicium non eſt conſilium practicum de re facienda, ſed eſt quaſi ſpeculatiuum iudicium de re iam facta: vnde ſic iudicans non mouet ad vindictam, etiamſi fortaſsè res ipſa moueat. Sicut qui narrat alicui iniuriam ei factam in abſentia eius, vnde alter excitatur ad iram, & procedit vſque ad homicidium narrans non videtur propterea manere irregularis, E quia nec directè, nec indirectè præcipit, aut conſulit. In contrarium verò eſt, quia in prædicto exemplo ſecundo ille ſic iudicans moraliter excitat ad vindictam, & conſequenter ad homicidium, & iuxta prauum vſum talium hominum, ille ſe gerit vt iudex per ſuam ſententiam declarans alium morte dignũ. Item tam in hoc; quàm in alio caſu de narrante iniuriam ab alio factam, datur moralis occaſio prouocãs ad vindictam & homicidium: ergò eſt ſufficiẽs cauſalitas moralis, & indirecta inductio ad homicidiũ. Quapropter hæc res ſatis dubia videtur, nec poſſe generatim aliud affirmari, niſi quod habeat magnã ſpeciem inſtigationis indirectę: nihilominùs in particulari cõſiderandas eſſe circunſtantias, & particularia verba, quæ proferuntur, & ad forum conſcientiæ multum etiam conferet intentionem loquentis expendere.

16 *Secundum obſeruandum.*

Aliud in hoc puncto obſeruandum eſt, an ex tali conſilio, vel mandato indirecto, incurratur irregularitas homicidij voluntarij, vel alia minor, ſcilicet caſualis ſeu indirectè voliti, Quamuis enim inductio hæc dicatur indirecta, quia non fit verbis expreſſis; tamen, ſi fiat ex directa intentione homicidij, quòd poſteà ſubſequitur, ſufficit ad homicidium directè voluntarium, quia ad illud directè tendit intentio, & medium quamuis in ratione ſigni vocetur indirectum; tamen in ratione medij ad homicidium directè ordinatur, & in illud moraliter influit. Idémque dicendum erit, ſi illud factum eſt ex intentione vindictæ, quando materia talis eſt, vt iuxta mundanam exiſtimationem, vel ſecundum occurrentes morales circunſtantias vindicta fieri non poſſit ſufficienter ſine morte, aut mutilatione, vel tali percuſſione, quæ fieri non poſſit ſine graui periculo mortis: nam, vt dictum eſt, talis voluntas, cum effectu ſubſequuto, ſatis eſt ad homicidium voluntarium. At, verò quando nec mors eſt per ſe intenta, nec materia vindictæ, aut rixæ talis eſt, vt moraliter poſtulet mortem, tunc quamuis illa ſequatur, non imputabitur vt homicidium voluntarium, ſed vt indirectum, pertinens ad deciſionem cap. vlt. de homicidio, in 6. quod infrà tractandum eſt. Et videri poteſt latè Additio ad Abbatem in d. cap. *Ex literis*, de exceſſibus Prælatorum, & Armil. verb. *Irregularitas*, nu. 25. & ſequent.

Additio ad Abbatem. Armil.

Si mandatarius occiſus eſt, an mandans, aut conſiliarius irregularitatem incurrant.

17 *1. Sentent.*

Tandem inquiri poteſt, an in his caſibus incurrat mandans, vel conſiliarius irregularitatem, ſi contingat mandatarium occidi ab alio, ad quem occidendum miſſus eſt. Et citati authores abſolutè reſpondent, etiam tunc incurri irregularitatem, Sylu. verb. *Homicidium*, prim qu. 8. verſic. *Quintum*, & Tabiena, *Irregularitas*, 2. n. 12. & alij Summiſtæ ſub eiſdẽ verbis cum Innocentio, Panorm. & aliis in c. *Ad audientiam*, de homicidio. Ioanne Andrea, & aliis in c. vlt. de Homicidio, in 6.

Syluest. Tabien. Innocen. Panor.

2 Concluſ.

Sed in Primis certum videtur, irregularitatem hanc non poſſe eſſe homicidij volũtarij, ſed ad ſummum caſualis, vt expreſſiùs notauit Syluest. quia mandans, aut conſiliarius, non intendit mortem illius perſonæ, neque ad illam per ſe operatur, vt manifeſtum eſt: ergò reſpectu illius homicidium talis perſonæ caſuale eſt, ſolúmq; poteſt imputari vt indirectè volitum.

Ratio dubitandi.

Deinde etiam de hac irregularitate poteſt non immeritò dubitari, quia cõſiliarius ille, ſeu mandans non facit iniuriam illi miniſtro: ergò, licèt poſteà occidatur, non poteſt dici commiſiſſe homicidium cõtra illum, quia, vt ſuponimus, voluntarie acceptauit conſilium, ſvel mandatũ, & volenti non fit iniuria. Dices, ſatis eſſe quòd illum expoſuerit periculo mortis. Sed contra, nam Inquiſitores maiori periculo exponunt reos, quos non quidem volentes, ſed inuitos tradunt illis, à quibus certò ſciunt fore occidendos, & tamen non manent irregulares. Item aliàs qui exhortaretur aliquẽ ad confitendam fidem coram tyranno cum euidenti periculo mortis, fieret irregularis ſequuta morte, quod abſurdum eſt. Idémque eſt de exhortante milites in iuſto bello ad ſtrenue pugnandum, vt late videri poteſt apud Dominicum, & Cardinalem, in c. *Pro membris*, cum ſequentibus 23. q. 5. & in c. *Igitur*, cum ſequentibus 23. quæſt. 8. Denique contingere poteſt vt mandans, vel conſulens expreſſe admoneat, vt quis homicidium faciat ſine periculo ſuo, id eſt,

eſt, ſine pugna & rixa, ſed alium imparatum, & incautum percutiendo, aut dando venenum, vel aliquid ſimile occidat.

18 *An incurrat irregu. qui expoſuit alium periculo mortis illa ſecuta.* Hæ difficultates petunt, an incurrat irregularitatem is, qui alteri conſilium dat, vt illicitè & temerè ſe exponat periculo mortis, ſi mors eius ſequatur, vt v. g. quod inter duellum, in quo occiditur, quod inimico inſidias paret, & ſimilia. Non enim deſunt viri docti, qui abſolutè negant hunc eſſe caſum irregularitatis, quia iura de hoc non loquuntur, ſed ſolùm de dante conſilium occidendi. Item quia conſilium ſe exponendi tali periculo vt ſic, non eſt contra iuſtitiam, ſed contra charitatem, vel fortitudinem; per temeritatis exceſſum, *Contraria ſententia.* Contrariam ſententiam video eſſe communiter receptam, à qua nec ſpeculatiuè, nec practicè cenſeo eſſe recedendum. Quam ita exponerem: quia conſulens alicui vt ſe occidat ſecuto effectu fieret irregularis, quia ille verè eſt homicida & licèt illa proximè non ſit iniuria reſpectu illius, cui datur conſilium: quia volenti non fit iniuria: nihilominùs alteri illa actio eſt contra iuſtitiam, ſicut occidere & contra iuſtitiam; quia homo non eſt dominus vitæ ſuæ, & mutilare aliquem etiam volentem, & conſentientem eſt contra iuſtitiam, quia ille non eſt dominus ſuorum membrorum: ergo eadem ratione conſulens alicui vt temerè ſe ingerat vbi occidendus moraliter eſt, eſt homicida, & irregularis. Patet conſequentia, tùm quia in moribus idem eſt facere, & ſe exponere morali periculo faciendi: ergo & conſulere; tùm etiam quia ille ſic occiſus verè peccauit contra iuſtitiam ſic abutendo ſua vita: vnde verè dicitur homicida ſui: ergo etiam conſulens, & mandans, vel conſiſtens illum in proxima occaſione mortis temeraria, eſt homicida, & irregularis; præſertim quia licèt ille ſic occiſus voluntariè ſe expoſuit illi periculo, conſulens fuit cauſa talis voluntatis per deceptionem, & mandans per moralem vim, ſeu inductionem, & alioquin illa voluntas eſt moralis cauſa illius homicidij, & eſt non ſolùm temeraria, ſed etiam iniuſta, vt oſtenſum eſt.

19 *Rationi dubij ſatisfit.* Ad rationem ergo dubitandi contra communem ſententiam patet ex dictis reſponſio. Ad replicas verò reſpondetur hoc procedere quoties tale periculum irrationabiliter, & contra naturale præceptum de tuenda vel non prodigenda vita aſſumitur, vel conſulitur, aut mandatur: ceſſat autem prædicta ratio quando egreſſio talis periculi eſt iuxta legem iuſtitiæ, & charitatis, & ideò non procedunt exempla. Nam in primo de Inquiſitoribus exercetur actus iuſtitiæ intra terminos à iure canonico præſcriptos, vt infrà dicemus: in aliis verò excitatur homo ad actum fortitudinis exercendum, & moraliter non committitur mortis periculo, quia neque illud eſt per ſe intentum, nec indirectè voluntarium, cùm non intercedat obligatio cauendi illud; ſed eſt tantùm permiſſum, quod non ſatis eſt ad irregularitatem contrahendam. Ad vltimam verò difficultatis partem Hoſtienſis in cap. *Ad audientiam*, de Homic. num. 9. ſentit in eo caſu non incurri irregularitatem, ſed ſolùm quando quis directè inducit ad aggrediendum temerè periculoſam occaſionem. Sed oppoſitum cēſeo verum: aduerto enim hanc non eſſe irregularitatem homicidij voluntarij ſed caſualis: quia homicidium, quod euenit, nullum fuit directè intentum, ſed indirectè imputatur. Ad hoc autem genus irregularitatis ſufficit mandatum, vel conſilium, etiamſi limitatum ſit, quando alter excedit fines mandati, vel conſilij, vt apertè definitur in cap. vlt. de Homic. in 6. Quia totum illud debuit præuideri, & caueri, maximè cum difficilè ſit cauere proprium periculum qui alteri mortem machinatur.

A

De conſentiente in homicidium,

20 *Notanda pro reſolutione.* Qvinto dicitur hanc irregularitatem incurrere conſentiens homicidio? Qui caſus maiorem difficultatem habet, quàm reliqui: intelligendus eſt enim de puro conſenſu ſine aliqua cauſalitate aut cooperatione, directa, vel indirecta ad homicidium. Duobus autem modis poteſt hic conſenſus præſtari. Primò circa homicidium quod ab alio fit ſuo nomine, & ſine vllo reſpectu ad conſentientem, qui merè extrinſecè ſe habet ad homicidium, gaudendo quod factum ſit. Alio modo poteſt hîc conſenſus cadere in homicidium, quod ab alio fit meo nomine, id eſt, ad me vindicandum, vel quod exiſtimet mihi placere. Diſtinguere etiam oportet inter homicidium dum B actu fit, vel quod iam eſt factum, nam conſenſus in homicidio dum actu fit, rariſſimè poteſt eſſe purus, id eſt, ſine aliqua operatione poſitiua, vel ſaltem omiſſione impediendi illud, de qua dicemus in puncto ſequenti. Aliquando verò poſſet hoc contingere, ſi quis videns homicidium ſit omninò impotens ad impediendum illud, & fieri gaudeat, quamuis ad illud nullo modo cooperetur. Quod tamen euenire non poteſt quando homicidium fit ab vno, nomine alterius, ipſo proſpiciente, & ſciente, animum occidentis: non enim poteſt tacere & conſentire, quin moraliter cooperetur, quia tacitè approbat factum alterius, & illud confirmat, imò & animum præbet. Debet ergo ſaltem explicare voluntatem ſuam, qua non vult tale facinus propter ſe, aut ſuo nomine fieri, C etiamſi non poſſit alio modo reſiſtere, vt ſaltem omnem cooperationem euitet.

21 *1. Concluſ.* Duæ igitur regulę certæ ſunt in hac materia. Prior eſt, Concenſus in homicidium, quod nullo modo fit nomine conſentientis, ſi purum ſit, & abſque vlla cooperatione, non inducit irregularitatem, etiamſi verbis expreſſum ſit. Ita tenent Doctores infrà citandi. Ratio eſt, quia talis conſenſus ſolùm eſt mentale homicidium, per quod irregularitas non incurritur, vt manifeſtum eſt. Nec refert quòd illa voluntas ſit verbis declarata, aut aliter exteriùs ſignificata, quia quando talis exterior actio nullo modo influit in occaſionem alterius per ſe non pertinet ad peccatum exterioris homicidij, ideóque pœnæ homicidij non incurruntur propter illam actionem exteriorem, niſi D expreſſa, & ſpeciali legis declaratione talis fiat extenſio, quod in præſenti irregularitate factum non eſt, vt à fortiori patebit ex dicendis.

22 *2. Concluſ.* Secunda regula eſt. Quoties aliquis conſentit homicidio dum actu fit ſuo nomine, ſeu occaſione, vel propter ipſum, homicidij reus fit, & ideò irregularitatem non euitat. Hanc ſupponunt authores citandi: & patet ex dictis, quia ille non eſt tantùm conſenſus, ſed etiam moralis cooperatio. Maximè autem neceſſarium eſt, vt exteriùs non conſentiat, ſed repugnet, ſeque alienũ à tali mandato & opere oſtendat, quantum poſſit, nam ad hoc tenetur ob rationem factam. *Dubium. Hoſtien.* Sed quid ſi exteriùs hoc faciat interiùs autem reuera deſideret homicidiũ illud. Hoſtien. in d. c. *Ad audientiam*, agens de conſulente, & mandatario, dicit, neceſſarium eſſe vt talis retractatio ſeu declaratio volũtatis ex corde fiat, aliàs (inquit) ſi corde conſentiat, E in conſpectu Dei cadit, & ſignificat etiam fieri irregularem, nam ſubdit, *Et ſic lex promotionis non ſemper in ſolo facto conſiſtit, ſed in facto, & animo.* Citat cap. vlt. 15. quæſt. 1. & c. 1. 15. quæſt. 6. nam in hoc poſteriori circa finē dicitur, non tam attendenda eſſe, quæ fiunt, quàm quo animo fiāt. Sed illud eſt verum quoad meritum & ſatisfactionem coram Deo, non verò quoad pœnas Eccleſiæ, niſi id fuerit iure expreſſum, vt conſtat ex ſuprà tractatis de Cenſuris in communi.

Hic

Hic verò talis expreſſio facta non eſt, nam potiùs in priori textu dicitur: legem de hac irregularitate *opus magis, quam voluntatem requirere*. In eo ergo caſu exiſtimo non incurri irregularitatem, quia nullum eſt externum opus, neque etiam omiſſio externi operis, ratione cuius poſſit tale homicidiũ imputari: ſolùm ergo ibi relinquitur mentale homicidium, quod non eſt ſufficiens cauſa irregularitatis: & hoc magis conſtabit ex ſequenti puncto.

Deciditur.

An cõſentiẽs in homicidium factum nomine ſuo fiat irregularis. Prima ſententia Syluest. Maiol.

23 Difficultas ergo communis eſt, an conſenſus in homicidium iam factum ab alio nomine meo inducat irregularitatem. Multi enim exiſtimant, per ratihabitionem facti præteriti contrahi irregularitatem homicidij voluntarij. Eſt tamen diuerſitas inter authores: nam quidam dicunt, ratihabitionem internã ſatis eſſe. Syluester verbo *Homicidium*, 1. q. 7. & verſ. 3. quæſt. 5. citátque Aſtenſem, & Hoſtiẽſem, eum ſequitur Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 6. Alij putãt, neceſſarium eſſe & ſufficere, vt ratihabitio non ſit per ſolam voluntatem interiorem, ſed per exteriorem facti approbationem. Alij addunt, neceſſarium eſſe, vt qui ratum habet factum, potuerit illud mandare, quando factum eſt: nam ſi tunc erat infans, vel amens etiamſi comparato vſu rationis ratum habeat factum, non incurret irregularitatem. Ita Nauarrus cap. 27. num. 233. citans Ioannem Andream in cap. 1. de Conuerſione infidelium, & Panormitanum in cap. *Ad euidentiam*, de Homicid. Felinus in cap. *Sicut dignum*, de Homicid. nu. 12. Fundamentum eſt, quia ratihabitio moraliter efficit tanquam proprium actum eius nomine factum, qui illum poſteà ratum habet: quia vt in regula iuris lib. 6. dicitur: *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur*: ergo ſicut ex homicidio ſi ex mandato meo factum eſſet, irregularis fierem, ita ex ratihabitione eius idem impedimẽtum contraham.

Nauarr. Ioann. Andr. Panor. Felin.

Vera ſententia Gloſſa. Couarr. Villad. Triden. Armil. Angel. Hoſtien. Archid. Panor. *Regula generalis.*

24 Contrariam ſententiam veriorem cenſeo, quam tenet Gloſſa in cap. *Si quis viduam*, diſt. 50. & in cap. *Si quis viuente*, 31. quæſt. 1. Couarruuias dicta Clementina. 2. part. §. 1. num. 4. Villadiego de Irregular. cap. 6. num. 88. Tabiena verbo, *Irregularitas*, 2. num. 7. Armilla, num. 22. Angelus, *Homicidium*, 2. §. 6. Hoſtienſis in Summa tit. de Homicid. §. *Qua pœna*, verſ. *Quid ergo*. Archidiaconus cap. *Omnes*, 17. quæſt. 4. Et in ſimili Gloſſa vlt. in cap. 1. de Conuerſ. infidel. vbi Panormitanus fauet, licèt ſoleat in contrarium citari. Ad probationem autem generalem regulam conſtituo; nullam cenſuram, aut pœnã ipſo iure impoſitam propter aliquod delictum, incurri propter ſolam ratihabitionem, niſi in caſibus à iure expreſſis. Probatur primò, quia ille non committit tale delictum: ergo ſi pœna tantùm ſit impoſita committenti tale delictum, non extenditur ad ratum habentem. Conſequentia patet, quia lex pœnalis non eſt extendenda, maximè cùm pœna ipſo facto imponitur, vt in ſuperioribus viſum eſt. Antecedens autem patet, quia non committit delictum, niſi qui aliquo modo eſt cauſa eius: nam ad peccandum neceſſarius eſt liber influxus, qui non eſt ſine aliqua cauſalitate. Sed qui tantùm habet ratum delictum iam anteà commiſſum, nullo modo eſt cauſa illius: ergo non committit tale delictum, & conſequenter neque incurret pœnam latam ſolùm contra committentem tale delictum. Minor probatur, quia ille non fuit cauſa, quando delictum eſt commiſſum, quia tunc nullo modo cooperatus eſt, & prorſus ignorauit quod fiebat: neque etiam poſteà, quando ratum habet, eſt cauſa, quia iam non fit, nec fieri iterum poteſt ille effectus, quia ſupponimus conſummatũ fuiſſe omnino homicidium: ergo repugnat poſteà habere cauſalitatem in illud. Tota ergo illa complacẽtia, quæ in ratihabitione habetur circa delictum commiſſum, reſpicit illud vt obiectum tantum, non vt effectum; & ideò nunquam comparatur ad eum, qui ratum illud habet, vt delictum ab eo commiſſum aliquo modo, ſed ſolùm vt obiectum gratum.

Pœna cõmittentis delictum non extenditur ad ratum habentem, niſi ſit in iure expreſſum.

Dixi, *niſi in caſibus à iure expreſſis*; quia lex poteſt nõ ſolùm punire, qui committit delictum, ſed etiam qui ratum poſteà habet; quia illud etiam eſt delictũ pœna dignum, quàm iuſtè poteſt lex imponere præſertim canonica. 25 De quo ſunt aliqua exempla in iure, cap. *Cum Quis*, de ſent. excom. in 6. vbi dicitur, incurrere quempiam in ſententiam canonis, *Si quis ſuadente*, ſi tantam habeat percuſſionem Clerici ſuo nomine factam, quamuis priùs neque illam mandauerit, neque omnino cogitauerit. Similiter in cap. *Fœlicis*, de Pœnis, in 6. pœnæ latæ contra percuſſores Cardinalium expreſsè extenduntur per illa verba, *vel factum ratum habuerit*. Et ſimilis extenſio exprimitur in Clement. 1. de Pœnis, circa percuſſionem Epiſcopi. In his ergo caſibus in iure expreſſis iuridica eſt extenſio, quia ab ipſa lege fit. Hinc vero non poteſt ſumi argumentum ad alias pœnas, & leges, in quibus talis extenſio non fit: quin potiùs hinc ſumitur argumentum in contrarium ab ſpeciali: ideò enim in his iuribus, & ſimilibus exprimitur ratihabitio: quia ſi non exprimeretur, non comprehenderetur, ſicut etiam exprimitur mandans, vel conſulens; quia ſi lex tantùm puniret facientem, non comprehenderet mandantem, vel conſulentem, ſaltem quoad cenſuras, vt ſuprà dictum eſt: idémq; eſt de aliis pœnis, præſertim ipſo iure latis.

Ratihabitionẽ mãdato comparari quo modo intelligenda.

Dicet aliquis, ſub mandanre comprehendi ratum habentem; quia ratihabitio mandato comparatur: 26 Vnde etiam poteſt quis vrgere dictum c. *Cum quis*, quia in eo non tam videtur ius condi, quàm declarari. nam pro ratione redditur, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari: videtur ergo velle Pontifex, ex vi illius canonis, quo excommunicatur mandans percuſſionem clerici, excommunicari etiam qui ratum habet. Reſpondetur, ratihabitionem ſimpliciter non eſſe mandatum, quia non habet eum influxum in opus, quem habet mandatum, vt per ſe notum eſt: & ideò ſi lex tantùm fertur contra mandantem, non comprehendit ratum habentem; quia non extenditur vltra proprietatem verborum ad ea, quæ per analogiam quandam, vel ſimilitudinem cum aliis comparantur: ſicut in præſenti ſe habet ratihabitio, de qua non dicitur in iure, quòd ſit mandatum, ſed quòd ei comparatur. Hæc autem comparatio ſi ad forum Dei referatur, vt multi volunt, intelligetur facilè in grauitate culpæ ſicut deſiderium æquiparatur operi in foro Dei: ſi verò referatur ad forum Eccleſiæ, intelligenda eſt, quantum per ipſos canones comparatio illa, & æquiparatio facta eſt: ſicut dicere etiam poſſumus, mandantem æquiparari facienti, quia ex ſe habet cum illo quandam proportionem, quam lex poteſt conſiderare, vt illos æquales faciat in pœna. Si tamen de facto id non conſideret, nec loquatur de mandante, ſed tantùm de faciente: in ordine ad talem legem, iam non æquiparantur: ſic ergo de ratihabitione, & mandato exiſtimandum cenſemus. Neque eſt verum, in dicto cap. *Cum quis*, non ſtatui ſpeciale ius: nam ratio illa non inducitur, vt per ſe faciens illam extenſionem, ſed tanquam ſufficiens ad mouendum Pontificem, vt illam fecerit. Et ideò fortaſſe non dixit abſolutè Pontifex: *cùm ratihabitio mandato comparetur*: ſed, *cùm debeat comparari*.

Cap. Cum quis, de ſẽten. excom.

Hic verò aduertendum eſt, in his caſibus, in quibus iura extendunt pœnam ad ratihabitionem, non ſufficere approbationem, vel complacentiam merè in- 27

internam, ſed externam requiri: quod in caſu dict. cap. *Cùm quis*, adnotauit Armilla verbo. *Ratihabitio*, num. 6. Et ratio ex dictis eſt manifeſta, quia hæc pœna non poteſt imponi per Eccleſiam ratum habenti delictum, propter ipſummet delictum priùs commiſſum, quia illud nunquam eſt delictum eius qui tantùm illum ratum habet, vt oſtenſum eſt: nemo autem puniri poteſt propria pœna propter delictum non ſuum: punit ergo talis lex ratihabitionem tanquam ſpeciale delictum. Non poteſt autem lex Eccleſiaſtica punire delictum merè internum, etiamſi circa actum externum peccaminoſum, & alienum verſetur, quando illum reſpicit ſolùm vt obiectum, & non eſt vllo modo cauſa, vel circunſtantia eius: ergo non poteſt punire ratihabitionem merè internam, donec exterioribus ſignis conteſtata ſit.

28 *Corollariũ primum. Corollariũ ſecundum. Corollariũ tertium. Primũ corollarium probatur.*

Ex his ergo infero primò, in prædicto caſu, de quo loquimur, non incurri irregularitatem per ſolam ratihabitionem. Secundò infero, ſi incurri poſſet, non fore per interiorem voluntatem ſine externa ratihabitione. Tertiò infero, talem irregularitatem, ſi eſſet, reuera non eſſe homicidij voluntarij, ſed alterius delicti longè diuerſi. Primum probatur, quia irregularitas homicidij nullo iure inuenitur extenſa ad conſentientem tantùm per propriam ratihabitionem: ergo non comprehendit illum. Antecedens ab omnibus ſupponitur, & qui illud negauerit, oportet vt afferat textum, in quo talis declaratio expreſsè fiat: nam ſola illa generalis regula, quòd ratihabitio mandato comparatur, nihil probat, vt declaratum eſt. Et hinc oſtenditur conſequentia, quia oportet irregularitatem eſſe in iure expreſſam. Declaratur deinde, nam quando tale homicidium factum eſt, non contraxit irregularitatem ille, cuius nomine eſt factum, ipſo ignorante; vt eſt per ſe notum in omnium ſententia: ergo nec poſteà contrahit, quando poſteà ſciens homicidium ratum habet. Patet conſequentia, quia tunc nullum fit homicidium, nec cooperatio, aut cauſalitas eius: non ergo inſurgit noua irregularitas eius. Et hinc concluditur ſecundum & tertium corollarium: nam vt talis irregularitas denuò incurreretur, oporteret eſſe impoſitam propter nouum delictum omnino diſtinctum à priori homicidio, etiamſi illud reſpiciat vt obiectum, nempe propter approbationem prioris homicidij: ergo neceſſarium eſſet tale delictum eſſe externum; & irregularitas illi annexa non eſſet communis irregularitas homicidij, ſed ſpecialiter impoſita propter tale delictum, cùm ergo in præſenti materia nulla talis irregularitas inueniatur, ſed illa tantùm, quæ eſt ex homicidio, vel cauſalitate eius, non eſt cur admittatur. Tandem explicatur exemplo: nam qui duplex homicidium committit, duas irregularitates incurrit, vt ſuppono: qui autem commiſit vnum homicidium, & poſteà iterum atque iterum ratum illud habet, tam interiùs, quàm exteriùs, non incurrit aliam irregularitatem, præter primam: ergo ſignum eſt, propter ratihabitionem homicidij iam facti non eſſe irregularitatem impoſitam; quia maior ratio eſſe videtur de ratihabitione proprij facti, quàm alieni, etiamſi meo nomine me ignorante factum ſit. Imò ſi ratihabitio hæc ſufficeret, ſæpiùs quis contraheret talem irregularitatem, ſi ſæpiùs talem ratihabitionem repeteret; quia licèt verſentur circa idem homicidium, delictum, in quo fundatur proximè talis irregularitas, non eſt ipſum homicidium, vt oſtenſum eſt, ſed ratihabitio eius: ergo multiplicato hoc delicto, multiplicabitur irregularitas, quod nemo, vt exiſtimo, concedet.

Secũdum, tertium corollarium ſuadentur.

A Dices: Ergo ſi quis ſuis etiam manibus, caſu, & ſine culpa occidat alium, & poſteà intelligens factum, ratum habeat, non contrahet irregularitatem, quod videtur abſurdum, quia priùs homicidium per ſubſequentem voluntatem fit voluntarium, & hoc tantùm illi deerat, vt per illud contraheretur irregularitas, vt nunc ſuppono ex infrà tractandis. Reſpondeo concedendo ſequelam: imò hinc cenſeo poſſe confirmari prædictam ſententiam. Nam ſi per prius homicidium irregularitas contracta non eſt, vt in caſu ſupponitur, nec propter ſubſequentem complacentiam contrahetur; quia illa non eſt homicidium niſi mentale, vel ad ſummum verbale, vt ſic dicam, ſi complacentia illa verbis explicata eſt: B irregularitas autem ſolùm propter homicidium reale impoſita eſt. Sicut ſi eſſet excommunicatio lata in eum qui comedit carnes tali die, & aliquis ex ignorantia inuincibili comediſſet, & poſteà re cognita, complaceret in tali facto, & ratum haberet, excommunicationem non incurreret: quia ille nunquam comedit carnes cum pertinacia, & tranſgreſſione illius legis: nec priùs factum (quod in hac materia valdè obſeruandum eſt) conſtituit vnum actum moralem cum ſubſequenti voluntate, nec per illam conſtituitur in eſſe actus moralis talis perſonæ; ideóque nunquam fit tali pœna dignus. Vnde in hoc ſenſu (qui in materia morali eſt maximè proprius) falſum eſt, priùs homicidium reddi voluntarium per ſubſequentem voluntatem, C quia hoc in rigore ſignificat eſſe voluntarium per modum actus: tantùm ergo eſt volitum per modum obiecti. Quod ſi hoc ipſum, & nihil aliud intelligatur per tale voluntarium, falſum eſt hoc tantùm illi defuiſſe ad inducendam irregularitatem: nam potiſſimè defuit illi eſſe actum voluntarium cauſaliter, quod maximè neceſſarium erat, & nunquam habetur per ſubſequentem voluntatem, vt declaratum eſt.

29 *Qui omnino inuoluntariè occidit, etſi poſteà ratam habeat, nõ incurret.*

Atque hinc vlteriùs infero, etiamſi quis poſt commiſſum homicidium, cui nullo modo cooperatus eſt, recipiat, occultet, vel defendat homicidam, imò licèt ei aliquid donet propter homicidium factum, vel quoſcumque ſimiles actus faciat, non proD pterea participare eius irregularitatem, quia per illos omnes non eſt cauſa talis homicidij, neque illud incipit eſſe delictum eius, ſed eſt obiectum, vel occaſio aliorum delictorum, pro quibus non eſt lata irregularitas. Idemque eſt, etiamſi corpus inuentum iam defunctum feriat, aut mutilet, &c. nam hæ actiones oſtendunt odium, & peccaminoſæ & irrationabiles ſunt; tamen nec pro eis eſt lata irregularitas, neque ſunt cauſa, vel cooperationes homicidij, quod iam omnino conſummatum ſupponitur. Hæc autem omnia in primis intelligenda ſunt in foro interiori conſcientiæ: nam in exteriori foro, qui hæc ageret, præſumeretur mandaſſe delictum, & magna purgatione indigeret, vt ſe ab irregularitate E liberaret, & meritò poſſet per Iudicem ſuſpendi, vel ab ordinibus amoueri. Deinde intelligenda ſunt hæc per ſe: nam per accidens ratione ſcandali poterit interdum impediri aliquis ab ordinibus ſuſcipiendis propter has actiones: illa verò neque irregularitas homicidij eſſet, quidquid Maiolus dicat, ſed infamiæ, nec duraret ampliùs, quàm talis infamia: nam ablato ſcandalo, maneret talis perſona habilis ad ordines.

30 *Corollar. vltim.*

De cooperatione ad homicidium.

31 SExto loco participat hanc irregularitatem homicidij ille, qui cooperatur, vel quouis modo opem

opem præbet homicidio. Ita docent omnes Doctores & colligitur ex cap. *Sicut dignum*, §. *Illi*, de Homicidio, ibi: *Constat ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus opem contra alios præstare venerint*. Idem ſumitur ex cap. *Significaſti*, 2. eodem tit. ibi: *Studio, conſilio, vel mandato*: nam in his verbis omne genus cooperationis ſignificatum eſt. Denique qui cooperatur, eſt cauſa homicidij: oſtenſum eſt autem irregularem fieri, qui cauſam homicidij præbet: ergo. Difficultas autem eſt in explicanda hac cooperatione; quam latiùs, & meliùs explicabimus agentes de homicidio caſuali: nam frequentiùs irregularitas contracta ex hac cooperatione eſt ob indirectum, & caſuale homicidium. Si ergo, qui hoc auxilium præbet, directè intendit homicidium, voluntarius homicida eſt, vel non, ſiue ſuis manibus, & actionibus percutiat, aut impediat alium, ne ſe defendat, ſiue ſolùm defendat ipſum occiſorem, vel illi animum præbeat, etiam ſola præſentia ad illum finem exhibita. Si autem ipſe non intendit homicidium, neque etiam ſuis manibus infert lethale vulnus, ordinariè non incurret hanc irregularitatem homicidij voluntarij. Nonnulla verò diſtinctione opus eſt. Aut enim comitatur alium, vel ei aſſiſtit, quem ſcit intendere mortem alterius, & ad eum finem incedere, & tandem pugnat cum illo: & in eo caſu ſequuta morte, nó euitat irregularitatem is, qui præbet auxilium, vel per ſolam aſſiſtentiam, vt patet ex dictis iuribus, & ex dicto cap. *Sicut*: §. *Clericus*. An verò talis irregularitas dicenda ſit homicidij voluntarij, necne, videtur quidem reſpectu cooperantis non eſſe; quia ipſe non intendit homicidium, nec machinatur nihil: & ideò licet alteri principaliter facienti voluntarium ſit, cooperanti non videtur eſſe voluntarium, ſed caſuale. In contrarium verò eſt, quia homicidium hoc voluntarium eſt, & hic cooperator ſciens, & videns vult cooperari ad illud: ergo eſt voluntarius homicida; nam vnuſquiſque tale delictum committit, quale eſt illud, ad quod vult cooperari. Item quamuis ille per ſe non intendat mortem alterius, tamen hic & nunc, ſuppoſita determinatione amici ſui, v.g. dum vult illum iuuare, & cum illo cooperari, iam vult, & intendit homicidium alterius. Quocirca ſi in eo caſu cooperatio eò progrediatur, vt ſuis manibus inferat lethale vulnus, homicida voluntarius cenſendus eſt, etiamſi quaſi coactus id fecerit, & conatus fuerit amicum auertere ab illo propoſito, & non potuerit; quia totum illud eſt inuoluntarium ſecundum quid, abſolutè autem hic & nunc eſt voluntarium: & aliunde actio ſupponitur eſſe talis, vt potius videatur eſſe principale homicidium, quàm cooperatio ad illud. At verò ſi ipſemet non ita percuſſit, ſed ex actione alterius ſequuta eſt mors, ipſo adiuuante, comitando aſſiſtendo. & licèt irregularitatem incurrat, non tamen videtur eſſe propriè homicidij voluntarij propter rationem factam; & quia ille neque in intentione ſua neque in ipſo vſu, vel in aliqua actione ſua directè vult tale homicidium: alterutrum autem horum eſt neceſſarium ad homicidium voluntarium. Vnde à fortiori ſequitur, multò minùs fore homicidium voluntarium, ſi huiuſmodi cooperator ignoret, principalem ſocium criminis procedere ex intentione occidendi alium, ſed vel furandi, vel adulterandi, vel certè vindicandi iniuriam, leuiori tamen modo, & abſque morte, vel mutilatione: nam in his caſibus nullo modo eſt directè volita mors ab ipſo cooperante, niſi progreſſu, & calore rixæ ita mutetur voluntas, vt ex cooperatore fiat principalis actor, & voluntarius homicida. Quæ omnia patebunt magis ex ſectionibus ſequentibus,

Cap. Sicut dignū, de homicid. §

Qualis cooperatio ſufficiat ad hanc irregularitatem.

A vbi etiam dicemus de non impediente: nam ſi aliquando ille hanc irregularitatem participat, non eſt ex proprio homicidio voluntario, ſed ex indirecto. Atque hæc reſolutio de cooperante communis eſt, de quo latè Maiol. lib. 5 cap. 48. §. 4. & Couarruuias, dicta Clementina, part. 2. §. 2.

Maiol. Couar.

SECTIO IIII.

Qualis ſit irregularitas homicidij voluntarij.

Qualis ſit irregularitas hæc quoad effectus.

DVo quæri poſſunt, qualis ſit hæc irregularitas quoad effectus, & quoad diſpenſationem. Circa primum dicendum eſt, hanc irregularitatem habere omnes effectus ſuprà generatim poſitos de irregularitate, nullum tamen habere ſpecialem, ac proprium. Prior pars certiſſima eſt, quia hæc irregularitas eſt omnino integra intra latitudinem huius impedimenti, imò inter omnes irregularitates pœnales hæc videtur maximè exaggerari in iure, & abſque vlla limitatione imponi: maximè cùm præter rationem delicti includat totam cauſam irregularitatis. Altera verò pars probatur, quia in iure nullus inuenitur effectus huic irregularitati ſpecialiter debitus. De duobus enim eſſe poteſt aliquale dubium, ſcilicet, de beneficiis iam obtentis, an ipſo iure amittantur per hanc irregularitatem abſque aliqua ſententia, & de incapacitate ad recipienda denuò beneficia. De primo puncto fuerunt opiniones contrariæ inter Iuriſperitos: nam licèt ferè omnium concors ſententia fuerit, non per omnem irregularitatem homicidij amitti beneficia, quos latiſſimè refert Salzedo in Practica, capit. 94. tamen de homicidio voluntario, quod animo deliberato, & præmeditato fit, aliqui cenſerunt oppoſitum, & inter eos refertur Abbas in capit. *At ſi Clerici*, de Iudiciis, numer. 39. Sed neque ibi agit de quouis homicida voluntario, ſed de qualificato quod in aliam grauiorem ſpeciem tranſit, vt parricidium, &c. Neque etiam agit de hac pœna, nec de alia, quæ ipſo iure incurratur: ſed de degradatione, quæ propter tale delictum poteſt à Iudice imponi. Et eodem ferè modo loquitur Felinus in capit. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus, num. 3. & 4. clariùs verò aſſerit, propter homicidium qualificatum amitti beneficia ipſo facto, argumento capit. 1. de Homicidio, in 6. Sed ibi non eſt ſermo in genere de quolibet homicidio qualificato, ſed de illo, quod per aſſaſſinos fit: hæc autem pœna expreſſa in illo ſpeciali caſu non eſt extendenda extra illum. Cuius argumentum euidens eſt, quia in caſu illius textus incurritur illa pœna per ſolum mandatum, etiam homicidio non ſecuto, quod certum eſt non extendi ad alios caſus.

An huiuſmodi irregularis amittat beneficia iā obtēta ipſo iure.

Salzed.

Abbas.

Felinus.

Nullum ergo eſt ius, quod hanc priuationem ipſo facto adiungat irregularitati homicidij voluntarij, etiam alias qualificati: & ideò non eſt cur talem effectum huic irregularitati potiùs, quàm aliis tribuamus, argumento etiam ſumpto ab ſpeciali ex dicto capit. 1. Et ita ſentiunt omnes penè Iuriſperiti, vt ex Ioanne Igneo refert Salzedo ſuprà videri etiam poſſunt Felinus in capit. *De quarta*, de Præſumptionibus, numer. 33. & Couarruuias, dicta Clementina, 2. part. §. 3. num. 6. Nauarrus in capit. *Si quando*, de reſcriptis except. 9. & capit. 27. numer. 249. Rebuffus in Practica, tit. de *Modo amittendi beneficia*, numer. 65. & quæ ſuprà in genere diximus de hoc effectu. Quamuis autem hæc iure communi, & antiquo certa ſint: nihilominùs Maiolus dicto capit. 48. num. 1. exiſtimat iure nouo Concilij Tridentini ſeſſ. 15. capit. 7. de Reformat. dictam 31

Reſolutio.

Couarr. Nauar.

Rebuff.

Maioli opinio.

Concil. Trident.

opinionem non habere locum, neque in foro externo, neque interno. Verba autem Conſilij ſunt: *Qui ſua voluntate homicidium perpetrauerit, omni ordine, ac beneficio, & officio Eccleſiaſtico perpetuò careat.* Vbi nullum eſt verbum, quod ſignificet hanc pœnam ipſo facto incurri: niſi fortaſſè ſumatur argumentum ex verborum ſimilitudine, nam eodem modo priuat ordine, & beneficiis, ſed priuat ordine ipſo

Reijcitur. facto, ergò & beneficiis. Inefficax verò eſt argumentum, tum quia verba accommodantur rebus: carentia autem ordinis, quæ eſt irregularitas, non aliter quàm ipſo iure incurritur. Priuatio autem beneficij vtroque modo imponi poteſt, rarò verò ipſo facto imponitur: & quia rigorem continet, nunquam ita intelligitur, niſi exprimatur. Tum etiam quia Conſilium loquutum eſt ſicut antiqua iura; ergo in ſenſu illorum loquutum eſt: nam ſi aliquid peculiare addere voluiſſet, expreſſiſſet. Igitur prædicta communis doctrina tam in foro interiori, quàm exteriori, etim nunc ſeruanda eſt. Vnde multi ex authoribus citatis poſt Conſilium Tridetinum loquuti ſunt.

14 *An irregularitas hæc inhabilitet ipſo iure ad beneficia in futurum.* Atque ex his conſtat, quid de beneficiis in futurum obtinendis dicendum ſit. Nihil enim hic ſpeciale habemus, præter generalem doctrinam de irregularitate ſuprà traditam. Quanquam enim Maiolus ſuprà de Conſilio Tridentino aliter ſentiat, re tamen vera nihil in hoc ſpeciale diſponit. Nam præter verba citata, hæc ſolùm habet, quæ ad hunc effectum pertineant: *Nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat.* In quibus etiam verbis nullum eſt, quod ſignificet collationem talem ipſo facto irritam eſſe: nam verbum, *non liceat*, ſolùm prohibet illam, ſola autem prohibitio non ſtatim reddit collationem nullam, niſi aliquid ampliùs addatur. Adnotare verò oportet, in congregatione Cardinalium circa hoc capit. declaratum eſſe, quatenùs loquitur de incapacitate beneficiorum, in qua ſunt homicidæ, non extendi ad penſiones: quod à fortiori habebit locum in quacumque irregularitate, niſi vbi aliud fuerit in iure expreſſum. Et fundamentum eſt, quia penſio in rigore non eſt beneficium: de tali enim penſione videtur declaratio hæc intelligenda, iuxta ea quæ de penſionibus diximus circa effectus excommunicationis. In eo verò, quòd congregatio vtitur nomine *incapacitatis*, videtur fauere opinioni Maioli. Sed non exiſtimo in eo rigore ſumptam eſſe vocem illam, ſed eo modo, quo ſimpliciter dicimus fieri non poſſe, quod iure non licet: vel certè loquitur de incapacitate in ordine ad futura beneficia, quæ exiſtit non quidem ex vi illius verbi Concilij per ſe ſpectati, ſed ex generali, & antiquo iure irregularitatis.

Nomine beneficij nō veniunt penſiones. Congregatio Cardinalium.

De diſpenſatione huius irregularitatis.

35 *Prima cõcluſio.* Circa vltimum punctum propoſitum quidam exiſtimant, hanc irregularitatem eſſe prorſus indiſpenſabilem, vtpotè iure diuino introductam. Exod. 21. 1. Paralipom. 22. & 28. Sed hoc fundamentum eſt falſum, vt ſuprà oſtenſum eſt. Certum ergo eſt, Summum Pontificem poſſe in illa diſpenſare: quod conſtat, ex vſu, & quia eſt impedimentum iuris humani. Denique eſt certum, ſolum Summum Pontificem poſſe hanc diſpenſationem concedere. Quod præter iura antiqua, manifeſtum eſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. Ex quo textu duo colliguntur: vnum eſt irregularitatem hanc incurri per homicidium quamtumuis occultum: aliud eſt quamuis alij caſus occulti Epiſcopis ibi delegentur, hanc verò irregularitatem reſeruari, vt à ſolo Summo Pontifice etiam in caſibus occultis dari poſſit. Eſt autem illa excepto, vt in ſuperioribus adnotaui, de homicidio cum proprietate intelligenda, ita vt mutilationem non comprehendat; etiamſi omnia, quæ hactenùs diximus de hac irregularitate, vtrique communia ſint: quia (præter ſuprà dicta) fauorem Principis ampliſſimè interpretamur: illa ergo exceptio ad omnem proprietatem & rigorem verborum limitanda eſt, vt fauor ille, & poteſtas data Epiſcopis, quantùm iuſtè fieri poteſt, extendatur: ſicut etiam congregatio Cardinalium interpretata eſt. Poſſunt ergo Epiſcopi diſpenſare cum mutilatore voluntario in caſu occulto; extra illum verò ſolus Papa poteſt. Quis verò ſit caſus occultus, & alia, quæ ad illam facultatem pertinent, ſuperiùs declarata ſunt.

Secunda. *Concil. Trident.* *Duo corollaria.* *Notãdum.*

36 *Tertia cõcluſio. Concil. Trident.* Vltimò addendum eſt, etiam in ordine ad Summum Pontificem hanc irregularitatem eſſe quodammodo indiſpenſabilem, eo modo, quo impoſſibile dicitur id, quod difficillimè fit. Et fortaſſè ad hoc inſinuandum Concilium Trident. dicto capi. 7. ſeſſ. 14. abſolutè dixit: *Ordine perpetuò careat.* Itaque rarò, & cum magna difficultate, & nonniſi propter grauiſſimas cauſas talis diſpenſatio concedi debet. Et hoc etiam probat vſus, & ad hoc iuuat, quòd hoc ſit conſentaneum diuinæ ſapientiæ, & voluntati quæ aliquando reuelauit non eſſe ſibi placitum quòd huiuſmodi homicidæ ad ſuum altare accedant, tum propter grauitatem delicti, tum quia eſt opus valdè alienum à diuina lenitate, & miſericordia erga homines, quàm maximè debet repreſentare, & præ ſe ferre Sacerdos, cuius munus eſt inter Deum, & homines intercedere.

DISPVTATIO XLV.

De irregularitate contracta ex homicidio caſuali.

Svb caſuali homicidio comprehẽdimus omne illud, quod priuata authoritate fit ab aliquo pręter intentionem eius, & abſque neceſſitate defenſionis, & mutilationem comprehendimus cum eadem proportione. Duobus autem modis contingit hoc homicidium caſuale: primò, vt indirectè tamen voluntarium ſit: ſecundò, quando non ſolùm præter intentionem eſt, ſed etiam præter voluntatem indirectam, vt potè quia omnis diligentia debita adhibita eſt, ne ex propria actione homicidium, vel perſonale nocumentum proximi ſequi poſſit: de vtroque igitur ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO I.

Vtrùm per homicidium indirectè voluntarium irregularitas contrahatur.

1. *Concluſio. D. Tho.* Reſponſio affirmans certa eſt, in qua conueniunt omnes Theologi cum Diuo Thoma 2. 2. quæſt. 64. & omnes Summiſtæ verbo *Homicidium*, & verbo *Irregularitas*, & omnes Canoniſtæ, vt à fortiori patebit ex dicendis, & ſumitur

A ſumitur ex capite, *Significaſti*, primo, & capite *Dilectus*, de Homicidio, & ex capite *Clerico*, cum aliis, diſtinctione 50. Et ratio eſt, quia in eo caſu qui ſic hominem occidit, eſt verus homicida, etiò non ſit perfecto modo, vt ſic dicam. Nam peccatum commiſſum per voluntatem indirectam, eiuſdem ſpeciei eſt cum directè voluntario, etiamſi in ea ſpecie imperfectum ſit: canones autem ad hanc pœnam non requirunt culpam homicidij directa voluntate commiſſam, ſed omnem homicidij culpam puniunt, quia omnino abhorrent hoc opus in Dei miniſtris. Statim verò ſe offerebat quæſtio, qualis culpa ad hoc ſufficiat: hæc verò explicabitur melius circa aliud genus homicidij caſualis.

2 *Notanda circa hanc irregularitatem.* *Materia.* B Circa hanc igitur irregularitatem illa tria obſeruanda ſunt, quæ circa præcedentem fusè declarauimus, & cum proportione ſunt applicanda: nam materia (vt ita dicam) ſeu fundamentum huius irregularitatis idem eſt, ſcilicet homicidium, vel mutilatio, ita vt effectus in re ipſa ſequatur. Qualitas item irregularitatis quoad effectus inducendos eadem eſt, vt per ſe, & ex dictis ſatis conſtat. *Qualitas.* Quoad indiſpenſabilitatem verò mitior eſt hæc irregularitas: *Diſpenſatio.* nam delictum minus eſt propter minus voluntarium; ideóque per ſe minori etiam eſt pœna dignum, vt dicitur etiam in cap. *Eos verò*, 50. diſt. ac proinde faciliùs cum illo quoad hanc irregularitatem diſpenſatur. Imò in Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 7. de Reformat. hæc diſpenſatio *quodammodo deberi* dicitur, ac propereà ibidem Ordinario committenda dicitur; *Concil. Trident.* C non enim ipſum conſilium illam committit, ſed *committatur*, inquit. Non quòd legem in hoc Pontifici imponat, ſed quòd explicare voluerit conditionem, & quaſi naturam talis irregularitatis. Et eodem ſenſu ait eſt cauſa poſſe committi Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo. Additque conditiones, cum quibus talis delegatio facienda eſt, vel intelligenda iure ordinario, & dum Pontifex aliud non explicuerit: nimirum vt diſpenſatio fiat, *cauſa cognita, & probatis precibus, ac narratis*, & additur, *Neque aliter diſpenſare poſſit.* In quo ſignificatur, diſpenſationem aliter conceſſam nullam eſſe. Denique aduertendum eſt, conceſſionem illam iuxta illud decretum ſolùm eſſe neceſſariam, quando caſuale homicidium eſt publicum, vel deductum ad D forum contentioſum: nam ſi homicidium ſit caſuale, & occultum, Epiſcopi habent facultatem diſpenſandi in eius irregularitate ab eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. cùm enim tantum excipiat homicidium voluntarium, omne aliud concedit; caſuale autem non eſt voluntarium ſimpliciter, vt ſuprà ex eodem Concilio declarauimus, & notauit Nauarrus cap. 27. num. 240. & eſt communis ſententia. Hinc verò inferendum non eſt, alios, qui participant Epiſcopalem iuriſdictionem, habere hanc poteſtatem, vt ſunt, verbi gratia, Prouinciales, vel Generales religioſorum: iam enim ſu- E prà oſtendi etiam ex declaratione Cardinalium, nomen *Epiſcopi*, in illo decreto propriè ſumi, & non debere extendi ad inferiores Prælatos, etiamſi dicantur Epiſcopalem iuriſdictionem participare; quia hoc intelligitur in ordinaria iuriſdictione, non verò in omni ſpeciali, & extraordinaria facultate Epiſcopis conceſſa circa ea, quæ aliàs iure communi erant reſeruata Summo Pontifici, qualis eſt hæc irregularitas: & ideò religioſi Prælati iure communi non poſſunt diſpenſare in hac irregularitate. Mendicantes autem ex priuilegio Sixti IIII. poſſunt, quia inter homicidia ſolum excipit voluntarium, de quo alias.

SECTIO II.

Quibus modis homicidium caſuale ad culpam, & irregularitatem imputetur, & conſequenter quæ perſonæ hanc irregularitatem incurrant.

IN præcedenti diſputatione, ſectione 5. diligenter expoſui quando homicidium ſit voluntarium, quia multum refert ad qualitatem irregularitatis. 1 *Multiplex huius homicidij modus.* Omne ergo homicidium, quod à voluntate directa ibi explicata non procedit, & ex quacumque alia voluntate oriatur, ſaltem indirectè, caſuale culpabile dicitur, & ad præſentem irregularitatem ſufficit. Hoc autem contingere poteſt variis modis, quos oportet diſtinguere, quia non in omnibus eſt æqualis certitudo. Poteſt autem in genere duplex modus diſtingui: vnus eſt poſitiuè efficiendo aliquid, ex quo ſequitur homicidium: alius per ſolam omiſſionem. Rurſus circa priorem diſtingui poſſunt omnes perſonæ, ſeu modi concurrendi ad huiuſmodi homicidium. *Primus.* Primò ergo, ac præcipuè incurrit hanc irregularitatem ille, qui immediatè exercet actionem ex qua tandem ſequitur homicidium. Ad quod multæ conditiones concurrere debent, quædam verò requiruntur, vt caſuale ſit, videlicet, quòd nec mors ſit per ſe intenta, neque actio, quæ exercetur, ex ſe, & natura ſua ſit ſufficiens cauſa proxima mortis, vel ſaltem vt hoc ignoretur ab operante: aliæ autem conditiones requiruntur, vt voluntarium ſit, nimirum, quod moraliter potuerit talem actionem vitare; nam ſi non poſſet euitare cauſam, non imputaretur effectus. Deinde quòd vel ignorantia talis periculi fuerit vincibilis, vel negligentia in illo vitando fuerit culpabilis. Quando verò talis fuerit, necne, in conſcientia, viri prudentis arbitrio; in foro verò exteriori, iudicio Epiſcopi, ſeu Prælati habentis ordinariam iuriſdictionem, relinquendum eſt, quia non poteſt certior regula conſtitui. De modo autem ponderandi circumſtantias ad ferendum hoc prudens iudicium copioſè, & optimè loquitur Caietanus 2. 2. quæſt. 64. artic. 8. *Caietan.* Nunc verò non oportet hîc diſtinguere, an interficiens daret operam rei licitæ, vel illicitæ: quantumcumque enim opus ſit ex ſe honeſtum, ſi incautè factum eſt, ad hanc irregularitatem ſufficit quia honeſtas operis non impedit, quominus homicidium voluntarium ſit. Imò hoc ipſo, quòd ita fit, deſinit eſſe honeſtum in ordine ad operantem, quia non prudenter, & conſequenter neque honeſtè fit. Quomodo autem intelligenda ſint iura, quæ hanc diſtinctionem aliquando inſinuant, infrà dicemus. Similiter neceſſe non eſt diſtinguere inter opus habens ex ſe adiunctum periculum occiſionis, vel non habens; nam regula poſita formaliter, & in vniuerſum vera eſt in omni opere, cuiuſcumque conditionis ſit: nam licèt ex genere ſuo non videatur habere periculum, tamen hîc, & nunc illud habuit, cum ſupponatur, effectum mortis ex illo fuiſſe ſequutum. Hoc ergo practicum periculum attendendum eſt, quia per ſe eſt obligatio vitandi illud: & reſpectu huius obligationis conſideranda erit ignorantia, vel negligentia, an fuerit vincibilis, necne: ad hoc autem diſcernendum vtilis erit illa diſtinctio, quamuis ſola non ſufficiat: ſemper enim neceſſe eſt circumſtantias in particulari conſiderare.

2 *Secundus modus homicidij.* Secundò poteſt hoc homicidium caſuale committi dando cauſam, ex qua ſequitur mors: duobus enim modis poteſt hæc cauſa applicari; primò formaliter, vt cauſa eſt, quod moraliter fit, quoties cauſali-

ſalitas eius proxima, ſeu naturaliter ineuitabilis non ignoratur; & tunc homicidium eſt voluntarium, vt dictum eſt. Secundò poteſt cauſa mortis tantùm materialiter applicari, vt quando potio mortifera propinatur abſque cognitione eius, vel virtutis illius, vel certè quia non putatur efficacia eius ineuitabilis, & fit cum propoſito impediendi effectum. Et in his caſibus, & ſimilibus homicidium eſt tantùm voluntarium, ſuppoſita ignorantia, vel temeritate culpabili: & ita per illud contrahitur irregularitas ad hunc ordinem pertinens. Hîc verò inquiri poteſt, an qui alium detinet, ne fugiat, cum periculo quod ab alio percutiatur, irregularis maneat ſi detentus ab alio occidatur. Reſpondetur, ex omnium ſententia illam detentionem eſſe ſufficientem ad contrahendam irregularitatem: imò ſi mors ab alio inferenda, vel intenta fuit à detinente, vel manifeſtè præuiſa, talis irregularitas homicidij voluntarij cenſenda eſt: nam moraliter loquendo non minùs influit in mortem, qui cum dictis circunſtantiis alium detinet, vt ab alio feriatur, quam qui percutit. At verò ſi mors præcogitata non eſt etiamſi non fuerit intenta aliqua percuſſio leuis, ſeu quæ non eſſet ad mortem, homicidium erit indirectè voluntarium, quia ſaltem in cauſa, & morali periculo volitum fuit: manet tamen intra latitudinem caſualis, quia mors ipſa neque in ſe, neque in proxima cauſa fuit volita. Eóque magis erit caſuale, quo percuſſio vel nulla, vel minima fuerit intenta; tunc autem neceſſarium erit, vt interceſſerit culpa in non præuidendo talem euentum, alioqui non habebit locum irregularitas, de qua nunc agimus. Et per hæc iudicandum eſt de multis caſibus particularibus, ad quos deſcendere non poſſumus; gratia verò exempli vnum, vel alterum in ſequentibus attingemus: viderique poteſt Syluester, *Homicidium*, 2. & alij Summiſtæ.

An qui detinet aliũ, ne fugiat. & occiditur, fiat irregularis.

3 *Tertius huius homicidij modus.*

Tertiò poteſt hanc irregularitatem incurrere mandans percuſſionem, ex qua ſequitur homicidium; etiamſi cum limitatione mandatum dederit, & mandatarius imperium exceſſerit. Hîc enim eſt caſus expreſſus in capit. vltim. de Homicidio, in 6. ſupponitur autem ibi tale mandatum fuiſſe iniquum ibi: *Cùm mandando in culpa fuerit.* At verò Couuarruuias, dicta clementina, 2. part. §. 1. num. 2. contendit, illud homicidium non eſſe caſuale, ſed voluntarium: ſtatim verò ſubiungit, non directè, ſed indirectè eſſe voluntarium, in quo videtur in modo loquendi differre. Statim verò ſubiungit, irregularitatem inde contractam non poſſe tolli ab eo, qui ſolùm habet poteſtatem diſpenſandi in homicidio caſuali, in quo iam in re à nobis differt. Veriùs ergo exiſtimò, in caſu illius textus homicidium eſſe caſuale, ſiue tale homicidium re ipſa, ſiue ſola interpretatione legis fuerit indirectè voluntarium. Duobus enim modis poteſt contingere ſimilis euentus: primò, vt mandator, licèt mandando verberationem ſit iniuſtus, tamen in cauenda morte, ne ex tali verberatione ſequatur, ſit tam diligens, & ſolicitus, ac ſi verberatio eſſet iuſta, & prudentiſſimè mandata; vt verbi gratia, ſi rem commiſit miniſtro fideli, & humano modo prudenti, & cauto, & limitauit modum, & inſtrumentum, &c. in quibus nullum eſſet periculum. In quo caſu re ipſa, & coram Deo homicidium vt ſic non eſt indirectè voluntarium, neque in conſcientia culpa illa grauior eſt propter homicidium ſubſecutum. Nihilominùs tamen cenſeo mandantem manere irregularem, homicidio ſubſecuto, ex vi illius capit. vltim. quod hanc irregularitatem ponit, ſolum

Cap. vlti. de homic. Couar.

Duobus modis poteſt cõtingere caſus dict. cap. vlt. *Primus.*

A *quia mandator in culpa fuit, & hoc euenire poſſe debuit cogitare*: quæ duo concurrunt etiam poſt totam illam diligentiam adhibitam: adhuc enim cogitari debet, non obſtante illa, poſſe mandatarium excedere, ſi non ex malitia, ſaltem ex alio caſu. In odium igitur talis mandati voluit lex, vt nulla humana diligentia mandantis ſit ſufficiens ad euitandam irregularitatem, ſi effectus homicidij ſequatur. Atque hac ratione dixi, tale homicidium interpretatione legis reputari tanquam volũtarium quoad hanc pœnam: tunc autem dubitari non poteſt, quin caſuale ſit, cùm verè, & in re, nec indirectè voluntarium ſit. Alio verò modo poteſt tale mandatum dari non *Secundus.*
B ſolùm iniuſtè ratione obiecti proximi, quod eſt verberatio, ſed etiam incautè, & imprudenter ratione periculi mortis: & tunc homicidium voluntarium eſt, & ex illo contrahitur irregularitas, non ſolùm ex vi illius cap. vlt. ſed etiam ex generali ratione homicidij indirectè voluntarij. Poteſt autem tale voluntarium colligi ex modo præcipiendi: nam ſi abſolutè præcipiatur percuſſio, non limitãdo modum, neque inſtrumentum, etiamſi addatur, ne vſque ad mortem vel mutilationem procedatur, actio mandata ſemper eſt ex ſe periculoſa, & ideo dum non veſtitur aliis circunſtantiis, intrinſecè includit illud voluntarium indirectum. Hac ergo ratione poteſt hoc homicidium dici minùs caſuale, quàm præcedens, & aliquo modo magis voluntarium: tamen
C iuridicè loquendo exiſtimo diſtingui à voluntariò ſimpliciter: atque hac ratione comprehendi ſub caſuali, ita vt in irregularitate ipſius diſpenſare poſſit, qui habet poteſtatem diſpenſandi in irregularitate homicidij, excepto voluntario, vt rectè docuit Nauarrus dict. num. 240. Idémque cenſendum eſt, ſi poteſtas diſpenſandi data ſit ſub alia forma, ſcilicet, ad tollendam ſolam irregularitatem homicidij caſualis: ita enim loquitur Couarr. ſed reuera idem eſt, quia illud *caſuale*, non excludit omne voluntarium indirectum, ſed tantùm directum, vt ſuprà explicatũ eſt, aliàs nimis coarctetur illa poteſtas, quia rara eſt irregularitas quæ ex homicidio purè caſuali contrahatur, vt infrà dicetur. Nauar.

Ex quibus intelligitur primò, quando hæc irregularitas contrahatur ex mandato iniuſto verberandi *4 Corollariũ primum.*
D non verò ex iuſto, ex illo enim ſemper ſequitur ſubſecuta morte, ſiue alia negligentia interueniat, ſiue non. Quando autem mandatum eſt iuſtum in ordine ad correctionem, vel diſciplinam, ab eo, qui poteſtatem habet, etiamſi caſu accidat mors, non imputabitur, neque inſurget irregularitas, niſi aliunde intercedat ſocialis negligentia, ratione cuius homicidium illud fiat indirectè voluntarium, vt ſi deſignetur modus, vel inſtrumentum verberationis, & tale ſit vt ex genere ſuo periculum morale includat, tunc enim ex illa circunſtantia mandata tum fiet iniuſtum. Secundò intelligitur ex dictis, idem homicidium reſpectu mandatarij poſſe eſſe voluntarium *Coroll. 2.*
E (vt ſi ex praua intentione excedit fines mandati) quod reſpectu mandantis eſt caſuale, vt rectè adnotauit Nauarr. Aliquando verò poteſt è contrariò homicidium eſſe caſuale mandatario quod reſpectu mandantis voluntarium eſt, vt ſi mandatum fuit de occidendo, mandatarius verò volens temperare mandatum non habuit intentionem occidendi, ſed leuiorem iniuriam inferendi, neque vſus eſt inſtrumentis, & modo per ſe ordinatis ad occiſionem. tunc enim ſi errore manus, vel alia ex cauſa contingat occidere, reſpectu mandatarij percutientis caſuale eſt homicidium, quia eſt præter intentionem & præter virtutem actionis directè volitæ: reſpectu verò mandantis videtur mihi voluntarium, quia reſpe-

reſpectu illius mors eſt directè volita per illud in- A ſtrumentum & actionem. Sæpe verò continget reſpectu vtriuſque homicidium eſſe caſuale, ſicut etiam poteſt accidere, vt reſpectu vtriuſque ſit voluntarium.

5 *Corollariũ tertium. Caſus de percutiente mulierẽ gregnantẽ, deciditur.* Caietan.

Tertiò colligitur deciſio vulgaris caſus de eo; qui mulierem pregnantem percutit & inde ſequitur aborſus prolis iam animatæ, non intentus à percutiente. Quamuis enim certum ſit illum manere irregularem, quia tale homicidium voluntarium eſt in cauſa: nihilominùs dubitatum eſt an talis irregularitas ſit ex homicidio voluntario. Caietanus enim 2. 2. quæſt. 64. art. vlt. ad 2. ita exiſtimat, niſi vel intercedat ignorantia grauiditatis fœminæ, vel tam leuis ſit percuſſio, vt moraliter non poſſit timeri B aborſus: ſi tamen percuſſio ſit grauis, & cum cognitione, quòd mulier ſit pregnans, putat homicidium eſſe voluntarium. Nauarr. autem dict. num. 240. improbat hanc ſententiam, & abſolutè ait illam irregularitatem eſſe homicidij caſualis. Et videtur hæc ſententia eſſe D. Thomæ in illa ſolutione ad ſecundum nam propterea dicit hunc eſſe reum homicidij, quia dat operam rei illicitæ; dixerat autem in corpore articuli, tale homicidium eſſe tantùm indirectè & per accidens voluntarium, loquiturque in caſu, in quo percuſſio eſt grauis, nam explicat legem Exod. 21. quæ præcipiebat hunc puniri vt homicidam. Atque hæc ſententia moraliter loquendo mihi videtur vera, quia talis actio eſt remota, vnde C ablata intentione, relinquitur tantùm voluntarium in cauſa. Accedit, quòd actualis inaduertentia in hoc caſu tantùm operatur, quantum ignorantia, & qui ſic percutit moraliter non aduertit ad periculum fœtus, quia eſt obiectum remotum: & ideò, ſicut interueniente ignorantia culpabili, homicidium eſt caſuale, vt fatetur Caietanus, ita etiam interueniente inaduertentia actuali, etiam culpabili. Idemque cenſeo, etiamſi quis animaduertat periculum, non tamen ſibi perſuadeat ineſſe, & conſcientiam deponat, non ſine aliquo ſcrupulo, & temeritate, nam id ſatis eſt, vt homicidium ſit moraliter præter intentionem. At verò ſi non ſolùm aduertat, ſed C etiam ſibi perſuadeat ex tali actione ſequendum eſſe aborſum, vel eſſe morale periculum eius, & nihilominùs vult ita percutere, profecto homicidium ſequutum cenſendum eſt voluntarium, quia licèt ille dicat ſe nolle occidere, illa nolitio eſt inefficax, & ſecundum quid, abſolutè autem vult exercere actionem, quam hic & nunc iudicat eſſe occiſiuam, quod eſt directè velle homicidium, vt ſuprà dictum eſt. Vnde quoad hoc cenſeo grauandam eſſe conſcientiam ſic delinquentis, vt in hoc veritatem narret, nam eius confeſſioni ſtandum eſt; non erit autem diſpenſatio valida niſi narratio ſit vera.

6 *Coroll. 4. de conſulente.*

Quartò, quoad hanc irregularitatem eodem modo cenſendum eſt de conſulente quando non con- E ſulit directè homicidium. Sed aliam actionem iniurioſam ſeu vindictam, etiamſi aduertat vt non procedatur ad homicidium, nam per hoc excuſabitur ab homicidio voluntario. non verò à caſuali, eiuſque irregularitate, ſi homicidium ſequatur. Patet ex prædicto cap. vlt. nam in hoc pares ſunt mandans, & conſulens. nam vterque moraliter mouet, & conſulens quodammodo efficaciùs & immobiliùs, vt ſuprà oſtenſum eſt. Atque ita de vtroque quoad hoc indifferenter loquuntur authores, vt videre licèt in Innocentio, & Abbate in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio Abbate cap. *Ex literis*, de Exceſſibus prælat. Felino in cap. 1. & in cap. *Sicut dignum*, de Homicidio, Nauarr. & Couarr. ſuprà Syluest. verb. *Homicidium*, 1. num. 12. & Tabiena *Irregularitas*, 2. num. 2.

D.Tho. Innocen. Abbas. Felin. Nauarr. Couarr. Syluest. Tabien.

& aliis Summiſtis, Vnde etiam colligunt omnes, idem dicendum eſſe in vtroque caſu, ſi contigat mandatarium, vel conſulentem occidi: Conſtat enim tale homicidium magis indirectum eſſe ideòque magis caſuale: nihilominùs tamen cenſetur ſufficiens ad aliquam irregularitatem inducendam, quia illud homicidium aliquo modo voluntarium eſt. An verò, ſi ex circunſtantiis contingat reuera eſſe inuoluntarium, nihilominùs contrahatur irregularitas propter opus illicitum, vel propter dictum cap. vlt. de homicidio in ſexto dicemus paulò inferiùs cætera, quæ de conſulente; & mandatario hic dici poſſent, petenda ſunt ex præcedenti ſectione, & cum proportione applicanda. In his enim perſonis, quæ remotiùs videntur ad homicidium concurrere, voluntarium indirectum æquè ac directum vel certè etiam faciliùs, inueniri poteſt. Et ob eandem rationem faciliùs etiam poteſt retractari mandatum, vel conſilium datum de actione, quæ indirectè tantùm & per occaſionem affert homicidium, & ſic de reliquis.

SECTIO III.

Quando incurrant hanc irregularitatem cooperantes aliquo modo cum homicida.

Conſtat ex ſuperiùs dictis, cooperationem ad homicidium præſertim ſi cum peccato ſit, ad irregularitatem ſufficere: explicandum verò ſupereſt, quæ cooperatio in præſenti ſufficiat homicidium eſſe caſuale reſpectu cooperantis, etiamſi reſpectu principalis homicidæ voluntarium ſit, vt ſi cooperator intentionem ſocij ignoret, ſiue inuincibiliter, ſiue etiam vincibiliter; vtraque enim ignorantia ſufficit ad excludendum directum voluntarium: neutra autem hic ſufficit ad excludendum indirectum, nam cum ignorantia inuincibili talis intentionis, poteſt eſſe voluntas cooperandi ad aliquam actionem, vel rixam, vel aliqualem vindictam, cum qua moraliter coniunctum eſt periculum homicidij. Interrogari autem poteſt, an ignorantia talis intentionis principalis operantis neceſſaria ſit, vt reſpectu cooperantis homicidium non ſit voluntarium, ſed caſuale. Videtur enim non eſſe neceſſaria, quia etiamſi cooperanti conſtet de alterius intentione, poteſt ipſe habere voluntatem non occidendi, nec cooperandi ad homicidium: ergo quamuis ſequatur, non erit illi directè voluntarium. Reſpondeo nihilominùs, hoc ad ſummum procedere, quando cooperatio non eſt directa, infligendo ſcilicet aliquod vulnus, iuxta ſuperiùs dicta: at ſi cooperatio directa ſit, cenſeo eſſe neceſſariam talem ignorantiam, quia non poteſt aliquis velle ſic cooperari illi, quem ſcit tendere ad homicidium faciendum, quin directè velit cooperationem ad homicidium voluntarium: & hoc ſatis eſt vt illa irregularitas ad ordinem pertineat homicidij voluntarij. Vnum verò caſum exciperem, videlicet, ſi talis cooperator comitaretur alium, animo, & ſpe impediendi homicidium, quaſi cooperans ad minus malum, vt maius euitet: nam, licèt hæc intentio non excuſet à culpa, excuſat tamen à directa cooperatione ad homicidium voluntarium, ideoque homicidium inde ſubſequutum videtur reſpectu illius caſuale.

1

An ignorantia intentionis principalis operantis facias in cooperante homicidiũ caſuale.

Dices: Qui in eo caſu conſuleret minorem vindictam, aut percuſſionem ad vitandum maius malum homicidij, nullam incurreret irregularitatem, etiam caſualis homicidij, licèt illud fuiſſet ſubſequutum. Imò etiamſi conſuleret vt potiùs mutila-

2 *Obiectio*

ret quàm occideret, non fieret irregularis, quia in neutro caſu eſt culpa in conſulente, nam conſulere minus malum, licitum eſt: hæc autem irregularitas non contrahitur ſine culpa: ergo pari ratione adiuuans ad ipſum actum intentione impediendi homicidium, quod alter habet in propoſito, non incurret aliquam irregularitatem. Patet conſequentia, quia non minus adiuuat, qui conſulit, quàm qui aliter cooperatur. Fortaſſe aliquis reſpondebit negando aſſumptum, & aſſerendo etiam ſic conſulentem fieri irregularem, quia, ſiue peccet, ſiue non, cooperatur aliquo modo ad homicidium, vel mutilationem. Ego verò in primis aſſero, quando ſic conſulens nihil peccat, nullam irregularitatem incurrere, quia ex homicidio, quod ab alio committitur ſine culpa ſua, nunquam poteſt in ipſum irregularitas redundare, quia nec propter delictum, cum ſit nullum, nec propter aliquod ius, quia nullum tale extat, & euidentiùs conſtabit ex dicendis in poſteriori parte huius diſputationis.

Qui conſulit minorem vindictam ſi in eo non peccat, ſecuta morte non fit irregul.

3 *Poteſt hoc conſilium abſque culpa dari.*

Deinde aſſero, poſſe illud conſilium ita dari, vt nulla culpa in eo ſit. Neceſſe eſt autem vt ſolùm detur in ſenſu conditionali, ſi homicidium es facturus, potiùs mutiles, aut minori etiam vulnere contentus ſis. Et rationes, quæ ad tale conſilium ſuadendum allatæ fuerint, ea prudentia ſunt afferendæ, vt non confirment animum in propoſito ſumendi vindictam; tale enim conſilium intrinſecè malum eſt, ideoque honeſtari non poteſt ex extrinſeco fine. Debent ergo rationes eò tendere, vt auertant animum ab homicidio, v.g. ſi perſuadeant non eſſe iniuriam dignam tam graui vindicta, vel proponent damna, & incommoda, quæ ex tanto malo ſequi poſſent. Ita denique vt minor percuſſio permittatur potiùs quàm ſuadeatur, niſi ad ſummum ſub prædicto modo conditionato. Atque hinc etiam facilis eſt ratio ob quam ex conſilio ſic dato nulla reſultet irregularitas, quia nulla eſt inductio ad mutilationem, vel aliam actionem periculoſam homicidij vt ſatis declaratum eſt. Colligitur item differentia inter ſic conſulentem, & cooperantem exteriùs; nam ſic conſulens moraliter non influit in actum, quia conditionalis (vt aiunt) nihil ponit in eſſe: hic autem ſolùm conditionaliter conſulit: abſolutè ergo non inducit ad aliquid agendum, ſed retrahit à maiori malo. Qui autem cooperatur, reipſa & abſolutè influit in talem actionem, & ideò nunquam talis cooperatio licita eſt: quia, ſicut non ſunt facienda mala, vt veniant bona: ita non ſunt agenda minora mala, vt in aliis vitentur maiora. Et hæc eſt differentia clara inter agentem, & conſulentem, quòd agens hoc ipſo quòd cooperatur ad malum, iam agit malum & eligit minus malum à ſe efficiendum, vt euitet maius malum, vel damnum alterius: qui autem conſulit, non eligit, ſed ſolùm docet (quod verum eſt) ex duobus malis minus eſſe eligendum, ſuppoſito quod alterum eligendum ſit, quam ſuppoſitionem ipſe non conſulit, ſed perſuaderet potiùs, ſi poſſet, neutrum fieri, aut eligi.

Diſcrimen inter cõſulẽtem abſque culpa, & cooperantem.

4 *Diſcrimen aliud inter conſulentẽ & cooperantem.*

Rurſus hinc colligitur alia differentia notanda inter conſulentem & cooperantem, quæ præcedentem doctrinam magis declarat. Nam conſulens, etiamſi non tantùm minus malum, ſed etiam abſolutè malum ipſum vt vindictam vel quid ſimile conſulat, ſi de facto non inducit alium in hanc prauam voluntatem, quia iam erat in tali propoſito neque etiam accendit, vel confirmat tale propoſitum, non incurrit irregularitatem, vt ſuprà dictum eſt: cooperans verò, quamuis fortaſſè ob concurſum eius non inferatur maius nocumentum, quàm ſine illo fieret nihilominùs manet irregularis. Ratio differentiæ

A eſt, quia conſulens non influit immediatè in homicidium, ſed media voluntate occidentis: & ideò ſi de facto non immutat talem voluntatem, eius influxus non attingit homicidium, ſed fruſtratur, ideòque non participat irregularitatem eius: cooperatio verò immediatè attingit opus ipſum, ex quo ſequitur mors alterius; & ideò quamuis voluntas & actio principalis agetis eadem ſit, & ſufficiens ad eundem effectum, nihilominùs cooperatio alterius hic & nunc ſimul influit, quod ſatis eſt vt participet homicidium. & conſequenter vt incurrat irregularitatem.

Iam verò inquiret aliquis, quot modis contingere poſſit hæc cooperatio. Reſpondeo eſſe multiplicem, & in particulari infinitis ferè modis poſſe variari. Generatim verò diſtingui poteſt: nam quædam eſt cooperatio remota, alia proxima. Remotè concurrit primò qui dat inſtrumenta homicidij, vt arma; ignorans, & non intendens rixam, vel percuſſionem alterius. In quo modo cooperationis, & in omnibus ſequentibus ſemper eſt in particulari conſideranda ignorantia, an fuerit inuincibilis, vel an alio titulo actio illa dandi arma poſſit excuſari à culpa, nam, ſi hoc habeat, etiam excuſabit ab irregularitate. Diſtinguendum item videtur inter arma defenſiua, & offenſiua: nam, licèt vtraque præbendo poſſit incurri irregularitas, faciliùs tamen ex offenſiuis, quia magis ordinantur ad damnum inferendum, quod eſt per ſe iniuſtum, defenſio autem C ex ſe licita eſt. Secundò concurrit remotè qui conficit, verbi gratia potionem mortiferam, ex qua tandem ſequitur homicidium. Tertiò, qui applicat ligna vel parat ignem in quo alius eſt comburendus. 5

Cooperatio ad homicidium duplex in genere.

Remota.

Circa quem modum quæri poteſt, ſi homo non eſt viuus comburendus, ſed poſtquam eſt mortuus, illud ſufficiat ad irregularitatem incurrendam, ſi nulla alia cooperatio ad ipſam occiſionem requiratur. Aliqui abſolutè ſentiunt in eo caſu contrahi irregularitatem, Nicol. Plouius tract. de Irregularitate, reg. 15. ait enim, clericos qui deferunt ligna ad comburendos hæreticos etiamſi id faciant cauſa indulgentiarum, irregulares eſſe: ergo à fortiori id dicet de miniſtrante ligna ad iniquam combuſtionem. D Alij verò diſtinguunt, nam vel ignis paratur, & applicantur ligna ante hominis occiſionem, vel poſt illam: in hoc poſteriori caſu aiunt non contrahi irregularitatem: quod per ſe ſatis clarum eſt, quia illa non eſt cooperatio ad homicidium; ſed ad combuſtionem cadaueris. In priori verò caſu dicunt incurri irregularitatem. Quod videri poteſt difficile. nam etiam tunc non cooperatur quis ad mortem, ſed ad combuſtionem, quæ futura eſt poſt mortem, quæ actio non eſt fundamentum irregularitatis: ergo ille ordo impertinens eſt, quandoquidem ratione illius non ſequitur cooperatio ad homicidium. Vnde D. Antonin. 3. p. tit. 28. cap. 2. §. 5. melius inquit, tunc hos contrahere irregularitatem E ſi materia illa cooperata eſt ad mortem: vnde ait, ſi non eſt cooperata, quia iam mortui erant quando ligna attulerunt, vel antequam accenderetur ignis in illa materia, non ſunt irregulares. Idem autem erit eadem ratione, etiamſi ignis fuerit anteà accenſus, ſi nihil ad mortem cooperatus eſt, vt egregiè Nauarr. ſenſit num. 217. dicens, *Si ex hoc cooperatus eſt ad occidendum, aliàs non.* Et ideò concludit, quoties homo priùs occiditur, quàm comburatur, illam non eſſe cooperationem: quando verò quis comburitur viuus, tunc rectè ait neceſſarium eſſe ad vitandam irregularitatem, quòd ligna non proijciantur in ignem donec homo ſit ab igne occiſus. Idem Armilla verb. *Irregularitas*, num. 61. & Syluester *Homicidium*

6 *An qui parat ligna ad comburendũ aliquem poſt mortẽ fiat irregul.*

Anton.

Nauarr.

Armil. *Syluest.*

micidium, 3. quæſt. 7. verſ. 10. Qui ſine fundamento A addid.t; ſecluſa cooperatione ad homicidium, vel non incurri irregularitatem, vel Epiſcopum poſſe in ea diſpenſare, Nam certum eſt non incurri, ſecluſa cooperatione: ex hypotheſi autem quòd incurratur, gratis dicitur poſſe Epiſcopum diſpenſare magis in hoc caſu, quàm in aliis homicidiis caſualibus, De quo videri poteſt Nauarr. num. 240. in fine. Conſideratione autem dignum eſt quando ligna congeruntur ante occiſionem, an ea occaſione acceleretur hominis ſtrangulatio, quæ non fieret, niſi ignis eſſet paratus; non fuiſſet autem paratus, niſi alter ad congreganda ligna cooperatus eſſet. Nimis tamen videtur remota hæc cauſa accelerationis, & regulariter vel nulla eſt acceleratio ob hanc cauſam, vel certè non poteſt moraliter cogitari, maximè in combuſtione iuſta, quæ fit authoritate publica: in priuato autem homicidio poſſet facilè illa actio excitare ad occiſionem maiori animo, vel celeritate faciendam: & ideò tunc non facilè excuſarem ab irregularitate illum, qui huiuſmodi cooperationem ante homicidium peractum tribueret.

Notandū.

7 *De remota cooperatione.* Proximè cenſetur cooperari primò, qui immediatè applicat cauſam adiuuantem ad mortem, vt qui daret infirmo cibum aliquem cooperantem ad mortem eius: quæ ſine illo fortaſſe vel ſequuta non fuiſſet, vel non tam citò. Secundò, qui ad ipſammet actionem occiſiuam habet aliquem concurſum. Qui duplex eſſe poteſt, ſcilicet, directus, vt percutiendo, vel infligendo vulnus. Vel indirectus, vt detinendo alium ne fugiat, vel aſſiſtendo occiſori, occiſoremq; ſua præſentia tuendo, aut animando, vt ſuprà dictum eſt. Differentia verò inter hos duos modos eſt, quia ex cooperatione indirecta, ſecluſa directa intentione homicidij, ſolùm ſequitur irregularitas homicidij caſualis: cooperatio autem directa non ſolùm ex formali intentione homicidij, ſed etiam ex modo realis cooperationis ad actionem proximè ſufficientem ad mortem, poteſt inducere irregularitatem homicidij voluntarij. Caſualis autem erit, ſi & formalis intentio homicidij deſit, & cooperatio quatenùs à directa voluntate procedit, ad mortem non ſit per ſe ſufficiens.

An cum plures ex repetina occaſione cum aliquo rixantur, & illum interficiunt, omnes maneant irregulares.

8 OCcurrit verò dubium commune, ſi plures cum aliquo rixentur non ex propoſito occidendi, ſed ex repentina occaſione, & ordinario modo, & illum interficiant, an omnes maneant irregulares. In qua dubitatione Doctores aliqui ſub diſiunctione reſpondent: aut enim mors illa cauſata eſt ex multis vulneribus, quorum nullum per ſe eſſet lethale, omnia verò ſimul mortem inferant: & in eo caſu omnes, qui vulnus aliquod intulerunt, in dubio manent irregulares, quia omnes illi cooperantur ad mortem. Item, quamuis poſitiuè non conſtet ſingulos inflixiſſe aliquod vulnus, imò contràrium veriſimilius ſit quia v.g. maior fuit numerus hominum quàm vulnerum, ſi tamen diſcerni non poſſit; quis inflixit vulnus, necne omnes etiam cenſentur manere irregulares propter dubium, quia aliàs omnes fierent immunes ab irregularitate quod eſt abſurdum. Sequela patet, quia non eſt maior ratio de vno quàm de alio. At verò ſi de aliquo eorum conſtet nullum inflixiſſe vulnus aiunt illum non manere irregularem, quia de facto non eſt cooperatus ad mortem, quanquam id facere tentauerit. Aut cauſatur mors ex vno vulnere lethali, vel cum aliis non lethalibus; vel ſine vllo alio: & tunc ſi conſtet quis inflixit lethale vulnus, clarum eſt illum manere irregularem: ſi verò de nullo in particulari conſtet, vt quia iactu lapidis vulneratus eſt, & tunc omnes maneât irregulares, propter rationem ſuprà tactam. Si verò conſtet aliquos non læſiſſe, vel non vulnere lethali illi cenſentur irregularitatem non incurrere. Ita ſumitur ex cap. *Significaſti*, ſecund. de Homicidio, vbi in quodam ſimili caſu Pontifex ſignificat, ſi conſtare poſſit vulnus ab aliquo inflictum non eſſe lethale, percutientem non eſſe ab altaris miniſterio remouendum. Quem textum ita intellexit Hoſtienſis in Summ. tit. de Homicidio, §. *Qua pœna*, verſ. *ſed nunquid omnes*, vbi hanc tenet ſententiam. Idem ſignificatur, in cap. vlt. 23. quæſt. 8. Nam licèt ſine diſtinctione dicatur, eos, qui vulnerauerunt occiſum, B manere irregulares; tamen Gloſſa ait, illud eſſe propter incertitudinem, quia neſcitur quo ictu periit, indicans ſi conſtiterit, ſolum illum manere irregularem, qui lethaliter percuſſit. Et idem ſenſit Turrecremata ibi dum addit, omnes eſſe irregulares quando neſcitur quis inflexerit vulnus lethale iuxta l. *Item Mela* §. *Sed ſi plures*, ff. Ad legem Aquiliam.

Quorumdam ſententia.

Hoſtié.

Gloſſa

Turrecr.

9 *Vera ſententia.* *Cap. vlt. 23. q. 8.* Dico igitur, in eo caſu omnes rixantes cum occiſo manere irregulares. Probo primò generatim quia omnes cooperantur ad mortem, vel directè, vel indirectè, & non ſine culpa: ergo. Secundò ſigillatim diſcurrendo per omnia membra ſuprà poſita. Et primò ſi omnes vulnerent licèt nullus ad mortem, certum eſt omnes manere irregulares, vel ex homicidio voluntario, ſi illud intendebant, vel ſaltem ex C caſuali, ſi fuit præter eorum directam intentionem. Hoc conuincit ratio facta, & textus in dicto cap. vlt. & eſt communis ſententia Innocentij, & aliorum in dict. cap. *Significaſti*. Et ſumitur ex Bartol. in l. vlt. ff. de Siccariis. Syluest. *homicidium*, 3. quæſt. 6. & omnibus. Hinc verò à fortiori infertur, etiamſi vnum vulnus ſit lethale, & non reliqua, omnes qui inflixerunt vulnus, eſſe irregulares. Probatur primò eſt dict cap. vlt. quod indiſtinctè loquitur. Et prætereà expendo verba illa, *ſecundum ſtatuta canonum*, quæ poſita videntur propter conſtituendam differentiam inter ius ciuile, & canonicum: lex enim ciuilis contemplatur ictus vniuſcuiuſque in ſimili rixa, vt ſolùm illum tanquam homicidam puniat, qui lethaliter percuſſit iuxta l. vltim. vbi Bartolus ff. de Siccariis. Iure D autem canonico, vt in dicto textu inſinuatur, non ſit hæc conſideratio, ſed omnes habentur vt homicidæ. Accedit doctrina Bartoli eodem loco, eos, qui inflixerunt vulnera de ſe non lethalia poſt inflictum lethale vulnus ab alio, vt homicidas puniri etiam à iure ciuili quia vulnera, quæ aliàs non eſſent lethalia, in corpore ſic vulnerato, & affecto, lethalia ſunt: ergo de his dubitari non poteſt quin incurrant irregularitatem, cumque vix poſſit moraliter conſtare an vulnus fuerit priùs vel poſteà inflictum, ob hanc incertitudinem incurretur irregularitas. Rurſus verò addit idem Bartolus, & probat ex ciuili iure, etiam eos, qui priùs percuſſerunt non lethaliter, quamuis non puniantur vt homicidæ, puniri tamen tanquam præſtantes auxilium homicidæ: hoc autem E ſatis eſt iure canonico ad incurrendam irregularitatem, vt ex ſuprà dictis conſtat; ergo, vnde hæc eſt ratio à priori huius partis, quia, ſiue vulnera præceſſerint, ſiue ſequantur re ipſa ſemper iuuât ad mortem, & ſubiectum reddunt debilius ad reſiſtendum vulneri lethali, & vt minimum accelerant mortem. Denique incredibile eſt, ſi omnes non lethaliter percutiant, & ſequatur mors omnes manere irregulares propter collectionem & quando vnus grauius, & lethaliter percuſſit ſolùm ob eam cauſam alios omnes excuſari ab irregularitate.

Innocen. *Bartol* *Syluest* *Conſilii.*

10 *Corolla 2.* Quin potiùs addo vlteriùs, etiam eos manere irregulares, qui nullum vulgus infligunt. Quod ſentit Gloſſ. in dict. cap. vlt. citans cap. *Si quis poſt*, 50. d. & cap. *Præſentium* & c. *Continentia*, de Cleric. percuſſor. Ratio verò eſt, quia, licèt illi non vulnerauerint, aliquod tamen auxilium, & cooperationem dederunt homicidiò. nam comitari homicidam, eique aſſiſtere ad maleficium faciendum, ſufficit ad irregularitatem contrahendam, vt ſuprà cum communi ſententia dictum eſt. Imò etiam iure ciuili hic punitur, non quidem vt homicida, ſed vt cooperator ad homicidium. Et hoc etiam ſignificatur in iure canonico in dict. cap. vlt. nam de his, qui impugnabant, & non vulnerauerunt, dicitur. *Similiter pœniteant*, vtique vt delinquentes in homicidio, quamuis non plenè vt homicidas, id verò ſatis eſt ad irregularitatem incurrendam, quia in hac pœna non eſt inæqualitas, vt iam dixi. Neque obſtat, quòd irregularitas factum requirit, capit. vltimo, 15. quæſt. 1. nam hic iam interuenit factum, nempe homicidium, cui prebetur fauor & auxilium: Imò addit Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 4. num. 7. etiam eos, qui iuuabant occiſum, manere irregulares, ſi erant clerici. Et citat Raymundum tit. de Homicidio, verſicul. *Quid ſi plures*; & cap. *Petitio*, de Homicidio. Sed hic textus nihil probat, vt latiùs oſtendam diſputatione ſequente, nam ibi agitur de homicidiis factis ob iuſtam defenſionem, & potiùs ad incurrendam in eo caſu irregularitatem neceſſarium eſſe dicitur, vt clericus, qui iuuat ſe defēdentes, ſuis manibus occidat; quòd quomodo intelligendum ſit, infrà dicam: inde tamen potiùs ſumitur argumentum, per ſe loquendo, non manere irregulares illos, qui iuuabant occiſum. Quod verum eſſe credo cum limitatione, niſi prouocauerint, vel induxerint eum ad pugnandum, aut fuerint praxima cauſa, ob quam talis rixa fuerit excitata, nam tunc eis ſaltem indirectè imputatur homicidium: ſicut ſuprà dicebamus fieri irregularem mandantem, ſi mandatarius occidatur; eadem enim ratio in præſenti militat.

Maiol dictū improbatur.

11 Tandem infertur ex dictis, etiamſi vulnus inflictum vnum tantùm ſit, illudque lethale, omnes impugnantes occiſum fieri irregulares, non ſolùm quando incerta eſt perſona percutiens, quod eſt indubitatum; ſed etiam ſi certa ſit, quia alij non manent irregulares propter incertitudinem, ſed propter cooperationem. Vnde quod dixit Nicolaus Plouius tractatu de Irregularitate, regul. 28. in eo caſu quando non conſtat de interficiente non manere omnes irregulares, ſed vnumquemque relinquendum eſſe conſcientiæ ſuæ, mihi improbabile eſt: nam in foro conſcientiæ exiſtimo omnes eſſe irregulares, vt oſtendi, & idem opinor in foro exteriori; quando de omnium delicto quoad rixam & mutuum fauorem conſtat. Secùs verò eſſet ſi conſtaret homicidium eſſe factum ab vno ex quatuor hominibus, v. g. vt quia ex domo, in qua erant, lapis proiectus eſt, & à quo illorum iactus fuerit, ignoratur, nulluſque illorum conuinci poteſt. Tunc enim in foro exteriori nullus repelli poteſt, vt irregularis, quia nullus in particulari præſumitur malus, qui non probatur: & meliùs eſt vnum nocentem tolerare, quàm tres innocentes damnare, vt rectè notauit Maiolus libr. 5. cap. 48. §. 4. nu. 9. Et in eo tantùm caſu poſſet procedere ſententia Plouij, quòd monendi ſunt, & relinquendi conſcientiæ ſuæ, non verò in alio quem tractamus.

12 *Cap. Significaſti 2. de homicidio exponitur.* Neque contra dictam reſolutionem obſtat cap. *Significaſti*, ſuprà citatum: quia in illo non agitur de pluribus rixantibus, ſed de caſu in quo vnus aliquem percuſſit, & poſteà ipſo non vocante, nec conſulente, nec volente, alij ſuperueniunt, & illum occidunt qui caſus eſt longè diuerſus: nam ille qui primus percuſſit, non fuit cooperator cum aliis, ſed habuit per ſe actionem omninò diuerſam: & ideò meritò dixit Pontifex, grauitatem eius eſſe per ſe ſpectandam ad ferendum iudicium de irregularitate contracta ab illo primo percuſſore, nam quod poſteà ſuperuenit, illi non imputatur, cùm ſit extra eius voluntatem directam, & indirectam, vt ſupponitur. Neq; ex vtriuſque actionis concurſu fit moraliter vna, vt totus effectus ſingulis percutientibus imputetur, quia reſpectu primi percutientis concurſus fuit merè accidentarius, & fortuitus. Statim autem occurrebat quæſtio, an deciſio illius textus hoc modo intellecta, generaliter, & ſine limitatione procedat, an verò aliqua moderatio adhibenda ſit: ſed tractabitur meliùs in fine huius diſputationis.

SECTIO IIII.

Vtrùm, Per omiſſionem obuiandi homicidio incurratur hæc irregularitas.

Difficultas eſt de omiſſione purè priuatiua, id eſt, quæ non habet poſitiuum influxum phyſicum, aut moralem in homicidium, qualis eſſet occultare arma alterius quibus ſe defenderet, vel permittere homicidam vt armis meis vtatur ad occidendum alium: In his enim caſibus & ſimilibus non eſt dubium de irregularitate, vt ex dicendis à fortiori conſtabit. Sed dubium eſt quando merè priuatiuè quiſpiam ſe habet videndo alterum occidi, & non impediendo, cùm poſſit, & debeat. Hæ namque duę conditiones ſupponendæ ſunt aliàs non eſt moralis omiſſio, ſi enim non poſſum, clarum eſt nullo modo eſſe mihi voluntarium: ſi autem non teneor, mihi non imputatur tanquam cauſæ, vt conſtat ex 1. 2. quæſt. 6. 1

In caſu igitur moralis omiſſionis ſunt variæ opiniones. Prima abſolutè affirmat, contrahi irregularitatem, quæ ſolet tribui Syluestr. Angel. & aliis Summiſtis, ſed generalius loquitur Nauarr. in cap. *Non inferenda*, 23. quæſt. 3. num. 18. Idem ſentit Socinus in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio quæſt. 95. nu. 338. & ſequentibus, & quæſt. 97. num 353. fundantur in dicto cap. *Non inferenda*, & cap. vlt. 23. quæſt. 3. cap. *Facientis*, 86. diſtinction. cap. *Sicut dignum*, §. *Illi*, de Homicidio, & in ratione textus in cap. *Quanta*, de Sententia excommunicationis, in 6. Quia fauere cenſetur, & conſequenter homicida eſſe, qui manifeſto homicidio deſinit obuiare, cùm poſſit & debeat. Secunda ſententia abſolutè negat in eo caſu irregularitatem incurri. Ita indicant Innocentius in cap. *Petrus*, de Homicidio, Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 2. in principio, & in Summ. cap. 3. de irregularitate: & tenuerunt Raymundus, Albericus, & quos refert Summa Confeſſorum lib. 2. tit. 1. quæſt. 32. Fundari poſſunt, quia nullo iure lata eſt hæc irregularitas pro non impediēte, ſed ſolùm pro agente aliquo modo, vt patet cap. *Si quis viduam*, diſtinct. 50. cap. 2. de Cler. pugnan. in duell. Diſtinguendum verò eſt de duplici obligatione charitatis, quæ communis eſt omnibus proximis; & iuſtitiæ commutatiuæ, quæ naſcitur ex officio Prætoris, v. g. vel alio ſimili, vel ex alio iuſto pacto.

2 *1. Opinio. Syl. eſt. Angel. Nauarr. Socin.*

2. Opinio. Innocen. Anton.

Dico ergo primò, Quando quis ſolùm peccat contra charitatem, non impediendo homicidium, non fit irregularis: Ita tenent authores ſecundæ ſententiæ, & prioris ita ſunt limitandi. Et ſanè Nauarrus ita ſentit in Summa capit. 27. numer. 231. & ſequentibus. Et in dicto capit. *Non inferenda*, num. 35. 3 *2. Con.*

nec

nec aliud ſentit Sylueſter verbo, *Homicidium*. 3. q. 5. A §. 5. Ratio eſt illa ſæpè repetita, quòd talis irregularitas non eſt in iure expreſſa. Declaraturque in hunc modum, quia ille tunc nullo modo cooperatur ad homicidium: ergò nec homicida eſt: ergò nec incurrit, &c. Antecedens patet, nam qui quouis modo ad homicidium cooperatur, vel phyſicè, vel moraliter, contra iuſtitiam peccat: ergò è contrario qui non peccat contra iuſtitiam, non poteſt dici moraliter cooperari ad homicidium, & conſequenter nec irregularis fieri. Vnde quoties iura vocant homicidam eum, qui non ſubuenit proximo in ſimili periculo conſtituto, vel qui non præbet cibum fame morienti, homicidium latè vocant omnem culpam commiſſam circa debitam conſeruationem vitæ proximi. Et in hac parte conueniunt ferè authores. B

Duæ limitationes Maioli examinantur. Maiolus verò ſuprà §. 6. num. 2. duas adhibet limitationes.

Prima. Prior eſt niſi præter omiſſionem defenſionis exteriora ſigna adhibeantur, quibus factum approbari oſtendatur. Sed hoc tunc erit verum, quando talia ſigna ita fiunt, vt homicida fauorem ſentiat, & animoſior fiat ad committendum delictum: quia tunc iam non eſt ſola omiſſio, ſed cooperatio aliqua.

Corollar. Poſſunt tamen illa ſigna fieri ſine hoc effectu, vt ſi videns factum gauderet, & exteriùs rideret, vel alicui tertio diceret, ſibi placere, nihil ſciente, vel aduertente ipſo homicida, tunc enim ceſſaret omnis cooperatio, & conſequenter dicta limitatio, quantum eſt ex vi illius actionis. Vnde à fortiori ſequitur, irregularem fieri, qui mandat, vel conſulit alicui vt alium non tueatur ab homicidio: quia licèt hic poſterior contra charitatem tantùm peccet, & ideò non fiat irregularis: prior peccat contra iuſtitiam reſpectu occiſi, & poſitiuè operatur ad mortem eius. Idem probabiliſſimè ſentit Maiolus ſuprà de illo, qui fores domus ſuæ claudit fugienti: & ideò occiditur, quia non ſolùm contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam videtur occludere alteri viam neceſſariam ad fugiendam mortem, eſtque illa moralis quædam detentio & cooperatio.

4 *2. Limitatio. Angel.* Altera limitatio eſt, niſi omiſſio ex dolo procedat, quæ fuit opinio Angeli verbo *Homicidium*, 1. §. 17. & per dolum videntur intelligere deſiderium, vt alius occidatur, argumento capitis *Quantæ*, de Sententia excommunicationis, ibi dicitur, in ſententiam canonis incidere, qui facinori percuſſionis D clerici, cùm poſſit, deſinit obuiare: vbi Abbas numero 3. illam interpretationem iuris extendere videtur ad omnem pœnam ipſo iure latam: & addit, in foro exteriori præſumi dolum eo ipſo, quod aliquis eſt præſens, & poteſt obuiare, & non obuiat. Sed quidquid ſit de foro exteriore, in quo fortaſſè ille non tantùm præſumetur omittens, ſed habens ſocietatem occultam cum occiſore argumento capitis, *Sicut dignum*, §. *Illi etiam*, de Homicidio, & capit. *Faciens*, 86. diſtinctione. Nihilominùs in foro conſcientiæ, ſi re vera tantum interceſſit omiſſio contra charitatem, quamuis illa fuerit voluntaria ex interno odio, & deſiderio ac gaudio mortis proximi nulla incurritur irregularitas, quod ſentiunt alij authores citat. Et fauet cap. vltim. 23. quæſtione octaua, ibi, *Qui verò nec eum impugnabant, nec vulnerabant, neque auxilio, vel conſilio cooperatores fuerunt, ſed tantùm adfuerunt extra noxam ſint.* Quamuis enim E Gloſſa id exponat de illis, qui ita adfuerunt, vt impedire non poſſent; quod eſt verum loquendo de noxa apud Deum: tamen, cùm textus abſolutè loquatur, rectè intelligitur generaliter, & de noxa canonica, id eſt, quæ per irregularitatem punitur. De quo videri poteſt Decius in l. *Culpa caret*, ff. de Regulis iur. Faciunt etiam quæ tradit Bartolus in l. 1. §. *Sed in eo*, ff. Ad ſenatum conſult. Syllanian. vbi ait, etiam iure ciuili hunc non teneri de homicidio: & alia quæ citantur in Additione ad Abbatem in d. cap. *Quantæ*.

Dico ſecundò. Quando interuenit obligatio ex iuſtitia, tunc per omiſſionem defenſionis incurritur irregularitas. Ita tenet Summa confeſſorum ſuprà, referens plures alios, & Angelus, Sylueſter, ac Maiolus eiſdem locis, & Nauarrus capit. 27. num. 232. & cap. 24. num. 5. & 16. & ſequentibus, & Nicolaus Plouius de Irregularitate, regula 20. Tiraquellus tractatu de Pœnis temperandis, cauſ. 44. num. 13. 5 *2. Conclus. Sũ. cōfeſſ. Plouius. Sylueſter. Maiol. Nauar. Angel. Tiraquel.* Fundamentum ſumitur ex dicto capit. *Quantæ*, de Sententia excommunicationis. Neque obſtat (ait Maiolus) quod ibi fit ſermo de excommunicatione, nam inde ſumitur à fortiori argumentum, cùm ſit maius vinculum quàm irregularitas. Sed hoc genus argumentationis infirmum eſt in hac materia, vt ſæpè dixi: quia quidquid ſit de comparatione harum pœnarum (diuerſis enim conſiderationibus videntur ſe habere tanquam excedens & exceſſum, ex capit. *Cùm illorum*, de Sententia excommunicationis) argumentum neque à ſimili, neque à maiori hîc eſt validum, quia oportet hic oſtendere ius expreſſum, maximè quia ille caſus eſt ſpecialis, vt ſtatim declarabo. Ratio ergo eſſe debet, quia in eo caſu committitur peccatum homicidij, & ideò incurretur in eo irregularitas, ex vi illorum iurium, in quibus propter homicidium fertur. Antecedens probatur latè à C dictis authoribus, & à Nauarro in cap. *Non inferenda*, num. 18. & à poſteriori patet, quia talis perſona ita punitur iure ciuili, ac ſi ipſa cōmiſiſſet homicidium. Item quia ille eſt cauſa moralis homicidij, & contra iuſtitiam: ergo illa omiſſio tranſit moraliter in commiſſionem homicidij.

6 *Obiectiones aliquæ. Prima.* Sed occurrunt obiectiones. Prima, quia hæc etiam irregularitas non inuenitur in iure expreſſa, nam ius ſemper requirit factum ad hanc irregularitatem. Dicunt, omiſſionem actus ex iuſtitia debiti eſſe quoddam factum morale. Sed contra, nam illud vocatur factum imputatione, & impetratione quadam, non ſecundum proprietatem, quod Theologi dicunt omiſſionem reduci ad dictum, vel factum, vel concupitum, vt interpretatur Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 71. art. 6. & q. 72. art. 6. Sic etiam in l. 164. ff. de Regulis iuris dicitur, *Qui non facit quod facere debet, videtur facere aduerſus ea quæ non facit.* Expendendum enim eſt illud verbum, *videtur*, & in l. *Quid ergo*, verſicul. *Certè*, ff. de His qui notantur infamia, additur, *Quodammodo feciſſe videtur.* Vbi Gloſſa multa alia refert. In irregularitatibus autem explicandis, non impropriis & amplioribus interpretationibus vti debemus, ſed propriis & ſtrictis, & cùm requiratur ius expreſſum. Maximè, cùm iura, quæ hanc irregularitatem ponũt, definitis verbis exprimant actus ad illam neceſſarios in his qui ſecundariò concurrunt, vt ſunt conſulere, mandare, cooperari, &c.

Secunda. Secundò quia quod obligatio ſit iuſtitiæ, vel charitatis, videtur valdè extrinſecum ad irregularitatem, quæ præter culpam conſiderat, ſeu requirit indecentiam fundatam in externa actione, vel carentia actionis: hic autem æqualis eſt carentia actionis exterioris, licèt obligatio ſit inæqualis. Adde, quod obligatio ex iuſtitia interdum oritur ex publico munere, aliquando ex priuato ſtipendio, ſeu pacto; non videtur autem veriſimile famulum, verbi gratia, fieri irregularem non defendendo dominum, ſi ad id ex ſtipendio teneatur, amicum autem non fieri deſerendo illum. Aliud exemplum eſt de clerico, verbi gratia, qui non ſubuenit per eleemoſynam pauperi indigenti, nam quidam aiunt peccare contra iuſtitiam, alij contra cha-

charitatem, quæ diuerſitas parum videtur referre, vt dicamus eum manere, vel non manere irregularem, ſi fortaſſè ob eam occaſionem pauper moriatur. Simile eſt de Iudice, vel Gubernatore, nam quidam putant illum teneri ad defenſionem ſubditi in eo caſu ex iuſtitia commutatiua, alij ex legali; & hæc poſterior non videtur ſine dubio ſufficere ad irregularitatem, cùm talis culpa propriè ad homicidium non ſpectet, quatenùs dicit, peccatum contra iuſtitiam commutatiuam. Simile eſt de filio, qui non ſubuenit vel defendit patrem, peccat enim contra pietatem, non tamen propriè contra iuſtitiam; non ergo fiet irregularis, & tamen eius culpa, & deformitas magna eſt.

7 *Obiectiones ſoluuntur.* Nihilominùs recedendum non eſt à communi ſententia, quia fundamentum eius eſt ſolidum: ille enim eſt moraliter homicida, quia priuat alium iure ſuo: & re ſua, ſibique neceſſaria ad defenſionem, & conſequenter habet moralem influxum poſitiuum. At iura quæ de irregularitate loquuntur, moraliter intelligenda ſunt, alia verò, quæ apponunt illas particulas diminuentes *videtur*, & *quodammodo*, reſpiciunt ad actionem materialiter occidendi. Nec eſt verum eſſe eandem indecentiam in omittente contra charitatem, quæ eſt contra iuſtitiam, quia in hoc eſt multò maior, vt per ſe conſtat. De caſibus autem particularibus hîc non diſſerimus: nam perſonarum obligationes alibi conſiderandæ ſunt: regula autem poſita vera eſt, ſiue iuſtitia ſit ſerui ad dominum, patris ad filium, Gubernatoris ad ſubditos, ſiue è contrariò. Propter caſum verò illum de eleemoſyna, ſi quando danda ſit ex iuſtitia, aduerto neceſſarium eſſe, vt hæc obligatio ſit ad hanc perſonam in particulari: nam ſi poſſit quis cum alio implere obligationē iuſtitiæ, & reſpectu huius ad ſummum peccet contra ordinem charitatis, non ſatis eſſet ad irregularitatem. Sicut etiam eſt neceſſarium vt obligatio ſit pro nunc, nam ſi ſatis eſſet dare eleemoſynam craſtina die adimplendam obligationem iuſtitiæ, nunc non cenſeretur omiſſio contra illam, etiamſi eſſet contra charitatem.

8 *Primū notandū circa doctrinā datam.* Denique duo ſunt addenda pro declaratione, & limitatione huius ſententiæ communis. Primum eſt, neceſſarium hanc omiſſionem eſſe voluntariam, quia aliàs culpabilis non eſt, ideóque non poterit effectus ſequutus imputari omittenti. Eſtque mihi ſatis probabile neceſſarium eſſe, vt omiſſio ſit præuiſa ſimul cum mortis periculo, & ſic fuerit directè volita, vel admiſſa, nam ſi ex iniuria & inaduertentia etiam culpabili mors eueniat, non videtur ad hanc irregularitatem ſufficere: tùm quia homicidium ex ſola omiſſione ſequutum, eſt valdè indirectum, & per accidens, & ideò, ſi ipſa etiam omiſſio ſit ſolùm indirectè voluntaria, relinquitur cauſalitas homicidij valde remota, & per accidens, ac proinde inſufficiens ad irregularitatem: tùm etiam, quia ita ſignificatur in cap. *Quæſitum*, de Pœnitent. & remiſſion. ibi, *ſi ex iniuria eorum*, id eſt parentum, *mortui inueniuntur in cunnis*, ſcilicet, infantes, &c. Nam obligatio quam parentes habent ad filios infantes, ne ſua cauſa pereant, ſatis magna eſt, & tamen ibi dicitur, parentem non manere irregularem, etiamſi ex iniuria ſua filius in cunna ſuffocetur, dummodo ex voluntate affectata parentis id non eueniat, vt in priori parte textus declaratur, & ſine facto vel tactu parentum, vt ſupponitur, & Innocentius expreſsè declarat communiter receptus. Aliqui verò expoſitores ibi id limitant ad incuriam ex culpa leuiſſima, vt Panormitanus, & alij, & indicat Sylueſt. *Homicidium*, 2. quæſtion. decima quinta, tenet Couarruuias 2. part. §. 4. numer. 9. ſed

C. Quæſitū de Pœnit. & remiſſ. — Abbas. Syluest. Couarr.

probabilius Cardinalis id extendit ad latam culpam: quia textus abſolutè loquitur de iniuria, & non eſt reſtringenda vox, aut augendus rigor: vox autem *incuria*, in rigore quamcumque negligentiam comprehendit, quæ non includat dolum, ſeu affectatam voluntatem, vt ſentit Gloſſa in capite *Ex parte*, de conſuetudine verbo *Incuria*. Quoties ergo ſine actione mea per ſolam omiſſionem non directè voluntariam, nec cum præuiſione periculi mors alterius euenit, non efficior irregularis, quantacumque interueniat obligatio.

Cardin. — Gloſſa.

Alterum notandum eſt, hanc irregularitatem quando incurritur regulariter eſſe homicidij caſualis, potiùs quàm voluntarij: Duobus autem modis poteſt quis hanc velle omiſſionem. Primò ex negligentia, ex timore humano, ex auaritia, & ſimilibus affectibus: ſecundò ex odio ac directa voluntate vt alius occidatur. Prior modus eſt frequentior, & tunc dicimus, homicidium non imputari ad irregularitatem vt voluntarium, ſed vt caſualem. Ratio eſt, quia non eſt directè intentum, nec etiam directè factum, & quia hic eſt ordinarius modus peccandi, ideò dicimus regulariter eſſe hanc irregularitatem homicidij caſualis. Quando autem omiſſio eſt voluntaria ſecundo modo, adhuc dubitari poteſt, an illud dicendum ſit homicidium voluntarium quoad irregularitatem: quia licèt intentio ſit directa, non eſt influxus directus, nec proprium homicidium. Nihilominùs dico talem irregularitatem iudicandam eſſe homicidij voluntarij, quia ex parte voluntatis tale eſt, & ex parte actionis exterioris non eſt phyſicè, ſed moraliter conſideranda, vt dixi, & ſic eſt influxus voluntatius in homicidium, ſicut eſt in illo, qui præſentia ſua animos, & authoritatem præbet. 9 *Secundum notandum circa eādē doctrinā.*

SECTIO V.

Vtrùm ex homicidio caſuali ſequuto ex opere licito contrahatur irregularitas.

DVæ regulæ communiter receptæ ſunt. Vna eſt; ſi ſufficiens diligentia adhibita fuit ad vitandum periculum mortis alterius, non contrahitur irregularitas. Probatur, quia tunc homicidium eſt omnino inuoluntarium, & alioquin in opere ſecundum ſe nulla fuit culpa, vt ſupponimus: neque etiam ex tali effectu ſequitur indecentia, cùm non ſit humanus: ergo non eſt ibi fundamentum huius irregularitatis. Confirmatur, nam hac ratione, qui ſine vſu rationis alium occidit, non fit irregularis, iuxta Clem. 1. de Homicidio. Denique talis irregularitas non inuenitur in iure. Imo hæc regula ſatis videtur expreſſa in capit. *Dilectus*, cum tribus ſequentibus, & cap. *Ioannes*, & cap. vlt. de homicidio; eſtque communis Theologorum cum Diuo Thoma 1. 2. quæſt. 73. art. 8. & 2. 2. quæſt. 64. art. 8. Soto libr. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. ar. 9. Caſtro lib. 2. de Lege pœnali. cap. 14. & Summiſtarum, ac Canoniſtarum, quos paulò poſt referemus, & videri poteſt Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. Nauarr. c. 27. à num. 290. Couarruuias dicta Clementina 2. parte. §. 4. Qui num. 11. refert, quoſdam limitaſſe hanc regulam quoad effectum aſcendendi ad ſuperiores ordines, ſentientes non ſolùm contrahi quoad effectum miniſtrandi in ſuſceptis. Sed non habet probabilitatem, quia non habet in iure fundamentum, patet ex iuribus citatis; & ex cap. *Hi qui arbores*, & c. *Si duo*, diſt. 50. Neque obſtat cap. *Tua nos*, de Homicidio: nam ibi ait Pontifex, monachum de quo eſt ſermo, multùm exceſſiſſe alienum officium vſurpando: non ergò dabat operam rei licitæ, de qua nunc

1 Prima generalis regula. — D. Tho. Soto. Caſtro. Maiol. Nauar. Couarr.

agimus

agimus, ſed pertinet caſus ille ad ſequentem ſectionem.

2 *Secunda regula.* Secunda regula eſt, etiam ſi opus ſit licitum, & bona intentione factum, ſi interceſſit negligentia vitandi periculum, ſequuto homicidio incurritur irregularitas. Ratio eſt, quia tunc homicidium eſt aliquo modo voluntarium, & ideò licèt opus ſit licitum, nõ tamen licitè fit. Eſtque communis ſententia eorundem authorum, & ſumitur ex eiſdem iuribus, & ex aliis, quæ obiici ſolent contra priorem regulam. Primum eſſe poteſt capitulum, *Presbyterum*, de Homicidio, vbi Preſbyter declaratur irregularis, qui cauſa diſciplinæ puerum percuſſit in capite, & ea occaſione mortuus eſt. Ad hoc verò dicendum eſt, caſtigationem illam, licèt ex intentione mala non fuerit, in indiuiduo iudicatam eſſe imprudentem, & non licitam, quia debitum modum, & moderationem exceſſit. Neque etiam videtur caſus omninò fortuitus, quia talis percuſſio in tali parte corporis non fit ſine aliquo periculo, nec cum ſufficienti diligentia ad vitandum illud.

Cap. Presbyterũ. de Homicidio Vide l. Præceptoris. ff. Ad l. Aquil.

3 *Cap. Continebatur, de Homicidij.* Maiorem difficultatem ingerere videtur capite, *Continebatur*, eodem titulo, in cuius caſu clerici operam dabant rei, non illicitæ, veniebãt enim ex vineis Eccleſiæ opere conſummato, & leuandi laboris gratia, ludum quendam non illicitum exercebant, baculos in directum iaciendo, vt qui alterius baculum percuteret, vinceret: contigit autem vt laicus, dum baculum cuiuſdam Diaconi percuſſiſſet, incautus in eundem Diaconum equitaturus inſilierit, & ab illius falce, qua erat præcinctus, vulneratus obierit, Reſpõdet autem Põtifex, Diaconum manere irregularem, cùm tamen & opus quod exercebat, non eſſet illicitum: & homicidium non tàm ex eius actione, quàm ex aliena fuerit ſequutum, quam Diaconus nec præuenire, nec impedire potuiſſe videtur. *Quorundã expoſitiones.* Reſpondent aliqui, ludum illum fuiſſe illicitum clerico abſolutè, & ſimpliciter: alij verò fuiſſe ſaltem illicitum clerico cum laico ludere. Alij fuiſſe illicitum ſaltem propter conditionem ludi. *Reijciũtur* Sed nihil horum placet. Non primum, quia ludus ex obiecto non erat malus, & finis qui in ipſo textu exprimitur, erat honeſtus. Non ſecundum, quia nec id etiam eſt per ſe malum, quando ludus aliàs indecens non eſt, vt per ſe conſtat. Neque etiam inuenitur iure poſitiuo prohibitum: nam in cap. *His igitur*. 23. diſtinctione, & cap. *Laicos*. 2. quæſt. 7. quæ citari ſolent, hoc non prohibetur. Tertium autem videtur eſſe contra textum, in quo dicitur clericos non eſſe vſos conditione ludi, ſola iactatione cõtentos: niſi fortè quis dicat illud intelligi de clericis inter ſe, non verò cum laico. Sed hoc no poteſt ſatis in textu fundari, nec per ſe videtur veriſimile. *Vera expoſitio.* Vnde potiùs videtur Pontifex imputaſſe illi Diacono negligentiam in cauẽdo omni periculo homicidij, cum enim laici liberiùs agere ſoleant, non obſtante modo ludendi ſine vſu illius conditionis, timere debuit ne laicus ille modum excederet, & ideò ſaltem non debuit ludere falce accinctus, maximè, ſi illam habebat latentem, vt inſinuatur in verbo illo textus, *Incautus inſiliit*: Panor. autem ibi probabile exiſtimat, quòd ſi Diaconus expreſsè prohibuiſſet equitandi licẽtiam, non manſiſſet irregularis; Oppoſitum verò ſentit Hoſtienſis, & videtur magis conſentaneum textui: quia talis occaſio cum talibus circunſtantijs iudicata eſt periculoſa moraliter: & ideò licèt laicus exceſſerit pactum, vel conditionem, Diaconus non excuſatur ab aliqua negligentia. Hæc autem, & ſimilia reſponſa intelligo iuxta præſumptionem iuris canonici: nam, ſi in conſcientia mihi conſtaret, illum omnino non aduertiſſe periculum, neque memoriæ occurriſſe, quòd falce eſſet accinctus, ita vt ignorantia facti inuincibilis fuerit, illum planè ab irregularitate excuſarem, propter rationem, & regulam ſuprà poſitam, quod eſt pro omnibus ſimilibus caſibus obſeruandum. Eſtque ad hoc optimus textus in cap. *Lator*, de Homicidio.

Qualis & quanta negligentia ſufficiat ad hanc irregularitatem.

Hic verò ſtatim occurrit dubitatio, qualis & quanta negligentia ſufficiat ad incurrendam irregularitatem hanc dando operam rei licitæ. Iuriſperiti, Theologi, & Summiſtæ communiter diſtinguunt culpam latam, leuem & leuiſſimam, qui gradus non diſcernuntur aliquibus certis regulis, ſed prudenti arbitrio, conſiderato genere operis, & circunſtantiis eius, De quibus videri poteſt Gab. in 4. diſt. 15. quæſt. 10. in fine, & Panorm. in cap. vnic. de Commodato. Eſt ergo leuiſſima negligentia quando tota prouidẽtia, & ſolicitudo, quæ ordinario, & prudenti modo adhiberi ſolet, poſita eſt, ſolúmque fuit aliquid prætermiſſum, quod non eſt animaduerſum, quia ſine magna ingenij perſpicacitate, & ſolertia animaduerti non poterat. Lata verò culpa dicetur illa quæ nimiam negligentiam continet, ſeu quando omittitur illa circumſpectio, quam homines mediocriter capaces, & prudentes adhibere ſolent. Leuis autem eſt media inter has, eritque maior, vel minor, iuxta maiorem, vel minorẽ acceſſum ad aliquod extremorum. Quoties ergo culpa lata eſt, certum eſt contrahi irregularitatem, quia tunc homicidium eſt ſatis volũtarium in cauſa. De leui etiam culpa communiter dicitur, non ſufficere ad vitandam hanc irregularitatem. Ad quod citari ſolet cap. *Clerico iaciente*, diſt. 50. vbi dicitur, clerico iaciente lapidem, puerum fuiſſe interemptũ, nihil autem de culpa explicatur: ſicut etiam in cap. *Eos verò*, ead. diſt. abſolutè dicitur, eos qui caſu homicidiũ faciunt, eſſe pœnitentiæ ſubdendos; intelligi autem debet de caſu culpabili, vt in vtroque textu Gloſſa exponit: quanta verò culpa ſufficiat, ibi non explicatur. Magis videtur fauere cap. *Continebatur*, ſuprà tractatum, quia culpa vel negligentia, quæ in eo caſu interuenit, ſatis leuis fuiſſe videtur. 4

Gabriel. Abbas. Negligentia leuiſſima leuis, & lata.

Sufficit lata & leuis culpa.

5 *De negligentia leuiſſima.* De culpa autem leuiſſima quidam abſolutè dicũt, non eſſe ſufficientem ad irregularitatem. *1. Opinio. Angel Syluest. Villad.* Ita tenet Angel. verb. *Homicidium*, 2. & ibi Syluest, num. 2. & clariùs verb. *Irregularitas*. num. 3. & 20 Villadiego de Irregular. cap. de Percuſſore. Alij verò diſtinctionem adhibent: nam, ſi culpa leuiſſima eſt in omittendo, ſufficere dicitur ad excuſandam irregularitatem, iuxta cap. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſ. Si verò ſit in committendo, dicunt non excuſare irregularitatem. *Panor. 2. Opinio. Couarr.* Ita ſentit Panorm. dict. cap. *Quæſitum*. nu. 3. vbi Additio dicit eſſe comm. Idem Couarr. dict. Clem. 2. part. §. 4. num. 9. cum Gloſſ. 2. in cap. *Significaſti*. 1. de Homicid. & idem ſentiunt Roſella verb. *Homicidium*. 3. num. 21. Tabiena *Irregularitas*. 2. num. 4. Clarius, Maiol. dict. §. 3. nu. 2. & ad probandum poſterius membrum citantur cap. *Presbyterum*. & cap. *Ad audientiam*, de Homicidio. *Roſel. Tabien. Clar. Maiol.* Vt autem hæc diſtinctio, & opinio intelligatur, ſuppono omnem culpam negligentiæ de qua loquimur, immediatè verſari circa omiſſionem cauendi periculum homicidij. Sed vlteriùs contingere poteſt, vt illud periculum ſequatur tantùm ex alia omiſſione non ſuccurrẽdi periclitanti, vel non impediendi homicidium, & tunc dicitur tota culpa eſſe in omittendo. Tunc autem (vt opinor, & ſuprà dixi) non tantùm leuiſſima, ſed etiam lata culpa excuſat irregularitatem, iuxta cap. *Quæſitum*, de Pœnitent. & remiſſ. & Cardinalis ibi. Aliquando verò

rò prior omiſſio debitæ diligentiæ eſt in cauendo periculo homicidij proueniente ex propria, & poſitiua actione; & tunc dicitur eſſe culpa in committendo, & de hac dicunt authores citati, non excuſare irregularitatem etiamſi leuiſſima ſit.

6 *Prior opinio præfertur.*

Nihilominùs prior opinio contraria quoad hanc partem ſatis probabilis videtur. Primò, quia hæc poſterior non fundatur in iure ſufficienter: quia non oſtendit, nec videtur poſſe probare, in illis iuribus, quæ allegat, ſermonem eſſe de leuiſſima culpa. Secundò, prior opinio poteſt ſuaderi ex cap. *Lator*, de Homicidio: vbi Pontifex declarat non manſiſſe irregulatem Clericum, qui ad latus ſuum habens cultellum, cum alio luctabatur, quamuis ille mortuus fuerit cadens ſuper Clericum, eiúſque cultello vulneratus: nam ille Clericus non poteſt excuſari ſaltem à leuiſſima culpa, quia ad ludendum illo modo cum altero, debuiſſet cultellum deponere, cùm res per ſe ſpectata non careret periculo. Facit etiam textus in dicto cap. *Quæſitum*, de Pœniten. & remiſſ. vbi patet ſuffocans filium paruulum ſecum dormientem, tunc dicitur manere irregularis, quãdo id accidit, vel ipſo procurante (quod ad præſentem caſum non ſpectat) vel ex *ſtudioſa negligentia*: indicatur ergo, minorem negligentiam non ſufficere ad contrahendam irregularitatem, ſaltem per argumentum à contrario, quod efficax eſt in iure maximè in fauorabilibus, & vbi contrarium non probatur ex eodem iure. Adde, reſponſum Pontificis eſſe inſufficiens, ſi minor negligentia ſufficeret ad illam irregularitatem contrahendam. Vnde Cardinalis propter illum textum dixit, etiam leuem culpam non ſufficere ad hanc irregularitatem: imò addit, ſtudioſam negligentiam tantùm eſſe, quando eſt affectata, & directè voluntaria. Quod refert, & ſequitur Alexander de Neapol. in additione ad Abbatem ibi. Sed hæc nimia reſtrictio eſt, vel potiùs nimia licẽtia, aliàs etiam propter latam culpam, & craſſam negligentiam non incurretur irregularitas in eo caſu, quod improbabile videtur: aliud verò de leui culpa magnum fundamentum habet in textu, nam leuis culpa nõ poteſt profectò dici ſtudioſa negligentia. Vnde Tabiena ſuprà dixit, ſolùm ibi comprehendi latam, vel latiſſimam culpam. Fortaſſe quis obiiciat, quia quoad præſumptionem in foro externo, quoties quis tenetur de dolo, & lata culpa in faciendo commiſſa, tenetur etiam de leuiſſima, iuxta doctrinam Bartoli in l. *Quod nerua*, ff. Depoſiti. Et huc etiam ſpectat, quod refert Couarruuias ex Gloſſa in l. *Cornelia*, ff. ad Syllanum, leuiſſimam culpam in committendo contingentem, ad leuem culpam pertinere. Quod examinare, & qua ratione fundatum, ſit, inquirere ad nos ſpectat.

Cap. Lator, de Homicidio. Bartol. Couarr.

7 *Dubij reſolutio.*

Quidquid ergo ſit de præſumptione in externo foro, ad contrahendam in foro conſcientiæ hanc irregularitatem neceſſe eſt, vt aliqua vera culpa, id eſt, verum peccatum intercedat: quia ſi homicidium non imputatur operanti, non eſt opus eius; & ideò non reddit illum irregularem. Quod in ſpecie notauit Paludanus in 4. diſtin. 25. quæſt. 3. num. 15. Vnde ſiue negligentia (quam nomine culpæ videntur Iuriſtæ ſignificare) exteriùs appareat leuiſſima, ſiue lenis, aut etiam grauis; ſi tamen in conſcientia inaduertentia fuit inculpabilis, nulla contrahitur irregularitas, etiamſi ex actione, ſeu commiſſione mors ſequatur.

Syluestri obiectio ſoluitur.

Neque contra hoc obſtat obiectio Syluestri, & aliorum; quia irregularitas homicidij interdum cõtrahitur ſine culpa: nam hoc eſt verum de homicidio per ſe, & authoritate publica facto, non verò de priuato; quia debet eſſe voluntarium aliquo modo, vt inducat irregularitatem, vt ex dictis patet, & bene explicuit Caietanus 2. 2. quæſt. 64. artic. 8. ſi autem

A voluntarium fuerit, erit culpabile: quod ergo inculpabile eſt, irregularitatem non inducit. Vnde è conuerſo, ſi in conſcientia conſtet, negligentiam fuiſſe culpabilem propter perſpicacitatem operantis, quia neceſſitatem aduertit, & ex negligentia omittit, quamuis exteriùs appareat culpa leuis, aut leuiſſima, nihilominùs irregularitas non excuſatur. Eritque generalis regula, quoties negligentia tanta fuerit, vt ſit peccatum mortale, non excuſaret irregularitatem, & hanc indicat Caietanus. Quando autem talis ſit negligentia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat rectè etiam dixit idem Caietanus, ſecundum naturam negotiorum, temporis, ac perſonarum arbitrandum eſſe, & non eſſe requirendam ſummam prudentiam, B ſed communem: quod exemplis etiam rectè declarat. Addit Paludanus, conſiderandam eſſe diuerſitatem perſonarum, quia reſpectu vnius erit negligentia inculpabilis, quæ in alio culpabilis eſſet. Et hæc applicanda ſunt ad caſus particulares, quos omitto, quia in Summiſtis inuenientur, & in Maiolo, & aliis, & ſunt faciles ex dictis.

Caiet.

8 *An negligentia venialis ad hanc irregularitatem ſufficiat. Prima ſententia.* Soto. Salon.

An verò ſufficiat culpa venialis in tali negligentia ad inducendam irregularitatem, Paludanus, & Caietanus nihil declarant; Soto verò lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 9. negat, culpam venialem ſufficere, quem ſequitur Salonus 22. quæſt. 64. art. 8. & vterque citat Caietanum in contrarium, qui tamen non loquitur in hoc caſu, ſed in eo, in quo datur opera rei illicitæ, C de quo ſtatim. Suam verò ſententiam probant, quia hæc irregularitas imponitur propter culpam, eſt autem pœna grauiſſima: ergo non eſt veriſimile imponi propter culpam tantùm venialem. Quod eſt conſentaneum his, quæ ſuprà diximus diſputatione 1. huius materiæ, tractando de cauſis irregularitatis. Maximè verò probatur mihi hæc ſententia in præſenti, quia hoc peccatum non poteſt eſſe veniale ex parte materiæ, cùm illa grauiſſima ſit, nempe mors hominis: erit ergo ex defectu voluntarij, & liberi; quia illa actio, vt attingit homicidium, non eſt humana, niſi imperfectiſſimo modo, ſed eſt actus indeliberatus, & ex ſubreptione, propter quem veriſimile non eſt tam grauem pœnam imponi. Reſpondent aliqui impro- D bantes ſententiam Soti, irregularitatem non eſſe pœnam, ſed impedimentum canonicum ex facto prouenienſ; & ideò ſufficere factum cum negligentia veniali. Si autem argumentum aliquid valeret, probaret etiam ſolum factum ſufficere abſque vlla negligentia. Dico ergo, non omnem irregularitatem eſſe pœnam, aliquam tamen eſſe, & talem eſſe hanc, de qua agimus, & ideò debere eſſe proportionatam culpæ. Dico etiam, ad hanc irregularitatem requiri factum voluntarium ſimpliciter: homicidium autem hoc, quod ſolùm ex negligentia veniali ſequitur, nõ poteſt dici ſimpliciter voluntarium, ſed valdè diminutè, & ſecundum quid. Eſt ergo hæc ſententia ſatis probabilis, neque eſt aliena à mente eorum Canoni- E ſtarum, qui dicunt, leuiſſimam culpam non ſufficere ad hanc irregularitatem: nam profectò negligentia, quæ in hoc negotio excuſet à peccato mortali, non poteſt non eſſe ſatis leuis.

9. *Maioli ſententia.*

Vltimò in hoc puncto aduerto, Maiolum dicto §. 3. nu. 3. & 4. aſſerere, quidquid ſit de iure antiquo, hodie nihil referre, quòd culpa præcedat, necne, vel quòd actio fuerit licita, & de ſe minimè noxia: ſemper enim qui homicidium commiſit, debet abſtinere, & non promoueri, donec cauſa plenè cognita, diſpenſatio concedatur, propter decretum Cõcilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 7. Hæc verò ſententia probanda non eſt: quia Concilium nihil ſtatuit contra ius antiquum, neque habet verbum derogationem indicans: ergo quando requirit diſpenſationem in homicidio

Concil. Trident. *Maioli ſententia improbatur.*

micidio caſuali, vel potiùs requiri ſupponit, vt ſtatuat A cui committenda ſit, loquitur de illo caſuali homicidio, in quo iuxta antiqua iura diſpenſatio neceſſaria eſt: nam iura concilianda ſunt abſque derogatione, vel correctione alterius quoad fieri poſſit, vt dicitur in cap. *Cùm expediat*, de electione in 6. Atque ita inueni poſteà declaratum à Congregatione Cardinalium; quia Concilium non induxit nouam irregularitatem quod neceſſarium eſſet, vt poſtularet diſpẽſationem. Reſponderi verò poteſt ex Maiolo, ſolùm requiri declarationem diſpenſationem, quæ non tollat irregularitatem, ſed authenticè declaret non eſſe incurſam: nam de hac videtur loqui Concilium, cùm dicit talem diſpenſationem debitam eſſe; propter maiorẽ autem ſecuritatem, & certitudinem illam exigere videtur. B *Excluditur.* Sed hoc totum gratis dictum eſt, quia Concilium de propria diſpenſatione loquitur, nec dicit eſſe ſimpliciter debitam, ſed *quodammodo*: & ad illam concedendam non dat authoritatem Epiſcopis, ſed *committendam*, eis eſſe dicit: quis autem credat ad illã declarationem faciendam non eſſe poteſtatem in Epiſcopo, aut illam voluiſſe auferre Concilium: non ſunt ergò hæc onera tam facilè imponenda hominibus: ſed declaratio illa ſine poteſtate iuriſdictionis ab homine prudente, & docto fieri poteſt.

SECTIO VI.

Vtrùm ex homicidio caſuali ſequuto ex opere illicito contrahatur irregularitas. C

1 *Tres caſus diſtinguuntur.* TRes caſus diſtingui poſſunt: *Primus.* primus, quando interuenit negligentia grauiter culpabilis: & tunc à fortiori conſtat ex dictis in ſectione præcedenti, contrahi irregularitatem. *Secundus.* Secundus eſt, quando omnis diligentia adhibita eſt. *Tertius.* Tertius, quando leuis, ſeu venialis negligentia interceſſit. Et *Communis ſententia Canoniſtarum.* de his eſt quæſtio, in qua communis ſententia, præſertim Canoniſtarum eſt: Quoties datur opera rei illicitæ, vel prohibitæ, quantacunque adhibeatur diligentia ad vitandum homicidium, ſi cum effectu ſequatur, non vitari irregularitatem. *D. Tho.* Idem tenuit D. Thomas 1. 2. quæſt. 73. art. 8. clariùs 2. 2. quæſt. D *Paludan. Gabriel. Couarr. Nauarr. Maiol.* 64. artic. 8. vbi Caietanus idem ſequitur, & Paludanus in 4. diſtinct. 25. quæſt. 3. num. 15. & Gabriel in 4. diſtinct. 15. quæſt. 14. art. 3. dub. 2. Couarruuias latè referens Doctores dicta Clementina part. 2. §. 4. à principio, & Nauarrus dicto cap. 27. num. 219. & ſequentibus, & Maiolus dicto §. 3. *Fundamẽtum.* Fundamentum aliquorum eſt, quia vt effectus ſequutus voluntarius ſit, ſatis eſt, quòd ſequatur ex actione aliàs mala, quantacumque diligentia adhibita fuerit. Quod ſentit Gabriel ſuprà, cùm dicat, ex tali damno, vel homicidio oriri obligationem reſtituendi. *Reijcitur.* Sed hæc ſententia in hoc caſu probabilis non eſt: quia, vt rectè declarauit Caietanus citato loco, qui dat operam rei illicitæ, adhibita omni diligentia, ne alius effectus E malus ſequatur, omnino excuſatur à culpa homicidij ſi fortè ſequatur. Et ratio eſt; quia tale homicidium eſt illi omnino inuoluntarium. Patet, quia nec eſt voluntarium in ſe, ac directè, vt ſupponitur, neque in cauſa, & indirectè; quia tali diligentia adhibita, conſecutio illius effectus ignoratur inuincibiliter: ignorantia autem inuincibilis tollit voluntarium. Vnde D. Thomas 1. 2. quæſt. 76. art. 3. dicit, ignorantiam inuincibilem circunſtantiæ peccati excuſare ab ſpeciali malitia eius, etiamſi peccatum ipſum voluntarium ſit, quia tunc circunſtantia eſt omnino inuoluntaria: ergo idem eſt de quocunque effectu ſubſequuto cum eadem ignorantia, quantumcumque opus aliàs prauum ſit. Et confirmatur,

A nam ſi de facto non fuiſſet ſequutum homicidium ex tali opere illicito, nulla omnino malitia homicidij directi, vel indirecti imputaretur operanti neque apud Deum, neque apud homines: ergo quamuis homicidium ſequi contingat, non imputatur ad culpam; quia non pendet ex ſolo caſuali euentu abſque voluntate. Verum ergo fundamentum eſſe debet, *Verum fundamentum.* quia iura voluerunt punire tale homicidium propter ſolam malitiam actionis, ex qua ſequutum eſt, etiamſi ſpecialis malitia, vel indirecta voluntas homicidij non intercedat. Quod enim iura potuerint hoc facere manifeſtum eſt, quod autem fecerint, patet ex cap. vlt. de Homicidio, in 6. & ex cap. *Tua nos*, de Homicidio.

B Nihilominùs hæc ſententia multis recentioribus *2 Poſita ſententia impugnatur.* Theologis dura viſa eſt. Primò, quia nullo iure canonico ſufficienter probari poteſt, vt Soto notauit, nam licèt Nauarrus *nimis audacter*, illum loquutum fuiſſe dixerit, verumtamen dixit: nullus enim textus à Canoniſtis profertur, in quo hæc regula vniuersè, & Indiſtinctè ſtatuatur, *dantem operam rei illicitæ, ſi homicidium ex ea ſequatur, manere irregularem, quantumuis caſu, & inuolumtariè ſequitur*: ſed afferunt ſolùm ea iura quæ affirmant; dantem operam rei licitæ cum ſufficienti cautione, & diligentia, non manere irregularem: etiamſi homicidium ſequatur: & ex eis colligunt per argumentum à contrario ſenſu, quando opus eſt illicitum non excuſari irregularitatẽ. Quod C argumentum, ait Soto, infirmum eſt. *Reſponſio.* Reſpondet autem Nauarrus, licèt argumentum à contrario ſenſu Dialecticis ſit infirmum, Iuriſperitis tamen eſſe firmiſſimum, maximè quando contrarium non eſt iure expreſſum. Sed in primis hîc contendimus, contrarium eſſe expreſſum, *Replica.* nimirum in eo iure quod habet irregularitatem, non incurri niſi in caſibus à iure expreſſis: nam id, quod tantùm elicitur ex iure per argumentum à contrario ſenſu, non poteſt dici in iure expreſſum: ergo contra ius eſt extendere illa iura ad irregularitatem dicto modo. Addo argumentum ipſum à contrario non eſſe firmum apud Iuriſtas in materia pœnali, & odioſa, vt ſæpe in ſuperioribus oſtenſum eſt: hîc autem verſamur in materia D pœnali.

Melior reſponſio eſt, ſi dicamus, hanc irregularitatem eſſe expreſſam in illo iure, in quo propter *3 Alia reſpõſio.* factum homicidij fertur irregularitas; quia lex illa generalis eſt & ab illa non poſſumus excipere, niſi quos iura excipiunt: iura verò neminem excipiunt, qui homicidium caſu fecerit, niſi cõcurrentibus illis duabus conditionibus ſcilicet quòd det operam rei licitæ, & cum ſufficienti diligentia: ergo quicunque occidit ſine his conditionibus, manet incluſus ſub lege irregularitatis. Maior conſtat ex cap. *Clerico iacente*. & cap. *Eos verò*, cum aliis, diſtinct. 50. Minor ſumitur ex cap. *Ioannes*, & cap. *Dilectus*, & cap. vlt. de Homicidio, ibi: *Attendentes quòd Sacerdos ipſe dabat* E *operam rei licitæ*. *Inſtantia.* Sed adhuc contra hoc inſtatur, quia illæ conditiones non ponuntur ibi vt omnino neceſſariæ, ſed vt ſufficientes, & excludentes omne dubium, quando ambæ ſimul concurrunt: ergo non eſt vnde ſufficienter colligamus, vtramque eſſe neceſſariam. Neque in illis capitulis fit exceptio à regula generali, ſed declaratio quorumdam caſuum, qui ſub prædicta lege ex ſe non continebantur, ad quam declarationem faciendam vſi ſunt Pontifices ſignis certiſſimis, & indubitatis; non tamen propterea definierunt caſum dubium, in quo licèt opus fuerit illicitum, diligentia tamen, & ignorantia fuit inuincibilis, ſed illum diſputationi Doctorum reliquerunt. Qui autem dicunt: in eo caſu non incurri irregularitatem, non putant fieri exceptio-

nem à lege, ſed declarant, caſum illum non fuiſſe comprehenſum ſub tali lege, quæ declaratio & in ratione,& in iure fundatur:quia lex illa ſolùm comprehendit homicidium voluntarium; hoc autem homicidium voluntarium non eſt, vt oſtendimus: ergò. Maior patet ex Clementina vnica de Homicidio, vbi infans, furioſus, & dormiens declarantur immunes ab irregularitate, quamuis occidant: cuius ratio non potuit eſſe alia,niſi quia talia homicidia non ſunt voluntaria, Cuius ſignum eſſe poteſt, quia ſi ante ſomnum quis præuideret periculum occidendi alium dormiendo,non euitaretur irregularitas, vt conſtat ex cap. *Quæſitum*, de Pœnitent. & remiſſion. & cap. *Conſuluiſti*, 2.quæſt. 5. Item quia homicidium, quod non eſt voluntarium, non eſt humanum, nec moraliter dici poteſt eſſe ab homine: ergo non poteſt eſſe fundamentum irregularitatis, maximè huius, quæ pœnalis eſt. Tale ergo homicidium non comprehenditur ſub illa lege de irregularitate homicidij: ergo nullum eſt ius in quo fundari poſſit. Quia reuera nullum eſt, quod irregularitatem iniungat propter talem culpam, etiam habentem omnino per accidens adiunctum talem effectum, neque illa, quæ ſunt ita caſualia, veniunt in humanam conſiderationem.

Secunda ſententia.

PRopter hæc igitur alij Doctores contrariam regulam generalem ſtatuunt, quoties homicidium caſuale voluntarium non eſt,etiam indirectè,non incurri irregularitatem, quantumcumque ſequatur ex opere illicito. Ita ſentit Caſtro lib.2.de Lege pœnali, cap. 14. verſus finem: adhibet exemplum de ebrio, qui hominem interficit:nam ſi fuit caſus inopinatus, non manet irregularis, etiamſi inebriando ſe,dederit operam rei illicitæ, ſicut non maneret irregularis, etiamſi inebriatus eſſet ſine culpa, propter ignorantiam inuincibilem ipſius facti. Alij verò diſtinctionibus vtuntur: vna eſt de opere illicito, quod ex ſe expoſitum eſt periculo occidendi aliquem; vel de opere, quod per ſe, vel ex alia prohibitione accidentaria prohibitum eſt. De priori conceditur inducere irregularitatem, non verò de poſteriori. Hac diſtinctione vtitur Soto dicto art. 9. qui varia adhibet exempla: in priori ponit actionem bellicam, torneamenta, & ſimilia; in ſecundo ordine ponit equitare, v.g.tempore prohibito, deponere campanam contra prohibitionem Prælati, vel aliud ſimile opus facere in die feſto: applicando caſus cap. *Ex literis*, & cap. *Dilectus*, addendoque ſolùm prohibitionem extrinſecam,ob quam opus ſit illicitum. Poſteriorem item partem declarat exemplis: ſicut enim ſi quis venando in loco permiſſo non ſit irregularis occidendo aliquem, quia ignorantia, & caſus fuit inuincibilis; ita ſi venatio fiat in loco non permiſſo, & ex illo ſolo capite ſit illicita, non incurret irregularitatem, ſi in cæteris ſit æqualitas. Aliud exemplum contra Syluestrum, *Homicidium*, 2.quæſt.18.eſt:nam ſi quis cædens arborem ſuam, caſu occidat aliquem, vitat irregularitatem propter ſufficientem diligentiam, eandem vitat, etiamſi illicitè, & furtiuè ſcinderet arborem alienam, cum æqualitate in cæteris circunſtantiis. Quod exemplum admittit Nauarrus num. 237. vbi alia ſimilia ipſe ponit: vnde planè videtur cum Soto conuenire in prædicta diſtinctione: nam vniuerſè ait,licèt opus ſit illicitum,ſi tamen ex ſe non dirigitur in mortem,neque habet eius periculum, non ſufficere ad irregularitatem, ſi aliàs homicidium ex illo ſecutum ſit omninò caſuale, Verumtamen admiſſo hoc poſteriori membro,reſtat interrogandum circa prius an tale opus in indiuiduo exerceatur cum ſufficiente diligentia, & morali certitudine, quod hîc, & nunc nullum ſit periculum, necne: quamuis enim opus ſit ex ſe aptum ad occidendum hominem, ſi adeſſet: tamen hîc,& nunc poteſt moraliter conſtare nó adeſſe Si ergo hæc diligentia non ſupponitur adhibita, recedimus à caſu,in quo verſamur, quia iam tale opus, non ſolùm eſt illicitum aliunde,ſed etiam ex relatione:& periculo homicidij: ſi autem tota illa diligentia poſita eſt,iam eadem ratio verſatur in hoc membro, quæ in altero, quia iam tunc homicidium omninò inuoluntarium eſt: hæc eſt enim vnica ratio alterius mẽbri. Parumque videtur referre, quòd opus in ſpecie conſideratum ſit periculoſum, necne, ſi in indiuiduo cauetur periculum: nam iudicium de rebus moralibus in iudiuiduo ferendum eſt, vt de habituali culpa,& voluntate ferri poſſit.

Caſtro. *Prima diſtinctio in hac opinione.* *Nauarr.* *Impugnatur.*

5 Alia diſtinctio aliorum eſt; de opere illicito, ſi ſit cauſa proxima homicidij, vel tantùm remota: nam priori modo cenſetur ſufficiens ad irregularitatem, non verò poſteriori. Et huius membri exempla ponuntur de eo,qui illicitè confecit chartas luſorias, ex quarum vſu orta poſteà eſt occaſio homicidij, quæ nec præuideri potuit,nec debuit vitari; quia non tenetur homo,vt ſic dicam, tam à longè cauere, vel vitare actionem, ex qua poteſt alius occaſionem peccandi ſumere. Vnde ſimile exemplum eſt de eo, qui enſem furto ſublatum alteri vendidit eo tempore, quo nulla erat occaſio, vel periculum interfectionis, quamuis poſteà ſecuta fuerit ex tali venditione, quæ illicita fuit.Item de adultero,cuius occaſione maritus vxorem interfecit: non enim manet adulter irregularis; etiamſi dederit operam rei illicitæ.Sed hæc etiam diſtinctio, licèt aliquid verum dicat,non euacuat difficultatem,eadem ratione,qua nec præcedens, vel certè maiori; quia hîc vtrumque membrum incertum eſt. Nam de priori,ſcilicet cauſa proxima,interrogo,an talis ſit cauſa,vt non potuerit prudenter euitari periculum occiſionis exercendo illam, necne. Si primum dicatur,receditur à puncto quæſtionis, quia iam tunc homicidium non eſt merè caſuale. Si verò dicatur ſecundum, addendum vlteriùs eſt, illam diligentiam adhibitam fuiſſe: nam in eo caſu verſamur, & tunc procedunt rationes factæ, quód tale homicidium, quantumcunque cauſa fuerit proxima, voluntarium non eſt: ergo nec erit cauſa irregularitatis.

Alia diſtinctio in eadem opinione. *Impugnatur.*

6 Simile dilema fieri poteſt de altero membro: nam ſi cauſa ſit adeò remota, & per accidens, vt nulla ſit obligatio vitandi illam, etiamſi præuideatur effectus poſſibilis occaſione illius potiùs, quàm futurus; tunc parum refert.quòd talis cauſa poſita ſit in actione licita, vel illicita, quia non inde prouenit, vt effectus non imputetur: ſed quia nullo modo eſt voluntarius, neque homo eſt cauſa eius, vt rectè explicauit Caietanus dicto art.8.Propter quod Nauarrus num.221. abſolutè dixit, homicidium omninò caſuale ſequutum ex opere illicito, quod eſt cauſa tantùm remota eius, non ſufficere ad irregularitatem. Ponit exemplum in hero, qui mittit ſeruum in domum,vel agrum ad maleficium faciendum; & ibi interficitur à fulmine: non enim propterea dominus irregularis manet. Meritò tamen aduertit Couarruuias dicto §.4. num. 9. in fine, licèt cauſa propinqua maximè ſit conſideranda, non tamen ſemper eſſe neceſſarium etiam ad homicidium caſuale, quod ex opere licito ſequitur, nedum ex illicito: nam licèt cauſa ſit remota,ſi hîc,& nunc moraliter adeſt periculum, & poteſt præuideri,obligatio eſſe poterit vitandi illam,vt v.g. in caſu c.*Tua nos*, de Homicid. remota cauſa eius cenſetur curare tumorem gutturis debito

Nauar. *Couar.*

debito modo, & cum ſufficienti animaduerſione cuſtodiendi ſe ab iniuriis ventorum, & aëris. Nihilominùs tamen tales poſſent circunſtantiæ perſonæ, loci, & temporis incurrere, vt eſſet obligatio vitandi illam cauſam propter periculum. Idemque accidere poteſt in actione licita ex ſe conficiendi pharmacum aliàs vtile, ſi moraliter timeretur prauus vſus eius in perniciem alterius, quamuis illa cauſa remota etiam ſit: ergo à fortiori idem contingere poteſt in actione illicita conficiendi venenum, vel dandi pecuniam alienam, qua alius emit enſem ad alium occidendum. Quamuis ergo cauſa ſit remota, in particulari conſiderandum eſt prudenti arbitrio, an potuerit, & debuerit vitari, intuitu talis effectus quamuis remoti. Et tunc reuertimur ad idem dilema: nam licèt talis cauſa ſit remota & illicita, vel ſit cum debita diligentia cauendi periculum mortis proximi, vel non. In priori caſu verum eſt vitari irregularitatem, non autem in poſteriori.

7 *Caſus de adultero, ob cuius cauſam vxor à marito occiditur, reſoluitur.*

Sic enim reſoluendum cenſeo caſum illum de adultero: nam ſi temerè acceſſit ad vxorem alterius, exponens illam periculo mortis, irregularis manet; quia moraliter eſt cauſa talis homicidij: ſecus verò erit, ſi cum ſufficienti cautela morali id fecit, quia tunc effectus nullo modo eſt voluntarius in tali cauſa. Atque ita ſentit in ſimili Couarruuias in dicta Relect. 3. par. in principio, num. 4. verſ. *Poſſet quidem*, quamuis part. 2. §. 4. num. 10. verſ. *Tertiò*, cum Caſtro negauerit, in eo caſu incurri irregularitatem. Nauarrus autem cap. 27. num. 259. abſolutè dicit, in eo caſu incurri, iuxta ſuam opinionem, quam dicit approbatam fuiſſe à Pio V. cùm in ſacra pœnitentia hic caſus controuerteretur, & in foro exteriori videtur mihi valdè veriſimile, quia ſemper præſumitur adulter moralem occaſionem dediſſe homicidio: tamen in rigore conſcientiæ diſtinctio data mihi probatur. Ergo iuxta hanc etiam diſtinctionem nunquam inuenitur homicidium merè caſuale, eo quod opus ſit illicitum, inducere irregularitatem.

Couarr.

Nauarr.

8 *Nauarri dictum reijcitur.*

Et ob eandem cauſam non omnino probo, quod Nauarrus dicto num. 221. ait, tunc homicidium hoc inducere irregularitatem, quando opus, ex quo proximè ſequitur, eſt illicitum, *lege iuſtitiæ*, Quam particulam addidit, vt excluderet homicidium cauſatũ à Iudice iuſta ſententia, ex odio tamen iniquè prolata, vel à milite pugnante in iuſto bello, occidente verò aliquem ex odio. Sed in primis ad excludenda illa homicidia non oportuit addere illam particulam; tum quia hæc ſunt homicidia directè volita, per quod diſtinguuntur ab omni caſuali: tum quia hìc agimus de homicidio priuata authoritate facto, non publica. Deinde ferè eodem modo interrogandum mihi ſupereſt, quæ lex iuſtitiæ violari debeat per opus illicitum, vt ex illo contrahatur homicidium. Si enim eſt ſermo de lege iuſtitiæ, quæ vetat occidere hominem, dubium non eſt, quin per opus contrarium huic legi incurratur irregularitas; tamen ſi hoc requiritur, apertè ſequitur per homicidium omnino caſuale non contrahi irregularitatem, quia per illud non violatur illa lex iuſtitiæ, quantumcumque opus ſit aliàs illicitum, vel iniuſtum in alia materia. Aſſumptum patet, quia ſine voluntate directa, vel indirecta non violatur lex iuſtitiæ: illud autem homicidium vtroque modo inuoluntarium eſt. Vel eſt ſermo de lege iuſtitiæ in qualibet alia materia: & hoc nec poteſt ratione fundari, nec difficultatem expedit. Primum patet, quia quid refert opus eſſe illicitum in ratione furti, quod eſt contra iuſtitiam, vel in ratione fornicationis contra temperantiam, ſi ex vtroque opere ſequitur homicidium cum eadem ignorantia, & æquè inuoluntaria? Aut quæ ratio reddi

A poteſt ad exponendum iura hoc modo, quæ abſolutè de opere illicito loquuntur? Secundum patet repetendo dilema ſæpe factum, quia non obſtante iniuſtitia alterius ſpeciei, homicidium poteſt eſſe omni modo inuoluntarium: ſi ergo huiuſmodi ſit, alia iniuſtitia parum refert ad inducendam irregularitatem: ſi verò non eſt tale, iam non eſt caſuale, de quo agimus.

Quæſtionis reſolutio.

9.

Dico ergo, per homicidium omnino caſuale ex opere illicito ſequutum, non contrahi irregularitatem, niſi in caſibus à iure expreſſis, cenſetur autem B ſufficienter expreſſus, quando actio eſt ſpecialiter prohibita propter periculũ homicidij, non verò aliàs. Iuxta hanc regulam interpretor opinionem Soti, & Caſtro, & recentiorem quam etiam inſinuauit Marianus Socinus in cap. *Ad audientiam*, de Homicid. Et in primis regula ipſa ſeu prior pars eius, eſt conſentanea iuri, quod habet, irregularitatem non incurri niſi in caſibus à iure expreſſis. Nam probatum ſufficienter eſt tale homicidium non comprehendi in ſola generali lege, quæ punit homicidium, quia illa ex vi ſua ſolùm comprehendit homicidium aliquo modo voluntarium: ergo, ſi aliud homicidium non voluntariũ inducit irregularitatem, neceſſe eſt vt iure ſit expreſſum. Oſtenſum etiam eſt, hoc ius expreſſum non ſufficienter oſtendi per argumentum à contrario: ergo C vbi non fuerit magis expreſſum, ſeu directè hoc ſtatuens, non incurritur hæc irregularitas.

Socin.

Prior concluſionis pars ſuadetur.

10 *Duo caſus in quibus in iure exprimitur irregularitas homicid. huiuſmodi*

Sunt autem duo caſus, in quibus hoc ſufficienter expreſſum eſt in iure. Vnus eſt in ca. vlt. de Homicid. in ſexto vbi mandans alium iniuſtè percuti, ſi mandatarius excedat, & occidat, qui mandauit irregularis manet, etiamſi omnem adhibuerit diligentiam, ne percuſſio mortalis eſſet, quia ius nullam admittit vt ſufficientem, ſuppoſito tam iniuſto mandato, vt ſuprà latè declaratum eſt. Alius caſus eſt, in cap. *Tua nos*, de Homicidio. Quem textum non rectè intellexit Soto ſuprà, exiſtimans in caſu illius textus, monachũ non incurriſſe irregularitatem, quia dedit operam rei licitæ, & adhibuit diligentiam, & ita in textu de- D clarari: nam oppoſitum expreſſe habetur in textu quoad vtramque partem. Quod enim dederit operam rei illicitæ, patet ex illis verbis, *Licèt ipſe monachus multum deliquerit alienum officium vſurpando.* Quod verò irregularitatem contraxerit, patet ex illis, *poſt ſatiſfactionem condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, vt diuina valeat celebrare:* quæ verba manifeſte ſignificant, diſpenſationem fuiſſe in eo caſu neceſſariam, tamen facilius concedi propter piam intentioné, & diligentiam adhibitam. Et hæc eſt communis intelligentia. Iuxta quam continetur ibi caſus expreſſus, in quo propter homicidium caſuale incurritur irregularitas ratione operis illiciti, etiamſi adhibita fuerit ſufficiens diligentia. Potuit enim ius punire illud factum E tali pœna, non ſimpliciter & abſolutè, ſed ſi ex illo ſequatur talis effectus, ſcilicet homicidium, quomodocunque ſequatur. Vel è contrario potuit illi homicidio adiungi irregularitas propter tale factum procedens à tali cauſa, quia ius interpretatione ſua reputat illud voluntarium, propter ſolum opus, quidquid ſit de diligentia adhibita.

Primus.

2. *Cap. vlt. de Homicidio.*

11 *Caſus ca. Sicut de Homicid. expeditur.*

Huc etiam ſpectare videtur textus in cap. *Sicut*, de Homicidio. vbi quidam presbyter irregularis declaratur, quia dedit occaſionem aborſui (ſuppoſita fœtus animatione) quæ occaſio non videbatur ſufficiens; tamen: quia presbyter dabat operam rei illicitæ, declaratione iuris occaſio ſufficiens reputatur, hoc autem colligi poteſt ex illius verbis. *Cum qua con-*

traxerat conſuetudinem inhoneſtam & quæ aſſerebat ſe concepiſſe ex eo. Et ita exponit Panormitanus ibi num 6. vbi Additio ait eſſe communem interpretationem. Sed nihil eſſe video quod ad illam cogat, nam, actio quæ ibi narratur, ſufficiens cauſa aborſus moraliter exiſtimari potuit, ſcilicet, arripere per zonam mulierem prægnantē quaſi ludendo, taliter vt ipſa ſe lædi ſenſerit, & ea occaſione feciſſe abortionem. Et hoc

Hoſtien. inſinuare videtur Hoſtienſis dicens, *ludus iſte illicitus & noxius erat, nec excuſabat.* Et idem tenet Couar. d.§.4.n.10.§.*Quinto*, neque verò ibi, præſumi potuit inaduertentia excuſabilis, quia actio erat valde propinqua, & materia quaſi per ſe patens. Iuuat autem textus ille ad probandum, in huiuſmodi actionibus per ſe expoſitis huiuſmodi periculis ſeu ordinatis ad homicidiū, quando aliàs etiam turpes & illicitæ ſunt, non admitti excuſationem ignorantiæ, vel inaduertentiæ, quia cùm aliàs imprudenter fiant ex prauo affectu non eſt, cur in eis præſumatur inculpabilis ignorantia circa effectum ſubſequutum.

Couar.

12 *Secunda concluſionis pars oſtenditur.*

Atque ex his iuribus declaratur ſecunda pars concluſionis: nam in eis prohibentur aliquæ actiones propter periculum homicidij, quod ex ſe continent, additurque pœna, & conditio, vt ſi effectus ſequatur, incurratur irregularitas, ſiue alia negligentia interuenerit, ſiue non, propter ſolam talem actionem ſic prohibitam cum tali effectu. Eſt autem notanda differentia inter illa duo iura: nam in cap. *Tua nos*, Sermo eſt de vſu artis chirurgicæ qui non eſt per ſe malus, ſed in perſona clerici eſt malus, quatenus eſt illi prohibitus in cap. *Sententiam*. Ne clerici, vel monach. & ideò ſecuto effectu, illi adiungitur irregularitas in dict. cap. *Tua nos.* Vnde illa prohibitio licèt fiat ratione periculi, non tamen fit intuitu iuſtitiæ, ſed religionis; quia non decet perſonas ſacras illi periculo exponi. Vnde fit illam irregularitatem non extendi ad laicos. Nam in ſimili caſu ruptio tumoris facta per laicum peritum, & cum cæteris circunſtantiis, non inducit irregularitatem, quia non eſt prohibita propter illud periculum omnibus ſed tantùm clericis. Imò addo cum Couar. ſuprà num. 10. quòd licèt illa actio eſſet illicita ex aliquo intrinſeco capite, vt v. g. quia à Prætore in pœnam erat prohibita huic perſonæ, vel quia nimio & iniuſto pretio illam vendidit, non ſufficere ad irregularitatem ex homicidio purè caſuali, quia id non eſt in iure expreſſum, quia illa prohibitio non fit intuitu periculi mortis. Addo inſuper hanc irregularitatem non extendi ad clericos in minoribus conſtitutos, quia in dicto cap. *Sententiam*, ſolùm de Subdiaconis, Diaconis, & ſacerdotibus ſermo eſt: inferiores ergo clerici quoad hoc non ſunt magis prohibiti quàm laici. Et quamuis in dict. cap *Tua nos*. Sermo ſit de Sacerdote, idem tamen credò eſſe quoad irregularitatem de quocunque clerico in ſacris; quia ratio adæquata illius deciſionis non eſt ſacerdotium, ſed ordo ſacer, vt ex alio textu conſtat. Obijci verò poteſt cap. *Ad aures*, de Ætat. & qualit. vbi hæc prohibitio & irregularitas extēdi videtur ad omnem vſum artis medicinæ, quando ex remediis à medico adhibitis etiam prudenter & ſecundum artem, mors alicuius ſecuta creditur, & ibi non tantùm de clerico in ſacris ſed etiam de inferiori, &

Exponitur. laico ſermo eſt. Reſpondeo, in caſu illius textus non induci irregularitatem, vt ibi Panorm. & alij notaut,

Abbas. & Hoſtienſ. in Sum. tit. de Homicid. in princ. quam

Hoſtien. cum aliis refert Additio ad Abbatem ibi circa nu. 2. Vnde in illo textu nullum eſt verbum prohibens, ſed conſulens tantùm. In quantum verò ſolùm ibi datur conſilium non aſcendendi ad maiores ordines, ſatis inſinuatur, minores ordines non comprehendi ſub irregularitate prædicta.

A Aliter ſentiendum eſt in caſu capituli vltimi de Homicidio in 6. nam illa prohibitio non eſt tantùm clericis facta, ſed omnibus; & ideò laici etiam mandantes vindictam ſeu percuſſionem iniuſtam, irregulares fiunt ſequuta morte, quantumuis præmonuerint, ne vſque ad mortem procederetur. In ea verò deciſione non eſt tantùm materialis caſus, vt ita dicā, ſpectandus, ſed ratio formalis & generalis eius, quæ conſiſtit in hoc quòd actio illa fuit iniuſta & periculoſa, & quòd ex illa ſequuta eſt mors. Et ideò ex illo textu rectè colligitur generalis regula, quoties ex actione iniuſta, & periculoſa alicuius ſequitur homicidium quantumuis caſuale ſit, inducit irregularitatem, quia talis irregularitas ſatis eſt in iure expreſſa, cum eadē ſpecies, & qualitas delicti, & effectus eius inueniantur in omni ſimili actione: quòd enim id fiat inclinando, vel includendo, vel agendo, in præſenti materia eſt tantùm materialis diuerſitas. Et quoad hoc probatur mihi ſententia Nauarri, quam diſtinctiùs videtur explicaſſe Couarr. dicto n. 10. vbi etiam antiquos ita exponit. Neque aliud ſentit Soto, & reliqui authores poſſunt facilè in eandem adduci.

13 *Caſus c. vlt. de Homicid. tam clericos quam laicos comprehendit.*

Regula generalis.

Ex hac verò regula ſic intellecta optimè intulit Couarr. quando actus eſt illicitus in materia caſtitatis, & religionis, & alioqui non eſt ſpecialiter prohibitus iure humano propter periculum occiſionis, nō incurri irregularitatem propter homicidium ex caſu omnino fortuitò inde ſubſequutum. Quod exemplis declaratur. Primò quando in venatione quis caſu occidit hominem, iaculum ad feram mittendo cum ſufficienti diligentia cauendi periculum homicidij: non enim fit irregularis, vt Caſtro, & alij pro comperto habent. Imò addit Couar. hoc procedere, etiam ſi venatio eſſet tali perſonæ prohibita, propter alias cauſas & non propter periculum occiſionis, ſed quia habet alium indecentem modum, vt vagationem, nimiam diſtractionem ac ſuperfluitatem, vt patet ex cap. 1. & 2. de Cler. venat. & cap. 1. Ne cleric. vel monach. & c. *Cum Apoſtolus*, de Cenſib. c. 1. 34. d. cum ſimilibus. Et idem ſentit Couar. ſuprà, & Nauar. n. 227. ex parte idem tenet: quamuis nec in hoc exemplo, nec in aliis quæ ponit n. 236. & 238. ſatis conſtanter mihi loqui videatur. Specialiter autem notandum

14 *Corollar. regulæ datæ.*

C

Exemplis declaratur. Primum.

Couarr.

Nauar.

D eſt aliud exemplum in caſu d. c. *Sicut*, ſuprà declaraui, de aborſu caſuali, quod etiam ſequitur Couarr. ſuprà Nauarr. autem diſſentit, vt mihi quidem videtur non ſatis conſequenter: quia n. 221. ad hanc irregularitatē requirit opus illicitum contra legem iuſtitiæ, & in illo caſu c. *Sicut*, opus illud non fuit illicitum lege iuſtitiæ ſed temperantiæ, vel voti, vt ipſe ſupponit: ſcilicet inhoneſta conſuetudo religioſi cum fœmina.

Idem cenſeo de vulgari caſu homicidij infantis in lecto dormientis, ait enim Nauarr. ſi quis occidat infantem in lecto illicitè à ſe poſitum, fieri irregularem, aliàs ſecus. Verumtamen aut ille caſus ad præſentem controuerſiam non pertinet, vel illa diſtinctio accommodata non eſt. Nam habere infantulum

15 *Tertium.*

E in lecto ad dormiendum, non eſt intrinſecè malum, vt omnes fatentur, quia debitis circunſtantiis poteſt honeſtari, neque eſt iure prohibitum intuitu periculi, vt colligitur ex cap. *Conſuluiſti*, 2. q. 5. vbi ſolùm dicitur, monendos eſſe parentes, ne tam tenellos ſecum in vno lecto collocent, & ex c. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſſ. ac denique quia nullum tale ius inuenitur vt tractant Doctores in c. vlt. de His qui filios occiderunt. Ideoque omnes fatentur in aliquibus caſibus hoc eſſe licitum, vt patet ex Nauarr. ſuprà & Sylu. *Homicidium*, 2. q. 23. Tabiena Irregularitas, 3. n. 6. & 14 Armill. n. 51. Duobus ergo modis poteſt eſſe illicitus hic actus. Primò quia ex, *ſtudioſa negligentia*, (vt dicitur in d. c. *Quæſitum*,) & cum morali periculo

Nauar. Syluest. Tabien. Armil.

culo fit, vt ſi parentes in ſtricto lecto inter ſe collocent puerum, vel ſi quis expertus eſt ſe inquietè dormire, & maximè ſi talis caſus iterum illi contigit; & tunc certum eſt contrahi irregularitatem; tamen homicidium tunc non eſt caſuale, de quo nunc agimus, ſed indirectè voluntarium. Alio modo poteſt eſſe illicitus ille actus ſi fiat verb. grat. ad furandum pucrum, vel aliquid ſimile; tamen cum diligentia ſufficiente ad vitandam irregularitatem, ſi abſque tali malitia actus fieret, & tunc dico non habere locum diſtinctionem illam, quia hæc ratio illiciti operis nihil refert ad homicidium, neque in aliquo iure talis irregularitas fundari poteſt.

Nonnullæ difficultates circa regulam poſitam expedientur.

16 *Prima.* SVperſunt verò nonnullæ difficultates circa regulam propoſitam. Prima eſt fundamentalis ſuprà tacta, quæ nunquam eſt ſoluta, quia tale homicidium non eſt voluntarium, & quia iniuſtitia, quæ ibi interuenit, non eſt contra legem vetantem homicidium, ſed in alia materia. Quod ſi dicatur, ius canonicum potuiſſe ſic irregularitatem imponere, ſequitur ſaltē hanc non eſſe irregularitatem homicidij, ſed alterius
2 vitij. Secundò ſequitur ex dicta regula, cum qui ex intentione proiicit ſagittam in Petrum cum ſufficiēti cautela ne poſſit alium ferire, ſi caſu occidat Paulum; manere irregularem, quia exercebat actionem iniuſtam, & periculoſam. Conſequens autem videtur falſum, quia ſi cum ſimili cautione direxiſſet ſa-
3 gittam in feram, non fieret irregularis. Tertiò ſequitur, eum, qui alium vulnerat non lethaliter, & poſteà moritur non ex vi vulneris, ſed ex ſua intemperantia, vel negligentia medici, manere irregularem, quod eſt contra omnes. Sequela patet, quia actio illa fuit iniuſta, & ex ſuo genere periculoſa, & de facto fuit occaſio mortis, quamuis non ſola, ſed coniuncta cum alio caſu fortuito, quod idem eſt in omnibus ſimilibus caſibus.

17 Ad primam reſpondeo vt ſuprà, tale homicidium non eſſe voluntarium re ipſa, eſſe tamen interpretatione legis; & hoc ſatis eſſe. Concedo inſuper, ibi nō eſſe propriam, & rigoroſam malitiam homicidij, eſſe tamen aliam, quam lex ita punire voluit, ſi habeat adiunctam hominis occiſionem, & non aliàs. Et ita ſatisfit replicæ, eſt enim hæc irregularitas homicidij, quia non imponitur niſi illo ſequuto, etiamſi culpa nō ſit proprij homicidij. Addere verò poſſumus, ſuppoſita lege prohibente factum, propter ſolùm periculum non obſtante quacumque diligentia, culpam illam indirectè reuocari ad homicidium quia lex poſitiua inducit obligationem iuxta materiæ qualitatē, & conſequenter cum eadem proportione dicendum erit illud homicidium eſſe aliquo modo volūtarium in cauſa ſpecialiter prohibita intuitu illius. Et iuxta hæc etiam exponi poſſunt iura, quæ indicant irregularitatem ſpecialiter cōtrahi propter opus illicitum: nam præter expoſitiones ſuprà datas adiungi poteſt, non ſemper, ſed aliquando ſufficere opus illicitum, quando ſcilicet tale ſit, quale in iure expreſſum fuerit, & ideo oportuiſſe, vt quando iura excuſant homicidium caſuale, memoriam faciant operis liciti, ſeu non illiciti.

18 *Secunda. ſoluitur.* Ad ſecundā duo caſus diſtinguendi ſunt. Vnus eſt quando is, qui iaculum mittit certò putans in hominem mittere, non tamen ex intentione occidendi quemcumque hominem, ſed Petrum, quem ibi eſſe coniectatur, & ſufficientem facit diligentiam ne ſit alius, caſu verò contigit eſſe alium, & occidit. Alius caſus eſt, quādo quis non certò exiſtimat ibi eſſe ho-

A minem, ſed tantùm Petrum, quod ſi ille non ſit, probabiliter credit nullum alium hominem ibi eſſe poſſe, ſed vel feram aliquam, vel nihil. In priori caſu certum exiſtimo incurri irregularitatem, quia tunc non cauetur homicidium vt ſic, imò intenditur vt benè notat Caſtro dict. cap. 14. in fin. Vnde potiùs dubitari poteſt, an talis irregularitas dicenda ſit homicidij voluntarij: quia homicidium ipſum videtur ſatis directè intentum, & factum, licèt error contigerit in perſona: probabiliter tamē poteſt reputari caſualis, quia in particulari talis eſt, & de moralibus in particulari eſt iudicandum. In ſecundo autem caſu videtur res dubia: quia etiam in illo actio procedit ex intentione homicidij: ergò licèt reſpectu Pauli non ſit *Caſtro.*
B voluntaria, tamen in ratione homicidij eſt ſatis voluntaria: quod ſatis videtur ad irregularitatem. Et ita ſentit Maiol. dict. §. 3. num. 4. cum Hugone in cap. *Sæpe*, diſt. 50. Et eſt probabilis opinio propter horrorem facti, & prauam intentionem. In contrarium verò eſt quia ille non intendebat homicidium abſolutè, ſed Petri, & ſupponitur adhibuiſſe ſufficientem diligentiam ne poſſet eſſe alius: ergo omne aliud homicidium eſt illi inuoluntarium omnino. Præterea ſi actio illa cum eiſdem circunſtantiis proceſſiſſet ex intentione occidendi feram, non incurretur irregularitas: ergo idem eſt in præſenti: ſuppono enim intentionem prauam occidendi Petrum non fuiſſe vt in illa actione fuerit maius periculum occidēdi Pau- *Maiol. Hugo.*
C lum, quam ſi fuiſſet ex intentione occidendi feram: tunc enim licèt reſpectu Petri actio ſit iniuſta, & periculoſa, non tamen reſpectu Pauli, qui de facto occiditur, ius autem quādo ponit irregularitatem propter hoc homicidium caſuale, loquitur de actione iniuſta, & periculoſa reſpectu illius, qui tandem occiditur. Vt in caſu cap. vltimi de Homicid. in 6. ſi mādatarius excedens mandatum intendat occidere, quē tantùm vulnerare iuſſus eſt, & caſu omnino fortuito non illum, ſed alium occidat, mandans nō manet irregularis, quia eius mādatum nullo modo dirigebatur ad illam perſonam, quo ſenſu dicimus actionem illius non fuiſſe iniuſtam reſpectu talis perſonæ: ius
D autem ſolùm loquitur quando homicidium contingit in eadem perſona, circa quam actio iniuſta exercetur. Ergo idem erit de quocumque exequente talem actionem. Quāquam enim in illo ſit aliqua maior ratio dubitandi, eò quòd propinquius concurrit: nihilominùs tamen in rigore idem eſſe videtur quantum ad hanc legem ſpectat. Vnde ſpeculatiuè pars hæc videtur ſatis probabilis practicè verò conſulerem peti diſpēſationem propter dubium & horrorem facti: & quia ibi non poteſt excuſari malitia homicidij exterioris cum effectu ſequuto.

Ad tertiam negatur ſequela: cuius rationem optimè declarauit Caiet. in d. arti. 8. quia vt irregularitas contrahatur ex homicidio caſuali neceſſe eſt vt mors *19 Soluitur. Tertia. Caietan.*
E ſequatur ex actione eius, qui irregularis efficitur in eo autem caſu non ſequitur ex actione vulnerantis, ſed aliunde. Quocirca, quamuis actio vulnerandi ex genere ſuo periculoſa ſit, tamen hic & nunc, vt in indiuiduo in propoſito caſu facta eſt, non fuit periculoſa, vt ſupponimus, & ideo auctor eius hic & nunc iam non eſt cauſa homicidij. Quòd autem dici poſſit occaſio remota, non ſatis eſt, vt vulneranti tale homicidiū imputetur: nec de hoc aliquod ſpeciale ius eſt, & ideò ad irregularitatem non ſufficit. Quod rectè explicatur in caſu cap. vltim. de Homicid. in 6. Tunc enim mandans incurrit irregularitatem, quando mandatarius excedens fines mandātis occidit, vel mutilat: at verò ſi non exceſſiſſet, nec lethaliter vulneraſſet, alter verò culpa ſua, & propter aliquem inordinatum exceſſum moreretur, mandās non incurreret

reret irregularitatem ex vi illius iuris: quod requirit, vt mandatarius fines mandati excedat: nullum eſt autem aliud ius propter quod irregularitas in eo euentu incurratur; non ergo incurritur: eadem autem ratio eſt de ipſo mandatario, & de quocumque alio ſimili percuſſore.

DISPVTATIO XLVI.

De Irregularitate contracta ex homicidio neceſſario, ſeu in defenſionem facto.

NOn vocatur hoc homicidium neceſſarium, quia non fit per actionem humanam, conſtat enim humano modo, & voluntariè fieri: ſed quia non ſponte fit, nec per ſe intẽditur, ſed ex neceſſitate iuſtæ defenſionis, Supponimus enim licitum eſſe vim vi repellere, & ſe defendere etiam vſq; ad mortem aggreſſoris, dummodo fiat, *Cum moderatione inculpatæ tutelæ*, , vt iura loquuntur, id eſt, quando iniuria non poteſt aliter impediri, & tanta eſt, vt cum tanto nocumento proximi iuſté poſſit propulſari; nam ſi hæc menſura excedatur, iam homicidium nõ erit neceſſarium, ſed voluntarium, & propria authoritate factum. Poteſt prætereà multiplex eſſe defenſio, vitæ, & proprij corporis, & bonorum fortunæ, proximi, & patriæ ſeu communis boni, de quibus ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO I.

Vtrùm Occidendo alium in defenſionem propriæ perſonæ contrahatur irregularitas.

1 *Rationes dubit. Ca. Si quis viduam d. 50* Concil. Trident.

RAtio dubitandi eſt, quia iura ita indiſtinctè eloquũtur ponuntque homicidium ob defenſionem; vt ſufficientem cauſam irregularitatis cap. *Si quis viduam*, d. 50. *Aut conſilio, aut præcepto, aut defenſione*, quæ verba repetuntur etiam in cap. de Cler. pugn. in duel. Fauet etiam Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. dicens, *Si verò homicidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, vt quis ſe à morte defendat, fuiſſe commiſſum narretur, quare quodammodo diſpenſatio iure debeatur, &c.* ſupponitur ergo irregularitas contracta. In contrarium autem eſt, quia tale homicidium humano modo non eſt volũtarium, ſed neceſſarium, & alioqui eſt inculpabile, vt ſupponitur; ergo non eſt dignum irregularitate, quia neque, in pœnam, cum non ſit culpa, neque ob defectum lenitatis, quia non interuenit vbi eſt neceſſitas defenſionis.

2 D. Tho.

De hac re fuit olim controuerſia iuxta antiquum ius adeo vt D. Thom. 2. 2. qu. 64. art. 2. ad 3. dixerit, clericum, qui ſe defendendo interfecit alium, fieri irregularem, propter cap. *De his cleric.* 1. d. 50. Et fuit opinio aliquorum Iuriſtarum, vt colligitur ex Gloſſa in capit. *Sicut dignum*, §. *Clericus*, verb. *Conſilium*, de Homic. & in l. *Vt vim*, verb. *Nam iure*, ff. de Iuſtitia & iure. *Concluſio.* Nihilominùs tamen expreſſo iure nouo conſtat, in eo caſu non contrahi irregularitatem in Clement. vnic. de Homicid. & eſt communis reſolutio, vt videre licet in Couar. ibi 3. part. §. 1. Nauar. cap. 27. nu. 207. Maiolo lib. 5. cap 48. num. 6. Caiet. dict. art. 8 Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 9. Caſtro lib. 2. de lege pœnali. cap. 4. Summiſt. verb. *Homicidium.* Imò probabilius eſt etiã iure antiquo in eo caſu non fuiſſe incurſam irregularitatem. Quod ſentit Gloſſa in dict. cap. *Si quis viduam*, verb. *Defenſionis*, nam addit, *Euitabilis*, in quo indicat, tunc ſolùm ex illo iure ſequi irregularitatem, cum homicidium ad defenſionem neceſſarium non fuit: nam tunc defenſio non eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et idem habet Gloſſam in cap. *Sicut dignum.* Et ſumi poteſt ex Stephano Papa in cap. *Quia te*. d. 50. ibi, *Sed quia te, tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonicè nullo modo iudicaris.*

(Couarr. Nauarr. Maiol. Caietan. Soto. Caſtro. Gloſſa.)

Deinde interpretationem illam legitimam eſſe, patet ex citato decreto Concilij Trident. nam, vt ſuprà oſtendi, Concilium ibi nõ introducit nouam irregularitatem, neque etiam reuocauit ſtatutum, vel declarationem Concilij Viennenſ. in dict. Clement. de Homicidio, vt per ſe euidentius eſt: ergo cum agit de homicidio ex defenſione, intelligit de defenſione immoderata. Quod rectè notauit Nauarrus Conſilio 36. de Homicidio, meritóque ita loquuntur iura, quia homicidium abſolutè ſignificat actum culpabilem: vnde tunc dicitur homicidium ex defenſione, quando defenſio non eſt pura defenſio, ſed tranſit in aggreſſionem, vt ſignificatur etiam in cap. *Significauit*, de Homicid. Eodem igitur modo exponi poteſt dict. cap. *De his clericis.* 1. quòd nimirum loquatur de occiſione facta propter defenſionem, non tamen neceſſaria ad defenſionem, nam quòd interuenerit culpa, ſignificant illa verba, *per pœnitentiam emendati.* Coniecturæ etiam ſunt, quòd multi vnum occiderunt. Item quòd ille erat paganus, quem maiori licentia, vèl etiam odio interficere potuerunt. Vnde non probo quod Maiol. ſuprà num. 9. dicit, ibi latam eſſe ſpecialem irregularitatem clericorum, vt in eo caſu non poſſint aſcendere ad ſuperiores ordines, licèt permittantur in ſuſceptis miniſtrare; nam ibi nulla talis diſtinctio datur. Improbabilius verò eſt, quod ſentit, illam irregularitatem nũc durare poſt Clem. de homicid. cum illa ſimpliciter, & ſine diſtinctione loquatur, & ab omnibus ita intelligatur. 3 Concil. Trident. Nauarr.

Duæ generales regulæ proponuntur, & difficultates in contrarium expediuntur.

EX his ergo duæ certæ regulæ colliguntur. Vna eſt, Qui occidit alium in ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fieri irregularem. Hæc ſatis patet ex dictis. Alia eſt, qui excedit in modo defenſionis, fieri irregularem: quia tunc ceſſat ratio & diſpoſitio iuris. Ad has verò regulas explicandas nonnulla dubia expedienda ſunt. Primum eſt an habeat locum defenſio, & excuſatio irregularitatis, quando per fugam poteſt vitari periculum, & aliquis non vult fugere, ſed reſiſtere, ac ſe defendere. Procedit autem dubium quando quis certus eſt per fugam poſſe ſe euadere omne periculum mortis, mutilationis, & grauis læſionis corporis, alioqui conſtat fugam non eſſe remedium, nec tuitionem ſufficiẽtem, ideóque neminem cogi tunc ad tentandum fugam. Suppoſita autem certa euaſione per fugam, ſunt opiniones extremæ contrariæ. Prima dicit, neceſſarium eſſe fugere ad vitandam irregularitatem, etiamſi abſque dedecore, & infamia fugere non poſſit: quia illa infamia non eſt vera, ſed mundana, cui vita proximi præferenda eſt, Ita tenet, licèt cùm formidine Couar. dict. Relect. 3. part. §. 1. num. 4. Nauar. cap. 27. num. 211. & conſil. 6. de Homicid. num. 4. & 5. dicens, licèt quis non teneatur fugere ad vitandam culpam, teneri ad vitandam irregularitatem. Idem Maiol. d. num. 6. qui referunt Gloſſ. & alios Doctores qui maximè in hoc fundantur, quòd in dict. Clement. *Si furioſus*, ſolùm excipitur caſus, in quo aliter non poteſt eui-

(4 *1. Dubium de eo qui per fugam poteſt ſe defendere.* — *1. Opinio.* — Couarr. Nauar. Maiol.)

2. Opinio. euitari mors. Secunda abſolutè negat in eo caſu incurri irregularitatem, etiamſi abſque infamia poſſit quis fugere: quia hæc irregularitas non incurritur ſine culpa, vt infrà videbimus, & ibi non eſt culpa: quia nemo tenetur fugere, etiamſi abſque dedecore poſſit, & ideo nullam aliam pœnam iuris incurrit, vt eſt

Felin. Tiraq. Iul. Clar.

communis Iuriſtarum ſententia, quàm refert Felinus in capit. *Suſcepimus*, de Homicid. Tiraquell. de Nobilitate cap. 20. nu. 64. Iulius Clarus l. 5. §. *Homicidium*, num. 32.

5 *Diſt. data dubiũ reſoluitur. Suadetur 1. pars.*

Nihilominùs diſtinctione vtendum eſt. Aut enim quis poteſt fugere ſine periculo, & ſine dedecore vel infamia, aut non. In priori caſu dicendum eſt fieri irregularem, ſi reſiſtat, & occidat in ſui defenſionem. Hoc probant fundamenta prioris ſententiæ. Nec in eo caſu poteſt quis excuſari à culpa coram Deo, quidquid ſit de pœna in humano foro; quia ſine morali neceſſitate proximum occidit: nec ibi interuenit iuſta, & neceſſaria alicuius rei defenſio. *Coroll.* Hinc communis illatio omnium eſt clericum ſi occidat alium cùm poſſit fugere, ſemper & ſine diſtinctione fieri irregularem. Ita Gloſſa in dict. Clement. & in dict. capit. *Suſcepimus*, & ibi omnes, & alij citati. Et probatur ſatis ex illo textu. Ratio eſt, quia clerico non eſt ignominioſa fuga, quia non tenetur eſſe paratus ad pugnam imò nec decet eius ſtatum. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de religioſo. Idem dixit Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 2. art. 8. de homine infimæ ſortis, qui nullam honoris iacturam fugiendo faceret: idémque erit ſi perſona ſit ibi ignota, & peregrina, vel ſi fuga noctu fiat: nam in his caſibus, & ſimilibus nulla creatur infamia.

Gloſſ. Soto.

6 *Secunda pars probatur.*

In poſteriori autem caſu: ſecundò dicendum eſt, ſi quis non poſſit fugere ſine graui nota & amiſſione honoris, non teneri ad fugiendum, nec irregularem fieri ſi alium occidat ſe defendẽdo. Probatur primò, quia quod vitari non poteſt ſine magna infamia, & dedecore, moraliter ineuitabile eſt: & ideò meritò hic caſus ſub verbis Clem. comprehenſus intelligitur. Secundò quia ibi non eſt culpa, vt omnes fatentur, nec eſt voluntas, loquendo moraliter. quia eſt moralis neceſſitas, quid enim magis neceſſariũ moraliter quam vitare grauem infamiam vel amiſſionẽ honoris?

Quorundã limitatio.

Aliqui verò hoc limitant, niſi præceſſerit culpa, & iniuria ex parte eius qui fugere cogitur, vt ſi ille dedit alteri alapam, vel iniurioſum verbum dixit, vel cum vxore inuentus eſt, aut pallium tollere eſt aggreſſus, & alter in eum inſurgit, non ſolùm vt vim reppellat, ſed etiam vt vindicet & occidat. Nam tunc licèt excedat, non poteſt alter iuſtè ſe defendere, ſi poteſt fugere, cùm ipſe dederit occaſionem rixæ: & ideò, ſi fugiendo amittit honorem, ſibi, & non alteri imputare debet. Quæ limitatio videtur mihi valdè probabilis, quando in continenti ſeu in ipſa actuali iniuria totum contingit, vt paulò poſt dicam. At verò ſi iniuria iam diu præceſſit, & qui illã eſt paſſus, poſteà aggreditur ad ſe vindicandum, non cenſeo admittendam limitationem, quia illa eſt occaſio valdè remota; & in præſenti eſt pura aggreſſio.

Cum limitatione admittitur.

Defenſio quæ ſit dicenda moderata, quæ immoderata.

7 SEcundò dubitari poteſt, ſuppoſita licita defenſione abſque fuga, quando cenſenda ſit moderata vel immoderata reſpectu huius irregularitatis. Reſpondeo, hoc in particulari iudicare prudentis arbitrij eſſe. Alioqui verò exiſtimant nunc eſſe hoc iudicium reſeruatum Epiſcopo per Concilium Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de Reform. adeo vt ante talem Epiſcopi declarationem non poſſit, qui ſic interfecit alium, promoueri, vel ordinibus vti. Verumtamen, nihil quoad hoc Concilium innouauit, vt ex declaratione etiam Cardinaliũ ſuprà probaui: nam in hoc eadem eſt ratio de hoc homicidio, & de caſuali, vt ex textu conſtat. Quando ergo res deducta fuerit ad forum contentioſum, tunc ad Epiſcopum pertinebit illud iudicium ferre tamen in foro conſcientiæ vnuſquiſque ſequi poteſt iudicium conſcientiæ ſuæ, vel alterius viri prudentis & docti, penſatis circũſtantijs. Ex quibus aliquæ poſſunt generatim obſeruari (nã particulares infinitæ ſunt.) Vna & præcipua eſt, vt qui occidit ſit aggreſſus ab alio, alioqui non eſſet defenſio, ſed aggreſſio. Oportet tamen animaduertere non eſſe neceſſarium ſemper vt quis expectet ictum vel impetum alterius: aliquando enim neceſſarium eſt præuenire, vt ſi quis deſperet ſe poſſe reſiſtere inimico propinquius accedenti, vt rectè docuit Nauar. cõſil. 31. de Homic. in Summ. cap. nu. 2. Quia tunc illa præuentio non eſt aggreſſio, ſed pura defenſio. Supponimus enim (vt idem author aduertit:) actionem illam præueniendi fieri aduerſus actualem aggreſſionem alterius, quia extra illam poſſunt eſſe alia remedia, & ideò non eſt illa licentia extendenda.

Concil. Trid.

Indicia ad iudicandum an defenſio moderata fuerit.

Nauarr.

Secundò neceſſe eſt, vt defenſio fieri non poſſit cum minori læſione proximi; nam, ſi ſufficeret mutilare, aut aliud vulnus infligere, occiſio eſſet immoderata defenſio. Et eadem ratione propter ſolam mutilationem incurretur irregularitas, ſi cum ſola debilitatione membri, aut minori nocumento poſſet fieri defenſio, vt ſenſit Syluest. *Homicidium*, 3. quæſt. 4. in princ. & Maiol. dict. num. 6. Armilla verb. *Irregularitas*, num. 41. ait non fieri irregularem eum, cui neceſſarium eſt mutilare, aut occidere alium, ſi eum occidat, potiùs quam mutilet, etiamſi mutilatio ſufficeret ad euadendum periculum, & citat Cardinal. in d. Clement. 1. Et ratio eius eſt, quia homicidium, & mutilatio æquiparatur in ordine ad irregularitatem, & ideò nõ refert quòd homicidium fiat, potiuſquàm mutilatio. Sed hoc non rectè dicitur, quia mutilatio ſolùm æquiparatur homicidio quoad hoc, vt per illam incurratur irregularitas; non verò quoad rationem excuſationis: nam aliquando eſſe poteſt culpabile homicidium vbi mutilatio excuſatur, vt in prædicto caſu & ideo, licèt in eo excuſetur irregularitas mutilationis, non tamen homicidij, ſi fiat. Et ratio eſt, quia homicidium tunc non eſt neceſſarium ad defenſionem, mutilatio verò eſt ineuitabilis. Neque enim dici poteſt euitabilis, eò quod per homicidium poſſit defenſio obtineri, quia tale medium in eo caſu non eſt prudens, nec rationabile, & ideò aliud ſolùm relinquitur, vt moraliter neceſſarium, iure potiùs, quam facto, quòd in hac defenſione maximè conſiderandum eſt. Denique potiſſima conditio, vt defenſio ſit moderata, eſt, vt ſit inculpatæ tutelæ, id eſt ſine culpa homicidij, vel mutilationis, vt patet ex dict. cap. *Significaſti*, 2. Homicid. cum ſimilibus, & ex ipſa ratione ob quam irregularitas in hoc caſu excuſatur. Sed in eo caſu defenſio non eſt ſine graui culpa, ergo non eſt moderata.

8

Syluest. Maiolus

Armilla dictum reijcitur.

9 *Tertium iudicium.*

Vnde tertia, & generalis conditio addi poteſt, ne defenſio fiat cum graui culpa, quæ in aggreſſionem tranſeat, vt ſi quis iam fugientem inſequatur, aut iam deſiſtentem à pugna excitet ad illam, &c. Sed quid ſi exceſſus ſit per culpam tantùm venialem. Reſpondeo, iuxta ſuperiùs dicta non ſufficere ad hanc irregularitatem: quia hîc non poteſt eſſe culpa venialis ex leuitate materiæ, vt per ſe conſtat: ergo ex ſubreptione & indeliberatione, quæ profectò non conſideratur in lege humana. Alioqui ineuitabilis eſſet hæc irregularitas propter iuſtam defenſionem, quia exceſſus aliquis venialis moraliter ineuitabilis eſt: vel ſaltem ſemper eſſet timenda, & ſeruanda talis irre-

regularitas, ſaltem propter probabile dubium facti, quia nemo eſt, qui in ea occaſione non poſſit meritò timere aliquem exceſſum ſaltem venialem.

10 *An iniuria proximè antecedens reddat inculpatam tutelam.*

Sed difficultas eſt, an ex iniuria proximè antecedente reddatur inculpata tutela. Dico proximè, quia ſi ante aliquod tempus præceſſit, & poſt moralem interruptionem alter aggreditur ad ſe vindicandum, nihil refert, quia prior iniuria non eſt circunſtantia præſentis actionis, nec cauſa moralis eius, licèt Nauarr. infrà citãdus etiam in hoc caſu oppoſitum ſentiat, quod ſanè probabile non eſt, vt à fortiori ex dicendis patebit. Eſt ergo dubium quãdo quis inchoat iniuriam actualem, & alius in eum inſultat, eſtque vulgarius de adultero, qui in fraganti delicto inuentus, à marito inuaſus, cum accidit, vt ſe defẽdat. Multi cenſent non manere irregularem Syluest. *Homicidium*, 3. quæſt. 4. licèt malè in contrarium citari ſoleat. Armilla verb. *Irregularitas*, nu 42. Tabiena verb. 2. num 24. Soto ſuprà art. 9. Ratio eſt, quia immediata defenſio eſt, vt ſupponitur moderata: prior autem occaſio eſt nimis remota, quæ per ſe non ſufficit ad irregularitatem, quando alioqui homicidium voluntarium non eſt. Et confirmatur, nam ob ſimilem rationem diximus ſuprà cum Caſtro lib. 2. de lege pœnali cap. 14. adulterum non fieri irregularem, etiamſi poſteà maritus occidat vxorem ratione adulterij. Denique confirmatur, quia ſine culpa homicidij non contrahitur irregularitas in priuato homicidio: ſed in eo caſu non interuenit culpa homicidij, ſed adulterij, verb. grat. qua ſuppoſita, adulter non peccat ſe defendendo, etiam cum occiſione alterius, ſi aliter non poteſt. Nihilominùs in his caſibus incurri irregularitatem tenent Nauarrus conſil. 32. 33. 34. & 35. de homicidio, & in ſumma cap. 15. nu. 7. & cap. 27. num. 238. cum Antonino 3. part. tit. 5. cap. 8. §. 1. Citatur etiam Aſtenſ. lib. 1. Summæ, titul. 35. tenet Maiol. dict. num. 7. & 8. Vtuntur illo argumento, quia ſic occidens dabat operam rei illicitæ, & ideò non excuſatur ab irregularitate. Sed hæc ratio non cogit, tùm quia ille non dabat operam rei illicitæ per ſe ordinatæ ad homicidium, & eo titulo prohibitæ à iure: tùm maximè quia cùm committitur tale homicidium, non datur opera rei illicitæ, nam opus illud, quod immediatè fit homicidium, licitum eſt, nimirum propria defenſio: quòd autem ſupponatur opus illicitum, nimis remotum videtur. Aliter ergo vrgetur hæc ratio, quia in his caſibus ille, qui occaſionem præbuit, inferendo primam iniuriam, moraliter cenſetur inchoare rixam, & alium aggredi ſaltem inferendo illi iniuriam, quam alter propulſare conatur ergo illa iam non reputatur pura defenſio ſed moralis aggreſſio, & ideò non videtur eſſe ſatis, vt in rixa defenſio per ſe ſpectata ſit licita, debet enim ſpectari tota illa vt vna actio moralis, quæ iniuſtè inchoatur, & per modum aggreſſionis, quod ſatis eſt ad irregularitatem incurrendam. Sicut, ſi quis aggrediatur alterum animo inferendi iniuriam contra honorem eius ſine læſione corporis, alter verò in ipſum inſurgat animo occidẽdi, & ita illum vrgeat vt eum compellat ad ſe defendendum, quantumuis iam licitè ſe defẽdat, nihilominùs irregularitatem incurret, ſi occidat, quia abſolutè fuit aggreſſor: ergo idem eſt in iniuria adulterij quæ non minùs prouocat hominem ad vindictam ſumendam. Et confirmatur, nam ob hanc cauſam in tali caſu non omnino excuſatur aliquis à pœna homicidij iure ciuili, quamuis non ordinariè, ſed extraordinariè puniendus ſit, vt ex Tiraquello & aliis refert Maiolus ſuprà.

1 Opinio. Syluest. Armil. Tabien. Soto.

2 Opinio. Nauar. Anton. Aſtenſ.

11 *Quid in hoc dubio ſentiẽdum.*

Hæc res videtur mihi dubia, nam vtraque opinio eſt probabilis, & habet graues authores, & apparentia fundamenta. Defendendo autem poſteriorem oportet hîc diſtinguere duos caſus. Vnus eſt, quando occaſione adulterij maritus occidit vxorem, de quo ſuprà diximus: alius verò eſt quando occaſione adulterij adulter cogitur interficere maritum: nam in hoc poſteriori caſu eſt apparentior ratio irregularitatis, quàm in priori, nam ipſemet qui dedit occaſionem homicidio, per ſe ipſum illud efficit: in alio verò caſu ipſe non eſt cauſa efficiens homicidij, ſed ſolùm eſt cauſa materiæ vel occaſionis homicidij. Et in hũc modum reſponderi poteſt ad fundamẽta prioris ſententiæ. Nec tamen difficilè eſt poſterioribus fundamentis ſatiſfacere, negando illam eſſe propriam aggreſſionem, quæ ad rixam, vel homicidium ordinetur, niſi valde remotè, quod per ſe non ſatis eſt ad irregularitatem, niſi poſteà ipſamet actio homicidij culpabilis ſit. Ad confirmationem autem ſumptam ex iure ciuili reſpondetur. Iuriſtas non loqui de homicidio facto cum moderamine inculpatæ tutelæ vt patet ex Tiraquello tractatu de Pœnis temperandis, cauſ. 1. num. 11. vbi refert iura, & Doctores loquentes de illo, qui ſe defendendo modum exceſſit, quem aiunt non puniri pœna ordinaria, de illo autem, qui ſe defendẽdo modum non exceſſit, nihil dicunt, imò potiùs inſinuant illum non puniri propter tale homicidium, ſed ſolùm propter adulterium, vel aliud illicitum opus in quo verſabatur: Atque ita hi authores potiùs fauent huic poſteriori ſententiæ, quæ mihi ſatis probabilis practicè, & tuta videtur, tum propter dicta, tum etiam, quia ius ſimpliciter excipit ſe defendentem, & ille caſus re vera eſt propriæ defenſionis. Eſt autem hæc res fauorabilis, & ideò vel amplianda potiùs quàm reſtringenda, vel ſaltem ſimpliciter accipienda eſt.

Duo tamen occurrunt aduertenda. Vnum eſt, in eo caſu teneri eum, qui priorem iniuriam intulit, ad fugiendum, ſi illo modo ſine periculo proprio, & ſine occiſione alterius poteſt mortem euitare: neque in illo caſu procedere doctrinam ſuperiùs datam de amiſſione honoris per fugam, quantuncumque enim amiſſurus ſit honorem fugiendo, non poteſt iure alteri reſiſtere. Quia ipſe adulter alterum aggreſſus eſt, & actu illi iniuriam fecit: & abutitur re non ſua; ergo iure ab alio repellitur: ergo tenetur aggreſſor diſcedere, & non reſiſtere, ergo debet fugere. Et ſanè quidquid ſit de noua culpa; non eſt dubium quin ad vitãdam irregularitatem ſit neceſſarium: quia tota illa eſt veluti vna actio moralis, cuius initium fuit voluntas iniurioſa adulterij, & ideò illi imputatur effectus ſequutus, quando illum vitare potuit, & noluit. Præſertim quia in ſimili caſu nulla eſt rationabilis infamia in fugiendo, cùm maritus habeat humanam executionem ob dolorem præſentis iniuriæ. Et idem eſt ſimilibus. Aliud notandum eſt, hîc habere locum diſtinctionem ſuprà datam, & à Couar. inſinuatam an huiuſmodi delinquens ſeu adulter priùs adhibuit diligentiam ad cauendum illud periculum procurans, & ſecretum, & occaſionem in qua non poſſet tale periculum moraliter timeri, tunc enim maximè procedunt omnia ſuprà dicta. Si autem temerè, & ſine huiuſmodi circunſpectione tale facinus aggrederetur non ſolùm peccaret adulterando, ſed etiam moraliter, & proximè excitando alium ad rixam, ideoq; quantumuis poſteà moderatè ſe defenderet, non euitaret, vt opinor, irregularitatem, quia à principio fuit illa actio infecta malitia homicidij, ſaltem indirectè. Exemplum accommodatum eſt de ebrio, quod latè tractat Couar. dict. part. 3. nam communis & vera reſolutio eſt, quod ſi ebrius tempore inebriationis inuincibiliter ignorauit periculum, poſteà non fit irregularis, quia tunc comparatur furioſo, & amenti, & ratione prioris voluntatis effectus non imputatur, quia

12 *Duo notãda circa præcedentẽ caſum Primum.*

Secũdum

Caſus de ebrio interficiẽte aliũ deciditur.

quia nulla fuit: nec refert quòd prius opus fuerit illicitum, quia non eſt per ſe & proximè ordinatum ad homicidium, neque ob eam rationem eſt ſpecialiter prohibitum: ſi autem tunc habuit ignorantiam vincibilem, vel propter priorem experientiam, vel propter aliam ſimilem cauſam, tunc fiet irregularis ex ſubſequuto homicidio in ebrietate, quia illud fuit voluntarium in cauſa, ita ergo in præſenti philoſophamur, maiori enim ratione cenſemus homicidium de quo agimus, factum in defenſionem, licèt ex eo capite non ſit directè voluntarium, tamen in cauſa fuiſſe voluntarium: quando adulterium non ſolùm iniuſtè, ſed etiam incautè patratum eſt, & ideò in tali caſu irregularitatem incurri.

13 *Qualis ſit irregularitas quãdo per homicidium in defenſionẽ incurritur*

Vltimò facilè ex dictis intelligitur, qualis ſit irregularitas quando per homicidium in defenſionem incurritur. In quo vitanda eſt quæſtio de nomine an tale homicidium ſit caſuale, necne: ſicut etiam non refert quæſtio, an tale homicidium poſſit licitè eſſe directè intentum, aut volitum vt medium. Quidquid enim de hoc ſit: in præſenti certum eſt tale homicidium non eſſe voluntarium, provt hac materia vſurpatur etiamſi ob immoderatam defenſionem aliquã voluntatem habeat adiunctam, ex qua habet vt ſit culpabile, aliàs irregularitatem non induceret; tamẽ, quia non fit ex propoſito, & induſtria, ideò voluntarium non reputatur. Quod notauit Nauarrus conſil. 36. de homicidio, & ſumitur ex Conſilio Tridentino, ſeſſ. 14. cap 7. nam tam homicidium factum in defenſionem, quàm caſuale, diſtinguit ab homicidio facto ex induſtria: aut voluntate, & de omnibus agit quatenùs ſufficiunt ad irregularitatem inducendam. Vnde, ſi omne homicidium, quod voluntarium non eſt, dicatur caſuale, hoc etiam ſub tali membro comprehenditur. Et ſæpe quidem eſt propriè caſuale, vel quia exceſſus defenſionis & effectus eius non fuit directè volitus, vel quia culpa non fuit in hoc exceſſu, ſed in priori cauſa rixæ iniuſtè, & incautè datæ ſicut de adulterio dicebamus. Tamen non ſemper eſt propriè, & in rigore caſuale, nam aliquando poteſt eſſe directè intentum, & volitum calore pugnæ. vt ſentit Nauarrus cap. 27. num. 240. niſi dicatur eſſe moraliter contingens, quamuis non ſit phyſicè, vel dici poteſt homicidium quodammodo neceſſarium. Deniq; vtcumq; nominetur, irregularitas ex tali homicidio contracta, non eſt moraliter indiſpẽſabilis, ſed comprehenditur ſub decreto Concilij Tridentini ſeſſ. 24. cap. 6. & ſub quacumq; alia facultate diſpenſandi in irregularitate contracta ex homicidio, excepto ſolo voluntario. Et hûc ſpectat quod Iuriſtæ aiunt homicidium factum in defenſionem etiam immoderatam non puniri pœna ordinaria: ſic enim etiam per canones non punitur irregularitate indiſpenſabili, ſed leniori: quod ipſi ampliant multis modis, & omnes exiſtimo habere locum in præſenti, ſcilicet, etiamſi exceſſus fiat ex poſitiuo, imò etiamſi quis iam fugientem proſequatur, & occidat: quia à principio tale homicidium habuit originem alterius rationis, & totus ille exceſſus imputatur aggreſſori, & non directè voluntati eius, qui ſe defendit. Quod poſſet hîc latè confirmari: ſed hæc nobis ſufficiunt; videatur Tiraquellus in tractatu de pœnis temperandis, cauſ. 1. nu. 89. & ſequentibus.

Nauarr. Concil. Trident.

SECTIO II.

An ex homicidio commiſſo in defenſionem bonorum temporalium contrahatur irregularitas.

1 *Bona temporalia an poſſint licitè defendi cum interitu eius, qui vult illa violentè auferre.*

Aliquorum opinio fuit hæc exteriora bona non poſſe defendi licitè cum interitu eius, qui violentè vult illa auferre, etiamſi omnino omittenda ſint: quia charitas obligat ad hæc bona tribuenda pro tuenda vita proximi, vel etiam quia alius non eſt dominus vitæ, ſed ſolus Deus: ergo non poteſt quis illam vitam deſtruere, vt res ſuas tueatur. Ita ſentit Maiolus, & alij infrà citandi. Ego verò ſuppono, ſeruatis debitis circunſtantiis hoc poſſe eſſe licitum: Quæ eſt communis ſententia Theologorum, & aliorum Doctorum, vt ſtatim patebit, Circunſtantiæ autem ſunt. Prima vt temporale nocumentum actu & iniuſtè inferatur, ſitque graue & dignum tali propulſatione. Deinde vt ſit irreparabile, vel non ſine tanta difficultate & periculo, vt vel ob eam cauſam poſſit graue diſpendium reputari. Tertia, vt defenſio ſit moderata, & pura. Quarta, vt ſit ineuitabile nocumentum proximi, vt defenſio habeat effectum. Concurrentibus ergo his conditionibus nec contra iuſtitiam, nec contra charitatem eſt, inuaſori reſiſtere vſq; ad occiſionem eius. Quia charitas non obligat ad præponendam vitam proximi propriis temporalibus rebus, niſi quando proximus eſt in neceſſitate: at in præſenti caſu ille non eſt in neceſſitate, ſed in iniqua voluntate: & ideò charitas tunc non obligat ad cedendum illi: neque etiam iuſtitia, qui nemini debet vis, aut fraus patrocinari: ergo hîc etiam vim vi repellere licet. Detrimentum autem, quod aggreſſori ſequitur, illi potiùs, quàm ſe defendenti imputatur.

1. *Opinio.* Maioi *Vera ſententia.*

Hoc ergo poſito difficultas ſupereſt, an in eo caſu incurratur irregularitas, quando quis res tantùm, & nullo modo vitam defendit, quia nimirum dimittendo res, incolumis eſſet perſona: Multi affirmant incurri tunc irregularitatem. Eſt communis Panorm. & aliorum in cap. 2. de Homicid. Tenet Socinus in cap. *Ad audientiam*, eodem titulo, & Villadiego tractat. de Irregularitate, idem Nauarrus in Summa cap. 15. num. 2. 4. & 5. & cap. 27. num. 209. & 213. Nicolaus Plouius tractatu de Irregularitate, regul. 36. vbi ſpecialiter loquitur de clericis. Idem à fortiori tenent omnes, qui putant talem defenſionem eſſe illicitam, quod de clerico etiam affirmat Gloſſa vltima in cap. 2. de Homicidio, & in principio 23 quæſt. 3. verb. *Fugiens*, & in cap. *Dilecto*, de ſententia excommunicationis, in 6. in verb. *Bonis*, Iaſon in l. *Vt vim*, ff. de Iuſtitia, & iure. Priores verò authores fundantur, quia homicidium illud, quamuis inculpabile, eſt tamen voluntarium, quod ſatis eſt ad irregularitatem, vt patet in homicidio iuſto facto à iudice, vel milite. Antecedẽs declaratur, quia, eſtò poſſit quiſpiam res ſuas defendere hoc modo, non tamen, cogitur, nec præcepto obligatur: ergo quando id facit, omnino voluntariè facit. Sed hæc ratio non ſufficit, nam etiam quã do quis defendit propriam vitam, non habet præceptum ſe defendendi occidendo alium, ſed poteſt ex motiuo charitatis permittere potiùs ſe occidi, quàm alium occidere, niſi in aliquo caſu ſpeciali ob circunſtantiam perſonæ alius ordo ſit neceſſarius, de quo aliàs; & nihilominùs homicidium illud non cenſetur voluntarium ad incurrendam irregularitatem, quia alius infert moralem vim: idem ergo dicetur in præſenti caſu, ſolumque erit differentia ſecundùm magis & minus, quatenùs propenſio, & ius ad tuendam propriam vitam maiora ſunt, quàm ad conſeruandas res externas.

2 *An qui iniuſtè res ſuas defendendo alium occidit ſit irregularis.* 1 *Sententia.* Abbas. Socin. Villad. Nauarr. Plouius. Gloſſa. Iaſon. *Prius fundamentũ.* *Reijcitur.*

Proprium ergo fundamentum eſſe debet, quia ius canonicum ſolùm excepit defenſionem propriæ vitæ propter ſummam neceſſitatem moralem: quod eſt ſignum non reputaſſe ſufficientem minorem neceſſitatem ad negotium irregularitatis. Nec ſine cauſa: nam licèt illa neceſſitas excuſet à culpa, non tamen à defectu lenitatis, quæ in hoc maximè cernitur: quòd homo eligit potiùs ſanguinem proximi effundere vſque

3 *Firmius fundamentũ.*

vſque ad eius mortem, quàm res caducas, & tempo- A rales amittere. Antecedens patet ex Clementina de Homicidio, vbi ſolùm excipit eum, *qui mortem aliter vitare non valet.* Item in cap. 2. de Homicidio, dicitur: *Te, tuáque liberando*: in quo ſignificatur, tunc ſolùm excuſari irregularitatem defendendo bona, quando cum illis ſimul periclitatur perſona. Fauet etiam cap. *Suſcepimus*, de Homicidio, ibi: *Expediebat potius poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quàm pro conſeruandis rebus vilibus, & tranſitoriјs in alios tam acriter exardeſcere.* Facit etiam cap. *Significaſti.* 2. de Homicidio. Addit denique Nauarrus dicto cap. 15. num. 5. hoc ſeruare Curiæ Romanæ ſtilum, *qui facit*, (inquit) *ius*, iuxta cap. *Quam graui*, de Crimine falſi.

4 *Secunda ſententia.* Couarr. Caſtro Soto. Nihilominùs contrariam ſententiam tenuit, quãuis ſub formidine, Couarruuias in dicta Clementina 3. part. in fine, cum Fortunio in l. *Vt vim*, ff. de Iuſtitia, & iure. Quod etiam tenet Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, cap. 14. Inſinuat Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 8. vbi quoad hanc irregularitatem nihil diſtinguit inter eum, qui ſe, vel ſua defendit. Fundamentum huius opinionis tantùm eſt, quia tale homicidiũ eſt inculpabile. Reſpondet autem Nauarrus, debile eſſe hoc fundamentum, quia etiam in Iudice, vel milite homicidium eſt inculpabile. Sed exemplum non eſt ſimile, quia illud homicidium omnino voluntarium eſt: nam ipſemet homo ſeſe ingerit illi miniſterio, & actioni, & in hoc maximè conſiſtit defectus lenitatis: in præſenti autem caſu illud homicidium nõ eſt voluntarium, neque homo ſe ingerit, ſed moraliter cogitur ad illam actionem. Vnde in priori caſu homicidium eſt intentum per modum punitionis, in quo talis actionis indecentia conſiſtit, in hoc verò ſola defenſio eſt intenta; homicidium verò cenſetur tanquam per accidens ſequutum.

5 *Proprium fundamẽtum huius ſententiæ. Irregularitatẽ, hãc non colligi ex Clemẽtina vnic. de Homic.* Proprium verò fundamentum eſſe debet, quia hæc irregularitas pro illo non eſt in iure expreſſa, vel comprehenſa. Hoc autem probatur, quia vel colligitur ex iure nouo illius Clementinæ, vel ex antiquo: neutrum dici poteſt: ergo. Probatur minor quoad priorem partem, quia in illa Clementina nihil de hoc caſu ſtatuitur, ſed ad ſummum poteſt ſumi argumentum à contrario ſenſu, vel ab ſpeciali, de quo iam diximus ſuprà in materia pœnali, præſertim irregularitatis eſſe inſufficiens, vt cenſeatur irregularitas D ſufficienter expreſſa in tali iure. Sed prætereà hîc non admittimus argumentum ab ſpeciali; quia hoc ſupponit exceptionem à generali regula, ſuprà autem oſtendimus, nullam vnquam fuiſſe generalem regulam, per quam fieret irregularis, qui occidit aliũ in ſuam defenſionem. Non fuit ergo illa exceptio, ſed generalis declaratio facta à Pontifice, vt in eo caſu eſſet certitudo: de reliquis autem nihil declarare voluit, ſed diſputationi Doctorum reliquit.

6 *Prima extenſio dictæ Clementinæ.* Imò iuxta hanc interpretationem, quòd nimirum illud non eſt nouum ius, ſed declaratio antiqui, colligere poſſumus, non ſolùm non eſſe ibi excluſam extenſionem ad alios caſus, ſed potiùs datam eſſe Doctoribus facultatem extendẽdi declarationem illam ad caſus ſimiles quantum ad formalem rationem. E Quod declaratur primò, ſumpto exemplo ex priori parte illius textus, in qua ſolum nominatur furioſus, infans, & dormiens; quod non vetat, quominùs adiicere poſſimus ebrium ex ignorantia inuincibili, iuxta ſententiam magis receptam, & veram propter ſimilitudinem rationis; & quia illæ perſonæ non de nouo excipiuntur illo iure, ſed de nouo declarantur comprehenſæ. Rurſus in altera parte ſolùm fuga mortis nominatur; & tamen extendenda eſt declaratio ad fugam mutilationis: nam etiamſi aggreſſor *Secunda extẽſio eiuſdem Clementinæ.* nollet me occidere, ſed manum, vel naſum, vel aliud ſimile membrum abſcindere, poſſem me tueri occidendo illum, ſi aliter non poſſum. Nam licèt in eo caſu irregularitatem incurri dixerint Plouius, Villadiego, & Maiolus ſuprà: oppoſitum eſt ſine dubio verum. Quod tenent Cardinalis in eadem Clementina, & Syluester, *Homicidium*, 3. quæſt. 4. & Couarruuias dicta part. 3. in †. num. 2. Quia ſi mutilatio iniuſtè alteri facta comparatur homicidio quoad irregularitatem inducendam, quomodo defenſio propriæ perſonæ à mutilatione non æquiparabitur defenſioni à morte quoad excuſandam irregularitatem. Item illa eſt maxima neceſſitas moralis, vnde habet eandem rationem excuſationis, ſaltem quoad modum coactionis: quod ſatis eſſe videtur, etiamſi non ſit omnino æqualitas in gradu. Cardin. Syluest. B Prætereà idem videtur dicendum, etiamſi non timeatur mutilatio, nec vulnus lethale, quando moraliter imminet periculum grauis percuſſionis corporis ſiue illius grauitas poſita ſit notabili læſione, ſeu vulneratione corporis, ſiue in contumelia, vel infamia notabili, vt eſt in alapa, aut percuſſione virgæ, vel arundinis. &c. vt indicauit Soto dicto art. 8. ad finem. Soto. Et ratio eſt, quia in his omnibus eſt eadem formalis ratio excuſationis, quæ eſt neceſſitas, & innocentia. Deinde quia integritas corporis, & conſeruatio eius homini commiſſa eſt; ſæpe etiam huiuſmodi læſio, vel contumelia pluris æſtimatur, quàm vnius membri abſciſio: ergo, &c. Atque hinc fit gradus ad defenſionem honoris, de quo ſuprà diximus agendo C de obligatione fugiendi.

Ac tandem fit extẽſio ad bona etiam externa: nam licèt hæc ſint minoris æſtimationis, etiam ſunt ſuo modo neceſſaria ad vitam. 7 *Vltima extẽſio eiuſdem Clementinæ.* Vnde authores contrariæ ſententiæ fatentur, ſi ſint ita neceſſaria, vt ſine illis maneat homo in extrema neceſſitate, poſſe illa defendere vſque ad necem alterius abſque irregularitate. Idem ergo erit, ſi ſint neceſſaria ad ſtatum, quia etiam cadere ab ſtatu moraliter reputatur res valde grauis, inferre ergo neceſſitatem, quæ ad hoc compellat, eſt moraliter cogere: & effectus inde ſecutus non poteſt cenſeri homicidium voluntarium, cùm vis illa iniqua ſit. Atque hinc fit, vt defenſio bonorum de qua agimus, regulariter loquendo, huiuſmodi ſit; quia oportet, vt bona ſint alicuius momenti, vt initio dixi: hæc autem ordinariè vnicuique neceſſaria ſunt ad ſuum ſtatum. Accedit denique, quòd ſi hæc impunè defendi non poſſent, daretur prauis hominibus licentia inferendi ſimiles iniurias, & qui illas paterentur, neceſſariò conſtituerentur in graui neceſſitate ad vitam conſeruandam. Hinc etiam apud Iuriſperitos hæc temporalia bona quodammodo vitæ comparantur, quatenus ad illam neceſſaria ſunt argumento l. *Aduocati*, in fine, C. de Aduocatis diuerſorum Iudicum. De quo multa congerit Tiraquellus de nobilitate, cap. 31. nu. 363. vſque ad 370. Tiraquel. Iul. Clar. Videri etiam poteſt Iulius Clarus lib. 5. verbo *Homicidium*, num. 25. & num. 47. Ergo nouum ius Clementinæ de homicidio, huic ſententiæ non repugnat, ſed potiùs per quandam ſimilitudinem, analogiam, vel reductionem declaratio illa poteſt ad omnem iuſtam defenſionem extendi.

8 *Irregularitatẽ hãc non colligi ex iure antiquo.* Supereſt probanda altera pars de antiquo iure, in quo in primis nullum inuenitur verbum alicuius textus, quo magis fiat irregularis defendens bona ſua quàm defendens vitam ſuam: ſed oſtendimus, etiam ex iure antiquo non eſſe irregularem eum, qui alium occidit defendendo vitam ſuam: ergo neque erit defendendo bona ſua ex vi iuris antiqui. Conſequentia euidens eſt. Maior autem probatur primò, quia nullus eſt textus, qui de hac defenſione potiùs, quàm de

de alia ſpecialiter loquatur: quod ſi per generale A verbum occidendi non comprehendebant antiqua iura occiſionem factam in defenſionem vitæ: quia illa non tam eſt occiſio, quàm defenſio, nec tam voluntaria, quàm neceſſaria; idem dici poterit de omni defenſione iuſta, vt ex diſcurſu proximè facto cõſtat. Secundò idem probatur diſcurrendo per aliquos textus, qui ad hoc adduci ſolent: primus eſt

Cap. 2. de Homicid. exponitur. cap. 2. de Homicid. ibi: *Te, tuáque.* Sed ex hoc verbo non colligitur, ad vitandam irregularitatem neceſſarium eſſe vitam, & bona ſimul defendere: aliàs qui ſolam vitam abſque aliis bonis defendẽdo, alium occideret, ex vi illius iuris fieret irregularis: quod abſurdum eſt. Ibi ergo ſolùm explicatur, illud fuiſſe ſufficientiſſimum ad vitãdam irregularitatem; quod verò fuerit neceſſarium, non dicitur. Quòd ſi velimus illud ſignum copulatinum non complexiuè (vt Dialectici aiunt) ſed diuiſiuè intelligere, fauebit potiùs ille textus dictæ ſententiæ: nam ſenſus erit, ſi te defendendo, occidiſti, non eris irregularis: & ſimiliter, ſi tua defendendo. Neque eſt in illo textu aliquid, quod huic interpretationi repugnet, cúmque ampla ſit, in materia fauorabili admittenda videtur. Eſtque optimum ſimile in cap. *Verum*, de Iureiurando, vbi vel abſoluendus, vel immunis eſſe dicitur à vinculo iuramenti, qui illud inuitus *pro vita, & rebus ſeruandis* fecit. Vbi particula *&* (quæ ad noſtrum inſtitutum ſpectat) non copulatim, ſed copulatiue intelligenda eſt.

9 Cap. 3. de Homicid. exponitur. Adducitur præterea cap. 3. de Homicidio, vbi qui furem nocturnum occidit, non cenſetur reus homicidij; ſecùs verò qui occidit furem diurnum. Et ratio redditur, quia in diurno poteſt diſcerni ad furandum, non ad occidendum veniſſe. Sed ſi rectè expẽdatur textus ille potiùs probat oppoſitum: ſumptum enim eſt cap. illud ex Auguſtino, lib. 2. Quæſtionum in Exodum, quæſt. 84. vbi exponit legem illam latam Exodi 22. & illius rationem reddit, explicátque eſſe intelligendam, quando fur tantùm exercere tentat iniuſtitiam furti, & poteſt furari, vt damnum non inferat abſque homicidio, vel læſione eius; tunc enim certum eſt homicidam eſſe, qui eum occidit: nos autem loquimur, quando fur diurnus per vim vult aliena bona rapere, etiamſi cognoſcatur, & videatur. Quòd verò in eo caſu aliter cenſendum ſit, patet ex verbis, quæ Auguſtinus ſubiungit, & in eodem textu afferuntur: *Hoc & in legibus antiquis ſecularibus, quibus tamen iſta eſt antiquior, inuenitur, impunè, ſcilicet, occidi nocturnum furem quoquo modo; diurnum autem, ſi ſe cum telo defenderit: iam enim*

l. 4. ff. ad l. Aquiliam. *plus eſt, quàm fur.* Lex autem illa eſt 4. ff. ad l. Aquiliam, in qua exponendo verba illa, *Si ſe cum telo defenderit*, aut enim eſt ſermo de defenſione vitæ: & hoc non, quia non eſt immunis ab homicidio, qui occidit latronem, propterea quòd ſe defendit, ne occidatur, cùm in hoc licitè faciat: neque enim ita ſe defendit, niſi quia alius eum aggreditur: vel eſt ſermo de defenſione earum rerum, quas furto auferre, & deferre molitur: & iuxta hunc ſenſum, qui legitimus videtur, inde potiùs colligitur non eſſe reum homicidij, qui occidit furem telo ſe defendentem, ne à furto faciendo, & exequendo impediatur, & abiiciatur re infecta. Et ita cõſtat differentia inter furem diurnum, & nocturnum: nam in nocturno diſcerni non poteſt periculum mortis, aut modus violentiæ, quam inferre tentat; & ideò non obligatur homo niſi ad vociferandum, (vt dicitur in prædicta l. 4.) & intelligendum eſt: quando id ſine periculo propriæ vitæ fieri poteſt tunc enim eſt medium accommodatum ad fugandum furem ſine eius occiſione; & ideò intentandum priùs eſt, vt defenſio ſit moderata. Si autem id non ſufficit, aut præmitti non poteſt ſine periculo morali; tunc licitum eſt præuenire, & occidere, quia non eſt aliud medium accommodatum ad ſe, vel ſua bona tuendum. Quod ſecus eſt in fure diurno: nam tunc conſtare poteſt de modo furti, & de periculo, quod eſſe poteſt in reſiſtentia furis, & regulariter ſunt alia media, quibus impediatur furtum ſine occiſione furis. Si autem nullum ſit, tunc non prohibetur defenſio bonorum, nec de hoc caſu ſermo eſt in prædicto textu.

Præterea colligi ſolet hæc irregularitas ex cap. *Suſcepimus*, de Homicidio, vbi ſermo eſt de quibuſdam Clericis. Et ideò Panormitanus, & alij putant, ſal- *10 Cap. Suſcepimus, de Homicidio, expenditur.*
B tem Clericis eſſe ſpecialiter prohibitum ſumere arma ad defendenda hæc bona; ideóq; irregulares fieri, ſi occidant, etiamſi aliter euitare non poſſint furtum. Sed neque hoc colligitur ex illo textu, quia homicidium, quod in eo caſu commiſſum eſt, non fuit factum in puram defenſionem. Nam in primis Clerici illi ligauerunt latrones, qui ad furandum venerant: vnde manifeſtum eſt, multò faciliùs potuiſſe eos liberos, ac vacuos dimittere, ſine vllo periculo rerum, aut perſonarum. Deinde quia, vt Gloſſa ibi notat, Monachus, qui illos occidit, nulla neceſſitate vitandi nocumentum id fecit; potuiſſet enim ipſe fugere, priuſquam illi à vinculis ſoluerentur: nam res, quas furari poterant, ſeruatæ iam erant, vel certè illas ſecum deferre poterat: non ergo fuit illa moderata defenſio, ſed immoderata aggreſſio, vel
C punitio propria authoritate vſurpata. Atque ita intellexit textum illum Couarruuias ſuprà num. 6. cum aliis, quos refert. *Couarr.*

Quartò induci ſolet cap. *Significaſti*, 2. de Homicidio, vbi quidam Præsbiter latronem, qui ornamenta Eccleſiæ aſportabat, *foſſorio arrepto percuſſit*, vt anima- *11 C. Significaſti, 2. de Homicid.*
rum bona Eccleſiæ, quæ ſub ſua erant cura, defenderet: & nihilominùs irregularis cenſetur, ſi vulnus lethale fuit. Sed nec ex hoc textu ſumitur probabile argumentum: quia ex illo non conſtat, percuſſionem illam neceſſariam fuiſſe ad defendenda Eccleſiæ bona; nam ſatis fuiſſet vociferatio, vt ex diſcurſu eiuſdem textus conſtat: nam parochiani ſtatim adfuerunt. Vnde in fine textus ait Pontifex: *quamuis liceat vim vi repellere, tamen cum moderamine incul-*
D *pata tutelæ*: ſignificans in prædicto caſu non fuiſſe ſeruatum dictum moderamen. Deinde occaſione huius textus poſſet inquiri, an maneat quis irregularis occidendo aliquem in defenſionem rerum alterius: nam in eo textu Clericus ille non defendebat res proprias, ſed Eccleſiæ; & ideò dici poſſet non licuiſſe illi abſque irregularitate eas defendere cum periculo occidendi alium; quia Eccleſia ipſa vult potiùs res ſuas amittere, quàm Sacerdotes ſuos ſanguinem fundere. Sed licèt verum ſit potuiſſe Eccleſiam hoc declarare, tamen ex illo textu talis declaratio non colligitur, vt ex dictis patet. Quid verò in eo caſu dicendum ſit de defenſione rerum alienarum, dicemus in ſectione ſequenti, ad finem.

Ex his ergo ſatis oſtenſum videtur in iure antiquo, huiuſmodi irregularitatem non contineri poſſunt- *12 Poſterior ſententia præfertur.*
E que hîc addi antiqui canones, in quibus ſignificatur, per homicidium priuatum, ſinè culpa, & ſine voluntate factum, non incurri irregularitatem; cap. *Hi qui arbores*, cum duobus ſequentibus, diſt. 50. Et facit etiam cap. *Quia te*, eadem diſtinct. vbi videtur ſermo eſſe de illo, qui in defenſionem libertatis ſuæ, ne ſcilicet à Sarracenis in captiuitatem adduceretur eos, occidit: de quo dicitur, *nullo modo inde canonicè iudicare, quid non ſua ſponte fecit.* At verò ſi ſtandum eſſet in rigore contrariæ ſententiæ,

quòd ſola defenſio propriæ vitæ excuſet irregularitatem, non ſufficeret defenſio propriæ libertatis: quod illi textui repugnare videtur, & per ſeſe videtur valdè abſurdum. Et ſi quis dicat, libertatem æquiparari vitæ, reſpondemus ita æquiparari, vt non ſint idem, neque cum omnimoda æqualitate. Et ideò ſi talis æquiparatio admittitur, hinc nos colligimus, iura non eſſe cum illo rigore intelligenda, ideóque æquiparationem extendendam eſſe ad omnem legitimam culpæ excuſationem, ratione cuius homicidium non cenſeatur propria ſponte factum, ſed vi, & coactione ipſiuſmet aggreſſoris exortum. Propter hæc igitur videtur hæc ſententia ſatis probabilis, & tuta practicè, & in rigore iuris vera. Et fundamenta contrariæ opinionis ex dictis ſunt expedita: licèt enim communior videatur, tamen quia non habet fundamentum iuris ſufficiens, & hæc materia tota pendet ex iure, & odioſa eſt; ideóque illam ſequi non cogimur.

SECTIO III.

An ex homicidio facto ob licitam proximi defenſionem irregularitas contrahatur.

1 DIximus de omni defenſione propria, tam quoad corpus, eiuſque integritatem, quàm quoad exteriora bona fortunæ, quæ ſuo modo locum habent, vt declarauimus: ſupereſt dicendum de innocentis proximi defenſione honeſta,
1. Senten. & charitati conſentanea. Multi enim exiſtimant, etiam in eo caſu, interueniente alterius proximi occiſione, aut mutilatione contrahi irregularitatem.
Gloſſa. Sylueſt. Armil. Nauarr. Maiol. Couarr. Ita ſentiunt Gloſſa, & Doctores in dicta Clementina, & 23. quæſt. 8. in principio Syluester, *Homicidium*, 1. quæſt. 9. Armilla verbo *Irregularitas*, numer. 41. Nauarrus capit. 27. numer. 213. Maiolus libr. 5. capit. 48. numer. 9. & alij, quos refert Couarruuias dicta Clementina, part. 3. §. vnico, num. 5. Fundamentum poteſt eſſe, vel quia tale homicidium non eſt licitum, cùm æquè diligenda ſit vita vnius proximi, ac alterius; vel quia licèt poſſit fieri ſine culpa, non eſt caſus in iure exceptus; quia dicta Clementina ſolùm loquitur de defenſione vitæ propriæ.

2 Secunda & vera ſententia. Maior. Nos tamen conſequenter loquendo contrariam ſententiam veriorem exiſtimamus, quam Couarruuias, & alij ſuprà citati conſequenter etiam tenent, & Maior in 4. diſt. 15. quæſt. 30. Et in primis ſuppono, licitum eſſe innocentem defendere à morte, etiamſi neceſſe ſit aggreſſorem interficere, vt eſt communis ſententia, quam ex Alciato, & aliis refert Iulius Clarus verbo *Homicidium*, num. 28. quam
Iul. Clar. Nauarrus, & alij admittunt. Et ratio eſt, quia magis eſt diligendus proximus innocens, quàm propria bona, vel externus honos: ſed hæc licèt defendere cum occiſione aggreſſoris, ſi neceſſaria ſit; ergo & proximum. Imò ſunt qui cenſeant, hoc cadere ſub obligationem præcepti, proptereà iura quæ dicunt, participem eſſe culpæ, qui mortem proximi poteſt impedire, & negligit, cap. *Error*, 83. dicto cap. *Non inferenda*, 23. quæſt. 3. cum ſimilibus, & fauet capit. *Dilecto*, de Sententia excomm. in 6. vbi dicitur, licere vnicuique pro repellenda proximi iniuria ſuum impertiri auxilium, imò ſi poſſit, & negligat, videri iniuriantem fouere, ac eſſe participem eius culpæ. Verumtamen non cenſeo hoc eſſe ſub
Non tamē ſemper ſub obligatione. obligatione, niſi in aliquo caſu, in quo perſona, quæ defendenda eſt, maximè neceſſaria ſit Reipublicæ, vel Princeps eius, vel proprius pater, aut ſimilis, iuxta ordinem charitatis, vel aliquam iuſtitiæ

A obligationem, vt latè Nauarrus in Manuali, cap. 24. num. 17. & 18. Couarruuias, dicta Clement. 3. part. §. 1. num. 7. & in regula *Peccatum*, 2. part. §. 3. num. 4. cum Panormitano, cap. 1. de Offic. delegati, num. 5. Sylueſter, *Homicidium*, 1. num. 10. iuxta quorum ſententiam regulariter nulla interuenit hîc obligatio, quia licèt charitas obliget ad defendendum proximum, non tamen cum tanto diſcrimine alterius. Nam etiam propriam vitam non ſemper tenemur defendere cum tanto damno proximi. Et licèt vnus ſit innocens, & alter iniquus in eo facto, tamen illa non eſt ſufficiens ratio obligationis cum tanto detrimento alterius proximi. Maximè ſi neceſſarium ſit (prout regulariter continget) propriam vitam periculo exponere propter alium defendendum: de qua
B re latiùs in 2.2. quæſt. 64. art. 7. Nauar. Couarr. Sylueſt.

3 Probatur hæc ſententia in defenſione ex obligatione. In præſenti ergo, quando homicidium non ſolùm fit licitè, ſed etiam ex obligatione; longè veriſimilius eſt non incurri irregularitatem, vt in particulari notauit Cardinal. dict. Clement. de Homicid. quæſt. 18. & Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, cap. 14. Et ratio eſt, quia tale homicidium nec culpabile eſt, vt ſupponitur; nec moraliter voluntarium ex duplici cap. Primò, quia non eſt intentum, ſed per accidens ſequutum ex tali defenſione, ad quam quodammodo cogit ipſemet aggreſſor, ſuppoſito naturali amore patris ad filium, vel filij ad patrem, & ſimilium perſonarum. Secundò, quia ipſamet lex ſua o-
C bligatione quodammodo cogit ad tale homicidium, etiamſi homo, quantum eſt ex ſe, fortaſſe nollet talibus ſe immiſcere. Et confirmatur ex D. Thoma 2. 2. quæſt. 40. art. 2. vbi ait: *Nullus, qui eſt deputatus ad aliquod officium, licèt id per quod ſuo officio incongruus redditur.* Vnde è conuerſo colligimus, quoties aliquis licitè exercet id, ad quod faciendum iure naturali, vel diuino compellitur, non poſſe inde reddi incongruum, vel inhabilem ad officium ſuum: ergo qui ex obligatione naturalis præcepti occidit vnum, vt defendat alium, ſeruatis legibus moderatæ defenſionis, non poteſt inde fieri irregularis; aliàs fieret ineptus ad officium ſuum. Cardin. Caſtro. D. Tho.

4 Euaſio. Dices, hoc argumentum ad ſummum procedere
D de Clericis, qui ex officio res ſacras adminiſtrant, imò de illis, aiunt aliqui, ſolùm probare, non fieri irregulares ad vſum ſuſcepti ordinis, quia iam ſunt in eo officio conſtituti, & ad illud habent ius acquiſitum: nihilominùs verò fieri irregulares, ne aſcendant ad ſuperiores ordines, in quorum officio nondum ſunt conſtituti. Sed hoc non rectè dicitur, tum
Eluditur. quia diſtinctio hæc applicata ad præſentem caſum, nullum habet fundamentum in iure, ſine quo in præſenti materia loqui non poſſumus; tum quia conſtitutus in inferiori ordine, v. g. ſubdiaconatus, etiam habet ius aſcendendi ad ſuperiores ordines, niſi illis fiat indignus; non eſt autem minus inconueniens, quòd homo amittat hoc ius, vel quòd fiat inhabilis
E propter obſeruationem præcepti ad vſum talis iuris potiùs, quàm ad vſum ordinis ſuſcepti. Quæ ratio procedit etiam de laicis: nam licèt non habeant officium clericale, tamen habere poſſunt; non ergo debent fieri inhabiles propter obſeruationem præcepti ſimpliciter impoſiti, & præuenientis (vt ſic dicam) eorum voluntates: in quo diſtinguuntur à miniſtris iuſtitiæ, de quibus infrà. Ac denique per ſe eſt abſurdum dicere, laicos fieri irregulares per aliquod homicidium, per quod, ſeruata eadem proportione, non fieret Clericus irregularis: quia ſi ibi interuenit ſufficiens defectus lenitatis, maiorem indecentiam inferet in Clerico, quàm in laico. Itaque quando interuenit abſoluta obligatio talis defenſionis, hæc res magis certa videtur.

Idem

5 *In defenſione licita, non tamẽ ex obligatione eadem ſentẽtia ſuadetur.*

Idem tamen cenſeo dicendum, quoties defenſio licita eſt, quamuis non cadat ſub obligationem, dummodo fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Hoc autem probandum eſt eodem diſcurſu, quo vſi ſumus in præcedenti ſectione; quia irregularitas in eo caſu non colligitur ex Clementina de Homicidio, neque ex antiquiori iure: ergo nulla eſt. Prior pars antecedentis patet, tum quia in dicta Clementina non eſt hoc expreſſum, quod requiritur in iure: tum etiam quia argumentum à contrario ſenſu in hac materia eſt inefficax, vt ſæpe dictum eſt: tum denique quia illa Clementina non tam inducit nouum ius, quàm declarat antiquum, iuxta veriorem ſententiam: declaratio autem in vno caſu expreſſo, non excludit alias in caſibus, in quibus ſufficiens ſimilitudo rationis inuenta fuerit: hîc autem talis ratio inuenitur, quia debemus proximum diligere ſicut nos ipſos, & pluſquam temporalia bona. Altera pars antecedentis probatur, tum quia in iure antiquo nullus inuenitur textus, qui ſpecialiter de hac defenſione, vel de hoc genere homicidij loquatur. Deinde fauent alia iura, quæ ſignificant, homicidium priuatum non inducere irregularitatem, niſi ſit culpabile; quæ paulò anteà citauimus. Et in hoc ſenſu eſt probabile argumentum, quo multi vtuntur, quia interficiens Clericum in defenſionem proximi, non incurrit excommunicationem, vt eſt communis ſententia Innocentij, & aliorum in capit. *Si verò*, de Sententia excommunicationis. De qua videri poteſt Couarruuias dicto num. 4. in regula *Peccatum*, & Iulius Clarus verbo *Homicidium*, nu. 29. ergo neque incurret irregularitatem. Quanquam enim hoc argumentum à ſimili per ſe non ſit efficax, tamen ſuppoſito, quod verſamur in materia, in qua ſine culpa non incurritur irregularitas, efficax eſt, ideò enim excommunicatio non contrahitur in eo caſu, quia talis occiſio fit ſine culpa.

Couarr. Iul. Clar.

6 Vnde tandem confirmatur, quia irregularitas homicidij non contrahitur niſi per culpam, aut per ſpontaneam voluntatem, vt in ſuperioribus probatum eſt: ſed in hoc homicidio non interuenit culpa, vt ſupponimus, neque eſt ſpontanea voluntas: tum quia ibi non eſt intenta occiſio, ſed defenſio, quæ quodammodo etiam per vim exorta eſt ab iniquo aggreſſore. Confirmatur prætereà: nam ſi quis inuaſus ab alio, vt occidatur, aliquem vocet ad ſuam defenſionem, & illi arma præbeat, vt ſe adiuuet, & defendat, non incurret irregularitatem, etiamſi ille defenſor occidat aggreſſorem, vt fatetur Nauarrus num. 212. Quia qui poteſt ſe defendere per ſeipſum, poteſt etiam per alium: ergo neque etiam ipſe defenſor fiet irregularis. Addo etiam, ſi contingat defenſorem occidi ab inuaſore, non propterea fieri irregularem eum, qui ipſum vocauit in ſuum patrocinium; quia licitè id fecit, & effectus eſt per accidens ſequutus: cum ergo ſolus ille, qui ex charitate defendit, erit peioris conditionis, quando victoriam obtinet, & interficit aduerſarium? Et ita etiam facilè ſoluuntur omnia, quæ contra hanc doctrinam obijci poſſunt. Et fateor quidem contrariam eſſe communiùs receptam; exiſtimo tamen introductam eſſe occaſione verborum dictæ Clementinæ, quæ non ſatis à prioribus authoribus expenſa videntur, quos reliqui ſine maiori examine ſequuti ſunt; quia verba illa viſa ſunt *ferè expreſſa*, vt Nauarrus loquitur, qui cum addidit *ferè*, ſuam ferè damnauit ſententiam, quia cap. *Is qui*, de Sententia excommunicat. in 6. non requirit ius ferè expreſſum, ſed ſimpliciter expreſſum. Eò vel maximè quod nec ferè expreſſa ſunt, neque vllo modo fauentia, niſi in quadam ſpecie, ſeu apparentia, vt ſatis declaratum, & probatum eſt. Quod autem Nauarrus obiicit de communi praxi, non etiam obſtat, quia ſi quæ eſt talis praxis, ex prædicta opinione ortum habuit, vel etiam quia res ſaltem ſemper fuit dubia, & ideò ſecuriùs iudicatum eſt diſpenſationem petere, præſertim cùm his in caſibus vix aliquis ſit ſecurus de adhibita moderatione neceſſaria in tali defenſione.

Nauar.

DISPVTATIO XLVII.

De irregularitate ex homicidio licito ob defectum lenitatis contracto.

HActenus diximus de priuatis homicidiis, nunc dicendum ſupereſt de his, quæ authoritate publica fiunt, & conſequenter iuſta ſunt: nam ſi ſint iniuſta, eo ipſo non ſunt ex poteſtate publica, ſed admiſcetur abuſus ex priuata voluntate, ac potētia. Duo autem ſunt modi exercendi hanc poteſtatem: ſcilicet in criminali iudicio, & in bello, & in vtroque modo poſſunt variæ perſonæ interuenire: de quibus ſigillatim dicemus.

SECTIO I.

Vtrùm Iudex ferens ſententiam in cauſa ſanguinis, irregularis fiat.

SVppono in tota hac diſputatione ſermonem eſſe de perſona capaci irregularitatis, vt excludam hominem non baptizatum, 1 *Concluſio.* inquo nondum Chriſti membro effecto non conſideratur lenitatis defectus, vt ſignificat Innocentius I. epiſtol. 3. cap. C. *Quæ ſimuliter*, 23. quæſt. 3. de quo plura diſputatione 40. Hoc ergo ſuppoſito dicendum eſt, Iudicem ferentem ſententiam in cauſa ſanguinis, effectu ſecuto, irregularem fieri. Eſt communis reſolutio, quæ probari ſolet ex cap. *Sententiā ſanguinis*, ne Clerici, vel Monachi, &c. Ibi tamen non dicitur, laicos, qui ſententiam ſanguinis tulerunt non poſſe fieri Clericos, ſed ſolùm vt Clericus talem, ſententiam non dictet, aut proferat, quod longè diuerſum eſt; imò nec ipſis Clericis hoc exercentibus ibi imponitur irregularitas, aut alia pœna, ſed pura prohibitio. Et in capit. *Clericis*, eodem tit. eadem prohibitio ſolis Clericis in ſacris ponitur, & additur: *Quòd ſi quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco.* Quæ verba non inducunt regularitatem, cùm ſignificent pœnam per hominem imponendam. Nihilominùs tamen certiſſima eſt hæc irregularitas, quæ in illis decretis ſupponitur ex cap. *Literis*, de ceſſib. Prælatorum, ibi: *Cùm his non tantùm authoritatem præſtiterit, &c.* Idem colligitur ex cap. 1. diſt. 51. & ex cap. *In Archiepiſcopatu*, de Raptor. & ex cap. *Quæſitum*, 23. quæſt. 4. & in cap. *Sæpe*, & cap. *His quibus*. 23. quæſt. 8. cum ſimilibus.

Cap. Sententiā ſanguinis, ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Clericis, eod.

Ad intelligentiam autem aſſertionis tres particulæ explicandæ ſunt: prima eſt, *ſententia ſanguinis*, 2 *Sententia ſanguinis quid.* nam ea voce intelligitur ſententia mortis, vel mutilationis: minus enim nocumentum non ſufficit, etiamſi reus flagelletur, vel ad triremes mittatur; vel etiam aliter vulneretur, aut aliquod eius membrum per tormenta debilitetur. Quia quoad hoc æquiparatur hæc irregularitas omnibus aliis, quæ ex homicidio contrahuntur: ergo effuſio ſanguinis ſine mu-

ſine mutilatione, vel morte non ſufficit, nec etiam A neceſſaria eſt, ſi mors per ſuffocationem fiat. Nomine autem ſententiæ quodcunque præceptum Iudicis comprehenditur: nam ſi reus ex præcepto Iudicis vel alimento priuetur, vel rigore carceris ita affligatur, vt inde moraliter, ac celeriter ſequatur mors, irregularis fiet, vt notant Couarruuias, part. 2. §. 5. nu. 8. Penna in Directorio Inquiſitor. 3. part. comment. 107. qui alios referunt.

Couar. Panna.

3 *Quid particula Secuto effectu, ibidē ſignificet.* Anton. Maiolus

Secunda particula explicanda eſt, *Secuto effectu*, quæ ponitur propter quoſdam aſſerentes, ſolam prolationem talis ſententiæ ſufficere ad irregularitatem; quod tenuit Antoninus citans Guillelmum, 3. part. titul. 28. capit. 2. imò addit Maiolus lib. 2. cap. 6. numer. 3. ſatis eſſe exercuiſſe Iudicis officium in criminalibus, licèt nunquam ſententiam tulerit. Dicendum verò eſt, licèt quis exerceat hoc officium, proferat ſententiam, & promulget illam, ſi effectus mortis, vel mutilationis quacunque ratione impediatur, ne executioni mandetur, non contrahere irregularitatem. Eſt communis ſententia in dicto capit. *Sententia ſanguinis*, & in capit. *Ad audientiam*, de Homicidio. Hoſtienſis capit. *Significaſti*, eodem titul. Syluester, *Homicidium*, 3. numer. 3. Nauarr. capit. 27. num. 211. Probatur, quia nullo iure aliter lata eſt hæc irregularitas. Secundò, quia per mandatum iniuſtum non habetur irregularitas non ſecuto effectu: ergo nec per ſententiam iuſtam. Tertiò, quia inde non ſequitur irregularitas Papalis, vt ſentiunt aduerſarij, & nullibi legitur Epiſcopo data facultas diſpenſandi in aliqua irregularitate ob defectum lenitatis contracta: ergo nullum eſt. Quare dicti authores etiam in hoc non conſequenter loquuntur. Vnde à fortiori conſtat, non ſatis eſſe exercuiſſe officium Iudicis, ſi effectus non eſt ſecutus. Dico autem, exercuiſſe, quia exercere actu impediet, niſi definatur, vt de curialibus in vniuerſum dicemus in ſectione 4.

Hoſtien. Syluest. Nauarr.

4 *Iudicis nomine quis comprehēdatur.*

Tertiò exponendum eſt, quid nomine Iudicis hîc comprehendatur, in quo in primis dicendum eſt comprehendi omnem Iudicem Summo Pontifice inferiorem. Prior pars certa eſt ex abſoluta iuris canonici locutione; & quia eadem eſt in omnibus ratio, cuiuſcunque gradus, vel ordinis exiſtant. Sub Iudice autem comprehendimus aſſeſſorem, conſultorem, exhortatorem, ac denique omnem alium D cum illo ad ſententiam ferendam concurrentem, iuxta ſuprà dicta cum proportione de cooperatoribus. Poſterior pars conſtat, quia Pontifex non eſt capax irregularitatis, vt ſuprà dictum eſt. Errat enim Gratianus, 23. quæſt. 8. à principio hanc excipiens, tum quia hæc etiam eſt de iure humano; tum quia cùm Papa ſit temporalis dominus, neceſſaria eſt illi hæc facultas, quam & per ſe, & per alios exercere poteſt diſpenſando cum illis, ne hanc irregularitatem incurrant. Imò aliqui exiſtimant, eo ipſo quòd Summus Pontifex concedit alicui licentiam exercendi huiuſmodi cauſas ſanguinis, diſpenſare cum illo, vt ſine periculo irregularitatis id facere poſſit, vt quando dat licentiam alicui ad ingrediendum bellum cum armis offenſiuis, vt ex Calderino refert E Syluester, *Homicidium*, 3. quæſt. 6. in fine. Rectiùs tamen ipſe cum Archidiacono in fine ſubiungit, oportere vt modus talis licentiæ, & diſpenſationis ſufficienter exprimatur: quia ſi reſcriptum ſolùm contineat licentiam exiſtendi in bello cum armis offenſiuis, non ſtatim intelligitur dari ad vſum offenſionis aggreſſiuæ, ſed ſolùm defenſiuæ, niſi aliud declaretur, & idem eſt de omni ſimili facultate: nam in hac materia opinor priuilegium eſſe ſtrictè intelligendum, quia eſt valde odioſum ordini clericali.

5 *An temporalis dominus cōmittendo alteri hoc munus ſiat irregularis.* *Ratio dubitandi.*

Difficultas verò eſt, an princeps vel dominus temporalis delegando hanc iuriſdictionem, vel committendo alteri officium iudicis, irregularis maneat. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia illa videtur eſſe cauſa homicidij ſubſequuti. Nec ſatis eſt reſpondere, eſſe cauſam remotam, tum quia etiam Iudex eſt cauſa remota comparatione executoris: & accuſator, vel tabellio videtur eſſe cauſa magis remota, tamen quia vnuſquiſque eorum in ſuo ordine eſt cauſa proxima, & per ſe moralis, ſufficit ad irregularitatem: ergo ſimiliter in præſenti. Tum maximè quia dant iuriſdictionem, videtur eſſe cauſa principalis, cuius alius eſt inſtrumentum: ergo magis influit, & propinquius in ſuo ordine, ergo magis contrahit irregularitatem. In contrarium autem eſt, quia ſi hoc B ita eſſet, neque Epiſcopi poſſent habere iuriſdictionem temporalem, & illam committere quoad huiuſmodi cauſas; nec religioſi, aut aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, quod eſt contra vſum Eccleſiæ. Reſpondeo, ex vi huius commiſſionis ſeu delegationis, ſi purè ac debito modo fiat, non incurri irregularitatem. Adiungo autem hanc conditionem, quia neceſſe eſt vt talis delegatio non fiat determinatè ad punitionem faciendam per mortem, vel mutilationem: alioqui iam non tam committeretur iuriſdictio, quàm daretur mandatum de homine interficiendo, ſolàque executio committeretur, & ſententia ſupponeretur lata à ſuperiori Iudice committente. Pura autem delegatio iuriſdictionis, vel commiſſio officij, quod iure ordinario illam includat, eſt quando indifferenter C datur iuriſdictio ad inquirendam & examinandam cauſam, & iuſtitiam agendam, ſiue committatur in generali quoad omnia crimina, ſiue in particulari quoad tale factum. Atque hoc modo explicata concluſio habetur in cap. vlt. Ne clerici vel monachi in 6. vbi Pontifex ait, clericos habentes temporalem iuriſdictionem, poſſe & debere illam delegare ſine vllo metu irregularitatis.

Concluſio.

Cap. vlt. Ne cler. vel monach in 6.

6 *Primū notandū circa textum hunc.*

Circa quem textum primò aduertendum eſt, generaliter loqui de Epiſcopis, & clericis iuriſdictionem obtinentibus temporalem: vnde non refert, quòd eam habeant ratione beneficij, aut ratione patrimonij ſeu temporalis dominij, quia textus indiſtinctè loquitur, & non eſt à nobis addenda reſtrictio, maximè cùm par ſit vtriuſque iuriſdictionis ratio. Neque enim illa declaratio facta eſt in fauorem (vt ſic dicam) beneficiorum Eccleſiaſticorum habentium talem iuriſdictionem annexam; ſed ſolùm propter legitimum vſum talis iuriſdictionis Reipublicæ neceſſarium. Atque ita ſentiunt ibi expoſitores. Imò addo vlteriùs, quamuis ibi Pontifex clericos tantùm nominauerit, à fortiori comprehendere laicos iuriſdictionem temporalem habentes, & ſimili modo eam delegantes: quia per nullam actionem fit laicus irregularis propter homicidium ſubſequutum, per quam non fiat clericus quamuis è contrario fiat clericus irregularis, vbi non fieret laicus, quia magis debet eſſe alienus ab omni ſpecie vel concurſu homicidij clericus, quàm laicus: ergo è contrario, ſi talis delegatio, etiam cum effectu ſubſequuto, non ſufficit ad irregularitatem in clerico, neque ſufficiet in laico. Et ita ſentiunt ibi Francus, & Dominicus, licèt Ancharranus diſſentiat, ſine fundamento, quia, licèt in textu nominentur clerici, non eſt cur alij excludantur, ſed illi nominantur, quia in eis poterat eſſe maior ratio dubitandi, eò quòd non poſſint per ſe talem iuriſdictionem exercere. Quod autem laici poſſint per ſe vti tali iuriſdictione, nihil refert ad irregularitatē, ſi de facto illa non vtuntur, ſed aliis committunt. Ratio enim à priori ſemper manet eadem,

ſcilicet

ſcilicet, quia voluntas committentis iuriſdictionem non fertur ad homicidium, ſed ad iuſtā gubernationem, & ad hoc per ſe dat iuriſdictionem, & ideò reliqua, quæ ſequuntur, accidentaria ſunt reſpectu illius, eique non tribuuntur.

7 *Secundum aduertendum circa eundē textum.* Deinde aduertendum eſt, in eo textu ſermonem eſſe expreſsè de delegatione iuriſdictionis ad ſpeciale factum inquirendum commiſſa, vt notauit ibi Gloſſa verb. *Super hoc.* Nihilominùs hinc à fortiori conſtat idem dicendum eſſe, etiamſi delegatio generaliùs fiat: nam vel eſt eadem, vel maior ratio, quia quò generalior fit delegatio, eò magis abſtrahit à pœna mortis, magiſque remota eſt ab influxu in illam. Atque eadem ratione ſub delegatione comprehendenda eſt commiſſio iuriſdictionis ordinariæ, quæ interdum fit à ſuperiore Principe, vel poteſtate, quando dat inferiori munus aliquod iure ſuo habens talem iuriſdictionem. Magis enim videtur delegatus operari nomine & authoritate delegantis, quàm inferior ordinarius nomine, & authoritate ſuperioris, ſi ergo delegatio non ſufficit ad irregularitatem, nec ordinaria commiſſio ſufficiet. Imò vlteriùs extendi hoc poteſt ad leges vel ſtatuta concedenda, in quibus pœna mortis vel mutilationis propter crimina imponūtur, nam licèt Princeps, ſeu Dominus temporalis, ſiue clericus, ſiue laicus talia ſtatuta faciat, ex vi illorum non manebit irregularis, etiamſi inferiores iudices per illa iudicent, & pœnas exequantur: quia illa actio per ſe non ordinatur ad homicidium, ſed ad bonam gubernationem, & vt caueantur delicta; vnde, ſi mors poſteà ſequitur, eſt valde remotè & per accidens, ideóque multò minùs ad irregularitatem ſufficit, quàm delegatio iuriſdictionis, nam illa legum conſtitutio de ſe magis indifferens eſt, magíſque vniuerſalis. *Syluest. Maiol.* Atque ita notauit Syluest. *Homicidium*, 3. quæſt. 7. verſ. 9. Maiolus lib. ſecund. de Irregularitate, cap. 5. num. 16. & cap. 9. nu. 9. vbi refert plures. Et à fortiori concludit, eos, qui ſunt conſiliarij Principis in condendis his legibus, ex vi huius actus non fieri irregulares, quidquid poſteà ſequatur: & idem eſt licèt ſint miniſtri ad promulgandas huiuſmodi leges, vel ad alios ſimiles actus.

8 *Obiectio.* Dices, Ergo etiam licebit dicere Iudici, pro tali delicto deberi pœnam mortis ex ordinatione legis, abſque periculo irregularitatis, quia illa ſolùm eſt promulgatio priuata, ſeu notificatio cuiuſdam legis. *Solutio.* Reſpondeo, ſi id fiat merè ſpeculatiuè ſeu in vniuerſali & abſtractè, nullum eſſe irregularitatis periculum, propter dictam rationem, ſic enim præceptores hoc in cathedris docent, & non fiunt irregulares, nec fierent, etiam ſi id docerent quibuſcunque Iudicibus: nec concionator publicè id proponens, & exhortans Iudices ad vigilandum, & iuſtè gubernandum, exponit ſe irregularitatis periculo. At verò ſi practicè & in particulari, quiſpiam hoc diceret Iudici volenti de tali cauſa & perſona iudicium ferre, ſequuto effectu, non careret ſcrupulo irregularitatis, vt ex Hoſtienſe, & Panormitan. *Syluest. Angel. Roſell. Armil.* adnotauit Syluester verb. *Homicidium*, 3. quæſt. 5. verſ. 9. & Angelus *Homicidium*, 1. num. 11. & *Irregularitas*, 1. num. 4. Roſella *Homicidium*, 4. num. 9. & Armilla, *Irregularitas*, num. 18. & colligitur ex cap. *Ex literis*, de Exceſſ. Prælat. Et ratio eſt quia tunc illud æquiualet conſilio, quod practicè mouet & incitat ad talem ſententiam ferendam: oportet autem vt de facto habeat hunc influxum iuxta dicta de conſulente in Diſput. 44. Vnde hoc maximè habebit locum quando Iudex eſt dubius, & propter dictum alterius ſe determinat. Dices, Ergo, ſi Iudex peccet mortaliter non damnando reum ad mortem, non

A poterit confeſſor ſine periculo irregularitatis proponere illi obligationem, & negare abſolutionem niſi illam impleat, quia moueret illum ad ſententiam ſanguinis ferendam. Reſpondeo, in eo caſu, & ſimilibus poſſe & debere ſacerdotem explicare alteri generatim quid ſit licitum, vel illicitum in tali materia, & cogere Iudicem, vt vel officium omittat, vel iuſtam ſententiam proferat, nunquam determinatè illum mouendo ad condemnandum hunc in particulari, & ita ſuo ſatisfaciet muneri, & irregularitatem vitabit.

Tertiò circa eundem textum notanda ſunt illa verba, *Irregularis cenſeri non debet, quamuis ipſe balliuus, vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit, iuſtitia mediante.* 9 *Tertiò notandū circa eundem textum* B Eſt enim difficile hoc vltimum verbum: quid enim ſi delegatus iniuſtè vſus eſt poteſtate accepta iniquè damnando ad mortem & interficiendo innocentem? nunquid propterea delegans fiet irregularis? nam ita in hoc verbo inſinuatur, alioqui ſuperfluè poſitum eſt, nam licèt mediet iniuſtitia, non ſequetur irregularitas in delegante. Id verò incredibile eſt: cur enim alterius iniquitas nocebit Prælato, qui nullo modo particeps illius fuit? Reſpondeo, ſiue ſententia Iudicis iuſta fuerit, ſiue iniuſta, delegantem immunem eſſe ab irregularitate, vt rectè ibi notarunt Gloſſa, Cardinalis, & alij. Et ratio eſt, quia delegatio fuit iuſta, & delegatus excedit terminos eius contra voluntatem delegantis. Nam ſuprà etiam dicebamus, mandantem C non incurrere irregularitatem propter exceſſum mandatarij, niſi quando mandatum fuit iniuſtum, cum tamen mandans immediatiùs videatur influere in actum, quàm delegans. Addo, particulam illam additam eſſe in illo textu, quia in eo caſu videri poterat eſſe maior dubitandi ratio; quando enim delegatus iniuſtè iudicat, re vera non vtitur iuriſdictione delegata, ſed abutitur, nec mouetur à delegante, ſed à ſua malitia, & ideo tunc nulla occaſio irregularitatis poteſt eſſe in delegante. Hæc autem videri poterat eſſe nonnulla quando mors infertur iuſtitia mediante, quia tunc delegans dat iuriſdictionem, & mouet ſaltem in communi ad iuſtitiam exercendam: & ideo expreſſit Pontifex, hoc non obſtan- D te, non incurri irregularitatem in eo caſu, quia actio illa de ſe eſt indifferens, & valde vniuerſalis. & alioqui honeſta. Oportet autem vt in eo caſu delegans nec directè, nec indirectè participet iniuſtitiam illam. Dico autem indirectè (aliud enim membrum per ſe notum eſt) quia ſi talem iuriſdictionem committat cum morali periculo talis iniuſtitiæ, & ſine ſufficienti examine & cognitione perſonæ, cui illam committit, effectus iniuſtè ſubſequutus illi imputabitur, ac proinde irregularitatem non effugiet; illa tamen magis erit ex delicto indirectè voluntario, quam ex defectu lenitatis.

E *Inquiſitores tradentes reos mortis, & de crimine conuictos brachio ſeculari, cur non fiant irregulares.*

QVartò hinc intelligitur ratiò ob quam inquiſitores non fiunt irregulares, etiamſi brachio ſeculari tradant reos mortis de crimine conuictos. 10 In qua re aliqui diſtinguendum putant de reis, ſi ſint laici, vel eccleſiaſtici. Nam in laicis cenſent rem eſſe claram, quia nec Inquiſitores proferunt ſententiam mortis in ipſos, nec delegant iuriſdictionem; *Quorundam ſententia.* ſed remittunt cauſam proprio iudici aliàs habenti iuriſdictionem in talem perſonam: & ideo laicus non tam dicitur tradi ab Inquiſitoribus curiæ ſeculari, quàm relinqui, vt notauit Gloſſa in cap. *Ad abolendam*, de Hæreticis, verb. *Laicus*, & indicauit

Eymericus in Directorio 3. p. in nono modo terminandi proceſſum fidei, nu. 198. At verò quando reus eſt Eccleſiaſtica perſona, tunc nonnulla maior eſt difficultas, quia Eccleſia videtur tunc iuriſdictionem dare ad ferendam ſententiam in talem perſonam. Vnde licèt Eccleſiaſticus Iudex per ſe ipſum non ferat ſententiam mortis; tamen, quia iuriſdictionem illam committit in particulari, poſt ſententiam latam declaratoriam delicti, & cum aliis circunſtantiis, cum quibus mors eſt moraliter infallibilis, ideo videtur illa quædam moralis cooperatio, & ſatis proxima ad homicidium. Propter quam cauſam cenſent introductum eſſe à iure in c. *Nouimus*, de Verb. ſignific. interceſſionem illam, qua Eccleſiaſticus iudex *efficaciter debet pro reo intercedere, vt citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur.* Quæ diligentia neceſſaria cenſetur ad vitandam irregularitatem quando reus eſt perſona Eccleſiaſtica: in laicis enim nullo iure poſtulatur: & ideò quamuis ex quadam pia conſuetudine ſeruari ſoleat, non videtur ita neceſſaria ad irregularitatem vitandam.

Cap. Nouimus, de Verbo. ſignific.

11 Sed in primis non video magnum diſcrimen inter laicum & clericum quoad traditionem, quæ fit brachio ſeculari, nam quando Eccleſia degradat clericum, directè & per ſe ſolùm priuat illum priuilegio clericali, & excludit illum à ſua iuriſdictione, non verò dat Iudici ſeculari iuriſdictionem in illum: & hoc ſenſu dicimus non tradere illum per ſe & directè, ſed conſecutione quadam quia ille priuatus priuilegio, ſtatim eſt materia apta iuriſdictionis temporalis, vt ſuprà diſputando de degradatione declarauimus, & inſinuatur ſatis clarè in dicto cap. *Nouimus*, ibi, *Qui fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, ſeculari foro per conſequentiam applicetur.* Et ideo fortaſsè in d. cap. *Ad abolendam*, tam de laico, quàm de clerico hæretico damnabili dicitur: *Secularis relinquatur arbitrio poteſtatis.* Et Couarr. dicta Relect. p. 2. §. 5. num. 7. dicit tutiùs eſſe quòd Inquiſitores non tradant ſic damnatos Iudici ſeculari, ſed eos condemnent coram Iudice laico, atque ita damnatos à propria iuriſdictione dimittant, vt ipſe poſtea ſuum munus exequatur. Verumtamen, cùm & antiqua iura, & Concilium Tridentinum, verbo *tradendi* vtantur, non eſt in illo vis facienda, nec propter illud inijciendus ſcrupulus; ſed conſideranda eſt res, quæ per illud verbum ſignificari intenditur, quæ non eſt directa traditio, ſed indirecta per remotionem prohibentis. Vnde, ablato priuilegio, non aliter traditur clericus ſeculari curiæ, quam laicus: ablatio autem priuilegij per ſe non ſpectat ad ſententiam ſanguinis, & ita ſine periculo irregularitatis fieri poteſt talis priuatio, ſeu degradatio, per Iudicis Eccleſiaſtici ſententiam. Et ideo hæc differentia inter clericum & laicum non multum refert ad vitandam hanc irregularitatem, media interceſſione, aut ſine illa: nam, ſi aliqua hic eſſe poteſt occaſio irregularitatis, non eſt traditio iuriſdictionis, ſed materialis (vt ita dicam) traditio, vel derelictio talis perſonæ in eorum manibus, à quibus ſtatim interficiendus eſt, & eo animo (quantum apparet) vt interficiatur, quia Inquiſitores tantùm agunt de puniendo tali homine.

Improbatur diſtinctio poſita ſententia.

Cap. An ſi clerici, de Iudicijs. Cap. Degradatio, de Pœnis, in 6. Cap. Si quis ſacerdotum 11. q. 1. Cõc. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. de Reform.

12 Deinde, quamuis in dict. cap. *Nouimus*, ponatur illa cæremonia; non tamen ibi dicetur eſſe neceſſaria ad vitandam irregularitatem, neque in eum finem proponi. Imò neque videtur ibi conſtitui præceptum rigoroſum de hac re: nam licèt verbum *debet*, quo ibi vtitur Pontifex, aliquando indicet præceptum, tamen non ſemper, niſi vel materia, vel aliæ circunſtantiæ literæ ad hoc cogant, quod in illo textu non habet locum. Maximè cùm non dirigantur verba ad perſonam Iudicis, ſed in genere dicatur, *Debet autem Eccleſia efficaciter intercedere, &c.* Denique ſi illa interceſſio neceſſaria eſt ad vitandam irregularitatem (vt fortaſsè eſt probabilius) profectò æquè neceſſaria eſt in perſonis laicis, quàm in clericis, quia licèt ille textus de clericis loquatur, illud eſt quia non agit tantùm de crimine hæreſis, ſed de omnibus delictis, propter quæ clerici degradantur, & traduntur curiæ ſeculari, ratio tamen, ob quam poſtulari poteſt illa interceſſio, eadem eſt in laico & in clerico, nimirum, quia occaſione Eccleſiaſtici iudicij talis perſona in euidenti periculo mortis conſtituitur. Atque ita ſentire videtur Couarr. dict. numero 7. dicens; hoc eſſe permiſſum Eccleſiaſticis iudicibus in fauorem fidei, & ne delicta maneant impunita: tamen ad oſtendendam Eccleſiaſticam manſuetudinem talem modum præſcriptum eſſe, ſeruandumque eſſe ad vitandam talem irregularitatem: quod eſt probabile propter ius illud, quod ita videtur conſuetudine interpretatum. Vnde etiam in legibus Hiſpaniæ, partita 1. tit. 6. l. 60. his verbis idem conſulitur, *Però ſu Prelado deue rogar por el, que le aya alguna merced, ſi quiſiere*, quæ verba etiam ſufficiunt ad vitandam irregularitatem, vt notauit Penna in Directorio Inquiſitorum, part. 2. comment. 20. Credit tamen ritum illum eſſe diuerſum à ritu cap. *Nouimus*, eſſe tamen ſufficientem ex diſpoſitione illius legis. Quod non placet, quia lex ciuilis neque immutare, neque introducere poterat circa hoc nouum ritum, ſed tantùm referre iuris Canonici diſpoſitionem. Et ita intellexit ibi Gregorius Lopez, & Couarruu. ſuprà. Refert autem idem Penna ibidem, Pium V. extendiſſe, quandam conceſſionem Pauli IIII. ad omnes Inquiſitores, eorúmque conſultores vt habeant liberam facultatem dicendi ſententiam in huiuſmodi cauſis abſque periculo irregularitatis, & tradendi reos brachio ſeculari. Vnde ipſe concludit, nunc eſſe neceſſariam dictam interceſſionem ad fugiendam irregularitatem, quia prædicti Pontifices hanc neceſſitatem abſtulerunt.

Interceſſio iudicis Eccleſiaſtici pro reo quẽ brachio ſeculari tradit quam ſit neceſſaria.

Couarr. *Lex Hiſpania.* *Penna.* *Greg. Lopez. Couarr.*

13 Aliter verò Roffenſis artic. 33. contra Lutherum prope finem, quando hæreticus eſt relapſus, negat pro illo eſſe interceſſionem faciendam, nam aut eſſet ficta, aut ſi ex animo fieret, eſſet iniqua, quia eſſet de re iniuſta; & ipſimet Inquiſitores ſuſpectum haberent Iudicem ſecularem, qui hos non damnaret ad mortem; idémque dicendum erit de hæretico pertinaci, vel negatiuo. Vnde conſequenter addit, cap. *Nouimus*, non de his loqui, ſed de illis flagitioſis clericis, qui poſt degradationem ita ſunt digni pœna mortis, vt tamen aliquo iuſto colore vel titulo poſſit ſecularis iudex illam pœnam moderari; tunc enim rectè poteſt, ac proptereà debet Eccleſiaſticus iudex efficaciter intercedere, vt ita fiat. Hæc verò expoſitio noua eſt, & contra reliquos Doctores, & contra communem vſum, & planè aliena à mente Pontificis in dict. cap. *Nouimus*, Quamuis enim Innocentius ibi non loquatur in particulari de hæreticis relapſis; loquitur tamen in genere de his, qui ab Eccleſiaſtico iudice traduntur ſeculari, etiamſi incuirabiliter pœna mortis afficiendi ſint iuxta communes leges: & ideo illa limitatio non habet fundamentum in textu, imò repugnat illis verbis eius, *Propter hoc vel aliud flagitium graue, non ſolùm damnabile, ſed damnoſum.* Nec verò interceſſio in eo caſu ficta eſt, aut iniqua, quia in primis fit, vt Iudex Eccleſiaſticus non videatur petere ſupplicium mortis à poteſtate ſeculari, nec deſiderare illud. Deinde fit, vt Eccleſiaſticus Iudex, quantum eſt ex ſe, oſtendat animam

Roffenſis ſententia. *Reijcitur.*

mum abſoluendi potiùs quàm damnandi, & hoc A modo dicitur efficaciter intercedere, non quidem abſolute petendo vt ita fiat, ſed quoad iuſtè & licitè fieri poſſit, quod verè & ex animo fieri poteſt: Igitur; ſiue hæc interpellatio neceſſaria ſit ad vitandam irregularitatem, ſiue non, prætermittenda non eſt, tum quia præ ſe fert pietatem, tum propter ius commune, & conſuetudinem, tum propter maiorem ſeueritatem: nam ſine dubio vtilia ſunt omnia iuris adminicula, vt in eo caſu tollatur omnis irregularitatis ſcrupulus. Quamuis in rigore propria ratio, ob quam non incurritur, eſſe videatur, quia in his caſibus Iudex Eccleſiaſticus nec dat iuriſdictionem ſeculari iudici, nec dictat ſententiam ſanguinis, neque ad illam inducit, ſed ſolùm declarat delictum, & reum Eccleſiaſticis pœnis afficit, permittitque vt à ſeculari brachio capiatur, & iudicetur: in quo non concurrit per ſe ad mortem, ſed valde per accidens. B

SECTIO II.

Vtrùm Accuſator in cauſa ſanguinis fiat irregularis.

1 *Ratio dubitandi.* SErmo eſt de accuſatione iuſta, nam ſi accuſatio ſit iniuſta, manifeſta eſt irregularitas, non ex defectu lenitatis, ſed ex delicto. Et hinc naſcitur ratio dubitandi, nam accuſator, quamuis ſit iuſtus ex cauſa homicidij, per quod inducitur irregularitas ſaltem ex defectu lenitatis: ergo hanc participabit accuſator. Nam in hac materia generalis regula eſt omnes voluntariè cooperantes ad homicidium participare irregularitatem, quam tale homicidium inducit. In contrarium verò eſt, quia ſi non eſſet fidelibus liberum, ius ſuum per accuſationem poſtulare in ſimilibus cauſis, magna licentia nocendi daretur iniquis hominibus, ex quo magna incommoda prouenirent, & toti Chriſtianæ Reipublicæ, & ſingulis eius perſonis. C

2 *Cap. 2. de Homicidio in 6. exponitur. Duæ cõditiones vt accuſatio hæc irregu. non inducat.* Circa hoc exponendum à nobis eſt cap. ſecund. de Homicidio in 6. & illius occaſione dicemus omnia, quæ in hoc puncto neceſſaria ſunt. Declarat ergo ibi Pontifex non fieri irregularem clericum per talem accuſationem, etiam ſecuta morte, vel mutilatione accuſati, dummodo in tali occaſione duo D ſeruentur. Primum eſt, vt accuſator *petat emendam ſibi fieri, & prouideri ne contra eum talia de cætero præſumantur.* Aliud eſt, vt expreſsè proteſtatur, *quod ad vindictam ſeu penam ſanguinis non intendat.* Si ergo hæc ſeruentur vitatur irregularitas, quia expreſsè ita diſponitur. Ratio autem, quæ mouit Pontificem eſt ſuprà inſinuata, ne detur prauis hominibus materia & licentia inferendi innocentibus iniurias. Vnde quando illa concurrunt, talis accuſatio non cenſetur cooperatio, neque excitatio ad homicidium, ſed reputatur quædam iuſta defenſio, & excitatio tantùm ad actionem, vel ſatisfactionem iuſtam; alius autem effectus eſt per accidens; & præter intentionem ſequutus. Neque eſt dubium E quin neceſſaria ſit externa proteſtatio, quia ius illud expreſsè eam requirit ad vitandam irregularitatem. Quia enim actio illa exterioris accuſationis ſpeciem quandam habet inductionis, vel occaſionis homicidij, voluit ius vt etiam exteriùs occaſio illa, vel indecentia, quoad fieri poſſet, tolleretur. Eſtque optimum conſilium vt ſtatim cum ipſa accuſatione fiat: ſi tamen tunc omittatur, non erit ſubſtantialis defectus, dummodo ante latam ſententiam fiat: vt ſignificauit Couarr. d, §. numero 2. quia tunc poteſt habere effectum intentum, & in d. capit. aliud non præſcribitur. *Couar.*

3 *An proteſtatio debeat procedere ex interiori affectu.* Dubitari autem poteſt primò an oporteat hanc proteſtationem ex animo fieri, vel ſufficiat exterior, etiamſi accuſator interiùs deſideret, vt ſententia ſanguinis contra accuſatum proferatur. Multi cenſent licèt in exteriori foro excuſetur ab irregularitate, tamen in conſcientia non excuſari, niſi etiam interiori animo & deſiderio fiat. Sylueſter verbo *Homicidium*, 2. q. 8. & Nauarr. cap. 27. numer. 226. qui referunt Hoſtienſem, Ioann. Andr. Dominicum. Ratio eorum eſt, quia proteſtatio à iure requiſita, eſt vera, & non ficta aut mendax. Contrariam tamen ſententiam exiſtimo veriorem, quam patet Couarr. dicto §. 5. numer. 3. cum Felino in c. *Poſtulaſti* de Homicidio. vbi cum Ioanne Andrea; declarat illam intentionem eſſe de conſilio, non de neceſſitate. Couarruuias vtitur ea ratione, quia lex humana non fertur in actus internos, nec propter illos irregularitas contrahitur: Sed hæc ratio, niſi aliquid amplius addatur, non conuincit, vt Nauarrus notauit: quia licèt lex humana non puniat, vel præcipiat interiorem actum, per ſe ſumptum, punit tamen vel præcipit actum externum, vt manantem à tali interiori, & interiorem vt coniunctum exteriori & ita in præſenti potuit irregularitatem imponere propter accuſationem factam ex tali animo, vel cum tali proteſtatione ficta. *Sylueſt. Nauar.* *Couarr. Felin.*

4 De poteſtate igitur mihi non eſt dubium, ſed factum nego: quia in illo textu nulla fit mentio interioris intentionis, ſed tantum exterioris proteſtationis expreſſæ: ergo dummodo hæc fiat, ſufficienter ſeruatur illa lex qualiſcumque ſit interior voluntas. Quandocumque enim lex præcipit actum exteriorem, ſolùm præcipit illum interiorem, qui neceſſarius eſt ad ſubſtantiam talis actus, & non prohibet alias intentiones accidentales, & internas, dantes extrinſecas malitias, niſi hoc expreſſè declaret vt quando prohibet hoc fieri ex odio, vel aliquid ſimile: in præſenti autem textu nihil tale exprimitur. Falſum ergo eſt proteſtationem illam in eo caſu non eſſe talem, qualem ius requirit ad excuſandam irregularitatem, nam eſt proteſtatio expreſſa, vt ſupponimus, & ius nihil aliud requirit. Cùm autẽ obijcitur, quia ius non requirit fraudulentã proteſtationẽ. Reſpondemus primò, non requirere illã, neq; approbare neq; verò illã excludere, ſed admittere vt ſufficientem ad irregularitatem vitandam: ſicut Eccleſia non præcipit communionem ſacrilegam, admittit tamen vt ſufficientem ad vitandam aliquam cenſuram. Deinde quamuis proteſtatio illa reſpectu prauæ voluntatis ſeu deſiderij fraudulẽta videatur, tamen reſpectu intentionis legis non eſt fraudulenta, neque in rigore continet mendacium, quia per eam non profitetur accuſator ſe non habere internum odium, vel deſiderium ſed quòd per eam accuſationem non intendit vindictam ſanguinis, quod poteſt ſimul ſtare cum illo odio, vel deſiderio: poteſt enim quis velle alteri mortem, & nolle vt ex actione ſua cauſetur.

An deciſio dicti capitis 2. etiam in laicis locum habeat,

5 *Proteſtatio in laico ſufficit ad vitandam irregularitatem.* SEcundò dubitari poteſt, an deciſio illius textus in clericis tantùm locum habeat, vel extendi debeat ad laicos, etiamſi textus ille de ſolis clericis loquatur. Reſpondeo duo haberi ex illo iure. Vnum eſt, facta illa proteſtatione non incurri irregularitatem in eo caſu: aliud eſt neceſſariam eſſe proteſtationem ad vitandam irregularitatem. Quoad primum non eſt dubium quin illa conceſſio ad laicos extendatur, propter rationem ſuprà factam, quòd actio quæ in clerico non cenſetur cooperatio ad

ad homicidium ſecundum iura, neque in laico cenſeri poteſt. Item quia clericus magis debet eſſe ſeparatus ab omni ſpecie, & vmbra homicidij, quàm laicus. Item, quia lex quoad hoc eſt fauorabilis, & ideò amplianda, vbi eadem vel maior ratio militat.

An ſit in laico neceſſaria. Ratio dubitandi.

De altera verò parte poteſt eſſe dubitandi ratio, quia proteſtatio illa ſub ea neceſſitate impoſita, onus graue eſt, ergo non eſt extendendum vltra eas perſonas quibus in iure expreſſè ponitur. Et confirmatur, nam ſecluſo illo iure poſſet laicus ſine irregularitate ius ſuum petere coram iudice ſeculari, nulla facta proteſtatione: ergo per illud nouum decretum non eſt limitata hæc facultas in laico, cùm de illo non loquatur. Antecedens patet, quia in actuali congreſſu ſeu illatione iniuriæ laicus poteſt defendere ſe & bona ſua abſque irregularitate: vt dictum eſt: ergo quamuis illatam iniuriam non poſſit vindicare, nec bona ſua propria authoritate recuperare, poteſt per iudicem ſe indemnem tueri abſque irregularitate, quidquid inde ſequatur.

6 *Etiam in laico proteſtatio requiritur ad irregul vitandam. Nauar. Couarr. Sotò. Ledeſm. Abbas. Imola*

Nihilominùs communiter Doctores intelligunt proteſtationem hanc etiam laicis eſſe neceſſariam Nauarrus cap. 27. nu. 213. 214. & 226. Cuuarruuias dict. §. 5. Soto, 2. de Iuſtitia quæſt. 1, art. 9. circa finem, Ledeſm. ſecund. pat. 4. quæſt. 26. art. 2. & communiter Summiſtæ, & iuris interpretes in dict. cap. 2. de Homicidio in ſexto, & in cap. *Olim*, 1. de Reſtitutione ſpoliatorum, & in cap. *Grauis*. eodem tit. vbi præcipuè Panormitanus, & Imola Ratio autem eſt, quia in illo capite non ponitur hoc tanquam nouum grauamen ſed potiùs tanquam remedium à iure inuentum ad vitandam irregularitatem: nam hæc incurrenda fuiſſet ex vi talis accuſationis, quæ ex ſe moralis occaſio eſt mortis ſubſequutæ, quia tamen illud erat valde oneroſum fidelibus, ideò à iure inuentus eſt modus ille, vt per eum impediatur, quoad fieri poteſt, moralis concurſus ad homicidium, quatenus per eam proteſtationem declaratur, accuſationem, & voluntatem, à qua procedit, non tendere ad mortem accuſati. Iuxta quam ſententiam dicendum eſt, etiam ante illud decretum libri ſexti accuſatorem laicum fuiſſe incurſurum irregularitatem in eo caſu, quia accuſatio abſolutè non eſt defenſio: & ideò ratio ſuprà facta non procedit, alioqui idem de clericis probaret, quia in ipſa actuali iniuria etiam illi poſſunt ſe defendere. Conſtat autem, ante illud nouum ius clericos accuſantes ſine proteſtatione in ſimili caſu futuros fuiſſe irregulares, quia in illo capite ſecundo non eſt eis impoſita proteſtatio tanquam nouum grauamen, ergo, ſi nunc ſit irregularis accuſans ſine tali proteſtatione, multò magis antea. Imò quòd antea, etiam cum proteſtatione fieret irregularis multi

Villad.

Canoniſtæ ſentiunt in dicto cap. *Olim*, & dict. ca. *Grauis*, & videri poteſt Villadiego de Irregularitate, cap. 6. num. 51. quod ſi verum eſt, idem erat de laico, quia nullum extabat ius, quod laicos in hoc exciperet, vel maius grauamen clericis imponeret Imò in capit. *Seditionarios*, 46. diſt. abſolute dicitur, iniuriarum ſuarum vltores non eſſe clericos ordinandos: quod neceſſariò intelligendum eſt de his; qui vlciſcuntur vſque ad deformationem, & ibi non diſtinguitur, quòd per ſe, vel per iudicem faciant. Igitur ius illud commune eſt clericis & laicis quoad hoc.

An præter prædictas duas conditiones, alia requiratur ad irregularitatem vitandam.

7 *1. Cōditio.*

Tertiò dubitari poteſt an ſemper hoc liceat, vel cum quibus circunſtantiis. Quidam exiſtimant A non ſemper licere, ſed quando non ſubeſt, aliud remedium ad recuperandum damnum illatum. Ita refert, & ſequitur Syluester verbo *Homicidium*, ſecunda quæſt. 8. & ibidem Angelus, & Tabiena verbo, *Irregularitas*, 3. §. 8. & nonnihil fauent Felinus, & Panormitanus in capit. *Poſtulaſti*, de homicidio. & Nauarrus conſil. 9. de Homicidio. Nihilominùs non cenſeo hanc limitationem eſſe neceſſariam, quia textus abſolutè loquitur, & concedit illam facultatem: & quia non ſolùm illam concedit propter damni ſatisfactionem, ſed etiam propter prouidentiam in futurum, *ne contra accuſatoris perſonam talia de cætero præſumantur*, quæ prouidentia moraliter adhiberi non poteſt, niſi per ſuperiorem, ſi debito B modo adhiberi debeat. Et ita alij authores ſine tali limitatione loquuntur.

Syluest. Angel. Tabien. Penna Abbas Nauar. Reijcitur.

Secundò alij adhibent limitationem, dummodo pœna ſanguinis non ſit infallibilis & certa iuxta cap. *Poſtulaſti*, de Homicidio, & cap. *Tua nos*, §. vlt. eod. tit Dico tamen limitationem non eſſe veram neque ex dictis iuribus colligi. Ita Felinus & Ioan. Andr. d, capit. *Poſtulaſti, etiamſi* (inquiunt) *accuſator certiſſimè ſciat reum moriturum*. Probatur primò ex verbis illis dict. cap. 2. *quamuis aliàs in tali caſu de iure debeat pœna ſanguinis irrogari*: ergo quamuis talis pœna ſit certa de iure, & quamuis conſtet moraliter factum eſſe ſufficienter probandum: ac denique licèt pro certo credatur Iudicem mortem illaturum, C iuſtitia exigente: non incurritur irregularitas, nam hæc omnia in illo textu clarè proponuntur. Solùm eſt expendendum verbum illud *iuſtitia exigente*: quod eodem modo exponendum eſt, quo aliud ſimile explicuimus præcedente ſectione, circa cap. vlt. Ne clerici vel monachi, in ſexto. Oportet ergo vt accuſator iuſtitiam poſtulet, & nullo modo Iudicem inducat ad iniuſtam ſententiam ferendam; alioqui, quantumuis proteſtetur, non vitabit irregularitatem. Imò exiſtimo, vt non ſolùm petat rem iuſtam, ſed etiam per iuſtas & legitimas probationes. Itaque ſi quis verum delictum in accuſatione proponeret, quia tamen illud erat occultum, & probari non poterat, induceret falſos teD ſtes, & per eos conuinceret reum, vel ſi precibus aut muneribus induceret Iudicem, vt contra ordinem iuris ſine ſufficienti probatione, ſaltem ſemiplena interrogaret, & torqueret reum donec ab eo confeſſionem extorqueat: exiſtimo tunc, ſequuto effectu mortis vel mutilationis: non vitari irregularitatem. Quia tunc non fit iuſtitia exigente, ſed contra iuſtitiam: nam licèt in re ipſa videatur, poſtulari æquitas quantum ad compenſationem damni illati; tamen modus eſt iniquus: & (vt ego exiſtimo) etiam contra iuſtitiam commutatiuam, quia in re nihil aliud eſt, quàm propria authoritate, & per quandam vim moralem. vel fraudem inferre mortem proximo ad recuperandas res alias. Hanc E autem iuſtitiam noluit lex canonica fouere & ideò ſine dubio in eo caſu non vitatur irregularitas, ſed ſolùm quando iuſtè proceditur ex parte accuſatoris. Tunc autem, licèt fortaſsè iudex excedat, vel iniuſtè agat dummodo accuſator non ſit cauſa talis iniuſtitiæ, etiamſi fortaſsè illam præuideat futuram ex malitia Iudicis, non incurret irregularitatem, nam ipſe ſolùm petit quod iuſtitia exigente fieri poteſt, & debet.

8 *2. Cōditio. Improbatur. Felin. Io. And.*

Neque obſtat dictum cap. *Poſtulaſti*, quia ibi agebatur propriè de reſtitutione decimarum Eccleſiæ debitarum: quam potuiſſent debitores facere ſine periculo ſanguinis, tamen, quia ex vi ſua malitia reſtituturi erant, inde oriebatur periculum; quæ ratio ſufficiens erat in eo caſu ad excuſationem irregula- 9

Cap. Poſtulaſti, de homicidio, exponitur.

gula

gularitatis, & ideò Pontifex illam, reddidit non excludens rationes alias, nec de aliis caſibus loquens. Secundò dicitur, probabile eſſe ſecundum antiqua iura hoc non licuiſſe ſine periculo irregularitatis, niſi in eis caſibus in quibus ſecundum iura non erat impoſita, pœna mortis, vel mutilationis, vt ſignificauit Gloſſa verb. *Irrogari*, in dict.cap. 2. ita exponens dict.ca. *Poſtulaſti*. Atque eodem modo poſſet reſponderi ad aliud §.c. *Tua nos*, quamuis ibi non excuſetur irregularitas propter ignorantiam vel incertitudinem euentus, nulla enim de hoc fit mentio: ſed ſolùm excuſari videtur, propter honeſtatē actionis de ſe valde remotæ ad homicidium: neque eſt ibi ſermo de accuſatore ſed potiùs de teſte, de quo infrà dicemus.

10 *Tertia circumſtantia.* Tertia limitatio, & maximè apparens eſt vt accuſatio ſit in cauſa ciuili non autem purè criminali: ciuilem voco, non quia non agatur de delicto, hoc enim & eſt contra textum, & inuoluit repugnantiam in caſu: ſed quia tantùm agendum eſt de recuperatione damni illati per tale delictum, non autem de vindicta delicti quæ dici ſolet latè cauſa ciuilis, vel criminalis ciuiliter tractata. Vnde, ſi reus paratus ſit ad reſtituendum, vel ſatisfaciendum integrè ſponte ſua ſine coactione Iudicis, vel ſi iniuria talis fuit, vt nullam aliam admittat ſatisfactionem præter vindictam, tunc non poteſt accuſatio fieri etiam cum proteſtatione abſque irregularitatis periculo, quia tunc ſolùm criminaliter agitur, & nullo modo ciuiliter: criminalis autem actio per ſe tendit ad punitionem: ergo, ſi punitio in tali caſu per legem eſt definita ad pœnam ſanguinis, actio illa directè tendit ad talem pœnam. Hanc limitationem ponit Felin. in dicto capite *Poſtulaſti*, requirit enim vt accuſator prætendat intereſſe, aliàs proteſtatio, ait eſſet inanis. Idem ſignificat Panormitan. & alij. Sed videtur intelligendum de intereſſe quod eſt in reparatione damni recepti, vel in cuſtodia, aut præuentione ne ſimiles violentiæ fiant. Itaque ſolum hoc ſenſu vera eſt limitatio quòd accuſatio non debet directè ad vindictam. & pœnam fieri; tunc enim procedit optimè ratio, quòd talis proteſtatio vana eſſet, & repugnans accuſationi, per quam directè induceretur iudex ad ſanguinis effuſionem ſecluſa autem hac directa accuſatione ſi obſeruentur cætera, quæ in illo cap. 2. definita ſunt, non erit neceſſaria alia limitatio. Nam in illo cap. datur licentia accuſandi, non ſolùm ad emendam, id eſt, recompenſationem dãni, ſed etiam ad implorãdam Iudicis prouidentiam, *ne contra eos talia de cætero præſumatur*, quæ quidem prouidentia, licèt ex parte iudicis non fiat ſine punitione, ex parte poſtulantis illam, poteſt dici actio ciuilis potiùs, quàm criminalis. Nam ſi eſt actio ciuilis, qua petitur reparatio damni illati, cur non erit etiam ciuilis illa, qua petitur præſeruatio à damno inferendo? Hac ergo ratione ſemper licet pro iniuria illata officium iudicis per accuſationem implorare & ſi debito modo fiat, ob eam rem non incurretur irregularitas vt in dicto textu ſignificatur, & in citato etiam cap. *Poſtulaſti*, tunc ergo adiuncta proteſtatione nihil eſt periculi.

Expeditur Felin.

Abbas.

11 *4. circumſtantia.* Quarta limitatio eſt, vt accuſator in propria cauſa poſtulet, non in aliena. Quæ videtur habere fundamentum in dict.c.2. ibi *De laicis ſuis malefactoribus*, non ergo de alienis: & infrà, *Petunt emendam ſibi fieri, & prouideri ne contra eos*, &c. Vbi ſemper refertur accuſatio, & intentio, ac effectus eius ad commodum ipſius accuſatoris. Ratio autem reddi poteſt, quia ius proprium, vel ad propriam defenſionem vel conſeruationem eſt maximè naturale, & ideò in fauorem eius illa ſpecialis conceſſio facta eſt, quæ non poteſt à nobis vltra verba legis extendi. Ita tenet Felinus in cap. *Poſtulaſti*, de homicidio, & dicit eſſe communem ſententiam, quam Nauarr. cap. 27. numero 213. Couar. dict. §.5. nu. 5. & alij ſtatim citandi ſequuntur: limitant tamen illam ex Caiet. 22. q. 33. art. 7. diſtinctionem facientes inter accuſationem, & denunciationem. Vnde licet dicant accuſationem in cauſa aliena fieri non poſſe ſine periculo irregularitatis, denunciationem tamen ex charitate admittunt fieri poſſe. Fundari autem debent non in dict.cap. 2. cum dicant illud loqui tantùm in cauſa propria, ſed in hoc quòd nullibi talis denunciatio eſt prohibita, vt ſtatim patebit; addunt verò ſeruandas eſſe quaſdam conditiones. Prima eſt, vt denunciatio ſit de malo quod in futurum imminet: nam totam rationem huius rei ponunt in lege charitatis de ſubueniendo proximo liberando illum à graui periculo, quod reſpicit futurum nocumentum. Nam ſi damnum ſit iam illatum ceſſat occaſio defenſionis: ad vindictam autem, vel reſtitutionem procurandam non obligat, niſi fortaſſè in eo caſu, in quo poſt vnum damnum illatum timeretur aliud, vel niſi damnum illud ſemper pendeat in futurum, quia, videlicet, recuperari non poteſt res ablata, cuius perpetua, amiſſio eſſet graue nocumentum proximo. Semper tamen hæc denunciatio reſpicit nocumentum, quod impediri, vel recuperari poteſt.

Nauar. Couar. Caietan.

Prima.

12 *2. circumſtantia.* Secundò poſtulare videtur Caietanus, vt non ſolùm liceat, ſed etiam neceſſarium ſit ex lege charitatis talem denunciationem facere: nam in hoc præcipuè fundatur, quòd lex Eccleſiæ non prohibet illa, quæ ſunt de lege naturali: nec eſt veriſimile quòd clericus fiat inhabilis ad ſacrum miniſterium, propterea quòd impleat legem charitatis. Et quidem in caſu obligationis præcepti mihi videtur res indubitata, propter rationem factam. Neque eſt ſimile ſi quis obiiciat, Iudicem fieri irregularem dando ſententiam, etiamſi præcepto ad hoc teneatur: nam hæc eſt obligatio ſubſequens (vt ſic dicam) voluntatem habendi, & exercendi tale munus; alia verò eſt obligatio præueniens voluntatem, orta ex ipſa rei natura ſeu lege charitatis. Maius mihi dubium eſt an ſit neceſſaria præciſa obligatio, quia etiam non videtur eſſe intentum Eccleſiæ impedire licitum vſum charitatis in defenſionem innocentium, vt in ſuperiori ſectione in ſimili puncto dictum eſt: & ideò quando periculum actu & in particulari imminet probabile cenſeo ſatis eſſe, quòd talis denunciatio ſit actus miſericordiæ. Imò hoc etiam indicant dicti authores dum aiunt, hoc non ſolùm habere locum in defenſione boni communis ſeu Reipublicæ, ſed etiam in defenſione priuatæ perſonæ innocentis, nec ſolùm in caſu homicidij, ſed etiam in caſu rapinæ, & huiuſmodi; cùm tamen reſpectu priuatæ perſonæ ſæpe poſſit hoc eſſe licitum, & non obligatorium, quia non ſemper tenemur vni proximo ſubuenire cum tanto diſpendio alterius.

13 *3. circumſtantia.* Tertia conditio à Caietano poſita eſt, vt denunciatio fiat cum expreſſa proteſtatione, quòd ſolùm fit ad cautelam & defenſionem proximi, non ad vindictam ſanguinis, & conſequenter vt denunciatio non fiat per verba quæ indicant ad capiendum, vel puniendum malefactorem: idem Couarruuias & Nauarr. ſuprà, & in cap. *Inter verba*, corol. 58. num. 122, & in Sum. cap. 18. num. 54. & cap. 24. num. 11. Hæc conditio videtur probari à Caiet. ex dicto capi. 2. dum ait eſſe proteſtationem adhibendam, *vt denunciator conformet ſe canoni*. Sed conſequenter loquendo, non videtur poſſe colligi ex illo c. quia illud

agit

agit de accuſatione, hic autem loquimur de denunciatione, quæ iuxta prædictos authores faciliùs conceditur, & ideò extenditur ad cauſas alienas: ergo licèt ex vi illius iuris proteſtatio requiratur ad accuſationem, non eſt extendenda ad denunciationem, quia eſſet augere rigorem. Vnde Nauarr. dict. cap. 18. num. 54. dicit ſolùm eſſe neceſſariam proteſtationem in eo caſu quoad forum exterius. Sed eadem difficultas procedit de exteriori foro. Vnde non video quo fundamento inter vtrumque forum hic diſtinguat. Igitur conſequenter loquendo in hac ſententia dicendum eſt, proteſtationem illam, quæ ex natura rei neceſſaria viſa fuerit, poſtulandam eſſe, & non aliam: videtur autem ex natura rei neceſſaria illa quæ ſufficiat, vt mens denunciantis ſatis exprimatur, nimirum non intendere nec poſtulare punitionem; ſed ſolùm vt damnum proximi impediatur: quod ex natura rei eſt neceſſarium ad vitandam cooperationem, vel inductionem ad homicidium, etiam iuſtum & conſequenter ad vitandam irregularitatem, ſuppoſita generali lege Eccleſiaſtica.

14 *Quarta circunſtātia.* Quarta conditio eſt, vt denunciatio talis perſonæ ſit medium moraliter neceſſarium ad impediendum illud malum, nam ſi alia via impediri poteſt, vel ſi ſufficit denunciare in communi periculum nocumenti, non nominando in particulari perſonam malefactoris, lex charitatis non obligat, neque permittit vti tali medio: nam eadem charitas, quæ inclinat ad vitandum malum vnius proximi, inclinat etiam ad vitandam infamiam, & detrimentum corporale alterius, & ideo ita eligit prodeſſe vni vt non obſit alteri, ſi poteſt. Vnde hæc conditio virtute continetur in ſecunda: nam hæc facultas oritur ex lege charitatis, & ideo tunc conceditur, quando ſeruatur ordo charitatis.

15 Hæc ſententia quantum ad hoc poſterius de vſu denunciationis quando neceſſarius eſt ad præueniendum vel vitandum graue malum proximi, mihi maximè probatur. Et fortaſſè Felinus, & alij Canoniſtæ licèt indiſtinctè loquantur, non intendunt hanc partem de neceſſaria denunciatione negare: *Quando abſque irregularitate liceat accuſatio in cauſa aliena.* quæ maximè indubitata eſt quando talis denunciatio cadit ſub præcepto charitatis. Hinc verò vlteriùs addo, conſequenter idem dicendum eſſe de accuſatione in aliquo caſu: ſuppono enim ex D. Tho. Caietano, & omnibus in 2.2. quæſt. 68. art. 1. accuſationem aliquando eſſe in præcepto propter commune bonum, quando alia via damnum multitudinis impediri non poteſt, & per accuſationem poteſt, quia poteſt probari delictum, & Iudex fungi officio ſuo. *D. Tho. Caiet.* In eo ergo caſu, quo aliquis accuſat ex præcepto, non incurrit irregularitatem. Et ita Caiet. licèt non meminerit accuſationis, illam non excludit, ſed vtitur verbis communibus, ſcilicet licere corā Iudice proponere, aut Iudici reuelare, &c. *Soto.* Et eodem modo loquitur Soto. Relect. de Tegen. ſecre. membr. 2. quæſt. 4. cap. 2. in fine, tamen qu. 5. cap. 3. circa fin. vtitur verbo denunciandi, lib. autem 5. de Iuſt. qu. 5. art. 1. ad 4. vtroque modo loquitur, vnde non videtur aliam differentiam agnoſcere inter denunciationem, & accuſationem, præter inſtà aſſignandam. Atque in eundem ſenſum trahendi videntur Couar. & Nauar. qui Caietanum ſequuti ſunt. Tunc autem maximè ſunt ſeruandæ aliæ conditiones, præſertim proteſtatio ſufficiens, & quòd non ſit alia via lenior & ſuauior, qua poſſit communi bono ſatis prouideri. Vnde, licèt contingere poſſit, vt non obſtante ſufficientia alterius medij, adhuc ſit licita accuſatio ex zelo iuſtitiæ penſatis conditionibus perſonæ puniendæ in exemplum aliorum; vt notauit Caiet. dict. articul. 1. quæſt. 69. nihilominùs non vitabit quis

A irregularitatem, ſi ex tali accuſatione ſententia ſanguinis, eiuſque executio ſequatur, quia ad vitandam hanc irregularitatem non ſatis eſt accuſationem eſſe licitam, ſed oportet vt ſit etiam neceſſaria ad proximorum defenſionem, quia aliàs iam illa cooperatio ad homicidium voluntaria eſt, cùm nec ex naura rei, nec ex præcepto ſit neceſſaria. Quoad hoc verò eadem ratio eſt in denunciatione: nam quarta cōditio ſuprà poſita etiam in denunciatione aliàs licita locum habet. Vnde quod ſuprà dicebamus, probabile eſt ſufficere denunciationem eſſe licitam, quamuis non ſit in præcepto, intelligendum eſt, quando alioqui eſt neceſſaria ad proximi defenſionem: poteſt enim eſſe neceſſaria, & nihilominùs non eſſe in præ- B cepto propter extrinſecas rationes excuſantes: nam timor damni inferendi vni proximo excuſat obligationem liberandi alterum à periculo: & tunc procedit ſuperior doctrina. Illa verò cum eadem proportione & probabilitate locum habet etiam in accuſatione licita, & non præcepta. Nam iuxta doctrinam D. Thomæ, & communem, propter periculum priuatæ perſonæ nemo tenetur accuſare alium, quantumuis accuſatio videatur neceſſaria, ac ſubinde licita ſit. tunc ergo videtur talis accuſatio ſufficiens etiam ad vitandam irregularitatem: propter rationes ſuprà tactas de proximi defenſione. Atque ita inter accuſationem & denunciationem nulla relinquitur differentia, niſi quòd vbi denunciatio ſuffi- C cit, & ex illa minus periculi imminet, quod perueniatur ad ſententiam ſanguinis, illa ſola vtendum eſt; & non ad accuſationem procedendum, ne quis obligetur ad producendos teſtes, & conuincendum reum atque ita efficaciter promouendam cauſam ſāguinis, quod vitandum eſt quoad fieri poſſit, ad vitandam irregularitatem.

16 Sed dicet tandem aliquis. Quid ergo diſcriminis eſt inter accuſationem in cauſa propria, vel aliena? *Diſcrimen inter accuſationē in cauſa propria, & aliena, ad vitandam irregul.* Reſpondeo, primum & maximum eſſe, quod in cauſa propria poteſt quis liberè accuſare facta proteſtatione, ſiue alia via poſſit res ſuas recuperare, vel damnum impedire, ſiue non poſſit: quia in tali cauſa hoc D non ſolùm licet naturali iure defenſionis, ſed ſpeciali iure poſitiuo, vt ſuprà circa primam limitationem declaratum eſt. At verò in cauſa aliena hoc ſolùm licet, in ordine ad irregularitatem vitandam quando non ſuppetit alia via præueniendi damnum vel periculum: quia hoc ſolùm conceditur ex naturali iure defenſionis innocentis. Secundò hinc fit: vt in cauſa propria certa ſit excuſatio irregularitatis etiamſi homo non teneatur accuſare, ſed ſolùm licitè poſſit: in cauſa verò aliena iuxta ſententiam magis receptā neceſſaria ſit obligatio accuſandi, nam licèt dixerimus probabile eſſe ſufficere iuſtam defenſionem proximi per accuſationem, quamuis non ſit ex obligatione, tamen in praxi aliud videtur ſecurius, propter com- E munem ſententiam. Tertiò, in cauſa propria non oportet vt periculum certi nocumenti in particulari immineat, ſed ſufficit iniuria illata cum illa cōmuni ratione, vt in futurum non præſumātur ſimiles iniuriæ, vel ab eadē perſona vel ab alijs. At verò in cauſa aliena neceſſarium eſt, vt nocumentum in futurum immineat in particulari ex determinato delicto, quod ſit quaſi in fieri, vt ſic dicam, ſeu in actuali aggreſſione, à qua proximus defendendus ſit per manum Iudicis, vt ſatis explicatum eſt.

17 Vltimò quæret aliquis, quid per cauſam propriam intelligendum ſit, an ſola iniuria perſonalis, vel aliquid amplius: *Quid per cauſā propriam in data doctrina intelligendū.* quia coarctatio ad propriam perſonam videtur nimia, ſi autem admittatur aliqua extenſio, vix apparet quibus terminis limitanda ſit. Multi Doctores ſub cauſa propria comprehēdi cenſent

ſent non ſolùm iniuriam propriæ perſonæ ſed etiam propinquorum, vt ſunt cognati aut propinqui fratres, parentes, &c. Quod eſt probabile. Tamen, vt poſſimus aliquam certam regulam aſſignare, & vt teneamus proprietatem verborum textus, neceſſarium eſt dicere, tantam eſſe debere coniunctionem, vt alterius iniuria in propriam perſonam cenſeatur redundare: qualis cenſetur regulariter eſſe inter parentes & filios & fratres inter ſe, non verò in aliis gradibus, niſi ſpecialis aliqua ratio intercedat, vt ſi iniuria fiat in mea domo, vel perſonæ quæ exiſtit ſub cura & protectione mea, vel cum alia ſimili circunſtantia, quæ interdum non ſolùm inter amicos, imò aliquando etiam inter extraneos facit, vt iniuria alterius tanquam propria reputetur. Atq; ob ſimilem cauſam poteſt Dominus accuſare, propter iniuriam factam famulo, vel mancipio, non ſolùm propter nocumentum, quia læditur in re ſua, ſed etiam propter iniuriam propulſandam, & ſimilem præcauendam. Atq; maiori ratione poteſt prælatus Eccleſiæ conqueri de iniuriis ſuorum clericorum, vel implorare auxilium magiſtratus ſecularis ad propulſandam iniuriam. vel nocumentum illatum ſuæ Eccleſiæ, iuxta d.c. *Peruenit*, nam licet ipſe magiſtratus ex officio teneatur has iniurias vindicare, non expectata Epiſcopi accuſatione, iuxta l. *Siquis in hoc genus*, C. de Epiſcop. & cleric. nihilominùs ipſe Epiſcopus habet facultatem petendi Iudicis officium, & prouidentiam contra talem reum, neque eſt quòd timeat irregularitatem facta proteſtatione in cauſa ſanguinis, quia iniuriam illam meritò poteſt reputare tanquam ſuam. Et ſimile eſt de quolibet alio, ad quem ex peculiari officio, aut iure ſpectat cura alterius perſonæ cui iniuria facta eſt.

18 *Concluſio ex dictis.*

Ex his igitur concludo, vt accuſatio liceat in cauſa ſanguinis ad accuſatorem pertinente, facta proteſtatione, abſque periculo irregularitatis, non eſſe neceſſariam aliquam limitationem, præter hanc quod ſeruentur conditiones vel circunſtantiæ in d. c. 2. inſinuatæ, cuius nonnulla verba notanda ſunt. Primum eſt illud, *Qui de laicis ſuis malefactoribus*: nam de clerico malefactore accuſatio facienda eſt coram iudice Eccleſiaſtico, & ita non habet locum hæc conſtitutio, vt ſtatim dicetur: ſi autem fiat coram Iudice laico, eſt iniuſta & iniqua: & ſimilis erit ſanguinis ſententia, ſi inde ſequatur, & ita non poterit excuſari irregularitas, quæ tunc non erit tantùm ex defectu lenitatis, ſed homicidij voluntarij. Aliud verbum eſt *Penes ſecularem iudicem*, nam penes Eccleſiaſticum ſemper hoc licuit, nec eſt neceſſaria proteſtatio, quia Eccleſiaſticus Iudex non poteſt procedere ad ſententiam ſanguinis. Quod ſi fortaſſè procedat vſque ad declarationem criminis digni tali pœna, relinquendo perſonam rei in poteſtate brachij ſecularis adhuc accuſator non fiet irregularis, quamuis proteſtationem non præmittat, quia eius actio in Eccleſiaſtica ſententia terminatur, nec magis poteſt irregularitatem inducere, quàm ipſamet ſententia. Quòd ſi fortaſſè Eccleſiaſticus Iudex temerè procedat vſque ad ſanguinis ſententiam, ita vt irregularis ipſe fiat; non propterea accuſatori ad irregularitatem imputabitur, per ſe loquendo, quia eius accuſatio ad hoc non tenebat, neque ipſe cenſeri poteſt cauſa illius damni: ſecus verò eſſet ſi ex malitia talem ſententiam procuraſſet vel ad illã cõcurriſſet. Atque idem dicendum eſt, quoties accuſator coram Iudice etiam ſeculari agit cauſam, quę ex ſe nõ meretur deformationis pœnam, vt notarunt Nauar. Couar. & aliis citatis locis: nam, licèt contingat imponi talem pœnam, vel ex malitia Iudicis, vel ex ſuperuenientibus occaſionibus, non imputabitur accuſatori,

Expeditur dict. c. 2. de Homic. in 6.

Accuſans reum corã iudice Eccleſiaſtico non indiget proteſtatione.

Neque coram ſeculari, ſi crimen nõ eſt dignũ pœna deformationis.

niſi fortè potuerit, & debuerit præuidere periculum, atque illud cauere.

Tertium verbum eſt, *Petunt emendam, &c.* Non enim excludit omnem aliam actionem præter accuſationem, ſed potiùs hanc concedendo, concedit alias per ſe cum illis coniunctas, vt ſunt querelam proſequi, præſentando teſtes, & alia efficiendo, quæ ad vincẽdam cauſam neceſſaria ſunt, vt ex communi ſententia notauit Nauarrus conſil. 9. de Homicidio. 19 Qui addit ex Ancharrano, & Franco etiã poſt latam ſententiam poſſe petere executionem eius, & vt malefactores capiantur. Dubitat verò, an ante latam ſententiam poſſit accuſator petere vt malefactor capiatur, magiſque dubitat, an poſſit indicare locum vbi comprehendi poſſit fur, vel an poſſit eum detinere donec capiatur, quia hæ actiones non videntur neceſſariæ ad recompenſationem damni illati, & magis pertinent ad criminalem executionem ſententiæ, cui coöperari non licèt, ſine diſcrimine irregularitatis, quàm ad petitionem iuris ſui, quæ ſola conceditur. Et confirmari hoc poteſt: nam, ſi quis clamet, vt fur comprehendatur, & inde ſequatur eius mors, non excuſatur ab irregularitate, vt videtur eſſe communis ſententia, quam refert Couarruuias dict. §. 5. num. 3. & Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 4. num. 7. ergo minùs licèt illum capere, & Iudici ad mortem tradere. Couar.

Circa hoc Nauarrus dicto conſil. diſtinctione vtitur: nam ſi fur ſit fugitiuus, licitum erit detinere, vel indicare locum, vt capiatur, quia tunc eſt medium neceſſarium ad effectum ſententiæ, & ſatiſfactionem accuſatoris: ſecus verò eſt quando malefactor non eſt fugitiuus, ſed capi poterit à iudice, quia tunc non eſt medium neceſſarium. Quod confirmat ex ſimili diſtinctione iuris ciuilis, quòd debitor fugitiuus capi poteſt authoritate priuata, non verò qui non eſt fugitiuus l. *At prætor*, §. *ſi debitorem*, ff. ſi in fraudem creditorum. Mihi verò diſtinctio non videtur neceſſaria, tum quia iuxta ſubiectam materiã vix poteſt eſſe reus, qui non ſit perſona fugitiua in ordine ad Iudicis comprehenſionem, & ſemper eſt periculum, quòd capi non poſſit, quamuis contingat in vno eſſe maius, quàm in alio: tum etiam, quia ſupponimus actionem accuſatoris alioqui eſſe licitam, ſiue per detentionem fugientis latronis, ſiue per indicia data Iudici ad eius comprehẽſionem: tum denique quia ſuppoſito iure dicti cap. 2. non eſt neceſſe medium eſſe neceſſariũ ſimpliciter, ſed ſatis eſt eſſe vtile. Dico igitur, illud totum poſſe fieri ſine irregularitate. Quod tenet expreſſè Couarr. citans plures d. §. 5. num. 4. in fine & Tabiena *Irregularitas*, 3. n. 8. argumento cap. *Tua nos*, §. vlt. de Homicidio. Idem tenet Maiolus lib. 2. cap. 7. num. 1. citans Speculatorem. Idemque colligitur ex Ancharrano, & Franco, quos citat Nauar. Parum enim referre videtur, quod captura fiat ante, vel poſt latam ſententiam, ſemper enim ad eundem finem ordinatur. Non ordinatur autem ad criminalem executionem tantùm (tunc enim fieri non poſſet ſine diſcrimine irregularitatis,) ſed ordinatur ad ciuilem executionem, id eſt, ad reſtitutionem damni illati.

20 Nauar.

Vera reſolutio.

Tabien.

Maiol. Ancar. Francus

Ad confirmationem de vociferante aduerſus latronem, qui ea occaſione occiditur, diſtinguendum eſt: aut enim occiſio fit poſtea à Iudice, vel fit ſtatim in ipſa fuga, vel captura à priuatis hominibus. In priori caſu nego vociferantem manere irregularem: nam ſi licet capere, & detinere, ſine irregularitate, à fortiori licebit clamare, vt ab aliis detineatur. Nego etiam communem opinionem eſſe in contrarium, nam authores, qui citantur vel pauci ſunt, vel non loquuntur in hoc ſenſu, ſed in poſteriori. 21

Vociferans aduerſus latronem cui in ipſa fuga occidatur non fit irregularis.

Suppo

Supponimus autem, illum, qui ſic clamat, eſſe ipſummet, qui patitur furtum, ſeu qui habet ius accuſandi furem: oportet autem, vt proteſtationem poſtea faciat, vt euitet irregularitatis periculum: ſi autem quis clamet in furto alieno ita de illo iudicandum eſt, ſicut de accuſante in cauſa aliena. In poſteriori autem caſu incurritur irregularitas, & in eo expreſsè loquútur Innoc. Hoſtien. & Abb. in cap. *Significaſti*, de Homicidio, & de illo intelligendi ſunt Summiſtæ, Angel. *Homicidium*. 2. num. 4. Sylueſt. quæſt. 17. Tabiena *Irregularitas*, 2. nu. 19. Armil. nu. 33. nam licèt abſolutè loquantur, *quando latro occiditur*, citant tamen prædictos iuriſtas, & ideò iuxta illos exponendi ſunt: in eo autem caſu ſi homicidium ſit intentum, irregularitas erit homicidij voluntarij alioqui erit caſualis, & oportebit periculũ eſſe præuiſum, aut incautè ignoratum; quia ſic vociferans operam dat rei licitæ ſcilicet defenſioni bonorum, non enim debet clamare vt occidatur, quod per ſe notum eſt, ſed vt impediatur, vel fugetur, vel quid ſimile. Ita fere Sylueſt. ſuprà, & quæſt. 16. & Couarr. ſuprà, & ſumitur ex dict. capit. *Significaſti*, & intelligendũm eſt iuxta ſuprà dicta de bonorum defenſione.

(Sylueſt. Tabien. Armil.)

SECTIO III.

Vtrùm ferens teſtimonium in cauſa ſanguinis iuſta, ſequuto effectu, fiat irregularis.

1 (*Ratio dubitandi. Cap. Tua nos, de Homicid.*) Ratio dubitandi ſumi poteſt ex cap. *Tua nos*, §. vltim. de Homicidio Vbi præbens Iudici ſigna comprobãtia delictum latronis poſteà occiſi, non cenſetur irregularis: illa autem actio æquiualet teſtimonio, vel certè maior eſt illo, quia non ſolùm certius, ſed etiam euidentius oſtendit delictum. In contrarium verò eſt, quia teſtis ſuo dicto, & actione eſt cauſa homicidij ſubſequuti, ergo cooperatur Iudici, & ſic participat eandem irregularitatem cum illo.

2 (*Cõmunis ſententia.* Gloſſ. Abbas. Felin. Couar. Nauar. Maiolus Tabien. Sylueſt.) Communis ſententia eſt, eum qui teſtimonium dicit in cauſa criminali, ſequuto effectu, fieri irregularem. Quam tenet Gloſſa Abbas, Felinus, & alij quos refert, & ſequitur Couar. dict. §. 5. num. 6. in fin. & Nauar. cap. 27. nu. 212. & Maiolus lib. 2. cap. 8. Qui diſtinctiùs quàm alij explicat, quòd licèt teſtis Iudicis præcepto coactus, aut per vim vel metum, qui in virum conſtantem cadat, cogatur delinquentem reuelare ſemper erit irregularis, & citat Tabien. verb. *Irregularitas*, num. 22. vbi id affirmat, non quidem de illo, qui ſolùm teſtificatur veritatem, ſed de illo, qui indicat alium Iudici, vel alteri quærenti illum ad mortem. Et idem ſentit Sylueſter, *Homicidium*, 3. quæſt. 7. verſ. *Sextum*, & in quæſt. 2. idem ſimpliciter dixerat de teſte, in neutro autem loco explicat hoc procedere, etiamſi ex iuſto timore, vel præcepto hoc faciat. Idem tenet Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 2. in principio. Fundamentum præcipuum eſt, quòd eſt propoſitum de cooperatione, quæ maior eſt in teſte, quam in accuſatore, quia accuſator non ita mouet Iudicem ad ferendam ſententiam ſicut teſtis: accuſator etiam agit pro ſe, teſtis verò in cauſa aliena. Et proteſtatio non cenſetur ſufficere in teſte, quamuis accuſatorem excuſet, quia teſtis non ſua defendit, ſicut accuſator. Vnde ad hanc irregularitatem probandam neceſſe non eſt aliquod ius afferre, vbi expreſsè feratur, nam continetur in his, quæ eos faciunt irregulares, qui quouis verbo, aut facto ad homicidium cooperantur, vt capit. *De his*, & *Si quis viduam*, cum aliis d. 50. addendo, teſtem nullo iure excipi, etiam facta proteſtatione, ſicut excipitur accuſator.

(Anton.)

3 (*Probatur concluſio in teſte accedente ad teſtimoniũ ferendum voluntariè.*) Hæc communis ſententia indubitata eſſe debet quando teſtis voluntariè accedit ad teſtimonium ferendum in cauſa criminali, ſiue vltrò ſe offerens, ſiue rogatus ab accuſatore, ſiue vocatus à iudice ſimplici mandato ſine coactione vel obligatione in conſcientia: nam licèt in his caſibus non peccet teſtificando, ſupponimus enim, & cauſam eſſe iuſtam, & teſtificationem veram: nihilominùs quia teſtificatio eſt ſimpliciter ſpontanea, ſufficit ad irregularitatem ex defectu lenitatis contrahendam. Neque in hoc occurrit aliqua difficultas, quia licèt teſtificatio videatur eſſe ſola veritatis aſſertio, tamen practicè & in particulari facto propoſita, mouet & eſt cauſa actus, & ideò voluntariè facta ſufficiet ad hanc irregularitatem.

4 (*Argumenta pro parte negatiua de teſtificante ex præcepto.*) Difficultas autem eſt, quando interuenit præceptum iudicis obligans in conſcientia, vel coactio cadens in conſtantem virum. Nam his duobus caſibus videri poteſt, non incurri irregularitatẽ propter huiuſmodi teſtimonium, maximè ſi cum proteſtatione fiat, quod ſolùm ad vitandum peccatum, vel proprium nocumentum, & non in damnum alterius ſit. Ratio eſt, quia in illo caſu neq; interuenit culpa, nec ſit actio purè voluntaria: ergo nec irregularitas ex delicto, neque ex defectu lenitatis ibi contrahitur. Deinde applicatur ratio ſuprà adducta ex Caietano circa obligationem charitatis, quia ſcilicet nemo fit inhabilis in ſuo officio, eò quòd impleat charitatis obligationem; hæc enim non minus vrget in obligatione iuſtitiæ quæ quodammodo maior eſt, & in obligatione obedientiæ, quæ illam etiam includit. Qui enim fieri poteſt, vt quiſpiam incurrat in pœnã vel defectum legalem, propterea quod præcepto ſuperioris obediat? Dices, etiã Iudex obedit legi quando pœnam ſanguinis lege taxatam imponit, & nihilominùs fit irregularis. Reſpondetur, hanc obedientiam Iudicis ſeu neceſſitatem eius fundatam eſſe in propria voluntate, qua ſe ad tale munus ſeu ad talem cauſam applicauit: vnde dicere poſſumus, obligationem illius eſſe quaſi cõditionatam, & quoad ſpecificationem tantùm, non abſolutam, & quoad exercitium: nam ſi vult iudicis munus exercere debet iuſtè, & ſecundùm leges iudicare: abſolutè tamen non cogitur eſſe iudex: neceſſitas autem, & obligatio teſtis eſt abſoluta, vt culpam, & inobedientiam vitare poſſit, non enim ſolùm obligatur vt dicat verum ſi teſtificatur, ſed ſimpliciter ad teſtificandum obligatur: & ideò abſurdum videtur quòd obediendo irregularis fiat.

5 (*Confirmatur eadem pars.*) Et confirmatur ex ratione Pontificis in dict. cap. 2. de Homicidio in 6. vbi accuſatio cum proteſtatione permittitur clericis, ne detur malefactoribus materia trucidandi, & deprædandi ipſos clericos quæ daretur ſi clerici non poſſent de ſuis malefactoribus conqueri. Hæc verò ratio, & diſpoſitio inefficax eſſet, ſi clerici nõ poſſent teſtes producere, qui abſque periculo irregularitatis poſſent ſaltem à Iudice per præceptum cogi ad teſtimonium dicendum, ſæpe enim non poteſt probari veritas niſi per clericos qui magis deterrebuntur à munere teſtificãdi timore irregularitatis quàm à munere accuſandi, quia minus cõmodi inde ſperant, inutilis autem eſſet accuſatio ſi nõ poſſet adhiberi probatio. Quod ſi clerici tunc teſtificari poſſunt, multo magis laici, tum quia facilius ad hoc cogi poſſunt à Iudice ſeculari; in clericis enim neceſſarium erit ſui Prælati mandatũ: quod difficiliùs obtinebitur, tum propter rationẽ ſæpe tactam quòd omnia, quæ licet in hoc genere clericis ſine irregularitate, licent etiam laicis, ſeruata proportione: tum denique quia ſæpe euenit delictum non poſſe probari niſi per laicos, qui timore irregularitatis auer-

auertentur etiam à teſtificando. Ergo conceſſa illa facultate accuſandi ſine irregularitate, conceſſum cenſeri debet quidquid ad finem & effectum eius neceſſarium eſt. Nam hoc etiam principium in iure manifeſtum eſt, conceſſa poteſtate ad aliquem vſum concedi etiam omnia, quæ ad illum neceſſaria ſunt.

6. *Obiectio.* Dices, hoc argumento probaretur, omnes miniſtros iuſtitiæ poſſe ſine irregularitate cooperari in tali cauſa, quia etiam ſine illis non poſſet accuſatio ad effectum perduci. *Solutio.* Reſpondeo, eſſe diſſimilem rationem, quia illi omnes ex officio ſunt volũtariè deputati ad talia munera, ſicut de Iudice dicebamus: & ideò quamuis neceſſarij ſint in Republica, non oportuit eis ſpeciale priuilegium concedere, ne tales cauſæ impediantur, quia nullum eſt de hac re periculũ: nunquam enim deſunt miniſtri, qui hæc munera exerceant propter vtilitatem temporalem, non obſtante irregularitate. At verò ad teſtimonium ferendum nõ ſunt aliqui ex officio deputati, ſed eſt particularis actio priuatæ perſonæ & non voluntaria, id eſt, non ſine coactione aut obligatione præcepti. *Inſtantia.* Sed vrgebis, ergo, ſi contingeret deeſſe aduocatum, tabellionem vel ſimilem miniſtrum, qui vellet concurrere in ea cauſa non eſſet irregularis ſi ex præcepto Iudicis ad hoc compelleretur: conſequens autem eſt falſum, aliàs neque executor ſententiæ ſuis manibus occidendo hominem, fieret irregularis, ſi id faceret præcepto Iudicis: & idem dicendum eſſet de militibus, & ſimilibus, quod videtur abſurdum. *Enodatur.* Reſpõdeo, primò de illis miniſtris, qui ex officio ſunt deputati ad hæc munera, neganda eſt ſequela, quia licet in particulari cauſa ad agendum ex præcepto compellantur, illud habet originem ex voluntario vſu talis officij, & ideò expreſsè in ipſo iure extenditur hæc irregularitas ad miniſtròs, vt ſtatim videbimus. Secundò de miniſtro exequente pœnam mortis, vel mutilationis quoad hoc eadem erit ratio, ſi munus illud voluntariè aſſumpſit: ſi verò fingamus eſſe perſonam priuatam, quæ omninò cogitur præcepto in primis non habet in eo locum ratio proximè ſumpta ex dicto ca. 2. quia illud miniſterium non eſt neceſſarium ad finem & effectum accuſationis, prout fieri debet cum proteſtatione requiſita. Deinde in tali perſona eſt peculiare ſcandalũ, & peculiaris infamia, ratione cuius non poteſt ab irregularitate excuſari. De militibus autem dicemus poſteà. *Confirmatur vltimò eadem pars.* Tandem confirmatur hæc pars, nam ibi non eſt propria voluntas, ſed præcepti neceſſitas, ergo non poteſt effectus ſequutus ad defectum lenitatis imputari: quis enim dicat hunc defectum fuiſſe in Abraham, eo quòd ex præcepto Dei filium interficere voluerit? Sicut etiam eſſet defectus lenitatis, imò & homicidium ſui, vitam propriam prodigere in manibus inimici ſine cauſa; tamẽ ex præcepto Dei, vel Prælati id facere quando oportet, non eſt defectus lenitatis. Ergo in præſenti caſu in quo verſamur, non poteſt actio illa imputari ad defectum lenitatis: ergo nullum ſupereſt fundamentum ſufficiens irregularitatis.

7 *Argumenta pro parte negat. de teſtificante ob metum grauem.* Similia argumenta fieri poſſunt de teſtimonio dicto per vim vel metum cadentem in conſtantem virum, quia tunc illa actio non poteſt dici ex defectu lenitatis, cùm ſit quodammodo moraliter coacta. Item ibi non eſt culpa, neque plena voluntas: ergo deeſt vtrumque fundamentum irregularitatis ex cauſa ſanguinis. Item illud eſt vnum ex mediis quibus Iudex vti poteſt ad promouendam cauſam & accuſationem. Denique ipſemet accuſator, vt res ſuas recuperet, & ſimilia damna præcaueat, poteſt ſine irregularitate accuſare cum proteſtatione ergo & teſtis in prædicto caſu. Patet conſequentia, quia ille tũc potiùs agit de damno proprio vitando, quàm alteri inferendo. Vnde illa teſtificatio ſolùm videtur eſſe quædam defenſio ſui per actionem per ſe & intrinſecè honeſtam: damnum autem, quod alteri inde ſequitur, eſt per accidens reſpectu teſtificãtis, quia neque eſt directè voluntarium, vt ſupponimus, neque etiam indirectè, cùm non teneatur illam actionem vitare, ne ſequatur tale damnum. Confirmatur ex dicto cap. *Tua nos*, quod videtur huic ſententiæ fauere, quia vbi iudex miſit nuncios ad ſcholarem quendam vt exponeret ſi quæ ſciret de fure, vel traderet interſignia, quæ ille miſit ſatis magna: reſpondit Pontifex nullum impedimentum incurriſſe: illa autem manifeſtatio, ſeu traditio ſignorum quædam teſtificatio fuiſſe videtur. Accedit quod in cap. *Qui cum fure*, de furtis, dicitur reum eſſe furti, qui furti conſcius quærente poſſeſſore non indicat, vbi ſignificatur hoc eſſe in præcepto iuris canon. ergo qui illud impleuerit nõ fiet irreg. licèt inde ſequatur ſupplicium ſanguinis.

Ad hæc, verò argumenta dicendum eſt, ad ſummum probare in cauſa ciuili modo ſuprà explicato, 8 *Argumenta ſoluuntur.* vbi directè non agitur de cauſa ſanguinis, ſed de intereſſe alicuius, non incurrere irregularitatem, quando quis licitè teſtimonium præbet, & maximè ſi id faciat ex præcepto, vel coactione ſuperioris: tunc enim licet per accidens ſequatur cõdemnatio in pœna ſanguinis, vel deformationis, non imputatur teſti, quia dabat operam rei licitæ, & per ſe non cooperabatur illi effectui, nec de tali actione eſt ſpecialis prohibitio propter periculum eius; quod ſi aliquod ſit, & præuideatur, ſatis erit tunc proteſtationem præmittere, ſicut de denunciatione dicebàmus. At verò in cauſa criminali digna morte, vel mutilatione nullo modo poteſt effugere teſtis periculum irragularitatis, etiamſi maximè compellatur præcepto, vel comminatione iudicis, quia hæc ſunt accidentaria, & extrinſeca, quæ non conſiderantur in iure, & alioqui actio illa ſemper participat indecentiam moralis concurſus directe, & per ſe ordinati ad ſanguinis effuſionem. Et per hoc ſatisfit omnibus obiectionibus, & exemplis. Iura autem vltimo loco citata parum vrgent: nam cap. *Tua nos* §. vlt. loquitur de homicidio quodam caſu, & per accidens ſubſecuto reſpectu cuiuſdam ſcholaris qui ibi iudicatur ab irregularitate immunis, præterquam quod ille teſtis propriè non fuerat, ſed quædam indicia valdè remota illius perſonæ tradiderat. In cap. autem. *Qui cum fure*, in primis non agitur de manifeſtatione furis, ſed furti, id eſt, rei furto ſublatæ (licet Gloſ. aliter exponat) Quod ſi ex charitate & iuſtitia neceſſarium ſit reuelare perſonam, & inde immineat periculum mortis, tũc ſeruanda eſt reg. poſita, & vt id non fiat agendo vel teſtificando criminaliter, & ſeruatis aliis circunſtantiis ſuperiùs poſitis.

SECTIO IV.

Vtrùm curiales, & miniſtri iuſtitiæ in cauſis criminalibus irregulares fiant.

INnocentius III. epiſt. 24. cap. 2. hos omnes irregulares eſſe dicit, & habetur in cap. 1. diſt. 51. 1 *Concluſio. cap. 1. d. 51.* Nam licet in fine ita cõcludat. *Quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur*; quæ verba videntur pœnam per Iudicem ferendam continere, & reſpectu ordinatoris ſine dubio talia ſint: nihilominùs èx præcedentibus verbis cõſtat huiuſmodi perſonas prohiberi ne ordinentur, atque adeò fieri irregulares ratione talis miniſterij. *Curiales qui dicantur.* Verba autem, quib. hi miniſtri ſignificantur, ſunt, *Curiales qui dum parent poteſtatib. quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt*, & illa, *qui in forenſi exercitatione verſati ſunt.* In quib. verbis primũ obſcurũ eſt, quinam ſint *curiales*,

qui ex tali munere irregularitatem contrahunt. Nam Gloſſa ibi tantùm exponit, id eſt, *Officiarij*: ſed intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam, nam generali appellatione dici ſolent curiales, qui in curia Principis verſantur, & in ea munus aliquod exercent ad ipſammet curiam ſpectans: & nunc vulgari ſermone maximè ita vocantur (quaſi per antonomaſiam) officiales Romanæ Curiæ, qui ad præſentem conſiderationē non ſpectant, vt per ſe notū eſt. Curiales ergo ſecundùm ſubiectam materiam dicuntur, qui in quacumque ſeculari curia miniſtri ſunt in cauſis ſanguinis, quomodocumque ad illas cooperentur, vt ſunt tabelliones, procuratores, ſolicitatores, & inferiores etiā miniſtri, qui vel denunciant, vel ſcribunt ſententiā, vel aliquod ſimile munus exhibent, vt apertè habetur in d.c.1.2.& 3.d.51.& ex omnibus ſcribētibus. A

2 *Curiales ſecularis curiæ dum in officio perſiſtunt, ſunt irregulares.* Eſt autem circa hos curiales aduertendum omnes eſſe irregulares ad ordines quādiu in miniſterio permanent, quoſdam verò etiam illo dimiſſo, licèt non omnes. Ratio prioris partis eſt: quia ſicut clerici immiſceri non debent his officiis ſecularibus, ita etiam maiori ratione qui actu ſunt illis officiis deſtinati, inepti ſunt vt ad clericatum aſſumantur. Quæ ratio non ſolùm probat de curialibus in cauſa ſanguinis, ſed etiam in quibuſcumque cauſis forenſibus ac ſecularibus, vt ex eiſdem capitulis colligitur, & ibi notant authores. *Non poſtea niſi cooperati ſint ad cauſam ſanguinis.* Altera verò pars declaratur, nam vel iſti curiales tēpore quo tale munus exercuerunt; nūquam cooperati ſunt in cauſa ſanguinis, quæ habuerit effectū deformationis hominis, & tunc exercuiſſe tale munus, ſi illud deponant & nullum aliud ſubſit impedimentum, nō oberit ordinationi, quia vt dixi, etiam ipſa ſententia ſanguinis, ſi non peruenit ad effectum, non inducit irregularitatem: quod etiam in d.c.1, ſignificatum eſt ibi, *Qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt*, quæ imperata paulo ante vocata ſunt *ſæua præcepta*. Et in cap. 2. ita exponit Gloſſa verbum *Adminiſtrauerit*, Idem colligitur ex c. *Officia*, 51.d. Dixi autem, *Niſi aliud impedimentum interueniat*, quia poteſt aliquando tale eſſe miniſterium, vt ex eo generetur infamia, & tunc illa impediat quandiu durauerit: ſed illa eſt irregularitas alterius rationis. Vel durante munere interceſſit cum effectu cooperatio ad formationē, & tūc etiā relicto munere manet, etiāſi officiūm deponatur, irregularitas propria, de qua nunc agimus, vt conſtat, tā ex dictis capitibus, quàm ex multis aliis d.50.& ex citatis in principio. B C

An aduocatus fiat irregularis. Gloſſ. Hic verò ſupereſt ſpeciale dubium de aduocatis propter illa priora verba dicti ca. 1, *Qui poſt baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt*: vbi Gloſſa exponit, id eſt, qui aduocati fuerunt; & tamen in eis non poſtulatur effectus effuſionis ſanguinis, imò nec fit determinatio ad eos, qui patrocinantur in cauſa criminali, ſed abſolutè in forenſi: vbi Archidiaconus exponit, tam in cauſa ciuili, quàm criminali. Nec dicitur, *qui verſantur*, ſed *qui verſati ſunt*; ergo ſignificatur, ex illo munere reddi hominem irregularem per ſe, & abſque alio effectu. In contrarium autem videtur, etiam ſecuto effectu aduocatum nō fieri irregularem, quia ipſe neque inducit, neque eſt cauſa, ſed ſolùm declarat veritatem. Dicendum autem eſt, aduocatum in cauſa ſanguinis, ſi, ex illa ſequatur effectus deformationis eſſe irregularē, non verò abſque tali effectu. Vtraque pars certa, prior quidem ex citatis decretis, quæ neceſſe eſt ſaltem hoc modo verificari. Et ratio etiam eſt clara, quia aduocatus multū influit in talem ſententiam: quamuis enim veritatē, conſulat vel doceat, tamen quia practicè docet mouēdo ad opus, ideo particeps fit effectus ſubſequuti. Et in hoc conueniunt omnes Doctores, quos ſuprà citauimus, & videri poteſt Antonin. dict. cap. 2. §. 2. *Anton.*

Poſterior verò pars non eſt tam certa ſicut prior, nam aliqui auctores tenent contrarium, vt Maiolus, cum Speculatore, & Hugo lib. 2.c.9. qui volunt in eo caſu incurri irregularitatem Epiſcopalem. Tamen communior ſententia eſt in contrariū, quam tenent Doctores ſuprà citati circa perſonam Iudicis, & à fortiori ſequitur ex ibi dictis, nam multò maior ratio irregularitatis eſt in Iudice, quam in aduocato. Et ratio generalis eſt, quia ſine actuali effuſione ſanguinis, neque homicidium interuenit, neque deffectus lenitatis. Ad verba autem citata reſponderi poteſt, ex vi illorum ſolùm colligi irregularitatem, quæ durat durante munere, nam vt maior incurratur neceſſarium eſt, vt ſequatur effectus, & ideò iuxta poſteriorem clauſulā, de curialibus illa prior intelligitur. Aut certè quod verius cēſeo illis verbis coniungenda ſunt, quæ proximè ſequuntur, ſcilicet, *& obtinendi pertinaciam ſuſceperunt*, quibus ſignificatur, non quodcunque aduocati patrocinium, ſed illud, quod pertinaciter datum eſt vſque ad ſequutum effectum inducere hanc irregularitatem. Quàm expoſitionem ſignificant ibi Gloſſa, Archidiaconus, & Turrecrem. 4 *Secus ſi effectus non ſequatur. Maiol.*

Quæri prætereà ſolet, vtrum aduocatus fiat irregularis, non ſolùm, qui agit contra reum, ſed etiā qui illum defendit, ſi contingat inde reſultare vt reus abſoluatur, & in accuſatorē feratur pœna talionis. Videtur enim ille non incurrere, quia non agebat contra aliū, ſed tātum defendebat reum & alioqui dabat operam rei licitæ, & non ordinatæ ad ſanguinis effuſionem: ergo, quamuis per accidens ſequatur, non inducet irregularitatem. Nihilominus multi cenſent, in eo caſu aduocatum fieri irregularē. Ita tenet Gloſſa in dict. c.1.d.50. & ibi Archid. & Turrecrem. & Nauarr. c.27.n.212.& Maiolus dict. c.9.n.2. qui alios refert. Et poteſt pro hac ſententia induci dict. c.1. quod indifferenter loquitur de aduocato. Ratio verò eſt, quia defenſor rei, licèt non directè, per neceſſariam conſequutionem agit contra accuſatorem, & ideo eſt moralis cauſa deformationis in illo ſubſequutæ, quamuis illam non intenderet. Alij dixerunt, aduocatum rei in hoc caſu fieri irregularem, ſi ſit clericus, quia dat operam rei illicitæ, non verò aduocatum laicum; quia licitè facit, vt ex Abbate & aliis refert Couarr. dict. §. 5, n.6.& multi ex citatis authoribus hoc indicant. Sed, vt rectè aduertit Couar. hęc diſtinctio parum eſt ibi neceſſaria, cum irregularitas hæc non contrahatur ex delicto, ſed ex defectu lenitatis. 5 *An aduocatus qui pro reo agit ſequuto effectu deformationis contra accuſatorē fiat irregularis. Ratio dubij. 1. Sentent. Gloſſ. Archid. Turrec. Maiol. Nauar. 2. Sentent.* D

Igitur, vt generaliùs reſpondeamus, diſtinguamus inter accuſationem iuſtam, & iniuſtam, & aduocatū accuſatoris, & rei. Nam in primis, ſi accuſatio ſit iuſta aduocatus, qui ſuſcipit patrocinium rei, etiamſi non obtineat, non erit irregularis, per ſe loquendo, quod eſt verum tam de laico, quàm de clerico, quia ſiue det operam rei licitæ, ſiue illicitæ, mors non ſequitur ex actione eius, meliùs enim & citius ſine tali patrocinio ſequuta fuiſſet. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia cōtingere poteſt vt aduocati culpa, vel imperitia, aut negligentia damnetur reus, & tunc redundabit irregularitas in aduocatum eius, iuxta ſententiam Hoſtienſis in c.1. de Poſtulando n.6.& 7. quod intelligendum eſt iuxta ſuperiùs dicta de modo incurrēdi irregularitatem ex omiſſione. Secundò, ſi accuſatio ſit iniuſta, & contingat reum abſolui, accuſatorem verò deformari, aduocatus ipſiuſmet accuſatoris fiet irregularis. Hoc non dicunt citati authores, nec tamen negant. Et ſufficienter probatur, quia ille dat operam rei iniuſtæ, ex qua probabile & morale eſt ſequi tale nocumentum. Dices, illud non ſequi ex actione talis aduocati, quia potiùs ille patrocinabatur accuſatori, & quamuis eſſet iniquus, non tamen reſpectu illius ſed alterius. Reſpondeo, 6 *1. Concluſ. Hoſtien. 2. Concluſ.* E

imò

imò etiã eſt iniuſtus accuſatori, maximè ſi illum decipit, præbendo vanam ſpem victoriæ. Deinde moraliter illum conſtituit in tali periculo, nam ſi ipſe non ſuſciperet cauſã eius, non auderet accuſare; iuuat ergo illum vt ſe occidat; fit ergo irregularis. Quæ ratio probat de quocumque cooperante. Dixi autem, *per ſe loquẽdo*, quia ſi bona fide aduocatus exiſtimet cauſam eſſe iuſtam, in eo caſu non fiet irregularis: nam irregularitas illa, quo modo explicui, non eſt ex defectu lenitatis, ſed ex delicto homicidij, ſaltem indirectè voliti: & ideò ſi per ignorantiam inuincibilem excuſetur delictum, etiam irregularitas excuſabitur.

7 Tertiò in ſimili accuſatione iniuſta, in qua accuſator ſuccumbit, & deformatur, aduocatus rei non erit irregularis, ſi in progreſſu cauſæ ea tantùm egit, quæ ad defenſionem rei pertinebant, non verò ea, quæ ad exceptionem, ſeu obiectionẽ calumniæ vel punitionem accuſatoris ſpectabant. Sunt enim hęc per ſe diſtincta, nam ad defenſionem ſatis eſt oſtendere delictum non probari, aut accuſatum eſſe innocentem, quod poteſt contingere, etiamſi accuſatio non ſit ex calumnia aut digna talione. Probatur aſſertio, quia tunc aduocatus nullo modo cõcurrit ad punitionem accuſatoris, ſed ad ſolam innocentis defenſionẽ: ergo non eſt cur fiat irregularis, maximè ſi præmittat proteſtationem, quod non intendat accuſatoris pœnam, ſed rei defenſionem; iuxta c. 2. de Homicidio, in 6. Et hoc modo inclinat in hanc partem Maiolus ſuprà, citans Hoſtiẽſem, & Socinum, & eandem tenet Couarr. ſuprà. Qui meritò etiam ſentit, non ſolùm hoc eſſe verum in laicis, ſed etiam in clericis, maximè ſi à culpa excuſentur aſſumendo tale patrociniũ propter vrgentem neceſſitatem defendendi innocentem. Veruntamẽ, etiamſi non excuſentur (puta qui eſſet alius ſufficiens defenſor) non exiſtimo incurrere irregularitatem, quia illa culpa non eſt contra iuſtitiam vllo modo, neque eſt circa opus, quod proximè aut per ſe influat in homicidium; nam quòd inde poſſit reſultare remotè & per accidens, non ſatis eſt, cum inde nõ oriatur obligatio abſtinendi à tali opere, ſed ex ſola prohibitione poſitiua alio titulo facta.

Maiol. *Couar.*

8 *4. Conclu.* Quartò quando aduocatus in ſimili cauſa defendens reum, ſimul agit contra accuſatorem, vel quia non poteſt defendere ſine reactione, vel quia nõ vult vnam ſeparare ab alia, tunc rectè procedit prior ſententia, quam in hoc Couar. & alij ſequuntur. Et ratio eſt, quia talis aduocatus eſt cauſa moralis repaſſionis ſecutæ in accuſatore. Addo tamen limitationem iuxta ſuperiùs dicta, ſcilicet, niſi innocens eſſet conſtitutus in extrema neceſſitate, & poſſet aliter defendi nam tunc facta proteſtatione, exiſtimo excuſari propter rationem ſuprà adductam. Vt tamen vera ſit talis neceſſitas quo debent concurrere, ſcilicet vt defenſio non poſſit fieri pura & ſine tali reactione, & vt nulla ſit perſona habilis quæ poſſit, aut velit illud patrocinium ſuſcipere: nam alterutra conditione deficiente, iam non eſt abſoluta neceſſitas, vt per ſe notum eſt.

9 *Cerellar.* Ex quo à fortiori ſequitur, reum etiam non fieri irregularem, ſi ita ſe defendat contra accuſatorem vt ob eam rem accuſator deformatur in pœnam talionis, quia multo, magis ei conceſſa eſt propria defenſio. Imò addit Couarr. etiamſi reus obtineat contra accuſatorem pœnã talionis, non tantùm purè ſe defendendo, ſed etiam petendo calumniatorem puniri, non fieri irregularem; hac tamen obſeruata differentia, quòd cum proceditur petendo, fiat proteſtatio, quæ in pura defenſione neceſſaria non erit. Quam doctrinam veram exiſtimo dummodo petitio non ſit de pœna aut vindicta, nam hoc ſenſu mihi non placet, & repugnare videtur proteſtationi: ſed vt

A ſit de reparatione damni illati & de ſecuritate in futurum, iuxta cap. 2. de Homicid. in 6. cuius conceſſio non habet locum in aduocato, vt conſtat.

Vltimò interrogari poteſt de aſſiſtentibus in loco ſupplicij an fiãt irregulares, quòd habet aliquod dubium in clericis, quia illis prohibetur in cap. *Sententiam ſanguinis*, Ne cler. vel monach. Dicendum verò eſt, ſi ſit pura aſſiſtentia ſine vllo genere cooperationis, non inducere irregularitatem, ſiue illa ſit aliqua culpa, ſiue non; nam in clericis in ſacris cenſetur eſſe culpa, non verò in omnibus, vt reſoluit Nauarr. c. 27. nu. 214. cum Angelo, & Syluestro, quamuis textus citatus de clericis abſolutè loquatur. Sed propter materiæ leuitatem poteſt adhiberi limitatio: nam etiam B in clericis in ſacris non puto eſſe culpam mortalem, ſecluſo ſcandalo. At verò ſi interſint cooperando, aut ſua præſentia authoritatem præbendo ſupplicio, irregularitatem ſine dubio incurrunt ex omnium ſententia: quæ etiam ſumitur ex cap. *Ex literis*, de Exceſſ. Prał. Et ideo religioſi, & alij, qui cauſa pietatis aſſiſtunt huiuſmodi ſupplicis, omnino cauere debent, ne aliquid faciant, vel loquantur, quo ſupplicium accellerare, vel illud quoquo modo iuuare videantur. Vide Maiolum lib. 2. cap. 10.

10 *Dubium.* *Nauar.* *Angel.* *Syluest.* *Maiol.*

SECTIO V.

Virùm omnes qui militant in bello iniuſto irregulares fiant.

C Qvamuis hæc diſputatio ſolùm ſit de iuſta occiſione, tamen vt gradum faciamus ad iuſtum bellum, pauca de iniuſto premittere neceſſe eſt. Duplex ergo poteſt eſſe euẽtus illius vnus vt in eo contingant mortes vel mutilationes ex altera parte, alius vt nullus talis effectus ſequatur. Sit igitur prima aſſertio, Omnes militantes in bello iniuſto ſi in eodem fiãt homicidia, vel mutilationes fieri irregulares, etiamſi propriis manibus ſanguinem non fundant. Sed effundentibus commilitent, aut cooperentur, aut arma præbeant, aut eos adhortentur, aut quouis modo animos adiiciãt. Ratio eſt, quia omnes D ad homicidium cooperãtur. Vnde hæc irregularitas, non eſt ex defectu lenitatis, ſed illius, quam explicuimus in priuatis rixis: eadem enim, vel maior ratio eſt in publico bello. Et fauent cap. *Quod in dubiis* de Pœnis, & ca. *Si quis poſt.* d. 51. Et eſt communis ſententia omnium, quos ſtatim referemus.

1 *1. Conclus.*

Poteſt autem inquiri, quis poſſit diſpenſare in tali irregularitate. Cum clericis dici ſolet ſolùm Papam poſſe diſpenſare. De laicis verò diſtingui ſolet, nam ſi ipſi propriis manibus occiderunt, vel mutilarunt, ſolus Papa poteſt cum eis diſpenſare: ſi autem ipſi non effuderunt ſanguinem, ſed per alios fuerint facta homicidio, vel mutilationes poterit Epiſcopus cum eis diſpenſare. Ita ſentit Maiolus libr. 5. cap. 49. E in fine, ex Syluest. verb. *Bellum*. 3. q. 3. qui tamen nihil diſtinguit inter laicos & clericos: & ad probandam vltimam partem citat cap. 1. & 2. de Cleric. pugnan. in duell. quæ de clericis loquuntur, & parum probant. Et primum induci poteſt in contrarium; nam ſub ea conditione conceditur Epiſcopis poteſtas diſpenſandi, dummodo homicidium, vel mutilatio non fuerit ſubſequuta. Nec reſtringitur, ne fuerit ſubſequuta per propriam actionem, ſed abſolutè, ergo ſiue per ſe, ſiue per alium. In cap. autem 2. expreſsè agitur de homicidio per alium facto, & non conceditur Epiſcopo poteſtas diſpẽſandi circa vſum ordinum, ſed circa habendum beneficium. Imò neque hæc poteſtas expreſsè committitur Epiſcopo, ſed indefinitè dicitur, *Poterit tamen cum eo circa obtinendum*

2 *Quis in hac irregularitate diſpenſare poſſit.* *1. Sentent.* *Maiol.* *Syluest.*

V ra ſcm *beneficium miſericorditer diſpenſari.* Itaque non inuenio hanc poteſtatem conceſſam Epiſcopo circa hanc irregularitatem, potiùs quam circa alias. Et ideo aliter diſtinguendum occurrit, aut enim deformationes fiunt in hoſtibus, vel ſolùm contingunt in ſociis mutilantium: in vtroque enim exiſtimo incurri irregularitatem propter cooperationem, non tamen eiuſdem rationis. Nam ſi occiſi vel mutilati ſolùm ſint ex ſociis, irregularitas eſt homicidij caſualis. Quod enim non ſit voluntarij patet, quia non eſt intentum: quod verò caſuale excuſari non poſſit, patet, quia ſequitur ex opere illicito contra iuſtitiam, & periculoſo ex ſe, vt ſimiles deformationes ſequantur. Tunc ergo poterunt diſpenſare, qui facultatem habẽt circa homicidiũ caſuale. At verò ſi deformationes contingant in hoſtibus innocentibus homicidium eſt voluntarium, quia directè intenditur, & actio per ſe ordinatur, & eſt ſufficiens ad talem effectum, & tribuitur omnibus ibi aſſiſtentibus, & cooperantibus, vel excitantibus ad pugnam. Quapropter ſolus Papa poteſt tunc diſpẽſare, quia nulla eſt de hoc caſu facta in iure exceptio. Probabile autem eſt Epiſcopũ poſſe diſpenſare cum ſacerdote ad beneficium obtinẽdum argument. illius cap. 2. de Cler. pugn. in duell. quia, licèt loquatur in duello priuato, extẽdi poteſt ad bellum propter ſimilitudinem rationis; & quia ille eſt fauor, non tam perſonæ, quàm ſacerdotij, & ideo extendendus eſt. Et ob eandem cauſam ampliari poteſt ad alios clericos in ſacris conſtitutos, ne mendicare cogantur quamuis de illis res ſit magis dubia, in qua multum poterit conſuetudo.

3

De pugnãte in bello iniuſto vbi nulla fit mutilatio.

Maioli opinio, Conc. Tolet. 4. c. 45.

De altero verò caſu, quando ex neutra parte ſequitur deformatio, tam per ſe quàm per alios, Maiolus ſuprà diſtinguit inter laicos, & clericos: quia clerici (inquit) eo ipſo quòd arma ſumpſerunt in bello iniuſto, irregulares fiunt, etiam ſi nulla deformatio ſequuta ſit: probat ex Conc. Toletano 4. cap. 45. quod ſic habet, *Clerici, qui in quacumque ſeditione* (aliàs factione) *arma volentes ſumpſerint, aut ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu, in monaſterio pœnitentiæ tradantur.* Et refertur etiam à Gratiano 23. q. 8. cap. *Clerici* De laicis verò non eſt talis conſtitutio: & ideo, ait, niſi fiant homicidia vel mutilationes, non incurrunt irregularitatem. Et in his etiam adhibet exceptionem, niſi quis accipiat munus præfecti ſeu ducis in tali bello iniuſto: nam eo ipſo fit irregularis, etiamſi homicidia non ſequantur. Quod probat ex cap. *Sententiam*, Ne cler. vel monach. & c. *Si quis*, d. 51.

Cap. Sententiã. Ne cler vel monach.

4

Prior pars ſententiæ Maiol reijcitur.

Prior pars huius ſententiæ nõ fundatur ſufficienter in illo textu. Primò quia ibi non dicitur pœnam illam eſſe imponendam, etiam non ſequuto effectu, vel nocumento aliquo: vnde dici poſſet textum illum iuxta alia iura eſſe exponendum. Verumtamen quoad hanc partẽ probabilis eſt expoſitio, quia textus expreſsè loquitur de his qui arma ſumpſerunt, & nihil aliud requirit: quod notat ibi Archidiaconus, dicens intelligendum eſſe, etiamſi non feriãt. Et ideo addo vlteriùs pœnam ibi impoſitam non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem non ipſo iure latam, ſed ab homine imponendam, vt ſentiunt. Cardin. Hugo, & Turrec. & alij. Ad quod expendo illa verba, *Reperti tradãtur*: nam primum requirit notitiam, & probationem: ſecundum autem poſtulat Iudicis actionem: vnde quod dicitur, *amiſſo ordinis gradu*, intelligitur, per ſententiam iudicis priuãtis clericum ſeditioſum ordinis executione, nõ propter irregularitatem pertinentem ad homicidium, quæ nulla ibi eſt, ſed propter ſcandaloſum delictum ſumẽdi arma in publica ſeditione. Notanda etiam eſt illa particula, *Volentes*, vbi Gloſſa exponit, id eſt, non ex timore, & alij addunt, neque ex humana neceſſitate vel ignorantia.

A Itaque ad illam pœnam requirit opus omnino ſpõtaneum, & ex malitia: ad contrahendam autem irregularitatem ex tali actu, ſi ſequuta fuerint homicidia, non eſt neceſſaria hæc cõditio: nam etiamſi quiſpiam ex timore humano, vel ex craſſa ignorantia in tali prælio arma ſumpſerit, ſecuto effectu fiet irregularis, quia ad irregularitatem homicidij non ſemper neceſſarium eſt tam perfectum voluntarium: non eſt ergo ibi ſermo de hac irregularitate, ſed de alio genere pœnæ ab homine imponendæ, conſiderata illa delicti qualitate.

5

Poſterior eiuſdẽ ſententiæ pars improbatur.

Altera etiam pars mihi non ſufficienter probatur ex illis textibus. Nam in primis cap. *Sententiam* quod de clericis tantùm loquitur, non agit de bello iniuſto; B ſed abſolutè ſtatuit, *vt clericus non præponatur ruptarijs, aut balliſtarijs aut huiuſmodi viris ſanguinum*: vnde omnes Doctores colligunt, eſſe prohibitum clerico eſſe ducem in bello, etiam iuſto, quare non magis colligitur ex vi talis muneris, effectu non ſequuto, eum eſſe irregularem in bello iniuſto, quàm iuſto. Deinde in illo textu nullum eſt verbũ de irregularitate ob tranſgreſſionem illius legis, non ſolùm effectu non ſequuto, ſed etiamſi ſequatur: ergo ex illo textu nihil probari poteſt, ſed ex aliis petendum eſt. Vnde Panor. ibi num. 17. ait; ſi bellum ſit iniuſtum, & aliqui occidantur, ſiue ab ipſo duce, ſiue ab aliis, ducem irregularem, quia ſua authoritate dat auxilium & operam tali bello: in bello autem iuſto requirit vt C ſuis manibus occidat, vel mutilet. Supponit ergo, vbi nullum ſequitur homicidium, non habere locum irregularitatem hanc. Et hoc videtur certum; quia ex aliis textibus & principiis hoc ſolùm colligi poteſt: & in dict. cap. *Sententiam*, nihil amplius expreſſum eſt: ergo reducimur ad illam regulam, vt non admittamus irregularitatem in eo caſu non expreſſo.

Panor.

6.

C. Si quis. d. 51. explicatur.

In cap. autem *Si quis*, d. 51. in primis non eſt ſermo de ſolis clericis, ſed de omnibus baptizatis, nec de ducibus tantum, ſed de quocunque militante, verba enim ſunt, *Si quis poſt baptiſmum militauerit, & clamidem ſumpſerit, aut cingulum, &c.* Neque etiam ibi eſt ſermo ſpecialiter de bello iniuſto, ſed abſolutè de bello: non ergo rectè adducitur textus ille ad caſum D in quo verſamur. Aduertendum eſt tamen, in Codice Gratiani addi hæc verba, *Ad necandos fideles.* Ex quibus colligi poteſt, ibi non eſſe ſermonem abſolutè de quocunque bello; ſed de eo quod eſt contra fideles: tamen, etiamſi hoc demus, illud poteſt eſſe iuſtum, & iniuſtum. In originali verò non habentur illa verba, vt patet ex Collectione Loayſæ in Concilio Toletano 1. ca. 8. & ex tom. 1. Conciliorum. Adduntur autem in eodem textu hæc verba, *Etiamſi grauia* (vt legit Gratianus, & Surius) vel *grauiora* (vt legit Loayſa) *non admiſerit.* Ex quibus colligere quis poteſt, etiam non ſequuto effectu fieri quempiam irregularem, ex eo ſolùm quòd cingulum militiæ ſumpſerit. Hoc autem improbabile eſt, aliàs omnes milites laici E eſſent irregulares, etiamſi in bello iuſto militauerint, & licèt nulla deformatio inde ſequuta fuerit: quod eſt falſum, vt patet ex dictis, & amplius ex dicendis. Senſus ergo illorum verborum eſt; hos milites fieri irregulares, etiamſi alia peccata grauia non commiſerint, vel etiamſi in ipſomet bello non grauiter delinquant, quia iuſtè militant: nam illa irregularitas non eſt ex delicto, ſed ex defectu lenitatis. Vnde fit, intelligendum eſſe, tunc incurri hanc irregularitatem, cùm defectus lenitatis interuenerit: hîc autem non inuenitur, donec effectus homicidij vel mutilationis ſequatur. Et ita intelligunt textum illum Gloſſa, Archidiacon. Turrecrem. & ſumitur ex ca. 1. eiuſdem diſt. quod ſumptum eſt ex Epiſt. Innocentij I. miſſa ad idem Concilium Toletan. 1. nullum enim

Gloſſ. Archid. Turrec. Innoc.

aliud

aliud tempore Innocentij celebratum eſt, vt notauit Loayſa: vnde iuxta mentem Pontificis videtur illud decretum editum. Pontifex autem ſolùm vult milites eſſe irregulares, *quando ſaua, ſeu ſeuera* (vt Loayſa legit) *præcepta ſunt exequuti*. Requiritur ergo vt interueniat ſanguinis effuſio.

7. Vltimò verò notanda ſunt verba, quibus hæc irregularitas in eo textu proponitur; ſcilicet, *Si ad clerum admiſſus fuerit, Diaconij non accipiat dignitatem*: nam videtur ſignificari, hanc irregularitatem non eſſe totalem, ſed ſolùm ad ordines ſuperiores vltra ſubdiaconatum. Vel ſaltem ſignificari videtur, ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe admitti vſque ad ſubdiaconatum, non verò vltra. Neutrum verò ſenſum cenſeo admittẽdum, quia hæc irregularitas abſoluta & totalis eſt, & Pontificiam diſpẽſationem poſtulat, modò ſuperius explicato. Vnde Gloſſa ibi exponit, *Si admiſſus fuerit ex diſpenſatione*, quam alij ſequuntur. Eſt tamen difficilis expoſitio: nam ſi diſpenſatio fuit Pontificia non potuit Concilium vitare quin ex ſimili diſpẽſatione Diaconatus ſuſcipiatur. Exiſtimo ergo, illa verba alludere ad abuſum, qui eo tẽpore fuerat in Hiſpania, facilè admittendi ad ordines hos milites, quẽ abuſum reprehendit Innoc, in dict. c. 24. Propter vitandam autem perturbationem, remiſit iam facta, & ampliùs fieri prohibuit. Hanc ergo mentem Pontificis ſequens Concilium, inquit, Si qui iam erant ordinati vſque ad ſubdiaconatum, permittendos fuiſſe in ſuſceptis miniſtrare, non autem aſcendere: ſupponit tamen, eos, qui ordinati non eſſent, non poſſe deinceps ad vllum ordinem aſſumi. De illis verò, qui eo tempore inuenti eſſent ordinati vſq; ad diaconatum. Concilium nihil dixit: vnde videtur illos omni impedimento liberos reliquiſſe, iuxta Pontificis conceſſionem. Atque hæc ſint ſatis de bello iniuſto, quæ ex parte etiam deſeruire poſſunt pro iuſto.

SECTIO VI.

Vtrùm Mutilantes in bello iuſto fiant irregul.

1 *De mutilante in bello defenſiuo ob defenſionem propriæ vitæ.*

Duplex eſſe poteſt iuſtum bellum vnum defenſiuum, & aliud aggreſſiuum. Quæ ad prius ſpeſtant facilè ex dictis expediri poſſunt. Nam primò ſi bellum ſit neceſſarium ad defenſionem propriæ vitæ & perſonæ, non fit quis irregularis, etiam ſequuto homicidio per propriam actionem, vt ſuprà probatum eſt de rixa priuata: nam eadẽ ratio eſt de quocũq; prælio defenſiuo, quod iuſtẽ, & cum inculpata tutela fit. Et ob eandem rationẽ non fiet irregularis, etiamſi ſit dux in tali bello, & vocet milites, & det arma, & per illos occidat ſuos aggreſſores, quia omnibus his modis poteſt iuſtè ſe defendere. Quod rectè notauit Nauar. n. 212. & fuit ſentẽtia Innoc. Ioan. Andr. & Panor. licèt alij Canoniſtæ ſcrupuloſiùs loquantur, maximè quando perſona eſt Eccleſiaſtica. Sed nullam cenſeo eſſe faciendam diſtinctionem inter clericum & laicum, quando bellum eſt neceſſarium ad defenſionem propriæ vitæ.

Nauar. Innoc. Ioã And. Abb.

2 *De mutilante in bello iuſto ob defenſionem patria*

Secundò, idem aſſero quando bellum eſt ſimiliter neceſſarium ad defenſionem patriæ, & boni cõmunis: quia commune bonum excellentius eſt priuato, & defenſio patriæ præferenda eſt conſeruationi propriæ vitæ, interdum etiam ex præcepto. Quod verum cenſeo, non tantùm in laicis, ſed etiam in clericis. Et fauet textus in cap. 2. de Immunit. Eccleſ. vbi in caſu neceſſitatis etiam clerici non excuſantur à vigilia, & cuſtodia ciuitatis, & ex ſuperiùs dictis de defenſione innocentis hoc à fortiori probatur. Atque ita ſentit Abb. in cap. *Petitio*, de Homicid. & Couar. d. 2. part. §. 3. nu. 2. in fine, vbi refert alios authores. Obiici verò nobis poteſt D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. vbi ſentit, clericos ſemper manere irregulares pugnãtes in huiuſmodi bello, quantumuis aliàs licitè. Vbi Caiet. illud extendit etiam ad bellum defenſiuum, & tam ad laicos, quàm ad clericos: Sed ille locus D. Thomæ non petit hanc interpretationem, quia ſufficienter intelligitur de clericis voluntariè militantibus: nam ibi ſolùm loquitur de bello clericis illicito: conſtat autem bellum defenſiuum, de quo agimus, licitũ eſſe, imò & præceptum eſſe poſſe, vt Caietanus etiam fatetur: qui profectò non loquitur conſequenter ad ea quæ docuerat eod. lib. q. 33. art. 7.

Abbas. Couar.

D. Thom. locus obijcitur. Caietani expoſitio reijcitur.

3 *De mutilãte in fauorem tertij.*

Tertiò, quid dicendum ſit de defenſione alicuius innocentis, vel bonorum temporalium, ex ſuperiùs dictis cum proportione ſumendum eſt. Aduertendo ex D. Thoma ſuprà, bella hæc publica, propter magna incommoda, quæ Reipublicæ afferunt, præterquam poteſtatem & authoritatem publicam, requirere cauſam grauiſſimam & proportionatã; & ideo non licere pro aliquibus bonis tẽporalibus, nec forſaſſe pro vnius hominis defenſione, ſi aliud commune commodum inde non redũdaret. Cùm ergo ſupponamus bellum hoc defenſiuum eſſe iuſtum, cõſequenter ſupponimus habere cauſam proportionatam. Vnde, ſiue illa ſit temporalium bonorum defenſio, vt v. g. quia ſegetes & agri vaſtantur, cõburuntur vel deprædantur ab hoſtibus, ſiue ſit defenſio priuatorum ciuium talium, quæ ſufficiat ad reſiſtendum iuſtè inimico, etiã per publicum bellum cenſeo non incurri irregularitatem propter effectus in tali bello ſequutos, etiam ex propriis actionibus militantis in illo, quando eius auxilium omnino erat neceſſarium Reipubl. Quod certius eſt quando non ſolùm eſt licitum, ſed etiam præceptum ſic militare. Et ita opinantur iidem authores: & rationes ſuprà factæ, cum proportione applicatæ, idem conuincunt.

De bello aggreſſiuo iniuſto.

4

Bellum aggreſſiuum iuſtum ſeruat proportionẽ ad iudicium ſanguinis, quatenus fieri poteſt legitima poteſtate, & cauſa, ſcilicet vel reparãdi damna iniuſtè illata Reipublicæ, ſeu Principi, vel puniẽdi & vindicandi iniurias illatas. Igitur militare in tali bello malum non eſt, niſi his, quibus eſt ſpeciali iure poſitiuo prohibitũ. Primò ergo militantes in huiuſmodi bello, ſi propriis manibus ſanguinem non fundant, etiamſi alij mutilent, vel occidant, nõ fiunt ipſi irregularis. Ita Syl. *Bellum*, 3. q. 3. citans Raymundum, Godof. & Hoſtienſ. latè Tabien. *Irregularitas*, 3. n. 20. Couar. d. n. 2. & Nauar. n. 215. Maiol. li. 5. c. 49. in fine, & omnes. Et ſolet ad hoc citari cap. *Petitio*, de Homicid. vbi Pontifex ſolùm præcipit abſtinere illum qui in ſimili conflictu aliquem interficit, vel de hoc habet dubiã conſcientiam. Videri autem poteſt textus ille loqui de bello defenſiuo, tamẽ quamuis inceperit ab inuaſione hoſtium, terminatum fuit in bellum aggreſſiuum ex parte fidelium exeuntium è caſtro, & perſequentium inimicos. Et eodem modo induci poteſt cap. *Præſentium*. de Cler. percuſ. Ratio verò eſt quia hic miles dat operã rei illicitæ & iuſtæ, & aliàs non effundit ſanguinem neque illud intendit.

1. Concluſ.

Syluest. Tabien. Couar. Nauar. Maiol. c. Petitio, de Homicid.

5 *Obiectio.*

Dices, Quamuis per ſe non occidat, per alios occidit, nam militando cum illis, illos adiuuat, eíſque animum ad occidendum præbet. Et confirmatur nã in iuſta executione homicidij, quæ fit ratione ſentẽtiæ, non tantùm exequutor manet irregularis; ſed etiam ſatellites, & alij miniſtri aſſiſtentes, vel comitãtes ad promouendum, ſeu authoritatẽ donandum actum illum, quantumuis iuſtũ: ſed multo magis concurrunt & authoritatem præbent, qui ſimul militãt.

Solutio. Reſpondeo ad argumentum, negando antecedens quoad omnes eius partes: Oportet enim hîc duo diſtinguere. aliud eſt enim iuſtè, & ſtrenuè militare; aliud occidere militando. Primum enim non ſolùm eſt honeſtum, ſed etiam per ſe abſtrahens ab effuſione ſanguinis: Secundum verò illam determinatè includit. Milites ergo, qui per ſe non occidunt, ex eo ſolùm quòd iuſtè militant, non cẽſentur cooperari, adiuuare, vel animare alios ad occidendum, ſed tantùm ad ſtrenuè militandũ: & ideò, licèt alij occidant remotè & omninò per accidens cenſentur cooperari ad tale homicidium. Ideòque eis ad irregularitatem non imputatur. Et in hoc eſt diſſimile exemplũ, quod in conformationem affertur: nam ibi concurſus eſt ad determinatã actionem homicidij: &, quod caput eſt, in hoc caſu in quo verſamur, habemus iuris B declarationem, in alio verò minimè, ſed potiùs generalem regulam, quæ illum comprehendit. Eſſet autem ſimile, ſi miles non tantum in bello iuſto militaret, ſed etiam videns alium aggredientem ad occidendum aliquem, illum animaret directè prouocando ad homicidium: vel alium impediret ne poſſet fugere, ſiue vulnerando, ſiue alio modo, tunc enim ſequuto effectu irregularis fieret.

6 *Corollar.* Vndè conſtat, eos, qui per ſe occidunt, vel mutilãt in tali bello, manere irregulares, ſaltem ex defectu lenitatis, vt patet ex dicto c. *Si quis*, & ca. *Aliquantos*, diſtinct. 51. cum ſimilibus. Neque in hoc eſt difficultas, nam hæc eſt propria & expreſſa irregularitas huius generis.

Caſus de occidente bannitum reſoluitur. C Vnde facilè reſoluitur ille vulgaris caſus, an fiat irregularis, qui occidit bannitum, vel hoſtem Reipublicæ, authoritate regia iuſtè ad hoc ſibi conceſſa. Dicendũ eſt manere irregularem, non quidem, irregularitate homicidij voluntarij, quia ſupponimus iuſtam fuiſſe ſententiam, & poteſtatem legitimè conceſſam: de quo videri poteſt Panor. in c. *Laudabilem*, de Conuerſione infidel. (*Panorm.*) ſed ex defectu lenitatis, quia ille ſe gerit tanquam lictor ſeu apparitor iuſtitiæ, vel ad ſummum vt miles; occidens in bello iuſto.

Qui præbẽt arma ad bellum iuſtum aggreſſiuum, an ſint irregulares. Hinc etiam expeditur dubium, an ſint irregulares qui præbent, vel præparant arma ad hoc bellum iuſtum aggreſſiuum: item qui conuocant ad illud, & ſimiles. Dicendum eſt enim, ſi actiones tantùm in generale tendant ad bellum iuſtè & ſtrenuè peragendum, quales ſunt irregulariter illæ, quæ antecedunt D actualem conflictũ, vt vendere arma, præparare, &c. ex eis non incurri irregularitatem, quia eſt actio iuſta, & de ſe indifferens. At verò, ſi in ipſo actuali conflictu dentur, vel præparentur arma determinatè ad actum occidendi, incurretur irregularitas: quia actio illa determinatè tendit ad homicidium.

7 *Clericus non poteſt militare in bello iuſto aggreſſiuo.* Iuxta hæc etiam definienda ſunt nonnulla dubia, quę de clericis hîc inquiri ſolent, de quibus duo ſunt certa. Primùm eſt, non poſſe licitè militare in huiuſmodi bello aggreſſiuo, etiam iuſto, vt eſt communis ſententia cum D. Thom. in dicto articul. 2. & D. Antõn. 3. part. titul. 18. Gloſſa, & Doctores in c. *Petitio*, de Homicidio, & ſumitur ex c. *Clerici*, cũ aliis, 23. q. 8. & ex c. 1. Ne cler. vel monach. & c. *Ex multa*, de voto, §. vltim. (*D. Tho. Antonin. Gloſſ.*) E Eſt enim actio illa valde aliena à miniſterio ſacerdotali, & ideò meritò clericis prohibetur. Quod intelligendum puto de clericis in ſacris, & inferioribus in ſtatu clericali permanentibus. Nam ſi illi renunciauerint, & clericali priuilegio non fruantur, ſub hac prohibitione non comprehendentur, quia iam ſe gerunt vt laici.

Poſſunt tamẽ huiuſmodi bello intereſſe. Secundum eſt, nihilominùs poſſe clericos licitè intereſſe huiuſmodi bello ex pia cauſa, & legitima Superioris licentia, ita D. Thomas ſecunda, ſecundæ, quæſt. 40. art. ſecundo, ad ſecund. Probatur, quia neque hoc malum eſt, neque vllo iure prohibitum, imò eſt conceſſum in dicto c. *Ex multa*, §. *De clericis*, & eſt in Eccleſia valdè vſitatum, & neceſſarium, ſaltem ad ſpirituale bonum fidelium militum. Vnde ad hoc miniſterium exercendum nõ ſolùm in bello iuſto; ſed etiam in bello iniuſto poſſunt adeſſe clerici in exercitu fidelium; quia, licèt bellum ſit iniuſtum, multi excuſari poterunt propter ignorantiam; alij verò corripi poſſunt, & emendari ſaltem in fine vitæ.

Dubitatur autem, an liceat clericis ſine periculo irregularitatis exhortari ad ſtrenuè pugnandum in bello iuſto. 8. *An in bello iuſto poſſit clericus milites exhortari ad ſtrenuè pugnandum abſque irregul.* In quo certum eſt, antecedenter licere conſilium dare eundi ad tale bellum & ante actualẽ congreſſum animare ad ſtrenuè ſe gerendum, &c. ſine dicto periculo. Ita enim ſumitur ex ca. *Maximianus*, 23. quæſt. 3. cum aliis 23. quæſt. 8. & à fortiori patebit ex dicendis. De actuali verò conflictu eſt aliqua controuerſia. Nam Innocentius, & Hoſtienſis, quos ſequitur Sylueſter, *Bellum*, tert. num. 4. putant ſecuto effectu contrahi irregularitatem à clerico exhortante, dicto modo. (Innoc. Hoſtieſ. Sylueſt.) *Pars affirmãs vera.* Contraria verò eſt recepta ſententia in cap. penult. de Homicidio, Gloſſa in cap. *Teſtatus*, verb. *Prodire*, 7. quæſtione 1. Antoninus 3. part. titul. 28. cap. 2. §. 6. Aluarus Pelagin. lib. 1. de Planctu Eccleſiaſt. cap. 48. Couarruuias dict. 2. part. §. tert. num. 2. Nauarrus num. 215. Tabiena, *Irregularitas*, 3. num. 21. (Gloſſa. Anton. Alu. Pel. Couar. Nauar.) & hanc ſententiam iudico veram, cui fauent iura 23. quæſtione 8. nam quod exhortatio ſit in actuali conflictu, non mutat concurſum. Sed in primis erit hoc certiùs, ſi ſupponamus clericum licitè, & ex pia cauſa, ac iuſta facultate intereſſe bello vt omne tollatur veſtigium illiciti operis. Ille ergo ſic exhortando non malè facit, quia nec contra iuſtitiã, cùm exhortetur ad opus iuſtum: nec contra ſpecialem aliquam prohibitionem; nulla enim extat, ſuppoſito quòd licitè interſit tali bello. Rurſus ille non directè prouocat ad homicidium (tunc enim fieret irregularis) ſed ad fortiter pugnandum: valdè ergo remotè, & per accidens ſe habet ad homicidium, nõ ergo eius voluntati imputandum eſt; ergo nec irregularitas inde contrahitur.

Etiãſi abſque licẽtia clericus tali bello interſit. Addo verò, quamuis clericus vel religioſus contra obedientiam vel prohibitionem Eccleſiæ malè faciat tali bello aſſiſtendo; nihilominùs non incurrere irregularitatem propter illam ſolam generalem exhortationem ad ſtrenuè pugnandum. Probatur, quia illa culpa, quam committit clericus, ſic bello aſſiſtens, nimis extrinſeca eſt ad homicidium, nec reddit illud magis, aut minùs voluntarium, ſolúmque eſt contra prohibitionem poſitiuam, quæ non eſt facta intuitu vitandi periculum homicidij: ſed vt ſeruetur debitus ordo, & decentia clericorum, & ſubordinatio, quam habere debent ad Prælatos ſuos.

Denique addo, etiam ſi clericus ſit in tali bello iuſto militando, & vulnerando; ſi tamen propriis manibus neminẽ mutilet, vel occidat, vel ſit cauſa proxima vt alij faciant, non incurrere irregularitatem, etiamſi in tali bello multa homicidia ſequantur. 9 *Imò etiam ſimiliter, modo propriis manibus non mutilet.* Ita docent Couarruuias. Nauarrus, & alij authores ſuprà citati, quorum ſententia videri poteſt difficilis quia illa actio videtur ſpecialiter prohibita clericis, propter periculum homicidij, atque ita ſequuto effectu, habere irregularitatem annexam, iuxta principia iuris. Nihilominùs veriſſima eſt hæc ſententia, & ſatis expreſſa in dicto cap. *Petitio*, de Homicidio, & alia ſuprà citata de clericis loquuntur, quæ per argumentum à fortiori adduximus, vt idem de laicis probaremus. *Obiectioni ſatisfit.* Ratio verò eſt, quia illi neque mutilãt, neque deformant, neque ſunt cauſa proxima deformationis. Quod autem peccent, extrinſecum eſt ob poſitiuam prohibitionem. Cùm autem inſtatur, hanc prohibitionem eſſe ob periculum ſanguinis:

Reſ-

Reſpondeo, eſſe ob periculum, ne ſanguis affundatur ab ipſomet clerico præliante, non verò ab aliis: nam Eccleſia non intendit, nec vult vt alij milites non effundant ſanguinem in tali bello iuſto; neque igitur vult vitare periculum illius effuſionis, vt à laicis ſed vt à clericis fieri poteſt: ergo, ſi hoc periculum non peruenit ad effectum ex actione propria ipſiuſmet clerici, peccatum illud non habet annexam irregularitatem.

10 *Ca. Quod in dubiis, de Pœnis, obijcitur.*

Sed obijci poteſt cap. *Quod in dubiis*, de Pœnis. Vbi ait Pontifex, deponendos eſſe clericos, qui gubernant naues ad pugnam, vel per ſe militant, vel alios incitant ad præliandum, quia grauiſſime peccãt, nec requirit aliam ſanguinis effuſionem ab ipſiſmet clericis factam. Reſpondeo primò, ſi argumentum eſſet validum, etiam non eſſet neceſſarius effectus deformationis humanæ ſequutus in tali bello ex quorumcumque militum actione, quia etiam de hac effuſione nulla fit mentio in illo textu, ſed de ſolo peccato: Prima igitur expoſitio eſt, vt textus ille intelligatur de bello iniuſto. Ita Gloſſa ibi, & apparenter probat, quia incitando ad pugnam in bello iuſto non peccat clericus, vt ex aliis iuribus conſtat 23. qu. 8. Adhuc autem ſubintelligendum eſt, effectum mutilationis, vel mortis eſſe ſequutum in bello, ex quorumcumque militum actione. Vnde poſſet eſſe ſecunda expoſitio, vt deciſio illa procedat etiam in bello iuſto, & de pœna irregularitatis, ita tamen vt ſingula membra cum debita proportione intelligantur. Nam incitatio ad pugnam talis eſſe debet, vt in particulari etiam inducat ad homicidium, vel mutilationem, vt intellexiſſe videtur Nauarrus exponendo eundem textum num. 216. perſonalis etiam pugna futura eſt cum actuali executione deformationis: gubernatio autem nauis videtur cauſa ſufficiens irregularitatis, etiamſi effectus tantùm ſequatur immediatè ex aliorum actionibus, quia eſt veluti vniuerſalis cauſa influens cum omnibus militibus, ſeu applicans omnes cauſas proximas, & maximè quia in particulari ita gubernatur nauis ad ſingulos ictus prout neceſſarium cenſetur vt habeant effectum. Tertiò & ſimpliciùs, iuxta verba literæ poteſt intelligi textus ille de quocumque bello, quia ibi nulla fit reſtrictio: de clericis autem, qui in eo iniquè aſſiſtunt & actiones ibi numeratas peccaminoſe exercent: non tamen de irregularitate, aut aliqua pœna depoſitionis ab homine imponenda, vt Panor. intellexit, & Abbas etiam antiquus, iuxta proprietatem illorum verborum, *De rigore canonico eos credimus puniendos:* Hæc autem pœna poſſet ab Epiſcopo imponi propter grauitatem delicti immiſcendi ſe, indebito modo, actibus prohibitis, & indecentibus ſtatui clericali, etiamſi non ſequatur ex illis effectus effundendi ſanguinem: ſecus autem eſt de irregularitate.

Exponimus primò Gloſſa. — *Exponimus ſecundò.* — Nauar. — *Exponitur tertiò* — Panorm. Ab antiq

11. *Corollar.*

Atque ex dictis ſequitur, clericum vel Prælatum Eccleſiæ, qui dat arma militibus, vt in bello iuſto pugnent; non incurrere irregularitatem, etiamſi cum illis poſteà occidant, ſicut ſuprà de laicis dictum eſt; quia in hoc nulla diſtinctio eſt inter clericum, & laicum, licèt oppoſitum teneant Syluester *Homicidium*, 3. quæſt. 6. verſic. 5. & Angelus *Irregularitas*, 1. num. 15. Quod autem diximus, tenet Nauarrus numero 216. & ſequitur euidenter ex dictis, quia eiuſdem rationis eſt dare arma, ac dare conſilium, vel voluntatem exhortando. Eſt autem aduertendum, Nauar. & alios in his caſibus addere limitationem, niſi arma dentur ex intentione, vt milites occidant. Ego verò intelligo, intentionem merè internam nihil ad hoc operari, intelligendúmque id eſſe quando illa intentio exteriùs exprimitur, dando arma determinatè ad homicidia facienda, etiam iuſta, & ad illa exhortando. Quando autem ſolùm dantur ad ſtrenuè pugnãdum, vel etiam ad procurandam victoriam, non incurritur irregularitas etiamſi clericus moraliter certus ſit de effectu vel etiamſi illum deſideret: tùm quia illud deſiderium nihil exteriùs operatur, vt ſit fundamentum irregularitatis, & per ſe ad illam non ſufficit: tùm etiam quia tale deſiderium ex ſe iuſtum eſt, & includens virtualiter conditionem, ſi alio modo victoria comparari non poteſt.

Syluest. Angel. Nauarr

12 *De diſpenſatione huius irregularitatis.*

Vltimo loco dicendum ſupererat de diſpenſatione huius irregularitatis. Sed quod attinet ad ius cõmune ſatis conſtat ex dictis; ſolùs enim Papa ex iure communi poteſt in illa diſpenſare: Dicunt autem communiter Doctores citati hoc ipſo quòd Papa confert alicui clerico facultatem præliandi in bello, facere illum immunem ab irregularitate etiamſi occidat, veluti anticipatam diſpenſationem ei concedendo. Quod intelligendum eſt, quando expreſsè concedit facultatẽ pugnandi propriis manibus, quia tunc diſpenſando in ſubſtantia legis, diſpẽſat in omnibus annexis. Secùs verò eſt ſi det tantùm facultatem exiſtendi in bello etiam cum armis defenſiuis, & offenſiuis: nam, ſi aliud non exprimat non cenſetur abſolutè concedere vſum illorum ſed ſi neceſſarius fuerit ad propriam defenſionem. De Epiſcopis verò certum eſt, non poſſe in hac irregularitate diſpenſare ex decreto Concil. Trid. ſeſſion. 24. c. 6. de Reformatione, quia ibi ſolùm conceduntur irregularitates ex delicto; hæc autem non eſt ex delicto. Quod benè notauit Nauarr. n. 194.

Conc. Triden. — Nauarr.

13. *Quorundã ſententia improbatur.*

Dicunt verò aliqui, ex iure antiquó poſſe Epiſcopos diſpenſare in hac irregularitate, ſi ſit occulta. Sed hoc nullo iure probari poteſt, & ideò reiiciendum, eſt, vt etiam aduertit Nauarr. n. 218. in fine. Addendum verò eſt, eos, qui poſſunt ex priuilegio diſpenſare in irregularitatibus cũ exceptione homicidij voluntarij, poſſe in hac irregularitate diſpenſare: quia ſub homicidio voluntario non comprehenditur illud, quod iuſtè fit, quia ſimpliciter non eſt homicidium, vt notauit D. Thom. 1. 2. q. 88. art. 6. ad 2. citans Auguſt. lib. 1. de Libero arbitr. c. 4. & 5. de quo latiùs in 2. 2. q. 64. Sunt ergo hæ irregularitates quaſi ſpecie diuerſæ, & ideò ſub exceptione vnius non includitur alia. Quod rectè docuit Caiet. verb. *Irregularitas*, & Corduba in Summa, quæſt. trigeſima quarta, & Armilla verb. *Irregularitas*, nu. 15. & ſumitur ex Nauarro, & aliis ſuprà. Vnde religioſi mendicantes, qui habent priuilegia diſpenſandi cum ſuis religioſis in omnibus irregularitatibus exceptis irregularitatibus bigamiæ, & homicidij voluntarij, vt ex compendiis priuilegiorum, & ex aliis authoribus conſtat poterunt etiam in hac irregularitate diſpenſare: de quibus priuilegiis latiùs in proprio opere, Deo bene iuuante, dicere paramus.

D. Tho. — Caietan. Cordub. Armil.

SECTIO VII.

Vtrùm per alias actiones contrahatur irregularitas ob defectum lenitatis.

1. Præter actum iudicij & belli iuſti, numerari hic ſolent irregularitates, quas interdum contrahunt Medici, vel Chirurgi, vel eorum miniſtri, qui eos adiuuant ad ſecandum brachium, v.g. & infirmarij, qui curam gerunt ægroti, & ſuis actibus interdum accelerant eius mortem. Nam hi omnes videntur contrahere irregularitatẽ abſque peccato, occaſione mortis, aut mutilationis: ergo ob defectum lenitatis.

2 *Conclusio.*

Dicendum verò eſt, ex hoc capite nunquam contrahere has perſonas irregularitatem: Nam loquẽdo in

in primis de laicis, ſi debitam diligentiam,& peritiã adhibeant in ſuo munere,etiamſi mors ſequatur, nõ incurrunt irregularitatem,cap. *Ad aures*,de Ætate & qualitate. Incurrent autem illam ſi ex imperitia,aut negligentia,ex eorum actione ſequatur mors.Illa tamen irregularitas non eſt ex defectu lenitatis, ſed ex delicto, pertinétque ad homicidium caſuale, potiùs quàm ad voluntarium. Quæ regula communis eſt Chirurgis,vt rectè notauit Syluest.verb.*Homicidium*, 2.q.13.& 14.& à fortiori etiam extenditur ad eorum miniſtros,& cooperatores,vt rectè Nauarr. nu. 218. quia non eſt peioris conditionis cooperator, quàm agens principale.Differentia autem inter hos omnes ac iudices & miniſtros eorum,primaria eſt, quia iura ponunt irregularitatem in vno caſu,& nõ in alio. Huius verò ratio eſt, quia illorum actio per ſe ordinatur ad vindictam,& ad ſanguinis effuſionem: horum verò ad vitæ conſeruationem.

Syluest. Nauar.

3 *De infirmariis.* Vnde etiam concluditur,eandem regulam ſeruãdam eſſe cum his qui habent curam infirmorum.Nã, ſi conuenientem prouidentiam adhibeant, nunquã incurrunt irregularitatem, niſi interueniat culpabilis negligentia,ita vt periculum accelerationis fuerit præuiſum, vel præuideri potuerit, & ex notabili negligentia prætermiſſum fuerit. Quæ eſt communis ſententia Caiet.2.2.q,64.art.8.Soti 5.de Iuſtitia, qu. 1.art.9. Nauarri numer. 29. Tabienæ *Irregularitas*.3. num.12.& 13.Armillæ num.48.Angeli, *Homicidium*, 2.num.14. Syluestri quæſt. 11. Maioli libro quinto, cap. 48. §. 1.

Caietan. Sot. Nauar. Tabien. Armill. Angel. Syluest. Maiol.

4 *Quæ actiones ſint circa hoc clericis prohibita. C. Tua nos de Homic.* Hæc autem omnia eodem modo procedunt in clericis,præterquam in caſibus in iure expreſſis,qualis eſt in cap. *Tua nos*,de Homicidio,ibi enim prohibetur clericis Chirurgiæ artem exercere, vnde ſi ex actione eius ſequatur mors, etiamſi non ſequatur ex culpa eius, ſed ex negligentia infirmi, vel alia de cauſa, nihilominùs irregulares fient, quia actio illa eis prohibita eſt ratione talis periculi, & ſub illa conditione de quo ſuprà dictum eſt, & videri poſſunt authores in locis proximè citatis.

DISPVTATIO XLVIII.

De irregularitate,quæ ex infamia contrahitur.

QVamuis infamia delictum per ſe non ſit, ex delicto tamen oriri ſolet: & ideò poſt irregularitates, quæ ex delictis naſcuntur, hanc proximè adiungimus, quæ illis maximè affinis eſt, quamuis interdum poſſit ſine delicto contrahi. Priùs ergo de ipſa infamia videndum eſt quid,& quotuplex ſit, & vnde oriatur: deinde quomodo ex illa irregularitas contrahatur, & quomodo etiam tollenda ſit.

SECTIO I.

Quid ſit infamia, & quotuplex.

1 *Fama quid.* COnſtat ex voce ipſa infamiam eſſe quandam bonæ famæ priuationem, vel diminutionem. Eſt autem fama (quæ abſolutè dicta in bonam partem accipitur) *illeſæ dignitatis ſtatus, vita,& moribus comprobatus,& in nullo diminutus*,vt dicitur in l.*Cognitionem*, ff. de Variis, & extraordinariis criminibus. Infamia ergo erit imminutio huius ſtatus,quæ per publicam, malámq; opinionem de perſona fit: & hæc ipſa ſiniſtra opinio publica,eſt infamia. Vnde ſicut Auguſt.lib.83. quæſt.quæſtione 31. definit bonam famam, ſeu gloriam eſſe claram notitiam cum laude,ita nos dicere poſſumus, infamiam eſſe obſcuram notitiam, & reprehenſione, ſeu vituperatione dignam.

Auguſt.

1 *Infamia ex parte materiæ duplex.* Vnde, in primis conſtat, materiam circa quam verſatur infamia, eſſe vitium aliquod vel defectum perſonæ.Ex quo capite duplex poteſt diſtingui infamia,ita vt vna ſit de vnio, quod ſit proprium peccatum ſeu delictum perſonæ, cuius manifeſtatio perſonæ exiſtimationem diminuit;alia ſit de aliis qualitatibus, ſeu defectibus perſonæ, quæ ſine culpa eius, ſtatum dignitatis eius diminuant;& vtraque ad præſentem conſiderationem pertinet, quamuis magis prima,vt videbimus.

3 *2. Diuiſio infamiæ in legalē, & popularē.* Solet autem vlteriùs diſtingui in infamiam iuris, & facti,nam de vtraque fit mentio in iure. De priori in l.1.2. & 3.ff. de His quæ notantur infamia, ca. *Infames*,. queſtione ſeptima, de poſteriori in cap.*Licèt* de Teſtibus,ca. *Licèt*.de Probationibus. Vt autem hæc communis diſtinctio melius exponatur, aliam licèt non adeò vulgarē præmitto, qua poſſumus infamiam diuidere in legalem,& communem, ſeu popularem, vel humanam: quarũ prior etiam dici poteſt infamia iuris,& poſterior facti. Quam diuiſionẽ ſumo ex l.*Eam*, C.Ex quibus cauſis infamia oriatur, quæ ſic habet, *Ea,quæ pater teſtamẽto ſuos filios increpans ſcripſit, infames quidem ſilios iure non facit* (ecce infamiã iuris) *Sed apud bonos, & graues opinionem eius, qui patri diſplicuit,onerat*(ecce communem infamiam facti)Legalem ergo infamiam appello illam,quæ ex vi alicuius legis humanæ habet aliquos morales effectus,ratione quorum ſpecialis quædam moralis macula reputatur:& quia in ea ratione completur per inſtitutionem humanam,ideò legalis appellatur:& eodem ſenſu dici poteſt infamia iuris quoad ſuam primæuã originem & inſtitutionem. Communis autem ſeu popularis infamia dicitur opinio quædam, quæ obſcurat quidem perſonæ æſtimationē; & aliquo modo vilem eam reddit, non ex vi alicuius legis, quia nullam inde habet inſtitutionem, neque vllum effectum, ſed ſolùm ex hominum iudicio, & apprehenſione,ideóque dici poteſt infamia facti, vt verbi gratia, communis opinio de aliquo quòd deſcendat ex ſecta damnata, ſi non foueatur aliquo iure habente talem perſonam ſuſpectam, vel eo titulo inhabilitatem aliquam introducente, erit infamia quædam communis & humana:ſi autem accedat tale ius, erit legalis. Hic ergo eſſe poſſet vnus ſenſus illius communis partitionis infamiæ iuris,& facti: communitérque hoc ſenſu accipitur, vt videre licet in Syluestro, & aliis verb. *Infamia*. & Caſtro, ac Penna locis infrà citandis,& aliis, quos iſti referunt: ad infamiã enim facti nullam iuris diſpoſitionem requirere videtur. Sed certè in ordine ad effectus morales, vt nunc de illa loquimur, neceſſaria eſt aliqua iuris diſpoſitio,quæ ſtatuat quale crimē ſufficiat ad infamiã, quod in præſenti maximè neceſſarium eſt,vt videbimus.Et ideò ſupponimus omnem infamiam, de qua ſermo eſt in præſenti,debere eſſe legalem,quàm iterum diuidemus in iuris,& facti in alio ſenſu,nã alia diuiſio priùs neceſſariò præmittenda eſt.

T. Eam C. Ex quibus cauſis infamia oriatur. Legalis. *Popularis.* Syluest. Caſtro. Penna.

Tertia diuiſio infamiæ in ciuilem, & canonicam.

TErtiò ergo diuiditur legalis infamia in ciuilem & canonicam, iuxta cap. vltimum de ſecundis nuptiis,ibi, *Legalis infamia*,id eſt per leges ciuiles introducta: eſt enim ibi ſermo de infamia, quam lex ciuilis imponit mulieri,quæ intra annum viduitatis 4

tranſit

tráſit ad ſecundas nuptias, quam infamiam ius illud canonicum abſtulit. Vnde conſtat infamiā iuris ciuilis,per ſe diſtinctam eſſe ab infamia iuris canonici. Quanquam verum ſit infamiam iuris ciuilis,quæ per ius canonicum expreſsè ſublata non eſt, etiā eſſe infamiam canonicam, vt notauit Innocentius in cap. *Qualiter,& quando*,2. de Accuſationibus, & ſumitur ex cap. *Omnes*, 16.quæſt. 1. *Omnes* (inquit Adrianus Papa) *Infames eſſe dicimus,quos leges ſecul.infames appellant.* Quod intelligendum eſt niſi ius ipſum canonicum talem infamiā abſtulerit: nam tunc potius ipſa infamia ciuilis per ſuperiorem poteſtatem iuris canonici ſublata cenſetur, vt benè notauit Gloſſa in dicto cap.*Cùm ſecundum Apoſtolum.*

Innoc. — *C. Omnes, 16.q.1.*

5 Vnde duplex ſolet ſtatui regula ad cognoſcendā infamiam canonicam, quæ ad nos pertinet. Vna eſt, omnem infamiam ciuilem per ius canonicum non reuocatam,eſſe canonicam,non quia à iure ciuili lata eſt,ſed quia à iure canonico accepta eſt,vel expreſsè in dicto cap. *Omnes*, vel tacitè dum eam non auſert,nam tanquā in re ſibi fauorabili,& rationi conformi conſentire videtur.Secūda regula eſt,omnem illum, qui ſuis culpis exigentibus ad Sacerdotium promoueri non poteſt, eſſe infamem ſecundum ius canonicum, vt eiſdem ferè verbis habetur in dicto capit. *Omnes*, & notarunt Abbas & Innocentius in cap. *Teſtimonium*,de Teſtibus. Qui aduertunt dictum eſſe, *Qui ſuis culpis exigentibus*, quia quando propter alias cauſas aliquis remouetur ab ordinū ſuſceptione, non proptereà infamis efficitur: quod patet ex multis irregularitatibus, quæ ſine vlla infamia contrahuntur, vt per ſecundas nuptias, per occiſionem hominis in bello iuſto,vel per iuſtam ſententiam.Et ratio eſt, quia multa poſſunt ad eccleſiaſticum ordinem requiri, quibus poteſt homo carere ſine infamia, vel dedecore. Vnde obiter conſtat ratio, ob quam aliqua ſunt peccata, quæ inducunt infamiam canonicam,quæ non inducunt infamiam ciuilem,vt notauit Turrecremata in dicto cap. *Omnes*, multa enim peccata inducunt irregularitatem, quæ ſecundum leges ciuiles non efficiunt homines infames. Ratio autem eſt, quia plus exigitur ad ſtatum eccleſiaſtici ordinis, eiuſq; decentiam, quam ad ciuilem, temporalem politiam ac decorem, & ideò in ordine ad prædictum finem aliqua reputantur in iure canonico ad irregularitatem inducēdam, quæ ex ſolo ciuili iure illam non inducunt. Vltimò occurrit circa hanc poſteriorem regulam aduertendum,illam non deſeruire præſenti inſtituto: quia ſecundum illam infamia eſt veluti quid conſequens ad legem canonicā imponentem irregularitatem propter delictū: hîc autem agimus de infamia,quæ antecedit irregularitatem,& eſt cauſa eius ex vi generalis legis, quæ facit irregulares omnes infames.Et ideò in priori regula inſiſtendum eſt: & deinde addi poſſet, multò magis eſſe infamiam canonicam, quàm directè ipſum ius canonicum incurrit, etiamſi nullo alio iure impoſita ſit.

Duplex regula ad dignoſcendā infamiam canonicā. Prima. — *Secunda.* — *Innoc. Abb.* — *Aliqua peccata inducunt infamiā canonicam, quæ nō inducunt ciuilem.*

Quarta diuiſio infamiæ legalis in canonicam, & ciuilem.

6 Quartò vtraque infamia legalis, tàm canonica, quàm ciuilis, in facti, & iuris infamiam diuidi poteſt: vel (vt verborum æquiuocatio tollatur) vna dici poteſt infamia illata per actum iuridicum, quā iuris tantùm appellamus:altera illata per quamcumque facti manifeſtationem, quam vocamus legalem facti. Quamuis enim talis infamia ſemper aliquo modo ſit ex inſtitutione iuris, tamen applicatio eius ad talem perſonam,ſeu exiſtentia eius (vt ſic dicam), A aliquando fit iuridico modo,vt per ſententiam iudicis,aliquando per ſolùm factum hominis,vt per euidentiam, facti publici, vel per diuulgatum ſermonem. Et in hoc ſenſu ſignificatur hæc diuiſio in cap. vlt. de Temporibus ordin. ibi, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobatā; vel aliàs notoria non fuerint, non debent,&c.* vbi duo modi indicantur infamandi perſonā, vnum per iudiciarium ordinem, alium per facti euidentiam ex priori modo reſultat infamia iuris, ad quam certum eſt ſufficere ſententiam definitiuā iudicis,per quam aliquis damnatus eſt, vel declaratus,vt conuictus de crimine,ex l. *Verbum*.C. Ex quibus cauſis,&c. Vbi dicitur, interlocutoriam non ſufficere, ſed neceſſariā eſſe definitiuam ſententiam, cauſa cognitā. Et ita cenſeo eſſe intelligenda citata B verba ex dicto capite vltimo, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata*, vtique completè,& perfectè, quod non fit donec definitiua ſententia feratur. Et hæc eſt communis ſententia, vt patet ex Gloſſa, & Doctoribus in dicto capit.vltimo, & in capit. *Veſtra*, & capite vltimo de Cohabitatione clericorum, & mulierum, & in cap. 1. de Exceptionibus. Syluester verb.*Infamia* Nauar. cap. 25. num. 73. Caſtro lib.2. de Iuſta hæreticorum punitione,cap.9. Imò addendum eſt, iure canonico neceſſariū eſſe, vt per accuſationem proceſſum fuerit, nam ſi per viam inquiſitionis procedatur,etiamſi ſententia ſequatur,nō ſequitur infamia iuris. Vt notat Abbas in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſation. num. 2. An verò præter hunc modum ſit alius ſufficiens ad infamiam iuris ſtatim C explicabitur. Infamia autem facti eſſe dicitur,quando ſine actu iudiciario ex ipſo facto ab aliis cognito ſiniſtra opinio diuulgatur de tali perſona,atq; infamia generatur:qualis verò notitia ad illam ſufficiat, ſtatim explicabitur.

Cap. vlt. de Temp. ordin. Infamia iuris. — *Syluest. Nauar. Caſtro. Abbas.* — *Infamia facti.*

7 Dubitari enim in primis poteſt circa diuiſionem hanc, quomodo poſſit infamia legalis, de qua agimus,ex ſola ſentētia,aut ex ſolo facto generari. Duo enim in tali infamia neceſſaria ſunt, ſubſtantia infamiæ, vt ſic dicam, & legalitas. Primum non poteſt fieri per ſolam ſententiā ſeu ius, quia infamia in ſua ſubſtantia conſiſtit in opinione & notitia hominū: hanc autem non efficit ſententia, vel ius ipſum per ſe,ſed diuulgatio, & locutio hominum: ſi enim ſententia in angulo proferretur,& ibi occultaretur: nō D generaret publicam opinionem ſiniſtrā de perſona: ergo nec generaret infamiam. Sententia ergo poteſt eſſe fons infamiæ,non tamen ſola infamiam inferre, niſi coniungatur aliquod factum hominum. Secundum etiam,id eſt,factum ipſum & diuulgatio hominum loquentium non ſufficit ad infamiam legalem, niſi adiungatur ſententia, quia quantumcunque ſit euidens,& publica notitia facti, illa non habebit effectus legales,donec ſententia iudicis accedat; ergo non erit infamia legalis,iuxta ea quæ in ſecunda diuiſione dixi. Antecedens patet,quia infamia ſub illa ratione habet rationem pœnæ,& hæc nō incurritur abſque iudicis ſententia.

Quomodo infamia legalis ex ſola iudicis ſententia, aut ſolo facto generari poſſit. Ratio dubitandi.

8 Ad priorem partem reſponderi poſſet, illam dici infamiam iuris,quia ortum habet à ſententia iuridica,non quia præter illam prolatam, ſeu promulgatā E non ſit neceſſarium aliquod factum hominum loquentium,vel ſcribētium,vt infamia conſummetur. Sed hoc non rectè dicitur,quia in eodem puncto, in quo finitur iuridica intimatio ſentētiæ, & tranſit in rem iudicatam,incurritur,& perficitur infamia. Ad quod explicandum tria poſſumus in infamia diſtinguere: vnum eſt,ius quod vnuſquiſq; habet ad ſuam famam,quod dicitur dominium famæ,ratione cuius nemo poteſt ſine iniuria infamari quādiu integrum retinet dominium famę ſuę.Aliud eſt veluti actualis poſſeſſio

Quædam reſponſio ad priorem reycitur. — *Tria in infamia iuris diſtinguenda.*

poſſeſſio famæ, vel actualis eius priuatio per publicam notitiam & opinioné talis delicti de tali perſona. Tertium eſt, inhabilitates aliquæ ſeu effectus morales, qui ſequuntur in tali perſona ex tali infamia.

9 *Per iudicis ſententiam auffertur ius ad famam.*

Quod ergo ad primum ſpectat, immediatè fit per ſententiam ipſam ſi definitiua ſit, vt dixi, & delictum ſit ex his, quæ in iure notantur infamia, iuxta lib. 1. cum ſequentibus, ff. de His qui notantur infam. & C. ex quibus cauſ. infam. & cap. & lib. 1. de Poſtulando, & lib. 5. cum ſequentibus C. eodem cap. *Infames*, §. *Porrò*, 3. quæſt. 7. Idémque eſt quoties in ſententia infamiæ pœna imponitur, quæ oſtendit turpitudinem delicti, & relinquit hominem infamem etiam poſt perpeſſam pœnã, vt dicitur in dict. §. *Porrò*. Requiritur tamen vt talis pœna non ſolùm in ſe abiecta ſit, ſed etiam per ſententiam impoſita, vt declaratur in l. *Nullam*, C. Ex quibus cauſis, &c. Quod ergo per talem ſententiam ſtatim dominium famæ amittatur, conſtans eſt apud omnes, quia ſub hac ratione habet rationem talis pœnæ, & ſententia potés eſt ad talem pœnam infligendam: ergo quoad illam ſecum affert executionem, nec enim poſſet aliter executioni mãdari. Vnde omnes fatentur non eſſe contra iuſtitiam publicare delictum hominis ſic iuridicè cõdemnati: quia iam eſt priuatus dominio ſuæ famæ quoad hãc partem, licèt fortaſſe charitas poſſit interdum obligare ad non diuulgandũ illud, iuxta occurrentes circunſtantias: de quo videri poteſt Soto lib. 4. de Iuſtitia, quæſt. 6. art. 3. ad 4. & lib. 5. quæſt. 10. art. 2. Nauar. ca. 18. Summæ, n. 26. & ſequentibus Cordub. tractatu de Detractione memb. 4. q. 3. concl. 6. & alij quos refert & ſequitur Petrus Nauarra, Tom. de Reſtitutione, lib. 2. cap. 4. num. 286. & ſequentibus.

Soto. Nauar. Cordub. Pet. Nau.

10. *Actualis poſſeſſio famæ quomodo per ſententiã iudicis auferatur.*

Secundum auté, ſcilicet, actualis ſpoliatio famæ, ſeu contraria infamatio fit ſuo modo per ſententiam ſolùm ſufficienter, quamuis augeri poſſit per hominum ſermonem. Patet, quia ſententia ipſa dat quandam publicam notitiam delicti: ſicut enim illa manat ex ſcientia iudicis vt ſic, quæ eſt ſcientia publica & profertur miniſterio publico, & coram publicis miniſtris iuſtitiæ, ita confert notitiam publicam, & conſequenter publicè obſcurat famam. Et præterea dat aliis facultatem loquendi, & diuulgãdi ſi velint, & conſequenter in radice ac moraliter loquendo omnino eripit famam, quamuis actualem notitiam non poſſit per ſe ipſum omnibus conferre, & quoad hoc creſcere poſſit poſtea infamia veluti actualis. Et hoc ſolùm probat difficultas tacta, quæ non obſtat quominus talis infamia ante talem diuulgationem ſimpliciter dicatur, & propriiſſimè infamia iuris, quam denominationem ſemper retineat, etiamſi poſtea opinio creſcat, & volet fama, ſemper enim eandem rationem retinet.

Effectus legales infamia per ipſam iudicis ſententiã inferuntur.

Quod verò ſpectat ad tertiam de legalibus effectibus infamiæ, in quo conſiſtit, vel conſummatur ipſam eſſe legalem, certum eſt ſententiam ipſam ſecum afferre executionem talium effectuum, quales ſunt reddere perſonam inhabilem ad dignitatem, ad teſtimonium ferẽdum, iuxta qualitatem infamiæ & ſimilis, de quibus Syluester, & Summiſtæ verb. *Infamia*. Probatur quia pœna per ſententiam infertur, & quoad hos effectus priuatiuos ſecũ affert executionem, vt de cenſuris dictum eſt, & ſtatim amplius exponetur.

Syluest.

De infamia legali facti.

11. OCcurrebat verò ſtatim dubiũ, an infamia quoad hæc omnia incurratur aliquãdo per ſolam legem ante omnem ſententiã, ſitq; hic alius modus

1. Concluſ.

infamiæ iuris. Sed hoc dubium ſimul cum altera parte propoſita de infamia ipſo facto expediendum

A eſt. Ad alteram ergo partem de hac infamia dicitur in primis ſolam hominum notitiam, vel opinionem de aliquo delicto non inducere infamiã legalem ſine aliquo iuris adminiculo, id eſt, ſine lege inſtituẽte & mãdante vt tale delictum ſit ex his, quæ homines reddunt infames: quod bene probat ratio dubitandi ibi facta, & quæ in prima diuiſione dicta ſunt. Secluſa enim inſtitutione iuris humani, talis opinio grauabit quidem perſonam, & obſcurabit illam, & reddere poterit indignam dignitatum & officiorum, quantum rei natura, vel conditio ex ſe poſtulauerit, non tamen per modum pœnæ, vel legalis impedimenti, ſed ex naturali tantùm ratione, & ideò dicimus talem infamiam non eſſe legalem, ſed humanam & quaſi meri facti, cuius grauitas non tam ex B lege humana, quam ex intrinſecis circunſtantiis, & materia ſpectatur ad iudicandum tam de culpa infamationis, ſeu detractionis per quam inferri ſolet, quàm de moralibus effectibus eius. Et de hac optimè dixit Nauar. cap. 18. n. 20. tunc eſſe notabilem iacturam eius, quando ratione illius homo reputatur indignus alicuius grauioris boni animæ, corporis, aut fortunæ: quod contingit ſecluſa lege humana, ex morali opinione & iudicio hominum veluti per naturalem conſequutionem. Nihilominùs tamen non erit talis infamia ipſo facto, qualis eſt illa, de qua nunc agimus quia non erit legalis.

Nauar.

12. *2. Concluſ.*

Deinde dicendũ eſt, ſuppoſita legis inſtitutione, dari aliquam infamiam ipſo facto, & eſſe illam quæ ſine ſententia iudicis, vel aliquo ordine iudiciario C reddit hominem infamem. Hoc probant iura ſuprà citata in dicta diuiſione. Ratio verò eſt, quia interdum inſtitutio legis talis eſt, vt ad talem infamiam contrahendam nihil aliud requirat quàm factum, & per ſe ipſam fert ſententiã, quod facere poteſt, præſertim in huiuſmodi priuatiuis pœnis. Vnde conſtat hoc genus infamiæ facti non habere locum niſi vbi lex illam expreſsè imponit per verba, quæ ſufficienter ſignificent latam ſententiã, qualia ſunt, *ipſo iure*, vel *eo ipſo, abſque alia declaratione* ſicut ſuprà de cenſuris dictum eſt. Alioqui ſi verba indifferentia ſint, etiamſi, *Qui hoc fecerit, infamis ſit*, intelligenda eſt, *per ſententiam*, iuxta generalem regulam legis pœnalis. Sæpe tamen adduntur prædicta verba, vt videre licet D in citatis iuribus, & in aliis, quæ latè congerit Maiolus lib. 3. cap. 1. & tunc procedit doctrina data.

Maiol.

13. *An perpetratio delicti per accidens occulti ad hanc infamiam ſufficiat.*

Sed oritur hîc grauis difficultas, nam ſequitur, ad hanc infamiam facti, nec publicam notitiã eſſe neceſſariã, ſed ſatis eſſe perpetrationem ipſam delicti, tametſi per accidens ſit occultum, ad hanc infamiã contrahendam, ſicut ſufficit ad incurrendam cenſuram ſimilibus verbis impoſitam. Conſequens videtur inuoluere repugnantiam, nam crimen manere occultum, & per ſolum factum incurrere infamiam, repugnãtia videtur, cùm publica notitia ſit de ratione infamiæ præſertim facti. Reſponderi poteſt admittendo illationem, illam verò infamiam non eſſe facti ſed iuris, alterius tamé modi quàm ſit illa, quæ infertur per ſententiam hominis, ſcilicet per ipſummet E ius legis illata: & ideò non poſtulare notitiam publicam facti, aut iuris, ſed ſolam conſcientiã operantis. Sed hoc ipſum eſt quod videtur inuoluere repugnantiam, ſcilicet, quòd ſit infamia, & quòd ſit abſque vlla notitia publica, cum hæc ſit de definitione infamiæ, vt ſic dicam. Vnde licèt in aliis priuatiuis pœnis habeat locum ille modus exequutionis per ipſam legalem, in infamia non videtur habere poſſe: quia nõ poteſt lex per ſe auferre bonam opinionem, in qua conſiſtit fama, & in eius priuatione infamia.

14. *Caſtri reſponſio.*

Propter hanc difficultatem Caſtro lib. 2. de lege pœnali, cap. 15. in fine ait, hanc infamiam non incurri

curri ipſo iure vel facto per delictum occultum, etiamſi lex dicat, *ipſo iure*, vel quid ſimile. Et hoc putat eſſe ſingulare in pœna infamiæ propter ſpecialẽ repugnantiam: vnde ſentit non poſſe aliud per legem fieri, etiamſi legiſlator velit. Huic autem opinioni in primis obſtat, quia iuxta illam vel eſt repugnantia in legibus ponentibus hanc pœnam ipſo iure ſeu ipſo facto, vel ſuperfluè addũtur ſimiles particulæ. Dices, non eſſe ſuperfluas, quia ſaltem operãtur vt ſufficiat ſententia declaratoria, & non requiratur cõdemnatoria. Sed contra, quia vel illa ſententia declaratoria operatur tantùm à die quo profertur, vel retrotrahitur vſque ad diem commiſſi criminis. Si primum, non eſt tantum talis ſentẽtia declaratoria, ſed etiam condemnatoria reſpectu talis pœnæ, quia ſecum affert executionẽ talis pœnæ, nec poteſt aliter illã inferre, niſi publicè notificãdo delictũ. Sicut in ſententia excommunicationis, quæ ſolùm declarat cenſurã incurri ab eo tempore, in quo ipſa ſententia fertur, non poteſt diſtingui ſententia declaratoria à condemnatoria. Si autem detur ſecũdum, quod ſcilicet ſententia retrotrahatur: ergo per illam declaratur pœnam fuiſſe incurſam à die commiſſi criminis, nihil enim aliud eſt ſententiam retrotrahi quàm per illam hoc declarari. Declaratur, quia non repugnat pœnam infamiæ hoc modo fieri per legem: ergo ſi verba legis hoc ſatis ſignificãt, ita contrahetur. Antecedens patet, quia ſi repugnaret, in nulla lege, vel delicto id fieri poſſet: at in peccato hæreſis contrarium docet idem Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. cap. 9. nam in principio dicit, occultum hæreticum eſſe infamem infamia iuris, licèt nondum ſit infamia facti, quia eius delictum nõ eſt manifeſtum. Et idem tenet Penna referens alios in Director. Inquiſit. p. 1. Comment. 4.

Impugnatur.

15. *Dubij reſolutio.*

Quapropter ad difficultatem reſpondeo, in infamia diſtinguẽda eſſe duo, vel tria, quę ſuprà inſinuaui, ſcilicet ſubſtantiam famæ, quæ eſt quaſi materiale in ipſa, & conſiſtit in publica notitia, vel opinione, & moralitas ſeu legalitas infamiæ, quæ eſt veluti formale. Quoad primum ergo conſtat non auferri ipſo facto per legem quandiu occultum eſt delictum, vt probat difficultas propoſita. Oportet autem in hac ipſa ſubſtantia famæ duo alia diſtinguere, ſcilicet actualem poſſeſſionem eius, & dominium illius. Et de priori quidem eſt per ſe clarum nõ auferri quandiu crimen eſt occultum, & hoc ad minimũ demonſtrat ratio facta. De dominio autem id poſſet in dubiũ verti, ſicut enim hæreticus iuxta probabiliſſimã ſententiam, à die commiſſi criminis priuatur dominio bonorum ex vi legis, quamuis non priuetur poſſeſſione & vſu illorum; ita poſſet intelligi de fama. Quod planè ſentit Caſtro dict. c. 9. dicẽs, hæreticum ita incurrere infamiam autem ante ſententiam, ſicut amittit dominium ſuorum bonorum, licèt nõ amittat poſſeſſionem, quod ſtatim extendit ad omnia delicta propter quæ leges imponunt infamiam ipſo iure. Sed eſt ſententia rigoroſa, & niſi commode explicetur, erit falſa. Si enim ſenſus ſit ita perdi dominiũ famæ ipſo facto ex vi talium legum, vt poſſit delinquẽs ſine iniuſtitia infamari, licèt occultum ſit delictum, ſicut diximus poſſe poſt ſentẽtiam definitiuã: ſic falſa eſt opinio. Probatur, quia non priuatur poſſeſſione vel vſu famæ ſuæ: ergo non poteſt iuſtè illa ſpoliari ante ſententiam: ergo nec infamari per publicationem delicti occulti, quia non poteſt quis aliter ſpoliari, & priuari poſſeſſione famæ ſuæ. Antecedens & prima cõſequentia patẽt à ſimili de amiſſione aliorum bonorũ, quorum poſſeſſio non perditur ipſo facto, nec poteſt quis illis ſpoliari ante ſententiam: nullo autem iure fit maior priuatio famæ per

Per factũ per accidẽs occultum non inducitur infamia, quæ conſiſtit in publica notitia etiam quoad dominium.

A huiuſmodi leges ante ſentẽtiam, quàm aliorum bonorũ, nec datur aliis maior licẽtia ad tollendam illã. Et reuera non eſſet expediens, quia eſſet occaſio imponendi falſa crimina, & generandi magnas diſſenſiones & odia. Si ergo non obſtante tali delicto occulto, adhuc retinet quis ius in famã ſuã, ratione cuius nõ poteſt illa ſine iniuſtitia priuari, videtur retinere dominium eius, quia vix poteſt dominiũ famæ habere alium effectum, neque alium propriũ vſum. Nihilominùs quoad aliquid intelligi poteſt dominiũ illud famæ infirmari ipſo facto, vt iam explicabo.

De altera ergo conditione infamiæ, quæ conſideratur in ordine ad effectus legales, dicendum eſt, per huiuſmodi leges incurri infamiã ipſo facto, etiamſi crimẽ occultum ſit. Probatur, quia ex tunc fit perſo-B na indigna & inhabilis ad eos effectus, ad quos infames ſunt inhabiles ſecundùm iura vt de hæretico affirmant authores citati, & eadem eſt ratio de reliquis, ſi iura eodem modo loquantur. Quia lex poteſt per ſe ipſam infamiam inurere quoad hanc partem, & verba eius ſignificant etiam velle: ergo id operatur. Et quod hoc dici poteſt infirmatum dominium talis famæ, quis non poteſt illa vti, ad obtinendum v. g. beneficium, vel officium publicum, quia obtẽtio erit nulla: & ſententia declaratoria criminis poſtea lata retrotrahetur vſque ad diem commiſſi criminis quoad huiuſmodi effectus & conſequẽter declarabitur talis perſona in ſe quidẽ fuiſſe infamis, & indigna à tali die, licèt ignoraretur, argumento l. *Furti*, ff. de His qui notantur infamia, licèt in alio ca-C ſu loquatur: talis ergo infamia dici poteſt infamia iuris, quatenus virtute ſolius legis incurritur, & dici poteſt infamia vi facti quatenus nec ſententiam, nec aliam publicationem requirit vt incurratur.

16. *Incurritur tamen in ordine ad effectus legales.*

Dices, Ergo omnes actus facti à tali perſona à die commiſſi criminis erunt nulli, ſi tales ſint, vt ab infami perſona validè fieri non poſſint, & ſententia poſtea lata retrotrahetur ad nullitatem omnium taliũ actuum declarandũ. Reſpondeo, ſi ſint actus publicę adminiſtrationis, & facti ſub titulo publicè exiſtimato verò, non annullari, in gratiã cõmunis boni, vt ſuprà de cenſuris dictũ eſt: ſi verò ſint actus priuati, concedo irritari quantum per legem poſſunt, & cõſequenter ſentẽtiam poſteà latam ad eorum nullitatẽ retrotrahi. Ideóque ſi talis perſona ordines ſuſce-D pit, declarabitur poſtea irrita ordinatio, nõ quidem quoad ſubſtantiam ordinationis (id enim fieri non poteſt) ſed quoad exercitium eius, vt iura ſępe declarant. Ita ergo de ſimilibus actibus iudicandum eſt. Sed dicet præterea aliquis. Ergo cogetur huiuſmodi crimino ſus occultus ab his actibus abſtinere, etiam ante condemnationem, & conſequenter ſæpe tenebitur ſe infamare. Reſpõdeo, per ſe loquendo, teneri ad abſtinendum quantum commodè poſſit, quia illi prohibiti ſunt hoc ipſo quòd iure factus eſt infamis: tamen ſi actus aliàs non ſint intrinſecè mali, ſed ſolùm prohibiti, interdum poterit excuſari exercendo illos, ſi aliter vitare quis non poſſit ſui delicti manifeſtationem, aut vehementem ſuſpicionem, aut ſimile incommodum graue, quod nemo ſibi inferre E cogitur, ſicut de cenſuris diximus.

17. *Quales ſint actus facti ab huiuſmodi infami ante ſentẽtiam declaratoriam.*

Quomodo teneatur ab eis abſtinere.

Vltimò verò addendum eſt, quando lex imponit ipſo iure infamiam propter delictum notorium, aut publicum, tunc quidem non contrahi ipſo facto per delictum occultum, contrahi vero plenè, & perfectè per publicum delictum ante ſententiã declaratoriã, & conſequenter per publicationem delicti priùs occultè commiſſi quamuis nõ iure, ſed facto diuulgatum ſit. Atque hæc infamia dici etiam poteſt aliquo modo facti, quatenus non requirit iuridicam publicationem delicti. Quæ tota aſſertio partim per ſe clara

18. *Quando lex imponit infamiam ipſo facto propter crimẽ publicum, non incurritur per occultum per accidens.*

clara eſt, partim ex dictis illata. Prima enim pars de delicto occulto eſt euidens, quia pœna nō debet extendi vltra verba legis: ſi ergo lex tantùm infamat per ſeipſam publicum delinquentem, non habet effectum in occulto. Secunda vero pars patet contraria ratione, quia lex operatur quantum exprimit; ſed talis licèt poſtulet delictum publicum, non tamen requirit iuridicā manifeſtationem, ſed abſolutè publicam notitiam, vel euidentiam, & ſubiungendo particulam, *eo ipſo*, vel ſimilem, excludit neceſſitatem iuridicæ ſententiæ: ergo. Vltima verò pars ad modum loquendi ſpectat, & per ſe clara eſt. Vnde conſtat, quòd licèt talis reus, quandiu delictum fuit occultum, non eſſet inhabilis ad beneficium, verbi gratia, ad teſtimonium ferendum ex vi talium legū, eo ipſo quòd delictum publicum effectum, eſt inhabilis, & contrahit omnes effectus legales infamiæ: nam legalitas, ſeu formalitas eius in hoc conſiſtit, & quoad eam infertur per ipſam legem, ſuppoſita conditione delicti. Et in hac doctrina conueniunt authores citati, & citandi.

Sed per publicū etiā ante ſententiam declaratoriam.

Corollar.

Delictum quando publicum reputetur ad infamiam.

19. DEclarandum verò ſupereſt, quando delictum reputetur ſufficienter publicum ad hunc effectum infamiæ legalis. De hac enim re nihil certo iure taxatum eſt, & ideò authores arbitrium prudens requirunt. Ad hoc autem definiendum arbitrium, tria expendenda videntur, qualiter perſonarum habentium notitiam delicti, numerus earum, & modus notitiæ. De prima circunſtantia ſolùm dicere poſſumus, oportere vt apud bonos, & cordatos viros talis ſpargatur opinio: Nam ſi perſonæ ſint leues, & facilè moueantur, non ſufficiunt ad infamiam, etiamſi plures ſint, argum. c. *Sunt plurimi*, 6. q. 11. vt Gregorius ait, ſæpe viros ſanctos hac infamia laborare, eámque contemnere, iuxta illud Pauli 2. Corinth. 6. *Per infamiam, & bonam famam.* Eſtque communis doctrina.

Apud quas perſonas debeat ſpargi notitia.

2. Corinth. 6.

20. Circa numerum perſonarum neceſſariū videtur, vt in tota vel maiori parte communitatis euulgata ſit: non enim oportet vt ſit publicum in tota prouincia, vel ciuitate, vt omnes fatentur: ergo ſaltem eſſe debet in communitate, vt ſic dicam proxima, in qua quis delegit. Quod ſumitur ex Gloſſa vltima in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. & Bartolo in l. *De minori*. §. *Plurimam*, n. 10. ff. de Quæſtionib. tenet Soto Relect. de Tegendo ſecreto, memb. 2. q. 6. Et idem videtur ſenſiſſe Nauarr. in Summ. cap. 27. num. 255. Idem tamen Nauar. cap. *Inter verba*, Coroll. 48. 185. hanc ſententiam improbare videtur, negátque eſſe Bartoli aut Gloſſæ, & concludit neceſſarium non eſſe vt exiſtat infamia reſpectu alicuius loci, ſed ſufficere communem opinionem, ad quos ſpectat illud ſcire. Re tamen vera Gloſſa id apertè affirmat, & Bartolus nō diſſentit, ſed explicat apud quas perſonas debeat conſiderari infamia: & hoc modo rectè dicit nō eſſe affixas loco, ſed conſiderandas eſſe per reſpectum ad perſonam infamatam, & delictum eius; quod & nos fatemur. Nec contrarium ſentiunt Soto, vel alij cùm dicūt, infamiam debere ſpargi per maiorem partem viciniæ, monaſterij, aut Collegij, &c. ſed cum proportione hoc intelligunt: nam in religioſo v. g. fama, quoad vitam religioſam conſiderabitur in ſuo monaſterio; quoad factum verò in aliquo oppido, per notitiam ibi ſparſam. Et ita etiā verum eſt infamiam conſiderari in perſonis, ad quas talis cognitio ſpectat: in eis verò oportet vt in maiori parte communitatis diuulgata ſit. Addit verò Nauarr. dict. nu. 255. oportere communitatem conſtare ſaltem ex decem perſonis, quia hoc ſufficit, & requiritur vt de-

Quis numerus perſonarū ſufficiat ad delicti publicitatē.

Gloſſa. Bartol. Soto. Nauar.

A lictum ſit publicum vt eſt communis ſententia Panorm. & aliorum in c. *Veſtra*. de Cohabit. cler. & mulier. de qua videri poſſunt Syluest. & alij verb. *Infamia*. & verb. *Notorium*, & Nauar. c. 25. n. 73.

Panor. Syluest

21. Vnde circa tertium punctum de modo cognitionis neceſſario ad infamiam facti, ſi loquamur de infamia ſecundū ſe, dicendum eſt non requiri euidentiam delicti apud omnes ad quos fama peruenit, vt eſt per ſe notum ex vſu. Et quia aliud eſt delictum eſſe notorium vel manifeſtum, ad quod requiritur euidentia apud omnes, vel plures, aliud verò eſt eſſe famoſū, ad quod ſatis eſt opinio publica orta ex iudiciis probabilibus, vt Nauar. tradit dict. nu. 255. & Sylueſt. verb. *Infamia*, num. 3. ex Gloſſ. in cap. *Manifeſta*, 2. q. 1. & c. *Veſtra*, de Cohabit. cler. & mulier. Ad

Qui modus notitiæ requiratur ad infamiam.

Nauar. Sylueſt. Gloſſa.

B infamiam autem ſufficit delictum famoſum. Præterea bona fama non ſemper fundatur in euidētia rei, ſed in bona opinione: pari autem modo mala ad infamiam ſufficit. Confirmatur ex l. *Cognitionem*, ff. de Variis & extraord. crim. dicente, *Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus.* Conſtat autem per euulgatā opinionem contrariam veriſimilem probatis viris, multum diminui bonum nomen perſonæ, quia talis opinio ad infamiam ſufficit. Confirmatur denique, quia iura ſæpe imponunt, vel admittunt purgationem infamiæ: ergo ſupponunt eſſe poſſe infamiam nec euidentem, nec in veritate, ſed in rumore fundatam. Sed licèt loquendo in genere de infamia, hæc vera ſint, tamen

C ad infamiam legalem Nauar. cap. 25. num. 73. videtur poſtulare euidentiam delicti, nam propterea dicit neceſſarium eſſe crimen notorium, & non ſufficere famoſum vel probabile. Sed intelligendum hoc eſt quando ius loquitur de crimine notorio, nam tunc reſtringendum eſt. Si verò loquatur de famoſo, vel abſolutè de publico, ſufficiet ea probabilis & publica opinio, quæ ad infamiam ſatis eſt: quia quoad hoc pendet res hæc ex diſpoſitione iuris.

Nauarrus exponitur.

22. Vltimò inquiri ſolet, an confeſſio rei in legitimo iudicio ad infamiam ſufficiat, ſi aliàs crimen ſit ex his, quæ in iure notantur infamia. Ad quod breuiter dicendum in primis eſt, ſi propter tale crimen non ſit per legem infamia ipſo iure impoſita, ſed imponēda, nō ſatis eſſe confeſſionē iuridicā, vt cenſeatur incurſa, donec ſententia lata ſit. Ratio eſt, quia nulla pœ-

An confeſſio rei iudicio ſufficiat ad infamiam. *1. Concluſ.*

D na, quam lex ipſa per ſe non infert, cenſetur impoſita donec per iudicem imponatur, quantumuis reus fateatur delictum: ergo nec infamia. Et in hoc caſu maximè procedit quod leges ciuiles diſponunt, neminem cenſeri infamem, donec condemnatus eſt, lib. 1. ff. de his qui notantur infam. nemo autem cenſetur condemnatus de crimine propter ſolam confeſſionem eius, lib. *Si confeſſus*, ff. de Cuſtodib. & exhib. reor. Item quia euidentia criminis etiam maximè publici, per notitiam facti non ſufficit ad infamiam legalem in eo caſu, donec feratur ſententia, vt ex communi ſententia dictum eſt: ergo nec confeſſio in iudicio ſufficiet illa enim duo quoad hoc æquiparantur.

E 23. Secundò verò dicitur, ſi lex inferat ipſo facto infamiam propter delictum, confeſſionem rei in legitimo iudicio factam ſufficere ad infamiam. Eſt certa & communis aſſertio, vt patebit, declaratur autem in hunc modum, nam illa confeſſio ſufficit vt tale delictum ſit publicum publicitate iuris, imo & notoriū vt expreſsè affirmat Nauar. ſuprà dict. nu. 73. Gloſſæ & Doctores per textus ibi in cap. *Veſtra*, & capite vlt. de Cohabit. cleric. & mulier. & in cap. vltimo, de Tempor. ordin. & in cap. 1. de exceptionibus in quibus canonibus apertè diſponitur, tale delictum ex tunc manere publicum, & notorium, & æquiparatur euiden-

2. Concluſ.

Nauar.

euidentiæ facti ergo ſi aliàs inferat infamiam propter delictum publicum, vel notorium, ex tunc ſaltem illam inferet. Dico autem, *in legitimo iudicio*, quia ſi extra iudicium, vel in iudicio nullo ex defectu iuriſdictionis, vel alio ſimili, tunc confeſſio illa non facit delictum publicum, & ita nihil per ſe nocet ad infamiam legalem contrahendam, quamuis poſſit eſſe occaſio, vt inde diuulgetur delictum, & cõſummetur aliunde infamia facti. Sed quid ſi iudicium fuit legitimum confeſſio tamen non fuit ex veritate rei, ſed ex metu, quia ſcilicet reus vi, aut metu tormentorum confeſſus eſt delictum, quod non fecit? *Quid ſi cõfeſſio non fuit ex veritate rei.* Reſpondeo id ſatis eſſe vt lex inferat infamiam, tum quia hæc infamia magis fũdatur in opinione & quaſi ſcientia publica, quàm in re ipſa: tunc etiam quia leges nõ iudicant de occultis, & illud puniunt, quod in iudicio publicum eſt. An verò in conſcientia id ſufficiat ad morales effectus talis infamiæ, alia quæſtio eſt ſuprà in ſimili tractata de cenſuris, & in ſequenti ſect. aliquid de illa attingemus.

24. Tandem verò interrogari poteſt, an hæc infamia orta ex confeſſione rei, dicenda ſit iuris, vel facti ante ſententiam definitiuam, Gloſſa in dict. cap. *Veſtra*, verb. *Non diffitetur*, ſignificat eſſe infamiam iuris, nam dicit eſſe notoreitatem iutis, quam propterea duplicem ibi diſtinguit, per ſententiam, & per confeſſionem rei: ſi ergo illud crimen eſt notorium iuris, & non facti: ergo & infamia quæ ex illa notoreitate naſcitur, ſuppoſita lege inferente illam, eſt iuris, & non facti: quia & prima impoſitio illius, vt ſic dicam & applicatio eſt ex lege; & iudicario ordine. *Qualis ſit infamia orta ex cõfeſſione rei. Gloſſæ opinio.* Nihilominùs Syluester, verb. *Infamia*. num. 12. ſignificat confeſſionem rei non ſufficere ad infamiam iuris. *Opinio. Syluest.* Citátque Bartolum in l. *Furti*, ff. de His qui notant. infam. & Abbatem in c. *At ſi clerici*, de iudiciis. Sed ſi attentè legantur hi authores, non loquuntur quando lex imponit infamiam ipſo iure, ſed quando requirit condemnationem, rei nam hoc ſolùm probāt iura & rationes, quas adducunt; & in eo ſenſu eſt verum, vt iam dixi. Tamen quando lex imponit infamiam ipſo iure, dicta opinio Gloſſæ vera eſt, & alij authores non contradicunt. Et præter rationem factam, quæ optima eſt, ſufficienter etiam probatur ex cap. *Teſtimonium*, vbi Gloſſ. & doctores, de Teſtib.

SECTIO II.

Vtrùm, Infamia ex crimine reſultans, irregularitatem inferat, & quantum duret.

1 *1. Concluſ.* PRimò certum eſt infamiam parere irregularitatem, quia infamis non eſt ad ordines Eccleſiaſticos admittendus, cap. *Infamis*, 6. quæſt. 1. cap. *Qui in aliquo*, diſt. & ex cap. *Teſtes*, 2. q. 7. generalem regulam colligit Gloſſ. eos, qui propter infamiam repelluntur à teſtimonio, eſſe etiam irregulares: licèt Damaſus Epiſt. 3. cap. 3. non abſolutè de teſtimonio, ſed in cauſa contra Epiſcopum loquatur. Fauet etiam quod dicitur in penult. regula iuris in 6. *Infamibus portæ non pateant dignitatum* Et hæc eſt communis ſententia Panormitani in cap. *Licet Heli*, de Symon. Archidiac. in cap. *Deinde*, 26. diſt. num. 5. Syluest. & aliorum Summiſtarum verb *Infamia*, & verb. *Irregularitas*, Nauarr. cap. 27. n. 104. Maiol. libr. 3. cap. 1. *Panor. Syluest. Nauar. Maiol.*

2 *2. Concluſ.* Secundò dicendum eſt, irregularitatem hanc incurri per omnem infamiam canonicam, & per ſolam illam. Prior pars conſtat ex præcedenti aſſertione, quia iura generatim loquuntur. Poſterior patet, quia hæc irregularitas eſt impedimentum canonicum: ergo non poteſt niſi per canonicam infamiam incurri. Item, quia debet eſſe in iure canonico expreſſa, & conſequenter annexa tali infamiæ ex vi eiuſdem iuris, & hoc eſt infamiam eſſe canonicam, vt iam declaratum eſt.

Tertiò nihilominùs addendum eſt. irregularitatem hanc incurri non ſolùm per infamiam iuris, ſed etiam per infamiam facti, dummodo canonica ſit, modo à nobis explicato. Eſt communis cum Speculatore titulo de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, verſ. 17. & ſumitur ex iuribus citatis, & ex cap. *Qui in aliquo*, diſt. 51. & capit. *Omnipotens* de Accuſationibus. Probatur, quia vtroque modo perſona eſt ſimpliciter & actu infamis, & hæc eſt ipſo factò & ſine alia ſententia irregularis, vt probant adducta in prima aſſertione. Declaratur primum in hunc modum, quia vel lex canonica aut (quod perinde eſt) lex ciuilis canonizata propter crimen imponit infamiam ferendam, vel ipſo iure latam. In priori caſu ante ſententiam non contrahitur infamia, nec iuris, nec facti, quantumuis delictum fuerit publicum, vt oſtenſum eſt, & ideo tunc non oritur irregularitas, ſumus enim extra terminos concluſionis poſitæ, quia perſona illa nullo modo eſt infamis. Poſt condemnationem autem iudicis de tali crimine manet perſona irregularis, quia manet infamis. Nec verò propterea dicendum eſt irregularitatem illam per ſententiam, & non ipſo iure contrahi: nam ſententia per ſe ſolùm infert infamiam, & eo ipſo ex vi aliorum iurium ſequitur irregularitas. Et ita patet prima pars concluſionis. In poſteriori autem caſu quando lex ipſo iure imponit infamiam propter delictum, ante ſententiam incurretur etiam irregularitas ex vi ipſius facti, iuxta exigentiam legis; & ita patet altera concluſionis pars. 3 *3. Conclu. Specul.*

Atque hinc facilè expeditur communis quæſtio, An hæc irregularitas incurratur propter crimen occultum, vel per publicum, & ſi per publicum, an per publicum iure, vel facto. Dicendum enim generaliter eſt, reſpiciendum eſſe ad infamiam, quæ eſt fundamentum huius irregularitatis: nam illud delictum, eiúſque conditio, quæ ad infamiam canonicam contrahendam ſufficiens fuerit iuxta dicta in ſectione præcedenti, ſufficit conſequenter ad irregularitatem. Vnde etiam fit, vt durante infamia, duret hæc irregularitas, quia repugnat infamem eſſe aptum ad ordines, in ſenſu compoſito, vt ſic dicam. Et è conuerſo etiam ſequitur, ablata infamia auferri irregularitatem, quia eſt veluti fundamentum, & adæquata cauſa eius, argumento cap. *Cum ceſſante*, de Appellation. 4 *Propter quod crimẽ incurratur irregularitas hæc. Corollar.*

De ablatione huius irregularitatis.

COntra hanc verò poſteriorem partem occurrunt nonnulla dubia, quæ attingunt poſteriorem partem in titulo quæſtionis propoſitam, quantum ſcilicet hæc irregularitas duret, vel quibus modis auferatur. Primum eſt, an hæc irregularitas talis ſit, vt per pœnitentiam peccati auferatur, ſine noua diſpenſatione, videtur enim id ſequi ex regula poſita: quia per pœnitentiam & emendationem aufertur infamia. Ad hoc verò ſub diſtinctione reſpondendum eſt: quædam enim peccata ſunt, quæ reddunt perſonam infamem, ex eo præciſè, quòd ſemel commiſſa ſunt: alia ſolùm ex eo, quod in eis perſeueratur publicè, ſiue per impœnitentiam ſiue per virtualem continuationem, vel frequentiam, vt permanendo in concubinatu, in publico odio, retinendo malè parta, &c. Quæ diſtinctio apertè colligitur ex c. *Teſtimonium*, de Teſtibus. In peccatis prioris generis, non aufertur irregularitas per pœnitentiam, quia 5 *An per pœnitent. delicti irregularitas hæc auferatur.*

pœnitentia non facit innocentem; & ita non tollit A. infamiam, quando illius fundamẽtum eſt ſolùm hoc commiſiſſe delictum: non ſufficit ergo pœnitentia, ſed neceſſaria eſt diſpenſatio. In peccatis autem poſterioris generis tollitur per emendationem proportionatam, & æquè publicam: quia illa tollit talem infamiam, vt optimè docuit Innocentius communiter approbatus in d. cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus.

Innoc.

6 Sed vlteriùs ſupereſt declarandum, quæ ſint crimina vnius, & alterius generis. In quo dicendum eſt primò, quodlibet crimen ſeu peccatum mortale publicum conſtituere hominem canonicè infamem, atque adeo irregularem quamdiu in eo ſtatu publicè perſeuerat. Ita ſumitur ex cap. *Teſtimonium*, de Teſtib. c. *Conſtituimus* 3. q. 5. ca. *Infames* cap. *Illi*. 6. q. 1. vbi omnes illi, de quibus ait Apoſtolus, *Qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*, infamiæ maculis aſperſi eſſe dicuntur. Id autem generaliter dictum eſt de omnibus qui mortaliter peccant. Vt autem hoc ſolùm intelligatur de perſeuerantibus in illo ſtatu, additur in eodem textu, *Niſi eis ſacerdotali authoritate ſubuentum ſit*, vtique per pœnitentiam, vt ibi Turrec. qu. 1. num. 6. & alij exponunt, & colligitur etiam ex dict. cap. *Teſtimonium*, ibi, *Si in crimine perſeueret*, & ex cap. *Si duo*, 3. quæſt. 6. ibi, *Infames eſſe eos, donec ab inceſti facinore deſinant*. Vbi Gloſſ. infames (inquit) infamia canonica, quæ deletur per pœnitẽtiam. Et interdum habet locum, hic modus infamiæ, etiamſi crimen habeat annexam excommunicationem ipſo facto ſine ſpeciali nota infamiæ per ſeſe illata, tunc enim ſatisfacta Eccleſiæ, & ablata excommunicatione, aufertur infamia, vt in d. cap. *Infames*, & cap. *Illi*, & aliis expreſsè dicitur: & conſequenter etiam tollitur hæc irregularitas.

Quæ ſint peccata quæ reddũt infamẽ ex eo quòd in eis perſeueratur.

C Teſtimonium, de Teſtib.

Turrec.

7 Secundò dicendum eſt, quando infamia per iudicis ſententiam, vel per legem ipſo facto impoſita eſt, tunc irregularitas, quæ ex illa naſcitur, non aufertur per pœnitentiam, ſed neceſſaria eſt diſpenſatio, ſecus autem eſt quoties lex non imponit infamiam ipſo facto, nec iudicis ſententia lata eſt. Prior pars eſt communis & certa: quia tunc infamia non aufertur per ſententiam, eſt enim pœna quædam, & legalis indignitas, non ad certum tempus, ſed indefinitè, ac proinde ex ſe perpetuo impoſita: ergo ſicut nititur authoritate Principis, ſeu legis, ita per ſolum illum auferri poteſt, qui poteſt in lege diſpenſare: ſicut ſuſpenſio, & quælibet alia pœna ſimili modo impoſita.

Quando infamia non tollatur per pœnitẽtiã.

8 Poſterior autem pars propoſita eſt propter quoſdam Doctores aſſerentes, quoties infamia naſcitur ex grauiori crimine, depoſitione digno, & notorio, non auferri poſtea per pœnitẽtiam niſi diſpenſetur. Quod ſentit Nauarrus in cap. *Si quando*, de Reſcriptis, exceptione, 17. num. 9. & in Summ. cap. 25, num. 7. & cap. 27. num. 154. & 248. Maiolus libr. 5. cap. 1. & 12. latius libr. 3, capit. primo, qui alios referunt. Nihilominùs veriſſimam cenſeo propoſitam regulam, quia vel delictum eſt tale, vt lex inferat per ſeſe infamiam ratione illius ipſo iure ſeu facto; & tunc non ſufficiet pœnitentia ad tollendam infamiam, & conſequenter, nec irregularitatem, iuxta priorem partem regulæ propoſitæ: quæ non ſolùm habet locum in delicto notorio, ſed interdum etiam in publico ſeu famoſo, & aliquando etiam in occulto, iuxta exigentiam verborum legis, vt ſectione præcedenti declaraui. Vel pro tali delicto lex non imponit infamiam ipſo iure latam, ſed ferendam per iudicem, iuxta leg. primam, ff. de His qui not. infam. cum ſimilibus. Et tunc quantumuis ſit atrox & depoſitione dignum, & publicum, etiam per confeſſionẽ iudiciariam rei, vel notorium per euidentiam facti, E non incurrit infamiam indelebilem (vt ſic dicam) per pœnitentiam, ſed ſolùm pro tempore quo durat talis ſtatus perſonæ. Ita tenet Caſtro libr. 2. de Iuſt. hæret. punit. cap. 9. Et eſt aperta ſententia Innocentij in dict. cap. *Teſtimonium*, vbi in hoc ſenſu tradit regulam, infamiam canonicam, quæ facti eſt, non iuris, per pœnitentiam auferri. Quod optimè ibidem confirmat Panormitanus, numer. 6. citans Hoſtienſem. Abbatem antiquum, & alios, Idem in cap. *Dilgentia*, de Simonia, num. 6. & in cap. *Inquiſitionis*, num. 2. & 3. de Accuſationibus. Archid. in capit. vltim. 25. diſt. num. 2. Burgas, de Irregularitate, titulo, de Sortileg. num. 18. Turrecremata in ca. *Illi* 6. quæſt. prima, art. 1. Ratio verò eſt, tum illa communis, quòd nulla eſt irregularitas, niſi ſit in iure expreſſa; hæc autem nullibi expreſſa eſt, tum etiam quia ad meliora conuerſum nequaquam prior vita commaculat, vt ait Chryſoſtomus. Homilia tertia, in Matth. habetur B in capit. *Nunquam*, diſt. 56. & eſt frequens in iure, vt refert Gloſſa penult. in dicto cap. *Illi*. Ergo ſi ius, etiam per legem, vel iudex per ſententiam nõ commaculent, non eſt cur infamia, vel irregularitas maneat.

Caſtro. Innoc.

Panor.

Archid. Burg. Turrec.

Chryſ.

Gloſſ.

Circa hanc verò aſſertionem declarandum ſupereſt, quis poſſit hanc irregularitatem auferre quando pœnitentia non ſufficit. In quo certum eſt, & Pontificem Summum hoc poſſe, & nullum alium poſſe directè hanc irregularitatem tollere, quia nulli alteri conceſſum legitur. Difficultas verò ſpecialis eſt, an interdum Rex poſſit indirectè tollere hanc irregularitatem, auferendo infamiam ciuilem, in qua fundatur: poteſt enim auferre talem infamiam: ergo C eo ipſo per ſe cadet irregularitas. In hoc puncto. Maiolus lib. 3. cap. 1. num. 3. negat per talem diſpenſationem ceſſare talem irregularitatem quando talis infamia fundata eſt in facto proprio, nam ſi fundetur in facto alieno putat diſpenſationem ſufficere. Vt verbi gratia, per crimen læſæ Maieſtatis infamis efficitur iure ciuili, non ſolùm qui illud commiſit, ſed etiam filij eius vſque ad quartam generationem: & ideo iure canonico omnes ſunt irregulares. Si ergo Rex cum omnibus diſpenſet in infamia, non propterea ceſſat irregularitas in delinquente ceſſat verò in filiis. Pro qua ſententia affert Archidiaconum in cap. *Lege*, diſt. 10. & in cap. *Si quis cum militibus*, 6. D quæſt. 1. Nullo tamen iure, vel ratione diſtinctionem illam, aut aliquod eius membrum confirmat. Ratio autem reddi poteſt quoad primum membrum, quia poteſtas ciuilis non poteſt auferre impedimentum canonicum. Hæc verò ratio, ſi quid probat, contra poſteriùs membrum etiam concludit. Et ideo reſpondere poteſt, ciuilem poteſtatem, non poſſe auferre directè & per ſe impedimentum canonicum, indirectè tamen poſſe auferendo fundamentum eius, quod ab eadem poteſtate auferri poſſe videtur, cùm per eandem introductum fuerit, ſeruata proportione ad ea, quæ dicebamus de infamia facti.

9 *Quis poſſit auferre irregularitatẽ ex infamia quæ per pœnitentiam non aufertur.*

1. Opinio. Maiol.

Et ideo alij exiſtimant, quamuis hæc irregularitas directè tantùm auferri poſſit per diſpenſationem E Eccleſiaſticam, indirectè tamen auferri etiam poſſe per ablationem infamiæ, ſeu reſtitutionẽ famæ facta à poteſtate ciuili. Quam opinionem veram cenſeo, addita limitatione ſeu declaratione. Nam ſi infamia ita eſt iuris ciuilis, vt etiam ſit iuris canonici directè & in particulari, vt eſt v. g. infamia hæreſis, vel infamia eius, qui ſimul contrahit cum duabus. l. *Quid ergo*. ff. de His qui notantur infamia, &c. *Nuper*, de Bigamis, vel infamia vſurariorum, ſodomitarum, & ſimilium. In his & ſimilibus exiſtimo non ſufficere reſtitutionem factam per ciuilem poteſtatem ad tollen-

10 *2. Sentent. & vera adhibita limitatione.*

Quorundã ſententia improbatur.

Nauar.

Maiol.

tollendam irregularitatem: quia talis infamia per ſe & directè virtute iuris canonici impoſita eſt, ideóque auferri non poteſt per inferiorem poteſtatem, qualis eſt ciuilis in ordine ad canonicos effectus. Sicut legitimatio à Rege conceſſa non ſufficit ad tollendam irregularitatem, quæ in defectu natalium fundatur, vt infrà videbimus. At verò quando infamia ciuilis tantum indirectè recipitur à iure canonico per regulam generalem, quòd infamis ciuili iure etiam debet reputari infamis ad ordines; tunc ablata illa infamia per poteſtatem ciuilem, videtur etiam poteſtas Eccleſiaſtica conſequenter admittere illam reſtitutionem, quia ius canonicum non excludit illam perſonam, niſi propter indecentiã, quæ conſideratur in illa quatenùs ciuiliter infamis eſt: ius enim canonicum non addit, neque infert illi infamiam, ſed indecentiam præ exiſtentis infamiæ cõſiderat, & indignum reputat admittere ad ordines eum, qui ad ciuiles actus legitimos non admittitur: ergo ablata tali infamia ciuili, ceſſat indecentia canonica, & conſequenter etiam irregularitas. Quæ ratio æquè procedit infamia contracta ex delicto proprio: quamuis negari non poſſit, quin faciliùs auferri debeat, quæ eſt ex alieno, quia eſt pura pœna legalis, & ciuilis in odium alienæ culpæ, quæ verè & coram Deo per ſe non commaculat alium, peccatum autem proprium per ſe infert maculam. Nihilominùs tamen, ſi hæc ipſa macula, & humana opinio ex illa orta ablata eſt per pœnitentiam, & ſufficientem ſatisfactionem, & alioqui ius canonicum peculiarem infamiam non induxit, & poteſtas ciuilis abſtulit, quod ſuum ius intulerat, totum irregularitatis fundamentum ſublatum eſt.

11 *An infamia quæ per pœnitentiã non aufertur per baptiſmum auferatur.* Tandem inquiri poteſt, an hæc infamia per baptiſmum auferatur. Communis opinio affirmat, Syl- *Cõmunis opinio. Syluest. Tabien. Angel. Reijcitur.* ueſter verb. *Baptiſmus*, 6. num. 2. Tabiena 8. in fine, Angel. 7. num. 4. Cum Gloſſa, in cap. *Sine pœnitentia*, de Conſecratione, diſt. 4. Ratio illorum eſt, quia per baptiſmum omnino tolluntur peccata, & quidquid ex peccatis, vt peccata ſunt, naſcitur: vnum autem ex his eſt infamia. Quod ſi obiicias, nam eadem ratione per pœnitentiam auferretur omnis infamia. Reſpondet prædicta Gloſſa negando ſequelam, quia pœnitentia non aufert omnes ſequelas peccatorum, ſicut baptiſmus. Sed hæc differentia ſolùm habet locum quoad reatum pœnæ temporalis apud Deum: non verò in reliquis, vt patet de habitibus prauis, & de quacumque inordinatione concupiſcentiæ, & de obligatione reſtituendi, ſi fortè fuit vſurarius, aut fur, & de reatu pœnæ apud homines, etiam mortis, vt ſi fuit homicida illa ergo ratio nõ videtur ſolida.

Infamia facti tollitur per baptiſm. Et ideo diſtinguere oportet ſingulas infamias: nam illa, quæ eſt meri facti, ſine dubio tollitur per baptiſmum dignè ſuſceptum, & ad hoc eſt optima prædicta ratio. Et obiectio non obſtat, ſed potiùs veritatem confirmat, nam idem dicimus de pœnitentia. Infamia autem canonica non manet, non quia propriè tollatur, ſed quia nunquam fuit in tali perſona: ius enim canonicum non cadit in perſonam non baptizatam, & ideo non facit illam infamem ante baptiſmum: multò verò minùs inducit denuò in ipſo baptiſmo talem infamiam propter delictum anteà commiſſum, quia illa infamia pœna quædam eſt, & Eccleſia non punit talia delicta.

12 *Non tamẽ infamia iuris ciuilis.* De infamia verò ciuili non procedit hæc ratio, quia homo non baptizatus iure ciuili obligatur, ſi temporaliter ſubditus ſit vbi tale ius ſeruatur, & ideo incurrit pœnas talis iuris, quarum vna eſt infamia: ergo talis infamia ciuilis non tollitur per baptiſmum, quia hoc nec per ſe & intrinſecè ſpectat ad effectus baptiſmi ex vi ſolius inſtitutionis, vt conſtat ex propria materia in 3. Tomo, neque reperitur aliquod ius Eccleſiaſticum, in quo hoc ei concedatur. Quapropter ſi Iudæus Romæ, vel Turca hîc per ſententiam eſſet condemnatus, vel flagellatus, vt fur quamuis poſteà baptizaretur, maneret infamis ciuiliter & inhabilis ad actus ciuiles, ad quos non admittuntur infames: quia nec ius ipſum ciuile limitat hanc pœnam ad baptizatos, neque ex generali ratione pœnæ ciuilis ceſſat propter baptiſmum, quia nec pœna corporalis, nec pecuniaria ceſſanr. Et certè ſi ille eſſet condemnatus ad triremes, non liberaretur propter baptiſmum, niſi accederet diſpenſatio Principis. Idem ergo eſt de prædicta infamia, cùm de illa non ſit aliqua peculiaris exceptio, aut lex. Antecedens manifeſtum eſt, & de eo videri poteſt Panormitanus in cap. *Gaudemus*, de Diuortiis, numer. 16. Conſequens verò tenet à paritate rationis. Vnde Panormitanus ibi ſolum dixit, infamiam ex delicto contractam, (quam intelligo eſſe infamiam facti) tolli per baptiſmum. Et de eadem re videri poteſt Decius conſ. 130. & in cap. *Quæ in Eccleſiarum*. de Conſtitutionib. num. 89. & Felinus in cap. *De his*, de Accuſation. num. 7. vlterius fit, vt talis perſona poſt baptiſmum etiam maneat canonicè infamis in ordine ad irregularitatem ex tali infamia contrahendam, ex illo generali principio, quòd omnis perſona infamis iure ciuili, iure etiam canonico habetur infamis, & ab ordinum ſuſceptione remouetur. Quòd ius canonicum complectitur talem perſonam quã primùm baptizata eſt, quia per hoc illi non imponit pœnam, ſed potiùs illam ſupponit à iure ciuili impoſitam, & ratione illius conſiderat indecentiam, ratione cuius perſona fit irregularis. *Corollar. Panor. Decius. Felin.*

Dixi autem hoc habere locũ in his perſonis, quæ ante baptiſmum in Chriſtianorum prouinciis degentes, & ciuilibus eorum legibus ſubditæ, talem infamiam cõtraxerunt: nam, ſi in prouinciis infidelium, iuxta illorum iura talis infamia fuiſſet contracta, & poſteà quis tranſiret ad Eccleſiam, & baptizaretur in prouinciis Chriſtianorum, non opinor illum manere infamem in ipſa Eccleſia, vel irregularem. Ratio potiſſima eſt, quia quando canones dicunt, omnes illos eſſe infames, quos leges ciuiles infames faciunt, videntur planè loqui de legibus ciuilibus, quibus principes vel Reſpublicæ Chriſtianæ vtuntur, & de infamia ciuili, quæ intra ipſammet Eccleſiam exiſtit, nam hæc eſt, quæ in exiſtimatione habetur, quæve indecentiam ſecum affert, nam illa, quæ omnino foris eſt, & inter infideles, nec cõſideratur, nec in aliqua exiſtimatione habetur: maximè cum infamia inter infideles ſæpe ſit irrationabilis, & ſine ſufficiente fundamento. Accedit etiam quòd in eo caſu talis perſona omnino mutat forum etiam ciuile, & ideo non videtur manere ſubiecta pœnis ciuilibus in priori ſtatu impoſitis, inter quas hæc infamia continetur. 13 *Infamia per leges ciuiles infidelium ſi baptizatur nõ manet infamis, nec irregularis.*

SECTIO III.

Vtrùm, Ex infamia non fundata in proprio delicto illius perſonæ naſcatur irregularitas.

Communis, & certa doctrina eſt, hanc infamiam aliquando ſufficere ad irregularitatem, non tamen ſemper, ſed potiùs raro. Vt autem doctrinam hanc per partes explicemus, dicẽdũ in primis eſt, Ex infamia facti, quæ nõ fundatur in peccato proprio ipſius perſonæ, nunquã fieri irregularẽ ſecluſo ſpeciali iure. Ante probationẽ aduertẽdũ eſt, ſermonẽ eſſe de ſola ac præciſa infamia, nõ de fundamento eius. Alioqui ex eo capite poterit naſci 1 *Cõmunis doctrina. 1. Concluſ.*

impedimentum, vt ſi quis habeatur ignorans, aut imprudens, ex defectu iudicij ſine culpa, vel ex alio ſimili defectu. Sed illud impedimentum ſi ad irregularitatem ſufficiat, non erit propter infamiam, ſed propter ineptitudinem perſonæ ad tale miniſterium, iuxta dicenda infrà de defectibus, ad quod caput illa irregularitas pertinebit. *Suadetur prior pars.* Hoc ergo ſuppoſito, probatur aſſertio: quia ſecluſo humano iure, nullus ſine culpa propria notatur tali infamia, quæ reddat illũ inhabilem, vel moraliter impeditum ad aliquos actus legitimos, vel honores, ergo nec ad ordines: quoad nos ſpectat. Patet: quia talis infamia non poteſt induci ex ſola natura rei, ex qua ſolùm peccatum, vel praui mores conſtituunt hominem dignum, vt mala opinio de illo habeatur, atque adeo obiectum illius infamiæ, quæ in facto conſiſtere dicitur. Vnde, ſicut Ariſtotel. dicit 1. Ethic. c. 9. honorem ſoli virtuti propriè deberi; quem imitatus eſt D. Thom. 2. 2. quæſt. 63. artic. 3. (Ariſt. D. Tho.) ita nos dicimus, ſolùm peccatum, ſeu prauum opus ex natura rei eſſe obiectum infamiæ facti. Vnde ſi vltra proprium peccatum extenditur, illud ſemper eſt propter aliquam ſignificationem, vel habitudinem: ſicut honor interdum tribuitur propter alios titulos, qui indirectè & per aliquã habitudinem reducuntur ad virtutem, vt D. Thom. exponit. Quia tamen hæc extenſio arbitraria eſt, & pendens ex humana, & ſæpe ex mundana prudentia, ideo nulla talis opinio hominum reputatur vera infamia in ordine ad aliquos actus, vel miniſteria Reipublicæ, niſi aliqua lege cõprobata ſit, quia alioqui ſæpe res tota penderet ex vulgi æſtimatione, & tot ferè eſſent opiniones, quot ingenia. In hoc ergo ſenſu dicimus, purãm infamiam facti non eſſe, niſi ſit de proprio delicto, aut verò aut communiter exiſtimato. *Suadetur poſterior.* Vnde ſicut irregularitas; ita etiam hæc infamia non incurritur, niſi in caſibus à iure expreſſis. Eſt enim ratio eadem; Nam licèt talis infamia non ſit propria pœna reſpectu perſonæ cui imponitur, cùm non ſit propter delictum eius; eſt tamen magnum nocumentum, & ideo ſine expreſſa lege non imponendum, iuxta communem regulam Iuriſperitorum, quam latè tractat Tiraquellus (Tiraq.) in verb. *Reuertatur*, num. 248. & ſequentibus: nam, licèt illi de pœna loquanrur, tamen comprehendunt omnem priuationem, & omne nocumentum ex ſe pœnale. Quin potiùs maiori ratione reſtringendum hoc eſt, quoties abſque propria culpa incurri dicitur, quàm cùm eſt propria pœna propter culpam. Quocirca ſicut in irregularitatibus non admittitur extenſio propter ſimilitudinem, vel maiorem etiam rationem cauſæ, ita neque in infamia, quia hæc etiam non pendet tantùm ex ratione, vel cauſa, ſed ex voluntate legiſlatoris, quam non oportuit eſſe eandem in pœna vel priuatione imponenda, etiamſi cauſa videatur ſimilis. Maximè, quia, licèt in aliquo ſit ſimilitudo, in neceſſitate, vel occaſione imponendi infamiam poteſt non eſſe. Ac denique hic habet locum regula de odiis reſtringendis.

2 *2. Concluſ.* Secundò aſſero, aliquos eſſe caſus, in quibus infamia iuris & conſequenter irregularitas incurritur abſque proprio delicto. Hoc patet breuiter aliquibus exemplis. Primus eſt de filio, qui interdum fit infamis propter delictum parẽtis, etiamſi illius nullo modo particeps fuerit. Hoc patet in filijs eorum qui violentas manus in Cardinales Eccleſiæ Romanæ iniecerunt, nam ipſo iure canonico efficiuntur infames, c. *Felicis*, verſi. *Quod ſi quis*, de Pœnis, in 6. & in filiis proditorum, qui committunt crimen læſæ Maieſtatis, nam eorum filij iure ciuili efficiuntur infames, l. *Quiſquis*. §. *Filijs*. Cod. ad legem Iuliam Maieſtatis. Idem cenſent aliqui de filijs hæreticorum, quia ſuprà diximus illos fieri irregulares: ergo etiam efficiuntur infames. Patet conſequentia, tum quia eorũ irregularitas non videtur niſi in infamia fundari: tũ etiam, quia priuantur beneficiis & honoribus in ca. 2. & cap. *Statutum*; de Hæret. in 6. hic autem eſt proprius effectus infamiæ. Atque ita tenet Simancas (Simanc.) de Catholic. inſtit. tit. 9. n. 268. & tit. 29. à n. 14. ad 20. & Caſtro (Caſtro.) lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. & Penna (Penna.) 1. par. Directorij Inquiſitorum Commen. 4. verſic. *Hæc autem infamia*. Iſti verò authores nõ afferunt textum, in quo talis infamia huiuſmodi filij imponatur, neq; ego illum inuenio. *In caſibus irregularitate nõ ſundari infamia dicitur.* Nec ſufficit quòd fiant irregulares, quia non omnes irregulares ſunt infames, ſed illi tantùm, qui ob propria delicta irregulares fiunt, vt ſuprà dictum eſt. Neque etiam eſt neceſſe hanc irregularitatem in infamia fundari, nam proximè imponi potuit propter grauitatem delicti paterni, & in pœnam eius. Neque etiam ſufficienter colligitur ex eo, quòd tales perſonæ fiunt inhabiles ad beneficia & officia publica, quo maximè fundamento nituntur prædicti authores. Quia illa inhabilitas nõ eſt infamia, ſed aliud genus pœnæ, & quaſi irregularitas quædam ad beneficia, & officia. Quod ſi quis contendat inhabilitatem illam eſſe quandam infamiam, erit tantùm ſecundum quid, & quoad tales effectus non verò ſimpliciter. Nam infamia iuris abſolutè dicta reddit hominẽ inhabilem etiam ad teſtimonium ferendum, & alios habet effectus de quibus in c. *Non poteſt* cum ſequent. 2. q. 7. c. *Teſtimonium*, & ca. *Licèt*, de Teſtibus. & cap. *Licèt* de Probationib. Quos tamen omnes effectus non poſſumus iure tribuere filijs hæreticorum, cum nulla lege, vel in particulari ſub propria ratione vel nomine talium effectuum, neque in generali ſub abſoluto nomine infamiæ imponantur. Accedit tandem quòd ſi filij hæreticorum eſſent infames; etiamſi iam eſſent clerici, vel beneficiati, redderẽtur infames, quia etiam clerici, & habentes beneficium, ſunt capaces infamiæ, ſi ſufficiens cauſa intercedat, tunc autem ponitur tota cauſa huius infamiæ: ergo redundaret in huiuſmodi filios. Cõſequens autẽ eſt falſum, aliàs hi eſſent priuandi beneficijs, & vſu ordinis, & officij, & iure eligendi, v.g. ſi illud habeant, quod eſt contra ſuperius dicta, & contra communem ſententiam in d. §. *Hæreticis* & contra eoſdẽ authores, præſertim Simancam ſuprà. Sequela verò patet, quia omnes illi actus ſunt prohibiti infamibus, iuxta ſuprà dicta iura, & alia quæ refert Gloſſ. in c. *Vt circa*, Verbo, *Eligentium*, de Elect. in 6. Quocirca, vel prædicti authores videntur infamiã cum irregularitate confudiſſe, vel certè locutos eſſe de infamia, nõ ſimpliciter, ſed in ordine ad honores, ſeu officia vel beneficia in iure expreſſa.

3 *Exemplũ aliud eiuſdẽ concluſionis.* Aliud exemplum huius infamiæ eſt, quando oritur ex vili conditione perſonæ, quæ interdum conſideratur vel naſcitur ex vſu alicuius infamiæ artis, vel ignominioſi muneris, vt hiſtrionum, gladiatorum, carnificum, macellariorum, & ſimilium, de quibus latè Maiol. libr. 5. cap. 1. nũ. 5. & ſequent. Semper tamen obſeruandum eſt, vt aliquo iure vel ciuili vel Eccleſiaſtico conſtet, talem conditionem, ſeu tale munus inducere infamiam, niſi fortaſsè tale ſit munus, vt vel intrinſecè includat culpam grauem, vel ſaltem cum illa publicè fiat, nam tunc ratione culpæ inducet ſaltem infamiam facti, iuxta ſuperiùs dicta. Tamen ratione ſolius abiectionis, ſeu infimæ conditionis talis muneris, nunquam inducit irregularitatem ſine iure. Ideóque propter vſum artis mœchanicæ regulariter non incurritur aliqua irregularitas, quia exercentes has artes, ſi nihil turpe efficiant, nullo iure ſunt infames, etiamſi alioqui in Republica ſint homines infimæ notæ. Similiter filij

harum

harum vilium perſonarum infames non fiunt, neq; irregulares, etiamſi parentes eorum infames fuerint, quia nullo iure infames fiunt: & ſecluſo iure ignobilitas parentis non obſtat filio in ordine ad Eccleſiaſtica munera, vt ſignificauit Gloſſa in c. *Quoniam*, verbo, *Inuidiam*. 24. quæſt. 1. & ex ea Felinus in capit. *Cùm deputati*, de Iudicijs in fine. Aliquando verò contrahitur hæc infamia, per matrimonium cum fœmina vilis conditionis, vt cum meretrice, vel ſimili, vt notabimus agentes de Bigamia. Denique ad hanc irregularitatem ex infamia, reducitur illa, quę ex publica pœnitentia naſcitur: de qua in ſuperioribus dictum eſt.

Gloſſ. Felin.

DISPVTATIO XLIX.

De irregularitate, quæ ex bigamia naſcitur.

POſt irregularitates, quæ ex delicto, eiúſve infamia originem ducunt, dicendum ſupereſt de his, quæ naſcuntur ex alijs defectibus ſolétque duplex defectus conſiderari, ſacramenti, & perſonæ: in priori ordine ponitur bigamia, & de qua hic dicendum eſt poſteà de reliquis.

SECTIO I.

Vtrùm, Ex propria bigamia irregularitas contrahatur.

1 *Triplex Bigam.*

TRiplex diſtingui ſolet bigamia, vera, interpretatiua & ſimilitudinaria. Dicitur enim Bigamia iuxta Græcam deductionem, ex duplicato ſeu multiplicato matrimonio. Cùm ergo duplex matrimonium re ipſa fit, vera bigamia dicitur: alia verò cenſetur eſſe interpretatione iuris, vel per quandam analogiam, vt videbimus. Nam, quia hæ ſpecies, non æqualiter, ſed quodam ordine, vel analogia rationem bigamiæ participant, vt clarius procedamus, de ſingulis ſigillatim dicemus. Propriiſſimè ergo bigamus dicitur, qui ſecundas nuptias contraxit poſt mortem prioris coniugis, & vtraſque conſũmauit, vt Canoniſtæ docent in Rubrica de Bigamis, & D. Thom. in 4. d. 27. & ibidem Soto, & q. 3. art. 1. Richardus art. 4. q. 1. Nauarrus c. 27. nu. 195. & patet ex ipſa voce *Bigamus*, quæ idem ſignificat quod bis coniugatus: vnde communiter hæc tantùm vocari ſolet vera bigamia, vt infrà dicemus. Hæc autem iterata ſuſceptio matrimonij vocatur defectus ſacramenti, non quia talis ſacramenti ſecunda ſuſceptio peccaminoſa ſit: nam certum de fide eſt, tale matrimonium per ſe honeſtum ac licitum eſſe (vt nunc ex propria materia ſuppono cum D. Thoma, & alijs Theologis in 4. d. 42. & videri poſſunt cap. *Aperiant*, cum ſequent. 31. quæſt. 1. & Conc. Carthaginen. 4. ca. 1. Sed quia tale matrimonium nõ eſt ita accommodatum ad perfectam illius ſacramenti ſignificationem. Eſt enim proprium huius ſacramẽti ſignificare coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, ex Paul. ad Epheſ. 5. matrimonium autem ſpirituale inter Chriſtum, & Eccleſiam eſt vnicum, & vnius viri cum vna ſponſa: & ideo tale vinculum minus aptè per ſecundas nuptias ſignificatur, & hic appellatur in præſenti materia defectus ſacramenti.

Propria bigamia qu. D. Tho. Sot. Richard. Nauar.

2 *Obiectio.* Dices, Ex hoc defectu videtur colligi defectus in honeſtate, & commiſſio alicuius delicti; quia turpe eſt ſacramentum recipere modo aliquo repugnante perfectæ ſignificationi eius, nam videtur hoc eſſe contra veritatem ſignificationis ſacramentalis.

Soluitur. Reſpondeo defectum hunc non eſſe contra ſubſtantialem, vt ſic dicam, ſignificationem ſacramenti, ſed contra, vel potiùs præter eius perfectionem. Nam, quamuis matrimonium ſæpiùs contrahatur, nunquã ſignificatur coniunctio Chriſti cum pluribus Eccleſijs, ſeu ſponſis: quia illa dúo matrimonia inter ſe nõ coniunguntur ad illam ſignificationem reddendam, ſed vnumquodque per ſe ſignificat coniunctionem vnius cum vna, & vnicuique eorum per ſe conſiderato accidentaria eſt alterius ſignificatio & propter hoc ibi nulla intercedit falſitas, neque irreuerentia ſacramenti, quæ ad culpam ſufficiat. Nihilominus tamen ex parte ſubiecti eſt quidem defectus in ſignificatione, quia talis vir verè, & in re ipſa non eſt vnus vnius, vt dicitur in cap. *Debitum*, de Bigamis ideóque in tali matrimonio cenſetur eſſe minor reuerentia, & quaſi quædam indecentia; ad quam ſignificandam conſueuit Eccleſia negare his ſecundis nuptiis ſolemnitatem illam publicæ benedictionis, vt tradunt Theologi loco citato, & Summiſtæ verb. *Nuptiæ*. & apertè colligitur ex cap. 1. & c. *Vir*, de Secundis nuptijs.

3. *C. De his 31 q. 1 obiicitur* Sed obijci prætereà poteſt cap. *De his*, 31. quæſt. 1. Nam pœnitentiam imponendam eſſe dicit, propter ſecundas nuptias, ac ſi illæ eſſent illicitæ:

1. Expoſitio. Gloſſa. At Gloſſa ibi intelligendum putat caput illud de Secundis nuptijs contractis viuente primo coniuge. Idem habet Gloſſa in cap. *Si quis*, 32. quæſtion. ſexta, vbi in eodem ſenſu dici videtur, *Si quis fuerit multis nuptiis copulatus, pœnitentiam agat*. Et eandem expoſitionem ſequitur Turrecremata cum alijs: In quo ſenſu textus ille ad rem præſentem non facit. Eſtque probabilis expoſitio: nam hoc videntur ſignificare illa verba, *Qui frequenter vxores ducunt*, vbi in originali, ſcilicet Concilio Neocæſarienſi, capit. tertio, alia tranſlatio habet, *De his, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem conſtitutum eſt, ſed conuerſio, & pœnitentia eorum tempus contrahit*. Vbi apertè videtur eſſe ſermo de pluribus matrimonijs peccaminosè contractis.

Turrecr.

Obiectio contra expoſitionem. Obſtat tamen huic expoſitioni, quia vbi in ſecunda parte illius textus prohibetur Presbyter adeſſe conuiuio ſecundarum nuptiarum, textus Græcus eiuſdem Concilij expreſsè facit mentionem bigamiæ. Reſponderi poteſt, caput illud compoſitum eſſe ex duobus capitibus Neocæſarienſi, 3. ſcilicet, & 7. & ideò in illis duabus partibus eſſe poſſe ſermonem de ſecundis nuptijs in diuerſo ſenſu.

Replica. Sed contra hoc eſt, quia in illo cap. 7. (quod in Decreto eſt ſecunda pars illius textus) iuxta verba Græca, apertè dicitur, bigamum petere pœnitentiam, quod idem eſt ac eſſe pœnitentia dignum, ideóq; Preſbyterum non debere ſuum conſenſum talibus nuptijs præbere per præſentiam ſuam.

Exceptio alia. Vnde dici poteſt, etiamſi ſermo ſit de ſecundis nuptijs legitime cõtractis poſt mortem prioris coniugis propter, illas tãmen pœnitentiam fuiſſe ſolitam imponi, non propter culpam quæ neceſſariò inſit, ſed propter aliqualem incontinentiam, quæ præſumitur, & propter aliorum exemplum. Eò vel maximè, quòd Concilium illud prouinciale eſt; & non conſtat morem illum imponendi pœnitentiam propter ſecundas nuptias legitimas ab Eccleſia Romana fuiſſe vnquam acceptatum. Vel certè, retinendo priorem expoſitionem, dicendum eſt, etiam illum, qui ſecundas nuptias contrahit viuente prima coniuge, appellatum eſſe bigamum, de quo ſtatim plura dicemus.

4 *Concluſio.* Sic ergo explicata ratione huius bigamiæ, dicendum eſt, per illam contrahi irregularitatem. Ita habetur in capit. 1. & 2. de Bigamis, capit. 1. 26. diſtinctione 34. & colligitur ex canon. 16. *Apoſtolorum*, & ſequentibus. Et hæc eſt præcipua ratio huius

aſſertionis, ſcis, ſcilicet, quia ita iure ſtatutum eſt. A Congruentia verò eſt duplex. Prima propter defectum ſacramenti dicto modo explicatum, vt tradit Pontifex in dict.cap. *Debitum* de Bigamis. Secunda, quia talis iteratio illius ſacramenti eſt ſignum incontinentiæ, ideóque quandam indecentiam inducit ad clericatum, cùm clericus & exemplo, & verbo debeat ad caſtitatem alios inducere. Vnde Ambroſ. lib. 1. de Officijs c.vlt. *Quomodo* (inquit) *poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit.* Et habetur in cap.vlt.26. diſtinctione. Et ſimili modo dixit Innocentius Primus in Epiſtola 3. ad Exuperium. cap. 10. incontinentes non eſſe admittendos ad ſacrum miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri: vbi ipſe quidem loquitur de vitioſa incontinentia, cùm proportione tamen, & ſecundum congruentiam accommodatur ad hanc incontinentiam, quæ licèt vitioſa non ſit, dici poteſt excedens, ſeu abundans. Et ob vtramq; cauſam neceſſarium eſt vtrumque matrimonium eſſe conſummatum, vt declaratur in dict.cap. *Debitum*, tùm quia antea non eſt perfecta ſignificatio, nam per copulam fiunt vir & vxor vna caro, iuxta illud verbum Adæ. *Et erunt duo in carne vna*, per quam vnitatem ſignificatur perfecta coniũctio Chriſti cum Eccleſia in carnis Aſſumptione: addente Paulo, *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Tùm etiam quia ſi copula non interceſſit, nec diuidit quis ſuam carnem in plures: neque exercet, vel oſtendit cum effectu incontinentiam.

Ambroſ.

Innoc. I.

Solum ob duplex matrim. conſummatũ cõtrahitur hæc irregularitas.

5 *An ob duplex matrimoniũ conſumptum quorum alterum eſt inualidum incurratur*

Sed ſupereſt dubium, vtrùm ad hanc bigamiam ſufficiat duplex matrimonium exteriùs contractum, &conſummatum, quando contingit alterum eorum inualidum eſſe, vt contingit ſemper, quoties vtrumque matrimonium fit viuente vtroque coniuge: & ſæpè accidere poteſt in aliis. Verumtamen hoc dubium in præſenti quæſtione nullam ferè difficultatem habet. Quæri enim poteſt, an in illo caſu contrahatur bigamia vera, néc ne, vel abſolutè an nulla contrahatur. Hoc poſterius pertinet ad ſequentem ſectionem. De primo autem certum eſt, illam non eſſe bigamiam veram, nam ad hanc omnes requirũt duplex matrimonium verum, & validum. Et colligitur ex ca. *Nuper* de Bigamis, ibi, *licèt in veritate bigami non exiſtant* quidam (ſcilicet) plures vxores ſimul habentes: quod à fortiori dici poſſet de habentibus plures ſucceſſiuè, alteram tamen non verè. Ratio verò eſt, quia tunc reuerá non iteratur ſacramentum ergo nec eſt defectus in ſignificatione: ergo nec vera bigamia. Confirmatur, quia ille reuera nunquam habuit duas vxores, nec ſimul, nec ſucceſſiuè: ergo. Vnde ſi vlteriùs quæratur, an in eo caſu contrahatur irregularitas: dicendum eſt, non contrahi irregularitatem veræ bigamiæ: poſſe verò contrahi aliam bigamiæ interpretatiuæ, de qua ſtatim dicemus. Quæ differentia ad effectum irregularitatis non multum refert; ad diſpenſationem verò obtinendam, vel ad interpretandam poteſtatem conceſſam ad diſpenſandum in irregularitate bigamiæ, poteſt aliquid referre, ponderata verborum reſcripti proprietate.

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non eſt vtrumque validum, aliqua bigamia & irregularitas contrahatur.

1. *Bigamia interpretatiua.*

PRimo certum eſt, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretatiua dicitur, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero ſed in aliqua participatione, vt imitatione illius, quæ à iure conſideratur. Hoc conſtat ex communi ſententia Doctorum, & patebit iuribus ſtatim tractandis. Secundò eſt certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id enim eiſdem iuribus & communi conſenſu conſtat. Imò re ipſa nihil aliud eſt per hos actus induci bigamiam interpretatiuam, quàm à iure reputari & conſiderari, vt defectus ſufficientes ad inducendam irregularitatem. Vnde (ne quæſtiones multiplicare neceſſe ſit) idem eſt quærere, an in his caſibus bigamia interpretatiua, vel quædam ſpecialis irregularitas contrahatur.

Inducit irregularitatem.

Solùm ergo explicandum ſupereſt, in quibus caſibus hæc bigamia iure inducta ſit: & præcipua quæſtio eſt hîc propoſita, in qua variæ ſunt ſententiæ. B Prima affirmat, quoties duo fiunt matrimonia, vnum de iure, id eſt, validum, aliud de facto id eſt, ſolùm externum, & inualidum, hanc irregularitatem contrahi. Eſt communis Theologorum in 4. diſt. 27. D. Thomas, quæſt. 3. art. 4. quæſt. 2. Richardus articul. 4. quæſt. 3. Soto qu. 3. art. 1. concluſ. 2. & Canoniſtarum cum Gloſſa in ca. 2. de Bigamis, verbo, *In Bigamos*, & Panorm. cap. *Nuper*, eodem, & alijs quos refert Couarruuias dicta Clementina 1. part. §. 2. num. 2. Probatur primò ex dict. cap. *Nuper*, vbi ad contrahendam bigamiam dicitur, ſufficere affectum intentionis cum opere ſubſequuto: in dicto autem caſu fuit animus contrahendi ſecundas nuptias cum exteriori opere ſubſequuto, ſcilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex cap. vltim. C de Bigamis, vbi Gloſſa id notat. Confirmatur, quia aliàs, qui contraheret ſecundas nuptias viuente prima vxore, non fieret irregularis; quod videtur abſurdum Sequela probatur, quia ſecundum matrimoniũ non eſt verum, & de iure, ſed tantùm de facto: ergo: ſi hoc non ſufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia maior incontinentia oſtenditur in illo duplici matrimonio, maiórque defectus ſacramenti committi videtur, quàm in his, quæ ſucceſſiuè fiunt.

2 1 Sentent.

D.Tho. Richar. Soto. Gloſſ. Abbas. C. Nuper, de Bigam.

Secunda ſententia diſtinctione vtitur. Duobus enim modis poteſt matrimonium eſſe nullum; ſcilicet ex defectu conſenſus, vel ex defectu alterius impedimenti aggrauantis matrimonium, vt eſt affinitas vel conſanguinitas in gradu prohibito, & cætera. D Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus, non cenſetur iuxta hanc ſententiam ſufficere ad bigamiam contrahendam per ſubſequẽs matrimonium: ſecus verò eſſe quoties interueniente conſenſu ex parte hominis, aliunde matrimonium non eſt verum. Ratio huius poſterioris partis eſt eadem quæ ſuperioris opinionis. Ratio autem prioris partis ſumitur à contrario ſenſu ex eiſdem textibus: nam ad hanc irregularitatem requiritur ſaltem affectus intentionis cum opere ſubſequuto: ſed in eo caſu non fuit affectus intentionis, quia, vt ſupponimus, ille non conſenſit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia, licèt rebaptizans maneat irregularis, ſi tamen id faciat ſine intentione conferendi ſecundum baptiſmum, non incurrit irregularitatem. E Et ſimiliter, licèt hæreticus incurrat excommunicationem, ſi tamen quis exteriùs neget fidem non autem mente, non incurrit hæretici pœnas: ergo ſimiliter in præſenti. Deniq; ob ſimilem cauſam Pontifex in cap. 1. de Sponſalibus, in ſexto, ſtatuens per ſponſalia contrahi impedimentum publicæ honeſtatis, excipit, *Niſi fuerint ſponſalia nulla ex defectu conſenſus*: ergo pari modo dicendum eſt in præſenti, quanquam enim illud primum reuocatum iam ſit per Concilium Tridentinum ſeſſione 24. cap. 3. de Reformatione

3 2. Sentent.

tione matrimonij, in præſenti quoad bigamiam nul-
la correctio, ſeu reuocatio antiqui iuris facta eſt. Et
hanc ſententiam tenent aliqui moderni Doctores:
Griſald. Paulus Griſaldus in deciſionibus fidei verbo. *Biga-*
Viuald. *mia.* Viualdus tractatu de irregularitate, numer. 8.
Henriq. Henriquez lib. 12. de impedimento matrimon: cap. 9.
num. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi
matrimonium.

Tertia ſententia ſimpliciter negat in eo caſu con-
4. 3 Sentent. trahi bigamiam, aut irregularitatem, quacumque
cauſa, vel impedimento vnum matrimonium fuerit
nullum. Pro hac ſententia citatur Paulus Burgaſius,
Burgas. de Irregularitate, p. 5. tit. de Bigamis, num. 9. quem
Nauar. videre non potui. Citatur etiam Nauarrus in Sum-
ma, cap. 37. num. 195. & lib. 1. Conſiliorum, titulo de
Bigamis, conſil. 1. tamen illis locis oppoſitum planè B
docet in præſenti quæſtione, cum Antonio de Bu-
trio, & aliis: tamen in alio caſu non multùm diſſimi-
li negat ibi Nauarrus contrahi irregularitatem, ni-
mirum, quando quis contrahit matrimonium cum
vidua, quod in re fuit nullum: tunc enim negat con-
trahi irregularitatem. Et fundamenta quibus id pro-
bat, videntur hanc tertiam ſententiam confirmare.
Præcipuum autem eſſe debet, quia bigamia inter-
pretatiua nō poteſt admitti, niſi in caſibus à iure ex-
preſſis: ſicut nec irregularitas. Eſt enim eadem ratio,
quia in preſenti idem ſunt, vt dixi: vel quia hæc bi-
gamia ſolùm eſt ex iuris inſtitutione, ideóque, ſi iura
tantùm dicant, eum eſſe Bigamum, qui poſt primam
vxorem mortuam, ſecundam duxerit, non poſſumus C
nos interpretari, etiam illum, vel qui revera non
habuit primam vxorem, ſed tantùm quandam ſimi-
litudinem eius, fieri Bigamum ex vi talium iurium:
quia vxor ſimpliciter non eſt illa, quæ apparet, vel
putatur, ſed quæ verè exiſtit matrimonio copulata.
Maximè, quia in odioſa materia verba ſunt reſtrin-
genda ad omnimodam proprietatem, potiùs quàm
extendenda ad ſimilitudinariam, qualis eſſet illa in-
terpretatiua: ergo vbi ius ipſum non introducit Bi-
gamiam interpretatiuam, nulla eſſe poteſt. In præ-
ſenti autem nullo iure cautum eſt, quod in eo caſu
interpretatiua Bigamia inducatur. Nam ſi quæ affe-
runtur, in diuerſo caſu, vel ſpeciali loquuntur. So-
let enim afferri caput vltimum de Bigamis, quod
loquitur de Bigamia ſimilitudinaria, qua ſolùm po- D
teſt ſumi argumentum à ſimili, quod eſt inualidum.
Item citatur caput, *Nuper*, eodem titulo, quod qui-
dem loquitur de hoc duplici matrimonio, non ta-
men generaliter, ſed ſpecialiter in Sacerdotibus,
propter ſpecialem indecentiam, in pœnam tanti
delicti. Et hoc eſt, quod in eodem textu ſignifica-
tur illis verbis, *Non propter ſacramenti defectum, ſed pro-*
pter affectum intentionis cum opere ſubſequuto. Vnde con-
firmatur, nam pœna, quæ in aliquo ſpeciali caſu im-
ponitur propter delictum exteriùs attētatum, etiam
affectu non ſequuto, non eſt extendenda vltra ca-
ſum à iure expreſſum; quia eſt materia odioſa, & ri-
goroſa, & ideo potiùs reſtringenda; ſed huiuſmodi
pœna eſt hæc irregularitas: ergo non eſt extenden- E
da vltra caſum ſacrilegij commiſſiā Preſbytero poſt
ſecundas nuptias: in quo ſpecialiter textus ille lo-
quitur.

5. Et confirmatur præterea hæc ſententia, quia aliàs
ſequitur, laicum bis contrahentem matrimonium
fieri irregularem, etiamſi vtrumque fuerit nullum.
Conſequens autem eſt abſurdum: ergo. Sequela
probatur, quia eadem eſt ratio ſiue vtrumque ma-
trimonium fuerit nullum, ſiue alterum tantùm, quia
in neutro caſu eſt in re ipſa defectus in ſignificatio-
ne ſacramenti; in vtroque autem eſt affectus cum
intentione, & opere ſubſequuto: ſupponimus enim

A in vtroque caſu copulam interuenire in vtriſque
nuptiis. Minor autem probatur ex dicto capite, *Nu-*
per, vbi idem conſequens tanquam inconueniens
infertur. Ratione item probatur: nam vel illa irre-
gularitas contraheretur propter ſignificationem,
ſeu reuerentiam ſacramenti, vel in pœnam talis de-
licti. Primum dici non poteſt, quia vbi nullum fuit
ſacramentum, nullus etiam eſt defectus in ſignifica-
tione eius. Item, quia aliàs qui bona fide contrahe-
ret ſemel, & poſteà cognito ſubſtantiali defectu
matrimonij, qui per ignorantiam inculpabilem in-
terceſſit, contraheret cum alia, fieret irregularis:
quod videtur incredibile, cùm ibi nullum verum
fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam
videtur dici poſſe ſecundum, quia, ſi duo illa matri-
monia ſucceſſiuè fiant, vel intendātur mortua prio-
ri coniuge, per ſe loquendo non includunt culpam:
ſi verò ſimul fiant viuente vtraque coniuge, aut con-
ſideratur ibi irreuerentia, quæ fit ſacramento per
talem iterationem eius, & propter hoc non eſt im-
poſita talis irregularitas: cuius ſignum eſt, quia, ſi co-
pula non ſequatur, poſt ſecundum matrimonium
contractum non ſequitur irregularitas: vel conſide-
ratur delictum quod per talem copulam committi-
tur, quod ſine dubio dignum eſt pœna, non tamen
irregularitate, quia ſolùm eſt quidam vagus, vel a-
dulterinus concubitus, qui non ſolet irregularitate
puniri, aliàs qui haberet plures concubinas, vel qui
haberet concubinam cum legitima vxore, fieret irre-
gularis. Quod tamen non ita eſt, vt rectè notauit
Soto dicto art. 1. ad 1. & Couarruuias in dicta Cle- Sot.
mentina, 1. p. §. 2. num. 5. quia nullo iure talis irregu- Couarr.
laritas lata eſt. Quanquam enim in Canon. 16. Apo-
ſtolorum, & habetur in cap. 1. diſt. 33. dicatur, eum,
qui poſt baptiſmum concubinam habet, non poſſe
fieri clericum; illud vel vſu reuocatum eſt, vt ait
Couarruuias, vel certè intelligendum eſt non ratio-
ne delicti, ſed ratione infamiæ, de qua iam dictum
eſt.

Nihilominùs dicendum eſt primò, eum, qui, vi- 6 1. Concluſ.
uente prima vxore, ſcienter contrahit ſecundas nu-
ptias, fieri irregularem, Ita D. Thomas, Richardus,
& Soto, & omnes: intelligitur autem ſi cum vtraque
conſummauerit, iuxta regulam poſitam, quæ ſemper
fuit intelligenda eſt, ne illam repetere ſit neceſſe. In
hoc ſenſu videtur loqui 16. Canon. Apoſtolorum,
qui ſic habet, *Qui poſt ſanctum baptiſma duobus coniugiis*
fuerit implicitus non poſſit eſſe de numero Sacerdotali. Nam
licèt illa verba intelligi poſſint de duobus coniu-
gijs veris, & ſucceſſiue factis, tamen, cum abſolutè
ſint de duobus coniugiis, ita ſunt indiſtinctè intel-
ligenda, præſertim cùm iuxta communem vſum
ſimpliciter dicatur duo matrimonia contrahere,
qui ſimul illa contrahit. Et prætereà in Canone 18.
dicitur, *Qui duas ſorores duxit non poteſt eſſe clericus.* In
quo caſu alterum matrimonium eſt nullum, ſiue fiat
viuente coniuge, ſiue non: ergo à fortiori idem erit
quoties duo matrimonia ſimul cōtrahuntur, etiamſi
ſecundum inualidum ſit. Facit etiam cap. *De his*, 31.
quæſt. 1. quod communiter intelligitur de contra-
hente ſimul plures nuptias, & tamen ille vocatur bi-
gamus in ipſo Concilio Neocæſarienſi, vt ſuprà no-
taui. Sed hæc, vt verum fateatur, ſolui poſſent. Pro-
batur verò vlteriùs ex dicto ca. *Nuper*. in quo in pri-
mis verum non eſt, Pontificem loqui de ſolo Preſ-
bytero: nam quod ibi adducit de Preſbytero con-
trahente nuptias non legales, ſolùm eſt argumen-
tando, & gratia exempli, non quia de ſolo Preſby-
tero quæſtio propoſita eſſet. Vnde in reſponſio-
ne generaliter dicitur, *cum huiuſmodi clericis, qui quan-*
tum in ipſis eſt, ſecundas nuptias contraxerunt; &c. Vbi

licet Abbas, & alij expoſitores intelligant, ſermonem eſſe de clerico in ſacris conſtituto: nam propterea dicitur matrimonium, ab illo intentatum, fuiſſe nullum: tamen Hoſtienſis, num. 4. dicit, etiam ibi comprehendi clericos in minoribus conſtitutos qui ſecundò contraxerunt cum affine, vel conſanguinea, & monachos, quorum matrimonium nullum eſt ratione voti. Illud ergo non cenſetur ſpecialiter factum in pœnam talium clericorum, ſed ſimpliciter propter ſecundas nuptias animo attentatas, cum opere ſubſequuto, & ita locum habet illa deciſio in quocumque contrahente ſimiles nuptias, & ex quocumque capite ſint nullæ; atque ita intellexerunt textum hunc omnes expoſitores, & conſentiunt Theologi. Neque habemus ſufficiens fundamentum ad reſtringendam illam deciſionem ad ſolos clericos, quia nullum eſt verbum, quo ſignificetur; hoc fieri in ſpecialem pœnam clericorum, alioqui quoties Canones de irregularitatibus loquuntur in perſonis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus ſimiles defectus.

7. *Irregularitatem hãc non propter culpã, ſed propter indecentiam contrahi.*

Ex hac reſolutione infero primò, irregularitatem hanc non contrahi propter culpam, ſed propter indecentiam. Ita ſentit Ioannes Andreas, quem Abbas ſequitur: nec in illo textu eſt aliquod verbum, quo ſignificetur, illam irregularitatem poſitam eſſe in pœnam delicti, quamuis Gloſſa, & Hoſtienſis ita loquantur; ſed fortaſsè lato modo pœnam accipiunt pro quocumque impedimento. Nam verba illa. *Propter affectum intentionis cum opere ſubſequuto*, non neceſſariò includunt culpam, vt per ſe conſtat. Dices, Quænam eſt hæc indecentia, ſecluſa culpa, cum in eodem textu dicatur; hanc irregularitatem non eſſe propter ſacramenti defectum. Reſpondeo, non eſſe propter defectum verum, ſed apparentem, & attentatum: in quo interuenit eadem ſpecies incontinentiæ. Affert exemplum Panor. ex c. vnico de Deſponſat. impuber. in 6. vbi in §. 1. dicitur. Per matrimoniũ inter impuberes, quod nullum fuit propter defectũ ætatis, publicæ honeſtatis impedimentum contrahi, quod non contrahitur propter culpam, ſed propter quandam indecentiam: ita in præſenti, quia in publica Eccleſiæ æſtimatione iſte bis contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participiat, licèt verus bigamus non ſit.

Interrogationi fit ſatis. — *Abb.*

8. *Irregularitatẽ hanc etiamſi per ignorantiã vtcumque matrimonium contrahatur incurri.*

Secundò ſequitur, hanc irregularitatem contrahi etiamſi per ignorantiam vtrumque matrimonium bona fide contractum ſit. Ita docent ijdem authores contra Archidiaconum in eodem cap. *Nuper*, & in cap. vnico de Bigamis, in 6. & in cap. *Cognoſcamus*, 34. diſt. qui dixit, interueniente ignorantia non contrahi hanc irregularitatem: videtur enim exiſtimaſſe, propter culpam eſſe impoſitam, ſed non ita eſt, vt dixit; ſed propter publicam ſignificationem incontinentiæ, & quandam effigiem (vt ſic dicam) vel ſimilitudinem defectus ſacramenti. Hoc autem ſuppoſito, manifeſtum eſt, ignorantiam, aut bonam fidem nihil referre ad prædictam excuſationem: quia in vniuerſum irregularitas, quæ ſine peccato contrahi poteſt, non impeditur propter bonam fidem.

Obiicitur c. Presbyterum d. 28.

Obiici verò poteſt cap. *Presbyterum*, diſt. 28. vbi propter ſimiles nuptias ex ignorantia factas non irregularitas, ſed quædam ſuſpenſio imponitur, & ſignificatur eſſe propter delictum, eò quòd ignorantia fuerit iuris, & culpabilis. Reſpondeo primum textum illum eſſe ex canonibus Trullanis, qui non habent firmam authoritatem; maximè quoad hæc moralia, in quibus multa continent iuxta vſum Orientalis Eccleſiæ, quæ in Latina non ſunt in vſu. Secundò dicitur, fortè impedimentum illud ibi poſitum, eſſe irregularitatem: nam quòd talis Preſbyter permittatur habere beneficium, non eſt contra intrinſecam rationem irregularitatis, de qua nunc agimus, & potuit in hoc indulgeri propter ignorantiam, & ne Preſbiter cogatur mendicare. Tertiò addo cum Turrecremata ibi, nuptias non legales non vocari ſecundas nuptias, ſed quaſcunq; à Presbytero contractas, omnes enim nullæ ſunt, vt ibi dicitur: & propter illas, etiamſi eſſent primæ, imponebatur illa pœna.

9. *Ex duplici matrimon. quorumv. nũ ex quocumque c. ſit nullum incurritur.*

Tertiò infero, idem eſſe dicendum, etiamſi alterum ex duobus matrimoniis inualidum ſit, ex alio capite, præter iterationem viuente coniuge. Ita ſentiunt Doctores citati, & probant iura adducta, quæ indifferenter loquuntur. Et ratio eſt eandem: nam in vtroque caſu eſt eadem indecentia, & defectus. Vnde etiam fit, idem impedimentum habere locum, ſiue vtrumque matrimonium fiat viuente priore cõiuge, ſiue defuncto: quia, licet in priori caſu maior ſit indecentia, propter irreuerentiam, & graue culpam: tamen etiam in poſteriori inuenitur ſufficiens ratio impedimenti, qualis eſſe poteſt ſine culpa, vt explicatum eſt. Dices, hoc rectè procedere quando matrimonium validum anteceſſit, & poſteà ſecundum contractum eſt: at ſi è contrario contingat, vt prius matrimonium fuerit nullum, illo diſſoluto, nulla eſt indecentia in ſecundo matrimonio, neque culpa, per ſe loquendo. Reſpondetur culpam quidem non eſſe; indecentiam verò eſſe eandem; quia per accidens eſt quod validum, vel inualidum anteceſſerit: quod patet ex alio caſu. Nam ſecundæ nuptiæ contractæ poſt primum matrimonium validũ, & mortua priore vxore, licèt aliunde inualidæ ſint, ſufficiunt ad irregularitatem inducendam: ergo, & è conuerſo, etiamſi inualidæ antecedant, & validæ ſequantur, idem contrahetur impedimentum, cùm ille diuerſus ordo neque ad decentiam, neque ad ſignificationem, neque ad culpam quidquam referat. Denique ius nihil diſtinguit inter plura matrimonia ſimul, vel ſucceſſiuè, hoc, vel illo ordine facta: ergo nec nos diſtinguere poſſumus, cùm nulla ratio ſufficiens cogat.

10 *4. Coroll.*

Quartò infero idem impedimentum contrahi, etiamſi motrimonium fuerit nullum ex defectu cõſenſus. Quod in primis probo argumento proximè facto, quia ius in hoc etiam ius non diſtinguit, neque exceptionem habet: nullum etiam grauem authorem inuenio, qui illam adhibuerit: non eſt ergo nobis liberum illam facere, cùm nulla ratio ſufficiens cogat. Nam quod ius ait, hanc irregularitatem incurri propter affectum intentionis cum opere ſubſequuto, non intelligitur de intentione efficiendi verum coniugium, ſed de intentione exterius contrahendi, quæ intentio nunquam deeſſe poteſt: ſupponimus enim exteriores nuptias voluntariè, & liberè exteriùs contrahi. Hunc autem eſſe illius iuris ſenſum, probatur, quia aliàs ſequeretur contrahere hanc irregularitatem Sacerdotem ex ignorantia cõtrahentẽ tales ſecundas nuptias, non verò qui ſcienter, & ex malitia exteriorem illum contractum facit & conſummat, ſuppoſito, quod nuper diximus cum communi ſententia, eum, qui duxit ſecundam vxorem, viuente prima, fieri irregularem: nam impoſſibile eſt, vt qui ſecundam ducit, habeat verum conſenſum, & intentionem efficiendi verum matrimonium, niſi interueniente ignorantia iuris, aut facti, tunc ergo alienum ab omni ratione, & ab omnium opinione eſt, vt irregularis fiat, qui bona fide, vel per ignorantiam ducit ſecundam vxorem, non verò qui ſcienter, & per malitiam. Denique, ad illam indecentiam, quam hæc lex conſiderat, ſufficit affectus ad illum exteriorem contractum, cum opere ſubſequuto:

quuto: ſine cauſa ergo alius conſenſus poſtularur. Neque in his rebus argumẽta à ſimili efficacia ſunt, quia ſtãdum eſt diſpoſitioni iuris, præterquàm quòd nunquam deeſt aliqua diſſimilitudinis ratio. Vt in exemplo illo, quod in contrarium afferebatur de rebaptizante, & iura diuerſimodè loquuntur, & ratio eſt diuerſa, quia illa irregularitas introducta fuit in deteſtationem erroris aſſerentis, Baptiſmum poſſe iterari, qui error non fouetur, niſi ab his, qui intentione rebaptizandi id faciunt. Aliud verò exemplum à ſimili ex capite vnico de Sponſalibus, in ſexto, etiam non probat, quia illud impedimentum ex ſponſalibus contractum minimum eſt, & ideò noluerunt iura antiqua, vt oriretur, quando ex defectu voluntatis ſunt nulla: & ſignum huius eſt, quòd nouo iure id extenſum eſt ad omnes caſus nullitatis, vt diximus.

11. 5. Coroll. Vltimò infero, hanc irregularitatem contrahi, etiamſi contingat vtrumque matrimonium eſſe nullum, dummodo in vtroque ſit idem affectus cum opere ſubſequuto. Hoc non inuenio tam expreſſum in antiquis authoribus, illud tamen ſentire videtur Richardus, in 4. diſt. vig. art. 4. quæſt. ad prim. putatque inueniri in iure hunc caſum; nihil autem citat niſi cap. *Nuper*, Expreſsè tenet idem Nauarr. libr. 1. Conſil. tit. de Bigam. conſil. 1. & in Summ. cap. 27. n. 195. Idem indicant Hoſtienſ. & Panormit. quatenus reſpondentes ad cap. *Sanè*, 2. de Clerico coniug. vbi ſacerdos nuptias contrahens non dicitur eſſe irregularis: reſpondent intelligendum eſſe, de ſacerdote contrahente primas nuptias: in hoc enim ſignificant, ſi ſacerdos, etiam poſt ſacerdotium, bis nuptias contrahit, fieri irregularem; ad idémque induci poteſt dictum ca. *Nuper*, in hunc modum, quia abſolutè dicit eſſe irregulares clericos, *qui, quantum in ipſis eſt, ſecũdas mulieres ſibi matrimonialiter coniunxerunt*. Sed hoc veriſſimè dicitur de clerico, qui poſt ſuſceptum ordinem ſacrum duo matrimonia contraxit; nec Pontifex ibi limitat ſuum reſponſum ad clericos, qui ante ſuſceptum ordinem ſacrum vxorati fuerũt, & vidui effecti ordinati ſunt; ſed ſimpliciter de clericis loquitur. Nec verò obſtat quòd argumentando Pontifex, tanquam inconueniens inferat, ſequi eum, qui nullam vxorem habuit, fore vt bigamum reputandum: nam potius ex hoc argumentandi modo colligimus, vel Pontificem non loqui tantùm de clericis, qui ante ſacerdotium ſemel contraxerunt validas nuptias, & iterum poſt ſacerdotium inualidas; ſed abſolutè de quocunque ſacerdote bis contrahente, ſiue validè, ſiue inualidè: vel certè ex vno caſu colligere alium. Vnde cùm poſteà nihil reſpondeat ad obiectionem, ſed abſolutè, & ſine diſtinctione definiat, planè ſignificat, nullum inconueniens illud eſſe, quandoquidem ibi non de vera bigamia agitur, ſed de effectu ſimili quoad irregularitatem, propter externam ſpeciem in indecentia, & defectu ſignificationis, & oſtenſionis incontinentię. Atque hæc etiam eſt ratio aſſertionis: nam qua ratione non poſtulatur ad hanc irregularitatem, vt vtrumque matrimonium validum ſit, eâdem non eſt neceſſarium, vt aliquod ſit validum: probatur conſequentia, quia hæc irregularitas nõ eſt vera bigamia: nam vera, ac propria bigamia requirit duplex matrimonium, vbi ergo vnum matrimonium eſt inualidũ, eſt tantum bigamia interpretatiua, & à iure conſiderata: hæc autem etiam reperitur, vbi vtrumque matrimonium eſt inualidum, & æquè à iure conſideratur, cùm ius indifferenter loquatur. Neque inde inferri poteſt, ex multiplici concubinatu, aut quacunque alia iterata copula illicita, abſque matrimonio ſaltem exteriori, contrahi ſimilem irre-

Richard. Hoſtienſ. Nauar. Abb.

A gularitatem, quia hoc nec à iure conſideratum eſt, neque habet ſimilitudinem rationis, eo quòd ibi vel nullum, vel non duplex matrimonium, ſaltem externum, intercedit. Atque ex his illationibus ſatisfactum eſt fundamentis ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, & prima ſufficienter eſt confirmata, & declarata.

SECTIO III.

Vtrùm ex vnico matrimonio interdum contrahatur irregularitas bigamiæ interpretatiuæ.

CErtum in primis eſt, ex vnico matrimonio aliquando contrahi irregularitatem, propter conditionem perſonæ, cum qua contrahitur. Hæc verò conditio interdum non ſpectat ad bigamiam, ſed ad infamiam, vt ſi quis contrahat cum ancilla, ſcurruli, ſeu mima, vel comica, fit irregularis, etiamſi illa virgo ſit, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur, qui cum illa contrahit; & ideò cenſetur indignus ordinibus, vt Syluester, Nauarrus, & omnes notant, ex Canon. 17. Apoſtolorum, cap. *Si quis viduam*, 34. diſt. vbi Gloſſa plures rationes huius irregularitatis adducit: certum eſt autem non pertinere ad bigamiam, ſed ad infamiam. Aliquando ergo conditio perſonæ pertinet ad defectum Sacramenti, in quantum virtute includit duplex matrimonium, vel indicium incontinentiæ, & tunc cenſentur inſurgere aliæ ſpecies bigamiæ interpretatiuæ, quæ ad tres poſſunt reuocari. Primò ergo inſurgit hæc irregularitas ex matrimonio cum vidua: nam certum eſt ex huiuſmodi matrimonio inſurgere bigamiam, & irregularitatem, vt ſtatim ex iure prohibetur. Oportet tamen, vt & ipſa prius matrimonium conſummauerit, & cum ea ſecundum conſummetur, vt Pelagius Papa declarat in cap. vlt. diſt. 34. Magiſter autem in 4. diſt. 27. oppoſitum ſentiens, explicat textum illum de ſponſa de futuro: & idem indicat Gratianus in cap. *Quid autem*, §. *Item ſi ſponſa*, 27. qu. 2. Sed prior ſenſus eſt certus, tum ex verbis textus, *Mulier ante velata & quæ iterum velamen accepit*, hæc enim non dicuntur de ſponſa de futuro, tum ex daclaratione Innocentij III. in cap. *Debitum*, & Bigamis, vt ſuprà viſum eſt, tum ex paritate rationis, quia ſi non intercedit copula, non eſt defectus ſignificationis, illa verò exiſtente inuenitur: quia Chriſtus virginẽ Eccleſiam ſibi copulauit, & ſicut ille eſt vnicus ſponſus, ita illa eſt vnica illius, neque vnquam fuit alterius.

1. *Concluſio. Ob vilem conditionẽ vxoris etiã virginis incurrit aliquãdo vir irregularitatem.*

Ob vnicũ matrimonium cum vidua, quæ prius matrimoniũ cõſummauit, incurritur irregularitas. Cap. vlt. diſt. 34. Magiſter

Hinc vero inferunt aliqui, hanc non eſſe interpretatiuam, ſed veram bigamiam, & ita loquitur Rota, tit. de Bigamia, deciſ. 1. in nouis. Sed hoc eſt alienum à proprietate verbi, quia ibi maritus verè non contraxit ſecundas nuptias; ſed quia fit vna caro cum fœmina, participat conditionem eius, & defectum ſignificationis: quod facit ex parte mariti interpretatiuam, non veram bigamiam; & ideò iura ita loquuntur, vt hæc diſtinguunt, capit. *Præcipimus*, diſt. 34. *nec bigamum, nec qui virginem non eſt ſortitus vxorem*, capit. *Lector*, eadem diſt. *Si viduam acceperit vxorem* & infrà, *Similiter ſi bigamus fuerit*, capit. 3. de Bigamis, & capit. *Niſi cùm pridem*, §. *Perſonæ*, de Renunciat. Nam in hac verborum diſtinctione ſignificatur non eſſe has æquè veras bigamias, licèt per interpretationem iuris æquiparentur quoad irregularitatem; quia ita eſt conſentaneum doctrinæ Apoſtoli, & inſtitutionibus Eccleſiæ, vt ibidem ſubiungitur.

2. *Bigamia hæc eſt interpretatiua.*

Quid

Quid ſi matrimonium cum vidua nullum ſit.

3. DVbitatio verò eſt, ſi contingat aliquem ducere viduam in vxorem, & matrimonium cum illa nullum eſſe propter impedimentum irritãs interueniens, ſiue cognitum, ſiue ignoratum, an per tale matrimonium hæc irregularitas contrahatur. In quo dubio pars affirmans videtur apertè definita in c. vlt. de Bigamis, vbi Subdiaconus, qui viduam duxit, irregularis declaratur, etiãſi matrimonium cum illa nullum fuerit, propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto, vt ibidem dicitur. Atque ita hoc expreſsè affirmat Rich. in 4. diſt. 27. art. 4. qu. 3. non affert autem dictum textum, ſed cap. *Nuper*, quod in diuerſa ſpecie loquitur, vt viſum eſt: idem tenet Coua. in dicta Relect. part. 1. §. 2. n. 2. dicit eſſe ſententiam communi conſenſu probatam à Doctoribus Theologis in 4. diſt. 27. & à Canoniſtis ſuprà dictum textum, idem tradit Rota, tit. de Bigamia, deciſ. 1. in nouis.

Pars affirmans Ca. vlt. de Bigamia

Richard.

Couar.

Rota.

4. Nihilominùs Nauarrus in cap. 27. num. 195. oppoſitam tenet ſententiam, dicitque, Romæ in ſacra pœnitentiaria ita fuit concluſum: idem latè lib. 1. conſil. 1. de Bigamis, vbi duplex affert fundamentum: primum eſt, quia talis bigamia neque eſt vera, vt per ſe patet, neque interpretatiua. Quod probat, quia neque ille contraxit cum duabus inualidè; neque cum altera validè, & cum altera inualidè; neque cum vidua validè: præter has autem, inquit, non ſunt plures ſpecies bigamiæ interpretatiuæ. Sed in hac probatione petitur principium: nam oppoſita ſententia ſupponit ad hanc ſpeciẽ bigamiæ interpretatiuæ ſufficere matrimonium de iure, vel de facto cũ vidua: vel certè (quod perinde eſt) hanc ipſam bigamiam interpretatiuam ſubdiſtinguendam eſſe, quia vna eſt omnino propria in ſua ſpecie, in qua ex parte vxoris duplex verum matrimonium intercedit; alia interpretatiua etiam, ſed magis remota, & ficta, in qua matrimonium cum vidua de facto tantùm, & non iure intercedit.

Pars negans. Nauar. 1. Fundamentum.

5. Secundum Nauarri fundamentum eſt, quia irregularitas in tali caſu non eſt in iure expreſſa, ſed alij reſpondent, ſatis eſſe expreſſam in dicto cap. vltim. Sed contra hoc ipſe contendit, ibi non eſſe ſermonem de quocunque inualidè contrahente cum vidua, ſed de Clerico in ſacris conſtituto: nam ibi de Subdiacono ſermo eſt, in quo dicitur reſultare bigamia, non interpretatiua, ſed ſimilitudinaria propter votum caſtitatis, de qua in ſectione ſequenti. Sed contra hoc eſt, quia in textu illo nulla habetur ratio prioris matrimonij ſpiritualis, quãtum ad reddendam rationem illius irregularitatis; ſed in hoc ſolo fundatur, quòd ille tractãdus eſt tanquam maritus viduæ. Vnde obiicitur ſecundò, quia illa irregularitas, quæ contrahitur ex duplici matrimonio, vno ſpirituali, & altero carnali ſubſecuto, eſt alterius rationis; & cõtrahitur etiam per matrimonium cum virgine. Quapropter priorem ſententiam retinendam cenſeo. Cætera verò, quæ in hoc puncto dici poterant, ſumenda ſunt ex dictis in fine præcedentis ſectionis: nam hic caſus, & ille æquiparantur. An verò extendi hoc debeat ad matrimonium cum vidua, non iure, ſed facto, id eſt, non relicta eſt marito vero, cum quo matrimonium iure contraxit: ſed ſolùm de facto, dicam in ſequenti puncto.

2. Fundamentum.

6. Secunda ſpecies huius bigamiæ interpretatiuæ conſurgit ex matrimonio cum corrupta, iuxta cap. *Maritum*, 33. vbi dicitur, *Qui vnam vxorem non matronam, ſed concubinam habuit, non poteſt eſſe Clericus, neque etiam ille, qui meretricem in matrimonium aſſumpſit.* Ex quo textu videtur colligi, priorem partem intelligendam eſſe de illo, qui, quam priùs habuit concu-

Ob matrimoniũ cũ corrupta incurritur irregular. C. Maritũ 33. d.

A binam, poſteà duxit vxorem; quia ſi ageret de concubina alterius, ſub altero membro illam comprehenderet. Et ita intellexit Gloſſa ibi, citátque capit. *Curandum*, & ca. *Præcipimus*, 34. diſt. ibi abſolutè dicitur, qui fœminam non virginem in vxorem duxit, ordinandum non eſſe; qui autem accipit in vxorem priorem concubinam ſuam, non ducit virginem. Et hanc opinionem ſecuti ſunt Hoſtienſis, Hugo, & alij. Nihilominùs communiter Doctores aſſerunt, hanc irregularitatem ſolùm contrahi quando quis ducit corruptam ab alio. Ita tenent Gloſſa in cap. *Sanè*, 1. de Cleric. coniug. & in cap. *Debitum*, de Bigamis, verbo *Cognita*, & verbo *Diuitiæ*, quibus locis Abbas, & communiter Doctores, & in cap. *Tanta*. & ca. vnic. ſtatim citandis, D. Thomas in 4. diſt. 27. q. 1. art. B 1. q. 3. vbi cæteri Theologi, Syluester, & communiter Summiſtæ verbo *Bigamia*, Nauarrus cap. 27. num. 195. Maiolus lib. 1. ca. 43. num. 5. Solent autem ad hoc citari cap. *Fraternitas*, & cap. vltim. 33. diſt. ibi tamen dicitur, quod ad rem præſentem faciat: quia in priori ſolùm dicitur, eum, qui poſt primas nuptias, mortua vxore, habuit concubinam, cum qua matrimonium non contraxit, non manere irregularem, quod longè diuerſum eſt. In alio verò capite agitur de illo, qui contraxit cum ſponſa, quæ corrupta non fuit à priori marito. Quod etiam eſt valdè diſſimile, vt per ſe conſtat.

Gloſſa.

Abbas.

D. Tho. Syluest. Nauar. Maiol.

Non inuenio ergo ius, in quo directè fundetur hæc ſententia; fundatur autem hac ratione, quia matrimonium contractum cum priori concubina C retrotrahitur, & in iure reputatur quaſi factum cum illa ante primam copulam: ſi ergo ab eodem marito virgo cognita fuit, & nunquam ab alio, matrimonium illud reputatur factum cum virgine, non cum corrupta. Antecedens declaratur ex aliis effectibus: nam filij nati ex priori concubinatu inter ſolutum, & ſolutam, efficiuntur legitimi per ſubſequens matrimonium, c. *Tanta*, qui filij ſunt legitimi. Similiter Clericus coniugatus tunc ſolùm gaudet priuilegio clericali, quando virginem duxit, iuxta cap. vnic. de Cler. coniug. in 6. & tamen ſi duxit illam, quam ante matrimonium virginem agnouit, eodem gaudet priuilegio, iuxta gloſſam receptam ibi: ergo idẽ erit in præſenti. Et confirmatur; quia ille, qui duxit à ſe D tantùm cognitam, nec verè, neque interpretatiuè diuiſit carnem ſuam in plures, cùm illa non fuerit à pluribus cognita: ergo non eſt cur veram, aut interpretatiuam bigamiam contrahat. Hæc ergo ſententia nobis probatur vt communior, & fauorabilior, & rationi conſentanea, & iuri non contraria, imò in eo conformis, quòd talis irregularitas non inuenitur in iure expreſſa. Nam illa iura, quæ irregularem faciunt eum, qui ducit non virginem, intelligẽda ſunt aut verè, aut ſecũdum fictionem, ſeu æſtimationem iuris: & hoc modo qui ducit eã, quam ſolus ipſe cognouit, virginem ducere cenſetur. In illo autem ca. *Maritum*, per concubinam intelligere poſſumus alterius concubinam, quamuis ab vno ſolo cognitam, quæ in rigore non comprehendebatur ſub nomine meretricis: nam meretrix dicitur, quæ *multorum libi-* E *dini patet*, vt ex Hieronym. Epiſt. 128. affertur in cap. *Vidua*, 34. diſt. Adde, textum illum non eſſe magnæ authoritatis: nam licèt à Gratiano referatur ex Gregorio, tamen reuera eſt Gennadij ſub nomine Auguſtini lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap. 72. 7.

C. Mariti exponitur.

Hieron.

Cur maior caſtitas ex parte vxoris, quàm ex parte viri requiratur ad hunc effectum.

HÆc igitur ſpecies bigamiæ, ſeu irregularitatis ſolùm inſurgit per matrimonium cum corrupta 8.

rupta ab alio: & hoc modo eſt ſatis expreſſa in iuribus citatis, & hæc eſt ſufficiens ratio eius. Cur autem ius induxerit hanc irregularitatem, & cur in tali matrimonio ſit interpretatiua bigamia, nõnullam dubitationem habet: nam ſi ipſemet vir priùs virginitatẽ non ſeruauit, etiam cum aliis peccando, non fit bigamus poſteà ducendo virginem; nec in tali matrimonio cenſetur eſſe aliquis ſignificationis defectus: cur ergo cenſetur eſſe in matrimonio cum non virgine, aut cur magis poſtulatur virginitas in ſponſa, quàm in ſpóſo, cùm in matrimonio myſtico inter Chriſtum, & Eccleſiam maior puritas, & virginitas ſit in ſponſo, quàm in ſponſa? Item ſi quis poſt matrimonium cum virgine concubinam habeat, nõ fit irregularis, cùm tamen magis diuidat carnem ſuam in plures, quàm qui corruptam ab alio ducit: ergo.

9. *Reſponſio.*

Circa priorem difficultatis partem varias rationes differentiæ affert Gloſſa in dicto capit. *Debitum*, eas verò reprehendit D. Thomas, dicta quæſt. 3. qui rationem aliam affert, ſcilicet, quia corruptio carnis extra matrimonium contingens, & matrimonium præcedens, non facit defectum in Sacramento ex parte illius, in quo eſt corruptio, ſed ex parte alterius quia matrimonium non cadit ſupra ſeipſum, ſed ſupra alterum; & ideò ex termino ſpecificatur, qui etiã eſt reſpectu illius quaſi materia Sacramenti. Ratio eſt ſatis metaphyſica, & ſubtilis pro qualitate materiæ. Fortaſſe Eccleſia moralem etiam rationem conſiderauit; quia defectus virginitatis in ſponſa maior eſt indecentia, & vir tenetur, & poteſt facilè illam vitare, & eſt quædam infamia ducere ab alio cognitam extra matrimonium: quæ omnia ceſſant, quando corruptio præceſſit ex parte viri. Cui etiam, regulariter loquendo, valde difficile eſt virginitatem ſeruare ante motrimonium: & ideò noluit Eccleſia ad hoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere matrimonium cuiuſcunque hominis priùs incontinentis: quod ſequeretur, ſi per illud quis fieret irregularis. Altera verò obiectio nihil difficultatis habet: nam licet vir poſt mortem vxoris, quam ſolam, & virginem priùs duxerat, incontinens ſit per vagum concubitum, non reddit Sacramenti ſignificationem imperfectã, aut defectuoſam; & ideò in illo caſu locum non habet irregularitas hæc, quatenùs eſt ex defectu Sacramenti: propter illud autem crimen non eſt irregularitas aliqua à iure impoſita, niſi redundet in publicam infamiam.

10. *Contrahẽs cum repudiata ab alio fit irregularis.*

Atque ex his intelligitur tertia irregularitas, ſeu bigamia huius ſpeciei in eiſdem iuribus contenta, quæ contrahi dicitur per matrimonium cum repudiata ab alio. Ita habetur in cap. primo, de Bigamis, ibi: *Vel repudiatarum mariti*, quos à bigamis diſtinguit, ſignificans non eſſe hanc veram bigamiam, ſed interpretatiuam. Idem habetur in cap. *Si quis viduam*, 50. diſt. vbi dicitur, *Si quis viduam, aut ab alio dimiſſam duxerit*, &c. nam conſtat loqui de dimiſſa ab alio viuente. Idem dicitur in dicto capit. *Maritum*; diſt. 33. *qui viduam, aut repudiatam*, &c. Et ex Canon. 18. Apoſtolorum in capit. *Si quis viduam*, 2. diſt. 34. *Si quis viduam, aut eiectam acceperit*, &c. Et in capit. *Vidua*, declaratur, eiectam vocari, quæ à marito viuente reiicitur. In qua irregularitate in primis ſupponendum eſt, huiuſmodi repudiatam eſſe cognitam à ſuo marito; quia antequam matrimonium ſit conſummatum, non habet locum bigamia, vt ſæpe dictum eſt ex dicto capit. *Debitum*, de Bigamis. Vnde duplici titulo poteſt contrahi hæc irregularitas: vnus eſt, quia tale matrimonium contractum eſt cum corrupta ab alio: alius eſt, quia tale matrimonium comparatur matrimonio cum A vidua, quia talis fœmina bis matrimonium contrahit.

11. *Obiectio.*

Sed ſtatim oritur difficultas, quia tale matrimonium cum repudiata ab alio nullum eſt, & ex parte viri eſt primum matrimonium eius, ergo non eſt ſufficiens ad inducendam irregularitatem, vt bigamiam interpretatiuam. Quæ obiectio maximè procedit in opinione Nauarri aſſerentis, per vnicum matrimonium cùm corrupta non contrahi bigamiã interpretatiuam, niſi matrimonium validum ſit, vt patet in Concil. 1. de Bigamis ſuprà citato, & in cap. 27. num. 195. Accedit quod Panormitanus in dicto c. 1. addit, hanc irregularitatem hodie non procedere, niſi in eo caſu, in quo primum matrimonium fuit nullum propter impedimentum conſanguini- B tatis, vel aliud ſimile, quod poſteà innoteſcit; & ideò ſeparatur mulier à viro: tunc enim poſterius matrimonium cum illa validum eſt. Sed reuera dicti textus non loquuntur de hoc caſu, ſed de muliere repudiata propter adulterium, vel aliquid ſimile: nam quando matrimonium diſſoluitur ex legitima cauſa non poteſt dici mulier illa repudiata, aut eiecta. Vnde Hieronymus epiſt. 128. ad Fauiolam, dicit, eiectã eſſe, quæ marito viuente proiicitur: & ita intellexit Hoſtienſis, dicto cap. 1. de Bigamis, qui tamen etiam ait, hodie eſſe repudium reprobatum, iuxta cap. *Gaudemus*, de Diuortiis: ſignificans, olim fuiſſe permiſſum ab Eccleſia; & ideò tunc habuiſſe locum hanc bigamiam, iam verò ceſſaſſe. Et hoc indicauit etiam Abbas, cùm dixit, hoc non procedere hodie ſecun- C dum vnum intellectum. *Hyeron.*

12. *Nũquam fuit in Eccleſia permiſſum matrimoniũ cum repudiata, tãquam validum.*

Verumtamen matrimonium cum repudiata ab alio vero marito nunquam fuit in Eccleſia permiſſum tanquam validum. Quod, vt certum ſuppono, ex propria materia, & euidenter colligitur ex dicto cap. *Gaudemus*, vbi Pontifex oſtendit, hanc eſſe Chriſti doctrinam, vt verè eſt. Neque etiam arbitrandum eſt, aliquando fuiſſe toleratum, ſeu permiſſum tale matrimonium, licet fuiſſet inualidum: nulla enim hiſtoria, vel authoritate hoc oſtendi poteſt, nec potuit eſſe vnquam neceſſarium, imò fuiſſet intolerabilis error. Igitur prædicta decreta non ſtatuerunt hanc irregularitatem, quia tale matrimonium in Eccleſia permitteretur eo tẽpore magis, quàm in præ- D ſenti; ſed quia non obſtante diuina, & Eccleſiaſtica lege non erant defuturi, qui facto, licèt non iure, repudiatas ab aliis in vxores acciperent. Sicut Canones etiam faciunt irregularem eum, qui, viuente prima, ſecundã vxorem accipit: non quia tales nuptiæ ſecundæ permittantur, ſed quia de facto ab iniquis hominibus contrahuntur. Ad obiectionem ergo concedo, tale matrimonium eſſe nullum iure, tamen quia de facto intentatur cum opere ſubſecuto, ſufficiens reputatum eſt, ſuppoſito primo matrimonio conſummato ipſius vxoris, vt contrahens cum illa, irregularis fiat. Quòd ſi quis fortaſſe dicat, hæc iura etiam in hoc ſenſu interpretata hodie non eſſe in vſu, oportet, vt id oſtendat: ego enim nullum inuenio ius nouum, quo illud antiquum reuocatum ſit, E nec de contraria conſuetudine mihi conſtat: neque etiam video rationem vllam, ob quam hoc tempore minùs ſit dignus irregularitate, ſeu indignus ordinibus, qui tale matrimonium contrahit, quàm quolibet prætérito. *Satisfit obiectioni.*

13. Hinc verò duæ naſcuntur quæſtiones: vna eſt, an is, qui matrimonium contrahit cum corrupta, ſi matrimonium inualidum fuit, irregularis maneat, etiamſi illa non fuerit vidua, ſed ſoluta. Alia eiuſdem rationis eſt, ſi contingat vxorem ſeparari à priore marito propter matrimonij nullitatem, & poſteà duci ab alio, etiam inualidè, propter impedimẽtum irri-

irritans interueniens, an hic poſterior maritus fiat irregularis. Ad quas quæſtiones, iuxta opinionem Nauarri ſuprà tractatam, negandum eſt, per tale matrimonium inualidum contrahi irregularitatem: iuxta noſtram verò ſententiam, & communem doctrinam, affirmandum videtur in vtroque caſu, quia in vtroque contrahitur matrimonium cum corrupta, vel vidua, ſi non iure, ſaltem facto, & cum opere ſubſecuto. Et hoc maximè confirmatur illis iuribus, quæ de matrimonio cum repudiata loquuntur: nam illud matrimonium nullum eſt, & nihilominùs quia eſt cum corrupta ab alio marito, inducit irregularitatem. Quòd autem fuerit cognita à marito viuente, vel mortuo, vel à vero marito de iure, vel tantùm de facto, aut etiam omnino ab alieno, nihil refert ſecũdum iura ad bigamiam interpretatiuam. Probabilius ergo videtur in his omnibus caſibus hoc impedimentum interuenire.

14. *Qui accedit ad propriã vxorẽ adulteram, fit irregularis.*

Vltima ſpecies bigamiæ interpretatiuæ contrahitur per acceſſum ad propriam vxorem, quæ adulterium commiſit, etiamſi in principio matrimonij virgo accepta fuerit. Ita habetur in cap. *Si cuius*, & in cap. *Si laici*, diſt. 34. vbi abſolutè dicitur, per adulterium vxoris fieri maritum irregularem; ſed ſubintelligendum eſt, ſi poſt adulterium illam cognouit, vt ibidem Gloſſa exponit, argumento textus in cap. vlt. eiuſdem diſt. & cap. *Debitum*, de Bigamis. Ratio autem huius irregularitatis eſt, quia vir cognoſcendo vxorẽ ſuam ab alio cognitam, efficitur maritus corruptæ; & ideò perinde iudicatur, ac ſi cum corrupta contraxiſſet. Vnde, ſicut ſuprà dicebamus, matrimonium retrotrahi reſpectu illius vxoris, quæ ab eodẽ viro ante matrimonium virgo cognita fuit; ita & è conuerſo hîc dicimus, matrimonium ad præſens tẽpus reuocari reſpectu illius, qui adulteræ coniungitur, etiamſi priùs virgo accepta fuerit. Hæc autem conſideratio ceſſat, quando vir vxorem adulteram ampliùs non cognouit: quia tunc corruptio vxoris nullo modo cadit ſub actu matrimoniali ipſius viri, vt notauit D. Thom. diſt. 27. quæſt. 3. art. 1. quæſt. 3. ad 4. Meritóque comparari hic poteſt cum illo, qui matrimonium ratum contraxit cum corrupta ab alio, quod cum illa non conſummauit: nam ille non efficitur irregularis, iuxta citata iura: ergo à fortiori idem eſt in præſenti.

D. Tho.

15. *Defectus in vxore etiam non cognitus inducit irregularitatem.*

Sed quid, ſi vir ignorans inuincibiliter maleficium vxoris, ad illã bona fide accedat; contrahétne hoc impedimentum? Videtur enim non debere contrahere, quia licèt de facto accedat ad adulteram, nõ tamen animo, & intentione, quæ in his rebus maioris momenti eſſe videtur. Quæ interrogatio in multis præcedentibus caſibus fieri poteſt: vt ſi quis ignoranter ducat corruptam, quam putat virginem, &c. Ad omnes autem reſpondetur, ignorantiam hanc non impedire irregularitatem, quia non eſt pœna alicuius culpæ, ſed impedimentum ex tali defectu, qui in re ipſa interuenit, contractum, vt notauit D. Thom. dicta q. 3. ad 3. & Gloſſa in d. c. *Si cuius*, Abbas in c. *Si vir*, de Adulteriis, & in ca. 2. de Bigamis, nu. 8. Angelus verbo *Bigamia*, n. 4. & ibi alij Summiſtæ, & Nauarr. dict. n. 195. Rota, dicta dec. 1. de Bigamia, vbi aduertit, hanc ignorantiam conferre ad diſpenſationem obtinendam.

D. Tho. Abbas Angel. Nauar. Rota.

16. *Etiamſi vxor per vim oppreſſa ſit, ſi vir poſtea illam cognoſcat, fit irregularis.*

Ex quo vlteriùs colligere licet, hanc irregularitatem non ſolùm contrahi, quando vxor propria fuit adultera peccando cum alio; ſed etiam, ſi per vim abſque culpa, vel conſenſu proprio ab alio violetur: quia hæc irregularitas non fertur propter peccatum vxoris, vt per ſe notum eſt, ſed propter defectum ſignificationis, qui reſultat in matrimonio ex acceſſu ad corruptam ab alio: hic autem defectus, æquè reſultat, ſiue ex parte vxoris culpa interceſſerit, ſiue non. Quod notauit Maiolus lib. 1. de Irregularit. cap. 32. num. 7. quia in huiuſmodi irregularitate non voluntas, ſed factum ſpectatur. Sicut etiamſi contingeret vxorem tranſire ad ſecundas nuptias, bona, & probabili fide exiſtimans maritum eſſe mortuum, eáſq; conſummare; poſteà verò maritum comparere, eique reſtitui vxorem; accedendo ad illam fieret irregularis, etiamſi illa actum adulterij formaliter nõ commiſerit, ſed tantùm materialiter; quia ſub titulo matrimonij accedit ad fœminam ab alio cognitam: ergo idem erit, etiamſi per vim cognita fuerit: nam in hac materia vis, & ignorantia æquiparantur, cùm æquè tollant voluntarium. Verum quidem eſt, per ignorantiam non materialem actum, ſed malitiam eius reddi inuoluntariam; per vim autem vtrumque. Hoc autem diſcrimen ad rationem irregularitatis nihil refert. Videatur in ſimili Leo Papa epiſt. 85. aliàs 87. ad Epiſcopos Africæ.

Tandem ex eodem principio infertur, quamuis maritus lege iuſtitiæ, vel Superioris imperio cogatur reddere debitum vxori, quæ adulterium commiſit, quæve ab alio cognita eſt, iure, vel iniuria; nihilominùs fieri irregularem, vt docuit D. Thomas ſuprà ad 4. vbi ait, de hoc eſſe opinionem; ſed hanc eſſe probabiliorem, *quia hîc non quæritur peccatum, ſed ſignificatio tantùm.* Sequitur Angelus verbo, *Bigamia*, num. 2. & ibidem Syluester. 17.

SECTIO IIII.

Vtrum ex vnico matrimonio nullo interdum contrahatur irregularitas propter bigamiam ſimilitudinariam.

Tertia ſpecies bigamiæ poni ſolet illa, quæ ſimilitudinaria dicitur; quia in illa non intercedit duplex matrimonium carnale, ſed vnum ſpiritnale per votum ſolemne continentiæ, & aliud carnale attentatum tantùm, cùm inualidum ſit poſt ſolemne votum. De hac item bigamia certum eſt, & dari interdum ex iuris introductione (quia ſine illo eſſe non poteſt, cùm ex natura rei non ſit) & irregularitatem inducere; quia in hoc maximè eius ratio conſiſtit. Prætereà duplex tantùm eſt votum ſolemne religionis, & ordinis, & ita duplex tantùm poteſt eſſe hæc bigamia: vna Religioſi, qui poſt profeſſionem matrimonium contrahit; altera Clerici in ſacris. 1.

De priori nulla eſt controuerſio, nam eſt ſatis expreſſa in iure, cap. *Quotquot*, 27. q. 1. *Quotquot* (ait) *poſt virginitatem pollicitam præuaricati ſunt, profeſſione contempta, inter bigamos haberi debebunt*: & alia verſio habet, *Quicunque virginitatem profitentes*. Quòd autem illa præuaricatio debeat eſſe per matrimonium, apertè explicatur in ca. *Monachos*, q. 1. *Si poſteà vxori fuerit ſociatus*, &c. Quod intelligendum eſt, vſque ad corporum commiſtionem, tum propter generalem regulam ſuprà poſitam de bigamia: tum etiam quia non eſt anteà illa præuaricatio conſummata, vt contrahatur irregularitas, quæ ſtatim in eodem textu ſatis explicatur. 2. *Fit irregularis contrahẽs poſt ſolemne votum religionis.*

Et ampliandum hoc eſt primò, etiamſi matrimonium contractum ſit cum virgine, aliàs nihil haberet ſpeciale: nam ex matrimonio cum vidua quilibet contrahit bigamiam. Nec refert (quod Syluester obiicit) in textu non fieri mentionem virginis, quia etiam non fit mentio viduæ; ſed abſolutè loquitur, & ita intelligendum vniuerſaliter eſt, vt ratio etiam & materia poſtulat. Secundò ampliatur nunc ad profeſſionem religionis, etiam per quæcunque vota 3. *Et idẽ eſt de emittẽtibus tria*

ſubſtan

ſubſtantialia religionis, & conſtituentia perſonam inhabilem ad matrimonium: quia per illa fit vera virginitatis, ſeu caſtitatis profeſſio.

Vota ſubſtantialia religionis.

3. *De clericis in ſacris. Prima opinio.* Angel. Syluest. Roſella. Armill. Anton. Nauarr.

De poſteriori autem parte, ſcilicet, de Clericis in ſacris, eſt diuerſitas opinionum: prima affirmat in eis habere locum eandem bigamiam, & irregularitatem. Angelus verbo *Bigamia*, numero 7. Syluester num. 3. & ibidem Summa Roſella, & Armilla, num. 7. & D. Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 3. & Nauarrus dicto num. 195. Solent ad hoc citari cap. *Nuper*, & cap. vlt. de Bigam. ſed illa duo capita non tractant de hac bigamia, ſed de aliis, quæ contrahuntur ex vi ſecundi matrimonij, etiam cum virgine, vel vnius cum vidua, etiamſi talia matrimonia inualida ſint, vt ſuprà explicui. Citatur præterea, d. cap. *Quotquot*, 27. quæſt. 1.

4. *2 Opinio. Ca. Sanè de Cle. coniug.* Abbas.

Secunda ſententia negat, quia in cap. *Sanè*, ſecund. de Cleric. coniug. de ſacerdotibus matrimonium contrahentibus dici videtur, non manere irregulares. Atque ita ex illo textu docuit Abbas in cap. *Nuper*, de Bigam. num. 3. quando ſcilicet ſacerdos cum virgine contraxit, & in dict. cap. *Sanè*, dicit, in eo caſu ſacerdotem eſſe tantùm ſuſpenſum, & non ſuſpenſione propria, ſed latè ſumpta, quæ per ſolam pœnitentiam auferri poteſt quando delictum eſt occultum. Eodem modo videtur exponere dict. ca. *Sanè*, Hoſtienſ. in dicto cap. *Nuper*, num. 5. & in dicto cap. *Sanè*, ait, propter illud delictum ſacerdotem eſſe à ſuo officio ſuſpenſum, quando crimen eſt notorium, ita vt irregularis fiat celebrando: ſi autem ſit occultum ſignificat nullum contrahere impedimentum. Archidiac. verò & Summa Piſana, quos Syluester citat, dixerunt, hanc irregularitatem non incurri, niſi tale matrimonium contrahatur cum corrupta: qui ſupponere videntur dictum cap. *Sanè*, loqui de ſacerdote contrahente cum virgine. Et videtur hæc opinio probabilis quoad omnes clericos in ſacris, quia nullum eſt ius, quod expreſsè illos faciat irregulares propter vnicum matrimonium cum virgine; & alioqui eſt alia pœna in iure, quæ pro illo caſu impoſita videtur in dict. cap. *Sanè*. Et in c. *Presbyter*, d. 28. ſolùm dicitur presbyter in eo caſu deponendus, & in cap. *Presbyterum*, eadem d. Si ex ignorantia culpabili in hoc crimen inciderit, non priuatur cathedra, ſeu beneficio, ſed ſolùm vſu ordinis, vt patet ex Gloſſa ibi, & ex Gratiano, in §. vlt. d. 31. Non videtur ergo hæc irregularitas in his iuribus expreſſa.

Archid.

5 Argumentum autem quod à religioſis ſumitur ad clericos in ſacris, non videtur efficax. Primò ob regulam generalem, quod in irregularitatibus non valet argumentum à ſimili ſine expreſſo iure. Secundò, quia in profeſſione religionis videtur eſſe ſpecialis ratio: nam ibi magis contrahitur ſpeciale vinculum cum Chriſto, ratione cuius matrimonium poſtea ſubſequens inducit bigamiam ſimilitudinariam, quod vinculum non inuenitur in clerico in ſacris, quia nec ratione illius ordinis, vt per ſe conſtat, nec ratione voti, quòd ſolum per accidens eſt ſtatuto Eccleſiæ impedit & dirimit matrimonium contrahendum, non verò diſſoluit contractum. Vnde Rota in deciſ. 1. de Bigam. in nouis, nu. 9. bigamiam ſimilitudinariam ſolùm eſſe dicit, quando monachus, vel monialis profeſſus matrimonium contrahit de facto.

6 *Prior opinio præfertur.* Gloſſ.

Licèt hæc poſterior opinio non improbabiliter defendi poſſit, nihilominus prior eſt magis recepta, & in rigore verior. Dicendum ergo eſt, hanc irregularitatem extendi ad clericos in ſacris. Quod ſentit gloſſ. in cap. *Super eo*, de Bigamia, dicens eſſe bigamum qui caſtitatem promiſſam violat, citátque dict. cap. *Quotquot*, quod ita videtur intelligendum quia profiteri caſtitatem in proprietate Latina ſignificat omnem ſolemnem modum aſſumendi aliquam obligationem. Et idem ſenſit Rota ſuprà, citans dictam Gloſſam. Vnde, licèt nominet monachum eſt quaſi materialiter, & gratia exempli, non ad limitandam irregularitatem, idem Palud. 4. d. 27. quæſt. 24. loquens generaliter de voto ſolemni. Et hoc modo eſt ſatis expreſſa in citato iure hæc irregularitas. Facit præterea dictum cap. *Nuper*, nam licèt principalis caſus eius non ſit de hac bigamia, tamen Pontifex videtur illam in argumentum à ſimili adducere, & ita interpretari d. c. *Presbyterum*. Deniq; dictum cap. *Sanè*, rectè intellectum, non ſolùm non obſtat, verùm etiam hoc confirmat: nam ibi dicitur ſacerdotem, qui nuptias contrahit, poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem poſſe ad executionem ordinum reſtitui per diſpenſationem ſui Epiſcopi: non ergo negat Pontifex manere irregularem, ſed potiùs id ſupponit, & concurrentibus illis circunſtantiis diſpenſationem committit Epiſcopo. Et ita limitat hanc ſententiam, & declarat oppoſitam, Couar. dict. relect. p. 1. §. 2. num. 2. cum Sylu. verb. *Bigamia*, q. 7.

Rota. Palud. Couarr. Syluest.

SECTIO V.

Quo iure introducta ſit, quoſque effectus habeat hæc irregularitas.

1 *Prima cõcluſio.*

Oſtendimus in quibus caſibus bigamia contrahatur, nunc breuiter cauſſæ, & effectus eius explicanda ſunt. Primò ergo dicimus nullam irregularitatem bigamiæ eſſe ex diuino iure. Hoc ſuprà eſt vniuerſaliter probatum de irregularitate: neque hic eſt aliquod ſufficiens fundamentum ad faciendam exceptionem. Nam locus Apoſtoli 1. ad Timoth. 3. *Vnius vxoris virum*, & habet alios probabiles ſenſus; & intellectus de bigamia, adhuc non videtur proponi ſub verbo præceptum continente, ſed admonitionem, ſcilicet, *oportet*; ſub quo multa alia ibi requirit, quæ non ſunt abſolutè, & ex præcepto neceſſaria. Verùm, etiamſi admittamus, vt probabilius cenſemus, illud fuiſſe præceptũ, non ſequitur fuiſſe diuinum, ſed Apoſtolicum: quod etiam Apoſtolorum canones confirmant. Vnde Ambroſ. epiſt. 82. dicit; hoc Apoſtolum ſtatuiſſe. Intelligítque non ſolùm de Epiſcopo, ſed de presbytero loquutum fuiſſe: & eſt veriſimile, tum quia ſtatim transfert Paulus ſermonem ad diaconos, prætermiſſis presbyteris: tum etiam, quia in eiſdem diaconis eandem conditionem requirit: vnde à fortiori ſupponit eandem in presbytero poſtulari. Addit verò Ambroſius, Patres Concilij Nicæni addidiſſe, *neque clericum quemquàm debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit*. Vnde ſignificat, hanc bigamiam, etiam propriam & rigoroſam, vt extenditur ad alios clericos infrà diaconum non eſſe Apoſtolicam. Tamen Auguſtinus tract. 41. in Ioan. videtur extendere ſermonem Pauli ad omnes clericos, quamuis non ſimpliciter, ſed de ordinandis ad præpoſituram Eccleſiæ loquatur. Et licèt Gloſ. in cap. 1. 81. d. per *præpoſituram*, intelligat quodcunque Eccleſiaſticum officium, tamen in rigore plus ſignificat & ſine dubio ex vi illorum verborum Pauli hæc irregularitas non extendebatur vltra diaconos. Vnde Lucius 3. in cap. *Super eo*, de Bigam. ſolùm dixit, *In bigamis contra Apoſtolum diſpenſare non licet, vt debeant ad ſacros ordines promoueri*: intelligit ergo Apoſtolum ſolùm loquutum fuiſſe de ſacris ordinibus, qui eo tempore ſolùm

Locus Pauli 1. ad Timot. 3. exponitur. Ambroſ. Auguſt. Gloſſ.

lùm ad diaconatum extendebantur, & ita expoſuit A etiam Gloſſa ibi verbo *Diſpenſare*. At in canone 16. Apoſtolorum, apertè extenditur ad omnes clericos.

2 *Secunda concluſio.* Secundò dicendum eſt, ſolam bigamiam veram eſſe Apoſtolicam, vna vel altera excepta, ac proinde alias irregularitates, ab Eccleſia fuiſſe paulatim introductas. Hoc patet, quia præter dictum locum Apoſtoli, nullus alius eſt in Scriptura, ex quo poſſit hæc irregularitas colligi; ibi autem ſolùm excluduntur ſecundæ nuptiæ, vt patet ex vi illorum verborum, *vnius vxoris virum*; nam ſiue fuerit vidua, ſiue aliter corrupta, ſiue virgo, ſiue illam tantùm habuerit, dicetur vnius vxoris vir: ergo ibi in rigore non comprehenditur bigamia interpretatiua, multoque minus ſimilitudinaria. *Extẽditur concluſio.* Probabile autem eſt ibi comprehendi bigamiam, quæ contrahitur ſimul ducendo ſecundam vxorem viuente prima; quia licèt re vera tantùm vna illarum ſit vxor, tamen ſimpliciter, & conſueto modo loquendi, ille non dicetur vnius vxoris vir: vnde multi expoſitores intelligunt Apoſtolum potiùs excluſiſſe plures vxores ſimul, quàm ſucceſſiuè. De aliis verò irregularitatibus, quæ contrahuntur per duo matrimonia, quorum vtrumque, vel alterum non eſt verum, ſed ſolùm tentatum, probabilius videtur non eſſe ab Apoſtolo comprehenſas, ſed per extenſionem & imitationem fuiſſe ab Eccleſia additas in iuribus ſuprà citatis; & ideò fortaſſe Celeſtinus Papa in capite *Cel. Papa* 3. de bigamis, cum dixiſſet, *De bigamis presbyteris, & viduarum maritis idem ſentimus*; ſcilicet quoad irregularitatem ſubdit, *maximè cùm à doctrina Apoſtoli, & inſtitutionibus Eccleſiæ ſit alienum*. Vbi videtur referre ſingula ſingulis, ſcilicet doctrinam Apoſtoli ad bigamũ, & inſtitutionem Eccleſiæ ad maritum viduæ. *Extenſio alia concluſionis.* Nihilominùs addo, bigamiam interpretatiuam ex matrimonio cum vidua vel corrupta ſatis colligi ex cano. 17. Apoſt. qui de vidua eiecta, & meretrice loquitur. Vnde ſatis conſtat hanc eſſe irregularitatem Apoſtolicam: nam canon ille habet authoritatem, & iure receptus, ac conſuetudine retentus eſt. De aliis ſpeciebus bigamiæ, & origine earum ſatis conſtat ex dictis.

De effectibus huius bigamiæ

3 Tertiò addendum eſt, hanc irregularitatem bigamiæ ex ſuo genere, ſeu regulariter loquendo totalem eſſe, id eſt ex ſe priuare omniũ ordinũ ſusceptione, & vſu. Hoc aduerto contra aliquos, qui dixerunt, bigamiã non priuare vſu ſuſcepti ordinis præſertim ſi tantùm fuerit ex minoribus. Quibus fauet c. *Lector*. 34. d. vbi Lector, ſi cum vidua contraxerit, permittitur in ſuo gradu miniſtrare, & videtur intelligi abſque diſpenſatione, quia ſtatim ſubditur, in neceſſitate permitti poſſe vſque ad ſubdiaconatum aſcendere, ſcilicet diſpenſando cum illo, vt Gloſſa ibi aduertit. Nihilominùs tamen oppoſitum eſt certum, nam iura citata omnino excludunt bigamum ab omni ordine clericali, & de vſu minorum ordinum eſt expreſſus textus in capite *Sanè*, I de Cleri. cõiug. vbi non tam fertur nouum ius, quàm ſupponitur antiquum; ſicut etiam in Concilio Trid. ſeſſ. 23. c. 17. de reformat. Hoc autem antiquum ius & canonibus Apoſtolorum, & ex tota d. 34. capit. titulo de Bigamis ſatis colligitur. Quocirca vbicumque aliquis actus ordinis videtur concedi bigamo, intelligitur media diſpenſatione ſaltem Epiſcopali, & ita intelligitur dict. cap. *Lector*, & c. *Si ſubdiaconus*, d. 34. vt infrà videbimus.

4 Quartò addendum eſt, ex inſtitutione Eccleſiæ adiunctam eſſe huic irregularitati priuationem priuilegij clericalis. Patet ex capite vnico de Bigamis in ſexto vbi bigami clerici priuantur omni priuilegio clericali ipſo facto, & ſubiiciuntur correctioni fori ſecularis, & prohibentur deferre tonſuram, vel habitum clericalem. *Quarta concluſio. Ca. vnic. de bigam.* Quod ex parte videtur priùs fuiſſe ſtatutum à Syricio Papa in capit. *Quiſquis*, 84. d. eſt tamen diuerſitas, quia ibi Pontifex ſolùm dicit, *deponatur*, vnde non videtur imponere hanc pœnam ipſo facto incurrendam, ſed imponendam; *Syricius* in dicto verò cap. vnico, declaratur ipſo iure factam eſſe talem priuationem. Hinc etiam Concilium Trident. ſeſſ. 23. c. 17. de reformat. dixit miniſteria ordinum minorum exerceri poſſe per clericos coniugatos, vbi alij non B fuerint, dummodo bigami non ſint iuxta caput *Sanè*, de Cler. coniugat. Vnde obiter colligitur laicos bigamos non ſolùm à ſuſceptione ordinum, etiam minorum, repellendos eſſe, ſed etiam admittendos non eſſe ad aliquod miniſterium Eccleſiaſticum, quod aliquem ordinem minorem per ſe poſtulet: quamuis interdum ob neceſſitatem ſoleat laicis concedi, nam & hoc ipſum vitãdum eſſe decernit Concilium Tridentinum.

5 *De quib. bigamis loquatur* Dubitari verò poteſt, an hæc pœna extendatur ad omnem bigamiam, vel reſtringenda ſit ad omninò veram & propriam. Nam Gloſſa ibi verbo *Bigamos*, exponit *verè, vel interpretatiuè*; ponítque exemplum in clerico, qui viduam, vel corruptam duxit. *4 cõcluſio. Gloſſ. Abb.* Panormitanus etiam in cap. vltim. de Bigam. videtur C hoc extendere ad clericum in minoribus conſtitutum, qui contraxit cum vidua, etiamſi matrimonium fuerit nullum. In contrarium autem eſt, quia dict. cap. vnicum ſolùm tractat de bigamis, bigami autem in rigore, & proprietate iuris ſolent diſtingui à maritis viduarum, vt ſuprà expendimus ex capit. 3. de Bigam. & ex cap. *Niſi cùm pridem*, de Renunciat. Lex autem pœnalis reſtringenda eſt ad propriiſſimam verbi ſignificationem, ergo. Nihilominùs prior ſententia verior videtur, ſaltem quantum ad bigamiam interpretatiuam, nam de ſimilitudinaria ſtatim dicam. *De bigamis etiam interpretatiue eſſe intelligendum.* Et probatur primò quia in illo capite vnico deciditur quæſtio, quæ ex dicto capit. *Quiſquis*, orta fuerat inter iuris interpretes, vt ibi D Gloſſ. aduertit, ex illo principio textus, *Altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes*. In dicto autem cap. *Quiſquis*, expreſsè nominatur, *clericus, qui viduam, aut ſecundam coniugem duxerit*: ergo vterque comprehenditur in dict. cap. vnic. Rurſus in dict. capit. *Quiſquis*, non dicitur, qui contraxerit validè, ſed abſolutè, *contraxerit*; iure autem declaratum eſt, in hac materia æquiparari verum contractum, & intentatum cum opere ſubſecuto. Quocirca, licèt in rigore vocis bigamus dicatur, qui bis duxit vxorem, tamen ex declaratione iuris quoad effectus huius irregularitatis latius patet; & ideò in illo textu omnes bigami comprehenduntur. Præſertim, E quoniam bigamia, quæ ex verò matrimonio cum vidua conſurgit, à multis vera & propria exiſtimatur, & nonnulli eodem modo loquuntur de illo, qui vel ſimul duas habet vxores, vel ſucceſſiuè vnam de iure, & alteram de facto tantùm, vt patet ex Maiolo lib. 1. cap. 33. nu. 13. Hi ergò omnes ſub illa lege comprehenduntur. De illo verò, qui inualidè contraxit cum vidua, cùm bigamia ipſa dubia ſit, multò magis erit & pœna: conſequenter tamen loquendo cum Panormit. ſentiendum eſt, quamuis in materia odioſa altera opinio, quæ fauorabilior eſt, practicè ſeruari poſſet, maximè quoad hunc pœnæ, ſeu priuationis rigorem.

6 *An clericus biga...* Secundò dubitari poteſt circa eandem legem, vtrum talis clericus priuatus ſit priuilegio clericali, etiam

Gaudeat priuilegio canonis. etiam quoad immunitatem perſonæ, ita vt, qui illum percuſſerit, non incidat in canonem, *Si quis ſuadente*, nam Hoſtienſ. quem Panorm. refert, & ſequi videtur, excipit hoc priuilegium, quia in caſu dubio timenda eſt excommunicatio, donec Pontifex aliud declaret. *Pars negans vera. Gloſſa.* Veriùs tamen cenſeo, etiam hanc immunitatem amittere: quod tenet Gloſſa in dict. c. *Quiſquis*, verbo *Duxerit*; & Gloſſa in dict. cap. vnico, verb. *Omni priuilegio*. Ex quo verbo ſufficienter probatur hæc ſententia maximè quia ſtatim prohibentur hi clerici deferre tonſuram, & habitum clericalem: ſignum eſt ergo nulla clericorum immunitate gaudere: alioquin oporteret eis permitti aliquod ſignum clericatus, vt diſcerni poſſent.

7 *Intelligitur tamen de clericis in minoribus.* Atque hinc colligunt eædem Gloſſæ, hoc ius ſolùm habere locum in clericis in minoribus conſtitutis: nam clerici in ſacris, donec degradentur, nunquam priuantur omni priuilegio clericali, neque habitu, & tonſura. Item, illi non poſſunt contrahere verum matrimonium; & ideò, licèt illud de facto contrahendo efficiantur irregulares; nihilominùs tamen propter reuerentiam ordinum ſemper manent in ſtatu clericali: & ideò nec priuantur obligatione deferendi clericalia inſignia, & decentem habitum, nec etiam carent omni priuilegio, & immunitate clericorum, quæ non propter ipſos, ſed propter reuerentiam talis ſtatus eis conceduntur. *Hoc priuilegium nõ amittitur per bigamiam ſimilitudinariam.* Quod etiam colligi poteſt ex capit. *Nuper*, & ex cap. vlt. de bigamis. Et ob eandem rationem cenſeo per bigamiam ſimilitudinariam non amitti hoc priuilegium, quia illa non contrahitur niſi vel a clerico in ſacris conſtituto, vel à religioſo profeſſo; de clerico autem in ſacris iam dictum eſt non comprehendi ſub illis decretis; & ad idem poteſt aliquod argumentum ſumi ex capite *Sanè*, ſecũdo de Clericis coniug. eadem autem ratio eſt de religioſis. Maximè cùm prædicta decreta ſolùm de clericis coniugatis loquantur.

SECTIO VI.

Quis poſſit in irregularitate bigamiæ diſpenſare.

1 *D Tho. Bigamia omnis per Eccleſiam diſpenſabilis. Gloſſa Rota Nauarr.* Supponimus in primis omnem irregularitatem bigamiæ eſſe diſpenſabilem per Eccleſiam. Quæ eſt ſententia Theologorum in 4. diſt. 27. vbi D. Tho. q. 3. art. 3. & quodlib. 4. art. 13. Idem habet Gloſſa in capit. *Lector*, d. 34 referens Lucium Papam cum Archiepiſcopo Panormitano diſpenſaſſe. Idem habet Rota tit. de Bigamis, deciſio. 1. in nouis Nauarr. referens alios ca. 27. nu. 297. Fundamentum eſt, quia impedimentum hoc non eſt diuino, aut naturali iure: ergo poteſt per Eccleſiam diſpenſari, etiamſi demus eſſe ab Apoſtolis inſtitutum: nam Apoſtolicæ conſtitutiones non tranſcendunt ius humanum. Et quantum ad actus iuriſdictionis, eſt in Eccleſia poteſtas æqualis poteſtati Petri, atque adeò ſufficiens ad diſpenſandum in omni iure humano, etiam Apoſtolico.

2 *Cap. de Bigamis obijcitur. Quorundã opinio.* Obiici verò poteſt cap. 2. de Bigamis, vbi dicitur, *Cum bigamus contra Apoſtolum diſpenſare non licet, vt debeant ad ſacros ordines promoueri, &c.* Idem habetur in cap. *Nuper*, eodem tit. Propter hoc dixerunt aliqui, Papam non poſſe diſpenſare cum bigamo, vt ad ſacros ordines promoueatur. Quod tenuit Gloſſ. ibi cum aliis, quos refert; per ordines autem ſacros intelligi ſolùm vſq; ad diaconatum incluſiuè: quia de his tantùm loquutus eſt Paulus, & quia olim ſubdiaconatus non erat ordo ſacer cap. vlt. 60. d. & cap. *A multis*, de Ætate, & qualitate. Et rationem addit ex differentia, quæ inuenitur inter irregularitatem propter

A crimen, & propter bigamiam poſitam: nam quando fundatur in crimine, facta pœnitentia, & exhibita ſatisfactione, tollitur indignitas, & reſtituitur homo ad ſtatum, in quo iam eſt capax diſpenſationis: at verò defectus ſacramenti, in quo fundatur bigamia, nec per pœnitentiam reparari, neque auferri poteſt. *Reijcitur* Quæ ratio, ſi aliquid valeret, non ſolùm de diſpenſatione ad ſacros ordines, ſed ad quoſcũque procederet probaret etiam nullam irregularitatem fundatam in defectu, ætatis v. g. vel alio ſimili, poſſe per diſpenſationem auferri, durante illo defectu; quod apertè falſum eſt. Negatur ergo conſequentia: nam licèt defectus ſacramenti ſemper maneat, non neceſſariò manet in ratione impedimenti ad ordines, quia quòd talis B defectus ſit impedimentum, non habet natura ſua, neque ex diuino iure, ſed ex Eccleſiæ prohibitione, quæ poteſt per diſpenſationem auferri, interueniente cauſa legitima.

Ex his ergo certiſſimum eſt, Summum Pontificem habere hanc poteſtatem cum omni plenitudine iuriſdictionis, ſicut habet alias. 3 *Pars affir.* An verò Epiſcopi illam participent controuerſum eſt. Quidam affirmant ſaltem quoad ordines non ſacros, D. Thom. 4. d. 27. q. 3. art. 3. Palud. q. 4. art. 5. & ibi Albert. Durant. Richar. Sylu. verb. *Bigamia*, qu. 6. Turrecr. per textum ibi in cap. *Lector*, d. 34. art. 2. Iuuantur d. c. 2. de Bigam. exponentes ibi loqui Pontificem de Epiſcopis, & dicere, non licere eis diſpenſare ad ſacros ordines, tacitè concedens minores à contrario ſenſu. *D Tho. Palud Albertus Durand. Ricardus Syluest. Turrecr.* C Alij verò limitant hanc ſententiam, vt ſcilicet poſſit Epiſcopus diſpenſare cum irregulari ad vtendum minoribus ordinibus antea ſuſceptis, non verò ad illos denuo ſuſcipiendos. Quod tenet Nauarrus dict. num. 197. ex c. *Lector*, d 34. *Nauar*

4 *Pars negans vera. Abbas Gloſſa Ancharr. Francus Domin. Nauarrus* Dico tamen probabiliùs videri Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum bigamo, etiam quoad minores ordines. Ita tenet Abbas c. 2. de Biga. n. 5. Gloſſ. Ioann. Andr. Ancharr. Franc. & Domin. in c. vnic. de Bigam. in 6. Nauarrus ſuprà ex parte. Probatur primò ex d. ca. vnico vbi bigami priuantur omni priuilegio clericali. Secundò ex cap. *Nuper*, & ca. vlt. de Bigam. vbi hæc poteſtas ſimpliciter eis negatur. Tertiò ex c. *Non confidat quiſquam Pontificum*, d. 50. nam Pontificum nomine ibi Epiſcopi intelliguntur, iuxta omnium exD poſitionem, & manifeſtum contextum. Quartò ſicut Epiſcopo non libet diſpenſare in lege Apoſtoli, ita nec in generali Concilio, neque in iure Pontificio, niſi in caſibus conceſſis: hoc autem ius excludens bigamos ab omnibus ordinibus etiam minoribus, vt minimum latum eſt à Concilio Nicæno, teſte Ambroſ. epiſt. 82. & in cap. *Cognoſcamus*, d. 34. imò ſuprà eſt à nobis oſtenſum etiam eſſe Apoſtolicum in canonibus Apoſtolorum. nullibi autem legimus, hunc caſum eſſe conceſſum Epiſcopis. *Ambroſ.*

5 *Reſpondetur ad ca. 2. de bigamis.* Nam argumentum à contrario ſenſu ex dict. cap. 2. de Bigamis non eſt ſufficiens: quia Papa ſolùm reſpondet ad id, de quo fuerat interrogatus, negans illam ordinationem, vel diſpenſationem eſſe licitam: E loquiturque non tantum reſpectu Epiſcopi, ſed ſimpliciter: quid verò in aliis ordinibus liceat ibi non definit. Atque hæc ratio probat non tantùm de diſpenſatione ad ſuſceptionem, ſed etiam ad vſum ordinum minorum, quia nullum eſt ius, quod hoc ſecundum, magis quàm primum concedat. *Reſpõdetur ad ca. Lector.* Nam ca. *Lector*, quod Nauarrus citat, vel nihil, vel nimium probat, tum quia etiam ibi conceditur facũltas diſpenſandi cum bigamo Lectore, vt ad ſubdiaconatum aſcendat, ſi neceſſitas id poſtulet: tum etiam quia de ipſo Lectore non per modum diſpenſationis, ſed iure ordinario videtur ſtatui, vt in ſuo munere permanere poſſit, nam ſimpliciter hoc ei conceditur,

quod, ſi eſſet intelligendum cum diſpenſatione, ferè non differet ab aſcenſu ad ſubdiaconatum: nam omnis diſpenſatio requirit aliquam neceſſitatẽ proportionatam. Vnde dico, caput illud nõ potuiſſe dare aliquam poteſtatem Epiſcopis, quia nõ eſt Martini Papæ, vt à Gratiano inſcribitur, ſed Martini Bracharenſis, qui diuerſos canones collegit, & hinc ſumptus videtur ex Concilio Tolet. 1. can. 3. vbi longè aliter legitur, ſcilicet, *Item conſtituit ſancta Synodus vt Lector fidelis, ſi viduam alterius vxorem accepit, amplius nihil ſit, ſed ſemper Lector habeatur, aut fortè Subdiaconus:* vbi etiam ad ſubdiaconatum ſpecialem neceſſitatem non requirit. Hoc autem Cõcilium Prouinciale eſt, nec inuenitur à Papa confirmatũ, nec Leo IIII. illius mentionem fecit in cap. *De libellis*, d. 20. vbi numerat canones Conciliorum, quibus in iudiciis vtendum eſt. Denique poſt illud Concilium, ſunt alia decreta Pontificia, quæ prohibent, clericum bigamum miniſtrare etiam in minorib. ordinibus, & nouiſſimè Tridentinum, vt ſuprà viſum eſt, & quoad hoc non præbet Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi, ſed potiùs hunc caſum videtur excipere. Quapropter ſententiam hanc in rigore iuris cenſeo veriorem: nihilominùs prior probabilis eſt propter tantorum virorum authoritatem, & in praxi ſeruari poteſt vbi fuerit vſu recepta.

6 *Cap. 2. de Bigamis, exponitur.*

Sed quid ad d. c. 2. quod abſolutè negat licere hanc diſpenſationem dare, & loquitur (vt diximus) etiam reſpectu Summi Pontificis. Reſpondeo difficultatem diſpenſationis oſtendi non impoſſibilitatem, vnde non dixit, non poteſt, ſed *non licet*, Nec tamen hoc dicit, quia id nunquam liceat, ſed quia non pro ſolo arbitrio, nec pro leui cauſa, ſed pro grauiſſima, atque adeo rarò id licet. Et fortaſsè, quia hæc difficultas reſpectu ſacrorum ordinum maior eſt, ideo illorum ſpecialem mẽtionem fecit. Loquitur autem ibi Pontifex præcipuè de biga. veris, & propriis, de quibus loquutus eſt Apoſtolus; & ideo in eis maior eſt difficultas, & rarior diſpenſatio. Nihilominùs tamẽ cum proportione id locum habet in bigamia interpretatiua: nam omnia, quę adduximus, in ſuo gradu & proportione æquè de illa probant.

7 *Epiſcopi in ſimilitudinaria diſpẽſare poſſunt. Ca. 1. Qui cler vel vo. Ca. 2. eod.*

Dubium autem ſupereſt de bigamia ſimilitudinaria, nam de illa eſt ſpeciale ius in cap. 1. *Qui clerici, vel vouentes*, vbi Epiſcopis conceditur poteſtas diſpenſandi cum Diacono qui vxorem duxerat, vt poſt peractam pœnitentiam poſſit miniſtrare, & poſt laudabilem vitam eam aſcendat ad presbyteratum, in c. autem 2. eiuſdem tituli, videtur magis limitari hæc poteſtas, ſcilicet, ſi ille, qui ſic deliquit, ad religionem tranſire voluerit. Verumtamen, vt ibi Gloſſa, & Doctores exponunt, primum ius generale eſt, quod ſumitur etiam ex c. *Sanè*, 2. de Cleric. coniug. poſterior autem limitatio in illo particulari facto reſpectu talis perſonæ: propter aliquam eius propriam conditionem (nimirum impœnitentiam eius vel aliquid ſimile) addita eſt. Nec mihi diſplicet quod Panormitanus ibi ſignificat, in his textibus ſignificari, quando clericus in ſacris, qui matrimonium contraxit, ſuum agnoſcit delictum, vel volũtate offert pœnitentiam, & diſpenſationem, petit, tunc dari poſſe ab Epiſcopo, non poſtulato ingreſſu religionis. At verò quando reus inuoluntariè conuincitur delicto, & punitur, tunc non eſſe cum eo diſpenſandum ab Epiſcopo, niſi religionem ingrediatur; quamquã hæc ipſa moderatio non tam de neceſſitate, quàm de cõſilio eſſe videatur. Hinc tamẽ à fortiori conſtat, poſſe Epiſcopum diſpenſare cum religioſo in ſimili irregularitate, quia hæc bigamia ſimilitudinaria æquiparatur in religioſo, & in clerico in ſacris, vt ſuprà viſum eſt: ſi ergo Epiſcopus poteſt diſpenſare cum A clerico in ſacris, maximè ſi religionem ingredi velit à fortiori poterit cum religioſo ipſo.

8 *Quorundã extenſio.*

Quin potiùs eſt grauium Doctorum aſſertio, poſſe Epiſcopum diſpenſare in quacunque bigamia, etiam ad ſuſcipiendum ſacros ordines, cum iis, qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum. Ita refert D. Thom. de. 27. q. art. 3. & dum non reprobat, approbare videtur. Et idem tenet Albertus ibi, Palud. & Turrecrem. dicto c. *Lector*, qui citat dict. c. 2. *Qui clerici, vel vouentes*. Sed ille textus, cum expreſsè loquatur de bigamia ſimilitudinaria, non poteſt extendi ad veram, vel interpretatiuam. Vnde idem author ſubdit, de conſuetudine hoc non ſeruari in bigamia vera, & propriè dicta, nec in illa, quę contrahitur in matrimonio cum B corrupta. Atque hoc cenſeo verius ex vi iuris communis quia nullum inuenio, in quo hoc priuilegium concedatur, de priuilegiis autem religioſorum dicam ſtatim.

D. Tho. Albert. Palud Turrecr.

9 *Turrecr. dictum.*

Addit denique Turrecrem. ibi, Epiſcopum poſſe diſpenſare in bigamia, quando oritur ex facto natura ſua occulto, vt ex acceſſu ad propriam vxorem, quæ occultum adulterium commiſit: ſed non affert probationem, nec ius; & ideo illi non aſſentior, cùm regula generalis negatiua ſit in contrarium, vt ipſe fatetur ex c. vlt. de Bigamis. Item, quia aliàs, qui duxiſſet in matrimonium mulierem non virginem, cuius lapſus eſſet occultus, poſſet ab Epiſcopo diſpenſari: quod eſt contra commune ius, & ſine fundamento. Vnde nec noua conceſſio Concilij Trid. C hic locum habet, quia Concilium ſolùm loquitur de irregularitatibus venientibus ex delicto occulto: hæc autem irregularitas bigamiæ non eſt ex delicto, & licet interdum interueniat delictum, vt quando duplex matrimonium contrahitur viuente vtraque coniuge, tamen principale fundamentum eius non eſt delictum, ſed ſignificatio, ideóque nihil refert quòd factum, in quo fundatur, publicum ſit, vel occultum.

Improbatur.

10 *Irregular. hec ſolum per diſpenſa'ionem tollitur.*

Vltimò addendum in hac ſectione eſt, non eſſe alium modum tollendi hanc irregularitatem bigamiæ, præter diſpenſationem. Hoc aſſero ad exclu- D dendos duos alios modos, de quibus dubitari poſſet. Vnus eſt de baptiſmo, nam, iuxta ſententiam magis receptam, irregularitas hæc non impeditur per baptiſmum, imò quodammodo cum illo, vel poſt illum incipit, etiamſi cauſa eius aliquo modo anteà præceſſerit. Duobus autem modis intelligi poteſt, baptiſmum non tollere bigamiam: primò, ſi duplex matrimonium, vel matrimonium cum corrupta ante baptiſmum præceſſit: ſecundò, ſi ante baptiſmum vnum matrimonium præceſſit, & poſt baptiſmum aliud ſubſequutum eſt; vel ſi quis contrahat poſt baptiſmum cum illa, quæ ante baptiſmum corrupta fuit. Ex quibus caſibus oriuntur duæ quæſtiones, quæ diuerſam videntur habere difficultatem, quamuis communiter non diſtinguantur, ſed communis E reſolutio ſit, bigamiam per baptiſmum non auferri. D. Thom. d. 27. q. 3. art. 2. & ibi Palud. Soto: & reliqui Scholaſtici, fundantur in ſententia Auguſtini lib. de Bono coniug. c. 18. & habetur in c. *Acutius*, d. 26. & 28. q. 3. & Ambroſij li. 1. de Offic. c. vlt. quorum ſententiam probauit etiã Innoc. in Epiſt. 22. c. 2. & epiſt. 24. ad Synodum Toletanum. c. 6. quæ referuntur dicta d. 26. & Conc. Valent. ſub Damaſo c. 1. Quorũ omniũ fundamentum eſt, quia in baptiſmo ſoluuntur crimina, non verò reliqua omnia, quæ geſta ſunt nec leges omnes, quæ in eis fundantur. Per quod ſoluitur fundamentum Hieronymi, qui oppoſitum ſenſit in epiſt. 82. ad Oceanum, quem videtur ſecutus Gennadius de Eccleſ. dogmat, ca. 72. dicens

Non per baptiſmũ.

D. Tho. Auguſt. Ambroſ.

dicens, maritum duarum poſt baptiſmum matronarum, clericum non ordinandum: & habetur in cap. 2. diſt. 33. A

11. *Oſtēditur concl. quãdo vnum matrim ſequutum eſt baptiſmũ.*

Vt autem rationem hanc, & rem totam magis explicemus, diſtinguamus illos duos modos ſuprà declaratos. Nam quando vnum matrimonium poſt baptiſmum ſubſecutum eſt, licèt aliud ante baptiſmum præceſſerit, indubitata eſt prædicta ſententia: quia de hoc caſu loquitur expreſsè Innoc. dict. Epiſt. 22. & in eodem loquuntur Auguſt. & D.Thom. ac ferè Theologi. Et ratio eſt clara, quia vt ſacramentum matrimonij habeat defectum ſignificationis, in quo fundatur hæc bigamia, non eſt neceſſe vt priùs matrimonium fuerit verum, ſacramentum: ſatis enim eſt quòd fuerit verum matrimonium, & quòd prior fuerit vera vxor, quam relationem (vt ſic dicam) non tollit baptiſmus. B Adde, interdum non requiri ad bigamiam, vt vtrumque matrimonium fuerit verum, quia intentatum ſufficit, vt in alio matrimonio vero ſit defectus ſignificationis, ergò multò magis hoc ſufficiet, quando vtrumq; matrimonium verum eſt, licèt vnum eorum non fuerit ſacramentum. Idem manifeſtum eſt in matrimonio poſt baptiſmum facto cum illa, quæ ante baptiſmũ fuit vidua, vel quomodocúmq; corrupta: nam illud ſufficit, vt tale matrimonium defectum habeat ſignificationis, quia re ipſa non eſt cum virgine.

Aut cum corrupta ante baptiſmum.

Nihílq; obſtabit, quòd virginitas fuerit per crimen amiſſa, & quod baptiſmus deleuerit crimen, quia hic defectus non fundatur in crimine, ſed in ſola carnis corruptione, quam non poteſt baptiſmus reſtituere: ſicut etiam pœnitentia perfecta poteſt auferre ſimile crimen poſt baptiſmũ commiſſum, non tamen propterea poteſt impedire bigamiam. C

12 *An quãdo duplex matrimoniũ præceſſit baptiſmũ faciat irreg.*

In altero verò puncto difficultas eſt; an ille, qui ante baptiſmum duas habuit vxores, poſt batiſmum maneat bigamus etiamſi poſteà nullum matrimonium contraxerit. Et ratio dubij eſt, quia in tali homine, quamuis fuerit duplex matrimonium, nullum tamen eorum fuit ſacramentum, ergo non interuenit ibi defectus ſacramenti, ergo deeſt fundamentum bigamiæ & huius irregularitatis: nam Auguſtinus ideo dicit, bigamiam non tolli per baptiſmum, *quia de ſacramento agitur, non de peccato*, & infrà ait hoc eſſe propter ſanctitatem ſacramenti: ergo vbi ſacramentum non eſt, nec talis irregularitas eſſe poteſt. D

Auguſt.

13. *Pars affir. vera,* Ambroſ.

Nihilominùs tamen cenſeo etiã in hoc caſu contrahi irregularitatem. Primò, quia Ambroſius ita loquitur, *Etiam ante baptiſmum iterata coniugia, &c.* Item ratio, quam ſubdit, generalis eſt, ſcilicet, *quomodo poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit*,

Inn. Pap.

Innocentius etiam in dicta Epiſt. 22. pro inconuenienti infert, quòd plura matrimonia ante baptiſmũ contracta, poſteà non computentur vt plura: & in altero loco concludit, *in baptiſmo peccata dimittuntur non vxorum numerus aboletur*: & infrà, *nullus ergo contra Apoſtolum tale aliquid ſentiat, neque admittat, ſed fideliter intelligat, vnius vxoris virum, ſiue ante baptiſma eſſe nominatum, ſiue poſt baptiſmum.* E Clariſſimè verò in Epiſt. 1. cap. 5. ait, eum eſſe irregularem poſt baptiſmum, qui ante baptiſmum viduam duxit vxorem: & c. 6. generaliter ſtatuit, ne is, qui ſecundam duxit vxorem, clericus fiat: & infrà inquit, *ſi ab aliquibus exiſtimatur ante baptiſmum ſi fortè quis accipit vxorem, & , ea de ſeculo recedente, alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum, ſatis errat à regula,* Ratio autem eſt, quia Eccleſia potuit in hunc modum impedimentum hoc ſtatuere, vt in doctrina generali declaratum eſt, quia impedimentum non ponitur homini non baptizato, ſed ei, qui baptizatus eſt, quamuis manet ex cauſa, quæ vel in totum, vel ex parte baptiſmum anteceſſit: ſed Sancti & Pontifices declarant hoc ſenſu poſitum eſſe hoc impedimentum: ergo.

14. *Obiectioni occurritur.*

Neque obſtat, quòd matrimonium ante baptiſmum non ſit verum ſacramentum nouæ legis, quia lex Eccleſiaſtica non hoc tantùm conſiderat, ſed etiam ſignificationem illam, quæ fuit in vinculo matrimonij, ex quo fuit in ſtatu innocentiæ inſtitutum: ſemper enim ſignificauit aliquo modo coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, vt Paulus indicat ad Epheſ. 5. Simúlque conſiderat indecentiam quandam in eo, qui ſæpius vxorem duxit propter exemplum, & indicium quoddam incontinentiæ, ad quod parum refert, vtrumque matrimonium baptiſmum præceſſiſſe.

15. *Obijcitur can. 16. Apoſt.*

Inſtari verò poteſt ex can. 16. aliàs 17. Apoſtolorum, qui apud Gracian. cap. 1. diſtinct. 33. ita legitur, *Qui poſt ſanctum baptiſma duobus coniugijs fuerit implicitus*: & ſic videtur deſtrui reſolutio vtriuſque puncti, quia poſtulatur vt vtrúmque coniugium fuerit poſt baptiſmum.

Reſponſio.

Alia tamen verſio habet, *Si quis poſt baptiſmum fuerit ſecundis nuptiis copulatus* & ſic ſaltem impugnatur hæc poſterior pars. Vnde aliqui fatentur Apoſtolos initio non poſuiſſe hoc impedimentum cũ maiori amplitudine, & in hoc ſenſu quaſi diſpenſaſſe pro eo tempore cum his, qui poſt batiſmum plures vxores non acceperunt: propter raritatem hominum. Quod eſt probabile, dummodò non negetur, poſteà vel eorumdem Apoſtolorum, vel Eccleſiæ declaratione ampliatum eſſe hoc impedimẽtum in ſenſu explicato. Vel certè aduerti poteſt, in eo canone non poſtulari vt vtrúmque, vel alterum matrimonium ſit contractum poſt baptiſmum, ſed ſolùm quod inueniatur quis poſt baptiſmum implicitus ſecundis nuptiis; quod eſt verum etiamſi contractus iſti ante baptiſmum facti ſint. Solùm poſſet videri non comprehendi, qui duas vxores habuit ante baptiſmum, & poſteà naturæ coniugio eſt implicitus, ſed viduus. Reſpondebimus tamen illud eſſe accidentarium & impedimentum ſemel contractum ſemper remanere.

16. *Per profeſſionem religionis nõ tollitur ipſo facto irreg. hæc.*

Secundò poſita eſt concluſio ad excludendã profeſſionem religionis, quia per illam non tollitur ipſo facto hæc irregularitas ſecundum ius commune. Ita ſupponunt authores ſuprà citati, qui ad ſummum aiunt, Epiſcopum poſſe diſpenſare cum bigamo, ſi religionem ingrediatur, & in aliquibus caſibus hoc etiam dicunt iura: ergo ſupponunt, hanc irregularitatem non tolli per ingreſſum religionis.

Nec. Prælati religionum in ea dipenſant. Turrecr.

Imò hinc vlteriùs infertur, prælatos religionum iure communi non poſſe diſpenſare cum ſuis religioſis in impedimento bigamiæ. Quod docuit Turrec. in cap. *Lector*, diſt. 34. art. 2. concl. 6. nullibi enim legitur in iure facta conceſſio prælatis religionum ad talem diſpenſationem faciendam. Addo etiam, nec ordinaria priuilegia religioſorum, etiam Mendicantium, concedere hanc poteſtatem prælatis religionum: an verò aliqua religio habeat circa hoc ſpeciale priuilegium quæſtio eſt de facto, quam vnuſquiſque prælatus in ſua religione ſcire debet.

17. *Quorundam ſentẽtia improbatur. Vide Henricum lib. 12 de Matrim cap. 6 in fin. Rodericus tom. 1. qu. reg qu 24. art. 2.*

Addunt verò aliqui, poſſe prælatos religionum diſpenſare cum ſuis religioſis bigamis, ſaltem quoad ordines minores, quia Epiſcopi hoc poſſunt circa ſuos ſubditos, prælati autem religionum exercent circa ſuos iuriſdictionem Epiſcopali ſimilem, ſeu æqualem. Sed ego hoc nec conſulerem, nec admitterem ſine ſpeciali priuilegio, quia id, quod ſupponitur in rigore iuris non eſt verum: vnde, cum per aliam allationem extenditur talis poteſtas ad prælatos religioſorum, fit minùs probabilis. Nam cùm dicuntur prælati religioſorum participare iuriſdi-

iuriſdictionem Epiſcopalem, intelligendum eſt quoad ea, quæ communi, & ordinario iure Epiſcopis conueniunt. Minùs verò probabile eſt, quod quidam aiunt prælatos religionum poſſe diſpenſare cum ſubditis in bigamia, etiam quoad ordines ſacros, ſi ſecundum ius commune intelligatur: ſi autem de priuilegio ſit ſermo oſtendendum eſt.

18. *Quid poſſint prælati religionum in bigamia ſimilitudinaria.*

Hæc autem intelligenda ſunt de bigamia vera, vel interpretatiua: nam in illam, quæ tantùm ſimilitudinaria eſt faciliùs cadit diſpenſatio. Vnde, cùm certum ſit, iure communi conceſſam eſſe poteſtatem Epiſcopis diſpenſandi in irregularitate prouenientę ex bigamia ſimilitudinaria, meritò affirmare poſſumus, prælatos religionum, qui quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem exercent, vt Generales, Prouinciales, aut Abbates (iuxta vniuſcuiuſque inſtitutum) B poſſe in eodem impedimento cum ſuis ſubditis diſpenſare, ſiue ante profeſſionem, ſiue poſt, illud contraxerit. Potuit enim eſſe prius clericus in ſacris, & matrimonium contraxiſſe, vel etiam poſt profeſſionem in eadem, vel in alia religione, quæ diuerſitas non refert ad hanc diſpenſationem reſpectu Epiſcoporum, vt ſuprà dictum eſt. Oportet autem, vt hoc impedimentum cum aliis non miſceatur, nam, ſi religioſus duxit viduam, non poterit cum eo diſpenſare prælatus, cùm nec Epiſcopus poſſit diſpenſare, quia iam illa non eſt tantum ſimilitudinaria, ſed etiam interpretatiua; & idem erit, ſi religioſus poſt profeſſionem duo matrimonia contrahat, quia etiam illa eſt bigamia interpretatiua, iuxta ſuperius C dicta.

DISPVTATIO L.

De Irregularitate, quæ naſcitur ex defectu nataliũ.

Poſt defectum ſacramenti, conſiderandum ſequitur de effectibus perſonæ, qui licèt culpam eius non includant, ſufficiunt tamen irregularitatem fundare. Sumimus autem initium ab illo, qui ex ipſa generatione contrahi ſolet, quia primus eſt omnium. Eſt autem hic defectus ſolùm quando aliquis natus non eſt D ex legitimo matrimonio, & hic vocatur defectus natalium, qui dici poteſt illigitimus. De qua dicendum eſt, an irregularitatem inducat, & qualem quóve iure, & quomodo auferri poſſit.

SECTIO I.

Quot modis filij naſcantur, vel fiant legitimi.

1 *Prima cõcluſio.*

Qvia priuatio per habitum cognoſcitur, ideò de legitimis filiis pauca prætermittenda ſunt. Dico ergo primò, Legitimi filij E illi propriiſſimè ſunt qui ex parentibus verò matrimonio coniunctis oriuntur, ſiue tale matrimonium fuerit ſacramentum, ſiue non, id eſt, ſiue ſint nati ex parentibus baptizatis, ſiue ante eorum baptiſmum, dummodo fuerint matrim. copulati, vt docet Paul. 1. ad Corinth. 7. & latè Innoc. 1. Epiſt. 2. 22. & 24.

2 *Secunda concluſio.*

Dico ſecundò, Inter legitimos numerantur, qui licet fuerint ex illicito concubitu nati, per ſubſequens matrimonium legitimi facti ſunt: quod contingit quoties parentes tempore generationis ſoluti erant, & habiles ad matrimonium inter ſe contrahendum, quia tunc ſubſequens matrimonium

A quaſi retrotrahitur vſque ad tempus conceptionis talium filiorum, ex quadam benignitate iuris canonici in ca. *Tanta*. Qui filij ſint legitimi. Vbi Gloſſ. aduertit tales filios eſſe legitimos etiam quoad ordines quia matrimonium ſubſequens omninò purgat præcedentem turpitudinem. Circa quod occurrebat difficultas, ex cap. *Innotuit* de Elect. quam infrà ſect. 5. tractabo. Dixi autem, neceſſarium eſſe, vt tempore generationis parentes ſint habiles ad contrahendum inter ſe: nam ſi aliquis eorum fuerit matrimonio copulatus, vel aliud ſimile impedimentum interceſſerit, etiamſi poſteà ablato impedimento matrimonium contrahant, filius ſemper eſt ſpurius, vt habetur in dict. cap. *Tanta*. Intelligitur de impedimento ſufficiente ad irritandum matrimonium, nam ſi ſit ſolum impediens, nihil obſtabit, cum valori matrimonij non repugnet, vt latiùs intelligi poteſt ex Couar. 2. p. 4. c. 8. §. 2.

Hîc verum occurrit quæſtio, ſi contingat tale impedimentum exiſtere tempore culpæ, ſeu cõceptionis; tempore autem natiuitatis filij iam eſſe ablatum per diſpenſationem, an talis filius per ſubſequens matrimonium legitimus fiat. De qua re ſunt contrariæ opiniones, quas ibi Couar. latè refert, ipſe tamen priùs reſoluit partem fauorabiliorem, nimirũ illum filium fieri legitimum per ſubſequens matrimoniũ. Refert verò deinde Sarmientum lib. 1. Selectarum interpret. c. 5. n. 10. qui poſt ipſum Couarruuiam cõtrariam ſententiam tenuit, cuius rationibus permotus tandem idem Couarr. rem dubiam & indeciſam relinquit. Vnde in ordine ad irregularitatem eſt ſine dubio ſecurior ſententia, quæ requirit parentes habiles ad contrahendum tempore conceptionis. Et habet magnum fundamentum in dict. c. *Tanta*, quod ſic habet, *Si autem vir, viuente vxore ſua, aliã cognouerit, & ex ea prolem ſuſceperit, licèt poſt mortem vxoris eandẽ duxerit, nihilominus ſpurius erit filius.* In quibus verbis ſolùm poſtulatur, vt copula interueniat exiſtente impedimento. Ponamus enim ante natiuitatem talis filij mortuam eſſe vxorem talis viri, & poſtea duxiſſe aliam, quam durãte priori matrimonio cognouerat, ſequitur, in eo caſu filium fieri legitimum per tale matrimonium, hoc autem videtur repugnare prædicto textui: nam in illo filio concurrunt omnia, quæ ibi poſtulãtur vt talis proles ſemper ſit ſpuria. Ratio etiam hoc ſuadet, quia lex quæ illam limitationem poſuit, non reſpexit ad natiuitatem filij, in qua non interuenit culpa, ſed ad copulam ita turpem, & damnabilem, vt noluerit purgari etiam per ſubſequens matrimonium; ad hoc autem parum profectò refert, quòd impedimentum ſublatum ſit tempore natiuitatis. Hæc ergo pars mihi valde veriſimilis videtur, & maximè quando impedimentum tale fuit, vt pro eo tempore non eſt diſpenſabile, quale eſt illud de priori matrimonio, idémque cenſeo de voto ſolemni etiamſi demus eſſe diſpenſabile, vel de facto diſpenſari ante natam prolem: in aliis verò impedimentis, quæ faciliùs tolluntur per ordinariam diſpenſationẽ eſt fortaſsè res magis dubia, ſemper tamen videtur dicta ſententia probabilior.

3. *Quid impedimentũ ad contrahẽdũ quod tempore cõceptionis fuit, tempore natiuitatis fuerit ablatum.*

Deciſio.

Secus verò erit ſi è contrario contingat, tempore conceptionis non fuiſſe impedimentũ, tempore autem natiuitatis iam inueniri: nam hoc non obſtabit quominùs ſi poſteà, ablato impedimento, matrimonium contrahatur, proles legitima efficiatur. Vt v. g. ſi poſt copulam inter perſonas ſolutas, altera, vel vtraque earum aliud matrimonium contrahat, deinde verò ante talis filij natiuitatem eædem perſonæ viduæ effectæ inter ſe contrahant, prior proles legitima efficitur, vt optimè docuit Couarr. ſuprà num. 15. Et colligitur ex dict. c. *Tanta*, nam ibi ſolùm exci

4 *Quid ſi impedimentũ poſt conceptionem ſuperuenerit.*

excipitur caſus, in quo ipſa copula eſt damnabilis, propter matrimonium, quod eo tempore exiſtebat; at verò in illo caſu copula non fuit damnabilis dicto modo: ergo proles inde orta comprehenditur ſub generali regula textus, vt fiat legitima per ſubſequens matrimonium, ſiue aliud præceſſerit ante vel poſt natiuitatem, ſiue non, nam de hoc nihil in textu dicitur, nec nos illud debemus, aut poſſumus limitare ſolùm ergo requiritur, vt matrimonium poſteà ſubſequtum validum ſit. Vnde ſi contingeret, aliquam ex illis perſonis religionem profiteri ante natiuitatem prolis priùs conceptæ; poſteà verò ex diſpenſatione Pontificis reddi habilem ad matrimoniũ per illud fieret filius legitimus ex eodem principio, quòd prior copula fuit tantùm ſimplex, & matrimonium poſteà ſubſecutum fuit validum.

5 *Corollar.* Vnde colligimus vlteriùs, quoties tempore conceptionis impedimentũ exiſtit inter parentes, quod matrimonium inter eos irritaret, etiamſi ab altero eorum ignoretur, & in conſcientia excuſetur ab inceſtu, vel adulterio, v. g. licèt non à fornicatione ſimplici: nihilominùs prolem in exortam non fieri legitimam propter matrimonium ſubſequens, ablato impedimento. Quam rem latè diſputat Couarr. ſuprà num. 16. & 17. refertque contrarias opiniones ſatis communes, tandémque in hanc ſententiam magis ipſe inclinat: quæ mihi perfecto indubitata videtur ex dict. cap. *Tanta*, vbi generaliter, dicitur, ſi vir viuente vxore aliam cognouerit, filium inde conceptum ſemper eſſe ſpurium: nulla mentione facta, an mulier illa, quàm cognouit, ſciuerit, vel ignorauerit viri ſtatum, ſeu conditionem: ergo non poſſumus nos illam limitationem addere, cum nullo iure fundata ſit, vt magis ex ſequenti puncto conſtabit.

Tertia concluſio.

6 Dico tertiò, Vt filius ſit legitimus canonico iure ſatis eſt, quòd matrimonium ſit verum, aut bona & probabili fide reputatum, etiamſi contingat ex occulto impedimento nullum eſſe. Ita declarauit Pontifex in cap. *Ex tenore*. Qui filij ſint legitimi, vbi Abbas, & cetæri Doctores, Antonin. 3. p. tit. 29. cap. 4. Maiolus lib. 1. c. 5. & Couar. dict. 2. p. cap. 8. §. 1. Conſtatque ex prædicto textu hòc non ſolùm procedere quando hæc bona fides in vtroque parente inuenitur, ſed etiamſi in altero tantum exiſtat: nam in caſu illius textus mater ſola bonam fidem habuiſſe dicitur, nam pater, qui aliam ſibi matrimonio copulauerat, non videtur potuiſſe bonam fidem habere, quamuis in textu nihil de hoc aſſeratur. Satis verò eſt, quòd ſola bona fides matris, cum publica exiſtimatione legitimi matrimonij, ſufficere dicitur, vt iure canonico talis filius legitimus cenſeatur. Neque eſt dubium quin etiam ad effectum ſuſcipiendi ordines hoc intelligendum ſit: quia ius abſolutè, & ſine limitatione reputat illum legitimum: ergo quoad omnes effectus. Atque hæc eſt communis interpretatio, cuius ratio ſolùm eſt, quia ius ita diſpoſuit in fauorem prolis legitimè conceptæ ſub titulo matrimonij validi, iuxta conſcientiam ſaltem alterius coniugis, & publicam opinionem.

Abb. Anton. Maiol. Couarr.

7 *Obiectio [illegible] Solutio.* Hinc verò ſolet argumẽtum ſumi contra id, quod dictum eſt ſuperiori puncto, ſequitur enim, quando ante matrimonium præceſſit prolis conceptio cum impedimento ignorato, non obſtare, quominùs per ſubſequẽs matrimonium talis partus legitimus fiat. Negatur autem conſequentia, & ſimilitudo rationis, quia in priori caſu habemus expreſſam iuris declarationem, non verò in altero. Nec ſubeſt eadem cauſa, vt extendamus illam diſpoſitionem tanquam fauorabilem: quia in priori caſu bona fides parentis eſt circa matrimonium ipſum, & actum eius tãquam abſolutè legitimum: in altero verò caſu bona fides & non eſt circa conſummationem matrimonij, & ſolum eſt quoad diminutionem culpæ, vt ſic dicam, abſolutè verò conceptio eſt turpis, & proles ex vi illius illegitima; & ideò, ſi in re ipſa interueniat impedimentum, ignorantia eius licèt excuſet talem ſpeciem culpæ, non tamen confert ad legitimationem prolis per ſubſequens matrimonium.

Sed quid ſi matrimonium fiat illicitè propter impedimentum non dirimens cognitum, & cum impedimento irritante ignorato, ac proinde ex hac parte bona fide reputetur validum, numquid proles inde genita erit legitima? Vt ſi quis habens votum ſimplex caſtitatis ducat fœminam, quam omnino ignorat eſſe affinem in ſecundo gradu, in re tamen habet hoc impedimentum. Reſpondeo generalem regulam eſſe, huiuſmodi prolem eſſe legitimam, quia de valore matrimonij ignorantia eſt inuincibilis, & conſequenter copula, quæ ſubſequitur, matrimonialis, & legitima eſt in exiſtimatione inculpabili, & ita comprehenditur in dicta diſpoſitione iuris, & alia malitia, quæ miſcetur in contractu matrimonij, accidentaria eſt ad hunc effectum. *8. Dubium. Reſoluitur ex generali regula.*

Poteſt autem excipi iuxta antiquum ius caſus matrimonij clandeſtini: nam licèt in re eſſet validum, ab Eccleſia non admittebatur donec eſſet coram illa probatum, ſeu confirmatum, & ideo ſi caſu intercedebat impedimentum irritans ignoratum, proles inde concepta non erat legitima iuxta cap. *Cum inhibitio*, §. 1. de clandeſt. de Sponſal. Obiici verò poteſt cap. *Quòd nobis* Qui filij ſint legitimi, vbi, qui de clandeſtino matrimonio poſt modum ab Eccleſia probato generatus eſt, legitimus iudicatur: quod plerique intelligunt de matrimonio clandeſtino à principio nullo, quamuis bona fide facta. Reſpondetur tamen primò admiſſa hac expoſitione, ibi non dici, filios natos ex tali matrimonio, durante eius inualiditate, iudicari legitimos, ſed tantùm, poſtquàm eſt *ab Eccleſia probatum*, id eſt, validum effectum per approbationem Eccleſiæ. Quam expoſitionem indicat Abbas ſequens Calderinum; & mihi videtur neceſſaria, ſuppoſita dicta expoſitione, & deciſione alterius textus in dict. cap. *Cum inhibitio*. Deinde dicitur, non oportere textum illum intelligere de matrimonio inualido, ſed ſimpliciter de matrimonio clandeſtino, quod licet eſſet validum, tamen cum eſſet occultum, & non contractum in facie Eccleſiæ, filij ex eo geniti non habebantur legitimi, donec matrimonium eſſet per Eccleſiam approbatum. Nã iuxta cap. 2. de Clandeſt. diſpenſ. ante hanc Eccleſiæ probationem, & confeſſionem ipſorum coniugum, non poterant illi compelli ad perſeuerandum in tali matrimonio, & conſequenter nec proles reputabatur legitima in foro Eccleſiæ: tamen ſi contrahentes ipſi in facie Eccleſiæ rem totam fatebantur, & ratam habebant, matrimonium ab Eccleſia recipiebatur, vt legitimum à principio, & ideò etiam proles à principio genita iudicabatur legitima, dummodo aliud impedimentum non obſtaret. Hoc verò non videtur habere locum poſt ſtatutum Concilij Trid. niſi fortaſſe vbi ipſum non fuerit ſufficienter promulgatum, quia iam nunc matrimonium clandeſtinum inualidum eſt, & ideo filius ex eo genitus per ſe eſt illegitimus, & quoad legitimationem per ſubſequẽs matrimonium ita de illo iudicandum eſt, ſicut de quocumque genito per fornicationem & concubinatum. *9. Exceptio à regula ſecundum ius antiquum. Ca. Quod nobis, qui filij ſint leg. obijcitur. Exponitur*

Matrimonium autem factum coram Parocho, & 10

Quid ſentiendum ius nouum. teſtibus iuxta Tridentinum per ſe validum eſt, quãtum eſt ex modo conttahendi, & ideo ſi bona fide ita fiat, ſufficit vt proles inde concepta ſit legitima, etiamſi per ignorantiam contingat aliquod ſubeſſe impedimentum, quod illud reddat nullum. Quod cenſeo verum, etiamſi cum aliquo peccato contractum ſit, vt v.g. prætermiſſis publieis denunciationibus, quas Concil. præmitti præcipit, ſine iuſta cauſa, & licentia: quia, hoc non obſtante illud matrimonium non clandeſtine, ſed in facie Eccleſiæ contractum eſt, & ideo non comprehenditur ſub deciſione textus in dict. cap. *Cum inhibitio.* ac proinde manet ſub alia generali regula iuris, quòd proles iudicetur legitima, quæ naſcitur ex matrimonio legitimo reputato. Dices, in eo caſu ignorantiam non reputari inuincibilem, quia nõ eſt adhibita diligentia ad tollendam illam, quæ ex præcepto Eccleſiæ adhibenda fuiſſet. Reſpondeo, hanc cauſam ſufficere, vt in exteriori foro illa ignorantia ſuſpecta habeatur, nihilominùs tamen ſi in conſcientia conſtet ignorantiã fuiſſe inuincibilem, & alio modo factam eſſe ſufficientem diligentiam ad veritatem cognoſcendam, in eodem foro proles iudicanda eſt legitima, quia re vera nullum impedimentum canonicum illi obſtat. Idémque dicendum exiſtimò in foro exteriori, ſi de bona & probabili fide alia via in eo conſtiterit ſufficienter, quia illud præceptum præmittendi admonitiones valde extrinſecum eſt, vt propter ſolam illius tranſgreſſionem exiſtimandum ſit, prolem mala, aut minùs probabili fide fuiſſe conceptam.

11. *An filius ante matrim. genitus, per ſubſequens matrimo. nullũ, verum exiſtimatum legitimetur.* Vltimò dubitari poteſt in hoc puncto, an matrimonium reputatum legitimum bona fide, æqualiter operetur ad filij legitimationem, ac matrimonium verum, vt v.g. an matrimonium bona fide contractũ inter conſanguineos reddat legitimam prolem ante tale matrimonium ab ipſis genitam, cum eadem ignorantia de gradu conſanguinitatis. Aliqui enim Doctores affirmant talem prolem fieri legitimam, quia matrimonium reputatum perinde operatur ac verum. Ita tenet Antoninus in cap. *Tantæ*, num. 9. Qui filij ſunt legitimi. Contrarium verò tenet Socinus Concilio 31. & in idem magis videtur inclinare Couarruu. ſuprà num. 17. in fine. Et videtur probabilius. Nam primò, ſi bona fides non ſit in vtroque parente, ſed in altero tantùm, iuxta dicta conſequẽter negandum eſt, prolem illam fieri legitimam per tale matrimonium reputatum, non quia ad hoc minùs ſit efficax: quàm matrimonium verum, ſed quia nec per matrimonium verum talis legitimatio fieret, eò quòd præcedens conceptio in re fuerit inceſtuoſa, & ſola ignorantia vnius partis non potuerit illam reddere naturalem ſeu ſimplicem, vt dictum eſt. At verò quando tempore copulæ ex vtraque parte interuenit bona fides quoad ignorantiam impedimenti, tunc certè dubitari poteſt, an proles, quæ materialiter genita eſt ex inceſtu, habenda ſit tanquam naturalis, vt legitimari poſſit per ſubſequens matrimonium reputatum: nam tunc filius genitus poſt tale matrimonium legitimus iudicatur: ergo etiam priùs genitus cum eadem ignorantia, quia illud matrimonium retrotrahitur, vt ſuprà dictum eſt. Verumtamen, ſi hæc ratio efficax eſſet, idem probaret, etiamſi bona fides à principio tantùm ex parte alteriùs parentis interueniſſet; ideóque verius cenſeo etiam in illo caſu non legitimari prolem per tale matrimonium. Quod non ſolùm procedit de matrimonio putato, ſed etiam de vero: quia ſemper præcedens copula inceſtuoſa manet licet ob ignorantiam non imputetur, id verò ſatis obſtat, vt non poſſit ſubſequens matrimonium prolem facere legitimam. Atque hæc ſufficiunt præſenti inſtituto, quoad filios legitimos: reliqua in materia de Matrimonio dicentur.

Antonin. Socin. Couar.

SECTIO II.

Quot ſint ſpecies filiorum illegitimorum.

1. *Varij gradus filiorum illegitimorum. Naturales*

Regula generalis eſt, omnes filios, qui non ſunt legitimi aliquo ex prædictis modis illegitimos quoad præſentem irregularitatis effectum appellari. Sunt autem varij gradus horum illegitimorum. Primò enim diſtinguuntur in naturales, & ſpurios; naturales dicuntur qui orti ſunt ex copula illicita eorum, qui inter ſe matrimonium contrahere poterant. Solent autem hi ſubdiſtingui in nothos, & ſimpliciter naturales: priores ſunt qui naſcuntur ex ſoluto, & ſoluta domi non retenta: poſteriores verò, qui naſcuntur ex concubina domi retenta: & requiri etiam ſolet vt illa vnica ſit iuxta Authenticam. Quibus modis naturales efficiantur ſui, §. *Si quis autem defunctus*, collatione 7. Quæ diuiſio ad alios effectus iuris ciuilis poteſt fortaſsè conferre, & maximè vt filius reputetur talis patris: nam quando concubina domi retinetur, filius præſumitur eius, qui illam apud ſe retinet, etiamſi ipſe non declaret: quod ſecus eſt quando proles extra domum naſcitur, nam oportet vt pater filium recognoſcat, vel ſufficienter probetur. De qua re videri poſſunt Abbas in cap. *Per venerabilem.* Qui filij ſint legitimi, num. 31. & quæ latè ſcribit Couar. dict. 2. p. 4. cap. 8. §. 4. & Antoninus Gomez in L. 9. Tauri, à principio. In præſenti verò hæc diſtinctio neceſſaria non eſt, nam omnes iſti ſunt iure Canonico filij naturales quoad præſentem effectum irregularitatis, imò & quoad omnes alios. Quod etiam iure Regio Hiſpaniæ receptum eſſe oſtendunt dicti authores, & alij iuris interpretes recentiores, qui etiam aiunt, conſuetudine totius orbis ita eſſe receptum. Atque ita intelligendum eſt quod dixit Iſidorus li. 9. Originum, c. 5. *Naturales filij dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos ſola natura genuit, non honeſtas coniugij*, & habetur 32. q. 2. cap. vlt. vbi ingenuam appellat non quia neceſſe ſit eam eſſe nobilem, aut alterius ſimilis conditionis, ſatis eſt enim quod ſit ſoluta, & ad matrimonium contrahendum cum tali viro non habens impedimentum: ingenuitas verò matris potiùs requiritur vt filius ſit liber, & non ſeruus, quàm vt ſit naturalis, vt ſumitur ex eodem, & ex c. *Innotuit*, iunct. Gloſſ. verb. *Ingenua*, de Elect. Turrecr. verò d. c. vlt. ſignificat neceſſarium eſſe, vt non ſit meretrix; ſed neque hoc neceſſarium eſt vt filius ſit naturalis, dummodo alia conditio, ſeu aptitudo ad matrimonium non deſit, vt præter dicta optimè colligitur ex c. *Innotuit*, iunct. Gloſſ. verb. *Coniugata* de Elect.

Abbas. Couar. D. Ant. Gomez. Iſidor. Turrecr.

10 *Filij ſpurij.* Secundò, Filij ſpurij vniuerſaliter dicuntur omnes alij illigitimi, qui naturales non ſunt, dicuntúrque omnes hi nati ex damnabili coitu: nam ſimplex fornicatio, ſeu concubinatus licèt in foro animæ damnabilis etiam ſit, tamen, ſi non habeat grauiorem deformitatem, humano iure permittitur, ſeu toleratur; quando verò accreſcit malitia adulterij, vel alia ſimilis, dicitur damnabilis copula, quia iura etiam humana illam damnant. In ea verò ſunt gradus, nam aliquando licèt damnetur talis copula, non tamen ſpecialiter in iure punitur, vt v.g. adulterium coniugati cum ſoluta; aliquando verò etiam punitur, vt è conuerſo adulterium coniugatæ cum quocunque alio. Quæ differentia ad noſtram intentionem parum refert, licèt interdum poſſit aliquid conducere ad facilitatem, vel difficultatem diſpenſationis. Et ob eandum cauſam tres præcipuæ ſpecies horum

Tres ecrū ſpecies. horum illegitimorum notandæ ſunt. Quidam enim ſunt filij adulterini, id eſt, ex adulterio nati, qui poſſunt eſſe in triplici differentia, ſcilicet, ex coniugato & ſoluta; & ex ſoluto & coniugata; & ex coniugato & coniugata. Alij ſunt filij inceſtuoſi, nati ex his, qui habent impedimentum affinitatis, vel conſanguinitatis ſufficiens ad irritandum matrimonium inter ipſos, ſi tempore, quo inter ſe conuenerunt, fuiſſet contractum. Vnde iuxta varietatem huius impedimenti poteſt eſſe ſimilis varietas in his illegitimis, quorum impedimentum eò maius erit, quo maior fuerit inter parentes ſanguinis propinquitas. Alij denique ſunt filij, qui dici poſſunt ſacrilegi, quia ex illis parentibus nati ſunt, qui ob impedimentum voti ſolemnis caſtitatis inter ſe contrahere non poterant, ſiue illud fuerit in vtroque, ſiue in altero tantùm, & ſiue illud fuerit votum annexum ordini ſacro, ſiue profeſſioni religionis.

Eſt autem in his votis obſeruandum, conuenire
3 primò in hoc, quod ſi matrimonium poſt illa ſequatur, nullum eſt, & ideo proles eſt ſacrilega. Secundò in hoc, quod ſi poſt natam prolem ex vero matrimonio votum ſequatur, quod ſit validum, quia vel alter coniugū mortuus eſt; vel quia ex illius licentia legitima factum eſt, nullum impedimentum affert legitimæ proli prius genitæ, argumento cap. *Ad hæc*, de Filiis presbyterorum. Differunt tamen quia ſi antecedit matrimonium validum ſiue conſummatum, ſiue ratum tantum, & ſequitur ſuſceptio ordinis ſacri, matrimonium non diſſoluitur, vt per ſe notum eſt, imò neque vxor amittit ius ſuum, ſi in talem ordinationem mariti non conſenſit eo modo, quo exigitur in cap. *Coniugatus*, de Conuerſ. coniugat. Quapropter, ſi vxor petat ius ſuum, cogetur maritus, non obſtante ordinatione, reddere debitum, quamuis illud petere non poſſit propter votum caſtitatis, vt definit Ioan. 22. in Extrauag. *Antiqua*, de voto, Gloſſa, & Doctores in cap. vnic. de Voto in 6. *Gloſſ. Couarr.* & tractat Couarr. dict. in 4. 2. p. c. 7. §. 4. num. 9. Atque hinc fit, vt filius natus ex tali matrimonio legitimus ſit, non obſtante voto, & ordinatione patris: quia talis copula non eſt ſacrilega, & votum tunc eſt quaſi ſuſpenſum quoad impediendam redditionem debiti, & delictum parentis ſolùm fuit in temeraria ſuſceptione ordinis, non in filij procreatione. Et hæc eſt communis ſententia, vt patet ex Couarr. ſuprà & *Maiol.* Maiolo lib. 1. c. 9. n. 8. In voto autem ſolemni religionis non habet locum ſimilis caſus: aut enim matrimonium, quod anteceſſit, ratum fuit, & conſummatum, aut ratum tantùm; in priori caſu profeſſio ſubſequens nulla fuit, ac proinde filij poſteriùs generati legitimi ſunt: in poſteriori autem caſu matrimonium diſſoluitur per ſubſequentem profeſſionem, quæ omnino valida fuit, ideóque filij poſteà geniti ex priori ſponſa ita ſunt illegitimi, ac ſi nullum matrimonium anteceſſiſſet.

Tertiò dicendum eſt aliquos eſſe filios canonicè illegitimos, qui naturaliter legitimè procreati ſunt. *4 Tertius gradus filiorum illegitimorū.* Suppono interdum viuente vtroque coniuge poſſe vtrumque vel alterum eorum ſolemne votum continentiæ validè emittere, ita vt vterque maneat priuatus iure petendi, & ſine obligatione reddendi debitum cap. *Si vir*, 27. q. 2. c. 1. & cap. *Coniugatus*, de conuerſ. coniug de qua re quomodo fieri debeat, & an ſit neceſſaria auctoritas Epiſcopi ad valorem actus, vel vt ordinatè fiat, in opere de Religione dicimus. Suppono ſecundò, in eo caſu vinculum matrimonij prius contracti, & conſummati non diſſolui, quia prorſus indiſſolubile eſt quoad vinculum, iuxta illud, *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*, Tertiò ſuppono, ſi contingat ex coniugibus in tali

A ſacro iam conſtitutis filium generari illum dici poſſe naturaliter legitimum, quia reuera natus eſt ex legitimo matrimonio. Imo addit Abb. ſtatim citandus, etiam eſſe legitimum ciuiliter, id eſt, quoad ſucceſſionem hæreditatis, quod fortaſſe eſt verum, quia non conſtat per iura ciuilia excludi. Sed de hoc *Abbas* alibi. His ergo poſitis de hoc dicimus, non obſtante naturali origine eſſe canonicè illegitimum. Non *1. Senten.* caret tamen res controuerſia: nam quòd aliàs copula ſit ſacrilega ipſis parentibus, non obſtat quando ſacrilegium non eſt contra ſubſtantiam vinculi matrimonij: quod patet, tum in eo caſu, in quo vterque parens habet ſimplex votum caſtitatis, tunc enim ſacrilegè conueniunt, & nihilominùs proles legitima eſt: tum etiam in eo caſu, in quo clericus in ſacris
B contra voluntatem viuētis vxoris ordinatur, & cum illa cohabitare compellitur, & generat, non tantum reddendo, ſed petendo debitum, in quo etiam ſacrilegus eſt, & non obeſt filio quominus legitimus ſit: idem ergo erit in præſenti caſu. Et confirmatur ex c. *Literas*, de Filiis presbyterorum, vbi conſultus Pontifex de quodam ſic progenito, reſpondet, *Si aliter dignus inuentus fuerit, permittimus ipſum ordinari in clericum, & ad Eccleſiaſticum beneficium promoueri*: ergo ſupponit illud non fuiſſe impedimentum. Propter quem textum hanc partem tenuit Raymund. in Summa in *Raymūd. Palud.* cuius ſententiam inclinat Palud 4. diſt. 41. q. 3. n. 9.

Nihilominùs aſſertio poſita, & vera, & communis eſt. Quam tenuit Gloſſ. 1 in cap. *Miniſtri*, 81. d. &
C *Innocent. Gloſſ.* Hoſtienſis in Sum. tit. de Filiis presbyt. §. *Qui poſſit*, verſ. *Quid ſi ſacerdos generat filium ex vxore legitima*, Innocent. Ioan. Andr. & alij quos refert Panormit. *Io. And. Abbas Anton. Maiol* Idem tenet Anton. 3. p. tit. 29. c. 4. & Maiol. lib. 1. c. 4. n. 7. Probatur autem præcipuè ex dict. c. *literas*, vbi verba illa *permittimus ordinari*, relaxationem ſignificant, vnde ſupponunt impedimentum, vt ibi Gloſſ. *Capit. literas. de Fil. presbyt.* Innoc. Adrian. Hoſtienſ. Panorm. & communis intelligunt, Gloſſ. etiam in cap. 1. de filiis presbyterorum, in 6. Et videtur colligi ex conditione, quæ adiungitur. *Si aliàs dignus inuentus fuerit.* Sed obijci poteſt, quia verba commodè poſſunt exponi vt non *Obiectio.* diſpenſationem, ſed declarationem contineant, &
D conditio adiecta optimè, etiam ſic quadrat vt ſenſus ſit: ſi aliud non obſtat, hoc non eſt impedimentum: ſimilis enim forma verborum in eodem ſenſu habetur in cap. *Tua nos*, & vlt. de homicidio. Nihilominùs certum eſt, Pontificem in illo cap. *Literas*, diſpenſationem conceſſiſſe & talem, qualē ſolus Summus Pontifex concedere poterat. Hoc euidentius *Solutio.* colligitur ex integro textu, quem refert Anton. Auguſt. in Collectione 2. Decretalium c. 5. eiuſdem tit. *Antonin. Auguſt.* vbi interponuntur hæc verba. *Verum quia in filiis paterna incontinentia propellanda dignoſcitur, & propter cautelam presbyterorum filij à ſacris ordinibus iuxta ſanctionem canonicam remouentur, non expedit vt ſuper huiuſmodi ita ſupplicantium precibus annuamus, quod videa-*
E *mur aliis inpetrandi ſimilia ſpem aliquam faciliùs imperitiri: ſed vt ſua poſtulationis effectum, cum ad Sedem Apoſtolicam ſimiliter acceſſerit, ex toto corde defraudari ſe non doleat, præſenti ſcripto vobis ſignificamus, quòd ſi aliter, &c.* Ex quibus verbis euidenter conſtat primò fuiſſe neceſſariam diſpenſationem in illo caſu, imò etiam non facilè concedendam. Secundò conſtat, Pontificem aliquid ibi concedere, quod ipſe ſolus concedere poterat, quódque verebatur concedere, ne aliis ſpem daret ſimilia petendi. Quare vel dicendum eſt, Pontificem diſpēſaſſe etiam quoad ordines ſacros, vel certè tunc non potuiſſe Epiſcopum, ſed Pontificem tantùm diſpenſare quoad minores ordines, & in his Pontificem diſpenſaſſe, quod indicant illa verba, *Vt ex toto defraudari ſe non doleat.*

Denique

6 Denique colligitur ex dictis verbis, ad hanc illegitimitatem ſolùm conſiderari à iure, quòd huiuſmodi ſint filij presbyterorum propter parentum incontinentiam ab Eccleſia ſpecialiter damnatam & reprobatam procreati. Vnde fit, non ſufficere vinculum matrimonij, ſi eius executio fuerit dicto modo ablata, & interdicta. Dices, hunc textum rectè probare quoad filios presbyt. non verò quoad inferiores in ſacris conſtitutos, nec quoad religioſos, quia de his non exprimitur, nec valet argumentum à ſimili. Reſpondetur de his omnibus idem eſſe iudicium ex omnium Doctorum ſententia, & notat ſpecialiter Additio ad Abbatem in dict. cap. *Literas*, citans Roman. ſingul. 522. & 523. Neq; illud eſt argumentum à ſimili, ſed eſt ex formali ratione talis prohibitionis, quæ non eſt ordo ſacerdotalis, ſed ſolemne votum continentiæ, ratione cuius in foro Eccleſiæ propria vxor non reputatur vxor quoad debitum reddendum, vt notauit Gloſſ. in dict. capit. *Miniſtri*, ponderans verbum textus. *Inuadere cubile, tanquam alienum.* Et hæc eſt clara differentia inter votum ſolemne, & ſimplex, & inter hanc copulam & aliam illicitam cum propria vxore ex quacunque alia prohibitione, quæ ſufficiens non eſt, vt propterea filij cenſeantur illegitimi. Et ita ſolutæ manent rationes dubitandi poſitæ in contrarium.

SECTIO III.

Vtrum omnes filij illegitimi ſint irregulares.

1 Ex dictis in præcedenti ſectione facile definitur quo titulo hæc irregularitas contrahatur, & ad quas perſonas deriuetur. *Concluſio.* Fundamentum enim illius eſt ortus ex coitu illegitimo: huiuſmodi autem cenſetur eſſe omnis ille, quia non eſt ex legitimo matrimonio vero, aut probabiliter exiſtimato, & cuius executio ablata non ſit modo in ſuperioribus declarato. Vnde fit vt hæc irregularitas deriuetur ad omnes filios illegitimos, in quocunque gradu, vel ſpecie ſint. Quod ſatis expreſsè habetur in cap. 1. de Filiis presb. extra, & in 6. & in cap. *Conſuluit*, iuxta Gloſſ. de Seruis non ordinat. & capit. *Per venerabilem*, Qui fil. ſint legitimi & ex multis capitib. diſt. 56. à princip. & eſt communis Doctorum ſententia eiſdem locis, & Summiſtarum verb. *Irregularitas*, Nauarr. cap. 27. n. 201. Bernard. & Salzedo in Pract. cap. 14. Maioli, ſuprà. (Nauar. Bern. Diaz. Salzed. Maiol.) Ratio autem ob quam Eccleſia hanc irregularitatem induxit, multiplex conſiderari poteſt, ſcilicet, in deteſtationem paterni ſceleris, ob infamiam quandam & turpitudinem quam inde contrahit filius, & quia timeri poteſt ne filius ſit paterni criminis imitator. Et ideo non eſt inconueniens, quòd hoc impedimentum redundet in filios ſine culpa eorum, quia hæc irregularitas non eſt pœna reſpectu talium filiorum, ſed impedimentum canonicum impoſitum propter quandam indecentiam, quæ ſine culpa ex vitio naturæ contrahi potuit.

2 *Cur patres illegitimorum irregulares nõ efficiantur.* Sed obiicies, ſaltem debuiſſe irregularitatem hanc non ſolùm filiis, ſed etiam parentibus imponi: quia cùm in patre fuerit culpa, in eo etiam eſt maior turpitudo & indecentia: ergo plus debet ei propria culpa obeſſe, quàm culpa aliena filio. Reſpondeo in primis hic non agi de pœna culpæ, ſed de indecentia, & de precauenda ſimili turpitudine in futurum: in parente autem non conſideratur indecentia vlla præter delictum de cuius punitione quatenus ad delinquentis irregularitatem, vel ſuſpenſionem pertinere poteſt ſuprà dictum eſt. Deinde dicitur, eſſe diſparem rationem, quia pater non accipit eſſe per turpem generationem, ſed dat filio, actio verò non eſt in agente, ſed in paſſo: & ideo defectus, ſeu indecentia, quæ inde naſcitur, non manet in parente, ſed redundat in filium, excepta culpa, quæ eſt quaſi immanens in ipſo operante.

Addit verò Maiolus lib. 1 c. 12. aliquos eſſe caſus, 3
in quibus fit irregularis, eò quòd habeat filios etiam legitimos. Vnus eſt de clerico, qui ex matrimonio legitimos filios habuit ante ordinationem ſuam: nam ille cenſetur irregularis, non quidem ad ordines ſacros, ſed ad Epiſcopatum vel prælationem Eccleſiaſticam ſumpto argumento, ex cap. *Cathinenſis*, d. 61. vbi Pontifex, vacãte quodam Epiſcopatu præcipit eligi, qui nec vxorem habeat, nec filios. Et idem habetur in cap. *De Syracuſanæ*, 28. d. vbi dicit Pontifex, hoc fuiſſe prohibitum principali conſtitutione quia quando Epiſcopus habet filios, *Eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia.* Habetur autem illa conſtitutio in Auth. *Quomodo oportet Epiſcopos, &c.* cap. 5. collat. 1. vbi in Gloſſa refertur alia ſimilis conſtitutio græca eiuſdem Inſtiniani Imperatoris, in qua pro ratione redditur. *Ne contemptis pauperibus Chriſti, propriis filiis incumbat, & in eos facultates Eccleſiæ transferat.* Sed hæ leges ciuiles per ſe non poſſunt inducere irregularitatem, vt conſtat, & generaliter notat Abb. in cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ*, de Conſtitutionib. Non videntur autem dicti canones approbare hoc ſimpliciter tanquam impedimentum canonicum, ſed ſolùm acceptare vt egregium conſilium, & maximè approbare cauſam, quæ Imperatorem mouit ad illam legem conſtituendam. Et ideo Gloſſa circa prius capitulum dixit, *Si nulla ſit præſumptio*, aut periculum quòd dillapidentur bona Eccleſiæ, vel detur cautio, & fiat inuentarium, poſſe quempiam eligi in Epiſcopum, licèt habeat filios. Quod videtur expreſsè ita diſpoſitum in cap. *Sint manifeſta*, 12. q. 1. Et in cap. *Epiſcopus, qui filios*, 12. q. 2. Vnde inter Iuriſperitos controuerſum eſt, an Clericus habens filios, poſſit ſine diſpenſatione aſcendere ad Epiſcopatum. De qua re alibi latiùs dicetur, interim videri poteſt Abbas in cap. 1. de Teſtamentis, numero 2. vbi Additio plura allegat. (*Abbas.*) Et mihi quidem veriſimile eſt, cum Pontifex daturus ſit Epiſcopatum vel confirmaturus electionem, neceſſarium eſſe illi aperire talem perſonæ conditionẽ, vel legitima ſit collatio vel confirmatio, & non ſubreptitia, quia valde mouere poteſt, & difficilem reddere Pontificis voluntatẽ. Et hoc ſaltem probat dict. cap. *De Syracuſanæ*, vbi Gloſſa diſtinguendum putauit quoad hoc inter legitimos & illegitimos: ſed immeritò, vt rectè Panormitanus notauit, cùm textus nihil diſtinguat & quodammodo maior ratio ſit in filiis legitimis, quia magis ſolent eos parentes diligere, magiſque eis theſaurizare procurant.

Alius modus huius irregularitatis cenſetur eſſe in 4
cauſa ſuprà tractata, ſi clericus vxoratus ſine conſenſu vxoris ſacrum ordinem ſuſcipiat; manet enim inhabilis, & irregularis tam ad vſum ordinis ſuſcepti, quam ad aſcenſum ad ſuperiorem. Veruntamen hæc irregularitas non prouenit propriè ex filiis, ſed ex ipſa coniunctione ad vxorem etiamſi filij non procreentur. Neque etiam videtur noua irregularitas contracta per talem ſuſceptionem ordinis ſacri, ſed ex vi ipſius vinculi matrimonij, quia ratione illius, ſecundum præſentem Eccleſiæ ſtatum, fit quis inhabilis ad aſcendendum ad ſuperiores ordines, & vſum eorum, & ad Eccleſiaſtica beneficia, viuente ſcilicet vxore, & ipſa non conſentiente, & caſtitatem vouente, cap. 1. 2. & 3. de Clericis coniugatis. Dico autem ſecundum præſentem ſtatum, quia olim permittebatur clericis in ſacris habere vxores, licèt non permitteretur vſus earum, vt conſtat ex Cõcilio Liberrino

Leo Pap. Greg. Libertino can. 13. Toleta 1. cã. 1. & Leone Papa Epiſt. 84. cap. 4. & Epiſt. 92. cap. 3. & ex Gregorio lib. 3. Epiſt. 34. & habetur in cap. *Multorum*. 27. quæſt. 2. de qua re latius Deo dante in opere de religione.

SECTIO IIII.

An expoſiti, & in vniuerſum omnes quorum origo incerta eſt, ſint irregulares.

1 *Varij ſenſus quæſtionis.* IN præcedenti ſectione oſtendimus omnes illegitimos eſſe irregulares. Nunc declarandum eſt quam certus eſſe debeat hic defectus natalium, vt irregularitatem inducat. Varij enim gradus incertitudinis, ſeu cognitionis in hoc eſſe poſſunt. Primus eſt quando neutrum ſcitur, vt contingit in filiis expoſitis, ſub quibus comprehendimus omnes, quorum parentes ignorantur. Secundus gradus eſt, quando filius natus eſt ex matre habente virum, & communi exiſtimatione creditur eſſe genitus ab illo, re tamen vera eſt genitus ab alio; id tamen non conſtat, niſi fortaſsè ex aliquibus coniecturis, vel aliqua infamia, aut etiam per aſſertionem matris id ſecreto affirmantis filio. Tertiò poteſt contingere aliquem eſſe natum ex coniugatis in externo foro Eccleſiæ, poſteà vero declarari matrimonium fuiſſe nullum; dubium tamen vel incertum relinqui an parentes bona, vel mala fide contraxerint, & filium genuerint. Extra hos autem caſus ſemper videtur altera pars certa, humana fide & opinione, quod in hac materia ſatis eſt: & ideo de illis tantum dicemus, & inde colligemus generalem regulam.

De expoſitis.

2 1. Opinio Anan. Felin. Couar. Paleot. CIrca primum ergo punctum de expoſitis variæ ſunt opiniones. Prima negat expoſitos eſſe irregulares. Quam tenent Ananias, & Felinus, quos cum aliis refert Couar. ſtatim citandus. Et hanc opinionem tenet Menoch. conſ. 96. & eſſe communiter receptam dixit Paleotus in lib. de Filiis notis c. 63. n. 3. Fundamentum eſt, quia qui non probatur malus, præſumitur bonus in iure: ſed hi expoſiti non probantur illegitimi: ergo præſumendi ſunt legitimi, & conſequenter non irregulares. Et confirmatur à ſimili: nam iſti ob hanc cauſam præſumuntur nati ex parentibus & progenitoribus fidelibus, qui nũquam à fide diſceſſerunt & admittuntur ad officia & beneficia in Eccleſiis in quibus ſunt ſtatuta non recipiendi neophytos, ſolùm quia, cùm non probentur eſſe ex vitiata radice præſumuntur eſſe ex bona. Quod videtur ita definitum ab Innocentio Tertio, in cap. *Cùm deputati*, de Iudiciis vbi Gloſſa vltima aduertit, ius præſumere quemlibet eſſe dignum, niſi probetur contrarium, & allegat varia iura. Eſt auté optima Regula 57. C. de Reg. iur. *Semper in dubiis præferenda eſſe benigniora.* Reſponderi verò poteſt hoc fundamentum procedere quando res eſt in vtramque partem æquè ignota; hic autem eſſe moralem, & vehementem præſumptionem hos expoſitos eſſe illegitimos, quia filij legitimè nati non ſolent ita exponi. Sed hoc non ſatisfacit: nam, licèt demus frequentiùs ita eſſe, non tamen ſemper, quia interdum experientia compertum eſt, parentes propter paupertatem nimiam, vel aliam ſimilem cauſam exponere legitimam prolem, vt Exod. 2. legimus Moyſem quamuis legitimum, fuiſſe ſic expoſitum. Idem ſupponitur in c. vnico de Infantibus expoſitis, in illis verbis, *Hoc ipſo fuit à poteſtate patria liberatus*, nam hoc propriè non cadit niſi in filium legitimum, vt conſtat ex §. vlt. inſtit. de Nuptiis & §. vlt. iuncta Gloſſ. Inſtit. de Patria poteſtate. Hoc ergo ſatis eſt, vt in ordine ad fauores hi præſumantur legitimi. Sicut ſuprà dicebamus, quando ex aliquibus hominibus quidam ſunt homicidæ, alij verò non, ſi Eccleſia non

A poſſit aliquos diſcernere neminem repellere, ne inuoluat innocentes cum nocentibus, melius enim eſſe videtur plures habentes defectum incognitum accipere, quam expellere paucos re ipſa maculam non habentes: ergo in gratiam paucorum v.g. qui poſſunt eſſe legitimi, ſatiùs eſt omnes legitimos reputare. Et confirmatur, nam ob hanc cauſam iura tam canonica, quàm ciuilia, fauoribus proſequuntur hos expoſitos, quod ad pietatem etiam ſpectat eò quòd ſint veluti humano ſubſidio deſtituti. Et ideo in c. 1. de Infant. expoſitis, ſerui expoſiti efficiuntur liberi, & liberti fiant ingenui. Et idem habent leges ciuiles C. eod. tit. & l. *Nemini*, C. de Epiſcopali audientia.

B Secunda ſententia eſt, hos eſſe irregulares quamdiu de eorum parentibus non conſtat. Quam tenet Maiolus lib. 1. c. 11. Qui textum non adducit, ſed maximè fundatur coniecturis. 3 2. Senten. Maiol. Prima & præcipua eſt illa; quòd illi expoſiti frequentius ſunt ex turpi conceptione; in obſcuris autem inſpici ſolet quod veriſimilius eſt, aut quod plerumque fieri ſolet vt dicitur in l. 115. ff. de Regul. iuris. Secunda, quòd poſſunt eſſe rebaptizati, & dubium de rebaptizatione ſufficit ad irregularitatem. Sed non credo eſſe verum aſſumptum, maximè quando certum eſt rebaptizationem non potuiſſe cum culpa rebaptizati contingere, vt eſt in præſenti caſu. Maximè, quòd regulariter loquendo, tale dubium non eſt poſitiuum & probabile, ſed merè negatiuum, quod ſine dubio non ſuf-C ficit. Tertia, quia peregrini & incogniti repelluntur propter incertitudinem. Sed hoc etiam exemplum, & limitatione indiget, vt in ſuperioribus traditum eſt, & non eſt ſimile, tum quia de illis peregrinis habemus expreſſam deciſionem iuris in c. 2. de Clericis peregrinis, quæ in præſenti non habetur: tum etiam, quia illi peregrini tenentur de ſe ipſis rationem reddere, & teſtimonium ſuorum prælatorum afferre: & ideo quamdiu illud non exhibent, in culpa eſſe iuridicè præſumuntur, donec aliquo modo, ſaltem per probatam conſuetudinem purgentur. Addit 4. huiuſmodi expoſitos cenſeri eſſe ex parentibus infamibus, vel qui per ipſam expoſitionem infames facti ſunt. Sed hoc parum refert ad præſen-D tem irregularitatem, & ad quamcunque aliam inhabilitatem, quia illa infamia parentum, qualiſcunque ſit, non redundat in filios, neque eos infames facit. Nihilominus ob ſolam primam coniecturam inclinat in hanc opinionem Couarr. in Clem. *Si furioſus*, p. 1. in prin. n. 9. cum duplici limitatione. Couarr. *Limitatur 2. ſententia.* Vna eſt, vt expoſitus nondum promotus, ſit irregularis ad ſuſcipiendos ordines in futurum, ſi verò iam ſit ordinatus prohibendus non ſit ab vſu ordinis. Secunda eſt quod Epiſcopus poſſit diſpenſare in hac irregularitate. Quam opinionem ſequitur Salzedo in Pract. c. 14. ad finem, quamuis fateatur rationem eius non concludere, nec meliorem afferat. Poteſt pro hac ſententia citari Gloſſ. in cap. *Conſuluit*, de Seruis non E ordinandis, quatenus dicit ſpurium illegitimum eſſe, *qui patrem oſtendere non poteſt, vel ſi oſtendit, verecundum oſtendit.* Confirmari etiam poteſt hæc pars ex illis iuribus quæ affirmant, in dubiis facti præſumendum eſſe aliquem irregularem: nam hic dubium facti intercedit, & tale vt in deteriorem partem magis inclinet.

4 *Qui in hac re indeciſa ſententia Anch. & Barbat.* Hæc res adeo eſt dubia, vt nonnulli graues & antiqui Doctores indeciſam eam reliquerint, vt Ancharra. in cap. 1. de Infantibus expoſit. & Barbatius in cap. *Cùm deputati*, de Iudiciis. Quapropter vtramque ſententiam cenſeo probabilem: vnde poteſt qui voluerit, priori adhærere in praxi: ſecurius autem erit vti moderatione: qua Couarr. leniuit rigorem poſterioris ſententiæ. Itaque primò certum eſt, ſi poſtquam

poſtquam aliquis fuit expoſitus, de eius parentibus conſtiterit, ex ſola expoſitione nullam irregularitatem contraxiſſe, quia nullo iure expreſſa eſt: quod etiam Maiolus fatetur. Vnde ſi conſtiterit, illum fuiſſe ex legitimo matrimonio natum irregularis non erit. Poteſt autem id conſtare, vel vtriuſque parẽtis teſtimonio (illud enim ſufficere videtur) vel ex aliis coniecturis, & probationibus. Secundò ſi parentes omnino ignorantur,& bona fide ordinatur, non eſt cenſendus irregularis ad vſum ordinum. Couar. hoc ſolùm probat dicens, *propter authoritatem Ananiæ, & Felini.* Sed certè propter eandem idem dicendum eſſet de ordinatione ipſa. Propria ergo ratio eſt, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis: & ideo addidi in aſſertione, *Si bona fide, &c.* Nam hoc principium habet verum in poſſeſſoribus bonæ fidei, mala enim fides non iuuat. Cùm ergo ſic ordinatus habeat ius ad vſum ordinis, propter ſolum dubium, quod de expoſitione naſcitur, non debet prohiberi. Fateor autem alia via poſſe etiam excuſari, etiamſi à principio mala fide ordinatus ſit, deponendo illam fidẽ,& conformando ſe opinioni probabili. Sed hoc ideo licèt,quia idem à principio fieri potuiſſet. Vnde dico tertiò, huiuſmodi expoſitũ poſſe ſi velit,in conſcientia cõformari priori opinioni,quia habet graues cõiecturas, & authores, atque ita poteſt ſine ſcrupulo abſq; diſpẽſatione ordinari.Tamẽ, quia facilè poteſt diſpẽſatio ab Epiſcopo obtineri, ſecurius erit illam poſtulare, & ita conſulendum cenſeo. Nam, licèt Epiſcopus non poſſit diſpenſare cum illegitimis vt infrà dicemus; in hoc tamen caſu eius diſpenſatio ſufficiet, vel quia prælati authoritas ſimul cum opinione probabili ſufficit ad paccãdam conſcientiam; vel quia in ſimilibus dubiis poteſt Epiſcopus diſpenſare; vt in ſequenti ſectione videbimus, vel certè quia hæc non petitur per modum propriæ diſpenſationis,ſed ſolùm per modum cuiuſdam approbationis,vel liberæ facultatis. Nã, quia Epiſcopus daturus eſt ordines, vel dimiſſorias literas ad eos recipiendos, & talis conditio perſonæ poſſet meritò retardare eius volũtatem, oportet eam illi proponere, vt ea non obſtante,Epiſcopus voluntariè approbet perſonam ad facultatẽ concedendam, quod irregulariter facere debet, ſi alia cauſa rationabilis non obſtat.

5 *De nato ex adultera matre à qua eſſe illegitimum*

Circa ſecundum punctum dubitari ſolet, an in eo caſu teneatur quis ſe reputare illegitimum propter ſubortam infamiam, vel ſolius matris teſtimonium. In qua re primò eſt recepta ſententia, filium in eo caſu non teneri ſe credere illegitimum propter ſolùm teſtimonium matris id aſſeuerantis, etiam in fine vitæ. Ita ſentit Nauarr. c. 27.numero 201. citans Hoſtienſ. in cap. 1. de Filiis presbyt. Maiol. lib. 1. c. 7.num.3.Caſtro, lib.2.de Lege pœnal. c. vlt. Concl. 3. Salzed. in Pract. c. 14. lit.C.parum à principio: & in materia de Iuſtitia in ordine ab obtinendam hæreditatem, eſt etiam hæc communis ſententia, vt videre licet in Abb. in c. *Per tuas*, de Probat. nu. 4. & aliis Canoniſtis in cap. *Officij*, de Pœnit. & rem. & Couarr.Regula,*Peccatum*, 1. part. nu.3. & 6. Soto 4.de Iuſtitia, qu. 7.ar.2. ad 2. & Theologis in 4.diſt. 15. Et poteſt probari ex dict. c. *Officij*: nam ibi ſignificatur, huiuſmodi adulteram non teneri ſuum facinus detegere ne hæreditas mariti ad alienum filium deueniat, quod regulariter & vt plurimum intelligendum eſt, huius verò ratio eſt, quia filius non tenetur adhibere fidem dicto matris iuxta l. *Filius*, ff. Qui ſunt ſui vel alieni iuris, niſi ſufficienter probetur tempore conceptionis non fuiſſe cognitam à marito. Et ratio eſt, quia licèt filius credat matrem fuiſſe adulteram, non ideo cogitur credere ſe eſſe illegitimum, cùm vtrumque poſſit æquè contingere

1 Concluſ. Nauar. Maiol. Caſtro. Salzed. Couarr. Soto. Abbas.

A & in eo caſu lex hunc legitimum præſumit.

Dices, licèt quoad alios effectus hoc fortè procedat,non tamen in ordine ad irregularitatem: quia vt minimum, eſt res dubia, in dubio autem facti inclinandum potiùs eſt in fauorem irregularitatis. Reſpondetur, hoc argumentum probare, quod ſuprà diximus, illam regulam non eſſe indiſtinctè ſumendam: nam ſi dubium ortum eſt ſine hominis culpa, & aliunde nullum eſt mediũ ad illud expellendum, & quis eſt in legitima poſſeſſione, non tenetur ſe illa priuare propter dubium:hæc autem omnia in præſenti concurrunt. Nam dubium hoc non oritur ex culpa filij,& expelli non poteſt, eſtque in poſſeſſione filij legitimi ex vero titulo matrimonij, cui etiam fauendum eſt: poteſt ergo deponere dubium ſpeculatiuum,& practicè ſe filium legitimum reputare. 6 *Obiectio. Solutio.*

B Addit verò Soto, tam vehementem eſſe matris perſuaſionem, vt filius intus in mente credere conuincatur, & in eo caſu in conſcientia obligari. Sed in hoc oportet diſtinguere factum à neceſſitate, vel debito. Factum appello credulitatem filij, de qua verum eſt, quacumque ratione filius interiùs credat ſe eſſe illegitimum, ſiue ex leuitate animi, ſiue ex ignorantia, ſiue ex nimia coniectura, teneri in conſcientia ſe gerere vt irregularem, & non ordinari abſque diſpenſatione, quia alioqui ageret contra conſcientiam. Quod Nau. ſuprà notauit.Imò Maiol. & Salz.addunt, ſi ſcrupulis angatur, & interiùs magis inclinet in matris aſſertionẽ, debere diſpenſationem petere. Quod eſt vtile conſilium ad maiorem C quietem, non tamen abſolutè neceſſarium, poteſt enim deponere ſcrupulum etiamſi interiùs vrgeat, imò ſi priùs leuiùs credidit, poteſt poſteà meliùs inſtructus mutare credulitatem, & conſequenter etiam deponere conſcientiam. Neceſſitatem autem credendi appello illam, quæ ex præmiſſis, vel rationibus infertur intellectui, vt aſſentiatur: & hoc modo non poteſt filius ex perſuaſione matris conuinci ad credendum. Primum quia illa eſt tantùm humana fides. Deinde nititur tantum vnius teſtimonio, & mulieris, quæ multis ex cauſis poteſt moueri ad id aſſerendum.Ac denique eſt de re, quæ non poteſt ipſi dicenti eſſe omnino certa:nam licèt de adulterio poſſit eſſe certa, non tamen de conceptione ex tali viro, niſi in eo caſu, in quo euidens illi ſit poſt D adulterium, prius fuiſſe prolem formatam, quàm à marito fuerit cognita, qui caſus vix poteſt contingere,quia maritus rem intelligat.Et ideo quando res eſt omnino occulta, non poteſt mater cogere ſeu conuincere filium ad credendum. Quapropter nec debitum ſeu obligationem credendi poteſt inducere, niſi fortaſsè tot afferat coniecturas, & circumſtantias probabiles, vel ipſi filio aliàs notas, vt rem faciant vehementer credibilem. Maximum autem teſtimonium eſſet, ſi maritus etiam haberet perſpectum matris adulterium,& teſtificaretur reputato filio,ſe non cognouiſſe vxorem eo tempore, quo concepit, nam tunc profectò duorum teſtimonium ſufficere videtur ad obligandum filium, vt credat ſe eſſe illegitimum.Quod à ſimili probari poteſt ex ca. *Tranſmiſſæ.* E Qui filij ſint legitimi, ibi. *In tali caſu ſtandum eſt verbo viri, & mulieris, niſi certis indiciis, & teſtibus conſtiterit eſſe filium,* Quamuis Abb. in cap. *Per tuas*, de Probationib.nu.4.ex eodem textu,adiuncta Gloſ. verb. *Indiciis* oppoſitum aſſerere videatur:quod ad ſummum poſſet habere locum quando contra parentum teſtimonium eſſent æquivalentes probationes & coniecturæ,vt rectè Couarr. 2.p.4.c.8.§.3.num.9.Denique hinc etiam à fortiori conſtat, ſecluſo teſtimonio vtriuſque parentis, nunquam debere aliquem ſe reputare illegitimũ propter rumorem aliquẽ, vel infamiam,

7 *Moderatur præcedens concluſio.*

Abbas. Couar.

miam, quia hæc non inducunt ſufficientem probationem, & ideo præualet iuſta poſſeſſio cum iuſto titulo matrimonij, in quo à parentibus ſemper fuit vt verus filius recognitus, & tractatus, vt ex Couarruuia ſuprà à fortiori ſumitur.

8 *De filiis ſuppoſitis.* Atque ex his quæ diximus de filiis adulteris iudicandum eſt de filijs ſuppoſitis, de quibus etiam loquitur ca. *Officij*, de Pœnit. & remiſ. Et quoad obligationem matris, ſi illum ſuppoſuit ignorante parte, idem fert iudicium, quod de filio adulterinè concepto. Vnde videtur ſimili modo dicendum hunc non teneri ad fidem matri adhibendam, niſi concurrant alia, quæ cogant ipſum ad credendum, ſicut de adulterino dictum eſt. Nihilominùs tamen non videtur eſſe omninò ſimilis ratio, nam in priori caſu, vt filius non credat matri, nõ oportet vt credat ipſam mentiri in aſſertione adulterij; ſatis enim eſt, quod etiã illo poſito, non rectè ſequitur iſtum eſſe filium adulterinum: in præſenti autem ſi mater verum dicit, neceſſariò inde ſequitur hunc eſſe filium alienum: ergo non poteſt filius hoc non credere, niſi credat matrẽ mentiri. Hac autem ſola ratione difficile eſt excuſare filium ab obligatione credendi ſe non eſſe ortum ex tali matrimonio, quia licèt vnius teſtimoniũ non ſit firmum; tamen cum talibus circunſtantiis videtur eſſe vehemens. Quia vera mater non negat verum filium, neque eſt veriſimile quòd decipiat illum, niſi aliunde conſtet aut de vehementi odio, aut de nimio amore ergà alium, cui hac via bene facere ſtudeat. Et ideò in huiuſmodi caſu exiſtimo faciliùs poſſe filium obligari ad dandam fidem matri, quamuis in particulari circunſtantiæ penſandæ ſint.

9 Aduertenda eſt autem alia excuſatio, quia licèt filius in hoc caſu credat matri, non ſtatim ſe credit illegitimũ, potuit enim priùs ex vna legitimè naſci, & ſtatim alteri ſupponi. Et ideò, ſi eadem mater, quæ negat eſſe verum filium ſuum, affirmet nihilominùs eſſe ex legitimo matrimonio natum, id ſatis erit, vt non ſe putet irregularem, quia non eſt maior ratio credendi vnum, quàm aliud. Et quòd filius aliàs legitimus, poſteà ſuppoſitus ſit, non inducit nouam irregularitatem, nullo enim iure lata eſt. Si autem mater affirmet & non eſſe ſuum, & aliàs eſſe illegitimum, & ei credatur; irregularitatis diſpenſatio neceſſaria erit: an verò credendum ſit, iam dixi iuxta occurrentes circunſtantias iudicandum eſſe, quia non poteſt hîc certior regula tradi propter vehementem coniecturam, quòd vera mater ſciens & videns non decipiat filium in re tali. Si verò quiſpiam ſe credat filium ſuppoſitum tali matri, & ignoret an aliàs legitimus, vel illegitimus ſit tunc eadem ratio de illo eſſe videtur, quæ de filiis expoſitis, quia ſimiliter ignorat ortum ſuum. Aliqualis tamen videtur eſſe differentia, quia in hoc caſu maior eſt ratio ſuſpicandi talem infantem eſſe illegitimè natum quia frequentius contingit vt parentes legitimi infantes ſuos tradant aliis parentibus ſupponendos, quia in hoc nihil periculi eſt, & multum poteſt eſſe commodi, ſicut naturalis & legitimus parens libenter tradit filium ſuum vt ab altero in filium adoptetur: ſic enim in præſenti mater, vel pater, qui filium alienum ſibi ſupponit, tacitè illum adoptat. Ob hanc ergo cauſam faciliùs poteſt hic ſuppoſitus, ſi nihil aliud ſciat, ſe credere legitimum, quàm alius expoſitus.

10 *De filiis coniugatorum tantũ in externo foro habẽtes impedimentum ...* Circa tertium punctum breuiter dicendum eſt, quotieſcumque non conſtat de mala fide parentum, credendum eſſe filium legitimè conceptum, atque adeò non irregularem, vt ſumitur ex c. *Peruenit*, cum communi interpretatione. Qui filij ſint legitimi: & indicat Couarr. 2. p. 4. ca. 8. §. 3. num. 1. dicens, vt aliquis habeatur illegitimus, non ſatis eſſe, vt probetur matrimonium inter parentes fuiſſe inualidum, niſi etiam probetur parentes mala fide contraxiſſe aut conueniſſe: ergo multò minùs tenebitur ipſe filius credere, niſi ſufficienter probetur. Maximè quia in dubio non debet præſumere culpam in ſuis parentibus. Vnde, cùm hoc pendeat ex interna diſpoſitione parentum, nulla indicia, vel coniecturæ videntur ſufficere, regulariter loquendo, ſecluſa eorum aſſertione. At ſi vterque eorum affirmaret, eſſet violenta probatio, etiam in conſcientia ſufficiens: ſi tamen alter tantùm id diceret, iudicandum erit iuxta dicta in proximo puncto. Et conſulenda etiam ſunt dicta in præcedenti ſectione de filiis legitimis ex reputato matrimonio.

SECTIO V.

Quibus modis tolli poſſit hæc irregularitas.

PRimus modus, & manifeſtior tollendi hãc irregularitatem eſt per diſpenſationem. Quam primò, & præcipuè concedere poteſt Summus Pontifex quoad omnes illegitimos, & quoad omnes ordines & dignitates ac beneficia eccleſiaſtica. Nec de poteſtate eſt vlla difficultas. Circa actum verò dubitari poteſt, quam cauſam requirat, & quibus verbis facienda ſit. Sed de his videantur ſuprà dicta in communi, & quæ attigimus ſect. 1. huius diſp. Solúmque obſeruetur, maiorem cauſam poſtulandam eſſe, vbi defectus natalium fuerit maior, vel vbi fuerit notior, aut certè minorem diſpenſationem tunc eſſe concedendam, vt ordinatè res fiat, nam, vt facta teneat, ſufficiet voluntas Pontificis. Videatur Syluest. verb. *Legitimus*, num. 10. Maiol. lib. 1. cap. 9. 1 *Primus modus quo auferri poteſt.* *Syluest. Maiol.*

Secundò, de Epiſcopis dicendũ eſt, poſſe diſpenſare cum illegitimis quoad ordines minores, ſi aliud impedimẽtũ nõ interueniat, ex c. 1. de Filiis Presbyter. in 6. vbi hæc poteſtas conceditur reſpectu omnium illegitimorum in quocumque gradu, quia indefinitè dicitur, *Is qui defectum patitur natalium*. Atque ita ibi notat Gloſſ. & omnes: expreſsè autem additur, in ſuperioribus ordinibus non poſſe Epiſcopum diſpenſare, ſed ſolum Pontificem Summum. Aliqui verò excipiunt illegitimos canonicè tantùm, & non naturaliter, nam cum illis putãt poſſe diſpẽſare Epiſcopum ad ordines ſacros, ex cap. *Literas*, de Filiis Presbyt. nam per illa verb. *permittimus ordinari*, aiunt, permitti Epiſcopo vt poſſit diſpenſare. Ita Ioan. Andr. ibi & faciũt verba illa, *Si aliàs dignus inuentus fuerit*. Sed in primis multi intelligũt verba illa de ſolis ordinibus minoribus cum Gloſſ. ibi cõmuniter probata per Abbat & alios, quia talis diſpẽſatio eſt odioſa; & ideò indefinitè cõceſſa reſtringitur: nam cùm largior eſt, additur diſtributio, *ad omnes*, vel *ad ſacros ordines*, iuxta, c. 1. & 2. de Filiis Presbyt. in 6. & quæ ibi notãtur. Deinde in d. c. *Literas*, non concedit poteſtatẽ diſpenſandi, nullũ eſt enim verbum quod hoc ſignificet, ſed ipſe diſpenſat, vt ſuprà oſtendi ſect. 2. Hæc ergo ſentẽtia ſeu exceptio nullo iure fundatur, & ideò nõ eſt admittenda, quin potiùs ex illo ca. *Literas*, colligi poteſt hunc Epiſcopũ non habuiſſe hãc poteſtatem diſpẽſandi in minoribus ordinibus cum illegitimis cùm Papa ibi illam concedat, ſed hanc ex nouo iure libr. 6. Sed hoc etiam eſt incertum, quia Papa diſpenſauit in illis ordinibus vt aliquid concederet, vt in ipſo textu ſignificatur, licèt illud nõ plus fuerit quàm potuiſſet ab Epiſcopo concedi, quod indicauit Gloſſ. in c. 1. de Filiis Presb. in 6. 2 *Quid poſſit Epiſcopus.*

Addunt verò vlteriùs aliqui, ſi contingat illegitimum bona fide ordinari Subdiaconum, vel Diaconum, poſſe Epiſcopum cum illo diſpenſare, quoad vſum ordinis ſic ſuſcepti: Ita tenet Nauar. tit. de Filiis 3 *Nau. extenſio reijcitur.*

Presbyt.concil.4.num.2.citans Gratianum, 9.q.2. §. *His authoritatibus*.ſub c.*Non inuitati*,cũ c. *Lugdunenſi*, quod proximè ſequitur.At ibi non eſt ſermo de hoc caſu,ſed de alio valde diuerſo,videlicet quādo quiſpiam ordinatur ab Epiſcopo non ſuo,tunc enim diſpenſari poteſt à ſuo Epiſcopo quoad vſum ordinis ſic ſuſcepti,quia illa non eſt diſpenſatio in irregularitate , ſed in ſuſpenſione contracta propter indebitam ſuſceptionem ordinis contra ſubordinationem debitam proprio Epiſcopo,cui propterea meritò talis diſpenſatio committitur. Et ob eandem cauſam inualida etiam apparet ratio,quam Nauarr.addit,nimirum,quia illa ſolùm eſt quædam ſuſpenſio, in qua poteſt proprius Epiſcopus diſpenſare: eſt enim hoc verũ de impedimento contracto ex ſuſceptione ordinum ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij non verò de impedimento,quod prouenit ex defectu natalium.Vnde in quodam ſcholio addito in fine illius conſilij,aduertitur,diſpenſationem, de qua loquitur Nauarrus in illo nu.2. non reſpicere impedimentum natalium,ſed ordinationis ab alieno. Quod quātum ad rem ipſam rectè notatum eſt,menti autem authoris quadrare non poteſt. Nam num.1.definit in caſu ibi propoſito nō fuiſſe incurſam ſuſpenſionem propter ordines ſuſceptos ab alieno , quia ſuſcepti fuerunt cum literis dimiſſoriis,& bona fide: Secundam autem quæſtionem proponit , vtrùm Epiſcopus originis poſſit diſpenſare cum illegitimo promoto ad ordinem Subdiaconatus ſine licentia Papæ , vbi non quærit de diſpenſatione cum ordinato ab alieno abſque licentia proprij , ſed de diſpenſatione cum illegitimo , & reſpondet affirmatiuè. Fundamenta autem , quæ adducit,non loquuntur in hoc caſu,ſed in alio,vt oſtendi.Et ſtatim q.3.addit , poſſe Epiſcopum in eo caſu diſpenſare etiam ad ſuſcipiendos ſuperiores ordines. Iterum verò ſubiungit,illam eſſe abſolutionem à ſuſpenſione, quod etiam procedit in alio caſu non verò in præſenti.

4 Reſpondeo igitur, in prædicto caſu non poſſe Epiſcopum diſpenſare, nec quoad aſcenſum , nec quoad vſum ſacti ordinis ſuſcepti.Prior pars eſt certa: nec videtur credibile Nauarrum in contrario ſenſu fuiſſe loquutum , quia dict.c. 1. de Filiis Presbyt.in 6. generaliter negat Epiſcopo hanc poteſtatem , & exceptio in illo caſu nullo alio iure fundata eſt nec vlla probabili ratione:cur enim propter vnũ ordinem malè ſuſceptum habebit Epiſcopus nouam poteſtatem diſpenſandi , vt alius etiam ſuſcipiatur? Atque hæc ratio mihi æquè probat ſecundam partem de vſu ordinis ſuſcepti , quia illud impedimentum manens in huiuſmodi ſic ordinato , non eſt ex cenſura vel ſuſpenſione denuò contracta , ſed ex vi prioris irregularitatis,quæ ſemper manet; illam autem non poteſt auferre Epiſcopus,neque error commiſſus nouam ei poteſtatem contulit.Nauarr.autem ſignificat , per illam ordinationem contrahi nouam ſuſpenſionem ratione prioris irregularitatis , & ordinationis,quod eſſet verum ſi bona fides non interceſſiſſet,bona autem fides impedit ſuſpenſionem, vt ſuprà in proprio loco dictum eſt,vbi etiam diximus, quando illa incurritur,an poſſit Epiſcopus in illa diſpēſare.Dicet fortaſsè aliquis,propter eandē bonam fidem acquiſitum eſſe ius per ordinationē ad vſum eius,& ideò rationi cōſentaneum eſſe , vt Epiſcopus poſſit impedimentũ tollere. Reſpondetur , eſſe hanc congruam rationem , vt Papa concedat hanc poteſtatem, ſi velit;hactenus tamen non legimus eã conceſſiſſe: congruentia autem ſola per ſe non ſufficit ſine poteſtate: maximè cùm , per ſe loquendo , non ſit neceſſitas , & poſſit facilè ad Pontificem recurri.

Euaſioni occurritur.

5 Tandem verò inquiri poteſt , an poſſit Epiſcopus

A hanc diſpenſationem quoad omnes ordines ſacros dare quando hic effectus eſt occultus,iuxta ca.*Liceat Epiſcopis*,in Concilio Trident. ſeſſ. 24. non enim defuere qui conati ſint ita extēdere textum illum. Sed ſine dubio eſt improbabilis ſententiá,quia ibi Concilium expreſsè loquitur de irregularitate contracta ex delicto. Quod ſi quis dicat etiam hanc irregularitatem contrahi ex delicto parentum , torquet ſenſum Concilij ; & verborum ſenſu abutitur , quia irregularitas ex delicto nō vocatur niſi ea, quæ contrahitur ex crimine ipſius,qui irregularis eſt. Quantumuis ergo defectus occultus ſit,ſolus Pontifex poteſt illum auferre quoad ſacros ordines accipiendos.

Quid po ſit Epiſc.in caſu occul to.

6 Vltimò quæri poteſt , quam diſpenſationem poſſit Epiſcopus concedere illegitimo ad obtinenda beneficia.Reſpondeo, poſſe illi concedere , vt beneficium habeat , *cui cura non imminet animarum* , vt dicitur in cap. 1. de Filiis Presbyterorum , in 6. id eſt, B beneficium ſimplex,ſub quo in præſenti , & ex vi illorum verborum comprehendi Canonicatum affirmat Archid. ibi , & ſequitur Nauarr. dicto conſil.4. num.4.& eſt recepta ſententia , quæ intelligenda eſt dummodo aliud non obſtet ratione ſpecialis inſtitutionis , vel obligationis alicuius præbendæ , ſeu Canonicatus.Item hoc non eſt extendendum ad dignitates,& perſonatus,vt ibidem Gloſſ. notat : nam hæc non veniunt appellatione ſimplicis beneficij, vt dicitur in ca.vltimo de Præbendis; Aduertit autem Maiolus libr.1.ca.12.n.13. Epiſcopum non poſſe vti hac poteſtate circa proprium filium illegitimum, ſi illum habeat: quod nullo iure probat : ſed quibuſdam congruentiis , quæ probant quidem non dece- C re vt Epiſcopus per ſe hoc faciat, impotentiam verò non oſtendunt , & alioqui dictum cap. 1.abſolutè & ſine reſtrictione loquitur.Quid autem nomine Epiſcopi in eo textu intelligendum ſit, dubitari etiam poteſt. Breuiter tamen reſpondeo iuxta materiam ſubiectam , iuriſdictionis potiùs quàm conſecrationis rationem eſſe habendam. Itaque ſi ſit Epiſcopus electus,& confirmatus,id ſatis eſt , licèt non ſit conſecratus , quia iam poteſt exercere iuriſdictionem Epiſcopalem,ca.*Tranſmiſſam*,de Electione. Et ſimili ratione cenſeo inferiores Prælatos exemptos habentes Epiſcopalem iuriſdictionem eo nomine cōprehendi , quia participant ordinariam iuriſdictionem Epiſcoporum. Denique etiam capitulum Sede D vacante habet eandem poteſtatem , vt rectè Nauarr. qui alios refert conſil.7.de Filiis Presbyt. qui ſuccedit Epiſcopo in tota iuriſdictione ordinaria, tàm contentioſa,quàm voluntaria. Nam hæc eſt generalis regula iuris,vt ſuprà de Cenſuris in communi diximus,quæ proinde ſolùm eſt limitanda in caſibus à iure expreſſis , inter quos numerari non poteſt hic de quo agimus.

Quid poſ ſit Epiſc.in hoc caſu quantũ ad diſpenſationem ad beneficia.

Secundus modus auferendi hanc irregularitatem per legitimationem.

7 SEcundus modus tollendi hanc irregularitatem eſt per canonicam legitimationem. Hic modus E re ipſa non eſt diuerſus à priori , niſi fortaſsè in nomine,& modo diſpenſationis. Tamen,vt hoc ipſum explicemus, diſtinctè illum proponimus. Legitimatio ergo propriè ſumpta, ſeu totalis , hoc ſolùm differt à diſpenſatione ſtrictè ſumpta , quod legitimatio dicit integram diſpenſationem in defectu natalium & quoad omnes effectus eius , diſpenſatio verò vocatur quando ſolùm fit quoad aliquem,vel aliquos effectus,vt tradunt Panorm. cum aliis,cap.*Per venerabilem*. Qui filij ſint legitimi,& Couar. 2.part. 4.§. 8. in principio. Solet autem rurſus diſtingui legitimatio

Legitimatio in quo differat à diſpenſatione.

Abb. Couar.

gitimatio

Syluest. Palud.

gitimatio à iure, & ab homine, vt patet ex Syluest. verb. *Illegitimus*, n.4. cum Palud. in 4. diſt. 41. q.3. nu.7. Hîc non agimus de legitimatione iuris, hæc enim eſſe cenſetur quando ius reputat legitimũ aliquem, licèt natus non ſit ex matrimonio vero, vel propter bonam fidem parentum, vel propter matrimonium ſubſequutum, &c. de quibus caſibus iam diximus in ſect. 1. & generalem regulam ſtatuimus, quoad præſentem irregularitatem vitandam legitimos cenſeri omnes, qui beneficio iuris canonici legitimi effecti ſunt, etiamſi naturaliter (vt ſic dicam) non ſint legitimi. Hinc verò manifeſtè ſequitur, idem dicendum eſſe de legitimatis ab homine: quia eundẽ effectũ habet talis legitimatio circa particularem perſonam, ad quã factũ hominis dirigitur, quem habet vniuerſaliter legitimatio iuris ad perſonas, de quibus tale ius loquitur: nam actus eſt idem, proportione ſeruata, ſolùm differunt in cauſa efficienti; vtraq; tamen ſupponitur habere poteſtatem ad integram legitimationem. Vnde confirmatur, quia totũ includit omnes partes: ergo legitimatio totalis, de qua agimus, tollit omnia impedimenta, quæ defectus natalium induxerat, quorum vnum eſt irregularitas.

8 *Legitimatio hæc debet eſſe canonica.*

Dixi autem neceſſarium eſſe vt legitimatio canonica ſit, id eſt, per poteſtatem eccleſiaſticam facta, vt illam diſtinguerem à legitimatione ciuili, quã Rex, v.g. per temporalem poteſtatem concedit: illa enim, quantúcunq; totalis & integra in eo genere concedatur, nõ ſufficiet ad irregularitatem tollendam. Nã ſolùm poteſt tollere omnes effectus, quos lex ciuilis, vel temporalis poteſtas potuit introducere: illa autem non potuit inducere irregularitatem, & ideò neque auferre poteſt, vt per ſe cõſtat ex ſuperiùs dictis, & tradit Couarr. referens alios dict. §.8. n.18. At verò ſi legitimatio ſit canonica, vel eccleſiaſtica, manifeſtum eſt hunc habere effectum, quia nec deeſt poteſtas (ſuppono enim concedi à Summo Pontifice, nullus enim alius habet hanc poteſtatem, niſi ei delegetur) neque etiam deeſt voluntas, ſeu actio, cùm totalis fiat legitimatio, vt ſupponimus. Nam ſi ſit ſolùm partialis legitimatio, iam potiùs diſpenſatio dicenda erit, & tunc ſolùm habebit hunc effectum, quando in conceſſione expreſſiùs fuerit.

9 *An omnes illegitimi ſint capaces legitimationis.*

Dices, hoc ad ſummum procedere quando perſona eſt capax integræ legitimationis: aliquos verò eſſe ita incapaces, vt ad eos applicari non poſſit. Quod ita declaratur, nam quidam illegitimi nati ſunt ex parentibus, qui tempore conceptionis potuiſſent inter ſe matrimonium contrahere, vel abſolutè, vel ſaltem ex humana diſpenſatione, vt ſunt conſanguinei, & affines in ſecundo, & inferioribus gradibus, &c. ac proinde poterunt huiuſmodi illegitimi per humanã etiam poteſtatẽ reſtitui ad eum ſtatum, in quo eſſent ſi ex tali matrimonio nati fuiſſent. Alij verò ſunt adeò illegitimi, vt parentes eorum tẽpore conceptionis fuerint ita inhabiles ad matrimonium inter ſe, vt nec per humanam diſpenſationem illud cõtrahere potuerint, vt filij nati ex duobus fratribus v.g. aut ex patre & filia, aut ex adultera, & ſimilibus. Hi ergo non poſſunt per legitimationem reſtitui ad ſtatum legitimorum, non ergo habet in eis locum legitimatio, ergo nõ poterit per illam tolli ab eis hæc irregularitas. Reſpondeo, quidquid ſit de hac diſtinctione, quam latiùs tractant Canoniſtæ in c. *Per venerabilem*. Qui filij ſint legitimi, vbi ſpecialiter Panorm. n.21. & 22. & Couarr. dict. §.8. num. 4. tamen quod ad præſens ſpectat, nihil referre cenſeo, quia in omnibus, quantumcunq; illegitimis, poteſt Summus Pontifex auferre omnes effectus iure humano introductos, præſertim Canonicos (quod ad nos nũc ſpectat) ſolũmq; auferre non poteſt illam veluti maculam, quæ ad factum potiùs quàm ad ius ſpectat: eſt enim veluti quædam infamia facti, aut ſicut quædam ignobilitas, quod (ſeruata proportione) æquè habet locum in vtriſque illegitimis. Et quamuis illa quaſi infamia maior ſemper maneat in poſterioribus, ſeu magis illegitimis, hoc tamen nõ obſtat quominus legitimatio eis reſtituat quidquid ius canonicum abſtulit, & conſequenter eos reddat habiles ad ordines ſuſcipiendos. Quæ doctrina communis eſt, vt patet ex Panormitano ſuprà, & c. *Ad hæc*, de Filiis Presbyterorum, & ex Couar. dicto §.8. Maiolo lib. 1. c.8. & plura videri poſſunt apud Tiraquellum verb. *Suſceperit*, num.52. in l. *Si vnquam*. C. de Reuocandis donationibus, & Paulum Burgaſium de Irregularitate, part.5. tit. de Filiis Presbyterorum, à n.10. Sylue. verb. *Legitimus* & aliis.

Tertia aſſirmans reſoluitur.

Maiol. Tiraq. Burg. Syluest.

10 *Corollar.*

Ex hoc conſequenter colligitur, legitimationem canonicam, non ſolùm auferre irregularitatem, vt impedit ordines, ſed etiam vt impedit promotionem ad beneficia ſeu dignitates eccleſiaſticas. Patet, quia illa legitimatio eſt quædam diſpenſatio totalis, ergo aufert omnes effectus ortos ex defectu natalium per canonicam inſtitutionem; vnus autem effectus eſt inhabilitas ad beneficia & dignitates: ergo. Hanc verò doctrinam limitant aliqui, vt locum non habeat quoad Epiſcopatum, quia ad illum non fiunt habiles ex vi generalis legitimationis, ſine ſpeciali diſpẽſatione. Ita tenet Maiolus libr. 1. c.4. nu.13. qui ſolùm loquitur de legitimatione iuris, quæ fit per ſubſequens matrimonium: eadem autem erit ratio de legitimatione ab homine, ſi verbis æquè generalibus fiat. Citátque in ſuam ſententiam Abbatem, & Syluestrum, qui oppoſitum apertè ſentiunt. Fuit ergo illa ſententia Raymundi, vt refert Abbas in cap. *Ad extirpandas*, de Filiis Presbyterorum, in fine. Sed in oppoſitum refert Hoſtienſem, & Gofred. quos ipſe ſequitur. Et eodem modo opinatur Syluest. verb. *Illegitimus* quæſt. 3. & in verb. *Legitimus*, num. 4. ſine reſtrictione ait, hos filios fieri legitimos quoad omnia. Idem tenet Gloſſ. in cap. *Innotuit*, verb. *Coniugata*, de Electione. Fundamentum eſt, quia legitimatio ſiue à iure, ſiue ab homine, reddit perſonam habilem quoad omnes actus lege prohibitos: ergo etiam quoad ſuſceptionẽ Epiſcopatus, ſi non excipiatur, quamuis nõ expreſsè declaretur. Quæ eſt enim neceſſitas ſpecialis declarationis, quoad talem dignitatem, potiuſquam ad alios actus? Dicetur fortaſsè, rationem eſſe, quia in c. *Cùm in cunctis*, de Electione. Specialiter cautum eſt vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui de legitimo matrimonio ſit natus. Hoc autem non vrget, quia facta legitimatione, ſeu declaratione iuris, cenſetur quis ex legitimo matrimonio natus, vt patet ex cap. *Tanta*. Qui filij ſint legitimi, vbi Gloſſ. verb. *Legitimus*, aduertit, hos eſſe legitimos quoad omnia, tàm quoad ordines, quàm quoad honores, nullámque adhibet limitationem. Et Gloſſ. in eod. cap. *Cum in cunctis*, verb. *Matrimonium*, aduertit non magis requiri illam conditionem natiuitatis ex legitimo matrimonio in Epiſcopo, quàm in quolibet alio, qui promouetur ad honorem, vel ad regimen animarum, iuxta cap. 1. & vlt. de Filiis Presbyt. Conſtat autem etiam ex ſententia aliorum Doctorum, hos legitimatos per ſubſequens matrimonium cenſeri tanquam natos ex legitimo matrimonio quoad alias dignitates & beneficia: ergo idem dicendum eſt quoad Epiſcopatum.

Maioli opinio. *Aliorum opinio.* Abb. Syluest. Gloſſ.

11 *Cap. Innotuit, de Electione obijcitur.*

Huic verò declarationi obſtat dict. cap. *Innotuit*, iuxta antiquam ſeu integrã lectionem, in qua præcipuè fundabatur Raymundus, quia ibi poſt legitimationem per matrimonium poſtulatur diſpenſatio. Reſpondet Panormitanus, quòd hodiè illam non

habemus.Sed licèt non habeamus in iure, ſi tamen de illa conſtat,id ſatis eſt vt nobis etiam conſtet Innocentium III. iudicaſſe illegitimum eum, qui natus fuerat ex ſoluto, & ſoluta, qui poſteà inter ſe matrimonium contraxerunt.Hoc autem ſumitur ex integra lectione, quam refert Antonius Auguſtinus in 3. collectione,vbi addit hæc verba, *Et ipſam infra quadriennium à natiuitate ipſius matrimonium contraxit.* quæ mendoſa ſunt,& incongrua. Et fortaſsè legendum eſt,*ipſa*:quodſi ita eſt,nihil inde probari poteſt. Tamen in corpore Iuris canonici edito Pariſiis anno 87.in eodem cap.*Innotuit*, integra lectio refertur his verbis,*quo facto,cùm ipſa infra quadriennium à natiuitate ipſius matrimonium contraxit*: quæ lectio noſtræ ſententiæ repugnat.Tamen, ſi illa lectio admittitur, non ſolùm quoad Epiſcopatum,ſed etiam quoad ordines,& beneficia admittenda eſt: quia ſimpliciter eſt ibi ſermo de tali perſona, tanquam de illegitimo ad ordines; quod tamen videtur incredibile, cùm Alexander III. quem ibidem refert Innocentius hunc vocet ſimpliciter legitimum in d.c. *Tanta*. Accedit,quod in eodem c. Pontifex multa commemorat,quæ ad concedendam in eo caſu diſpenſationem conducere videbantur,*literarum* (inquit)*ſcientia, morum honeſtas,vitæ virtus & fama perſonæ*, &c. At verò ſi in eodem caſu matrimonium inter parentes fuiſſet ſubſequutum,& hoc fuiſſet Pontifici propoſitum,illud maximè commemorare debuiſſet,nam erat cauſa,quæ præcipuè mouere poterat ad diſpenſationē, ſi adhuc impedimentum duraſſet: non eſt ergo veriſimile in illo caſu talem circunſtantiam interueniſſe. Et ideò non cenſeo illam lectionem eſſe admittendam; quia nec mihi conſtat vnde ſumpta ſit, neque ipſas editiones cócordes inuenio: & in re dubia potiùs inclinandum eſt in fauorem matrimonij,&prolis,iuxta c. *Ex tenore*. Qui filij ſint legitimi, & c. *Videtur*. Qui matrimonio accuſare,&c. Maximè cùm habeamus expreſſum ius fauorabile in d. cap. *Tanta* Ex quo idem cenſemus dicendum in omni legitimatione canonica à iure,vel ab homine ſimpliciter facta.

Exponitur

De tertio modo auferendi hanc irregularitatem nempè per ingreſſum religionis.

12. Tertius modus tollendi hanc irregularitatem eſt per ingreſſum religionis. Ita ſtatuitur in cap.1. de Filiis Presbyterorum,ibi,*Niſi monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viuentes.* quod ius vim ſuam nunc retinet.Nam licèt Sixtus V. ita fecerit illegitimos inhabiles ad religionem, vt conſequenter irritum reddiderit hoc ius ad hunc effectum, tamen Gregorius XIIII. conſtitutionem illam ad terminos iuris communis poſteà reduxit anno 1588.Dubitari autem poteſt,quando tollatur hoc impedimentum per ingreſſum religionis, an in habitus ſuſceptione,vel in profeſſione tātùm, ſeu votorum emiſſione.Reſpondeo non auferri per ſolam habitus ſuſceptionem,donec fiat profeſſio, vt rectè docent Soto in 4.diſt.25.quæſt.1.art. 3. Richard. ibi art.4. q.3. Palud.diſt.41.q.3.num.14.in fine.D.Antonin.3.p.tit. 1.cap.27.§.3. Maiol.lib.2.de Irregularitate,cap.10. Et idem ſentiunt Iuriſperiti quos latè refert Gregorius Lopez in lib.12.tit.6.partita 1. & communiter ſcribentes in c.1.& vlt. de Filiis Presbyterorum: & expreſſiùs Philippus Francus in ca.1. de Filiis Presbyt. in 6.num. 11. Qui ita expendit verba cap. 1. Extra eodem,ibi,*niſi aut monachi fiant*: nam debent intelligi cum effectu: non fit autem quiſpiam religioſus verè,& cum effectu, donec profeſſionem, ſeu vota emittat: quia antea non eſt verè religioſus aut monachus. Quanquam enim vulgari modo nouitius etiam ſoleat religioſus appellari,quia iam eſt in via, & participat aliquo modo illum ſtatum eiúſque fructum & priuilegia etiam religionis, quoad effectus illi tempori accommodatos, & conuenientes. Non eſt tamen veriſimile Pontificem in d. ca. 1. vſum eſſe illis verbis, *Monachi fiant*, in hac amplitudine, vt comprehendant nouitios,qui per ſolam habitus ſuſceptionem quodammodo monachi fiunt,quia & altera eſt ſignificatio magis propria verborum, & illa ſola eſt materiæ de qua agitur accommodata. Cùm enim legitimatio ad ordines ſit ad rem quandam perpetuam non expediebat concedi, donec ſtatus religionis de ſe perpetuus aſſumptus ſit.Alioqui (vt ait Francus) fraus contra legem eſſet, ſi legitimus nouitius ordinaretur, & ſtatim religionem egrederetur, quod pro ſuo arbitrio facere poteſt.Atque ita ſolet ſumi in iure illa locutio,*fieri monachum aut ingredi religionem*,quando materia id poſtulat, vt patet ex c.vlt.19.q.3.& ex c.*Ex publico*,de Conuerſ.coniug.

Quando inferatur.

Soto. Palud. Anton. Maiol. Gre. Lop. Francus.

13 *Quorundā extenſio.*

Quidam autem extendunt hoc ius dicendo non ſolùm profeſſionem, aut receptionem habitus, ſed etiam educationem religionis tollere irregularitatem hanc ad ordines ſuſcipiendos, dummodo non ordinentur niſi vt religioſi fiant. Nam hoc videtur inſinuari in illis verbis c.1.de Filiis Presb. *vel in congregatione canonica regulariter viuentes.* Vnde in Summario illius cap. ſic dicitur, *illegitimus non ordinatur niſi vt religioſus fiat*: in c. etiam 1.d.36. ſic ait Vrbanus Papa, *Presbyterorum filios à ſacris altaris miniſteriis remouemus, niſi in cœnobiis, aut in canoniis religiosè probati, fuerint conuerſati.* Hæc autem religioſa probatio poteſt eſſe per diuturnam educationem. Vnde conſequenter ſentiunt hi authores ſufficere receptionem habitus maximè ſi educatio aliqua in religione anteceſſit, vel probatio aliqua poſt receptionem ſubſecuta ſit, etiam ſi ad profeſſionem nondum ſit peruentum. Neque enim alio iure prohibitum eſt nouitios ordinari, quidquid aliqui Summiſtæ dicant, de quo aliàs. Quod ſi quæras, an iſte ſic ordinatus maneat omninò immunis ab irregularitate, etiamſi poſteà religionis propoſitum relinquat. Reſpondet, non manere, ſed reincidere in eandem irregularitatem, vt impediatur vti ſuſceptis ordinibus & ad ſuperiores aſcendere: ſicut nouitij abſoluti virtute priuilegiorum à cenſuris reſeruatis dimittentes habitum ante profeſſionem,in eaſdem incidunt, iuxta quoddam priuilegium Clement.4.

14 *Reijcitur.*

Sed hæc ſententia cùm noua ſit,nullum enim habet antiquum authorē,& nullo iure ſit fundata,nec ſufficienti ratione,in re adeò practica, & graui, non videtur admittenda.Etenim illa verba d.c.1. immeritò ad rem hanc allegantur, nam illorum ſenſus,eſt quem Vrbanus ſtatim citatus expreſſit, non ſolùm monachos, ſed etiam clericos ſeu Canonicos regulares frui illo priuilegio: in vtriſque verò requiritur aliqua profeſſio, quæ conſtituat hominem religioſum. Verba autem illius ſummarij non habent authoritatem, & fortaſsè in eis redundat illa particula, *vt*: nam Panormitanus ibi in principio eandem ſummam ſeu concluſionem elicit,illa particula relicta. Verba denique Vrbani Papæ contrarium probant,quia non requirit tantùm vt ſint educati in religione, vel vt ſint in probatione, ſed vt ſint *religioſi probati*:huiuſmodi autem illi tantùm ſunt, qui poſt ſufficientem probationem ſunt admiſſi, tunc enim per admiſſionem approbantur, & per profeſſionem religioſi fiunt. Denique non oportet fingere diſpenſationem irregularitatis ad reincidentiam, quia in iure nullum fundamentum habet, neque eſt in vſu neque ea quæ de abſolutione à cenſura traduntur, ad irregularitatem applicanda ſunt,vt,ſæpe dixi.

15 Secúdò verò additur in prædict. c.1.de Filiis presbyt.

Per ingreſſum religionis non fit habilis illegitimus ad Prælationem. Gloſſ. Abbas. D. Ant. Nauarr. Paludan. Richard. Gregor. Lopez. Maiolus Sot.

byt. diſpenſationem cum illigitimis ex vi religionis non extendi ad prælationẽ habendam, ſed ſolum ad ordines ſuſcipiendos, quem textum Gloſſ. Panor. & omnes ita intelligunt. Gloſſ. in c. vlt. de Filiis Preſbyt. Panor. in c. *Ex literarum*, de Apoſtatis Anton. 3. tit. 28. c. 4. §. 2. Greg. Lopez dict. l. 12. tit. 6. part. 1. Nauar. cap. 27. n. 101. vbi hoc etiam extendit ad fœminas. Idem tenet Palud. in 4. d. 41. q. 3. n. 14. Richard. & Sot. vbi ſuprà Maiol. qui alios refert in d. cap. 10. Qui omnes hoc extendunt non ſolùm ad prælationem in religione, ſed etiam extra illam; & ad omnem dignitatem, & beneficia, præſertim curam animarum habẽtia. Et omnia ſatis fundantur in d. cap. 1. nam licèt ibi ſolùm dicatur. *Prælationem verò nullatenus habeant*, quę verba propriè videatur intelligi de prælatione in religione ipſa; tamen ideo poſita ſunt, quia ius illud in fauorem religionis, & in ordine ad miniſteria ipſi religioni neceſſaria conſtituebatur: & ideò ad tollendam omnem dubitationem fuit neceſſaria illa declaratio. Tamen eo ipſo quòd in ſuperioribus verbis ſolùm facta erat mentio de habilitandis his religioſis ad ſacros ordines, etiamſi nihil aliud exprimeretur, non poſſet extendi talis diſpenſatio iuris ad beneficia, vel dignitates Eccleſiaſticas. Addunt etiam dicti authores, neque ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe religioſum habilem reddi ad prælationem, quia nullo iure hoc ei conceditur, quia nec generaliter, vt ſuprà viſum eſt, nec in hac ſpecie, vt patet ex dict. cap. 1. & clariùs ex c. vlt. de Filiis Preſbyter.

16. *Obiectio.*

Contra hãc verò receptam Sententiam obiiciunt aliqui, quia iure diuino profeſſio religionis diſſoluit matrimonium ratum, ergo multò magis tollet omnino illegitimitatem. Et confirmatur primò, quia Gloſ. in c. *Cùm deputati*, de Iudiciis in fine, ait, religionis profeſſionem auferre omnem irregularitatem, & Iuſtinianus Imperator in Authent. de Monachis, collat. 1. in princ. ait, *Detergere omnem maculam*, qualis eſt defectus natalium. Confirmatur ſecundò, quia multi iuriſperiti cenſent hanc religioſi legitimationem ita eſſe abſolutam, vt reddat filium vel monaſteriũ loco illius hæredem patris etiã ab inteſtato, vt latè refert Couar. 2. p. 4. c. 8. §. 7. n. 4. ergo à fortiori reddet habilem ad omnes alios effectus honorum, & dignitatũ. Sed hæc parum vrgent contra expreſſam iuris definitionem. Vnde ad argumentum, quidquid ſit de antecedente, quod dubiũ eſt, negatur conſequentia, quia profeſſio ſeu ſtatus religionis non habet eam repugnantiam cum irregularitate ſeu illegitimitate, quã habet cum matrimonio, vt per ſe conſtat. Ad primã confirmationem reſpondetur, illã ſententiam Gloſſæ vel non eſſe vniuerſaliter veram, vel accommodatè intelligendam eſſe, quod tollat omnes irregularitates, ſed non eodem modo: nam quaſdam tollit ipſo facto, alias vero præbendo facilitatem in earum diſpenſatione. Et idem dici poteſt ad Authenticam, quamuis ibi potiùs ſit ſermo de malo culpæ ſeu morali. Secunda item confirmatio ſumitur ex re valde extrinſeca, & fortaſsè falſa, vt ibidem Cou. docet, & latiùs Greg. Lopez, citato loco & Salzedo in pract. ca. 14. Sed ad nos nunc id non ſpectat. Certum ergo eſt, hanc non eſſe legitimationem ſimpliciter, ſed ad definitum effectum in citato iure expreſſum. In fauorem autem religionum data eſt poteſtas prælatis, vel Capitulis earum ad diſpenſandum cum religioſis illegitimis, virtute priuilegiorum illis conceſſorum de quibus, Deo dante, alibi dicemus.

Gloſſa. Couar. Gregor. Lopez [illegible]

Quartus modus auferendi hanc irregularitatem.

17. QVartus modus tollendi ſeu expellendi hanc irregularitatem eſſe poſſet per morum prohibi-

tatem, ſcientiam, & alias dotes ipſius perſonæ illegitimæ, quæ illam ſatis ordinibus dignam reddant. Quam quæſtionem ex profeſſo diſputauit Innocent. 3. in c. *Innotuit*, de Electione, iuxta antiquam lectionem, refértq; aliquos dixiſſe, antiquos canones non prohibere vndecunque genitos ad quoſcumque ordines promoueri, dummodo merita eis ſuffragẽtur, id eſt (vt inferiùs exponit.) *Si religioſi fiant*, vel *ſi paternam incontinentiam non imitentur*. Hi autem canones videntur præcipuè haberi, 66. diſt. c. 3. & ſequentibus vſque ad nonum, & cap. 12. & 13. quæ ſpecialiter loquuntur de electione ad beneficium. Propter quos canones ita ſentit Gratian. in §. *Sed hoc*. Sub c. 1. diſt. 56. & alij, vt latè tractat Albertus Trotius in lib. 2. de verò & perfecto clerico cap. 2. Albert. Trotius.

18. *Excluditur.*

Iam verò certa & indubitata ſententia eſt, probitatem vitæ extra profeſſionem religionis per ſe non tollere hanc irregularitatem. Quæ quoad ordines & prælationes ſufficienter probatur ex cap. 1. de Filiis Preſbyter. quatenus ibi ſolùm excipit profitentes religionem: exceptio autem firmat regulam in contrarium. Vnde in cap. *Literas* eod. tit. diſpenſatio ad ordines poſtulatur, quamuis ſupponatur perſona à pueritia honeſta. Euidenter etiam probatur ex dicto cap. *Innotuit*, vbi Innocentius 3. hoc confirmat, tum ſua authoritate: tum Alexandri, 3. prædeceſſoris qui, ait, *canones non ignorabat antiquos, ſed probè nouerat canonicas Sanctiones*. Ratio verò eſt, quia iura hanc irregularitatem ſpecialiter impoſuerunt, non præcisè propter prauos mores, vel incontinentiam illegitimorum (quamuis hæc etiam in illis timeantur) ſed præcipuè propter vitioſam originem, quæ moraliter reputatur vilis quædam conditio, iam pertinens ad quandam infamiam iuris: hæc autem non purgatur per pœnitentiam, vel quamcunque bonam vitam, vt in ſuperioribus viſum eſt, & videri poteſt Gloſſa in cap. *De his*, de Accuſationibus cum his quæ fusè tractat Tiraquellus de Moderandis pœnis, c. 28. à principio, & Couar. lib. 2. Variarum, cap. 10. n. 3. & in cap. *Alma mater* 1. p. §. 11. in fine. Antiqui ergo canones intelligendi ſunt interpoſita diſpenſatione, vt notauit Gloſſ. 1. in cap. *Dominus*, diſt. 56. & ſumitur ex cap. *Apoſtolicæ*, eadem diſt. ibi, *Conniuendo eum recipimus*, & cap. ſequenti, ibi *patienter ſuſcipimus, non tamen vt hoc pro regula in poſterum aſſumatur, &c.* Hoc etiam confirmat vſus, nam quando Papa diſpenſat cum illegitimis, addere ſolet, *Dummodo incontinentiæ paternæ non fuerint imitatores* vt refert Burgaſius ſuprà. Eſt ergo hæc optima cauſa, cum aliis, ad impetrandam diſpẽſationem, non verò per ſe ſufficiens ad tollendam irregularitatem.

Couar. Tiraq.

DISPVTATIO VLTIMA.

De irregularitatibus ex defectu perſonali inculpabili.

AD Tria capita poſſumus hos defectus reuocare, quidam cenſentur pertinere ad animam, alij ad corpus, & alij ad carentiam externorum bonorum, quæ fortunæ dicuntur, de quibus breuiter eodem ordine dicemus.

SECTIO I.

Vtrùm, Aliqua irregularitas ex defectu animæ cõtrahatur.

1 *Nonnullæ incapacitates ad.*

SOlent ſub hac ſpecie plures irregularitates numerari quæ reuera irregularitates non ſunt, vel ad alia capita potiùs per-

et lites ab irregularitatum numero excluduntur. tinent; imò, vt in principio huius materiæ notaui, non erat ad modum neceſſarium hoc caput irregularitatum diſtinguere; quia vel ad alia pertinent, vel ad defectus corporis reducuntur: tamen, vt hoc ipſum magis explicemus, & hoc etiam conſuetudini demus, hanc ſpeciem omittere noluimus, nam aliqua etiam inhabilitas propriè ad eam pertinere poteſt. *Defectus Characteris babtiſmalis.* Numerant ergo hîc aliqui irregularitatem prouenientem ex defectu characteris baptiſmalis ex ca. 1. & cap. *Veniens*, de Preſbyt. non baptiz. vt patet apud Nauarrum num. 205. Sed hæc, vt ſuprà dixi, non eſt irregularitas, ſed omnimoda incapacitas. *Hæreſis.* Numeratur item irregularitas proueniens ex defectu fidei, qualis eſt in Apoſtata, aut hæretico baptizato: quæ irregularitas in eo manet etiam poſt peractam pœnitentiam, & obtentam abſolutionem à cenſura. Verumtamen hæc irregularitas pertinet ad illam quæ eſt ex delicto, aliàs cum omnis culpa ſit defectus animæ, omnes irregularitates ex delicto hûc eſſent reuocandæ, hîc autem ſolùm agimus de defectu inculpabili. Quapropter idem à fortiori dicendum eſt de credentibus, ſeu fautoribus hæreticorum, quos hic etiam Nauarrus numerat. Filij autem hæreticorum, qui in crimine cum patre non communicarunt, & neophyti, maiori ex cauſa poſſent ſub hac ſpecie conſtitui, quia in eis non eſt hic defectus ex delicto, tamen propter connexionem rerum, & iurium de illis ſuprà diximus tractando de hæreticis, & infidelibus, & poſſet hæc irregularitas reduci ad quendam defectum natalium.

2 *De carentibus vſu rationis.* Secundò numerantur ſub hac ſpecie omnes, qui carent vſu rationis, nam hic eſt magnus defectus animæ, & ſæpe ſine delicto, ſemper tamen prouenit ex aliquo defectu corporis, & ideo ſub illo etiam capite comprehendi poſſet. Conſiderare verò oportet, quòd hic defectus ex ipſa rei natura impedit ſuſceptionem ordinum: quia reddit hominē ineptum ad vſum eorum; & ex hoc capite non eſt hæc propria irregularitas: ſed ſolùm quatenus à lege humana ſpeciali modo aliquando conſideratur. In hoc ergo ordine poſſunt in primis numerari *Pueri.* pueri carētes vſu rationis, quanquam eorum irregularitas etiam pertineat ad defectum ætatis, quæ in ſuperioribus tacta eſt, & iterum attingetur ſectione ſequenti. *Perpetuo amentes.* Deinde, huc etiam ſpectant perpetuò amentes. De horum autem defectu dubitari ſolet, an ſit non ſolùm irregularitas, ſed etiam omnimoda incapacitas, itaut ordo eis collatus non ſit validus. Sed hæc quæſtio non ad præſentem locum, ſed ad materiam de Ordine pertinet, quam, Deo dante, in ſequenti Tomo tractabimus. *Maiolus reijcitur.* Nunc ſolùm aduerto, Maiolum lib. 2. cap. 13. abſolutè negare carentes perpertuò vſu liberi arbitrij, recipere characterem ſi ordinentur, & citat D. Thom. in 4. diſt. 25. & Tabienam verbo *Ordo*, 4. *D. Tho. Tabien.* Vterque autem oppoſitum dicit D. Thomas quæſt. 2. art. 1. quæſt. 2. cuius verba Tabiena tranſcribit: & vterque excipit ſolùm conſecrationem Epiſcopalem: non loquuntur autem in ſpecie de perpetuò amentibus, ſed de infantibus ante vſum rationis, & generatim de quolibet defectu vſus rationis. *Soto.* Soto verò diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. in ſpecie idem affirmat de perpetuo amentibus; & exceptionem de Epiſcopatu non admittit. Atque ſententia D. Thomæ eſt communiùs recepta contra Durandum, de qua re latiùs prædicto loco.

3 *Furioſi ad tempus.* *Nauar. Maiolus. Anton. Alua. Pelag.* Præter hos hûc pertinent alij, qui defectum vſus rationis patiuntur, licèt non perpetuum, quales ſunt in primis furioſi de quibus loquitur textus in cap. *Maritum*, diſt. 33. Et eſt communis ſententia, vt patet ex Nauarro, num. 203. & Maiolo lib. 2. cap. 14. Antonino 3. part. tit. 28. c. 5. Aluaro Pelag. de Planct. Eccleſ. lib. 1. c. 46. verſus finem, & Sūmiſtis ac Theologis in 4. diſt. 25. Sub furioſis autem comprehendimus omnes amentes, ſiue in iram & furiam prouocentur, ſiue tantùm ſint ſtolidi, ſeu carentes vſu rationis, nam ad ordinis ineptitudinem perinde eſt. Inter hos autem varij ſunt gradus. Quidam enim ſunt qui continuò, ac perſeueranter patiuntur hunc defectum: & de his certum eſt non poſſe tunc licitè ordinari, tum propter Eccleſiæ prohibitionem, tum etiam ex natura rei, quia non poſſunt conſenſum præbere ſuæ ordinationi; qui quidem conſenſus eſt per ſe & ex natura rei valde neceſſarius, ad ordinationem, vt res adeo grauis conuenienti modo fiat, cùm ordinatio ſemel facta, perpetuò futura ſit, & non ſit rationabile, aliquem conſtitui in ſtatu perpetuo, & non neceſſario ad ſalutem animæ ſine proprio conſenſu. Et prætereà quia illi, ſicut in tali ſtatu inepti ſunt ad vſum ordinum, ita etiam ſunt illis indigni, & ideo ſi ad mentem non redeant, ordinandi non ſunt cùm autem redierint, tunc de eorum capacitate & dignitate iudicabitur.

Statim verò ſuboritur dubium. an is, qui ſemel incidit in furiam, vel amentiam, perpetuò maneat irregularis, itaut licèt ſanitatē recuperet, ſine diſpenſatione promoueri non poſſit. *4 An qui ſemel in amentiam incidit ſanitate recuperata fiat irregularis.* Nam in dict. c. *Maritum*, in hoc ſenſu videtur ferri hæc irregularitas, vt indicant illa verba, *Neque illum qui in furiam aliquando verſus inſaniuit*. Nam aduerbium, *aliquando*, ſignificat ſufficere quòd ſemel contigerit: & præteritum, *inſaniuit*, indicat non ſatis eſſe ſanitatem recuperaſſe, ſed ſufficere ad irregularitatem, defectum illum, paſſum eſſe aliquando. Reſpondetur, aliud eſſe loqui de impedimento ſuſcipiēdi ordines, aliud vtendi iam ſuſceptis. *1. Concluſ.* De primo dicendum eſt, hanc irregularitatem perpetuò manere ad ſuſcipiendos ordines ob talem defectum, etiamſi iudicicium rationis reſtitutum ſit. Ita ſentiunt communiter authores citati, & expreſsè Gratianus in §. vlt. 15. quæſt. 1. & ſufficienter probatur ex illo textu, quem ſupponimus eſſe vſu receptum, aut referre antiquam legem: nam profecto auctor eius, qui fuit auctor libri de Eccleſiaſticis dogmatibus (quāmuis Gratianus citet ex Gregorio) poteſtatem non habuit condendi legem. Eſt autem ibi ſermo de irregularitate in ordine ad promotionem, vt patet ex illis verbis, *Clericum non ordinandum*, &c. Ratio verò eſt, quia qui ſemel paſſus eſt hanc ægritudinem, rarò præſumitur perfectè ſanus abſque timore reincidendi; & ideo meritò non admittitur ad ordines, vel ſaltem deſideratur Prælati approbatio, vt priùs ei conſtet de ſanitate integrē recuperata. Hoc autem intelligendum eſt de amentia, quæ eſt, vt ita dicam, per modum habitus, & habet propriam ac permanentem cauſam, fundatam in propria læſione organorum, vel humorum. Nam ſi quis ex vehementi febre amittat vſum rationis, & deliret, vel etiam furioſus fiat, nullam inde contrahit irregularitatem, quia ille ſimpliciter non poteſt dici amens aut furioſus: nam (vt Ariſtoteles dixit) paſſio tranſiens non denominat ſimpliciter. Neque in hoc locum habet periculum, vel indecentia, quæ in proprio amente. Et ita habet communis vſus, vt notauit Maiolus libr. 2. c. 13. n. 5.

5 2. Concluſ. Gloſſ. Anton. Nauar. Syluest. Antonin. At verò in clerico iam promoto talis defectus ſuperueniens non deiicit illum perpetuò ab vſu ordinum, ſed ſolùm quandiu talis defectus durat. Ita docet Gratianus in dicto §. vlt. & Gloſſa. vlt. in dicto cap. *Maritum*, & ſumitur ex Nauarro num. 203. & Syluestro verbo. *Corpore vitiati*. quæſt. 8. Antonino 3. part. tit. 28. cap. 5. in fine. Et probari poteſt ex cap. *Illud*, 7. quæ. 1. & melius ex cap. *In tuis literis*, 7. quæſt. 2. Requiritur tamen vt omnino ſit ſanus, & per

per tempus diuturnum prudenti arbitrio æſtimandum,in ſanitate confirmatus. Maiolus autem ſuprà cenſet neceſſarium, vt Epiſcopus iudicet de ſanitate recuperata: vnde nullum diſcrimen facere videtur inter receptionem ordinum, & vſum ordinis ſuſcepti, nam ad vtramque requirit approbationem Epiſcopi: & eam in vtroque caſu ſufficere arbitratur. Verumtamen probabilius eſt, quod Nauarrus, & alij dicunt, ad recipiendos ordines requiri. Pontificiam diſpenſationem, quia eſt vera irregularitas, cuius diſpenſatio nulli cõceditur Epiſcopo. Ad vſum autem ordinum ſecurius quidem eſt poſtulare iudiciũ,& conſenſum Epiſcopi, quia licèt in amentibus non ſit fortè hoc in iure expreſſum; tamen in epilepticis,de quibus eadẽ ratio eſt,vt dicemus id ſtatuitur in cap. *Communiter*. 33. diſt. Vbi etiam ſtatuitur vnius anni tempus expectandum eſſe ad hoc iudiciũ quod,vt opinor,non eſt in vſu;ſed prudenti arbitrio relinquitur. Tunc autem, ſi res verè ita exigat,Epiſcopus tenebitur ſuum conſenſum præbere,quia potiùs eſt iuſta declaratio, quàm gratioſa diſpenſatio: nam hæc irregularitas non eſt ſimpliciter perpetua, ſed durante cauſa, & ea ceſſante, ceſſat abſque vlla diſpenſatione.Et ratio eſſe videtur,quia hi per ordinationem habent ius acquiſitum ad vſum eius, & ideo ſine culpa non amittunt illud per ſuperuenientem cauſam niſi, durante illa, vt in ſequentibus ampliùs videbimus.

6 *De epilepticis, & lunaticis.* Atque ad hunc modum loquendum eſt de lunaticis, & ſimilibus, qui per temporum interualla amittunt vſum rationis. Item de epilepticis, ſeu qui morbum caducum patiuntur, qui pro tunc etiam vſu rationis priuantur: nã hi etiam irregulares ſunt, & ſi ordinati non ſunt, quamuis morbo integrè liberentur, ordinari non poſſunt, vt patet ex tota diſtinctione 33.& ex eiſdem authoribus:ſi autem erant iam ordinati,diſtinguendũ eſt quoad vſum ordinis. Nam vel frequenter patiuntur talem defectum: & tunc durante morbo non debent miniſtrare: vel patiuntur rarò, & ſubdiſtinguendum eſt. Nam ſi aliquid tunc efficiant, quod indecentiam vel horrorem afferat,vt eſt ore ſpumare, vel quidpiam ſimile, omnino abſtinere debent:ſi autem rarus ſit euentus & ſine huiuſmodi circunſtantiis,non propterea priuantur omnino miniſterio ſacrificandi, præſente coadiutore, qui ſupplere poſſit defectum, ſi contingat, & ſeruatis tali loco & tempore,in quibus omne ceſſet ſcandalum. Quæ reſolutio ſumitur ex cap. 1. & 2.7. quæſt.2.& ex cap. *Ille*. 7. & ex citatis authoribus. Eſtque tota rationi conſentanea: nam in ea habetur ratio decentiæ, & reuerentiæ ſacramenti & iuris ac ſolatij ſacerdotis, ſine culpa patientis, quandò ſine periculo ſacramenti fieri poteſt. Vnde à fortiori conſtat, ſi huiuſmodi defectus ſeu morbus omnino tollatur, tolli etiam impedimentum vtendi ordinibus ſuſceptis, ſicut de amentia dictum eſt enim eadem ratio, & eodem modo declaranda.

7 Deniquè ferè idem dicendum eſt de arreptitiis, qui à dæmone vexantur, & tunc etiam vſu rationis, & libera facultate vtendi exterioribus membris priuantur, nam hi etiam irregulares omnino ſunt ad ordines ſuſcipiendos, & ad vſum ſuſceptorum, eodem modo quo alij, de quibus diximus, & cum eadem diſtinctione. Nam quoad ordines nondum ſuſceptos eſt irregularitas perpetua, etiamſi ſemel tantùm quiſpiam hoc paſſus fuerit, vt conſtat ex dicto cap. *Maritum*. Quoad vſum etiam ordinis iam ſuſcepti aliqui exiſtimarunt, in dæmoniaco ob ſpecialem deformitatem irregularitatem eſſe perpetuam. Probabiliùs autem eſt, idem eſſe ferendum iudiciũ de illis, ac de cæteris, & cum eiſdem omnino diſtinctionibus. Ita enim ſumitur ex cap. *Communiter*,& cap. *Clerici*,& cap. *Vſque*. 33.d.& Gloſ. 1.in eod. *Communiter*,quam ſequũtur Syluest. Nauar. & alij ſuprà, & Burgaſius de Irregularitate, tit. de Corpor.vitiat.num.18. Priori verò parti huius reſolutionis obſtare videtur canon. 78. Apoſtolorum, qui ſic habet: *Si quis dæmonem habet,non fiat Clericus,ſed neque cùm fidelibus precetur:purgatus autem recipiatur,& ſi ſit dignus fiat.* Reſpondetur, vel poſterioribus temporibus,exiſtente maiori numero fidelium, qui ſine his incommodis poſſent ad hoc munus aſſumi, legem illam ampliùs reſtrictam eſſe, vel certè etiam tunc intelligendam fuiſſe interueniente diſpenſatione, quæ facilè concedenda erat virtute illius canonis, interueniente dignitate perſonæ. *Syluest. Burgas. Nauar.*

De ignorantibus, an ſint irregulares.

Tertiò, magis propriè pertinet ad hũc defectum animæ imperitia, ſeu ignorantia literarum quæ ſi tanta ſit, vt priuet ſcientia,ſeu eruditione ſecundũ canones neceſſaria ad aliquem ordinem, irregularitatem cenſetur inducere,iuxta c. *Illiteratos*, d.35. *quia literis carens* (dicitur) *ſacris non poteſt eſſe aptus officiis.* Et quòd illa ſit propria irregularitas,patet,quia eodem modo proponitur à Gelaſio Papa in illo textu, ac irregularitas ex defectu integritatis corporis. Idem habetur ex cap. vlt.de Ætat. & qualit. in quo ſpecialiter ſermo de Epiſcopo. In cap. autem *Cùm in cunctis*,de elect.dicitur, *fortiùs quidem ad Epiſcopatum, tamen ad omnes etiam ſacros ordines literarum ſcientia neceſſaria eſt.* In cap.verò vlt.de Temp. ordin. in 6.præcipitur Epiſcopis,vt illiteratis primam etiam tonſuram non conferant. Quæ verò peritia adhæc ſufficiat, declaratur in Concil. Trident. ſeſſ. 23.cap.4.de Reform.tantùm enim requirit ad primam tonſuram vt quis fidei rudimenta,& legere,ac ſcribere ſciat.In cap. verò 11. ad minores ordines poſtulat, vt *ſaltem latinam linguam ordinandi intelligant, & quòd de gradu in gradum in eis vita meritum, & doctrina maior accreſcat, & quòd maioris ſcientiæ ſpes maioribus ordinibus dignos oſtendat.* In cap. verò 13. ad Subdiaconatum, & Diaconatum requirit,vt quis ſit inſtructus in literis, & iis, quæ ad exercendum ordinem pertinent. In Præſbytero verò poſtulat in cap. 14.vt comprobetur idoneus ad populum docendum ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem,& ad miniſtranda Sacramenta. De ſcientia verò neceſſaria in Epiſcopo nihil aliud dicit in ſeſ.7. cap.1.de Refor.quam quod in dict.cap. *Cum in cunctis*,ſtatuitur. In ſeſſ. autem 22, cap. 2. addit, *vt ea ſcientia polleat, vt neceſſitati ſui muneris poſſit ſatisfacere*: & ideò requirit, vt ſit magiſter, Doctor, aut licentiatus in ſacra Theologia, aut in iure canonico, vel ſaltem vt publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur; vel ſi regularis ſit,à ſuis Superioribus ſimilem fidem habeat. De hac verò ſcientia ordinandorum ex profeſſo dicendum eſt in propria materia de Ordine. Nunc ſolùm aduertendum eſt, hanc ſcientiam partim eſſe poſſe iure naturali, & diuino requiſitam, partim humano, ſeu Eccleſiaſtico. Priori modo defectus talis ſcientiæ contrarius non pertinet ad irregularitatem propriè ſumptam vt conſtat ex dictis in principio huius materiæ, quia omnis irregularitas impedimentum canonicum eſſe debet. Ex præciſo autem iure naturæ ſolum petitur illa ſcientia, quæ abſolutè eſt neceſſaria ad legitimum vſum ſuſcepti ordinis: nam iure naturæ vnuſquiſque tenetur non ſuſcipere miniſterium,vel officium, quod debitè præſtare neſciat. Quia verò is, 8. *Quæ ſciẽtia ad ordines requiratur.*

qui ordinatur, non tenetur ſtatim exercere ordinem ſuſceptum; & poteſt habere animum comparandi ſcientiam neceſſariam ad exercendum illum, & anteà non miniſtrare; ideò ex ſola natura rei rarò poteſt certa, & neceſſaria obligatio circa hoc imponi, vel certè rariſſimè. Quapropter maximè ſunt circa hoc obſeruandi canones Eccleſiaſtici: nam defectus illius ſcientiæ, quam ad ſingulos ordines ipſi canones requirunt, inducet hanc irregularitatem ad illos ſuſcipiendos.

9 *An imperitia impediat vſū ordinis ſuſcepti.* Sed quæres, an hæc irregularitas impediat etiam vſum ordinis ſuſcepti: nam iuxta generalem doctrinam ſuperiùs traditam ita affirmādum videtur, quia hæc irregularitas abſolutè, & ſine vlla limitatione ponitur. Et hæc eſt natura, & inſtitutio irregularitatis ſic impoſitæ, vt priùs impediat ordinum ſuſceptionem, & ſi accipiantur, poſteà impediat eorum vſum. Reſpondetur, hoc ſine dubio verum eſſe, quoties illiteratus vel furtiuè, vel per iniquum fauorem, vel quacunque alia ratione mala fide ſic ordinatur; manet enim ſuſpenſus ab ordine, non tantùm propter nouam cenſuram contractam (de qua iudicandum eſt iuxta principia poſita in propria materia) ſed ex vi prioris irregularitatis, vt probat ratio facta. Nonnulla verò dubitatio eſſe poſſet, ſi quis bona fide ordines accepiſſet, ignorans probabiliter diſpenſationem iuris, ſuámque obligationem, quia ſimpliciter poſtulans ordines à ſuo Prælato, nulla alia diligentia facta illum approbauit, & ſecurum in conſcientia reddidit: tunc enim cùm per ordines acquirat ius ad vſum eorum, non videtur illo priuandus ſine culpa. Reſpondeo nihilominùs, illum manere impeditum, donec defectum illum abiiciat; quia lex abſoluta eſt, & excuſatio illa eſt valdè per accidens, cùm hæc irregularitas non ſit propter culpam, ſed ptopter iuſtam cauſam, quæ, non obſtante illa excuſatione, integra manet. Neque enim ſcientia poſtulatur in Clerico propter receptionem ordinis, ſed maximè propter vſum, & conſequenter propter decentiam talis ſtatus. Quæ ratio etiam tunc perſeuerat, vt notum eſt.

10 *Quomodo auferatur hæc irregularitas.* Tandem inquiri hîc poteſt de ablatione, vel diſpenſatione huius irregularitatis: duobus enim modis auferri poteſt: primò, ablata ignorantia; & tunc dico, ceſſante cauſa, ceſſare effectum, quia per ſe, & omnino in illa ſola fundatur: quod exiſtimo verum, non ſolùm vt recipi poſſint ordines nondum ſuſcepti, ſed etiam vt exerceri poſſint iam ſuſcepti, etiamſi iniquè cum tali impedimento recepti ſint. Quod tamen intelligendum eſt præciſè de impedimento proueniente ex hac irregularitate: quod ideò aſſero, quia ſi noua ſuſpenſio contracta eſt per indignam ordinationem, illius abſolutio erit neceſſaria; tamen illa obtenta; & excluſa ignorantia per ſufficientem ſcientiam, non erit neceſſaria alia diſpenſatio in hac irregularitate ad vſum ordinis ſic ſuſcepti, quia culpa in hoc commiſſa non aggrauat (vt ſic dicam) irregularitatem in ſeipſa, nec mutat naturam eius, quæ eſt, vt hæc irregularitas in ignorantia, quæ actu duret fundetur. Alio ergo modo intelligi poteſt hæc irregularitas tolli durante ipſa ignorantia: & hoc clarum eſt fieri non poſſe abſque diſpenſatione, cùm ſit contra ius. Certum etiam eſt, talem diſpenſationem non poſſe per Epiſcopum concedi; quia nullibi datur ei talis poteſtas, & aliunde talis diſpenſatio eſt contra ius commune, & Pontificium. Quinimò de Summo etiā Pontifice multi exiſtimant, non poſſe in hac irregularitate diſpenſare, quia eſt contra diuinum ius. Quod ſentit Maiolus lib. 1. cap. 32. num. 13. referens Innocentium in cap. *Dilectus*, de Tempor. ordin. ibi tamen non loquitur de Pontifice, ſed de Epiſcopo: vnde per argumentum ab ſpeciali poſſet inferri contrarium ex mente eius. Refert etiam Felinum in cap. *Inquiſitionis*, de Sententia excommunicationis, qui apertè ita ſentit in num. 4. Innocentium in cap. *Cùm noſtris* de Conceſſ. præbend.

Dicendum ergo eſt, aliquid eſſe hîc de iure diuino, & naturali, aliquid verò de iure Eccleſiaſtico, vt explicuimus. In eo ergo, quod iuris diuini eſt, non poteſt Pontifex diſpenſare: eſt enim intrinſecè malum, quòd quis vtatur munere ſine ſcientia neceſſaria ad debitum vſum. Quia verò non eſt contra ius diuinum habere ordinem non vtendo illo pro aliquo tempore, in quo poſſit ſufficiens ſcientia addiſci; ideò non eſt abſolutè contra ius diuinum ante ſcientiam acquiſitam ordinem recipere: in hoc ergo poterit Papa validè diſpenſare. Item ſi ex iure humano aliqua maior ſcientia poſtulatur, quàm ex natura rei neceſſaria ſit, in hoc etiam poterit Papa diſpenſare. Item ſi talis defectus impedit ſub aliqua pœna canonica, vel cenſura, vt illa non incurratur, poterit diſpenſatio Papæ deſeruire. Atque hoc modo poteſt diſpenſari in hac ignorantia, quatenùs rationem irregularitatis habet: nām irregularitas, vt ſic, ad ius poſitiuum pertinet. Et hoc eſt, quod Turrecremata ſentit in cap. *Si in laicis*, diſt. 38. ſequitur Bernardus Diaz in Practica, cap. 22. vbi Salzedo plura ex iure, & Doctoribus refert, ex quibus poteſt hæc ſententia elici, quanquam ita expoſita per ſeſe careat omni difficultate. Addit verò Nauarr. cap. 27. nu. 205. Papam raro, vel nunquam diſpenſare in hoc defectu, niſi fortè indirectè diſpenſando in ætate, in qua nondum poteſt eſſe acquiſita ſcientia: arbitror tamen rariſſimam etiam eſſe tantam diſpenſationem in ætate, quæ ad ſcientiam abſolutè neceſſariam nō ſit ſatis, etiamſi fortaſſe ad maiorem ſcientiam non ſufficiat. 11

Bernard. Diaz. Salzed. Nauar.

Quartò nominari hîc ſolet alia irregularitas ex defectu honeſtæ vitæ: verumtamen hæc coincidit cum irregularitatibus omnibus ex delicto prouenientibus, de quibus iam dictum eſt: neque hic defectus contingit ſine culpa, & ideò ad præſens non ſpectat. 12

SECTIO II.

Qui defectus corporis irregularitatem inducant.

PRimo loco hîc numerari ſolet ſexus fœmineus; ſed hic non irregularitatem, ſed incapacitatem inducit: quia fœmina ita eſt incapax ordinis, vt ſi illi conferantur, nulli ſint, iuxta communem ſententiam Theologorum, & omnino certam, de qua latiùs in 4. diſt. 25. Quamuis autem de fœminis hoc certum ſit, quando in eo ſolùm ſexu conſtituuntur; tamen ſi aliqua perſona vtrumque participet, ſitque hermaphroditus, poterit ex hoc capite contrahi aliqua irregularitas. Circa quam doctrina communis eſt, ſi perſona aliqua vtrumque ſexum æquè participet, vel magis inclinet in ſexum fœmineum, non ſolùm irregularem eſſe, ſed etiam incapacem characteris ordinis. Ita docent communiter Theologi in 4. diſt. 25. vbi præſertim Paludanus quæſt. 3. Soto quæſt. 1. artic. 3. Nauarrus cap. 27. nu. 203. Syluester, & omnes Summiſtæ, verbo *Hermaphroditus*. Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 6. §. 5. Et ratio eſſe videtur, quia talis perſona non eſt abſolutè, & ſimpliciter vir; quia vel magis inclinat in fœminam, vel ſaltem neutram denominationem abſolutè recipit. Neque obſtat, quod Iuriſperiti dicunt, in eo caſu opinionem eſſe dandam hermaphrodito, cui ſexui malit inſeruire, 1

Palud. Sot. Nauar. Syluest. Antonin.

vt ex multis refert Tiraquellus de Iure primogenitorum, quæſt. 17. opinion. 1. num. 15. Id enim locum habere poteſt quoad ciuiles, & externas actiones, non verò quoad capacitatem ordinum: hæc enim non pendet ex vſu vnius, vel alterius ſexus, neque ex voluntate habentis vtrumque; ſed ex naturali conditione perſonæ, ſuppoſita inſtitutione, qua credimus, pro viris, ſeu maſculis eſſe tale Sacramentum inſtitutum. At verò ſi magis inclinet in ſexum virilem, capax quidem eſt characteris, quia ſimpliciter cenſetur vir, iuxta l. *Quæritur*, ff. de Statu hominum, & l. *Repetundarum*, ff. de Teſtibus, & cap. *Si teſtis*, verſ. *Hermaphroditus*, 4. quæſt. 3. Nihilominùs tamen ob indecentiam, & monſtruoſitatem eſt irregularis ex omnium ſententia, quæ fundari poteſt in cap. 1. 36. diſt. vbi generatim corpore vitiati irregulares fiunt. Talis autem ſine dubio eſt corpore vitiatus, & monſtroſus; & ideò abſque diſpenſatione Papæ ordinari non poteſt, vt Nauarrus ſuprà notat, & ſentit etiam Archidiaconus in dict. verſ. *Hermaphroditus*, 4. quæſt. 3. & ibidem Gloſſa, & reliqui Doctores citati.

2. *Quid ſi fœmina erumpat in virum.* Atque hinc intelligitur, quid dicendum ſit, ſi contingat fœminam erumpente natura in virum mutari; id enim aliquando accidere teſtis eſt Plinius libro 6. capit. 4. Nam vel illa mutatio ita ſit, vt vterque ſexus in tali perſona maneat; & tunc iuxta diſtinctionem in ſuperiori propoſitam reſpondendum eſt. At verò ſi mutatio ſit totalis, ita vt iam non maneat fœmineus ſexus, ſed tantùm virilis; in eo caſu credimus non ſolùm eſſe capacem ordinis, ſed etiam non eſſe irregularem, quia iam eſt tantùm in ſexu maſculino; & quamuis extraordinario, & (vt ita dicam) monſtroſo modo ad illum perueniat, tamē iam in tali termino conſtitutus monſtroſus non eſt, nec corpore vitiatus, neque ex priori mutatione aliquam indecentiam, vel maculam contraxit: vnde nulla apparet irregularitas in iure expreſſa, quę hunc comprehendat. Atque in eo caſu poſſet verum habere opinio Burgaſij de Irreg. par. 5. tit. de Corpore vitiat. nu. 22. Socini in cap. *Sententiam ſanguinis*, ne Clerici, vel vouentes: dicentium, hermaphroditum, qui tranſit, vel inclinat in maſculum, non eſſe irregularem: ſi enim non ſentiant, durante adhuc vtroque ſexu, falſum dicunt, vt oſtendimus: ergo vt illud dictum in aliquo ſenſu verum habeat oportet, vt ſexus fœmineus omnino extinctus ſit, & in maſculinum commutatus.

3. *Defectus ætatis.* Secundò numeratur hoc loco irregularitas ex defectu ætatis. Diſponunt enim ſacri canones, vt nullus vſque ad certam ætatem ordinari poſſit, vt ſuprà tractando de ſuſpenſionibus breuiter attigimus. Defectus ergo ætatis requiſitæ ſecundum canones ad aliquem ordinem eſt quædam irregularitas, quia eſt impedimentum canonicum impediens ordinis ſuſceptionem, & vſum, vt colligitur ex Clementina vlt. de Ætate & qualit. ibi: *Alio non obſtante impedimento canonico*, & ex multis aliis decretis, 77. diſt. & eſt communis reſolutio Theologorum, 4. d. 25. Iuriſperitorum circa iura citata, & in cap. *vel non eſt compos*, de Tempor. ordinat. Couarruuiæ in Clementin. *Si furioſus*, §. 1. nu. 4. Maioli, lib. 1. c. 30. Neque obſtat, ſi quis obiiciat, irregularitatem debere eſſe impedimentum perpetuū, hunc autem defectum ætatis temporalem eſſe dicendum eſt enim non eſſe de ratione irregularitatis, vt abſolutè perpetua ſit, ſed ſolùm vt durante cauſa eius, ſemper inſit; nō tamen repugnat, quòd talis cauſa vel per alia remedia, vel ſolo tractu temporis auferri poſſit.

4. [illegible] Hîc autem dubitari ſolet, an ordinatus ante legitimam ætatem, exercendo actus ordinis ante com-

A pletam ætatem nouam irregularitatem incurrat. *te legitimam ætatem fiat irregularis, exercendo ordines.* Quod latè tractat Couarruuias citato loco, referens opiniones, & authores. Nobis verò quæſtio illa neceſſaria non eſt: ſupponit enim aliam, an per talem ordinationem noua cenſura ſuſpenſionis ſit contracta, necne. Si enim ipſo facto non incurreretur noua ſuſpenſio (vt antiquo iure) nec noua etiam irregularitas contraheretur. At verò ſuppoſito iure Pij II. ex vi cuius talis ſuſpenſio incurritur, conſequens eſt, vt exercendo ordinem ante ætatem legitimam noua irregularitas contrahatur, vt ſuprà dixi. In eo verò caſu obtenta ſuſpenſionis abſolutione, & diſpenſatione irregularitatis contractæ ob crimen celebrandi, ſi iam ætas legitima completa eſt, liberè poterit quis in ſuſcepto ordine miniſtrare. Et B ſimili modo ſi quis ante legitimam ætatem celebrauit, poſt illam impletam abſolutus à ſuſpenſione poterit liberè miniſtrare, ſicut anteà quando illa ſuſpenſio ipſo facto, nō incurrebatur, cum ſola pœnitentia peccati commiſſi in præmatura ordinatione poterat miniſtrare. Quia hæc irregularitas per complementum ætatis purgatur, & non ſit magis indebilis (vt ſic dicam) propter peccatum in accipiēdo ordine commiſſum, ſi alia cenſura, vel nouum impedimentum canonicum additum non eſt, vel non perdurat.

Quæret verò tandem aliquis, an poſſit hæc irregularitas contrahi per nimiam, & decrepitam ætatem. Reſpondetur, ſi præciſè, ac formaliter in ratio- *5. An fiat quis irregularis ob nimiam ætatem.* C ne ætatis ſiſtamus, nullum augmentum, vel antiquitatem eius irregularitatem inducere: nullus enim circa hoc terminus per canones præfixus eſt. Et meritò, nam ſenilis ætas per ſe aptior eſt ad ſacros ordines, vt ſignificat Anacletus Papa epiſt. 2. & refertur in cap. vlt. 84. diſt. & Siricius Papa in cap. *Quicunque*, 77. diſt. quia illa ætas maturior eſt, & ad prudentiam; caſtitatem, & religionem aptior. Dixi autem, *præciſè, ac formaliter ſiſtendo in ratione ætatis*: quia ſi tanta ſit ſenectus, vt declinet in morbum, ſeu illi æquiualeat quoad impedienda organa, vel impediendas vires neceſſarias ad miniſterium ordinum, ſic quidem non minùs inducet irregularitatem, quàm morbus perpetuus, de quo infrà dicetur. Imò iam hæc non irregularitas tantùm, ſed incapacitas D quædam cēſeri poteſt, non quidem vt ordinatio talis perſonæ ſi fiat inualida ſit (nam reuera tenebit, & imprimet characterem, quia capacitas abſoluta ſemper manet in homine, quātumuis impeditus ſit) ſed quia eſt illicita talis ordinatio, non tam ex prohibitione Eccleſiæ, quàm ex natura rei, eo quòd per eam quiſpiam aſſumatur ad id, ad quod eſt prorſus ineptus. Ideóque illud impedimentū non videtur propriè canonicum, neque in eo poteſt Pontifex diſpēſare, ſi ineptitudo duret, & iam perpetua cenſeatur, vtpote ex ſenectute proueniens. Et hoc ſenſu intelligendum cenſeo, quod dixit Gloſſ. 2. in c. 1. 85. diſt. ſenectutem impedire promouendū, non tamē deiicere promotū. Nam poſtquam aliquis ordinatus eſt, E licèt præ nimia ſenectute non poſſit commodè miniſtrare, permittitur, vt cū aliquo adiutorio, vel cōmoditate quaſi diſpēſatoria poſſit miniſtrare, argumento c. *Illud*, & c. *Peruſti* cum aliis, 7. q. 1. & c. *Literas*, de Renunciat. & faciunt dicta in ſimili in ſectione præcedenti.

De his, qui ſeipſos mutilant.

Tertiò inducitur hæc irregularitas per vitium corporis conſiſtens in alicuius membri mutilatione impedientis vſum ordinum, vel inducentis grauem deformitatem, ac proinde indecentiam. 6.

Hæc eſt

Hæc eſt communis ſententia, & multis iuribus fundata, quæ videri poſſunt, diſt. 55. & in tit. de Corpore vitiat. & tit. de Cleric. ægrot. miniſtr. Quanquam verò res hæc latè à Doctoribus tractari ſoleat: quia tamen magna ex parte reducitur ad prudens arbitrium, ideò paucis principiis illam comprehendam. Primum ergo aduertendum eſt, aliud eſſe paſſiuè tantùm carere aliqua parte corporis, vel à natiuitate, vel hominum iniuria, vel alio caſu contingente; aliud verò eſſe, actiuè ſeipſum voluntariè mutilare, vel aliquam ſui corporis partem abſcindere: in vtroque ergo caſu poteſt incurri irregularitas. Verùm poſterior magis incurritur propter culpam actiuæ abſciſionis, quàm propter carentiam membri, quamuis vtrumque conſideretur. Quando ergo vitium hoc, ſeu defectus corporis prouenit ex hac cauſa, ſcilicet, propria voluntate, & culpa ſe mutilandi, eſt generalis regula, ſiue antecedat, ſiue ſequatur ordinationem, ſiue abſciſio ſit alicuius membri principalis, ſiue partis eius, ſiue notabiliter impediat, aut deformet, ſiue non, irregularem inducere, dummodo tanta ſit mutilatio, quæ per ſe, & ſecluſa inaduertentia, ſine peccato mortali fieri non poſſit. Ita colligitur ex cap. *Qui partem*, diſt. 55. dum ait, illum eſſe irregularem, qui partem cuiuſlibet digiti ſibi abſcindit, cùm tamen carentia illius partis aliàs contingens non inducat irregularitatem, vt ibidem dicitur. Et ratio eſt, quia *in eo non conſideratur tantū defectus ex abſciſione relictus, ſed voluntas eſt iudicata, quæ ſibi auſa eſt ferrum inijcere*: vt ibidem ſubiungitur. Atque hoc manifeſtum eſt, quando aliquis directè, & per indignationem, atque iram, talem partem ſibi abſcidit.

7\. Secus verò eſſe videtur, ſi contingat partem illam ab alio abſcindi non ſine culpa eius, qui patitur: nam ſi ipſe non cooperatur directè ad occiſionem, ſed omnino ab alio fit, non videtur incurri hæc irregularitas, iuxta cap. 1. de Corpor. vitiat. vbi quidam, qui in duello voluntario partem digiti amiſit, quæ celebrationem non impediebat, non cenſetur irregularis. Et confirmatur, quia tunc ceſſat ratio dicti cap. *Qui partem*, quia longè atrocior culpa eſt in ſeipſum ferrum ſumere, quàm pugnare cum aliquo cum hoc periculo. Atque ita ſentit Nauarrus capite 27. num. 198. citans Cardinalem. In contrarium verò ponderari poteſt dictum caput 1. de Corpore vitiat. quia in eo caſu non ſimpliciter, ſed ex diſpenſatione permittitur Clericus miniſtrare in ſuo ordine, vt patet ex illis verbis: *poteris cum eo miſericorditer agere, & permittere.* Quæ ita intelligunt Panormitanus, & alij. Reſpondetur cum Nauarro, ſuprà ibi diſpenſationem non fuiſſe neceſſariam propter vitium corporis, ſed propter grauem culpam à Presbytero commiſſam, ſponte ingrediendo duellum. Quod illa verba textus ſignificant: *Licèt eius exceſſus grauis admodum extitiſſet.* Poteſt autem illa miſericordia intelligi vel per anticipationem (vt ſic dicam) vel propriam diſpenſationem. Fortè enim ille Clericus per illud delictum non incurrit ſuſpenſionem ipſo facto, erat tamen dignus illa, per Iudicem inferenda: ſatis ergo miſericorditer cum eo agitur, dum pœna illa non imponitur, ſed permittitur miniſtrare, & hanc voco anticipatam diſpenſationem. Vel poteſt intelligi delictum fuiſſe publicum, & ſcandaloſum, infamiámq; induxiſſe, ac proinde ſuſpenſionem, cuius diſpenſatio neceſſaria erat, quæ ibi committitur Epiſcopo: nam diſpenſatio in irregularitate ob defectum membri non eſt in iure commiſſa Epiſcopo.

8\. Addendum verò vlteriùs eſt, quamuis aliquis non directè ſeipſum mutilet, ſed ab alio, ſi tamen A ſua culpa mutiletur, & abſciſio ſit alicuius membri principalis, ſemper inducere irregularitatem, etiāſi membrum illud ſit occultum, & non impediat vſum ordinis, nec afferat aliquam deformitatem, quæ ſcandalum, vel indecentiam in vſu ordinis inducat. Ita Nauarrus dicto nu. 198. citans Hoſtienſem, Ioannem Andream, & communem ſententiam. Exempla ſunt, ſi aliquis in pœnam delicti iuſſu Iudicis eunuchus fiat: idem ſi inuentus cum adultera, à marito idem per iniuriam patiatur; aut ſi iniuſtè aggrediens alium, ab ipſo mutiletur, &c. Quæ ſententia fundari poteſt in cap. *Ex parte*, de Corpore vitiat. ibi: *Qui ſeipſos ſibi abſciderint, vel affectauerint, vt ab aliis abſcindantur.* Nam in his irregularitatibus indirecta voluntas, ſeu voluntariè exponere ſe tali periculo, B æquiparatur directo affectui. Quæ ſententia ſecurior quidem eſt, vtpote communiùs recepta: tamen ſi iura in rigore inſpiciantur, omnia loquuntur de propria culpa ſeipſum abſcindendi, aut mutilandi ex indignatione, aut ex aliquo indiſcreto zelo, vt videre licet in cap. *Si quis*, 1. 2. & 3. & cap. *Hi qui*, 55. diſt. & cap. *Maritum*, 33. diſt. & in can. 22, & 23. Apoſtolorum. Hoc autem vitium planè requirere videtur propriam voluntatem, quam etiam indicat dictum cap. *Ex parte*, in verbis illis: *vel affectauerint*: nemo enim dicet, eum, qui cum adultera peccat, affectare, vt à marito abſcindatur. Denique in dict. cap. *Qui partem*, hoc ſignificant illa verba, *In illo voluntas eſt iudicata, quæ ſibi ipſi cauſa fuit*, &c. indicat enim ſpecialem quandam audaciam & ferocitatem in ſeipſum, C quæ non reperitur in ſola indirecta voluntate exponendi ſe periculo id patiendi ab alio. Sicut in aliis iuribus ferentibus cenſuras contra eos, quæ præſumunt, aut temerè faciunt, &c. expendimus illa verba, vt inde colligamus non ſufficere indirectam voluntatem per ignorantiam, &c. ad incurrendas illas cenſuras: ita ergo videtur in præſenti dicēdum, ſeruata proportione. Hæ igitur coniecturæ probabiliter ſuadent in his caſibus non incurri irregularitatē ex hoc ſpeciali capite abſcindendi, vel mutilandi ſe: nihilominùs ex generali ratione mutilandi, vel exiſtendi cauſam mutilationis alicuius, nō videtur poſſe excuſari irregularitas. Nam ſi eſſet ſimili modo cauſa talis mutilationis in alio, eſſet irregularis: ergo & in ſeipſo. Et ita tunc habet locum differentia D inſinuata; nam quando aliquis in ſeipſum temerarias manus inijcit, non ſolùm non conſideratur deformitas, aut impoſſibilitas ad miniſtrandum, verumetiam neque perfecta membri mutilatio neceſſaria eſt, vt iam declaraui. At verò quando irregularitas prouenit ex alio modo culpæ, neceſſariū eſt, vt mutilatio ſit perfecta, qualis ſuprà tractando de homicidio declarata eſt.

De his, qui alios membrorum defectus patiuntur.

Omiſſa ergo culpa mutilationis, vel abſciſionis actiuæ, circa paſſiuam mutilationem, ſeu defectum alicuius membri corporis, qui ex ſe abſtrahit à culpa, vlteriùs diſtinguendum eſt: aut enim E agimus de illo, qui nondum ordinatus eſt, reſpectu ordinis ſuſcipiendi, vel de Clerico iam ordinato reſpectu vſus ordinis iam ſuſcepti. Rurſus diſtinguendum eſt de qualitate defectus; aut enim talis eſt, vt impediat vſum ordinis, ne ſecurè, & ſine periculo fieri poſſit, vel ſaltem tantam afferat deformitatem, vt ſine ſcandalo, & indecentia non poſſit ſacrum miniſterium exercere: vel neutrum ex his incommodis affert. 9.

Primò ergo dicendum eſt, quoties mutilatio non habet adiunctum aliquod ex dictis impedimentis, 10. 1. Concl.

per

per ſe, ac ſecluſa culpa non inducit irregularitatem. Ita docent omnes Doctores Summiſtæ verbo *Irregularitas*, & verbo *Corpor.viciat.* Nauarrus num. 199. Couarruuias in Clementina, *Si furioſus*, part. 1. §. 1. num. 5. qui alios referunt, & colligitur ex citatis capitulis diſt. 55. & dicto canon. 22. Apoſtolorum, in quibus dicitur eunuchos factos ſine propria culpa non eſſe irregulares: eadem enim ratio eſt de quolibet alio ſimili defectu cuiuſlibet partis. Item ex cap. 1. & vlt. de Corpore vitiat. in quibus defectus non impedientes vſum ordinum, nec afferentes grauem deformitatem, non cenſentur inducere irregularitatem. Idem expreſsè in c. *Qui partem*, & in ca. *Si quis in infirmitate*, & c. *Lator*. & c. *Præcepta*. d. 55. Ratio verò eſt, quia ſine cauſa, vel culpa non imponitur irregularitas: hîc autem non eſt culpa, vt ſupponimus neq; etiam cauſa, quia hæc reſpicere debet vſum ordinum; ſi ergo ad talem vſum neque eſt indecentia, neque obſtaculum, ceſſat omnis cauſa imponendi irregularitatem.

11. 2. Concluſ. Secundò dicendum eſt quando defectus membri grauem, atque indecentem deformitatem affert, vel impedit vſum ordinis, inducit irregularitatem ſimpliciter in laico, ne ordines ſuſcipere poſſit; vel in Clerico, ne aſcendere poſſit ad ordinem nondum ſuſceptum. Hoc etiam eſt certum, & commune, & habetur ex capi. vlt. diſt. 55. vbi defectus oculi dicitur inducere irregularitatem in Diacono ad ſacerdotium abſolutè, & ſine exceptione; qui defectus non impedit abſolutè ſacrum miniſterium: ſed tamen propter deformitatem ſtatuerunt canones, vt irregularitatem induceret. Neque ad hoc oportet diſtinguere de ſiniſtro, aut dextro oculo: nã licèt hoc poſſit conferre, vt ſit facilior, vel difficilior diſpenſatio; non tamen refert, quominùs in vtroque caſu inducatur irregularitas, quia canones in hoc nihil diſtinxerunt; & ideò nec diſtinguendi licentiã nobis reliquerunt, vt in dicto cap. inſinuatur, & ibi Gloſſa notauit. Et iuxta hoc exemplum iudicandum eſt de reliquis defectibus membrorum inducentibus ſolam deformitatem.

12. Euidentior autem eſt neceſſitas, quando inducit impoſſibilitatem, vt eſt defectus alterius manus, de quo in capite. *Expoſuiſti*, de *Corpor. vitiat.* vbi Gloſſa aduertit, idem eſſe ſi deſit digitus ad fractionem hoſtiæ v. g. neceſſarius; & ſumitur ex capite vltimo eod. tit. ibi. *Si ad frangendam Euchariſtiam ſit in pollice ipſo impotens*: ſi ergo eſſet impotens, irregularis eſſet. Ex quo obiter colligitur, non ſolùm mutilationem

Corollar. membri, ſed etiam abſciſſionem partis eius, vel etiam ſolam debilitationem membri, ſi hoc impedimentum miniſtrandi afferũt, eandem inducere irregularitatem: quia hæc non fundatur formaliter (vt ſic dicam) in carentia membri, ſed prædicto impedimento, vt ex dicto cap. conſtat, & ex cap. *Preſbyter:* de Cler. ægrot. ibi. *Quia nec securè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem membri hoc fieri poſſe confidimus.* Ibi enim duæ illæ rationes afferuntur quia in eo caſu concurrebant, non quia ambæ ſimul neceſſariæ ſint; quælibet enim earum per ſe ſufficit. Quin potiùs hæc ratio impedimenti adeo eſt intrinſeca & neceſſaria, vt videtur eſſe potiùs ex naturali lege, quàm canonica, & ideò non pertinere propriè ad irregularitates. Nihilominùs tamen eſt propria irregularitas, primò, quia non ſolum impedit quando eſt manifeſta impoſſibilitas, ſed etiam quando eſt tanta debilitas, vt poſſit eſſe morale periculũ in debito vſu. Secundò, quia impotentia vnius, vel alterius vſus non ita reddit perſonam incapacẽ, ex ſola rei natura, vt nec validè, nec licitè ordo recipi poſſit: nam idem ordo poteſt habere plures actus

A & defectus membri poteſt impedire vnum, & non alium, vnde, ſecluſa irregularitate, poſſet ordo accipi ſaltem propter alterum actum. At verò talis eſt hæc irregularitas quando antecedit ordinum ſuſceptionem, vt omnino impediat receptionem ordinis, etiamſi defectus vnum tantùm eius actum principalem impediat, vt conſtat ex prædictis iuribus, & ex authoribus citatis, & in ſequenti aſſertione ampliùs declarabitur.

Tertiò dicendum eſt, quando talis defectus ſuperuenit ordinationi ſine culpa ad illum tantum vſum ordinis irregularitatem inducit, qui ſine ſcandalo, vel periculo exerceri non poteſt. Ita docent citati authores, & Innoc. Panormit. & alij in cap. 1. de Corp. vitiat. & in cap. ſecund. de Cler. ægrot. ex quo textu manifeſtè probatur ibi, *Ipſum autem cæteris ſacerdotalib. officiis fungi minimè prohibemus.* Inde enim conſtat ſacerdotem, cui manus, v. g. ſine culpa abſciſſa eſt, licèt celebrare non poſſit, poſſe confeſſiones audire, quia ad hoc miniſterium non eſt neceſſaria manus, quanquam ſi ille defectus anteceſſiſſet, nullo modo poſſet ordinari. Idem eſt de defectum cæcitatis, nam antecedens omnino impedit ſacerdotium, cap. 1. 49. diſt. & clariùs in can. 77. Apoſtolo. vbi de cæco, & ſurdo idem dicitur, vt notat Maiol. li. 1. cap. 29. In quam ſententiam inclinat Nauar. conſ. 6. & 7. de Corp. vitiat. quãuis oppoſitum cenſeat probabile, quia non putat eſſe in iure expreſſum: ſed certè, in eo can. expreſſum eſt, & quamuis ibi ſit ſermo de Epiſcopo, tamen ſub illo comprehenditur preſbyter iuxta modum loquendi Pauli 1. ad Timoth. eo tempore vſitatum. At verò cæcitas ſuperueniens ſacerdoti, impediet quidem celebrationem, non verò abſolutionem à peccatis, & è contrario ſurditas moraliter impediet miniſterium confeſſionis (loquitur enim de omnino ſurdo, non de ſurdaſtro) non tamen impediet miniſterium celebrandi, quia non eſt ſimpliciter neceſſarium, vt ſacerdos audiat miniſtrum reſpondentem, ſatis enim eſt quod moraliter ſit certus illum reſpondere quod ſignis etiam & oculis poteſt aliquo modo percipere. Vnde etiam fit, poſſe ſacerdotem impeditum dicto modo ad celebrandum in diaconatu vel ſubdiaconatu ſolemniter miniſtrare, tum à paritate rationis, vel etiam à fortiori, tum etiam quia hæc omnia comprehenduntur ſub officiis ſacerdotalibus. Et ad hoc etiam citari ſolet. c. *Significauit*, de Corpore vitiat. Sed in caſu illius textus irregularitas reuera fuit contracta ex culpa ſe abſcindendi, & ideò ab vſu omnium ordinum impediebat. Concedit autem Pontifex Epiſcopo poteſtatem diſpenſandi in vſu ſacerdotalis officij abſque altaris miniſterio. Inde verò ſumitur argumentum à fortiori, quando irregularitas eſt in cauſa inculpabili, non impedire ſacerdotem ab vſu inferiorum ordinum, ſi aliàs decenter, & ſufficienter fieri poſſit. Quæ omnia communiter recepta ſunt. Neque vllam habent difficultatem, niſi in explicando, quando & quomodo iudicandum ſit defectum membri ſufficienter impedire, vel ratione ſcandali, vel ratione impoſſibilitatis: ſed hoc magis poteſt ipſo facto & vſu perpendi, quam aliqua certa regula, vt dixit Gloſſa in cap. *Preſbyterum* de Cleric. ægrot. arg. tex. in c. *Apoſtolicæ* de Don. Eſt ergo neceſſarium prudens arbitrium iuxta ea quæ in puncto ſeq. dicemus.

B

C

D

E

Quartò contrahitur hæc irregularitas ex qualibet notabili deformitate corporis, aut membrorum eius, licèt ſit ſine mutilatione membri, aut partis eius, vel ſine vlla ægritudine, aut proprio morbo. Hæc eſt etiam communis reſolutio cum D. Thom. in 4. d. 25. q. 1. a. 2. q. 4. quæ ſumitur ex cap. 1. & vlt. de Corpor.

Margin notes: 13. 3. Concluſ. — Maiol. — 14. De irreg. ex notabili deformi. corporis.

Corpor. vitiat. per argum. à contrario; directè verò ex cap. ſecundo eiuſd. tit. vbi committitur Epiſcopo cum cōſilio ſuffraganeorum iudicium, vel diſpenſatio in irregularitate orta ex oculi macula, quod non poterat eſſe niſi ratione deformitatis, quia agebatur de quadam electione ad Epiſcopatum, cuius adminiſtrationi non poterat macula impedimentum afferre, ſed deformitatem. Et additur ibi conceſſionem factam eſſe *ex maxima diſpenſatione*, quo indicatur, talem maculam, ſi deformitatem cauſet, magnam inducere irregularitatem, & non committi alteri, niſi ex diſpenſatione Pontificis. Idem colligitur ex decretis d. 25.

15. *Caſus reſoluitur.* Hinc etiam eſt communis reſolutio, eum qui caret virtute videndi in ſolo oculo dextro, ſi nec oculo caret, nec exteriùs apparet deformitas, non eſſe irregularem: ſi autem ſimili modo careat videndi virtute in ſiniſtro, eſſe irregularem: quia licèt abſolutè non reddat faciem deformem, facit tamen, vt ipſe actus celebrandi ſeu legendi canonem cum quadam deformitate fiat: propter quod oculus ſiniſter oculus canonis vocari ſolet Romano ſtilo. Ita Nauarr. cap. 27. num. 199. & Burgaſ. 5. de Irregul. tit. de Corpor. vitiat. num. 4. Sylueſt. verò verb. *Corpore vitiato*: num. 5. ait, cæcum tantùm ex vno oculo eſſe irregularem, referens Archid. ex cap. *Si euangelica*, d. 55. qui textus loquitur de eo qui caret oculo: de quo etiam loquitur Gloſſ. in cap. ſecundo de verb. ſignificat. in 6. poteſt autem quis eſſe cæcus ex vno oculo, & non carere illo; & tunc non ſemper eſt irregularis, ſed cum prædicta diſtinctione. Imò addit Nauarrus ſi quis carens viſiua virtute in oculo ſiniſtro, tanta polleat virtute in dextro, vt ſine deformi faciei conuerſione poſſit legere canonem non eſſe irregularem, quia ceſſat fundamentum irregularitatis. Quod certiſſimum eſt, quando talis defectus ſubuenit poſt ordinationem, quando verò antecedit eſt etiam practicè probabilis ſententia quamuis tunc maturiori iudicio, & prudentia animaduertere oportet, vt virtus alterius oculi, & firma ſit & ſufficiens ad illam deformitatem tollendam in lectione canonis.

Nauar. Burgaſ. Sylueſt.

16. Et per hæc iudicandum eſt de cæteris deformitatibus faciei, membrorum, aut ſenſuum; de quibus in particulari, dicere eſſet inutile, cum in particulari hoc ſemper pendeat ex prudenti arbitrio: videri tamen poſſunt quæ latè proſequitur Maiol. lib. 1. à cap. 13. ad 26. Solùm poteſt quæri ad quem pertineat hoc arbitrium. Et communis reſolutio eſt pertinere ad Epiſcopum, argum. cap. ſecund. de Corpore vitiat. vbi id notant Doctores. Eſt autem conſiderandum ibi committi ſimilem cauſam Archiepiſcopo cum conſilio ſuffraganeorum. Sed hoc ideo fuiſſe videtur, quia agebatur de electione ad Epiſcopatum, quæ ad Papam, vel ex commiſſione ad Archiepiſc. ſpectat. Inde tamen cum proportione colligimus, iudicium hoc pertinere ad Prælatum, qui vel ordines confert, vt volunt Sylueſt. & Nauar. ſuprà, vel ſaltem dimiſſorias literas concedere poteſt ad ordines recipiendos, vt voluit Angel. verbo *Corp. vitiat.* num. 5. Quod licèt Sylueſter reiiciat ex congruentia philoſophica, mihi placet, quia talis prælatus habet iuriſdictiõẽ Epiſ. ad quam magis hoc pertinet quã ad characterẽ. Verum eſt ſemper eſſe liberum Epiſcopo, qui daturus eſt ordines, admittere, vel reiicere t alearbitrium.

De Irregularitate proueniente ex morbo corporis.

17. QVintò poteſt hæc irregularitas oriri ex morbo corporis, qui licèt non deformet illud, nec mutilet, infert tamen debilitatem virium, aut grauem deformitatem perpetuam & moraliter incurabilem in vſu ordinum. Hæc etiam regula cõmunis eſt Doctorum, vt videre licèt in Maiolo lib. 2. cap. 18. & 19. Nauarro, n. 199. 200. Couarruuia in Clementinis. Si furioſus, par. in prin. n. 5. Et ſumitur ex D. Thom. 3. p. quæſt. 82. art. vlt. & ex cap. vlt. 85. & ex aliis iuribus citatis de Corpore vitiatis, & de Cler. ægr. & d. 55. Et ratio etiam eſt eadem. Nam fundamentum huius irregularitatis eſt vel deformitas, vel debilitas: quòd ergo hæc proueniant ex defectu membri, vel ex defectu ſalutis, vel alia ſimili cauſa, non variat rationẽ irregularitatis. Poſtulatur autem, vt talis morbus incurabilis cẽſeatur, quia non quælibet infirmitas ſtatim facit hominem irregularem, quia hoc nullo iure fundatur: nam infirmitas, quæ curari poteſt, ſimpliciter non vocatur in iure vitium corporis, vt explicatur in l. *Inter ſtuprum*, ff. de Verb. ſign. Nec propter ægritudinem abſolutè fertur alicubi irregularitas, ſed ſolùm propter deformitatẽ vel impedimentum perpetuũ. Verum quidem eſt, actualem infirmitatem afferre actuale impedimẽtum quandiu durat, eſt tamen potiùs facti, quam iuris, niſi actu inducat deformitatem, vel periculum in vſu ordinis, nam pro tunc iam erit impedimentum canonicum quandiù durauerit.

Maiol. Couar. D. Tho.

Reliqua de huiuſmodi morbo eodem verbo expedienda ſunt, quo de cæteris dictum eſt. Nam quando hic defectus antecedit ordinationem, omnino impedit illam, ſi totale afferat impedimentum, & non per interualla temporum, vt latiùs Maiolus li. 2. cap. 22. Quando verò ſubſequitur, impedit vſum, non omnino, ſed quantum ad actum repugnantem tali morbo. Quod intelligo hîc eſſe verum, etiamſi morbus propria culpa contractus ſit, in quo differt à mutilatione: quia de hoc nihil eſt in iure expreſſum, ſicut de cauſa mutilationis. Idem ferè eſt cum proportione dicendum de tali irregularitate in ordine ad beneficia. Nam ſi ægrotus eſt irregularis ad beneficium curatum de nouo ſuſcipiendum: ad ſimplex enim non ita, ſi iam ſit clericus, vt inde ſuſtentetur. At verò ſi ægritudo ſuperuenit poſt beneficium obtentum, non priuat illo, vt colligitur ex cap. vlt. de Cleric. ægrot. & cap. *De rectorib.* eod. tit. Neque oppoſitum dicitur in cap. *Tua*, eod. tit. quidquid ibi Gloſſ. dicat & 7. quæſtion. 1. in princ. remouetur enim ab actuali miniſterio, non autem priuatur beneficio. Denique quando dubium fuerit de qualitate morbi, iudicium erit penes Epiſcopum, iuxta ſuprà dicta, non autẽ diſpenſatio, ſi ſemel irregularitas ſupponatur; hæc enim ad ſolum Papam ſpectat iure communi, vt eſt communior opinio Innocent. & aliorum quos referunt, & ſequuntur Nauarr. & Couarruuias ſuprà, & generaliter verum habet de tota hac irregularitate, quæ ex aliquo vitio corporis contrahitur. 18

SECTIO IIII.

An ex defectibus bonorum temporalium contrahatur aliqua irregularitas.

INter hæc bona primo loco numerari poſſet fama, ſed quia vera infamia ex delicto naſcitur, ideò irregularitas illa cum irregularitatibus ex delicto ſuprà coniuncta fuit. Primum ergo bonum, quod hic conſiderandum occurrit eſt libertas quatenus ſeruituti opponitur, iuxta illud ad Galat. 4. *Iã non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ*, & 1. ad Corinth. 12. *Siue ſerui, ſiue liberi*, Defectus ergo huius boni ſeruitus appellatur, & irregularitatem inducit, ex mul- 1.

De irregularit. ex ſeruitute prouenie[n]te.

ex multis decretis d. 54. à princ. & ex toto tit. de Seru. non ordinandis: & habetur in Authent. *Si ſeruus*, C. de Epiſcop. & cler. Tradunt Theologi in 4. d. 25. ibi D. Thom. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 1. Rich. Palud. & reliqui, Anton. 3. p. tit. 28. cap. 6. §. 6. Syluester & alij Summ. verb. *Seruus*, & verb. *Irregularitas*, Nauarr. cap. 27. nu. 204. Maiol. lib. 1. cap. 35. Salzedo in pract. capit. 19. & alij. Congruentia redditur à D. Thom. quia per ordinationem quis mancipatur Eccleſiaſticis miniſteriis: ſed ſeruus non poteſt hoc modo ſeipſum mancipare; ergo non poteſt ordinari. Minor patet, quia nemo poteſt dare alteri quod ſuum non eſt: at ſeruus nō eſt ſuus, nec dominus ſuorum operum: ergo, &c. Quæ ratio inſinuata à Leone 1. epiſt. 1. in cap. 1. d. 54. dicente; *Debet eſſe immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ eſt aggregandus, vt à caſtris dominicis, quibus nomen eius ſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.*

D. Tho. Paludan. Richard. Anton. Syluester Nauar. Maiolus Salzedo

2 In qua ratione animaduertere licet, ſacros canones non conſideraſſe in ſeruo ignobilitatem illam: quæ eſſe videtur in vili conditione ſerui, vt ratione illius hanc irregularitatem imponerent, quamuis poſſent illam conſiderare. Nam D. Thomas ſuprà dixit quæſt. 3. & 4. in homine ordinando requiritur ex quadam decentia claritas quædam propter eminentiam illius ſtatus: huic autem claritati non minus videtur repugnare ſeruitus, quàm illegitima origo vel infamia, & ſimilia. Nihilominùs canones nullam huius rei rationem habuiſſe videntur: quia illa conditio, licèt illis appareat, omnino pertinet ad bona, vel mala fortunę, & nullam connexionem habet cùm prauis moribus: ſicut habet infamia, aut defectus natalium. Et ideò per ſe nō cenſetur afferre indecentiam ſacris ordinibus, ſi impedimentum non afferat. Hoc ergo ſolùm decreta conſiderarunt: & ex vna parte rationem iuſtitiæ reſpectu domini, & ex alia religionis cauſam in miniſteriis ſacris obſeruari voluerunt. Quæ omnia confirmat optimè can. 81. Apoſtolor. dicens, *ſeruos in clerum prouehi ſine voluntate dominorum non permittimus ad eorum qui poſſident moleſtiam, domorum enim euerſiones talia efficiunt: ſi quando autem dignus ſeruus viſus ſit, qui ad gradum eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt, & domini conceſſerint, ac liberauerint, & domibus emiſerint, fiat.* De quo Oneſimo dixit Paulus Epiſt. ad Philemonem, *vt illum reciperes, iam non ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum fratrem.*

3 Atque hinc colligitur, ſeruitutem non inducere irregularitatem abſolutè perpetuam, ſed quandiu durat, & dominus non conſentit. Hoc apertè conſtat ex citato canone, & ex aliis decretis. Quocirca, quacunque ratione ſeruus redimatur, & à ſeruitute liberetur, deſinit eſſe irregularis abſque alia diſpēſatione: quia ablatum eſt fundamentum huius irregularitatis, & ex ſola præcedenti ſeruitute nō relinquitur macula vel indecentia moralis, quæ à lege conſiderata ſit ad irregularitatem inducendam. Dico autem, *ex ſola virtute*, quia illam præciſè nunc conſideramus: ſolet autem cum illa coniungi recens cōuerſio ad fidem, ex qua naſcitur alia neophytorum irregularitas iam tractata, quæ manebit etiam ablata ſeruitute. Rurſus durante ſeruitute, poteſt ſeruus ordinari de licentia & voluntate domini, vt conſtat ex citatis textibus, & docent dicti authores: per talem autem ordinationem manebit ordinatus à ſeruitute liber, vt iidem authores docent.

Seruitus non inducit irregularitatem niſi quandiu durat.

4 Circa hoc autem dubitari poteſt, an oporteat manumiſſionem, antecedere ordinationem, vel ſufficiat per ordinationem ipſo facto fieri. Nam dict. canon. Apoſtolorū poſtulare videtur vt antecedat, & clariùs cap. *Nulli*, d. 54. *Niſi prius*; inquit, *à propriis dominis legitimam libertatem conſequantur, cuius libertatis charta in ambone publicè legatur*, & eodem modo loquuntur alia iura, de ſeruis non ordinandis. Imò additur in cap. *Quicunque*, diſt. 54. ex Concilio Toletano. 4. capit. 72. aliàs 73. neceſſarium eſſe vt talis manumiſſio abſoluta præcedat, id eſt, non retento obſequio à dominis: *nam qui adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenùs ſunt ad Eccleſiaſticum ordinem promouendi.* Per quæ verba explicantur illa duo canonis Apoſtolorum, *liberauerint, & domibus emiſerint.* In contrarium verò eſt, quia alia iura, & communiter authores dicunt, ſi ſeruus ordinetur de licentia domini, manere liberū: ergo neceſſe non eſt vt manumiſſio antecedat. Alioqui ſequeretur, facta priùs manumiſſione, quamuis poſtea non ſequeretur ordinatio, ſeruum manere liberum, quod eſſet in fraudem domini. Reſpondeo, quæſtionē non eſſe magni momēti. Vt enim res licitè & legitimè fiat, neceſſe eſt vt expreſſa manumiſſio aliquo modo antecedat, quia ita iura diſponunt & ad tollendas fraudes & lites ita expedit. Nō oportet autē vt illa manumiſſio ſit abſoluta, ita vt effectum habeat ante ordinationē; ſed conditionata, itaut in ipſa ordinatione ſuum incipiat habere effectum. Et ita vtrumque verum eſt, & manumiſſionem debere antecedere, & libertatem per ordinem ipſo facto comparari.

Quid ſi ſeruus ordinetur & poſtea manumittatur.

5 Vlteriùs verò addendum eſt, ad conſequendam libertatem per ordinationem ſufficere qualemcunque licentiam domini, etiam tacitam. Quod docent citati authores, & eſt ſatis expreſſum diſt. 64. in cap. *Si ſeruus, ſciente, & non contradicente domino, in clerum fuit ordinatus ex hoc ipſo quod conſtitutus eſt liber, & ingenuus erit.* Ex quibus verbis facilè explicatur aliud quod hîc interrogari poterat, de qua, ſcilicet, ordinatione hoc intelligendum ſit, an de ſacra, vel quælibet minor ſufficiat. Dicendum eſt enim, quamlibet ſufficere etiam primam tonſuram: hanc enim vim habent illa verba, *In clerum fuerit ordinatus, ſeu conſtitutus*, vt ſtatim declaratur: nam per primam tonſuram vnuſquiſque in clero conſtituitur. Et ratio eſt, quia ex tunc talis perſona dicatur, & conſecratur diuinis obſequiis: & ideò accedente voluntate domini, ius vel interpretatur, vel efficit, vt per eam libertas concedatur, quia res Deo dicata non debet humanis ſeruitiis manere mancipata, iuxta regulam *Semel*, de Regula iuris in 6.

An manumiſſio debeat eſſe omnino libera.

6 Occurrit autem vlteriùs inquirēdum, an oporteat hanc manumiſſionem eſſe liberam omnino, vt inſinuatur in dicto cap. *Quicunque*, vel ſufficiat facta ſub onere alicuius ſeruitij, vel officij omnino inpendendi. Sūt enim in hoc diuerſæ opiniones, vt refert Turrecremata, ibi. Nam quidam propter illum textum putant neceſſariam eſſe manumiſſionem ita abſolutam, vt nō poſſit dominus ſibi reſeruare aliquod obſequium, vel ſpirituale, vel corporale, vel poſitiuum faciendi hoc aut illud, vel negatiuum non faciendi, v. g. non accuſandi, non damnificandi ipſum dominum, &c. Alij verò putant poſſe dominum reſeruare obſequium ſaltem ſpirituale, & corporale negatiuū, id eſt, manumittere ſeruum ſub ea cōditione, vt poſt ordinationem obligatus maneat, vel ad cantandum, vel miniſtrandum in ſua capella, vel ad non inferendum ſibi aliquod nocumentum, vel aliquid ſimile. Hoc enim videtur ſupponi clarè in capit. *Nullus*, de Seruis non ordinandis, vbi dicitur, *Si quis ſeruum ſuum libertate donatū, fecerit presbyterum ordinari, & ille poſteà in ſuperbiam elatus, domino ſuo canonicas horas perpſallere noluerit, apud Epiſcopū accuſatum degradari debere.* Quod profectò non præciperetur propter ſolam ingratitudinem: ſupponitur ergo caſus in quo ex iuſtitia talis obligatio maneat. Vnde Gloſſa & ibi Doctores ex eo textu colligunt; poſſe dominum imponere ſpirituales operas ſeruo; quem ad ordines manumittit. Imò multi etiam addunt, quamuis hæc conditio non exprimatur, ex ipſa declaratione iuris ſubintelligi,

& relinqui hanc obligationem ſaltem ad ſpirituales operas. Hac tamen interueniente differentia, quod quando deducitur in pactum, poteſt illi etiam pœnalis conditio adiungi, vt ſi obligationem non impleuerit, poſt degradationem in ſeruitutem redigatur: ſi autem hoc non ſit in pactum deductum, licet puniri poſſit propter ingratitudinem, non tamen in ſeruitutem reduci. Ita fere Panorm. ibi.

7 *1. Opinio.* Alij diſtinctione vtuntur inter ſeruos Eccleſiæ & priuatarum perſonarum: nam priores etiamſi manumittantur, & ordinentur, obligati manent ipſo iure ad honeſta Eccleſiæ ſeruitia, non ſolùm ſpiritualia, ſed etiam circa alia negotia, quæ clericum non dedeceant; quæ ſi facere renuerint, in ſeruitutē rediguntur, iuxta ca. *Diaconi*, 12.q.2. & ca. *Qui ex familiis*, d.54. vbi Gloſſ. id aduertit. Reſpectu verò particularium dominorum non manet tam grauis obligatio, nec ſub tam graui conditione, vt colligitur ex d.c. *Quicunque*, & ex c. vlt. ibid. Nam hac ratione, liberti prohibebantur ordinari viuentibus, & inuitis dominis: quia ſemper manebant illis ita obnoxij, vt ſi quidpiam contra patronum committerent, in eorum ſeruitutem redigerentur, iuxta ciuilia iura. Poteſtque congrua ratio differentiæ reddi, nam reſpectu Eccleſiæ nulla indecentia eſt, quòd clericus obnoxius maneat ad quælibet officia præſtanda, quæ aliàs non ſunt indecentia ſtatui clericali, quia illa omnia obſequia Eccleſię præſtita, quodammodo ſpiritualia ſunt. Secus verò eſt quando talis obligatio manet reſpectu priuatę perſonæ quia magis repugnat priuilegio clericali, iuxta c. 1.d.54. minuſque decet, factum clericum, ſeruum fieri priuatæ perſonæ, quàm Eccleſiæ. De qua relegi poſſunt plura apud Maiol. lib. 1. cap. 35. & 36. ad praxim enim non eſt admodum neceſſaria, vel vtilis.

8 *Reſolutio.* Exiſtimo ergo manumiſſionem, quæ ad ordines fit, ſi abſolutè, & ſimpliciter fiat, nullā includere conditionem, ſaltem ſub obligatione iuſtitiæ. Hoc enim mihi probat d.c. *Quicunque*, cū c.1. & 2.d.54 & c.1. de Seruis non ordinandis. Imò in c. *Eo libentius*, eod. tit. hoc extenditur ad ſeruos ab Eccleſiis manumiſſos. Nihilominùs tamen non repugnat in ipſa manumiſſione conditionem apponi ſtatui clericali non repugnātem, qualis eſt de operibus ſpiritualibus, vel etiā de officiis priuatiuis, ſeu potiùs de non præſtādis officiis iuſtitię, aut gratitudini repugnātibus. Ita Turrec. ſuprà cum aliis ex d. cap. *Nullus*, & argumento c.2. de Condition. appoſit. Qui etiam docent, ad hoc nō eſſe neceſſarium Epiſcopi conſenſum, quia nullo in iure poſtulatur. Quod etiam tenet Abb. in d.c. *Nullus*.

9 Hinc mihi probabilius eſt, quandocunque dominus facit facultatem ſeruo ſuſcipiendi ordines, ſiue expreſſam, ſiue tacitam, manumiſſionem eſſe abſolutam ex vi ipſius ordinationis, quia nulla conditio appoſita eſt. Vnde à fortiori fit, quod quamuis libertus etiamſi ſit irregularis iuxta d.c. vlt. d. 54. quia quodāmodo, & quaſi ex parte retinet ſeruitutem iuxta proprietatem iuris ciuilis; ſi tamen ſciente patrono & conſentiente, ordinetur; ex tunc deſinere eſſe libertum, quoad viles conditiones & obligationes eius & incipere eſſe abſolutè liberatum ſeu manumiſſum: quod planè ſequitur ex priori reſolutione, quia illa facultas cenſetur eſſe talis, vt omnino auferat fundamentum huius irregularitatis. Hoc tamen non impedit, quominùs huiuſmodi clericus ex gratitudine teneatur debita obſequia honoris & reuerentiæ manumiſſori exhibere. Non tamen opinor, propter ſolam ingratitudinem, niſi iniuriam etiam includat, poſſe tā grauiter puniri, vt degradetur, vel deponatur. Sed hoc magis ad iuriſperitos pertinet.

10 *Dubitatio.* Sed quid, ſi ſeruus, non obſtante irregularitate, inſcio domino ordinetur. Reſpōdeo in primis illum A manere ordinatum, quia ſeruitus non eſt incapacitas ſed propria irregularitas. *1. Concluſio.* Deinde, ſi tātùm ſit ordinatus minoribus ordinibus, nullo modo à ſeruitute liberatur, nec ſimpliciter, nec ſub cōditione aliqua. *2. Concluſio.* Ita docent omnes. & ſumitur ex c.2. de Seruis non ordinandis, in quo abſolutè ſermo eſt de ordinibus ſeu gradibus Eccleſiaſticis. Tamen ſaltem quoad ordines minores abſolutè & ſine vlla reſtrictione ab omnibus intelligitur, quia quoad hanc partem nullo alio iure reſtringitur: & idem probat c.2.d.54. *Obiectio.* Poteſt tamen obiici, quia res ſemel conſecrata Deo, etiamſi iniuſtè, & contra voluntatem domini conſecrata ſit, non debet domino reſtitui, iuxta ſententiam Gregorij in c. *Comperimus*, 14.q.6. & regulam *Semel Deo*, de B Regul. iuris, in 6. *Solutio.* Reſpondetur primo dicta iura loqui de rebus inanimatis, in quibus non eſt dolus, & aliàs poſſunt facilè compenſari: in homine verò, qui ordinatur, eſt fraus, quæ nō debet illi patrocinari, quoad fieri poſſit. Item in re inanimata, conſecratio eſt merè materialis & ſuperficialis (vt aiunt Iuriſtæ) conſecratio verò, quæ fit per ordinationem, magis eſt in anima. Ita ferè Sylu. verb. *Seruitus*, n.6. in fine. ex Gloſſ. in dict. c. *Comperimus*, & in cap. *Frequens*, diſt. 54. Addo inſuper, conſecrationem, quæ per ordinationem fit non conſummari perfectè vſque ad Sacerdotium, & in ſolis minoribus eſſe valde imperfectam, adeò vt clerici in minoribus conſtituti facilè ad ſecularia negotia transferantur: & ideò etiam in C hoc caſu facilè propter iniuſtitiam lex canonica hoc permiſit.

11 *Tertia cōcluſio.* Tertiò, ſi vſque ad Diaconatum, vel ſuprà ordinetur cum ſcientia Epiſcopi ordinantis, liber efficitur; tenetur autem Epiſcopus cum domino duplici ſatisfactione compenſare, iuxta cap. *Si ſeruus abſente*, diſt. 54. vbi id Gloſſa notat, & Panormitanus in cap. 2. de Seruis non ordinandis. Et idem ſumitur ex c. *Per venerabilem*, verſicul. *Præterea*. Qui filij ſint legitimi. De Subdiaconatu verò res videri poteſt dubia quia in prædicto cap. *Si ſeruus*, ſolùm Diaconi, & Presbyteri mentio fit: Et ideò in l.6. tit.22. partita 4. dicitur, etiam ſeruum ordinatum vſque ad Subdiaconatum, D inſcio domino, poſſe à domino in ſeruitutem reuocari, nam eodem modo cenſet illa lex de Subdiacono, quo de minoribus ordinibus. Quod fortaſſe procedere poterat iure antiquo, quando Subdiaconatus non reputabatur ordo ſacer, quia non habebat votū continentiæ annexum, nec reddebat hominem ad matrimonium inhabilem. Fauebatque cap. *Ex antiquis*, diſt. 54. ibi, *Reliqua verò officia*: nam ſub hac vniuerſalitate Subdiaconatus comprehēdebatur. *Dubium.* Nunc verò Subdiaconatus eſt ſacer ordo, ideoque quoad hoc æquiparatur nunc Diaconatui, vt expreſsè diſponit Alexander III in cap. *Miramur*, de Seruis non ordinandis. Quæret verò aliquis, quando ordinatio tantùm eſt in minoribus, an obligatio reddendi duplicem ſatisfactionem domino, id eſt, duos ſeruos E æquales, vel duplicatum pretium, ſit in conſcientia, & iuſtitia. Videtur enim ex vi iuſtitiæ ſatis eſſe reddere æquiualens, reliquum autem pertinere ad pœnam per legem impoſitam, quæ non obligat donec per iudicis ſententiam quis condemnetur, & eam pœnam ſoluere cogatur. Et ideò in d.c. *Per venerabilem*, ſolùm dicitur ordinatorē teneri domino ſatisfacere. *Reſolutio.* Reſpondetur nihilominùs, teneri Epiſcopum ex vi prædictæ legis abſque alia ſententia condemnatoria ad reddendum duplicatum pretium pro ſeruo, neque aliter illum liberari à ſeruitute, nec dominum teneri, aut cogi poſſe ad dimittendum ſeruum, niſi adimpleta illa conditione. Et ratio eſt, quia ita per legem diſpoſitum eſt. Vnde, ſicut ex vi illius legis dominus cogitur dimittere ſeruum, etiāſi contra iuſti-

tiam

tiam,& voluntatem eius ordinatus ſit:ita etiam conditio à lege poſita in fauorem eius implenda eſt,aliàs non poteſt legitimè compelli. Vnde ſumitur etiam congruentia illius legis,quæ non eſt quoad hanc partem merè pœnalis, ſed in rerum æquitate fundata: nam dominus in eo caſu non ſolùm amittit ſeruum, ſed etiam obligatur per actioné iniurioſam ad redimendum illum, quæ obligatio virtute quidem legis iuſtè fit in fauorem religionis & ordinis ſacri;tamen quia hæc obligatio etiam eſt pretio æſtimabilis, voluit lex etiam illam compenſari, quod fit pretio duplicato ſoluto.Cap.ergo,*Per venerabilem*, intelligendum eſt de ſatisfactione per legem ſtatuta.

13. *Quarta Concluſio.* Quartò, Si Epiſcopus ignorans conditionem ſeruitutis ſeruum in ſacris ordinet, tenebuntur ad eam ſatisfactionem faciendam,qui eum ad ordinationem induxerunt,vel rogando,vel falſum teſtimonium ferendo.Ita diſponitur in dict.cap.*Si ſeruus abſente*: quia iura maximè deteſtãtur hanc iniuriam, quæ dominis fit, abſtrahendo ſeruos à debito opere perſoluendo. *Interrogationi fit ſatis.* Et ideò in Concilio Granatenſ. cap. 3. anathema feriuntur,qui prętextũ religionis hoc crimen committunt.Sed quid,ſi etiam illi non ſint in culpa;ſed bona fide & cum ignorantia probabili id fecerint? Reſpõdetur,in eo caſu ipſummet ſeruum ordinatum teneri ad eandem ſatisfactionem faciendam, vel ſaltem ad reddendum per ſe vicarium,vt dicitur in cap. *Ex antiquis*,diſt.54.Quod ſi nec talem ſatisfactionem facere poſſit,in hoc iura diſtinguunt inter Presbyterum, & inferiores. Nam Diaconus,vel Subdiaconus in eo caſu rediguntur in ſeruitutem,vt dicitur in dict. cap, *Ex antiquis*,& tacitè confirmatur in dict. cap. *Miramur*,de Seruis non ordinandis,& docent Panormitanus,& alij in cap.2.de Seruis non ordinandis: & Antonin.3.p.tit.28.cap.6.§.6.Nauarr. Syluest. Maiol. & alij locis citatis.Et hoc modo intelligendum eſt dict. cap.2.de Seruis non ordinandis, & cap. *De ſeruorum*. diſt. 54. Et ratio eſt, quia talis ſeruus ſupponitur per dolum & fraudem iniuriam facere Domino: & ideò licet in fauorem ordinis ei cõcedatur, vt ſatisfactione facta redimi poſſit; tamen ſine tali ſatisfactione hoc iura non conceſſerunt, quia cùm nondum ad ſacra ipſa myſteria peragenda ordinatus ſit,nõ eſt adeò neceſſaria ingenuitas ſeu libertas talis perſonæ, vt, non obſtante iniuria & graui nocumento domini, concedenda fuerit.Oportet autem vt dominus intra annum,poſt quam ſciuerit ordinationem ſerui,illum repetat,ex cap.*Si ſeruus ſciente*. diſt. 54. Gloſſa ibi, & Innocentio in cap. 2. de Seruis non ordinandis,n.6. & aliis citatis. Nam ſi poſt ſcientiam per annũ diſſimulauerit,cenſetur conſentire,& ſeruum manumittere. Quo fit, vt ſeruus ſic ordinatus irregularis maneat ad vſum talium ordinum,donec vel domino ſatisfactum ſit,vel ipſe dominus conſenſum ſuum præbeat,aut expreſsè, aut per ſcientiam, & tolerantiam vnius anni. Et quando talis clericus in ſeruitutem redigitur, non ſolùm manet priuatus vſu ordinum, ſed etiam exutus priuilegio clericali,vt apertè dicitur in dicto cap. *Ex antiquis*, & ibidem Gloſſa aduertit. At verò,ſi talis ſeruus ordinatus ſit Sacerdos,non reducitur in ſeruitutem, etiamſi domino integra ſatisfactio fieri non poſſit: ſed ſolùm cogitur amittere peculium ſuum,& domino reddere,vt in dict. ca. *Ex antiquis*,habetur.Quod ſi peculium non habuerit, ſatisfaciet,ſi in proprio Sacerdotali miniſterio domino ſuo miniſtret,aut celebret:&ad hoc poterit obligari, iuxta cap. *Frequens*. diſtinct. 54. Quod factum eſt, tùm in reuerentiam Sacerdotij:tùm etiam quia illud miniſterium eſt altius & vtilius domino,&ideò in re ipſa non grauiter læditur,quamuis propter excellentiam miniſterij, id non fiat per modum compenſationis,quia res temporalis nõ poteſt per ſpiritualem redimi.

Vltimò dubitari in hoc poterat,de quibus ſeruis intelligenda ſit hęc irregularitas. Sunt enim quidam 14 *Vlt.dubiũ* ſerui propriiſſimè dicti:alij verò ſunt ſerui adſcriptitij,vel originarij,aut conuentionales, prout latè diſtinguit, & declarat Hoſtienſis, in Summa titul. de Natis ex ventre libero. Syluester verb. *Seruitus*, & Maiolus lib.1.cap.35. Quia verò hi varij modi ſeruitutum iam ferè in vſu non ſunt,ideò in eis declarandis & diſtinguendis immorari non eſt neceſſe.Et regula generalis ſit, omnem ſeruitutem,vndecumque trahat,vel nomen, vel originem inducere hanc irregularitatem. Ita enim expreſsè definit Leo Papa Epiſtola 1.cap.1.&Gelaſius Epiſtola 1.cap.16.& habetur in cap.*Generalis*. & cap. *Admittuntur*. diſt. 54. vbi expreſſa mentio fit de ſeruis originariis,& ſimilibus,& notat Gloſſa in cap.2.de Iudæis,quamuis in illo textu huiuſmodi originarij ſeu coloni ſerui liberi dicãtur. Quod vel intelligendum eſt de his colonis, qui non trahunt obligationem culturæ ex ſeruili origine, & pacto ſuorum prædeceſſorum cum dominis,de quibus in l.*Originarius*.& l.*Colonos*,cum ſimilibus, C. de Agricolis, &c. lib. 11. vel intelligitur de libertate quoad alios actus,non vero quoad ordinationem; vt ibi Gloſſa declarat.Addo denique, quòd licèt interdum hæc obligatio nõ ſufficiat ad ſeruitutem inducendam, & conſequenter neque ad irregularitatem, de qua agimus,ſufficit tamen ad aliam, de qua in ſequenti puncto dicemus.

De irregularitate ex obligatione ad ratiocinia.

Secundo igitur incurritur irregularitas ex defectu 15 *1.Concluſ.* propriæ libertatis, prouenientis ex obligatione ad actiones humanas & politicas exercendas. Qui defectus in iure appellatur obligatio ad ratiocinia iuxta Rubricam de Obligatis ad ratiocinia nõ ordinandis.Eſt ergo certum hanc obligationem ad ratiocinia inducere irregularitatem,ex cap.vnico,in dicto titulo,& diſt.54.cap.3.Eſt enim illa obligatio vinculum quoddam temporale reddens hominem valde impeditum ad eccleſiaſtica miniſteria,&ideò meritò à iure reputatum eſt ſufficiens ad remouendum hominem ab ordinatione. Atque ita docent Theologi in 4.diſt.25.Vbi Diuus Thomas q.2.artic.2.q.1. cùm de ſeruis dixiſſet,ſubdit tantùm hæc verba, *Et ſimilis ratio eſt de omnibus,qui ſunt aliis obligati, vt ratiociniis detenti,& huiuſmodi perſonæ*.Latiùs id tractant Iuriſperiti ſuper dicta iura, Summiſtæ verb.*Ratiocinium*. & verb.*Ordo*.& verb.*Irregularitas*. Paulus Burgaſius de Irregularitate, 5.p.tit.de hac re Maiolus lib.2.c.5. & 11.Bernard.Diaz in Pract.c.20. *D.Tho. Burgaz. Maiol. Bernard. Diaz.*

16. *Quid intelligatur per hanc obligationem.* Exponendum verò ſupereſt primò,quid intelligatur per obligationem ad ratiocinia: nã in dictis textibus non aliter declaratur niſi per exempla, ſcilicet, *Procuratores, Actores, executores ſeu curatores pupillorum, ſeu tutores*,Concilio Carthaginenſ.1.cap.8. Exiſtimo tamen non eſſe limitandam rem hanc ad hæc materialia exempla,ſed ſub illis comprehendi omnes publicas adminiſtrationes forenſes,& temporalium ac ſecularium rerum, quæ eodem modo implicant hominem negotiis ſecularibus:nam fundamentum huius irregularitatis eſt obligatio ad hęc ſecularia miniſteria.Vnde in ca.2.& 3.diſt.51.ſub generali nomine, *Curialium, qui cauſas agunt, vel quibuſlibet publicis functionibus occupantur*,hi omnes comprehendũtur. *Duplex obligatio ad ratiocinium.* Sunt autem in his perſonis duæ obligationes diſtinguendæ.Vna eſt ad tales actiones ſeu miniſteria peragenda, ad quæ obligantur ratione talis muneris,& non durat niſi durante ipſo munere. Alia obligatio eſt ad

reddendam rationem peracti muneris, quæ ſæpè manet, etiam munere relicto: nam, ſicut durante munere, interdum exigitur ab homine ratio eorum, quæ geſſit in ſuperiori tempore; ita etiam, quamuis tempus officij abſoluatur vel ipſum officium voluntariè relinquatur, manere poteſt obligatio ad rationem reddendam. Quæ ratio interdum redditur de ipſis actionibus, an iuſtæ fuerint, &c. interdum verò de pecuniis, aut aliis rebus æquiualentibus.

16 *Dubium reſoluitur quoad priorem obligationem.* Syluest.

Quantum ſpectat ad priorem obligationem certum eſt, illa durante, eſſe hominem irregularem ad ordines ſuſcipiendos: quod in ſuperioribus tactũ eſt tractãdo de defectu lenitatis, & habetur diſt. 51. quatuor primis cap. Syluest. verb. *Curiales*, & alij. Statim verò occurrere poteſt practica difficultas, nam videmus in Curiis Principum, & Regum clericos eſſe ordinarios Iudices cauſarum ciuilium, & huic muneri eſſe deputatos, nec propterea cenſeri irregulares, vel ad vſum ordinum, vel ad promotionem ad ſuperiores, etiam durante tali munere: & tamen miniſterium illud non minùs implicat negotiis ſecularibus, quàm officium aduocati, & ſimilia. Reſpondetur, communiter Doctores excipere ab hac regula Conſiliarios Principum, vt videre licet in Panormitan. in cap. *Sed nec*. Ne clerici vel monachi: & in cap. *Clericis*. eodem titulo, vbi idem ſentit Ioãnes Andreas: Idem Panormitanus in cap. *Non eſt*. de Voto. Decius, Baldus, quos referunt, & ſequuntur Bernardus Diaz, & Salzedo in Practic. cap. 61. Cui ſententiæ fauet etiam lex Hiſpaniæ partita 1. tit. 6. l. 48. vbi Gregorius Lopez id aduertit, citans ad hoc cap. *In Archiepiſcopatu* de Raptoribus, vbi Papa Archiepiſcopo concedit, quòd ex commiſſione Regis poſſit iudicium in cauſis temporalibus ferre, extra iudicium ſanguinis. Adduci etiam ſolet cap. *Non eſt*. de Voto, ibi, *Concilium & auxilium tuum ſibi ſenſerit hactenus profuiſſe*. Qui textus & ſimiles non videntur conuincere, quia aliud eſſe videtur, eſſe Iudices ordinarios in publico Regni tribunali: quod videtur prohibere in cap. *Sed nec*. & in cap. *Clericis*. Ne clerici, vel monachi, cum ſimilibus: aliud verò adeſſe Regi ad ferendum conſilium, vel ex commiſſione eius vindicare pauperum iniurias, quæ permittuntur in dictis capitulis, & ſimilibus. Nihilominùs vſu receptum eſt, ſiue ex conceſſione Põtificum, ſiue quia cõſuetudo ita interpretata eſt ipſa iura, vt clerici abſq; nota irregularitatis, vel alterius impedimenti canonici poſſint eſſe conſiliarij Regum in huiuſmodi iudiciis, ſeu tribunalibus, in quibus de conuenienti Regni gubernatione & prouidẽtia, vel ad ſummum de ciuilibus cauſis agitur. Aut enim hoc miniſterium non eſt Iudicatum adeò repugnans officio clericali, præſertim quando clericus curam animarum, aut aliam ſpecialem obligationem ratione beneficij non habet, vel certè propter commune bonum Regni aliquid de rigore iuris in hac parte remiſſum eſt: ideóque hoc non eſt extendendum, ſed quoad fieri poſſit, limitandum.

Panor. Ioã. And. Bernard. Diaz. Salzedo. Gregor. Lopez.

17 Addendum verò eſt, quando adminiſtratio rerum temporalium eſt circa bona eccleſiaſtica, tunc obligationem ad talem adminiſtrationem, nõ pertinere ad hanc irregularitatem, quia illa adminiſtratio non cenſetur ſecularis, ſed ſpiritualis quodammodo, & eccleſiaſtica, iuxta cap. 1. Ne clerici, vel monachi, & notarunt Innocentius, Panormitan. & alij in cap. 1. de Obligatis, ad ratiocinia. Syluest. Maiolus, & alij ſuprà citati. Item, licèt adminiſtratio ſit temporalis, ſi tamen ex cauſa neceſſaria ad pietatem pertinente, ſuſcipiatur, ſcilicet, in fauorem pauperum, aut ſimilium miſerabilium perſonarum, iam illud negotium non eſt merè ſeculare, neque alienum ſtatu clericali, & ita ſimul cum priori coniungitur in ca. 1. 21. q. 3. &

A in cap. vlt. 86. diſt. & in cap. 1. 88. diſt. Hoc autem maximè verum eſt ſi accedat Epiſcopi licentia, aut talis neceſſitas, quæ ex vi alicuius legis obligationem inducat, vt in eiſdem iuribus ſignificatur, & notauit Syluester, & alij authores. Qui maximè hoc explicant in adminiſtratione, ſeu officio tutoris: nã per ſe quidem prohibitus eſt clericis, vt patet ex tota quæſt. 5. cauſ. 21. & ideò expreſsè numeratur in d. c. 1. de Obli. ad ratiocinia: nihilominùs tamen ex cauſa pietatis ſuſcipi poteſt à clerico, & nõ impediet vſum ordinũ. Et eâdem ratione non impedit ordinis ſuſceptionẽ, ſi iudicio Epiſcopi pia adminiſtratio iudicatur. Cætera de his perſonis obligatis ad hæc miniſteria videri poſſunt latiſſimè in Maiolo dicto cap. 5.

B At verò, ſi huiuſmodi perſonæ officium dimittant, & obligatione liberentur, vel quia lapſu temporis finita eſt, vel ex conuentione partium, vel ex facultate Superioris, iam tunc ex hac parte tollerur irregularitas, vt in ſuperioribus dictum eſt. Dico autẽ, *ex hac parte*, quia oportebit aduertere ne ex alio capite orta ſit, vel propter effuſionem ſanguinis, vel propter aliquam infamiam, vt ſuprà notatum eſt. Quod verò ad præſentem irregularitatem magis pertinet, relinquitur adhuc conſideranda altera obligatio ad ratiocinia reddenda; nam, ſi hæc manet ex priori miniſterio, adhuc permanet irregularitas, vt conſtat ex dicto cap. vnic. de Obligatis ad ratiocinia, ibi, *Poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia*, vtrumque ergo com- C pleri debet, vt hæc irregularitas ceſſet. Et in hoc etiã omnes Doctores conueniunt, quia eſt ſufficienter in dicto iure expreſſa: & quia ratio & fundamentum huius irregularitatis in eis permanet, quandiu rationem ſui muneris non dederunt, quia ſemper manent obligati ratiocinio, & conſequenter implicati negotiis ſecularibus, & expoſiti, vt poſſint à iudicibus ſecularibus cogi, & infamari, ſi fortaſſe dolus aut fraus in ratiocinis inueniatur. Quæ ratio ac deciſio locum habet, ſiue ratiocinia ſint pecuniarum, ſiue de iuſtitia ſeruata in ipſis actionibus ad tale mun⁹ pertinẽtibus.

18 *Reſolutio dubium quoad poſteriorem obligationem.*

19 *An reſolutio data de omni obligatione ad ratiocinia procedat.*

Difficultas verò eſt, an hoc habeat locum in omni adminiſtratione, & obligatione ad ratiocinia, quæ ex illa reſultat. Multi enim diſtinguendum putãt de ad- D miniſtratione vel publica, id eſt, bonorum Reipublicæ, vel priuata, id eſt, circa priuatam perſonam, vel bona eius. Nam in priori caſu dicũt procedere regulam poſitam indiſtinctè; in poſteriori autem putant, depoſito munere, etiam ſi quis maneat obligatus ad ratiocinia, poſſe obligari, niſi dolus aut fraus ei obiiciatur. Ita diſtinguit Gloſſa verb. *Ratiocinia*, dict. c. 1. vnic. de Obligat. ad ratiocin. quam ibi ſequuntur Abbas, & alij cõmuniter, vt patet ex citatis authoribus: & fauet cap. vnic. diſt. 53. vbi ſolùm fit mentio eorũ, qui rationibus publicis reddendis ſunt obligati. Mihi tamen aliter occurrit dicendum eſſe, conſiderata deciſione dict. ca. de Obligatis ad ratiocinia. Aut enim adminiſtratio talis eſt, vt illa retenta, ſeu obligatione E ad illam, perſona maneat irregularis, vel non. Quando adminiſtratio ipſa retenta non inducit irregularitatem, obligatio etiam ad ratiocinia, quæ ex illa, ſiue retenta, ſiue depoſita reſultat, nõ inducet irregularitatem, ſiue ratiocinia ſint publica, ſiue priuata, vt ſi fuit economus Eccleſiæ, vel ſi fuit tutor ex cauſa pietatis. Et ratio eſt, qui acceſſorium ſequitur principale, induitque rationem illius: hîc autem adminiſtratio & obligatio ad illam principalis eſt, reliqua obligatio ad ratiocinia eſt acceſſoria, & reſultans ex altera: & ideò nec cenſetur magis temporalis aut ſecularis quàm illa, nec perſeuerans aut durans poteſt magis irregularitatem inducere, quàm ipſamet adminiſtratio, ſi duraret. Accedit, quòd dictum cap. vnic. ſolùm agit de illis muneribus, quæ, quandiu durant,

Reſolutio.

impediunt ordines: ergo etiam ſolùm agit de ratiociniis,quæ ex talibus muneribus naſcuntur.

20 Vnde ſequitur contrario modo iudicandum eſſe, quando adminiſtratio ipſa talis eſt, vt quamdiu durat,impediat ordines: nam tunc etiam obligatio ad ratiocinia,ſiue publica,ſiue priuata,inde ſuborta, & nondum data,impediet ordines,vt ſi fuit æconomus temporalis Reipublicæ,vel tutor voluntarius alicuius perſonæ nō indigentis. Hoc autem videtur probari manifeſtè ex dict.cap. de Obligat.ad ratiocinia, vbi de omnibus officialibus ſeu miniſtris,quos quádo tales ſunt,iudicat ineptos ad ordines, dicit, non poſſe admitti,niſi depoſito onere,& reddita ratione; ibi autem comprehendit indifferenter omnes,vt patet de tutoribus pupillorum:ergo in omnibus etiam indifferenter requirit illas duas conditiones:ergo ſine fundamento fit limitatio & exceptio. Ratio autem eſt,quia quãdiu manet obligatio ad ratiocinia, nondum cenſetur omnino depoſitum onus talis miniſterij,& ideò ſi miniſterium ipſum tale eſt, vt quãdiu durat impediat ſuſceptionem ordinum, etiam obligatio ad ratiocinium nōdum extincta,idem impedimentum inducit. Et fortaſsè prædicti authores non intendunt hoc negare,ſed loquūtur in alio ſenſu,de quo iam dicam.

21 *Quid ſi poſt ratiocinia reddita reſultet debitũ pecuniariũ.* *1. Sententia.*

Sed quid ſi iam ſint ratiocinia reddita, & ex eis reſultet ſolum pecuniarium debitum abſque alia lite vel infamia debitum autem nondum ſolutum ſit; ſufficiet ne hoc vt duret irregularitas? Videtur enim adhuc durare quia nondum negotium illud omninò finitum eſt,nec poteſt dici ratio omninò & ſufficienter reddita;quandiu debitum inde reſultãs ſolutum non eſt. Atque ita videntur ſentire nonnulli ex citatis authoribus. *2. Sententia.* Alij verò in hoc ſenſu applicant diſtinctionem datam, vt ſumi poteſt ex Hoſtienſi: nam,ſi debitum reſultãs ſit publicum, ſeu Reipublicæ,putant impedire,non tamen ſi ſit debitum priuatæ perſonæ.Primùm probant ex l. *Reſcripto* ff.de Munerib.& honorib.vbi dicitur.Debitores Reipublicæ non eſſe admittendos ad honorans, donec ſoluant, quando debitum ex adminiſtratione publica cōtractum eſt, conſtat autem ordines inter honores publicos computari,cap. *Præcipimus.* 93.diſt. & l. *Iubemus*,§. *Seruus*.C.de Epiſcopis,& cleric. Secūdum autem probatur, quia debitum pecuniarium priuatæ perſonæ non impedit ſuſceptionem ordinum, per ſe loquendo, id eſt, niſi aliàs inducat paupertatem ordinationi repugnantem,de quã ſtatim dicemus: vel niſi talia ſint debita, vt ex eis inextricabiles lites oriantur, nam tunc cenſebitur implicari negotiis ſecularibus,vt notauit Maiolus dict.cap.11.nu.13. *Maiol.* Secluſis autem his circunſtantiis extrinſecis, priuatum debitum per ſe non impedit,nullo enim iure id cautum eſt: ergo quamuis tale debitũ ortum ſit ex munere vel ratiociniis,quãtumuis ſecularibus,non impediet ordinum ſuſceptionem, quando adminiſtratio illa priuata eſt,quia in iure non magis hoc diſponitur de tali debito priuato,quàm de aliis. Sicut etiã publicum debitum ortum ex mutuo,locatione, aut alio ſimili contractu, non impedit ordines, quia de tali debito nihil eſt in iure diſpoſitum, ſed de ſolo illo,quod ortum eſt ex publica adminiſtratione.

22 *Improbatur.* In hoc ergo ſenſu probabilis eſt dicta ſententia & diſtinctio.Nihilominùs tamen etiam hoc modo mihi dubia eſt,quia vel durante illo debito, cenſentur ratiocinia reddita & conſummata, vel non; ſi non ſunt reddita,non eſt ablata irregularitas,ſiue debeãtur priuatæ perſonæ,ſiue Reipublicæ, ſi autem reddita ſunt ratiocinia,iam ceſſauit irregularitas;tàm in publicis,quàm in priuatis adminiſtrationibus, quia in prædicto capite nihil aliud poſtulatur. Lex autem ciuilis, quæ de publicis debitis & honoribus affertur,non poteſt inducere irregularitatem, vt per ſe cōſtat.Niſi quis fortaſsè dicat,inducere illam in virtute alterius legis canonicæ, quæ habet,non eſſe admittendos ad ordines,quos leges ciuiles non admittunt ad honores. Sed neque hoc mihi ſatisfacit,quia illa lex canonica loquitur de illis qui non admittuntur propter infamiam,vt ſuprà viſum eſt:in præſenti autem lex illa non fundatur in infamia, ſed ſolùm lata videtur in fauorem communium bonorum, vt ita cogantur, qui illa adminiſtrant, ſoluere, debita inde contracta:non ergo eſt cur legem illam quę ſolũ loquitur de honoribus eiuſdem ordinis, ac temporalibus,ad ordines extendamus.

Satis ergo probabile exiſtimo,ſolum debitum pecuniarium, quod ex ratiociniis redditis interdũ relinquitur, indiſtinctè, id eſt, ſiue ſit publicum, ſiue priuatum,non ſufficere, per ſe loquendo, ad irregularitatem. 23 *Reſolutio dubij.* Tùm quia nullo iure canonico hoc cautum eſt,quia iuxta communem ſenſum, & loquendi modum, verè dicuntur ratiocinia reddita, & finita, etiamſi reſultans debitum nondum ſolutum ſit: ius autem canonicum ſolum hoc requirit. Tùm etiam, quia tunc iam ceſſat ratio fundamentalis huius irregularitatis,quæ eſt implicatio, ſeu reuocatio ad negotia ſecularia, quia hæc non oritur ex hoc debito pecuniario, magis quàm ex quocunque alio:ſupponimus enim ita eſſe totum aliud negocium finitum, & cum ea partium conſenſione, vt nullæ lites inde timeantur.Vnde hoc maximè procedit,quando ſciẽte,& conſentiente creditore alius ordinari vult,nam ſi ille contradiceret, & impedimentum opponeret, res eſſet magis dubia.Opinor autem,ad Epiſcopum tunc ſpectare, declarare an talis perſona ſecundum præſentem ſtatum cenſenda ſit adhuc obligata ad ratiocinia reddenda,necne. Illud tamen certum videtur,ſi talis perſona ſufficientem ſecuritatem talis debitis reddat, vel datis pignoribus, vel fideiuſſoribus, omnino eſſe immunem ab hac irregularitate. Quod expreſsè docet Maiolus ſuprà num. 14. cum Abbate,& aliis:de qua re nonnulla addemus in puncto ſequenti.

De irregularitate proueniente ex paupertate.

Tertio poteſt irregularitas contrahi ex paupertate,quæ ad præſens etiam caput pertinet, quatenus defectus eſt temporalium bonorum. De qua irregularitate nihil inuenio in propria ſpecie dictũ ab authoribus, fortaſsè quia non videtur eſſe in iure expreſſa.Nihilominùs tamen hic defectus dupliciter conſiderari poteſt,vel priuatiuè tantùm,vel contrariè (vt ſic dicam.) 24 *Duplex defectus ex paupertate conſideratur.* Priori modo patitur quis defectũ paupertatis quãdo non habet vnde congruè ſuſtentetur:& talis defectus,quandiu durat in perſona laica vel ſeculari, dici poteſt irregularitatem inducere, maximè iuxta nouum ius Concilij Tridentini ſeſſ. 21. cap. 2. de Reformat. vbi prohibet eos ordinari, qui hunc patiuntur defectum ita confirmans,& declarans,quæ de hac re erant antiquiora iura,& Concilium Lateranen. ſub Alexandro III. part. 1. cap. 5. *Primus.* Hunc autem defectum videntur authores comprehendiſſe ſub defectu legitimi tituli, nam qui ſine illo ordinatur, ex hac parte ordinatur irregularis, & ideò irritam ordinationem accipere dicitur in cap. *Sanctorum*,93. diſtinct. De hoc autem defectu, & de expoſitione illius decreti Concilij Tridentini dictũ eſt ſuprà tractando de ſuſpenſionibus, quas incurrunt malè promoti: & ideò nihil hîc amplius circa illud immorari neceſſe eſt. *Cōc.Trid.*

25 Contrariè verò dico pati defectum paupertatis illum,

Poſterior paupertatis defectus.

illum, qui nimium grauatus eſt ære alieno, de quo nihil inuenio expreſsè in iure traditum in ordine ad irregularitatem. Vnde ſolùm poterit ad illam ſufficere, ſi virtute contineat, aut inducat aliquem alium defectum ex ſuprà numeratis, vt v. g. ſi ad fundandum temporalem titulum congruæ ſubſtentationis contracta ſint debita æqualia, vel maiora, quæ aliunde à creditore ſolui non poſſint, exiſtimo tale debitum inducere, vel potiùs non auferre irregularitatem, quia talis titulus non poteſt verus, ac legitimus reputari, cùm re vera non conſtituat perſonam extra ſtatum paupertatis & neceſſitatis repugnantis decentiæ ſtatus clericalis, quod iura intendunt. Item, ſi tale ſit debitum, talíſque perſona, vt iuxta ciuilia iura poſſit propterea redigi in ſeruitutem, vel obſequiũ creditoris, cùm aliter non ſit ſoluenda, vt eſt in Hiſpania lex 4. tit. 6. lib. 5. nouæ recopilationis, tunc talis defectus reputari moraliter poteſt quædam ſeruitus, vt ſignificauit Gloſſa in l. *Fideicommiſſa*, §. *Si rem*, ff. de Legatis 3. Vel certè reputabitur veluti quædam obligatio ad ratiocinia reddenda, & ideò ordines impediet. Ideò enim milites ſtipendiarij, decuriones, & ſimiles irregulares cenſentur, donec tali debito & obligatione liberentur, l. *Quiſquis*, C. de Epiſcopis, & clericis: imò etiam fœudatarij, niſi ab obligatione feudali liberentur, ſaltem per ipſam ordinationem, iuxta ea quæ tradit Syluester verb. *Fœudum*, & Maiolus dict. cap. 5. nu. 5. & videri etiam po-

A teſt Tiraquellus de Primogenitis, cap. 44. nu. 6. Idem ergo eſt de omnibus debitoribus ſimilibus.

Denique tunc etiam impediet hic defectus, quando talia, & tanta ſunt debita, vt ſine litibus & contentionibus expediri non poſſint, vt ſuprà cum Maiolo notaui: quia tunc re vera inciditur in defectum obligationis ad ratiocinia reddenda, ſeu (quod perinde) eſt ad ſecularia negotia peragenda. Extra hos verò caſus debitum pecuniarum per ſe non inducit irregularitatem, cùm nullo iure expreſſum appareat. Imò addit Maiolus dicto capite 11. num. 15. quan-
B tumcunque aliquis ſit oneratus debitis, ſi bonorum conceſſionem faciat, reſeruata cõgrua ſubſtentatione iuxta ca. *Odoardus*, de Solutionibus, liberũ manere ab irregularitate, quia inde nulla inde contrahitur infamia, quæ in iure conſideretur, & per illam ceſſionem cum ſubſtentatione congrua ablatum eſt omne impedimentum paupertatis, & obligationis ad ratiocinia reddenda. Clericus autem ſic ordinatus, in quo foro conueniri poſſit propter tale debitum ante ordinem contractum, ad nos non ſpectat; probabilius autem eſt in eccleſiaſtico foro conueniendum
C eſſe. De quo videri poteſt Couarruuias in Practicis quæſtionibus, cap. 32. nu. 4. & alij Canoniſtæ in cap. vnic. de Oblig. ad ratiocinia. Atque hæc de hac materia ad diuinam laudem dicta ſint.

LAVS DEO.

INDEX

INDEX

CAPITVLORVM IVRIS CANONICI, QVAE IN HOC QVINTO TOMO PRÆCIPVE EXPONVNTVR.

EX DECRETO.

Cap.Placuit,*diſt.*18.427.1.A.
Cap.Nulli, 19.*de cenſura ferenda intelligitur*,352 2.E.401.1.E.
Cap.In nomine Domini,23.*diſt.*702.1.E.
Cap.Presbyterum,28.*diſt de ſuſpenſione ab ordine exponitur*,452.2.D.*&* 776.2.B.
Cap.Nullus,Cap.Præter.32.*diſt.* 532.D.
Cap.Maritum,33.*diſt.*778.2.E.
Cap.1.*diſt.*34.427.2.B.
Cap.Lector,34.*diſt.exponitur*,802.1.B.
Cap.Neminem,*diſt.*45.427.2.B.
Cap.Clericus qui,*diſt.* 46. *de ſuſpenſione exponitur*, 671.1.D.
Cap. Quoniam, *diſtin.* 47. *de expoſitione exponitur*, 671.2.C.
Cap. Quoniam, *diſt.* 48. *de depoſitione intelligitur*, 671.1.C.
Cap.Studeat, 50.*diſt.*647.2.E.
Cap.Qui ſemel, *diſt.*50.*de depoſitione ferenda explicatur*, 672.1.C.
Cap.Miror,*diſt.*50.*de irregularitate totali exponitur*,673.2.D
Cap.Presbyter,aut Diacon. *ead.d.ibidem*.672.1.D.
Cap.*vlt.diſt.*50.707.2.D.
Cap.Presbyteros,*diſt.*50.701.1.A.
Cap.Si quis viduam,*latè à* 740.1.D.
Cap.1.*diſt.*51.*à* 757.2.E.
Cap.Si quis,*diſt.*51.*exponitur* 760.2.C.
Cap.*vlt.diſt.*58.*fol.*427.1.A.
Cap. Neminem,*& cap.*Sanctorum, 70. *diſt. latè à* 500.2.B.
Cap. Si quis ſunt,*diſt.*81.521.2.B.
Cap. Miniſtri,81.*diſt.*520.2.A.
Cap.Tanta, 86.*diſt. de pœna pro peccato præterito impoſita, quæ non erat cenſura exponitur*,68.1.C.
Cap.Non liceat,86.*diſt. exponitur*,362.2.A.
Cap. Si quis Epiſcopus, 1.*q.* 1.*de pœna ferenda explicatur*,525.1.D.
Cap.Si Epiſcopus,*cap.* Si qui Epiſcopi, 1.*q.*1.*de ſuſpenſione exponitur*,671.1.*B*.A.
Cap.Statuimus decretum,*& cap.*Erga, 1.*q.*1.706.2.D.
Cap.Eccleſia, 1.*q.*3.610.1.D.
Cap. Nemo, 2.*q.*1.*de abſolutione de facto exponitur,non de iure*, 74.2.C.
Cap.*fin*.2.*q.*1.*de depoſitione ab officio exponitur*,68.2.B.
Cap.Presbyter ſi in plebe, 2.*q.* 5. *de ablatione illius pœnæ per abſolutionem explicatur*, 483.1.B.
Cap. Præſentium, 2.*q.* 5. *de ignorantia culpabili facti intelligitur*, 528.1.B.
Cap.*vlt*.3.9.4.*excommunicatio de minori, & anathema de maiori excommunicatione exponitur*,165.1.E.2.A.
Cap.Quidam,5. *q.* 1.*de excommunicatione lata pro peccato infamandi,prout in futurum pendebat exponitur*, 66.2.E.
Cap.Præſenti,5.*q*.2.598.1.E.
Cap.In loco, 5.*q.*4.*de excommunicatione pœnali,quæ non erat propria cenſura,explicatur*,68.2.C.427.2 B.
Cap. 1.9.*q*.1.*de ordinatione irrita quoad executionem, non quoad ſubſtantiam exponitur*,193.2 D.
Cap.3.9.*q*.1.*de ordine irrita quoad ſubſtantiam explicatur*, 194.1.B.
Dictũ Gregorij in cap.1.11.*q*.3.Sententia paſtoralis, ſiue iuſta,ſiue iniuſta timenda eſt,*exponitur,& ad omnes ſententias iniuſtas cum proportione applicatur*, 81.1.C.
Cap. Quoniam, 11.*quæſt*.3.*quando liceat communicare cum excommunicato, latè expenditur, & exponitur*, 256.1.B.
Cap. Excommunicatos, *cap.* Cum excommunicato, *cap.*Si quis frater, 11.*qu*.3.*de ſimili pœna excommunitionis in genere interpretantur*,303.2 C.433.2.E.
Cap.Sicut Apoſtoli, 11.*q*.3.*de priuatione Euchariſtiæ exponitur*,303.2.B.
Cap.Canonica, 11.*q*.3.373.2.C.
Cap.Nemo, 11.*q*.3.*verbum* Excommunicatio,*de priuatione Euchariſtiæ intelligitur*.427.2.C.
Cap.Nos ſanctorum, 15.*q.* 6.*de abſolutione à iuramento fidelitatis exponitur*.269.1.C.
Cap.*vlt*.15.*q*.8.521.2.D.
Cap.Si quis Presbyter, 15.*q*.8.709.2.D.
Cap Conſtituit, 17.*q*.4.*exponitur*.706.1.A.
Cap.Omnes Eccleſiæ, 17.*q.*4.*de approbatione anathematizationis,ſi feratur intelligitur*,373.2.D.
Cap. Quiſquis, 17.*q.* 4.*de pœna ipſo iure lata priuationis Euchariſtiæ exponitur*,374.1.A.
Cap.Si quis ſuadente diabolo,17.*q*.4.*latè* 353.1.E.
Cap.Inter querelas, *& cap.* Guiliſarius, 23.*q.*4.*de excommunicatione lata pro peccato pendente in futurum exponuntur*,67.2.D.
Cap.Adminiſtratores,23.*q*.5.*latè à* 400.2.B.
Cap.*vlt*.23.*q*.8.729.2.B.
Cap.Subdiaconus,§.Sed illud Auguſtini,24.*q*.1.*exponitur*, 191.1.D.
Cap.*vlt*.24.*q*.1.*de vitando hæretico in adminiſtratione,quæ inuoluat conſenſum in hæreſim exponitur ibid*.1.C.
Cap.De illicita,24.*q*.3.*de abſolutione de facto exponitur, cùm excommunicatio non præceſſiſſet*,74.1.B.
Cap.Violatores,25.*q*.1.353.1.C.
Cap.Si quis Epiſcopus,27.*q*.1.707.2.B.
Cap.Quicunque,26.*q.*5.697.2.A.
Cap.De his,31.*q*.1.773.2.C.
Cap.Latorem,33.*q*.2.598.2.B.
Cap. 1.*de Conſecratione,diſt*.1.*exponitur*,696.2.E.
Cap.2.*de Conſecrat.diſt*.1.*ibidem*.
Cap.Sacerdote,*de conſecratione,diſt*.1.*exponitur*,304.2.A.B.
Cap.Præcepta,*de conſecr.diſt*.1.610.1.E.
Canon 14.*Apoſtolorum de ſuſpenſ.exponitur*,672.1.E.
Canon 16.*Apoſt*.775.2.D.

Canon.18. Apoſtol.775.1.D.
Canon.78. Apoſtol.exponitur,779.2.D.

EX DECRETALIBVS.

Cap.Ex literis, de Conſtitutionibus de receptione per abſolutionem exponitur,484.1.A.
Cap.1.de Reſcriptis,225.2.D.
Cap.Cùm inter,de conſuetudine,599.2.D.
Cap.1. de Poſtulatione Prælatorum, de irregularitate exponitur,112.2.E.
Cap.Licèt,de Electione, 698.1.C.
Cap. Innotuit, eod.795.2. C.
Cap.Licèt, eod.de depoſitione ferenda exponitur,698.1.C.
Cap.Cùm in cunctis,§.clerici,eod.516.1.B.
Cap.Qua diligentia, de electione, de ſchiſmatico à catholicis ſcienter electo,exponitur, 509.2. A.
Cap.Vel non eſt compos,de temporibus ordinationum,à 471. 1. E. Idem de prouiſione beneficij ſuſpenſo facta exponitur,446.2.C. Idem tractatur à 498.1.E.
Cap.2. eod.titul. de pœna inferenda exponitur.
Cap vltimum eod. 519.1. E. 709.2.B.
Cap.1.de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui latè à 507. 1. C. & 671. 1. B.
Cap. Cùm bonæ,de Aetate,& qualitate ordinan. de priuatione beneficij ab homine facienda,exponitur,448. 2. E. 646. 1. B.
Cap.1.de filiis Presbyterorum,796. 1. D. & ſequ.
Cap. Literas,eod.de diſpenſatione exponitur latè à 789.2. D. Idem de minoribus ordinibus intelligitur, 794. 1. A.
Cap. 1.& 2.de Bigamis exponitur,777.1.C.
Cap.Nuper,de Bigamis,774.1.D.
Cap.penult.de Bigam.522.1.B.
Cap.vlt.de Bigam.778.1.B.
Cap.1.& 2.de Clerico non ordinato miniſtrante à 691.1.E.
Cap. Cùm ſuper Abbatia, de offic. Delegat.de ſententia nulla ob excommunicationem alterius ex duobus quibus vt iudicibus partialibus cauſa commiſſa erat, exponitur, 244.2.A.
Cap. Paſtoralis,§.Quia verò, de officio Delegat.de ſcientia executoris priuata intelligitur à 460. 2. A. 461. 2. C.
Cap. Quoniam, de officio ordinarij,402. 1. C.
Cap. Dilecta, de maioritate,& obedientia,de prohibitione, quæ non erat propria ſuſpenſio exponitur, 15.1.B.
Cap. Sacris, de his quæ vi,de communicatione cum excommunicato intrinſecè mala exponitur, 254.2. C.
Cap.Dilecti,de Arbitris,de iuriſdictione ſpirituali non ſufficiente ad cenſuras ferendas exponitur.
Cap. Cùm non ab homine, de Iudiciis,anathema exponitur de excõmunicatione cum maiori quadam ſolemnitate denunciata, 165.1.D. Idem latè à 355.1.A.
Cap. Intelleximus, de Iudiciis,de permiſſione,non de obligatione reſpondendi per procuratorẽ exponitur,283.2.C.
Cap. 1.de Feriis,578.1.A.
Cap. Appellamus, de Feriis, de omni tempore aliàs non prohibito exponitur,558.1.D.
Cap.Poſt ceſſionem,de Probationibus,de inſtitutione procuratoris irritanda exponitur,291.1.A.
Cap.Teſtimonium,de Teſtibus,709. 2. C.
Cap.1.de Exceptionibus, de valore actorum ab excommunicato,cui excommunicatio obiecta non eſt, exponitur, 282.1.B.
Cap.Exceptionem,de Exceptionibus,de periculo conſcientiæ per peccatum veniale exponitur, 255.1.B.
Cap. A nobis, eod.tit. exponitur à 428. 1.C.
Cap. Ad probandum, de Re iudicata, de electione requirente certum numerum electorum quorum vnus erat excommunicatus exponitur,242. 2.D.
Cap.Qua fronte,de Appellationibus,exponitur,481.2.A.
Cap Dilectis,eod.620.2.D.
Cap.Paſtoralis,§.Verùm,de Appellationibus,expenditur, 113.1. A.
Cap. Reprehenſibilis, eod. de ſententia declaratoria qua quis à iure excommunicatus denunciatur, exponitur,38. 1.A.
Cap. 4. de Vit. & honeſt. cleric. de excommun. ferenda intelligitur,306.2. D.E.
Cap.2.eod.de Sententia ferenda ob crimen mortale exponitur,305.1.D.E.
Cap.Quoniam,de Vit. & honeſt. cler. de clericis ſocialem vitam agentibus exponitur,369.1. A.
Cap. vlt.de Cohab.cler.& mulier exponitur,448.1.B.419. 2. C.
Cap. Ex frequentibus, de Inſtit.expenditur,128.2.A.
Cap.1.de Locato,402.1.B.
Cap.2.de Solut.514.2.B.
Cap. Odoardus, de Solutionibus de relaxatione,id eſt,declaratione cenſuræ inualidæ exponitur,302.2. A.
Cap.Non minus,& cap. Aduerſus, de Immunit. Eccleſ. 350.1. A.
Cap. vltimo,eod. 411.2.A.
Cap.Super ſpecula,& cap. non magnopere, Ne cleric. vel mon. à 403.1.E.
Cap. Clericis, eod. tit. à 406.1. A.
Cap. Sententiam, eod.tit.760.1.D.
Cap.Non eſt vobis, de Sponſalibus à 548.1. D.
Cap.Tua nos, & vlt. de Simon. de actibus ex ſe bonis exponitur,60.2.C.
Cap.Tanta,de Simonia,706.2.B.
Cap.De hoc,cap. Per tuas,de Simonia,706.2. D.
Cap.vlt.de Simonia, 523.2.E.
Cap.Per tuas, eod. de ordine ſimoniacè ſuſcepto exponitur, 525.1.D.E. & de ignorantia iuris intelligitur,528.1.A.
Cap.1.de Schiſmaticis,702.1.D.& latè 402.1.D.
Cap. Ad audientiam,& cap.Significaſti,2.de Homicid. latè à 660.2.D.
Cap.Sicut dignum, de Homicidio, à 723.1.A.
Cap.vltimo,eod.726.1. D.
Cap.Significaſti,2.eod. 730. 1.E.745.2. C.
Cap. Presbyterorum, de Homicidio.733.1.A.
Cap.Continebatur,eod.à 733.1.B.
Cap.Tua nos,eod.737.2.C.757.2.A.
Cap.2 .de Homici.exponitur,745.1.A. 751.1.C.755.1.C.
Cap.3.de Homicid.exponitur,745.1.C.
Cap.Poſtulaſti,eod.exponitur,752.2.E.
Cap.1.de Clericis pugnantibus in duello,de ſuſpẽtione ferenda exponitur,529.1.E.
Cap.Excommunicationi,de Rapt.à 333. 2. E.
Cap.Quia in omnibus,de Vſuris latè,513. 1. C.
Cap.Ad falſariorum:de Crim.falſ.latè à 337.1.D.
Cap.Dura,eod. 338. 2.B.
Cap.Si celebrat, de Cleric.excomm. mini. de deputato ad munus publicum exponitur, 290. 2. C.
Cap.Poſtulaſti,de Cler.excomm.miniſt. exponitur, 121.1. A. idem expenditur,230.2. D.& ſeq.& 646. 1. D. & de excommunic.maiori, 431. 2. A. & §. Quæſiuiſti, 512.2. B.
Cap.vlt.eod.de effectu gratiæ ſacramenti exponitur, non de ſubſtantia,186.1.E.& latè,426.2.C. præcipuè de collatione ſacramẽti habente adiunctam receptionem, 429. 1.B. latè tractatur,450.2. A. & ſeq.
Cap. 2. eod. de ſimili pœna excommunic. in genere exponitur, 303. 2. C.
Cap.1.& 2. de Clerico non ordinato miniſtr.latè à 646.1. C. 691. 1.D.
Cap.vnico, de Clerico per ſaltum promoto, à 504. 1. A.
Cap. 1. De eo qui furtiuè ordines ſuſcepit, expenditur, 507. 1.B.
Cap. Dilecta, de exceſſ. Prælat. de iuriſdictione ſpirituali non ſufficiente ad cenſuras ferendas exponitur. 15.1.B.
Cap.1.eod. 466. 2. C.

Cap.

Cap. Tanta, *eod.de Suſpenſione ſolum à iuriſdictione ipſo iure reſpectu Epiſcopi,& de ſuſpenſione abſolute in inferiores clericos ferenda exponitur*, 513.1.B.
*Cap.*Epiſcoporum,*de Priuil.de interdicto exponitur*,512.2.E.
Cap.vlt.de Pœnis,270.2.C.
*Cap.*Quod in te,*de Pœnit.& remiſ.latè à* 552.2.C.
*Cap.*Quæſiuit,*de Pœnit.& remiſ.* 732.1.E.
Cap.1.de Sent.excom.exponitur à 363.1.B.*conciliatur cum cap.*Vniuerſitatis,*eod.tit.*363.2.D.
*Cap.*Cum illorum,*de Sent.excom.de ignorantia culpabili exponitur*,88.1.D.
*Cap.vlt.eod. exponitur, pueros non eſſe ad Apoſtolicam Sedem mittendos,quia à culpa excuſantur,ibid.*2.C.
*Cap.*A nobis,1.*eod.exponitur à* 108.2.E.317.1.A.
*Cap.*Sacris,*eod.exponitur,metum qui non excuſat à culpa, neque à cenſura excuſare*, 117. 1. D.*vel de metu leui, ibid.*2.B.
*Cap.*A nobis, 2.§. Hæredes, *eod.tit.de ſatisfactione reali, non perſonali exponitur*,122.2.D.
*Cap.*Nuper,*eod.tit.latè* 130.2.B. *an ſit reuocatum* , 159. 1. D.399.2.E.*& latè à* 433.2.C.*præſertim de excomm.à iure exponitur*, 435. 2.B. *Idem de propria abſolutione, non diſpenſatione exponitur* , 478. 2.D.*Non extenditur ad abſolutionem à ſuſpenſione*,481.1.E.
Cap.penul.eod.tit.exponitur,166.1 D.
Cap. Significauit , *eod.tit de excommunicatione Papali, quam incurrunt clerici ſcienter communicantes cum excommunicatis à Papa, idem de communicatione in diuinis exponitur*, 255.2.A.
*Cap.*Cùm quis,*eod.*721.2.E.
*Cap.*Si verè , *de Senten. excommun. de nimia communicatione cum excommunicato exponitur*,255.1.C.
*Cap.*Peruenit,*eod. de læſione mediocri , ſufficiente tamen ad mortale exponitur*,302.2.D.
*Cap.*Nouerit,*eod. de violantibus per ſtatuta immunitatem Eccleſiaſticam exponitur latè à* 345.1.B.
*Cap.*Vt fama,*eod.à* 354.1.D.
*Cap.*Contingit,2.*& cap.*In Audientia,*eod.*354.2.C.
*Cap.*Perpendimus,*eod.*355.1.A.
*Cap.*Si verò,1.*& cap.*Ex tenore,*eod.*359.2.B.
*Cap.*Vniuerſitatis,*eod.latè à* 361.2.A.363.2. D.
Cap. Cum voluntate , *eod.à* 363. 1.D .*concordatur cum cap.*Vniuerſitatis,*eod.tit.ibid.*
*Cap.*Si verò,*eod.à* 364.2.B.
*Cap.*Ea noſcitur,*eod.à* 366.1.E.
*Cap.*De cætero *eod. à* 367.2.C.
*Cap.*Quamuis,*eod.à* 367.1.C.
*Cap.*Quod de his,*eod.tit.ibidem* 2.A.
*Cap.*Monachi,*eod.tit.latè à* 369.1.A.
*Cap.*Cùm illorum,*eod.latè à* 369.1.B.671.2. A. *& ex profeſſo à* 507.2.D.
Cap. Mulieres,*eod.*370.1.D.
*Cap.*Tua nos,*eod.*375.2.C.
*Cap.*Quicunque,*eod.latè*,377.1.E.
*Cap.*Conqueſti , *eod. de excommunicat. ipſo iure lata exponitur* , 373.2 .A.*non in alio priori canone, ſed in ipſomet*,374.1.C.
*Cap.*Reſponſo,*eod.à* 548.1.D.
*Cap.*Permittimus,*eod.* 627.2.E.
*Cap.*Sacro,*eod.*606.1.D.
Cap. Quæſiuit, *de Verbor.ſignificat. de computatione diſiunctiua duorum anni biſſextilis exponitur*,476.2.D.
*Cap.*Cùm in partibus,*eod.*540.1.E.

EX LIBRO SEXTO DECRETALIVM.

Cap. 2. *de Conſtitutionibus in 6. exponitur de ignorantibus non ſolum cenſuram,ſed totam legem*,88.1.C.*idem cap. exponitur à* 82.*ad* 93.
*Cap.*Vt animarum,*eod.tit. latè à* 109. 1. A. *de ſtatuto territorij exponitur*,111.2.C.
*Cap.*Quia ſæpe,*de Electione in 6.*514.2.C.
*Cap.*Cupientes,§.Cæterum,*eod.* 515.1.E.
*Cap.*Si compromiſſarius,*eod.*515.2.A.
*Cap.*Vbi periculum,§ Hoc ſacro,*de Electione in 6.*406 2.B.671.1.C.
*Cap.*Sciant cuncti,*eod.* 406.2.E.
*Cap.*Generali,*eod.à* 407.2.A.
*Cap.*Indemnitatibus,§.Poſtremum,*eod.à* 407.2.E.
*Cap.*Prouida,*de Electione in 6.*531.1.E.
*Cap.1.de Election.in 6.*516.2.D.
*Cap.*Quiſquis,*eod.*517.1 C.
Cap.1.de Temporibus ordinationum in 6.de pœna ſuſpenſionis ob quemcunqae ordinem receptum excepta prima tonſura exponitur,497.2.B.
*Cap.*Eos qui,*eodem*,530.1.E.
Cap.vlt.de Offic.deleg.in 6.à 408.1.E.*&* 518 1.D.
*Cap.*Præſenti, *de Officio ordinarij in 6.de interdicto exponitur*,532.1.C.606.2.A.
*Cap.vlt.de Officio ordinarij in 6.*535.1.A.
Cap.vnico de His quæ vi in 6.latè à 408.2.B.
*Cap.2.de Iudiciis,in 6.*409.1.A.
Cap. 1.*de Exceptionibus in 6.non ſpecies excommunicationis declaranda exponitur,ſed cauſa*,167.1.E.
Cap. 1.*de Vit.Honeſt.cleric.in 6.exponitur*,355.2.B.
*Cap.*Quamuis,*de Præbendis in 6.*543.2.E.
*Cap.2.de Reb.Eccleſ.non alien.in 6.*409.2.B.
*Cap.*Hoc conſultiſſimo,*eod.*531.2.D.
*Cap.1.de Sepulturis in 6.*518.2.A.
Cap. 1.*de Sent.& re iudicat.in 6.*609.1.E.*Idem de ſuſpenſione ab ordine,& iuriſdict.exponitur*,444.1.A.C.
Cap. 1.*de Sepulturis in 6.*385.1.B.
Cap.vnic.§.Cõfirmatus,*de Relig.domib.in 6.à.* 410.1.A.
Cap.2.Ne clerici,vel monachi in 6.latè à 411.2.C.
*Ca.*Quoniam,*de Immu.Eccleſ.in 6.exponitur*, 348.1.C.
*Ca.*Quanquam,*de Cenſib.in 6.latè à* 410.2.B.608.1.D.
*Cap.*Vt Inquiſitionis,*de Hæret.in 6.latè* , 414.2.E.
Cap.1.de Homicidio in 6.à 716.2.A.
*Cap.1.de Vſuris in 6.*532.2.C.
Cap Epiſcoporum,*de Priuilegiis in 6.de ſpecialiter interdictis exponitur*, 550. 2 D.*Expenditur*, 563. 1. D. *Ex profeſſo exponitur*,606.2.A.
*Cap.*Licet,*de Priuilegiis in 6.latè à* 567.2.E.
Cap.vnic.de iniuriis in 6.latè à 416.1.A.
*Cap.*Felicis,*de Pœnis in 6.*342.1.B.379.2.B.608.2.D.
Cap.2.eod.de executiua priuatione beneficij.ipſo facto amiſſi exponitur,489.1.D.*Idem latè à* 489.2.A.
*Cap.1.de Sent.excom.in 6.*606.1.B.
*Cap.*Romana,§.Caueant, *de Sent.excommunic. in 6. de admonitione non ferendi cenſuras exponitur*,28.2.B.
Idem cap.explicatur,35.2.B.316.1.E.
Cap. Is qui,*de Senten.excom.in 6.de Irregularitate, & de ſuſpenſione à iure eligendi per hominem ferenda intelligitur*,512.2.C.*Idem latè à* 563.1.D.*præcipuè* 661.1. E.
*Cap.*Præſenti,*cap.*Si ciuitas,*cap.*Si ſententia,*eodem latiſſimè à* 548.1.A.
*Ca.*Alma mater,*eod.latiſſimè à* 548.1.B.*ſpecialiter de excommun.reſeruata, aut auferenda per ſolemnem abſolutionem,aut lata ob cauſam in qua fundatur interdictum exponitur*, 551.2.D.
*Cap.*Quoniam,*eod.latè à* 548.1.E.
*Cap.*Is cui,*eod.*560.1.C.*& à* 616. 1.B.
*Cap.*Eos,qui,*eod.*366.2.E.378.2.D.
Cap.2.de Sent.excommun.in 6.expenditur,281.2.E.
*Cap.*Non ſolùm, *& cap.* Conſtitutionem *de Reg.iuris in 6.*520.1.E.

EX LIBRO CLEMENTINARVM.

Clemen.1.de Vita & Honeſtate clericorum,356.1. C.

Clem.

*Clem.2.eod.tit.*514.1.D.
Clem.1.de Rebus Eccleſiæ non alienandis,537.1.A.
Clem.1.de Sepult.latè à 220.1.E.
Clem.1.de Decimis,537.1.C.
Clem.1 §.Si quis autem,*de Statu monachorum*, 537.2.A.
*Clem.*Ne in agro,*eodem latè à* 417.1.B.
*Clem.*Attendentes,*de Statu monachorum,à* 418.1.E.
Cle.vnica de Conſanguinitate,& affinitate latè à 418.2.D.
*Clem.1.§.*Verum,*de Hæret.ab actu externo ex ſe malo exponitur*,57.1.E.380.2.B.553.1.E.
Clem.2.de Hæret.latè à 421.1.D.
Clem.vnica,de Homicidio,à 744.1.D.
Clem.vnica de Vſuris latè, à 422.1.A.
Clem.1.de Priuilegiis, de abſolutione à cenſura iuris, quam prælati religionum non ſubditis impendunt, exponitur, 133.1.E.*eadem latè à* 380.2.B.537.2.C.
Clem.1.de Pœnis 609.1.B.
Clem.2 de Pœnis, 553.2.D.
*Clem.*Cupientes,*de Pœnis*,385.1.B.422.2.D.*eadem latè à* 537.2.E.
*Clem.*Si quis ſuadente,*de Pœnis,explicatur,à* 342.1. B.
*Clem.1.de Sent.excom.*630.2.D.
*Clem.2.de Sent.excom.*568.1.D.

EX EXTRAVAGANTIBVS
Ioannis xxij.

*Extrauag.*Antiquæ,*de Voto,latè à* 506.1.D.
Extrauag.2.de Electione,534.2.E.

EX EXTRAVAG. COMMVNI
in corpore iuris.

Extrauag.1.de Sepulturis,387.1.D.
*Extrauag.*Graue nimis, *de Reliquiis & veneratione ſanctorum, latè à* 393.1.E.
*Extrauag.vnica de Cenſibus,ibid.*A. Communione Euchariſtiæ ſuſpenſum, *ſuſpenſio non pro cenſura ſuſpenſionis, ſed pro quadam parte prohibitionis excommunic. minoris accipitur*, 467.1.D.
Extrauag.vnica,Ne Sede vacante, 607.2.C.
Extrauag. Ambitioſæ, *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, 395.2.D.
*Extrauag.*Diuina,*de Priuil.verb.* Suſpenſionis, *de ſuſpenſione ab officio,& beneficio exponitur*, 441.1.C.
Extrauag.1.de Simonia,388.1.D.
Extrauag.2.de Simonia, à 391.2.D.
*Extrauag.*Et ſi dominici,2.*de Pœnitent.& remiſſ.*393.1.A.
*Extrauag.1.de Sent.excom.*394.2.D.
*Extrauag.*Prouide, *de Sent.excom. de generali interdicto loci exponitur*,604.1.C.
*Extrauag.vlt.de Sent.excom.*423.2. C.

DECRETA EXTRA IVS
commune.

*Extrauag.*Ad euitanda,*ex Conc.Conſtan.latè expenditur, & exponitur, à* 169.2.E.
Con.Lateran.ſub Leone X.ſeſſ.5.à 395.1.B.
Excommun.lata à Leone X.in Conc.Lateranen.ſeſſ.11.exponitur,396.1.B.
Conc.Lateran.ſub Leone X.ſeſſ.10.decreto 3.à 424.1.E.
*Extrauag.*Cum omnibus,*Pauli II. exponitur*,395.1.D.
*Extrauag.*Munera,*eiuſdem Pauli II.*396.1. A.
Extrauag. Cum ex ſacrorum, *Pij II. latè exponitur, à* 497.2.A.498.2.E.500.1.A.
*Extrauag.*Regularium,*Pij V.à* 396.2. D.
*Extrauag.*Intolerabilis,*eiuſdem Pij,à* 397.2.C.
*Extrauag.*Quanta, *eiuſdem Pij*,399.1.B.
Bulla Cœnæ Clementis VIII. anni 1593. *latè exponitur*, 327.2.C.*& ſeq.*

CONCIL. TRIDENT.

Concil.Trident.ſeſſ.4.exponitur à 424.2.A.
*Concil.Trid.ſeſſ.6.cap.5.de Reformat.*498.1.A.
*Seſſ.7.cap.10.de Reformat.*499.2.E.
Seſſ.13.cap.4.de Reformat.expenditur,& exponitur,489.2.D.
*Seſſ.14.cap.2.*498.1. A.
*Seſſ.14.cap.7.de Reformat.*646.2.E.
*Seſſ.21.cap.2.*500.2.D.
*Seſſ.21.cap.1 de Reformat.*524.1.B.
*Seſſ.22.cap.11.de Reformat.*399.1.D.
*Seſſ.23.cap.8.de Reformat.*500.1.E.
*Seſſ.23.cap.11.& 13.*502.2.D.503.1.A.
Seſſ.23.cap.14.de Reformat.expenditur à 504.1.D.
Seſſ.24.cap.1.de Reformat.matrimonij,518.2.B.
*Seſſ.24.cap.6.de Reformat.*352.1.A.*& ſequent.&* 700.1.B.
Seſſ.24.cap.6.de Reformat. matrim.de ſuſpenſione ferenda exponitur,529.2.B.
Seſſ.24.cap. 6.de Reform.matrimonij, 425.1.B.
*Seſſ.25.cap.3.de Reform.*315.2.D.
*Seſſ.25.cap.12.de Refor.regul.*531.1.C.
*Seſſ.25.cap.14.de Refor.*521.1.A.535.1.C.
*Seſſ.25.cap.16.de Refor.regular.*390.1.C.
Seſſ.25.cap.18.latè à 425.1.E.
Seſſ.25.cap.19.de Refor.à 426.1.A.
Bulla Pij IIII. in confirmationem Concil.Trid.idémque quoad excommunicationem in ea latam breuiter exponitur,426.1.D.

EX IVRE CIVILI.

*Lex 4.ff.ad legem Aquil.*745.1.D.
Lex Oratio,*ff.de Sponſalibus*.291.2.D.

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam: literæ verò, ſub eis res indicatas contineri.

ABSOLVTIO.

Per eadem verba, *Ego te abſoluo*, poteſt morti vicinus ſimul abſolui à cenſura, & à peccatis, 182 1.d

Abſolutio à caſibus reſeruatis. 2 Abſoluens à quibuſdam caſibus reſeruatis prætextu facultatum generalium conceſſarum à Sixto IIII. excommunicationem reſeruatam incurrit. 393. 2.a

ABSOLVTIO A CENSVRA.

1 Per abſolutionem propriè & perfectè tollitur cenſura, 122. 1,a etiam lata ſub conditione, *Donec ſatisfeceris,* 124. 1.b.

2 Cenſura non tollitur per mortem ſubiecti illa ligati, 122. 1.d

3 Poſt mortem poteſt quis à cenſura abſolui, 97.1. d Quid autem operetur mortui abſolutio à cenſura, 2.a Quid verò neceſſe ſit, vt quis poſt mortem abſolui poſſit, & à quo, 122. 2.e

4 Abſolutus à cenſura in articulo mortis per ſimplicem Sacerdotem, non indiget alia abſolutione, 122. 2.c

5 Non tollitur cenſura per ſolam emendationem, aut ſatisfactionem peccatoris, nec per lapſum temporis, nec per mortem ferentis. 30.2.e. 122. 2. a ſed ſolùm per abſolutionem, 124 totis.

6 Qui excommunicatus ab vno Epiſcopo in alium Epiſcopatum domicilium tranſtulit, à quo illorum debeat abſolui. 129 1 a

7 Abſolutio à cenſura poteſt dari non præcedente accuſatione, ſecùs abſolutio à culpa. 141 2.d.e

8 Ordinarius Iudex poteſt abſoluere à cenſura non explicata à reo in particulari: at delegatus nō poteſt ſine notitia cauſæ, excepta obliuione pœnitentis, 145.1 c d

9 Facultas abſolutè data ad abſoluendum à cenſuris intelligitur pro vtroque foro, 143. 2.c. niſi ex circumſtantiis limitetur, 144 1 b

10 Abſolutio tantum in foro interno quid ſit. 143.2 d. & quid operetur, 144 2. c. quid verò neceſſe ſit, vt quis publicè ſe poſſit gerere vt abſolutus, quando cenſura fuit publica, ibidem. 2 b

11 Abſolutio à cenſura quando, & quomodo poſſit extra, vel tantùm intra Sacramentum Confeſſionis dari. 145 1.e

12 Qui poteſtatem habet ad abſoluendum à cenſura, ſatisfacta parte, non debet abſoluere, donec conditio impleatur quantum poſſit, 146.2.b alias abſolutio eſt nulla, 147.1.b. Si autem in reſcripto conditio hæc non apponatur, abſolutio, licèt iniuſta, eſt valida, 147. 1. d. niſi talis ſit culpa, quæ non requirat ſatisfactionem partis: nam tunc etiam per hanc facultatem abſolutè dari poteſt, 148 2.c

Abſolutio à cenſura ab homine. 13 Qui extorquet per vim, aut metum, cadentem in conſtantem virum abſolutionem à cenſura, excommunicationem ipſo facto incurrit, 408.2.b

14 Qui dum in alieno Epiſcopatu verſatur, & ab illius Epiſcopo excommunicatus eſt, an poſſit à proprio abſolui, 129. 1 c

15 Qui religionem ingreditur, an poſſit abſolui à Superiori religionis à cenſura lata per ſuum Epiſcopum, 129. 2 a An verò aliquæ religiones peculiaria priuilegia circa hoc habeant, b

16 Iudex, ad quem appellatum eſt, poteſt à cenſura abſoluere 129 2 d. & quomodo, e.

17 Iudex, à quo appellatum eſt, poteſt à cenſura à ſe lata abſoluere, 130.1.a

18 Excommunicatus ad petitionem alicuius non poteſt ad petitionem partis à quolibet Sacerdote abſolui, 130.1.c

19 Cenſura ab homine lata per particularem ſententiam iure ordinario ab eodem eſt auferenda, 124.2.e. 127.2 d. 128.1. d. niſi in articulo mortis, vel niſi ex commiſſione ipſius Iudicis, d vel ſuperioris, 2.a

Abſolutio à cenſura à iure. 20 Qui poteſtatem delegabilem habet, non ſolùm per ſe, ſed etiam per aliũ poteſt a cenſura à ſe lata abſoluere, 125. 2 d

21 Cenſura à iure ab authore iuris, à ſucceſſore, & ſuperiore tolli poteſt, 130.1.d imò & ab inferiori, ſi reſeruata non ſit, ibidem 2 a. Cur autem cum munere Epiſcopali poteſtas hæc coniuncta ſit, 137.2.b

22 Peregrini, & vagabundi abſolui poſſunt ab ordinario loci, in quo verſantur, à cenſuris iure communi impoſitis, 131. 1.d

23 Religioſus non exemptus poteſt abſolui à cenſura iuris communis ab Epiſcopo loci, in quo habet domicilium, 131. 2 e exemptus verò non poteſt e

24 Qui poteſt abſoluere à cenſura iuris, poteſt abſoluere à cenſura per ſtatutum Epiſcopi, aut conſilij prouincialis lata, 133.2.c

ABSOLVTIO A CENSVRIS RESERVATIS.

1 Cui conceditur facultas abſoluendi à peccatis Papæ reſeruatis, conceditur etiam ad abſoluendum à cenſuris reſeruatis eidem, 137. 2. c. non verò eſt idem in caſibus Epiſcopi, d

2 Per conceſſionem indulgentiæ plenariæ non datur facultas, vt quis abſoluatur à cenſura reſeruata, 140. 1. c. etiamſi per modum Iubilæi concedatur, 141 1.a

3 A cenſura per canonem reſeruata ſolus author canonis, vel eius ſuperior, vel ab eis delegatus poteſt abſoluere, 139. 2.c

4 Pro articulo mortis omnibus Sacerdotibus conceſſa eſt iure communi hæc poteſtas, 140.1.a Varij modi proponuntur, quibus poteſtas abſoluendi à reſeruatis delegatur, 140.1.e

5 Conceſſa facultate ad abſoluendum à cenſuris, non conceduntur reſeruatæ, 141.1.b. nec ſub reſeruatis Papæ comprehenduntur caſus Cœnæ. 141.1.e. neque ſub his incluſa cenſetur hæreſis, niſi exprimatur, 2 a. & ſequentibus conceſſis tamen caſibus Papæ, cenſentur concedi Epiſcopales, 142. 1.c.

6 Abſolutio à reſeruatis ſimpliciter data omnes comprehendit etiam oblitas, ita vt alia neceſſaria non ſit, 142.2.a. 141. 2. d

7 Qui bona fide abſoluitur à cenſura reſeruata virtute Iubilæi, etiamſi poſteà Iubilæum non lucretur, verè manet abſolutus, 145.1.a. nec poſteà reincidit in ſimilem cenſuram, 145.1.d

ABSOLVTIONIS A CENSVRA DIVISIONES.

1 Abſolutio à cenſura duplex, à iure, & ab homine, 153.1 d abſoluta, vel conditionata. ibidem.

2 Abſolutio ſub conditione de præſenti, aut præterito ex cauſa dari poteſt, 153 2.a. abſque illa eſt peccaminoſa, 2.b. data verò ſub conditione de futuro non habet effectum ſtatim, 53. 2. d. ſed conditione impleta, 153.2.e. frequenter tamen eſt illicita, licèt interdum honeſtari poſſit, 154 2.c

3 Abſolutio duplex, ſimplex, & ad cautelam, 154.2 e hæc poſterior interdum datur ex cauſa etiam ſine præcedente dubitatione cenſuræ, 155.1. a. Interdum ob dubitationem de valore cenſuræ, 155.1.d

4 Solus ille, qui poteſt à cenſura certa abſoluere, poteſt à cenſura dubia ad cautelam, 155.1.e

5 Abſolutio alia ad reincidentiam, alia ſimpliciter, 155 2 b *Ad cautelam.*

6 Abſolutio ad reincidentiam vel eſt ad certum tempus, ſeu effectum, 155.2.c. vel ſub conditione, 156 2.b. Quomodo illa impleta redeat cenſura, 103.2.e *Ad reincidentiam.*

7 Ad hanc abſolutionem neceſſaria eſt poteſtas iuriſdictionis, 156. 2. c. eadem ſcilicet, quæ ad abſoluendum ſimpliciter, 156. 2. b. c. Quid verò ſit de reſeruatis à iure quoad hanc partem, 157.1 c

8 Abſolutio data per Bullam à cenſura ab homine ſub cautione de ſatisfaciendo parti intelligitur dari ad reincidentiam, 157.1. a. tunc autem ſi in abſolutione dicatur, *Cùm primùm poſſis,* non incurritur in eandem cenſuram, niſi per cul-

culpam non ſatisfaciendi, 157 1.c. ſecùs ſi detur ſub conditione ſatisfaciendi iuxta talem terminum, 2.a

Abſoluentis à cenſura conditiones. 9 Abſoluens à cenſura debet eſſe Clericus, ſaltem prima tonſura initiatus, 148. 2. a. etiam in articulo mortis. 149 C imò tunc ſolus Sacerdos poteſt ex vi neceſſitatis, niſi aliàs inferior Clericus iuriſdictionem habeat, 150.1.a.b

10 Debet abſoluere à cenſura ex libera voluntate cum proportionata ſcientia à cauſæ, 150. d c. vnde intercedente fraude, aut alio defectu ſubſtantiali, abſolutio eſt nulla, 2. a. item intercedente vi, aut metu cadente in conſtantem virum, 18. 2. c. 150. 2. b. etiamſi vis, aut metus à non ſubdito Eccleſiæ inferatur. 151.1.a

Abſoluendus à cenſura. 11 Abſoluendus à cenſura debet eſſe perſona diſtincta, 151.1 d. & ſubdita quoad iuriſdictionem fori contentioſi, ibid.

12 Mortuus quomodo poſſit abſolui, 151.2.a. Abſolutio poteſt abſenti impedendi, imò ignoranti, & inuito, ſi voluntatem delicti mutet, 152. 1. b. vel delictum ſit omnino tranſiens, C non verò ſi habeat tractum ſucceſſiuum, niſi ab eo auferatur cenſura, qui poteſt tale ius ſuſpendere, 1. d. an verò id licitè fieri poſſit, 153.1.a

ABSOLVTIONIS A CENSVRA FORMA.

1 Nulla certa forma verborum eſt neceſſaria ad hanc abſolutionem, ſed ſolum verbum, quo effectus ſufficienter ſignificetur, 157. 2. c. non oportet tamen exprimere cauſam, ob quam cenſura fuit contracta, 158.1 b

2 Qui pluribus cenſuris ligatus eſt, interdum ab omnibus ſimul, nonnunquam ab vna tantùm abſoluitur, & quando, ib.

3 Inferior Prælatus non poteſt abſoluere per nutus, aut alia ſigna, ſed per ſola verba, aut ſcripturam, 159. d. 2. c. Pontifex verò poteſt, 160 1.a

4 Abſolutionem à cenſura debet præcedere petitio eius, 160. 1.b.

ABSOLVTIO A CENSVRA CANONIS.

1 A cenſura canonis poteſt abſoluere Papa, aut eius Legatus à latere, aut Legatus miſſus in propria prouincia, 366. 1. b. c. non autem Epiſcopus, niſi in caſibus à iure cõceſſis pro perſonis impeditis, de quib. latè, 361 2.a.ad 369. Sic verò abſoluti ab Epiſcopo, ſi impedimentum temporale ſit, illo ceſſante tenentur comparere coram Pontifice, 371.1.a

2 Quidam potentes, & delicati, licèt non teneantur adire, ſed conſulere Sedem Apoſtolicam, non poſſunt anteà ab Epiſcopo abſolui, niſi neceſſitate vrgente, 370.1 d. e

3 Religioſi quomodo abſolui debeant, 368. 2. c. vſque ad 370

4 Seruus, qui Clericum percuſſit, non tenetur inuito rationabiliter domino Romam pro abſolutione remitti, 371.1.c. d. niſi delictum ſit enorme, & ſcandaloſum.e

ABSOLVTIO AB EXCOMMVNICATIONE.

1 Excommunicatio interdum perpetua dicitur, 310. 2. d. nihilominùs tamen ſemper auferri poteſt, 310 2.c non ipſo facto per reſipiſcentiam excommunicati, 311.1. b.c. ſed per ſolam abſolutionem, de ordinario iure loquendo, 311. 2. e. At de abſoluta Pontificis poteſtate aliis modis auferri poteſt, 312 1 c. quibus inferiores Prælati vti non debent, factum verò tenet, 312.2.c

2 Per annum inſordeſcens in excommunicatione non gaudet generali abſolutione, quæ in reſcriptis Pontificiis præmitti ſolet, 295.1.a

Eius cauſa efficiens. 3 Ab excommunicatione ab homine poteſt abſoluere qui illam tulit, 313. 1. c. & Superior, d qui poteſt illam reſeruare; & tunc qui illam tulit, abſoluere non poteſt, e. inferior autẽ non poteſt excommunicationem à Superiore latam auferre, niſi ex eius commiſſione, 313.2.a.b

4 Ab excommunicatione iuris non reſeruata poteſt abſoluere proprius Sacerdos, aut qui ex commiſſione munus Confeſſoris ſubeſt, 313.1.a

Eius materia. 5 Quæ ſit materia proxima huius abſolutionis, quæ remota, ibid d

Eius forma. 6 Forma ſubſtantialis huius abſolutionis quæ, 314.1.a.b. quæ ad abſoluendum à pluribus excommunicationibus ſit neceſſaria, 314.1.d quæ ad vnam ex pluribus, ibid.d

7 Quæ ſolemnitates accidentales ſeruandæ ſint in hac abſolutione, 314.1.c.& ſeq & ſub qua obligatione, 2.d

A reſeruata. 8 Qui ab excommunicatione Papali abſolutus eſt ab inferiori ſub conditione comparendi coram Pontifice, ſi cùm primùm poteſt conditionem non impleat, in eandem excommunicationem reſeruatam incidit, 378. 2.d. Quod idem eſt de excommunicatione reſeruata cuicunque inferiori, 400. 1. c. idém ſi Papa abſoluit ſub aliqua conditione, & illa non impletur, 346.2. c.d. Hoc tamen non extenditur ad inferiores, 347. 1.b

9 Solus, qui poteſt à peccatis mortalibus abſoluere poteſt abſoluere ab excommunicatione minori à iure, 138.2.c.435.2. c d. & habens beneficium curatum, etiamſi Sacerdos non ſit, 435.2. c. Lata verò ab homine ſolùm poteſt tolli ab eo, qui illam tulit, aut à Superiore, aut ab illius delegato, 435. 1. d. Quæ autem forma in hac abſolutione ſit ſeruanda, *Abſolutio ab excommunicatione minori.* 436 2.a

ACTOR.

1 Excommunicatus poteſt eſſe actor in iudicio in cauſa excommunicationis, intendens probare ſententiam fuiſſe nullam, 280 2. b extra cauſam autem excommunicationis neque in iudicio Eccleſiaſtico, neque in ſeculari poteſt eſſe actor, 2 d. neque ſuum actorem reconuenire, 281. 1. a. per ſe, vel procuratorem, 1. d. non tamen negatur ei beneficium defenſionis, 1. b. Vnde ipſe excommunicatus, etiamſi occultus ſit, tenetur abſtinere, 281. 2. a. & reus poteſt excommunicationis exceptionem opponere, 281. 2. a. b. Quanta verò ſit vis huius exceptionis, d. Si verò exceptio non obiiciatur, acta ab excommunicato valida ſunt, 282.1.a. Communicatio actoris excommunicati quale peccatum ſit, 282 1.c

2 Vt accuſator in cauſa ſanguinis irregularitatem vitet, duæ requiruntur conditiones, 751.1 d. quæ ſufficiunt, etſi ex interiori affectu non procedant, 2. a. quæ etiam in laicis ſufficiunt, & neceſſariæ ſunt, 2. d. 752 1.b. neque aliæ conditiones ſunt neceſſariæ, 1. c. & ſeq. imò non ſolùm in propria cauſa, ſed aliquando in aliena (ſeruatis debitis circunſtantiis) poteſt accuſare, 753 1.c. 754 1.c.& ſeq.

ACTVS.

1 Actus externus tripliciter fieri poteſt ſine interno, 653. 1.a

2 Actus occultus duplex, & per ſe, & per accidens, 56.2.a *Externus, Occultus, Imperfectus.*

3 Varia genera actuum imperfectorum traduntur, 59.1.c

4 Actus ordinis à ſuſpenſo facti, excepta abſolutione ſacramentali, ſunt validi, 447.d.1.c *Actus ordinis.*

5 Actus iuriſdictionis à ſuſpenſo denunciato facti, ſunt inualidi. 447.1.c. ſecùs ſi denunciatus non ſit, 1.d. *Actus iuriſdictionis.*

ADVOCATVS.

Excommunicatus non poteſt licitè in iudicio patrocinari, 288. 2. d. nec eius ſcriptum debet in iudicio admitti, factum tamen tenet, 288. 2. E ipſe verò tantùm venialiter peccat, ibid. An verò poſſit dignum ſtipendium accipere, 289.1.a

ÆTAS.

Ætas legitima ad ordines ſuſcipiendos quæ, 498.1.b

ALIENATIO RERVM ECCLESIASTICARVM.

Commiſſarij, ac delegati in cauſa alienationis rerum Eccleſiaſticarum, Epiſcopis inferiores, qui alienationi huiuſmodi in detrimentum Eccleſiæ per gratiam, timorem, aut ſordes conſenſerint, excommunicationem ipſo facto incurrunt, non tamen reſeruatam. Is verò, qui talem alienationem per dolum, fraudem, aut ſcientiam procurat, aut qui decretum talis alienationis per ſordes, aut impreſſionem extorquet, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit, 395.1. d

ANATHEMA.

Anathema nomen eſt æquiuocum, 163. 2. d. iam verò relatum ad perſonas ſumitur pro quadam maiori excommunicatione, 164. 2. d. neque ab illa eſſentialiter differt, e. licèt interdum ponatur propter accidentalem ſolemnitatem, 165. 1. b. vel ad exaggerandum delictum, b.

ANNVS BISSEXTILIS.

Dies biſſextilis in pœnaſibus non computatur, ibid.

APOSTATA.

1 Religioſus ordinis mendicantis, qui ad aliam religionem excepta Carthuſienſi, tranſit excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit, 390.2. b. quam incurrunt religioſi Societatis, qui poſt biennium probationis ſimplicia vota in ea emiſerunt, ibid.

2 Eandem incurrunt religioſi Monachi, & Canonici regulares ſancti Auguſtini, qui hos recipiunt abſque licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, aut Prælati, quando eis id conceſſum eſt, 390. 2. c. quod etiam in religioſis mendicantibus eiectis à ſuis

ciectis à ſuis religioſibus locum habet. 391.1 C

3 Religioſi Apoſtatæ, qui in apoſtaſia perſeuerantes ordinem ſacrum recipiunt, ab illo ordine ipſo iure ſuſpẽduntur, 525. 1.A. ſecus ſi minores ordines recipiant, ibid.2.A. Idem eſt de illo, qui indebitè, & inualidè ad aliam religionem tranſiuit, 536.1.A

APOSTATA FIDE, vide verbo HÆRETICVS,

APOSTOLICÆ LITERÆ.

Epiſcopi, & Prælati, qui ab Apoſtolica Sede confirmationem recipiunt, ab adminiſtratione ſuarum Eccleſiarum ſuſpenduntur, ſi abſque authenticis literis eiuſdem Sedis dignitates recipiant: & capitula, aut Conuentus illos recipientes, à beneficiis ſuſpenduntur, 353.1.A

APPELLATIO.

1 Cenſura ſub conditione ſuſpenditur per appellationem, 32. 1.B. legitimam, 1.D. & intra legitimum tempus factam 2. B.C. non tamen abſolutè lata, 2.E. aut conditionata, impleta conditione ibid. ſecùs ſententia declaratoria, 33.1.B

2 Per appellationem à cenſura ſub conditione, & cenſura, & præceptum ſuſpenditur, 32.2.C

3 Per appellationem non impediuntur cenſuræ effectus, 119 2.C.

4 Per appellationem antecedentem ſententiam ſuſpenditur ceſſatio à diuinis, non per ſubſequentem, 634.2.B

5 Suſpenſio poſt interpoſitam appellationem lata, eſt nulla, 473.2.E. appellatio verò interpoſita poſt ſuſpenſionem non impedit eius effectum, ibid.

6 Appellatio à cenſura lata ab ordinario Iudice impedit denunciationem, 51.2.E. etiamſi cenſura in ignorantem lata ſit, 51.2.C. niſi ignorantia poſſit à cenſura excuſare, D.

7 Appellatio à delegato impedit denunciationem eius, 51.2. A. Item ſi ſit à ſententia declaratoria criminis, D

8 Appellatio à ſententia vt excommunicatus denuncietur nõ ſuſpendit illam, 52.1 B

9 Congregationes, quæ à Papa ad generale Conſilium appellant, ſuſpenduntur,

BAPTISMVS.

1 Per baptiſmum quomodo auferatur irregularitas, 671.1. A

2 In neceſſitate extrema proximi, poteſt, & debet excommunicatus vitandus Baptiſmum ei miniſtrare, 188.1.D. & in eo caſu etiam ab hæretico peti poteſt, 190 2 A. Quod ſi adſit laicus non ligatus, excommunicatus non poteſt licitè Sacramentum conferre, ibid.B

3 Qui in loco, vbi peregrinatur, & eſt incognitus, baptizatur eſt irregularis. 684 2.C

4 Baptizatus in articulo mortis, vel alia neceſſitate compulſus irregularis eſt, donec Epiſcopus diſpenſet, & aliud iudices. 683.2. D 684.1. D. quæ irregularitas non extenditur ad ſuſceptionem Baptiſmi eum culpabili dilatione, ibid. 2 A

5 Ille de cuius Baptiſmo dubitatur, non debet ordinari: hoc tamen impedimentũ non eſt propria irregularitas, 685 1 A

6 Baptizati in adulta ætate ab hæreticis fiunt irregulares, ibi. 1.C. ratione delicti, & ideò nec qui bona fide accedunt, nec infantes illam incurrunt, 685. ferè tota

7 Per iteratum baptiſma incurritur irregularitas, 685 1 D

8 Excommunicatus Sacerdos conferens ſolemnes cæremonias Baptiſmi etiam ſine ſacramenti ſubſtantia, fit irregularis, 199.2.C

9 Vide Interdicti effectus, num. 2.

BEGVINÆ.

Beguinarum ſtatum aſſumentes, aut in eo perſeuerantes, ac eis in hoc fauentes, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 418.2.B

BELLVM.

1 Deferentes, aut tranſmittentes ad infideles arma illa quibus ad impugnandos Catholicos vtuntur, aut eorũ materiam, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, 338.1.E. non verò deferentes alias res prohibitas, ibid. 2.C. licèt in aliis iuribus excommunicentur, 2 D. comprehenditur tamen pecunia. 2 E. vena ferri, 339.1.C. Quid de victualibus, aut veſtimentis, 339.1.D

2 Certiores faciens inimicos Chriſtianæ Reipublicæ de eius ſtatu in eius perniciem incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, 339.2.C. dans eiſdem infidelibus conſilium auxilium, aut fauorem, 340 1.A. non tamen dans reuelanti conſilium, auxilium, &c. 339. D. incurrit item nuncius, vel deferens, 339.2.E

3 Chriſtiani coacti remigantes in triremibus Turcarum in actuali incurſu contra Chriſtianos, peccant mortaliter, 340. 1 B regulariter tamen excuſantur ab excommunicatione Bullæ Cœnæ contra dantes auxilium infidelibus, 340. 2.A

4 Vide verbo Pirata, num 1 in fine.

BENEFICIVM.

1 Excommunicatus non priuatur beneficiis Eccleſiaſticis iam obtentis, 221.2.C. poteſt tamen illis priuari ob nimiã contumaciam, 2 D. fit verò inhabilis ad beneficium de nouo obtinendum, neque illud poteſt retinere etiam poſt obtentam abſolutionem, B. etiamſi bona fide illud acceperit. 1.C. in hoc tamen caſu poteſt iuſtum ſtipendium accipere ratione muneris, neque tenetur reſtituere fructus bona fide conſumptos, 223.D.E.

2 Nomine beneficij quo excommunicatus priuatus eſt, ne de nouo validè accipiat, veniunt omnia beneficia Eccleſiaſtica, 223.2.A. Epiſcopatus, D. dignitas, ſeu officium Eccleſiaſticum ad tempus, 223.2 E. excepto ſummo Pontificatu, 1 C

3 Suſpenſus ab officio non priuatur beneficiis, 224. 1. C. nec fructibus eorum, ſed diſtributionibus quotidianis, 448.E. ſiue à iure, ſiue ab homine feratur. 450.1.A. impeditur tamẽ ne aliud beneficium de nouo accipiat, ibid. 2 E. illa verò collatio non eſt ipſo iure irrita, ſed irritanda, 450.D

4 Excõmunicatus non ſolum exiſtimatione, & non in re non eſt beneficij incapax, 230.1 E.

5 Priuatus vno beneficio non eſt incapax alterius. 486. 2. E.

6 Irregularitas non priuat ipſo iure beneficiis iam obtentis, 641.2. C. etiam ob delictum nimis graue contracta, 642.1.E niſi in lege talis pœna addatur, 743.2.B.

7 Irregularis non poteſt de nouo accipere beneficia abſque diſpenſatione, 647.1.A eſtque collatio hæc irrita ipſo facto 646 1.A 647.B & ſeq.

8 Irregularitas partialis, & ad tempus, aut ad certum actum, quomodo beneficij acquiſitionem impediat. 647.2.E

BENEFICII COLLATIO, &c.

1 Beneficij collatio, præſentatio, aut nominatio facta excommunicato eſt nulla. 225. 1.E. & idem eſt de prouiſione, & poſtulatione, 2.B. & de reſignatione in eius fauorem, 2.C. & de impetratione ab ipſo obtenta, 2.D. etiamſi excommunicatio denunciata non ſit, 228 2. B imò etiamſi excommunicatio ab vtroque ignoretur, 229.2.E.

2 Beneficij collatio motu proprio facta excommunicato à Pontifice ignorante excommunicationem, eſt nulla, 226. 1.A. ſecùs ſi illius ſcientiam habeat. ibid.

3 Epiſcopus à beneficio ſuſpenſus non eſt prohibitus beneficia conferre, 463.2.E.

4 Qui conferunt, aut recipiunt beneficia eorum, qui ad Romanam curiã profecti ſunt ab officio ſuſpenduntur, 517. 2 E & interdicuntur, 607 1.C.

5 Beneficij collatio facta excõmunicato, ſi declaretur irrita, tenet in vtroque foro, 79.A.

6 Beneficium conferens excommunicato, & ipſe recipiens quam pœnam incurrant, 230. 2. D.

7 Quis poſſit diſpenſare in defectu collationis beneficij excommunicato factæ, 230. 2 E.

8 Beneficij collatio ab excõmunicato facta illicita eſt, 241. 1.C. etiã non denunciato ibid 2. D niſi conferat ad petitionem prouiſi, D. Eſt item inualida, ſi excommunicatus vitandus conferat. 241.2.A 2 B C. Vnde ſic intruſus tenetur beneficium relinquere. 241 2. A quæ omnia procedunt in inſtitutione, 248 1.B. & in confirmatione beneficij B

9 Qua beneficij collatione priuatus ſit excommunicatus, 241.2 B

10 Cui fit collatio beneficij vacaturi, ſi dum vacat, eſt excommunicatus, licèt acceptet, non acquirit illud, ſed requiritur noua collatio poſt abſolutionem. 227. 1.C.

11 Conferens beneficium excommunicato, & ipſe acceptans, peccant grauiter, 227 2. A. etiamſi excommunicatus vitandus non ſit, 228 1. C. niſi ob ignorantiam excuſentur, ibid. elector tamen non incurrit pœnas iuris eligendo non vitandum, 228.2 E

12 Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in collatione beneficij collati excommunicato ab inferiori, niſi de eius conſenſu, 231.2.B

13 Excommunicatus beneficium acceptans ante excommunicationem ſibi collatum, non peccat 227. 2. D & eſt valida acceptatio, 226.1.C. poteſt tamen irritari, dum excommunicatus non abſoluitur, 2.B

14 Beneficij reſignatio in fauorem tertiæ perſonæ facta ab excommunicato eſt nulla, 248. D.C.

15 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens eſt beneficiis priuandus, 294. 1. E, non tenetur tamen Iudex ad hanc pœnam exequendam vſque ad inſordeſcentiam

tiam per triennium, 294.2.E

Fructus. 16 Vſurpantes iuriſdictionem, aut fructus ad perſonas Eccleſiaſticas ratione beneficiorum pertinentes, excommunicãtur in bulla Cœnæ, 348.2.C. exponitur vſque ad 356 1.A

17 Excommunicatus non facit ſuos fructus proprij beneficij, 231.2.D. vnde priuatus eſt iure adminiſtrandi bona temporalia eius, 232. 2.E. de quo autem excommunicato hoc intelligendum ſit, 235.1.E

18 Excommunicatus tenetur ſe priuare fructibus beneficij, 233.1.A. etiamſi excommunicatio ſit à iure, C. neque denunciatus ſit, 2 A.B. etiamſi tam occulta ſit excommunicatio, vt ab ipſo ignoretur, B. licèt à reſtitutione poſſit per accidens excuſari, 235.1.C

19 Qui fructus beneficij per excommunicationem amittantur, 235.2.E. cui applicandi, 236. 1.B.& ſeq Per excommunicationem iniuſtam ablati à quo reſtituendi, C

BIGAMIA.

1 Bigamia triplex, 773.1.C

2 Secundæ nuptiæ ſunt licitæ, ibid.1.D

3 Multiplex matrimonium, niſi ſit conſummatum non inducit irregularitatem, 774.1.B

Bigamia propria. 4 Bigamia propria quæ, 773.1.D. ſolùm ob multiplex matrimonium contrahitur, 774.1.B. inducit irregularitatem, 1.B

Interpretatiua. 5 Bigamia interpretatiua quæ, 774.1.E. inducit irregularitatem, ibid. hanc contrahit, qui viuente prima vxore ſcienter contrahit, & conſummat ſecundas nuptias, 775. 2. C. etiam ſine culpa, 1.B. etiamſi vtrumque matrimonium bona fide per ignorantiam contrahatur, 1 D,& per duplex matrimonium, quorum vnum ex quocunque capite ſit nullum, etiam mortua vxore, 777. 2. A. & per duplex matrimonium nullum, 1.B

6 Ob vnicum matrimonium cum vidua, quæ conſummauit matrimonium, incurritur bigamia interpretatiua, 777.2 C. & irregularitas, 778 1.C. etiamſi matrimonium præcedens fuerit nullum ex impedimento irritante, 1. A. 779. 2. E. & ob matrimonium cum corrupta ab alio, 778 1.E. 779. 2.E. & ob acceſſum ad vxorem adulteram, 2.D. etiamſi maleficium vxoris ignoret, 780.1.D. imò etiamſi per vim abſque culpa vxor oppreſſa ſit, E. & quamuis præcepto Superioris vir cogatur ad reddendum debitum, 2.B. Cur autem maior caſtitas requiratur ex parte vxoris, quã ex parte viri, 779.1.A

Similitudinaria. 7 Bigamia ſimilitudinaria inducit irregularitatem, 780.2. C. quæ contrahitur & ob matrimonium poſt ſolemne votum religionis, aut ſubſtantialia vota ſimplicia eius, E. D.& poſt ſolemne votum caſtitatis, quod in ordinatione ſacra fit, 2 D

8 Bigamiæ irregularitas non eſt ex diuino iure, 781. 2. C. vbi Pauli locus 1. ad Timoth 3. exponitur, D

9 Quæ irregularitas ex bigamia ſit ab Apoſtolis tradita, 782. 1.A.B

Eius effectus. 10 Bigamiæ irregularitas eſt totalis, 782. 1.D. cui ex Eccleſiæ inſtitutione adiuncta eſt priuatio priuilegij clericalis, 2. A. & canonis in clericis in minoribus, 783.1.A. B. ſecus in ſacris, B. quæ pœna ſolum in Bigamia vera & interpretatiua locum habet, 782.2 B. non in ſimilitudinaria, 783.1.C

11 Bigamiæ irregularitas eſt diſpenſabilis, 783.1.D. non tamen ab Epiſcopo etiam ad minores, 1. C. An poſſit ab eo in ſimilitudinaria diſpenſari in aliquo caſu, 784. 1.D.A.& ſeq.

12 Irregularitas hæc per ſolam diſpenſationem, & nullo alio modo aufertur, ibid. 2. C.

BVLLA COENÆ.

1 Extra mortis articulum nullus poteſt abſoluere ab excommunicationibus bullæ, præter Pontificem, vel delegatum eius, 351.1.D. 2. C. Quomodo autem danda ſit in mortis articulo, 2.C

2 Sacerdos abſoluens à cenſuris bullæ cœnæ incurrit excommunicationem ipſo iure, & nihil facit, 352. 1. E. ſi id faciat ex præſumptione, 353. 1.A. Excommunicatio verò hæc reſeruata non eſt, 2.D

CAPITVLVM.

Gratia conceſſa communitati, cuius omnia membra excommunicationi ſubiacent, eſt nulla, 218. 1.E. ſecus ſi aliqua perſona eius excommunicata non ſit, 1.D

CARDINALIS.

1 Cardinalem hoſtiliter inſequens, incidit in excommunicationem Papæ reſeruatam, & mandans, conſulens, receptans, aut defendens à 379 2.B & interdicto ligantur, 609. 1.B

2 Cardinalis, qui Sede Apoſtolica vacante in Pontificem per ſimoniam eligi procurat, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit. 395.1.B

3 Vide verb. Immunitas eccleſiaſtica. 395.1 B

CENSVRA.

1 Cenſura quid ſignificet. 1.2.B

2 Eſt ſpiritualis pœna, 2 1.A. Eius deſcriptio, 2. 1. E. Tria tantùm membra complectitur, 6. 2. B. eorum ſufficientia, 8. 1.B

3 Medicinalis pœna cur dicatur, 66. 1.B

4 Cenſura impoſita propter peccatum, quod non niſi in morte conſummatur, quando incurratur, 97. 2. B

5 Cenſura lata propter culpam in re non exiſtentem, probatã tamen in iudicio eſt inualida quoad priuationem communium ſuffragiorum, 76. 1.A neque obligat ad abſtinendum ſecretè ab aliis ſpiritualibus functionibus, 1.B.c. neque in re priuat iuriſdictione ſpirituali, 77. 2.E. aut inhabilitat ad beneficium eccleſiaſticum, &c. 78.2.C. etiamſi ex graui negligentia aut contemptu abſolutio omittatur. 78.2.E. tenetur tamen abſtinere in publico ratione ſcandali, 76. 2. C.& tũc ille in publico cenſuram tranſgrediens, non incurrit verè & in re pœnas iuris, 77.1.B. & idem eſt de nocumentis temporalibus, 78.1.C

6 Cenſuræ ſententia ex defectu cauſæ, & probationis eſt nulla, 79.1.D. ſiue in ipſa ſententia cauſa iniuſta exprimatur, 2. A. ſiue taceatur, 79. 2 E. eſtque talis ſententia non ſolum cõtra ius litigatoris, ſed etiã contra ius conſtitutionis, 80.1.C

7 Sententia cenſuræ ſub conditione impertinenti indebitè fertur, 34. 1. D. tamen de præſenti, aut de præterito lata, per ſe eſt valida 2. A. lata autem ſub conditione de futuro contingenti eſt nulla. 34.2.C

8 Cenſuræ ſententia quot modis poſſit eſſe nulla, 80. 2.1.C. Cenſura contra iuſtitiam commutatiuam lata, eſt nulla, 72. 2.D. non ſi ſit contra legalem, E *Cenſura nulla.*

9 Varia diſcrimina inter cenſuram omnino nullam, & nullam ſolùm in foro interiori, 76.2.D.

10 Cenſura lata per ſententiam habentem defectum ſubſtantialem ordinis iuris eſt nulla, 75. 1.E. non verò ſi defectus ſit accidentalis licet iniuſtus, 2.C

11 Eſt de iure humano, 9. 1. B. etiam excommunicatio, 1. E. 2.A *Inſtitutio.*

12 Nulli peccato eſt iure diuino cenſura impoſita, 9. E. 2. A. etiam hæreſis, 2.E. metu extorta eſt nulla, 19. 1.D.2. D. E. Cenſura ab homine, & à iure ferri poteſt, 21. 2. A. & in quo differant, 28. 2. D. E. 29.1.D *Impoſitio.*

13 Cenſuram à iure quis ferre poſſit, 21. 2. C

14 Plus requiritur ad legem cum cenſura ferendam, quàm ſine illa, 21.2.E. Quoties in cenſura ponuntur particulæ, ipſo iure, ipſo facto, vel latæ ſententiæ, ſignificant cenſuram à iure ferri, 26.1.E etſi virtute in forma contineantur, 2 B.& idem eſt forma, Cenſuram noueris incurſurum, 27 1 A.& de forma anathema ſit, 1 B. vnde autem hæ particulæ tantam vim habeant, 27 2.C. Particulæ verò, ex tunc, mox, &c. non ſufficiunt per ſe, ibid. *A iure.*

15 Cenſura à iure de ſe eſt perpetua, 22. 1.A

16 Cenſuræ obligatio eſt de iure humano licet remotè à iure diuino aut naturali originem trahat, 10.1.E

CENSVRÆ FORMA.

1 Cenſuræ forma debet continere ſufficientem manifeſtationem externam voluntatis internæ ferentis, 23. 1. B vel per verba determinata quæ repugnantiam non inuoluant, 24.1. D. vel per ſimilem ſcripturam, 23.1.E. vel per nutus iudicis voluntatem ſufficienter ſignificantes, 2.c

2 Verba ſub pœna talis cenſuræ non continent cenſuram ipſo iure latam, ſed ferendam, 27.1.D. E. niſi ex aliis verbis forma ad hunc ſenſum trahatur, 2 A.

3 Forma. Ego excommunico, vel abſoluo, an ſit valida, 24. 1.A

4 Verba cenſuræ debent eſſe definita quoad cenſuræ ſpeciem 24.1.D. etiam infimam, 2.A Si verò ſint æquiuoca, ex intentione iudicis poterunt determinari, 1.E

5 Particula Vel, in forma cenſuræ poteſt ex intentione iudicis ad ſenſum copulatiuum applicari, 24. 2.E

6 Cenſura abſque monitione lata eſt nulla. 74.1.c

7 Cenſura ex iudicis intentione ſub diſiunctione lata obligat reum ad alterutram partem, quam ipſe elegerit, 25.1.B. Poteſt tamen illa diſiunctiua ad varias perſonas cum diſtributione accõmodata applicari, 2.A. Qualiter autem & contra quam cenſuram delinquat reus neutram partem cenſuræ ſub conditione latæ obſeruans, 2.C.

8 Cenſura in determinatam perſonam ferri debet. 25. 2.E. ſub forma de præſenti, & practicè ſignificante, 26 1.B. An per verbum excommunicetur &c. cenſura lata valida ſit, c

9 Cenſura debet ex ſcripto proferri, 44.2.A. quę ſcriptura debet eſſe authentica, 44.2.c. non eſt autem neceſſe vt iudex per ſeipſum illam legat. D. In qua ſcripta debet cenſuræ

cauſa

cauſa ſimul contineri. 2.a

10 Vt cenſura pro præterito delicto in incertam perſonam feratur, ſufficit delictum eſſe publicum, etiamſi de perſona non conſtet, 45. 1. c. Quando autem in ordine ad futurum fertur, non requiritur vt cenſuræ cauſa ſit nota, ibid. Iudex intra menſem requiſitus debet reo tradere cenſuræ exemplum. 1.d

Conditio nata. 11 Cenſura ferri poteſt ſub conditione ad eius cauſam pertinente, 28.1.c

12 Non eſt contra ius naturale, aut diuinum, cenſuram ab homine ſub conditione delicti in futurum committendi ferri, 28.1.c imo neque contra pontificium, 29. 1.a. vt tamen liget debet durare, & non eſſe impedita iuriſdictio ferentis tempore quo impletur conditio, 30.1.d.2.c 311.

CENSVRÆ CAVSA OBIECTIVA.

1 Culpa, pro qua eſt imponenda cenſura, debet eſſe illi proportionata, 63 1.c.71 2.c

2 Cenſura grauis ſolum propter culpam mortalem ferri poteſt: ad leuiorem autem ſufficit venialis, 63. 1 d. non eſt tamen pro quolibet peccato mortali grauior cenſura fere̅da, 2.a. ſi tamen feratur, timenda eſt vt valida, 72.2. c

3 Propter quodcunque peccatum graue exterius etiam in ſua ſpecie non conſummatum poteſt cenſura ferri, 59 1.d

4 Cenſura lata ſub verbis prohibentibus effectum vltimum delicti non incurritur, donec effectus omnino ſit conſummatus, 59.2.d. ex qua regula varij caſus definiuntur, 60.1.a

5 Cenſura legis prohibentis effectum aliquem nō incurritur per actionem inſufficientem ad illum, etiamſi aliunde per accidens ſequatur, 60.1.d etiam ſi poſſit incurri irregularitas, 2.c. debet tamen certò conſtare de inſufficientia cauſæ ad effectum, d

6 Ad incurrendam cenſuram ſufficit delictum voluntarium indirectè, niſi verba canonis plus requirant, 60 2 c 61. 1 b

7 Opus factū animo ficto abſque intentione nō eſt ſufficiens materia cenſuræ legis prohibentis ſimpliciter talem actum, 61.1.b. ſecùs erit, ſi interna intentio non deſit, licèt exterius quis ſubterfugere poſſit ex tali animo fuiſſe operatum, 1 c

8 Qui exteriùs facit actum ſub cenſura præceptū abſque intentione neceſſaria ad ſubſtantiam actus, non incurrit cenſuram; ſecùs ſi defectus non ſit contra ſubſtantiam, 62.2. d & ſeq.

9 Quid ſit cenſuram pro præterita culpa, quid pro futura ferri. 62 2.d

10 Propter peccata præterita, quæ moralem continuitatem non habent, non poteſt cenſura inferri, 66.1.d

11 Cenſura in ratione cenſuræ non poteſt validè ferri abſolutè pro peccato commiſſo, niſi præcedat contumacia contra Eccleſiæ præceptum, 65.2. c

12 Cenſura, vt priuat bonis ſpiritualibus, nunquam ferrur in puram vindictam, 69.1.d. ſecùs vt priuat bonis temporalibus, 2 d

13 Deficiente cauſa, cenſura eſt iniuſta, 70.1.b

14 Cenſura lata per legem, quæ actu non obligat, eſt nulla, 1.d.c

15 Materia ex ſe leuis relata ad commune bonum per legem intentum poteſt eſſe grauis, & cenſuræ proportionata, 72. 1 a

16 Cenſuræ ſententia lata ex cauſa, quæ non probatur in iudicio, eſt nulla, 74.1.a.c

17 Propter peccatum, quod ſimul ac conſummatur, tranſit, cenſura lata non ferenda debet imponi, 41 1 b

18 Cenſura ſolùm propter culpam ferri poteſt, 52.2. c. quæ culpa à ferente cenſuram debet agnoſci, 2 b

19 Non poteſt ferri propter peccatum merè internum. 53.1. d etiam à iure, 53 1.a. poteſt tamen propter peccatum exteriùs attentatum, 56.2.d.c

20 In actum extremum ex ſe bonum etiam imperatum à praua intentione non poteſt cadere cenſura, 57. 1. b. poteſt tamen externum ex ſe malum ſolùm vt procedentem ex tali intentione praua, 57.2.a

21 Multa iura, quæ cenſuram propter actum internum imponunt, exponi debent de actu interno, prout informat externum, 56.2.b.&ſeq.

22 Conditio augens culpam poteſt eſſe cauſa rationabilis limitandi cenſuram, 34.1.d

23 Materia ex ſe leuis relata ad commune bonum per legem intentum, poteſt eſſe grauis, & cenſuræ proportionata, 72. 2.a

CENSVRÆ SVBIECTVM.

1 Cenſura ab homine in abſentem, & ignorantem ferri poteſt, 92.2.c 93.1.c

2 Cenſuræ ſubiectum eſt ſolus homo viator in hac vita degens, 95.1.d adultus, & ratione vtens, 98. 2. d. baptizatus, 100.1.a. vnde infidelis tantùm indirectè poteſt excommunicari, 100. 1. b. habens ſuperiorem in terris, 2. b vnde Papa cenſura ligari nequit, d. reliqui omnes poſſunt, 101.2 tam à iure, quàm ab homine, ibid. 1. b. etiam quæcunque congregatio, 100.2.c. non tamen omnes ſunt omnium cenſurarum capaces, ibidem,

3 Homo mortuus non poteſt directè cenſura ligari, 95. 2.d. vnde anima ſeparata non eſt cenſuræ capax, 2.d. neque corpus exanime, 2.c

4 Res inſenſibiles, ac dæmones quo ſenſu anathematizentur, 95.2.a

5 Qui moritur ante contractam cenſuram ſub conditione, impoſitam poſt mortem non poteſt illa ligari. 97.1.b

6 Cenſura à iure ferri ſolet in impuberes doli capaces, nō tamen ab homine, 99.1.c. Si autem hæc feratur, non eſt nulla, 1 d

7 Cenſura à iure poteſt ligari quis tempore amentiæ etiam incurabilis, 99 2.a.& ſeq. homo autem non debet in amētem perpetuum cenſuram ferre, 2 b. poteſt tamen in amentem ad tempus, 2 c

8 Non poteſt quis in ſeipſum cenſuram ferre, 101. 1.c. poteſt tamen occaſione cenſuræ à ſe latæ aliam incurrere, 18.1.a

9 Cenſura vt liget debet ad perſonam certam dirigi: nam vagè lata nulla eſt, 101. 2.b

10 Quis titulus ſubiectionis ſufficiat ad cenſuram ab homine contrahendam, 106. 2.a

11 Exiſtens in alieno territorio poteſt cenſura ab homine ligari, 106 2.b

12 Non incurrit quis cenſuram per ſtatutum latam ſi ante tranſgreſſionem domicilium mutet, 31. 1.d. imò neque per ſententiam generalem latam ſi reſpiciat futurum delictum ſine vllo ordine ad præteritum, 2.c ſecus ſi reſpiciat factum tempore prioris domicilij commiſſum, 2 b. ſi reus cum cenſura fertur iam reſipuit, an illa ligetur, 93. 2.c

13 Duplex poteſt ferri cenſ. in communitatem, 299 2.d

CENSVRÆ CAVSA EFFICIENS.

1 Cauſa immediata & per ſe cenſuræ eſt homo, 11.1.d

2 Iudex ferens cenſuram contra formā cap. 1. de Sent. excom. ipſo iure ſuſpenditur, 45 2.a. ſententia autem non eſt ipſo iure nulla, ibid. 2 c

3 Publicus excommunicatus aut ſuſpenſus non poteſt cenſuram ferre, 17. 1 c. aut alio modo impeditus à iuriſdictionis vſu, 2. c *Conditiones ad valorem cenſuræ.*

4 Qui falſo titulo occulto tamen poteſtatem habet, cenſuras validas fert. 17. 2.a

5 Non poteſt quis poteſtatem hanc in ſeipſum exercere, 17.2. c. nec in propria cauſa, 18. 1. c. niſi per modum defenſionis, 1 d

6 Collegium hanc habens poteſtatem poteſt cenſuram in aliquam eius perſonam ferre, 18.1. b

7 In iudice ad cenſuræ valorem requiritur actualis vſus rationis, 18 2 b.& voluntas illam ferendi, ibidem, libera, 2.c

8 Non debet iudex cenſuram ex prauo affectu ferre, 20. 2. a. aut tempore, vel loco prohibito, aut cum ipſe eſt ab vſu iuriſdictionis impeditus, licet non ſit quoad actuum valorem, c *Conditiones iudicis ad rectitudinem cēſuræ.*

9 Debet iuſtitiam legalem in cenſura ferenda ſeruare, 20. 2.d nec non diſtributiuam, 21.1.a.& commutatiuam, a

CENSVRÆ SVSPENSIO.

1 Cenſura ſuſpenditur per recurſum ad ſuperiorem iudicem, 33 1.c. vel per conſenſum eius, in cuius fauorem ſolùm cenſura eſt lata, 1. d. 2.c. tunc vero elapſo termino cenſura incurritur, 2.a

2 Cætera vide in verb. Appellatio.

CENSVRÆ ABLATIO.

1 Cenſura tollitur iure ordinario per poteſtatem Eccleſiaſticam, 2.d

2 Cætera vide verb. Abſolutio à cenſura.

CENSVRÆ DENVNCIATIO.

1 Cenſuram debet ſequi denunciatio, 46.1. b. magis tamen neceſſaria eſt in excom quàm in reliquis, 46.1.c

2 Denunciatio cenſuræ à iure contractæ non debet fieri abſque partis citatione, & iuridica probatione, 40. 1. b. comparente autem parte, & crimen recognoſcente non debet iudex ad declarationem procedere, 1. d. In criminibus autem notoriis non eſt citatio ad denunciationem neceſſaria, 2 b

3 Cenſuram ab homine contra certam perſonam latam debet ſequi denunciatio, 46.2. b, ad quam verò denunciationem Epiſcopus teneatur, ibid.

4 Denunciationem cenſuræ à iure debet præcedere ſententia declaratoria criminis, etiam publici, à 47 1.a
Denūciās. 5 Cenſuram ob nomine aut per ſtatutum Epiſcopi debet denunciare illam ferens, 47.1.c
6 Iudex poteſt aliquando cenſuram denunciare, etiam ad id non teneatur, 47.2.a
7 Iudex, qui iniuſtam ſententiam tulit, non debet ad denunciationem progredi, 47 2.d
Cenſuræ admonitio vſus, 8 Quæ monitio debeat præcedere, vide Monitio, 47 d
9 Quanta moderatione debeat vti iudex poteſtate ferendi cenſuras, 63 2.d. & quem ordinem ſeruare debeat, c

CENSVRÆ FINIS.

1 Cenſuræ finis duplex, 112.1 c
2 Intrinſecus cenſuræ finis quis, 12 2.a
3 Finis extrinſecus cenſuræ quis, ibid. c. nunquam eſt temporalis præcipuè intentus, D. ibid.c

CENSVRÆ EFFECTVS.

1 Cenſura priuat primario vſu ſpiritualium bonorum, 2.2.b
2 Priuatio aliquorum bonorum ſpiritualium eſt effectus cõmunis omnibus cenſuris, 112 2.b. quæ autem illa ſint, d
3 Effectus hic duplex, mediatus, & immediatus. 112 2 c
4 Effectus hic non eſt de ſe perpetuus, 113.1. b. eſtò non habeat tempus definitum ſuæ durationis, ibidem.
5 Cenſura ignorata cauſat effectus, quos ipſa per ſe exequitur & ex notitia non pendent, 94.2 c
6 Mortui in puram vindictam poſſunt ſuffragiis priuari, non autem viui, 108.1 a
Quando poſſit impediri. 7 Effectus remoti cenſuræ per prauam voluntatem peccatoris poſſunt impediri, 113.1. c. non ſine culpa, 2 a. niſi ob impotentiam, 2 d. 114.2.a.d
8 Effectus immediatè à cenſura manantes non poſſunt licitè impediri manente cenſura, 114.1.a
9 Effectus quoad obligationem operandi, vel non operandi non poſſunt impediri remota ignorantia, 114.1.c
10 Culpa violandi cenſuram, aut pœna inde fortè reſultans inter effectus cenſuræ computari non debet, 114.2.b
Cenſuræ excuſatio. 11 Quandiu quis inuincibiliter ignorat cenſuram in ſe latam, excuſatur ab eius tráſgreſſione, etiamſi probabiliter timeat cenſuram eſſe in ſe latam, 94.1.a niſi ipſe conſultò ſe occultet, nec cenſuræ notitia ad ſe perueniat, 1.c. An verò cenſuræ fama ſufficiat, vt quis illam ſeruare teneatur, 2.a
12 Propter grauem metum interdum fieri poteſt actus per cenſuram prohibitus, ibid 2.a. & propter vitandum graue damnum, 117. 2 d. vel aliorum ſcandalum, 118.1.b. quale autem debeat illud ſcandalum eſſe, b
13 Propter communem populi vtilitatem non licet actionem per cẽſuram prohibitam exercere. 119.1.d. niſi grauis neceſſitas proximorum intercedat, 2 b
14 Quæcunque cauſa, quæ excuſat à culpa mortali, excuſat etiam à cenſura. 85.2 c
15 Qui ſolam cenſuram ignorat, etiamſi ſimplicem Eccleſiæ prohibitionem non ignoret, excuſatur à cenſura, 88.2.c 91. 1 b
16 Ignorantia vincibilis, ſi non excuſat à mortali, ob quod formaliter lata eſt cenſura, non excuſat cenſuram, à 90.2.b. ad 92.2.b
17 Metus poteſt excuſare à cenſura lata propter actum per ſe malum, etiamſi non excuſet culpam contra ius naturæ, 61. 2.b Pro reliquis vide verbo Ignorantia.
Cenſuræ diſpenſatio 18 Poteſt diſpenſari, vt quis aliquos actus per cenſuram prohibitos licitè exerceat, cenſura manente. 120.2.c
19 Nullus inferior Papa poteſt illam dare, 120.1 c.2 c
20 Non poteſt Epiſcopus diſpenſare cum excommunicato, vt collatio beneficij illi facta teneat, 121 1.d
Cenſuræ violatio. 21 Clericus, qui exercendo ordinem cenſuram violat, fit irregularis, 765.1.d
Multiplicatio. 22 Plures cenſuræ diuerſarum rationum poſſunt in eandem perſonam ferri, 101. 2. d. e etiam propter idem delictum, imò plures eiuſdem rationis propter diuerſas cauſas, ibid. non verò propter eandem ab eodem Iudice per eandem ſententiam, 102 2 e. ſecùs à diuerſis, 103 1.c
23 Multiplex denunciato non ſufficit ad multiplicationem cenſuræ, 102 2 c
24 Quoties contra legem ferentem cenſuram nouum peccatum committitur, noua incurritur cenſura, 103 2.c
25 Violans legem vno actu habente plures circunſtantias ſub cenſura prohibitas, ſi mutant ſpeciem actus, multiplex incurritur cenſura, 106.1 a. ſi non mutent, vnica, 1.b
Cenſuræ ablatio. 26 Cenſura quomodo auferatur, vide ABSOLVTIO A CENSVRA.

CESSATIO A DIVINIS.

Nomen. 1 Quid ceſſatio ſignificet, 620.1.a
Eius ratio. 2 Ceſſatio non eſt cenſura diſtincta ab aliis tribus, 621.1.b. non eſt interdictum, 623.1.a. imò non eſt ſpecies cenſuræ, ſed ſimplex prohibitio, ibidem. 2.b. quæ non eſt pœna 2. c. nec fortiùs ligat eos, qui cauſam ei dederunt, 624.1 b
Diuiſio effectus. 3 Ceſſatio alia generalis, alia partialis, 621 2. d
4 Celebrans loco ceſſatione à diuinis affecto, non fit irregularis, 622.1 b & ſeq.
5 Diuina officia prohibentur fieri publicè tempore ceſſationis à diuinis, 624. 1. d imò ſi dicantur, laici prohibentur illa audire, 1 e. nec moderationes, vel priuilegia interdicti in illa locum habent. 625 2.e. & ſeq. An verò poſſit officium diuinum à duobus Clericis ſimul priuatim recitari, 626.2 d
6 Quid ceſſatio prohibeat circa Sacramenta, vide verbo SACRAMENTVM, Quid circa ſepulturam Eccleſiaſticam, vide verbo SEPVLTVRA.
Ceſſationis cauſa. 7 Ceſſationis cauſa efficiens, quæ, 631.1.d
8 Ceſſatio partialis poteſt ferri non ſolùm à Papa, ſed etiam ab Epiſcopo, licèt ordinariè non deceat, 626 2.e. & ſeq.
9 Ceſſationis materialis cauſa quæ, 631.1 d. quæ finalis, 2.c
10 Quæ forma ſit in ceſſatione ſeruanda, 631. 2. e. decem conditiones in ea ferenda ſeruandæ, 632 1.a
Eius ablatio. 11 Quis, & quomodo poſſit illam tollere, 634.1 c d
12 Per voluntatem ferentis non poteſt ſuſpendi, etiam in partem, 634 2.c
13 Si pars, quæ ceſſationem poſuit intra menſem, non recurrit ad Sedem Apoſtolicam, ipſo facto aufertur ceſſatio, 633. 2 c
Eius violatio. 14 Religioſi violantes ceſſationem, excommunicantur, 630. 2 c d
15 Quam pœnam incurrat, qui abſque iuſta cauſa ceſſationem tulit, 633.2.b. quàm qui illi cauſam dedit, 634 1 c

CHOREPISCOPI.

Chorepiſcopi qui dicantur, 194. 1. b. fuerunt in duplici differentia, 1.c

CLERVS.

1 Interdicto populo non intelligitur clerus interdictus, 542. 1.c
2 Interdictum generale Cleri quas perſonas comprehendat, 542.2.c

CLERICVS.

1 Clerici ſeculares, ſcilicet Presbyteri, Archidiaconi, Decani, Plebani, Præpoſiti, Cantores, & alios Perſonatus habentes ſcientiis ſecularibus vacantes, excommunicantur, niſi intra duos menſes deſiſtant, 405. 2. b. non incurrunt autem magiſtri eorum, niſi fortè ratione communicationis in crimine, d
2 Clericus publicus peccator, aut ſcandaloſus non eſt ipſo iure ſuſpenſus, 519 1.a
Clerici habitus. 3 Clerici, qui non vtuntur forma veſtitus in iure ſtatuta, per ſex menſes, aut per annum, pro delicti qualitate, à beneficio ſuſpenduntur. 515.1.d

CLERICVS QVOAD PRIVILEGIVM CANONIS.

Priuilegio canonis gaudent omnes clerici, etiam prima tonſura initiati, etiam coniugati ſemel tantùm, & cùm virgine, 353. 2. c. Clericus incorrigibilis, quando hoc priuilegium amittat, 354.1. a. vſque ad 355.1 c. Gaudent hoc priuilegio omnes perſonæ religioſæ, etiam conuerſi, qui profeſſionem non emittunt, & nouitij, 356.2.a. item perſonæ tertij ordinis SS. Franciſci, & Dominici, ſi congregatim viuant, & habitum religionis portent, c. An comprehendantur eremitæ, 357.1.a

CLERICI PERCVSSIO.

1 Clericum percutiens incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam, 353 1. d. e.
2 Manuum iniectio ob quam cenſuram canonis incurritur, quæ dicatur, 358.1.b & ibid. 2.b. non ſufficit iniuria grauis in manuum iniectione, ibid.1 d.
3 Iniiciens manus violentas in clericum in ſui defenſionem, non incurrit cenſuram canonis, 359. 2. b. vt ſe defendat ab alio tertio, 360.2.d.e. vel vt à Clerico defendat innocentem 361.1.b. vel in defenſionem ipſius Clerici 1.d. neque incurrit percutiens Clericum actualiter cum propria vxore, matre filia, aut ſorore inuentum turpiter peccantem, 359. e. & exponitur vſque ad 361.
4 Iudex capiens Clericum noctu cum ſuſpicione inuentum, vt eum ſuo Superiori præſentet, non incidit in canonem, 361. 1. c. neque ſi capiat in crimine inuentum, 363.1. b. neque

neque eiiciens ab Apoſtolica Sede eum, qui ſine legitima electione eam occupabat, 361.1 c. d neque ſi alio iuſto titulo id faciat, ibid. 1.& ſeq.
5 Prælatus non debet per ſeipſum Clericum verberare, ſed per alium clericum. 462. 1. e
6 Pater, herus, præceptor, & his ſimiles poſſunt clericum leuiter verberare, ratione diſciplinæ, 363.1.d Percutiens clericum per iocum non incidit in canonem, 364. 1. a. neque percutiens clericum inuincibiliter talem ignoratum, 1. c.& ſeq neque qui putans percutere clericum, laicum percutit, ibid.2.a.
7 Qui intendens percutere vnum clericum, alterum percutit ex ignorantia culpabili, incidit in cenſuram canonis, ſecus ſi ex inculpabili, 364.2.d
8 Qui mandat, aut ratam habet clerici percuſſionem, incidit in cenſuram canonis, 365.1.c.& qui cùm poſſit, percuſſioni non obuiat, ibid.2.a. non autem clericus, qui ſuæ percuſſioni conſentit, b. Percutiens verò clericum conſentientem, ſi actio ſit contumelioſa ſtatui clericali, in hunc canonem incidit, ſecus ſi non ſit, 2.d. clericus tamen ſe irato animo percutiens incurrit, 366.1.2

COMMENDA.

Commenda excommunicato collata eſt nulla, 217. 1.b

COMMVNICATIO CVM EXCOMMVNICATO.

1 Communicatio cum excommunicato triplex: in crimine, in diuinis, & in humanis, 253.2 c. Prima prohibita, quia mala, ibid. duæ poſteriores malæ, quia prohibitæ, d quæ duæ duplici inter ſe diſcrimine differunt, 254. 1 b
2 Ad communicationem cum excommunicato triplex requiritur conditio, 295.1. d
3 Duplex effectus communicationis cum excommunicato, ibid.2.b
4 Dubius de alterius excommunicatione, aut denunciatione non tenetur illum vitare, 256.2 a niſi ex dubio circa denunciationem oriatur dubium de valore actus, 257.1. 2. neque tenetur quis extra confeſſionem vitare excommunicatum in confeſſione cognitum b. tenetur tamen excommunicatus dubius de ſua excommunicatione abſtinere, 256. 2 d. quæ notitia abſolutionis ſufficiat, vt quis excommunicatum denunciatum vitare non teneatur, 267. 1.c
5 Propter vtilitatem propriam licet cuipiam cum excommunicato communicare, 257. 2.c. imò propter ipſius excommunicati vtilitatem, 258 1.a. quinimo ipſe excommunicatus ob ſuam vtilitatem poteſt cum aliis communicare, c
6 Clericus communicans cum excommunicato a Papa, in eandem excommunicationem reſeruatam incidit, 377.1 b
7 Non tenetur quis vitare ligatum occultè minore excommunicatione, 462 2 b. tenetur tamen vitare denunciatum e. non incurrit verò propter hoc aliquam cenſuram, ibid.

IN DIVINIS.

1 Peccat grauiter miniſtrans ſacramenta excommunicato nominatim denunciato, 179 2. d niſi ob ignorantiam, aut vim, ſeu metum grauem excuſetur: & in hoc caſu non incurrer pœnas impoſitas pro miniſtrantibus Sacramenta ex communicato, 180.1.a
2 Sacerdos poteſt Sacramentum excommunicato denunciato licitè miniſtrare, quoties ille licitè petit, 181.2 b. niſi excuſatio proueniat ex ignorantia, quia tunc debet à miniſtro admoneri de ſua obligatione. c. Quid autem ſi excuſatio ex neceſſitate proueniat, 182.1 b
3 Miniſtrans ſacramentum excommunicato incurrit excommunicationem minorem, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, 182. 1.e ſi autem excommunicatus fautor ſit hæreticorum, miniſtrans priuandus eſt ſuo officio. Quod ſi ſit excommunicatus à Papa, incurrit excommunicationem, eidem reſeruatam, ibid 2.b
4 Sacerdos miniſtrans ſacramenta excommunicato non vitando non peccat contra prohibitionem Eccleſiæ, 183. 1. a. neque incurrit pœnas, ibid ſæpe tamen peccabit contra diuinum ius, 1 2. à qua culpa poterit excuſari ob alias cauſas, 183 1 c
5 Licitum eſt priuatim pro excommunicato orare & propriã ſatisfactionem pro illo offerre, 178 2.b
7 Licitum eſt ſacerdoti vt perſona priuata eſt ſecretè orare in miſſa pro excommunicato, e. vel cùm nomine totius Eccleſiæ orat intentione priuata eandem petitionem pro excommunicato fundere aut meritum, vel ſatisfactionem ſibi inde reſultantem illi applicare, 179.1.b
7 Quomodo peccet, & quam pœnam incurrat communicans in diuinis cum excommunicato, 297.1.b
9 Non eſt prohibitum ſacramenta ab excommunicatis non vitandis recipere, 202.1.d, imò nec petere, e
6 Non licet audire eandem Miſſam, aut alia diuina, cum excommunicato vitando, 209.1.e 2.a.216.2.a
10 Excommunicatus etiam non vitandus priuatus eſt communione externa diuinorum officiorum, 209 2.c.217.1.e quid autem nomine diuinorum officiorum comprehendatur, 209.2.e
11 Excommunicatus vitandus prohibitus eſt concionari, 210. 1, d. non tamen propterea fit irregularis, 2.a. excommunicatus verò non vitandus licitè poteſt concionari, ſi in vtilitatem, aut ad petitionem aliorum faciat, 1.e. neutri tamen prohibetur concioni intereſſe, 1 c
12 Celebrans coram excommunicato vitando peccat mortaliter, 207 2.c.216.2.a. Propter hoc verò peccatum incurritur minor excommunicatio, e & interdictum, 216. 2. d. non irregularitas, etſi ſit excommunicatus à Papa, ibid.
13 Sacerdos potiùs debet Miſſam omittere, quàm coram excommunicato vitando celebrare, 208.1.b quid verò facere debeat, ſi huiuſmodi excõmunicatus ſuperueniat, Miſſa iam inchoata, ibidem, & ſeq. & quid ſi in Miſſa Sacerdos ſuæ excommunicationis recordetur, 2.c
14 Sepeliens in loco ſacro corpus, excommunicati vitandi peccat grauiter. 220. 2.d incurritque excommunicationem maiorem, 2.a. non tamen etiam minorem, 221, 1 e. Quis autem dicatur corpus ſepulturæ tradere, 1.a. ſepeliens verò excommunicatum propter hæreſim, quam pœnam incurrat, 2.c
15 Clerici non debent accipere eleemoſynas pro excommunicatis tumulandis, 222.1.c. ſi tamen recipiant non fiunt propter hoc irregulares, 1.e
16 Suffragia Eccleſiæ excommunicatis applicare non licet ſub mortali, 169 1 c nec pro illis publicè orare niſi in feria ſexta Paraſceues, 169 1 b & cur in illo die tantùm, 2.a
17 Suſcipiens Sacramentum ab excommunicato vitando peccat, 200.2.e mortaliter ex genere. 201.2. a excuſatio tamen interueniente poteſt, & quomodo non habet pœnam ipſo iure, præter excommunicationem minorem, 2.b. excepta ordinis ſuſceptione, e.

IN CRIMINE.

1 Communicatio in crimine cum excommunicato ſpeciali præcepto Eccleſiæ prohibetur, 265.2.c. ſub pœna eiuſdem. excommunicationis à iure, vel ab homine cum proportione, 296. 2. b. ad quam contrahendam requiritur, vt communicatio ſit cum iam excommunicato cognito, & denunciato, ibi 1 c.& in eodem crimine, ob quod damnatus eſt, e. Quæ excommunicatio toties incurritur, quoties communicatur, 2 b Nec poteſt auferri, niſi ab eo, qui excommunicationem eius, cum quo participat, auferre poteſt, 296. 2.c
2 Communicans cum aliquo in crimine, quod excommunicationem Papæ reſeruatam habet annexam, eandem excommunicationem reſeruatam contrahit, 377.1.b

IN HVMANIS.

1 Communicatio in ciuilibus cum excommunicato duplex, communis, & forenſis, 254.1. c
2 Communicatio in vulgaribus cum excommunicato quomodo prohibita ſit, & ſub quæ pœna, 297.2.d
3 Lectio publica, & auditio præſertim ſacra interdicta eſt excommunicato, 210.2.c
4 Non cenſetur communicare cum excommunicato, qui cum eo eandem lectionem in ſcholis audit, aut magiſter legens coram excommunicato, 210.2.e
5 Ob communicationem cum excommunicato impoſita eſt. à iure excommunicatio minor, 255.2.d. quando poſſit maior imponi, 2 b. quando, & quomodo poſſit excuſari, ibidem 2.e.257.2.a.& ſeq.

COMMVNICATIO SANCTORVM.

Excommunicatus contritus, & non abſolutus gaudet Sanctorum communione, 175.2.c

CONCILIVM TRIDENTINVM.

Excommunicationem ipſo facto incurrit perſona Prælatis inferior, quæ commentarios, aut interpretationes in decreta Concilij Tridentini edit ſine Pontificis authoritate, 426. 1.d

CONCVBINARIVS.

1 Clericus concubinarius, quantumuis manifeſtus, non eſt ipſo iure ſuſpenſus, 520. 2. d. 1. e.& ſeq. ſed iuxta formam Concilij Tridentini eſt à ſuo Prælato puniendus, 521. 1. e ſi verò talis clericus nominatim de tali crimine ſit declaratus,

tus nullus poteſt eius Miſſam audire, 522.1.d
2 Epiſcopus concubinarius, qui à Concilio prouinciali admonitus non emendatur, ſuſpenditur ipſo iure ab officio, & beneficio, 535.1.c

CONFESSORIS MINISTER.

1 Parochus excommunicatus non poteſt alteri Sacerdoti dare facultatem ad audiendas confeſſiones, 195.2.c
2 Epiſcopus excommunicatus non poteſt Sacerdotem exponere ad audiendas confeſſiones, ibid.d
3 Pœnitentiæ Sacramentum miniſtrans excommunicatus fit irregularis, 198. 1.a. ſi intentionem conficiendi Sacramentum habeat, 219. 2.d. ſecùs ſi habeat intentionem fingendi Sacramentum, ibid. 2.c

CONFIRMATIO.

1 Poteſt interdum excommunicatus vitandus Sacramentum Confirmationis licitè miniſtrare, 192.2.a
2 Iterans Sacramentum Confirmationis, vel Ordinis non fit irregularis, 660 1 c 2.a
3 Confirmatio beneficij vide verbo BENEFICII COLLATIO, an valida ſit.

CONIVX.

Vnus coniugum debet exhibere alteri excommunicato omne genus communicationis, quod vinculum matrimonij primariò, aut ſecundariò poſtulat, 258.b 261.1.a. vnde poſſunt etiam reddere, & petere debitum, 260 1.e. 261.1.e. etiamſi vterque excommunicatus ſit, 2.d. dummodo per communicationem non obdureſcant, 2.e. 262.1.b nec communicent in crimine, 260.a. nec eſſent excommunicati vitandi tempore coniugij, 286.1.b. An verò maritus poſſit in iudicio vxorem repetere abſque obiectione excommunicationis, 261.1 a

CONSERVATOR.

1 Pars, quæ procurat, vt conſeruator ſe intromittat in aliis, quàm manifeſtis iniuriis, donec parti læſæ ſatisfaciat, excõmunicationem incurrit, 408.1.c
2 Conſeruator niſi ſit Epiſcopus, qui in aliis quàm manifeſtis iniuriis ſe ſcienter intromittit, ab officio ipſo iure ſuſpenditur, 518.1.d

CONSCIENTIA.

1 Varia dubij genera diſtinguuntur, 661.1.b
2 Quoties in re eſt dubium, an ſit lata irregularitas, iudicandum eſt non eſſe tam in interno foro, quàm in externo, 1.c. 2.e Quid quando ſunt variæ opiniones de ſenſu iuris, 662 1.a.c. Quid verò ſi dubium ſit de exiſtentia talis iuris, 1.c.
3 Cum dubia ignorantia de iure irregularitatis nemo poteſt prudenter operari, donec ſufficienter dubium expellat, 662. 2.c 663.2.b. 664.1.a
4 Dubium, ſeu ignorantia ſolius irregularitatis non impedit, quin illa contrahatur, 662.2.c. 663.1.e. imò nec ignorantia præcepti Eccleſiaſtici, ſi aliàs eſt contra legem diuinam, aut naturalem, 663.1 e

CONTEMPTVS.

Cenſura nulla fit valida ratione contemptus, 77.2.b

CONTRACTVS.

1 Non licet contractum cum excommunicato denunciato inire, 2.c. contractus tamen erit validus, 2.c. niſi fiat in virtute alicuius reſcripti ab excommunicato impetrati ad ſupplendum ſubſtantialem defectum, 274.1.b. vel fiat à perſona excommunicata vt publicum munus gerente, 2.a.
2 Contractus ab excommunicato factus, licèt ſit firmus, eſt nihilominus ſuſpenſus quoad executionem durante excommunicatione quoad eos vſus, qui communicationem includunt, 275.1.b

CONTVMACIA.

1 Contumacia formalis contra præceptum Eccleſiaſticum non eſt neceſſaria ad incurrendam excommunicationem, 307.2.d
2 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens quam pœnam incurrat, 294.1 b
3 Contumacia legis præcipientis ſub excommunicatione aliquid fieri intra certum tempus, ipſo elapſo conſummatur, 326.2 c. quæ obligatio elapſo termino per ſe non extinguitur, d

CORPORIS DEFECTVS.

Ex qualibet notabili deformitate corporis, aut membrorum eius, etiam ſine mutilatione, aut ægritudine, incurritur irregularitas, 883.2.b. vbi caſus de carente virtute videndi in altero oculo deciditur, c

CREDITOR.

Creditor poteſt habere cum excommunicato omnem communicationem neceſſariam ad debitum ante excommunicationem contractum exigendum, 271.1.c. imò excommunicatus creditor poteſt extra iudicium à debitore non excommunicato debitum petere, 2.b. & tunc creditor poteſt, & debet ſoluere debitum excommunicato, 2.e

CRIMEN OCCVLTVM.

Crimen occultum dupliciter dicitur, 287 1.b
Cætera vide verbo PECCATVM.

CVRIALES.

1 Curiales qui dicantur, 757.2.e
2 Curiales, & miniſtri iuſtitiæ in cauſis criminalibus ſunt irregulares 758.1.b quandiu in officio verſantur, 1.b. non poſtea, niſi ad cauſam ſanguinis ſint cooperati, b. quod etiam in Aduocato procedit, d
3 Aduocatus, qui ſuſcipit patrocinium rei iuſtè accuſari, etiãſi ille occidatur, non ſit irregularis, 758.2.d. Aduocatus autem actoris iniuſtè accuſantis, ſi ipſe accuſator occidatur, fit irregularis, ibidem, non autem Aduocatus rei, 759.1.a niſi defendendo reum ſimul agat contra accuſatorem, 1.d — *Aduocatus.*

DEFENSIO.

Quæ defenſio dicatur moderata, 741.1.c & varia indicia ad id dignoſcendum, d. & ſeq. An verò iniuria proximè antecedens reddat inculpatam tutelam, 2.a. præcipuè, 742.1.a. & ſeq.
Vide CLERICI PERCVSSIO, num.3.

DEGRADATIO.

1 Degradatio quid ſignificet, 491.2.c. eius deſcriptio, 490.1.c — *Quid.*
2 De iure ordinario à nemine tolli poteſt. Summus tamen Pontifex de abſoluta poteſtate poterit, rarò tamen facit, 493 1.a — *Ablatio.*
3 Degradatio reali; in quibus conueniat cum depoſitione abſoluta, ibid. in quibus cum reſpectiua, ib. Vtraque reddit hominem infamem licèt ex degradatione maior infamia creetur, 491.2.a
4 Degradatio differt à depoſitione in ſolemnitate, 491.2.d. & in effectu: nam priuat priuilegio clericali, 1.b. canonis & fori. 492 2.a — *Effectus.*
Vide DEPOSITIO, num.vlt.

DELEGATVS.

Quanto tempore duret in Iudice delegato poteſtas abſoluendi à cenſuris, 125.2.c

DELICTVM.

1 Eccleſia poteſt punire delicta per accidens omnino occulta. 509.2.e — *Eius punitio.*
2 Delictum ibi cenſetur committi in ordine ad cenſuram, vbi exterius conſumatur, 108.1.b. non eſt tamen neceſſarium, vt ibi habeat effectum, 2.d.e. & ſeq.

DEPOSITIO.

1 In quo conueniat cum ſuſpenſione, 486.1 a
2 Depoſitio ab ordine licet priuet vſu ordinis, nihilominùs actus validi ſunt, niſi iuriſdictionem includant. 487.2.e — *Ab ordine.*
3 Depoſitio à beneficio priuat beneficio: in quo differt à ſuſpenſione à beneficio, 486 2.a
4 Depoſitio à beneficio reddit inhabilem ad illud proportionaliter, 486. 2.d. vnde non eſt diſpenſabilis, niſi per ſolùm Papam, 2.e — *A beneficio.*
5 Depoſitio, & ſuſpenſio à iuriſdictione differunt, quòd illa priuat ipſa iuriſdictione, hæc tantùm vſu, 487.1.b — *A iuriſdictione.*
6 Nec depoſitio, nec ſuſpenſio priuant priuilegio clericali canonis,

canonis, vel fori, neque onere clericali, 487.1.c. 491 1.b

Depoſitio abſoluta cum reſpectiua comparata.

7 Depoſitio ſignificat priuationem perpetuam, & inemiſſibilem ſuſpenſio verò minimè, 487. 2 b. niſi vt poſitiuè perpetua feratur, d

8 Depoſitio perpetua in quo differat à reſpectiua, quæ ad degradationem ordinatur, 488.1.b

9 Depoſitio, aut ſuſpenſio perpetua iure lata non priuat ipſo facto beneficiis, 488.2. b. priuat tamen lata ab homine, c

10 Depoſitionis reſpectiuæ deſcriptio, 491.2.c

11 Depoſitio reſpectiua requirit certam ſolemnitatem, quam non requirit abſoluta, 489.2.a.& ſeq.

12 Abſoluta à iure, reſpectiua ſolùm ab homine ferri poteſt, 490 1 e

13 Epiſcopus irregularis depoſitionem verbalem licitè exercere poteſt, 644.1.b. non actualem degradationem, 1.c

DIGNITAS ECCLESIASTICA.

Recipiens de manu laici Eccleſiaſticam dignitatem, & illam conferens, interdicuntur, 607.1.c

DOCTORATVS.

1 Gradus Doctoratus excommunicatio datus validus, & ratus eſt, 280 1.c

2 Princeps temporalis excommunicatus non priuatur dominio in ſubditos, 268.2.b

DVELLVM.

Clericus in duello pugnans iure antiquo per ſuſpenſionem ab homine puniendus mandatur, 529.1. e per nouum verò Concilij Tridentini excommunicatus eſt ipſo iure, 2.b

DVBIVM.

In dubio facti ſolùm incurritur irregularitas in caſibus in iure expreſſis. 665.2.a.& ſeq. latè.

ECCLESIA.

Eccleſia non interdicitur, eo quòd polluta ſit per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, 610 1 d. nec quia ſimplex prohibitio in ea celebrandi fiat, de qua varij caſus recenſentur, ibidem, e.& ſequentib.

ECCLESIÆ BONA.

1 Epiſcopi, & Prælati Eccleſiarum, qui bona immobilia Eccleſiarum ſibi commiſſarum laicis ſubiiciunt ſine conſenſu Capituli, aut Sedis Apoſtolicæ, præter quam modo, & in caſibus à iure expreſſis, ab officio, & adminiſtratione rerum temporalium talis Eccleſiæ abſolutè ſuſpenduntur, 531.2.d

2 Occupans, aut dillapidans bona Eccleſiæ Cathedralis regularis, aut Collegiatæ, Sede vacante, & indebitè vſurpantes emolumenta iuriſdictionis, vel ſigilli, donec reſtituant, ab officiis, & beneficiis ſuſpenduntur, 514 2.b.& ſeq.

3 Epiſcopi vſurpantes bona Eccleſiarum, aut beneficiorum vacantium, ab ingreſſu Eccleſiæ interdicuntur, 606. 2.a 607.2.c

Vide IMMVNITAS ECCLESIASTICA ibid.

4 Religioſi Præſidentes alicuius Conuentus, qui eius bona ad vitam, aut diuturnum tempus concedunt ſine ſufficienti neceſſitate, & licentia, ab officio ſuſpenduntur, 537.1.a

ELECTIO.

1 Excommunicatus, qui ad beneficium eligitur, quid facere debeat, 229.2.e

2 Elector, qui eligendi excommunicationem occultè nouit, ad quid teneatur, 230 2 d

3 Electio ad beneficium excommunicato facta eſt irrita, 241. 1 d

4 Electio requirens ad ſuum valorem certum ſuffragantium numerum, ſi vnus ſit excommunicatus, eſt nulla, 242. 2 d. ſecus ſi nullus certus numerus, ſed omnium ſuffragiorum conſenſus requiratur, e. Quid autem tunc dicendum ſit, ſi vnus diſſentiat, 243.1.a Electio autem, quæ requirit maiorem partem ſuffragiorum, valida erit, ſi exceſſus ſuffragiorum excedat numerum excommunicatorum, 243. 1 c. quid verò ſi exceſſus tantus non ſit, 1 e. quomodo autem tunc computandus ſit ſuffragiorum numerus, 2 a

5 Electio eſt irrita, ſi electores aliquem excommunicatum vitandum voluntariè ad coeligendum admittant, 243 2.b. vſque ad 244 2 d quid ſi non ſit vitandus, e

6 Electio ad ſummum Pontificatum ab excommunicato etiam vitando facta eſt valida, 245. 1. a. imò etiamſi electus excommunicatus ſit, 1 d

7 Compromiſſarius (modò non ſit Epiſcopus) qui eligit indignum ab Epiſcopatum, vel ſuperiorem dignitatem, ipſo iure per triennium ſuſpenditur à beneficiis, quæ in tali Eccleſia obtinet, 515.1.e.2.a Item electionem impugnans, & in probatione deficiens, 2 a. Compromittentes verò, ſi talem electionem ratam habeant ex dolo, & malitia, priuantur poteſtate iterum eligendi, 516.1 b

Vide Verbo EPISCOPVS, & PONTIFICIS ELECTIO.

8 Clerici inferiores Epiſcopis, qui ad Epiſcopatum eligunt minorem triginta annis, illegitimum, aut vita, & moribus non commendabilem, pro ea vice iure eligendi, & per triennium à beneficiis, quæ in tali Eccleſia habent, iure ipſo ſuſpenduntur, 516 1 e. eandem incurrunt, qui ad præbendas inferiores habentes curam animarum annexam, eligunt eum, qui non attigit vigeſimum quintum annum, vel ſcientia, & moribus non commendatum, 2.b

9 Qui aliquid obiicit in perſonam electi, aut præſentati ad dignitatem, canonicam perſonarum, aut Epiſcopatum, & in probatione defecit, ſi culpa intercedat, à beneficiis, quæ in illa Eccleſia obtinet, per triennium ipſo iure ſuſpenditur, 516.2 d

10 Qui per abuſum ſecularis poteſtatis ad Eccleſiaſticam præbendam eligitur, & tali electioni conſentit, fit inhabilis vt ad illam, & ad aliam dignitatem Eccleſiaſticam poſſit eligi, 517 1.b. Electores verò ſic eligentes ipſo facto pro illa vice iure eligendi priuantur, & ab officiis, & beneficiis per triennium ſuſpendi mandantur, d

11 Irregularis poteſt eligere, 645.1.a

12 Ligatus minori excommunicatione non poteſt eligi ad gradus, dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica, 430.1.d. & ſeq. etiamſi beneficium ad Sacramenta recipienda non ordinetur, 432.1.d non eſt tamen electio ipſo iure irrita, 431. 2. b. quando veniat irritanda, 431 1.c quando puniantur electores, & in quo, 431 1 c & quantum peccent, 433.1.b

13 Qui accerſiti interſunt electioni Monialium, ſi aliquid faciant, vnde oriri poſſit diſcordia inter Moniales ſuper ipſa electione, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 407. 2.e *Electio Monialium.*

EPISCOPVS.

1 Epiſcopus proprius quis dicatur in ordine ad cenſuras iuris communis auferendas, 131.1.a & qui ſub hac appellatione veniant, 2.e & ſeq.

2 Epiſcopum poſſe in ſuo Epiſcopatu quidquid Papa in Eccleſia niſi prohibeatur, exponitur de his tantùm, quæ ad ordinariam animarum gubernationem ſpectant. 36.1 a

3 Vbi eſt populus diuerſarum linguarum, ſi Epiſcopus vnius partis ſe intromittit ad docendam, vel regendam partem alterius linguæ ad ſe non pertinentem, ſine alterius conſenſu, ipſo iure excommunicatur, 402 1 c

4 Epiſcopus poteſt ſuſpendere ſubditum à beneficio, quod in alia diœceſi habet, 460. 2. b. & ab officio, ne in aliquo loco illud exerceat, 2.d

5 Pœna ordinati per ſaltum non extenditur ad ſuſceptionem Epiſcopatus per ſaltum, 506.1 b

6 Terra domini, qui perſonam Epiſcopi afficit iniuria, & locus vbi ipſe detinetur, quandiu condignè non ſatisfecerit, interdicitur, 609.1. b. & ipſe dominus interdicto deambulatorio ligatur, 1.d. Item ciuitas, quæ in ſuum Epiſcopum idem commiſerit, interdicitur, e

7 Epiſcopus quid poſſit in diſpenſatione irregularitatis, vide verbo IRREGVLARITAS. CAVSA EFFICIENS Quis veniat nomine Epiſcopi in hac facultate, 678.2.a.795.1.c

8 Non fit quis irregularis etiam ad Epiſcopatum, eo quòd filios habeat. 791 1.a ibidem. 1.e. debet tamen circunſtantia hæc declarari, ne gratia ſit ſubreptitia, c. Si in Epiſcopi conſecratione Sacerdotalis ordo prætermiſſus ſit, conſecratio eſt nulla. 506.1 b. non tamen ſi inferior, licèt illum conferre non poſſit, 1.c

9 Epiſcopi electio, vide ELECTIO, num. 6.

10 Epiſcopi, qui appellatione interpoſita in electione Epiſcopi ſe intromittunt ad confirmandum, & conſecrandum electum, ab Epiſcoporum confirmatione, & conſecratione proportionaliter ſuſpenduntur per annum, 531.1.e

11 Epiſcopi non recipiunt immediatè à Chriſto iuriſdictionem, 5.1 e

Vide IMMVNITAS ECCLESIASTICA.

12 Epiſcopus excommunicatus per viam benedicens, an fiat irregularis, 214.2.e

Vide verbo SVSPENSIONIS SVBIECTVM.

EVCHARISTIA.

1 Euchariſtia poteſt miniſtrari per modum viatici tempore generalis interdicti, 552. 2. b & cum ſolemnitate deferri, 553.2.d. debet tamen, ſi commodè fieri poteſt, nõ miniſtrari in Eccleſia ſpecialiter interdicta, 554.2 a

2 Non debet dari ei, qui cauſam interdicto dedit, aut ſpecialiter interdicto, niſi ſatisfactione præmiſſa, 553.1.e

3 Viaticum poteſt miniſtrare tempore interdicti generalis quilibet Sacerdos, cui hoc competat, qui illi cauſam nō dedit, 553.1.c.

4 Parochus ſpecialiter interdictus non poteſt per ſe Euchariſtiam miniſtrare, poteſt verò aliis committere, ibid. 2.a

5 Quantum debeat eſſe mortis periculum, vt tempore interdicti viaticum miniſtrari poſſit, 554. 1 a

6 Extra articulum neceſſitatis non poteſt in loco interdicto, aut à perſona interdicta Euchariſtia recipi, ibid. 2 a exceptis priuilegiis de quibus, 555 1.b & ſeq.

7 In extrema neceſſitate proximi licet excommunicato vitando Euchariſtiam ei miniſtrare, & ipſi recipere aut petere 190.2.c.

8 Sacerdos, vel Diaconus excommunicatus Euchariſtiam diſpenſans fit irregularis, 199. 2. c. 200.2.a. non tamen inferior clericus, aut laicus, 200 1. a

Euchariſtiæ præceptum. 9 Tenentur fideles implere præceptum de communicando, etiam tempore interdicti, 555.2.d.

EXPOSITVS.

Expoſitus an ſit irregularis, 771 2.d.

Definitio.

EXCOMMVNICATIO.

1 Excommunicationis definitio, 161.a & quomodo minori excommunicationi conueniat, 162. 2. c

Nomen. 2 Excommunicatio interdum priuationem Euchariſtiæ ſignificat, 428 1.a

Diuiſio. 3 Excommunicationis diuiſio in maiorem, & minorem, quę ſpecie differunt, 167.2.c.

EXCOMMVNICATIO MAIOR

1 Excommunicatio maior vna ſecundum ſpeciem, 164 1.c.

2 Excommunicatio ſimpliciter dicta ſumitur pro maiori, 24 2.b. 166 2 d.

3 Qui clericum iubet interfici, & ante executionem mandati moritur non incidit in canonem, *Si quis ſuadente*, 97. 2. c

Excuſatio 4 Qui clam rem accipit, animo recuperandi rem ſuam, non ligatur excommunicatione lata contra raptorem talis rei, 319 1.d.

5 Qui ob impotentiam non ſoluit debitum intra tempus præſcriptum ſub excommunicatione non ligatur illa, 2.a.

6 Si ille, qui damnum leue intulit, non tenetur ſub mortali ſaltem poſt excommunicationem latam, ad reſtitutionem, non ligatur cenſura, 320. 1.a

7 Non eſt per ſe malum. excommunicationem ferre ordinando illam aliquo modo ad finem temporalem, 315 d. & ſeq. vnde iuſtè, & validè poteſt Iudex Eccleſiaſticus pro his cauſis excommunicationem ferre. 318. 1 c.

EXCOMMVNICATION. CONTRACTIO.

1 Excommunicatio ſolùm ob proprium peccatum contrahi poteſt. 52. 2.c. maior ob mortale, 64. 1.c. minor ob veniale, d cum inobedientia Eccleſiæ, 301. 1.a. 2.a vnde lata pro veniali eſt ipſo iure nulla, 2.c. & qui à culpa mortali excuſatur, etiam ab excommunicatione maiori eſt excuſatus, d. 302 1 c.

2 Non quodlibet peccatum mortale eſt ſufficiens, vt ſub excommunicatione prohibeatur, 308. 1. a. pro quocunque tamen de facto lata eſt valida, c

3 Alia requiruntur ad valorem ſententiæ, alia ad rectitudinem, 317. 1. b.

4 Proxima excommunicationis cauſa eſt contumacia contra obedientiam Eccleſiaſtici præcepti, 317. 1.c

5 Solùm ob mortale ferri poteſt lex imponens excommunicationem ferendam, 305 1.2. 306.2.a

6 Quando excommunicatio nec ſupponit grauem culpam nec illam inducere valet, ſimpliciter & in tali caſu non ligat, 315. 1.c

7 Excommunicatio ſupponit neceſſariò peccatum mortale, antequam contrahatur, 316. 1 c. non eſt tamen ſemper neceſſe, vt ante ſententiam latam ſit commiſſum, 2. d.c.

EXCOMMVNICATIONIS FORMA.

1 In excommunicationis forma tria conſiderari poſſunt, 308. 1 c

2 Quæ forma requiratur in excommunicatione à iure 308. 2.a

3 Quid ſit de ſubſtantia formæ excommunicationis ab homine, 308. 2. c. Quæ verò accidentalis forma ſeruanda ſit, 310. 1. b. Particulares formæ expenduntur, 308. 2.c. 309. 2.c

EXCOMMVNICATIONIS MATERIA.

1 Prohibitio Eccleſiæ ſub excommunitione ipſo facto incurrēda nō obligat ad mortale, ſi materia ſit leuis, 319. 2.c.

2 Excommunicationis cauſa efficiens duplex 297. 1. b quæ poteſtas in illa requiratur, c. *Cauſa efficiens.*

3 Epiſcopus poteſtatem habet ordinariam excommunicandi & non tantum delegatam 298 1 d 2. d. non tamen à diuino iure licèt eius cenſura vbique liget. 299. 1. d.

4 Parochus excommunicare non poteſt, 298 1.a

EXCOMMVNICATIONIS SVBIECTVM.

1 Excommunicatio pro cauſa temporali ferri poteſt confusè in perſonam incertam. 318. 1.d. non verò regulariter in perſonam certam, niſi cauſa rationabili interueniente, 2 a. b. factum tamen tenet, 319 1 b

2 Per excommunicationem generatim latam ligantur Epiſcopi, 300 1.d.

3 Excommunicationis ſubiectum eſt homo viator, viuens in hac vita mortali, adultus, baptizatus, habens in terris ſuperiorem, 299. 2 c

4 Excommunicatio ferri non poteſt in communitatem, 299. 2 d non ſolùm vt communitas eſt, ſed neque confusè in omnes perſonas eius. 300. 1 a

EXCOMMVNICATIONIS EFFECTVS.

1 Duodecim excommunicationis incommoda recenſentur, ibid.

2 Effectus excommunicationis vt redundat in alios, vide verbo COMMVNICATIO CVM EXCOMMVNICATO. *Quoad ſuffragia.*

3 Excommunicatus priuatus eſt communibus Eccleſiæ ſuffragiis, 168. 2 a. & quomodo, d.

4 Excommunicatus poteſt licitè vti rebus ſacris, quatenùs priuatæ deuotioni inſeruiunt, 217. 1. c. priuatur tamen eis quatenùs ad ſpecialem fructum ex Eccleſiæ applcatione percipiendum ordinantur, 217. 2 d vnde vti non poteſt illis, quæ non habent alium vſum, niſi ad indulgentiam, aut Eccleſiæ interceſſionem ſibi applicandum, 218. 1.c.d *Quoad vſum Sacramētorum.*

5 Excommunicatus Sacramentum recipiens peccat mortaliter, 179. 2 d. quantumuis occultus, 180 1.d poteſt tamen à culpa excuſari, vel ob inuincibilem ignorantiam, vel ob vrgentē neceſſitatē, 180 1.d. 2.a nulla tamen pœna Eccleſiaſtica propter hoc delictum incurritur, b niſi propter ordinis adminiſtrationem, quæ ſuſceptionem includit. 181. 1 a

6 Quod miniſterium prohibitum ſit excommunicato in diuinis officiis, 211. 1.a *Quoad diuina officia*

7 Per excommunicationem directè prohibetur quis ne Miſſæ aut aliis diuinis officiis intereſſe poſſit, 206. 1.d 216, 1 c ſub mortali, 206. 1.c ſed illi nulla pœna eſt impoſita in iure 2.c neque irregularitas, niſi ipſe communicatus ſit Sacerdos, & faciat Miſſam coram ſe celebrari, 206. 2.c. 207. 2.a. 1.c. Nec ſatis eſt, vt excommunicatus faciat coram alio excommunicato celebrari, ad hanc irregularitatem incurrendam, 1.d.c

8 Excommunicatus ſi inducatur à Sacerdote, cui eſt neceſſarium celebrare, vt ſibi miniſtret, licitè poteſt, 206 2.a *Quoad vſum templi, & ſepulturæ.*

9 Excommunicato licet templum ingredi, & ibi priuatim orare, 217. 2.a

10 Corpus eius, qui excommunicatus mortuus eſt non poteſt Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi, 218. 2.b etiamſi ſigna contritionis dederit, niſi prius abſoluatur: ſi autem ſepultum ſit, debet exhumari, & procul ab Eccleſia eiici, & locus debet reconciliari, 219. 1 b dum autem corpus huiuſmodi ſepultum eſt, nō poteſt alius fidelis ibi ſepeliri, aut diuina officia in Eccleſia celebrari, c. Quid autem ſi corpus excommunicati ab aliis diſcerni non poſſit, ibid.

11 Corpus excommunicati quàm longè à loco ſacro debeat ſepeliri, 220 1.b

12 Excommunicati vitandi corpus priuatur omni honore Eccleſiaſtico, qui in tumulatione fieri ſolet, 222. 1.a

13 Excommunicatio qua communicatione priuet, 163. 1.d. 2.a

14 Excommunicatio priuat omni ciuili communicatione fidelium, 249. 2. a. etiam excommunicatorum, 252 1.d non tamen infidelium, 251. 2. d. Quæ prohibitio reſpectu excommunicati ad omnes extenditur, reſpectu verò aliorum fidelium tantùm ad vitandos, 251 2.c.d. Quæ autem actiones in hac ciuili communicatione comprehendantur, 249. 2. c & 250, 1. a Quæ prohibitio eſt ſub peccato tantùm veniali, 252 1.c 2 b 253. 1 a. etiam ex parte excommunicati, 1 c Poteſt autem peccatum hoc triplici ex capite fieri mortale, ibidem *Quoad actiones ciuiles.*

15 Cenſuræ effectus quoad beneficia. Vide verbo BENEFICIVM. Quoad præſentationem. poſtulationem ad beneficium, &c. Vide in propriis verbis.

16 Iuriſdictio ſpiritualis interdicta eſt excommunicato, 237. 1.d. peccat grauiter illam exercens, 2.d. etiamſi non vitandus ſit, 2 c. *Cenſuræ effectus quoad iuriſdictionē ſpiritualē.*

Reliqua vide verbo IVRISDICTIO SPIRITVALIS.

EXCOMMVNICATIONIS VIOLATIO, ET EIVS POENA.

1 Clericus excommunicatus Sacramenta miniſtrans, aut miniſterium ſui ordinis ſolemni ritu exercens, fit irregularis, 195.2.c.198 1.a. 211.1.d.etiamſi miniſterium ſit minoris ordinis, 2.b.& ſeq.215.1.e. Si autem laicorum more id faciat, nullam pœnam incurrit, 211.1.e. Laicus tamen excommunicatus ficte miniſtrando non incurrit hanc irregularitatem, 200.1.b. Nec ille, qui facit, vt ligatus cenſura coram ſe celebret, 196. 2.b. nec ille, qui habet excuſationem ſufficientem ad peccatum mortale vitandum, 2.d
2 Qui cum dubio excommunicationis celebrat, peccat, 197.2.c. quando verò fiat irregularis, d. & e. 2. a b. quando item excuſetur à culpa graui celebrans cum dubio ſpeculatiuo excommunicationis, b
3 Excommunicatus conſecrans per errorem in pane hordeaceo, aut Epiſcopus ordinans fœminam, an incurrant irregularitatem,
4 Epiſcopus, aut Abbas excommunicati exercentes proprios actus ſuæ conſecrationis, fiunt irregulares, 214 d & idem eſt de Presbytero ex conceſſione Papæ exercente actus, qui iure ordinario ad Epiſcopalem iuriſdictionem pertinent, 2.a. ſecùs ſi ab his exerceantur actus puræ iuriſdictionis, 2.d
5 Diuina miniſteria exercens in Eccleſia interdicta fit irregularis, 215.2.b. excommunicatus verò vbicumque diuina exerceat, irregularis manet, 2.e
6 Clericus excommunicatus in choro cantans cum aliis non fit irregularis, niſi officium hebdomadarij exerceat. 212.1.e

EXCOMMVNICATI VITATIO.

1 Excommunicatus ab vno Epiſcopo vbique eſt vitandus, 121.1.e
2 Non tenemur vitare niſi publicè denunciatos, 171.2. a. 2.c 173 1 c.172. Quanta autem debeat eſſe notitia denunciationis, 2.c.172.1. c. Ipſe verò tenetur ab actionibus ſibi prohibitis abſtinere, 173.2.b
3 Manifeſtus Clerici percuſſor eſt abſque declaratione vitandus, 172 1.e. quis ille ſit, 2 a
4 Qui percuſſionem Clerici viderũt, quomodo teneantur percutientem vitare, 172.2.c
5 Miniſtri Eccleſiæ tenentur in publicis ſuffragiis excommunicatos etiam non denunciatos vitare, 173.2 c.174.2 e
6 An acta ab eo, qui beneficium excommunicatus obtinuit, valeant, 230.1.b
Excommunicationes Bullæ Cœnæ. 7 Excommunicationes Bullæ Cœnæ potiùs ſunt à iure quàm ab homine, 327.2 a ceſſant ipſo facto ſtatim ac alia Bulla publicatur, b. incurruntur ipſo facto, c. non multiplicantur propter multiplicationem Bullarum, 2 d
8 Excommunicatio a delegato Papæ lata, ſi intra annum non auferatur manet Papæ reſeruata, 372 2 d
Reſeruata. 9 Nulla eſt excommunicatio iure lata reſeruata Epiſcopo, quæ nunc vim habeat, 399 2.d
Ablatio. 10 Vide verbo ABSOLVTIO AB EXCOMMVNICATIONE.

EXCOMMVNICATIO MINOR.

1 Excommunicatio minor prout eſt in vſu Eccleſiæ, vna eſt ſecundum ſpeciem, 166. 1.a. 426. 2.c. quomodo à peccato mortali differat, ibid.a
2 Poteſt ferri ab homine. monitione præmiſſa, 435.1.a. requirit iuriſdictionem fori contentioſi, ibid. poteſt ferri ob contumaciam, a
3 Priuat tantùm vſu, & participatione Sacramentorum, 428. 1.c.2 c ſub mortali, 1. d. Propter hanc verò culpam non incurritur irregularitas, e. neque alia pœna ipſo iure impoſita, 433.2.c. non peccat Sacramenta miniſtrando. 428 2.e. niſi annexam habeat receptionem, 429 1.d
4 Ob quam cauſam excommunicatio hæc incurratur, 433.2. e 434 1.rota.
5 Poteſt à iure, & ab homine ferri, 433 1 e
6 Excommunicatio hæc ab homine à quo auferri poſſit, 435. 1.d à quo lata à iure, 2 a.2.e. quæ forma in ea ſeruanda, 436. 2 a

EXECVTOR.

Executor quando poſſit denunciare cenſuram nullam, & quãdo nõn, 46 1 c. 2. d. quando ſolùm iniuſtam propter ordinem non ſeruatum, 47.2.e. Quid de Iudice, 52.e

EXTREMA VNCTIO.

1 Non poteſt tempore interdicti miniſtrari, 556. 2. a.& ſeq. etiam in feſtiuitatibus priuilegiatis, 557.1.a
2 Poteſt ab excõmunicato vitãdo interdum miniſtrari, 192.1 b

FALSARIVS.

1 Falſarius literarum Apoſtolicarum excõmunicatur in Bulla Cœnæ, 337.1.c. exponitur, 337.2.e
2 Vtens falſis literis Apoſtolicis non incurrit excommunicationem. 338. 1. d. neque impetrans literas Apoſtolicas falſa narratione, 1.c

FAMVLVS.

Seruientes quomodo poſſint cum hero excommunicato communicare, 264.1.d.265 2.b. Quod latè ad omnes ſubiectionis ſpecies applicatur, 1.b & ſeq.

FILIVS.

1 Filiis non prohibetur communicatio cum patre excommunicato, 259.2.e & de quo filio intelligatur, 265.2.a
2 Priuilegium hoc extenditur ad nepotes, & alios, non verò ad filios ſpirituales reſpectu patrinorum, aut baptizantium, 263.2.e.264.1.a
3 Filius an teneatur credere matri aſſerenti ſe eſſe ſuppoſititium, 792.2.d Suppoſititius.

FORVM.

Triplici titulo poteſt quis fieri ſubditus alieno Epiſcopo in foro contentioſo, 106.2.e

GABELLA.

Gabella quid ſignificet, 336. 2. a. Pro reliquis vide verbo TRIBVTVM.

HÆRES.

Hæres tenetur implere ſatisfactionem realem, quam defunctus in articulo mortis à cenſura abſolutus promiſit, 122. 2.d.

HÆRESIS, HÆRETICVS.

1 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens, fit de hæreſi ſuſpectus, 254.1.c
2 Epiſcopus, qui ex odio, aut amore malitioſè procedit contra aliquem in cauſa hæreſis, vel impedit Inquiſitores in executione ſui officij, ſuſpenditur, 553.1.e.& ſeq.
3 Hæreticus propriè quis dicatur, 698.2 c
4 Cenſura lata in receptatores hæreticorum, non comprehendit recipientes illos vt conſanguineos, vel amicos, non vt hæreticos, 61.c
5 Hæretici, & apoſtatæ excommunicantur in Bulla Cœnæ: quod latè exponitur, 328.1.e & ſeq.
6 Licèt quis non baptizatus poſſit eſſe verè hæreticus, aut apoſtata à fide, non tamen incurret cenſuram, 2.b
7 Hæreticus fit irregularis, 698. 2.e
8 Apoſtatæ à fide fiunt irregulares, 700. 2. b. Quis autem, & cum qua moderatione poſſit diſpenſare, 701.1. e.e
9 Hæreticorum fautores, & receptatores, irregulares fiunt, 701. 2. b. non verò miniſtrans Sacramenta hæretico iam conuerſo. 2.e
10 Suſpectus de hæreſi eſt irregularis, 702.2.a
11 Hæreticorum eorum ſucceſſores per lineam paternam vſq; ad ſecundam generationem ſunt irregulares, 703 1.b Hæreticorũ filij.

HERMAPHRODITVS.

Hermaphroditus quando ſit incapax characteris Ordinis, quando verò irregularis, 800.2.d

HOMICIDIVM.

1 Ex homicidio voluntario cõtrahitur irregularitas. 710. 1.e. ad eam eſt neceſſaria expreſſa voluntas occidendi in actu ſignato, vel exercito, 711. 2. b. cum effectu ſubſecuto, 772. 2 c
2 Irregularitatem hanc præcipuè incurrit, qui ſuis manibus occidit, 715. 1.a. etiam non baptizatum, 780. 2 d. incurrit etiam mandans alium occidi, 716. 1.e. & latè exponitur in ſequent.
3 Incurrit etiam, qui conſulit mortem, 717. 2.b. niſi conſilium retractet, 718.1.c.d
4 Conſenſus purus in homicidium, quod nullo modo fit nomine conſentientis, non inducit irregularitatem, 720. 2 c
5 Neque incurritur per ratihabitionem homicidij iam facti nomine ſuo, 721.1.b.722. 2.c
6 Incurrit cooperans ad homicidium, 723.1 a.b
7 Irregularitas hæc quos habeat effectus, 723 2.b.c

 8 Irre

8 Irregularitas hæc per ſolum Summum Pontificem auferri poteſt,724 1.b.tollitur difficillimè,2 e

CASVALE.

1 Per caſuale homicidium contrahitur irregularitas, 724.2.e. facilius in ea diſpenſatur,& ſeq.

In defenſionem bonorum temporalium. 2 Multiplex modus eſt committendi hoc homicidium,725.2.a. vſque ad 727.e

3 Qui abſque peccato conſulit minorem vindictam, ſequuta morte non fit irregularis, 728.1.a

Proximi innocentis. 4 Cooperatio ad homicidium duplex, proxima, & remota, 728.2 b.& ſeq.

5 Qui parat ligna ad comburendum aliquem poſt mortem, ſecluſa acceleratione,non eſt irregularis, 728. 2.c

6 Quando plures ex repentina occaſione cum aliquo rixantur,& illum occidunt,omnes ſunt irregulares, 729 2.b

7 Per propriam omiſſionem obuiandi homicidio,quando ſolum eſt contra charitatem, non fit quis irregularis, 730. 2. e. & ſeq.ſecus quando interuenit obligatio ex iuſtitia, 731. 2 a.& ſeq

8 Quando ſufficiens diligentia adhibetur in opere licito ad vitandum periculum mortis alterius illa ſequuta, non contrahitur irregularitas,732. 2 c ſecus ſi negligentia interceſſit, lata, aut leuis,735 2 b.non autem leuiſſima.2. e

9 Adulter, ob cuius cauſam adultera à marito occiditur, an ſit irregularis, 736.2.c

10 Per homicidium omnino caſuale ex opere illicito non contrahitur irregularitas,niſi in caſibus in iure expreſſis propter periculum occiſionis, 737.2.a.&ſeq. latè.

11 Qui aliquem non lethalìter vulnerat,& ille non ex vulnere, ſed ex ſua intemperantia,aut Medici imperitia moritur, nõ fit irregularis, 739.2.d

12 Vociferans aduerſus latronem, qui ea occaſione occiditur, an ſit irregularis,

13 Cùm mandatarius occiditur, mandans incurrit in homicidium caſuale, 759.2.d

14 Qui alteri cõſilium dat,vt temerè ſe exponat periculo mortis,ſequuta,fit irregularis, 720.1.a

HOMICIDIVM IN DEFENSIONEM PROPRIAM.

1 Qui alium occidit in defenſionem propriæ perſonæ, non fit irregularis, 740 1 c. Quando teneatur quis fugere, 2. d. & 741. 2. c. Qualis ſit irregularitas, quando propter homicidium in defenſionem immoderatam contrahitur, 743. 1. b

2 Bona temporalia poſſunt defendi cum interitu eius,qui violenter vult illa rapere,743.1.e.& per hoc homicidium nõ incurritur irregularitas, 744. 2.a

3 Propter homicidium in defenſione proximi innocentis non incurritur irregularitas, 746. 1. d. & ſeq. etiamſi defenſio non ſit ſub obligatione,e. modò ſit licita, 747.1.a

HOMINIS IVSTA OCCISIO.

1 Iudex ferens ſententiam in cauſa ſanguinis fit irregularis, effectu ſequuto, 747.2.c

2 Non incurrit temporalis dominus, qui officium Iudicis ſecularis alteri committit, 748 2 a & ſeq. Vide verbo ACTOR, numero 2. & verbo TESTIS numero 6

3 Denunciatio in cauſa ſanguinis quomodo fieri poſſit abſque irregularitate, 753. 2. a

4 Aſſiſtens in loco ſupplicij abſque iuſta cooperatione non fit irregularis,739 2.a.nec qui ſpeculatiuè docet tali delicto deberi pœnam mortis, 749.1.d

In bello iniuſto. 5 Omnes militantes in bello iniuſto ſi in eo fiant homicidia, vel mutilationes,fiunt irregulares, etiamſi proprijs manibus ea non faciant, 759. 2. c. non verò ſi effectus non ſequatur, 760 1.d.& ſeq.

In bello iuſto. 6 Militans in bello neceſſario ad defenſionem propriæ perſonæ,vel patriæ,non fit irregularis, 761.1 d

7 Militans in bello iuſto, ſi proprijs manibus non mutilat, non fit irregularis,etiamſi alij occidant, 761.2.c.ſecus ſi proprijs manibus occidat, 761. 1. b. Quid de præbente arma ad tale bellum,c

8 Clericus non poteſt militare in bello iuſto aggreſſiuo, 762. 1. d ſi verò in eo militet,& non mutilet, nec occidat,non fit irregularis, 2.d quando poſſit licitè intereſſe, & exhortari ſine culpa, & irregularitate, 2.a.& ſeq.

9 In irregularitate ex homicidio perpetrato in bello iuſto quis poſſit diſpenſare, 763.2.a

HORÆ CANONICÆ.

1 Excommunicatus non poteſt Horas Canonicas in choro, vel cum ſocio recitare 212. 2. c. non tamen liberatur onere eas recitandi priuatim,e. 213.1.c

2 Suſpenſus non liberatur obligatione recitandi priuatim officium Canonicum, 447.1.a

3 Præceptio recitandi Horas Canonicas obligat Eccleſia ad attentionem in illis recitandis, 58.c 1. d. Vnde ſi cenſura ſit impoſita propter eius omiſſionem, incurritur, ſi abſque attentione proferantur, 2 a

IGNORANTIA.

1 Variæ ignorantiæ diuiſiones traduntur, 81.2.e *Inuincibilis.*

2 Ignorantia inuincibilis excuſat cenſuram, 82.1 e.ſiue iuris, ſiue facti,85.2.b licèt ſimul concomitans ſit,82 2. c. non ſolùm habitualis nec etiam actualis inconſideratio, 83. 1.e.& ſeq

3 Regula ad diſcernendum quando ignorantia ſit inuincibilis iuris, ſumenda eſt ex diligentia adhibita ad ius, ſciendum, 84 1 e. Quomodo autem iudicandum ſit, an diligentia adhibita fuerit ſufficiens, 2 d *Iuris.*

4 Qui Eccleſiaſticum præceptum inuincibiliter ignorat, etiamſi contra ius diuinum, aut naturale agat, non incurrit cenſuram,85.1.e ſiue præceptum Pontificium ſit, ſiue Epiſcopale, 87.2 b

5 Ignorantia inuincibilis de tota lege ferente cenſuram, aut impedimentum iuſtum, excuſans ab obligatione eius, excuſat cenſuram, 71.2.b

6 Ignorantia vincibilis (affectata omiſſa) duplici ex capite prouenit, 91.1.d

7 Omnis vincibilis ignorantia ad mortale ſufficiens, aut eſt craſſa,aut ſupina, 91.2.c

8 Ignorantia craſſa, aut ſupina non excuſat cenſuram legis generalibus verbis rem prohibentis, 90.1.b

9 Qui ex ignorantia affectata tranſgreditur legem cenſurantem in temerè, aut ex præſumptione operantes, &c. non excuſat illam, 89.e

ILLEGITIMVS.

1 Filij illegitimi alij naturales,ſpurij alij, 789.2.a

2 Filij eius,qui habet votum ſolemne caſtitatis,quando legitimi,quando ſpurij ſint, 789.1.e

3 Aliqui ſunt filij canonicè illegitimi,qui naturaliter legitimè procreati ſunt, ibid.

4 Filius genitus à parentibus, qui in foro externo contraxerunt cum impedimento irritante, non tenetur ſe gerere vt irregularis,niſi de mala fide parentum ei conſtet, 793 2.b

5 Illegitimorum irregularitas à quo poſſit auferri, ibid.2 b

6 Per legitimationem canonicam omnino aufertur hæc irregularitas, 794.795.1 a

7 Per religionis profeſſionem aufertur hæc irregularitas ad ordines tantùm, 796.1 d

8 Vitæ probitas per ſe non tollit illam, 797.2.d

ILLITERATVS.

Illiteratus eſt irregularis, 799.2.b

IMMVNITAS ECCLESIASTICA.

1 Immunitas Eccleſiaſtica quid ſit,

2 Appellantes ad laicam poteſtatem in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem literarum Apoſtolicarum, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, 343 2.d

3 Iudices ſeculares Eccleſiaſticam iuriſdictionem vſurpantes quando, & quomodo excommunicentur in Bulla Cœnæ, 344.1.b.2.b

4 Præcipientes aliquid contra libertatem Eccleſiaſticam, excommunicantur, 411.2 c

5 Facientes ſtatuta, quibus libertati Eccleſiaſticæ derogatur, incidunt in Bullam Cœnæ, 345.1.d. quando ſtatutum tale ſit, 347.2.d

6 Impedientes Prælatos Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione vtantur,excommunicantur, 348.1.e

6 Imponentes, aut exigentes tributa à perſonis Eccleſiaſticis excommunicantur in Bulla Cœnæ,349.2. c. & eis auxilium conſilium, aut fauorem dantes, 350.1.a

7 Qui ſe interponunt in cauſis capitalibus contra perſonas Eccleſiaſticas,excommunicantur in Bulla Cœnæ,ibid 1.e

8 Violentas manus iniicientes in Epiſcopos,& Superiores, incurrunt excommunicationem Cœnæ,342 1.b.2.b.Itẽ mandantes,ratum habentes,auxilium, aut conſilium, aut fauorem ad ea præſtantes, 2 d

9 Qui iniuria afficiunt ferentem, aut procurantem iuſtam cenſuram,excommunicantur,& quomodo, latè exponitur, ibid.

10 Qui grauant iniuſtè perſonas Eccleſiaſticas, cauſa electionis,excommunicantur ipſo iure, 406. 2. e. & idem eſt de præſentatione,inſtitutione,confirmatione,& poſtulatione, ſi ad

ſi ad clericos vt tales ſpectent, 407.2 c.d
11 Qui titulo defenſionis de nouo occupant bona Eccleſiarum, excommunicationem ipſo iure incurrunt, 407. 2. a. 2 c.d
12 Laici, qui compellunt Prælatos Eccleſiaſticos, vt res, aut iura Eccleſiæ laicis ſubmittant, & qui res iam habitas moniti non dimittunt, excommunicationem ipſo facto incurrũt, 409.2.b
13 Epiſcopi, & inferiores Prælati, qui procurant, vt clerici capiantur à dominis temporalibus, vt beneficia renuncient, vel vt citati ad Apoſtolicam Sedem, ad ipſam ire non poſſint, ſecuto effectu per triennium à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum ſuſpenduntur, 533. 2.d. Inferiores verò clerici ſuis beneficiis priuantur, 534.2.c.d
14 Clericus, qui Eccleſiam, cuius curam habet, alienis debitis grauat, ab adminiſtratione rerum temporalium, & ſpiritualium ſuſpenditur, 514.2 b

INCENDIARIVS.

1 In incendiarium excommunicatio ſemel lata reſeruatur Põtifici, 375.2 c. Incendiarius autem dicitur, qui ex certa ſcientia incendium facit, 376.1.a.2.c. etiamſi vnum tantùm actum incendij committat, c Incendiarius verò Eccleſiarum ipſo iure excommunicatur, quæ excommunicatio denunciata in particulari reſeruatur Papæ, 1.a

INFAMIA.

1 Infamia quid, & quotuplex, 764.1.c.2 a
Canonica. 2 Aliqua peccata inducunt infamiam canonicam, quæ non inducunt ciuilem, 765 1.c
3 Infamia legalis alia iuris, alia facti, 765.1.c. & ſeq
Legalis. Iuris. 4 In infamia iuris tria diſtinguenda, ibid 2 c
Per iudicis ſententiam aufertur ius ad famam, 766 1. a
6 Effectus legales infamiæ per iudicis ſententiam inferuntur, ibid 1.d
7 Sola hominum notitia aut opinio de aliquo delicto non inducit infamiam legalem niſi ſuppoſita lege, incurrente illam ipſo facto, 766.1.c.2 a. Et tunc quando incurratur, 767. 2.c. & ſeq
Infamia effectus. 8 Actus facti ab infami ante ſententiam declaratoriam, quales ſint, & quomodo ab eis abſtinere teneatur, 778.2 b.c
9 Infamia canonica inducit irregularitatem, 769.1. d. propter quod crimen, 2 c
10 Irregularitas hæc quomodo tollatur, 771.1.c. vſque ad 772
11 Infamia facti tollitur per baptiſmum, 771. 1. d. Quid de infamia iuris, 1 c
Infamia nõ fũdata in proprio delicto. 12 Ex infamia facti, quæ non fundatur in peccato proprio, non ſequitur irregularitas, ſecluſo ſpeciali iure. 771.2. c Excipiuntur aliqui caſus, 772.1.c

INQVISITOR.

1 Inquiſitores in officio ſuo delinquentes, an excommunicatione ipſo iure maiſtentur, 380.2.b.411.d 2.c
2 Domini, Rectores temporales, & officiales eorum, qui promotionem officij inquiſitionis non adiuuant, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 414.1.c
3 Inquiſitores cur non fiant irregulares tradendo reos etiam clericos, de crimine conuictos brachio ſeculari, 749 2.c & ſeq.
Inſtitutio ad beneficium, vide verb. Beneficij collatio.

INFIRMARIVS.

Infirmarius an fiat irregularis accelerando mortem infirmo, 444 1 b

INTERDICTVM.

Nomen. 1 Interdictum quid ſignificet, 338.2.c
Definitio. 2 Variæ interdicti definitiones, 339 1.b. Germana. 1 c
Diuina. 3 Interdictum aliud totale, partiale aliud. 339. b. Aliud à iure aliud ab homine, 347 2.a.2.c. Item aliud fertur per modum cenſuræ, aliud per modum puræ, ibid. Item aliud locale, aliud perſonale. 539 2 a
Deambulatorium. 4 Interdictum deambulatorium reducitur ad locale, 540 1 b

LOCALE.

1 Interdictum locale, aliud generale, particulare aliud, 538.2.c
2 Interdictum omnium templorum eſt particulare. 541.1.c
3 Interdicto templo interdicuntur loca ſacra ei annexa, non è conuerſo, 544.2.b. vſque ad 545.1.c
4 Interdicta tertia alicuius domini plures habentis quæ intelligatur interdicta, 545.1 c. & ſequenti.
Particularia. 5 Interdictum parochiæ quando ſit particulare vel generale, 540 2.b.541.1.c
6 Si tota ciuitas interdicatur, licet vna vel altera parochia eximatur, interdictum eſt generale, 541.1 c
7 Interdictum generale loci habet ſuum effectum in locis particularibus, 543 1.c 544 2.c *Generale.*
1 Interdictũ perſonale, aliud generale, ſpeciale aliud, 541. 2.b Quomodo inter ſe differant, 543.1. *Perſonale.*
2 Collegij interdictum generale eſt, 541.2 c
3 Per generale interdictum, interdicuntur ſingulæ perſonæ, quæ ſunt partes communitatis, 542.1 a
4 Interdicto populo generaliter etiam habitantes id ſuburbiis interdicuntur, 542.2.b
5 Interdictum generale locale ſemper infert perſonale particulare, non è conuerſo, 547.1.b
6 Interdictum particulare ferri poteſt ſine generali eiuſdem generis, 546. 1 d. generale non ſine particulari, materialiter non formaliter, c

INTERDICTI EFFECTVS.

1 Interdictum quorum ſacramentorum vſu priuet, 548.1 b
2 Per nullum interdictum prohibetur paſſiua, aut actiua adminiſtratio Baptiſmi, 548. 1 c. Solus autem qui interdicto cauſam dedit, aut ſpecialiter interdictus non poteſt illud miniſtrare, 549. 2 b. Quod eodem modo in confirmatione procedit, à 549 2.c 550.c
3 Chriſma poteſt confici in Eccleſia interdicta in die Cœnæ Domini, 501.1.c
4 Pœnitentiæ ſacramentum poteſt tempore interdicti cuicumque miniſtrari, 551.1.d
5 Sola perſona ſpecialiter interdicta prohibetur hoc ſacramentum miniſtrare. 552. 1. c. An verò ſacramentum ab illa datum ſit validum, vide verbo Irregularitas,
6 Eccleſiæ ingreſſus non eſt prohibitus interdictis, 570.1.c. 594 2 a
7 Miſſæ ſacrificium tempore interdicti ſemper fieri potuit ſemel in hebdomada, 564.2 c. & ſeq. nunc quotidie cum moderatione iuris, 566 1 a12.d *Interdicti generalis loci effectus.*
8 Campanæ quomodo poſſint eo tempore pulſari, 567.1.b
9 A diuinis officiis debent excludi excommunicati, & interdicti, 567 2.b. imò etiam tempore interdicti localis omnes laici. 589.2.c. quoad limitatur in ſeq.
10 Per omne interdictum perſonale prohibetur celebratio, & miniſtratio, & aſſiſtentia in Miſſa & diuinis officiis, 572.1. a 580.1 d
11 Quid ſi interdictus exire nolit, Miſſa inchoata, 573.1.c

INTERDICTI CAVSA.

1 Interdictum poteſt, & à iure, & ab homine ferri, 599.1.c
2 Quis poſſit locale interdictum ferre, 600 1,d & ſeq.
3 Interdicto aliquo loco, ſi illi adiungatur alius vt pars eius, etiam interdicitur, 602.1.c.d
4 Omnis, qui poteſt excommunicari, poteſt interdici, 601 1 c *Perſonalis.*
5 Epiſcopi non comprehenduntur in generali lege, ſeu ſententia interdicti, ibid. 1.c
6 Et particulares perſonæ, & communitates poſſunt interdici, ibid. 1.d
7 Interdictum generale perſonale ligat etiam perſonas innocentes, 601.1.c. Quomodo autem iuſtè id fieri poſſit, 604. 2.a
8 Non ligantur qui rationis vſu carent, nec priuantur eccleſiaſtica ſepultura, 601 2.d.c
9 Non poteſt quis à ſe ipſo interdici directè, vel indirectè, 602.2 b c
10 Quando ob communitatis delictum ipſa interdicitur, omnes de tali ciuitate qui illi cauſam dederunt ſpecialiter interdicuntur, 608.2.b
Vide ſuſpenſionis cauſa finalis, num. 2,

INTERDICTI CAVSA FINALIS.

1 Interdictum perſonale ſpeciale non poteſt in aliquem ferri, niſi ob propriam culpam promotionatam, 602.2 c
2 Interdicti generale perſonale longe grauiorem culpam requirit, non tamen in omnibus qui ligantur, 603 1.b.c
3 Interdictum generale locale requirit cauſam grauiſſimam, 603 2.c. vſque ad 604.1.c
4 Speciale locale grauem culpam aliquo modo communem requirit, 603.1 c
5 Locale, aut generale perſonale tantùm ferri poteſt ob contumaciam, 604.2 b.605,1,a.b

INTERDICTI FORMA.

1 Quid ſit, de ſubſtantiali forma interdicti, 605.1.c
2 Interdictum niſi limitatio in forma exprimatur, erit abſolutum, 605.2 a
3 Quid ſit de forma accidentali interdicti, ibid b

Interdicti

INTERDICTI MATERIA.

1 In interdicto ſpeciali loci ſolùm conceditur, vt Miſſa celebretur ad renouandam Eucharistiam, 572 1.b.1.a

2 Per interdictum generale loci, quæ diuina officia prohibeātur iure antiquo, 575.1 a b. quæ iure nouo, 2.d. 576 1 e. & ſeq. Et quæ in feſtiuitatibus priuilegiatis permittantur, 578. 2.a.b.& ſeq.

INTERDICTVM AB INGRESSV ECCLESIAE.

1 Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ non eſt ſpecies ſuſpenſionis, 594.2.e. ſed interdicti genus, 595.1.d

2 Quis ingreſſus Eccleſiæ per hoc interdictum prohibeatur, 598.1.a & ſeq.

3 Nomine Eccleſiæ quid comprehendatur, 596. 1.d. 597. 1.b

4 Non poteſt ſic interdictus exiſtens extra Eccleſiam audire Miſſam, &c. quæ in Eccleſia dicuntur, 595. 2. d. 596. 1. a. & ſeq.

5 Iudices non ſeruantes formam præſcriptam in iure in cenſuris ferendis, ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem, & diuinis officiis ſuſpenduntur, 606.1.b

INTERDICTI VIOLATIO.

Violationis pœna.

1 Interdicti violatio in materia ſacramentorum eſt peccatum mortale ex genere ſuo, 558. 2. d. e. etiam in matrimonio 559. 1. e & ſeq. imò in omni officio diuino in perſonis Eccleſiaſtic. 580.1.e. vſque ad 582.

2 Clerici violantes interdictum locale in ſacramentorum miniſterio requirente ordinis miniſterium irregulares fiunt, 560 1.a. etiamſi non ſint denunciati, 562.1. b. etiam propter ſolemnitatem accidentalem, 2. d. & ſeq. extenditúrque ad Epiſcopos, 561. e. ſi locus ſit nominatim interdictus, ibid. 1.d

3 Non interdictus interdicto nominatim ſacramentum miniſtrans, non eſt irregularis, 562. 1. b. ſed interdicitur ab ingreſſu Eccl.1.a. & ſeq.

4 Non incurrunt illam qui ſic miniſtranti ſubſeruiunt, 562. 1. a. neque qui ignoranter, aut ex priuilegio miniſtrant,

5 Violantes interdictúm locale generale, aut admittentes publicè excommunicatos aut interdictos ad ſacrificia, ſacramenta, & eccleſiaſticam ſepulturam, ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenduntur, 606.2.b. non incurrunt tamen propriam ſuſpenſ. 512 2.e

6 Conferens ſacramentum contra interdictum ſine ſolemnitate requirente ordinem non fit irregularis, 563.2.c. nec qui illud recipit etiam ordinem, 2.d

7 Variæ pœnæ contra violantes interdict. 564.1.c

8 Clerici violantes interdictum locale exercendo actum proprium ſui ordinis irregulares fiunt, 582 2. d. 585. 1.e. & aliis pœnis afficiuntur, 584. 1. e. 2.d. 585.1 c & ſeq. quod de violante perſonale interdictum etiam generale procedit, 584 1. d & ſeq.

9 Qui facit celebrari diuina in loco interdicto, quas pœnas incurrat, 583 2 d. 588.1. e

10 Clericus non interdictus celebrans coram interdict. perſonaliter qua pœna puniatur, 585 2.d.e

11 Laici violantes interdictum etiam generale denunciatum grauiter peccant, 586.2.b & ſeq. 587.2. c. ſi ſeruetur ab his, in quorum gratiam poſitum eſt, 588. 1. a. excipitur tamen priuilegiatus & qui ob neceſſitatem clerico miniſtrat, 1. c. nullam tamen pœnam ob hanc puram tranſgreſſionem incurrunt, e

12 Qui titulo dominij temporalis, variis modis faciunt interdictum violari circa Miſſam, aut diuina officia, quomodò excommunicentur, 385. 2. c. latè exponitur vſque ad, 386

13 Interdictus, aut excommunicatus, qui nominatim admonitus à celebrante vt exeat ab Eccleſia interdicta dum ſacrū fit, ſi ex præſumptione nolit exire, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit, 386.2.e

14 Clerici, qui præter modum in iure conceſſum, ordinem in loco interdicto exercent, non incurrunt propriam ſuſpenſionem ab irregularitate diſtinctam à, 512.1. e. 2.a

INTERDICTI OBLIGATIO.

1 Interdictum particulare perſonale iure latum ſtatim ligat perſonam, in quam fertur, non tamen alios ante denunciationem, 610 2 d

2 Interdictum generale perſonale, vt alios obliget, ſufficit quod communitas ſit nominatim denunciata, 611. 1. a. vt tamen ipſos de communitate liget, ſatis eſt, quod ſit peccatum publicum, c interdictum verò locale non ligat donec denunciatum ſit nominatim, e

Interdicti ſuſpenſio.

3 In quatuor anni feſtiuitatibus exemptis omnes admitti poſſunt ad diuina tempore interdicti, 570 2.b & ſeq. latè. quod ad alias feſtiuitates extenditur, 571. 2. b. 2. c. Quando incipiat, & finiatur tempus harum feſtiuitatum, 577. 1. d & 2 d

4 Per appellationem interpoſitam non ſuſpenditur interdictum poſt latam eius ſententiam, 619. 1. c. poteſt tamen ſuſpendi ab eo, qui illud tulit, ibid. & ab Epiſcopo, ſi ſit à iure, 1.c

INTERDICTI RELAXATIO.

1 Nullum interdictum fertur vt perpetuò duret, 611.1.c

2 Interdictum pro præterito delicto latum quomodo ceſſet, 612 1.a.b c latum autem vt à contumacia recedatur, illa ceſſante non aufertur donec abſolutio accedat. 161. 2. a

Localis.

3 Interdictum loci nō tollitur vel minuitur per loci mutationem, ſiue phyſicam, ſiue moralem, 613 2.a.& ſeq. Solum delictum deambulatorium cum perſona mutatur, 614. 2 c

Perſonale generale.

4 Interd. generale perſonale tollitur diſſoluta communitate in quam eſt latum, 614.2.e. vnde qui deſinit eſſe membrum cōmunitatis, deſinit ligari interdicto, 615.1 a. niſi cauſā interdicto dedit, 1.e. Qui verò de nouo fit pars illius cōmunitatis, ſtatim manet ligatus, 615 1.b.c

Perſonale particulare.

5 Populus interdictus ob peccatum domini, ſi deſinat eſſe illius domini, non liberatur interd. 615.2 b

6 Qui ligatus perſonali interdicto particulari pœnitens moritur, non liberatur eo ipſo ab interdicto, 615. 2. d. ſed eſt poſt mortem abſoluendus. ibid.

7 Interdicti relaxationis effectus qui, 617.1.d

8 Interdictum poteſt relaxare qui illud tulit, vel Superior, 616.1. e. & in ſeq. ad particularia applicatur. Et ad interdictum reſeruatum, 2. d Non reſeruatum generale à quo poſſit tolli, 617. 1.b e. Interdictum verò perſonale particulare à quo, 618 1.a

Forma.

9 Quæ ſint de ſubſtantiali forma huius relaxationis, 618 1 d. Quæ de accidentali, 2 a Abſolutio ad cautelam, an & quomodo in interdicto locum habeat. 618 2 b & ſeq.

Interſtitia.

10 Qui eodem die etiam fictione canonica plures ordines ſacros recepit, quam pœnam incurrat, 502. 2 a 503 1.d quid de ſuſcipiente minores, & Subdiaconatum, e. Propter alia verò interſtitia prætermiſſa non incurritur ſuſpenſio, 1. e, 2.a

IRREGVLARITAS.

Nomen.

1 Irregularitatis etymologia & ſignificatio, 631.2.a. b

Definitio.

2 Eius definitio latè exponitur, 2 d. & ſeq.

3 Incapacitas ad ordines ex diuino iure orta, non eſt irregularitas, 636.1.c nec peccatum mortale, d. nec indecentia quam ius ſupponit ad inducendam irregularitatem, 2.a

4 Nulla irregularitas eſt cenſura, 636 2 d. 950.1 c & cur, 2. 1. d. per quid diſtinguatur à ſuſpenſione, 638.1.a

Eius effectus.

5 Primus irregularitatis effectus eſt impedire ordinum acceptionem, 638. 2 e vnde grauiter peccat irregularis ordines, vel primam tonſuram recipiendo, 1. d Propter hanc verò culpam nulla incurritur pœna ipſo iure, 639. 2 a

6 Irregularis peccat in ordine ſuſcepto miniſtrando, licèt nouam pœnam non incurrat ipſo facto, 640.1.a

7 Irregularitas non impedit actum quantumuis ſacrum prout à laico fieri poteſt, 1.d. quod latè exponitur vſque ad. 643. 2. d. Nec fit denuo irregularis celebrans etiam ſine veſtibus ſacris, 660.2 b. Vide verb. Pœnitentia. Matrimonium. Iuriſdictio, Beneficium.

IRREGVLARITATIS DIVISIONES.

1 Irregularitas quædam totalis, quædam partialis. 655 1.e. Irregularitas quędam contrahitur propter actum proprium hominis irregularis, alia ſine ipſius actu, 650. 2. b. Prior interdū per actum licitum, aliquando per peccatum, 649. 2 c. 555. 1. b & ſeq. Non benè diuiditur irregularitas in magnam & paruam, 651. 1. e

2 Irregularitas pœnalis ſolùm imponitur propter actum externum, 651.1 d 2 c. qui debet eſſe conſummatus iuxta verba legis reſtrictè intellecta, 653 1.a.& ſeq.

3 Irregularitas pœnalis nunquam incurritur propter culpam venialem. 653.2.c. ad 654.1.c. imò non propter omne peccatum mortale, ibid 1. c

4 Voluntas, quæ ſufficit ad peccandum mortaliter contra legem imponentem irregularitatem ſufficit ad illam incurrēdam, etiamſi peccatum occultum ſit, 655.1.d.e

IRREGVLARITATIS CAVSA EFFICIENS.

1 Irregularitatem poteſt ius Eccleſiaſticum introducere 656. 1 c nullaque eſt de iure diuino, 1. d. nec per ſententiam iudicis fertur, ſed declaratur, 658. 1. a. & ſeq. Non imponitur

per

per ſtatuta inferiorum Prælatorum, 659 1. b. ſed per ſolum ius Pontificium expreſſum, & ſcriptum, ibid 659. 1.b 2.c
2 Nulla noua irregularitas de facto inuenitur extra corpus iuris communis. 660.1.a
3 Nemo eſt capax irregularitatis, qui non ſit capax ordinis, 668. 1. c. & ſeq. Omnis tamen capax ordinis, ſi ſuperiorem habeat in terris, eſt etiam irregularitatis, 669. 1. c

Subiectiua.
4 Aliquæ ſunt irregularitates propriæ clericorum ratione cauſæ, 673.1.b. 2.a
5 Qui ex conſcientia erronea exercet actum, quem putat eſſe ſub irregularitate prohibitum, cùm non ſit, non fit irregularis, 215.1.b
6 Lunatici, epileptici, & qui ſemel in amentiam incidit, ſanitate recuperata, manet irregularis ad ordines ſuſcipiendos, & ſeq. non tamen ad vtendum receptis, licèt Epiſcopi iudicium requiratur,
7 Non omnis, qui alium facit irregularem, eſt irregularis, 697.2.c
8 Lex generaliter ferens irregularitatem, comprehendit Epiſcopos, 669 2 a

Formalis.
9 Lex imponens pœnam per iudicem ferendam non fert irregularitatem, 671.1 d. & ſeq.
10 Quibus verbis ſignificetur in iure irregularitas, & quib. iudicis cognoſcatur, 671.2.c. & ſeq.
11 Aliquæ formulæ, quibus irregularitas in iure ſignificari ſolet, proponuntur, 673. 1.d. aliæ formulæ excluduntur, 674. 1.a

IRREGVLARITATIS ABLATIO.

1 Irregularitas ceſſante cauſa adæquata, per ſe aufertur, 676. 1.c
2 Irregularitas aufertur per abrogationem legis illam ferentis, 676. 2. a
3 Irregularitas tollitur per electionem ad Summum Pontificatum,
4 Poteſtas diſpenſandi in irregularitate eſt ſpiritualis, & à Chriſto conceſſa immediatè ſoli Pontifici, 676. 2.c 677.1.b

Eius cauſa efficiens.
5 Epiſcopi iure ordinario non poſſunt diſpenſare in irregularitate niſi in caſibus conceſſis, 677 1.d. 2 a. & ſeq.
6 In eis poſſunt Epiſcopi per alium diſpenſare, 678.2 d. etiam ſecum 679.1. c. & cum ſubdito abſenti in aliena diœceſi, d. 680.1.c
7 Archiepiſcopi non poſſunt diſpenſare cum ſubditis ſuffraganeorum etiam dum viſitant, 680. 1. c
8 Collegium Cardinalium, Sede Apoſtolica vacante poteſt diſpenſare in ordine ad electionem Pontificis, 680.2.b
9 In irregularitate contracta per vſum ordinis cum excommunicatione quis diſpenſet, 200 2.d.e

Diſpenſationis forma.
10 Quis habeat poteſtatem diſpenſandi delegatam, 680.2 c
11 Quæ forma ſit in hac diſpenſatione ſeruanda, 681.2 b
12 Pontifex per factum poteſt diſpenſare, 682 1.c. & inferiores Prælati, c
13 Irregularitas etiam propter crimen contracta, non poteſt tolli virtute bullæ cruciatæ, 7.1.c

IVDEX.

1 Qui per fraudem facit vt iudex ad fœminam accedat, teſtimonium per ſe ipſum interrogaturus, excommunicationem ipſo facto incurrit, 409.1 a
2 Iudex ordinarius Epiſcopo inferior, qui in iudicio aliquid facit contra conſcientiam & iuſtitiam, ab officio & beneficio per annum ſuſpenditur ipſo iure, 518 1.a

Secularis.
3 Excommunicatus quomodo ab officio iudicis, ſecularis remoueatur, latè à 277.1.c. vſque ad 279.1 d

IVRISDICTIO.

1 Actus iuriſdictionis ab excommunicato vitando facti ſunt nulli, 1.c facti verò ab non denunciato validi ſunt, 239.2 d. aut à denunciato occulto, 239.1 c. 240 2.b. niſi ſit actus iuriſdictionis ſacramentalis, 1 b. excommunicatus verò ipſe non poteſt licitè illos exercere, ib. c. neque ſubditi tenentur illius actibus vti, 2 a
2 Peccat grauiter ſubditus obediens Prælato excommunicato vitando præcipienti, 238.1.c. aut vtens diſpenſatione, aut iuriſdictione delegata ab ipſo, 2. a. incurritque pœnas latas in eum, qui ſine licentia, vel iuriſdictione aliquid agit, 2.a

Delegata.
3 Qui iuriſdictionem delegat, debet habere poteſtatem expeditam, 16.1.a. 237.2 b
4 Quis poſſit iuriſdictionem delegare, 17.1 b
5 Ceſſante iuriſdictione in delegante, ceſſat in delegato cauſa integra, 16.2.c. exceptis inquiſitoribus in cauſa fidei, 17. 1. a.b
6 Voluntas dantis & recipientis ad delegationem requiritur, 17.1.c
7 Irregularis non amittit iuriſdictionem ante irregularitatem illi delegatam, 645.1 d. nec eſt incapax vt illi de nouo delegetur. 648.2.a
8 Excommunicatus non poteſt licitè eligi ad munera, quæ habent iuriſdictionem temporalem annexam, 279 2.b. & qualis ſit talis electio, d. vſque ad 280. 1. d

IVRISDICTIO ECCLESIASTICA.

1 Iuriſdictio vnius Prælati dupliciter poteſt eſſe alteri ſubordinata in ordine ad ferendas cenſuras, 1:6.1.d. 2. b
2 Vide verbo Excommunicationis effectus.
3 In mortuum poteſt ferri ſententia declaratoria criminis ob quod in vita contracta fuit cenſura, & quid operetur. 96. 1. c 2.c *In mortuos*
4 Poteſt Eccleſia priuare mortuum ſuffragiis & ſepultura Eccleſiaſtica propter delicta in vita commiſſa, licet non indicet cenſuram incurriſſe, aut fuiſſe damnatum, 96.2. d

LEGATVS.

Terræ alicuius domini, qui Legatum Pontificis in eis ingredi non permittunt, interdicuntur, 609.2. b

LEGITIMATIO.

Legitimatio in quo differat à diſpenſatione in irregularitate illegitimi, 874.2.a

LEX.

1 Lex poteſt ipſo facto pœnam poſitiuam inferre per ipſum delinquentem in ſe exequendam, 22.2.c.d
2 Actus interior non poteſt per Eccleſiam puniri, aut præcipi, 23.1 c niſi vt vnitus exteriori, d. 58.2.c
3 Præcepto, vel prohibito actu exteriori præcipitur aut prohibetur internus, de eius ſubſtantia, 57.2 a. non ſi ſit merè extrinſecus, 58.2.c
4 Quis metus ſufficiat ad excuſandum à tranſgreſſione legis humanæ, 61.2 c
5 Lex lata à non habente poteſtatem eſt nulla, 70. 2.b. aut de re manifeſtè iniqua, aut inutili, c
6 Duobus ex capitibus poteſt lex iuſta non obligare, 71. 2 e
7 Lex iuſta duplex,
8 Obligatio ſub pœna excommunicationis impoſita per iuſtam legem eſt ſub mortali, 303 1 d
9 Per particulare præceptum poteſt Prælatus ſubditum extra territorium obligare, non per ſtatutum, 444 d
10 Lex canonica non poteſt ferri niſi ſub aliquo ſpirituali titulo, 317. & ſeq.e

LEX POENALIS.

1 Quando quis in pœnam delicti priuatur per legem ſuis bonis, an teneatur ſe illis priuare, 233 2 d
2 Iudex, an teneatur excommunicatum egentem dum in ſua contumacia perſeuerat, ex fructibus beneficij ſuſtentare, aut ipſe aliquid accipere, 234.1 c. Quid ſi abſolutionem procurat, 2.b d
3 Nemo poteſt priuari rebus vel obſequiis debitis propter delictum ante ſententiam, iuxta modum legis, 269.1 c 2.b. 270.1.c. ſecus ob alias cauſas. ibid.1. b

LIBRI.

Author, imprimens, vendens, aut apud ſe retinens libros de rebus ſacris, ſine nomine authoris, examinatione, & approbatione Ordinarij, excommunicationem ipſo facto incurrit, 424. 1. c. Item diuulgantes libros manu ſcriptos de reb. ſacris non examinatos & approbatos, 2.d

LITERÆ DIMISSORIÆ.

1 Capitulum quod literas dimiſſorias dat intra annum Sede vacante, & qui virtute illarum ordinantur, qua pœna afficiantur, 497.2.c
2 Qui cum ficto titulo dimiſſorias literas à ſuo Epiſcopo habuit, in quam pœnam incurrat. 501.2 a b.c
3 Dimiſſoriæ impetratæ ad titulum donationis fictæ, ſunt irritæ, 501.d

LOCVS.

1 Locus exemptus quis dicatur quoad effectum ferendi cenſuras pro illo obligantes. 107 2. c *Exēptus.*
2 Locus ſacer in quo prohibentur ſepeliri excommunicatorum corpora, quis dicatur, *Sacer.*

MARANATHA.

Vox hæc exponitur. 165.1.c

MATRIMONIVM.

1 Qui matrimonium excommunicatus contraxit, nō eſt prohibitus

hibitus ſub aliqua pœna ab illius vſu, 184. 1.d.e.non poteſt tamen benedictionem Eccleſiæ ante abſolutionem recipere, 2 a.nec cum coniuge copulari,b

2 Per excommunicationem non impeditur cohabitatio aut redditio debiti inter coniuges, 184.2.C

3 Poteſt in aliquo caſu Sacerdos excommunicatus vitandus matrimonio adeſſe, 19..1.d

4 Parochus excommunicatus aſſiſtens matrimonio non fit irregularis,199. 1.c. d. niſi coniuges ſolemniter benedicat, 2.a

5 Contrahens matrimonium cum conſanguinea aut affine intra gradus prohibitos, aut cum moniali,excommunicationem ipſo iure incurrit.418.2 d.vſque ad 421. 2.a

6 Sacerdos ſolemniter benedicens nuptias ſacrilegas non excommunicatur ipſo iure, 421.1.c

7 Qui cogit aliquem ne matrimonium contrahat excommunicationem ipſo facto incurrit, 425.1.c

8 Sacerdos, qui ſponſos alterius parochiæ ſine Parochi licentia matrimonio coniungit,aut benedicit,ab officio Sacerdotali ipſo iure ſuſpenditur, 518 2.b

9 Sponſalia de futuro nulli prohibentur tempore interdicti, 557.1.a

10 Benedictiones nuptiales non poſſunt tempore interdicti celebrari,ib. niſi ſponſi habeant priuilegium vt poſſint diuinis intereſſe,2 d

11 Matrimonium non poteſt celebrari in ioco,vel à perſonis interdictis, 558. 1. a.& ſeq. contractum tamen validum eſt 557.2.d

12 Matrimoniũ vt inducit irregularitatẽ, vide verb. Bigamia.

13 Ob vilem conditionem vxoris etiam virginis, fit quis irregularis. 777.2.b

14 Poteſt Parochus irregularis matrimonio aſſiſtere, 644.2. c

15 Nunquam in Eccleſia fuit permiſſum matrimonium cum repudiata ab alio, 779.2.c

METVS.

1 Metus, qui excuſat à culpa, etiam excuſat à cenſura eadem lege lata,01 2.a.& qui non excuſatur à culpa,nec à cẽſura, b

2 Propter nullum metũ licet actum efficere in quem ex cenſura reſultat circunſtantia intrinſecè mala, 116.1.c

3 Ob metum incuſſum in contemptum religionis, aut Eccleſiæ nunquam licet facere actum per cenſuram prohibitum, ibid. 2.a

MISSA.

Vide,Officia diuina,& Interdicti effectus.

Sacerdos excommunicatus non vitandus poteſt in die feſto Miſſam celebrare, ſi non ſit alius a quo populus poſſit illam audire,204.2.d.e & tunc nullam incurrit pœnam, 205. 2.d. ſecus ſi peccet,e

MONACHVS.

1 Monachi nigri intra ſepta monaſterij arma tenentes abſque Abbatis licentia excommunicationem ipſo iure incurrunt, 418.1.b

2 Monachus S. Benedicti, qui ſcienter non vtitur habitu ſecundum formam debitam,aut clamoroſæ venationi,aut aucupationi intereſt,ipſo iure ſuſpenditur, 537.2.a

MONIALES.

1 Impedientes viſitatores monialium in munere ſuo excommunicationem ipſo facto incurrunt, 418.1.c

2 Qui fœminam cogit ad ingrediendum monaſterium, præterquam in caſibus in iure expreſſis, excommunicationem ipſo facto incurrit,425. 1. c. & dantes conſilium, auxilium, fauorem, &c. 2. c. & impedientes ne fœminæ in religione profiteantur, 1.d

MONITIO.

1 Monitio ſufficiens debet antecedere cenſuram ab homine pro peccato præſenti, aut præterito, 34.2. c. etiamſi ferat in ſui defenſionem,35.1.c. & non à iure,35.2. d. Quid de poteſtate Pontificis, 36.1.a

2 Trina monitio debet præcedere cenſuram, 36. 2. e. aut vna pro tribus 37. 1. c. Quantum verò temporis inter monitiones debeat mediare, 1. d.quod poteſt coarctari ex cauſa, 35. 1. a non omninò omitti ex quacunque cauſa, & ob quodcunque delictum,à 36.1 b.2.e

3 Monitio poteſt omitti quando cenſura per modũ puræ pœnæ fertur, 35.1.d. quod in excommunicatione locum non habet, ſed in ſuſpenſione, 473. 2. a.ſecus quando fertur per modum cenſuræ, 506.1.d

4 Merus executor non poteſt cenſuram exequi quam nulla admonitio præceſſit, 39.2.b

5 Monitio noua eſt neceſſaria vt cenſura abſolutè ablata iterum imponatur. 41.1.d

6 Monitio non eſt neceſſaria ad cenſuram in defunctum latam, 41.1.e

7 Monitio ad contumaciam ſufficiens neceſſaria eſt ad excommunicationis valorem, trina tamen ſolùm ex præcepto, 307.2.a

8 Qui excommunicationem fert nõ præmiſſa ſufficienti monitione,per menſem ſuſpenditur, 606 1.e

9 Quando ſuſpenſio ab homine eſt propria cenſura, debet præcedere monitio, 473.2 a

10 Monitio quomodò facienda, & quæ forma in ea ſeruanda, latè à 37.1.c.ad 40.1.a

11 Cenſura ſine canonica monitione lata eſt iniuſta, non tamen nulla, 43.1. d excepta cenſura in participantes,excepta item cenſura lata à delegato, qui ſub hac conditione poteſtatem accepit.

MONOMACHIA.

Domini,qui in terris ſuis monomachiam concedunt,&pugnãtes in duello, & conſilium,auxilium,&c. ad hoc dantes, & ſpectatores ex propoſito, excommunicationem ipſo iure incurrunt, 426.a

MORBVS.

Morbus corporis, qui infert grauem debilitatem virium aut deformitatem perpetuam incurabilem in vſu ordinum, inducit irregularitatem, 804.1.e.& ſeq.

MVTILATIO.

1 Irregularitas homicidij cuiuſcumque extenditur ad mutilationem,712.1.d. vnde conditiones requiſitæ ad homicidium in mutilatione locum habent,Quę verò corporis diminutio ad mutilationem ſufficiat,à 713.1.a b. & ſeq.

2 Qui membrum aridum alteri abſcindit non fit irregularis, ſecus ſi ſit tantum debilitatum, 714.1.d

3 Non ſufficit deformatio ſine mutilatione, 714.2. c

4 Procurans aborſum fœtus non animati non fit irregularis, 714.2. d

5 Qui ſeipſos mutilant ſunt irreg. 785.1.c

6 Mutilatio abſque culpa,quæ non impedit vſum ordinis,nec grauem inducit deformitatem,non facit irregularem,802.2. c. ſi verò talis ſit, facit irregularem ad ordines ſuſcipiendos, 803. 1.b ſi ſuperueniat ordinationem ſolùm ad illum vſum ordinis facit irregularem qui ſine periculo, vel ſcandalo exerceri non poteſt, 803. 2. a

NEGLIGENTIA.

Negligentia triplex leuiſſima, leuis,lata, 733.2

NEOPHYTVS.

1 Vox Neophytus quid ſignificet. 704.2.b

2 Neophyti ſunt irregulares,ibidem. Qui illi ſint. 705 1.c

3 Neophytorum filij,qui ante vſum rationis baptizantur,non ſunt irregulares, 705.2.c

NOMINATIO.

Nominatio ad beneficium, vide verbo Beneficij collatio,& Poſtulatio ad beneficium.

OBEDIENTIA.

Præceptum iudicis de ſe iuſtum non obligat cum graui incommodo, 315.2.d

OBLIGATIO IN FORMA CAMERAE APOSTOLICAE.

Qui ſub excommunicatione ipſo facto incurrẽda obligatur in forma Cameræ Apoſtolicæ ad ſoluendam penſionem,ſi ſoluendo non ſit, in conſciẽtia excuſatur ab excõmunicatione, 320. 2. e. Qualis autem ſit obligatio hæc, & quomodo in ea renuncietur fauori cap Odoardus,321.1.c.vſque ad. 323.1.a

OFFICIVM DIVINVM.

1 Officium diuinum in iure multa ſignificat, 574.2.a eſt ſubſtantia & cæremonia, 575.1. a

2 Concio ſacra non eſt officium diuinum,1.b.Quæ verò fuit, 1.d.e

3 Diuina officia ab excommunicato facta quem valorem habeant,d. Vide,Horæ canonicæ.

ORDO ORDINATVS.

1 Qui per triẽnium commoratus eſt cum aliquo Epiſcopo vt ei

ei familiaris, poteſt ab eo ordinari, 496.2.C. quando ratihabitio ſufficiat, 497.1.B
2 Ordo ſacer non dirimit matrimonium ratum iam contractum, etiam non conſummatum, 506.1.D
3 Carens vſu rationis, ſi ordinetur, characterem recipit, 508.1.A. quid de furioſo ad tempus,
4 Ordinarus ab Epiſcopo prohibito, & ipſe ordinans quomodo puniantur, & à quo poſſit pœna relaxari, 493.2 A.& ſeq. 509.2.A.1.D. vſque 518.1.A. & 531.2.& ſeq. & à 506.1.D. ad 690 2 C.
5 Qua pœna puniatur ordines ſuſcipiens ante legitimam ætatem, 498.1 E.2.c. extra tempora, 499.2.E abſque titulo, 500.2 B.c. ſeq. 501 1.A Per ſaltum, 503.2.C ad 505.1.E. 692.1.B. Poſt matrimonium, ad 692.1.A. 505.1.D. & ſeq. Ligatus cenſura, 184.2 D 507.2 D.E. cum irregularitate, 687.2 B. 688.1.B abſque aliqua cæremonia accidentali, 690.2.E. 696 1.D.E. Furtiuè, 688.1.E.& ſeq. eundem bis recipiens, 688.2.D.E. In peccato mor. c. Non ſuſcepta confirmatione, 689 1.B
10 Ob iniquum ordinis miniſterium, an & quæ pœna incurratur, 691.2 A. 501.2.b. 511.2.D. 512.1.D. 557.1.b. 691.2.A. 697.C D.

PAPA.

1 Peccat Pontifex ſi abſque cauſa cum excommunicato in ſacris communicet, non abſoluendo illum,
2 Qui impugnat literas Apoſtolicas, dicens, Papam electum ante coronationem non eſſe verè Pontificem, excommunicationem ipſo facto incurrit,
3 Mittens nuncium, aut ſcripturam, vel loquens ſecretè cum aliquo ex Cardinalibus in conclaue ad eligendum Pontificem incluſis, excommunicationem ipſo iure incurrit, 406.2.b

PAROCHVS.

Parochus quomodo poſſit à cenſura abſoluere, à 137.1.b. 138.2.b

PAVPERTAS.

Paupertas an inducat irregularitatem, à 809.2.D

PECCATVM.

1 Peccatum quomodo multiplicetur, 104.1 C.2 D.1.b
2 Peccatum ex ſe veniale quomodo poſſit fieri mortale, 304.1.E. 307.1.A
3 Non quoduis peccatum capitale inducit irregularitatem, 708.1.E.2.A. nec frequentia illius, 709.2.b

PENSIO.

Excommunicatus quomodo ſit inhabilis ad penſionem, à 224.2 E

PEREGRINVS.

Non poteſt quis accedere ad ſepulchrum Domini ſine licentia Papæ, 396.1.E.2.b

PIRATÆ.

Piratæ excommunicantur in bulla Cœnæ, à 331.1.D

POENITENTIA.

1 Pœnitentiæ ſacramentum quomodo poſſit dari, aut recipi ab excommunicato, 191.2.D. ad 191.2 A
2 Pœnitentia non ſacramentalis, publica & ſolemnis, 686.2.b ob quam incurratur irregularitas, 2 b.C.

POSSESSIO.

1 Actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus qualis ſit, 248.1.C.2.A. excommunicatus verò non poteſt etiam validè poſſeſſionem beneficij accipere, ibi. Vide beneficij collatio
2 Poſtulantes Eccleſiam cathedralem, aut inferiorem perſonam iure prohibitam, quam pœnam incurrant, 583 1.D

POTESTAS ECCLESIASTICA.

1 In Eccleſia eſt Poteſtas in foro contentioſo à Chriſto immediatè cōceſſa omnibus Apoſtolis, 3.1.D. vſque ad 4.1 C. & ſeq. & inſtituendi cenſuras, 2.2.D 8.2.b. In quo ſit à 11.2.A ad 14 1 C. cui poſſit delegari, à 14.b. ad 16.A
2 Poteſtas iuriſdictionis duplex, 3.2.A
3 Poteſtas Pontificia in quo differat à regia, 8.2.E.
4 Poteſtas ordinaria duplex, 13.1.E.
5 Gubernator ciuilis non defendens Eccleſiam quomodo puniatur, ibid.

PRIVILEGIVM.

Priuilegium poteſt abſque cauſa reuocari, 79.2 b. & cùm conceditur Collegio vt ſic non comprehenditur familiaribus.

PRÆSCRIPTIO.

Bona à naufragantibus rapta nulla præſcriptione acquiruntur, 335.1.b

PROCVRATOR.

Excommunicatus non poteſt procuratorem agere, 189.1.D.2.A nec procurator denuo conſtitui, à 290.1.E.

PROFESSIO.

Religioſi mendicantes qui ante expletum probationis annum aliquem recipiunt ad profeſſionem quomodo puniantur, 520.E.2.A

PVPILLVS.

Pupillus non tenetur vitare tutorem excommunicatum, 264.1.A

RAPTOR.

Rapientes bona naufragantium excommunicantur, 333.1.D

RATIHABITIO.

1 Pœna committentis delictum non extenditur ad ratum habentum,
2 Ratihabitionem mandato comparari quomodo intelligendum.

RATIOCINIA.

Ex obligatione ad ratiocinia incurritur irregularitas, 807.2.C.E

RELIGIO RELIGIOSVS.

1 Per ingreſſum religionis, quomodo irregularitas auferatur, 675.1.C.
2 Religioſus extra clauſtra vacans literis ſecularibus contra ius, per illud excommunicatur, 403.1.E. latè 413.2 D. 414.1.B. Quid de magiſtris, c.
3 Fœminæ ingredientes monaſteria, & religioſi illas admittentes quomodo puniantur, 396.2.D. 397.1.C.
4 Qui nouam religionem inſtituit non excommunicatur, ibid.
5 Inter religioſos, caſtigatio per quem debeat fieri, 362.1.A
6 Prælati religionum qui requiſiti non reſtituunt bona habita ratione exceſſuum ſuis religioſis prohibitorum ſuſpenduntur. 537.2.C
7 Religioſi confeſſores in ſuo munere delinquentes ſuſpenduntur, à 537.2 A 538.2.A
8 Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis excommunicationem incurrit, 411.2.D. ad 413.1.C
9 Religioſus, monialis, aut clericus in ſacris matrimonium contrahens excommunicantur, 418.2.D. 419.2.A
10 Religioſi mendicantes, qui de nouo recipiunt loca ad habitandum excommunicationem incurrunt, 422.2.D. 423.1.C B
11 Religioſi qui in ſermonibus ſuis audientes à ſolutione decimarum retrahunt in excommunicationem incidunt, 423.1.D
12 Religioſi qui ſibi appropriant decimas ad ſe non pertinentes, ſuſpenduntur, aut excommunicantur, 537.1.C

RESCRIPTVM.

1 Quid per poteſtatem abſoluendi à cenſuris, & pœnis in bullis Pontificiis intelligendum, 7.2.C
2 Reſcriptum ab excommunicato impetratum quale ſit, 293.1.D 2 D

RESTITVTIO.

Poteſt quis non peccare mortaliter accipiendo, peccare autem non reſtituendo, 320.1.A

REVS.

1 Excommunicatus poteſt compelli ad ſtandum in iudicio vt reus, 282.2.D.& ſeq.
2 Reus iniuſtè accuſatus, qui contra accuſatorem obtinet mutilationem in pœnam talionis non ſit irregularis, 755.1 E

ROMANA CVRIA.

1 Impedientes victualia ad Curiam Romanam deferri excommunicantur, 340.2.E
2 Percutientes eos qui in Rom. curia cauſas agunt, occaſione earundem cenſurarum, excommunicantur, 343.1.E
3 Officiales Rom. curiæ, qui in terris Pontificis munus accipiunt, ipſi, & dantes excommunicationem reſeruatam incurrunt,

ROMANA ECCLESIA.

Inuadentes terras Romanæ Eccleſiæ excommunicantur, 348.2.C

SACERDOS.

Sacerdos, qui munus Gubernatoris merè temporalis exercet, excommunicationem incurrit, 406.1.A

SACRAMENTVM.

1 Sacramenta ab excommunicato recepta qualia ſint, 183.1.B 186 2.D 192 2.B
2 Excommunicatus ſacramentum miniſtrans, aut ſacrificium peccat mortaliter, 187.1.E.2.A
3 Excommunicatus non vitandus non eſt ita ſeparatus ab adminiſtratione Sacramentorum, ſicut vitandus, 202.2 D.1.E
4 Propter nullius ſacramenti (excepto Baptiſmo, & ordine) indignam ſuſceptionem incurritur irregularitas, 686.1.E
5 Quæ ſacramenta prohibentur miniſtrari tempore ceſſationis à diuinis, 627.A

SACRAMENTALIA.

Qualia ſint ſacramentalia miniſtrata ab excommunicato, 194.2.B.1.E

SACRIFICIVM.

Sacrificium oblatum pro excommunicato, an illi proſit, 2. A. 2. B. quid de offerente, 177. 1. D. Quid de ſacrificio ab excommunicato oblato nomine Eccleſiæ, 194. 2 E

SACRILEGIVM, SACRILEGVS.

1 Eccleſiæ fractor, & raptor, ipſo iure excommunicationem incurrit, 373. 1. C. exponitur in ſequenti.
2 Ob crimen ſacrilegij nulla incurritur irregularitas, 707. 1. D & ſeq.

SCANDALVM.

Poteſt licitè quis petere actionem ab eo, qui non eſt licitè facturus, non ſi licitè facere non poteſt, 203. 1. B

SCHISMA SCHISMATICVS.

1 Qui abſque ſufficientibus ſuffragiis Pontificatum vſurpat, vel qui illum recipiunt non fiunt irreg 698. 1. C
2 Schiſmaticus vt ab hæretico diſtinguitur non eſt irregularis 702. 2. A. 1. C. Vide Hæreticus.
3 Schiſmatici excommunicantur in bul. cœnæ, 331. 1. B
4 Qui ratas habent aliquas actiones ſchiſmaticorum, excommunicantur, 403. 1. D. latè.

SECRETVM.

Qui ita rem norunt, vt licitè manifeſtare non poſſint, excommunicatione non ligantur, 326. 1. D

SEDES APOSTOLICA.

Accedentes ad Rom. Curiam, aut ab ea recedentes, excommunicantur, 341. 1. D. & commorantes in Rom. Curia. 2. B. qui hæc eadem contra eos qui Romam petunt cauſa deuotionis exercent, &c. ib. 2. E

SENATOR.

Senatorem Romanum eligentes, excommunicantur, 380. 1. C

SENTENTIA.

1 Sententia valida quibus modis poſſit eſſe iniuſta, 81. 1. A
2 Præceptum latum ſub cenſura per modum ſententiæ, non ligat niſi ſubditos ferentis, 109. 2. E

SEPVLTVRA.

1 Sepultura eccleſiaſtica prohibetur per interdictum. 588. & ſeq. non per ceſſationem, 629. 2. C. 630 1. C
2 Clericus, aut religioſus temere inducens aliquem ad promittendum, vel vouendum eligere ſepulturam in ſuis Eccleſiis, incurrunt Papalem excommun. 385. 1 A
3 Exenterantes, & dilacerantes cadauera, vt oſſa in alium locum deferantur ſepelienda, excommunicationem Papalem incurrunt, 387. 1. D. & ſeq. latè.

SERVVS, SERVITVS.

1 Serui communicare poſſunt cum hero excommunicato, 264. 1. C
2 Seruitus inducit irregularitatem, 804 2. E. & latè ibi exponitur;

SIMONIA.

Simonia quid, 513. 2. E. pœna eius, 388. 1. D. & ſeq. latè, & 525. 1. C & ſeq.

SOLVTIO.

Qui ob impotentiam excuſatur ab obligatione ſoluendi ad certum tempus, obligatur ſub eadem pœna ad ſoluendum cùm primùm poſſit, 323. 2. b

STATVTVM.

1 Qui extra territorium ſui Epiſcopi tranſgreditur ſtatutum eius, non incurrit cenſuram eius. 107. 1. C
2 Qui ex malitia reddit ſe impotentem ad ſoluēdum tempore ſub excommunicatione præſcripto, tūc culpam committit, excommunicationem verò non incurrit niſi poſt tempus elapſum, 323. 1. C. ad 2 b

SVSPENSIO.

1 Suſpenſio quædam eſt cenſura, alia minimè, 437. 2. C. in quo verò inter ſe differant, 439. 1 A. 439. 2. d
2 Suſpenſio & totalis, & partialis eſſe poteſt, 441. 2. E
3 Suſpenſio maior quæ 441. 2. d. quæ minor, 442 2 b
4 Suſpenſio & ab officio tantum, & à beneficio tantum, & ab vtroque ſimul eſſe poteſt, 440. 1 d
5 Suſpenſio ab officio non priuat ipſomet officio ſed eius vſu, 443. 1. b. & ibi conſequenter de aliis eius effectibus.
6 Suſpenſio partialis ab officio tantùm ſuſpendit à parte eccleſiaſtici officij proportionata verbis, 451. 2. D
7 Suſpenſio ab ordine priuat omni vſu ordinis, 452. 1. 2. non tamen iuriſdictionis, 1 C.
8 Suſpenſio à iuriſdictione vſu iuriſdictionis priuat, non ordinis, niſi iuriſdictionem ſimul requirat, 455, 2. A. & ſeq.
9 Suſpenſio ab officio ſi in diuinis miniſtret, fit irregularis, 447. 2 A
10 Suſpenſio à beneficio ſolùm priuat iure percipiendi fructus eccleſiaſtici beneficij in futurum, 456. vbi conſequenter de aliis effectibus.
11 Suſpenſio à beneficio quem effectum habeat in eo, qui nullum habet beneficium, 563. 1 D
12 Suſpenſus à beneficio ob contumaciam non eſt alendus ex fructibus beneficij etiamſi indigeat, 465. 1. E. ſecus ſi ſuſpenſus ſit in puram vindictam delicti commiſſi, 2. A. B.
13 Violans ſuſpenſionem à beneficio peccat grauiter ex genere ſuo, tenetúrque fructus perceptos abſque iudicis ſententia reſtituere. 458. 1. B
14 Cauſa cēſuræ eiuſdem rationis eſſe in hac cenſura ac in reliquis exponitur, 466. 1. C & ſeq.
15 Epiſcopus ſine Capitulo poteſt ſuſpendere, ibid. 2. D
16 Suſpenſio in ſolum clericum ferri poteſt, 467. 1. B
17 Epiſcopi non comprehenduntur in generali ſententia ſuſpenſionem ferente, 460. 1. B 468. 1. E
18 Suſpenſio in communitatem ferri poteſt, 469. 2. A & quibus modis, 169. 2. C 471. 1. C. ſeq.
19 Quomodo defunctus poſſit ſuſpendi, 471 1. C
20 Suſpenſio vt dicit propriam cenſuram ſolum ob propriam culpam ferri poteſt, 471. 2. E mortalem, ſi ſit ſuſpenſio grauis, vel venialem ſi leuis, 473. 1. A B
21 Suſpenſus quomodo, & in quibus vitandus ſit, 574. 1. C. & ſeq.
22 Suſpenſio, an & quomodo aliorum priuet communicatione, 448. 2 A
23 Suſpenſio lata pro certo tempore, eo elapſo abſque alia abſolutione aufertur, 446 1. A. 461. 1. b c 464 2. E. Quomodo computandum tempus latè ibi Simpliciter lata propter delictum aut receſſum à contumacia tollitur per abſolutionē, 480 2. E 484. 1. A. latè Quis poſſit illam dare, 479. 1. b. 485. 2 b. Quæ nullam certam formam verborum habet, eſt tamen aliqua neceſſaria & quæ ſufficiat, 484. 1. C. & ſeq. Nullaque ſolemnitas eſt inſtituta pro hac abſol. ibidem, 2. E
24 Poteſt quis ab vna ſuſp. abſolui ſine aliis, 585. 1. b. & ſeq.
25 Ignorantia ſuſpenſionis excuſat miniſtrantem ab irregularitate, 499. 1. C. & ſeq.

TABELLIO.

Excommunicatus non poteſt vti munere tabellionis, aliàs grauiter peccat, 285 1. b 286. 1. b

TESTIS, TESTIMONIVM.

1 Excommunicatus nō poteſt licitè teſtimonium ferre, 286. 2. b
2 Licet quis non teneatur ex iuſtitia commutatiua ad teſtimonium ferendum, poteſt ex charitate obligari, & ad hoc ſub excommunicatione compelli, 324. 1. d

TESTAMENTVM.

Teſtamentum excommunicatus etiam, occultus facere non poteſt, 276. 1. d. factum tamen cum aliis debitis circunſtantiis eſt validum, 275. 2. C

TRIBVTVM.

1 Vaſallus cum domino temporali excommunicato, & denunciato poteſt communicare in exhibitione tributorum, & ſeruitiis; quæ domino reſpondent, 268. 2. b
2 Communitas exigens tributum à perſonis eccleſiaſticis interdicitur. 608. 1. d
3 Imponens noua tributa abſque legitima facultate incurrit excommunicationem bullæ cœnæ, 335 1 C. exponitur, 336. 1. b. & exigentes, 2. E. Pontifex poteſt illam dare, 335. 2. E
4 Exigens à perſonis eccleſiaſticis tributa, excommunicationem incurrit. 409. 2. E 410. 2. b

TVTOR.

Excommunicatus etiam non vitandus officium tutoris aſſumens, & qui excommunicatio vitando tale munus confert, peccant, factum tamen tenet. 291. 2. E

VICARIVS.

1 Cum aliquid Epiſcopo committitur, intelligitur poſſe id per vicarium præſtare, 132. 1. a
2 Suſpenſo Capitulo Sede vacante, etiam vicarij ab eo creati iuriſdictio ſuſpenditur, 132. 2. b

VISITATIO.

Epiſcopi & eorum familiares, qui in viſitatione aliquid recipiunt interdicuntur, 607. 1. b. & à beneficio ſuſpenduntur, 517. 2. E

VSVRA, VSVRARIVS.

Fouentes vſuras quomodo puniantur, 421. 1. a. 532. 2. C. Sepelientes vſurarium, 609. 1. C. & pro illo oblationes accipientes, 513. 1. d. & ſeq. latè.

LAVS, ET HONOR DEO.

ALEPH 1785258 02-28470

99702